

Indian Opinion

PHOENIX, NATAL. SATURDAY, JANUARY 2ND 1909

No. 1

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 12.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed: "The Editor, 'Indian Opinion,' Phoenix, Natal."

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 2ND, 1909.

The Future.

A new year has opened. What does it portend for British Indians in South Africa? Much depends upon the outcome of the Closer Union Convention. More still upon the British Indians themselves. In the Transvaal, the clouds are beginning to break a little, and here and there may be seen patches of blue sky. It is hopeful. The legal position is becoming more and more favourable. Circumstances seem to be shaping themselves in such a way as to oblige the Government to arrive at a satisfactory settlement, which is inevitable in any event except one—the weakening of the passive resisters, an eventuality that scarcely seems possible to-day. We believe that there is too much inherent strength in the communities for any such catastrophe to supervene.

In London, last month, the Jewish community of Great Britain celebrated the emancipation jubilee of British Jewry. The celebrations commemorated the fiftieth anniversary of the Act enabling Jews to sit in Parliament. At the dinner given on that occasion, a number of notable speeches were delivered. The principal toast of the evening was "The Cause of Civil and Religious Liberty," proposed by Mr. Israel Abrahams, M.A., one of the foremost of modern Englishmen of letters. In the course of an impressive speech, he said: "Their only guides were their conscience and their honour. When it came to tactics, they were coached by Lord Holland, who said to Isaac Lyon Goldsmid, 'Do not claim your rights; earn them.'"

With Jews a victory was not the end of a campaign. Their forefathers had fought for their rights and they were never secure in the enjoy-

ment of those rights if they did not go on earning them." We can add very little to that noble exhortation. We believe that the Transvaal Indians will achieve success for themselves and their brethren throughout South Africa. Whether they do or not, however, is not for them to decide; but they can determine to deserve success—and that, after all, is the real victory.

We believe, too, that they will have once more set into operation one of the most potent forces known to man—that of passive resistance, the greatest of moral forces, including as it does self-sacrifice, self-exertion, self-dependence, self-development. It is a force which, in the fulness of time, will revolutionise politics, which it will furnish with a firm foundation of justice in place of its present shifty foundation of expediency. Men may yet have much to be grateful for to the Transvaal Indians—if they remain true to themselves!

Terrorism

What the Government lately accuse Transvaal Indians of using intimidation for preventing their weaker brethren from accepting registration under the Asiatic Acts, they are in reality setting up a system of terrorism in order to compel obedience to their laws. They who pretend to represent a Christian community have not hesitated during the Christmas week to molest unoffending Indians and tear them from their homes. As our columns will show, the Transvaal Government are showing renewed activity in arresting those Indians who have taken a prominent part in picketing. As they cannot prove the charge of intimidation against the pickets, they are dishonestly patting the pickets *hors de combat* by deporting or imprisoning the pickets on a charge of not producing their certificates and not giving finger impressions. And this although they well know that these men are voluntarily registered and that they are so easily identifiable as not to necessitate asking for finger impressions. As a result of this persecution—for it is nothing less—the brave Mr. Thambi Naidoo and four of his fellow pickets are undergoing imprisonment for three months with hard labour. The Government, however, do not realise that Mr. Naidoo performs a far better service to the community by being in gaol. It proves his staunchness to the cause, is nothing else can. For his incessant energy, the gaol life can present no hindrance. For every Thambi Naidoo sent to gaol there will be ten more from the community to do his work. However, Mr. Naidoo

is in gaol, although an appeal has been lodged against the judgment of the Magistrate. He and his fellow sufferers are too high spirited to be released on bail. We have to be thankful to the Government for giving the Indians in the Transvaal an opportunity for showing their willingness and ability to suffer for what they believe is a communal cause.

Mr. JOSEPH MAHONEY has forwarded to us some papers relating to his application for a certificate of domicile. We have seen the affidavits submitted by him in support of his application. We find them to be in order. But the Immigration Officer has rejected the application because it is not prepared in the office of a member of the legal profession. We must say that we cannot see why Indian applicants for certificates of domicile should be molested in legal fees. We are sure we have only to appeal to Mr. Smith's sense of fairness to redress this wrong. The letter we have been shown refers to a rule of the Immigration Department regarding the matter. But we conceive that even if there is any such rule it can be revised in order to remove a manifest wrong. The difficulties of Indians resident in Natal are irksome enough without additional burdens.

DR. MURISON'S SPECIAL REPORT ON tuberculosis, submitted to the Durban Town Council, calls attention to a very serious problem. The Medical Officer of Health adverts in somewhat strong terms upon the laxness he observes in the notification of disease amongst the free Indian population of the borough. We do not for one moment wish to raise obstacles in the way of the stamping out of contagious disease, and for that reason we ask Dr. Murison to confer with the responsible leaders of the Indian community, with a view to devising a scheme which will enable him to take the necessary steps for the safety of the general health of the population. But we do desire to point out that the Municipality, as a body, does little or nothing to invite and deserve the co-operation of the Indian community. Every effort is made to antagonise the Indian section of the population; nothing is done by the public to assist the mass of poorest people whose miserable existence is a constant menace to the public health and a blot upon the borough's fair name. The Government insists upon an oppressive taxation

which eventually crushes its victims to the earth and robs them of every vestige of self-respect and the opportunity of the necessity of the present carrying out of sanitary regulations, and now the community is hampered with the reduction of its educational facilities, making it more or less impossible to imbue the younger generation with the elements of hygiene in such a manner that the understanding of the demands of sanitary science may be facilitated and propagated throughout the community. It is easy to point the finger of dissatisfaction. But the remedy does not lie altogether with the Indians.

"OLIVE SCHREINER'S" PEN HAS NOT lost its cunning.

"Olive Schreiner" Better still, the divine spark in her is yet alive. However one may differ from the gifted writer in points of detail, one can only come to the conclusion, after reading her remarkable letter on Closer Union to the *Transvaal Leader*, that one is face to face with that awesome human phenomenon, a master-mind, and one instinctively feels that women such as she and Mrs. Besant, different as they are in literary and spiritual expression, are of greater permanent value to the world than a continent of Napoleons. The portions of the letter above referred to, which we reproduce in this issue, indicate a statesmanlike grasp of the present situation and a prophetic vision of the future that compel one's attention. We agree entirely with Mrs. Cronwright-Schreiner, that a people kept in a state of political helotage are a source of danger to the State, sooner or later. The Indian community in South Africa has never demanded or fought for the political franchise, but we certainly believe that, to prevent any section of the community from exercising political rights for reasons of race or colour alone, is the height of political un-wisdom. Whilst it is true that the unenfranchised have a potent weapon of defence in passive resistance, the fact of the possession of a vote may make politicians sufficiently wary to avoid affording the opportunity for such an expression of feeling. Prevention is always better than cure.

Ladysmith Indian School

The annual Prize Distribution in connection with the above school took place on Tuesday, the 22nd ult., in the school-room.

The attendance competition prize was won by Rajgopal Moodliar.

Thanks are due to the following gentlemen who subscribed towards the purchase of the prizes: Messrs. M. M. Amud, A. M. Kharva, B. B. Mahabho, Ismail Mahomed & Co., Ebrahim Sheik, Suliman Asvat, C. Mimunchal, Hatteram, R. Jack, Sayed Rasool, Mahomed Bullin, Cassim Mahomed, and Anteer and Hosten.

The Transvaal Asiatic Test Case

No Appeal

Merits Not Decided

Confusion

Unintelligible Legislation

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Before Justices Bristowe and Curlew the appeal of Shapurji Randeria was heard at Pretoria on the 21st ultimo. This was an appeal against Mr. Jordan's decision and the points to be decided were whether there was a registrar appointed under the Act and whether deportation beyond the Transvaal border was legal.

Mr. Jeppe, with him Mr. Home, was for the appellant. Mr. De Waal for the Crown.

Mr. Jeppe, having stated the nature of the appeal,

Mr. De Waal, for the Crown, raised the preliminary point that no appeal lay, and referred to the case of *Ali v. Bhut* (S.C. 1906, page 158, where) it was laid down that the Supreme Court had no jurisdiction, as the proceedings were not rightly criminal proceedings. According to *Ex parte Hersberg* proceeded counsel, to enter the Colony without a permit was not a criminal act; only under sub-section 4 of section 2 of Act 15 of 1907 was a criminal offence so committed. A man who became a prohibited immigrant in this sense must have been in the Colony before; it was only when he could not show his registration certificate and was deported in consequence that he became a prohibited immigrant.

Mr. Justice Bristowe said that a prohibited immigrant was not necessarily a person who had been in the country once and had been ordered to leave. A person could be a prohibited immigrant when he entered the colony for the first time. Then the conditions under the present law were not the same as under the Peace Preservation Ordinance 1903. As a matter of fact, said his lordship, Randeria was not a prohibited immigrant in the meaning of the Ordinance referred to.

Mr. De Waal replied that the man was not a prohibited immigrant now; once he was removed across the border he would become a prohibited immigrant.

Mr. Justice Curlew said that the man had been ordered to leave the Colony and had failed to comply with the law.

Mr. De Waal: He has only been ordered to leave. Continuing he said the judgment given in the case was "the accused has failed to satisfy me on both these points, I order him to be removed from this Colony." Before that was carried out, said Mr. De Waal, the appeal was noted. But immediately the accused was put

across the border and attempted to return he was a prohibited immigrant. It was purely, he contended, an administrative act, and no penalty at the present stage was attached to it. The penalty could only be inflicted when the accused, having been ordered to leave, attempted to re-enter the Colony. Only then if convicted and ordered to leave, he was fined and imprisoned, could he rightly appeal to the Court. If a man failed to leave a warrant could be issued for his arrest, but the appellant was not under arrest at the present moment. Referring to *Ex parte Hersberg*, counsel said that section 43 of proclamation 21, of 1908, defined the powers of the Supreme Court. In the case of *Ker v. Bhut*, the Supreme Court found that it had no power to interfere with the order of the Magistrate, the action of the latter being purely administrative. Counsel submitted that the principle in the present case was the same as that in the cases quoted, and the present appellant's remedy was to apply for a writ of *Adhuc* as soon as hands were laid upon him to execute the order of the Magistrate. As the order now before the Court was a purely administrative one it did not come within the jurisdiction of the Supreme Court.

The Judgment

After Mr. Jeppe's reply, Mr. Justice Bristowe, in giving judgment, said: In this case an appeal is brought by Shapurji Jewarji Randeria against an order made by the Assistant Resident Magistrate of Johannesburg under section 7 of Act 36 of 1908 for his deportation. The circumstances under which the case arose are that the appellant was asked by a police officer under section 9 of this Act to produce his registration certificate. He failed to produce that certificate, and he said at the same time that he had got no certificate, and that he claimed to be exempt from the necessity of having a certificate on the grounds that he had passed the education test, and also, I suppose, the monetary test required by the Immigration Restriction Act, and in consequence was not a prohibited immigrant, and that this section did not apply. That contention fails. He was brought before the Magistrate under section 7, and the Magistrate had then to consider whether the Act affected him under the following section. The first point the Magistrate had to consider was whether Randeria had a certificate, the second point was whether the time for applying for that certificate had expired, and the third point was whether if he had no certificate and the time had expired there was some good reason why he had not applied for that certificate within the specified period. That was all that the Magistrate had to consider under the Act. The appellant did not satisfy the Magistrate upon those points, as a matter of fact he did not attempt to satisfy the Magis-

trate. His position was that he had no certificate, and that he was not bound to have a certificate. Thereupon the Magistrate made an order for his deportation, and the appellant is now protesting against that order. The preliminary objection stated by Mr. De Waal is on the ground that no appeal arises in this case, and that is the point that we have to decide. It is not necessary with the view that we take of this case to express any opinion with regard to the grounds of the appeal because we think that this preliminary objection must succeed. The right of appeal from a Magistrate's decision is fixed by statute. Under section 42 of the Magistrate's Court Proclamation an appeal lies from any person who has been convicted by the judgment of the Court of a Resident Magistrate, and by section 18 of the Administration of Justice Proclamation the Supreme Court is given the power to hear appeals from all inferior Courts from which such appeals may lie, so that section carries the matter no further. We have to decide upon section 42 of the Magistrate's Court Proclamation, and under that section there can only be an appeal where there is a conviction, and the question which we have to decide is whether an order of deportation made by a magistrate under this Act 36 of 1908 is a conviction. It seems to me that whatever else a conviction may mean it at all events implies that there must be an offence against the law, and the question is whether any offence against the law has been committed in this case. Now all the appellant has shown is that he has entered the Colony, and it is no offence to enter the Colony. Under the common law any person is lawfully entitled to enter the Colony, there is no statutory provision against it. The only statutory provision made against it is that of the entry into the Colony of prohibited immigrants. The appellant in this case, as the case is before us now, is not a prohibited immigrant. But if he after the present order made against him comes back into the Colony again he will be a prohibited immigrant, but at the present moment he is not a prohibited immigrant, and that being so he has committed no offence under the statute law of this country, and as he has committed no offence under the statute law he has committed no offence under the common law. But although the entry into this Colony by an Asiatic being a prohibited immigrant is not in itself an offence, still the power to ask him whether he possesses a registration certificate comes in, and a man if he has no certificate may be taken before a magistrate and the action taken in this case may follow. The question is what is the nature of the order which the magistrate made? I say that it is not a conviction because there was no criminal offence. If it is not a conviction it seems to me that this appeal cannot succeed.

I think that the true view of this action is as was laid down in an earlier case, that of *Rhyat versus the Crown*, where it was held that the Act was an administrative order, so also the order made by the magistrate in this case is an administrative order. The case of *Hertzberg versus Rex* is very much in point with the present case. The difference between them is very narrow and the cases may be said to be on all fours. In the case of *Hertzberg versus Rex*, an order was made by the magistrate directing a person to leave the Colony under Ordinance 38 of 1907, section 21, and application was made to the Court to stay that order until proceedings could be brought in review, and Mr. Justice Smith, who decided the case, held that the application could not succeed, and the grounds upon which he held this was that the order was an administrative order. The section under which that order was made was section 21 of the Peace Preservation Ordinance. That section in one particular is on all fours with section 7 of Act 36 of 1908. Under section 36 a man is brought before a magistrate without a warrant, and if he fails to satisfy the magistrate that he is the lawful holder of a registration certificate, the onus in this case as under the Peace Preservation Ordinance, being thrown upon the person brought before the magistrate, the magistrate has to consider whether he has discharged the onus thrown upon him, and if he does not, then in the present section, as in section 21 of the old statute, it is compulsory upon the magistrate to make this order. The only difference between the two sections is that in the one case he is ordered to leave the Colony and in the other case it is compulsory on him to do so. On that section Sir William Smith held that it was an administrative order and was compulsory, and that decision was followed by the Supreme Court in the case of *Rhyat versus Rex*, and the similar order made under the Peace Preservation Act in the case of *Barber versus Rex*, seems to support the same view. In the first case the order was made to leave the country, and the appeal in that case was not from that order but from a conviction upon an offence of being in the country after having been ordered to leave. These three cases seem to me to apply to this application and they confirm the view that the appellant not being a prohibited immigrant not having been convicted no offence has been proved against him. Mr. Jeppe has argued that it is not an administrative order because in the first place a warning was given. Well the warning was a mere police matter. The police have the power under the section to arrest a man, to keep him in custody and to bring him before the magistrate, and if it is for their own convenience they have the power of instead of detaining him in custody to let him go. The warrant is not in itself a charge,

and if the police chose to proceed without any warrant at all it seems to me that they have the right to do so. Even although I had any doubt upon that point, I think that I ought to follow the opinion of Mr. Justice Smith in the case of *Hertzberg versus Rex*. Mr. Jeppe puts forward another argument based upon the Immigration Restriction Act of 1907, and he said that this must be a criminal offence and the order of the Magistrate must be a conviction because it has the effect of section 11 of the Immigration Restriction Act. I am not at all satisfied that the consequences mentioned in section 11 do come under the Ordinance. It is not an order made under the Immigrants' Restriction Act at all, and the only way to make it so is to say that it comes under the Act of 1908, which says that an order made under that section shall be deemed to be an order made under section 6 of the Immigration Restriction Act. What that part of the clause means I do not understand. As a matter of fact there is no order made under the Immigration Restriction Act except in one case only. If he might be permitted to say so, it appeared to be a case of bad drafting, and it is a matter for the Colonial Secretary. It is argued that it is not an appeal, that it is a review. A review is a totally different thing from an appeal. This is not an application for a review; it is an appeal, and it can only be turned into an application for review by consent, which would require an amendment of the whole procedure. At all events Mr. Jeppe will have to satisfy us that there is a *prima facie* case in order to bring this case in the form of a case for review. I do not think that it would be possible to suggest that the Magistrate has not acted in accordance with the statute or that he has failed to observe any of the provisions which the statute requires to be done, or that he has done anything which under the statute is *ultra vires*. Therefore I think that the preliminary objection raised by Mr. De Waal must succeed and that this Court has no jurisdiction to hear an appeal in the present case, and the present application must therefore be dismissed. Mr. De Waal do you ask for costs?

Mr. De Waal: No, my lord.

Mr. Justice Bristowe: The appeal is dismissed without costs.

Mr. Justice Curlewis delivering a concurring judgment remarked that he regretted having to say that he did not understand section 1 of the Act under which the appellant was charged. The Section gave the power to a magistrate to make an order of deportation which was to be deemed to be an order under Section 6 of the Immigrants' Restriction Act. But on reading that section the learned judge could not make any what order was meant. He didn't say that there was no meaning in it. He (the Judge) could not see it.

What is the Position Now?

Toluk writes as follows to the Johannesburg press:

The Asiatic appeal has failed, but that does not dispose of the main issues raised—that there is no Registrar appointed under the new Asiatic Act, and that deportation beyond the Colonial border is illegal. The only thing that the Supreme Court has decided is that these questions cannot be brought forward by way of appeal. As Justice Curlew remarked at the hearing, there is no wrong without a remedy. Accordingly, when the time arrives, we shall undoubtedly move the Court anew, though, no doubt, through some other channel. In the meanwhile, what is the legal position? The Chief Justice has condemned in unmeasured terms the Anti-Asiatic clause of the Immigrants' Restriction Act, and has practically declared the Act of 1907 to be inconsistent with the new Act. Last Thursday's judgment, too, makes confusion worse confounded. According to the view of the Court, the not holding of a registration certificate under the new Act does not constitute an offence, and the Judges found it difficult to understand the meaning of the last clause of section 7 of the Act, which says that the order of deportation made by a magistrate shall be deemed to be an order made under Section 6 of the Immigrants' Restriction Act. There is, as Justice Bristowe pointed out, no order made under that Section of the Immigrants' Restriction Act, except in one case only, which does not apply—in other words, it is difficult to give effect to the deportation order contemplated by Section 7 of the Validation Act. The legal effect of orders made under such a vaguely-worded section, I will not examine, at the present juncture, but I would draw attention to the fact that the Act was conceived and hurriedly drafted within a few hours, and this is what Justice Bristowe thinks of the Section under review:—"If I might be permitted to say so, it appears to be a case of bad drafting, and it is a matter for the Colonial Secretary." The opinion of the Indians is that the three Acts bristle with difficulties and anomalies. An amendment of the Immigrants' Restriction Act and the new Act, and the repeal of the Act of 1907 are absolutely necessary for a proper working of the Asiatic legislation. The principle of entry of educated Asiatics has now been conceded. Apart, therefore, from passive resistance, is it not the duty of the press and the public to advocate repeal of the Act of 1907 and the amendment of the Immigration Act, so as, on the one hand, to free it from the taint of the Asiatic Act, and, on the other, to make the education test, if it be not severe enough, so severe, at the discretion of the Minister, as to exclude whomsoever he likes without interference from the Courts of Law. We have surely now

enough in this Colony of administrative Acts over which the Courts have no control.

The "Star" on the Judgment

"Inconclusive"

The *Star* of the 26th ulto. comments as follows:—

In the legal tussle between the Government and the Asiatic leaders' honours, it may now be said, are easy. The Barberton appeal ended in an undoubted victory for the Asiatics. It also revealed the fact that the Asiatic laws are in some respects vague and ambiguous owing to the defective draftsmanship. As regards the general merits of the controversy, however, that judgment is of little importance, for it establishes no precedent and deprives the Administration of none of the powers claimed for it. Now that the necessary notices have been given in the *Government Gazette*, bringing the Validation Act into complete operation, the Administration is no longer hampered by the ruling of the Supreme Court in this particular instance. The decision of the Supreme Court in the case of *Randeria v. Rex*, though in many respects interesting, is of quite as little permanent value.

Randeria, an educated British Indian, was brought before Mr. H. H. Jordan, A.R.M., charged with having failed to produce a registration certificate, and having refused to satisfy the Magistrate that he was the lawful holder of such a certificate, was ordered to be removed from the Colony under section 7 of the Act of 1908. Against this decision he appealed on three grounds: (1) that section 7 could not be enforced until a Registrar of Asiatics as defined hereunder, had been duly appointed; (2) that the order of removal is *ultra vires* in that it operates beyond the border of the Colony, and (3) that the decision is against the weight of evidence and the law. There is no disguising the importance of the issues raised by these grounds of appeal. They go to the very root of the effective enforcement of the Asiatic laws. But as regards the validity of the Government's interpretation of the law, the judgment of Mr. Justice Bristowe does not carry us very far. Mr. De Waal, on behalf of the Government raised the preliminary objection that the order of the magistrate was purely administrative and as such not subject to review. This view the Court upheld without entering into the really crucial issues. We see then that the magistrate appointed to deal with cases under the Asiatic laws is entitled to make an order for the deportation of Asiatics who do not comply with the terms of the law: in certain circumstances he has no option. At the first blush this ruling appears to

settle an important point, but when we come to examine the judgment more closely we find it leaves matters very much as they were. It is one thing to order the deportation of an Asiatic or even to transfer him across the border, and quite another matter to make his return impossible. We hope and believe that the laws of the Colony are sufficiently comprehensive and sufficiently clear to secure that desirable end in effect. The point, however, has still to be settled, and we trust that no time will be lost in bringing a test case to set all doubts at rest. Mr. Justice Bristowe's reading of the law of the Colony will no doubt come as something of a surprise to many. According to his dictum it is not a punishable offence, either under common law or statute law, to enter the Colony without authority. Not until an order for deportation has been issued and disobeyed does the person against whom proceedings have been instituted become a "prohibited immigrant" and is such liable to punishment for refusal to recognise a magisterial order. The cumbersome of this procedure is obvious.

We could have wished that counsel for the Crown had abstained from claiming judgment on a side issue, though in that case, it is fair to assume, the Court itself would probably have discovered the fatal weakness in the case of the appellant. We admit that it is premature to congratulate the Government on its victory. Clearly the recognition of the right of a magistrate, acting in an administrative capacity, to issue an order for the removal of a recalcitrant Asiatic is of no practical benefit unless that order can be made permanently effective. There are two ways in which the policy of exclusion might be enforced. One—the most simple—is to stop immigrants at the border and compel them to return whence they came. The other is to punish those who persist in re-entering and remaining in the Colony in defiance of the law. It is upon this latter remedy that the Transvaal Government must depend to protect the Colony against an unauthorised influx of Asiatics. We see nothing in the judgment of Thursday which leads us to doubt the efficacy of the powers of the Government. Frequent arrests and imprisonments no doubt involve a great deal of trouble and expense, but that the system will ultimately result in a complete vindication of the policy of the Government, which is also that of the Colonists, we cannot for a moment doubt.

VISITORS AT PHOENIX. Mr. David Pollock, J.P. (Johannesburg) and Mr. H. Kallenbach, of Messrs. Kallenbach and Kennedy of Johannesburg, architects, paid us a visit during the holidays, and expressed themselves pleased with the progress made at the settlement.

Book Reviews

"The Heart of India"

Under the above title, the Editors of the "Wisdom of the East" Series have brought out their latest contribution. The volume before us gives a bird's-eye view of the Hindu religion, and consists of admirably selected extracts from translations of the various religious books of the Hindus. Dr. L. D. Barnett, M.A., Litt. D., Professor of Sanskrit at University College, London, is the author. The introductory remarks made by Dr. Barnett furnish the key to a proper understanding of the Hindu mind, and show, perhaps, the essential difference between the Eastern and the Western thought. But it shows also that the difference does not make the two divisions of the human family at all antagonistic, as Kipling would have it, but that it makes each complementary to the other. Originally, they belong to the same stock. Under different skies, they have evolved different civilisations. May they not now meet again and evolve a resultant civilisation which would be more lasting, of real benefit to humanity? These are Dr. Barnett's remarks referred to by us: "Two great Aryan races passed almost at the same time through the same course of thought. While the Greek mind was growing from the youthful realism of the Homeric Epos to the transcendental idealism of the older Eleatic school, the Hindus were rising from the level of the Rig-veda to that of the Upanishads. . . . But in India, the change was far deeper than in Greece. 'You Hellenes are always children,' said the greatest of their thinkers, 'Hellenes is an old man.' Here and there might be found a Greek who, like Plato and Parmenides, dared to turn his eyes from the semblances of experience; and at all times might be heard in Greece voices of despairing lamentation over the vanity of earthly things. But whether he rejoiced or wept over it, the true Hellene was of this world. In its experiences, glad or sad, lay all the reality that he could ever know. . . . But the Hindu surrendered the world. In the search for his own soul he denied one by one every principle of finite experience, from highest to lowest, and fearlessly drove reason to its last extreme of loftiest abstraction." One need hardly add that Western thought is influenced and dominated by Greek thought. It is for this reason that the late Professor Max Müller said that a true corrective for modern civilisation was to be found in Hindu thought.

We refrain from giving quotations of the extracts reproduced by Dr. Barnett, but those who are at all interested in the subject we would advise to purchase the volume, which

covers only 122 pages, and study it. We would, however, give the following as a sample from the Tamil saint Pattanathu Pillai:—

My God is not a chiselled stone
Or lime-block clear and bright,
No bronzen image He, forsooth,
That's cleansed with tamarind.

I cannot worship such as these,
But make my lofty boast
That in my heart I set the feet,
The golden feet of God.

If He be mine, what can I need?
My God is everywhere.
Within, beyond man's highest
word,

My God abideth still.

If still, O sinful man, with ash
Thou dost besmear thy face,
Or bathest oft, that thus thy soul
May cast away its load,

Thou knowest naught of God,
nor of

Regeneration's work.

Your mantras, what are they?
The Veds

Are burdened with their weight.

If knowledge be not thine, thou
art

As one in deep midstream,

A stream so wide that both the
banks

Are hidden from thine eyes.

It is hard to beat these verses for broadmindedness and catholicity of doctrine.

"Glimpses of the Ages"

Dr. Theophilus E. Samuel Scholes has brought out his second volume of the work entitled as above, and promises four more. We have patiently gone through the volume, which extends to 488 pages. As our readers are aware, the author has given these volumes a subsidiary title also, which is "The Superior and Inferior Races so-called," discussed in the light of Science and History. We confess that in the volume before us we find neither the light of history nor that of science. Our author professes to compare, in the present volume, from a moral standpoint, the "colourless," as he calls the white races, and the coloured races. But we miss the comparison in the book—not that we deny his conclusion that both are equally moral or unmoral. What we do not find in the treatise is any positive proof leading to the conclusion arrived at by the author. He fails hopelessly to convince the unbelieving for whom he has written the book.

Another serious fault we find with the book is its repetitions of the same arguments, facts, and even quotations, sometimes almost in the same page. We feel sure that the volume could be condensed to one-fourth its present size with great benefit to the reader, whether as to the saving of his time or his purse.

And this we say because we feel that the work is not otherwise without value. It contains valuable extracts (authoritative) regarding the treatment of coloured people throughout the world, wherever they have come into contact with the white people. The term has been used by the author to include both the brown and the yellow race. It, therefore, deals with the Congo State, Sierra Leone, the sack of Peking, and British rule in India. The extracts thus collected from speeches, blue books, and newspapers make very strong reading, and show the white man at his worst. The reader has, therefore, to guard himself against cherishing a bitter feeling against the white man. It will not be thus that the various races of the world can be ultimately brought together. We do not, however, accuse the author of one-sidedness. He has set himself the task of showing generally how selfish and even brutal has been the treatment by, or policy of, the white man towards the coloured man. The reason for this, however, is not, we fancy, necessarily because the one is white and the other is coloured. Selfishness and greed are at the bottom of the mischief. It is the old, old story of the battle between capital and labour. The tyranny of capital over labour has undoubtedly assumed, in the case of the coloured man, a more violent phase. But the problem is still the same. And, therefore, the remedy, too, must largely be the same. The system of exploiting coloured labour must break down under its own weight. And it is for each race separately to hasten the event by self-help and self-exertion. Subject to the limitations we have pointed out, we can safely commend the volume under review to every student of the most important question dealt with therein.

TEARS OF GRATITUDE! In a speech delivered at Edinburgh by Mr. S. B. Broacha, some weeks ago, allusion was made to the Asiatic difficulty in the Transvaal. Mr. Broacha used these words: "And do you expect gratitude from the Boers for so many favours. I do not know the nation, but I knew a few of them in Bombay on their way to their native country. I and my friend, by name Latimer, fed them, supplied them with wines and stores for their use during the voyage. We gave them about £15 between us; they shed tears of gratitude to us. We must receive back the money when they remit it, as it was a debt of honour, and they would rather die than not pay it. They would send us letters of gratitude both from their families and themselves. The ship did not sink on the way, but we have not seen the colour of our money, which we did not mind, and they have altogether forgotten to pay of gratitude."

Filial Duty

A Review.

Mr. Ivan Chen, First Secretary to the Chinese Legation in London, is responsible for the translation of a Chinese Classic on a subject which rings somewhat queerly in the ears of the modern Westerner, but which is something of a commonplace to the Eastern mind. In the West, we are all for emancipation, and lack of filial duty is well balanced by parental irresponsibility. But in the East, they order things differently. Confucius, for instance, did not hesitate to remind fathers of their duties to their sons. On one occasion "he sentenced a father, who had brought an accusation against his son, to be imprisoned with him. On being remonstrated with, he made this memorable reply: 'Am I to punish for a breach of filial piety one who has never been taught to be filially minded? Is not he who neglects to teach his son his duties equally guilty with the son who fails in them?' Crime is not inherent in human nature, and therefore the father in the family and the Government in the State are responsible for the crimes committed against filial piety and the public laws." What a number of fathers would be in gaol to-day if the wise precepts of the Chinese sage were practised amongst us!—A.C.P.

"The Book of Filial Duty," Translated from the Chinese of Hsiao Ching by Ivan Chen—"Wisdom of the East Series," John Murray, London.—Price 1/- nett.

A Broad View of the Asiatic Question

From the "African Monthly"

The case of European versus Asiatic in South Africa has been cleverly set forth by former contributors to the *African Monthly*, but they have chosen to consider the question in the somewhat limited view of its concern with South Africa, and as being a feature novel to present times. True, it has been stated as a national or even racial combativeness making itself felt in the affairs of Government, or as an expedient rendered necessary for a more cultured or highly developed race to protect itself against the inroads of an inferior race upon its social system. Reference has also been made to the possibility of a huge invasion through commercial channels of the Western Hemisphere by the Asiatic inhabitants of the East. The treatment of the subject, however, appears to have always been as in its application to a situation which is peculiar to our own times, and brought about by the facilities for migration that modern invention has placed at the disposal of the world's inhabitants. It seems to the writer, however, that the present antagonism to the Asiatic races has a deeper root than

a mere surface antipathy to the habits of uncleanness or extreme economy with which the Indian or Chinaman has familiarised us, and that we are now confronted with a great racial movement, intimately associated with human evolution and our own progress, and where our right of choice one way or another will bring us racial destruction or regeneration. Every race appears to reach a degree in civilisation at which it reflects upon the progress it has made, flatters itself with the possession of a development and culture superior to that of other races, and forthwith resolves upon instituting a policy of exclusion or total isolation lest it shall become contaminated by contact or intermixture with those whom it regards as inferior.

Within historic times this policy of isolation is known to have been in force in Egypt until about the year 600 B.C. Evidently in those far-off times, long before Greece had given birth to Thales, the Egyptians, with whom arts and sciences were flourishing, and whose civilisation knew no equal, felt themselves superior to their barbarian neighbours, and decided that further contact was contamination and to be avoided. Perhaps the same industrial and commercial differences that constitute our Asiatic question of the present day were a part of the Egyptian problem, and influenced them in their decision upon the policy which forbade alike immigration and emigration.

For a long time onward Egypt remained a land of mystery to those without its borders. A land of reputed learning and wonder working, yet withal a closed book except for now and again a broken account brought back by the single-handed adventurer who gained admittance by stealth, very much in the same way that the disguised explorer sought information about Nepal and Tibet for our own times.

The former time is too far removed for us to judge (when finally the system of isolation was broken down in 600 B.C.) in what estimation the Egyptian was held by his neighbours, but we may well believe that the Phœnician or Greek who travelled thither did not consider himself one whit inferior to the imperious Egyptian. The Greek, in fact, talked very freely of his culture and superiority as we do to-day, and he drew from the Egyptian priests the rebuke, "You Greeks are mere children, talkative and vain." The estimate which other races placed upon the Egyptian is of considerable importance, since therefrom we may discover to what extent the Egyptian race had progressed under its system of isolation, or whether its progress had been arrested and the race and its institutions had become stagnant and decrepit, and unsuitable to meet the requirements of the world.

For a parallel case, and one perhaps which will better afford this

information, we may turn to the Chinese and Japanese. Of the former there is no question of the esteem in which they held themselves when they chose the designation of Celestial Race, and regarded other races not merely as barbarians, but as foreign dogs. With these two nations we had the same policy of isolation in force a few years back which the Egyptian had established for himself before the dawn of history. China and Japan were long regarded as lands of mystery; they were accredited with many things which could astonish the people of Western civilisation; many were our speculations, and great our expectations of discovery when all disabilities should be removed and we might travel at will through these countries.

To what extent our expectations have been disappointed we are quite familiar. We found a civilisation in these countries, it is true, and a culture above that of the barbarian, but a stagnation and corruption that is unparalleled elsewhere. It would appear almost as though the progress of civilisation was arrested the moment the port of entry was closed, for, indeed, the Chinese standard is no higher than that of the Egyptians, albeit they had the advantage of a further 2400 years of isolation, during which time it was a sacrilege for a Chinaman to leave his country, and all who entered were murdered. During all this time, however, the vitality of the exclusive races was not exhausted. That the people thus isolated had possession of faculties which had not become atrophied by disuse is exemplified by the remarkable rise of the Japanese race and its adaptability to modern circumstances. We find them carefully considering the policy of voluntary isolation; we see them set it aside and leave their homes and seek experience abroad. Nothing could be more of an object-lesson to illustrate the barrenness of the policy of isolation than the adoption of their present course, since which move they have risen in prestige as a powerful nation, and hereonward seem likely to dictate the policy of the East.

With India also isolation was as rigidly enforced as in the above-mentioned countries. Penalties were laid upon all who would travel abroad, and loss of caste invariably followed. It is even said that he whom we know as Abraham was at one time a Brahman, but having left his own country was thenceforth called no Brahman or A-brahman, hence Abraham. Wilkie Collins, in *The Moonstone*, gives an instance of two Brahmans, who volunteered to go abroad in search of the moonstone, and who rendered great service in recovering it, yet on their return were doomed to wander on separate paths over India to expiate the sin of their unbelief.

But isolation in India was brought about by additional means, and this

under the caste system. So the foreigner might gain admission to India, the Mohammedan conquerors might sweep across it; the Hindu tolerated the traveller's presence or the Mohammedan rule, but kept himself apart. The Hindus would not mix in marriage with either conqueror or traveller, and whoever was unwise enough to marry a foreigner, forfeited caste and national recognition. This exclusion of the foreigner was not only lateral, but vertical, to the lower orders of his own race. Therefore, though a laxity of these observances might prevail in the lower castes, it was not allowed to ascend, for those of a higher caste might not intermarry with a lower caste.

To be Continued.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London Dec. 1.

The City En Fete.

The City of London has always one play day in the month of November, when the new Lord Mayor makes a stately progression through certain thoroughfares to the West End and back again, and Cabinet Ministers appear with other distinguished guests at the banquet at the Guildhall, inaugurating the new reign in the City. For several years lately the City has had another play day owing to the fact that its hospitality has been dispensed to various foreign sovereigns, visiting His Majesty the King-Emperor in November. The month that has just passed into history has been no exception in this respect, and, remarkable to relate, it has been a month of sunshine and brilliant weather, so that street decorations have looked their best and the grey old city has been quite gay in appearance. The Lord Mayor's Show this year had a special significance, and under the direction of the first Maker of Modern Pageants, Mr. Louis Napoleon Parker, is being rescued from its tawdriness and turned into a pleasant lesson in history. Sir Francis Truscott, the new Lord Mayor, has been connected all his life with a highly respected firm of printers, so this idea was worked out in the procession. We saw Caxton with his earliest printing press, and we saw also the men who keep the printers busy—the writers of poetry, prose, and music. In the bright sunshine the old, gay coloured costumes of by-gone centuries made a brave show, and the moderns who donned them lived up to their characters. Not only did we have Chaucer, but we had his Canterbury Pilgrims, with William Shakespeare calling to mind that any of his noble creations, varying from Duck and Dragoon to Julius Caesar, with his

triumphant train, and Hamlet. Milton, too, was there, a pleasant reminder of his tercentenary about to be celebrated. There were other poets as well as musicians, and it seemed as if the Past had suddenly awakened to life again in the midst of Twentieth Century London.

About the middle of the month came the State visit of the King and Queen of Sweden; the route from the station to the Guildhall was bright with fluttering flags and the uniforms of the soldiers; nor were greetings in Swedish forgotten, and Their Majesties expressed themselves greatly impressed with the warmth of the popular welcome. The crowds and their enthusiasm were sure to appeal to a monarch who is almost a democrat, who dispensed with all the ceremonial of a formal coronation, and who adopts for his motto, "With the people for the country." There is a bond of sympathy between this tall, stately ruler of Sweden and "His Cousin of England," for both spent many years of their lives fulfilling the not every easy position of Heir to the Throne; both were grandfathers before they became reigning monarchs, and both seem to have "come to their own" in the affections of their subjects on assuming their high position of responsibility. It will be remembered that a very strong personal bond binds the two royal families as well as the two nations because the future Queen of Sweden, now Crown Princess, is the popular daughter of the Duke and Duchess of Connaught, and I may add that during my recent visit to Sweden I heard that the English Princess had won the affections not only of her new relatives in the Royal household but of the people of her adopted country, whose language, too, she had learned carefully and spoke excellently.

Another Distinguished Visitor in London: Ahmed Riza Bey.

Il two years ago, or even less, anyone had ventured to assert that the exiled Turk, the leader of the "Young Turk Party," would in the month of November, 1908, be visiting the capitals and statesmen of Europe as the accredited representative of the new era in Turkey, no one would have believed it. Yet it is a fact. Perhaps even now it is not known everywhere that this devoted patriot preferred a life of exile rather than a dungeon in his own country for the sin of advocating reforms. For years Riza Bey has been the life of the new movement, directing, developing, determining its course, largely through the instrumentality of an important publication *Mechveret* of which he was founder and editor. The result of this propaganda is well known, namely, one of the most amazing revolutions of history. And this is what the former ruler now says of the future of Turkey: "The Sultan will reign but not rule; there will be no longer two entities, the Turkish Government and

the Turkish people; our first business will be to get our finances in order; then we shall look into the whole administration of justice—our laws are good but they have been badly administered; Turkey will have good government and good order within five years if only war is not forced upon us." This danger still threatens, and despite the jubulations in Vienna over the Diamond Jubilee of the venerable Emperor, Austria and Serbia are danger points. But it is to be hoped that wiser counsels will prevail and that Young Turkey will be able to concentrate on internal reform without being obliged to waste her exiguous financial reserves upon bloodshed and slaughter. The new Constitution in Turkey is to consist of two Chambers; the elections for the popular assembly have taken place with something of the sacredness of a religious rite, and the representatives of the people will shortly meet. The second Chamber is to be nominated by the Sultan and will consist of men of experience and standing. It is to be hoped that the "old counsellors" will not be too much wedded to "old counsels."

To Help Reform in Persia.

Speaking of constitutions, I am reminded of the effort that has been made during the past month, especially in Cambridge and in London, to help the Reform party in Persia. The outlook in Persia itself is exceedingly doubtful. The Shah, in his recent actions, reminds us of the young lady of the nursery tale who said "first she would, and then she wouldn't; then she smiled and said she could not." To judge from the story told here not only by Prof. E. G. Browne, of Cambridge, but by the two members of the dissolved Persian Parliament, the Shah has not a leg to stand on when he declares that it is the religious leaders and the people who are against anything like a popular form of Government. According to the reformers, they have the priests and the people with them, and the Shah's excuses are merely a cloak for his own inclinations. The excellent work done in tackling the complicated question of Persian finance swept away old abuses and limited his Majesty's expenditure to a very much curtailed civil list. Though salutary, it was not pleasant, and the *coup d'Etat* was the result. Those audiences who heard the two deputies speak, through Professor Browne as interpreter, were much impressed by their earnestness and sincerity, and the meetings certainly evoked a greater and more intelligent sympathy with the movement, and brought an assured knowledge that the desire of the people, and of the priests, is for constitutional government. Englishmen experienced in Persian affairs, urged that Persia, independent and constitutional, as a buffer state was the only way of safety in the future, despite the Anglo-Russian Convention, and all the de-

puties asked for was a policy of non-intervention.

A Burning Question in the House of Lords.

On the one hand one hears the question: Will the Government dissolve? On the other: Who are to be the rulers, peers or people? The situation, which is more than a mere rejection of a Government measure which has passed the House of Commons, has arisen because at a private meeting of some two hundred non-Liberal peers at the House of Lord Lansdowne, it was agreed to kill the Licensing Bill by refusing to read it rather than assent to it. This drastic action has aroused a great outcry; it involves a constitutional principle, for, baldly stated, it comes to this: is the will of the people, as represented by the House of Commons, to prevail, or to be frustrated by a handful of peers? During the last three years the action of the House of Lords with regard to measures of the Liberal Government has been distinctly unfavourable, and the Government itself had on its legislative programme the intention of dealing with the House of Lords. In return, the House of Lords appointed a committee to sit on its own delinquencies and demerits, and if one may trust the rumours current as to the report of the committee, of which the Earl of Rosebery is chairman, the elective principle is to be applied in a measure to the Upper Chamber, and merely being the son of one's father will not give the right to be a legislator. What the Government will do in face of the latest flaunting of its will, remains to be seen.

Personal Service.

With the coming of the cold weather the insistent problem of the unemployed forces itself strongly upon us, and during the past month a powerful appeal has been made by the wife of the Prime Minister and representatives of all shades of political and religious thought for a number of personal workers, who would undertake to visit the poor and bring them practical help and sympathy. Mr. W. T. Stead has expressed his regret that it is not possible to compel the rich to draw lots for certain of their number to change places each week with the same number of unemployed poor. There would be a clearer grasp of the situation if this were the case, but being impossible, a band of sympathetic workers, men and women, who would undertake to devote a certain amount of time and energy to the great need, would do much towards bringing the problem nearer to a solution by State action. One benefit already has accrued from the proposal; it has brought together men and women of widely differing views on to a common platform and started them on the road of the service of their fellows.

(To be Continued)

A "White Man's Views

The following letter appears in the *Daily Graphic* of the 16th ultimo:

Sir,—Your recent leaders on the Transvaal Indian question are the most painful "piffle" that I have read for some time, and it is quite evident that you know no more about this matter than you do, for instance, about the population of Jupiter.

Let me tell you that the Indians are slowly but surely making it impossible for the white man to exist in South Africa. Either they must be controlled and gradually eliminated, or the country is ruined. Before this happens I reckon, however, the white man on the spot will have something more definite to say than has been said so far. The Union Jack has its advantages, but if they must be coupled with coolies—then good-bye.

Of course, you will not publish this letter. You are not likely to expose your own ignorance. If the balances of your leaders are as well founded as those on the Indian question, then verily must the staff of the *Daily Graphic* be lacking in knowledge of the world.

I am an English Colonial of over twenty years' residence, whose name is

WILLIAM MATTHEWS.

St. George Street,

Cape Town, October 21st.

Cost of Passive Resistance

"One Who Was There" sends me the *Natal Witness* the following account, which he claims to be correct, of the proceedings in the Maritzburg Police Court when Mr. L. H. Greene was fined for not having paid his poll tax:

When Mr. Greene was asked to plead, he said: "I intend to take up the attitude of a passive resister, as a protest against this method of taxation, which is unjust—unjust to black and white alike in this Colony."

The Magistrate said that as Mr. Greene had taken up the attitude of a passive resister he would have to deal with him as such and impose the penalty provided by law. However much the injustice may be felt and however he may sympathise with Mr. Greene, it was in the hands of the community to turn out those men who had made it and to put in others, and he understood that Mr. Greene was moving in that direction. He could do no less than impose the penalty provided by the law, which he was there to administer, which was a fine of £5.

When asked by the prosecutor when the fine would have to be paid, the Magistrate said that as Mr. Greene had declared himself to be a passive resister the law would have to take its course, and it would no doubt take the form of distraint of property.

A "White" Oath

Anti-Asiatics in Canada

The Canadian papers report that a meeting has been held at Prince Rupert, at which everyone present subscribed to the following oath:

"That I am opposed to the admission of Asiatic coolie labourers into Canada, and that I will not employ Asiatic coolie labourers as long as I am a resident of or doing business in Comox-Atlin district.

"That I will not vote for any candidate for an elective Municipal, Provincial or Dominion office in said district who employs Asiatic coolie labourers, and who will not openly declare that he is opposed to the immigration of Asiatic coolies, and that if elected he will not only on every occasion vote for their exclusion from Canada and oppose their employment on any civic, Provincial or Dominion work within said district."

The Society of White Pioneers has no officers; has no expenses whatever; holds no meetings; makes no noise; makes no threats. Its members simply live up to the oath they have taken, and in doing so quietly and effectually work as a unit to accomplish the object for which the society was organised.

COLOURED MEN BETTER. Writing to the *Transvaal Leader* recently on Rhodesian affairs, a special correspondent says: Very significant in relation to this "mean white" development so distressing to our national *amour propre*, is the good work done by coloured men and educated natives. Some have filtered down from the northern missions as far as Nyasaland. Others are Cape boys fired out of Kimberley since the closing down of De Beers. Some are pure Orientals. On more than one mine I found all the engines and pumps were run by coloured men under the direction of the battery manager. Other coloured men were tradesmen, or filled places in which you expect to find white employees. Their employment was always justified by, not so much their lower wages, as by their reliability and hard work, and especially their sobriety. There are so many propositions in Rhodesia on which the margin between payability and non-payability is so small, that the proprietor or manager cannot possibly afford to allow to prevent his using "coloured" help of this description. In the opinion of very many, such men deserve the position acquired by their intelligence and steadiness, and any "labour legislation" to restrict their employment would be stoutly resisted.

"Olive Schreiner" on Colour

Mrs. Cronwright-Schreiner in reply to questions on Closer Union put to her by the *Transvaal Leader* says as follows in the question of colour—

Question

Do you consider the convention should deal with the question of the representation of Asiatics, natives, and coloured people, or should it leave this matter for settlement by the future Parliament of South Africa? If you are of opinion the matter should be dealt by the National convention, please state on what lines?

I think this, like all other root questions, should be most fully discussed by the Convention, and the result of that discussion most fully and frankly placed before the nation. I am of opinion that where the Federal franchise is concerned, no distinction of race or colour should be made between South Africans. All persons born in the country or permanently resident here should be one in the eye of the State. I am, and have always been, strongly opposed to the importation of Asiatic or other labourers to undersell the labour of the permanent inhabitants of the land. I regard it as criminal on two wholly distinct counts: and I have always held that, whether as a speculator, or a seeker for health, when a man temporarily enters a country for a limited number of years, having no interest in its future, it is quite just, though it may be expedient to refuse him the franchise. I hold further that the inhabitants of South Africa, like those of all other countries, are under certain conditions justified in refusing admission to foreigners at their ports, though I think the conditions under which it is desirable seldom occur; but, once admitted to take up their permanent residence in our country, I think no distinction of race or colour should be made. South Africa must be a free man's country. The idea that a man born in this country, possibly endowed with many gifts and highly cultured, should, in this, his native land, be refused any form of civic or political right on the ground that he is descended from a race with a civilisation, it may be, much older than our own, is one which must be abhorrent to every liberalised mind.

I believe that an attempt to base our national life on distinctions of race and colour, as such, will, after the lapse of many years, prove fatal to us.

AS TO THE NATIVE QUESTION.

I hold this to be the root question in South Africa; and as is our wisdom in dealing with it, so will be our future.

No exact census exists of the population of South Africa, but it is roughly calculated that there are about nine millions of inhabitants, eight millions of dark men, and one million of white.

The white race consists mainly of two varieties, of rather mixed European descent, but both largely Teutonic, and though partly divided at the present moment by traditions and the use of two forms of speech, the Tswana and the English, they are so essentially one in blood and character that within two generations they will be inextricably blended by inter-marriage and common interests; as would indeed long ago have been the case had it not been for external interference. They constitute therefore no great problem for the future, though at the present moment their differences loom large. Our vast, dark native population consists largely of Bantus, who were already in South Africa when we came here; of a few expiring yellow varieties of African races, and a small, but important number of half-castes, largely the descendants of imported slaves whose blood was mingled with that of their masters, as is always the case where slavery exists; and, a very small body of Asiatics. It is out of this great, heterogeneous mass of humans that the South African nation of the future will be built. For, the dark man is with us to stay. Not only does the Bantu increase and flourish greatly, as is natural in his native continent, and under the climatic conditions which are best suited to him; not only does he refuse to die out in contact with our civilisation, as the yellow races have largely done, and rather tries to grasp and make it his own; not only, can we not exterminate him—but, we cannot even transport him—because we want him! We desire him as thirsty oxen in an arid plain desire water, or miners hunger for the sheen of gold. We want more and always more of him, to labour in our mines, to build our railways, to work in our fields, to perform our domestic labours, and to buy our goods. We desire to import more of him when we can. It has more than once happened in the House of Legislature that bitter complaints have been brought against the Government of the day for employing too many natives on public work and so robbing the land-owner of what he most desires—native labour.

They are the makers of our wealth, the great basic rock on which our State is founded—our vast labouring class.

Every great nation of the past or present has contributed something to the sum total of things beautiful, good or useful, possessed by humanity; therein, largely, lies its greatness. We in South Africa can never hope exactly to repeat the records of the past. We can never hope like Greece, to give to the world its noblest plastic art; we can never hope like Rome to shape the legal institutions of half the world; the chief glory of England, that, wherever she goes, whether she will or not, and even against her will, she spreads broadest among the nations the seeds of self-governing institutions

—may never be ours. But the great national parts are not exhausted; and there lies before us in South Africa, a part as great and inspiring as any which any nation has ever been called upon to play—if we are strong enough to grasp it.

The problem of the 20th century will not be a repetition of those of the 19th or those which went before it. The walls dividing continents are breaking down; everywhere European, Asiatic and African will inter-lard. The world on which the 21st century will open its eyes, will be one widely different from what which the 20th sees at its awaking. And the problem which this century will have to solve, is the accomplishment of this interaction of distinct human varieties on the largest and most beneficent lines, making for the development of humanity as a whole, and carried out in a manner consonant with modern ideals and modern social wants. It will not always be the European who forms the upper layer; but in its essentials the problem will be everywhere the same.

We in South Africa are one of the first peoples, in the modern world, and under the new moral and material conditions of civilisation, to be brought face to face with this problem in its acutest form. On our power to solve it regally and heroically depends our greatness. If it be possible for us, out of our great complex body of humanity (its parts possibly remaining racially distinct for centuries) to raise up a free, intelligent, harmonious nation, each part acting with, and the benefit of the others, then, we shall have played a part as great as that of any nation in the world's record. And, as we to day turn our eyes towards Greece or Rome or England for models in those things wherein they have excelled, nations in the future, whatever their dominant class may be, will be compelled to turn their eyes towards us and follow our lead, saying "Here was the first, and true solution of the problem."

I have said we to day have to face the problem in its acutest form; but we have also exceptional advantages for solving it.

In our small, to-day dominant, European element we have the descendants of some of the most virile of the northern races; races, which, at least for themselves, have always loved freedom and justice; in our vast Bantu element we possess one of the finest breeds of the African stock. A grave, and an almost fatal error is sometimes made when persons compare our native question with the negro question in the Southern States of America. Not only is the South African Bantu (a race probably with a large admixture of Arab blood!) as distinct from the West Coast Negro, who was the ancestor of the American slave, as the Norwegian is from the Spaniard, but he has never been subjected to the degrading and dehumanising ordeal of slavery. We find him

in the land of his growth with all the instincts of the free man intact; with all the instincts of loyalty to his race and its chiefs still warm in his heart; with his social instincts almost abnormally developed and fully active; we have only with wisdom and patient justice slowly to transfer them to our own larger society—they are there! Every man and woman who has studied the Bantu in his native state—before we have indoctrinated him with those vices which dog everywhere the feet of our civilisation, and have compelled his women to graduate in our brothels and his men in our canteens or have dragged him into our city slums, where even our own races rot—knows that the proudest of us may envy many of the social virtues which the Bantu displays. We have a great material here, wisely handled.

In our small, permanent, and largely South African born, Asiatic population, we have a section of people sober, industrious, and intelligent, rich with those deep staying powers which have made many Asiatic peoples so persistent, and often dominant in the past and present. Even in the most disorganised element of our population, often without definite race or social traditions, I believe that careful study will show it to compare favourably with analogous classes in Europe—(and I speak from a wide personal knowledge of those European classes).

This is the material from which our nation must be shaped; and we the small, and for the moment absolutely dominant white aristocracy on whom the main weight of duty of social reconstruction rests have reason to be thankful it is what it is.

If by entering on a long and difficult course of strictly just and humane treatment, as between man and man, we can bind our dark races to us through their sense of justice and gratitude; if we as a dominant class, realise that the true wealth of a nation is the health, happiness, intelligence, and content of every man and woman born within its borders; if we do not fail to realise that the true crown of honour on the head of a dominant class, is that it leads and teaches, not uses and crushes; if as the years pass, we can point with pride to our native peoples as the most enlightened and the most free, the most devoted to the welfare of its native land and all African races; if our labouring class can in the end be made to compare favourably with that of all other countries; and if for the men of genius or capacity who are born among them there be left open a free path, to take their share in the higher duties of life and citizenship; their talents expended for the welfare of the community and not suppressed to become its subterranean and disruptive forces; if we can make our state as dear to them, as the mother which they find shelter for healthy life and development, as it is to us; then, I think the future of South

Africa promises greatness and strength.

But if we fail in this?—If, blighted by the gun of the movement, we see nothing in our dark man but a vast engine of labour; if to us he is not man, but only a tool; if dispossessed entirely of the land for which he now shows that large aptitude for peasant proprietorship for the lack of which among their masses many great nations are decaying, if we force him permanently in his millions into the locations and compounds and slums of our cities, obtaining his labour cheaper, but to lose what the wealth of five Rands could not return to us; if, uninstructed in the highest forms of labour, without the rights of citizenship, his own social organisation broken up, without our having aided him to participate in our own; if, unbound to us by gratitude and sympathy and alien to us in blood and colour, we reduce this vast mass to the condition of a great, seething, ignorant, proletariat—then I would rather draw a veil over the future of this land.

For a time such a policy may pay us admirably both as to labour and lands: we may work gold mines where the natives' corn now stands, and the dream of a labourer at twopence a day which has haunted the waking visions of some men may be realised—but can it ultimately?

Even in the commercial sense, will it pay us in the direction of manufacture and trade, if, when the labouring classes of other countries are steadily increasing in skill and intelligence, ours remain in the mass mere hewers of wood and drawers of water, without initiative or knowledge? Will it even pay us to have him robbed of his muscular strength and virility by a sudden change to unhealthy conditions of life? Considered as a mere engine of labour, is not his muscle one of our commercial assets? If we doctor him with canteens and cheap wines, and immerse him in city-slum life, will he even as a machine of labour remain what he is?

Are we to spend all our national existence with a large, dark shadow looming always in the background—a shadow which we fear?

I would not willingly appeal to the lowest motives of self-interest, yet it may be permitted to say this:—As long as the population of South Africa is united, and the conditions of warfare remain what they are, we need fear no foe. With our inaccessible coast, and few harbours, our mighty mountain ranges and desolate plains, into which the largest armies might be led and left to starve, we are as unassailable as Northern Russia behind her steppes and icefields, it would take more than a Napoleon to walk over us; we are indeed an impregnable fortress in these Southern seas—as the entire population is united.

But what, if we are not united? What, if, when the day comes, as it must, when hostile fleets—perhaps not European—gather round our

shores, and the vast bulk of our inhabitants should cast eyes of indifference, perhaps of loathing, towards them? Having no share in the life of our State, being bound to us by no ties of sympathy, having nothing to lose, might not the stranger even appear in the guise of a deliverer, and every bush hide a possible guide, and the bulk of the men and women in our land whisper, "It is no business of ours; let them fight it out?"

As long as nine-tenths of our community have no permanent stake in the land, and no right or share in our government, can we ever feel safe? Can we ever know peace?

One dissatisfied man or woman who feel themselves wronged is a point of weakness in a community; but when this condition animates the vast majority of the inhabitants of a State, there is a crack down the entire height of the social structure. In times of peace it may be covered over by whitewash and plaster, and one may profess that all is well; but when the time of conflict and storm comes, that is where the social structure will give way.

But a far more subtle and inevitable form of evil must ultimately overtake us. It is ordained by the laws of human life that a Nemesis should follow the subjection and use, purely for purposes of their own, of any race by another, which lives among them. Spain fell before it in America; Rome felt it; it has dogged the feet of all conquering races. In the end the subjected people write their features on the face of the conquerors.

We cannot hope ultimately to equal the men of our own race living in the more wholly enlightened and humanised communities, if our existence is passed among millions of non-free subjected peoples. The physical labour we despise and refuse, because they do it for us, the continual association with human creatures who are not free will ultimately take from us our strength and our own freedom; and race will see in our faces the reflection of that on which we are always treading and looking down. If we raise the dark man we shall rise with him; if we kick him under our feet, he will hold us fast by them.

It was recently reported in one of our Houses of Legislature, in a speech by one of our leading men, that once when discussing the question of the light and dark races with a Bantu, the latter had said: "When you do well to us, you do well to yourselves."

This seems to me to sum up the philosophy of the whole matter. The dark man is the child the gods have given us in South Africa for our curse or our blessing; we shall rise with him, and we shall also sink with him.

To-day, we in South Africa stand at the parting of the ways; and there is no man and no woman, however small and without influence their voice may be, and though themselves devoid of citizen rights, who, believing that the

future of South Africa depends on our taking in this matter the higher and more difficult path, can absolve themselves, if they do not speak the word which weighs on them.

Notes on the Transvaal Struggle

THE APPEAL AND ITS SEQUEL.—Owing to the indecisive result of the Randeria appeal, difficulty has been found in proceeding with pending cases. So far as Mr. Randeria himself is concerned, on Tuesday last, the warrant of removal was signed by the Magistrate, and he was taken to the border in the usual manner. He returned immediately. In order that the question of the appointment of a Registrar might be speedily decided, it was arranged that the cases of Mr. Thambi Naidoo and the three others who were arrested with him on the 18th ulto. on a charge under Section 9 of the Regulations should be tried, in order that, if necessary, the case might be taken to appeal on the debated points.

RE-FILLING THE GAPS. At Johannesburg to-day Wednesday, Messrs. Thambi Naidoo, Dorasamy Naidoo, A. C. Chetty (son of the Chairman, Tamil Committee) and Ramesamy Naidoo were brought before Mr. Jordan for not having registered. Mr. Polak was for the defence. All were sentenced to three months' hard labour. An appeal was noted. Mr. Naidoo and his fellow pickets bravely declined to avail themselves of enjoying freedom by being released on bail pending appeal. They are accordingly serving imprisonment. At Pretoria Messrs. V. S. Pillay, D. Chetty, K. Naidoo, N. Naidoo, N. S. Naidoo, R. K. Padiachi, Narayansamy, Omerji Saleji and N. Gopal were asked to produce their registration certificates this morning while picketing around the registration office, by Supt. Betts. They, not possessing same, were arrested and brought before Major Dixon in the afternoon, and were prosecuted under section 9 of Act 36 of 1908. Major Dixon dealt with the case administratively. Mr. Adam was employed for the defence. All were ordered to leave the Colony, and will be deported by the evening train. It is expected that all will return and be arrested.

Mr. Cachalia also was included in the above lot, arrested by Supt. Betts, but was immediately released on the ground that his case was pending under the same charge at Johannesburg. However, he was warned not to picket, and that he would be arrested under a different charge if he did the contrary.

At Verreuniging Messrs. Moosa Ismail, Lala Bhawan, Mahomed Na-wood Bharcodien and Allasamy, who

were arrested for not being able to produce their registration certificates, were brought before the Court yesterday. Allasamy showed willingness to register and was given a week's time, while the other three were ordered to leave the Colony before February 1st.

At Volksrust there were seven Indians cases coming on to-day. Five were ordered to leave the Colony before 3 p.m. 31st December, while Dhobee Jivan and Parushotamdas were sentenced to 6 weeks' hard labour with the alternative of a fine of £10 each. Both went to jail.

Mr. Randeria was deported by last evening's train and returned the next morning. He and Mr. Harilal Gandhi, who arrived in the morning from Natal, were arrested as prohibited immigrants. Their cases were coming on this afternoon but it is believed that they will be remanded till Tuesday next.

Indian National Congress

Opened at Madras

London, December 28.—The annual session of the Indian National Congress opened to-day at Madras. Dr. Rash Behari Ghose, in his inaugural address, spoke most eloquently of Lord Molyneux's scheme of reforms, and said the whole nation was most grateful for the reforms, which would give them something like Constitutional Government. He urged the people of India to afford the British authorities their genuine co-operation. He hoped that, eventually, a system of Colonial self-government would be developed, though he recognised that this was very far distant. Referring to the split at last year's Congress at Surat, Dr. Ghose said that the Congress refused to purchase unity at the cost of loyalty to the Empire. In conclusion, he deprecated repressive legislation.

In connection with the foregoing, Reuter adds: The Congress, which meets this year in circumstances of such exceptional interest, is understood to be a Congress of Moderates. The Extremists who broke up the Surat Congress decline to recognise its status, consequently, many celebrated agitators are absent. President Ghose was chosen to avoid the risk of such an outbreak as occurred at Surat over the choice of president. He is a Calcutta barrister and scholar, and politically is of Moderate tendencies. Although an adherent of the Swadeshi movement, he nevertheless opposes the boycotting of European trade, anarchy, and violence which has been associated with that movement. The Extremists who wrecked the Surat gathering have endeavoured to organise a separate assembly to be called the real Old Congress, but this has been prohibited by the authorities as

Indians in the Transvaal

London, December 26.—The Indian National Congress at Madras passed a resolution condemning outrages against public order.

It also unanimously adopted a resolution expressing indignation at the treatment of Indians in South Africa, and urging the Imperial Government to take drastic action in the matter.

Dr. Clark, former Consul-General in London for the South African Republic, and Member of Parliament, Caithness-shire, supported the resolution. He demanded protection for the coloured population in any South African Constitution under closer

The delegates from Capetown expressed their indignation at the treatment of Indians in the Transvaal under the Registration Act, and the want of order of shame.

With reference to the foregoing cable, Reuter states that indications are not wanting that the resolution of Congress regarding Asiatic legislation in the Transvaal is supported by a large body of Anglo-Indian opinion. The *Bombay Gazette*, in an article on the question, notes with satisfaction that the Sheriff of Bombay received an influentially signed appeal to convene a town's meeting "to protest against the vexatious persecution which British Indians in South Africa are subjected. When that meeting is held we trust such resolutions will be carried, and demonstrate to the Government and Colonial Office, as well as to South African Governments, that the protest of this country is supported by all sections of the community. Our protest must be firm and emphatic. In the words of Lord Ampthill, the treatment of British Indians in South Africa is cruel and unreasonable."

The *Allahabad Pioneer*, discussing the complaints of the sufferings of Indians in the Transvaal gaols which have reached India, points out these sufferings are voluntarily endured, as the Indians compelled the Government to proceed against them, and the complaint that when they have courted imprisonment they do not find the gaol management and discipline to their liking will hardly hold water. The Transvaal Government cannot afford to be lenient with those who have taken this course. Nevertheless, the *Pioneer* holds the name of the Indian Government with which all most sympathise, whatever may be thought of their actions. Reuter.

London, Dec. 31.—Reuter's correspondent at Madras telegraphs that at the Indian National Congress to-day, a telegram from the London Committee of the Indian National Congress in London, dated Dec. 26, by Sir W. Wedderburn, had been read, stating that the Madras Congress would secure release for the South African Indians, and that the latter had suffered imprisonment. This was

The Congress passed a resolution deploring the deportation of various political leaders from Bengal, and the names of those deported were greeted with enthusiastic cheering. Despite this demonstration, however, the Congress closed with cheers for the King, Lord Morley, and the Earl of Minto.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS.

December 5.

Canadian Immigration Law

MR. CATHCART WASON (Orkney and Shetland): I beg to ask the Under Secretary of State for the Colonies if he can now state whether it is still possible for a British subject to be summarily deported from the Dominion of Canada without any form of trial and on the ground of being temporarily out of employment.

THE UNDER SECRETARY OF STATE FOR THE COLONIES (Colonel Seely, Liverpool, Abercromby): As I stated in reply to my hon. friend's question on the 2nd November, the Secretary of State is in communication with the Dominion Government on the question of the law to which he refers, and I am not yet in a position to give any further information on the subject.

British Indians in Transvaal Prisons

MR. J. M. ROBERTSON (Northumberland, Tyneside): I beg to ask the Under Secretary of State for the Colonies whether he has received any official information showing that the Indians, including Mr. Gandhi, were on the 17th October working on the market square of Volksrust at road-making.

COLONEL SEELY: It appears from a telegram from the Governor of 3rd November that Mr. Gandhi, who worked on an agricultural show ground digging holes for trees and weeding in a municipal plantation and the garden, had never performed hard labour on the public streets. The telegram does not state whether this was true also of the other Indians.

MR. HAROLD COX (Preston): Was not this gentleman imprisoned for a purely technical offence?

COLONEL SEELY: I have given all the information in my possession.

MR. BYLES (Salford, N.): Is Mr. Gandhi the gentleman who delivered an address to Members of this House here a year ago.

COLONEL SEELY: I do not know, and I do not see how that affects the case.

MR. BYLES: I only wanted the information.

MR. WILKINSON (Newcastle under Lyme): Is the hon. gentleman aware that white people are not allowed to work with other people in the public streets and corners that management be extended to British Indians?

Correspondence

The Unemployed.

THE EDITOR (INDIAN OPINION).

It is impossible to glance at our present social problem and take no notice of the distress now experienced by the unemployed. In Natal this question does not present itself on a large scale as in the United States and England; it is, nevertheless, being looked upon as a chronic social evil, which if not eradicated may do much more harm than some people appear to think. To one who closely follows the question in England it is quite clear that starvation and other attendant circumstances force them to loiter in broad daylight, thereby wantonly inviting the authorities' help to find them a place in gaol.

Although our situation is not so serious as that in England, judging from burglaries that are going on now, it is apparent that they have something to do with the evil now under discussion. Work is the chief remedy for it, and we find among the poor, several institutions exist for the relief of the unemployed. I ask, with all seriousness, why such institutions cannot be organised in India? Are they so devoid of public interest, and are they going to let nationalisms go to the dogs?

It is quite evident that a workable scheme is essential in order to alleviate the distress now prevailing. Bearing this in my mind, I venture to put before the public a scheme.

There are 12,500 Indians in Natal. Out of this, it is more than probable that we may get 2,000 Indians who will have public interest at heart. Let this number subscribe to a "National Fund" in the following manner: Entrance fee 7/-, Weekly fee 3/10 or 1/- monthly. In this way we would get £250 in six months. To collect funds and to generally carry on our work it would require, say, six men in Durban, three in Pietermaritzburg, two in Ladysmith, one in Newcastle, two in Dundee, and one in Cape Town, or every small district. These six work for at least 200,000 unemployed in one or two days, and put into our confidence. We must employ intelligent and trustworthy men. The salary, including stationery, may amount to about £60 a month, so that in six months the fund will have a net surplus of £1000. Out of this amount you may carry on other schemes that may bring in revenue; or, better still, you may build a College, thereby filling a great national want. You may reserve the fund or a part of it for occasions that may arise demanding national attention. This, in short, is my scheme. I put it to your readers, and to the public at large, invite their suggestion, help, and opinion, and shall be pleased to give any information bearing upon the subject.

— Yours, etc.,
R. M. MOORE,
4th Church Street,
Morningside.

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Johannesburg, Thursday.

The *Pretoria News* of the 30th ultimo again urges settlement. In the course of a leading article it says that if by conceding Mr. Gandhi's final demands peace can be restored between British Indian and Europeans in South Africa it will prevent exploitation of legitimate grievances of Indians in the Transvaal for making allegations against British rule in India. The Editor says the Colony will be contented if the Government make such concessions. The article admits the persistency and unflinching good temper with which Mr. Gandhi and his compatriots are pursuing their campaign for what they consider to be their rights. The article concludes with a discussion of the present situation, saying that it appears the Government do not care to face its own failure with its laws, the Attorney General cannot make the laws workable and says it is not very hard to realise the difficulty of enforcing unworkable laws.

Further nine men have been arrested. They have all been dealt with under Act 36 of 1908 and not the regulations. Messrs. Anand Mia and his brother have been fined £25 each for trading without licences in Rustenburg. They had tendered the licence fee. Their goods will be sold for collecting the fine.

Eight Madrassis were deported from the Transvaal yesterday. They arrived early this morning at Charles town. Two passed the educational test and Natal allowed them to go free. The other six were arrested and brought before the Court which ordered their deportation to the Transvaal. Accordingly they were deported to the Transvaal this morning accompanied by two others. At Volksrust they were all arrested.

Messrs. Harilal Gandhi and Randana have been remanded till next Tuesday.

Contents

EDITORIAL COLUMNS.—	Page
The Future	1
Tetanus	1
Red Tape	1
Philosophical Doubts	1
Editorial Schedule	2
OTHER ARTICLES.—	
Lady Smith Indian School	2
The Transvaal Asiatic Test Case	2
The "Story" on the Judgment	4
Book Reviews	5
Philal Day	6
A Broad View of the Asiatic Question	6
At the Heart of the Empire	7
A "White" Man's Views	8
Cost of Passive Resistance	8
A "White" Death	8
"White" Scholasticism on Colour	9
Notes on the Struggle	14
Indian N. H. Congress	15
London Correspondent	15
Latest Telegrams from the Transvaal	15
The Unemployed	15

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુરતક ૭.

ફોનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૭ જાનેવારી ૧૯૦૮.

અંક ૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોરતી-તા. ૨૭ જાનેવારીથી, તા. ૮ જાનેવારી સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૮.

હિંદુ-પો. ૧૧ થી પો. ૧૬ ૨ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૮મી શુબહેનથી ૧૪મી શુબહ સુધી, ૧૩૨૬ હિજરી.

પા. રોજી	પ્રોરતી	હિંદુ	મુસલમાન	પાસી	સુર્ય	ચંદ્ર
ક્ર. નં.	ક્ર. નં.	ક્ર. નં.	ક્ર. નં.	ક્ર. નં.	ક્ર. નં.	ક્ર. નં.
શની.	૨	૧૧	૮	૨૨	૫	૩૬
રવિ.	૩	૧૨	૯	૨૩	૫	૩૬
સોમ.	૪	૧૩	૧૦	૨૪	૫	૩૬
મંગ.	૫	૧૪	૧૧	૨૫	૫	૩૬
બુધ.	૬	૧૫	૧૨	૨૬	૫	૩૬
ગુરુ.	૭	૧૬	૧૩	૨૭	૫	૩૬
શુક્ર.	૮	૧૭	૧૪	૨૮	૫	૩૬

અનુક્રમણિકા.

નવ વરસ ...	૧
અણનો વખત ...	૨
ડરખાન વાળાંદરી ...	૩
શીનીકસની નિશાળ ...	૪
નાતાલના હોદી ઉતાર ...	૫
સામાજીકને પદો ...	૬
શીનીકસની મુલાકાત ...	૭
ડરખાનના ખબરપત્ર ...	૮
જોહાનખરખ ખબરપત્ર ...	૯
ઉલ્લા ખબર ...	૧૦
પરચુરખ ખબરપત્રો ...	૧૧
ડરખાનથી પ્રિયીશ ગીઆના ...	૧૨
ટરાંસવાલની લડતને લગતાં અણુવા લાવક ખબરો ...	૧૩
ઈન્ડિઅન નેશનલ કોમિસ ...	૧૪
રૂઝના વાર સમાચાર ...	૧૫
ટરાંસવાલના હોદી મામલા ઉપર 'ખાખી' ટાપાની ટીકા ...	૧૬
મી. હાજુ મહમદનું કાવ્ય ...	૧૭
મી. જોહના બીએ અનુભવ ...	૧૮
ઈન્ડિઅન ફરરર એસોસીએશન ...	૧૯
અરયા પત્ર ...	૨૦
રાજાના મદદસા ફંડ ...	૨૧
લાઇસેન્સ બાબત ...	૨૨
પરચુરખ ખબર ...	૨૩
અવલોકન માટે મહેલો પુરતકો ...	૨૪
ડરખાન હિંદુ સમાજના ફંડ ...	૨૫
નાદરી કારતની નોટીસો વગેરે ...	૨૬
નવા વરસની મેડ ...	૨૭
રોડ બંધરખાન ...	૨૮

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૭ જાનેવારી ૧૯૦૮.

નવું વપ

ગયા વર્ષનું સરવૈયું આપણે જોઈ ગયા. પરદેશી તરીકે ઉપરથી આપણી ધારણાઓ આંધળી રહી એમ બહુ આપણે કહી ચયા. પરદેશી એ રવદેશી થાય તો દુઃખ હું કારણ ન રહે. નવા વર્ષમાં એમ કરવાની આપણે મહેનત કરીએ તો સહેજે સુખી થઈએ. રવદેશીમાં મોટા અને ગંભીર અર્થ સમાવેશો છે. રવદેશી એટલે માત્ર દેશની પેદાશન વાપરવી, એટલું જ નથી. તે વાતનો સમાવેશ રવદેશીમાં થયેલ છે. પણ તે ઉપરાંત જે વાત રવદેશીમાં આવી ગય છે. તે મોટીને વધારે અગત્યની છે. આપણે આપણા બળે જુઝવું એ રવદેશી છે. આપણે બળે જુઝવું એનો અર્થ પણ બળવો જોઈએ. આપણા બળમાં આપણા શરીરના, આપણા મનના આપણા રૂઠ (આત્મા)ના બળનો સમાવેશ થાય છે. ત્યારે આપણે કયા બળે જુઝવું? તેનો જવાબ હું કહી શકું છું. આત્મા (રૂઠ) એ સર્વે પરી છે એટલે તેનાજ બળ ઉપર માણસ બલતું મંડાય છે. તે પ્રકારે લડવામાં પેસીવરીસ્ટનસ કે સત્યાગ્રહ છે. એટલે હોદીને એજ ખરી આવી છે.

આ વર્ષમાં ટરાંસવાલ તથા નાતાલ ઉપર બંને આધાર રહેશે. ટરાંસવાલની લડત ચાલે છે. નાતાલમાં લાઇસેન્સને સલાહ ઉભો થશે. ટરાંસવાલમાં હોદી લગત મુકા દેવતે તેની અસર નાતાલમાં પુરત ખરાબ થવાની કેમકે નાતાલમાં આ વરસે તેની લડત ઉપર બંને આધાર રહેવાનો સંભવ છે. નાતાલમાં સરકાર પસે ફરીઆદી દરવાજી કંઈ મળનાર નથી ત્યારે કંઈ રીતે મળે તેનો જવાબ ટરાંસવાલ આપે છે. એટલે આ વરસમાં યશ એ સલાહનો જવાબ ટરાંસવાલના હોદી ઉપર સુખી થશે કે નહિ તે ઉપર રહેશે.

હિમેર એવી રાખી લડાય છે કે જે કોમ ના લગભગ બે હજાર માણસ જેલમાં જઈ આવ્યા છે તે કોમ દરમીજ હારી જનારી નથી. પછી બધે તેમાં દેશદેશી માણસો પડ્યા હોય તોપણ. આમ વિચાર કરતાં દરેક હોદી જોઈ ચક્રો કે આ વરસ કયું નીચડશે તેનો આધાર તેના પોતાના હાથમાં છે.

અણનો વખત

હોદી જુઝાતાં જેમ જગકારો વધુ મારે છે, તેમ ટરાંસવાલની સરકાર પણ પડતાં પહેલાં પોતાનું બધું જીવ કહારી નાખવા માગે છે. છુટારા જેમ જુદાં કરે તેમ ટરાંસવાલની સરકાર હોદી કોમમાં ત્રાસ વરતાવી રહી છે. તેના પ્રીસ્ટી વરસની આખરીમાં પણ હોદીને જીવે વાળી બેસવા દેતી નથી. પણ આ અદકારી સરકાર સત્તાના મદમાં આંધળી થઈ દેખા નથી શક્તી કે એવા ત્રાસની હિંદી ડરનાર નથી તેથી હિંદીને સમુજાગો કાયદો થાય છે કેમ કે કોમની તેમાં કસોટી થાય છે. કોમના પાણીનું માપ આપે છે, કોમને પોતાની હિમત બતાવવાની તક મળે છે.

પાહાદુર થંખી નાહકુ જોઈવાર જેલમાં બીરાજી રહ્યા છે તે જોલને પાવન કરે છે. તેની સરખામણી કરનાર અત્યારે કોમમાં થોડાજ હિંદી છે. તેની સાથે બીજા તણુ ગયા છે. તેના કેસ બાબત અપીલ કરી છે છતાં તેણે અપીલ ચાલતાં લમી છુટવાનો વિચાર નથી રાખ્યો. આ પાહાદુરીની નકલ બધાને કરતા અમે બજાગણ કરીએ છીએ. મી. વાપરજી દરવાર થયા તેના પાછા પેદા છે. પ્રોટેરીયા થી અતર દિહોને દરવાર કપા છે. આમ કરીને હવે સરકાર સુદનો ત્યાગ કેવો આપે છે તે આપણે જોઈશું. સરકાર એમજ સમજે છે કે હિંદી સલાહ સુજામજ રહેશે. પણ હિંદીએ જેલ પડે આઝાદીની આરસી જોઈ છે એટલે સરકાર તો સમજ નકામી થય પડી છે. આમ આપણે દુઃખ પેદાનાં જાણ દરખાસો છીએ. પણ વિચારવાની પણ તકર છે.

અમારો જે બી. નો અધ્યક્ષતા જણાવે છે તે સુચન થયું હિંદી જેઓ બીજા હોષ હાંપ મારી બેઠા હતા તેઓ હવે રજીસ્ટર ઓફીસે જવા લાગ્યા છે. બનેવારી રહીને લારી છે. એક લાઇસેન્સને સાડ અધીસ થશે. પછીજ જેને પરમેશ્વર છે તે પછીજાના દરજાન કરવા અધીસ થઈ ગયા તરી. તેઓ જે આમ બીજા પાનને તો હોતેલી બાજુ ગમાવશે. કહી અધ્યક્ષ વદાણને જણાવશે. તેઓએ પાદ રાખવા નું છેક બનેવારીમાં લાઇસેન્સના ફેસ તો નહીં થાય. થાય તો શું કામ જેલ માં નહીં જાય. બુએ હાલીમાં સીસીલી કાયુમાં હોઠ લાખ માણસની વસતી છે. તેમાંથી એક લાખ વીસ હજાર માણસ પરીકાંપ તથા રેલમાં નાશ પામ્યા છે. આતુ જે નાશવત શરીર તેને પાળા પામાં શું તમે માન આપર અધું ગમારી ને પછીજાની દગલી ઉપર બેસી રહેવા માગો છો ?

લગભગ બે હજાર હિંદી જેલ જઈ ગયા તેની સરખ રાખીને. તત્કાલના આગેવાન તમારે સારું ટકાવવામાં થયેા છોકરાં છોકરી બેળ લઈ આવી બેઠા છે તેને ખાતર લાગે.

ટરંસવાલના મહાન મોરા તમારે સારું જુએ છે. તેઓ જેલ જવા તથાપાર છે. તેઓને શું મહેલુ દેખાડશે ? હિંદુ રતાનતી કેંગરેસમાં સખત હસાર પસાર થયો છે. તમારા દુખની કહાણી સાંભળી શરમના પોકાર તે મહાબીમાં ચાલી રહ્યાને તાર છે. મુજબમાં મોટી મોટીમ ચવાની ચર્યા છે એવો પણ તાર છે. આ બધું તમારે માટે થાય ને તમે કરના માયા કવરને રાજ્ય ચા આજ લગી કરેલ ઉપર પાણી ફેંકવો ? જે હિંદી તળળો બની સરકારના કવરને શરણ થયા મામે તેને ઉપરના રિપોર્ટ કરી કરી તપાસવા અમે લગામણ કરીએ છીએ. લારખાદ પણ તેઓ રજીસ્ટર ઓફીસમાં કે લાઇસેન્સ ઓફીસમાં જશે તો તેઓ દારશે. જેઓ નહીં જાય તે તો હોતેલાજ છે.

હિંદીની ફરજ અવારે સહેલી અને સીધી છે.

(૧) વેપારની કે ફરીની લાઇસેન્સ લેવીજ નહીં.

(૨). રજીસ્ટર ઓફીસે રજીસ્ટર લેવા કે આપવા કે રજીસ્ટર બદલાવવા કે એવા બીજા કંઈ પણ કામજાર નહીં જાય ને કોઈને નહીં મોકલવું.

(૩). વેંડ અવને તપર રહેતું ને તેઓ પુરત આ બાબતને અંત લાવશે. લાઇસેન્સ અમલદારોની પહેલી ફરજ છે કે તેઓએ લાઇસેન્સની દવામણી દર્શાવે. અંત લાવવો.

દરખાત લાઇસેન્સ

આ લાઇસેન્સ આપમે અમારી ઉપર બીજા કામો આપ્યા છે. કેટલાક લાઇસેન્સની દાખની રિયલિતે વિષે અને કેટલાક લાઇસેન્સની અગાઉની રિયલિતે વિષે છે. કેટલાક એક બીજાની ઉપર દુસરા કરનારા કામો છે. આ બધાં નહીં જાણવાનું અમે દુરુત ખાતરું છે. કોના દેખાઈ લાઇસેન્સની આવી દાખત થઈ છે એ જાણવા કરતાં કેમ લાઇસેન્સી બચવાય ને કોઈપણ વધારે જરૂરું છે અમને ખાતર મળી ને ને અમારું લાઇસેન્સી મહાન રોકાન મળું છે. વિપરીત એ અને રાજ સ્થાનું મેળવવામાં મુશ્કેલી નથી. એવો પણ સંભવ છે કે જે રકમ તો દાવો થયો છે તે દાવો વધર પેસે એવી લેવામાં આવે. એટલે લાઇસેન્સીને સારા પાયા ઉપર મુકવાને સારું બેજ વરતુની જરૂર છે. એક તો સારો લાઇસેન્સી અને બીજા અમુક રકમ.

લાઇસેન્સીઅન મેળવવો એ અશક્ય વાત ન હોવી બેઠાએ. મી. દીવાન આ વિષયમાં પુરતી મદદ કરી શકે છે.

રકમ એકઠા કરવામાં સ્વમીજના પ્રયાસથી રકમ એકઠી થયેલી જણાય છે. બીજા કામ તથા આ કામ માત્ર હિંદુના ને માત્ર મુસ્લમાનનાં જેમ એક તબક્કાનું નહીં પણ બધાની તરીકે કામનું છે. એટલે જાણના પેલા મેકેલા દવામાં અડચણ ન આવશે એવું છે. અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે જ્યાં માણસો પછસા બરી લાઇસેન્સીને ઉચારી બેસે. આપણા માં એક લાઇસેન્સી પણ ન હોય એ આપણે સરમના વાર નહીં ચલાવ.

વળી અમે અંગ્રેજીમાં છીએ કે જેમ બીજા વિષયમાં તેમ આમાં સાચુકાને એક બીજાને વિષે હોય જુલિ પતે છે. આમ ન થવું જોઈએ એટલું પણ અમારે લખવું હોય નહીં. આપણા સ્વચાલ્યની મનકામનાને દાનીકારક અદે આપણે દોષ છે.

એટલે દરખાતમાં વસનાર હરેક હિંદી રાજિકો અંગે લવાઈ આપીએ છીએ કે

ફીનીકસનો નિશાળ

આ નિશાળમાં દાખલ થવા બાબત અમારી પાસે કેટલાક માયાપોના કાગળ મળ્યા છે. બહાવવા અમે તથાપાર છીએ. છોકરાઓને રાખવામાં પછસા સળ ધી કેટલીક અડચણો આવે છે. તે દુર કરવા સારું અમે પ્રયત્ન કરીએ છીએ. તે વિષે વધારે ખાતર અમે આવતા અકમાં આપવાની ઉમેદ રાખીએ છીએ. દરમીયાન જે માયાપો પોતાના છોકરાને મોકલવા માગતા હોય તેઓએ અમને લખી વતણાવું નેમજ તેઓ કેટલી મદદ પેસાની કરી શકે છે તે જણાવશે તો પુરત ફેસલો થઈ શકશે.

નાતાલના હોદી ઉતાર

નાતાલ આવતા હિંદી ઉતારની અગવડો વધતી ચાલી છે. તેમાં દોષ થણે ભાગે આપણો બેવામાં આવે છે. ઉતારઓમાં કેટલાક ઉતારવો દાખલ થવા માગે છે. હક ન હોય તેની તેઓ દરકાર નથી રાખતા. પરિણામે તેઓને લીધે બીજાને દુઃખ મોગરવું પડે છે દોષ એ આપણો છે તો તેનો ઉભાય પણ આપણા હાથમાં હોયો બેઠાએ. આપણામાં ન્યાય જુલિનો વધારો થશે નવરે ને તેમજ આપણા દુઃખ નો અંત આવશે. બીજા બધા રસ્તાઓ તે મોરા છે અને આલને ચીંગડું દેવા જેવા સમજવા.

સત્યાગ્રહીને મરો

મારિસાગરમાં મીન કરીને એક મોરો છે. લેવું પોલટેકસ આપવાની ના પાડી. તેને માજસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કર્યો. તેણે આખો જવાબ આપ્યો કે એ કર અન્યાયી છે વાસ્તે હું આપવા નથી માગતો, માજસ્ટ્રેટ તેને જેલની સજા કરી છે. જે દાલ મી. મીન બોલ્યો છે. આ દાખલો વિચિત્ર છે. મી. મીન બીજાને ઉરકેરતા નથી. તે સમજે છે કે માયાપોરો જીવમજાર છે.

તેને મોટાં જાતજો કરતાં આવડતું નથી. તેથી તેણે પોતાના મનની સાથે દરોહ કર્યો કે પોતે તે વેરા નહીંજ આપે. પરિણામમાં જેમ મળી છે તે તેને પસંદ પડે છે. આતુ નામ સત્યાગ્રહ જેને સત્યાગ્રહ છે તે કાંઈ ખીજની નકલ નથી કરતા. સત્યને સર દુઃખ સદનં કરા કરે છે.

શીનીકસનો મુલાકાતે

મી. ડેવીડ પોલાક કે જે લંડન ડેવીડેશનના અધ્યક્ષ છે અને ટાંસ પાલના જે. પી. અને જે. ટાંસવાલની હાલમાં ધણે ભાગ લીધા છે તે તથા આરકાઈટ મી. કેસનમેક જેમ જેવા તથા પ્રેસના કારકારીઓને મળ્યા આવ્યા હતા. મી. ડેવીડ પોલાક બહુ જોઈને બહુ ખુશ થયા.

અખરખ

દરમન

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

બુધવાર,

મી. હાઉસ મદમદ શુકરવારની સાંજે જોડા

બુધવાર વા. ૫૩૦મીની સાંજે મી. હાઉસ મદમદને લેવા સેક્રેટરી માલુમની કસ રહેવાને બધી હતી. સાંજે સાડા સાત વાગ્યે જોડાનું અમલના મેમ્બર્સ તેઓ આવી પહોંચ્યા કે પરવારા મી. હાઉસ મદમદને ત્યાં ગયા. માલુમો તેમના સમક્ષે સાંભળવા બહુ ઉત્સુક હતા વીજેશના ન હોવાથી તેઓએ તાળીઓ ના મરજાદ વચ્ચે ઉભા થઈ કહ્યું કે તેમને અહીં આવવાનો હેતુ કોણ કહી શકે? ફાલીદા પદવલો છે. ટાંસવાલની હાલમાં સંખેમમાં બોલતાં તેઓએ માલુમ લતાવ્યું કે 'મે' બલવામાં કે જેવેસી જુરા નહીં ફાલિ; એ આવ મલત દે દેવા બકે મેને બેલક, પેશાનીયે' લીખા દે પેરા આવેશા મેરા; નહીરે લીખેકું મીરાતા નહીં ફાલિ, તે પછી કહ્યું કે મું બહુ કમાયો. બહુ મોજા કરી પણ ને કમાણી મેં ફેરાને ખાતર જેવમાં જાંને કરી છે તે કમાણીની આવક મારી ખીજ કમાણી કરી નથી. હું પહેલાં કોણ જગ્યાએ જતો અને પછી આવતો ત્યારે મને લેવા કોણ નહીં આવતું. આજે હાલમાં હોટી નાહને મને ગયાની લીધે એ મોટી કમાણી સમજું છું

મી. હાઉસ મદમદ શુકરવારની સાંજે જોડા નસબમ મેમ્બર્સ ઉપડી જવાનાં છે.

હીનીકસને ગાડો ખેંચી

અમારા પ્રતિનિધી તરફથી જોડાનની ગાડીમાં મી. ગાંધી દરબન આવી પહોંચ્યા હતા. સાડા સાત પહેલાં મી. હાઉસ મદમદને ટેલીગ્રાફ મળેલો કે મી. ગાંધી તે વસ્તુ આવવા તીકણી સુધી છે. તરતજ તે અખર વા માફક પ્રેસરી ગયા રહેવાને હોટી ઓ ખીજેળીય એકડા થયેલા મી. ગાંધી જોડામાંથી ઉતરવા કે અખર તથા આરકાઈટ મારી આવ્યા તેમને હાઉસ મદમદ તેમને મેસવા તેમને સુચવવામાં આવ્યું. આવાવાની કરવા છતાં મી. ગાંધીને પછાણે તેમાં બસાડી તરતજ વોડા છેડી નાંખવામાં આવ્યા. અને કસાદી હોટીઓ મી. રુસ્તમજીના પર સુધી ગાડી ખેંચી ગયા. મી. ગાંધીએ રસ્તામાં ઉતરી જવા કાંઈ મારવા પણ તેમને કહ્યું નહીં. મી. રુસ્તમજીને ત્યાં પહોંચ્યા બાદ વોડા વખતમાં શીનીકસની ગાડી ઉપડવાની હોવાથી માત્ર મળીને જુદા પડવાની તેમણે બધાએને વિનંતી કરી અને મી. રુસ્તમજીએ વહાલ સાંભળી બોલવા જણાવ્યું. ત્યાર પછી તેઓ શીનીકસ મટે ઉપડી ગયા હતા. હાલમાં પ્રખ્યાત ભાગ લેનારા જોડાનસખરમ ના જોડા મી. ડેવીડ પોલાક તથા મી. કેસનમેક તેમની સાથે હતા. મી. રુસ્તમજી ગાંધીની તાળીયવ બેસા મી. ગાંધીનું અહીં આવકું થયું છે

ઈમારેશન એક્ટીવ

આ એક્ટીવ સખધી કરીયાદ અમલના પત્રમાં થયેલી છે તે બાબતની વસ્તુ કે જોડાવખત થયાચાલ્યા કરે છે. હાંડીયાથીરૂમીમર આવે કે તરતજ પાંસેજોડાને તપારવા વિના દલક દપર લઈ જવામાં આવતા એમ સાંભળ્યું હતું. પણ તે બાબત બહુ ફરીયાદ મળી થી તા. રૂમીએ આવેશી જોડા રીયરેક્ટમાં ફેટલા પેસેજોડાને બોટમાંજ તપામવામાં આવ્યા હતા. અને સતોપ મળ્યે ઉતરવા દીધા હતા પણ તે બાબતમાં ખુરોતો સુધારો થયો નથી એવી ફરીયાદ સંભળવાય કરે છે. દલકમાં ઉતારીએ લઈ જવા જે દોહડું આવે છે તેમાં માલને જેમ આવે તેનું ફરવ વામાં આવે છે. અને દલકમાં જવા ઉતારી એને અલી દલકાં બામરો પડે છે. આ બાબત હીનીકસે આપતા ઉપાય લેશે તે જોવા બંધોજસત મળા વિના નહીં રહે.

સ્વામીજી દરબનમાં

સ્વામીજી સેક્રેશનને રહેઠાણ, રોપર, વેરુમ શીનીકસ વિષે રથએ સહ મરજ વારે દરબન આવી ગયા છે. રથએ રથએ તેમની હાલતીમાં વગર નાંખવા પણ હતી તથા કેટલાકેએ વગરના પારખ કરી હતી.

કેંગરેસની બીજી

જુલારે કેંગરેસની બીજી બેઠકના નું નમ્બી થયાના અખર મળ્યા છે. મી. ગાંધી તેમાં હાજર નહીં હતા. આવાની રૂમીની તામ દવામાં

જોડાનસખર

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર,

હાઉસેસનું શું ?

આ સવાત સદાયના થઈ પડ્યા છે. સત્યાગ્રહ બરોજર સમજવારને એ સવાત ન હોય. પણ સત્યાગ્રહની હાલત હાલમાં તે બરોજર સમજવાથી એ હાલત બરોજર છે. કેમકે જેઓ તે સમજશે તેને શરૂ કરી નહીં. શરૂ કરી મહુ લઈ લેવા માગે નહીં. થોડે વર્ગ એ બરોજર પડે બરોજર.

પહેલી વાત તો એ છે કે જોડાનસખરમાં જોડાને લેવાની નથી. તેમાં હાલતો મળે ભાગ રહેલો છે. કેરીયાને તાજ સેન નહીં લેવામાં કરી અડચણ નથી. કેમકે તેની પાસે મરજ હોય નહીં એટલે તેને કેદમાં જવાનું રહેશે. ત્યારે હવે ફકનદારો રહ્યા. ફકનદારો માલ લેવા થાયી કરી ગયા છે એમ સરકારે માની લીધું છે તેથી આ વખતના બેઠકમાં નવા ધારા બદલ પાડવા છે. તેમાં જાણીએ કે જેને કોંઈ કમલો હોય તેનો કોંઈ તથા કોંઈના અરજ વચ્ચે થઈ શકશે. આ ઉપરથી જાણીએ કે આજ તમી જે કોંઈ વદલ થયા છે તેમાં અરજ કીધું છે તે રેરમુનાસમ હતું. પણ હવે તો અરજ કમ મુકશે ને તેની સમે કમ નહીં કહેવાય. આમ સરકાર કરી શકે તેમાં કોંઈ હરવાનું કારણ તો રહેતું નથી. પણ એમ સરકારના હાથમાં આપણે પછો જવા ન હોય જોડાએ એ વસ્તુ જોડાસ તે આપણે પાપમાસ થઈ એ તેની ફિર નહીં પણ રેરવાળખી રીને સરકારના હાથમાં પછો નહીં જવા હશે

જેલ જરુ

એ અ.પાણી હાલતો મળ મુકો છે. અને ફકનદારો માલ લેવામાં થયે જન સરકારે માલ ના લેવા શકે. આમ કરવા ના શકે રહ્યા છે. એક તો એ કે માલ લેવે. લેવારેને અ.પાણી હા. બરીય ખી લઈ કેરીયાની મહુક આપવાની આ રહ્યું. આ રહેલો હાલમ છે.

પણ અ.પા. પેશરીથી તેમ ન મળે સહે એમ મને જાણવામાં આવ્યું છે. આવી અ.પાણી વિષે રૂમીએ લેવાની પેશતા તેમજને અ.પા. વિષે વિચાર

કેરડવા આવા કુલાવર્તી એમ કહેલું
હતું કે મી. સેલ્ડીયાને લગત હકવાર તો
કરે. પણ કેરડવાને મન એમ થયું
જ્યાંય છે કે કિંદી જેમ કેરડવા તો
પણ નીકળ્યા છે એ તરીકે ત્યાં પણ
છે એટલે આવી તરીકે કરતો હકવાર
કરે એમ હાલ ગામવાસીઓ માને. આમ
તો કેરડવાને લગ છે. તે પ્રમાણે મી.
સેલ્ડીયાને હકવાર કર્યા છે. પણ મી.
સેલ્ડીયા કે જેની રૂબારૂ કિંદી લેલી ફરી
રહ્યું છે તે કંઈ દેસ પાર કે બીજા પારમાં
કરનાર હતા તકિં. જેવા હકવાર થવા
તેજાવળ પાછા આવ્યા છે. અને તેમને
દેસ માંખણથી ચાલશે એમ જણાય છે.

આ વખતે તેમની ઉપર પ્રાદીપીટ કમી
મંદનું તદોમત મુકામાં આવશે.

પકડા પકડી

એક તરફથી મી. પ્રિટ્ટીયા દેશ પાસે
થવા ને તેજ દ્વારે વેડસરસમાં કાંગે
મોડવરડની હેરેલમાં ગયા, બીજી તરફથી
પ્રિટ્ટીયામાં પીકેટને પકડ્યા ને જોદા-સં
બરગમાં મી. નાહુ પિગેરેનો કેસ ચલાવ્યો.
મી. થંગી નાહુ તથા તેના માર ખડાદર
માર્ગને પાં પાકેડ નો કંડ અથવા મળ્યું
માસની જેલ સખત મળ્યુંની મળી છે.
પ્રિટ્ટીયાના પીકેટને દરવાર ક્યા છે.
મી. નાહુના કેસ સામે મી. નાહુની
મરજી વિરુદ્ધ કામના દિવ સાર અપીલ
નિર્ધારી છે. છતાં પ્રિટ્ટીયા માં મોડવરડે
તે અપીલનો ચુકાદો થતાં સુધી કેસ
મુકાબી રાખવા ના પાડી છે. આના
કરતાં બીજી સરસ થું? આનો જુલમ
ને આવી ઉતાવળ સરકાર કરે ને આપણે
ને યાદીએ તેમાં સરસ મળ્યા.

નખખાઈ?

આમ હું આપણી સખખાઈ-આપણા
વેરની વાત લખી ગયો. બીજી તરફથી
અગર મળે છે કે પ્રિટ્ટીયામાં કેટલાક
દિહીએ રજીસ્ટર કડાવ્યા છે. કેટલાકે
બજેલાની નકલ લીધી છે ને કામએ
લાઇસેન્સ લીધી છે. આ બધાને ઉત્તેજન
આપવા કેટલાક પૈસાની લાલચથી અધ
ચત્રેલા દિહી તકલાર થયા છે. તેઓને
મદદ કરવા તેવાજ લાલચુ ગોરા પણ
તકલાર થયા છે. તે અને તળણા દિહીની
નખખાઈનો લાલ લજ તેઓની પાસેથી
પકડા લઈ તેઓના માનનો-તેઓની
આજરનો-તેઓના સોગરનો-સપાનાથ
વાળે છે. હું સોગરની વાત પણ લાવું
હું. કેમકે કેમ બે વેળા સોગરથી બધા
એવી છે કે આપણે પણ કબુલ ન થાય
ત્યાં લગી આપણે નવા કાવદાનો લાલ
લેવાના નથી.

કેમ જણે પોતે કરેલું કાણુ કામ બસ
હોય નહિ, કેમ જણે પોતાના કામમાં
મચરૂરી ન હોય, તેમ તેઓ વળી બીજા
ઓની પાસે જાણમાં કામનો લખાવે છે
કે મારની ધારિથી લોકો રજીસ્ટર નથી
કડાવતા. આનો લખાવો એસ. મુદ્દાની
છે. એવા નામે કામ માણસ જાણમાં
કામના લખાવો કરે છે કે આપણે લોકોને
ધારિત આવી તેઓને દળારીએ છીએ,
તપાસ કરતાં ને નામનો દિહી જોડાવર
રવામાં જાણમાં નથી આવતો. લખાવો
દેવળની કલમનું છે. છતાં એટલું તો

બીનલક છે કે તે કામનો કામનાર
કોઈ દિહીજ છે. મારી પાસે તે માણસ
હું નામ આપ્યું છે. તેજ હોય કે બીજો.
પણ આવા દિહી તે શરૂ છે એમ બજાવું.
આવા માણસો ને લાઇસેન્સના ધધાકેને
હું વિનિ નહીં છું કે બીજા બોલે તેથી
ન બોલાવું. છેલ્લે દિહી રીમન ન હારશે
ને રજીસ્ટર એ રીસને ઉત્તેજન ન આપશે.
પણ દિહી આ વાત મળે ન ઉતરે તો
તમને કામએ ખાતરી રાખવાનું નથી.
આ કડત મળ્યાની છે. તેમાં કોઈની ઉપર
કામ ચલાવવાનો નથી. જેને રજીસ્ટર
ચલુ હોય તે બલે ધાય. તેની ઉપર કડત
નો આધાર નથી ને નહોતો. લડતનો
આધાર જેએ હવે સુધી લડશે તેની
ઉપરજ રહેશે છે, ને રહેશે. એટલે
જેએ હીમતવાળા છે, તેને બીજાઓ મમે
તેલકા પડી બપ તેથી હીમત હારવાનું
નથી આપણા વહાણમાંથી બોગરપ કાર
નીકળશે. તેથી વહાણ વધારે સહીસલા
મત થશે. કામએ કામનો વાહ કરવાનો
નથી.

રૂતનખરમ

રૂતનખરમમાં મી. સુલેમાન અહમદ
હસાકનો કેસ ચાલતો હતો તે ઉપરની
પ્રકીએ હારી ગયા જણ્યા છે. તેણે
પોતાનું બીજાનો ગોરાને ન શોધ્યું.
તેથી પોતાના નામની લાઇસેન્સ લીધી.
છતાં તેને કંડ તો થયોજ છે ને તેનો
માલ પણ વેચાશે. રૂતનખરમથીજ
આમ ચાલે છે તેમાં મી. વજારીયા
કામના લખે છે કે મરદ દિહી ચોરને
કે ગોરાને પોતાનું બીજાને નહીં શોધે
પણ કુકાન બધ કરીને સરકારની સામે
લડશે. અસારે જે દિહીની પાસે પૈસા
છે તેને તે પૈસા મળે હાસારપ થઈ
પડ્યો છે. પૈસાનો લોભ છુટતો નથી
ને કાવદાની સામે પૂરેપૂરે લડાનું નથી.

નામ ખાતર-લડનાર

કેટલક દિહી પોતે જેલ ગયા છે
એવું જાણું નામ જાણમાં જોવા
હતું છે. આ જાણમાં એવા થણા
ખડાદર દિહીનાં નામ આવી ગયા છે.
પણ તેમ નામ આવવાની આરા કામએ
રાખવાની નથી. નામ ખડાર પાડવાથી
લોકોને ઉત્તેજન આપવાનો હેતુ બેલક
હતો પણ તે એકજ હેતુ ન હતો. બીજો
ને ખરે હેતુ તો એ હતો કે તેના દિહી
નાં નામ ફનીયા હોય. હવે તે હેતુ
ચલુ રહેશે નથી. તેમ જેલ જવાની
નવાઈ મરી ગઈ છે. થણા દિહી જેલ
માં જાય છે તેથી તેની રીમન નથી

ધરી પણ તેની અજાત નથી. દેશદિન
ખાતર દેશમાં જઈ એ આપણને નવાઈ
જેવું કામનું હતું એટલી આપણને
નામની હતી. જે દેશમાં અથવા
પ્રજામાં અમુક સારા કામને સાર માન
પાત આપાય તે પ્રજામાં ને તે દેશમાં
તે સારા કામની અજાત બજાવી. આમ
અજાત હોય તે જોઈ મળ્યા. હવે દિહી
કામમાં સેકેડો જેથી થયા એટલે માન
પાતની વાત જતી રહી. તે સાધરણ
વાત થઈ પડી, તેમજ ચલુ જોડાએ.
દેશના વિનમાં કામનું, મરજી, તેમાં વળી
નવાઈ શી? તેમાં આપણે માનપાત છું
આપવાનાં હોય? પોતાના માનપાત
ચાકરી કરનાર જોડાને તેમ માન
આપવું નથી. તેમ દેશમાં માન કે
પોતા જે મળે તેની ચાકરી કરનારને
માન શાને? તે તો તેનો શુભ છે. તે ન
હોય તો ખામી. આનો ખવાસ આપણા
માં આવે ત્યારેજ આપણે દેશમાં આજાદી
એ મવશું ને ખરા સ્વદેશી થઈશું.
એટલે મને આસા છે કે કોઈ દિહી
પોતાનું નામ જાણમાં ન આવે ત્યારે
નિશા નહિં થાય. આપણે પરાણે
પુન્ય કસવવાનું નથી. જેને પરવડશે, જેને તે
સાર કામશે, તે સાફે બજાવી ને કરશે. તેની
ચિયતિ થશે ત્યારેજ સરકારને મુદ્દાકિતરશે
કે દિહી તો ખરા એવી કામ પાટીને
પકડી મને કામ પુરે કે કામ કેમ ન
હવા તો શોભશે. તેનું પુરવારો વખત
પણ નહીં આવે કેમ કે તેની કામ પડવા
પછી સદુ દરિને વિચારશે કે આપણેજ
ઉંચમાં માનના હતા કે હાથ પડ્યા છે.
બીજીને જોડાએ છીએ તો આપણે તો
જીતેલાજ હતા. જોકસખરમમાં કેટલાક
દિહીનો વગર લાઇસેન્સથી ફેરી ફરવા
સાર હંડ થયો તેઓએ જેલ જવાને
ખડેલે કંડ બર્ષે છે. આ સરમની વાત
ની તોંધ લેવી ઘટે છે. માણું મગતાં
કેમ દીલ થાય છે તેનું કરણ આ દિહી
એને પુછવાથી મળી આવશે.

બીજા જેલી

ત્યારે જોકસખરમમાં પડાકે રડ કરતાં
ત્યારે કેટલાક જેલમાં પણ નવાઈ
તેમજ વીરીની જાણમાં મેલરડા નુસા કામ
માછલ, લાલા બજાવ, મદમદ દાકિ હાર
દીન અને અજા સામીને રજીસ્ટર ચલુ
નહીં કરવાના ચારજ માટે પકડામાં
આપેલ તેમજ પૈસા આપેલ તેમજ
સામીએ પોતે રજીસ્ટર ચલાવતા
ખનાવી નથી તેને જોઈ માન દેવાનો
મુદ્દા રજીસ્ટર ચલાવ મદદ કરાશે નહીં

ખીજ ત્રણને ફેરવવાની તરીકેની તારીખ સંધ્યામાં કોલોની છોડી આરવા જવાનો હુકમ થયો છે.

વોલસરસમાં

મી. હરીલાલ ગાંધીને કેસ શુધવારે હોવાથી તે શીનીકસથી આવી પહોંચ્યા તેનો કેસ મંગળવાર ઉપર મુલતવી રહ્યો છે. મી. જયજી પાપી નયા મી. પરમેશ્વર ને અગેલા તરફ આપવા સારું જ આવવા દીધાની સમ્મત છે. તેઓ બંને જેલમાં છે. બીજા આર હોદીને પણ દરવાર કર્યા છે. આજે સાત જણના કેસો હતા. તેમાંના પાંચ જણને આવતી કાલે તા. ૩૧-૧૨-૦૮ના રોજ પાંચ વાગ્યા સુધીમાં કોલોની છોડી આરવા જવાનો હુકમ થયો છે.

મી. પરમેશ્વર મકાનકર પેસેનઠગવાળાએ પાસે વોલસરસ રજીસ્ટર હતું તેઓ દેશથી માછાફરતા વોલસરસમાં અંકુશ નીશાન નહીં આપવા માટે પકડાયા છે તેમના કેસ ની મુલતવી નહીં ખબર નથી મળી. તેવજ સાહેબ જેવ જશે એવી ઉમેદ છે.

ડેલાગોઆમે

ડેલાગોઆમેથી ખબર મળ્યા છે કે ત્યાં ઇડિઆથી આવતાં ટરાંસવાદના ઉતારે આ રડીમર ઉપરથી અરજ કરી ઉતરે છે. સાત પાકેન્ડ તેઓએ ત્યાંના સત્તા વાળા પાસે અનામત રાખવા પડે છે. હલાલ એક એક પાકેન્ડ ખાય છે અને રજીસ્ટર મતવેથી પેલીસ કોમાડીપેટ સુધી સાથે આવે છે તેના પા. ર. ૧૦-૦ સત્તા વાળા અનામતમાંથી વસુલ કરે છે. આ વાત સાચી હોય તો ત્યાંના આમેવાન હોદીઓને આ અટકાવવું પડે છે.

રીચરટાજ રડીમરમાં કેટલાક પેસેન્ડે ડેલાગોઆમે રડીમર ઉપરથી અરજો કરીને ઉતર્યાના ખબર મળ્યા છે તેમાં થોડા કોલી, પાંચેક બાણવડના મેમ્બેરો અને થોડા કાનમીયાં છે. ડેલાગોઆમેના હોદીઓની ફરજ છે કે રડીમર ઉપરના પેસેન્ડેને સમજાવવા ખાસ માણસો રાખવા જોઈએ.

મી. મહમદ ખાખા

આ કેસ બહુ રિચિય છે. તેને ટરાંસવાદમાંથી પકડે મળ્યો. તે આરસ્ટહાઉસમાં ગયા ત્યાં એક દિવસમાં જોડે વળ્યો ને તેને જેલ મળી. દરે તેની અખીજ ની મુલત પુરી થયથી ને તેની બાબત ગરદમાં નહીં લાગી સહવાથી તેને આરસ્ટહાઉસમાં હાજર રાખવા પડ્યું. હજી સુધી તેના કેસના કાગળોઆ મદદ નથી એટલે

અખીજ પણ ન થાય. દરવાન સંબંધાય છે કે તેને દરવાર કરવા રડીમરમાં ગયા પેસ છે. દરે બેવાનું રજુ કે શું થય છે. આટલે સુધી ખબર મળ્યા છે.

મી. ગાંધી

મી. ગાંધીની તખીયત ખસવા હોવાથી મી. ગાંધી શીનીકસ મેજેલ છે. તે તેની અતી જરૂર નહીં જણાય તે ગતનેવારીની અધવચ સુધી શીનીકસમાં રોકાશે.

ફરતનખરજ

મી. અહમદ મીયાં નયા મી. મહમદ મીયાં બંનેને માછલેટે પા. ર. ૨૫ દંડ વગર લાહસે-સથી વેપાર કરવા સારું કર્યો છે. આમ આપવાથી દંડ કારનાતું ન બને એમ માનું છું. મી. અમદદ મીયાંને માલ જુલાલ જય તેની થોડી ફિકર રાખું છું પણ આટલા પદસા સરકારના હાથમાં જાય એ ફિકર રાખવા જેવું છે. આમ થાય તો જેઓને જેલમાં મોકલે છે તેનો ખરચ સરકાર હોદી વેપારીની પાસેથી કદાડે. એટલે સરસમાં સરસ રરતો અતારે એજ જોડે હું કે ફુલનદારે ફરીઆ બની વેપાર નીલાવવાનો, માલ થોડોજ રાખવો ને સરકારને હાંકવની, 'ગેરીલા' લડાઈ જેમ શરીર બળમાં આવે છે તેમજ સલાઅહમાં ચાલી રાંકે છે.

જુધવાર

પ્રોટોરીઆ

મેસરસ વી. એસ. પાલે, ડી. એટી, કે. નાહડુ, એન નાહડુ, એન. એસ. નાહડુ, આર. કે. પડીઆથી, નારતસામી, ઉમરજી સાલેજ અને એન. મોપાત્ર આગે સવારે પીકેટીંગ રજીસ્ટરેશન ઓફીસ આસપાસ કરતા હતા તેમની પાસે સુ. એટલે રજીસ્ટરની માગણી કરતાં તેમની આગળ રજીસ્ટર સરડીરીટો નહીં હોવાથી પકડ્યા હતા અને બપોરે બાદ મેજર ડીક્સન પાસે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમના ઉપર ૩૫ મા કાયદાની નવમી કલમ પ્રમાણે કામ ચાલ્યું હતું. મેજર ડીક્સને એકમીનીટરેટીવ સત્તા વાપરી, હતી. ખસાવ કરવા મી. આદમ સોસીસીટરનો રોકવા હતા. બધને ડીપોસ્ટ કરવાનો હુકમ આપ્યો હતો. આજે સાંજની માડી મા ખબરે ડીપોસ્ટ કરશે. અને સઉ પાછા ફરતા પકડાશે. મી. કાજલીઆને પણ પ્રોટોરીયાના ઉપલા કોટમાં મી. પાંચે સાથે ફરતાં સુ. એટલે પકડ્યા હતા પણ તેમજ પાછા છોડી દીધા. કેમ જે તેજ ચોરજ નીચે તેમને જેલા-સપ્પરમાં

પણ પકડવામાં આવ્યા હતા અને તે કેસ તો ખુલાસો હજી થયો નથી. વળી વધુ સુમના આપી કે પીકેટીંગ કરશે તો તેમજ ખીજ કોઇ ચોરજ નીચે પકડવામાં આવશે. ખીજ ખખરે.

મી. ચંબી નાહડુની સથે ખીજ જે ત્રણને જેલ મળી તેમના નામ મેસરસ ડોરાસામી નાહડુ, એ. સી. મેટી (તામીલ કમીટીના મેરમેનનો દીકરો) અને રંગ સામી નાહડુ છે.

મી. રાંદેરીઆનો કેસ મી. હરીલાલ ગાંધી સાથે આવતા મંગળવાર ઉપર મુલતવી રહેશે.

હેલા ખખરો

[મ. આ. માટે ખાસ તાર]

જેલા-સપ્પરજ શુધવાર.

પ્રોટોરીયા ન્યુઝનો અધીપતિ ૩૦ મીના પોતાના પત્રમાં લાંબુ લખાણ કરતાં કહે છે કે ટરાંસવાદની સરકારને લાજમ છે કે મી. ગાંધી અને તેના સાથાઓ જે માગણી કરે છે તે આપી દેવ. આમ હોદીના ખરા હક આપવાથી હોદુસ્થાનમાં જેઓ ટરાંસવાદના હુખનો ઉપયોગ કરે ચિટીશ રાજ્ય સામે કરે છે તેઓ અટકશે. હોદી કામે લડત વણી ખંતથી ને ખાનદા નીની લીધેલી છે. તેના હક આપવાથી દક્ષિણ આફ્રિકાની પ્રજા નારાજ નહીં થાય. વળી તે લખાણમાં જણાવ્યું છે કે સરકારી કાયદા એવા ખરાજ છે કે તેના પોતાનાજ લો તે સમજી શકતા નથી. એટલેની જનરલ જુલે છે કે તે કાયદા અમલમાં મુકવા જોવા નથી.

મી. ચંબી નાહડુ નયા ખીજ તેના સાથાને ત્રણ માસની જેલ મળી છે તેની સામે અપીલ કરી છે ત્યાં તે બહાદુરોએ જેલમાંજ રહેવનું ફરજ પાડ્યું છે. અખીજ તો માત્ર કામને ખાતરજ કરવા દેવાની તેણે હા પાડી છે.

પ્રોટોરીયાથી ખીજ નવ તોડી પીકેટને રજીસ્ટર બાબત દેસનિકાલ કર્યો છે.

મજ કાલે ટરાંસવાદમાંથી આઠ મદર શીઓને દેશનીકલ કરવામાં આવ્યા. તેઓ આવજ સવારે આરસ્ટહાઉસ પહોંચ્યા. આ આદમાંથી એ જણાવે કેળવણીના પરીક્ષા પાસ કરી એટલે તેમ ને નાતાસમાં રહેવા દીધા અને ખીજ છ ને પકડી કારટમાં ખડા કર્યા ત્યાંથી તેમને ટરાંસવાદમાં ડીપોઝ કરવાનો હુકમ થયો. અને તે મુજબ આજ સવારે તેમને ટરાંસવાદની દરમાં પાછા મોકલ છે. બીજા એ જણાવે પણ તેમની સાથે છે. વોલસરસમાં તેમને બધને પકડવા છે.

પરચુરણ ખબર પત્રો

—:—

[આ કાગળમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ ભાગના ખબરપત્રો દાખલ કરીએ છીએ. ખબરો સાફ અદરે અને જેમ અને તેમ હુંકા માં મુદાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની પહેલી તક મળશે. અ. ઈ. જો.]

ટોંગાટ, તા. ૨૮ ડીસેમ્બર.

સ્ટાંગર થઈ સ્વામી શ્રી શંકરજી દા. ૨૫ ગુરુવારે સવારે અમે પધાર્યા હતા. રહેશને તેમને લેવાને સંખ્યાબંધ હોદ્દા તથા થોડા મુસલમાન ભાઈઓ હાજર હતા. રહેશનેથી સહુ મી. એ. એ. શાંધી તે લાં મયા. આસપાસથી વધુ ભાઈઓ સ્વામીજીના દરશનનો લાભ લેવાને આવ્યા હતા. ધર્મને લગતો કેટલોક ખોલ અપાયા તાક બપોરે વીધી પુરવઠા થત કરવામાં આવ્યો હતો તથા કેટલાક ભાઈઓને પહોંચીત આપું હતું. સ્વામીજી શનીવારે સવારે અહીંથી વેડલમ તરફ પધાર્યા હતા.

વેડલમ, તા. ૩૦ ડીસેમ્બર.

સ્વામીજીએ રહેંગર અને ટોંગાટમાં હવત અને ધરમોપદેશ આપ્યા પછી મયા સની વારે તેમની પધરામણી અત્રે થઈ હતી. રહેશન ઉપર હોદ્દા મુસલમાનોની મોટી ઠોઠે તેમને સારો આવકાર આપ્યો હતો. ત્યાંની આવકાર આપનારી કમીટીએ મી. આમદ મેતરના સુંદર મકાનમાં સ્વામીજી અને મહેમાનોની સજવડ કાપિલી હોવાથી સહુ લાં મયા હતા. ટોંગાટ, રહેંગર વીગેરે રથજોથી મહેમાનોની સંખ્યા સારી આવી હતી.

સ્વામીજીનું કામ: કોષપણ પ્રગતી મળતી પડતી એ ધર્મ સંબંધી તેની સમજ અને વરતન ઉપર આધાર રાખે છે. જ્યારે કોષ પ્રગતમાં ધરમની ભાવના બહુ ઉતરતા પ્રકારની હોઈ તેનું વરતન ઉતરતા પ્રકારનું હોય છે ત્યારે તે પ્રગત અવસ્થા ને પામે છે તેથી ઉલટું જે પ્રગતમાં ધરમના લક્ષણો આદિ ઉત્તમ ભાવનાઓથી ભરપૂર હોય છે તેનું વરતન પણ તદ્દતુસાર ઉત્તમ પ્રકારનું હોય છે. આર્થ પ્રગતી ધરમ ભાવના અતિ ઉચ્ચ છે એ વાત નિર્વિવાદિત છે, પરંતુ અહીંસાની વાત છે કે પરદેશમાં જઈ તે જાણી ભાવનાઓનો ખ્યાલ મનમાંથી કાઢી નાખી કોષ ધરમ વિનાની જંગલી પ્રજા જેવાં આચરણોથી આપણે અવમતાને પામતા જઈએ છીએ.

અને પરદેશમાં આપણે અધર્મી-જંગલીની ઉપમાને પામ્યા છીએ. આ અધરમ આચરણથી અને કલંકથી બચાવવાને સ્વામીજીનો પ્રયત્ન છે. આપણો પ્રાચીન ધરમ કેવો બળ છે. દેશ કાલાનુસાર ફેર ફાર કરી તે પ્રમાણેના આચારથી જીવંત પ્રાપ્ત થઈ શકે એમ છે, અને ધરમના અભાવે આપણી દીનદશા થઈ છે તેનું જ્ઞાન આપણે તથા આ દેશમાં વસ્તા ગૌરુઓને આપણા ધરમની ઉત્તમતા બતાવી આપણને કલંક દેતા અટકાવવા એ એ કામ છે.

અંગ્રેજ ભાષણ. રવિવારે સાંજના સાકાસાત વાગે દાહન હોલમાં વેડલમની દાહન કાઉન્સિલના ચેરમેનના પ્રમુખપણા નીચે સ્વામીજીએ અંગ્રેજીમાં ભાષણ આપ્યું હતું. તેમાં જણાવ્યું કે હોદ્દા ધરમ કોષપણ બીજા ધરમની નિંદા કરતો નથી. જે માણસ જે ધરમ પાળતો હોય તે પ્રમાણેજ વસ્તી તે મોહ મેળવી શકે છે કનમાં મંત્ર દુઃકવાથી અથવા અમુક સંસ્કાર કરવાથીજ ધરમના સરવ આચાર પળાઈ જઈ મોહના અધિકારી થઈ જાય એ હોદ્દા ધરમનો સિદ્ધાંત નથી. સંસ્કાર એ બહારની નિશાની માત્ર છે પણ અર્થ કર્તવ્ય તો નીતિનો આચાર છે. વેદ ધરમમાં નીતિના ઉત્તમ પ્રકારના વિધાનો દર્શાવ્યા છે અને તદ્દતુસાર વરતન રાખવાથી માણસ આલોક અને પરલોક ઉભયમાં સુખી થાય છે એ વેદ મંત્રથી દેખાડી આપ્યું હતું.

હવત અને ધરમોપદેશ. રવિવારે નહીને સામે કાંઈ મદ્રસી લોકોના મંદીરમાં હવત કરવામાં આવ્યો હતો. લગભગ ૨૦૦૦ માણસો હાજર હતા. સહુમાં વાત ફેલાઈ ગઈ કે મી. શાંધી આવવાના છે તેથી સહુ એમની આગુરતાથી રહ જોતા હતા પરંતુ બપોરે એ વાતે ભાઈ હરીલાલે આવી ખબર આપ્યા કે મી. ડેવીડ પોલાક તથા મી. કેલનએકના શીનીકસ આવવાયાં મી. શાંધીથી આવી શકાયું નથી. હવત થઈ રહેવા પછી સ્વામીજીએ હોદ્દાસ્થાની ભાષામાં ઉપદેશ આપ્યો.

સુખ એ પ્રકારનું છે. આ લોકોનું તેમજ પરલોકનું, તેમજ તે પ્રાપ્ત કરવા માટે વિદ્યા પણ એ પ્રકારની છે. ધરમ અને અપરાધી પ્રમાણે માણસ એમથી એક પ્રકારના સુખને માટે પ્રયત્ન કરે છે. અને પ્રકારના સુખ મેળવવાને માટે આપણા પ્રાચીન દર્શનનિયોએ શસ્ત્રોમાં બેઠેલા માણસથી વિરચનો કીધો છે. આ જોડનું સુખ મેળવવા માટે પણ માણસે

ધરમને અમુક રસ્તેજ પ્રયત્ન કરવાનો છે. ધરમ વિનાના રસ્તાઓ અહણ કરવાથી સુખ કદિ મળતું નથી પણ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. પ્રાચીનકાળે આપણી નિયતિ કેવી સરસ હતી તેનું લંગાણું વિચરન કીધું હતું. દાહકાળમાં વિદ્યામાં આપણે બહુ પાળત પડી ગયા છે એ પણ બુદ્ધિપત્રી પ્રજા સાથે સરખામણી કરી સિદ્ધ કીધું હતું. મારે વિદ્યા એ સુખ પ્રાપ્તિને અર્થે પ્રથમ આવશ્યકતા છે. યોરાઓ જ્યાં જાય છે લાં પોતાનાં મંદીર, પોતાની વિદ્યા વીગેરે સાથે લઈ જાય છે. આપણે જ્યાં જઈએ છીએ લાં પારકાની નકલ કરીએ છીએ અને તે પણ તેમના દેશની. આથી આપણે અધોમનિને પામ્યા છીએ. નાતાલમાં એક વાચ્ય વીસ દુધાર દીદીઓની વસ્તી છે તેમાંથી મે. રે. જાએ કનડીનમાં જઈ દારૂ પી પોતાના મદદા કપ્ટે મેળવેલા પદ્મસા અને દેહ જાનેને બગાડે છે. આથી ધરમથી બચવાય છે, દેહે દુરજળ થાય છે, યોરાઓના નિરંકાર માં આવીએ છીએ, અને નિરંકર રહીએ છીએ. શુભામીમાંથી છુટવાનો વારોજ આવતો નથી તેથી જો દરેક દીદી પોતાની કુટુંબે છોડી તેમાં બગડેલા પોતાનો પદ્મસા બચાવી પોતાની કામના બાજા અરથે-તેને વિદ્યા પ્રાપ્તિના સાધનો ઉભા કરવામાં વાપરે તો આ દેશની દીદી પ્રજા અત્યારે જે આપણે બાંધે છે તેમાંથી મુક્ત થઈ સરવ પ્રકારના સુખ મેળવે. ધરમ અને વિદ્યા એ દુઃખના વિરોધી છે અને સુખના સંબંધી છે.

હવતની પુરવે રસ્તે જતા મી. ધનજી રામજીને લાં સ્વામીજીને પધરાવી તેમની પૂજા કરવામાં આવી હતી. તેમ હવતની પછી બાણ વાલેવંતસીંજને ત્યાં પધારી તેમને ત્યાં બજન કીરતનાદિ સાંભળ્યાં હતાં. વેડલમથી સોમવારે સવારના સ્વામીજી શીનીકસ પધાર્યા હતા.

ડેલાગોઆમ્બે. તા. ૨૫, ડીસેમ્બર. દાહમાં આ તરફ વરસાદની બહુ ખેંચ છે તથા ગરમી સખત પડે છે. તપ્ત અંગેની પોરડીગીજ સરકારે દેશમાં જવાના પાસપોર્ટ એટલે કે અહીંથી ચડતી વખતે સ્ટીમર ઉપર ચડવાની રજા માટે એક ચંડી કદાવવાનો ધારો દાખલ કરેલ છે. કારણ કે અહીંથી કેટલાક જાનામાના દેશમાં ચડી જઈ વેપારીઓને નુકસાની આપી જતા હતા તેની કોમને ખબર પડતી ન હતી. દેશમાં જઈ હોય અને તેને અહીં પાછા આવવાના પાસ જોઈતો હોય તો જેણે અહીં વાર વરસ પુરા કર્યા

હોય તેવુંજ મળે છે પણ જે તેના કરતાં
ઓછી મુદતે જતા હોય તેને પાછા આવ
વાની રજા મળતી નથી. આપરફાર
વેપારીને આ અવગત હોય પડતી નથી.
દેશમાંથી પાછા આવવાની મુદત એકઠી
બે વરસ સુધીની આપે છે તેથી વધારે
નહીં અને વધારે થઇ જાય તો અંત
કાષ્ઠપણ્ય તેનો પાછી વારસ હોય તો અંતે
સરકારને વાજખી કાઢણ જનાથી તે ઉપર
થી તેને મુદત વધારી આપવામાં આવે
છે. જો કાંઈ વારસ ન હોય તો મુદત
અઠાસ થતાં હક રદ થાય છે. કાષ્ઠપણ્ય
શખ્ત પોતાનાં સ્ત્રી છોકરાને અહીં લાય
કાનો પાસ કઢાવવા માગે તો તે સારો
જમીનદાર હોય તોજ તેને પરવાનગી મળે
છે નહીં તો એકાંચારીકનો સ્ત્રી છોકરાં
લાવવનો હક નહીં. દરેકની રહેઠાણની
ઓછી ઉપર દરેકનો ફોટોમાફ મોડવાની
ફરજ સરકારે પાડેલી છે.

દરખાસ્તની બિટીશી ઓઆના

તા. ૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ના રોજ સેક

લેખાત. રસ્તા નાના નાના એપર્સા પથરા
થી બપકાદાર બનાવેલ છે. ટાઉન અને
બંદરની વચ્ચે ત્રણેક માઇલનો અંતર
છે. ટરામ છે પણ કોરપોરેશનમાં
એકું તો અંધારું જોડું કે હોદ્દાશાનના
કણ્ઠાનીના માડાં તેથી પશુ વધારે વેચ કરે,
પણ આતો તેના કરતાં પણ એજ
ચાલે છે. ટરામ સાથે એન્જન જોડીને
ચલાવે છે. મામમાં બગીચા સારા છે.
વેપારીઓને બહુ રાહત છે. બંદરપર
જગાત બીસકુલ લેવૈતી નથી. લાઇસેન્સ
અમુક ચીજ જેવા કે રેશમ બીજ કપડ
વીગેરેપર નામચીન માલ વેચનારે લેવું
પડે છે. ક્રોસરી વેચનારને જરૂર નથી.
ફરદમાં અન્જર, ગ્રેપ, અને ખજૂર વીગેરે
સસ્તા વેચાય છે. શહેરમાં સુખ શાન્તી
છે. હવા સારી અને ખોરાક પચાવનારી
છે. રમવાપર સરકારનો કાંઈપણ જુલમ
હોય એમ લાગતું નથી. તે પછી અમે
તા. ૩૭ અક્ટોબરે ટેનેરીક તરફ ઉપડ્યા
તાં પુરેલીમન હોટેલમાં ઉતરવા હતા.
દર માણસ દીઠ રોજનો હાફકરાફિન ખર્ચ
લાગતો. ખાવા સુવાની બધી જાતની
સારી સમગ્ર હતી. ત્યાં આર દિવસ
રહ્યા હતા તે દરમ્યાન ટીપીક લેવા તજ

દતો અને દશ ગાવે દુકાનો હતી પણ
હાલમાં એકે નથીને ગરીબ સ્થિતિ બોમ
રતો હોય એમ માન્ય પડે છે. અહીંનું
ચલણ નાતાલનું મળતું આવે છે. અહીં
હીંદી લોકો બહુ છે. કલકત્તા, લાહોર,
કાનપુર, લખનઉ અને અલ્લાહાબાદ વીગેરે
સ્થળોના વતનીઓ વસ્યા છે. મરાઠી
લોકો થોડા છે. અહીંના નેટીવ પણ ઘણા
છે. તેઓ અંગ્રેજી સારે જાણે છે. તેથી
કેટલાક તો પોલીસખાતાના અમલદાર છે.
વાત અંગ્રેજી ચાલે છે. મકાનોની બાંધણી
લાકડાંની દીવાલો અને ઉપર દીન પાથરેલ
છે. છત કે પથર જેવું કાંઈ મળે નહીં.
રતુ બારેમાસ ઉનાળાની છે. એક બે
દિવસને અંતરે વરસાદ પડે છે. તનદુરસ્તી
જળવાય એવો આ દેશ નથી. દર વરસ
માં અક્ટોબર બીમારીનો મહીનો ગણાય
છે. અને તાવ આવે છે. કાષ્ઠ કાષ્ઠના
પથ સુકી જાય છે એથી મજૂરી કરવાની
શક્તિ રહેતી નથી. ઇડિઅનોની મોટી
સંખ્યા દુઃખ બોગવે છે. આખો દિવસ
માગી ખ.વ છે રાત્રે ઉઘાડે ચરીરે ઢરિયા
કીનારે પડ્યા રહે છે. જુગડું એડવાની
જરૂર પડે એવી ટાઢ પડતી નથી, તેમ
સરકાર તરફથી પોલીસનો જુલમ પણ

દરાંસવાસની હાલતને લગતા જાણવા લાયક ખબરો

શ્રી. જોસપ રોયપન વિલાયતના 'પોલ મોલ ગેજેટ' જાણમાં લખે છે કે રાજ દારી મામલામાં સામ લેવાને હું જાતે પડ્યો નથી, પણ તેમ કરવાની મારા ઉપર ફરજ પડવામાં આવી છે. કારણ કે વડી સરકારના અગ્રીમારી અને બેદર કારી પગલાંથી મારા સગાં સંબંધીઓ ઉપરનું દુખ દિનપ્રતીદિન વધતું ચાલુ છે. અને જે બળતરા થાય છે તે હું દીદી વીઘારથી હોવાને લીધે નહીં, પરંતુ તે દેશમાં દુખી થતાં માણસનું હું એક ફરજનું હું તેથી છે. તેજ મીસાલે ઇંગ્લંડમાં મળ્યા દીદી વીઘારથીઓ છે કે જેના માણસ નહીં તે સગા સંબંધી અને રોડીઓ અંગ્રેજ સંસ્થાઓમાં દુખ બોગવી રહ્યાં છે. શ્રી. રોયપને આ કામજ કોઈ એક શ્રી. એસ. એમ. મિત્રના તરફથી પ્રયત્ન થયેલ દીકાવાળા કાળના જવાબમાં લખ્યો છે અને છેવટમાં જણાવ્યું છે કે જોડમાં ખીસો ક્યાં ખુલે છે તેની પહેલાં લિના બીજાને શું ખબર પડે ?

શ્રી. જનરુ. જી. વેનક 'સ્ટાર' જાણ માં એક લાંબા કામજ દરમિયાન જણાવે છે કે આ દેશની (દરાંસવાસની) જુદી જુદી વેપારી મંડળી તથા ઠાઉન કાઉન્સિલો, કે જે મુખ્યત્વે કરીને વેપારીઓની બનેલી છે તેમજે એશીઆટીક વિરુદ્ધ જે કસબો પસાર કરેલા છે તે વાંચતાં માણસ પડે છે કે આ સપજો વધી વેપારની અદેખાઇમાંથી ઉભો થયો છે. આમાં કાંઈ શંકા રહેતી હોય તે હસવાના કાંઈ "તેઓ વેપાર કરે છે" વાંચવાથી માણસ પડી રહેશે તેઓ જામગી છે એટલા માટે આ કનડાત નથી. ખરું કહીએ તો તેઓ કેળવણીને બદલે જંગલી રહે તો તેમની સામે કાંઈ વધી નથી એવું તેમના હાલ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. ૨૦મી સદીના સુધરેલા જમાનામાં આ વીચીત મામલાનું મુજબ નેશ ખેસીએ તો જણાવે કે આવા વિચર પ્રથમ દક્ષિણ મનના વેપારીઓમાં શાખત થયા અને ત્યાંથી રમપ્રતી અભાવ અને દેવેળી સાથે સાથે કોલોનીઓની આખી મોરી પ્રજામાં ફેલાયા. વળી જેઓ સલામતી વીરુદ્ધ બેસે છે તેમને જ્યારે ભરખી રીતે મુજબમાં આવે બારે કામ કરે છે કે બેસે આ વીપમ પ્રશ્ન સમજતા

નથી. અને છેવટમાં કહે છે કે અમે માનીએ છીએ કે જે બધા એશીઆટીક વીચરને કાદી મુકવામાં આવે તો ગોરાઓ સુખે રહી રહે. ખરો વધી શું છે તે મેં અનેક વખત જો કે લોકો પાસે રજુ કરેલ છે જતાં ગોરા લોકો કહ્યું આવું સમજે છે! અને જ્યારે સમજે છે ત્યારે એશીઆટીકની હાલતની માગણી કણુલ રાખવાને ખુદી બતાવે છે. આ ઉપરથી હું જોઈ છું કે દીદી કેસથી અહેર પ્રજાને બરોબર વોકે કરવાની જરૂર છે અને જ્યાં સુધી તે પૂરો ન સમજે ત્યાં સુધી ફરી ફરીને ટ્રેક દહી કલ સમજવાવાની જરૂર છે. માટે ન્યાયને ચલાનારા દરેક શખસને આ સવાલ બરોબર સમજવાની અને જેઓ સમજેલા છે તેમજે લોકોને સમજાવવાની બકામથ કરે છું.

દરાંસવાસમાં દીદીઓપરની હાલતની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને દીદુ તથા મુલક માનોની એક અહેર સભા કક્ષતાના ઠાઉન હોલમાં તા. ૨૨ નવેમ્બરના રોજ હાજર મોસવી અખુલ જામરખાન બધા દૂર રહી. આખા પ્રાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વેળા જાણુ સુરેદ્રનાથ ખેતરજીએ એવી દરખાસ્ત રજુ કરી કે ૧૯૦૭નો ખુતી કાયદો રદ નહીં કરવાની દરાંસવાસ સરકારની વરતાણું કરે ત્યાં સભા બારે બેદ સાથે વખોડી કાઢે છે. અને દીદીઓ પ્રાપ્ત ખીટીસ સંસ્થાઓમાં જે રીતભાત બતાવવામાં આવે છે તે માટે સખત ચુસ્તો પ્રદરશીન કરે છે. આ હાલ સરવાળુમતે પસાર થયા બાદ શ્રી. હાજુ નુરમહમદ ઝવેરીએ સંકટ ઉદ્ધવતા દીદીઓ તરફ દીલસોજી ધરાવવાનો હાલ રજુ કર્યો હતો જે સરવાળુમતે પાસ થયો હતો. ત્રીજી હાલ ઉપરના હાલોની નકલ દીદી પ્રધાન તથા વાઇસ રોયને મોકલવાને લગતો હતો.

દરાંસવાસની હાલતની વખતે એક જાણ આરટીકલમાં 'ખબરકાર' લખે છે કે, હવે વખત આવી લાગે છે કે આખા દીદુસ્તાને એકબાર ફરીથી જામગી બતાવી જોઈએ છે અને જુદા જુદા કામ માં દરાંસવાસની સરકારના જુલમ અને આપખુદી અને ખીટીસ સરકારની તરફથી બેદરકારી માટે મજબુતમાં મજબુત પ્રોટેસ્ટ ઉદ્ધવે જોઈએ છે. મુખ્યધવાસીઓએ પહેલ કરવી જોઈએ છે. તેઓએ મુજબના તા. ૧૦મી સપ્ટેમ્બરે એક જામગી

અહેર સભા ખેલાવવાને તક્યાર રહેતું જોઈએ છે. હવે એકથી પણ ખોતી તે જુલમગારોના જુલમને ઉતેજન આપવા બરોબર છે. એકેએક દીદીવાને પોતાના અંતઃકરણની જવાબમાંથી ચુસ્તની આગતા બખુલ બાહેર પાડવા જોઈએ અને તે આગતા બખુલમાં દરાંસવાસના જુલમી ગોરાઓને બાળી નાખવા જોઈએ છે. જાગો, દીદીવાનો જાગો! અને જાગીને દરાંસવાસના જુલમગાર ગોરાઓને બનાવી આગો કે તેઓના તન મનની રોગરમાં પોતાના રેશી અને રેશીઓ માટે દયા અને દીલમોજી બંધવી છે. દરાંસવાસના મજબુત દીદી રાતોનું દુખ તે તેઓનું પોતાનું દુખ છે અને તેમની આંતર તે પોતા ઉપરની આંતર છે.

હિંદિયન નેશનલ કોંગ્રેસ

[૩૬૨ના તાર સમાચાર]

લંડન, તા. ૨૮ ડીસેમ્બર
હિંદિયન નેશનલ કોંગ્રેસની વર્ષીક એક આજથી મદ્રાસખાતે રૂ. થઇ છે. સરઆતના બાપજીમાં શ્રી. રાસપીદારી ધાને (પ્રમુખ) લોરડ મેરસીએ બહાર પાડેલ સુચારની મોજનાતા થળા સરસ વખાણ કર્યાં.

તેજે જણાવ્યું કે સરકારના જેવા સુધારા હાખલ કરવા માટે આખી દીદી પ્રજા આગાર માને છે. આ વેળે દીદી પ્રજાને અંગ્રેજ અમલદારો સાથે મળી સંપર્કી કામ લેવા આગ્રહ પુરવક બાહેર કર્યું અને કોલોનીના ધોરણ મુજબ આ દેશને સ્વરજ્ઞપની સત્તા મળશે એમ અશ્વા બતાવી હતી, જોકે તેમ થતાં કેટલોક વખત લાગશે.

મળા વરસે સરતખાને જે કોંગ્રેસની એક થઇ હતી તેના સંબંધમાં શ્રી. વેલ જણાવ્યું કે કોંગ્રેસમાં એક સંપ આગ વતો એ બધું અમલવાને છે જતાં તેવ કરનાં શહેનશાદ તરફની પડાદારી આગ વતો એ વધારે અમલવાને છે. છેવટમાં તેજે સખતજી જામરખાન કામદગી તરફ સખત નાપસંદગી બતાવી હતી.

ફર જણાવે છે કે ઉપરની રિપોર્ટને લીધે આ વરસની અસંધારણ સભાને વચને મળવાની કોંગ્રેસ મુખ્યમ પડવા પ્રેમરેતીજ મળ્યું છે. સુરહા કોંગ્રેસ નેહી નાખવાના સંકરદીમાંનો બા. કોંગ્રેસના પારાઓ સાચા રાખવાની જાણ કરવા અને તેથી જાણુ પ્રખ્યાલ સાચા પોતાના આ કોંગ્રેસમાં ફાલ્ગુ નથી.

જે એકરદરીમીસ્ટે, એ સુરતની કોમિસ
મથે વરસે ભાંગી નાખી તેમણે ખરી
બુની કોંગ્રેસના નામથી એક જુદી
એક દરવાની મહેનત કરી હતી પરંતુ
સત્યાવાળાઓએ તેના ઉપર અટકાવત
મુદ્રી હતી.

લંડન, ૨૬ ડીસેમ્બર

મદરાસમાં મળેલી દક્ષિણ નેશનલ
કોંગ્રેસે ગાંધેર અમલદારો ઉપર ચતા
નુકસાન વરસ સખત નામસંદગી બતાવના
રા હાલ પસાર કર્યા છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હોંદીઓ તરફ
જે વરતણક બતાવવામાં આવે છે તે
તરફ અત્યંત સુરક્ષા બતાવનારો
તથા આ વરતણકની સામે સખત પગલાં
બદવાનો વડી સરકારને આગ્રહ કરવાનો
હાલ પસાર કર્યા છે.

આ હાલને, ડો. કલારક જે સાઉથ
આફ્રિકન રીપબ્લીકના વખતમાં લંડનમાં
જોન્સન જનરલનો ફોફો બોગવતા હતા
તથા કેથેગેસ સાથે પ્રજાના નરકથી પારલા
મેંટમાં મેંબર તરીકે ચુકાવા હતા તેમણે
આ હાલને ટેકો આપ્યો. તેણે જણાવ્યું
કે દક્ષિણ આફ્રિકાના બુદ્ધા બુદ્ધા કોમોની
ના બેગણ વખતે કલરક પ્રજાનું પુરેપુરું
રક્ષણ થવું જોઈએ.

દરસવાલમાં રજીસ્ટ્રેશન કાયદાની રૂએ
હોંદીઓને જે હાલમાં બોગવવી પડે છે
તેનું કેપટાઈનથી આવેલ બે ડેલીગેટોએ
વરણન કર્યું હતું જે દરમ્યાન વખતે
વખત શરમના પોકારો કરવામાં આવતા
હતા.

ઉપરના તારના સંબંધમાં રૂટર જણાવે
કે દરસવાલના સંબંધના હાલને હોંદી
સ્થાનમાં વસતા પ્રજા અંગેને તરફથી
ટેકા મળ્યો છે.

‘મુંગમ મેન્ટ’ એક આરટીકલમાં
જણાવે છે કે આ કુંધવાના સવાલની
સામે પ્રોટેસ્ટ બતાવવાને વગવાળા સંખ્યા
અંધ શહેરીઓએ મુંગમના શરીરને તરફ
મીટીંગ બોલાવવાની જે માગણી કરી છે
તે ખુશી થવા જાય છે. ‘મેન્ટ’
જણાવે છે કે અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ
કે આ મીટીંગમાં એવા હાલો પસાર
થશે કે જેથી હોંદી સરકાર, કોલોનીઅલ
એડીસ તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર
પુરેપુરું સમજે કે આ સંબંધે ચતા
પ્રોટેસ્ટમાં દેશના સખળા લોકો એકમતે
સામેલ છે. આપણે મજબુત અને અસર
કારક પોકાર ઉઠાવ્યા.

દરસવાલના હોંદીઓને જેલમાં બોગવવાં
પડનાં હાલની ફરીયાદનું બીવેચન કરતાં

અદલાવાદનું ‘પાયોનીઅર’ જણાવે
છે કે તેઓ આ હાલ પોતાની મરજીથી
ઉપાડે છે કારણ કે હોંદીઓ સરકારને
પોતાની સામે પગલાં લેવાની ફરજ પાડે
છે. આવી સ્થિતિમાં તેઓ ફરીયાદ કરે
કે જેલમાં તેમને અપરાધ છે તથા તેમના
રીત રીવાજો સચવાતા નથી એ વાળખી
નથી. આવી રીતે જેલમાં જનારાઓને
દરસવાલની સરકાર મન માનતી સમજ
કરી આવી ચકલી નથી. ખતાં, ‘પાયો
નીઅર’ જણાવે છે કે, હોંદીઓ જે લડત
લડે છે તેમાં કોઈથી હીલસોજ બતાવ્યા
બિના રહેવાય તેમ નથી.

લંડન તા. ૩૧ ડીસેમ્બર.

મદરાસનો રૂટરનો ખબરપત્રી જણાવે
છે કે સર ડબ્લ્યુ. ડબ્લ્યુ. વેડરબરનના
પ્રમુખપણા નીચે મળેલી દક્ષિણ નેશનલ
કોંગ્રેસની વિકાસતની કમીટી તરફથી
આજે મદરાસની નેશનલ કોંગ્રેસમાં તાર
વાંચવામાં આવ્યો હતો કે, દક્ષિણ આફ્રિકા
રિજના હોંદીઓના છુટકારા માટે મદરાસ
ની કોંગ્રેસ ઉપાય લેશે, એવો બરોસો
છે; ૨૦૦૦ હોંદીઓ જેલ બોગવી ચુક્યા
છે. આ તારને ‘શરમ’ના પોકારો સાથે
વધાવી લેવામાં આવ્યો હતો.

બંગાળના રાજદ્વારી આગેવાનોને દેશ
નીકાલ કરવા સામે એક બતવનારો હાલ
આ કોંગ્રેસમાં પસાર થયો હતો. દેશ
નીકાલ ચનારાનાં નામોને ઉત્સાહી પોકારો
વડે વધાવી લેવામાં આવેલ હતાં. આવી
લાગણી ખતાં શહેનશાહ, લેનક મોરલે
તથા અરસ બોહ મોરોને માટે ખુશીના
પોકારો સાથે સખા ખરખારત અમ હતી

રૂટરના તાર સમાચાર

રૂટરનો કલકત્તા ખાતેનો ખબરપત્રી
જણાવે છે કે બંગાળના અગેવાનોનું
એક કેપ્ટુરેશન લેટક મીટિંગ પાસે, લેટક
મોરલીએ હાખસ કરેલ સંવાસ માટે
આભાર માનવાને થયું હતું. આ
કેપ્ટુરેશનમાં એકરદોમ પક્ષના મણાતા
કેટલાએક મેંબરો સામેલ હતા. આ
યોજનાને ફોફોમંદ રીતે પાર પાડવાને
બનતી મદદ આપવાનું આ કેપ્ટુરેશને
વગત આપ્યું હતું અને શહેનશાહ તરફ
વધાધારી બતાવી હતી

તહેરાન ખાતે ઇરાનના શાહના મહેલ
માં બે માણસો રીવોલ્વર સાથે હાખસ

થયા અને જે ઓરકમાં રાજ હતા તેમાં
જામ ગંદકા ચઢાવી. પરંતુ તેઓ કાંઈ
કરી શકે તે પહેલાં ચોરાદારોએ તેમને
પકડી લીધાં. એક માણસે બંદુકનો એક
અવાજ કર્યો હતો અને તેની ગોળી
શાહનાદાએ ખંભા ઉપર પહેરેલ એક
બતના પરામાં વાગી હતી.

છટાવીના દક્ષિણના પ્રજાઓમાં મે.ટો
ધરતીકંપ થયો છે તેથી બનુજ મોટું
નુકસાન થયું છે અને સંખ્યાબંધ બનો
ની ખુઆરી થઈ છે. તારના દોરમાં ખુશી
મળ્યા છે અને આયોનીઅન સમુદ્રને કીનારે
ફરીવાનું પાણી લાડું ઓસરી થયું છે.
સીસીલીમાં લણું મોટું નુકસાન થયું છે.
ટરેનીઅન સમુદ્રને કીનારે આવેલ બંદર
બગનારક તદન નાશ પામ્યું છે. સીસીલી
માં મેસીના બંદર ઉપર ફરીવાનું પાણી
ફરી વળ્યું છે. મરનારાઓની કુલ સંખ્યા
દખરોને આંકડે ચી મળે છે.

પાછળથી મળેલા તાર ઉપરથી જણાય
છે કે આ ધરતીકંપમાં કેટલાંએક સંકેતો
બંદરો અને મામત્રા નાશ પામ્યા છે.
કેટલાક ઉપર ફરીવાના પાણી ફરી વળ્યાં
છે. કેટલાંક જમીનમાં ગરકાવ થઈ ગયાં
છે અને કેટલાંક ધુળ, લાચા વીચેરમાં
દટાળને નાશ પામ્યા છે. સુરવાર સુધી
મળેલા તારો ઉપરથી માલુમ પડે છે કે
આ ધરતીકંપથી એક લાખ જેટલાં
માણસો મરી ગયાં છે. કેમ બની મળેલા
ની મદદે પહોંચવા તથા મરી ગયેલાં ની
બને તેવી બચવસા કરવાને મદદ કરનારી
દુકીઓ ને તરફથી હોનારતવાળી જગ્યા
એકેક મદદ છે અને બીજા કેટલીક બત છે.

છટાવીના રાજા રાણી આ બંધરે
હોનારતવાળી જગ્યાએ આવી પહોંચ્યા છે
અને બચાવનારાઓના કામમાં દરેક
બતની મદદ આપી રહ્યા છે.

બચી મળેલા લોકો દયાને માટે કકળાટ
કરતા હયામણી સ્થિતિમાં રાજની આસ
પાસ સંકેતોની સંખ્યામાં બેગા થયા છે.
ખાંદીએ નીચે દયાઈ રહેલાં મુદ્દાં
એની દુરમંથ નેતરક ફેલાઈ રહી છે.
પર નીચેના માણસોના કળકળાટ હજી
સંભળાય છે.

દુનીઆના દરેક બાગમાંથી નાણાની
મદદ માટે ઉપરાણાં જપાટાજંથ ગાતો
રહ્યા છે.

ધરતીકંપની નોંધ લેનારા યંત્રો
ઓરકલોઆમાં એવી નોંધ લેવામાં આવી
છે કે આ ધરતીકંપ ૬૭ મીનીટ સુધી
ચલુ રહ્યો હતો.

દરાંસવાસના હોદ્દો મામલા ઉપર 'અંગાળી' છાપાની ટીકા

આરજરદનના હોદ્દોએને સુપ્રીમ કોર્ટ ના હાથ મુજબ હોદ્દો મુકવામાં આવ્યા, તે સંબંધે ૨૨મી તાર પ્રસીધ કરી 'અંગાળી' પત્ર તા. ૨૨મી નવેમ્બરના અંકમાં જણાવે છે કે માત્ર હોદ્દોએના કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરે છે એમ નથી સરકારના કારભારીઓ પણ તેનું જ કરે છે. તદ્વાત માત્ર એટલા કે હોદ્દોએ પોતાના ખર્ચા દર સામી કરવાને સત્તા મળતા થોડાં કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરે છે ત્યારે સરકારના કારભારીઓ વગર કાયદા ઉલ્લંઘન કરે છે. નીચલી કોર્ટમાં મહેલાઓ પોતાના પક્ષમાં મળેલા સુબાહ ઉપર પાણી ફરી વળાવું દરાંસવાસ ની સરકારે આ કાંઈ પહેલી વખતે જોયું નથી. છુગ થયેલા ગ્રહસંધમાં મી. ગાંધી આવી વળે છે કે નહીં તે અમે જાણતા નથી. પણ જે તેમ હોય તે દરાંસવાસના સત્તાધીશોએ મી. ગાંધી જેમ બહાદુર શહેરી કે જેને માટે કાંઈ પણ દેશ મનુષ્ય થઈ શકે તેના તરફ યત્નાવેલી પરતવુંક અમર હક કની કમણી કાંધી કહેવાશે. ગમે તેમ હોય બને પક્ષના બાલ સાર દરાંસવાસના સવાલનો નીચેનો આવવાની જરૂર હતી. પણ ખરે નીચેનો તે ત્યારે કહેવાશે કે રંગ અથવા બલીને લગને કાંઈ પણ દેશમાં રહેવાની અથવા વેપાર કરવાની હોદ્દોએ સામે અટકાવત મુકવામાં આવશે નહીં.

તા. ૨૫મી નવેમ્બરના અંકમાં આ બાબુ' લખે છે કે આફ્રીકના હોદ્દોએ ઉપર પડતી હાંમરી સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને રવીવારે તા. ૨૨ નવેમ્બર ટાઉન હેલમાં મળેલી મીટીંગમાં કાય ધણીજ સરસ અને અસરકારક રીતે ચાલ્યું હતું આ મીટીંગ મહેસેડન એસેસીએશન અને ઇડિઅન એસેસીએશન બનેએ સાથે મળી બોલાવી હતી. અને તેમાં હીંદુ તથા મુસલમાનેએ સરખો ભાગ લીધો હતો. બને કેમ પચે સારી લાગણી છે એનો આ વધુ પુરાવો છે. હાથ મેલવી અમદુલ જમર ખાન બહાદુર જે મુસલમાન કોષમાં મોટા આગેવાન ગણાય છે અને જેનો હીંદુ તથા મુસલમાન સરખા માનની લાગણીમાં જુએ છે, તેમને પ્રમુખસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. દલીલ આફ્રીક

માં આપણા બાકીઓ તરફ જે અપમાન તથા ખરાબ વર્તણૂક ચલાવવામાં આવે છે, તે સામે એ મીટીંગમાં સામત થઈને જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. અંગાળામાંથી દલીલ આફ્રીકમાં જતા લેટોની સંખ્યા ઘણીજ જુગ છે, જતાં ટાઉન હેલની આ મીટીંગમાં લેટોએ દીક્સેજની મજબુત લાગણી બતાવી હતી પોતાના બાકીઓ દુનીઆના ગમે તે ભાગમાં હોય તો પણ દીક્સેજ તેમને માટે દીક્સેજ ધરાવતાં ચીજ છે. ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના પ્રતાપ છે. મી. ગાંધી અને તેના બહાદુર મિત્રોએ પોતાના હકને માટે જે મકેટ ઉઠાવેલા છે અને ઉઠાવે છે તેને માટે આ મીટીંગ માં સંપૂર્ણ માનની લાગણી જવાઈ રહી હતી. અને અમે જાણીએ છીએ કે સંકટ ક્ષાવનારા આ બાબતોનો મોટો ભાગ ઉચી ટેબલથી પામીલો નથી જતાં સંકટ ઉઠાવે છે, ત્યારે અમારી આ લાગણી વિશેષ ઉભરાય છે.

મી. ટાઉન મહમદનું કાવ્ય

મી. ટાઉન મહમદે મી. શેખ મહેમુદ ના 'વિક્રમ જેવો પરદુખ બોલના' ઉપર થી એક કાવ્ય બેટી કહાડ્યું છે તે દરાંસવાસમાં સંકટ હોદ્દોને બદલ મુખીથી તેમણે સમજાવી શુર ચાલ્યું છે. તેની કેટલીક કડી નીચે આપીએ છીએ:

હાલિમ જેવો: પરદુખ બંજન રસ્તમ એક ચનારો
કુખ લેનારો સુખ દેનારો સફળ કરે જન્મારો.
હીંદી કેરા કુખને માટે, ગયો જેલમાં એકજ વાતે;
કરતી કરતો બેવ બેવ હાથે, હરામ નહોં કરનારો. હાલિમ
એક દાખલો આપુ' એવો. સારાખજ ચચુરના જેવો;
દેશને ખાતર જેલ ગયો તે ગણુ ગણવારે બીચારો. હાલિમ
થંબી તાલુ બહાદુર કેવો, જોયો નહોં કેઈ તેના જેવો;
રહેશને કારણ તે જુગો. ચમક્યો દીક સિતારો. હાલિમ

રવિવાર તા. ૩ જાન્યુઆરીના રોજ મુસલમાની બકરીદને તહેવાર છે.

પરચુરણ ચરચા

બેદાનસચરમમાં કોળા બોલના છીયા કોળા મદન પ્રામ કોળા શનીયા મોળા બગન કોળા દેવા રતનજી લખે છે કે ગયા અંકમાં અમારા નામથી જે લખાણ બહાર પડ્યું છે તે અમોએ બીલકુલ લખ્યું નથી. અમારી સહીથી, કોમ્પે લખાણ મોકલ્યું હોય તેમ જેલ શખીએ છીએ. અમારી કોળા ન્યાતીમાંથી પાઉંક છે ૨-૧ નું કુલ ઉપરાણુ થયેલું તે ચોટીય હોટીઅન એમેસીએશનને કોમના આગેવાનોએ બરી દીધું છે. અમારા નામથી કાવ્ય લખનાર મણતને લાગત રોલો કાઢી કાવદેવર ઇલાજ ન લેવાય કે બીજા તેજ અંકમાં 'પરચુરણ ચરચા' નીમે બેદાનસચરમમાં રામજી દાંસજી લુધાડ અને મી. દીવાલ બચીના નામથી જે લખાણ આવેલું છે તે તોફા આંદો બેદાનસચરમમાં જેજ નહોં અને કામના નામથી જુદા આરવીકલો લખે છે.

બેદાનસચરમથી 'સ્વજાતી બંધુ' ના સવાસના જવાબમાં મેસરસ જુલાલ જુલા પાપા જુલાલ. પટેલ કનજી મેસરસ. દવાળા મારજી, જગા કલજી. ગોવંદ દવાળા પટેલ, વિમા પરશોત્તમ અને રવા દરી લખે છે કે અપાણુ જાતીમાંના કુલ પા. ૨૨-૫-૦ એકલા થવા જતા તેમાંથી પા. ૨૦ પહેલી વખતે મી. ગાંધી ની ઓરીસે આપી રસીટ લાગ્યા હતા અને બારીના પા. ૩-૫-૦ની વ્યવસ્થા કરવા તા. ૧૩ ડીસેમ્બરે મી. નાનુભાઈ હીરાના હેલમાં મીટીંગ મળી હતી. આગળની મીટીંગમાં પા. પાંચતી રકમ શ્રીયુત તોલકના કુકું ઉપર મોકલરા ચર્ચા થઈ હતી તે સવાસ આ ચાલુ મીટીંગમાં એક ચદરથે ફરી ચરચાવ્યો તેનો જવાબ કમ્યુનીટીએ આપ્યો એ રકમ ધણી જુગ હોવાથી મે કવી સકાય નથી એટલે ગાળખથી તે રકમ વિ. ડા. એસારી એશનને અપવા કમ્યુનીટીએ સરવાલુને હરાવ પાસ કરી તેજ દીવસે તે પહસા મી ગાંધીને દાંધોલાય આપ્યા હતા.

બેદાનસચરમથી મી. એસ. એચ. સર રૂડીન લખે છે કે રહેલી જગ્યાએ રજીસ્ટરો લેવાનું કામ આજુ થયું છે. આપણી તરફ રીક્ષ વધવાના આ મોન્ડો છે. આવા કામ માં ભાગ લેનાર લાખોએને ફોં જમાવું જુ દુનીયામાં મે દીવસની જાણીનાં કામ માં જમ જવાનું નથી માટે એક વખત લીવલા કસમ કદી તોડશે નહીં.

મારો જલનો બીજો અનુભવ

[અખતાર: મી. એમ. કે. શાંખી]

પ્રસ્તાવિકા

મને જાનેવારીમાં જલનો જે અનુભવ થયો તેના કરતાં આ વખતનો અનુભવ વધારે સદૃશ થયો. સમજું છું. તે માટે અને તે વાતો જ શિખવાનું મળ્યું છે અને હું રાત્રું છું કે બીજા હોદીને તે લાલ કાંતા સર્વ પડશે.

સત્યામદની લગત ઘણી રિતે લડી શકાય છે. પણ રાત્રી પ્રકરણી દુઃખિને દાખવાનો મોટો ઉપાય જેલ વાટે જોવામાં આવે છે. આપણે વખતો વખત જેલ જવું પડે એમ હું મનું છું. અને તે કંઈ દાલની સાલતી લગતને જ વારતે નહીં પણ બીજી જે ધન્યતા પડે તેને સારું પણ તેજ છતાં છે. તેથી જેલને વિશે જરૂર જાણવા જેવું હોય તે જાણી લેવું એ હોદીની ફરજ છે.

પકડાયેલો

ત્યારે મી. શોરાબજી જેલમાં ગયા ત્યારે મેં જાણ્યું કે હું તેમની પાછળ પહોંચું તે ઠીક અથવા તે તેમના છુટવા પહેલાં લગત પુરી થાય. મારી આશા જમ થઈ. તે જ છતાં પાછી ત્યારે નાતાલના પહાડર આગેવાનો જેલ ગયા ત્યારે પ્રથમ થઈ અને પાર પડી. ડરખાન થી પાછો ફરતાં તા. ૭મી અક્ટોબરે મને પોલીસરસ્તે રેલેશન ઉપર પકડવામાં આવ્યો. દેખે મારી પાસે મરદખાત સગી રીક્ટ ન હતું અને મેં આંગળાં આપવા તી ના પાડી.

ડરખાન જવાનો હેતુ નાતાલથી લખેલા હોદી તથા જેલમાં રસિકતાના જીવન રહેવાથી હોદી દતા તેમને લઈ આવવાનો હતો. ઉમેદ એવી હતી કે નાતાલના આગેવાનોની પાછળ ધણી દોડી નાતાલ થી આવવા તકવાર થશે. સરકારને પણ એમજ લાગ્યું તેથી પોલીસરસ્તેની જેલમાં મોકલતાં વધારે હોદીને સારું સગવડ કરવા જેલરને દુકમ મળ્યો હતો. અને પ્રોટેક્ટરોથી તંબુઓ, કમચી, પાસણ વિગેરે મોકલવામાં આવ્યા હતા. ત્યારે પોલીસરસ્તે કેટલાક હોદીઓની સાથે હું જાતે જોઈને પોલીસ પણ પુકડેલ હતો. પણ જો મારા જાણે એમ. જેલર અને પોલીસ નિરાશ થયા. કેમકે ડરખાન

થી મારી સાથે જલજી બોલાવી દી નીકળ્યા. એજ માસીમાં સાત ૭ દવસ. તે તેજ દિવસની બીજી માસીમાં ડરખાનથી આવ નીકળ્યા. એટલે તેજ માસીમાં પોલીસ હોદી આવ્યા. અમને બધાને પકડવા તે જોઈ મા કમ ગયા. બીજે દિવસે માજી સેક્ટ પાસે ઉભા રાખ્યા પણ કેસ સાત દિવસ સારૂ મુજબની રહ્યા. એજ ઉપર અમે છુટવાની તા. પાડી. જે દિવસ પછી મી. માવજી કરસનજી ફાફરી જે પોતાને ડરસતી બીમારી જતાં આવ્યા હતા તેને બીમારી વધવાથી તે પોલીસરસ્તેમાં પોલીસની જરૂર હોવાથી તેને એજ ઉપર કહાલ્યા.

જેલની રીતિ

અમે જેલમાં પહોંચ્યા ત્યારે મી. રાઈ: મહમદ મી. કરસનજી, મી. અગિલીઆ જેનાથી લગતનો બીજો ભાગ શરૂ થયો તે, મી. સોરાબજી અગિલીઆ તથા બીજા હોદી ભાગ્યો પચીસ મુથી દના. રમખાન મહિના ગાઠતો હતો તેથી મુસરમાન લાઘવો રાત્રી રાખતા હતા. તેમને ખાસ પરવાનગીથી સાંજના મી. હસાપ સુલેમાન કાજી તરફથી ખાલાનું આવતું હતું તેથી રાત્રી ખસખસ રાખી રાકતા હતા. જે કે બધાની જેલમાં બત્તીની સગવડ નથી હોતી જતાં રમખાનને લીધે બત્તી તેમજ ઘડીઆળ રાખવાનો દુકમ આપવામાં આવ્યો હતો. સફૂ મી. અગિલીઆની પાછળ નીમાજ પડતા હતા. રાત્રીખાન એમને પહેલાં વિસેમાં કામ સખન આપેલું પણ પાછળથી તેઓને સખત મજૂરીનું કામ સોંપવામાં નહિ આવતું.

આશાના જે હોદી કેદી રહેતા તેઓને સારૂ આપવાનું જાણતે રસેક કરવાની રજા હતી તેથી રસેક કરવામાં મી. હમી પાસંકર રહેત તથા મી. સુરેશ્વર જેલ અને પાછળથી ત્યારે કેદીઓ વધ્યા ત્યારે મી. જોશી બેઠાયા હતા. ત્યારે આ લાઘવોને દેશપાર કર્યા ત્યારે બીજા રસેક કમમાં મી. રત્નસી સેલ, મી. રાધવજી તથા મી. માવજી ફાફરી હતા, ત્યાર પછી ત્યારે ઘણાજ ગાલસો થયા ત્યારે તેમાં મી. રત્નસી તથા મી. હમી એક માન બેઠાંજાયા. આ રસેક કરતાં સવારમાં જે વાગે તા તણ વાગે ઉઠવું પડતું અને સાંજના પંચથી ૭ વગ્યા સુધી તેમાં રહેવું પડતું. ત્યારે પણ કેદીઓને કોઠામાં આવ્યા ત્યારે રસેકને કાલના મી. હસાપ હસાકજી તમા જમામ સાહેબ મી. આવાલીકે હોદી.

આમ જે હોદી બે હોદીઓ પાછળ રસેક કરવાની પ્રમાણ લઈ બેઠી હતી. કાલે કેદી રસેક પડે તેમાં નહીં કરેલી તેના દાવની રસેક આવી તેના સાત નસીય સમજું છું. ત્યારે મમામ સાહેબ અને તેમની સાથેના પુરુષ ત્યારે રસેકનો વારસો મને ઉતરે. મને કંઈ અનુભવ હોવાથી જરૂરે અગવડ નહીં આવતી. ચર દિવસજ મારે જાગે તે કામ રજું હતું (એટલે આ લખતી વેળા સુધી) તે કામ મી. દરીવાલ માંથી કરે છે. અમે જેલમાં દાખલ થયા ત્યારે રસેક કાલે કાલે કાલે હતું તે આવત સમયને સારું હતું કે આ આવત ઉપરના મમામ નીચે તથી આવતી જતાં આવતું હતું.

અમે જેલમાં દાખલ થયા ત્યારે રસા ની તણ ફાફરીઓ હતી તેમાં હોદીઓનો સમાવેશ કર્યો હતો. આ જેલમાં હોદી ને કાલે રસેકની વાત અગવડ રાખામાં આવતા હતા.

જેલની ગાલવણી

મરદોની જેલના બે વિભાગ છે. એક યુરો પિઅનને સારું, અને બીજો હોદી અને બીજા બેસેક (ગેરા નહિ એવા) બાલસોને સારૂ કાલસોમાં સમાસ થાય છે. એટલે જો કે હોદીને કાલસોમાં રાખી રાકતા હતા જતાં જેલરે તેમને સારૂ સગવડ જોગના વિભાગમાં કરી હતી. કેદીઓને સારૂ તની ફાફરીઓ હોય છે. અને રસેક ફાફરીમાં દસ પંદર કે વધારે રસેક સમાસ થાય એવી જોગવાઈ હોય છે કે ખાનું બધું પચેરનું મળે. ફાફરી કાલે છે. બીજા વિભાગ છે અને બીજો રસેકમાં વિભાગમાં આવે છે એટલે ધણીજ સારૂ રહે છે. બીજાને પણ ઘણી વેળા મુનું લગાડવામાં આવે છે તેથી રસેકમાં નવા જેવી લાગે છે. આંગળાં કાળા પચેરથી બાંધેલું છે અને રસેકમાં વિભાગ છે. તેમાં પણ વજન એક એક નવન શકે એવી પ્રજાની જોગવાઈ છે. જે વજન છે. અને વિભાગના પંચ છે. જેલ કોડ વળા નાળાની જાળા કરેલી છે. જે કેદી એક દીવસ ઉપર નહીં નહીં રહ્યા તેના અટકાવ થવા સારૂ છે. રસેક ફાફરીમાં વપરાત તથા તથા રસેક થતી રહે છે. તેમાં રસેકને ૭ વાગે સંજવા પડે. અને ૭ વાગે સવારના કોડે છે. ફાફરી બહાર રાત્રીના તાણું મારી જલ છે એવો ફાફરી કુશળી બાળત મામ તે તે ફાફરીની પાછળ જમ રાકતા મધી તેજી

કોટડીમાં જાણત જવાનાં જ'તું નાશક પાણીથી ભરેલાં વાસણ હમેશાં મુકવામાં આવે છે.

ખોરાક

હું જ્યારે વોકસરસ્ટની જેલમાં ગયો ત્યારે ત્યાં હીંદી જેલીઓને સવારના પુષ્પ અને બપોરે તથા સાંજે ચાવસ અને કંઈક તરકરી મળતાં હતાં. તરકરીમાં મુખ્ય ભાગે પટેરાંજ દતાં. બી ખીજકદ નહોતું મળતું. જેમો કાચી જેલમાં હતા તેઓ ને ઉપરના ખોરાક ઉપરાંત સવારના પુષ્પ ની સથે એક આઉંસ ચીની અને બપોર ના અન્ધે રવત રોટી મળતાં હતાં. તોડી તથા ચીનીમાંથી કેટલાક કાચી જેલવાળા પાકી જેલવાળાને થોડાં આપના. કેદીઓને બે દલાડા માંસ મળવાનો હક હતો પણ હીંદુ અથવા તો મુસલમાનને તે માંસ ન અપતું હોવાથી તેની અવજમાં બીજી કંઈ મળતું નહોતું હતું. તેથી અમે બધાએ અરજ કરી અને તેને પરિણામે એક આઉંસ બી અને માંસને દલાડે તેની અવજમાં અરધે. રતલ વાલ મળવાનો હુકમ થયો. વળી જેલની વાડીમાં તાંદળ જાની ભાજી આપે ઉગતી હતી, તેનોડા આપના હતા. અને વળતે વખત ખાજ પણ વાડીમાંથી લેવાની પરવાનગી હતી એટલે બી અને વાસના હુકમ મળવા બાદ ખોરાક વિષે બહુ કહેવા જેવું ન કહેવાય. નેહાન્સવરમની જેલમાં ખોરાક કંઈક જુદું છે. ત્યાં માવજતી સાથે માન લી મળે છે, તરકરી નથી મળતી, સાંજના બે દિવસ લીકેતરી અને પુષ્પ મળે છે, ત્રણ દિવસ વાલ અને એક દિવસ પટેરાં અને પુષ્પ મળે છે.

આ ખોરાક જે કે આપણી રૂઢી પ્રમાણે બરોબર ન મળવા તેપણ સાધારણ રિતે ખરાબ ન કહેવાય. પણ દીંદીને પુષ્પની ઉપર તિરસ્કાર છે ને તેથી જાણી જોખને તે ખાતા નથી. પણ આ હું તો મોટી જુવ મણુ છું. પુષ્પ એ મીઠા અને જોરાવર ખોરાક છે. આ દેશમાં તે કાકી ની જગ્યા લાઇ શકે છે. તેમાં જો શકર મળે તો બહુ રસાદિત લાગે છે. પણ શકર નહોતો છતાં જૂખ લાગી હોય ત્યારે મીઠું લાગે છે. આવાની ટેવ પડી ગય તો ઉપરના ખોરાકમાં માણસ બુખે ન મરે તેટલુંજ નહીં પણ તેથી શરીરને મજબુતી મળે એવા તે ખોરાક થઇ પડે. તેમાં કેટલોક ફેરફાર કરાવવો તબીબ સંકુલે ખોરાક આવ. પણ દુન્યની વાત એ છે

જીએ અને આપણી ટેવો એવી પંપાળી છે કે આપણને મહાવરા મુજબ ખોરાક ન મળે તો આપણો મીનજ જતો રહે છે. આવી અનુભવ મને વોકસરસ્ટમાં થયો ને તેથી હું બહુ દુઃખી થતો. ખોરાકનો કચરાઈ હમેશાં ચાલતો અને ખોરાક એજ જીવન હોય તર્વી અથવા તો આવાનેજ સાર આપણે જીવતા હોઇએ તર્વી તેમ કહાત પ્રણી વેળા થતો. આ પ્રમાણે કરતું સત્યાગ્રહીને ન હતે. ખોરાક માં ફેરફાર કરાવવાની તજવીજ કરવી એ આપણું કામ છે પણ ફેરફાર ન થાય તો જે મળતો હોય તેથી સતેવ માતી સરકારને બતારી આપવું કે આપણે તેથી દારવાના નથી એ પણ આપણી ફરજ છે. કેટલાક હીંદી માત્ર ખોરાકની અગવડને લીધે જેલને ડર રાખે છે તેમણે વિચાર પુરવક ખોરાકને વિષે જે લલવા ખંધાઈ હોય એ જોડવી થટે છે.

પાકી જેલ મળો

હું ઉપર કહી ગયો તે મુજબ અમારો બધાનો કેસ સાત દિવસને સાર મુકતી રહેતો. એટલે ચેટ્ટમી અફેળરે કેસ નહોતો. તે વેળા બીજા-હીંદીઓને એક માસની ને ફેરફારને ન અટવાડીયાની સખત મજુરી સાધતી જેલ મળી. એક બાબત જોઈએ કે અગીયાર વરસના હતો તેને ૧૮ દિવસની અસાન કેદ મળી. મારી ઉપરથી કેસ ખેંચી લેશે એવી મને ધારિત લાગવાથી હું ખીજાને હતો. ખીજના કેસો થઇ ગયા પછી માજીસેર ચોટી વખત કેસ મુકતી સખ્યા એટલે હું વધારે ગભરાયો. પહેલાં તો ચર્ચા એવી ચાલતી હતી કે મારી ઉપર રજીસ્ટર નહીં બતાવવાનું અને અંજીક નહીં આપવાનું તહોમત આરશે એટલુંજ નહીં પણ ખીજ વખત દહના દીંદીને ટરાંસવાલ માં હાખલ કરવાનું તહોમત મુકવામાં આવશે. મનમાં હું વિચારો લોળ્યા કરતો હતો તેટલામાં માજીસેર પાછા કમેરીમાં આવ્યા ને મારા કેસનો પોકાર થયો. અને મને પા રપતો દોડ અથવા તો એ માસની સખત મજુરીની સખત એમ મળ્યાં. આથી હું બહુ રાજ થયો અને ખીજ બાજીઓની સાથે કેદમાં રહેવાનું મને મળ્યું એમ માની મને સુઆગી સમજવા લાગ્યો.

કપડાં

જેલ મળ્યા બાદ અમને જેવી કપડાં મળ્યા. તેમાં એકે રૂઢી મળ્યા.

એક ટોપી, એક દવાન, મોજા અને સેકસ મળ્યાં. આ કપડાં મને લાગે છે કે કામ કરવાને સાર ગણે સગવડ ભરેલાં છે. કેટલેક આને સાતો છે આને કપડાં ની સામે આપણને કંઈ કહેવા જેવું રહે નહિ. એવાં કપડાં મેંશાં પહેરવાં પડે તેપણ તેથી કાવર થવા જેવું નથી. જોર એને કપડાં કંઈક જુદી રકમનાં મળે છે. તેઓને પડથીગળી ટોપી મળે છે. મોજા મોડા સુધી પહેાંચે તેવાં તથા બે દલાડા ઉપરાંત રમાજ મળે છે. હીંદીને પણ રમાજ આપવાની જરૂર જણાય છે.

અધર.

ઉપરન ઇનિઅન ફેરફાર એસોસીએશન

આ મંડળના વેનર એનરરી સેક્રેટરીએ મેસરસ રાજી જુલા તથા મલેક રહીમ કરીમ લખે છે કે એસોસીએશનની વારસીક જનરલ મીટીંગ તા. ૨૭મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૮ને રોજ મી. ઇસમાહલ દીમે જના દોડમાં મળી હતી. શરૂઆતમાં મેક્રેટરી મી. રાજી જુલાએ મીનીટ જુક મોંચી હેવાલ વાંચી, આખા વરસમાં કરેલાં કામકાજનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યા. અને મી. જગતલાલ પગમી સુવાનાથ દેવ અને રેજુલેશન વાંચી સંભળાવ્યા. પ્રમુખ મી. આચર કાનજીએ એસોસીએશનની આગુ સિયતીપર વિવેચન કરી જાણવું કે આપણે સારો બહોળવત કરવાની જરૂર છે માટે ફેરફારાએએ રીંગ કરવી જોઈએ. ૧૯૦૮ ના વરસ માટે નવા અધિકારી નીમવાની ચર્ચા ચલાવવા માં આવી. અને સહેજ ફેરફાર સાથ જુના અધિકારીઓને કાચમ રાખવામાં આવ્યા. મી. મુલેની ફેરફારીને લીધે મી. અજદુલ રવનકને વાહલ પ્રેરીકટ નીમવામાં આવ્યા. મેસરસ જગતલાલ પરાગજી, મદમદ મુલકા, પરાગ દવાર, જમાલ ફકારને કમીરીના મેંજરો તરીકે ચુંટવામાં આવ્યા. મી. દીમેલ અને મી. બી. યુ. પટેલ તરફથી શી કમતી કરવાનો સવાલ મુકવામાં આવ્યા. અને તે બીજી મીટીંગ સુધી મુકતી રાખ્યો. પ્રમુખ સાહેબે ફાવર રહેતા સરવે મેંજરોને ઉપદાર માંગ્યો અને મી. ઇસમાહલ દીમેલે મીટીંગ માટે હોજની સગવડ કરી આવી તેના સરવે મેંજરોએ આજાર

ચરચા પત્ર

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
કાંઈ સમયે તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરંત
ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

1. કાગળની એક જ બાજુએ લખવું.
2. અક્ષર યોગ્ય શાલીથી લખવા.
3. નામ તથા દેશીય બરોબર લખવા
તે હમેશાં બહાર પાડવા સાથે નહિ,
પણ અમારી બહુને સાથે.
4. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મોકલ
જાયો તો અઠવાડિયામાં દાખલ
કરી શકાય.
5. ૨૬ કરતાં વરચાપત્રો બળવી રાખવા
અથવા હાલનાસમિતે પાછાં મોકલી
આપવાને અમે બાધા નથી
6. હપ્તાલુ હમેશાં ફક્ત અને પ્રાસર
કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. પ્રધાલીમ મુસા—તમારો કાગળ
અમે નથી જાણી શકતા.

મી. પ્રધાલીમ મદમદ સીદાત—આ
બાબતથી અમે ખીન પકિડ છીએ.
તમારે કાઢપણ પ્રખ્યાત મેલવીને પુછવું
જોઈએ.

અ. ઇ. ઓ.

રાણાવાવ મદરેસા ફંડ

મી. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સહૈય,

મિડીંગથી એક નવામાં કમળા કોષ્ટકે
મારા ઉપર લખ્યો છે. તેમાં જણે છે કે
"રાણાવાવ મદરેસાના નવા તીર્થોરીમાં
બાધકા કરીને દાખી બેઠા છે તે વિશે
અધિષ્ઠામાં આપની જાન જોખમમાં સમ
જાઓ, અને તમારી પૂઠી ખરશે. ખરકે
ખરાબ દેખાય પણ લેવા પડશે. તમારી
સલામતી માતા હો તો સહુ સહુના
નાણા ખાજા આપી દીઓ." જવાબમાં
લખવાનું કે મદરેસાનું ફંડ મેં ઉભું
કરેલ તેમાં તો જરાપણ ચક નથી. મામે
ગમ ફું મારા ગાંડના પછસા ખરચીને
ફોંડે છે. તે સહુ કાઢ જાણે છે. પણ
પછસાની રકમ મેં ફીંગમાં મેં ઉધરવી
નથી ફક્ત ફક્તી જાંફ માલ ગોષ્ટી
તેમાં મેં તો પછસા આપ્યા છે તે ફું જાણું

નથી. મને તો એક દરરોજી તરફથી મેં ફી
રકમ મેં જાણવા મદરેસાના ફંડના નામની
મળી છે તે મેં જુદા જુદા મારા પોતાના
પૌંડ પૌંડ તે રકમની અંદર નાખીને
એક જગે રાખ્યા છે. ફોરેનીઆમદાની
કરવા સાથે મેં જાંડમાં ફંડ મેં ફંડનો મકન
જાંડ તેના કાઢની રકમમાંથી મદરેસા
આથે એવી વાત તરીકે જાણે છે અને તે
વિશે હવે જુદા કરશે તો વાર નહિ લાગે
એમ મારું માનવું છે પણ બહિષ્ક
આપવું જાતવું કામ છે.

મદરેસાના ફંડના પછસા પડ્યા છે તેની
કાંઈ પેદાશ થાવી નથી તે કહીને મજાક
મદરેસાના દરરોજીઓની છે. અને જો કહીને
તું કારણ પણ હું જાણે કરું છું. એક
દરરોજીને ૨૬ કરવા આજસુની મનજોઈ હતો
તેનું નીચકરણ થઈ ગયું છે તે જતાં
આસરે ત્રણ દરરોજીઓના નાણાં દરરોજી
ભાણમાં નથી જોયા કરીને મદરેસાનું કામ
જરૂરી પાડ્યું છે. દરરોજીઓમાં કહીને ફંડની
કાઢી અને ફંડની તકિ તે વાંચનારની મન
સરી ઉપર ગણું છું હું મારો પોતાના
વાંધા બીલકલ લેતો નથી. કાઢપણ દરરોજી
સાહેબને હું પૂછું ન હોય તો મારા
બદલામાં મારા પુત્ર દાજી સુઘરને નાખી
તે મદરેસાનું કામ જલદીથી કરશે તો
જેવા ફું જુદી છું.

રાણાવાવમાં મદરેસા થાય તે તેમાં ખચ્ચાં
દુધીઆર થાય એવી જાણથી મદરેસાનું
ફંડ મેં જાંડી કરેલ છે. તે કામ મેં મારી
એક દરજી સરજી કરેલ છે પણ મારા
અજાણ બાઈઓ તરફથી મને ખેડુ માન
બંધવું જાણવું મળ્યું છે તે વેદને ન
કરી શકું છું કે એ જાણવું કરતામાં તેની
અરજ દરે એક જગે કામી શરૂ છે. અને
સાના ફંડમાં પછસા આપે તે પાના લેવા
તે જાણવી અને જાણનાવીતરફ વિજડું
છે. પણ કામ મારાથી કરે તો પણ જેને
આપવા હોય તેની પાસેથી મને, મારી
પાસેથી આગી કામ એમ ના સરજી લીએ
કે હું ધમકાથી બીલીને આપી શકીશ
કાણ કે મારે જોડાતો અખતાર દથી,
એટલે હું તો કોંપણ કરી શકતો નથી.
અમદા બોટા શેરીઆ જે રાજ્યવાન છે.
તે સરવેનો મત હમ મેં જે રીતે કરેલું
છે તે મારી અરજ પ્રમાણે તો મેં જાંડ
ખરાબ કીધું નથી. સાગ કામમાં સા
વિન. અમારા તરીઓની અંદર અંદર
તો મનજોઈ નકાળી જાય અને અમ
કામમાં ફરે બીલકલ કીલ ન માય તેમ
તાજીજી વરી જાણ આપવા માણવા
દરરોજી મેં કરી.

મારે મેં જાંડ મી. અખતાર ના
વરી એક વીડ પછી ફીઆ વાત નાં
અકરિકા કરી દેશે. તેવા મદરેસાનો એક
મરી છે. તેને સરવે તરીઓ મળે તે
ફક્ત આપે તો તે જાંડે મદરેસા સર
કાઢ સાથે મકાન લેશે અને મદરેસાની
મદરેસા મળુરી તે મળુર કરશે એવી
આશા છે.

લી. કાજી ઈસા કાજી સુમારતા સલામ.
રતાંરતન, બોક્સ ૨૪, તા. ૨૬ ૧૨ ૬૮

સાઈસેન્સ આમન

મી. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સહૈય,

કાજી ઈડીંગ દાઉસ સાંખી નારાજમાં
માકતી અને જાનતા ફેક્ટ બોર્ડ જેવાની
જોઈ છે. પણ સાંખે કપડાં પણ સીંચી
તે વેચાય છે. મારે એક વખત તપાસ
કરતાં મને સલામ મળી કે વરજ લાઈસેન્સ
થી લાણુ. મળીશ. કેન્ડલ, ચીની, સીમરેટ
બોર્ડે માકતી ચીની ફેક્ટ જેવા સકાય
નાંદ સાથે કાજી ઈડીંગ દાઉસના લેસનથી
નારાજમાં જાનતી અને કપડાં સીંચીને કેમ
વેચાય છે તેનો મને ક્યાંયથી પણ જુલાસો
મળ્યો નથી. વળી નારાજમાં પકનો માલ
વોના લાઈસેન્સથી હોલ સેલ અને રીટેલ
તરીકે ખરીદી અને વેચી ચકાય કે નહીં.
આ બાબતે જુલાસો લખી આજારી કરશે.
લી. પીરસામ

મેટરનસ તા. ૨૮ ૧૨-૬૮

કાજી ઈડીંગ દાઉસના કામ તેના
પણ બીડ કાંઈ સીંચી વેર હાલ જાણે
જાણનાં હાલ નથી. ફેક્ટનાં તેમ વેચે
જેવા તર મળે એમ સમજવાનું નથી.
નાનાજાં બોડુસ' જે કહેવાય તે વરજ
વચ્ચે લાઈસેન્સથી વહેંચી શકાય છે. તે
તે મળી બેસે હાલસલ અમદા રીટેલ હોલ.

અ. ઇ. ઓ.

એક 'મોડીતમાર' જાણે છે કે માર
રીમરેક્ટમાં ફેક્ટોરોમાં મારા રૂપ માણે
પાણ દેલ મળે છે. રેલ જાનાં ઉપરનું
પાણ ફાળુ કરવાનું કંડીમાં વચનાર
કાજી દેલરોદીની દલરી સુધીથી ઉપન
થયું છે. કેમ જે હામીરેશન ખાતાના
ઉપરી અમલદાર ઉપર મુદરનીમાં એક
કાગળ લેઈ લીધે પોતાની દુશ્મનાઈના
પાસે દેશથી આવનાર એક જાણ પાસેથી
મેં મને જાણે તે સિંચી જાણ આપનાં
૧૫ને ૬૫ પહેલી છે.

પરચુરણ ચરચા

લેડીસમીય ઇન્ડિયન રજીસ્ટ્રારના વિવાદોમાં ને વાર્ષિક દેનામ આપવાનો મેળાવડો ના. રર ડીસેમ્બર મંગળવારના રોજ થયો હતો. જે વખતે નિશાળના મકાનને સારી રીતે શુભગતવામાં આવ્યું હતું સહીથી વધારે હાજરી માટે રાજગોપાલ મુલ્લીઆરને હનામ મળ્યું હતું. હનામની ખરીદી માટે પા. ૧-૯-૧ જુલા જુલા હીદી વેપારીઓ તરફથી મળ્યાં હતાં જેને માટે રજીસ્ટ્રાર શીક્ષક મી. બી. બી. મહાત્મ તેમને આભાર માને છે.

કેશગોઆમે ઇન્ડિયન લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. મીસાક રજીસ્ટ્રાર લખે છે કે 'કી હિન્દુસ્થાન' પ્રચને માટે અમે ફંડ ખાલેલું તેમાં આજ સુધી (તા. રર ડીસેમ્બર) પા. ૪-૦-૦ ભરાયેલા હતા. તેમાં થી મોકલવાનો ખરચ શીલીંગ ૧ બાદ કરી બાકી પા. ૩-૧૯-૦નો ફંડ બેંક માંથી કાઢી ગયા મેલમાં તે પ્રચને પ્રગટ કરનારી કમીટીને મોકલી આપ્યો છે. આ કમીટીને મળતાં નાણામાંથી તેઓ હિંદ માંથી અમેરિકામાં સાયન્સ વાગેદના અભ્યાસ માટે પોતાને ખરચે જતા હીદી વંદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશીપ આપવાનો ઇરાદો હોય આ ફંડમાં મદદ કરવાનો બનતો પ્રયત્ન કર્યો છે અને બીજાઓને તેમાં પુરતી મદદ આપવા વીનંતી પુરવક બહામણ કરી છે છીએ.

બરોડીસકુકથી મી. હાસીભાઈ જે. પટેલ લખે છે કે ગરીબ બિચારા ગીરમી દીઆના દુઃખનો પાર નથી. તેમના જમણી ગોરા કોઠો તરફથી પુરતું આવાજું પણ મળતું નથી. જ્યાં નીમકનાં ફાંફાં લાંબા આવાનો વાતજ ક્યાં રહી. થોડા રોજ ઉપર એક ઓરી બાઇએ તેને લાં કામ કરતી એક બાઇને કાનગોષ કોરટમાં એક ચમચા નીમક તેટલીજ સકર અને તેટલાજ મકાનના આટા વાસ્તે ખડી કરી હતી. ન્યાયાધીશ તેને બે માસની સજા કરી. કેવો હારખજનક ત્યાવ ? આ ઉપરથી સમજ સઘાય કે તેનો જમણી બધી નીમક સરખી નજીવી વસ્તુ પણ આપતોજ નહિ હોય, આવા અધમ અરથ જમણી ગોરાએના હાથમાંથી ગરીબ બિચારા માણસોને કોણવવા કોઈ મેલાવ કરી બસ ? કમળે જમણી કમીનો સહ વસ્તુજ એક જમી બરજ સરકારને કરવી

વટે છે. આપણમાં પરમારથ વૃત્તિ નથી. સમજી આગેવાનો આ વાત ઉપાડી લેશે તો મ.ર. લખવું યથાર્થ સમજાય.

આરસલકિનથી મી. વલ્લી પીરભાઈ લખે છે કે રાંદેર મદરેસાં હસ્તામીઆમ સુકાનીઓ નવેબરમાં ઉધરાણમાં નહીં નીકળી સકયા. પરંતુ હવે જાનેચારીમાં નીકળશે તેમને સહુ સાહેબો બનતી મદદ હશે એમ આશા રાખું છું. મદરેસા વીખેતા કાગળ પર ડરખાન બોડસ ૧૯૯૬ ને સરનામે લખવા.

રૂપેલોતકનથી મી. વીજલસ વી. મનજી શેઠાણી લખે છે કે આજે ટર્સવાલમાં લગભગ બે વરસ થયા હીદી ઉપર હાડમારી પડે છે. તેનો અંત હજી આવ્યો નહીં. તેનો અંત લાવવાને કામના આગેવાનો પુરણ મહેનત લીએ છે. તેની વીરુદ્ધ જેઓ કામ કરે છે તેમણે જાણવું જોઈએ. આ લડત કાંઈ એકને માટે નથી. માટે સરવે એ સાથે મળી એકસાથે અને સજાદથી કામ કરવું જોઈએ વીગેરે.

બરેકપાનથી મી. વસંતભાઈ રજીસ્ટ્રારેજી મેપાળજી તથા મે.વી.દ મંજા લખે છે કે તા. રર મીની રાતે અમારા ઘર તરફ બે માણસો આવ્યા અને હન્સપેક્ટરે કહી ધરમાં દાખલ થયા. બાદ જણાવ્યું કે તમે પરચીટ તથા લાઇસેન્સ બતાવવા મહેરબાની કરશોજી ? તો અમે જવાબ આપ્યો કે તે અમે એસેસીએશનને આપી આજી મુકેલાં છે. ત્યાર બાદ કહ્યું કે તમે સોજુ વેચો છો માટે તમને પકડવા આવેલો છું. એમ કહી અમને કોરટ તરફ લઈ જવામાં આવ્યા અને જે અમારા પૈસાના પકીટ હતાં તે લાન લીધાં. ત્યાં થી આડે રસ્તે આવતાં અમે જણાવ્યું કે આ તરફ કોરટ નથી. તો તેઓએ અમને લાડી મારી. અમે સામા થયા તો ખીસામાંથી રીવોલ્વર કાઢી અમારા પર ઉગામી એટલે અમે નરમ થઈ ગયા અને નાસી ગયા. આમાં એક છંડીઅન હતો અને બીજો ટપબોય હતો. એકંદર અમારી પાસેથી પાઉન્ડ ૨૫ લઈ ગયા છે. અમે પોલીસને ખબર કરી છે. બીજા બાઇઓને ચેતવા માટે આ ખબર જાણમાં લખી છે.

મીઠેરીઆથી મી. મુલ્લાજીભાઈ રજીસ્ટ્રાર લખે છે કે જાણીતા કિસાન કોળોને બહારથી સલામતની બાતમાં આગેવાનો

અર્થે લાગ લે છે તેવું જાતલાવવાવાળા અંદરખાને પોતાના નીચ સ્વારથ ખાતર હુકકા કામ કરે છે. તો તેવા આડખર ખેર સલામતીઓને મારે નમના પુરક એટલુંજ ચેતવવાતું કે કોફાની આંખમાં ધુળ નાખી ખાલી ટેળ ઘાલી જણાવે છે જે અમે તાન મન અને ધનથી સલામતની મહત્તમાં લાગ લઈએ છીએ. તેવો લેડોમાં દાવો કરો છે. તે તથા જેને તમે તમારા ખાપીટ સ્વારથને ખાતર અવળે રસ્તે દોરો છો તે જે હાડી દોરો અને જાહેરમાં બકવા કરતાં પોતે જેલ જઈ દુઃખ સહન કરી જોડેને જાત લાવી આપે કે અમે મોરે બેઠવાવાળા નથી પણ પ્રમાણીકપણે શુક્રામી કાપવાની સામે જુલનારા છીએ.

ડરખાનથી 'ખંતીશો નર' લખે છે કે અર્થ આપણા સૈનિકા વચ્ચેને કેળવણી આપવાને હાથર એક રજીસ આલે છે તેમાં આજળ ત્રીજી ગોપડી રીજીનારને કે.ઇ.મ શીખવવામાં આવતું તે કાઢી નાખ્યું હતું તેની સામે કોઈએ કાંઈ ઉપાય લીધો નહીં. હાલમાં સરકારે ૧૮ વરસી ઉપરના કોઈ રાને એક માસની અંદર નીશાળ છોડવા નો હુકમ થયો છે. આપણા સૈનિકાને ખબર છે કે મા. હાંધી તરફથી આપણા બધી વખત આવી ગયું છે જે અમારો નિચાર નીશાળ વાંધવાનો છે પણ નાણાની તંગીને લીધે અમે કાંઈ કરી શકતા નથી. હાથરમેડ રજીસમાં નહીં શીખાવું હશે તેવી બેવડી રીતીકસની નીશાળમાં શીખવાનો સંભવ છે. અને આપણે આપણા ખરચાં ને જ્યાં લગણુ આપણી ખુશી દશે ત્યાં લગણુ મોકલીએ તોપણ વધી નહીં આવે. માટે આ કામને આપણે જરૂર જોવજન આપવું જોઈએ.

બોડસખરગથી મી. મુસા હન્સાભાઈ લખે છે કે આજુ લાતમાં મેસરસ કુરપા ઉઠા, હસન ફકીર પટેલ, અને ફકીર હાંસજીએ જેલ જવાની દાંમિત કરી છે તે માટે જુ. તેમને સુખારથી આપું છું.

એક ચરચાપત્રી અમને લખે છે કે તા. ૨૩-૧૨-૦૮ના અકમા પાને ૬૧૧ 'પકાએલાઓના નામ' વગ્યા થાઈમાફમાં પ્રકાશ થયાન લખેલું છે ત્યાં મુસા હસન જવાન જોઈએ.

અવલોકન માટે મળેલાં પુસ્તકો

અવલોકન માટે નીચે મુજબ મળેલાં પુસ્તકો તથા માસિકા અથવા છપકાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

ત્રીસકનોતપાસ—શ્રીયુત યાજ્ઞવલ્ક્યના ત્રીસકનોત પાસના સંપૂર્ણ હેવાલનું પુસ્તક બહાર પડ્યું છે. તેમાં શ્રીયુત ત્રીસકનોતની ૭૫૧ી, તેમનું જીવન ચરિત્ર, આત્મા કેસની રાજસા: તોષ, છાપાઓના અભાગ્રામ, રાજ્યદરોહી ગમ્પાઓનું મુળ લેખો અને તેના અંગ્રેજીમાં તરજુમો, વીગેરે સઘળી વીગત આપેલી છે. કિંમત રૂ. ૧-૪-૦ આ પુસ્તક મી. એન. સી. કેલકર, બી. એ. એલ. એવ. બી. 'મરાઠા' પુના, ને સરનામે લખવાથી મળી શકશે.

ધર્મધ્વજ—વડોદરામાં પ્રગટ થતા આ નામના માસિકના ચાલુ બીજા વરસના બંકો અમને મળેલાં છે. તેમાં ધર્મ સંબંધી, નીતી, કાકિત, યોગ, સાયન્સ વીગેરેને લગતા વાંચવા લાયક વિષયો શુદ્ધ અને સાદી શૃંગારી ભાષામાં લખાયા છે. જોવામાં આવે છે. આ માસિકમાં શરીર તથા મનને બળવાન કરવાના કેટલાંક સારા લખાણો છે. વાર્ષિક લવા જમ દક્ષિણ આફ્રિકા મારે પોરટેજ સહીત રૂ. ૧-૧૧-૦ ખર્ચા વરસના ૧૨ અંકના બધેલા પુસ્તકની કિંમત રૂ. ૧-૧૫-૦ પોરટેજ સહીત. નમુનાને અંક, વ્યવસ્થાપક, ધર્મધ્વજને વડોદરા લખવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે.

અનાવિહ—આ નામનું નવું માસિક આશરે ૭ માસ થયા સુધીન ખાતે મી. હરીજીભાઈ અમુલાઈ દેસાઈની વ્યવસ્થા નીચે નીકળવા લાગ્યું છે તેના ત્રણ અંકો અમને મળ્યાં છે. તેમાં તે જાતી સુધા રજાને લગતા તથા બીજા સાંસારિક સાથે વિષયો જોવામાં આવે છે. પ્રકાશક આ જાતી ઉદારના કાર્યમાં યોગ્ય મદદ કરવા આ દેશમાં વસતા અનાવીસ બાઈબોને ખાસ વીનંતી કરે છે. લવાખર્ચા ૧-૮-૦ ટપાલ ખર્ચ સાથે.

ચાલુ અઢવાડીઆમાં ૭૭૬૩, રૂ. ૪૮૬૩ અને આગામીમાં ૭૭૬૩ સખન તોફાન ચાલી રહ્યાં છે. આગરની ખાતે એક દુધ ગરમ પડ્યો છે. નદીઓનાં પાણી જળી મળ્યાં છે. રસ્તાઓ ખંધ થઈ ગયા છે. દરીઆમાં પશુ દહ્યું તોફાન છે. વધારે પુલકા બાંધોમાં જેનો અરુચક અપ ગઈ છે.

હરખન હોદ્દા રમશાન ફંડ

આ ફંડના સેક્રેટરી મી. એમ. એમ. દિવાન હરખનથી તા. ૨૮ ડીસેમ્બર ૧૯૦૮ ના કાગળમાં લખી જણાવે છે કે આ ફંડની ચાલુ માસ આખરીએ પૈ. ૧૫-૧૦-૦ પુરાંત છે જે પુરેપુરી રકમ તે ફંડને નામે નેશનલ બેંકમાં જમા છે. રમશાનમાં બાડાનો જરૂરો રાખવો જરૂર છે. પશુ વેગન પુરતા પછી ન હોવાથી હરખન હોદ્દા બાઈબોને તેટલું ફંડ કરી આપવા જરૂર છે કે જેથી કોઈ નાવારસને તે ફંડ મદદમાર થઈ પડવા સંભવ છે. તે આ બાબત દરેક હોદ્દા બાઈબોન ઉપર લેશે એમ ઉમેદ છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેંટ એજેન્ટમાંથી)

એન. કે. અણેશ અને કે. એન. પીલે ના નામથી વેપાર કરતા હરખનના ફરદારની મીડકલ નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૮ જાન્યુઆરીના રોજ હરખન ની સરકારી કોર્ટ પાસે દરજામાં આવશે.

અમહમીટના વેપારી એમ. આર. પીલેની નાદાર મીલકતના સંબંધના પહેલી વહેંચણી ના આંકડા સુધીમ કોર્ટના માસ્તર પાસે ફાઇલ રાખવામાં આવ્યા છે અને તેની નકલ અમહમીટના માહુરદારની કોર્ટમાં રાખવામાં આવ્યા છે. જ્યાં તા. ૧૨ જાન્યુઆરી ૧૯૦૯ સુધી તપાસ મારે રહેશે અને ત્યાર બાદ તે કાયમ દરખાવા માં આવશે.

નવા વર્ષનો ભેટ

અમારી નવા વરસની ડાયરી તમને ચાલુ છે અને તે આવતા અઢવાડીઆની આખરીએ ટપાલ મારફત મોકલી શકશું. જેમણે ડીસેમ્બર ૧૯૦૮ સુધી લવાખર્ચા કરેલું છે અથવા હવે પછી જેઓ ૧૨ મહિનાનું લવાખર્ચા આગામી હારી નવા આઠક થશે તેમનેજ આ ભેટ મળશે. તેથી લવાખર્ચા મોકલવું એમાં આદેશને લાગ છે. નાતાલમાં નવા વરસથી લવાખર્ચા એક વરસનું રૂ. ૧૫/- છે. બીજો કોઈપણ ફેંડો રૂ. ૧૫/- છે.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંગ ૧ જાન્યુઆરી ૨૫	૦	૨૫
બીમડીના	૨૫	૧
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૨	૦
એફ. ડી. આર.	૨૦	૦
ચીની સકર	૨૪	૦
ફંડાના	૨૪	૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩	૦
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩	૧
મસૂરની	૨૪	૦
મગની	૨૬	૦
આડની	૨૬	૦
અમુ મુખમના	૨૨	૦
દાળ	૨૪	૦
વટાણા	૧૦	૦
મકાઈ	૧૧	૦
બીનીસ	૧૧	૦
કડવું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩	૩
એરિફું	૨	૧
ચીકું	૩	૧
નાળીએરું	૩	૧
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫	૧
પીળી	૧૪	૧
તીરકુળ નાતાલ	૧૦	૧
આટો	૧૧	૩
મદાસી સોપારી ૧ રતલ	૦	૬
મરચાં	૦	૪
ફી પેટી જીરીના પૈ	૧૦	૦
પોરખાંદર	૮	૫
પારાશીન એરોહોડ	૮	૨
વાહટ રોસ	૮	૨
આલન	૧૧	૧
નાળીયેર	૧૦	૦
ફલી	૧	૧
ઝામકંડ સોપ	૧૩	૦
સાણુ સીક રોન	૧૬	૦
સાણુ સતલાઈટ	૪૨	૧
નેકટર ટી	૧	૮
મત્તીસ લાખન	૨	૧૧
સોપારી સેવરની	૦	૧૦
નીડલ પોટ સીઆરેટ	૧૬	૬
દુધ નેસલનું	૨૦	૩
નીમક (લીવરપુલ)	૪	૦
ખરતા એડની	૪	૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, O.C. Mohamed Surtie or chant, Box 87	Cape Town POROOMULL BROS., Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1126,	Durban Esmail Dawjee Motah, Saville Street, (near Surti Masjid).
BARBERTON Seleman Moosa, Box 24.	CHARLESTOWN Amod Ismail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27, G. R. Moola, Box 15,	Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Ungoni Road. JALEHOT & SORADJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ehrblum, Commission Agent, Point.
BEACONSFIELD Shahboodeen Dowry, Robinson Street.	LOURENCO MAQUE S H. H. De Silva Bros & Co., Box 240. Hajee Essa Hajee Suleman & Co., Box 368. Hirjee Mooljee & Co., Box 346. HORMAJAY IDOLAY, Box 332. Madhavjee Jetha & Co., Box 140. Manwar Hoosen Motah, Box 92.	Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. B. A. Maghrajli, Box 754, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens).
BELFAST Abdul Lotif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DE AAR C.O. C. Appavoo, General Dealer,	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odbav Kanji, Box 610. Parshotam Valabb, Tailor, 123 Grey Street. S. Peerbhoy Butler, 506 West Street. P. V. Sanghaves & Co., Box 738, Grey Street.
BELLAIR Rambhai Govindjee & Co., Farmers and Merchants, D. A. BARENIA, Fruit supplier in South Africa	DE AAR C.O. C. Appavoo, General Dealer,	Lala Babhai, Fruit & Produce Merchant 86 Queen St. Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 100 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street
BOKSBURG V. Bros, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location Govind Nowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 99 Stand 11.	DURBAN Abdool Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street. E. ABOORAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMROODEEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 139 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Flouwright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. EBRANIM CAMROODEEN, 113 Grey Street. B. EBRANIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road.	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Makan Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner, Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Obhaganal Bhawanidas Gheewala Randeria, 21 Roger Street, EBRANIM NORDIEN, 24 Frere Street, (Woodstock). J. M. H. GOOL, 120 Castle Street. Hoosenkhan Kulekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St, 17 Lion St, & 13a Corner Church and Bloem Sts. C. P. LUCHERAK, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street D. Mancherjee, Box 103, 14 Wicht Street. Mohideen ELOO, 180 Bree Street corner Bree and Bloem Streets		ENSELSBURG E. Omar Rajan & Co. સુધારના ભવાડા. ગરદીસ અમીરઅલીના લખાણનો તરજુમો મિમત ૩ પત્રી. પારસેબ ના પત્રી.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vibai Dada Chavangari,
Shoemaker, Harding Street
P. P. Michael,
Printer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer-Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Maravan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 103.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
V. Voraahmy,
Fruit Dealer, Box 62
Corner High & Spring Streets.

HAENERTSBURG

Zoutpausherg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Butat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2641.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
F. M. Dababhor,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dattatram Bhoochan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Darabjee,
Box 2947, Corner Alexander St.,
E. P. FANCY,
Box 6081.
GOKLAM MOHDEEN,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
5 Market St. (West) P.O. Box 6020
Gulab Pring,
Box 5000.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 476, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare, P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. KEVALRAJ,
Box 5320, Market Street.
V. G. MADARAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4109.

Mohamed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hossain & Co.,
Stand 432 Corner Knifir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sala,
Box 5031.

B. K. PATEL,
Box 5250

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAJESMAN,
Stand 611, 21st Street
Box 3040, Vrededorp

RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

SOONAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. Tavaris,
224 Market Street,

KIMBERLEY

ABMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarisen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shameedeen Baiday,
25 Brett Street.

KRUGERDORP

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keat's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Ahmed,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 108.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHANHA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent
Box 7 Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Deau Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhvat, Box 24.
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.

MENTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHKESTROOM

J. E. Desai,
Box 128

Mohs Hassan,
M. E. Nondahai,
Box 55

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aha,
Box 498, Prinsloo Street.
Mossa Cassim Adun & Co.,
Box 1120.
NAGARAJ HARI SONT,
Goldsmith,
Doom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. Vras,
Agent, Box 1158.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 51,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 50.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Beloola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANGER

Amod & Ismail,
Box 41,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vankor,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Runc od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 84, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Data Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESRUST

G.R. Nodia,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

TRY

"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants.

Saw Mills & Timber Yards

ESTABLISHED 1851. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
suitable for Presents.

Maltese Lace, Toner (or Draw) Thread Work,
Knee and Bronze Wire, Carved Sandalwood,
Embossed Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER.

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (23):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Farrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

IAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 35.

Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન

એજન્ટ.

મેકસ ૧૮. ૧૩૫ ક્વીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 364

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

65 Market St. Kent's Building, KRUGERSDORP

આરતજી મકાન સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે

Suits made to order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory, BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

Military Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots,

Volunteer Ammunition Boots,
Sandals, Gurgabi Shoes, &c

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed trunks, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 9TH, 1909

No. 1

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 23.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. If they are to be "Correspondence" are signed, and the writer's name or initials, or both, should be given, and are sent to the Editor, in Natal, and not necessarily to the Editor in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter is found of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed: "The Editor, 'Indian Opinion,' Phoenix, Natal."

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 9TH, 1909.

In a Hurry

The Transvaal Government are evidently in a hurry to see the Asiatic struggle ended, and yet they are not in a hurry to do justice. Their goal is not to give Asiatics their due but to enforce obedience to their will at any cost. Mr. Polak, in a letter to the Transvaal Press, has forcibly shown to what childishness and illegality the Government, or those who are acting in their name, are descending.

Every Supreme Court case brings about a change in the Government tactics, but they move in a vicious circle except when they commit further illegalities. Indians having challenged the Government deportation order beyond the Transvaal border, they—the Government—have reverted to the old practice of issuing warrants which purport to leave the deportees at the border, but which, in practice, forcibly lands them beyond the border, i.e. in Natal. For the deportees are carried by the Natal mail. On reaching the Transvaal border they are told by the officer-in-charge that they are free, but, seeing that when the lateral and lip freedom is granted, the train is running at a speed of perhaps 50 miles an hour, they are free only to break their heads and the railway regulations into the bargain. And then, when they are thus involuntarily and compulsorily brought to the Natal border, they are taken charge of by the Natal Government

and charged, if not able to pass the education test, as prohibited immigrants. Then they are deported to the Transvaal border and re-charged. The Transvaal Government have thus compelled Indians to do what they have been hitherto doing of their own accord, namely, as far as their re-entry after deportation is concerned. There is in all this, much illegality but more childishness. The Transvaal Government, in their hurry to do something, have so far forgotten themselves as to deport even those who are born in the Transvaal, for what is now declared by the Supreme Court to be no crime.

But the incident described by Mr. Polak as having happened at Delagoa Bay shows brutality and inhumanity if also gross incapacity. It is a tribute to the British constitution that the illegalities of Natal just described are not devoid of humour, and the parties are not left without resort to the Courts of law either in one or the other Colony. But the agents of the Transvaal Government, with a fine sense of cruelty, realise that in Delagoa Bay there is no regular constitution. They are, therefore, better able to treat Indians as beasts than men. The Registrar of Asiatics, who at one time held the office of Protector of Asiatics, has actually succeeded in first landing poor Transvaal Indian passengers at Delagoa Bay by taking from them applications for registration, and then by refusing their applications, in forcing them back to India. We understand, from inquiries we have made about these poor men, that they were taken on board without any food and without getting an opportunity of making their arrangements. And, as Mr. Polak very properly reminds the public, these men have thus been deprived of the right of appeal which the law gives them. This miserable tale of injustice and oppression becomes complete when we mention that, according to the information in our possession, Mr. Channey has rejected these applications because they were made after the 30th November. Such is the interpretation of the recent decision in judgment of the Supreme Court. The other day *The Star* twitted the *Transvaal Leader* with having unfairly attacked the Registrar of Asiatics. This latest incident, however, demonstrates conclusively the incapacity of the officer, if the facts are true. If they are not, let the public know the truth. If they are, the officer is a round man in a square hole. No experience of India and no amount of official honesty can make up for special knowledge that is required in connection with the administration of laws which even the Supreme Court has found difficult of interpretation.

The Segregation Policy.

THIS distance lends enchantment to the view is an old axiom, yet one of but limited application. We can always give more attention to foreign affairs than to those of our own household. It is always easier to sweep another's doorstep than to keep our own tidy. Mr. Kitch pointed the moral not ineptly at the recent Angola meeting in London. And it is much easier to find a remedy for the evil than another utter than for that which we ourselves inflict. It is a failure of human nature, and its consequences are many and terrible. One of the worst is a fearful hypocrisy that damns all things against which it is brought into operation. Some say that it is essentially a weakness peculiar to the British people. We doubt that very much. Hypocrisy is a universal human failing; but it may happen that its most unctuous manifestation may be observed sooner in one place than another. Hence it is that, whilst we speak in angry denunciation of the exclusiveness of the Japanese, the Chinese, the Turks, and affect to regard their dislike of us as an indication of a low degree of sociological development, we have no hesitation, when it suits us, to employ the weapon of exclusiveness against them, on the ground of their alleged inferiority to us, or, at least, the great race-differences (all our favour, be it noted) existing between us. For the thoughtful, these observations of inconsistency induce a certain amount of humiliation. It is always so easy to see the mote in another man's eye, and to ignore the beam in our own.

And so the popular view is being gradually familiarised, that there is only one race in South Africa—the white—and all else are but adjuncts. It is difficult, indeed, to tell the difference, at a glance, between Mr. Christoffel Johannes Pretorius, of Hermanuspoetspotgietersrustfontein, the pride of the backveld, who trusts in God and the sjambok in his relations with the coloured man, on the one hand, and the spruce Mr. H. J. Crocker, of modern Johannesburg, who poses as one of the latter-day prophets of segregation, on the other. No doubt Mr. C. J. Pretorius would look askance upon the Turfontein protagonist of the theory of the sanctity of the white man. Doubtless, too, Mr. H. J. Crocker would regard with something of suspicion the backveld gospel of the sjambok. But whilst they may differ in degree, they indubitably resemble each other in kind. Both build upon a foundation of race-differentiation. To each the truth of a common human brotherhood is, at bottom, abhorrent, and

while their lips may each according to his manner, primly voice the Christian saying, "Thou shalt love thy neighbour as thyself" their fidelity to the doctrine of the Master is but a matter of lip service. At heart they are pagan—we say it with no desire to offend—and reject the injunction as a beautiful but impossible ideal. Like Mr. Wybergh, no doubt they think that the best way to achieve brotherhood is to talk philosophy all day to the elder and young, or brother and sister of whom are to rejoice in the uterage of the former. But the student is a student, and his domestic ideal is for the elder brother, in the absence of the common father, to sacrifice himself for the sake of the younger, and in so far as he falls away from this standard, we hold him to be unfaithful to his trust, and approaching that degree of relationship which we term, with derision and contempt step-brotherliness. We argue that the elder brother trains the younger in the discipline of life by showing the pupil what is best in the master and developing in him, in this wise, what is best in himself. Messrs. Wybergh, Crocker, Pretorius & Co., think that the most effective method is to send the younger brother downstairs to the servants' quarters, to learn the jargon of the stable-boy, to acquire the easy morals of the cringing dependent, and finally to emerge with all the admirable qualities to which unchecked passion and undeveloped spirituality may be naturally expected to give rise. We learn to love our neighbour as ourself by keeping him at arm's length, lest, fearing that we may do him an injury, he do us one first. It is all so amazingly illogical. Truly, the world is topsy-turvy, when Messrs. Wybergh, Crocker, Pretorius & Co., are permitted to hold increasingly powerful sway over us. How immature it all is, and how infinitely dangerous. Time was when the Frenchman in England and the Englishman in France were looked upon as devil's children, to be spurned and feared, as "not of us." To-day, the *entente* is a thing of grace, and it has come about, not by keeping every Frenchman on the Calais side of the Straits and every Englishman on the Dover side, but by the peaceful invasion of each country by the inhabitants of the other. The "hereditary and natural enemies"—northern English and southern Scots—today laugh quietly and tolerantly at the out-throat folly of their forebears. They have long since learnt to respect and appreciate each other's virtues and charitably and helpfully close their eyes to each other's vices. If the segregationists of South Africa would learn a lesson from history, they would drop all this differential foolishness, which so it befits them as Christian men, and don the mantle of mutual esteem and consideration. By showing the coloured races the dangerous path of race selfishness, they are pointing the way to horrors which, at present, they affect to ignore. It

would be cowardly to allow them to offer so hateful an example without offering the almost certain counter.

THE NATAL GOVERNMENT ARE DEPRIVING Indian children of even the very little facility they had of acquiring education. The Government has failed to get the Supreme Court to move in the matter. The decision, however, is by no means conclusive. The remedy is two-fold—legal and administrative. It may be that the Courts of the Colony have no power to interfere with the acts of the Government in this matter, no matter how arbitrary they may be. In that case the Natal Indian Congress must agitate by making representations to the local Government, and, failing relief, by approaching the Imperial Government. We have, however, already pointed out that Indians will have to show some kind of force behind their representations before they are heard. To us, no force equals that of passive resistance. How that can be applied in the present case may be examined later. In the meanwhile the Congress should take legal opinion, and, if it is favourable, it should move the Courts of the Colony. Nor should the community rest content with the meagre education that may be provided by the Government. There must be a school or schools established by the community, independently of Government aid, where Indian children can learn through the medium of their own vernacular.

Correspondence

Umgeni Hindu Progressive Society

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir.—The first General Meeting of the above Society was held at the Society's Hall, Umgeni, on Friday, the 1st inst., and the following were elected as office-bearers for the ensuing year.—President: Mr. Rampershad Maharaj, Vice-President: Mr. Ganese G-saie, Secretary and Treasurer: Mr. R. Nepaul, Asst. Sec. Mr. M. Kaka. Committee:—Messrs. Chinnai (Prospect Hall), Mewa Maharaj (Avoca), Haridlojan Mathura, Chittoor Dass (Umgeni), Arjunon (Umgeni), B. Sonier (Springfield), and Bhessor Gossie. After the election, a lecture on the Hindu Religion was delivered by Mr. Mewa Maharaj which was appreciated by all.

Branches of the Society, consisting of Chairman, Secretary, and five of committee have also been established at each of the following places:—Avoca, Prospect Hall, and Sea Cow Lake; and it was decided that a branch should also be established at Springfield and Clats Estate in due course.

R. NEPAUL
Hon. Secretary.

"A Moment Not to be Missed"

Under the above heading the *Transvaal News* of the 30th ulto. writes:—
The further we go in our dispute with the British Indians the worse the muddle seems to get. It is pretty clear that our Attorney General, to begin with, cannot make laws which are workable, and it is not very hard to realise the difficulty of enforcing an unworkable law. We are not able to support the attitude which Mr. Gandhi takes up to-day, because we believe that that attitude is based upon a demand for a privilege to the British Indians in this country which was not conceded under the compromise. The point at issue, however, is so unimportant, and so entirely academic, as to be far from worth fighting for. If by conceding Mr. Gandhi's final demand—after having some guarantee that it is final—we could restore peace between the British Indians and the Europeans in South Africa, and prevent the exploitation of the legitimate grievances of the Indians in the Transvaal by the cowardly agitators against British rule in India, whose arguments are the assassin's knife and the Anarchists' bomb, we should be content to have the Government make such concessions. Even though we do not think that Mr. Gandhi is doing right in raising and fighting over this fresh point, we cannot but admire the persistency and unflinching good temper with which he and his compatriots pursue the campaign on behalf of what they consider their rights. The Asiatic agitation in Transvaal has been marked, we are glad to say, by no unseemly incident. Both Indians and Europeans have fought on constitutional lines, and not violence on the one side, and reprisals on the other, have been pleasantly conspicuous by their absence. These facts make us hope that a solution satisfactory to both parties will still be forthcoming. The British Indians cannot find anything amusing about serving lengthy terms of imprisonment at odd intervals. The prisons are not pleasure houses, and the frequent complaints we have received from Indians incarcerated therein show that imprisonment is them a real punishment (this being so, they would be well advised to make peace with the Government while they can, lest the Europeans should harden their hearts against them, and insist on pursuing the struggle to the bitter end. The Government, on the other hand, has had very little to do up to the present out of its struggle with the Asiatics; the inherent weakness of all civilised Government in the face of passive resistance has been amply demonstrated, and if the struggle be continued, it is not impossible that Imperial consideration might force the hand of the Colonial Secretary, with the

result that he might have to make another ignominious surrender. To-day both sides may make peace with honour; to-morrow this may be impossible. In the meanwhile, what is to be done? It appears that our legislation is in a Gilbertian position of "mix-up," and that the Government does not care to face its own judges with its own laws. After all, this Heaven-born Administration of ours must confess that, as Mr. Rhodes said upon an historic occasion to the Administrator of Mashonaland responsible for the Massikessi trouble, they "have managed very badly."

The Calcutta Meeting

Condemning the Transvaal Government's Action

A Public Meeting was held in the Calcutta Town Hall, on the 22nd November last, under the chairmanship of Khan Bahadur Maulvi Abdul Jubbar, C.I.E. After the election of chairman, proposed by the Hon. Radha Charan Paul and seconded by Mr. Hoosen Ahmed Asmal, the following resolutions were carried with great enthusiasm:—

1. That this meeting of the inhabitants of Calcutta strongly condemns the conduct of the Transvaal Government in not having yet repealed the obnoxious Asiatic Law Amendment Act of 1907, which in its spirit brands the Indian community as undesirable, inferior and criminals, and in attempting to prevent the future immigration of Indians in that Colony, and expresses its indignation at the severe sentences passed on highly respectable people of this country; and this meeting further condemns similar legislation and treatment of Indians in other British Colonies.

Proposed by Babu Surendra Nath Banerjee, seconded by Mr. P. K. Mazumdar, Bar-at-law, and supported by Mr. A. R. E. Burton, Mr. Ahmed Mohamed Parukh, Nawab Naseer Husen Khilaf and Pandit Kali Prasad Puri.

2. That this meeting expresses its deep sympathy with the Indians in South Africa in their undeserved sufferings and fully appreciates the great self-sacrifice and heroic courage that they have displayed and hopes that they will come out triumphant in the present struggle by virtue of the justice and righteousness of their cause.

Proposed by Haji Noor Mohamed Zackariah, supported by Maulvi Syad Shamsul Huda Vakil, and supported by Babu Ram Kumar Goenka.

3. That this meeting strongly condemns the policy of the Transvaal Government in making invidious distinctions between the Mussulman and Christian subjects of His Imperial Majesty the Sultan of Turkey thereby causing wanton insult to the feelings

Proposed by Khan Bahadur Thamsud Zolha, and seconded by Mr. S. M. Sherif, Bar-at-law.

4. That copies of the Resolutions be forwarded by the Chairman of the Meeting to His Majesty's Secretaries of State for India and the Colonies and to H. E. the Viceroy and Governor-General of India with the request to move the Transvaal Authorities to remove the disabilities under which the Indians suffer in that Colony and that copies be also forwarded to the Presidents of the British Indian Association and to the Hamidia Islamic Society, London.

Proposed by Mr. J. Ghoshal, seconded by Mr. H. M. S. Khan, and supported by Mr. H. M. S. Khan.

A vote of thanks to the Chair was proposed by Mr. S. K. Mullick and seconded by Mr. S. P. Roy, Bar-at-law.

The Asiatic Muddle

Mr. Polak writes on the 4th inst., in the Transvaal Press as under:—

I beg once more the hospitality of your columns to ventilate the following facts. Last Wednesday, several British Indians on pocket duty in Pretoria were arrested. They were all registered under voluntary registration, but had destroyed their certificates. So far, however, as the Government are concerned, these men are known as illegal residents of the Transvaal. Registration does not consist in the possession of a registration certificate, but in having one's name registered in the public register of Asiatics. They had committed no offence, until the Randers appeal, but had merely failed to produce a certificate of registration, which the Government knew had been issued to them. They were ordered to be removed from the Colony, and were so removed the same evening, being technically released at the border. The train by which they travelled being at full speed, they were carried on to Charlestown, where they alighted, having left their wives and families totally unprovided for. At Charlestown one of them proved former domicile in Natal, and another was able to pass the education test. They, accordingly, were allowed to go free. The others were arrested as prohibited immigrants, although they had not entered Natal of their own free will, and were ordered to be deported into the Transvaal by the Charlestown Magistrate. They were, accordingly, deported to this Colony the same day, and were arrested as prohibited immigrants by the Transvaal Police station at Volksrust. Their case comes on to-morrow. On Thursday, several more were deported in the same manner, and I believe, they returned in the same manner. Saturday and to-day, a number of others were similarly dealt with, and they are to be deported to-night. They will probably come

were ordered for deportation to-day, two young men, one of whom is in a somewhat delicate condition of health, being subject to severe attacks of hysteria, the other being a Transvaal-born Indian, knowing no other home than the Transvaal. All of these are registered. The identity of everyone of them is known by the Authorities, and yet each of them is being deported, almost at a moment's notice, from a Colony of which he is an authorised and registered resident. As to the legal consequences of this action, I am not inclined at the present time to discuss them. They will be dealt with in due course, either here or elsewhere. I merely state the facts in order that the public may know what is being done, and may be able to take what action is deemed fit. The Transvaal, and who have committed no offence, but, for the trivial cause of not producing a document which the Government know full well to have been issued to them, are snatched away from their homes. Of course, these people are coming back to the Transvaal, whether the Indians win or lose. That the Government know full well. The question is what is the object of this border line tomfoolery, and how long is it going to last. Natal certainly will not take these people, and it is extremely unlikely that, even if Natal would, they would consent to remain away from their homes. The Supreme Court has decided that, if there is no offence, there is no punishment, and so these unfortunate people are to regard themselves as happy in not being punished, because they are separated from their families, they are snatched away from their homes and businesses, they are dropped down, hundreds of miles away, in a strange land without any friends, and, if they return, they are liable to be treated as prohibited immigrants and imprisoned as such. It is a pleasant commentary upon the season, which stands for peace on earth and goodwill towards men, which has just closed, and a happy augury for the New Year, in a Christian country.

At Delagoa Bay, a few days ago, a number of Indians arrived from India by the S.S. *Reichart*. They were all domiciled in the Transvaal, and had lawful documents entitling them to enter and reside in that Colony. Their undeclared intention for entering under the new Act, and their applications were forwarded to Mr. Channing. They were allowed to land on ten days' parole. After a while, they accepted invitations to the effect that their applications had been refused, and they were handed over to the custody of the Portuguese Police, and were sent back to India by the same boat. The police, however, were not to be taken in, and they were sent back to the Transvaal. The police, however, were not to be taken in, and they were sent back to the Transvaal.

that is granted by the Law itself, and Mr. Chaumery has, therefore, committed an illegal act for which he is personally responsible, and will, no doubt, be so held by the parties concerned. But it appears that British Indians have no rights. It is only their European counterparts that can do no wrong, and, though a man be a domiciled resident of the Transvaal, though he be born in this Colony, though he had returned to this Colony, all that carries no weight whatever with the Authorities who, in the pursuance of their own sweet will, undertake to carry out functions which they cannot properly assume, and to inaugurate procedure which the Supreme Court itself doubts can be put into operation.

A Young Turk in London

"The Balkan Committee has entertained in London Ahmed Riza Bey, the leader of the Young Turkish party, together with Nazim Bey, one of his comrades, and Mr. Tagi-Zada, the Persian deputy for Tabriz. It was a picturesque gathering, which would have delighted the heart of a Disraeli and would have inspired the pen of a Holwer-Lytton," says the *Star*. "On the one hand were the English friends of liberty and freedom, many of them men who have grown grey in the service of humanity, and many of them ardent young spirits who have spilt their ink in behalf of hopes far more forlorn than the hopes that are now regenerating Turkey. On the other side were the calm, dignified, and statesmanlike Orientals, masters of diplomacy, shrewd, cautious, and yet full of the new wine of the new ideas and the new ideals. It is all very well to say that East is East and West is West, and never the twain shall meet. East and West not yesterday and talked eloquently to each other in fluent French of their common aims and their common dreams.

A Practical Mystic

"The personality of Ahmed Riza helps us to understand the miracle that he and his fellow liberators have wrought in a country which most of us thought was past praying for. He has that look of the practical mystic which is often seen in great political leaders, a stern common sense that holds a passionate imagination in leash. Nothing could surpass the broad tolerance and magnanimity of his political principles. He spoke in the accents of the finest Liberalism, preaching the doctrine of racial and religious equality and unity. In principle, at least, Young Turkey is far ahead of Old England, for while our sects are at war with each other, the various sects in Turkey are bound together in a brotherhood of service and self-sacrifice. The motto of the new Turkish regime is based upon faith in order and justice and liberty. As Nazim Bey put it, 'It is not a revolution; it is an evolution.'"

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

(Concluded)

London Dec. 1.

The King-Emperor's Proclamation to India.

On November 2nd, the *Times* published the new Proclamation to the Princes and People of India, as did all other newspapers, but in addition the *Times* refreshed the memory of its readers by giving them the great Charter of Nov. 1st, 1858. Reading the two side by side one can rejoice that the later has caught something of the spirit of the earlier Proclamation, even though the Morleyesque message be burdened with the wonder of accomplishment in the past while the Queen's noble words breathed the dignity and determination of service for the future. But His Majesty concedes the principle of representative institutions, and the value of the Proclamation will be measured by the promised reforms. It was a thousand pities that those responsible, knowing full well of the approach of the fiftieth anniversary of direct rule of the Crown should not have so timed their deliberations as to make the Proclamation and the reforms coincide on November 2. Sentiment goes far in rulership, and it would have been of the least possible inconvenience to have begun the enquiries and consultations at a time which would have allowed of their termination by the beginning of last month. It would have meant much to the people of India. As it is they are still waiting, even though we are told a fortnight from now will bring Lord Morley's statement to the House of Lords. Patience may be a virtue, but there has been no lack of patience, and the truth of the old oriental saying is forced home day by day, Hope deferred maketh the heart sick. The Proclamation boasts of wrongs righted in India, but Indians are suffering wrongs elsewhere merely because of their colour—that colour which is the mark of difference of race, and of which Queen Victoria declared that it should not stand in the way of faithful service, and the King-Emperor states that its distinctions are to be obliterated.

Mr. Gokhale's Parting Message.

Many themes tempt me this month, but I must pass over the important events of the last two or three weeks in Germany, when His Majesty the Kaiser has received an unwelcome lesson as to the extent of his powers, and constitutionalism is likely to take several steps forward in Germany; also the happenings in China; the disappearance from the scene of a force of the powerful war machine for decades dominated the affairs of the great Empire, also of the Emperor

in name, whose mental and bodily afflictions, induced largely by his environment, seem to have thwarted the aims of a generous heart. To come back to India: there have been meetings not a few during the past month in London. Dr. Pollen has discoursed upon the merits and demerits of the Indian student in the West and what should be done for him when the restraints of parents or guardians are thrown aside; Mr. MacMunn brought up battalions of facts to prove that the poverty of India is not so dire as its critics, Messrs. Digby, Dutt, and Naoroji, maintain; Lala Lajpat Rai and Mr. Bipin Pal have been addressing meetings in various places and writing letters to daily papers; but the outstanding pronouncement of the month, whether from the point of view of its restrained statesmanship or its intense earnestness was that of Mr. G. K. Gokhale at the New Reform Club last night. Mr. J. E. Ellis presided; for one year Mr. Ellis was Under Secretary of State for India when the present Government came into office. He made a most thoughtful speech, and urged that there should be no delay in real reform. "Be wise," he said, "in deliberation, but be wise in time." Mr. Gokhale's moving words on the situation included a most sympathetic reference to the sufferings of Indians in South Africa as one of the causes of loss of faith in the moral power behind British rule. He urged that reforms should be generous, that the next fifty years should see the inauguration of provincial self-government, the appointment of Indians to Executive office, and effective decentralisation. Reforms were imperative to clear the air of anti-English feeling, but some modification of the partition of Bengal and amnesty to political prisoners would be needed to make the best reforms effective. Said Mr. Graham Wallis, in moving a vote of thanks to Mr. Gokhale and Mr. Ellis, if Christian principles mean anything to us, if the new brotherhood of mankind means anything, if the old words "Do unto others as ye would have them do unto you" mean anything, what, viewed in this light does official prestige count for?"

A Notable Book.

Queen Alexandra's Christmas Gift Book of photographs taken by her is a most interesting production. It reveals the Royal Family as human; we see them at work and at play, at home and abroad, and we see Her Majesty as an expert amateur photographer. Some of the scenes of Norway, of her new holiday home in Denmark, ever looking the beautiful Sound, in Corfu, where the Prince and Princess of Wales were welcomed on their return from India, are revealing and charming, and the charities which are to benefit from the sale of the book will be likely to bless the King thought which prompted its publication.

OBSERVER.

"Putting Mr. Rees Right"

The following letter appears in *India* of the 11th inst.:-

In your issue of November 27 you published extracts from letters of Lord Amphill and Lala Lajpat Rai regarding recent utterances of Mr. J. D. Rees, M.P., the *Times* Oracle on Indian matters. You are perfectly right when you say that Mr. Rees "insulted the old game of muddling the well-known inquiry with the stick of non-competition." Knowing that Mr. S. M. Mitra, the author of "Indian Problems," was a barrister and lawyer for many years in the premier Native State in India, I called on him yesterday. I told Mr. Mitra that I wanted the interview to be published. The following conversation then took place:-

"Did you read the letter of Mr. J. D. Rees in the *Times* of November 11, in which he says that 'the right of all British subjects to equal treatment is not conceded by Native Indian Governments,' and, as an instance, says that in certain Native States of India a European has to obtain permission before he can settle in such Native States? Mr. Rees brings this forward as an argument against the claim of equal treatment of British Indians in the Transvaal. As you have been in Hyderabad for many years, Mr. Mitra, may I ask you whether Mr. Rees is right?"

"Mr. Rees is inaccurate," answered Mr. Mitra. "Mr. Rees, though at one time a prominent member of the Madras Service and a British Resident in a Native State, can hardly have gone deep into the question why Native Chiefs are reluctant to allow Europeans in large numbers to settle in their territories. Mr. Rees is very much mistaken when he refers to it as 'colour bar.' The reluctance has absolutely nothing to do with colour. Mr. Rees might have found out that as, under the orders of the Government of India, no European offender can be tried in the courts of the Native Chiefs for molesting their subjects, the Native Chiefs, to protect their own subjects from violence by Europeans, are compelled to limit European immigration into their territories, for the simple reason that the European offender is not amenable to their courts. That a large number of undesirable Europeans find their way into the Native States of India cannot be denied. There are instances where British Residents have had no other alternative left but to deport from Native States European offenders without trial."

"Mr. Rees says that no objection has ever been raised by Europeans against this so-called 'colour-bar.' Is that so?"

"Mr. Rees is quite wrong," said Mr. Mitra, emphatically. "There is a voluminous file in the Indian Foreign Office known as 'Acquisition of land by Europeans in Native States.' In

that file Mr. Rees will find that for over twenty years the Government of India, at the instance of various Europeans, have fought, and fought successfully, with more than one Native Durbar for equal treatment of European and British Indians, though the European is even now not amenable to the courts of the Native Chief presided over by non-English tribunals."

I have no doubt that Mr. Rees will find the above very interesting. British Indians in South Africa are amenable to the local courts, as are other subjects of Great Britain. What force, then, is there in the argument of Mr. Rees? I leave your readers to judge.

K. CHANDRAN.

10 Southampton Street, W.

December 8, 1900.

Japanese Exclusion

The *Pall Mall Gazette* states that a Japanese and Korean Exclusion League, recently organised in the United States, has already issued a striking pamphlet which sufficiently indicates the nature of the campaign which it purposes to prosecute. The document contains statistics regarding the immigration into America of the Japanese and Koreans, including details as to their occupations. The total immigration of Japanese into the States up to date amounts to 17,000. During the past five years the number of immigrants entering annually has been practically stationary, with a slight tendency to diminish. It is, however, believed that the actual number is somewhat in excess of that officially reported, for many have surreptitiously come in from Hawaii and from Mexico.

The list of occupations which these Orientals have "invaded" includes sixty-three callings, most of these being of a menial character. It is true that the dangers and disadvantages, such as they are, incident to this inflow of Asiatic population, are very largely confined to the Pacific Coast, and the problems which seem trivial to Americans in the Eastern and Central States are regarded as formidable by Westerners. A series of tables is given showing the number of Japanese there would be in every important city of the United States, if every city had the same percentage of Japanese as San Francisco. New York would have 90,000 Japanese amongst its nearly four millions. The pamphlet is being received with equanimity, however by New York critics. These are pointing out that America is in no degree confronted by a national peril. For, considering the number of low-class foreigners quite as incapable of assimilation as the Japanese, it is questioned whether New York would not actually gain by taking in the number of Japanese mentioned in exchange for an equal number of her own polyglot population.

✓A Broad View of the Asiatic Question

From the "African Monthly"

(Concluded)

Now, however, that the veil has been rent aside from both China and India, and these countries with their histories are revealed to us, in what esteem do we hold the inhabitants and the institutions they have built up? Though formerly they might have considered themselves, and possibly were, superior in point of civilisation, we, the barbarians in their estimation, have since outstripped them. We assert the Asiatic and his institutions to be in a state of stagnation, and we take credit to ourselves for greater powers of energy and imagination and initiative. Numerous writers have attributed this stagnation to the very system of isolation built up to guard against degeneration. The commencement of a similar policy of exclusion has already been made in South Africa by the several enactments that have passed the Legislative Assemblies of two colonies.

If there be any truth in what has already been said, there is ample need for taking a look at history before we go further in our Asiatic legislation. There are good reasons for the statement by writers about ethnology, that the development and progress of a nation depends much upon its contact with other nations, and what is true of nations may be true of races. The Spaniards knew not greatness until they were ruled by the Moors, and their greatness vanished when they became tyrants, which means that they did not allow their contact with the races they conquered to have a proper influence upon them.

We complain of the struggle which the Indian puts us to, and the competition we must take part in to make way against him; yet this appears to me merely another call being made upon our resourcefulness, our inventive genius, or other faculties now dormant, and that these will be drawn out to the end that we shall become stronger and more efficient, and this for the reason that we may have permitted the Indian to dwell with freedom in our midst. If we refuse to permit this competition with ourselves, then our facilities will remain undeveloped, and ultimately we shall fail in the world's struggle for supremacy.

We may think, perhaps, that within the confines of our own race there is ample scope for obtaining a wide and varied experience, and for being placed in contact with a keen competition, and still decide that the policy of isolation is the best. Once, however, that we shall have fixed a limit to our experience, I cannot think otherwise than that we shall, by the same act, fix the day when our race shall have to acknowledge itself inferior to any other which may de-

temper to make the whole world his school of adventure and experience. Furthermore, just the lesson we require is how to thwart the Asiatic on his own ground, so that when that threatened invasion from the East shall come upon us we may make it as uncomfortable for our invaders as the Aborigines are reported to make it for the Jews.

When, too, harsh and unyielding laws are enacted by our Parliament towards the Indian or other Asiatic, I wonder whether they are really intended to protect his greater dependence, not on her conquests, though these may have been both venturesome and valorous, but upon the beneficence of the rule she has established wherever her banner has been planted. Her greatness has grown from moral force and not military force, and if she required to-morrow, or at any time, to maintain her supremacy to the extent of her possessions, solely by strength of arms, she would be unequal to half the task. If my countrymen fail to see this, it is with the greatest concern that I regard their lack of insight, for I would have them see more, and that is: that the race which will be supreme in the future will be that which is armed with a greater moral force and capable of administering justice to a greater extent than formerly.

There yet remains to consider whether we are face to face with the inevitable, and whether we can, with a full knowledge even of the circumstances and their consequences, do otherwise than what has been done before. Are we to view our degeneration as something we cannot avoid, which is as certain to proceed as old age is to come upon us. It is a question we cannot pronounce upon: still I feel that there is a stage when human experience has sufficiently accumulated as a result of former actions, when history, the world's memory, has a lesson for us which can prompt us to act differently to what we should do in the youth of humanity. And if it is not our race which can act thus upon that knowledge, then another race shall in a future time yet I hope it may be ours.

HENRY GASKELL.

Petermaritzburg.

INDIANS IN CANADA. London January 3. Reuters Ottawa correspondent telegraphs that Colonel Swayne, Governor of British Honduras, speaking at a dinner at the Canadian Club last night, said the failure to induce the Hindus to leave British Columbia for Honduras was due to the revival of industry and the action of wealthy Indians in providing for their destitute compatriots. He paid a tribute to the Sikhs' good qualities. Colonel Swayne recently visited British Columbia, and as the result of his investigations decided to recommend the deportation of Indians from Honduras, on the ground that they were not an indigent population. *Continued*

Outrage on Liberty

Mahomed Baba's Case

THE SOUTH AFRICAN REPORT.

THE most extraordinary case. It has already been referred to in these columns. But in bringing the case up to date, the initial stages will best repetition. Mr. Mahomed Baba belongs to the Kankni class. Last month he was arrested in Volksrust for failing to produce a registration certificate. On his appearing before the Court, it will be remembered, he was sentenced to be deported. The warrant was immediately executed. He was taken to the Natal border about 11.30 a.m. He returned immediately. This was not enough for the over-zealous sergeant at Volksrust. There was undoubtedly a preconcerted move. The object was not so much to deport him as, for some reason or other best known to the Sergeant, to give him over to the Natal officials. The project, however, seemed to have failed by Mr. Baba having performed a half circuit and stepped over to the Transvaal border before the Natal officials had time to seize hold of him. The Transvaal Sergeant, therefore, although he knew that he could not touch Mr. Baba again under the warrant granted to him by the Magistrate, took Mr. Baba by the arm and actually threw him into the arms of the official at the Natal border. Mr. Baba vainly protested against this outrage upon his liberty. He was immediately taken before the Magistrate at Charlestown. The Magistrate obligingly took the case there and then, and before 3 p.m. that very day, Mr. Baba was supposed to have been tried and was sentenced to undergo imprisonment for 3 months without hard labour, the sentence to be suspended for the purpose of deportation. Notice of appeal was immediately given to the Courts both at Volksrust and Charlestown. Mr. Baba was bailed out at the latter place. He re-entered the Transvaal, was re-arrested, but discharged as his first case was under appeal. Then came the decision in the Randers case. The Magistrate's action being considered administrative, the appeal against the Volksrust decision was withdrawn. In the meanwhile preparations for the Charlestown appeal were going forward. But it was difficult to get the Charlestown Magistrate to give reasons for his judgment. I do not wonder. The time for filing the writ drew near. Still no reason. Therefore, Mr. Baba surrendered to his bail. There was rejoicing at the immigration camp. Now there would be no appeal, argued these officials. Mr. Baba was immediately decoyed to Durban. "Decoyed" is the correct word to use for this high-handed action. But there was someone watching Mr. Baba all the time. Mr. Dawad Mahomed saw him at Durban. He has not yet been de-

ported to India. Mr. Advocate Khan has charge of the case. That is the way the tragedy has reached. The readers of INDIAN OPINION have not heard the last of this painful case. They will one day, perhaps, know also why this innocent man has been thus brutally maltreated in two British Colonies. "The case is pending." I hear someone saying to me. It does not require the judgment of a Supreme Court to see the brutality of the action, apart from the illegality. Even "law" may be to a certain extent humane. The days are gone by, perhaps, when law meant necessarily justice and humanitarianism.

Since writing the above, Mr. Advocate Khan has filed an application in the Supreme Court to be heard on the 11th instant for an order interdicting the Immigration Officer from removing him, and for extension of time for appealing against the decision of the Magistrate at Charlestown.

Sale of Goods of Passive Resisters

Rules Framed Under the Criminal Procedure Code for the Levy of Fines

The following rules, which have been framed by the Judges of the Supreme Court of the Transvaal under the provisions of Section 280 of Ordinance No. 1 of 1903 are published for general information:—

1. Where a warrant for the levy of a fine has been issued under section 249 of the Criminal Procedure Code, 1903, by a Magistrate, the Messenger shall proceed to execution in accordance *mutatis mutandis* with the rules for the time being regulating executions in civil matters in the Court out of which the warrant is issued; provided that it shall be sufficient to publish in some newspaper circulating in the magisterial district, notice of sale three days at least before the day of sale, and that the day of sale shall not be earlier than the seventh day from the date of attachment.

2. For the purpose of the said rules the Crown shall be considered to be in the position of the judgment creditor in civil proceedings.

3. The Messenger shall attach sufficient goods to cover the costs of execution as well as the amount of the warrant, and such costs shall be calculated upon the scale for the time being regulating costs of execution in civil proceedings in the Court out of which the warrant was issued.

4. If the execution do not produce sufficient after allowing for the costs thereof to satisfy the whole amount of the fine to be levied under the warrant, the alternative term of imprisonment shall be reduced in the proportion to the amount of fine realised.

Volkstest Case

Randeria Again

Appeal Noted

[SPECIAL INDIAN OPINION]

On Tuesday last at Volksrust, before Mr. A. F. De Villiers, J.R.M., Mr. S. J. Randeria was charged as a prohibited immigrant under sub-section 2 of Act 36 of 1908. Mr. H. H. Mene presided, and Mr. Polak defended. He used the words "not guilty."

Mr. Mene called evidence to the effect that none of the witnesses reported in his (witness's) presence that he had returned to the Transvaal thereafter, that he had produced no document entitling him to enter, and that he accordingly arrested him, as being liable to a removal order, under Act 36 of 1908.

Cross-examined, witness admitted that accused was released on the border. He regarded that as removal from the Colony. He considered that accused was liable to an order of removal having already been removed from the Colony. He had not arrested accused because he had failed to produce any document entitling him to enter, but because he was instructed to arrest all Asiatics who returned after deportation. In his opinion accused was a prohibited immigrant. He admitted that no Transvaal officer had jurisdiction or authority beyond the border of the Colony. So far as he was aware, accused was not a prohibited immigrant under any other sub-section than that under which he was charged.

This closed the case for the Crown.

Mr. Polak then called Mr. Randeria, who deposed that he was a prohibited immigrant. He claimed to be the owner of a Peace Preservation Ordinance permit, authorising him to enter and reside in the Transvaal. On the strength of that he claimed to be a resident of the Transvaal. He was resident in the Colony before the 21st September last. He did not elect to come under the new Act 36 of 1908. He held that he should be dealt with, if at all, under Act 2 of 1907. He had been ordered to be removed from the Colony because he had failed to produce a certificate of registration under Act 36. He had not produced such a document because, in his opinion, there was no person appointed to issue to him such a document. He did not consider that he had been deported. He had been released at the border of the Transvaal, and, consequently, had not been removed from the Colony. His permit had not been cancelled, and, on the strength of it, he had re-entered the Colony. He regarded himself as a resident and not an immigrant. When he had entered the Transvaal before, he had, in addition, passed the education and none-

ary tests. He had not been then proceeded against as a prohibited immigrant, but under Act 2 of 1907, for failure to produce a registration certificate under that Act, nor had he, until that day, been proceeded against as a prohibited immigrant.

Mr. Polak himself gave evidence on behalf of the accused, to the effect that it was within his knowledge that accused had a permit bearing his signature, which document he (witness) had handed to the Magistrate in Johannesburg in the previous case. Witness was also present when accused returned to the Colony, and he was not aware that he had been removed from the Colony. He was not aware of the appointment of a Magistrate under the Act. He then criticised the right of deportation, arguing that the jurisdiction of Transvaal Courts and officials did not extend beyond the boundaries of the Colony, moreover, the order of removal, in itself was an impossible one, if one could deduce anything from Mr. Justice Brinsford's remarks in the judgment delivered in the appeal case of Randeria v. Rex. How was it possible to make an order to be deemed to be an order of removal made under a section which made no such order? The warrant, therefore, issued by virtue of such an order was an imperative document, and the accused, then, had not been lawfully removed from the Colony. But supposing he had been lawfully removed, the Crown argued that, by returning, he had become a prohibited immigrant, in that he would be liable to an order of removal as soon as he entered. That was not so. The Supreme Court, in the case of Mousa Ismail and others v. Rex, had pointed out the difficulty of construing sub-section 4 of section 2 of the Immigrants' Restriction Act, under which his client was charged. He submitted that, before the accused could be liable to such an order, he would have to be shown to have failed to produce a certificate of registration under Act 36 of 1908, and he had failed to satisfy the Magistrate that he had good cause not to be in possession of such a document. Until all this had been done, his client would not be liable to be removed from the Colony, and he certainly was not so liable at the moment of his re-entry. Moreover, his permit covered him. This document, which was not cancelled, entitled him to enter and re-enter as often as he liked. The accused had not elected to come under Act 36 of 1908, and he must accordingly come under Act 2 of 1907. The permit that he held entitled him to be registered under that Act, and he had to do so within eight days within which to apply. He might then be dealt with under

Act 2. Lastly, in the Parliament appeal case, the Chief Justice had expressly safeguarded himself from attributing any intention to the accused, who returned to the Colony, of evading a prohibited immigrant. He said that, when there was any doubt as to the matter, and the Chief Justice was to the benefit of that doubt, and on these grounds, he asked for the charge of the accused.

Finally reviewing the facts, the Magistrate came to the conclusion that Randeria had been lawfully deported, and that having re-entered thereafter, he became a prohibited immigrant. He accordingly found him guilty, and sentenced him to a fine of £50 or to go to jail with hard labour for three months.

The case was then adjourned for the purpose of allowing the accused to apply for a writ of habeas corpus, and for the purpose of allowing the Crown to apply for a writ of certiorari.

The case was then adjourned for the purpose of allowing the accused to apply for a writ of habeas corpus, and for the purpose of allowing the Crown to apply for a writ of certiorari. The case was then adjourned for the purpose of allowing the accused to apply for a writ of habeas corpus, and for the purpose of allowing the Crown to apply for a writ of certiorari.

A Natal-born Indian's Letter

Mr. Joseph Royceppan, C.A. (Cape), writes as follows to the *Mail* of the 2nd inst.

"I am an Indian student of eight years standing. I beg, for a word in reply to Mr. S. M. Mitha's remarks in your to-day's issue.

I am a Natal-born Indian. And have, until recently, cared nothing for politics or politicians. How then do I come to hold the strong views of to-day? In one word, I did not choose them; they have been forced upon me. And how? Simply by pondering over the sufferings of my kith and kin in South Africa—sufferings that have been provoked and multiplied by the thoughtlessness and indifference of the Imperial Government.

The righteous indignation with which I burn does not arise for no cause. I am an Indian student, but to cause I am the child of suffering parents. And the same is the case with the majority of the young Indians in England. Perhaps they have not parents and persons of ends suffering at the British Colonies, but thus, at any rate, is clear: they feel the shame and sorrow of their countrymen a little more acutely than Mr. Mitha, who, in the sweet complacency marking the gentleman's several contributions, could be the outward sign of an inward mortification.

It is the least which knows best where the narrow barrier. Thanking you for participation. NIVEN L. G.

Is there a Registrar of Asiatics

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

On Wednesday the 30th ulto., Messrs. Thambi Naidoo, S. P. Naidoo, Doorasamy Naidoo, and A. V. Chetty, who had been arrested on the 18th ulto. under section 9 of the Regulations of Act 36 of 1908 for failing to produce their registration certificates or give means of identification, were brought before Mr. Jordan in "B" Court, Johannesburg. Mr. Samuel appeared for the prosecution, and Mr. Polak for the defence. The accused pleaded "not guilty."

After formal evidence for the Crown to the effect that Mr. Thambi Naidoo had failed to produce his certificate of registration, Thambi Naidoo, sworn, stated that he was not in possession of a certificate of registration under either Act 2 of 1907 or under Act 36 of 1908, because he had had no opportunity for registering under these Acts. He was the holder of a Peace Preservation Ordinance Permit, which was at present in the hands of Mr. Chamney. He was resident in the Transvaal on the 21st September, 1908. He had been in the Transvaal for 16 years.

By Public Prosecutor: He had had no opportunity for registering under Act 2 or under Act 36 because there was no Registrar of Asiatics. He could not register when there was no one to give him a registration certificate. He had seen the notice in the *Gazette* appointing Mr. Chamney to keep the register of Asiatics under Act 2 of 1907, but he had afterwards learnt that this appointment was not legal. He might have registered under Act 36 of 1908, had there been a Registrar of Asiatics—he did not know. He would swear that he had not registered under Act 2 of 1907. He was aware that Mr. Chamney had been acting as Registrar under the Act of 1908. He knew that registration had been going on in Johannesburg under the Act of 1908. He had been picketing the office where registration had been going on. He was picketing because he thought it was advisable to let his countrymen know what they should not do. There was no Registrar of Asiatics, and they were applying for nothing. He knew some applied, but he did not reckon they were registered. In his opinion, they were not registered at all. Mr. Chamney had his Peace Preservation Ordinance Permit, as he had handed it to him at Von Brandis Square in February last when he had applied for voluntary registration. He had thought at that time that Mr. Chamney was appointed, but afterwards found that he was not appointed. He had received a voluntary registration certificate, but had thought it of no use and had destroyed it, as he found that Mr. Chamney was not Registrar. He did not want to prevent the Gov-

ernment carrying out the Validation Act. He did not want to prevent the Government carrying out the Act, but he would not say that he did not think right, and he would advise his countrymen not to do it. Many Indians had assisted him in picketing the office.

Mr. Polak did not propose to call any further witnesses, as the circumstances in all the cases were the same, with the exception of Chetty's case, the only difference here being that the Accused was not the holder of a Peace Preservation Ordinance permit himself but the son of such holder, he having been a minor at the time of the taking out of this permit. For all practical purposes, however, the cases were identical.

Mr. Polak applied for the discharge of his clients on the grounds—

1. that no Registrar had been appointed; 2. that the regulations framed under the Act were invalid;

3. and that section 9 of the Regulations was *ultra vires* of the Act itself.

The Magistrate, however, found the Accused guilty, and sentenced them to pay a fine of £20 each or to go to prison for three months with hard labour. An appeal was noted, the Accused remaining in custody meanwhile.

Restricting Education.

The following appears in the *Natal Mercury* of the 31st ultimo:

Sir,—The following notice appears in the *Gazette* of the 22nd inst.:—"The following regulation has been made by his Honour the Deputy-Governor in Council:—From and after the 1st of February, 1909, no pupil under the age of five, or over the age of 14 years, shall be permitted to attend any Government school for Indians."

What does this mean? Does the Government think that, by putting this sprag into the wheel of Indian education, it is going to stop its progress? This is impossible! You might as well try to stop the earth from revolving as attempt to stop people from being educated, once they have grasped the importance of education, as the Indians, undoubtedly, have. And who is it that is attempting this disgraceful thing? The Natal Government—a Government which professes to govern on British lines, and on Christian principles. When I hear of such things it makes me feel ashamed that I belong to a nation which gives, with one hand, and takes away with the other. Is it not a piece of humbug to send missionaries to teach the "heathen," and then draw a line, and say, "thus far, and no further"? The Natal Government has shown by its recent legislation against resident Indians, whilst refusing to stop indentured immigration, that its policy is one of manufacturing serfs, and the above notice gives further proof of it.

I am, &c.,

A. H. WEST.

What Indentured Indians Save

In his last report on Emigration from Calcutta to British and Foreign Colonies, Mr. Charles Banks, Protector of Emigrants, says—

The savings of the resident Indian immigrants in the several colonies during the year 1906, as far as could be ascertained, were as follows:

	Savings.			Average per Immigrant.		
	£	s	d.	£	s	d.
Demerara	255,992	14	4	1	18	5
Trinidad	104,464	15	11	1	11	4
Mauritius	1,250,571	13	65	5	5	6
Natal	130,322	18	6	1	6	8
Fiji	10,013	15	7	0	12	7
Jamaica	10,720	2	2	4	15	10
Surinam	21,575	16	8	1	5	6

The above figures have been compiled from the annual immigration reports of the several colonies for the year 1906 and other reliable sources, and comprise in the case of all the Colonies the following items:

(1) Amounts standing at the credit of Indian immigrants in Colonial Bank Savings Banks and other local banks.

(2) Amounts remitted by immigrants to their friends in India either through the Immigration Department or the Post Office.

The figures also include in the case of the colonies of Demerara, Mauritius, Jamaica and Surinam, the following item which in the case of the rest of the Colonies could not be ascertained—

(3) Value of landed and other property in the possession of the immigrants, including the amounts invested by them in the course of the year in the purchase of such property.

The figures for the Colony of St. Lucia cannot be shown, as no immigration report of that colony for the year 1906 or for the previous year had been received at the time of writing this report. In the case of the Colony of Fiji, the amount of money deposited in the Savings Bank is included in the above figures, represent the deposits made during the year 1906, and does not show, as in the case of other colonies, the total amount held in deposit in the Bank. As complete figures for the three items mentioned above cannot be obtained uniformly for all the colonies, a comparison of the financial condition of the emigrants in different colonies from the savings as shown above would be misleading. Taking the colonies separately, however, the figures indicate an increase in the total savings in Mauritius, Demerara, Natal and Jamaica, and a decrease in Trinidad, Fiji and Surinam. The average savings per immigrant, however, decreased in the case of all the colonies, except Mauritius, where it slightly increased.

—*Indian Patriot*.

INDIAN MAIL. For Colombo and Calcutta, per S.S. *Emphra*, and 10.30 a.m. 17th 15. For Malé and Bombay, per S.S. *Kanchi*, about 3.30 p.m., Jan. 21.

Notes on the Transvaal Struggle

ENTRY OF EDUCATED INDIANS.

The following appears in the *Star*—In your footnote to my letter on the 8th inst. you state that you "are not aware that the principle of entry of educated Indians has now been conceded." You cannot have remembered for the moment, I take it, General Smuts's message to the *Rand Daily Mail* on the subject: "Government have repeatedly declared that they are prepared to consider applications for permits under present law from professional Indians." As I said before, the principle of entry is conceded. The method still remains in doubt. Surely there is no insuperable difficulty in the way of a removal of that doubt?—I am, etc.

HY. S. L. POLAK.

December 30.

[The foregoing quotation from General Smuts's message does not justify the statement that "the principle of entry of educated Asiatics has been conceded"—even by the Colonial Secretary.—Ed. *Star*.]

AT VOLKSRUST. Owing to the appeals noted in the *Rand Daily Mail* and *Natal Mercury*, all proceedings have been suspended at Volksrust *pro die*, and the following are remanded pending the result of the appeals: H. M. Gandhi, N. Gopal, V. S. Pillay, Omari Sahib, P. Narasim, Dorasamy Chetty, C. K. Naidoo, Amasalem Padiachy, V. Mookhoranga Padiachy, A. R. Padiachy, N. Ramasamy, S. N. Naidoo, N. K. Peter, Appoo Chetty, M. Mubiyar, K. N. Padiachy, Nanalal Dawa, Raja Francis, S. P. Naidoo, V. Naidoo, T. Naidoo, Kanni, Naga Francis, Tommy, Charlie, Antony, Sitaran, Karpana Pillay.

AT CHARLESTOWN. It appears that several of the Indians deported to Natal were arrested at Charlestown as prohibited immigrants, although they had not entered the Colony of Natal of their own volition, nor did they desire to remain in Natal but were anxious to return to the Transvaal at the earliest possible moment. Nevertheless, they were taken before the Magistrate, who found them guilty, but, taking into consideration the exceptional circumstances of their entry, sentenced them nominally to a day's imprisonment and ordered their deportation to the Transvaal. This was done within an hour, but the Transvaal authorities with an amazing and totally unlooked-for flash of common-sense, refused to proceed against them as prohibited immigrants holding that their re-entry was not a voluntary one, inasmuch as they returned under escort, and they are to be dealt with under section 9 of the Regulations of Act 36. Amongst those who were deported to Natal on Monday night were three men born in

the Transvaal two at Pretoria, and the third at Barberton, or twenty-five per cent. of the total number deported that night! Doubtless, Sir, you will sitly comment upon this latest atrocity. General Smuts is propounding a new riddle. When is a resident not a resident? Answer—When he is a prohibited immigrant. Brilliant, isn't it?

ANOTHER ATTEMPT AT INTIMIDATION. The pickets who were arrested at Pretoria on Saturday and Monday were to have been charged under Section 3 of Law 6 of 1894, the law providing for unlawful assemblies. Section 3 reads as follows: "Every assembly or meeting of persons contrary to the public order shall be prohibited. Section 3 describes what is meant by 'contrary to public order' and includes, amongst other things, 'disobedience to or contravention of any law or legal enactment,' and 'the disturbance of any person whatsoever in the exercise of his rights,' and 'the use of means of compulsion and violence, whereby public peace and safety are or may be endangered, or whereby the authority of the appointed powers and officials is attacked.' An assembly shall be any collection of 6 or more persons at one place. The penalty is imprisonment for a period not exceeding two years with or without hard labour, and the conveners or leaders of such assembly shall be punished by imprisonment for a period not exceeding 5 years with or without hard labour. It all looks very terrifying. The law was directed against the political agitators of pre-Rand times, when it was expected that the state would be overthrown by the Dillander gentlemen who, at that time, espoused the British Indian cause, and who have since thrown over their former allies. When the unlawful assemblers were brought into Court on Monday afternoon, the question of unlawful assembly had apparently vanished into thin air, for the accused were informed through their Attorney, Mr. Lichtenstein, that there was going to be no such charge framed against them, and they would be dealt with simply under Section 7 of the new Act, implying deportation. It is all very ludicrous. What terrified nice Messrs. Chamney & Co. seem to be.

MORE REMANDS. On Wednesday, Mr. Jordan remanded to the 22nd inst. Messrs. Dawad Mahomed and 31 others who were brought before him under Section 7 of the new Act for failing to produce a certificate of registration on demand. It is anticipated that the two appeals will be heard on the 21st.

AT ROODEPOORT. On Tuesday, at Roodepoort, three Indians were charged under Section 7 of the new Act for failing to produce a certificate

certificate. Mr. Van Rensburg, who appeared for the defence, stated that his clients were willing to register and asked for an order enabling them to do so. The Magistrate accordingly made an order that the accused make application for registration within eight days.

Chinese Women and Literature

"Even the Government at Peking finds itself compelled to recognise the growing spirit of feminism in China," says Albert Maybon in *Le Kien Chai*. "The imperial edict has made illegal the mutilation of the feet and another has made the education of girls compulsory. In the words of this document, 'The good education of the citizen of the Empire depends upon the good education of our women.' And a little further on we read, 'Women as well as men ought to practise a profession. They ought not to pass their life in eating and gossiping without any serious employment.'

"There is little of the Asiatic in such terms as these," exclaims Mr. Maybon. It is also a remarkable sign of the times that Chinese women are growing heartily tired of the wearisome and grotesque legends, or the tales of domestic tyranny and intrigue which their native writers have hitherto supplied them with. They are now reading Jules Verne and Defoe, and 'Man Friday' is now as popular with them as with Europeans. Translations of books of travel, French and English, are eagerly bought, and the 'Looking Backward' of Bellamy is found in almost every Chinese boudoir. 'The old literature is doomed with the social conditions from which it originated. Amid a new society in which the two sexes shall enjoy equal rights, 'a new literature must arise.'" (Translated by the *Digest*.)

EUROPEAN SUPPORT. London, Jan. 6.—In a letter to *The Times* from Johannesburg, signed by Messrs. William Hosken, J. W. Matthews, David Pollock, and several ministers, merchants, and lawyers, it is asserted that there is an important body in the Transvaal sympathetic with the Indians. The writers declare that the latter's demand for the repeal of the Asiatic Amendment Act of 1907 is justified, since it has been already virtually replaced by the Validation Act. They also uphold the claim of the educated Indians to enter the Colony under restrictions, and, without leaders, the Asiatics will sink morally, to the danger of the whites. They say that great hardships are being inflicted on the Indians through misunderstandings on the question.

The "Mercury's" Interview with Mr. Gandhi

We take the following from a two column interview given to a *Natal Mercury* representative by Mr. Gandhi:—

Asked what was the position to-day in the Transvaal, Mr. Gandhi said: "The position to-day is that the Indians have gone through the struggle for the last two years, and over 2,000 have gone through the prisons of the Transvaal—that is to say, nearly one-third of the actual resident Indian population of the Transvaal, and one-sixth of the possible Indian population of the Transvaal. This has also carried conviction amongst some representative Europeans, and, as a result, a small Committee has been formed, with Mr. W. Hosken as chairman, which Committee has pledged itself to support the British Indians in their struggle, even to the extent of facing imprisonment, if need be, until the claims put forward by the Indians, which these friends consider to be just, are granted. The Government considers that it will be able to starve us into submission. It is perfectly true that some may become exhausted and yield, but I believe that we have amongst ourselves a very large and sufficient number to carry on the struggle, in the face of all odds. There are some who have already sold out their business, given up everything and are merely carrying on the struggle because they consider that a good principle is involved, and, if my estimate is true, I can only say that the conclusion can be but one, viz., that our demands will be granted. How early or how late that will come about will depend upon our own strength. Then, in England, we have the South Africa British Indian Committee, with Lord Amphil-son as chairman, also working for the same object, and that the Committee has on it many influential Anglo-Indians of wide experience, and I think that, if we are patient enough, we will be able to gain sympathy from all quarters. Meanwhile, the Transvaal Government has again begun to take active steps."

The Interviewer: Has the law-abiding Indian, rightly in the Transvaal, any substantial grievance against the laws there as they stand to-day?

Mr. Gandhi: Certainly. Although we are not now fighting on the ground of any such grievances, there are grievances. For instance, the most law-abiding Indian is deprived of the ownership of land, and cannot possess a piece of land in the country, except in special locations. That may be said to be a most tangible grievance, but that is apart from what we are fighting for. The principle involved in this struggle is, or was, at one time, religious, that is to say, the law of 1907 strikes at the religious sentiment of the people, but the principle object

of the Indian race, for we are to be treated as an equal part of the population of the country.

The Interviewer: Then, in a wide point of view, as I understand it, the real object of this struggle is this—to secure the rights of coloured Indians to enter the Transvaal. Is that correct, or is the statement already made to the Imperial Government not being prepared to quarrel with a self-governing colony which denies that right of entry?

Mr. Gandhi: Then, in that case, we fight both the local Government and the Imperial Government. But I still believe that the Imperial Government is with us.

The Interviewer: Well, it is a certain *impasse* just now. You are simply fighting to make the position so unbearable that some Imperial action will be taken.

Mr. Gandhi: Well, I have so great a faith in the spirit of the struggle, that I feel that before the Imperial Government intervenes all the colonies in South Africa will say "Yes," we must grant those just demands.

The "Mercury's" Comments

We have had much pleasure in giving Mr. Gandhi the opportunity of stating in our columns the case for the Indian community in their conflict with the Transvaal authorities. It seems to us, however, that his explanations do not offer much guidance as to how this regrettable difficulty is to be solved. At a time when it was most unpopular to do so in Natal, we lent our sympathy to the Transvaal Indians in their original struggle of a year ago with the Transvaal Government. We thought then, and we have seen no cause to revise the opinion, that the Transvaal Government were bent upon high-handed action which did not take the reasonable susceptibilities of the Indian residents into account. The correctness of our view was eventually shown when the Transvaal Government felt impelled to recede from their uncompromising attitude, and to fall in with the conciliatory and dignified overtures made to them by the leaders of the Asiatic community. The points at issue in the conflict now pending between the two parties appear very simple in themselves, but not by any means such as would appear easy of settlement: and the moral strength of the Indian position is not so obvious as it was in the earlier stage of the quarrel. In fact, it seems to us that the Transvaal Government now have the better of the argument, and that the Indians are fighting a battle in which there appears no immediate chance of their succeeding.

The Point at Issue

It is clear that the Transvaal Indians are now endeavouring to establish a right which the Imperial Government, as we understand, have admitted that all competent for a self-governing colony to refuse. They desire

that coloured Indians shall be admitted to the Transvaal as a matter of right, whether they have previously had domicile in the country or not. The Imperial Government have recognised that the Colony is entitled to pass such legislation as it pleases for the restriction and regulation of new immigration. In a speech made on Nov. 17, Colonel Seely said "he believed the effort to exclude the further importation of Asiatics into South Africa to be entirely sound. It was not that Asiatics were worse and lower than the whites, but because they could not be got to mix with the rest of the population." Mr. Gandhi asserts that Mr. Smuts promised to repeal the Transvaal Act of 1907, and that this promise was part of the compact made with a view to the termination of the crisis of a year ago. Mr. Smuts has denied that any such promise was made. It is a question of one man's word against another's, as there is nothing in writing to show that Mr. Smuts committed himself in the sense alleged by Mr. Gandhi. In any case, the matter rests with the Transvaal Legislature, which has deliberately affirmed the principle embodied in the Act, and sanctioned by his Majesty's Government—the principle, namely, that Asiatics not having the right of previous domicile shall not be admitted to the Transvaal, except on such terms as the Government choose to impose.

The Education Test

Mr. Gandhi states that the Indian community are willing that newcomers of their race should be admitted only upon fulfilling a very high education test, and that the test might be made so stringent as to be practically prohibitive. The objection to adopting this course, from the Transvaal point of view, does not need to be pointed out. It would be an abandonment of the broad principle as to the exclusion of fresh immigrants. It would be an admission of the principle that any Asiatic able to conform to a specified educational standard shall have the right of free entry to the Colony. The issue is of a nature that does not appear to lend itself to compromise. The Indians hope, no doubt, that by passive resistance, they will be able to wear out the steadfastness of the Transvaal Government; that by appeals to sentimental politicians in London, and by demonstrations of sympathy from their compatriots in India, they will eventually succeed in obtaining the concessions for which they are contending. We do not say that they will not succeed in the end; but they are raising a question of the highest and widest Imperial moment, in which the forces at work are palpably against them. At the same time, we acknowledge that, just because the question is of Imperial moment, it might be desirable if the Imperial Government were to take steps, by means of a Conference of Colonial Indian, and Home

the status of British Indians in European Colonies of the Empire upon a definite basis.

Rev. Doke writes to the Home Press

The following letter appeared recently in the *Parkshire Daily News*—

The Transvaal Colonial Secretary, General Smuts has now made it clear that we are to look for no help from him in the just settlement of our Asiatic problem. He has absolutely refused to sanction the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, and in this has shamefully broken the promise which in January last procured the voluntary registration of the Asiatics. He has also definitely refused to disturb the present arrangement by which all fresh Asiatics are excluded from the Transvaal. His policy is to close the door absolutely, and to prohibit those helpful influences which would serve to make this segregated community a better and worthier people. His latest message embodying this decision was received on Thursday last by telegram in reply to an urgent appeal from the Committee which represents those white colonists who sympathise with the Indians.

Meanwhile, Mr. Gandhi is in prison serving a two months sentence. He is being treated in every way as a native criminal. This is a natural effect of the Transvaal prison regulations in which Indians are rated as natives. The shame is that he should be classed as a criminal instead of a political offender. He has to sit on the floor to eat his meals, wear convict dress, and try to live on the fare which is supposed to be "good enough for a kaffir." He was marched through the streets of Johannesburg on Sunday week in convict's broad-brimmed dress, carrying a bundle of clothes and guarded by a warder. These are the needless pin-pricks which are naturally embittering the Indian community. In Pretoria and in some other prisons an additional hardship is imposed. The authorities persist in cooking the crushed mealies of the Indians in animal fat. I suppose it is generally known that for religious reasons this is an abomination to Indians. The Hindus are strict vegetarians and by their religion they are prohibited from eating animal food. As for the Mahomedans they are only permitted to eat animal food if it has been ritually killed. It must be what the Jews call "Kosher" to be touched by them. To both these sections of the Indian community the animal fat supplied by the gaol authorities is an abomination. Here at the Fort and in some other places "ghnee" or clarified butter is given instead of fat and the Indians are content. But so far, no petitions, interviews or appeals have resulted in anything but a stern refusal to alter the present diet of the Indians in

Pretoria and elsewhere. This means that conscientious men must either wrong their convictions or starve on the handful of rice which at midday is not mixed with fat. To their credit they prefer to starve.

At present a large number of Indians are suffering in Transvaal prisons. And they will continue to suffer so long as their reasonable requests are refused by the Government.

Those of us who have probed the matter for months, and know the Asiatics intimately, have no doubt whatever of the justice of their demands. It appears to us that their modest prayers are also the needs of their position. We have proved clearly that the Asiatic Law Amendment Act—the Asiatic Law Amendment Act—first started passive resistance and remain operative on the Statute Book. It is not operative now its repeal was the objective of the Act, and it must go. For the Government means absolutely nothing, it is no safeguard, but for the Indians it means continual trouble. Then in accepting the Colonial idea that there must be no further influx of Asiatics—which we do, both Indians and Whites—we cannot but see how reasonable it is for the Indians to claim that at least a few (they ask for a possible six) of their best, and best educated men, be allowed to come in every year. If we accept them they must be allowed to develop along the lines of their own civilisation and under the teaching of their own reforms. This is both natural and right. We sympathise with their contention that if the door is closed it shall be closed on an educational test and not on the ground of colour or of race. If these six cannot pass the high educational test which General Smuts is at liberty to impose, let them be excluded; if they can do so let them have the right to come in. We hear that much is being made of the "temporary permits" which under the new law can be granted to educated Indians as though that met the need. Surely any one can see that a temporary permit would be at once cancelled should the holder speak a word against the treatment of his people by the Government. The shadow of that probability would be always over him and no man of good standing would come here on such uncertain tenure. No! it must be of right or not at all.

If these two points were conceded the whole passive resistance movement would be at once given up, and South Africa would have no better or more loyal residents than these men of conscience and character.

We who sympathise with the Indians are prepared to continue openly to encourage them, and to suffer with them. (But what are the Christian people of England willing to do? How is it that we appeal to you to men and women who claim to have suffered under passive resistance, and that no word of cheer reaches us from

the Home Land? Are the days of chivalry gone when spirits of such brave temper as those of Clarkson and Wetherstone and Knibb have shamed it for us to let ourselves be soothed and sympathised with justice to a colour of race is concerned? These are questions to which we can find no answer.

I am, etc.,

JOSEPH J. DOKE,
Baptist Minister, Johannesburg.

Latest Telegrams from the Transvaal

OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE.
[From Johannesburg.]

Mr. J. J. Doke, Baptist Minister, Johannesburg, has been refused a temporary permit to leave the colony on pain of legal proceedings being taken against him. It is understood that the reason for the notice is that the Moulvi's temporary permit has expired and that the Moulvi has not been granted a renewal by reason of his preaching last year against the Asiatic Act of 1907. The Moulvi was the priest in charge of the Hamidia Mosque. This instance only confirms the Indian view that temporary permits are useless with respect to Indians who are intended to stay in the Transvaal permanently, whether as priests, lawyers, doctors or otherwise.

The *Star* of yesterday contains a long and interesting article condemning the action of Mr. Hosken and others who have written to *The Times* on the Asiatic question, which *The Star* considers is a purely local matter. *The Star* deprecates appeal to the Home public on such matters.

At Johannesburg applicants from the Indian Bazaar for dealers' licences have been refused licences, except in respect of stands in the new location or Bazaar. The town applicants have not yet received any reply.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
In a Hurry	43
The Segregation Policy	45
Education in Natal	47
OTHER ARTICLES:—	
"A Moment Not to be Missed"	41
The Calcutta Meeting	45
The Asiatic Middle	45
A Young Turk in London	46
At the Heart of the Empire	46
"Putting Mr. Rees in his Place"	47
Editorial Comment	47
A Broad View of the Asiatic Question	47
Outrage in Liberty	48
Side of the Issue of Passive Resistance	48
Volkstaat's First Case	49
A Natal Indian's Letter	49
Is there a Segregation of Asiatics	50
Restricting Education	50
What I Learned from the South	50
Notes on the Transvaal and South Africa	50
Editorial Comment	50
Mr. Gandhi	51
Rev. Doke writes to the Home Press	51
Latest Telegrams from the Transvaal	51

CORRECTION:—The article on the Asiatic question in the *Star* of yesterday contains a number of errors which have been corrected in this issue.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૬.

શ્રીનોકસ, શનીવાર, તારીખ ૬મો જાનેવારી ૧૯૦૬.

અંક ૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

ખ્રીસ્તી-ના ૬મી જાનેવારીથી, નાં ૧૫ જાનેવારી સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૬.

હિંદુ-પોષ વદ ૩ થી પોષ વદ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-નાં ૧૫મી શુબહેથી ૨૧મી શુબહ સુધી, ૧૩૨૬ હીજરી.

શનીવાર, તા. ૬મી જાનેવારી ૧૯૦૬.

દુકાનદાર વિ ફેરીવાળા

અથવા
પેટ વિ. અવયવો

વાર.	પ્રતિ દિવસે	દીર્ઘ તીથી	કુલ દિવસો	પરતો દુરોહમ	કુલ
સુ. રવ. સો. ગ્રા. શુ. સુ. રવ. સો. ગ્રા. શુ.	૧	૨	૩	૪	૫
સુ. ૬	૩	૧૫	૨૬	૫	૬
રવ. ૧૦	૪	૧૬	૩૦	૫	૬
સો. ૧૧	૫	૧૭	૩૪	૫	૬
ગ્રા. ૧૨	૬	૧૮	૩૮	૫	૬
શુ. ૧૩	૭	૧૯	૪૨	૫	૬
સુ. ૧૪	૮	૨૦	૪૬	૫	૬
રવ. ૧૫	૯	૨૧	૫૦	૫	૬

અનુક્રમણિકા.

દુકાનદાર વિ. ફેરીવાળા અથવા પેટ

વિ. અવયવો	૧૬
નાનાવના બાકીના આગેવાનો	૧૬
દીર્ઘ પ્રકાર	૨૦
હિંદુ મુસલમાન અને બંધ	૨૦
સાંકુચના દીર્ઘ	૨૦
શ્રીનોકસની નીચાણ	૨૧
હાથરથેક રૂબ	૨૨
દરબાનો અવરપત્ર	૨૨
વોડસરસ	૨૩
બેઠાઅવરપત્ર અવરપત્ર	૨૪
રહના વાર સમાચાર	૨૬
પરચુરણ ચરના	૨૬
કેલકા ખબર	૨૬
ટાંસવાળા દીર્ઘ	૨૬
પરચુરણ અવરપત્ર	૩૧
માદા જેલનો બીજો અનુબંધ	૩૨
જનર અમલકામાં દીર્ઘ	૩૩
ટેલગ્રાફમાં ઇન્ડિઅન લાઇબ્રેરી	૩૩
૧૯૦૬ ખબર	૩૩

હિંદુસ્તાનની રાજધાની

રવીન્દ્ર અમલોટી મારફત હોલો પો ૨૨ને જનારી રાજધાની તા. ૧૫ના રોજ ૬-૩૦ મીનીટ બંધ થશે.

રવીન્દ્ર કેલકા મારફત હિંદુસ્તાનની રાજધાની, ૧૬ના રોજ ૩-૩૦ મીનીટ બંધ થશે.

એક વખત પેટ અને શરીરના અવયવો પરથી જાણે તકરાર જમી. હાથોએ કહ્યું અને કંઈ કામ નથી કરવાના. કામ કરી ને ચાકી ગયા. હમેશાં મોઝમાં અનાજ લઈ જઈએ છીએ પણ પેટ તો ખાલ છે અને જગાડે છે તેની મદદ મળતી નથી. પગે કહ્યું અને બીજકુલ આલસુજ નહિ પેટની વેક મરતેની કરી. માથે છે માત્ર પેટ, રાત્રી પણ તેજ કહેવાય છે, એને અમારે તો વેતરજ રહ્યું. આમ બીજા અવયવો પણ બળગ્યા લાગ્યા. પેટ બહુ સમજ આપી. અને કહ્યું માફ કામ તમે લેઈ શકતા નથી. હાથ તો મ્હોંમાં ખોરાક મુકીને પરવારી બેસે છે. પગ ખોરાકની વસ્તુ લઈઆવીને આરામ લેવાય છે. મારે ચોપાસે કલાક તમે જુઓ કે ન જુઓ જતાં કામ કરવું પડે છે. ને હું એક મીનીટ પણ આરામ લઉં તો તમે બધા ખોટકી બેસો. તમે કામ નહિ કરો તેથી પહેલું તુકસાન તો તમેજ જોગવશો. હું તો થોડી મુદત સુધી ચલાવી શકીશ. એકે મારે પણ છેવટે તો તમારા વીના મરણુજ રહેશે. પણ મારા પહેલાં તમે બધા કામ નહિ કરો તો મરીજ રહ્યા સમજાવે. અવયવોને આ વાત માનવામાં ન આવી. તેઓએ કામ બંધ રાખ્યું. ચોરીસ કલાકની અંદર તો હાથ પગ તથા બીજા અવયવો દીસા પડી ગયા. પરતાવો થયો. પેટમાં કંઈ ન ગયું તેથી બંધ મુઝાવા. છેવટે તેઓની પાસે પેટની વાત સામેત થઈ તેઓએ જોઈ કે પેટનું કામ કંઈ જોઈ નથી. એ તો ઘણા અવયવોને કારે કામ કરે તેથી તેનું કામ મથરાઈ ગય અને એજ અવયવના જોવામાં બહુ ન જાયો. પણ ત્યારે તેઓએ કામ બંધ કર્યું.

ત્યારે તુરંતજ તેઓને માત્રમ પડ્યું કે પહેલી અવયવ તો તેઓનેજ પડી.

આ વાત અમારી ઉપર કેટલાક કામજો આવ્યા છે તે ઉપરથી અમને યાદ આવી. આ લખનારાઓ વેપારીઓની ઉપર બહુ તહોમતો મુકે છે. કેટલાક જુરા રાજદો પણ લખે છે. કેટલાક વળી ધમકી આપે છે. કેટલાક જેમ નહિ જવા ને સાથે રહી રહીને ધર્મના બદાના કાલ્યા મંડી ગયા છે. આ બધા પેલા અવયવોની મારફત જેમ પેટનો તેમ વેપારીઓનાં હાથ કરવા લાગ્યા છે. કહે છે કે ટાંસવાળા વેપારીઓએ ફેરીવાળાને કમો દીધો, તેઓને મારી નાખ્યા. તેઓને જેલમાં મોકલ્યા અને પેટને એજઆરામ કરે છે. એક લખનાર તો વળી એક તરફથી ફેરી વળા ને વિશે બહુ માન ધરાવીને લખે છે અને બીજી તરફથી કહે છે કે તેઓ મીટાઈમાં બેલી નથી શકતા કારણ કે વેપારીથી દયાય છે. આ કામજો અમે જાણી નથી કેમકે તેમાં કંઈ કામતી આવડે વધે તેમ નથી. આ બધા આરોપનું કારણ કેટલાક વેપારીઓએ આરામના નામ ઉપર કે ગોરાના નામ ઉપર પોતાના બીજનેસ ચલાવ્યા તે છે. વેપારીને લાજમ છે કે પેટની જેમ ઉદાર દીવ રાખી ફેરી ચાલ્યા એને મીટાઈથી સમજ આવી. કામે ઘણા કાળથી શુક્રમાં જોગવા છે, આઝાદી દીધી નથી અને હવે સત્તાગ્રહની તલવાર થા આઝાદી જોવાનો વખત આવ્યો છે અને શુભામી છુટી છે. તે મોટા અને નાના બધાને છુટવી શકવામાં મુશ્કેલી આવે છે. કાંઈ બીજાના કરતાં મરીઆતા જોવામાં આવે તો દેખાઈ શકાયું નથી. આમા કાંઈ નવાઈ જેડું નથી. જેને પ્રજા છુટી થયેલી છે તે તે પ્રજાને આમ અંતરની પીડ થયેલીજ છે. બાળકનો જન્મ થતાં પહેલાં માને મરણના જેટલી વેલ આવે છે પછી બાળક અવતરે છે. તેમજ આપણે સતતંતારપી બાળકને જોઈ તેના પહેલાં સરકાર તરફથી પીડ જોમવવી પડશે, એટલુંજ નહિ, પણ અંદર અંદરની વેલની બરદાસ પણ ઉપાડતી પડશે. વેપારીઓની ઉપરનું તહોમત ત્યારે જ્યારે મુકવામાં આવ્યું છે. વેપારીઓ નેજા ઉપરની નેજાએ મોરાના નામ ઉપર પોતાના બીજનેસ ચલાવ્યા

તેઓએ ત્રીજી કપડી પદ્મસાને જોઈ કે ત્રીજી
કર રાખ્યો જોડના, તેમાંના યજ્ઞા ખરા
જેલ જવા તકવારજ છે. પીઝનેસ
બદલાનો હેતુ એજ છે કે સરકારના
દાખમાં આપણે જાણી નેમને આપણી
સામે લાખરવાનો કહી ગેલો ન મુકેલો. ફેરી
વાળાએને અમારે વાર આપવું તેઓએ
કે નાતેરવામાં જ્યારે હિંદી કિયર દાર
પડેલે ત્યારે મુખ્ય દાખ આગેવના કિયર
પડેલે દારો. રહેજવાના સગવળ બધા
વેળાની જેલ જોગવી ચુક્યા છે. એજ
મીઝિયનના એરેજો મી. કાચીયા જેલ
જોગવી આવ્ય છે. મી. અસવાત તથા મી.
નગદી પરાણે જેલમાં બધા આવ્યા એટલે
દાર મી. ઇજારાદીમ કહી જેલ જોગવી
રહ્યા છે અને જ્યારે તેમણે પોતાનું
પીઝનેસ ગેરાને સોંપ્યું ત્યારેજ તેમને
જેલ જોગવવાની તક મળી. મીઝવળગ
માં મી. બાલાએ જેલ જોગવી ફોરદી
વાળામાં મી. જોડીમે જેલ જોગવી. મી.
મદમદ મીયા દાર જેલ જોગવી રહ્યા
છે. આમ યજ્ઞા દુકાનદારોએ જેલ
જોગવી છે. નાનાજયી ખાસ મદદ કરવા
આવ્યા તેમાં જમ નાનાજના આગેવાન
દુકાનદારે જ. એટલે દુકાનદારોની ઉપર
રહેલન મુકવું એ નીક ન ચાલ્યું. ફેરી
વાળાએનો સગવળ વાજમ છે કે તેઓએ
દુકાનદારોની આરખક નહિ કરશે દુકાન
દારો જેલમાં ગય તેથી સતેજ માનવો
તેઓને દુકાનદારોએ ખુબાર કાં એમ
કહેવું એ તો ખતાવે છે કે જેલ જવા
માં જુદા કડી એમ મનવું. કડીકલમાં
તો જ્યાંએ આપણને જેલમાં મોકલ્યા
તેઓએ આપણને હમદો પહોંચાડ્યો છે
એમ માનવાનું છે. જેલ ગયા તે કમાવ્યા
છે. તથી ગયા તેણે ગુમચું છે. જેણે
ફેરાની ખાતર પાંસા ગુમાવ્યા છે તેજ
હાલે કમાવ્યા. જે પોતાના પદ્મસાને વળગી
ને દેસ, આખર. કરમ વીગેરે કારે મુકા
બેકા છે તેઓ પદ્મસા જતાં કંગાળ છે.
તેથી અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે અમને
કાગળ લખનારાઓ અને તેઓના મતને
મળતા આવનારા હિંદીઓ અમારા વચ્ચેના
ના વિચાર કરી લગને પડતી નહિ મુકતાં
તેને વળગી રહેશે. અને દાખમાં આવેલી
આજન મહલતમાં પરી જવી નહિ કરે

ને આગ ફેરીવાળાને સમજવું લાગ્યું
 છે તો કહ્યું વેપારી નીકળી રહ્યા નથી.
 તેઓની જુવર આંગળી ચીંધ્યા જેવું.
 છેજ નહીં જોયું નહીં કરી શકાય. તેઓ
 માં એકાદ ફેરલાઈ પીકાયા છે, ફેરલાઈ

સાચાવામાં જોર કરતા નથી કેટલાક
માત્ર મેટા બાપણો કરનારાજ છે. બધા
વેપારીએ પેટનો દાખલો લેવાનો છે.
પોતાને જેટલું મળે છે તેના કરતાં
બધારે બદલો અવયવોને આપે છે.
બધારે અવયવો અમુક મુદતજ કામ કરે
છે ત્યારે પેટ પોતાની ખાતર નહીં
પણ અવયવોને ખાતર નાનીએ કસાક
કામ કરે છે. તેમજ વેપારીએ ફેરી
વાળાઓ માને જેઓને આપર તેઓની
ઉપર છે તેઓનું સંચાલનું કરવું પડે
છે. તેઓ મોટા છતાં તેઓએ છેલ્લા
મનવાનું છે અને શેઠ હોવા છતાં સાકર
બચવાનું છે. બીજાના નામ ઉપર
બીજાનેસ ચલાવનું એ ન સાચતાં થઈ
શકે છે પણ તે હક્કજ છેવટનો છે
અને અરથ બીકણને સાક છે. જે તર
દમ સારજ થઈ ખેડા છે, જે શુરા
સત્યાગ્રહી છે તે નો બીજા વીગ્ધનાનામ
ઉપર લાઈએ-સ નહીં લેતાં પોતાનો ય વો
સાંકેલીદાત નુસ્તને સાંકે મરિયાદ મરણ કરી
દામની મેવાં કરશે એમ અમે ઉમેદ
રાખીએ છીએ. તેમાંજ મોટાછ છે, તેજ
ખરી શેઠાછ ને, ફેરીવાળાને કોઈએ કંઈ
કહેવાની તક આપી નવત એસ તો નજ
કહેવાય પણ તે સદ્ વેપારી પોતે પોતા
ની ફરજ જાનર અને સ્વાર્થ છેલ્લી પર
માન્ય કરે તો તેમને કદાં કહેવા જેવું
હોવાજ નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીની
નજર અત્યારે ટરાંસવાલના વેપારી ઉપર
છે. ફેરીવાળાઓએ સ્વતંત્ર રહી લડત
લડવાની છે, પણ કદાચ તેઓ પડે તો
તેમાં વેપારીનો પણ થોડા ઘણો હોય
મણ્ણશે. દિવસે દિવસે ટરાંસવાલનું કામ
બાનીક થતું જાય છે. અમે ખુદાની
પાસે મંગીએ છીએ કે તે વેપારી ફેરીવાળા
તેમ બીજા બધા હીંદીને સારી મતી આપે,
ચુસ્ત રાખે અને આ મહાભારત કામમાં
જે દુઃખ પડે તે ઉકાવવાની ક્ષમત આપે.

નાતાલના આકીના આગેવાનો

નાતાલની આગેવાનો જે દર્શનવાદ
 નહીં પોતાનું બધું દેશને ખાતર ફેંકી
 ખેડા છે તેવાને બાદ કરીને બાકી જે
 રહ્યા તે હું કરે છે તે સદુ હોઈ
 માણવા માગશે. અમારો જોહાનસનનનો
 બબરૂશી નાતાલની ઉપર ગણાલ રાખે

દરશનવાલની લગતમાં મદદ કરવા દરેક દક્ષિણ આફ્રીકાના દીંદી અંગ્રેજ છે. નાતાલની એવડી ફરજ યહ પડી છે. છતાં પાછળ રહેલા આંગ્રેગો પોતાની ફરજ પૂરતી નથી બળવતા એમ અમારે દિલગીરી પુરવક કહેવું પડે છે. તેમાં આપણને બચાને નીચું જોવું રહ્યું છે. આંગ્રેગોનાની પ્રલેષી ફરજ તો એ છે કે કોંગરેસના ફંડની તપચારી કરવી. કોંગરેસ ની પાસે નાણાં ખુદી પડ્યાં છે. ફરજ છે. મી. રોબીનસનનું બીલ સટકી રહ્યું છે. જ્યારે નાતાલના દીંદા જેલ જશે ત્યારે તાર કરવાની કોંગ્રેસની ફરજ યહ પડશે તેનું શું થવાનું છે. પંચા ક્યાંથી કહાડશે ? દરશનવાલમાં જોવી દીંદીનાં બાલ અમ્યાં બુખે મરશે તો કોંગરેસ શું મદદ નહીં કરે ? કરશે તો ક્યાંથી કરશે ?

ਬਲੀ ਪੈਸਾ ਉਧਰਾਈਆਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਅਤੇ
 ਯੁਧੀ. ਬਲੀ ਪੈਸਾ ਆਂਗੀ ਪਈ, ਆਮ
 ਮੋਟਾਂ ਮੰਝੇਨੇ ਫਾਰਕਾਰ ਆਯੋ ਨਈਂ.

મેનલાઇનનો ફાઇટનો અર્થ આપ્યા
કરે છે. આ વિષે મેનલાઇનના આગેવાનો
વતી મી. મદમદ હજારાદીમ તથા મી.
ખરસાણી વોકસરરદ જેલમાં મી. દાઉદ
મદમદ વિગેરેને મળી આપ્યા હતા.
ચાકસ મદ મયા જેલુ હણુ. છતાં પાણુ
બધું ઉલટી ગયું જણાય છે. મેન
લાઇનના આગેવાન દોદીની દેખીની દુરબ
છે કે તેઓએ અત્યારે તકરાર ઉઠાવવાને
બદલે પક્ષસાની મદદ કરવી જોઈએ. જો
તેઓ સમજી શકે તો સીધી વાત તો એ
છે કે તેઓની જ માગણી છે તે તો મળી
શકે તેવી બસકે મળેલ જેવી છે. તેઓ
માને છે કે કમીટીમાં મેનલાઇનના પુષ્કળ
માણસોને આવવાનો હક મળવો જોઈએ.
આ તો દુબેશાં હક રહ્યોજ છે. છતાં તે
હક પોતાનો બરોબર જળવાય તેટલા
સારે કબુલત સમજી શકે છે. ખીજી તકરાર
એ છે કે પા. રપ હપરાંનના ખરબમાં
તેઓની સંમતી જોઈએ. આ નજીવી
બાબત છે તોપણ કોંગ્રેસ તેવો કરાવ
કરી શકે છે. મેનલાઇનવાળાએ સમજવું
જોઈએ કે આ બધા હકો મેળવવા તે
ખીનનું કામ નથી, પોતાનું છે. કોંગ્રેસ
તેમાં ના પાડી શકતીજ નથી. પણ તેવા
કારણસર આખું ઉધરાણું અડકાવવું
એ જરાએ શોભે તેમ નથી. અમને
ઉમેદ છે કે મેનલાઇનવાળા પોતાની દુરબ

હિંદ પ્રકાશ

હિંદી કામ દરોસવાસમાં સ્ત્રી સ્ત્રી છે તેમાં હિંદ પ્રકાશ સમાજોએ છે એ દરેક હિંદીએ સમજવા જેવું ને સોખમ જેવું છે. પણ તે પ્રકાશ જેમ કેમ આવે હિંદીઓ દયાળુ રહેશે, પોતાની આખર નહીં સમજે અને સારકમાં દુષ્ટા રહેશે ને પછી હિંદ પ્રકાશ એમ કહશે એ હાંસ આશ્વાસનું નથી. ઇચ્છા એ વરદની છે. ઇચ્છા ન કરીએ ત્યાં સુધી હમ નથી થવું પણ ઇચ્છામાંજ ખડું આવી ગયું એમ સમજીએ તો હિંદમાં ને અહીં અપારજન રહેશે. માણસો ઠીકર ખાવ છે, મરે છે, આખડે છે, પોતાની નજરે જુએ છે કે લાખો માણસો ધરતીકંપમાં કે જુગમરામાં મરી જાય છે, તોપણ માની લેવ છે કે પોતાને તો અમરપટે છે. એમ માની દાનશે ધનીંગ ઉમાં કરે છે. ખેડે આપર અડાવે છે ને પછસાની પ્રુછ એકી કરતા અંતેક સાદસ કરે છે, અનેક દુખ ઉઠાવે છે. એમ કરતા પોતાનો સ્વાસ્થ સાધતાં પણ પોતાના દેશની અબાદી ઇન્ક છે. તે આપદી ક્યાંથી આવે?

ત્યારે હિંદના પ્રકાશ દરોસવાસના હિંદી મારફતે કેમ આવે? તે તો એકજ રીતે. તે એ કે હિંદી જરજા રહે તેણે અંત તત્ત્વ જુગનું એટલે પદ્મો ગમાવે, જોડ જવું, મનુરી કરવી, જુગે મનુ. આખખા ખાવા ને ફાંસીએ પણ ચડતુ રહે ચરેતા કંઈ એમ નથી કહી શકતા કે 'અમે તો માત્ર તીરકામાં સારી, અમે તો એક ગોળીતો પા ળીતશું. તેને તો શતરૂની ચરત તેની ચરત છે, તીરનો પા ને પેમ પેમનો પા તેને સરખેજ દોષ. તેણે તો મરવા કાં મરવાની સવારી ફરી છે. આથી પીજુ પરીણામ તેને હોયજ નહીં. આણું ને કરી રહે તેજ લગપહ્યા. બાપી તો ચોથા. જેનર માં ઉભા કરેલા આડીયા પણ કેટલેક દરરજે મદદમાર થાય છે પણ તેને કોઈ માણસની ઉપમા નથી આપવું. તેમજ કોઓ અમુક દદ સુધી લગપાની ચરત ફરે' તે માત્ર આડીયાણ સમજવા લેજાયે. ત્યારે દરોસવાસમાં એવા નર છે કે નહીં કે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે સરણ તરક લગશે? જરાબ તો તુરત આવે છે કે એવા જુરા વધ્યા પડ્યા છે. દાનરે જેણે સેન આપાં છે, જાવણા ક્યાં છે તે કંઈ પોતા કે કોય પાલ નથી. તેમાં

ના વળુ તો જાણે નહીં અને કહી શકીએ ક્યાં છે ને દરોસવાસમાં મરન તક લાગતો પડ્યા છે તો પછી તેઓ દાન મરજા કરવામાં પણ જુગની શકશે જેને સવ્યાની તત્ત્વર છે તેને બીજાં દરોસવાસની વળુ પડતાર નહીં. તે તક વર બધી જગ્યાએ કામ લાગવાની છે. જાતેસની તત્ત્વર તુરી કરે તેનાં ખાંડ પડી રહે સવ્યાની તત્ત્વરને તેને દેવ કાચેજ નહીં.

આવા મહાન કવેનો વિચાર કરીને દરેક હિંદી સંપુરણ બળ કરશે એવી અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ.

હિંદુ મુસલમાન વચે ખંડ

કલકત્તામાં હિંદુ અને મુસલમાન સ્ત્રી મુખા એક તાર રહેતા આહી આખા છે. એમ કહેવાય છે કે તેમાં કેટલાક માણસો માર્યા ગયા. કેટલાક હિંદુએ મરજદ ઉપર દલ્લા કર્યા તેથી મુસલમાનો અડગાવા તેઓએ સામે દલ્લા કર્યા સર કરી કરકર વચમાં આણું. અને કમરોડ વળુ પડ્યા નથી એમ તાર ઉપરથી જણાય છે આ તારમાં ખડ ખોડું રું છે તે આપણે કાઢી જાણી શકતા નથી. એટલું તો કામે છે કે આ જથ્થાનું કારણ કોઈ પણ ગોરા અમલદાર છે. હિંદુ મુસલમાનને લગપાણું રહે તેણું કાંઈ કારણ જવામાં આવતુ નથી. અને કોમ વચે તત્ત્વર ઘવામાં અમલદારનો લાજ છે એમ તેઓ દુહી જુદીથી સમજે છે આ વખતે હિંદુસ્તાનમાં મામલો એક ગંભીર છે કે જે અને કોમ લડી મરે તો સરકાર નીમિત્ત રહી એથી શકે એમ પણ અમલદાર માને છે. આ વખતે બહાર રહેના હિંદીઓની રી કરજ છે એ વિચારવા જેવું છે. અમને ચોકસ જણાય છે કે આપણું હિંદુ દેશને કે મુસલમાન દેશને પણ કોઈના પક્ષ પંચવા નો નથી. ત્રીજા માણસે આપણને કહ્યો કરાવેલો છે એમ સમજ આપણી વચે દેશમાં વિરોધ ખાવ છે તેથી હિંદીયાર રહેવાનું અને ખુદા અંધવા તો બધરની પામે મરજદોમાં કે હલેશમાં માંગવાનું કે 'અમારી વચે ને તરકાર હિંદુસ્તાનમાં પડી પડીમાં થયા કરે છે તો નાચ થાય થાય કરામાંજ હિંદુસ્તાનનું કલ્યાણ છે' એમ અમને ખોલી છે કે દરેક રહેશાલિયાની હિંદી માનશે

આપણે જે શાતામદની લગત સ્ત્રી રદવા છે તે જગજગ દરેક સવાલેમાં વાપરી શકાય છે અને કોમ કોમની વચે કાંઈ તરકાર હોંડે તેમાં પણ તે હથીઆરથી આપણે સ્ત્રી શકીએ છીએ એમ સમજ આપણે નીમિત્ત રહેવાનું છે.

વાંકુવરના હિંદી.

કેનેડામાં વાંકુવરના હિંદી મજાજુની બધું બતાવી રદવા જણાય છે. તેઓને તાવવાળા દેશમાં કહી મુકવાની બળા ત્યાંની સરકારે રમી તેમાં તેઓ ફસાયા નહીં. અને દરે જરીનીશ હોંડુસમાં જવાને બદલે તેઓ વાંકુવરમાં રહેવાના છે તેઓની વતી હે દુસસ મુકક લેવા એ હિંદી ગયા દતા તેઓએ જણાવ્યું કે હોંડુસમાં હિંદી રહી નહીં શકે. ખેડો રિપોર્ટ આપે નો લાંબ આપવાનું તેમ ને કહેવામાં આવ્યું 'એમ' તેઓ કહે છે પણ તેઓએ લાંબની દરકાર નહીં કરી. પોતાના બાજબીના કિતાની ઉપરજ નજર રાખી. આ બન્ને હિંદીને શાગારી ઘટે છે. વાંકુવરના હિંદી જેવા તેવા નથી. તેને બીજો લાખલો વળી કાલ અમારે કાલ આવ્યો છે. ત્યાંના જાપામાંથી જોવામાં આવે છે કે પ્રેફેસર તેજમાલકોંગ જે ત્યાં વસે છે ને જેણે એમ. એ. ની પરીક્ષા પસાર કરી છે તેણે દાનરે રીખ અને બીજા હિંદી આગળ લાવણ કર્યું તેમાં જણાવ્યું કે:—

તાર જે લગત હિંદુસ્તાનમાં આવી રહી છે તેમાં હિંદુસ્તાન કાયદેસર લગત લેશે. પણ ને તેથી ન્યાય નહિ મળે' તો હિંદુસ્તાનમાં એક એવો હિંદી જામશે કે જે હવિયાર કરી લોકોને દાર ગોળની લકાઇમાં દોરવશે. હિંદુસ્તાનમાં ગોરા અમલદારોના તાથમાં અનહદ સતા આપવામાં આવે છે તેથી કેટલાક ગોરા એવા વગવા છે કે તેઓ લોકોને બીજા કુલ સમજતા નથી. રીખ પ્રગતી આંખ ખુલતી જાય છે, તેઓ સમજવા લાગ્યા છે. હિંદુસ્તાન ન્યાય માંગે છે. મી. કર્નોયલામ કેટલાક વરત પદેતાં છતીદાસમાં લખી ગયા છે કે અગર છગ્ગાં છત્તલાક નહીં આપે તો હિંદુ સ્તાનમાં એક એવો હિંદી ચેનો બનેશે કે જે જણ સર કરશે. ગેરજવાણ ઉપર કેટલેક શત્યતા પામે નથી નથી શક્યો.

શીનીકસની નિશાળ

આ નિશાળ ખાતન અને લખવા અને અક્ષરોમાં કસાયે કરી ગયા હતા. હવે નીચે પ્રમાણે ખચર આપી શકીએ છીએ.

ખાવાની સગવડ

શીનીકસમાં કામ કરનારામાંથી કેટલાક જેઓ ખટકા સહીત રહેનારા છે તેઓ પોતાના ઘરમાં ખાવાને સાડ આઠ છોકરા સુધી લઈ શકે તેમ છે. વિચાર એવો છે કે જે છોકરાઓને લેવામાં આવે તેઓને પોતાનાજ છોકરાની માફક રાખવામાં આવે. આવો રીવાજ હિંદુસ્તાનમાં પ્રચલિત ચાલતો હતો તે હરી પાછો અને તેટલી રીતે દાખલ કરવો. છોકરાઓને દાખલ કરવામાં શરત માત્ર એટલી કે તેની તંદુરસ્તિ સારી હોવી જોઈએ. અને તે જનના હિંદી હશે તેને રાખવામાં આવશે. ખાવા પીવામાં કશો ખેડ રાખવામાં નહીં આવે. છોકરાઓને સાડ ખોરાક જે રહેનાર ખાય છે તેજ કેટલાક ફરાર સહીત મળશે એટલે કે નીચે પ્રમાણે.

અરધી ખાટલી દુધ એ આડસ લી. આટો, મીઠીમીઠ, દળ, ચાવડ, વીંગો મેવા, લીલોતરી, શકર, રોટી, નડસ (મુખ્યત્વે મગફળી.)

ઉપર પ્રમાણે ખોરાક નિયમસર અને છોકરાઓને અનુકૂળ આવે તેમ ઓળખામાં ઓછો તથા વખત અને વધારેમાં વધારે માર વખત દેવામાં આવશે આમનો કશો ખોરાક કમ વખતે દેવો ને આપણા સાધારણ નીચમ પ્રમાણે અથવા તો અનુભવે વધારે સરસ હશે તે પ્રમાણે કરાય વ.માં આવશે

આ ખોરાકમાં આ કોરી કે કોકોનો સમાવેશ નથી થતો. અમારા જાન તથા અનુભવ પ્રમાણે અને માનીએ છીએ કે ચાદ વિગેરે મોટા માણસોને પણ તુક સાનકારક છે પણ બાળકોને તો વિશેષ કરીને. કેટલાક કાકતરો એમ માને છે કે ચાદ વિગેરે દાખલ થવાથી લોહમાં દરદ વધ્યા છે.

વળી ચાદ, કોકો અને કોરી તે સાધારણ રીતે મુઠામીમાં કામ કરતા મજૂરો પાં પેલા થાય છે. જેમકે તાલાસમાં ગીરમીટીયા કામ કરે છે ને તેઓ કોરી તથા આ વાપે છે. કોકો કાંગોમાં ચાવ છે ને ત્યાં તો ગીરમીટીયા કાકરાઓ પાસે કામ લેવામાં જીવન કરવામાં આવે છે

તેની હદ નથી. અને જાણીએ છીએ કે મુઠામી મજૂરોની સહર પણ વળે માગે પેલા થાય છે. આ બધું ખારીકી થી તપાસી શકવું નથી જતાં ઉપલી તથા વસ્તુઓ એવી વપરાય તેમ સારે એવો અમારો ખાસ અભિપ્રાય છે.

વળી હિંદુસ્તાનમાં ત્યારે આપણે સ્વ દેશીને જુરસો ધરાવીએ છીએ ત્યારે આ તથા વસ્તુને બહુ - કરીને તબવી એ વધારે ઠીક મળવા જેવું છે. આ દલીલો ખાસ ચાદ વિગેરેની સામે આ જગ્યાએ આપવાની જરૂર નથી. છોકરાઓને તેની જરૂર નથી એટલું કહેવું જાસ છે.

ખાધા ખરચ

ખાવાનું ખરચ ઓળખામાં ઓછું એક શીની દર માસે થાય છે એમ અને એમને છીએ. તે માં હળ મત વિગેરેનો સમાવેશ થઈ જાય છે. સુકા ખોરાકની કિમતજ એક પાઉંસ થાય છે. કપડાં ધોવાની એક શીર્ડીમ જૂડી મળી છે. હળમત વિગેરેનું અને નોખું મળ્યું નથી કેમકે શીનીકસમાં તે કામ વળે જાયે દાથેદાથ થાય એટલે ખરચ નથી કરવું પડતું.

રહેવાનું

જેમ ખાવાનું ઉપર પ્રમાણે જનશે તેમ રહેવાનું નહીં અને. તેટલી જગ્યા બધા એવી નથી ને ઘરોમાં બાળકોનો જોડાવે તેવો સમાવેશ થાય તેમ નથી. એટલે છોકરાઓને એકજ જગ્યાએ રહેવાને સારૂ ખર બાંધવાની જરૂર પડશે. તે બાંધવા પહેલાં અને છોકરાઓને લઈ શકીએ તેવી રિયલિટી જોવામાં નથી આવતી. દાખલ થનાર છોકરા વચ્ચે ને જ્યાં તેઓ ખાશે ત્યાં દાલ રહેલા છોકરા વચ્ચે તકાવત નથી એમ ખતાવવા તે દાલ રહે તારા છોકરાને પણ દાખલ થનારની સાથે સુવાડવાનો પ્રસાદો રાખશે છે. એટલે લગભગ વીસ છોકરા સુમ શકે તેવું ઘર બાંધવાની જરૂર છે. તે ઘર બાંધવા સાડ તથા છોકરાઓને નવાના વિગેરેની સગવડને સાડ દાંડ લેવાને તથા બાંધ કામ કરવા સડ અને પાઉંસ ૨૦૦૦નું ખરચ જણીએ છીએ. તેટલું ખરચ દાલ જેઓ પોતાના છોકરાને મોકલવા માગે છે તેઓ પુરું પાડે ત્યારે છોકરાઓની સગવડ થઈ શકે. આ ખરચનો અડસરો અને આન્ટ્રીટેક મી. ફેલનએક તથા દેશી મિસ્ત્રીની સાથે બેશા કદાચે છે. તે મકાનનું પૂણીપણું જેઓ પેલા આપશે તેઓનું રહેશે તેમાં એટલી શરત કે જ્યાં સુધી નિશાળ ચાલે ત્યાં સુધી

તેઓનો લક ટંક નહીં રહે. તે નિશાળ પડી જાયે તો તે મકાન પેલા આપનાર ઉઠાવી લઈ જઈ શકે છે. ને પછલા મા તો જે માળાપો તરવાર છે તેઓ મોકલે અથવા તો તેઓએ ઉઠવાની મોકલવા ઘટે છે. જેઓ તેમાં પછલા આપશે તે સારવજનીક કામમાં આપશે એમ સમજવાનું છે. શીનીકસમાં રહે તારા અત્યારે કામમાં એટલા બધા મુઠાયા છે કે તેઓનાથી અત્યારે ઉચ રાખું કરવાનો પ્રયાસ થઈ શકે એવું નથી.

પેશાક

કમેશાં છોકરાઓનો પેશાક એક જાતનો રાખવાથી વધારે સગવડ રહે છે. અમારા વિચાર પ્રમાણે નીચે પ્રમાણે કપડાંની જરૂર છે.

૧ વાળનો ખસ	...	શી. ૧-૬
૩ અરધી ધ્રુવર	...	" ૬-૦
૩ પેરજી	...	" ૬-૦
૪ ચડી	...	" ૪-૦
૨ સેંકલ બેડાની બેડી	...	" ૨-૦
૧ ધુપ દોષી	...	" ૨-૦
૨ રાખના પેરસ	...	" ૬-૦
૨ દુધાસ	...	" ૨-૦
૨ દાથ મુજાના નેપડાન	...	" ૧-૦
૧ ખીસવા રમાત	...	" ૧-૦

પા. ૧૦૩-૬

રોપી સડ પોતાની જાતને લગતી પહેરે. ઉપર જે ધુપદોષી લખેલ છે તે માત્ર તકમાં કામ કરવી વખતની છે. આ પ્રમાણે પેશાક પહેરાવવા કે નહીં તે માળાપોની મરજી પ્રમાણે છે. જે તેઓનો વિચાર તે ખરચમાં ન ઉતરવાનો અથવા છોકરાઓને તેટલી સાદાશ ન શીખવવાનો હેતુ તો છોકરા અને ઉપર પ્રમાણે પેશાકનો વિચાર કરી એક નાની પેટી કે પાટાટમાં સમાવ મોકલવો. અમારી સલાહ એવી છે કે છોકરાઓની સાથે કંઈ ન મોકલવું ને અમને પા. ૧૦૩-૬ આપવા તથા ઉપર પ્રમાણે પેશાક બનાવી પહેરાવવાની જરૂર વાનગી આપવી. ઉપરનો પેશાક જે એક વસ્તુ છે.

સુવાનું

સુવાને સાડ ખટકા પાપરવાનો અથવા છોકરાં નથી. પણ જેઓમાં જરૂરના રાખરવામાં આવે છે તેની સલાહ કરવી. આ વધારે સુવાડની જરૂરનારો જેવા જણાય છે. છોકરાઓની મરજી આપવા

ને બદલે કમળ ઉપર સુવાડા એ વધારે આરોગ્ય મળીએ છીએ. પણ આ બાબતમાં માખાપોની મરજી મુજબ ફેરફાર એમ કરીશું. અમારા વિચાર પ્રમાણે છોકરાઓને નીચે મુજબ વસ્તુ જોઈશે.

કમળ	શી. ૧૦
૧ તકીયો	૧
૪ ચદર	૪
૧ તકીયાના ચલેક	૧

શી. ૧૬

આ પ્રમણે સામાન માખાપ મોકલી શકે છે અથવા એમ તે પ્રમણે ખરીદવા તકવાર છીએ. પેલાક અને કમળ વિગેરેનું ખરચ માખાપોની મુનસફી ઉપર રાખતાં હિસાબ એ આપમે ક્રે માખાપને દર માસે એક ગીનીનું ખરચ પડશે. છોકરા દીક એક પાંડા દાખલ થવાની શી રાખવાની છે. તે શી છોકરા એને સાદ જોઈતી ચોપડીઓ લેવાને ખાતર છે. તેવલીજ ચોપડી લેવાશે એવો નિયમ નથી. પણ પરચુરથ ખરચ નિશાળમાં પણ છોકરાઓને ખાતર રહે છે તે આપવું. આગળ વધેલા છોકરાઓને સાર જરૂર જણાતી ચોપડીઓ માખાપે લેવી જોઈશે.

શિક્ષકો

ઉપરના લખાણ ઉપરથી જોવામાં આવશે કે એમ કંઈ મસીક શી નથી રાખી. તેમ કરી શકાએ છીએ તેનું કારણ માત્ર એ છે કે શિક્ષકોની આકૃષ્ટિકા પ્રેસમાંથી જે મળે તેમાંથી થાય છે. તે પ્રેસની રગથી દરેક શિક્ષક અમુક વખત આવે છે. હાલ રકુલ ખોડ પણ રાખી છે તેમાં શિક્ષકોની પધ્ધતિ વિગેરેના વિચાર થયા કરશે. શાખવનારાઓમાં મી. પરનાતમદાસ દેસાઈ (પ્રીનસીપાલ) મી. વેસ્ટ, મી. કોર ડીસ મીસ વેસ્ટ વીગેરે છે.

બાબુતર

આ નિશાળનો મુખ્ય હેતુ છોકરાઓનું આરિત્ર વધારવાનો છે. એમ કહેવાય છે કે અંક શિક્ષણ એ છે કે છોકરાઓ શીખતાં શીખે. એટલે કે તેઓને જ્ઞાન મેળવવાની રૂચી (મરજી) થાય. હવે જ્ઞાન તો ધણા પ્રકારનું હોય. કેટલુંક તુલસાનકારક હોય છે. ત્યારે જે છોકરા એવું આરિત્ર ન બંધાય તો છોકરાઓ ઉધું જ્ઞાન શીખે. શિક્ષણ જેમ તેમ અપાયાથીજ આપણે જોઈએ છીએ કે કેલાક માલિક માત્ર છે તે કેલાક માત્ર જોઈએ હોવા જતાં બહેલીમાં મળે છે. એટલે છોકરાઓની નીતિ ૨૨ થયા માં મદદ કરવી એ વ્યા નિશાળના મુખ્ય હેતુ છે. હેતુનું પરિણામ મી. દસન મંચિ તથા મી. રવિનંદ્રમાં જોવામાં આવે છે. મી. દસનમંચિ વિલંબિતમાં જઈ રહી કરી રહ્યા છે તેનો અ્યામ કંઈક આપણને આવી શકે છે. મી. રવિનંદ્ર આજ દેશને ખાતર જેક મોગવી રહ્યા છે. આ બંને શીનીકસની નિશાળમાંથી મળેલા છે.

છોકરાઓને તેઓની પોતીકી જુવાન એટલે જુનરાતી અથવા દીંદી ને જનશે તો તામીલ તથા ઇંગ્રેજી, અંગ્રેજી, ઇતિહાસ, જુગોળ, ગ્રાડોનું જ્ઞાન, તથા કુદરતી જ્ઞાન શીખવવામાં આવશે. વધેલા છોકરાને બીજગણિત તથા ભૂમિતિ પણ શીખવાશે. મેટરીકુલેશન સુધી તકવાર થઈ શકે એમ શણતરી છે. ધર્મ શિક્ષણને સાર માખાપ મરજીમાં આવે તે ધરમ જ્ઞાને મોકલી શકે છે. હાંફુ છોકરાઓને હાંફુ માખાપની મરજી દરો તે પ્રમાણે હાંફુ ધરમના મુજાતવો શીખવવામાં આવશે. ખ્રિસ્તિ દીંદીને ખ્રિસ્તિ ધરમના તત્ત્વો મી. વેસ્ટ તથા મી. કોરડીક ધીઓસોરીના શિક્ષણને અવસર્ખીને આવશે. મુસલમાની ધરમ ના છોકરાઓને સાર જે કાંઈ મોલવીની મોહવણ થઈ શકે તો એમ કરવા માગીએ છીએ. મુસલમાની છોકરાઓને જુમાને દીવસે ડરખન જવાની છુટ આપવામાં આવશે. અમે માનીએ છીએ કે દર દાઈ પણ પ્રગતી કેળવણી ધરમ કેળવણી વિના નકામી છે એટલે જે ધરમ ના માખાપો હોય તેમણે પોતાના છોકરા એને ધરમની તેમજ દુનવી કેળવણી બંને સાથે આપવાની ફરજ છે. હાંફુ વિચાર કરતાં માલમ પડશે કે જેને આપણે દુનવી કેળવણી કહીએ છીએ તે પણ ધરમને દદ કરવાનીજ કેળવણી છે. એ હેતુ વિનાની કેળવણી ધણી વેળા તુલસાનકારક માનીએ છીએ.

છોકરાઓને તેઓની પોતીકી જુવાન એટલે જુનરાતી અથવા દીંદી ને જનશે તો તામીલ તથા ઇંગ્રેજી, અંગ્રેજી, ઇતિહાસ, જુગોળ, ગ્રાડોનું જ્ઞાન, તથા કુદરતી જ્ઞાન શીખવવામાં આવશે. વધેલા છોકરાને બીજગણિત તથા ભૂમિતિ પણ શીખવાશે. મેટરીકુલેશન સુધી તકવાર થઈ શકે એમ શણતરી છે.

ધર્મ શિક્ષણને સાર માખાપ મરજીમાં આવે તે ધરમ જ્ઞાને મોકલી શકે છે. હાંફુ છોકરાઓને હાંફુ માખાપની મરજી દરો તે પ્રમાણે હાંફુ ધરમના મુજાતવો શીખવવામાં આવશે. ખ્રિસ્તિ દીંદીને ખ્રિસ્તિ ધરમના તત્ત્વો મી. વેસ્ટ તથા મી. કોરડીક ધીઓસોરીના શિક્ષણને અવસર્ખીને આવશે. મુસલમાની ધરમ ના છોકરાઓને સાર જે કાંઈ મોલવીની મોહવણ થઈ શકે તો એમ કરવા માગીએ છીએ. મુસલમાની છોકરાઓને જુમાને દીવસે ડરખન જવાની છુટ આપવામાં આવશે. અમે માનીએ છીએ કે દર દાઈ પણ પ્રગતી કેળવણી ધરમ કેળવણી વિના નકામી છે એટલે જે ધરમ ના માખાપો હોય તેમણે પોતાના છોકરા એને ધરમની તેમજ દુનવી કેળવણી બંને સાથે આપવાની ફરજ છે. હાંફુ વિચાર કરતાં માલમ પડશે કે જેને આપણે દુનવી કેળવણી કહીએ છીએ તે પણ ધરમને દદ કરવાનીજ કેળવણી છે. એ હેતુ વિનાની કેળવણી ધણી વેળા તુલસાનકારક માનીએ છીએ.

છોકરાઓને હાંફુ ઉપર પ્રીતિ કરાવવા અને તેઓને રવદેશાળામાંથી ચત્રમાં મદદ કરવાને સાર હાંફુતાનનો પ્રાચીન અને અર્વાચિન ઇતિહાસ શીખવવામાં આવશે.

આ ઉપરાંત કંઈ ખબર આપવા જેવું રહેતું નથી. અમે હમેશાં રાખીએ છીએ કે જેઓ પોતાના છોકરા ને મોકલવા છુટ છે તે મોકલશે. મકાન ની હરકત છે તે દુર કરવાની માખાપોની ફરજ છે. નિશાળનો રિપેર અને ખરચ વિગેરે વિષયમત્ર બહાર પાડવામાં આવશે જે જમાવવાની જરૂર હોય તરીકે

હાયરમેડ સ્કુલ

હાયરમેડ હાઈસ્કૂલ રકુલ તેમજ બીજી સરકારી નિશાળોમાંથી થીમે થીમે હાંફુ છોકરાઓને કહાડી મુકવા એવી સરકારની ચોખી દાનત છે. આનો કયાય આપણી પોતાની નિશાળ વડે છે એવો એમ જતાવા થયા છીએ ને શીનીકસની નિશાળના સંખ્યામાં તે કહી જતાવીએ છીએ. તોપણ સરકારની સામે થવું એ તો જરૂરનું છે. સરકારની સામે થવાના અનં ન્યાય લેવાના એ રસ્તા છે. એક તો ન્યાયની અદાલતો ની વાટે અને બીજી અરજ વીગેરે કરીને. ન્યાયની અદાલત વાટે આપણને રસ્તો છે કે નહીં તે પુરા અબ્બાસ પીના કહી શકાય નહીં. એક વખતે અરજ કરી તેનું પ્રાંત કારદે કાઢી નાખી તે ઉપરથી ખાસ અનુમત્ત ખાંથી શકાવું નથી. એટલે કેલ સારા વર્ણવતા અબ્બાસ કહાને તેની સલાહ પડે તો હાયરમેડ સ્કુલ વડે છે. તેમ ન બની શકે તો અરજ વગેરે કરવાં જોઈએ. વડી સરકાર સુધી જવું જોઈએ. પણ તે બધું કરવાની પાછળ આપણને જોર તો જોઈએજ તે જોર સત્યાગરહથી અજમાવી શકાય છે. એ કેમ બની શકે તેનો વિચાર આ જગ્યાએ કરવાની જરૂર નથી. આગળ ઉપર તે વીવેચન કરી શકાશે. દરમિયાન ઉપર પ્રમાણે ઉપાયો બનતી ઉતાવળે આવે વાનોએ લેવાની જરૂર છે.

ખબરપત્ર

દરખન

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

જેસીને બયાદન

કોંગ્રેસના જોઈટ સેક્રેટરી મી. કાઠા એસમાને મી. કાઉદ મહમદ તથા મી. માંધીને જુમાને કહાડે જમવાનું મજન આપ્યું હતું. તે વખતે બીસેક સાહુસો દાબર હશે તેમાં મી. અબ્દુલ કાદર મી. અબ્દુલા હાજ આદમ, મી. મોહવી ફતેહ મહમદ તથા રયામી શ્રી સંકરાનંદ પણ હતા.

કોંગ્રેસની બીલીંગ

ખાણા બાદ સહુ કોંગ્રેસની બીલીંગમાં ગયા. બીલીંગ બંને જોઈએને મળવા તથા તેમને શાંતિપૂર્ણ થઈ જતી હાલ

લમળમ બરાણ મળે હતો. મી. અબ્દુલ દુલ હાદર ખુરશીએ દયા. મી. મોલવી હાલ મહમદ તથા સ્વામી શ્રી સંકરાનંદ છ પણ આંખ્યા હતા. મી. દાઉદ મહમદ તથા મી. ગાંધીએ દરંસવાલની સ્થિતિને હેવાલ સંભળાવ્યો. ત્યાર પછી રત્નામી છ યોદ્ધા બેઠ્યા. મી. અબ્દુલ હાલ આલમે બાપલુ કર્યું. મી. શેખ મહેતાએ તીમેનું કાવ્ય ગાયું અને મી. માયતના દીકરાએ મી. મોલવી અહમદ ખુખતારની બેતો સંભળાવી. મી. હાસમ જુમા બેઠ્યા તેમજ મી. દાદા બોસમાન. ત્યારબાદ મી. ટી. જ. બરખાસત યમ્.

લક્ષ્મી કાવ્ય

હાલુમ જેવો દુર્ભિતવાળો,
રસતમ યથો યતારો;
બોજ રાજ રાજના જેવો,
બવસાગર તરનારો. હાલમ.
દુઃખ દાવાળ જેવા ખાતે,
ગયો જેલમાં ચાલી બતે;
કસ્ટી કરતો બને હાથે,
રસતમ નહીં ડરનારો. હાલમ.
તાળે દાખલો આપું એવો,
નાદીરશા કામાના જેવો;
કામને ખાતર સોદા બેઠો,
સેવક શેક વિચારો. હાલમ.
સોરાબજી સાપુરજી જેવા,
બહુ થોડા ચાયા છે એના;
તજી વખત જેલમાં ગયા હવા,
દોષ નથી ખસનારો. હાલમ.
થંખી નાપકુ હીંદો દીંગ,
ખરો લડતમાં જુગ જુગ જીવો;
એ પણ દાખલો ખાનમાં લીધો,
હરીફ હંફાવનારો. હાલમ.
એમ. સી. આંબલીઆ શુરવીર શુરા,
નીમાજ રાજ રાખે પુરા;
જેલમાં તાજુજ જેલર ગોરા,
બંદગીનો કરનારો. હાલમ.
તાળે ક્યામત તક કાલમ ગાદી,
રહે હીંદની ચાહો આપાદી;
દાઉદ મહમદની મુખતારકીયાદી,
કેમજી બહુ ચાલતારો. હાલમ.
ભારે કાપી દાઉદ ફેડે,
બલે બંબ લીધો માને પેટે;
બાઈ બોલ્યું હેતે હેતે,
જેલ દરવાજા ઉપાડો. હાલમ.
હોંદી બાપલો ખરા લડે છે,
વેંદએ તેવી મદદ કરે છે;
રંજમાં શુરા યદને પડે છે,
નથી કાઠ લીધાકારો. હાલમ.
આવે કાપલે કાઠ રાખશો,
સ્થાવર રાજમાણું વાંચશો;

એમાં આપણો કહો વાંક શો,
કરે તેવું બરનારો. હાલમ.
કામને ખાતર પથ્થર તોડે,
જે ફરતાતા ગાડી ધોડે;
તેજ છતરો વહેલા મોડે,
ખુદા સદાય ધનારો. હાલમ.
ખુદાને ત્યાં ધનસાદ ખરો છે,
એજ બરસે હોંદી લડે છે;
કામ હમેશાં નુવા કરે છે,
મહેતાજી રાતને દહાડો. હાલમ.

વોકસરરેટ

[અમારા ખાસપ્રતીનીથી તરફથી.]

મી. સાપુરજી રાંદેરીઆ

મી. સાપુરજી જીવનજી રાંદેરીઆનો તથા મેસરસ એન. બોપાલ, વી. એસ. પીલે, ઉમરજી સાલેજ, પી. નારાસેન, ડારાસામી ચેટી, સી. કે. નામકુ, આરનાસેલમ પડી આચી, હરીલાલ ગાંધી, વી. યુરંજન પડીઆચી, એ. આર. પડીઆચી, એમ. રામસામી, એસ. એમ. નામકુ, એમ. કે. પીટર, અપુ ચેટી, એમ. મુનાયન, આર. કે. પડીઆચી, નાનાલાલ દવે, રાજ કાન્સીસ, એસ. પી. નામકુ, વી. નામકુ, ડી. નામકુ, કનઇ. નામ કાન્સીસ, ટોગી. મારવી, એન્ટની સીતારામ અને કરવાની પીલેતા કેસો મી. ડી. વીલીઅરસની પાસે તા. પમી મંજળવારે પોકારવામાં આપ્યા હતા. મી. રાંદેરીઆનો કેસ પહેલો ચાલ્યો. મધ્ય તેમાં આપેલા જજમેટની સામે અપીલ નોંધાવાથી બાકીના કેસ તા. ૨૧ મી સુધી મુલતવી રહ્યા છે. મી. પોલક બંધાની વતી હાજર હતા. સારજંટ મેક ડુગલે સરકારની વતી જીયાની આપી તેમાં તેણે કલુલ કર્યું કે જે વોરંટથી મી. સાપુરજીને ડીપાર્ટ કરવામાં આવ્યા હતા તે વોરંટમાં તેને હાપાર કરવાની વાત હતી નહીં. માત્ર કોલેનીની હદ સુધી લઇ જવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી. તેણે વળી કલુલ કર્યું કે મી. સાપુરજી ને પકડવાનું કારણ માત્ર એજ હતું કે તેની ઉપર એવા હીંદીને દાખલ થતાં અટકાવવાનો કુકમ તેના ઉપરી અમલદારે આપેલો હતો. મી. સાપુરજીએ જીયાની આપી તેમાં તેણે બતાવ્યું કે પેતાની પાસે પીસ પ્રીજરવેશન ઓરડીન-સની પરમીટ હતી તે રદ થયેલી નહતી. તેનો વિચાર ૧૯૦૮ ના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર મળ્યો નહોતો તેથી જો કોઇપણ કાયદો કાઢ્યું પડે

તો તે ૧૯૦૮નો હોયો વેંદએ. વળી ૧૯૦૮ ના કાયદા પ્રમાણે કોઇપણ રજીસ્ટર નીમાયો નહતો. મી. પોલકે મી. સાપુરજી ની પરમીટ જોવાની અને મી. સાપુરજી કેળવણીની પરિક્ષા પસાર કરવાની આખત જીયાની આપી કેસ બંધ કર્યો. સારજંટ દલીલો ચાલી તેમાં મી. પોલકે બહુ અસર કારક બાપલુ કર્યું. અને બતાવી આપ્યું કે સરકારના કાયદા હમખડા રિનાના છે. પણ માજીસ્ટ્રેટે તો કેમ બાણે પહેલેથીજ વિચાર ન કર્યો હોય તેમ તેને ૨૫ થોડ નો હંડ અથવા બે માસની સખત મજુરી ની સખત કરી. મી. પોલકે તરતજ અપીલ ની નોટીસ આપી તેથી માજીસ્ટ્રેટે મી. સાપુરજીને પા. રખેનો જેલ દહાડ્યો. મી. સાપુરજીએ જેલથી છુટવાને બદલે જેલ માં જવાનું પસંદ કર્યું. અને હાલ તે છુટી રાંક છે તે છતાં જેલમાં ખીરાજી કામની સેવા કરે છે.

મી. કેસો માજીસ્ટ્રેટની સુચનાથી વગર મુદતે મુલતવી રહ્યા છે. મી. સાપુરજીની અપીલ જેવા લાવક થશે, આ વખતે અપીલ ન સંભળી શકાય એવી તકરાર સુપ્રીમ કોર્ટમાં ઉઠી રાંક તેમ નથી.

મી. દાઉદ મહમદ પસાર થયા

મી. દાઉદ મહમદ અહીંયા સોમવારની સવારે વેંદા-સખરગ ગયા મલ દરેનમાં પસાર થયા તેમને મળ્યા હીંદીઆ દાવર હતા, તેમજ માજીસ્ટ્રેટ તથા મી. બરજેસ હતા. માજીસ્ટ્રેટે પુછ્યું તમે શું એરેસ્ટ માં છો? મી. દાઉદ મહમદે કહ્યું હાજ. ભારે માજીસ્ટ્રેટે પુછ્યું તમારો કેસ બુધ વારે છે? તો કહ્યું હાજ. ભારે માજીસ્ટ્રેટે પેતાને બાપમે મા. દાઉદ મહમદને વગર રોકતે જવા આપ્યા. સારજંટ સાહેબ તો હાજર હતા પકડવાનું તે તેમનું કામ રહ્યું પણ ન પકડી શક્યા તેથી મોદું ગીધું ચડ્યું અને ચહેરા ઉપર નાઉમેદની કાંધા જેવામાં આવી.

છાંડાઓની રમત

સરકાર છાંડાઓની રમત રમી રહેલી જણાય છે. ઉપર દુ. નામ આપી ગયો તેમાંના ઘણાને જાડ વેંદએ એવા હતા કે દરંસવાલની હદ આવે એટલે છોડી દેવા. એ બધાને દરેનમાં લઇ જવામાં આવેલ. જે હીરકરીવ તેમને લઇ ગયેલો, તેણે ચાલતી દરેને દરંસવાલની હદ પૂરી થતા આવી એટલે હીંદીઆને કહ્યું, હવે તમને છોડી મુકું છું, શું હીંદી બરીમા થી બરખીને રોકી મો. બાણે પેતાનો જીવન સુખાવે કે પરાણે નાતાલની કદમાં પહેલેને

નાનાસમાં પહેલાંના કે તુરત નાનાસના
આશીસરે તેમને પકડ્યા. જેઓ પરિણામમાં
પસાર નહીં થયા. તેઓને પ્રોટીપીટર
હમીમટ ગળ્યા. તે બધાને ચારલસટાઉનના
માઈસ્ટરેટ પાસે બસ કર્યા અને માઈસ્ટરેટ
તેજ દલાડે કેસ ચલાવ્યો. એક દલાડાની
જેલ આપી અને તેજ વખતે તેઓને દલ
પાર કર્યા એટલે ટરાંસવાલ પાળા મોકલ્યા.
ટરાંસવાલમાં આવ્યા એટલે તેઓની ઉપર
પાછો કેસ કર્યો. એ કેસનું પરણુન હું
ઉપર આપી ગયો છું. આવી રમત રમાય
છે તેનાં પશુ સરકારની નબળાઈ અને
દલકાઈ છે. એ કેટલાક હોદી નથી બેસતા.
નકામો હર ખાધ પોતાની નબળાઈ બહાર
લાવે છે, અને કામદાને સરખું થાય છે.
એટલે બીજા સરકારને કેટલાક બીજા
હોદી મળ્યા છે એમજ કહી શકાય. આમ
જે બીજા હોય તેઓને ઉપર જણાવેલા
બલાદુર હોદીઓની બલાદુરીની નકલ કરવા
હું ભલામણ કરું છું. હોદી નકામા શાને
બી મરશે?

ઉપરના જે નામ હું આપી ગયો છું,
તેમાં ત્રણ તો ટરાંસવાલમાં જન્મેલા હોદી
છે અને એક, મી. નાનાલાલ દવે તેને
હીસ્ટરીઆનુ દરદ છે છતાં તેણે પાછો
પગ નથી ખર્ચો.

જેહાન્નમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

જેહાન્નમરગનો ડાયરી

મદરાસી કામ જ્યારે થયું સરસ કામ
બનવી રહી છે, તેકા મકમ છે અને
પોતાના કસમ ઉપર મુસ્તકામ રહેવા
નકા કરી રહ્યા છે ત્યારે લાળપુર અને
અલીપુર જંગલના મુસ્તકામ હેરી
લાળાઓ દળી પડવા લાગ્યા છે. તેમાંના
કેટલાક જેલ ભાગવી આવ્યા, માન ખાટયા
અને આવેલાનો આમળ કણુલ થયા હતા
કે તેઓ છેવટ સુધી લડવા તકપાર છે.
તે બધા ઉપર પાછો ફેરવી રજીસ્ટરની
રોપીઓ લાઇ લાઇસેન્સ લેવા માંગ્યા છે.
રુકરવરે આશરે ઉપરનામાંના વીસ
જાણીએ ફેરીનાં લાઇસેન્સ લીધાં. જ્યારે
ત્રણ કાનમીયા, એક કુકળું, બે કસ
લીયા, એક એપકાટ થમ્બેલામાંનો મદ
કસી એટલે એક મુજગાની હોદી બના
વેલો એટલાએ ફેરીના લાઇસેન્સ કલા
માં છે. આ કોઈને પીકેટાએ લખ્યા

સમજાવ્યા પશુ પત દરુન નહીં. કાઇ
એ તો જે પીકેટા ભાઇ ચાખા હરી
એકાવતા તેમને જાણ આપી અને હુન
કરી કાળ્યા હતા. આવા પશુ માણસો
પડ્યા છે.

સોમવારે ફક્ત પાંચક લાઇસેન્સ નીક
ળ્યા છે અને હવે લાઇસેન્સ નીકળવા
અથ રહેશે એમ કોઈમાં આવે છે.

પ્રોટીપીટર

ગયા રાત્રીવારે પીકેટાગ કરતાં અરવ
રુકવરમાંથી સાત મદરાસીઓ પાસે રજ
રટર માગેલ તે તહીં હેવાથી બધાને
પકડેલ. પહેલાં તો તેમના ઉપર ૧૮૯૪
ના દલા કામદાની ત્રીજી કલમ પ્રમાણે
ગેરકાયદેસર બેળા થવાનું તહેમત રાખેલ
અને તે મુજબ કામ ચલાવવાના હતા
પશુ ગર દાલે બીજા પાંચને પીકેટાગ
કરતાં પકડ્યાં તે બધાનો કેસ ગઇ દાલે
બપોરના મેજર ડીક્સન પાસે ચલ્યો
હતો. મી. લીચનેસ્ટાઇન બગાવ તરફથી
હતા ૧૮૯૪ના કામદા પ્રમાણે બુન્દો
સાબીત થઇ શકે તેવું તહીં હોવાથી તે
પકડી મુકી, ૧૯૦૮ના ૩૫મા કામદાની ૭મી
કલમપ્રમાણે એકમીનીસ્ટરેટીવ પાવર વાપરી
બધાને વોકસરટ અને ચારલસટાઉનની
સરદાર ઉપર ડીપોર્ટ કરવાનો ફકમ કર્યો.
એક માણસે કહ્યું કે આવી રીતે દલાક
કરવા કરતાં હોદીતાનજ મોકલી આપવા
અને ત્યાં ડીપોર્ટ કરવા. મી. લીચનેસ્ટાઇને
મી. ચમની રજીસ્ટરાર તરીકે નીમાગેલ
તહીં હોવાની બહુ સારી દલીલ કરી હતી.
જવાબમાં મેજર ડીક્સને કહ્યું કે મી.
ચમની રજીસ્ટરાર નથી તો સામાટે મફત
તો પગાર ખાય છે. તેને ખોટો પગાર
ખાવા માટે સામાટે પકડાવતા નહીં
તે તો લોકોની અરજીઓ લે છે અને
રજીસ્ટર કરે છે એટલે તે રજીસ્ટરાર છે
એમ માનું છું. બાર માણસોને ગઇ
દાલે સાંજે ડીપોર્ટ કરવા છે. ડીપોર્ટ
થયેલા તેમના નામ નીચે મુજબ છે:
મેસર્સ એસ. પુનસામી, એમ. એન્ડોની,
દામસ બોટીઆ, એ. ટામી, એન. એસ.
ફાન્સીસ, વી. પીરા, પુરીઆન, એફ.
નાઇક, વી. નાઇક, રાજા ફાન્સીસ, કર
વનન અને એન. બી. દવે.

મી. પેલાક

મી. પેલાક સોમવારે સાંજની ટરેનમાં
વોકસરટ જવા ઉપડી ગયા છે તે ઉપલા
ડીપોર્ટ થયેલા સાથે તેજ ટરેનમાં ગર
મીસ્ટન મળ્યા હતા.

ફીપોર્ટ

મી. પરબુ બુલાને વગર લાઇસેન્સથી
ફેરી કરવા માટે ગઇ તા. ૩૧મી ડીસેમ્બર
પકડેલ. તેનો એક પાઈક દડ અથવા
કાત દિવસની જેલની સજા થઇ છે. મી. પરબુ
જુલા જેલ ગયા છે.
મી. મહમદ ખસાટને રજીસ્ટર નહીં
હોવાના વાંક માટે પકડેલ અને તેનો કેસ
મી. રાંદેરીઆની અપીલ સુધી મુકાલી
રહ્યો હતો. તેમને ફરી સમન્સ તા. ૫
બંનેવારીને રોજ કોર્ટમાં હાજર થવાનાં
મળ્યા છે.

સા. આ. ઝિ. ઇ. કમીટી

આ કમીટીને નીલાવવી જોઈએ એમ
આપણે હમેશાં માનતા આવ્યા છીએ તે
કમીટીએ કામની અગુલ્ય સેવા કરી છે એ
પશુ આપણે જાણું. મી. રીચ તેમના
છેલ્લા કાગળમાં જણાવે છે કે કમીટી
હવે દાલ તુરત બહુ કામ કરી શકે તેમ
જોવામાં આવતું નથી. વડી સરકારે કાય
કેઇ નાખ્યા જેવું કર્યું છે. મી. રીચ
જેવા માણસને ચાખતું પરિણામ જોયા
ચિના કામી પેસા વાપરવાનું ટીક નજ
લાગે તેથી તે જણાવે છે કે તેમને પોતા
ને હવે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવવાની રજા
મળે તો ખેડું નહીં. તે પોતે દક્ષિણ
આફ્રિકામાં વધારે કામ કરી શકે એમ
તેને મુઠે છે. અથી કમીટી પડી જાણે
એમ નથી બનવાનું. લોન્ડન એમ્પીલ
વીગેરે તો પોતાનું કામ કરાજ કરશે,
પશુ મી. રીચને વિલાયતમાં રાખવાનું
અરજ જે જખરજરત આપણને પડે છે
તેમાંથી કેટલોક બચાવ ચાય. આ બાબત
સરવ હોદીએ બહુ ઉઠા વિચાર કરવાની
જરૂર છે. જો આપણે પૂરા સલામતી
હોઇએ, અને નિર્ભય થઇ શકતા હોઇએ તો
મી. રીચ વિલાયત છોડી શકે છે અને
પરિણામે તે વધારે ઉપયોગી થઇ શકે છે.
પશુ જો આપણે વડી સરકારની સામે
હમેશાં જોઇ રહેવા માગતા હઇએ અને
એમ માગતા હઇએ કે વડી સરકાર
આપણે એજ લાઇ શકશું, અથવા તેજ
મળશે તો આપણે સમજી લેવું જોઇએ
કે જે કામ મી. રીચ હોમને વિલાયતમાં
થઇ શકે તે કામ મી. રીચ ચિના તો
નહીંજ ચાય. અલારે વડી સરકાર સુપ
થઇ બેસી ગઇ છે. તેનું કારણ હોદીમાં
ચાલતી મોલમાલ એ એક છે. લાં મોલ
માલને લીધે વડી સરકાર આપણને ઉલો
જન આપવા માગતી નથી અને મોલોની
ની ખુશામત કરવા માગે છે. માસે
પોતાનો વિચાર તો એમ છે કે મી. રીચે

જે બીજા રોગી છે તેનું પણ દુઃખમાં મળવાજ કરશે. તેને હવે અત્યંત પાણી પાવાની જરૂર નથી કરણ કે તેના મુખ કાઢા ગયા છે. મી. રીચ દર્શાવે અધિક માં હોવાથી આપણાથી વીશેષ લગત લઈ શકાય છે. મી. રીચ માને છે તેમ કું પણ માનું છું કે જે કમીરી જેવાનું જરૂરમાં મેડીસીનની નીમણ છે તે મદદલાયક કામ કરવા સમર્થ છે. આમાં નાતાલના સવાલ અને બીજા સવાલનો વિચાર હું નથી કરતો એમ કેહવું માનવાનું નથી કરણ કે જેવાનું સ્વરૂપની કમીરીનું કું આખા દર્શાવે આદિકામાં મળવાનું છે. અને ટરાંસવાલની લડતની અસર આખી દુનિયામાં થતી છે અને થઈ છે. જેમ વડી સરકાર ટરાંસવાલની બાબત વચમાં નથી પડતી તેમ બીજી બાબતમાં નહીં પણ એમ માનવાનું કે નહીં માનવાનું કાંઈ કરણ નથી. હકીકત તો એ છે કે ટરાંસવાલની લડતની અસરથી હીંદી સામે ના નવા આક્રમક કાયદા પસાર થવા મુશ્કેલી ની વાત છે અને થાય તેટલે દરજ્જે તેની સામે લડત લડવાની કમીરીની મારફતે મી. રીચના વિના પણ આપણે લઈ શકીશું.

ડેલાગોઆમેમાં હીંદી

ડેલાગોઆમેમાં કેટલાક હીંદી ટરાંસવાલની સરકારના જનમુસોને બંધા કરના જણાય છે. એમ સાંભળવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક હીંદીને રીસ્ટામ સ્ટીમરમાંથી એક હીંદી તથા એક ગોરાએ ટરાંસવાલ માં લઈ જવાની કાયદાથી ઉતાર્યા. તેઓ ની પાસેથી પૈસા લઈ, અને તેઓની પાસે અરજી કરાવી. અરજી તપાસ થઈ અને એજ સ્ટીમર ડરજનથી પાછી ફરી તેમાં ગરિમ આપડા બાર હીંદીને જેને જુલમથી પાછા ચલાવી દીધા. મી. હાસમ સહુ તથા બીજા ત્રણ મેમ્બરુ ઉતારીને ને શેક હાથ કાસમ તથા શેક જાવા કસમાપલે જામીન ઉપર છોડાવી એક મદીનાની મુદત તેમને માટે મેળવી છે. મને ખબર મળ્યા છે તે પ્રમાણે તે પાછા ચલાવતી વખતે ઉપરના બાર જણાની પાસે કાંઈ ખોરાક પણ ન હતો. આ હીંદીઓને રજીસ્ટરના કસાની સામે અપીલ કરવાની પણ તક નહીં મળી. પાછળથી રજીસ્ટરને કહેવાયું કે જે તેઓ અપીલ કરવાની શરત કરીને ખેરામાં ઉતરવા માગતા હોય તેને ઉતરવા ની પરવાનગી આપવામાં આવશે. આવી બાબતમાં એસેરીએશનથી કાંઈ ભારી

કામ બની ન શકે. આ મદદ જુલમનો પોકારજ થાય. પણ જે હીંદીઓ, લડત સાધી રહી છે એમ જાણતાં છતાં, બીકના માપાં પોતાનો આંગત સ્વાસ્થ સાધવાને સાડ અરજ કરી, તેઓ એજ લાગના મળ્યાજા જોઈએ. એસેરીએશનથી કેમ કહી શકાય કે ભરે તેઓ અપીલની નોટીસ આપે? જે અપીલની નોટીસ ન આપે તો કયા આધારે તે માણસોને અરજ કર્યા પછી રાખવાનો ઉપાય લઈ શકાય? આપણી લડત તો એ છે કે બીજાનું અરજ તો કરવી નહીં. ઉપાય કરીને ઉતરી શકાય તો ઉતરવું અને ન ઉતરાય તો દેસ પાછા જવું એ પણ કશું કરવું. ડેલાગોઆમેમાં ટરાંસવાલ આપનારા કાયદાથી હીંદીને ઉતરવું નજ જોઈએ કેમકે ડેલાગોઆમેના કાયદાની સામે થવાની બહુ મુશ્કેલી છે. આના કાયદા માન લઈને એમ લદારની જીભમાં રહેલા છે. વળી હીંદી કામને કમનસીબે ડેલાગોઆમેના હીંદી લડતમાં બહુજ ઓછા ભાગ લીએ છે. એટલુંજ નહીં પણ કેટલાક તો લોકોને ઉંધું રાગવાથી કાયદાને વડા થવાની સલાહ આપે છે અને તેમ કરી સરકારને સલાહ કરે છે.

ઉપલા ઉતારના સંજોગમાં વધુ ખબર એ મળ્યા છે કે તા. ૩૧ હીંદીઓને રોજ તેમજ બરીડીશ કોનસલે પોતાની ઓફીસમાં બેસાવી પુછ્યું કે તમે ટરાંસવાલની રક્ષણ થવા માગો છો? હમેશને માટે જનમુક રહેવા માગો છો? ટરાંસવાલના એસીઆરીના બધા કાયદા તમને કબૂલ છે? વીગેરે. તેના જવાબમાં બધાએ હા કહ્યું હતું. ત્યારબાદ તા. ૨-૧-૦૯ ને રોજ ઉપલી હકીકત બની.

નેક કરમ

આરસ્ટાઉનમાં મી. વલીલાઈ પીરબાઈ બહુ સરસ કામ કરી રહ્યા છે તે હમેશાં જે હીંદી જાય તેની જરૂર કરે છે અને તમામ ખબર કાઢે છે અને આપે છે. મી. વલીલાઈ એક કાગળમાં નવે પ્રમાણે લખે છે.

તા. ૩૧ હીંદીઓને રોજ વોકસરસ્ટથી પાંચ આદમી ડીપોર્ટ થયા તેમાં મી. '૨૭. આર. મુશ્કાનો નાનો ભાઈ, એક કોઈપ્રી ને ત્રણ હીંદુ હતા. તેમને આરસ્ટાઉનની પોલીસ પોતાની સાથે લાવ્યા હતા. તે જોઈ એમને ગજરાયા કે મને આજ મુશ્કીલીરેક થમેલા મણસોને આરસ્ટાઉનમાં પોલીસ સાથે લાવતા નથી. આ લોકોને એમને પુછ્યું કે તમે વોકસરસ્ટ

પાછા કેમ આવવા ગયા નહીં? ત્યારે તેમણે જવાબ આપ્યો કે વોકસરસ્ટની પોલીસે જેને જુલમથી અમને નાતાલની પોલીસને સ્વાધીન કર્યા. પછી કમીએ શન અમલદાર મી. કેલેહારે તેમની પરીક્ષા લઈને જવા દીધા. પ્રીટોરીઆથી એજ તારીખે આડ કણા ડીપોર્ટ થઈને આવ્યા હતા. તેમાં એક મી. વી. એસ. પીલે તથા એક કાનમીયાં હતા. મી. પીલે તથા એક બીજા મદ્રાસી નાતાલના રહેવાસી જણાથી તેમને છોડી મુક્યા અને બાકીના ૭ અને એક બીજા આદમીને પ્રીટોરીયા: કમિશનરે કરાવીને પોલીસની સાથે પાછા વોકસરસ્ટ મોકલી દીધા. આવી દલાકી માણસો ઉપર પડશે તો ગજરાઈ ઉદશે ને આંખમાં આપીને કાલક ને કશું કરી લેશે. તમે જણા છે કે પોલીસ પોતાના કામ સાડ અગલા માણસ સાથે લઈ મીડી વાતો કરી લામને છે. મદ્રાસી લોકોનું પાણી જોઈ હું પળે પુછી થયો છું. એવી હિમત સુરતી અને મુજરાતીઓમાં હોય તો આપણી છત ૭ મદિનામાં હંથરની કૃપાથી થઈ જાય. આજે એટલે તા. ૩ જાન્યુઆરીના રોજ બીજા ૭ મદ્રાસીઓ પ્રીટોરીઆથી મેલમાં આવ્યા છે. પોલીસે તેમને મી. કેલેહાર ને સ્વાધીન કર્યા છે. આજે તેમને માછ રેલ સન્નુખ ઉત્તર કરશે. મદ્રાસી લોકોને મારે વખરે સમજાવવા પડના નથી કરણ કે તેમનામાં જુસ્સો જાગ્યા લોકોના જેવા બેચમાં આવે છે. આજે જેટલા આવ્યા છે તે સહુને ખવરાવીને વોકસરસ્ટ માં રવાના કરી દેશું. અને તેઓ કોય એડવરડની હોટેલમાં આરામ કરતા થઈ જશે. પ્રીટોરીઆના મદ્રાસીઓની ઉપર તામીલમાં કાગળ લખાવીને મોકલ્યો છે કે ડીપોર્ટ થવાથી ગજરાતા નહીં. આરસ્ટાઉનમાં મી. આજમ કુસેનની દુકાન ઉપર તમારે એકાંકર થઈ આવ્યા આવ્યાં. તમને જે કાંઈ સલાહ વીગેરે જોઈએ તે પુરેપુરી આપશું. આરસ્ટાઉનમાં જે કાંઈ હીંદુ કે મુસલમાન આવે, તાની ખાતર જરૂરસત કરી શું અને જુલા દશે તેના પણ મજબુત બનાવી મોકલીશું. જેવા નસજરગથી મારા ઉપર બોકોના કાગળ આવે છે તેમાં તમે છે કે શીદીઓને લોકો માનવાન આપે છે ને અમને રાજ એક પીઆલો માના સાડ પળે પળે નથી વીગેરે. મગર તે લોકોને જે સલાહ બાન મુજબ દીવાસો દીગતથી ને હીંદુ તમે છે.

મી. વલીલાઈ પીરબાઈ કાગળમાં

છે કે ટરાંસવાડની પોલીસ સાથે આવીને ચારસડાઉનની હદમાં પોંચાઈ જાય તેથી આપણા લોહિ કાંઈ ગભરાયા જણાય છે. હું તો ગભરાવાનું કાંઈ કારણ જોતો નથી. સત્યાગ્રહીને આવી જતનો અપ કોય નહીં ને પોલીસ સાથે આવીને પહોંચાડે તેથી કાંઈ વધારે ધન નથી. એટલે મને લાગે છે કે આ પાતળ વળી નથી છે તેથીજ લોહિ ગાંધી છે. આવે તખતજ સુરા પીક્ટ કાગમાં આવે છે. તે કામ મી વલી લાઈ જમવે છે. જે માણસોએ શેરીઆ આ બાબત મી. વલીલાઈ આગળ રાવ આપી છે તેઓને મારે એટલુંજ કહેતું. જોઈએ કે આ લડત માન પાત આટ્યાની કે રાવ ખાવાની નથી. ગરીબ તરંગર વહેના બેઠની પણ નથી. શેરીઆની તરફ વધારે ખાન આપવામાં આવે છે એમ દેખાય ખરું. પણ તે કુદરતી વાત છે આપણે બધા માગીએ છીએ કે તેઓએ કામમાં રી વળવું અને કામ કરવું. જો કામ કરેતેથી તેઓના સંજ્ઞ માં ઘણા હીદી આવે. આમાં શેરીઆનું કરવું એમ કેમ કહેવાય? ખરું તો એ છે કે શેરીઆઓએ આપણું કરવું. હોદીનું કામ અત્યારે એક બીજાની સાથે રાવ ખાવાને બદલે બધાએ એકઠા થઈ સરકારની સામે રાવ ખાવાનું છે.

મી. મહમદ બાબા

મી. મહમદ બાબા કોલ્લીનો કેસ થયો નિર્ણય છે. હું જેડું છું કે એ કેસ ઉપરથી કેટલાક માણસો કંઈક ધાર્સ્તી બાઈ ગયા છે. આપણા અર્થસંપાદનની આ નીશાની છે. ધાર્સ્તી ખાવાનું કારણ તો એજ છે મી. મહમદ બાબાની ઉપર નાતાલના એક અગ્રાવ અને આપણુદી માજરરેટે તથા મહીનાની જેલનો કુકમ કર્યો અને તે દરમીયાન તેને ડીપાર્ટ કરવાનું તેણે કમન્યું. એજમાં પુરું મી. બાબાની અપીલની મુદત ગઈ, છતાં ત્યાં કુલી કાંઈ થઈ ન શક્યું, એટલે કેટલાક વળી વધારે ગભરાયા. પણ ગભરાવાનું કાંઈ કારણ જોઈ નહીં. પ્રથમ વાત તો એજ છે કે મી. બાબાની જે ભુલ થઈ. એક તો પોતે રીમર ઉપરથી કિતર્પ જણાય છે તે ગેરકાયદેસર. બીજી પોતે વોકસરરેટ માં જ્યોડ દાખલ નહીં થયા. એટલે આ કેસ સત્યાગ્રહની લડતમાં ખરું જોતા દાખલ થતો નથી. વોકસરરેટમાં તેને રજીસ્ટરને મલને પણ નાતાલની પોલીસની સાથે કાનગસ કર્યા પછી પકડયા. બીજે કવગે વોકસરરેટના માજરરેટે ડીપાર્ટ કરવાનો કુકમ કર્યો ડીપાર્ટ થયા તેવાજ

નાતાલની પોલીસે કુકમો કર્યો. તુરતજ ફેસ ચકાવ્યો અને ઉપર મુજબ સજા ચારસડાઉનના માજરરેટે કરી આ બનાવ ૧૨મી તારીખે બન્યો. તા. ૧૨મી એ વોકસરરેટમાં મી. ગાંધી છુટયા તેવાજ મી. લેન્સઅરગને ઓરીસે ગયા અને મી. મહમદ બાબાનું કામ ઉપાડ્યું. ચારસડાઉનના માજરરેટે ઉપર અપીલ ની નોટીસ કરી. ત્રીજી તરફથી વોકસરરેટ ના સારજન્ટની જેલુદી વરતણુંકને સાર એરીડેવીટા લેવાનું મી. લેન્સઅરગને સોંપ્યું. મી. રાંદેરીઆની અપીલ કાદી નાખવામાં આવી તેથી વોકસરરેટમાં કરેલી અપીલ પાછી ખેંચાઈ. ચારસડાઉનમાં અપીલ તો કરી પણ માજરરેટના તરફ થી ફેસની નકલ ન મળી તે મેળવવાનો આધાર રચારિક વકીલ ઉપર રહ્યો. તેને વાદ દેતાં છતાં પણ તે ન કરે તો બેસી રહેતું બંધાયે. દરમીયાન કાંઈ મી. બાબા જેલમાં ન હતા. તે બેલથી છુટેલ. વકીલની પાસેથી ફેસના કાગળીયા નહીં મળવાથી અને અપીલની મુદત પુરી થવાનો વખત આવવાથી બેલના પક્ષસાનો બચાવ કરવાને સાર મી. મહમદ બાબાને જેલમાં પહોંચાડવાની ફરજ પડી તેથી તે હાજર થયા. તુરત તેને હોદુરગાન હદધાર કરવા ને સાર ઉરગન લઈ ચાલ્યા. આમાં ગભરાટ શા સારું થાય? અપીલની મુદત ગઈ અને મી. બાબાને ઉરગન લઈ ગયા. ચારસડાઉનના વકીલે મી. બાબાને સાર કાંઈ ન કર્યું, તે છતાં મી. મહમદ બાબાનો બચાવ હજુ માલ્યાજ કરે છે તે ઉરગનમાં છે એટલે સમુજથી વધારે સગવડ થઈ. મી. બાબાને આ કામ હાથમાં લીધું છે. મી. બાબાને મળવા મી. દાઉદ મહમદ, મી. મહમદ અબરાહીમ તથા મી અબ્દુલકર તુરત પહોંચી ગયા અને તેને આશાએસ આપી. તેને લઈ ગયા નથી અને આપણ સાથે ત્યાંસુધી લઈ જશે નહીં. પણ કદાચ બધી મદનત કરતાં છતાં મી. મહમદ બાબાને અથવા તો આપણને બધાને હોદુરગાન લઈ જશે તો તેથી હું આપણે ગભરાવાના છીએ? હું તો કહું છું કે ગભરાવાને બદલે આપણે નાચ્યું. સહેજે અને સરકારની પરીજાગત ભાગવતા ફેસ ફરી જેલધું અને તે ખુમીની અંદર આપણે બધા પોડાર કરી યક્યું. એટલે એક તરફથી ફેસની મુસાફરી પાક્યે, એટલે આપણી પોતાની લામણી કપુલ થયે છતનો સર કાલવા કાલતા ટરાંસવાલ પાછા ફર્યું. મી. મહમદ બાબાને ફેસવાર નહીં કરવા બાબત સુપ્રીમ કોર્ટનો ઓરડર

લેવાની અને તેની બાબત અપીલ કરવા ની મુદત લેવાનો કુકમ મેળવવાની અરજી ૧૧ મી તારીખે સુપ્રીમ કોર્ટમાં સંબળાસે. આ અરજી મી. બાબા કરેલી છે.

નાતાલ વાસીનો ફેસ

મી. દાઉદ મહમદ સોમવારે સાંજે ઉરગનથી પધાર્યા તેમને ચેરમેન સાહેબે તથા બીજા હોદીએ પ્લેટ ફેરમ ઉપર વધારી લીધા હતા. તેમને અને બીજા નાતાલવાસીઓનો ફેસ બુધવારે પોકારવા માં આવ્યો હતો, પણ મી. જોરેડને તે ફેસ મુલતવી રાખ્યો છે. આ ઉપરથી બાબુ રવિજીત તાલેવંતસોંમ પોતાના માખાપને મળવા વેલ્લમ તરફ ઉપડી ચુક્યા છે. મી. સોરાળજી વોકસરરેટ ગયા છે. મી. હરિશંકર જોશી ઉરગન ગયા છે. અને બાકીના ગાંધાન્સઅરગમાં કામ કરી રહ્યા છે. મી. દાઉદ મહમદ વિજેરે પીક્ટોંગ કરે છે.

મી. દાઉદ મહમદની સાથે બીજા જેને હાજર થવાની ચેતવણી મળી હતી તેમના નામ નીચે મુજબ છે: મેસરસ લાલ હીરા, જુલા જેરામ, સુખા ગોવન, કરસન વીરા, જીનીઆ લાલા, રણજીડ છીયા, હીરા સુખા, મીઠા ફુલજ, રતના મીઠા, કાલીદાસ ભગવાન, ગાંડા ખુરાલ, જેરામ મકન, ગાંડા ફકીર, કાસમ મોહીદીન, રવીજીત તાલેવંતસોંમ, આઝીમ મીરજી, લક્ષ્મીદાસ રણજીડ, રતનશી મુળજી સોમ, કાજી બદરદીન, આજમ સમદુ પટેલ, એમ. એન. જોસલીઆ, દાઉદ મહમદ, ઇસ્માઇલ ઇસપ, એસ. બી. મેઠ, એચ. બાઇ. જોશી, ગારસી રુસ્તમજી, ઉમર જોસમાજી, યુ. એમ. સોલત, સોરાળજી રાપુરજી, એમ. સી. આંગલીઆ, ઇબ્રાહીમ કુસેન, અને કાજી કાલામીયાં દાદા મીયાં.

કેટલાક પકયા

કેટલાક હોદી કરી ગયા છે અને લાઈ સેન્સ ઓરીસમાંથી હાજર લઈ આવ્યા છે. તેઓએ લાઇસેન્સને પોતાની જાન દોરી કરી છે. આ કંઈ ચોરી દિલગીરીની વાત નથી. છતાં દિલગીરી પછી શાને કરવી એમ વિચારી બેતાં જણાય છે. જેઓ ખુદા અને સત્યની સાથે શરત કરી લડયા તેઓ પડે તેમાંજ ફીક ગણાય. તેઓને બધારે લડાઇનો અંત આવે ત્યારે જશના ભોગી થવાનો દર રહેતો નથી. હંડા ઉતરીને બેતાં માણસોને શરમાવીને પણ રાખવા એ નકામું છે. પીક્ટો બહે કામ કરે. પણ તેઓએ વાદ રાખવાનું

છે કે અધીરામની જરૂર નથી. થોડા દાંદી જે રહી જશે તે જડવા કરશે. આ સ્થિતિ અતઃપ્રાપ્ત થઈ વળી પણ જેઓ ડરી ગયા છે તેનું પ્યાન લગતવા જંગી પરીણામ ઉપર ખેંચુ છું. તેઓ પોતાને સાર નથી લગતા પણ કોમના માનને ખાતર લે છે. તેઓનું નામ સુનેમાન નું કે સ્યામજીનું એમ નહીં પણ દરોહવાળી કોમનું નામ આખી દુનિયામાં થયું છે. હવે કહો આવી આવા માણસો કેમ દારૂ? જેઓએ હજુ રા.કસેન્સનો દર ચાલે નથી જોયો તેઓએ આ વાતને પૂરતો વિચાર કરવાનો છે. આમાં એક બીજાનો વાદ કોઈ ન કરે એ જરૂરનું છે. આપણે ઘેરા મઢી ગયા છીએ, છતાં ઘેરાની માફક ગાડરીયો પ્રવાહ કેમ ચલાવશું? આપણી ગતિ સિંદુની રસ્તા ગતિની જેમ થવી જોઈએ. બીજાની સામે જોઈ રહેવાનું નથી. બીજા પડે તો આપણે નથી પડવાનું પણ પડનારને પાછા ઉઠાવવાની તાકીદ સમજાવી છે. વળી જેઓ દુકાનદારની રાહ જોઈ રહ્યા છે તે તો મોટી ભૂત કરે છે એમ પણ છું. તેઓ દુકાનદારની માફક ગળે પહાળો બાંધી નથી બેસતા, જનાં પહાળો હોય તેમ વરતી શને કુખરો? ફરીયાદોને હું બલામણુ કરું છું કે તેઓએ પોતે સ્વતંત્ર રહી બીજાને સ્વતંત્ર કરતા.

વિલાયતમાં મદદ

આ અધવાડીઆમાં જે તાર વિલાયત થી આવ્યા છે, એ બતાવે છે કે વળી લાં કંઈ જતનું છે. મા. હોસકેન વિ. મોટા માણસોએ જે કાગળ મોકલ્યો હતો તે ત્યાંના જાણીતામાં છપાયો છે. તેના પડ્યા અહીં વાળ્યા છે. આ કાગળમાં એમ જણાવ્યું છે કે આપણી લડત ખરી છે, ખુની કાયદો રદ થશે જોઈએ અને કેળવણી દાંદીનો અરતજો જળવાવો જોઈએ. આથી વળી વિલાયતમાં કંઈ જોર અમે એવો સંભવ છે. તેની ઉપર બહુ તાર દેવાની જરૂર નથી. માણસોની લામણીનાં ભરતીઓટ ચલાવ કરે છે. તેમાં આપણે હુલાવાનું કે નાસીપાસી પામવાનું કારણ નથી. અનાદં થયા કરશે. આપણે આપણું બધું સંપૂર્ણ કરવું જોઈ આપણું કામ છે.

મો. પોલાકનો કાગળ

મો. પોલાકની તેજ કમમ તેડું કામ કરીજ રહી છે. ઉદ્ધાગોઆએથી અધેર ઉપર અને વેકસરદમાં જે દાંદીને કલા ડયા તે ઉપર સખત ટીકા કરનારો

કાગળ મો. પોલાકે લખ્યો છે. તેમાં સરકારી અમલદારોનું મેદુદીપણું બહુ સરસરિતે બતાવી આપ્યું છે.

ચીનાઓનો કામલો

આપણે આપણી બદાદુરીના બહુ વખાણ કરી ગયા છીએ. પણ જ્યારે ચીનાઓનો વિચાર કરશું ત્યારે આપણી બદાદુરી કંઈજ કમતી જણાવાની નથી. સાધારણ માણસને તો એમ લાગે છે કે ચીનાઓ દારૂ ગયા છે. આ તકન જુલ છે. એટલું ખરું છે કે તેઓમાં કાળા પગવાળા વણા વધી ગયા છે. સત્યાગ્રહી થોડા થઈ પડ્યા છે. પણ જે થોડા છે તે મહા બદાદુરી બતાવી રહ્યા છે. તેમનો સત્યાગ્રહ તેમની કોમની સામે ચાલે છે. સરકારની સામે તો ચાલુજ છે. તેઓમાં કાળા પગવાળા મહા જુલમી છે. વળી તેઓમાં મારપીટ કરવાનો રિવાજ બહુ છે. કાળાપગવાળા બીજાઓને પોતાના જેવા કરવા હવે છે. તેઓ તેમ કરવાને રીયોઝવર મુધાં વાપરે છે. એક સત્યાગ્રહીની ઉપર રીવે.કપરનો ધા થયો તે તેણે સહન કર્યો. ધા કરનાર ઉપર કામ પણ નથી ચાલ્યું. કદાચ કામ ચાલે પણ ખરું. સાર આપણે લેવતા એ છે કે સત્યાગ્રહીઓ પોતાના અનુનું જોખમ પોતાનાજ માણસો મારકનનું માથે લઈ સત્યાગ્રહની ટેક ઝાલી રહ્યા છે ને કહે છે. તેઓ જાણે છે કે તેને પ્રપાતને વશ નથી થવું. એટલું તેઓને સાર બસ છે. આવી ટેક આપણને થવે. ચીનાઓની હિંમત દુનિયામાં નથી ગવાઈ પણ ખરી બદાદુરી તો મો. કવીન અને તેના બોખા જેટલા સાથીઓજ બતાવી રહ્યા છે.

અ. ઇ. એસોસીએશનનો તાર

એસોસીએશને કોંગ્રેસ ઉપર, મદરાસ મહાજનસભા, ત્યાંની ચેંબર ઓફ કોમર્સ, મુંબઈ પ્રેસીડેન્સી એસોસીએશન, મુંબઈ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ, મુંબઈના શેરીફ, બ્રીટીશ હાઈબ્રન એસોસીએશન કલકત્તા, લાંની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ, મહોમેદન કોનફરન્સ સખનહ એટલી જગ્યાએ તાર મોકલ્યા છે. તેની મતલબ એવી છે કે "ખુદાને વારંતે જમો જગોપર માસ મીટીંગ બોલાવો. અહીંની હાલત રોજ દેહાડી થતી જાય છે. હાંદુસ્થાનથી જુગ બેર હોય તોજ પડી સરકાર ચાલશે. ચણા જુના રહીશ મદરાસીઓને સરદી રીપેટ નહીં બતાવવા સાર દેશપાર કરવા માં આવ્યા છે. કેટલાકના કુટુંબો જુગે મરશે એવી ધાસ્તિ છે. એસોસીએશનના પ્રમુખ, નાતાલ કોંગ્રેસના મુખી હાંદુઓ,

મુસલમાનો, પારસીઓ, આવા માણસોની ઉપર દેસ ચાલી રહ્યા છે. તેઓને ધા તો જેલ મળશે અથવા તો તેઓ દરપાર થશે "

આ તાર તીંગો છે. જનાં સમયને અનુસરતો છે. તેની અસર હાંદુસ્થાનમાં શી થાય છે એ બતાવું છે.

પણ નાતાલમાં શી અસર?

પણ હું તો ધરની આગળજ હાલ તો નજર કરીશ. નાતાલમાં આ તારની છું અસર થશે? ગરીબ માણસોના પછસા ડરખતમાં મો. રોબીનસન રે.કી રહ્યા છે. તે તો જ્યારે તેની શી તેને કોંગ્રેસ આપે ત્યારે આપશે. એટલે ૧૨ મીયાન ગરીબ માણસ પીડાયા કરે છે. કોંગ્રેસ બીજારી થઈ ગઈ કહેવાય છે. જ્યારે માણસનું દેહુ નહીં ગયો ત્યારે ગરીબ માણસો જેઓનાં કુટુંબો જુગે મરે છે તેની હાલતમાં કોંગ્રેસ શી મદદ કરશે. નાતાલના દાંદી પછસા નથી આપતા માગતા એવું પણ નથી. માત્ર પછસા માગનારની ખામી છે. પણ નાતાલ કે જે લોકોનું દુખ સમજી શકે છે. જેના મુખ દુખની અસર ટરાંસ વાલને તુરંત થાય તે નાતાલ તો જોજ રોખ બોગવે છે. પછી હાંદુસ્થાનની મદદ શું મહેલું લખને આપણે માગી શકીએ?

પ્રીટોરીઆથી ખબર

પ્રીટોરીઆથી એવા ખબર મળ્યા છે કે મો. અમનીએ ડેલાગોઆએથી ટરાંસ વાલના પેસેંજરો પાછા ગયા તે બાબત ડેલાગોઆએના ઇન્ડિયન એસોસીએશન ઉપર તાર કરી જણાવ્યું છે કે પોરડુ ગીઝ સત્તાવાળાઓ સાથે મળી જેઓનાં પરમીટ રજીસ્ટર સાચા છે અને પાળ રહીમરમાં ચલાવી દીધા છે તેને બેશયી પાળ ઉદ્ધાગોઆએ બોલાવી લેવા તજ વીજ કરો. આમાં પંદર માણસો સાચાં પરમીટ રજીસ્ટરવાળા હોવાનું મો. અમનીએ જણાવ્યું હતું.

રૂડીપીટ

રજીસ્ટર માટે મદમદ હસાક તથા બે બીજાઓના જુધવારે દેસ હતા. મદમદ હસાકે જુળાની આપતાં જણાવ્યું કે તે પોતે ૧૯૦૩ ની સાલમાં આવેલ ત્યારે રજા વરસનો હતો તે વખતે નાની ઉંમર નો હોવાથી રજીસ્ટર કંઈ નહીં. ગયા વરસની શરૂઆતમાં તેણે માણસો આમ અરજ કરેલ અને તે વખતે પોતાની મધી લકીકતનું રજીસ્ટર પણ આપેલ હતું. માણસો જ્યારે તેને તેમને

હવે શું થયાર છે. તે જાણવા માગુ ત્યારે કહે કે તે પોતે રજીસ્ટર થયા ખુશી છે. ત્યારે બીજા બે વેટરોએ જુવાની આપતાં જણાવ્યું કે મયા ત્રણે અરમાં તેઓ પ્રીટોરીયા રજીસ્ટર થયા ગયેલા પણ પાંડેઓએ તેમને અટકાવ્યા હતા.

જે. સી. વાન રેન્સબરગને ત્રણે મતદારો તરફથી જાણવામાં હાજર હતા તેમણે તેઓને રજીસ્ટર થવાની પરવાનગી આપી અને કહ્યું કે તમામ મતદારો પાસે રજીસ્ટર નહીં હોવાથી તમારે પાત્ર નથી તેઓ તો કાયદાને તોળે થયા ખુશી હતા પણ પ્રીટોરીયામાં તેમને જુલમથી રજીસ્ટર લેતાં અટકાવ્યા હતા.

માર્ચ ૨૬ રેડે તેમને આઠ દીવસની મુદત માં અરજી કરવાની પરવાનગી આપી.

મી. મદમદ હસાક અલી આરી કહે છે કે મારી સમજફરથી અભરાજ ઉપર મુજબ જુવાની આપી હતી. પણ તે બીજકુલ અરજી કરવા નથી માગતા.

છેલ્લા ખબરો

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખાસ તાર]

જોહાનસબરગ, શુકરવાર

મોતરો અદમદ મુખતાર કે જે કેપ કોલોની તરફ ગયે મંત્રણારે ઉપડી ગયા તેને ગઈ કાલે ગોરીસ મી. ચમની તરફ થી મળી છે કે તેણે એકદમ દરોસવાલ છોડ્યું. નહિ તો તેની ઉપર કામ ચાલશે. આ ગોરીસનો હેતુ એ જણાય છે કે મોલવી સાહેબની મુદતની પરમીટ ખુલાસ થઈ અને તેમણે જુની કાયદાની સામે લાગ લીધી તેથી મુદત વધારવા સરકાર માગતી નથી. આ દાખલો ખતાવે છે કે મોલવી, વકીલ, કાકતર પિ. માથુસોને સાર મુદતની પરમીટ ખરી ન થાય. મોતરો સાહેબ હમીદીઆ મરજદમાં હતા.

મઈ કાલના રજામાં મી. હોસકન વિ. મોરાઓ જેણે વિલાયત કામજી લખ્યો છે તેઓને વખેડી કાલવામાં આવ્યા છે. સાર કહે છે કે આવા લોકોએ રથાનીક કચ્છમાં હાજરના લોકોની મદદ ન માગવી જોઈએ.

મોકસબરગ કોલેજનના કિંદોને નવા લોકેશન બદલવાની રજીસ્ટ્રેશન સાર વેપારની લાખચેન્સ આપવા મ્યુનીસીપાલિટીએ ના પાડી છે. સહેરના હિંદીની અરજીનો ચૂંટાદો હજુ ચર્ચા નથી.

રજીસ્ટરના તાર સમાચાર

રજીસ્ટરના જોડાવા ખાતેના ખબરપત્રી જણાવે છે કે બ્રિટીશ હાંદુરાસના મવરનર કરનલ રવેને ગઈ રાતે (તા. ૨૭ જાન્યુઆરી) કેનેડીઅન કલબમાં ખાણા વખતે ગાહેર કર્યું છે કે બ્રિટીશ કોલોનીઆમાં થી હાંદુરાસ હાંદુરો નથી જતા તેહ કાંઈ એ છે કે બ્રીગાંત હાંદીઓએ તેમને માટે નવો ઉલમ અને કામકાજ બોલેલાં છે. જેથી તેના લાચાર બાકબધોને કાંઈક રોજ મળી છે. કરનલ રવેને બ્રિટીશ કોલોનીઆની થોડા વખત ઉપર મુલાકાત લીધી હતી અને તપાસ કરતાં તેને જણાયું હતું કે હાંદીઓને હાંદુરાસ સોંકલવાની જરૂર નથી કારણ કે ત્યાં તેઓ કંબાજ રિસિતમાં હતા નહીં.

કલકત્તાથી એક તાર જણાવે છે કે મઈ રાતે (તા. ૩ જાન્યુઆરી) એક મીટીંગ થઈ હતી જે વખતે લોરડ મીરા અને સેનાધિપતી લો. કીચનર હાજર હતા. તેઓએ છતાલીના ધરતીકંપથી પીડાતા લોકોને મદદ માટે હાંદુરવાનમાં બહેર ઉપસણું કરવાની અરજા કરી હતી.

કેન્ડામેલો ખબરપત્રી જણાવે છે કે હાંદુરાસમાં રહેતવાલના દેશથી સંપુરણ સંતોષ બહેર કરવામાં આવ્યો છે. આ દેશી આજે તા. ૧ જાન્યુઆરીના રોજ કલકત્તા ખાતે પેરેડ કરતી વખત વાંચવા માં આવ્યો છે અને તે સાથે બહેર કરવામાં આવ્યું છે કે દેશી લગર અને તેમની સાથે, જોડાએલા અંગરેજ અમલ દારોના પગારમાં વધારો કરવામાં આવે છે.

આમ પગારમાં વધારો કરવાથી હાંદી લગરના અરજમાં દર વરસે પાંચ લાખ પાંડેનો વધારો થશે.

મદરાસમાં મજેરી ઉડીઅન નેશનલ કોંગ્રેસનું કામ, કામપણુ હીંચવાલમાં એકરટરીમીસ્ટોએ કાંઈપણુ લગ લેવાની ના પાડેલી હતી જતાં, વણી સારી રીતે પસાર થયું હતું. એકરટરીમીસ્ટોએ નામપુર ખાતે બીજી કોંગ્રેસ ભરવાનો ઇરાદો રાખ્યો હતો પરંતુ અમલદારોએ તેવી કોંગ્રેસ ભરવાની બંધી કરી હતી.

આ કોંગ્રેસમાં એક એવો કસાવ પસાર થઈ હતો કે અંગરેજ માણનો જે બાવકાટ કરવામાં આવે છે તે દેવેથી છોડી દેવો.

પરચુરણ ખબરો

મહેશીએ રેનકુળા દરગામ કોલોના સેક રેટરી મી. અદમદ દવજી વાહેદ જામી જણાવે છે કે કોલર મેહેશીએ રેનકુળે કસલામની મેનજીમ કમીટીના એક લાયક મેમબર મી. મદમદ મુસાજી પટેલ મઈ તા. ૩૦-૧૨-૦૮ના રોજ કોલર ખાતે વક્તવ્ય આપ્યો છે એમ અતરે તાર મારફતે ખબર આવી છે. મરદુમની ઉમર આસરે વરસ ૨૬ની હતી અને મજા લાયક હતા. મરદુમે ઉપલી મેહેશીસ માટે ૩ વરસ સુધી સારી કાશીસ પ્રાપ્તી હતી. જુલાપાક મરદુમને જનત નરીન કરે આમીન. એમ અમારી તમામ મેમબર લોકોની દુરા છે જોર તેમના તમામ કુટુંબને સખર દીએ.

કેલાઓઆમેથી "અહાવેક કરતો જે બી ખામક રમાધીમાં મુરત" લખે છે કે દરોસવાલ લાખમેને મદદ કરવામાં જરાપણુ શુરાતન નહીં વાપર્યું તો કોસા ની લાકડીની માફક છુટે છુટા પડી તે દસાને પાંચણું કારણ કે દરેક રચળને આધાર દરોસવાલ ઉપર સમાએતો છે.

તા. ૧૫ નવેમ્બર રવીવારે ઇસ્લામ લીમ ની વડી કમીટીની એક સભા અલીમદ ખાતે મળી હતી તે વેળા કેટલાક હરોલે પાસ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમાંનો બીએ દરોસ દરોસવાલના હાંદીવાનોના સંબંધનો હતો. જેમાં હાંદીવાનોની કાલની અતી માહી કાલત બાએ દીદી સરકારનું ધ્યાન ખેંચી દીલસોટથી કામ લેવાની અને લેજ કાવરની અરજ કરવામાં આવી હતી.

જાણની તંગીને લીધે કેટલાક અરજા પત્રો અમે આ અંકમાં હાખલ કરી શક્યા નથી.

તા. ૧૫ અક્ટોબર ૧૯૦૮ના રોજ અમારી જોહાનસબરગની ઓરીસે કામ એક દુલા લગ પટેલના નામથી આ જાપાના લવાજમના અમને ૧૭ શીર્ષીંગ મળ્યા છે. પણ તે નામ અમારા આપડા માં નથી. એટલે તે કામ બીએને સાર મોકલ્યા હશે. તે પછલા કાને માટે છે તે મી. દુલા લગ અમને જણાવશે તો અમે અ.જાર મન્યું.

ટરાંસવાલના હિંદીઓ

મરકુરીએ લીધેલો મી. ગાંધીના મુસાગત

‘મરકુરી’ ગાળના એક પ્રતીનીધીએ મી. ગાંધીની મંગળવારે મુલાકાત લઈ જે વાતચીત કરી હતી તે પ્રીતિ દિવસના અંતમાં જો ગાળાએ નીચે મુજબ ગદ્યાર પાડી હતી:

પ્રતીનીધી—મી. ગાંધી, ટરાંસવાલની હાલની એટલે ખાસ કરીને સત્યાગ્રહની લડતના બીજા તબક્કાની શું રીયલિટી છે તે કહેશો?

મી. ગાંધી—મરકુરીના અધિપતિએ જેવા થેરા વખત થયાં તેના લખાણમાં એવું લખેલું છે કે સરકારમાં આ લડત અમે જે ખુબી તથા ખાનદાનીથી લડતા હતા તે ખુબી અને ખાનદાનીથી હવેની લડત અમે લડતા નથી. આ લખાણો મેં વાંચ્યા છે. અને વાંચીને હું કુખી થયો છું. કારણ કે હું દમોશાં માનતો આપ્યો છું કે ‘મરકુરી’ હિંદીઓની લડતમાં વિરહ મત દરમ્યાન કે નહીં, તોપણ અમે ન્યાયસર લડીએ છીએ એમ તે બાબત કહેતું આવ્યું છે. હું ખાતરીથી કહી શકું છું કે અમારી લડતમાં આજે પણ તેજ ખુબી અને ખાનદાની રહેલાં છે. જ્યારે અમે લડત શરૂ કરી ત્યારે અમે તે યોજનામાં યોજાઈ હતીયાર વાપરવાનો પૂરો ઇરાદો રાખીને શરૂ કરી હતી અને અમે જે મારમ બાંધ્યો છે તેમાંથી જરા પણ આજ સુધી ખસ્યા નથી.

પ્રતીનીધી—આ મારમ તે શું છે તે કહેશો?

મી. ગાંધી—કોઈ પણ વતનો તોર જીવન વાપરવાથી અમે વેગળાજ રહ્યા છીએ. અને અમે જાત ઉપર કુખ બોમવી સંકારને બતાવવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ કે અમે જે કાયદાને અગાધ અંતઃકરણને જખમ કરનારો માનીએ છીએ તથા બીજી રીતે વાંધા વળે: ગણ્યોએ છીએ તેને અમે કબુલ રાખીએ નહીં. આતું નામ તે સત્યાગ્રહ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો જે કુદરત છે તેની સામે કુદરતથી નહીં પણ ધીરજથી ઝડપુ તે. એટલા માટે આ લડતમાં એર જુદામ કે ધરિત પકડવાનું તો હોઈ શકેલું નહીં. છતાં,

મારે કયુત કરવું જોઈએ કે, કામના ફેરવાક માણસો આ લડતને એકદમ મદદ કરી નાખવાના આવેશમાં, જેઓ કાયદાને પણ ચાલ જાય છે તેમને ધમકી આપતાં અચકાયા નથી. પણ જ્યારે આ વાત આગેવાનોને કામે આવી છે ત્યારે તેમણે તરત જ ઉપાયો લીધા છે અને આ વાત કામમાં કોઈપણ વતનો અમારો હાથ નથી એમ બતાવવાને પુરેને પ્રયત્ન કર્યો છે. અમારા ઉપર એવું પણ તહેામત મુક્યું માં આવ્યું છે કે અમે નાતાલના દીંદીઓને આજુ વડતમાં ભાગ લેવાને પાસાજી છે. આ વાત ખરી નથી. જે નાતાલના દીંદી ટરાંસવાલ ગયા છે તેમને ત્યાં રહેવાનો દરક છે. અને તેઓ ત્યાં ગયા છે તેનું કારણ તો એ કે મુળ વતની તરીકે તેઓ પોતા ત્યાં જઈ અમારા કુખમાં ભાગ નહીં ઉઠાવે ત્યાંસુધી એકલા અમારે કુખ બોમવાથી તેમના દર નહીં મળા શકે એમ તેમને લાગ્યું છે. તેઓને ત્યાં જવાનો પુરે દર હતો, કારણ કે નવા કાયદા મુજબ જે દીંદી લગત પહેલાં ટરાંસવાલમાં ત્રણ વરસ રહેતા હોય તે ત્યાં પાછા જઈ શકે છે. હું એમ પણ જોઈ છું કે અમે આ લડતના બીજા વિભાગમાં સત્યાગ્રહની શરૂઆતમાં અચકા જેવા મન-બુઆરીમાં જે સત્યાગ્રહ ચાલ હતી તે વખતે જે મેળવવાને અમે હકદાર નહતા તેની હવે માગણી કરીએ છીએ એમ ફેરવાકનું કહેવું છે. આ પણ બોટું છે. સત્યાગ્રહ ચાલ તે વખતની રીયલિટી તદત સ્પષ્ટ છે. હિંદીઓ ૧૯૦૭નો અંશિયાદીક કાયદો રદ કરાવવાને લડતા હતા, આનો અરથ એમ નથી થયો કે આ દેશમાં જે એશીઆદીક રહે છે તેની પુરેપુરી ઝોળ ખાણ આપવા સામે અમે વાંધા લઈએ છીએ. અમે તો ૧૯૦૭ ના કાયદાના હેતુની સામે તથા તે કાયદાની ફેટલીક વાંધા લાગી કલમોની સામે વાંધા લઈએ છીએ. ઝોળખાણ લેવાની જે રીતો હતી તેની સામે ખરી રીતે તો અમે વાંધા લેતા ન હતા. કામગીરી તરીકે, આંખજાની જાપ આપવાના સવાલ આવત—કે જેને માટે મેં સંદિરીક ઇન પછુ સદન કરી—તેની સામે મેં કોઈપણ કાળે એમ નથી કહ્યું. કે આંખજા આપવા એ ખસુસ વાંધાજગી વાત છે. હિંદીઓએ જાહેર કરેલી વાતને જરૂરપણુ ખ્યાલમાં નહિ લેવાત અને તેઓની કોઈપણ લાગણીને માન નહીં આપવાથી આ લડત ખરી રીતે હાથ લેવામાં આવી હતી.

સત્યાગ્રહના સત્ય ધર્મમાં મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે ૧૯૦૭ નો કાયદો રદ કરવા આવત અમુક શબ્દોમાં જો કે કામ કમગ કામ લખાણોનું નથી એ વાત ખરી છે, પણ સુલેદની કરતો ગરબીન રીતે વાંચતા એમ પણ કહી શકાય કે કાયદો રદ કરવાનું લખીતવાર વચન છે. અને મેં ઘણી વેળા કહ્યું છે, અને હજુ પણ કહું છું કે, જનરલ રમટસે યોક્તસ રીતે મોરેથી પણ કાયદો રદ કરવાનું વચન આપ્યું છે: પણ તેની શરત એ હતી કે મરકુવાત રજીસ્ટર કરાવે. અમે અમારો ઉદાર પાળ્યો છે એમ આપણું કોઈપણ આરિથા જાણે છે. જનરલ રમટસે વચન આપ્યા પછી ત્રીજો દિવસે રીયમક ખાતે જાપણુ આપતી વખતે તેનું વચન ફરીને કહી સંજાખાવ્યું હતું. અને તે જાપણુ ઉપર તેનું ખ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે છતાં તેણે તે વર્ષેનો છનકાર નથી કર્યો. જો આ કાયદો રદ કરવામાં આપ્યો હત તો આ લડત ફરીને ભગતજ નહિ, અને—લખેલા દીંદીની રિયાલિટો સવાલ રહેતજ નહીં, કારણ કે ટરાંસવાલની મુશ્મી મારદતા જેવા હરાવ માં જણાવવામાં આવ્યું છે કે લખેલા દીંદીને ટરાંસવાલના ઇમીએશન કાયદા મુજબ મોહીખીંટઃ ઇમીએટ મળી શકતો નથી. ૧૯૦૭ના કાયદાની હયાતીથી તેનો આ દરક રખી વાપ છે. નેતરક માટે ૧૯૦૭ ના કાયદાને રદ કરવાની જાણેલા એશીઆદીકનો દરક રહી ગયો. એટલે ૧૯૦૭ નો એશીઆદીક કાયદો રદ થવાનો અરથ એમ થયો કે લખેલા એશીઆદીક ઉપર જે આડય ઉભી થઈ હતી તે દુર થઈ.

પ્રતીનીધી—તમે નવા આવનારાની વાત કરો છો, ખરું કે?

મી. ગાંધી—હાજી, અને એટલું યાદ રાખવું કે આ લખેલા માણસોને લગત પહેલાં કે લગત પછી પાસ પ્રીગરવેશન કાયદો લાગુ ન થતો એટલે જાણેલા દીંદીને સવાલ કોઈ રીતે નવો નહીં ગણી શકાય. કાયદો રદ કરવા આવત વાંધા ઉભો થયો છે તથા તે સવાલને મુખી સવાલ ગણવામાં આવ્યો છે તથા જુદી રીતે અરથવામાં આવ્યો છે. આમ કરવું જરૂરનું જણાવ્યું છે એવું કારણ એ કે જનરલ રમટસે કાયદો રદ કરવા ની એક વખતે હા પાડેલી પણ તેની સાથે ફેટલીક શરતો કરી જેમાંની એક એ હતી કે ઇમીએશન કાયદાથી કાળેલા ના દરક મેળવી રીતે જતા રહે એવું અમારે કબુલ કરવું. અને ખાતરી છે કે

આવી નવતરું સાદું કલુષ રાખી રહે નહીં. અત્યારે તો આ તરફના માન એક બીજાની સાથે વાર વિવાદ ઉપર આવેને જોઈ રહી છે. સદ્ય કલુષ રાખે છે કે ૧૯૦૭ના કાયદો નક્કી છે. સરકારે કાયદામાં આપેલા બંને દરમિયાનમાં પણ તેમજ હવે છે. આજનાજ આજે અત્યવા દીદીઓના રજીસ્ટર હતા પણ મારે તેની જરૂર નથી. એ બધું ૧૯૦૮ ના કાયદાથી સંતોષારક રીતે થઈ શકે છે. આ ભણેલા દીદીના સંબંધમાં એમ પણ કલુષ રાખવામાં આવ્યું છે કે દરસવાલમાં અમારી કામ ના મુખરા મારે ચોક્કસ જમી કુળવણી તથા દીદીઓને બોલાવવાનો અમને હક છેવો બેઠાએ પણ બણેલા દીદીઓની બાબતમાં હવે એટલીજ મુશ્કેલી રહી છે કે જનરલ સમટીસ એમ કહે છે કે તેઓ માત્ર મુશ્કેલી પરમીટથી આવી શકે અને અમે કહીએ છીએ કે તેઓ જમી બેશન અમલદારની મંજૂર મુજબ અધરી પરીક્ષા આપ્યા પાદ દરસવાલમાં હકથી આવી શક્યા બેઠાએ. અને વળી અમે એમ પણ કહીએ છીએ કે તે પરીક્ષા બંને એટલી અધરી થાય કે જેથી એક વરસમાં જમી તથા દીદી દરસવાલમાં આવી શકે નહીં. આ બપરયા સહેલાઈ થી થઈ શકે એવી છે એમ નાતાલ અને કેપમાં ચાલતા ધોરણ ઉપરથી બેઠા શકાય છે. આરંભીઆમાં પણ તેમજ ધારો છે કે જ્યાં પરીક્ષા પસાર કરી હજી સુધી એક પણ એડિટરીક હાખલ થઈ શક્યા નથી.

મી. ગાંધીએ આગળ ચલાવતાં જણાવ્યું કે સત્યાગ્રહીઓને એમ કહેવામાં આવે છે કે આ બે તદ્દન વાળળી માગણીઓ સત્યાગ્રહી લગત શરૂ કરતાં પહેલાં આવી શકાત પણ હવે તેમ થઈ શકે એવું નથી, કાન્થ કે આ દેશના જુજુઓના મનમાં તેની બીડી અસર થાય. હું પેતો તો એમ માનું છું કે આ બીડ તદ્દન નકામી છે. પહેલાં તો, બે અમે માગ્યું છે ને આજળી હોય તો, તે અમને મળવું નોંધ્યું, પછી અમે સત્યાગ્રહી હોઈએ કે ન હોઈએ, અને બીજી રીતે મળતાં જુજુ ઓ બે શારીરિક બેર જુજુમ વાપરવાને બદલે સત્યાગ્રહ મદલ કરશે તો દક્ષિણ આફ્રિકાને મોટો ફાયદો થશે. સત્યાગ્રહી ઓ બપારે બોલી રીતે લડતા હશે ત્યારે તેઓ બપારે દેશન બશે અને બપારે ખરા મારે લડતા હશે ત્યારે અમે તે બી મારેલી

જ્યાં કલુષ મેળવશે. નવતરું આવી એ સત્યાગ્રહી બની મના વેરો અપવાતની ના પાડી હતા અને બેનરેકર હાંતુ જુજુ ન કરડું હતા તે વાજા બનેલો અમન અને પમસા પણ બની શકતા વળી બીજી રીતે બેતાં, બે સરખા જુજુઓ સાથે મળી મળ્યા વેરો, ૨૬ કરાવવાની ખાતર સત્યાગ્રહ ધામ્ય કર્યું હતા તો સરકારે અને તેલજુ બપ વાપરતા તોપણ જે લોહા વેરો નહીં આપવાનો આચદ કરીને બેકા હતા તેની પાસેથી કાઢી બે કાંઈ ઉપરાવી શકતા નહીં. એટલે મારા મત પ્રમાણે તો દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા મોરાઓએ તો શારીરિક બળ વાપરવાની જગ્યાએ સત્યાગ્રહને વધારે પસંદ કરવો ઘટે છે. ખરું બેતાં તો પાકુને બદલે પાકુ એવો જે પુરાનો કાયદો હતો તેને બદલે અપકારને બદલે ઉપકાર એવો કાયદો હાલસે દેશબોએમ પ્રીરિત લોહા કહે છે તે પ્રમાણે વરની અમે અસત્યની છતાં સત્યથી કરવા માગીએ છીએ. એ અમારી લગત છે.

પ્રતિનીધી—કુકમાં તમે એમ કહેતા માગો છો કે તમને વચન આપ્યું હોય કે નહીં આપ્યું હોય તોપણ ૧૯૦૭ નો કાયદો ૨૬ કરવો, મારણ કે તમે ભણેલા દીદીનો દરસવાલમાં જવાનો પુરો હક સાબીત કરવા માગો છો; એમજ તમારું કહેવાનું છે ખરું કે નહીં ?

મી. ગાંધી—જે તે પરીક્ષા પાસ કરી શકે તો, ચાકસ તેને જવાનો દર મળવા નોંધ્યો.

પ્રતિનીધી—પરંતુ વડી સરકારે તો એવો જાવ બતાવેલી છે કે સ્વરાજ્ય બોમ વના સરચાન પોતાની મરજીમાં આવે તેને કોલોનીની બદલ રાખી શકે છે.

મી. ગાંધી—વડી સરકારે કાઢપણ રિયલિમાં તેવો જાવ બતાવ્યો છે. કે સ્વરાજ્ય બોમવતા સંદેશનો મરજીમાં આવે તેને અટકાવી શકે એમ હું ધારતો નથી. પણ બે તેમ થયું હોય તો તેથી આજ સુધી કોલોની માટેની જે મળગીતિ સુકરર કરવામાં આવા છે તેમાં બહુ મોટો ફેરફાર થયો ગણાય. વડી સરકાર આવા કાયદા પાસ કરે એમ હું માનતો નથી. હમીએ જન કાયદાની કાઢપણ કલમમાં એશીઆ દીકનું નામ નહિ હતું. એટલે તે કાયદો પાસ કરી દેતામાં વડી સરકારે જુવાનો ખાવો. દરસવાલની સરકારે તેની એક જમમનો એમો અરમ કપો કે તે કાયદો એશીઆ દીકને જાવ મરે છે અને તેની મરજી

ને કમુજ રાખ્યો. એટલે હવે વચને આપવાનું બહુ મુશ્કેલ પડે છે. બે હવે વડી સરકાર એમ કહેવા માગવી હેય કે રાજ્ય બોમવતા કોલોનીને મરજીમાં આવે તે માણસને બદલ રાખવાનો હક જે તો એ નથી વાન ગણ્યો તમે બધો જો કે ૧૯૦૭માં મરદુમ મી. એમક બે એશીઆ દીકને બદલ રાખવાનો કાયદો મી. એમક લેતની પાસે રહ્યું હશે, પણ મી. એમક લેને તે કલુષ નહીં રાખ્યો અને સુચલું કે કાયદો આમરીના રગની સાથે નહીં હોયો બેઠાએ પણ બધાને લાગુ પડે તેવો બેઠાએ. આ સુચના કલુષ રાખવામાં આવી અને ત્યારથી જ્યાં કોલોનીમાં તે કાયદાની નકલ થઈ છે, તમે જોયો છે, તેમ વડી સરકાર નહીં લેતી કે રાજ તેને બદલ રાખવાનો કોલોનીને હક છે.

પ્રતિનીધી—લાલ દરસવાલમાં શી રિયલિ છે તે કહેશો ?

મી. ગાંધી—તમજબ જે દમર દીદી બેઠામાં જમ આપ્યા છે. એટલે કે દરસ વાલની હાલની દીદી વરતીનો ત્રીજો ભાગ થયો. અને જે વરતી હોઈ શકે તેનો છઠ્ઠો ભાગ થયો. આજ બે વરસ થયાં અમે લડીએ છીએ. આપુ કુખ બોમવવાધા અમારી તરફથીમાં ફેલાક આખરફાર મોરાઓ પણ થયા છે. એક કમીટી નીમાઈ છે જેના મી. હોરકેન પ્રમુખ છે. તે કમીટીના મેળોરો અમારે સાર એલ જવા સર્થી તમ્યાન છે. સર કારના મનમાં એમ છે કે અમને જરૂરી હશે. હું કલુષ કહે છું કે ફેલાક ચાંદ ને પડે પણ ખરા, છતાં હું માનું છું કે અમારામાં એવા વણા પડ્યા છે કે જેઓ અમે તે અડચણો બોમગીને લડ્યા કરશે. ફેલાક પોતાનો ધ ધો છોડી દીધો છે, બહુ જતું કર્યું છે અને આ લગત બહુ મોટી ને અગવળી છે એમ માનીને જુજી રહ્યા છે. બે મારી ગણ્યાં પારી હોય તો હું એટલું કહી શકું છું કે લગતનું પરીક્ષાગ એકજ આવશે ને તે એકે અમારી માગણી મંજુર થવી નોંધ્યું. તે ફેલાક મોટી અથવા તો ફેલાક વહેલી મંજુર થશે તેના અધાર અમારા બેર ઉપર છે. વિલામન માં અમને સા. આ. થી. છ. કમીટીની મદદ છે તેના પ્રમુખ લોરકે એનાનીય છે. તેઓ સાહેબ એક વખત ફેલાકવાનો એકદીગવાહસરેમહતાં. વળી તે કમીટી માં બીજા મજ મરાવવા એટલો છીઅન છે અને તે આપણા છે એ અમે માનું છું.

રાખ્યું તો ઘણું ફેલાયેલી અને મદદ મળશે દરમિયાન ટરાંસવાલની સરકારે ફરી પાછા પગલા બરવાનું શરૂ કર્યું છે. અને તાર મળ્યો છે તે ઉપરથી હું જોઉં છું કે લગભગ ત્રીસ હીંદીને હદ પાર કર્યા છે. તેઓ પાછા ટરાંસવાલમાં શાખલ થયા છે અને હવે તેઓની ઉપર ફરી કામ ચાલશે. આ વખતે બીજી કક્ષમ સાથે પાડશે તેથી જંગ મળવાનો સંભવ છે. નાતાલના આગેવાનો અને તેના સાથી એકને કાંઈ ખ્યાલ કરવામાં આવશે તેઓને પણ જેલ મળવાનો સંભવ છે એટલે વળી ટરાંસવાલની જેલો ભારે, હવે જોવાનું છે કે અમે તાકાદવાળા નીવડ્યું કે નહિ. સરકારનું મન એમ છે કે આ પ્રમાણે ત્રણ પમાડી માણસોની પાસે સખત સળ કરવી અને હેઠા પાડશે અને આમરી પાસે કાપદો કણસ કરાવશે. હું માનતો નથી કે હીંદી હેઠા પડશે.

પ્રતિનીધી—શું ટરાંસવાલમાં હકથી વસનારા હીંદીને કાંઈ દુઃખ છે ?

મી. ગાંધી—અલગત છે, જો કે તે દુઃખને સારુ અમે લડત નથી લડતા. હાખલા તરીકે જલુ વફાદાર હીંદી પણ લોકેશનની પદાર એક જમીનના કુકડનો પણ મણી થઈ શકે નથી. એ જલુ મોટી ઇગ્ગ હકી શકાય પણ તેની સામે અમે આ લડત ચલાવતા નથી. આ લડત માં મુખ્ય હેતુ ધરમનો હતો. ૧૯૦૭ નો કાપદો પરમની લાગણી દુખવનારો હતો. લડતનો હાલનો ખાજ હીંદી કામના માનને ખાતર છે. અમે કાંતિ બ્રિટીશ રાજપત્તું એક અંગ છીએ અને કાંતો નથી.

પ્રતિનીધી—એ તો જલુ મોગે સવાલ ઉઠાવ્યો, પણ તમારી લડત કેળવ્યેલા હીંદીને શાખલ થવા બાબત છે એમ તો ખરું કે નહીં ? અને એમ હોય તો તમે જલુ એ કે વડી સરકારે હાથ ધીધ નાખ્યા છે. કેમકે તે બાબતમાં વડી સરકાર રવરાજ્ય બોગવનાર કોસોનીની સાથે લડવા તૈયાર નથી.

મી. ગાંધી—ત્યારે અમે, બનેરથાનીક સરકાર અને વડી સરકાર સાથે લડીએ છીએ. પણ હું તો હજુ માનું છું કે વડી સરકાર આમરી તરફેણમાં છે.

પ્રતિનીધી—અત્યારે તો કઠાકટી આવી પડી છે. તમે લડ્યા રો છો તે એમ માનીને કે હેવટે તમે એવી સ્થિતિ શાવી શકશો કે વડી સરકારને વચ્ચે પડ્યા વિના બાલેજ નહીં.

મી. ગાંધી—આ લડત ઉપર મારો સબડ હિતમાર છે કે વડી સરકાર બોલશે તે પહેલાંજ આંકીનાજ કેલોની બોલી ઉઠશે કે હીંદીની આ વ્યાજબી માગણી કણસ રાખવી જોઈએ. આવી નિસાની ટરાંસવાલમાં હું આજેજ જોઉં છું. કેટલાક આગેવાન ગોરાઓ જે અસલ આમરી સામે હતા તેઓ આજે આમરી તરફેણમાં છે.

પરચુરણ ખખર પત્રો

[આ કાલમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ લાખના ખખરપત્રો હાખલ કરીએજો. ખખરો સાફ અક્ષરે અને જેમ બને તેમ હુંકા માં સુદાસર લખેલ હશે તેને હાખલ કરવાની પહેલી તક મળશે. અ. ડી. એ.]

કેપટાઉન, તા. ૩૦ ડીસેમ્બર.

અલ-ઈસ્લામ પત્રના માલિક મી. જોસમાન અદમદ એકેન્દી અત્રે આવેલ છે તે દ્રષ્ટીબીઆ મોરલેમ સોસાયટીના પેટ્રન થયા છે. તેમના માનમાં તા. ૨૦ ડીસેમ્બરની રાત્રે સોસાયટી તરફથી પેતા ના હોલમાં ટીપાટી આપવામાં આવી હતી જે વખતે મી. એ. એચ. જી. મહમદ (લીમતા પ્રમુખ) મી. ધનસાર (સા. આ. ઇ. એ. ના પ્રમુખ) મી. કાસમ અલી (સેક્રેટરી). મેસરસ જે. એમ. એચ. મુલ તથા કેપટાઉનના થયા ખરા મલાઈ હમામો તેમજ રહીશો વીગેરે હાજર હતા. પ્રમુખ મી. એ. આઈ. ગણજી મી. જોસમાન અદમદ એકેન્દીને પોતાની જમણી બાજુ ખુરશી આપી તેવજે પેટ્રન પછું કણસ રાખ્યું તે બદલ ઉપકાર માન્યો અને જણાવ્યું કે આ સોસાયટી કાચારોને મદદ કરવા ઉભી કરવામાં આવી છે. બાદ પ્રમુખ મી. જોસમાન સાહેબે ડરબનમાં હીજ્જર રહેવે માટે ઉપરાણું મુસાફરોની ખરદારત, લેખના વખતમાં મદદ વીગેરે જે કામને માટે કામો કર્યા હતાં તેવું હુંકમાં વરણત કર્યું. બાદ નીચેના ત્રણ કસવો પાસે થયા હતા.

(૧) મી. જોષ મહમદ રહીમે (સોસાયટીના સેક્રેટરી) દરખાસ્ત કરી કે મી. જોસમાન સાહેબે આ સોસાયટીને મુરબી પછું કણસ રાખી જે ઉત્તેજન આપ્યું તે બદલ તેમને એક એડરેસ તથા પેકીંગ રહીક જોટ આપતાં. જે મેસરસ હાયા હીમ તથા હરમાલસના કેકાઈ પાસે થઈ આ સીંગે એક આપતાં પહેલાં પાસાની

સુચનાથી મી. હરેલ અદમદ સાહેબે એડરેસ મીટીંગમાં વાંચી સંબોધનું વ્યુ. (૨) આપણા પેટ્રન તરફથી પ્રમદ થતા 'અલ-ઈસ્લામ' ખખરના મદદ થઈ મદદ કરવી. (૩) ના. મુલતાન તરફથી પહેલી પાસામેટ ખુલી તે બદલ મુચારકજાદીનો ફાલ મોકલવો.

ઉપરના દરોજ મુજબ તા. ૨૩ના રોજ કેપટ મોકલવામાં આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે 'અલીહુલ મુસલમાનોને પહેલી પાસામેટ ખાલવા બદલ મુસલમાનો મુચારકજાદી આપે જે અલ્લાહતાઅલા સુલતાનની નીમડવાની કરે.'

જેવટમાં મી. જોસમાન અદમદ સાહેબે સારે મુસલમાનોને ખરી લાગણીથી મળતા જોઈ તથા સોસાયટીમાંથી મળેલી એટને પોતાના ખરા અંતઃકરણથી કણસ રાખ્યા આભાર માન્યો તથા કામને હાલમ તથા હાલેકની ધમી જરૂર છે એમ કાખલા આપી સમજાવ્યું. અને પ્રમુખ મી. ગણજી ટી બીસકેટ ફરદ વગેરે આપ્યા બાદ હાજર મળીસને ઉપકાર માની મીટીંગ ખરખારત કરી હતી.

અમરેનો, તા. ૧૭ ડિસેમ્બર. આજે જયોરે અમરેનોમાં લખાઈ પધારવાના હતા તથા પત્રોથી થવાની હતી તે માટે જુદી જુદી જગ્યાએથી અમરેની મંદિરમાં ૧૨૦૦ થી ૧૫૦૦ માણસો હાજર થયા હતા. હવન ક્રીયા એક વાગે શરૂ કરી તથા વાગે પુણ્યહુતી કરી હતી. બાદ રવામીજીએ બાખથ આપતાં જણાવ્યું કે જે પરમાત્માનું દેવ આદિ સરવ રતવન કરે છે. મોગીઓ જેનું એકામ ચિતથી ચિંતન કરે છે તે પરમાત્માને સરવેજે ઝાળખવાની જરૂર છે. હરેક ધરમમાં તે પરમાત્માનું ખ્યાન ધરવનું ફરમાન છે. તે તેથી નિરૂધ વરતન કરનાર પણ સમાન છે. હું ના ઉચ્ચારથી મહુખનું હાખનું અમ મત્ય છે. મેકા મેલવવા માટે તો પરમાત્માનું ખ્યાન ધરવા સારોના સિદ્ધિ પતાવી બેતાઓને અસરકારક બોધ આપે. હીંદુલાખઆ સખ્યા ગાયત્રી વાંચીને સમજી શકતા નથી તેથી જલુ હીજ્જીર છું. આવી બાબતમાં મુરબ માન બાઈઓ જલુ માન્ય છે. તેના પોતાનાં બાઈમાં તાનપણથી કરને શરીર પડાવે છે. હીંદુલાખએ પરમાત્મા કરમાન

જેવું છે. આવા અસંખ્ય દાખલા આપી દરેકના અંતઃકરણમાં શ્રી પરમાત્માનું ધ્યાન ધરવાની પુરી અસર કરી હતી. દરેક ધરમમાંથી મોક્ષ મળી શકે છે. અને તે ધરમમાં પરમાત્મા સાથે પુરા પ્યારથી વરતન કરવાથી મોક્ષ મળે છે. તે ધણા જાણીથી ધરમ પુરતરોના દાખલા આપી સમજાવ્યું હતું. વેદનું ધરમાન છે કે હમેશાં પાંચ ક્રમ અવરુપ કરવાં. તે નીચે મુજબ છે.

૧ હમેશાં પ્રથમ સ્તુતિ કરવી. ૨ અગ્નિ હોત (દેવવ્રત) કરવો. ૩ પિતૃવ્રતન એટલે માપાપને અતિથિની સેવા કરવી. ૪ અનંદાન કરવું. (કાષ્ઠપણ મનુષ્યને અનંદ દેવામાં હુન્ન છે) ૫. સરવ ગ્રાણીનું પાલન કરવું.

આ દરેક વિષય જાણીથી સ્વામીજીએ એવી તો સરસ રીતે સમજાવેલ હતા કે તેથી લોકના અંતઃકરણમાં તેની બહુ સારી અસર થઈ હતી. બાદ સ્વામીજી એ ધરમનું શીક્ષણ આપવા સુલભ સ્થાપના ની જરૂર જણાવી હતી અને એકસંપ તથા નિર્મળ અંતઃકરણથી સારાં કામો નો આરંભ કરવાની સલામત્ત કરી હતી.

મારો જેલનો બીજો અનુભવ

[લખનાર: મી. એમ. કે. ગાંધી]

(૨)

કામ

સખત મજુરીવાળા કેદી પાસેથી સર કારને નવ કલાક દરરોજ કામ લેવાનો લક્ષ છે. કેદીઓને હમેશાં ૭ વાગે કોટડી માં પુરવામાં આવે છે. સવારના સાડા પાંચ વાગે ઉઠવાનો પંદ વાગે છે ને ૭ વાગે કોટડીના દરવાજા ઉઘાડે છે. કોટડીમાં જતી વખતે અને કોટડીમાંથી કાઢતી વેળા કેદીઓની ગણતરી કરવામાં આવે છે. તે ગણતરી નિયમસર ને ગપાટાનુયય થઈ શકે તેવા હેતુથી દરેક કેદીને પોતાની પચારીની પાસે ધ્યાન પુરવઠ ઉઠવાનો દુકમ હોય છે. દરેક કેદીએ પોતાની પચારી સંકેલી રોકાણે મુકે કાચ મેં પ્રેમ ૭ વાગતા પહેલાં તકવાર થઈ રહેતું જોઈએ. અને સાત વાગે કામે ચડવાનું થાય છે. કામ કર વહું ઘણી જાતનું હોય છે. પહેલે દહાડે અમને શરીયામ રરતા પાસે ખુલી જમીન હતી તે વાગેતર સારાં ખોદવા લાઈ મયા

મયા હતા. જેમાંથી કામ ન મળી શકે એવા હોય તેને જગતી ફરજ નહતી. અમને કાદરાઓની સાથે લાઈ મયા હતા. જમીન ઘણી કઠણ હતી. અને તે કાદરાનીવતી ખોદવાની હતી. તેથી કામ સખત હતું. તાપ ઘણો પડતો હતો. કામ કરવાની જગ્યા લગભગ દોઢ માઈલ ભેરી જેલથી હોવી જોઈએ. બધા હીરી કામ કાપાટા બંધ કરવા લાગ્યા. પણ દેવાએલા થોડા જ હતા. તેથી સદુને થાક ખુબ લાગ્યો. આમાં બાણુ તાલેવંતજીમના બાળક રવિશંકર પણ હતા. તેને કામ કરતા જોઈ કું બહુ મુઝાતો હતો. જતાં તેની મહેનત જોઈ શકી થતો હતો. જેમ દહાડો વધતો ગયો તેમ કામનો બોજો વધારે જણાયો. વારડર (દરોગો) બહુ તીખો હતો. 'મલાનો મલાવો' એના પોકાર કરી રહ્યો હતો. તેમ તેમ હીદી મળશતા હતા. કેટલાકને મેં રોતા પણ જોયા. એક જણનો પગ સૂએલો જોયો. આથી મારે દિલ રડતું હતું. જતાં કું સદુને કહેતો હતો કે દરોગાની દરકાર રાખ્યા વિના સદુએ સાચા દિલથી કરવું. કું પોતે પણ થાકે. કાચમાં કોલ્લા સખત પડ્યા, તેમાંથી પાણી આપ્યાં. વાંકું વળવું એ મુશ્કેલ લાગતું હતું અને કોલ્લા જાતો બાર મથ જોટલો લાગતો જણાયો. કું તો ઇશ્વર પાસે માગ્યા કરતો હતો કે મારી લાજ રાખે અને અપંગ ન કરે ને કું કામ બરોબર કરી શકું એટલું મને જોર આવે. તેની ઉપર આધાર રાખીને કામ કર્યા કરતો હતો. દરોગો મને કપકા રવા લાગ્યો. થાક ખાવાથી કપકા દેતો હતો. મેં તેને કહ્યું કોંકવાની જરૂર નથી મારાથી કાળજીનુદ થાય તેટલું કામ કું કરીશ' આ વખતે મી. ઝીજાલાઈ દેસાઈ ને મેં મુર્ચીત થતાં જોયા. મારી જગ્યા એથી તો મારે અસાધ્ય નહિ, એટલે કું જરા થોડ્યો. દરોગો ત્યાં ગયો. મેં જોયું કે મારે જવું જ જોઈએ. તેથી કું દોડ્યો. બીજા પણ મેં દોડી આવ્યા. ઝીજાલાઈ ને પાણી ઝાંટ્યું, તેને શુદ્ધિ આપી. દરો ગાએ બીજાને કામ ઉપર મોકલી આપ્યા. મને તેની પાસે બેસવા દીધો. ઝીજાલાઈ ને મારે ખુબ ચંદુ પાણી રેડ્યું પછી કંઈક આરામ થયો. દરોગાને કહ્યું કે તેનાથી ઘેર ચાલીને નહિ જવાય. તેથી મારી મંગાવી. મારીમાં તેને લાઈ જવા મને દુકમ થયો. ઝીજાલાઈને મારે પાણી રેડતાં કું વિચારવા લાગ્યો. 'મારા રાજો

આને છે. કું જો મારી સલાહ આપતો હઉં તો કું કેટલો પાણી ખતું? મારે કીધે આટલું દુઃખ હીદીને થાય? મેં એમ વિચારી ઉઠો આસ નાખ્યો. ઇશ્વરના કાફી ગાણી કરી વિચાર્યું ને કું વિચાર માં હુબકી મારી પાછો દસી નીકળ્યો. મેં જે સલાહ આપી છે તે બરાબર છે એમ જોયું. દુઃખ બોમવવામાંજ સુખ છે તોપછી દુઃખથી કંઈ બેદ પામવાનું કારણ નથી. આ તો મુર્ચા આવી પણ મોત થાય તોપણ મારાથી બીજી સલાહ અપાય તેમ નથી. જન્મ બંધન કરતાં અમમ દુઃખ બોમવી બેડીમાંથી મુક્ત થવું એજ આપણું કરતવ્ય છે એમ વિચારી કું બેડીકર થઈ પડ્યો. ને ઝીજાલાઈને હીમત રાખવાની સલાહ આપતો જઈ ગયો.

મારી આવી કે તુરત ઝીજાલાઈને તેમાં સુવાડી લઈ ગયા. વગા દરોગા પાસે ફરિ વાદ કરી. તેની તપાસ ચાલીને દરોગાને કપકા મળ્યો. ઝીજાલાઈને બરોબરતા કામે નહિ લાઈ ગયા. તેજ પ્રમાણે બીજા આર હીદી અસકત જણાયા. મારીના બધા પાછા કામે ચડ્યા. બરોબરતા બારથી એક વાગાસુધી આવતો વખત હોય છે. ને એકથી પાંચ વાગાસુધી કામ કરવું પડે છે. બરોબરતા અમારી દેખરેખ મોરા દરોગા ને બદલે કાફર દરોગાને સોંપી. કાફર દરોગો મોરા દરતીક હતો. તે બહુ ટાંકણી નહોતો કરતો. કોઈ કાઈ વખત બોલતો હતો. વળી બરોબરતા કાફરોને તથા હીદીને તેજ જગ્યામાં પણ જુદા જુદા બાગમાં રાખ્યા. અમને પ્રમાણમાં પોતી જમીન ખોદવા આપી.

જે માણસે આ કનટરાટ લીધા હતા હતા તેની સાથે મારે વાત થએલી. તેને કહ્યું કે હીદી કેદીની મજુરીથી તેને દુકસાન થવાનો સંભવ છે. હીદીથી કાફરાની બરોબર એકાએક શરીરબળ ચલાવાય તેમ નથી. આ વાત તેણે મ જુર રાખી. વળી મેં તેને કહ્યું કે હીદી કામ દરોગાની બીકથી કામ કરનારા નથી. તે તો માત્ર ખુદાનો ડર રાખીને બનશે તેટલુંજ કરશે. પણ મારે આ વિચાર પાછળથી સારી પેટે બદલાવા પડ્યો. એ કેમ તે આપણે હવે પછી જોઈએ.

બીજો દહાડો અમને બહાર કઢાવ્યા પણ અમને મોરા દરોગાની સાથે નહીં મોકલતાં એક કાફર દરોગા સાથે મોકલ્યા. તે દરોગો પણ ગયા દિવસનો કાફર ન હતો. આ કાફર દરોગાને બલામણ

ઉત્તર અમેરિકામાં હોંદી

મારિત્સપરગણા મહમદ જન કચ્છી લંડનથી તા. ૨૬ નવેમ્બર ૧૯૦૮ના કાગળમાં લખે છે કે હું અમેરિકામાં ૨૨ દિવસ રહ્યો હતો. એટલે ત્યાંની જે થોડી હકીકત મારી જાણમાં આવી છે તે પ્રિન્ટિંગ ઓફિસનીઅનના વાંચનારા માટે મોકલું છું. આ હકીકત અખવા નો મારો હેતુ એ છે કે અખવા મુલક માં જ્યાં મારા ભાઈઓ દુખી થાય છે તે મારી હકીકત ઉપરથી વાંચક થઈને ચેતતા રહે.

ન્યુયોર્ક ખાતે ૨૫ હોંદી છે. ત્યાં તેઓ વેપાર કામમાં નથી. કેટલાક હાય વેલ નથીય કહે છે ને કેટલાક નાટક કરી બેઠા છે. આફ્રીકાના માણસો અમેરિકામાં સારો રોજગાર સાંભળી જલદી આગળેટમાં ચડી બેસે છે અને આવી દુખી થાય છે. હમણાજ કેપતા બે હોંદીએ ન્યુયોર્ક આવી એક માસની કચેરનલાઈન બાગવી, અને પછી ત્યાં તેનો કાંઈ દોરત ન હોવાથી સરકાર તે બંનેને પાછા મોકલતા હતા. પણ સારા લાગે એક હોંદી બોલ ધારણીઆઈને ખબર પડતાં તેની જામીનગીરી આપવાથી છુટ્યા. તેઓ કામને માટે હાંફા મારે છે. હોંદીએ યાદ રાખવું કે વગર મુડીએ નવા દેશમાં જવું એ દીવો લઈ કુવામાં કુદરા બરાબર છે. આફ્રીકાથી પેસાવાળા વેપારી અહીં આવે તો બેલાશકથી સારી કમાણી કરી શકે તેમ છે. વેપાર બહુ સારા છે. અને હોંદીને અમેરિકન બહુ મહાય છે. વળી કમરેરા ગીઆના કરતાં માણસો સારા છે અને ત્યાં આપણી કજલ છે. ધોળી તથા દુબેમ સારી કમાણી કરી શકે પણ યાદ રાખવું કે ૨૫ પૌંડ મુડી રાખી ન્યુયોર્કમાં ઉતરવું. ખાધા બેરાકી શીવાય બધી ચીજ હણી મેંદી છે. ત્યાંનો કમીએચત કાપદો એવો છે કે ન્યુયોર્કમાં તેનો કાંઈ એક એળખા તો તથા પા. ૧૦ રોકડા પાઈટમાં હોય તો ખુશી સાથે કિતરસ આપે છે. પાંચ વરસ પછી અહીં હોંદીને વોટના ફક મળે છે. અમેરિકન હોંદી ખાણ બહુ પસંદ કરે છે માટે બે કોઈ હોટેલવાળા બંધ તો સારા કમાય. આમાં કમતીમાં કમતી પહેલાં ૧૫૦ પા. ની મુડી જરૂર બેઠાએ. અહીંના કાપદો મુજબ ચીરમીટ માં નોકર લાવી સકાશે નહીં.

મસુર કામને બેરાસે કાંઈ હોંદીએ

જવું નહીં. અખવા માણસને ત્યાં કામ મળતું નથી. હકાનમાં વેચાણ કરવાને અહીં એવત હોય છે. નાક લખનાર લખેલા હોંદીને કાંઈ કામ મળતું નથી કેમકે અહીંની છોકરીઓ સસ્તે પગારે બહુ સારાં કામ બજાવે છે. ન્યુ યોર્કના હોંદી પોતાના જાતલાઈએને બોલાવવા બહુ ખુશી છે માટે કાંઈને જવું હોયતો મી. ધારસી વામીનગીરી આપી ઉતારે છે. અને તન મનને ધનથી મદદ કરે છે. જેને બહુ લાકા સ્વભાવના છે. મી. ધારસી ૨૫ વરસ પહેલાં કરી રહેટમાં મોટા વેપારી હતા.

ઉપરની હકીકત મેં હુંકમાં લખી છે પણ જેને કાંઈ વીરોધ ખબર બેઠાએ તેણે નીચેને સરનામે કાગળ લખી પુલાવવું:

મહમદ જન: કેકલું મી. એમ. એમ. કુપર, ૧૫૪ હ.ઇ રોડ, લંડન.

હેલાગોઆમે હોંદીઅન લાઇબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરીના રોકડેટરી મી. મેસાક રણુકોડખાઈ લખે છે કે લાઇબ્રેરીની શીલક મયા માસની બાકી પૌંડ ૨-૧૧-૭ હતી તે પછી ડિસેમ્બર માસની મેબર શીના પૌંડ ૪-૭-૧૦૦ તથા માઇસના રોક બીમબાઈ શીવરામ વતન તરફ જતાં શી. ૫ બેટની આપેલ તે મળી કુલ પૌંડ ૭-૪-૫૦૦ થયા તેમાંથી લાઇબ્રેરીઅનના નવેબરના પગારના તથા જાપાઓના લવા જમ તથા મુંબઈ સમાચારનું ચરખું લવા જમ તથા બાહુ તથા રટામ્પ વિબેરે પર ચુરણ ખરચો પા. ૫-૧૨-૭૦૦ બાદ જતાં હાલ બાકી પા. ૧-૧૧-૧૦ શીલકમાં છે. ડિસેમ્બર માસમાં વીજીટરોની સંખ્યા ૨૦૧ ની થઈ હતી. તથા મેંબરોના નામ ઉપર ૭૮ પુસ્તકો આપવામાં આવ્યાં હતાં. ચાલુ માસમાં બે પારસીભાઈઓ નવા મેંબર થયા છે. સેક બીમબાઈ શીવરામ ની આપેલી બેટનો અ.શાર સહીત રવીકાર કરવામાં આવે છે. મુંબઈથી નવાં પુસ્તકો ચાલુ માસની તા. ૧૩મીએ જરમન રટીમ રમાં આવવા વધી છે. તા. ૧૪-૧૧-૦૮ ના ઇ. એ. પાને ૭૬૮માં કે. ઇ. લાયન રેરિના રીપોર્ટમાં પુસ્તક બેટ આપનાર મી. નાગરહાસ માધવજીને બદલે મી. નાગરહાસ માધવજી બેઠાએ.

રોકડે ખબર લાવ

	શી. પે.	શી. પે.
ચાલુ માંજ ૧ જસ્ટાની ૨૫ ૦ થી ૨૫ ૧		
બીમડીના	૨૫ ૧	૩૦ ૧
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૧	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૧
ચીની સકર	૨૪ ૦	૨૫ ૦
ફંકાના	૨૪ ૦	૨૫ ૦
રેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૧
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૧	૨૪ ૦
મસુરની	૨૪ ૦	૨૪ ૧
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૧
અડની	૨૬ ૦	૩૧ ૦
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દાળ	૨૮ ૦	૨૯ ૦
વટાણા	૧૦ ૦	૧૦ ૬
મકાઈ	૧૬ ૦	૧૬ ૧
બીનીસ	૧૬ ૦	૧૭ ૦
કાવું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૬	૨ ૮
મોડું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૬	૩ ૮
ખાંડ સફેદ નાનાલની	૧૫ ૧	૧૭ ૧
પૂળા	૧૪ ૧	૧૫ ૧
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૧	૧૧ ૧
અરો	૧૧ ૩	૧૧ ૬
મકાસી સોપારી ૧૨૮૯ જા	૦	૬
મરચાં	૦ ૪	૦ ૫
બી પેટીજીટીના પૌંડ ૧૦૦	૦ ૭	૧૫ ૦
પોરબંદર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પારશીન એરોફેડ		
વાઈટ રોસ	૮ ૨ ૦	૮ ૫
ગાલન	૧૧ ૬	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૮ ૦	૧૯ ૦
શી	૬ ૬	૭ ૦
કામંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણ સીફક રોલ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણ સનલાઇટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર, ટી	૧ ૮	૧ ૬
આમીસ લાયન	૨ ૧૧	૩ ૦
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦	૧ ૦
નિલ પોઈટ સીઆરેટ	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ફુલ નેસલનું	૨૦ ૩	૨૧ ૬
નામક (લીવરપુલ)		
જરના એટની	૪ ૬	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C. Mohamed Surtio Merchant, Box 27	Cape Town POROOMULL BROS., Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1126,	Durban Esmail Dawjee Motah, Saville Street, (near Surti Masjid).
BARBERTON Suliman Moosa, Box 24.	CHARLESTOWN Amud Ismail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27, G. R. Moola, Box 15,	Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road.
BEACONSFIELD Shahbooddeen Dowry, Robinson Street.	LOURENCO MAQUES H. H. De Silva Bros & Co., Box 240. Hajee Essa Hajee Suliman & Co., Box 368. Hirjee Mooljee & Co., Box 346. HORMASGY IDOLY, Box 332. Madhavjee Jetha & Co., Box 140. Manwar Hoosen Motah, Box 92.	JALBHAY & SORABJEE BROS., 110 Field Street. Mohamed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjies Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	NANJEE DULABHIDAS & Co., Box 141. Noor Mahomed & Rawji, Box 329. Parshotam Amarchand & Co., Box 109. VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.	A. E. MAYET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. D. A. Maghrajh, Box 754, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens).
BELLAIR Rambhai Govindjee & Co., Farmers and Merchants. D. A. BABENIA, Fruit supplier in South Africa	DE AAR C.C. C. Appavoo, General Dealer,	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kanji, Box 610. Parshotam Valabh, Tailor, 123 Grey Street.
BOKSBURG V. Bano, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location Govind Mowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 99 Stand 11.	DURBAN Abdool Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street.	S. Peerbhoy Butler, 506 West Street. P. V. Sanghaves & Co., Box 738, Grey Street.
BUTHA BUTHE Tayob Adam.	E. ABOOBAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMBOODEES & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 83, 139 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Manoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Erahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. EBRADIM CAMBOODEEN, 113 Grey Street. B. EBRADIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road.	Lala Babhai, Fruit & Produce Merchant 86 Queen St., Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 109 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street.
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Ohlaganah Bhawsnidas Gheowala Randeris, 21 Roger Street, ESRAHIM NORODIEN, 24 Frere Street, (Woodstock). J. M. H. Gool, 129 Castle Street. Hoosenkhan Kulekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St, 17 Lion St, & 13A Corner Church and Bloem Sts. C. P. LUCHERAM, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street D. Mancherjee, Box 1036, 14 Wicht Street. Mohideen Ennos, 180 Bree Street corner Bree and Bloem Streets	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Makan Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.	ENSELSBURG E. Omar Rajan & Co. सुधारना लवाडा. नरदीस अमीरअलीना लवाडुनो तरबुने। क्रिमल 3 पेनी. पोरबेन ना पेनी।

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Husejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dam Bhavnagari,
Shoemaker, Karin Street
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 103.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Saun,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. V. Vasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)
Easopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pictersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
F. F. Dadarboy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1215
Dayaram Bhokhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
10 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAN MOHILEET,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 8028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 173, 16th Street,
Vredodorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KASODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
V. G. MAHARAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,
Box 4100.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffer and
14th St., Vredodorp, Box 4140

Charji Sala,
Box 5031.

B. K. PATEL,
Box 5250

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vredodorp

RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

SOOKAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. Tavarin,
224 Market Street,

KIMBERLEY

AMJED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISHAN. AMOD KAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 301.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAPEKING

Cassim Soemar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHASSA,
Box 35.

NEWOASTLE

M. E. SIEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHERNE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 21,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 173.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 140.

MENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHERSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
Moosa Hassan,
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA.

Ambatani Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aha,
Box 498, Prinsloo Street.
Moses Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARTAN HADI SONI,
Goldsmith,
Broom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Str.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 521.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 62.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALESBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 69.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Belcoals.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANGER

Amod & Ismail,
Box 41,
Ebrahim Amod,
Box 41.

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer.

UPPENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rauco od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dala Osman.

VERULAM

BADU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Dorjee,
Goldsmith.

VOLKERST

G.R. Moola,
Box 1.
Vannali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Muhomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosab Tayob & Co.
Market Street.
Joosab Haasim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

TRY

"Indian Opinion" Office,
— FOR RUBBER STAMPS —
in different languages.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
103 Queen Street, Durban

ESTABLISHED 1881. Head Office: 10 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

— SILK MERCHANT —

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
suitable for Presents.
Maltese Lace, Tenerife Draw Thread Work,
Brass and Bronze Ware, Carved Sandalwood,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (12):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Pareev, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

IAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 88.

Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

डादा ओस्मान.

जनरल मर्चेंट ने कमीशन
एजेंट.

नेक्स ८८. १३५, क्वीन स्ट्रीट,

दुर्बन,

Telephone 864

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

Market St., Keet's Building, ROODEPOORT

गैररमुग्न सुद यनापी आपयामा आवेष्टे

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને પુરુષ ખબર

શ્રીધા મુખર્જી

શ્રીમદ અમગેતી દત્ત ૩૫૦૦ તા. ૮ ફેબ્રુવારી

એ અઠવાડિયામાં મુખ્ય પહેલોએ લખી

આ કંપનીની રજીમર દર મહિને સીધી મુખ્ય જાય છે.

એ કંપનીની આજમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છટીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના અનુપતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી નહીં એ ખાતરી રાખશે.

અરેખર આજે કંઈક સુકતથી આપણા હોદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી જાયત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરેખ અરેખ મુસાફરી થાં કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુકકેલીઓમાંથી મુકત થયા.

આ કંપનીની વ્યાખ્યાના દર મહીને મુંબઈ સાથે જાય છે. આટલે આ
મહત્તની મુસાફરીનો ખર્ચ લાભ નહીં મુકતાં કેશ જનારાઓએ તપાસ કરવું.

સદરજૂ આગળેટ મુજબ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અબર
મળશે તે ઉપરથી સકેની જાણ માટે અતરે જાપામાં નિમાનજી તેથી સહિ સાહેબો
ને જમર ખરચે આગળેટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.
જહુ વિગત તીચેને સરનામે મળી ચકશે.

दरबनसे बेरा होके कोलंबो और कलकत्ता नीचे माफक जाती है.

अमलोटी टन ३१०० ता. १८ जान्युआरी

தெட்டசல் ஸ்டாக்ட் வலன்.

சாஸ், சாஸ். "அய்யோத்யா" 3,100 டன் ஜனவரி 16.

கொலம்பி மதிராஸ் மார்ச்சுமாத கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા સુ. ૧૦. ૩૪.

१२८ श्री ८, ३२७१८.

King & Sons,
West Street, Durban.

●ମି. ପଦ୍ମନାଭ ମହାପାତ୍ର-ମୁଁ ।

११४, ११५, ११८ डोमसर्गिअव रेड करणन,

Telegraphic Address: Kathorian
P.O. Box 125.

Remember!

INDIAN OPINION DIARY is given to every Subscriber whose subscription is fully paid up.

'Indian Opinion' Diary

Notice to Subscribers

We have decided to again publish our Diary and present a free copy to every subscriber whose subscription is paid up to December, 1908.

New subscribers remitting their subscription for the coming year will also receive a copy of the Diary gratis. To new subscribers the price of the Diary is 1/- and 1d postage.

છપાઇ બહાર પડી છે

ટ્રાંસવાલના નવા એશિયાટીક

કાયદા મુજબના ધારા

અંગરેજ અને તેનો મુજરાતી લશ્કરખા.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટલ ૦૫ પેની

ઇન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ તરફથી

બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ક્રાન્તિવાદનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૧
જેલનો કાવ્ય.	૦-૧-૦
૪૦ ઓ. કાચરી ૧૯૦૯	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું જીવન ગરિબ	૦-૦-૩
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧
સભ્યાચક (ઈનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વોદય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું ભાષણ.	૦-૦-૧
નિતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
રાખાવજ સાર, ચાલકાંઠ	૦-૧-૦
ટરન્સવાણનો નવો કાયદો	૦-૦-૩
	૩. d.
Ethics of Passive Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Rāmāyana ...	■ 5
A Book—and its Misnomer ...	0 6

દપાલ મારફત મંજાવનાર માટે પોસ્ટલ
ખર્ચ પેની ૧ બુદ્ધ. કાર્પિયુ કલોનીના
રૂપે સ્વીકારવામાં આવે છે.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C. Mohamed Surjo Merchant. Box 8.	Cape Town PONNOCIA BROS., Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1126.	Durban Esmail Dawjee Motala, Saville Street, (near Surti Masjid).
BARBERTON Sulman Moola, Box 24.	CHARLESTOWN Amad Ismail Essack, Box 10, Cassim Sukman, Box 27, G. R. Moola, Box 15.	Hodson Cassim & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Uingeni Road.
DEACONSFIELD Shahboodeen Dowry, Robinson Street.	LOURENCO MAQUE S H. H. De Silva Bros & Co., Box 240. Hajee Essa Hajee Sulaman & Co., Box 368. Hirjee Mooljee & Co., Box 346.	JALEROY & SOHAJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	Hormajor Idoloy, Box 332. Madhavjee Jotha & Co., Box 140. Manwar Hoosen Motan, Box 92.	Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 154 Queen Street.
BELLAIR Rambhai Govindjee & Co., Farmers and Merchants. D. A. BARENIA, Fruit supplier in South Africa	Nanjee Dulabhadra & Co., Box 141. Noor Mahomed & Rawji, Box 329. Parshotam Amarchand & Co., Box 100. VRAJDA & LALCHAND Box 92.	J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. B. A. Maghrajhi, Box 754, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens).
BOKSBURG V. Bros, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location Govind Mowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 99 Stand 11.	DE AAR C.O. C. Appavoo, General Dealer,	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kapi, Box 610. Parshotam Valabh, Tailor, 123 Grey Street.
BUTHA BUTHE Tayob Adam.	DURBAN Abdool Ruzak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street.	S. Peerbhoy Butler, 506 West Street. P. V. Sanghavye & Co., Box 738, Grey Street.
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbhagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Ohhaganal Bhawanidas Gheswala Randeria, 21 Roger Street, Ebrahim Norodin, 24 Frere Street, (Woodstock). J. M. H. Goox, 120 Castle Street. Hoosankhan Kulekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keelaw Ramjee, 213 Bree St. 17 Lion St. & 13a Corner Church and Bloem Sts. G. P. LUCHERAM, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street D. Manehorjee, Box 1038, 14 Wicht Street, Mohideen Enos, 180 Bree Street corner Bree and Bloem Streets	E. ABOODAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhann Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMROODEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA GHAN, Box 88, 133 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. ENRABIM CAMROODEN, 113 Grey Street. B. ENRABIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road.	Lala Bahhai, Fruit & Produce Mercant 80 Queen St. Box 636. M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 100 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street.
		EAST LONDON Ambaran Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Maken Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
		ENSELSBURG E. Omar Rajan & Co.
		सुधारना लवाडा. नरदीस अमीरअलीना वप्रायुतो तरलुमे ईभत ३ पेनी. पेरटेन ना पेनी

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavangari,
Shoemaker, Durin street
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commission
Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street.
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HAENERTSBURG

(Zoutpaansberg)
Eseopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Aboo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Buiat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Saliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. F. Dadasuoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhokhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Doraljee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Gopal BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Qulab Prag,
Box 5990.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare, P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARIMIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
V. G. MAHARAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5031.
B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1253, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3010, Vrededorp

RATANJI RUGHATHI,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

SOOKAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. SULEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. Tavarin,
224 Market Street,

KIMBERLEY

ARMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsuddin Baidhy,
25 Brett Street.

ERUGERSDORP

RATANJI MAHAN,
Tailors and Outfitters,
15 Market St., Keel's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
52 Market Street, Box 34.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand ■
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

ELERKSDORP

Patel & Co.,
Box 103.

MAFERING

Cassim Soomarr,
Box 61
Kajee Bapoo,
Box 79.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BARRA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SEZDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7 Branch: Ingoma.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Jonbert and Doven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Ebrahim Moti & Co.,
Market Square, Box 140.
MEHTA & KHANDEIA Bros.,
Box 160, Market Street.
POTCHERSSTROOM
G. K. Desai,
Box 128
Mooai Hassan,
B. E. Nanaitha,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Abu,
Box 498, Prinsloo Street.

Moses Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

NAGARAJ HARI SONI,
Goldsmith,
Room Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. B. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 501,

E. A. Vriawa,
General Merchant
Draper & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box. Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafokeng.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANGER

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

UITENHAGE O.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Runcod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESBURG

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jocsub Tayob & Co.
Market Street.
Jocsub Hassam & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nagdee & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

35 Market St., Keel's Building. **KAUGERSPOORT**
મારકમુજમ સુદ બનાવીઆપવામાં આવેશે

Suits Made to Order, Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

ESTABLISHED 1875. 11-12, OCEAN ROAD, CAPE TOWN.

C. P. LUCHERAM

— SILK MERCHANT —

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
available for Presents.

Maltese Lace, Tennis Rackets, Tennis Work,
Brooms and Broom Wares, Carved Soapstone,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Pretoria, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

SAWAD MAHOMED & Co

▼ ▼ ▼ ▼

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 11.

Tel. Add.: "DOR HANNAH."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચાંદ ને કમીશન

એજન્ટ.

મેડસ ૧૮. ૧૩૫, ક્વીન સ્ટ્રીટ.

દરબન

Telephone 864

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

ચામડાં ખરીદીને હીએ.

ઉન, ચામડાં, રાંગડાં, પેટાં અથવા બકર
નાં ચામડાં, વેટલની જાત વગેરે ખરીદવા
મં ગીએ હીએ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PICKNIX. NATAL, SATURDAY, JANUARY 16TH, 1909

No. 3

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of contents will be found on page 36.

[illegible]

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 16TH, 1909.

The Need For Sympathy

"A young man, looking before him, and finding their country a desert, and their countrymen a lawless, ignorant, and cruel people, would not have yet found it in his frame of mind to be able to enter into the feelings of the British, or to exert himself in their behalf, or to win their sympathy, and to become with the British a co-worker for the advancement of the people; would the system be so to reach the native mind and to command confidence and reverence, . . . If knowledge is power in the material world, is there not a close analogy in the spiritual world, and ought not the spiritual forces that have to be dealt with in the East to be the subject of as much systematic study, for some of those who will have to deal with them, as the hydrography of the Nile basin?"

The above sentences were written on the text of an address by Sir William Garstin on the history of the Nile Valley and the modern engineering enterprises in connection therewith. There can be no doubt whatever that the *Morning Post's* suggestions apply with all their force to the existing condition of affairs in South Africa, and, especially, in the Transvaal. The administration of Asiatic affairs in the neighbouring Colony has been characterized by so marked an infelicity, that one is impelled to wonder whether the *impasse* that to-day obtains there is not the result of a criminal disregard of Indian feeling or a no less criminal ignorance of Indian susceptibilities. It was, we believe, General Gordon, who urged that, in our treatment of the Oriental, we should endeavour to get into his skin. In practice, the Transvaal Government have been endeavouring to drive him out of it, to flay him alive.

One can understand the contempt that the Government must feel for those unhappy people who have been

those who seek their ruin ; and, whilst the community may feel for those unfortunates, as an honest man feels for his brother who, though he has lapsed from the right path, is suffering misfortune, it cannot possibly condone the error that they have committed, nor can it wonder that their persecutors take advantage of their defencelessness, and for that reason, though we sympathise with the foolish men who, having applied at Delagoa Bay for registration and having been refused, were sent back to India, we realise that they are but suffering the consequences of their own folly, and that Mr. Chamney was quite justified in believing that he had the right to take away the few privileges remaining to those who had already divested themselves of the greatest privilege of all, their self-respect.

But these men would never have been driven to such a display of selfish folly, save for the lack of sympathetic understanding on the part of their rulers. The Government are to-day as far as ever, apparently, from comprehending the true character of the Indian community in the Transvaal. Transvaal Indians are, to them, still a mass of potential thieves and vagabonds. In the appeal of Goolam Nali against his conviction for trading without a licence, he being merely a servant, it was actually argued for the Crown that, in the event of the conviction being quashed, the incentive would be given to Indians to trade without licences, and to excuse themselves on the grounds that they were merely agents of parties beyond the jurisdiction of the court. The Government have, obviously, missed the entire spirit of the passive resistance struggle. On not one single occasion has the community availed itself of a dishonest or illegitimate defence; and yet, an argument of this kind may be brought forward unblushingly, with a view to cast an aspersion on the honour of a community that has throughout, aswitness the *Pretoria News*, conducted an honourable campaign, with clean hands. Had there been the least attempt at a sympathetic comprehension of the Indian grievances in the Transvaal, the present difficulties might have been entirely avoided, and it does little credit to the statesmanship of General Smuts and his coadjutors, that this wretched business still drags on, and that misery upon misery is being heaped upon an inoffensive people striving for the retention of their national and racial self-respect.

We recollect that, on a famous occasion, in the nominated Legis-

had animadverted upon what he chose to regard as the insanitary habits of the Indian community, by urging that member himself would, no doubt, assume the habits of a pig, if he were obliged to live in a pig-sty. What the Government apparently desire to do is to compel the Indian community to live in a moral pigsty. Their whole political philosophy is summed up in the ejaculation of the brutal little bully in the story, who was discovered stoning to death an unfortunate word muttering the while, "I'll darn ye to be a toad." All General Smuts's Kantian metaphysics, all his strenuous efforts at Pretoria, Durban, and Cape-town on behalf of Closer Union, will not do away with the fact that he stands guilty before the civilised world of a policy which differs only in degree from the policy of extermination pursued by the leaders of the Black Hundreds in Russia against the Jews, and his moral inquisition does not distinguish him favourably from those inquisitors who adopted less exquisite forms of torture than in these days General Smuts is endeavouring to apply to men who, in the spirit of the times, are moved by the instinct of self-development to a higher condition of things, by a natural desire to be better than they are, and to make their children better still.

COMMENTING UPON THE LETTERS ADDRESSED BY MR.

A
Misapprehension

vented its wrath upon Mr. Hosken's devoted head, accusing him of inconsistency, because, on the one hand, he supports Indian passive resisters, and, on the other, he rejoices because the Government have applied the law strictly against liquor vendors; and especially taunts him with language used by him immediately after the decision of the Johannesburg Licensing Court last week. "The greatest pressure," he said, "had been brought on the administration to suspend the Law. What Government had the right to suspend the law? Whilst the law was on the Statute Book, it must be administered." Mr. Hosken can scarcely be accused of inconsistency, for he has asked the Government to repeal the law in regard to the passive resisters, which is quite a different thing. Suspending the law is not, and never has been, any remedy satisfactory either to the Indian passive resisters themselves or to their European supporters. The remedy had to be far more drastic than that, and it was that remedy

suspend the law operating against political offenders for no fault of their own and who do no harm to the general body of the community, and a suggestion to suspend the law which has been imposed by the Legislature for the benefit of the community, which is liable to be seriously infected by the sale of alcohol, is liable to those of its members who are least able to exercise self-control. So that, when we deny that Mr. Huxton has been guilty of any immorality at all, he might certainly be held guiltless, even had he been inconsistent, for there are times when inconsistency is infinitely less harmful than a slavish consistency. "It is only a fool who cannot change his mind," says a proverb; and he is certainly not wise who does not realise that circumstances alter cases.

MR. THEO. SCHREINER HAS RECENTLY addressed a letter to the press on the subject of the Native franchise, in reply to Mr. F. W. Bell's paper, read not long since before the Native Affairs Society. The letter has met with a mixed reception. In the course of a leading article, the *Rand Daily Mail* says: "The case for the native vote is stated in clear and temperate language, and Mr. Schreiner has, as usual, brought out strongly the points which it is most difficult to answer. And the difficulty which arises in discussing this problem is that which also proves an obstacle in the Asiatic controversy. It is the old trouble of opposing theoretic justice to expediency." On a famous occasion, Plato exclaimed, "What is Truth?" The *Mail* has no difficulty, in regards to the Asiatic trouble, in discerning what is truth, but our contemporary hides itself behind what it plausibly calls expediency, but what we prefer to characterise, in plainer language, as a trickling to organised popular prejudice artificially inflamed. We do not think that any serious person has doubted the commonsense of the Indian claims, that the old Asiatic Act should be repealed, in view of its present uselessness, and that a limited number of cultured men should be admitted to the Transvaal in order to minister to the highest needs of the local Indian community. It is all very well for the *Star* to sneer with its usual callous aloofness at these requests. The *Star* has been a persistent advocate of repressive and reactionary measures against the Transvaal Asiatics. Whilst it has claimed to be moderate in its views, it has really, throughout the unfortunate controversy, been urging on the extremists to a display of rabidness which may not yet have reached its highest manifestation. Reasonable people, however, unite in saying that the Indian claims are just, but that it is a question of method and expediency. Expediency is the euphemism current for political and moral cowardice, to speak modestly from common sense. The latter indicates a desire for co-operation with a view to arriving at a settlement of a difficulty satisfactory to both parties concerned. The former indicates an endeavour to escape along the line of least assistance, that is to say, it involves the ostrich attitude of head-burying at the approach of danger. How human the lower orders of creation are times and how debauched can men be upon occasion! It is pathetic, in it is absurd, it is dreadful, but it has to be recognised as one of the facts of life; and, if it is any satisfaction to Transvaal Indians, let them realise that, although even in the view of the opposition, their claims are fair, it is inconvenient to accept them, because of the weaknesses, of the ignorance, of the prejudice, of the falling away from ideals, of their rulers.

Mahomed Baba's Case

[BY OUR SPECIAL CORRESPONDENT.]
I referred to this case last week. The application for extension of time for filing writ of review was heard on Tuesday last before a judge in Chambers. Mr. James Godfrey, for Mr. Advocate Khan, represented the appellant, who stated in his affidavit that he was forcibly brought into Natal and that he had not been able to appeal in time owing to the holidays. The Immigration Officer, who was represented by Mr. Bird, stated that the appellant was a runaway from a ship. The Court, however, granted 8 days' time for filing writ, saying that the question was whether a man forcibly deported to Natal could be treated as a prohibited immigrant. The result is so far good. The appeal will now be heard some time in February.

Indian Total Abstinence Society

A meeting in connection with the above Society was held in Mr. Oliver's school-hall, South Coast Junction, on the 10th instant, with the Rev. Theo. Subrahmanyam in the chair. After a few introductory remarks on the subject of Temperance, the Rules and Regulations of the Society, as framed by Mr. C. Stephen, Rev. Nattal, Mr. Millner and others in 1899, were read out both in English and Tamil, and the common consent of the meeting was taken. Those present gave their signatures as a proof of their enrolment in the Society; and the following members were elected as office-bearers:—President: The Rev. Theo. Subrahmanyam; Vice-Presidents: Messrs. A. Ganesam Naidoo and C. Stephen; Secretary: Mr. A. Royappa; Asst. Secretary and Treasurer: Mr. Ponon Muniyand; Committee: Messrs. R. M. Naidoo, S. Muthusamy Pillay, C. Matthew, M. C. Nair, G. Venkatesh

Why Indians have Lost Faith

Mr. Polak writes as follows to the *Star* of the 7th instant:—

The following contrast may be of interest to your readers:—

"The policy of imprisonment was a very good policy as a threat, but every sensible man knew it was a policy which could not be carried out in this country. He defied any Government to put thousands of men in prison here. It was also a moral impossibility, because he thought it would injure the reputation and prestige of the white people of the Transvaal."—General Smuts at Richmond, Feb. 5, 1908.

"The more he has to deal with in the country, the Government of the country had to recognise that right."—General Smuts at Richmond, Feb. 5, 1908.

Since last July, there have been between 1,200 and 1,500 sentences of imprisonment against Indian passive resisters, and to speak of sentences of deportation and fines.

Within the last few days, there have been 27 British Indians deported to Natal from Pretoria, 100 of whom were registered residents of the Transvaal. Three of them were born in the Transvaal, two at Pretoria.

Need I add further comment? British Indians have been asked why they do not consider that temporary permits will suffice. The answer is given in the following, which has been addressed by Mr. Channay to Mr. Moulvi Hajee Ahmed Mukhtar, who has been until recently officiating as chief Mahomedan priest in Johannesburg:—"I have the honour to advise you that, as you are residing in the Transvaal without authority, action must be taken against you unless you leave the Colony immediately." The Moulvi, who had already left the Colony two days previously, held a temporary permit, which expired on the 31st ulto. The reason for the refusal of the extension of this permit is that the Moulvi has naturally taken a prominent part in the protests that have been made by the Mahomedan section of the community, especially against the retention upon the Transvaal Statute Book of a law which is highly offensive to his faith. Obviously British Indians in the Transvaal are not likely to accept the principle of temporary permits for their cultured men, whether professional advisers or religious teachers, when these permits may, at the arbitrary discretion of the Minister or a Government official, be revoked, because the holder has dared to do his duty by his people in the face of what he considers tyrannical action.

INDIAN MAILS. For Ceylon and India, per S.S. *Umblati*, until 12.30 p.m. the 18th instant. For Malacca and Bombay, per S.S. *Kanher*, until

The Calcutta Demonstration

Full Report

The *Mussalman* of the 27th November contains the following report:—

At 3 p.m. on Sunday last, a meeting of the inhabitants of Calcutta was held a protest against the treatment accorded by the Government of the Transvaal to the Indian inhabitants of the Transvaal in South Africa. Moulvi Abdul Jubbar Khair Bahadur, C.I.E., was in the chair. The gathering was a record one, consisting, as it did, of gentlemen, Hindus and Mahomedans, belonging to Bengal as well as the various sister provinces. There were landlords and noblemen, barristers and vakils, merchants and traders, journalists and publicists, in short, people representing various walks of the Indian society. A remarkable feature of the meeting was the presence of a large number of Mahomedan coolies who attended the proceedings from beginning to end and seemed to take lively interest in the matter.

President's Speech

"Gentlemen,—Accept my cordial thanks for the honour you have done me by inviting me to take the Presidential chair at this important meeting to-day. While I have gladly complied with your request, I can not help expressing a wish that you might have found a more worthy exponent who could fulfil his task with credit. I have seldom, if ever, taken part in political movements, but, as the Indians in the Transvaal have a religious grievance, I am obliged to emerge from my retirement. I am not a platform speaker, and it is not possible for me, especially in my advanced years, to deliver a thrilling speech such as you have been accustomed to hear in a public hall. But the fact that you possess more knowledge of the situation of affairs in the Transvaal than I do and that the subject before the meeting requires little explanation, takes a great weight from my mind. You have constant and direct communications with your friends in that country while I have derived my knowledge from hearsay. Knowing, as I do, the traditions of the British Government, I, for one, could not unreservedly receive all the reports of barbarities in the Transvaal which reached this country, especially the statement about wanton acts of interference with our religion. There is, however, no smoke without fire, and, therefore, the accounts of the indignities and oppressions to which our people are subjected in that colony are rationally believed and have wounded the feelings not only of the Indians but of the Mussalmans throughout the world. I have no doubt in my mind that the object of

this meeting has the sympathy of Europeans and Asiatics alike. Let us, therefore, respectfully but earnestly represent to the Imperial Government the grievances of the Indians in the Transvaal and South Africa, and I doubt not, redress will follow ere long. Fortunately we are governed now by His Excellency, Lord Minto, who has the welfare of the Indians at heart; and you may depend upon it that when we have invoked his sympathy, measures of relief will promptly be taken in hand. Our countrymen want no share in the administration of the colonies, but they claim equality with other British subjects, in partial justice and protection guaranteed them by the gracious proclamation of our most illustrious sovereign, Her late Majesty the Queen-Empress. This protection we enjoy even in foreign countries. The British Consul and the Vice Consul at Jedda look after the interests of the Indian Mussalmans who proceed to the Hedjaz in the territories of the Sultan of Turkey, for the performance of religious duties. It is, therefore, inconceivable that the Indians should be deprived of protection from injustices in the Transvaal and South Africa, which are comprised in the British Empire and the inhabitants of which own allegiance to our King-Emperor, and that there should be one law for the natives and another for the Indian immigrants. The position of the Indians was better before the Boer War. They were free to enter the country without any restrictions. The payment of the registration fee of £3 was not necessary and in many cases, the law of the land was not enforced against them. It is curious that after the promises of better treatment had been held out to them when the war had broken out and after the Indian people had rendered signal service in Natal, they should be dragged through the mud. You must have read the petition of the Indian soldiers who have settled in the Transvaal. The petition speaks for itself. The signatories, who are all Mahomedans, have been quite disgusted with their lives and prefer death to the degradations of which they complain. It is, therefore, the duty of all loyal subjects of His British Majesty to pray for the repeal of the Asiatic Registration Act which is iniquitous and opposed to the spirit of the Great Charter of 1858 which has recently been confirmed by His Majesty the King-Emperor. By all means, enter a strong protest against the Act and raise your voice in the protection of your excited co-religionists and countrymen, but I would advise you to be temperate in your language. In all discussions you should religiously avoid immoderation, which seldom succeeds in securing the object desired, but often excites a aggravation. It is said that unclean blood is compulsorily given to the Indians in the jails in which they have been incarcerated

The Indians are firm in their religious faith and nothing grieves them so much as an interference with their religion and religious practices. They are proverbially loyal and their loyalty emanates from implicit belief in their religion. The holy Koran says "obey God, obey the apostle and those who are in authority" and I believe the "shastras" also enjoin obedience to the King. Proud as they are of their religion, an outrage committed upon it is sure to cause great and universal discontent. I am glad to read in the papers that a movement has been set on foot in England for the redress of the wrongs from which the Indians in the Transvaal suffer and for the amelioration of their position in that colony and I have every reason to hope that the result will be satisfactory, but until and until such a result has been achieved, you will continue to agitate, of course constitutionally, for the relief of your countrymen. The cause of our countrymen in the Transvaal puts to the test the vaunted civilisation of Europe. The Europeans reap all sorts of advantage in India, but the good fortune of the Indians in South Africa is viewed with jealousy. Does modern civilisation instil into the human mind such unrighteous principle? Naturally the Boers are bent upon wreaking vengeance on the Indians who fought for their Sovereign, but the Englishmen have a moral obligation to stand by the Indians in their distressful situation. If they do not help the Indians now that they stand in need of support, the indifference of the Englishmen will produce a lamentable effect. In future the Indians will have no courage to go out of their country and risk their lives in the service of their King-Emperor. The Boers intend to exterminate the Indians from South Africa, and have on purpose legalized oppressive measures in order to make the lives of the latter a burden to them. We are, however, sanguine of the intervention of the British people on our behalf and I trust we will not be disappointed. Our grateful thanks are due to Lord Ampthill and Mr. Syed Ameer Ali, C.I.E., for having compassionately taking up our cause.

Resolution—1.

Babu Surendra Nath Banerjee moved the following resolution:—

"That this meeting of the inhabitants of Calcutta strongly condemns the conduct of the Transvaal Government in not having yet repealed the obnoxious Asiatic Law Amendment Act of 1907 which in its spirit brands the Indian community as undesirable, inferior and criminals and in attempting to prevent the future immigration of Indians in that colony, and expresses indignation at the seven sentences passed on highly respectable people in this country, and this meeting further condemns similar legislation and treatment of Indians in other British Colonies."

Babu Surendra Nath Banerjee, who on rising was hailed with loud shouts of "Bande Mataram" by crowds of Hindu young men scattered about the hall, said that it afforded him much pleasure, if indeed such sentiment could be associated with a mournful demonstration of the kind, to stand upon the same platform with the honoured representatives of the Mahomedan community—(applause)—under the presidency of their foremost leader, all united by a common sentiment and a common resolve, namely, to enter an emphatic protest against the treatment which was being meted out to their fellow-countrymen in South Africa. Looking at this demonstration from another point of view it was a hopeful and significant sign of the times which indicated the growing solidarity between the Hindus and Mahomedans—(loud applause)—and of their steadfast desire to act together in all matters affecting the interests of their common motherland. He hoped this feeling of unity would continue to grow and increase to the mutual advantage of both communities upon whose unification depended the highest interests of their common motherland. He presumed that there were not many who had emigrated from Bengal into the Transvaal, but the feelings of Bengalis, thanks to the National Congress movement, were no longer parochial or even provincial; they had become national and their hearts responded with sympathy in regard to the grievances of their fellow countrymen, no matter in what part of the world they might be suffering and enduring. Divergence in respect of religion, of race, or of any social circumstances did not stop the flow of the feelings with which Indians had learnt to regard each other in their trials and in their tribulations. They knew how, in the matter of the partition of Bengal, the greatest sorrow they had yet known, all India sympathised with them. Now from this historic hall of theirs, from this metropolitan city of the Empire, would go forth from them a message of the deepest commiseration for their fellow countrymen in South Africa, of appreciation of their patriotism, and of admiration of the dauntless courage which they had exhibited in asserting their rights as men and citizens. (Applause.) Many of them had been sent to prison and some of the noblest of the noble, including Mr. Gandhi, of whom any nation might well be proud, had been ignominiously paraded through the streets of Johannesburg (cries of Shame! Shame!). Some of them had been made to work on the public road breaking stones and he had heard it stated, he was unwilling to believe it and wished it could be contradicted,—but he had heard with a sense of astonishment bordering upon bewilderment that, while in prison, the food offered to them was but a kind of mass appealing to the feelings of Hindus

and Mahomedans. Notwithstanding all this, however, they had not yielded. They had all heard a good deal of the new spirit, that spirit with which he (the speaker) for his part had the deepest sympathy, that spirit which more than anything else would contribute to the upbuilding of their nation. Where would they find a more glorious, a more splendid exhibition of that spirit than among their fellow-countrymen in South Africa, and it should be remembered that the bulk of those gentlemen did not belong to the cultured classes. They were not *abnans* of the schools and colleges, those nurseries, as Mr. Rees would say, of sedition, but those nurseries, as he (the speaker) and those present would say, of the noblest aspirations of the people. The fact was significant not only of the union but also the universality of the national movement.

The president: (interrupting) I think all this is quite foreign to the objects of the meeting.

Babu Surendra Nath Banerjee explained all he wished was to show that the movement had spread. That was his point. He then confined his remaining remarks to the scope of the resolution. Continuing, he said their countrymen in South Africa had at the time of the Boer War rendered memorable services to the British Government, and this was the reward of their loyalty. The men who a few years ago were up in arms against the British Government were now masters of the situation and they were now permitted to insult and maltreat the Indians in that country, while the Imperial Government refused to move its little finger for their protection. (Cries of shame.) He referred to Queen Victoria's proclamation in which it was expressly stated that Indians would be placed on a footing of equality with the other subjects of the Empire in other parts of the world. Lord Minto had told them the other day, in his Lucknow speech, that there was no abatement of the rights conceded by that proclamation. Was this maintained and upheld in South Africa? The speaker drew a vivid picture of the indignities the Indians were being made to submit to, and said that these were the most loyal men that they could think of, and this was the way in which those who helped the British Government at the time of a great crisis were being rewarded. Colonel Seely, the Colonial Secretary, had the other day told them in his speech at the Reform Club that the policy of the Transvaal was justifiable, because the two races could not mix. Let them apply that principle to the Indian Government. Would the Indian Government be justified in excluding Colonials from India on the ground that the Indians and the Colonials could not mix? What was sauce for the gander was also sauce for the goose. If the principle was correct, and if it was founded upon justice

and equity, it ought to be universal, it ought to apply in South Africa, and it ought also to apply to India. If they accepted that principle, would they not be justified in enforcing that doctrine, at any rate against goods from South Africa? Retaliation was abhorrent to their nature: it was condemned by the laws of God, by the Hindu religion and by the Koran, but when a great national right had to be enforced, when a great national claim had to be vindicated, affecting the welfare of millions of people, then it seemed to him expedient to limit this consideration within the strictest and narrowest compass. With a few further remarks he moved the first resolution.

Mr. P. K. Mazumdar, in seconding, said he had been asked by Mr. Rasul to speak a few words giving his own experiences in South Africa, but before proceeding to relate the indignities he himself suffered he referred to the shameful treatment of blacks by the whites not only in South Africa but also in America and other countries.

The President: I don't think you need go into that. The object of this meeting is not to irritate and enrage the feelings of our countrymen against white men. We only want to approach the benign Government with a respectful prayer to take steps to do what is necessary for our relief.

Mr. Mazumdar read the remainder of his speech which had direct reference to the matter on hand.

Mr. Burton, an English gentleman, inhabitant of the Transvaal, again seconded the resolution.

In doing so, he said that he had attended a meeting of Indians in Natal a few weeks ago. On the present occasion, he heard some of the finest speeches rendered in the English language which he had ever been treated to in his life. Mr. Banerjee's speech contained a statement which had a great deal of significance. The statement was that before the Boer War, the Indians were better treated than at the present time. But the speaker added "not only Indians, but Englishmen also." (Hear, hear.) Will you believe me? I am not blaming the Transvaal Government, I am not blaming anybody—I am only supplementing Mr. Banerjee's facts that not only the Indians are suffering just now in the aftermath, but the Britishers are also suffering and the treatment that is being accorded to them is in hundreds of cases worse than the treatment of Indians. We are going away while the Indians are hanging on, believing that they will have justice. Within the last two years, 45 thousand Britishers, with their families have left South Africa. But Why? I won't say why? I leave it to you to say. Not because the Government is not desirous or able to do anything in the matter at once, but simply because the position is worse than before the war and that the Boers have been given self-government.

The resolution was supported by several gentlemen.

RESOLUTION II.

Hadjee Zackeria Noor Mahomed, Trustee of the Memon community's Mosque in Colootolla, the chief musjid in Calcutta, moved the resolution which runs as follows:

"That this meeting expresses its deep sympathy with the Indians in South Africa in their undeserved suffering and fully appreciates the great self sacrifice and heroic courage that they have displayed, and hopes that they will come out triumphant in the present struggle by virtue of the justice and righteousness of their cause."

The Hadjee Sahib, who addressed the meeting in Hindustani, after speaking to the resolution, said that Babu Surendra Nath Banerjee had expressed pleasure at noticing that Hindus and Mahomedans were united. This was only right and proper, and he himself rejoiced to see this, but neither he nor his people would ever unite with those who set themselves against the benign Government. The Government were doing so much for the people entrusted to their care, and no right-thinking and fair-minded man could deny that the country was enjoying many inestimable blessings under the British rule. There was every reason why the Hindus and Mahomedans should be united and feel for one another's sufferings. They were children of one mother. Had they been brothers and were like the two eyes in one head. If one was painful and sore, was not the other affected too? At the same time if one brother was wilful and disobedient and smote his father in the face, he had no right to expect the other brother to follow his most sinful and pernicious example. Give up all connection with bombs, he said in conclusion (*Rom ka gola chor do*), be loyal and true subjects of our beloved King and Sovereign and we can stand side by side and be as sympathetic to each other as any one could desire.

The resolution, which was seconded by Moulvie Shamsul-Huda and supported by Babu Ram Kumar Goenka, was carried unanimously.

RESOLUTION III.

Khan Bahadur Shamsuz-Zuba moved the following resolution:

"That this meeting strongly condemns the policy of the Transvaal Government in making invidious distinction between the Mussulman and Christian subjects of His Imperial Majesty the Sultan of Turkey, thereby causing wanton insult to the feelings of the followers of Islam."

In doing so he made the following speech:

I rise to add my feeble voice to the chorus of unanimous protest which has gone forth from my countrymen all over the British Empire against the inhuman action of the authorities in the treatment of our people in the British colonies of South Africa. The

situation is growing graver every day, and a systematic and organised persecution of our countrymen is carried on, the arm of the law and the hand of the legislature having both combined to effect their complete extermination from that colony and to make their lives miserable. They are subjected to humiliations, hardships and cruelties unheard of in the annals of modern civilization. Any civilized nation would feel ashamed of a conduct such as that of the Transvaal Government. We have been told, times out of number, by our sympathetic friends, in a patronising tone, that we are a race of agriculturists, proverbially home sick and tied to the soil, and that our only hope lies in their strong arms. But we have proved that if the natives of this country and industry they are more than a match for the white race of the world. Their commercial instincts are no less keen than those of the Europeans. But, alas, their success in business and their prosperity have roused the worst feelings of the colonists. Defeated in fair field and competition, to gain their own interest and satisfy their vindictiveness, they do not blush to resort to violence and brutalities under the protection of a law, made after their own sweet will, against the laws of humanity, morality and religion. Such is the extent of the racial jealousies of our colonial friends that they will offer to hand in fellowship and equality to the poor Christians, but they refuse to do so from France, Italy, Germany, and many, they would deny the colour and racial rights as citizenship to the subjects of their own Sovereign. It is passing strange that while we Indians can go to all parts of the world wherever we may choose to go and enjoy full rights and liberties, disabilities are put upon us in countries owing allegiance to our most Gracious Sovereign. Justice and fair play which are the distinguishing characteristics of the English race are sacrificed by the white races of South Africa to secure their monopoly in trade. As Muhammadans, we have a special grievance against the Colonial Government. While the Christian inhabitants of Turkey, Armenia and other neighbouring places are freely admitted in that Colony, the Muhammadans of those places, although belonging to the same race, breathing the same atmosphere and governed by the same ruler, are denied similar privileges. This is indirectly an insult to Islam and its followers. Thus we find that not only the distinction of colour but also of religion is observed in their treatment of the Asiatics. This sort of religious antipathy is simply a violation to all sense of humanity and justice. These are the considerations that prompt us to enter our angry protest against the administration of the Transvaal and it would be our imperative duty to carry on constant

national agitation as long as the grievances of our countrymen and co-religionists are not fully redressed. I am convinced that if there is all along an adherence to the principles of justice and toleration, will be behind hand in her efforts to help forward the cause of a people who have come by her most loyally in times of war and peace.

The resolution was seconded by Mr. Sheriff, Bar-at-law, and carried *non est*.

RESOLUTION IV.

Mr. J. Ghosal proposed the last resolution which was as follows:

"That copies of the resolution be forwarded by the Chairman of the meeting to His Majesty's Secretaries of State for India and the Colonies, the Secretary of State for the Colonies, the Secretary of State for India, and the Secretary of State for the Colonies, and to the President of the British Indian Association, Johannesburg, and of the Hamidia Islamic Society."

Mr. Babu Dinchand and Mr. Mahomed Sultan seconded and supported the resolution respectively and it was carried.

With a vote of thanks, moved in remarkably felicitous terms by Dr. S. C. Mullick, the meeting terminated.

"The Mussalman's" Comments

The same issue contained the following editorial comments:

As announced before, under the presidency of Khan Bahadur Moulvi Abdul Jabbar, M.A., the meeting to protest against the treatment of which the Indians in South Africa are receiving at the hands of the Transvaal Colonists, was held on Sunday last at the Town Hall. The gathering was thoroughly representative. This was, we think, the first occasion on which Hindus and Mohamedans stood on a common platform in such large numbers in that historic Hall. It is emblematic of the fact that there is a growing desire on the part of both the communities to co-operate in matters in which their common interests are concerned. Both the communities equally felt for their down-trodden fellow countrymen in the Transvaal and both joined together to send forth their vehement protest against the barbarous treatment to which our brethren in the Colony have been subjected.

It is scarcely ever that Moulvi Abdul Jabbar takes any part in politics and that he is seen in the same room both from his private life presiding over the meeting and from the platform that day, feeling and the sympathy was unusually keen. The crowd of the Moslem community was present at the meeting and the greatest enthusiasm prevailed throughout. As Mohamedans our co-religionists had a special grievance against the Colonial Government. While the Christian inhabitants of Turkey, Armenia and

other night during places are freely admitted in the Transvaal, the Moslems of those places, although belonging to the same race, living in the same country and governed by the same ruler, are denied the privilege. This is an unmeaning and wanton insult to Islam and it was therefore that the Mohamedans were specially determined to agitate for the repeal of the iniquitous Registration Act. But we are led to believe that the Imperial Government is totally impotent in the matter and what we heard from Mr. Barton, an English gentleman, inhabitant of the Transvaal, who has recently come to Calcutta and seconded the first resolution at the meeting, confirms us in that belief. Let us however see what transpires at last.

"Natal's Helots"

Under the above heading, the following special article appeared in the *Morning Leader*—

A considerable number of the Queen's Indian subjects are to be found in the Transvaal, and among the many misdeeds of the South African Republic I do not know that any fills me with more indignation than its treatment of these Indians. And the harm is not confined to the sufferers on the spot, for what do you imagine would be the effect produced in India when these poor people return to their country to report to their friends that the Government of the Empire, so mighty and irresistible in India, is powerless to secure redress at the hands of a small South African State? Lord Lansdowne at Sheffield, November, 1899.

While these words were being spoken some 3,000 per annum of "our fellow-subjects in India," deluded, many of them, by the specious promises of hired agents, were being hurried in hundreds, packed in transports, to five years' hard labor in the fields and mines of the British colony of Natal. "The system of indentured Indian labor has now existed in this colony for nearly half a century. By an Act passed by a British (not a Boer) Government, the laborers are there 'allocated' in groups, just like cattle at an auction, to the employer who likes to apply for them. There is a sinister ring of familiarity in some of the terms of their service, as defined with legal precision under this Act of 1891, which consolidates the law on the subject. Any person harboring or receiving into his service an 'assigned' Indian immigrant is to be liable to a fine of £10. Any ship master who takes one on board his vessel is to pay £20. When all or a number of Indians absent themselves from work to make a complaint,

such Indian or any number of them shall be liable to be brought before any Court, and on conviction to be punished by fine not exceeding £20 sterling, or by imprisonment for any period not exceeding two months, with or without hard labor, whether such complaint shall or shall not be adjudged to be groundless or frivolous, and notwithstanding that such complaint may be successful.

Seven days for the first offence, fourteen days for the second, any

period up to 30 days with hard labor, and "space shall be left in the contract shall so indicate." Such in fact is the case of these Indians and the punishment for forfeiting and selling their indenture without leave from the Court, neglect of work or disobedience. A man was recently convicted in the Natal Courts of clipping an Indian's ear. He considered him, he told the magistrate on excuse "no better than a sheep." The official affected great indignation at the effrontery of the description. Yet does it not seem to receive at least some countenance from the law? The employer was punished with a fine of £20 or one month! There were two previous convictions against him.

The Farce of Freedom

"Do you know," said Mr. Kitch, the secretary of the South Africa British Indian Committee, interviewed on the working of the system, "does anyone in England know, that these Indians are bought and sold as part of the estate to which they are allocated? That they pass, as farm fixtures, from purchaser to purchaser? If that is not slavery, it is dangerously near it. It is quite true—and this is the one point in which their status is legally higher than that of the Chinese servants on the Rand—that they have a technical right to remain as free Indians in Natal after the term of their five years' indentures have expired. But what are the facts? The Protector, you will see, in his last report congratulates the colony on the number of Indians who re-indenture, adding that the increase of free Indians is infinitesimal. That is not remarkable. The special annual taxation which a free Indian has to pay in Natal is as follows:

An annual tax of £3 for himself.

A tax of £3 for his wife.

A poll tax of £1.

How is an Indian out of the savings of a princely income of 14s. a month (that is his maximum pay under indenture) to meet that taxation? But supposing he can, how is he to live? A Bill has just been introduced in Natal imposing a quadruple tax upon land held by Indians on the ground that it is 'not beneficially occupied.' Two further Bills, which now merely await the royal sanction, aim at depriving Indians of trading rights. One provides that from 1908 Indians shall not be allowed to transfer businesses; the second provides that between now and 1918 all Indian trading licences shall cease. To be sure there is a compensation clause in the latter for the benefit of those who may still be trading in 1918: but as the issue and refusal of licences is absolutely in the discretion of a European officer (who last year alone forced 30 old-established Indians to shut up shop in one district alone,) you may guess how many will receive a compensation. The conditions force re-indenture or return to India: the permission to reside in the colony, when all avenues of making a livelihood are thus assiduously closed, is a pure farce."

The Supreme Planter

The Protector, who is the supreme planter, is a man of striking evidence that he is not moved by one sentence in the Protector's report. There is no inhibition of humanity. But the Protector is expressing his sympathy with employers whose Indians, will not work, so that they have to be "severely handled and taken before the magistrate." "It is this class of Indian," he writes,

who readily contract disease, and when attacked show little or no inclination to recover, and who consequently are a continual source of trouble and expense to the employer.

Strange, that they should be so inconsiderate: yet their malice extends even further. They not only take diseases and die, but many of them cause their employers further trouble and expense by committing suicide. The suicide rate among these Indians is six times what it is in England, and twelve times as high as that among the free Indian population in India itself. True, there is an elaborate medical inspectorate set up for the Indians here, and its constitution is interesting and quite peculiar to Natal. In the Natal indenture system alone, the medical inspector is appointed, paid, and discharged, not by the Government, not by the Protector even, but by an irresponsible board completely under the control of the employers. The consequences are so obvious that they scarcely need indicating. We hear of one Indian lying sick of dysentery for a month, without any medical attendance: of an old man whom the doctor wished to send to hospital, but was overruled by the employer on account of the expense, and treated at home till he died: of a medical officer "roundly abused" by an employer for daring to report a case to the Protector. This feature of the Natal indentured labor is, perhaps, the most odious in its direct results of any to do him justice, the Protector himself protests vigorously against it, and even emphasised his conviction by refusing to go through the farce of receiving medical reports at all. It has gone on for at least 17 years.

What Do You Imagine?

Remember, all these things are well-known in India. The question is not now what we "imagine" will be the effect but what is the effect. These stories of overworked women and children laboring in the tea gardens, of sick Indians' wives and families robbed of pay and rations because the man is in hospital, they all appear (losing nothing no doubt in the telling) in the Indian native Press: free Indians, who loathe the system, carry the report of it back to their country with them. "No more terrible weapon," said Mr. Kitch, "has ever been put into the hand of the Indian extremist than the inhuman treatment of Indians in Natal and the Transvaal." Is it wonderful?

Our European Champions

"The Star" Criticism

On the 7th instant *The Star* commented editorially as follows:—

The tiresome controversy with the Asiatics was stimulated yesterday by a letter in *The Times* appearing over signatures of Mr. Hosken and other local champions of the Asiatic cause. According to the summary telegraphed by our London correspondent, the writers have been at pains to expound and defend the whole case, such as it is, for "passive resistance" to the Transvaal law.

"They assert that there is an important body of the public in the Transvaal who sympathise with the Indians in their present agitation."

"They declare that the demand for the repeal of the Asiatic Law Amendment Act is justified, since it has already been virtually replaced by the Validation Act" (passed last session).

"They also uphold the claim of educated Indians to enter the Colony under certain restriction, since without leaders the Asiatics will sink morally, to the danger of the white population."

Finally, "they contend that a great hardship is being inflicted upon the Indians through a misunderstanding."

Telegraphic summaries are necessarily incomplete; and we hope that the full text of the letter may reveal, as our correspondent does not, some semblance of an excuse for the appearance of so extraordinarily mischievous a document.

Unfortunately, Mr. Hosken's record as public controversialist does not warrant any particular optimism of this kind. The last time, we remember, that he appealed to English public opinion through the Press was in the course of certain negotiations with the Cape Government in the matter of brandy. His confident on that occasion was Mr. W. T. Stead, and the famous appeal which ended "Help or we perish!" is still available to the curious (with some entertaining editorial comment) in a back-number of the *Review of Reviews*. All things considered, that egregious attempt to manufacture an agitation in England over a domestic South African arrangement is not now remembered to his credit. We doubt whether Mr. Hosken himself recalls it with any satisfaction. But the present letter, so far as it is possible to judge it from the telegrams, is every bit as discreditable and very much more dangerous. What is the position? The first act of the Transvaal, when it became a self-governing Colony, was to pass a Law designed to prevent the further immigration of Asiatics altogether, while recognising the vested interests of those already settled in the country. That policy was not disputed at the time. The Asiatic Law Amendment Bill was carried by the unanimous vote of the Transvaal Parliament, Mr. Hosken among others voting in its favour. After an decent interval the new Bill received the assent of the

operation. Then the trouble began. The Indian community, drilled into a docility which puts Het Volk to shame, entered on a definite campaign of "passive resistance." The leaders were able to point to various clauses in the Act as imposing certain disabilities, more of prestige than of practice without being essential to the declared policy of the Transvaal. Ultimately a compromise was arranged which did away with these obnoxious features. The work of registration, which had reached a deadlock, was resumed; and the next session of Parliament saw the passing of a short Validation Act to legalise the concessions already made by the Government with the assent of the Opposition.

We have dealt so constantly and so recently with the subsequent controversy that there is no necessity to recapitulate it now. The gist of it is that Mr. Gandhi and his friends are quoting the breaches already made and legalised in the Asiatic Law as an argument for repealing it altogether. Claims are being made which were never heard a year ago, and even the men who voted for the original Bill, and thereby endorsed its principal of the total exclusion of future Indian immigrants, are pleading to-day for the admission of a limited number of new "leaders" every year—"in order to raise the moral tone of the community." Mr. Hosken, like everyone else, has a perfect right to change his mind if he chooses. If time and reflection and the adulation of an admiring circle of Orientals have convinced him that he and all his colleagues in Parliament were hopelessly misguided in 1907, it is open to him to do all he can in 1909 to bring the others to a more reasonable frame of mind. But when Mr. Hosken flies for help to the public in England and the Imperial Government, he forfeits any possible claim to sympathy in his new attitude. No doubt the general question of Asiatic immigration is an Imperial problem of the first magnitude, and as such concerns the people of all the King's Dominions. But so far as its special application to the Transvaal goes, the matter has been left long ago and on perfectly plain terms to be settled by the people of this Colony. The Asiatic Law has the considered sanction of the Imperial Government. All the belated bluster in the world is not going to recall the sanction now.

The only conceivable effect, therefore, of yesterday's letter is to gratify the emotional busybodies in England who are always prepared to believe the worst of South Africans, and to encourage the Transvaal Indians to break the law. Is that what Mr. Hosken really wants? If so, we can only say that it was unfortunate for the last shred of his reputation for consistency that he should have been engaged only last night in chanting a holy psalm over certain publicans and sinners who have at least as good a right as the Asiatics to regard themselves as hardly used by another piece

of legislation. "The greatest pressure," he declared amidst applause, "had been brought to bear on the Administration to suspend the law. What Government had the right to suspend the law? *Where the law was on the Statute-book it must be administered.*" And so say all of us.

Mr. Polak Replies

On the 8th instant, Mr. Polak replied to the above as follows:—

In your leading article of yesterday, you have apparently sought to castigate Mr. Hosken and the other gentlemen who signed the letter appearing in a recent issue of the *Times*, for appealing to the British public on what you seem to regard as a domestic matter of the Transvaal. Mr. Hosken and, no doubt, the other signatories are fully able, I am sure, to defend themselves against your attacks. I would merely beg leave to say that, like the woman in the Greek tale, they are entitled to appeal from Philip drunk to Philip sober.

You once more repeat the tale that "claims are being made which were never heard a year ago," meaning I presume, that new claims are being made. There are only two outstanding points to-day, as you ought, by now to know. The one is repeal of the Asiatic Law Amendment Act, which is avowedly a useless encumbrance upon the Statute Book. This is no new demand. The Asiatic Law Amendment Act was the *fons et origo* of passive resistance, and the oath taken by the community on September 11th, 1907, that the law must be removed from the Statute Book, still stands. You must have been deaf indeed, if you did not hear that claim a year ago. The other claim is that there shall be no racial bar against the entry of cultured men into this Colony. That is a principle that has been behind the Indian agitation for years past. If you were not aware of that a year ago, you have missed the whole spirit of the agitation. And you know perfectly well, or you should do, that British Indians are now only asking for the conservation of a right which they already possess, and which they themselves are willing to whittle away to dimensions that will no longer terrify this brave white population of the Transvaal.

In another part of your article, you grudgingly admit that "the general question of Asiatic immigration is an Imperial problem of the first magnitude, and, as such, concerns the people of all the King's dominions." Perhaps it will help you to realise the truth of what you can scarcely bring yourself to admit, if I quote to you the text of a cable that was received recently by Lord Ampthill from the Chairman of the Indian members of the Chamber and Bureau of Commerce, on behalf of the Indian Mercantile Community, including the Cloth, Cotton, and Grain Associations, and the Stock Exchange, who "Must

strongly, but respectfully, protest against the unjust and cruel treatment meted out to British Indians in South Africa. Your Lordship is aware that the bad treatment was one of the causes of hostility against the late Boer Government. Chamber, therefore, is deeply grieved at cruel treatment now given Indians, cruelly worse than that to which they were subjected by the Boer Government. Chamber is constrained to observe that such treatment is utterly un-English and wholly opposed to the spirit of liberty and freedom which British Indians are entitled to enjoy as subjects of His Britannic Majesty. This treatment is indignantly resented, and the Chamber respectfully appeals to your Lordship's sense of justice and righteousness to move Transvaal Government and allay indignation and excitement and bring about satisfactory solution of this most disagreeable situation."

If Jesus Christ came to the Transvaal.

Mr. A. Brittlebank writes to the *Star* as follows:—

It appears to me that public opinion upon the Asiatic question is very much divided. If the public were really in earnest in thinking that in the 111,000 square miles of country in the Transvaal there is no room for His Majesty's British Indian subjects, the consumers have it in their power now to boycott the Indian traders and hawkers. If the consumers are satisfied that the Indians are objectionable, why, in the name of common sense, do they buy their goods of them?

It occurs to me that it is only the white trading community which have any objection to Indian traders. There is a section of the community which loudly proclaims that competition is good for trade. If this statement is correct, it is obvious that the Indian trader is not the curse which interested persons maintain. The frugal habits of the Indian if practised by Englishmen would certainly be held up as a virtue and, in my estimation, I fail to see how habits of frugality and sobriety in one section of the community should be regarded as objectionable in another section. It must, I think, be admitted that under present circumstances of distribution the tendency of commercial traders is towards monopoly, as exemplified in the coal trusts, beer trusts, meat trusts, tobacco trusts, land trusts, and other systems of combination, the effect of which is to keep up prices at the expense of the consumer. Under these circumstances it is evident that the Indian trader is a positive advantage to the consumer for it goes without saying that where no competition exists high prices are maintained, notably in the Standard Oil monopoly, where a combination of men have gained control of the sources

of the petroleum supply in the United States and they have not been able to get rid of it. The argument used to justify the expulsion of the Indian appears to me to be without foundation, viz., that it is desirable to make the Transvaal a white man's country. This can never be, for to do so the Bantu race must be exterminated, like the Australian aborigines and the Red Indians of America; either poisoned or murdered by their white brothers. In this so-called civilised age of competition, however, the noble Briton has improved on such barbarous methods. The exploiters of labour are rapidly developing the latent faculties of the Kaffir, and before many years I predict that for most of the unskilled occupations, such as working rock drills, mattress making, harness sewing, horse shoeing, outside electric light work, making concrete pavement, etc., the white man will not be wanted. This disposes of the white man's country theory because the Kaffir will take his place. Another aspect of the Asiatic question is that of religion. Curious to relate, the Christian religion commands men to love each other, yet our Christian rulers, endeavour by every possible and illogical device to expel their fellow-subjects from British soil, and imprison British Indians who refuse to comply with a law, in the making of which they have had no voice. These high officials pretend to be Christians and refuse to acknowledge the right of entry to the Asiatic, notwithstanding the fact that Jesus Christ, whom these hypocrites pretend to worship, was an Asiatic and a coloured man. Some historians go so far as to record that the early paintings and statues of Jesus were black. There is, however, no getting over the fact that Jesus Christ was born in Asia, and was therefore an Asiatic. An interesting point is therefore raised, viz.: if Jesus Christ were to again appear on earth, would he be refused admission to the Transvaal on the ground of his being an Asiatic, or for refusal to give his finger and thumb impression?

From an Imperial standpoint I am of opinion that the high officials of the Transvaal Government are pursuing a course diametrically opposed to the tranquillity of the Indian Empire. They are lighting a torch which is calculated to weaken British rule in India and set the country in a blaze.

Mrs. Gandhi's Illness.

Acting under medical advice, Mrs. Gandhi, who has been suffering acutely for the last 3 months, underwent operation by Dr. Nanji last Sunday. She is lying at Dr. Nanji's. The patient is still weak and is not expected to leave her bed yet for some days. The operation was entirely successful. Mr. Gandhi requests us also to thank those who have sent telegrams or inquired otherwise about

Indian Immigration Commission

The Commission appointed to inquire into the question of Indian immigration assembled at the Railway Conference Room, Durban, on Tuesday morning for the purpose of taking evidence in accordance with its terms of reference on the advisability of discontinuing or restricting the immigration of indentured Indians in the colony, alterations that should be made to the laws to secure more effective control of Indians, laws regulating the re-indenture of Indian immigrants, the substitution of an alternative labour supply, and other matters relating to the introduction of immigrants.

Representatives of associations or bodies or individuals requiring to give evidence are requested to let the secretary know beforehand the points on which they would like to speak and the date and time on which they would like to appear.

"The Progressive Monthly"

On the Transvaal Trouble

The *Progressive Monthly* for January gives the following review of the Asiatic question:—

This most difficult and delicate matter we have had with us throughout the year. The Registration notices expired in January. The Asiatics promptly adopted a passive resistance movement and the first imprisonment of their leaders followed. The Opposition loyally supported the Government, though not always satisfied that the wisest measures were being taken. Then followed the Voluntary Registration compromise. When this came to be interpreted into legislation, misunderstandings arose and further claims as regards future immigration were advanced. The amending Act of August failed to satisfy the Indians and they burnt their registration certificates. How far they are, or were, acting in collusion with, or were influenced by, the revolutionary party in India is not apparent. At any rate they are in open revolt against authority, and the machinery of the law does not yet appear adequate to cope with their attitude. At the end of the year the Courts are being called in to decide as to their precise technical position. It is doubtful if we are much nearer a settlement in the twelve months. The whole incident tends to show that it is essential for even a strong government to perfect its administrative arrangements, and make certain of its legal position, before entering upon a definite policy involving drastic action. The point of equity in a controversy is often jeopardised by non-attention to mee-

"Daily Mail" Year Book**British Indians in the Transvaal.**

The *Daily Mail* Year Book for 1909 contains the following summary of last year's developments regarding the Transvaal Indians:—

The controversy between the Transvaal Government and the community of British Indians in that Colony reached an acute stage in 1908. There are no indentured Indian coolies in the Transvaal, the Indians who are insisting on their rights as settlers being free immigrants and belonging largely to the class of small traders.

At the end of 1907, the position was that large numbers of them (including their leader, Mr. Gandhi, an able lawyer) were in prison for non-compliance with the Registration Law (Act 2 of 1907). This law was objected to (a) on the ground of its compulsive and, as they alleged, degrading provisions, and (b) because it contravened Lord Milner's promise that no further registration would be required from Indians who had already submitted to voluntary registration.

The main contention of the Transvaal Government was that the law was necessary because Indians who could not claim the qualification of pre-war residence were being smuggled into the Colony.

At the beginning of 1908, Mr. Gandhi was invited to communicate to the Government proposals for a way out of the difficulty. This was done, with the result that a compromise was arrived at, the Indian leaders pledging themselves to see that Indians then in the Transvaal and having the pre-war qualification should voluntarily register themselves within three months. The pledge was fulfilled, and Mr. Gandhi then called upon the Government to carry out their part of the compact, namely, the repeal of the Registration Act. Mr. Smuts, the Transvaal Colonial Secretary, denied that he had given any such promise; but he afterwards undertook that the Registration Act should be repealed if the Indians would agree to a modification of the Immigration Restriction Act, which, in effect, would relegate all non-registered Asiatics to the category of prohibited immigrants, thereby shutting the door in future upon all immigration from India.

This was not agreed to, the Indian leaders maintaining that the Restriction Act did not enter into the bargain; their quarrel was with the Registration Act, which seeks to brand British Indians as undesirables and gives legal sanction to their existing disabilities. Since the middle of 1908 the passive resistance movement has again been in full swing, Mr. Gandhi and some 900 Indians having been imprisoned.

On behalf of the Transvaal it is contended that the Indian leaders

have made a change of front and are now demanding the right of unrestricted entrance to the Colony. This statement, however, is met by an unequivocal denial, Mr. Gandhi and his supporters insisting that, so far from making any such claim, they have all along expressed their willingness to agree to the admission of not more than six educated Indians yearly.

The Indian cause has been ably championed in England by Lord Amthill, Sir M. Bownaggee, Mr. Harold Cox, M.P., and others, and at the time of going to press the Colonial and India Offices were engaged in seeking a solution which, while securing peace to the Indian settlers, should reserve the support of Colonial sentiment.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

ANOTHER FALSE REPORT. On Tuesday week, at the Roodepoort Court before Mr. L. A. Horsfall, A.R.M., three Indians were charged with contravening Section 7 of Act 35 of 1908. One is a merchant, and the other two are waiters. The indictment read that the accused failed to produce registration certificates referred to in the section quoted. Formal evidence was given by Supt W. C. Loftus, T.P., to the effect that when he demanded the certificates he found that the accused were without them. He did not say that they had received any further intimation respecting application for the documents than the letter produced from the Registrar of Asiatics.

One of the accused named Mahomed Essak said that he came to the Transvaal in June, 1903, when he was 13½ years of age. The Government had refused to accept his application, as he was under age. He applied at the beginning of last year to a Magistrate, to whom he made a statement. The Magistrate enquired "what his marks were." He was quite willing to register; in fact, he had been trying to get registered.

The other two accused said that they went to Pretoria late in November, 1908, to register, but were prevented by pickets.

Mr. J. C. Van Rensburg, who appeared on behalf of the accused, asked that an order be made enabling the accused to be registered. He pointed out that the accused were not to blame for being without certificates. It had been established in evidence that they had endeavoured to comply with the law, but were prevented by physical force from securing the certificates in Pretoria.

The Magistrate made an order that the accused make application for registration within eight days.

[I have communicated with Mr. Van Rensburg, who says that the above report is totally at fault. He appeared only for Mahomed Essak, whose defence was nothing of the kind as stated in the paper. What the other accused persons may have said he did not know. He certainly did not say or suggest what was attributed to him in the report.]

ANOTHER DEPORTATION. Last week, Goolam Mahomed Moola was deported from Middelburg to Natal. He returned immediately and his case was remanded. Other pending cases in Hoksburg have been remanded until the 12nd inst., it being expected that the appeals will come on for hearing on the 2nd.

MR. CHAMBERLAIN'S DECISIONS QUOTED. From a report in Tuesday's *Leader*, it would appear that between 70 and 80 appeals against Mr. Chamberlain's decisions have been noted. The appeals are to be heard by Mr. Jordan, who has been specially appointed for that purpose. The appellants cannot be congratulated upon their folly in ever having applied and they cannot expect our sympathy if their appeals are thrown out.

MRS. GANDHI'S ILLNESS. The whole of the Transvaal Indian community has been deeply grieved over the news of Mrs. Gandhi's serious illness, and there is an obvious feeling of relief at the news that she has successfully come through the operation that was found to be necessary. The community is deeply grateful to Dr. and Mrs. Nani for the care and attention that they have devoted to Mr. and Mrs. Gandhi in this trying time.

PROGRESSIVE MEETING AT BETHAL. At a Progressive gathering at Bethal, a resolution was passed supporting the Government in their attitude on the Asiatic question. It is unfortunate that provincial progressives understand so little of the question that they stultify themselves by passing a ridiculous resolution of this nature.

A NOTICE TO QUIT. Mr. Mouli Ahmed Mukhtar, who has been officiating until recently as Chief Mahomedan Priest in Johannesburg, has received the following notice from the Registrar of Asiatics:—"I have the honour to advise you that, as you are residing in the Transvaal without authority, a notice must be taken against you unless you leave the Colony immediately."

INDIGNATION IN INDIA. The following telegram was sent by Mr. Munimohandas Ranji, President of the Indian Merchants Chamber and Bureau, to the Right Honourable Lord Morley, Secretary of State for India, and to Lord Amthill:—

Indian Education in Natal

Mr. L. W. Kitch has sent the following letter to the Under Secretary of State for the Colonies:—

Sir, I am desired by my Committee to inform you that they learn that the Government of Natal have issued a fresh notice that from the 1st instant pupils over the age of fourteen will not be admitted or re-admitted to the higher-grade Indian schools of the Colony. As schools attended by European children are not available to Indians, the consequence of this step will be that a large number of the better-class Indian children will be deprived of educational facilities. The Missionary aided schools and Government elementary schools, my Committee understand, are attended almost wholly by the poorer class of Indian children and furnish education of only a primary character. It is estimated that the proposed step will deprive some seventy or eighty scholars of their schooling in Durban alone. As it is, the higher-grade schools, of which there are but two, one in Durban and one in Pietermaritzburg, commence from Standard II., and thus keep out a large number of young Indian children, but the hardship involved by the proposed step of the Natal Government is incomparably more serious and is viewed by the better-class Indian communities with the utmost gravity. They point out that while the Indian population of the Colony is actually in excess of the European population, there are, as against 308 Government and Government-aided schools provided for the latter, only 31 provided for the former, of which number only five are actual Government schools. The Indians argue, and my Committee think not without reason, that they are the largest rate and tax-payers in the Colony, that their labour keeps alive the Colony's chief industries, that they pay on imported Indian goods an incomparably larger proportion of duty, besides the poll-tax and the special £3. licence on each individual indentured labourer who may elect to remain in the Colony after completion of the term of indentures.

The *Times of Natal* of the 11th September last reports that the Legislative Assembly agreed to a reduction of £679 in respect of higher-grade Indian education and of £150 for training Indian teachers, while at the same time, an increase of £1,650 was voted on behalf of other education.

My Committee understand that this action of the Natal Government is impressing the Natal Indian communities with a conviction that the Government of the Colony are desirous of depriving them and their children of their natural opportunities to rise in the social scale and on the other hand to reduce their status.

I am desired to express the earnest

hope that the Secretary of State will see his way to make suitable representations through the Governor of the Colony.

Correspondence

Language, Caste and Religion

The Editor, *INDIAN OPINION*.

Sir,—The above terms are well known to your readers and need no explanation. What I want to state in connection with them, is the social and progressive aspects they have, placing innumerable barriers and obstacles to the free intercourse of the inhabitants of a country.

There was a time when the Britons were as much alien to the Saxons, Danes and Normans as the Indians are at present to the Europeans. Let us go a little further and examine how the Britons who were foreign in language, habits and customs came to be closely knit with their conquerors. It was the free intercourse of the conquerors with the conquered, socially and intellectually, which led to the powerful compact out of the fragments of races which we see now in the name of the British.

Now let us turn to India and picture to ourselves the India of the days gone by, and compare with the India of the present day, and hope for what prospect we may of the future.

It is a wonder that the country with a population of about three hundred millions should be so easily and successfully invaded and conquered by a handful of foreigners, but when we also imagine that the inhabitants spoke not fewer than a hundred dialects, and were divided into innumerable castes, each section understanding the other as little as an Englishman would understand a Portuguese, and each caste as far removed from the other in social intercourse as the Europeans and the Indians are to-day: under these circumstances it was easy for any foreign nation to subdue the entire mass with little or no resistance.

To-day, happily, the barrier of language is broken through by the introduction and cultivation of the English language. But there still exist the two difficult bars of caste and religion. Unless these two partitions are removed or are diminished there will be neither unity nor strength.

At a prize distribution in one of the Cape Colony European Schools, composed of English and Dutch children, a gentleman told the assembled children that they were the little bricks to build a South African Nation: I wonder whether such hints would not be beneficial for us to take to heart and impress on our descendants.

I am, etc.,

R. D. MARGHOL

Lady Smith,
12/1/09.

"The Indian Merchants' Chamber and Bureau on behalf of the Indian mercantile community in general, including the Bombay Native Piece Goods Merchants' Association, the Grain Merchants' Association, the Bombay Cotton Exchange Co., and the Share-Brokers' Association, beg respectfully but strongly to protest against the unjust and cruel treatment meted out to Indians in South Africa. As your Lordship is aware, this treatment was one of the causes of hostility against the late Boer Government and the Chamber therefore is deeply grieved to have to state that the cruel treatment now given to Indians is infinitely worse than that to which they were subjected by the Boer Government. The Chamber is constrained to observe that it is utterly un-English and wholly opposed to the spirit of liberty and freedom which the British Indians are entitled to enjoy as common subjects of His Majesty the King-Emperor. As such the treatment is indignantly resented and the Chamber respectfully appeal to your Lordship's sense of righteousness and justice to move Transvaal Government to allay the present indignation and excitement and bring about a satisfactory solution of this most disagreeable situation."

INCOMPETENT INTERPRETER? I understand that, at Volksrust, the Government have engaged the services of an Indian named Ebrahim Lal as an interpreter. My informant tells me that this man has been given the post without any examination and that he does not know English sufficiently to be able to translate even tolerably correctly. I understand, too, that he cannot write English at all. There appears to be much grumbling among the Indians at Volksrust. If the man is incompetent, it will be the duty of the Association to bring the matter to the notice of the Government. It is not fair to Lal to tempt him. The Government ought to have some regard for administration of justice.

AT VOLKSRUST. On Wednesday at Volksrust three men were remanded. Four were charged with re-entering after deportation.

A TARDY ACKNOWLEDGMENT. The following letter from the Governor of the Transvaal, and dated the 9th instant, has been received by the British Indian Association: "With reference to my letter of the 11th September, I am desired by Lord Selborne to inform you that he has received a dispatch from the Secretary of State for the Colonies to the effect that the Petition of the British Indian Association, dated the 9th September, has been received. The Petition is forming the subject of communications between the Majesty's Government and the Government of the Transvaal." It has, then, taken exactly four months to tell us what we already knew.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,
Dec. 31, 1900.

Sir CHARLES SCHWANN asked the Under Secretary of State for the Colonies, whether he had received any report upon the alleged ill-treatment of British Indian passive resisters against the Registration Law in the Transvaal, to wit, particularly as to their complaints that they were insufficiently fed because the food supplied to them was cooked in animal fat?

In reply Colonel SEELY said: Yes, Sir, I would refer my Honourable Friend to the reply which I gave to a question on the subject by the Honourable Member for Preston on the 3rd November. The detailed regulations as to diet have since been received in a despatch by mail from the Governor which shall be included in the next Parliamentary paper.

Dr. V. B. RUTHERFORD, asked the Under Secretary of State for India, whether he was aware that British Indian traders were being systematically boycotted by their white rivals in the Transvaal, the boycott extending to Dutch farmers who preferred to deal with the Indians in preference to European traders? and

Whether his attention had been previously drawn to the recent case reported in the *Transvaal Herald* of the 10th October of a Hekpoort farmer who, because he dealt with Indians, was unable to find a sale in the open market for his produce? Whether the Secretary of State proposed to take any action in the matter?

The reply was to the effect that the Secretary of State was not aware of the boycott mentioned in the question and his attention has not been called to it. He would make enquiries.

Mr. J. M. ROBERTSON, asked the Under Secretary of State for the Colonies, whether his attention had been drawn to the case of Monsa Ismail and 53 others decided in the Appeal Court of the Transvaal, on the 15th ultimo; whether he is aware that the decision was against the Transvaal Government, and to the effect that the appellants had been wrongfully arrested, imprisoned and deported; will he say whether there are any more British Indians, and, if so, what number, suffering imprisonment for the same offence under the Registration Law and if so, whether he will make representations to the Transvaal Government for their release and payment of adequate compensation to all such British Indians as have been unlawfully imprisoned.

In reply Colonel SEELY said: Yes, Sir, I have seen the judgment which set aside the convictions and sentences passed by the Magistrate at Barberton. It has been stated that other Indians are awaiting for the same offence, and further enquiry has been made of the Governor, but his reply has not yet been received.

Mr. A. H. SCOTT asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the case of Hira Mulji, a boy of 12, who was recently sentenced to 14 days imprisonment for entering the Transvaal with his father, and subsequently sentenced to a further month's imprisonment for the same offence, and whether he proposed to take any steps in the matter, and to prevent the further imprisonment of British Indian children in like circumstances.

Colonel SEELY: No, Sir, but enquiry shall be made into the facts.

Mr. KEES: Do not the British Indians place themselves in this position voluntarily?

Colonel SEELY: That is a very nice question as to their actual position.

Sir CHARLES SCHWANN asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had received any report upon the alleged ill-treatment of British Indian passive resisters against the Registration Laws of the Transvaal since February last; their complaints that they were insufficiently fed because the food supplied to them was cooked in animal fat, which was contrary to their religious rules.

Colonel SEELY: Yes, Sir, The detailed regulations as to diet have now been received in a despatch by mail from the Governor of the Transvaal, which shall be included in the next Parliamentary paper.

The following letter has been sent by Colonel Seely to Dr. Rutherford, M.P.

In reply to a question which you put to me on December 3rd as to the number of British Indians who have been imprisoned for offences against the Registration Laws of the Transvaal since February, I said that enquiry would be made of the Governor.

A telegram has just been received from him saying that "204 British Indians of all classes have been imprisoned with or without hard labour for offences against the Registration Law since February."

[NOTE.—The fallacy of the above figures is at once obvious when account is taken of the imprisonments of those who have traded without licences which were refused to them except on condition of production of registration certificates which could only be availed of in degrading circumstances. — Ed. I.O.]

CITIZENSHIP OF THE EMPIRE. Nothing is so galling to British citizens in one part of the Empire as find that they are not considered in every respect the equals of citizens in another part. The first essential of any effort to bind together more firmly the component parts of the Empire must be that *Citizenship* must have the same meaning every where. — *Ed. I.O.*

Correcting an Error.

In the course of a letter to the *Pall Mall Gazette*, Col. W. L. Pridemore says:

"I think the Transvaal authorities in endeavouring to restrain the influx of British Indians into South Africa, have shown a true political instinct. The presence of a large immiscible element in a white community can only be a source of weakness from a political point of view, and I think that the presence of a large number of Europeans in any of the native States of India, are equally undesirable in the eyes of those to whom good and efficient government is the ultimate object of political effort."

Mr. L. W. Ritch replied to the above as follows:—

I hope that you will allow me to reassure Colonel Pridemore and others who may be of opinion that the present issue in the Transvaal has arisen out of "an endeavour to restrain the influx of Indians into South Africa," that upon that question Indians and Europeans are agreed. Both recognise the necessity of restricting Asiatic immigration and the former ask only that a maximum of six highly educated new-comers per annum may be eligible as a right to replace possible wastage among the resident Asiatic community. The real question at issue is what shall be the treatment of the ten thousand or so British Indians already there who have established, or may establish, pre-war domiciliary rights. From the English point of view the question is whether the pre-war pledges, given by Responsible Ministers of the Crown in respect of these identical people, shall be redeemed or whether this country is to stultify itself by permitting degrading and racial colour distinctions to be imposed under its own flag against which it formerly protested *à fortiori*. From the point of view of the Transvaal Indians the question is whether they are to be treated as civilised subjects of the Empire or to be reduced to the status of the savage African aboriginal. The struggle in which they are engaged is against legislation of the latter degrading character. They still labour under the disabilities imposed upon them by the late Transvaal Republic. They have no political or municipal vote, may not own land, are liable to segregation in Asiatic Ghettos, are denied educational facilities other than *knir* schools, may not travel with whites, and now, as a last straw, are required to submit to a Registration Law, the *raison d'être* and incidence of which are so insulting in character as to have stirred no less than eleven hundred merchants, professional men, and traders to prefer imprisonment, in most cases with hard labour, within the last three or four months.

There can hardly be two opinions as to the justice of their cause. The

attitude on the score of local expediency, a view by no means shared by the whole of the local European community. But surely Imperial expediency should also count in a matter of this kind, and surely none can doubt that the Transvaal Imperial policy is diametrically opposed to the best interests of the Empire as a whole.

Principal or Agent?

Important Legal Point

In the Supreme Court on the 7th inst., before Mr. Justice Mason and Mr. Justice Curlew, a case in which an interesting legal point was involved was heard—the appeal of *Goudam Nati v. Rex*.

Mr. Jeppe was for the appellant, and Mr. Mathews for the Crown.

This was an appeal from a conviction by the A.R.M., Middelburg, under Sub-section 1 of Section 1 of Act 23 of 1905, in that the accused had carried on the business of a general dealer without being possessed of a licence.

It appeared from counsel's statement of the facts that the accused, now the appellant, was an employee in the business in question, and that his principal had been convicted under the same section, and was now in gaol. Accused was requested by the police to close the store, but refused to do so.

Mr. Jeppe said the A.R.M. based his decision on *Reid and Stewart v. Rex*, T.S. 1904, page 260, and *Kex v. Saltman and Schapiro* T.S. 1904, page 355. In these cases it was laid down that both principal and agent could be held responsible. The present appeal, however, proceeded counsel, was based on the wording of the 1905 Ordinance, which required that the person charged should have carried on the business of a dealer. Now, in *Nana and another v. Rex*, 1907, T.S., page 979, the Full Court had decided that a manager did not fall within the terms of the section.

The Court said that in that case the Ordinance could be evaded by the principal absenting himself from the country.

Mr. Jeppe replied that the law evidently required amending, but the decision was clear.

The Court referred to *Reid v. Puckham and Lallan*, T.S. 1906, page 798 and to *Rex v. Dumbur*, T.S. 1906, page 226, in which it was laid down that a person who aided or assisted another in committing a statutory offence was himself liable as a principal offender.

Mr. Jeppe. Those decisions are under other statutes. Nana's case is quite clear, and unless the latest decision is to be ignored this appeal must succeed.

Mr. Mathews distinguished the present from Nana's case, on the ground that in the latter both principal and agent were indicted together.

and that two persons, acting together, had committed the offence. That is not the case in the present instance.

Mr. Jeppe. In the present case the A.R.M. does not even find that Goudam was the manager, in the reason for the Magistrate's decision which is described as a "clerk or messenger."

The Court reserved judgment. *Transvaal Reader.*

"If I were Viceroy of India."

In the course of an interview with Mr. Lajpat Rai by Mr. W. T. Steel, editor of the *Review of Reviews*, the reviewer asked the question "If you were Viceroy, British Viceroy of India, and I were Secretary of State, what advice would you give me for the better government of that Empire?" Amongst the several questions and answers were the following:

"But would not that throw the whole of the Government of India into the hands of the Bengali Babus?"

"I don't think so. I do not believe that the Babus have such a monopoly of the brains of the country. I should say that if Indians were allowed to compete on equal terms with the British they would obtain about one-half of the higher appointments. At present it is not only English but Colonials who are free to compete, and that brings me," said Mr. Lajpat Rai, "to a question which, if I were British Viceroy of India, I should regard with the profoundest alarm, namely, the determination of some of the self-governing Colonies to break up the Empire by refusing to allow the Indian subjects of His Majesty the ordinary rights of human beings. The Indians have practically built up the prosperity of Natal, and they are rendering excellent service in the Transvaal; but everywhere there is shown a disposition to deny us the right to travel freely or to settle in other dominions of the King. It is the greatest danger which threatens the Empire at the present moment."

"How would you counteract it?"

"That is a hard question, but for one thing I would say that if Indians are not allowed to walk on the sidewalk in the Transvaal, or to travel freely, or to settle in Australia and Canada, I would refuse Canadians, Australians, and South Africans any right to compete for administrative posts in the Indian Empire, and I would not allow them to settle or trade in India. I am for reciprocity: fair play is a jewel, and the rights which they extend to us we will extend to them. But it is monstrous to say that we take to be excluded from the Colonies, while the Colonists are allowed to make India a happy hunting ground, in which they obtain even the highest posts in the administration."

INDIANS IN CANADA. A Vancouver telegram states that Colonel Swayne, Governor of British Honduras, is convinced that it is useless to negotiate further with the British Indians. He has warned the Government officials not to attempt forcibly to deport even indigent Indians, because such action would cause trouble in the Indian Native Army. Colonel Swayne is unable to find six indigent Indians in Vancouver. He said:—"If the Dominion Government is animated by any Imperial sentiment and regard for the situation in India, it will not deport a single Hindu. Any coercive measures here would only fan the flame of discontent in India."

ON THE SMELL OF AN OIL-RAG? Judge Willis, who at Greenwich County Court said that 30s. a week was "quite enough for a single man in these days," tells in an interview published in the *Wells Dispatch* how he lived on £40 a year. At the age of 18 Judge Willis was earning £100 a year, being employed in Old Change, at the top of Cheapside, and he found lodgings in Beaumont-square, in Mile End road. "I only had one room—a small bedroom—but was provided with a breakfast and a supper of bread and cheese. For this accommodation I paid 10s. per week. I had my breakfast with the family of the person from whom I had the room, and received every attention. The whole of my expenditure, therefore, for lodging was £26 a year. I always walked from Beaumont-square to the top of Cheapside—three miles out and home again. The tramways did not then exist." His clothes did not cost him more than £8 per annum, and he never went to any place of amusement. "I never saw a horse race," said the Judge, "or wish to know anything about one—and never gambled to the extent of a penny. By this careful management of my money I had, as you will see, £40 at my disposal per annum."

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Need For Sympathy	25
A Misapprehension	25
Expediency versus Justice	26
OTHER ARTICLES:—	
Mahomed Baba's Case	26
Indian Total Abstinence Society	26
Why Indians have Lost Faith	26
The Calcutta Demonstration	27
"Natal's Heels"	30
Our European Champions	31
If Jesus Christ came to the Transvaal	31
Mr. Goudam's Illness	32
Indian Immigration Commission	32
"The Progressive Monthly"	32
"Daily Mail" Year Book	33
Notes on the Transvaal Struggle	33
Indian Education in Natal	34
Imperial Parliament	35
Correcting an Error	35
Principal or Agent	36
"If I were Viceroy of India"	36

CORRECTIONS:—

Language, Customs and Religion	34
--------------------------------	----

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૬મી જાનેવારી ૧૯૦૮.

અંક ૩.

અડવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૬મી જાનેવારીથી, તા. ૨૨ જાનેવારી સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૮.

હીંદુ-ચૌથ વદ ૬ થી માઠ વદ ૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૨૨મી જુલેજથી ૨૮મી ઇફકાદ સુધી, ૧૩૨૬ હિજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	પાસી. સુર્યોદય રોજ.	ક. મી. ક. મી.	સૂર્ય અસ્ત.
શની.	૧૬	૮	૨૨	૬ ૫ ૧૨	૬ ૫૮	
રવી.	૧૭	૧૦	૨૩	૭ ૫ ૧૩	૬ ૫૮	
સોમ.	૧૮	૧૧	૨૪	૮ ૫ ૧૪	૬ ૫૮	
મામ.	૧૯	૧૨	૨૫	૯ ૫ ૧૫	૬ ૫૮	
બુધ.	૨૦	૧૩	૨૬	૧૦ ૫ ૧૫	૬ ૫૮	
ગુરુ.	૨૧	૧૪	૨૭	૧૧ ૫ ૧૬	૬ ૫૮	
શુક્ર.	૨૨	૧	૨૮	૧૨ ૫ ૧૭	૬ ૫૮	

અનુક્રમણિકા.

ખંગાળ અને દરાંસવાલનો મુકાબલો...	૩૫
નાતાલમાં હાંદી કળવણી ...	૩૬
હમીયરેશન કમીશન
મીસીસ ગાંધીની માંદગી
નાતાલના વેશના બીચનો તારીખ ...	૩૭
દરબાનનો ખબરપત્ર ...	૩૮
બોહાનખબર ખબરપત્ર
પરચુરણ ખબરપત્ર ...	૪૦
અમેરિકામાં હાંદી મિલધારી ...	૪૨
રૂઢના તાર સમાચાર
રાયરી મટે માલગી
દરાંસવાલની લડતને લગતા બહુવા લાયક ખબરો
મારો જેલનો બીજો અનુભવ ...	૪૩
હાંદુતાનની ખબરો
ખંગાળમાં બંગીર મામલો ...	૪૬
દરાંસવાલના હાંદી મટે કલકત્તામાં બંદેર સ્થા ...	૪૭
ચરવા પત્ર ...	૪૮
દરાંસવાલના હાંદીમાન
લાઇલેન્સ વિષે સૂચના ...	૫૦
અવલોકન મટે મલેયા પુસ્તક
રોકડ બખરવાવ

હાંદુતાનની દપાલ

રડીમર અમલે ડી મારકત સીમેન રરને કલકત્તા જનારી દપાલ સેમવારે બપેરે ૧-૩૦ મીનીટ બંધ થશે.

રડીમર કેંટ્રલર મારફત માહી અને મુંબઈ જનારી દપાલ મંગળવારે બપેરે ૩-૩૦ મીનીટ બંધ થશે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૧૬મી જાનેવારી ૧૯૦૮.

ખંગાળ અને દરાંસવાલનો મુકાબલો

અમારા વિચારોથી અમારો વાંચક વર્ગ વાકેફ છે કે અમે બોમ્બેની નિહોળ માણ સોની અથવા તો કાંઈપણ માણસોની છુપી રીતે જાન સેવાથી વિરુદ્ધ છીએ. અમે એ કામ પ્રમાણમાં બીજાનું સમજીએ છીએ. પણ એમ કહેવાની સાથે એટલું પણ આપણે બધાએ કસવ કરવું જોઈશે કે ખંગાળમાં અસારે સ્વદેશના અભિમાન નું કાંઈ ગણુ કાઢી રહ્યું છે. દેશના હિતને પાતર સેકેટ માણસો અદ્યુત દુઃખ સહન કરી રહ્યા છે. તેઓ લખે છે, બોલે છે, અથવા કરે છે, એ લખવા, બોલવા કે કરવા જેવું છે કે નહિ તે અલગ વાત છે. અમે સરખામણી માત્ર એ વસ્તુની જ કરવા મુજબીએ છીએ, એક તો એ કે જેમ આપણે તેમ ખંગાળના હાંદીનો હેતુ દેશ ની સેવા કરવાનો છે. બીજા એ કે તેમ કરતાં આપણે તેમજ તેઓ દુઃખ સહન કરી રહ્યા છે. પણ તેઓનાં દુઃખ અને આપણા દુઃખની વચ્ચે સરખામણી કરતાં હસવું આવે તેવી સ્થિતિ છે.

આપણે મહિતાની, બે મહિતાની એમ જેલ બોમ્બેએ છીએ, જેલમાં ખસુસ દુઃખ નથી. આપણે પૈસો ખાઈએ છીએ. પણ તે માત્ર ચોકાળ. આપણે આપણી દુકાનનો માલ જેના પૈસા દણુ આપ્યા નથી, તે માલ તેના કમ્પીને પાછો આપતાં મરી રહીએ છીએ. આપણો દડ યજ માલ વહેવાય તો આપણે હીમકારા બની વેપારનો પરવાનો લેવા દોડી જઈએ છીએ, અને કસમની દગ્ગર નથી કરતા. દેશ માન અને મરતમે ખાડામાં ફેંટી દઈએ છીએ, કડવામાં પણ ગળા સાથે રડીને ન લડે તો જાન મુકી દેતા નજવાર ધમ્મી છીએ. વેપારી લાઇસેન્સ લાઇ લેવ તો ફરીયાદી બની લેવ છે કે તેઓનો તો સલાતાસ વળ્યો. આવી કચાશમાં હીમત

વાળા હાંદી પડ્યા છે એમાં શક નથી. તેઓ તો જેવડ સુધી લડશે. પણ જેવડ સુધીનો અર્થ બારેમાં બારે તો એજ થયો કે તેઓ પૈસાનો ભોગ આપશે. અને કેટલાક મહિતા કે વરસો સુધી જેલ ભોગવશે.

હવે બંગાળી શુ દુઃખ સહન કરે છે ને વિચારીએ. ત્યાં જેઓ જેલ જાય છે તે એક બીજાના વાક કરતા નથી. એક એક માણસ પેતા પિતાની બચાવવાની હેતુ જેલ જાય છે. આપણે જેલ જઈને તુરત છુટકારાની આશા રાખીએ છીએ. ખંગાળમાં જનારને તેવું કાંઈ નથી. ખંગાળના સ્વદેશ દિલેશ્વ કટકા સુધી ખાય છે. જેઓ જેલ જાય છે તે મહિતા ને સાર નહિ પણ વરસોને સાર. 'સાધ્યા' પત્રના જીવાન અધિપતિને સાત વરસની જેલ મળી છે, જેથી કમ્પ તે દારી ગયેલ નથી. 'વંદેમાતરમ' પત્રના અધિપતિને જેલ મળી એટલુંજ નહિ પણ તેનો બાપ વાનો કામો અને તેની બધી વસ્તુ સર કરે લખ લીધી. અધિપતિની પાળખાની સી સ્થિતિ છે તે આપણે જાણવા પામી નથી. આમ વરસોના વરસની જેલ બોમ્બ વનારા હાંદીના છુટકારો વહેંચો યજ વડે એવું કાંઈ માણસ કે માનવ નથી. આપણે જેલ જઈને પોતાનો સ્વાર્થ પણ સાચવીશો. ખંગાળમાં જેલ જનારાને પોતાનો આંગત સ્વાર્થ છેજ નહિ. હંમે અને તાત્તે દાખલો વગર પુછે, વમર ગાહે, વમર નપાસે ખબર હીધા પિના નવ માણસને થોડા દલાહની અંકર શક હિપર પકડી સરકારે દેશ નીકાલ કર્યા છે. તેમાંના એક બાણુ થી અથેનીકુમર દત્ત અને બીજા બાણુથી કૃષ્ણકુમાર મીત્ર છે. આ બે એટલા બધા પ્રખ્યાત હાંદી છે કે તેમને લાખ. હાંદી જોળણે છે અને પ્રજે છે. હવેવંત ઘણા તેમને માન આપે છે. બધા તેઓનાથી ડરે છે. બાણુ અથેનીકુમાર એ પારિસ્ત્ર માં રાજ સરખા છે. તેને વિવે વિચારવત છાપામાં કેટલું કે વરણુન આજુ છે તે જાણવા જેવું છે. તેમને વિં નાચેતી દલાહ સ્વમીજી લકરતદે આપી છે. તેણે ૧૮૯૬ ના દુકાળમાં આપા પુરે ખંગાળ માં દુકાળાઆઓને મદદ કરવાની મોઢાવણ કરી હતી. હાંદુ મુસલમાન વચ્ચે જવારે બીજી જગ્યાએ લડાઇ યજ, ત્યારે બાણુજી

જે લતામાં હતા તે લતામાં ખીંકકુસ નહિ
પણ. પોતે જાણ બહારથી છે. જન મન
અને જન દેશને અર્પણ કર્યા છે. તેમણે
એક નિશાળ સ્થાપી છે. તેમાં પોતાની
બધી મીઠકત આપી છે. ભણવાના
અથ: બહારથી અને સંપાદના છે. ત્યારે
બોર્ડિંગ શરૂ થયો. ત્યારે તેમની આપ વિના
કાંઈપણ મન વેચાઈ શકતો નહતો. એક
વખત કોલેજરનું બીરી વેંચતી હતી તે
જાણીની ચોડા વિના ન મળ્યાં શકા.
જાણીને મન સત્યાગ્રહને લગતો છે.
બારીસલમાં મળે છેકણે લોકો અગ્રેજી
અદાલતમાં જવાને બદલે પચાસ નીમી
અરસપરસની તકરારોનો ફડકો કરાવે છે
તે પણ જાણી. અશ્વનીકુમાર દત્તાની મહે
નતથી. વિશ્વાસવતું પ્રખ્યાત 'હેલીકોનીકલ'
તેને વિશે નીચે પ્રમાણે લખે છે.

જાણી અશ્વનીકુમાર દત્ત મહા પ્રયત્ન
માણસ છે. બકરગંજના વગર તાજના
રાજા તરીકે ગણાય છે. ૧૯૦૫ની સાલ
માં ત્યારે ઇંગ્રેજી માલનો બોર્ડિંગ શરૂ
થયો ત્યારે સરસમાં સરસ કામ જાણી
ની સત્તા નીચે ચલેલું. તેણે વડીલાતની
કેળવણી લીધેલી છે. કામ શીકાઈતું કરે
છે. બારીસલમાં સરસમાં સરસ પાઠશાળા
તેઓની છે. અશ્વની જાણીની સત્તાનો
ખાસ ઇંગ્રેજોને જલદી આપી શકે નહિ
એટલું તેનું તોર છે. એમ મી. વીલકરકસ
ની આજી લંડનમાં ફરતી હતી તેથી
પુરું જગલમાં અશ્વની જાણીની છે. બધી
અંતના લોકોમાં તે વિશ્વાસપાત્ર છે. નિશા
ળીઓ તેમને પુરો છે. સરકાર
ની સાથે બાગવાનો કપડો યથો તે પહેલાં
તે સ્થાનીક સત્તાવાળાઓના હમેશાં સલાહ
કાર ગણાતા હતા. ત્યારે બોર્ડિંગમાં
બોર્ડિંગર નફાવાર થયા. ત્યારે તેઓએ
અશ્વની જાણીને સેનાપતિપણુ આપ્યું હતું.
ત્યારે બકરગંજના માણસે બહેમવાર
ના અવાજ દાઢાં યુરોપીઅનને વેંચ લોકો
કરતા હતા તે બધું કરવા હમ્મણુ. ત્યારે
કોમ્પો માન્યુ નહિ. પછી તેણે અશ્વની
જાણીને વિનવિ કરી. તેણે દુકમ કર્યો
તેવાજ ચાવીસ દલાકની અંદર બહેમવાર
રમતા પોકાર બધે રહ્યા. અશ્વની જાણીને
કોઈ જગમોર નહિ કહી શકે. તેનું કદ
નહાનું છે. તેની રીતઆત નમ્ર છે. તેનો
ચહેરો ખુશનુમાં છે. હસમુખ છે અને
પ્રદોષકારી છે. જાણી કૃષ્ણકુમાર મીરની
સ્થિતિ કલકત્તામાં લગભગ અશ્વની જાણી
ના જેવી છે. 'સ્ટેટસમેન્ટ'ના માણસ અધિ
પતિ મી. રેડક્રીફ તેને વિશે લખે છે કે
જગજમાં તેને એક બહુ પણુ મિલકત

છે. બદલો સમાજના ને હર છે. કોલેજ
ના પ્રોફેસર છે. 'સાંજની' પત્રના અધિ
પતિ છે. દરેક સરસ કામમાં તેનો બાગ
હોય છે. પોતાના પતની અંદર તેણે
હમેશાં બંધને બંધાવેલું છે. જાણી કૃષ્ણ
કુમાર મીરને કાંઈએ આજીવની એકસદી
મીર મળ્યા નથી. અને જો તેના કંઈ
માણસને દેશવરો આપીને લોક મોન્ડે
એમ ધારતા હોય કે તેઓએ કરેલ કામ
ધોવાઈ જશે અને તેઓએ સ્થાપેલી શકે
જાણી વિખરાઈ જશે તો તે મોટી ભુલ
કરે છે. કેમકે એઓએ સ્થાપેલાં માન્યો
અશ્વિત છે. એઓના એલા લાખો છે.
એઓની નીતિ શુદ્ધ છે.

આવાં અત્યંત મહાન અને વિદ્વાન હોદ્દો
ઉપર જાપા પડે છે. વગર તપાસે દેશનીકલ
થાય છે. એનો વિચાર કરવા જીએકીએ તો
દરાંસવાલમાં હોદ્દોના કામની સરખામણી
કરતાં હાથી અને દેડા વચ્ચે સરખામણી
કરવા જેવું થઈ પડે છે. દરાંસવાલની
લકત હવે એટલી સરસ થઈ છે અને હવે
કરવાનું કામ તે એટલું જોશવર, જાણી
અને નીમળ છે કે તેમાં જળ બહુ જોશે.
અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે જગજના
મહાન હોદ્દોઓના કાર્યો મુકાબલો કરી,
તેઓને સાંભળી દરાંસવાલના બહાદુર
હોદ્દો આત તકક સારો. હવે વડી સર
કારના આધારની આજી છોડી દેવી. સ્થાનીક
સરકાર પુરતમાં કંઈ આપી દેવ એવી આજી
પણુ છોડી દેવી. આપણા પોતાના જળ
ની અને ખુદ-કાશર-ની આજી રાખવી.
જીત આપણા ખીસામાં છે.

નાતાલમાં હોદ્દો કેળવણી

હાયરમેડ હન્ડીઅન સ્કુલમાં સરકાર
હવે ૧૮ વરસથી વધારે ઉમરના છોકરા
ને નહીં જ્યાં દે એ જાળત અમે ગમે
અશ્વનીએ લખી ગયા છીએ. આ
જાળત જે ઉપાય લેવા હોય તે આપતા
લેવાની જરૂર છે. વધારે તપાસ કરતાં
એમ માલમ પડે છે કે કેસ લડવાનું
એ રીતે જની શકે છે. એક તો મોટી
ઉમરના છોકરાને હાખત ન કરવા જાળત
કામ ચલાવી શકાય ને બીજું હોદ્દો
જોડાઓને જગરેજ નિશાળમાં મોકલવા
નું. બીજા કેસમાં વખતે જીત મળે
પહેલાં કેસમાં જીત મળાનો એકોસાંચ
છે. એમ જતાં પ્રદેશો રજા પણ કરવા
જાણ છે. તેમાં કાશરનું મોખાણ
ખુશો. બીજો કેસ કરીને કોલેજોને મંગ

રજ નિશાળમાં મોકલવાની જરૂર નથી
પણુ તેમાં કોલેજો તે કોલેજોને હાયર
મેડમાં વધારે છુટ મળે.
આ બંને કેસમાં પોતાની જરૂર છે
હોદ્દો માખાપો પેલા કદાહે તો જનના
જેવું છે.

પ્રમીગરેશન કમીશન.

નાતાલના પ્રમીગરેશન કમીશનની
એક મંજૂરવારથી કરવાનમાં શરૂ થઈ
છે. તેમાં જેને પુરાવો આપવો હોય તે
આપી શકે છે. કોમરેશની ફરજ છે કે
આ જાળતમાં પુરાવો આપવો. ને જીવ
રાત જાળની માણસ પણ પુરાવો
આપી શકે છે. અમારા વિચાર પ્રમાણે
હોદ્દો તો એકજ જાળતને પુરાવો આપી
શકે. એટલે કે મીરમીટ જાળ કરવાનો.
મીરમીટમાં ને જાળામનીરીમાં બહુ તક
વત નથી. મીરમીટમાં આવનાર હોદ્દોને
કાંઈ કાવદો યથો છે એમ આપણે માની
લઈએ છીએ. પણ પેલેસા સંભાળી
હામદો લખને તેઓ સુકામ બન્યા તેમાં
તુકસાનજ ગણાય. એઓ જાળી સુલામી
બોગવે છે તે તો દેશમાંથી બોવાયા બરો
બર છે. તેની સુલામીથી કોઈ દેશને
લાભ ન થાય. ત્યાં સુધી માણસ સ્વ
તંત્રપણે કામ ન કરી શકે ત્યાં સુધી
તેના કામનો લાભ કામને મળતોજ
નથી. બીજાં કાંઈ તપાસનાં પણ
મીરમીટનું કામ બધું થતું થરે છે.
એટલે આવા પ્રકારનો પુરાવો કમીશન
આજળ રજૂ થવો જોઈએ.

મીસીસ ગાંધીની માંદગી.

મીસીસ ગાંધીને સ્વચ્છિયા કરવાની
જરૂર હોવાથી દાકતર નાનજીએ દરમ
ક્રિયા કરી છે. મીસીસ ગાંધી હજુ કાક
તર નાનજીને ત્યાં છે. હોદ્દો સહાનું નથી.
તેની બરદાસ દાકતર નાનજી તથા મીસીસ
નાનજી બહુજ કરી રહ્યાં છે. સ્વચ્છિયા
ફેલમંદ રીતે પુરી થઈ છે. આ જાળત
મી. ગાંધી ઉપર ધણક તાર, કાચળ,
અને સંદેશા આવ્યાં છે. સહુનો ઉપકાર
અથગ કામળથી નથી માગી શક્યા તેથી
મી. ગાંધી આ પત્રકારો સહુનો ઉપકાર
માને છે. મી. ગાંધી જે ખાસ મીસીસ
ગાંધીને સાદ આવેલા તે ગમ કાશ સાંજ
ની જેતમાં એવાજસાંજ તરફ ઉપકાર
થવા છે.

ને માણસને દેનામ અકરમ મળે તે તેની
 આવકનો બાગ માણસે, કંપનીની આખી
 આવક ઉપર કર લેવાનો આપશે. કંપનીની
 વતી વેરો તેના સ્વદ્વીઅરેના આપવાનો.
 ખાનગી માણસ વતી તેણે અથવા તેના
 સ્વદ્વીઅરે, બાબક ગારા લાગેરે માણસેના વતી
 તેના દરદીઅરે, મારઠ મારકતથી આવક આવ
 તેની ઉપર તે આવક લેનાર ધણીઅરે ગમે
 બાકી બધા દાખલાઓમાં ને માણસના કામ
 માં પરસા આવે તે માણસે વેરો આપવાનો.

તીચેના માણસોની આવક હપત કર લેવા માં નહીં આવે : અવરનર અને તેમના માણસો, આદાશદી નેની અને આરમીના માણસો, પારકા કે કોલોનીઅલ અવરમેન્ટના કાન્સલ, જે તે ખાનગી ધંધા ન કરતા હોય તે, જે માણસો કોલોનીમાં રહેતા ન હોય અને જેમ્સે કોલોનીના રેટાઃ ત્રેઝરી બીલ કે યુનીસીપલ સીઝ્યુરી લીધાં હોય તે.

જે જમાન દરિયર પ્રાદેશના સાહે, દરિયા
નાલ સાહે, નીશાળ સાહે, મરીચ અખામ
નીમેરના આશરમ સાહે, ખમીયા સાહે, કપર
રવાન સાહે, ફેલે સાહે, વપરાની ડહો તેની
કપર મર લેવામાં મહી આલે.

જે જમીન સુન્યાસીપાસીટીની બદલે મરો
અને જેમાં ઘર પાછી રહેવા દરેક અથવા તે
જેમાંથી બાહુ મળુ મરો તે જમીનની
આવક હપત કર નાહી ધામે, પણ બાહુલ
તે સુરેષીઅન હોવા જોયે.

તે આયુષ્ય વેદો ઠરાવનારા કમીસનરને
લામશે કે જમીનની આવક ઉપર વેદો લેતાં
જમીન વેદો આપ્યા થશે તો તેણે જમીન
વેદોને અદલે આવક વેદો લેશે.

તે જમીન કપર પાણીવેશે લેવામાં આવે
તે જમીન કપર જમીનવેશે નહીં લેવાય.
નીચેના માણસોની આવકવેશે આપવાની
દરજા છે અને તે ૩૦ જુન પહેલાં ફર વડે
ખાધેલા.

(૧) દરેક માણસ પાણીને ગમી જ્યાં રહેતો હોય પણ જોતો વેપારં જ્યાં કાંઈકનીમાં રાખતો હોય.

(૨) દરેક માણસ ને જમીન ત્યાં રહેતો હોય
પણ તેને કોલોનિયાલી પેનશન કે ખસાર
મળતો હોય.

(3) दूरक माधुसूय के अने त्यां रूढ़ेवा छतां
होलेनीभां जमीनमांथी, दोनमांथी के जीछ
रीते भावक करते होय.

(૪) દરેક માણસ કે જે આ કોલોનીમાં રહેતો હોય પણ પોતાની આવક કોલોનીની બહારથી હોય. કતા, આ રાશત બેઈટ

રોડ કંપનીને લાગુ નહીં પડે. વળી એ માણસ એમ સાબીત કરી આપશે કે બદારથી તેને આવક થાય છે તે આવક ઉપર તે મુલકમાં તેને કર આપવો પડે છે. તેવા માણસની ઉપર કર ઠેરાવતાં તેટલા કરનું વળતર આપવામાં આપશે. આ હરીકત બીજા પ્રકારની આવક તે માણસને થતી હશે તેને લાગુ પડતી નથી. (૫) હરકોઈ માણસ કે જેને આવક આ કોલોનીની અંદર હોય.

જ્યારે જે જમીનની આવક છપર કર લઈ
તેવી જમીન હશે તે જમીન તેના
બીક પાતાના રહેઠાણના વેપારને સાથ વાળ
હશે ત્યારે તે જમીન છપર તેની કિંમત
પર નક્કી કરવામાં આવે છે.

[illegible]

હાલમાં તો તાર ચલાવનારી કોઈપણ કંપની
એ કોલોનીમાં થતી પેટારા હપર દર રોકેડે
પાંચ ટકા આવક વેરો આપવો પડશે.
ફરેન્સ યુનીયનની બહારના કોઈપણ રોકેડે
માંથી લેવાનો ખાસ કોલોનીમાં આવશે તો
તેની હપર લીસામવાળા અથવા તે કમીશન
એન્ટ લેવાણી કિમત હપર દર રોકેડે
પાંચ ટકા લેશે વેરો આપવો પડશે અને તે
વેરો મુખીને પહેલિયાકવાતા પછીમાંથી કાપી
લેશે. ત્રીમાંની કંપની પારંપરી તેમની મીલ
કતના ફેલ્ડા ખામ હપર વેરો લેવા તે પાછળથી
ધારાવાદી કારાવમાં આવશે. વળી કંપનીનું
કામ ચાલતું હોય ત્યારે જ પ્રમાણે કંપનીની
મીલકત આ કોલોનીમાં હશે તે પ્રમાણમાં
તેની બધી મીલકતના ખામ વેરોને નાગ ચાલ
વામાં આવશે.

મરદને જોડવાની આવક એક સાથે ગણવા
ની આવશે. ટીસેટોડોનાં હાલના તે હોતે
ટીસેટોડોની આવકનો બાબ ગણવામાં આવશે.

જાણીતે પોતાના નકાલે કપડાંને શેર
પ્રેમર લેવામાં કર્યા દરો તે માણસ પોતાની
આવકના પત્રની અંદર તે પણ મણવાનું છે.

નેરો લેવામાં આવકમાંથી નીચેની રકમો
 માફ કરવાની: વારસીક હુસ્તાન, તેમાં બ્યાજ
 અને ખર્ચ મળવાનું. બાંધકામ કે સમાર
 કામ કરવામાં, સંચા ફેરવવા કે સમારવામાં,
 ધીમ્મણ સમારવામાં, આ ખર્ચ તે સંજ્ઞા
 મુજબ વરસમાં થયેલું હોય તેની હાપરના અંત
 પ્રમાણે ગણવાનું.

બળી કમીશનરને ઠીક સાથે સંપર્ક કરવા જે
 આ પોલીસના ધરાધારની રૂઝવણી અંગત રીતે
 થયે. જ્યાંદે જાગ્યું ત્યાંજ મુલાકાત કરવા
 વડેથી આટલું દરખાસ્ત મળવાનું લોકો તરફ
 રહેતા કમીશનરના કમીશનરને જુદા રીતે

१०० भागों में बाँटा है।
 १०० भागों में बाँटा है।
 १०० भागों में बाँटा है।
 १०० भागों में बाँटा है।

માદરેજ ઝોડ દેવે વ્યાજ પાપવાનર
કરો તે નહી મણવામાં નાવે. પલ્લુ પેના
ઓરત, કાકરામાં કે તરલીના નામ કાવે
કે કામાં બાણુ કહો તે, અમવા તિ
નહી દેવાતે ખાતરજ મિહ દેવામ

આવું હશે તો, કપરની કલમ લાગુ નહીં પડે.

કોઈપણ જમીનની કીમતના ઉપર જેટલે કાંઈ બાધા હશે તે એટલી માફક ગણાશે અને તેની ઉપર પાંચ ટકાનું આવક ગણાશે. જે કોઈ માલિકને ધણા ખીચેલો હશે તેમાં કોઈમાં નફા અને કોઈમાં ટોટો જશે તેને નફામાંથી ટોટો બાદ કરવાને બદલે તે નિર્ધારી વસ્તુ ન્યાયકર્તાથી બાદ કરવામાં નહીં આવે. જેટલો આવકગણતું પોતાનું અને ફરજનું ખાવાનું ખરચ અને ધણી આવકને આપે તે પછીસો. જે પછીસા ઈન રયોરનસના કંટરાક્ટથી મળે તે. અને કમીશ નરને હીસાબે જે લેણા ખોટા નહીં ચમકાય તે લેણા.

બાકીનો ભાગ આ અવધાનીએ આપશે.

ખબર પત્ર

રૂપન

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી.]

સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ

ગયા અઢ્યક્ષીયામાં જુદવારે સાંજે હીલરીના મોરારીના આમત્રણથી સ્વામી શ્રીએ 'આત્મા' વીરે તેઓને બાપજી આપ્યું હતું. મોરારીએ સતેષ મળવાથી બીજી વખત સ્વામીજીનું બાપજી સાંભળસ ઉત્ક્રાંત પતણી હતી.

બીજા બાપજી સ્વામીજીએ કોંગ્રેસ હોલમાં હીંદીએને 'ધર્મ' વીરે આપ્યું હતું. સ્વામીજીએ હીંદુ બાપજીની ધર્મ તરફ શીધીલતા બોધ બહુ બેદ પતાવ્યો હતો.

રૂપનમાં સત્યાગ્રહીઓ

કેસની મુદત પડે છે તે દરમિયાન મેસરસ હરીશંકર લેશી તથા રવીન્દ્રજી બેદાન્તસરમ થી ગયા. કુરવારે રાતે રૂપન આવ્યા છે. મી. હરીલાલ માંથી તેમના માતૃશ્રીની સાર વારમાં બાપ લેવા રવીરે સવારે આવેલા છે. તે પાછા કેસની મુદત ઉપર જઈ પહોંચશે.

ઈન્ડિયન એવર એન્ડ કોમરસ

ગાંધીવારે સાંજે ઈન્ડિયન એવર એન્ડ કોમરસ મી. કમરૂદીનના મકાનમાં મળી હતી. મી. ગાંધી પણ તે વખતે ત્યાં હાજર હતા. કલકાત જરૂરના કરોડો પાસ થયા હતા, જેમાંનો એક એવર કરોડ હતો કે આ મંડળે અધિકાર નિયમોથી વિરુદ્ધ ને કોઈ વેપારી વસ્તે ના તેઓ દંડ અથવા બાયકાંડ એવર કરી શકે છે.

મી. મહમદ આબ્દાનો કેસ

મી. મહમદ આબ્દાનો કેસની સુનાવણી મેટ્રીસપરમની મુસરીમ કોર્ટમાં મંજૂરવારે તા. ૧૨મીએ પડી. તેમાં અરજી હાલતો કેસ એ હતી કે અપીલ કરવાની મુદત મળે. ઈમીગરેશન ઓફીસરે વધિા કહ્યો હતો. તે એમ કહીને કે મહમદ આબ્દા રશીમરમાંથી નાસી મળેલ માલિક છે. પણ કોર્ટે કહ્યું કે જે માલિકને જેર બલમથી કાળવ કર્યો હોય તે પ્રાહીગરફ ઈમીગરેશન કહેવ કે નહીં આ સવાર બારીક છે એમ જણાવી અપીલ કરવાની આઠ દિવસની મુદત આપી. આમાં મી. પાનનીવંતી મી. લેન્ડા મોહમ્મદ જળની પાસે હાજર થયા હતા અને સરકાર નીવતી મી. ખરક હતા. હવે અપીલની તર્જવારી ચાલે છે.

બેદાન્તસરમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

સુધારો ?

મી. વખારીઆએ રસ્તનખરમથી જે કામળ લાખો દતો તેની મતલબ ફે આ ખચરચમાં આપી ગએલો. તે અરથ મેં ખરોખર નથી ક્યો એમ મી. વખારીઆ મને છે. મેં આપેલી મત કાળ ઉપરથી મી. વખારીઆના ઉપર રસ્તનખરમમાં આરોપ આપ્યો છે ને તે કામળ જેવો છે તેજો અપવાની તે માગણી કરે છે. નેથી તે કામળનો આ બાબતને લખતો બામ નીચે આપું છું.

"આપનો તા. ૨૦ તથા નામદાર ચેર મેન મી. કાઠલીઆ શેકનો તા. ૧૬ એવા બે કામળો વાંચી લખોળ દીલગીર થયો છું. કારણ જે આપ સાહેબો લખો છો જે દુકાનનું લાઇસેન્સ મોરતના નામ નું અથવા મી. આઇઝાક અથવા કોઇ પણ એળખાણવાળા જરોજીદાર મુરોપી અનના નામનું હતાવવાનું છે જેથી સરકાર આપણા વેપારને કાંઈપણ હરકત કરશે નહીં. એવી સલાહ આપ આપો છો, પણ મારા ધારવા મુજબ એ આપની સલાહો આપણી સલામતની લડતને મોહું તુકશાન આપવાવાળી છે. જે આપણે એમજ કરશું તો આપણી નજ બાધ જણાશે. ને સરકાર મેટે બાગે જેર પડશે. જ્યારે આપ મોરતના નામનું લેલન લેવાની સલાહ આપો છો તો મારે ધારવું છે જે મરદોએ ઘાધરા

પહેરી પાછળ સંતાઇ રહેવાનું છે. ને મોરતોએ સલામતની લડત લેવાની છે. જે દુકાનવાળાઓ એ સલાહપર આવી લાઇસેન્સ લેશે તો પાછળથી એક મોરે સવાલ ફેરીવાળાઓનો નીકળશે. ફેરી વાળા બાઇઓ જે હાલમાં દુકાનવાળા સાહેબોથી વધારે દુઃખો ભોગવે છે. ને આ સલામતની લડતનો આધાર ફેરી વાળા બાઇઓ ઉપરજ રહેલો છે. ત્યારે દુકાનવાળાઓ લાઇસેન્સ લેશે. તો ફેરી વાળા બાઇઓ સત્યાગરદની લડતમાં બાગ લેશે નહીં. કારણ જે તે ભોમો એમજ કહેશે જે દુકાનવાળાઓએ તો લાઇસેન્સ કદાવી લીધા. ને પોતે નિર્લક્ષિત થઇ વેપાર કરે છે, ને અમો શા માટે દુઃખો ભોગવીએ. વળી જ્યારે મોરતોના નામ નું લેલન લેવાની આપ સલાહ આપો છો તો અદેતર છે જે બાબેલા સરદારીકેટની કાપી હતાવીને પોતાન નામનું લેલન લેવું."

આ કામળનો અરથ હતો પણ જે ક્યો છે તેજ ફે તો કરે છું પણ મી. વખારીઆ નીચે પ્રમાણે અરથ કરે છે.

"આપના વખણાએલા જાપા ઇ. એ. તા. ૨૭ બન્ધુઆરી ૧૯૦૬ના અંકમાં રસ્તનખરમ વીરેના પારીમરાકમાં તમે લખો છો જે તેમાં મી. વખારીઆ કામળ લખે છે જે મરદ હીંદી મોરતને ક મેરતને પોતાનું બીજનેસ નહીં સોંપે પણ દુકાન નાંધ ફેરિને સરકારની સામે લડશે. અત્યારે જે હીંદીની પાસે પછો છો તેને તે પછસો ગળે ફાંસાપ થઇ પડશે છે. પછસાનો લોભ છુટતો નથી ને કામળની સામે પુરેપુરું લડવું નથી." એવું આપના જાપામાં વાંચી હું મજોળ દીલગીર થયો છું, કારણ જે એવું તમે પર મેં લખ્યું નથી. ને તમે જાપામાં લખી બહાણું ચલાવો છો જેથી અતરેના મારા હીંદી બાઇઓ લખોળ મુરસે છે. અને તે એ કામળ મારી સહીનો હોય તો એની કોપી મારા ઉપર મોકલવા મેહેરજાની કરશે.

તેમજ મેં એક કામળ તા. ૨૩-૧૨-૦૮ ના મી. ગાંધી ઉપર લખ્યો છે તેમાં પણ મેં એમ લખેલું નથી માટે તમે શા માટે એવું લખાણ મારા નામથી લખો છો એવું કારણ આપ ઇ. એ. જાપાદવારા જણાવવા મેહેરજાની કરશે. અમર જે જે કામળ મેં મી. ગાંધીપર ઉપર લખેલી તારીખે મોકલ્યો હતો તેનો સાર પણ એમ નીકળતો નથી માટે હું

મો. માંધીને રમ્મ આપું છું જે તે મારે કામળ આપના વખણાવેલ જાણમાં છાપી પ્રસિદ્ધ કરશે, તો તમારો મોટો પાડ માનીશ."

'અત્યારે જે હાંદીની પાસે પેસે છે તે તેને બંને ફાસિરૂપ થઈ પડ્યો છે' વીગેરે વિચાર તે મો. વખારીયાના નથી માન્યા તે તો વાંચનાર ફરીથી કામળ વાંચશે તો જોશે કે મારીજ દીકા છે. અને તે દીકા હવે કામળ છે. અનુભવે તે દીકા મજબૂતી પકડે છે.

ઉદાગોઆખેથી ખખર

ઉદાગોઆખેથી ખખર મળ્યા છે કે: રીચરટાગમાં જે પેસેજરોને પાછા દેરા મોકલી આપ્યા તેમાંના બે પોલી તથા એક દુબને પોતે જંગલાર કિતરવાના છે એવું જણાવતાં વીલાયત જતી મેઇસ્ટ્રી રીચરટાગમાં ચડાવી દીધા અને પોરટુગીસ સત્તાવાળાઓના હુકમ મુજબ તેમજ એક નાની કોટડીમાં કેદી તરીકે પુરી દીધા. અને ફક્ત સવારે આઠ વાગે જાગરમાં તેમને ગોરો ખલાસી લઈ જતો અને કેદીઓની ખખર રાખતો હોય તેમ ગોરો ખલાસી વારંવાર નજરેનો દરવાજો ઉઘાડી જોયા કરતો કે રૂબેને નાચી ન જાય. અને જલદી ઉઘાડી તાજીદ કરતે, અને માથા દેતો. તે લોકોને રાંધવા પણ આપના નહીં એટલે એક દિવસ તે લોકો જુમ્પા રહ્યા. રાંધી ખાવાની પરવાનગી માગી તો જવાબ મળ્યો કે નહીં ખાઓ. તે મરી જશે તો કાંઈ નહીં. પણ હાથે રાંધવા દેવામાં નહીં આવે. બીજે દિવસે ખલાસીએ રાંધેલ ચાવલ આપ્યા તે લાચારીએ ખાધા. પેશાબ કરવા પણ બહાર નીકળવા નહોતા આપતા એટલે પાણી પીવાના ખાલામાં પેશાબ કરી બારીવાટે ફેંકી દેતા. આવી રીતે દુઃખમાં ચાર દિવસો કાટ્યા. તે દરમિયાન તેમના કોઈ એજન્ટે ટેમ્પરરી પરમીટની અરજી કરી જતાં. મો. ચમની તરફથી તેમને ટેમ્પરરી પરમીટ હજી મળી નથી. તેમજ કામળ સફર અને બીજા ત્રણ જેમણે ટેમ્પરરી પરમીટની અરજી કરી છે તેઓને પણ ટેમ્પરરી પરમીટ નથી મળી. મો. ચમનીના કામળ તેમને મળ્યો છે તેમાં લખે છે કે જેમ જનશે તેમ તુરત ટેમ્પરરી પરમીટ તેમને મોકલવામાં આવશે. બપોરે બીજા કામળ આસીરવટ કોલોનીયલ સેક્રેટરી તરફથી મળ્યો છે તેમાં લખે છે કે મો. એરડન આ. રે. માઇએટ એસીઆટીક કામ માટે

નીમાયા છે તેમને તમારી ટેમ્પરરી પરમીટ માટેની અરજી મોકલી આપી છે. એ પ્રમાણે બુદ્ધ જ્ઞાન જવાબ મળ્યા છે.

બીજા માણસોને રીચરટાગમાં ચડાવી દીધા હતા તેને બેસા અટકાવવાનો મો. ચમનીનો પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયો છે. બેસા તાર પહેલે તે અમાલિ રીચરટાગ બેસાનું આરંભો દી આગળ વધી ગઈ એટલે રીચરટાગમાં પેસે જશે ઇન્ડિયા તરફ આગળ વધ્યાં છે.

નવ અપીલો

મો. ચંબી નામ, તથા મો. શાપુરજી જીવજી રાંદેરીયાની અપીલ તા. ૨૨ મી એ સંજાણશે તે અપીલની ઉપર ધણી હાંદી દાખીને બેઠા છે. કેટલાક તો અપીલ દારીએ કે તુરત લાઇસેન્સ લઈ લેવાનો ઇરાદો કરી બેઠા છે એમ મારે કાને અગળ આવ્યા કરે છે. જેમ અમાલિ 'ધયુ' છે તેમ આ વખતે પણ ખરે દાંડણે ધણી હાંદી આવા નામરદા વિચારથી કરી જઈ લાઇસેન્સ નહીં લેવ એમ માનું છું. અપીલનું પરિણામ શું આવશે તે કહેવાનું નથી. આપણી લડાઈ એટલી બેસાવર થઈ પડી છે કે જાને સુદાં ન્યાયની નજર નહીં રાખતાં રાજ્ય પ્રકરણી નજર રાખશે તો ન્યાય નહીં મળ્યા. એટલે અપીલની ઉપર બીજકુલ આધાર નહીં રાખવા દરેક હાંદી ને મારી સલાહ છે કે આપણે અધા સંપૂર્ણ રીતે મજબૂત હોતો અપીલનો વિચાર પણ આપણે નહીં કરત. પુરણ સત્યાગ્રહમાં ન્યાયની અસલતમાં જવાની જરૂર રહેતી નથી. પણ અપીલ કરવા થી આપણને આપણામાં કામ કરવાને વખત મળ્યો એટલો લાભ માની તેથી સતેષ રાખવાનો છે. અપીલ છતરું તેથી કંઈ આપણે માગીએ છીએ તે મળ્યું એમ નથી થવાનું. અપીલ છતરું આં વધારેમાં વધારે વસ્તુ બેજ થઈ સકે તેમ છે. તે એ કે રજીસ્ટરારની નીચ છંક ચાપ અને ફરી નોટીસ પડે તથા દેશપાર કરવાનું બંધ રહે. આમ થવા થી ખરે બેતાં તો સરકારમાં કમ હોય તો લકત લંબાય. રજીસ્ટરાર ફરી નીમાય એટલે આપણે ફરીથી મજબૂત રહ્યું. દેશપાર કરી શકે કે ન કરી શકે તેમાં લાભશે! એટલે અપીલને નકામી ગણેલ છે. છતરું તો તેનો ફાયદો આપણે મગી શકશે તે ઉઘાડી લઈશું પણ એ ફાયદાની મજબૂતી કરવાની નથી. મજબૂતી કરવાનો ફાયદો તો એકજ છે.

કેટલા હાંદી બેસ મયા અને બેસ જશે. કેટલાએ પોતાનો માલ વેચી નાખ્યો અને સરકારના કામદારી સામે મયા પાચ બીડી બેઠા છે. આવા વીર પુરુષ કેટલા મળે તેટલોજ ફાયદો સમજવાનો છે.

દરમ્યાન હોલગીરી

તો એ છે કે મો. એ. એમ. સુલેમાન મીયાં સીકુએ તથા મો. સુલેમાન હસાક આમદે ડરતનખરમમાં લાઇસેન્સ લીધી. આજ સુધી માથ વેચાવા બેસ જવાને તઈવારી રાખી. મો. મદમદ મીયાં બેસ પળુ મયા છતાં, લાઇસેન્સ લેવાથી તે બહુ પેલાઈ મળ્યું. કેમકે તેઓએ સત્વની સાથે અને બુદ્ધાની સાથે પાણી રાતન ફરી કે અમે એક કે બે વખત માલ વેચાવા દેશુ અથવા એક વખત કે બે વખત બેસ જશું. પછી તો દારી ખેસશું. અમે સત્વને છોડી દેશુ એમ કહેવું એ તો નકામું થયું. આમ કરનાર માણસ પ્રથમથીજ સત્યાગ્રહી ન ગણાય. આ બંનેને મારી હજી સલાહ છે કે તેમણે ખરે સત્યાગ્રહ બાંધી કરવું.

ખરા સત્યાગ્રહી

ઉપરના બે લખણ આપ્યા તેવી સાથે જ બીજા લખણ મળ્યા છે તે આપણને જોર આપનારા છે. કામળ ૨૭ મદરસી ભાઈએ આજે વોલસરસમાં પડ્યા છે. તેઓને કેસ મો. રાંદેરીયાની અપીલને લીધે મજબૂતી રહ્યો છે. પ્રાંતીયા જવાને બદલે તેઓ વોલસરસમાં જ પડ્યા છે. તેઓને રહેવાનું એક પોલી આપે છે. ખાવાનું બહુ સાદું કરી લેવ છે. તેટલા જણ વચ્ચે ૨૧ કમઘી વાપરે છે ને પાથરવાને સંપૂર્ણ હોય છે. આપુ દુઃખ કહન કરતાં છતાં તેઓ હારવા નથી. જ્યુ જમતમાં દિવસ ગાળે છે. તેવું માણસથી આપણે છતરું.

એ બને તો હહાડા ઉઘડે

નાતાલના શેડીઆઓનું કામ કામીયા રૂપ થઈ પડ્યું છે. તેઓની મહેનતથી દુકાનદારોએ સરસમાં સરસ જે રસ્તો છે તે લેવાનો કસાય કસે જણાય છે. તેઓએ વખર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવાનું કરાવ્યું છે. પોતાનો માલ વેપારીને સોંપી દેશે. અને પોતે બીજારી થઈ બેસશે. આવા દસ્તાવેજમાં મો. નાદીર શાહ કામા, મો. અરદેસર કામા, મો. ફેન્ડી, મો. કામલીઆ, મો. નમદી, મો. અરવાત, મો. ફવાડીઆ, મો. આમદ મુસાજી, મો. ઉમરજી સાલે, મો. અલીલાઈ આફઝ, મો. અહમદ હલીમ, મો. ફુન્ક, મો. મુસામસાકજી, મો. ઇ. ઇ. હાદાબાઈ,

મી. માલીમ મહમદ વાગેરેની સહી થઈ છે અને બીજી થાય છે. આ દસ્તાવેજને આપણી છુદનો દરેક કબી સકાય. તે દસ્તાવેજ આખી દુનિયામાં જવાશે. ને એવું સાદસ કરવા જેમ આ લગત છે એમાં કંઈજ થક નથી. જેમ જેમ વિચાર કરે છું તેમ જોઈ છું કે મોરાના નામની કે મોરનાના નામની કાઠસેન્સ લેવામાં આપ ન હોય તેવજ સ્પષ્ટતો નથીજ. સહી કરનારાને મારી એટલી વિનંતી છે કે તેઓએ એક પડે તો બધા પડશે એમ વિચાર કરવાનો નથી. દરેક પોતે સ્વતંત્ર સહી કરી છે ને બીજા ગમે તેમ કરે છતાં પોતે તો દસ્તાવેજમાં લખ્યા પ્રમાણેજ કરશે એવો નિશ્ચય હોવો જોઈએ.

લોર્ડ કર્ઝન

હીંદુસ્તાનના માથુ વાઇસરોય લોર્ડ કર્ઝન હાલ દક્ષિણ આફ્રીકામાં મુકે છે. તેમને મળવાની મામળી એસોસીએશને કરી છે.

વોક્સરસમાં ઇન્ટરવ્યુ.

વોક્સરસની કારમાં છટીપન ઇન્ટરવ્યુ કામ મી. હમરાહીમ લાલ કરી ને હાંદી છે તે કરે છે. તેને વિષે એવી રાવ આવી છે કે તેને ઇન્ટરવ્યુ બહુજ થોડું આવડે છે, તેને ઇન્ટરવ્યુ લખતાં બાંધેજ આવડે છે ને તેના તરજુમે બહુવાર કાજો હોય છે. જો આ વાત બરોબર હોય તો મી. હમરાહીમ લાલની રજા છે કે તેણે નોકરી છોડી દેવી. સરકારે કાયા જાનવાળા માણસને કેમ રાખે છે તે સમજવું નથી. આ બાબતમાં એસોસીએશને પગલા બરવાની રજા સમજુ છું. તરજુમે કરનાર માણસ ઉપર બહુ જવાબદારી છે.

રજીસ્ટરની અરજ

મી. ચમનીએ ૭૦ થી ૮૦ માણસો જેઓએ નવા કાયદાને આધારે રજીસ્ટર માટે અરજીઓ કરી છે તે બધાની અરજીઓ ના મંજુર કરી છે. તેટલાએ હવે પોતાના હક કાયદેસર મી. જોરડન આ. રેસીડન્ટ માથુસેટ આગળ સાબીત કરવા ના રહ્યા.

બેકસુઅરગ

આજે ૧૨ માણસોને રજીસ્ટર નહીં હયા માટે માથુસેટ આગળ ખડા કરેલામાં આપ્યા હતા. તે બધાના કેસો મી. માથુસેટની અપીલના મુકાલ સુધી મુલતવી રહ્યા છે.

કલકત્તા રજીસ્ટર

એ માણસોને રજીસ્ટર નહીં હોવાના વાંકે માટે પકડ્યા છે. તેમના કેસો તા. ૧૩ મી. ઉપર મુલતવી રહ્યા છે. મજા કર બંને જણાને ગયા ડીસેમ્બરમાં પોલીસે પકડેલ અને માથુસેટ પાસે ખડા કરવામાં આવેલ. માથુસેટે આદિ દિવસમાં કામે ની છોડવાનો કુકમ રૂચ. કાસોની નહીં છોડ્યા માટે ફરી પકડેલ છે.

એસોસીએશન ફંડ

આ ફંડમાં ડેલાગેઆમેથી મેસરસ તાનજી દુવગદાસ કંપનીનો એ પૈડનો એક મળ્યો છે. આ નાણા મેસરસ મીના વસનજી પૈડ એક, મી. નયુરામ શર્મા ૧૦/- તથા મેસરસ રતનજી કાવસજી દમણીઆ તથા એધવજી વાલજી સુમપુર દરેક તરફથી પાંચ શીલીંગ બરાબેલ છે.

વોક્સરસ

મીડલમરગના મી. મુકામ મહમદ મુકામ ને ડીપોર્ટ કર્યા કે તુરતજ ફરી દાખલ થયા અને પકડાયા છે. તેમનો કેસ ગાની વારે હતો. મી. રાંદેરીઆના કેસની અપીલનો મુકાદો થતાં સુધી કેસ મુલતવી રહ્યો છે. મી. મુલ્લાને તેની પોતાની રજા પાઉન્ડની જમીનગીરી લખવે છોડ્યા છે.

મંજગવારે મેસરસ વીહલ પરશોતમ, નરસી લાલા, હીરા કુંવરજી, જીવજી પરજી, સુખા બીખા અને લાલા વાલજીને અગ્રહા નહીં આપ્યા માટે કાચે અટકાવ્યા છે. આમાંપહેલા બે પાસે નવા કાયદા મુજબ સ્ટીમરમાં કરેલી અરજીની રસીદ છે. તે એસએ આ અરજી લખમાં કરી હતી, બીજા બે પાસે પીસપ્રીઅરવેલન પરમીટ છે. અને ત્રીજા બે પાસે મરજ્યાત રજીસ્ટર છે. તેમાંથી ચારના કેસ આજે જુધવારે ચાલ્યા હતા. તેમને ડીપોર્ટ કર્યા હતા. અને બીજા ત્રણના કેસ મુલતવી રહ્યા છે. ડીપોર્ટ થએલા ચાર જણા પાછા દાખલ થયા અને પકડાયા છે.

મી. સોરાખજી

મી. સોરાખજી વોક્સરસ હાલ ગયા છે તે એવા હેતુથી કે ત્યાં જો કોઈ હાંદી આવે તેને મળી શકે ને બહત વિષે કેળવણી આપે.

ગયા સ્વીવારે હાંદ પોતાના પ્રધાન લોરડ મોરલીએ સહેનચાહ એડવોકેટની મુલાકાત લીધી હતી. એવું સંમજવામાં આવે છે કે આ મુલાકાતનો હેતુ હાંદુ સ્થાનના મામલા લીંગ પુરી ચરચા કરે વાનો હતો.

પરચુરાણ ખબર પત્રો

—:૦:—

[આ કોલમમાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના તમામ ભાગના ખબરપત્રો દાખલ કરીએ છીએ. ખબરો સાફ અસર અને જેમ બને તેમ હાંકા માં મુદાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની પહેલી તક મળશે. અ. ઈ. એ.]

વેરલમ તા. ૧૧ જાન્યુઆરી

રેલવે મારફત અતરે આવતા માલના કીરાવામાં સપ્ટેમ્બર માસથી જે વધારો થયો હતો તે હાલ દુર કરવામાં આવ્યો છે. વેપારીઓની એક વખત થયેલી રજામાત છતાં સંતોષકારક ખુલાસો નહીં થવાથી તેમણે રેલવે રસ્તે માલ નહીં મંગાવતા ગાડાંમા મારફત મંગાવવો શરૂ કર્યો હતો. આ બાબતમાં મી. ઇ. સી. મોટાલાએ લખેલા કાગળના જવાબમાં જનરલ મેનેજર લખે છે કે કીરાવામાં થએલ વધારાને લીધે હાંદી કામ પોતાનો માલ હવેથી ગાડાં રસ્તે નહીં મંગાવતાં રેલ રસ્તે મંગાવશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે.

રસ્તનબર્જ તા. ૩ જાન્યુઆરી

ઇન્ડીઅન યુનાઇટેડ એસેમ્બલીની મીટીંગ ગઈ મીટીંગના હરાવ મુજબ આજે ૪૬ મુખ્યારકના તહેવારને રાજ મળી હતી. સભામાં માણસોની સંખ્યા લગભગ ૫૦ થી ૬૦ની હતી. સભાનું પ્રમુખસ્થાન એસેમ્બલીના ચેરમેન મી. હાથ સુલેમાન બખાતને આપવામાં આવ્યું હતું. સેક્રેટરી મી. બખારીઆએ ગઈ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવ્યો. ચેરમેને કાપણ કરતાં જણાવ્યું કે લાઇઓ, આજે આપણે પાંચ કામ કરવાના છે. ૧ મીર્થા કેસ, ૨ એસેમ્બલીના નવા કાયદા પાસ કરવા. ૩ લાઇસેન્સ તથા રજીસ્ટર બાય તવું. ૪ હીજાઝ રેલવેના ફંડનું અને ૫ નામદાર મુલતાતના ઉપર ૪૬ મુખ્યારક નો તાર કરવાનું. હમીદીઆ હીજાઝ રેલવે સંબંધી બોલતાં જણાવ્યું કે આ આપણી પાક હીજાઝ રેલવે છે. અને તે સંબંધમાં આપણા રસ્તનબર્જથી પૈસા બરાબા નથી. આજ પાક ઇદના રોજ આપ સહુ લાઇઓ બેગા મળ્યા છીએ એટલે આશા છે કે એ પાક કામમાં મદદ કરવા પાછળ પડશે નહીં. આથી પા. ૨૬-૧૮-૦૦ બરાબા હતા. જેમાંથી પા. ૨-૪-૧ તેજ વખતે રોકડ મળ્યા હતા. બાદ નાં મુલતાને જે રકમતાને

હુદાપણુ બંધુ' તે સખાંધી તે નામદાર ને મુખારકબાદીનો તથા કદરનો તાર મોકલવાની દરખાસ્ત એકમતે પાસ કરવામાં આવી હતી.

સેક્રેટરી મી. બખારીઆએ જણાવ્યું કે કેટલાક મુસલાન જુમાની નમાઝ પડતા નથી. તથા નમાઝ ખલાસ આવ ત્યાં સુધી દુકાન બંધ રાખતા નથી તે કરવા સખત રીતે બકામલ કરી હતી. તેને મેસરસ હાજી મુસેમાન હાજવાત, ઇસ્માઇલ જુમા, જુલાય મહમદ કોડીઆ વીગેરેએ ટેકા આપતાં દર જુમાએ નમાઝ પડવાને તથા ૧૨ થી ૧૫ સુધી દુકાન બંધ કરવાનો હુકમ એકમતે થયેલ હતો. બાદ મી. હંખ રાહીમ અહમદ આમેદે દરખાસ્ત કરતાં જણાવ્યું કે બેદા-સખરગમાં બહુ લોકો રજીસ્ટર થાય છે, તથા લાઇસેન્સ પણ લેય છે, જેથી અમને અમારા રજીસ્ટર ખાજા મળવા લેખએ. કારણ કે અમે મરીય માણસ છીએ, અને સરકાર તો લાઇસેન્સ ખારામાં જોલની સખ ન કરતાં માલ પંચી દેડ વસુલ કરાવે છે. જે મરીય માણસને જોગ સખાન છે વગેરે. મી. અહમદ હાસમ જુલજુલીઆએ ટેકા આપી તેને કમળ વીવેચન કર્યું. તેનો જવાબ આપતાં મી. ઇસ્માઇલ જુનાએ જણાવ્યું કે, સરકાર કાંઈ એક બે દીવસ માં લાઇસેન્સ વગર પકડી શકતી નથી અને લાઇસેન્સ ખાવવાની મુદત એક માસ ની છે. તથા ફરીવારને ૧૪ દિવસની છે. તો આટલા બધા ઉતાવળા થવાની કાંઈ જરૂર નથી એ બાબત આપણે ફરીને એસોસીએશનને લખીએ અને તા. ૧૫ સુધીમાં સંતોષકારક જવાબ ન મળે તો પછી તમારાં રજીસ્ટર પાછાં લઇ લેશો. છેવટે એ હુકમ ઉપર નક્કી થયા અને એસોસીએશનને કાગળ લખવા ચેરમેનને સતા આપી. તેને મી. સુલામ મહમદ કોડી આ તથા નાતાલાઇએ ટેકા આપ્યો.

ખોસુકવળા અહમદ મીવાનો દેડ થયો તેની અપીલ સખાંધી દેડ કરવા અને એસેગલી તરફથી કાંઈ બાંધી રકમ મહદ કરવા ચેરમેને દરખાસ્ત કરી. તેને મી. ઇસ્માઇલ જુમાએ ટેકા આપ્યો. બાદ એ બાબતમાં મી. અબ્દુલ ડાસાએ બાંધણ કરતાં જણાવ્યું કે આપણે એસોસીએશન ને મહદ કરતા આપ્યા છે, એટલે એ બાબતમાં એસોસીએશનખરચ આપવાની તા નહીં પાડી શકે, અને કહાય તો પાડે તો પછી અપણી એસેગલી તરફથી ૨૦ પૈડની રકમ આપવી. આ સુધારેલી દર

ખાસ્ત વધુ ટેકા મલવેથી સરવાલુમતે પસાર થઇ.

કેપટાઇન, તા. ૬ જાન્યુઆરી

મહ કાલે લોરડ કરગન 'ચુરખા' રટીમરમાં અને ઉત્તમી છે. તેમને માન આપવાને કેટલાક અમલદારો તથા શહેરી એ બંદર ઉપર ગયા હતા. તે નામદાર હાલ ગરૂટ રકુર ખાતે ડા. જેમીસન સાથે રહે છે. તા. ૨૦ અથવા તા. ૨૭ અને વારીએ રવાના થતા મેક્કા તે પાછા ઇન્ડો જશે. દરમીયાન વીકેટોરીઆ હાસની મુલાકાત લેશે.

ગયા શુક્રવારે મારકાટમાં જે અથવા તથા હાંદીઓ ફરટ વેચતા હતા ત્યારે તેની નજીકમાં આસરે અરધાક ડગન ગ્રીક લોફા પોરક વેચતા હતા. એક ગ્રીક હાંદી સામે ફુકરનો કટકો ધરીને ચીકવવા લાગ્યો, અને તેના મોઢામાં ખેસવા લાગ્યો. કેટલીક રકમક થયા પછી તે છીડીઅન ફરીવાર કરવા પોલીસ ઓફીસે ગયો.

તે ધીકની આવી રીતલાત સામે પોકાર ઉઠાવવા ગયા સેતગવારે રાતે મી. એસ માન અહમદ બેદેદીના પ્રમુખપણા નીચે મુસલમાનોની એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે હીંગના, પ્રમુખ મી. આદમ એચ. જી. મહમદ, સેક્રેટરી મી. એ. કાદર, એસોસીએશનના પ્રમુખ મી. ઘનસાર, હમીબીવા મોસ્લીમ સોસાયટીના પ્રમુખ મી. એચ. ગળક, મીઝાન એમ્ અફઝાનના પ્રમુખ મી. શીરોજખાન, મેસરસ હમીબ મોટન, મુનશી અહમદ, ફુસેનખાન, આર. નવરોસજી, આદમ મહમદ, ઇબ્રાહીમ બાપુ, અબ્દુલ હમીદ, ઇસપ બીખા, ઇબ્રાહીમ અલી, યુસફ અને બીજા હાજર હતા. મીટીંગમાં સખત બારણે થયાં હતાં. કેટલાકે મારકાટમાં થી પારક વેચવાનું બંધ ન આવ ત્યાં સુધી મારકાટને ખોલકાટ કરવાની સલાહ આપી. કામએ એટરની જનરલ પાસે ડેપુટેશન લઈ જઈ દાદ માગવાની બકામલ કરી હતી. એક કાગળ કર્તાએ ફુકરની ચર બીવાળા કારતુસો મોટે લગાડવાની ફરજ પાડવા માટે ફીફુરખાનમાં મોટે બળવો થયો હતો તે તરફ ખ્યાન ખેંચ્યું હતું. છેવટે આ બાબત હીની કમના મડળ, 'અજુખત ઇસ્લામ સોસાયટી' મારફત દાદ માગવાનું મુકરર થયું હતું. અને મી. એસમાન અહમદ બેદેદીની દર

ખાસ્તથી મી. આદમ એચ. જી. મહમદ ને આ કામની જરૂરી ગેરંટી કરવાની અને તેના પોતાના મિત્રોને સુધી કાઢી ડેપુટેશનમાં સાથે કમ જવાની સતા આપવામાં આવી હતી. આ ડેપુટેશન ગઈ કાલે સીટી કાઉન્સિલની મારકાટ કમીટી પાસે મળ્યું હતું. કમીટીએ ડેપુટેશનની સચળી હકીકત ખ્યાન પુરવક સાંભળી હતી.

જંગખાર તા. ૧ ડીસેમ્બર.

અત્રેના ઇસ્નાશરી ખોળાઓમાં થયેલ ફરજત માટે અરસપરસ મંકાવેલ ફેસોનો હુકમ સખ્યો છે તેમાં કેટલાકનાં દંડની શીક્ષા ચમ છે. તથા કેટલાકના એક વરસને માટે સારી ચાલના જખીન લેવાયા છે.

હીઝ હાઇનેસ નાં આમાખાનના જન્મ દિવસની વર્તિક તીથી તા. ૨૦ નવેમ્બરના રોજ હોવાથી અત્રે વરતા ઇમામી ઇસ માયલી ખોળ જમાતમાં તા. ૧૮ થી ૨૨ નવેમ્બર સુધીના દિવસો ધણાજ કસાહ સાથે ગળવામાં આવ્યા હતા. જમાત ખાનાને વાવટા લોરણ વીગેરેથી બરપુર શણગારવામાં આવ્યું હતું. ત્યાં તા. ૧૮ નવેમ્બરથી તા. ૨૨ સુધી દર રાત્રે લખકા દાર રોસની જમાતખાનાની અંદર તથા બહાર કરવામાં આવી હતી. તા. ૧૮ મીએ જમાતખાનામાં પંજે લાઇઓ તરફ થી આ પાછી આપવામાં આવ્યા હતા. ખીએ દિવસે વી પંજેલાઇ લાઇબરેરીના સેક્રેટરીઓ અને બીજાઓ તરફથી આઇસ કીમની તમાકુત આપવામાં આવી હતી. તા. ૨૦ મીએ જમાતખાનામાં ખાસ બાનુએનો વગવળો મેળાવડો બરાથો હતો અને નાં આમાખાનની સખાવતથી ચાલતી કનપાશાળામાં કનામો અપાયાં હતાં. તથા બાનુએ અને બાળકીએનો ખુશલી હું જમજી અપાવું હતું. તા. ૨૧ મીએ થી પંજેલાઇ કલજમાં મહાન મેળાવડો થયો હતો તે વખતે મેંડ હાજર હતું, તથા હાંડીયા રાસની રમત રમાઈ હતી. તે દિવસે નાં આમાખાનની સખાવતથી અત્રે ચાલતી નાઇટ રકુલ તથા ગુજરાતી નીરાળના આસરે ૨૦૦ વિદ્યાર્થી એને કલખના અમેસરોની ગોડવણ મુજબ રમતો નીગેરે કરાવ્યા બાદ કનામો આપવામાં આવ્યાં હતાં. તા. ૨૨ ના રોજ કલજમાં મરદુમજાણ જનમહાજાણ હંસરાજની સખાવતથી ખોળ તાતન

તમામ ત્યાં વરગ મારે બીરીયાનીનું જમણું આપવામાં આવ્યું હતું. આ યુદ્ધ પ્રસંગ ની મુજબરકીનો એક સદેશો જમાત નરક થી ના બાગાખાતને મોકલવામાં આવ્યો હતો. જેના જવાબમાં તે નામદારે તા. ૨૬ નવેમ્બરના મેજ મારસેલસથી ઉપકાર ભર્યા જવાબ મોકલ્યો હતો.

અમેરિકામાં હિંદી વિદ્યાર્થી

વડોદરાના શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ તરફથી અમેરિકાની શિક્ષણ પંચતીનું હિંદી જ્ઞાન લેવાને મોકલવામાં આવેલ મી. હાકર દ્વારા રજૂ છે. હાલ પંડ્યા બી. એલ. સી. ના એક કાળ ઉપરથી નીચેની હકીકત મુંબઈના 'સાંજ વર્તમાન' જાપામાં બહાર પડી છે.

પ્રોફેસર તેજસ્વીમ હીંદુસ્તાનમાં પગ નાખી ખાલસા કોલેજમાં પ્રોફેસર હતા અને અહીં અભ્યાસ માટે આવેલા છે. તેઓ પોતાના કુટુંબ એટલે આ અને બે છોકરા સાથે અહીં રહે છે. પ્રોફેસર તેજસ્વીમ ધણાજ માલાળુ છે અને પરદેશી માણસો તરફ ધણીજ પ્રીતી રાખે છે તથા તેમને જેથી એમએ તેથી સવડ કરી આપે છે. હું દીવરસ કોલેજમાં કોલ બીઆ યુનીવર્સિટીમાં હાલ હું. કોલેજ નો વખત સવારના નવ વાગ્યાથી સાંજ ના પાંચ વાગતા સુધી હોય છે. તેમાં જ્યાં ઠસાક ખેસવાનું હોયું નથી, પરંતુ જે કલાકમાં કામ ન હોય તેમાં લાઇબ્રેરીમાં જઈ પાંચવાનો લાખ લઈ શકાય છે. અહીંની લાઇબ્રેરી અને આપણે ત્યાંની લાઇબ્રેરીમાં ઘણો ફરક હોય છે. અહીં લાઇબ્રેરીમાં ન્યુસપેપર, વગેરે બીજા કુલ હોતાં નથી. તે વાંચના હેતુ તે યુનીવર્સિટીનાં રીડિંગ રૂમમાં જવું પડે છે. અને ત્યાં પણ હીંદુસ્તાન સંબંધનાં ન્યુસ પેપર બાએજ આવે છે. લાઇબ્રેરીમાં ચોપડીઓ દરેક વીધવની હોય છે ત્યાં ટેબલો અને ખુરશીઓ મુકેલી હોય છે. સેક્રેટરી વિદ્યાર્થીઓ પોતાના ઉપયોગની આવતો વાંચે છે. કાળથી ઘણાર પણ વાંચે કાઢી બોલી સકાતું નથી. સપખા ત્યાં બેસીને વાંચે છે. જે ચોપડીની જરૂર હોય તે ત્યાંના માણસને કહેવાથી તે કલાકી આપે છે અને ત્યાં પાછી આપવા ની હોય છે. અહીંની અને આપણી પધ્ધતીમાં ઘણોજ ફરક હોય છે. અહીં કલાસ માં પ્રોફેસર આખો વખત લાપથ આપ્યા કરતા નથી, પણ જુદા જુદા વીધ

ખતાવે છે અને તે ઉપર વિદ્યાર્થીઓ અંદર અંદર વાદવીવાદ કરે છે. પછી પ્રોફેસર પેતાનો મત ખતાવે છે, અને તેનાં સંઘર્ષો દરમિયાન આવે છે. રેટલીક વખત વાદવીવાદથી પ્રોફેસરને પોતાનો મત પણ ફરવો પડે છે. અહીં કોલેજમાં ખુરશી કરતાં સ્ત્રીઓની સંખ્યા ધણી છે એટલુંજ નહીં પણ તે ધણી હોથીવાર હોય છે. મારે સાંકળેલોજ અથવા માનસશાસ્ત્રના કલાકમાં જવું પડે છે. ત્યાં અમે કહ્યું વળુ ખુરશીઓ અને બીજા બધી સ્ત્રીઓ છે અને પ્રોફેસર પણ સ્ત્રી છે. સ્ત્રી પ્રોફેસર પુરુષ પ્રોફેસર કરતાં ધણીજ સારી રીતે શીખાવે છે. અહીંથી તાર કરવામાં દરેક શબ્દ દીઠ પોણા ડોલર એટલે સવાબે રૂપિયા પડે છે.

રૂટરના તાર સમાચાર

ગયા નવેમ્બર માસની શરૂઆતમાં હહેનશાહે હિંદી પ્રજા, રાજ્ય રજવાડાને જે સદેશો મોકલ્યો હતો તે ગરામોદીન મારફતે દરેક મોટા મોટા શહેરોમાં મોટી મીટીંગો બોલાવી સંભળાવવાની મોકલણ કરવામાં આવી છે.

કોન્સ્ટાંટીનોપલના જાપા જણાવે છે કે હહેનશાહ એડવરડ અને હહેનશાહ બાહુ અલેક્ઝાંડરીઆ કેમ્પ્ચારી ખાસ માં કોન્સ્ટાંટીનોપલ આવશે.

ઓટાયા ખાતેથી એક તારમાં જણાવે છે કે કેનેડાના પ્રધાન સર વીલફ્રીડ લેરી અરે બેક્ર કોમરેસના એક રેપ્રેસેન્ટેને કરેલી રજૂઆતના જવાબમાં કહ્યું છે કે બરીટીસ કોલનીઆમાં હિંદી અને જાપા નીઓને આવતા લગભગ બંધ કરવામાં આવ્યા છે. ચીનાઓ વધારે આવે છે, પણ તેઓ રહે ભાગે ધરમતુ કામમાંજ ભાગે છે.

ડાયર! મારે માગણી

જે ગ્રાહકોએ લવાજમ કરી દીધાં છે તેઓ ડાયરીમાટે ઉપરા ઉપર કામજો લખે છે. સફ્ટને જુદા જુદા જવાબ આપતાં વખત બહુ ભવ તેથી જાહેર કરવાની રજા લખ્યો છીએ કે ડાયરીઓ મોકલવી તર ચમ ગમ છે. આવતા અઢવાડીઆમાં જુલવાર મુવીમાં બધાને મોકલી દેવામાં આવશે.

લવાજમ હજી ભરવું નથી તેવા ઓએ તુરત લવાજમ મોકલી ડાયરી મગાવી લેવી. પાછળથી મગવાનો સંભવ ઓછો છે.

નવા આજુકો નેઓ બાર માસનું લવાજમ બાંધપર મોકલશે તેમને પણ ડાયરી મળી શકશે, તેા હીઠ ન કરતાં તુરત લવાજમ મોકલી આઢક થવું લાલ દારક છે.

ટરાંસવાલની લડતને લગતા

જાણવા લાયક ખબરો

મુંબઈની ધી હિંદિઅન મરચંટસ એંબર અને બરોના પ્રમુખ મી. મનમોહનદાસ સમજીએ હિંદી પ્રધાન લોર્ડ મોરલી ઉપર નીચેનો સદેશો તા. ૧૮ ડીસેમ્બરના અર સામાં મોકલી આપ્યો છે.

ધી હિંદિઅન મરચંટસ એંબર એક બરો મુંબઈના કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળી, દાણાના વેપારીઓની મંડળી, બોએ કાટન એક્સચેન્જ કંપની અને શેર બ્રોકરસ એસોસિએશન સુદાં સામાન્ય રીતે હિંદી વેપારી આગમ તરફથી, દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીવાનો તરફ જે ઝેરવાળીઓ અને ધાતકી વસ્તુઓંક ચલાવવામાં આવે છે, તે સાથે મનપુરવક પણ મળ્યુત પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવાની રજા લે છે. તમે નામદાર જણો છો. તેમ આ વસ્તુઓંક માજી બોઅર સરકાર સામેની દુરમનાઈની લાગણીના કારણમાંનું એક કારણ થઈ પડ્યું હતું અને તેટલા વાસ્તે એંબરને જણાવવાને અત્યંત હીલમીરી ઉપજે છે કે, હાલમાં હીંદીવાનો તરફ જે ધાતકી વસ્તુઓંક ચલાવવામાં આવે છે, તે વસ્તુઓંક બોઅર સરકાર તરફથી તેઓ પ્રત્યે અસા વવામાં આવેલી વસ્તુઓંક કરતાં ધણી સખત છે. બ્રિટીશ હીંદીવાનો નામદાર હહેનશાહની સામાન્ય પ્રજા તરીકે જે છુટાપણ અને સ્વતંત્રતા બોગવવાને લાયક છે તેથી આ વસ્તુઓંક સદંતર વિરુદ્ધ જન્ય છે. હાલનો ઉરેરણીભર્યો અશાંત મામલો શાંત થાય તેવા પ્રકારે ટરાંસવાલ ની સરકાર કામ લે, અને આ તદ્દત નહીં ઇચ્છવાનેગ મામલાનું સંતોષકારક ઉપદ લાવવા માટે આ એંબર તમે નામદારને મનપુરવક અપીલ કરે છે. -સાંજવર્તમાન

* * *

ગયા નવેમ્બર ૨૬ તારીખના 'રાસત ગોદતાર તથા સત્યાગ્ર પ્રકાશ' ના અંકના અગ્રેજી વિભાગમાં મેસરસ એ. એફ. વખારીઆ તથા એ. એફ. સી. બેગની સહીથી ટરાંસવાલની લડત ઉપરનો એક કાળ પ્રગટ થયો છે. આ કાળમાં ટરાંસવાલના હિંદી ઉપર અમલદારોને હાથે જે નોહાકીપણું મુજરે છે તેનો દાખલા દલીલો આપી સારો ગીતાર આપ્યો છે. કાળખતા છેવડના વાક્યમાં લખનાર જણાવે છે કે કોમોનીની આવી વસ્તુઓંક સામે યોગ્ય પગલાં લેવાની તરતજ જરૂર છે

મારો જલનો ખીજો અનુભવ

[અખતર: મી. એમ. કે. માંધી]

(૩)

કામ

અમને બહામણ હતી કે અમારે અને તેટલું કામ સાચી દાનતથી કરવું. જે કામ સોંપ્યું હતું તે પણ હળવું હતું. મ્યુનીસીપાલિટીની જમીનમાં પણ સરીયામ રસ્તા પાસે ખાડા ખોદવાના તથા ખાડા પુરવાના હતા. આમાં થાક મળી સકતો હતો. મને અનુભવ થઈ રહ્યો કે માત્ર ખુદાજ સાક્ષી રહેતો. આપણે કામની ચોરી કરનારા છીએ. કેમકે માણસોના કામમાં દીલપ જોવામાં આવતી હતી.

મારો ખાસ મત છે કે આવી કામની ચોરી એ આપણને એજ બચાડનારી વાત છે. અને આપણી હાલતમાં જે દીલપ છે તેનું પણ એ કારણ છે. સલા મહનો રસ્તો સહેલો તેમ અપરો પણ છે. આપણી દાનત ખરી હોવી જોઈએ. આપણને કામ સરકારની જોડે વેર નથી. તેને આપણે વેરી સમજતા નથી. સરકારની સામે લડીએ છીએ તે તેની જુલ સુધારવાને તે ખોડ જુધારવા. આપણે તેના ખુસમાં સજી નથી. તેના સામે ચવામાં પણ તેનું બાનું માનીએ છીએ. આ વિચાર પ્રમાણે આપણે તો જેલમાં તાકદ મુજબ કામ કરવું જોઈએ. કદાચ આપણે એમ માનીએ કે આપણે કામ કરવાની નીતિને રસ્તે જરૂર નથી તો આપણે દરોગો હોય ત્યારે પુર કામ કરીએ છીએ તેમ નહીં થવું જોઈએ. કામ કરવું એ વાજબી ન હોય તો આપણે દરોગાની પરવા નહીં કરતાં સામે થવું જોઈએ અને તેને પરિણામે વધારે જેલ મળે તો તે બોગવવી જોઈએ. પણ આનું કોઈ દોષી માનતો નથી જે કામ નથી કરતા તે માત્ર આજસથી અને કામ કરવાની ચોરીને શીધે. આનું આજસ તથા આવી ચોરી આપણને ન જોઈ. સલામતી તરીકે આપણે જે કામ આવે તે કરવું જોઈએ અને દરોગાની ખીક રાખ્યા વિના કામ કરીએ તે આપણને તકલીફ પડેજ નહીં. જગ ઉપરાંત તો કામ કરવાનું રહેજ નહીં. કામ કરવાની ચોરીને લીધે જેલમાં લોકો ને કેટલુંક દુખ બોગવવું પડ્યું હતું.

આટલી વાત ક્યાં પછી પાછા આપણે કામની વાત ઉપર આવીએ. આમ દિલથી દિલથી કામ કરવું મળે જાય

જે રાખીમાં હું ગયો હતો તે રાખીને ત્યાર બાદ જેલનો ખગીઓ સાફ રાખવાનું તેમ વાવેતર કરવાનું વિચેરે કામ મળ્યું. મુખ્ય ભાગે મકાઈ વાવવાનું અને પટેલા ના કપારા સાફ કરવાનું તથા પટેલાના ઓડ ઉપર ધુળ ચઝાવવાનું હતું.

એ દહાડા વળી મ્યુનીસીપાલિટીનું તળાવ ખોદવા લાગ મળ્યા હતા. તેમાં ખોદવાનું ધુળની દગલી કરવાનું તથા જેરોમાં લઈ જવાનું કામ હતું. આ કામ વળી કામ આપ્યું. તેનો અનુભવ માત્ર એ દીવસ મળ્યો. મને કામના કોડા ઉપર સેન્ટે ગડ્યો. તે માટીના ઉપચારથી નાખુદ થયો.

આ જગ્યા ત્યાર પાંચ માઈલ છેટે હોવાથી અમને ટરેલીમાં લઈ જતા. ખાવાનું તળાવે પકાવ્યું પડ્યું. તેથી સીધું બજારમાં પણ સાથે લઈ જતા. આમાં પણ કંટારાકટરને સંતોષ ન થયો. અમે કાફરાની બરોજરી ન કરી સક્યા. એ દહાડા તળાવ ઉપર કામ કરવાને અમને ખીજું સોંપ્યું. આજ લગી ઘણે ભાગે કામ કરી શકે તેવા દોષીને સાથે ગઈ જતા હતા તેમ કરવાને બદલે ભાગ પાડ્યા. કેટલાકને સોલજરોની કપર આસપાસ ઘાસ ઉગી ગયું હતું તે ખોદી કહાડવા મોકલ્યા. કેટલાકને કબરસ્તાન સાફ કરવાને મોકલ્યા. આ પ્રમાણે કેટલોક વખત ચલ્યું. દરમિયાન ત્યાર બંદનના કેસ પછી લગભગ પચાસ દોષી છુટ્યા. ત્યારબાદ હમેશાં વાડીમાં કામ મળતું. તેમાં ખોદવાનું, લણવાનું કચરો કહાડવાનું વગેરે હતું. આ કામ બારે નહીં મળ્યા. અને બહુ તંદુરસ્ત આપનાર કહી સકાય. જયુ નવ કલાક સુધી એવું કામ કરતાં કંટાળા પ્રથમ આવ, પણ ટેવ પડ્યા પછી તેવું નહીં થાય.

આવા કામ ઉપરાંત દરેક કોટડીમાં પેસાળ વીગેરેની બંદેટ હોય છે તે તેને કોટડીના માણસોને ઉપાડી જવાની ફરજ હોય છે. મેં જોયું કે આનું કામ કરતાં આપણા માણસો અચકા છે. ખરું જોતાં તેમાં અચકાવાનું કામ કારણ નથી. કામ કરવામાં નામોશી કે એજ માનવી તે જુલ મળ્યા. વળી જેલમાં જતાને એવી બજાર પેસાય નહીં. હું જોતો કે કોટડીમાંથી પેસાળની બંદેટ કામ લઈ જશે એવા સવાલ કેટલીક વખત ઉઠતો. આમ જવાબ ઉઠાવે બંદેટો હો આપણે સમાજમાંથી દૂર

પુરી સમજતા હોઈએ તો તેવું કામ કરવામાં દરિયાઈ થવી જોઈએ. તે જેને ભાગે તે કામ કરવાનું આવે તેણે માત્ર સમજવું જોઈએ. જેટલો કે સરકાર તેવું કામ સોંપે તેમાં માત્ર નહીં પણ આપણે તે કામ કરવાનું છે. તો પછી તેમાંથી જે પહેલો તકવાર થાય તે એક માનને લાયક છે. આપણે દુખ ઉઠાવવા તકવાર થવા છીએ તો પછી એક ખીજા ના કરતાં વધારે દુખ ઉઠાવવા તકવાર થવું. ને જેની ઉપર વધારે પડે તેણે માત્ર માનવું જોઈએ. આવો કામનો મી. તસન મી. તસન બેઠાએ હતો મી. તસન મી. તસન કેટલાક વાળાં પાંચ દરદ છે. પોતે નાજુક તખીયતવા છે. જતાં તેણે હમેશાં જે કામ તેને ભાગે આવ્યું તે પુરી થકને ઉપાડ્યું એટલુંજ નહીં પણ પોતાની તખીયતની દરકાર ન કરી. એક વખત એક કાફર દરોગાએ તેમને વડા દરોગાનું પાવખાનું સાફ કરવાનું સોંપ્યું. તે કામ તેણે તુરત ઉપાડી લીધું. કોઈ દિવસ નહીં દરેક તેથી તેને ઉઠતી થઈ. તેની તેણે દરકાર નહીં કરી. ખીજું પાવખાનું સાફ કરતા હતા તેવામાં હું જઈ ગયો. મેં મેં અચાંખા સાથે તેમને કામ કરવા જોવા. અને તો તેમના તરફ અત્યંત વધારા આપ્યો. પુછપછ કરી એટલે પહેલાં પાવખાનની બાજુ પડી. એક વખત તેજ કાફર દરોગાને વડાએ હુકમ કર્યો હતો કે બે દોષીને દોષી પાવખાનનાં ખનુસ રાખ્યાં હતાં તે સાફ કરવા ખોલાવવા. અને સાફ દરોગો મારી પાસે આવ્યો ને બે માણસ માગ્યા. મને લાગ્યું કે હું પોતેજ તે કામને સાફ સરસ મળ્યું. નેથી હું જ ગયો. મને તો તેવા કામમાં જયરત છેજ નહીં. હું મારું હું કે એવું કામ કરવા ની આપણે ટેવ પાડવી પડે છે. એવા કામની સામે આપણે ત્રીક રાખીએ છીએ તેને પરિણામે ઘણે ભાગે આપણાં આંગણાં તથા આપણાં જાજર વિચેરે આપણે ખરબચડિયામાં જોઈએ છીએ, એટલુંજ નહીં પણ તેને લીધે ખરબચડિયા વિચેરે રોજો આપણે પેલા કરીએ છીએ, અચાંખા કેવા વીએ છીએ. જનજન તો હમેશાં ખરાબજ હોય એમ આપણે માની ખેડા છીએ અને તેથી વળી પેલા આપણે મંદાકર્મ નહીં માત્ર બોગવવી છીએ. બોગી જતાનું કામ ન કરવાને સર એક દોષીને સોલીટરી સેલની એટલે કે માંપલામાં પુરી રાખવાની સજા બોગવવી પડી હતી. આજ ભોગવવી તેની દરકાર નથી સકતો. પણ તે

સજી મોમવાની જરૂર નહતી, અને તેવા કામની આગાહી કરવામાં આપણે પાછા પડીએ એ રીક ન ગણાય. હવે જ્યારે હું તે કામને સારૂ આજ્ઞા તારે દરોગે ખીજા ને રોકવા લાગ્યો, કે તેઓએ નીકળવું જોઈએ, આથી દુકમની વાત ફેલાઈ અને પુરત મી. કિમર ઓસમાન તથા મી. રસ્તમજી મદદે દોડ્યા એ કે કામ બહુ ઓછું હતું. આ વાત લખવાને હેતુ એ છે કે તેઓને પણ તેવું કામ સરકાર કરાવે તો કરવામાં માન માન્યું. જે આપ બને મળતા કામથી આપણે નાસજી રહી એ તો આપણી ખરી લગાઈમાં લાગ ન લઈ શકાય.

જેહાન્સખરમ લઈ ગયા.

ઉપર પ્રમાણે વોકસરરટની જેલમાં કામ નો હેવાસ હું આપી ગયો છું. પણ માર જે મહિના પુરા હંધ તે જેલમાં નહિ ગયેલા અને કેટલાક દિવસને સાર અગા નક જેહાન્સખરમ મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો. ત્યાં જે બન્યું તે જણાવેલું છે. તા. ૨૫મી અક્ટોબરે મને ત્યાં લઈ જવા માં આવ્યો. તેનું કારણ મારે દરજી ડાલા ના કેસમાં જીજ્ઞાસી આપવાનું હતું. તે સિવાય બીજા કારણો હશે એમ બહુ તક વિનંત થતા હતા. આજ્ઞાએ ભૂલ્યા બધા એમ પણ ધારતા હતા કે કદાચ મી. રમટસની મુલાકાતની પણ વાત હોય. પાછળથી જેવામાં આવ્યું કે એવું કંઈજ નહતું. મને કમ જવાને જેહાન્સખરમથી ખાસ એક દરોગાને મોકલવામાં આવ્યો હતો. એ દરોગાને ત્યાં મને રેલવેને એક ડબો મળ્યો હતો. ટીકીટ બીજા વરગની હતી. તેનું કારણ તો એજ હતું કે તેમાં બીજા વરગના ક્યા નહતા. કેદી ઓને બીજાજ વરગમાં લઈ જતા હોય એમ જણાય છે. રસ્તામાં પણ પોપાક કેદીતોજ હતો. મારો સામાન હતો તે મારી પાસેજ ઉપડાવેલો હતો. જેલથી રેલેશન સુધી આવતા જવાનું હતું. જેહાન્સખરમ પહેલ્યા પછી ત્યાંથીજે જેલ સુધી સામાન લઈ જાને આવતા જવું પડ્યું. આ વાત ઉપરથી જાપાઓમાં બહુ ટીકા થયેલી. વિલાપતની પારલામેન્ટમાં સવાલો પુછાએલા. લગ્ન લોકોનાં મન દુઃખાયાં. સદુને એમ લાગી આવ્યું કે મારા જેવા રાજ્યપ્રકરણી કેદીને જેલના પોપાકમાં આવતો ને એને ઉચકાવીને લઈ જવો નહોતો જોઈતો.

લોકોનાં મન દુઃખાય એ સમજાય તેવું છે. જ્યારે આમ જવાનું છે એમ મી. આંગલીઆએ સાંભળ્યું તારે

તેમની આંખમાં પાણી આવ્યાં. મી. તામર તથા મી. પોલાકને ખબર પડી ગયેલી તેથી તે મને રેલેશન ઉપર મળેલાં. તેઓ પણ મારી રિયલિટી જોઈને રોવા જેવા થઈ ગયા. આમ ચવાનું કારણ કંઈ નથી. આ દેશમાં રાજ્ય પ્રકરણી અને બીજા જેલી વચ્ચે સરકાર નહાયત રાખે તેવો સંજોગ નથી. આપણી ઉપર જેમ વધારે દુખ દેવું તે આપણે તે હાલીએ તેમ વહેલો છુટકારો મળે. વળી જેલીનો પોપાક પહેરવો, આવતા જવું ને સામાનનો ભાર ઉચકવો એ વિચાર કરતાં કંઈ દુખરૂપ નથી. પણ કુનીયા તો આવી વસ્તુને એમ માન્યાજ કરશે તેથી વિલયતમાં શૌર બકાર થયો.

રસ્તામાં દરોગા તરફથી છળ જારાએ ન હતી. દરોગો પોતે જાહેર પરવાનગી ન આપે તો જેલ કિલ્લાનો બીજો ખોરાક ન આપે તે મારો વિચાર હતો તેથી આજ લગી હું જેલના ખોરાક ઉપરજ નબળો હતો. રેલમાં તો મને ખાવાનું બંધાવ્યું ન હતું. દરોગાએ મને જે ખોરાક લેવો હોય તે લેવાની છુટ આપી. રેલેશન માસ્તરે મને પૈસા આપવાનું હતું. તેની લાગણી પણ બહુ ઉત્કેષાઈ ગઈ હતી. મેં તેનો ઉપકાર માન્યો. પૈસા લેવાની ના પાડી. મી. કાજ જે રેલેશન ઉપર હાજર હતા તેમની પાસેથી કીલીંગ રૂઠ લીધા. તેમાંથી દરોગાને સાર તથા મારે સાર રેલમાંથી ખાવાનું લીધું.

જેહાન્સખરમ પહેલ્યા ને વખતે સાંજ હતી, તેથી મને બીજા હીદીની પાસે નહોતા લઈ ગયા. મુખ્ય કેદખાતામાં જ્યાં કાફરા કેદી દરદી હતા તેઓની કોટડીમાં મને બીજાનું આપ્યું. આ કોટડીમાં મારી રાત વજા દુખમાં તથા લાપમાં મઠ. મને બીજે દહાડે આપણા જ લોકો પાસે લઈ જશે એમ ખબર નહોતી અને આવીજ જગ્યાએ રાખશે એમ મારી હું લાપ પામ્યો ને બહુ અકળાયો. જતાં મન સાથે વિચાર કર્યો કે મારું કરતબ્ય તો એજ હતું કે મારે જે દુખ હોય તે સહન કરવું. બગવદ્ ગીતાનું પુસ્તક મારી સાથે હતું તેમાંથી મેં વાંચ્યું. વખતને અનુકૂળ પડતા રહેલા વાંચી તેવું મનન કરી ધીરજ રાખી. અકળાવાનો સમય એ હતો કે કાફરાતથા બીના કેદી જમલી, ખુની તથા બનીવિરાળા લાગ્યા. તેઓની લાપા હું જાણતો નહોતો. કાફરાએ મને

સવાલો પુછવા શરૂ કર્યા. તેમાં પણ મેં મરકરી જેવું જોયું. હું તે સમજી શક્યો નહીં. મેં કંઈ જવાબ ન વાળ્યો. તેણે મને જોલાઈ મેજમાં બુઝવું. "આમતનેશા સાર લાગ્યા છે?" મેં થોડો ઉત્તર દીધો ને મુઝો રહ્યો. પછી બીનાએ શરૂ કર્યું. તે વધારે ખરાબ જણાયો. મારી પધારી આગળ તે આવી મને જોવા લાગ્યો, હું ચુપ રહ્યો. પછી તે કાફરની પધારી આગળ ગયો. ત્યાં બંને જણ એક બીજા ની જુડી મરકરી કરવા લાગ્યા ને એમ ઉઘાડવા લાગ્યા. આ જ ને કેદીઓ ખુનના કે મહા ચોરીના આરોપાળા હતા. આવું જોઈ મને ઉંઘ તો શાનીજ આવે? બીજે દહાડે મવરનરને આ બહુ સંજાળાવીશ એમ વિચારી મોડી રાત્રે હું થોડું ઉઘ્યો.

ખરે દુઃખ તો આ હોવાય. સામાન ઉંચકવા વિગેરેનું તો કંઈજ નથી. જે અનુભવ મને થયો તેવો બીજા હીદીને થતો હશે, બીજા પણ ડરતા હશે એમ યાદ કરી વળી હું ખુશી થયો કે આવું દુઃખ હું પણ અનુભવું છું. તે અનુભવી હવે હું સરકાર સાથે લડત વધારે લઈને જેલમાં આવી બાબતમાં સુધારા કરવાનું બનશે એમ મેં ધાર્યું. આ બધો સલામતી લડતનો આવકતરો લાગ છે.

બીજે દહાડે ઉત્તાજ મને જ્યાં બીજા હીદી કેદી હતા ત્યાં લઈ ગયા, એટલે મને ઉપરની બાબતમાં મવરનરને કહેવા તો પ્રસંગ ન આવ્યો. જોકે તેવી રીતે હીદી કેદીઓને કાફરાઓની કે બીજાની સાથે નહિ રખાય તેમ કરાવવાની લડત લેવાનું મનમાં રાખેલું છે. હું ગયો ત્યારે હીદી કેદી લગભગ પંદરેક હતા. તેમાં ત્રણ સિવાય બીજા સલામતી હતા. ત્રણ જણ બીજા ચુન્નલાળા હતા. આ કેદીઓ ને કાફરોની સાથે રાખવામાં આવતા હતા. હું ગયો ત્યારે વડા દરોગાએ હુકમ કર્યો કે અમને બધાને મોખી કોટડી મળે. મેં હીલગીરીની સાથે જોયું કે કેટલાક હીદી ઓ કાફરાઓની સાથે સુવામાં રાજી રહે છે. તે એવા કારણથી કે ત્યાં ચોરીથી તમાકુ વિગેરે મળી જાય. આ આપણને શરમ ઉપગવનાઈ છે. આપણને કાફરા કે કોઈની ઉર વિરસાર ન હોય પણ તેઓ ની વચ્ચે તથા આપણી વચ્ચે સાધારણ બચકારમાં એકતા તથા એ ન જુલામ તેવું છે. વળી જે તેઓની સાથે સુવને માગે છે તે જુલામ હેતુથી. એટલે આવો લાચ આપણે ચડવાના હોઈએ તો આપણુ

હોંદુસ્તાનના ખંખરે

(હોંદી છ.પા ઉપરથી)

પોરબંદરના રાણા સાહેબ તા. ૧૦ મી ડીસેમ્બરે ખંભાળા ખાતે મરણ પામ્યા છે. મરણના માનમાં રાજ્યમાં હડતાળ પાડવામાં આવી હતી અને ઝોરીસો વીગેરે પાંચ દિવસ બંધ રહ્યા હતાં. રાજકોટ અને ખીંગા પ્રાંતોની એજંટો ઝોરીસો મુખ્યમંત્રી કામડ મારશીટ વીગેરે જગ્યાએ કામકાજ બંધ રહ્યાં હતાં. રાણા સાહેબ પોતાની પાછળ ૧૨ વરસની વયના કુમાર શ્રી હાશ સાહેબ તથા ૪ વીંચવા ને મુકી ગયા છે. માદી વારસ સમીર હોવાથી રાજ્યનો કારભાર ચોરઠ માંતના પોલીટીકલ એજંટ જી. પોતાને હસ્તક લીધો હતો. મહારાણાને ૧૯૦૦ની સાલ માં પોરબંદરની ગાદી સોંપવામાં આવી હતી.

રાણાના ખાતે તા. ૧૨ ડીસેમ્બરના રોજ અંજીમને દરજામની મી. હાજી હસલામ અગુમકર ઝરેરીના પ્રમુખપણા હેઠળ મળેલી સભામાં મરણ મહારાણા માટે દીનગીરી દરજાવી તેમના રાજ કારભાર તથા તેમની બતી એક વગરની ઉદાર સંખ્યાત વીશે વિવેચન કરવામાં આવ્યું હતું. અને મરણ મહારાણાના રાજ કર્તવ્ય ઉપર આવી પડેલાં અસહ્ય દુઃખમાં દીલસો આપવા માટે અંજીમન તરફથી ત્રણ પ્રદરશન ઉપરેશન મોકલવાનો હાલ ચલો હતો તથા પાંચ દિવસ અંજીમનનું કામકાજ બંધ રાખ્યું હતું.

ખંખરોળ ખાતે તા. ૨૦ નવેમ્બરના રોજ પંજાબી રજામઅલી નામના એક સહયદે મોટા મેળાવડા સમક્ષ મોટી આજ માં અગ્રવાના અખતર કરી બતાવ્યા હતા. આર શીટ લાંબા અને બંને શીટ ઉંડા તથા પહેળા ખાડમાં ૪૦ મણ બળતણ નાખી આગ લડકાબંધ નીકળવા લાગી ત્યારે સહયદ સાહેબે વળુ કર્યું અને પોતાનાં કપડાં બદલાવી એક લીડું કપડું પહેર્યું અને માથા ઉપર લીડું કપડું વીટ્યું. એ પછી કલમે શરીર તથા ખીંગ પત્રીક કલમા પદી ગુલામજળ અંગાર ઉપર ઝાંડી દાયમાં ભાસે લઈ બળતી આગમાં ઝાલી ગયા હતા. તમાચગીરેમાંથી શેખ સાહેબના એ નોકરને પણ કલમે પહાવી સડી

સલામત ચલાવી ગયા હતા. પછી જમીન ઉપર બેસી જઈ ચેદમાંની ધગધમતી રાખ તેણે પોતાના માથા ઉપર નખાવી હતી.

રાજકોટ ખાતે રેશન નજીક એક ધરમરાળા બાંધવાને મુખ્યમંત્રી શેઠ રતન જી મુળજી તરફથી રૂ. ૨૫૦૦૦ આપવામાં આવ્યા છે. આ ધરમરાળાનો તા. ૨૬ નવેમ્બરના રોજ પોલીટીકલ એજંટ કીચના હાથે જાયો નાખવામાં આવ્યો હતો. શહેરમાં કેટલાક મરજીના કેસ થવા લાગ્યા છે.

વડોદરાનું વારસીક ફગાઈગાઈનું પ્રદરશન તા. ૩૦ ડીસેમ્બરના રોજ મળનાર હતું. રા. બા. ટેકચંદ સીવીલીયને વડોદરાના સેન્ટલમેન્ટ કમીશનરના બોધાનો આરજ 'તપાસી લીધા છે, જોઈ રા. બા. નીંખાવકર બેઠક સેન્ટલમેન્ટ કમીશનર તરીકે નીમાયા છે.

નવસારી કરવામાં શેઠ તપાકની આગે વાની હેડેન ર. ૧૫ લાખની ચાપલ્લી એક મીલ ઉભી કરવાની ગોઠવણ ચાલે છે. નવસારીની માછીયામાં મરજીના કેસો ચલાવી નાસલાગ થવા લાગી છે.

મુખ્યમંત્રી ગવરનરે સર બેચેરજ કલાર્ક ના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૨૨ ફેબ્રુવારી થી તા. ૨૬ સુધી મુખ્ય ખાતે હોંદુ રથાન વખદ, ઝાકતરો તથા હડી મોતી એક મોટી કોંગ્રેસ મળે. એ કોંગ્રેસમાં મરજી, અંતરડા ઉપર ચતા સોળથી આવતા તાર તથા સાધા રથ તાર, ખરમ રૂઠમાં ફેલાતા અતી સારના રોજ, જુદી જુદી બતના મરજી ના રોગો, રમતપીત વીગેરે રોગો, કોલેરા, જુદી જુદી જાતના મલેરિયા તાવો અને જૂલકાળના અનુભવ ઉપરથી તે કેમ અડકવી લકાષ તેને લગતી સુચનાઓ, હોંદુસ્તાનની તંદુરસ્તિ, વીગેરે વીગેરે ઉપર મોટા વીદવાનો અને ખાસ તખીયો તરફથી નીખધો પાંચવામાં આવશે. આ કોંગ્રેસમાં લણા જાણીતા તખીયોએ હાજરી આપવા કહ્યું છે. કોંગ્રેસ સાથે તખીયી વહાડકાપ અને તંદુરસ્તીને લગતી ચીજોનું, હમારન બાંધવાની ચીજો, વસાણાઓ, ખોરાકો અને શરીર સજી મારની વસ્તુઓનું પ્રદરશન ઉઘાડવામાં આવશે. પ્રદરશન કોંગ્રેસ પુરી થયા પછી પ્રેમને માટે પ્રણયી આર અગ્રવાલીયા

સુધી ખુલ્લું રહેશે. પ્રદરશનમાં તખીયી જ્ઞાન સાથે સંબંધ ધરાવતી પછી ચીજો મેજક લેનટરન મારફતે બતાવવામાં આવશે.

ઓલ-ઇડીયા શીયા કોનફરન્સનો બીજો વારસીક મેળાવડો આવતી તા. ૨૪, ૨૫ તથા ૨૬ મીએ લખના ખાતે મળતો છે. આ કોનફરન્સના ફેડમાં નવાજ ફતેહઅલીખાન કાઝીજીવાશે રૂ. ૫૦૦ આપ્યા છે, તેમજ લાહોરના ખીંગ શીયા હરજાગીઓએ સારી રકમ આપી છે. વંચી લાહોર ખાતેથી રૂ. ૩૦૦૦ નું ચકું છે. આ મેળાવડામાં શીયા નાજીને ફરાન શરીફમાંથી કેટલાક બાગ મોટેથી કહી સંલગાવશે, કારણ કે સુની ઇસ લામીઓમાં મોટા પાયાપર એવી માન્યતા ફેલાયલી જેવામાં આવે છે કે કોમ શીયા ઇસ્લામી આણું ફરાને શરીફ મોટે કરી શકે નહીં અને તેથી કરીને હારીક થઈ શકે નહીં.

લખના ખાતે રથાપવામાં આવનારી નવી અરેખીયન કોલેજને રૂ. ૧૦૦૦ ની વારસીક મદદ પાંતબની સરકારે આપવા કહ્યું કર્યું છે.

મદરાસ અને રેશન વચે રડીમરો દોડાવવા માટે એક રવદેશી કંપની રથપાછ છે.

લાહોરની દયાનંદ એજો વેદીક કોલેજને રેવારીના એક હોંદુ વડાએ રોકડ તથા મીલકતો મળી રૂ. ૬૦ હજારની મદદ આપવા પોતાના વસીયતનામાં જણાવ્યું છે.

ચીતાજેંમ ખાતે મોટા જથ્થામાં અગ્રી જીની રાજ્ય ચોરી કરવા માટે કેલ એક લાકડા અડી દુખાશી નામના ચાપસાને પકડવામાં આવ્યો છે. હાલ તેને અરબ, લાખ રૂપીઆના બંધોન ઉપર છોડે છે. તેની સાથે ખીંગ ૧૨ શખસો પકડાયા હતા આ દરેકને પણ ચોટી રકમના બંધોન ઉપર છોડેલા છે.

મદરાસની કોંગ્રેસમાં પૂનાથી ૩૦ ડેલીગેટો જવાના હતા. મુખ્યથી ૧૦૨ કરતાં વધુ ડેલીગેટો જનાર હતા. 'હોંદુ' જાણું જાણું છે કે ફક્ત ૨૦૦૦ રૂ. જે એ અવવાની વધી છે.

આગાખી સેન્ટ બેન કેલેજના રસાયન ના પ્રેફેસર મી. વામનમુખ્ય કુટે એમ. એ. એચ. એચ. ખી., એસ. સી. ને ગણીઅરના મહારાજાએ ઉચ્ચ ગ્રંથ નહેરો અને એન્ડનીપરને હૃન્નર શાળા લાવવા માટે પાંચસીક ૬૦૦ પાંચસી રોકાવ રસીય વજુ વરસ માટે આપી છે. સર્વિયા સરકારે વજુ વરસ કરી છે. જેથી મી. કુટે મજા, પાન, વગમતી અને અમે રોકા વિગેરે દેશમાં ગરી.

હિંદી તારના સદેશના હાલના ધોરણમાં ફેરફાર કરી તા. ૧ જાન્યુઆરીથી નવું ધોરણ લખાવ થયું છે. આ નવા ધોરણ ની રૂએ સાધારણ વરસના સંદેશાઓ માટે ૧૨ શબ્દોના જ આના અને વધારના ચન્દ દીક છ પદ તથા તાકીદના સંદેશા આ માટે ૧૨ શબ્દોનો એક રૂપીઆ અને વધારા શબ્દ દીક બે આના લેવામાં આવશે.

તા. ૧૮ ડીસેમ્બરે મુંબઈ પહેલિયા વિલાયતના મેકમાં જામનગરના વતમ સાહેબ, ના. આગાખાન, માનવંદા મી. છ. કે. જોખલે તથા કૃષ્ણીદારના મહારાજા સાહેબ હતા. મી. જોખલેને માન આપવાને બેસારડ પીપર ઉપર એક મેળા વડો થયો હતો. તે વખતે આં મી.કાશ અખાજખરે, આં મી. દીક્ષીત, પ્રીત્વી પાલ પ્રાંજયે, મી. નરેલમ, મેરારજી મોહનલાલ વગેરે હતા. મી. જોખલે ના ૨૬ ડીસેમ્બરે મદ્રાસ કોલેસ માટે જઈ પહેલિયાના હતા.

અંગાળીના લે. ગવરનર સર એનડર ફરેન્ડનું જીવન કરવાનો પ્રયત્ન કરનાર છતેરસાઈ મોધરીને ૧૦ વરસની સખત મજુરી સાથ કેદખાનાની સગત મળા છે.

ભરગ છલ્લામાં તવરા ગામમાં રજુપુત પહેલેની તા. ૧ ડીસેમ્બરના રોજ એક મેનદરનસ મળી હતી જેમાં ૫૦ ગામના આગેવાનોએ ભાગ લીધો હતો. કલ આરસો માણુજ ભેગા થયા હતા. સુભાનુ કમ પાંચ દિવસ ચાલુ હતું જે વખતે નીચેના કસોયો પાસ થયા હતા. ૧ રજા પુતોએ કન્યા અદર અદર અમુક જગા એ આપી તથા લેવી. ૨ કાષએ ફર. માંસ તથા અરીસુ વાપરવાં નહો. ૩ મરજી તથા વિરાજ પ્રસ એ ઉકારે અરજ કરવાં નહિ. ૪ કન્યાવિક્રય કરેલા નહિ. ૫ નાણાં છોકરાઓને કેળવણી આપ. ૬ ૧૩ ઉમાશુભ આ દિવસ અથા મ મ તા મી મારે ની રમી કરવામાં આપી હતી.

અંગાળીમાં ગંભીર મામલો

આગેવાનોની ધરપકડ

૧૯૧૮ના કાયદાનો અમલ

અંગાળીના એકસ્ટ્રીમીસ્ટોને કાલી દેવા ના છતાંથી દેવલાક અંગાળી આગેવાનોને જુદી જુદી જગ્યાએથી એકી વખતે પોલીસ અમલકોએ મેકડી ૧૮૧૮ના ગ્રીમ કાનુન મુજબ વારંદો કાઢીને ૨૭ અરથો ને પકડ્યા છે તેમાંના નવના નામે નીચે મુજબ છે:-

ખારીસાત્ર ખાતે જાણુ અચની કુમાર દત્ત અને સતીસચંદ્ર છતરજી, હાકા ખાતે પુલીનદાસ અને બુપેસચંદ્રનાથ, કલકતા ખાતે કીરતો કુમાર મીનર, કામ સુદર ચકરવર્તી, સમીદ્રપ્રસાદ એન્ડ અને મનો રંજન શુક્લ. બનારસ ખાતે સુમેધચંદ્ર મુલીક.

કલકતામાં આ ધરપકડથી તા. ૧૪ ડીસેમ્બરના રોજથી મેકી ચર્ચા ફેલાઈ છે. એન્ડો-અન્ડીઓમાં આ પગલાંથી સતોય ફેલાયો દેખાય છે.

આ ધરપકડના સંબંધમાં, "અંગાળી" પત્ર જણાવે છે કે જો ૧૮૧૮નો કાયદો અમલમાં મેલવાનેજ હતો તો નવો કાયદો ઘડવાની કામજા જરૂર હતી નહીં. દેસ પારક્યાથી તે દેસપાર થનારાના નામો વધુ વગ્ન મળશે જે લાલ્લા લખતરામના કાખના ઉપરથી રચ્ચ જણાય છે. અચની જાણુ મીડી પીસખના રોગને લીધે ગંભીર માંદગી બોગવે છે.

"રેટરસમેન" જણાવે છે કે ૬ માણસો ને દેસપાર કરવામાં આવનાર નથી. પણ તેમને લીધી જેલોમાં પુરવામાં આવશે.

"ઇન્ડિયન ટેલી ન્યુઝ" જણાવે છે કે દેસપાર કરેલા અંગાળીઓના કુટુંબોના નીજાય માટે સન્કાર થતી મોકવાજુ કરશે. તેઓને ક્યાં દેસપાર કરવામાં આવ્યા છે તે બંહેર થયું નથી, પણ કહે છે કે કાંસતો કુમારને આગા ખાને, ક્યામ સુંદરને ચૂનાર ખાતે અને સુમીનદરેને રાવલપોરી ખાતે મોકલી આપવામાં આવ્યા છે. દેશમાં શાંતી ફેલાય લાં સુધી હુક મુદત સુધી તેઓને પરહેજ રાખવામાં આવશે. જેવું માનવામાં આવે છે કે પુરવ અંગાળ અને આસામની સરકારની સુખનાથી હિંદી સરકારે મોકી અને બેલક શિયાળના રાખસોને દેસપાર કાધા છે. દેસપાર થવાના સધળા રાખસો પ્રેવ અંગાળ સંજના ગરેલાઓએ જ

ખારીસાત્ર ખાતે અચનીકુમાર દત્તને પકડ્યા જતી વખતે દુધીઆરખંધ પેલેસ સીપાઇની હુકરી, તે વિલાયના કમીસનર, વધારાના માહજેદ અને ગોલીસ સુગીને ડંટ મચા હતા. તેના ધરને લગતા કમ કાજની મોકલણો કરવાને તેને અરથા કલક આપવામાં આવ્યો હતો. તે દેવાએ એક મોકું ટોણું બેયું થયું હતું. તેને સમ જતી વખતે વરે માતરમની અરજના ચાલુ રહી હતી.

"અંગાળી" જણુ જણાવે છે કે આ ધરપકડ ઉપરાંત સીરાજચંદ ખાતે જાણુ અંગીપ્રસાદરાય અને પ્રસન્ન કુમાર મજ મુધારના ધરતી લાંતી લીધી હતી. નયા કલકતા ખાતેના વદા જુદા તથાનાં આંવંદો ૨૭ અંગેવાનોના ધરતી ઝડતી લીધી હતી. વિલાઈગાની વાંચીમાં અને અખાખાનાઓમાં પોલીસે દરેક પાકી કોપખાળ ચલાવી હતી. પણ લાંથી ગોલીસો દોઢને પકડેલ ન હતા.

કલકતાના બે જલ્દીતા કાપાખેલા અધીપતી 'સંજવતી' પત્રવાળા જાણુ કૃષ્ણ કુમારમિત અને 'વંદે માતરમ' ના અધીપતી જાણુ સામસુંદર ચકરવર્તિને રાજદારી ચુન્દા માટે પકડવામાં આવ્યા છે. 'સંધ્યા' પત્રના અખખાનાની જડતી લઇ અખખાનુ જાત કરયું હતું. 'પથા' નામના માસિકના અધીપતી જાણે કીરતચંદ્ર સુકુરજને રાજદરોની લખાણુમાટે પકડવામાં આવ્યા હતા. કામ ને પણ અખીન ઉપર છેડવામાં આવ્યા ન હતા.

જાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના બરામપુર ખાતેના મહાનતી ઝડતી લીધી હતી. અને મી. મોધરી ખારીસરના કલકતા ખાતેના મહાનતી પણ ઝડતી લીધી હતી. જાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીને પકડવાની અદવા ફેલાઇ રહી હતી પણ પાછળથી તે ખજર નાપાયાદર રહી હતી.

'અંગાળી' પત્ર વધુ જણાવે છે કે આ ઉપરાંત સાદપુર, કુસ્તીઆના, ટોગેજ, ફરીદપુર અને મૈમનસૈંગ છલ્લામાં કેદ લીક જગ્યાએ જડત એ લેવામાં આવી હતી. આખા અંગાળમાં ભારે ખજમ બાદ મચી રહ્યો હતો.

તા. ૧૫ ડીસેમ્બરના રોજ ખારીસાત્ર ખાતે રાવખહાદુરની હવેલીમાં ૮૦૦૦ અંગાળીઓની મીટીંગ ઘરખત સરકારના કાર્યને સખત રાખેલોમાં વખોડી કાઢવામાં આવ્યું હતું. આ મીટીંગનું પ્રમુખરયાન જાણુ હીનખંડુરોળ ખી. એસ.ને આપવામાં આવ્યું હતું.

દરાંસવાલના હોદ્દી માટે કલકત્તા માં બહેર સભા

દરાંસવાલના હોદ્દીઓની હાલમાંની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને નવેંબરની તા. ૨૨નીએ કલકત્તામાં જે બહેર મીટીંગ મળી હતી તેની હુકમ વિગત એવે તા. ૨ જી જુન-જુ આવીના અંકમાં આપી ગયા હોય ત્યાર બાદ મુખ્યત્વે વિગત અમને તા. ૨૮ નવેંબરના 'ગોપાલ' પાપામાંથી મળી છે જે નીચે મુજબ છે:—

દરાંસવાલમાં વસતા હોદ્દીઓ તરફ થયેલી સરકાર જે વરતણક ચલાવે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાવાને કલકત્તાના સહે રીઓની એક મીટીંગ મળી રવિવાર તા. ૨૨ નવેંબરના રોજ ૩ વાગે દાવિનક્ષેત્ર માં મળી હતી. મોલવી અમદુલ જમર ખાન બહાદુર સી. આઈ. ઇ. ખુરશીએ ખીરાત્યા હતા. આ મેળાવામાં ખાસ નોંધ લેવા લાયક મળી સકય એવો હતો. કેમજે તેમાં હોદ્દી તથા મુસલમાનોએ મોટી સંખ્યામાં સાથે મળી લાગે હોવા તથા તેમાં બંગાળી તથા ખીરાત હંસાલના તમામીયત નરો હાજર હતા. આ મેળાવામાં બંગાળીઓ તથા હિમચાલ, ખરીસ્ટર તથા પંડિત, મોટા તથા નાના પેપારીઓ, જાપાનવાઓ તથા પુલક લખનારઓ, હુકેનાં દરેક દરજ્જાના હોદ્દીઓ એવામાં આવતા હતા. મજૂર વરગના મુસલમાનો એ પણ મોટી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. અને તેઓ સલાતાં ચક્રચાલથી અંત મુખી હાજર રહી ઉત્સાહ ભરેઈ માગ લેતા દેખાયા હતા.

હાજર રહેલા મુદ્દસથીમાંના કેટલાક નામાંકિત નરોના નામ નીચે મુજબ છે. ખાનખાદુર રામમુજ, ખાનખાદુર મોજત હુસેન, મી. રસલ, સકલત અહમદ, મેસ રસ એ. કે. અહમદ, ઇ. આઈ. ડીએલ, એમ. એમ. લોખાઈ, શેખ મેજુબ અલી, અખદુર રહીમ, ગની અલી મદમદ, અસ રશ હાદીમ બહ, સુત્રેમાળ દ.હાલત, એમ. ઇ. અસમાલ, હાજી હુસમદમદ રક રીઆ, તપાળ નેસીર હુસેન, ડા. મદમદ હાજરાહીમ, મોલવી અહર રહેમાન, ખાન ખાદુર સનાયત હુસેન, ખાનખાદુર સમસુલોહા ખી. એ., હસન સામુજ, એમ. એમ. રહેમાન, સમસુલ હદહ એમ. એ. ખી. એલ, અગદુલ અજીઝ, મોલવી અમદુલ હાસમ, મી. દીનમદમદ, મી. અમદુલ હુસેન, મોલવી મોનીશમનર. મી. ખરત, ડા. એસ. સી. મુલીક. મી.

જે. મોશલ, મી. જે. મોધરી, ખાલુ હુરે દનાથ બેનરજી, જોનરેખત ખાલુ રાધા ચરણપાલ, એમ. એમ. અઝનવી, ખાલુ ફીરન હુમારમીઝ, કવીરાજ ઉપેન્દ્રનાથસેન, ખાલુ ફીરોજી અંદમીઝ, પ્રોફેસર લલીત મોહનદાસ, ખાલુ સચીન્દ્ર પ્રસાદ ખોસ, ખાલુ પ્રમોદનાથ બેનરજી, ખાલુ મુરલીધર રાય, મી. પી. કે. મન્નમુદર, પડિત ગીસ પલિ હામ્પતીરજ, ડા. મજૂર પીએરે. આમાંના કેટલાક નામાંકિત નર સભા માં હાજર ચતા હતા તે વખતે તાળીઓ તથા રહેમાતરના ખાકારથી વધાવી લેવા માં આવતા હતા.

પ્રમુખની શુરણી

આ મેળાવામાં ખાસ હેતુ હકમાં માતવી જોનરેખત ખાલુ રાધાચરણે પ્રમુખને માટે દરખાસ્ત મુકી હતી કે આજ ની સભાનું પ્રમુખપદ મોલવી અમદુલ જમરખાન બહાદુરને આપવું. પોતાની આ દરખાસ્તના ટેકામાં જણાવ્યું કે ખાન ખાદુર સાહેબ હોદ્દી કામના દરેક વિભાગ નો પુરતો ચાલ ધરાવે છે એટલે તેમની લાયકી વિશેષ છે.

મી. હુસેન અહમદ અસમાલ તથા મી. મહેમુજ અલી તરફથી આ દરખાસ્તને ટેકા મળતાં દરખાસ્ત સરવાળુમને પાસ થઇ હતી.

પ્રમુખનું લાપણુ

પોતાને મહેમ માનને માટે આજાર માતી પ્રમુખે પોતાની ખુરશી લીધી. ખુરશી લેતી વખતે પ્રમુખે જણાવ્યું કે મને જે મોટા દરજ્જાને આપવામાં આવ્યો છે તે મારા કરતાં આહોલ નરના હાથમાં મુકવો જોઈતો હતો. બાદ નીચે મુજબ લાપણુ કર્યું હતું:—

મુદ્દસથી.—આજના આ અગત્યના મેળા વડાનું પ્રમુખપદ લેવાનું કહી મને જે માન તમે લાઇઓએ આપ્યું છે તે બદલ હું તમારો અંતઃકરણ પુરવક ઉપકાર માનું છું. તમારી દરખાસ્ત મેં ખુશીથી મંજૂર રાખી છે, છતાં મારે કહવા વિના ચાલવું નથી કે આવી સલાતું કામકાજ વધારે ફોલમંદીથી પાર ઉતારી રાકે તેવા એક આહેશ નરને તમે પ્રમુખપદ આપ્યું હો તો સાફ ગણાત. કેમકે રાજદારી ફીલ આલોમાં આજસુધીમાં કાંઈપણ લાગ મેં જવજેજ લીધી છે. પરંતુ દરાંસવાલના હોદ્દીઓ ઉપર ધરમને લગતાં દુખો છે, એટલે હું, તમારી માગણી રથીકારવાની જરૂર જોઉં છું. હું કાંઈ મોટો લાપણુ કરતા નથી અને તેથી, ખાસ કરીને મારી આ ઉતર અવરચાએ, તમે બહેર સભા

ઓમાં રવાના હોવા થાય તેવું લાપણુ સાંભળ્યો છે તેવું લાપણુ સંજ્ઞાવવાને હું સહિતવાન નથી. પરંતુ દરાંસવાલના આમલા વિશે તમે મારા કરતાં વિશેષ જાણો છો એટલે મારે તે ઉપર વધારે અજવાળું પાડવા જેવું રહેવું નથી એ જોઈ મારા દિલ ઉપરનો બોલો કમવા થઇ જાય છે. તમને તમારા દરાંસવાલ માં વસ્તા મિત્રો તથા રાજ્યથીઓ તરફના કાગજોથી સીધા ખબરો મળે છે જ્યારે મારી ખબરો ખીજે કાનેથી સાંભળેલી છે. અગ્રેજી રાજ્યને માટે મને જે વિચારો હતા તે વિચારો, દરાંસવાલમાં આપણા બાળઓ ઉપર મુજબના જુલમની દરીકત સાંભળી પછી, હજુ કમી થઇ ગયા છે. ખાસ કરીને તપરથી વિશેષ આપણી પાં મીક લાગણી દુખાવે છે ત્યારથી આપણે ખુબ ચાંક્યા હોય. અગિયારીના કુમારો હોજી સકતો નથી, અને તેથી દરેક માણસો ને વિચાર કરતાં દરાંસવાલના જુલમની દરીકત સાચી લાગી છે. આ ખબરોથી દરેક હોદ્દીની લાગણી દુખાઇ છે એટલું જ ખસ નથી, પણ તેથી આખી દુનીઆમાં વસતા ખીજા મુસલમાન ભાઇઓની લાગણી પણ પુરી દુખાઇ છે. હું માનું છું કે આ ગીટીંગનો હેતુ મોટા તથા એસિયા દીક તરફ સરખી દિલસોજી બતાવવાનો છે, તેથી નમ્રતાથી પણ મકમપણે પડી સરકાર પાસે આપણે અરજ મુખવતી કરે છે કે દરાંસવાલમાં અને દક્ષિણ આફ્રિકા માં વસતા આપણા ભાઇઓ ઉપર થતો જુલમ દુર કરો. મને ખાતરી છે કે અમ કસવાથી આપણને તરતજ જોઇતી દાદ મળશે આપણે સરે નક્કીએ હાલના પાઇ સરોય લોરડ મીન્ટો છે. તે નામદાર અંતઃ કરણથી હોદ્દીઓની આગાહી હજી છે, અને તમે ખાતરી રાખજો કે જ્યારે આપણે તેની દીલસોજી મેળવશું ત્યારે આપણને દાદ આપવાના ઉપાયો તરતજ દાય પુરવામાં આવશે. આપણા ભાઇઓ ખીજા અગ્રેજી રાજ્યતના જેટલો કેલોનીના રાજ કારભારમાં લાગ માથતા નથી. તેઓ માન મરદુમ મહારાણીના હોદરા મુજબ નિયમ કષપાત ત્યાય તથા વેચાય રાજ્ય માગે છે, આટલું પણ શું તેમને નહીં મળશે? આટલું રદાણુ તો આપણને પરદેશી રાજ્યો માં પણ મળે છે. આ દેશના મુસલમાનો ના સુસલાવના મુતકમાં હજુ પડવાને જાય છે તેમની અગ્રેજી કોનસલ જેડા ખાતે પુરતી સંજ્ઞાણ રાખે છે, તો પછી દરાંસવાલ અને દક્ષિણ આફ્રિકા સંબંધના દતના એક લાગ છે તેમાં હોદ્દીઓને

પુરુષ રક્ષણ કેમ ન મળે એ હેતુ પમાડે તેવી વૈત છે. હાંદીઓની સ્થિતિ, બેર લગભગ પહેલાં, આજના કરતાં સારી હતી. તેઓ કાશ્મીર જતના અકુશ વગર કેલો નીમાં કામલ ધન ચકતા હતા. ત્રણ પૌંડ બરવાનો કાપડો તેમના તરફ બહુ સખ તાપથી અમલમાં મુકાતો નહેતો. લગભગ વખતે મોટાં મોટાં વસ્તો આપ્યા પછી તથા નાતાલમાં હાંદીઓએ જે સેવા બજાવી હતી તે સેવાનો કાલ લીધા પછી તેમને આવી રીતે હાસેલી મુકવા એ ધનું તાબુથી બંધાયું છે. દરંસવાલમાં ધર કરીને રહેલા હાંદી લગવધવાની અરજી તમે વાંચી હશે. આ અરજી ઉપરથી ખરી સ્થિતિનો ખ્યાલ તરતજ આવી શકે છે. આ અરજીમાં સહી કરવારા, જે બધા મુસલમાન છે, તેઓએ અપમાન બરેલી જાંઘી જીવા કરતાં મરતુ બહે તર ધાર્યું છે. માટે અંગ્રેજ સરકારની હૈક વફાદાર પ્રગતી ફરજ છે કે તેણે તે અન્યાયી અસિધારીક રજીસ્ટ્રેશન કાપડા ની સામે વાંધા મળ્યાની રીતે કેપાડીને દુઃખી થતા આપણા સ્વધરમી તથા સ્વદેશી બાઇઓના રક્ષણ માટે સખત પોકાર ઉઠાવવો. પણ હું તમને લલામણુ કરું છું કે તેમ કરવામાં તમે મર્યાદાને ઝોળાંથી જાળને બાધા વાપરતા નહિ દરેક અરજાઓ તમે હાંદી અંદર રહીને કરજો. કેમકે હાંદી ઝોળાંથી જવાથી બાઇએ જ ફતેહ મળી શકે છે. આપણા બાઇઓ ને જોડમાં અપવિત્ર બોરાક આવતી ફરજ પાડવામાં આવે છે એવા સમાચાર મળ્યા છે. હાંદીઓ ધરમ ઉપર બહુ આક્રાંત રાખનારા છે અને તેમના ધરમ માં તથા તેનું પાલન કરવામાં જો કાંઈ તેની વચ્ચે પડે તો તેઓનાં દિલ બહુજ દુભાય છે. તેઓ ઘણા વફાદાર છે કેમકે વફાદાર રહેવું એ પણ તેમને ધરમનું ફરમાન છે. પાક કુરાનમાં લખેલું છે કે 'ખુદાને તાબે રહો, પેશવર અને જેઓ સત્તા ધરાવે છે તેને તાબે રહો.' હું માનું છું કે શાંઓ પણ રાજા તરફ વફાદાર રહેવાનું કહે છે. ધરમનું પાલન કરવું એ પહેલી ફરજ છે. એટલે ધરમ ઉપર જો ધાડ આવે તો આપણે સખત પોકાર ઉઠાવવો જોઈએ છે. બાઇઓ ઉપરથી હું જોઈ છું કે દરંસવાલના હાંદી બાઇઓના દુઃખ દુર કરવાને વિલા મતમાં કેટલીક હીલચાલ ધન રહી છે, અને હું આશા રાખું છું જે તેનું પરિણામ સારું આવશે. પણ જો તેથી આપણું ધારેલું પરિણામ ન આવે, તો આપણા

બાઇઓના દુઃખ દુર થતાં સુધી તેની સામે તમે પૂર જોરથી લડત ચલાવશો. દરંસવાલમાં અપણા બાઇઓની સ્થિતિ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે યુરોપી સુધારે તે ખાલી ડાળ છે. બોરાઓ હાંદુસ્તાનમાં આવી દરેક જાતના કાલ મેળવે છે, પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેઓ આપણા બાઇ ઓ તરફ પુરી કબજાની નજરથી જુએ છે. લાલનો સુધારો માણસોને શું આવું અમ માણિકપણું શીખવે છે? હાંદીઓ બેર સામે લડ્યા છે એટલે તેને તો કુદરતી રીતે હાંદી સામે વેર બરમું હોય, પણ અંગ્રેજોથી હાંદીઓએ કરેલો ઉપકાર કેમ ભૂલી જઈ શકાય? હાંદીઓને મદદની ત્યારે ખરી જરૂર પડી છે ત્યારે અંગ્રેજો જો અખાડા કરશે તો તેની અસર બહુ સોચનીય થશે. અધિષ્ઠમાં હાંદીઓ અંગ્રેજી રાજ્ય માટે પરદેશ જઈ પોતાનો જન જોખમમાં નાખવાની હીમત કરતા બંધ પડશે. બેર પ્રજા દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી હાંદી નામનો નાશ કરવા ધરાદો રાખે છે અને તેથી તેમને માટે ધરાદા પુરવક જુલમી કાપડા ધડેલા છે. પરંતુ આપણે આશા રાખીએ છીએ કે અંગ્રેજી પ્રજા વચ્ચે પડી આપણને મદદી દાદ અપાવશે લોરડ એમ્પથીલ તથા મી. સર્પવદ અમીર અલી. સી. આઇ. ઇ. વિલાવતમાં આપણે માટે જે મહેનત લઈ રહ્યા છે તે માટે આપણે તેનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

બાઇ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી બાઇજી પ્રમુખનું બાઇજી પુરં યથ રહ્યા પછી બાઇ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ નીચેની દર ખાસ્ત રજી કરી:

"૧૯૦૭ નો જુની કાપડો રહ નહીં કર વાની દરંસવાલ સરકારની વરતણુંકને કલકત્તાના વતનીઓની આ બહેર સજા મારે ખેડ સાથે વખોડી કાઢે છે, અને તે દેશમાં વસતા કેળવણીક્ષા તથા આજર દાર હાંદીઓ ઉપર જે સખત સખ કર વામાં આવી છે તથા બીડીશ સંસ્થાનો માં જે રીતલાત બતાવવામાં આવે છે તે માટે સખત ગુરસો બહેર કરે છે."

ઉપરની દરખાસ્તના ટેકામાં બાઇજી બાઇજી કરતાં જણાવ્યું કે, દુઃખની દાદ માગવાના આવા મેળાવડામાં હાંદુ મુસલ માનોએ એક ખેટફોરમ ઉપર એક સાથે બેળા ધન, મુસલમાન કોમના માનવતા પ્રતિનીધી (તાળીઓ)ના પ્રમુખમણ નીચે બધા એકજ લાગણી અને એકજ દરાવ થી-દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા આપણા બાઇઓના દુઃખની સામે પોકાર ઉઠાવવા ને બેળા થવા છીએ જે જોઈ મને ધણી

ખુશાલી પ્રાય છે. બીજી તરફથી જોતાં, આ મેળાવડો અને સારો સમયસુચક બાસે છે. હાંદુ મુસલમાન વચ્ચેની માંડ મજા જુત થવી જાય છે, અને તે બંનેની માનુ જુમી જે એકજ-હાંદુભી-છે તેના હીત ની વાત આવે ત્યારે તેઓ સાથે રહીને કામ કરવાનો મકમ ધરાદો રાખે છે એમ આ મેળાવડા ઉપરથી સારી રીતે સાખીત થાય છે. આવા મેળાવડાથી લોકોમાં એક તતાની લાગણી જેમ જેમ વધતી જશે તેમ તેમ લોકોના કાલ વધારે સારી રીતે સમવાશે. હું ધારું છું બંગાળામાંથી દરં સવાલ જતા હોય એવા હાંદી બહુ થોડા છે. છતાં બંગાળા તરફથી દરંસવાલના હાંદી બાઇઓ માટે જે લાગણી બતાવવામાં આવે છે, તે ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસના શીક્ષણનો પ્રતાપ છે: કે જે શિક્ષણથી હાંદીઓ ઇલાકા ઇલાકા વચ્ચેનો ખેડ જુલમ જઈ હાંદી નામને માટે એકજ થતા શીખ્યા છે. તેઓ બહે હવેરો માંડવ દુર હોય, તેઓમાંના કેટલાક હંડા અને બીજા મરમ વિલાગમાં રહેતા હોય, તેઓ લલે જુલમ જુલમ ધરમ પાગતા હોય, જુલમ જુલમ બાઇઓ બોલતા હોય, તેઓના રીત રિવાજો જુલમ હોય, છતાં આપણની વેળાએ બધો ખેડ જુલમ જઈ હાંદીના નામથી તેઓનું લોકો એક સરખુંજ ઉકળશે. (હીઅર, હીઅર). લોકો સારી રીતે સમન્યા છે કે બંગાળાના લાગણ પાડવામાં આવ્યા તે વખતે-અને તે વખતે માતૃજુમીના વિનંદથી જ્યારે આપણ બંગાળની પ્રજા અત્યંત શોકાતુર હતી-તે વખતે આપણા હાંદુસ્થાને આપણને દીલ સોજી બતાવી હતી, અને તે આપણ તેમના પોતાના ઉપરજ આવી પડી હોય એમ જતાવ્યું હતું. દરંસવાલમાં જહે મત ઉઠાવતા આપણા બંધુઓને આ છતીહાસીક મકાનમાંથી, સહેનચાહતની રાજ્યાનીના આ શહેરમાંથી આપણે સંદેશો મોકલીએ કે અમે તમારા દુઃખને માટે અલ્પંત લાઝ ધરાવીએ છીએ, તેઓ ના દેશાભિમાનની પુરી કદર કરીએ છીએ, તથા મરદ અને શહેરી તરીકેના પોતાના કક સાખીત કરવાને તેઓએ જે હિંમત અને બહાદુરી બતાવેલ છે તેને માટે તેમને શાખાસી આપીએ છીએ. (હીઅર, હીઅર) આમાં મી. માંધી (વંદે માતરમ ની મોટી જુમેઃ) અને બીજા ધણા ખાનદાન છે. તે અને બીજા હાંદીઓ, જેને માટે કાશ્મીર પ્રજા મોટી મજદરી ધરાવી શકે છે, તેમને બહેર રરતા ઉપર ૫૨૨ લાંમવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું.

હવે. (શરમ, શરમની જુઓ.) અને સત્તાવાર આ બબર મળેલા છે, અને તેથી તે ખસ ગાવું છું. પણ હજી તે ખોટા હશે એમ હું ધન્ય છું. જેલમાં હોંદુ મુસલમાનની લાગણી જાળવે કરવાને હરકેરાઈ મળે તેથી જાતને ખોરાક ખાવાને તેમની પાસે રજી કરવા માં આવ્યો હતો. (શરમના પોશર) પરંતુ તેઓએ આવા ખોરાકને ખાવા કરતાં ખોરાક વિના ચલાવી લીધું હતું. આવી જાતની બહાદુરી બતાવનારા તરફ હું વધુની દીક્ષાથી ધન્ય છું. (લીઅર, લીઅર) આવી બહાદુરી બતાવનારાઓને મળે જાંબિયાને સમર્થ થશે. અને આવી બહાદુરી બતાવનારાઓમાં મોટો ભાગ વિદ્વાન વરગતા હોદ્દોનો નહતો પણ સાધારણ વરગતા હતા.

મેં જે હાથ રજી કર્યો તે ક્રાંતિ વાદમાં હોદ્દો બાંધ્યોના તરફ બતાવવામાં આવતી વરતાઓને સખત ચાલોમાં વખોડી કાઢવા બાંધતો છું. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા બાંધ્યોએ સરકારને ખોર લગાડ વખતે ઘણી હીમતી મદદ કરી હતી. તેઓની રાજ્યભક્તીનો શું આ બદલો છે? જેઓ થોડાજ વરસ ઉપર અંગ્રેજ સામે લડ્યાં આર ઉગામી લડ્યા હતા, અને હાલ રવરાજ્ય બોગવી રહ્યા છે તેઓ હોદ્દોના અપમાન કરે છે તથા હોદ્દોને હેરાન કરે છે, અને વડી સરકાર આ બધું શુષ્ક બેસીને જોવા કરે છે. (શરમના પોશર.)

તે પછી બાજુ સુરેદરનાથે મહારાણી ના હાથે વડે હોદ્દો પ્રજાને જે હક આપવામાં આવ્યા છે તેને લગતું કેટલુંક વીચેયન કર્યું હતું. આ હાથેમાં સરકારે હોદ્દો પ્રજાને બીજી પ્રજાના જેટલાજ હક આપવાનું વચન આપેલું હતું પણ તે વચન પાળવામાં આવ્યું નથી. તે પછી બાજુ સુરેદરનાથ બેનરજીએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા હોદ્દોઓની હાલમારિતું વીચતવાર વચન કર્યું હતું અને જણાવ્યું કે કંગરના કરતાં બોરડા બીલનરના નખતને જુલમ ઘણો વધી જાય એવો હતો. વળી કર નલ સીલીએ દરસવાલની આવી રાજ નીતીને વાળખી મણી ઉતેજન આપ્યું હતું. 'વેર વાળવું' એથી હોદ્દો પ્રજા કુદરતી રીતે વીરધ છે—કારણ કે કુરાન તથા હોદ્દોના શાસ્ત્ર બન્ને તેમ કરવાની મના કરે છે. એટલે દક્ષિણ આફ્રિકાના માત્ર ઉપર આપણે બોલેલા

મુકો વડે છે. ઉપરમાં બાંધ્યો કરતાં દરસવાલના હોદ્દોના તરફ હોદ્દો દીક્ષા સોજી બતાવી તથા તેઓની બહાદુરીના વખાણ કરી પોતાનું બાંધ્યું પુરું કર્યું. મી. પી. કે. મંજુદારે આ દરખાસ્તને ટેકા આપી ઘણું અસરકારક બાંધ્યું કર્યું હતું.

મી. બરદન

તે પછી દરસવાલમાં કેટલોક વખત રહી આવેલ એક બોરા મી. બરદને આ દરખાસ્તને ટેકા આપી નીચે મુજબ બાંધ્યું કર્યું:—

થોડા અઠવાડિયા ઉપર નાતાલમાં હોદ્દોઓની એક મીટીંગ મળી હતી તે વખતે હું તે મીટીંગમાં હાજર હતો. આજની મીટીંગમાં અંગ્રેજી બાપમાં જે બાંધ્યું આપવામાં આવ્યું છે તેનું મેં અગાઉ કદી સાંભળ્યું નથી. મી. બેનરજીએ પોતાના બાંધ્યુંમાં જે બીના જણાવી તે ખાસ ધ્યાનમાં લેવા લાગે છે. તેણે જણાવ્યું કે લગાઈ પહેલા હોદ્દોઓની તરફ કાલના કરતાં વધારે સારી વરતાણુંક બતાવવામાં આવતી હતી. પરંતુ હું તમને કહું છું કે અંગ્રેજોને તરફ આજળ પચ્ચ કાલના કરતાં વધારે સારી વરતાણુંક બતાવવામાં આવતી. (લીઅર, લીઅર.) તમે આ વાત સાચી માનશો? હું કંઈ દરસવાલ સરકારનો કે બીજા કોઈનો પાંક કાઢતો નથી. હું તો માત્ર મી. બેનરજીની વાતના ટેકામાં જહેર કરું છું કે લગાઈ પછી હોદ્દોઓ તરફ ખરાબ વરતાણુંક ચાલી રહી છે એટલુંજ નહીં પણ અંગ્રેજોના પણ એજ હાલ છે, બલકે હોદ્દો કરતાં પણ તેમના હાલવધારે પુરા છે. અમે તે દેશ છોડી આવી નીકળીએ છીએ, બપારે હોદ્દોઓ, ન્યાય મળશે એવી આશા રાખી બેસી રહ્યા છે. હેલ્લા બે વરસમાં કુટુંબ કમીલા સાથે ૪૫૦૦૦ અંગ્રેજોને દક્ષિણ આફ્રિકાનો મુલક છોડવો પડ્યો છે. આમ કરવાનું શું કારણ હશે તેનો વિચાર કરવાનું હું તમને સોંપું છું. હું તો તમને એટલુંજ કહું છું કે તેનું કારણ સરકારે આપેલ રક્ષણ કરવાનો પ્રસિદ્ધો સખતી નથી અથવા અસમર્થ છે એમાંનું કંઈ નથી.

આ સિવાય મી. બરદને કરનલ સીલીના વિચારો અને બીજી કેટલીક હકીકતને લગતું બાંધ્યું કરી આ હાથેને ટેકા આપ્યો હતો.

આ પછીના બાંધ્યો તથા બીજા હાથે અમે આવેલ અઠવાડિયા બાંધ્યું.

ચરચા પત્ર

જરયાપત્રીઓને જવાબ

'એક ગરીબ'—તમારો કાગળ તમા બહેર કર્ષા વિના ન છપાય. [અ. ઇ. એ.]

દરસવાલના હોદ્દોઓને

મે. ઇ. એ. ના અધીપતિ બેગ.

આજ બે વરસ અંતે પાંચ માસ થયાં જે કડત આપણા લોકોએ દરસવાલ સરકાર સાથે ઉપાડેલી છે. તેમાં જહેરમાં કંઈપણ તેનો અલ્પ સુધી આપણે લાગ મેળવી શક્યા નથી. મગર આખી દુનિયામાં આપણી હોદ્દો કાગળની બીજી પ્રજા દીક્ષાસોજી બતાવી રહેલી છે. તેની અસર વડી સરકાર ઉપર થઈ તો હશે પણ તે મુજે મોટે તમાસો બેઠા રહી છે. ગરીબો નો બેલી અલ્લાહ શિવાય બીજો કોઈ નથી. આપણી કૃતેદ આ વરસમાં થવી જોઈએ. મગર તે હોદ્દો મુસલમાન એકત્ર થાય તોજ બની શકશે. નહીં, તે મરી ગયા એમ સમજવું. વિચાર કર અ દેશીનો કરશે તોજ સમજવું પડશે. તકલીફ તો ઉઠાવવી પડશે, એ સદ્ કોઈ જાણે છે. કારણ કે હવે સારી જેલ નથી હવે તો સખત મજુરીની છે. જેના સામે પગલાં લેવાનો સરખ રરતો, અગર કોમ પોતાનું અને પોતાના દેશનું બહુ આઠતી હોય તો, એક મોટી જગી મીટીંગ કરી તેમાં એવા હાથો પાસ કરવા કે જે સદ્ કોઈને અતુકળ પડતા હોય. નહીં કે એકવા ફેરીવાળાઓને જ બોલે ઉઠાવવો પડે. કામના આગેવાનો પોતાની માલગ્ય સાધે. અને બીજાને કહે કે અમેએ કંઈ તેમ તમે નહીં કરો. એ તો એક નાવું છોકરું કહેશે કે બનસાદથી બહાર છે. એવો બારો ઘડો કે જેમાં ગરીબ લોકો જુશીયા હાખત થાય. નહીં તો તમે વાદ રાખવો કે આપણી કડતને આ માસમાં મોટો આંચકો લાગશે. લગાઈ નો મોકો જે ગયા વરસમાં હતો તેવો આ વરસમાં હું મારા જાતી અતુકવધી કહું છું કે નથી. તેમજ કામમાં થોડા એવા બી માણસો છે જે લોકોના દીક્ષા ઉપર ખરાબ અસર કરે છે. તેઓની વાત જોવી છે કે કાપડો રદ થઈ નહીં. ખાલી દેશમાં શું કામ ચાલે છે? આવી વાતો કાલે હાલના માણસના ઉપર એવી અસર

કરે છે કે તેના પચાનમાં સહેજે ઉતરી જાય છે. પણ જાણ્યો, એવું નથી કરવું મુકી દીધો. અમર નમારથી ન બની શકે તો કાંઈ નહીં, પણ લોકોનો હિમ્મત તોડવો એ ના લાયક આદર્શોને જાણે નહિ. તમારે તો હિમ્મત દેવી જોઈએ. સહુનું બહુ ઘણું તો નમારું બી સાથે બહુજ યાશે. હાથે પગમાં ફાડી મારી હડીમ ફેંકે એ મોટી નાદાનીયત છે.

ડી. કરીમ સુલેમાન.

કોટરી જા તા. ૧ મન-પુઆરી ૧૯૦૯.

લાઇસેન્સ વિષે સુચના

એ. ઇ. એ. ના અધિપતિ એમ.

આપના તા. ૨૨ જાનેવારીના અંકમાં "લાઇસેન્સ વિષે શું?" એમાં આપે વેપારી લોકો કેવી કદગી સ્થિતિમાં આવી ગયા છે તેનો આભાસ કરાવ્યો છે. અને તેમને ત્રણ ઉપાયો બતાવ્યા છે. પણ તે ત્રણે ઉપાયો કરતાં, મારી કૃષ્ક જીવિ પ્રમાણે એક સરસ ઉપાય મને મુજબ છે જે સખી જણાવવા મને ઉમેદ થય છે. તે એજ કે, વેપારી લોકો તેમ ફેરી યાગાઓ પણ લાવે પોતાના નામના લાઇસેન્સ લાવે અને પોતાનો રોજગાર કરી બે પૈસા પેદા કરે. પણ એક મુદ્દો બને પાર્ટીએ જાળવી રાખવો તે એજ કે કોઈ પણ ઘણે પોતાનું રજીસ્ટર બતાવવું નહીં. ને રજીસ્ટરનો નાશ કરી નાખવો અને એજ આરામાં દરેકે જોલમાં જવું. આમ કરવાથી આપણી હાલ પણ માલ રહેશે ને અરથ રાખેનો નિયમ પણ જળવાયો.

લી. બીમલાઇ ડાહ્યાભાઇ.

અરમેલો તા. ૫-૧-૦૯.

[આમ કરવાથી કાયદાને માન આપ્યા બરોબર આવ એટલે તેકરવું ન જોઈએ. તેથી સોગતને બાધ આવે છે. વળી જોએનો સરદારીકેટ નથી તેઓ શું બતાવે? અ. ઇ. એ.]

ડરખાથી મી. અહમદ પીરખા લખે છે કે:-તા. ૩ જાનેવારીના બેગરના એવીલ આફઝની પીકપર મે પુનાઇટ કરીકેટ કલગ સાથે વાગમેન મોહમેડન કરીકેટ કલગે દાવ લેતાં, ૧૫ રન થઈ હતા. ત્યાર-બાદ વાગમેન મોહમેડન કરીકેટ કલગે દાવ રાઈ કર્યો જેમાં એવો વખત આવી ગયો જે ચાર પાંચ સારા રમનરા

મો અચાનક આઉટ થઈ ગયા. અને કવચીતજ છૂતવાને અસા બધાં; પણ સારા નસીબે મી. કેપ્ટન સાથે એક જે સારા રન કરી મજદુર ફક્તને આઠ રન થી ફોલમંદ કરી આપી. તેમ વાગમેન મોહમેડન કરીકેટ કલગની મી. કાસમ આજમ સરગ સીવાય ફીલડીંગ બહુ સારી હતી. તે બરેબર વખાણવા એજ છે.

અવલોકન માટે મળેલાં પુસ્તક

અવલોકન માટે મળેલાં નીચેના પુસ્તકો અમે ઉપકાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ :-

ધાર્મિક શિક્ષા ભાગ ૨ એ ને ૩ એ - આ પુસ્તકના પહેલા ભાગનો સ્વીકાર અમે આગળના એક અંકમાં કરી ગયા છીએ. બીજા તથા ત્રીજા વીલાગનો એક પુસ્તકમાં સમાવેશ કરેલો છે. તેની એક નકલ હાલ અમને મળેલ છે. આ પુસ્તક 'વષદ કપતર'ના ૧૯૦૮ ના પ્રાકરને એટ તરીકે આપવાને કતમિ બહાર પાડેલું છે. આ પુસ્તકનું ઉપ યોગીપણું પ્રથમ ભાગ કરતાં લેશ માત્ર પણ ઉતરે એવું નથી. બાળક જન્મે ત્યારે અમુક અમુક સ્થિતિ હોય તો શું શું ઉપાયો લેવા તેને લગતા બહુ ઉપ યોગી વિષયોનો આ પુસ્તકના બીજા ભાગ માં સમાવેશ થાય છે. પહેલો તથા બીજો વીલાગ આ પુસ્તકના મુળ લેખક ડોક્ટર યદુનાથ મુખોપાધ્યાયના બંગાળી ભાષામાં લખેલા પુસ્તકનો તરજુમે છે. ત્યારે ત્રીજો વીલાગ વષદ જટારાંકર લીલાધર ત્રિવેદીએ જાતે લખેલો છે. ગર્ભને લગતા વિષયની કેટલીક હકીકતો જે પહેલા બે વીલાગમાં નથી આવેલી તેનો કેટલોક હેવાલ આ ત્રીજા વીલાગમાં આવી જાય છે. આ વિલાગો માટે પ્રથમ વીલાગ કરતાં સારા કાગળ વપરા મેલા છે તથા આ વીલાગમાં ગરબની સ્થિતિના સમજવા લાયક નવ ચિત્રો આપેલાં છે. આ પુસ્તક 'વષદ કપતર' ના પ્રગટ કરીને અમદાવાદ લખવાથી મળી શકશે. તેની કીમત રા. ૧-૪-૦ છે. પહેલા ભાગની કીમત રા. ૧-૦-૦ છે.

કાશ્મીર અને કેસરો-એક એતિ હાસિક નવલ કથા. કર્તા સુની વરધ માન રાહ. અમદાવાદ. કીમત રા. ૧. આ પુસ્તક રાગરયાન પત્રના પ્રાકરને ગયા વરવની એટ તરીકે આપવામાં આવ્યું છે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંગ ૧ જાનેવારી ૨૫ ૦ થી ૨૫ ૬		
બીમડીના	૨૪ ૬	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૬	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
મીની સકર	૨૪ ૦	૨૫ ૦
ફંડાના	૨૪ ૦	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૬	૨૪ ૦
મહુદની	૨૪ ૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડની	૨૬ ૦	૩૧ ૦
મહુ મુખપના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દાળ	૨૮ ૦	૨૮ ૬
વટાણા	૧૦ ૦	૧૦ ૬
નકાઇ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦	૧૭ ૦
કડવું તેલ ૧ આલન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીયું	૨ ૬	૨ ૮
મીઠું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરવું	૩ ૬	૩ ૮
આંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીણા	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૧ ૩	૧૧ ૬
મદાસી સોપારી ૧ રતલ જા		૬
મરચાં	૦ ૪	૦ ૫
ધી પેટી ૪ ટીનના પૌં ૭	૧૦ ૦	૧૫ ૦
પોરબંદર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પારાશીન એરોહૅડ		
વાષટ રોસ	૮ ૨	૮ ૫
ગાલન	૧૧ ૬	૧૨ ૬
નાળીયેર	૧૮ ૦	૧૮ ૦
ફલી	૧ ૬	૭ ૦
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણ સીક રટોન	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણ સનલાઇટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર દી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ બાલન	૨ ૧૧	૩ ૦
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલ પોઇટ સીઆરેટ	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ફુલ નેસલુ	૨૦ ૩	૨૧ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
વરતા એકની	૪ ૩	૪ ૬

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુખર્ષ

સ્ટીમર અમગેનો ટન ૩૫૦૦

તા. ૮ ફેબ્રુઆરી.

એ આગામીમાં મુખર્ષ પહેલે તેવી

આ કંપનીની સ્ટીમર દર મહિને સીધી મુખર્ષ જાય છે.

એ કંપનીની આગામીમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને આવીસરો બીજા અમદારો વચેરે નરમ સ્વભાવના સગવડવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા દીંદી શાખાઓ સાંચી મુસાફરીમાં નહીં મળત માળી દેશન થતા હતા, તે હવે પુરોતો સુકર છે કે અરથો અરથ મુસાફરી ના ફુગ્ગલો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગામી દર મહિને મુખર્ષ સાર જાય છે. માટે આ કંઈક મુશ્કેલી મુસાફરીને ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તકવાર થઈ રહેલું.

સદરકુ આગામી મુખર્ષ પહેલેથી તેજ દીવસે અનરે તાર માનરે ખાતર મળશે તે ઉપરથી સફતી માળી માટે અતરે જાણમાં નોંધાવશું જેથી સહે સહેજે ને વગર ખરચે આગામી પહેલેથી જવાની ખબર પડશે. પણ વિચત નીચેને સરનામે મળી રહેશે.

હરમનમે કોલંબો મદ્રાસ ઓર કલકત્તા દર માસ સ્ટીમર જાતી છે.

தெட்டாஸ் கட்டாக்ஸ் கம்பனி,

தொடர்ச்சி மக்களால் மகிழ்ச்சியாகக் கருதப்படுகிறது தென்னிந்திய

શ્રી. કમરાદિમ ઉચ્ચમજ્જની મુ.

112, 111, 112 કોમર્સિઅલ રોડ ડરબન,

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 123.

કિંગ્સ સોન્સ એન્ડ સન્સ,

વસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

Remember!

INDIAN OPINION DIARY is given to every Subscriber whose subscription is fully paid up.

INSOLVENT ESTATE

OF

F. B. DORABJEE.

Tenders are invited before the 27th January for 72 Bales of Tobacco and various presses and implements used in the Manufacture of Cigars; also a small Milner Iron Safe.

EDWARD DALLOW,

Sole Trustee.

55 National Mutual Buildings,

P.O. Box 2042.

JOHANNESBURG.

પા. બી. ડોરાબજીનો

નાદારી મીલકત બાબત.

તંબાકુના ૭૨ બેલ તથા સીગર જના વખતમાં કામ આવતાં બધી જાતના સાંચા એ અલે એક નાની મીડનરની લોહાની તીંગેરી માટે તા. ૨૭મી જાન્યુઆરી પહેલાં તીંગેરો સરનામે રોકેરો મોકલવા.

એડવર્ડ ડેલો,

સોલિટ્રસ્ટી.

પા. નેસનલ મ્યુચુઅલ બીલ્ડિંગ સોસાયટી, ૨૦૪૨, જોહાન્નસબર્ગ.

Buyer of Mealies,

Any quantity, at best market price.

SPECIAL BROKER.

Chingai Medical Company.

M. S. VAHED,

Commercial Road, Tel. 343 - "Value."

Durban, Tel. No. 221.

Box 123.

જીવ્યાખધ સફાઈ ખરીદનાર

સારામાં સારો ખબર જાત.

અમગેની ગીલી કંપનીના ખાસ હકામ.

એમ. એસ. વાહેડ,

કોમર્સિઅલ રોડ ટેલીફોન નં. ૩૪૩

ડરબન, ટેલીફોન નં. ૨૨૧.

બોક્સ ૧૨૩.

જીવ્યાખ ખદાર મલી છે

દરારવાલના નવા એશિયાટીક

કાયદા મુજબના ધારા

અંગ્રેજી અને ગિનો મુદરતી વસ્તુઓ.

જિવ્યાખ એવી જોઈએ છે જે

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAU NORTH, C.C. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	Cape Town PONGOMULL BROS., Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1126,	Durban Esmail Dawjee Motain, Saville Street, (near Surti Masjid).
BARBERTON Sulaman Moosa, Box 24.	CHARLESTOWN Amad Ismail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27, G. R. Moola, Box 15,	Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine St.,
BEACONSFIELD Shahboodeen Dowry, Robinson Street.	IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road.	JALSHOT & SOLARJEK BROS., 110 Field Street.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Maintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	LOURENCO MAQUE S H. H. De Silva Bros & Co., Box 240. Hajee Essa Hajee Suleman & Co., Box 368. Hirjee Mooljee & Co., Box 346.	Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYEL, 154 Queen Street.
BELLAIR Rambhai Govindjee & Co., Farmers and Merchants. D. A. BAREHA, Fruit supplier in South Africa	HORMAJAY IDOLGY, Box 332. Madhavjee Jetha & Co., Box 140. Manwar Hoosen Moton, Box 92.	J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. B. A. Maghrajh, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens).
BOXSBERG V. BROS., Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location Govind Mowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 99 Stand 11.	NANJEE DULABHDAH & Co., Box 141. Noor Mahomed & Rawji, Box 329. Parshotam Amaroahand & Co., Box 109. VRAJDA & LALCHAND Box 92.	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kanji, Box 610. Parshotam Valabh, Tailor, 123 Grey Street.
BUTHA BUTHE Tayob Adam.	DE AAR C.C. C. Appavou, General Dealer,	S. Peerbhoy Butler, 506 West Street. P. V. Sanghaves & Co., Box 738, Grey Street.
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbagh, S. Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Ohhaguna Bhawanidas Gheewala Randeria, 21 Roger Street, E. RAHIM NOORODIN, 24 Frere Street, (Woodstock). J. M. H. Goot, 129 Castle Street. Hoosenkhan Kalekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St. 17 Lion St. & 13A Corner Church and Bloom Sts. C. R. LUCHERAN, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street D. Mancherjee, Box 1030, 14 Wicht Street. Mohideen En. os. 189 Tree Street corner Bree and Bloom Streets	DURBAN Abdool Ruzak, Fruit Agent, Box 107, 111 Victoria Street. E. ABOUBAKER AMOS & BRO., Box 441, 431 West Street. M. C. Anglin & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parshotam, 357 Pine Street M. O. CAMEROODERN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 130 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Erhim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. ESHANIM CAMEROODERN, 113 Grey Street. B. EBRANIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road.	EAST LONDON Ambarum Jiwan & Co., Indian Laundry, Catabridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Maken Bhann, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. ENSELSBURG E. Omer Rajan & Co. सुधारना लवाडा. नस्तीस अमीरअलीना उपायुनी तरबुमी दीमत 3 पेनी. पोरदेन ना पेनी.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Datta Bhavnagari,
Shoemaker, Harin Street
P. P. Michael,
Fruiterer, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 100.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Verramany,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

Zoutpansberg)
Eusepie Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bryat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Saliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadashor,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhokhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Doraljee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOONDER,
Box 3755
GOPAL BHAYAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5099.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
V. G. MAHARAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omari Sale,
Box 5931.

B. K. PATEL,
Box 5250

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

SOOKAR LAKHIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. TAVARIS,
224 Market Street,

KIMBERLEY

AHMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shamshudeen Baiday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amud,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11,
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

MAFEKING

Cassim Soommar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Inyogo.

NORTHDENE

Dovjee Luljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MERTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHKESTROOM

G. K. Desai,
Box 128
Moosa Hassan,
M. E. Nanaibhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aha,
Box 498, Prinsloo Street.

Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

NAGARIAN HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

G. P. Vyas,
Agent, Box 1156.
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road.

R. B. Naidoo
Box 363.
64 Walker Road

Tiekandoo Bros.,
Main Street. Box 571.

E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Porekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

IMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhishjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

Meer Said Mahomed Ali Meer
Said Vazier Ali Kadri Rand ri,
21 Kettledorp Street,

SPELONKEN

(Transvaal)

Kesavji Giga, Befoda.

STANGER

STANGER

A. M. Matlhar,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 55, Road Street.

Amod & Ismail,
Box 44.

Ebrahim Amod,
Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Ramo od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

DABU TALWANTSING,
58 Wick Street.

Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.B. Moola,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYSBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Jooseph Tayob & Co.
Market Street.

Jooseph Hussien & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGRE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

45 Market St. Keel's Building, KROONSTADT

ਮਾਸਟਰਮੁਕਤ ਸੁਰ ਨਾਪੀਆਪਦਮਾਂ ਆਨੰਦੇ

Suits Made to Order. Moderate Prices.

ESTABLISHED 1851. Head Office: 10 Gipsies St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles

available at 1/2 Price.

Maltese Lace, Tennis Racket Thread Work,
Bikes and Bicycle Wires, Corset Banding,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

—IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

SAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 65.

Tel. Add.: "FOX DANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંડ ને કમીશન

એજન્ટ.

નેક્સ ૧૮. ૧૩૬. ૩૧૧૧ બીડ.

૩૨૫૧

Telephone 864

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1858.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમદાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આમદાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા ખરે
નાં આમદાં, જેટલની જાત વગેરે ખરીદવા
ખરીદીએ છીએ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JANUARY 23RD 1909

No. 1

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 46.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Correspondence," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, signature only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 23RD, 1909.

Cause and Effect.

Is the introduction to a symposium of views regarding the many ills of the people of India, reproduced from the columns of the organ of the British Committee of the Indian National Congress, the late Mr. Alfred Webb wrote prophetically as well as reminiscently, when he said, "Belittling characters is one of the most potent excuses for refusing the victims justice, for contracting freedom, and ignoring their complaints." No apter words than these could be called to mind in a consideration of the causes of the present terrible condition of affairs in the Transvaal. Allegations of bad faith, incorrigible lying, conspiracies to flood the Transvaal with unlawful Asiatic entrants, concealment of fraudulent entries, personal and public dishonesty on the part of the leaders of the Asiatic communities, preceded the cunning endeavour, typified by the introduction into the nominated Legislative Council of the Asiatic Law Amendment Ordinance, to crush the existing Asiatic population. The victims had the additional misfortune of being coloured, as well as different in race and religion to their rulers, and the three classes who were most deeply concerned in the attempt to degrade a disinherited community were thus able to take advantage of popular prejudice in some of its meanest aspects. Trade competitors, jealous of the successes of their commercial rivals, unscrupulous officials, required to show some cause for their conduct,

not be abolished almost immediately, negro-manics hateful of aught more darkly-tinged than a speckled or sun-burnt countenance, united to advertise the enormities of those who have so often been a scapegoat for popular fury in British Colonies and, especially, in South Africa.

It was useless arguing, as did Abbe Raynal in his "History of India," that "marked under similar circumstances to all parts of the globe will act alike." That elementary doctrine of sociology and philosophy could carry no weight with those who were, from personal motives, ignorance, passion, or prejudice, incapable or indisposed of adjusting themselves to a rational outlook upon every-day phenomena. The anti-Asiatic fanatics found little difficulty in pressing into their service men of great ability, who, however, preferred to swim with the tide rather than heroically battle against it. In one of his most powerful dramas, Ibsen makes his hero exclaim that the majority is always wrong; and there is no doubt that the great, foolish, misled, ignorant, prejudice-ridden European minority of the Transvaal, aided and fortified by the similarly unqualified European majorities in the other South African Colonies, has been emphatically wrong in its treatment of the humble, hardworking, defenceless, almost helpless Asiatic minority in the neighbouring Colony.

The effect of this studied contempt of the primary motives of human conduct will be, unless our Transvaal brethren succeed in their strenuous fight, exactly what Abbe Raynal has indicated; that they will, like all who have been ground between the upper and the nether mill-stone, lose their identity, fail in their duty, become oblivious of their ideals and legitimate ambitions, and disappear from the scene of action, "the world forgetting and by the world forgot." The Transvaal passive resisters must remember that to-day is a crisis not only in their history, but in the history of all subject peoples of South Africa. They will either achieve salvation, by reason of the invincibility of their noble weapon, passive resistance, or, by rejecting its aid and failing longer to forbide from the lofty source of their inspiration, they will surrender the honour of themselves, their brethren, and their children. There is no middle course, there never can be a middle course, where principles are involved. The Transvaal Indians must either ensue an honourable peace or a dishonourable one. They have powerful, invisible, forces already arrayed on their side. It is for them to prove themselves worthy of their majestic allies. Unworthiness will bring its

It is most regrettable to find that the disease of Ankylostomiasis is becoming increasingly prevalent in this Colony. Its presence is attributed to its having been introduced with the indentured immigrants from India, and it is known to have occurred in the Transvaal contemporaneously with the importation of indentured Chinese into the neighbouring Colony. This is another of the unfortunate results of the perpetration of that crime against South Africa and the East, the situation and perpetuation of the system of importing indentured labour from Eastern lands. The indenture system itself is a crime against humanity, and whilst we regret the spread of the disease above-mentioned, we cannot help feeling that it is one of the many punishments that will have to be borne by those privy to the commission of this crime. The Colonists have much to answer for, and their sins are beginning to find them out. It does not pay to get rich quickly at the expense of the blood and agony of the helpless victims, so true is it that the sins of the fathers shall be visited upon the children. The remedy is obvious—the importation must cease at once.

WE DRAW ATTENTION TO THE FOLLOWING report of a remarkable speech by Lord Plunket, and the Colonies.

and the Colonies. land, by the Wellington Correspondent of *The Times*: "Speaking at a College prize distribution, he referred to the lack of interest which the Colonies took in India. Those parts of the Empire which were not self-governing were insufficiently considered by the self-governing Colonies. He had even heard it seriously discussed whether India, from the Colonial point of view, was not rather a drag. Personally, he thought that there was nothing more magnificent about the Empire than British rule in India. Some of the talk about the present state of affairs was perfect nonsense. India was not considered sufficiently even at home." Nothing could be more emphatically condemnatory of the treatment of matters Indian by Colonial peoples and Colonial publicists. The Colonies but too often partake of a spirit of parochialism that is anti-Imperial in the best sense of that word. Without great traditions, or forgetful of the traditions of their forefathers who originated in the mother-country, they cannot stretch their imaginations to comprehend the fact that they are dealing with the descendants of those

noblest religious philosophies ever bequeathed to an imperfect humanity. What more unstatesmanlike can there be than an objection raised against Indians because many of them wear their shirts outside their trousers instead inside? Yet, we are very much afraid that is quite a common objection amongst those who actually benefit by their presence both in pocket and in comfort. We are afraid that the time has not arrived when the South African Colonists, at any rate, can appreciate Lord Curzon's splendid image of an Empire whose very dome is India, and, until that glorious conception of India is actualised in the sub-continent, there is little hope of any just treatment of British Indians resident here.

THE BRITISH INDIAN CAUSE IN SOUTH AFRICA

Sir Charles Bruce, Africa has undoubtedly attracted some dauntless champions in England. Amongst the most prominent and most chivalrous of these is Sir Charles Bruce, G.C.M.G., late Governor of Mauritius. He has been untiring in his advocacy of the cause of our Transvaal brethren especially, and has not spared his pen, both in the daily press and the reviews, on their behalf. Last year two articles on the subject of the Transvaal trouble were published over his name in the *Empire Review*. These articles, by the courtesy of the editor, have been recently reproduced, with amendments and corrections bringing the story up to date, in a pamphlet which Sir Charles Bruce has had printed and published at his own expense. The little brochure has been widely circulated in the most influential quarters and has met with an admirable reception, one very prominent British statesman, who held Cabinet rank in the last Conservative Ministry, saying that it was just what he wanted. It is acts of generosity like this that stimulate thought, and indicate the depth of feeling on the part of those who, knowing the circumstances, regard with dismay the wanton attacks upon the liberty of loyal Indian subjects of the Crown. And they indicate, not less, the need for the hearty co-operation of the Transvaal Indians with their supporters in England.

INDIA'S SYMPATHY. In its issue of the 25th November last, the *Brigade*, referring to the Calcutta meeting, said: It is as well that Calcutta has at last spoken. Whether the protest will in any way help our fellow-countrymen in South Africa, we do not know. But it will at any rate convince them that their countrymen at home are in deep sympathy with them and that they enjoy it an abundant measure their confidence and support. This feeling will help them to resist the bad proposals which they are engaged for the vindication of their rights.

The Late Rai Bahadur P. Ananda Charlu, C.I.E.

The *Hindu* (Madras), of the 30th November last, contains the following editorial tribute to the late Rai Bahadur P. Ananda Charlu, C.I.E.:

"As the leaders of the movement may attain little more than the satisfaction of speaking what is right and protesting against what is wrong; but succeeding generations will reap the fruit of our labours and will cherish with fond remembrance the names of those who had the courage and the humanity, the single-mindedness of purpose and the self-sacrificing devotion to duty, to work for the benefit of posterity in spite of calumny and persecution and great personal loss. Men such as these may attain no other distinction from Government, but they are 'glorified by the right of an earlier generation.' They may fail to win laurels from their contemporaries as the truest heroes, but they are 'glorified by the inspiration of a nobler hand,' and when their life's work is done, they will have that highest of all earthly rewards, the sense of having left their country better than they found it; the glory of having left behind a united and compact nation, the better races and classes of the Indian population, and the satisfaction of having left a people sunk in political and social apathy, to think and act for themselves and strive to work out their own well-being by constitutional and righteous methods."

The above are the concluding words of the address delivered, in 1891, as President of the Indian National Congress at Nagpore, by Mr. P. Ananda Charlu, our esteemed and distinguished citizen, who was gathered to his fathers on Saturday afternoon. The position of Mr. Ananda Charlu in the public life of India and his eminent services to his countrymen could not be more fittingly and happily described than in the above noble and thrilling sentences of his own. That the late Mr. Ananda Charlu was fully entitled to be called one of the pioneers of the National Congress can admit of no doubt, and it is borne out by the following words which that eminent patriot, the Hon'ble Pandit Ajodhya Nath of Allahabad, said in proposing Mr. Ananda Charlu to be the President: "It is my privilege to ask you to elect Rai Bahadur Ananda Charlu as your President. He is a leading pleader in the Madras High Court and a leading citizen of Madras. He is a member of that small but illustrious band which originally founded the Congress at Bombay and ever since then he has firmly stood by it. Whether Government officers declared themselves in favour of or against the movement, he has always openly proclaimed his adherence to the noble cause. He has not missed a single Session of the Congress and he has always taken a very deep interest in the movement. Indian public life is under an eclipse at the present time, and the sky will become darker by the death of such an experienced, talented and energetic worker in the public sphere as Mr. Ananda Charlu. He was born in a noble family, had a good education,

family and had a good education. He soon attained great proficiency in the English language and literature and early acquired the habit of speaking and writing with great fluency and eloquence. He had also a good knowledge of the Telugu and the Sanskrit languages, and in his later days devoted much attention to original composition in them. Mr. Ananda Charlu was first employed as a teacher in the Pachaiyappa College, and when he passed his B.L. Examination in 1869 he became an apprentice under a distinguished and well-known Vakil of the High Court, Mr. C. Venkatapathi Row who subsequently took him as partner when he was enrolled. Mr. Ananda Charlu soon came to enjoy a large and lucrative practice especially in the Original Side of the High Court. His ready wit, fluent tongue and quick grasp of facts acquired for him great popularity in the Courts as a skilled Advocate and effective cross-examiner. With a busy practice, he still found time to interest himself in all kinds of public activities which can engage the thoughts of an educated and patriotic citizen. For a good many years he was Commissioner of the Madras Municipality and did much valuable work in that capacity. He was a frequent contributor to journals and periodicals on topics of public interest. He was a prominent member in the Madras Native Association which was in existence and doing useful public work during the eighties, and he wrote a valuable minute in connection with Lord Ripon's scheme of local Self-Government which is embedded in the proceedings of that body. When the Madras Mahajana Sabha was formed, Mr. Ananda Charlu became its Secretary and continued so for several years and he was also appointed Standing Counsel to the Indian National Congress for Madras. In 1887, the title of Rai Bahadur was conferred upon him by Government for his public services, and a C.I.E. in 1897. He was elected President of the National Congress in 1891, and he was President of the Madras Provincial Conference held at Madras. Among his most conspicuous public services was his representation of the Madras Presidency as a Non-Official Member in the Viceregal Legislative Council. He was elected to this honourable position for no less than four terms, and he discharged his duties in that capacity with great satisfaction to the public, with much ability, intrepidity and independence of character. At the time when in 1898 the Indian Penal Code was amended and the law of Sedition was framed to be what it now is to disfigure the Statute Book in its present chaotic condition, Mr. Ananda Charlu made a strenuous stand for the rights of liberty of speech and writing on behalf of his fellow-countrymen. Mr. Ananda Charlu was of a high character, gentle, obliging, and generous disposition and

friends wherever he went. Though somewhat unorthodox in his social habits, he was deeply religious in spirit and devoted much time to a study of the Hindu Sanskrit literature. He filled a large space in Indian society and placed his talents unreservedly at the disposal of the public in all that may tend to the improvement of their common lot. His personality was one which was respected and loved by all. There was no trace of bitterness or rancour in his temperament. His heart was large, open and free, and all those who knew him, whether in public life or in private relations, will feel keen regret at the memory of his loss. At the High Court to-day, the Honourable the Advocate-General and His Lordship the Chief Justice made most felicitous references to the merits and worth, as a lawyer and as a citizen, of Mr. Ananda Charlu, which are indeed such as to embalm the memory of the deceased in fitting language.

"The Hindustan Review"

On the Transvaal Question

That well-known and influential monthly journal *The Hindustan Review* (Allahabad) writes in its December issue:

The callousness of the white colonists in the British Empire in their treatment of the Indian subject of His Majesty resident in the colonies is making this Imperial problem one of daily increasing importance and complexity. That the most elementary rights of human beings should be denied to them in a part of the British dominions in the face of the repeated promises of Sovereign and Parliament to offer them equality of status and treatment, that the Imperial Government should proclaim its abject helplessness to come to their rescue and allow the tail to wag the dog, are adding to the discontent and anti-British feeling in this country to such an extent that it is no prudent statesmanship that does not exert itself in every possible way to heal the bleeding wound. The news flashed from South Africa that Indians are being clapped into the gaol in such large numbers that tents and huts have had to be pitched in the grounds of the gaols, that an honoured leader like Mr. Gandhi is made to break stones on the public thoroughfare and—can a loyal British subject mention this without shame?—to do scavenging work in the gaol and so on and so forth, is outraging the public conscience of India a thousand times more than the whole output of extremist activity.

The Supreme Court Case

Grounds of Appeal

Magisterial Opinion

Pretoria, Sunday.

The following are the grounds of appeal in the case of K. T. Naidoo and three other Indians, which following a conviction by Mr. H. H. Jordan, A.R.M., at Johannesburg last month for an alleged contravention of Act No. 36 of 1908, comes before the Supreme Court on Thursday next.

The judgement of the lower court is wrong, in that—

(1) The appellants had no opportunity of complying with Act 36 of 1908, there being no Registrar of Asiatics appointed under that Act;

(2) the regulations framed under Act 36 of 1908, having been framed, assented to and proclaimed before the coming into operation of this Act, are invalid;

(3) Section 9 of the regulations (under which the accused were charged) is *ultra vires* of the said Act, because it turns into an offence what is not an offence under the said Act.

Magistrate's Reasons

The following is a copy of the official record of Mr. Jordan's reasons for judgment:

My decision is appealed against on three grounds:

(1) That there is no Registrar under Act 36 of 1908, and that therefore they could not register. I have already given my reasons on this ground in *Andersson v. Jord*, holding that Mr. Channay having been appointed under Act 3 of 1882 and Act 2 of 1907, was qualified to act as Registrar under this Act. Moreover, this point was never raised when the Asiatics registered and accepted this Act.

(2) Under Section 17 the Governor has power to make regulations, and even if Government notice No. 950 of 1908 is dated September 19, 1908, two days before the Act itself came into operation, as no proceedings were taken under the regulations till after September 21 last, I fail to see any argument. Moreover, the Act received the Royal Assent on August 22, 1908.

(3) This ground is one which, as a Magistrate, I decline to deal with, holding that it is for the Supreme Court to say if the regulation is *ultra vires* or not.

I should like (Mr. Jordan proceeded) to say a few words on the question of the punishment I inflicted in this case. These men have very wilfully and deliberately laid themselves out to defy the law of this Colony, and not only to defy it themselves, but to prevent others who are desirous of obeying it from obeying it. After very careful consideration I imposed a penalty of £50, or three months' hard labour each, to mark my opinion of the seriousness of the offence. I have no doubt that the law is a

looked upon as a sign of weakness.

Messrs. Gregorowski and Jeppe (instructed by Mr. M. Liechtenstein, of Pretoria) have been briefed for the appellants.—*Transvaal Leader*.

The Rights of British Indians

Outside India

Sir Charles Bruce, writing on the 4th November to the *Morning Post*, said:

Pardon my importunity if the leading article in the *Morning Post* of November 3rd on the subject of British Indians in South Africa prompts me once again to crave your hospitality. You argue, as I understand, that the terms of the Proclamation of Queen Victoria of 1858 do not justify the claim that they cover the rights of British Indians outside the territorial limits of India.

Allow me, then to remind you of the opinion expressed by Lord Selborne in the year 1897.

"Was it or was it not (he said) our duty to see that our dusky fellow-subjects in the Transvaal, where they had a perfect right to go, should be treated as the Queen in our name had promised that they should be treated? If they agreed with him and admitted that these were questions which we had to answer as trustees, before our fellow-countrymen and before history, then they would agree with him also that the path of duty was to be ruled not by sentiment, but by plain facts."

"We were trustees for our brothers all over the world. Trustees also for our fellow subjects of different races and different colours. Was the British Government going to make its name respected and to have the pledges given by it faithfully observed? Was it going to see that the British subject wherever he went all over the world whether he were white or black, was to have the rights which his Queen had secured for him?"

When we included the case of the British Indians in the Transvaal in our appeal to the arbitrament of war, such was undoubtedly the interpretation placed on the terms of the Proclamation quoted in your leading article, that,

"We hold ourselves bound to the natives of our Indian territories by the same obligations of duty which bind us to all our other subjects, and those obligations by the blessing of Almighty God we shall faithfully and conscientiously fill."

To exclude from "the obligations of duty" protection from injustice and wrong outside the limits of the administrative unit which constitutes the country of origin of any group of British subjects, whether in India, in a self-governing Colony, or a Crown Colony, is surely the direct negation

Medical Officer's Report

Increase of Tuberculosis

Among Indians

We have been favoured by Dr. Marison, Medical Officer for the Borough of Durban, with a copy of his report for the year ended 31st July, 1900, from which we give the following:

In a table giving an analysis of the causes of death amongst Indians we find that there were 80 deaths due to Phthisis and other forms of Tuberculosis and 68 to Pneumonia.

The annual mortality rate of Indians in Durban for 1900-01 is equal to 29 per 1,000.

From the above table the very high death rate from diseases of the lungs will be noticed, amounting as it does to 35 per cent. of the total deaths. From Consumption of the Lungs alone the death rate is 4.7 per 1,000 of the Indian population.

The high incidences of lung diseases in both Races [Natives and Indians] point to conditions existing favourable to the origin and development of such diseases. In my opinion it shows the necessity for stricter supervision over the Native and Indian dwelling places, and the need for demanding a higher standard structurally, sanitarily, hygienically of such places.

A comparative table of deaths shows that while the Indian population of Durban numbers roughly half that of the European, the total deaths resulting from consumption of the lungs amongst the Indians are four times the number occurring amongst Europeans.

Pneumonia also shows a very high incidence amongst Indians and Natives compared with Europeans, in the one case eight times and in the other four times as many for equal populations.

In connection with this disease [Enteric Fever] it may be mentioned that such observers as Drs. Birrell, Bannar, Balfe, and Smyth, whose large experience of sick Indians in Natal is unequalled, have never seen a case of Enteric amongst Indians.

Table 3 shows that there were 15 Indian cases of Consumption of the Lungs notified, and 75 deaths occurred.

ASIATICS.—Here again we meet with more cases of death than notifications.

This Race undoubtedly constitutes the chief infective centre of cases occurring in the Borough. It has been the practice in this department to pay as much attention, if not more, to cases notified as occurring amongst Asiatics as to cases occurring amongst Europeans. A glance, however, at the number of cases notified and the number of deaths will at once show that our information of the disease is

inadequate, owing to the fact that the majority of cases are not notified and that no effective action is taken in the prevention and spread amongst them.

In Ward 1 10 cases were notified, while 10 deaths occurred. In Ward 11 6 cases were notified, but 10 deaths occurred, and in some of the other Wards no notifications were received, but deaths occurred.

GENERAL.—These facts and figures clearly show that it is amongst our Coloured population, both relatively and absolutely, that the greatest number of cases of Tuberculosis occur, and consequently these Races constitute the greatest danger to this community from Consumption of the Lungs. Every case, whether in a European, Native, or Indian, is a potential source of serious mischief and danger to the life of others. Europeans can generally be trusted to carry out instructions received from their Medical Attendant regarding such precautionary measures as to the collection and disposal of his sputum, etc., in order not to endanger the lives of others. No one could for a moment contend that Natives and Indians could be similarly trusted, and some effective means must, therefore, be taken to prevent such persons from spreading infection. A bye-law directed towards the prevention of spitting in public places would be a step pertaining to the prevention of this disease. For this purpose I append a draft bye-law.

I venture to predict that it will be found necessary to form a Committee, composed of lay as well as professional members, to carry on certain work in connection with this crusade, and I feel sure that if this is done under the auspices of the Durban Town Council the result will be assured of success.

Up to the beginning of this year it had been the custom of the Indian Immigration Board to receive and return to India indentured Indians suffering from Phthisis. Now, however, they refuse to do so, except at the expense of the employer, and the employer is not prepared in many cases to agree to this condition. These cases therefore remain under the control of the employer without proper precautions being taken. Such cases, so far as the Borough is concerned, should be under constant Municipal supervision from the moment the disease is recognised, and all necessary precautions taken as shall prevent the spread of the disease. This can only be done by the immediate isolation of such cases, and their earliest return to India being enforced.

Employers of labour would find that it was easiest and best to return such cases to India without delay.

It is unquestionable that the greatest factor concerned in the spread of this disease is the housing accommodation provided by Indians. Employers of labour who are acquainted with this fact will discover it to be

to their advantage to pay greater attention to the conditions under which Indians exist after finishing their daily labours.

To obtain information of Consumption occurring amongst free Indians, regard as the most difficult part of the problem under consideration. They constitute a considerable proportion of our permanent population, and suffer from Consumption to a very considerable extent. They bitterly resent the notification of any infectious disease occurring in their houses, and they usually cease to employ the Medical Attendant who carries out his duty in the community by according this Department such information. It therefore results in free Indians suffering from Consumption being allowed to develop their disease without any precaution being taken or control exercised by this Department until the death certificate informs us of the disease they have been suffering from. This state of affairs cannot be recognised but as highly unsatisfactory, and certain proposals will be submitted to you in order to remedy such conditions.

It may be mentioned that at Addington Hospital there are permanently on an average four or five Indians suffering from Phthisis under treatment. They are kept day and night on the verandah outside the Indian Ward. These Indians are in an advanced stage of this disease, hopeless as far as their cure is concerned, and are merely being detained there till death ends the scene.

Ankylostomiasis

European Cases Reported

The attention of medical men is being attracted towards the spread of ankylostomiasis amongst Europeans in Natal, two cases have been reported from Malvern, three from Verulam district, and three from Pinetown within the last few months. In view of the alarming reports of the condition of affairs on some of the estates with reference to this disease, and the discovery of its importation from India, a ship load of coolies has been quarantined at the Bluff Depot pending examination by the port health authorities. The percentage of infection is reported to be very high. *Natal Mercury*.

The *Times of Natal* adds:

From inquiries made in the City we are able to assure the public that the Government are fully alive to the matter, and not only one, but two, shiploads of Indians have been held up. The disease has been found to exist among them.

The decision as to what action shall be taken rests with the Health Board, who have the matter under consideration.

The Pathans

Revolt Against Picketing

The Star's Pretoria correspondent, writing on Wednesday, says:—

The decision of the Pathans resident in Johannesburg, as expressed in Monday's edition of *The Star* under the heading, the "Revolt against Picketing," is not altogether unexpected. For some time past there has been a feeling of distrust in the ranks of members of the Mohammedan community against the leaders of the passive resistance movement. Neither is the unrest solely confined to Johannesburg. In Pretoria there have been signs of uneasiness which cannot be mistaken. Many Asiatics are beginning to realise that whilst they are fighting for a principle, they are suffering out of all proportion to the value of the concessions which are likely to be ultimately attained. This may be denied by the leaders of Asiatic opinion, but the reaction is setting in as surely as the tide ebbs and flows. Even amongst some of the so-called stalwarts of the opposition campaign there are men to be found who not only are losing faith, but also men who have actually obtained registration certificates, in defiance of pledges made. The latter fact, however, has been concealed from the leaders. But with the breaking away of the Pathans these people will take courage and openly defy Mr. Gandhi's party.

That the Pathans have for some time been anxious to sever themselves from the British Indian Association is well known. Indeed, I understand that they even went so far as to suggest to the Government months ago that they should be allowed to act as volunteers in opposition to the pickets thrown out by the association.

There is a serious aspect of the position, too, which cannot be overlooked. The Pathans are anxious, apparently, to take up arms against Mr. Gandhi and his adherents; and if they get the slightest encouragement, it can be safely predicted that the picketing system will soon be a thing of the past. The danger lies in the fact that if these men are supported as they desire to be, they will undoubtedly resort to violent methods to secure their ends. This, however, will not for a moment be tolerated by the Government.

In the meantime, the agitation against Mr. Gandhi and his policy is being carefully fostered in Pretoria by men from Johannesburg. And as there are evidences of weakening on the part of a certain section, it is not unlikely that the passive resistance movement will soon receive a heavy reverse.

Mr. Gandhi is expected to arrive in Pretoria to-day in connection with the Asiatic appeal cases, to be heard in the Supreme Court on Thursday.

compatriots who are most anxious to meet him. One of the grievances of the Asiatics is, as they allege, that whilst they contributed to the funds to keep the movement active, they are not in a position to know how the funds are disbursed.

Johannesburg Town Council.

Supporting the Government.

Animated Dialogue.

The Mayor and Mr. Crawford.

Johannesburg, January 22. The General Purposes Committee made the following recommendations:—"That the Government be informed that, in the opinion of this Council, the best interests of the country will be served by a continuance of its firm attitude in connection with the Asiatic question, and that the Council's whole-hearted support is extended to the Government in its efforts to give effect to the provisions of the Asiatic Registration Act, and especially so in the prosecution of those who wilfully break the laws of the country."

Mr. Crawford considered that this was a political matter, and outside the sphere of the Council. Why should a municipal body interfere? It had no right to interfere. The Government should do its own dirty work.

Objection was taken to the expression, but continuing, Mr. Crawford asked the Chairman of the Committee to withdraw the recommendation, otherwise he reserved the right to make further observations on the merits of the question.

The Mayor put the recommendation, and declared that it had been agreed to.

Mr. Crawford said he had not yet spoken to it.

The Mayor: You have already had your say, Mr. Crawford.

Mr. Crawford: I have not.

The Mayor: I rule that you have spoken.

Mr. Crawford: I am not going to be hushed up in this manner.

Mr. Crawford insisted on his right to speak.

The Mayor: Mr. Crawford, sit down.

Mr. Crawford: I am going to speak again.

The Mayor: I rule you have not the right to.

Mr. Crawford: Mr. Mayor, I am not going to submit to your ruling if it is not right. I asked a question. I am not going to be hushed up in this matter. I am going to have fair play. I have not always had it in the past, but I am going to have it now.

The Mayor: You will get fair play, Mr. Crawford, but I rule that you have spoken, and I shall ask you either to sit down or retire.

Mr. Crawford: I am not going to

Mr. Crawford again got up, when Mr. Henderson moved that Mr. Crawford be asked to retire.

The Mayor: I ask you to retire or sit down.

Mr. Crawford then picked up his papers and retired. Ultimately, the recommendation was carried, with three dissentients.

Later in the meeting, Mr. Lane also refused to sit down at the request of the Mayor, but the "breeze" was terminated by Mr. Lane proposing an amendment, and thus putting himself in order. —*Natal Mercury*.

The Star reports further:—

Mr. Lane rose to speak, and said that although the Mayor's ruling had been carried out he felt bound to say that his recollection was that Mr. Crawford before he finished said he would like an answer to his question, and if the answer was not to his satisfaction he would like to say some more words.

The Mayor: That is not in the recommendation. I wish you would stick to the recommendation.

Mr. Lane: Yes, sir. Mr. Lane read the resolution, and thought it was understood by the committee that it should be so worded as to cover so much of the subject only as was within the purview of the Council for there were laws of the country with which the Council had nothing to do. There were also laws in which the Council had a deep concern, as, for instance, the laws under which they granted licences to certain people, and in this respect they were entitled to ask the Government to aid them in enforcing their by-laws. However, it was not clear from the recommendation that the Council had a real and active interest in the matter. He agreed with Mr. Crawford that they had no right to deal with the Asiatic question in its general aspect but only in the aspects that affected the municipality. It was right therefore that the recommendation should be completed or taken back for additions. Otherwise he would have to vote against the recommendation as it contained nothing concerning the municipality.

Mr. Henderson said he could not take back the recommendation.

Mr. Ware said he agreed with the sentiments of the committee but objected to the recommendation on the ground that it dealt with matters outside the province of the Council. He had opposed the policy of the Council regarding the repatriation of Chinese some years ago, but in those days the Council was a second edition of the Chamber of Mines. Proceeding, he said no such resolution was required to-day to strengthen the hands of the Government. This was not the place to carry such a recommendation.

Mr. Leake said the resolution was out of place.

Chairman's Reply.

Mr. Henderson said if there was one

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

TERRORISM AT BOKSBURG. The following paragraphs relating to Boksburg appeared in a recent issue of the *East Rand Express*. The threats are significant:

Now that the new Asiatic bazaar and native location is ready the Town Council is doing what it can to see the whole population of Indians and natives comfortably fixed up in the new quarters. But passive resistance is the order of the day as much in the matter of change of domicile as it is in the matter of registration. And the worst evil is that of example; for the natives, taking their cue from the Indians, are taking up the same attitude.

The Indians do not appear to realise that the old location has been disestablished by Government Notice No. 973 of September 25th as from December 31st, and that after that date they are illegally trading on claims. But this is being impressed upon them by the fact that they are refused trading licences in respect of premises in what used to be the location. As licence holders are protected until the end of January they are safe on this count for the moment, but after that date they will be breaking the law not only in trading without a licence but in trading on claim ground.

It is not, we are sure, the desire either of the Government or the Municipal Council to subject the Indian trader to hustling tactics, but this is a question not exactly on all fours with that of registration, and they will be called upon to observe the law. It may be as well to remind them that the penalties pretty nearly fit the crime. For the first offence they are liable to a fine of not exceeding £10 or to imprisonment for six months. For the second offence the fine is £50, plus £10 a day dated from the first offence. In these circumstances the Indian traders would be well advised to at once secure in the new location the trading sites which are provided.

The natives, unfettered and unhindered by trading considerations, are in even a worse case. Under Section 31 of the new Gold Law they have absolutely no right to be where they are, and are liable at once to be dealt with. Their offence is punishable not only with imprisonment but with the destruction of their huts.

ON PICKETS AND PICKETING. Monday's *Star* contained the following:

The Argus eye of the passive resistance movement amongst the Asiatics is still hungrily focussed on those who are of doubtful devotion to the cause of Mr. Gandhi, and those of whose lack of devotion there is no doubt. Every Friday—which, it is understood,

he made it clear that he was not willing to register—was a day when a large number of the Asiatics were present in the do of the building. The scene—Eastern phenomenon is also visible at the corner of Simmonds and Market Streets, where are the licensing offices of the Johannesburg Municipality. There you may get all sorts of licences in trade or to possess and ride a bicycle, and the constant stream of people going in and out makes the head ache if you stand long enough in the fierce light that beats upon a municipal licensing department.

But the glare of the sun and the strain on the eye induced by watching a never-ceasing movement do not affect the eye of the Indian picket. He stands there now: he stood there on Saturday, and Monday will find his vigilance in no way impaired. A red fez and European clothes are common enough round and about the market, so the scout attracts no particular attention, but he is not all the same, and sticks to his post like the cobbler to his last. At intervals he is relieved by a compatriot and brother enthusiast, anxiously on the look-out for a peccant Asiatic whose going into the sanctum betokens a falling from grace and a registration of the ominous thumb impression.

There are not, however, frequent cases to be placed on record of claimants for licences to hawk. One man entered, did his business, and sailed forth. His senses had told him that there were watchful eyes on him, and he was prepared with courage in his heart and a large stick in his hand. By virtue of the employment of both qualifications, he disunited the three pickets, and made his way triumphantly to his appointed destination, whatever and wherever it may have been. He had vanquished the outposts of Mr. Gandhi's army, for it is said that there are now well-defined ranks and degrees in the body of Asiatic passivists. Indeed, some of the pickets are said to be dignified with metal badges inscribed with the title of their office, more resplendent than a bicycle licence, and less expensive.

JOHANNESBURG FOLLY. The following ridiculous action on the part of the Johannesburg Town Council is adumbrated in the Press:

The attention of the General Purposes Committee of the Town Council has been directed to certain cablegrams which have recently appeared in the local Press, to the effect that on January 8, 1909, a communication was published in the *London Times* signed by Messrs. W. Hosken, M.P., J. W. Matthews, David Pollock and others, "ambassadors, merchants and lawyers" assailing the "there is an important body of the public in the Transvaal who sympathise with the Indians in their present agitation."

The Committee, however, is not desirous to enter into the merits of the communication, but is anxious to see the ratepayers of Johannesburg suffer in consequence of the continued violation of the laws of the Colony by a portion of the Asiatic community. We think it the duty of the Council, as representing the Municipality of Johannesburg, to enter a strong protest against the unwarrantable attitude taken up by the gentlemen referred to above, in describing themselves as members of "an important body of the public in the Transvaal who sympathise with the Indians in their present agitation." We, therefore, desire the Council, as representing the public of Johannesburg, to consider the following recommendation. The Committee recommends:—That the Government be informed that in the opinion of this Council, the best interests of the country will be served by the continuance of a firm attitude in connection with the Asiatic question, and that the Council's well-earned support is extended to the Government in its efforts to give effect to the provisions of the Asiatic Registration Act, and especially to the prosecution of those who wilfully break the laws of the country."

Indian Labour in Mauritius.

An Indian barrister practising at Port Louis (Mauritius) writes to *India* the following letter, dated October 24th:—

It appears from recent cables that a question was addressed by Sir Henry Cotton, M.P., to Colonel Seely on October 15, which has apparent reference to a published letter on the subject of Indian immigrant in the Mauritius, from a Purvoo professing to be a runaway indentured coolie. This letter, I believe, was reproduced in most of the Indian papers. Sir Henry Cotton's question has caused a great sensation here among the planters, among their representatives on the Legislative and Executive Councils, and, of course, upon local journalism. I have no time to-day to enlighten you on this subject in full detail. But I hope to do so as soon as possible. In the meanwhile, permit me to say that the letter published in the Indian papers by the Purvoo runaway is full of gross exaggeration. The lot of an indentured coolie on this island is much better than in any other colony. But although it is neither a bed of roses nor altogether a bed of thorns, there is, indeed, a great scope for improvement. It is admitted on all hands that the coolies returning establishments in Calcutta are employing tools to mislead high-caste Hindus into believing that Mauritius is a paradise where there is only light work to do and fabulous fortunes to be made. The cheating taken

A New Phase

Indian Merchants Disposing of their Businesses

Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has addressed the following letter to his creditors:

I regret to inform you that a number of my creditors will be called upon to attend the meeting of the British Indian Association, at 24 Court Chambers, Corner of Rissik and Anderson Streets, at 3 p.m., on Friday, the 24th inst. My financial position is not the cause of calling this meeting, but I, as chairman of the British Indian Association, in view of the determination of the Government to ruin the British Indian merchants, who declined to accept the Asiatic Registration Act until the promise of General Smuts is redeemed, and until the status of the educated Indians is placed upon a firm footing, can no longer continue to carry on my trade with safety to my creditors or myself. I may state that, evidently on instructions from the Law Department, the magistrates are now imposing heavy fines upon merchants who trade without a licence, and the authorities of Johannesburg are to be sold for these

In saying this I do not complain either about the magistrates imposing severe penalties, or about the Government framing these rules. They are in their own estimation entitled to compel submission to their laws. I only claim that the British Indians are in their turn entitled to resist by their sufferings laws which they consider are in conflict with their national honour and conscience. Under these circumstances, so long as the struggle lasts, there is no course left open to me but to hand over what I possess to my creditors, rather than allow those possessions—which, after all, I hold in trust for them—to be sold. I am aware that I should also consider myself responsible to convert these goods into money, and pay my creditors in cash, but my private interests have to give way to the public interest, and, seeing that I cannot sell my possessions by auction, to the advantage of my creditors, I have decided to call them together and place my position before them, and ask them to take over the goods and my other assets. Should the struggle happily come to an end in the near future, or whenever it ends, I should be pleased to take over the goods as they are, and sell them for the benefit of my creditors. But as to the disposal of my possessions at this forth-coming meeting, I shall do myself

A Letter to the Press

The following letter appears in the Transvaal press:—

The Indian community is now entering upon the third and, perhaps, the final stage of the struggle, which has now been raging for the last two and a half years. Hitherto, it has not been necessary for the British Indian merchants to sacrifice their goods entirely, and to reduce themselves to poverty. They have, in order to free themselves for the struggle, voluntarily contracted their businesses, and have been able to continue to trade. But now that under a new Government the Asiatic Registration Act is being enforced, and the Indian community is about to be ruined by the present case. In order further to circumvent us, and seeing that goals have ceased to have any terrors for us, rules have been framed under the Criminal Procedure Code, laying down the mode of selling the goods of those who may be fined by Magistrates without the alternative of imprisonment. This move is clearly aimed at Indian merchants. They have, therefore, to face voluntary poverty, enforced poverty, or disgrace. They have no desire to enrich what is to them an unjust Government at the expense of their creditors or themselves. They have no desire to be disgraced. My advice, therefore, to my creditors, both as a merchant and as a member of the British Indian Association, is that they must advise the Government to cease to be merchants, and return the goods they have in their possession, if any, or otherwise close down their stores. As an example, I have myself decided to take the first step, and I am doing so with the greatest deliberation, though not without some hesitation. No formal vote of the Association will be or can be taken as to the momentous step. It is most difficult to expect all Indian storekeepers, who have remained hitherto true to the struggle, to sell their all and follow the narrow path chosen by some of us. If they cannot rise to the occasion, I think that, even then, they will have deserved well of their countrymen, if not of the Colonists, in that they have braved dangers and difficulties during the past thirty months. Yet, if we prize our principle better than our pockets, the only advice that I can tender to my countrymen is that they should rise to the occasion and take this final step. Then will the Colonists realise, if they chose to, that this is not, so far as the Indians are concerned, a struggle for retaining our hold of the trade we have, or for unfair competition, or for bringing into the country men who have no right to be in it. The only question, so far as we are concerned, is that of national honour and our conscience. In other words, we are endeavouring to show that we are worthy to be citizens of the

land, during the last stage of the struggle, may fall. We see, also, that the struggle will be prolonged. Attempts are being made by ill-disposed persons within our own ranks and by interested Europeans to sow dissensions in our own camp. All these things we expected, but they cannot deter us from the course we have adopted; and whether, after many have fallen, we are a small or a large body, our sufferings will continue until justice is satisfied.

I am, etc.,

A. M. CACHALIA,
Chairman, British Indian Association.
Johannesburg,
19th. 09.

European Merchants Angry

A *Natal Mercury* special telegram states:

Johannesburg, Jan. 21.—The latest phase of the Asiatic question was generally discussed to-day by merchants engaged in the Indian trade. As a result, it was decided to hold a meeting of the soft goods section of the Johannesburg Chamber of Commerce to-morrow morning, when the whole position will be considered, with a view to the taking of united action. Pending this meeting, the leading merchants prefer not to enter at any length upon the subject, particularly since there has been no time to ascertain how many Indians are likely to follow the example of the chairman of the British Indian Association, and summon a meeting of their creditors for the purpose of handing over their goods.

In some quarters grave doubt is expressed as to whether the majority of the Asiatics will fall into line with him. The merchants give expression to their opinion that this effort by those working with Mr. Cachalia to coerce the European traders will bring such pressure to bear upon the Government that it will be compelled to accede to the Asiatics' demands. Hitherto it has to be remembered that the commercial community has been practically solid in supporting the Government on the Asiatic question. The stand which is being taken by the chairman of the British Indian Association is, therefore, construed into an attempt by Mr. Gandhi and his fellow-agitators to force their hands.

This action is angrily resented, and the Indians, it would appear, have still more definitely alienated public sympathy. The fact is not disputed that if Mr. Cachalia finds a numerous following a serious situation will be created, for there are firms which do a large trade with the Asiatics, and also it is stated that outstanding Asiatic accounts in some cases are by no means small. Such a contingency as that mentioned is not, however, feared at the present time, and several wholesale houses give the assurance

tain of the nominal head of the Indian community. "Anyway," remarks one prominent merchant, "we are prepared to bear our losses rather than be coerced by the Indians." This statement is echoed elsewhere. In fact, there is a strong feeling about that the estates of the Indian merchants following in the footsteps of Mr. Cachalia should be liquidated. No merchant seems to anticipate that the movement will spread to towns like Pieterburg and Rustenburg, where the Indian merchants are so firmly established. The opinion is also strongly held that steps should be taken to put an end to the picketing system, which is known to be keeping many Indians from registering, or taking out licences.

Coast firms will be affected if the latest move succeeds, as many Indians buy their goods at Durban.

Mr. Gandhi Intervened

Interviewed, Mr. Gandhi says that the step involves such a large measure of self-sacrifice by the Indian community that, at the present early stage, it was difficult to say whether the Indian merchants, as a whole, would be prepared to adopt the idea, which occurred to him whilst he was in Natal. The creditors of the Indians consisted of wholesale British firms overseas, local wholesale and retail firms, banks, storekeepers, and firms in India. If unanimity could be secured among the Indians, the loss sustained by these would run into many thousands of pounds. Wholesale firms in England had supplied largely to the Indian merchants here. If the Indians surrendered their estates, wholesale firms here would be compelled either to cut their losses, or put Asiatic storekeepers in charge, as managers or clerks, which would enable them to trade, despite the registration laws. If creditors, of whatever kind, decided to sell up the Indians, the latter would be smashed, but the former would suffer severe loss. The success of the Indians, Mr. Gandhi said, depended upon unanimity, therefore the Transvaal Indians affected would all be circumscribed.

Our Johannesburg correspondent, writing on Wednesday, informs us that thirty-six Indian merchants of good standing had already signified their intention of following the example set by Mr. Cachalia.

BRITISH INDIANS IN CANADA. A telegram from Vancouver states that Mr. T. C. Crawford has arrived there from Pasadena, California, with a view to arranging with Tejoh Singh, the Hindu leader, for the importation of 10,000 Sikhs to work in the cotton plantations of Louisiana in May next. Tejoh Singh announces that he will soon depart for London, to put before the King and Mr. Asquith the alleged wrongs done to Hindu in India and Canada, and to demand redress.—*The Times*.

Passive Resistance for Natal?

A Suggestive Article

The following is the *Natal Mercury* of the 28th inst., says:

Passive resistance has been a phrase employed with no other times and place, and even in these present days there is no wanting who will resist a man-made law with passive determination, and follow their principles from freedom to the goal. Passive resistance sent scores of well-born, high-bred, educated English gentlemen to gaol, or caused them to be fined in hundreds, only a year or so ago, in protest against the obnoxious clauses of the Education Act. Passive resistance is being practised in the Transvaal at this day by the sable subjects of the Empire who object to the indignities of the finger print.

It is difficult to define the attitude of the law towards passive resistance, which is held to be a crime at common law. The legal presumption is that law and justice are synonymous. That they are nothing of the kind is only too frequently the case, but legally to defeat the law is to defeat the ends of justice. But to defeat the law does not imply active resistance, armed or unarmed, nor does it imply an active breach of the law. The law may be passively defeated, in which case the passive defeat has much the effect and entails much the same consequences as the active defeat of justice.

Neglect of the law is not necessarily resistance of the law, but it certainly has that effect if persisted in. The man who neglects to carry out the duty or obligation imposed upon him by the law, is liable to a reminder of his duties in the shape of a summons under the law he has ignored. He may be punished for his neglect or cautioned for it, being invariably made to understand that such punishment or caution is for his neglect only, and in no way absolves him from obeying the law forthwith. It is only when he again neglects, and thereby assumes a persistent attitude of neglect, that he becomes a passive resister, and as such he is liable to pains and penalties for defeating the law, and in that sense the ends of justice. Hitherto Natal has seen little or nothing of the passive resister and his methods. So far as I am aware, we have only one case recorded, and that occurred only a few days ago when a passive resister against the Poll Tax carried his principles to gaol, but was liberated after only a few hours' incarceration, upon payment of his fine by another party. It is not thought improbable that his example will be followed by others whose fines will not be paid, and it is not beyond the bounds of possibility, therefore, that we may ere long have many passive resisters against a law which is generally regarded as unjust, oppressive, and iniquitous, languishing

in the gaols of the Colony.

Their principles must be strong indeed, to induce them to suffer the odium of imprisonment in common felons, with the degrading routine, labour, and general experience which falls to the prisoner's lot.

It has been suggested in some quarters that passive resistance, carried to the extremity of incarceration behind prison walls, will be the best method of resisting the Income Tax now about to be imposed. Whether any large or influential body of Natalians will be found whose principles are strong enough to uphold them through an experience of that character, remains to be seen. The passive resistance of an individual could carry but little weight, and if resistance of the law is to be signified in this manner, it would require, to be immediately successful, the united co-operation of a body of men.

It has been suggested that a Passive Resistance Association should be formed in Natal, with a membership of not less than 250 persons liable under the law to the payment of the Income Tax, and that the attitude of the Association collectively and individually should be to ignore the law and suffer the consequences. It is as well if any seriously contemplate the formation of such a society, that the meaning and effect of passive resistance should be understood by them, and those consequences appreciated.

LEX.

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Pretoria, Friday.

In the appeal before the Supreme Court of *Goolam Nubri v. Rex* the Court decided to have the case re-argued before a full bench.

The appeal of Ramleria is set down for hearing on the 4th proximo.

The Naidoo appeal is unlikely to come on till this afternoon, perhaps later.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Cause and Effect	37
The Punishment	37
India and the Colonies	37
Sir Charles Bruce	38
OTHER ARTICLES:—	
The Late Rai Bahadur P. Anand Chaudh, C.I.E.	38
"The Hindustan Review"	39
The Supreme Court Case	39
The Rights of British Indians	39
Medical Officer's Report	40
Ankylospondylitis	40
The Pathans	41
Johannesburg Town Council	41
Extracts from "The People of India"	42
Indian Influenced Immigrants	43
Noise on the Transvaal Struggle	43
Indian Exile in Mauritius	43
A New View	43
Passive Resistance for Natal	46
Latest Telegrams from the Transvaal	46

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફોનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૨૩મી જાનેવારી ૧૯૦૬.

અંક ૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૩મી જાનેવારીથી, તા. ૨૯ જાનેવારી સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૬.

હીંદુ-મહા શુક્ર ૨ થી માત્ર શુક્ર ૮ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૨૩ મી જાનેવારીથી ૨૯ મોહરમ સુધી, ૧૩૨૧ હીજરી.

વાર.	પ્રતિષ્ઠા તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી મુવોલિદ તા.	સૂર્ય અસ્ત.
સની. ૨૩	૨	૨૬	૧૩	૫ ૧૮	૫૭
રવી. ૨૪	૩	૧	૧૪	૫ ૧૯	૫૭
સોમ. ૨૫	૪	૨	૧૫	૫ ૨૦	૫૭
બોમ. ૨૬	૫	૩	૧૬	૫ ૨૧	૫૬
બુધ. ૨૭	૬	૪	૧૭	૫ ૨૨	૫૬
શુક્ર. ૨૮	૭	૫	૧૮	૫ ૨૩	૫૫
શનિ. ૨૯	૮	૬	૧૯	૫ ૨૪	૫૫

અનુક્રમણિકા.

લગ્ન સં. ૧૨	૫૨
લગ્ન વિધિ કેલેબ્રેશન એક મોરચાનો વિચાર	૫૩
નાતાલના વેરાના ખીલના નારીએ	૫૪
મી. માંધી પકડાયા	૫૬
એલેક્સાન્ડર ખબરપત્ર	૫૭
છેલ્લા ખબરો	૫૮
ઈન્ડિઅન એન્ડર એન્ડ કોમરસ	૫૯
અવલોકન મંદિર મળેલાં પુસ્તક	૬૦
દરાંસવાલના હીંદી માટે કલકત્તામાં તહેર સભા	૬૧
મી. હસનમીયાનો કાગળ	૬૨
મારો લેલનો ખીલે અનુભવ	૬૩
મી. માંધીનો કાગળ	૬૪
એલેક્સાન્ડરના કલુબી મંડળનું ઉપશબ્દ	૬૫
પરસ્પર અખબરપત્રો	૬૬

હીંદુસ્તાનની દંપતી

રવીમર અમરેની મારફત મુંબઈની દંપતી તા. ૮ ફેબ્રુઆરીના અરસામાં બંધ થશે. રવીમર કેજર મારફત બેરા રહેતે મુંબઈ જનારી દંપતી મંગળવાર તા. ૯ ફેબ્રુઆરીના રોજ બપોરે ૩-૩૦ મીનીટ બંધ થશે.

રવીમર અમરેના મયા શુક્રવારે મુંબઈ પહોંચી ગઈ છે.

અન્યાની તંત્રીએ હીંદી કેટલાક અગત્યના સમાચાર આ અંકમાં અમે દાખલ નથી કરી રાખ્યા.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૨૩મી જાનેવારી ૧૯૦૬.

લગ્ન શું છે ?

દરાંસવાલની લગ્નનો નામો આજ રોજ રાજ યંત્રે ચણી રાખાય. અગત્ય પાપર પત્રો ઉપરથી લેઈ સંકાય છે કે દેવસક દીંદીજો પડતા સાચા છે. કાંઈક દીંદી પશુ હોય એમ જણાય છે. આથી કંઈ શોક કરવા જેવું નથી. એમ દુમેશાં દરેક સડોમાં માય છે. હેલાં પગથીયાં અડતા બહુ મુશ્કેલ હોય છે. પશુ પોડા શરત દેડે છે પણ લેવડ સુધી બધા દોડતા નથી—દોડી સડતા નથી. કેટલાક ખોટા અડ નથી દોડતા. કેટલાક ચકાને નુકો દેવ છે કેટલાક દોડતાં પોતાના જાત તરફ છે ને ચોક્કસ સંપત્તિવાન છેવાડે પહોંચે છે. તેમ દરેક કામના પ્રતિદાન માં જામે છે. એટલે ઉપર કમળે જાતે છે તેમાં આજા બંધ થયા જેવું કામન નથી. એ વરસ સુધી થયા બેસી દાનરો દીંદી લગ્ન એ લગ્નમાં જેવડ સુધી પહોંચનાર માણસો હોવાજ નેમએ. આપણે ખુતી કાળે ૨૬ કરાવવો. બહેવાના લક સાચવવા એ કરવાનું રહ્યું છે. પણ લગ્નનો તેજ અર્થ નથી.

આપણે ત્રણ લગ્નમાં કેળવણી લેવી, હુસિયાર બનવું. ને આપણે ખાવવા નથી પણ મરદ છીએ એમ બતાવવું એ પણ લગ્નનો સાચ છે, પણ તેમાં લગ્ન પુરી નથી. આ લગ્નનો મુખ્ય હેતુ તો એ છે કે આપણે મરદ બનવું. આપણે પ્રત્ય છીએ એ રીખવું. આપણે જાણી છીએ તે મરી સાવજ થવું. આપણે બધા એક છીએ. આપણે હીંદુસ્તાનના છેડા છીએ ને તેને ખાતર મરવા તેવાર જાએ એ દુનિયાને બતાવવું.

મદાન થોરો દહી ગયો છે કે એક માણસ ખરો હોય તે એક લાખ ખોટા કરતાં વધારે છે. આપણમાં કેટલા ખરા છીએ એ આપણે જાણવું માગીએ છીએ. એ આ લગ્નમાં જણાઈ રહેશે. આ

પાત રીખવી તે કમલ તોડાવવા કરત બેઠા બારે છે. ખીલને નમેલા બેઠા આપણે 'લગ્ન' પડીએ તે ખોટું છે. તેમાંજ ખાવવાપણ છે.

આપણી ઉપર ગોરી પ્રત્યક્ષો તહેમલ નુર છે કે આપણે આરંભે યુવા ને ખરે મેળા છીએ. આપણે સાબેન કરવા માંગીએ છીએ કે મેળુ કમળ નથી અમને દરાંસવાલની બળવાન સરકાર ચીણુ દેડેલાવારી નથી.

આમ રીખવું એમાં ખરે ધર્મ રહ્યો છે તેથી આપણે આ ધર્મ યુદ્ધની અદર આપણા પ્રશ્ન અરપણ કરવાના છીએ. એ બતાવવું એ લગ્નનો ભાગ છે ને તેજ ખરો જાગ છે. ખડી તો તેની મેળે આપણુ ખોળામાં આવીને પડશે

આવી મદાન છત મેળવવા મદાન પરાક્રમ લેમશે. તે કેમ આવે ? હુકાન દારો એ દરાંસવાલમાં મોટામાં મોટા દીંદી છે. તેઓએ પોતાની સાવધાન બતાવવાની છે. તેમ કરતાં તેઓએ બીજાની બતાવવું છે. બીજાની બતાવ માંજ તેઓનો અને કામનો રસાય છે. કે રાજવર્ગમાં રાજ્ય જુલમમાર છે તે રાજ્ય માં જુલમમાં બાગ લેનારી પ્રત્યક્ષ સુખી કે પૈસાદાર થઈ શકે. હુકાન રાજ્યમાં કમ મોળા માણસો પૈસો એકઠા કરી સડતા નથી. તેવા રાજ્યમાં સીધા માણસ તો માત્ર દુખ સદન કરીનેજ રહી શકે. તેમજ દરાંસવાલના દીંદીને અલારે છે. દરાંસવાલની સરકાર દીંદી ના માન આખર અને પૈસો હુડી લેવા માગે છે. તે દીંદી કેમ હુડાવા દેશે ? અમારોના વખતમાં આખી દુનિયામાં તપારે જુલમમાર રાજની સામે પ્રત્ય લડતી તપારે પોતાની સ્થિતિનું માન બજાવવા પાટે સ્થિતિને મારી નાખીને લડાઈમાં ચડતા. દરાંસવાલના દીંદી અત્યારે સત્યાગ્રહની લડાઈએ ચડ્યા છે. તેઓએ પોતાના પૈસાને સ્થિતિની જૈમ જતા કરવા પડશે. તેમ નહીં કરે તો તેઓની લાજ હુડાશે ને પૈસો તે કડવો ગર થઈ પડશે

પરમેશ્વર અને પૈસો એ બેની પુત્ર એ સચો કાઢ પ્રશ્નમાં મનાય નથી. સદુ ધર્મ રીખવે છે કે બે યુદ્ધને

અજબો હોય તો દોલતને જતી કરવી. આપણે ખુદને લજ્જા તેની ઉપર કલખાર રાખી આ લજ્જા લીધી છે તો પછી દોલતને જતી કરવાની છે. ત્યારે આપણને દોલતની જરૂર પડશે ત્યારે તેજ ખુદ આપણને પહોંચાડશે.

મરાઠીમાં પૈસા સુધાં વણુ લાખ માણસો દટાઇ મુઝા એવા પુરુષો દુદરત છે. તેને ખ્યાલમાં રાખી માન હમેશાં જળવવું. માન જળવવું આપણા હાથમાં છે. પૈસા જળવવું આપણા હાથમાં નથી. હીંદી પૈસાને જતો કરી માન જળવવું એવી અમને ઉમેદ છે.

લડત વિષે કોલોનીના એક ગ્રામનો વીચાર

'આફ્રિકન મંથલી' નામનું માસિક સાહિત્ય આફ્રિકામાં નીકળે છે તે અગાધ નું અને પ્રખ્યાતી પામેલું છે. તેમાં કેટલીક વખતે આપણી લડતની સામે લખાણ આવે છે. ચાલુ અંકમાં લડતની તરફેણ નું લખાણ છે. અમે અંગ્રેજ વીલાયતમાં અફરે અફર આપી ગયા છીએ. તેને તરજુમે નીચે આપીએ છીએ. એ લખ તારતુ' નામ લી. હેન્રી ગેરકીલ છે. મી. ગેરકીલ પીટર મેરીઝઅરગના રહેનાર છે. તે લખે છે કે:

"આફ્રિકન મંથલીમાં અમાઉપર દક્ષિણ આફ્રિકામાં પુરેપૂરીઅન અને એશીઆટીક વચ્ચેનો સવાલ દુધી બારીથી કેટલાક લખનારા ચર્ચા મથા પણ તેઓએ માત્ર દક્ષિણ આફ્રિકાનેજ આ સવાલ હોય એમ કહી વીચાર કરે હો છે અને આ જમાનામાં કેમ ગણે નવો હોય નહીં એમ માન્ય છે. એટલું ખરું છે કે તેઓએ પ્રજાને લગતો સવાલ આ મર્યો છે. વળી એમ પણ કહ્યું છે કે રાજ્ય પ્રકરણી આખતમાં જાત જાતની વચ્ચે લડાઇ દાખલ થવા લાગી છે. કેટલાક એમ માને છે કે એશીઆટીકની સામે જે કરવામાં આવે છે તે એક ઉતરતી કામ એટલી અને કેળવાએલી કામની ઉપર ન ચડી જાય તેટલા સારા જરૂરનું છે. વળી પુરવના લોકો પશ્ચિમના લોકો ની ઉપર વેપાર વાટે પોતાનો કાણુ ચડાવે એવો સંભવ છે. એ તરફ પણ લખ નારાઓએ ધ્યાન ખેંચ્યું છે. પણ આ સવાલ ક્રિપર નંદીકાએ યથા છે તે આ જમાનાની અસહ્ય મળી જતીની જે એમ માનીને તમા એ જમીની તે જીક જમવાએ

થી બીજી અસહ્ય જમવાની અમરદ ખુબ રાખ પડે છે તેથી સત્તા હો છે. એમ માનીને લખાણ થયાં છે.

આ લખનારે વીચાર તો એવો છે કે નીચે અથવા તો પોતાઓની મંદરી અથવા તેઓની કસકસરતાની નસની તીર રકાર એના કરતાં વધુ કમલુ એશીઆના લોકોની સામે ગવાનું છે. આપણે તો એક ગોરી હીતવાલ ચાલી રહેલી છે અને તેમાંથી માણસ જાતની અડતી પેડતીનું બીજ નીકળશે એમ માનવાનું કરવું છે. એમ ગરુમ પડે છે કે સુખાની સીડીમાં અમુક ગરુમીએ પહેરેલા પર્ણ દરેક કામ પોતાની ચડતની વીચાર કરે છે. બીજી કોલોના કરતાં પોતાનો સુખારો ઉચો છે એમ માને છે. અને પછી જે કોલોને પોતાનાથી ઉતરતી માને છે કે કામની સાથે વહેવાર ન રાખવાના મરાઠી તેજ અળગી કરી મુકવા અથવા કહી મુકવા મુકે છે.

તથારીખ પ્રમાણે હજીતમાં આમ હસ્તીસન પૂરે ૬૦૦ વરસ પહેલાં હતું. એટલા લુના જમાનામાં પણ અને ગ્રીક ની અંદર થેકસ પેટા થયો તે પહેલાં હજીતના લોકો કે જેઓ કળા દુનનમાં ચડી ગયા હતા તેઓ કોઇને પોતાના બરોબરીઆ નહીં રચતા પોતાના પડોશી તે જગદી મચુતા અને તેઓએ નક્કી કર્યું હતું કે પોતાના પડોશીની સાથે ઘાટો વહેવાર ન રાખવો. કદાચ જેવાં કારણસર આપણે હાલ એશીઆટીકની સામે થઇએ છીએ તેવાંજ કારણસર હજીતના લોકો હજીતની બહારના માણુ સોતી સામે થયાં હશે અને નવા કાખતજ નહીં કરવાનું ધાર્યું હશે.

સાંથી ધણી વરસો સુધી હજીતમાં બહારના માણસો પેશી નહીં ચકતા. તે કે હજીતમાં કળા દુનન અને કેળવણી બહુ ચડ્યાં હતાં તોપણ જેઓ છુપી રીતે તેમાં છુપી જતા હતા તેઓનેજ હજીત માં શુ' ચાલે છે તેની ખબર પડતી. એમજ છુપે વેશે જળતેજ પરદેશી માણુસ નેપાળ અથવા તીબેટમાંથી ખબર લાવી શકે છે.

આવે વખતે હજીતના લોકોને વીશે તેના પડોશી શુ' ધારતા એવો આપણે બરોબર જાણી શકતા નથી. છતાં આપણે એટલું માની શકીએ છીએ કે ગ્રીક અથવા શીશીઅન જે લોકો હજીતમાં જતા તે પોતાને હજીતના લોકો કરતાં જરુએ ઉતરતા માનતા નહીં હોય ખરું જોતાં મીકના લોકો તે વખતે પોતા ને કેળવણી અને પોતાના પડોશીનાપણા

ની ગડાઇ આટલા અને તેઓને વીશે હજીતના પાદરીઓ હપકા આપીને કહેતા કે તમે ગ્રીક લોકો માત્ર હાંકરા જેવા માણુકા અને મમર છે. બીજી કાઇ પ્રશ્ન તે વીશે શુ' કહેતી એ જાણવાની જરૂર છે. કેમકે હજીત એટલું પડી જઇને કેટલું ચડી શક્યું તેનો વીચાર એ મુકાબલામાંથીજ થઇ શકે. વળી એવો પણ સવાલ ઉઠે છે કે આમ એટલા પડી જવાથી હજીતની ચડતી તે પડતીજ હોય. અને એમ પણ માની શકાય કે બીજી કોલોના સંજ્ઞામાં નહીં આવવાથી હજીતની ચડતીની દહ આવા રહી અને તેના ધેરણે નકામાં થઇ પડ્યાં.

વળી વધારે સારો મુકાબલો કરવામાં આપણે ચીન અને જાપાનનો વીચાર કરીએ. ચીનાઓએ તો ત્યારે પોતાને દેવતાજ કામ તરીકે માની લીધા ત્યારે તેઓ પોતાને વાંચે રવો ઉચો વીચાર ધરાવતા હોવા જોઇએ એ દેખીતું છે. તેઓ બીજી પ્રજાને માત્ર જગદી ગણતા એટલુંજ નહીં પણ તેને પરદેશી કુતરા કહેતા. આ બે પ્રજામાં જેમ હજીતમાં ચાલતું હતું તેમજ બીજાઓથી અળગા રહેવાનું હતું. ચીન અને જાપાન એમાં થી કંઇ ખબર નહીં મળે એમ ધણી વખત સુધી પોતાના દરવાજા બંધ રાખી રહેતા. પશ્ચિમના લોકોના માનવામાં ન આવે એવી વાત તે વખતે થતી. આપણે તેઓને વીશે પણ વીચાર કરતા અને ધણી વીચાર ઉતારતા અને ત્યારે તે દેશોમાં ફરી ચકવાની તક મળશે ત્યારે બધું શોધી કાઢવાની સહ જોતા.

હવે ચીન અને જાપાન વાંચે આપણે કેટલા નાઉમેદ થયા તે જાણીએ છીએ. આ દેશોમાં આપણે સુધારો એવો જોયે એ ખરું પણ લોકો એવા તો ફરી રહવા હતા અને તેમાં એવો સડો હતો કે તેની નકલ બીજે ન મળી આવે. એવું જાણ્યું છે કે જે વખતે તેઓએ પરદેશી સાથે પોતાના બંદર બંધ કર્યા તેજ વખતથી તેઓની પડતી ઘર યથા: આપણે જોઇએ છીએ કે ચીના લોકોને સોળસે વરસ સુધી હજીતના કરતાં વધારે વખત સુધી અળગા રહેવાની તક મળી છે તે છતાં તેઓ અડ્યા નથી. ચીનમાં એક વખત એવો દુનો કે કોઇ ચીનો દેશ બહાર જાય તો તે નાત બહાર ધાય. અને કોઇ પર દેશી દાખલ થાય તો તેનું ખુન થાય. આ દરમ્યાન પરદેશીને અળગા રાખનાર પ્રજા તદન કુખી ન બઇ એવું તો, આપણે અજાને જે કરી જતાના એ તેમાંથી જોઇ શકીએ છીએ. હવે જાણી આપણે જોઇએ

છીએ કે ભાષાન પોતે એક વખતે અગ્રણ્ય રહેવાને માગતું હતું તેણે તે વીચાર છોડી દીધો અને બહારથી અનુભવ લેવાનો ઇરાદો રાખ્યો. ભાષાને જે કર્યું છે તેજ બતાવી આપે છે કે અગ્રણ્ય રહેવાની રીત તે નકામી છે. ભાષાન બહાર નીકળ્યું ત્યારેજ ચર્યું, અને તે એટલે સુધી ચર્યું છે કે પ્રવચના મોકિમાં તે કર્તા કર્તા થઈ પડે એવી નીલાની બેચમાં આપે છે.

જેમ ઉપરના રેશોમાં થયું તેમ હોંદુ સ્થાને પણ એક વખત તત્તન અગ્રણ્ય રહેવાનું ધાર્યું હતું. જે કાંઈ મુસાફરી કરવા બહાર જાય તેને સખત સખ કરતા. બહાર જતાર માથુંસ નાતની બહાર થતો. વળી એમ પણ રહેવાય છે કે જેને આપ જે એલાદામના નામથી ઓળખીએ છીએ તે એક વખત આજ્ઞા હોતો. પણ જ્યારે તેણે પોતાનો મુલક છોડ્યો ત્યારે તે આજ્ઞા નહીં એમ કર્યું. તેથી તે એલાદામ કહેવાયો તે ઉપરથી એલાદામ મુનરોન નામના પોતાના કીતાબમાં વીરવી કાઢીને એ આજ્ઞાને દાખલો આપ્યો છે. ચાંદનો પચ્ચર રોડવા એ આજ્ઞા બહાર નીકળ્યા. તે પચ્ચર રોડવા અને કામની સેવા કરી એમ જતાં જ્યારે તેઓ પાછા ફર્યા ત્યારે બહાર મુસાફરી કરવાથી જે પાપ તે લોકોએ કર્યું ગણ્યું ત્યાંમાં આવતું હતું તે પાપ ધાંધ નાખવા ને સારૂ તેઓની ઉપર હોંદુસ્થાનમાં જુદે જુદે કેટલે ભરકવાની સખ કરવામાં આવી હતી.

પણ હોંદુસ્થાનમાં અગ્રણ્ય રહેવાને સારૂ વળી એથી વિરોધ કરવામાં આવ્યું હતું. અને તે નાત જાતના બેદથી. એટલે ભલે પરદેશી હોંદુસ્થાનમાં દાખલ થાય, ભલે મુસલમાન રાજ હોંદુસ્થાનમાં આવે, તે બંને મીજ હોંદુએ સાંખી, પણ પેલા મુસાફરથી તેમજ મુસલમાન રાજ્યકર્તા ઓથી પોતે અગ્રણ્ય રહ્યા. હોંદુ રાજ્ય કર્તા અથવા તો મુસાફરની સાથે સારીમાં નહીં ભળે. અને જે કાંઈપણ, પરદેશીની સાથે સારી કરે તો પોતાની નાત જાત ખોલ બેસે. આમ અગ્રણ્યપણ્ય એ પોતા ના બરોબરીઆ પરદેશીની સાથે હતું, એટલુંજ નહીં પણ પોતીકી કામના ઉતરતી પંકતીના માથુસોની સાથે પણ હતું. એટલે કદાચ ઉતરતી પંકતીના હોંદુમાં કંઈ છુટ હોય તેમજ ચકતી પંકતીના હોંદુ તે ઉતરતી પંકતીના હોંદુ સાથે સારી વહેવાર નહીં રાખે.

પણ હવે બીન અને હોંદુસ્થાન એ બંને રેશ ઉપરથી મુલકે કીતરી મુલકે ને અને

તેઓની તવારીખ આપણે વાંચી શકીએ છીએ. તેથી આપણે તેના રહેવાથીએને અથવા તો તેઓના રીત રવાજોને શું માન આપીએ છીએ? અગાઉ તેઓએ આપણને સુધારામાં જંગલી ગણ્યા હશે, કદાચ તેઓ આપણથી ચડીઆતા પણ હશે, છતાં આજે આપણે તેઓને મુકાને આગળ ચડી ગયા છીએ. આપણે કહી એ છીએ કે અસીઆદીક અને તેના બધારણ્ય એ નખળી સરીતીમાં છે, અને આપણે ઉત્સાહવાળા, જુહિવાળા અને ખાહોશ છીએ એમ સમજ માન માનીએ છીએ. ઉપલી પ્રગતી નખળી સરીતીનું કારણ્ય તેઓની અગ્રણ્ય રહેવાની સ્થિતિ એ હતું એમ ઘણા વિદ્વાનો માને છે. એ કે તે પ્રગત્યોએ પોતે ઉતરતા ન થઈ જાય તેટલા સારૂ અગ્રણ્ય રહેવાનું પસંદ કર્યું. એવીજ જાતની અગ્રણ્ય રહેવાની સ્થિતિ સાઉથ આફ્રિકામાં એ કાલોનીની પારલામેન્ટે ધારણ્ય કરી છે.

ઉપર જે રહેવાનું તે ખરૂં હોય તો આપણે એસીઆદીકની સામે કાયદાઓ દાખલ વધારે દાખલ કરીએ તેના પહેલાં તવારીખ ઉપર નજર કરવાની જરૂર છે. પ્રગતને વીશે જાણનારા શેખકો કહે છે કે અમુક પ્રગતી ચડતીનો આધાર બીજી પ્રગત્યોની સાથેના તેના રહેવાર ઉપર રહે છે અને જે પ્રગત્યોની વીશે ખરૂં છે તે જુદી જુદી કામોની વીશે પણ ખરૂં હોવાનો સંભવ છે. ત્યાંસુધી મુર લોકો ના રાજ્ય તળે રહેતા આવ્યું નહીં, ત્યાં સુધી રહેતના લોકો ચડી ચક્યા ન હોતા. તેજ માથુસો પાછા જ્યારે જુલમગાર થવા ત્યારે પોતાની મોટાઈ ખોલ બેસા. એટલે કે જે જે પ્રગતને જીતીને તેના પ્રસંગમાં તેઓ આવ્યા તે પ્રગતના સંબંધ ની અસર પોતાની ઉપર પુરી થતા દીધી નહીં.

હોંદી આપણી સાથે હરીશાહ કરે છે અને તકવીદ આપે છે તેથી આપણે તેની સામે પોકાર કરીએ છીએ. પણ હું તો એમ કહું છું કે તેઓ જે તકવીદ આપે છે તેથી આપણી ચુરુરાઈ, શોષક શકતી અને બીજી શકતીઓ જે અત્યારે ઉઘી રહેલી છે તે બધાં બહાર નીકળ્યાં જોઈએ. અને બહાર નીકળે તો આપણે વધારે મજબુત અને વધારે હુશીયાર થઈએ. અને જે આમ કરીએ તો આપણે હોંદુ ને આપણી સાથે છુટથી રહેવા દીધા તેથી થયું મથુખ. પણ જે તે લોકોને આપણી સાથે હરીશાહ કરવા નહીં આપણી સાથે જાણીએ અનેથી એમ અને

એવરે દુનિયામાં ચડતા રહેવાની હાજર ચાલે એમાં આપણે હારી જઈશું.

આપણે કદાચ એમ માનના હમણું કે આપણી પોતાનીજ કેમમાં અનુભવ મેળવવાની પુરી તક છે. તેમજ આપણને સખત હરીશાહ મળી શકે છે અને તેથી આપણે અગ્રણ્ય રહેવું એજ સરસ છે. એમ કહું કર્યું પણ જે દલાડે આપણે આપણા અનુભવની હદ મુકરર કર્યું તેજ દલાડે આપણે રીતારો ઉતરતા છે એમ હું તો માન્યા વીના નહીં રહું. કેમકે જે પ્રગત આપી દુનિયાને પોતાના સાક્ષ્યનું સ્થાન બતાવશે તે પ્રગત આપણા કરતાં મોક્ષ ચડી જશે. વળી જ્યારે એસીઆદીક લોકો આપણી ઉપર ચડી આવશે ત્યારે તે લોકોને તેઓનાજ દથીઆથી કેમ દરાવવાએ આપણે આ હરીશાહમાંથી શીખી શકીએ છીએ. અને શીખ્યું તોજ આપણી ઉપર ચડી આવનારને જેમ આબરડીનના લોકો બાહુદીને બાહુદીનો ધાંધો શીખીને દરાવે છે તેમ દરાવશું.

વળી જ્યારે હોંદી અથવા તો બીજા એસીઆદીકની સામે આપણી પારલામેન્ટ જુલમગાર કાયદા કરે છે ત્યારે હું વીચાર કરું છું કે હું ઉગ્રાંતી મોટાઈ તેની છતમાં નથી રહેલી પણ જે ડાઘ તેણે સ્થાપેલું છે તે રાજ્યની ઉદારતા ઉપર રહેલી છે. એમ મારા જાણ્યો જામજ સકતા નથી? ઉગ્રાંતી મોટાઈ તેના નીતીબળથી ચંબલા છે, તર્ક કે દયોઆર બળથી. અને ઉગ્રાંત કહે અથવા તો કોઈ દલાડે દથીઆરના બળથીજ પોતાનું રાજ્ય નીલાવવા માગશે તો અરજી રાજ્ય નીલાવતાં પણ તેને મુરકેલી પડશે. જે મારા જાણ્યો આટલું ન જોઈ શકે તો તેઓની કુટા નજરને સારૂ મને બહુ બેદ થશે. કેમકે તેઓએ ગણ્યવતી જરૂર છે કે જે પ્રગત લાવવામાં કેવે મદે રહેવાને માગશે તે પ્રગતને હજી વધારે નીતીબળ અને ન્યાયબળ હોવાં જોઈશે.

આપણે ઉગ્રાંતી સરીતી ઉપર આવ્યા છીએ કે નહીં અને આપણા હોંદુએ તો આગળની પ્રગત્યો જેમ કરી મજ નામજ કે તેઓના અનુભવ ઉપરથી જાન લઈને તેથી આપણે જુદું કરી શકીશું કે નહીં તે વીચારવાનું છે. આપણા પાંતરી થોધ એનો અટકાય, જેમ આપણે ઘડપણ્ય તો અટકાય નથી કરી શકતા તેમ ન કરી શકીએ એમ માનીને બેડા રહીશું આ સવાલનો જવાબ મોક્ષ રીતે નથી આપી શકતો તેમજ એમ તો હું માનું છું કે આપણા અનુભવ આપણને આપણી સાથે હરીશાહ કરવા નહીં આપણી સાથે જાણીએ અનેથી એમ અને

પ્રમથીક આને છે કે જ્યારે જે વસ્તુ આપણે દુનિયાની જુવાનીમાં કરી પ્રથા તે વસ્તુમાં ફેરફાર કરી આગળ થઈ ગયું તેના અનુભવ ઉપરથી શીખી આપણે જુદું કરી શકીએ છીએ. અને જે આપણી પ્રજા તે જાનનો ઉપયોગ નહીં કરે તે બધામાં જીજ્ઞા પ્રજા તેમ કરી ચાલે. પણ હું ઉમેદ રાખું છું કે આપણી પ્રજા તેમ ચાલે.

નાતાલના વેરાના ખીલનો તારોળે

[ગયા અંકથી ચાલુ.]

જમીન વેરા

દેશ માણસો, જે સાલમાં ૬૨ બરવાનો હોય તેની આવકવા નરણની કમી જુને જે મીલકતનો માલિક હોય તેના ઉપર કર આવેલો. જે જમીનમાં ૫૨ ધણી અથવા ગેરો બાકુત રહેતો હોય (જેટલે કે બેનીફીટીયર્સ હોય) અને જેની ઉપરજ નિર્વાહ કરતો હોય તે તેની કુલ કમીતનાંથી એકતર પાંચ સુધી બાક કરવા દેવામાં આવશે.

આ કસમમાં જમીનની દરજ્જા તે તે જમીનની માલિકી કોઈ કમીતની હશે તે તેને લાગુ નહિ પડે.

જમીનમાં સોનું, રૂપ, હીરા હશે તેની મજૂતી કરવામાં નહિ આવે.

તે જમીન ઉપર જે કોઈ બંદોબસ્ત હોય હશે તે તેટલી રકમ વેરાવાળી જમીનની કમીતમાંથી બાક કરવામાં આવશે. પણ ચોતાની આગળ જમીનના કે નરણના નામ ઉપર જોડ દેવામાં આવ્યું હશે તે, અથવા તે વેરા નહીં દેવાને જાનરજ જોડ દેવામાં આવ્યું હશે તે ઉપરની કસમ લાગુ નહિ પડે.

યુનીસીપલ બોર્ડ અથવા ટાઉનશીપની હદ માં આવેલી જમીનને આ કાયદો લાગુ નહીં પડે.

જે કોઈપણ માણસની કુલ જમીનની આવક તથા બીજા રહેતેથી મળતી આવક આ બંને આવક, આવક વેરામાં કરાવેલા આંકડાથી કમતી હશે તે તેમાંથી કમીતને વાજબી લાંબે જે દબાવે પાડે સુધીની રકમ બાક કરી દેવામાં આવશે. આ દરજ્જા પરથી કમીતના માંડ તથા અપજ થઈ ગયેલા માણસોને પણ લાગુ પડશે.

બાકીદારની માલિકીની જમીનને ૬૨ તે જાગીદારના હીરસાના પ્રમાણમાં મુકરર કરવામાં આવશે.

જે જમીનમાં ૫૨ ધણી અથવા તે ગેરો બાકુત ન રહેતો હોય તેની જમીન ઉપર ચોખ્ખો કર લાગુ પડશે. પણ આ કાયદો મુજબ જેને મુકરર કરવામાં આવ્યા હોય તેને આ ૬૨ લાગુ નહિ પડે.

જે જમીનનો માલિક મેરદાનર હોય તે જમીન બેનીફીટીયર્સ આક્રમણકાર હોય અથવા ન હોય તે મુજબ વેરાની રકમ બેનીફીટીયર્સને મારે બાક કરાવે પડશે. આ બાક કર તે સાધારણ કર કરતાં પાંચ ગણો છે.

આ કસમમાં કરાવેલી બાક કરવાની રકમ આ કાયદાને લાગુ નહિ પડે.

હીરસાના જમીનમાંથી કોઈ હીરસાદાર મેરદાનર હશે તે તેને મેરદાનર ધણી માટે ના બાક કરનો બાક આવશે પડશે.

કમીતને લાગે કે જમીનનો ધણી અથવા ગેરો દેન્ટ ચોતાના તાબાની જમીન ના કેટલાક આવકો ઉપયોગ કરતો નથી તે બરાબર ઉપયોગમાં નહીં આવતી જમીનનો તે બાક કર મુકરર કરી શકે.

કર આવવાના વરસની પહેલાના ચાર વરસમાંથી જે વરસ સુધી જે માણસ નાતાલમાં રહેતો ન હોય તેનો માણસ મેર દાનર માલિક ગણાશે.

કમીતના મેરદાનર અથવા તે તેની જેડ બાકીસ નાતાલમાં નહિ હોય તે તે મેર દાનર માલિકીના વ્યાખ્યામાં આવશે.

અમુક જમીન બેનીફીટીયર્સ આક્રમણકાર જે નહીં તે મુકરર કરતાં. કમીતને તે જમીનને કેવા ઉપયોગ થઈ શકે તેમ છે તેનો વિચાર કરશે.

તે જમીન જે મેટીવ અથવા હાંદીની માલિકી કમીત હશે તે તે જમીન કેટલા પ્રમાણમાં ચકતી કમતી છે તે જ્યાંમાં થઈ તેના પ્રમાણમાં તે જમીનને બેનીફીટીયર્સ આક્રમણકાર ગણવામાં આવશે.

યુરોપીઅનની માલિકીની જમીનમાં જે માત્ર મેટીવ અથવા તે હાંદી રહેના હશે તે તે બેનીફીટીયર્સ આક્રમણકાર નહીં ગણાય. પણ જે તે જમીન ગેરોને રહેવા લાયકની નહિ હોય તે તેમ ગણવામાં નહિ આવે. એટલે કે, તે પછી તે જમીન બેનીફીટીયર્સ આક્રમણકાર ગણવામાં આવશે.

અમુક જમીનનો માલિક 'એબસ'ટી' ગણાય કે નહીં, અથવા અમુક જમીન બેનીફીટીયર્સ આક્રમણકાર ગણાય કે નહીં, તેમજ જમીન દેવાને લગતો બીજા જે કોઈ વધી થકે તેનું નોંધારણ કમીતને કરશે. અને તેના ઉપર કાયદામાં બતાવ્યા મુજબ અધીક થઈ શકશે.

કર બરવા આવકના પત્રકો

દેશ માણસો કોઈ તરફથી પુરા પાડવામાં આવતાં પત્રકો તેમાં પુરાવામાં આવેલી આવકનો બરિને લખેલી મુદતમાં મોકલી આપવા જઈશે.

આ પત્રકમાં જે વરસને મારે વેરા બરવાનો હશે તે વરસની આવકના કમી જુને દિવસે વેરા બરવાની માલિકી નીચે લેલી જમીન હશે તે સધળી જમીનની માંડ લેવી જશે. અને તે જમીનમાં કોઈપણ સુધારો કરવા વગર તેની જે કમીત ગણાય તે કમીત આ પત્રકમાં નોંધવી.

આવકની બાકી કરવાને કમીતને આપણે, હરતવેલે વગેરે કાળજીઆ બેવાના હક છે, અને આપણે વિચેરે તપાસવાને કમીતને ૬૨

આવકના કોઈપણ માણસને ૧૪ દિવસની મુદત આપી અમુક જમાને હાજર પાડવા જઈ શકે છે. આવા માણસનો વાજબી ખર્ચ કમીતને આવશે.

કમીતને કોઈપણ આવકની તે પત્રકમાં શંકા રહેશે તે પેલાને વાજબી કાળજી નેટલી રકમ કર આવક મારે મુકરર કરશે અને ન મુજબ કર લેવામાં આવશે.

વેરા બરવા કોઈપણ માણસે આવક વેરે બરવા એકતો હતો, છતાં ન બરવા હોય એમ લાગે તે કમીતને તેની પાસેથી એવટો વેરા બરી થશે. પણ તેને લાગે કે તે માણસે જનરવાનો ફરિદો રાખેલો ન હતો તે તેની પાસેથી સધારણ વેરાજ વમુલ કરવામાં આવશે.

પત્રકમાં કોઈ ખુલાશા વિશે સુધારો કરવાનો હોય તે કમીતને તે પત્રક બરવા ધણીને તે પાસે મોકલી સુધારાની શકે છે.

જે કોઈપણ માણસ જમીન વાજબતનું પત્રક પુર નહિ પાડે અથવા બરવા આવ્યા પછી બે અઠવાળામાં પત્રક મારે કરીને નહિ મોકલે તે કમીતને વાજબી લાગે તે કમીત ગણી તેના ઉપર કર મુકરર કરશે. અથવા તે તે જમીનની કમીત અંકડાની નાતાલ ઉપર કર મુકરર કરશે.

કોઈપણ જમીન વાજબતનું પત્રક બરવામાં ન આવ્યું હોય તથા બરવામાં આવેલ પત્રકમાં સુધારો કરતાં કમીતને કર મારે કરાવેલ આંકડો મુજબ આંકડો કરતાં કમીત વધી જતો હોય તે તે આંકડો મુકરર કરવાને ચક્ષેલ ખર્ચ વેરા સાથેજ વસુલ કરવામાં આવશે.

બરવા પત્રકમાંથી કેટલી રકમ ઉપર વેરા લેવા તે કમીતને મુકરર કરશે.

કેટલી રકમ ઉપર વેરા આવવામાં આવે છે તે વાજબતનું વજરદર દેશ માણસને બેવા મારે મુકરર રાખવામાં આવશે નહિ. પરંતુ ૬૨ બરવા પેલે કેટલી રકમ ઉપર કર બરે છે તે વાજબતનું સરકારી કમીતને પાનેથી મેળવી શકે.

જમીનવેરાને મારે નક્યાર કરવામાં આવેલ પહેલા વરસના પત્રકમાં ૬૨ મળે તેવી સધળી જમીનના સમાવેશ થશે. અને તેનું જ પત્રક માલિક પાસેથી ફરી કોઈ વરસમાં માણસમાં આવે ત્યારે બતાવવામાં આવશે. વેરાનું પત્રક નક્યાર કરવામાં આવશે. તેની અબર મેન્ટ તથા બે કાપમાં બહાર પડશે. પત્રકના નકર માલિકની બાકીસમાં મેન્ટ શકશે. આ પત્રકમાં બહાર પડેલ કરને મારે મુકરર થયેલા આંકડાના સામે કોઈને જે કોઈ વધી હોય તે તે વધી મેટીસ બહાર પડવા પછી એક માસની મુદતમાં બરે કરવા.

મુકરર ચક્ષેલ કર બરવાની રકમ સામે ૬૨ બરવાને જે કોઈ વધી બતાવવાનો હશે તે તે નીચે મુજબ લઈ શકશે.

પ્રથમ તે વધવાળી વાજબ કરાવેલ મુદતમાં કમીતને પાસે રજૂ કરવી.

કમીતને પાસે રજૂ થયેલ વધવાની તપાસ કરતાં તેમાં જે સુધારો કરવામાં આવશે તેની અબર ૬૨ બરવાને મોકલવામાં આવશે.

આવક વેરાની બાબતમાં કર ભરનાર નોટીસ મળ્યા પછી ૩૨ દિવસમાં કમીશનર અને સુપ્રીમ કોર્ટના રજીસ્ટ્રારને પોતાને અર્પિત કરવાનો હિસો હોય તેના દાખીલવાર ખબર આપે. આવી અર્પણી સુપ્રીમ કોર્ટ ના ધારા મુજબ સંબંધવામાં આવશે.

સેક્રેટરી બાબતમાં જમીનના માલિક તેલકી મુદતમાં કમીશનરને દાખીલવાર નોટીસ આપે, અને તેમાં એસેસમેન્ટ બોર્ડ પાસે જે વાંધા રહ્યા હતા તેના નેતા દર્શાવે.

જ્યારે અથવા એસેસમેન્ટ બોર્ડની પાસે કરવાની અર્પણની નોટીસ સાથે અર્પણના કાગળો સંબંધિત રાખ્યા.

તે મારણ નીચેના વાંધામાંથી એક હોઈ જોઈએ.

(૧) અર્પણ કરનાર કરને માટે જવાબદાર નથી.

(૨) કરને માટે મુદતર થયેલી રકમ વધારે પડતી છે. અથવા તે.

(૩) કરને માટે મુદતર થયેલી રકમ અણ વામાં મૂલ થયેલી છે.

આ વાંધાનું નીરાકરણ કમીશનર ન લાવી શકે તો આવક વેરાની બાબત સુપ્રીમ કોર્ટ માં લઈ શકાય. અને જમીન વેરાની બાબત એસેસમેન્ટ બોર્ડમાં લઈ શકાય.

સુપ્રીમ કોર્ટ દર વરસે અનુક્રમ વખતે એક જજને ચૂંટી શકાય, જે આવી અર્પણી સંબંધિત આ જજને ચૂકાડે તે કમલેન મળાય. આવા કેસ ચલાવી વખતે કોર્ટ માં કોઈ પબ્લીકન હાજર રહેવા દેવામાં આવશે નહીં. જજના ચૂકાડા મુજબ એસેસમેન્ટ બોર્ડમાં ફેરફાર કરવામાં આવશે. અર્પણને ખરચ જજને કીડ લાયકો તેના ઉપર નાખશે.

અર્પણ પુરી થતાં સુધી આવક વેરા ખર વાનું મુકવતી રહેશે.

આ કાયદાની રૂબે નીચે પ્રમાણે એસેસમેન્ટ બોર્ડ રચાયવામાં આવે છે અને તેની પાસે જમીન વેરા બાબતના સંબંધિત વાંધા ફરિયા લાવવાને માટે રજુ કરવામાં આવશે.

દરેક વરસે એને દરેક વિભાગ માટે બવર નર એસેસમેન્ટ બોર્ડની નીમણૂક કરશે. આ બોર્ડમાં વધુ મેમ્બરો એસેસમેન્ટ બોર્ડના એક તે વિભાગનો માહરરરર અને બીજા એ તે વિભાગના જમીનદારો હશે. માહરરરર તે આ બોર્ડનો પ્રમુખ મળશે. અમુક મેમ્બરો વેર દાખર હોય તો અવરનર બીજા મેમ્બરને નીમશે. જે જમીનના કર બાબત વાંધો ઉઠશે. હોય તે વાંધાની મુનાવણી જે વિભાગમાં તે જમીન આવેલી હશે તે વિભાગની બોર્ડ પાસે થશે.

આ બોર્ડ કેસમાં જે પુરાવાની જરૂર પડે તે માગી શકશે.

આ બોર્ડના કરવાની ઉપર, કાયદાની બાબતમાં તેમજ અમુક જમીન કરમાંથી મુદત થઈ શકે કે નહીં તે સંબંધિત માટે બને પક્ષ કર સુપ્રીમ કોર્ટને અર્પણ કરી શકશે.

અર્પણ કરવાની હોય તો તેની નોટીસ બોર્ડને ચૂકાડે મળ્યા પછી ૧૪ દિવસમાં બોર્ડના કાર્યકરને આપવી.

વાંધાની મુનાવણીનું ખરચ બોર્ડ કેસને અર્પણને નહીં, પણ સુપ્રીમ કોર્ટ અર્પણ કર નાકને અથવા અર્પણ કરનાર પાસેથી ખરચ અર્પણી શકશે. તમને માનવું કે વધુ રકમ કરવામાં આવે કરી હશે તેને ખરચ અર્પણના નાં મારફતે નહીં.

આ કાયદાની રૂબે જમીનના વેરા લેવાની જે રકમ બોર્ડની કાર્યવાહીમાં આવશે તે ખરી માનવામાં આવશે અને તે દિશાએ તે વરસ માં અને બીજા કોઈ ફેરફાર થતાં સુધી તે પછીના વરસોમાં જમીન વેરા ઉપરકરવામાં આવશે.

અર્પણ નોંધાયવાનાં આવી હોય તે વરસી આન પણ બોર્ડના મુદતના મુજબ જમીન વેરા ઉપરવાની શકાય.

કર આપવા તથા વસુલ કરવા આમત

કર ભરવાની તારીખ તીની થયા પછી જે અકવાલમાં સુધીમાં કર નહીં બચે. હોય તો કર ઉપરકરવાર ફોર્કર નોટીસ આપશે કે હેડ એક મહિનામાં તે કર નહિ ભરવામાં આવે તો માલ દરજા કરી કર વસુલ કરવા માં આવશે.

અને તેમ છતાં એક માસમાં નહીં બરી દેવામાં આવે તો સરસામાન દરજા કરી વેરા તથા દરજા વિશેદોના ખરચ વસુલ કરવામાં આવશે.

બોર્ડએજ અથવા બીજા કોઈ લેણદાર વેરા ની રકમ બરસો તે ને રકમ લેણદારી રકમ સાથે કમીડી શકશે અને તે લેણું પહેલાં લેણા નહીં વસુલ કરી શકશે.

જમીન ઉપર દરકોઈ પ્રમાણનું ફેણું હશે તેમાં જમીન વેરાનું ફેણું સુધી પ્રથમ વસુલ આપવું પડશે.

જમીન વેરા ભરવામાં આવ્યા કે અથવા તો અમુક જમીન વેરામાંથી મુદત કરવામાં આવી છે તેની ભવનું સરકીકીટ લેવા વિના રજીસ્ટ્રાર કોઈપણ જમીન દરોસકર કે બીરા કરી આપશે નહીં. અને વેરાની રકમ મુદતર નહીં થઈ હોય તો કમીશનર દરોસકર કે બીરા કરતાં પહેલાં ઉપર રકમ હઈ શકે અને તેમાં વધારો પડાડો જે કોઈ પાછળથી ચાલ તે લઈ હઈ શકે છે.

જમીન વેરા ભરવાની તારીખ તીની થયા પછી ૧૫ મહીના સુધીમાં વેરા ન બચે. હોય તો કમીશનર પર ચાલુને, અને બોર્ડ એજ હોય તો તેને, નોટીસ આપશે કે તે વેરા એક મહીનામાં ભરવામાં નહીં આવે તો જમીન વેરા ખરચ સાથે વેરા વસુલ કરવા માં આવશે.

અને તે મહીનો તીની થયા છતાં વેરા ભરશે નહીં હોય તો કમીશનર સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરી બજવણીની પરવાનગી મંગરશે અને તે ઉપર કોર્ટ તપાસ કરી વેરા જમીનમાંથી વસુલ કરવાનો હુકમ કરશે. આ હુકમ મુજબ જમીન દરજા કરી જમીન ઉપરના હેડ કોઈ બીજા ફેણા કરતાં પ્રથમ વેરા તથા ખરચ વસુલ થશે. અને આવી રીતે વેચાણની જમીન, સંખતાર મહીના નામ ઉપર સુપ્રીમ કોર્ટના મારફત ચલાવી શકશે.

ભરવાના પત્રો આપેલી મુદતમાં નહીં બરી મોકલવામાં આવે તો કમીશનરને તેને કમીશનરે કમીશનર કરશે પડે તે આવક વેરા અથવા વેરાની સાથે વેરાની શકાય અને તે ઉપરના તેના કોર્ડ પાં સુધી હેડ મઈ શકશે.

જે કોઈ માણસ વેરામાંથી બચે અથવા કોઈપણ ભવનું હજી પ્રથમ કરશે અથવા હજી પ્રથમમાં મદદ કરશે તો તેની પાસેથી વેરાની રકમથી બમણી કે ત્રણણી રકમ લઈ શકાય અને તેનો પાકડ ૧૦૦ સુધી હેડ મઈ શકશે.

કોઈપણ માણસ જે આ કાયદાનો અથવા તેના મારફત બોર્ડ કોઈ રીતે બચે કરશે અથવા અમલદારને આ કાયદાનો અમલ કરતાં અકવાલને તેનો પાકડ ૫૦ સુધી હેડ મઈ શકશે.

આવા મુદતની તપાસ કમીશનરની મારફત પ્રમાણ દિવાની અથવા ફોર્કરની રીતે માહરરરરની મારફતમાં આવશે.

વેરા આપવામાંથી બચે અથવા તેની જે કોઈ ફરિયાદ આ કાયદાની સાથે અથવા પછી થયું હશે તે દર મળશે.

વેરા મહિની કુલ જવાબદારી જમીનના માલિકની રહેશે.

જે જમીનમાં નેટીવ રહેતા હશે અને તેને લીધે માલિકને જે ફાઈ વેરા ભરવા પડે તે વેરા નેટીવ બાહુત પાસેથી કોઈપણ રીતે વસુલ કરી શકાય નહીં; તેમજ બાહુતની રકમમાં આ કાયદાની સાથે અથવા અન્ય સુધી કોઈપણ બાબતે વધારો કરી શકશે નહીં.

આ કાયદામાં અનુવેદી નોટીસ ને માન્ય રહે અથવા તેના મેમ્બરને કમીશનર આન વાળી અથવા બોર્ડ કરવાથી બચેલી મળશે.

આવક તથા જમીન વેરાના કર

કંપની શિવાયના બીજાઓની આવક ઉપર- વરસની આવક પાકડ ૨૪૦) કોઈ નહીં. થી વધુ ન હોય તો તે ઉપર) ૨૪૦ થી વધુ અને ૪૫૦ પાકડ) ૧ પેની. સુધીની આવક હોય તો દર પૈડ) ૪૫૦ થી વધુ અને ૧૦૦૦ પૈડ) ૧ પેની. સુધીની આવક હોય તો દર પૈડ) ૧૦૦૦ પૈડથી વધુ હોય) ૧ શીડિંગ. તો દર પૈડ)

કુવારા માણસને અથવા બેરસા તીનાના તીધુર માણસને ૨૪૦ ને બાજે ૧૫૦ પાકડથી ૪૫૦ પાકડ સુધીની દર વરસે આવક હોય તો તેણે દર પાકડ ૧ પેની કર આપવાનો. પણ આવા માણસ કોઈનીમાં કંદેના પોતા ના માળાના અથવા તે બીજે કોઈ સગા જે પોતાની મોળે સુજ્ઞાન મજામવાને અસક્ત હોય તેનું ભરણ પોપણ કરતો હશે તેને આ રકમ ચાલુ નહીં પડે.

કંઈક સગા તેમાં અથવા ૨૪૦ પૈડની પાસેથી ૨૪૦ પૈડ નેત શીડિંગ તેના વરસ માં આવશે.

જમીન વેરને માટે કાયદા મુજબ સુકરર કરેલી રકમ ઉપર દર પાંચ-દસ વરસે અર્ધી પેની વેર કરાવવામાં આવે છે.

આધારણ જમીન વેરને માટે બરવાની રકમ જોડામાં એકી પાંચ શીલિંગ રહેશે.

જે કોઈ માણસની આવક ૧૦૦ પાઉન્ડથી વધારે નહીં હશે, અને તે માત્ર કીવીટીંગ અથવા બ્યાન્કમાંથીજ મળતી હશે, તેવા માણસ કીવીટીંગને લેવામાં કરી આવે કે પોતે બીજા પાઉન્ડ માણસ હોઈ શકે એમ નથી, અને તેની માન્યતા માત્ર જે કોઈ આવક વેરો વેરવામાં આવે, હશે તે તેમાંથી ધારા મુજબ વેરસની મુદત દરમિયાન તે વળતર મેળવવાની માન્યતા હોઈ શકશે.

મી. ગાંધી પકડાયા

સરકારી ફારસ

[અમારા વેકસરરના અગ્રપદી તરફથી]

મી. ગાંધી તા. ૧૫ની સુકરર કરવાનું આ નીચામાં મી. કેલનબેક સાથે વેકસરરના અગ્રપદી વેકસરરમાં પકડાયા. મી. વેમ્પ રેસન ઉપર હવા તેણે મી. ગાંધી તું રજીસ્ટર માણુ, અને અંકુશ માણા. તે આપવાની તેણે ના પાડી. રજીસ્ટર નથી એમ જણાવ્યું. તેથી તેને ઉતાર્યા. પછી ચારજ ઓફીસે લઈ ગયા. રેસન ઉપર મી. કાઝ તથા જે મદ્રાસીઓ પ્રીટોરીઆના છે તે દતા. મી. સોરાયજી તથા મી. નાનાલાલ ચારજસ ટાઉનથી સાથે વેકસરર આવ્યા. સરવસ ચારજ ઓફીસે ગયું. ત્યાંથી કોરટે લઈ ગયા. ચારજન્ટ મેકડુગલ થોરેસર થઈ ચાલ્યા કોરટમાં માણસે કહ્યું 'તમારી ઉપર માત્ર રાવત કારકારી કામ ચાલશે, તમારી ઉપર કાયદેસર કામ નહીં ચાલે.' કેસ નવા કાયદાની સાતમી કલમ પ્રમાણે ચલાવ્યો. ચારજન્ટ મેકડુગલે પુરાવો આપ્યો કે મી. ગાંધી નાનાલાલ આવ્યા. તેની પાસે રજીસ્ટર નહતું તેથી મે. તેને પકડેલ છે. માણસે તે ઉપરથી દેશપાર કરવાનો હુકમ કર્યો. ચારજન્ટ મેકડુગલ મી. ગાંધીને ચારજ ઓફીસે લઈ ગયા. ત્યાર પછી દેશપાર કર્યા. નદીની પાસે ત્યાં સરહદ છે ત્યાં સહેજ પકડા માયો. મી. ગાંધી તુરત ત્યાં બહાર તામીક રહે છે ત્યાં ગયા. તેઓનું રહેવાનું વેક તુરત પાછા ફર્યા. ચારજન્ટ મેકડુગલ રાહ જોતા હતા. તેણે પાછા પકડાયા. આ મેળા પ્રીટોરીયા ખામીસેને આવે સુધી. મી. સોરાયજી માણસે

પાસે મેકડુગલ મુકરર કરવા ગયા. ચારજન્ટ મેકડુગલે મી. ગાંધીને જેલમાં મોકલ્યા. ત્યાં મી. સાપુરજી વીજેરેને મળ્યા. મી. કાઝ રમોઈ કરે છે. આ બે ઉપરાંત બીજા બેજ હોંડી કેટી છે. તે બધા આરામમાં છે. દરમિયાન મી. સોરાયજી મેકડુગલ નહીં કરી આવ્યા. કેસ વગર મુદતે મુલતવી રહેશે અને પોતાના જ વચન ઉપર મી. ગાંધીને છોડવા. આમાં છુટવાનો હેતુ માત્ર વેકસરરના જવાનો હતો. આવાની સગવડ મા. કાઝએ કરી હતી.

વેકસરરના બીજા અગ્રપદી

સોમવાર તા. ૧૮મીએ મી. ફારી મુસાને ટ્રાંસપોર્સની કદમાં દાખલ થતાં અટકાવવામાં આવ્યા. તેની પાસે પીસ પ્રીટોરીયનની પરીકા છે. તેજ દીવસે બીજા જ કોંકણી અદમદ સાહેબ, હસન મિયા સામનાક અને તેનો દીકરો, મદ, મદ, બાવડખાન, મીયાખાન, અને છવરા હીમ મદમદને અટકાવ્યા છે. આ ૭ માણસોએ સ્ટીમર ઉપર નવા કાયદા પ્રમાણે અરજ કરેલી, તે અરજ રદ થઈ ત્યારે તે લોકોએ તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને તાર કરી અપીલ નોંધાવી આ બધા લોકોનો કેસ મંગળવારે અગ્રેની કોરટમાં ચાલ્યો. જેમાં માણસરેડે બધાને કોલોની છેલ્લાનો હુકમ કર્યો છે.

વેકસરરના અગ્રપદી

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર. સર. ૮.૪૫.૩૦ કોરટનું. સર. ૮.૪૫.૩૦ કોરટનું. લડત ઉપર આવેલું છે તેમાં જનરલ બોધાને ફેસવાનો પોલીસ પહેરાવ્યો છે. તેના એક હાથમાં કડકા છે, બીજો હાથ વાસણ ઉપર છે. તેમાંથી તે આવે ન આવે એમ વિચારે છે. તેની આગળ મી. સમટસ મોરતના પોલીસમાં કડકા લઈ ઉભેલ છે. કાકુની નીચે જાહેર મત એવા શબ્દો છે. પાસે મી. ગાંધી દરોજ ને ચમકો લઈ ઉભેલ છે. તે વધારે માયે છે. મી. સમટસનું ચિત્ર જતાવે છે કે પ્રજા મત તેથી વિરુદ્ધ છે. મી. ગાંધીની પડખે મી. હોસકેન, બીજા હોંડી તથા ચીના છે તે એમ જાતને છે કે તેઓ મી. ગાંધીની માગણીને ટેકા આપે છે. આ ચિત્ર મહત્તનો લંગલગ આસેલુ જિતાર આવે છે. રમાની સરહદ આપવા માટે છે. જાહેર મત અહીં

છે. હોંડી વેર કરે તો હુકમ નહીં એમ પણ ખબર.

અટકે સવાલ એ રહેલો કે હોંડી વેર કરશે? અત્યારની સ્થિતિ તો એવી છે કે કોલોની ફરીવાર પડી ગયા છે, તેઓ લાઇસેન્સ લઈને બેઠા છે. પણ લડત તો હુંડી કરવાનું હવે વેપારીના હાથમાં રહ્યું છે. તેઓ જાનરલ જોર કરે તે જત વહેલી મળે. તેઓ દારી જઈ પછસાને વળી રહે તો લડતમાં વખત ગય. તેઓ માલ જતો કરે તો ફરી વળા પાછા જોરમાં આવે.

પણ મારે તો કહેવું જોઈએ કે આમ વાદ થશે ત્યાં લગી ખરો રંગ નહીં આવે. વેપારી પોતાની ફરજ ન બજાવે તેમાં ફરીવાર શાને દારી બેસે? ફરી વળા કદાચ તારે તો વેપારી કેમ બેસી શકે? એમ છતાં અનુભવ જતાવે છે એવું તદ્દન અણુ વેર બેમાંથી એકમાં જથ્થાબંધ નથી આવ્યું. તોપણ જેઓ સમજે છે તેની ફરજ ચોખ્ખી છે કે તેઓ એ માલને વળગવાનું નથી. એવા એક જ વેપારી નિકળે તો એકે પણ તે પ્રમાણે કરવાનું છે. સારાં અને મદાન કામોની રાહવાત હમેશાં એકજ અથવા થોડાજ માણસથી ચલે છે. હુનિઆના ઇતિહાસમાં એવા સેકો દાખલા મળી આવે છે કે જેમાં પ્રથમ તો એકજ માણસે સુધરા હાથમાં લીધેલા. ઉગ્રજ તવારીખમાં જોત હેખન પ્રથમ એકજ હતો કે જેણે પોતાની વિચાર કર નહીં આપવાનો જાહેર કર્યો. પાછળથી જેમ વખત મયો તેમ તેના પક્ષમાં માણસો વધતા ગયા.

જ્યારે કોંગ્રેસ હીંદુસ્તાનમાં સ્થપાઈ ત્યારે જોયે સમજનારને પાતાનું 'પણુ' અરેપણુ કરનાર મી. રાજભાઈ તપરજી દતા. આજે તેજ કોંગ્રેસનો વાગજવાર હળવો ગયા છે. એજ પ્રમ. બે આપણે તો ફરેકે પોતાની જો ફરજ છે તે જાત વચની છે. લાલની કિમત મેળે થઈ રહેશે.

સોમવાર શાખા છે?

કામ ફરીથી સોમવાર આજને બધાએલી છે એ વત વાદ ચાલવાની છે. સરકાર ની પાસેથી કરેલી મગાણી ત્યાં સુધી ન મળે ત્યાં સુધી કામ લડવા કરવાની છે અને તે જનમણથી. અટકે વેપારીને પોતાનો માલ જતો કરવામાં હરકત નજ હોવી જોઈએ. એસ કરવાની વેપારીની ફરજ છે. તે સોમવાર બધાએલ છે. આ સોમવાર ફરેકે હોંડી જે ગોડી મીડીમ માં કાઢવું હતાં તેને બાંધન કરે છે.

લોરડ કર્જન

લોરડ કર્જનને એસોસીએશને લગત બાબત મળવાને તાર કચેરી હતો તે ઉપર થી તેણે જવાબ આપ્યો છે કે તેમની બહેન માંદ છે. પાછળથી વધારે જવાબ આપશે.

હાંદી પર છે?

એક્સપ્રેસમાં પીકેટો ખાતર લાવ્યા કરે છે કે હાંદી લાઇસેન્સ લેતા નામ છે. રજીસ્ટર થતા નામ છે અને કાયદાને સંબંધ બીજી રીતે થયા કરે છે. પીકેટો નું પણ સાબિતી માનતા નથી. વળી કેટલાક તો પોતાને ધર કે વજીએને ત્યાં ખાનગી રીતે અમલદારોને બોલાવીને લાઇસેન્સ લેવ છે અથવા રજીસ્ટરોનાં કુપીકેટ લેવ છે. એવીજ ખાતર પ્રીટો રીવાજી પણ પીકેટો મોકલ્યા કરે છે.

આવી ખાતરથી જેઓ મળખુત છે તેને ચીંતા કરવા જેવું નથી. એ બધું થવાનું કરશે. લગતનો હવે હોયો જાગ આપ્યો છે તેમાં માણસોને કમ પધારે ઉપાડવાની છે. બીકણ પડશે. પડે તેમાંજ હાંદ છે. ખરે વખતે બીકણની સંભાળ રાખવી પડે તેના કરતાં તેઓ પડી જાય તેમાં કંઈ ખોટું નથી. જેઓ બહાદુર રહેશે તે બીજા વેળા બીકણોને બહાદુર કરશે.

ફેરીવાળાને પકડે છે

શતીવારે મી. અલીબાઇ કાનમીયાને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા સાર પકડ્યા હતા. તેનો કેસ સોમવારે ચાલ્યો ને તેને સાત દિવસની જેલ મળી છે. મારી લમેદ એવી હતી કે એક માસની જેલ મળશે. હવે સાબરમતી રીતે માહજોરો સાત દહાકાની જેલ આપતા નથી. તા. ૧૫મી વીતી ગઇ એટલે પોલીસ પકડા પકડી કરી શકે છે. ફેરવારીથી દુકાન દારોને પણ પુછશે.

એક્સપ્રેસ લોકેશન

એક્સપ્રેસમાં હાંદીની ઉપર બરોબર ઘાડ છે. લાંબું લોકેશન સરકારે કાઢીને નવું નીમ્યું છે. નવું લોકેશન દુર છે. ત્યાં કાફરા તથા હાંદીને મોકલવા માગે છે. હાંદીએ હાલતો લાઇસેન્સ લેવાની નથી. પણ જે કુલ્લે ચુક્યે લાઇસેન્સ લેવા જાય છે તેને નવા લોકેશનમાં જવા ની શરતે લાઇસેન્સ આપવામાં આવે છે. હવે નો લાઇસેન્સ ન લેવ ને વેપાર જુના લોકેશનમાં કરે તો બેવડો ચુન્નો થાય છે. એક તો લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરવાનો અને બીજો માધર્મીય માઉંડ ઉપર વગર પરવાનગીથી વેપાર કરવાનો. માધર્મીય માઉંડ ઉપર વગર પરવાનગી

થી વેપાર કરવાને સાર હરજોળના દર પાઉંડ સુધી નાં લેવાય છે. આવી રીતે માં શું કરવું? જવાબ જરા સુરેલ છે. લાઇસેન્સ વિના વેપાર કરવો તેમાં તો શક નથી. આમ દુકાનદાર નથી કરી શકતા. કેમકે તેઓને માલ વેચાણ જાય. માલ વેચાણ દેવો એ આપણું કામ હાલતો નથી. ફેરી કરે તો અડચણ આવે તેમ નથી એવું જણાય છે. વળી જુના લોકેશનમાં નવરથી પડી રહેતું એ ખાતર જેવું નથી કરણ કે આને ધરને ઉખેડી શકે છે. ત્યારે શું નવા લોકેશન માં જવું? એ પણ ન જાને. એટલે વાત ત્યાં આવે છે કે એક્સપ્રેસમાં બીજા કામ પણ જગ્યાએ જઇ રહેતું પડશે. એ કામ પણ જગ્યાએ જોરા ધર ન આવે તો ન રહી શકાય એટલે કે ત્યાં જોરા એ આપણને બોલાવે કરે ત્યાં આપણે નથી રહી શકતા. એવો બોલાવેલો મહી મા છે. આપણે કાલ જડી શરીએ છીએ તેનું કારણ એ છે કે જોરાઓ બેવડેક નથી કરતા. પણ બોલાવે કરે તો કાંઈ આપણે તાબે ચલાવું નથી. ત્યાં સુધી આપણા વાજબી દોકે મળ્યા નથી ત્યાં સુધી આપણાથી સરખા ચલાવજ કેમ?

દુકાનદારો

દુકાનદારો પોતાનો માલ કહાડી થરી બાજુ પારણ કરી ફેરી કરતા યદુ જાય તેની કીલચાલ કમ્પ ચાલુ છે. અને આજ કાલ માં નેટીઓ બહાર પડશે એવા સંભવ છે. જુવવાર.

એસોસીએશનના પ્રમુખની પહેલ કું ગયે આવાડીએ કહી ગયો તે મુજબ ઉમેદ રાખી શકું છું કે હાંદી દુકાનદારો પોતાની ફરજ જાનરથી એસોસીએશનના પ્રમુખે તો પહેલ કરી છે. એસોસીએશનના દરેક પ્રમુખે કાંઈક પણ નવું કામ કરીને આજ સુધી પુરસીને શોલાવેલ છે તેમ હવે મી. કાઠલીયાએ પણ કરણ છે. તેથી વધારે કરવાપણું તેને તો હવે રહેતું નથી. હવે તો આપણે જ્યાંએ એટલુંજ ધરણવું અને એવીજ ધખાદત કરવાની રહી કે જે હાંમત મી. કાઠલીયાએ કરી છે તે અત લગી આપાદ રહે અને તેને પચે બીજા દુકાનદારો ચાલીને ડાગને શોભાવે, સરકાર ને સરમાવે અને દુનીયામાં કાંકે બળવે. મી. કાઠલીયાએ નીચે પ્રમાણે કાગળ જાપાઓ ઉપર લખ્યો છે.

મી. કાઠલીયાનો વતહુર કાગળ

હાંદી કામ, હવે જે લગત આવે અદી વરસ થયાં આજ્યા કરે છે તેના ત્રીજા અને કદાચીત છેલા પરચીઆ ઉપર ચડે

છે. આજ સુધી હાંદી વેપારીને પોતાને માલ ખસો નાખી દેવાની અથવા તો પોતે એકદમ નાખારી થા જવાની જરૂર પડી નથી. લગતને સાર જુદા રહેતાને ખાતર તેઓએ બેચક પોતાનો પાંચે ટુંકા કર્યો છે. પણ તદન ઝોડી દીધી નથી. એવું કહેવાય છે કે ગેરજનસારી સરકારને તથા તો જેઓ ગેરજનસારી કમ્પુસ રાખનારા હોય અથવા જેઓ ગેરજન સાફની અદર માગ લેનારા હોય તેજ માણસો પછસાદાર થઇ શકે, અથવા તો જે પછસો હોય તે સાચવી શકે. આ કહેવત આ લગતને વીશે પણ ખરી પડ્યા જેવું થયું છે અખતે સકાતમાં વધારે જવાવવાને સાર અને જુલની ધારતી અમે ઝોડી દીધી છે તેથી સર કારે એવા ધારા ઘડ્યા છે કે જે માણુ સતો દાડ ધાય તેનો દાડ વસુલ કરવાને સાર તેનો માલ વેચી શકાય. સરકારનું આ પગલું દેખાતી રીતે હાંદી દુકાનદાર ની વીરુધ છે તેથી દુકાનદારોને પણ રસ્તા છે એક તો મરજઆત રીતે. બીજારી થવું. બીજો ફરજઆત રીતે બીજારી થવું અને ત્રીજો નામેસી લેવી. જે સરકારને તેઓ ગેરજનસારી માને છે તે સરકારને પોતાના લેણદારને ખરચે અથવા તો પોતાને ખરચે ચાલુકર કરવાને હાંદી દુકાનદાર માગતા નથી. એટલે કે સર કારને માલ વેચવા હાંદી ફરજઆત રીતે બીજારી નહીં થાય. નામેસી લેવાની તો તેઓની બીલકુલ ધન્યા નથી. એટલે પહેલો રસ્તોજ રહેશે. વેપારી તરીએ અને એસોસીએશનના પ્રમુખ તરીએ મારા બાઇઓને કું તો એજ સલાહ આપી શકું છું કે હાલ વરત તેઓએ દુકાનદાર મટી જવું. તેઓને લેણદાર હોય તો લેણદારોને માલ પાછો આપી દેવો અને ન હોય તો પોતાની દુકાને બંધ કરવી. દાખલો એસાડાતની ખાતર એ બાબતમાં પહેલાં દુન્ય કરવા ને માણુ છું. આ પગલું ને કે જે આનાકાની વીના નથી બરણુ, તોપણ અત્યંત વીચારપુરવક બનેલું છે. આ બાબતમાં એસોસીએશનનો વાંઠ ખસુસ કરીને લેવાનો નથી. જે દુકાનદારો આજ લગી ચુરતપણે લડ્યા છે તેઓ બધા પોતાનું બધું જવું કરે અને કેટલાકે પસંદ કરશે કાંકેડો રસ્તા લઇ લેવ એવી કુમેદ રાખવી એ બધું મુરકેલ છે. કદાચ દુકાનદારો પધા એમ દોચ સુધા ન વરક શકે તો પણ હાંદી કામે તો શું પણ કોલોનીસ્ટ બધા એ દુકાનદારોની લાયકાત

જુલો રહે તેમ નથી. તેઓએ ત્રીસ મહીના લગી જોખમ ઉપાડ્યાં છે અને અડચણો સહન કરી છે, એમ જતાં જો અમારા ખીસા કરતાં અમારું માન અમને વધારે વધારું હોય તો મારામાં મારા દેશી બાઈએને એક મહાન આપી શકાય: અને તે એ કે તેઓએ રોજ સુધી જનુ અને આ જેવું પગથીયું ચડવું. ત્યારે જોરજોરથી હુરજા હશે તો તેઓ જોઈ શકશે કે અમારી લડત અમારો વેપાર અચવવાને ખાતર પોતી હરીફાઈ કરવાને ખાતર અચવા તો જોએ ને હક નથી તેવા માણસોને લાવવાને ખાતર નથી. અમારે દીસાએ તો અમારી પ્રગતિ માન અને અમારી ખાતર લાગણી સાચવવાની વાત છે: બીજી રીતે કહીએ તો આ લડત કહીને દક્ષિણ આફ્રીકાના શહેરી થયને અમે લાયક છીએ એ બતાવવાની મહેનત અમે કરીએ છીએ. એવો સાબત છે કે આતમાં ઘણા હોદી પડી ગયો. અમે એમ પણ જાણીએ છીએ કે લડત જાણીએ. અમારી કામનાંજ કદાચ દુરજુદી માણસો અને મોરખોમાં કદાચ રસાયણોના અમારી વચે તકરાર કરાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. આ બધાની અમને આટલા હલી પણ તેથી અમે જે રસ્તો લીધેલા છે તેમાંથી પાછા હટવામાં નથી. અને જ્યારે ઘણા હોદી પડી ગયા હશે ત્યારે પણ બાકીનો જે મુદ્દાઓ હશે કે જમાવવા હશે તે જ્યાં સુધી ન્યાય નથી મળ્યો ત્યાં સુધી દુષ્પ્રસહન કરવાનું કરશે.

મી. કાછડીઆનો તેના લેણદારોને ઠાગળ

મારે દીલ્લીની સાથે જણાવવું જોઈએ કે મારા લેણદારોની મીટીંગ શુકરવારને દીવસ રર માં તારીખે મળ્યું અને એસોસીએશનની એજીસમાં મળ્યો. લેણદારોની મીટીંગ બેસાવવાનું કારણ મારી પૈસા સંખ્યાની સ્થિતિ એ નથી પણ જે હોદી વેપારી જનરલ સમટસનું વચન પાળે નહીં અને ઠાણેલા હોદીના હક સચવાય નહીં જ્યાં સુધી નવા એવી થીક કાયદાને તામે થવાની ના પાડે છે તેને તારાજ કરવાનો સરકારનો વિચાર છે તેથી બીલીશ ઇન્ડિયન એસોસીએશન ના પ્રેમુખ તરીકે મારા લેણદારોની કે મારી સહીસક્ષાત્તી સાથે હું મારો વેપાર ચલાવી શકું તેમ નથી. સરકારી વડાઈના કહેવાથી એમ જણાય છે કે માણસોએ દેહાના આપવાને બદલે દુકાન દારોનો માત્ર દડગ કરે છે. આ આગતમાં કેમ માત્ર વેચવો તે આગતના ધારાઓ મળુ થાય છે. આમ કહેવામાં માણસો બહુ સમન કરે છે અથવા તો સરકાર

ધારા વડે છે તે વિશે હું પોકાર નથી કરતો. સરકારને હીસાએ તો તેના કાયદા ને હોદી કામને વશ કરવાનો તેનો હક છે. પણ તે પ્રમાણે હોદી કામને દુષ્પ્રસહન કરીને પોતાનાં માન અને ખાતર વિચારની સામે જે કાયદા હોય તેની સામે પણ થવાનો હક છે. આથી જ્યાં સુધી લડત ચાલે ત્યાં સુધી મારે માથાને ખરું જોતાં મારા લેણદારોનાં દરેકી તરીખે હું વાપરું છું. તે વેચાઈ જાય તેના કરતાં લેણદારો ને સોંપી દેઉં તેજ રસ્તો મને ખુલો છે. હું બાણુ છું કે એ માલના રાકડા કરીને લેણદારોને આપવા મારી જવાબદારી છે પણ મારો આગત સ્વારસ કોમી સ્વારસ ની આગળ મારે જતો કરવો પડે છે. અને લીલામથી મારા લેણદારોને લાભ થાય તેજ હું મારે માત્ર ન વેચી શકું તેથી મારા લેણદારોને એકા કરવા અને તેઓની પાસે મારી સ્થાંતી રજૂ કરવા એ વિચાર કર્યો છે. તેઓ મારા માત્ર વીગેરે વસ્તુ એમ હું માનું છું. એ લડત વહેલી પુરી થાય ત્યારે એજ માત્ર પાછો લેવાને મારા લેણદારો વતી વેચવા તકવાર થઈશ. જતાં તેનું છું કરવું એ તો હું મારા લેણદારોના હાથમાંજ હું મીટીંગને વખતે રાખીશ.

એક બહાદુર કાંડિસીલર

હોદી લડતનું મુખ્ય એટલું ઉડું મળ્યું છે કે સરકારી અન્યાય મોરખો પણ સહન કરી શકતા નથી. આજની રાકિત કાંડિસીલમાં એવો દરોજ રજુ થયો કે મી. હોસકીન વીગેરેએ જે કાગળ લખેલ છે તે જનરલ મન બતાવવાનો નથી આની સામે મી. કંપરડ બહુ સખત રીતે થયા અને જેવરે કાંડિસીલ કોલેજનું કહ્યું કરવું. પણ પોતાનું કહેવું જે વી લેવાની કે બાંધ કરવાની આપી ના પાડી. મી. કંપરડને કાદી મુક્યા બાદ બીજા મે બરો પણ એકલા અને તેઓએ પણ મી. કંપરડની દલીલને ટેકા આપ્યો. આમ હોદી જોર વધતું જાય છે.

મી. રંદેરીઆની અપીલ

આ અપીલ તા. ૮ ફેબ્રુઆરીએ સંજ બારો. અપીલના પરીણામ ઉપર કોઈએ આધાર રાખવાનો નથી. જે કેસ ને અપીલને લીધે મુકતવી રહ્યા છે તે હવે ફેબ્રુઆરીની પાંચમી તારીખ પહેલાં નહીં આવે. સહી કરનારા બીજા વેપારીઓ મેં અપીલને જે વેપારી દુકાન બંધ કરવા તકવાર છે તેના નામ આપ્યા છે તે વિચાર બીજા નામે નીચે પ્રમાણે છે.

મેસરસ મહમદ સાલુજી, હુસેન માલ, બાહજી અબરામ, હસપજી હંબાલીમ, એસ. એમ. અસરફ, મોપાળ તાકર, અમુનત, એ. એમ. હુસેન કા., એચ. રમ્પક. હાફીજ આમદ, મોપાળ ખુતા, હસમાજીવ મુસુદ, હસમાજીવ નાના, અસન અબરામ, ફકીર મહમદ, મુસા આકુજી, રજાક તુર ગામ, માવજી ખુલાલ, મહમદ હુસેન, રોખજી મહમદ, એમ. એ. કંરોડીઆ.

પરચુરણ ખબરો

અમારો ડરખાનો અખરપત્રી જણાવે છે કે મી. મહમદ લાલાની અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટમાં નોંધાઈ છે તે દરમીયાન તેને જાંખીનપર કોર્ટેસ છે. રખીવાર તા. ૨૪ના રોજ ડરખાનની પોલી કોમ તરફથી રૂપો રોડ મદીરમાં ૧૨ વાગે હવન થશે. હવન પછી સ્વામીજી તે સ્થળે બાપણ આપશે. પેરડ કાલીકામેયના જણીના વેપારી મેસરસ ત્રીકમદાસ બધસેની કંપનીના મી. આર. જી. ત્રીકમદાસને એક કારના માલિક બેન સ્પેરેએ 'કુલી' કહેતાં તા. ૧૨ જાનેવારીના રોજ ત્યાંની કોર્ટમાં કેસ ચાલ્યો હતો તેમાં માણસોએ તહેા મતદારને ચેતવણી આપી હરીયા કોઈને 'કુલી' નહીં કહેવાનું જણાવી છોડી મુકેલ છે.

જાનેવારી માસના 'મેગરેસીવ મધ્યમી' નામના છાપામાં એસીઆટીક સવાલને મુખ્ય ગણ્યો છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે સરકારે કામ ચલાવવા માંડ્યું છે, પણ દમેસોં હાપણ કે દુશિયારી વાપર્યાં છે એમ ન ગણાય. કાયદાઓ અમલમાં લાગ્યા કરે છે જતાં કેહ સરકાર છતી એમ કહી શકાય નહીં.

એ. બરખાન પી. બી. મોરખાજી ત્રાકીની તાહાર એરેટની ત્રીજી મીટીંગ બેલાનસબરગ ના સીનીસ કીવીનના આ. ર. ગાજરદેરની કોર્ટમાંના રજાજાનેવારી રહેવાના રોજિમજો.

હેલા ખબરો

[જ. એ. મારે ખાસ તાર]

હેડક્વૅરર, સુદવાર.

ખોલવાડીઅન કોનફરેસ

મેસરસ બાયાત, ખોલા. કાજી અને સાલુજી જણાવે છે કે એસીઆટીક સવાલ ની ચરચા કરવાને ખોલવાડીઅનોની કોનફરેસ તેઓના મુખ્ય મથક કંચગરસડોરમાં તા. ૨૭ ના રોજ મળશે. સજા ખોલવાડીઅનોને આ મીટીંગમાં હાજર થવાની વીનંતી કરવામાં આવે છે.

પ્રીશીઆ, શુક્રવાર.

અપીલના ખબરો

મી. મુકામનગીની અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટ માં નાલી તેમાં કોર્ટે કહ્યુંએ પાસે કરીને અપીલ ચરચા વી હરાવ આપવાનું જણાવ્યું છે. મી. નામડુની અપીલ આજ બપોર બાદ ચાલશે.

ઇડીયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ.

સી.

નારીખ ૬ જાન્યુઆરી ૧૯૦૯ ને રોજ આ ચેમ્બરની બેઠક મેસરસ એમ. સી. કમરુદ્દીન એન્ડ કું. ના મકાનમાં મળી હતી. વધુ ચેમ્બરને પોતાની હાજરી આપી હતી. આ પ્રસંગે મી. ગાંધી ટાઉનમાં હોવાને લીધે મીટીંગમાં આવી પોતાની અમુક સુચનાઓ જણાવી હતી. તા. ૬ ડિસેમ્બરની મીટીંગ બુક વાંચ્યા બાદ તા. ૩૧ ડિસેમ્બર સુધીના હિસાબ વાંચવામાં આવ્યો અને તે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ આ ચેમ્બરને માટે ધડી કાંડા ધરાવેલા વંચવામાં આવ્યા અને તેની ઉપર મી. ગાંધીએ જોશની મજબુતાતી ખાતર ફેટલીક દાખલ કરવા વેગ કલમેની સુચના કરી હતી. એકદરે ૨૮ કલમે પાસ થઇ હતી. જે નીચે મુજબ છે :—

ધારા

૧. આ મંડળ "ઇડીયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ" એ નામથી ઓળખાશે.
૨. આ મંડળની કારોબારી વ્યવસ્થા માટે એક મુકરર સ્થળ કરવાનમાં રાખવામાં આવશે.
૩. આ મંડળમાં વેપારી દાખલ થઇ શકે છે અને તે આ મંડળથી બંધા એવા ધારા અને નીમનેતે પાળવા બધા એક છે.

મદદનજર

૪. એ. વેપારને તરફી ઉપર મહાવે.
- બી. અંદર અંદર વેપારીઓમાં એકસંધ વધારવે.
- સી. વેપારીની વેપારને કમતી પદસા સંબંધી રિયાતને પીચાર કરવે.
- ડી. ન્યારે ન્યારે જરૂર પડે ત્યારે આ મંડળનો હેતુ અમલમાં રખાવવા પોતાની સત્ત્વે ઉપયોગ કરવે.
- ઇ. વેપાર સંબંધી વાંધા પડતાં પંચસીસપંચથી કામચલાવડું.
- એફ. એવાં કામો કરવાં કે જેથી વેપારને લાભ થાય અને મંડળના દરેક હેતુઓળખાય.

મેમ્બરો

૫. આ મંડળમાં ગોખ લાગે તેવા દરેક વેપારીને દાખલ કરવામાં આવશે. છતાં લવિયમાં જેઓ આ મંડળને નુકસાન કરતા થઇ પડશે, અગર હંમેશાં તેઓ ને આ મંડળ પોતાથી દૂર કરી શકશે.

૬. વારસીક શી ૧—૧—૦ અગર ૭ માસીક શી ૮—૨૦—૧ મેમ્બરોએ આગળથીજ આપવી પડશે. શી અગાઉ આપ્યા સીવાય મેમ્બર તરીકે કાંઇપણ હક બોગવી શકાશે નહીં, અગર રહી શકશે નહીં.

૭. કાંઇપણ મેમ્બરને આ મંડળમાંથી મુક્ત થવું હોય તો તેણે સેક્રેટરીને રીતસર નોટીસ આપવી પડશે.

જનરલ મીટીંગ

૮. સાધારણ વધુ જનરલ મીટીંગ દર મહીનામાં એક વખત પહેલાં અથવા હીઆના સતીવારના રોજ ૩-૩૦ મળશે.

૯. જનરલ મીટીંગ સીવાય બીજા વધારાની મીટીંગ જરૂર પડતાં સેક્રેટરી નોટીસ બહાર પાડી બોલાવી શકશે.

૧૦. આવી જરૂરી મીટીંગો બોલાવવાનું કામ પ્રેસીડન્ટ અને સેક્રેટરી તથા બીજા ત્રણ મેમ્બરોની અનુમતીથી થઇ શકશે.

૧૧. વરસની આખરીએ જે મીટીંગ થશે તેમાં વારસિક હિસાબ તથા વારસિક રીપોર્ટ આપવામાં આવશે અને તે જનરલ વારસિક મીટીંગ કહેવાશે.

૧૨. ઓળખમાં ઓછા ૧૦ માણસોથી કોરમ ગણાશે.

૧૩. દરેક મીટીંગ વખતે જે કામને માટે વધારે મન દશે તે કામ પસાર ગણાશે અને તે તમામ મેમ્બરોને લાગુ પડશે.

કમીટી.

૧૪. આ કારોબાર ચલાવવા ૭ માણસોની કમીટી નીમવામાં આવશે. અને તેની દેખરેખ હેઠળ તમામ કામ ચલાવવામાં આવશે. આ મેમ્બરો તમામ ઉત્સાહી, મંડળનું બંધન હવેવાર અને કામી સેવક હોવા જોઇએ.

૧૫. આ કમીટીના મેમ્બરો કલેક્ટરની દર વરસ જુલવામાં આવશે.

૧૬. આ કમીટી પોતાની પહેલી બેઠકમાં પોતાના ચેરમેન તથા સેક્રેટરી નીમશે.

૧૭. આ કમીટીને નીચે કામ્યા અધીકાર રહેશે.

એ. આ મંડળને માટે જરૂર પડે તો ઓર્થોક્સ વગેરે લાઇસન્સ શકશે.

બી. આ મંડળ માટે સેક્રેટરી તથા નોટરને સંબંધી શકશે

અને પચાનમાં આવે ત્યારે રજા પણ આપી શકશે.

સી. આ મંડળ માટે નમૂના વધારાના ધારા કરી શકશે.

ડી. આ મંડળ ન્યારે ને ત્યારે અમુક બીજાના લાભ મંજૂર કરાવી અમલમાં મુકી શકશે.

ઇ. આ મંડળના કાનુનીય વિરુધ્ધ ચાલનાર ઉપર આ મંડળની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકશે.

એફ. દરેક વખતના કામના પ્રેસીડન્ટ સંબંધી.

મેમ્બરોની ખુરાજ વરતાવુંક.

૧૮. જે વધારે મેમ્બરો કાંઇપણ મેમ્બરની વરતાવુંક ઉપર કાંઈ બનાવશે અને તે આ મંડળના પચાનમાં આવશે તો તેમ મેમ્બરને આ મંડળ દૂર કરી શકશે.

૧૯. આવા મેમ્બરોને લખીત નોટીસ આપવામાં આવશે અને ત્યારબાદ તેવા મેમ્બરનો આ મંડળ ઉપર કાંઇપણ હક રહેશે નહીં.

સેક્રેટરી.

૨૦. આ મંડળને માટે પદસ સંબંધી કામ કરવા માટે એક મેમ્બરને જરૂર નીમવામાં આવશે અને તે આ મંડળના હિસાબ પોતાની જવાબદારી ઉપર રાખશે.

૨૧. કાંઇપણ વેપારી વીઝીટરને આ મંડળમાં મેમ્બરને સારે લાવવા છુટ છે. પણ તેઓ પ્રેસીડન્ટની પરવાનગીથીજ લાગ લઇ શકે છે.

૨૨. પચાનમાં આવે ત્યારે વધારે અને આ મંડળ નવા ધારા કરી શકે છે. ફેરફાર કરી શકે છે, અને કમતી પણ કરી શકે છે.

પંચ.

૨૩. આ મંડળના મેમ્બરો ન્યારે ન્યારે ધારાથી વીરુધ્ધ વરતાવુંક કરે અગર આલે, બીજાઓને ફરકેરે, ચલાવે અગર અંદર અંદર વાંધા પડે ત્યારે આ મંડળ માંથી બંધે પારડી જે જે મેમ્બરોને સુડી કાઢી પોતાનો નીવેડા લાવી શકે છે અને તે વખતે ચેરમેન સીરપંચ ગણાશે.

૨૪. જે કાંઈ અગર નીકાલ કલમ ૨૩માં જણાવ્યા મુજબ કરવામાં આવશે તે ઉપર પારડીને બંધન કરતા ગણાશે.

૨૫. જે વેપારી આ મેમ્બરથી કરેલાં અગર કરાવેલાં કામોથી વીરુધ્ધ ચાલે તો તેઓને આ મેમ્બર પોતાથી દૂર કરશે. એટલુંજ નહીં પણ જરૂર પડતાં પોતાને વહેવાર પણ બંધ કરશે.

૨૬. આવા વેપારીનું નામ દરેક મેંબરને આપવામાં આવશે અને ત્યાં સુધી કાઢી નાખવાની સુચના કરીથી આપવામાં નહીં આવશે ત્યાં સુધી તે અલગ મળશે.

૨૭. કલમ ૨૫માં લખ્યા મુજબ જે જે વેપારી વીરૂધ્ધ ચાલશે તેના હેઠળ આ મેંબરની કમીટી વધારેમાં વધારે જે ગીની સુધી કરી શકશે. અને તે રકમને માટે સરકાર વેપારી (યા મેંબર જવાબદાર મળશે.

૨૮. આ મેંબર પોતાની સત્તા દરેક વેપારી જો કે તે મેંબર હોય ન હોય તોપણ તેમના ઉપર રાખી શકે છે છતાં પણ જેઓ મેંબર નહીં હોય તેમને વહેવારથી અલગ કરી શકશે. આવી ખમરો દર વખતે ઇડીઅન એપીનીયન માં દરેકની જાણુને માટે આવતી રહેશે.

આ ધારા વિશે ઘણા મેંબરોએ મળતા આવવાનું હુકમમાં બોલ્યા બાદ મી. એન. એમ. કાદરે દરખાસ્ત કરી હતી કે આ ધારાઓ મંજૂર છે જેને મેસરસ હુસેન કાસમ એન્ડ કુંભનીના જાગીદાર મહમદ શેઠે સેક્રેટ કર્યો હતો અને દાદા શેઠે સર્પોર્ટ આપ્યો હતો. બાદ મંડળમાં રખ કરતાં સરવાલુમતે પાસ થયા હતા.

આ દરમિયાન સાણુ વિશે ઘણા મેંબરોએ ચર્ચા કરી હતી અને તા. ૬મી ડીસેમ્બર પછી એક સભા બોલાવવામાં આવી હતી તેનાં પ્રેસીડીંસ વગેરે લેવા જાણમણ કરવામાં આવી હતી. સાણુની બાબતમાં મેસરસ ઇ. ડી. મોટાલા, જે. બી. મહેતા, એન. એમ. કાદર, અબ્દુલ હય, વગેરે પુરણુ જેસથી બોલ્યા હતા અને બાવ ધડાડવાની આવશ્યકતા જણાવી હતી. મેસરસ રેંડલ અધક્ષ એન્ડ હાસનને ત્યાંથી ઉધારતો સાણુ ટેંગાટના વેપારી મી. બાવ લાબાનું મદદ શેઠે જાહેર કર્યું હતું. જેવટમાં મી. ઇ. ડી. મોટાલાએ રીટેલમાં ગ્રાપેની હામ રાખવા દરખાસ્ત કરી હતી અને તેમને મી. અબ્દુલ સતારે અને મી. જે. બી. મહેતાએ સેક્રેટ અને સર્પોર્ટ કર્યો હતો. આ ઉપરથી મંડળમાં તે વાત રજૂ કરતાં સરવાલુમતે સાડી ત્રણ પેની હામ તા. ૧૧ જાનેવારીથી કાયમ થયું હતું.

પછર બાદ આ મંડળની ગ્રીવાયરી કમીટી નીમાવા માટે મી. એન. એમ. કાદરે દરખાસ્ત કરી હતી અને તેને દાદા

શેઠે અને મી. ઇ. ડી. મોટાલાએ ટેકા આપતાં નીચેના મેંબરો કારોવારી કમીટીમાં મેંબર તરીકે સુકયા હતા.

મેસરસ અબ્દુલ હય, મહમદ આબેદ, ઇબરાહીમ મુત્તામ હુસેન, જે. બી. મહેતા, અબ્દુલ ખુદસ મહમદ ખેસ.

આ કામ પછી એક ટરેઝરરને માટે દાદા શેઠે મી. સંધવીને માટે દરખાસ્ત કરી હતી. જેને મી. જે. બી. મહેતાએ ટેકા આપ્યો હતો. મી. એન. એમ. કાદરે ઇબરાહીમ મુત્તામ હુસેનને માટે દરખાસ્ત કરી હતી પણ વધારે મતે મી. સંધવીને ટરેઝરર તરીકે નથી કરવામાં આવ્યા હતા.

આ મંડળનું ખાતું કમિટીમાં રાખવું વગેરે વાતો ચર્ચાયા બાદ મેસરસ જી. ડી. હંસરજ એન્ડ કું. એ દરખાસ્ત કરી હતી કે આફ્રીકા બેંકમાં ખાતું રાખવું જેને મી. મહમદ આબેદે ટેકા આપ્યો હતો. જેથી રજૂ કરતાં સરવાલુમતે તે પાસ થયું હતું. અને એક ઉપર જેર મેન તથા સેક્રેટરી સહીઓ કરે તેવી સત્તા આપવામાં આવી હતી.

આ કામ પછી ચેરમેન અને સેક્રેટરીને ખર્ચ કરવા દેવાની સત્તા આપવા બાબત વીવેચન થતાં જેવટે પાંચ પાઉંડ સુધી ખર્ચ કરવા સત્તા આપવામાં આવી હતી. આ દરખાસ્ત મી. એન. એમ. કાદરે કરી હતી અને તેને મહમદ શેઠે ટેકા આપ્યો હતો. બાદ સરવાલુમતે પસાર થઈ હતી.

આગલી મીટીંગમાં ગ્રાપેન્ડ સાણુ માટે જે હસન પસાર થયો હતો તે કેનસલ કરવા મી. એન. એમ. કાદરે દરખાસ્ત કરી હતી અને તેને મી. અબ્દુલ હય ટેકા આપ્યો હતો. બાદ રજૂ થતાં તે પસાર થઈ હતી.

આટલું કામ કર્યા બાદ ત્રગલગ સાંજ તા. ૭ વાગે આ સભા પંસરજન થઈ હતી.

અવલોકન માટે મળેલ પુસ્તક

સ્વદેશી બહિષ્કાર સ્વચ્છતા—આ પુસ્તકની એક નકલ અમને મળી છે જે અમે ઉપકાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. આ પુસ્તકમાં પ્રતીધ લેખક શ્રીકુલ પાળીમંગાધર તીલકના 'કેસરી' જાપામાં પ્રગટ થયેલા કેટલાક લેખોને ગુજરાતી જાપામાં 'જયંતે' લખેલા છે. કીમત ચાર આના છે.

ટરંસવાલના હીંદી માટે કલકત્તા માં જાહેર સભા

[મયા અંકથી ચાલુ]

મી. અરદતનું બાવણુ પુરં મયા બાદ નવાબ સમયદ હુસેને કેટલુંક બાવણુ આપી આ ઠરાવને ટેકા આપ્યો.

અને લાર પછી મી. એ. એમ. પારેખે પણ આ ઠરાવને ટેકા આપ્યો અને તેમ કરતાં તેવણુ બોલ્યા કે:

પ્રમુખ અને મહારાજા, દક્ષિણ આફ્રિકા માં પાસ કરીને ટરંસવાલમાં અમારા તરફ બહુ પુરી વરતાણુંક અલાવવામાં આવે છે. તે દેશમાં અમારી સ્થિતિ ઘણી ખરાબ છે, અને હું ધારું છું કે ત્યાં હીંદીના કરતાં કુવાના તરફ સારું વરતન બતાવવામાં આવતું હશે. હું નાતાલમાં ૨૫ વરસ રહ્યો છું. જે દરમિયાન સરજો વખત હકને માટે લડન અલાવી છે અને તેમાં હમરો પાઉંડ ખર્ચ્યા છે. તેના બદલામાં ન્યાયને બદલે અમને જાત અને અપમાન મળ્યાં છે. આજના કરતાં ૨૫ વરસ પહેલાં અમારી સ્થિતિ ઘણી સારી હતી. અમારા ઉપર જે અન્યાય ચાલે છે તેની દાદ માગવા વડી સરકાર પાસે પોઝર કર્યો, તેણે અમારા ઉપર અન્યાય થાય છે એમ કહ્યું કર્યું. અમારા તરફ દીલસોજી બતાવી; પણ તે સાથે જવાબ આપ્યો કે અમે સ્વરાજ્ય ભાગવતા કોલોનીની વચ્ચે તથી આવી શકતા. આપણા રાજ્યકર્તા તરફથી આવે જવાબ મળે એ તો આપણી સરકારી કરવા ખરાબર છે, અને તે ચહેનસાહતને ઝાંખપ ગ્રાહનાર છે. અંગ્રેજ વાવટા નીચે આપણે મગરર થવું જાઇએ, પણ તેને બદલે તે વાવટા નીચેનો આપણી આજરનાં કાંકરા ચાય છે. કારણ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા કાયદાને માન આપી આજનારા ગરીબ હીંદીબાઇઓ સિવાય સમગ્રા પરદેશીઓ દરેક હક ભાગવે છે. આમ થવાનું કારણ માત્ર એટલુંજ કે આપણી ચામડી કાળી છે. વળી અંગ્રેજ સરકારની હીંદી રાખત તરીકે ટરંસવાલમાં હું દાખલ ન થઈ શકું, પરંતુ પોરટુગીઝ સરકારની હીંદી રાખત તરીકે દાખલ થવા માનું તો હું ઘણી સહેલાઈથી માખલ થઈ શકું છું. આ ઉપરથી તમે ખ્યાલ કરજો કે અંગ્રેજ વાવટા નીચે અમારી કેવી સ્થિતિ છે.

અમને પોલીસીકલ કે મ્યુનીસીપલ હક નથી. અમને ટ્રેન કે ટરામના પહેલા પરમના ઠાણમાં મુસાફરી કરવાની રજા નથી. પગથી ઉપર આવતાં અમારે બહુ હાઝમારી બેગવળી પડે છે. આ બધું સુખ તો એવા સાહેબોને માટે ખાસ રાખેલું છે. અને વળી આટલેથી સંતોષ નહીં પામતાં તેઓ અમારા ગણમાં કુવાની પેડે પડા રાખવા માગે છે, એટલે કે ટરાસવાઈમાં વસવાં માટે રજીસ્ટર રાખવા માગે છે.

આ શિવાય પંડીત કાઠીપ્રસન્ન તવારી તથા ડાહીર દુસેન ખવાલે બાગબો આપી આ પહેલા કરાવને ટેકા આપ્યો હતો. બાદ તે સરવાનુમતે શાસન જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

બોલે ઠરાવ

બીજે ઠરાવ મેમ્બર કામતી કોન્ટ્રાક્ટ આતેની મજબૂતાટ રહેલી મી. હાજી અકરીઆ તુરમહમદ તરફથી નીચે મુજબ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો.

“આ મીટીંગ દક્ષિણ આફ્રિકાના હીદી એ ઉપર જે હાઝમારી પડે છે તે તરફ ધણી દીવસોહા ધરાવે છે અને તેઓ જાતીબોગ, હિંમત તથા બહાદુરીથી જે લડત ચલાવી રહ્યા છે તે માટે તેમને શાખાસી આપે છે. વળી આ મીટીંગ આશ્વા રાખે છે કે તેઓની આ લડત વાજબી તથા ન્યાયી હોવાથી તેમને પુરી ફતેહ મળશે.”

મેમ્બરી સમસુજ દુઝાએ આ ઠરાવને ટેકા આપતાં નીચે મુજબ બાપણ કર્યું હતું.

આ બીજા ઠરાવને ટેકા આપવાની મેં કમુમત આપી ત્યારે હું ધારતો હતો કે ટેકા આપતાં માટે બાપણ કરવાની જરૂર નહીં પડે. આ મીટીંગે પણ હું બાપણ કરવાનું ધારતો નથી. એક સમયે પણ બેઠવા વગર મેં આ ઠરાવને ટેકા આપ્યો હત. કારણ કે આ બાબતમાં હીદી પ્રજાની લાગણી ઠેવી છે તે બનાવાયને જુદી જુદી જગ્યાએથી વધુ ઠરાવો બહાર પાડવામાં આવ્યા છે. (હીઅર, હીઅર.) પણ મહરબો, આ જમાનામાં આપણા દુઝો શું છે, અને આપણને દુઝ આપનારા કોણ છે તે સ્પષ્ટ રીતે બતાવવાની પુરી જરૂર છે. ત્યારે આ મીટીંગ ઉપર ચીંતેમ ઠરાવ બાંધી લેવો કે આપણને દુઝ આપનાર તો અંગ્રેજ સરકાર છે તો તે મોટી ભુલ છે. આપણે બધા બધીએ છીએ કે ઇંગ્લાંડમાં હીદીઓ તરફ ધણી

સરસ સત્ક્રાંતથી વરતવામાં આવે છે. કોલોનીયલ લોકોનેજ મનમાં કંઈક દોરો બરાબ થયો છે કે તેઓને આપણે દીકા ગમતાજ નથી. ટરાસવાઈમાં આપણા બાઇઓના દુઝા ફર કરવાને અંગ્રેજ સરકારે જે મહેનત લીધી છે તેને માટે આપણે તેના તો આભારી છીએ. જે સંજોગ્ય છે કે આ બાબત ટરાસવાઈ સરકારને ધણી અરજીઓ મોકલવામાં આવી છે. પરંતુ ટરાસવાઈના લોકોએ સ્વાસ્થ્યમાં આંધળા થઈને આ અરજીઓ ઉપર કશું પણ ધ્યાન આપ્યું નથી અને તેથીજ કરીને વડી સરકારને નીચું જોતું પડે એવા આપણા હવાલ થય છે. બીજા કોઇપણ દેશ કરતાં હીદુસ્થાનનો મુધારો ધણો જુલો છે. તો ધણી હીદી એને જંગલી ગાયી તેમની તરફ જંગલી રીત ચલાવવામાં આવે તેવી વસ્તુઓ મલાવવી એ બહુ મંબીર બૂલ ગણી શકાય. આથી વીશેષ માટે કોઇ કહેવા પણ હેલ અંગ દ્વાર થતો નથી.

બાદ આ ઠરાવને બાણ રામકુમાર જોડા તરફથી ટેકા મળતાં સરવાનુમતે પસ થયો હતો.

ત્રીજે ઠરાવ

ખાન બહાદુર સમસુઃ જુદાએ નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો:

“ટરાસવાઈ સરકારે ટરફીના નાબુ સુલ તાનની મુસલમાન રખવા તથા ખીસ્તી રખવા વચ્ચે બેઠ હેખાડેલો છે તેવી રજા નીતીને આ સભા સખત સંજોમાં વખોડી નાખે છે. અને જાહેર કરે છે કે સરકારના આવા અપરિત કામથી મુસલમાનોની લાગણી ધણીજ દુખાઇ છે.”

ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં ખાન બહાદુર સાહેબે જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા મગ બાઇઓને બેગવળી પડતી હાઝમારીની સામે ખીસ્તી સહેનશાહતમાં એવરફથી વાંધો દર્શાવનારા સરવાનુમતે પાસ થયેજ જે ઠરાવો મોકલવામાં આવ્યા છે તેવા એક ઠરાવના સંજોમાં બે સંજો કહેવાને હું જોવા થાઉં છું. દિવસે દિવસે મામલો વધારે મંબીર થતો જાય છે. અને આપણા બાઇઓને પુરી રીતે કચરી નાખવાના ધીરજુસર પગલાં લેવાય છે. અને તેમાં કમલ ધડનારા તથા તેનો અમલ કરનારા બને એક સંપથી આપણી જગ કહી નાખવાને મંડ્યા રહેતા જણાય છે. તેઓના ઉપર જે અંપમાન, મુશીબતો તથા જુલમ પડે છે તેવા હાલના સુધરેલા જમાનાના છતીદાસમાં કોઇ જગ્યાએ

સંજોગવા નથી. ટરાસવાઈ સરકારના જેવી વસ્તુઓ અજાણનાં કામ પણ સુધરેલી પ્રજા શરમ ખાતો. આપણા તરફ દીકા સોહા ધરાવતા મિત્રોએ ધણીજ વખત અપણને કહ્યું છે કે આપણે તો ધરતી ખુસજ છીએ. એટલે કે પેતાના દેશની બહાર પગ નહીં મુકીએ તેવા છે. પણ આપણે જેઓના તરફ દીવસોહા બતાવી એ છીએ તેઓએ આપણા ઉપરના આ ટોળાં જુદાં પાળ્યા છે. તેઓએ સાખીત કરી આપ્યું છે કે સાદસના મેદાનમાં દુનિયાની યોરી ડમની સાથે તેઓ સારી રીતે દરકાશ કરી શકે તેવા છે. તેઓની વેપારી જુદી પુરોપની પ્રજા કરતા જરા પણ ઉતરે નથી નથી. પરંતુ, અદસેસ ની વાત છે કે તેઓ વેપારમાં કાંતી જાય અથવા આજાદ થાય તેથી કોલોનીઓની આંખમાં કણા પડે જાડે છે. વાજબી દરકાશમાં એવા કાંતી શકતા નથી એટલે ધણી પેતાનો સ્વાસ્થ સાધવાને માટે વેર રાખવાને માન્ય જાતને નહીં જાડે તેવા કાયદા બંધી, કાયદાને નામે આપણા ઉપર જુલમ ચુમરે છે. અને તેમ કરવામાં નીતી કે ધરમનો લંજ થાય તેની દરકાર કરતા નથી કોલોનીયા લોકો તે કાળી ચામડીવાળા માનુસો ઉપર કેવી અદખાલ છે તે આ ઉપરથી જણાઇ રહે છે. તેઓ પેતાના ખીસ્તી બાઇઓને દરેક રીતે સમજ કરી આપી આજકાર આપે છે; ધણી તે ફેંચ, છટાસીઅન, રશીઅન કે જરમન હોય. વળી એ નવાઇની વાત છે કે આપણે દુનિયાન બીજા મરજ પડે તે બાગમાં જમીએ અને ન્યાં દરેક જાતના હક તથા સ્વતંત્રતા બેગવળીએ, પણ જે શહેનશાહતી આપણે વહાલર રહ્યાન ગણાઇએ તેના સ્વાસ્થવા સવળા બાગોમાં વગર મુશકેલીએ જમ શકીએ નહીં. ન્યાય અને વાજબીવાડ એ જે વસ્તુઓ અંગ્રેજ સરકારની ટીર્નાના રચક છે પરંતુ દક્ષિણ આફ્રિકાના ગેર એએ વેપારની કબજામાં આ બંનેનો ગેર આપ્યો છે. કોલોનીયલ સરકારની સામે આપણે મુસલમાનોને ખાસ ફરીવાર કરવાનું કારણ છે. કારણ કે તુર્કી, આર મીનીયા અને તેની પડોશા બીજા મુશકેલી ખીસ્તી રખવા જુદથી કેઇપણ જાતના બાપ વગર હાખત થઇ શકે છે. ત્યારે તેજ જગ્યાના મુસલમાનો તેવી જુદથી હાખત થઇ શકે નહીં. આમાં તો હરલામ અને ધરકામીઓનું અપમાન થયું એટલે એકાઆરીક સામે કાયદા પાલવામાં ચામડીના રંગને બેઠ રાખવામાં આવે

કે એવું જ એકલું નથી જતાવાનું પણ ધર્મને બેદ પણ રાખવામાં આવે છે. આવી જાતનો ધારમીક તથાવત રાખવાથી તે કામપણ માણસની કામગીરી તદ્દન હિંદુસ્તાન જાય છે. દરસવાલના આવા કારોબાર સામે અમારો સખત વાંધો છે. આવો કામદો નાણુદ કરી અમારા બાંધબેના દુઃખ દુર કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી કામદારની હદમાં રહી અમારાથી જેટલો પોકાર ઉઠાવી શકાતો હશે તેટલો ચાલુ રાખશું. હું તો માનું છું કે જિંદગી ન્યાય અને ધર્મની છુટને માટે હમેશાં કરવું આવ્યું છે. તો પછી જે પ્રજા તેની તરફ લગાઇ અને શાંતીના વખતમાં ખરી વફાદાર રહી છે તેની તરફ આવું પરતન કેમ ચલાવી શકશે ?

મી. શેરીફ આરિસ્ટર-એટ-લો એ આ દરાવને ટેકા આપ્યા બાદ સરવાળુ મને પસાર થયો હતો.

કરાવ ચાલો

તે પછીનો દરાવ મી. ગ્રાહલે નીચે મુજબ રજુ કર્યો:

“દરસવાલમાં આપણા બાંધબેના દુઃખ દુર કરવાની અરજ સાથે આ દરાવો ની નકલ હાંદુસ્તાન ખાતાના સ્ટેટ સેક્રેટરીને મોકલી આપવી અને અઠેક નકલ જોડા-સગરમ શ્રી. ઇ. એસેસીએશન તથા હમીદીઆ સોસાયટીને મોકલવી.”

આજી હીરાચંદ તથા મી. મદમદ મુલ તાને આ દરાવને ટેકા આપ્યા બાદ સર્વાનુ મને પસાર થયો.

છેવટમાં ડા. એસ. કે. મુલીકે પ્રમુખ નો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત કરી જેને મી. રાયનો ટેકા મળતાં પાસ કરવામાં આવી હતી. અને મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

એરટરીઆનું એક જાણું એવલ

મીન ઝીટંગ જાણુવે છે કે “તરફીય પારલા મેટમાં ૧૬૦ તુરક, ૮૦ આરબ, ૬૦ ગ્રીક, ૨૫ આલ્બનીઅન, ૧૫ બલ્ગેરીઅન, ૧૫ આરમીનીઅન, ૧૫ કુરદ, ૪ સરબ અને ૧ રોમેનીઅન બેસશે. આ આંકડા તુરકસ્તાનની હાલની વસ્તિ જેતા મગાજી અર મળી શકાય.”

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ ગેઝેટમાંથી)

પીટરમારિસ્ટરમની પાસે અમરૂમ ફરીના રહીશ રામચંદ મદારાજની મીલકત તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ કાચી જમીની નીચે મુકવામાં આવી છે. તેના લેણુદારોની પહેલી મીટીંગ મારિસ્ટરમની મુખીમ કોર્ટમાં તા. ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ મળશે જે વખતે તેના લેણુદારો સામીતી કરવામાં આવશે, તથા તરફી નીમવામાં આવશે.

ઇનાંજ વીલાગમાં પ્રેરપેક્ટ હોલના કારમર કામલાદ એલીઆની મીલકત નાદાર તરીકે તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ સ્વીકારવામાં આવી છે. તેના લેણુદારોની પહેલી મીટીંગ વેલમ માજીએટની કોર્ટમાં તા. ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ મળશે જે વખતે તેના લેણુદારો તપાસ થશે તથા તરફી નીમવામાં આવશે.

વેલમના વેપારી આમદ મુસા સીદાને પોતાની મીલકત તેના માગનારા એને હવાલે કરી છે. તેના માગનારા એની મીટીંગ લેણુદારો સામીતી કરવાને તા. ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં મળશે.

[આ એરટેટના ટરટરી ડરબનના વેપારી મી. આમદ મામુજી મોટાસા છે.]

ડરબનના મુખર શેખ અંસરી રાખુખી એ તેના લેણુદારોને ટકા મુકવાનું જાહેર કર્યું છે. તેના લેણુદારોની મીટીંગ તા. ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં મળશે.

મારિસ્ટરમના સોની જગન ત્રીકમ તરફી પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ તા. ૧ ફેબ્રુઆરીના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ રજુ કરવામાં આવશે.

ડરબનના શેઠ હજરાહીમ તુરમદમદની નાદાર મીલકતના છેવટના પહેલણીના આંકડા મુકરર થયા છે અને તપાસને માટે તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરી સુધી સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટરની કોર્ટમાં રાખવામાં આવ્યા છે. તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં છે. જાન્યુઆરીના આજી તે આંકડા હાલ રાખવામાં આવશે.

લેમર દુમેલા વીલાગમાં સેનરવાઝી ના વેપારી આમદ મગરાહીમ પાગની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ તા. ૨૨ મારચના રોજ ડરબનની સરકારી કોર્ટ આગળ રજુ કરવામાં આવશે.

કેરમોટના ફેરીવાળા તુરમદમદની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં મી. ટી. જી. મેદામ તરફી નીમાયા છે. તેના લેણુદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૨૬ જાન્યુઆરી તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીના રોજ અમલકી વીલાગના માજીસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં મળશે.

મી. હસનમીયાનો અભ્યાસ.

મી. હસનમીયા પોતાના એક કામગીમાં લખે છે કે:—

પરીક્ષા માસ થયા પછી મારું રહેવાનું મી. રીયના ઘર પાસે કરેલ છે. એટલે વીકમાં તથા ચાર વખત મી. રીય અતરે આવી બાણુવે છે. આજ તરફ હું જ્યાં રહેતો ત્યાં વીકની ૨૫/- આપતો. તે જગ્યા મી. રીયના ઘરથી ૪ થી ૫ માઇલ છેટે હતી. આજ સુધી હું ત્યાં રહેલ કારણ કે ફક્ત હીસટરી કરવાની હતી. પરીક્ષા પાસ થયા પછી કામદારના અભ્યાસ માટે કોઈ મારતરરાખ પાતો વીચાર દનો, પણ પછી એમ દર મુકે મારે મી. રીયની પાસે રહેવું અને મી. રીય બાણુવશે જે ઘરમાં હવે હું રહું છું ત્યાં વીકની માત્ર ૧૦/- આપવી પડે છે. અને જો બપોરના ૧ બાજુ હો ૩૦ - આપવી. એટલે હાલ તો હું બપોરના પણ ઘરમાં ખડે છું. પણ જ્યારે લેકચરો માટે જવાનું થશે ત્યારે બપોરના ઘરમાં જગવાનું નહીં ખનશે. બીજી બધી રીતે હું મરીયાઇ રાખું છું. બધી રીતે સાદમ રાખું છું. હમેશ જગતના સરવતદારને યાદ કરું છું. કમરન કરું છું. મારા વીચારો હમેશ સાદા રાખું છું. અને ભલે કામો કેમ કરવાં એવા વીચારો રાખું છું. હું પરમેશ્વર પાસે એમજ કુવા મારું છું કે એ મારા કારવાર તુ હમેશ મારા વીચારોને સ્વચ્છ રાખજે, કુનાતો લોખી મને ન બનાવતો, મારા દીન ઉપર કામ રાખજે, મારા વફાલા માખાપનું દીલ હમેશ યાસથી પૂલી રાખજે, અને હીદી જાતી કીલ કરતાં કરતાં મારા માખ લેજે.

મારો જેલનો ખોળો અનુભવ

[લખનાર: મી. એમ. કે. માંધી]

(૪)

જેલનાં સ્થળોની જેલમાં

જેલનાં સ્થળોની જેલમાં ખોળો પછી એક દુખદ અનુભવ થયેલો. ત્યાં જે વિભાગ છુદી ગતતા છે. એક વિભાગમાં કાઠરી તથા હોદી મજૂરીવાળા કેદી રહે છે. ખીજા વિભાગમાં સાફી કેદીઓને પુરેલા હોય છે, ને તેમાં દીવાની જેલ ભોજનનારા હોય છે. તેમાં સખત મજૂરી વાળા કેદીને જવાનો હક નથી હોતો. અમારું સુવાનું ખીજા વિભાગમાં હતું. પણ ખીજા વિભાગનું જગજગ વિગેરે અમે હકથી ન વાપરી શકીએ. પહેલા વિભાગ ના જગજગમાં એટલા બધા કેદી હોય છે કે તેમાં જગજગની મહા પંચાન રહે છે. કેટલાક હોદીને આ બહુ દુખદ વાત થઈ પડે છે. તેમાંનો એક હું હતો અને દરેકાએ કહ્યું હતું કે ખીજા વિભાગ ના જગજગમાં જવામાં હરકત નથી. તેથી હું તેમાં મૂકેલો. આ જગજગમાં પણ બીર તો હોય છે. વળી જગજગ ખુલ્લાં હોય છે. તેને દરવાજા નથી હોતા. હું જેવો ખેડો હતો તેવોજ એક જગજગ મજબૂત વિકાળ કાદરો આવ્યો તેણે મને છોડી જવા કહ્યું. ને મારો દેવા લાગ્યો. મેં કહ્યું હમણાજ છું છું. તેટલામાં તો મને બાય બીડીને ઉચ્ચકો ને બહાર ફેંક્યો. સારે નસીબે મેં બારસાખ પકડી લીધી એટલે હું ન પડ્યો. આમાં ક'પ હું મજસાથી નહોતો. દસીને હું તો ચાલતો થયો. પણ એક બે હોદી કેદી જેણે આ બતાવ જોયો તેણે રડી પડ્યા. જેલમાં તેઓથી મદદ તો થાય નહીં. એટલે નિરપાય જાણી તેઓને ખેડ થયો. આથી જાનના દુખ ખીજા હોદીઓ ને પણ બોમવવાં પડ્યાં છે એમ મેં ધાજળથી સાંભળ્યું. આ બાબતની મેં ગવરનરને વાત કરીને જણાવ્યું કે હોદી કેદીઓને સાર નોખા જગજગની ખાસ જરૂર છે. ને એમ પણ જણાવ્યું કે કાદરા કેદીઓની સાથે હોદી કેદીઓને મુદ્દા ન રાખવા બોલ્યો. ગવરનરે તુરત હુકમ કર્યો કે મોડી જેલમાંથી એક જગજગ હોદી કેદીને સાર મોકલી આપે. જાને બીજે દિવસથી જગજગની વચલી મોડી હું પાસે આક દિવસ

સુધી જગજગના ખુલાસા વીના રહેલો તેથી તખીયતને પણ જહા પહોંચી હતી.

જેલનાં સ્થળોમાં રહેલો તે દરમીયાન મારે કેરટમાં તથા ચાર વખત જવું પડ્યું હતું. ત્યાં મી. પોલાકને તથા મારા દીકરાને મળવાની રજા મળી હતી, ખીજા પણ કોઇ વેળા મળી જતાં. કેરટમાં મને ઘરનો ખોશક મંગાવવાની પણ છુટ મળેલી, તેથી રોડી, પનીર વિગેરે વસ્તુ મારે સાર મી. કેલનમેક લાવતા હતા.

આ જેલમાં હું હતો તે દરમીયાન સલામતી કેદી બહુ વધી ગયા હતા. એક વખત પચાસ ઉપરાંત છુટ ગયા હતા. વધુને એક પચાસ ઉપર બેસી નાની દરેકીવતી ઝીણી કાંકરી ભાગવાનું કામ સોંપતા હતા. દરેક જણ દરેકા લુગડાં સરવા વિગેરે કામમાં ફેકાતા. મને સંચામાં ટોપી સરવાનું કામ સોંપવામાં આવેલું. સંચાનું કામ પહેલું અહીંજ હું શીખ્યો. આ કામ મુશ્કેલ નહતું. તેથી શીખતાં ક'પ વખત ન ગયો.

હોદીને મુખ્ય ભાગ કાંકરી ફેડવા ઉપર હતો, તેથી મેં પણ તે કામની માગણી કરી પણ દરેકાએ કહ્યું કે વડા દેગમાનો તેને હુકમ હતો કે મને બહાર નહિ કાઢવો તેથી તેણે મને કાંકરી ફેડવા જવાની રજા નહિ આપી. એક દિવસે એમ બન્યું કે મારી પાસે સંચાનું કે બીજું સીવવાનું કામ ન હતું. તેથી મેં પુસ્તકો વાંચવાનું શરૂ કર્યું. દિસાખ એવો છે કે દરેક કેદીએ ક'પને ક'પ જેલ નું કામ કરવું બોલ્યો. તેથી મને દરેક માએ મોલાવીને પુછ્યું "આજ તમે માંહ છો?"

મેં જવાબ આપ્યો, "ના જી."

સં—ત્યારે તમે કેમ ક'પ કામ કરતા નથી?

જગ—મારી પાસે કામ હતું તે પૂરું થયું છે. હું કામનો રોમ કરવા હચ્છતા નથી. કામ મને આપો તો હું તે કરવા રાજ છું નહિ તો નવરો ખેડો વાંચું તેમાં શી હરકત છે?

સં—એ તો ખરું પણ ત્યારે વડા દરેકા કે ગવરનર આવે ત્યારે તમે રોડર માં રહેો તો સારું.

જગ—હું એમ કરવા રાજ નથી. હું ગવરનરને પણ કહેવાતો છું કે મને રોડર માં પ્રવેશ કામ નથી. તેથી કાંકરી ફેડવા મોકલો.

સં—ત્યારે બહુ સારું. મારાથી તો રજા વિના તમને કાંકરી ફેડવા ન મોકલાય.

આ બતાવ બન્યા પછી કોડી વડે ગવરનર આવ્યા. મેં તેની પાસે બધા હકીકત બહેર કરી. તેણે કાંકરી ફેડવા જવાની પરવાનગી ન આપી પણ જણાવ્યું કે મારે તેમ કરવાની જરૂર નથી કેમકે મને બીજે દિવસે પાછો વોકસરસ્ટ મોકલવાનો છે.

કાંકરી તપાસ—નાગા કેદી

વોકસરસ્ટની જેલ નાની હોવાથી કેટલીક છુટ જે ત્યાં બે મવાય છે તે જેલનાં સ્થળોની મોડી જેલમાં ન બેસવાય. જેમકે વોકસરસ્ટની જેલમાં મી. દાઉદ મહમદને તેમની સાસ માથે બાંધવાની તથા કમર બીજાને પણ પહેરવા આપતા હતા. મી. રસ્તમજી, મી. સોરાબજી તથા મી. સાપુરજીને તેમની પોતાની ટોપી પહેરવા આપતા હતા. આ પ્રમાણે જેલનાં સ્થળોની જેલમાં બનવું મુશ્કેલ. તેમજ જેલનાં સ્થળોની જેલમાં કેદીઓ પહેલા દાખલ થાય તેને કાંકર તપાસે છે. આ તપાસનો હેતુ એ છે કે કેદી ઓને ક'પ ચોપી રોગ હોય તો તેની દવા કરવી અને તેને બીજા કેદીથી નોખા પાડવા. આવા કારણથી કેદીઓને બરોબર તપાસે છે. કેટલાક કેદીને ચંદી વિગેરેનો રોગ હોય છે તેથી બધાના ચુલ અવયવો તપાસવામાં આવે છે. આથી કેદીઓને તદન નાગા તપાસે છે. કાદરાઓને તો લગભગ ૫૬૨ મીનીટ સુધી તદન નાગા ઉભાડે છે કે જેથી કાંકરનો વખત બચે. હોદી કેદીને કાંકર આવે ત્યારેજ કમર કાઢવે છે. બાકીના ક'પમાં અગાઉથી ઉતરાવે છે. કમર ઉતારવા સામે લગભગ બધા હોદી હોય છે. છતાં વધુ તો લડતને જાનર આનાકાની કરતા નથી પણ મનમાં કામવાય છે. આ બાબતની મેં કાંકર ને વાત કરી તેણે કેટલાક કેદીને ખાસ રોડરમાં તપાસવા પણ દર્મમાં તે પ્રમાણે કરવાની તેણે ના પાડી. આ બાબત એસોસિએશને લખાવ્યું કર્યું છે તે તકરાર હજુ ચાલે છે. તે બાબત તકરાર ઉઠાવી એ બાબતી છે. લોકોનો ધણો જુનો રિવાજ છે તે એકાએક બદલાવાનું નથી. છતાં તે રિવે વિચાર કરવા જેડું છે. મરદોમાંજ અવયવ સંતોડવાની જરૂર નથી. વળી બીજાને માલસ નાખ જાવવાની અવયવો હજારો જેલે જાવવામાં કારણ નથી. બોલી કમર

રાખવાનું આપણે કારણ નથી. આપણે પોતે નિરદોષ મનના હોઈએ તો કુદરતે આપણી વસ્તુ ખાસ છુપાવવાની જરૂર શી? હું જાણું છું કે આ વિચારો દીદી માનને વિચિત્ર લાગે તેવા છે. છતાં મને લાગે છે તે બાબત ઉપર ઉત્તરોને ખરું છું છે તે જોવા જેવું છે. એવી ભાવના હરકતો લાવવાથી આપણને અતે વસ્તુમાં નુકસાની થાય છે. અથાઉ દીદી કેદીને દાકતર બીજકુત ન તપાસતો. પણ એક વખત બે વજી દીદીને સવાલ પૂછ્યા તેના જવાબમાં તેઓએ કહ્યું કે તેને કંઈ રોગ નહતો. દાકતરને પહેલ મળ્યા તે ઉપરથી તેણે ઉપર પ્રમાણે જવાબ મળ્યા છતાં પણ તે કેદીને તપાસ્યો ને તેઓ જુદા નિકળ્યા. ભરથી દાકતરે દીદી કેદીને પણ બરોબર તપાસવાનો ફાવ કયો. એટલે આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જ્યારે આપણને કંઈ અગત્યની આવી પડે છે ત્યારે તેનું કારણ શું આપણે પોતે હોઈએ છીએ.

જોહાન્નઅરમથી પાછો ફર્યા

ઉપર કહી ગયો તે પ્રમાણે મને એવી નવેનરે વોક્સરસ્ટ પાછો લઇ ગયા. તે વેળા પણ મારી સાથે એક દરોજો હતો. પોતાક કેદીનો હતો. આ વેળા મને ચલાવ્યો નહિ પણ ચાલીમાં રહેવાને કહ્યું. પણ બીજા વરગને બદલે ટીકીટ બીજા વરગની હતી. મને રસ્તાને સાડ અરધો રતજ રોડી તથા જુદી બીજી આખી. જુદી બીજી રેવાની મેં ના પાડી. તે છોડી દીધું. રસ્તામાં બીજાને ખારાક લેવાની દરોજાએ પરવનગી આપી. રોશન ઉપર જ્યારે ગયો ત્યારે કેટલાક દીદી દરજી હતો. તેઓએ મને જોયો. વાત તો થાય નહીં. મારો પોતાક વિગેરે જોઈ તેમાંના કોમને રોઈ દીધું. મને પોતાક વિગેરેથી કંઈ નહોતું લાગતું. એટલું કહેવાનો પણ અખત્યાર ન હતો. તેથી હું એ બધું જોઈ રહ્યો. અમને બેને એક અલગ કોમો આપ્યો હતો તેની પાસેના કપામાં એક દરજી ઉપર હતો તેણે પોતાના ખાવામાંથી મને થોડું આપ્યું. હોહાજર્ગ ઉપર મી. સોમાજાઈ પટેલ મળ્યા. તેમણે રોશન ઉપરથી કંઈ ખાવાનું લઈને આપ્યું. જે બાજની પાસેથી તેણે લીધું, તેણે પ્રથમ તો પોતાની લાગણી આપણી લડતમાં ખત-ખાતા છંદાથી કમજ લેવાની ના પડી. જ્યારે મી. સોમાજાઈએ જાણ આપ્યું ત્યારે તેણે

નામની જ પેની લીધી. વળી મી. સોમાજાઈએ રોશન તાર કયો હતો તેથી ત્યાં પણ કેટલાક દીદી રોશન ઉપર આપ્યા હતા અને ખાવાનું લાવેલા. એટલે રસ્તામાં દરોજાએ તથા મેં પુષ્કળ ખાધું.

વોક્સરસ્ટ પહોંચતાં રોશન ઉપર મી. નવદી તથા મી. કાજી મળ્યા. તે બંને સાથે એકે રસ્તે ચાલેલા. જે રહીને ચાલવાની તેમને રજા આપી હતી. રોશનથી મારો સામાન ઉપાડીને બારે વજી ચાલતું પડ્યું હતું. આ બાબતની અર્થ પણ જાણમાં પુષ્કળ અમેરી.

વોક્સરસ્ટમાં હું પાછો પહોંચ્યો તેથી સફ દીદી જુદી થયા. મને મી. દાઉદ મહમદવાળી ઘાટીમાં તે રાતે પુરેલો એટલે મોડી રાત સુધી અમે એક બીજા ના અનુભવની વાતો કરી.

હીદી કેદીને દેખાવ

હું જ્યારે વોક્સરસ્ટ પાછો ગયો ત્યારે દીદી કેદીને દેખાવ ફરી ગયો હતો. લગભગ ૩૦ને બદલે ૭૦ કેદી થઇ પડ્યા હતા. તે દાનો સમાસ થાય તેવો મરગ આ જોઈ માં નહોતો. તેથી આઠેક તંજુ ગોઠવ્યા હતા. રસોઈનું સાડ ખાસ જુદો પ્રીટી રીઆથી આવ્યો હતો. કેદીઓ વળી ઘણી વેળા જોલની પાસે નહીં વહે છે તેમાં નહાવા જઇ શકતા. આ દેખાવ કેદીના કરતાં લગભગના જોવા લાગતો હતો એ કેદીઓનું નહતું પણ સત્કચડીની જાવણી હતી. પછી દરોજા દુઃખ આપે કે જુબ તેની શી દરકર? ફરીકતમાં તો ઘણા ખરા દરોજા એકંદરે હીક હતા. દરેક દરોજાનાં મી. દાઉદ મહમદે તમા પાક્યાં હતાં. એકતું નામ 'ઉકલી' પાડ્યું હતું. બીજાનું નામ 'મજરો' એમ જુદાં જુદાં નામ હતાં.

મળનારાઓ

વોક્સરસ્ટની જેલમાં મુજાકાને હીક દીદી આવતા. મી. કાજી તો હમેશાં અંધર રહેતા. કેદીઓની બહારની વ્યવસ્થા તે દિલ દબને કરતા. તથા મળતા આવવાને જેટલી બને તેટલી તક મેળવતા. મી. પોતાક કામસર લગભગ દર અડધા રીએ આવતા. ન.તોલથી મી. મદમદ ઇજરાદીમ તથા મી. ખરસાઈ કોંગ્રેસના મેનલાઇનના ઉચરાણા બાબત ખાસ આવી મળેલા. છંદે દહાડે તો લગભગ સો દીદી ન.તોલના રોહાઓને મળી ગયા હશે. તે દહાડે તારોના પણ વરસાદ વરસ્યા હતા.

પરચુરણ વિચારો

જેલમાં સાધારણ રિને બધું મોખાઈ અમરવામાં આવે છે. જે તેમ ન થતું હોય તો દરદ ફરી નિકળતા વાર ન લાગે. છતાં કેટલીક બાબત મંદજી પણ રહે છે. જોહાની કમલી એક બીજાની સદાય બદલાય છે. તે ગમે તેવા મેત્રા કાફરાએ એટલી હોય તે પાછી દીદીને લાગે પણ આવે. તેમાં ધણીવાર લીજો પડેલી હોય છે ને તેમાંથી બહાર નિકળે છે. કપડા પ્રમાણે તો દરરોજ તકકો હોય ત્યારે અરધો કલાક તેને સૂવડી જોઈએ પણ તેમ બાજમેજ થતું બેવામાં આવ્યું. કમલીની અમરક ચોખાઈ રાખ નાર માણસને જેવી તેરી નથી.

તેજ પ્રમાણે પહેરવાનાં કપડાંનું ધણી વાર બને છે. જે કપડાં બીજા કેદીએ પહેલાં હોય તેજ કપડાં તે કેદી છુટે ભરે હમેશાં ધોવામાં નથી આવતાં. તેથી તે બીજા કેદીને એવી મેલી સ્થિતિમાં પહેરાવે છે. આ ધણી અકળામણની સ્થિતિ છે.

કેદીને ગીચગીચ પણ બધું પુરતા હતા. જોહાન્નઅરમમાં ત્યાં માત્ર ૨૦૦ કેદીની સગવડ હતી ત્યાં લગભગ ૪૦૦ કેદી રાખતા. આથી એક કોટડીમાં કાયદેસર કરતાં બમણા કેદીને ધણી વેળા બરતા ને તેને કોઈ વખત પૂરતી કમલી પણ ન મળે. આ તકલીફ જેવી તેવી નહતી. પણ કુદરતનો ધારો એવો છે કે માણસ પોતાના હોય વિના ને સ્થિતિમાં મુકાય તે સ્થિતિની બરદાસ અપાટાબેર કરે છે. અત્યુ દીદી કેદીને પણ બન્યું. ઉપરની ખરી અગત્યોમાં પણ દીદી અમતમાં રહેતા. વળી મી. દાઉદ મહમદ પોતે આખો દહાડો મળેમાં રહેતા એટલું જ નહીં પણ પોતાના કારણ વિનોદથી બધા દીદી જેલોને દસાવ્યા કરતા હતા. જેલમાં દુખની વાત એ જોવામાં આવી કે એક વખત કેટલાક દીદી મેડા હતા તેવામાં એક કાફર દરોજો આવ્યો. તેણે થોડું થાસ કાપવાને જવા બે દીદી ની માગણી કરી. કોઈ થોડીવાર ન મેડાનું ભારે મી. પ્રમામ અબદુલ કાદર કાપરા જવા તબવર થયા તેમ છતાં પણ કોઈ તેના સાથે જવાને ન નિકળ્યા. સમુજમાં દરોજાને કહેલા લાગ્યા તે અમારો પ્રમામ છે તેને ન લઈ વત. આમ કહેવાથી એવડી ખરાબી થઇ. એક તો દરેક થાસ કાપવા તકમાર ચવાની જરૂર હતી. તે તો રદયુ. પણ જ્યારે પ્રમાનું નામ રાખવાને પ્રમામ સાહેબ તકમાર થયા ત્યારે તેમને હોદ્દા પુરો કર્યો. તે થાસ કાપવા તકમાર થયા પણ બીજા કોઈ ન થયા એમ ખતરી આપણી બ શરમી બંદેર કરી. અધુરું

ચરચા પત્ર.

મો. ગાંધીનો કાગળ

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતી સાહેબ,

સાહેબ,

આ અડવાડીઆનો મો. ઓ. નો અંક બહાર પડે તેટલામાં 'ચરચા' એક મહેલમાં ખસવાનું થશે. તેથી હાલની રિવિટિ રિવિટિ બે બેલા હોદી કામને કહેવાની જરૂર નેહા છું.

કેટલાક હોદી હીલા પડ્યા છે એમાં શક નથી. કાંઈક લડત મુશી છે. મુકું મુકું એમ બીજા કઈક કરી રહ્યા એવામાં આવે છે.

પકાણેની સહીનો એક કાગળ સરકારમાં બહાર પડ્યો છે તેમાં તેઓ નીચે પ્રમાણે લખે છે.

'અમે પકાણે તમારા છાપાવાટે સરકારને તેમજ આમને ખબર આપીએ છીએ કે બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશને એસીઆરિક એસીસ વયા લાઈસેન્સની એસીસની તપાસ રાખવા પીકેટની મરજીયાત દુકી બનાવી છે. પીકેટના ખાખી લીખાસ પહેરે છે ને સીપાહી ની જેમ પડા પહેરે છે. એમાંના કેટલાકને અમે રસ્તાઓમાં ફક્ડ થઈ આંટા મારતા જોયા. પકાણે સરકારને મદદ કરવા માગે છે તેને અટકાવવા સાદે અને વકાદાર હોદીને સરકારની સામે થવા સાદે આ પીકેટના નીમ વામાં આવ્યા છે. તેથી અમે પકાણે કે જેણે મરજીમ મહાદાણી વિક્ટોરીઆનું અને હાલના રાજા સહીનું—તેને ખુદા સલામત રાખે—નીમક ખાખું છે તેઓએ આ ગાંધી-પોલાક ના વાલ-દીવરને અમે ધમકી આપનારા કહીએ છીએ. અમે સરકારને અરજ કરીએ છીએ કે તેણે આમારા આ કામમાં પકા ન લેવો. ગાંધી હમેશાં આમારા ધરમને હવારી પુરે છે ને આમારા પેગમ્બરોનું અપમાન કરે છે. એટલું જ નહીં પણ તે હમેશાં સુલેહનો બંધ કર્યા કરે છે. જો સરકાર તેને અને તેની મરજીયાત દુકીને મેલોનીમાંથી ન હાદાડી રાખી હોય તો અમે સરકારને સાદે તેટલું કામ જલદી કરી શકીએ. આ કાગળ હાખલ કરશે તો તમારા આમારી ધર્મી.' "

હું આ કાગળને પકાણેની સહીનો કહું છું, પકાણેએ લખેલો એમ નથી કહી શકેતો. એક દિવસ એવો હતો કે પકાણેએ એવી અરજ સરકારને કરી કે 'તમારા કાયદાને અમે સારણે ધણે તેના કરતાં સાદું એ છે કે અમને તોપને બેલાયે હવાળી દો.' આજ પકાણે તેજ કાયદાને તામિ થાય, અથવા બીજાને તામિ થવામાં મદદ આપે એ બનવા નેહા નથી. એમ બને તો તેઓને અને આપણને સરમાવા નેહા થાય.

ત્યારે આ કાગળ કેમ લખાયો? મસ્તી ખાતી છે કે તેમાં બહાલીતા હોદીનો હાથ છે. કેટલાક મોઢા પોતાના સ્વારથને સાદે કોમની

વિરુદ્ધ બહાલ કરી રહ્યા છે. કેટલાક હોદી પોતે દસવા છે તેથી બીજાને દસાવાના હિસાસી આખી કામને દુખાડવા માગે છે. આ બંને એક ધારે છે કે પોતાની રમતમાં પકાણેને વાપરવા. પકાણે પોતે લખા પકાણેના નવી એટલે સહેલથી દોરવાઈ જઈ સહીનો કરે છે. તેઓએ આમ કરતાં પહેલાં ચીચારણું કરે છે. હું કહેવું રાખું છું કે આ કાગળ તેઓને કોઈપણ હોદી શુદ્ધ બુદ્ધિથી લખાયેલો. જો તેઓ અમે તેવા કામમાં માં વચર વિચારે મહી કરશે તો તેઓની નવવારને જાંખવ આવશે. તથાવાર અથવાર ખાદે રહેતે વપરાય છે ત્યારે તેને કયાંયકા જાખવ સમાન હોતો માનું છું.

જો માણસે એ કાગળ લખ્યા છે અથવા લખાવ્યો છે તેણે પીકેટને ધમકી આપી છે. પણ પકાણેએ સમજાવું પુટે છે કે એક પણ હોદી ઉપર તેઓથી હાથ ન ઉપડાય.

મારી વિરુદ્ધ તેમાં જે લખ્યું છે તે વિરે મારે બહુ કહેવાપણું રહેતું નથી. લખનાર માણસ હોદી મુસલમાન વચ્ચે વકાર કરાવવા માગે છે. હું સુસલમાનના પેગમ્બરોનું અપમાન કરું એવો આરોપ મુકવો એ તદન અસાલની વાત છે. મને તેનું સ્વપને પણ નથી. ખરે હોદી ધરમ બીજા ધરમનું અપમાન કરવામાં છેલ નહીં. હું માનું છું કે હું તે ધરમને પાળવારો છું. મારી છદ્દથી હોદી મુસલમાન એક વચ્ચે યાય એની શોધ કરવામાં વપરાય છે તો પછી મારાથી મુસલમાની પેગમ્બરોનું અપમાન કેમ થાય? પણ જે કોમના વેરી છે તે કયોએ કાલકા સાદે અમે તેથી વાતો કરી બંધાએલું તોડવો માગે છે. ને તેમાં પકાણેને મેળવવા માગે છે.

આવે સમયે કોમના જે યાજ્ઞા ને હિતે નહુ છે તેઓએ સંભાળવાનું છે. પ્રથમ તેં એજ કે અમે તે માણસની ધમકીથી ડરવેતું નથી. કોમ સરકારની સામે સત્યાગ્રહથી લડે છે તેમજ હોદીના વેરી હોદી હશે તેની સામે પણ લડશે. ડર માત્ર મુદાનો-હંધર નો રાખવાનો છે. જે કોમનું ખુદ કરવા માગે છે તે અજાન છે એમ સમજ તેઓની દયા ખાવાની છે. પણ તેનાથી દુખાવાનું નથી. આ લડત લખાઈ-લહે વધુ લખાઈ. સહુ કોઈ સમજ શકે છે કે લખાઈ છે તેનું કારણ આપણે જાણે. હવે હું કહું છું કે પણ આપણા હાથમાં છે. તેનો રહેતો એજ છે કે જે લડતને સમજે છે તેણે પુરો ઉત્સાહ બતાવવાનો છે. મજરાવાનું કે સુરસામાં આપવાનું નથી. વળી જેમ આપણી સામે લેર થાય તેમ આપણે વધારે કરવું જોઈએ. એ હિસાબે જેઓ લડત સમજે છે તેમજ વધારે ઉત્સાહ સહન કરી વધારે હલ હડા વચાવી છે. લડતને ખરે મુદા એ છે કે આપણે આપણી જાન ખાતી. આપણો માલ કડાવી દેશે તેમાં કાચ રહેવાનું છે, તેમ કરવામાં જો ધરક રહેવાનું છે, તેમાં આપણો ને કોમનો લાભ સમજવાનો છે. એમ થશે તોજ લડત છતાયો.

મો. પોતાની કમર જે દમલો થયો છે તે આપણને બધાને સરમાવવાનો છે. મો. પોલાકે જે સેવા કોમની બનાવી છે તેની કિંમત મારાથી તે અંકાય લેવા નહીં. તેના જુઓનું વરણન હું કરી શકેતો નથી. તે આપણી લડત નેટલે દરરો સમજે છે તેઓ દરજ્જે ભાવેલ કોઈ હોદી સમજતા, દેખ. તેવા માણસ સામે લખવા કાગળમાં જે લખાયું છે તે બતાવે છે કે આપણી કડલ દસા છે.

તે કાગળના કખાતનારને અને લખનારને હું જાણતો નથી. હું તો ઉધર પાસે જોઈ લીજ પ્રારથના કરું છું કે તેને, પકાણેને અને બધા હોદીને તે સારી બુદ્ધિ આપે અને જે જાગી કાગ કેમ કોમનું જે તેના કેન ઉપર મુદી મજબુત રહે.

લી. કોમનો સેવક અને સત્યાગ્રહી મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી. બેહાનરખમ, તા. ૧૯-૧-૦૯.

બેહાનરખમના કણુખી મંડળનું ઉધરાણું

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતી સાહેબ,

બેહાનરખમના કણુખી મંડળના આજે વાંચે, સત્યાગ્રહની લડત વારંતે કરેલા ઉધરાણું ના પાઉંડ ૫૬-૨-૩ આસરે મજદૂર મંડળની મીટીંગમાં મી. મોકળ કાનજીને અગ્રુક વખત ને માટે રોપવામાં આવ્યા હતા. એ પછસા બી. ઈ. એસોસિએશનને હાલ સુધી મળ્યા નથી. આત્યારે એનું સંજ્ઞાય છે કે મી. મોકળભાઈએ રકમ આપવા ઉનકાર કરે છે. માટે હું તેમને જણાવવાની રત લઉં છું કે કોમના અગિવાન ધર્મને જે કામ ઉપાડણું તે કામ તલોબ ખતાસ કરવા મજદૂર રકમ બી. ઈ. એસોસિએશનને રોપી દેવી અથવા તો કણુખી કચ્છુનીડીના પ્રમુખને સવાધીન કરવી.

લી. કોમનો સેવક, બેહાનરખમ, લીરા મુદાજી. તા. ૧૯-૧-૦૯

સ્વામી થી સંકેતનંદ નરહથી અમને ખબર આપવામાં આવ્યા છે કે તેઓ ના નામથી કેટલાકો સુકલ માટે પછસા ઉધરાવે છે. આપું ઉધરાણું કરવાની કંઈ હીલચાલ શર થઈ નથી. તો ફોજો બરનાસઓએ સાવચેત રહેતું. બપોરે સુકલના કાળાની લીલચાલના નિશચય થશે ત્યારે આપણા ખબર કરવામાં આવશે.

પરચુરણ ખખર પત્રો

-102-

[આ કાલમમાં અમે હાલજી આફરિકાના તમામ સામતા ખખરપત્રો દાખલ કરીએછીએ. ખખરો સાફ અક્ષરે અને એમ બને તેમ હુંકા માં મુદ્રાસર લખેલ હશે તેને દાખલ કરવાની મહેલી તક મળશે. અ. ઈ. બા.]

હંડી તા. ૧૫ જાન્યુઆરી.

તા. ૯ રાનીવારની રાતે અત્રેની હીએ ટીંગ સોસાયટીની ખાસ મીટીંગ મી. હાજી મખાલીમ ખાનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વખતે સોસાયટીને એક વરસ પુરું થતાં નવા અમલદારોની ચુંટણી કરવાનું કામ ચકુ હતું. તેમાં મી. હાજી મખાલીમ ખાનને પ્રમુખ, મી. મહ મહ સુલેમાન સરગને ઉપ-પ્રમુખ, મી. મહમદ જાફર મુકાદમ તથા મી. સમયદ અબ્દુલ હાદર હકીમને બેઈટ સેક્રેટરી, મી. એસમાન અસારખા તથા મી. હાજી અખાજ નુરમહમદને બેઈટ ટ્રેઝરર નીમ નામાં આવ્યા. બાદ મી. એસમાન અસારખા ટ્રેઝરરે મહ સાલનો આવક જવકનો કલ હીસાબ સોસાયટીમાં વાંચી સંભળાવ્યો. અને સરવે ખરચ જતાં બેલેન્સ પૌંડ ૧૫-૧૩-૫ રજુ કર્યા. તે રકમ સોસાયટી તરફથી ફરી તેને સોંપવામાં આવી. બાદ એક કમીટી નીમવાની કેટલીક ચરમા થઈ, પણ તે કામ આવતો અહવાદીઆ ઉપર મુલતવી રહ્યું. તે પછી સેક્રેટરીએ સકુનો આભાર માન્યો અને સભ્ય રાતના ૧૧ વાગે ખરખાસ્ત થઈ.

પોરબંદરના મહારાણા ભાવસીંગજીના મરણના સમાચાર સાંભળી હંડીમાં વસતા પોરબંદરના રહીશોની એક સભા તા. ૪ શુક્રવારે મી. મખાલીમ મુલેમાનને હાં મળી હતી. જે વખતે મહારાણાના કુમાર શ્રી કાકા સાહેબને દીલસોજીનો સરેશી મોકલવાનો હાવ થયો હતો. મરહુમે રાખેલી રહેમંદીથી વીઝેરના સભામાં વખાણ કરવામાં આવ્યા હતા. બાદ સંધી એસમાન અસારખા, રસાલદાર વલી મહમદ હાજી, સીન્ધી મખાલીમ સુલેમાન જમાદાર ખચલ નથુ વીઝેરની સહીથી દીલસોજીનો એક કાગળ કુમાર શ્રી કાકા સાહેબ તરફ રવાના કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રીટોરીઆ તા. ૧૩ જાન્યુઆરી
આજરોજ પ્રીટોરીઆ અંબુગન ઇસ લાગની મીટીંગ ખોલાના મોલવી જનાબ અબ્દુલ કાદરના પ્રમુખપણા નીચે મળી

હતી. પ્રથમ સેક્રેટરીએ મહ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચ્યો, તે ઉપર પ્રગણની સહી કરવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ સપ્ટેમ્બર સુધીની આવક જવકનો હીસાબ રજુ થયો હતો. તેમાં પૌંડ ૯૪-૦-૬ની પુરાંત ખતાવી હતી. આ રકમમાં પા. ૧૭-૭-૧૧ હીસાબ રેલવે ફંડના બાકી છે અને પા. ૭૬-૧૫-૧૦ અંબુગનની પ્રાંત છે. તેમાંથી પા. ૨૭-૧૮-૯ મરહુદ ખાતે છે તથા પા. ૪૮-૧૭-૧ રોકડ બાકી છે. આ હીસાબ વાંચી સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે મારે હાંદુસ્થાન જવાનું છે જેથી મારા હોદ્દાનું રાજનામું નાં પ્રમુખ સાહેબને મોકલેલ છે તે આજે રજુ કરી મંજૂર રાખવામાં આવશે એમ કું આગા રાખું છું. ત્યાર પછી મી. હાજી અલી ખાન મહમદની ધરવાણી દેશમાં ખુદાની રહેમત ને પોતા છે તેને માટે દીલગીરીનો હાવ પાસ કરવામાં આવ્યો હતો. મી. હાજી અલી ખાન મહમદ તરફથી મી. સુલેમાન ખાન મહમદે ઉપકાર માન્યો અને મરે સાને એક ગીનીની બેટ આપી હતી. તે પછી વખત હુંક હોવાથી સેક્રેટરીનું રાજનામું આવતી મીટીંગ ઉપર મુલતવી રાખી દાખલ રહેલાનો ઉપકાર ખાની ચેર મેન સાહેબે મીટીંગ ખરખાસ્ત કરી હતી.

મનહુએન તા. ૪ જાન્યુઆરી.

અત્રે સોનાપુરનું બહુ દુઃખ છે. જળી આપસ આપસના કુસંપને લીધે જાઝા માણસો નીકળતાં નથી જેથી શોડા પક વાળાને બહુ ખમણ પડે છે. જગ્યા પણ બહુ છે જેટલે લોકડાં વીઝેર પહેાં માફવાની મોટી અડચણ પડે છે. અગાઉના વખતના સોનાપુર તથા જો રક્ષકના મોટી રકમના ખપસા કેષ વેપારીને ત્યાં જમા છે. તે પછસા નવો ખરડો કરી સોના પુરતું કામ હાથ લેવાય તો હાડમારીનો અંત આવ્યો જણાય.

અગાઉના વખતમાં મોટા જથામાં દીવ ના હાંદુ વસેલા હોય તેમ જણાય છે. તેમાંના ધણખરાનો પકસો પોરબંદરની તીળેરીમાં છે. અને હાંદીઓના કુસંપને લીધે તેના વારસને કેષ જલેર કરવું નથી.

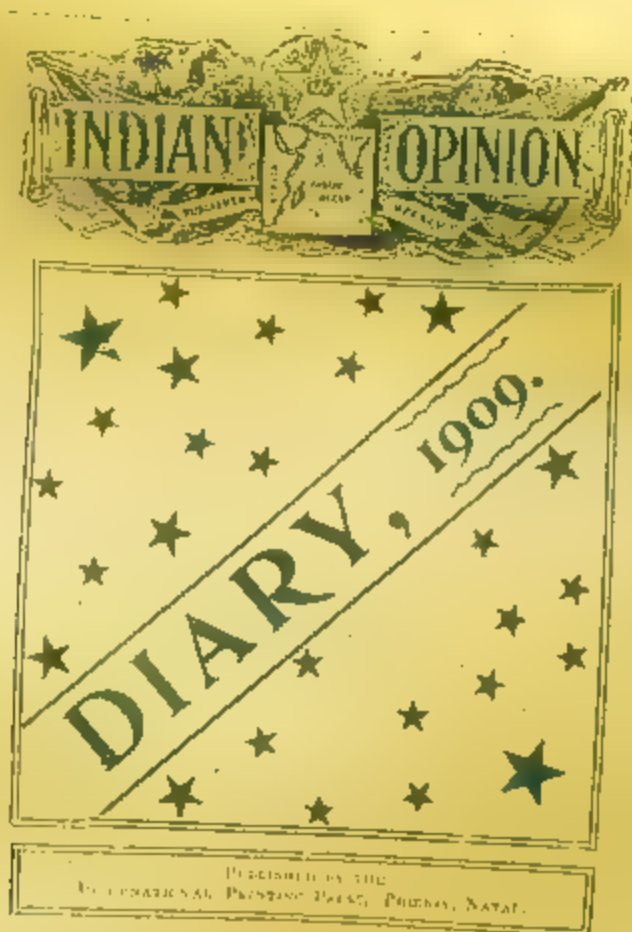
અત્રેના મુતાંબ મામમાં મોટી માજનાજી જમીન છે તેમાં ગાયોની કેટલી સંખ્યા, તથા જન્મ મરણ જાહેર થતું નથી તથા સાંભળવા પ્રમાણે ડોર વેચાય છે તેની પુરતી સંભાળ લેવાથી જોઈએ. અને માજનાજી વાસણ પણ એક જગ્યાએ છે તેની ઘટતી વ્યવસ્થા થવી જોઈએ.

રોકડ ખખર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવલ માંબ ૧ જાન્યુઆરી ૨૪ ૦ થી ૨૪ ૬		
ભીમડીના	૨૬ ૬	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૬	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
બીની સક્કર	૨૪ ૦	૨૪ ૦
ફંડાના	૨૪ ૦	૨૪ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૪ ૦	૨૪ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૪ ૬	૨૪ ૦
મસુરની	૨૪ ૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડદની	૨૬ ૦	૩૧ ૦
ચણા મુખાના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દાળ	૨૮ ૦	૨૮ ૬
વટાણા	૧૦ ૦	૧૦ ૬
મકાઈ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦	૧૭ ૦
કાવું તેલ ૧ આલન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીલું	૨ ૬	૨ ૮
મીઠું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરડું	૩ ૬	૩ ૮
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૧ ૬	૧૨ ૦
મદાસી સોપારી ૧ રતલ ખા		૬
મરચાં	૦ ૪	૦ ૫
મી પેટી જડીનના પૌંડ ૧૦ ૦	૧૭	૧૫ ૦
પોરબંદર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પારાશીન એરોફેડ		
વાઈટ રોસ	૮ ૨	૮ ૫
માલન	૧૨ ૬	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૮ ૦	૧૮ ૦
ફલી	૬ ૬	૭ ૦
કાષમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલ્ક રોન	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાલન	૨ ૧૧	૩ ૦
સોપારી સેવરખની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલ પોટા સીમારેટ	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ફુધ નેસજનું	૨૦ ૩	૨૧ ૬
નીમક (લીવરચુલ)		
ખરતા એફની	૪ ૩	૪ ૬

Have you got A Diary ?

A Free Copy will be sent
to you on receipt of your
subscription for . . .

"INDIAN OPINION."

EXTRA COPIES
POST FREE 1/1.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુખર્ષ

સ્ટીમર અમગેની દત ૩૫૦૦

તા. ૮ ફેબ્રુઆરી.

જે આગામીઆમાં મુખર્ષ પહોંચે તેથી

આ કંપનીની સ્ટીમર દર મહિને સીધી મુખર્ષ જાય છે.

જે કંપનીની આગામીઆમાં ફરક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ નવાલી છડીઅન છે, અને ઓશીસરો ખીલ કમદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સગવડવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નહીં એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હિંદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી રખત ગાળી દેરાન થતા હતા. તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી ની દુઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગામીઆ દર મહિને મુખર્ષ સાથે જાય છે. માટે આ કંઈક મુશ્કેલી મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકર્ષ દેશ જનારાઓએ તકવાર થઈ રહેલું.

સરહુ આગામીઆ મુખર્ષ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહની જાણ માટે અતરે જાણમાં ન આવશ્ય તેથી સહ સાહેબો ને વચર ખરચે આગામીઆ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

જો વિચાર નીચેને સરનામે મળી થકશે.

દરવન સંધે કોલંબો આર કલકત્તા નીચે માલિક માતી હ.

અમર્સીટો ૨૨૦૦ ટન તા. ૯ ફેબ્રુઆરી.

દેલ્હી લાઈન લાઈન.

જાણ, જાણ, "અમર્સીટો" 2,200 ટન પ્રિન્સીપાલ

કેમલમ્પ મુશ્કેલી મુશ્કેલીમાં કલકત્તામાંથી દેલ્હીમાંથી

મી. હમસાદિય હમસાદિયની ડુ

114, 115, 116 કમર્સીઅલ રોડ ૩૨૫૧,

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કેમલમ્પ કોંગ્રેસ કોંગ્રેસ.

૧૨૨ કોટ, ૩૨૫૧.

King & Sons,

West Street, Durban.

Remember!

INDIAN OPINION DIARY is given to every Subscriber whose subscription is fully paid up.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ક્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાળ.	૦-૧-૦
ધં ઓ. ડાવરી ૧૯૦૯	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્લિમ કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૧
સલામત (ક્રિનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વોદય	૦-૦-૬
મુસ્લિમ કામેલ પાશાનું જીવન.	૦-૦-૧
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૧
રાજાવળ હાર, વાલકાંચ	૦-૧-૦
ક્રાન્સવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩
ક્રાન્સવાલના નવા કાયદા મુજબના પાસા	૦-૦-૩
મુશ્કારાના લગાડા	૦-૦-૩
ક્રાન્સવાલનો કુકનો અધિકરવાનો કાયદો	૦-૦-૩
	s. d.
Ethics of Passive Resistance	૦ 3
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Ramayana	૦ 6
A Book—and its Misnomer	૦ 6
ટપાલ મારફત મગાવનાર માટે પોસ્ટલ ખર્ચ પેની ૧ જુદું. કોઈપણ મેસેનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.	

Buyer of Mealies,

Any Quantity, at best market price,

SPECIAL BROKER:

Umgeni Mealies Company,

M. S. VAHED,

Commercial Road, } Tel. Add: "Vahed,"
Durban. } Tel. No. 224.

Box 125.

જાણાવ્યું મકાઈ ખરીદનાર

સારામાં સારો બજાર લાવ.

અમગેની મીલી કંપનીના ખાસ દલાલ.

એમ. એસ. વાહેડ,

કોમર્સીઅલ રોડ ટેલીગ્રાફ હો. "વાહેડ"

૩૨૫૧, ટેલીફોન નં. ૨૨૪

બોક્સ ૧૨૫.

જપાઈ બહાર પડી છે.

ક્રાન્સવાલના નવા એશિયાટીક

કાયદા મુજબના ધારા

અંગ્રેજ અને લોકો પુજારી તરફથી.

કિંમત ૩ પેની, પોસ્ટલ ના પેની

Have you got A Diary ?

A Free Copy will be sent
to you on receipt of your
subscription for . . .

“INDIAN OPINION.”

EXTRA COPIES
POST FREE 1/1.

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 58.

CORRESPONDENTS.—Letters and other communications should be addressed to the Editor of the paper, and not to the "Editorial Committee." The Editor must not be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter is of interest and importance to general publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed: "The Editor, 'Indian Opinion,' Phoenix, Natal."

Indian Opinion

SATURDAY, JANUARY 30TH, 1909.

Mr. Cachalia's Sacrifice

THE position of Chairman of the British Indian Association of the Transvaal is, at present, no sinecure. It never has been an easy one, but to-day it is beset with difficulties and troubles which would have disheartened a man less strong than Mr. Cachalia. As a passive resister, he has already suffered imprisonment, and now he has suffered honourable insolvency for the same object, the cause he represents. His letter to the press and the circular letter to his creditors show clearly that in Mr. Cachalia the Government have no weak man to deal with. By the proceedings taken by the creditors, Mr. Cachalia may be rendered penniless. He has a family to support, but, as he expressed to our correspondent, he depends for his and his family's sustenance, not upon what his trade may bring him, but upon what God may give him.

Mr. Cachalia has set an example of which not only Indians in South Africa but the whole of India may well be proud, not that many noble sons of India have not sacrificed as much as Mr. Cachalia has, but those who have done so have received the benefit of a liberal education; but we hold that among the meanest Indians it would be hard to find, even in India, examples like Mr. Cachalia's.

A portion of the Johannesburg press has clearly misrepresented what they have called the latest move of the community. Looking at things from their own narrow and selfish standpoint, they can only see in the move a masterstroke and a victory

of the European wholesale houses. We ask them to leave aside their own standpoint, and judge Mr. Cachalia according to his own standard. The Chairman of the British Indian Association considers that it is necessary for him to show his countrymen the way out of the difficulty that threatens British Indian merchants. It is more an educational than a political move. During the passive resistance struggle, British Indians are receiving an education in self-sacrifice and in other noble qualities that go to make a righteous nation. Mr. Cachalia has taken to heart the lesson taught by a more distinguished and weaker passive resister. Thoreau has said that in a country where people are unjustly treated, the only place for an honest man is gaol, and that honest men must not expect to collect wealth under an unjust rule. Mr. Cachalia would have the whole of the Indian community follow passive resistance in its true light, and has, therefore, surrendered everything for the sake of reaching the goal he has mapped out for himself. His brilliant example has been quickly followed by Mr. Asvat, and we hope that the infection will spread till a large number of Indian merchants have demonstrated to the world and to their own less noble countrymen that they will not buy money and all the comfort that it brings at the sacrifice of their national honour.

The Naidoo Appeal.

MR. THAMBI NAIDOO, than whom the Transvaal knows no better Indian, pleaded hard against his conviction being made the subject of an appeal to the Supreme Court. A staunch passive resister, he could not bear the idea of figuring as an appellant in the passive resistance crusade. But with rare courage, and in order to satisfy the desire of the executive of the British Indian Association, he allowed his name to be used in connection with the appeal which has proved abortive. Our readers, however, will recall the fact that Mr. Naidoo did not avail himself of the interval to remain outside the gaol. He has, therefore, already served his term for passive resistance.

The appeal, however, shows that passive resistance ought not to be the prerogative of the faint of heart. "There's but to do it die." It shows, too, that the passive resisters are naturally straining the interpretation of the law in order to get their way.

acknowledged that the Asiatic Act is drastic.

It is a pity that, hiding their eyes behind a technicality, the Supreme Court declined to decide the issue raised as to the appointment of a registrar under the Asiatic Act. On this somewhat important point, therefore, the public are none the wiser for the appeal. It is worthy of notice, too, that no judgment has been yet delivered on the Asiatic Act but has shown how, even if not criminally, the Transvaal Government have endeavoured to do wrong. According to British constitutional ideas, those who have been at all arrested, whether voluntarily or otherwise, cannot be dealt with under section 7 of the Act, in other words, they cannot be deported. Many prosecutions, therefore, of Indians, who hold voluntary registration certificates, have been evidently illegal. For instance, the Pretoria Indians, who are awaiting trial at Volksrust, and who are almost all known to the authorities as being holders of certificates of registration, have been deported. These include even persons born in the Transvaal. Surely a law must be very bad that requires interpretation by the highest tribunal of justice before the ordinary meaning of its sections can be definitely ascertained. Whether, then, an appeal on the Asiatic Act is successful or not, every fresh appeal demonstrates more clearly the necessity for revising the whole situation.

THE JUDGMENT OF THE SUPREME COURT in the appeal of

Picketing and Intimidation Messrs. Mahomed Ibrahim, Kuiki, Candaminy, and Ahmed Sahab is regrettable. The

appellants have protested their innocence, and, in spite of the confirmation of the magisterial conviction by the Judges, we share with the Indian Community the doubt as to their guilt. What we are concerned about is the fact that there are any men in the Indian community who are found to be stupid enough to resort to the violation of those who choose to submit to the Asiatic Act. It is unworthy of passive resisters. Those who will not submit to the tyranny of the Government cannot, with any consistency, support it. Others, however, who are not so worthy, are not so consistent. Happily the Government has been condemned by the Supreme Court, who are not to be deceived by the few individuals who are found to be stupid enough to resort to the violation of those who choose to submit to the Asiatic Act. It is unworthy of passive resisters. Those who will not submit to the tyranny of the Government cannot, with any consistency, support it. Others, however, who are not so worthy, are not so consistent. Happily the Government has been condemned by the Supreme Court, who are not to be deceived by the few individuals who are found to be stupid enough to resort to the violation of those who choose to submit to the Asiatic Act.

IMPERIALISTS OF THE SOUTH African school will read (if they ever read anything at all outside their own local organs of alleged public opinion), the views of Dr. Lefroy, the Bishop of Lahore, expressed in *The East and the West*, with something of discomfort. The Bishop's words do much to dispel the unfortunate opinion that exists in certain quarters, that the people of India are blandly and blindly indifferent to what is happening to their brethren in the Transvaal. He reiterates what Mr. T. J. Bennett said a year ago—that he fully believes that "the position of affairs in South Africa . . . is taken more deeply to heart, not only by those immediately concerned, but also by educated Indians throughout India, and resented more acutely by them even than the various social and political disabilities under which they believe they rest in their homeland itself. For my own part, I cannot in the least wonder that this is so. Can we not ourselves feel that the position is almost intolerable?" What would Bishop Lefroy think if he were on the spot? Would he not lead the passive resistance struggle with all the authority of his position to aid the cause? We believe that Lord Lansdowne, too, who spoke as follows ten years ago on the same subject, must have winced many a time at reading news of the "almost intolerable" situation of his erstwhile protégés in the Transvaal:

"A considerable number of the Queen's Indian subjects are to be found in the Transvaal, and among the many misdeeds of the South African Republic I do not think that any fills me with more indignation than its treatment of these Indians. And the harm is not confined to the sufferers on the spot: for what do you imagine would be the effect produced in India when these people return to their country to report to their friends that the Government of the Empire, so mighty and irresistible in India, with its population of 300 millions, is powerless to secure redress at the hands of a small South African State?"

A COMMISSION HAS BEEN APPOINTED

The Education Commission.

by the Governor of Natal to consider and report on, amongst other things, the advisability of adopting in the Colony the principle of free and compulsory primary education. The labours of the Commission are likely to be much handicapped by the recent action of the Government in limiting facilities for Indian education in the specially-organised Higher-Grade Indian Schools. In these institutions, education is paid for by the parents of the pupils. If the Government desires, as would appear from the recent fiat that has gone forth, to limit the opportunities of education for students

of a certain class, even to such that education be specially directed to the class heretofore neglected, they will understand how, hardly any of the Commission be in that direction the Government will insist on a system of primary education which shall be free and compulsory. We should think that the Government do not wish to be convinced—unless, indeed, we come to the conclusion that they will continue their attention to the provision of free and compulsory educational facilities for whites only. That would not surprise us in the least. In view of our recent experience in the Transvaal, where coloured students are expressly excluded from the benefits of the "free and compulsory" provisions of the Education Act of that Colony. We certainly think that the Congress should make very strong representations to the Commission, setting forth the needs and desires of the Natal Indian community. The coming generation of Indians in this Colony is entitled to every legitimate consideration, and it is for the community to ensure that no further delay is proposed.

UNDER THE NEW LEADER THE Transvaal Leader, last Monday, published these words: "The white labour policy of the Johannesburg Municipality."

"Island or Continent." The discussion arose apropos of a statement made by Councillor Williamson, at a recent meeting of the Town Council, that the local rates would be increased by no less an amount than 50 per cent. Dr. Krause, who defended the Council's policy, did not deny that the work was costing more, but urged that the social and national results were worth it. Commenting upon the argument for the defence, the *Leader* remarks: "It is absurd to argue that 5s. a day is enough in this country to live on and bring up a (white) family respectably. Councillor Krause admitted this, but said that it kept the people from starvation. Doubtless; but we don't want a great class half-starved, inefficient producing children more degenerate still. If we mean to run our country on the lines of a high race ideal, and wish our people to be properly nourished and housed and their property properly educated, we ought to have no system of town rates that cost more than 5s. a day. Our contemporary has certainly come far to show the reasonableness of a system of a community dependent for its livelihood upon charity, or what is but a slightly disguised form of charity, must inevitably become degenerate and inefficient. How much sooner that undesirable result would be arrived at would depend entirely upon circumstances, and when we consider that one of these circumstances is that the system of charity whereby the members of that section of the community are supported up by deliberate injustice to another

section was met by disavowal of the same by the coloured people of the community, the Council must be content to accept the fact that the process of racial disintegration must necessarily be hastened, and that the coloured section of the community will lose its self-respect and become incapable of any rational participation in the conduct of public affairs. How these growths are notoriously weak and delicate things, and how very much doubt whether the sensitive products of the policy of Johannesburg's Town Council will differ much in degree from these. As to the utility of Johannesburg's action, we can, perhaps, do no better than quote our contemporary's own comment: "It is useless to make Johannesburg, let alone the public service in Johannesburg, an island of 'whiteism,' if the rest of South Africa is to be a sea of 'blackism.'"

Canada and Asiatics

Reuter representative recently had an interview with Mr. Mackenzie King, member of Parliament and the Hon. Canadian Deputy Minister of Labour.

Dealing with the question of Asiatic immigration Mr. Mackenzie King said:—We in Canada thoroughly realise the vast importance of this question to the Empire at large, and we wish to become thoroughly familiar with the position of the Orient, so that a complete understanding may be reached based on the mutual knowledge of the condition of affairs in different parts of the Empire affected, and on the understanding by other of our attitude with reference to this question. It is for this reason that I am visiting India on my way to China.

Dealing with the movement for sending Hindus to British Honduras, Mr. Mackenzie King said: "It is quite erroneous to think that Canada is asking to transport out of their white Indians from Canada to British Honduras. Out of work as they are, and with the approach of winter, the position of these Indians is such that for their own good it was suggested that they should go voluntarily to British Honduras. Deliberations have gone to British Honduras at Government expense, and lately returned with a glowing report of the prospects. Just before I left Canada, however, we heard of activity on the part of certain Indian leaders who had gone from New York, and any change of attitude on the part of the Indians is due to their activity. I saw General Swayze, Governor of British Honduras, while he was on his way to the Pacific Coast to inquire into the question, and I saw nothing of the results of his report. There would seem to be some doubt as to the advisability of the idea of internment on the part of the Indian leaders."

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, January .

A Happy New Year

It is best to crown our milestones with roses though I intend to wet them with tears. Look up back over the year that has just gone. How much of disappointment and sorrow in the great struggle that is being waged by British Indians in South Africa, and how much that might tempt them to despair; but the courage which has not failed in the darkest hour is the silver lining to the blackest cloud. It is the beacon light of hope for the future. It is the unquenchable faith in a righteous cause that carries the fighter to victory. - Of these who have bravely stood steadfast in time of trial our may well use George Eliot's words and say that they live.

In judges, refined to generate,
In deeds of daring rectitude, in reason
In a generous mind that can with self
In thoughts sublime that pierce the night
like stars.

And with their mist persistence urge man's
search;

In vander linden. So is he in heaven

Was I caught that purest heaven, he is
A' - ready.

1. . . . of length in some . . .
 2. . . . general . . . fresh pure . . .
 3. . . . the smile that gave us cruelty;
 4. . . . sweet presence of a girl distinct
 And in illusion, for your lithe,

The Holiday Season

We only just escaped having a "typical Christmas", so much admired in imagination but not always so entirely delightful in realisation. Well was it for those who travelled far to keep Christmas with friends that the snow held off until the brief holiday was practically over, for since it began to fall with serious intent, the cry has gone forth all over the country of dislocated traffic and much inconvenience. It is not pleasant to be snowed up in a train for twenty-eight hours, nor even to find that trams and motorbuses have ceased to run. Yet these things have happened within the last week. I think it is only the skaters who are really lamenting the weather, those which followed the surprising cold; but London at the moment is not cold; it is wrapped in fog and decorated with snow heaps transforming themselves into slush. It is the way a "typical Christmas" says good-bye. It is pleasant to think that whether the snow be white or dirty, the holiday season has brought, as is wonting, much joy to children, whether they belong to the Royal household, where the Christmas tree is the great delight of the day for the small people who have done their giving before they begin to receive, or in the hospitals where the tiny patients are cheered by the very kindly thought that "little children's presents will be in our hospital" box; call it "presents."

The King and the Small Boy

At last, before Christmas, King Edward's intention associated the children's engagements and a visit to Brighton. The sunny smile of Dr. Brighton, at the advertisement, certainly worked wonders. His Majesty was able to join the family circle at Sandringham quite rested to his accustomed good health. I have been spending a brief holiday at Brighton, and I feel that the people are very pleased with the recovery of the splendour of the King's visit. An amusing tale is told by King Edward himself of an experience that befel one day when he was walking alone along the sea front. A small boy asked if he could tell him the time. His Majesty replied as desired. Then said the youngster, "Well, I've been waiting two hours to see the blooming King, and I don't mean to wait any longer." "Neither do I," answered His Majesty.

Reforming Themselves

While the Prime Minister has declared that the dominant issue with the present Government must be the question of the House of Lords and its veto—upon which *Times*, by the way, is particularly severe this week—those members of the Gilded Chamber who formed a committee to consider the question ■ reorganizing themselves, have ■■■■ their report. It must be admitted that they—Lord Rosebery, Lord Lansdowne, Lord Curzon, Lord Courtney, the Dukes of Bedford, Norfolk, and the Archbishop of Canterbury were among the twenty-four members—have advised drastic changes: they propose to sweep away the hereditary right to legislate, and ■ elect two hundred of themselves to a reformed House of Lords; they would reduce the number of spiritual peers to ten; they would regard those who had held distinguished offices of State, such as the Viceroyalty of India, Colonial Governorships, or any peer who had served for ten years in the House of Commons, to have established a right to sit in the reformed Upper Chamber, and they would create not more than four life peerages every year. The Government has had nothing to do with the matter, but the report is interesting with, perhaps, something of the flavour of the naughty child who punishes itself by going to bed.

Albion: A Great Heritage

England did well early in December to join together her literary men, her musicians, her politicians, her great officers in commemorating the tercentenary of the birth of one of her greatest sons, John Milton. The Lord Mayor, the Poet Laureate, Sir Frederick Bridge, the British Academy, and the British Museum—in the noteworthy possession of Milton manuscripts which it placed together for public inspection—were united again to the success of the celebration. One can imagine only one other celebration

lation that could equal it, and that would be Shakespeare's. But the two great giants as they are, can in no way be considered rivals. England is proud of both; proud of her great dramatist; proud, too, of her noble writer who was also a great statesman. It has been well pointed out that the foundation of Milton's immortal fame is conduct, and the most pathetic fact about this great-souled man is that, at the early age of forty-four, when, though he had accomplished so much there remained yet so much to do, he could bravely take up the burden of his blindness, work steadily on, and calmly say,

God doth not need
Further man's work, or his own gifts; who

to be successful, they say. That's why

They also cry who only stand and wait.

India in the Front

December has been almost an Indian month; Indian affairs have dominated public attention, whether in London or in Calcutta, whether in the Houses of Parliament or at the Caxton Hall. No longer can it be said that India is neglected, overlooked; even though ignorance and prejudice too often guide the pen or colour the utterance. The Crimes Act in Calcutta, the East India Loans Bill in the House of Commons, the Reform Scheme in the House of Lords: these are the outstanding features of the month. India was to be chastened before she was rewarded; this seemed the only way to the authorities. So new legislative machinery to deal summarily with bomb throwers was passed at a single sitting, and immediately after a heavy law was set to work again, and nine of India's sons were spirited away while the new law was too new to use. And an English Editor asks what England would think if General Booth and Mr. Keir Hardie were whisked out of sight and possibility of influence in the unemployed problem. Perhaps it is an instance of Justice being too blind, or injuring the angle of vision by using one eye.

Lord Morley's great effort in the Upper Chamber made one think of a war horse almost worsted in the fight. True he did "win through," but the marks of the conflict were upon him. Probably few can understand what it has meant to the Secretary of State for India to carry with him thus far his advisers at Whitehall and the doers in India. There is still the battle of the Lords to be fought. Was it again the draping of naked truth which urged him to disclaim any intention of leading up to Parliamentary instructions for India? Time will show how the new machinery works and whither it leads. The great point is that of recognition of the value of Indian opinion in the development of India. It has taken long enough to reach this new chapter in the history book of the years. And the

official reply to Lord MacDonnell's remarkable testimony to the influence of Bengal and the great blunder of the partition has reminded us of the dictum of an eastern Governor eight hundred years ago: "What I have written I have written." Has wisdom advanced no further during the centuries?

There was no Nationalist Congress at Nagpur, but Mr. Bipin Pal was the spokesman of the Forward Party. A series of meetings at the same time, but on a different platform, was held at the same time. However, was it India's duty to advance to independence and if Britain did not help her, India would have to be unpleasant. But it would be possible that in the good time coming free India might send for a Minto to take the overlordship if no worthy Indian could be found.

Here are two other items of interest: a number of Indian ladies and gentlemen, belonging to the London Indian Union, brought the Orient to the Occident by giving at an Al Home at the Criterion Restaurant a series of tableaux setting forth important scenes from "The Last of the Mohicans" and "Sakunthala." One of the tableaux represented the forest scene in the latter play.

A friendly band of ladies, including one of the Indian women in London, by providing them with a simple chain where they can find social enjoyment and appreciating work. Some English friends will go from time to time to the docks, and bring scraps of news and to brighten the place, some, also, will be the revelers of the interests of the great city to the orientals in eager to know them, but hindered hitherto by unscrupulous waylayers. Mr. E. Chowdhry, of Calcutta, and Dr. John Poller are building this bridge across the open gulf.

An Epoch-Making Book

One book overshadows all the rest, in the world of contributions on Indian art and literature. In my record for month I find it stand completely alone. "The Art of India" by B. Havell (John Murray, London). In it an Englishman presents to his countrymen the truth about Indian art. His eyes have been opened; he would have his countrymen no longer to walk in darkness nor would he let them encourage hybrid, characterless art in India when there are true exponents left of what is distinctive and national.

—G. S. S.

ASIATICS IN CANADA. London January 15th. —Reuter's correspondents at Ottawa states that Sir Wilfrid Laurier, replying to a deputation from the Trades Congress, declared the Immigration of Hindus and Jains into British Canada had practically ceased. The Hindus were increasing, but were mostly for work.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,
December 14.

Indian Immigrants in British Guiana

Sir HENRY GORREY asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the fact that the Governor of British Guiana did, by his casting vote against the almost unanimous objection of the elected members of the combined Court of the Colony, decide, on November 3 last, on the abolition of the office of medical inspector of estates' hospitals; whether the salary of that office, which was instituted for the protection of Indian immigrants indentured for service on sugar plantations, was secured by the law of the Colony; whether the Government of India had been consulted and has agreed to the abolition of this office; and whether the Secretary of State proposed to take any action in the matter.

Colonel SEELY: The facts stated in the first part of my hon. member's question are correct, and the action of the Governor was in accordance with the law, which expressly provides that he shall have both an original and a casting vote, but I may explain that if, as is proposed, the separate office of medical inspector is abolished, arrangements will be made for the efficient discharge of the duties hitherto attached to it, experience having shown that they are not sufficient to occupy the whole time of one officer. It has not in the circumstances been considered necessary to consult the Government of India. The law of the Colony imposes no obligation to appoint a separate officer for the sole purpose of medical inspection, although it empowers the Governor to appoint such an officer at a salary not exceeding £1,000 per annum. At the Governor's instance, the whole matter has been deferred for the present, pending further discussion in the House of Commons.

Mr. HENRY GORREY: Was not the object of the law to protect the health of the Indian immigrants? and does the hon. gentleman realize the supreme importance of that protection should be adequately maintained?

Colonel SEELY: We are fully cognizant of that, and it has not been lost sight of in the Colony, indeed, it is stated that the change will not reduce the amount of supervision.

India

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Monday, 21st December

Indian Education in Natal

Dr. RETHERTON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had received information to the effect that the Government of Natal had reinstated the notice that

was withdrawn about a month ago to the effect that Indian children over 14 years of age would, on and after the 23rd December next, have to leave the Indian schools no matter what standard they might have reached; and if so whether any alternative schooling was to be provided for them, and did His Majesty's Government propose to take any action.

Colonel SEELY replied: I have no official information to this effect, but enquiry is being made of the Governor.

Transvaal Indians

The following letter with enclosure has been addressed to Mr. J. O'Grady, M.P., by the private secretary to Col. Seely, on the 20th ult.:

On the 17th instant you addressed a question to Colonel Seely in the House of Commons, on the subject of the imprisonment of four British Indian boys in the Transvaal, when Colonel Seely replied that he was still waiting a communication from the Governor. I now enclose a copy of a telegram which has since been received and which gives information about these cases.

TELEGRAM. The Officer Administering the Government of the Transvaal to the Secretary of State for the Colonies. (Received Colonial Office, 5.50 p.m. 18th December, 1905).

Your telegram of 9th December No. 1, Statement as to four Indian boys correct with qualification that parents were prohibited immigrants and therefore under section 2 of Act 15 of 1907 children were similarly prohibited and subject to some penalties. This was clearly laid down by Supreme Court in case of Katurji Laloo 22nd July, 1908. All were released on 10th November; three boys were their ages as 14 and the fourth at 17. Impossible to verify. Indians continually mis stating their ages in order to pass as minors. There is one other similar case.

Mr. Ritch comments upon the above in the following terms:

The Indians in question, both parents and children, were not prohibited immigrants, for it has recently been decided by the Supreme Court of the Transvaal that domiciled Indians returning to the Colony must be allowed to re-enter before being called upon to register themselves. It follows, therefore, that the Indians in question, both parents and children, were, like numbers of others, wrongfully imprisoned. Colonel Seely should know these facts. He is likewise aware that about 30 other Indians similarly arrested were, upon appeal to the Supreme Court, discharged for the reason above stated.

A STANCH SYMPATHISER. Mr. A. Brittlebank, of Pretoria, who has taken a warm interest in the Indian question, and who is well known for his socialistic activities, is about to open a photographic studio in Johannesburg.

The Latest Transvaal Developments

Hostile Attitude of the Merchants

In accordance with notice, the wholesale soft goods trade section of the Johannesburg Chamber of Commerce met yesterday morning. Says the *Rand Daily Mail* of the 23rd instant, and agreed to the following motion:

"That this section, representing the wholesale soft goods trade, resolves unanimously (1) That support be accorded to the Government in its enforcement of the Asiatic Registration Law; (2) That if any Asiatic trader calls a meeting of his creditors with a view to handing over his assets to his creditors and if this is done as a part of the passive resistance movement, such creditors be advised to apply for the sequestration of the estate unless all liabilities are fully satisfied."

Such a resolution will doubtless carry great weight, particularly when it is stated that the following firms were represented at the meeting of the trade section, viz.: Messrs. Garlick and Holdcroft, Randles Bro. and Hudson, Orr, Rosenthal and Co., Starfield and Starfield, Beatley and Co., Heymann, Gordon and Co., Stuart Campbell, Ltd., Rand Trading Co., Ltd., Commonwealth Boot Co., Lazarus and Jacobson, Kock and Co., Arnot and Gibson, E. Meyers. In addition the following firms in the trade have also endorsed the sections: Messrs. Lockris Bros., Cleg-horn and Co., Elephant Trading Co., H. and J. Israel, Ltd., and R. Robins and Co.

Later in the day an emergency meeting of the executive of the Chamber adopted the following minute:

"That this Executive, having in view the phase which the Asiatic registration question has reached in the suggested handing over of their estates, by Asiatic traders to their creditors, has considered the resolutions which were passed this morning at a meeting of the soft goods section of the Chamber and in the interest of commercial principles and morality the Executive approves of the resolutions and authorises immediate publication, so that Asiatic traders may be warned of the result of such unbusiness-like action."

From the above resolutions it will be seen that prominent merchants and wholesale houses have determined to take initial action in order to defeat the latest intentions of Mr. Gandhi and his followers. The manner in which the step proposed by the Indians is viewed may be judged from the executive's allusion to "commercial principles and morality," and to "unbusiness-like action."

Merchants in a word have decided to submit to what is termed the "sequestration" of Mr. Gandhi. Their terms have been that the Indian leader has lost what sympathy his cause possessed among firms doing business with his compatriots. Several indeed who have to a certain extent supported the Asiatics have now thrown in their lot on the other side. The meeting yesterday morning was of a unanimous character, notwithstanding consideration of losses which might possibly have to be borne.

This firm attitude, we understand, has elicited support and approval from the coast. Yesterday afternoon representatives of the larger firms who are interested received messages from the coast in which hearty co-operation in the movement was expressed.

The merchants consider that in assuming the present position they are doing their part, and they now leave the Government, as they put it, to do their duty in the matter. They at any rate do not intend to assist anyone to evade justice at the hands of the Government. Some doubt, it may be added, is expressed regarding certain smaller white merchants, who may have become disturbed at the prospect of losses.

Merchants Demand Cash

During the afternoon (continues our contemporary), Mr. A. E. M. Cachalia, the Indian trader who lately circularised people to whom he owes money by way of business, met his creditors at Mr. Gandhi's office. The meeting was presided over by Mr. Hall, of the Merchants' Trust, who, as a result of the merchants' deliberations in the morning, represented the big commercial houses and the bulk of the money owed.

At the outset, Mr. Hall pointed out that he was there purely for business, and would not hear of the introduction of any political matter.

Cachalia produced a balance sheet, which showed that he had assets amounting to roughly £7,300 and liabilities of £3,800 odd. He had already averred in his circular that he could not continue trading owing to the action of the Government in refusing him a licence, and that it would be best for the creditors to know his position.

Mr. Hall rapidly got down to business. In reply to his questions, Cachalia said he was not in a position to pay his creditors in cash. Mr. Hall pointed out that the people he represented had nothing to do with the political aspect of the matter. All they wanted was just their 20s. in the pound.

Mr. Gandhi, who spoke for Cachalia, said that it was open to the creditors to take what action they thought fit. His client wished to retain the confidence shown in him by the merchants. If they desired they could use the assets to the best

advantage by keeping the business running or they could sell him out. He said not continue trading.

Eventually the Chairman closed the meeting by stating that, as the representative of the majority of creditors, he was not prepared to make any composition, but he would give Cachalia till Monday next at noon to pay 20s. in the pound.

Mr. Gandhi said that his client did not want time.

The remainder of the creditors did not oppose the Chairman's decision, and the meeting dissolved.

The "Mail's" Comments

On the 21st instant, the *Rand Daily Mail* made the following editorial comments:

Though the scheme of the Asiatics to the Transvaal for closing their doors is undoubtedly a clever one, it will hardly popularise their cause in this country. It simply means that the so-called passive resistance has degenerated into coercion. There is no doubt that numbers of the Indians have been intimidated by their fellows, and are afraid to register or to take out trading licences, and now the scheme is to intimidate the European merchants and the Transvaal Government. We hope these methods commend themselves to Mr. Hosken and the *Transvaal Leader* and the other advocates of deliberate law-breaking in this Colony. But in the case of the majority of the people we feel sure that these tactics will destroy the last shred of sympathy with the Asiatic cause. Anyway we are convinced the Transvaal Government will not be bullied into making concessions by such methods, and we hope that the wholesale traders affected will not allow themselves to be made the tools of law-breaking Indians. We do not think that many of the Asiatics will fall in with Mr. Gandhi's little plan, and ruin themselves completely to further the cause of passive resistance when it assumes such a new and startling form. We believe that a firm attitude will quickly make the plot a failure. And in the meantime the Government should pay a little more attention to the picketting system which is intimidating so many of the law-abiding Indians and preventing them fulfilling the letter of the law.

Letter from Mr. Gandhi

Mr. Gandhi writes to the *Mail* follows:

Perhaps you will allow me to put a few comments upon your leader's and the remarks made upon what you are pleased to call the "latest move" of the British Indian community. I will not go into many side-issues that arise out of your remarks; but I venture to say that either you do not understand the spirit of the struggle that my countrymen have been carrying on, or you do not care to understand it. The

latest move is not intended to coerce European merchants into taking action. Your interviewer received the replies to the questions he asked. There are, therefore, many gaps to fill up. He took away from me only one side of the question.

In the latest move, Indian merchants do not desire that a single European merchant should suffer. On the contrary, they have undertaken voluntarily to suffer even in the case of their creditors. In giving the notice to his creditors, Mr. Cachalia has simply informed the creditors of the danger in which the goods entrusted to his care have been placed by the action of the Government—you will perhaps add by the action of the British Indians as well. Mr. Cachalia presented to the meeting of his creditors a balance sheet of which any debtor would be proud, and he made a statement before his creditors which I hold to be perfectly honourable. He has shown not only 20s. in the £ on paper, but he has also stated that he does not desire to receive from his creditors a clean discharge against the handing over of his stock to them, but he added that he was willing, in the event of any loss being incurred on these assets, to make good the loss to the creditors out of his future earnings, if he is allowed to make any by the Government of the country of his adoption. Nor does the latest move consist in British Indian merchants simply calling a meeting of their creditors and associating them, by force of circumstances, in their sufferings to some slight extent. All British Indian merchants are not debtors of Europeans only; perhaps 50 per cent. of Mr. Cachalia's creditors are Indian. In any case, British Indian merchants may be divided as follows: (a) Those who have European creditors only; (b) Those who have European as well as Indian creditors; (c) Those who have no creditors. All these three classes have been advised to close down their businesses and dispose of their belongings. You will, therefore, see that only to a small extent will British Indians have to trouble their European creditors. The latest move, therefore, is not a matter of any coercion at all. If you imply that European creditors will now have to take greater interest in the question, I admit the charge; but it only means that the sufferings of my countrymen have again told. There is no resistance consisting purely and simply in the undergoing of every variety of suffering by passive resistance. To call this defiance is a prostitution of terms; and how can the surrendering of all their belongings, including their profits, by British Indian merchants, the consequent pecuniary loss, and the acceptance of voluntary poverty be called a demonstration?

When they are asked to pick up their goods and return to their homes, they will be asked to do so.

will deserve to be called a demonstration when the merchants, that is, the Salvation Army, and all other philanthropists, do so in the name of open defiance, coercion and intimidation.

Mr. Aswat Falls into Line.

Mr. E. M. Aswat writes to his creditors as follows:

Johannesburg, 23rd Jan. 1909.
Gentlemen.—I have seen a report of the meeting of creditors of Mr. A. M. Cachalia of Johannesburg, Merchant. I may state that my position is very similar to Mr. Cachalia's. Owing to the action taken by the Government, and referred to by Mr. Cachalia, my stock is in jeopardy. It is not possible for me to take out a licence. The question, therefore, is what am I to do with the stock that is in my possession. My liabilities are roughly £2,500, and my assets £4,000. In view of the decision arrived at by the meeting of Mr. Cachalia's creditors, and also of the reported threatened action of European merchants, I am not desirous of calling a meeting of creditors, but I am willing to place my stock in the hands of your committee, to call a meeting, or to attend my meeting that you may wish to call, and shall be pleased also to place my position before the creditors. Any further information that you may desire can be obtained at the Offices of the British Indian Association, 21-24 Court Chambers, Corner of Rissik and Anderson Streets, and I shall esteem it a favour if any communication you may wish to make is addressed as above.

Mr. Aswat also writes to the press, under date the 23rd instant, in the following terms:—

As one-time Secretary of the Indian Association, and as a merchant, I beg to congratulate Mr. A. M. Cachalia on the most judicious step he has taken. In my opinion, he deserves the best thanks of the British Indian community and, more especially, of the British Indian merchants, for having pointed the way out to them. The best manner in which I can express my approval of Mr. Cachalia's action is to follow him, and I have, therefore, placed myself in communication with my creditors.

I notice that the morality of the step taken by Mr. Cachalia has been questioned, and that it has been construed into a desire on the part of the British Indian merchants to coerce European wholesale houses. As to the morality or immorality of the step, it is largely a matter of opinion. According to the view taught by my religion, a merchant who does his best to pay his creditors in the £, and warns them of any danger in which their goods may be placed, is not obliged to do more. It is a question of opinion, and I am not in a position to say which is right.

With reference to coercion, I am sure that those who have used the term have done so hastily. It is quite clear that, if British Indian merchants do not take out licences for trade, they must be very properly prosecuted for trading without licences. The Government have every right, as they consider that their position is just, to impose every form of hardship on those traders who trade in disregard of the Licensing Law. What is an Indian debtor with a large stock on hand and with a conscience to keep to do? He has not cash enough to pay out his creditors immediately. He cannot, with any regard for his creditors, and without their consent, sell his goods by auction. He finds he has assets enough to pay out his creditors. Apart from any political considerations, I cannot but think that the only honourable course for a debtor placed in the position above described is to take his creditors into his confidence, and place himself at their disposal, telling them that, short of compromising his conscience, he is willing to do everything that the creditors may consider desirable in their interests. That my action will bear a political interpretation is unavoidable for the simple reason that it is based upon the situation created by the Government; but, speaking for myself, I can assure the public that the action that I have taken is irrespective of whatever the European wholesale houses may do so far as the political aspect is concerned. My desire is simply to protect my creditors, and certainly also to frustrate the design of the Government, in so far as they wish to receive monetary aid from me in order to bend me and my other countrymen to their wishes, which I hold to be unjust, immoral, and unrighteous.

Johannesburg, 23/1/09.

Applause for the Chamber of Commerce.

On the 23th instant, the *Rand Daily Mail* said:—

The Transvaal public will applaud the action of the members of the most goods section of the Johannesburg Chamber of Commerce in promptly refusing to become parties to the latest scheme devised by Mr. Gandhi for resisting the law of the Colony. No doubt if the Indian leader could engineer his scheme on a large scale some of the wholesale firms would have to suffer heavy losses. But there has been no hesitation in repudiating the trick. The Asiatic retailers now know that immediately they apply the method recommended by Mr. Cachalia their estate will be sequestered, whatever inconvenience or loss may be caused to the firms which have supported the law. The wholesale houses have done the right thing in taking up this attitude and uttering a practical protest against the attempt of the Asiatic retailers to coerce the Government of this Colony into conceding to their demands which are opposed by minority

The Naidoo Appeal Case.

Full Text of Judgment.

Pretoria, Saturday.

In dismissing the appeal of Naidoo and others (against a conviction in Johannesburg for a contravention of the Asiatic Registration Amendment Act) in the Supreme Court yesterday, Mr. Justice Mason said that in this appeal the sole question which the Court had to decide was the legal question of whether the Magistrate, in face of the objections taken to his decision, had come to a right decision. The policy of a particular Act was a matter with which that Court had nothing to do, and a matter on which it had no right to express an opinion. If the intention of the Act were plain, the Court were bound to give effect to that Act, and the fact that the Court's construction of an Act might lead to harsh results did not justify the Court in endeavouring to evade the plain words of an Act of Parliament. Now the four appellants in this case were charged with contravening regulation 9 (b) of the regulations under Act 36 of 1908. It might perhaps have been somewhat more correct to have charged the appellants generally with a breach of that regulation, and to have then set forth the particulars showing in what way that regulation was contravened, because, of course, sub-section (b) was only a portion of the whole of regulation 9, but it was perfectly clear that no prejudice of any kind whatsoever was caused to the appellants by referring only to sub-section (b), and that every detail was given that was necessary to enable them to meet the charge which was made against them. It was also contended that the appellants were entitled to raise on appeal the question that there was not sufficient evidence to justify the charge that was made. His Lordship doubted very much if the case did decide, or was intended to decide, whether the evidence was defective or not, he doubted very much that that question could be raised on appeal when it was not mentioned in the grounds of appeal. But, as a matter of fact, the evidence in this case did justify the charge which was made in the indictment, supposing that the Magistrate was right in his construction of the law, and therefore that point, even if it could be taken, must fail. The second objection which was taken was this, namely, that no Registrar of Asiatics had been appointed under Act 36 of 1908, and that therefore the appellants had no opportunity of registering under the Act, and they therefore could not be punished criminally for failing to comply with an Act which it was impossible for them to comply with. It was not necessary to decide whether that argument was strictly correct in connection with this particular Act, but his Lordship would assume that it was correct for the pur-

poses of this particular case, and that there was a very great deal to be said for the contention that a person should not be punished for committing a criminal offence while it was impossible for them to have avoided committing it, but with reference to this particular objection he must say that the evidence upon which that contention was based was very meagre indeed. It would rest with those who made this contention to show that this Act was not applicable—to show that no appointment had been made, to prove that no appointment had been made, that there was no Registrar of Asiatics entitled to act in terms of the Statute No. 36 of 1908. That evidence in the particular case was practically wanting.

Opportunity to Register.

There was a statement by somebody not in a position to know, namely, one of the appellants, that he had had no opportunity of registering under this Act, as there was no Registrar of Asiatics, but that statement was based upon a misunderstanding of the law. It is not necessary to go into details, but it is sufficient to say that the evidence in this case was not sufficient to justify the charge. It appeared to his Lordship that the Court below had been misled by a special appointment of a Registrar of Asiatics under this particular Act. Now the Act provided that a register should be kept by the Registrar, and that the Registrar should be an officer appointed by the Governor to keep a register of Asiatics, or any person lawfully acting in such capacity. With reference to the "officer appointed by the Governor," although the usual method of appointment was by Proclamation in the *Gazette*, his Lordship was not prepared to declare that the Governor could not make an appointment without a Proclamation, but by letter; but assuming that there was no letter of appointment of any kind, Mr. Chamney, or to whom it was supposed he acted as Registrar of Asiatics, what was he meant to do? The words "or any person lawfully acting in such capacity"—lawfully acting as Registrar? It could not mean a person appointed by the Governor, because if it meant that, it would be necessary to say so. It must mean somebody else; it must mean somebody authorised by the proper authority to act in that capacity. Now who the proper authority might be was perhaps a matter which would require discussion, if the question were properly raised before the Court, but where a person was acting in a public office, and performing public duties, it was a general rule of evidence that the Court presumed that such person was lawfully acting in that capacity. It was admitted in evidence in this particular case, and he (the Judge) assumed it was admitted for the purpose of this argument, that Mr. Chamney was acting as Registrar.

His Lordship stated that there was a very strong impression that the Registrar of Asiatics was not appointed, but that was the impression of the Court. All the evidence they had was that Mr. Chamney was acting in that capacity, and apparently acting with authority. It was not necessary for him to decide in the present case whether Mr. Chamney was authorised so to act. His Lordship thought it was quite clear that evidence might be led to show that that person was not authorised by any authority, any Government official or officer having power to give that authority to act in a certain position, and if that were proved, that person's acts would naturally not be the acts of a person lawfully acting in that capacity. But in the present case, all the evidence they had was that there was a public officer apparently acting lawfully in that capacity, and there was a vague statement that no officer had been appointed. It seemed to his Lordship that that ground of appeal must entirely fail. He thought that the presumption was very strong indeed that the person acting in a public office was lawfully acting in that capacity, and that the Act 36 of 1908 made it quite clear that there was not so even a person appointed in that respect. The next ground of appeal was that the regulations in question were published before the Act came into operation. That objection was apparently taken without reference to section 16 of the Interpretation Proclamation of 1902. That section, copied from the English Act, provided that where an act or law had been passed only to come into operation at some future date, regulations should be made immediately after the passing of the Act, but before the coming into operation of the Act, only of course to take effect as soon as the Act came into operation. That was what was done in this case. The regulations were made before the Act came into operation, but they were made in accordance with the provisions of the Act, and they were made in accordance with the provisions of the Act, and they were made in accordance with the provisions of the Act. The last ground of appeal was that regulation 9 (b) was not in force in the Act which the appellants were charged with contravening. His Lordship did not think that that objection could be maintained. The regulations were made in accordance with the provisions of the Act, and they were made in accordance with the provisions of the Act, and they were made in accordance with the provisions of the Act. Now, his Lordship stated the argument in connection with the regulations of the Act provided that every Asiatic shall upon a certain request, produce a certificate of registration of which he is the lawful holder, and shall also supply certain particulars—furnish means of identification as required by law. The argument is that only Asiatics who are in the possession of certificates have also got to supply particulars and means of identification, and that those are the only means in which regulations in that respect may be made—that Asiatics who are not the holders of certificates can only be dealt with under Section 8. Now that construction, if it were correct, would, of course, so far as I can judge, support the present appeal, because if regulations could only be made in

respect of persons who are the lawful holders of certificates, then, in the present case, there would have to be some kind of regulation to define, to require the holders of certificates to produce these particulars. Now that is certainly not the language that is used by the section. The language of the section is perfectly plain in itself, "that every Asiatic shall produce a certificate of registration of which he is the lawful holder, and shall also, upon demand, furnish these particular means of identification. Now does that mean that you can only require particulars and means of identification from the holder of a certificate? The Statute does not say so. You can require both, and if the person fails to supply both, it seems to me that he commits a breach of this particular section. The result of the other construction would be that no provision would be made, so far as I can judge, under this Ordinance, for dealing practically with unregistered Asiatics—that there would be no means of telling whether a person was a registered or an unregistered Asiatic. I think that Section 7 and 9 together show quite clearly what the intention was under this Act. It was this: That there should be means of identifying every Asiatic. If he was the holder of a lawful certificate, he would escape further penalties under the Act; if he was not the holder of such certificate then he could be dealt with as provided by Section 7 and by Section 8. The plain meaning of the words that a man has got to furnish particulars and means of identification is, I think, that he shall furnish means of identification about himself, so that people may determine not only whether he is the holder of a certificate, but who he is. There is no question about it. The Act in this respect is extremely drastic, but on the plain construction of these words it appears to me that these officers are entitled to call upon every Asiatic to practically identify himself. If he refuses to identify himself, if he refuses to supply particulars and means of identification, he commits a breach of this Section 8 of the Act, and he commits a breach of the regulation 9, under which the appellants are charged. Under these circumstances, we have no alternative but to come to the conclusion that this appeal must fail. As I said before, we can only deal with it upon the strict interpretation of the law.

Mr. Justice Bristowe: I concur.—
Rand Daily Mail.

"The Star's" Comments.

On the 23rd instant *The Star* wrote as follows:—

The judgment delivered yesterday by the Supreme Court in the Naidoo appeal sets at rest, finally we hope, any doubts as to the powers of the authorities to deal firmly and effectively with those who seek to frustrate the operation of the Asiatic Laws. No doubt a decreasing number of the passive

resisters will be found in the future. But the Court has not decided in the most unequivocal manner that the authorities are entitled to demand from all Asiatic trade Asiatiks the production of their certificates of registration, specimens of their signatures, or impressions of their thumbs and fingers, and to secure the punishment of those who refuse to comply with this order. That right is not likely to be seriously challenged in future, and it now only remains for the authorities to see that the law is generally enforced. We are glad to observe that the last despairing move of Mr. Gandhi and his co-leader has produced an effect very different from that which apparently they expected. Rather than submit to have their goods sold by the Government to provide the amounts of fines imposed on the owners, a certain number of Indian storekeepers propose to hand over their assets to their creditors. No doubt the authors of this scheme assumed that the wholesale houses would come to their assistance by taking over their stock and retaining debtors as managers. The soft goods merchants and the Executive of the Chamber of Commerce have, we are pleased to find, met this tactical subterfuge in the right spirit. As was reported in last night's *Star*, they have answered the manifesto of the Chairman of the British Indian Association with a resolution to support the Government in its enforcement of the Asiatic laws and to urge creditors to apply for the sequestration of the estates of any Asiatic passive resister who follows Mr. Cachalia's example, unless all liabilities are fully satisfied. We shall be surprised if in face of this public-spirited action more than a few deluded fanatics will consent to sacrifice their businesses and damage their credit at the instigation of Mahatma Gandhi and Cachalia. Indeed, signs of revolt in the Asiatic camp are, we believe, already in evidence.

An Indian Assault Case

Appeal Fails

Pretoria, Saturday.—In the Supreme Court this morning, before Mr. Justice Mason and Mr. Justice Bristowe, the criminal appeal of *Mohamed Ibrahim, Kadusammy and Amud Sahib v. Rex* was heard.

Mr. Gregorowski for the appellants; Mr. Matthews for the Crown.

This was an appeal from a conviction by Mr. D. J. Schuurman, A.R.M., at Johannesburg.

The charge was that the accused, on November 26, at or near Johannesburg, did all and each, or some or one or other of them, wrongfully and unlawfully assault upon Mohammed Saif, an Indian there residing, by striking him about the head and body with their fists and sticks.

The case had sought to show the appellants guilty.

Ibrahim was in need to three months' imprisonment with hard labour, and the others to two months' hard labour each, and without the option of a fine.

The grounds of the appeal were that:—

(1) The judgment was against the law, and inconsistent with and totally against the weight of evidence.

(2) The appellants proved conclusively that they had nothing to do with the alleged assault.

(3) Due weight was not given to the evidence of the accused, who all bore peculiar characters.

The Magistrate, in his reasons for judgment, said that the assault took place in a yard belonging to Mr. Pillay, the reasons for the assault being that complainant had visited a man who had been boycotted; that complainant had registered under the Asiatic Ordinance; and that he had refused to surrender his registration certificate.

"The defence," proceeded the Magistrate, "endeavoured to prove an alibi, but I found their evidence so unsatisfactory that I refused to believe it. . . . I am convinced from the way the Crown witnesses gave their evidence that they were speaking the truth. I do not believe the witnesses for the defence."

"It is unfortunately, very easy here to obtain witnesses in Indian cases to prove an alibi."

"The accused were sentenced to imprisonment without the option of paying a fine, because not only are the law-abiding citizens intimidated by the passive resisters but when they comply with the Asiatic Ordinance they are maltreated."

Having heard Mr. Gregorowski,

The Supreme Court, without calling upon Mr. Matthews, for the Crown, dismissed the appeal.

Mr. Justice Mason said the fact that the complainant was assaulted for complying with the provisions of the law in connection with the Asiatic Registration Act, made the offence more serious, and it was a matter which the Magistrate was entitled to take into consideration in passing sentence. If this feature of such cases was not to be taken into consideration, the Legislature would have to take other steps to see that the laws which it passed were observed.

Mr. Justice Bristowe concurred.—
Star.

ON THE PORT OF DURBAN. Barberton, January 28. Eighteen Asiatics arrested at Komati River as prohibited immigrants, are arriving here by this afternoon's train, and will appear before the magistrate on the above charge to-morrow morning.—*Reuter.*

"The Times" Letter

Discussed by the "Mail"

Dangers of Passive Resistance

The following editorial comments appear in the *Rand Daily Mail* issue of the 27th instant. The full text of the letter to *The Times* will appear in our columns next week.

We publish in another column the full text of the much-discussed letter addressed to the London *Times* by a number of Johannesburg gentlemen, stating once more the case of the British Indians in the Transvaal. Whether the epistle will be found convincing in England we cannot say, but it is doubtful whether it will make any converts in South Africa. It will not exercise much influence in the Transvaal, because the people here are able to realise the danger of such a campaign of resistance to the Government as has been carried on with great vigour and much ability by the leaders of the Asiatics. And this is the weak spot in the appeal. It seems to be thought that the Government have only to give way to solve the whole difficulty. But this is not the case. In the first place we are inclined to believe that if the Government did climb down there is a strong probability that they would be turned out of office. In taking such a course they would be voicing not the wishes of the majority of the electorate, but of a very small minority, and it is doubtful whether they would even be able to pass the necessary legislation. And even if the Government succeeded in convincing the white population that concession was the right policy, they would be sowing the seed of further trouble. Once let it be known that by passive resistance a body of six or seven thousand people can force a Government to concede something to which ninety-nine per cent of the electorate is opposed, and the future of South Africa will be full of trouble. It may be an excellent thing to consult the "leaders" of "unrepresented sections" of the people. But what would be the position when these leaders inaugurated a passive resistance movement instead of what they wanted? Not many months ago the Government of the Transvaal appeared to be consulting the "leaders" of the Asiatics almost daily, but the prolonged conferences did not prevent the beginning of a campaign of law defying which has caused a turmoil all over the country. Place the native in the position of the Asiatics, and suppose that the consultations between the Government of the Colony and the native leaders failed to produce agreement on some important point. Presumably the only course open to the Government and the native would be to inaugurate a

passive resistance campaign in which they would presumably receive the blessings of Mr. Hosken and the other signatories of the *Times* letter.

It is the absolute right of any section of the community to prolong a passive resistance campaign indefinitely, we do not see how any Government can be carried on. If half a dozen different sections of the people—whether represented or unrepresented—started a passive resistance campaign simultaneously, all government would have to cease. We should drift into anarchy until some strong man collected a body of followers and established a government again by the simple process of shooting down all who refused to obey him. No amount of letter writing to the English papers will convince the people of South Africa that passive resistance carried on by the Asiatics, are carrying it on to-day, is not a danger to the peace of the sub-continent. It is a movement which seems to expand in a startling manner. It is now known that if the latest scheme of dragging in the white population to help in the process of defying the law is a failure, the leaders of the Indians will depart to India and attempt to stir up that country against South Africa. Are these the precedents Mr. Hosken would see established in a land in which the coloured people outnumber the whites by five or six to one? Let it be seen that passive resistance can carry the day, and there will spring up men amongst the coloured people and the natives eager to achieve the success of Mr. Gaudhi. The matter has gone far past the stage at which letters to the *Times* can settle it. It is a question now whether the laws of the Transvaal are to be regarded as laws or merely as comic opera regulations which no one need obey if they do not like them. It is a question whether the Transvaal is ruled by its Parliament or by any section of the population which unites to resist it. Many months ago, before the passive resistance movement started, the views of the white and coloured gentlemen who signed the *Times* letter might have been regarded as authoritative for these situations now. The issue is a far wider one than the boundaries seem to think. The people of the Transvaal realise what the issue is, and it is for this reason that a number of white people in the Colony who have much sympathy with the Indians cannot conscientiously support them. They see what the controversy really implies.

CANADA'S INTERESTS AT STAKE. London, January 23rd. Reuter's correspondent at Ottawa states that Sir Wilfrid Laurier dominated the Anti-Asiatic Association in British Columbia, and that the best interests of Canada

Natal Immigration Laws

Indian Successfully Appeals

In the Durban Circuit Court on the 19th instant, Mr. R. K. Khan appeared for Naran Vastha in his appeal against a decision of Mr. C. O. Griffin, first criminal magistrate, Durban, wherein Naran Vastha was charged, on November 16 and 23, 1908, with contravening Section 7 and Section 31 of Act 30 of 1903, and wherein the Magistrate found Naran Vastha guilty, and sentenced him to undergo six months' imprisonment pending deportation.

Among the grounds of appeal were: (1) That the prosecution failed to prove the accused was over 16 years of age; (2) in the absence of any other evidence, the evidence contained in the affidavits filed was conclusive that the accused was not a prohibited immigrant, he being the son of a person domiciled in this Colony, and under the age of 16 years at the time when he entered the Colony; the Immigration Restriction Officer did not use a judicial discretion in investigating the claim of the accused, who was specially landed on a visiting pass to establish his claim under Section 4, sub-Section (g) of Act 30 of 1903; (3) the accused was wrongly convicted for contravening Section 7 of Act 30 of 1903; (4) the evidence showed that the accused was the minor son of a person lawfully resident in this Colony, and, therefore, not an adult in terms of Section 34 of Act 30 of 1903; (5) that the proceedings were otherwise wholly irregular and contrary to law.

The Magistrate's reasons for judgment were as follow. The accused was proved to be a prohibited immigrant. He was granted a visiting pass, but overstayed it.

Mr. W. C. Miller (assistant Clerk of the Peace) appeared for the Crown.

After hearing counsel, his Lordship decided the appeal solely upon the question of the indictment, which read as stated that accused was charged with "Contravening Sections 7 and 31 of Act 30 of 1903; in that upon or about the 14th day of November, 1908, the said Naran Vastha, being a prohibited immigrant within the meaning of Section 5, sub-Section (a) of the said Act 30, 1903, did wrongfully and unlawfully make his way, and was found within the Colony of Natal, to wit, at Durban in disregard of the provisions of the said Act, in that he, the said Naran Vastha, was allowed to enter the Colony of Natal in terms of a visiting pass under the said Act which said pass was granted on the 1st day of June, 1908, and expired on the 13th day of July, 1908, and did remain in Natal beyond the time allowed by such pass or by lawful endorsement thereof."

After hearing counsel,

Mr. Justice Love Wilson said he

was of opinion that that indictment could not stand. After quoting the charge, as given above, his Lordship said that, unless it could be said that over-staying the limits allowed by the visiting pass constituted unlawful entry into Natal, he could not see how that charge could stand, and he did not see how they could construe unlawful entry. Section 7 of the Act made it an offence for a prohibited immigrant to make his way into, or be found within, Natal, in disregard of the provisions of the Act. That set forth two circumstances in which there might be contravention of the Act. The section was not quoted in the indictment, but the methods in which it was being infringed were set forth in the indictment, both as unlawful entry, and being found within the Colony. Section 31 set forth that "any person, being a prohibited immigrant, who shall enter Natal in pursuance of a visiting pass, and shall remain in Natal beyond the time allowed by such pass, shall be deemed to have contravened the Act." That did not mean entry in contravention of the Act, but that there was entry in pursuance of the Act, and his Lordship could not see, therefore, how it could be argued that a contravention of Section 31 was to operate constructively as a contravention of Section 7, and he could not see how remaining in Natal in contravention of a pass, which allowed lawful entry into Natal, could be constructively "unlawful entry." Unless they could arrive at that construction, it was admitted by the Crown that that indictment would not stand. His Lordship agreed with that, and, therefore, the appeal would be allowed. His Lordship remarked that he had nothing to say on the other matters which had been discussed before him in this case, because it was not a proper indictment, and no further question arose. The appeal would, therefore, be allowed.—*Natal Mercury*.

[We understand that the said Naran Cachalia was again arrested and brought before the Magistrate's Court, Durban, on the 25th instant for contravening the provisions of Section 31 of Act 30 of 1903 which provides for a penalty for remaining in the Colony beyond the time allowed by a visiting pass, which we believe was issued to him].

BULAWAYO REFUSES INDIAN LICENCES. Bulawayo, January 22.—The Town Council has refused Indians who applied for new trading licences, on the grounds that sufficient such already are in vogue. The Council are granting licences to old holders of unblemished character, and refusing all others.—*Reuter*.

Notes on the Transvaal Struggle

FROM OUR OWN CORRESPONDENT.

MR. CACHALIA'S SEQUESTRATION. Following upon the meeting last Friday, of Mr. Cachalia's creditors called in pursuance of his letter addressed to them a few days previously, and which has created such a furore in commercial circles, the Merchants' Trust, Ltd., of Johannesburg, representing a majority of Mr. Cachalia's creditors, on Monday served upon him a notice to the effect that they intended next day to apply for the provisional sequestration of his estate. Dr. Krause being instructed to make the application. The petition alleged that the interests of the creditors were in jeopardy unless the estate were sequestered, a statement repudiated by Mr. Gandhi, on Mr. Cachalia's behalf, in a letter addressed to the applicants' attorney, wherein also the intention was indicated of not opposing sequestration proceedings. Mr. Justice Mason, before whom the application was made, was very much averse to the idea of making an order for the sequestration of an estate where apparently there was an excess of assets over liabilities. The Secretary of the applicant Association, however, gave evidence to the effect that he considered that the book-debts would not realise anything near the amount stated in the list of assets, that the shares mentioned there would not fetch any large amount either, and that he considered that the assets generally would be considerably below the amount of the liabilities; and from this evidence his lordship made an order for the provisional sequestration of Mr. Cachalia's Estate. I understand that Mr. Cachalia is filing an answering affidavit.

CHINESE AND PASSIVE RESISTANCE. On Tuesday, the hearing took place before Mr. Justice Mason of the application for an interdict on behalf of Mr. Quinn and other members of the Chinese Association to restrain the non-passive resistance section of the Association from applying the funds specifically contributed for the purpose of passive resistance to another purpose. After argument on both sides, judgment was reserved.

MORE GANDHIS. Messrs. V. S. Padiachy, S. O. Padiachy, K. Mudaly, V. K. Padiachy and Dulabh Khushal were on the 25th instant tried in the Court for trading without licence, and were fined £3 each or 21 days. One of these brave Indians is the Vice-President of the Tamil Section. They seem to be still perfectly cheerful. Within a very short time we can see that almost every passive resister will be safely lodged in His Majesty's goal. We shall certainly welcome the event when it comes. Mr. Dermalingam Padiachy was last

week sentenced to pay a fine of £3 or 21 days' imprisonment, and was not a similar offender.

MR. GANDHI'S ARREST. On his return to the Transvaal on the 16th instant, Mr. Gandhi was asked at Volksrust by the Police Officer at the Station to produce his registration certificate and to give means of identification. Failing to do this, he was arrested and brought before the Magistrate, who ordered his removal from the Colony. Mr. Gandhi was accordingly "removed," and released at the border, a quarter of a mile away, and returned almost immediately. He was re-arrested, but was not charged. He was released on his own recognisance, and proceeded to Johannesburg. Presumably the intention was to proceed against him as a prohibited immigrant as was done in Mr. Randem's case, but from the judgment of Mr. Justice Mason last Friday in the Supreme Court in the Naidoo appeal, it would appear that the Government have acted unlawfully in having Mr. Gandhi deported, because they knew that he was registered, and the Supreme Court has now held that Section 7 and 8, the deporting clauses of Act 36, do not apply to those Asiatics who are registered but who fail to produce a certificate. It should be interesting to see how the Government will proceed against Mr. Gandhi with this knowledge in their possession.

ONWARD. Mr. J. P. Patel has written to the *Star*, urging his compatriots to continue the struggle. He urges this especially at a time when so many obstacles appear in the way of success, but he thinks that that is especially the time when a supreme effort should be made to ensure success.

ENCOURAGED. The effect of the action of the creditors of Mr. Cachalia upon the other Indian merchants may be gauged from the letter addressed to them by Mr. Aswat, and the action that is proposed by some 40 other Indian merchants of following the example so courageously set by Mr. Cachalia. There is very little doubt but that success must attend the efforts of those whom even sequestration proceedings do not frighten. Proceedings of this nature are a rough to appal any ordinary merchant, but then the Transvaal passive resisters are neither ordinary nor are they purely merchants, and the gentlemen concerned are of opinion that they should prefer their honour to their pockets.

AT KROONBURG. On Tuesday, at Kroonburg, Messrs. Ebrahim Moosa Dabha, Ebrahim Adam, Suliman Ismail, Ismail Acooji, Ranchhorji Gopalji, Hossen Nizam, Mohomed Essack, Govind Dayal Goolal, Prag, Soma Mitha, and Bhikha Keshav were ordered to be removed

from the Colony under Section 7 of the new Act. Some of them had been in the Colony as long as 14 years, and one at least was leaving wife and children. The original intention was to deport them to Charlestown, but special instructions were received from Pretoria to deport to Port Natal territory, and they were entrained to Ressano Garcia on Wednesday morning. They have all determined to return immediately upon release. Mr. U. M. Shelat travelled with them to assist them.

THE USUAL OFFICIAL CALLOUSNESS. Mr. Shelat, telegraphing from Bronkhorstspuit at 1.30 p.m., on Wednesday, says: "Police not instructed for food by authorities, so eleven starving. I arranged privately for them. What is the meaning of this?"

AT GERMISTON. One Transvaal-born Indian and four other old residents were deported from Germiston on Tuesday to Charlestown. On arrival, they were re-deported to the Transvaal by the local immigration officer.

MR. CHAMNEY'S FATE. Mr. Chamney and 11 other gentlemen who were arrested with Mr. Tharab, Naidoo, under section 9 of the Regulations, were brought before Mr. Jordan on Wednesday. Mr. Chamney had been subpoenaed for the defence, in regard to a point raised by the Court in the Naidoo appeal, but he failed to appear owing to his being engaged in urgent public business. Mr. Polak asked for a remand, as Mr. Chamney's evidence was material to his case, and, after argument, this was granted until Saturday. An interesting incident broke the monotony of the proceedings. Mr. S. V. Thomas, who has long been known as a traitor to his brethren's cause, appeared to urge before the Magistrate that one of the accused, Mr. Rajoo Naidoo, was his ward, and that he should not be in the dock. Mr. Polak pointed out that that was Supt. Vernon's fault, and not his clients'. In any case, on Mr. Thomas's own showing Mr. Rajoo Naidoo was no longer his ward under the Act, and that Thomas had no *locus standi*. He added that he had no objection to his client making any statement that he wished to. Mr. V. Rajoo Naidoo firmly remarked that he "had wilfully and deliberately defied the law." The incident then closed.

AT KLERKSDORP. The following message is sent by the Klerksdorp correspondent of the *Star*:

Some time since an agent of the Indian Association came down here and collected from local Indians their certificates of registration, which were taken to Johannesburg, and were probably burnt in the theatre at destruction by fire of two thousand other certificates. In view of recent events local Indians have begun to lose faith

in their leaders, wisdom and advice, and have applied for duplicates of their passes. Some came out surreptitiously, but to do all the thing looked out and all of them have now applied.

THE KROGAD CONFERENCE. A Conference of the Indian merchants trading from Kroghad Surat District, was held at Kroghad, on Wednesday afternoon, to discuss the present position and decide upon future action. The proceedings were private. It is expected that they will decide to transfer their businesses to European friends, and also that they will hawk without licences.

AT NYLSTROOM. On Tuesday, Messrs. M. E. Nigdee and E. Noor were charged with trading without licences. The former was fined £15 without the option of imprisonment, the latter being fined £7 10s. with the alternative of three months' imprisonment, he having previously disposed of his goods. The last named paid the fine. Mr. Nigdee, who had also disposed of his goods, now wants to show that the Government are going to do no good. He is quite ready to accept of that, apparently, the Magistrate has failed to make that possible.

Beauty in Colour

A race of Apollos and Venuses could spring only from marriages founded on free choice, stated Surgeon-General Evatt, C.B., M.D., R.A.M.C., in demonstrating the importance of beauty as a Eugenic object before the Eugenics Education Society.

Existing obstacles to that freedom of choice which would lead to the recovery of the Greek idea of the supreme beauty of the human body, secure the perfect marriage and produce a higher standard of beauty were—

- Difference of creeds.
- Difference of wealth.
- Difference of education.
- Class distinctions.
- The colour barrier.

The most serious obstacle in Surgeon-General Evatt's opinion was the barrier of colour.

"After five-and-twenty years spent in China, in Turkey, and in the East generally, I have come to the conclusion that the British prejudice against colour is one of the most blind of all our prejudices," he said. "We can never be an imperial race while this prejudice remains, and it is seriously threatening our supremacy in the East."

"The handsomest women I have ever seen in the world are to be found in a valley in the Himalayas, and I have never seen men so perfectly handsome as the recruits who come from the Northern Punjab. They were Apollos in bronze."

Latest Telegrams from the Transvaal

OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Johannesburg, Friday.

The Krugersdorp Kolwad Conference decided on no account to take out licences or renew registration certificates. It was also decided to dispossess themselves of their businesses and to go out hawking.

That Conference was followed by a general Conference of Merchants at Johannesburg yesterday. The surrounding districts were represented. With one exception, all decided not to have licences, but to suffer imprisonment.

Mr. Shelat, who accompanied the deported men to Komati Poort has been arrested with the others, and they will be brought before the Magistrate at Barberton to-day. All will be tried as prohibited immigrants.

Three Tamils were deported from Barberton of whom one has returned.

INDIAN MAIL. For Goa and Bombay, per *S.S. Kaiser*, until 4.30 p.m., Friday, February 5th.

COMING THEOSOPHICAL LECTURES. The Durban Lodge of the Theosophical Society issues the following notice:—"We beg to inform you that Mr. W. B. Fricke, Recording Secretary of the Theosophical Society at Headquarters, is due to arrive in Durban about the end of the present month. Mr. Fricke is expected to be in Durban for some time, during which he will, by the courtesy of the Secretary, hold lectures in the Indian Congress Hall, and elsewhere; meetings will also be arranged for enquirers, &c. We have also great pleasure in announcing that Shri Swami Shrikrishnanand has kindly consented to take the chair at some of the lectures Mr. Fricke will deliver in the Congress Hall, and that the Swami is in sympathy with the objects of the Theosophical Society."

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Mr. Chubb's Sacrifice	47
The Naidoo Appeal	47
Picketing and Intimidation	47
Another Witness	48
The Education Commission	48
"Island of Content"	48

OTHER ARTICLES:—	Page
Canada and Asiatics	48
At the Heart of the Empire	49
Imperial Parliament	50
The Latest Transvaal Developments	51
Newcastle Indians	51
The Naidoo Appeal Case	51
An Indian Assault Case	55
"The Times" Letter	56
Natal Immigration Laws	56
Nigees on the Transvaal Struggle	57
Beauty in Colour	57
Latest Telegrams from the Transvaal	58

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીપ્રેસ, શનિવાર, તારીખ ૩૦મી જાનેવારી ૧૯૦૮.

અંક ૫.

અડવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૩૦મી જાનેવારી તા. ૫
ફેબ્રુઆરી સુધી, ૬૦ સ. ૧૯૦૮.

હીંદુ-મક શુક્ર ૯ થી માઠ શુક્ર ૧૫
સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૭ મી મોહરમથી ૧૩મી
મોહરમ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વત.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પાસડી સુવૈચ્છિક શબ્દ.	સુવે અસત.
ક. મી. ક. મી.					
ચતુ.	૩૦	૬	૧૦	૫	૨૪
ચતુ.	૩૧	૭	૧૧	૫	૨૫
પોમ.	૧	૮	૧૨	૫	૨૬
પોમ.	૨	૯	૧૩	૫	૨૭
મુધ.	૩	૧૦	૧૪	૫	૨૮
મુધ.	૪	૧૧	૧૫	૫	૨૯
મુધ.	૫	૧૨	૧૬	૫	૩૦

અનુક્રમણિકા.

મી. કાઠલીઆનો આપખામ	૬૦
ઈંગ્લેન્ડ પવન	૫૦
તુરકાનો દાખલો	૬૦
કાંસવાલના દાખલો મામલો હાથ	૬૦
‘મરકુરીની’ કીડા	૬૦
જેદાનગરમ ખબરપત્ર	૬૦
રંગમ ખબરપત્ર	૬૦
એક માવતીર કયા	૬૦
કાવતપત્ર, જામવતીર કયા	૬૦
ની કીડા	૬૦
કાંસવાલની કાવતને કાવત મામલો કાવત	૬૦
ખબરપત્ર ખબરપત્ર	૬૦
કાવત ખબર	૬૦
સ્વામીજીનું જામવત	૬૦
જેદાનગરમ ખબરપત્ર મરકુરીની ઉપરાંત	૬૦
માલુ વરતમાન	૬૦
માલુ કાવતની બીજી અનુભવ	૬૦
વરાધનગરમાં કાવતે-સતી વાકી	૬૦
કાવત તાર સમાચાર	૬૦
હીંદુસ્તાનની ખબર	૬૦

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

રશ્મિર અમલોની મારફત મુજબની ટપાલ
તા. ૬ ફેબ્રુઆરીના અરસામાં બંધ થશે.
રશ્મિર કેકો મારફત મેરા તથા પ્રાંતીયાર
કેકો મુજબની ટપાલ કાવતે તા. ૫
ફેબ્રુઆરીના મેરા બંધ થશે. જામવતે
ખબર મળી.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૩૦મી જાનેવારી ૧૯૦૮.

મી. કાઠલીઆનો આપખામ

દીંદી કામની ચલતી દશાની એ નિશાની
છે કે દરસવાલની એસોસીએશનના પ્રમુખ
એક પછી એક ચલતા જવામાં આવે છે.
મી. કાઠલીઆ જોલમાં જઈ ચુક્યા છે.
હવે તેમણે મરકુરીના ગરીબી ધારણ કર
વાનો મરાદો બહાર કાઢ્યો છે. મી. કાઠલી
આનો પૈસા સંબંધી સ્થિતિ એવી સરસ
છે કે કાઠલી એમ ન કહી શકે કે તેની
પાસે હવે શું ને આપ્યું શું? પોતાનો
સમજ નહીં છે તે મી. કાઠલીઆ જોલો
કરવા તૈયાર થયા છે. પોતાને લેણદારો
નાર હવે તેની દરબાર નથી કરતા. તેમાં
ચલત રહ્યો છે. આને જોને પૈસા જોલો
કરવા નહીં કરી શકે તેની કીડા. આ
જોલો કરવા કાઠલીઆ દેશને ખાતર કરે છે.
પોતાની રેક કામના કરે છે. આ ખરો
આપખામ આપખામ છે. આમે મી. કાઠ
લીઆને મુજબરકાદી આપખામ છીએ.

આ સરસ કામનો મેપ લાગેલા શર
મથે છે. મી. અરવાતે મ. કાઠલીઆ
ની યાદાદુરીની નકલ કરી છે. તેમને પણ
આમે મુજબરકાદી આપખામ છીએ.

આ અવસર દુકાનદારોની કસોટી કર
વાને આવ્યા. દુકાનદારોને અચાનક આગે
ધમ્મી મેળા કરી ગયા છીએ. તેઓએ નુક
સાન ચકાસી કહ્યું છે. તેમાંથી કેટલાક
જોલમાં પણ ગયા છે. આ બધા દાખલ
આમે વળતો વળત આપી ગયા છીએ.
પણ બધા દુકાનદારોની ખરી કસોટી કર
વાનો આજ વળત છે. તેઓએ ફરીવાર
ની જોમ એક સામદુ દુઃખ સહન નથી
કર્યું એ વળત હવે આવ્યો છે. મી. કાઠ
લીઆએ તથા મી. અરવાતે બતાવી આપ્યું

છે. બોમ દુકાનદારો શું કરે છે તે જોવા
નું રહ્યું છે. જમવા આલીસ દુકાનદારો
સુધી કરી છે કે તેઓ પ્રામોદન નહિ
મેપ, આને પોતાની દુકાન જામ પાળે.
જોલો આ પ્રમોદ કરવા મેગર છે તેઓને

લાજમ છે કે તેણે બહાર નીકળવું ને મી.
કાઠલીઆના કામને ટેકા આપવો. લડત
તા હવેના જામનો આધાર દુકાનદારો ઉપર
છે. અને જે લડત બહુજ લંબાશે તે
તેનું જોખમ દુકાનદારોને શીર પડશે.

સહ સમજે છે કે પોતાની નાદારીથી
મી. કાઠલીઆની આપખામ ગઈ નથી પણ
વધી છે. લેણદારોને પણ ખબર છે કે
મી. કાઠલીઆનો દોષ નથી. મી. કાઠલી
આએ ખુરશીને શોભાવી છે. તે પછી
બીજા દુકાનદારો શાને કરશે? તેઓએ
પાછા પડવામાં કરવાનું છે. લડાઈને વખતે
આગળ ધસવામાં કરે હોયજ નહીં.

ઈંગ્લેન્ડ પવન.

આજ કાલ ત્યારે સ્વદેશીનો જુરસો
પરના સ્વદેશીને ત્યારે કેટલીક સાધારણ
વસ્તુઓ વાદ મખવાની જરૂર છે. અમારા
જોવામાં આવે છે કે વધુ દીંદી જવાનો
કાંઈ કે વધુ ઈંગ્લેન્ડ કાપવા પછી પોતા
ની જામ બુઝી ગયા હોય તેમ અથવા
તો ઈંગ્લેન્ડ વધારે લારી છે એમ બતા
વવા કે એવા બીજા કારણસર જ્યાં
જરૂર નથી ત્યાં પણ ઈંગ્લેન્ડ જાપાનો
ઉપયોગ કરે છે. એક બીજાની સાથે
વાતચિત કરતાં શુદ્ધ યુજરાતી શુદ્ધ દીંદી
કે ઉરદુ છોડી પ્રાગેશુ ઈંગ્લેન્ડ ખોલે છે.
કામળ વહેવાર પણ એક બીજાની સાથે
ઈંગ્લેન્ડમાં કરે છે. આમ કરનારા
જવાનો સ્વદેશીનો જુરસો પરદેશી જાપા
માં પોતે ન સમજી શકે એવા ભારે છગ
રેશ સમજો વાપરી જતાં છે ને પછી
તેમ કર્યાની મગરૂરી માને છે. આ જાદુ
સાધારણ પણ ભારે દોષ છે. જે પ્રમ
પોતાનું પ્રમપણું રાખવા માગે તેને
પોતાની જાપાનો પ્યાર ને મમત્વ તો
હોવાજ નિષ્કર્ષ.

આપણુ બેગરોનોજ દાખલો લઈએ.
તેઓની અનીલિતી સાથે આપણે સંબંધ
નથી. તેઓની દેશબક્ષિ તો આપણે છે.
તેનીજ નહલ કરવાની છે. કાવતો છોકરા
એને ઈંગ્લેન્ડ જાપાનો વધુ જરૂર છે
જતાં તેઓ આ કાવતો પોતાની રક્ષા

તીક કાગળને 'દાક' કહે છે તે શીખરે છે. આ 'દાક' જાપાની પુસ્તકો ચોરસ છે. હતાં તેઓ માને છે કે અને તે જાપાને તેઓ જોશવર કરશે. આ પુસ્તકની શરૂ છે. તેઓનો આદર્શ જુઓ છે તેથીજ તેઓ સત્ત્વ પ્રકાર પોતાના હાથમાં લઈ રાખ્યા છે.

વહુની શોકો એવરના નેરમે. નહીં નેરમે પાછો પ્રગ પોતાની પીડીસ બાપ ઉપર કાળે છે. તે બાપ થોડા વરસ પહેલાં તદ્દન ગમરી હતી. મહાન વહુદી એ માને છે કે જ્યારે વહુદીઓને પીડીસના ખરો શોખ થશે ત્યારેજ તેઓ એક પ્રાણ થઈ શકશે.

જ્યારે આપણને તો આપણી પોતાની બાપા છે તેને માન આપવું. તેને સરસ બનાવવી તેમાં વહુ પુસ્તકો વાંચવા, લખવા, લખાવવાં એ આપણું કામ છે.

આ કામણનો એવો અર્થ નથી કે આપણે હંમેશાં તરી શીખવ અથવા તેની ચોટી દરજા સમજાવી છે. સત્ત્વ કાળની તેમજ લગભગ દુનવી તે બાપા થય પડી છે નેરમે હંમેશાં શીખવાની જરૂર છે. કામ પ્રસંગે તેના ઉપયોગ બરોબર કરવાં આવડવું જોઈએ. તે સારી રીતે લખતાં વાંચતાં શીખવાની જરૂર છે. પણ જે પ્રમણે કેટલાક જવાનો કરે છે તે પ્રમણે મરવાથી કંઈ અર્થ સરનો નથી. પોતાના જેટલું જોઈને જવાનું ને પોતે હંમેશાં કાળજી લેને તેમાં કંઈ કાંઈ વળે નહીં. સમજાવી ગેરસમજાવી થય ને ખરાબ લખાણની રેય વધે. સારો નિયમ એ જણાય છે કે સામેનો માણસ આપણી માનુ બાપા ન જાણુનો હોય ત્યાં હંમેશાં નો લપચોગ કરવો. હંમેશાં શીખવું પણ પોતાની બાપા ન જાણવી. પોતાની બાપા શીખ્યા પછી હંમેશાં શીખવું. અથવા તો જાને બાપ સાથે શીખવી અને ઉપરનો નિયમ યાદ રાખવો. જે એ પોતાની બાપને વિષે ગમરૂર નથી, જેઓ તે બાપા બરોબર જાણના નથી તે ખરો સરદેશી જુરશેશ દાખી શકે એવું અને માનવા નથી. યુજાતી બાપા હોંરતાતની બીજી બાપાઓમાં પણ કામગીરી દરમ્યાં છે અને આપણે જોઈએ છીએ કે સરદેશી જુરસામાં પણ યુજાત સંકેથી ઉતરવું છે. મજાતી બાપાને મજાતી તે યુજાતીઓનું કામ છે. તેમ કરવાથી આપણે જાપા ખરા હોઈ થઈ શકશે.

તુરકીનો દાખલા

તુરકીમાં પાસલાનું યમ કે તુરકી અર્થે નમ્યા આગતી સવાના પાસે કેપરના મળસેદાગી પરાગમેટની અગદી પુરકી તેમાં મા. એસ. કીય જે પ્રધાન છે તેની પણ મરી હતી. એમ કહેવાય છે કે જેટલા મેંસરો હાજર હતા તે અધિક સહી કરી એ પારલામેન્ટ મેંસરી શક્યા એ કાણુ દના તેના ખખર હવે જાપામાં આવના જાય છે. એરડીઆએ તુરકીની સાથે બાય બીડી તેમાં તત્તવાર બેઠા વિના અને બાંધુક કોડ્યા ચીના તુરકીએ એરડીઆને સત્ત્વક થપડ મારી. વાંચનારને યાદ હશે કે તુરકી કોમે એરડીઆના મતનો બાયકોટ કરે હોય અને તે બેચકેટ જેને કે એસ હીઆ દરે થીમું પડ્યું છે ત્યાં હજુ પણ તરી પાડ્યા. જાપાએ પ્રમણે એરડીઆની ગમરી પ્રમણે એરડીઆને કુંક મદનમાં સત્ત્વ કામ પાઉંડ ની નુકસાની મળ. તુરકીની ગમળી પ્રમણે ત્રીસ લાખ પાઉંડની નુકસાની મળી. એસ દીઆથી માલ ખરાબને પદાણે આપ્યાં ત્યારે એરડીઆના એકથીએ બહુ ધોગધમ કરી જતાં સમાવળાઓએ દાદ નહીં આપી હેંચકારી સહાએ પોતાનું કોટીજી જવું કરીને એરડીઆનો માલ ખંદર ઉપર ઉતારનાર એક પણ તુરકી નહીં મળ્યો. આ ઉપરથી એરડીઆની સરકારે તામદાર સલતાન ઉપર સખત લખાણ કરવું. આ ઉપરથી તુરકી પ્રાણ સમજ કે એરડીઆને સદન ન થઈ શકે એવો લા લાગ્યો છે તેથી બેચકેટનું જોર બમણું થયું. પ્રથમ તો એરડીઆથી આવતી ફેટ (તુરકી ટીપી) અને દીવાસળી લેવર બેચકેટ ચાલ્યો. પછી જેમ જેમ લોકોને એરડીઆનો શું શું માલ આવે છે તે જણાવું તેમ તેમ બીજા માલ ઉપર પણ બેચકેટ ચઢ થયું. પારીસમાં વગે તુરકી પદના પ્રસીદ આગેવાન અદમદ રીઝા પાશાને કાંઈ પુછવું ત્યારે તેણે જવાબ આપે એરડીઆને અને અમે બેચકેટ બેચકેટ કરવું છે અને તે બેચકેટ હજુ આવું રહેશે. એરડીઆને નુકસાન થાય ત તરફ નેતાનું આમા કામ નથી અને તો આજા હાય હજોને અમારો જવાબ હોય છે. એરડીઆને પહેલો લા હોયો ત્યારે સરકાર આપી લી. જાપામાં કરે છે કે આ મદાન બેચકેટથી જ હસ્ત થયું

અને પોણેના વચ્ચે સમાધાનીની વાત ચીન સર થઈ.

આ સત્ત્વ પ્રાણના માનને સાર થએલી છે અને જે માન જાણવાને ખાતર મરીગ અને તપમર કાંઈએ પોતાના નુકસાન તરફ નથી જોયું તેથીજ બહુ સહેલાઈમાં એરડીઆને દાખી જવું પડ્યું. આ દાખાએ દરંસવાલના દીંદીએ બેખવા રહે છે.

દરંસવાલના હાલના મામલા ઉપર 'મરકયુરી'ની ટીકા.

'મરકયુરી' તા ૨૨ના અંકમાં લખે છે કે દરંસવાલના બેચીઆરીક કાપડ સામે જે સત્ત્વ ચકાવી રહ્યા છે તેમાં તેઓ જે દરતા જતી બેચ અને હીક મળ ખતરે છે તેને ખાટે ઉપજતી તાલુખી અને કાળી રાખના નથી. આદર સત્ત્વકદીએ ઉપર ફેંટી કે સખત મજુરીની કાંઈ અસર થઈ નહીં એટલે સરકારે તેમને લાગી બેચા એક નવું દાખીઆર શોધવું. આ દાખીઆર તે એ છે કે લો કીપાર્ટમેન્ટ તરફથી માછરદે રોને એવી સુચના મળી છે કે જે વગર લાકમેન્સથી વેપાર કરે તેનો માછરદે સખત દડ કરે અને તે દડ ન કરે તો તેના માલમાંથી વસુલ કરેલો. આમ સુચના કરવામાં એમ માન્યું જણાય છે કે એસીઆરીકાની કાળજી ઉપર દાખ પાડે એટલે તેઓ કાચકાને વધ થઈ જશે. આમાંથી એક સંવાદ એ ઉભા થાય છે કે લો કીપાર્ટમેન્ટ માછરદેરોને આવી સુચના આપી શકે કે નહીં. પણ તે અમે તેમ હોય. સરકારના આ પગલા સામે હોંદી આગેવાનોએ એવો રસ્તો લીધો છે કે સરકારની આ તજજીર નકામી થઈ પડે છે. દરંસવાલના દીંદી અદતી દલીલકથી જે સત્ત્વ ચકાવે છે તે હદાપણ બરેલી છે કે નહીં તે વાંચે અને ચાંક બનાવી ગયા છીએ. કાંક મામલો એટલો બધો સરમ બરેલો થઈ પડ્યો છે કે, જે એસીઆરીક હવે ન લાકમે તે વડી અપવા હેલોનિની સર કરે આ મુકેલીનો તરતજ કાંઈ નરેદશી નીવેડો લાવવો પડે છે.

ખબરપત્ર

જેહાન્નમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

મો નાઈડુવાળી અપીલ

આ અપીલમાં કોર્ટે અપણી વિરુદ્ધ મુકાદે આપ્યો છે. આવી કંઈક ધારિત હતી. જ્યોતુ વલ્લભ સરકારને મદદ કરવા તરફ જોડામાં આવે છે. તેમ કરે તેમાં આપણને નવાજ લાગે તેમ નથી.

જતાં આ અપીલમાં જણાય છે કે રજીસ્ટરની નવી નિમણૂક નથી કરી એ સરકારને હજુ પણ કોઈ વખત નાતરફ થયા. આપણે વાંધો એ હતો કે નવા કાયદાની રૂએ રજીસ્ટર નીમાએલ નથી. કોર્ટ કહે છે કે આપણે એમ સાબેત નથી કર્યું કે રજીસ્ટરની ચાલુ (આક્ટીંગ) નીમણૂક નથી થયેલી. આમ હવી અપીલ કાઢી નાખી છે. એટલે રજીસ્ટર નવો નીમવો જોઈએ કે નહીં એ વાતનો ચોખ્ખો નથીજ થઈ.

આલુ નીમણૂક થઈ હોય તો તે સાબેત કરવાની ફરજ સરકારની હતી. જતાં તે બોલે કોર્ટે આપણી ઉપર મુક્યો એ કોર્ટનું અંદરનું મન બતાવે છે.

વળી ફરદના હરાય ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે જોયોનું મરજીયાત કે ફરજિયાત રજીસ્ટર નીકળું હોય તેને સાતમી કક્ષમ પ્રમાણે દેશનીકાલ નથી કરી શકતા. જો આ અભિપ્રાય ખરો હોય તો સાતમી કલમ પ્રમાણે જેટલા મરજીયાત રજીસ્ટરવાળા હોદ્દાને દેશપાર કર્યા છે તે બધું ગેરકાયદેસર છે. આ હરાય પ્રમાણે મો. માંધીને દેશ નિકાલ કર્યા તે પણ ખોટું ગણાય. હવે ચોથી તારીખ પછી શું થાય છે તે જોવાનું રહ્યું છે.

મો. નાઈડુની અપીલ બતાવે છે કે સત્યાગ્રહી નરીએ આપણે બીલકુલ કોર્ટ તો લાલ લેવાનો હોય નહીં. જતાં બધા હોદ્દા સંપુરણ મજબુત નથી તેથી આ અપીલ થયેલી.

અપીલમાંથી હવે ખરો સાર તો એ લેવો પડે છે કે કોર્ટમાં અપીલો કરવા નું તદ્દન બંધ કરી જે હુકમ પડે તે આપણે સહન કર્યા કર્યું. એમજ સત્યાગ્રહ રહેલું છે.

મો. રોહિનીઆની અપીલ

આ અપીલ ૪થી ફેબ્રુઆરીએ સમ બાજી. તેમાં પ્રણી દલીલો ઉઠાવેલી છે. તે દલીલો સુપ્રીમ કોર્ટ આમળા કામમાં આવે એમ માનવાનું કારણ નથી. આ અપીલ આટલે સુધી લઈ ગયા બાદ બેચ વાની પણ જરૂર નથી. તેમાંથી ફેટલાક ખુલાસા એની મેળે થઈ રહેશે.

અપીલો ઉપર આધાર રાખીને એટલા દોહીને મારે કહેવું જોઈએ કે અપીલ તે થોડું છે. જેઓ સત્યાગ્રહ લડવા બેઠા છે તેને 'હારવું' એવો શબ્દજ નથી. કેમકે તે મરણ તકલ લડનાર છે. તેનો હરાય તો એજ છે કે ત્યાં સુધી આપણી માગણી કમલ ન થાય ત્યાં લગી આપણે ત્યાં કે ખુની કામદાને તાબે ચલાવું નથી. પછી તે મળતાં બલે એક દલાડો લાગે કે વરસોનાં વરસ 'મળ'. લાંબે જોલ મળે કે બંન લેવ.

હવેનો વખત

એવો છે કે નમળા હોદ્દાની નમળાઈને સાર ઉત્સાહીને સળળા દોહીએ બેસવા નું નથી. નમળા આવી શકશે તો ચાકશે. જે સળળા છે તેણે તે પાછું જોવા બંધ મુદ્દા બીકીતે દોહ્યે જવાનું છે. દોહનાં કાંતો ગરવું અથવા તો છેવટ સુધી પહોંચવું. એ સિવાય ત્રીજો રસ્તો નથી જ. 'હરિતો મારગ છે શુભનો, નહિ કાયરનું કામનોતે' એ પદ બીજાનું જોખી રાખવાનું છે. જે રસ્તો દોહી કામે અખ તીઆર કર્યો છે તે હરીતો-ખુશનો-છે. તેમાં કાયર નથી શકતાર નથી.

મો. કુનકેની અપીલ

વાંચનારને યાદ હશે કે મો. કુનકે, મો. જદાસામી તથા મો. આમદ સાહે પોતાની ઉપર ત્રણ માસની જેલ થયેલી, તેની બાબતમાં અપીલ કરેલી. આ અપીલ માં તેઓ દારી ગયા છે. તે સુપ્રીમ કોર્ટે સખત ટીકા કરી છે કે કાયદાની સામે થવામાં જેઓ બીજા દોહીને વમકી આપશે કે મારશે તેને કોર્ટ સખત સજા કરશે.

ઉપલા ત્રણે દોહી ચુનહેગાર નથી એમ કામ માને છે. જતાં તેજ દલાડે મારામારી થયેલ તેમાં તો શક નથી. દરેક દોહીએ આ હરાય ઉપર ખ્યાન આપવાનું છે. સત્યાગ્રહની લડતમાં આપણે આપણી સાથે એક પણ દોહીને જોરવારીથી રાખવા નથી માગતા. સરકારની જોરવારી આપણને કમલ નથી એજ આપણે બીજા ઉપર કેમ જોરવારી કરીશું? આપણે કામ દોહીને વિનવીને, તેને સમજાવીને

આપણા પહોંમાં લેવાનું તે રાખવાનું છે. ઉપરના દેશની કામક આપણી લડતને જાંખ આપી છે. કેમકે જેણે કામ ઉપાડ્યો તેણે તો બેચક તે માણસને રજીસ્ટર લેવાં અટકાવવાને સાર કરેલું.

મો. કાછલીઆનું પગલું

મો. કાછલીઆનું પગલું એવું ગાંધીજી છે કે તેની અસર દેશમાં વિતા રહેજ નહિ. તેનો કામળા જાપામાં પડ્યો કે તુરત ગોરા વેપારીઓ ચમક્યા. જેઓ દોહી સવાવની વાત નહીં કરતા હતા તેઓ ચાન કરતા થઈ ગયા.

દોહીમેલે સખત ટીકા કરી. તેણે જણાવ્યું કે મો. કાછલીઆનું પગલું ધણ મરસ છે પણ તેનું બીજા દોહી ન કરે. કદિ બીજા દોહી કરે તો ગોરા વેપારીએ તેની સામે ધનું જોઈએ.

મો. કાછલીઆના લેણદારની મીટીંગ શુક્રવારે તા. ૨૨ મીએ હતી. તેજ દલાડે સવારતા બધા ગોરાઓની મીટીંગ થઈ. તેઓએ એવો હરાય પસાર કર્યો કે સરકારને લડતમાં જેઓએ મદદ કરવી અને જે દોહી વેપારી પોતાનો માલ સેધી દેવ તેને તાદાર બનાવવો. જાપા યોમાં શોર બકોર થઈ રહ્યો. ગોરાઓ ગભરાયા. કોઈ કહેવા લાગ્યા કે આલું પગલું દોહીને ન જાણે. કોઈ કહે આ પગલાથી ગોરાઓની જે લાગણી હતી તે દોહી ખોઈ બેઠા.

વજુ વગે મીટીંગ થઈ. બધા ગોરા દાખર થયા. મો. હોલ પ્રમુખ થયા. મો. કાછલીઆની વતી તેમનો દિસાજ મો. માંધીએ રજુ કર્યો. મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ બતાવ્યું. મો. કાછલીઆનો દિસાજ ધણોજ સરસ હતો. ગોરાઓને એક પેની ભારની તુકશાની થાય એવું ન હતું. આ બધું એવું જોવામાં આવ્યું. મો. કાછલીઆએ જણાવ્યું કે "તમારે માલ લેવો હોય તો તે લઈ લ્યો, તમને તેમાં તુકશાની જશે તો તે લારી આપનારો હું છું. તે પણ તમને ન હીક લાગે તો તમારી મરજીમાં આવે તેમ કરો."

મો. હોલે કહ્યું હું લગભગ પંચતેર દલાડે લેણદારની વતી આવેલો છું. મારો વિચાર મો. કાછલીઆનો માલ લેવાનો નથી. હું તો પૂરા તમામ રોકડા મારા છું. મો. માંધીએ જવાબ આપ્યો કે 'તે તો મો. કાછલીઆની તાકદ ગદારની વાત છે.'

મો. માલીનીકે બીજી મીટીંગ કરવાનું અધવા તો વખત આપવાનું કહ્યું. મો.

કાઠલીઆએ બીજી મીટીંગ અને વખત લેવાની ના પાડી.

ઉપરે મી. હોલે કહ્યું સોમવારના બાર વાગ્યા સુધીમાં જો મી. કાઠલીઆ જ્યાં સેલુદારોનાં નાણાં પૂરાં ન આવે તો તેને ઇનસોલવન્ટ કરવા. આગ કહી મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

સા. સમજે છે કે આ ગોરાઓની વચ્ચે છે. તેમાં કમ જેવી વાત નથી. પણ એવો સંજવ છે કે બીજા હીંદી મી. કાઠલીઆને પગલે નહીં આવે તો ગોરાઓ મી. કાઠલીઆને નાદારીમાં લઈ જાય.

નાદારોમાં ખાનદાની

આવી નાદારીમાં હું ખાનદાની સમજું છું. મી. કાઠલીઆ દેશને ખાતર નાદાર થાય તેમાં તેને કામ આજણી આપી શકે તેમ નથી. જો સેલુદારો મી. કાઠલીઆને નાદાર કરે તો કાચે કરીને પોતે ધડકા ખાશે. તેમાં તેઓને કાચો ધનાર નથી. અને મી. કાઠલીઆને નુકસાન થનાર નથી. મી. કાઠલીઆએ પોતાનો માલ સેલુદારને સોંપી બીખારી જતવા તકવારી કરી છે. હવે તેનો માલ નાદારીમાં વેચાય કે ખાનગી રીતે વેચાય તેમાં તેને કંઈ નથી. ખાનગી વેચાય તો સેલુદાર ગોરાને લાભ છે. નાદારીમાં વેચાય તો મી. કાઠલીઆને માત છે અને ગોરાને નુકસાન છે. મુળ વાત એ છે કે જેણે ગરીબાદ ધારણ કરી છે તેને બીવાનું રહેવું નથી.

મી. કાઠલીઆને દેશલકિતનો ખરો રજા અદેલો જોવામાં આવે છે. તે કહે છે કે મને નાદાર કરે, મારો માલ લઈ જાય તેની મને દરકાર નથી. મારાં બાલગમ્યાં તે હું પુદાને સોંપું છું. અમારી પાસે એક પેની સરખું ન રહે તેની મને ફિકર નથી. મારે તો લડત હેવટ સુધી લડવી છે. પછસાની દરકાર નથી રાખવાનો. આજ નરને એસોસીએશનની પુરશી શોભે છે. અને એવા કામમાં ઘણા જોવા તો હું ઉમેદ રાખું છું.

મી. ગાંધીનો કાગળ

ઉપલી મીટીંગ થયા પછી અને 'રાંડ હેલી મેલ' જાપામાં કેટલીક રીકા થઈ નેથી નીચે પ્રમાણે કાગળ 'હેલીમેલ'ને મી. ગાંધીએ લખ્યો છે.

હીંદી કામે છેલ્લું પગલું ભર્યું છે તેની ઉપર તમે લખો છો તે વિશે મને જો ગોલ કહેવાની રજા આપશો એવી આશા રાખું છું. તમારા જાણાણમાંથી જે બીજા કામો મીટીંગ છે તે બાબત કંઈક

કહેવા નથી માગતા. પણ મારે એટલું તો કહેવું જોઈએ કે આ તો તમે અમારી લડત સમજતા નથી અથવા તો સમજના માગતા નથી. જેમાં પગલોને હેતુ એક નથી કે તેથી પુરોગમન વેપારીને રજા દારી કામમાં વચમાં પડવાની રજા પડે. તમારા માણસે જે સવાલો પુછ્યા તેના જવાબ તેને મળ્યા. એટલે મારે જે કહેવાનું છે તે બધું કહેવાઈ ગયું નથી. તેને તો માત્ર એક જ પક્ષની વાતની ખજાર પડી.

હીંદી વેપારી એક પણ ગોરા વેપારીને નુકસાનીમાં નાખવા માગતા નથી. ઉલટું તેઓ પોતાના સેલુદારોને સારું છૂન સહન કરવા તકવાર છે. મી. કાઠલીઆએ નોટીસ આપી ને માત્ર પોતાના સેલુદારો ને ચેતવ્યા છે કે સરકારના ને તમારા મત પ્રમાણે હીંદી કામના પણ કામથી નેચાનો માલ જે નેચાએ વેચ્યો છે તે નેચામાં આવી પડેલો છે. પોતાના સેલુદારો આગળ મી. કાઠલીઆએ જે ફકરકત રજા કરી તે દરરોજ કરજદારને મગરર થવા જેવી તથા માલ લેવા જેવી હતી. બીએ વીસ સીલીમ જતાવ્યા એટલું જ નહીં પણ સેલુદારોને જણાવ્યું કે માલ આપીને ફરકતી મામવાનો તેનો ધરાદો ન હતો. તેનો ધરાદો તો એ હતો કે માલ વેચતા જે નુકસાની થાય તે જો સરકાર કમાણી કરવા દેય તો કમાણી કરીને ભરી દેવી. વળી મીટીંગ કરવાનો માત્ર એવો પણ હેતુ નથી કે ગોરાઓને હીંદીના કુખમાં થોડા ધણા ભાગ લેવા કરવા.

જ્યાં હીંદી વેપારી કંઈ માત્ર ગોરાના જ કરજદાર નથી. મી. કાઠલીઆના સેલુદારોમાંથી થયેલ ટકા હીંદી છે. હીંદી વેપારીના તથા ભાગ પડી શકે છે.

1. જેને ગોરા સેલુદાર છે તેજ.
2. જેને ગોરા ને હીંદી સેલુદાર છે તે.
3. જેઓને બીજા સેલુદાર નથી.

આ ત્રણે વચ્ચેના વેપારીને પોતાની દુકાન બંધ કરવાની અને પોતાનો માલ વેચી નાખવાની સલાહ આપવામાં આવી છે. એટલે તમે જેનું શરૂ કરો કે ગોરા વેપારીને તો થોડાજ આચંકા લાગવાનો છે. એટલે છેલ્લું પગલું જામરજરતી કરવાનું છે એમ કહેવાય નહીં. જો તમે એમ નહો કે તે વડે ગોરા વેપારીને આ સવાલમાં માથું માથવાની ફરજ પડશે તો તે વાત સાચી છે. પણ તેનો અર્થ તો એ એવો કે મારા બાહ્યોના દુખની અસર થવા થવા સાગી. સત્યાગ્રહનો અર્થ તો જો

કે કે કામચાલીએ જ્યાં નવાજ દુખ સહન કરવું. આને અપમના કરી સામે ધવું, એવું નામ તમે આપો છો તે તો ભાષા ન સમજવા બરોબર થયું. વળી વેપારી પોતાનો માલ જતો કરે, બીખારી થાય તે નીતીનજ થયો એમ કેમ કહી શકાય? વળી તમે કહો છો કે પંડિટીમ તે તો ધમકી આપ્યા બરોબર છે. પણ તમારે પાદરીઓ લોકોને સમજાવે છે તે સમજુતીને તમે કાલકાનો ભાગ, ધમકા, ભેર, એવી ઉપમા આપશો ત્યારે જ હીંદી પંડિટીમને ધમકીની ઉપમા આપી શકાશે.

મી. અસ્વાતનું પગલું

મી. કાઠલીઆની તકલ મી. અસ્વાને કરી છે. તેણે ગાંધીના જાણાણમાં નાંચે પ્રમાણે કાગળ લખ્યો છે.

"એક વખતે હું એસોસીએશનનો મેંડ રેટરી હતો તે તરીકે અને વેપારી તરીકે આપણામનુ જે પગલું મી. અસ્વાદ કાઠલીઆએ ભર્યું છે તેનો સાર હું તેમને મુખ્યરકબાદી આપું છું. મારા મત પ્રમાણે મી. કાઠલીઆને આખી હીંદી કામ ને અને મુખ્યત્વે કરીને હીંદી દુકાનદારો નો આજાર પડે છે. કેમકે તેમણે દુકાન દારોને પોતાની ફરજનો રસ્તો જતાઓ છે. મી. કાઠલીઆના કામની પસંદગી બતાવવાનો સારમાં સારો રસ્તો એ છે કે મારે તેમની તકલ કરવી. અથવા સમજ થી મેં મારા સેલુદારોને કાગળો લખ્યા છે. હું જાપાઓમાં જઈ છું કે મી. કાઠલીઆએ લીધેલ પગલું નીતી ભરેલું ગણાય કે નહીં તે વિશે સંકા હીંદી છે. અને એમ કહેવાય છે કે ગોરા વેપારીઓ ને વચ્ચે પડવાની ફરજ પાડવા આ કામે કર્યું છે. આ કામ નીતી ભરેલું છે કે નહીં એ તો એક બીજાના મતની વાત છે. મારા ધર્મમાં તો હું એમ શીખ્યો છું કે જે માણસ પોતાના સેલુદારોને પૂરાં નાણા ભરે અને તેઓનો માલ જોખ મમાં આવી પડે ને તેમને તે જોખમની ચેતવણી આપે તો માણસે નીતી ભરેલું ને તેની કામ તરફથી માન મળે એવું કામ કર્યું ગણાય. ગોરાઓની ઉપર દયાણુ કરવાની જોએ વાત કરી રજા છે તેમણે પોતાનો ખ્યાલ આધવામાં ઉતાવળ કરી છે એમ મને ખાતરી છે. એ તો દેખીતું છે કે જે હીંદી વેપારી લાકસેન્સ વિના વેપાર કરે તેની ઉપર સરકારે કામ ચલાવવું જોઈએ. સરકારે ગાંધીના કામ વાજણી તરફ છે એટલે જે હીંદી વેપારી ખરે ખરવાનાથી વેપાર કરે તેની ઉપર તેનાથી અને તેલકી કલામી પાડવાનો તને

હક છે. એવી સ્થિતિમાં જે હોદ્દી વેપારીની પાસે જ્યાંયે માલ છે તે જોને પોતાના દીન ઇમાનની દાજ છે તેણે શું કરવું? પોતાના બધા લેણદારોને તુરત શેકડા ચુકવવા જેટલા નાણા તેની આગળ નથી. જેને પોતાના લેણદારોના હિતની દરકાર છે તેણે માણસ લેણદારની મરજી વિના પોતાનો માલ લીલામમાં નથી વેચી શકતો. વળી તે કરજદાર શુંવે છે કે પોતાના લેણદારોને પુરા થાય તેટલો માલ તેની પાસે છે. આવી સ્થિતિમાં આવી પડેલા માણસ પોતાના લેણદારોને બોલાવે, પોતાનું બધું તેઓને સોંપે અને પોતાના દીન ઇમાનને જળવીને જે કંઈ પોતાથી અને તે કરજદાર લેણદારોને કહે એ કામ કું તો બહુ માન બરેલું માનું છું. એ જે પચડું બરડું છે તેનો અરથ સજ્જ દારી યશે તેમાં કું કાચાર છું. સરકાર ના પગલાંને લીધે મારે આમ કરવું પડે છે. પચુ મારે પોતાને વિશે તે કું આખને બહેર કરું છું કે રાજ્યદારી મામલામાં મોટા વેપારી શું કરશે તેની દરકાર કર્યા વિના મેં મારું પગલું બરડું છે. મારો ઇરાદો મારા લેણદારોનો બચાવ કરવાનો છે. વળી એક સરકાર મને અને મારા બાઈઓને સરકારના કુકમ મુજબ વરતવાનું બંધન કરવામાં મારા પેસા વાપરવા માગે છે તે ઇરાદો તોડવા માયું છું. કેમકે સરકારના કાપદાને કું, ગેર ઇનસારી, અનાર્તિ બરેલો અને અમ્ર માણીક ગણું છું."

મી. અસવાતના લેણદારોને કાગળ
વળી પોતાના લેણદારોને મી. અસવાતે નીચે પ્રમાણે કાગળ લખ્યો છે.

"મી. કાછલીઆના લેણદારોની મીટીંગ થય તેનો હેતુ મેં જાણ્યાં જોયો છે. મારી સ્થિતિ લગભગ મી. કાછલીઆના જેવી છે. મી. કાછલીઆ લખે છે તે પ્રમાણે સરકારના કામને લીધે મારો માલ જોખમમાં છે. મારાથી લાઇસેન્સ લેવાય તેમ નથી. એટલે હવે સવાલ એ છે કે મારી પાસે જે માલ છે તેનું મારે શું કરવું? મારું દેણું અંદાજે રૂ. ૨૦૦૦ છે. મારી મીલકત રૂ. ૪૦૦૦ ની છે. મી. કાછલીઆની મીટીંગ પરીણામ કું જાણું છું અને બધા મોટા વેપારીએ એક સાંપે પગલાં બરવા નો વિચાર કર્યો છે તે પણ કું જાણું છું. પચુ મારે મીટીંગ નથી બોલાવેલો. માત્ર મારી કેવી સ્થિતિ છે તેનો ખબર તમને આપું છું. મારી

મરજી હશે તો કું મીટીંગ બોલાવીશ. અથવા તો તમે પોતે મીટીંગ બરશો તો હું આવી મારી સ્થિતિ તમારી પાસે રજુ કરીશ. બીજી જે કંઈ ખબર તમારે જોખમે તે મીટીંગ હોડીઅન એસોસીએશનની બોર્ડરોસે તમને મળી શકશે અને જે તમારે કંઈ કાગળ મને લખવા હોય તો તે પણ તેજ દેકાણે લખવા મહેરબાની કરશે."

આ ઉપર હીકા

મી. અસવાતે પણ મી. કાછલીઆની જેમ બારે પગલું બરડું છે. એસોસીએશનના માણસેકરેટરીને એમજ રોલે છે. કું ઉમેદ રાખું છું કે મોરઓનું એક કામ કે જેની ઉપર મી. અસવાતે બાર મુક્યો છે તે બધા સમજશે. કું ઉપર કહી ગયો છું કે મોરઓએ ધમકીજ આપી છે. પણ એટલું યાદ રાખવાનું છે કે રાજ્યદારી કામમાં તેઓ તુરત આપણી સામે એકડા યજ જવા તકવાર યજ મળ્યા છે. તેઓ એમ કહે છે કે હાલ પોતાના પદસા બોલા પડે તે પણ તેઓ હોદ્દીથી દખાવાના નથી. તેઓને દખાવવાનું હોદ્દી કહેતા પણ નથી. આમાંથી શીખવાનું એ છે કે જેમ મોરઓએ બેગા યજ જવા માગે છે તેમ હોદ્દીએ યજુ જોખમે માન, દેશને દીનને ખાતર પડેલો ગમાવી બેસવું એ તો કું સહેલામાં સહેલું ગણું છું. જેલ જવું એ સહેલું યજ પચું છે. અધરું તો તેજ હતું. પેસો જતો કરેલો તેમાં જરાએ આનાકાની કરવાની નથી. હોદ્દી વેપારી હવે એરજી ઉપર મથવા છે. ધડાતાં માંદો છે કે કચીર. સોનું છે કે પીતળ તે જણાઇ આપશે. આ લખાણે ઇર્ષાવ તેના પહેલાંજ મને હમેદ છે કે બીજા વચ્ચે વેપારીઓએ ઉપકા બે દાખલા ની નકલ કરી દશે.

મંગળવાર.

મી. કાછલીઆની નાદાની.

કું જણાવી ગયો કે જે સત્યાગ્રહીને તેના લેણદાર નાદાર કરે તેની નાદારીને ખાનદાની સમજવાની છે. મી. કાછલીઆને સોમવારે સાંજનાજ નોટીસ મળી કે તેમને નાદાર કરવાની અરજ મંગળવારે કોર્ટમાં આવશે. મી. કાછલીઆ તાબલસ્ટરમ ગયા દતા. પણ તેણે મી. આંબીને પરવાનગી આપી હતી તેથી મી. આંબીએ જવાબ આપ્યો કે "આ અરજ ની સામે મવાનો મી. કાછલીઆનો વિચાર નથી. તેમનો વિચાર વચાવ રાખવાનો પણ નથી. મી. કાછલીઆએ

કયું છે તે હજુ પણ કહે છે કે તેની પાસે વેપારીના પૂરતા નાણા મળે તેટલી મીલકત છે. માત્ર તે મીલકતને વચાવ બરેબર રિતે કરવી જોખમે. અરજ બતાવવાને ખાતર મી. કાછલીઆએ પોતાના લેણદારોને બધા મીલકત સોંપવાનો વિચાર બતાવ્યો હતો. પણ હવે નાદારી માં તેમને વેપારી બાવે છે તે તેમાં તેને હરકત નથી.

મી. હોલ કહે છે કે જે નાદારીને કુકમ ન મળે તો લેણદારોના દડને જોખમ પડેલો છે. આ યાત તદન બીજાપ છે. સરકાર પોતે જે કામ માલ ત્રણ જય તેજ જોખમ છે તે સિવાય કશું જોખમ નથી. આ કાગળ તમે અરજ કરવી વેળા કોર્ટની આગળ રજુ કરજો."

આમ મી. કાછલીઆની સંમતી હતી જતાં જજ મેસને નાદારીનો કુકમ આપવાની આનાકાની કરી. તે ઉપરથી મી. હોલે જુગાની આપી કે મી. કાછલીઆએ જે ઉધરાણી બતાવી છે તે એકદમ આવે તેવી નથી. તે ઉધરાવવાનો વખત જશે એટલે નાદારીમાં મીલકત જય તોજ લીક ધામ. આમ યજ પડીજ કુકમ મળ્યો. જે હદી મી. કાછલીઆ સામે યાત તો કુકમ મળવો મુરકેલ હતો.

પણ આપણી લડતજ એવી છે કે સામે યજ કરતાં સંમતી આપવામાં જાણ છે. મીટીંગ બોલાવવાનો હેતુ એ હતો કે લેણદારો મી. કાછલીઆની મીલકત લઈ વલીવટ ચલાવે. આ કામ ખાનગી રિતે ચવાને બદલે કોર્ટ મારફતે થયું છે. પરીણામ એકજ આવે છે. એટલે નાદારીથી કોશોએ ડર રાખવો જવું નથી. હકીકત તો એ છે કે જે માણસ પોતાનું ગણું જવું કરવા તકવાર છે તેને ડર હોવાજ નહીં.

તામીલનું તેજ

તામીલ હોદ્દી હજુ દડ કરી રહ્યાં છે. મધ કાલે (સોમવારે) મી. વી. એમ. પડીઆની, મી. એસ. એ. પડીઆની, મી. વી. કે. પડીઆની, મી. કે. મુદલા તથા મી. કુલબ મુસાલ વજુ અકપાડીયા ની જોડમાં ગયા. બીજા તાર હોદ્દી પણ પકડયા હતા. તેમાં બે મુસલમાન અને બે ગુજરાતી હોદ્દી દતા. આ ચારે જણ જોડમાં ન ગયા. એ કે મોટા બચાવ કર્યો. ને બાકીનાએ પોતાનો જોડ જવા દીધો. આ કામ મારે હોદ્દીએ સરમાયા જવું કરવું છે.

હું સાંભળું છું કે કેટલાક ફરીવાર
બીલકુલ ફરી કરવા નીકળવાનું નથી.
લાઇસેન્સ નથી લેતા પણ જેલ જવા
નથી માગતા. કેટલાક હીંદુસ્તાન જતા
રહે છે. લાઇસેન્સ લેવી તેના કરતાં
તો બેશક બેસા રહેવું અથવા હીંદુસ્તાન
જવું એ બહેનર છે. પણ દરેક હીંદીની
ખરી ફરજ તો એ છે કે ટ્રાંસવાલમાં
રહી વગર લાઇસેન્સથી વેપાર કરી જેલ
જવું ને સરકારની પાસેથી દાદ મેળવવી.
એકવીસમી જાનવારીએ મી. ધરમ
લીમલ પડીયાની તથા અડવાડીયાની
જેલમાં ગયા એ હું જણાવતાં રહી
ગયા.

તામીલની મીટીંગ

આજે સાંજના ૭ વાગે તામીલ બાઇ
એએ મીટીંગ કરી હતી. તેમાં મી.
ગાંધીને બોલાવેલ. તેણે બધી દક્ષિણ
સમજાવી. અને આખી મીટીંગ એક
અવાજે હતી કે બીજા હીંદી પડે કે
રહે પણ તામીલ તો વરસે સુધી લડવું
પડે તો વડશે. એવો બાગેજ તામીલ
દશે કે જેલમાં નહીં જઈ આવ્યો હેં.ય.
દરેક હીંદીને લાજમ છે કે આવી બહા
દુરી ને હીંદી કામે બનવી છે તે હીંદી
કામને તેણે પુરેપુરું માન આપવું. ધણી
વેળા આપણે તામીલ બાઇને વાંચકારી
કહાડીએ છીએ. તેઓને વિષે 'કાલ્યા'
એ શબ્દથી બોલીએ છીએ. તામીલ
કામની આવી બહાદુરીની કુળ જણવાને
ખતર પણ દરેક હીંદીએ તેઓને 'કાલ્યા'
કહેતાં અટકવાની અને તેઓને વિષે
અત્યંત માનની નજરે જોવાની
જરૂર છે.

મી. રત્નમજી પહેલવાનપણું

મી. રત્નમજી કામની સેવા કરી રહ્યા
છે તે વિષે કામ અનુભવી રહે છે.
અનુભવી રહે તેમાં શંકા નથી. તેમણે
કંદેડી રિષ્ટિમાં ડરખાન ઓડ્યું હતું.
પોતાનો કસો બદલેલ નહીં કરી રહેલા.
હવે પોતે બધે છે કે લડત લંબાશે
તેથી લડતમાં બુઝવાને ખાતર તેમણે
પોતાનું કામ સંકેલવતો ઇરાદો રાખ્યો
છે. તેથી પોતે એસ.સી.એસ.ની પરવાનગી
લઈ ડરખાન ગયા છે. ત્યાં કામ હુંક
કરી નાખવું એજ તેમનો ઇરાદો છે.
કેસ ચાલતી વખતે હાજર રહેશે.

મી. આંગલોયા

મી. એમ. મી. આંગલોયા કામ પ્રસંગે
એસ.સી.એસ.ની પરવાનગી લઈ ડરખાન
ગયા છે. લાં તેઓ સાહેબ મેન લાઇન

ના વાંધાનો ફરિયા લખવાને પ્રયત્ન પણ
કરશે. કેસ ચાલતી વેળા પાછા આવશે.

ઉત્સાહી કામળ

'રજાર'માં મી. જી. બી. પટેલે એક
ઉત્સાહી કામળ લખ્યો છે. તેમાં સરવ
હીંદીને ખુબ જોર પકડવા સલાહ
આપી છે.

ડેલાગેઆમેમાં હુકતાલ

પાલીવંદીકીસ્ટ-સનો હમજાવા ચાલ્યો
છે. નાતાલના મેસા કહે છે કે આવક
વેસા ખાતર સલાહદથી લડવું. હવે
ડેલાગેઆમેની વસ્તીએ તેમ કર્યું છે.
લાંની સરકારે એવોય ધરા ધર્યા છે.
તેથી તેની ઉપર એખર ઓફ કામરસે
નોટીસ આપી ને પછી બધા વેપારી
પસે હુકતાલ પડાવી. મેસાને કાળા બધા
એ હુકાનો બંધ કરી. કાફાઓ પાસે
પણ કામ બંધ કરાવ્યું. આ ખબર
અહીંના છાપામાં છે. આ લેખકથી સર
કારને નમનું પડશે એમ જાણવાના
જણાવે છે. આમ જપાટામાં ન્યાય સહયો
તેવું એજ કારણ કે આખી કામ સલા
અહીં બની ગઈ.

બુધવાર.

કરમરસડોરખના હીંદી

કરમરસડોરખમાં બાર હીંદી ઉપર કામ
આવડું હતું. તેઓના કેસ મુજબી રહ્યા
હતા એ વાંચનારને ખબર હશે. હવે
તેમાંના અગીયાર ઉપર કેસ ચાલી ગયા
ને તે બધાને દેશપાર કર્યા છે. તેઓ
પાછા જશે હવે પાછી લડત. જનમી છે.
મી. રાંદેરીની અપીલની કામ સહ બેનું
નથી. સલાહ એવો છે કે તે અપીલમાં
પણ હારણ. તેમાં કંઈ માતખર પાત
નથી. જેને જેલ જવું છે અથવા દેશ
પાર ચવું છે તે આજે ચાલ કે હાથે તે
સરખુજ છે.

કરમરસડોરખના જે હીંદી દેશનીકાલ
ચલા છે તેનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે:—
મેસરસ પ્રમાલીમ મુસા 'અબ', ઇબ્રા
હીમ આદમ, સુમેમાન ઇસ્માઇલ, ઇરમા
ઇલ આદુલ, રહુલોદુલ મોપાળજી, દુસેન
નીકામ, મહમદ ઇસાક, મોર્સેદ દયાળ,
શુબાળ પ્રામ, સોમા મીહા, ને બીઆ કેશવ.

પ્રથમ તો એવો ઓરડર હતો કે તેઓ
ને વોકસરટ લઈ જશે પણ પાછળથી
ખબર આવ્યા કે તેને કોમ્પારીમેન્ટ લઈ
જશે. તે મુજબ તેઓ કોમ્પારીમેન્ટ ગયા
છે. સાથે જોહાન્સબર્ગથી એસ.સી.એસ.
ની પતી તેજ ગાડીમાં મી. સેલનને મોક

લવામાં આવ્યા છે. કે જેથી મી. સેલન
એસ.સી.એસ.ને બધા ખબર આપી રહે.
અને કોમ્પારીમેન્ટ પહેાંચ્યા પછી તેઓને
જે મદદ એમએ તે આપી રહે. આ
પ્રમાણે સરકારે કહ્યું છે તેનો અરથ
એમ જણાય છે કે તેઓને બારખરટની
જેલમાં મોકલ્યા. જે એમ હોય તો તેમાં
કાંઈ આપણને દીક્કગીર થસ જેવું નથી
બધી જેલ સરખીજ છે.

જરમીસ્ટન

જરમીસ્ટનથી પાંચ જણાને વોકસરટ
આમળ હદપાર કરવાને લઈ ગયા છે.
તેમના નામ : કલાણુ ભગા, મંગા સોમા,
દુસલ ધના, બુલા મેસાર અને રામનાથ
પણ કાંકરસીંગ. આમાંથી છેલ્લા ટ્રાંસ
વાલમાં જ-મેસા છે.

વોકસરટ

વોકસરટમાં હદપાર કરવાનું કારણ
હજી ચાલુ છે. છેલ્લા અડવાડીઆમાં કામ
ભગ ૧૦ આદમોને ડીપોર્ટ કર્યા છે.
ચલા બુધવારે હસન બાણુ તથા મહમદ
ઇસ્માઇલને ડીપોર્ટ કર્યા. મી. હસન બાણુ
પાસે પીસ ટ્રીકરવેશન પરમાટ છે. મી.
મહમદ ઇસ્માઇલે રહીમર ઉપરથી અરજી
કરી હતી. આ બંને જણા પાછા રાખલ
ચલા છે. બુધવારે મી. રહેમાન હતીમ
ને અંગુડો નહીં આપવા માટે ઉતારેલ છે.
તેની પાસે મરજીઆત સરરીપીટ હતું.
આ તથા કેસો વગર મુક્તે મુલતવી
રહ્યા છે.

મી. ઇ. એમ. કાજી પારડીકાપવાળા
જેમને વગર લાઇસેન્સે વેપાર કરવા માટે
જ અડવાડીઆની સજા થઈ હતી તે શુક
રવાર છુટ્યા છે.

જરમીસ્ટનથી ડીપોર્ટ થએલા મેસરસ
કલાણુ ભગા વીગેરે ચારસ દાઉન પહેાં
ન્યા ત્યાં જ પ્રમોગરેશન અમલદારે તેમની
પરીક્ષા લીધી પણ તેમને અંગરેજ નહીં
આવડું હોવાથી અથવા તેમની પાસે
નાતાલનું કોમ્પારીમેન્ટ સરરીપીટ નહીં
હોવાથી ફરી તેમને ટ્રાંસવાલની હદમાં
મોકલી દીધા છે. આજે (બુધવારે) આ
પાંચે જણા વોકસરટની જેલમાં છે.
તેમને કાલે કોરટમાં લાવવામાં આવશે
પણ મી. રાંદેરીઆની અપીલ ચાલતાં
મુખી તેમના કેસ મુલતવી રહેશે.

મી. બી. બી. ખંજાલાને ગવરનર ઇન
કાઉન્સિલ તરફથી એક વરસની ટેમ્પરરી
પરમીટ મળી હતી. તેમને અંગુડો નહીં

આપવા માટે રોકવામાં આવ્યા હતા. પોલીસ સ્ટેશનથી ચારજ ઓફીસ લઈ મથા હતા ત્યાં સાર્જન્ટ મેકડુગલે અગ્રીમ લીધા વગર જવાની રજા આપી હતી.

પીકેટોના કેસ

મી. કાન્ડીયા, મી. આમદ મુસાજી રીજેર મદરાસીઓ મળીને પીકેટોના કેસ આજ આજવાનો હતો પણ તે મુદતવી રહ્યો છે. મી. ચમનો હાજર નહીં થઈ શક્યા હતા. હવે ચનીવારને દીવસ આ કેસ ચાલશે.

નીલીરત્ન

નીલીરત્નના મેસરસ નજીને વગર લઈસેન્સે વેપાર કરવા માટે મંજૂરવારે પા. ૧૫ના દંડની સજા થઈ છે. અને તેવાજ કારણસર મી. છ. તુરને પા. ૭-૧૦-૦નો દંડ અથવા પ્રજા માસની જેલની સજા થઈ છે. મી. તુરે દંડ ભરી આપ્યો છે. મી. નગદીએ પોતાની દુકાન સંકેલી લીધી છે. દંડ ભરવાની ના પાડી છે. જેલ જવાને ખુશી છે. પણ સરકારને તો દંડજ જેલએ છે. હવે શું પમજાં સરકાર ભરે છે તેની રાહ મી. નમદી જોય છે.

પરચુરણ ખમરે

આજના રાંડ કેલી મેલમાં એક લીડીંગ આરટીકલ છે તેમાં મરખીત લાવ એવો જણાય છે કે હીંદીએ જે માગ્યું છે તે આપવા પીના છુટકો નથી.

લંડન ટાઇમ્સમાં મી. હોસકીન વીજેર એ કાગળ લખેલો તે કાગળ આપો બહાર પડ્યો છે તેની તક આપતે અહીં વાડીએ મોકલવાની ઉમેદ રાખું છું આ કાગળથી અહીં ચરચા થઈ ચક્ર રહેશે.

જે કહોસરપુટથી એવો તાર આવ્યો છે કે આ હીંદીએને પોલીસે ખોરાક નહીં અપિત તેથી ખાતગી સગવડ કરવામાં આવી હતી. આ વીસે એસોસીએશને તપાસ ચલાવી છે.

દાદ કમીશનરના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરીને કાગળ મળ્યો છે તેમાં લખે છે કે સો. સેલમોરન તરફથી લખવા સુચના થઈ છે કે તેને સ્ટેટ સેક્રેટરી તરફથી કાગળ મળ્યો છે તેમાં તા. ૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ નો વીડીફ ઇડિઅન એસોસીએશનના કાગળની પહેલ છે. અને ટરોસવાલ ખવરમેંટ સાથે તે સંબંધમાં વડી સર કારને ૧૫ પહેવાર આવે છે

ડરમન

[અમરા પ્રતિનીધી તરફથી]

ડરમન હાવરગરેડ સ્કુલ

આ સ્કુલમાંથી ૧૪ વરસની ઉપરના છોકરાઓને રજા મળી છે. તે સંબંધ માં ડરમનની હીંદી કામે પમજાં સક્રિયા છે. એન્ડુકેશનના વડાની પાસે આ ખાખત પ્રથમ એવી હલીક રજુ કરવામાં આવી હતી કે જે હાવરગરેડ સ્કુલ માં ૧૪ વરસની ઉપરના હીંદી બાળકોને ન બંધાવવા આપે તો તેમને ગોરાના છોકરાઓ જે નીશાળમાં જાય છે તેમાં દાખલ કરવાની રજા મળવી જોઈએ. એન્ડુકેશનના વડાએ આના જવાબમાં જણાવ્યું છે કે હીંદી છોકરાઓને ગોરા જોના છોકરાઓની સાથે નહીં દાખલ કરી શકાય આ ઉપરથી મી. છ. ડી. મોટાલા કે જેમના છોકરાને હાવરગરેડ સ્કુલમાંથી રજા મળી છે તેમના નામથી મી. લીવીંગસ્ટન ડરમનવાળા તથા મી. ટેમામ મારીસખરગવાળા વડીલો મારફત કેસ લડવાની લીલચાલ થઈ છે. કેસના મુદ્દાઓ એ છે કે હાવરગરેડ સ્કુલમાં ૧૪ વરસની ઉપરના છોકરાઓ ન બંધી શકતા હોય તો ગોરા છોકરાઓની સ્કુલ માં તેમને દાખલ કરવા તથા આ કેસનું નીરાકરણ થતાં સુધી હાવરગરેડ સ્કુલ ઉપર ઇન્ટરડિક્ટ રહે એટલે કે હીંદી છોકરાઓ તે સ્કુલમાં બંધી શકે.

મી. નારણ વરતાની અપીલ

મથા જુન માસની પહેલી તારીખે ધાંધ એક નારણ વરતાને 'વીઝીટીંગ પાસ' થી ઉતારવામાં આવેલ. તે વખતે તેની વિમર સમીર એટલે કે ૧૬ વરસની અંદર હતી. તેનો ખાપ આ કોલોનીનો રહીસ ગણાય છે. વીઝીટીંગ પાસ તા. ૧૩ જુલાઈ ૧૯૦૮ના રોજ પુરો થતો હતો. આ મુદત ઉપરાંત મી. નારણ વરતા કોલોનીમાં રહેલ તે માટે ઇમીગ્રેશન ઓફીસ તરફથી તેના ઉપર કામ ચલાવવામાં આવ્યું અને તા. ૨૩ નવેમ્બરના રોજ માજીસ્ટ્રેટ મી. ગ્રીડીને તેને ૭ માસની સજા મજૂરીની કેદ અને કેદ બોગરના બાદ કોલોની બહાર કાઢવાની સજા કરી હતી. આ ફરિયાની સામે

મી. નારણ વરતાએ અપીલ કરી હતી જે મથા અધવાડીઆમાં મંજૂરવારે નીકળી હતી. એપેલેટ તરફથી વડીલ મી. આર. કે. ખાન હાજર હતા. અપીલના મુદ્દા તેણે નીચે મુજબ જણાવ્યા હતા: તહોમતદારની ઉમર ૧૬ વરસની અંદર હતી અને તેનો ખાપ આ કોલોનીનો રહીસ છે એટલે તે 'પ્રાઈવીટીટી ઇમીગ્રેશન' ગણી શકાય નહીં. તહોમતદાર ૧૬ વરસની ઉપરનો છે એવું કાંઈ રીતે સાબીત થયું નથી. ઇમીગ્રેશન અમલ દારે તહોમતદારને આ કોલોનીમાં ઉતરવાનો હક હતો તેની પુરી નગનીજ કરી ન હતી અને તેથી પોતાનો હક સાબીત કરવાને તે મુદતની પરમીટ લઈ ઉતરેલ હતો અને તેના ઉપર જે કામ ચાલુ હતું તે ગેરકાયદેસર હતું. માજીસ્ટ્રેટે આપેલ કરાવના કારણમાં જણાવ્યું કે તહોમતદાર 'પ્રાઈવીટીટી ઇમીગ્રેશન' હતો. તેને મુદતનો પાસ આપવામાં આવ્યો હતો પરંતુ તે મુદત કરતાં વધારે વખત રહ્યો હતો.

વીઝીટીંગ ડવનીલસને જણાવ્યું કે નારણ વરતા મુદતનો પાસ મેંમરી ઉતર્યો હતો એટલે તેને ગેરકાયદેસર દાખલ થયો મણી શકાય નહીં. જે સમ્પસ ગેરકાયદેસર દાખલ થયો હોય તેનેજ 'પ્રાઈવીટીટી ઇમીગ્રેશન' ગણી શકાય. તહોમતદાર તેવી રીતે દાખલ થયો નહતો, પણ વીઝીટીંગ પાસથી દાખલ થયો હતો. સરકારી વડીલે આ વાત કહ્યું રાખી એટલે મી. નારણ વરતાને ચઢેલી સજા વીઝીટીંગે રદ કરી. વીઝીટીંગે એવડમાં એવી ટીકા કરી હતી કે આ કેસ એટલેથીજ સાબીત થઈ શકે છે એટલે બીજા મુદ્દા વીરે મારે કાંઈ કહેવા પાડું રહેતું નથી.

મને ખબર મળ્યા છે કે મજીસ્ટ્રેટ નારણ વરતાને સોમવારે ફરીને માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. આ વખતે તેના ઉપર 'પ્રાઈવીટીટી ઇમીગ્રેશન' તહોમત મુકવામાં નહીં આવ્યું હતું. પરંતુ 'વીઝીટીંગ પાસ' ની મુદત ઉપરાંત રહેવાનું તહોમત રાખવામાં આવ્યું છે.

મી. મદમદ અલમા

મી. મદમદ ખાખાની અપીલ તા. ૬ ફેબ્રુઆરીએ સંજાવાની છે.

એક સત્યવીર કથા

આ પુસ્તકનું અસ્થાન કરતાં નહીંવાર
નું 'યુગ્મ' આપું ન એ મુજબ કહે છે:

"આ પુસ્તકમાં મહાત્મા સોકરેડીસે વિર-
ધાન કરીને મરણ પામવાના સમયે આપેલા
આપણનો સાર છે. સોકરેડીસનું જીવન
અદ્યતન છે. એ નીચરે પોતાના જીવન
માં જગતને એજ બતાવ્યું છે, કે માણસે
કેવી રીતે જીવવું અને મરવું જોઈએ.

પરના કથાઓ માટે સર્વસ્વ અર્પણ એજ
જીવનનું કલ્પ છે. આપું કર્તવ્ય સમ
જનાર કદિપણ સત્યનો સાગ કરતો નથી.
સોકરેડીસે સત્યને માટેજ આનંદ પૂર્વક
પ્રાણાર્પણ કર્યો. તેણે પોતાના અંત
સમયના આપણમાં સત્યનું પ્રતિપાદન
કરતાં જણાવ્યું છે કે 'જે માણસ પોતાનું
અજ્ઞાન જાણે છે તે અજ્ઞાનને નહીં જાણ
નાર કરતાં જાણી છે... જે જ્ઞાનનો ડોળ

કરે છે, તે જાણે દુનિયામાં મહાન જાણીમાં
ખરે પરંતુ તે ખરેખર મહા મૂરખ છે.
અજ્ઞાનને કાંકડું એજ અજ્ઞાનીનું લક્ષણ
છે.' ખરે જાણ તો એ છે કે આપણે
બહુ અજ્ઞાની છીએ એનું જ્ઞાન લાવવું.
હું જાણીશો, કવીશો, કારીગરો સરવ
પાસે કર્યો પણ તે સરવ ડોળ થાણુએજ
નીકળ્યા અને તેને દુનિયા કાઢી માનતી
પણ જોઈ, આવાનું અજ્ઞાન ઉઘાડું પાડ્યા
માટેજ હું તેમનો અપ્રીય થયો.' માણસ
જાતનું જ્ઞાન કેટલું બધું છે તે જાણ
વના સોકરેડીસે પોતાના જીવનમાં પ્રયત્ન
કર્યો છે. કે જેથી સર્વને પોતાની અજ્ઞા-
નાતાનું જ્ઞાન થાય. સોકરેડીસ કહે છે
કે 'પરમાત્માની ખરી જાણી તો એજ
છે કે માણસને તેની અજ્ઞાનતાનું જ્ઞાન
કરાવવું.' આમ કરતાંજ તેને આપણના
જોગ થવું પડ્યું તોપણ તે મરણનો ભય
રાખતોજ નહીં. મરણનો ભય રાખવો
એજ જ્ઞાનનો ડોળ લાવવા બરાબર છે.
સોકરેડીસ કહે છે કે મરણ એ નિદ્રા
સમાન છે તો તેથી ભય રાખવો એ
સામાટે હિત છે કે મરણને માણસને
માટે સરવથી વધુ લાભ પ્રદ વસ્તુ છે,
એવું આપણે કેમ ન માનવું કે સોકરે-
ડીસે સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે મને મરણ સંબંધી
કંઈ જાણ નથી, માત્ર સત્ય ત્યાજ, અનીતિ
અને પરમાત્માની આજ્ઞાને શરણ ન થવું
તેમ હું અનિષ્ટ ગણું છું. આથી સત્ય,
નીતિ અને કશ્વર આજ્ઞાનો હું કશાથી
પણ ડરીને લાગ કરીશ નહીં. તેના ઉપ-
દેશમાં આ વાત તો તરવરી રહી છે, કે
બંધુઓ! આત્માની ખુબ સંભાળ રાખજો,
તેની રક્ષિ થાય તેમ કરજો અને જન
માસની દેરકાર થોડીજ કરજો. સદગુણ
એકધર્મથી પેદા નહીં થાય પરંતુ સદગુણ
એકધર્મ પ્રાપ્ત કરશે. જેણે પોતાના આ-
ત્માની ઉત્તિ કરી છે. સદગુણી છે તેને
તેનાથી હિતરતો માણસ કદિપણ તુકશાન
કરી શકતો નથી. સારા માણસને મને

તો દેહાત હંડ મને તેથી તેને તુકશાન કયું
નથી પરંતુ તેથી હંડ દેનારને તુકશાન છે,
કે તેણે એવો માણસ બોલ્યો; કારણ કે
પરોપકારીનું તો એજ કલ્પ છે કે બીજાને
સુધારે છે. આ ઉપદેશ પ્રત્યેક મનુષ્યે
પોતાના જીવનમાં નિરતર સ્મરણમાં રાખ
વાનો છે. આવા ઉત્તમ માણસનું સરળ
યુગ્મરતી આપણમાં આપણને થયું નજી
અમને આનંદ થાય છે. અને તે માટે
આપણને કરતા અને પ્રસન્ન કરનારનો
ઉપકાર માનીએ છીએ."

હેલા ખબરો

[મ. આ. માટે ખાસ તાર]

ખોલવડ કોનફરન્સ

વેપારીઓના પ્રગતી નીકળેલા બુરસો
જોહાન-સખરમ શુકરવાર

કુશરસોડરપમાં મળેલી ખોલવડ કોન-
ફરન્સે કારણ છે કે કોઈએ પણ લાઇસેન્સ
કોનફરન્સ પ્રકારના કલાવવા નહીં.
અથવા કોઈએ રજીસ્ટર પણ લેવા નહીં.
તેઓએ પોતાના બીજાને સહેલી છુટા
થવાના તથા ફરીવાળાઓની સાથે ફરી
ફરી જોવાના કુખ ઉદાવવાના કસો
કર્તા છે.

જોહાન-સખરમમાં કોનફરન્સ
ઉપરથી કોનફરન્સ મળ્યા પછી વેપારી
ઓની જનરલ કોનફરન્સ જોહાન-સખરમ
માં મળી ગઈ (યુરવાર) મળી હતી. જે
વખતે આસપાસના સવળા ડીપીકટમાંથી
તારો મોકલવામાં આવ્યા હતા. એક
શીવાય સવળા એવા હાલ ઉપર આવ્યા
છે કે કોઈએ લાઇસેન્સ બીજાકે નહીં
કલાવવાં અને જેલ જવું.

કોમ્પાર્ટમેન્ટ ખબર

કોમ્પાર્ટમેન્ટ ખબર મળ્યા છે કે
કુશરસોડરપથી જે ફોટીઓને કોમ્પાર્ટ-
મેન્ટ આગળ દેશપાર કર્યા હતા તે
બધા તરતજ મળી ગઈ પાછા ફર્યા છે.
આ માણસને ખોલવડ કે પાગરજીની સર-
કાર તરફથી કાંઈ પણ સંબંધ કરી આપ-
વામાં આવી નહતી. મી. શેક્તને મોકલ્યા
હતા તે તેમને બહુ ઉપયોગી થઈ પડ્યા
હતા. મી. શેક્તને પાછા આવતાં પકડ્યાછે.
પકડાએલા સવળા માણસોને આજે બાર
બરતન માણસો પાસે ખડા કરવામાં
આવશે. અને તેમના ઉપર 'પ્રોહીબીટેડ
પ્રાઇવેટ' તરીકે કામ ચલાવવામાં આવશે.
બારબરતનથી ત્રણ ટામીલને દેશનીકાલ
કરવામાં આવ્યા છે. આમાંનો એક પાછો
ફરેલ છે.

કોમ્પાર્ટમેન્ટ ખબર મળ્યા પછી જણાવે
છે કે સરખંડ વીરે કેદીઓ તરફ મા-
યાજી રહેલ છે. પણ પાગરજીની તેમને
બહુ તંગી બેઠવવી પડી હતી. તેર
જણા વચ્ચે માત્ર અગીઆર ધાન્યજો
મળી હતી.

નાતાલમાં સત્યાગ્રહ.

'લેકસ' ની સહીથી 'નાતાલ વીટનેસ'
જાપામાં એક લખનારે સત્યાગ્રહ ઉપર
નીચેની મતલબનો એક કાગળ લખ્યો છે.

આમલ જમાનામાં સત્યાગ્રહ બહુ
સાધારણ હતો અને યાહુ જમાનામાં
પણ સાણસના બનાવેલા કાલકાળી સત્ય
આગ્રહથી સામે થનારા કેટલાક નીકળી
આડે છે. અને પોતાની ટેક પાળવા
માટે જેલમાં જવું પડે તો પણ જાય છે.
એકાદવર ઉપરજ કેળવણીના કાપદાની કેટ
લીક બેઠુદી કલમની સામે થયા સેંકડો
ખાનદાન, કુળવાન તથા વિદ્વાન વરગના
અંગ્રેજોએ જેલ બોગવી હતી. આજે
પણ સામરાજ્યની કાળી પ્રજા આંગળાઓ
ની નામેશી સામે ઠરંસવાલમાં સત્યા
ગ્રહનો ઉપયોગ કરી રહી છે.

સત્યાગ્રહની સામે કાલકાળી બંધારણની
વ્યાખ્યા કરવી એ મુશ્કેલ છે. કાલકો
એમ માને છે કે કાલકા મુજબ યાહુ
એટલે ન્યાયસર યાહુ. પરંતુ એ
વાત હર્મેસ ખરી નથી એમ આપણે
ધણા દાખલાઓ ઉપરથી જોઈ શક્યા
છીએ. કાલકાને બંધ કરવામાં હથીવાર
વાપરવાની જરૂર પડતી નથી. સાચો
મારગ શું છે તે બજાવાથી અને બાણી
ને તે રસ્તે જવાથી તે કાલકાને તેની
મેળેજ ભંગ થાય છે.

કાલકાને કારણે મુકો તેનો અરથ
કાલકાની સામે થવું એવોજ નથી થઈ
શકતો, પરંતુ વારંવાર કલા જતાં તેની
કાંઈ દરકાર નહીં કરવી તેનો અરથ તો
ચાકસ એજ થઈ શકે. કાલકા મુજબ
કરવાનું કામ જે માણસ નહીં કરે તેને
અમુક મુદતમાં ને કામ કરવાની પ્રયત્ન
તો એતવણી આપવામાં આવે છે અને
કરેલી બેઠરકારી માટે ખાસ સમજણ
પાડી સજા પણ કરવામાં આવે તેમ જતાં
ફરીને પણ કાલકા મુજબ કરવાવેલું કાર્ય
તે નહીં કરે તો પછી તે બેઠરકારી નહીં
પણ તેવું વરતન વારણ કરવાનો તેનો
આગ્રહ મજાબ. આવી રીતિમાં તેને
કાલકાને ભંગ કરવા માટે સજા કરી
શકાય. આજ સુધી સત્યાગ્રહનો નાતાલ
માં એકે કીસ્સો બન્યો ન હતો. માત્ર

દમણા યોગજ દીપસ ઉપર એવો એક કોરસો બાંધ્યો હતો જેમાં એક ગોરાએ સાચા વેરે આપવાની ના પાડી અને પોતાની રેક બળવવા જેલની સગત તેણે કબુલ રાખી. જો કે તેને દર કોઈ બીજાએ બરત્યાયી તેને તરતજ છોડી મુકવામાં આવ્યો હતો. પણ તેનો દાવજો બીજા કોઈ લેય, અને તેની આગતમાં કોઈ નહીં બરતાય બીજું ન નીકળે એ ન બન જાય નથી. એટલે ગેરવાજખી ગણાતા કરની સામે ધનાં થોડા વખતમાં ધણાં સત્યાગ્રહીઓ આ કોલોનીની જેલ બરાદ બન્યે તો નવાઈ જેવું નથી.

સાધારણ આરની સાથે જેલના દુઃખ ભોગવવાને આવી રીતે બહાર પડતા રેકી લાઓની રેક ધણી મળ્યું હતો જેલને એમાં કંઈ શંકા નથી.

નાતાલના આવક વેરાની સામે સત્યાગ્રહી લડત લેવાની કેટલાક તરફથી લાગ મળ કરવામાં આવી છે. આ બકામણુ ઉપાડી લેનારા નાતાલમાં ધણા અચવા વગવાળા માણસો નીકળી આવશે કે નહીં એ બતાવું છે. એક માણસ સત્યાગ્રહી બને તેનું બહુ રમ્ય પડતું નથી. સત્યાગ્રહની લડતથી તરતજ જીન મેળવવી હોય તો તેમાં એકતતાની પુરી જરૂર છે.

નાતાલમાં કાયદા મુજબ આવક વેરે બરત્યાય પડે તેવા ૨૫૦ માણસોની એક મંડળી બનાવી તેણે સલામતથી લડત લેવી એવી સુચના કરવામાં આવી છે. આકું પચણું બરતાયે જે મંડળ બંધાય તે સત્યાગ્રહનો અરથ અને તેની અસર શું છે તેનો પુરો ખ્યાલ કરીને કામ શરૂ કરશે એમ હું આશા રાખું છું.

દરંસવાલની લડતને લગતા અણુવા લાયક ખબર:

મહાસનું 'હીઅન પ્રેટીઅર' જાપાને ખબરપત્રી બેપટલાથી લખી જણાવે છે કે બેપટીસ્ટ મીશનનાતાના એક પાધરી છ. એન. ટેમ્પસને દરંસવાલના હીદી તિને એક બાપ્તિસ્ટ આપ્યું હતું. મી. ટેમ્પસના પાતે બોઅર છે અને યોગજ વખત ઉપર દરિયા આફ્રિકાથી હીદુરયાન થયા છે એટલે એશીઆટીક કાયદાની

સમજી હારીકન બજો છે. મી. ટેમ્પસને આ બાપ્તિસ્ટોમાં 'ગ્લોરિય' કે 'અમર' એવેનમેંટ કરી હતી. જ નહીં. પણ હેલ્ડી મહાસનમાં તેનો અંત આણુવાને એક જાતની મોહવાજ કરી હતી. હીદુરયાન આશ્રેનમેંટે હતું છે. પણ હીદુરયાનમાં અકેશ કાયદાને બદલે હીદી કાયદાનો અમલ થાય છે. તેટલા માટે નાતાલમાં બોઅર કાયદાનો અમલ કરવો પડ્યો છે. દરંસવાલમાં હીદીવાનો સાથે અંગરેજે બરામ રીતે વરતે છે એમ કહેવું એ રાજદરોહ ફેલાવનારાઓ માટે ગેરવાજખી છે અને તેથી હીદુરયાન માં રાજલકિતપર દયાણુ કરવાનું દર્ન પણ ખોટું છે."

આ પારીઆદ ઉપર દીકા કરતાં 'ગુજરાતી' જાણુ લખે છે કે એક બોઅર તરીકે મજુર મીશનરી ગમે તે વિચારે જણાવે તોપણ તેણે જે ખુલાસો કર્યો છે તેમાં બોઅર સરકારની એશીઆટીક સાથની રાજનીતીનું ખરું સ્વરૂપ જણાવ્યું છે. એમાં તો દરો શક લાગતો નથી કે બ્રિટીશ સરકારે બોઅરોને દરાબા ન હતા અને તેટલાજ માટે લડાઈને અંત લાવવાને અને પોતાની આજર સાગવવાને છંદાંની કાનકરવેટીન સરકારે ગમે તેમ થઈ કાઢવા વાળો હતો. જો બોઅર મીશનરીની વાત ખોટી હોય તો બ્રિટીશ સામ્રાજ્યના એક ભાગ હીદુરયાનના વતનીઓ પણ દરંસવાલમાં જઈ પસેદ માણસો સાથે જે રીતે બોઅરો વર્તે છે, તે રીતે વર્તતી છંદાંની સરકાર કેમ ન અટકાવે? જે છંદાંની સરકાર જગત ના બીજા રાજ્યો સાથે પોતાના મનુષ્યો, વાણિજ્ય, દંઠ વીએરેનું રક્ષણ કરી શકે તે હીદીવાનોનું રક્ષણ કેમ ન કરી શકે? હીદુરયાનના લોકોને બ્રિટીશોએ દરાબા આ વાત કાંતિદાસથી વિરુદ્ધ છે અને હું તે માનતો નથી. પણ અંગ્રેજો તેમ કહે છે તે કબુલ રાખીએ તો-હીદુરયાનમાં અંગ્રેજ સેનાધિપતિ, અંગ્રેજ વાઇસરોય, અંગ્રેજ ગવરનર-બેજે અંગ્રેજના હાથમાં સત્તા રાખી છે તો વિરોધી દરંસવાલમાં તેમ કેમ કરવામાં ન આણુ? મને પોતાને મીશનરીના કહેવામાં કંઈક સત્યાગ્રહ લાગે છે અને છંદાંની સરકારમાં સંપૂર્ણ પેલું પેલું દખાલ છે.

પરચુરણ ખબર પત્રો

ન્યુકેસલ, તા. ૨૫ માર્ચઆરી. સતીવારે અતરેના હીદી બાપ્તિસ્ટો એક બહેર સભા મી. એમ. જે. ટાપ્પ ના મકાનમાં મળી હતી. જે રખતે ચહેર તથા હીઆંકટમાંથી ધણા લેક્ષ એકલા થયા હતા. આ મીટીંગમાં ન્યુ ફેસલ ખાતે નાતાલ હીદીઅન પેટરીઆ દીકા પુનીવતની એક સાખા સ્થપાવાની જરૂરી નીચે કેટલાક બાપ્તિસ્ટ થયા હતા. મેસરસ રોબ અમીર અને ડી. લેઝરરે સારી રીતે સમગ્રબ્યા બાદ શાખા સ્થાપનાનું સરવાળુગતે મુદ્દર તથુ તથુ અંત તેમાં નીચે મુજબ અમલદારો નીચાયા હતા. પ્રમુખ. મી. એમ. જે. ટાપ્પ; લેક્ષ એન. સેકરેટરી, મેસરસ એસ. અમીર અને ડી. લેઝરર; પ્રેઝર, મી. એસ. સીદાત; ઉપપ્રમુખ. મેસરસ ડી. એમ. મુલા, વોરાશ અંત એમ. ઇ. સીદાત; કાઉન્સિલરો, મેસરસ, વીરાસામી પાલે, એ. જેસે, કે. ડી. જેથી, આર. એમ. એટી, કંઈ પાલે, મુલુકર મી. સીપાલરામ સરપ અને ઇસરસંગ બરસંગ.

જંગખાદ, તા. ૨૬ ડીસેમ્બર. અતરેની બાટીઆ મહાજન લાયબરેરી ની ત્રીજી વાર્ષિક સભા તા. ૨૨ નેવેમ્બર ના રોજ મળી હતી. તેનો રીપોર્ટ જાણ દમણાંજ બહાર પડ્યો છે. આજ વરસમાં કુલ ભેટ રોકડા રૂ. ૨૦૦-૪-૦ની મળી છે. તે ઉપરાંત કેટલાક પુરતકો પણ મળ્યાં છે. કુલ મેમ્બરો ૬૧ છે. જેમના તરફથી લવાજમની રકમ રૂ. ૩૦-૮-૦ની મળે છે. વરસની આખરીએ રૂ. ૬૪૨-૧૧-૬ ની રકમ જમે પાસે છે. અને ગાકા ઉપરાણી રૂ. ૩-૮-૦ની છે. આ રકમમાંથી રૂ. ૩૦૦ બાળે રાખવામાં આવ્યા છે. અને રૂ. ૪૪૦-૨-૪ તેલ બતી, જાપાના લવાજમ, પુસ્તકોની ખરીદી, તથા બાંધ મણી, માણસનો પગાર, લાઇબરેરીના મકાનના રીપેર ખર્ચ વીએરેના મળી બતાવવામાં આવ્યા છે. હાલ બાકી ખાંત રૂ. ૨૦૨-૬-૬ છે.

અને ગયા અકવાડીએ દરંસવાલના બાઇઓની લડતમાં મદદ માટે 'કામલતા' તો ખેલ થયે હતો. ખેલ રાકે થયા મહેલાં નાતાલથી આવેલ મી. યી. કે. લટ તરફથી લડત સંબંધી બાપ્તિસ્ટ આપવામાં આવ્યું હતું.

સ્વામીજીનું ભાષણ

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મયા રવિવાર તા. ૨૪મીને દિવસે ૨૨ બનમાં ઉપોદેશપર આપેલા હોંદુ મંદિર માં ક્રીષ્ણીઓ તરફથી હવન કરવામાં આવ્યો હતો. દેશવસામ મહારાજે પેદ વિવીધી હવન કરાવી લીધા બહુ બધી જાતના હોંદુઆના મોટા મેળાવડા સમગ્ર સ્વામીજી એ ભાષણ આપતાં જણાવ્યું કે સુખ મેળવવા સાર માણસો જે પ્રયત્ન કરે છે તે બધા ધારણ પ્રમાણે ફળ આપતા નથી. પણ ધર્મ કરીને ઉમટાં દુઃખનાં કારણ થઈ પડે છે. આત્મ કારણ એ છે કે સર્વ દુઃખો તું કારણ જે અવિદ્યા તેમાં માણસ કુમેસો હોય છે. આ અવિદ્યાને લીધે જેમાં ખરું સુખ છે તેને દુઃખ સમજી લેતાં હોય છે અને જેનું પરિણામ દુઃખ છે તેમાં સુખ માની તે મેળવવામાં પોતાનો જન્મ રો ગમે છે. શરીર જે રક્તપાત્ર નથી એમ અંગને મરતાં બંધ સમજતા જાય છે તેને સાચવવામાં પ્રયત્નવાન થાય છે. પણ શરીર તેને કદિ પણ સુખ આપવામાં પૂરું સાધનજન થતું નથી. ત્યારે રહ-આત્મા જેનો કદિ નાશ થવાનો નથી તેની બહેતરીને સાર તે કંઈ પણ વત્ત કરતો નથી. અવિદ્યાને લીધેજ માણસ ખોટાં કામો કરે છે અને તેથી પોતાનું તો નુકસાન કરે છે પણ બીજાને પણ હસાવે છે. આજ દિવસ સુધી આખીને આખી પ્રાણ ત્રાહે ત્રાહે કરે છે તેનું કારણ તે આખી પ્રાણ અવિદ્યાથી અંધ કારમાં ઘેરાયેલી હોય છે તેજ છે. ત્યારે માણસ પોતાનું સ્વરૂપ સમજે ત્યારે તે પડો આપેજ ચીરાઈ જાય છે અને બધી જાતના દુઃખો નાશ પામે છે. આપણી ઉપર દુઃખની અસર ન થવા દેવી એટલે અવિદ્યાનો નાશ થાય. રાહ અને મરમ એ શરીરના લક્ષણ છે. રાહ અને મરમ એ અનિત્ય છે કાલમને માટે એ અસર રહેતી નથી. તેમજ શરીર પણ નાશવત છે; કાલમને માટે રહેનાર નથી પણ રહ-આત્મા એકજ કાલમને માટે રહેનાર છે. નાશવત શરીરને વારા ફરતી આવનાર સુખ દુઃખથી જેના મનને અસર થતાં નથી તેવા મીર પુરુષને અવિદ્યાની અસર થતી નથી. આવા માણસને જેલ મળે વા મહેલ મળે તોપણ સમાન છે પોતાની દુરજ જાળવતાં તેને ત્યાં રહેતું પડે અથવા જે ખમણું પડે તે પીરજવી

ખમે છે-તે આજતો તે વિચાર પણ નથી કરતો. પોતાની દુરજ બચાવે જાય છે. આમ જે માણસ પોતાની દુરજ જાળવવામાંજ સુખ સમજે છે, તેના ફળ સાથે જેને સાંપડ નથી તેને દુઃખ ક્યારે થાય? આટલા માટે હરેક માણસે પોતાની દુરજમાંજ ચિત્ત રાખી તેના ફળના વિચારથી બળગત રહેતું એટલે તેને સ્વરૂપ જાણ પોતાની મેળેજ થશે અને અવિદ્યાનું અંધકાર એક જ બંધ વિદ્યારૂપી પ્રકાશમાં તે દરશે.

અસ્મિતા એટલે અહંકાર એ દુઃખનું બીજું કારણ છે. કહે છે કે માણસની પડતી નજીક આવે છે ત્યારે અહંકારના મદમાં તે પોતાનું અજ્ઞાન દેખતો નથી અને ન કરવાના ગદુ કામો કરી જે તેના સંપત્તિમાં આવે છે તેને પોર છે અને પોતે પીડાય છે. અહંકારી માણસ કાંઈક સાર દેખી શકતો નથી. એકે ખાંડની આગમાં તે બળે છે. ત્યાં ગય ત્યાં પોતામાંથી તણખા ઉડાડે છે અને નાશ કરે છે. આવા અહંકારીઓ સતતાના અને માનના એટલા બધા લેબી હોય છે કે પોતાની સરસાડ દેખાડવા જેની તેની સાથે કંઠક કરે છે. કયાંય શાંતિ રહેવા દેતા નથી. એક પોતાનો નાશ પાસે આવે ત્યાં સુધી પણ તેમને સુખનું નથી. આવા અહંકારીનો નાશ થાય ત્યારેજ પ્રાણમાં શાંતિ થાય છે. આમ અહંકારથી આગ માણસને બાળી ને બાળ કરે છે અને જીવતાં તેને કદિ પણ નિરાંત વળતી નથી. તેથી સુખને છજનકરે અહંકારને દુરજ રાખી નમરતા સાથે સંપત્તિ રાખવો.

અકિંનિવેશ એ ત્રીજું દુઃખનું કારણ છે. ત્યારે લોકને અથગ બંધીને વરા થઈ કોઈ માણસ પોતાની મરદાઈને ન જાણતું કામ કરે ત્યારે તેવા કામને અકિંનિવેશ કહે છે. ત્યારે આખી પ્રાણ કાંઈ અન્યાયની સામે લડવામાં પોતાના તનવત અને ધનની પરવા સુધી મુમે છે ત્યારે કાંઈક પોતાના ખાનગી સ્વારથ સાધવા અથવા લડત લડતાં જે દુઃખો ખમવાં પડે તેથી હરી જઈ છુપી રીતે તે અન્યાયને તામે થાય ત્યારે તેના માણસને માટે શું કહેવું? પોતાના એક તા સ્વારથને માટે પોતાના બધા ભાગ્યો ના દુઃખનો વિચાર ન કરે તેને સુખ કેમ મળે? અન્યાયને તામે થનાર અન્યાય ને ત્યારે છે. અન્યાયના વધવાથી સુખ કેમ મળે? હવેને એક અન્યાયને તામે

થનારને મ.યે બીજો અન્યાય આવીને ઉભો રહેશે. તેને તામે થશે તો ત્રીજો. પછી ચોથો. એમ જ્યાં સુધી તેનો અટકાવ કરવાની કોશિશ નહીં થાય ત્યાં સુધી તે અન્યાય કરશે. આમ અન્યાય કરી અન્યાયનો યુગામ બનનાર સુખી કેમ થાય? આવા માણસો પોતે તો સુખી થતા નથી પણ જે પ્રાણમાં હોય છે તેને પણ દુઃખથી છુટવાની તેની કોશિશમાં વિવાળ થાય છે. ધન્ય છે તે સુરવીરોને જેઓએ અન્યાયને અટકાવવા તેને ચડી બેસવાના જે જે રથોનો તે બધાને આગળથી છોડી દઈ પોતે નિરબય થઈ બેઠા છે. આવા માણસો પોતે નિર્ભય છે તેથી લડતમાં બામ લેતાં તેને કાંઈનો ડર લાગતો નથી. તે નિર્ભયતાને લીધે પોતે સુખ મેળવે છે પણ અન્યાય વધવાથી બીજાને પણ સુખી કરે છે. આ ઉપરાંત બીજાં પણ દુઃખ ના કારણો જણાવ્યાં પણ તેમાં ઉપર કહી ગયેલા મુખ્ય છે. હાલમાં હોંદી પ્રાણ પણ દુઃખના પોકારો કરે છે તેમાં ઉપર ના પણ સુખ્ય છે. કેટલાક પોતાની દુરજનો ખ્યાલ ન કરતાં સ્વાર્થ પરાયણ બનીને ખોટું રસ્તે ચાલે છે અને તેમાં સુખ માને છે. આવા માણસો ખરી સ્થિતિ સમજતા નથી. તેમ કાંઈ બતાવે તો પણ અવિદ્યાને લીધે તેમના ખ્યાલમાં ઉતરતું નથી. બીજા કેટલાક તો 'અહં' કારમાં દટાઈ સરવને તુચ્છ મણે છે અને પોતાને સહીષ્ણુ અથગ મણી કામની દર કાર કીધા વિના સડને નીચા પાડવામાંજ પોતાની શક્તિનો ઉપયોગ કરે છે અને જાડીના વજાક લેવા અને હવેને લાખને પોતાના બાઇઓથી છુપી રીતે અથગ છબોક અન્યાયને તામે થઈ પોતાની નિરબળતા દેખાડે છે. આમ નિરબળ અને સ્વાર્થી લોકોમાં કેટલાક મહાત્માઓ પોતાના સ્વારથનો, પોતાના ધનનો, અને પોતાના શરીરનો પણ ભોગ આપી પોતા ના ભાઇઓના જવાબ નસારે જુગી રહ્યા છે. તેમના દુઃખથીજ આપણી આખી પ્રાણની અહંનીની જાંબી થાય છે. તે મહાન પ્રભુ આ મહાત્માઓની વિભૂતિનો અંશ સહને આપે એજ પ્રાર્થના.

તા. ૨૬ મી અને મંગલવારે રાત્રી ૫ વગેરી હોવાથી સ્વામીજીના રહેવાના મકાનમાં હવન કરવામાં આવ્યો હતો. તે દિવસે હવનના મકાનજી બધાંજે પાંતા અને બીજા દરેકજો મળી જ બાજુ અને ત્રણ કોલોનીઓ મળી નવ જણે ઉપવિત

વારણ કાણુ હતું. પ્રામશિત્તિ વિધિ કરાવી જાણે રામીજીની પાસે ઉપવિત પહેરવાની આજ્ઞા મળતાં પ્રતિજ્ઞા કાઢી હતી કે હવેથી તેઓ કાઢ હાર પોશે નહીં, અને જનશે તેલેલો પોતાનો ધર્મ પાળશે. આજ્ઞા મેળવી જનોણ પહેવા પછી મી. કુંવરજીએ હવન કાઢ્યો હતો. હવનને અર્તે પ્રસાદ વહેંચ્યા પછી મેળા વડો વીખરાઈ મળ્યો હતો.

ચર્યા પત્ર

ચર્યાપત્રીઓને જવાબ

મી. જુહા પ્રેમા--દરજ કે આની કુકાળ બંધ કરવાના વખત બાદ ચેઆણુ ન કરી શકે. કુકાળની અંદર રહી રહીવવાનું કામ કાજ કરે તો બાધ આવે નહીં.

જોહાન્સબરમના કણુખી મંડળનું ઉધરાણું

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોમ,

આપના તા. ૨૩-૧-૧૯૦૮ના ઉદ્દેશ્યન ઓપિનીયનના અંકમાં અમારા ઉધરાણાની જે રકમ પાઉંડ ૫૬-૨-૭ આસરે મી. ગોકળ કાનજીને અમુક વખતને માટે સોંપવામાં આવી હતી અને જે રકમ જિ. ઈ. એસોસી એશનને સ્વાધીન કરવાને અથવા અમારી કામને સ્વાધીન કરવાને જે નોટીસ મારા નામથી બહાર પાડવામાં આવી છે તે નોટીસ મેં કરી મારે હાથે જાખી નથી અથવા મારા નામે સદરજ નોટીસ ઉપાવવાને મેં કોઈ કંઈક પક્ષ નથી, મારા નામે તે નોટીસ કોઈ મારા સામવાળાને જુદી આવી છે તે અણુનું.

લી. લીસા પુરાત સહી દા. પોતો. જોહાન્સબરમ, તા. ૨૫-૧-૦૮.

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

તમારા તા. ૨૩-૧-૦૮ ના ઇ. ઓ. કાપમાં તા. ૨૦-૧-૦૮ નો એક કાગળ હીસા પુરાત નામથી જે પ્રગટ કરેલો છે તે માલતમાં લખ વણુ કે મી. ગોકળજી કાનજી સત્યાગ્રહની લડતને વારતે એકલા કરેલા પછેસા આપવા ઇનકારે છે જે વાતમાં હું કણુખી મંડળનો એક નીચે સહી કરનાર આગેવાન, સદરજ કણુખી મંડળના આગેવાનો તમારો મી. ગાંધીને આજ્ઞા મેળવી તે મી. ગાંધીને જિ. ઈ. એસોસીએશનને તો હવેથી ૧૯૦૮ના આરંભથી

દરેક જગ્યાએ પડેલાં સુધા બહેનને જે હવેથી એ વિષયમાં કંઈપણ જોડાવાનું ને પુકારનું નથી. અને એની પાસે પછેસા પક્ષ માનવાના નથી. અને જે કામના સેવક હીસા પુરાત નામનો કાગળ કાપમાં છે તે પાછો ખેંચી લેશે.

લી. કામને સેવક હના કુસબ. જોહાન્સબરમ, તા. ૨૫-૧-૦૮.

[આ બાબત હવે વધારે ચર્ચાપત્રો અને નહીં લઈએ. અ. ઇ. ઓ.]

જોડીયા મહેસા ફંડ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોમ

જોડીયા મહેસાના ફંડના તમારું દરજીએ, મેરીટાબરમમાં આપણે મળુર ફંડના નાણાં બેંકમાં જમે રાખ્યા છે તેને આજે લખખ માર વરસ થયા આજ્યાં છતાં દરજીએના આલસથી મહેસાને તે પછસાનો લાભ હજી સુધી મળ્યો નહીં, માટે દરજીએને મારે એટલું જ પુકવાનું કે તે પછેસા જોડીયા લાભ સાડ જમા કર્યા છે કે મહેસાના લાભ સાડ. આ લખખથી હું તમારું દરજીએને લખુ કરું છું કે ઉપરના પછેસા જેમ અને તેમ જોડીયા મોક્ષી આપવા ફરીય કરશે તહીં તો ઉપરના ફંડમાં જે જે નાણાં બચ્યા છે તે તાણા અને પાછા મળે તેવા કપાયો ફંડ કે મુદતમાં લઈશ.

લી. જોડીયાવાસી વલી જુમા. પ્રીતીસીઆ. બોક્સ ૬૨૨. તા. ૨૫-૧-૦૮.

પરચુરણ ચર્યા

યુદનજોજી એક લખનાર જણાવે છે કે તા. ૨૪ ના રોજ અંગ્રેજી જેનીશીટ સોસાયટીની મીટીંગ મી. પુશાલ પ્રેમજી ના હોલમાં મળી હતી જે વખતે મોસા પરીનો હિસાજ તપાસવામાં આવ્યો હતો. કુલ પુરાં પા. ૨૧-૧૮-૮ હતા તેમાંથી પા. ૫ કાશીના મદારાજ નામે હતી, પા. ૨ મદરાસમાં ગણુપતિનું દેવળ બંધાય છે તેમાં તથા પા. ૨-૧૬-૮ ઇસ્પીતાલ માં વાપર્યાં. બાકી પુરાત પા. ૧૨ રહી તે સર્વાનુમતે મી. પુશાલ પ્રેમજીને સોંપવામાં આવી છે. આ રકમ એવાજ પર મારામાં કામને માટે વાપરવામાં આવશે

સ્વામીશ્રી સંકરાનંદની નેત્ર્ય કારક તરની મુસાફરી દરમિયાન રહેઠરામાં મી. ગોરખન અગ્રણ્ય મહેસ તથા મી. મી. ગોરખાજી કાંઈકેવાજા કહેશે, મેંગાલમાં મી. એમ. કે. ગોહરી, મી. આર. બી. શેઠ,

તથા મી. એ. એ. ગાંધી, વેરલમમાં મી. મણીલાલ એમ. ગાંધી તથા શ્રીનીકસમાં મી. પ્રફુલ્લમ દેસાઈ અને મી. આણુદલાલ એ. ગાંધીએ ઉપવીત લીધી છે.

મી. મુસા જુલેમાન બાદશા જોહાન્સબરમ થી લખે છે કે ખરેખર આમમાં મહેસીએ હસ લામની રચાવના કરવાના વિચારથી આજથી આશરે એક વરસ દરર આમ ખરેખરના રહીશ ઈમ્પ્રોલીમ હિસાજ બેરોડીવાને જામ વાળાએ વરજી તથા પતિત ગમવાવાળા વરજ થી મળી આશરે પા. ૬૦ નું ઉધરાણું કરી તે આશરે એક વરસથી મુલક મળ્યા છે તમારું આશરે લાંબો વખત લીધો થયા છતાં તમારું રીતે તપાસ કરતાં મહેસીવાને નામ નીચા પક્ષ મજર આપવું નથી. માટે મી. પછેસા દલાલમાં કેટલા જમા છે તથા તેની કેવી ચમકશા કાઢી છે તે મહેસાની કરી લોકોના શીલે સંતોષ પામે તે માટે બહેર કરશે.

[અમે આ ફંડ વિષે કંઈ લખવા નથી. કોઈ વાંચનાર ફંડની લખી મોકલશે તો અમે પ્રગટ કરશું. અ. ઇ. ઓ.]

મી. વલી પીરબાઈ ચારસલાહનથી લખે છે કે ઈ. ઓ. માં કલકત્તાની મીટીંગનો લેવાલ વાંચતા જણાય છે કે હોંડુરવાનમાં આખણુ તરફ કેવી સંદસ લાખણી છે. આ જોઈ એવો કથો હીચકારી લીધી દરો કે જે હીચકારા કાવહોતે તામે ચર્ચ જશે? અને હીચકારા કાવહોતો જુ દલાલ વાવ જે તેનાં તાનેતે દાખલો આણું છું કે તરસવાળી તપા કાવહોતે તામે ચર્ચને દરસવાલમાં કેટલાક કોમળી દાખલ થયા. તેમને તરસવાળી પોડર દરદમાં અરકાબ્યા. ત્યારે તેઓએ કણુ કે અમે નવા કાવહોતે તામે થયા હીએ. તમે મારી તો અદાર આંખમાં આગીએ, છતાં પક્ષ તેમને ઉવારી પાડ્યા અને દરસવાલમાં દાખલ થયા ન રીયા. જે સત્યાગ્રહની લડતમાં લેડાને તતે તો આજે કથો રમ લાગે, માટે દરસવાલ તેમજ બહારના જે દરદાર છે તે જરોખર સાચામલની ઉપર રહી કામ કરશે તો દરસવાલમાંથી રીલીના જુલમને પુટકારે વરતજ મશે.

સ્વામીજી, વરડીય કમીડીના સેક્રેટરીના. મેસરસ જ. એમ. દેસાઈ તથા કલમન પાઉં લખી જણાવે છે કે તા. ૨૭ ના રોજ કાની ચરને રોજે હાઉં વાંચનારે રોજાવડીના દેલ માં સવાળી પ્રી સંકરાનંદની તરડીય કમી ડીની ગાંધીય મળી હતી. જેમાં કુલ આવક વપરના હીસાજ કમીડી આચળ દરેકરે રજુ થયાં હતાં. જે તપાસી વારતવિક હોવાથી મંજુર કરી બંધ કર્યાં હતાં. જે હીસાજ જે કોઈ મહેસને જોવાની ઈચ્છા કરી તેને રહેલર મી. લાલા મી. કામરુદ ગાવાકો. લાલ બાક કમીડીને તપાસ નીચા સેક્રેટરી કુલેશીના રહેલર તથા લાલ મે. મારીએ મે. કામગાંધી કુલ કરવામાં આજ્યા છે.

ચાલુ વરતમાન

ડરખન થીએસોરીકલ સોસાયટી તરફ થી બહાર પડેલ એક નોટીસમાં જણાવવામાં આવે છે કે સોસાયટીના મુખ્ય મથક અદવાર (મદ્રાસ)થી સેક્રેટરી મી. ડબ્લ્યુ. મી. ફ્રીક ચાલુ માસની આખરી એ આવી પહોંચશે. મી. ફ્રીક ઘેડા વખત ડરખનમાં રહી કેમિય હોલ અને બીજી જગ્યાએ ભાષણ આપશે. આમાંના કેટલાક ભાષણ વખતે રવાનીથી શંકરાનંદે સલાહ પ્રમુખપદ લેવાનું સ્વીકાર્યું છે.

"એન્કાલેટેટોમોસીસ" નામના દરદ થી પીડાતા કેટલાક કેસ નાતાલમાં માલુમ પડ્યા છે. જેમાં બે માલવરન ત્રણ વેંડલમ અને ત્રણ પામનટાઇનના ગોરા છે. આ દરદ વિષે એવું કહેવાય છે કે તે હાંદુ સ્નાનથી આવતા ગીરમીટીઆઓ મારફત હામત થયું છે. આવા કારણથી હાંદુસ્તાન થી આવેલી બે સ્ત્રીમરના ગીરમીટીઆ ઉતારાએને ખતર આવેલ કોરેનટાઇનમાં રાખવામાં આવ્યા છે. આ દરદ ખાવા પીવાની તથા રહેણીતી મદદમાંથી વંદા થાય છે. એક જાતનો છવડો શરીરમાં પેદા થાય છે, અને એકમાંથી અનેક યજ્ઞ પડે છે અને તે શરીરને અંદરથી કોરી આવે છે. આ દરદને સંધી ગણવામાં આવે છે.

રેપેલોનકનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ન્યુફાલ્ટમાં મી. બીમજી નારણની ફકાત નહક તા. ૬ ની રાત્રે નવ બજે વીજળીનો અકસમાન થવાથી એક દુગામાં ચઢેલ ગેટો તથા ૧૭ ગકરાં મળી પ્રસવીસ જાનવરો બળી ખાખ થઈ ગયાં છે માણસને કાઢીને છાત્ર ચઢી નથી ત્યારબાદ આખી રાત વરસાદ વરસેલો હતો.

કેપટાઇનની મારફટમાં વીતીસ કોમ્પસ નામના એક ક્રીક મી. મદમદ હસાદના મેદામાં પોરકનો દુકડો ખોલવા પ્રયત્ન કર્યાં તે જાણતો ગયા ખુશવાર ના. ૨૦ જાન્યુઆરીના રોજ કેસ ચાલ્યો હતો. જેમાં ગતે પકડાની જુગાની લેવાયા બાદ ક્રીકનો એક પોંડ દંડ કરવામાં આવ્યો હતો.

નાતાલમાં આવક તથા જમીન વેરાના કાપદાની દબ વેંડો બરમાની ના ૩૫ માસ ૬૬૦૦ની ખુસર મેલેલો છે.

ખુશવારેનો એક નાર જણાવે છે કે ગયા યુકરવારે ટાઉન કાઉન્સિલની મેટિંગમાં સંખ્યા બંધ વેપારના લાઈસેન્સની અરજ કરવામાં આવી હતી. આનાથી કેમિયને જૂનો લાઈસેન્સ હતા તથા કેમિયની સારી ચાલની વરત લુક જાળવવાની થઈ તેમને નવા વરસના લાઈસેન્સ આપી બીજાઓની અરજ કાઢી નાખી છે. વેપારીની સંખ્યા પુરતી છે એમ જણાવી નવા લાઈસેન્સની અવગળી અરજ કાઢી નાખી છે.

કેલમોઆમેમાં મ્યુનિસીપાલીટીએ લેઈ એક જાતનો નવો કર નામક છે. આની સામે વધી બતાવવાને મવા કાનીવારે સપલા વેપારી યોગી દુકાનો બંધ રાખી દરજાલ પાટી હતી. ચીના તથા હાંદી વેપારીઓ, નેરીયાની કંડીને પાલુ આમ દુકાનો બંધ રાખવામાં સામેલ હતા. એક સાંજના અગર મળ્યા કે સેન્ટ્રલ મરકાર પોરકુબીડ વાઇન કંપની કર પાછો ખેંચી લેવ છે તથા કમી કરવા કેટલાક કામ દારોને કામ કરીને આવે છે આના જવાબમાં એવર એક કોમરરો લીરમેન એવો કામત મોકલ્યો કે મજેલી રાતના બાદ પાછી કે વેપારીઓ નાં છે કે આઓ કર પાછો ખેંચી લેતા.

કોલરલીથી આકરિકાવાસી હાંદીએ મુખઈ ના 'જુલરાલી' કાપામાં એક કાચબ લખી રતો સવાસની લાડમારીયું કેટલુંક વરણ કર્યું છે. તથા હાંદુસ્તાનમાં સખન પોરકર ઉડાવવા ની ભવામજી કરી છે.

ટરાંસવાલમાં ગયા અઠવાડીઆમાં બારે વરસાદ પડવાથી ધણું હુકમાન થયું હતું. રેંડની ખાણોમાં અને કેટલીક બીજી જગ્યાએ મળી આસરે ૨૦૦ નેદીય તથા ૬ ગોરાના જન થયા હતા.

તહેવારને હીવરે કામ ઉગર ચડાવવા ખામત કેટલાક ચીના કામદારોમાં મરસમજીની ફેલાવાથી તેઓએ ખુસદ મચાવ્યું હતું. પોલીસે તેમના ઉપર પ્રથમ તો પાણીની પાઈપો ચલાવી તેમને વિચેરી નાખવાને પ્રયત્ન કરેલો પરંતુ એકાદ ચીનાએ નળ તોડી નાખ્યો. ત્યાર પછી પોલીસેએ બંદુકો છોડી હતી, જેમાં નવ ચીના માર્યા ગયા હતા.

'કેપ ટાઈગસ' જણાવે છે કે કલેરમેંટ કાઉન્સિલની મેટિંગમાં ગોરાએના વેપારી લાઈસેન્સ લાડલીથી કાઢી આપવામાં આવ્યા હતા ત્યારે હાંદી વેપારીની અરજ સ્વીકારતા પહેલાં કેટલીક આનાકાની લેવામાં આવી હતી. કેટલાક કાઉન્સિલમેંબ જણાવ્યું કે આસુક માણસ હાંદી કે તેરકાજ સાથે તેનો લાઈસેન્સ આપવું અરકાપી શકતા નથી. મી. સી. એસ. નીચેએ જણાવ્યું કે હાંદીને લાઈસેન્સ આપવાની હું તબ નામક્ય જો નિર્મો આ રેશના રહીસ મથી. તેમને પાંચે રમાઈને આવ્યા બધે છે. રથાળીક એવર

એક કોમરસ તથા મોરેસદસ એસોસીએ સનના વીચાર પ્રમાણે નાકમાં હાંદી વેપારી ચલા છે. આના જવાબમાં મી. એવરહેડે જણાવ્યું કે કામતરીવે તે વીચારો ઉપર વજન આપવાનું નથી. તેવું જણાવી કરજ શું છે તે જણાવું છે. અરજદારની ચાલ ચલણ વીરંધ્ય હાઈપલુ જનનું કામ જાણવામાં આવ્યું નથી. તે બરીકીસ રહિયન અને કલેરમેંટનો રહીસ છે. આવા માણસ નું લાઈસેન્સ શા મટિ બંધ કરવું? એવરે પછી આવીજ રીતનું ભાષણ કર્યું હતું. ત્યારબાદ ચાર લેવામાં આવતા ચાર જણાએ તરફેણમાં તથા પાંચ જણાએ વીરંધ્યમાં મત આપ્યા હતા. વીરંધ્ય મત ખેતતીયાંસ હોય તોજ લાઈસેન્સ રદ થઈ શકે એવો કાપલો હોવાથી આ હાંદીનો લાઈસેન્સ કાઢી આપવાને હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

અવસોકન મારે મળેલ પુરતક વિગેર

અર્થધર્મ (કર્તવ્ય) — જમીમાં મકા વી શકાય તેવી અંગ્રેજ, સુજરાતી તથા હાંદી બાપાગં બાપેલી આ પત્રીકાની અંકક નકલ અંગને મળેલ છે. આ પત્રીકાના પ્રથાળામાં જણાવ્યું છે કે 'દુખ નીરુનિ અને સુખ પ્રાપ્તિના સાધન' નામ ધર્મ છે. જેથી સુખ ન માપ કીંતુ જેનું પરીણામ દુખ હોય તેનાં સાધનોને 'ધર્મ' માની શકાતો નથી. આર્ય પ્રગતે સાચો ધર્મ દુઃખમાં આ પત્રીકામાં સારી રીતે બતાવવામાં આવ્યો છે. તેનું વચર્ત પાત્રન કરવામાં આવે તો હર્ષિજત સુખ મળે છે. આ પત્રીકા ના પ્રયાજક પ્ર. બ્રહ્મીનંદ સ્વામીશ્રી આત્માન દશ, આયન રીસીસેકર છે. તથા હપાવનાર સ્વામીશ્રી શંકરાનંદ છે. કીમત ચક્ર પેની. મળવાનું કેશાણુ: મી. મોતીલાલ માધવજી દીવાન, ૧૮૭ કવીન લીટ અથવા પી. એ. બોકલ, પલક. ડરખન

મહાત્માથી કુલસીદાસજીકૃત રામાયણ સાર. વાલકાંઠ.

કિમત ૦-૧-૦ પોસ્ટેજ ૦-૦-૧

ટરાંસવાલનો સુધારેલો કાયદો.

કિમત ૦-૦-૩ પોસ્ટેજ ૧૧ પેની.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ તોતિ.

કિમત ૦-૦-૬ પોસ્ટેજ ૧ પેની.

મારો જેલનો બોલો અનુભવ

[લખનાર: મી. એમ. કે. ગાંધી]

(૫)

ધર્મ શંકર

જેલ અરથી પુરી થઈ હતી તેટલામાં શ્રીકૃષ્ણ તાર આવ્યો કે મારીસ ગાંધી ને મરજીતોલ માંડ્યો છે તે મારે ત્યાં પહોંચવું જોઈએ. સદુ આ ખબરથી દિલ ગીર થયા. મારી ફરજ શી હતી. તેનો મને સંદેહ ન થયો. જેલરે પુછ્યું ત્યારે તું હંડ આપી જવા મામે છે કે નહિ? ત્યારે મેં તુરત જવાબ આપ્યો કે મારા થી હંડ આપવાનું બનવામાંજ નથી. સગાં સાંબાળી વિધવા પછુ એ પણ અમારી સહતનો ભાગ છે. જેલર સાંભળી ને દરેકો ને દિલગીર પણ થયો. આ વિચાર ઉપરથી વિચારતાં પાતરા જણાય એવો છે, છતાં મને તો ખબરો છે કે એજ ખરો વિચાર છે. સ્વદેશ પ્રીતિ એ મારા ધરમનો દુઃલાગ સમજું છું. બધો ધરમ તેમાં સમાયો નથી. પણ સ્વદેશ પ્રીતિ વિના પુરો ધરમ સચવાયો ગણાય નહિ. ધરમનું પાલન કરવામાં બાબડી હાકરાઓનો વિયોગ સદન કરવો પડે તો તે હરીએ. તેઓને ખોલ બેસીએ. તેમાં ધાતપાપણું નથી એટલુંજ નહિ પણ તેમ કરવું તે આપણી ફરજ છે. આપણે મરજી પર્વત સહવાનું પણ છે તો પછી બીજો વિચાર થયજ નહિ. લોહ રોખંડેસે આપણા કામ કરતાં ઉતરતા કામમાં પોતા ના એકજ દીકરાને ખોલો અને લડાઈમાં પોતે હોવાથી હાકરાને દહન કરવા સાર પણ પોતાથી નહિ અવાયું. આવા દાખલા આથી દુનિયાનો પ્રતિદાસ જરૂર છે.

કાફરોના હામડા

જેલમાં કાફર કેદીઓ કેટલાક બહુ મોટા ખુની છે. તેઓની વચ્ચે તકરાર આવ્યાજ કરતી જોવામાં આવે છે. તેઓ કેદીમાં પુરાવા પછી મોઢામોઢે લડે છે. તે કેદીક વેળા દરોગાની સામે થાય છે. દરોગાને બે વખત કેદીઓએ માર્યા હતા. આવા કેદીઓની સાથે હીદી કેદીને પુરે તેમાં જોખમ છે એ તો દેખાતું છે. તેવો વખત હીદીને આવ્યો નથી. પણ સરકારી કાપડો જાંસુધી દહે છે કે કાફરાની સાથે હીદી કેદીને મળ્યા ત્યાંસુધી જોખમકારક રીયતિ ગણાય.

જેલમાં માંદગી

જેલમાં ખાસ માંદગી તો ઘણા કેદીને

ન હતી. મી. માવજીને ત્રિપે ના કંઠા મયો. મી. રાજુ કર્કિને તાખીજ હતા તેને સખત મરડો થયેલો. તખીયત ઘણી લચડી હતી. તેનું કારણ તેણે એમ ખતા જુ તેને હમેશાં વીસ પાત્રા ચાદ પીવા ની આદત હતી તે નહિ મળવાથી થયો. તેણે ચાદની માગણી કરી. તે તે નજ મયો. પણ તેને દવા મળી અને જેલના ડાક્ટરે બે રતજ દુખનો તથા રોડીનો દુકમ કર્યો. તેથી તેની તખીયત મરસ થઈ ગઈ. મી. રવિદુલ્લ તાલેજા તર્કગિની તખીયત જેવડ સુધી ખરાબ રહી. મી. કાજી ને મી. બાલકાંજી જેવડ સુધી માંદા મળ્યાં. મી. રતનસી સોલને ચાતુર માસ તું મન હોવાથી એકટાણ ખાતા. ખોરાક ખરોજ નહીં હોવાથી જીખ ખેંચતા ને જેવડે સેવન થયા. આ શીયાય પરચુરણ માંદગી કેટલાકને હતી. છતાં એકંદરે જેલુ કે માંદગીવાળા હીદી પણ હાંપા નહતા. તે દેશને સાક આ ખાસ દુખ ઉઠાવવા રાજી હતા.

કેરલોક અદ્યક્ષો

એમ જોવામાં આવ્યું કે અદારની છાત્રમો કરતાં અંદરની છાત્રમો વધારે ભારે પડતી હતી. હીંદુ અને મુસલમાન તથા ઉંચ અને નીચ વ્યત એવો આભાસ કોઇ કોઇ વેળા જેલમાં આવતો હતો. જેલમાં બધા પરજના અને બધા તરણના હીદી એક સાથે રહેતા હતા તેમાં જોઇ શકાયું કે આપણે સ્વરાજ્ય કરવામાં કેટલા પજાત છીએ. જે કે એમ પણ જોવાયું કે સ્વરાજ્ય ન ચકાવીએ એવું કંઈ નથી. કેમકે જેવર જે અડ્યક્ષો આવી તે દુર થતી હતી.

કેટલાક હીંદુ એમ કહેતા હતા કે અમે મુસલમાનોનું રાજેનું નહીં ખામજો. અમુક માણસના હાથનું રાજેનું નહીં ખામજો. એમ કહેનાર માણસે હીંદુતાન ની બહાર પગજ નહીં મુક્યો જોઈએ. મેં એમ પણ જોયું કે કાફરાઓ કે જોરાઓ આપણા અનાજને અડે તેમાં અડ્યક્ષ નહોતી. એક વખત એવું બન્યું કે પેલો નો ઘેડો છે તેની પાસે લુ નથી સુતનો એવો સવાલ નહાલો. આ પણ, આપણને સરમાય જેલુ થયું. ઉંડા ઉતરતાં એમ માત્રમ પછુ કે આવી અડ્યક્ષ લેવાનું કારણ તે માણસ ને પોતાને જાણ હતી એમ નહીં પણ દેશમાં ખબર પડે તો તેના નાતીકા દર કર કરે એ હતી. હું તો માનું છું કે આમ નીચ ઉચતા કેળવી ને પછી નાતના સુલમતા કર્યા આપણે સત્યને

કોડી અનાજ અડરી એવો કીજો. જે આપણે જાણીએ કે તેઓ તિરકકાર કરવો એ અડાક કે લોપચો નાતી કે બીજાથી ખોટી રીતે હીંદુ ખરો જેલો આપણે સત્યાગ્રહી કેમ કહેતાએ? આ લડામાં ભાગ લેનારા હીદી નાતની સામે. કુટુંબની સામે અને ત્યાં અધમ જુએ ત્યાં સત્યાગ્રહી થઇ એસે એમ ઇચ્છું છું. તેમ તરી કરના તેથીજ સહતમાં હીંદુ થાય છે એવો મારો તો નિશ્ચય છે. આપણે બધા હીદી છીએ, તો પછી ખોટા બેદ રાખી વડી મરીશું ને હક માગશું એ કેમ બનવાનું છે? અથવા તો દેશમાં કેમ થયો એવા ધાંતલથી આપણે જે ખરો છે તે નહીં કરીએ તો પણ આપણી કડોમાં કેમ છતનું કરી ને અમુક કામ તજનું એ તો કામરનું કામ ગણાય. અને કાપર હીદી, મરકારની સામે જે મલક મુક સાદી રજું છે તેમાં જેવડ સુધી જુગવાના નથી.

જેલમાં દોષો જ્યાં શકે?

ઉપરની દરકનો ઉપરથી આપણે જોયું કે બ્યસની નાત જાતના ખોટા બેદ રાખ નાર, તકરારી, હીંદુ મુસલમાન વચ્ચે તકરાવત રાખનાર, ને રોગી, આવા માણસ જેલ માં જ્યાં, અથવા લાંબી મુદત રહી ન શકે. તેથી આપણે જેલ શરૂએ જીએ કે દેશ દિતને ખાતર માન સમજ જેલ જનારા શરીરમાં, મનમાં તથા આત્મામાં દુરસ્તીવા જોઈએ. રોગી માણસ જેવરે ચાકે, હીંદુ મુસલમાન, હું ઉંચ, બીજા નીચ એમ જોખનાર, બ્યસને વંશ, ચાદ, બીડી કે બીજી વસ્તુની પાછળ ઘેલો યનાર જેવડ સુધી ન લડે.

શું વાંચ્યું?

જે કે દિવસ આપણા કામ હોય તો પણ સવાર સાંજ નધા રવિવારે કંઈક વાંચવાનો વખત મળી શકે છે અને જેલ માં બીજી ઉપાધી ન હોવાથી શાંત મને વાંચી શકાય છે. બહુ જોઈએ વખત રહેતાં છતાં મહાન રસકીતનાં બે પ્રખ્યાત પ્રવચક મહાન થેરોના વિષયો, આજવાના કામ ભાગ જેલના લેખક (મુસ્લમાનો) ગેરીજાલ્ડીન ડવના, (મુસ્લમાનો) લોડ જેલના વિષય, (મુસ્લમાનો) હાંદુતા અને લગની બે બીજી અગ્રજ લેખકીઓ એમ વાંચ્યાં. રસકીત તથા થેરોનાં રખા હેલમાંથી સલગદ રોગી રહાય છે. ગજ રહી પૂરનો ખપાને સંચર સાર મા. દિવાને મોકલેલો. આ સિવાય જનપદ ગીના ગવલજ દમેનાં વાંચવામાં આવતી. આ વાંચવાનું પરિણામ એ આવ્યું કે

સત્યાગ્રહને વિશે મારું મન તો વધારે
દૃઢ થયું છે અને હું કહી શકું છું કે
જેવથી જરાએ કંઈક બદલે એવું
કંઈજ નથી.

એ પ્રકારના વિચારો

હું જે ઉપર લખી ગયા છું તેમાંથી
જે વાતનો મ્યાલ આપણે કરી શકીએ છીએ.
એક તો એકે જગમાં જન્મ પામ્યા
પામ્યાનું. માત્ર ખરસદ અને ખરસ
પામ્યા પહેલેથી, જેવું તેવું પામ્યું. હુમે
મરણ, દરોગાની પાહોળી પાળી, કાફરાઓ
માં પસવું, પસદ પડે કે ન પડે તેવું
કામ કરવું, હમેશાં તાબેદારી આપણા
આગર થવાને લાયક હોય એવા દરોગાની
ઉદાવણી, કાંઈ કાંઈનાં દોષોને મળાય
નહિ, કાંઈને કાંઈ ન લેખાય, જરૂર
લેખતી વસ્તુઓ ન મળે, હુદાસા ચોર
વિગેરેની સાથે સંપર્ક આવવા દુઃખ અને
સારું ઉદાવણું? તેના કરતાં તો મરણ
જાતું. દર આપણી છૂટીએ પણ જેવમાં
ન જન્મ્યા. જેવ તો કાંઈને ન હવે.
આમ વિચાર કરી માણસ તદન નાજો
જાને અને જેવથી હરે તથા ત્યાં જન્મ જે
સારું કરવાનું છે તે કરતાં અલગ.

ખીનને ખ્યાલ એમ થાય કે જેલમાં
દુઃ દેશદિલને ખાતર, અખર જાળવવા,
ખરમને સાફ જાઉં એ તો મારા સારા
નસીબની નિશાની ગણાય. વળી જેલમાં
મને દુઃખ તો છે નહિ. બહાર મારે થયું
ની તાબેદારી ઉદાવણી પડે છે, તેને બદલે
જેલમાં માત્ર દરોગાનીજ ઉદાવણી રહી.
જેલમાં મારે ચિંતાજ ન મળે, મારે ન
મળે કમાવાનું, ન ચિંતા રહી ખાવાની,
તે તો નિયમસર ખીન માણસો પૂકાવે છે
મારા શરીરનું રક્ષણ તે સરકાર કરે છે.
આ બધાનું મારે કંઈજ આપણું પડ્યું
નથી. મને કસરત પુજ થાય એટલું
કામ મળે છે, મારા વ્યસન બધા સહેજે
જતા રહે છે. મારું મન મોઢવું રહે છે.
મને પ્રશ્ન જાગત કરવાને લાજ સહેજે
મળી આવે છે. મારું શરીર કમજોર થયું
છે પણ મારા આત્મા વધારે હુલે છે.
હું નિયમસર હાથેથી શકું છું. મારા
શરીરનું જાતન જેઓ તેને કમજોર રાખે
છે તેઓજ કરે છે આમ દરેક રીતે જિતાં
હું છુટો છું. કાંઈ મારી ઉપર સુરીમત
આવે છે, મને કાંઈ પાળી દરોગો મારી
લેય છે, તોપણ હું ધીરજ રાખતાં ચીજી
છું, અને તેવું કામ કરતો અટકાવવાને
દરે મને તક મળે છે એમ સમજી પુકી
પામી છું. આવા વિચારોથી મેં જે વિચાર
પામે સમજાવ્યા છે તે સમજી છે, મેં દુઃખ

દાયક માનવી અને કરવી અથવા સુખદાયક
માનવી અને કરવી એ આપણા હાથમાં છે.
હું કેમકે મુખ અને દુખ એ માનવી સ્થિતિ
છે. હું હમેશાં શકું છું કે મારો આ ખીન
અનુભવ વાંચી વાંચનાર એવજ નિશ્ચય
ઉપર આવશે કે દેશને ખાતર અથવા ધર્મને
ખાતર જેલ જવું, તેમાં કમ ઉદાવણી
અથવા ખીન રીતે સંકેત સહન કરવાં
એમાંજ સુખ માનવાનું છે.

સંપૂર્ણ

પ્રાથમિકમાં લાઇસેન્સની તકલીફ

દફત નેટીવ રીઝર્વ વીલાગમાં કીંગ્ડમની
ના રીટીશ મી. લાજા દેવાને લાઇસેન્સ
દરેકસર કરી આપવાની અરજી વરાજ
અરજની કીંગ્ડમ કાઉન્સિલમાં મુકવાને
તા. ૨૮ના રોજ નીકળી હતી. અરજ
દાર તરફથી વરાજ મી. બી. અર
દાજર હતા. મી. લાજા દેવાને કીંગ્ડમની
માં દેશકાંક વેપારીઓના તથા વરાજઅરજ
અને ટેંગિસના હં-રેક્ટર કોફ નેટીવસ
તરફથી સારી ચાલના સરડીરીકેટ મળેલાં
હતાં. આ સરડીરીકેટ તેના વડાવે રજી
કર્તા હતાં તથા જજીવ્યું કે ગઈ સાલમાં
તેને ફેરીનું લાઇસેન્સ મળેલું હતું. જે કે
તેવું લાઇસેન્સ સાધારણ રીતે માત્ર
જોશનેજ આ વીલાગમાં મળતું હતું.
મી. ડી. બી. અર જજીવ્યું કે મારા
અસીલની આગળના રંગ કાળો છે તેટલા
માટે તેવું લાઇસેન્સ અટકાવવામાં
આવે એ ખીના વાંચી શોચનીય ગણાય.
કાઉન્સિલ ન્યાય આપવાને બેસેલી છે.
મારા અસીલને લાઇસેન્સ અટકાવવા
જેવું કંઈ પણ કારણ નથી.

વડાવેલું બાવણ પુરે થયા પાદ પ્રમુખે
જજીવ્યું કે મી. લાજા દેવાને આગળ
જે ફેરીનું લાઇસેન્સ આપેલું હતું તે
માત્ર અપવાદ રૂપે હતું. આ નવું
લાઇસેન્સ નેટીવ લાજા માટેનું છે અને
તે ગોસ શીવાય ખીન કોઈને આપવાનો
રીવાજ નથી. અરજદાર પાનદાન
માણસ છે એમાં શક નથી. પરંતુ તેને
કીંગ્ડમની તથા ખીન જજીવ્યું થયું
થયું છે. એટલે તે લાજામાં અરજદાર
પોતે રહે તેવું સંભવ નથી. અને તેવી
સ્થિતિમાં તે જ માણસને લાં રાખશે તેવી
કાઉન્સિલ સતેજ માની શકતી નથી.

તાર પાદ કાઉન્સિલર નેસબદની
દરખાસ્ત અને કાઉન્સિલર કોર્પોરેશનના
દેશકાંક કોર્પોરેશનના અરજી મારી પામ્યા
માં આવી હતી.

નાદારી કાર્ટની નેટીવિસ વગેરે (ગવર્નમેંટ ગેજેટમાંથી)

નેટીવિસવત્તા રી. ખી. બુલેએ
પોતાના લેખકારને પાકે પાંચ શીવેય
સુકવવાની ગાદવણ કરી છે. આ મીસ
કતના વરદ મી. જે. એમ. ફોરેનર છે.

લોઅર હુમેલાના દારમર આજી હુસા
મહસતીરે લેખકારને ટકા સુકવવાનું
જાહેર કર્યું છે. લેખકારને પાકે મી.
૨-૬ કણુલ રાખ્યા છે. લેખકારની
એક મીટીંગ તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીના રોજ
અરખ માજીરેટની કોરટમાં મળશે.

રોરકસ કરીફના દાઉદ કરમાજી તરફ
થી તા. ૨૨ ફેબ્રુઆરીના રોજ મારીયા
અરજની સુપ્રીમ કોરટને પોતાની મીલકત
નાદારી રીફ જાહેર કરવાની અરજી કર
વામાં આવી.

કોઈપણના કરમાજી બુસાહની
નાદાર મીલકતના પહેલા પહેલેથીના
આંકવા મારીયાઅરજમાં સુપ્રીમ કોરટના
માત્રની એડીસનમાં કામલ કરવામાં
આવ્યા છે બવારે તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરી
સુધી જોઈ કાઢશે અને લાજાદ તે
કાયમ કરાવવામાં આવશે.

ફટરના તાર સમાચાર

મહીના જતી નવી દબાજ રેલવેના
એક સ્ટેશન આગળ કામ કરતા રા
કામદારોને ગાંધીની આત્મચરિત્રો અંગ
કરી લાખ્યા છે. લાખો રામ પૂર્ણ
લાલને માટે ખાસ રહેલ છે.

પેશાવરના એક તારથી અજાર મળે છે
કે શીનવારીની એક દુકાની લખને
ખળીતા મલતાને અગરેજી દડ ઉપર
દરેકે કયો હતો પણ વોહી અપાતી
પડી તે સરખે થયે હતા. રાખી જેન
સરસવાળો કેપટન એફ. લેન્સ સખત
રીતે ધાયક થયા હતા અને પાંચ સવાર
સરાયા હતા.

નાતાલથી અજમાયશ તરીકે ચડવેલા
પાછનએપજમાં જે પાકેલા હતા અને
અરક સાંચ રાખવામાં આવ્યા તે સારી
સ્થિતિમાં છે અને જે કાંઈક હતા તે
રસ્તામાં પાકેને થોડા પાછા જાગી
અપા છે.

બહુવીરયાનમાં એક નેટીવ નાન કમી
અરકે અમલદાર અને કર વેન્ટરગમેએ
અળવો કરી ન્યાસ દુધર ઉપર હલતા
કર્યો છે. જેમાં એક દુકાનદાર મોકામ
છે અને બીજા શીમાજી જજીવ્યું મળે છે.

હિંદુસ્તાનના ખખરો

(દ્વિતી કાળ ઉપરથી)

પારખદરના મહારાજાના આજીવન મરણ પછી ખંડે ખખરવા ત્યાંના હિંદુ મુસલમાનો ની એક ભવેર સળા તા. ૨૦ મી ડીસેમ્બરે મહારાજાના હોલમાં મળી હતી. જે સળા આસપાસ ૫૦૦૦ મહારાજાના મરણના વખતે થયેલા પ્રમુખપરખને સોંપા પ્રાંતના મોટામોટા એજન્ટ અને કમિશનરો હાજરીનાર હોય તે મેજર કોલર નીમણવા હતા.

પ્રમાણ આપી પ્રમાણ હાઈકોર્ટ સંધાપના પાટે ખોલાવા રત્ન હવે પ્રતાપસાહેબ ત્રણ કાળ રૂપાંચા આપ્યા છે અને તે કપરાંત મહાન પાટિ એક લાખ રૂપીઆ આપવાની કબુલત આપી છે.

મી. ઈ. સેન્ટરનને ફરગીના સીડી મેલસેટ નીચા છે અને મી. સેન્ટરનને બદલે રૂબરૂ કલેક્ટર તરીકે મી. મહમદ કારીર સેખને સંધિમાં નીમ્યા છે.

ખખરવામાં એવા અડવા આવી રહી છે કે દેશનીસહ કરવાના ખખરવાના નામની રીપ માં ૧૫૦ નામ છે અને ૧૦ નાખરને માટે વખતમાં દેશનીસહ કરવામાં આવનાર છે. બાબુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી પોતાનો સામાન બાંધી તથા લોલડીયર તરીકે બહાર આવેલા મોકલ શાય તરીકાર થયા છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે પોતાને દેશનીસહ કરવામાં આવનાર છે કે કેમ એ વિશે તેમણે તમિલર હિંદુના વાતરને પુછાવ્યું હતું. જેમણે જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે તમને શા મટે દેશપાર કરવા? એનારજીરેટાને સાંત પાઠવા ની અમે તમારી તરફથી આસા કાળીએ છીએ.

ફલકામાં શા. જી લાખની વાપણુથી મેન્ડ અંકકાક વીચેરે બનાવવાનું કારખાતું ખોલ વામાં આવ્યું છે.

ફરગીના બેરીસ્ટર અને કોલ ઈન્ડીયા મહોમેડન કૅવલ્કી ક્રાંતકરસના જનરલ એક રેટરી મી. એ. એમ. કે કલેક્ટરી મોનરેજના લીલાલ તરીકે નીમ્યા છે.

નાયબુરુ પ્રદરશન લેઈ આવ્યા મળી હિં ૫૦ અંબાલાલ સહકરલાલ દેશાઈએ આવેલ એક બાપણમાં જણાવ્યું કે મુખર્ડ તથા બખરાવાહી મોલિના સરસ નમુના અર્દો મુલેલા દવા. અને એ લેતો બહુ તપાઈ ગયા કે આરજી બહુ સાર કાપટ દેશમાં અને છે છતાં પરદેશી મોહમાં કેટલાકે જેમ ફરકાઈ નવ છે? બનારસી સાડીઓ પણ સળા હયા અને લુલા લુલા પ્રકારની આવેલી હતી જેનું પોલ બારીક હતું. દેશકાકો માટે બાંધ વાના ફરકા મેલિંગ તે વખતે છે. કાઝિમરથી દેશમળી બનાવરે પણ આવેલી હતી. પ્રદર સન એવા રીતે ખખરુ ત્યાં કે વસ્તુઓ દરેક પ્રાંતવાર લેઈ લખવા. જે બધામાં નાયબુરના માત્ર અને તરસ લાયક છે કે કારીબરને વખતે કેળવણી મળવાની જરૂર

છે. જે માત્રમાં અજરબની માત્રાઓ દો આપણે કેટલાક વખતેએ છીએ. તે સિવાય બહુ જાણ સારા વાપરવા લાગે જણાવ્યાં. તરેહના મી. ફરગીની કોળી તરફથી આવે લી નમણી સારી જણાઈ; જેમાં સળીઆ સિવાય બધી વસ્તુઓ દેશી વાપરવામાં આવે છે હતી. મોલોમાંથી શીવવાના દોરા આવે લા હતા તે પણ સારા જણાવ્યા. એક દરે દુકાન કારીબરની દેશમાં વધારા થતો એઈ મને આનંદ થયો, પણ તે બધામાં ખીનીની મોલોને વિલેજ નડીઆરો હતા. ખાંડ બનાવવાનો ત્યાં સર્વા રાખેલા હતા. અને તેની મરદમી કખરમાંજ ખાંડ બનાવી બનાવવામાં આવતી હતી.

મહારાજાની પેલાના સર જ્યોતજી આરખ પેનારને કખરના સળખમાં ૧૬૦૦ ના સર્વે જરમાં ૧૮ આસાની સખત દેશી રત્ન કરી હતી તે સખતમાં ખખ આસનો પટાટો કરી તા. ૨૫ મી ડીસેમ્બરે કટા કરવામાં આવ્યા છે.

દેશમળ દાદા દાદાભાઈ તવરોજી રીસે પસાન કમીટીના પ્રમુખને મહારાજ નીચેનો તાર મોકલ્યા હતા. "સુધારાની યોજના તરફ હું આમાન્ય રીતે પસાદગી બતાવું છું. મારી તોફરેલ તખીયતને લીધે હું કોચિસમાં દાખર થઈ રાખીશ નહીં. કોચિસને હું દરેક રીતે ફતેહ કરું છું."

"ખખરો" ખત જણાવે છે કે ખખરવામાં શી દેશપાર થયેલા નવ આંધેવાને નીચેની જગ્યાએ રાખેલા છે. બાબુ સુભોચયદ્ર મલીકને લખનજી, બાબુ સામ સુંદર ચર બાંધે કુનારમડ, બાબુ કૃષ્ણ કુમાર મીતર ને રાયવર્ધી અથવા આસા ખાતે, બાબુ અચની હમાર દત અને સતીસચંદ્ર જતરજ ને બરમા ખાતે, બાબુ મનોરજન શહેને બરદાન તથા બાબુ સર્વોદ્ર પ્રસાદ બોસને રાયવર્ધી ખાતે.

મહારાજા બહુતાં ઉચ્છ હાખા 'સમચલ અખબાર' ની ૫૦ વરસની ગોહડન જ્યુબીલી તા. ૨૨ ડીસેમ્બરના રોજ યહી ધામપુમથી કલવવામાં આવી હતી. આ હાખાને મુસ લમલ કોમની યહી સરમ સેવા બખવી છે. આખીખીને ૧૨૦૦માં લીટલી દરખાર વખતે આમંત્ર્ય આપવામાં આવ્યું હતું, અને તેના મારીકને તા. ૧૨થી સુલતાન તરફ શી ખારસાદી પેલાલ તથા હવજ દેવને ખાસ સોનાનો ચાંદઈનાયત કરવામાં આવેલ છે.

મુખધમાં રમખાનવી હિંદુ જનરલ દોરપી ૮૬ મર્ટિ સર ફરકીસનદાસ નેતમદાસ તરફ થી ૩. ૪ લાખ, લાકેરવાઈ જમનાદાસ લલુલાઈ તરફથી ૩. ૧ લાખ અને ખીજ એક હિંદુ મહરથ તરફથી ૩. ૪ લાખની મહદ આપવામાં આપી છે. આ દોરપીટલની યોજનાને સારી રીતે પાર પાટવાને જો. મી. મોડમીદાસ કલ્કનસાં પાંખ, ડા. લાલેકર અને ખીજ મહરથો સારો પ્રવાસ કરી રહ્યા છે.

રોકડ ખખર ભાવ		શી. પે.	ગી. પે.
આવલ માંગ ૧૫૨૨ની	૨૪ ૦	૨૪ ૧	૧
બીમડીના	૨૪ ૧	૩૦ ૧	
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૧	૨૨ ૦	
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૧	
ચીની સમ્પર	૨૪ ૦	૨૫ ૦	
હંડાના	૨૪ ૦	૨૫ ૦	
દેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૧	
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૧	૨૪ ૦	
મસુરની	૨૪ ૦	૨૪ ૧	
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૧	
અડની	૨૬ ૦	૩૧ ૦	
અણુ મુળધના	૨૨ ૦	૨૩ ૦	
દાળ	૨૮ ૦	૨૯ ૬	
વટાણા	૧૦ ૦	૧૦ ૬	
માધ	૧૧ ૦	૧૧ ૧	
બીનીસ	૧૧ ૦	૧૭ ૦	
કલુ તેલ-૧ ગ્યાલન	૩ ૩	૩ ૬	
એરડીનું	૨ ૧	૨ ૮	
મીડું	૩ ૧	૩ ૬	
નાળીએરતું	૩ ૧	૩ ૮	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૧	૧૭ ૧	
પીળી	૧૪ ૧	૧૫ ૧	
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૧	૧૧ ૧	
આટો	૧૧ ૬	૧૨ ૦	
મદાસી સોપારી ૧૨૦૬ જા	૦ ૬	૦ ૬	
મરમાં	૦ ૪	૦ ૫	
શી પેટી ૪ ડીનના પીં ૧૦ ૦	૧૦ ૦	૧૫ ૦	
પોરખર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦	
ખારાશીન એરોફેક			
વાઈટ રોસ	૮ ૨	૮ ૫	
આલન	૧૧ ૧	૧૨ ૧	
નાળીયેર	૧૮ ૦	૧૯ ૦	
ફલી	૧ ૧	૧ ૦	
કામકંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬	
સાણ સીંક રટાલ	૧૧ ૦	૧૧ ૧	
સાણ સનલામટ	૪૨ ૧	૪૫ ૦	
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬	
માચીસ બાલન	૨ ૧૧	૩ ૦	
સોપારી સેવરપની	૦ ૧૦	૧ ૦	
નીડલ પોઈટ સીઆરેટ	૧૧ ૬	૧૭ ૦	
ફૂધ નેસલનું	૨૦ ૩	૨૧ ૧	
નીમક (લીવરપુલ)			
ખરતા એઈની	૪ ૪	૪ ૧	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	Cape Town PONDOMULL BROS., Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1126,	Durban Esmael Dawjee Motula, Saville Street, (near Surti Masjid).
HARBERTON Solomon Moosa, Box 24.	CHARLESTOWN Amol Ismail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27, G. R. Moola, Box 15,	Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO., 171 Umgeni Road. JALHOY & SOHABJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point.
BEACONSFIELD Shabbodeen Dowry, Robinson Street.	LOURENCO MAQUES H. H. De Silva Bros & Co., Box 240. Hajee Essa Hajee Suliman & Co., Box 308. Hirjee Mooljee & Co., Box 245. HORMAJY IDOLAY, Box 332. Madhavjee Jetha & Co., Box 140. Manwar Hoosen Motan, Box 92. NASJEE DELARHUS & Co., Box 141. Noor Mahomed & Rawji, Box 329. Parshotam Amarchand & Co., Box 109. VRAJIDAS & LALCHAND Box 92.	Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 151 Queen Street. J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. B. A. Maghrajh, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens).
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DE AAR C.C. C. Appavoo, General Dealer,	G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kanji, Box 610. Parshotam Valabb, Tailor, 123 Grey Street. S. Peerbhoy Butler, 500 West Street. P. V. Sanghaye & Co., Box 738, Grey Street.
BELLAIR Rambhai Govindjee & Co., Farmers and Merchants. D. A. BAZENIA, Fruit supplier in South Africa		Lala Babbai, Fruit & Produce Merchant 86 Queen St., Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 109 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 161 Grey Street.
BOKSBURG V. Baos, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location Govind Mowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 90 Stand 11.		EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Makan Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BUTHA BUTHE Tayeb Adam.	DURBAN Abdul Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street. E. ABOODAKER AMOH & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMROOHEEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 139 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Manoojee Tinal, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING CO., Box 88, 102 Queen Street. Ershini Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. ERSALIM CAMROOHEEN, 113 Grey Street. B. ERRAHIM-ISMAIL & Co., 118 Commercial Road.	ENSELSBURG E. Omid Rajan & Co.
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner, Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Chhaganlal Bhawanidas Ghoewala Randoria, 21 Roger Street, ESALIM NOBODIEN, 24 Ferra Street, (Woodstock). J. M. H. Gool, 129 Castle Street. Hoosenkhan Kulekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St. 17 Lion St. & 13a Corner Church and Bloem Sts. O. P. LUCHERAM, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street D. Mancherjee, Box 1036, 14 Wicht Street. Mohideen Enoos, 149 Bree Street corner Bree and Bloem Streets		सुधारना लवाडा भारतीय अमीरजीनी व भाषांनी तरलुमे धर्म 3 पेनी. पारदेव ११ पेनी

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Chavmagari,
Shoemaker. Hurin street

GRAHAMSTOWN O.C.

Henry Willis,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commission
Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakora,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

(Zoutpansburg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; **Nigel,** Box 43.

INHAMBANE

Abba Saliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camat & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadaboy,
22nd St. Malay Location, Hpx 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexandra St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Pring,
Box 5999.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clara. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
30 & 147 Market Street
M. A. KAROIMA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
V. G. MAHARAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HOSSAN & Co.,
Stand 132 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sala,
Box 5931.
B. K. PATEL,
Box 5250
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

RATANJI RUONATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
BOOKAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

KIMBERLEY

ARMED MAHOMED,
1 Broad-Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGENSDORP

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Kret's Building
A. E. CHOTASHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJES,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 108.

MAPEKING

Cassim Soomay,
Box 61.
Kajes Bapoo,
Box 79.

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHARNA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SKEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 140.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.
POTCHKEPSTROOM
G. K. Desai,
Box 128
MOOSA HANNA,
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
138 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 408.
Mahomed Aba,
Box 408, Prinsloo Street.
Moosa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGAMPAS HARI SONI,
Goldsmith,
Room Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.
G. P. VYAS,
Agent, Box 1156,
Corner Prinsloo & Vermeulen Sts.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vrinwen,
General Merchant
Drapery & Grocery
46 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

Meer Said Mahomed Ali Meer
Said Vazier Ali Kadri Rand ri,
21 Kettleford Street,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kosavji Gige, Beifoola.

STANGER

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
W. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.
Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rane od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BAHU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khirjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joonsub Tayob & Co.
Market Street.
Joonsub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

RATANJI MAKAN.

TAILORS & OUTFITTERS.

66 Market St. Kool's Building, KRUGERSDORP
Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

ESTABLISHED 1887. Head Office: 100 Orphan St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
suitable for Presents.

Maltese Lace, Tapering Draw Thread Work,
Brass and Pottery Ware, Carved Sandalwood,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

SAWAB MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. 245 E.S. Tel. 406, 1 "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

दादा ओस्मान.

जनरल मरचंट ने कमीशन
अजेंटे.

पेक्षा ८८. १३५, इलीन सीट.

इरेवन

Telephone 364

भारो जेलनेो पीको अनुलव.

[लखनवर भी. जेम. डे. गांधी.]

मेकिए अइवादीआभां पुरतकरे ये गहारे
पडरो. दीमत इ पेनी,

देश जनारामोने पुश भयर

શ્રીધી મુંબઈ

ਓ ਅਠਵਾਹੀਆਮਾਂ ਮੁੱਖਤ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇਰੀ

સ્ટીમર અમગેનો ટન ૩૫૦૦

॥ ४ ॥

એ કંપનીની આમોદમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખજાણી હીસબન છે, અને ઓફીસરો ઘીજ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના હન્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાષ્ટપિણ વાને જરા રહ્યું મુંઝવું પડ્યું નહીં એ ખાતરી રાખશે.

અરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા દોઢી બાઈઓ લાંબી સુસાદરીનો નકમો
બખત ગાગી હેરાન ચતા દતા, તે કહે મુશ્કેલી સુકર છે કે અરેખો અરેખ સુસાદરી
નાં હઃખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આમણેટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંપની મુસાદરીનો ખરો સાબ નહીં સુકતો દેશ જનારાઓએ તાજગાર ઘણ રહેવું.

સદરહુ આગબોટ મુંબઈ પહેંચિયી તેજ દીવસે અતરે તાર મારશે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફતી વચ્ચે માટે અતરે જાણમાં નાંખાવશું તેથી સહિ સાહેબો ને જગર ખરચે આગબોટ પહેંચિયી જવાની ખબર પડશે.

॥ विगत नीचिने सः नामे भणा सकसे.

दरपनसें सुंधि कोलंधो और कलकता नीचे पाकक जाती है.

अमझींटो २२०० टन ता. ९ फेवरवारी.

தெட்டரல் ஸ்டாக்ட் வலன்.

தாஸ், என். “அக்ஷிமேந்திர” 2,200 பன் டிராஸரி ரூ.

தொலும்பு மதிரைஸ் மார்ச்சுமாத கல்வத்தையுக்கு செல்லுகின்றது

ଜି. ପଦ୍ମନାଭ ପଟ୍ଟନାୟକ-ସି. ୩୧

विद्यारथी ग्रंथि ओ. ए. ए. ए.

पृष्ठ सं. ४२५५.

King & Sons,

West Street, Durban.

११४, ११६, ११८ के अन्तर्गत वे।अ. अंगण,

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

Remember!

INDIAN OPINION DIARY is given to every Subscriber whose subscription is fully paid up.

॥ अथ नेशनल मॉडर्न प्रेम नरक्षी ॥
 प्रकाश पाठनामा व्यापार पुस्तक

દરાસવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાયદ.	૦-૧-૦
મી. એ. કાયદી ૧૬૯૬	૦-૧-૦
મરો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
વૃત્તક કમેલ પાશાનું અવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સ્વધારિની કથા.	૦-૦-૬
અસ્વાસ્થ્ય (નિવાસી નિગમ)	૦-૦-૩
અર્થદેવ	૦-૦-૬
મુરબકા કમેલ પાશાનું બિચારું.	૦-૦-૬
નિનિ મમ અગવા મમ ગીતી.	૦-૦-૧
રાજાવજ સાર, ચાલકદંડ	૦-૦-૦
દરાસવાલનો નંકા કાયદો	૦-૦-૩
દરાસવાલનાનંકા કાયદામુજબનાં પારો	૦-૦-૩
સુધારના લેવાડા	૦-૦-૩
દરાસવાલનોદુકાનોબંધકરવાનોકાયદો	૦-૦-૩
	1. d.
Ethics of Passive Resistance	૦ ૩
Bhagavad Gita	1 ૦
The Story of the Rāmāyana ...	■ 5
A Book—and its Misnomer ...	૦ ૬

ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ
અર્થ પેની ૧ લુટ. કેરપિણ કેસોનીન
સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

Buyer of Mealies.

Michey, Jutta, Kauter-Schneider and Ullrich / Gender 697

Any quantity, at best market price.

SPECIAL BROKER :

Ungeth Milling Company.

MR. S. VALLIN.

Coramotichel. Reptil. 2. Col. Add. "V. Verd."

Telephone: 31 Tel. No. 227.

By: [redacted]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

સાચમાં સાચો બુદ્ધને બોલે,

અમડેની મીઠી કપનીના ખાસ દાનક.

એમ. એસ. વર્ણવ.

प्रामदरणीयता रोड टेलीग्राफ रोड "कापेड"

$$A(0,1) = 2(1) = 2 \quad \text{and} \quad A(1,1) = 1 \quad \text{and} \quad A(2,1) = 1$$

24. 10. 1938. 9. 4. 1. 1.

ઉપાધ્યક્ષશ્રી યશવંતરાય શાહ

१२३४५६७८९१०१११२१३१४१५१६१७१८१९२०२१२२२३२४२५२६२७२८२९३०३१३२३३३४३५३६३७३८३९४०४१४२४३४४४५४६४७४८४९५०५१५२५३५४५५५६५७५८५९६०६१६२६३६४६५६६६७६८६९७०७१७२७३७४७५७६७७७८७९८०८१८२८३८४८५८६८७८८८९९०९१९२९३९४९५९६९७९८९९१००

આવેલો અને તેને વાંચવાની તકનીકો
ક્રિમિનલ એન્ડ, પેનલના આ પેના

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.**Leathers:**—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.**Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.****Travelling Requisites:**—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.**Mill Stores:**—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.**Miscellaneous Leather Goods:**—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

No. 11

His is an example rarely met with in any community, and one which stamps him out as a remarkable man in a campaign which has produced a number of remarkable men. He has worthily carried forward the traditions of his high office, which has been enhanced by his assumption of it. An example of self-sacrifice and self-sacrifice such as his should do much to inspire his brethren during the critical days of the near future. There is no doubt that much will depend upon the issue of the next few weeks, and Mr. Cachalia's incarceration should inspire his brethren to greater efforts even than those of the past. His place is worthily filled, during the time of his temporary withdrawal, by Mr. H. J. van der Merwe, of the former Cape Colony, the Johannesburg Union. A serious illness will not allow him to follow Mr. Cachalia, but a temporary absence will not prevent him from continuing his work in the Association, and his influence will be felt in the footsteps of Mr. Cachalia.

lia, sacrificing all for the cause that he holds so dear.

If we may, for a moment, refer to last Saturday's scene in Court, we may point out that the conduct of the Magistrate in prejudging the issues before the hearing of argument, in endeavouring to prevent the defence from asserting itself of its privileges, and in attempting to shield Mr. Chamber from the necessity of replying to legitimate questions, should emphasise the fact that to-day British Indians should not rely in any way upon the Courts of Justice of the Transvaal, but upon their own efforts only. To rely upon legal privileges in a matter where law does not connote justice is rank folly. They may or they may not succeed. It is not essential that they should, but it is essential that the people should be self-reliant and unafraid.

A letter to the Editor of "The Times" in the Times has been adversely commented upon in the Johannesburg Press. Anything which has a pro-Asiatic savour is objectionable to those who cannot think that the passive resisters have any good in them.

The letter itself is signed by one Member of Parliament, who is, at the same time, one of the most prominent business men in South Africa, eight ministers and missionaries, nine professional, and a number of commercial men of different occupations. Their standing has been unchallenged, and the worst that has been said in regard to their arguments is that they come just two years too late, and that, reasonable enough as are the requests preferred in the letter, they cannot be granted because it would be derogatory on the part of the Government to give way before passive resistance. It is the old argument of expediency before honesty. Mr. Hosken and his companions may well afford to ignore such criticism as this. It is said, too, that they do not speak for any others than themselves. Our own experience is quite in the other direction. We are quite certain that they are not exaggerating when they say that "it has been, perhaps, too easily assumed that public opinion of the white population of the Transvaal is unitedly opposed to the Asiatic claims. We believe, however, that whilst a number of European sympathisers with the Asiatics, who will openly express their views in no great, there is an important body of sympathisers in the European section of the community who are grieved and hurt at the treatment being meted out to the Asiatics for no apparent useful purpose." Probably, in view of the open hostility of a large number of people, who seem to have lost all sense of proportion, and the thinly-veiled threats of retaliation, it is scarcely to be wondered at that, with the ex-

pression of Mr. Hosken and his friends, and, perhaps, a few more sympathetic with the Asiatic cause will not readily bow to themselves. It is not in human nature, as we know it to-day, to seek martyrdom, and undoubtedly martyrdom is the crown of the protestant, at least in the Transvaal, if not in other places in South Africa. We can only hope that, notwithstanding the antagonism aroused by their public-spirited efforts, Mr. Hosken and his co-signatories will continue their work of educating public opinion, and will still constitute the small minority that will save the Transvaal from moral ruin. The work of the pioneer is difficult. He who blazes the trail must look forward to many a hard experience, like the British Indian in the Transvaal. The vast gulf that apparently exists between Europeans and Asiatics in South Africa has yet to be bridged.

The letter is building the bridge. It may remain for others to complete. Moses, it will be remembered, was permitted to see the land of Canaan but was not permitted to enter it, but his people went in and conquered.

THE TRINIDAD "SHIKKOR" OF A RECENT DATE CONTAINS A VERY REALISTIC SUMMARY OF THE REPORT OF THE PROTECTOR OF IMMIGRANTS TO THAT COLONY FOR 1907-8.

The Indenture System Elsewhere. Apparently, many features of our own system here find themselves duplicated in the distant West Indian island. For instance, we find the following comment: "It will be noticed that about five men arrived for every two women. Certain consequences of this disproportion will be obvious and need no pointing out." That is the worst of it. The evils are so glaring that it is unnecessary to particularise. The next paragraph of interest comes under the criticism, which might well be commended to our own authorities. "The Protector 'regrets that convictions for breach of indenture are becoming more frequent, and can only say that relations between employer and employed have been fairly good, and that the Inspectors have not often been required to interfere. They paid periodical visits to the estates and found the people contented. This does not seem quite consistent with the large number of offences against the terms of their indentures. To be confined to an estate for years and to have to ask permission to leave it, even on a holiday or Sunday, like so many children at school, must be galling to adults, even if their character renders it necessary, as we are assured it does.' Even in Natal the number of offences against the terms of indenture is singularly large, and we are told in high authority that 'the people are contented.' Later on, we learn that much of this crime is law-made. It is always easy to make

crime, and, in South Africa, special police seem to be taken to manufacture criminals as well. The last paragraph of the comment will bear reproduction in full. It reads as follows, and it may well be taken to heart by our local economists and sociologists, who are so proud of displaying their ignorance on inconvenient occasions.

"We have heard complaints lately that they take a great deal of money out of the colony, but this is evidently not the case. Even if they did, we see no ground for complaint. It is hard earned money for which the colony has received a fair equivalent in labour, and surely they are entitled to take it where they please when they leave. With all their faults, and they are many, they are intelligent and thrifty, and by no means the slaves that some would have us believe. If their children are at all brought up to be good, they will be a credit to the colony, and will be a great help to the community. The colony would be a great deal better off if the members of the community who are so proud of displaying their ignorance on inconvenient occasions, were to take a little more interest in the colony and its people."

Mrs. Gandhi's Illness

After a very successful operation by Dr. Nanji, Mrs. Gandhi's health took a sudden turn for the worse on Friday the 29th ultimo. The patient's heart was found to be very weak, and at one time all hope was given up. But under Dr. Nanji's skilful treatment Mrs. Gandhi rallied back. Mr. Gandhi was duly informed of the patient's critical condition. He therefore came to Durban by the first available train. I and Mrs. Nanji are giving the patient the greatest care and attention.

Later.

Mrs. Gandhi was on Thursday last, brought to Phoenix and is making satisfactory progress.

Thanks to Sir Charles Bruce.

The following letter, dated the 27th January, has been addressed to Sir Charles Bruce, G.C.M.G., London:

Dear Sir, On behalf of the Natal Indian Association, I beg to thank you for your persistent advocacy of the British Indian cause in the Transvaal. The sympathy of distinguished members of the Empire gives my struggling countrymen a great deal of encouragement and nerves them for what sometimes appears to be an interminable fight. We all feel that we are fighting not only our own cause, but we are fighting for the good name of the Empire. I beg to remain,

Yours faithfully,

A. M. CHATUR,

Chairman, British Indian Association.

A STRONG SYMPATHISER. Mr. A. Bonthuis, of Pretoria, who has taken a warm interest in the Indian question, and who is well known for his socialistic activities, is about to open a Photographic Studio in Johannesburg.

"The Times" Letter

From European Sympathisers in
Johannesburg

The following is the full text of the letter addressed to the *Times* (London):

The signatories to this letter are, most of them, South African Colonists of many years' standing. One is a member of the Transvaal Legislative Assembly, others are members of various Christian and other organisations, whilst others belong to one or other of the professions or are engaged in commercial pursuits. In addressing this letter to you, we are moved by feelings of concern regarding the present phases of what is known as the Transvaal Asiatic question. We frankly accept the position that the further immigration of Asiatics into this Colony shall be most stringently restricted. And the Asiatics themselves have publicly accepted that position.

But recent events have shown us that the welfare of the Empire, which we have at heart, may be endangered unless a speedy termination of the present state of affairs can be effected. The Transvaal-domiciled Indians today in India are likely to be a grave source of danger to the Empire, since they will have left this Colony with a feeling of bitterness in their hearts at the remembrance of their harsh treatment by their European fellow-subjects in the Crown, a feeling which they will not be slow to ventilate amidst the sympathetic surroundings of their native land.

It has been, perhaps too easily, assumed that the public opinion of the white population of the Transvaal is unitedly opposed to the Asiatic claims. We believe, however, that, whilst the number of European sympathisers with the Asiatics, who will openly express their views, is not great, there is an important body of sympathisers in the European section of the community, who are grieved and hurt at the treatment being meted out to the Asiatics for no apparent useful purpose. We have carefully examined the claims put forth by them, and we have had opportunities of satisfying ourselves that they are legitimate and of such a degree of moderation as to be capable of being granted, without danger to the Colony. They are, in effect, two only. The first is that, at the next session of Parliament, the Government will introduce as a government measure legislation repealing the obnoxious Asiatic Law Amendment Act, which the Colonial Secretary has declared to be unworkable. This law, which was passed unanimously by Parliament without consultation with the Asiatic leaders, and on the assumption that there was a considerable influx of Asiatics into the Transvaal, has now been, for all practical purposes, replaced by the new Validation

Act, which is generally acceptable to the Asiatics and which removes the stigma under which they had been labouring so long as the old Act remained on the Statute Book. In a speech delivered at Johannesburg, Johannesburg, on February 25th last, the Colonial Secretary said to have said "the character of that law was that it should come into force once, and should have its effect once, and once for all. It was a very risky law, because, if the Asiatics did not come forward during that period, registration became impossible, and the law became a dead letter. What happened? They were at a complete stand-still. That was the position into which they had drifted now. It was not by the fault of the Government, nor by the fault of a party, but because a law had been passed that rendered the operation of the law impossible. They did not give the co-operation, but they simply stood aside. This, besides being declared by the Colonial Secretary to be unworkable, the old Asiatic Act has also been superseded by more recent and generally unobjectionable legislation, and is, consequently, no longer of any real value to anyone. The Asiatics have all along resented the imputations upon which the policy laid down in the old Act was based, and realise that so long as it remains their position is perilous. Undoubtedly, in our opinion, they undertook voluntary registration in the belief that the Act would be repealed, and they feel that their straightforward action in carrying out their voluntary obligations has not been reciprocated.

The second point is that the Asiatics request the recognition of the right of educated Indians to enter the Colony under the restrictions of the general Immigration Law of the Colony. It is admitted that the Immigration Act alone does not exclude educated Asiatics from entry into the Transvaal. On their side, the Asiatics are willing to allow the Government, by administrative methods, to restrict such immigration by raising the education test for Asiatic immigrants so as to make it impossible for other than professional men and university graduates to enter the Colony, and they have further publicly consented that the Government may administratively limit the number of these to six per annum. They urge, and we are at one with them in this, that the provision of temporary permits, renewals from time to time, is un-British and unsuited to their needs, for those to whom these permits would be granted would be allowed to enter the Colony as an act of grace and not as a matter of right, that they would be prohibited immigrants with the penalties suspended, and they would, consequently, be unable efficiently to practise their professions. We feel that the supposed admission of this large number of untrained Asiatics is a necessary to the welfare of the

Asiatics themselves, and even more important to the European population. Without the means of commercial development, the Asiatics must in course of time, become a burden or a danger to the white Colonists, not in the absence of their native leaders, they would sink to a depth of degradation and degradation which we contemplate with equanimity.

It is to secure these two points, all else being a matter of detail, and easily capable of adjustment, that the Asiatics are prosecuting a resolute policy of passive resistance. They are the greatest sufferers by their acts, and, as they are an unrepresented and otherwise voiceless minority, whose views have been on almost every occasion ignored by the Government, it is difficult to discover any other course open to them, to secure redress of their grievances, than that which they have adopted.

It has been suggested that the hardships of the present struggle, that the Asiatics have, to a certain extent, accepted against, are largely fictitious. We are unable to subscribe to that opinion. We consider that the Asiatics' complaints are, on the whole, justified. There has been an enormous amount of hardship and suffering inflicted as the result of this unfortunate misunderstanding. Since the new phase of the struggle commenced, some four months ago, nearly 400 sentences of imprisonment with hard labour have been imposed upon men whom General Smuts himself has called "conscientious objectors." They have been treated in gaol no better than aboriginal native felons, and the prison diet has been entirely unsuited to their national habits. Indeed, in some gaols, the food has been religiously unclean, and, as a result, many of the Asiatic prisoners have been half-starved. There can be no doubt, too, of the immense financial loss that has befallen the Asiatic communities since the struggle first commenced, over two years ago, both by way of actual expenditure, and business loss due to restriction of trade. The mental anxiety of the Asiatic population, too, induced by the present unsettlement, has been intense, and this has reacted upon all sections of the population.

For ourselves, we are satisfied, from personal observation, of the earnestness and determination of the Asiatics in the prosecution of their struggle for what they believe is justly due to them. They have shown a degree of courage and self-sacrifice, and an honourable intention to abide by their obligations, that have evoked admiration. Many of their leaders, who are to-day in gaol for the sake of their compatriots, are cultured men who would be an honour to any community. They include professional men, wealthy merchants, priests and well-known traders. Those who are to-day in gaol include representatives of all sections of the Asiatic population, from the hawker to the

wholesale merchant, from the clerk to the professional man. All faiths and castes are represented, and the Asiatics have shown a unanimity that is as praiseworthy as it was unexpected. We feel that the prolongation of this struggle must have a most unfavourable effect upon the trade and commerce of this country, adding unnecessarily to the many difficulties with which it is faced in its efforts to achieve nationhood.

In these circumstances, we trust that a settlement on the lines above indicated will be sought by the Transvaal Government. In our opinion, there is nothing in the Asiatic demands that cannot safely be conceded. There is a grave danger lest the British public be misled as to the real nature of the struggle now proceeding. It appears to us that it would be wise and prudent if, in future, legislation concerning the unrepresented sections of the people were not passed without previous consultation with their leaders. We wish it distinctly to be understood that we are in the fullest sympathy with all efforts of the Government to equalise conditions of European and Asiatic competition. To this end, it may be wise not only to apply existing principal, sanitary, and other standards strictly, but even to raise such standards. But we respectfully submit that nothing could do more injuriously upon the European race than to deprive the Asiatics of all opportunity for development, and thus to diminish their wants instead of increasing them.

Johannesburg,
Nov. 1908.

We are, etc.,

WM. HOSKEN, M.L.A., and ex-President Association of Chambers of Commerce of South Africa; 34 years' resident.

CHAS. PHILLIPS, Congregational Minister; 20 years in South Africa, 13 years in Transvaal.

J. W. MATTHEWS, M.D., late Vice-President of the Griqualand West Legislative Council, and formerly M.L.A. for Kimberley in the Cape Parliament; 43 years' resident in South Africa.

EDWARD DALLOM, Accountant.

G. ISAAC, Jeweller; 13 years' resident.

WILLIAM MORRIS Vogel Draper, 26 years' resident.

JOHN HOWARD, Wesleyan Minister; 5 years' resident.

M. HARRIS, Auctioneer; 20 years' resident.

DAVID POLLOCK, J.P., Journalist; resident in South Africa 17 years; late Secretary for Lands in the Transvaal; Hon. Sec., Native Affairs Society of the Transvaal.

C. E. NELSON, Registered Public Accountant (25 years, Colonial born).

LESLIE BLACKWELL, B.A., J.L.M., Barrister-at-law; 11 years' resident in Johannesburg.

H. K. JENSEN, Architect; 17 years' resident.

W. A. DODD, Baptist Minister, 5 years' resident.

JOSEPH L. AND KAPLAN, Wholesale Merchant; 7 years.

L. C. GRIFFITHS, House Decorator, 10 years.

WALTER EVANS, Estate Agent, 31 years in South Africa, 14 years in Transvaal.

LEHMANN AND BROWN, Merchants, 7 years in Transvaal.

THOMAS PERRY, Baptist Minister, 10 years' resident.

FRANK A. STOKES, F.C.I.S., Incorporated Accountant, resident 17 years.

DIGBY M. BERRY, Clerk in Italy Orders, resident 13 months.

DAVID HUNTER, Presbyterian Minister, 21 months' resident.

ARTHUR D. HORN.

C. H. LEON, 10 years' resident Transvaal.

T. R. HANBON, Incorporated Accountant, 10 years' resident in South Africa.

A. W. BYRON, Advocate, Natal, Attorney for Transvaal, 18 years' resident in Transvaal, 51 years in South Africa.

C. B. HAMILTON, Missionary Superintendent, Transvaal Presbyterian, 6 years' resident in Transvaal, 10 years in Cape Colony.

ROBERT SETHENLAND, Merchant, 3 years in Transvaal.

"Daily Graphic's" Comments

The very remarkable letter published in yesterday's *Times* from a number of British colonists in the Transvaal shows how serious was the blunder made by His Majesty's Ministers in assenting to the anti-Indian legislation of the Transvaal Government. It is clear from this letter that a considerable body of local opinion all along resented, and still resents, the barbarous manner in which our Indian fellow-subjects have been treated, mainly because their competition is inconvenient to certain white traders, of whom many are aliens. During the war just ended over 900 British Indians, many of them men of substance and of culture, have been sent to prison for passive resistance to a law which they regard as degrading. Every Englishman would so regard a similar law applied to himself. It was described by Lord Morley as placing a "bar sinister" on all the natives of India; yet as far as can be gathered neither Lord Morley nor his colleagues in the Cabinet have done anything to prevent this wrong. The Constitution of the Transvaal expressly reserved to the Home Government the right to veto any legislation directed against the races which are unrepresented in the Transvaal Parliament. His Majesty's Ministers not only failed to exercise that veto, but actually agreed to lend a large sum of money to the

Transvaal Government without making any stipulation for the fair treatment of men whose grievances bulked so large in our complaints against President Kruger. Six months later the Transvaal Ministers themselves had to confess that they had made a blunder, and if they had had the courage honestly to correct it the trouble would have been at an end. To-day the situation is as bad as ever, and Indians educated in England are being sent to prison for refusing to assent to the proposition that they are unfit to be treated as civilised men.—*Daily Graphic*.

What the "Star" Says

In a moderately-worded report, the General Purposes Committee challenged the assertion made by Mr. W. Hosken and his pro-Asiatic friends in their letter to *The Times* that the effect of an important section of this community supports the Asiatics in their contumacious attitude, and requested the Council to assure the Government of their whole-hearted support in its efforts "to give effect to the provisions of the Asiatic Registration Act and especially so in its prosecution of those who wilfully break the laws of the country." Directly as well as indirectly the Council is almost as much concerned in the enforcement of the law as the Government. To have remained silent with reference to the extravagant and unwarrantable claim put forward by the pro-Asiatic clique would have meant placing the Council and those in whose name it speaks in an entirely false position. We trust the ratepayers will observe that three of the four members who opposed the resolution were those who are usually loudest in their professions of sympathy towards the working classes and the small white storekeepers—Messrs. Crawford, Ware, and Lane.—*Star*.

THE EFFECT ON INDIA. At present there is a lull in the arrests and imprisonments owing to certain decisions of the High Court of Pretoria unfavourable to the coercionist administration of the latest Indian Registration Act. So pronounced of late has been the expression of sympathy with the Indians on the part of British European Colonists that the Government of the Colony can no longer adduce the unanimity to both the Dutch and the British residents in favour of their rigorous restrictive and humiliating policy. Evidence, moreover, has accumulated at the India Office showing that the treatment of the Transvaal Indians has had something to do with the unrest in India. If Viscount Morley's promised Indian reforms are to get a fair chance in India it is now felt in official quarters that matters must be arranged somehow satisfactorily to the Indians in South Africa.

1941-1942

The Γ values of NaCl ($0.54 \times 10^{-12} \text{ s}^{-1}$) and KCl ($0.43 \times 10^{-12} \text{ s}^{-1}$) are

ARYA DHARMA. Under the above heading Swami Shri Shankaranand has had printed an epitome of what may be called universal religion. It was drawn up by the Swami's own Guru (teacher) Swami Shri Atmanandji. It is sold for 3d. per copy, and is obtainable from Mr. M. M. Dissan, 119a 5/3d. Durham. The proceeds are devoted to religious work.

Mahomed Baba v. Rex.

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

This appeal came before the Chief Justice Sir Henry Bule, and Justices Dove Wilson and Beaumont, on Wednesday last. Mr. R. K. Scherer presented the appellant and Mr. Bule appeared for the Crown.

The following were the grounds of appeal:

(1) That the Court below was not competent to try the appellant on such grounds as to enable him to understand same.

(2) The appellant did not plead guilty to said charge.

(3) The appellant did not consent to a summary trial.

(4) The appellant was prejudiced owing to there being no qualified interpreter, the person who officiated as such was an Indian Constable and a member of the Natal Police and was not conversant with the language of the appellant which is Gujarati.

(5) The accused having been bodily transferred by a Government Official of the Transvaal to the main of a Government vessel on Natal, and being charged with a crime on the same, and with a knowledge of the Act.

(6) The appellant was not allowed on his deportation from the Transvaal to re-cross the Natal border by an official of the Natal Government.

(7) That the proceedings before the said Magistrate at Charlestown were otherwise wholly irregular and contrary to law.

The following were the reasons given by the Magistrate at Charlestown for his judgment:—

The accused "Mahomed Baba" was charged under Section 7 Act 36, 1903, in terms of Sub-Sections A and B of the aforesaid Act.

The charge was read, interpreted, and explained to him (Mahomed Baba), he consented to a summary trial and pleaded guilty.

Before sentencing Mahomed Baba, I questioned him as to how he came to Natal. He replied that he left his ship at Durban and proceeded to the Transvaal. Mahomed Baba also replied that he was unable to read or write in any European language, and had no money or other visible means of support. He was unable to produce any documents showing that he had any claim to domicile in Natal. I therefore considered him a prohibited immigrant within the meaning of Sub-Sections A and B of Section 5 Act 36, 1903, to which he had already pleaded guilty, and sentenced him to three months imprisonment pending arrangements for his deportation.

Charlestown, 24th Jan.

After hearing Mr. Khan, the Court quashed the proceedings on the first three grounds holding them to be highly irregular. Thus after nearly two months, the poor appellant has got relief from what was undoubtedly high handed proceedings. Mr. Khan,

we understand, has filed the brief for the appellant's case, and is waiting for the Crown to file its case, and then the matter will go to the Court for judgment.

A Matter for Admiration.

A Battle Against Laws.

The *Natal Mercury*, of the 22nd instant, comments thus on the latest phase of the Asiatic conflict in the Transvaal:—

It is impossible to repress some degree of admiration for the tenacity, self-reliance, and resource with which the Transvaal Asiatics are waging their battle against laws which, rightly or wrongly, they believe to be unjust imprisonment and penal labour, as the consequence of recalcitrance, but it is not possible to prevent no terrors to those who are in the way. The Government have a strategy, but it is not a new one, and is a strategy of the Asiatics who are defying the law. It is not that, from the Transvaal, from the Law Department, the magistrates are now imposing heavy fines upon Asiatic merchants who trade without licences, and allowing no alternative of imprisonment—the object being to confiscate the property of the offenders in satisfaction of the fines. It has apparently been thought that deprivation of their belongings would touch the Asiatics on a more vulnerable spot than the infliction of personal inconvenience and physical hardship. An interesting question might be raised regarding the propriety of the Executive's interference with the discretion of the magistrates, if it is true that the new sentences are being passed in pursuance of directions from the Law Department. Be that as it may, the leading Indians have adopted a policy which punishes the new blow. They are assigning their goods to creditors, and retiring from business, so that, when the fines for contumacy are imposed, there shall be no property in their possession that can be attached. We have already expressed our doubts concerning the wisdom of the conflict which the Transvaal Indians are now waging with so hostile a persistence. The situation is becoming more complicated, and we hope either Imperial or Colonial statesmanship, if not Asiatic acquiescence, will soon show a way to a solution of the difficulty.

Answer to

Correspondent

"Vera Sac." The statements made in your letter can only be published if you permit us to publish your name and address.

The Crime of Being Coloured

Children Driven from School

At the meeting of the Pretoria District School Board held on the 1st instant, the following matter in regard to coloured children attending Disposit School was brought forward:—

Concerning the complaint of alleged coloured children attending this school, representatives of the School Committee attended the committee meeting, and two of them, viz., Messrs. Pistorius and Cronje, declared from personal knowledge that the mothers of the four children were coloured.

It was recommended again that the principal be instructed to send these children home.

Scathing Comment by the "Pretoria News"

Under the heading, "Fandering to Prejudice," the *Pretoria News* of the 2nd instant prints the following leading article:

Yesterday the Pretoria School Board had under consideration a very serious matter. It appears that at a Disposit school four children who were alleged to be coloured, were regular attendants. They were not dirty or badly behaved, but they were alleged to be coloured. The School Management Committee was appointed to investigate this serious charge against the children, and two of the committee, Mr. Pistorius and Mr. Cronje, after careful investigation, reported not that the children were coloured, for apparently their colour was as light as that to be demonstrated upon their countenances, but that from personal knowledge, the mothers of the four children were coloured. On this account the children have been expelled from the school with ignominy and the mothers doubtless have been severely lectured upon their presumption in daring to send their children to this distinguished secondary. Now what of the four children, who are suffering apparently for the sins of their mothers for to be coloured is obviously a sin under our Education Act it should be carefully noticed, that as far as evidence goes, that fathers are not coloured? What are these children to do? There is no school at Disposit that is open to coloured children, consequently they must grow up in a condition of savagery. In ten or fifteen years' time, if one or other of these children becomes a recruit of the criminal classes, we shall be able to moralise upon the inherent wickedness of the coloured people; and yet it hardly seems just that because their mothers were coloured, these children should be cut off from the light of civilisation and education, and then if it be just and there are

Island Mills, for Monday, per
S. S. Co., until 2 p.m., Monday,
the 8th inst., for Ceylon and In-
dian, per S. S. Co., until 2 p.m.,
Monday, the 8th inst.

British Indians in Canada.

No Deportation to Honduras.

Alarmed at what they conceived to be a plot to deport them to Honduras, the East Indians resident in British Columbia have (says a Reuters telegram from Victoria) purchased a tract of 160 acres of land near Vancouver, and their leader, Teja Singh, who completed the transaction to-day in the name of the Gera Nanak Mining and Trust Company, states that every member of the Indian colony resident in British Columbia will be a shareholder in the concern. The land acquired has a frontage of nearly half a mile on English Bay, a few miles to the west of North Vancouver, and should prove very valuable. It is the intention of the leader to give all Hindus out of work employment in clearing these lands, and thereby removing the likelihood of their becoming, for the present at least, charges on the public. The expenditure goes with the approval of most classes of the community.

Addressing the Canadian Club, Colonel Swayne, Governor of British Honduras, told his audience (cables the *Times* Ottawa correspondent, under date January 3) that the Indian problem was solved so far as British Columbia was concerned. The Indian immigrants there were all provided with work, and none were now destitute. He wished to emphasise the fact that the forcible deportation of Indians was never contemplated. When it was found that employment had been provided for the people the authorities in British Columbia agreed to do nothing which could embarrass the Indian Government. He continued:—"The Imperial Government, hearing that there were destitute East Indians in British Columbia, and knowing the claim they had upon the generosity and protection of England, desired to do all it could to provide for them. But having gone there and found them employed, the question, so far as England was concerned, was solved. It is now a matter for Canadians to decide what should be done with regard to the Indian population. I deprecate any attitude towards Indians on the Pacific Coast which would make them feel that white people in the Empire do not recognise them as British subjects, or are not prepared to give them that fair play which one British subject is prepared to give another."

The *Morning Post* of the 4th January contains the following:—

Colonel Swayne, Governor of British Honduras, in addressing the members of the Canadian Club at a luncheon given in his honour to-day, explained that the failure of his mission to induce the Hindus in British Columbia to migrate to British Honduras was due to the revival of industry,

which gave them employment in saw mills, and to the fact that wealthy Hindus and other Indians are providing for their own countrymen from fear of a possible deportation. He, however, had never been the object of the Government. He paid a tribute to the Sikhs, and said that those employed in the mills were suitable for the work, but others had arrived in the wake of those workmen who were very poor material, and that poor material was not wanted in the country. Whether Canada wanted the others was a subject which he would not now discuss. In conclusion Colonel Swayne painted an alluring picture of the opportunities offered to East Indian labour in British Honduras.

And on the 5th:—

Colonel Swayne, the Governor of British Honduras, in the course of an interview to-day, deprecated the attempts of a few agitators in British Columbia to create dissatisfaction among the Hindu population, with results which were harmful to Hindus both in the Transvaal and in India. He said that the agitators had been sent to India, he considered that Canadians should realize the pernicious effects of such agitation, and adopt measures to prevent malcontents from tampering with people who were so thoroughly loyal to Great Britain.

Transvaal Native Union.

Its Constitution and Objects.

The following summarises the aims and objects of the newly-formed Transvaal Native Union.

(a) To promote the cause of Hindus among the native inhabitants of the Transvaal, and the removal of ignorance and misunderstanding between the races.

(b) Educating the native mind on public questions, and the laws, customs, and conditions affecting their progress and prosperity.

(c) Studying and discussing the problems relating to their social and political welfare.

(d) Defence of their common rights, viz.: Rights to Franchise, Land, Labour, Religion, Education, Freedom of Speech, of Public Meetings, of the Press, the removal of oppressive Class Laws and the protection of their economic and material interests by constitutional means.

(e) Co-operation with all friends of law, order, liberty and justice within or without the realm, without distinction of race.

(f) To act and vote and to do all that may be required to give effect to the views and decisions of the Hindu and coloured subjects of His Majesty King Edward VII. before Parliament, the Government, and the public, and

to form associations to promote these objects.

Resolutions.

Resolved that a copy of the proceedings of this provisional meeting be forwarded to the Native Affairs Department, the Government, and the Mayor of Johannesburg.

Resolved that the objects of the Union be accepted.

Resolved that the Draft Constitution be accepted.

Resolved that the name of the Union be "The Transvaal Native Union."

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Randeria Appeal.

Pretoria, Friday.

The Randeria Appeal came before the Supreme Court to-day. The Court altered the charge so as to fit it to the circumstances. Many grounds of appeal, accordingly, became useless. The Court dismissed the appeal.

Messrs. Dawad Mahomed and others who were awaiting trial were to have been tried before Mr. Jordan to-day. The result of the case is not yet known.

Mr. Dawad Mahomed and others will, it is understood, return immediately on deportation.

Later.

Messrs. Dawad Mahomed, Dada Mia, Sorabji, Hoosen, Sodha, Ismail Essop, Medh, and Kaji Radromdeen, have been ordered to be deported.

Messrs. Packy Naidoo and Chetty the Tamil leaders, (Mr. Chetty being the chairman) have been arrested.

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
"Thoughts on the Present Discontent"	59
Mr. Cachalia's Reply	60
The Letter to "The Times"	61
The Indian System, I believe	62
OTHER ARTICLES:—	
Mr. Gandhi's Policy	63
Thanks to Sir Charles Bruce	64
"The Times" Letter	65
Extracts from "The People of India"	66
Medical Science in India	67
Mahomed Babu's Reply	68
A Matter for Admission	69
The Crime of Being Coloured	70
Delays in Public Protest	71
Indians in British Canada	72
Autobiography of a Native	73
Notes on the Transvaal Struggle	74
J. J. Lang's Problem	75
British Indians in Canada	76
Transvaal Native Union	77
Latest Telegrams from the Transvaal	78

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૬ ડી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯.

અંક ૬.

અડવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૧ ફેબ્રુઆરીથી તા. ૧૨

ફેબ્રુઆરી સુધી, ૪૦ સ. ૧૯૦૯.

હીંદુ-માઘ વદ ૧ થી માઘ વદ ૭ સુધી,
સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૧૨મી મોહરમથી ૨૦મી
મોહરમ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પાવસી સુર્યોદય રોજ.	કે. મી. ક. મી.	કે. મી. ક. મી.
શનિ.	૧	૧	૧૪	૨૭	૫ ૩૦	૫૨
રવી.	૨	૨	૧૫	૨૮	૫ ૩૧	૫૦
સોમ.	૩	૩	૧૬	૨૯	૫ ૩૨	૫૦
મંગ.	૪	૪	૧૭	૩૦	૫ ૩૨	૪૯
બુધ.	૫	૫	૧૮	૩૧	૫ ૩૩	૪૮
ગુરુ.	૬	૬	૧૯	૧	૫ ૩૩	૪૭
શુક્ર.	૭	૭	૨૦	૨	૫ ૩૪	૪૬

અનુક્રમણિકા.

દરંસવાલની લડત ...	૮૩
મી. કાઠલીઆનો વિરોધ આપણે ...	૮૪
રાજેસીઆમાં હીંદો
મીસીઝ આંબી
પ્રિ. ડી. એ. ના પ્રશ્ન
મહમદબાબાની અપીલ
દરંસવાલના મોરાઆનો 'લેડન ટાન્ક'
માં કામળ ...	૮૫
જેઠાજીબરખ ખખરખ ...	૮૬
ઈન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ ...	૮૭
બાદશાહી ટંકેશનો સત્તાવાર સુન્દરથી
વરુદ્ધે ...	૮૮
અપાનીએની હેલ અકિત ...	૮૯
હીંદીના કાન કાપના બાબતના કેસ
ઉપર 'સુન્દરથી' માં દીક ...	૯૦
અમેરીકાના એક નીચેનું જાણીતા લાવક
છવન ચરિત્ર ...	૯૧
હીંદુસ્તાનના ખખરો ...	૯૨
હીંદુસ્તાનની રૂપાત ...	૯૩
ચરખાપત્રીએનું અવાજ
નાદારી કોરટની નોટીસો વગેરે
રોહડ ખખરખ

હીંદુસ્તાનની રૂપાત
(જુઓ પાને ૬૮)

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯.

દરંસવાલની લડત

દરંસવાલની લડતે હવે અરબેર પડ
કુલ છે. એરોશીએલનના પ્રમુખ નેલમાં
મયા. મદારી કામના લગભગ બધા
આગેવાન જેલમાં બંધાયે છે. બીજા
વેપારી પણ જેલમાં છે. આમ થોરોનું
વાક્ય ખરું પડશે કે જેઓ અન્યાયી
સંસ્થામાં અન્યાયને તામે નથી થયા મામતા
તેઓનું રહેઠાણ જેલમાં હોવું જોઈએ.
હવેની જેલ એ કાંઈ સાત દહાડાની કે
એક બે માસવાડીઓની નથી. અમારો
નોંધાવવારમતો ખખરખની જગ્યાએ છે કે
જાણીતા આગેવાનો થોડી મુદતમાં પડશે.
આ બધું અમે સંતાપારત માનીએ છીએ.
જેમ તેમ દુઃખ ભોગવવાનો રોજ કરીને
થોડા દહાડા જેલમાં રહીને આપણે માગીએ
તે મળી જત તો આપણે મહેલુ નીલાવી
કે છુટી સક્ત નહીં. દુનિયાનો એવો
નીવમ છે કે જે ઉપાયથી જે વસ્તુ મળે
છે તે ઉપાયથીજ તે વસ્તુ રાખી રાકાય
છે. તેનો અત્યંત સાધારણ કાખલો
હમેશાં એ અપાય છે કે જોરથી મહેલો
સાચો જોરથી નીલાવાય છે. તેજ
દિસામે કેટલાક અધિકારી આપણી અને
આજુસમણ આગેવે માને છે કે તકવાર
ના બળથી લીધેલું હીંદુસ્તાન તલચારના
બળથીજ રાખી રાકાય છે. આ માન્યતા
કશી મુલ ભરેલી છે એમ સહેજે દેખાય
જાય છે. આ જગ્યાએ તો ઉપરનો કાપદો
અમે બતાવી ગયા તે જણાવવાને સારજ
આ કાખલો આપો છે. એટલે તે વિષે
વધારે કહેવા કરતાં એટલુંજ કહીશું કે
હીંદુસ્તાન તલચારના બળથી મેળવેલો
ખલો આપણામાં ફાપડી આપણા પેતા
નાજ માણસોના બળનો લાભ લઈને હીંદુ
સ્તાન લેવાયું છે. એટલે ઉપરના કાપદો
મમાણી કસપ જારી રાખા આપણા
આગેવાન આપણે ઉપગોળ કરીનેજ હીંદુ
સ્તાન રાખી રાકાય તે વિચારને કાખા
નવાની ડોલ છે મેંઆની ફરજ થોજણી

વતો એમ પણ જોઈએ છીએ કે જે
આપણે હીંદુસ્તાનમાં હીંદુ મુસલમાન
એકત્ર થઈએ અને આપણા માણસોનેજ
ફરવાની આપણે ના પાડીએ તો હીંદુ
સ્તાન પરત ન ફર્યામાં ન રહે. એમ ધતાં
પણ અંગ્રેજ વાવરો હીંદુસ્તાન ઉપર રહી
રહે. પણ ને જુદા પોરણથી અને પ્રજા
ની મરજીયાત સમતીથી લાક પણ પ્રજા
ની સમતી તો છે. ને ફરજયાત જેની
છે. હીંદુસ્તાનની કયા એટલેથી બધ
સમીપુ. અમે માત્ર તેમાંથી દરંસવા
લની લડતને સાર સાર કાઢવા માગીએ
છીએ.

ત્યારે આપણે જોઈએ કે જે ઉપાયથી
આપણી માગણી સરકાર પાસે કબુલ કરા
વીએ તેજ ઉપાય વડે તે માગણી કબુલ
થવાનો લાભ લઈ રાકીએ. આ વાત
બરોબર હોય તો એ એકસ મથુ કે
સલામતનો ઉપાય તે સત્ય રીતે લેવાયો
જોઈએ. ને ઉપર ટપકે નહીં હોયો
વિદ્યે. આ વિચાર મમાણે આપણું
તેર પુરે પુરું અજમાવાય છે. તેમાં
આપણને લાભ છે. આજે આપણે નાદર
નહીં, પણ ખરું પણ બતાવશું તો તે
બળ આજળ ઉપર સંપુરણ રીતે કામ
આવશે.

આવીને લડત દુકાનદાર ઉપર ઉભી છે.
એજ વાસ્તવિક છે. આગત સ્વારથ તો
દુકાનદારોનેજ મોટો છે. તેઓની આખર
વધારે છે. તેથી કાપદાની નામોસી પણ
તેઓનેજ વધારે નડે છે. એટલે દુકાન
દારોને હવે બહુ સંભળવાનું છે. કહ્યા
દુકાનદારો પડી મળતા સમાચાર અમારે
ખખરખની આવે છે ને દુકાનદારો પણ
જો તેઓમાં શરમતો ઊઠો હોય તો લડત
માં ભાગ લઈ રાકે છે. તેઓ ફરી ફરી
કેદમાં જઈ રાકે છે. તેઓને ખરી કાનત
હોય તો, સરકારને તેઓને જેલમાં મોક
લા વિના આજેજ નહીં. મી. કાઠલીઆ,
મી. અસ્વાત, એ તો જમતમાં થોડાજ
હોય છે. તેઓને અરજી તોર પણ બીજા
હીંદુ દુકાનદાર બતાવે તો લડત બહુ
રાક છે. તેઓ તેમ કરે વા ન કરે,
મેંઆ જેલમાં પહોંચી ગયા છે અને
જેલોતો વસ્તુ જેમ પહેલામાં પહોંચી
નવાની ડોલ છે મેંઆની ફરજ થોજણી

ટરાંસવાલના ગોરાઓનો લંડન ટાઇમ્સ માં કાગળ

ટરાંસવાલની આજુ લડતના સંબંધમાં લાંબા કેટલાક નામીયા ગોરાઓએ લંડન ના 'ટાઇમ્સ' કાગળમાં જે કાગળ લખ્યા છે તેની સઘળી વીગત મળ્યા મેલમાં મળી છે. આ કાગળનો તરજુમેનીયે મુજબ છે:

આ કાગળમાં સદી કરનારા વચ્ચાણર દલાન આદિમાં લાંબા વખત ચલા રહે છે. એક ટરાંસવાલની લેજરનેરીય એવે નવીના સભાસદ છે, બીજા કેટલાક જુદી જુદી આસની સભ્યઓના પાદરીઓ છે. અને બાકીના ધંધાદારી તથા વેપારીઓ છે. ટરાંસવાલનો એશીઆડીક સવાજ હાલ જે સ્થિતિમાં છે તે જોઈને અમને બહુ લાગી આવ્યું છે. અને તેથી હરીને અમે તમને આ કાગળ લખીએ છીએ.

આ કાગળનીમાં વધુ એશીઆડીક દાખલ ન થઈ શકે તેને માટે સખત અટકાયતો મુકાય એમ અમે ખુશ દીલથી કહીએ છીએ. અને એશીઆડીક પોતે બહેરાતમાં આ સિયનિ કહુજ રાખે છે.

પણ હાલ જે માસએ આવી રહ્યો છે તેમાં જલદીથી ફેરાર કરવામાં નહીં આવે તો અમને ધારતી છે કે શહેનશાહતની આગાદીને ધર પહોંચશે. ટરાંસવાલના હીદીઓ જે હાલ હિંદુસ્તાનમાં રહેતા હશે તેઓ શહેનશાહતને બહુજ વગેવતા હોવા નો સંભવ છે. કેમકે ટરાંસવાલમાં તેમના તરફ જે સખત વરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તેનો તેમને બહુ કડવો અનુભવ થયો હશે. આ અનુભવનું જ્ઞાન તેઓ પોતાના બાઈઓને ફરશે અને તેઓ તેમના તરફ ધણી દીલસોજી બતાવશે.

વખતે સધારણ માન્યતા એવી હશે કે ટરાંસવાલની આગા ગોરી પ્રજા એશી આડીક માગણીઓની વીરહ છે. પણ અમે માનીએ છીએ કે બહાર પડીને એશીઆડીક તરફ દીલસોજી બતાવનારા ગોરાઓની સંખ્યા જે કે બહુ મોટી નથી. સોપણ એશીઆડીક તરફ દીલસોજી બતાવે છે તેવા વચવાળા ગોરાઓનો એક સમુદ છે જે એશીઆડીક ઉપર વખર કારણે પાડવામાં આવતી દલાખી વેંધને ધણી દીલસોજી અને દુઃખો ચાવે છે. એશીઆ ડીકની માગણી થું છે તે અમે સંજાળ પરવક તપાસી મળા છીએ. અને આ માગણીઓ કાયદેસર અને એટલી ખર્ચી વાજખી છે કે દેશોનીને કોષપણ ખતની

અડવાજુ આવ્યા વગર તે કહુજ રાખી લકાવ એવી છે. તેઓ ગોરી રીને એમ માને છે. એક તો એ કે પારલામેન્ટની આવની એક વખતે ખુની કપડો વડ કરવામાં આવે. ટરાંસવાલમાં ધણી એશીઆડીક ગેરકાયદેસર દાખલ થાય છે એમ માની કાઠને. કોષપણ એશીઆડીક અમેવાનની સલાહ લીધા વગર આવીની પારલામેન્ટે આ કાયદો અમલમાં મને પસાર કર્યો હતો. તેવે આને બદલે એક નવો કાયદો વડવા માં અમલ છે. તેમાં જુના કાયદો જેવો કાઠ ખતનો રસ રહેશે નથી એવલે તે કાયદો એશીઆડીકને કહુજ થાક રહે તે છે. તા. પ મી કેવરવારીએ વેદલાનસમરમાં રીયમંડ ખતને ભાગ્ય આપતાં જન રજ રમટસે કહું હતું કે "આ કાયદો એકા વખતે અને એકા સાથેજ અમલમાં લાવી શકાય તેવો હતો. તે કાયદો બહુ જોખમકારક હતો. કારણ કે જો એકા આડીક મુદત દરમ્યાન રજીસ્ટર ન ચાલે તો રજીસ્ટરનું કામ ચાલી ન શકે અને કાયદો નકામો થઈ પડે અને બન-બુ પણ એમજ. તેમાં સરકારનો કાંઈ વાંક ન હતો. તેમ પાછ પકાતો પણ કાંઈ વાંક ન હતો. પરંતુ હીદી પ્રજાની મદદ કાયદો અમલમાં લાવવા માટે જરૂર પડ્યો મળી નહીં. તેઓ અજાણ રહ્યા." આમ કાલોનીઅન સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે આ કાયદો અમલમાં લાવી ન શકાય તેવા છે. અને ધણી તેને બદલે તવો કાયદો જે સાધારણ રીને વગર વાંધાવળો છે તે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. એટલે જોઈ શકાય છે કે જુના કાયદાની હવે કાંઈ જરૂર રહી નથી. એશીઆડીક હમેશાં જુના કાયદા ને માટે વાંધો લેતા આવ્યા છે. તેઓએ મરજવાલ રજીસ્ટર કહાવ્યા તે, અજાણ, એમ ધારીને કે આટલું કરવાથી કાયદો રહ થશે.

બીજી માગણી તેમની એ છે કે કાલો નીના ધમીએશન કાયદા મુજબ બજેલા એશીઆડીકના હક સચવાવા જોઈએ એટલે કે તે કાયદા મુજબ તેમને ટરાંસ વાલમાં દાખલ કરવા જોઈએ. બજેલા એશીઆડીકને ટરાંસવાલમાં દાખલ થતાં અટકાવવાનું કામ એકલો ધમીએશન કાયદો નથી કરતો એમ કહુજ સખવામાં આવ્યું છે. એશીઆડીક કહુજ કરે છે કે પરીકા બલે ધણી અધરી લેવાય અને તેમાં કાઠર, પારીસ્ટર જેવાજ કાલોનીમાં આવી શકે. ધણી તેઓએ બહેરામાં કહાલત આપી છે કે આવી રીતે આવનારાની સખા સરકાર

દર વરસે જતી મુદરર કરે. તેઓ આક્રમક પુરવક બતાવે છે કે વખતો વખત નવી કરી શકાય તેવી મુદતની પરમીટ કાઢી આપવાની હકમ અજરને નહીં જાણે તેવી તથા તેઓની માગણીને નહીં પડે તેવી છે. કારણ કે જેને આવી પર્મીટ જોઈએ તેને મહેરમાની દાખલ કાલોનીમાં આવવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે. વડ પુરવક તેનાથી નથી આવી શકાતું. આવી સ્થિતિમાં આવનારની મુદત પુરી થયે તેને ઓડીબીટક હમીએટ ગણી કાયદા પ્રમાણે સખ કરી શકાય. આવી અસ્થિર સ્થિતિમાં તેઓ પોતાને ધંધો મકાવી શક નહીં. અમને લાગે છે કે આટલા ધાંકક બજેલા એશીઆડીકને વગર દરરોજ આવવા હોવાની વચલા પોતાની વાજાદી માટે ખાત જરૂર છે. અને તેમાં જે ગોરી પ્રજાનો વિરોધ લાખ સમજાવે છે. કળવણીના સાધન વગર એશીઆડીક પ્રજા દિવસે દિવસે ગોરા કાલોનીસ્ટને કાયદા કારણ થઈ પડશે. કારણ કે તેમના કુદરતી આમેવાનો વગર તેઓ દિવસે દિવસે એટલા તો અધેગળીના ખાડમાં ઉતરતા જશે કે તેનો આપણને પુરો ખ્યાલ પણ નથી આવી શકતો.

આ એવ બાવતો મેળવવા માટે- પાકીની બીજી તો નાની બાવતો છે અને જલદીથી સમાધાની કરી શકાય તેવી છે- એશીઆડીક સત્યાગ્રહની લડત ચલાવી રહ્યા છે. તેઓ ધણું દુઃખ ઉઠાવે છે. તેઓ તરફથી પારલામેન્ટમાં કાઠ બેસતું નથી, તથા તેઓના કહું બીજી પણ કાઠ રીતે રહાણ થતું નથી એટલે તેમના દુઃખની હાલ મેળવવાનો સત્યાગ્રહ સિવાય બીજો રસ્તો રહ્યો નથી. કેટલાક એમ કહે છે કે લડત દરમ્યાન એશીઆડીક ઉપર બહુ દુઃખ પડ્યાં છે તેમાં ધણી સમ્માધ નથી. પરંતુ અમે તેમ નથી માનતા. અમે માનીએ છીએ કે એશીઆ ડીકની ફીવાદ, સરવાલો, વાજખી છે. કેટલીક ગેરસમજને લાગે ધણીજ તરફ ની હાડમારીઓ તેઓને બેગવાની પડી છે. ચારેક માસ ઉપર બીજી વખતની લડત શરૂ થઈ ત્યાર પછી આશરે ૬૦૦ જણા સખત મજુરીની જેલ ભોગવી ચુક્યા છે જેલમાં ગોરાક જે અપાયો છે તે તેમના કુદરતી બોરાકથી તદન જુદી જાતનો અને નહીં માફક આવે તેવી જાતનો હોય છે. ધણી કેટલીક જલમાં તે ધર્મને પાણુ બાધ કરતા હોય તેવી બોરાક આપવામાં આવ્યો છે. અને તેલના માટે ધણા એશીઆડીક ફેદીયા

અરવા બુખે રહ્યા છે. બે વરસ ઉપર અપારથી આ લાલતી સરખાત યદુ સારથી એશીઆટીકાને પૈસા સંબંધી પણ કશુંજ નુકસાન થયું છે. તેઓને ઘણું ખર્ચ કરવું પડ્યું છે તેમજ વેપારમાં ઘણુંજ સોસવું પડ્યું છે. અને આ અસ્થિર સ્થિતિને તમારે જોના મન દમેલાં કે નહીં રહ્યા છે અને તેની વધતી બાજી અસર વરિતના દરેક ભાગ ઉપર થઈ છે.

એશીઆટીકા વાજગી શરૂ મેળવના માટે ખરા છગરથી તથા દહ મનથી આ લડત ચલાવે છે તેની અમને ખાતરી થયેલી છે. તેઓએ દ્વિમત, જ્વલિભોમ અને પોતાનું કલ્પન શું છે તે બરાબર જાણ વધારો જે આગ્રહ બતાવ્યો છે તેથી તેમના તરફ માન પેદા થયું છે. પોતાના બાબતોની ખાતર ઘણાખરા આગેવાનો જેઓ આજે જે સમાં છે તેઓ કેળવણીમાં માણસો છે, શ્રીમંત વેપારીઓ છે, અને શુદ્ધો છે અને બીજા જાણીના વેપારીઓ પણ છે. તેઓ આજે જે સમાં છે તેમાં એશીઆટીકા કોમના દરેક વચના પ્રતિનિધીઓ છે. ફેરીવાળાથી માંડી જાવાબદાર વેપાર કરનારા વેપારીઓ તથા કારકુનોથી માંડી મોટી એશીસ ચકાવનારા ધંધાદારીઓ પણ છે. આવી રીતે સખળા ધર્મના તથા સવળી નાતોના એશીઆટીકા એ એક સંપ થઈ જે એકત્રતા બતાવી છે તે ઘણી વખાણના લાયક છે. તેઓ આવી એકત્રતા બતાવશે એવું કોઈએ કહ્યું ન હતું. અમને લાગે છે કે આ લડત જાંબાવાથી આ દેશના વેપાર ઉપર ખુબ માત્રી અસર થાય છે. અને પ્રજાને એકત્રતા કરવાના કામમાં ના દક્ષની ઘણી મુશ્કેલીઓ ઉભી થાય છે.

આવી સ્થિતિ હોવાથી અમે આશા રાખીએ છીએ કે દરંસવાલ સરકાર ઉપર બતાવ્યું તેવા મોરણસર મુકેલ કરશે. એશીઆટીકાની માગણી કણજ સામગ્રીમાં કાંઈ પણ દરકત હોય એવું અમે જરા પણ બોલ્યા નથી. હાલની સહતવું ખરા સ્વરૂપ શું છે તે ઘણા લોક નહીં સમજતા હોય એવી અમને ધારતી છે. અમને લાગે છે કે, જે પ્રજા તરફથી પારલામેન્ટમાં કોઈ પ્રતિનિધી એસક્ટું ન હોય તેવી પ્રજા માટે જે કામદાર ધડવામાં આવે તે ધડતાં પહેલાં તેમના આગેવાનોની સલાહ લેવી એ કદાપણ બરેલો રહેતો છે.

એશીઆટીકા ફેરીવાળામાં મોઝાલો ધડવા મારે કહે તેને માટે જરૂર છે મહેનત

લગાડી છે તે તરફ અમે સંપૂર્ણ ટીકાસેલ પડાવેલો કામ એટલું અમે સંપૂર્ણ જાણેલો કરીએ છીએ. આજે મારે હાવડા મુતીસાપાલ મેનીસ્ટરી અને બીજા કોઈના બાજબ અમમમાં જાવડા જે હાવડા બરેલો રહેતો છે. પરંતુ અમે નમના પુરવડા રજુ કરીએ છીએ કે એશીઆટીકાને સંપદવાની તક છીનવી લેવાથી મોટી પ્રજાને જે ધડકો લાગશે તેના જેટલો બીજા કરાથી નહીં લાગે.

(આ કામમાં નીચે મુજબ સહી કરવા માં આવી છે.)

વીલીયમ હેસ્ટીન. એસ. એલ. એ. અને દક્ષિણ આફ્રિકાની એપર એક કોમસેની મંડળીના માણ-પ્રમુખ; ૩૪ વરસના રહીશ.

પારલસ રીલીસ, કોલેજીયલ મીનીસ્ટર; ૨૬ વરસના રહીશ. આશીઆટીકા ૨૦ વરસના તરફ. દરંસવાલમાં ૧૩ વરસ.

એ. જમજમ મેમ્બર. એમ. ડી. ટ્રીક પાલેડ પેન્ટની લેજરવેલીવ કાઉન્સીલ ના માણ ઉપ પ્રમુખ અને એક વખતે કેપ પારલામેન્ટમાં ફોર્મરલી તરફથી લેજરવેલીવ એસેમ્બલીમાં મેમ્બર; દક્ષિણ આફ્રિકાના ૪૩ વરસના રહીશ.

એડવર્ડ ટેલર, એકાઉન્ટન્ટ.

જી. આઇ. ક્રાઇ, ઝંબેરી; ૧૩ વરસના રહીશ.

વીલીયમ મોરીસ મોગલ, ડાપટીઆ; ૭ વરસના રહીશ.

જેન હાવર્ડ, વેસ્લીઅન મીનીસ્ટર; ૫ વરસના રહીશ.

એમ. ફેરીસ, જાહેર દરજી કરનારા; ૨૦ વરસના અનુભવી.

કેપ્ટેન મેલોડ, એ. પી. જરનેલીસ્ટ (જાવા સંબંધી કામ કરનાર) ૧૭ વરસના રહીશ. દરંસવાલમાં જમીન ખાતાના માણ સંકલેટરી.

સી. ઇ. નેલસન, રજીસ્ટર્ડ પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ ૫૫ વરસ; કોલોનીમાં જન્મેલ.

લેસ્ટી નેલેસન, બી. એ. એલ. એલ. બી. મારીસ્ટર-એન-લો. નેલસન-સ અરમમાં ૧૦ વરસના રહીશ.

એચ. કેલનથેક, આરકાઇવેટ ૨૨ વરસના રહીશ.

એલેક્સ. એ. કોલ. મેમ્બર મીનીસ્ટર; ૫૫ વરસના રહીશ

પોલેસ્ટ્રિક અને કેપ્ટન, મેથાબાધના વેપારી. ૭ વરસના રહીશ.

ઇ. સી. બ્રીસ્ટલ, ધર શણગારનારા; ૬૦ વરસના રહીશ.

પોલ્ટર એલ-સ, એસ્ટેટ એજન્ટ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં ૩૧ વરસના રહીશ; દરંસવાલમાં ૧૪ વરસના રહીશ.

લીટમન અને બાઉન, વેપારી દરંસવાલમાં ૭ વરસના રહીશ.

થોમસપેરી, એપરીસ્ટ મીનીસ્ટર; ૧૦ વરસના રહીશ.

ફેડ એ. સ્ટેકસ, એફ. સી. આઇ. એસ.; મનકારપોરેટ; એકાઉન્ટન્ટ; ૭ વરસના રહીશ.

ટી.બી. એમ. મેરી, કલારક અને હોલી મોરડાસ; ૬૦ વરસના રહીશ.

કેપ્ટેન હેટર, પ્રેમીટીરીઅન મીનીસ્ટર; મોજામે વરસના રહીશ.

આરથર ડી. હોમ

સી. એચ. લીએન દરંસવાલમાં ૧૦ વરસના રહીશ.

ડી. આર. હેડન; મનકારપોરેટ; એકાઉન્ટન્ટ; દક્ષિણ આફ્રિકામાં ૪૫ વરસના રહીશ.

એ. હમ્ફ્રી. મેકર, નાતાલના એડવોકેટ, દરંસવાલ હાઇકોર્ટના વકીલ; દક્ષિણ આફ્રિકામાં ૫૧ વરસના રહીશ, દરંસવાલમાં ૧૨ વરસ.

સી. બી. હેમીલટન, દરંસવાલ પ્રેમીટરીના મીસનરી સુપ્રી-ટેન્ટ; દરંસવાલમાં ૬ વરસના રહીશ, કેપ કોલોનીમાં ૯ વરસ.

સેમરેટ સધરલેડ, વેપારી, દરંસવાલ માં પાંચ વરસના રહીશ.

૩૬૨ જણાવે છે કે કેપટાઇન ખાતે મુસતમાન કોમમાં મહોરમના દિવસમાં તાજાના લઘુ જવા બાજત મતબેદ પડતાં મજીર જથ્ડો ઉભો થયો હતો તેમાં સખત મુજ પામેલા ૭ જણામાંના આરને ધરપી તાલમાં સજ જવામાં આવ્યા હતા. આમાં થી એક મંગળવારની રાત્રે મરણ પામ્યો હતો. દુલ્લહ શાંત કરતાં એ કોનસ્ટેબલો ને ઇજા થઈ છે. કેટલાકને પકડવામાં આવ્યા છે. મુકવારે પોલીસ કોર્ટમાં એ લોકો ઉપર ખુનનો આરોપ તથા માર જપ્ત બાબતે કસબનાં લેવામાં આવ્યાં છે.

ખબરપત્ર

—0—

એહાન્સખર્ચ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

મી. કાઝલીયા

મી. કાઝલીયા ખાનદાન નાદારીમાં ગયા ત્યારે તેમની ઉપર કેટલાક હાંદીઓ તરફથી તાર આવ્યા. તેમાંના વજાખરા કાઝલીયા જતાવનારા હતા. પણ કાઝલીયા જાને જતાવવી પડે! દેશના ખાતર નાદાર કહેવાયવામાં મી. કાઝલીયાએ દુખ માન્યું નથી. તેમને તો મુખારકબાદી ધટતી હતી. કેટલાક તાર મુખારકબાદી ના પણ હતા. જેઓએ મુખારકબાદીના તાર મોકલ્યા તે તો સમજ્યા કે મી. કાઝલીયાનું કામ બારે છે. મી. કાઝલીયા પોતે તે વખતે નાઇલસરમ હતા. ત્યાં જ્યારે તેમને નાદારીના અખર મળ્યા ત્યારે તેમણે 'હું બહુ ખુશી થયો છું' એવો સંદેશ મોકલ્યાવો.

હવે મી. કાઝલીયા જેલમાં ખીરાજે છે. માણસેટ બહુ ફક્ક દેખાવાના ધરાણ થી પા. પપ નો દંડ કર્યો અથવા તો ત્રણ મહિનાની જેલ આપી. કેમ જાણે તેના દંડથી કે ત્રણ મહિનાની જેલથી હાંદી ફરી જાય. મી. કાઝલીયા તથા બીજા બધા હાંદી દસમુખે ચહેરે જેલ ગયા છે. તેઓનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે.

એસરસ અહમદ મદમદ કાઝલીયા (ધોટીય ઇડિઅન એસેસીએશનના ચેર મેન) આમદ મુસાજ ખોલવડીયા, હરમા ધલ આમદ મેમી એન. એસ. પીલે, વી. મુધીયા પડીઆતી, આર. ચંડાપાણી પડીઆતી, આર. આર. નાઇક, ડી. કંદા સામી મુલે, એ. એ. મુલે, આર નરસી મુલી નાઇક, એ. સનડાડ મુલે, વી દોરા સામી મુલે, એ. એમ. એનડર, ડી. સોલોમન, મકન વાલા, જતા અમન, મુસા હસપ કાયલ અને મદમદ અહમદ મોતાલા.

મી. કાઝલીયાના કામથી દહ વળી છે. તેમણે વેપારીને જાણે તેવું બધું કરી જતાવ્યું છે. તેમની નાદારીના દુકમ બહાલ થવાની તો ખીજ તારીખ છે. તે બહાલ થાય તેના પહેલાં તો ને જાહેજ જેલમાં પહોંચી ગયા છે.

નાદારીના દુકમની સાથે લડી શકે એવી સિયત છે જતાં તેની સાથે થવા નથી માગતા. જેલમાં જતા પહેલાં પોતે સોગન નામું રજુ કર્યું છે તેમાં જણાવ્યું છે કે તેમને માલ અને જમીન એજ લેણદારો ને સાફ પસ છે. ઉધરાણીને હાથ લગાડવાની જરૂર પડે તેમ નથી.

બીજા જેલીઓ

ઉપર મુજબ જે જેલમાં ગયા છે તેમાં કેટલાક નામે જણાવ્યા જેવાં છે. એક તો મી. ડેવીડ અરનેસ્ટનો સગર અદાર વરસ નો દિકરો છે. તેની પેલાસ જેહાન્સખરમ માં છે. અને તે મેટરીક્યુલેશનની પરિક્ષા ની તકવારી કરતો હતો. પીકટીંગ કરતો હતો. તેવામાંજ તેને પકડેલ. બીજાને એક અદાર વરસનો જુવાન છે તેને તેનો કાકા પાછો ધરાડી જવા માગતો હતો. તેણે કારદને જણાવ્યું કે હું સ્વતંત્ર છું. મારા કાકાને હું માન આપું છું. પણ આ કામમાં તે નબળા છે એટલે તેનું માન મારાથી રખાય તેમ નથી. મેં જાણી જેલને કાયદાનો કામ કર્યો છે! એક બીજાને તે મીસીઝ નાઇકના ભાઈ છે. મી. ધંખી નાઇક તો જેલમાંજ છે. એટલે મીસીઝ નાઇક તબ નિરાપર થઇ રહેલ છે. બીજા તામીલો બધા મુખી માણસો છે. મી. પી. કે. નાઇક તે જાનેવારીમાં જે માસની જેલમાં મો. ગાંધી વિ. ની સાથે હતા. તેને અંતરીયાળ પકડેલ. અને પકડવાનો હેતુ માન એજ હતો કે પીકટીંગ કામમાં તે જોરાવર હતા. આ સિવાય મી. અહમદ મુસાજ તથા મી. મેમી છે. આ બંને વેપારી છે. મી. અહમદ મુસાજ નો મોટો વેપાર છે. તેની તેમણે કરાર નથી કરી. મી. મેમી તો હમણાંજ દેશ થી આવ્યા છે. મી. મોટાલા ચોથી વખત જેલમાં ગયા છે.

સુલેમાન નાનાલાલ, અહમદ કાસમ અને હરમાધલ એ ત્રણ કારદમાં હાજર નહોતા થયા. હરમાધલ છડીયા ગયા છે જ્યારે પહેલાં જે ઉપરથી મી. અમનીના કહેવાથી પગલીક પ્રોસીક્યુટરે કેસ પાછો ખેંચી લીધો હતો.

મી. કાઝલીયાનો સંદેશ.

સહુને રહેજે કે જેઓ પ્રમાણદાર હશે અને ખુદાને ઝોળખતા હશે તેઓ જાન જતાં સુધી મસીદમાં લીધેલ સોગનને વળગી રહેશે અને જેઓ જેલમાન થવા મામતા હોય તેને જવા દેજો. તેઓને સમજવવા અને રાકવા નીચે છે.

આને કેમ વહિલા હોડાવાય?

આપા મજસોને જેલમાં મોકલીને આપણે જવા બેઠી રહીએ તો મી. કાઝલીયા અને તેના સાથીને ત્રણ મહિના પુરા કરવા પડશે એટલુંજ નહિ પણ ફરીથી તેઓને જેલ ભાગવવી પડશે. પણ જે હાંદી જોર કરે તો તેઓને ત્રણ મહિના પુરા કરવા પડે તેમ નથી.

જેઓ જોરાવર છે તેઓએ એક નવી સમજવાનું કે તે બદાર રહી કામને જોર માં રાખે. હું તો ખમુસ માનું છું કે જેલવા નેસવર દાંદી છે તેણે બધાએ જેલનો રસ્તો રોધવાનો છે. તેથી જે નબળા છે તે પણ જોરમાં આવી નહીં. વાતોથી અથવા તો મોટા ભાગથી કમ વળવાનું નથી. ભાણેજો લોકોએ પણ સાંભળ્યાં. ભાણેજોવાળાને પણ બહુ વેવા. ભાણેજોવાળા પણ પડી ગયા એટલે હવે તો જેલ જવું એજ ખરું ભાણેજ છે. એક જનારની પાછળ બીજા જશે.

પણ જેલ કેમ જવાય?

કેટલાક સવાલ કરશે કે સરકાર જેલ ન લઇ જાય તેવું શું? આ સવાલ બીજા માણસને છે. જેને જવું હશે તે જઇ શકશે. ફેરી ફરવી એ સહેલો રસ્તો છે. પણ જે બાદચાહી ફેરી ન હોવી જોઈએ. ફેરીવાળા જેવો લીબાસ વેસએ. ફેરી વાળા જેવી પોટલી અથવા ખાસકેદ બાંધએ.

જેઓ ફેરીમાં ન પકડાવા માગતા હોય તે પીકટીંગ કરી શકે છે. માન લાઇસેન્સ ઓરીસે ઉલવાયી પણ પકડશે. ઉપરના બહાદુર હાંદીઓ તેમજ પકડાયા. પણ જે પીકટીંગનું કામ કરવું હોય તો એટલું વાદ રાખવાનું છે કે કાઝને ધમકાવીને લાઇસેન્સ એલીસથી દુર રાખવાના નથી. પણ હરમમાં નાખીને સમજવવાના છે. ન સમજે તો ભલે લાઇસેન્સ લઇ લે.

જેઓ આ બેમાંની એક પણ રીતે ન પકડાય અથવા બેમાંની એકે રીત પસંદ ન કરે તેણે મુપકીદીથી નાતાસ અથવા કેપની અથવા રેલાગોઆમેની દરબર જતાં ને લાંથી પાછા ફરવું, એટલે પકડાયા વિના રહેજોજ નહિ. કમ જેલમાં જવું એવો સવાલ કાઝએ નથી કરવાનો. જે જેલમાં મોકલે તે જેલને મહેલ સમજવાની છે. પાછા ફરતાં પોલીસ રજીસ્ટર માંજે છે અને અજુઠા અથવા સદી માંજે છે. આ બધું આપવાનીના પાગરી મોટી પકડવાળા સમજવું. જામ ગમે તો વીટ પકડાવાની સરવે હાંદીની ફરજ છે.

કચ્છરસડોરપ અને પોલિસ્ટરમ

એક તરફથી હું બધા હોદીને બધા મળ્યું કરું છું કે તેઓનું કામ જોલ જવા નું છે. બીજી તરફથી મારે ખબર આપવી પડે છે કે કચ્છરસડોરપ અને પોલિસ્ટરમ ના હોદી પડ્યા છે. જાપાઓમાં તાર છે કે આ બંને જગ્યાએ હોદી આવેવાનો અને ખીમ્મએ રજીસ્ટર લીધાં છે, જે બધી અવાં હતાં તેની નકલ કરાવી છે ને લાઇસેન્સ લીધાં છે. આવા સરમ ભરેલા કામથી હોદી કેમ જગ્યાએ છે. હું દિલગીર છું. ને આ સહેરોમાં કામ હોદી બધેલા હોય તો જાણી જણાવશે એવી ઉમેદ રાખું છું.

નવા તામીલ પોકેટો.

જેવા પોકેટો જેલમાં ગયા તેવાજ તેની જગ્યા નવા પોકેટોએ પુરી લીધી છે જે નામો નીચે મુજબ છે.

કે. કે. સામી (બીક પોકેટ) એમ. પટ્ટારી નાઇકુ, પી. વેન્ડેરી, એસ. એમ. નાઇકુ, પી. જી. નાઇકુ, મુનાસામી નાઇકુ, એ. સુલા મુન્ડે, આર. ડી. વેરી, આર. કે. નાઇકુ, એન. એમ. નાઇકુ, વીરાસામી મુન્ડે, આર. એમ. રામ મુન્ડે, પી. જનસામી પરીઆથી, જી. વીથીલીગમ મુન્ડે, રાજમ નાઇકુ, મુડુ કામરા પરીઆથી.

ઉપરના પોકેટો પોતાનું કામ દુધીઆરી થી બમ્બી રહ્યા છે. તે પકડાશે કે તુરત ખીલે એમ તૈયાર છે.

પડેલા કેમ ઉઠે?

જેઓ ઉપર પ્રભાવે પડ્યા છે તેઓ પાછા ઉઠી શકે છે એ તેઓએ યાદ રાખવાનું છે. તેઓ દર બહાર જઈ પાછા આવે ને નિશાની આપવાની ના પાડે એટલે પકડાઈ શકે છે. એવા દાખલા બહુ જવા છે. મી. હુસેન મીરજાની આગળ ખુની કામદારી રૂએ મળેલું સરદી શીફ્ટ હતું. પણ તેનો વિચાર લડનમાં લાય લેવાનો થયો તો તે સરદીશીફ્ટ નો ઉપયોગ ન કર્યો અને પોતે નિશાની ન આપી તેથી જ અઠવાડીઆની જેલ પોલિસ્ટરમાં ભાગવી. મને ઉમેદ છે કે ઉપરના બંને સહેરોના આવેવાન પોતાના કામનો પરતાવો કરશે ને પાછા લડનમાં દાખલ થશે.

ખોલવાડ કોનફરન્સ

ખોલવાડ કોનફરન્સ જે કચ્છરસડોરપ માં હુમવારે તા. ૨૭મીએ મળી હતી તે બહુ સરસ નીવડેલી. તેમાં ખોલવાડના પંજા હોદી હાજર હતા. બધા જુસ્સામાં

હતા ને કોનફરન્સે એક મને હરાવ કર્યો કે

- (૧) કોઇપણ દુકાનદારે પોતાના નામની લાઇસેન્સ લેવી નહીં.
- (૨) પોતાની દુકાન ગેરાના અથવા તો કોઇ ખોલવાડના નામ ઉપર ચલાવવી.
- (૩) પહેલી તારીખથી દરેક દુકાનદારે ફરી કરવા નીકળવું અને પકડાવું.
- (૪) લડત બંદી રાખવી.

આ હરાવો ખોલવાડને મજર થવા જેવા છે. જે ગેરાના કે ખોલવાડના નામપર દુકાન ચલાવવાનો વિચાર ન રાખ્યો હતો તો એથી પણ વધારે સંસ ગણાત. છતાં ઉપરનો હરાવ ખોલવાડને શોભા આપનારો છે. કામમાં મી. કાજીઆ થયું અઠ દરકત નથી. કોનફરન્સમાં થયું ઉત્તેજન આપનાર તાર મળ્યા હતા.

વેપારોની બહુર કોનફરન્સ.

ખોલવાડ કોનફરન્સ ઉપરથી એક બધા વેપારોની કોનફરન્સ કરવાનો કરાવ થયો હતો. તે કોનફરન્સ તા. ૨૮મીએ હમીદીયા હોલમાં અહીં મળી હતી. મી. કાજીઆ ખુરશીએ હતા. આમાં ખોલવાડના થયું ડેલીમેટ કચ્છરસડોરપથી આવી પહોંચ્યા હતા. મી. હાફે મહમદ પણ હાજર હતા. પરવાનગીથી મી. ગાંધી પણ તેમાં હતા. આ કોનફરન્સ માં મળેા જુરસો બતાવવામાં આવ્યો હતો. પણ આ કોનફરન્સનો સરસ લાભ તો એ હતો કે દરેક હોદીને પોતાના વિચાર સ્વતંત્રપણે બતાવવાની છૂટ હતી. જે લડત ન ચલાવી શકે તેવા હોય તેને પોતાના વિચાર ખુલા બતાવવા પ્રમુખે બતાવ્યું હતું. આવી છૂટ તો દર મીટીંગમાં હોય છે. તેનો પુરો લાભ તો આ મીટીંગમાં લેવાયો.

મી. અમદુલ જનીએ પોતાનો વિચાર જણાવ્યો કે તેમનાથી મી. કાજીઆની જેમ થાય તેમ નથી તેથી તેમનો વિચાર પોતાનીજ લાઇસેન્સ કલાવવાનો છે.

મી. એમ. પી. ફેરસી બોલ્યા કે હું કદી મારા નામની લાઇસેન્સ નહીં કરાવું, દુકાન ઉઘાડી રાખીશ ને મારાથી સદન નહીં થાય ત્યારે બંધ કરીશ.

મી. અહમદ મુસાજ બોલ્યા, હું કદી લાઇસેન્સ લેનારો નથી. મારે તો ચની વાર જેલમાં જવાનું છે. મારા ભાગી ઘર શું કરશે તે હું કદી શકતો નથી પણ મારી સલાહ તો તેને પણ માઇ સેન્સ નહીં લેવાની પડશે.

મી. ઉમરજી સાહે બોલ્યા હું કદી મારા નામની લાઇસેન્સ નહીં લઉં. પહેલી ફેબ્રુઆરીથી દુકાન બંધ રાખીશ. મી. અલીભાઇ આકુજ વતી પણ તેના મેનેજર તેવું બોલ્યા.

મી. ફરોડીઆએ કહ્યું હું કદી મારા નામનું લાઇસેન્સ નહીં લઉં ને જેલ જઈશ.

મી. મજર સાહેબ બોલ્યા હું કદી લાઇસેન્સ નહીં લઉં, જેલમાં જઈશ પણ લાઇસેન્સ ગેરાના નામ ઉપર કરીશ.

મી. માલીમ મહમદ બોલ્યા હું મારા નામ ઉપર લાઇસેન્સ કદી લેનારો નથી.

મી. પટેલે (વીરીનીખનવાળા) કહ્યું હું મારા નામની લાઇસેન્સ નહીં લઉં. ખીખના નામ ઉપર લઈશ. પણ જોતા નસબરગ આવીને પણ પકડાઈ જેલમાં જઈશ.

મી. જયરાનીમ વાલીઆ તથા મી. મંગાત પણ બોલ્યા કે તેઓ દરમીજ લાઇસેન્સ નહીં લેવ.

ત્યાર પછી મી. હાફે મહમદે જુરસો બરેલું લાપણુ કર્યું તેમાં તે બોલ્યા કે બધા કદાચ લડન પડતી મુદે તોપણ પોતાનાથી તો બીજું ચનાર નથી. મી. કાજીઆ તથા અસ્વાનના કામની મી. હાફે મહમદે તારીફ કરી અને ખોલવાડ કોનફરન્સના મેંબરોને ખુબારખાદી આપી.

પોરબીટી

મી. મજરાલીમ આસમાને પોતાની દુકાન બંધ કરી છે. કેમકે પોતાનો વિચાર કાવવાને તાબે થવાનો નથી.

ધણુ દુકાનદારો પડ્યા.

અહીં લગભગ ૫૦૦ હોદી દુકાનદારો છે. તેમાંના ૩૦૦ એ લાઇસેન્સ લઈ લીધેલ છે ને બાકીના ધણુ લઈ લેશે એમ કહેવાય છે. આનો અરથ કેટલાક ગોસ એવો દરે છે કે પાસીવ રીઝીટન્સ નો અંત આવી રહ્યો. આ ઉપરથી કેટલાક હોદી પણ માને છે કે એમજ દરો. પણ ગોરાઓ તથા ગમર હોદી બંને લડત સમજતા નથી. જ્યાં સુધી એક પણ હોદી લડ્યા કરશે ત્યાં સુધી લડતનો અંત સમજવાનો નથી.

છાકરાને દશનિકાલ.

સુલેમાન કાસુ કરીને એક સોળ વર સની અંદરનો છાકરો છે. તે દરમિ વાજમાં માર વરસ થયાં છે. તેને હેડલ બરગથી ગમે ચનીયારે તરખાર કર્યો. તે પાછા દરમિયાનમાં દાખલ થઈને છે ને જેલ જશે.

ઓનાઓનો જીવન.

ઓનાઓમાં જે હાંડા સન ૧૮૫૭ પડ્યા છે તે હું અમાઉ જણાવી ગયો છું. મી. કવીન અને તેના સુહીબર સાથીઓને તેના સામાન્યતા પગથી રચા છે. તેમ ના પૈસા પણ તેઓ ગ્રહ લેવા માને છે. આ જાળત હાથ ફેરવમાં મી. કવીન મએક્કાને ને ચુકાદો તેની તરફથી થયો છે.

આરબરનમાં હાંડી

હરરસકારપથી જે હાંડીને કોમટી પોરટ ડીપેટ કયા હતા તે બધાને બાર બરન લાવ્યા. તેમાં મી. શેલન પણ હતા. મી. શેલન સુધાને જે માસની જેલ અથવા પા. ૨૫ નો દંડ થયો છે. બધા જેલમાં ગયા છે. મી. શેલન ખાસ લગાઈમાં બાગ લેવા આવેલ છે. એ તેમને પૂરે બતાવવાની તક મળી ચુકી છે. ખાસ હરરસકારપના હાંડીને મદદ કરવા ખાતર મા. શેલન કોમટીપે રટ ગયા ને આરબર ટનની જેલ મહલ કરી છે. મી. શેલન ના આ કામની તકલ દરેક બહેલા હાંડીએ કરવા લાગ્યા છે. મગળવાર.

આરબરનથી કામળ

આરબરનથી મી. શેલન એક કામળમાં નીચે મુજબ ગમે છે:-

પ્રોટેરીયાના ફરેશન ઉપર મગળલામ, મણીલાલ વીગેરે ફરેટ, સોડા, બીસકીટ વીગેરે લઈ આવ્યા હતા. તે બધાઓ વચ્ચે વેચી લીધું. રસ્તામાં સરકાર તરફથી ખાયા પીવાનો કાંઈ બદોબત થયેલો નહોતો. બેકોરરુટના સ્ટેશન ઉપર રતન માવજીએ પ્રેટ આપ્યું હતું. કોમટીપોરટ રેસાનાશરસીઆચી ગુરત પાછા ફર્યા કે બધાને પકડ્યા, અને કોમટી પોરટની જેલમાં શમ્યા હતા. વધુમાં વધુ દસ માણસો રહી રાત્રે એવા એક રૂમમાં અમને બધાને રાખ્યા હતા. ૬ (મી. શેલન) અને હયાલીમ મુસા હતા એક રીમાં પડ્યા રચા હતા. રાત્રે સારખાટમે સમજવી જે રૂમો મેળવ્યા હતા. એકવા પાથરવાને માત્ર તેર જણા વચ્ચે અગી આર કામળ મળી હતી. બીજો દિવસ સવારના નવ બજે દરેક જણની એક એક રોડી એકલી આપેલ તે ઉપર આખો દિવસ કાઢ્યો. અંખારે કે સાંજે કાંઈપણ ખાવાનું આપ્યું નહીં. તા. ૨૬ મીને રોજ પણ એક એક લોક આખા દિવસ માટે ખાવાને આપેલ. તેજ દિવસ સાંજ ના આરબરન આવી પહોંચ્યા, પણ ખાવા ન કાંઈ આપેલ નહીં. મેસરસ ફીરેટો

ફર, કાલીકસ વીગેરેએ તે બધાને રોડી, ગામ, અથવા મરનાં વીગેરે આપ્યાં હતાં. બધાને જેલમાં પૂરેલા, રાત્રે દસ વાગે સઉને પેશામ કરવા બહાર કાઢેલ. સેલમાં બાપીટો નહોતી તેથી સવારના સાત વાગ્યા સુધી પેશામ તથા ઝાડો રોકવા પડેલ. પાથરવા કે એકવા કાંઈ પણ આપેલ નહીં. એક પોલીસ પોરટર બલો હોવાથી રાત્રે દસ વાગે ૧૩ માણસો વચ્ચે જે હાંડી રૂમ (ચાંચવાળી) આપી ગયેલ. જાન્યાર જમીન ઉપર ઘડીમાં અમે એમ ને એમ પડ્યા રચા. બીજો દિવસે શની વારે સવારમાં બધાને માઈસ્ટ પાસે ખા, કરવામાં આવ્યા હતા. અમારા ઉપર પ્રેલીપીટીક કમીશનરનો ચાર્જ રાખવામાં આવેલ હતો. બધાને જે મહીનાની સખત મજૂરી સાથે જેલ અથવા પા. ૨૦ દંડની સખત ચતાં સઉ જેલમાં ગયા છે.

નવા પ્રમુખ

મી. કાજલીયા જેલ જવાથી તેમની બદલીમાં એક્ટીંગ પ્રમુખ મી. અસ્વાત નીમાયા છે. કમીટીએ મી. અસ્વાતની નીમણુંક કરતી વેળા એવો પણ વિચાર બતાવેલો કે હવે પંચી એવાજ પ્રમુખોની નીમણુંક કરવી ઘટે છે કે જેઓ રચને ખાતર જેલ મેળેલા હોય. મારે કહેવાની જરૂર નથી કે મી. અસ્વાતે તો ૧૪ દિવસ ની જેલ બોગવી લીધેલી છે.

બીગીનીખન

મેસરસ મદરદ હાકદ બાગી અને મુસા હરમાઇસને સોમવારે ઓરેન્જરીવર કોલોનીની દરમાં ડીપોરટ કરેલ. ડીપોરટ થયા કે તરતજ તેઓ પાછા ફર્યા, અને પકડાયા. મગળવારે તેમના ઉપર કેસ ચાલ્યો હતો. મી. બરૂચીને પા. ૧૦ દંડ અથવા દસ દિવસની જેલની સખત મળી છે. મી. બરૂચીએ દંડ નથી ગર્વો પણ જેલમાં ગયા છે. મી. મુસા હરમાઇસે રજીસ્ટર કઢાવેલ તે રજુ કર્યું હતું એટલે તેને પા. પાંચના બદલીન ઉપર પ્રોટેરીયા થી વધુ સુખના મળતાં સુધી છોડેલ છે. તેજ દિવસે મી. નાના બવાનને રજીસ્ટર નહીં હોવા માટે માઈસ્ટ પાસે ખડો કરેલ હતો. તેને દેશપાર કરવાનો ફકર થયો છે.

દુકાનો વગર લાઈસેન્સથી ચલાવે છે.

મી. એ. એફ. કામ, મી. કુવાડીયા, મી. કરોડીયા, મી. કેન્સી વીગેરે દુકાનો વગર લાઈસેન્સથી દળુ ઉઘાડી રહ્યા છે ને સરકારની રાફ જુલે છે કે તે ક્યારે ફેસ કરે.

ફેરલાઈ બધ કરી.

મી. ઉચરજી જાલે. મી. અલીબાઇ આકુજ અને ફેરલાઈ બીન વેપારીઓએ દુકાન બધ કરી છે. તેઓ વધુ સર કારને હાથ દેવા માગતા નથી ને લાઈ સેન્સ લેનાર નથી.

બીજા પકડાવાના

એમ સાંભળ્યું છે કે સરકાર બીજા માણસોને પકડવાના છે. તેમનો ઇરાદો એવો છે કે જેઓ જોરાવર મણાવ તેને બધાને પકડવા. આજ કરે તો સર કાનેતો આપણે ઉપકાર માનીએ. આપણે તો એટલુંજ માગવાનું છે. સરકાર તેમ કરે તો લડતનો વહેલો અંત પમ આવે. અમે તેમ હોય પણ આપણાં કોણ જોરાવર છે ને જાણી લેવાય. આ ખાતર આપતાં મારે ફેરીયાળાઓને નચા બીજા દુકાનદારોને ચેતવવું ઘટે છે કે તેઓની ફરજ દેખીતી તબાવ રહેવાની છે. ફેરીયાળાએ ધરમાં ભરાઈને પણ નથી રહેવાનું. તેઓએ બહારાંત ફેરી કરવા નીકળવાનું છે. અને જેઓ પોતા ના જોર ઉપર છે તેઓએ પાછાના જોરાવર રહેશે કે નહીં તેની દરકાર કયા વિના જેલ મહેલમાં પહોંચવાનું છે.

મી. કાજલીયા ફેરટમાં

મી. કાજલીયાને નાદારીનો ફેસ બ્યારે ચાલ્યો ત્યારે તેમને ફેરટમાં લાવવામાં આવ્યા હતા. તેને તે વેળા મા. પોલાક તથા તેમના લાલ મી. ઇસપ કાજલીયા મળ્યા હતા. મી. કાજલીયા મમતમાં હતા. બધા હાંડી ફેટીને ડીપ કહુર મોકલવાનો સંલગ છે. ત્યાં તેઓ ની પાસે પથરા શેડાવકને બદલે તેઓને વાડીનું કામ સોંપશે એમ કહેવાય છે.

વોકસરરટ

અહીંની સરદાર ઉપર રોજ એકાદ બે ડીપોટ થયા કરે છે. શનીવારે મી.સ બરમના હાસમ સુલેમાન તથા હંકાજવર ના સુલેમાન હરમાઇસ હાસ (ઉમર ૨૧ વર્સ)ને ડીપોટ કરવામાં આવ્યા હતા. રવાનારે પીટરસબરગના રાજા લાલાને ડીપોટ કર્યા હતા. આ બધાને નાનાલ ની પાલીસે પાછા ટરંસવાલની દરમાં ડીપેટ કર્યા. ત્યાં પકડાયા અને બીજો દિવસે માઈસ્ટરેટ પાસે હાજર થયા. તેમ ના કેસ વગર મુદતે મુજબની રદવા છે.

મગળવારે અરમલેલા પાંચે અદમક મસમ ડીપોટ થયા છે તેને દરેકમાં તફી લઈ જતાં બોરાર ઉપર કલ વડને

નાતાલની હદમાં મુકવામાં આવ્યા છે. તે તરતજ પાછા ટરાંસવાલમાં ફાપલ થઈ ગયા છે. તેજ દીવસે એક મેમ્બર હાજર બખરાલીમ જન મહમદ અંબુડો આપીને ટરાંસવાલમાં ફાપલ થએલ છે તેની પાસે વીઝીટીંગ પર્મીટ હતી. તેણે અપીલ કરેલી છે તે માટે તેને ૧૦ દીવસ ની વીઝીટીંગ પર્મીટ મળી છે.

મી. ગાંધીનો કેસ.

મી. ગાંધી અને બીજાઓના કેસ તા. ૧૨મીના અરસામાં નીકળવાનું સંભવ્યું છે. મી. ગાંધી ઉપર વેલીડેસન બીલની ૯ કલમ પ્રમાણે તફામત રાખ્યું છે. અને પ્રાદીપીટ હમીમંદ તરીકેનો ચારજ પાછો ખેંચી લીધો છે.

શુક્રવાર.

વધુ અપીલો.

જે સોદાની અરજીએ મી. ચમનીએ કાઢી નાખી હતી તેની અપીલો મી. જોરડન આર. એ. મહમદરેલ પાસે લેવા-સળવરમાં નીકળી હતી. સવારના રીપ બાબત અને મહમદ અલીની અપીલો સંભળવામાં આવી હતી તે અને તરફથી આદમ અલેદગાંડર વડીલ હાજર હતા તેમણે વધી દલીલ અને માટે કરી પણ મી. જોરડને અનેને ડીપોર્ટ કરવાનો હુકમ કર્યો અને અપીલ કાઢી નાખી. એક ચીનાની અપીલ પણ કાઢી નાખી અને તેને પણ ડીપોર્ટ કરવાનો હુકમ કર્યો. બીજા ત્રણ દીદી બે જરમોરલ ના તથા એક જોહાન-સળવરનો તે ત્રણેની અપીલો સંભળવી બાકી છે.

મી. જોરડન પ્રીટોરીયા અને તેની આસપાસના ગામેના જે દીદીઓની અરજી એ મી. ચમનીએ કાઢી નાખી છે તેની અપીલો આવતી કાલે પ્રીટોરીયામાં સંભળશે.

મી. જોરડન પાસે આવે કુલ ૭ અપીલો સંભળાઈ હતી. સવારના ત્રણ અને બપોર બાદ ઇસપ મુસા, હરી ડાહયા અને બુદર નારણની અપીલો સંભળાઈ હતી. બધાની અપીલો કાઢી નાખી છે. ચીનાના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાના હોવાથી તેના વડાલે તેને પા. ૫૦ના બેલ ઉપર જોડાવ્યો છે. મહમદ અલીને પા. ૨૦ ના બેલ ઉપર જોડાવ્યો છે. સાત દીવસમાં તે હાલેની જાડી દેશે. ઇસપ મુસા ના વડીલે સાત દીવસમાં તે કોલોની જાડી દેશે એમ જણાવી પા. ૨૦ ના બેલ ઉપર તેને જોડાવેલ છે. હરી શાહના અપીલો મહમદ અલી પાસે રોકાઈ છે.

તેમ નવી હોવાથી ડીપોર્ટ આજે કરશે એવી વધ છે. આ અપીલો ઉપરથી સમજી શકાય છે કે જે લોકો સત્યાગ્રહી નથી તેને તો ગમેજ છુટકો છે.

પ્રીટોરીયા.

કાનજી ગોહળા જેને પ્રીટોરીયાથી ડીપોર્ટનો હુકમ કરી પ્રીટોરીયા લાવેલ તેણે પ્રીટોરીયામાં રજીસ્ટર મેળવવા બહુ મહેનત કરેલી પણ તેને રજીસ્ટર નહીં આપતાં ડેલાગેઓએ રસ્તે ગયે અકાવાડી એ ડીપોર્ટ કરેલ છે. તે હાલ ડેલાગેઓ બેમાં છે.

મી. અસવાતના કરેડીટરોની મીટીંગ.

મી. અસવાતના કરેડીટરોની મીટીંગ મરચંદ ટ્રસ્ટના સેક્રેટરી મી. હોલે આવતી કાલે તેની ઓફીસમાં જે ડાળવું જાગર તથા બીજાઓની સુવનાથી બોલાવી છે.

બારબરટનથી જેડીઓનો સંદેશ.

મી. ઓસમાણ નામના માણસ બારબરટનની જેડમાંથી છુટીને આવેલ તેણે સમાચાર આપ્યા છે કે બારબરટનની જેડમાં કુલ ચઉદ કેદીઓ છે. બધા બહુજ મગમાં છે, કામ સાધારણ છે, જેલર વીઝેરે લલા છે. બાકીટો ઉપાડવાનું કામ તેમને કરવા નથી આપતા. લી નથી મળતું તેને માટે ડાક્ટર પ્રીટોરીયા લખાણ કર્યું છે.

ડરબનમાં મહોદયના દિવસો ઘણી સાંતી થી પસાર થયા છે. સોમવારે-કતલની રાત્રિ-તથા મંજળવારે દિવસના કાદેરમાં તાજાઓને ફરવામાં આવ્યા હતા. અને બપોર બાદ અમરેતી તરફ લઈ જઈ રીવાજ મુજબ થઈ કરવામાં આવ્યા હતા.

મદરસીઓના મોટા તહેવાર ધામધુસમ તો છેડેલો દિવસ શુક્રવારે હતો. આ દિવસે દરમીયાન બુદા બુદા મદીરોમાં શબ્દગાર તથા ધૂન કરવામાં આવ્યા હતા. સવારે અમરેતી રોડના મદીરે મોટું સરઘસ કાઢવામાં આવ્યું હતું. અને સાંજે અમુક કીલા કરવામાં આવી હતી જેમાં દરમીરો લોકોએ જામ લીધો હતો. આ બધાને તે મદીરના કરેડી મી. પાંડે તરફથી મીજબાની આપવામાં આવી હતી.

હેલા બખરો.

[જ. આ. માટે આસ તાર]

પ્રીટોરીયા, શુક્રવાર

મી. રોટરીઆની અપીલોના સુક્રદેહ.

પ્રીટોરીયાથી અમારો અખરખતિ તાર કરે છે કે મી. રોટરીઆની અપીલ કોર્ટે કાઢી નાખી છે. જે તહેબત મી. રોટરીઆ ઉપર હતું તેમાં બહુ આશ્ચર્યકારક રીતે કોર્ટે ફરફાર કર્યો. આથી જે દેર લાક મળ્યુંન વાંચા ઉદાવનામાં આવ્યા હતા તે નકામા થતા પડ્યા. વડીલને દલીલ કરવામાં પણ કોર્ટે હરકત કરી.

મી. કાઉદ મહમદ વીગેરેના કેસ પણ આવે મી. જોરડન આજણ આલવાના હતા એવા ખબર અમને મળ્યા છે. આમ એકદમ કેસ ચાલવાથી મી. રૂથ તમજી મી. ગાંધીઆ, બાહુ રવીદ્રપુ મી. જોરડી વિગેરે બહાર છે તેને બીજા ઓતી સાથે જવાનો લાજ નહીં મળે. કેસનું પરીણામ હજુ જણાવમાં આવ્યું નથી. પણ પરીણામ તો દેશપાર થવા નુંજ હોવાનો સંભવ છે. મી. કાઉદ મહમદ વિગેરે બધા તુરત પાછા ફરવા ના છે.

ઉપરની અપીલથી દાંદી રિયતિમાં ફેરફાર નથી થતો. હવે તો અપીલો કરવાપણું રહેતું નથી. સત્યાગ્રહ સિવાય બીજા અપીલ વિગેરેના દેશ દાંતિને ન જોઈએ.

મી. કાઉદ મહમદ વિ. દેશપાર

ઉપરના ખબર તપાસ પછી ખબર મળ્યા છે કે મી. કાઉદ મહમદ. મી. લાલમંજી મી. સોરાબજી, મી. હુસન, મી. રોડા, મી. રસિમાઈ રસિયા, મી. કાજી બદરુદીને બાબત હકપારના હુકમ મળ્યા.

તામીલ પ્રમુખ પકડાયા

તામીલ પ્રમુખ મી. મેતી તથા મી. ફરહી પકડાયા છે.

આ બધા ખબર અમે વચગાળાના માની છે જાણે.

શુક્રવારની સવારે મળેલ ચરમાપત્રે અખરે બાબત આપવાની આ કૃપા મળતી રાખવા પડ્યા એ

ઇંગ્લેન્ડ નેશનલ કોંગ્રેસ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓ આગમન ને અને ખીજા ડરાવો

ગુરુવારે સાંજે મળેલી હોંદીઓની ટપાલમાં જે જાણાઓ આવ્યા છે તેમાં સમાવેશમાં મળેલી કોંગ્રેસ, કનવેન્શન નવા બીજા પરીષદના હેવાલ આપેલા છે. આમાંથી કોંગ્રેસે પસાર કરેલા ડરાવો 'ગુજરાતી' જાપામાંથી નીચે મુજબ આપીએ છીએ.

૧૯૦૬ ડરાવ-માદરશાહી પ્રેગમ

"હોંદીની રાષ્ટ્રીય સભા નામ સહેનશાહ પ્રત્યે પોતાની વફાદારી બહેર કરે છે અને હોંદીના રાજ્યો અને પ્રબલને, પોતાના સુવિખ્યાત માતૃશ્રી લક્ષી વિક્ટોરીયાના ૧૮૫૮ના વાદમાર દરેકની પચાસ વરસની જયંતીની ઠાંકણે, ચોક્કસ સંદેશને, માન પુરવક આપકાર આપે છે.

આ કોંગ્રેસ, ૧૮૫૮ ના મહાન વાદપત્રમાં જે વચનો આપ્યા છે તેના જે અરથ કરવા માં આવે છે તેના નામદાર સહેનશાહ રવીન્દર કરે છે તેથી તેના સતોપની નેત્રિ તંત્રની વિનંતી કરે છે.

પ્રતિનિધિયુક્ત સંસ્થાઓનું સુવ જે પ્રારબ્ધીજ કીમે કીમે હોંદીનાં રાજ્ય કરવા માં આવ્યું હતું તેને હક્કપણથી વિરતાવવા નો સમય આવી લાગ્યો છે, અને બ્રિટીશ રાજ્યે જે વિચારને પોષ્યા છે અને ઉત્તેજન આપ્યું છે તે વિચારવાળા હોંદીના સુખ્ય વરણીએ, નામરીકાંજાની સમાનતાને અને પાસા બંધવામાં અને રાજ્યવ્યવસ્થા કરવામાં જે રાજદ્વારી હક માંથી છે તે આપવાથી આહુ રાજસતા અને અધિકારને તુકસાન નહીં થશે પણ મળ્યુત થશે એવા નામદાર સહેનશાહના વચનને ઉપકાર સહિત આવકાર આપે છે.

૧૮૫૮ના મહાન વાદપત્રમાં અને ૧૯૦૬ ના નામદાર સહેનશાહના સંદેશમાં જે વચનો અને ખાતરી આપવામાં આવી છે તે અક્ષરથઃ અને તેના બાવ સાથે, રાજ્યનો અધિકારીઓ ધીમે ધીમે અમલમાં મુકશે એવા વિચાર આ કોંગ્રેસ રાખે છે."

૨જો ડરાવ-સુધારનો ખરડો

"લોરડ મોરલીના ખરીતામાં સુધારાની જે સુચના જણાવવામાં આવી છે તેને આજા દેશમાં જે અત્યંત અને સામાન્ય સતોપથી આવકાર મળ્યો છે તે પ્રથમ કરવાની કોંગ્રેસ ની કમ્પા છે. સરકારે જે બાબતમાં જે મહાન રાજકાર્યકક્ષણથી ધન કર્યું છે તેની કોંગ્રેસ નેંધ છે અને લોરડ મોરલી અને લોરડ મીટિનો તેમના હક્કપણવાળા

અને હદાર વચનો માંડે અંતઃકરણથી કોંગ્રેસ આજાર માને છે.

આ કોંગ્રેસના નેતા અનોપાલ જે કે પાસા સખતને કરતા વહેલા વિસ્તાર માટે અને તેની સતતાના વચવાર માટે અને નવાં કારણથી મંડળો નવાં નથી ત્યાં કારણથી મંડળો જેનાં કરવા સારે, કારણથી મંડળમાં હોંદી સતતાપદોની નિનલેક કરવામાં તેમના કાર્યનાં હેતુ માટે અને સ્વાયત્ત સ્વરાજ્યને વધારે ખીસવા માટે, લોકોને તેમની પોતાની બાજુ તેની વ્યવસ્થા કરવામાં દેશના લોકોને સાથે બળ આપવાને, અને તેમની જરૂરિયાતો અને જાગતી સાથે પાસા રાજ્યમાં રાજ્યવ્યવસ્થા લાવવાને વચનો કરવામાં આવ્યાં હશે.

આ કોંગ્રેસ પોતાનો દર વિચારસ ખવાને છે કે સ્ટેટ સેક્રેટરીના ખરીતામાં જે આ લેખન હદારલાવે કરવામાં આવ્યું છે તેજ હદારલાવે રજૂ કરેલી ચોજનાની વિનંતીને અમલ કરવામાં આવશે."

૩જો ડરાવ-ખુનામરકી અને જરતી નાં કૃપોનો તિરસ્કાર

"દેશના હેટલાક જાણીમાં થોડા વખતમાં જે જે ખુના મરકીના અને જરતીના તિરસ્કાર કરવા ચોખ્ય કૃપો કરવામાં આવ્યા છે અને જે નામદાર સહેનશાહની દરેક ખરમતી. પ્રભાના રાજ્યકક્ષિતવાળા અને સાંતિને આહવાર રચના અને નાપસદ છે તે સાથે મળ્યુતપણે, વગર સરને પોતાનો તિરસ્કાર બતાવવાની આ કોંગ્રેસ નેંધ લે છે."

૪જો ડરાવ-દક્ષિણ આફ્રિકામાં બ્રિટીશ હોંદીવાનો તરફ સંસ્થાનવાસીઓનો વર્તણુક

"થોડા આખરદાર અને મોજાવાળા બ્રિટીશ હોંદીવાનો તરફ જે સખત નામોથી વાળી અને કરર વરતણુક, દક્ષિણ આફ્રિકાના બ્રિટીશ સંસ્થાનો યદાવે છે તે પ્રતિ અત્યંત ગુરસાની નજરથી આ કોંગ્રેસ જુવે છે; અને બ્રિટીશ સામ્રાજ્ય ના કીમતી લાભોને મોટું તુકસાન કરે એવી વતના મોટી અસર કરનારાં પરિણામો, આવી વરતણુકથી નીપજવાનો સંભવ છે તે પ્રતિ પોતાનો ભવ દર્શાવે છે."

"ત્યાં સુધી સંસ્થાનો, જે સ્વાર્થી અને એકપક્ષી રાજનીતિ તેઓ બહેર કરે છે અને તે પ્રમાણે વરને છે તેને યજામી રહે, અને નામદાર સહેનશાહની હોંદી પ્રગતને સામ્રાજ્યના નામરીકના તેમના વાજબી હકો આપવાના ના પાડવાને રરતે જવાનું આહુ રાખે ત્યાંસુધી, જે દયાલીન રીતિએ તેઓ હોંદીવાનાના લાભો પ્રતિ વરતે છે તેજ રીતિએ સ્વરાજ્ય બોમવતાં સંસ્થાનો સાથે વરતવાની જરૂર બ્રિટીશ પાર્લામેન્ટ

અને હોંદી સરકારને અંતઃકરણથી જણાવવાને આ કોંગ્રેસ વિનંતી કરે છે."

"બ્રિટીશ સામ્રાજ્યમાં સ્વરાજ્ય બોમવતાં સંસ્થાનોને, માત્ર ગોરાઓના વસવાટ માટેજ, મોટા પેશન પડવા મુલકો એક હાથ કરવા દેવાની મહેરમાની જોખમ દર રાજકાર્ય દુરાળ પુરોગમે બતાવી છે તે આ કોંગ્રેસને ખબર છે; પણ વ્યારે એશિયામાં અને દુનિયાના ખીજા ભાગોમાં તદન વિરુદ્ધ રાજ્ય નીતિના ઉપદેશ કરવામાં અને તે પ્રમાણે અમલ કરવામાં આવે ત્યારે, બ્રિટીશ તાજની સર્વ પ્રગતને બ્રિટીશ નામરીકના સંપૂર્ણ હકોની ના પાડવાની અને સંસ્થાનોના દર એક કરવાની રાજ્ય નીતિથી બવિખ્યમાં મોટું તુકસાન થશે, અને તે નેંટરી અન્યાયી છે તેટલીજ વડા પણથી વેગળી છે તે બતાવવાનું આ કોંગ્રેસ ચેડપ ધારે છે."

આ ડરાવકર્તાવાળા મી. મુશીરુલ્લેહન ડાન વાઇએ રજુ કર્યા હતા અને તેને મદ્રાસ વાળા મી. ચીતામણીએ, કેપટાઉનવાળા પ્રતિનિધી મી. કમ્પાદીમ નુરુદીન હોંદુરતા નીમાં, મી. જ. કે. માડગીએ અને કેપટાઉનના પ્રતિનિધી મી. સુર મેત્યારે ટેકા આપ્યા બાદ મી. યુ. એસ. દેસાઇ અને પ્રકટર કલારેકે વધુ ટેકા આપ્યો હતો, અને પસાર થયો હતો.

ડા. કલારેકે ફરી એકવાર બાવણુ કરવા હોંદી, તાળીઓના મડગાટ વચ્ચે શરૂ કર્યું કે આ સમયે ટરાંસવાલનો સવાલ પણે અગત્યનો અને મુશ્કેલ છે. ઇંગ્લાંડમાં લોક મત તમારી તરફ છે, સંસ્થાનોમાં લોક મત તમારી વિરુદ્ધમાં છે. હું નહીં કહી શકતો નથી કે ઉવટે જપ કોને મળશે. હું ટરાંસવાલને લક્ષતા સવાલો સાથે લાભો વખત થયાં બોડાયશે છું. ૧૮૮૪ ના દશર વખતે ટરાંસવાલની સરકારે આમડી ના રંજનો ખીસકુલ તક્ષવત રાખ્યા વગર બ્રીટીશ પ્રગતને છુટથી સંપુરણ હકો આપ્યાં હતાં. તે વખતે હું ૧૪ વ્યવહાર કરવામાં રોકાયો હતો અને તેથી તે નહીં એ શું થયું હતું તે હું જાણુ છું. તે કરારની રૂપે તમારી મામણી તદન બાજબી છે. આપણે એક વિચીન સ્થિતિમાં આને લીધે આવી પડ્યા છીએ. આફ્રિકામાં ચાર સંસ્થાનો છે. પ્રથમ કેપ કોલોની સહુથી મોટું છે. અનં તેમાં કલું ફરિયાદ કરવા જેવું રહેતું નથી. બીજા તમારામાં ચોખ્ય સુબો હોંદી તો તમને સમજાવતા મળા શકે છે. પરંતુ તાનાલમાં તેમ નથી. ત્યાં

ધણી મળે છે. ત્યાંના કાયદા અન્યાયી છે. ત્યાંના મુળ રહેવાસીઓ પર નિરક્ષરતા થોડી માથા દીઠ કર નાખવામાં આવે છે. પરંતુ હવે પારલામેન્ટમાં તે વિશે ચિંતાર અસાધ્યતામાં આવે છે. આપના પરસમાં આ સંસ્થાને તે નીચે પડેલા આપવામાં આવનાર છે. તે પછીથી ચિંતાર કરવામાં આવશે કે એમાં સંખ્યાબાહી રહેવાસી યોગ્ય દર સંસ્થાનવાસીઓનાં હાથથી યોગ્ય હોવા કે કેમ-તેમાં આ દેશના રહેવાસીઓ પણ સમાઈ જાય છે. ચામડીની રંગ કાષ્ઠપણ પ્રકારે દરેકના યોગ્યતા અન્યાયી બનેલી નથી. આફ્રિકામાં હોંદીસ સીઓને મજદૂરના નામથી યોગ્યતામાં આવે છે. પછી બસે તમે બારીસ્ટર હો કે કેક્ટર હો. પરંતુ આપણું બુદ્ધ શરૂ થઈ ચુક્યું છે આ મોટા સનાતની ચર્ચા ચાલી રહી છે. અને હું 'હરજી' હું કે તેમાં તમે જય મેળાશો.

આ દુર્ગીયા નાળીયોના અનુભવ પરથી તેમને કોઈની બેઠક કીધી હતી. અને મુળ રહેવાસી સંસ્થાનુમતે પસાર થઈ હતી.

૫ મો ઠરાવ-જાગ્યાના ભાગલા

"જાગ્યાના ભાગલા બુલેટી વાળવાને અન્યાયી જાણી જાણી યોગ્યતા આપી પ્રવ્ર એક જ કારણના નામે રહે તેથી રીત તેમાં સુધારો કરવાને, હિંદી સરકાર અને હિંદી સ્ટેટ રેકોર્ડરની આ કોંગ્રેસ અંતઃકરણથી વિનંતિ કરે છે.

આ કોંગ્રેસને એવો અભિપ્રાય છે કે આ કમુલ રાજવામાં આવેલી બુલમાં સુધારો કરવાથી જાગ્યા પ્રવ્ર શાંત પડશે, બીજા પ્રતિનિધિ સંભાળ મળશે અને આપના દેશમાં ન્યાય સરકારની પ્રતિષ્ઠાને હુકમ કરવાને બદલે તેમાં વધારો કરશે."

૬ ઠો ઠરાવ-રવેશી

"રવેશી હીલવાને આ કોંગ્રેસ અંતરથી યોગ્યતા રહે આવે છે અને દેશમાં ખીલની રાકાય તેવા હાથેયોના વધારો કરવાને અંતઃકરણથી એક સરખા પ્રયત્નો કરી તેની દુનિદ ને મટિ મહેનત કરવાને અને જ્યાં અને જ્યાં કંઈક ભાગ આપીને પણ, આપાત થયેલા માલને બદલે હિંદી બનાવેલો પસંદ કરી, બનાવનારાઓના પ્રયત્નોને હોજન આપવાને દેશના લોકોને આ કોંગ્રેસ જણાવે છે."

૭ મો ઠરાવ-સરકારી ખરવાનો વધારો

"સરકારી ખરવાની બાબતમાં આગળની રીતે વિચાર, દિવાને-આમના ટેબલ પર, હિંદી નામન સ્ટેટ રેકોર્ડરની જે કોમર કમીટીના કાર્યનો રીપોર્ટ રજૂ કરવા ના પાડી છે ને તે કમીટીની બહામની, સંવિધના અવધ મટિ હિંદી નામના ખાતા પર, કિરીસ વડાઈ ખાતાની રૂપ લાખ કૃષિયાનો જે નવા બોલે

નામનો જે તેની વિચાર યોગ્યતા મજબુત વધી આ કોંગ્રેસ જણાવે છે.

૮ મો ઠરાવ (હિંદી અને બરીશીસ) સંવિધને આ કમીટીના યોગ્યતાની તારીખથી, હિંદી સરકારના માળખે કિરીસ વડાઈ ખાતા પર સંવિધન મરજીના જે યોગ્ય નામનો જે અને જે બાબત વિષે હિંદી સરકારે ફરી ફરીને વિચારના હરશાથી છે તે તરફ આ કોંગ્રેસ અંતઃકરણથી જણાવે છે.

૯ મો ઠરાવ-૫૦ વરસનો અનુભવ ધ્યાનમાં લઈને ૧૮૫૮ની સંવિધને એક કરવાની યોગ્યતામાં સુધારો કરવાની જરૂરીયાતના પર નામના સરકારનું ધ્યાન આ કોંગ્રેસ માન પુરવક ખેંચે છે અને આવી બાબત અન્યાયી બોલ મોંથી હિંદી નામના ખાતાને સુકત કરે એવા ન્યાયી અને કારણપૂર્વક રાજ તરી કરવાની જરૂરીયાત જણાવે છે."

૮ મો ઠરાવ-ન્યાયી અને કારોબારી

ખાતાના છુટા છડા

"જાગ્યાના પ્રવ્ર મટિ કોઈ અનુક્રમમાં ન્યાયી અને કારોબારી ખાતાને છુટા પાડવા વિષે સરકારની મંજૂરી મળી છે તે વિષે આ કોંગ્રેસ યોગ્યતા રાજીય જણાવે છે. પણ તેજ વખતે તેને એવો મત છે કે તે યોગ્યતાને આપના દેશમાં ફેલાવવી જોઈએ, અને હાઈ કોર્ટ કે સિવિલ કોર્ટ-ન્યાય કેમ હોય જ્યાં તે પ્રમાણે-અમલદારોની ફર બદલી અને કચે એવે મહાનવાની બાબતમાં પલુ-તેના સંપુરણ અને રીયા અંકુસ તમે ન્યાય સુધી મુકવામાં ન આવે ત્યાંસુધી ન્યાય અને કારો બારી ખાતાં છુટા પાડવાના મુળ કહેશે પાર પડશે નહીં."

૯ મો ઠરાવ-સંવિધમાં હિંદીવાનોને

ઉંચા એકા આપવા

"કોંગ્રેસ વિનંતી કરે છે કે હિંદી રાજ અને પ્રવ્ર લોકોને મોકલેલા સંદેશમાં નામ દાર શહેનશાહે હિંદી સરકારની બહાદુરી અને નેકરીની જે પ્રશંસા કરી છે તેમાં સંવિધની કચી નોકરીમાંથી, આ કોંગ્રેસ ફરી ફરીને બતાવું છે તે પ્રમાણે, હિંદીવાનોને આજ સુધી બાલક કરવામાં આવ્યા છે તેમાં કચી નોકરી હિંદીવાનોને આગવાનો સમાવેશ કરશે જોઈએ."

૧૦ મો ઠરાવ-દેશપાર કરવાનો કાયદો

પાછો ખેંચી લેવો અને થોડા વખતપર

દેશપાર કરવાના લોધેલાં પગલાં

"જાગ્યાનાં થોડા વખતપર દેશપાર કરવાના લોધેલાં પગલાંમાં અન્યાયીપણાનું મોટું જોખમ લેવાં, અને દેશના કોંગ્રેસી કાયદા યોગ્યતા વધાર કરતાં આ કોંગ્રેસ સરકારને ૧૮૫૮ નો જ તે જાગ્યાનો કાયદો અને હિંદી બીજા પ્રાંતોમાં યાજ્ઞતા તેવા કાયદા પાછા ખેંચી લેવાની કોંગ્રેસ વિનંતી કરે છે; અને તે માનપુરવક પ્રયત્નો કરે

છે કે થોડા વખતપર દેશપાર કરવામાં આવેલા પુરવાને, તેમની આંખ મુકતામાં આવેલા કોઈ પણ આરોપોને છુટાકરો કરવાની તક મળવી જોઈએ અથવા તેમને છુટા કરવા જોઈએ."

૧૧ મો ઠરાવ-અપવાનો પગલાં

"૧૮૫૮ ના ૫ મા કાયદાના જે પ્રસંગેની કીધે પસાર કરવામાં આવ્યા છે તેથી કોંગ્રેસ હીલબીર છે, પણ તેનું જનમ રચક અને આવા અપવાદરૂપ ધારા પસાર કરવા માટે કોઈ અવનતો પ્રસંગેલ વાજબી ગમી રાકાય તે ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોંગ્રેસ યોગ્યતા અંતરની આશા દરશાવે છે કે હિંદી કાયદાના પુરવકમાં આ કાયદાઓ માત્ર હું વખત માટે રાખવા જોઈએ."

૧૨ મો ઠરાવ-અંધ પ્રાંતો અને બીગર

માં ધારા બાંધવાના અને

કારોબારી સુધારાઓ.

"આ કોંગ્રેસ સરકારના ધ્યાનપર (નિધી ની બાબતોની) જરૂરીયાત લાવે છે.

(ક). બરીશીસ હિંદી બીજા પ્રાંતોની પાપરીએજ બીગર પ્રાંતને ધારા બાંધવાના અને કારોબારના સંખ્યામાં મુકવો, અને

(ખ). અંધ પ્રાંતો અને બીગરના સંયુક્ત કમ મુલકો માટે ધારા બાંધવાની સમા રવાનવી."

૧૩ મો ઠરાવ-અનાજની મેંધવારી

"આ કોંગ્રેસને એવો મત છે કે છેલ્લાં કેટલાંક વરસો થયાં અનાજના ભાવો જે ઉંચા રહે છે તે અને અંધ વરગના અને બરીબ વરગના લોકોને તેથી જે કુખ ખમવું પડે છે તે જોતાં, મેંધવારીનાં કારણ કેટલે અંશે અને કયા કપાયથી દુર કરી રાકાય તે નક્કી કરવાના હરાદાયી એ મેંધવારીનાં કારણોની તપાસ સરકારે કરવી જોઈએ."

બારીબ ઠરાવો બીજા અડવાડે આપવું.

આપના દક્ષિણ આફ્રિકાનું જોગણ થાય તે મુખ્ય રાજધાનીનું શહેર કયું મણવું તે વિષે ધણી ચરચા થઈ હતી આ ચર્ચા ને નીચેના નીચે મુજબ આપ્યો છે. કેપ ટાઉનને કાયદા ધકતાર તરીકે તથા પ્રીટોરીઆને કાયદાનો અમલ કરનાર તરીકે રાજધાનીના મુખ્ય શહેર ઠરાવવામાં આવ્યા છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા રજા નોને એક કરવાને કેપટાઉન ખાતે મળેલી નેશનલ કોન્ફેરન્સ મુખ્યવારના દિવસથી મુલતવી રહેલ છે. ટરંસવાઝ તથા નાના લખ મેન્ડે કેપટાઉનથી સડે મળેને ચેર કપડી મુકવા છે.

આદર્શની દૈનિક સત્તાવાર ગુજરાતી તરજુમે

તા. ૧ નવેમ્બર ૧૯૦૮ ના રોજ શહે
નસાદ ઓફિસરે દ્વિદુરતાનાં જે દરેક
બહાર પાડેલાં હતાં તેનો સત્તાવાર ગુજ
રાતી તરજુમે સરકારના ઓફિસરે
દરસિલેટર સમક્ષ સમમુદીન કાદરી સાહેબ
તરજુમે કરવામાં આવ્યો છે. આ તરજુમે
દ્વિદુરતાના જાપાઆમાં નીચે મુજબ
છપાયો છે:—

૧. આમાં વધારામાં માત્ર તથા આ રાજ્ય
ના કિલ્લાને કબજે આમાં અગાઉ બિરાજ
માન યથા બેલાં પરમ પુત્ર વિક્ટોરીઆ
મહારાણીએ હિંદુ દિવસો કેમી જે મુલક કબર
રાજ્ય કાદરના ચલાવતી હતી તે મુલક અનેક
વજનદાર સળખોને લીધે, પારલામેન્ટની સલાહ
તથા સંમતીથી, પેલાના હાથમાં લીધે. તેને
હાલ ૫૦ વરસ થયાં છે. તે વખતે ખરી
નીકાથી માથે લેવામાં આવેલા મહાન કાર્યના
રમજુએ દ્વિદુરતાના રાજ રજવાડા તથા
લેકોને અલિનદન આપવા માટે આ વરસો
તેવ અમે યોગ્ય લેખીએ છીએ. તમારી લાંબી
તવારીખમાં અમી સહીની મુદત પછીજ
કુદી ગણાય. તે છતાં આજે પુરી થતી
અમી સહી તમારા દ્વિદુરતાની જમાનામાં
૧૨ અલિનદન બજાર બેલી પાડેલી તરીકે
રહેશે. દ્વિદુરતાને દેરા તાજના પ્રત્યક્ષ રાજ્ય
કારનાર તમે જેવા રાજ્યના દરેકથી દ્વિદી
રાજકારનાર એક જ થયો અને તવારીખના
એક નવા જમાનાની શરૂઆત થઈ. આ રાજ્ય
કારનાર ચલાવવાનું કામ થઈ ચીકટ હતું,
અને તેની બધી કાંઈ વખત ધીમી માલમ
પડી હતી, પણ એક બીજીથી હજારા વિચારો
પ્રકાશવારી પાછી કેમીને તેમજ આસરે ત્રીસ
કરોડ માણસોને બ્રીટીશ કેમીએ અને અંકુશ
દેહાને બેઠા કરવાનું કામ. મહાકમળે તથા
જરાપણ અટક્યા સિવાય આગળ વધ્યું છે.
જઈ એમની સહીની આમી મહેનત તરફ
અંધ રૂપક દુધીએ તથા શુદ્ધ અંતઃકરણથી
એક શક્તિએ લીધે.

જો જાનની રાજ્યકારનામાં દરેક જમાના
માં અને દરેક કેસને જે મુસકેલીએ તરે છે
તે મુસકેલીએ દ્વિદુરતાનાં પણ દિવસો
દિવસે કબી થતી ગઈ છે. તે મુસકેલીએ સામે
બ્રીટીશ રાજ્યના મોકલેએ મહેનતથી, દીનિત
થી તથા ધીરજથી તથા હડા વિચારથી અને
હદિ પણ શીયોસ પડેલા ન હેય અથવા,
હમમયો ન હોય એવા નિઃશયથી બાથ બાંડી
છે. શુદ્ધા થઈ હોય તો, આમાં પ્રતિનિધી
આવે તે સુધારવા માટે મહેનત લેવામાં
અથવા આત્મબોધ આપવામાં કાંઈપણ ક્યાસ
શાખી નથી, અધિકારનો દુરુપયોગ થવાનું પુર
વાદ કરવામાં આવ્યું હોય તો, તે વખતે
યોગ્ય ક્યાસ કરવાને મજબુત હાથે પ્રયત્ન
કરવામાં આવ્યા છે.

૩. કુશળ અને મદદની આકત વર કરવા
ની મુખ્ય મુદ્દા કાંઈપણ રામરાજ્યના હાથ
માં નથી આવ્યા આ કુશળી ક્યાસર આકતોતું
સાકરે કોઈકે કરવા માટે અનુભવી અધિકારી
આવે પેલાની કુશળતા તથા એક નિષ્કામી
બની સાકે લોકો કરચું છે. તમારા દેશમાં
આગળ કરી પણ નહિ જાણાયેલી તેથી કાંબી
મુદત મુદ્દી તમે તમારી સરદારની લડાઈઓ
ની ક્યાસર આકતોમાંથી બચી જવા પામ્યા
છા. તમારા દેશમાં સાંતી અખત જાણાઈ
રહી છે.

૪. સને ૧૮૫૮ના મહાન દૈનિકમાં મહા
શક્તી બીક્ટોરીઆએ દ્વિદુરતાના મુલક
બેલી કદયોજને કોલન આપવાની. સારવ
જાતીક કપયોગ તથા સુધારણામાં કમો બીલ
વવાની, અને તે દેશના રાજ્યા લોકોના હિત
સારે રાજ્યકારનાર ચલાવવાની પેલાની
કાંઈકા સંખ્યાથી હજાર અલગ વચન આવ્યું
છે. તમારી અર્થહીક મુખસાંતિ તથા પ્રતિ
કરવા માટે જે યોજનાઓ ખતથી તથા
કરીને અમલમાં મુકવામાં આવી છે અને જે
જે યોજનાઓ મહાવતા અને સાહસના સંખ્યા
ધમાં અપુરવ છે તે યોજનાઓ આ અમલ
વચન કેસા હાલકાથી પાળવામાં આવ્યું છે
તેનો પ્રયત્ન પુરવો પુરો પાડે છે.

૫. બીડીયા રાજ તથા બીલ રાજકરતા
કોના હક તથા માન મરતવાનું આદરપુરવ
રક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે. તથા તે જાળવી
રાખવામાં આવ્યા છે અને તેમની રાજગીઝા
તથા વફાદારી લેવી ને તેથી અથગ રહેશે.
માર્મિક મન અથવા કપાસનાને રાજ્ય આમી
રક્ષવમાંના કાંઈપણ રાખસ કપર મદદની
બતાવવામાં આવી નથી, તેમજ તેને કુખી
કે હેરાન થવાનું કાંઈપણ કારણ આપવામાં
આવ્યું નથી. આમી તમામ રક્ષિત કાયદાનું
રક્ષણ બેગવની રહી છે. શુદ્ધ કાયદો પણ
ન્યાય બતાવે અથવા તો તમારા સમક્ષમાં
રજાથીત ક્યેસા ફીવાલે, તથા વિચારોને અપ
માન કરવા વગર અમલમાં મુકવામાં આવ્યો
છે તેજ પ્રમાણે તેનું રવરગ સરજ બતાવવા
માં આવ્યું છે. અને તે અમલમાં મુકવાનું
તમ નથી દુનિયામાં ધીમે ધીમે દાખલ થતી
પ્રાચીન કેમીની જરૂરીઆતને બંધ બેસતું
થઈ પડે એવી રીતે મોકલવામાં આવ્યું છે.

૬. આમી સરકારને જે કામ સોંપવામાં
આવ્યું છે તેને હાલના તેમજ હવે પછીના
પણ જમાનાના અજાણ્ય લોકોના નરીબ
સાથે નીસળત છે; તેસા માટે જે શુદ્ધ
બેલી કાયદામાં કાંઈપણ સળખ વગર કબો
થયાં છે તથા જે કાંઈપણ મળીર નેમ ધરા
વતાં નથી તે મજબુત હાથે દાખી દેવાની
આમી પહેલી કરજ છે. અમે બેલીએ બીએ
કે આમી દ્વિદી પ્રત્યેના મેટિ બાગ મકાદાર
તથા નીમકદલાસ છે તે અવાં કાયદાઓ તરફ
ધીકારની નજરથી નહીં છે, અને આ કાયદાં
એમને કુદરતી અને બ્યારવાની યોજનાના
કામમાં આદે આપવા દઈશું નહીં.

૭. આ બાઈનીદારીકે વરસોસર ખાદસાઈ

દેલમલ અને મદદનીની નીકિણ વમુવા
તેમ બેલાઈની વગર પસાર થવા ન હોય એવી
આમી કરવા હોવાથી અમાન તરફનાં
આજા કરવામાં આવે છે કે મદદની રાખવા
રાજ્યકારનાર સંખ્યામાં બદલામાં આવ્યા
દરબારના રાજીય પ્રસંગને અનુસરીને અવજ
વિચર કરેલા અખરાંના મેટિ જે જે આજાનો
એવે આમી કારણે સભ કીધી છે તેમાં
સભ માફ કરવી અથવા તેમાં એકો વધતાં
પડાડો કરવો; વળી વિશેષ ઈચ્છા એ છે કે
એવા બુન્દેશારોએ આ દયાના દુલખું રમણ
રાખવું અને હવે પછી શુદ્ધો ન થાય એવી
રીતે તેમણે વરતવું.

૮. સરકારી અધિકારની તથા સવાની જગા
ઓ પુરવા સંખ્યાથી યોગ્યતા નથી. તેમ
વખતે જાન બતાવ, તકાવતને કોરાંને મુકવ
તરેતર તજવીજ કરવામાં આવે છે. તેમ
જેમ કેળવણી ફેલાતી જાય, અનુજવ પાકે
થતો જાય, અને દ્વિદુરતાના ત્રીમ મુદિવાળા
તથા યોગ્ય હાથકાળવાળા લોકો જામદારની
કામત અજી રીતે સમજતા જાય તેમ તેમ
સરદાર બાળતમાં દ્વિદુરતાની ચકી મકકન
રીતે અને ખાતી મુરવઝ થશે એવા અમને
સંપુરણ બરોસો છે અને તેજ હેતુ છે.

૯. પ્રયમથીજ પ્રત્યક્ષ બંધારણનું બંધારણ
ધીમે ધીમે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, અને
હવે એવા વખત આવ્યો છે કે ત્યારે આમાં
વધારાકીય તથા મરદનર જતરક અને બીલ
સલાહકારના મન પ્રમાણે જે બંધારણમાં વધારો
કરવો એ હજારો બેસી રાં પડેલા. તમારા
માંના મિત્રાઓ વરજના કોઈ પ્રાચીન મન
લને લીધે જાળના ચલાવ અને કોલજવ પાસે
લીચારો ધરાવે છે તેથી તેમના સહેલીએ
તરીકે સરખા લોકોની તથા કાયદા બાંધવામાં
તથા રાજ્ય કારનાર ચલાવવાની માંભણી
કરે છે. એવી માગણી યોગ્ય તજવીજ
કરીને કપુલ રાખવામાં આવે તો તેથી
હાલની સરકારના અધિકાર તથા અમલને
નુકસાન થવાને બદલે સાંતી મજબુતી મળશે,
રાજ્યકારનાર ચલાવનાર અમલદારોને, જે
લોકો કપર તેમની સાથે અને જે લોકો તે
રાજ્યકારનાર વીધે પ્રભ મતને ચોક્કસ વલણ
આપે છે અને તે પ્રસીધ કરે છે તેમની સાથે
જે નીચમીત પરીચયમાં આવવાની વગર
તક મળે તો તેથી દેશનો રાજ્યકારનાર
હલદો વધારે સાદી રીતે બાજરો. આ રીત
પાર પાડવા માટે જે યોજનાઓ હાલ રા જ
જાપુરવઢ નર્ધવાર કરવામાં આવે છે તે વીધે
દાલ તરત અને કાંઈપણ બેલવતા માગના
નથી, તે તમને મોકલવ વખતમાં જાણવા
માં આવશે અને અમને પુરતી ખાતરી કે
તમારા દેશના રાજ્યકારનારની લીલકાર
રહીમાં નોંધ લેવા બેન નીનકરો.

૧૦. અમે આમાં નહીં લોકરના બદલની
તથા વફાદારીની મદદ પીછાનીએ છીએ,
અને અમે કુદરત કરવા છે કે તેની લડાઈ
શી તથા વખાણમાં કાયદ કરવાય; તથા
નામકદલાસીથી સેવક અખરાંની તેમની

આનુરૂપ માટે અમારા તરફથી કરવામાં આવતી ભારે ખીલાન કાંઈક સંબંધ રૂપમાં આવતે નવે વરસે બતાવતી.

૧૧. મરદમ મહારાણી વીક્ટોરીયાના દીલ માં વહાલામાં વહાલી નેમ દીલિનું કલ્યાણ કરવાની હતી. સન ૧૮૪૫માં આજે દીલિનું ની સુવાકાત લીધી ત્યારથીજ અમે એ દેશ ના રાજ્યોના તમા કામોના તમા એવી તો પ્રેમ પુરવડે કાળજી રાખવાના આપ્યા એવી તે તેનાં પત્ની કરીને કાંઈ પણ પટારો નથી નથી. અમારા વહાલા સાહુબંદા પીન્સ આદિ વડા અને તેમનાં પત્ની પ્રીન્સેસ એક પેલસ તમારા મુશ્કેલી મુશ્કેલી કરીને પાછાં ફર્યા ત્યારથી તમારી જુમી તરફ તેમને પ્રેમની લાગણી પેદા થયેલી છે, અને ત્યાંના લોકોના કલ્યાણ તમા સતિય માટે તેઓ ખરેખરી અને અત્યંતજલ્દી પુરવડની કાળજી કરાવે છે. અમારા માદ સાહી કુદૃષ્ટ તમા વંશ તરફથી દીલિનું આજે એ રીતે ખત ભરેલી રીતસાઈની જે સાચી લાગણીએ દેખાડવામાં આવે છે તેજ અહીંના લગભગ લોકોની જાણ તમા એકમ ચએલી નિકા તમા નેમ નજીપાં અને તરતથી દીલિનું દેશ.

૧૨. પ્રજાના જે ના ક્ષતિદાસમાં કાંઈ પણ રાજ્ય અથવા રાજ્યસાહુકારના રાજ્યકર્તા તેમજ પ્રજાને આજ સુધી વી પણ નહીં સાંપવામાં આવ્યું હોય એવું મહાબારત અને કીર્તિવાણુ કાળ પાર પાડ્યા માટે જે ઉદાપણ તમા પરસ્પરની ભલી લાગણીની જરૂર છે તે ઉદાપણ અને ભલી લાગણી પ્રજાની રૂપ તમા મદદથી મજબુત પાલ એવી અમારી પ્રાર્થના છે.

જાપાનીઓની દેશ ભકિત

દેશ જે નાર વરસમાં જાપાનીઓની દેશ ભકિત રીતે ધણું ડખાયું છે. તેમની દેશ ભકિતનો જાણવા કાયક હોવાએ એક સાસીકમાં ખદાર પડ્યો છે જે અમે નીચે આપીએ છીએ.

જાપાનીઓના અતિ દીગની ખજાનો અને તેમના અસ્તિત્વનું મધ્યસ્થી તેની દેશ ભકિતમાં છે. રાજ્ય કર્તાના મહેલથી રાજ કરી બેઠેલની કમાલ જુપડીમાં પણ સ્વદેશભિમાનનો મજકાદ કરતો અગિ પ્રકાશી રહેયો છે. અને દરેક પ્રજાકીય કાર્યનું પહેલું પગથીયું ચક્ર રહે છે. આ લખાણનો હેતુ જાપાની ઓના પ્રજાકીય બળ સાથે ખીજ પ્રજા ઓનું બળ સરખાવવાનો નથી, પણ એ લોકોમાં એ પ્રજામાં સ્વદેશભિમાનનો અનુપમ વ્યવસ્થા કરી રીતે પેદા થયો તે જાણવાનો છે. રાજ્ય માટે વ્યકિત કે

વ્યકિત માટે રાજ્ય હોયું જોઈએ એ સવાલને પણ અહીં અગ્રમ ગણવાનો છે. પરંતુ એક દેશ જે માત્ર ૪૦ કે ૪૨ વરસ ઉપર કોઈની જાણમાં પણ નહતો અને જે આજે દુનીયાના પ્રથમ વરમના રાજ્યોમાં ગણવા લાગ્યો છે તેની આશ્ચર્ય કારક ચાલીનાં કરણો આપણે તપાસવા નાં છે. જે હેતુથી ત્યાંના રાજ્ય વહીવટ ના બહાં બહાં અવરખો સંધાય છે અને જે નિતિ ત્યાંના દરેક કામમાં જોવામાં આવે છે તે હેતુ અને નીતિનું મુળ કારણ શું છે તે આપણે તપાસવાનું છે. ત્યાંની પ્રજાના શુદ્ધ વીચારશીલ અને સરવ રીતે સંપૂર્ણ સ્વદેશભિમાનથી એ હેતુએ બંધાયેલા છે. તેમની દેશ પ્રીતિ તેમના દરેક કામમાં દેખાય છે. ગમે તે જાપાનીને પૂજતાં તે તરતજ અને ચોખ્ખી રીતે જણાવશે કે મારા દેશના હિતની ખાતર મારી છંદગી તું સર્વસ્વ અર્પણ કરવા હું ખુશી છું-હું તૈયાર છું. તે વિચારની વાટ જોતોજ નથી. સ્વદેશ પ્રીતિ દરેક જાપાની માં કુદરતીજ રીતે ઉત્પન્ન થયેલી છે. તેઓ પોતાના દેશ માટે સ્વાભાવીક રીતે મગફર હોય છે. અને પોતાના દેશના દરેક અંગને મજબુત-સારી રીતે મજબુત-કરવા સદા તકપાર હોય છે. કરકોષ પ્રવરને દેશનાં બધાં અવરખોને જળવાત કરવા એ આપી પ્રજાનું નીશાન છે. અને આખું પ્રજાકીય બળ તેજ કામમાં સલામ રોકવામાં આવે છે. જેમ એક કપડાના બધા તાંતણા મજબુત હોય તોજ કપડું મજબુત હોઈ શકે તેમ પ્રજામાં સમાજ જતા સધળાં મનુષ્યો એક સરખી ચોખ્ખતા ધરાવતાં હોય તોજ પ્રજા જળવાન જની શકે. આવો સિદ્ધાંત ખ્યાનમાં રાખીને જાપાનનો દરેક પ્રજા પોતાના દેશની ખાતર પોતાનામાં જોઈતી ચોખ્ખતા લાવવા પ્રયત્ન કરે છે. ખાખક, જીર, પુરખ, જુવાન, ધરડા, સરખા જાપાનીની ધારણા આ ચોખ્ખતા મેળવવાની હોય છે આમ આપી પ્રજાના એક સામટા બળથી જાપાનનો અનુભવ જેવો ઉદાર થયો છે, દરેક પોત પોતાની દરજ્જા સમજે છે. અને પોતાની શક્તિના પ્રમાણમાં સ્વદેશની ચાલીના મહાન કાર્ય માં ભાગ લેવ છે. ચારે બાજુથી-અંદર થી-બહારથી-વચારે આવો મહાન પ્રયત્ન ચક્ર થાય ત્યારે તે પ્રજાની ચક્તી એકદમ થાય તેમાં જરા પણ નવાઈ નથી. આખી પ્રજાની ચક્તી માટે આપું એક સામટું એકસંધી બળ જોઈ અને ખુશાલી પેદા થાય છે. આ પ્રજાનું અવિચ્છેદનું ચળ

કળું થશે તેનો ખ્યાલ આપવો પણ કઠણ છે. પ્રજાના અંગે અંગમાં કાંઈક અનુભવ જેવી ચેતન શક્તિ આપી રહી છે, જેની સરખામણી કાંઈપણ પ્રજાના પ્રતિદાસમાં જાયએજ નહીં થાય છે. દેશ કડપણ માટે પોતાના કીતનો બોમ આપવાની સ્વેચ્છા એ જાપાનીઓની સહુથી મોટી શુષ્ક છે. જુલકાળને માન આપવામાં જાપાનીઓ પશ્ચિમની પ્રજાથી જુદા પડે છે. દરેક જાપાનીને પોતાના કળકતા અવિચ્છ માટે જોઈતી મગફરી છે તેટલીજ તેને પોતાના કીર્તિવિંત જુલકાળ માટે છે. અને તેટલાજ પુરવડાવ પોતાના સાચા વડવાઓ પ્રત્યે રાખે છે. જોઈતી આનુરૂપા થી તેઓ પોતાના દેશનું અવિચ્છ સાથે જે તેથી પણ વધારે અકિતબાવથી પોતાની લોક કથાઓને, જુના પ્રતિદાસને અને પોતાના વડવાની માદગીરી જળવરી રાખે છે. પોતાની અવિચ્છની પ્રજાની લાલત એથી પણ ચક્તી થાય તેને માટે તેઓ હમેશાં કાળજી રાખે છે. પોતાનું સુખ અને કડપણ તેમને કરી વીસાતમાં નથી, પરંતુ આવતી પ્રજાનું અવિચ્છ અને વડવા ઓની અજકતી કીર્તિ તેમનું ખ્યાન રોકે છે. તેમની નજર વરતમાન ઉપર નથી પડતી પણ અવિચ્છ ઉપર પડે છે. અવિચ્છ માં કામ કેવી રીતે કરવું તેની રીતી તેઓએ આજળથી મુકરર કરેલી હોય છે. તેમની દરેક સાંસારિક, ધાર્મિક, રાજકીય પ્રવૃત્તિમાં ત્યાંના લોકોની આ ચોક્કસ પ્રવૃત્તિ તરી આવે છે. કેટલાક વરસો થયાં જાપાનીઓ અવિચ્છનો કાર્યક્રમ બાંધી તે પ્રમાણે વરતતા આવ્યા છે. તેને માટે તેઓ ત્રાંખી નજર પહોંચાડી પોતાની હાલની રિયતિ જોઈ લે છે. પ્રજા સમસ્ત હું હિત વિચારતાં તેઓ વ્યકિતનું હિત તદ્દન વિસારી દે છે, અને અવિચ્છ ની જુલકાળમાંથી કીર્તિનો મારગજ શોધે છે. તેમના વિચાર પ્રમાણે તારકાલિક લાભનો તેઓ કદિ દિસાજ રાખતા નથી. આમજ ઉપદેશને લાલ થવાનો હોય તો હાલને માટે તેઓ ગમે એટલી અડચણ વેઠવા રાજ છે દરેક જાપાનીને મન પોતાનો દેશ કુદૃષ્ટ સમાન છે. દેશના હિતમાં થી પોતાનું હિત જુદું પડી શકાતું નથી. સધળાની એકજ પ્રજા, એકજ અભિપ્રાય અને એકજ 'ગોલ' હોય છે, અને તે દેશપરમજુતા હોય છે. આપણા શરીરના જુદાં જુદાં અંગોમાં એકજ રૂધિર વહે છે તેમ સરખા જાપાનીઓમાં દેશ પ્રીતિનો એક સરખો પ્રવાહ ઉછળી રહેયો છે. સ્વદેશ સેવાને લગતાં દરેક દરેક

કરતો અને જવાબદારી તેઓ સમજે છે. જાપાનનો દેશજન તે સરવાળે સંપૂર્ણ દેશજન છે.

જાપાનની ભુમિ પરદેશીઓના હાથમાં કદિ ગમત નથી. સ્વતંત્રતાનું ફિરકે જાપાનીનો નાટીઓમાં વહે છે. એમની સ્વદેશભક્તિની ઉચ્ચ આવનાનું મુળ અહીં છે. વિશ્વાતમાં જેમ નોર્મન અને મેક્સન પ્રજા સેળસેળ થઈ તેવું ત્યાં નથી. જાપાનીઓ એક સ્વતંત્ર જાતી છે, બીજા કેમપણ પ્રજાનું લોહી તેમના માં બળ્યું નથી. અને કાર્યો પ્રતિ પુત્ર બાપ એ તેમની ઉન્નતિનું ત્રીજું કારણ છે.

એક જાપાની વિદ્વાન લખે છે કે "અમારી દેશભક્તિમાં જે મોટાં ઝરણાં એકઠા થયાં છે. એક રાજભક્તિ અને બીજા દેશભક્તિ. જે દેશમાં અમે ઉછરી મોટા થયા અને જે દેશમાં અમારા વડવા ઓ વસ્યા હતા તે જન્મ ભુમિ પ્રત્યે અમે અનન્યભક્તિ દાખવીએ છીએ. અમારા દેશમાં રાજભક્તિ અને દેશભક્તિ એક બીજાનો પરસ્પર આધાર રાખે છે. અમારા દેશમાં રાજભક્તિ અને દેશભક્તિ એ એ એકજ અરથના જુદા શબ્દો છે. તે નોખા પડી શકે તેવા નથી. અમારો દેશ જે આજસુધી દુનિયાથી કેવળ નિરાજો હતો ત્યાં આપું દેશભક્તિનું ભાવનામય સ્વરૂપ મળ્યું હોય છે. પરંતુ અમારે ત્યાં લાંબા કાળ થયા દેશભક્તિની ભાવના ઉભરી આવી છે કાંઈ પશ્ચિમના વાલુ સાથે ધસડાઈ આવી નથી. રાજ પ્રજા વચ્ચે પરસ્પર પ્રેમ પૂર્વે હતો તેવોજ આજે પણ છે અને ભવિષ્યમાં પણ તેવોજ કાયમ રહેશે. એજ અમારી આત્માદીનું-ચક્રીનું મુળ કારણ છે." જાપાનના એક જાણીતા જાપાનો અધીપતી લખે છે કે "અમારો દેશ અમારી ભુતિ છે અને સ્વદેશ પ્રીતિ એ અમારી ભક્તિનું પહેલું સુત્ર છે. રાજધિકારથી તે પ્રજા સુધી જોઈને બીજો માન્ય નથી."

અણીના વખતમાં જાપાનમાં કદી પક્ષપક્ષી થતી નથી. એક સમયે જ્યારે આખા દેશમાં કંદાસ ચાલી રહ્યો હતો ત્યારે પણ, માત્ર એકજ ઇસ્કાનો થતાં પરસ્પર વીરોધી ઉમરાવો બાદશાહના છત્ર નીચે એકઠા થયા હતા. આમ એવાં દુહરતી રીતે એક સવાલ ઉભો થાય કે આવી સ્વદેશ ભક્ત પ્રજા પશ્ચિમના સુધારાને શા માટે માત્ર આપે છે? જાપાનીઓ પોતાના રીત રીવાજની જગ્યાએ પશ્ચિમના રીત રીવાજ દાખલ કરવા

ને કદી હચ્છના નથી. તેમ છતાં તેમણે યુરોપના જે દેલ્લાક રીવાજ દાખલ કરેલા છે તે શા માટે? જાપાન જાપાનીઓનું જ રહે અને પરદેશીઓના ધાડાં ત્યાં મરજી મરજી વુમે નહીં એ હંતુથીજ સરજાતમાં પશ્ચિમના સુધારાની સામે સમ્મત પગલાં લેવામાં આવ્યાં હતાં, પણ અતે જાપાની ઓની સ્વદેશ ભક્તી આગળ બીજા અથવા વિચારો છુનું દેખાવા લાગ્યા. તેઓને આવી યજ્ઞ કે યુરોપ માથે રસાકસીમાં ટકવું હોય તો યુરોપની કળાકાશસ્ત્રથીજ ટકી શકશે. આવીજ મતજગથી તેમણે પશ્ચિમના રીત રીવાજ દાખલ કર્યા છે. માત્ર મિત્રતા મોખડોટથી નહીં, પણ લાંબી નજરથી સ્વદેશહિત જોવાથીજ તેમની ચક્રી થયેલી છે. જાતા વિચારો ખડક ની પેઠે કાયમ રહ્યા છે અને તેમના ઉપર નવીન જાપાનની આત્માદીની હમા રત ચણાઈ છે.

જાપાનીઓમાં પ્રજાનાં સરવ લક્ષણ છે. જાપાનમાં જુદા જુદા વિચારના, જુદા જુદા અભિપ્રાયનાં માણસોનો ખીચડો નથી. જાપાની પ્રજા ત્યાંના રાજ્યનું અંગ છે. આ ભાવના હમણાં છે અને પુરવે પણ હતી. જાપાનના સહેનસાહે પોતાની રક્ષણને સ્વદેશથી સ્વતંત્રતાના જે જે હક્ક આપ્યાં છે તેમાં આ ભાવના યોગ્યથી દેખાઈ આવે છે. જાપાનની પ્રજાએ પોતાના હક્ક રાજ્યને પદબરે કરીને કે તેનો શિરમોદ દરીને મેળ બ્યા નથી. પરંતુ રાજ્ય અને પ્રજાની વચ્ચે જે પ્રકારના સંબંધ છે તેની સમજનું એ ફળ છે. ત્યાં રાજ્ય અને પ્રજા પોતાની જવાબદારી બરાબર સમજે છે. તેમનું રાજ્ય બંધારણ આ પ્રગતીય ભવનાથી ભરપૂર છે. હજારો વરસથી ભોગવેલી સ્વતંત્રતાને પરિણમે જાપાની ઓમાં આવી ઉભા પ્રકારની રાજભક્તિ અને દેશભક્તિ પેદા થઈ છે. ધર્મ, મોક્ષ, ભક્તિ એવી એવી બીજી અનેક ભાવના ઓ સ્વદેશભક્તિ આગળ નિરનેજ થાય છે, અને તે સમજ્યા વિના જાપાનીઓ કદી પ્રજા છે તે સમજવું અશક્ય છે. રાજ્યની આત્માદી કે હાથપાતીને આંચ આવતાં આ પ્રજા ભાવનાથી કરી સવળા જાપાની ઓનું એક અતિ બળવાન અંગ બની ગય છે. આવી વ્યવસ્થારીક દેશ ભક્તિથી તથા બળવાન પ્રગતીય ભાવનાથી જાપાન શું શું કરી ચક્રુ છે? ક્રોડોની વસ્તીવાળો વિશાળ દેશ આવી ભાવનાને આપાં હોડ પડ્યો તે આપણે હમણાંજ જોઈએ છીએ. ખરેખરી પ્રજા કાને

કદી શકાય તે રક્ષીઆ અને જાપાનની પ્રજાએ સામીન કરી બતાવ્યું છે. અને ગોરી વુરોળી અને, મેરીઆની પ્રજાના બળમાં જે અંતર કદી નજરથી નેનાર ને લાગવું, તેમને નાનું ધાત્રી કમુત કરવું પડ્યું કે કાળ એશીઆની પ્રજા વુરોપ ની ગોરી પ્રજાને ૧૭૩૬ અવસાવી શકે છે. એક સ્વદેશ ભક્તિથી ભરપૂર અનંદિય ભાવના જન્ય થતાં એક નાનકડો બેટ શું કરી શકે છે તેનો આ તાલમે દાખલો છે. વાદવિવાદનો આ દેશ નથી. પ્રજા ના મેળા કે કળા રમથી, કે પૂતીના મોક્ષ બળમાં આત્માથી દેશ બળવાન થતો નથી. જાપાને સવળાની ઉચ્ચ ઉચ્ચ છે. કનિદાસના વિષયમાં પડિતો એ લાંબા વખતથી કરેલી જુદા જાપાને સુધારી છે. જાપાન એશીઆમાં છે માટે કે તે બેટ છે માટે તેની ચક્રી થઈ છે એમ નથી. જાપાનની ચક્રી તેની સવળી પ્રજાએ કરેલી એક સગી અથાગ મહેનતને આભારી છે. આગુક વર્ગ નહીં, પણ લોક માત્ર એવો પ્રયત્ન આદરે તો વિજય થઈ શકે.

હિંદીના કાન કાપવા આખતના કેસ ઉપર 'ગુજરાતી'માં ટીકા

મેરીસમરગના અરમીજ તામના એક ગોરાએ એક હિંદીને કાન કાપ્યા હોય અને જેને ૨૦ પાઉન્ડના દંડની સજા થઈ હતી તે કેસ ઉપર ટીકા કરતાં 'ગુજરાતી' ૭ પુ. લખે છે કે.....ખરેખર હિંદીવાનો પરતંત્ર થઈ પડ્યા છે એટલે તેમની રિયતિ ઘેરા બકરાં કરતાં કપાંથી સારી હોય કે આ આખતમાં પરદેશીઓને હોય દેવા કરતાં હિંદીવાનો જે કાણે આવી અધમ રિયતિમાં જઈ પડ્યા છે તે કારણો તપાસવાની પહેલી જરૂર છે. અને એકા એક હિંદીવાને આ જમતમાં પોતાની ટેક ભળવવાને સંપૂરણ રીતે તકવાર થવું જોઈએ છે. સ્વામરક્ષણ માટે પારકાના બળપર આધાર રાખવાની આજીવની રિયતિનો સાગ કરી સ્વામબળપર આધાર રાખવા પડે તેવી રિયતિમાં મુકવાને જે પ્રયત્ન થાય તેજ દેશભિમાન છે.....જોગ્યોને હાથે અન્યવાળના આદમીઓપર જે જુલમ થાય છે તેના અને તેના પ્રસંગમાં જે અન્યાય થાય છે તેના સર્વ દાખલોએ બેગા કરી જમત સમક્ષ ક્રિડીશ બોગ્યોને તે ઉચાડ પાડવાની થઈ જરૂર છે. ગોરી આવી છે કે પેદા દેશભિમાની પુરુષ તે સેવા નિસ્વાર્થણ કરશે.

અમેરિકાના એક નીચીનું અણુવા લાયક જીવન ચરિત્ર.

જુકર દી. વોર્શીંગ્ટન.

અમેરિકાના નિકાન લેખક મેટ -વાલ
સીંગની કતમયાં ગણાએકું જુકર દી.
વોર્શીંગ્ટનનું જીવન ચરિત્ર 'મોડર્ન રીપ્યુ'
ગાસીકમાં ગદ્યાર પડતું છે તેનો સાર
અમે નીચે આપીએ છીએ.

અમેરિકામાં અને બીજી દુનિઆમાં
નીચો જુકર દી. વોર્શીંગ્ટનનું નામ મરા
દુર છે. એક શુભામી અને કંગાળ રિથ
તિમાંથી તે નં આજની પંકતીએ ચકેલ
છે તે તેની કલતા તથા હીમતનું પરી
ણામ છે. તે વણીજી કોહીડી અને
લાચાર રિથતિમાં હોવા છતાં આજે પોતા
ના લાખો ભાઈઓને ચાલુ જમાતાના
શુભાસની નિકાન ઉપર મુકવાને શક્તિ
વળ ચઢેલ છે. દુનિઆમાં સઉથી
પાછળ પડી રહેલ પ્રજાના આ એકલા
નરારે કુક સાથેનોથી અને માત્ર
ઘેડાજ સમયમાં જે મદાન કાર્ય કરતું
છે તેનું કોઈપણ રીતે માપ ચક શકે તેનું
નથી. તેના જીવન તથા કામનું વરણન,
કેળવણી આપતના તેના ઉમદા ખ્યાલોનો
હેવાલ, અને એક પ્રજાને ચકતી અને
આપાદાનીના રસ્તા ઉપર મુકવાની કલેક
મંદ પદ્ધતિનો વિચાર કરવાર દરેક રવદેસા
બિમાની હીદી સમજી શકશે કે પોતાનુંજ
સંજાળવા ઉપરાંત આ જીવનમાં બીજું
કાંઈ સરસ કરી શકાય છે.

મી. જુકર દી. વોર્શીંગ્ટનનો જન્મ વરજી
નાગાના એક ખેતરમાં થયો હતો. તેનો
બાપ આ ખેતની તજકમાં રહેતો એક
ગોરો હતો એ સિવાય બીજી કાંઈપણ
દક્ષીકત મળી શકતી નથી. તેની માને
શુભામગીરી શીવાય બીજી કોઈપણ રિથ
તિનું જ્ઞાન નહતું. ૧૮૬૩માં શુભામ
ગીરી ન.જુક કરવામાં આવી તે વખતે
પણ હજુ તે શુભામગીરીમાં હતી. અને
લાકડાની એક નાની કોટડીમાંજ રહી
દહામ કાઢતી. બોયપર પડી રહેતી.
આ નાની કોટડીમાં તે મા અને ત્રણ
છોકરાં રહેતા. આ બધાં મંદા ચીંથરાના
દગધાપર ત્યાં પડી રહેતાં. માને આખો
દિવસ એટલું કામ કરતું પડતું કે છોકરાં
ને સંજાળવાનો જરાપણ વખત મળતો
નહી, જુકર જ્યાં જાણ નાનો હતો

ત્યારથીજ તેને વાંકો સાક કરવાનું તથા
તેનું બીજું કામ સેવવામાં આવતું. બજી
વાનું તો નામ પાડુ નહતું.

મુજામેને મુકત કરવામાં આવ્યા ત્યારે
આ ગરીબ કુટુંબ ત્યાંથી ખસી બીજી
જગ્યાએ ગયું. ત્યાં નીમકની ખાણો હતી
અહીંયા પણ તેવીજ કંગાળ રિથતિમાં
રહેવાનું હતું. જુકરનો આરમાન બાપ
નીમકની એક ભડીમાં કામ કરતો હતો.
જુકરને પણ હમેશાં ચાર યાગમાં ઉઠી
કામે ચડતું પડતું. કાળા અક્ષરનો
એક આંકડો પણ તે અન્યાર સુધી
જાણી શક્યો નહતો ખાણમાં કામ કરવારા
મારફત પ્રથમ તે '૧૮'નો આંકડો શીખ્યો.
કેટલોક વખત વીત્યા પછી તેની માએ
એક રપેલીંગ જુક મેળવી. પણ તેની
જાતનો કોઈપણ બજેલો માણસ એટલા
માં મળે નહીં તથા ગોરાને પુછી શીખ
વાની હીમત આવી નહિ તેથી નાના જુકર
ને કડો શીખતાં બહુજ મુશ્કેલી પડી.
જુકરની જીજ્ઞાસા જાણીને તેની મા વખતો
વખત તેને દીવાસો આપતી. પણ
પોતે અણુજી હોવાથી કાંઈ જાણવી
શકી નહીં. એવામાં કોઈએક બજેલો
નીચો તે જગ્યાએ આવી ચડ્યો. કામે
તેનો જુજ પચાર કરાવી તથા એકેક
અકવાડીડ અમુક અમુક ઘેરે આવતી
ગોદવણ કરી હોકરાં તથા મોટા નીચોને
લણાવવા માટે તેને રોક્યો. પણ જુકર આ
નીચાળનો દીવસના લાજ લઇ શક્યો
નહીં. તે થોડી વખત રાતે લણવાને જઇ
શકતો. જુકર પોતાના જીવન ચરિત્રમાં
લખે છે કે આ રાતે શીખવાની જોડપણ
થી બીજા છોકરા જે દીવસના બજીત.
તેના કરતાં હું રાતે વધુ બજી શક્યો.
પાછળથી દિવસના નીચાળે જવાનું બની
શક્યું. પણ ત્યારે પણ તેને સવારના
વહેલા ઉઠીને ૬ યાગ સુધી અને
જોરના ૨ થી ૬ સુધી વરતું કામકામ
કરવું પડતું. લણવા બાબત જુકર પોતાના
જીવન ચરિત્રમાં લખે છે કે—

"ભાડીથી નિશાળ કેટલેક દુર હતી.
મારે ૬ યાગમાં કામ કરવું પડતું. અને
નિશાળ પણ જરાજર ૬ યામે શરૂ થતી.
એટલે દાણાસર મારાથી નિશાળે કહી પહોંચી
શકાતું નહીં. આથી મને બહુ દીલગીરી
થઇ અને તેનો કાંઈક કરતો કરવાનો
વિચાર આવ્યો. જે રસ્તો મેં લીધો તે
જે કે છીકરવા લાયક હતો પણ મેં જે
કર્યું તે જણાવવા ખાતર હું લખું જુ
કે મેં અમારા કારખાનાની મહીયમના

કાંઈ ફેરવી નાખ્યા. આ ઘડીયાળ ઉપર
સેંકડો કામદારોના કામ કરવાના વખત
નો અન્યાર હતો છતાં મારે નીચાળે
વેળાસર પહોંચવા માટે મેં આ કામ
કર્યું. અને તે કેટલાક વખત સુધી ચકા
જું. આખરે એક દહાડો મારો શેઠ
ઘડીયાળમાં કાંઈક જુલ ચાય છે એમ
સમજી ગયો અને ઘડીયાળને તાણુ
માર્યું."

આવા છોકરાને બજીતાં દાણ રોટી
શકે? આમ વણી વણી મુશ્કેલીઓ
વેઢવા પછી મી. જુકર દી. વોર્શીંગ્ટને
૧૮૭૨ ની સાલમાં હેમ્પ્ટન નેટમલ અને
ખેતીની પાઠશાળામાં બજીવાનું શરૂ કર્યું.
આ પાઠશાળામાં ગોદરાઓ પાસેથી કામ
લઇ બજાવવામાં આવે છે. જે જગ્યા
એ તે મોટો વાંધો આ પાઠશાળા ૧૦૦
માસમ દુર હતી. આટલે દુર જવા
જેટલા તેની પાસે પહોંચા નહતા. એટલે
આ નાના જુકરે લાંબી યાત્રાનું શરૂ કર્યું.
તેની પાસે આવતું કાંઈ નહતું એટલે
તેણે રસ્તામાં શાકાવાળા તથા વેલવના
ક્યામાંના માણસો પાસેથી આવલની
બીજ માગી હતી. તે ૨૨ માઇલ
માલ્યો ત્યાં સુધી તેના ખીસામાં એક
પેની સડખી પણ નહતી. તેની આ
મુશ્કેલીનું વરણન મી. જુકરે નીચે
મુજબ લખ્યું છે.

"હું થકી ગયો હતો, બુખ્યો હતો,
અને હીમત શીવાય મારામાં બીજું કાંઈ
પણ રહ્યું નહતું. થકથી હું તદ્દન
અચકત થઇ ગયો હતો તેવે વખતે હું
એક વગથી પાસે બેઠો હતો. હું થોડી
વાર થેલવા અને આસપાસ કોઈને નહીં
તેનું એટલે પચાસની નીચે ગરીબ સુખ
રહ્યો. રાતના માસ માથા ઉપર પગના
પ્રયકાન મેં બજી વખત સંજાળવા દતા.
સવારે ઉઠ્યો ત્યારે મારો થાક તે ઉતરી
રયો હતો પણ તબીબ લાંબા વખતની
હોવાથી શકિત બીજકુલ આવી નહતી.
અજાણું થયા પછી મેં મારી આસ
પાસ ખેતનાં દરીઆ કીનારો જોયા.
ત્યાં એક મોટા પદાણમાંથી માલ ઉતરતો
તેયો. હું તરતજ ત્યાં ગયો અને કેપ
દતની પરવાનગી મેળવી થોડી મજૂરી
કરી મોસકા જેટલા પહોંચા કમાયો."
આવી તેણે થોડા દીવસ સુધી કામ
કર્યું અને તેમાંથી થોડા પહોંચા બચાવી
હેમ્પ્ટન પહોંચ્યો.

મંદો બને રજાગી કાલામાં તે પા
શાળાને ખાંડે પહોંચ્યો અને શીજીવની

મુલાકાત લીધી ત્યારે તેણે તેને કહ્યું, "આ પાસેનો 'રેસીડેન્સ રૂમ' બહુ મેંદો સ્થળ છે. આજે લાંબા ને વાળી નાખ." છુકરે પોતાના કામની કસોટી બતાવવાનો આ વખત મેંદો. તેણે આ ઓરડો તથા વખત વાળ્યો. પછી ચાર વખત મુગડાના કટકાથી પડખોડ્યો. એકે એક સામાન ઉપાડી સાફ સુંકે ડરીને મુક્યો. પછી દીવાલ ઉપરનાં પાટીયાં ખુબ પડખોડીને તથા ધસીને સાફ કર્યા. શીશુને આવી પોતાનો સફેદ રેશમી રૂમાલ પીસામાંથી કાઢી પાટીઆ સાથે ધર્યો. પછી ઓરડાને બીજો ભાગ તપાસ્યો. પશુ કંઈયે જરાપણ કચરો રહેલો નહીં જોયો. આમ બાળક છુકરે નવીન પરી ક્ષામાં પાસ થયો એટલે તેને નીશાળમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો.

અહીં બહુતાં બહુતાં પોતાની રોજી કમાવાને માટે તેને ઘણું જ કામ કરવું પડતું. મી. છુકરે જુન ૧૮૭૫માં ઉચે નંબરે ગ્રેજ્યુએટની પરીક્ષામાં પાસ થયો. ત્યાંથી પછી તે પોતાની માને મળવા ને ગયો. અહીં આવ્યો ત્યારે તેને કહ્યું છેકરાઓને બહુવવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું. પશુ વધારે સીખવાની ઉત્કંઠા હોવાથી ત્યાંથી તે તરતજ પોર્સીંગ્ટન ગયો. અહીં થોડા વરસ રહ્યો તેટલામાં તેને હેમ્પ્ટનની પાઠશાળામાં એક બાપણ આપવાનું મજન મળ્યું. આ વખતે પાઠશાળા વધતી જતી હતી. બાપણ પછી ૧૮૭૬ના ઉનાળામાં મી. છુકરે ડી. પોર્સીંગ્ટનને હેમ્પ્ટન પાઠશાળામાં શીક્ષક ની જગ્યા મળી. ત્યાં જ કામ ચરૂ કર્યું તેથી તેની કીર્તિ ચોતરફ ફેલાઈ એટલું જ નહીં, પરંતુ તેના કામથી ગુલામી દશા બોગવણી તેની આખી કોમનો ઉદ્ધાર થયો. આ કેવી રીતે તેનો હેવાલ આવતો અઢવાડીએ કહીશું.

લોરડ ક્રેઝન બુધવારે કેપટાઉનથી વિલાયત ઉપડી ગયા છે.

અખતર તરીકે અડાવવામાં આવેલા નાતાલના પાકનમેષલનો વીલાયતમાં એક ડહનનો આવ પથી ૮ પેની લેખે આવ્યો હતો.

ટર્સવાલથી ૨૩૦૦ ચીનાઓને ગમે અઢવાડીએ પાળા થીન મોકલી દેવામાં આવ્યા હતા.

હિંદુસ્તાનના ખંખરો

(હોદી ભાષા ઉપરથી)

પાલીતાણા રેલવે માટેની સરવજનું કામ ખલાસ થવાથી તે રેલવેની સડક નાખવાનું કામ તા. ૧લી જાન્યુઆરીથી શરૂ થવાનું હતું.

કાઠીઆવાડમાં સલામ તથા નવાગઢમાં મરકી શરૂ થયું છે. વેરાવળ, ધોરાજી અને પડધરીને મરકીથી મુખત જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

નામપુર ખાતે 'દેશ સેવક' ના અધિપતિને બાણુ અરવીંદ ધોપના બાપણ બાપવા માટે અહીં વરસની સખત કેદની સજા થઈ છે.

અલ્હાબાદવાળા 'સ્વરાજ્ય' ના અધિપતિ બાણુ રામ દરીને સાત વરસના દેશ નિકાલની સજા થઈ છે.

મોરબી નાટક કંપનીવાળો ચમન ભાવનગર દરબારની મહેરબાનીથી વિલાયત ગયેલ. ત્યાં વિદ્યાબાસ કરી ચારીરદર થઈ આવેલ છે. હાલ તે મી. ચમનલાલ ભાવનગર રેલેટમાં રૂ. ૪૦૦ ના પગારથી વસુલાત ખાતાના અધીકારી નીમાયા છે.

મુખ્ય અગ્રમન હરલમના વાર્ષિક રીપોર્ટ મુજબ ગઈ સાલ અગ્રમનના ૨૪૯ સહાસ્રો હતા. સોળાની જોરડીંગ હાલિસમાં ૩૨ વિદ્યાર્થીઓને આશરો આપવામાં આવ્યો હતો. તેમાં પાંચને મહત્ત રાખેલા હતા. ગઈ સાલની આવક રૂ. ૩,૩૦૫ની અને ખર્ચ રૂ. ૧,૩૩૩ નો થયો હતો. મહેરસાની આવક રૂ. ૧૮,૨૪૬ ની તથા ખર્ચ રૂ. ૧૬,૩૮૧ નો હતો. અગ્રમનને લગતી શાળાઓમાં કુલ ૫૬૪ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરતા હતા. આવતી સાલ માટે સર કરીમલાહને ફરી પ્રમુખ ચુડી કાઢવામાં આવ્યા છે.

પ્રેક્ટિસર ડી. કે. ગળગરના ખેન શીવ મવરીએ મોરબી ખાતે સી ઉન્નતિ વિધે બાપણ આપ્યું હતું, જે વખતે ૧૫૦ ઓછો હાજર રૂપી હતી. સાંધથી નાખી શીવમવરી બાપણથી વીધવા થયેલ છે.

તેમણે વિધવા અશ્રમ માટે બહુ મહેનત લીધી છે તેમાં વિધવા તથા સધવા બાઇ ઓને ઘણું ઉચા પ્રકારનું શીક્ષણ આપવામાં આવે છે. આવા અશ્રમની મુળશાખા 'વનીતા વિદ્યામ' સુરત ખાતે છે અને તેની જુદીજુદી શાખા તથા સાત જગ્યાએ છે.

ગઈ તા. ૧૬ ડીસેમ્બરના રોજ મુખ્ય ખાતે કોઓપરેટીવ ટ્રાન્સકેસ મળી હતી. ખિડ્ડો જે કરજના ભાર નિર્ધે દખાઇ નવ છે તેમને કેમ મુકત કરવા તે સંબંધી કેટલાક નીખધો વાંચવામાં આવ્યા હતા. આ સોસાયટીની થાપણ પાંચ સાપ રૂપીઆની રાખવાની પોતાના ધંધામાં આવી છે.

જામનગરમાં રથાનીકે સ્વરાજ્ય આપ્યા બાબતના ખબર આગળના એકર અકમાં આવી ગયા છે. હાલ તેના સંબંધમાં જે ખબર બહાર પડ્યા છે તે નીચે મુજબ છે. ના. જામ સાહેબે થહેર સુધારાને લગતું સિરીશ મ્યુનીસીપાલિટીના જેવું તમામ કામ મ્યુનીસીપાલિટીને સોંપી દીધું છે. અને તેને માટે લોહતી ઉપજ પશુ આપેલી છે. મ્યુનીસીપાલિટીમાં કુલ ૧૭ મેમ્બરો હરાવેલ છે: જેમાંના ૮ મરકરી, ૩ પ્રમમાંથી ૧૫ સરકારે નીમેજ. બીના ૬ પ્રમમાંથી મુદાખને આવેલ છે.

બાણુ બીપીનચંદ્રપાલ દોસ્લામાં 'વંદે માતરમ' નામનું એક અઢવાડીકે જાણુ કાઢવાના છે.

દક્ષિણ હિંદુસ્તાનમાં નીકળતા 'ઇડિઆ' પત્રના અધિપતિ શ્રીનીવાસ આપગરને પાંચ વરસના દેશનીકાલની સજા થઈ છે.

બ.ગાળામાં રૂ. ૫૦,૦૦૦ની થાપણથી ૨૫૨૬થી આકુ. કાતર, તાળાં વીગેરે બનાવવાની એક અ.ગ.ળી કંપની ઉભી થઈ છે.

મુખ્ય મ્યુનીસિપલિટીમાં મેટ્રીક્યુલેશન પરીક્ષાના મુજરાતી બાપાના સવલ પત્રકે બહુ કહણ હોવાય: બાપામાં વિદ્યાર્થી તથા બીજાઓ ઘણી ચરચા કરી રહ્યા છે.

પદીબાકમાં તા. ૫થી ૧૨ જાન્યુઆરી સુધી ખેતીવાડીય મોડ મહેસાન બાવ્યા

ની ગોઠવણો થયેલી છે. પ્રદરશનમાં કુલ ૩૧ વીજાન પાડનામાં આવ્યા છે. આ દરેક વીજાગતી વસ્તુઓ ખુલાસાવાર સમગ્ર વ્યવસ્થાને ખસ માણસ રોકાશે. પ્રદરશનમાં વસ્તુ મુકનારાઓને ધનમાં આપવાની પણ વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

હિંદુસ્તાનના ધર્મગ્રંથો અંગ્રેજોએ સુધારાની નવી યેઠના તરફ પસંદગી બતાવ્યા છે. 'સાધુ મન' તથા 'અમન બદનર પાત્રિકા' નો સંગ્રહ થયો નથી.

દોહતા મદાન વજ્ર પુરુષ મી. દાદાભાઈ નવરોજીએ મદરાસ કોંગ્રેસની રીમેન્ડન કમીટી ઉપર એક સંદેશો મોકલી જવાવું છે કે સામાન્ય રીતે સુધારાની યોજના હું પસંદ કરું છું. મારી પ્રતિ શિથિલ સેવાઓ કોંગ્રેસમાં હું દાખલ થઈ શકતો નથી પરંતુ કોંગ્રેસને દરેક ક્ષેત્રે આડું છું.

લાહોર ખાતે તા. ૨૭ જાન્યુઆરીના રોજ પત્રીઅળા રેલ તરફથી અમદાવાદે પહોંચવામાં આવ્યા. આ અમદાવાદે ખાલાયુ તથા ૭ કાચી છે.

આવના વરસની કોંગ્રેસ લાહોર ખાતે ખરવાનું લાગતા દરકીસનલાલ તરફથી આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું છે. લાહોરમાં આજથી ત્રણ વરસ ઉપર કોંગ્રેસની બેઠક મળી હતી.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

કેબલ મારફત ૭ મળ્યારને કરતે મુખર્જી જનારી ટપાલ આજે સવારે આઠ વાગે બંધ થાય છે.

ગાયરેક્ટર મારફત સીલોન કરતે જનારી ટપાલ આજે ૬.૩૦ મીનિટ બંધ થાય છે.

અમર્ત્રિટા મારફત સીલોન કરતે જનારી ટપાલ એકમવારે બે વાગે બંધ થાય છે.

અમરેલી મારફત બેસ કરતે મુખર્જી જનારી ટપાલ સોમવારે બપોરે ૧૨ વાગે બંધ થાય છે.

અરસાપટ્ટીઓને જવાબ

જેથી સમાધીરત-તમારું લખાણ અમે દાખલ કરી શકતા નથી.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(ગવર્મેન્ટ ગેઝેટમાંથી)

ડારનગ રોડના વેપારી મદમદ ધરમા પ્રજની નાદાર તરીકેની અરજી તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ સ્વીકારાઈ છે. તેના લેણદારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૯ ફેબ્રુઆરીના રોજ મારિસજરગની સુપ્રીમ કોર્ટના મારતરની કમીટીમાં મળશે.

કરાન્ટલ કોપના વેપારી આમદ મામુજી આપીપીએ તેના લેણદારોને ટકા મુકવા હું જણાવેલું છે તેના લેણદારોની મીટીંગ ડરખન માજીએટ કોર્ટમાં તા. ૯ ફેબ્રુઆરીના રોજ મળશે.

દંડીના વેપારી આદમજી બેમતે તેના લેણદારોને ટકા મુકવાનું જાહેર કર્યું છે. તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૯ ફેબ્રુઆરીના રોજ ડરખન માજીએટની કોર્ટમાં મળશે.

ડારનગના વેપારી હુમેન બદાત તરફથી ડરખનની સરકીટ કોર્ટને તા. ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ નાદાર થવાની અરજી કરવામાં આવશે.

ડારનસના રહીશ (દાલપ્રોસ્પેક્ટર હોલ તા.) તુલસી ડરખનની સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૦ મારચના રોજ પોતાની મીલકત નાદારીમાં મુકવાની અરજી કરશે.

વેરલમના રહીશ (દાલ ઇકનીકાના) રામધની તથા રામસાઈ ડરખનની સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૧ મારચના રોજ પોતાની મીલકત નાદારીમાં મુકવાની અરજી કરશે.

ડરખનના કુરદર એન. કે. પીલે જે દાલ એન. કે. બનેશ અને કે. એન. પીલેના નામથી વેપાર કરે છે તે ડરખનની સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૦ મારચના રોજ પોતાની મીલકત નાદારમાં મુકવાની અરજી કરશે.

ડરખનના વેપારી આમદ મામુજી લોખાત ની નાદાર મીલકતના છેવટના આંકડા મારિસજરગની સુપ્રીમ કોર્ટમાં ફાલ કરવામાં આવ્યા છે અને તેની નકલ ડરખનના માજીએટ પાસે રાખવામાં આવી છે. જ્યાં તે તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી સુધી તપાસ માટે પડી રહેશે અને ત્યારબાદ તે મુકરર કરવામાં આવશે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	દી. પે.
આવસ માંગ ૧૪૨૨નાની ૨૪	૦	૫૦ ૬
બીમડીના	૨૪ ૬	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૬	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
મીની સકર	૨૪ ૦	૨૫ ૦
કુડાના	૨૪ ૦	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૬	૨૪ ૦
મસૂરની	૨૪ ૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડની	૨૬ ૦	૩૧ ૦
મજા મુખધના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દાળ	૨૬ ૦	૨૭ ૬
વટાળા	૧૦ ૦	૧૦ ૬
મકાઈ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦	૧૭ ૦
કટપું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૮	૪ ૬
એરડીનું	૨ ૬	૨ ૮
મીડું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૬	૩ ૮
આંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળા	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૧ ૮	૧૬ ૦
મદ્રાસી સોપારી ૧૨૮૫	૦	૬
મરચા	૦	૪ ૦ ૫
મી પેટી ૪ ડીનતા પોલ	૧૦ ૦	૧૧ ૦
પોરબદર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પારાશીન એરોડેડ		
વાઈટ રોસ	૮ ૨	૮ ૫
આલન	૧૧ ૬	૧૨ ૬
નાળીયેર	૧૮ ૦	૧૮ ૦
ફલી	૧ ૬	૧૦ ૦
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૮ ૬
સાણ સીલ રેડન	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
મામીસ લાખન	૨ ૧૧	૩ ૦
સોપારી સેવરધની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલ પોટ્ટ સીમારેટ	૧૬ ૬	૧૭ ૦
કુવ નેસલનું	૨૦ ૩	૨૧ ૬
નીમક (લીવરપુષ)		
બરતા એડની	૪ ૩	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C. M. Lamed Surtie Merchant, Box 87	Cape Town PONGOMULL BROS. Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1125.	Odhav Kanji, Box 610. Parshotam Valabh, Tailor, 123 Grey Street.
HARBERTON S. L. Man Moosa, Box 24.	CHARLESTOWN Amod Ismail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27, G. R. Moola, Box 15.	S. Peerbhoy Butler, 506 West Street. P. V. Sanghavye & Co., Box 728, Grey Street.
BEACONSFIELD Shahboodeen Dowry, Robinson Street.		Lala Bhabhai, Fruit & Produce Merchant 86 Queen St., Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Maitjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DE AAR C.C. C. Appavoo, General Dealer,	E. SOLEMAN BROS., 100 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 104 Grey Street.
BELLAIR Ranjhni Govindjee & Co., Farmers and Merchants. D. A. Babenia, Fruit supplier in South Africa	DURBAN Abdool Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street. E. ABOOBAKKE AMOD & BAO., Box 411, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 329 Pine Street. Bhanna Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMEROODEN & Co., Box 126, Grey Street.	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Makan Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BOXSBURG V. Rao, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location G. and Mowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 99 Stand 11.	DADA USMAN, Box 88, 139 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. D. EBRAHIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road. Esmail Dawjee Motala, Saville Street, (near Surti Masjid).	ENSELSBURG E. Omar Rajan & Co.
BUTHA BUTHE Tareb Adam.		ESTCOURT M. C. Desai, Fruit & Produce Dealer, Harding St., (oppo. Plough Hotel) Ebrahim Mahomed Haffjee, Box 13. Ratanjee Luxman, Tailor and Outfitter, Harding Street.
CAPETOWN ADIN H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Chhaganlal Bhawanidas Gheswala Händleria, 21 Roger Street, ERASIM NORODIEN, 24 Frere Street, (Woodstock). J. M. H. Gool, 129 Castle Street. H. omackhan Kalekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St., 17 Lion St., & 171 Corner Church and Bloem Sts. O. P. LUCHERAM, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street Mancharjee, Box 1036, 14 Wicht Street. M. fifteen Enops. 180 Bree Street corner Bree and Bloem Streets	HOOSAN CASSIM & Co., Box 88 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgoni Road. JALBHAY & SORABJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenzie Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 580, Grey Street. B. A. Maghrajhi, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens). G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street.	GRAHAMSTOWN C.C. Henry Willie, Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commis- sion Agent, Kwin St. Marayan Joseph Naidoo, New Street. Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 104. C. R. Samuel, Fruit & Produce Dealer, Box 25. S. N. Sany, Forwarding & Commission Agent, Box 110

Grahamstown, C. C.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veernaamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

Zentpaansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Mocoajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadabroy,
22nd St. Malay Location, Box 2388,
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
Johannesburg.

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohiudeen,
Box 3755
Gopal Bhagwan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5099.
S. Hallou,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cnesam,
New Laundry,
New Clure. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
O. Kevalram,
Box 5320, Market Street.
Y. G. Mahabai,
Sole Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,

Mahomed Ebrahim Kuukay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.

B. K. Patel,
Box 5250
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.
A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

SOONAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street

A. M. SULEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. Tavaris,
224 Market Street,

KIMBERLEY

ARMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamscoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

RATANJI MAMAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keel's Building
A. E. Chotabhai,
Box 33.
Esop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERESDORP

Patel & Co.,
Box 198.

सुधारना भवाडा.

अरुदीस अमरमदीना अमरमदीना अरुदीस
दीमत ३ पेनी. वेरदेव ना पेनी.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLAY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoozen Motan,
Box 92.
Nanjee Dalabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.

MAFFIKING

Cassim Soomay,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG

(TRANSVAAL).

A. E. BHABHA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SKEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHERN

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.
Corner of Jonbert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.
POTCHEPSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
Mocen Hassan,
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Abu,
Box 498, Prinsloo Street.

Mooas Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

NAGANDAS HARI SONI,
Goldsmith.

Doom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 671.

E. A. Vriawan,
General Merchant
Drupery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorj.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafolla.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

Amod & Ismail,
Box 44,

Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

H. A. Vanker,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Rung od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Derjee,
Goldsmith.

VOLESEUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Jocassub Tayoh & Co.
Market Street.

Jocassub Hassam & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

SAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

ESTABLISHED 1851

Head Office: Orphan St.

C. P. LUCHIERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles

suitable for Presents.

Maltese Lace, Towels, Drawn Thread Work,
Hosiery and Knitwear, Carved Sandalwood,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 18.

Tel. Add.: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

બોક્સ ૧૮, ૧૦૫, ફ્રેન્ક સ્ટ્રીટ.

૪૨૫૧

Telephone 864

મારો બેલનો બીજો અનુલવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.]

એકાદ અઠવાડિયામાં પુસ્તકરૂપે બહાર
પડશે. કીમત ૬ પેની.

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1878.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 529

આમમાં ખરીદીએ છીએ.

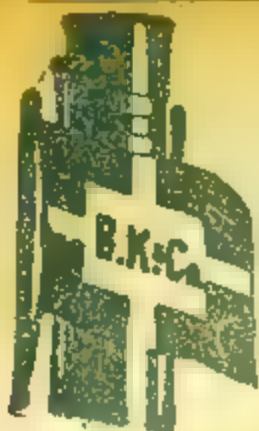
ઉત્તર, સામગ્રી, ટીંગાં, ઘેટાં અથવા બહાર
નાં સામગ્રી. જેટલી બાલ વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ.

ત મ ને આ ડાયરી
મળી છે ?

મફત મળે છે !

“ઈન્ડિયન ઓપિનિયન” નું બાર મહિના
નું લવાજમ મોકલનારને આ ડાયરી
મેટ આપવામાં આવે છે.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જંતારાએને પુથ જખર

સીધી મુંબઈ

દેશાએએને દુથા બેરા થઈને

સ્ટીમર અમકુંઝી ટન ૫૦૦૦ તા. ૮ માર્ચ

એ કંપનીની આગેવાનમાં દરેક વરગતા પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી હીમન છે, અને એસીસરો બીજા કમદારો વગેરે નરમ રકમવાળા સમ્પત્તાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાઠપિણ વાતે જરા પણ મુંઝવું થતી નથી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા દીંદી લોકોએ લાંબી મુસાફરીમાં નકમી વખત માળી દેરાન થતા હતા, તે હવે મુશ્કેલી સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી ના કુખનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગેવાન દર ખદીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંઈક મુશ્કેલી મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુક્ત દેશ જતારાએએ તકવાર થઈ રહેતું.

સરકુ આગેવાન મુંબઈ પહેચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે ખખર થમશે તે ઉપરથી સડની જાણ માટે અતરે જાપામાં નંખાવશું તેથી સડિ સાહેબો ને વગર ખરેખર આગેવાન પહેચી જવાની ખખર પડશે.

વધુ વિગત નીચેનું સરનામે મળા શકશે.

દરવખતે હાથે કોલેક્ટર ઓફ કલકત્તા નીચે માફક જાતી છે.

અમકુંઝી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ માર્ચ.

தெட்டசல் கட்டாகட் வஸ்தி.

જાણ, જાણ. "અમકુંઝી" 2,800 ટન માટેની છે.

કેસરનાં મોટીસાલ માર્ગકામક કલકત્તાથી જઈને કોલકત્તા પહોંચે.

બી. કથરાદિય મથખાવકની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ૩૨૫૧.

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

મથખાવક કોમ એન્ડ સન્સ.

૧૨૮ બીડ, ૩૨૫૧.

King & Sons,

West Street, Durban.

Remember!

INDIAN OPINION DIARY is given to every Subscriber whose subscription is fully paid up.

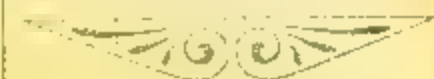
A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by

L. E. NEAME.)

By the Editor of *INDIAN OPINION*
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix Post Free, 20.

નિવાર છે.

મારો જલનો

બીજો

અનુભવ

(લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.)

ક્રીમત ૬ પેના.

Buyer of Mealies.

Buy any quantity of Mealies at the best market price.

Any quantity, at best market price.

SPECIAL BROKER.

Umgoni Milling Company.

M. S. VAHED.

Commercial Road, 1 Tel. Add: "Vahed," Durban. 3 Tel. No. 124.

Box 125.

જાણનાર મકાઈ ખરીદનાર

સારામાં સારો ખખર જાણ.

અમકુંઝી બીલી કંપનીના ખાસ-દવાય.

એમ. એસ. વાહેડ.

કોમર્સિયલ રોડ ટેલીગ્રાફ નં. ૧૨૫૧.

૩૨૫૧,

ટેલીફોન નં. ૧૨૪૪

ખોસ ૧૨૫.

જાણનાર પડી છે
ટ્રાંસવાલના નવા એશિયાટીક
કાયદા મુજબના ધારા

અંગ્રેજ અને તેઓ પુરુષની વચ્ચે.

ક્રીમત ૩૨૫૧, પોસ્ટ ૦૧ પેના

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtis
Merchant,
Box 87.

BARBERTON

Suleman Moola,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Maitjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Baberlin,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Egan,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
Govind Mowjee & Co.,
Tailors & Outfitters
Box 89 Stand 11.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Obhaganal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Norodien,
24 Frore Street, (Woodstock).
J. M. H. Gool,
129 Castle Street.
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloem Sts.
C. P. Locherum,
134 Plain Street
Head Office: 10 Orphan Street
D. Maucherjee,
Box 1030, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
189 Bree Street corner Bree
and Bloem Streets

Cape Town

PHOONKULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amol Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 16.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. ARDOBAKER AMON & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 52, 338 Pine Street.
Bhama Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBERDEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Erahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EERAHIM IEMAN & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motulu,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pize St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgoni Road.

JALBUDY & SONARJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghraj,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MBANERAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kunji, Box 610.
Parshotam Valath, Tailor,
122 Grey Street.

S. Peeriboy Butler,
500 West Street.
P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.

Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Anbaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajen & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffeejee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harin Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willis,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Harayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Sastry,
Forwarding & Commission
Agent,
Box 110.

Grahamstown, U. C.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veeramany,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG

Zootpausberg)
Essupjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 8,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDKEM,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Pring,
Box 5990.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALSAR,
Box 5320, Market Street.
V. G. MAHARAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandis Streets,

Johannesburg.

Mahomed Ebrahim Kunkay
122 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussain & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th Sts. Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. PATEL,
Box 5250
A. A. PHILLIP,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI REGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
SOONAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordeburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

KIMBERLEY

ARMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathuray Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Kest's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAFFE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

सुधारना लवाडा.

नरदीस अमीरगदीना हवायुने तरवुने
दीमत 3 पेनी. पारदेवर ०१ पेनी.

LOURENCO MARQUES

S. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Sulaman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HOSHAJOY DOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Dalabhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 106.
VIRAJDAS & LALCHAND
Box 32.

MAFEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELSBURG
(TRANVAAL).

A. E. BRABBA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SEXTON,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dassi,
Box 128
Motas Hassan
M. E. Nussabhai,
Box 55.

PRETORIA

Amthavam Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Stauderton, Box 88

Ayob Hajee Bog Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aha,
Box 498, Prinsloo Street.

Moosa Cassim Adnan & Co.,
Box 1120.

NAGARDAS HABI NANI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.

FORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 511.

E. A. Vriwna,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Forbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Imail, Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPERLONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befooja.

STANGER

A. M. Mathar,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 14,
Ebrahim Am d
Box 11.

THORNEVILLE JUNCTION

Roop A. and Rankin,
Farmers & Miller.

H. A. Anand Vanker,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Rano ed Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vannali Laksh,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Joossab Tayob & Co.,
Market Street.

Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. Nagden & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylatroom

Tel Add: POHOOMULL.

P.O. Box 377

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,
Corner of Long Market & the Diamond St.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Goods
Oriental Jewellery, Malacca Bark, Ghee, and all other
Furniture, etc. Head Office: Bombay.

BABU TALWANTSING

General Merchant & Produce Dealer,
38 Wick Street,
VERULAM

ESTABLISHED 1821. Head Office: 101 Gheen St.

C. P. LUCHERAM

—SILK MERCHANT—

134 PLEIN STREET, CAPE TOWN.

Great variety of Useful Articles
suitable for Presents.
Malacca Laces. Tenebrific Brown Thread Work.
Hemp and Bronze Ware, Carved Sandalwood,
Embroidered Silks and Useful Novelties, etc.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCH (221)

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Pretoria, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

T.O. Box 58. Tel. Add.: "FORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

મેકસ ૨૮. ૧૩૫ ૧વીન સીટ,
દરબન

Telephone 564

મારો જલનો ખીજો અનુલવ.

[સંખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી,]

એકાદ અડવાડીયામાં પુસ્તકરૂપે ગદ્ય
પદ્યો. કીમત ૬ પેની.

JAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

19

No. 7

CONTENTS—The table of contents is on page 79.
A. continued on page 79.

[illegible]

SATURDAY, FEBRUARY 13TH, 1909.

The Convention

After a protracted sitting the National Convention has presented its report in the shape of a Draft South Africa Act. It is divided into ten parts and contains a hundred-and-fifty-three sections. The draft is a creditable production. To the authors it is a matter for congratulation that their labours have not been vain and that they have been able successfully to steer their way through the dangerous rocks of discord to the haven of unity. The forebodings of those who prophesied disaster over the question of the Capital have been falsified.

The Draft Act is a frank declaration of the white South Africa policy. Against such a scheme we should have nothing to say if it was possible for the delegates to write on a clean slate. As it is, the native races of South Africa, the Cape Coloured people, the Malays, the Chinese and the British Indians are in South Africa to stay. But the delegates have simply ignored them except for a small niggardly provision made in the composition of the Upper House, called, in the Draft, the Senate. For this reason, although the combination is strong, it is also unholy. The desire, evidently, is to keep the native, the coloured, and the Asiatic races in bondage if they cannot be exterminated or expelled. Mr. Duncan, who is "in the know," and who represents the official view, clearly sets forth the policy of expulsion so far as the two Asiatic races domiciled in South Africa are concerned.

United South Africa, in that event, must mean a menace to the Empire. It is impossible that awakened India

should definitely pocket an insult to the whole Indian nation. The policy of the authors of the Draft Act is directly contrary to the Canadian policy. Though Canada's anti-Asiatic, it does show some respect for Imperial traditions and the Asiatic traditions of the King-Emperor by basing its legislation not on race, but on considerations of race. Even Australian legislation does not reek of the colour line as does the effort of the members of the Convention. Without doubt, the personnel of the Convention consists of the best men of South Africa. It is, therefore, a great pity, that the best brains in South Africa have nothing better to give than a violent anti-colour prejudice.

Let us look at some of the clauses of the draft measure. The Senate is to consist of practically forty members of whom thirty-two will be elected and eight nominated by the Governor-General-in-Council. Of these eight, four shall be selected on the ground, mainly, of their acquaintance, by reason of their official experience, or otherwise, with the reasonable wants and wishes of the coloured races in South Africa. This is a sop to the non-conformist conscience of the British Isles. In practice, as past experience has proved, it is worthless. And even if four out of forty members were to do their duty fearlessly, what effect can their votes produce as against the united voice of the other thirty-six. One of the qualifications of a senator is that he must be a British subject of European descent. The same is required of a member of the Lower House, described as the Legislative Assembly in the draft before us. The qualifications of voters are left to the Union Parliament to fix. This is an adroit move. It is evident that the Cape delegates could not sacrifice, with any show of decency, the franchise enjoyed by the coloured people. There was a sharp division of opinion. Hence the leaving of the matter of the franchise to the Parliament. But the clause points the way to the Parliament to disqualify coloured voters, for it provides that these poor voters may be disqualified if "the bill be passed by both Houses of Parliament sitting together and the third reading be agreed to by not less than two-thirds of the total number of members of both Houses." Unless, therefore, the coloured voters at the Cape make a mighty effort, their voting power for the Union Parliament will be gone. The delegates have provided a double safeguard against their precious Parliament being linked by colour; for, if the Cape coloured voters are not disqualified, they cannot send a member of their own race to the Parliament.

They must elect a white man. The coloured people at the Cape, if they are worthy of the privilege they have hitherto enjoyed, will, we hope, reject such a doubtful privilege of voting, and yet having their voting power enunciated in the manner proposed by the delegates. Another section naturalises for the whole unified South Africa Europeans who may have been naturalised in any of the colonies joining the Union.

By the most important sections are those that deal with the legislative powers of the Union Parliament, on the one hand, and the local Parliaments on the other. The latter are by the Draft Act called Provincial Councils. The Union Parliament delegates have resorted to very great subtlety—we had almost said duplicity—in veiling their intention. The Union Parliament "shall have full power to make laws for the peace, order and good government of South Africa." Under these very wide powers an Asiatic who enjoys comparative freedom in some colonies may be completely choked. Under another section all the laws of the different Colonies have been kept intact. And under Section 85 the Provincial Councils have, among other things, the power to legislate on "all matters which in the opinion of the Governor-General-in-Council are of a merely local or private nature in the Province, and of other subjects in respect of which Parliament shall delegate the power of making ordinances to the Provincial Council." Again, under Section 87, "A Provincial Council may recommend to Parliament the passing of any law relating to any matter in respect of which such council is not competent to make ordinances." Now we do not say that the sections like those we have referred to are not to be found in the laws of the other Colonies, but, in view of the strong anti-colour prejudice in South Africa, we do say that these Sections bear a sinister meaning for coloured people. We have read and we have re-read the Draft Act in order to find out a definite statement with reference to the anti-Asiatic laws of the Colonies of South Africa. What we find is that, whilst Europeans will be levelled up to the best treatment to be found in any of the four Colonies, there is no such thing for coloured people. What, then, is the meaning of the sections we have quoted above and which, on the face of it, appear to be innocent enough? The net effect of these sections, in our opinion, is this: The Provincial Councils will have the right to make their grip of the coloured people tighter in their respective provinces. If they have not the power, they can

specially receive it, and if they cannot do that, they can move the Union Parliament to pass the necessary legislation.

Again, the Union Parliament has the power, in the name of good Government, to pass general and stricter laws regarding coloured people. To take a concrete instance: A Natal Indian, for instance, may travel to the Transvaal and take with him not only the disabilities of the province of Natal, but he will have added to them the disabilities of the Transvaal. Such a thing happened in Vryheid when it was incorporated with Natal. All the anti-Asiatic laws in the Transvaal were retained and the disabilities of Natal were added, so that what was a gain to the Europeans was a loss to the Indians; and so it is now, only on a far larger scale, in connection with Unification. It unites against the unfortunate coloured people the hitherto scattered forces of the white men in South Africa. The timid Imperial Government, which of late has listened only to might rather than right, will become paralysed before the so-called united voice of South Africa. So far, therefore, the coloured people are concerned. The Convention constituted a declaration of war against them. For them there is no South African citizenship. Though they may be born in South Africa and may know no other home, they must be content to become homeless, unless each section recognizes the immediate peril, faces it manfully, and shows to the intoxicated would-be citizens of a United South Africa that, in spite of their combination, they lack the force of justice and, therefore, the favour of the King of Kings, without which all their preparations must surely, it slowly, crumble to pieces.

Is Passive Resistance Evaporating?

MR. POLAK has addressed a timely communication to the Transvaal Press on the latest development of the Asiatic struggle. He has shown very clearly how almost every Judge of the Supreme Court has condemned in unmeasured terms the Asiatic laws against which the crusade is still raging. Even the appeals that British Indians have lost have served a purpose, that is, have forced out of the Judges' mouths some trenchant criticism of the laws. Justice Wessels is profoundly sorry for the Asiatics who are called upon to understand the laws which affect them so seriously. These criticisms afford a complete justification for passive resistance, but the exponents of the highest form of passive resistance can derive little satisfaction from such incidents, just as they can be little prejudiced by adverse criticism. Justification for it, as also its success, must come from within. In accordance with the motto that when, perhaps, no European writer has written more

logically and more firmly on the subject of passive resistance is enoia to command and inspire. He may not do so in his life time. He has already succeeded because he knows what he is doing, and he knows that he is in the right. He, at least, is untouched by the conduct of others.

We have reproduced a moderate but hostile leaderette from the *Star*, and a very elegant leaderette from the *Sunday Times* entitled "A knock-out blow." To both the writers the wish is father to the thought. They have been expecting a collapse of passive resistance for a long time. They, therefore, hasten, because a few hundred (we care little even if it is a few thousand) Asiatics have given up the struggle, to inform their readers that passive resistance has ended. We do not envy them their happiness in the thought they cherish so dearly, but we pity their blindness. They forget that passive resistance, being a description of eternal principles, cannot fail, and passive resistance has not yet failed. It is true that even staunch men, who have hitherto weathered so many storms, have at last succumbed, but no man can deprive even these men of the honour of having fought so long, so bravely, and so unflinchingly. They have now fallen, and we are sorry for them. Their fall thins the ranks of resisters, and makes the latter's burden the heavier to carry. The battle, on that account, must be prolonged, but those who embarked upon the struggle counted the cost. And even whilst the leader-writers of the *Star* and the *Sunday Times* were crowing over any imaginary collapse of the movement, the Government were engaged in providing a denial of their statements by sending some of the best Indians in South Africa to gaol. So long as there are Cachalins, Dawad Mahomeds, Rustonjees, and Sorabjis, and many more equally honourable and brave men, to carry on the struggle, so long is there little fear of the movement fizzling out. The Transvaal Government must be prepared to keep at least a few hundred Indians, who have committed no crime save that of valuing their honour above all, in gaol, or of transporting them, or of leaving them alone and facing their agitation. They must be extraordinarily blind who consider that a few hundred true and staunch Indians, who are resolved up to suffering any punishment that the Transvaal Government may seek to impose upon them, will not at some time or other touch the hearts of their countrymen who have to-day fallen because of their weaknesses, but who may tomorrow rise up again, leaving as is their weaknesses. No movement begun in the name of God can only end with a fulfilment of that for which it was begun. In spite, therefore, of all this intelligent or prejudiced writing in the Transvaal Press, may I say, there can be no rest either for

the Government of the Transvaal or the Asiatic communities until justice is satisfied.

The National Congress.

THE Congress that met at Madras, last December, reports of whose proceedings are just to hand, was convened primarily to discuss the new scheme of reforms proposed by Lord Morley in a recent speech in the House of Lords. The formulation of that scheme plainly indicated the recognition of one fact, at least, by the Imperial authorities—that India, today, is a modern country, and that her institutions so far as they are suited to her needs, will have to be modernised. It has at length been realised that it is not possible to graft western education into Eastern minds for half a century without those minds being deeply influenced by the nature of the knowledge that has been imparted to them. The people of India, that is to say, the intelligent leaders of public opinion—have been nurtured for years past on the political philosophy and the liberal maxims of Government of the most advanced peoples of the world, and it would be strange, indeed, were they to show no growth towards modernism with all that they have imbibed from such a fount.

Then, too, there has been the new restlessness of the East, ever since the issue of the Russo-Japanese war became known. Then it was recognised that an Eastern people was not necessarily the inferior of a Western power, if only for its successful use of modern weapons of precision, a reason which, we are cynical enough to believe, weighs largely with the high authorities of Western lands, who have yet to learn that might is not right, and that there are, after all, less tangible weapons of warfare than big guns and bayonets. As a consequence of this breaking up of existing ideas, this diverting of conventional lines of thought, the spirit of nationality has developed and grown, until we have seen Persia, one of the most enlightened of the Moslem countries, and Turkey, in many respects the most modern of them, setting up constitutional forms of representative Government. What wonder, then, if the more enlightened people in India drank in the lesson of the day greedily, and endeavoured to actualise, in ordinary, everyday affairs, the novel ideas that were coming to birth in their minds? It is unnecessary to discuss the phenomena of the recent unrest in India. They are known to everyone. But their effect has been to induce the Imperial authorities to concede the demands of the more moderate leaders. And that was mainly what the Congress had met to consider.

But the death's head was not absent even from this feast. That energetic and public-spirited Mahomedan gentleman, Mr. M. M. H.

Kidwai of Lucknow, than whom British Indians in this country have no more sincere friend, moved from afar-reaching residencies dealing with the present condition of British Indian Colonists in South Africa, and particularly in the Transvaal, the residents, which were well considered, were manifestly in favour of the Government, who, not without reason, for a very good reason, the necessity of the removal of these Asiatics, as a pre-condition that they did not have to compete with Mr. Duncan's recently published quotation on the Transvaal Asiatic question. It would hardly be likely, have given them much to think about. For, at the moment when the Imperial authorities are commencing to address themselves to the growing national spirit in India, recognizing the legitimacy of Indian political ideals and aspirations, when every effort is being made to remove causes of racial friction in India itself, the Imperial authorities have, so Mr. Duncan has cheerfully announced, departed from their traditional policy of live and let live, and have actually assented to a policy of complete and deliberate exclusion of all Asiatics from the Transvaal, a policy that Mr. Duncan has no hesitation in recommending as the whole of South Africa, in days of Colonial Union to come. So India, once more, is being asked to stand back and allow the white settlers of South Africa to do as they like and to please, and we are to be told that this is for the benefit of their infants of this, not because of their vices, or, for that matter, of their virtues, but because of their race and colour alone. The objection to them may be disguised in many ways, but it always resolves itself into this—they are Asiatics, and that is enough. That is the message that the white fetish-worshippers of South Africa send to the people of India, who, to-day, are moved by a feeling of race-pride remarkable even in these days. When the race-pride of the two great races clashes, as clash it must, sooner or later, if present policies are continued, we dread to think of the horrors of that catastrophe. And for that the Imperial Government will be responsible.

The Transvaal Position

The "Mall's" Comments

'The Rand Daily Mail' on the 14th
instant comments thus:-

Reports from different parts of the Transvaal indicate that the back of the passive resistance campaign has been broken. In short, the leaders of the "satyagraha" movement in the Transvaal are in a state of complete collapse. The Indian leaders have gone further than the other country men in preparing to follow. The hopelessness of defying the law by the force of a united white community is beginning to be seen, and if the Government are lenient—and we believe, in spite of the allusions to "callousness," etc., on the part of some of the Indians, that the Government will be lenient—a few weeks will see the complete collapse of the struggle save on the part of a handful of obstinate men. The Indians would be well-advised to accept the law with as good a grace as possible. They must see that the feeling of the country is dead against the claims put forward on their behalf. They must recognise that with all his cleverness Mr. Gandhi cannot drive a coach and four through the law of the land. The Imperial Government sanctioned the legislation to which exception is taken, and it is absurd to expect that it will stultify itself by refusing to allow that legislation to be enforced. The longer the Afrikaners resist the greater is the risk that they will ruin themselves. They have been beaten after a long battle, and the best thing they can do is to admit it and make the best of the position. There will be no disposition on the part of the Government or the public to be harsh towards people who were to a great extent led astray by the agitators and the Indian National Congress leader. We do not believe that any further advantage will be taken of

"The Star"

It is perhaps too much to expect that the judgment delivered yesterday by Mr. Justice Wessels—Mr. Justice Mason concurring—in the Rauderia case will be followed by an immediate collapse of the passive resistance movement. Some of Mr. Gandhi's dupes—a rapidly decreasing number, we hope—may continue the struggle, but now that the leaders have, so to speak, been driven from the last ditch the agitation cannot survive much longer. What it may be asked, are the powers of the Government under the Act which have formed the subject of test cases in the Supreme Court? In the first place the Government officials are empowered to require all Asiatics to produce their registration certificates and to furnish their finger prints or other means of identification. If they fail to comply with such a request they can on the order of a magistrate be transported across the border and punished with fine or imprisonment should they re-enter the Colony. We admit that the procedure is somewhat cumbersome, but that it is effective there can no longer be any doubt. The Government holds all the winning cards, and the so-called Mr. Gandhi's misguided followers recognise this fact the better will it be for all concerned. For the sake of the Asiatics themselves we trust that the next fortnight will witness the end of the passive resistance movement so far as the rank and file of the Asiatic community are concerned.

Mr. Polak's Letter

Mr. Polak has sent the following letter to the *Kent Daily Mail* and the *Star*:

A few days ago, you indulged in a paroxysm of victory because of what you regard as the failure of the passive-resistance movement in the Transvaal. Whether the movement is ended or not, the issue will show. I, for one, cannot believe that it is. While no doubt a large number of them have been themselves capable of proceeding

THE LETTER AND THE PETITION

The Trail of the Snake which have been forwarded to Mr. Ritch by Mr. Ratanshaw Koyaji Bhamyro, Nyasaland Protectorate, indicate that British Indians, even in a land which can by no stretch of imagination be called a white man's country, are threatened with humiliation. It is true that the proposal of the Government to exclude British Indians from the privilege of carrying firearms is a relatively small matter, but a fatal principle is involved. We say and the proposal is to the nature of the situation of the wedge, the official observation

the struggle further—not so much because of the strength of the opposing forces, as because of their own weakness, which none will avow so readily as they—that was a result long anticipated by those who were at the beginning the nature of the struggle that had been entered upon and you will find reference to such in eventually in Dr. Cachalia's letter to the press, which he announced his intention to regard as his own part in the fight.

It is always difficult for a people to be led by an idea. Even the Israelites of old, in the course of their journeys towards the Promised Land, bent their attention to the physical phenomena of the pillar of cloud by day and the pillar of fire by night, to lighten them in their wearisome task. It has been said that, of all modern peoples, it is only the French who are great enough to fight for an idea, and the French are a nation of high mental development uninterested by lack of educational training. It would be no wonder, then, if many British Indian, reading the Indian tension too great, and to a certain extent, the Indian training that would facilitate his grasp of these found his powers of resistance waning, and sought refuge in a temporary acquiescence in a totally distasteful condition of things, brooding sullenly upon the wrongs inflicted upon him by his European fellow colonists, who refused to fight those wrongs from motives of expediency.

But it would be dangerous to suppose that, because of the defection of these men, who, nevertheless, have set a lofty example to and have deserved well of the community, passive resistance has died a natural death. That would be a contradiction in terms. And it is certainly a wrong conclusion to arrive at so long as men of the type of Messrs. Thambi Naidoo, who has been in gaol now four times, Cachalia, who having voluntarily reduced himself to a condition of poverty, is spending his second term of imprisonment, Imam Abdul Cadir Husayn, Dawad Mohamed and Parsan Kistoojee, who have impoverished themselves for the sake of their brethren and the honour of their race, and M. K. Gandhi, of whom I need say nothing, remain to fight the good fight and sacrifice their lives, as they have sworn to do, that their brethren may live in peace. I do not think you yet know the type of men with whom you have to deal. They are not going to revile the Government for punishing their "contumacy." They are quite prepared to render unto Caesar that which is Caesar's—but, in so doing, they are determined to yield to God alone that which is His. They have learnt their Christianity from the lips of the Great Asiatic Himself, not from those of his latter day disciples. And just as, I said, ten good men might have saved Sodom and Gomorrah from destruction, so a very few resolute pas-

sive resisters will save their brethren from the annihilator that otherwise almost certainly awaits them. You may, of course, turn these men "obstinate." Is that, however, a fit word for such as these? It is a word "obstinate" that renders its possessor oblivious of personal hardships, of family losses, of material ruin, for the sake of a dearly-held principle. Those of us who look forward to a great and united South Africa may well desire to see a great deal more of such "obstinate," with its unusual concomitants, self-sacrifice, mutual aid, and self-reliance.

Meanwhile, whatever else the passive resisters have done, they have shown how absolutely necessary it is for the legislation affecting them to be considerably remodelled. On scarcely a single occasion, when the judges of the Supreme Court have been appealed to, have they refrained from offering caustic comments upon the grossness of language.

A faulty and general impression has been created of the provisions with which the Government is dealing. For example, the Chief Justice has said (Justice Brandeis and Wessels concurring) that it is a definition clause. Now one's general idea of a definition is that it is intended to explain what might otherwise be obscure, to facilitate the interpretation of the statute or document to which it relates, and to make the meaning of its terms absolutely clear. All I can say is that, in regard to this section, the Legislature has lamentably failed to attain that result. I have seldom seen a definition which needed so much defining, and which is so difficult of application to the statute to which it relates. . . . Nobody can be positive about the meaning of this sub-section. And later: "I hardly know how any ordinary police officer or public prosecutor is to form a clear idea how a charge under this complicated Act is to be laid. I have, for the purposes of this case, carefully read the two Acts, 2 of 1907 and 35 of 1908, which figure together upon the Statute Book, with a view of reconciling them, and with the view of applying them, when so reconciled, to the provisions of the Act 15 of 1907 and I have seldom had a task more puzzling or difficult." And again: "An Act of this kind, which takes away from people rights which, unless the Legislature clearly enacts otherwise, they are entitled to enjoy, must be very strictly construed. (*Musa Jinnat vs. Rex*). In the first Kanderia appeal, Justice Bristowe said, in regard to another section: "What that part of the clause means I do not understand."

If I might be permitted to say so, it appears to be a case of bad drafting, and it is a matter for the Colonial Secretary. And on the same occasion, Justice Curlewis remarked that, in dealing with this section, he could not make out what order was meant. He did not say that there was no

meaning to it. He could not see it. In the Naidoo appeal, from Justice Masoori's judgment, Justice Bristowe concurring, it was decided that, contrary to popular opinion, an Asiatic whose certificate of registration has been granted, but who refuses to produce it or to give means of identification, cannot be removed from the Colony, although the Government had, until then, believed that this could be done, as witness the deportation, a few days previously, of three British Indians who were registered and who were born in the Colony. Most caustic of all, perhaps, is Justice Wessels's comment (unreported) last Friday in the second Kanderia case, as follows: "I am profoundly sorry for the Asiatics that they are required to understand this Act. If I were writing an examination paper for the final L.L.B., I should not examine on these Acts, as it would be grossly unfair to do so." And, at the conclusion of his judgment, Justice Wessels remarked that there were "quite a number of legal commentators" remaining in this legislation who would, in the future, still further puzzle the Bench and the Bar.

There is nothing in all this for the Colony to be proud of, but, on the contrary, there is much of humiliation in the knowledge that, not only do our Parliamentary craftsmen, either professional or amateur, fail lamentably in their task, but that our public bodies go out of their way—and outside of their functions, too—to urge the Government to put into force legislation which is a puzzle to the Supreme Court, and which the Asiatics are sympathised with for having to understand.

"A Knock-Out Blow"

Under the above heading, the *Sunday Times* (Johannesburg) gives the following leading article:

Mr. Gandhi has been beaten, and the sooner he admits it the better. He has deluded fellow-countrymen, frankly that they have got the ghost of a chance of attaining the object of the people of this Colony, so much the better for all concerned. The passive resistance movement has received its death-blow by the action of the commercial community of the Rand in refusing to help in the pastime of Government badging. Added to this the subtle technical objections raised to the law have been bowled out in the Appellate Court and the result is that the Indians are to deal with the alternative of being taxed or of obeying the law of the land in which they live. The majority of them at least, the lesser of two evils and doing what they might very well have done long ago. Let what the majority of them would have done, had it not been for the silly interference of the *Transvaal Leader* and Messrs. Hosken, Pollack and Co. The result is certainly satisfactory to everyone, save the handful of senti-

mentalists who prate one day of a white man's country, and the next publicly support coloured men in resisting the white man's law. Had the Asiatics gained the day it would have been a most serious thing for South Africa, and before many years the pro-Asiatics would have deeply regretted the day they sided against their own race. Had it been shown that the Asiatic community could get whatever they wanted by the simple process of defying the laws of the Transvaal, the thing might not have stopped there. The natives and the coloured people might have adopted the attitude which the *Transvaal Leader* appeared to think so admirable, and have echoed the cry of equality or passive resistance. The whole basis of the government of South Africa might have been upset. Passive resistance may seem to be an excellent thing in theory, but if pushed very far it must lead to civil war. If the Southern States of America passively resisted the anti-slavery laws and went back to old-time customs, the ending would not be as peaceable as the Gandhi-ites imagine. Passive resistance in south Africa on the part of the natives would in the long run be certain to produce bloodshed. It is a most pernicious principle to encourage in this country, and we are glad that the Asiatics have failed with it. People who support it are lighting a fuse connected with a powder magazine. In defending his policy in India, Lord Morley declared that when he saw a man smoking a pipe close to a powder barrel, it was his duty to remove him. The Transvaal's case is the same. When the Government here find Asiatics smoking pipes close to a native powder barrel it is the duty of the Government to clear them away. If the Asiatics will give up their pipe-smoking—as most of them are very sensibly doing now—no one will object to their presence here as long as they can prove their right to be in the Colony. But we are not going to risk an explosion to please Mr. Gandhi or the *Transvaal Leader*.

AN INDIAN INVENTION. An Indian professor, Mr. Bhisey, has invented, and has constructed a machine which, according to the technical journals of the printing trade, completely revolutionises the art of type-founding, and is a marvel of mechanical ingenuity, being not only beautiful in design but practically complete. This machine will turn out at one casting already twenty six different and perfect types, and there is no reason why it should not turn out three full alphabets at the same time. It is calculated that a large machine will go so far to produce not fewer than 180,000 perfect letters for printing per minute. Professor Bhisey is a well-known Bengali, and his latest machine is in London.

Justice.

Transvaal Supreme Court

Randeria Appeal Dismissed

Full Text of Judgment

The hearing of the appeal of Shapurji Lewanjee Randeria, an Indian agent, was resumed in the Supreme Court this morning, writes the Pretoria correspondent of the *Transvaal Leader*, on the 5th instant, before the Acting Chief Justice (Mr. Justice Wessels) and Mr. Justice Mason.

In December last, it being found that Mr. H. H. Jordan, A.R.M., ordered Randeria to be deported. Against this order Randeria last month appealed, but failed, the Supreme Court holding that as the deportation order was an administrative act, and not a conviction, and as the Magistrate had not exceeded, or failed to carry out, his statutory powers, the Supreme Court had no jurisdiction. Randeria was accordingly deported, but he re-entered the Colony, and was straightway re-arrested, arraigned before the A.R.M. at Volksrust, and fined £25, or two months' imprisonment with hard labour, "subject to review." It was against this conviction that Randeria's second appeal was made.

Mr. Gregorowski for the appellant; Mr. Mathews for the Crown.

Judgment

Mr. Justice Wessels said: In the case the appellant was charged under Section 3 of Law 15 of 1907, which says that "every prohibited immigrant entering into or found within this Colony shall be guilty of an offence and shall be liable upon conviction to certain penalties. The charge is that the appellant is a prohibited immigrant, and that he is a person who at the date of his entering this Colony was subject to the provisions of the law in force at such date which would render him liable at such date or thereafter to be removed from this Colony, to wit, under Act 36 of 1908. Now, the question for us to decide is, first of all, whether the appellant falls under the definition of a prohibited immigrant. Section 2, Sub-section 4 of Law 15, 1907, provides "that any person who at the date of his entering or attempting to enter this Colony, is subject," or would if he entered this Colony, be subject "to the provisions of any law in force at such date which might render him liable either at such date or thereafter if found therein to be removed from or to be ordered to leave this Colony whether on conviction of an offence against such law or for failure to comply with the provisions of otherwise in accordance with the provisions, provided that such conviction be not the result of the commission by such person elsewhere than in this Colony of an offence for

which he has received a free pardon." Now, the intention of the Crown is that the appellant under Sections 7, 8 and 9 of Act 36 of 1908 is a person who is liable to be deported under that particular law. It is perfectly clear that he falls under Section 7, because he is required under Sections 7 and 9 to produce a certificate. He had no certificate, and it was after the 30th November, and, therefore, the grace that had been given to him had expired. Not giving a certificate and falling under Sections 7, 8 and 9, the natural interpretation of the words of Section 2 Sub-section 4 of Law 15 of 1907 is that he would be a prohibited immigrant. Against this, however, he has seriously set up two counts as to why he should not be considered a prohibited immigrant. It is true that there are 11 grounds of appeal, but only two of those grounds have been recognised by Mr. Gregorowski. Mr. Gregorowski's first argument was that because the appellant was the possessor of a Peace Preservation permit, therefore he is not a prohibited immigrant. This brings us back to Law 2 of 1907, which provides "that every Asiatic lawfully resident in this Colony shall be, subject to the exceptions hereinafter mentioned, required to register with the Registrar of Asiatics, and thereupon shall be entitled to receive a certificate of registration, and no charge shall be made for such registration certificate, save as Section 3 of this Act provides." It goes on to say "that the following shall be deemed to be for the purpose of this Act to be lawfully resident in the Colony: Any Asiatic duly admitted to enter and reside in this Colony by a permit issued under the Indemnity and Peace Preservation Ordinance, 1902, or any amendment thereof, or issued between the 1st September, 1900 and the date of the passing of the said Ordinance, unless such permit shall have been fraudulently obtained: provided that any permit expressed to authorise any Asiatic to remain in this Colony for a limited time only shall not be deemed to be a permit within the meaning of this sub-section." And section 4 provides: "Every Asiatic resident in this Colony at the date of the taking effect of this Act shall before such date or dates, and at such place or places, and in such person or persons, as the Colonial Secretary may prescribe by notice in the *Gazette*, make application for registration; and every Asiatic who enters this Colony after the date of the taking effect of this Act and who has not previously been registered thereunder shall within eight days after entering this Colony, unless he shall have entered under a permit granted under the Ordinance, make application for registration to such person or persons as may be prescribed by the Colonial Secretary." It is clear that the appellant is liable to be convicted, and the penalties imposed upon him, and a

the authorities are so disposed, he may also be deported. Now, a great deal has been said as to whether Act No. 36 of 1908 completely repeals the provisions of Act No. 2 of 1907. There is a great deal in the contention that, at any rate, the particular sections of Law No. 2 of 1907 are repealed by Law No. 36 of 1908. But on the other hand, there are also very strong arguments to be used to show that this is not the case. At any rate there has been no special repeal of Law 2 of 1907 by Act 36 of 1908, but there are conceivable cases which might arise to show that where certain rights have been obtained under Act No. 2 of 1907, they have not been forfeited by implication by Act 36 of 1908. However, I do not think that for the purposes of this appeal which is before us to-day it is necessary for me to express any opinion as to whether Law No. 2 of 1907 is by implication repealed by Law No. 36 of 1908. I think that this case may be decided against the appellant, even upon the presumption that Law No. 2 of 1907 is not by implication repealed by the Act of 1908. Mr. Gregorowski has argued that the appellant, being the possessor of a Peace Preservation permit, is entitled to eight days' grace; that he is therefore entitled at any time that he crosses the border, within eight days, to determine whether he will register or not, and that no proceedings can be taken against him during that period of grace of eight days; and moreover, that he can after that proceed to a Magistrate and say he will register, even though he has omitted to ask for a registration certificate within those eight days, and that such certificate should be given to him. Now, I must say that I cannot understand that argument. I am bound to interpret an Act of Parliament in such a way as to make it operative, and to make sense of it, and I am not bound to interpret an Act of Parliament so as to render its provisions ridiculous. If Mr. Gregorowski's contention is correct then we have this absurdity of a person coming from outside, from Natal—an Indian or an Asiatic—and crossing the border at Volksrust, and going into Volksrust and there residing. On the seventh day he might recross the border back into Natal, and then on the ninth day come back again and claim that he has from that date again eight days' grace, and so he might go on for ever, and never come under the penalties of the law. I don't think that that was the intention of the Legislature at all. The intention of the Legislature, in my opinion, was to say to a certain class of Asiatic that he would be given a permit to enter this Colony, and that he would have eight days within which to determine whether he chose or did not choose to take out a certificate of registration. These eight days were to be eight days of grace—days which would not count against him. Before

the eight days had passed he had the right to ask up his mind whether under his Peace Preservation permit he would like to ask for a certificate of registration, and if he chose to go on for ever, and refused to abide by its law. If he chose to go on for ever, then he lost all the benefits and privileges given to him by the Peace Preservation permit, and he could not, if he entered again, claim that he had again eight days' grace, as the eight days had expired for ever. It is manifest from the records in this case that the appellant came in on the 14th August; therefore his eight days expired on the 22nd, and the proceedings now appealed against took place long after the expiry of the eight days, and he cannot therefore now be heard to say that he has again the eight days' grace allowed by law. Now, even under Law 2 of 1907, after he had allowed the eight days' grace to expire, and failed to obtain a certificate of registration, he made himself liable to the penalties of that law, and then the Peace Preservation permit was of no use to him; he would have to leave the Colony as a prohibited immigrant on the ground that he had not chosen within this period of eight days, and therefore it does not avail him to rely upon Law 36 of 1908. He was prohibited under Law No. 2 of 1907, and *a priori* he is a prohibited immigrant under Sections 7, 8 and 9 of Law 36 of 1908. I say therefore that his Peace Preservation certificate permit will not avail him in the least, because the powers of that Peace Preservation permit are completely exhausted. Now, this being so, the appellant has to fall back upon the fact that he was resident at the time—under Law 15 of 1907 he had a right to residence. Mr. Gregorowski's argument is this: he says that this man, the appellant, is not an immigrant at all, because he was a resident in the country; and, being a resident in the country, he cannot be said by any stretch of language to be a prohibited immigrant. It is perfectly true that if a person is resident in the country he cannot be said to be an immigrant unless the Legislature gives a particular meaning to the word immigrant. The Legislature has done that in Law 15 of 1907, Section 2. That gives a definition of the words prohibited immigrant, and amongst others it is stated that any person who at the date of entering would be subject to the provisions of any law in force at such date which might render him liable as an existing law, which would enable him to be removed, is a prohibited immigrant. At the time he crossed the border, and when he was arrested and charged, was he a resident in this Colony or not? It appears from the records that prior to that he had been deported under Act 36 of 1908 by a Magistrate. He may say that that deportation was not lawful; but we have to assume that everything that was done in the Magistrate's Court which led to that

order of deportation has been properly and rightly done. There has been no appeal from that order, and the Court must assume that he was properly transported. It is not my language, but I understand how he can claim to be a resident in this country. A man who has been forcibly banished from the country cannot be said to be a resident of the country whence he has been deported. Therefore, as far as the appellant is concerned, the argument that he was a resident at the time when he entered last time—when he crossed the border—seems to me to be a wholly untenable argument, and as therefore he is not protected by his Peace Preservation certificate, nor by the allegation that he was resident in the Colony, it appears to me that he has been rightly convicted under Section 5 of Law 15 of 1907, and that the penalty imposed by the Magistrate is a lawful penalty, and therefore the appeal must be dismissed with costs.

In delivering a concurring judgment, Mr. Justice Mason remarked that, notwithstanding these very complicated laws, there would, in the future, be quite a number of legal conundrums to puzzle alike the Bench and the Bar.

The Suggested Conference

The *Yorkshire Daily Observer* of the 2nd ult. writes:—

It having been suggested that a conference should be held between the Transvaal Government and the leaders of the British Indians resident there, with the view to settling the difficulties which now exist between the two parties, a Press representative yesterday interviewed Mr. F. W. Ritch, the secretary of the South Africa British Indian Committee.

The communications I have received from the Transvaal (said Mr. Ritch) certainly seem to favour the holding of such a conference. Practically the whole of the Indian population are now without these certificates either having destroyed those they already had, or having refused to take them out under the Registration Law. The Indians have already registered themselves voluntarily, and they are prepared to do so again voluntarily but they will not do so under legal compulsion. They also want provision made for the entry into the country of a right of, say, six highly intelligent Indians in any one year. The objection of the Government is, it appears to me, purely a colour one. The points, which have been whittled down, are quite clear, and if the Earl of Grey were to use his influence he might persuade the Transvaal Government to concede these small matters. They are small to the Indians, but small to the Government.

Mrs. Gaudin. Mrs. Gaudin is the fattest person, but her countenance is still attractive. She takes both more than milk as food, and is still unable to leave her bed. The one called Mr. Gaudin is likely to be heard on the 25th instant.

South African Resolution

Dr. Clark said that the problem they were now considering was one of the most troublesome that the British people had before them at the present time. On that question the public opinion in Great Britain as a whole was with them, and very strong, and almost the whole colonial opinion was against them. He did not know whether in that struggle they would ultimately be successful but he hoped that the feeling at home would be able to gain the day. He had given some little attention to the question because he had been officially connected with it, and he knew every aspect of it from the very beginning. Under the Treaty of 1854 the Transvaal Government gave the right to all British subjects irrespective of colour to go into the country. He said that they had given that right because he himself was one of the unofficial negotiators and wrote some of the correspondence himself. And so far as the Boer delegates were concerned, and so far as President Kruger and General Smuts were concerned they had conceded that right without a murmur at all so that the claim based upon that treaty was an absolutely valid one. Undoubtedly they were in a curious position. They had four Colonies in South Africa, the biggest and the most powerful being Cape Colony, and so far as that Colony was concerned there was nothing to complain about. In Natal there were eighty thousand white men, one hundred and twenty thousand Indians and between four and five hundred thousand natives, who were of the Bantu race. In Natal there were unjust laws and unjust taxes, and the wretched poll-tax. The question for Imperial Parliament was whether they were going to allow white men to pass the monstrous pass law. He was inclined to be optimistic because there was now a new condition developing. Now there were delegates meeting from Cape Colony, Natal, and the two newly-conquered colonies. As far as the two newly-conquered colonies were concerned, they were tied on account of the Treaty Act, but there would be a new charter granted to these colonies. They would have a federation of South Africa similar to that in Canada and Australia and those four colonies would be federated into one. The question for the Imperial Parliament to consider was would the new charter conserve the rights not only of the Indians but of all the hundreds and thousands of the natives of that country, or would they allow a coloured line to be drawn? Would they see that the rights and privileges of every race were properly looked after? He did not claim that the laws were the best that could be devised. All laws were as a rule bad. There were always exceptions where they became more or less bad. The law required all coloured men to go

back to their quarters by 9 o'clock at night. They had curious notions about Indians in South Africa. Merchants, doctors, lawyers and every other Indian were treated as a whole. He was glad that this question was now coming up for discussion and he had every hope that it would be before the Imperial Government the new charter to be given to South Africa would not place the millions of colour-folks and the many thousands of Indians under the thumb and under the control of an oligarchy who had shown themselves to be incompetent to carry out the work.

The Resolution was then put to the Congress and carried unanimously.—*The Hindu* (Madras).

"Times of India" Comments

Commenting on the above, the special correspondent of the *Times of India* says:

Mushir Hussain Kidwai, who proposed the resolution, said he was a representative of the Indians in South Africa. The political prophets who said Hindus and Mahomedans would never be united had been proved to be false prophets by the example of the Transvaal. He read the translation of a telegram from South Africa appointing him a delegate to the Congress. "I," as well as other speeches, was inspired by a feeling of a discontent which cannot be taken. It is to be feared that a feeling sufficiently strong in the mind of the rapidly this question has come to the front in the last two or three years. Many people think that the Indian nation is being hammered out in South Africa.

Indians in Rhodesia

Asiatic Ordinance Vetoes

The following reply has been received by the British Indian Association of Rhodesia in connection with its petition on the Asiatic Ordinance:

Resident Commissioner's Office,
Salisbury.

February 11th, 1909.

Sir,—With reference to the petition from the British Indian Association forwarded to the Secretary Department of the Administrator, under cover of your letter of the 10th of July last, protesting against the Asiatic Ordinance introduced at the last session of the Legislative Council and addressed to the Secretary of State for the Colonies, I am directed by His Excellency the High Commissioner to inform you that, acting on the instructions of the Secretary of State, he has declined to assent to the Ordinance in question.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

(Sgd.) JAMES G. FAIN,
Resident Commissioner,
Salisbury.

In British Central Africa

Indians to be Prevented from Using Firearms

We have received the following for publication:

KATANSHAW KOYAJI, B.A., LL.B.,

Solicitor,

Blantyre,
(British Central Africa)

Nyasaland

5th Dec. 1908.

W. Rich, Esq.,

Secretary.

South Africa British Indian

Committee, London.

Dear Sir,—I beg to send you by this mail a copy of the *Nyasaland Government Gazette* which shows that the passion for differential legislation which is animating colonials in South Africa and Canada seems to be gaining ground in this country also.

In the legislation of this country up to now there has not been much that is differential except in the matter of prospecting licences which are not granted to all to Asiatics and in that of owning land, or trading in the European quarter of the Townships. The absence of differential legislation is due in part to the broad-minded policy of the Commissioners who first set on foot the administration but mainly to the prosperous state of the country, the parts being extremely unbalanced.

Of course differential legislation is absent but the colonial prejudice here is lively, which up to now has not been very harmful, but now that the Legislative Council has come into existence the white men here will start claiming this country also as a "white man's country." The first evidence of this spirit you will find in the legislation that is now passed putting Asiatics on a level with the Natives regarding the possession of fire-arms. We have applied to the Governor for expunging the words "or Asiatic" from the bill but I do not think he will do so and I write to you in the hope that you will write to the Colonial Secretary if you do not consider it inadvisable to do so and ask him to advise his Majesty to disallow the Ordinance in so far as it is restrictive of the hitherto enjoyed powers of the Indians regarding the possession of fire-arms. Herewith I enclose to you a copy of the Petition the British Indians had sent to the Governor.

Yours faithfully,

(Signed) KATANSHAW KOYAJI.

To His Excellency, Sir Alfred Sharpe,
K.C.M.G., C.B. Governor-in-Council,
Nyasaland Protectorate,
Zomba.

Enclosed please find Your Excellency,
the undersigned has the honour to

presenting the resident British Indi-

an Ordinance of the Protectorate of Nyasaland, namely:—to draw your Excellency's attention to Sub-Section (1), Section (2) of the Bill intituled "An Ordinance to amend the Fire-arms and Ammunition Ordinance, 1908," and to enter our respectful protest against the indignity that is sought to be imposed on us by putting us on a level with the natives in the matter of possessing fire-arms.

We most respectfully submit that in a country like this, at its present stage, there is no necessity to restrict the Indians' power of possessing fire-arms. Some of us own stores in an isolated part of the country, far away from the Resident's quarters, and without some protective weapon like a firearm, their safety would be greatly endangered, especially in view of the fact that even in places like Bulchene where there has been of late a fair sprinkling of the Indian and European population, several cases of house-breaking and theft by natives have occurred during this year. We further submit that this restriction is calculated to promote a feeling of contempt for our community on the part of our fellow-colonists who are not subject to the provisions of this measure.

Under these circumstances, we respectfully pray that the words "or Asiatics" be expunged from Section (2), Sub-sections (2) and (3) of the said Ordinance.

And for this act of justice, we shall ever pray.

Not Dead Yet!

The *Saturday Review* of January 9th, says:—

The British Indian question in the Transvaal is not dead yet; and will not die so long as certain serious grievances under which the Indians are suffering remain. It is satisfactory to find from a letter, published in the *Times* on Wednesday, that a portion at least of the white population recognise the British Indian case and are able to look at the question from something more than a merely local point of view. No doubt we shall be told that those who are behind this letter do not count; that they are not representative. One is always apt to think those who do not agree with us do not count. At any rate the letter is signed by representatives of many elements in the white population; barristers, clergymen, merchants, accountants, shopkeepers. They ask for the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, which is particularly oppressive to British Indians, and in practice has broken down, and that educated Indian Britons should be allowed to enter the Colony under the ordinary Immigration Law. We trust these most reasonable demands will be granted. Justice and Imperial policy alike require it.

doubt, the first difficulty that arises is that, in such an appeal, the Magistrate is obliged either to order the Registrar to register the appellant, or else to order the appellant to be removed from the Colony. If a removal order under Section 7 is an administrative act, as was determined by the Supreme Court in the first Randeria appeal, is the removal order contemplated by Section 19 not also an administrative order? The intention of the framers of the Act was possible to enable appellants to the Magistrate to appeal from him to the Supreme Court, but on one ground at least such an appeal would appear to be impossible, and then again Section 19 of the Administration of Justice Proclamation, 1902, deals only with the powers of *removal* of the Supreme Court, and no appeal is contemplated by that Section, so that it would seem that no appeal at all is possible.

MORE DEPORTATIONS AND IMPRISONMENTS. On Wednesday, before Mr. Jordan, Messrs. Parsee Rustonjee, H. J. Joshi, and Ravikrishna Talwantsing were ordered to be removed from the Colony, they having failed, on demand, to produce a certificate of registration. They all declared that they had no desire to apply for registration. All were removed on Wednesday evening by rail. Mr. Arjun Ramsaraj Moodaley, one of the Vice-Presidents of the Tamil Benefit Society, was also charged under Section 6 of the Regulations, he having refused to produce his registration certificate, and give means of identification. He declined to plead, and stated that he was registered but had burnt his certificate. He did not intend to apply for a new one so long as the present trouble continued. He was sentenced to a fine of £50 or three months' imprisonment. A Chinese passive resister was also charged with refusing to give his thumb-prints, although he had produced his certificate and given his signature, acts which he had performed under a misapprehension, as it appears. Mr. Jordan was very loth to sentence him and urged him to give thumb-prints as so many others were doing. He, however, steadfastly refused, but, owing to the slightness of the offence, he was sentenced to a fine of £10 or to go to gaol, in default, for 14 days. He chose the latter alternative, much to the satisfaction of several of his compatriots, also passive resisters, who attended the proceedings.

THE CONSTITUTION. On Tuesday evening, a special *Gazette* containing the Draft Act of Union was issued gratis here. So far as its provisions in regard to the franchise and coloured people are concerned, it is most reactionary. It is quite obvious that it is the settled policy of South

Africa to disfranchise men on account of their skin, for even the coloured people, who are called and distinguished as "A. the Cape," the coloured men, remain, but, whilst the coloured voter there can avail himself of the privilege of voting, the representation of the Cape has been nullified to the extent of the possibilities of the coloured vote. For instance, supposing that the representation throughout the rest of South Africa is 1 for every 1000 voters, at the Cape it would be 1 for every 1500 voters. Political honesty is not South Africa's greatest asset. It is perfectly true that provision is made for the increase of representation in due course, and that the Cape will have the same right to increase, but this will all take a considerable time and, meanwhile, the political condition of the coloured people at the Cape will be worse than under the present Cape Constitution.

HEAVY SENTENCES AT VOLKSRUST.

At Volksrust, on Wednesday, Messrs. Dawad Mahomed, Sorabji, H. M. Gandhi, and seven others were charged as prohibited immigrants, and sentenced to six months' imprisonment with hard labour; eight others who were similarly charged were sentenced to three months' imprisonment; further seven, who were charged under the Regulations, were sentenced to three months' imprisonment with hard labour, whilst Mr. Kajeer Bismuddin was sentenced to three months without hard labour.

Wesleyans and Indian Education

At the Wesleyan Synod, held at Dundee on the 5th instant, the report of the Indian Committee was presented by the Rev. W. S. Foggitt, B.A. It stated that the Durban section had specially profited from the appointment of the Rev. Theophilus Subrahmaniam. His unique experience in India has fitted him peculiarly for evangelistic work. The outstanding feature of the Pietermaritzburg section was the day school, conducted by the Rev. John Thomas, in which there are 200 scholars, who are receiving not only secular but also spiritual instruction. Verulam reported maintaining its membership. The Government Inspector pronounced the work of the four schools to be in a most satisfactory condition. The committee placed on record its deep sense of the loss it had sustained in the death of Mr. Whittle Herbert, and its appreciation of the valuable services he rendered to the Indian work. The committee was re-elected, with the Rev. W. S. Foggitt, B.A. as secretary, with thanks for past services. The report on Indian day schools showed that there are five schools, 502 scholars, and sixteen teachers in the district. *Natal Witness.*

Latest Telegrams from the Transvaal

(OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE)

Volkswest, Thursday

Messrs. Parsee Rustonjee, Ravikrishna Talwantsing, and H. J. Joshi, after their deportation, re-entered immediately and were promptly brought before the Magistrate and were sentenced to imprisonment for six months with hard labour. They were undefended.

Mr. Mahomed Baba, who lately won his appeal in the Natal Supreme Court, was also tried as a prohibited immigrant, upon re-entry, he received six months with hard labour.

INDIAN MAHS. For Ceylon and India, per *S.S. Umambi*, until 1 p.m., March 9. For Bombay, per *S.S. Umambi*, until 2 p.m., March 13.

THE GOLDSMITH'S CASE. At the Criminal Sessions, before Mr. Justice Curlewis, on Monday last, Soni Vasram Mulji was charged with being in possession of unwrought gold. The alleged unwrought gold was in the form of roughly-shaped heavy gold bangles, which, he stated, were manufactured from old jewellery and sovereigns which had been melted down. The whole case turned upon whether these bangles were articles of commerce. The jurist held that they were, and Vasram Mulji was accordingly discharged. The Judge thought that for gold law needed attending to most cases where unwrought gold stolen from the mines was subsequently made up into bangles such as those then before the Court. The case was of the utmost importance to Indian jewellers in the Transvaal, and it was necessary to show that not only were the bangles articles of commerce but that it was a common custom amongst Indians to carry about their wealth with them in an easily portable form in the absence of banking facilities. Mr. George Godfrey was the goldsmith's solicitor and Dr. Krause held the brief before the High Court.

Contents

EDITORIAL COLUMN :-	Page
The Constitution	79
Is Passive Resistance Legitimate ..	77
The National	77
The Trial of the Deput	77
OTHER ARTICLES :-	
The Transvaal Position	74
Transvaal Supreme Court	74
The Suggested Conference	74
Chinese Association Affairs	74
A Capital	74
Indian National Congress	74
Education in the Colony	74
U. India's General Affairs	74
Notes on the Transvaal Struggle ..	74
Wesleyan and Indian Education ..	79
Latest Telegrams from the Transvaal	79

તા. ૧૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯

પા.શા.પે.

- ૧ ૧૦ ૦ અર્થ સાચા.
- ૧ ૧૦ ૧ કીર્તિ દેવ દાસ અમરેલી રોડ.
- ૧ ૧૦ ૨ નારણ પરસોતમ.
- ૧ ૧૦ ૩ દરશીદાસ દીપુ દરજી.
- ૧ ૧૦ ૪ નરસી રાજા બોધી.
- ૧ ૧૦ ૫ દરજી દરજી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૬ દરજી મીડન દાસ.
- ૧ ૧૦ ૭ બોધી દયાળ દાસ.
- ૧ ૧૦ ૮ કુંભાર આરજી.
- ૧ ૧૦ ૯ દરજી બનમાળી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૧૦ સોની બનજી પોરસોતમ.
- ૧ ૧૦ ૧૧ ઈસમદાસ બનજી અમરેલી રોડ.
- ૧ ૧૦ ૧૨ સુદરજી પરસોતમ સોની.
- ૧ ૧૦ ૧૩ દેવર બુધાબા.
- ૧ ૧૦ ૧૪ જે. દલપત મહારાજ મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૧૫ અમરેલી મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૧૬ રણજીત મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૧૭ નારણ દુલસ મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૧૮ સોની બનજી દાસ.
- ૧ ૧૦ ૧૯ વાલજી સોની અમરેલી રોડ.
- ૧ ૧૦ ૨૦ દાદયા પરસોતમ.
- ૧ ૧૦ ૨૧ મોજી દીરજી સોની.
- ૧ ૧૦ ૨૨ કસતજી મહારાજ.
- ૧ ૧૦ ૨૩ મોજી બનજી.
- ૧ ૧૦ ૨૪ સુલતાન દાસ.
- ૧ ૧૦ ૨૫ નારણ તથા માવજી.
- ૧ ૧૦ ૨૬ જીયા આસજી.
- ૧ ૧૦ ૨૭ આમજી કનજી.
- ૧ ૧૦ ૨૮ બોધી બનમાળી મોરાર.
- ૧ ૧૦ ૨૯ કાકરસી દામોદર.
- ૧ ૧૦ ૩૦ બોધી માળી દાદયા મોરાર.
- ૧ ૧૦ ૩૧ મોજી બુધીઆ.
- ૧ ૧૦ ૩૨ મોજી બુધાબ.
- ૧ ૧૦ ૩૩ મોજી નાથુ નારણ.
- ૧ ૧૦ ૩૪ કુંભાર બનમાળી રતનજી.
- ૧ ૧૦ ૩૫ બોધી મોરાર બનમાળી.
- ૧ ૧૦ ૩૬ બાળા દુલસ બોધી.
- ૧ ૧૦ ૩૭ મોજી બનમાળી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૩૮ મોરાર દાદયા બોધી.
- ૧ ૧૦ ૩૯ બુધા બનજી દરજી.
- ૧ ૧૦ ૪૦ નરસી જેડા બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૧ મડન મોવન બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૨ મોવન બનમાળી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૩ અમરેલી સુબજી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૪ નાથા નરસી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૫ બનમાળી દરજી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૬ લખા કુંવર બોધી.
- ૧ ૧૦ ૪૭ કાસમ બોધા દાસ.
- ૧ ૧૦ ૪૮ કાસમ ઉમર દાસ.
- ૧ ૧૦ ૪૯ ઉમર નાર મોદમદ દાસ.
- ૧ ૧૦ ૫૦ લખા બુધા.
- ૧ ૧૦ ૫૧ રણજી બુધા દાસ.
- ૧ ૧૦ ૫૨ નાથુ ઉમર દાસ.
- ૧ ૧૦ ૫૩ દુસેન દાસ દાસ.

- ૧ ૧૦ ૫૪ અમરેલી દાસ.
- ૧ ૧૦ ૫૫ નાથુ બુધા દાસ.
- ૧ ૧૦ ૫૬ નાથુ બુધા દાસ.
- ૧ ૧૦ ૫૭ બોધા દયાળ મોજી.
- ૧ ૧૦ ૫૮ બનજી દુલસ મોજી.
- ૧ ૧૦ ૫૯ નારણ બુધા મોજી.
- ૧ ૧૦ ૬૦ દરજી પરસોતમ મોજી.
- ૧ ૧૦ ૬૧ બનમાળી મોદમદ મોજી.
- ૧ ૧૦ ૬૨ દુસેન મોદમદ દાસ.
- ૧ ૧૦ ૬૩ જીવન મોજી.
- ૧ ૧૦ ૬૪ કાળીદાસ કીર્તિ મોજી.
- ૧ ૧૦ ૬૫ દેવર જીવન મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૬૬ કુંભાર દાસ દાસ.
- ૧ ૧૦ ૬૭ મોજી સવજી સોની.
- ૧ ૧૦ ૬૮ દરજી જીવન મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૬૯ મોવરબન દીરજી સોની.
- ૧ ૧૦ ૭૦ બનમાળી રણજી દરજી.
- ૧ ૧૦ ૭૧ કાસમ દાસ મીડાઈવાળા દાસ.
- ૧ ૧૦ ૭૨ બનમાળી દાસ.
- ૧ ૧૦ ૭૩ મોરાર દરજી મોજી.
- ૧ ૧૦ ૭૪ પરસોતમ દાસ.
- ૧ ૧૦ ૭૫ સુબા મનમાળી દરજી.
- ૧ ૧૦ ૭૬ નારણ નારણ મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૭૭ નારણ દાસ દાસ.
- ૧ ૧૦ ૭૮ મડન નારણ બોધી મુરલી.
- ૧ ૧૦ ૭૯ પરસોતમ વલસ દરજી.
- ૧ ૧૦ ૮૦ રણજીત બનમાળી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૮૧ કાળીદાસ વલસ બોધી.
- ૧ ૧૦ ૮૨ બાવલા આસજી મોજી.
- ૧ ૧૦ ૮૩ પરસોતમ દીરજી સોની.
- ૧ ૧૦ ૮૪ નરસી જેડા મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૮૫ સોની લાલા મોરારજી.
- ૧ ૧૦ ૮૬ મોજી કાળા દેવરાજ અને જીયા.
- ૧ ૧૦ ૮૭ દેવજી મડન સોની.
- ૧ ૧૦ ૮૮ બુધાબ જીવન બોધી.
- ૧ ૧૦ ૮૯ દીરજી દેવજી.
- ૧ ૧૦ ૯૦ મોજી વલસ કનજી.
- ૧ ૧૦ ૯૧ સોની પ્રેમજી મોરાર.
- ૧ ૧૦ ૯૨ દરજી રતનજી પેલા.
- ૧ ૧૦ ૯૩ રણજી દયાળ મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૯૪ કાળીદાસ મોરાર બોધી.
- ૧ ૧૦ ૯૫ દાદયા પેલા બોધી.
- ૧ ૧૦ ૯૬ કાસમજી બોધી.
- ૧ ૧૦ ૯૭ વાલજી સોની.
- ૧ ૧૦ ૯૮ મોજી લાલા મોજી.
- ૧ ૧૦ ૯૯ નાથુ દેવજી દરજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૦ બોધા કનજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૧ બનમાળી દાદયાગાદી સોની.
- ૧ ૧૦ ૧૦૨ મડનજી કાસમ દરજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૩ ઈસમદાસ રમેશન સોની.
- ૧ ૧૦ ૧૦૪ કાસમ ડાસા સોની.
- ૧ ૧૦ ૧૦૫ સોની કાકર રામજી દરજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૬ લખા બોધા મોજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૭ બુધા વલસા મોજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૮ મોજી કાસમદાસ દીરજી.
- ૧ ૧૦ ૧૦૯ કાસમ બોધી દાસ.
- ૧ ૧૦ ૧૧૦ મોજી બોધા અમરેલી.

- ૧ ૧૦ ૧૧૧ નરસી બોધા.
- ૧ ૧૦ ૧૧૨ મોજી જીવન મીડાઈવાળા.
- ૧ ૧૦ ૧૧૩ નારણ બનમાળી દરજી.
- ૧ ૧૦ ૧૧૪ દાદયા મડન મોજી.
- ૧ ૧૦ ૧૧૫ દાદયા દેવજી દાસ.
- ૧ ૧૦ ૧૧૬ જીયા જીવન મોજી.
- ૧ ૧૦ ૧૧૭ બાળા અમરેલી મોજી.
- ૧ ૧૦ ૧૧૮ વલસ નારણ દરજી.
- ૧ ૧૦ ૧૧૯ બાળા પરસોતમ.
- ૧ ૧૦ ૧૨૦ મડન નારણ.
- ૧ ૧૦ ૧૨૧ સુમદ મોદમદ.

૧૧૫-૦-૩

આ ઉપરાંત મી. મદમદ પ્રવાસી, મી. જે. બી. મેતા, મુનજી મોગરારીઆ અને બીજાઓએ મળીને કરેલું હતું.

આર્ય ધર્મ (કર્તવ્ય.)

સ્વામીજી આત્માનંદજીએ બનાવેલ સ્વામીજી શંકરનંદજીએ બનાવેલ આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) સારા અંગ્રેજી, તખ્તમાં બદલ તેવી રીતિમાં ત્રણ પૈનીમાં મી. એમ. એમ. દિવાન પાસેથી બોક્સ ૫૯૭, ૬૨૫૦ લખવાથી મળી શકે છે. આ અંગ્રેજી, ગુજરાતી તેમજ હિંદીમાં મળી શકે છે.

એજ બોક્સ લખવાથી સ્વામીજીએ હિંદીમાં આપેલું “માનવ આત્મા” ઉપરનું અંગ્રેજી બાબલુ પંચ તેરલીજ કમિતે મળશે.

ARYA DHARMA

As composed by Swami Sri Yoganandaji and printed at the instance of Swami Sri Shriharanandji. The matter is now obtainable on application to Mr. M. M. Diwan, Box 593, Durban price 3/- It is printed on tinted card-board for binding.

“The Human Soul”

A reprint of this address by the Swami can also be obtained at the same place price 3/-

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીજી આત્માનંદજીને જનારે હુવે મીર સ્વામીજી શંકરનંદજીને છપાવે હુવે આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તરતીમે રાલે જાયે એ મજબૂત કાગજકે ઉપર અહિં ત્રણમે પત્ત ત્રીન પેનસે મી. એમ. એમ. રાવાન કો બોક્સ ૫૯૭, ૬૨૫૦ લીલનેસે મીલેગા. હિંદી, ગુજરાતી મીર હિંદી લખાને મીલતા હે.

હવે ગ્રંથપર લીલનેસે સ્વામીજીને હીર રીપર “માનવ આત્મા” રીપરકે ઉપર હીયા હુવે હિંદી પાસાને ત્રીન પૈનીમે મીલેગા

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીકસ, શનીવાર, તારીખ ૧૩મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯.

અંક ૭.

અડવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૩ ફેબ્રુઆરીથી, તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૦૯.

હિંદુ-માઠ વદ ૮ થી માઠ વદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૨૧મી મોહરમથી ૨૭મી મોહરમ સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.	દિવસ.
શની.	૧૩	૮	૨૧	૪	૫	૬	૭	૮	૯
રવી.	૧૪	૯	૨૨	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
સોમ.	૧૫	૧૦	૨૩	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
બોમ.	૧૬	૧૧	૨૪	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
બુધ.	૧૭	૧૨	૨૫	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
ગુરુ.	૧૮	૧૩	૨૬	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
શુક્ર.	૧૯	૧૪	૨૭	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫

ખાસકરમણિકા.

કનવેનશન ...	૯૯
પરિવાર ...	૧૦૦
મી. રોડેરીઆની અધીશ
મી. કંનના વિચાર
મી. હાલ્ડ મહાદેવી દેશ સેવા ...	૧૦૧
રોડેરીઆની અધીશ
દરોસવાલની બહારના હિંદીની ફરજ
પરિવાર તથા ઉત્તર
મી. ઉલેતો કાળ ...	૧૦૨
ન્યાયસંદર્ભમાં હિંદી
મી. સી. ક. માંધીની તબીબત ...	૧૦૩
મી. રીડા ગીઆના
એલ. વાલ્ડર ...	૧૦૪
ઉદા. ખબરો ...	૧૦૫
અમેરીકાના એક નીચેનાં બહુવાક્ય
અવન ચરિત્ર ...	૧૦૬
સ્વામીચંદ્ર સાપજી ...	૧૦૭
દરોસવાલમાં હિંદી બહુવાક્ય
દરોસવાલની બહુવાક્ય
પરિવાર ખબરો
ઇન્ડિયન મેસનર કોમિશન ...	૧૧૦
હિંદુસ્તાનમાં મળેલી કોનફરન્સ
ઉદા. ખબરો ઇન્ડિયન લાયબ્રેરી ...	૧૧૧
હિંદુસ્તાનના ખબરો ...	૧૧૨
રોડેરીઆનો એશિયાટીક કામદો ...	૧૧૩
પરિવાર ચરિત્ર
નાદરી મારટની મોડીસો. વગેરે
ફાલના તારાસમાપાદ.
ફાલના તારાસમાપાદ.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનીવાર, તા. ૧૩મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯.

કનવેનશન.

દક્ષિણ આફ્રિકા એક મુશ્કેલી કરવાના હેતુથી મળેલી કનવેનશનનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. તેના દરેક ભાગ છે અને એકસો ને ત્રણ હજાર છે. આ રીપોર્ટ ૩૦મી માર્ચે સાઉથ આફ્રિકાની આરે પારલામેન્ટ પાસે રજુ થશે. જો રીપોર્ટ મંજૂર રહેશે તો મે મહીનામાં બહુમતીમાં પાછી કનવેનશન મળશે અને જુન મહીનામાં હેવરનો રીપોર્ટ રજુ કરશે. તે પારલામેન્ટ પાસે કરશે. તે રીપોર્ટ લખતે ડેલીગેટ છઠ્ઠાં જશે અને લારખાદ સાઉથ આફ્રિકાની નવી પારલામેન્ટ એક વરસની અંદર બેસશે. આ બહુ મોટાએને કેટલોક દરજ્જો મળશે થકા જેવું છે. તેઓએ પોતાના કામમાં એકતા બતાવી એક બીજાનો અગત્યવાર્ય જતો કર્યો તેવી અને તેઓને સુખારકબાદી આપીએ છીએ. આતુ' જે માણસો કરી શકે છે તેઓ ફોદ પામે તેમાં નવાઈ નથી. પછી તેઓના કામને પરીણમે બીજા માણસોની ઉપર બુલમ થાય કે નહીં એ જુદો સવાલ છે. કનવેનશને તો એટલું બતાવી આપુ' કે ખરાબ અથવા નફારા કામને સાફ માણસો એકલા થઈ હીલચાલ કરે તેમાં કેટલોક દરજ્જો સફળ થાય છે.

કનવેનશનથી સાઉથ આફ્રિકાની એક પારલામેન્ટ બનશે અને એક હાઇ કોર્ટ થશે. તેની નીચે હાલના કોલોનીની કોલોનીને લગતીજ કાલિનસીસ નીમારો. તે કાલિનસીસ સાધારણ ખરાબો વડી શકશે. કસ્ટમ્સ અને રેલવે એકજ થશે. પ્રોટેક્ટીવ બાયલુ' વાપતખત થશે. પણ પારલામેન્ટની બેઠક કેપટાઉનમાં થશે. નવી હાઇ કોર્ટ બુલોફોનટીનમાં બેસશે. સાઉથ આફ્રિકાનો એક ગવર્નર જનરલ થશે. પારલામેન્ટના બે વીજામ મળે, સેનેટ અને એસેમ્બલી. સેનેટમાં ૪૦ મેમ્બર

થશે. તેમાંથી આઠની નીમણુંક સરકાર કરશે. બાકીનાને દરેક પ્રાંત સુટી કાઢશે. એસેમ્બલીમાં ૧૨૧ મેમ્બર નીમારો તેમાં કેપના ૫૧. નાતાલના ૧૭. ટ્રાંસવાલના ૩૬, અને ઓરેન્જ ફ્રી સ્ટેટના ૧૭ એમ થશે.

આ કનવેનશન પરિણામ હોદી નથા બીજા કાળા માણસોને લખાઈ છે. કાલ પછુ જગ્યાએ કાળા માણસોને વોટ રહેવા ના નથી અને કેપમાં કંઈ છે જો પણ કાલો નાખાય તેવી પેરવી આ રીપોર્ટમાં કરેલી છે, પણ વોટ એ નજીવી વસ્તુ છે. જ્યાં આપણને ઉદા રહેવાનો પણ મારમ નથી ત્યાં વોટ કામ કરી શકે તેમ નથી. જો જગ્યામાં સુલામ અને સુલામના ધણી હોય તે જગ્યાએ તે બાને વારતે ઉપરી નીમવાને સાર કદાચ સુલામને અને તેના ધણીને એક સરખા વોટ હોય તોપણ સુલામનો વોટ કંઈ કામનો નથી. તે વોટ ઉપરોગી થય તેના પહેલાં સુલામને સ્વતંત્રતા મળવી જોઈએ અને સુલામને સ્વતંત્રતાની સુજ બહુવામાં આવે તોડવા સાથે તેને લગતી કેળવણી મળવી જોઈએ તે વીતાનો વોટ તે વોટજ નથી. આ મુલકમાં આપણી રિયલી સુલામીની છે. સ્વતંત્રતા સમજવાની આપણી પાસે કેળવણી પણ નથી એ બાને આપણને સાથે મળવા જોઈએ. આપણા ધણી જે કહે વાવ છે તે કામ આપણી બેડી તોડે એવું બનનાર નથી એટલે આપણે પોતેજ કેળવણી મેળવી પોતાની મેળે સ્વતંત્રતા અખત્યાર કરવાની છે. જ્યાં લગી તેમ નથી કરવું ત્યાં લગી વોટની અમે તો કંઈ કીમત નથી મળતા એટલે હવે કનવેનશનની બીજી બેડીમાં ઉપર આપણે.

જુદા જુદા પ્રાંતોના જે જે કાયદાઓ છે તે કાયમ નથા છે એટલે કે ઓરેન્જ રીવર કોલોનીમાં દરોસવાલમાં વીગેરે જગ્યાઓમાં જે કામ કાયદા આપણી સામે છે તે તેવાને તેવા રહ્યા, આપણને એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જવાના હક નહીં મળે એને નવી પારલામેન્ટને બીજા કાળા ધણનો હક મળ્યો છે. પરીણામ એ આજરો કે સખતમાં સખત કાળકા જુદા જુદા કોલોની બાધવા પ્રતિ

માં છે તે કારણ પ્રમાણે બીજો દેશો
છશે.

કનવેનશનના રીપોર્ટ ઉપરથી દેખાત
આવે છે કે કનવેનશનને લીધે ટરાંસવાલ
માં હાંદી સવાલનો ફરો નથી આવ્યો.
અને જો હાંદી ખેતી જમ તો આખા
દક્ષિણ આફ્રીકામાં હાંદીની હાલત જુરી
યશે. આ વાત દરેક હાંદી જે શુભામ
નરીખે દક્ષિણ આફ્રીકામાં રહેવા નથી
માંવતા તેણે સમજી લેવાની છે અને
સમજીને જો તે ટરાંસવાલનો હોય તો
તેણે માયુ ઉચકું મુકીને લાવાયું છે.
અને જો તે ટરાંસવાલની બહારનો હોય
તો તેણે ટરાંસવાલના હાંદીને પુરેપુર
જિતેજન અને પુરેપુરી મદદ આપવાની છે.

પહેલા પ્રત્યે

પોએસ્ટરમ અને ટ્રાન્સફરમ પડ્યા.
બીજા મામોમાંથી પણ હાંદી પડ્યા જણાય
છે. પોએસ્ટરમને તો વળી બાપાઓમાં
તાર મોકલ્યો છે કે પોએસ્ટરમ જે બહુ
મકમલ હતું તે પાણી એટલે હવે બીજા
મામો તો પડશે જ ને સત્યાગ્રહ ચાલશે જ
નહીં.

જેઓ પડ્યા છે તેની કંઈક ફરજ છે
તેનો ખ્યાલ અમે તેઓને આપવા માગીએ
છીએ. તેઓ જાણે છે કે લડત તો લડવા
જેવીજ છે. તેઓનાથી દુઃખની બરદાસ
ન થઈ તેથી તેઓ પડ્યા. આમ જે
પડ્યા છે તેના મનમાં બીજાને પાડવાનો
વિચાર ન આવતો જોઈએ. પડ્યા છે તે
પણ સરકારને જણાવી શકે છે કે "અમે
પડ્યા છીએ ને અમારી નમજાઈને લીધે
પણ જેઓ નથી પડ્યા તેઓને અમે ફરો
હમ્મીએ છીએ. તેઓને અમારામાંથી
બનશે તે જોર આપશું." આટલું તો
તેઓ કરી શકે છે. એમ ન કરે તો પડ્યા
તેથી નમજાઈ જણાવતે બહાર દેશના દુખમન
જણી જોઈને બન્યા મજૂરી. પહેલાંઓ
બાપામાં લખી સહે છે કે અમે પડ્યા
પણ બીજા પડે એવું હમ્મીએ નથી.

આમ નહીં કરે તેથી કંઈ લગાઈ બંધ
નહીં થાય. લગાઈ આવશે. પણ તેઓ
સામે થશે તો લખાશે. તેઓ પડ્યા
તેની નમજાઈ કબુલ કરશે તો તેટલી
તેમણે મદદ કરી મળશે. તેટલે દરજ્જે
લડત ફરશે થશે.

વળી પહેલાં તે પણ જેજ જવાનો વિચાર
આપ્યો ત્યારે જઈ શકે છે. ઇરાલીમાં ભપારે

તરદેશનો જુરસો ઇરાલીની પ્રજામાં રમે
રમે કરતો હતો ત્યારે જેઓ લડાઈમાં ભાગ
નહીં લેતા તેઓ સામે નહીં ચતા પોતાની
નમજાઈ કબુલ કરી તેઓ અલગ રહેતા
પણ બીજા મદદ ધણી કરતા. તેજ
પ્રમાણે પહેલાં હાંદી કરી શકે છે. આ
વિચારો ઉપર તેઓએ ધ્યાન દેવું પડે છે.
તેઓને લાગ્યું હતું કે મી. દલિદ મદમદ
વિ. નું નામ યાદ કરી ચુરત રહેવું હતું.
તેમ ન થયું તો હવે તેઓને વધારે ધન્ય
ન પડે તેવા ઇરાદાથી અમે ઉપર બતાવ્યું
છે તે પ્રમાણે કરી શકે છે.

મી. રાંદેરીઆનો અપીલ

મી. રાંદેરીઆની અપીલ દારી ગયા.
આમાં કંઈ નવાઈ નથી. મી. તાઇકુના
કેસ ઉપર જે વલણ જોઈતું હતું તે
ઉપરથી દેખીતું હતું કે આ અપીલ પણ
ફરવાની. આ બંને અપીલ તે સત્યાગ્રહી
ને હસારો છે કે તેઓએ અપીલ માત્ર
જુદાને કરવાની છે. તેઓને સારું દુઃખની
કારણ નથી. કેમ હોય? આંધળા રાજ
ની કાર્ટ આંધળીજ હોય. અનો અરથ
એમ નહીં કે કાર્ટના અમલદારો-જો-
આંધળા. પણ તેનો અરથ એ છે કે
અમલદારો મેરેનસાથી કાયદોનો અમલ
કરે તેમાંથી બીજું પરિણામ શું આવે?
એટલે ખરું તો એ છે કે સત્યાગ્રહીને
અપીલ પોતાના બળની ને છત્રમાર તે
જુદા ઉપર ને જુદાએ આંધળા બળ ઉપર
રહ્યો છે. તેમાં તે કદિ નિષ્ફળ જનાર
નથી.

કેટલાક હાંદી તો આ અપીલથી દારી
ગયા જેવા દીસે છે. તેઓને મન તો
મહા હોમો લાગ્યો જણાય છે. આવા
હાંદી તે બીજા સમજવા. "હાય હવે તો
દેશપાર થવુંજ રહ્યું." પણ દેશપાર તે
શું? દેશપાર થઈને તો માથા આવવા
તું છે. દેશપાર થાવું કે જેલ જવું એ
બેમાંથી પસંદ કરવાનું હોય તો કેટલેક
દરજે તો દેશપાર થવું એ છે. કેમકે
દેશપાર થનાર માણસ પાછો બધારે લડી
શકે છે. અપીલ હાથે એટલે હક માર્યા
જતા નથી. હક તો જ્યારે આપણે છોડી
એ ત્યારે માર્યા જાય. જેઓ પોતાનો
દેશ ટરાંસવાલ માની બેઠા છે તે કંઈ
સરકારના કદાવરા નહિ જાય. તે તો
પોતાની મરજથી જનારા છે. એટલે
મી. રાંદેરીઆની અપીલનો ખ્યાલ કેમકે
ફરવાનોજ નથી એમ અમારે કહેવું જોઈએ.

મી. ડકેનના વિચાર

મી. પેટરીક ડકેન તે ટરાંસવાલમાં સ્વ
સત્ય મળ્યા પહેલાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી
હતા. હાલ તે કનવેનશનમાં મોટો ભાગ
લેનાર છે. 'સ્ટેટ' એ દક્ષિણ આફ્રિકાનું
મોટું મારીક જાણું છે. તેમાં બહુ મોટા
માણસોજ લખે છે. તેને વસીલો કરોડ
ખીપતી મોરોઓનો છે.

આ મારીક નોંધાવીઆમાં મી. ડકેન
એડીઆટાક સવાલ વિશે કબાળુ હતું
છે તે જાણી છે ને વાંચવા કાયક છે.
વળી તે લખાણ કરનાર માણસ જેને
એટલી વગ ધરાવે છે કે હાંદીની માગણી
કબુલ કરવાની તેની સલા છે.

આ લખાણ જેઓ ઇંગ્લેન્ડ જાણનારા છે
તેઓએ ઇંગ્લેન્ડમાં વાંચી લેવું તેનો તર
જુમો અમે આપી સકીએ તેટલી વગ્યા
નથી. તરજુમો આપવાની જરૂર પણ
નથી. તેમાંના ઘણા ભાગ ઇતિહાસિક
છે કે જે બધા હાંદી જાણે છે.

તેમાં ખ્યાનમાં લેવા જેવી વાત તો એ
છે કે આપણી માગણી લાજબી છે એવું
તો મળાય છે. કાયદો રદ કરવાનો મી.
સ્મટસે વિચાર કરેલો એ પણ બતાવી
આપ્યું છે. સત્યાગ્રહનું જોર સરકારને
બહુ લાગ્યું તે પણ તેમાં બતાવ્યું છે.
કેસમાં તે લખાણ ચોખ્ખી રીતે સાંગેત
કરી દીધે છે કે સત્યાગ્રહના જોર આગળ
સરકારને નમ્યા વિના ન આવે. આ બધું
અગલનું છે. પણ તેમાં સર્વથી અગલનું
તો એ છે કે જેમાં આજ લગી કેમ નથી
નમ્યા એ બતાવ્યું છે. ત્યારે મી. ડકેન
ચોખ્ખી રીતે બતાવે છે કે જોઈએ સવાલ
મહા જાણી છે. તેઓને સારું મોરના
જેટલીજ કાયદામાં છુટ મૂકવી એજ ખરો
સવાલ છે એ કેમ મૂકાય? મી. ડકેન
કહે છે કે જો દક્ષિણ આફ્રિકા સુખ્ય
કરીને મોરોનીજ વસાવવું હોય તો તે છુટ
ન મુકાય. વળી મી. ડકેન કહે છે કે આ
સવાલ કંઈ ટરાંસવાલનો નથી. આખા
દક્ષિણ આફ્રિકાનો છે. આતું સમજીને પડી
સરકારે પ્રમીસેસન કાયદો મંજૂર રાખ્યો.
એવું સમજીનેજ મોરોઓ બધા લડે છે.
એવું સમજીનેજ હજુ લડત ચલાવે છે.
જો ટરાંસવાલના હાંદી લડત મુકે તો
કેપમાં, નાતાલમાં અને રોડેશીઆમાં તેજ
કાયદો થાય. જો ટરાંસવાલના હાંદી લડત
ચલાવ્યા કરે તો આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં
તેવો કાયદો કરવાનું બને નહીં. આ
વિચારો જલ વિજ્ઞાનાથી મી. ડકેનને બતાવે

બા છે. તે ઉપરથી એમ અનુમાન થાય છે કે કનવેનશનનો નીવેડો આવે તે બાદ દીદી સલામતો નીવેડો આવે.

પણ તે પહેલાં તો સત્યાગ્રહ વિખરાઈ ગયું એના અવાજો આવે છે. સત્યાગ્રહ નહીં હોય પણ કનવેનશનની શી દરકાર? કનવેનશનની તો દરકાર કહી એ નથી પણ કંઈ લડત વીખરાવાની નથી. બધા હીદી એ પરસ લડ્યા તેમણે લડતનો સ્વાદ ચાખ્યો. તેની છુપી તેઓએ કંઈક જોઈ. હવે છોડી દીધે તે બનવા જેવું છે. પણ બધા હીદી છોડે તેથી પણ કંઈ લડત બંધ થઈ શકતી નથી. તે તો ત્યાંજીથી એક પણ લડનાર હોય ત્યાં સુધી ચાલવા કરવાની છે. પણ જે હીદી હજુ નથી પડી ગયા તેનું અમારે ઉપરના મી. ડાઉડ ના લખાણ તરફ ધ્યાન ખેંચવું પડે છે. અને મી. ડાઉડના શબ્દો બાદ રાખી તેઓએ લડવાનું છે.

મી. ડાઉડ મહમદની દેશ સેવા

મી. ડાઉડ મહમદ પોતાની લગભગ પાંચ વર્ષના કામની અવજા સેવા બાબતે રજા છે. દેશનીકલ થાય છે તેના કર નથી સમજતા. જેને હુદી પી ચલા છે. સરકાર તેની મરજમાં આવે તે રહે છે એ વાત હસ્યુએ ચહેરે પ્રજાને સંભળાવી ચલા છે. બહુ વખત જેલમાં જવું પેસા ટકાની ચરજ નહીં કરી એ હવે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીદીને નવાજતી વાત નથી. મી. મોરાળજી કે જેની મારફતે સત્યાગ્રહના ખીજા ભાગની શરૂઆત થઈ, તેની કીમતી સેવા વીગે અમે અગ્રહ લખી ગયા છીએ તે તો જેલમાં શું અથવા બહાર શું, મુઠે મોટે પેતાનું કામ બજાવે જાય છે. પણ આ વખતે અમને મી. ડાઉડ મહમદની સેવાને વીગે વધારે લખવાપણું રહે છે. માણસના કામની બે જાતની કીમત આંકી શકાય છે. એક તો તે કામની અસલ કીમત અને બીજી પરિણામી કીમત. એટલે કે ખીજા માણસની ઉપર તે કામથી શું અસર થવાની છે તેની અરખામણી કરીને આંકેલી કીમત. આ પરિણામી કીમતમાં મી. ડાઉડ મહમદની સેવાને કાંઈ પહેલથી શક્યું નથી. મી. ડાઉડ મહમદ એ માત્ર નાતાલ ઇડી બન કોમેસના પ્રમુખ છે એટલુંજ

જુના રહીશ છે. તેમની હુશીઆરીને અડી શકે એવા થોડા હીદી દક્ષિણ આફ્રિકામાં હશે. જે તે અગ્રેજી લાગ્યા હતા તે અસરે મહાન પદ જોય વતા હતા એવી તેમની યાતુરી છે. મી. ડાઉડ મહમદની તેમની રાકિત એવી સરસ છે કે તેથી ઘણા માણસોની ઉપર તેની અસર સહેજે કરી શકે છે. અનુભવ બહુ લીધો છે. સેંકડો પક્ષના માણસોમાં ઉઘાડ્યા છે. ઘણા માણસોનું પોતાની જાતથી કે પછાથી બહુ કર્યું છે. પોતે સુસ્ત ઇસલામી છે અને સુરતી કામમાં તેમની વગ બહુ જખરજરત છે. આવા કારણોને લીધે તેમના કામની પરિણામી કીમત બહુ જ ઘી થઈ પડી છે અને માનતા નથી કે દક્ષિણ આફ્રિકાનો કાળપણ હીદી મી. ડાઉડ મહમદને જેલમાં રહેવા હા પાત. તે સુધી માની શકે. તેમના જેલમાં રહેવાથી હીદી કામની લડત બરોજર મથાવવાની ફરજ થઈ પડી છે. હવે વાંચનાર સમજી શકશે કે મી. ડાઉડ મહમદનું કામ એ બહુ મહાનજ ગણાય. અને અમે ઉમેદ રાખી એ છીએ કે દરેક હીદી તેમજ સમજ પોતાની બનતે પ્રયાત કરશે અને લડતમાં મદદ આપશે. એમ થાય તો અમે માનીએ છીએ કે મી. ડાઉડ મહમદ અને તેમના સાથીને કદી જ માસ જેલમાં ગળવા નહીં પડે. પણ કદાચ ગળવા પડે ત્યાર બાદ ફરી જેલમાં જવું પડે તેથી એ શું? તેમની તો તેથી વધારે અમર કીર્તી થશે. અને આપણે જેઓ જેલની બહાર છીએ તેની અપહારતી થશે. કયો હીદી જેલની બહાર રહી અપહારતીના પછી ચલા માગે છે!

રોશોયાની જીત

રોશોયામાં જે એશીઆટીક કાયદો ટ્રાંસવાલના જેવોજ થયો તેને મંજુરી નથી મળી એ ખબર અમે આ વખત આપીએ છીએ. આ કાયદો નામજૂર થયો એ જેવી તેવી વાત નથી. અમારે વાંચનારને વાદ દેવું જોઈએ કે એ કાયદા ની સામે જે અરજી મળ હતી તેમાં જો તે કાયદો પાસ થાય તો હીદી હજુ નહીં કરે તેવો હસાય હતો. સહુ કાંઈ સમજી શકશે કે આ કાયદો નામજૂર થયો છે તેનું સુખ્ય કાંઈ ટ્રાંસવાલની લડત છે હીદીના નવા ભોરથી વડી સરકારને બહુ ખેતાને કામ લેવું પડે છે. આવું મુજબ જોર હીદી એકદમ નહીં જવા દેવ એવી

ટ્રાંસવાલ બહારના હીદીની ફરજ

ટ્રાંસવાલની લડત લંબાશે એમ જાનમાં આવે છે, તેમ એનું પણ જણાય છે કે તે લડત લેનારા હવે ઘણા થોડા હીદી રહેશે. તેઓને મદદ કરવી એ ટ્રાંસવાલની બહારના બધા હીદીને હવે ખેંચી ફરજ થઈ પડી. તેઓ બહાર મીડીંગ જરી દાવો કરી મદદ કરી શકે છે. તેમાંથી એ હેતુ સરજો એક તો એ કે જેઓ નથી પડ્યા તેઓને જીવન અગશે, અને જેઓ પડી ગયા છે તેઓ વખતે પાછા ચડશે. ખીજું એ કે તેની મીડીંગ તથા રાખથી રાખ્ય કરતાં સમજાવે કે લડત ચાલુ રાખવામાં બધા હીદીની સમતી છે. કદાચ ઉપરાંત પૈસા એકઠા કરવાની જરૂર છે. તે પૈસા કેટલે દરજે ટ્રાંસવાલમાં જોઈશે તે નથી કહી શકાવું. પણ તે પૈસા ચિલાવત મી. રીચને મોકલવાની તો મૂરેપુરી જરૂર છે. કમીડી આગળ ઉપર નીલાવવી કે નહીં તેનો ચિચાર અમે આ બજાએ નથી કરતા પણ કમીડીને સંકેલવામાં કંઈ નહીં તો જ માસ ચાલ્યા ગયાના. તેટલા વખત સુધી કમીડીને નીલાવે મૂરકો છે. કાલ તુરતમાંજ ટ્રાંસવાલ તરફથી મી. રીચને પૈસા વગર મુક્યા છે એટલે ટ્રાંસવાલ માંથી બહારે બચાવવા એ રાજકીયી વાત છે. એટલે તે એનો ખીજા કોશનીના હીદીએ ઉપરવા થયે છે. આગાંરી નજર મુખ્ય ભાગે નાતાલ ઉપર પડે છે. નાતાલ, આજ સુધી કમીડીને નીલાવવામાં ભાગ લેવું આવ્યું છે એટલે હવે પણ નાતાલ પેતાની ફરજ બજારી લેશે. એવી અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ.

ધરોકો તથા ઉતેજકો

મી. ડોન એચ. કેન્ડીજ ને પ્રેક્ષમાં કેટલાક વખત ચલા કામ કરે છે અને જેણે પોતાનું બહુ રીતિસના હેતુઓ પાર પાડવામાં અરણ્ય કર્યું છે. તે અમારી વતી ચક્ર ઉપરાણું મેળવવા તથા અમારી શા રિશ્તિ છે તથા આ છાત્ર મી. સેવા બજાવે છે તેનો ખ્યાલ આવવા થોડી મુશ્કેલી નીજાશે. અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે સહુ દેશ માં કારકીર્તને આવકાર આપશે અને બનતા મદદ કરશે.

મો. ડેક્લેનો કાગળ.

—:—:—

મો. ડેક્લે કે જે ઇંગ્લેન્ડમાં વસીતા
યાળા છે અને જે ટરાંસવાલની યુરોપી
અને કમીટીના મેંબર છે તેણે નીચે પર
માણે 'ટરાંસવાલ લીડર' ને કાગળ લખ્યો છે.
"એશીઆટીક સવાલ ઉપર મો. ડેક્લે
'રેટર' નામના ચોપાનીઆમાં યજ્ઞનદાર
લખાણ લખ્યું છે. મો. રમટસે કાયદો
રદ કરવા બાબત તો વચન આપેલું કહે
વાય છે તે બાબત મો. ડેક્લે મો. રમ
ટસનું રીયમનું બાબતુ ટાંકે છે, તેમાં
મો. રમટસે જોડ્યા હતા કે "ગજ સેશન
માં એજ મુરાદ પર આવવાને સાર જે
કાયદા પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. એક
તો કાયદેસર વસતા હોદ્દાને રજીસ્ટર
કરવા બાબત અને બીજા બીજા બધા
હોદ્દાને આવતા અટકાવવા બાબત. નવો
એશીઆટીક કોષ જે લડાઈ પહેલાનો
રહેતો હોય તો ન આવે શકે."
કાયદો રદ કરવા બાબત મો. રમટસ
નીચે પ્રમાણે જોડેલા હતા.

"જ્યાં સુધી એકપણ એશીઆટીક
રજીસ્ટર થયા હીનાનો હશે ત્યાં સુધી
કાયદો રદ કરવામાં નહીં આવે" આ વીધે
મો. ડેક્લે કહે છે "આ કાયદો કાયદો
રીપીલ કરવાની વાતને ટેકા આપનારા
છે. પણ મો. ડેક્લે કહે છે કે મો.
રમટસ કે જેણે ઉપર જણાવેલા બીજા
વીચારો પણ જણાવ્યા હતા તેણે રદ
કરતી વેળા એવીજ જાતનો બીજો કાયદો
પસાર કરવાનો પ્રસારો રાખેલો હોવો
જોઈએ. આ મો. ડેક્લેના લખાણમાં
કાયદો કેમ રદ નહીં થયો તે કેટલેક
દરજાએ ખુલી આવે છે. મો. રમટસના
બેલ ઉપરથી એટલા તો એકસ છે કે
તેણે કાયદો રદ કરવાનો વીચાર કેટલેક
પ્રકારે રાખેલોજ હતો. અને બીજો
કાયદો પસાર કરીને આ કાયદો રદ કરવા
માં તેણે કોમ્પલેક્સ હરકત જોડેલી હોવી
ન જોઈએ. પણ પાછળથી વીચાર કરતાં
મો. રમટસને સુઝેલું હોયું જોઈએ કે
રખેને વડી સરકાર તેવા નવા કાયદાને
મંજૂરી ન આવે. વળી મો. ડેક્લે
ચોપાની રીતે જણાવે છે કે હોદ્દા આગે
વાનો ખુલી રીતે જાહેર કરે છે કે કાયદો
ની અંદર એશીઆટીક અને યુરોપીઅન
ની વચ્ચે તફાવત નજ હોવો જોઈએ
જે ખરો સવાલ છે. એમાં કોઈ કોઈ
કરી શકું નથી. એનો કુદરતી રીતે
ખરો જવાબ ઉપર આપીને જાને પદો

હોવી શક્યા છે. એ કાંઈ નવો સવાલ
કરી શકતો નથી. માત્ર દેખીતી અમ
વડવાને લીધે આવે જમી તે સવાલ પુરો
જાહેરમાં મુકવામાં આવ્યો નહતો એક
બાબત ઉપરજ વધારે ખુલાસાની જરૂર
જણાય છે. મો. ડેક્લેના મનમાં એવો
શક છે કે કાયદાને અમલ કરવામાં
એશીઆટીકને બહાર રાખી ન શકાય
તેમ છતાં એસ્ટેરેલીઅમાં તો એમ આવે
છે. લાંબા કાયદામાં એશીઆટીક અને
યુરોપીઅનની વચ્ચે તફાવત નથી પણ
અમલદારને તેની મરજમાં આવે તેવી
પરીક્ષા લેવાની સગા છે. તે સગાની કો
એશીઆટીકની પરીક્ષા અધરી લેય છે
અને અમલદારના હસવાની સામે કશી
અખીલ નથી. તેથીજ એશીઆટીક કહે
છે કે જ્યાં ફળવણીવાળા છ હોદ્દા એક
પરસની અંદર આવી શકવા જોઈએ.
તેજ લખાણનો છેલો ભાગ જણાય જોવો
છે. મો. ડેક્લે કહે છે કે વડી સરકારે
ઇમ્પ્રોવિશન કાયદામાં સહી કરીને તેની
અસલ પોલીસી બદલાવી છે. અસલની
પોલીસી તો એ હતી કે બ્રીટીશ રાજ્ય
ના ગમે તે ભાગમાં ગમે તે રકમત જમ
શકે. હવે ટરાંસવાલના કાયદાને લીધે
વડી સરકારે એવું કહ્યું કર્યું છે કે
ગોરાઓની વસવાટ થવાને સાર કાળા
માણસોને આવતા તેઓ બંધ કરી શકે
છે. પણ જે એમ થાય તો મો. ડેક્લે
એમ વીચારે છે કે ટરાંસવાલની ઉપર
બીજી જવાબદારી એ છે કે ટરાંસવાલની
અંદર ગોરા લોકો લરવા. ટરાંસવાલ
માં વગર કુશીઆરીતું કામ કાઢત કરે
છે અને તેથી ટરાંસવાલમાં એમેરીકાની
માફક ગોરાઓની વસાવટ થઈ શકતી
નથી. તેથી વળી મો. ડેક્લે કહે છે કે
ગોરાઓએ કાળા માણસના જેટલુંજ
વધુ 'એટલું' બસ નથી પણ બીજા
ગોરાઓને લાવીને કાળાના કરતાં સંખ્યા
વધારી દેવી. હવે આમ દક્ષિણ આફ્રીકા
માંથી થશે કે નહીં એ વીચારવું રહ્યું.
જો ગોરાઓથી દક્ષિણ આફ્રીકા ભરી
શકાય તો એશીઆટીકને બહાર રાખવા
એ વખાણવા લાયક છે એમ મો. ડેક્લે
કહે છે આ ઉપરથી સીધું થાય છે કે
મો. ડેક્લે પોતે ટરાંસવાલની પોલીસી
તો બચાવ કરતા નથી પણ તેનો બચાવ
કરવાને સાર કારણ જોઈ છે તેના વીચાર
પ્રમાણે ટરાંસવાલ કાંઈક ભારે કારણ
બતાવે તોજ ભવિષ્યમાં એશીઆટીકને
ખાતમ કરવાની વાત કોઈ ગણી શકાય
તેવું કહેવું તો સાકાય આશીઆટીકમાં

પીઅન વસતી ભરી દેવી છે એવો
વિચાર હોય તોજ મળી આવે. મો. ડેક્લે
જણાવે છે ગોરાઓના કાયદાને લીધે
અથવા તો તેઓની કુદા નજરને લીધે
જો કુદાપીઅનેને જમણાં બહાર લાવે
નહીં તો સાકાય આફ્રીકા સંકેત બનાવ
વાની વાત દરેકી એ તો આકાશના રત્ન
ના જેવી વાત થઈ. અને જે એમજ
હોય તો એશીઆટીકને ખાતમ કરવા
તેવું કારણ માત્ર વેપારીની અદેખાઈ
અથવા તો આમરીતે દેવો, કે જે
જાને કારણ મો. ડેક્લે દરમિયાન ગણે છે.
મો. ડેક્લે સમજાયું જોઈએ કે જો
એશીઆટીકની સામે બાબત કરી રહ્યા
છે તેઓના મનમાં કાંઈ ઉચ્ચ વિચારનો
કોણ પ્રજ્વ નથી. તેઓના વિચાર તો
વેપારી અદેખાઈ અને આમરીતે દેવો
એજ છે કે જેને મો. ડેક્લે તરફથી
નાખે છે. તેથી મો. ડેક્લેના જાણે
માં હું કહું છું કે આજે તો આપણે
વાડીના કુતરાની માફક કરી રહ્યા છીએ.
ખાતમ નથી ખાતમ હોવા નથી. આજે કરવ
કરતાં એશીઆટીકને બહાર રાખવાનો
સાર આપણી પાસે કાંઈક નીતીવાળું
કારણ હોવાની જરૂર છે, અને ન હોય
તો પોલીસી છોડી દેવી જોઈએ."

ન્યાયાલેખમાં હોદ્દો

ન્યાયાલેખમાં હોદ્દોની સામાન્ય રીતે
સ્થિતિ હીક હતી એમ જણાવું હતું.
પણ હાલમાં નેદીવો માટેના ખાસ કાયદા
માં એશીઆટીકને પણ સામેલ રાખવામાં
આવ્યા છે. આજે એક કાયદો 1૯૦૮નો
કાયર આરન્સ અને એમ્યુનીટીના કાયદો
હમણાં લખાયો છે. આ કાયદો મુજબ
કોઈપણ હોદ્દો કાયર આર્પેસ રાખી શકે
નહીં. આ કાયદાની સામે ન્યાયા હોદ્દોએ
ન્યાયાલેખ પ્રોટેક્ટેડેટના મંદનર નવન
કાઉન્સીલને નીચે મુજબ અરજ કરી છે.
"અમે નવન પુરતક અરજ કરીએ
છીએ કે આવા દેશમાં જ્યાં આ સ્થિતિ
એ હોદ્દોને દેશીઆર રાખવાની અટકા
વન કરવાના કાયદાની કાંઈ જરૂર નથી.
અમારામાંના કેટલાકની દુકાનો જંગલોમાં
આવેલી છે. આ દુકાનો વસતીવાળા
લાગતી પછી દૂર હોવાને લીધે અમારી
પાસે રોકાવું કરવા મારે કોઈપણ જાતનું
દુશીઆર નહીં હશે તો અમારી સલામતી

વાદ હશે કે હુશીઆરો કે ત્યાં હોતી તથા ગોરાઓના છુટા છવાયા મકાનો છે ત્યાં પણ નેદીઓએ આ વરસમાં કેટલીક ધાડ પાડી હતી તથા મોરીઓ કરી હતી.

આ ઉપરાંત અગે જળાવવા રળ લક્ષ્યે છીએ કે આવા કાપદાથી અમારી કોમને નામોશી લાગે છે.

તેથી અમે અરજ કરીએ છીએ કે આ કાપદામાંથી 'એશીઆટીક' રબ્બ કાઢી નાખવા મે. કરવી."

આ અરજની નકલ મી. રતનરા કોયાલ, બી. એ. એલ. એલ. બી., સેલી રીટર, તરફથી મી. રીચને વિલાયત મેક્સિમમાં આપી છે. તે સાથે મી. કોયાલ એ નીચે મુજબનો કાગળ લખ્યો છે.

"દક્ષિણ આફ્રિકા તથા કેનેડામાં એશી આટીકો માટે જુદા કાપદા થકી તેમને અગ્ર કરવાનો વા વધતો ચાલ્યો જણાય છે. આ દેશના કાપદામાં હજુ સુધી બહુ બેદખાવ જેવામાં આવતો નહોતો. તેનું કારણ એ હતું કે અગાઉ જે કમીશનરો ના કાપમાં રાજ્ય કારખાની લગામ હતી. તેઓ દીધાવડ મનના હતા, અને વાળુ ખર્ચે તે એ કે દેશની રિયલિ આપાદ ન હતી. તેમ કેટલાક લાગે તે વાળુજ રોમ વાળા હતા એટલે વસવાને ખીલકલ લાયક હતા નહીં.

આવા બેદખાવની ગેરદગરી છતાં અહીંના કોલોનીઓનાં એશીઆટીક તરફ ધ્યાની લાગણી કાંઈ બાકી નથી. તે કે આ લાગણીથી હજુ સુધી કાંઈ બારે મુકશાન થયેલું જોઈએમાં આવ્યું નથી. પણ હવે અહીં સેક્રેટરીયલ કાઉન્સિલ નીમણ છે એટલે તે આ દેશને પણ 'ગોરાઓનો દેશ' તરીકે ગણવાનું શરૂ કરશે. આનો તાબે હાખસો હયાઆરને લગતા કાપદા ઉપરથી ત્રણ ચકાસો. આ કાપદામાંથી 'એશીઆટીક' રબ્બ કાઢવાની ગવરનરને અરજ કરી છે. પણ તે અમારી અરજ પ્યાનમાં લેશે કે કેમ તે બરાબર કહી શકાતું નથી. તેથી તમે કોલોનીયલ સેક્રેટરીને ઘટલી લલામણ સાથે લખશો કે આ કાપદો મંજૂર રાખે નહીં."

મીસીઝ ગાંધીની તખીયત

મીસીઝ ગાંધીની તખીયત કંઈ હીક કહી શકાય. હજુ રિયલિ અનિશ્ચિત છે. હુના ખોરાક સિવાય ખીલું બાગેજ પડી શકે છે. હજુ પચાસે વસ છે.

બ્રીટીશ મીયાના

મી. મુસા હાજી આદમ ઝવેરીના

અનુભવ

[અમારા પ્રતિનિધિઓની પેલી ખાસ મુલાકાત]

મી. મુસા હાજી આદમ ઝવેરી જેઓ કેટલાક વખત ઉપર સાહસ ખેડવાને બ્રીટીશ મીયાના ગયા હતા તેઓ તા. ૫ યુક્ટવારના રોજ વિલાયત થઈ ડરબન આવી પહોંચ્યા છે. તેઓનો અનુભવ ખીજા સાહસ ખેડનારા હોદીઓને બહુ અમુલ્ય થઈ પડશે એમ ધારી તેમની ખાસ મુલાકાત લઈ મેળવેલી હકીકત અહીં આપું છું.

તેઓ તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરના અહીંથી નીકળ્યા. તે ૧૮ દિવસે લાસપાલમાં પહોંચ્યા. ત્યાં ૬ થી ૭ દિવસ રહી પરખા રી સ્ટીમરની જોમવજ ન બનવાથી તેના રીક ગયા. સાંચી ૧૬ દહાડે ડચમોરાસા (અમેરીકા) પહોંચ્યા. ત્યાં બાર દિવસ રહેલું પડ્યું. ત્યાર પછી ટીનીનીકા થઈ જ્યોરજ ટાઉનની સ્ટીમર મળી અને ૨૦ દહાડે જ્યોરજ ટાઉન પહોંચ્યા. અમેરીકાના ડમરાસ કોલોનીયુ આ મુખ્ય શહેર છે. મી. મુસા હાજી આદમ જળાવ્યું કે અમે અંધ મળી ૨૨ દોડી અહીંથી નીકળેલા, જેમાંના ૧ લાસપાલમાં રહી ગયા અને પછર જળાવ જ્યોરજ ટાઉન મુધી ગયા હતા. હવા આખી મુસાફરીમાં સારી તથા તોફાન વગરની હતી. જ્યોરજ ટાઉનમાં અક્સપોર્ટ તથા ઇમ્પોર્ટનો મોટો વેપાર ચાલે છે. ત્યાંની મુખ્ય પેદાશમાં હીરા, સોનું, પાકા તથા કાચો સાગ, ચાવડા, ફરટ તથા બામ્બૂળ વગરની વિગેરે તેમજ બજાબની નીપજ છે. આ વસ્તુઓથી જ્યોરજ અક્સપોર્ટનો વેપાર થઈ શકે તેમ છે. જે કે સાહસ ખેડનારાઓને સારી મુડીની ખાસ જરૂર છે. ઉધાર વેપાર ખીજકલ નહીં હોવાથી મુડી વીના કંઈ વેપાર થઈ શકે તેવી રિયલિ નથી. ત્યાંની વસ્તી મોટા ભાગમાં અંગરેજ, પોર્ટુગીઝ, ચીના અને હોદી ઓની મળીને છે. ચીનાઓ બહુ મીલકત વાળા જેવામાં આવે છે. ડમરાસમાં હોદીની વસ્તી દોઢ લાખને આશરે હોદી તથા સુલતમાનની લગભગ સરખે લાગે મળીને છે. જ્યોરજ ટાઉનમાં બે મરજદ તથા ત્રણ દેવાલય છે. હોદીઓમાં કેટલાક નામાંકિત મીલકતવાળા તથા મુડી

સહીત વેપાર કરનારા છે. કબાળ વરગ બહુ જોવામાં આવે છે. હોદીઓ માટે મજૂરીનું રોજ બે પેનીને અસર છે. એટલે દેશ જેટલી સોંધી મનઝરી ત્યાં છે. ગરીબ હોદીઓ ધાખી વીગેરે વાળે લાગે દેશનોજ પેશાક પહેરતા હોય છે. એવા હોદીઓને પણ મોરાઓ બાહુ કહીને બોલાવે છે. 'કુલી' એ શબ્દ તેઓ વાપરતા નથી. સારાંસ એ કે હોદીઓ સાથે બહુ સહુકાકથી વસ્તવામાં આવે છે. રંગ બેદ મુદલ જોવામાં આવતો નથી. ત્યાંના નેદીવ કેળવણીમાં મુશ્કેલીનો સરખામણી કરતા થઈ ગયા છે. સ્વલાવે આવાળુ હોય છે. હોદીઓના રાબાવતી તેઓ ખાસ પસંદગી ધરાવનાર જણાયા.

અહીં ૧૪ દિવસ રહી ૫ વિલાયત ઉપડી ગયો હતો. વિલાયતમાં મી. કુસેન દાઉદ નથો મી. આજમને રહ્યો ત્યાં સુધી અહવારીઓમાં બે વખત મળવા જતો. મી. કુસેનના તેઓ એક જામે વખાણ કરતા હતા. મી. કુસેનનો ચહેરો ખુશ મુમાં, સુલાખી તથા ચરીરનો બરાવ સુંદર થઈ ગયો છે. દેશની સેવામાં પેતાની કેળવણી તથા દુશિયારીનો ઉપયોગ કરવા ના વિચાર તેના દિલમાં રમી રહ્યા છે. જાળક હતી તેની શાંતિ અને દસમુખા પાછું પીઠ માણસને શરમાવે તેવું છે. હુકામાં મી. દાઉદ, કુસેન જેવા ફરજનને પાખી જાગ્યશાળી થયા છે એમ હું માનું છું. મી. આજમ તથા તેઓ બે તે અબાસમાં સારી મહેનત લીએ છે. અહીં આ વખતે સખ્ત શિપાળો ચાલુ હતો. મી. રીચ તથા ઇ. એ. ના અંગ રેજ વિલાયતના અધિપતિ મી. પોલાકના આપને મળ્યો હતો. મી. રીચ જેવા કેમ ના હિમાયતી હોદીને ખીજા કોષ મળશે નહીં. તેઓના સ્વભાવ તથા હોદી કેમ માટે તેઓની મહેનતના વખાણ હું કરી શકું તેમ નથી. મી. પોલાક પણ બહુ લલા અને હોદી તરફ ખરા દીવથી હીલ સોજ ધરાવનારા છે.

દરાંસવાલમાં નેદીનોનું એક મંડળ ઉલું ચલું છે જેનો હેતુ નેદીવ વનની ઓલું દરેક રીતનું હીત જળવવાનો છે, તેઓની આગાહી વધારવાનો છે. આ મંડળ તેમના સામાન્ય હકનું રક્ષણ કરશે. આ મંડળ નેદીવ હુનીઅનના નામથી ઓળખાશે.

અખરખત

જેહાન્નમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મો રાંદેરીઆવાળી અપીલ

આ અપીલ દ્વારા, હારજી એમ કેટલાક વખત થયા મનાઈ હતું. છતાં ખીલ્લ માણસો તે અપીલ ઉપર અપાર રાખી ખેડા હતા. હવે તેમના હાંધા નરમ પડી ગયા છે. મી. રાંદેરીઆ પ્રેસીડેન્ટ છમી ઝંઘડા કર્યા, તેની પાસે પદવીટ હતી. ત્યારે તે ખીલ્લ પરમીટવાળા હાંધી પશુ માર્યા જશે એમ કેટલાક સવાલ કરી રહ્યા છે. જરા હિંમત પૂરક નીચાર કરવાથી માલમ પડશે કે એવા સવાલજ નહીં ઉઠે તે જાણ્યો. આ બધી વાત આપણે કાંઈ નથી સમજતા નથી. સદુ કાંઈ હાંધી જોઈ શકે છે મી. રાંદેરીઆ પ્રેસીડેન્ટ છમીઝંઘડા કર્યા છતાં ટરાંસવાલમાં પાછા દાખલ થયા છે અને તેના પોતાનામાં ગમ દશે ત્યાં સુધી ટરાંસવાલમાંથી જશે નહીં. જે માણસ પાસે રજીસ્ટર હોવા છતાં નખતાવી જેલમાં જાય તેના કેસમાં અને મી. રાંદેરીઆના કેસમાં કોશએ તફાવત નથી. દાખલા નરીકે મી. કાઠલીઆનો કેસ લખ્યો. તેને દદપાર નથી કર્યા છતાં તથુ મહીનાની જેલ આપી. મી. રાંદેરીઆ દદપાર થયા પછી, જે મહીનાની જેલમાં ગયા, આ જાને જજ જેલમાંથી નીકળતાં પહેલાં સમાધાની ન થાય તો જેલ પુરી થયા બાદ નીકળીને પાછા જેલમાં જશે એટલે એમાંથી એકને કાંઈ ફરક રહેતો નથી. જાને જજ સરકારની માફી માગે, યુકેલું પાછું ગજે અને જે હોદ્દાની પાત આવેલાં છે તે વતી કાયદા માટે તો ટરાંસવાલમાં જેલની બહાર રહી શકે છે. જેલની બહાર રહેતું એ નામરદાદ છે એમ તેઓને વીચા રવાનું છે. એટલે વાંચનાર જેલ શકશે કે અપીલની અસર સલામતી ઉપર કરી નથી.

બહેલાઓની ફરજ

આવે અગકડીને વખતે જેઓ બહેલા છે અને પોતાને તેથી વધારે સમજી ગણાવતે માગે છે, તેઓએ પોતાની ફરજ સમજવાની છે. અપીલની ચર્ચા લોકોમાં બહુ ચાલ્યા કરશે તેને ખીલ્લ માણસો મોહું રૂપ આપ્યા કરશે. બહેલાઓ બહે

જર સમજીતી આપી મદદ કરી શકે છે. પોતે શ્રદ્ધા ખીલ્લને શ્રદ્ધા કરી શકે છે. આ 'પદુ સહેલું' છે. તેઓએ હમેશાં કુદકા મારેલા છે. આ વખતે પણ તેઓજ કુદકા મારી ખીલ્લોને પોતાના બેરને મેળ લગાડી શકશે.

અરજ પશુ માથે

અપીલ તો દાર્યા પશુ આ વેળા ફારે અરજ મુખ્યાંત આપણી ઉપર નાંખ્યું છે. આ કપારો સત્યાગ્રહીને ઠીક લાગ્યો છે. તેઓ એજ લાગના હતા. જે માણસની ઉપર પ્રભુ રાજા છે તે માણસ બ્યારે બ્યારે બુલ કરે ત્યારે ત્યારે તેથી બુલ કરી પાછી ન કરે તેટલા સારા તેણે સજડ સજ કરી છે. સત્યાગ્રહીની ઉપર ખુદાનો હાથ છે. સત્યાગ્રહીથી ફારેના મોદાં ન જોવાય, છતાં મી. નામદુ તથા મી. રાંદેરીઆની અપીલમાં સત્યાગ્રહી ફારે ચડ્યા. અપી બુલ ન થાય તેટલા સાર જાનેના મનમાં વસી તેઓના મન કોર કરી હવે આપણી ઉપર અપીલ નું અરજ નાંખ્યું છે.

જરજોની ટીકા

જરડીસ વેલસે કાયદા દિવે ટીકા કરતાં કહ્યું. હું બહુ દીલગીર છું કે એશીઆટીક ને આ કાયદો સમજવાની જરૂર પડે છે. જે હું કાયદાની પરિક્ષા કોઈની લઉં તો આ કાયદો ઉપર સવાલ ન પુછું. કેમ કે એમાં એવા ગુ ગયાડા છે કે તે ઉપર સવાલો પુછવા તે અન્યાય ગણાય. જરડીસ એસને ટીકા કરતાં જજાન્યુ કે આ કાયદો એટલી બધી આંડીવાળો છે કે વકીલ અને ન્યાયાધીશોને પણ ગુચવાડામાં નાખે તેવા છે.

મી. અહમદ મોંયાની અપીલ

મી. અહમદ મોંયાએ કરતનખરગમાં આવેલી પોતાની દુકાનની કાઠસેન્સ વીશે અપીલ કરેલી તેમાં તે હારી ગયા છે. હું મી. અહમદ મોંયાને મુઆરકખાદી આપું છું. તેમણે આજ લગી હિંમત બહુ રાખેલી છે. આ અપીલ હારવાથી તેનો ખરો સાર કાઢી મી. અહમદ મોંયા ને ફરી પાછા લડતમાં દાખલ થવું પડે છે.

નાસલાગ

એમ જોઈ છું કે કેટલાક હાંધી કાયદાને યરા થયા નહોતો માગતા પશુ લડતને બુરસો છરવી પશુ નથી શકતા તેથીજેલ આગી જાય છે જેઓ કાયદાને વચ થમ જાય છે તેના કરતાં તો આ મોકો ખેલક વધારે સાર કરે છે. એથી એ વધારે

સાર કરી તેઓ પુરા લડતમાં ગમે એવી ધમ્મકાથી તેઓને મારે કહેતું પડે છે કે બાગવાની કાંઈ જરૂર નથી. આવી રહી જેમ આજ સુધી ચલાવ્યું છે તેમ ચલાવવું. હાંધીએ આ મદાવાર લડત માં 'જહાંગીરી ફારી' લેવાની છે અને જેઓ ફાર થયા છે અથવા થશે તેને શીકર શાની ?

મી. દાઉદ મહમદ અને ખીલ્લ દેશપાર

જે દહાડે અપીલ સમજાણ તેજ દહાડે મી. દાઉદ મહમદ વીગેરે જેના નામ મએ આવીએ તારફી અપાઇ ગયા તે તથા ખીલ્લ નાતાલથી આવેલા અને મુલતવી રહેલા કેસમાં ફાજર રહેવાની નોટીસ મળી મી. મોરાળજી જે વોકસરરટમાં હતા તેને વોકસરરટ અખર આપ્યા અને તે પણ તુરત ફાજર ચક થયા. મી. કરનમજી વીગેરે ફૂર હોવાથી તેમને ૧૨ દહાડની અંદર પહોંચવાનું ન બની શકે તેથી ફાજર રહેવાની તક નહોતી મળી. મી. પોસાક પ્રીસીડેન્ટના હતા. મી. આંગલીઆ કેપટાઉનથી તથા મી. મોદનલાલ ગોસલીઆ નાતાલથી પાછા ફરે ત્યાં સુધી તેમના કેસ મુલતવી રહ્યા હતા. રજીસ્ટર, આજમ મીરજાં, સી. મોહી દીન. કલા ફારી, જીવણ મકન, ગાંડા ખુસાલ, રતન મીંદા, કળીદાસ જમવાન, ઉમર મોસમાન, મીંદા દુબલ, હીરા ઉકા, પાગ લાલા, મુખા ગોવન, બુલ્લા જીવણ અને લાલ હરી એટલા જજા ફાજર થયા નહોતા.

મી. દાઉદ મહમદ વીગેરેને વકીલની પરવા ન હતી તેથી માજીસ્ટ્રેટની પાસે ઉભા રહ્યા અને દેશપાર થવાનો કુકમ લઇ લીધો. તેજ દહાડે બધાને વોકસરરટ વારે દેશપાર કર્યા. અને દદપાર થયા તેવાજ ટરાંસવાલમાં પાછા દાખલ થયા. તેવાજ પકડાયા. તેમને માજીસ્ટ્રેટની પાસે ઉભા રાખવામાં આવ્યા અને કેસ ૧૦મી તારીખ સુધી મુલતવી રહ્યો. માજીસ્ટ્રેટ જેલ ન કરાવ્યો અને વગર સફીથી તેઓની મુખ જવાબદારી ઉપર ખવાને છોડી દેવાનું હરાવ્યું પણ મી. દાઉદ મહમદ તથા તેમના સાથીઓએ કમુલ નહીં કર્યું. જેલ માં રહેવાનું પસંદ કર્યું માત્ર સંજાળ રાખવાને ખાતર અને હજુ પણ જે કાંઈ બહાર કરવાનું હોય તે ચક શકે તેટલા સારા મી. સેરામજીને મી. દાઉદ મહમદે બહાર રાખ્યા. ૧૦મી તારીખની મુદત પડી હતી તે મુદત પ્રમાણે કેસ ચાલ્યો. મી. હરીલાલ ગાંધી પણ પોતાની મરજી

પથારીએ પહેલી માને છોડી તે મુસ્ત સાચવવા વોકસરસ્ટ જમ પહોંચ્યા. આ બધાને છ છ મહીનાની સખત મજુરી ની સાથ જેલ મળી છે અને તે આ બધા દેશલોકોએ વરમાળાની માફક રવી કારી લીધી છે. કેટલાકને ત્રણ માસની જેલ મળેલી છે. આ બધાના નામ મારા કામમાં આવેલા તારમાં દાખ નથી. જે માણસો આમ ઘણી ખુશલીપુરવક જેલ માં મવા છે તેઓને હાથે હીંદીના બંધન તુરંતે એમાં એક તલગાર પણ રાક નથી. જે હીંદી આવી લડતમાં ભાગ લઈ જશ લેવાને બદલે હારી જઈ પોતાના કસમ તોડે છે અથવા તોડશે તેને પાછળથી પરતાવેજ રહેશે છે.

મી. પારસી રસ્તમજી અને તેના સાથી

“હાતમ જેવો પરદુખ ભજન રસ્તમજી એક યનારો” એમ મી. દાઉદ મહમદે ગયું તે ફેક્ટ નહતું. પોતાના સાથીને દેશનીકાલ ચવાની ખબર પડી તેજ દહાડે કંઈપણ રાહ જોવા વીના જોહાનસબરગ ઉપડી ગયા. ગયે રવીવારે જોહાનસબરગ પહોંચ્યા. ઉમેદ એવી રાખી કે સોમવારે દેશનીકાલ ચક્ર મી. દાઉદ મહમદને પોતે મળ્યા રહેશે, પણ તેમ ન બન્યું. માથું રોડે ૧૦મી તારીખેજ કેસ લેવાનું દરા વ્યું. મી. રસ્તમજી નારાખાસ થયા અને વીચાવતો માણસ જેમ વીચાવતી રાહ જુએ તેમ ૧૦મી તારીખની રાહ જોવા લાગ્યા.

મી. રસ્તમજીની સાથે મી. હરીશંકર બેશી પણ પહોંચી ગયા. મી. રવીકૃષ્ણ તાલેવંતસોજ સોમવારે ડરખત છોડી મંગળવારે પહોંચ્યા એટલે તે પણ મી. રસ્તમજીની સાથે લાણમાં આવી ગયા. આ પ્રમાણે દાનત મુજબ બરકત મળે છે. મી. રવીકૃષ્ણનો ધરાદો મી. રસ્તમજીની સાથેજ જવાનો હતો પણ તેમને સવામાં મી. સકરાનંદ માઉટ મોરવેંડ જવાના હોવાથી અને ત્યાં તેમનો ધરાદો ઉપનયન સરકાર કરાવવાનો હોવાથી એ દીવસ મેડા આશ્વાજી છતાં વખતસર જવા જોડું ન થઈ રહ્યું.

તા. ૧૦ મીએ રસ્તમજી શેઠ. મી. હરીશંકર બેશી અને રવીકૃષ્ણ તાલેવંતસોજ ને મી. જોરડન પાસે ઉઠાકરવામાં આવ્યા. કોરડમાં અને કમ્પાઉન્ડ હોંદીઓથી ચીકાર બરાબ મધું હતું. સાડા દશ વાગતે ત્રણે જણને ડીપોર્ટ કરવાનો હુકમ માણસે સંભળાવ્યો. રોશીઅલ જેલની કાર (ગારી) તેમને લઈ જવાને તકવાર રાખવા

માં આવી હતી. ગાડી કોરડના બારણાં આગળ ઉભી રાખી હતી. યાંમાંથી બધા હોંદીને પોલીસે બહાર કઢાડ્યા અને ત્યારબાદ ત્રણે સાહેબો સાથે બીજા બે જરમીસ્ટનના હોંદુ જેઓને ડીપોર્ટ કરવા નો ઓરડર મળ્યા અડવાડીઆમાં કરેલ તે બધાને બેસાડી ફોર્ટ ઉપર લઈ ગયા. આજે વોકસરસ્ટ રસ્તે તે બધાને ડીપોર્ટ કરશે.

કેટલું જોડું?

જ્યારે ઉપર મુજબ હોંદી વીરલાઓ અતી બહાદુરી અતતી રહ્યા છે ત્યારે હીંદીગીરી બરેલું તો એ છે કે ડરખતના કેટલાક શેઠીઓએ જેલે પોતાના મેતાઓ જે ટરાંસવાલ જાય તેનો પગાર ચાલુ રાખવાનું કહ્યું હતું તેઓ હરી જવા લાગ્યા છે. આવા માણસો લડત સમજતા નથી. પોતાની આખરની દરકાર કરતા નથી. અને પોતાના વચન ઉપર કોઈ જાતનો આધાર રાખતા નથી. આ શેઠી શરમની વાત નથી. યું તેઓના માં સાધારણ દેશભક્તિ પણ નથી! યું તેઓ માત્ર બેરી આગળ આગે છે? બરે તેઓ પોતાના પેસા પોતાની પાસે રાખી મુકે. મારી એટલીજ ઉમેદ છે કે જે હોંદી પોતાના બળ ઉપર લડી રહ્યા છે તે પગલે વીગેરે જોડા થાય તેથી ડરશે નહીં, અને તેની દરકાર નહીં રાખે એક તરફથી ત્યારે મોઝ દુહાનદાર આમ પોતાના પગસાને વળગી રહેવા બેસે છે તો બીજી તરફથી કોઈ હોંદી પોતાના પગસા જતા કરે છે એટલુંજ નહીં પણ પોતાની તબીબતની પણ દરકાર વચન જાળવવાને ખાતર કરતા નથી. આનો દાખલો મી. રવીકૃષ્ણનો છે. તેની ઉપર નાની છે. તેને બહુ ખરાબ દરદ છે. તેમ છતાં વચનથી બંધાયેલ હોવાથી અને મનમાં દેશદાસ હોવાથી વોકસરસ્ટ જઈ ચડેલ છે અને એક બોગવે છે.

મી. ચેટીઆર.

તામીલ કોમને હેરાન કરવામાં સરકાર પગલ રહેતી નથી. હવે તેના પ્રમુખ મી. ચેટીઆર તથા મી. પડારી તામ્બુ ઉપર હાથ નાખ્યો છે. તેમને પકડવામાં આવેલા છે. મી. જોડકરે મી. પોલાકની ઝેરદાજરીનાં તેની વતી હાજર રહ્યા હતા. કેસ તા. ૧૨મી સુધી મુલતવી રહ્યો છે. મી. ચેટીઆરની હવે ઉત્તર અવરથા છે. પોતાનો કસબ બદલવાનું તેને બહુ સમજાવવામાં આવે છે. પણ તે નો કહે છે કે ‘બહોલ ગઈ અને થોડી રહો’ મારી

અવરથાએ મેં કરેલો કસબ હું છોડી શકતો નથી. આવા માણસોને જેલમાં નાખી સરકાર શો લાડ આપે છે તે આપણે જોઈ લઈશું.

મી. કાઝલીઆનો સંપૂર્ણ ભંગ.

મી. કાઝલીઆની એસ્ટેટ દેવે પૂરી નાદારીમાં ગઈ છે. કોરડે કરેલો કસબ બદલ રહ્યો છે. અને આમ ચવાનું કારણ મી. કાઝલીઆની સંમતીની એકી પીટ હતી તેજ હતું. મી. કાઝલીઆ ના ખાખીદાર અને બાઈ મી. ઇસક કાઝલીઆને પણ બાખીદાર તરીકે નાદારીનો હુકમ થયો છે તે મી. ઇસક કાઝલીઆ એ ખુશીથી ઉપાડી લીધો છે. મી. કાઝલીઆ પોતે એક વોરડરની સાથે પોતાના પોતાકમાં કાજર થયા હતા. તેમણે કોરડને જણાવ્યું કે મને મારા કરેલીટરો બનસેડવટ કરે તેની સામે થવા હું માનતો નથી. મી. કાઝલીઆ બહુ મજેમાં હતા અને તેમનો ચહેરો હસ મુખે હતો.

મી. કાઝલીઆ, મી. આમદ મુસાજી, મી. મેમી અને એક બીજા હોંદીને છોડી મી. ચામ્પી તામ્બુ, મી. ઇયરાલીમ કુકે વીગેરે તે ડીપકલુઈ લઈ ગયા છે. ત્યાં વાડીનું કાસ કરાવશે એમ જણાય છે. મી. તામ્બુ વીગેરેને શરીયાત રસ્તેથી લઈ જવામાં આવ્યા હતા. જ્યાં જ્યાં તેઓને દોડી મળતા ત્યાં સાં તેઓને ખુશાલીના પેલા રથી વધારી લેવામાં આવ્યા હતા.

ગોરા આપના કાળા છોકરા

પ્રીટરીઆમાં સરકારી નીશાળમાં બે છોકરા જતા હતા. તેઓના બાપ ગોરા અને મા કાળી હતી તેથી તેઓની આમડી સહેજ કાળી જેવામાં આવતી હતી. એ છોકરા તદ્દન અંગ્રેજી રૂપ પ્રમાણે ઉછરેલ છે એમ છતાં તેઓને મજદુર નીશાળમાં થી તમડી કાઢવામાં આવ્યા છે. આ છોકરાઓ હવે શિક્ષણ વગરના થઈ પડ્યા. આવા કામગીરી કેટલે કેટલે જેવામાં આવે છે. આ બાબત ઉપર ‘પ્રીટરીઆ ન્યુઝ’ ગોરાઓને વીરે બહુ કરકે લખાણ આપ્યું છે. અને ગોરાઓને તરબેંડી કાઢ્યા છે. તેમાં એમ પણ જણાવ્યું છે કે ગોરાઓ ની પડતી દસાનું આ ચીન્દ છે.

કનવેન્ડાનનો ઇંદો

કનવેન્ડાનના રીપોર્ટ ઉપર બહુ લખાણ ચાલી રહ્યા છે. મોટા ગોરાઓ કહે છે કે હોંદી બંદ વેર નહીં કરી રાખે તો તેઓનો પગ દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી તકત

નીકળી જશે. તેમાં કેવીએટલેના વીચાર દરમિયાનના જેવો કાચો હોઈને સાર ફરક જણાવે કરવો એ પ્રમાણ છે. અને તે વિચાર કનવેન્શનના કેવીએટલે પ્રસંગમાં જઈ અમલમાં મુકવા માગે છે.

સોનીના કેસ

સોની વસરામ મુળજીની ઉપર વગર કહેલા સોનાના કબજાને કેસ હતો તેમાં તે છુટી ગયેલ છે. તેવાજ કેસ સોની જીવન ઉપર હતો તે પણ છુટી ગયેલ છે. સોની વસરામ મુળજીના ખયાલમાં મી. જ્યોત્સના ગોહરે વધીલ દતા. હાથ કોરડામાં કાઢીને કાઢીને રોકવા દતા.

સાચુતરમાં ધુળ પડી

હવે કેટલાક હોદ્દાઓ જે આજ લગી પોતાને મજબૂત કહેવાયવા માગતા હતા તે પડી ગયા છે. એટલે કેટલાક અરજી પરજી કાઢેલા હોદ્દા અજલગી શરમમાં કાળા કાચ છુપી રીતે કરતા હતા તે હવે શરમ છોડી બહાર નીકળ્યા છે, અને પોતાના નીચ સ્વાર્થને સાર પાંચ શીર્ષાંગ કે પાંચ પૈડ જે મળે તેને સાર ગરીબજ હોઈને જમાવે છે, તેઓને હાલમાંથી પાછા વાળે છે અને તેઓના સરદારીકેટા કહેવે છે. તેઓને લાઇસેન્સ પણ અપાવે છે, જે તેઓને કોઈ ટોંકે છે તો કહે છે કે અમે આજલગી તો સલામતી દતા હવે અસલામતી છીએ. આ બાજુતરમાં ધુળ પડી. ચોરા અગ્રેજી રાખેલા આવડવા, મોડું અગ્રેજી બોલી બાણી એ અગ્રેજી કોઈ પાટકુન તથા નેકરાઈ પહેરી બાણીએ એટલે પોતે બારેખમ બની ગયા એવું માનવું એ કેટલું મીઠાવાળામાન છે. તેથીજ કવીએ કહ્યું છે કે 'બાજુતર મીઠા વગર વિચાર'. જે જુવાનીયા પેસાના સ્વારથને લીધે આમ લોકોને જમાવે છે તેને હું તો અવીયારી કહીશ. આવા માણસો હીંદુસ્તાનનું ખગાડે છે, અને એજ માણસો ન્યાય જાય ત્યાં બીજાજ કરતા બેવામાં આવે છે. તેઓને સાર નથીએ બજેતામાં અણતા એવા સત્યાગ્રહી પણ પડ્યા છે કે જે હજુ લડવા કરે છે તેથી તેઓની આખર જળવાઈ રહે છે. એવા મી. મેડ, મી. જોશી, મી. સોલત, મી. સોડા વીગેરે બહુ રાકાય. મી. સોરાળજીનું તો કહેવું હું કે તે સરવથી મહી ગયા છે. તેણે બાજુતરની કીમત ખતાવી આપી છે. અને આવા બાજુલાને આધારે મીઠાવાળામાની મુલેજા નવા રજા છે. આ જાણ સારીએ તામ મારી પાસે આવા પુખ્ત છે. કેટલીક વેળા મનમાં એમજ થાય છે કે

તેઓના નામ બહાર ફરે. વળી વિચારે છું કે તેઓ અગત્યતાથી આવી જાય ખાય છે. રખેને હજુ પરતાપ તેમ સમજી તેઓની એમ કાંઈ છું. ઉમેદ રાખું છું કે ઉપર ના વિચારે તેઓ પ્લાનમાં બેસે અને પોતા ના બાજુતરને અખપ સમાજવાને બદલે કાંઈક ઉજાણું કરશે.

મી. ગાંધીના કેસ

આ કેસની હજુ એજીબી મુદત પડી નથી. મી.સીસ ગાંધીની તખીયત ખરાબ હોવાથી પબ્લીક પ્રોસીક્યુટરે બહુમનસાઈ થી અને બાણી બેઠેને મુદત લાંબાવી છે. તા. ૧૭ થી ૨૫ સુધીમાં કોઈ પણ મુદત પડશે. પબ્લીક પ્રોસીક્યુટરે તે બાબત મી. ગાંધીને પુછાવેલું છે.

મી. અલીલાઈ ઇસ્માઈલ.

મી. અલીલાઈ ઇસ્માઈલ પોકેટ જેઓ ને ગયા મહીનામાં વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરતાં એક વીકની જેલની સજા થઈ એમ લખેલ તે ખરાબર નહીં હવું, તેમને ત્રણ વીકની જેલની સજા થઈ હતી. ગયા શુક્રવારે તેઓ જેલમાંથી છુટ્યા છે. તેમણે લખવાને સુચના કરી છે કે 'જેલ-સ્થાનની જેલમાં હોંડું મુસલ માનને જાળમાં પાણી લઈ જવાની છુટ છે. તેમજ હોંડીઓ માટે જાળમાં પણ અથડા છે. બધા હોંડીઓને કાઢીનેથી નીચળા રાખે છે. અને મુસલમાનોને કાઢી સખવાની છુટ છે. તેમજ ખાણ ખાતી વખતે ટોપી મુસલમાનોને ખીલ કુલ ઉતારવી પડતી નથી. જેલના અમલ દારો માવાથી વરતે છે. પોતે ફરી જેલ જવા તૈયાર છે.'

બીજા સત્યાગ્રહીઓ.

મી. રામસાગી મુડે (તામીલ બેની શીટ સોસાયટીના વાઇસ ચેરમેન) ને સ્ટ્રીટર નહીં ખતાવવા માટે નવા કાયદા ના ધારા પ્રમાણે ત્રણ મહીનાની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઈ છે તેવજુ જેલમાં ગયા છે. મી. બવાન ચોરાને વગર લાઇસેન્સથી ફેરી કરવા માટે ત્રણ વીકની જેલની સજા થઈ છે ને જેલમાં ગયા છે. મી. એમ. એમ. પટેલ કે જેણે પ્રીટોરીઆમાં સરસ કામ કરેલું છે તેમને પણ પકડવામાં આવેલા છે. પોકસરસ્ટમાં પરશોતમ કાનજી તથા જીવજી નરોત્તમ તા. ૬ મીએ છુટ્યા છે. અને પાસે સ્ટ્રીટરેસન સરદારીકેટ હતો. પણ અગ્રેજી નહીં આપવાથી ૭ ૭ અઠ વાડીઆની જેલમાં ગયા હતા.

મી. ગોપાળજી કાશ જે સ્ટીમર ઉપર સ્ટ્રીટર થવા હતા તેની અરજી નામંજૂર રાખી છે. તેને સોમવારે વે.કસરસ્ટ માજીસ્ટ્રેટ પાસે ઉમા રાખેલ. ત્યાં તેને ડીપોર્ટ કર્યા. પણ પાછા દાખલ થયા છે. તેનો કેસ તા. ૧૭ મી ઉપર મૂક તથી રહેલો છે. મી. વનમાળી રજુછેલ જેને સ્ટાંડરટનથી ડીપોર્ટ કરવામાં આવેલ તેનો કેસ વે.કસરસ્ટમાં ચાલશે.

વે.કસરસ્ટમાં જુલવારે મી. કાલિદ સેક ની સાથે જેને જ. મહીનાની સખત મજુ રીની જેલ મળી તેમના નામે હમજાજ મળ્યા છે. તે નીચે મુજબ : ગેસરસ સોરાળજી કાપુરજી, આર. એમ. સોડા, એસ. બી. મેડ, કે. કે. દાદામીયા, ઇજરા હીમ હુસેન, ઇસ્માઈલ ઇસપ, હરીલાલ ગાંધી અને બીજા એ જણા.

મી. કાજી બરદીનને ત્રણ મહીનાની સાદી જેલ મળી છે.

લોરડ કરજન.

લોરડ કરજન વીલાયત જવા ઉપડી ગયા છે. તેઓ સહાયની પાસે હોદી તરફની બધી હકીકત સુકવામાં આવી હતી. અને તેની પાસે યુરોપીઅન કમીટી એ પણ હકીકત રજૂ કરી હતી. લોરડ કરજન જનરલ સ્પેટલ તથા જનરલ બોધાને મળ્યા હતા.

હેલા ખબરો

[જ. એ. માટે ખાસ તાર]

વે.કસરસ્ટ, શુક્રવાર.

મી. રસ્તમજી વીગેરે જેલમાં

મેસરસ પારસી રસ્તમજી, રવીકુચ તાલે વંતકીંગ ને એચ. આઇ. બેશીની ઉપર આજે કેસ ચાલ્યા. રખેને જ જ મહી નાની સખત મજુરીની જેલની સજા થઈ છે. મી. મદમદ બાબા જેનો કેસ નાતાલ માં પુરો થયો અને છતાયે તે ૭ મહી નાની જેલમાં ગયા છે. આમ બહુ મહેનતે તે પણ ડેકાણે પડ્યા છે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર અમરુતી મારફત સંતોષન રસે હીંદુસ્તાન જનારી ટપાલ તા. ૯ માર્ચ મંગળવારે બપોરે બે વાગે બંધ થશે. આ સ્ટી મરતા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડી જશે.

સ્ટીમર અમરુતી મારફત ઉતાગેઆબે અને જેડા થઈ મુંબઈ જનારી ટપાલ તા. ૧૩ માર્ચ રાત્રીપાંચે બપોરે બે વાગે બંધ થશે.

અમેરિકાના એક નીચાનું અણુવા લાયક જીવન ચરિત્ર.

જુકર ટી. વોશીંગ્ટન.

[ગપા અંકથી ચાલુ]

આલાબામામાં દરરોજ કરીને એક નાનું મામડું હતું. ત્યાં એક નીચળ જોણવા ની હતી. તેનું કામ સલાજીવાને હેમ્પટનની પાલકાળાના પ્રીન્સીપાલની પાસે એક શિક્ષક મોકલવાની માગણી આવી. પ્રીન્સીપાલે આ કામ જુકર ટી વોશીંગ્ટનને સોંપ્યું. તે ૧૮૮૨ના જીવનના અરસામાં અહીં આવ્યો. આવતાં વેત તેને ઘણોજ બસ-તોષ થયો. નીચાળ કે જોણતા પદ્ધતિની કાંઈપણ સમજ ન હતી. માત્ર વર્ગિક ૪૦૦ પૈડાની મદદ આપવાનું આલબામા સ્ટેટ તરફથી પચન મળ્યું હતું. આમાં ધી તેનો પગાર તથા નીચાળનું ખર્ચ કદવાનાં હતાં. પહેલાં ચોક્કસ મહીના તે તેણે જોયું કે મારા ભાણ્યોને શીખવા ની ઉત્કાંક્ષા વધતી જાય છે. તેણે એમ પણ જોયું કે મારા ભાણ્યોની રહેણી સરસ નહીં તેમજ કોઈ જાતનો ધંધો ચલાવવાની અથવા ખેતીની આવડત નથી. મારા ભાણ્યો જે શુભાશીમાંથી હમણાજ છુટા થયા છે તેઓ અંગતોડ મહેનત કરવી તેનેજ શુભાશી સમજે છે. એટલે તેને કેળવણી આપવાની જરૂર છે. તેમાંથી જ તેઓ શીખશે કે શહેરમાં રહી બેન્ક માં કે દુકાનોમાં મેતાગીરી કરવા કરતાં ખેતરો ઉપર રહી મહેનત કરવામાં લાભ છે આવા વિચારોથી તેને એક શાળા સ્થાપવાનો ખ્યાલ આવ્યો. તેણે જેઓ તેના પ્રસંગમાં આવ્યા તેને મજૂરીમાં ખાનદારીનો ભારા કરાવ્યો. શરીર તથા મનને એક બીજાનો પુરો સંબંધ છે અને એકની ગેરલાજરીમાં બીજી ખીલી શકતું નથી એમ તેણે પોતાના દરેક બાળને સમજાવવાનો નીશ્ચય કર્યો. કેટલાક પણ બાકતી અથવા પ્રગ્નની ખીલવણી માટે આ બનેલી સાથે જરૂર છે.

તેણે એક તમેજામાં ૩૦ છોકરાઓ નિશાળ શરૂ કરી. થોડા મહિનામાં વધારે નિશાળીઓએ દાખલ થવાની અરજી કરી એ ઉપરથી તેણે બાળનું મર્યાદાનું ઘર નિશાળના મકાનમાં ઉમેર્યું. એપ્રિલનું એકદં જાન ઉપયોગી નહીં એમ તેને દિવસે દિવસે વૌશ્ય ખાતી થતી રહ્યું. કેમકે

માંથી શીખી બ્યારે તેઓ ઘેર જશે ત્યારે એપ્રિલનું જાન આવતે શું કામનું? તેમને તો સુધરેલા રીયાજ મુજબની ખેતી અને તેને લગતા ઉદ્યોગના જ્ઞાનની જરૂર છે. છોકરીઓને ચાલુ સમય મુજબનું ઘર કામ અને શાક અને ફળ પ્રકાશની વાડીઓમાં મદદગાર થઈ પડે તેવી જાતનું કામ શીખવાની જરૂર હતી. એટલે કે અહીં તો તેમને એ શીખવાનું હતું કે ઉપયોગી તથા સુખી જીવનની રીતે ગાળવી.

આ હેતુ પાર પાડવાને તેણે વીચાર કર્યો કે છોકરાઓનું અમ બરાબર કસાય તથા છોકરાઓ કોઈ પણ જાતની મજૂરી કરતા જરા પણ દલકષ્ટ મળે નહીં, તથા તન સાથે મનની કેળવણી પણ ગેરહીજ જરૂરની છે—આ બધું શીખવી શકાય તેવી એક નીચાળમાં ઉછરતાં છોકરા તથા છોકરીઓને વેપારની, અથવા ખેતીની કાંઈ ખાસ જ્ઞાપતી અથવા તો ડેરી કામની અને તેવી જાત ની બીજી ઉપયોગી કેળવણી આપવી. આવું શીખવાથી તેનું પોતાનું દીત સુધરશે એટલુંજ નહીં પણ તે આખી કામનું દીત સુધારવામાં મદદગાર થઈ પડશે. કકરડ પ્રગ્નના પદાપણ અને બગાળે રચાઈયે થઈ શકે તથા પોતાની કામનો ઉદ્ધાર કરી શકે એવા નર તથા નારીઓ પકાવવાને તેણે આ એક નમુનેદાર યોજના ઘડી.

આ પ્રગ્નને રસ્તે ચડાવવા માટે કેવા સાધનોની જરૂર પડે તેનો ખ્યાલ કરવા એ મુશ્કેલ કામ છે, પરંતુ તે ખ્યાલને અમલમાં મુક્યો એ એથી પણ મુશ્કેલ કામ છે. તેની નજરે અનેક મુશ્કેલીઓ જોવા માં આવી હતી આ બધાદુર જીવાન નીચાળે અડત રહીને પોતાનું કામ પાર પાડવાને નીશ્ચય કર્યો. મી. વોશીંગ્ટને હેમ્પટન શાળાના ખાતાનથી પાસેથી પોતાની જવાબ દારી ઉપર રૂ. ૫૦૦ ઉછીના લીધા. અને શહેરથી એક માલખ ઉપર એક ખેતર ખરીદ્યું. આ ખેતરમાં એક પુરાણી લાકડા ની કેદદી હતી. અને બાજુમાં એક રસોડું તથા તખેસો હતો આ બંનેની પણ તેવીજ રીયતિ હતી. આને સાફ સુક કરી તેમાં છોકરાઓને શીખવવાનું શરૂ કર્યું. અને ત્યાર પછી આ શાળાનું ખર્ચ કામ શરૂ કર્યું. જુકર ટી. વોશીંગ્ટન શીશકતા કેવડા એક ઝરે મુકી મજૂરના સાલ કપડા પહેરી દર બપોરે નીચાળના મકાનની બાજુની જમીન સાફ કરવા

ની નકલ કરી અને થોડા દિવસમાં બધાએ સાથે મળી ૨૦ એકર જેટલી જમીન સાફ કરી નાખી. આ જમીનમાં વાવવાનું શરૂ કર્યું. દરમાયાન મી. વોશીંગ્ટને મીસ એલી વીઆ એ. ડેવીડસન (જેને તે પાઠ્યાથી પરખ્યો) સાથે ફરીને પોતાની કામમાંથી ઉધરાણું કર્યું. મીસ એલીવીઆ એ એક બહેલી કકરડ બાંધ હતી. તે બંનેએ કરેલા ઉધરાણામાંથી આ નીચાળ બાળત જે રોજ થયું હતું તે જારી રેવાનું આપ્યું. તથા ૨૦૦ એકર જમીનની ઠીમત ના નાણા પણ પુરા ખરી દીધા.

જુકર ટી. વોશીંગ્ટને પ્રથમ ત્યારે નીચાળમાં ખેતી શરૂ કરી ત્યારેજ તેને રેટફીક નવી આવડતો દાખલ કરવાના ખ્યાલ દત્તા. વીધાર્થીઓ ખરીબ દત્તા એટલે તેમનું ખર્ચ પેપણ ખેતીમાંથી કરવાનું હતું. દરેક જે જુ પડીમાં નીચાળનું કામ ચાલતું તે બજાબની મેચેલી રીયતિમાં હતી. એટલે બીજી નીચાળ બાંધવાને નક્કશ તથા પાર કરવામાં આવ્યા. આ ખેતરની નજીકમાં કાકડાનું એક કારખાનું હતું. તેના માલિકે વોશીંગ્ટનને લાકડાં પુરા પાડવાનું ખુશી માથે લીધું. અને તેના નાણાં સમય પડે ત્યારે આપવાનું જણાવ્યું. મીસ ડેવીડસન ફરીને ઉપજાણ કરવા નીકળી. આ મકાન બાંધવામાં થયા નીચાળે તેને મદદ કરી. આ મકાનના કામથી વીધાર્થીઓ પર બાંધતા શીખ્યા. પણ ઘર બાંધવાનું ખાલી ગાંધે તેજાથીજ જુકરને સતોષ થયો નહીં. એટલે તેણે છોટા પાડવાનું કારખાનું શરૂ કર્યું. અને પહેલાં પ્રથમ ૨૫૦૦૦ ઇંચીની લકૂ નાખી. પરંતુ આ અખતરો પહેલોજ હોવાથી મી. જુકર તેમાં ફતેહમદ ઉતર્યો નહીં. મી. જુકરે ફરીને પ્રયત્ન કર્યો તેમાં પણ તે કામગીરી નહીં. બીજી વખતે હેમ્પટન પાલકાળા કે જેમાં તે ઉપરોક્તો તેના અનુભવીઓની મદદ લઈ ફરીને લકૂ નાખી. આ વખતે પણ જે જાત નર પાકી નહીં. આ વખતે પણ અખતર કરવાને દરેક જુકર પાસે એક પેની પણ રહી ન હતી. જ્યાં તેણે પોતાની પડીઆળ કા. ના માં રહેલું મુકી. છોટા બનાવવા હતું એક બીજાં અખતરો અજમાવ્યો. આમાં તે પુરેપુરો ફતેહમદ ઉતર્યો. આ છોટા બીજી વખતે છોટા કરતાં એવા તો સારી જાતના લકૂ કે આલપાલકાળા બધ માળસો નોંધીને બી ખરીદવા લાગ્યા.

સ્વામીજીનું ભાષણ

ટ્રાંસવાલમાં હિંદી લેડત વિષે હિંદી સરકારનો જવાબ

ગયા શનીવારે સ્વામી શ્રી શંકરનાથે મેન્ટ મોરલેડ પધાર્યા હતા. શ. કે.નારાયણ મદારાજ પણ સાથે હતા. ડેરેને ઘણા લાગ્યોએ આવી તેમને સારો અવકાશ આપ્યો હતો. રહે પ્રમુખ ચર્ચા ચાલુ હતી. સ્વામીજી સવારમાં દસ વાગે નીચેના ૧૪ ચદરથોન વીધી પૂર્વક પંતપરિવન આપ્યા માં આપ્યા હતા. મેસરસ રવીન્દ્રનાથ તાલેવંતસીંગ, મહેપત્રી, જીવપાતસીંગ, ચંદુસીંગ, રામવજી રૂપનાથ મેતા, રામવજી દેવજી પારેખ, જુહા જવા, તીરવડી ચટ્ટી, મુનસ્વામી નાથજી, સરજી મદારાજ, લક્ષ્મણ મદારાજ, સદાસીંગ, કાશીસીંગ, અને શીવસીંગ.

ગંગોપવિત અપ.યા બાદ ૫૦૦ માણસો ની હાજરીમાં વીધી પૂર્વક પસ કરવા માં આવ્યો હતો અને તે સંપુરણ થયા બાદ વેદમંત્ર ભણી નીચે મુજબ જાવણ આપ્યું હતું.

હિંદુસ્તાનના લોકો ઘણાજ નિરધન વિવાદીજી તથા અજ્ઞાન દેશોમાં ફસાયલા છે એ લક્ષી દીવગીરીની વાત છે. પણ તે બધુ દુઃખ તેઓના કર્મોનું ફળ છે. સરકાર કામને દુઃખ દેતી નથી. તેમજ ગોરા લોકો પણ દુઃખ આપી શકતા નથી. દુઃખ તો માત્ર પોતાના ખોટાં કર્મોથીજ યાય છે. વેદમાં લખે છે કે આપણે સત્તાક સંપત્તી વર્તીએ, જે કાંઈ મળે તે આપણ વહેંચી લઈ ખાઈએ, વિદ્યા વૃદ્ધિ માટે સંપ કરી પ્રયત્ન કરીએ, ખીજ સાથે વેર જાવના મુકી દઈ પ્રેમથી વર્તીએ, આ બધું કરીએ તો આપણને સહેજે સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. પણ અમે તે મુજબ કરતા નથી, હિલકું જે પૈસા મળે તે દારૂ વીંચેમાં ખરાબ કરી દુઃખી થઈએ છીએ. અને હવે સરકાર તથા ગોરા લોકોનો વાંક કહીએ છીએ. ખીજ મંત્રનો અર્થ કરતાં જણાવ્યું કે માત્ર હજારનાજ જન થી ગેલક થઈ શકે તેમ છે. અને તે જાન મનનો મેલ તથા મિતની અંચળના દુર થયા વગર ચાક શકે તેમ નથી. માટે બધા હિંદુએ સંધ્યા કરવી, ગાયત્રી જપવી, અગ્નીહોત્ર કરવા, શાસ્ત્રસંભળવા, અને સારા લોકોની સંપત્ત કરવી. તો જ્યારે ત્યારે આત્મપરત્યક્ષ થયા વગર રહેશે નહીં. તોજ મંત્રનો અર્થ કરતાં જણાવ્યું કે:— મંથર અમોના ભાઈ છે દુખમાં હાય હાલે છે, મંથર જમારી માતા અને પાપ છે ભય વધતે વધે તોજ પાપીને

પણ હયા કરી સહાય કરે છે. હજાર અમારો મલેક છે જેવા કરમો કરશું તેનું વધારાનું ફળ આપશે. ખુશામન ક્યાથી મુકી દે તેમ નથી. તેનું જાન થયા પછી માણસો તેમાંજ વાસ કરે છે. જેથી રીતે મુર્ખતા તકાથી નપેલો માણસ જળમાં પ્રવેશ કરી શાંતી પામે છે. તે વીજ રીતે સંસારના દુખથી પીડાતો માણસ આનંદમય પરમાત્માને શરણે જઈ આનંદ ઉપભોગ કરે છે. ચોથા મંત્રનો અર્થ કરતાં જણાવ્યું કે:— જે પ્રભુને જાતા વરણ હૃદ અને મન સતે છે, જેનો મહીમા વેદ અને શાસ્ત્રો માં ગવાય છે, મહાન યોગીઓ જેને જાણવા યોગ સાધે છે. જેનો અંત સુર અને અસુર પામી શકતા નથી એ પ્રભુ તે સરવેએ શરણે થયું અને પોતાનું જીવન સુધારતું. આ વેદ ધરમ પ્રમાણે અમારા પુરવઠે વરતતા હતા. ત્યારે તેઓ પરમ વિદ્વાન બુદ્ધિશાળી ધરમધાન, તથા સરવ પ્રકારે સુખી હતા. જ્યારથી ધરમનું જીવન મુક્યું ત્યારથી આ બધું દુખ અને અવિદ્યાના બોમ ચઢ પડ્યા છીએ. માટે ત્યારે હિંદુ લોકોએ, વેદ અને પરમાત્માનું શરણ લીએ. ધરમ પ્રમાણે જીવન ચલાવો. અચ્ચાંચીને વિદ્યા જણાવો, સત્સંગ કરો, હજારનું આરુધન કરો. પરસ્પર સંપ કરી શાસ્ત્રો અવધ કરો. દરેક જાતના દુરવ્યસનો મુકી દીએ. હજાર તમારું કલાણુ કરશે અને બીજ પ્રાપ્તશે પણ તમને મન બુદ્ધિથી જશે. અમરુ:

આ સમા વેદસમવાળા બાણ તાલેવંત સીંગ તથા ખીજ વેદસમના લાઘ્યોના પ્રવાસથી મળેલી હતી.

અવલોકન માટે મળેલ પુસ્તક વિગેરે

નીચેના પુસ્તકો, ચોપાનીઆ નીચેરે અમે ઉપકાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. 'અખરહર' જાણ તરફથી રમજનન હદ મુઆરકીની બેઠને ખાસ અપ.ક. — આ અપ.ક સાથે મુખ્યમાં પ્રમદ થતાં લમગમ સખળાં મુજરાતી, હરેજી, ઉરદુ, મરાઠી તથા હિંદી વરતમાનપત્રોના માલિક તથા અધીપતીઓની જાણીએના એક મોટા મુખ છે. સરસ્વતિ વિદ્યાલય - તા.સાદી મલિકામ

ખાન બદાહર અખદુલ જાવરના પ્રમુખ પણ નીચે કલકતા ખાતે ટ્રાંસવાલના હિંદી તરફ ત્યાંની સરકારની વરતણુંકને વખોડી કાઢવાને જે મોટીય મળી હતી તેમાં ખસાર થયેલા હસાવે હિંદી સરકાર ઉપર મોકલી આપ્યા હતા. આના જાણમાં વાઠસચોવના સેક્રેટરી તરફથી જે લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તે હિંદુસ્તાનના અપાઓમાં નીચે મુજબ બદાર પડ્યું છે.

સરકારના સેક્રેટરી લખે છે કે:—મને જણાવવાની દરમયાન થયે છે કે ટ્રાંસવાલમાં હિંદી રહયત તરફ દીલસોજીથી વરતવામાં આવે એવી કેએપ અહીંની સરકાર અજાવી રહી છે. હિંદી સરકારને હાલ એવી ખબર મળી છે કે, જે કે ટ્રાંસવાલની સરકાર વલ્લભ નો ખીજે કાયદો (ખુતી કાયદો) રદ કરવાને અચકત છે તોપણ તેને માટે જે હલીકો રજુ કરવામાં આવી છે તે ઉપર તીચાર ચલાવવામાં આવે છે. આ કાયદા સામે જે વધા ઉઠાવવામાં આવ્યા છે તે દુર કરવા માટે એક નવો કાયદો પસાર કરવા માં આવ્યો છે. મુખ્ય વાંધાઓ દુર કરવામાં આવ્યા છે તે નીચે મુજબના છે.

- (૧) એસીઆરીક શાંકની વ્યાખ્યા બદલવી. જેથી દરકીશ રાજ્યની મહોમે કન પ્રજા ૧૮૮૫ના કન કાયદામાં જણાવેલ મુજબ એસીઆરીક ગણાય નહીં.
- (૨) વગર રજુરર થયેલા એસીઆરીક જેઓ ટ્રાંસવાલમાં તા. ૧૧મી અક્ટોબર ૧૮૯૮ની અગાઉ નથ વરસે મહા હોમ, તેઓ જે નવો કાયદો અમલ માં આવવાના એક વરસની અંદર અરજ કરશે નો તેમને ખાજા હાખલ કરી રદ સ્ટર કરવામાં આવશે.
- (૩) નાના છેલસગીનાં નામ તેમનાં માતાપના સરકારીક ઉપર નોંધવામાં આવશે અને તેઓ ૧૬ વરસના થાય ત્યાં સુધી તેમને રજુરર કલાવવાની જરૂર નહીં પડે.
- (૪) વેપાનનાં લાકસેનસની અરજ કર નારાઓ જેઓ પોતાનું નામ અંગ્રેજીમાં લખી શકે તેમના અગુહાની જાપ લેનમાં આવશે નહિ.
- (૫) રજુરરના હસાવ ઉપર ખાસ નીચેના આપાંખીક પાસે આપીએ અખ

(ક) હાથે બાબતની કલમ કાઢી નાખવી.
(છ) નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટર ધના
રાને જુના કાયદામાંથી મુક્ત કરવા.

[આ ફેરફાર અમારા વાંચનારાઓની
બાજુમાં છે. આ ફેરફાર થયા છતાં બીજી
બે મુખ્ય બાબતો માટે દરંસવાલના હોદ્દા
ને લગત હજી ચર્ચાની રહ્યા છે તેનો
વિષયવાર ખુલાસો બ્રીટીશ ઇન્ડિયન એસો-
સીએશને વડી સરકારને મી. એચ. એસ.
એલ. પોલાક, મી. નાયડુ અને બીજાની
એસીસીટી સાથે મોકલેલી જગી અરજી
માં આવી જાય છે. આ અરજી અમે તા.
૧૯ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ના અંકમાં ગુજરાતી
તથા અંગ્રેજીમાં આપી છાપી ગયા છીએ.
અ. ઇ. જો.]

દરંસવાલની લડતને લગતા ખાલુવા લાયક ખબરો

મોરીશીઅસના માજી ગવર્નર સર
આરલ્સ બરેસ ને દરંસવાલની આલુ
લડતમાં હોદ્દાની તરફેણમાં ધણી મહેનત
સમ રહ્યા છે તે બદલ આભાર માનવાનો
એક પત્ર 'સી. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ
મી. કાઝલીઆએ લખ્યો છે. મી. કાઝ
લીઆ લખે છે કે અમને લાગે છે કે
અમે અમારા હિતને માટે લડીએ છીએ
પરંતુ તેમાં શહેનશાહતનું પશ્ચ હિત સમ-
જેલું છે. સર આરલ્સ બરેસ કેટલાક
માસ બપર 'એમ્પાયર રીવ્યુ' નામના
માસીકમાં લખેલ લખાણ ચોપાનીઆ રૂપે
પોતાને ખરચે છાપાવીને છુટ હાથે વહે
એલ છે.

* * *
મી. હેસ્કીન વીગેરે ગોરાઓએ 'લંડન
ટાઇમ્સ'માં લખેલ કાળજી ઉપર ટીકા
કરતાં વીલાયતનું 'ડેલી મારીક' છાપું
લખે છે કે દરંસવાલની સરકારે ઘટેલા
હોદ્દાઓની વીરુદ્ધતા આવા અપમાન
બરેલા કાયદાને મંજુર રાખવામાં વડી
સરકારે બહુ મોટી બુદ્ધિ ખાધી છે. આલુ
વરસમાં ૯૦૦ ઉપર હોદ્દાઓ આ કાયદા
રદ કરાવવાની મહેનત લેતાં જોલ બોમ્બવી
આવ્યા છે ગોરાઓ સામે આવો કાયદો
ઘડવામાં આવ્યો હોય તો તેઓ પણ તેમ
જ કરશે. લોરડ મોરલીએ પણ આ
કાયદો હોદ્દા પ્રજા સામે બંધન કરતા છે
એમ મધ્યી વખોડી કાઢ્યો હતો છતાં
પણ કોમી તેજે અમલ તોના સોખનીઓ
એ આ અન્યાય બરકાવવાને કાંઈ કરેલું

જોવામાં આવતું નથી. દરંસવાલને સ્વ
રાજ્ય આપવી રખતે પારલામેન્ટમાં પ્રતી-
નીધી નહીં મોકલતી પ્રજાનું રક્ષણ કરવા
માટે તેની સામેના કાયદા મંજુર કે ના
મંજુર કરવા તેની સઘળી સત્તા વડી
સરકાર રાખી છે પણ તેનો ઉપયોગ ક્યો
નથી એટલું જ નહીં, પરંતુ દરંસવાલ
સરકારને નાણાની મોટી રકમ ધીરી લા-
વે પણ હોદ્દાઓના દર સાચવવા આજત
કાંઈપણ એકવચ્ચ કરી નથી. દરંસવાલ
ના પ્રધાનોએ પોતે આ કાયદો મંજુર
થયા પછી જ મહીને ઠલુક કર્યું હતું
કે સરકારે મોટી બુદ્ધિ કરી છે. આમ
છે તો પછી તે બુદ્ધિ સુધરાવવાને વડી
સરકાર આ માટે હીમત નથી ખતાવતી ?

* * *
લાહોરના બીરુપ ડા. હેફેયે 'ધી ઇસ્ટ
એન્ડ ધી વેસ્ટ' નામના માસીકમાં એક
લખાણ કર્યું છે. કાકટર હેફેય આ
લખાણમાં જણાવે છે કે દરંસવાલના હોદ્દા
ની સ્થિતિનો વડી સરકાર સમજીતીથી
અથવા તો સત્તાનું બળ ખતાવીને અત-
લાતી નહીં રહે તો હોદ્દા પ્રજાને શહેન-
શાહનમાંથી વિશ્વાસ ઉઠી જશે એમાં કાંઈ
નવાઈ નથી. શહેનશાહતને નામે આપણા
ગોરા જવાબદાર અમલદારોએ ને વચન
આપેલાં તે બરાબર પળવામાં નહીં આવશે
તો તેથી અંગ્રેજી પ્રજાની નીતીને
ધણી જખરો ધકકો લાગશે. આપણે
એટલું યાદ રાખવું જોઈએ-અને ને યા-
નામાંકિત નરોએ પણ કલુષ રાખેલું છે-
કે આપણો હોદ્દાચાન સાથેનો સબંધ તથા
વારના બળ કરતાં નીતીના બળ ઉપર
ટકી રહ્યો છે.

* * *
'સેટરડે રીવ્યુ' લખે છે કે 'લંડન
ટાઇમ્સ' માં પ્રમત થયેલા દરંસવાલના
ગોરાઓના કાળજી ઉપરથી જોઈ સકાય
છે કે હોદ્દાઓની તરફ દીલસોજી ધરાવ
નારાઓમાં ત્યાંના કેટલાએક ગોરા પણ
છે ખરો આ ગોરા કાંઈ મજબૂતીમાં
નથી એમ કહેવામાં કશામ આવશે,
કેમકે જેઓ આપણી વીરુદ્ધ મત દરસાવે
છે તેની આપણે મજબૂતી કરતા નથી.
પણ આપણે બૂરી જગું તદ્દી જેમણે
કે તેઓમાં કેટલાક ખારીસ્ટર, પાધરી, વેપારી,
એકાઉન્ટન્ટ ને ડુકાનદારો છે. આ બધા
એશીઆટીક કાયદો જેને હોદ્દાઓ ખાસ
અપમાન કરતા ગણે છે અને જેનો અમલ
થમ રહે તેમ નથી તે રદ કરવાની અને
બાકીના હોદ્દાઓ જે જગીએવાન કાળજીની
રૂપે લખાયેલ મત કોઈ છે તેને કાળજી

આવરા દેવાની માગણી કરે છે. અમે
આશા રાખીએ છીએ કે આવી અપીલ
વાજખી મામણીઓ કલુષ રાજકામ
આવશે. ન્યાય અને રાજનીતિની બને
તરફથી જેતાં આ કલુષ રાજવાની
જરૂર છે.

* * *
મી. હુસેન તેમના પિતાજીના કાળમાં
લખે છે કે ત્યાંથી કાંઈ તરફના અહીંઆ
તાર નથી એટલે કાંઈ જણાવું નથી.
આથી મને તો જરાએ શીકર નથી કારણ
કે મને ખાતરી છે કે મારા વડાના હોદ્દા
ઓ હોમતમાંજ રહે અને જેવટ સુધી
વડી જીત મેળવશેજ. એ અંગરેજોની
દમલખાણ નહીજ ચાલશે. બસે એ લોક-
જો કરે પણ જીત તો આપણીજ છે.
ખુદાપાક મદદગાર છે. બહાદુર સર
જીવટ દવે તો વધારે જોરમાં આવ્યા છે.
અને પારલામેન્ટ ખુલતાની સાથે ત્રપાટા
બાંધ કામ ઉપાડી ભેંસ અને જેવટ સુધી
લડશે એમ તે બહાદુર ખાખજો જણાવે
છે. જ્યારે આ બાબતો થમ આટલી
હીમત ખતાવે ત્યારે બહાદુર હોદ્દાઓ
પણ પાછા નહીજ હડે એમ હું માનું છું.

પરચુરણ ખબર પત્રો

જોરા, તા. ૧૦ જાન્યુઆરી.
અંગ્રેની પોરહુગીઝ સરકારે વેપારી
તથા કાકરા ઉપર નવા કાયદો રજૂ કરી
મોટી હેરાનગતિ ઉભી કરી છે. બહાર
ગામ કે જે વેપારીની ડુકાનો હતી તેને
એવી જરૂર પડી છે કે દીન લાકડાના
ઘરો ડુકાન વાસ્તે બાંધવાને તે તખવાર
થવા સરકાર તપસી પાસ કરે તોજ તેને
લાઇસેન્સ આપવો. બહાર ગામડામાં
ધણા ખરીદ વેપારીઓ છે. તેઓ ધાસન,
જુપમમાં ફરી પાંચ પચીસ પોંડને માલ
લમ જમ રેપાર કરતા. તેનાથી સો રૂપાસો
પાકિડ ખરચી દીન લાકડાનું મકાન ધાંધી
બંધાવી રાકાય ? આ બધાને માટે સમ-
રથ નાખીયા વેપારીઓ કાંઈ કરે તો યજુ-
સાર. નાનાત, દરંસવાલના વેપારીઓ
જે કેટલા વરસ થયા ગરીબોના દર માટે
સરકાર સામે લડે છે તેમને આક્રિત છે.
કરનો બોલો મણુ આ દેશમાં દવે વધતો
જાય છે.

આ દેશમાં કેટલાક જમાના થયા હોદ્દા
વેપારીઓ છુટથી આવતા જતા પણ હાલ
તેને લગતો એક કાયદો બહાર પડ્યો છે.
આ કાયદો મુજબ અંગ્રેજો આખી પડખો

ઈંગ્લેન્ડ નેશનલ કોંગ્રેસ

[ગયા અંકથી ચાલુ]

૧૪ મો ઠરાવ-કેળવણી

"આ કોંગ્રેસને, જોયો મત છે કે,

(ક) પ્રાથમિક કેળવણી અંગત મફત કરવા ના અને ધીમે ધીમે આખા દેશમાં તે ફરજિયાત કરવાના.

(ખ) બીજી પંક્તિનું અને ઉચ્ચતર ક્ષત્ર આપવાને નાણાંની વધારે રકમ આપવાના (સરકારી પદોના વ્યવસ્થા કેળવવાને જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં ખાસ કોલેજન આપવું.),

(ગ) રજાનીક જરૂરિયાતો વ્યાપકમાં રાખી, જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ઉદ્યોગ દુનર અને શિક્ષણીય જ્ઞાન આપવા લેઈની વ્યવસ્થા કરવાના, અને

(ઘ) આ દેશની કેળવણીની નીતિ અને મફતિ પદવાને હિંદી પ્રાંતના આમેવાનેનું સાદો ભાગ આપવાના મુદ્દામાં જલદીથી સરકારે લેવા લેઈએ, આ કોંગ્રેસના મત પ્રમાણે, દેશના જુદા જુદા પ્રાંતોની સ્થિતિને અનુકૂળ પડે તે સાદિય, સાક્ષીય, શિક્ષણીય અને ઉદ્યોગીક કેળવણીની સરવત્ર મફતિ લેઈએ પોતે પડી જવાની, આજુ સરકારી સરકારી અને સરકારના પ્રયત્નોમાં કમરેડો કરવાનો સવાલ આતુરતાથી આપના દેશના લોકોએ હાથમાં લેવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે."

૧૫ મો ઠરાવ-જમીનપરનો કર.

"આ કોંગ્રેસને જોયો મત છે કે જમીન પર સરકારની માંગણીની હદ નથી કર્યા વગર, હિંદુસ્તાન જેવા ખેતીવાડીના મુલકની ઉન્નતિ થઈ શકશે નહીં અને કોંગ્રેસ હીલ ચીર છે કે જેવી કોઈપણ હદની જરૂરીયાત કમ્પૂર રાખવાને ભારત કરતને, તેના ૧૯૦૨ની જમીનની મહેસુલના ઠરાવમાં ના પાડી હતી અને એ વિષયમાં સર રીચરડ યાર્સ અને બીજાઓને નીચેનું પદમાં ને સુચનાઓ કરી હતી તે કમ્પૂર રાખવા ના પાડી હતી.

આ કોંગ્રેસ માને છે કે જે પ્રાંતોમાં નીચતરને માટે કર નથી કરવામાં નથી આવ્યો તે પ્રાંતોમાં, ખેડૂત વરગતી વધતી જતી ગરીબીના ખરા હાથો તરીકે, રાજની માંગણીની કારણસર અમુક હદ આંધવી અને નીચતરને માટે કર નથી કરવો અથવા ૧૦ કરતાં ઓછાં વરસની મુદતને માટે કર નથી કરવો.

હિંદુસ્તાનમાં જમીનની મહેસુલ કર નથી મળુ જમીનનું ખાટું છે એવા વિચાર વિગ્રહ આ કોંગ્રેસ પોતાનો મજબૂત મત દર સાથે છે."

૧૬ મો ઠરાવ-કોંગ્રેસના સ્વર્ગસ્થ

આગેવાનો માટે ચોક.

"આજુ બંસીલાલસિંગ, બામ, કાલીચંદન મેનરજી, ગીત બીજાઓનાથ, આલકદેવ વેળ, અને સરજાદાદુર આમંદા પી. ચારુના મુલુ

થી દેસને ને મોટી ખોટ મળે છે તેની આ કોંગ્રેસ નોંધ લે છે."

૧૭ મો ઠરાવ-મી. હમુમ અને કોંગ્રેસ ની બ્રિટીશ કમીટીને સુદેશો

"(ક) મી. એ. જી. હમુમને નીચેનો સુદેશો મોકલવો

આ કોંગ્રેસ તમને આંતરકલ્પથી અભિવંદન આપે છે અને સુધારકવાદી મોકલે છે. હવેનાં ૨૩ વરસમાં કોંગ્રેસે કરેલા પ્રયત્નોના વ્યવહાર કમ્પૂર લોઈ મોકલ્યો નહોતો કરેલા સુધારકો છે અને કોંગ્રેસના પિતા અને સ્થાપક તરીકે એ સુધારો ખરેખરો મેલિ સંતોષ આપવાના થવા લેઈએ એવો વિચાર કરતાં અમને સંતોષ થાય છે.

(ખ) સર વિલ્હમ વેડબરન અને બ્રિટીશ કમીટીના બીજા અગ્રણીને હિંદના રાજદ્વારી વધારકો માટે નિરવારકપણે ખતથી સગત મદદ કરવા માટે આ કોંગ્રેસ પોતાનો અભ્યાર દર્શાવવાની ઈચ્છા કરે છે."

૧૮ મો ઠરાવ-એલ. ઈ. બી. આ. કોંગ્રેસ કમીટી

આ ઠરાવથી જુદા જુદા પ્રાંતો તરફના કોંગ્રેસ કમીટીના સભાસદો નીચવામાં આવ્યા હતા.

૧૯ મો ઠરાવ-સન્માનકારિણો સભાને ઉપકાર.

"સન્માનકારિણી સભાએ ટેલીગ્રાફની ને પદોલ્લાસ કરી છે અને મદદાસમાં તેમને સુખમાં રાખવા માટે ને સંપૂર્ણ મોકલવો કરી છે તેને માટે આ કોંગ્રેસ તેનો અંતરથી આભાર માને છે. વળી કોંગ્રેસ ડેલી ગ્રેટની સમગ્રકો તપાસવાને ને મહેનતલીધી છે અને બેઠકમાં સાંતી રાખવાને ને દુશ્મ વારી બતાવી છે તેને માટે કોંગ્રેસ કોરનાં સભાસદો, લેડિંગટો અને કેપટનો માને છે."

૨૦ મો ઠરાવ-કોંગ્રેસના સેક્રેટરીઓ

મી. એ. જી. હમુમને જનરલ સેક્રેટરી અને મી. ડી. એ. વાન્ડા અને જી. ટાઇ આવાજ ખરેખર લેઈ જનરલ સેક્રેટરી નીમવા અને આપના વરસમાં કમ્પૂરમાં કામ કરવાને માટે લેઈના નાણાંની રકમ મોકલવી.

ઉપરના સરવ ઠરાવો એકમતે પસાર થવા હતા.

૨૧ મો ઠરાવ-નવો કોંગ્રેસ.

આ કોંગ્રેસ ઠરાવે છે કે આગતી કોંગ્રેસ કાલેહરમાં બેલાવવી.

કરમનમાં તા. ૬મી ફેબ્રુઆરીના મેજ સ્વામીજીના મહાનમાં મેકરસ દામજ કરસનસ, બગલાધ, લાલા, મના, કલુભાઇ, હોલુભાઇ તથા ફૂનરવાનીને રજામીજ તરફથી વગોપતિ આપવામાં આવ્યાં હતાં.

હિંદુસ્તાનમાં મળેલી કોનફરન્સો

[ઈ. એપિનીયન માટે ખાસ રૂંડ લેવાલ.]

દુનર ઉદ્યોગને લગતું (ઇસ્ટ્રીઅસ)

એવા વરસનું કોનફરન્સ તા. ૨૬મી ડીસેમ્બરે કોંગ્રેસના મંડપમાં રાજ બહાદુર આર. એન. મધોલકરના પ્રમુખપણા નીચે મળ્યું હતું. આ કોનફરન્સમાં મદદાસના મનરનર સર આરયર લોલીએ હાજરી આપી હતી. સરદેશી હીલવાલની ઉમદા તેમ વિષે, દુનર ઉદ્યોગની ખીલસણી માટે કોલેજની જરૂર, ખેતીને સુધારવા આવત, તથા ખેડૂતોને કરજદારી દાલન માંથી મુક્ત કરવા આવત, નહોતો વધારવા વિષે આવત ઉપર પ્રમુખે અમુક કામકામ આપણું કરવું હતું. બીજાં લાખણ કરતાએ, માં ડી. બ. મુડીયાર, ડી. બ. અ. આસલ સાકરલાલ દેસાઈ, સર વી. હાલસ દામોદર હાકરશી, ડી. બ. કૃષ્ણરાયમીરાળ, મી. દીનચા એલજી વામ્બા, પંડિત મદન મોદન માલવીયા, મી. કે. સુધામની આયર, મી. લલુભાઇ સામગદાસ તથા બીજાં લખાં જમ્મોત નર હતા. આ કોનફરન્સે નીચેના ઠરાવો બહાર પાડ્યા હતા. સરદેશી બેંક સ્થાપવી; દરેક પ્રાંતમાં ઉદ્યોગ દુનરને લગતું એક ખાતું ખોલવું તથા બોરડ સ્થાપવી; સાયન્ડીશીક શીક્ષણ માટે જુવાન હીટીઓને ઇંગ્લેન્ડ, જરમની આદી દેશમાં મોકલવાની જરૂર જણાવી; યુનીવર્સીટીએ વેપારી કેળવણીને પોતાના અધ્યાસ ક્રમમાં હાખ કરવી. (વિગેરે.

દુનર ઉદ્યોગને લગતું એક પ્રદરશન પથ ખોલવામાં આવ્યું હતું.

એલ. ઈ. આ. શીઆ કોનફરન્સની બીજી વાર્ષીક બેઠક તા. ૨૪ મીએ લખ નડ ખાતે મકાના સહપદ નજમ-ઉત્ત-દસનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં ૩૦૦૦ ડેલીગેટો હાજર થવા હતા. શીઆ કેળવણી અને બોરડીય હાઉસો માટેની નીશાનો માટે ઉત્તરાણું કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. બીજે દિવસે વેપાર, ઉદ્યોગ, દુનર, ખેતીવાડી તરફ શીઆઓ નું ખાત ખેતવામાં આવ્યું હતું. ખાંડ ની ફેક્ટરી તથા બીજાં કેટલાક ઉદ્યોગ સ્થાપવાને રૂ. ૩૫,૦૦૦ની રકમ લગાઇ હતી. ત્રીજે દીવસે લખનવિમાં એક મોટું બેરડીય હાઉસ સ્થાપવાનો ઠરાવ થયો હતો. જેમાં નવાજ સાહેબે રૂ. ૫-૦૦ આપ્યા હતા તથા વધુ મદદ આપવા

કચ્છમાં આવી હતી. કોનકરસે બહાલ રાખેલાં જુદાં જુદાં ખાતો માટે કુલ રકમ એક લાખ રૂપિયાની બરાબ હતી. એક ખરીદી સીઆ સખસે થોડીક પાછાં આવી હતી. એ કરતાં તે કાંઈ પણ વધુ આવી શકે એમ હતું નહીં. એ થોડી પાછાં પાછાં પવિત્ર મણી તેનું લીલાંડ થયું હતું. નવાળા યુગર ફુસેનખાન ખારીસ્ટરે તે રૂ. ૫૦૦ની કીમતે ખરીદી હતી. તેણે તે ઉપરાંત રૂ. ૧૦૦૦ ખર્ચાં હતાં.

હીંદી સોસીઅલ કોનકરસની ૨૨મી બેઠક મદરાસ ખાતે તા. ૩૨ ડીસેમ્બરના રોજ ઓનરેબલ મી. જરડીસ શંકરન નાયરના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં આશરે ૩૦૦ ડેલીએટા હાજર હતા. કોનકરસમાં પહેલો હરાવ સ્ત્રી કેળવણીને ઉત્તેજન આપવા ખાતલો હતો તે ઉપરાંત પરદેશ જમન, વિધવાની સ્થિતિ સુધારવાના, બળજબન અટકાવવાના, ઉત્તરતા વરણીની સ્થિતિ સુધારવાના, બાકાતપણાની બદી અટકાવવાના, પરંપરામાં પડેલાંઓને પાછા સ્વધર્મમાં દાખલ કરવાના, તથા દેવામાં આવેલાં બાળકોનું રક્ષણ કરવાના, અને એવા બીજાં ઘણાં પાસ થયા હતા.

મેહોમેડન કેળવણી કોનકરસની ૨૨મી બેઠક તા. ૨૭ ડીસેમ્બરના રોજ અમલસર (પંજાબ) ખાતે હાકના નવાખના પ્રમુખ પણા નીચે મળી હતી. તેમાં ૩૦૦૦ ડેલીએટા હાજર હતા. પ્રમુખે બાપણમાં નીતિ ની કેળવણી આપવા ઉપર ખાસ બાર મુકયો હતો. બીજા દિવસની બેઠક વખતે કોલેજને મહોમેડન યુનીવર્સિટીમાં ફેરવી નાખવાનો હરાવ થયો હતો. અને તે માટે રૂ. ૩ શર કરતાં તરતજ રૂ. ૪૮૦૦૦ની રકમ બરાબ મળી હતી. તથા રૂ. એક લાખ માટેની કચ્છકત આપવામાં આવી હતી. બીજા હરાવો પંજાબની પ્રાથમિક શાળાઓમાં પંજાબી બાપાને જુદાં ઉરદુ માં કેળવણી આપવાનો તથા નવાળા મોહ સીન-ઉત્ત મુકતી યાદગીરી કાયમ રાખ વને લગતા હતા. આ કાર્ય માટેનું રૂ. ૩ શર કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં રૂ. ૧૦,૦૦૦ની રકમ તરતજ બરાબ મળી હતી.

શીઓસોરીસ્ટ કનવેનશનની બેઠક મદરાસથી ૫ માસ દુર આવેલા અધીઆર ખાતે તા. ૨૨થી ૩૦ ડેલીએટા મળી હતી. કુલ ચાર બાપણો આપવાં હતા. તે ઉપ-

રાંત એક બાપણ મીસીઝ એનીબીસરે 'શીઓસોરી' ઉપર આપ્યું હતું. તેણે બાપણનું શીઓસોરીએ હીંદુસ્તાનમાં જુના વિચારો પાછા ફેલાવ્યા છે અને હીંદુ, પારસી, મુસલમાન કેમોને પોતાના સિદ્ધાંતો સમજાવ્યાં છે. દેશી રાજ્યોએ ધરમની કેળવણીના પુરતકો પોતાના રાજ્યોમાં શીખવવાનું ચક્ર કર્યું છે. તે બ્રિટીશ રાજ્યે તેની નકલ કરવાની જરૂર છે. કારણ કે દરેક બાળકને નાનપણમાં પોતાના ધરમની કેળવણી આપવાની જરૂર છે. હીંદુસ્તાનમાં પ્રમુખીય લાગણીને જુરસે શીઓસોરી સાચાપરીએ ફેલાવેલો છે. આ સભા રાજ્યદારી બાબતમાં સીધી રીતે બાગ લેતી નથી પણ તેના સભાસદો બ્યકતીરૂપે દરેક ક્ષેત્રમાં બાગ લે છે. સ્વતંત્રતાની ધુંધની અસર કેટલાક જુવાનીઓ ઉપર થએલી તથા વરસેની જણાઈ હતી અને તેના આવેશમાં તેઓ આડે મારજે દોરવાયા હતા. સ્વતંત્રતા એક મહાન શક્તિ છે. અને તેના યગર આગળ વધી શકાયું નથી. સ્વતંત્રતાને જુરસે અને શક્તિ વધુ મોટાં છે, દુનિયામાં જે દરેક શક્તિવાળી વસ્તુને બરાબ દોરવામાં આવતી નથી તો તે નાશનું કારણ થઈ પડે છે તેમ આ હીંદુના બુવાન માણસોને પૂણ સ્વતંત્રતાના નવા જુરસેમાં બરાબર દોરવા બેઠાં છે. અને શીઓસોરી જુવાન માણસોને બરાબર રસ્તામાં મુકી તેઓ પાસે પ્રમુખીય કામો કરાવવા માગે છે. વીગેરે.

આખા હીંદુસ્તાનના હાર નિર્વેષક મંડળની બેઠક તા. ૨૮ મીએ મદરાસ ખાતે વીક્ટોરીયા હોલમાં પુણાવાળા રેવરંડ એમ. મેકનીક્લના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. પ્રમુખનું બાપણ થયા પછી હીંદુસ્તાનમાં હારની વધતી જતી બદી માટે દીલગીરી ફરારી એ બદી ઉપર વધતો ઓછો અંકુશ મુકવા માટે સરકારને બરજ કરવા અને યુનીસીપલ વિસ્તારમાં નીમાયલી એડવાઇઝરી કમીટી ઓની સત્તા વધારવા તથા તેમાં બધાજ બીન સરકારી સભાસદો નીમવા સંબંધી જરૂરીયાત દર્શાવનારા અને અર્થીજનું વેચાણ દાખીદેવા તથા બીજી ટૂંકી વસ્તુઓ નહીં વેચવા દેવા, વીગેરેના હરાવો થયા હતા.

બારન મહીલા પરિષદની બેઠક તા. ૩૦મી ડીસેમ્બરે મદરાસની મજબતીચવના

પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં ૮૦૦ સીઓએ હાજરી આપી હતી, પ્રમુખ તેણે તથા તામીઝ વરગની સ્ત્રીઓ હતી. સી કેળવણી, યુનીએટાં લગન કરવાનું વધ, લગન વખતે મતાં ખરચ, પુત્ર કેળવણી, કન્સાશાળાની જરૂર વિગેરે વિષયો ઉપર નીચેના વર્ગીય ચરચા કરવામાં આવી હતી.

આ સીવાય હીંદીયત કોનકરસ, થીમરડીક કોનકરસ તથા બાળ રક્ષક મંડળનું કોનકરસ મદરાસ ખાતે, મરાઠા ઓનું કેળવણીનું કોનકરસ મુંબઈમાં, રેડી લોકનું કેળવણી અને સંસારીક કોનકરસ પ્રીન્સપુર હરદ્વામાં દેવનલ ખાતે તથા દરલામ લીગની બેઠક અમરત સર ખાતે મળ્યાં હતાં.

ડેલાગોઆમે ઇંડોઅન લાઇબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. મીસાક રણજોડબાઇ લખી બાણાવે છે કે માસ નવે જરૂરી આખરીએ લાઇબ્રેરીની સીલક પા. ૧-૧૧-૧૦ હતી તે બાદ લવાજમના પા. ૧-૧૭-૬ લાઇબ્રેરીની અંદરની રકમ ના ભાડાની શી. પ. શી. ૧૦ પ્રાડીઅન ફરોનીકાના અધીપતીને લગ્ન મોકલેલી પાછી આવી તેની પાછી ઉપજેલી શી. ૮-૧૧ તથા જુદા રના વાંચન ભારાની પેની ૬ તથા મી. રહીમ સીજાના માસ ફેબ્રુઆરીના લવાજમ તથા દાખલ શીના શી. ૪-૬ મળી કુલ પા. ૪-૮-૩ થયા. તેમાંથી માસ ડીસેમ્બરના ભાડાના પા. ૨ તથા લાઇબ્રેરી માટેની બદીઆળની શી. ૧૭ તથા ડેલાગોઆમેની નવી ગાયરે કટરીની ખરીદની શી. ૨-૬ મળી પા. ૨-૧૬-૬ બાદ જતાં બાકી પા. ૨-૮-૯ આજ સુધી પુરાંતમાં છે.

ચાલુ માસમાં એક, તથા ફેબ્રુઆરી માટે વધુ નવા મેંબરો દાખલ થયા હતા. મુલાકાત લેનારાઓની સંખ્યા ૨૦૧ની હતી. મેંબરોના નામપર ૨૨ પુસ્તકો અપાયાં હતાં. ચાલુ માસમાં રોક નરસી ભાણાલાઇએ વતન તરફ જતી વખતે લાઇબ્રેરીને શી. ૧૦ તથા ફી હીંદુસ્તાન પત્રના ફંડમાં શી. ૧૦ મંડાવેલી છે જે આભાર સહીત રવીકારમાં આવે છે. ફી હીંદુસ્તાન પત્રના ફંડની સીલકમાં શી. ૨ હતી તે ઉપલી શી. ૧૦ મળી શી. ૧૨ થઈ છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાપા ઉપરથી)

પોરબંદરના એકમીનીસ્ટરેટરની ગેરહાજરી રહેશે તે વખતે એક કન્ટ્રીસીડ રાજ કારભાર સંભાળશે. આ કન્ટ્રીસીડમાં મી. ગુલાબરાય વળેદાર જાપા-પ્રમુખ, મી. નરગેશકર જીવણરામ માટે અને કુમારજી બાલકૃષ્ણદાસ-અધ્યક્ષ હશે.

પ્રાંત્રાના રોટમાં મુજરાતી તેમજ અંગ્રેજી પ્રાથમિક કેળવણી તથા મહત્ત્વ આપવા ત્યાંના રાજ સાહેબે ઠરાવ્યું છે.

હાડીઆવાડમાં આવેલા વસાવડાળા મરહુમ શેઠ મની હાજી અખડુલાએ રૂ. ૮૦૦૦ની રકમ પોતાની મેઘજી કોમમાં કેળવણીનો ફેલાવો કરવા આપેલી છે.

નડીઆદ ખાતે તા. ૫મી જાન્યુઆરીએ ખેતીવાડીનું પ્રદર્શન એક મોટા મેળાવડા સમયે મેડા જીલ્લાના કલેક્ટરના હાથે ખુલ્લું મુકાયું હતું. પ્રદર્શનના દિવસે દરમીયાન રેલમ અને તેના કીડા ઉછેરવા વીજરેની રીત, ડોર અને બીજા જનાવરોની માવજત, પાકને જુદા જુદા જાતુથી ચંદ્ર નુકસાન અને ઉપાય તથા કેટલાક ખેતીના સાધનોની સમજુતીના આપણે અપાયા હતા. આ પ્રદર્શન દરેક રીતે હેતુમંદ નીવડ્યું હતું.

વડોદરા સરકાર રીમાજીરાવના મોટા કુંવર દારવરક યુનીવર્સિટીમાં, તેથી નાના કુંવર લાંબીજ રાજ્યની કોલેજમાં તથા ત્રીજા કુંવર ઇસ્ટ બોરન સ્કુલમાં હાલ અભ્યાસ કરે છે.

વડોદરા રાજ્યના પાદશ, ખેરાળુ, પેટ ભાદ, સાંધપુર, પાટણ, વીળપુર, મેસાણા, દલોડ અને ગણદેવી મદામના કટલાંક ગામેમાં પલેગ ચાલે છે.

વડોદરા સરકારે રોટના 'પ્રકાશ'માં એકાધિકાર, તરીકે એક અમેરીકન એન જીનીવરની નીમણુંક કરી છે. આ રોટ માં એક કરોડ લેધર ફેક્ટરી, આટાની મીલ, જીનીનું કારખાનું તથા એક રેશમ ના ઉદ્યોગને સગવડ કારખાનું સ્થાપવાની હિલચાલ ચાલુ રહી છે.

મી. રોમેશ ચંદ્ર દાસ વિલાવતથી પાછા ફરવાની વડી નહીં હોવાથી વડોદરાના

નવા અમાત્ય તરીકે મી. સેડન એક સીવી સીઅનની નીમણુંક થયેલી છે.

મુંબઈના 'સેવાસદન' ને વડોદરા સર કારે રૂ. ૧૦૦૦ની બદલી આપી છે.

મુંબઈના બંધુકીતા જાપાકાર મી. બહે સમજી મલખારીને સરકાર તરફથી કે. સી. એસ. આઇ. નો ખેતાબ ખતાયત કરવાની માગણી કરવામાં આવી હતી તે તેણે ઉપકાર સાથે સ્વીકારવાની ના પાડી છે.

મુંબઈનાં કાપક બળરે રવીવારને દિવસે બંધ રખાવવા બાળતની એક બરજી કાપડીઆઓની દુકાનમાં કામ કરતા યુમા સ્તાઓ તરફથી મવરનરને મોકલવા માટે લડવામાં આવી છે. આ અરજી ઉપર એક હમ્બર સહીઓ થઈ ગઈ છે. વધુ સહી લેવાનું ચાલુ છે.

મુંબઈમાં ચાલુ ચાલતા નવા શરીર તરીકે મી. એચ. ઇ. પ્રોક્ટરની નીમણુંક થઈ છે.

નાવજીકોર રોટમાં દલકી મજાતી પારીયા જાતીના લોકોને સ્થાનિક ધારા મંડળમાં પ્રતિનિધી મોકલવાનો હક મળેલો છે.

કેળવણીના સંબંધમાં એપ્રિલ માસમાં લાહોર ખાતે એક મોટી કોનફરન્સ બરવા તું નકકી થયું છે. કેળવણીને લગતી આવી કોનફરન્સ છેલ્લી ૧૯૦૩માં મળી હતી.

લાહોરમાં પ્રમથ યતા 'હસકાળ' નામ ના ઉરદુ જાપાને રીતુરી લખાણ માટે જન્મ કરવાનો ફકમ નીકળ્યો છે.

મકરસંક્રાંતીને દિવસે હોંદુઓમાં દાન આપવાનો રીવાજ છે. છેલ્લી મકર સંક્રાંતી ને દિવસે નાગપુરમાં કેટલીક સ્ત્રીઓએ મેસરસ ખાપરકે, તીલક અને બીજીન ચંદ્રપાલની જખીઓ વહેંચી હતી.

હાકાના નવામે અલીગઢ કોલેજની મુલાકાત લઈ ત્યાંની લેબોરેટરી, કલબ, તથા જીમનેસીઅમ માટે કેટલીક ખાસ ભેટો આપી હતી. તે ઉપરાંત કોલેજની મસજીદ માટે મારબજની જમીન બનાવી આપવાની કબુલત આપી છે.

બંગાળના બામલા રદ કરવાનો વિચાર લોરડ મીટો ચલાવી રહ્યા છે એવી ખીના

હોંદુસ્તાનના ધણા જાપાઓમાં ચરચાઈ રહી છે.

કલકત્તા પાસેના સુદર વનમાં કાઓપરે ડીવ ધોરણ ઉપર જમીનકારો વસાવવાની એક જોડવણ કરવામાં આવી છે. આ જોડવણ મુજબ દસ રૂપીઆના શેરાથી એક લાખ રૂપીઆની ચાપણ ઉભી કરવા માં આવી છે.

કલકત્તાના એક અંગ્રેજી પત્રના રીપોર્ટ રને એવી ખબર મળી છે કે સરકારે બંગાળમાં શાંતી થતાંસુધી બાણ સુરેંદ્રનાથ બેનરજીને વિલાયત જઈ રહેવા ફરમાવ્યું છે. અને તે માટે બાણને માસિક રૂ. એક હમ્બર મળશે.

ચીરામપુર ખાતે તા. ૧૧ જાન્યુઆરીના રોજ એક સરકારી વીવીંગ કોલેજ ખુલી મુકવામાં આવી છે.

બાણ વરસમાં બરમા ખાતે મેખાને પાક સાથે ઉતર્યો છે.

મદ્રાસ કોલેસ કમીટીએ બહાર પાડેલા રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે કોલેસમાં ૬૨૫ ડેલીગેટો હાજર થયા હતા, જેમાંના ૪૦૫ મદ્રાસ ઇલાકાના, ૧૩૩ મુંબઈ ઇલાકાના, ૩૮ યુનાઇટેડ બંગાળના, ૨૨ સંયુક્ત પ્રાંતના, ૧૨ બીસરના, ૭ પંજાબના, ૫ બીહારના, ૩ બરમાહના અને મધ્યપ્રાંતના. તથા બ્રીટીશ કોલેસ કમીટી તરફના એકેક ડેલીગેટ હતા. ત્રેજરરો જણાવે છે કે તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર સુધી રૂ. ૩૫,૮૬૦ બેંગા થયા હતા, જ્યારે ખરચ રૂ. ૩૨,૫૦૦નો થયો હતો.

મદ્રાસ હીડીઅન બેંક લીમીટેડને તા. ૩૧ ડીસેમ્બરે પૂરાં ચતાં વરસમાં રૂ. દસ લાખ ઉપરનો ચોખો નફો થયો છે. આ બેંક સ્વદેશી બેંક છે.

હોંદુસ્તાનના જુદા જુદા ધર્મેના પ્રતિ નીધીઓનું કનવેનશન જાન્યુઆરીના છેલ્લા અઠવાડીઆમાં કલકત્તા ખાતે મળનારું હતું.

એક જોશીએ એવો વરતારો કાઢ્યો છે કે મી. તીલક ડીસેમ્બર માસની અંદર છુટી જવા બાંધ્યો. પરંતુ કહી તે વખતે ન છુટે તો એપ્રિલ મહિનામાં તો ખમુસ છુટવા બેંધ્યો. તેઓ પ્રીવીકાઉન્સીલથી છુટે પણ ઇંગ્લાંડનો કાંઈ મહાન નર તેમને માટે જોડવણ કરી તેમને ઊઝાવશે.

૧૬મી વૈષ્ણ પરિષદ પંચજનમાં હીસાર માને તા. ૨૬ જન્યુઆરીએ ખુલવાની હતી. તેની સાથે ઐતિહાસિક પ્રદર્શન તથા સ્વદેશી બજાર પણ જરાવાની એક વધુ થઇ હતી.

દેશપાર એકલા એક જગ્યાની બાજુ રથામણદરે પોતાના બાજુ ગીરજન કરને લખેલ એક કાગળમાં જણાવ્યું છે જે મારા તરફ સારી વરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે. જેને દેશપારની સજ કરવામાં આવી છે તેના કુટુંબને સરકાર તરફથી માસીક રૂ. ૧૫૦ની મદદ મળશે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના શબ્દ રાખશે તે તેઓના પત્રો ઉપર દરવડ વાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવા તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી જાણને સારું.
૪. મંત્રણવારની સાંજ સુધીમાં મને લખાવો તેમ અઠવાડિયામાં લખવ કરી રોકાશે.
૫. ૨૬ કરેલાં ચરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે જાણતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ફક્ત અને સુદાસન કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. એસ. ઇ. જલાલપૂર—જે માણસની પાસે વોલંટીયર રજીસ્ટર હોય તે માણસ મને ત્યારે લખવ યદ્ય શકે છે પણ લગ્ન આવે છે ત્યાં લગી જો તે જેલ જોગવાયા ન માટે તો તેને આવવાની સલાહ આપી શકતા નથી.

સત્ય પ્રકાશ—તમે મોકલેલી વાર ૧૧ અમે જાપી શકતા નથી.

મારી નોંધ—તમારી સુસાકરીના વર્ણન માં કાંઈ જાણવા જેવું અમે જોતા નથી.

મી. ઇ. સ. પટેલ—તમારા કાગળમાં જાણવા જેવું કાંઈ જોતા નથી.

મી. આ. હા. મણીયાર—તમે કહેો છો તે કદીગ અમને મોકલવો, ત્યાંથી જાણવા આવક હશે તો જાણવું.

રોડેશીઆનો એશીઆટીક કાયદો

મે. ઇ. આ. ના અધિપતિ એમ,

જનરલ હીલરસના નવા કાયદા પ્રમાણે એરેક્ટેડ લાઇસેન્સ આપવામાં કેટલોક અટકાવ કાઢે છે ખરો, પણ તેમાં પદ્ધતી કે કોમી એક રાખવામાં આવેલ જોવામાં આવતો નથી એટલે હાલતો તે વિષયમાં ફરીયાદ કરવા જેવું કશું નથી.

રોડેશીઆના એશીઆટીક એરેક્ટેડ ને મંજૂરી મળી નથી એ તમે જાણો છો. તે બાબતમાં મને આજ સવારે રેસીડન્ટ કમીશનરનો કાગળ મળ્યો છે. જેની નકલ આ સાથે બીકું છું જે ઉપરથી તે કાયદાને મંજૂરી મળે એવો હવે બીલકુલ સંભવ નથી. કાયદાને મંજૂરી ન મળી તે રાજી થવા જેવું જ છે. પણ તેનો લાભ લઈ રોડેશીઆના જે કોઈ હોદી પોતાના નિયમ સ્વાર્થ માટે ગ્રીન હોદીઓને ખોટું રસ્તે દોરવી પૈસાની તેમજ ઘણી જાતની ખરાબીમાં ઉતારે છે તેમને મારી તમારા પત્રદ્વારા વિગતો છે કે, તેઓ કોમના કોલી બને છે, અને જે કાયદો નામંજૂર થયો છે તેને અમનજૂર કરે છે. સરકાર અને યુરોપીયન કોમ ગદાનાઓ રોખાજ કરે છે. રોડેશીઆના હોદીવાળાઓએ જણાવ્યું જોતો છે, આ વખતે તે કાયદાને મંજૂરી મળી નથી તેથી સરકાર હાથ જોડી રહેનાર નથી. માટે નિંદ્રા ન કરતા હમેશ સાવચેત રહી પગલાં લેતાં રહેવાનું છે.

રોડેશીઆના કાયદામાં પુરી મદદ તો તે મહાન નરો મેસરસ ગાંધી અને મેલાકની હતી. તેઓનો અતઃકરણથી આજાર માનવાની રજા લઉં છું.

હું આવતી કાલે સવારે તથા ચાર માસ માટે હિંદુસ્તાન જવા સોલસખરી છોડું છું.

લી. બ્રામજી રણજીડ નાયક. સોલસખરી તા. ૫-૨-૧૯૦૯.

ઉપરના કાગળ સાથે મી. નાયક જે અંગ્રેજ કાગળ ખીડ્યો છે તેને તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે.

જુલાઈ મહીનાની ૧૦મી તારીખે બી. ઇ. એ. એ જે અરજ એશીઆટીક કાયદાની બાબત મોકલી હતી તે અરજના જવાબમાં લખવાનું કે હાલ કમીશનરને પડી સરકાર તરફથી એવો હુકમ મળ્યો છે કે તે કાયદામાં બાદમાં મંજૂરી નહીં મળે.

પરચુરણ ચરચા

ડોન્કવ્લીથી મી. ઇસાકીમ મદમદ સીદાત લખે છે કે વિચારવતમાં ખારીસર નો અવપાસ કરતા મી. આજમ હાલ નો મયા શનિવારે મને એક કાગળ મળ્યો છે. મી. આજમ લખે છે કે ખીમારીના સખબથી હું થોડા દિવસમાં નાતાલ આવવાનો ઇરાદો કરતો હતો પણ હવે મારી તબીબત સારી છે. વધુમાં મી. આજમ ટરાંસવાલની હાલતમાં બાજ લેનારાઓને સુખારજાદી આવે છે અને પોતાના મામા મી. આંગલીઆ સાથે જેતમાં જવાની ઇતેજારી જણાવે છે.

કેપટાઉનથી મોલવી અહમદ મુખતાર સીદીક લખે છે કે ઇ. આ. તથા અલ ઇસ્લામે ચાર માસથી બધાને ખબર કરી દીધી હતી કે મુખતાર ટરાંસવાલ છોડીને કેપ તરફ જવાવાળા છે, પણ કેટલાક કામેને લઈને તથા બકરી છઠ્ઠી નીમાજ પઞ્ચમીને હું રવાના થયો. એટલે જરા દીઝ થઇ. હું જવાનો હતો તેની મી. અમનીને ખબર હતી. પણ ત્યારે મેં ટરાંસવાલ છોડવાની ખબર પહોંચી કે તુરતજ મારે માટે નોટીસ કાઢી કે ટરાંસવાલ છોડી દીધો, નહીંતર કામ ચલાવવામાં આવશે. આણું બહાદુર ખેલાડીપણું તો તેમ રમી શકે! મી. અમનીની આવી ખબર ફુરીની કદરતે; તેનો ઉપરી જનરલ મદમદ જ કરી શકે. બાકી પબ્લીક તો એટલી આંધળી નથી કે આવા નકામા કાગળની જરાપણુ દરકાર રાખે. મુદત પુરી થયા પછી હું પાંચ દિવસ રહ્યો તેટલો વખત મને પકડવાને પુરતો હતો. મને પણ જેલ જઈ પોતાની કોમની ખીદમત કરવાને હખર હાંસલ થાત.

જેહાન્સખરગથી મી. ઇસાક ઇસાકીમ જોગીઆત લખે છે કે અમે ગામ ખરોડ ના રહીશ પાંચ સાત બાઇએએ ગામ ખરોડનું મહેરીલે ઇસ્લામનું ઉમરાણું કરવું હતું. તે ઉમરાણાના પા. ૫૩-૨-૦ ગામ ખરોડ મહેરીલે ઇસ્લામના ચેરમેન સાહેબ મી. ઇસાકીમ ઇસાક ખરોડીઆ ઉપર મોકલી આપ્યા છે તે પછાસગાંથી મહેરીલેના ચેરમેન સાહેબે ઇ. ૧૨૬ વાપર્યા છે અને આક્રીના તેમની પાસે છે.

પીટર્સખરગથી સત્યામહી મી. સુલેમાન ખરોડીઆ લખે છે કે મી. કલ્યાણજી કાળીદાસ તથા મી. વીરદાસ મોકળ ખીટારીએ જઈ ગુલામીપદો લઈ આપ્યા છે એ તથા દિલ્લીની વાત છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેંટ ગેજેટમાંથી)

અમલદારી કોર્ટમાં મીસનરના વેપારી લાલ્લા દાસજી તરફથી મારીત્થનગની સુપ્રીમ કોર્ટને તા. ૨૨ ફેબ્રુઆરીના રોજ નાદાર થવાની અરજી કરવામાં આવશે.

આકસકરણના કારમર દીપુ (લાલમાં) ડરબનમાં રહેવાનું કામ કરનાર) તા. ૨૪ માર્ચના રોજ પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી ડરબનની સરકારી કોર્ટ આમળ રજુ કરશે.

આકસકરણમાં વેપાર કરતા અખદુલા ખાન અને તુરમોઆની પેદામાંથી મી. અખદુલાખાન તા. ૪ ફેબ્રુઆરીથી છુટા થયા છે.

તા. ૧૯ જાન્યુઆરી ૧૯૦૯ના રોજ જોદાનગરમાંથી અરિફા બેગમ તરફથી મોરારજી હરીજીજીના નામના ૨૦ પૈસાના ક્રેડિટ ચુકવેલો છે. આ ક્રેડિટ જ અહવાયાની મુદતમાં પેમેન્ટ માટે નહીં રજુ કરવામાં આવશે તો તેની બીજી નકલ કાલવાની અરજી કરવામાં આવશે.

વેરકમના વેપારી આમદ મુસા સીદાત ની નાદાર મીલકતના સંબંધની બીજી મીટીંગ તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરીના રોજ ડરબન માહજોદની કોર્ટમાં મળશે.

મીટર મારીત્થનગના કી જીઝિઅન રામચંદ મદારાજની નાદાર મીલકતના કસ્ટ મી. ડી. એફ. ફોરસાઇઝ જણાવે છે કે આ મીલકતના લેણદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૧૬ તથા ત્રીજી મીટીંગ તે પછી તરતજ મારીત્થનગના સુપ્રીમ કોર્ટના આસપોસની કોર્ટમાં મળશે.

દંડીના વેપારી આદમજી બેમાતની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારો ની બીજી મીટીંગ તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી તથા ત્રીજી મીટીંગ તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરીના રોજ ડરબન માહજોદની કોર્ટમાં મળશે.

મુસા દાજી આદમ વિરૂદ્ધ શેખ અબ દુલાની ખાતમમાં પ્રતિવાદીને વેપારનો સ્ટોક, ઉપકરણો, લાઇસેન્સ વિગેરે સીન અને ટરનર પાઇન બોર્ડ, બેવેરી બગ્ગર માં તેના મકાન ઉપર તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી મળવાયે ૧૧ વાગે હરાજ કરશે.

ફટરના તાર સમાચાર

ફેલીફોરનીઆની ધારા સલામી બપો નીજ વિધાયકોમાં માટે જુદી નિશાનો સ્થાપવાનું બીજી ઘોડું છે આ બીજી પાસ થનું અટકાવવાને ત્યાંની ગવર્નર તથા મુના કોર્ટ સ્ટેટસના પ્રમુખ રજવેસ્ટ મહેનત કરી રહ્યા છે. તેમ જતાં પાસ થશે તો ગવર નર નામજુર રાખશે આ બખરથી ફેલીફોર નીઆની વસ્તીમાં મોટું તોફાન બગવાનો સંભવ છે. આપું તોફાન કદાચ ત્રણે તો તેના પાંચેબરન માટે રોડ તરફથી લસકરી ૧૬ ફેબ્રુઆરી અને બીજી ફેબ્રુઆરી તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી રાખવામાં આવી છે.

આ બીજી વિગે વધુ ચરચા તા. ૧૦ ફેબ્રુઆરી સુધી ધારા સલામી મુલતવી રાખી છે.

કોલપણ બપોનીજ જમીનની માલીફી મરાવી શકે નહિ એવા પરકાનું બીજું નાંચન ફેલીફોરનીઆની ધારા સલામી પસાર કરવું છે.

હજ ના બાવથી ૭૫ લાખ પૈસાની સાગા તથા ટકાના કારથી હીંદુસ્થાન માટે જે લોન હાલમાં આવી છે તે સારી રીતે બરાબ મળે છે.

ધરાનમાં તબીજ ખાતે નેશનેલીસ્ટ તથા સરકારી લસકર વચ્ચે ઝપાઝપી થઈ હતી. નેશનેલીસ્ટ પક્ષના ૮ માણસો મરાયા છે તથા ૧૪ ઘાયલ થયા છે. ૧૬ને કેદ પકડેલા છે.

અલીપુરથી એક તારમાં બખર મળ્યા છે કે એક બંગાળી વિધાયકોએ એક પબ્લીક પ્રેસીક્યુટરને બંદુક મારી ખુન કર્યું છે. ખુનીને પાછળથી પકડવામાં આવ્યો છે. કલકત્તાના દેશી છાપાઓ ખુનીને તરતજ સજા કરવાનું આમદ પુરવક જણાવી રહ્યા છે.

બપોનીજ બ.બંકા માટેની જુદી નિશાનો સ્થાપવાના બીજાને ફેલીફોરનીઆની ધારા સલામી નામજુર રાખ્યું છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાને એકમ કરતાં બાસુટો લેડને તેમાં દાખલ કરવા ઉપરના પેતાના વિચારો જાહેર કરવાને ચાર બાસુટો ચીફ વિલાયત ગયેલા છે. તેઓ સોમવારે શહેનશાહની મુલાકાત લેશે.

રોકડ બખર આવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંજ ૧૫૨૨ની ૨૪ ૮ થી ૨૪ ૬		
બીમડીના	૨૬ ૬	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૬	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
ચીની સક્કર	૨૪ ૦	૨૫ ૦
ફાંડાના	૨૪ ૦	૨૫ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩ ૬	૨૪ ૦
મસુરની	૨૪ ૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડદની	૨૬ ૦	૩૧ ૦
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
.. દાળ	૨૮ ૦	૨૯ ૯
વટાણા	૧૦ ૦	૧૦ ૬
મકાઈ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦	૧૭ ૦
કડવું તેલ ૧ આલન	૩ ૩	૬ ૬
એરડિનું	૨ ૬	૨ ૮
ચીરું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૬	૩ ૮
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૧ ૬	૧૨ ૦
મદારી સોપારી ૧૨૮૫	૦ ૬	૦ ૬
મરચાં	૦ ૪	૦ ૫
ધી પેટી જીનના પૈં ૭ ૧૦ ૦	૧૦ ૦	૧૫ ૦
પોરબદર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પાસાશીન એરોફેડ		
.. વાઈટ રોસ	૮ ૨	૮ ૫
.. .. બાલન	૧૧ ૬	૧૨ ૬
નાળીધેર	૧૮ ૦	૧૯ ૦
ફલી	૬ ૬	૭ ૦
કાલમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલક રોડ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઇટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
માચીસ લાવન	૨ ૧૧	૩ ૦
સોપારી સેવરકની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલ પોઈટ સીમારેટ	૧૬ ૬	૧૭ ૦
ફૂધ નેસનનું	૨૦ ૬	૨૧ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એફની	૪ ૩	૪ ૬

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધો મુંબઈ

દેશગોઆએ તથા બેરા થઇને

સ્ટીમર અમકુશી ટન ૫૦૦૦ તા. ૮ માર્ચ

એ કંપનીની આમોદમાં ફરક વરગતા પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખબાણી ઇડીઅન છે, અને ઓફીસરો ખીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડશે નહીં એ ખાતરી સખરો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા દોઢી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નહીં જમત ગળી દેરાન થતા હતા, તે હવે ખુશનો મુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી ની કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આમોદ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુક ખુશની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકવાર યજ રહેવું.

સરકાર અગ્રિમોટ મુંબઈ પટ્ટેચિથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખજર મગશે તે ઉપરથી સડની વચ્ચે માટે અતરે જાણમાં નંખાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને વખર ખરે આમોદ પટ્ટેચિ જનાની ખજર પડશે.

વંધુ વિગત નીચેના સરનામે મળી શકશે.

હરવનસે તોવે કોલંબો આર કલમલા નીચે સ્થાપક ગાતી છે.

અમકુશી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ માર્ચ.

தென்மேல் இடரக்ட் லைன்,

எஸ். எஸ். "அம்குஷி" 2,800 டன் டிரைவ் இன்.

கொலம்பு மத்திரஸ் மார்ச்சுமாத கல்கத்தாவுக்கு தென்மேல் இடரக்ட் லைன்.

શ્રી. કમસાદિમ કમખાખની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કામસાઈવ રોડ ૩૨૫૧,

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

કે.જી.સ. કોંગ એન્ડ સન્સ.

૧૨૮ સ્ટ્રીટ, ૩૨૫૧.

King & Sons,

West Street, Durban.

ઉં

વેરે માતમ.

આતમ-દેશોપ્રતિનો સજ્જમાર્ગ
અનાવિસ

આતમિક દિશાવાની યેરની આખનાર, વાળુ બાન ને દેશ સેવાનો મહામર્ગ શીખવનાર, અકે દેશોપ્રતિ, શિશુ તથા યાત્રિક નીચે વિખેલો થી બરપુર "અનાવિસ" માસિક દ્રાવના ફરક અંખાવના ખુલાસા સહીત પ્રગટ થાય છે.

એટલે સુધીમાં આદ્યમનારને "ખુશખબર"

એક નવલ કથા નીક આખવાનો ફરક કોઈ નહીં.

આર્કિટ માટે લગાજમ ચાર શોડીંગ.

ગાલક યથા લગાજમ માલકી લગાથી નામ નોંધાવો.

હરિકામ આખુલાઇ દેશપ્ર

અધિવનિ "અનાવિસ" સચીન (સુરત.)

અગર, ઇડીઅન આપીનીઅન, લીનીકસ તાવાસ.

વેંચવાનાં છે.

નારચીક, બીરિંચક, આપીલાલ નેર નીકે ફરકનો પાન મીનગ પલ્લેલા, રેડકાથી ૧૨ મેનીકો સરત આતિયા ખીજાવના.

શ્રેણી વા ગયો.

K. K. PILLAY, Greenwood Park.

આર્ય ધર્મ (કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આત્માનંદજીએ બનાવેલ સ્વામીશ્રી શંકરાનંદજીએ બનાવેલ આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) સારા અગ્રેર, નખતાન, જગત તેવી રિવાજમાં મળી પેનીમાં જા. એમ. એમ. દિવાન પાસેથી બોક્સ પડક. ડરમન લખવાથી મળી શકે છે. આ અગ્રેરજ, મુજરતી તેમજ હીંદીમાં મળી શકે છે.

એજ જગતે લખવાથી સ્વામીશ્રીએ હીંદીમાં આપેલું "માનવ આત્મ." ઉપરનું અગ્રેજ બાપજી પણ તેજરજ હીંમતે મળશે.

ARYA DHARMA

As compiled by Swami Anandaji, and printed at the instance of Swami Anandaji, Shantivanam. This leaflet is now being sold on application to Mr. M. M. Das, Box 593, Durban; price 3d. It is printed on thick cardboard for mailing.

"The Human Soul"

A reprint of this address by the Swami can also be obtained at the same place; price 3d.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આત્માનંદજીને લખાયે હુકે તોજ સ્વામીશ્રી શંકરાનંદજીને લખાયે હુકે આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તજાંમે રાલે જાયે એજ મજગુન કામદકે ઉપર અઉં ખજામે પક્ત તોન પેનાંમે મો. એમ. એમ. હીંદાન કો બોક્સ પડક, જાયન હીંદાનેમે મોલેલા. હીંદી, હુવાતી આર હીંદી લખાવમે મોલેલા છે.

વસે જગદુપર હીંદાનેમે સ્વામીજીને હીંદા હીંદા "માનવ આત્મા" વિચયકે ઉપર હીંદા હુવા હીંદી લખાવવી તોન પેનાંમે મોલેલા

Buyer of Mealies,

Monkey Nuts, Castor Seeds and Mustard Seeds,

Any Quantity, at best market price.

M. S. VAIDY,

Commercial Road, 7 Tel. No. 11, Durban. Tel. No. 224.

Box 125.

મકેડ, રૂડી, રૂડી (દીવેજાં) સરસવ

વંચેરે જગત અગ્રીતનર

સારમા સારો અગ્રર જાંવ.

એમ. એસ. વાલેક,

કામરડીઅન રોડ રેલીવાકે "હીંદી"

ડરમન, રેલીવાકે ન. ૨૨૪

બોક્સ ૧૨૫.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF —————

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, Bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 20TH, 1909

No. 11

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 91.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 20TH, 1909.

The Struggle.

READERS of this journal will see from our columns this week that the Government have now begun to single out those passive resisters who have proved themselves strong enough and true. In this we think the Government deserve congratulations from all parties. At the rate the Government are going on, we should soon have most if not all of the passive resisters in gaol. We should find out the true from the false, and the Government will have provided a demonstration for themselves and also for the Colony that real passive resisters are not concerned with an Asiatic influx into the Colony. They are not concerned with bolstering up fraud. All they care for, and all they are fighting for is the good name of the community to which they belong, and if it suits the Government to keep such men in gaol for the term of their physical lives, it will suit passive resisters also admirably. The honour of the community will be safe in their keeping, even though they may be in gaol. They will have kept their sacred oath. They will have lived up to the religion they professed. More cannot be expected of man. The Government may then, if they choose, put themselves on the back for having put passive resisters out of harm's way, but the world will have then seen the righteousness of the struggle in a manner it could not have done otherwise.

There is no such word as defeat in the dictionary of passive resisters, for the simple reason that, in passive resistance, there is no trial of brute strength in which one must necessarily

✓ The Volksrust Cases.

THE Special Correspondent of the *Times of India* at the Indian National Congress, held last December, in commenting upon Mr. Kidwai's resolution condemning the action of the South African Governments and, especially, the Government of the Transvaal, in regard to the treatment of British Indian Colonists, remarked that many people were beginning to feel that the real Indian nation was being beaten out in South Africa. India may well take courage at the news of the heavy sentences so bravely accepted by Messrs. Dawood Mahomed, Parsee Kustomjee, Sorabji, and a number of others not less deserving to mention. Six months' imprisonment with hard labour for men who have committed no crime, to be classed for treatment as aboriginal native criminals, is little short of a nightmare, but these makers of a nation do not flinch from sacrificing to the uttermost in the cause that they hold so dearly, that of their country's honour, that of their children's future. Some of those who are now in gaol have shed their blood. At a moment when the world is so full of hate and when there is such a lack of faith in the future of the race, the horizon will be brightened if the status of their children is assured. They have looked beyond the screen. They have realised how deceptive are appearances, and they fully understand and appreciate that by the setting of a noble and lofty example they are giving inspiration to the generations to come.

Forty odd years ago, there was fought in America such a battle for the right as had not theretofore been known. Brothers took up arms against brothers in the mighty cause of liberty, and the nation was almost rent in twain that the right should prevail. The Civil War in the United States was due to the determination on the part of the well-wishers of the American nation that slavery, with all its vile taint and its inhuman associations, should be for ever abolished within the Union, and with that aim and object in view, the whole national resources were put into the field in a struggle that lasted for three years. In the end, the abolitionists were successful, as, in the event, they had to be, for right was on their side. Speaking during the war, at Gettysburg, that great man, President Lincoln said: "It is for us, the living, to be dedicated here to the unfinished work which they who fought here have thus far so nobly advanced. It is rather for us to be here dedicated to the great task remaining before us,

increased devotion to that cause in which they gave the last full measure of devotion; that we here highly resolve that these dead shall not have died in vain; that this nation, under God, shall have a new birth of freedom; and that government of the people by the people and for the people shall not perish from the earth."

Without diminishing from the spirit of that saying, we claim that it applies equally well in regard to those who remain to follow the noble example of the brave men who have done the pioneer work and have sacrificed, in many cases, their all that salvation might come to their people. With the leaders in gaol, and amongst these may now be included Mr. V. A. Chettiar, the Chairman of the wonderful Tamil community, it would be treachery to surrender the standard that was kept flying through the bold efforts of the pioneers, and it is only in that spirit that a real and enduring patriotism can be born.

Vol. 9. P. 93

WE HAVE HAD OCCASION MORE THAN

once to heartily congratulate the Tamil community on the brave stand taken by it in connection with

the Transvaal struggle. Out of a handful of Tamil Indians in the Transvaal, hardly any one to be found who have not suffered imprisonment during the struggle. The venerable Chairman of the Tamil community, Mr. Chettiar, has now gone to gaol. When put to the test, he has not been found wanting. The majority of Indian prisoners in the Transvaal gaols are at present Tamils, but it has become our pleasant duty now to give the same measure of praise to Parsee bravery. There are, perhaps, not more than half-a-dozen Parsees in the Transvaal, and of these, so far as we are aware, not one has submitted to the hideous Asiatic Act: and as our columns show, three more Parsees are now about to be imprisoned. Mr. N. Camay has given up employment under the Government for the sake of his honour and that of his country. He is now under arrest for the same reason. His brother, too, has been arrested and so has Mr. Peroze. Again, out of perhaps half-a-dozen Parsees in Natal, three are now suffering imprisonment in the Transvaal. These are not intruders, but claim entry into the Transvaal. It should also be recalled that it was Mr. Sorabji, a Parsee, who opened the second stage of the campaign. This is all as it should be. There is something so intensely good among the Parsees that, although their total population number more than one hundred thousand, they command

May is the chief city of India, and it owes its position mainly to Parsee effort. Mr. Dadabhai Naoroji, the G.O.M. of India, a Parsee—its uncrowned King—occupies a position among Indians which no other Indian of modern times has ever occupied. When, therefore, the great Transvaal struggle has ended, its successful ending will be due to Tamil and Parsee bravery. We place before the other Indians the brilliant work of the two communities for copy.

WE CORDIALLY CONGRATULATE THE

Indians in Southern Rhodesia.

British Indians resident in Southern Rhodesia on their escape from a wretched fate. The administration of that territory, taking its cue from the Transvaal legislation, had passed, through the Legislative Council, a bill which will be remembered, an Ordinance combining the worst features of the original draft Asiatic Law Amendment Ordinance and the Immigrants Restriction Act of the Transvaal. A petition widely signed by the local Indians was forwarded to the Imperial Government thereafter, through the South Africa British Indian Committee in London, and, since then, nothing had been heard of the matter till towards the end of last week, when the Secretary of the local British Indian Association received an intimation from the Resident Commissioner, announcing that the Royal Assent had been refused to the measure. It is of interest to note the illogical action of the Imperial Government in refusing to sanction such an enactment for Southern Rhodesia, whilst assenting to it in the case of the Transvaal. But, perhaps, after all, it is a return to the logic of common-sense, a phenomenon which astonishes by reason of its great rarity, so far as the present Imperial Government are concerned. Probably, they felt that, there being no self-governing Colony to offer as an excuse for a reactionary policy, they could not, for very shame, take upon themselves the responsibility of putting such an insult upon the people of India. Had Southern Rhodesia been a self-governing Colony, the Indians resident there might as well have thrown their petition into the nearest stream, for all the good it would have done them. When it comes to a conflict with a self-governing Colony, India must be prepared to see her sons left in the lurch by the Imperial Authorities, who are apparently powerless to prevent the imposition of a national and racial insult to the people of India. Apart, however, from this, there is no doubt that the Imperial Government's decision was determined largely by the intensity of feeling evoked by similar legislation in the Transvaal and by the passive resistance movement that resulted therefrom, as well as by the strong representation

The action of the Transvaal Government is indeed a great tribute to the efficacy of passive resistance and we trust that the Transvaal Indians will take heart of grace and continue their pioneer work on behalf of their brethren throughout the British dominions, where the Imperial Government have relinquished their prerogative into the hands of hostile self-governing Colonies.

THE MORE THE DRAFT ACT OF UNION IS EXAMINED, THE LESS IT APPEALS TO US. IT SEEMS TO BE A DOCUMENT DOLENT OF RACE-PREJUDICE, REACTION, AND WEAL COMPROMISE.

The Constitution. The more we read it, the more it seems lacking in principle. An enormous effort was evidently made to deprive the coloured voters at the Cape of their franchise rights, and even under the Constitution as it stands to-day, there is the chance, though it may be a remote one, that they will, in fact, be deprived of their electoral privileges. We understand that Section 3 has met with the approval in advance of the Imperial Government. That in no way surprises us, after the lesson of the Transvaal. The Natal coloured voter of the future is actually disfranchised. His future privileges are specifically taken away by the Draft Act of Union, and he is left in the lurch. Then again, although the Cape will get an increase in representation in the course of time, such an increase will be based duly upon an increase in the European population. The coloured population is again ignored, and this increase of membership for the Cape will, in due course, be balanced by an increase of membership for the other Colonies on a similar basis, so that the Cape's advantage will have disappeared. Mr. Lyttelton knew well what he was talking about, when, in commenting upon the Constitution, he urged that, in the consideration of it, the position of British Indians in the Transvaal should be regarded with care and sympathy. That seems to apply all round. Frankly, we would rather see Closer Union, however admirable in itself it may be, postponed indefinitely, than that it should be accomplished at such a cost to the Empire. It will be worse than building upon sand.

INDIA MAIL. For Seychelles and Bombay, per S.S. *Somali*, until 2.30 p.m., March 2. For Ceylon and India, per S.S. *Umkusi*, until 2 p.m., March 3.

MRS. GANDHI. The patient's condition is stationary. Mrs. Gandhi is still confined to her bed.

TO EDUCATE THE NATIVE. No fewer than 346 Native pupil teachers have successfully passed their first year examination at the Cape. Mr. J.

Mr. Duncan and the Asiatic Question

Mr. Patrick Duncan has contributed to the current issue of *The State* a lengthy article on the Asiatic question in the Transvaal, from which we extract the following concluding paragraphs:

The position on both sides is now very clearly defined. That of the Transvaal Government is summed up in the words of Mr. Smuts in the speech of 3rd February to which allusion has already been made. "A member of the audience," he said, "had asked him what about the Indian of the future. His reply was that the 'Indian of the future' would never come here. They had passed two laws last session which aimed at the same object. One was to register all the Indians who were here legally; the other was to close the door finally on the others. No Asiatic in future could come into this country unless he was a resident of the Transvaal before the war." The Imperial Government have assented to this policy with the reservation that they do not regard the position of Indians who are lawfully resident in the country as satisfactory and desire to see the restrictions now imposed on them relaxed (See Lord Elgin's Despatch of 9th May, 1907: Bluebook of January, 1908, Cd. 3837, p. 9). Their assent to the Transvaal legislation is as Mr. Smuts admitted in his speech already referred to, a remarkable departure from their traditional policy. It is not, however, an arbitrary concession to pressure on the part of a Government whom they were naturally anxious to assist in a difficult situation. It is rather the natural consequence of a long series of controversies with colonies in other parts of the world where European communities enjoying self-government have found Asiatic immigrants pressing in to occupy their thinly peopled lands. In Australia and on the Pacific coast of Canada the clash of Eastern and Western civilisations has driven the Imperial Government to revise their traditional theory that the vacant lands of the Empire are open equally to all its subjects. They have been pressed farther and farther along the road of allowing immigration Acts to restrict in fact, if not in name, Asiatic immigration at the expense of European. Now at the instance of the Transvaal they have openly accepted the position that a European community enjoying self-government may, in order to keep the country open for the future expansion of European population, exclude Asiatic immigrants altogether. This is an answer, if one were needed, to those critics who contrast the attitude of the Imperial Government now towards the Asiatic legislation of the Transvaal Government with what they took up before the war.

of the Transvaal the obligation of doing something to justify their claim to have the question of the future population of the country left in their hands.

The position of the Indian leaders is that they will tolerate no law which does not put them on an equality with Europeans in regard to restriction on immigration. They are willing to see the number of Asiatics limited by "administrative action" but it is difficult to understand how "administrative action" could deprive any would-be immigrant of a right of entry which he could claim in a court of law. They insist on equality in the terms of the law itself. It is true that this claim is not always put forward in so many words. It generally appears in the demand for the admission of a small number of educated Indians. It is argued—and the argument deserves consideration—that a community such as the Asiatic community of the Transvaal requires the services and the moral influence of a certain number of educated men. It is on this argument that Mr. Gandhi appeals for sympathy to the European community here and to the people of England. But behind it is the claim which he has never given up nor abated that there must be nothing in the law which imposes on the immigration of Asiatics restrictions which are not imposed on Europeans.

These being the issues, what are the prospects of solution? Will the Transvaal Government or the Union Government be content to allow Asiatic immigration, subject to the usual test of ability to write out an application in some European language, or will they adhere to the present position of the European population in South Africa and its prospects for the future. In the four self-governing colonies the European population at the last census numbered about 1,130,000, the native population 6,250,000. We have not adequate statistics to show what are the comparative rates of increase of the European and native populations. But we know that the native fills the place of the unskilled labourer throughout the country and that he is rapidly becoming more and more adapted to take his place in a civilised community. That is to say, the needs of the country in respect of population to do its unskilled and semi-skilled work are being filled by the gradual rise of the native population. The process may be slow but it constitutes a powerful barrier against an influx of white population such as has made America and is making Canada great nations. All the habits and traditions of the country are in this matter for the native and against the white man.

Undoubtedly the most serious question before South Africa is the question of her population. If the European people are only to go on increasing so as to keep the same proportion to the coloured people as now it is useless to

think of South Africa as the home of a European nation. It will be, on a large scale, like one of the West Indian Islands, where the Europeans are a small aristocracy and the rest of the population are the other race. In fact, the present proportion will not be maintained, because unless the European people can do much more than hold their present relative position they will not in the end retain even that. The process will be a long and gradual one, but the practical question for us now is which of the two ideals in respect of population we think South Africa ought to aim at. If we think it ought to aim at having a predominantly European population there is only one policy which can give that—and that is a policy of encouraging by every means in our power the incoming and settlement in the country of sound and vigorous European immigrants. We must make it our object to see that the conditions of life in towns and industrial areas are such as to encourage a healthy population to settle and bring up families decently at a reasonable cost. We must also do what we can to improve the productive power of the land so that it may offer some attraction to men from Europe who are anxious to settle in a new country. We must not be misled by the fear of their displacing the European population in the country, many of whom are existing in a state of indigence on the land and in towns at the present time. There can be no better stimulus for such a morbid condition than the influx of a vigorous stock who will teach by example those who are capable of exerting themselves and replace those who are not. The indigents themselves and the whole country have more to hope for from a policy which gives us a more vigorous population, with the natural result of a more rapid development of our resources, than from an expenditure of public money in propping up people in positions where they are naturally unfit to stand and in maintaining people as landowners who are only fitted to work for someone else.

If such a policy is to be pursued we are amply justified in a policy of total exclusion of the Asiatic. The Asiatic competes with the European at a much higher point than the native. He is equally incapable of mixing with or being absorbed in the European population. Any rapid growth of the Asiatic population here would in a comparatively short time make the attainment of the ideal of a predominant European population impossible for ever. We are therefore justified even in the extreme step of total exclusion if that ideal is really our object and if we are prepared to make a genuine effort to attain it.

If, however, we are not prepared to do that, either because we do not like newcomers or because the political considerations of the day are more to us than the future interests of the country, then the idea of a population

predominantly European becomes an empty phrase. In that event the policy of Asiatic exclusion is dictated by no higher motives than trade jealousy and colour prejudice. The Asiatics are industrious, thrifty, law-abiding. They will either by themselves or as labourers for others rapidly develop the resources of the country, as they have already done in Natal. They are for the most part British Indians, a people whose interests the Imperial Government are bound by the most solemn obligations to protect and advance. They are a people on whose behalf the Imperial Government have assumed immense responsibilities and whose relations with that Government and with the rest of the Empire are becoming increasingly delicate and difficult of adjustment. They belong to a country whose teeming population calls aloud for outlets elsewhere. The Imperial Government have at our request made a momentous departure from their traditional colonial policy in allowing a European community numerically small to lock its doors against Indian immigration on the ground that South Africa is fitted for and will be made the home of a great European nation. Only if we in South Africa really have such an end in view are we justified in asking the Imperial Government to sanction such a drastic measure of protection. If we have not really such an object in view and if we are not prepared, even at some present sacrifice, to take the necessary action to make it an attainable object and not a mere dream we are not justified. We must justify ourselves on higher grounds than that of the dog in the manger.

The following letter appeared in the *Transvaal Leader* of the 6th instant:—

Sir,—In an eminently fair and lucid article in the February number of *The State*, Mr. P. Duncan reviews the position of the Asiatic question. With regard to the alleged promise of Mr. Smuts to repeal the Registration Act, he quotes Mr. Smuts's speech at Richmond on February 5th:—"They had passed two laws last session which aimed at the same object. One was to register all the Indians who were here legally; the other was to close the door finally on the others. No Asiatic in future could come into this country unless he was a resident of the Transvaal before the war." And from the same speech, with relation to the repeal of the Registration Act, which Mr. Gandhi understood to be verbally promised:—"He had told them (the Indians) that the law would not be repealed so long as there was an Asiatic in the country who had not registered."

"These words," says Mr. Duncan, "may certainly be said to support the inference that when every Asiatic had registered the law would be repealed." But Mr. Duncan cannot believe that

California and the Japanese

The California State legislators have climbed down somewhat unexpectedly on the Japanese question. For a good many years past a section of the politicians and most of the labour organisations on the Pacific slopes have carried on a vigorous campaign against the Japanese residents. More than once the relations between the United States and Japan have as a consequence become dangerously strained. After a period of comparative calm, the agitation recently broke out in a new form. The public demanded legislation rendering it illegal for Japanese to hold or acquire land within the State. President Roosevelt protested against the proposed measure and pointed out that it conflicted with the treaty obligations of the Government and with the principles of international law. But those behind the movement seemed disinclined to view the question in its national aspects, and the second reading of the anti-Japanese Bill was actually carried. To-day we received the news that the State Legislature has not only rejected the measure but has done so by the overwhelming majority of 48 to 28. We must infer from this sudden *volte face* either that this repressive Bill had its origin in a desire to propitiate the powerful labour element, or that the Governor and legislators have received warnings of so serious a character that they suddenly deemed discretion the better part of valour. Whatever the explanation, it is satisfactory to know that Roosevelt and moderation have once more triumphed.—*Star*.

To which Mr. H. S. L. Polak replied in the following terms:

It seems to be a peculiarity of human nature to sympathise with those at a distance who are labouring under a grievance, when we ignore the grievances of those at our very doors. The other night, in commenting upon the rejection by the California Legislature of a Bill rendering it illegal for Japanese to hold or acquire land within the State, you remarked "it is satisfactory to know that Roosevelt and moderation have once more triumphed." Let us turn now to the Transvaal. Paragraph 2 (b) of Law 3 of 1885 enacts that Asiatics "shall not be capable of being owners of fixed property in the Republic." That provision is still un repealed. Would you be good enough to explain why your sympathy goes out to the Japanese of California, whereas it is withdrawn from or silent in regard to British Indians in the Transvaal? Is it because the former are aliens and the latter are British subjects? or is it because the former are not to be treated by armed force and are, therefore, regarded as worthy of Britain, whereas the latter

the speaker who had made the first-quoted clear and uncompromising statement of policy could have announced his intention of repealing the Registration Act—"except for the purpose of replacing it by something equally effective." It is in this last statement that Mr. Duncan has pointed at a probable explanation of the mystery. In face of Mr. Smith's own utterance, which has never been denied, it is impossible not to believe that he entertained at that time in a qualified manner the idea of repealing the Registration Act, and that he was, perhaps, the more willing to concede the point because in his own mind he may have conceived the thought of introducing other legislation equally effective for his purpose. Second thought must, however, have borne in upon him the necessity of getting the assent of the Imperial Government to the contemplated legislation; and the contingent probability that such a measure would be disallowed, as it would be possible to represent it as a breach of faith with the Indians if the Registration Act had been repealed.

On another aspect of the question Mr. Duncan is no less clear and definite. "The Indian leaders are quite clear about the principle that the law itself must contain no discrimination between Asiatics and Europeans. . . . It is, indeed, the real issue. . . . It is not so much a change of front as a natural movement of the controversy as to what is the real ground. . . . It cannot, therefore, be said to be a new claim, although for obvious tactical reasons it had hitherto been kept somewhat in the background."

There is one matter upon which enlightenment still seems needful. Mr. Duncan appears to doubt whether it would be possible to exclude the Asiatics by "administrative action." But this is what is found effectual in Australia to-day. The law there contains no discrimination between Asiatics and Europeans. The administrative clauses, however, give the examining officer power to vary the education test at his discretion, and for Asiatics it is placed so high as to be exclusive, and against this action there is no appeal. Hence the request of the Asiatics that six high-caste Indians be allowed to enter in any one year. The concluding pages of the article are extremely interesting. The action of the Imperial Government in departing from their traditional policy, "that the vacant lands of the Empire are open equally to all its subjects," is of grave importance. "Now, at the instance of the Transvaal, they have openly accepted the position that a European community enjoying self-government may, in order to keep the country open for the future expansion of European population, exclude Asiatic immigrants altogether. . . . It is impossible to see the propriety of the Transvaal's obligation of doing

something to justify their claim to have the question of the future population of the country in their hands. The unskilled and semi-skilled work is done, performed by the native population, and this is a powerful barrier against the influx of white population such as has made America and Canada great nations. The most serious question before South Africa is the question of her population. Unless the European people can do much more than hold their present relative position they will not in the end retain even that." "The practical question for us now is which of the two ideals in respect of population we think South Africa ought to aim at." "There is only one policy which can give a predominantly European population—and that is a policy of encouraging by every means in our power the coming and settlement in the country of sound and vigorous immigrants. If such a policy is to be pursued we are amply justified in a policy of total exclusion of the Asiatic."

Mr. Duncan is evidently not quite convinced that the present action of the Government is defensible, and he seeks for justification in the desire of citizens of the Empire what have hitherto been considered their inalienable rights. If justifiable at all, he seems to say it can only be so on grounds of the highest policy. The realisation of the ideal of a predominantly European population would be such a policy; if, however, we are not prepared to carry out this policy, "either because we do not like newcomers, or because the political considerations of the day are more to us than the future interests of the country, then the idea of a population predominantly European becomes an empty phrase. In that event the policy of Asiatic exclusion is dictated by no higher motives than trade jealousy and colour prejudice." The plain answer to Mr. Duncan is that not only does no such high policy as he indicates animate the movement against the Asiatics, but that there is not even a pretence of it; and that the motives openly avowed are precisely those which he condemns: trade jealousy and colour prejudice. To conclude with his own words, "we must justify ourselves on higher grounds than that of the dog in the manger."—I am, etc.,

EDWARD DALLAW.

February 4.

COLOUR QUESTION IN ENGLAND. London, Feb. 11.—The proceedings of the Birmingham Licensing Court, to-day, revealed a case of the expulsion of a coloured African student from the skating rink. The Guild of Students compelled the Manager to apologise. The Bench only tendered the suggestion that anyone would be expelled on grounds of colour. Registrar

are passive resisters, who have for years laboured under indignities to which even the aboriginal native is not subject? It is the desire of the Transvaal public that the Indians resident in the Colony should become self-respecting and worthy citizens, surely it is desirable that they should be encouraged to develop their social organisation and to increase their wants by furnishing them with the opportunity of becoming the legal owners of their business premises.

The Times correspondents send the following messages:—

New York, Jan. 19.

President Roosevelt rarely confines his utterances to the manuscript of a set speech. My report of his address last night, when I was obliged to use the written sheets, was textually correct. In the course of his address he made the following remarks:—

"I am now making the last public speech I shall make as President, in this city. Your chairman has introduced me as the apostle of the square deal. I ask that the Methodists of California and the Pacific Slope and all decent people there shall join in helping me to see that we give the square deal to Japan. I'll see to it that the rights and interests of good citizens are protected. The hearty and spontaneous assistance of the Japanese Government has aided largely in the solution of all possible difficulties. It is only the Federal Government that can settle the question. It will not do to let local and state jealousies make an arrangement that will be out of the territory."

This refers to the absurd bills which were recently introduced in the Californian Legislature with regard to Japanese residents in the State, and which, from present reports, will be defeated. Their introduction has aroused adverse criticism in Tokio, and for the moment has given the sensational Press in this country an opportunity of displaying terrifying headlines and of renewing the discussion of the race problem.

San Francisco, Jan. 19.

Before the receipt of President Roosevelt's speech to-day the controlling majority in the Californian Legislature decided to defeat the anti-Japanese legislation on the ground of national prudence. This will be done in spite of the general resentment at the terms of President Roosevelt's Message on a previous occasion. Responsible public opinion here strongly deprecates independent action by California, and favours leaving all action to Washington in conformity with, but not because of, President Roosevelt's speech.

Sacramento, Jan. 19.

A bill aimed at the Japanese, prohibiting aliens from holding land in California, has passed the third reading in the Californian House of Representatives.

Later

Mr. Gillett, the Governor of California, has received a telegram from Mr. Roosevelt asking that action with regard to the proposed anti-Japanese

legislation should be delayed pending the receipt of a letter from the President. Mr. Gillett, in reply, has agreed to this request. In his telegram to Mr. Gillett, President Roosevelt says:—

"We are greatly concerned at the reports of anti-Japanese legislation in California. My knowledge of the international situation satisfies me that the legislation proposed would be of incalculable damage both to California and to the whole Union."

Sacramento, Jan. 19.

Mr. Gillett, the Governor, has authorized the issue of the following statement:—

"After conferring with leading members of the Legislature I am convinced that no legislation directed against the Japanese will be enacted."

He adds that he is satisfied that the people of California and its legislators appreciate the efforts of the Federal Government and of Japan to stop Japanese immigration, and in his judgment it would be a serious mistake to enact laws against the Japanese. The question is one in which the Federal Government is particularly interested, and its wishes should and will be carefully considered by the people of California.

The President's Protest.

Washington, Jan. 19.

President Roosevelt in his letter to Mr. Gillett, the Governor of California, says he is greatly concerned over the anti-Japanese bills passed by the Californian House of Representatives, which are in every sense most unfortunate. He refers to the American-Japanese agreement, which he says is a landmark in the history of the world, and declares that the whole object of it is being destroyed by those who wish to prevent the incoming of Japanese labourers has been achieved. The President says that more Japanese are leaving the country than are coming in at present, and there are indications that within a very few years the number of Japanese in America will not be greater than the number of Americans in Japan. Therefore, there is not a shadow of excuse for action which will produce great irritation, and may result in upsetting the present agreement and opening the whole situation again. President Roosevelt concludes:—

"These agitators will have themselves to thank for trouble coming from what they do if there is a fresh influx of Japanese hither. They hamper the national Government in what is one of its chiefest accomplishments by representing by peaceful means, and through the friendly influence of the Japanese Government in keeping Japanese immigrants out of the United States, save as Americans themselves see Japan. It is not possible to get the Legislature to realize the great unwisdom from the standpoint of the country at large, and above all from the standpoint of California, of such action being done."

New York, January 21.

There really is no reason why Washington—perhaps criminal in the backward—should be making for himself the Japanese question in California. Instead of coming to the United States the Japanese are leaving

and official statistics show that, during the six months ended October 31, 2,074 came to the mainland, while 3,281 left. These facts were available for all who wished to be informed, yet certain reckless politicians and irresponsible agitators seek at this moment to push anti-Japanese legislation and to begin an open, defiant campaign against the Japanese. The President and the State Department, as I have telegraphed, are making strenuous efforts to delay and, if possible, to thwart this movement, and Governor Gillett has wisely offered to co-operate. Whether he will be successful or not is uncertain if one may judge from despatches published by some of the more sensational newspapers this morning.

In Washington the situation is undoubtedly regarded as unfortunate, but not serious; otherwise the President would never have taken such prompt action in writing and telegraphing to the Governor of California. That the folly of a few agitators should threaten to jeopardize the practical, friendly operation of the recent admirable agreement between the United States and Japan seems incredible; yet that is what will happen unless the public sentiment of the rest of the country awakens to the enormity of the action of these dangerous inciters of race prejudice.

Mr. Hearst, who is in San Francisco, is adding confusion to the situation by a telegram to the *American* demanding that the battleship fleet be sent back to the Pacific coast, adding that "it is a duty for an excuse for a war." Under such conditions people could afford to smile at such a manifesto spread in large type across the pages of his newspaper; but with such a delicate situation as that which exists on the Pacific coast the effect is to inflame the minds of unthinking persons.

Official Opinion

Later.

Official quarters in Washington regard the Japanese incident as irritating and disheartening, but do not view it with the serious concern inspired by the trouble of last year. Then there was a prospect that the international situation might become very serious. Now, they say, there is a firm, if unwritten, understanding between the United States and Japan. Each Government believes in the good faith of the other. The leading newspapers here that the *Times* Press realizes this, and is disposed upon reflection, to take the proposed obnoxious measures for what they are worth—namely, as a move in a petty, irresponsible, local, political game. The President is congratulated on the stand he has taken, and his hopes that the more responsible sections of the population of the Pacific coast will support it are widely echoed. He is called over what he calls the "hotly bad faith" of the Californian Legislature.

evident in his visitors during the last few days.

My San Francisco correspondent telegraphs:-

"The Johnson and Drew anti-Japanese Bills have been postponed for one week by a vote of 43 to 34. Mr. Johnson bitterly opposed delay, saying that the Japanese are an alien race, that the Legislature ought to pay no heed to Mr. Roosevelt, and that action should be quick. Mr. Drew said that if war must come, there could be no better time than now. He himself had been threatened by the Japanese Vice-Consul with an appeal to the President. Nevertheless, the feeling of the Legislature, of the responsible press, and of the Press is against legislation. It is regarded as certain that the Government will veto the Bills in the almost impossible event of their passing the Legislature."

"The Globe's Comments"

The *Globe* of 1st January says:-

The American President, who is not suffering the grass to grow under his feet even during his last days of office has done wisely to interfere in the Californian difficulty. Nobody likes more strongly in a White America than President Roosevelt, but one can be a white man without insulting a man of colour; and in that sense many of the citizens of the Far West are far from being white men. "The agitators" says President Roosevelt, "will have themselves to thank if trouble comes from what they do;" they take care to provoke the Japanese on every possible occasion, and to foment the evil passion and race-hatred at a time when it seemed to be subsiding after the storms of the last two years. The Federal Government have done all that was necessary, by friendly negotiations with the Mikado; more Japanese are now leaving the United States than are coming in, so that the problem is in a fair way to solve itself. That is not what the agitators are about; their denunciations of the Asiatic bring them a little cheap popularity, and they are not disposed to sacrifice a profitable prey. They have carried their machinations across all the Western States, and even into Canada, where the Anti-Hindus agitation fourteen months ago was largely run by Western "bosses;" but fortunately, the intervention of President Roosevelt seems to have saved the situation for the time being.

3. JAPANESE IN CALIFORNIA. London, Feb. 11.—The California Assembly has rejected the Bill providing for separate schools for Japanese children. This is the Bill with reference to which President Roosevelt recently cabled to the Governor of California, stating: "This Bill is the most offensive one of the lot, and is clearly unconstitutional. Can it be stopped?" — *Kaiser*.

Natives and the Gold Law

A Test Case.

The adjourned hearing of the important case in which the natives are contesting the right of the Mining Commissioner to prevent them living on the claims of the old location was continued on Thursday before Mr. Britten, (says the *East Rand Express*, of the 13th instant). Hendrik de Vos (Cape boy), Margaret Njofhane (wife) and Wilhelm Rosane (being charged with residing on proclaimed land, namely, farm No. 155, in the district of Boksburg, the said district being comprised in Class "A" of the said Act and not being a hazaat, location, mining compound or such other place permitted by the Mining Commissioner, and they the said accused not being exempted coloured persons mentioned in Sub-Section 3 Section 131 of the said Act, and after being duly warned by Arthur Morris, sergeant of the Transvaal Police, on the 19th January, 1909, to move within three days of that date, and of the terms of Government Notice No. 1193 of 1908.

Mr. Bezuidenhout appeared for the first two accused and jointly with Mr. Solomon for the third, while the Public Prosecutor (Mr. Johns) was for the Crown.

Mr. Bezuidenhout called Barend J. Kleynhans, formerly Mining Commissioner of Boksburg under the Republican Government, who stated that he had reserved the ground as a native location under the powers conferred upon him by Law 15 of 1891 and that was confirmed by the Government. He considered that Section 23 gave that power. He could not say if the reservation had been published in the *Staats Courant*, but on the office door of witness. Later a man named Pritchard pegged off the ground, abandoning it subsequently. Another party pegged off some of the claims, but they would not renew the license on account of the fact that his action had been confirmed by the Government.

The Public Prosecutor (Mr. Johns) produced a copy of a letter dated September 28th, 1895, from the then Minister of Mines which had been written to Mr. Kleynhans. The Minister (Mr. Joubert) stated that he had examined the minute and other correspondence, and he could not find that the Government had granted the Kaffir Location, and that in order to avoid litigation the claim licences should be renewed.

Mr. Kleynhans admitted that he had been in correspondence with the Government. He expressed the opinion that the ground was legally reserved, but the Government disagreed with him. His action was ratified by the Government, and the claims were renewed. Subsequently, he believed, an arrangement was

arrived at between the owners of the claim and the Government whereby four or six of the claims were allowed to be used as a location.

Mr. Johns read a letter dated March 18th, 1897, from the State Secretary asking if the location was pegged whether witness would find a suitable site for another location.

Mr. Johns: That shows that Government was on the look-out for another place.

Mr. Kleynhans: Yes, but I could not find any vacant ground.

Further examined, witness admitted that he might have been paid claim licences on the six claims taken over from Middeldorp and now occupied by the coolies. The whole location was laid out on six claims and a proper diagram was made. If he could see the diagram he would be able to tell.

Re-examined by Mr. Solomon, he said that he, in the scope of his duties, put the natives on the ground, which was then Government ground. Through that they were in lawful occupation.

The Magistrate: Are you aware that the ground is held under claim licence and is being paid for by the E.R.P.M. every year?

Witness: I could not say.

The Magistrate (for Mr. Bezuidenhout): Were you ever instructed by the Government to inform the natives that this was not a location?

Witness: No.

Mr. Bezuidenhout, in reply to the Magistrate, said that he only had one or two more witnesses to call.

The Magistrate said that what he would like would be to get to the bottom of the agreement of Mr. Middeldorp and the Government in regard to the six claims. He would like to have evidence on that point.

Mr. Johns said that they did not deny that the natives had the permission of the Mining Commissioner before the war to reside on the claims.

Jeremiah, evangelist of the Wesleyan Church, called by Mr. Bezuidenhout, said there was a small location at the Primrose in 1893. Sergt. Jordaan, of the police, came out there and said they had to leave that location as it was not a Government location. He said there was Government ground at Boksburg. Witness got a letter from his minister, which he brought to Mr. Kleynhans. Mr. Kleynhans told him to go to some ground the other side of a pan, where the location is now. Witness was shown the ground and was told where the houses were to stand. Mr. Kleynhans told him to tell all the boys they had to come to that location and not live in small locations about the mines. Witness said he would have a church, and was told it was all right. The natives came into the Government ground. The police took them to the location.

The Magistrate: His lie is exposed.

The witness said he did not remain there but went back to the Primrose.

British Indians in East Africa

What Winston Churchill Says

The Right Hon. Winston Spencer Churchill, M.P., in his recently published book "My African Journey" writes as follows:

"Colour is already a dominant question at Nairobi. It is a question which makes East Africa a white man's country. As yet, no one has been able to suggest a policy which would make it a land where there are, so far, fewer than two thousand five hundred white and more than four million black aborigines. Can East Africa ever become a white man's country? Never, certainly, in the sense that Canada, or indeed, the United Kingdom, or any white man's country, that is to say, countries inhabited wholly by white people and subsisting upon an economic basis of white unskilled labour.

It is scarcely worth while even to imagine the Highlands of East Africa denuded of their native inhabitants and occupied solely by Europeans. What ever may be the future of the white population in the future, it is safe to say that it will be far more than counter-balanced by the multiplication of the natives, as they are guarded against famine and prevented from civil war. But were such a solution possible, it would be almost the last thing in the world desired by those who clamour for a white man's country." For observe it is not against the black aboriginal that the prejudices and interests of the white settler or trader are arrayed. The African, it is conceded, is welcome to stay in his own country. No economic competition has yet arisen or is likely to arise between him and the new-comer. Their spheres of activity lie wholly apart, for the white man absolutely refuse to do black man's work: not for that harsh toil does he exile himself from the land of his birth; while the native could not, in his present state of development, displace the white man in skilled employments and the superintendence and the organization of industry—even if he would—and nothing is farther from his ambitions.

It is the brown race who is the rival. The European has neither the wish nor the power to constitute a white proletariat in countries like East Africa. In his view the black should be the private soldiers of the army, but the non-commissioned officers and the commanders must be white. They should not be dismissed as a mere assertion of racial superiority. It is the white man who is the only one who can be trusted to lead the black.

inferior race, and many are the complications and perils that spring therefrom. If the white man is to be kind to the black, he must first be kind to himself. The standards of life and the standards of Europeans have been so high that the black has been accustomed to aspire, and to attain, this middle age of economic system must provide for a society with the means of material progress, professional men, as well as merchants, traders, farmers, engineers, accountants, clerks, and living for the material and the intellectual. The black man is not yet ready to accept the power of sustenance upon a few shillings. He is not yet ready to accept the sharp lashing of a whip, and if economic superiority is to be the final rule—as it has never been and never will be in the history of the world—there is not a single employment of this middle class from which he will not, to a very large extent, be excluded. The white man, as surely and as remorselessly as the brown rat usurped the black from British soil.

Then what remains? What sort of social organizations shall we be building up with so much thought and labour in these new lands under the British Crown? There is already no white working class. There is to be no white middle class. Room is left only for the capitalist pure and simple—if one may so describe him. A vast army of African labourers, officered by educated Indians or Chinese, and directed by a few individuals of diverse nationalities employing cosmopolitan capital—that is the nightmare which haunts the white population of South Africa, and at which what there is of a white population in East Africa is already shrieking vigorously.

Yet hear the other side. How stands the claim of the British Indian? His rights as a human being, his rights as a British subject, are equally engaged. It was the Sikh soldier who bore an honorable part in the conquest and pacification of these East African countries. It is the Indian trader who, penetrating and maintaining himself in all sorts of places to which no white man would go or in which no white man could earn a living, has more than any other developed the early beginnings of trade and opened up the first slender means of communication. It was by Indian labour that the one vital railway on which everything else depends was constructed. It is the Indian banker who supplies perhaps the larger part of the capital yet available for business and enterprise, and to whom the white settlers have not hesitated to recur for financial aid. The Indian was here long before the first British official. He has been to as many generations of useful entry in the west and inland as the white settler. Especially the west coast, where the Indian has been for centuries, is a land of his. He is the one who has been the most useful to the white man.

The Government with a scrap of land to embark upon a policy of liberality towards the native of India from regions in which he has established himself under every security of public faith? Most of all must we ask, is there a policy possible to the Government which bears sway over four hundred millions of our Indian Empire?

We are in presence of one of those apparently hopeless antagonisms of interests which haile and dispirit all who are concerned in their adjustment. And these questions are not confined to East Africa or to South Africa. A whole series of new problems has arisen, and will grow graver and larger as the immediate history of the British Empire unfolds. They erect themselves upon a soil almost wholly unstudied, and familiar only by the prejudice which in every direction obstruct movement and view. The entry of the Asiatic labourer, trader, and capitalist into competition with industry and enterprise not only with, but in, the Western world is a new fact of first importance. Cheap, swift, easy means of communication, the establishment of peace and order over land and sea, the ever growing interdependence of all men and all countries upon one another have given wings to Asiatic commercial ambition and rendered Asiatic manual labour fluid, as it has never before been fluid since the beginning of things.

Unless these new elements in the economic life of mankind can be scientifically and harmoniously controlled and assimilated, great and novel dangers menace alike the Asiatic and the European he supplants. On the one hand we see the possible exploitation under various unhealthy conditions of immense masses of Asiatic labour, to the moral injury of the employer and the degradation and suffering of the employed; on the other the overturn of the standards of living laboriously achieved or long obstinately battled for among Europeans. Superadded to these we must foresee the confusion of blood, of manners, of morals, amounting, where operative upon any extensive scale, almost to the disintegration of the existing order of society. And behind—very close behind—lie the appeals to force, by mobs or Empires, to decide in a brutal fashion the brutal question which of two sets of irreconcilable interests shall prevail. It is not easy to measure the degree of political instability that will be introduced into international relations, when the subcontinent of a powerful military and naval State are continually exposed to penal reprisals and to violence, and into private wars upon the white artisan is invited to equities which he himself is refused by a community which he has helped to build. Yet the white man's hammer and his energies to control

Be assured that without education you cannot know your duties, and that whenever society prevents you from obtaining education, the responsibility of your errors rests upon society, not upon you; your responsibility begins on the day in which a path of instruction is open to you, and you neglect to pursue it; on the day in which the means are offered to you by which to transform the society which has too long condemned you to ignorance, and you neglect to seize them. You are not guilty because you are ignorant, but you are guilty when you resign yourselves to ignorance. You are guilty whenever—although your conscience whispers that God did not give you faculties without imposing upon you the duty of developing them—you allow the faculty of reflection to lie dormant within you; whenever, although you know that God would not have given you a love of truth without giving you the means by which to attain it—you yet despairingly renounce every effort to discover it, and accept as truth, without examination, the assertions either of the temporal powers or of the priest who has sold himself to them.

splendid example to the younger men of the Tamil community, which they are not slow to follow. On the same day, Mr. A. F. Cama, of the firm of A. F. Cama & Co., was arrested on a similar charge. His case was heard on Wednesday, when Mr. Godfrey, who appeared for the defendant, asked for a remand, as he had made arrangements in regard to his business. This was accordingly granted to the effect Mr. N. A. Cama, formerly of the Johannesburg Post Office, was arrested on Wednesday morning, near the Court House. Bail was fixed at £50, but he refused this, preferring to go to gaol. His case was to be heard on Thursday.

THE STANDERTON FLOODS. It is stated that a well-known Indian merchant in Standerton had expressed the intention of applying shortly for registration, as he feared that, if the struggle were prolonged, he would be ruined, and this notwithstanding the oath he had taken to fight to the bitter end. Almost like a punishment, has come to flood, which has destroyed his goods, washed out his store, and ruined him. I am informed that it is now necessary for him to surrender his estate, as he is not able to pay his creditors. The moral need not be drawn.

Mr. H. W. Wybergh, M.L.A., has been in the hospital for some time, and is now recovering. He has been ill since the 1st of January, and has been unable to attend to his public duties for some considerable time to come. The strain of recent events has evidently told heavily upon him. And I am sure that I am but voicing the feelings of the community in saying that he has everyone's full sympathy in his illness.

THE CONSTITUTION. Mr. H. W. Simpson, M.L.A., one of the Labour leaders, in discussing the Draft Act of Union, says:

"In my opinion the basis of representation should be 'white adult suffrage,' as against 'coloured male adults.' I am opposed to the native franchise proposed for before-mentioned reasons, and because I consider in working it will prove impossible to confine the franchise to one State or to one coloured race. The Indian has a better claim, even than the native, that of civilisation; and, in my opinion, the wives of the white colonists who fought for the franchise have a better claim than both. Were that the only objection, a good compromise might have been effected by allowing voting coloured voters the privilege, but no more."

MR. SEGREGATION WYBERGH. Mr. W. J. Wybergh, M.L.A., has once more got on the track. The coloured vote is to him like the King Charles head of famous memory. Mr. Wybergh has now assumed the mantle of apostle of the anti coloured franchise party. He is being ably supported in his campaign by the *Race Daily Mail*, which is already threatening to publish a

perambulating throughout South Africa condemning the coloured franchise, as he threatens to do, arouses mingled emotions. I wonder who will pay the cost of boot-leather!

THE GOOLAM NABI APPEAL. The Goolam Nabi appeal will be re-heard before the full Bench in the Supreme Court on Saturday next. Messrs. Gogorowski and Joppe will appear for the appellant.

HIS MAJESTY'S GUESTS. The following is the full list of those who were sentenced on the 10th of this month at Volksrust: Messrs. Dawad Mahomed, Patsee Rustonjee, Sorabjee Surjeejee, S. Talwantsing, H. J. Joshi, R. M. Sodha, Surendranath B. Medh, H. M. Gandhi, Ismail Essop, K. K. Dadania, Ebrahim Hassan, Vahid Ahmed Essop, Gopaljee Kara (These all received sentence of six months with hard labour), Kaje Badroodeen (three months without hard labour), Mr. V. Montaranga Padyachi and the following were sentenced to three months with hard labour:—Messrs. Ramsamy Naidoo, Appoo Chetty, Mootoosamy Mottay, 2 Ramsamy Padyachi, Arnashalai Padyachi, Kandasamy Peters, Manoj Soona, Bhoola Moran, Dabab Dabab, Kalayan Bhagn, Ramdas, Ramdas Singh, Dajee Lal, Dabab Soomun and Mahomed Moosay, Meela.

Asiatic Trading in the Cape.

Asiatic trading in the Cape.

The business men of South Africa don't move in the matter of the Asiatic invasion how can they expect the authorities to move? At the next general election (of United South Africa) I hope the question will be put to the candidates: "Are you in favour of Asiatics being granted licences or not?" Grant a licence to a native of this country by all means, because you know for a fact not a penny of his money will go out of the country, but will be recirculated in it. Not so an Asiatic. He, after trading for a number of years, will scrape together a few thousands, quietly sells his store, transfers his licence, and when the wholesale merchant presents his statement is told that Mr. Sanmy has left for other shores. It is all very well for people in England to say, if the South African isn't smart enough to compete with the Asiatic let him stand the consequences. It is easy said, isn't it? and is probably all right in theory and on paper, but I can tell you, Mr. Editor, it isn't all right in practice. Now, take this Indian state granting of licences to everyone who proposes to apply for one, the magistrate probably says to himself, more licences more five pounds, but I am not so sure if it were a licence. It wouldn't

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Many Leaders Reported

Johannesburg, Friday.

Yesterday (Thursday) Messrs. Lalbahadursingh, Hajurasingh and Mangappan Naidoo of Germiston, all prominent Indians, were forcibly deported to Volksrust. They have all returned to the Transvaal. They are all voluntarily registered, but the Magistrate insisted on deporting them. Mr. Hajurasingh is a Sikh. Two Indians from Bethal also suddenly deported are returned. Mr. Bhayat of Heidelberg has been deported and has returned. He will be arrested to-day. Mr. Omerjee Sale was arrested yesterday. His case has been remanded for a week. Mr. Omerjee Sale is the Vice-Chairman of the Hamidia Islamic Society. Mr. N. A. Cama was to-day sentenced to undergo three months' imprisonment with hard labour. Several important arrests are expected to-day at Vereeniging.

Mr. K. K. Samy Padiachy who had replaced Mr. Thambi Naidoo as chief picket has been arrested.

A THREATENED BOYCOTT. Berlin, January 19. According to the *Neue Zeitung*, the Indian leaders at Dar es Salaam are threatening a boycott of the German East Africa Line because they are not allowed to travel first-class on the vessels of the Bombay Line. They also complain that frequently goods that are lost are not replaced. The merchants are reported to have decided to purchase no goods brought to Dar es Salaam by the East Africa Line, but only those carried by Government steamers and dhows, declare they will have a rival line established if a more conciliatory attitude is not adopted in the question of the loss of merchandise, and if Indian traders are not treated with more respect.—Reuter.

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
The Struggle	81
The Volksrust Cases	81
Police Drivery	81
Indians in Southern Rhodesia	82
The Constitution	82

OTHER ARTICLES:—	Page
Mr. Duncan and the Asiatic Question	82
California and the Indians	84
Natives and the Good Law	85
Native Policy in the S.W.A.	85
Rhodesia and the Indians	85
Not a Discrimination	85
South African Indians	85
British India and the East Africa Line	85
South African Indians	85

મોટી ચાપડીમાં વાંચી નહીં પણ તે જાન અને ડેજવણી આપણે કેણુ છીએ તે સમજવું, જાણવું, અને સમજીને તે પ્રમાણે થવું અને રહેવું.

અમારા ખાખરખા ઉપરથી જોઈ શકાય છે હરે સરકારે અરેબર પકડ પકડી રાહ કરી છે. જે જે માણસો નેરાયર મણુયા છે તેને પકડે છે. પકડાયેલાને અમે મુખારકખાદી આપીએ છીએ. તેઓને આખર સુધી હોમન રહે તેવું અમે ઇશ્વર-મુકા-ની પાસે માગીએ છીએ. તેઓના સાદસથી ટરાંસવાસના હોદીતું-રક્ષિષ આફ્રિકાના હોદીતું-ખડ જેનાં હોદીતું આખાનો-દહાડો ઉજવળ થશે. તેઓ થોડા દશે તેથી હરવાતું નથી. હવે તો વાત ચોખી છે કે જેઓ નથી પકડાયા તેઓ દારીજ ગયા છે. અને તેઓએ સરકારની સાથે સમજ કરી છે એમ સાધારણ રીતે સમજી શકાય છે. હજુ કેટલાક હોદી ગેરાયર છતાં નથી પકડાયા એ અરેબર છે. તેને પણ હજીવે દળાય પકડાવાતું બની રહેશે. પણ વખત એવો આવશે આવે છે કે હવે બના સત્વરથી થશે બાંધે બાંધે નેરાયર બીનાયરશે. એટલે અમારી ખતુન સવાર છે કે જેઓ પૂર જોર કરવાને માગે છે તેઓએ એમકક થઈ ખાખર નીકળી પડવું. પાછળ કામ કરનાર કેણુ રહેશે તેની હરકર રાખવાની નથી. પાછળ, અંગળા, બાણુએ, ઉપર અને નીચે તમામ જગ્યા એ પરમેશ્વર તો છેજ. તેનાજ ભરોસો છે. તે સંભાળ રાખશે. પકડી માણસ જાતની સંભાળની ગા હરકર છે. તેની શી વીસાત છે? બહાદુર મી. અસવાત થોડા વખતમાં જેલમાં પહોંચી જશે. તેમની પાછળ એક પકડી એક પ્રમુખની દાર નીકળી પડશે. એવી અમને ઉમેદ છે. ફરી પાછું અમે યાદ આપીએ છીએ કે પકડી મણેલા હોદી ગરજના કરી પાછા ઉડી શકે છે. પેતાની લાઇ સેન્સ શાહી તાખવી. સરકારીકેટની હોળા કરવી એટલે તેઓ છુટાજ છે.

હવે સવારની જે સહેલાઈ ટરાંસવાસ માં રહેલી છે તેવી અમે બીજે ક્યાંય જોઈ નથી. આપો હંડા અવસર હોદી કેમ ન બોવ? જોયા છતાં કેમ છોડી દેવાએ અમે સમજી શકતા નથી.

પારસી બહાદુરો

અમે તામીઝ રામની બહાદુરી વાંચે લખી ગયા છીએ. મી. ચેડીઆર જેલમાં પહોંચી ગયા. હાલ પણ તામીઝ જેલ માં છે એટલે તામીઝ કામે તો પોતાનું નેજા હજુ મુખી ઝાંખું પડ્યા દીધુંજ નથી. પ્રીટરીઆના પ્રમુખ મી. પાંચેને પણ જ મહીતાની જેલ મળી છે. પણ જેમ તામીઝ કામે કરવું છે તેમજ પારસી બહાદુરી જણાઈ આવી છે. એટલે એક કથાની અદ્યુત ખુબી છે કે આખી પૃથ્વીમાં પારસીઓની વરતી એક લાખ કરતાં વધારે નથી તે છતાં તેઓના કેટલાક મહા તેજસ્વી ગુણોને લીધે તે કામ પૃથ્વીમાં પકડાયેલી છે. હોદીતું આમાં તેજ કામ ખડે રાજ્ય ચલાવે છે એમ કહી શકાય. મુંબઈ એ હોદીતું આની ખરી રાજધાની છે. મુંબઈની જાકો જલાલી પારસીઓને લીધે મુખ્ય છે. તેઓની સખાવત ક્યાં ક્યાં નજર આવે છે. રાજ્ય પ્રકરણી જાવતમાં તેઓ અગ્રેસર છે અને આજ સુધી હોદીના દાહા તો એક દાહાજાજ છે. આખી કે.મના મણુસ દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુદી રીતે વરતે એ સંભવતું નહવું. જેમ તમામ સમયના વડી રાજ છે એમ કહી શકાય તેમજ પારસીઓને કરવું મનુષ્ય તેઓની રાખના હોદીતું આફ્રિકામાં જુદી કોડી છે પણ અમે તરફ કરીએ છીએ તો ટરાંસવાસમાં કામ પારસી જેલમાં નથી આવતો કે જેલો સરકારના એટલી કાલકને માન આપ્યું હોય. તાતાસમાં પાંચ કે સાત પારસીઓમાંથી પણ તો ટરાંસવાસની જેલમાં બીરાજે છે. મી. નાદીરસા કામએ નોકરી જવા દીધી હવે તે પકડાયા છે અને અમારી ઉમેદ છે કે થોડી મુકતમાં જેલમાં બીરાજશે. તેમજ કામ મી. અરેસર કામ તે પણ પકડાઈ ગયા. બીજી તરફથી મી. મુકાં બાણુ શીરાજ તે પણ પકડાયા. આ બધું બીજા હોદીને ઘડો થેરા જેવું છે. પારસી કામને અમે મુખારકખાદી આપીએ છીએ. તેની શોળા તે બધા હોદીની છે. કેમકે તે પણ હોદી છે. તામીઝ અને પારસીની આગળ બીજા હોદીઓ મુકત માન તેમજ ગુજરાતી હોદીઓને મથુ નીચું કરવા જેવું છે. અને ચરમાવા જેવું છે. આ બે કામના કામલા આપણે ધરમાંજ પડ્યા છે ત્યાં બીજા કામલા આપીને અમે હોદીને શું ચાર મડાવીએ. તામીઝ અને પારસીએ તો

હતી ગયા અને અમારે મડામને અંત આપશે નહરે આખી હોદી કામ તેના કામ ભેરે. પણ મશ તો તેઓનેજ વરતે. તેઓ રામ થશે. રાજ્યપદ તેઓ નેજા શોભશે. બીજા આપણે કેવળ ગણાવું.

મી. મુશીર હુસેન કોલવધ.

હવે તો પાન-મરલામીક મોસાવરીના માથું સેક્રેટરી મી. પ્રીટરીએ વીસાવત માં આપણને મદદ કરી હતી. તેઓ સાહેબ લખનઉમાં મેકા લગુ કામ કર્યા હરે છે. બદ સાદ થવું કે મી. પ્રીટરી તે કોલિસના ડેલીગેટ તરીકે તથા લાહોર ની મેકોમેન્ટ કે.નર-સના ડેલીગેટ તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. વાંચનારને યાદ કરો કે કોલિસના ડેલીગેટ તરીકે નીમવા તો તાર બીડીશ હોદીઅન એસોસીએશન તેમજ હનીડીઆ ઇસ્લામીક મોસાવરી તરફથી મણેલો. મી. પ્રીટરી પોતાનાં બીજા કામ છોડી લખનઉથી મદાસ પહોંચી ગયા. અને ત્યાં તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકા વીરેના હરાવ ઉપર બાપણુ કરવું. મી. કોલવધની કાજરીથી ટાઇમસ ઓફ હોદીઆનો પ્રતીનીધી જે કોલિસ મંડપમાં કાજર હતો તેને તાણુબી અમ. મી. પ્રીટરીનું બાપણુ તો એક કોર મથુ પણ તેઓ સહેજ કોલિસમાં ગયા એજ આ પ્રતીનીધીને બહુ જારી લાગ્યું. ટાઇમસ ઓફ હોદીઆનો પ્રતીનીધી રીકા હરતાં લાંબ છે કે મી. મુશીર હુસેન કોલ વધ જેણે આ હરાવની હરખાત કરી તે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીના પ્રતીનીધી તરીકે કોલિસમાં કામલા થએલ. જેરાજ્ય પ્રકરણી લાખીયા લાખનારોએકહુતા કે હોદી અને મુસલાનમિકકાનહોધાય તેઓ ટરાંસવાસના ઇખલાયાજુસાખી ત થયા છે. મી. પ્રીટરીએ દક્ષિણ આફ્રિકા થાં મણેલો તાર વાંચી સંભળવેલો. આ તાર તેમજ બીજા બાપણો થીડીય રાજ્ય નીતી તરફ બધુ અજાતોય ખતાય તાર હતા. મને ખાતરી લાગે છે કે કોલિસની અંદર ભેડા ખતુના ત્યાં કે એ પણ વરસની અંદર હોદીનામાં આ સમાજ કેટલો બધો ચલાવે રહેશે. ઘણા લોકો તો એમ માને છે કે ખરો હોદી પ્રજા દક્ષિણ આફ્રિકાની અંદર ઘસાર રહેલી છે.

લડતરું ખરું બીજા આ પ્રતિનિધી સમજી શકેલ છે. હિંદીના ભલાની ચાલી હિંદુ મુસલમાન એક થવામાં છે. અને તેથી જ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણે હિંદી પ્રજા ઘડી રહ્યા છીએ એમ આ પ્રતિનિધીએ માન્યું. અને તો ઘણી વેળા પાલતી ગયા છીએ કે દરોસવાલની માથું ઘડતરું પરીક્ષામ મળે તે આવે પશુ એક વાત તો એ હશે કે આપણે બરોબર જોઈ શક્યા છીએ કે હિંદુ મુસલમાન સમજ પ્રકરણી આવતમાં એકમત થઈ, એક દીશમાં જોઈ કરવાનું છે અને જે હમ થી દરોસવાલની અંદર હિંદી લડી રહ્યા છે તે હમથીજ આપણે જ્યારે લડતું દશે જ્યારે હકા મેળવવા અથવા બચાવવા હશે ત્યારે લડવાનું છે. આ વખતે કદાચ મે વસ્તુ મળવામાં હિંદુ થાય તો તેમાં આપણે સમજીએ છીએ કે હિંદીની નબળાઈનો વાંક છે. કાંઈ લડતની જાતનો વાંક નથી. આ જાણુ પુછી રીતે એક હિંદી બાગડ પશુ નેક રહે છે.

વળી દાખલ્સ એક ઈડીઆના લખાણ ઉપરથી અમે હમેશા કહેતા આવ્યા છીએ તે સાબીત થાય છે અને તે એ કે દરોસવાલની લડત કાંઈ એક મે વસ્તુ લેવા ની છે એટલું જ નથી પણ તેમાં આખી હિંદી પ્રજાનું નાક રહેલું છે. તેમાં હિંદી પ્રજાના માન અપમાનનો સમાવેશ થાય છે. તેથી જરાએ વીચાર કર્યા વીના હોઈએ તો આગળજ ધસારો કરવાનો છે. પછી ભલે વચમાં ખાડાઓ આવે કે ખડકો આવે, બળતાં વન આવે, કે મોટા દરીઆ તરવાના આવે. તે તરફ ધ્યાન રાખ્યા વીના આપણે તો જાપસા વવાનું જ છે. કોઈક પશુ પહેલે કાંઈ જશે તો ઘણું યત્ન કહેવાશે. જો બધા લડતા મરી જાય અને એક પણ કાંઈ ન પહેલે તોએ હિંદી અમર થશે. તેની નામોશી નહીં થાય અને જેમ સ્પાર્ટના ઓળા જેટલા માણસોનું નામ આજ લગી અમર રહ્યું છે તેમ હિંદીનું પણ થશે.

મી. કીલવડએ મદ્રાસ જમને બહુ સરસ કામ કર્યું છે. મી. કીલવડ તે કાંઈ સાધારણ ખાનગી મદ્રસ નથી. તે કોમના આગેવાન છે. હંચા કુટુંબનું માણસ છે. તેમની ઓળખાણો સરસ છે. તેથી તેમની હાજરી એ પણ આપણને કામના થઈ પડ્યા છે. મી. કીલવડે તો હાજરી આપી છે એટલું જ નહીં પણ આપણા સવાલ આવત વાકેફારી બેળવો છે. અને તે ખાખત પોતાની કમી અને જગમગા કરે છે.

વા આદેશ

જે કામ નાતવામાં હિંદીઓ કરી શકતા હતા તે દરોસવાલના હિંદીઓ કરવા માગે છે એવા અમર બાપાઓ ઉપરથી મળે છે. દરોસવાલના હિંદી જરૂરનું કંઈક આફ્રિકા સ્ટીમરને બેસકેટ કરવા માગે છે કેમકે એ કંપની પહેલાં વરગના હિંદી ઉતાર લેતી નથી, અને લોકોનો સામાન તોગેરે બોવાય તો દાદ નથી દેતી. આ પ્રમાણે તાર રૂપનો અરવીન થી આવેલો છે. વેપારીઓએ પોતાનો માત્ર આ કંપનીની સ્ટીમરમાં નહીં મંગાવવાનો. વીચાર રાખેલો છે અને તેઓએ ત્યાં સુધી જણાવ્યું છે કે કંપનીના માણસો સાનપૂરક નહીં વરતે અને રીત સર નહીં માને તો તેઓ પોતાની ખાસ સ્ટીમરો રાખાને કામ લેશે. આમ આપણે જોઈએ છીએ કે એતરફ પોતાના મનનો દરોસ બઢતીનો વા વાઇ રહ્યો છે. સડુને એમ લાગી રહ્યું છે કે ફુલીઆમાં એક બીજા પ્રજા અરસ પરસ હરીફાઈ કરી રહી છે ત્યાં જો હિંદી માથું ઉઠું નહીં કરે અને બાન નહીં લાવે તો આંચકા માફક મોળાઈ જશે, અને બોઝાઓ પણ ભાવ નહીં પુછે એવા દાવ થશે.

ગુજરાતી ઉત્સાહ.

પેટલાદ મીન મંડળ કરીને એક મંડળી ફાલ ગુજરાતમાં સ્થપાએલી છે. તેની બ્યવસ્થા કરનાર મી. મોતીલાલ નરસીંહ લાખ અખીન પેટલાદની એંગલો વરનાઠલુ લર સ્કુલના હેડ માસ્ટર છે. આ મંડળનું કામકાજ જુદી જુદી લાખખરેરીઓ સ્થાપવા અથવા તેને ઉત્તેજન આપવાનું છે. તે મંડળ નવાં પુસ્તકો પણ બહાર પાડે છે. અગાસા હાથમાં મદ્રાસકાંઠની એક નકલ આવેલી છે અને મદ્રાસ સંગ્રહના માસીકના પણ અંકો આવેલા છે. આમાં ગુજરાતી લખનારાઓના લખાણમાંથી ચુંટણી કરીને ફકરાઓ બાપવામાં આવે છે. માસીકની કામન ટપાલ સાથે વરસે એક રૂપીઆ છે. મદ્રાસકાંઠની કામન સાલ ૭ આવના છે. આ ખતે. વાંચતા કામકે છે અને સરતા છે. કાપાણી ચુંટણી કીક જોવામાં આવે છે. બધા હિંદીને વીચારવા કામકાજ અને તે પ્રમાણે સાધવા કામકાજ કેસાર માણીગાન

નીચેનું અમે આપીએ છીએ તે આ વખતે દરેક હિંદીને જે તે પ્રમાણે આંસે તો બહુ ઉપયોગી છે.

પ્રતિજ્ઞા.

કુખ બોગલું દોલકું જે હું વાળું,
નવ તે થકી કાંઈ ગણું હું હાળું.
સુખ નાવ બીજા તણું ગ્રેરી રસે,
સુખિ થાઉં હું એ મન બાવ વસે.
મુજ નેન બલે જળપૂર વહે,
મન તે થકી ના પરિતાપ લહે.
હરં અન્ય તણા જળ લોચનથી,
મદ્ય એટલું વાનું પૂરા મનથી.
ધન ચાહું ન માન ન ચાહું કંઈ,
નવ પ્રાણ રશે પ્રીતિ કાંઈ રહી.
શત્રુ જે મચ્યો રહી ફૂલ વિશે,
પશુ વાંચું સદા ગુણ આશિશ એ.
અર્પિત હૃતમ ધરા લીલા નિરખી.
પછી ગાઉં બધું દેડે હરખી.
કર સાધન મોખ્ય મને કશ હે.
મરણાંત સુધી મન એજ મહે.
બરીલું સુજ આંતર કુખ બરે,
મચી ફૂલ વિશે જ શત્રુ હું ખરે.
કરતો નિજ ફૂલ જ દેહ પડે,
ધરં આશ મહાજન પૂર્ણ કરે.

(જીવન પ્રભાત.)

ડરબનમાં માસ મીટીંગ

નાતાલના રજીયા આગેવાનોને લાંબી અને સખત કેદ દરોસવાલમાં મળી તે સાથે પોકાર ઉઠાવવા કેંગડેસ લેલનાં આજે (સનીવાર) રજીયામાં માસ મીટીંગ મળવાર છે. જેમાં ડરબો પસાર કરી વીલાયત કેબલો મોડલ વાના છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્ટીમર અમકુલી મારફત સીડાન રસ્તે હાંદુસ્તાન જતાં ટપાલ તા. ૬ માર્ચ અંક બવારે બપોરે બે વાગે બાંધ થશે. આ સ્ટીમર તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી કપડી ચુકી છે.

સ્ટીમર અમકુલી મારફત કેંગડેસવાળે અને બેરા થઈ મુંબઈ જતાં ટપાલ તા. ૧૩ માર્ચ સનીવારે બપોરે બે વાગે બાંધ થશે.

સ્ટીમર સોભાલી મારફત કેંગડેસવાળે અને સેરાલના ટાપુ રસ્તે કુબઈ જતાં ટપાલ તા. ૬ માર્ચ મંગલવારે બપોરના ૧૩૦૦૦૦ થશે.

મો. પોલાકનો કાગળ

મો. પોલાકે જુરુઆ લખેલા કાગળ ટરાં સવાલનાં જાપામાં લડત વિષે સરસ લખ્યો છે. તે અમે અગ્રેજી વિભાગમાં ગયે અડવાડીએ આપી મળ્યા. આ અડવાડીએ જુરુઆનીમાં આપીએ છીએ.

મો. પોલાક લખે છે કે થોડા દિવસ પહેલાં જેને તમે હિંદીની લડતની હાર મળે છે તેથી બહુ ખુશાલી બતાવવા લાગ્યા હતા. હિંદી હાર્યા કે જીત્યા તે તો બલિષ્ઠમાં જોવાનું રહ્યું છે. હું તો માનું છું કે લડતનો અંત હવે આવ્યો નથી. એટલું ખરું છે કે કેટલાક હિંદીઓ લડતમાં હવે વિશેષ ભાગ નહિ લે. તે કાંઈ સરકારના જોરને કીધે નહીં 'થુ' તેઓની નબળાઈને કીધે. પોતાની નબળાઈ તેઓ કબુલ કરશે. આવું પરિણામ વખતે આવે એમ અસંપ્રધી ધારવામાં આવતું હતું. એ સવાલ મો. કાઠલીઆના કાગળમાં ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, એટલે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. માણસોને માત્ર કાંઈ વિચારને સારૂ દેરવા એ હમેશાં મુશ્કેલ છે. એ વિચારને જો કાંઈ પણ રૂપ આપવામાં આવે તો માણસો પુરત સમજી શકે છે. જુના વખતમાં પાલુદી લોકોને પણ તેમ બન્યું હતું. તેઓને જ્યાં પહોંચવાનું હતું ત્યાં પહોંચવામાં બહુ દુઃખો પડતાં અને તેઓને આશાએસને ખાતર દીવસના વાહાણોને ચાલ જોવામાં આવતો અને રાતના આતસનો ચાંલ હતો. એમ કહેવાય છે કે હાલના લોકોમાં તો વિચાર ને વાસ્તે લડનારા એવા તો હરેય લોકો છે. પણ તેઓને પણ વખત થયા સરસ રીતવણી મળતી આવેલી છે. હિંદીઓને કેળવણીની તક મળી થોડી રહે છે તેથી તેની વિચારશક્તિ ઓછી થઈ હોય અને તેથી કાલ્પાની સામે થરામાં કાંઈ હીલા પડી જાય અને અણગમતો કાલ્પો કબૂલ કરી લેવ એ બનવા જેવું છે. કણલ કરતાં પણ જે જખમ તેને થઈ છે, તે જીલતાર નથી. તે સમજે છે કે આપમત લખી રીતે ગોરાઓ તેની ઉપર પડતી ધળા દુર કરતા નથી. પણ આમ કેટલાક હિંદી પડી ગયા તેથી એમ માનવું કે સલામત પડી ગયું, એ જોખમ બરેફ છે. પડ્યા તે પણ ખુબ લડ્યા છે, એટલે તેને પણ લાયક મળી શકશે. સલામત તો પડનારોજ નથી, કેમકે સત્ય કાંઈ અસત્ય નહીં જાય, અને જ્યાં જ્યાં મો. પોલાકે નામકે કે જે આર વખતે જેમાં જ

પહોંચે છે, મો. કાઠલીઆ કે જે કોમને ખાતર બીખારી થયા તે જે હાલ બીજી વેળા જેમાં પહોંચ્યા છે, મો. હમામ અખદુલ કાદર બાવાઝીર, મો. દાઉદ મહમદ, મો. પારસી રસમજી જેણે પોતાનું બધું કામ ને ખાતર જોડ્યું છે; અને મો. ગાંધી જેને વિશે હું કાંઈ કહેતો નથી, એ બધા જેણે લડવા તથાપર છે અને પોતે મોગન ખાધા છે તે પ્રમાણે પોતાનો જીવ દુરયાન કરતા મુધી લડવાના છે, ત્યાંમુધી લડત પુરી થઈ એમ કહેવું તે જુલાલ છે. જે હિંદીઓ ની સાથે નખારે કામ લેવાનું છે તેને તમે જોવાખતા હો તેમ જણાવું નથી. તેઓ સમજી કરતા નથી. સમજ ખાતરે સર કરને માળો લાડવા માગતા નથી. સરકારનું સરકારને સોંપશે અને ખુદાના લીધે લા કસમ તો તેઓ પાળશે. ઇસુખીરત તે એશિયાટીક હતો તેનો બોધ તેઓ સમજે છે તેનું શીક્ષણ તેના આજ કાલ ના એમાંની પાસેથી તેઓ સમજવા માગતા નથી. અને જેમ આગળના જમનામાં કહેવાતું કે સેરોમમાં અને કંગોરામાં ૧૦ સાસ માણસ હત તોપણ તેનો નાશ નહિ થત, તેમ હાલ પણ હિંદીમાં થોડાક મુસ્ત માણસ હશે તોપણ કામ નાશ નહીં પામે. તમે આવા માણસને બંદે દહીયા કહો, પણ એ વિશેષ આપવું જાણે છે? જેઓ પોતાના આંતર વિચારને સારૂ, માન ને સારૂ ગમે તે દુઃખ સહન કરે, પોતાના આજખ્યાને છોડે, પોતાના પછસા સુમાવે, તેઓ દહીયા કેમ કહેવાશે. અને તો લાગે છે કે આપણે જેઓ સાહિય આકરિકને એક મોટો દેશ જોવા ઇચ્છીએ છીએ તેઓએ એમ ઇચ્છવું થયે છે કે આવા દહીયા માણસો બંદે વધે. ફરઆન સત્યા ગ્રહીઓએ એટલું તો બતાવી આપ્યું છે કે કાલ્પો તદ્દન ફેરવવાની જરૂર છે. જ્યારે જ્યારે સુપરીમ કોરટના જજોની પાસે એ બાબત કેસ ગયા છે. સારે સારે જજોએ એ તેની અચોક્કસ ભાષા ઉપર, અને પરસ્પર વિરોધી હકમો ઉપર, દીકા કરેલી છે. હાખલા તરીકે 'વડા જજ'ને ઇમીએશન કાયદા વિશે કહ્યું કે ચોથી હકમ એ અરથ બતાવનારી છે અરથ બતાવતાં સદુ કોઈ એમ જાણે કે તે સમજી શકશે. પણ આ કસમ તો નહીં સમજાય એવી છે. સમજણને સમજવી જોઈએ એવું તો મેં કાઢ દહાડો જોવું નથી. અને જે કાયદામાં તે હકમ છે તે કાયદાને તે કેવી રીતે લાગુ પડાય એ બંધખાતું મળ્યા. એ કસમના અરથ વિશે કોઈમાના માનમાં કોઈક દીકા બોલી ગયા છે

નહીં. વળી જડજ સાહેબ કહે છે કે 'સાધારણ પોલીસ અમલદાર અથવા તો ધરમનો વકીલ આ કસમ ઉપરથી તો મત કેમ થડી શકે એ હું તો નથી સમજી શકતો. હું ૧૯૦૭ નો એ નંબરનો કાયદો તથા ૧૯૦૮ નો ૩૬ નંબરનો કાયદો આ બંને પાંચી મયો એ બેની વચ્ચે સરખા મણી કરી, અને પછી એ બંનેને ઇમીએશન કાયદાની સાથે સરખાવ્યા પણ તેમ કરતાં મને કાંઈ દહાડો વધારે સખત મુશ્કેલ પડી નથી, આવી જાતના કાયદાની સરતો લોકોની સામે બહુ અજાણ પુરવઠ અમલમાં મુકી શકાય.' વળી જજોએ કહ્યું છે કે 'તે કસમનો શું અરથ છે એ મને ખબર પડતી નથી. અને તો લાગે છે કે ખરાબ રીતે ઘડાવે લો કાયદો આ છે. અને તે ઉપર કોલોની અલ સેક્રેટરીએ વિચારવાનું છે.' વળી જરૂરીસ કટલુરીએ કહ્યું કે 'ઇમીએશન કાયદાની રૂએ ક્યો કુકમ થઈ શકે તે હું નથી સમજતો. વળી જજો મેસને સર કરની વિરુદ્ધ મુકાદો આપ્યો કે જે માણસ ની પાસે સરકારીકેટ હોય તેને હદપાર ન કરી શકાય એમ જતાં સરકારે તો જુદો અરથ કરીને તથા ટરાંસવાલમાં પેલા થએલા હિંદીને હદપાર કરેલા.' વળી સદુથી તીખી દીકા જજો વેસલસે હમણા જ કરી કે જે એશિયાટીકને આ કાયદાને તામે થયું પર છે અને જેને તેનો અરથ કરવાની જરૂર પડે છે તે એશિયાટીકની ઉપર મને હવા ઉપજે છે. જો હું કાંઈની કાયદાની પરિક્ષા લેવા બેસ તો વિદ્યાર્થી એને આ કાયદામાંથી કાઢીને સવાલ તો નજ પુછું કેમકે તે તેઓને બહુ અન્યાય કર્યા ખરાબર થાય.' એજ દરાવમાં જજો મેસન બોલ્યા કે 'આ કાયદામાં એટલા બધા મુશ્કેલા છે કે બલિષ્ઠમાં જજોને અને વકીલોને હવે વધારે મુશ્કેલ પડવાની છે.' આ બધી દીકાઓમાં કોલોનીને મનહર થતા જેવું કાંઈજ નથી. પણ બધાને સરખાવા જેવું છે. કેમકે કોરટમાં પડનારા પોતાનું કામ જાણતા નથી, તેમ જતાં વળી જે કાયદાને વિશે આવી સખત દીકાઓ થઈ છે તેમ કાયદા અમલમાં મુકવાની ભલામણ અહીંના મંડળે. પોતાને હક નહિ જતાં કર્યા કરે છે.

મીસોઝ ગાંધી

મીસોઝ ગાંધીની લખીલત હવે એવી હતી તેવા કિસ્સામાં અને જે અને પછાતો

રોડેશીઆનો જીવ ઉપર 'મરકયુરો'ના ટીકા

એશિયાટીક સવાલની જુદી જુદી જુદી સ્થિતિને લઈને હાલ એક નવું સ્વરૂપ બનાવું જોઈએ એવું છે. દરેક સવાલના અમલદારો રજીસ્ટરેશન કાયદાને અમલમાં લાવવાને પ્રતી સખતપણે ચલાવી રહ્યા છે. નાનાલકો મેંડેલ કેટલાક દ્વિતીય પ્રેસીડેન્ટ કમિશન ગણી છે માસની સખત મજુરીની જોડની સખત કરવામાં આવી છે. સરકાર જે દરમિયાન એશીઆટીકને બહાર રાખવાને જોર બતાવી રહેલ છે તે ઉપરથી ધણા દ્વિતીઓ પડી જતા જોડમાં આવે છે. આખા દરોસવાલમાં તેઓ ફરીને રજીસ્ટર કરાવવા જગ્યા છે. જોડાન-સખતગની અરથી એશીઆટીક કામ રજીસ્ટર કરાવવાની અરજ કરાવું હોવાય છે. બીજા અરથા દુઝો સહન કરી લડત આજુ રાખશે એમ ધારવામાં આવે છે. પણ આ ધારણા પાર પડે ન પડે એવો સંભવ છે. કારણ કે એશીઆટીકને મોટા હાથવાળા સામે લડવાનું છે. અને આ હાથો પુરેપુરો અમલમાં મુકવો એવી ધામણી દરોસવાલમાં બહુ ફેલાયેલી છે. દરોસવાલની અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં બીજા દેશોની રિયલિટમાં હાલ આજુ રાખક ફેરફાર જોવામાં આવે છે. રોડેશીઆમાં એક તારમાં ખચર મળ્યા છે કે એશીઆટીકને રજીસ્ટર કરવા બાબતનો કાયદો વડી સરકારે નામંજુર કર્યો. આ બીજા દરોસવાલના કાયદાને દરેક રીતે મળવું હતું. અને રોડેશીઆને દરોસવાલના જેટલીજ કાળા લોકોથી એ દેશ બહુ જવાની ધારતી છે ત્યારે તેઓને યુ કામ દરોસવાલ જેટલોજ દર વડી સરકારે ન આપ્યો. આથી તેઓને મુજબ ચેપેકી છે પણ રોડેશીઆ અને દરોસવાલ તરફે નહાવત છે. દરોસવાલ એ સ્વદાન્ય યોગ્યનાર મુજબ છે અને રોડેશીઆ તે આરટર કંપનીનો મુજબ હોય પરબાર વડી સરકારની સખા નીચે છે. પણ રોડેશીઆના બીજાને મંજુરીને વારને બારી મહેનત થયે જતાં તે બીજા નામંજુર થયું તેજુ કારણ મદાખગબજાદ (દરોસવાલનો) થયો છે તે હોવા જેવું લાગે છે.

સા. આ. પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે નામદાર સ્થાપનાને ગાદી ઉપરથી ઉઠાવી મુકવનું એક કાયદર થયેલું તે કાન્ટાટી નોવસ ખાતેથી મળી આવ્યું છે.

પુર્વ આફ્રીકામાં હોંદી.

મો. ચર્ચિલના વિચાર

મી. વીંટસન ચર્ચીલ થોડા વખત પહેલાં હરટ આફ્રીકામાં ફરવા નીકળેલા એ વાંચનારને ગાદ દરો. તે વખતે તેણે જે વિષુ' વિચાર્યું તે ઉપર એક અંગ્રેજી મારીકમાં લખાણ કર્યું છે. તે લખાણમાં તેને પુર્વ આફ્રીકાનાં દ્વિતી વીરે વિચારો બતાવ્યા છે. તેની મતલબ અને નીચે આપીએ છીએ.

કાળા ગોરા વચ્ચેનો સવાલ ક્યારનો નેશનીમાં મોટો થયે પડ્યો છે. લાંબા વસતા ગોરા ત્યારે વખત-તક મળે ત્યારે કલા કહે છે કે અમે પુર્વ આફ્રીકાને ગોરાનો મુલક કરવા માગીએ છીએ. આ વખત બહુ ભારી લાગે છે. ઉપરથી જોતાં મુકેલ પશુ લાગે છે કે મેકે ૨૫૦૦ કરતાં ઓછા ગોરા ત્યાં વસે છે અને ૪૦ લાખ દાખસીઓ વસે છે આનો મુલક ગોરાનો મલ શમે ? જે રીતે કેનેડા એ ગોરાનો મુલક છે એ રીતે કદી ન થાય એટલે કે પુર્વ આફ્રીકામાં માત્ર ગોરાઓ જ વસે અને મજુરનું કામ પણ ગોરાઓ કરે એ બનવા કાળ નથી. પુરવ આફ્રીકાના પદાડી મુલકમાંની બીજકુલ કાળા માણસ નીકળી જાય અને ગોરાજ રહે એવો ખ્યાલ કરવો એ પણ નકારો છે. તે વિચાર તદન અશક્ય છે. ગોરા એટલી વસતી ભવીષ્યમાં ગમે તેટલી વધે તેપણુ દાખસીઓનો વધારો થાય છે તેના પ્રમાણમાં કમજ નહીં. દાખસીઓને દુરે દુકાળ પણ નથી તેમ માંહેમાંદેની લગાઇ નથી એટલે તેઓને વધવા કરવાનું રહ્યું પણ એવું કદી બનવા જેવું હોય તો પણ ગોરા માણસનો દેશ થાય એવું ને એ કહે છે તે પણ એટલા લગી જતા નથી. કેમકે ગોરા વસનારો તેને દાખસી ની સાથે દરીદ્ર નથી. ગોરા વસનારો એ કહે છે કે દાખસી તો ભારે તે મુલકમાં રહે તેની વચે દરીદ્ર ઉકાનો સંભવ નથી તે બનેના કામ અગ્રગ અધમ છે. ગોરા કાળા માણસનું કામ કરવાની ના પાડે છે વળી મજુરનું કામ કરવાને સાર કાંઈ ગોરા પોતાનો મુલક છોડતા નથી. અને દાખસી લોકો જેમાં ચાલાકી અને મજુરની જરૂર પડે છે એવા ધંધામાં ગોરાની બરોબરી કરી શકે તેમ નથી. વળી દાખસીને તેવું કરવાનો લેજ પણ નથી. જે બરોબરી કરે છે તે તો કાળા નહીં પણ સામળા (ખાઉન)

માણસ છે. પુરેપીઅનોતો મારો ૨૨૫ આફ્રીકા જેવા મુલકમાં ગોરા મજુરની સખા વધારવાનો નથી. તેના વિચાર પ્રમાણે લરકરના પરચુરણ રીપાઇ પણ કાળા માણસ હોવા જોઈએ તેના અમલ દાર માત્ર ગોરા માણસ હોય એટલે બસ છે આ કાંઈ ગોરાની મજદરી છે એમ કહીને કાદી નાખવા જેવું નથી ગોરા એ પ્રમાણે માગે છેજ અને જ્યાં જ્યાં એક કામ બીજા કામને નીચી રાખી તેની મજદરી ઉપર નમે છે ત્યાં ત્યાં ગુચવાડ અને જોખમ થવાજ કરે છે.

જે પુરેપીઅનોતે જે સુખ જોવાવા ની દેવ પડેલી છે તે સુખમાં ને લેવા રહેવાને માગતા હોય તો એટલું તો એકસ છે કે તેઓના દેખાવએલા માણસો, વેપરીઓ, ખેડૂતો, નાણાવડીઓ, ધંધા દારીઓ વીગેરેને ધંધાનું સાધન હોવુંજ જોઈએ. અને આમાં એશીઆટીક પોટા કુકાને છે. બધી જવતના ધંધામાં એશીઆટીક એમ કહેવાય છે કે પોતાની સાદા ઉદ્યોગ કરકસરતા અને મદીના માં થોડા શીર્ષીમાં રહેવાની શક્તીથી ગોરાને હરાવી દે છે. અને છેવટે જેમ સામળા ઉદરે કાળા ઉદરને બીરીય જમી નમાંથી કાઢી મુકેલો છે તેમજ એશીઆટીક ગોરાને હરાવી દેશે. દક્ષીણમાં દુની આની તવારીખમાં પણ આ પ્રમાણે બન્યું તેથી માત્ર કરકસરતા ઉદ્યોગ અને થોડામાં મુજરાન કરવાની શક્તીથી એક માણસ બીજાની ઉપર ચડી શકે છે એમ નથી. જતાં ગોરાઓ તો ઉપર પ્રમાણે માની જોડા છે ત્યારે હવે શું કરવું ? કમ જવતની મંડળી આ પુરવ આફ્રીકામાં આપણે બાંધવું મજુરીનું કામ કરનારા ગોરા તો બીલકુલ છેજ નહીં. એટલે મધ્યમ વરગતા ગોરા નથી માત્ર પૈસાદાર ગોરાજ છે. આમ હોવાથી ત્યાં વસતા ગોરાઓ માને છે કે જો એમને એમ આવે તો ખાતે દાખસીઓની ઉપર દ્વિતી અથવા તો ત્રીજા અમલ કરશે અને માત્ર થોડા ગોરા મુદી આપશે અને તે મુદીનું બ્યાજ કમથી આપા પીચાદથી ત્યાં ના ગોરા મલરાઇ રલા છે.

હવે દ્વિતી કહે છે તે સાંભળો. તે માણસ તરીકે તેમજ બીરીય રકબન તરીકે પોતાના દર માને છે. પુરવ આફ્રીકાને જીતવામાં અને શાંત કરવામાં શીખ સીપાઇએ યાન બરેકો લાગ લીધો છે. જે જગ્યાએ ગોરા જશે ત્યાં જશે જાય તો રહી નહીં રહે તેવી જગ્યામાં અસલથી બહુ થોડાં સાધન જતાં દ્વિતી

વેમારી પહોંચી નબળા અને તેણે મુલક ખેળે. હોદી મજુરો વડે જે રેલની ઉપર બધું નબે છે તે રેલ બાંધવામાં આવી હોદી નાણાવરી મુખ્ય આગે હજુ મુદી આપે છે અને તેની મુદીને લાભ લેના ગોરાઓ અચકાતા નથી. પહેલે ખોદીશ અમલદાર પૂરવ આદરીકામાં આવ્યો તેના પહેલાં હોદી આવેલ. જેટલા વરસ ગોરાઓ પોતાના રહેઠાણના મણી શકશે તેટલા જમાના હોદી પૂરવ આદરીકામાં પોતાના રહેઠાણના મણાવી શકશે. શુ આમ સ્થિતિ કરેલા હોદીને કાઢી મુકવામાં કેમ પ્રમાણીક રાજ્યાધી કારી બાગ લખ શકે? વળી જેનું રાજ્ય હોદુસ્તાનના ૩૦ કરોડની ઉપર આવે છે તે બાદશાહને આમ કરવું એ બનવા કાળ પશુ છે? ખરું જોતાં આપણે એક એવા મુશ્કેલીમાં આવી ગયા છીએ કે જેને કડ્યો કાઢ્યો મહા મુશ્કેલ છે અને આ મુશ્કેલી કાંઈ પૂરવ આદરીકા અને દક્ષિણ આદરીકાનેજ નથી ધણે દેકાણે આવી બનવા સવાલો ઉભા થયા છે અને દહાડે દહાડે અડચણો વધતી જશે. એવીઆદીક પુરોપીઅનની સાથે હરીદાષ કરે છે એટલું જ નહીં પણ પુરોપીઅન ના મુલકમાં પણ હરીદાષ કરવાને આવે છે મુશ્કેલ સાંગી થાય છે અને અવનવ કરવાની પણી છૂટ વધ છે તેથી એવીઆદીકનો લોભ વધે છે અને તેના મહુદે દેકાણે દેકાણે બન્ય છે. જે આ બધા ઉત્સાહને અને જોરને ધકલું અને 'શાસ્ત્ર' ને આધારે રૂપ નહીં આપવામાં આવે તો એવીઆદીક તેમજ પુરોપીઅન અનેને બેખમ છે. એવીઆદીક મજુરોને જેમ તેમ કારી અને નકારી સ્થિતિની અંદર વાપરવામાં આવે છે તેથી મજુરના ધણી ની નીતીનો લાંચ થાય છે અને મજુરના દુઃખ અને હજકાષ વધે છે. વળી પુરોપીઅનેએ જે રહેણી બહુ મહેનત અને ખંતથી બાંધી છે તે રહેણીની ઉચ્ચ પાયાનું થઈ જાય છે તેમાં વળી રીતસાન નીતી અને લોદી તે બધની સેળબેળ થાય છે. અને આમ થવા કરે તો સોસાયટીનું બંધારણ તુડી પડે અને ઉંચકમાં વળી આપણે પણ એવી ધાર્ટી રાખવાની રહી કે કસાકસીને વળને એજ પીછા પ્રાપ્ત નીતીને આધારે કડ્યો લાવવાને બદલે પોતાના બળને આધારે બહુલો લાવવા હચકશે. વળી જ્યારે એક બળવાન પ્રજાતા માણસોની સામે બરાબ કાયદા થશે અથવા તો તેની ઉપર જોર

જુલમ થશે ત્યારે બગબગાટ ઉડી નીકળશે તેમજ ખાનગી સંબંધમાં એક ગોરો કારીગર કેલપણુ સામળા માણસ ની કારીગરીથી કારી જશે ત્યારે તે વખતે હાથ પાણ ઉમામી લેવ, આ બધા હું પરીણામ કમચકરજ નીવડે એવીઆદીક એ દુનીઆની અડીપાતીમાં અને દુનીઆના સુખમાં બહુ કામ કરી શકે તેમ છે. હજુ દુનીઆની ઘણી જમીનો તગર એવી પહેલી છે તેની મહેનત પીના આ જમીનોને ઉપયોગ થઈ શકે તેમ નથી એવા રસ્તાઓ રેલો અને બધે બાંધવા ના છે કે જે એવીઆદીકથીજ બંધાય. એવા જંગલો અને ખાણો પડ્યા છે કે જે એવીઆદીકની મદદ પીના પડ્યાજ રહેશે આદરીકાને ગરમ ભાગ એવીઆદીકની મદદની રાહ જોડેનેજ રહ્યો લાગે છે. અને જે જે વસ્તુઓ જવાબદારી તે પશ્ચિમના લોકો માટે છે તે બધી વસ્તુઓ ઉપરના સવાલને: કડ્યો થઈ શકે તો તુરંત મળી શકે તેમ છે.

હોદુસ્તાન કેમ પાયમાલ થયું ?

આ સવાલની ચર્ચા કરતાં પ્રખ્યાત 'અમર ખજાર પત્રિકા' લખે છે કે ત્યારે અંગ્રેજો હોદુસ્તાન કબજે કર્યું. ત્યારે હોદુસ્તાન એ દુનિયામાં ઉત્કૃષ્ટી પ્રાપ્ત્યોમાં સદૃષી રીતે સદીખાતું હતું. ત્યારે હોદીઆની સ્વતંત્રતા લાઘુ લેવામાં આવી ત્યારે મુશ્કેલી તરીકે અંગ્રેજોએ તો હોદી દુનર અને હોદી કારીગરીનું રક્ષણ કરવું પડતું હતું. પણ તેઓએ તો તેમ કરવાને બદલે હોદી દુનર અને હોદી કારીગરીને બાગ અંગ્રેજ દુનર તથા કારીગરીને આપ્યો અંગ્રેજ અમલદારોને એવા દુકમો મોકલવામાં આવ્યા હતા કે તેઓએ હોદી કારીગરીનો પોતાનો ખાનગી ધણે છોડી દેવો, અને ઇસ ૧૯૧૧ આ કાપ નીના કારખાનાઓમાં કામ કરવાની ફરજ પાડવી. વળી કાપનીના અમલદારો જોરા વરીથી ખોદીશ માત્ર હોદુસ્તાનમાં લાખલ કરતા. અને બહુ મોટા કર મુકાને હોદી માત્ર બધે, ઇંગ્લેન્ડ મોકલી આપતા. ૧૭૦૦ ની સાલમાં એવો કાળો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે ઇંગ્લેન્ડમાં ધારો લાગે. હોદી સામાન બીલકુલ લાખલ થયો નહીં એટલે. તેને સામાન લેવાર અને જેન નાર કરેલો પાંચ શેડ દડા હતા. તેથી લોકો હોદી માત્ર વાપરતા બધે નહો

થવા તેથી હોદુસ્તાનમાં બનેલા માલની ઉપર ૧૦ ટકા અને રેલમાત્ર માત્ર ઉપર ૨૦ ટકા જકાત નાખવા કાયદો પસાર થવા પહેલાં ઇંગ્લેન્ડમાં જે રેલવે હોદી માત્ર સંખવામાં આવ્યો હતો તે જગ્યાની ઉપર લોકોએ તેનું વેર વાળવાને નહીં ધસારો કર્યો હતો. જે આપણને હોદુસ્તાનમાં માંચેસ્ટરના માલ લેવાર લેવારને પા. ૫ દંડ કરવાનો હક મળે. વળી તે માલપર ૧૦ ટકા જકાત નાખવાનો હક મળે, અને માંચેસ્ટરના માલથી બરેલા ગોદામને જુટવાનો હક મળે. તો માંચેસ્ટરનો માલ બંગલામાં એક પણ જગ્યાએ જોવામાં ન આવે. આ લખાણ કર્યું છે, પણ તેની હકીકત પ્રતિપાદીક છે. હોદુસ્તાની સાર્વજનિક અંગ્રેજ સંખવા બધે એવું તો અમે હજીજા નથી. પણ ઉપર પ્રમાણે અત્યંત સ્વાસ્થની નજર અંગ્રેજોએ ધણી વખત રાખી છે. અને તેથી હોદુસ્તાન પૈસે ટકે પાલમાલ થયું છે એમાં તો થોડો શક છે. આવી સ્થિતિ અંગ્રેજ સંખવા રહેવા છતાં ફેરવતી એ આપણ કામ છે.

મો. સવિદ્યુજી તાલેવંતસીંગનો

જુદુસી

મો. સવિદ્યુજી તાલેવંતસીંગને જાણે પેરંગમથી નીકળ્યા ત્યારે રતનાવતી પોતાના પીતાજી ઉપર કાળજી લખેને તેમજ છે, અને તેમનાથી મોટી ઉમરના અને વધારે અનુભવી જુવાનીઓને નકલ કરવાને કાયક છે તેથી તેમનીજ બાપમાં અમે નીચે આપીએ છીએ.

"કલ જલ વેદ્યમ રેસનસે ગાદી ચલી, તમ હમારે દેખનેજે અવસા આપર કિ આપમા નેવસે આંસુ આપર. છસસે હમારા દિલ સુખ ગઈ, આર અપસોસ કે સાથ હવેજા કુક કુકાને લમા. બહા અપ સોસ કિ ખાત હે કિ આંસા દુવા. અખાને તો બહુતવાર નુસર્પાવેને પદ દાવ. કિ, હમારેસેલી કોરે લાગે. હોદુસ્તાનને આજ કલ દેસા દેસા કમ રહેને."

આપ ખાતર કામ લેવે કે દિવસ વાત હે કિ એક કાલકા કારીવદ થવાયા મવા દહા. દિવસેવા કે લોખે બાર ફાંસી કે રાત કલ દહા દહા રવા. ને તો આવી નેલ અને હે, તેઓ આવીકે આલગાન હોવા ચાલીએ. એક નેલ નેલ અવ અવ દહા લોખકર લોખે દહા. નેલ દહા."

આપ વ્યાજ ક્યા લીધે? એતનાસે આપ સમજાવતા, જ્યાર ધરમે સખકો હિમ્મત દેના."

મી. રશીદુલ્લે તથા મહીતાની જેલ મળ્યા પછી પોતાના પીતાજીને તાર કહે તેમાં પણ લખ્યું છે કે મારી જેલથી મગર થશે.

અખરખમ

જેલો-રમજ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

જોડસબરમના હોદ્દો

જોડસબરમમાં જોડસનની વાત હજુ ટેકાણે નથી પડી. હોદ્દોને લાઇસેન્સ નથી મળતાં. ત્યાં તો વળી માઇનીંગ કાયદાને લીધે એટલે પાણી લાઇસેન્સ નથી મળતી એટલે પરાણે પુનઃ કરવા જેવું થયું છે. જોડસબરમના હોદ્દોને મારી તો એકજ સલાહ છે કે હાલ તેઓએ દુકાન બંધ કરવી અને મી. કાયલીઆ તથા મી. અસ્વાતની નફલ કરવી. લેડેશનનો સવાલ ન હોય તો પણ તેઓની ફરજ લડતમાં પુરા ભાગ લેવાની છે. એ સવાલ ઉઠવાથી તેઓને એવડી ફરજ મળ પડી છે. લેડેશન ફરજ કે નહીં તે બાબતમાં શું કરવું એ લડતની જવાબદારી સંભાળ છે. આપણને સમજાવ પડે તો આપણી મરજીથી એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જઈ જઈએ છીએ. તે બાબતમાં સરકારની સાથે જેમ ઘટે તેમ જુદી લડત લેવાની છે. મુખ્ય વાત તો જંગી લડતને જળવાઈ રાખવાની છે.

મી. આમદ મુસાજી

મી. આમદ મુસાજી ધણી બદાહુરીથી જેલમાં ગયા. તેને કાંઈ જેલ જવાની શ્રેણી એ ફરજ નહોતી પાડી. ત્યારે મી. નાજુ વીજેરે પીટીને પકડ્યા ત્યારે તે પોતે મી. કાઝીઆની સાથે ચીકેટનું કામ કરી પકડાવાને હાજર થયા અને પકડાયા. આમ છતાં ૫૦ પાઉન્ડનો દંડ ભરી આર પાંચ દિવસ જેલમાં માળી નીકળી આવ્યા છે. આની ઉપર હું શું દીકા કરું? મને લાગે છે કે મી. આમદ મુસાજીને ખરેખરે વીચાર જેલમાં જવાનો હતો. જેલમાં ગય ત્યારે પણ ઉમરદારી મળ્યા. મી. આમદ મુસાજીને કામથી જોડાઈ દયાજીક છે તેમને

હવેકા આપી શકાય એવો નથી. ધણી વખત મનના વેગની સામે શરીર આંતરે છે. મન હમ્મે છે કે હું અમુક કામ કરું પણ શરીર તે ચલા દેતું નથી. મી. આમદ મુસાજીના જેવા કામચલા હુનીઆમાં જવું મળી આવે છે. આમ નમળા દેખાતા માણસનું જોર ફટકીક થેળા ખરે ખર વધારે હોય છે. સરતનો થોડો કસાકસ ૩૦ માઇલ દોડી વળ્ય તેમાં કોઈને અચાનો નહીં થાય. તેમાં થોડાએ કહે ખાસ કર્યું તેવું નહીં કહેવાય પણ એક દુખથી રોડે જોઈ કોઈ દરદોડી સરન જોએથી નથી, તે પોતાના ધણીના જવાબને ખાતર શરીર પડતાં જુધી પણ દોડ્યા કરશે તો તેની વજાદારી ઉપર આપણું જગત રીકશે. મી. આમદ મુસાજીના કામથી તે મને આવા પ્રકારનો લાગે છે. મી. આમદ મુસાજીને જેલની તો ધણીજ ધાસતી હતી. તેને એવું દુખ જણાય તેટલું બીજાને ન જણાય એમ કહી શકાય. તેમ છતાં પોતાના દેશરૂપી ધણીને ખાતર પોતાનામાં હતું તેવા કરતાં વધારે જોર કર્યું. જોર કરવા જતા તે પછડાયા. આમાં તે શું કરે? મારી જીલ થતી હોય, અને મી. આમદ મુસાજી આવા કમલ વીચારોથી નહિ પણ માત્ર પૈસાને લોભે પોતે જેલમાંથી નીકળી આવ્યા છે એમ સાબીત થશે તો હું જે અર્થ મી. આમદ મુસાજીના કામનો કરું છું તે જેથી લઇશ. મારી સલાહ તો એવી છે કે મી. આમદ મુસાજી બીજ કુલ લાઇસેન્સ ન લેવી, રજીસ્ટરનું ફૂલ્લી કેટ ન લેવું. અને લડતમાં બીજી રીતે પણ જેટલો બને તેટલો ભાગ લીધા કરવો.

મી. ચેરીઅર

રામીલ મોસાલવીના પ્રમુખ મી. ચેરી અર તથા મી. પકીરી નાજુને તથા માસ ની જેલ મળ્યા છે. મી. ચેરીવારની વતી મી. ગોડફરે હાજર દતા. તેણે મી. ચેરી આરના જુદાપણા વિષે તથા અશકતપણા વિષે કાકતરની જુબાની આપી તે ઉપર થી મી. જોરડને તથા મહિતાની સખત મજુરીની સજ કરતાં કરમન્યું કે મજુરી તેનાથી બનતીજ આપવાની. મી. ચેરીઆર તથા મી. પકીરી નાજુને હું મુજારકબાદી આપું છું કે તે જેલમાં ગયા. કાકતરની જુબાની ન આપી હત તો વધારે રીક હતું. આપણી લડતમાં જતલોની અથરા તો સરકારની મહેનજાની ગાગવાન નથી. સખત મજુરીમાં આપણથી ન બને તેવા મજુરી કામ આપી શકતાજ નથી, માત્ર આપણમાં હિમ્મત હોવી જોઈએ. બને

તેટલું બધું કામ કરવું અને ન બની શકે તો આપી ના પાડવી. તેમ કરતાં આપણને શ્રેષ્ઠ જોરાવરી ફરી શરતુ નથી. જોડસબરમની જેલમાં માગે પોતાનો અનુભવ છે કે જો આશકત હતા તેને બીજ કુલ કામ સોંપવામાં આવતું નહતું. એક હોદ્દોએ તો પોતાની માંદગી દખતીને કામ કર્યે રાખ્યું. ત્યારે કાકતરને ખબર પડી કે તેવું હાર્દ નમળું છે, ત્યારે તેણે જેલરને હવેકા આપ્યો. નિયમ એવો છે કે કોઈપણ હોદ્દોને ત્યાંસુધી કાકતરે તપાસ્યો ન હોય ત્યાંસુધી જેલરથી કામ સોંપાયજ નહીં. મી. પકીરી નાજુની વતી મી. ગોડફરે કોરડમાં હાજર રહ્યા હતા.

બીજાઓ પકડાયા

મી. મુલ્લાં બાપુ શીરાજને રજીસ્ટરને સાથે પકડવામાં આવ્યા છે. તેમને કમલે દુકાન છે તેથી સંકેતવાને ખાતર તેણે આદિ દિવસની મૂલન લીધી છે. મી. પોલાક કોરડમાં હાજર દતા. મી. અરેસર કામા ને પણ પકડ્યા છે. તેનો કેસ પણ મૂલતવી રહ્યો છે. વરમીરડન મી. કલ બરાદર સીદ, મી. દલુસમીંગ વગેરેને પકડેલા છે અને જેલસબરમમાં મી. ભાપાત અને બીજા તથાને પકડેલા છે. તેમના કેસ જુધવારે છે.

આ પકડા પકડી બતાવે છે કે સરકારની પાસે જોરાવર મળતા હોદ્દોના નામ પહોંચી ગયા છે. તેઓને સરકાર જેલની અંદર રાખવા માગે છે, એવું પણ સીક થાય છે. આમ કરીને આદા નાને ગમે તેમ ફરી રજીસ્ટર કરાવી નામે જોયો છશો સરકાર નખતી જણાય છે. હવે તો આપણે એમ જ માનવું રહેશે કે જેઓ નથી પકડાયા તેઓને સરકાર હિમ્મતવળા મળતી નથી. અને એવી આશા રાખે છે કે જ્યારે જોરાવર માણસો પકડાઈ જેલમાં રહેશે ત્યારે આદીના તો વળી જુધીથી સરકારને શરણ આવશે.

લણેલાઓ

લણેલાઓ વીરે હું ગમે આપણીઓ લખી ગયો. ધણે ટેકાણેથી તેઓની રાત આવે છે. આ લણેલાને કેટલાક દરજ્જે મગર થયા જેવું છે. બીજાની રાત નહીં અને તેઓની રાત છે તેનો અરથ એમ થયો કે લણેલાની આવા લોકો વધારે રાત છે અને જોઈએ પોતે વિદે આદર રાતે છે. આ રાતકરેક જણાય. આ સગજને જેઓ પોતાના રવારથન બંધક કુળી મળ્યા છે અને તેમાં મગર

રહ્યું નથી જોઈ શકતા, તેવા બહેલાને બહુ ચીચારવા જેવું છે, અને કામના દેરાદી ચલાને બહુ કામના દાસ અને દેરાત બનવાનું છે. કેટલાક એમ પણ કહે છે કે જેઓ પાડીઆ ઉપર ચડી લાપણી કરતા હતા તેઓ ક્યાં ગયા? તેઓ કેમ નજરે નથી પડતા? નેઓ કેમ પકડાતા નથી? સરકાર નથી પકડતી તો તેઓને પકડે એટલું જોર કેમ કરતા નથી? આ સવાલના જવાબ આપવા એ દરેક બહેલાનું કામ છે.

મી. અસ્વાત.

મી. અસ્વાત હવે થોડા દહાડામાં જોઈ જશે અને એસોસીએશનને બીજા પ્રમુખ શોધવા પડશે એમ જણાય છે મી. અસ્વાતની ઉપર વમર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવાનો સમન્સ આવી પહોંચ્યો છે. તેમ તેના બે બેલુદારે પણ તેની ઉપર સમન્સ કર્યો છે. મી. અસ્વાતને હું મુખ્યાર્થ બાદી આપું છું. એસોસીએશનના પર મુખપણાનું માન થવાને તૈયાર થનારા હોદી ધણી નીકળશે એવી હું ઉમેદ રાખું છું. મુખ્ય કામ હવે હોમલવું છે. અને ગરીબી ધારણ કરવાનું છે.

"પસંદ કરલે બીજીમાં,
આપે આવી નીજાના હે".

જે જેવું કામની કડી વરેક હરિ એ મોરે સત્યની પાસે અને તે પર માણે જો આપણે આવડે નીજાવા માગતા હોઈએ તો ગરીબી પસંદ કરવી પડશે.

મી. રીચ

રૂટના તાર ઉપરથી જણાય છે કે મી. રીચ આગેતાની સાથે મસલત કરવાને ખાતર દક્ષીણ આફ્રીકા આવવા ની તકવારી કરે છે. અત્યારે આપણી અને આપણા લાઇબ્રેરીની હિલચાલ ઉપર દુનીઆની નજર છે એમ કહી શકાય. તેથી મી. રીચની હિલચાલ વીરે રૂટ તાર કરે છે. આનો અરથ દાખાએ એમ નથી કરવાનો કે સાલિય આફ્રીકા સ્વિટ્ઝરલેન્ડ કમીટી હવે મુખ્યમ. તેને કેટલાક નખત સુધી આમળ નીજાવડું એ સલાહની વાત છે. સવાલ માં પકડાની વાત છે. પણ મી. રીચ અહીં આવે તો તે આ લડતને ખાતર આવશે. વડી પારલામેન્ટ પાછી બેસવાની રાઈ થઈ છે એટલે થજો જાગે તો મી. રીચ ઉપર મુજબનો તાર છે, છતાં નહીં આવે. અહીંથી તેથી જાનની સલાહનો તાર મોકલાઈ ગયો છે.

વિલાયતમાં હોદી વિદ્યાર્થીઓ

‘દરસવાલ હીર’ નો લંડનનો ખાસખબર પત્રી તીચે પ્રમાણે તાર કરે છે.

“હીરુસ્થાનમાં સુધારો કરાવવાની હીલ ચાલે એક નવું અને જોખમકારક રૂપ પકડ્યું છે હીરુસ્થાનમાં પડતા દુઃખોની તરફ વધારે ધ્યાન ખેંચવાના હિસાબથી એક લખકર હીરુસ્થાન લંડનમાં શરૂ થઈ છે, સ્થિતિ બહુ બિહામણી લંડનમાં બહુ વામાં આવે છે. અને એમ જણાય છે કે તેથી આજસુધી જરૂર પડી છે તેના કરતાં વધારે જોરસર ઉપાયો લેવામાં આવે છે. અને હાલ હોદી વિદ્યાર્થીઓના મુખ્ય મુખ્ય માણસોની પાછળ ડીટેક્ટીવ રૂર છે અને તેઓની હીરુસ્થાલ ઉપર તપાસ રાખવામાં આવે છે.

‘સેડે ડીરપેચ’ નામનું જાણું કહે છે કે સરકારના દાયમાં એવી ખબર આવી છે જેથી હીરુસ્થાનની પાછળ ડીટેક્ટીવો રાખવા પડે છે એટલુંજ નહીં પણ મુખ્ય અમલદારોના સુરીની સામે હીરુસ્થાનમાં જેલડત લઈ રહ્યા છે. તે હવે લંડનમાં દાખલ કરે છે અને જેમ રશીઆમાં કેટલાક માણસો ગાસ પમાડી રહ્યા છે તેમ લંડનમાં કરવા માગે છે.”

આ તારમાં કેટલું સાચ છે એ કહી શકવાનું નથી. આવી બહુબાઈ કોઈએ કોઈ કહે એવું તો જણાય છે. અને હાલ જેલખાને તો વાઈ રહ્યો છે તેથી સવાલખાનો જવાબમાં પડી રહ્યા જણાય છે. આવી જાનની લડત અને લત્તાપ્રહની લડત એનો જ્યાં મુકાબલો કરવા ખેસીએ છીએ ત્યાં જોખમ લડત એ તદ્દન ફાકટ જોવામાં આવે છે. તેમાં અને બાહ્યના વીરપરાધી માણસો ધણી વખત માર્યા જાય છે. મને તો લાગે છે કે આવી લડત એ માણસને નહીં છાજતા રી છે. અને ખતાવે છે કે આપણે માણસ કહેવાઈએ છીએ, છતાં આપણા માં જાનવરના ધણા ગુણ રહી ગયા છે. જાનવર અને માણસ એ બેની વચ્ચે મુખ્ય તફાવત તો એજ છે કે માણસને સારું અને નકારું પારખવાની બુદ્ધિ વધારે બાગે અપાગેલી છે. તેનો ઉપયોગ થાય તો બે પ્રાણી વચ્ચે જીજ તફાવત રહે છે. પશ્ચિમની પ્રજા ધણે બાગે જાનવરપણું ચકાવે છે તેથી આપણે કોઈએ તેની નકલ કરવાની નથી. હું ઉપર કહી ગયા તે બુદ્ધિનો આપણે ઉપયોગ કરીએ તો પશ્ચિમની પ્રજામાંથી જે સારું છે તેનીજ આપણે નકલ કરશું. નકારું છે તે મુકી દઈશું. આવી જાનના ઉપા

યોગી કંઈક નકા મેખાની શકાય તેથી આપણે બાળવાઈ જવાનું નથી કે એવા ઉપાયો કામના છે.

જુલવાર.

મી. ગાંધી.

મી. ગાંધી ઉપરનો કેસ તા. ૨૫ ના રીજ ચાલશે. મી. ગાંધી રોગવાદે રીનીકરો છોડશે. મંગળવારે જો રસ્તામાં ફરી પાછા નહીં પકડાય તો સાંજના બેઠકાનરબરગ પહોંચશે. જુલવારની રાતે વોક્સરરટ રવાના થશે અને ત્યાં તેનો કેસ ચાલશે.

નવા તામોલ પ્રમુખ.

મી. થીલીઆર જેલમાં જવાથી તામોલ લોકોએ મંગળવારને હીવરે મીટીંગ કરેલી તેમાં મી. પોલાર પણ દાખલ હતા. મી. વી. એસ. પીલે પ્રમુખ તામોલ છે અને મી. એસ પી. રાજ ઉપ-પ્રમુખ તામોલ છે.

વોક્સરરટમાં કેસ

જુલવારને હીવરે કેટલાક હોદીઓ ઉપર કેસ ચાલેલા હતા. મી. વી. એસ. પીલે પ્રીટીરીઆના તામોલના પ્રમુખ અને બીજા તામોલને છ મહીનાની સખત મજૂરીની જેલ મળી. મી. એન જોષાજ એક બાળક અને બીજા ૨૨ ને ત્રણ મહીનાની જેલ મળેલી છે. મી. નાનાલાલ દવે, મી. રાજ ક્રાન્સીસ વોગેરેની ઉપર પણ કામ ચાલ્યું. મી. રાજ ક્રાન્સીસે કહ્યું કે તેની પાસે સરકારી કેટ તે હતુંજ એટલે તો પ્રીટીરીટ હીમી અંદ કેમ ગણાય તેથી તેઓના કેસ એક અલગીયું સુલતવી રહ્યા છે. આ બાબત પ્રીટીરીઆ રાજવી પ્રેસીડન્ટે પાછર જાણ્યો છે. રજરરરેલીમાં રાજકીયરોનો પ્રેસીડન્ટ ઈન્કમંડ તરીખના મારગ પાછર બેંચા કરે. અને રજુકેશન તીચે ફરી પકડશે એવી રહી છે. કેટલાકની ઉપરથી કેસ બેંચા લેવામાં આવ્યાં કારણ કે તેઓ પાછા હડયા છે અને રજસ ટરની આરજીઓ કરી છે.

મી. બાયાત

હેડબરજના મી. આમદ બાયાતને પકડવા ના ખબર હું આપી ગયા છું. તેમનો કેસ આજે જુલવારે ચાલ્યો હતો. મી. બાયાત ને દસ દિવસમાં કોલોની છોડી ચાલ્યા જવા નો માજીસ્ટ્રેટ હુકમ કર્યો છે. મી. બાયાતને લખીન આપી છુટવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. પણ મી. બાયાતે લખીન આપવાની ના પાડી અને જેલમાં જવાનું પસંદ કર્યું. મી. બાયાત હમેશાં મજબુત, મુરત અને એક રહેલ છે. એટલે તેમના આ વખતના જોરથી મને તાલ્લી થતી નથી. તેના જેવા બહાદુર હોદીની કામમાં પુરેપુરી જરૂર છે. મી. બાયાતને આજ રાતના હીપોરટ કે એવા સંભવ છે.

વધારે ખબર

જાખવાને હીલગીર છું કે પ્રીટીરીઆના મી. એમ. એમ. પટેલ ને પકડાયા હતા તેણે પોતા ના રજરરરેશનના હુમ્મીકેટની આરજી કરી કે હેડબરજના ત્રણ હોદીઓને દેસ નીકાલ પડે

એક્ષા ખબરો

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખાસ તાર]

જોહાનસબરગ, શુકરવાર

આગેવાનો પકડાયા, હુકમાર થયા,
પાછા દાખલ થયા

મઠ કાલે જરમીસ્ટનના આગેવાન મી. લાલ બહાદુરસીંગ, મી. હજુરસીંગ, મી. મંગલન નામદને હુકમાર કરવામાં આવ્યા. તે પાછા વોકચરરમાં દાખલ થયા છે ને પકડાયા છે. આ મુદ્દામાં રજીસ્ટર થયા છે તેપણ હુકમાર થયા છે. બેથજના બે દીદી પકડાયા, હુકમાર થયાને પાછા ફર્યા છે.

મી. લાપારને આજે પકડશે.

હમીદીઆ સોસાયટીના કૃપ પ્રમુખ મી. હમરજી સાહે પકડાયા છે. તેને કસ એક અઠવાડીયા સાર મુજબરી રહેશે છે.

મી. નાદીરજા કામાને ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલ મળી છે.

વીરીનીખતમાં ઘણા દોદીને આજે પકડશે એમ જાણે છે.

દર કોણ કંઠી રાકશે કે સત્યાગ્રહ ના પાળે છે.

મી. વંખી નામદ જેલ જવા પછી મી. કે. કે. સામી પડીયાથી જે ચીક પોસ્ટ નીમાયા હતા તેને પકડવામાં આવેલ છે.

હીંદુસ્થાનની મદદ માટે લખા એક્ષા એક કાગળ

જોહાનસબરગના મી. ઉમરજી સાહેજની સહીથી 'ખબરદાર' છાપાના તા. ૨૨ જાન્યુઆરીના અંકમાં એક કાગળ છપાયે છે. મી. માલેજીએ આ કાગળમાં દરાંસવાલની લડતની હકીકત આપી જણાવે છે કે "આખી દુનીયાના તમામ ખાંડીશ દેવેનીમાં હીંદુસ્થાનના લજોલા જમ રોકે. મગર દરાંસવાલમાં નદી, એ દીંદીની રૂઝ કરોડની વસ્તીને મોટી સરમ માં નાખનારી બીના છે માટે અમારા હીંદુ ખાલેના મુસલમાન, હીંદુ તથા પારસી લાખજો, ખુદાને હાજર નજર મણીને નામારો માંહોમાંહોને ઝીસાદ ધીવથી દુર દરો, અને તમારી આયરો ખાલર કહેરે કહેર, જામો ઝામ સલામો શરીને રાખો કરી ઉજવંડની સરકારપર હાથુ

ચલાવો. મુખમની પ્રજાએ આ વેળાએ દરાંસવાલના દીંદીઓના બાબમાં સા સાદ માસ મીટીંગ કરી નહીં? એ હજી જ દીંદીગીરીની વાત છે. પણ હજી વખત ગયો નથી માટે મુખમમાં એક જખરી માસ મીટીંગ જરવા વારતે અંજુમને હરજામના સરનશીન, તેમ શેક શીરાજશા મહેતા તેમજ ખીજત સાહેબો મેઘાણ કરશે તો અમો તેમનો મોલો આહાર માનીશું."

રૂટરના તાર સમાચાર

'ડેલીમેલ' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે લડનમાં આજે (તા. ૨૨ ફેબ્રુઆરી) એક હીંદુ વિચાર્ધિને છીડીઆ કાઉન્સીલના એક મેંબર સર વીવીઅમ લી-વૉરનર ઉપર લાકડી વતી દલ્કો કરવાના યુ-હા માટે માલજેટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. સા. આ. બિ. છે. એસોસીએશનના સેક્રેટરી મી. રીચ બચાવ તરફથી હાજર હતા. તેણે કહ્યું કે આરો અસીલ યુ-હા કમુલ કરે છે, પરંતુ ફરીઅદીએ તેને ચીકવી આપો દલ્કો કરવાનું કારણ આપ્યું હતું. માલજેટે સુલેદ મળવાવા માટે તહોમતદારના જવમીન લીધા છે.

હરાનમાં ધીવીજવેર આવી રહી છે. તખીકમાં કેટલાક માસ થયા લડાઈ ચાલુ છે. તેની સિયતિ હાલ ઉજાગ છે. મુખ્ય રાજધાનીના શહેર તહેરાનની પણ લગભગ તેજસિયતિ છે.

અફઘાનિષ્ઠી રૂટરનો એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે પત્યાલા રોટમાં સેમાના ખાતે એક એન્જનીઅર લેફ્ટેનન્ટ મેકોલે નું ખુન કરવામાં આવ્યું છે, પરંતુ તેને વિષે કાંઈ હકીકત બહાર આવી નથી.

'ડેલીમેલ' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ખંગાળામાં રજકોહની હીંદુચાલના ઘણા લખંડર કીરસા દાખ લાગ્યા છે. આ હીંદુચાલ આપું મોટું સ્વરૂપ પકડશે એવું કાંઈએ ધણુ ન હતું. સરકારે હીંદી પોલીસમાં વધારો કરવાનું હરણું છે.

માલજેટો પખીક પ્રેસીકલુદરો અને બીના અમલદારોને ધમકીના મળતા કાગળોને લીધે-આ બધા બહાર નીકળતી વખતે હયાંખાર પાસે રાખે છે. લોરડ મીંડીની સહી સલામતી માટે પાકો બદો જરૂર સખવામાં આવે છે.

રૂટર જણાવે છે કે વડી પારલામેન્ટ તા. ૧૬ને મંગળવારે પાસવામાં આવી છે.

શહેનશાહે હાજરી આપી જાણુ કર્યુ હતું. જેમાં જાણુ હતું કે હીંદુસ્થાન માં સુધારાના નવા અધારણને રૂઝ આવ કાર મળ્યો છે તે જોઈકુ છુટી રહે જુ.

આજ બેકમાં રજુ કરવાના જે બીજો બહાર પડ્યા છે તેમાં લોરડ મેરલીએ ઇલી બેકમાં જણાવેલ સુધારાને અમલ માં મુકવાનું બીલ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાને એક બનાવતી વખતે યાસુલોલેડને તેમાં જોડી દેવા બાબતના પોતાના ચિત્તરો દર્શાવતે ચાર બાસુલો ચીફના એક ડેપુટેશને સોમવારે કોલોની અલ સેક્રેટરી લોરડ કરીકુની મુજાકલ લીધી હતી. લોરડ કહ્યુંએ બધી દકાકા સાંભળ્યા બાદ ડેપુટેશનના મેંબરોને એવો જવાબ આપ્યો હતો કે તમારી અરજનો જવાબ શહેનશાહ પેઠે ધણે જાગે ચાલુ અઠવાડીઆની અંદર આપશે. વેઠને માટે સડત લેનારી બાબએએ પેલીસ ઉપર ધસાડો કરેલો તેથી ૨૪ બાબએને પકડવામાં આવી છે. આમાંની ધરીખરીને છુપવારે એક માસની જેલની સખ મળી છે.

જાન્યુઆરીની ૨૩ મી તારીખે પશ્ચિમ ઈરાનમાં જે ધરતીકંપ થયો હતો તેમાં ૬૦૦૦ માણસો મરાયા તથા ફક્ત ૨૦ ગામો નાશ પામ્યાના ખબર મળ્યા છે.

મોરીશીઅસનું 'સાકરજામીઝમ' જાણુ જણાવે છે કે ગયા નવેંબર મદીનામાં સરકારી સાફી તરીકે મી. કાસમ મદમદ બજા કોરટમાં ગયા હતા, જ્યાં તેમને ટોપી કે જોડા ઉતારવા મેલજેટે કહ્યું હતું. પણ કરસાથી ધરમની વીરુધ્ધ હોવા થી તે પ્રસાણે વરતવા મી. કાસમ મદમદ અજએ ના પાડી હતી. તે ઉપરથી કોરટનું અપમાન થયું ગણી શ. ૪૦૬૬ અચવા ૪ દહાડની સખ કરી હતી. માલજેટના આ મુજદા સામે સુપરીમ કોરટને અપીલ કરવામાં આવી તબી ને ગયા મંગળવારે કાઠી નાખવામાં આવા હતી.

જલ્લા માલજેટો ઉપર એકા હકમ કાદવામાં આવ્યો છે કે હોયથી કોરટમાં આવતા દરેક મણસે કોરટના મેંબ માટે પોતાની ટોપી વીગેરે ઉતારવા.

'સેરનીન' જાણુવે છે કે આ અખ નો અમલ થયો અટકવાનું મેંબનીસાં કોરટની આગેવાની મેંબ ના ને આગમ એક પીટીશન માલકમ કોમનર આપ છે.

અમેરિકાના એક નીચેનું બહુવા લાયક જીવન ચરિત્ર.

જુકર ડી. વોર્શિંગ્ટન.

[મયા અંકથી ચાલુ]

એક જુના કરતી નીચેથી બહુ માટી
ખોદી જમવા ગેરવાની સમયે યજ શકે
તેની જગ્યા બનાવી. રસોઇ ખુદના મેદાન
માં જેમ સુસાદુરો કરે તેમ કરવા લાગ્યા.
પ્રમારવના બાંધકામ માટે જે બાંચમાં
જનાવ્યાં હતાં તે જમવાના ટેબલ તરીકે
વાપર્યાં. અને આવી આવી બીજી કામ
મલાઈ ચીજો બેળી કરીને લાં રહેનારા
જવાને ખાવા પીવા માટેની વીંછી ઉભી
કરી દીધી. અને તે વીંછીમાં આ નીશાળ
માં બહુતી છોકરીઓને ધરના કામકાજનું
શીક્ષણ આપતું શરૂ કરી દીધું.

આ બધા કામથી જુકર ડી. વોર્શિંગ્ટન
અને થોડાક તેના જેડીયા જે ની. જુકર
ના ખાસકે અમલમાં મુકવાને નીમક
દલાણીયાં પુરી મદદ કરી રજા હતા.
તેમને બધાને બહુ બોલો પડ્યો. આ
બહાદુર માણસોની દુકડી કામ કાજની
ચિંતામાં કેટલીક રાત પુરી ઉંઘ પણ
નહિં કરતી.

વોર્શિંગ્ટન એક ચોપડીમાં લખે છે કે
"એક સવારે વહેલો હું જમવાના ઓરડા
ની નજીક ઉભો હતો અને છોકરાઓની
શું ફરિયાદ હતી તે જ્ઞાન હજી સાંભળતો
હતો. તે સવારે કાંઈને પુરું ખાવાતું
મળ્યું ન હતું. તેથી બધા બહુ સખત
ફરિયાદ કરી રજા હતા. એક છોકરી
જેને બીજકુલ ખાવાતું મળ્યું ન હતું,
તે પાણીથી જુખ મટાડવાને ક્રૂવા ઉપર
પાણી પીવાને ગઇ. પણ ક્રૂવા ઉપર રસી
હતી તે તુડી મચેલી હોવાથી તેને પાણી
પણ મળ્યું નહીં. એટલે તે મોરો નીસાસો
નાખીને બોલી "અમને આ નીશાળમાં
તો પાણી પણ નથી મળતું." હું લાં
ઉભો હતો તેની તેને ખબર ન હતી.
આ દીકા સાંભળીને માથું હલપ રડવા
લાગ્યું." આવી ફરીવારો દુર કરવાને
તેમને હાડ તોડ કામ કરવું પડ્યું
પરંતુ વધારે મુશ્કેલી તો જુકર ડી.
વોર્શિંગ્ટનને એ નહીં કે પોતે જે જાતની
કેળવણી આપતો હતો તેથી કેળવણીની
કિંમત વિદ્યાર્થી અથવા તો તેના માતાપિતા
પરાખર સમજી શક્યા નહીં. છોકરાઓ
નીશાળે "શીખવા" સારું જતા હતા.

ખેતરમાં કામ કાજ કરવા અથવા તો
મજુરી કરવા કે ધરમાં કામ કરવાને જતા
નહીં. માતાપિતા આ નવી જાતની કેળ
વણીનું ખરું સ્વરૂપ નહીં સમજેલ હોવા
થી જુકરને કહેવરાવવા અથવા તો ચીડી
કાખીને ખબર આપવા લાગ્યા કે "અમારા
છોકરાને ચાંચતાં લખતાંજ શીખવવાને.
કામ જાતની મજુરી કરાવતા નહીં." પરંતુ
વોર્શિંગ્ટનને આવા સંદેશા ઉપર કાંઈ
જ્ઞાન આપ્યું નહીં. વોર્શિંગ્ટનને ખેતી
અને ઘર કામથી યતા લાભનો ખરો
જ્ઞાસ માતાપિતાને આવે એવું સમજાવવા
છોકરાઓ આ શીક્ષણના લાભ સમજી
તથા આવું શીખવવામાં રસ લે એવું
કરવાને પણ બહુ મહેનત લીધી.

એક પ્રખ્યાત અમેરિકન વક્તા વેંડર
શીક્ષીસે એક વખત કહ્યું હતું કે,
"એક સારા વિચારને જન્મ આપ્યા પછી
તેને વધતો તમે કદી અટકાવી શકશો
નહીં." જુકર ડી. વોર્શિંગ્ટનને પોતાના
વિચારોને સંપુરણ રીતે વધવા દીધા
એટલુંજ નહીં, પરંતુ તેનો પુરો અમલ
કરવામાં પણ બહુ મહેનત લીધી.

આમ રૂપ વરસ-ઉપર જે નીશાળને
બહુ કોશી રિયતિ વચ્ચે અને એકજ
શીક્ષકની શરૂઆતથી ખોલવામાં આવી
હતી તે બાજે કેટલી માતખર યજ પડી
છે તેનો જ્ઞાસ નીચેના હેવાલ ઉપરથી
આવી શકે.

છેલ્લા વાર્ષિક રીપોર્ટમાં આ શાળાને
વિષે લખેલું છે કે આ જગ્યામાં હાલ
કુલ ૮૩ મકાનો છે જેમાં મુખ્યત્વેકરી
નીશાળ, કારખાના, નીશાળીઆ તથા
શીક્ષકને રહેવા માટેના ઘર છે. નીશાળના
કબજામાં બે હજાર વચ્ચેસો એકર જમીન
છે. આમાંથી પાક ઉતારવામાં તથા
છોકરાઓને ખેતીનું, વાડીનું, બગીચાનું,
દોરો ઉછેરવાનું, ડેરી કામનું અને તેવા
બીજાં ખાતાં શીખવવાં માટે એક હજાર
એકર જમીન રોકવામાં આવી છે. રકુલના
મકાન છોકરા તથા શીક્ષકના મકાનને
માટે ૨૦૦ એકર જમીન રોકાયેલી છે.
અને બાકીની જમીનમાં ઘાસ ફોગે છે,
જેમાંથી ત્યાંના દોરોને ચારો મળે છે.
નીશાળની જમીન તથા આ શાળાના
મકાનોની કિંમત આશરે સાડી પચીસ
લાખ રૂપીઆ જેટલી અંકજેલી છે.
આ ઉપરાંત યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સરકાર
તરફથી પચીસ હજાર એકર જમીન
નીશાળ ખાતાને એક આપવામાં આવી છે
જેની કિંમત બે લાખ અબીસ હજાર

રૂપીઆ જેટલી છે. આ આંકડાઓ ઉપ
રાંત કેટલાંક ફંડ મળેલાં છે. જેની રકમ
૧૯૦૭ના મેની ૩૧મી તારીખે રૂ.
૩૭,૧૩,૬૨૮ની હતી. આ બધી મીઠકતો
મળીને રૂ. ૬૫,૦૩,૬૨૮ની છે.

૧૯૦૬-૦૭ ની સાલમાં ૧,૬૪૮ વીંછા
રથીઓ હતાં આમાંથી ૧,૧૧૧ પુરુષ
અને ૫૩૭ સ્ત્રી વરખના હતા. તેમાં
દેશવરથી આવેલા તે નીચે મુજબના હતા.

૩ આફ્રિકાના, ૧ કેનેડાનો, ૧ બ્રીટીશ
હાંડરસ, ૩ નીમરાસુઆ, ૩ સેંટ જોન
હાંડસ ટાપુના, ૧ વ્હાનનો, ૨ મેક્સીકો
ના, ૨ ટ્રીનીડાડના, ૨ બ્રીટીશ ગીઆના
ના, ૭૬ વેસ્ટ ઇન્ડીસ ટાપુના અને ૩૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના. કુલ ૨૧ જુદા જુદા
દેશવરોમાંથી આવેલા છોકરા આ નીશાળ
માં ભણતા હતા. ૧૯૦૬-૦૭ ની સાલ
માં ૩૭ જાતના જુદા જુદા ઉદ્યોગ શીખ
ડાવવામાં આવ્યા હતા. આ રીપોર્ટના
એક પારીઆમાં જણાવેલું છે કે "માત્ર
વીંછાઓની મદદથી ૧૯૦૪ ની સાલમાં
અમે ૬૦૦ એકર જમીન ખેડી. અમારો
સ્વીટ પોટેટોનો પાક ૬૫૦૦ બુસલ (એક
જુરાવના લગભગ ૮૦ રતલ) હતો.
અમારી નીશાળના વીંછાઓની ટેબરેખ
નીચે ૧૭૧ દુનુણી માથો હતો. અને તે
વરખમાં અમે ૧૬,૩૩૨ રતલ માખણ
જતાવ્યું હતું."

સંચા કામ વિકાસમાં ૧૨૪ વીંછાઓ
શીખતા હતા. રીપોર્ટના વરખમાં ૭ વીંછા
ના બળનું એક નવું એજન બાંધવામાં
આવ્યું હતું. ૧૬ એજનો સુધારવામાં
આવ્યા હતા. અને ૧૬૩ બોડાના
ખાટલા બનાવવામાં આવ્યા હતા. આ
શીયાવ શીવણ કામના, ટોપીઓ બનાવવા
ના, માદકા બનાવવાના, ધોવાના બેડા,
ઉપર નાખવાના જીન વીગેરે, રીજીંગીન
અને એવા બીજાં મહુ ખાતાઓમાં બહુ
સારું કામ થયું હતું. છંદો બનાવવાના
વાડામાં તે વરખ ૬,૭૦,૦૦૦ છંદો બના
વવામાં આવી હતી. નીશાળના સંચા
કામના વિકાસમાંથી બનાવેલી વસ્તુઓની
કિંમત રૂ. ૩,૨૦,૮૮૫ આંકવામાં આવી
હતી. ખેતીવાડીમાંથી ઉપજેલી વસ્તુની
કિંમત રૂ. ૧,૬૮,૧૨૭ હતી. અને
આવા બીજાં આંકડાઓ બેળા કરતાં
૧૯૦૬-૦૭ વરખમાં નીશાળના કામોમાં
થી કુલ પેદાશ રૂ. ૭,૦૬,૬૬૫ ની થઇ
હતી.

આ આંકડાઓ બહુ મોટા છે જતાં
તેથી મી. જુકર ડી. વોર્શિંગ્ટને વરમારથ

તું કામ શું કર્યું તેનો ખ્યાલ તેમાંથી
અવી શકતો નથી. તે ખ્યાલ તો નીચે
ની દલીલ ઉપરથી આવી શકશે. આ
પદસાળામાંથી શીખેલા વીધાર્થીઓ પોતા
ની નીચે કે.મમાં આગેવાનીનો ભાગ લઈ
તેમને સારે રસ્તે દોરે છે. આ આગે
વાનો તેમને સહુથી સરસ ખ્યાલ તો એ
આવે છે કે કોઈપણ જાતની મજુરી કર
વામાં હવેકાંઈ નથી. અને જમાનાના
પ્રવાહ સાથે રહીને ખેતી કરવાથી, ખેતી
ના નવા સાધનોનો લાભ લેવાથી, દોરને
ઉંઠાવવાથી, ઉદ્યોગ તથા વેપાર વધારવા
થી અને તદુરતી જળવાય તેવી રહેણી
કરણી રાખવાથી આપણી કામ ચડી
શકશે નીશાળમાં શીક્ષણ પણ હમેશાં
આજ ધોરણ મુજબ રાખવામાં આવે છે.
શારીરિક તથા માનસિક કેળવણી હમેશાં
સાથે સાથેજ અપાય છે. આ બંને જાત
ની કેળવણી આપવાના ખાતાં પણ એક
બીજા સાથે સંપૂર્ણ સંબંધ રાખતા
રહે છે. કલાસના પાઠ કરીને પરવાર
ખેતરમાં અથવા કારખાનામાં કામ કરવા
ને જવાનું હોય છે. અને બીજા વીમા
મના શીક્ષક એક બીજા ખાતના
શીક્ષક વગેરે તપસ રાખી છેકરો
ઓની પુરી સંભાળ રાખતા રહે છે.
તેવી રહેણી કાળા રાખવાથી આપણી
કામ ચડી શકશે. નીશાળમાં શીક્ષણ
પણ હમેશાં આજ ધોરણ મુજબ રાખવા
માં આવે છે. શારીરિક તથા માનસિક
કેળવણી હમેશાં સાથે સાથેજ અપાય છે.
આ બંને જાતની કેળવણી આપવાના
ખાતાં પણ એક બીજા સાથે સંપૂર્ણ
સંબંધ રાખતા રહે છે. કલાસના પાઠ
કરીને પરવાર ખેતરમાં અથવા કારખાના
માં કામ કરવાને જવાનું હોય છે અને
એક બીજા વિભાગના શીક્ષક એક બીજા
ખાતના શીક્ષક વિષે તપાસ રાખી
છેકરોઓની પુરી સંભાળ રાખતા રહે છે.

આ શાળામાં અંગ્રેજી ભાષનું, ઇતિ
હાસ ભુગોળનું, કે ગણિતના વિષયોનું જન
ગોખણુ પદાથી અથવા તો છેકરોઓ
પરિક્ષા પાસ કરી જાય એવા હેતુથી નથી
અપાતું. પરંતુ તેઓ અંગ્રેજી ભાષા
શીખી વાંચવા લખવામાં તેનો ધણો
સરસ ઉપયોગ કરી શકે, અથવા ગણિત
શીખી છાંદગીના આગુ વ્યવહારમાં તે
વાપરી શકે તે હેતુઓ ધ્યાનમાં રાખી
શીખવવામાં આવે છે. ગણિતનો વર્ણવ
કલાસમાં સાચા માપ તથા વજનો લાવીને
પ્રથમ શીખવવામાં આવે છે. અને

તેના વજન કે માપ વચર છેકરોઓ કામ
પણ વરતુનું માપ કે વજન જોખને કહી
શકે એવી રીતે તેમની આંખ કેળવવા
માં આવે છે. ભુમીતી શીખવતાં તેની
જુદા બરાબર ખાંચે એવું ખાસ ધ્યાન
આપવામાં આવે છે. ઇતિહાસ અને
ભુગોળ પણ તેમને ભવિષ્યની છાંદગીમાં
સાધનભુત થઈ પડે તેવી રીતે શીખવાય
છે. વિદ્યાર્થીઓની વરતણું ઉપર સારી
છાપ પડે તે નજરમાં રાખીને તેમને
ઈતિહાસિક પુસ્તકોના કેટલાક ઉમદા
ચિત્રોની બરાબર સમજણ પાડવામાં
આવે છે. સાયન્સના વીધવ શીખવવા માટે
મોટી લેબોરેટરી રાખવામાં આવી છે
જેમાં દરેક જાતના પ્રયોગો કરી છેકરોઓ
ને ધણો ઉપયોગી અનુભવ અપાય છે.
કેમીસ્ટ્રી (રસાયણ વિજ્ઞાન) શીખવતાં તેનો ઉપ
યોગ છેકરોઓ પોતાના આગુ જીવનમાં
ક્યાં અને કેવી રીતે કરી શકે તેનો બરાબર
ખ્યાલ આપવામાં આવે છે.

આ પદસાળામાં અપાતું બધું શીક્ષણ
એવી રીતે મોડવવામાં આવ્યું છે કે
નીશાળીઓની તથા મોટા માણસોની
છાંદગીનો એક સાથે સમાવેશ કરવામાં
આવ્યો છે. વિદ્યાર્થીઓ ધણે શીખતાં પણ
પોતાના ખર્ચ જોડે કમાય છે. બીજો
કેવો રીતે બતાવવામાં આવે છે તેવું ખાલી
જાન આવી ખેતી તથી રહેતા, પરંતુ તે
ચીજો નીશાળીઓ જાતે બતાવી તેનાં
સંપૂર્ણતા મેળવે એવો પ્રયાસ કરવામાં
આવે છે. સુતરી કામ, કાતરણી કામ,
લુકાર કામ, છાપખાતાનું કામ, પે બેસાડ
વાનું કામ, ઘોડાઓના જીન વિગેરે બના
વવાનું તથા મોચીનું કામ, ગાડીઓ બના
વવાનું તથા સુધારવાનું કામ, રંગરેજનું,
કડીઆનું, વીજળીનું, પાયા બોદવાનું,
સુતારાનું, બહીઆરાનું, છો અને પ્રાંત
નાખવાનું, કાગળગરનું, દરજીનું, ખેતીનું,
છોકા બનાવવાનું અને એવા બીજા કેટલાં
એક ખાતાંમાં જે વિદ્યાર્થી શોખી શકે
તેમાં તેને કામ કરી પુરો અનુભવ
મેળવે, તેમાં બતાવેલી ચીજો ધણે, તેના
ક્રીસાળ કીનાળ રાખે, અને દુકામાં સ્વત
વતથી ખોલેજ આવા કારખાના ચલાવી
શકે તેના રસ્તા ઉપર આ છેકરોઓ તથા
છોકરીઓને મુખી દેવામાં આવે છે.

આમ પુરો અનુભવ શીધા પછી આ
નીશાળમાં બહેનના વિદ્યાર્થીઓ બહાર
નીકળી પેતાની જાતને અને તેવી દર
કામને હાથે તેના વધા ખેડે છે. આ
પદસાળામાં શીખેલા વીધાર્થીઓને જુદી

જુદી જગ્યાએ હાલ આવાજ ધોરણ ઉપર
ચાલતી દસ પદસાળાઓ ખોલી છે જેમાં
૪૦૦૦ હવેકાં વીધાર્થીઓ ભણે છે. આ
નીશાળમાં બહેનના ૨૦૦ ગ્રેજ્યુએટો
બીજા શાળાઓમાં ધણે નવાં વર કામનું
શીક્ષણ આપવાને સાગ પગારથી નોકરીમાં
મથેલી છે. આ શાળામાં શીખીને જુદી
આર થયેક કેટલાક નીચા આફ્રિકા પેતાના
ભાઈઓને આવી બતાવું શીક્ષણ આપવાને
આફ્રિકા સુધી પણ ગયેલા છે.

આ દરકેજ પદસાળામાં બહેની ઓરતો
કેરી કામમાં (દર્જી દુધ તથા માખણનો
ધણે) શીક્ષણ ખાતાઓમાં, મેંડ્રીઓમાં,
મેટરેસ, બરડો, કાકુઓ અથવા સાકુઓ
ના કારખાનામાં ક્યાંક નોકરી શોધી
પેતાનું જીવન સુખેથી ચાલે છે. રસોઈ,
ચરની સાચવણ તથા આરખાતાથી રહેવા
ના નીવમો બરાબર આ ઓરતોને શીખવવા
માં આવતા હોવાથી માંદાઓની માવજત
કરવાનું કામ તેઓ ધણી સરસ રીતે
બજાવે છે. કેટલીક બાઈઓ બગીચા,
સાકભાજી તથા જળ કુવાડી ઉગાડવાનું
કામ શીખેલી હોવાથી તે ધણામાં પણ
સારી કમાણી કરે છે.

ઓરતો આમ કામચાજ કરવાથી મજ
જીવ આંધાની થાય છે. આવી ઓરતોના
ફરજન પણ તેવાજ મજજીવ અને કેળ
વણેલા થાય છે.

નવા છેકરોઓને એક સરખો વરડો
પેતાક પદસાળામાં આવે છે અને તેમને
કામેક કીક મારવા કવચન શીખવે
છે. આવી કરી તેમના દેખાવમાં તથા
હાલ્યાલમાં છતા, ચકુર અને તેજ બેવામાં
આવે છે.

આવી રીતે છોકર ડી. વેચીંગ્ટને દળ
શ વિદ્યાર્થીઓને કેળવણી આપી છે અને
તેની અસર તે અને બીજા દેશોમાં જ્યાં
જ્યાં આ નીચો જીવ છે ત્યાં સારી રીતે
બેવામાં આવે છે.

કેપેશપર મહોમેડન કમકતીઓને
તરફથી આજીવને હસા અગ્રમ પ્રસાદ મ
સ્થાપન થયું છે. તેની ખબર પાડીને હવે
ચણુ રસિયરતા થઈ ગઈ. તેના મહોમેડન
બાઈઓએ બહુ જીદગાળા બરાબર શીધી
હવે. કદેક વખત બેઠવી હાલ કનેદમક
મદે બાપણ બાપુ નવું દાસમાં પાંડોલ
રાખી સરવર કવચમાં આવે છે. આ
સેસવડીતો હેતુ પેતા ઓરતો કામ
ના બેકરોઓમાં કામ દેવામાં નથી
સેકરેટરી શી. એસ. પાલમ બાઈ ડી.
કીર મહમદ છે.

નાતાલમાં આવક વેરો

આ બાબત ઉપર અમારી ઉપર કેટલાક કામગીરી આવેલા છે. તેમાં લખનારા સવાલ પુછે છે કે જે દેશમાં ભરવાના છે તે કઈ રીતે ભરવા, આ નાતાલમાં આવક વેરો બીજા કઈ અંગ્રેજી નથી લખ્યા તેને પૂરી રીતે અમે સમજાવી શકીએ એ મુદ્દા છે. અમે સમજાવી શકીએ છીએ, જતાં કોઈ પણ અંગ્રેજી વાંચનારની પાસે એ દેશમાં ભરવાનું પડશે. અમે જે મદદ આપી શકીએ છીએ તે એટલીજ કે આસપાસ અંગ્રેજી વાંચનાર પણ નીચેની હકીકત સમજાવી પછી દેશમાં ભરી શકશે અને દેશમાં ભરનાર ધણીને ખચર આપનાં મુશ્કેલી નહીં પડે.

દરેક જાતની આવક કોમોનીમાં થતી કે બિદાઈથી આવતી તે બતાવવી પડે છે. આનો અરથ એમ નથી કે દરેક જણે વેરો ભરવાનું પડશે. પણ તે દેશમાં ભર્યા પછી વેરો દેને ભરવા તે સરકાર નહીં કરશે. દેશમાં ભરવાનો કાગળ મળે ત્યાર પછી ૩૦ દિવસની અંદર ભરીને તે ટેક્સ કમિશનરને મોકલી દેવાના છે. જેને દેશમાં ન મળ્યું હોય તેણે મંગાવીને પણ ભરી મોકલવું એટલે તે બોલે છે.

પહેલાં ખાનામાં દરેકાઈ પણ ધંધા માંથી આવતી આવક બતાવવાની છે.

બીજા ખાનામાં સરકારી નોકર હોય તેણે પોતાનો પગાર બતાવવાનો છે.

ત્રીજા ખાનામાં ભાડું બતાવવાનું છે.

ચોથા ખાનામાં શેર વીગેરેમાંથી વ્યાજ આવતું હોય તે બતાવવાનું છે.

પાંચમા ખાનામાં રહેવાના ઘરની કોમલ ઉપર ચાર ટકા લેખે ગણીને તેટલી આવક બતાવવાની છે.

છઠા ખાનામાં બીજા કામ પણ જાતની આવક જે ઉપર નહીં બતાવેલી હોય એટલે બહારથી કાંઈ આવક આવતી હોય તેવી બતાવવી.

સાતમા ખાનામાં ભોરતની આવક બતાવવી.

આ ખાનાઓ ભરતાં નીચેની વાત યાદ રાખવી.

જે ધંધા હોય તેનું નામ આપવું. જે દેશમાં હોય તે તે બતાવવું. ટેકાણું બતાવવું.

જે સરકારી નોકર હોય તે સરકારી ખાતાં અને નોકરીની નીમત બતાવવી.

આખર ખાતું ભરતાં કમીનલ ટેકાણું

અને ભાડુતોનાં નામ અને શું ભાડું આપે છે તે બતાવવું.

શેર વીગેરેનું વ્યાજ બતાવવા કંપની કે બેંકનું નામ વીગેરે બતાવવું.

પેન્શન ધરની કોમલ અસલ ખરચેલા પેસા, તથા સુધારો કર્યો હોય તે બતાવવું.

સાતમું ખાતું ભરતાં ભોરત છે કે કેમ, બેંકમાં કેટલાં છે, માન્ય અથવા બીજા કાણું પોતાણું કરવું પડે છે કે નહીં તે બતાવવું.

ખાનાઓમાં માત્ર રકમ ભરવાની છે. ઉપરની વિગતો બતાવી દે, તે નોખા કાગળની અદર એ. બી. સી. એમ કરીને આપવી અને તે કાગળ દેશમાંની સાથે ટાંકણી ભરવાની રાખવા.

દેશમાંની નીચે સહી કરવાની છે. તેની નીચે ધંધા, ટેકાણું અને તારીખ આપવાનાં છે.

પહેલું ખાતું ભરતાં નીચેની વિગત યાદ રાખવી.

આવક જુદી જુદી એમ્બી હોય તે કુખ્ય ટેકાણેથી બતાવવી અને બાંચોના નામ આપવા.

કમીસનરને ચોપડા અને હિસાબ તપાસવાનો હક છે. ચોપડા સાચા હોય એટલું બસ છે. તેમાં જે ન બતાવ્યું હોય તે બીજી રીતે બતાવવું પણ કાંઈ છુપાવવાનું નથી. ચોપડામાં અમુક રકમો રાખેલી નથી તેની ધરતી રાખવાનું કારણ નથી. બેલન્સશીટ બનાવીને મોકલી આપવું એટલે તેમાંથી સમજાવું પડી શકશે. ૩૦ મી ડીસેમ્બર સુધીનો નફો કાઢ્યો હોય તે વરાડે પડતો ૧૯૦૮ના ૩૦મી જુન સુધીનો કાઢીને બતાવવો અથવા તે ૧૯૦૭ના ડીસેમ્બરની ૩૦મી સુધીનો કે ત્યાર પછીની જે તારીખે નફો કાઢ્યો હોય તે તારીખ સુધીનું બેલન્સશીટ મોકલવું.

નફામાંથી નીચેની રકમ બાદ કરી શકાય છે:—

૧. જે કાંઈ ખોટ મળ્યો, ખરચ થયું હોય અથવા વ્યાજ અપાયું હોય તે,
૨. દુકાનના સમાર કામમાં ખરચ થયું હોય, અથવા ધંધાને ચારે સંચા, બોનર વિગેરેના ફરફાર અથવા તેમાં સમારકામ થયું હોય તે. આ બતાવવાને સાર હોય પણ વરચેલો અદાલ આપવા,
૩. સંચા વિગેરેના ધરકાર થયો હોય તેનું ને કમીસનર નામ આપે બાદ રાખવું.

૪. છાંછીનો વીગો ઉતરતો હોય તેનો જે દર ભર્યો હોય તે.

નીચેની વસ્તુ બાદ કરવાની નથી:—

૧. પોતાનું ઘર ખરચ.
૨. ખાનગી ખરચ અથવા તે ધણીએ ભોરતને આપ્યું હોય તે,
૩. જે ખોટ વિગેરે વીગો ઉતરતો હોય તે ખોટ,
૪. જે પાસા નોખા મુકી રાખ્યા હોય તે,
૫. કેપીટલ ઉપરનું વ્યાજ,
૬. અને જે જુદા-જુદા તદત ખોટાંજ છે એમ સાબીત ન થયે શકે તે.

૧૯૦૮ ના ૩૦ જુન સુધીમાં જે ફાઇ કમીસન, શી, વગેરે વિગેરે મળ્યાં હોય તે બધાં બતાવવાં.

ત્રીજું ખાતું ભરતી વખતે દરેક ગ્રોસ રકમનું નોખું નોખું ભાડું બતાવવું. ભાડું ઉપસાવતાં જે ખરચ થયું હોય તે બાદ કરી શકાશે. પણ મીલકતને સુધારવા વધવામાં જે ખરચ થયું હોય તે બાદ નહીં કરી શકાય. [પણ સમાર કામ થયું હોય તે તે બાદ કરવાની અમે સલાહ આપીએ છીએ]

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેન્ટ ગેજેટમાંથી)

માલવરનમાં ફરદની ફેરી ફરતા બહુ નંદન મહારાજની મલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૫ ડીસેમ્બર ના રોજ ફરીકારવામાં આવી છે. તેના લેસલેશની પહેલી મીટીંગ મારિસઅરગ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટરની કોર્ટમાં તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરીના રોજ મળશે.

ડરખના સીગાર મેકર સંઘવદ દુસેન બાણની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૨ માર્ચના રોજ ડરખનની સરકાર કોર્ટને કરવામાં આવશે. ડરખન, માઇનસીટના ગ્રેમ અબ્દુલની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૨ માર્ચના રોજ ડરખનની સરકાર કોર્ટને કરવામાં આવશે.

મારિસઅરગના કે. મુડલની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૭ માર્ચના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટને કરવામાં આવશે.

અંગ્રેજાના વેપારી માઇનસ નાદાર મીલકતના વહેંચણાના આદર સુપ્રીમ કોર્ટના માલવરની કોર્ટમાં ફરજ કરવા માં આવ્યા છે અને તેની નકલ મારિસઅરગ રીસીડે માઇનસીટના કોર્ટમાં રાખવામાં આવેલ છે. આ અંગ્રેજાના વેપારી નાદાર માલિકના વહેંચણાના આદર માલિકની મીલકતને જાહેર કરવામાં આવશે.

હિંદુસ્તાનના ખખરો

(હિંદી જાણ ઉપરથી)

પોરબંદરના સગીર રાણા સાહેબ પ્રીન્સ નટવરસિંહના કમપેનીયન તરીકે ગોંડળના કુંવરથી ખાળસિંહજી બ્રહ્મસિંહજી કે જેઓ પોરબંદરના રેવન્યુ કમીશનર તરીકે હાલ કામ કરે છે તેમના પગારમાં રૂ. ૧૦૦૦ના વધારા સાથે તેઓને એકમીની રહેઠાણ નીમ્યા છે.

પોરબંદરના એકમીનીસ્ટરેટર તરીકે હાલના હરખારથી આ. વાળા બાજસર નીમાવાની ખખર મળી છે.

પોરબંદરના કુમારથી કાકા (નટવરસિંહ) સાહેબનો રાજ્યાભિષેક કરવામાં આવ્યો હતો. મરહુમ રાણા સાહેબના રાણીથી સુરજ કુંવરજાના મકનોપર સીંચ કરવામાં આવેલ છે. તે પેટીના બોલેશ્વર બંગલામાંથી ૩ લાખના દાગીના અને બ્લક હનર રોકડ રકમ એકમીનીસ્ટરેટર તપાસ કરી રહેઠાણમાં લઈ આવ્યા છે.

ગોંડલ હાઉસ સાહેબના માણ શીદક અને બાણીતા રોકાયે ડોક્ટર રાખર ટસન જેઓ એક અડવાડીઆપર પોતાના ફૂફે સાથે વિલાપતરી આવી ગોંડલ રહ્યા હતા, તેઓ ૩ દિવસની બીમારી બોગવી ગઈ તા. ૩ જીએ મરણ પામ્યા છે. તેમની હજી સુગમ ના. ૩ જીએ સાહેબે પોતાના હાથે નદિ કીનારાપર અગ્ની સંસ્કાર કર્યો હતો.

માંગરોળ રાજ્યના કારભારી મી. અલી મહમદખાન હાલનીએ ગઈ તારીખ ૪થીએ હદના દિવસની ખુશાલીમાં માંગરોળ ખાતે આવેલા હાલ તથા હસ્તામી આગે વાનોને ટીપાર્ટી આપી હતી અને હસ્તામી અમીરો, અમલદારો તથા રાજકુટુંબના માણસોને ખાણ આપ્યું હતું.

સુવાવડના કામ માટે હિંદી રનીઓને શિક્ષણ આપવા એક નીશાળ દીલ્લીમાં નીકળી છે. તેમાં રૂ. ૪૦ હજાર બમે થયા છે. વધુ મળવાનો સંભવ છે.

વેરાવળ રેલવે સ્ટેશનથી પ્રજાસપાટણ સુધી રૂ. ૫૦ હજારની શાપણથી ટરામવે બાંધવામાં આવનાર છે. તે માટે ધોરાજી વાળા મી. એમ. એમ. હાજી અમદુલાની રૂ. ૧૦૦૦૦૦ના ખર્ચાને મેળવવામાં આવ્યા છે.

નડીયાદમાં પોલીસનમો દેખરીઓસંગ ભરાયો હતો. મામડાના લોકોથી મામડાં પશુ પુષ્કળ બીડ થઈ હતી. આ મેળે સંતરામની સમાધિના દરશન કરવા ભરાય છે. આ વખતે આ મેળમાં આવનાર બેકુત વર્ગમાંથી કેટલાકે ખેતીવાડીનું પ્રદર્યન પણ બેનાનો લાભ લીધો હતો.

પેટલાદના પ્રવાસ દરમિયાન મહારાજ શ્રીએ પેટલાદ શ્રી સમાજ વીજ્ય બુખીવી ખોરડીંગ દાઉસની સુલાકાત લીધા પછી તેને માટે પોતાનો ઘણો સતોપ જણાવ્યો; અને ખોરડીંગને રૂ. ૫૦૦ની બક્ષિશ કરી વિદાયાર્થીદા આઠ આના મીઠાહના વહેંચ્યા હતા.

માનર તાલુકામાં હીમ પડવાથી કપાસ, તમાકુ અને ઝાડરને કેટલુંક તુકશાન થયું છે. આવીજ રીતે ખેડા જિલ્લાના લણ મામોમાં હીમે તુકશાન કર્યું છે.

ખેડા જિલ્લાના પશુસેરા મામમાં પોસ વહી રના રોજ દળમોની ન્યાતમાં સંસારીક કુષારા કરવા માટે "વાળે પરીવદ" સલા મળી હતી. તે પ્રસંગ પર કાઠીઆવાડ તથા ગુજરાતના વાળાદો ને આમંત્રણ કરી બોલાવવામાં આવ્યા હતા.

ખેડા જિલ્લામાં ત્રાસ વરતાવી રહેલા બહારવટીઆ ગુલામ સંજને પેટલાદના ફોજદાર મી. હાદામીયાએ પાલનપુર રાજ્ય માંથી પકડ્યો છે.

નડીયાદમાં યુવાન સીઓને કેળવણી આપવાને એક સ્કુલ થોડા વખતમાં કાઠવાની હીલચાલ આવી રહી છે.

વડોદરાથી આર માધલ ઉપર આવેલા જાણી ગામે લાંબા લોકોએ એક ફૂડ કરી અંગ્રેજ રકુષ ગયા અડવાડીઆમાં ખુશી મુકી છે.

વડોદરા રેલવેના સુરત સ્ટેશનનો ગ્રાસ યાર્ડ માલના વ્યવહારને પુગી વળવા માટે રૂ. ૩૦૦૦૦૦ના ખર્ચાની રકમની મંજૂરી થઈ છે.

વડોદરા રાજ્યમાં પ્રળને લેર બેઠાં મંજૂર મળે તેવા હજારી એવી જાહેરાત મહારે પડી છે કે જે માલ માટે નાણાં માણસને અધિકાર આપવા માલ લોકોની

હજાર હરો કે તેમણે ગામેના ૬૦ ટકાના પ્રમાણથી પોટ આપનારો એકમત સાથે તેઓએ વહીવટદાર તરફ ફરિયાદ ફાળે પ્રમાણે અરજીઓ મોકલવી.

બરુચ ખાતે રા. ૫૦ મેનીસાલ યુનીવાલ દેશાદના પુત્રી મીસ પ્રીયમવરી તરફથી આવતા મે માસમાં સ્ત્રી દુનર પ્રદર્યન બરવામાં આવનાર હતું તે આવત નવેબર માસમાં ભરવા કર્યું છે.

દરજંગા ખાતે દુકાળ ચાલેલો હોવાન સમજે મહારાજાએ દુકાળ તથા તમાચી રોન માટે રૂ. ૬૦૦૦૦૦ ની રકમની મંજૂરી આપી છે.

ત્રીજી જાન મેવતાંબર સ્થાનકવારી કોન્ફરન્સ આવતા કામણ વહી ૩-૪-૫ ના રોજ અગમેરમાં ભરવા મુકરર થયું છે.

મુંબઈવાળા રોક નારાયણજીની સખ વતથી કરાંચી ખાતે હુલાસા બાળકે માટે એક શાળા ઉઘડી છે.

મુંબઈના કાપડ બજારો દર મહીને અમાસને દિવસે બંધ સખવાનો ફરિયાદ થયો છે.

કોલાપુરના મહારાજાએ દુકમ કર્યો છે કે પારીઆ ગળિના છોકરાઓને શાળાઓ માં મૂકી શીખવવું, તેમની પાસેથી રી જેવી નહિ.

હિંદી લરકરી સીપાયોના પમારોમાં વધારા કરવાના સખએ પાંચેક રૂ. ૬૪૦૦૦૦૦ નો ખર્ચ વધશે. વળી રૂ. ૫૦૦ની અદરના પમારના નોકરોને એક અડવાડીઆ ના પમારની રકમ બેનસ તરીકે આપવા પાછળ રૂ. ૨૨૦૦૦૦૦નો ખર્ચ સરકાર ને થશે.

દવાનંદ એંગલો વહક કોલેજ ફૂડમાં અદાવીસ હનરની રકમ હાલોર ખાતેની લોકો ઓરીસના આગલા હેડ કહારકની વીજવા શ્રીમતી માતનદેવીએ આપી છે.

બી. બી. એડ. આ. રેલવેએ હાલ એક ફૂડ બાહર પાડી જણાવ્યું છે કે કોઈ પણ ટીકોટ એકામીનરથી ઓળોના ખાસ કામમાં હાખલ થવાશે નહીં.

દેશ રંજન પત્રના અધીપતી બાણ ભાળારંજન મજમુદારને સીગરી વખાણ માટે ૫૬ માસની અને પીટકેને ૫ માસના સખત સિમતી સગા સગા છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના માફ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એકજ બાબતે લખવું.
૨. અક્ષર ભોખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ફેક્ટ્રી બરોબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી બહુને સારું.
૪. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મને લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં હાથ લેવી હોય.
૫. રફ કરેલાં ચરચાપત્રો બહુવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બાંધતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટૂંકું અને સ્પષ્ટ કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

ચેકમસ્ટરથી એક 'લીનેનથ્રુ'—તમારું ફેક્ટ્રી મોકલે તથા તમારું નામ જાણવાની પરવાનગી આપો તો એ કામગીરી જાણી શકશું.

એક કેમિસનું બહુ મહાનાર—નામ વીનાના કામગીરી ઉપર અમે ધ્યાન આપી શકતા નથી.

એ ૧ મે ઇરીઅન—તમારી ક્ષીતા જાણવા જેવી નથી.

એક ખુલાસો.

મે. ઇ. એ. ના અધીપતિ જોમ,

અને ટ્રાંસવાલમાં મારા દેશી લાભઓ પોતાના કસમ તોડી જે કાયદા સામેની લડતમાં પડી ગયા છે એથી બહુ દીકરી પેદા થાય છે આજ રોજે કેટલક દોષિતવાન માણસોની મુલાકાત લેતાં તે પણ નાહોમતવાન બની ગયેલાના વિદ્યાર્થ કાદે છે. પુણતો સખ્ય એ બતાવે છે કે જે લોકો પાસે રજીસ્ટરેશન સરટીફિકેટ નથી તે લોકોને પકડીને ડીપો રટ કરશે એટલે ફરી તે લોકોના હક ટ્રાંસવાલમાંથી જતા રહેશે પછી તેની

ધ્યાનમાં આવે એટલી વખત જોલ પડે એમ સ્થાનીક જાણમાં છે. તો એ બાબત આપના જાણદવારા મુલાકાતે કરવા મહેર બાની કરશે.

લી. સેવક, ડાહ્યાભાઈ લાલભાઈ.

[આ બાબત અમને જણાય છે કે કોમ ના જેને દુસ્મન કહી શકીએ તેવા માણસોએ કોમને બમાવવાનો વિષય કર્યો છે. જે મ.જુસ હદપાર થય તેના દક જતા રહે અથવા તે પાછા ન આવી શકે એવું કંઈજ નથી. ધરતી ખાય છે તેવા માણસોએ સમજવું જોઈએ કે આપણે હાથે કરીને મુલાકાતમાં રહેવાનો હક સરકારને સોંપી દીધો છે. અને આપણે જની શકે તેમ સ્વતંત્ર રીતે રહેવાનો હક મેળવવાને સારૂ લડત ચલાવી રહ્યા છીએ. આવી રચીનીમાં કોઈથી એમ કેમ કહી શકાય કે જેની ઉપર ડીપોઝિશન ચોરટ નીકળશે તેનું તો થઈ રહ્યું? ડીપોઝિશન ચોરટ નીકળે તેવું તો આપણે તેમ માણસ અને જેણે રજીસ્ટર જાણી નાખ્યા છે તે બધા માણસને એકજ સરખા હક જમાવે સુલેદ થશે ત્યારે મળશે. કેદય એમ મંત્રી લઈએ કે સુલેદ નહીજ થાય એમ હોય તો જેઓની પાસે સરટીફિકેટ છે અથવા જેઓની પાસે માત્ર પરમીટ છે તે બંનેને જેલમાં પોતાની જાણી ગાળવાની છે એટલે જેનાથી ન લડી શકાય તેને ડીપો રેસનનું બહાવું કાઢવાની જરૂર નથી. અ. ઇ. એ.]

વંદે માતરમ્

મે. ઇ. એ. ના અધીપતિ જોમ,

વંદે માતરમ્ એટલે શું, તે બાબત જાણમાં ખુલાસો કરવા મહેરબાની કરશો.

લી. મુસા હમમ.હસ ડાહ્યા.

બોક્સબરગ, તા. ૧૧-૨-૧૯.

[‘વંદે માતરમ્’ નો સરકારમાં સરક અને સીધો અર્થ તો એ છે કે “અમે હૈંદ, તને હું સલામ કહું છું.” વંદે એટલે નમું છું. માતરમ્ એટલે મા. હૈંદુસ્થાનને કહીએ ગાતી ઉપર આપી છે અને એ ઉપરથી ‘વંદે માતરમ્’ તેમ લખ્યું છે અને ગાયું છે. અ. ઇ. એ.]

સરકારી જુલમનું પરોણામ

મે. ઇ. એ. ના અધીપતિ સાહેબ,

સાહેબ આપ આજે બે વરસ થયાં ટ્રાંસવાલની લડત ચલાવે છે તેવી લડત આપણા મુલકના વાંધેર પણ ચલાવી શકતા નથી તેથી એ બાબત હું આપને આફરીન કરું છું તથા સાચાંસી બહુ છું.

સને ૧૯૦૬ની સાલમાં મેં ટોંગાટમાં આવી હોટેલ ખોલ્યું તેજ વરસની આખરી તારીખમાં તે ધર નાપાસ થયું. તેથી આર. બી. રકુલની જમીનમાં બીજું નવું ઘર બનાવ્યું તે ડાકતર હીલે ધણા મુધારા કરાવીને પાસ કર્યું. અને બે વરસ એ મકાનમાં હોટેલ ખોલી રેપાર કર્યો, હવે માણસને ૧૯૦૬ ની સાલમાં પોલીસે સદરહુ મકાન સારૂ નથી એમ લખી મારું લાઇસેન્સ રદ કરાવ્યું છે. તેથી મને ગરીબ માણસને ધણેજ નુકસાનીમાં ઉતારી નાખ્યો છે, વળી મારા ખાઉંડ ૩૦ ઉપરાંત ઉધરાણી છે તે ખોટી થઈ. અને પા. ૨૦ લાઇસેન્સ નહીં ગળવાથી મારા સસતા બાવે વેચી દેવો પડ્યા થી તુકસાની ગઈ એટલે કુલ ૫૦ પાઉંડનું નુકસાન થયું છે. અને આ બધા મકાનમાં લાઇસેન્સ નહીં મળવાથી આર બી રકુલના પા. ૧૦૦ ઉપરાંત તુકસાની થઈ છે, કેમકે હવે તે ધરનું બાહુ આવે તેમ નથી. જે સાલમાં આ ધર પાસ કર્યું તે વખતે આ પ્લેસમાં ૭ ધર હતાં તે તમામ ધર પોલીસે તથા ડાકતરે કાઢી નાંખાવ્યા. તે પછી લાઇસેન્સ આપવાનું નહીં કર્યું. તેથી આર બી રકુલને ધણેજ નુકસાની થઈ છે. અને મારે પણ મારા ખાવા પીવાના વાસણ વીગેરે તમામ સ્ટોર ફેંકી દઈ છીડીઆમાં જવાનો વખત આવ્યો છે. પરંતુ હું એવી તાગીમાં છું કે પાસ કદાવક પછસા નથી. તેમ રટીમરના બાગા જોમ પણ પછસા નથી, તેથી રટીમરમાં વગર ટીક્ટે બેસી ખજારીનું કામ વીગેરે નોકરી કરી દેશ પહોંચીશ. મેં છીડીઆમાં સરકારી હાજમાં સતર વરસ નોકરી કરી છે. અને તે નોકરીમાં ધણેજ દુખ સાથે લડાઈ તોફાન વખતે બહુક વગેરેનો માર ખાઈ સરકારી નોકરી બળવી છે. જેના ઉપર આ કોલોનીમાં સરકારના જુલમથી પાણી ફરી વહ્યું છે. તેથી છીડીઆ જઈ મારા મન સુધા કે મારા ગામ વીગેરે પીછાનખાળા કેમપણ માણસને એવી

જાગમજી કરીશ કે સરકારનો હુકો પગાર ખાઇ શીરસાટે નોકરી કરીએ છીએ છતાં તેના જે મુલકમાં આપણ વરતે છે તેવા કાલોનીમાં આપણને મુખ નહીં મળતાં અને મુલામતીની કાલવર્ષા છતાં પણ પેટ ભરવું નથી તો પછી સરકારની નોકરી કરવી નહીં.

દા. સીધી મહમદ હમીર.

ટોંગાદ, તા. ૧૪ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯.

ચેતવણી

મે. ઇ. એ. ના અધીપતી ભેગ.

જાત લખવાનું જે હમારા સાંભળવા માં આવ્યું છે કે ગામ કિંગતના છાપા વડલમે અને આવી લોકોને કહ્યું કે તમે મારી સાથે આવો, હું તમને રજીસ્ટર કદાવી આપું. તો એવા આદમીને શરમ નથી આવતી કે આખા હીંદુસ્થાનના દુસ્ત્રમન ધરને પોતાના પાછી પેટનું પોપણ કરવું કે તથા ત્યારે તમે હીંદુસ્થાનથી હીંદના દુસ્ત્રમન તરીકે આપ્યા હોય તો પછી તમને જે બોલ કહેવાની કોઇની ફરજ નથી કે તમે જે હીંદનું બધું માનના હોય તે આગળી એ ધંધો છોડી દેવો.

સરને હીંદી બાધ્યોને ખબર આપવડ તે આ કામળ લખવો છે કે એવા કામી દુસ્ત્રમનથી દુર રહેવું.

લી. હીંદનું બધું ઇન્જનાર,

કે. કે. પટેલ, બી. હજીરાસોગ.

જરૂરીરતન, બોક્સ ૨૯૨ તા. ૧૪-૨-૦૯.

પરચુરણ ચરચા

રજાનના અમારા ખબરપત્રી જણાવે છે કે ખાલવડના મી. ઇરમાઈલ મહમદ હસેનજી પટેલ જે કાલ અરુદ્ધીમાં દેસથી આવેલા છે. તેને એન્જલુકેરનરદમાં નાખાસ કરી ઉતરવા દેવામાં આવ્યા નહીં હતા. તેઓ કુશરસરોરપના ૧૯ વરસના વડુના રહીરા છે. અને ત્યારે તેમને ટ્રાંસવાલથી દેસ જવા મદિ નાતાલની હદ આજગથી પડી હતી ત્યારે ચારલસટાકનમાં તેમને એન્જલુકેરનસ રેરટ પસાર થવાનું સરહીકીકે જતાંત્યા જ્યાં પણ તેને નાખાસજ કર્યા હતા, અને તેથી જવને ગતે આજગમાં આપી ઉતરવું પડ્યું તેને એન્જલુકેરની રીતે નાખાસ કરવાથી તેને કીકીકેસ કરવાનો છે. માળ કેન્ડેરનની

આ બાબતમાં મદદ મળે છે. તેનો કેસ નેર વાળો છે એટલે જો તેઓ આ બાબતમાં હાંમત થરી થયલાં હોય તો તેને તથા કોમને પણ તેથી કાવડો પાવ તેમ છે. તેને પોર્ટ ઇપર આંખમાં આવવા પડયા છતાં તે ટ્રાંસવાલ જતાં બોક્સરટ આગળ આંખમાં કે કંઈ નહીં આપી સત્યામદી થઈ શકે છે.

સ્વામીજી ન્યુહાનોવરમાં

ન્યુહાનોવરમાં એક સીખ અને બીજા મુસલમાનની વચ્ચે કયો ધર્મ જુનો છે એવી નકામી તકરાર ફરી, અને તેનો મુકદ્દો કરાવવા માછએટ પાસે ગયા, માછએટે કહ્યું કે એ બાબતમાં તેને પોતાને કાંઈ ખબર ન પડે. તેથી ધરમ ગુરુએને તેકાવવાની વાત ચાલી. સ્વામીજી મારીતસખરમમાં હતા. ત્યાંથી તેમને જોલા વચમાં આવ્યા હતા. મી. બાયાત, મી. મહમદ ઇમ્બાલીમ, મી. અબ્દુલ હક વિગેરે પણ હાજર હતા. સ્વામીજીએ જાનેને કહ્યું કે ધરમ સખધી નવા જુના ની તકરાર ચકાવવી તે નકામું ગણાય. દરેક પોત પોતાનો ધરમ પાળે અને એક બીજાના ધરમને ખરાબ કહેતાં અટકે એટલે બસ છે. દેપસાર રાખવો નહીં. અને કાલોનીમાં જાને કોમે મળીને હીંદુ સ્થાનનું બધું ઇન્જનું એજ હીંદીનું કામ છે. આથી જાને જણાવે સાંતિ થઈ અને તકરારનું મુજ પડ્યું. ત્યાર પછી બીજે દિવસે સ્વામીજીએ વચમેન્સ એસેરાસીએ રાનના આમનજીથી કિપદેસ આપ્યો. ખરા હીંદુઓએ વેદમાં જણાવેલો ધરમ પાળવો. અને બધાંએ અનીતી અને અના ચારથી દુર રહેવું એમાં બધાનું કલ્યાણ છે. તેજ દિવસે સાંજે માછએટના આમનજીથી કારટના ફળીઆમાં મીટીંગ કરવા માં આવી હતી. તેમાં એ રા ગુરુશ્યો અને બાનુઓ હાજર હતા, તથા હીંદુ મુસલમાન બધા વરચના હીંદી હતા. મનુષ્ય આત્મા એ બાબત ઉપર સ્વામીજીએ બાપણ આપેલું તે બાપણની અપેલી નકલો સ્વામીજીની પાસે હાજર હતી તે કેટલાક ગોરાગો લઈ ગયા. ત્યારબાદ તેજ સાંજે સ્વામીજી પાછા મારીતસખરમ જઈ પહોંચ્યા.

ઉપરની હકીકત મી. એન. જી. સીમે અમને મોકલેલ કામળ ઉપરથી લીધેલી છે.

મુધારાના ભવાડ.

જરૂરીસ અમીરઅલીના લખાણનો તરબુમે ઈંગ્લેન્ડ રેની

રોકડ ખખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંગ ૧૫૨૨૧ની ૨૪ ૦ થી ૨૮ ૧		
બીમડીના	૨૪ ૬	૩૦ ૬
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૬	૨૨ ૦
એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦	૨૦ ૬
ચીની સકર	૨૪ ૦	૨૪ ૦
ફંડાના	૨૪ ૦	૨૪ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૩ ૦	૨૩ ૬
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૩ ૬	૨૪ ૦
મસૂરની	૨૪ ૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડકની	૨૬ ૦	૩૧ ૦
અણુ મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
,, ફાળ	૨૮ ૦	૨૬ ૬
વટાણા	૧૦ ૦	૧૦ ૬
મકાઈ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
બીનીસ	૧૬ ૦	૧૭ ૦
કપડું તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૬	૨ ૮
મીડું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરડું	૩ ૬	૩ ૮
ખાંડ સોફે નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૧ ૬	૧૨ ૦
મકાસી સોપારી ૧૨૨૧ જા	૦	૦
મરચાં	૦ ૪	૦ ૫
લી પેટીટીનના પીંડ ૧૦૦	૧૦ ૦	૧૫ ૦
પોરબર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પારાશીન એરોફેડ		
,, વાકર રોસ	૮ ૨ ૦	૮ ૫
,, આબન	૧૧ ૬	૧૨ ૬
નાળીપેર	૧૮ ૦	૧૮ ૦
ફળી	૧ ૬	૧ ૦
કામચંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણ સીકે રોલ	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણ સનસાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર-ટી	૧ ૮	૧ ૬
માતીજી લાખન	૨ ૧૧	૨ ૧
સોપારી સેવરેન્ડી	૦ ૧૦	૦
નીકલ પોઇટ સીમારેટ	૧૬ ૬	૧૭ ૬
દુધ નેસમનું	૨૦ ૬	૨૦ ૬
નમક (લીવરપુલ)		

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	Cape Town POROCHULL BROS., Wholesale & Retail Silk Merchants, Box 1126,	Odhav Kanji, Box 810. Parshotam Valabh, Tailor, 123 Grey Street.
HARBERTON Suleman Moola, Box 24.	CHARLESTOWN Amod Ismail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27, G. R. Moola, Box 15,	S. Peerbhoy Butler, 508 West Street. P. V. Sanghavye & Co., Box 738, Grey Street.
BEACONSFIELD Shahboodeen Dowry, Robinson Street.	DE AAR C.C. C. Appavoo, General Dealer,	Lala Babhai, Fruit & Produce Merchant 86 Queen St.. Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 100 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 104 Grey Street.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DURBAN Abdool Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street. E. ABOUBAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 330 Pine Street. Bhana Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMBOODEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 130 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. B. ESBRAHIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road. Esmail Dawjee Motala, Saville Street, (near Surti Masjid). Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. JALSHAY & SOBAJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYER, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. H. A. Maghrajh, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens). G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street.	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Maken Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BELLAIR D. A. Babenia, Fruit supplier in South Africa	BOKSBURG V. Bros., Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location Govind Mowjee & Co., Tailors & Outfitters Box 99 Stand 11.	ENKELSBURG E. Omar Rajan & Co.
BUTHA BUTHE Tazob Adam.	CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner, Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Ohhaganal Bhawanidas Gheewala Randeria, 21 Roger Street, EBRAHIM NOBODIEN, 24 Frere Street, (Woodstock). J. M. H. Gool, 120 Castle Street. Hossienkhan Kulekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St, 17 Lion St. & 134 Corner Church and Bloom Sts. C. P. LACHURAM, 134 Plain Street Head Office: 10 Orphan Street D. Mancherjee, Box 1036, 14 Wicht Street. M. J. Joon Bhoo, 189 Bree Street corner and Bloom Streets	ESTCOURT M. O. Desai, Fruit & Produce Dealer, Harding St., (oppo. Plough Hotel) Ebrahim Mahomed Haffeejee, Box 13. Ratanjee Laxman, Tailor and Outfitter, Harding Street, Vithal Dana Bhavnagari, Shoemaker. Harin street
		GRAHAMSTOWN C.C. Henry Willis, Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commis- sion Agent, Kowie St. Marayan Joseph Naideo, New Street, Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106. C. B. Samuel, Fruit & Produce Dealer, Box 38. S. N. Samy, Forwarding & Commission Agent, Box 110.

Grahamstown, C. O.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Min Camroodsen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3594, 2 Kort Street.
Chibha Datta,
Julian Mahomed,
Box 5501.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5099.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Johannesburg.

V. G. MAHAMAJ,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Von Brandia Streets,
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
B. K. PATEL,
Box 5250
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAJEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
SOOKAR LAXMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
294 Market Street.

KIMBERLEY

ARMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORF

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 84.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 391.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HOEMAJGY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Manwar Hoosen Motan,
Box 92.
Nanjee Databhdas & Co.,
Box 141.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDAJ & LALCHAND
Box 92.

MAFFERING

Cassim Soomay,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHANNA,
Box 35.

NEWCASTLE

M. E. SEMAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Dorjee Laljee,

NYLISTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinnamtha Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 21,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 180, Market Street.

POTCHKEPSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
Moosa Haseen.
M. E. Nansabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parahotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.

Mahomed Aba,
Box 498, Prinsloo Street.

Kocsa Cassim Adam & Co.,
Box 1120.

NIGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Broom Street Box 280

V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant. Box 642.

FORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

B. B. NAIDOO
Box 353.
64 Walker Road

Tiskamdas Bros.,
Main Street. Box 511,

E. A. Vrinwa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NAIDOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettle lorp,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Nather,
Produce Dealer.

M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Reed Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.

Essop Amod Vankar,
General Dealer,

VITTEHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,

Rune od Lala,
Indian Laundry. John St.,

Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,

K. Premjee,
Box 64, Market Street.

Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.

Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.

Ragharjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.

Vannali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.

Ebrahim Khan,
Box 73.

Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Mian,
Box 70.

Jocsub Tayob & Co.
Market Street.

Jocsub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Tel. Add: POHOOMULL

P.O. Box 111

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants
Corner of Longmarket & Parliament Sts.,
CAPE TOWN

Direct Importers of all kinds of Indian Art Carvings
Oriental Jewellery, Malacca Silk Lace Articles, etc.
Established 1858. Head Office: Bombay.

BABU TALWANTSING

General Merchant & Produce Dealer
58 Wick Street,
VERULAM

ફેડ ઓફીસ : ૧૦ ઓરિજન સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લાઠીરામ.

જનરલ સીલક મર્ચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડેંટ સ્ટ્રીટ, બેલ્ડાન્સબરગ.

બેટ આપવા લાયક અનેક નવેદુની પદ્ધતિ
સરસ ચીત્રે, જેવીકે આંત્રીનો માત્ર. ફેડક બનવું
દેશમ, જરીના રેખાક કોષ્ટક, કાસમીરી બનાવ
વિશેષ વિશેરે. બાવ પશુના સરતા. આવા અને
ખાતી કરે.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 55. Tel. Add: "PORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

ડાદા ઓસ્માન.

જનરલ મર્ચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

બેઝ ૧૦૨. ૧૩૫. ફ્રેન્ક સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 854

મારો જલનો બીજો અનુભવ.

[લખનાર મી એમ. કે. ગાંધી.]

એકાદ અકવારીઆમાં પુસ્તકરૂપે બહાર
પડે. કીમત ૬ પેની.

AWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN.

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુંબઈ

ડેલાગોઆએ તથા બેરા થઈને

સ્ટીમર અમકુન્હી ટન ૫૦૦૦ તા. ૮ માર્ચ

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસતી છટીઅન છે, અને ઓરીસરા બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું થકે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

અરેખર આને કંઈક મુશ્કેલી આપણા દીદી લાઇઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે પ્રદાનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી ના દુઃખનો દુરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સારૂ જાય છે. માટે આ કુક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકવાર યજ રહેવું.

સરકુ આગમોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અખર મળશે તે ઉપરથી સફની જાણ માટે અતરે છાપામાં નિર્વાચનું-તેથી સહ સાહેબો ને વગર અરથે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વજૂ વિગત નીચેને કારનામે મળી શકશે.

દરવનસે સોંધે કોલંબો ધાર કલકત્તા ત્રીવે માસક જાયતી દે.

અમકુન્હી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ માર્ચ.

ઉદાહરણ લાકડાં લાવનાં.

જાલું. જાલું. "અંકુશ" ૨,૮૦૦ લાકડાં માંગનાં છે.

કોલમ્બુ મહિનામાં માંગનાં લાકડાં કલકત્તામાંથી લેવામાં આવે છે.

મી. મજરાદિન મજરાદિની કા

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ દરખાન,

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

મજરાદિન મજરાદિની કા

૧૨૮ કોટ, દરખાન.

King & Sons,

West Street, Durban.

ઉં

વંદે માતરમ્.

આત્મ-દેશોત્થતિનો સજમાર્ગ

અનાવિલ

આત્મિક દિલાસાની ગેરબંધી આપનાર, બાપુ બાપુ ને દેશ સેવાનો મહામંત્ર શીખવનાર, અહિં દયોગી, શિક્ષણ તથા ધાર્મિક વીરો દિવ્યો થી અરપુર "અનાવિલ" માસિક લાલના દરેક સંસ્કૃતિના પ્રકાશ સાક્ષી પ્રગટ થાય છે.

એપ્રિલ સુધીમાં આલેખનારને "મુક્તહવન" એક નવલ કથા ભેટ આપવાનો હક થાય છે.

આક્રિશ માટે લખાવન આરંભીએ.

આલેખ સ્વાલખ્ય મોડી તરથી નામ નોંધાવો.

હરિભાઈ અંબુભાઈ દેશાઈ

અધિપતિ "અનાવિલ" સચીવ (સુરત.)

અગર, છટીઅન ઓપીનીઅન, કીનીકસ વાતાલ.

વેંચવાનાં છે.

નારગીજ, બોરેંજસ, આલેખનાર પેર વિરો કુટનો પાક મીનકુડ પારના નેરાનથી ૧૨ મીનીટને રસ્તે આવેલાં ઓપીનાવિલ.

લખો ના મળો.

K. K. PILLAY.

Greenwood Park.

આર્ય ધર્મ (કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આત્માનંદજીએ બનાવેલ સ્વામીશ્રી શંકરાનંદજીએ જાપાવેલ આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) સારા અર્થે, તખતમાં જગાય તેવી સ્થિતિમાં પણ પેનીમાં મા. એમ. એમ. દિવાન પાસેથી બેકસ પડે, દરખાન લખવાથી મળી શકે છે. આ અંગેરેજ, ગુજરાતી તેમજ હિંદીમાં મળી શકે છે.

એજ વચ્ચાએ લખવાથી સ્વામીશ્રીએ દીલરીમાં આવેલું "માનવ આત્મા" ઉપરનાં અંગેજ લખાય પણ તેટલીજ કીમતે મળશે.

ARYA DHARMA

As composed by Swami Anand and printed at the instance of Swami Sri Shankaranand. This leaflet is now obtainable on application to Mr. M. M. Dwan, Box 593, Durban; price of 1/- is printed on tinted card-board for framing.

"The Human Soul"

A reprint of this address by the Swami can also be obtained at the same place; price 3/-.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આત્માનંદજીને બનાવેલ દુવે ઔર સ્વામીશ્રી શંકરાનંદજીને જાપાવેલ આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તક્તીમાં લાલે જાયે જલે મજબૂત કાગજને ઉપર અંગે અક્ષરમેં પ્રક્ત તોલ પેચીસેં મા. એમ. એમ. દીવાન પો વોલસ ૫૯૩, દરખાન લોલનેસે મીલેંગા. હિંદી, ગુજરાતી ઔર હિંદી જાપાનમેં મેલતા હે.

હસી જગદપર લોલનેસે સ્વામીશ્રીને દીલ રીપર "માનવ આત્મા" વિષયકે ઉપર રીયા હુવા હિંદી વ્યાસાનમી તીન પેચીસેં મેલેંગા.

Buyer of Mealies,

Monkey Nuts, Castor Seeds and Mustard Seeds.

Any Quantity, at best market price.

M. S. VAIKUNTH.

Commercial Road, Tel. Add: "Vai." Durban. Tel. No. 221.

Box 125.

મકાઈ, રૂડી, રેડી (દીવેલાં) સરસવ વીરો જાપાનમેં પરીક્ષાર

સારમાં સારો ખબર બાર.

એમ. એસ. વાલ્કન,

કોમર્સિયલ રોડ રેડીઆઈ ટે. "વાલ્કન"

દરખાન, રેડીફના ન. ૨૨૩

બેકસ ૧૨૫.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAJ, NORTH, C.C.
 Mohamed Saïde
 Merchant, Box 87

BARBERTON
 S. J. M. Mose, Box 24.

BEACONSFIELD
 Shanboodeen Dawry,
 Robinson Street.

BELFAST
 Abdul Latif Khamisa,
 Meintjes Street, P.O. Box 34.
 E. A. Saloojee,
 Box 42.

BELLAIR
 D. A. Babanji,
 Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG
 V. Paas,
 Tailors & Outfitters,
 Box 77, Stand No. 6, Location
 Govind Mowjee & Co.,
 Tailors & Outfitters
 Box 99 Stand 11.

BUTHA BUTHE
 Tayob Adam.

CAPETOWN
 ADAM H. G. MAHOMED,
 Estate Owner,
 Noorbagh, 8, Kloof Street.
 A. Cader
 116 Long Street.
 Oshaganal Bhawanidas Gheewala
 Kanderia, 21 Roger Street,
 Ebrahim NORODIEN,
 24 Frere Street, (Woodstock).
 J. M. H. Gool,
 129 Castle Street.
 Huseenkhan Kulekhan,
 17 Market Street,
 Somerset Strand, C.C.
 Keshaw Ramjee,
 213 Bree St, 17 Lion St. &
 134 Corner Church and Bloem Sts.
 C. P. LUCHERAN,
 134 Plain Street
 Head Office: 10 Orphan Street
 D. Mancherjee,
 Box 1036, 14 Wight Street.
 Meladeen Enoos,
 180 Bree Street corner
 and Bloem Streets

Cape Town
 P. J. MULL BROS.,
 Wholesale & Retail Silk Merchants,
 Box 1126.

CHARLESTOWN
 Amos Ismail Easick,
 Box 10,
 Cassim Saliman,
 Box 27,
 G. R. Meela,
 Box 15.

DE AAR C.C.
 C. Appadoo,
 General Dealer.

DURBAN
 Ahmed Razak, Fruit Agent,
 Box 167, 111 Victoria Street
 E. AMOSAPPE AMOS & BROS.,
 Box 441, 434 West Street.
 M. C. Anglin & Co.,
 Box 59, 350 Pine Street.
 Bhana Parshotam,
 357 Pine Street
 M. C. CAMBOODEEN & Co.,
 Box 126, Grey Street.
 DADA OSMAN,
 Box 88, 139 Queen Street.
 DAWAD MAHOMED & Co.,
 Plowright Lane.
 Dawjee Mamoojee Timol,
 Box 211, 116 Grey Street.
 EAST INDIAN TRADING Co.,
 Box 88, 102 Queen Street
 Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
 113 Field Street.
 B. ESEAHIM ISMAIL & Co.,
 118 Commercial Road,
 Esmail Dawjee Motala,
 Saville Street,
 (near Sarti Masjid).

Huseen Cassim & Co.,
 Box 86 371 Pine St.
 IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
 171 Umgeni Road.
 JALBOY & SOHAEJEH BROS.,
 110 Field Street.
 Mahomed Ebrahim,
 Commission Agent, Point.
 Mackenjee Brothers, Tailors,
 182 Grey Street.
 A. E. MAYET,
 154 Queen Street.
 J. B. Mehta,
 Box 530, Grey Street.
 B. A. Maghrajah,
 Photographer,
 Selousham Road (Opposite
 Botanic Gardens).
 G. H. MURRAY & Co.,
 Box 97, 125 Field Street

Odhav Kooji, Box 610.
 Parshotam Valsbh, Tailor,
 123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
 506 West Street.
 P. V. Sanghavo & Co.,
 Box 738, Grey Street.
 Lala Balhai,
 Fruit & Produce Merchant
 50 Queen St. Box 638,
 M. A. Simon,
 Jeweller, 120 Grey Street
 E. S. LEMAS BROS.,
 100 Queen Street.
 SUN BRAND TOBACCO WORKS,
 Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON
 Anbaram Jiwan & Co.,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 223.
 Harjiwan Ramjee,
 Indian Laundry
 3 Fairview Road,
 Maken Bhana,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG
 E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
 M. C. Desai,
 Fruit & Produce Dealer,
 Harding St., (oppo. Plough Hotel)
 Ebrahim Mahomed Haffjee,
 Box 13.
 Eatanjee Laxman,
 Tailor and Outfitter,
 Harding Street,
 Vithal Dana Bhavnagari,
 Shoemaker. Harin Street

GRAHAMSTOWN C.C.
 Henry Willie,
 Wholesale Fruit & Produce
 Dealer Forwarding & Commis-
 sion Agent, Kowie St.
 Marayan Joseph Naidoo,
 New Street,
 Mohanbhai Desai,
 Fruit & Produce Dealer &
 Commission Agent, Box 106.
 C. R. Samuel,
 Fruit & Produce Dealer,
 Box 26.
 S. N. Sany,
 Forwarding & Commission
 Agent, Box 110.

Grahamstown, C. C.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HAENEERTSBURG

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abco Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tawab & Co.,
Box 5842.
Amod Maccrae & Co.,
27, Market St., Box 2942.
A. F. CANAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street
Chhita Daboo,
Indian Washerman,
Box 1302.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhockhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2037, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Pragg,
Box 5999.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARBODIA & Co.,
Box 3508, 41 Market Street
C. KEVALBAM,
Box 5320, Market Street.

Johannesburg.

V. Q. NARAYAN,
Silk Merchant & Direct Importer,
Corner of President and
Van Brandis Streets.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarij Sale,
Box 5931.
B. K. PATEL,
Box 5250
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHESMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI KUNOATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
SOOKAR LAKHMIDAS,
Tailor and Outfitter,
23 & 25 Market Street
A. M. SULEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. F. TAVARIA,
224 Market Street,
London Saley,
14th Street & Kellie Street,
Box 3457.
M. K. DABOY & Co.,
Box 1301.

STANDSTADT

Amruth Bhowmzee,
1 Brand Way
S. Appathurey Chetty,
2 Old Street.
Ebrahim Adam,
Dundas Street, Malay Camp.
S. Naderassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Baiday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Essop Ebrahim Patel & Co.,
53 Market Street, Box 24.
Hasaan Ahmed,
Indian Washman, Stand 33,
Box 31.
Ismael, Amos Koffe,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 301.
Patel & Co.,
Box 198.

LOUVERNOO MARQUES

J. H. Doreman Hout & Co.
Box 21.
Jaijee Essopjee Adelman & Co.,
Box 332.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJAY INDOV,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Mahwar Hoosen Motaz,
Box 92.
Nanjee De'ab'das & Co.,
Box 141.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Pardhan Amarchand & Co.,
Box 102.
VRADHAS & LACHAND
Box 91.
Noor Mahomed & Co.,
Meyersburg & Lachand, Box 111

MAFSKING

Cassim Soomar,
Box 61
Kajee Bspoo,
Box 79.

MIDDELBURG
(TRAFFICVAAL).

A. Z. DUBBA,
Box 35.
D. J. D. MAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.

J. A. D. & Co.,
General Dealer & Importer,
Box 117.
D. J. D. MAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.

A. J. D. & Co.,
General Merchant and
Postage Agent,
Box 7. Bosch & Lagoo.

NORTDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rowat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rowat & Co.,
Tinsmiths & General
141 Main Street.
J. A. D. & Co.,
General Merchant and
Postage Agent,
Box 7. Bosch & Lagoo.
J. A. D. & Co.,
General Merchant and
Postage Agent,
Box 7. Bosch & Lagoo.
J. A. D. & Co.,
General Merchant and
Postage Agent,
Box 7. Bosch & Lagoo.
J. A. D. & Co.,
General Merchant and
Postage Agent,
Box 7. Bosch & Lagoo.

POTCHKEPSTROOM

G. K. Doosil,
Box 128
Mooza Hassan,
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Bog Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aha,
Box 498, Prinsloo Street.
Mooza Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Nagardas Hari Sont,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. B. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekundus Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Draperies & Grocery
45 Princess Street

RICHMOND

M. A. Parokh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

E. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box Tel Add.: "Saliman."

SALISBURY

Baimjee R. Nair,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorj,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer,
M. D. Seelal & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 41,
Ebrahim Amod,
Box 44,

THORNEVILLE JUNCTION

Kesavji Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hooker. Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Runc ed Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.

Hajee Minn,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGGEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Tel. Add: POHOOMULLI

P.O. Box 122

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants
Center of Longman-lee & Co. in the
CAPE TOWN

Established 1880

સા. પા. લડીરામ.

બનરસ મરચંડ ને કમીશન

બનરસ મરચંડ ને કમીશન

બનરસ મરચંડ ને કમીશન

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (122):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Pairow, etc.

Head Office: 24 Freer St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 33. Tel. Add.: "FORBANDAR."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

બનરસ મરચંડ ને કમીશન

એજંટ.

બેસ ૩૩. ૧૩૫. રીવન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 564

મારો બેલનો બીજો અનુલવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.]

એકાદ અઠવાડીયામાં પ્રસિદ્ધિ પદાર
પાશે. કીમત ૬ પેની.

BAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET.

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANG.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, FEBRUARY 27TH, 1909

No. 11

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 102.

Correspondence.—Letters and other communications should be sent to the Editor on one of the following points only. When articles or letters are signed with the name of a person, or with a pseudonym, they are marked "Communicated." The Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, FEBRUARY 27TH, 1909.

A Remarkable Lesson

SIR HARRY JOHNSTON, the late Governor of Uganda, one of the most brilliant and versatile men in British public life to-day, lawyer, scientist, politician, linguist, administrator, and Africanist, has recently contributed a series of six interesting and important essays on the negro problem in America. He first deals with the famous Hampton Institute, the second with the even more famous Tuskegee, the third with the Agricultural and Industrial South, including Alabama, the fourth with the Mississippi Settlements, the fifth with Louisiana, and the sixth summarises the writer's impressions. Whilst the details of Sir Harry Johnston's observations are interesting enough, it is his conclusions that demand the attention of every thoughtful man. We get, for instance, the following caustic comment, which might apply to-day with equal force to South Africa: "White America has shown passionately anxious about the pink-and-whiteness of its complexion; the straightness of its hair, and the Grecian beauty of its nose. The argument advanced for the Anglo-Saxon or North-European ideal in bodily presentment is that all the less perfect types of white man are not top-dog to-day. Nature may or may not falsify the American gospel of the deified Anglo-Saxon. There is Japan, there may be China, Albania, Syria, Egypt, Morocco, taking a great step forward in prowess and civilisation alongside the descendant of Goths, Vandals, Saxons, Scandinavians, Franks, and Lombards. Negroes themselves may within the lifetime of

wonderful advance self-government and sturdy assertion of independence, in tropical Africa or tropical America."

Sir Harry Johnston does not feel called upon to worship at the shrine of the pink-and-white races, any more than M. Fiolot or Sir Sydney Olivier.

Later, he says: "But, it is time that the South accorded the 'near whites' (the American equivalent to the European-like Cape Coloured man) the full privileges of American citizenship, and no longer compelled them to ride in special cars or herd with the roughest types of illiterate negroes in waiting rooms and other public resorts. There is no hardship to any man or woman more than two-thirds white in associating with refined and educated people of deeper colour, negroes or negroids like Booker Washington, Professor Dubois, Professor Carver, and thirty or forty thousand others of similar type; less hardship, in fact, than would lie in social intercourse with the poor whites in certain backward States and regions. The cruelty of the 'near whites' position is that they are ranked socially and almost politically with all negroes, with no distinction, with four millions of the black men, perhaps, who may be more or less illiterate, and of very low social status."

So long as twenty, thirty, forty thousand (perhaps more) negro men and women in the eleven Southern States of high education, notable achievements, irreproachable lives, are treated by their white fellow-citizens as social outcasts, the colour problem of the American Republic remains unsolved and the Constitution of that mighty country is not honourably applied in the letter and spirit of its provisions." With the necessary alterations, the above may be said to apply with equally great force to South Africa, with the possible exception of the Cape, which resembles rather the Northern States of the American Union in its attitude towards colour. Elsewhere, every non-white, whether he be a cultured Bantu, Coloured man, Chinese, or British Indian, is placed socially and politically upon the same low level as the aboriginal savage. Mr. Tengo Jabavu and Dr. Abdurahman at the Cape will, in the South African Union, have the franchise, so long as they remain south of the Orange River, but in Professor Gokhale, or Mr. Dadabhai Naoroji, or Sir Mancherji Bhownagare, the last two of whom have represented British Constituencies in the House of Commons, were, by an unlucky chance, so become resident in the Transvaal, their political status would be no higher than that of an aboriginal native seavenger, and their racial status in the popular view would

Perhaps the most pregnant commentary throughout the whole series of articles is that contained in the concluding sentences:—

"Putting aside the fine fleur of intelligence which, of course, is present in individuals all over the South and Centre, I must confess I was astonished at the childish ignorance manifested both in the Press and on the platform which characterises the Southern and Central States in all matters but those immediately concerning the borough or the plantation. And it is a self-satisfied ignorance, one that boasts that the affairs of Europe, Asia, Africa, and Oceania are of no importance to the citizens of America. It is this narrow, eminently provincial intellect often unhappily permeating State Governments, Federal Congress, and Senate, that causes all the trouble and exacerbation over the negro question as over any general, far-reaching proposition such as . . . the intelligent conduct of State-Federal and foreign relations. When the South

matches the physical beauty and vigour of its white population with an equally high mental development, the negro problem in the United States will be finally solved and kept in a state of solution."

No doubt, South African Colonists would shrink with amazement at these statements, made regarding them, but we make bold to say that they are every whit as applicable to South Africa as ever they are to the Southern States in the American Union; perhaps more so, for South African Colonists pride themselves upon being of an Imperial race and having Imperial ideals of duty, whereas the Southerners of America lay claim to no such conditions of rule. So long as South Africa remains parochial on the colour question, so long will that problem remain to plague it, to weaken it, to threaten it with destruction.

IT IS VERY CLEAR THAT INDIA IS NOT closing her eyes to what is transpiring in South Africa.

What India Thinks The action of Natal is endeavouring to plunder the Indian trader by means

of the recently rejected licensing measures, the vindictive policy of the Transvaal towards "passive resistors," cannot but be brought forcibly home to the masses of the people of India from whom almost all the victims spring. It has been said that, whereas political progress is a matter appreciated or demanded by the educated classes alone, the welfare of the British Indian in South Africa is a matter that concerns the people themselves—the trading and agricultural classes from whom the resident Indian

Mr. P. K. Khan, in seconding, briefly stated his views, which were in agreement with those of previous speakers.

IN AN ADDRESS BEFORE A MEETING of the Royal Colonial Coloured Institute, at which Lord Crewe, the Secretary of State for the Colonies presided, Lord Northcote, the late Governor-General of the Colony of Australia, delivered himself of a number of interesting expressions of opinion relating to various phases of public policy in Australia. One of these was the question of coloured immigration into the Commonwealth, and whilst Lord Northcote, to a certain extent, apologised for the attitude of Australia in regard to this question, he made it very clear that it would be extremely difficult for Australia, should present friendships become future antagonisms. Lord Crewe, in an introductory speech, made it plain that he himself regarded the problem as one whose solution was extremely difficult to reach. It is easy to imagine from the conduct of the Colonial Office during the last two years that the statesmanship that is needed for

Mr. Ismail Gora supported, and it was carried unanimously.

Mr. Mahomed Ibrahim proposed that the following cablegram be sent to the prominent leaders and Associations in India:—

"Over ten leading Indians including Hindus, Mahomedans, Tamils, Parsees, Sikhs, imprisoned hard labour for refusal of Government for repeal Asiatic Act, status educated Indians. Some imprisoned four times. Many, having been ruined, gave up struggle. Invidious, but hundreds determined on carrying on struggle every consequence. Think India should help this great national struggle."

Mr. Sanghaver seconded and Mr. Hossain Iqbal supported. This was also unanimously carried.

Mr. Gandhi goes to Gaol

Three Months Hard Labour

For Refusing to Degrade His Honour and Conscience

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

Volsrust, Thursday.

To-day Messrs. M. K. Gandhi, Somabhai Patel and six others were sentenced under the Regulations for refusing to produce certificates of registration and to give fingerprints or other means of identification to a fine of fifty pounds or to undergo imprisonment for three months with hard labour.

Addressing the Court, Mr. Gandhi said: "It is my misfortune that I have to appear before the Court for the same offence the second time. I am quite aware that my offence is deliberate and wilful. I have honestly desired to examine my conduct in the light of past experience and I maintain the conclusion that, no matter what my countrymen do or think, as a citizen of the State and as a man who respects conscience above everything, I must continue to incur the penalties so long as justice, as I conceive it, has not been rendered by the State to a portion of its citizens. I consider myself the greatest offender in the Asiatic struggle. If the conduct that I am pursuing is held to be reprehensible, I, therefore, regret that I am being tried under a clause which does not enable me to ask for a penalty which some of my fellow objectors received, but I ask you to impose on me the highest penalty. I desire to thank the Court and the Public Prosecutor for the courtesy extended to me in granting so long delay on account of my wife's illness."

The Magistrate, in passing sentence, said: "As I stated before, it is a matter of opinion. You have your opinion. I can only act in accordance with the law. As you do not ask for different treatment, I shall treat you as I have treated others in the same position."

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, Feb. 1, 1909.

A Day to be Remembered.

January 1, 1909, has been a red letter day in thousands of poor homes; it will be known in future as Old Age Pension Day, and the suggestion that it should be celebrated annually in some way is worthy of consideration. At many a post office in the United Kingdom and Ireland a pathetic procession was to be seen of old men and women taking their turn to receive their first pension. Some thirteen tons of silver were required to satisfy the first demands for the five shillings or less a week, and it cannot be regarded as a creditable fact that warnings had been deemed necessary to the recipients against unscrupulous persons who might be lying in wait to relieve them of their precious crowns and half-crowns. Not a few pensioners received their money for the first and last time; whether from excitement or other cause death supervened on pension day; an old soldier, for instance, died at Bishop's Stortford just after he had signed his paper at the post office. One old woman of one hundred and three years of age received her five shillings at a London post office. Some declared that they should prefer to wait the first payment of a hundred and one old couple presented their first pensions as a thank offering to God for the many blessings of His law, and the first payment of the nation at its heart, and brought a ray of gladness to London's heart. The working of the machinery was smooth from the beginning, but the month has proved that the Act will need some adjusting, and only a day or two ago the Chancellor of the Exchequer received a deputation which presented certain hard cases to him. The question of the pauper taint, the disqualification of anyone who has received Poor Law Relief, will have to be carefully considered. About half a million pensions were paid on the first day, and Ireland afforded the highest percentage of pensioners.

A Memorable Birthday.

The British Museum is one hundred and fifty years old; it opened its doors to the public for the first time on January 15, 1759. The third jubilee passed on January 15, 1909, with no greater sensation than a few newspaper articles. Perhaps the institution is too dignified to take note of passing decades: its roots are in the far past, and a mere century and a half seems nothing in comparison. Museums must feel rather childish and they have counted several hundred birthdays. However, it is well that the truth has been brought home to many citizens of the Empire that this national treasure house is ours of

cause of the public spirit of two notable men, Sir Hans Sloane and Sir Robert Cotton, whose collections of valuable manuscripts and objects of interest formed the nucleus of the Museum. Sir Hans offered his treasures to the King for the nominal sum of £20,000, to be paid to the Sloane family; but His Majesty did not, or could not, find the money, so it remained for Parliament to do so after considerable discussion. The total amount required to purchase and house the collections was raised by public lottery, and only because Montagu House could be bought at a lower price does it happen that the Museum is not located in Buckingham Palace. The old house of 1759 has been transformed out of all recognition; its beautiful gardens have disappeared; the building of the splendid reading room; the book shelves now take the place of shady walks, but the four hundred and fifty readers who can be accommodated to-day are not inclined to envy their predecessors of one hundred and fifty years ago, who had to be satisfied with one oak table and twenty chairs. A national possession, truly, of which we may all be proud, and having come into being as it were almost by accident, it is good to know that the growth of the Museum is now being directed upon logical lines, and that its just fame is world-wide.

Great Men of 1809.

Writing of one anniversary, I am reminded that the year 1809 is to be notable for centenaries; we have already had two during the past month: Sir John Moore and John Allen Pease. But between them and the year 1909, when the 150th anniversary will be celebrated, lie the birthdays of nine names which have reached a hundred or less enthusiasm in their reputations in various countries: Charles Darwin, Abraham Lincoln, Chopin, Fitzgerald, Kinglake, Prof. Blackie, Fennyson, Oliver Wendell Holmes and Braille, the inventor of the special system which makes possible books for the blind. A noteworthy record for 1809? What will 1909 produce?

"A Concrete Example" a Woman M.P.

The approaching opening of Parliament is forcing this question among Suffragists: Shall We Be in the King's Speech? The militants declare that if the Government ignores the question, the first result will be the cry, "God help the women" and the next, "God help the Liberal Government." I was present at the great and enthusiastic meeting at the Queen's Hall on January 8, when the Women's Freedom League presented a "concrete example" of a woman Member of Parliament, in the person of Dr. Thekla Mullin from Ireland. The admiring gaze of a huge audience of women—and men—was turned to the speaker, who presented a "concrete example" of a woman Member of Parliament, in the person of Dr. Thekla Mullin from Ireland. The admiring gaze of a huge audience of women—and men—was turned to the speaker, who presented a "concrete example" of a woman Member of Parliament, in the person of Dr. Thekla Mullin from Ireland.

Lord Morley has expressed himself most gratified by the reception accorded to the reform proposals, and he assured the deputation of Mahomedan gentlemen who waited upon him at the India Office at the end of last week that their case, with regard to fair treatment and representation upon councils, should be carefully considered and justice done in the best possible way. Lord Morley says there is no one who wants to wreck the scheme, but if it is seriously endangered he thinks the favourable opportunity will not return for years.

Some lectures on "India from the Indian Point of View" are being given fortnightly at Mr. W. T. Stead's London house, under the auspices of the South London Ethical Societies. Among the lecturers are Mr. Bepin Pal, Mr. G. S. Khaparde, Lala Lajpat Rai, and Mr. B. K. Das, and such subjects as "The New Spirit in India," "India and its People," "Indian Womanhood," and the "Political Government of India" are being dealt with. At the first of the series Mr. Rikish made a strong appeal on behalf of British Indians in South Africa.

OBSERVER.

Australia and Indians

Commenting upon Lord Northcote's speech at the Royal Colonial Institute on his return from the Government of Australia, the *Standard* says in a leading article:

"It is our desire, then, to adopt means to the poorer of our own people to find comfortable homes abroad we must be able not to act in too great a hurry. But if we employ proper means to select the right kind of emigrants, and if the home Government and the various Australian Governments co-operate judiciously, then there is no room for doubt that poverty here at home can be immensely reduced by a wise system of emigration to Australia. In estimating the importance of this we have to consider not merely the benefit that will be done to the emigrants, nor even that combined with the benefit that will be done to Australia. We have to remember, in addition, that every industrious emigrant who settles in Australia, and adds to its wealth and population adds, likewise, to its power of defending itself, and aid, moreover, to the defensive power of the whole Empire."

"Obviously it is out of the question that a handful of white people should indefinitely occupy a country as large as three-fourths of Europe. Therefore, if Australia is permanently to remain a portion of the British Empire it must be fully settled."

"So far we apprehend there will be little difference of opinion. Now, however, we approach a matter which is likely to give rise to much divergence of view, namely, the settlement of the north of the great island continent, which is so hot that it is

tremely doubtful whether Europeans can live and thrive in it. That active, young and industrious men can live there is beyond question. But whether women and children of European race can do so is another question. Lord Northcote evidently thinks that they cannot, and if he is right it is perfectly plain that we cannot indefinitely hope to retain that part of the island continent supposing that we continue to refuse to allow coloured people to settle in it.

"We must never forget that many Asiatic countries have redundant populations just as European countries have, and it is unreasonable to expect that they will respect our prejudices while we heap scorn and contumely upon them. Suppose, for instance, that China reforms herself, and that, at the same time, the desire grows stronger among her teeming millions for new lands to occupy, is it conceivable that when China has an efficient Government and an efficient army and navy she will consent to allow the whole northern portion of Australia to remain desert?"

Why not British Indians?

"The country then, must be occupied in some way or other, and what we would submit to our readers for their careful consideration is, Why should not British subjects in India be invited to settle in that portion of Australia which is reserved for Europeans? The demand to India could be enormous, the benefit, at least to the British Empire, would be incalculable. The local Indian population would add to the defensive power of Australia and of the whole Empire."

"Whether Lord Northcote had in his mind this suggestion when he put forward a defence of the Australian objection to coloured immigrants we do not know. But we venture to say that in the long run it will be impossible to keep out coloured people unless we prove that white people can live and thrive in the territory referred to. The Australian Press assumes that Lord Northcote was indirectly recommending the settlement of Northern Australia by British Indians even while he was interpreting to his audience the Australian objection to coloured immigrants, and it reiterates the resolve of Australia to remain a white man's land. That is all very well, but Australia cannot set at defiance the interests and the accepted policy of the British Empire and at the same time enjoy all the privileges of British citizenship. There must be give and take on both sides."

INDIAN MAIL. For Seychelles and Bombay, per S.S. *Gandhi* until 4 p.m. March 2. For Bombay, per S.S. *Umapati*, until 10 p.m. March 2. For India and Ceylon, per S.S. *Umapati*, until 10 p.m. March 2.

Inanda Farmers

And Indentured Labour

At the monthly meeting of the Inanda Agricultural Association, held at Verulam, on the 17th instant, the advisability of appointing delegates to give evidence on behalf of the association to the Indian Commission now sitting was discussed. The chairman said that a member of the Commission had stated that he hoped that members of the association would give evidence. He, the chairman, considered that the association should send representatives who employed both Indians and natives, so that they could give evidence from both points of view.

Mr. Armstrong suggested sending several witnesses, as the matter was one of great importance for Victoria County.

The chairman proposed that Messrs. Wilkinson, Bishop and Sykes should give evidence.

Mr. Langston said that the witnesses had not given the meeting the views they would adopt regarding Indian labour, and he moved:

"That it be an instruction to the witnesses giving evidence before the Indian Commission now sitting, on behalf of this association, to declare that this association recommends and desires the indentures of all Indian immigrants should terminate in India at the first opportunity it is found that it is more profitable than the indenture system, and that Indians should be encouraged to settle in the Colony."

In supporting the resolution Mr. Langston said that it may be thought that the resolution was drastic, but he was confident that they did not wish Natal to be always called the "Coolie Colony" by the Transvaal people. He had brought the matter up before, and he was sure the meeting would not assume that by doing so he had any desire to hinder the internal development of the Colony. The speaker repeated his previous arguments, and said that the question of indentures expiring in India had been used in connection with the Chinese, and had proved successful.

The secretary read the minutes of a previous meeting where the same matter was discussed and the motion was deferred.

Dr. Holt then read Mr. Langston's proposition.

Mr. Bishop opposed the resolution, and said that the Indian Government would not consent to the indenture system.

Mr. Wilkinson said that the association should send representatives who employed both Indians and natives, so that they could give evidence from both points of view.

At the meeting of the Inanda Agricultural Association, held at Verulam, on the 17th instant, the advisability of appointing delegates to give evidence on behalf of the association to the Indian Commission now sitting was discussed.

The chairman said that a member of the Commission had stated that he hoped that members of the association would give evidence. He, the chairman, considered that the association should send representatives who employed both Indians and natives, so that they could give evidence from both points of view.

Mr. Armstrong said that the resolution would tie the hands of the witnesses. They should have a free hand, and if Mr. Langston and Mr. Elliott desired it, they should give evidence before the commission from their own standpoint. There were a number of employers of Indian labour who would be glad to have the adventures experienced in India, if it could be done. But it would be absurd if Natal's interests were hampered until a reliable source of labour was substituted.

After further discussion, the resolution was defeated by a large majority, and the three gentlemen already named were appointed as witnesses from the association.—*Natal Advertiser*.

Natives and the Gold Law

An Important Judgment

At Boksburg on the 19th inst., Mr. H. Britten delivered an important judgment in the case in which three natives were charged under Section 131 of the new Gold Law with residing on proclaimed land—i.e., the farm Vogelfontein 157. As stated previously, the case was of vital importance to the Boksburg Municipality, as the three accused are members of a large native population on the ground in question, which will be effected by the issue of the case.

An exception to the charge on the ground that it did not show that accused went on to proclaimed land after Act 35 of 1908 came into force, the provisions of Section 131 not being retrospective, was overruled.

Mr. C. W. John conducted the prosecution, and the accused were defended by Messrs. Beaudenhout and Solomon.

In giving judgment, Mr. Britten said: The defence is, shortly, as follows: (1) That owing to the provisions of sub-section 76 of Act 35 of 1908 this charge is premature, the accused having the right to apply at any time within six months from January 1, 1909, for permission from the Mining Commissioner to reside on proclaimed land. (2) That the reservation of locations for natives is necessary in the interests of the public health (see preamble of Law 11, '87) and that consequently the Mining Commissioner in reserving the location in question acted within the scope of the authority granted to him under the second paragraph of Section 28, Law 10, of 1891. (3) That the title to the location being in dispute, any action in connection therewith is beyond the jurisdiction of this Court; the proper course to adopt therefore was to proceed by means of civil action. (4) That the occupation by the natives of the location in question has had the tacit consent of the Government for the last 15 years.

That such occupation is lawful and that the provisions of the Gold Law are not retrospective, the provisions of Section 131 not being retrospective.

I will now proceed to deal with these points *seriatim*.—Section 76 (1) reads as follows: "Every person who, at the commencement of this Act has the use of the surface of any proclaimed land, whether held in mining title or not, and is unable to produce a written permission, issued under a prior law to use such surface, shall, within a period of six months after the commencement of this Act, or within such further period as the Minister may in each case determine, make application to him for permission to continue such use."

Taking the words "every person" as they stand, it would appear that the accused are entitled to the right given under this section, but a perusal of Section 131 makes it clear that coloured persons may not acquire any right under the Act save as provided in Section 77, which does not apply in this case.

The preamble to Law 11 of 1887 reads as follows:

"Whereas it has been found necessary to take measures for the prevention of the spread of infectious and contagious diseases, the preservation of a good general state of health in the Republic, the safety of its population, and the protection of fixed property, to check the squatting, living, or congregating of natives or other coloured persons in places other than those appointed for them by Government, it is hereby provided as follows:—"

The essential portion of Section 28, Law 10 of 1891, reads: "He (the Mining Commissioner) shall also attend to the grievances of the diggers and everything that may further the public interest, promote the prosperity of the diggings, and the health of the inhabitants, e.g., the defining of claims where no digging or prospecting shall occur, the keeping open of roads under which are also included roads or paths from the claims to the batteries and spots suitable for water rights." The case of *Weyland v. the Mining Commissioner of Boksburg*, p. 137, part 1, Official Reports, 1897, was quoted. In this case the majority of the Court decided that the Mining Commissioner had power to reserve the Boksburg Lake from pegging, this being in the interests of the inhabitants of the town.

It would appear from the history of the late Republic that the settling of natives near towns was viewed with disavour, and decisions on such matters remained with the full Raad (See Section 29 of the Thirty-three Articles of 1844). In terms of Article 17, Law 10 of 1887, the preamble of which is quoted above, the Government had the right to define locations for natives and other coloured per-

sons. This law remained in force until its repeal by Law 21 of 1902, and until that time it bore in every sense the character of a reservation law, and it has been such.

After reading the cases *Helford v. the Mining Commissioner* above, and the cases of *Nobels v. Leyds*, *N.O.*, and *Kimber v. Nene*, *Moolderfontein G.M. Co.*, and *Hume v. Commissioner* referred to therein, I can only come to the conclusion that Article 28 should be read in its strictest sense, and that in default of any expressed authority to lay out native locations, and in view of the fact that Section 1 of Law 11 of 1887, giving the Government such power, was still in force, I hold that the Mining Commissioner had no such power, and that the reservation made by him was null and void.

This plea may be of effect in civil cases, as the rights involved are of considerable value, but because a difference of opinion exists as to whether a location was legally reserved or otherwise, I am of opinion that the criminal jurisdiction of the Resident Magistrate is not ousted thereby.

Having found that the location in question was never legally reserved, and having regard to the fact that natives were not allowed any rights under the Gold Law of 1891 or any succeeding laws, I come to the conclusion that up to the 26th of November, 1908, the date of the publication of Government Notice No. 1193 of 1908, the occupation by natives of the old location had the tacit consent of the Government, and therefore up to that period such occupation was unlawful but in good faith, such occupation never having been lawful, the exception referred to in Sub-section 3 of Section 31 does not apply to the accused.

The accused are charged with being in unlawful occupation on the 1st February, 1909. Act 35 had then been in force for one month. I cannot agree with the contention that because accused resided in the disputed area prior to the 31st December it cannot be made to apply to them. The alleged offence occurred on the 1st February, and therefore the charge is not retrospective.

I therefore find the three accused guilty, and this being a test case, I will impose a nominal penalty of one day's imprisonment. *Transvaal Leader*.

THE UNION PARLIAMENT AND INDIANS. London, February 23. At question time in the House of Commons, Col. Seely, Under-Secretary for the Colonies, stated that the Imperial Government were considering how closer union in South Africa would affect the Indian population. He informed the questioner that he thought the Union Parliament and the Provincial Legislatures would be largely responsible for their own

Ignoring the Supreme Court

The following appears in the *Transvaal Leader* of the 22nd instant:—

Sir,—Within the last few days the Magistrates at Germiston and Heidelberg have ordered the deportation of certain Indians who are registered residents of the Transvaal, contrary to the dictum expressly laid down by Mr. Justice Mason in the Naidoo appeal—that those Asiatics who were registered were not liable to an order of removal from the Colony. The Magistrate at Volksrust has given instructions that before a charge is framed against Asiatics, enquiry should be made as to whether they have been registered or not, as he held himself bound by the Supreme Court judgment above referred to. It would appear, then, that, notwithstanding the distinct statement of the law by the Supreme Court, there are Magistrates who are quite prepared to ignore it, with the result already mentioned. I would add that, so far as passive resisters are concerned, it is more or less immaterial whether they are sentenced as prohibited immigrants or in any other way, but it should matter to the law officers of the Crown whether justice is done or not, and a correct charge framed.

Mr. N. A. Cama was to-day sentenced to three months' imprisonment with hard labour for failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification. The police officer who gave evidence of arrest stated that he believed that Mr. Cama was registered, and that he had already given means of identification. Mr. Cama was lately postmaster in the Indian Post Office, Johannesburg. He is known to all the officials and to all the police officers charged with Asiatic affairs. He is a highly-educated man. It would therefore appear that Mr. Cama has not been sentenced because he could not be identified, though that was the object of the law. He was asked to produce a document which was known had been issued to him, and to give means of identification which nobody really required. And yet we are told that the Government do not wish to administer the law harshly. There are to-day in gaol something like one hundred passive resisters, including some of the most important men in the community. Very shortly there will, no doubt, be many more arrests, imprisonments, and deportations. It is a curious commentary upon the assertions of those who joyfully proclaim the breakdown of passive resistance that the principal passive resisters have received sentences of imprisonment up to six months with hard labour. I think that so long as that spirit remains we can safely say that passive resistance has come to stay. Those who think otherwise have apparently not understood its inner meaning.—I am etc.,
H. S. L. POLAK.
Feb. 19.

Indians in British Central Africa.

London Committee Active.

We have received the following correspondence for publication:—

Downing Street,
22nd January, 1909.

Sir,—I am directed by the Earl of Crewe to acknowledge the receipt of your letter of the 11th of January, forwarding copies of a letter from Mr. Ratanshaw Koyaji, Solicitor, of Blantyre, and of a petition from British Indians in Nyasaland, referred to in the letter, relative to certain provisions of the Nyasaland Firearms and Ammunition Amendment Ordinance 1908 which affect Asiatics.

1. The Draft Ordinance referred to in the petition has been passed into law, as is implied in Mr. Koyaji's letter, but will not come into force until the Governor has been notified that His Majesty will not exercise his power of disallowance with respect to it.

2. Meanwhile Lord Crewe has asked the Governor to report upon the petition, and when the Governor's report has been received, his Lordship will carefully consider the protests of the British Indians before tendering any advice. His Majesty in regard to the Ordinance. I am, Sir,

Your obedient servant,

(Sgd.) F. S. ARTHUR.

The Secretary,

S. A. British Indian Committee.

Ref. No. 1325 1909.

January 23th, 1909.

The Under Secretary of State,

Colonial Office,

Whitehall, S.W.

Sir,—I am desired by my Committee to acknowledge the receipt of your esteemed letter of the 22nd instant.

My Committee note with satisfaction that Lord Crewe intends to reserve his judgment upon the Ordinance referred to pending the receipt by his Lordship, of the Governor's report upon the petition of which I had the honour to forward you a copy, and his consideration of the protests of the British Indians.

My Committee would meanwhile respectfully remind his Lordship of the grave consequences that have followed upon the enacting of differential legislation in other colonies, disagreeable to our Indian fellow subjects resident therein, and also that the territory here concerned is a colony to which Responsible Government has not yet been granted.

I have the honour to remain, Sir,

Your most obedient servant,

(Sgd.) L. W. RICE,

Secretary.

Correspondence

Closer Union

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The outcome of the South African Convention must have been anxiously looked forward to by the Indian community of Natal, and now that a report is published in the form of a draft Constitution for a future South Africa, it must have been with surprise that Indians noticed that no mention was made of the future policy to be adopted towards both natives and Indians, not only in Natal, but throughout South Africa.

I ask you, Sir, to regard that as of ominous import, and boding ill for the two races mentioned, and to look upon the situation as this. Three of the Colonies, at least, the Transvaal, the Orange Free State, and Natal, could not agree to extend a liberal policy towards the Indian, and any drastic measures foreshadowed in the Constitution would have endangered its passage with the Home Government.

The safest plan, therefore, would be to arrive at a tacit agreement upon the future attitude to be adopted towards the Indian in South Africa, and omit all mention of it in the draft Constitution. We may be assured that, in these circumstances, that tacit agreement will not be free from any of the obnoxious measures that have lately been proposed to deal with the Indian population.

When, however, Union is brought about, South Africa will consider itself sufficiently strong to push forward whatever policy it chooses.

Now, Mr. Editor, I wish you to recall the history of the recently proposed measures to be adopted towards Natal Indians. As you are well aware, they were first brought forward by Mr. Ralph Tatham in Durban, then as leader of the Labour Party. But Mr. Tatham's bill was rejected without a hearing by the Legislative Assembly. A few months afterwards, however, the Prime Minister himself, brought forward almost exactly the same proposals before the Legislative Assembly. And these, after patient hearing, were adopted with some amendments and forwarded to the Home Government for approval. That they did not receive the sanction that was expected, you are well aware.

There is another inference to be drawn from that and it is this. Between the rejection of Mr. Tatham's Bill and the introduction of Mr. Moor's proposals, something happened to entirely change Mr. Moor's attitude. What was that? The reply is Mr. Moor's visit to Pretoria, and Mr. Botha's visit to Natal. The latter favoured drastic measures towards the Indians, and had very little trouble in influencing Mr. Moor to support him by proposing a similar line in Natal. Mr. Moor's Indian

proposition came out concurrently with the Touts Bill, for native recruiting in Natal, another instance of Mr. Botha's influence on the plans of Mr. Moor.

What inference are we to draw from this? Clearly, that Mr. Botha is the evil genius, and Mr. Moor is the tool. Therefore, any act which is to bring Natal into closer union with the Transvaal is to be regarded from the Indian point of view as particularly new that whatever policy is foreshadowed in the proposed union has to be gathered from the statements of that draft. As Mr. Moor said it was a wise decision to accept a union and to leave for their own proposals.

I trust the Indian community will take note of this and oppose union in any shape or form.

Yours etc.

HENRY GASTON.

Darpdale,

15th February, 1909.

Notes on the Transvaal Struggle

FROM OUR OWN CORRESPONDENTS.

RETAIL RETAIL. The Johannesburg Retail Traders' Association held their annual meeting this week. The following is included in the report:

The action of the Government in this matter has had the full approval of this association, and it would have been sufficient merely to tacitly support the same but for the statements of a small but vocal section of the white population claiming to present an important body of public opinion who championed the cause of the Asiatics. In view of the public utterances of this section the association passed a resolution approving of the action of the Government and repudiating any sympathy with the views of the said section of Europeans. It is satisfactory to know that there are signs that the agitation is dying out, and that a large body of Asiatics are now desirous of submitting to the law. This association is glad to pay a tribute to the European wholesale traders who by their firmness in connection with the recent threatened surrender of the estates of Asiatic traders have shown that the European community is as one in this matter in its determination to insist that the laws of the country shall be observed.

How's that for disinterested self-restraint?

TRADING LICENCES. The *Rand Daily Mail* of last Tuesday contains a statement regarding the issue of revenue licences authorised by the Revenue Office. The following concludes the report:—

500 Asiatics have paid their dues to the Receiver of Revenue, and obtained the right to trade as general dealers. The significance of this in connection with the passive resistance

movement may be judged from the statement that in the whole of 1908 1,308 licences and 2,100 permits were issued for the purpose of trading. Thus on the whole the Government are only getting a start in the new year, whilst the passive resistance is still in full force.

THE TAMIL COMMUNITY. Mr. R. S. Chetty has been selected to replace Mr. K. K. Sanny Padinche as Secretary of the Tamil Benefit Society and as Chief Agent. Mr. K. K. Sanny is due to go to gaol for three months on Thursday. He has done excellent work for the community.

MORE PARSIS GO TO GAOL. Very soon nearly every Parsee in the Transvaal will be in gaol as a passive resister. Mr. Peroze was sentenced on Thursday to three months' imprisonment with hard labour for failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification. He conducted his own defence and handsomely informed the Magistrate that he was prepared to receive any penalty of the law rather than obey the provisions. He considered that it was a disgrace and a devaluation that he, an educated man, should have to carry about a Kaffir pass. He came from the same stock as those who had passed the Law requiring this, without any consent on the part of those against whom the Law was directed. Mr. Peroze looks, for all the world, like a European, and dresses and lives like one. If it were not for the fact that he openly avows his nationality, nobody would ever take him for an Asiatic, and he could easily escape the evil results of being born east of the Bosphorus by concealing his place of origin. Mr. N. A. Cama was brought before Mr. Jordan on Friday, and fined £50 or three months imprisonment for refusing to give the badge of slavery. In reply to the Magistrate, Mr. Cama said: "My reasons for pleading not guilty are that I consider myself to be a free man in a free country under the British flag. I understand that under that flag one enjoys liberty, equality and justice. By submitting to the Act I consider myself degraded." Upon which the Magistrate pointed out that all that was required was the production of a certificate. Mr. Cama's reply to that was: "My liberty has been trampled on by calling on me to submit to this degradation. Having my liberty thus snatched from me is slavery in a modified form." The Magistrate remarked that he had only to pay 5s. for a copy of his certificate. "That is immaterial," said Mr. Cama. "What I consider is my self-respect. I don't see why I should go round in a civilised country carrying a pass as if I were a kaffir—a bond or slavery. Before the war, under the Kruger régime, objection was made to a similar law in England. The Magistrate: "I can't help what happened before the war. This question has been settled by a

decision of the Supreme Court, and I have to comply with that decision. You are fined £50, or in default, three months' imprisonment."

THE POPULATION PROBLEM. Writing in the *Rand Daily Mail* on Tuesday last on the subject of the problem of population, especially in its relation to South Africa, Mr. J. E. Brothers, a well-known member of the Progressive Party, concludes: "To the small handful of whites in South Africa the problem is most serious, and, unless some means are found to increase the white population, the time is not far distant when we shall no longer be able to keep back the native and coloured races from assuming that supremacy their numbers must demand."

THE UNION LEADER. Mr. Quinn's recent has been said this week by way of apology for the retention of the Cape coloured franchise. Speaking at Johannesburg on Monday evening last, Sir George Farrar, as reported by the *Transvaal Leader*, said: "He believed himself that the people of the Northern States perhaps, in time, but not at present, would be prepared to accept the coloured vote." That, anyhow, is an advance. Mr. Quinn's views are well-known.

MR. HOSKEN. Readers of *INDIAN OPINION* will be very glad to learn that Mr. Wm. Hosken, M.L.A., who was so suddenly stricken with illness, due to overstrain and overwork, had so far recovered as to be able to go to his office last Monday. He has now gone for a holiday and rest, and will not return to Johannesburg until the meeting of Parliament, on the 30th prox.

MORE ARRESTS. On Saturday morning last, Mr. Leung Quinn, the leader of the Chinese passive resisters, was arrested for failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification. Mr. Quinn was, of course, registered at the time of the compromise, but was the first of the Chinese to burn his registration certificate, when it was found that General Smuts had broken his promise. On Monday, the hearing of Mr. Quinn's case was postponed until the 3rd prox., at Mr. Benson's request. Mr. Benson is representing Mr. Quinn and the Chinese passive resisters in the matter of the funds, which were collected for purposes of passive resistance, now in the hands of the Chinese Association. On Monday, Mr. G. P. Vyas, who needs no introduction in these columns, was also arrested. His case comes on for hearing on Friday next; and he will be very glad to spend the next three months in gaol, as the hard labour that he will get will compare in no way with the enormous amount of work and worry that he has had during the last few months. Mr. Vyas' arrest labours on to the end of the

community will probably never be fully realised by those on whose behalf they were undertaken. The community should be very grateful to him.

THE SOUTH AFRICA BRITISH INDIAN COMMITTEE. Mr. L. W. Ritch, the Secretary of the South Africa British Indian Committee, writes on January the 29th to the effect that the Rev. F. B. Meyer, Lord Lamington, late Governor of Bombay, and Mr. James O'Grady, M.P., had accepted membership of the Committee. Mr. Meyer's references to Mr. Gandhi and the passive resistance movement in the Transvaal are well-known. Lord Lamington, too, needs no introduction; and Mr. James O'Grady has done yeoman service for the British Indian cause in South Africa in the House of Commons, where he has, on various occasions, put important questions, exposing some of the many injustices that have been done, from time to time, to the resident Indian population.

A MISAPPREHENSION. I wrote last week that a certain Indian trader, whose store was near the spruit which was flooded recently at Standerton, had been ruined by the water washing away his stock, and that he was obliged to become insolvent thereby. Apparently, however, the information which was conveyed by various correspondents and the Press, was untrue, as he had succeeded in saving his goods by breaking down the ceiling of his store.

BARBERTON LOCATION. The Government Gazette for last Friday contains an announcement cancelling the reservation of the Barberton Asiatic Location. The Barberton Indians are evidently in for more trouble. These incidents should be a warning to those foolish people who fondly think that, by bowing to the will of the Government they are safeguarding their interests. It is a curious commentary, too, on the weakness of some members of the community, who were afraid to follow Mr. Cachalia's example, that, having taken out licences in their wives' names, they have since been arrested under the Registration Law, leaving their business unprotected, and being forced to close them, whether they wish to or not. They might just as well have taken the bull by the horns at the first instance, and adopted a bolder attitude.

ADMINISTRATIVE METHODS. It has been urged against the Indian solution of the present controversy that it is impossible to legislate in one way and to stipulate that legislation by administrative methods. Mr. Carl Heath, the Hon. Secretary of the Society for the Abolition of Capital Punishment, writing to *The Times* on the 16th ult., says "Hanging was carried out fifty years ago for this crime (infanticide) and remains as

law, until it is set aside in each case by administrative order." If administrative method can be applied in one way, it can be applied equally well and equally honestly in another.

AT HEIDELBERG. On Saturday last, the following seven Indians were ordered to be deported from Heidelberg:—Messrs. Somalhai V. Patel, Mahomed Ahmed Cajee, Essop Ahmed Handa, Ismail Ahmed Sale, Cassimjee Essopjee Bhagalia, Hassan Suliman Mansur, and Moosa Ahmed Sidat. In the case of the last three, the deportation was postponed for 7 days. Two of these, Messrs. Bhagalia and Sidat had applied for registration on the previous day. Mr. M. A. Cajee was deported on Saturday. His assistant has been similarly treated; so that at present his store is closed, and no one is in charge. Mr. A. M. Bhayat whose case at Volksrust was remanded to the 6th prox., had returned to Heidelberg meanwhile to look after his business, as all his men were arrested. He was yesterday re-arrested at Heidelberg, but no charge has yet been framed. He has also received a summons in regard to his Pietersburg store, where he had been trading without a licence.

AT STANDERTON. The following six gentlemen were arrested on Friday morning for failing to produce registration certificates and refusing to give means of identification, and were deported the same afternoon: Messrs. Kara Dhai, Ramdas Odyan, Ramdas Naidoo, Rama Dava, M. A. Odyan and Moot Chandra Pillay.

EMIGRATION TENDERS. The Pretoria correspondent of the *Star* says in Wednesday evening's issue of that paper:

It appears that the number of applications for registration received between July 1, 1907, and September 30 1908, was no fewer than 9,173, whilst the number received under Act No. 36 of 1908 (Asiatic Registration Amendment Act) from October 1, 1908, to February 22, 1909, was 597, bringing up the total to 9,770. The number of registration certificates issued was 8,110, the number refused was 1,224, and the number still under consideration is 136.

During the campaign it is known that numbers of Asiatics destroyed their certificates. These people have, apparently, realised the folly of their act, or at least many of them have, and have applied to have duplicates issued to them. These applications came in practically at the beginning of this year, and since that time no fewer than 677 duplicates have been issued in respect of lost or destroyed certificates.

The number of trading licences issued on January 1st of this year to February 26 was 1,120.

Only the number of Asiatics resident in the Transvaal who have applied for a certificate within the

period prescribed by law, and who have subsequently procured orders from a Magistrate to apply for same, was 522. This figure, however, does not represent the number issued as the result of the Magistrate's order. In most cases these applications are still under consideration.

I hope to be able to analyse these figures for your next issue.

PERFECTLY SATISFIED. Sir Willem Van Hulsteyn, M.L.A., speaking on the Draft Act of Union said: The existing laws in the separate Colonies were, he went on, to remain in force until altered by the Union. He thought they must all whole-heartedly—Mr Hosken was not present—congratulate the Government on the attitude it had taken up with regard to the Asiatics. He was perfectly certain that no man in the room would disagree with what had been done in that respect. (Applause.) The Asiatic Law would remain as it was. In Natal the position remained the same as at present.

To Educate India

Mr. Ritch writes to the "Hindustan Review"

Mr. L. W. Ritch, Secretary of the S. A. British Indian Committee, contributes an article to the January number of "The Indian Struggle" in the Transvaal. In the course of six pages, Mr. Ritch gives a contrast of the treatment of British Indian before the Boer War and that accorded to them at the present day. The article concludes with the following paragraph:

It thus becomes doubly important that the Registration Act should be repealed. For if it be not, the effect will be not only the total exclusion of future British Indian immigrants as such, but also the isolation and ultimate destruction of the resident community that will thus be cut off from its kind and prevented from renewing inevitable wastage in the body corporate. The principle of restricted Asiatic immigration is conceded by the leaders of the Transvaal Indian community. They realise that in the present stage of the Colony's growth an unrestricted Asiatic influx would be unfair. But they insist upon a recognition of the principle that the door shall not be barred against one class of civilised British subjects specifically and so while they would be content that only half a dozen highly educated British Indians should be admissible in any one year they demand that these should be entitled to come as of right. This then is the real issue: present between them and the Transvaal Government. The opinion invoked is that it is not of great importance that the principle that

એમ નાનાને કમ્બુ ઘટે છે તેમજ કેપ, રેલ મેળાએ વીગેરે જગ્યામાં થતું બેઠકો. અને તે બધે દેહદેહી વિજાયાત નાર જવા બેઠકો. આવી રીતે રાજા પેસા પણ બેઠકો તેની તબક્કા વિગત સર થતી બેઠકો. હરેક નીચી પાણી ફરત બાળે, જેમ પોતાના કામ કરે તેમ જોઈ જાય તેમ જોઈ રહ્યા નહીં જાય.

એસ્ટરેલીઆ અને હોંડાઓ

એક વખત મુજબના અને ત્યાર પછી એસ્ટરેલીઆના ચપનર હોંડા મોરમ કાઢ દાલ વિજાયાત આવ્યા છે. જેમલ કોલોનીઆલ હન્ટરડીપુટ તરફથી આવ્યામાં આવેલ આજી વખતે તેણે એકા નિયતે અનાવ્યા છે કે એસ્ટરેલીઆમાં દીકરીએ પસારી કરા છે. આ સમય ઉપર વિનિયન કરા પેટરિસ્ટા કમ્બુ બજાવે છે કે એસ્ટરેલીઆ લખાને પેસા કુરોપ કરેલો છે. અને તેમાં પચાસ લાખની વસ્તી છે. એટલે રોહા જેક જેટલા આરતી વસ્તી પાણી પુરેપ જેટલો દેશ રેક્ટી બેટી છે. આ દેશમાં ગરીબ અને કંગાળ સ્થિતિમાં આવી પડેલા લોકોની સંખ્યા ઘણી મોટી છે; અને હોંડુરયાન જે સહેનસાદતનો એક ભાગ છે. તેમાં કામોની વસ્તી કુશળ અને ખીજા કાલજોથી ખીજાય છે. આવી કુખી સ્થિતિમાં રહેતા ઉદ્યોગી માણસોને દર વરસે થોડા થોડા આ સરથામાં વસાવી રાકાય. તે હોંડાં, હોંડુરયાન તેમજ એસ્ટરેલીઆને મોટા કાસ છે.

એસ્ટરેલીઆમાં કેટલેક વરસે મોટા દુકાણ પડે છે અને તેમાં લાખો વેંટા હોર અને ખીજાં નુકસાન ચાય છે એ વાત ખરી છે. તેમ છતાં ખીજા વસ્તી તો વસાવી રાકાય છે. હેરડ નેરથમટ કે જેણે એસ્ટરેલીઆમાં ગારે દિસારાં ઘણી મુસાફરી કરી બહોળો અનુભવ લીધો છે તે પણ એમજ કહે છે. વળી તે મુજબને આપાદ કરી શકે તેવા વસ નાસતી સંખ્યા જેમ મોટી હશે તેમ પોતાનું અને તેટલે દરજ્જે સહેનસાદત તું-રક્ષણ કરી શક્યાને તે વધારે સહિત વાન થશે. સુડીબર ગોગમો પોણા પુરેપ જેટલા મુજબને હોંડાને માટે પોતાને સાર સુવાંગ રાખી શકે એ દેખીતું

અસંભવી છે. એટલે એસ્ટરેલીઆ દુર્મેશને સાર મહેનત નાંખે. વળી એ એમ કહેવા જાય છે કે પોણા પુરે પસારી રાકાયે ન હોયે હોંડાની વાત ને. હોંડાને પણ વાતવ રાખશે. પરંતુ હોંડાને આને જગ્યાએ જીએ તેમાં ઘણી મર્યાદા પડશે.

આ મુજબ એસ્ટરેલીઆના રાખુતા ઉત્તર ભાગમાં કે જ્યાં રહેલાં ઘણી વસ્તી પડે છે ત્યાં એમજે. વસ્તી કહે તેમ નથી. થોડા જગ્યાએ કે જેને આ વિદ્યોગ કદાચ રહી શકે. પરંતુ તેમાં આરતો કે હોંડાઓ રહી શકે એ સંકેત ઘણી વાત છે. હોંડા નેરથમટ જગ્યાએ છે કે તેમાં ન રહી શકે. અને એ એમ છે તો પછી, ધારે કે આપણે ત્યાં કદાચ મળતે વસવાટી ના પાડા. પોષણ તે ભાગ આપણે હમેશને સારે રાખી રાકવાના નથી.

આપણે પાઠ કાળુ પડે છે કે એટલી સમય કેવડાક દેશમાં હુરેગાવી પડે બહુ બાકી વાતી છે. આપણે લેમના તરફ દમેશાં તુલક રાખી નવરે નવા રહીએ અને તેમાં આપણે વડેમને માન આપે એમ માનવું જરૂર પડે છે. હાજરા તરફ, મળે કે માન મુજબ, અને તેણે પોતાની કુશોરેતી વસ્તીને માટે નવો મુકક વસાવવાની કમ્બા કરી. તો પછી શું આપણે એસ્ટરેલીઆના ઉત્તર ભાગને વેસન રાખી શકવાના છીએ?

તો પછી આ દેશમાં કાઢકને પણ વસાવવા તો બેઠકોજ, ત્યારે અંગ્રેજની હીદી રહ્યતને આ ભાગમાં વસવાટ કરવાતું આમંત્રણ શા માટે આપતું નહીં? આમ ચાય તો હોંડુરયાનને ઘણુંજ મોટો કાસ ચાય. એસ્ટરેલીઆને પણ નાણા સંખ્યા સરસ લાજ થ.પ. અને સતેલી, આપાદ અને રાજ્યકાકત દોડી પ્રબ એસ્ટરેલીઆ અને આખી સહેનસાદતના રક્ષણ કરવા ના બજામાં ઉમેરો કરે.

કસરડ લોકોને આપવા દેવા સામે જે વધી લધી હતો તેનો બચાવ કરવામાં હોરડ નેરથમટનો આ હેતુ દેશ કે ખીજે તે અમે નાજતા નથી. પરંતુ અમે હીમ તયા હોંડા સજીએ છીએ કે જે એસ્ટરેલીઆના આ ભાગમાં ગેરાઓ વસી શકે અને આપાદ થા શકે એવું સાખીત કરી આખી ન સજીએ તો પછી તેમાં કસરડ પ્રબને વસવાટી હમેશને માટે આપણે કદી ના પાડી રાકવાના નથી. એસ્ટરેલીઆના ઘણામાં એમ મનના કે હોરડ નેરથમટ કસરડ પ્રબના વસવાટ

નથી. નાજકાંદી જત.વાત દેવા, પારે વાજકાંદી રીતે જોડીશ. છટીઅનેતે ત્યાં વસવાટ દેશને પસાર કરતા હતા. અને તેમાં એસ્ટરેલીઆએ ફરીથી ગાહેર કર્યા કે "આ દેશ નેરતે, મુકક રાખવાનો છે." આ બહુ બહુ રીક છે પણ એસ્ટરેલીઆ ખોડીશ રાજ્યના બધા કામે. એવ અને તેની રાજ્ય નીતિને હાંસી વાળે એ બતવા તું નથી. મોળ આવ તેણે મોરડાં પણ લખન કર્યા પડશે.

કમીગ્રેશન કમીશન

ઈતિહાસ વિજાગના ગોરા સાક્ષીઓ

ઈતિહાસ વિજાગના ગોરા હરમનોની એક મીટીંગ મને મુખ્યત્વે રેરમ અને મળી હતી. જે વખતે ખીજા કેટલીક અરસા ઉપરાંત હાલ મેરેલા કમીગ્રેશન કમીશન પાસે તેમના તરફથી સાક્ષીઓ મોકલવાની નીચે મુજબની અરસા થય હતી.

પ્રમુખ (મી. ડી. પોક્લીંગ હેલને) મળુખુ કે કમીશનના એક મેમ્બર મારી પાસે વાત કરી હતી કે આપણી એસેસીએશન તરફથી સાક્ષીઓ મોકલવા માં આવશે એવી તે ઉમેદ રાખે છે. કું (પ્રમુખ) ધાર છું કે આપણે સાક્ષીઓ મોકલવા બેઠકો, અને તે સાક્ષીઓ એવા હોવા બેઠકો કે જેઓ અને દીદી તયા તેડીવ મજુરોને નોકરીએ રાખતા હોય. કાલજ કે તેઓ બને દરડીકન બતમાં લખે જુવાની આપી શકે.

આ આરગરડોમે મુજબ કરી કે આપણને આ પીલ્પ વખેજન ઉપયોગી છે એટલે ઘણા સાક્ષીઓ મોકલવાની જરૂર છે.

પ્રમુખે દરખાસ્ત કરી કે મેસરસ વીલ કીનસન, ખીશપ અને સાર્કડસને જુવાની આપવા મોકલવા.

મી. લેગરડને જણાવ્યું કે આ સાક્ષીઓ કેવી જાતની જુવાની આપશે એની મીટીંગને ખગર નથી, એટલે કું દરખાસ્ત કરું છું કે સાક્ષીઓ નીચે મુજબની જુવાની આપે એવી તેમને સૂચના કરવી.

"આ એસેસીએશન ભાગમજુ કરે છે અને હાજરા બતાવે છે કે બધા દીદીઓ ની મીરમીટની મુત્ત દીદુરયાનમાં પુરી ચાય. અને એમ માલુમ પડે કે આ જગત્ત બસાવતી છે તો દીદી મજુરો ને મોકાવવાતું બાધ રાખતું."

પોતાની આ દરખાસ્તના ટેકામાં મી. લેંગરટને જણાવ્યું કે આ દરખાસ્ત ઘણી સખત છે, એમ કદાચ માનવામાં આવે, પરંતુ મને ખાતરી છે કે ટ્રાંસવાલના લોકો આ કોલોનીને “કુલી કોલોની” કહીને બોલાવે એમ તમે કોઈ ઇચ્છતા નહીં હો. આ બાબત ઉપર મેં આગળ પશુ ચરચા કરી હતી. આવો દરાવ કરવામાં કોલોનીના ઉદયોગને તોડી પાડવાનો મારો જરાપણ ઇરાદો નથી. ચીનાઓને ગીરમીટની મુદત પુરી થએ જેમ દેશ મોકલી શકાય તેમ હોડી મજુરોને પણ મોકલી શકાય છે.

અહીં સેક્રેટરીએ આ વીષય ઉપર છેલ્લી જે મીટીંગમાં દરખાસ્ત થઇ હતી અને દરખાસ્ત પાસ થઇ નહતી તે મીટીંગને રીપીટ વાંચી સંજ્ઞાઓ.

બાદ મી. લેંગરટની દરખાસ્તને ડા. ઇલીઅટ ટેકા આપ્યો.

મી. બીશપે આ દરખાસ્તની વીરુધ્ધ મત દર્શાવ્યો, અને કહ્યું કે હિંદીઓની ગીરમીટ હિંદુસ્તાનમાં પુરી થાય એવી કશુંકા હિંદી સરકાર પાસેથી મળશે નહીં. ચીનીના કારખાના માટે શેરડીનું વાવેતર કરવાના નેટીવ મજુરો ઉપર આધાર રાખી શકતા નથી. આમરીક્રમમાં કેટલાક નેટીવો કામ કરે છે. તેઓ એ પગારમાં પાંચ શીલિંગે વધારો માગ્યો. અને તે નહીં આપ્યો એટલે દડ તાલ પાડી કામે ચડ્યા નહીં. શેરડીના પાક લણવાની જરૂર હતી. એટલે દડ તાલ પાડનારા આ નેટીવ મજુરોની મગજી કમુલ રાખી અને પગારમાં વધારો કરી આપ્યો. જે તેઓએ ફરી ને બીજા પાંચ શીલિંગ માટે હડતાલ પાડી હતી તો તે પણ ઉમેશ પાકને લણી લેવાને માટે આપવા પડત.

મી. આરમસ્ટરોએ જણાવ્યું કે અમુક દરાવ કરવાથી સહીએ બંધબીમાં આવી પડે છે. તેઓને પુરી છુટ હોવી જોઈએ. મી. લેંગરટન અથવા ડાક્ટર ઇલીઅટ જુવાની આપવા મામતા હોય તો તેઓ પોતાની વતી સ્વતંત્ર રીતે જુવાની આપી શકે છે. ગીરમીટની મુદત હિંદુસ્તાનમાં પુરી થાય એવી જાતની સગવડ કરી શકાતી હોય તો તેમ કરવાને ઘણા મોસાએ રાજ છે. પણ તેને બદલે આધાર રાખી શકાય તેવી બીજી મજુરી ન મળે ત્યાં કુધી નાતકના ઉદયોગને હરફત આવે એવું પગલું જરી શકાય નહીં.

આરબાદ કેટલીક ચરચા આરબા પડી મી. લેંગરટને રજુ કરેલી દરખાસ્ત વધુ મતે રદ થઇ હતી અને ઉપર જણાવેલા તથા પ્રદરશ્યોને એસોસીએશન તરફથી જુવાની આપવાનું નથી કરવામાં આવ્યું હતું.

મોરોશીઅસના હિંદો

ટ્રાંસવાલની લડત સંબંધે લઈ જવા માં આવેલું ડેપુટેશન

મોરોશીઅસનું ‘સાક્ષ્યાત્મક’ જાણ તા. ૧૮ ડીસેબરના આ કામાં લખે છે કે મોરોશીઅસના હિંદીઓ તરફથી થેડા વખત ઉપર કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને જે અરજી મોકલવામાં આવી હતી તેનો જવાબ લેવા કામના મુખ્ય મુખ્ય મુદ્દાઓ ના એક ડેપુટેશને લાંબા ગરનર સર એલમ આલ્ફની તા. ૧૨ ડીસેબરના રોજ મુલાકાત લીધી હતી. આ અરજીના જવાબમાં લોર્ડ ક્રમુએ જણાવ્યું હતું કે ટ્રાંસવાલ સ્વરાજ્ય બોગવતું સંસ્થાન હોવાથી તેના અંદરનો કારબારમાં તે વચ્ચે પડી શકતા નથી, પરંતુ તેમ જનાં તેજો ટ્રાંસવાલ સરકાર પાસે આ લોકીક સત્તાધાર રજુ કરી હતી. આ રજુઆત ના જવાબમાં ટ્રાંસવાલ સરકારે તબ્દેર કર્યું હતું કે ખરા હકનું રક્ષણ કરવા માં આવશે પરંતુ એથીઆરીક હુમલાની સામે રક્ષણ કરવા પડતા ઉપાયો લેવાની જરૂર ધારવામાં આવે છે.

આ ડેપુટેશનમાં મેસરસ એ. ઇ. ફૂલેન, ઇ. એમ. આબ્રમ તુરાવા તથા બીજા હિંદી પ્રદરશ્યો અને સર વીલીયમ ન્યુટન હતા.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

રશીમર અગ્રણી મારફત સીલોન રસ્તે હિંદુસ્તાન જનારી ટપાલ તા. ૬ માર્ચ મંગળવારે બપોરે બે વાગે બંધ થશે, આ રશીમર તા. ૧૦ માં ફેબ્રુઆરીએ કલકત્તાથી ઉપડી રુખી છે.

રશીમર અમરુબી મારફત ડેલગોઆએ અને બેસ થર્ડ મુબઈ જનારી ટપાલ તા. ૧૩ માર્ચ સનીવારે બપોરે બે વાગે બંધ થશે.

રશીમર સોમાલી મારફત ડેલગોઆએ અને સિથાલના ટપાલ રસ્તે મુબઈ જનારી ટપાલ તા. ૨ માર્ચ મંગળવારે બપોરના ૨૦૦ માનીટ બંધ થશે.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર

મી. વ્યાસ પકડાયા

મી. ગવરીશંકર વ્યાસ કે જેણે સન્ધ્યા યહને સાર મોરો બેગ આપ્યો છે તે પકડાયા છે. તેનો કેસ ૨૬ મી તારીખે ચાલશે. મી. વ્યાસની કામ સેવા વિષે હું વધારે નથી જાણી શકતો. તેનાં બધાં કામ ને કામ જાણતી નથી. તેણે પોતાનો બેગ વખત દાક કેટલાક મહિના થતાં માર લડતમાં આપ્યો છે. તે પકડાયા તેથી હું અલ્પ રાજ થયો છું. તેમનાં બાળ બચ્ચાને હમ્બર ધીરમ આપે એવું મનું છે.

મો. કે. કે. પટેલ

બપોરે પોતાના સાથી મી. લાલચંદા દુરસીંગ તથા મી. હનુસારસીંગને પકડાએલ જોયા હાલે મી. કે. કે. પટેલે પકડાવાનો રસ્તો લીધો. જે ટરેનમાં સાથી દરબાર થયા તેમાં પોતે પણ ચડી નીકળ્યા. તે વળી પોતાને અરમે અને હવે પણ મહિનાની જેલ પોતાના સાથીની સાથે બેઠાની રહ્યા છે. આને હું લીમગ કહું છું જે એવા માણસો કેસમાં પડ્યા છે ત્યાં જાન જરૂરે ધારવાનું કારણ નથી.

લડ મી. લાલાલ

હોડકાવરના મી. લાલાલ એટલે રહ્યા છે. તેનો કેસ ૧૬ીએ ચાલશે. દરમીઆન પોતે પોતાની કુકનો સંકેતે છે, ને પિસાને હાથના મેલની જેમ ગણી બેસી રહ્યા છે. બીજા વેપારીને સરમાવા જેવું છે કે તેઓ મી. લાલાલની નકલ નથી કરતા. હું હમેશ રાખું છું કે મી. લાલાલના સંકેત ના જે વેપારી તેમની હિંમતની બરેબરી નથી કરી શક્યા, તેઓ મી. લાલાલની પાછળ તેમનું સમાજશે.

મી. સોમાજાઈ પટેલ

સરકાર હવે તો બરબર કરી રહી છે. મી. લાલાલને તો પકડાયા પણ તેના મહેતને રંગ છોડે તેથી ના. સોમાજાઈ પટેલને પણ પકડાયા છે. મી. સોમાજાઈને દરબાર ક્યાં. તે પાછા હજાલ રવા જે હાં જેલમાં બીસાટે છે. તેમનાં હું ની નાખાટે છે. તેનો કેસ ૨૬ તારીખે ચાલશે.

મી. મહમદ અમદ દાશ

હેડપગલગતા મી. મહમદ અમદ દાશ પડાયા ને તેના નોકર પણ પડાયા. હવે તેની દુકાન સાવવનાર કોઈ રજુ નથી એટલે તેની દુકાન બંધ થઈ છે. આ પણ એકી હિંમતના રખાએ નથી.

મી. મનજી નથુભાઈ

મી. કે. કે. પટેલની જેમ મી. મનજી નથુભાઈ પણ થયું છે. તેનાથી પણ તેનાના બાપ જેલ જામ ને ન જોવાયું એટલે પોતે વૈકસરસ્ટ જઈ પડાયા છે.

વૈકસરસ્ટનો જેલ

આ જેલમાં દાસ આગળની જેમ જમ હોઈ સલામતી છે ને થોડા દિવસમાં મોથી વધારે થઈ જશે એમ જોઈ પડ્યું. વૈકસરસ્ટની જેલ હોદીના પચાસથી પચિત્ર થાય છે. તેમાં કેદીઓને દરકત નથી આપતા. સાધારણ કામ સોંપે છે. મી. સંદેશીયા, મી. એ. પાલ એ રસોઈ ઉપર છે. મી. મોરાજી સ્ટોરમાં છે. બીજાને પરનુરુપ વાડીનું કે એવું સાદું કામ સોંપવામાં આવે છે.

હવે ફરીવાળા શું કહે છે?

આ બધા માણસો જેલમાં ગયા છે એટલે મારી નજર ફરીવાળા ઉપર જાય છે. તે શું કરવા પારે છે? શું આટલા દલાલ મરદ રહી હવે સુડી પહેરશે. તે એએ જાણ્યું જોઈએ કે ધણા આગેવાન જેલમાં બીરાજે છે. આમ જાણતાંએ તેઓ બેસ રહેશે? કાનમ શું કહે છે? મી. ઉમરજીને—ડોસાને—જેલમાં મોકલી કાનમીએ એક પણ લાઇસેન્સ બતાવશે? મને ઉમેદ છે કે દરેક ફરીવાળા લાઇસેન્સ લીધી દશે તોપણ તેના ચુરા કરી, ફરી ફરી જેલમાં જશે.

પડેલાને વિનંતિ

પડેલામાં જે સારા અને કોમનું બહુ ચલાનારા છે તેઓ બહુ કરી શકે છે. હવે ખખર દેનારા, પૈસા ઉપરાવનારા થોડા રહેશે. તેથી તેઓએ એકદા થઈ મદદ કરવી પડે છે.

તારો કયાં ગયા?

આપણામાં નાટક કરવાની છુરી આદત છે એમાં શક નથી. જ્યારે એકું જોર બતાવી જતલા મામતા હતા ત્યારે આપણી વહારે ધણા ચડતા હતા. કોઈ પણ જેલમાં જાય તો તુરત તેની ઉપર મુમારકાના તાર આવતા. હવે મી. મહમદ અમદ ફરી ગયા. મી. મનજી નથુભાઈ પણ તે કોઈને જાણે મજાક પણ લખી.

એમ જતાં કોઈ પુછે કે વડત કે ક્યાં જાય? મારો જવાબ એ છે કે જ્યાં જાગી જશે. નાટક કરશે—એકું રમશે—ત્યાં જાગી જાશે.

ખારખરડન

ગયા શુકરવારના ટરાંસવાલ 'ગવર્નમેંટ એજેંટ' માં નોટીસ છે કે ખારખરડનમાં એડીઆટીક લોડેશન માટે ખાસ જગ્યા રાખી હતી તે રદ કરી છે. કેટલાક હોદીઓ જે સરકારી કાયદાને નમતા જાય છે તેઓ આવા કીસાથી હજુ એતે તો સારા આવા લોકો કદાચ માનતા હશે કે સરકાર ની મહેરબાની મેળવી કાંઈક કાલ લઈએ. પણ તેઓ તેમાં બુલે છે. બહાદુર સર કાર બહાદુરાઈને માન આપશે, હોદીઓએ બહાદુરી બતાવવાની છે.

હાજી સમજશે?

ખુદાની મરજી મુજબ બધું થવા કરે છે, પણ જય તો બહાદુરોનેજ મળે છે. હાજીમાં પુરો લાગ લઈ શકાય તેટલા માટે જ્યાંએ હવે કાઢીઆ થયું એ કેટલું જરૂરું છે તે નીચેની હકીકત ઉપર થી જણશે. કેટલાક વેપારી જેમણે પોતા ની ઓરતના નામથી લાઇસેન્સ કઢાવેલાં હતાં તેમને હવે રજીસ્ટર નહીં બતાવવા માટે સરકાર પકડવા લાગી છે. આ લોકોના બીજાને સંભાળનાર કોઈ નહીં હોવાથી હવે તેમને પરાણે બંધ કરવા પડે છે. તેઓ પહેલેથી ચેત્યા હોત તો હાલને વિશેષ જોર મળત અને મી. કાઢીઆના જેટલો જશ મેળવત. હજી જેઓ બાકી રહ્યા છે તેમને આમાંથી ધણું સરજા વાડું છે.

હાંડની કમીડી

વિલાયતથી છેલ્લા મેલમાં મળેલા કામગામાં મી. રીય સભે છે કે સા. આ. બી. ઇ. કમીડીમાં રેસરડ એફ. બી મેયર, લોરડ લેમીંગ્ટન, અને મી. જેમ્સ ઓ'ગ્રેડી મેમ્બર થયા છે. આમાં રેવ રડ મેયર તે એક મોટા પાધરી છે. તે થોડાજ વખત ઉપર દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવી ગયા હતા. અને મી. ગ્રાંધીને થયેલી સગ બાબતમાં વિલાયતના જાપામાં એક ધણો સરસ કામળ લખ્યો હતો. લોડ લેમીંગ્ટન તે ૧૯૦૩ માં મુંબઈના ગવર્નર હતા. મી. જેમ્સ ઓ'ગ્રેડી પારકામેંટના મેમ્બર છે. તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી બાબત ધણી વેળા દાઉસ નીચ ગોમન્ટમાં બતાવનાર અણો દાઉસ ખાસા માનીત છે.

ચીનાઓ

હોદી કોમમાં 'રેસાક' પડી ગયા છે તેમ ચીનાઓમાં પણ ધણા પડી ગયા છે. જેઓ મકમ છે તે હજુ ઘડવા કરે છે. તેમના આગેવાન મી. લીઆંગ કવીન રજીસ્ટર નહીં બતાવતા માટે હવે પકડવા છે. ચીનાઓમાં રજીસ્ટર પહેલ પહેલું તેમણે બાળેલું હતું. મી. કવીનનો કેસ સોમવારે નીકળ્યો હતો, પણ અમુક દેડ આગત નીરાકણ કરવાના કામ માટે તા. ૩૭ મારચ ઉપર કેસ મુલાવી રખાવ્યો હતો.

મી. હોસ્કીન

મી. હોસ્કીનની બીમારીના બખર હાં ગમે આવાડીએ આપી ચુક્યા હતા. આ અહવાડીએ હાં જણાવવાને બુધી બુ કે મી. હોસ્કીનની તબીબત સારી છે. સોમવારે તે પોતાની ઓરસે જઈ શકવા હતા. દાસ તે આરામ લેવાને બહાર ગામ ગયા છે.

રજીસ્ટરનો રેલ

આ બાબત મને અહવાડીએ મેં જે બખર લખ્યા હતા તેનાં વીધે એવા વધુ બખર મળ્યા છે કે મેસરસ દેસાઈ, ચતુર કામ પટેલ અને વાડીને રેલથી સેજ સાજા નુકશાન થયું છે. મી. દેસાઈને આશરે પચાસેક પાઉંડનું નુકશાન થયું હતું. મી. દેસાઈએ પોતાનો માલ દુકાન ની સીલિંગ લેડી તેમાં ચડાવી ધણાખરા માલ જે બહાર કાઢતાં દુકાનમાં રહી અએક તે લારીને બચાવ્યા હતા એટલે વધુ નુકશાન થવા પામ્યું નથી.

જોહાનસબરગ

[એક બીજા બખરપત્રો તરફથી]

મંગળવાર.

મી. નાદીરશાહ કામા

મી. નાદીરશાહ કામાને ની. જોરડન પાસે શુકરવારની સવારે ખદા કરવામાં આવ્યા હતા. મી. કામાએ જણાવ્યું કે લગભગ પહેલાં ડચ સરકારે અંગરેજોને પાસ રાખવાનો ધારો ઘડેલો. અંગરેજો તેની સામે સખત રીતે થયા હતા. અને તેથી તે ધારો અમલમાં આવ્યો અટકી ગયો. તે વખતે અંગરેજોને પાસ રાખવા હીલુપત લગાડનારે લાયલુ હતું, અને આ વખતે અમને હીલુપત લાગે તેથી કામદો ધડો છે. તે અમારાથી કમુક કેમ આ રીતે? મી. જોરડને કહ્યું કે તે 'મેલ' માટે તમારે હાથે કામદારો

ફેસ તા. ૫ મી મારચના આશરે. મી. બાયાતની હિંમત, સહન શક્તિ અને આપબોલગની તારીફ કરવાને મારી પાસે રાખ્યો નથી. ખુદા તેમને જમણા બુદ્ધિ આપે એમ હમણું છું.

બુધવાર.

મી. ગાંધી બેદરગમી

મી. ગાંધી મજા કાલે સાંજના કરમન થી આવી પહોંચ્યા છે તેમને જે સંખ્યા ૫૫ માણસો પાસે રહેલ છે તેમને હાજર દર્શાવે. આજે આજે દીવસ પાસીવ રીઝીસ્ટન્સની બીડ એસોસીએશનની યોજી સમાં રહી હતી.

મી. ડેવીડ અરનેસ્ટ

મી. ડેવીડ અરનેસ્ટને રજીસ્ટર નહીં હોવાના વાંક માટે આજે પકડાયા છે. તેમનો ફેસ આવતી કાલે ચાલશે અને જેલમાં જશે. મી. ડેવીડ અરનેસ્ટનો છોકરો હાલ જેલ ભોગવે છે.

રજીસ્ટર તથા હાઇરેન્સના આંકડા

નીચે પ્રમાણે આંકડા મી. ચમનીની યોજીસમાંથી અહીંના જાવાળાઓને મળ્યાનું સાબળું છે.

જુલાઈ ૧૯૦૭ થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ સુધીમાં કાયદા નીચે વોલન્ટરી અરજીઓ ૬૧૭૩ થયેલ. ૩૧ મા કાયદા નીચે ૫૬૭ અરજીઓ રજીસ્ટર માટે થઈ છે. કુલ અરજી ૬૭૪૦ થઈ, તેમાંથી ૮૪૧૦ રજીસ્ટરે આપવામાં આવ્યા છે ને ૧૨૨૪ અરજીઓ કાઢી નાખવામાં આવી છે. ૧૩૧ અરજીઓ તપાસ માટે પોલીસે. તા. ૨૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૯ સુધીમાં બેજાંબાસ પોલીસે રજીસ્ટરોની કોપી આ ૬૭૪૦ જણાએ કાઢી છે. તા. ૨૨-૨-૦૯ સુધીમાં વેપારીઓ, પેડારો, ફેરીઓ વિગેરે નાં કુલ લાઇસેન્સ ૧૧૨૧ નીકળ્યાં છે. ઉપર જણાવેલી ૫૬૭ અરજીઓ ૩૧ મા કાયદા મુજબ થઈ તેમાં ૩૫૨ અરજીઓ માઈસ્ટેટની પરવાનગી મેળવીને ચલેલી છે.

ઉપલા આંકડા ઉપરથી મોખું જણાઈ આવે છે કે ૬૭૪૦ પોલીસે રજીસ્ટર નીકળવા છતાં ૨૫૦૦ ને આશરે રજીસ્ટરે આપ્યાં છે નેમાંના ૧૮૦૦ ઉપર સત્યાગ્રહીઓ લગવાને તકવાર છે. પણ સરકાર તેવાઓને જથ્થામય પકડવાના અખાડા દરે છે. ૧૯૨૪ અરજી નામજુર કરી છે તેઓ પણ પોલીસો દ્વારા વળતે સામીત કરવા કરતા સત્યાગ્રહી બની ઉપલા જેઓ આ રજીસ્ટર બની નાખ્યાં છે, અને હવે છે તેની કાલે સામેલ છે. અને ચશે.

એટલે લગનારાઓની કુલ સંખ્યા ૨૦૦૦ હમર ઉપર થવા જાય છે.

મી. અહમદ બાયાત

મી. અહમદ બાયાતને રેડક્રોસમાં ફરી પકડેલ તેમને માટે રેડક્રોસથી તાર આવતાં મજા કાલે બપોરના ૬ તેમને છોડી મુકવા છે. એક રાત કાચી જેલમાં રાખવામાં આવ્યાહતા.

હેલ્લા ખખરો

—૨૦—

[અમરા પ્રતિનિધીનો ખસ તાર]

વોકસરસ્ટ, શુક્રવાર.

મી. ગાંધી જેલમાં.

સખત મજુરી સાથે વજુ મહીના

મી. એમ. કે. ગાંધી, મી. સોમાલાલ પટેલ અને બીજા જ જણા ઉપર રજીસ્ટર નહીં જતાવવા માટે તથા એળખાણ સાર આંગળાની જાપ નહીં આપવા માટે ના જે કેસો દતા તે આજે માઈસ્ટેટ પાસે સજાવાયા હતા. તેમાં દરેકને સખત મજુરી સાથે વજુ માસની જેલ અથવા ૫૦ પાઉન્ડના દડાની સજા થઈ છે. બધા જેલ ગયા છે.

મી. ગાંધીનું ભાષણ

ફાર્ટમાં ભાષણ આપતાં મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે એકજ જનતા વાંક માટે મારે ફાર્ટ સમક્ષ આ બીજી વખત ઉભા રહેવું પડે છે એ મારા કમનસીબની વાત છે. આ ગુન્હો મેં ઇરાદાપુરવટ કર્યો છે એ હું બરાબર સમજું છું મુળથીજ આ ખાતમાં હું જે જે મત બાંધતો આવ્યો છું તે મળેલા અનુભવ ઉપરથી વિચાર કરતાં સાચાજ સીધા થયા છે. મારા હાકાઓ મને તે કરે અથવા ધારે, તોપણ આ દેશના એક વતની તરીકે અને અંતઃકરણી પ્રેરણાને માન આપનારા મનુષ્ય તરીકે, બધાં સુધી પ્રગટતા એક ભાગને, હું જેને ઇન્સાફ મનું છું તેવો ઇનસાફ ન મળે ત્યાં સુધી હું તે સજા બોગવાજ કરીશ. મેં જે રસ્તો લીધો છે તે દોષીત હોય તો આ લડત માટે હું મોટામાં મોટો ગુન્હેવાર છું. હું દીકરીર છું કે મારા ઉપર જે કલમ મુજબ કામ ચલાવવામાં આવ્યું છે તેની રજો મારા બીજા માહ્યોને જે આકરી સજા થઈ જે તેવી

મને થઈ શકે તેમ નથી. તોપણ હું ફાર્ટને વીનંતી કરું છું કે તે કલમની રજો જે આકામાં આકરી સજા હોય તેવી સજા કરશે.

મારી પતિની માંદગીને લીધે ફાર્ટે નખા પગલીક પ્રેરીકથુદરે મુદત આપવામાં મારા તરફ જે વિવેક બનાવ્યો છે તેને માટે હું તેમનો બનેલો આભાર માનું છું.

માઈસ્ટેટ સજા કરતાં જણાવ્યું કે મેં આગળ કહ્યું હતું તેમ આ વખતે પણ કહું છું કે એ મતનેદની વાત છે. તમે એકમત ધરાવો છો. મારે તો કાયદા મુજબ વરતવું જોઈએ.

બેદરગમીના શુક્રવાર

બીજા આંખાનો જેલમાં

શુક્રવારે રાત્રે સ્ટાંડરટનથી દશ માણસો ને હાથપા કરવા વોકસરસ્ટ હાલ થયા હતા. તેઓને દરેતમાં નહીં લઈ જતાં ચલાવીને સરકાર ઉપર લઈ ગયા હતા. સરકાર ઉપરનું નામું પુર નેરથી પહેતું હતું તેમાં મુદતજુ જેલનું પાણી હતું. આ નાખામાંથી તેઓને ચલાવ્યા હતા.

આ બધાએ મરજીઆત રજીસ્ટરો બાળી નાખેલા હતા. હાથપા થયા પછી તરતજ તેઓ બધા પાછા ફર્યા અને પકડાયા. તેઓના ઉપર ઘણે ભામે ધારાની દમાં કલમ મુજબ આજે કામ ચાલશે.

હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના ઉપ પ્રમુખ મી. ઉમરજી સાલે જેની ઉમર ૬૫ વરસની છે તેને રજીસ્ટર નહીં જતાવવા માટે તથા એળખાણ માટેનાં આંખાં નહીં આપવા માટે વજુ મહીનાની જેલ મળી છે. મી. ઉમરજીને શ્રદ્ધ હોવાથી સારી જેલ મળી છે.

મી. છ. પી. બા.સને વજુ મહિનાની સખત મજુરી સાથેની જેલ મળી છે. તેણે બધાવમાં કોંગ્રેસ હોવાની ના પારી હતી. અને કહ્યું હતું કે તેને કાયદા મુજબ વધારેમાં વધારે જે સજા થઈ તે ઉપાડવાને ખુશી છે.

મી. ડેવીડ અરનેસ્ટને પણ સખત મજુરી સાથે વજુ માસની સજા થઈ છે. ત્યારપછી તરતજ મી. વલભરામ બીજા ભાઈ અને મી. એમ. ફેન્સી પકડાયા તેમના ઉપર પણ તેજ ચારજ રાખવામાં આવેલ છે. તેઓના ફેસ બુધવારે ઉપર મુલતવી રહ્યા છે.

આમ પકડાયકડીથી જાવામાં વધારે શૂર આવેલું છે. હજુ બીજાઓને તરતજ પકડશે એમ ધારવામાં આવે છે.

હમોદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની બીજો જ રવીવારે મળશે.

મી. પોલાકનો કામળ

મી. પોલાકે નીચેનો કામળ દર્શાવવાનું ના જાણામાં લખ્યો છે:—

હેનરિય રોડાક દિવસોમાં જરૂરીરૂઠન અને હેનરિયરૂઠના માણસોએ દર્શાવવાના વતની હોદીઓ જેઓ રજીસ્ટર થયા છે તેમને દેશપર જ્યાં છે. આ કાયદાની વિ. છે. મી. જરૂરીસ જેસને પા. નાઇની અપીલમાં ચુકાદો આપ્યો છે કે જે એડીઆરીકા રજીસ્ટર થયા છે તેને કોલોનીમાંથી બહાર કાઢવાનો હુકમ કરી શકાય નહીં. વોકસરસ્ટના માણસે ટે પાણુ એવીજ સુચના કરી છે કે અમુક માણસ ઉપર તહોમત મુકવામાં આવે તે પહેલાં તે રજીસ્ટર થયો છે કે નહીં તેની તપાસ કરાવવી, કારણ કે તે માણસ રજીસ્ટર થયો હોય તો પોતે ઉપર જણાવેલી અપીલના ચુકાદા મુજબ વરતવાને બંધા એલ છે. એટલે જેમ ઇંગ્લેન્ડ સુપરીમ કોર્ટના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ રીતે બતાવ્યું છે છતાં તેની કોંઈપણ દરકાર નહીં કરે એવા માણસો પડ્યા છે. સત્યાગ્રહીને તો આમાં કોંઈ પીડા કરવા જેવું નથી. તેઓને પ્રોવીન્સીલ ઇમ્પ્રિસનમેન્ટ વરીકે અચના બીજી રીતે સજા થાય તેની તેને એણી શીકર છે. પરંતુ કાયદેસર તહોમત લગાય અને ષડાયેલા તહોમતનો વાજબી ન્યાય અપાય એ રાજ્યના અમલદારોએ જોવું જોઈએ.

મી. નાદીરશાહ અરેધર કામાને આજે રજીસ્ટર નહીં રજી કરવાના તથા એળ બાણના સાધન નહીં પુરા પાડવાના વાંક માટે ત્રણ માસની સખત મજૂરીની જેલ ની સજા કરવામાં આવી છે. જે પોલીસ અમલદારે તેમને પકડેલા તેણે જુબાની આપતાં જણાવ્યું કે મી. કામા રજીસ્ટર થયા છે તથા એળબાણના સાધનો પુરા પાડ્યા છે એવું પોતે માનતો હતો. મી. કામા જેહાનસજરગની ઇડિઅન પોસ્ટ એડીસમાં પોસ્ટ માસ્તર દત્તા. તેમને બધા અમલદારો એળખે છે. તેમજ એશિયાટીક એડીસમાં કામ કરતા બધા પોલીસ અમલદારો પણ એળખે છે. મી. કામા જેવી કેળવણી પામેલા ગૃહસ્થ છે. એટલે જેમ શકશે કે મી. કામાને એળખી શકાય નહીં તેટલા માટે સજા કરવામાં આવી હતી એવું નહવું, જે કે કાયદાનો હેતુ તો તેજ હતો. રજીસ્ટર તેણે કદાવેલું હતું, તથા એળબાણના સાધનો પણ તેણે આપેલ હતા એમ જણાવતાં છતાં તે તેની પાસે માગવામાં આવ્યા. છતાં અમને કહે

વામાં આવે છે કે સરકાર કાયદાનો અમલ સખતાપથી કરવાનો હસદો રાખતી નથી! આજે જેલમાં લગભગ એક સો માણસો છે. તેમાં કેટલાએક કેમના લણુ બળીતા આગેવાન હોદીઓ છે. યોડા વખતમાં બીજા પણ પકડાશે, જેલ જશે અને દેશપર ગશે. આટલું થતાં છતાં કેટલાક, સલામત પડી જાંગ્યો છે અને મુખ્ય સલામતીઓને ૭ મહિના સુધીની સખત મજૂરીની જેલ મળી ચુકી છે એમ જાહેર કરી જુલાવી બતાવે છે એ તાજુબીની વાત છે! સત્યાગ્રહનો ખરો અરથ શું છે તે તેઓ સમજતા નથી.

ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીવાનો

“ગુજરાતી”નો ટીકા

મદ્રાસ ખાતે મળેલી કોંગ્રેસ તરફથી પસાર કરવામાં આવેલા હસદો ઉપર ટીકા કરતાં મુખ્યમંત્રી “ગુજરાતી” જાણું દક્ષિણ આફ્રિકાને લગતા સવાલ વિષે નીચે મુજબ ટીકા કરે છે.

ચોથા હસવતે લમતી હરખાસ્ત કોંગ્રેસ હજુર રજી કરવાને દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીવાનો તરફના પ્રતિનિધીઓ પોતે કોંગ્રેસમાં જામ લેવાને ત્યાંથી આવ્યા હતા અને આ હરખાસ્તના સંબંધમાં તેમણે બહુ અસરકારક વિવેચન કર્યું હતું. દક્ષિણ આફ્રિકામાંના હોદીવાનો પ્રત્યેની હાંતા વલંદાઓની વરતણુંકથી આ દેશમાં એટલી બધી માહી અસર થવા પામી છે કે તે સંબંધે જે ઇંગ્લેન્ડની સરકાર સવેળા ઘટતાં પતલાં નહીં લે તો, આ દેશમાંની અંગ્રેજ હકુમતને તેથી કેટલુંક મોટું નુકસાન થવા વગર રહેશે નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકામાંના અંગ્રેજ સંસ્થાનોમાં જમ રહેલા હોદીવાનો કંઈ એકલા કેળવણી વરગતા નથી. તેઓ વેપારી તથા કારીગર પણ છે. અને તેઓની મારફતે આ દેશમાંના તેમના સમાસ્તેદીમાં, તેઓપર ગુજરાતી સખતાપ જણવામાં આવે છે, તેથી આ દેશમાંના વેપારી તથા કારીગરમાં પણ આ બાબતને લગતી અર્થા આગળ વધી ગઈ છે, કે આ શું જીવન! તેઓ તરફથી ખુલ્લી રીતે કહેવામાં આવે છે કે એ સંસ્થાનો ઇંગ્લેન્ડના તાબામાં છે તો પછી ઇંગ્લેન્ડે સા સાદ

લાં વસતા હોદીવાનોને વાજબી ઇનસાફ અપાવરા માટે દયાણુ ચલાવવું ન જોઈએ! ઇંગ્લેન્ડની સરકાર તો સંસ્થાનોપર, તેમજ આ દેશપર ઉપરી હકુમત ચલાવનારી છે અને તેણે સંસ્થાનવાસીઓને તથા હોદીવાનોને સમાન માનવાજ જોઈએ; અને સંસ્થાનવાસીઓ હોદીવાનોને ગેરઇનસાફ આપે તો તેમની પાસેથી ઇનસાફ અપાવવા માટે તેમનાપર દયાણુ ચલાવવું જોઈએ. આ દેશના લોકોના મનમાં ઇંગ્લેન્ડની સરકાર માટે એવો વિચાર ન આવવો જોઈએ કે મોરગો તથા હોદીવાનો વચ્ચે તે સિન્નલાવ રાખે છે! કારણ કે એ વિચાર આબ્યાથી હોદીવાનમાં સરકાર પ્રત્યેના માનની લાગણીમાં મોટો ઘટાડો થશે અને અંગ્રેજ સરકાર અને હોદીવાન વચ્ચે વચ્ચે અંતરનો અખાત વધવા પામશે! અને હમ્મરોએ જીએ કે આ દેશની સરકાર આ બાબત સંબંધે ચાલી રહેલી લોકલાગણી વિષે ઇંગ્લેન્ડની સરકારને ખરાબર વકેફગાર કરવાની જોઈએ એવી કાળજી રાખશે. અને ઇંગ્લેન્ડની સરકારને ઘટે છે કે એવી વાંકેચારી મળ્યા પછી, સંસ્થાનના સત્તાવાળાઓપર તેણે પોતાનું પુરુષ દયાણુ ચલાવવામાં જરાપણ પાછળ પડવું નહિ.

દક્ષિણ આફ્રિકાથી હમણાજ આવેલા જહાજવારી સત્યેન્દ્રકુમાર ખેતરજી દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદીઓની સ્થિતિ વિષે પોતાના અનુભવપૂર્વકનું મુખ્ય હીરા બામમાં જાહેર સલા સગલ બાણ અપાશે એવી ખબર મુખ્યમંત્રી કેટલાક જાણાઓમાં જાણા છે.

જેહાનસજરગની મી. અદમદ હલીમ ‘અલ હરકામ’ જાણામાં લખે છે કે એશીઆટીક કાયદાની બાબતમાં કેટલાક બાબતો તરફથી કહેવામાં આવે છે કે “આ લોક દીવાના થયા છે, હવે મારી વાળો” હું કહું છું કે એવાઓની સંખ્યા હાલમાં નેવું ટકા હશે તોપણ તેઓ આટલું તો દીલમાં કણુલ કરશે કે લકતમાં લાલ થાય તો તે સાદે થયું. હું ખુલ્લું છું કે સત્યાગ્રહવાળા તમારી સાથે દેશવા તો આવતાંજ વરસમાં બગર માં લાઇસેન્સ કહીપણ મળશે નહીં તો પછી જગલમાં રહી કેની સાથે રોજગાર કરશે?

હોદીવાન રીબ્યુના જાનેવારી માસના અંકમાં મી. રીચે દર્શાવવાની લગત વિષે એક સરસ લખાણ લખ્યું છે.

અધા અધિચારી મહત્ત્વ છે તે બહુ ઓછા

નો દરેક સાથ આથી પણ વધી જાય છે. આવા લોકોને દરદ આપ છે અને મરી જાય છે. એટલું જ નહીં પણ ઘણા તો આપવાન કરીને તેઓના માલીકોને વધારે મુશ્કેલી અને ખર્ચમાં ઉતારે છે. આ દોષીમાં આપવાનું પ્રમાણ ઘટાડે કરતાં જ ઘણું અને હોદ્દાવાન કરતાં જાર ઘણું વધારે છે. લોકોએના કાનને માટે દરદ પામેનું એક ખાતું મારા ખર્ચે ચકાવવા માં આવે છે એ માત્ર ખરી, પણ તેનું બે પાસું આપવા માટે પણ અને નાતાલ માં જ મારી શકે તેનું છે. નાતાલમાં ગીરમીટમાં માટે જ ખાસ એક મેડીકલ ઇન્સપેક્ટરની નીમણું કરવામાં આવી છે. આ અન્વલધરને રાખવા કાઢવાની સત્તા સરકારના હાથમાં નથી, તેમ પ્રોટેક્ટરને હાથમાં પણ નથી, પરંતુ તે સંબંધી સત્તા ગીરમીટમાં રાખનારા માલીકોની મુદ્દણી થી ઉગા ચપેક એક નાંડળ (મીડીઅન કમીશનરન ડ્રેટ લેટર) ના હાથમાં છે. આનું પરીણાસ થું આવે એ એટલું જાણે છે કે તેનું છે કે તે વધારે નીચે ચલાવે જવું રહેતું નથી. આપણે સાંભળીએ છીએ કે એક હોદી એક મહત્તા સુધી ખરડાવી પીડાતો હતો પરંતુ તેની કાંઈપણ જાતની સારવાર થઈ ન હતી. એક જૂઠું માથું જોને ડાક્ટરે ઇમ્પીલામાં લઈ જવાની સલાહ આપી, તેના માલીકે ખર્ચની બીકે તેમ કરવાની ના પાડી અને મરતાં જગી તેની ચેરે સારવાર કરી. આ ઉપરાંત આપણે એમ પણ સાંભળીએ છીએ કે બીમાર ગીરમીટીઆઓની હાલિત પ્રોટેક્ટરને ઘણી જલાવે એટલે ગીરમીટીઆના શેડ ડાક્ટર ને પોતે જ અને પછે નાતાલના ગીરમીટી આગે ઉપરના ડાક્ટરની આવી કોઠી સ્થિતિ હોવાને લીધે ખાસ કરીને વધારે ખર્ચ પરીણામ આવે. પ્રોટેક્ટર પોતે જા સ્થિતિ રાખવાની વિરૂદ્ધ મત દર્શાવે છે અને ડાક્ટરોનો રીપોર્ટ લેવો તે જોડા કાળ છે એમ જલાવે છે. છતાં આનું લગભગ આજ ૧૭ વરસ થયાં આવે છે.

આ બધી હાલિતથી હોદ્દાવાન જાર જાર પાકે છે. હવે, થું અસર થશે એ નહીં, પણ, થું અસર છે એ સવાલ રહેશે. નાતા જમીનમાં આમ ઘણું સખત કમ કરતાં જમીન અને કોડરોની કદાણી, માંદા હોદીઓ પીલામાં રહે તેકલા સાથે તેના પગાર તથા જોડામાં કાપ વધે અને તેની જાતની બીજા-આ સંબંધી બીના હોદ્દાવાનના જ.પ.ઓ.

માં પ્રગટ થાય છે. હોદ્દા હોદીઓ જે ગીરમીટી નાશ થયા હોય છે તે પણ આ અગર પોતાની સાથે દેરા લઈ જાય છે. મી. રીચે કહ્યું કે, "નાતાલ અને ઇન્સપેક્ટરના હોદીઓ તરફ આવી નીચે વરતણું કરે લીધે હોદ્દાવાનના એક્ટરીમીટ પદના હાથમાં ઘણું કાચું દર દરથી આપે છે." ઉપરની હાલિત જાળવવા પછી ગીરમીટી આ રાજ્યમાં કાંઈ નવાઈ જેવું નથી.

રોડેશીઆનો છત ઉપર 'ખુલ્લુ વાયો કોનીકલ' નો ટીકા

રોડેશીઆના એશીઆટીક એરડીન-સને વડી સરકાર તરફથી નામજુરી મળી તે ઉપર લખેલું 'ખુલ્લુ વાયો કોનીકલ' નીચે મુજબ ટીકા કરે છે:—

અમારા સેર્જાંકગરીના ખર્ચપત્રો તરફ થી ગઈ કાલે અમે એક તાર જાપી ગયા છીએ. આ તાર ઉપરથી જણાય છે કે ગયા જુન મહીનામાં અહીંની ધારા સલાએ જે એશીઆટીક કાયદો પાસ કરીને મોકલ્યો હતો તેને રોડેશીઆમાં રહેતા કેટલાક એ.આટીકની અરજીથી વડી સરકારની નામજુરી મળી છે. અમને ખાતો છે કે આ અખર સાંભળી ને અહીં વસતા દરેક ગોરા ધણજ દીક ગીર થયા દશે. આ કાયદો પાસ કરવા નો કુખ્ય હેતુ એ હતો કે આ દેશમાં દાસ એશીઆટીકની જે સંખ્યા છે તેમાં વધારો થવા દેવો નહીં. જે એશીઆટીક અહીં વસેલા છે અને કાયદાને જે પુરી રીતે માન આપનારા છે તેમને કાઢવાનો સવાલ ન હતો. રોડેશીઆને ગોરાનો મુશ્કેલ બનાવવાનો આ કાયદાની જરૂર હતી. એશીઆટીકોને બહાર રાખવા સાદુ દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા કોલોનીમાં કાચ જે પગલાં ભર્યા છે તેમાં પગલાં આગળ થી ભરવામાં નહીં આવ્યા તેને માટે તેઓ હવે બહુ પરતાય છે. આ કાયદાને ધારા સલામાંથી પાસ કરાવવામાં ખરી મહેનત લેનાર એટરની જનરના કહેવા પ્રમાણે તે વખતે આ દેશમાં એશીઆટીક વસ્તી નું પ્રમાણ દર મો ગોરાએ સાડા છનું આવતું હતું. આ પ્રમાણ એક ગણાય નહીં. આ હીસાએ તેમની વસતી ૬૦૦ કરતાં વધારેની હતી. આ સંખ્યામાં હમેશાં વધારો થવાનો સંભાર છે. આમ કરતાં એશીઆટીકની સંખ્યા અસહ્યારજુ

રીને વધી જાય તે પહેલાં તેમના ઉપર અટકાયત મુકવી એવો આ કાયદાનો હેતુ હતો. ટરાંસવાલ સરકારના અનુભવથી આપણે વાકેફ હતા અને તેથી આપણે કાયદો ઘડવામાં ધણીજ સંભાળ રાખી હતી. અટકાયત મુકવાની કલનમાં પણ એવી ખરી રાખી હતી કે કાયદાનો અમલ કરવામાં અમલદારો નરમાસ જતાવી શકશે. અને અહીં વસતા એશીઆટીકની બાબત માં કો કે આંગળાવી છાપ લેવાનો કારો નહન કદી સકાય તેવો ન હતો, તેપણ તેનો અમલ કરવામાં ધણીજ સંભાળ, ખરી રાકે તેટલી નરમાસ તથા એશીઆટીકના દીક જરા પણ ન કુખાય તેવી રીતનું પરતન રાખવાની સુચના કરવામાં આવી હતી. આવા કાયદાને બાદશાદી મંજુરી થામટે ન મળી તેનો સત્તાવાર ખુલાસો આપણને થોડા વખતમાં મળી ગયો અને તે વખતે આપણે એમ સકશું કે આ સવાલનું તીરાકરણ હેવટનું થયું છે કે આ દેશ ઉપર આવી પડેલી આકત જે દીવસે દીવસે વધતી જતી ગેરામાં આવે છે તેમાંથી હજુ પણ બધી શકાય તેવી રિયાત રહી છે? દરમીયાન લેશ રવેટીવ કાઉન્સીલને મળવાનો વખત પણ આવી પહેલશે એટલે ત્યાં સુધી શાંત રહી જવું એમાં કદાપણ છે. હમણા થોડા વખત થયા એવી વાતો સંભળાય છે કે રોડેશીઆ બીજા કોલોનીઓ સાથે જોવાઈ જાય તો દીક, પણ તેમ થાય તો તેને કાયદો શું? આ સવાલના કેટલાક જવાબો અપાયા છે. આજે એક વધુ જવાબ આપી શકાય છે. હાલ જે કાયદો નામ જુર રાખવામાં આવ્યો છે તે દરેક રીતે ટરાંસવાલના હાલના કાયદા કરતાં એકો સખત હતો. રોડેશીઆના એ સવાલે નેટીવ ફરેયાદજ તથા એશીઆટીક કમી ગ્રેશનના સવાલ—નો જવાબથી રોડેશીઆ પુરું બળ નહીં જતાવી શકે જાંસુથી, સતોવકરક ખુલાસો થઈ શકે નહીં. અને એવું બળ તે રોડેશીઆ બીજા કોલોની સાથે જોવાઈ ત્યારેજ થઈ શકે તેમ છે.

ફોન પીલીયમ્સ ડાઉનવું નેટીવ જાંસુ 'હમવા' જલાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાને એકત કરવા બાબતનો જે ખરડો નેજાર કરવામાં આવ્યો છે તે આપો ખરડા એક કલમથી બગાડી નાખવામાં આવ્યો છે. આ કલમ તે "કાઉસ એક એસે" બનાવો મેમર ને બ્રિટીશ રાજ્યત અને ગોરાના વંશનો હાલ તેજ થઈ શકે." આ અનુસર જોમાન અને મી. ગોવીનું કાં

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ

દાંડવાલિના બુલિમ શામે પોદારના તાર

[ઇ. ઓ. માર્ટેન્સ રીપોર્ટ]

અથા સનીયારે સાંજે ૪ વાગે નાતાલ ક્રિસ્ટિયન કેથેડ્રલની એક જનરલ સભા કેથ્રિસ હોલમાં મળી હતી. આશરે ૨૦૦ દોંડીઓ હાજર હતા. જે કે મોટી સંખ્યામાં માથુસોની હાજરી નહોતી હતી છતાં આ મીટીંગ ખુબસ વળનદાર હતી તેમાં શક નથી. હરેક વર્ગના આગેવાનો એ હાજરી આપી એક અવાજે અને નિશ્ચય પુરવઠા લગતને ઉત્તેજન આપવા મત બતાવ્યો હતો. નાહિમેદીનો એક પક્ષ અસાજ જેવામાં આવ્યો ન હતો. આવી અત્યની બાબતમાં સંખ્યાબંધ માથુસોએ હાજરી ન આપી તે ખરેખર શરમાવા જેવો વાત છે. હાજર રહેલા એમાં મેસરસ અબ્દુલ કાદર (એક ટીંગ પ્રમુખ,) હાશ એસમાન (જેઠડ એ. સેક્રેટરી) અબ્દુલ હાજી આદમ, મરમાબુલ મોરા, પી. વી. સંઘવી, હુસેન હાસમ, હાસમ શુમા, મદમદ કયાલીમ, આર. કે ખાન (બારીસ્ટર એટ-લો) (કાકટર) નાનજી, અહમદ દાબુદ અને ખીચા બધા મહરથો હતા.

ચેરમેન મી. અબ્દુલ કાદરે સાર કરતાં
 કહ્યું કે આજે બહુ અગત્યના કામ માટે
 મીટીંગ બોલાવવામાં આવી છે. દરાંસવા
 લમાં આગેવાન હોદ્દાઓને સખ્ત જોડ
 મળી છે તેની ચરચા બંધે થવા માટે
 તારો કરવા એ આજની સમાગો હેતુ છે.
 લંડન તથા હોંડુસ્થાન મોકલવાના તારો
 આપની પાસે રજુ કરવામાં આવશે. તેને
 આપ સપુરણ મતે ટેકા આપશો. એવી
 હિમેશ રાખું છું. દરાંસવાલની આપણી
 સ્થિતિ વિષે દરેક માણસ જાણતું થઈ
 ગયું છે. જે સરસ સરસ આજે
 પનો હતા તે બધાને છ છ માસની
 સખ્ત જોલની સખ કરી છે. સરકારનો
 ધરાદો એવી રીતે લડત દગાવી દેવાનો
 છે. પણ તે જોલ ચોરીની નથી. સરકાર
 ના જુલમની સામે લડત લેવા માટેની
 છે. જે કાયદો આખી દ્વીદી કામને પસંદ
 નથી તે દરાંસવાલની સરકાર તેની પાસે
 કબુલ કરાવવા માગે છે. દ્વીદીઓ તે
 કબુલ નથી કરતા તેથી તેઓને જોલ મળી
 છે. પણ તેો તાર તાર પચત જોલ
 આપતા છે. જે પચત માન્ય માન્ય

હરીએ હીએ પશુ હજી દાદ મળી નથી.
વડી અદાલતમાં ઇન્સાફ મળશે એવી
મુસાદ રાખતા તેમાં પશુ ના હિમેદ થયા
હીએ. દાદ સાંભળવાનો હરદો તરાસ
વાલ સરકારનો નથી એમ આપી ખાતરી
થાય છે. વડી સરકારને તથા હાઈકુરઆન
માં આપણા બાઇઓને બરાબર ખબર
નથી પડતી કે અહીં હાંદીએ કેવા ભત્તી
જોગથી સડી રહ્યા છે. તે ખરો ખ્યાલ
તેમને આપવા એકમતે થઇ તારો કરવા
આજે આપણે એકઠા થયા હીએ. વીગેરે.

આરજાદ કામોનીઅલ સેક્રેટરીને લંડન
મોકલવાનો તથા હીંદુસ્થાનમાં જુદી જુદી
જગ્યાએ મોકલવાના તારો વાંચી તેને
તરજુમો કરી સંજ્ઞાવવામાં આવ્યો હતો.

સેકરેટરી શ્રી. દાદા ઓસમાન બોલ્યા
કે, દરસવાલમાં હીંદીપર જે તકલીફ છે
તે આપણી ઉપરજ છે. હીંદીગીરી છે કે
આવે વખતે હોલ ચીકર બરાબ ન થયો.
અહીં હાજર છે તે બાકીઓ તેમના બાકી
અધીમાં જૂરસો કિત્તવ્ય કરશે એમ હું
માગી લઉં છું. ઘડિયા ૩ બીજેથી
દરસવાલને મદદ મળે તે પહેલાં નાતાલ
ના હીંદીની મદદની મોટી જરૂર છે.
તારો આપ પાસ કરશે કે આજને આજ
રવાના અમ જમ. થણા પડી ગયા છે
તેથી લડત બંધ થઈ એ મનનું બહુ
બુઝ બરેનું છે. મુઠીસર હીંદી રહેશે
તે પછુ લડશે અને લડત નિવંડે આપ્યા
વિના બંધ નહીં આપ. રોડેશીઆનો
કાયદો નાખાસ થયો તે આ લડતની
અસરથીજ. હેલાગોઆઓમાં હીંદીઓએ
અમુક કાયદા સામે જરા સત્યાગ્રહ વાપ
ર્યો કે તરતજ તે કાયદો બંધ થયો.
તે હમણાની નાજી વાત છે. જો દરસ
વાસના હીંદીઓએ ખુની કાયદો કબૂલ
કર્યો હતો તો રોડેશીઆની રિયલિ તેના
જેવી ક્યારની થઈ ગઈ હોત. અને
અહીંજ આપણી પાજુ ધન જગત તેમાં
કંઈ રાક નથી.

મી અબકુલા હાહા આદમ ગોલા કે આ
હરીકન આપની પાસે મુઠી છે તેમાં
ખાલ હરવાનો છે કે આપણે જોર હરીએ
છીએ તેને સરકાર તોડવા માંગે છે. સર
કાર તો તેની હરણ બગાડે છે. તેથી
આપણે ડરવાનું નથી. આપણી હરણ
એ રહી કે મજબુત રહેવું. સરકાર કદ
દાદ કરાવવા માંગે ને ન થવા દેવા
સરકારની પોલીસી આપણે સમજવા
જોઈએ. રાના હીનીએ મજબુત રહે

એટલે આપણા પોતાને એ છે કે નમ્રતા
પછી શ્યા હોય તેને મળાશું કરવા અને
જોઈએ તે બીજી મદદ કરવી. અહીં
બેઠે નીરાશાના અવાજ કાઢ્યું તેની ત્યાં
બહુ માઠી અસર થાય. ધ્રુવકા બીજા
આપ છે અને આપણે કરી મરીએ છીએ
તે શરમાવા જેવું છે. ૧૦ માસ સ પછી
મરણીઆ થઈ લડે તો ક્ષેત્ર તેનીજ છે.
આપણે તેમને હિતેજન આપવુંજ જોઈએ.
એમ કહી તેમણે નીચેનો તાર વિદાયત
સ્ટેટ સેક્રેટરીને મોકલવા માટે રજૂ કર્યો.

“છયોડ અન્‍યની કાયદા સામે ટેક
જાળવતાં મુસલમાન, હિંદુ, પારસી, અને
શીખ કોમના આશરે ૧૦૦ મુખ્ય હિંદીઓને
ટરાંસવાલ સરકારે ૭૭ માસની સખ્ત
જેલ આપી છે. ટેલકાક ચાર ચાર વાર
જેલ જામ આપ્યા છે. શું હિંદીઓને
સરસ્વત સરખા હક આપવાના વડી
સરકારના વચનો કોલોનીમાં ધ્રુવ નાખવા
માં આવશે ? આદાશી દુદેગઓથી મલેલા
હોકોનું ટરાંસવાલ સરકાર જાણી જોઈને
અપમાન કરે છે. તો વડી સરકાર હિંદી
ઓનું રક્ષણ નહીં કરશે ? વડી સરકારના
વચમાં નહીં પકડાયી નાતાલ હિંદી કોંગ્રેસ
ને બહુ હિંદુ દરદ થાય છે. અને આમજ
આલશે તો વક્ષા વક્ષાદાર હિંદીઓ પાપ
માત્ર થઈ જશે.”

મી. ખાને ઉપજા દરારને ટેકો આપતાં
હરી તેના તરબુતો કરી બતાવ્યો અને
ઠગું કે જે દરાય રશુ થયો છે તે આપ
સમક્ષ હશે. મતલબ એ છે કે મોટા
મોટા આગેવાનો બંધી જેઠમાં ગયા છે
તેની છસ્લાડમાં અને હોદ્દામાં પુરી ખબર
પડતી નથી. સ્થાનિક જાણીઓમાં બહુ
અધુરા ખબરો આવે છે. અધુરા તારે
બહાર જાય તેથી કંઈ લડતનો અરે
ખ્યાલ આવેજ નહીં. એટલે સાચા અને
પુરા ખબર બધે ફેલાય્યા એ આપણું
કામ છે. આમાં તો ઉમેદ થવા જેવું કંઈ
નહિ. તેમાં હાલ જ્યારે સાક્રિય આફગંઝ
એક થવાનું છે ત્યારે અપંગિ નીવાર
મકમ રહેવાનું છે. આમાં અપંગિ અમલી મદદ
જોઇએ. આગેવાનો જેઠમાં છે તેના
દાય પગ તમે છો. દાય પગની મદદ વિના
તું બદન હો કરી શકતું નથી. એટલે
તમે મદદ નહિ કરો તો લડત બગરી
જાય. અને આપણા હોકા માથાં જાય
સિરોએ જેલ જઈ દેક માથાણું પગ
કરણુ છે. તમારે તેમાં એક પગે આગેવા
જણુ પર છે જમી ખાંડિયાનાં તમે આગેવા

છીએ. પત્રિકાની મદદ ન હોય તો વચન ની મદદ તો કરશેજ. અહીંના આગેવાનો કેમ લે છે તે ફુનીઆમાં આપણે જાહેર કરવું જોઈએ. મી. રીચ તેની બધે ચર્ચા કરશે. પારલામેન્ટ બેઠી છે તેમાં પણ ચર્ચા થઈ શકે. એટલે તમે આ તારોને એક મને બહાલી આપશો.

મી. હરમાહલ ગોરાએ તેને વધુ રોકા આપ્યાં હતું કે મી. ખાનની દાવરીથી મુંઝવણ પડે છે. આ કેસને મારે અંતઃકરણથી રોકા છે. મી. ગોરાએ કેટલોક ફરકાર કરવાની સૂચના કરી હતી. પણ છેવટ બેઠકે તારજા મોકલવાનું નહીં થયું.

મી. મદમદ પ્રજાશાહીને નીચેનો તાર દીલ્હીનામાં મુખ્ય મંત્રીને તથા અંગ્રેજોને મોકલવાની દરખાસ્ત કરી.

“મુની કાપડો નાખી કાઢવા તથા કેળવણી દોહીઓની સ્થિતિ બદલવા, હિંદુ, મુસલમાન, તામીલ, પારસી, સીખ પ્રતિ ૧૦૦ ઉપર મુખ્ય દોહીઓ સખત બંધ બોલે છે. કેટલાકે ચાર ચાર વખત બેંચ બોલ્યા છે. ખીંકારજનક સ્થિતિ થઈ પડી છે. પણ ગમે તે પરિણામ સહન કરી લઈ આત્મ રાખવા નિર્ણય રાખ્યો છે. હિંદીનું માન સાચવવાની આ મોટી લડતમાં હિંદુઓને મદદે મદદનું જોઈએ.”

આ દરમિયાન મી. સંઘવી તથા મી. હાસમ જુમાના દેખાઈ સરવાળાને પસાર થયો હતો.

છેલ્લા તારની નકલ મી. અમદુલ અખ્તર કલકત્તા, મી. કોથવાહને લખતા, સર પ્રશિજલાલ મેતા, અંબુભાઈ ઘસલામ, પ્રેસિડન્ટ એડવોકેટ જનરલ તથા એનરેબલ મી. જોખરેયે મુખ્ય તથા બીજા કેટલોક દેખાઈ મોકલવામાં આવી હતી.

છેવટ મી. અમદુલ કાદરે પ્રમુખ પદનું રાજ નામું આપવા નિર્ણય લીધો તરત જ આ આદેશ વિધાય એક ખાસ કોમિશનરી મીટિંગ પર મુલતવી રાખવાનું નક્કી થયું હતું.

૫ વાગ્યા પછી મીટિંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

૧૯૦૮ ના ડીસેમ્બરની ૩૨ તારીખે બહાર પડેલા બેરોની વસ્તીના આંકડા મુજબ અહીં પોરટુગીઝ એશિયાટીકની વસ્તીની સંખ્યા ૧૯૨ ની છે.

દરોસવાસની કોલસાની ખાણવાળા સાથે હિંદુસ્થાનની એક મેટીની ચંપલ કરાર મુજબ અમદાવાદીએ એક મેટી રટીમર કોલસા નાંચીને દેલોગેઆબંધી રવાના થઈ છે.

તાર સમાચર

ખાસરો ડેપુટી મેજિસ્ટ્રેટ મેંજરોએ રાહેન શાહની મુલાકાત ગયા શુરવારે લીધી હતી. રાહેનશાહે ખાસરો જીલ્લાની રાજ્ય બકિત તરફ સંતોષ બતાવી તેમની સફર સફળ જમ્મી હતી. ડેપુટી મેજિસ્ટ્રેટ અરજી નો બ્યાબ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મારકલ મળવાનું જણાવ્યું હતું. આ અરજીમાં ખાસરો જીલ્લા એવી હિંજા બતાવી હતી કે તેઓ કાં તો રાહેનશાહી રોકમૂત તળે ગ્રેવા માગે છે, અથવા તો આત્મ રાજ્ય દારી મામલામાં તેમના સમગ્ર લાભ બરાબર સચવાય તેવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવે એવું જમ્મી છે.

રૂરની એન-સીને ખગર મળ્યા છે કે ખાસરોએ કરેલી માગણી મંજૂર કરવામાં આવશે. તેમની માગણી એ હતી કે નેડીવ કાઉન્સિલ સ્થાપનામાં આવે, તેમની જમીનનું રક્ષણ કરવામાં આવે તથા દરના વેચાણ ઉપર અટકાયત રાખવામાં આવે.

રૂર જણાવે છે કે હાઉસ એફ કોમન્સ ની મંજૂરવારની બેઠકમાં એક સવાલના જવાબમાં કરનલ સીથીએ જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાને એકત્ર કરવામાં હિંદી જવાલની સુ સ્થિતિ રહેશે તે બાબત પડી સરકાર વિચાર ચલાવે છે. તેણે જણાવ્યું કે જુલા જુલા છતાંકાની ધારાસભા નહીં, પણ યુનીયન પારલામેન્ટ તેઓની સંભાળી માટે મોટે ભાગે જવાબદાર રહેશે.

મુખ્યમંત્રી રૂરનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે મેડીસલ કોમિશનરી બેઠક શરૂ થઈ છે. આ કોમિશનમાં કેપ્ટન વીલીયમ્સે જાહેર કર્યું છે કે પ્રોવિસર કાલકની શોધ મુજબ ની દવાથી રક્ત પીતના બે દરદીને તેણે સુધાર્યા છે.

પ્રખ્યાત સરવેશ્વર બાબુ મીસ પાન કૃષ્ટ પેટ મારકલ બે બાબોને પણ પ્રધાન મી. એરકવીયને સરનામે મોકલવા આપી હતી. પોરટ પ્રેમ આ રૂવના પારસલને પ્રધાનની ઓફીસે મોકલ મોકલ દતો. પરંતુ તેની ડીકીવર્ડ લેવામાં આવી ન હતી.

દરોસવાસ હાઉરનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે એક હિંદી બારીસ્ટર જે હાઇમેટ

ખાતેના એક ‘હીડીઆ હાઉસ’ના માલીક છે તેણે ‘દાઇમ્સ’ માં કાગળ લખ્યો છે. આ કાગળમાં તેણે જણાવ્યું છે કે ગયા એગસ્ટ માસમાં મુઝફ્ફર ખાતે જેણે મીમીઝ અને મીસ કેનેડીના પુત્ર દર્પા છે તેની વાદગીરી કાયમ રાખવા માટે હાંમત કરવું જોઈએ. આ કાગળથી વધુ ચર્ચા ઉભી થઈ છે.

[હીડીઆ હાઉસના માલીક મી. રમ.મઝ જણાવ્યાં છે.]

રૂર જણાવે છે કે મંજૂરવારની હાઉસ એફ લોરડની બેઠકમાં લોરડ મેરલીએ હિંદુસ્થાન માટે થોડું સુધારાનું પાંચ બીજા વખતના વાંચન માટે રજુ કર્યું હતું.

લોરડ મેરલીએ પોતાના બપોરમાં જાહેર કર્યું હતું કે વાઇસરોયની કાઉન્સિલમાં પ્રતિનિધિ મોકલવા બાબતની માગણી શીવાયની મુસલમાનોની બધી માગણી દબાવ સખતમાં આવી છે.

આ બાબતમાં રૂર વધુ જણાવે છે કે આ સુધારા થશે દરમિયાન સરસ છે. વાઇસરોય અને સમગ્ર પ્રલાકાતી (નરમ શીવાયની) લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં મેંજરોની સંખ્યા બેવડી કરવામાં આવી છે. અમલદાર ન હોય તેવા મેંજરોની સંખ્યા પણ બેવડી કરવામાં આવી છે. અને સકથી અમલની વાત તો એ છે કે વાઇસરોય શીવાયની દરેક કાઉન્સિલમાં સરકારી વધુમતી (મેજોરીટી) પણ રાખવામાં આવી તરી.

કાન્સ્ટાંટીનોપલથી રૂરનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે એશિયા માઇનોર ખાતે ધરતીકંપનો એક જખરે અંચકો લાગ્યો છે. અહીં ૩૦ માણસો મરણ પામ્યા છે, ૧૮ જખમી થયા છે; અને ૧૫૦૦ ઘર નાશ પામ્યા છે.

‘હીડર’નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા શુરવારની બેઠકમાં મી. ટી. આર. લુકેનને (હિંદુસ્તાન ખાતાનો પારલામેન્ટરી અગર-સેક્રેટરી) ખગર કર્યું હતું કે હિંદુસ્થાનમાં ખગરો અને ખુન રેલ ફેલાવે એવા છાપાઓ ની ઉત્પાદન પ્રગટ થાય છે તેના બંદોબસ્ત કરવા સરકાર વીચાર ચલાવે છે.

નહેરાનના એક તારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે અંદાજના સાહસ નાનાખાનને કાંઈ નસાડી લઈ ગયું છે.

હિંદુસ્તાનના ખંખરો

(હોદી જાણા ઉપરથી)

પાલનપુરના એક જાણીતા કહેરી મી. પીતાંબર દહીયાએ કેળવણીના ફેલાવા માટે રૂ. ૨૫૦૦૦ની રકમ આપી છે.

અમર. રોગથી પીડાતા ગરીબોની માવજત સંખ્યા તથા ખાવા પીવાનું પુર પાડવા માટે અમદાવાદમાં થોડા લોકો બાંધ શરૂ કરીને સખાવતથી એક ખાતું જનન્યુઆરીની ૧૫ તારીખથી ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું છે.

મી. રોમેશચંદ્ર દત્ત વડોદરા સરકારના ખાનગી સલાહકાર તરીકે કામ કરવા વીસવતથી ફેબ્રુઆરી માસમાં આવી પહોંચશે એવી વહી રાખવામાં આવે છે.

ગુજરાતના એક જાણીતા દરજીઓએ હાલ નહોતી પીચા દરાવ કરેલો છે. તેનો અંગ કરી એક દરજીએ હાલ પીચાથી તેને નાન બહાર કોઈ દત્તો પણ પાછળથી મોટી રકમનો દડ કરી પાછો નાતમાં લીધો હતો.

મુંબઈ મુનીરચીની તંદુરથી લેવાએલી હેલી મેટરીક્યુલેશન પરીક્ષામાં કુલ ત્રણ હજાર વીસ ઉમેદવારો ભેડા હતા. આમાંથી ૧૧૭૨ પાસ થયા છે. પાસ થનારોમાં ૪૬ સ્ત્રીઓ હતી. આ સ્ત્રીઓમાં ૨૮ પારસી ૧૨ ખ્રીસ્તી, ૬ હિંદુ અને ૪ માલુમી હતી.

મુંબઈ ખાતે હોદી નેશનલ કોમરેસનાં લાલ જાળવાનારો રોજીદુ અંગરેજ પત્ર કાટવાની કોમરેસના આગેવાનોએ જોડેલ સ્ટોક કંપની સ્થાપનાની કરેલી મેળના મુજબ એ પત્ર લડનાના બધે પડી ગયેલા "ટ્રીબ્યુન" પત્રના ધોરણ ઉપર કુંક મહત્તમાં પ્રગટ થશે. એ પત્રના અધીપતી તરીકે મી. એસ. કે. રેટકલીફ નીમાયા છે.

મુંબઈના શ્રી જાલત ધરમ મહામંડળ ફંડમાં રાખ તથા થામતો તંદુરથી અડ સારી રકમો જરવામાં આવી છે.

પુણમાં તા. ૧૫ જન્યુઆરીના રોજ 'આગાખાન બંગ્લા'ની સામે બોંબનો

એક ઘડકો થયો હતો. આ બોંબ કોષ્ટ રસ્તા ઉપર મુખીને ચાલી ગયું હતું. રસ્તે જતા હોદુ રહેમાન નામના એક મુસલમાને તેને નાળીએર ધારી ઉપાડ્યો પણ તે નાળીએર તરીકે હોવાથી પાછો મુકવા જતાં ફરથો. બોંબના ફાટવાથી હોદુ રહેમાનને જાવકર ઇજા થઈ હતી.

બંગાળના કેટલાક પોલીસ અમલદારો ને જન લેવાના નવામાં કાળે: મળવાથી તેઓ પોતાની સાથે રીવોલ્વર રાખી રહે છે, સર્ગાઓની મુલાકાત લેના પણ તેમની ઝડપી લેવરાવે છે. બંગાળમાં થક મદ સન્યસીઓને પકડવામાં આવે છે. પોલીસ ખાતામાં હોદીને બદલે મોરઓ ને લીમગમાં આવે છે.

મી. એ. એન મિત્ર નમના એક બંગાળી શુદ્ધ જાળવાની બીરકાટ જનાવવાનો ઉદ્યોગ શીખી લાવ્યા છે તેમણે કલકત્તામાં મોટા પાયા ઉપર તે ઉદ્યોગ શરૂ કર્યા છે, તેમની બીરકાટ 'રાજ સદ્ગી બીરકાટ' ના નામથી બેજાખવ છે.

પરદેશી માસ વેચનારોએ કેટલીક અડચણ કરવા બંગાળના એક બાણુ રામ ચંદ્રસેનને જે વરસના સખન કેદખાતાની સખન કરવામાં આવે છે.

હેલી ડોંગરેસના પ્રમુખ ડા. રાજાશીલારી થોસ ઉપર સીડવાઈ એલા કેટલક બંગાળી બાણુઓએ તેમનું પુતળું બનાવીને બાળી નાખ્યું હતું.

બંગાળમાં નેમનસીંગ ખાતે માલએડે ત્યાંના એ વકીલો તથા એક માસ્તરને સરકાર સામે લાગણી ફેલાવ તેવા નાટકનો પ્રેચામ ઘડવા માટે અતુકમે દસ, પાંચ અને એક હજાર રૂપીઆના જામીન આપવાની અથવા 'એક વરસ સુધી'ની સારી જોડની સખ કરી હતી.

દરજીશના મહાસખએ પોતાના રાજ્યના ખેડુતોને મદદ કરવા અને તકાલી આપવાને રૂ. નવ લાખ કહેવા છે.

તા. ૨૦ મી જન્યુઆરીએ વાડસરેવ લોરડ મીટિની દીકરીના લગ્ન લોરડ લેન શીડડિના દીકરા લોરડ ચાર્લસ શીડડ મોરીસની સાથે ધણી ધામધુમથી થવા દતા.

લોરડ મીટિ પછી હિંદુસ્તાનના નવા વાલસરોવ તરીકે મી. વીન્ટસન ચરવીલ

તથા લોરડ લ્યુકસના નામે બહાર પડ્યા છે.

ડા. એસ. કે. મલીકાળી કલકત્તાની નેશનલ મેટ્રીકલ કોલેજને તા. ૧૫ જાન્યુઆરી સરકારે રૂ. ૨૫૦૦૦ની મદદ આપી છે.

ટેકાવોની પાડસાળામાં કાચના કરખા નાને લગતો અજાસ કરી આવેલા એક વીદાર્થી મી. એસ. આર. સીંદની દેખ વેખ નાચે કલકત્તા પાસે બારકર ખાતે એક કાચના વાલણો જનાવવાનું મોટા પાયા ઉપર એક કારખાનું શરૂ થયું છે. આ ઉદ્યોગને કાસીમ બજારના મદારખ તથા ખીજ કેટલાક સામતો તરફથી સારી મદદ મળી છે. 'મોર્ન રીન્યુ' કામે છે કે અમે જાતે આ કારખાનાના કેટલાક કાચકેદરોને જાણીએ છીએ કે જેઓ ખરા પ્રમાણીક અને દેશોત્તેનિ માટે ખરી હાજ ધરાવનારા છે.

કોલાપુરના એક મરાઠી માસીક 'નિયત'માં શીતુરી લખાણ અખવા માટે તેના અધીપતી મી. વીતલકરાવ જોશી ૧૮ માસના સખન કેદખાતાની નવા તેના બેરીયા અધીપતી મી. વાંજીવીજ પુરકર અને મી. વાસન બેરીને અનુક્રમે ત્રણ વરસની સારી જેલ ને રૂ. ૧૦૦૦ દંડ તથા ત્રણ વરસની સખન મુખુરીની જેલની સખ કરવામાં આવી છે.

સાહુરની એક ૧૫૫૫ બધ જામતી માલનદેરીએ કયાનદેએજો વેદીક કોલેજના ફંડમાં રૂ. ૨૮,૦૦૦ની ભેટ આપી છે.

શીતુરી ઉકરનાર 'મંત્રી પુલ' નામનું પુરતક પ્રમટ કરવાના આરેપ માટે તા. ૧૫ જન્યુઆરીના રોજ કલકત્તાના માલએડે સખમુખ એક નવ વરસની ઉમરના છોકરાને હોમો કરવામાં આવ્યો હતો. આવી નાની ઉમરના છોકરાને કેકલેરેશન કેમ કરવા દેવામાં આવ્યું ને વાંચે માલએડે તબીબી જતાલી હતી. આરોપી છોકરાને તેના બાપની જામીનમાંથી લઈ છોકરામાં આવેલો હતો તથા મુકદ્દમો મુજતથી રદયો હતો.

મીરાનપુરના એક દેશી જાળવા અધીપતીએ પોતાને ગેરકાયદેસર કેદ સખવા માટે રૂ. ૧૦૦૦ની નુકસાની મેળવવા ત્યાંના કેપ્ટુરી માજીસ્ટ્રેટ તથા જે પોલીસ અમલદાર સામે ફરો માર્યો હતો તે અરજનાદની કાર્ટે કારી નાખ્યો છે.

આવનગર ખાતે શ્રી. ત્રિભોજન ભાણુજી નામના એક ગૃહસ્થની ડા. ૨૦ ફગરની રકમની સખાવતથી એક કન્યાશાળા ખુલ્લી મુકવામાં આવી છે.

આણુરોડ ખાતે રજકેડી ખાંડ વનના પાન એક કારખાનું ખુલ્લું મુકયું છે. આ કારખાનના મલિક મેસરસ તમીનદાસ અને હરગોવીનદાસની ડા. છે.

વડોદરા કોલેજની સાથે ત્યાં એક મોટી સાયન્સ કોલેજ હાલવાનું નક્કી થયું છે. તેને માટે મોટા મંત્રાન ત્રિભોજની મંજૂરી મળી છે. તેના પ્રીન્સીપાલ તરીકે ગાંધીજીને નીમણુંક થશે.

વડોદરાની બેંકનો વારસોદ રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે તે ઉપરથી જણાય છે કે કોલેજનાર આખર સુધીમાં તેમાં ખાસ સાખ નીકળેલું છે. ના હોય. બરાબર દત્તા બાવકાડ સરકારે આ બેંકમાં ફાજલ સાખ રૂ. અને જરૂર પડે તો પાછળથી વધારે અનામત આપવાનો હુકમ કર્યો છે.

બાદશાહી હોટલની જુખીલીની ખુશાલી માં મુજબ ઇલાકાની બીરીશ જેલોમાંથી ૭૭૮ કેદીઓને છોડવામાં આવ્યા છે. અને ૫,૪૦૮ કેદીઓની સજામાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.

પુનામાં પ્રગટ થતા મરાઠી 'વંદે માતરમ્' છાપાના અધીપતીને બદનકી કરનારા લખાણો માટે પકડવામાં આવ્યા છે.

બા.જી સચિન્દ્ર બેંકના કુટુંબને દર માસે ડા. ૪૦ આપવાનું સરકારે હરજી છે. કૃષ્ણકુમાર દત્તાના કુટુંબે સરકાર તરફથી માસિક ડા. ૨૦૦ ને બદલે ડા. ૩૦૦ મળવાની અરજ કરી છે.

બ માળામાં તા. ૨૧ જાન્યુઆરીના રોજ બંગાળ મોરલીમ લીગની સ્થાપના છે. આ લીગના પ્રમુખ શ્રી. સી. એચ. સી. શરીફ નીમણા છે. કમીટીમાં ૨૫ બંધુજીતા ગૃહસ્થોના નામ નોંધાયા છે.

કલકત્તાની હોમ અર્થમાંથી શ્રી. સહીમ મનાવત બેરીસ્ટરને પરવાના વગર રીવે બહાર નાખવાના આરોપસર કેદ પકડવામાં આવ્યા છે. એ બેરીસ્ટર મેગ્સાંડપા બેન્કેસ છે.

લખનઉની ક્રીડામન કોલેજમાં વેપારી ને લગતી કોલેજની આપવાની મોહવજી કરવામાં આવી છે. તેનો કારભાર કરનારા એમને આ શીક્ષણ આપવા માટે અમેરીકાથી એક પ્રોફેસરને બોલાવ્યા છે.

ન્યાયાલેડના હોદ્દી

ન્યાયાલેડમાં પસાર અપેક્ષા ફાવર બાર નસ ના કાયદામાં હોદ્દીઓ ઉપર અટકાવન બાબત બેરોટાવરના સોલીસિટર શ્રી. રતનજી કોયાજી તરફથી મવરનરને જે અરજી કરવામાં આવી હતી તેની એક નકલ શ્રી. કોયાજીએ લખેલ ખાતે શ્રી. રીચને મોકલી આપી હતી. આ હકીકત અમે જે અહીં જાહેર ઉપર આપી ગયા છીએ. આ અરજી શ્રી. રીચે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ઉપર કમળ સાથે મોકલી આપી હતી. આના જવાબમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી શ્રી. રીચને લખી જણાવે છે કે જો કે આ કાયદો પાસ થયો છે પણ તેમાં બાદશાહીની સહી થઈ નથી ત્યાં સુધી તે અમલમાં નહીં આવી શકે. શ્રી. કોયાજી ની અરજી ઉપર મવરનરને રીપોર્ટ શું છે તે મંગાવવામાં આવ્યો છે એટલે તે રીપોર્ટ આવ્યા બાદ વિચાર કરી ઘટતું કરવામાં આવશે.

શ્રી. રીચે આ કમળના જવાબમાં સતેષ બતાવનારો ઉત્તર વાળ્યો છે. અને કોમીએ બતાવનારા કાયદાઓ પાસ કરવાથી બીજા કોલોનીઅલમાં કેટલી સુસ્કેલી ઉભી થઈ છે, તથા ન્યાયાલેડ સ્વરાજ્ય ભોગવતું સંસ્થાન નથી, પરંતુ વહી સરકારની સીધી સત્તા નીચેનું સંસ્થાન છે. તે હકીકત તરફ લોકો નીઅસ સેક્રેટરીનું ખ્યાલ બેનું છે.

માડ'ટ મોરલાઈમાં સ્વામીજી શ્રી સંકરનાથ ને બોલાવવામાં શ્રી. કીસનદાસ મહારાજ તથા બાલુ મહેરાજીને પુરો પ્રયાસ કરેલો હતો.

લેડીસ્મીયમાં ગુરુવારે ઘણા સખત વર સાદધી કહીપરીવરમાં જગર પુર આવ્યું હતું. નદી પાસેની હોદ્દીની કેટલીકો માંથી સેકેડો જળુ ઘરનાર છોડીને નાગી છુટ્યા હતા. એક હોદ્દી છોડીને પતો નમી મળ્યો. તે પ્રમાણે નજીક ગયાની પછી શખવામાં આવે છે.

લેડીસ્મીય

'યોગ ઇવન' નામના એક પુસ્તકમાંથી લાસમાં બોડા ફેરફાર સાથે હૃદય બળા વિષેનું વલણના તથા સમજના સાબક લખાણ અમે નીચે આપીએ છીએ.

'મનુષ્યની શક્તિ કયાં રહેલી છે? શરીરમાં કે મગજમાં? જે બનીને હૃદય નથી તે બનીને કેલપણ શક્તિ નથી... શરીરનું બળ એ તો પશુ શક્તિ છે. એ કેલપણ પુસ્તકમાં કમનજાવ સ્થાપી શકતો નથી. મગજની શક્તિ, એ તે. કંઈક છે-પુત્રીને મરજીમ કરવાની શક્તિ છે. એ શક્તિ પુત્રીમાં આજ સુધી શક્તિ લાવી શકી નથી. શક્તિ કેવળ હૃદયમાં છે. હૃદયવાન માણસજ આ જગતમાં સદૃશી બળવાન છે. હૃદયવાન માણસ સામાન્ય દુખની માણસને માટે જે તણ દેવ છે, હૃદયવાન માણસ જે શક્તિને બાળકોમાં પેદા કરી શકે છે, તેની શક્તિ કાંઈ વીર અથવા તો કેટલાક શક્તિ આજ સુધી કરી શક્યો નથી. વળી જુઓ દેશ દિલેચ્છુ કાણ છે? જાનનો સાધક અથવા શરીર શક્તિનો સાધક? આ બેમાંથી એક નહિ. પણ દેશ દિલેચ્છુ તે એ છે કે જેના માં હૃદય છે-જેનો પ્રાણ બીજાનાં દુઃખ જોઈને અસ્થિર થાય છે, બીજાની વેદના થી જે દીલગીર થાય છે, તે પુત્રીની દુઃદશા થી જે દુઃખી થાય છે, જેને હૃદય નહિ હોય તે લોક દિલેચ્છુ થઈ શકતા નથી. કેવળ એક-એક જગતની હૃદયની શક્તિથી આખા દેશનું રક્ષણ થઈ શકત, ઉદ્ધાર થઈ જાત. એક માણસના આ વિભાવથી આખો દેશ બચી શકે છે. મેઝીનીએ છતાંકીને બદલે દુર્દુસ્તાનમાં જન્મ લીધે હત, તો આ બધું સમસાન યાંત્રી સ્થાન થઈ જાત. જે મનુષ્ય દેશને માટે, મનુષ્ય અતિની ઉન્નાત માટે, શુદ્ધ મનથી આખું ઇવન દેશનિકાલમાં અને કેદખાતામાં ગાળા શકે છે, તેનેજ પ્રેમની શક્તિ-હૃદયની શક્તિ પ્રકાશિત કરે છે. આપણે પ્રથમ પ્રેમને રસ્તે બે આપણે છીએ, પરંતુ સ્વાસ્થ્યની માયામાં બૂલી જઈ પરિણામે પુત્રીએ છીએ. આપણામાં હૃદય નથી, શક્તિ નથી, એકતા નથી, નીતિ નથી, મુદ્દપ નથી. આ આપણું દુખ છે, આ આપણું ખોટ છે. નહીં તો શરીરનું બળ અથવા મગજના બળની ખોટથી કાંઈ આપણી કે આપણા દેશની જગતનિ બાત નહીં."

સ્વામીજી મારિત્સપરગમાં

મયા પુનવારે તા. ૧૭ મીના રોજ હોંદુ યંગમેન એસોસીએશનના હોલમાં સ્વામીજીએ કરમકાંડની આયરપકતા ઉપર બોલ્યા આપું હવું. તેના પરીણામમાં એકંદર ત્રીસેક મદદારી, કલકતાવાળા તથા શુભરાતી લોકોએ યજોપવીત ધારણ કરવાની માંગણી કરી હતી.

સ્વીવારે તા. ૨૧ ના રોજ હોંદુ યંગમેન એસોસીએશનના હોલમાં ૧૮ માણ સોને યજોપવીત આપેલ અને હવન હીયા કરેલી. ત્યારબાદ સ્વામીજીએ ધરમ સંબંધી બોલ્યા આપતાં જણાવ્યું કે સંસારમાં બે પ્રકારની યોની છે. પશુ, પક્ષી, વન સ્પતી અને ખનીજ પદાર્થો ભોગ યોની કહેવાય છે. એમાં જીવાત્માને મનુષ્યજન્મ ના કરેલા નહારા કરમના ફળ ભોગવવા માટે કર્મનુસાર ફેદ કરવામાં આવે છે. કેદની મુદત વીત્યાબાદ ફરીથી મનુષ્ય દેહ માં આવી કરમ કરવાના અધીકારને મેળવે છે માટે તેજ કરમ યોની કહેવાય છે. જે તે મનુષ્યયોનીમાં નખી શાસ્ત્ર માં કહેલાં કરમ નહીં કરે તે ફરી નીચ યોનીમાં જન્મ પડશે. મનુષ્યની યોની સદૃશી ઉત્તમ છે. કારણ કે તેમાં ઉન્નતી કરવાની તક મળે છે. પુનઃ ફરી જન્મ પ્રાપ્ત કરનારને તેના પુન્યનો ફળ થતાંજ તેને ફરી મનુષ્ય યોની પ્રાપ્ત થાય છે. આત્મ જ્ઞાન દેવતાને પણ પ્રાપ્ત થવું નથી. તેઓને પણ તેરહા માટે મનુષ્ય યોનીનીજ હરજા કરવી પડે છે. જે કોઈના આત્મા અથવા ભળામણથી તરવા માટે છે તે સુલ કરે છે. તેમ માનવાથી કથિર ન્યાયકારી તેમજ ખરેખર દયાળુ સીદ થઇ શકતો નથી. પરમાત્માને ઓળખ્યાથી મોક્ષજ મળવાનો એમ વેદ કહે છે. અને તે પરમાત્માને ઓળખવા માટે તીરથ કરવાની જરૂર નથી. તે અંતરમાં તરીકે સૌના મનમાં ખીસજો છે. કરમ કરવાથી મનનો મેલ કપાય છે અને ઉપાસના કરવાથી મનની અચળતા નાશ પામે છે હારે દેવપ્રકાશ પરમાત્મા મનુષ્યના આત્મામાં પોતાની મેળે પ્રકાશી નીકળે છે માટે વેદ ધરમના માનનારાએ કોઈપણ દેવ, દેવીની આશા ન રાખતાં શુભ કરમ કરવા તેમાંજ તેનું કલ્યાણ છે. સાતમાં લખેલ છે કે પાતક, વિપ્લવ, ગદાદેવ આદી પણ કરમ થીજ તે પદને પ્રાપ્ત થયા છે. શ્રી રામ સંદ્રેશ તથા શ્રી કૃષ્ણસંદ્રેશ આદી પણ કરમ કરવા હતા. તે તેમના વંશ તથા

તેમને માનનારાએ પણ કરમ કરવું જોઈએ. દિગ્ગીર છું કે મારા આર્થે લાખોએ એ ભારેજનોદ્ધ સુધાંત તેજ દીધી તે પછી કરમ કરવાનું ક્યાં રહ્યું. હાલમાં જે દુઃખ છે તે આપણા અકર્મનુંજ ફળ છે. કોઈ પણ ખીજની ઉપર દોષ મુકવો તે બધેજ છે. કોઈ કોઈનેદુઃખ દષ્ટ શકવુંજ નથી. માટે સારા કર્મ કરવા તેજ સુખી થવાનું સાધન છે.

બાદ સજ્ઞા ખલાસ થઇ હતી.

મેરીત્સપરગમાં સ્વામીજીએ નીચેના મહત્ત્વોને ઉપવીત આપેલ છે. મેસરસ નારાયણસ્વામી મુડલે, ખુશાવ લાલા, એન. એસ. મુદલીઆર, એસ. આર. નાઇડુ, કુપ્પુસામી ચટ્ટી, એસ. એસ. પથ્થર, અપ્પાલિ પીલે, ટી. નાઇડુ, પી. સદાશીવમ પરથર, દાસજી, આર. વી. પડીઆચી, પી. આર. નાઇડુ, વીરમજી પડીઆચી, કરપન પીલે, વી. નારાયણસ્વામી પડી આચી, સદાશીવ પડાચી, સોમચંદ શેક, મોહનલાલ ગોસલીઆ, તથા અમૃતલાલ ગોસલીઆ.

શુકરવાર તા. ૨૩ ની રાત્રે ૮ વાગે સ્વામીજી 'ધી લુમન સોલ' ઉપર અંગ રેજ્યાં લાવ્યા આપવાના છે. જે વખતે ઘણા ગોરાઓ દાખર રહેવા સંભવ છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના બાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ટિપ્પણ આપવાનો સંભવ છે.

૧. હાલગની એક જ બાલુએ લખવું.
૨. અક્ષર ઓળા સાહીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરાબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સાફ નહિ, પણ અમારી ભજુને સાફ.
૪. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મને લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં દાખલ કરી શકારો.
૫. ૨૬ કરેલાં ચરચાપત્રો ભજવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બ.ધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ફક્ત અને પ્રાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

કોરવાસી (ડરમન) નામ તથા કેડાણ અમારી બજુ માટે મોકલશે તો તેમારો કાગળ બાપડું.

બનદ એનથી એક ચરચાપત્રી—તમારું નામ બાપવાની પરવાનગી આપે તો તમારો કાગળ બાપડું.

પરચુરણ ચરચા

સ્ટાડનથી મી. સુલેમાન હાજી કાનેમીયા લખે છે કે હાલની લડતમાં હેશપાર કરવા માટે નીચેના છ ખીરાદરો તે યતીવારે ખોરની ટરેનમાં લઇ મયા છે. આ છએ લદપાર થઇ તરનજ પાછા ફરશે અને જેલમાં જશે. આમ આપણા બહાદુર બાઇઓ જેલમાં બંધ, અને ખીજ તરફથી આપણા બાઇઓ રજીસ્ટરને કાઢશે-સને માટે અરજ કરે એ તો હું એમ સમજું છું કે અરજ કરનારા આપણા બાઇઓના લોહીના તરસા છે. તેઓ આ બહાદુર બાઇઓ નો ઘડો લઇ લડતમાં લામ લેશે એમ હું ખુદા પાક પાસે માયું છું. આ છ બાઇઓના નામ નીચે મુજબ છે. મેસરસ અચીઆ તામીલ, કારા દેવજી, પ્રેમા દામા, રામા નાઇડુ, નાઇડુ, અને પીલે નાઇડુ.

કેડાઓઆમેથી છડીઅન પગ્લીક લાઇ ખરેરીના સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૧૩-૨-૦૬ના અંકમાં ૧૨૨ પાને બાઇખરેરી ના સીપોરમાં ત્રીજી લીટીમાં નવેખરતી આખરીને બદલે 'ડીસેપ્ટર' તેમજ લીટી ૧૩માં ડીસેપ્ટરના બાડાને બદલે 'અને વારીના બાડાના' સમજવું.

પ્રીટોરીઆથી એક ખચરપત્રી લખે છે કે પ્રીટોરીયા અંજુમન ઇસ્લામના માજી સેક્રેટરી મી. હરમાઇલખાન હેશ જતા હોવાથી તેમના માનમાં મોલવી સાહેબ અબદુલ કાદર સાહેબ તરફથી તા. ૩જ ફેબ્રવારીના રોજ મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો.

ચારસ્ટાડનથી મી. તબી મીનગલ લખે છે કે આજ કાલ ડરહામમાં અમેજી બજેલાઓ વિશે પછેા જુમાદ પડી રહ્યો છે. તે જુમાદ પાંચે ચાડવા ન બાજેડાનાજ દાયમાં છે. તે એવી રીતે ડરહામવાલ હોડી ખીજ હદમાં જઇ પાછું દાખલ થવું અને જેલ જવું. ડરહામવાલના કેટલાક શેરીઆઓએ પણ રાજી લાઇસેન્સ કંબલી લીધા છે. પણ તે લોકોએ તદન પોતીડી નામદાખ ચાગરી છે.

તા. ૧૮ના 'અલ હરકમ' છાપામાં મી. અદમદદલીમ જોહાનસઅરમવાળાના કામળ ઉપરથી સાદ માણુમ પડે છે કે જે કાયદા ને તાબે થવા તો ત્રણ વરસમાં હિંદીય અફિકામાં રહેવો મુશ્કેલ છે. એ વાત ખરી છે. આપણે દુઃખ કેવલસ તોજ આપણા બચ્ચાંમાં બુદ્ધિ શાંતિથી રહેશે. હિંદી કામ નાખ્યા ને નાદિમલ બની ગય છે એમ ખાતરનાર પોતેજ નાખે છે. એમ ખાતરનાર બીજાઓને નાખ્યા બતાવી તેમની મરજાહને કુટે છે. તેથી એમ ન કરના દરેક હિંદીએ પોતે વિમલ વાન બની જોતોજ પ્રવત્ન કરવો. તેજ બેડી તુટે અને સત્વ-મહીનો ડકા વાગે.

મી. ડરબન ઈંડીઅન ફરેડર એસેસી એસનના જોહાન એનરરી સેક્રેટરીઓ મેસરસ રવજી બુલા તથા મહેંદ રહીમ દરીમ એસેસીએસનના સરવે મેન્જમેન્ટ રચના કરે છે કે જેઓ પાસે કિરણાણ ના પેસા જાડી હોય તે અને ડીસેબર ૧૯૦૮ સુધીની મેન્જર થી બાકી હોય તે એસેસીએસનના સેક્રેટરીઓને વેળ સર મુકતી આપશે.

ડરબનથી મી. મહમદ આમદ મોટાલા "મનની નબળાઈ વિશે" એક લાંબા લખાણમાં લખે છે કે આ દુનિયામાં મનની નબળાઈનો ભોગ થઈ પડેલા માણસોથી જોડલી હાનીઓ તથા ખરાબી થાય છે તેવી કાચબેજ બીજા કોઈ કારણથી હોઈ શકે. કાલ ટરાંસવાલમાં જોસજેર ચાલી રહેલી સત્તામહી લડતને-સત્વ નિકાલ-જે ઈંડીઅનોનાજ લાલમાં થવો જોઈએ છે તે તેમ નહીં થતાં કેમ અચકા કરે છે એ વાપે તઈ બાંધતાં એમ રખાઈ જણાઈ આવે છે કે એમ થયું એ મારા ઈંડીઅન કાઠબોના મનની નિરબળતા વખર બીજું કાંઈ હોવાનો સંભવ નથી.

કુદરતી નિવશની રચના એવી રીતે થઈ ચુકી છે કે પ્રયત્નતા હમેશ નિરબળતાને દબાવમાં રાખે છે. ત્યારે બર્ણાશુધી નિરબળતા પ્રયત્નતા ઉત્પન્ન નહીં કરી શકે ત્યાંસુધી તેને પ્રયત્નતાની શુક્રામ મારી ને વાળી પડે એ અવશ્ય છે. માટે સત્વ નાખવાએ દરેક કામ વડ મનથી કરા કરાવે અને જોડ સુધી સમજવું.

મેન્જાસાયા એક વખરવામાં લખ્યું છે કે અહીં ઈંડીઅન લોકોમાં બીજાઓના નિરબળતા તરફથી કપાલ અને નેકલી થઈ

કરવામાં આવી છે. આ મીડનું નામ 'વીસરામ જોહાન કોટનમીલ' રાખવામાં આવ્યું છે. મેન્જાસાયાએ કાલમાં ટેલી કોન પાનુ જોડવામાં આવ્યો છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્મેન્ટ જોહાનમાંથી)

સીડનમના મેન્જુઅલ અંગલરાય રેડી આરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૬ મારચના રોજ ડરબનની સરકાર કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવશે.

લોઅર અમકામાસના રતનમ પથરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૫ મારચના રોજ ડરબનની સરકાર કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવશે.

ડરબનના બી. અપુકુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૬ મારચના રોજ ડરબનની સરકાર કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવશે.

ડરબનના સોની એ. સામીનાથ પથરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૬ મારચના રોજ ડરબનની સરકાર કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવશે.

ડરબનના બારબર કુપુસામી હરેં ટી. મી. હરેંટની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૩ મારચના રોજ મારીસઅરમની સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર ની કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવશે.

કારગલરોડના વેપારી મહમદ હસમાઇલ ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેજુહારો ની બીજી મીટીંગ તા. ૨૭ મારચ તથા ત્રીજી મીટીંગ તે પછી તરતજ સુપ્રીમ કોર્ટના મારતરની કોર્ટમાં મળશે.

મારીસઅરમના વેપારી શાદયુદીનની મીલકત આપતના પાંચમી વખતના વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના મારતરની કોર્ટમાં રાખવામાં આવ્યા છે. ત્યાં રસમજો છે ૧૦ ની મારચ સુધી તપાસી શકાશે અને તે પછી આ આંકડા મુકાર કરવામાં આવશે.

રેકડ બખર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

માવલ માંબ ૧ખરતાની	૨૪	૦	૫૧	૨૪	૬
બીમડીના	૨૪	૬	૩૦	૬	
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦	૬	૨૧	૦	
એફ. ડી. આર.	૧૯	૬	૨૦	૦	
મીની સક્કર	૨૪	૦	૨૫	૦	
દુંડાના	૨૪	૦	૨૫	૦	
દેશી તુવેર દાળ	૨૩	૦	૨૩	૬	
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૩	૬	૨૪	૦	
અસુરની	૨૪	૦	૨૪	૬	
મગની	૨૬	૦	૨૪	૬	
અડની	૨૬	૦	૩૧	૦	
ચણા મુંબઈના	૨૨	૦	૨૩	૦	
દાળ	૨૮	૦	૨૬	૬	
વટાણા	૧૦	૦	૧૦	૬	
મકાઈ	૧૬	૦	૧૬	૬	
બીનીસ	૧૬	૦	૧૭	૦	
કડવું તેલ ૧ આલન	૩	૩	૦	૬	
એરફું	૨	૬	૨	૬	
મીઠું	૩	૬	૩	૬	
નાળીએરું	૩	૬	૩	૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫	૬	૧૭	૬	
પીળી	૧૪	૬	૧૫	૬	
તીરકુળ નાતાલ	૧૦	૬	૧૧	૬	
આટો	૧૧	૬	૧૨	૦	
મદ્રાસી સોપારી ૧૨તલ આ	૦	૪	૦	૫	
મરચાં	૦	૪	૦	૫	
શી પેટીટીનના પૌં ૭	૧૦	૦	૧૭	૧૫	
પોરબર	૮	૫	૮	૧૦	
પાસશીન એરોફેડ					
વાઈટ રોસ	૮	૨	૮	૫	
આલન	૧૧	૬	૧૨	૬	
નાળીએર	૧૮	૦	૧૯	૦	
હથી	૧	૬	૭	૦	
કાકમંડ સોપ	૧૩	૦	૧૩	૬	
સાણુ સીલક રોન	૧૬	૦	૧૬	૬	
સાણુ સનદાઈટ	૪૨	૬	૪૫	૦	
નેકટર ટી	૧	૮	૧	૬	
માચીસ લાલન	૨	૧૧	૩	૦	
સોપારી સેવરની	૦	૧૦	૧	૦	
નીલ પોઈટ મીઆરેટ	૧૬	૬	૧૭	૦	
દુધ નેસલન	૨૦	૬	૨૧	૬	
નીમક (વીવરપુત)					
ખરતા એકલી	૪	૩	૮	૬	

BABU TALWANTSING

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

NANJEE DULABHDAS & CO.,

Merchants & Importers.

નાનજી દુલભદાસની કુ.

મરચાંદી અને ઉપકરણ.

For Sale: LOURENCO MARQUES,
T. & M. "NANJEE"

T. Barlow & Sons,

Smith Street, Durban.

IMPORTERS OF

REFINED COTTON-SEED OIL,
(SALAD OIL).

SUITABLE FOR RATIONS.

M. K. DAISY,

Cigar Factory.

Buyer of Natal and Transvaal Tobacco

P.O. Box 6369, JOHANNESBURG.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Tel. Add: "DAWOOD."

P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal.

જેલનાં કાવ્ય.

કિંમત ૧ શીલીંગ,

પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ટરાંસવાલની લડતને લગતાં આ રસીલાં કાવ્યોનાં પુસ્તકો હુકી મુદતમાં ખર્ચા ખલાસ થઈ ગયાં છે, તોપણ હજી બીજા વજ્રા આહુકો તરફથી ઉપરા ઉપરી માગણી થાય છે. જે આજમાં આજે આહુકો તરફથી માગણીના કાગળો આવશે તે આ ચોપડી ફરીથી છાપવાને વિચાર રાખ્યો છે. ગઈ વખત ચોપડી છપાયા પછી પણ એ વિષયને લગતાં બીજાં કાવ્યો ઈડિઅન આપિનિઅનમાં છપાયાં છે તે અને બીજાં પણ કેટલાંક સારાં કાવ્યો દાખલ કરવામાં આવશે. પુસ્તકનું કદ આગળ કરતાં લગભગ અમલું થશે, છતાં કાવ્ય આગળના ઝેટલોજ રાખવામાં આવ્યો છે.

ગાયનના શોખીનો પોતાનાં મુખારક નામો નીચેને શીરનામે મોકલી આપશે.

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,

ફોનીક્સ. નાતાલ.

હુકાન કાઠી નાખવાની છે

હાંદુસ્તાન જતો હોવાથી હું હુકાન બંધ કરું છું. ખર્ચો માલ મુજબને બાંધે વેચા નાખવાનો છે. આવી સરસ તક ફરી ફરીને મળશે નહીં.

હાંદુસ્તાનનો, નપાની અને બીજો રેલમી માલ. દાવની, સાડી, રમાલ, કલકતીઆ અને મદ્રાસી સાદોઓ વિગેરે વિગેરે.

હુકામલ સન્સ,

૧૮૭, ટ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

નોટીસ.

આ જાહેર નોટીસથી હું ખબર આપું છું કે જેમને મારી સાથે કોઈપણ પ્રકાર નો લેવડેણું હોય તેમણે મહેર બાની કરી તા. ૮મી માર્ચ ૧૯૦૯ સુધી માં મારી સાથે રજુ કરી જવો. કારણ કે મારા માનમાં મારે મારી જન્મજન્મી (હાંદુસ્તાન) જવા માટે આ દેશ છોડવા છે. તેથી ઉપલી તારીખની અંદર પોતાનો હિસાબ જેમ અને તેમ જલદી નક્કી કરી જશે. એજ વિગતો. લી.

વલ્લભલાલ કેમાલાઈ પટેલ. દા. પોતે.

વેલ્ડન-સ્ટ્રેટ, તા. ૨૬-૨-૦૯.

પો. બો. બો. ૬૧૫

તા. કં. - મારગની તા. ૮મી ગઈ કાલપણ પ્રકારના હિસાબના કાગળ ઉપર ખાન આપી સમજાશે નહિ.

ડાયરીની ભેટ!

જેઓ એક વરસનું લવાજમ આંખર મોકલી આપશે તેમને તમા અમારા પ્રગટ કીચેલા પુસ્તકોમાંથી શી. પાના પુસ્તકો ખરીદશે તેને સને ૧૯૦૯ના સાલની ડાયરી મુફત ભેટ આપવામાં આવશે.

વેપારીને ઉપયોગી છે.

મેસરસ પારેખની કુ. લખે છે કે: આપની બેઠની ડાયરી વખાણવા લાયક સાથે મુસા ફરીમાં ફાવદાકારક છે. અને કિંમતી છે જેથી આપને મન્યવાદ થઈ છે.

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમણ ખરીદીએ છીએ.

ઉન, આમણ, શીંગડાં, પેટાં અથવા બકર નાં ચામણ, વેટલની જાડ વગેરે ખરીદવા મંજીએ છીએ.

આર્ટ પેપર ઉપર કાપેલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા દાદાબાઈ નવરોજી.

ઓ. જરડીસ બદરૂદીન તબખજી.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈડવન રજેયર ખેરર કોર.

અહ્મદનસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરૂદીન ફજદાર.

મેસર્સ એમ. કે. માંધી, અને એચ. ઓ.

બલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડામનીઆ.

સ્વામી શ્રી સંકેશનંદ.

રતાંડરતના બદાદુરો.

ડરબનના આગેવાનો વિગેરે.

મી. આદમજી મીઆખાન.

મી. ઉમર દાજી આમદ અંબરી.

મી. હમામ અમદુલ કાદર ખાવાઝીર.

કીમત : દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ અરથી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા કોટલીઆના પણ રટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanfeaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle, and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુંબઈ

દેશગોઆએ તથા બેરા થઈને

સ્ટીમર અમકુળી ટન ૫૦૦૦ તા. ૮ માર્ચ

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી છડીઅન છે, અને ઓછીસરો ખીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વસ્થાવન! સમ્પતાવાળા તેમજ મામાણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પાડે નહીં એ ખાતરી રાખશે.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હોદી લાઈએ લાંબી મુસાફરીમાં નકમી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નાં ફુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સારૂ જાય છે. માટે આ કુંક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તક્યાર થઈ રહેવું.

સરકુ આગમોટ મુંબઈ પહેંચી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સડની જાણ માટે અતરે જાપામાં નંખાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને વગર ખરચે આગમોટ પહેંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી ચકશે.

દરખતે હોંધે ફોલેંચો ઘેર ફલકતા ગોંધે માફક જાતી છે.

અમકુળી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ માર્ચ.

தெட்டசல் ஸ்டாக்ஸ் வியல்.

જાણ, જાણ. "અમકુળી" 2,800 ટન લાઈસેન્સ

கொலம்பு மதிசல் மீர்த்தகமாக கல்கத்தાவுக்கு செல்வது

બી. હવરાદિમ મહાધામની કુ

198, 199, 197 કેમસ્ટ્રીસ રોડ ડરબન.

Telegraphic Address: Kathorian

P.O. Box 125.

જિયરથ કીંગ એન્ડ સન્સ.

૧૨૮ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

નફાકારક વેપાર !

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅનમાં જાહેર

ખબર છપાવવાથી તે હજારો

માણસના વાંચવામાં આવે છે.

આર્ય ધર્મ (કર્તવ્ય.)

સ્વામીજી આત્માનંદજીને જનારેલ સ્વામીજી શંકરાનંદજીને ઉપરેલ આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) સારા અક્ષરે, તળનામાં જડાય તેવી રિયતિમાં તણુ પેનીમાં મી. એમ. એમ. દિવાન પાસેથી બોક્સ પહોં, ડરબન લખવાથી મળી શકે છે. આ અંગ્રેજી, ગુજરાતી તેમજ હોંદીમાં મળી શકે છે.

એજ જગ્યાએ લખવાથી સ્વામીજીએ હીસરીમાં આપેલું "માનવ આત્મા" ઉપરનું અંગ્રેજી લાપણ પણ તેલવીજ હીમતે મળશે.

ARYA DHARMA

As composed by Swami Sri Anandaji and printed at the instance of Swami Sri Shantaranand, The latter is now obtainable on application to Mr. M. M. Madan, Box 593, Durban, price 3d. It is printed on tinted card-board for binding.

"The Human Soul"

A re-print of this address by the Swami can also be obtained at the same place; price 3d.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

દશમીજી આત્માનંદજીને જનારે હવે ઔર સ્વામીજી શંકરાનંદજીને છપાએ હવે આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તજ્જીમેં રાહે જાંધે રહે મનપૂત કાગજકે ઉપર અહે વક્ષારમે પાત્ત તોન પેનાંસે મી. એમ. એમ. દીવાન કો પોરક ૫.૧.૨, ડરબન હીસનેસે મીલેંગા. હંગ્રેજી, ગુજરાતી ઔર હોંદી શબાનમેં મીલતા હે.

વહી જગદ્ગર હીસનેસે સ્વામીજીનેં હીલ રીપર "માનવ આત્મા" વિષયકે ઉપર હોંવા હુવા હંગ્રેજી પ્યાલાનમી તોન પેનીમેં મીલેંગા.

Buyer of Mealies,

Monkey Nuts, Castor Seeds and Mustard Seeds.

Any Quantity, at best market price.

M. S. VATHED.

Commercial Road, Tel. Add. 224 & 225.

Durban.

મકાઈ, ફલી, રેડી (દીવેલાં) સરસવ

વીગેરે જથાળાં ખરીદનાર

સારામાં સારો ખબર જાય.

એમ. એસ. વાહેડ,

કેમસ્ટ્રીસ રોડ ટેલીગ્રાફ હે. "વાહેડ"

ડરબન, ટેલીફોન નં. ૨૨૪

બોક્સ ૧૨૫.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtin
Merchant, Box 37

BARBERTON

Esfahan Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khanisa,
Meintjes Street, P.O. Box 24.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Paas,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location

BUTHA BUTHE

Tayab Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader,
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Eswamin Noronhan,
24 Prere Street, (Woodstock).
Esoosunkhan Kalakhan,
17 Market Street,
Somerset Street, C.C.
Koshaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St., &
18, Corner Church and Bloem Sts.
D. Maacherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
McLideen Ennos,
180 Bree Street corner
and Bloem Streets
Cape Town
POBOMULL Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moala,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOUBAKER AMOD & BAO,
Box 444, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 50, 330 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street.
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Flourright Lane.
Dawjee Maroonjee Thind,
Box 211, 114 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 83, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Metals,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Ungeni Road.

JALBHAY & NOLABEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maderaji,
The Engineer,
Nobelen Road, Opposite
Botanic Gardens.

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kapji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

P. V. Singhaiya & Co.,
Box 136, Grey Street.

Lala Bhabhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street

E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 86, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaran Jivan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Bever Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Beron Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street.
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Hartin Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willis,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Murrayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Dessai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 100.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 28.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Venkayamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

Zoutpansberg)

Esmajee Ismail,
General Dealer.

PRETORIA

Ambaram Parshotam,
Tailor and General Dealer,
150 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Beg Mahomed,
Box 498.
Mahomed Abo,
Box 498, Prinsloo Street.
Moses Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
NAGARDAS HARI SONS,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parokh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Nandoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kecavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Ebrahim Amod,
Box 44.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vanker,
Partner & Miller,
Hansen Amod Vanker,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Bunc od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Dayjee,
Goldsmith.

VOLESRUST

G.R. Mooln,
Box 1.
Venmali Lakha,
Box 45.

VRVURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossah Tayob & Co.
Market Street.
Joossah Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Tel. Add. POHOOMULL. P.O. Box 111

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Mill Merchants.
Corner of the ...
CAPE TOWN

Open ...
ON ...
Established ...

હોટ એજીન્ટ: ૧૦ એપ્રિલ ૧૯૦૯, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલક મરચંદ.

૭૮ ગ્રેસીડે ઓર, બેલ્જિયમન.

બેર આપવા સારક અનેક તરિકની મહીન
સરક યોલ, લેપીકે ગાંધીના માલ. હરે: બાવડું
રેશમ, જરીના દેબલ દેબાચ, કાશ્મીરી બનાવ
વિગેરે વિગેરે. સાવ પચાન સરતા. આવે અને
ખાતી કરા.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 From St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 58. Tel. Add.: "DURBAN."

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચંદ ને કમીશન
એજંટ.

બેલ્જિયમ ૮૮, ૧૦૪ બીન ઓર,

કેપટાઉન

Telephone 564

મારો બેલનો બીજો અનુભવ.

[લખનાર મી એમ. કે. ગાંધી.]
એકદ અવાહીઆમાં પુસ્તકરૂપે બહાર
પડશે. કિમત ૬ પેની.

SAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

કપાક બહાર પડી છે

ટરાંસવાલના નવા એશિયાટીક

કાયદા મુજબના ધારા

અંગરેજ અને તેના ગુજરાતી તરબુમા.

કિમત ૬ પેની. બેલ્જિયમ ૭૮ ના પેની

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 6TH, 1909

No. 10

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 113.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondences" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Continued," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 6TH, 1909.

Duty and Closer Union

BRITISH INDIA in South Africa may see before their eyes a thing that it is given to very few to contemplate—the growth of what will probably be a strong, virile nation. The two white races, after a long and bloody conflict, are gradually throwing off the mutual distrust and dislike that have kept them asunder for many a decade and retarded the progress of South Africa during all that time. Following upon this conflict of national antipathies, which are now, happily, dying down, there has loomed upon the horizon a far more terrible danger, which, indeed, was probably the hidden cause, the seed, the kernel, of the great war of ten years ago. We refer to the economic strain between the inland and the coast states. Town and country are always to some extent antagonised, but the true antagonism, the real economic strain, exists between Orange and the Transvaal, on the one hand, and the Cape and Natal, on the other.

South Africans may or may not be in the mass, ripe for union. We are not prepared, nor are we called upon, to declare either way. But it is evident that they realise, or, at least, the most thoughtful men among them realise, that this growing internal antagonism can have only one result in the long run—a fratricidal war, with con-

sequent ruin to the whole country for generations. It has often been said, by somewhat shallow thinkers, that man, if left to himself, is nothing but a brute, with a brute-passion of destructiveness. But history contains quite other lessons. We are taught that, in the face of grave danger, self-interest obliges men to do what is right, and he does it, not necessarily with comprehension, but, as often as not, by a blind and unreasoning, not seldom a blundering, instinct. That is what brought about, directed by the subtle statesmanship of Alexander Hamilton, the federation of the New England States, afterwards known as the United States of America, the creation of the Swiss Confederation, the formation of the United States of Brazil. That is what compelled the federation of the German States and brought about a United Italy, as, centuries before, it had brought about a United France. And, in our days, that is what has created the Dominion of Canada and the Commonwealth of Australia, what is forming the South African Union, and what, in course of time, must weld the warring Central American republics into a powerful whole. The day of the small State, though we may anticipate it, with Olive Schreiner, hopefully, is not yet.

It is clear, then, that the tendency among the white races is towards a greater concentration of forces, a greater centralisation of directing influence, a greater economy of energy. In South Africa, the two white races are coming closer together, forgetful of racial cleavage and national differences, and see that the only genuine alternative is chaos, ruin, and the retardation of national progress is by way of closer union. But let it also be quite clear that this joining of hands is to be by and on behalf of the white races only. The ideal of a great white South Africa transcends everything. The non-whites of South Africa, though they so largely preponderate in numbers, are to be regarded as an undesirable element in the formation of the South African Union, and their interests are to be made deliberately to subserve those of the white races. Whilst we have never regarded the possession of the franchise as a great desideratum in itself—for we know from experience that the abuse of the privilege is far more frequent than its use, and that men have not yet learnt how to refrain from casting their votes when, by casting them, under the impression that it is their duty so to do, they take upon their own shoulders all the weaknesses, the follies, the crudities, the wickedness, of their peoples. It is yet even more clear in the light of a recognition of manhood, similar, as Rev. Chas. Phillips put it

last week, at the Transvaal Native Affairs Society's meeting, to the assumption of the toga by the young Roman. And we can gather something of the attitude of the white races today, towards the coloured races, under a scheme of closer union, by the deliberation with which the coloured peoples, almost without exception, are to be kept in a condition of political and municipal tutelage.

But if the white races of South Africa find the need of union pressing, how much more must the British Indians, who are regarded, even though born in the sub-continent, as aliens who can never be absorbed in the general population, who can never be induced to take a responsible share in the development of the State, whose value as a national asset is profoundly ignored, realise the urgency of the need for combination amongst their scattered units? Already the process of consolidation has been going on, ever since the Transvaal struggle commenced. Natal, the Cape, Rhodesia, and even British Central Africa and Delagoa Bay, have united to aid, financially and by way of sympathetic encouragement, the sufferers in the Transvaal. And that desire for co-operation must continue in the future until a Government of South Africa will have to deal with a British Indian community, one and indivisible, throughout the sub-continent.

In order, however, to secure this needful result, there must be an enormous growth in the spirit of duty animating South African Indians. They must banish for ever religious and territorial differences, and remember that the white South African does not and cannot distinguish between Indian and Indian. To him, all are base-born alike. And it is in face of this united opposition from the bulk of South African opinion that British Indians must combine, if they value their self-respect, their national honour, their religious ideals. The great Sikh Guru, Govind Singh, demanded of his followers five blood-sacrifices to the all-devouring, all-demanding Goddess of Duty. Five devoted men came forward, that they might be slain for the redemption of their people. The sacrifice was not required, but the fact that these men were willing to go to immediate death for a high ideal made them worthy of the title *Khalash*, the liberated, and eventually, by reason of their lofty example, and the inspired word of the great Guru, they liberated their whole people. So, too, must South African Indians, young and old, rush forward at the call of duty, whether death or life be their portion, but only so can they, as a community, achieve salvation.]

Indian Self-Help

We referred, last week, to a valuable and suggestive series of articles in *The Times*, from the pen of Sir Harry Johnston, dealing with the development of negro culture in the United States, and special reference was made to the remarkable work done for the advancement of the American negroes by the famous institutions at Hampton and Tuskegee. There may be seen such an instance of co-operation and self-help as it is difficult to match anywhere else in the world. The wonderful and masterful example of Dr. Booker Washington should be an inspiration to the disfranchised folk of other lands. Against enormous odds, this courageous man has taken fortune in both hands, and has organised the intelligence of his people to the degree that more and more are they commanding the respect of their white fellow-citizens, who recognise in them a growing self-respect.

The negro example is one that may very well be taken to heart by Indians in South Africa. Whilst it is true, the Transvaal passive resistance movement is one making for the highest accomplishment of self-respect, the building-up of character can be much aided by the intelligence and co-operation of the white community. We have noted a growing desire amongst the young men of the community to enter the legal or the medical profession, a laudable desire in itself, but one which is often without regard to the use that may be made of such professional training thereafter. It is only the very few that can earn an honest livelihood from law or medicine, for they will be almost entirely dependent upon the *clientele* of compatriots.

On the other hand, the large number of boys and girls, either born in the country or brought to South Africa at an early age by parents resident here, makes it essential that not a few of the more intelligent and self-sacrificing young men and women of the community should devote themselves to the teaching profession. We can "self-sacrifice" if we believe that no permanent good can be done, either to teachers or pupils. If teaching is to be regarded as an easy or lucrative occupation. It is second only in importance and in spiritual influence to parenthood, and it must be so regarded by those who adopt that lofty avocation. And more—the instruction to be given must not be only book-knowledge. Something above and beyond that is demanded. We have too many young men and women who are half-educated mentally and not at all educated manually. Industrial education is, to our mind, absolutely essential, for without it there can be no complete development, but merely the creation of a still more useless hanger-on upon society.

This most matter for the mature consideration of the heads of the com-

munity, who must put their pride in their pocket if they wish their children to hold their own in the world. It is all very well to regard the education of Indian higher grade school boys as the small and easily accomplished end to which all must strive, and to neglect the more important work of the lower grade schools. The need is greater than the accumulation of facts. We want accumulation of character and a proper knowledge how to utilise the facts acquired to the best communal advantage. It is for Indian parents to realise this and to appreciate the further fact that, as Indians and citizens, they are responsible, not only for the advancement of the welfare of their own children, but also for that of the children of the indentured labourers who have deserved so well of the community. It is for these, specially, that industrial education is required, and it is for the communal leaders to see to it that Indian teachers are trained, who will make these South African born-and-bred Indian children an asset of value to South Africa.

ON THE OCCASION OF THE GRADUATION OF DEGREES BY THE LORD SELBORNE'S COLLEGE

At a honorary degree delivered an important and suggestive address on the native question in South Africa. It is not our purpose to deal with that question in these columns, but the following extract from the address is so striking that we feel bound to quote it:—"I will only ask the white men to consider whether they have ever calculated the cumulative effect on the Natives of what I may call the policy of pin-pricks. In some places, a Native, however personally clean, or however hard he may have striven to civilise himself, is not allowed to walk on the pavement in the public streets; in others, he is not allowed to go into a public bar, or to pay for the privilege of watching a game of cricket; in others he is not allowed to ride on top of a tram-car, even in special seats set apart for him; in others, he is not allowed to ride in a railway carriage, or to be a sort of dog in a public place, as he is unfeelingly and unmercifully treated by white officials." We remember, on one occasion, Dr. Abdurahman, who is half-Indian, half-Malay, and wholly cultured, was refused a penny stamp at the main counter of the General Post Office in Johannesburg. We remember, too, when Mr. Abdul Gaffar, at the time Chairman of the Transvaal British Indian Association, was seated on the top of a Johannesburg tram-car, when a policeman came along and whistled to him to come down, as though he were a dog. We remember how, when Messrs. Goudt and Ally were on the point of leaving for England as a deputation to the Imperial Government, they were almost refused permission to travel by the Imperial mail,

although they had hooked their seats and taken their passengers. The thing happens every day in the Transvaal. We wonder, after the tone of Lord Selborne's speeches on the Asiatic question, what he has to say to "the cumulative effect" on British Indians of what are may call "a policy of pin-pricks."

PROFESSOR MORGAN, SPEAKING AT University College, London, on a recent occasion, is reported to have declared, dealing with the Constitutional systems of the British Colonies, that the general tendency was in the direction not only of self-development, but of sovereignty. The Colonial Parliaments' possible danger lay in the growing helplessness of the Home Government to control Colonial legislation. If the learned professor be correct in his estimate, Britain will be left, in comparatively short time, with only the Crown Colonies, the Protectorates, and India. Many thoughtful publicists have, of late commented upon the same tendencies that Professor Morgan observes, especially in regard to Australia, though, it has been added, Canada furnishes the true clue to the Imperial situation, so far as the status of the self-governing colonies are concerned. India, and Indians in British Colonies possessing constitutional powers, must be prepared, therefore, to see Indian interests outside the Motherland at first reluctantly, but afterwards deliberately, sacrificed, in order to placate what is known as public feeling in those Colonies. The first offering upon the altar of colonial self-esteem has undoubtedly been in the Transvaal, though, almost by the skin of their teeth, Indians in Natal and Southern Rhodesia have fortunately escaped from a like grave peril. The future is dark, indeed, unless India realises what she stands to lose by reason of the dishonour put upon her children resident in the self-governing parts of the Imperial dominions, and unless the Indian colonists themselves understand that the Kingdom of God is within them, and that, if they fail to strengthen themselves by developing what is highest and best in them, they may as well cast to the winds these loud professions of patriotism which are heard to day.

THE ARMITAGE CASE. It will be remembered that Mr. A. H. Scott, M.P., asked a question in the House of Commons arising out of the Armitage scandal, when Colonel Seely promised to make inquiries. In a letter to Mr. Scott, dated the 3rd ult., from Colonel Seely, it now appears that, "on the recommendation of the Colonial Secretary, the Governor has cancelled the contracts of all the Indians in Mr. Armitage's employ." That worthy will no longer be able to treat his Indian employees "like sheep."

America and the Japanese

Mr. Root's Views

New York, February 1.

A letter from the President to Governor Gillett of California on the subject of the anti-Japanese Bills pending before the Legislature of that State was made public from Sacramento last night. The communication consists mainly of a memorandum on the legal aspects of the legislation, furnished to Mr. Roosevelt by Mr. Root in his advisory capacity as Secretary of State, and to Mr. Root's comments the President has little to add. Mr. Root gives Mr. Gillett informing insight into the character of the relations of the United States with Japan as defined by treaty. He informs California in effect that aliens have treaty rights which cannot be over-ridden by the legislation of any State, and that only such legislation is legal as is consistent with treaties made by the National Government with foreign countries, the natives of which are domiciled in the United States. Mr. Root sees no objection to a law that treats all aliens alike in acquiring and transferring real property, but says that in order to avoid a conflict with the Federal Constitution such a statute should contain an express provision excepting from its operations any rights secured to aliens by such treaties. Such a law, Mr. Roosevelt observes, would not be in any substantial respect different from similar laws passed by other States, and many foreign countries, including Japan itself, have such laws.

California, therefore, by passing the anti-Japanese Bills would be assailing the treaty-making powers of the National Government. Mr. Root points out that it is settled beyond the possibility of doubt by repeated decisions of the Supreme Court that a treaty made in pursuance of the Constitution has force to over-ride inconsistent provisions of either the statutes or the Constitution of any State. Many of the treaties have reciprocal provisions for reciprocal rights of citizens as to the holding of real and personal property, and such reciprocal provisions cannot be affected by the provisions of any Act or of the Constitution of California.

The passage of a Bill to discriminate against Japanese children in schools, Mr. Root says, would mean that arrangements between the United States and Japan controlling Japanese immigration by the use of passports would come to an immediate end. Mr. Root asks Californians to consider whether they would substitute this legislation for the exclusion of Japanese labourers. He says that no exclusion Act passed by Congress could be as efficient as the present arrangement. Mr. Root concludes:—

Viewing in their larger aspect the relations of California to the rest of the Union, it is difficult to find words strong enough to characterize the situation as patriotic duty which would be involved in a careless, objectless enactment constituting a serious affront to a friendly nation.

Later.

The two members of the Californian Legislature responsible for the anti-Japanese Bills, according to San Francisco despatches published this afternoon, are not impressed by Mr. Root's views.

New York, February 2.

The anti-Japanese Bills before the Legislature of California have provided an occasion for a strong expression of antipathy to Orientals from that State's neighbour, Nevada. In the Nevada Legislature a committee of the whole, in special session, has favourably reported a resolution, directed to the Californian Legislature approving the passage of stringent measures that will prevent an influx of Japanese. The terms of the resolution are bellicose. It recommends the Californian Legislature to pay no attention to what it calls coercion and interference on the part of President Roosevelt in the anti-Japanese movement, and censures the President for encroaching on States' rights. It refers to the Japanese as "parasites of the world," and asks the Nevada representatives in Congress to use their influence in enacting an Exclusion Act against Japanese and Chinese.

Reports from the White House state that the President resents the action of the Nevada Legislature in censuring him, and has freely expressed his feelings to the Western Senators and Representatives among his callers. To one of them he said that one small State precipitated the Civil War. One Western Senator expressed the fear that the Legislature of his State would follow the lead given by that of Nevada. The resolutions are to be put to the vote this afternoon.

The concern shown by the Pacific States regarding Oriental immigration is not borne out by the figures published in the *Evening Post*. That journal remarks that the population of California, according to the last census, was 1,485,053, and is now much larger. The total number of Japanese, under the Japanese Consulate-General at San Francisco, in the four States of California, Colorado, Utah, and Nevada, and the two territories of New Mexico and Arizona, is only 44,883, according to official figures. All told, the Japanese Government does not know of more than 117,12 Japanese in the whole of the United States, of whom 3,403 are in Oregon and 17,632 in Montana, Wyoming, Idaho, Washington, and Alaska. Surely the comment is not far from the mark that it is ridiculous to speak of engulfing 30,000,000 of Anglo-Saxons by a mere band of Japanese.

Later.

The evening papers publish long reports from San Francisco of Komura's speech in the Japanese Chamber of Deputies, which outlined the Japanese policy on Japan and referred several times to American relations with the Japanese. Outside the Chamber, Count Hattori, Komura's remarks with his own in the peaceful spirit in which they were made. But the bitter and sensational attack on the Foreign Minister's speech made during the subsequent debate by Count Hattori, and his reference to the recent American-Japanese agreement as humiliating to Japan will probably furnish an excuse for increased attacks on the Japanese in California and the other Pacific States. It is unfortunate that the Jingo element in Japanese politics should have sought the present time for displaying its belated patriotism.

Sacramento, February 2.

Mr. Johnson, chairman of the Committee on Judiciary of the State House of Representatives, announced to-day that the committee had reported favourably on his Bill to amend the School Segregation or Races Law by specifically including the Japanese in the measure. The Senate Committee on Communications from the Executive, however, has reported expressing the opinion that measures specifically directed against the Japanese are unconstitutional.

Washington, February 2.

The action of the Nevada Legislature in regard to the Japanese is strongly condemned in responsible circles here, not on account of its intrinsic gravity, but because it had taste. "We are weary of the immigration problem with its maximum of anxiety and the minimum of offence; those people, apparently, with the maximum of insult and the minimum of actual restriction," was the comment of a statesman, whose words may be taken as reflecting the opinion of President Roosevelt. The boorishness of the phraseology of the Nevada resolution, it is thought, is especially apparent when contrasted with the statesmanlike speech of Baron Komura.

When it is remembered that a year ago the same body besought the Federal Government to save the State from the violence of a few hundred discontented labourers in the fields, and that the President had patched Federal troops into the State to be expected to quell the disturbances of its lawless and lawless country.

New York, February 3.

The lower branch of the Nevada Legislature adjourned yesterday the anti-Japanese resolution directed to the Californian Legislature, in which that body was urged to "go ahead and enact such stringent laws as will absolutely prevent the encroachment of Japanese." Except for the elimination of the passage censuring President Roosevelt for

intervening, the resolution was passed as originally framed in all its flamboyancy. It goes to the Senate to-day. A Bill was also introduced designed to prevent Japanese and Chinese from holding lands in the State.

Nevada's action is regarded as ridiculous, but its effect on public sentiment in Japan may be embarrassing. While the resolution states, Nevada is the fourth State in the Union in extent of territory, its population is said to be little more than 40,000.

The Territories of New Mexico and Arizona, now seeking admission to full Statehood, have each a population greatly exceeding that of Nevada. The action of the latter's Legislature in fomenting anti-Japanese sentiment in the Far West prejudices their chances of success, as it comes as a strong argument against the admission of any more States with a doubtful sense of responsibility, whose power might be used at any time in direct antagonism to Federal interests.

A San Francisco Correspondent telegraphs:—

A canvass shows that the majority of the Californian Senate are opposed to all the anti-Japanese Bills. The Assembly is about equally divided. The Governor says:—

If any one from the Asiatic League thinks he can run the State and involve the United States in serious complications with a foreign power he is mistaken.

The Senate Committee reports against the Bills, with a recommendation that no anti-alien legislation be enacted in this session of the Legislature. The report says:—

We firmly believe that legislation of this nature is a menace to the welfare of our country. To single out any one particular nation would bring us into conflict with the Constitution of the United States and render ourselves ridiculous in the eyes of the nation. Whatever is done to restrict Japanese immigration should come through the Federal Government.

The report is signed by three members, two dissenting, Mr. Campbell objecting to the word "ridiculous," and Mr. Finn saying that he would "throw the Japanese right out." The Governor applauds the reports, and says that the whole trouble is with persons exploiting cheap politics regardless of grave issues. The authors of the Bills—Mr. Johnson and Mr. Drew—encouraged by the Nevada resolution, are determined to force the issue. A sharp fight in the Assembly is expected. The Speaker is firm. The Press is nearly unanimous against legislation.

The President's Intervention.

The President to-day strongly urged Senators Dixon and Newlands, who represent Nevada in the Senate, to exert their influence on the State Legislature to avert the passing of the anti-Japanese resolution. Mr. Dixon, in a telegram promptly sent to the President of the Nevada Senate and the Speaker of the Assembly after seeing Mr. Roosevelt, told them that,

taking the resolution as a serious one and as introduced for the purpose of securing beneficial results, he felt that it was his duty, as a representative of the people of Nevada, to object to the Legislature that such object might be injured by radical action at this time.

The correspondent of the *Sun* at Reno, in a despatch this afternoon, says that apparently the outside world is more interested in the noise of Speaker Gillett's resolution than Nevada itself is. It came as a surprise, and, before the general public was aware of its existence, had been favourably reported by a committee of the whole and adopted by the Assembly. But even then Nevada showed little interest in the resolution. Now that the matter has received universal attention, public sentiment, he adds, has been fully aroused, and means will be taken to see that the offensive resolution is properly tempered before being finally passed. It has already been shorn of its bitter reference to President Roosevelt, and the correspondent says that the Senate will further amend it so that all its provisions will remain within the bounds of good judgment.

New York, Feb. 3.

The Californian Legislature to-night rejected the amended Drew Bill prohibiting aliens from owning land in the State. The vote was 48 to 28.

New York, Feb. 4.

Following the defeat yesterday of Mr. Drew's Bill forbidding aliens to hold land, the Californian Assembly to-day rejected Mr. Johnson's Bill prohibiting them from being members of corporations by a vote of 54 to 15. His Bill requiring the segregation of the Japanese from the white population, was also defeated, but the Assembly approved the measure excluding the Japanese from schools.

Views of Mr. Roosevelt.

Washington, Feb. 4.

A conversation which I had with the President this morning conveys the impression that he believes that the anti-Japanese excitement on the Pacific Coast is fairly under control. While it is true I have predicted from the beginning that the action of the Californian Legislature would be unwise, there is undoubtedly an easier solution in Washington now than a vote has been registered in favour of a sane policy. The danger of the situation lay in the apparent apathy of those on the Pacific slope who may be regarded as the responsible governing element, and who were awakened by Mr. Roosevelt's, Mr. Root's, and other appeals to reject such unwise legislation. Senators from other States also deserve credit for promptly urging their Legislatures not to pass such measures.

The defeat of these Bills may clear the situation so far as the several Pacific States are concerned, but the problem of Japanese immigration remains to be solved. Only the Government of Washington has power to do

this, though the State Legislatures may have power to say whether Asiatic aliens shall own property in America. It may be actual; it may be only implied, but I think that one reason for the State's falling into line with the President's wishes is that an understanding has been reached to the effect that the question of Asiatic immigration will receive the serious attention of the Government.

San Francisco, Feb. 4.

The Johnson Bill segregating the Japanese school children passed the Assembly to-day by a vote of 46 to 28. Immediately afterwards Governor Gillett received a telegram from President Roosevelt saying:—

What is the rumour that the California Legislature has passed a bill excluding Japanese children from the public schools? This is the most offensive Bill of all, and in my judgment clearly unconstitutional. We should at once have it tested in the Courts. Can it be stopped in the Legislature or by veto?

The Governor at once telegraphed a reply and asked for an answer to it. He declined to reveal the nature of his message to Washington.

Baron Komura's Views.

The following is from a report of Baron Komura's speech in the Diet on the 2nd ult.:

The friendship between Japan and the United States of America is of traditional standing, and it is absolutely essential to the common interests of both States not only to maintain unimpaired those sentiments of amity, but to extend and strengthen them by every possible means. Notwithstanding the perfect accord which always existed between the two countries in their aim in the Far East and the Pacific, it appears that doubts have been entertained in some quarters as to the sincerity of their intentions. In order to remove all cause of such misunderstanding, the two Governments have decided it advisable to exchange Diplomatic Notes in official announcement of their common policy, and they are convinced that this declaration will not only materially conduce to the promotion of lasting friendship between the two nations, but will be also largely instrumental in preserving the peaceful relations between them. As regards the question of Japanese immigration, the Japanese Government is in a position to state that the Imperial Government of Japan, from the time of participation in the Russo-Japanese war, has been fully cognizant of the fact that the immigration of Japanese into the United States is a matter of great importance, and it has been its policy to regulate the immigration of Japanese into the United States in such a manner as to lead to any international complications.

It is necessary to make a few explanatory remarks should be made on the subjects of immigration and on the treaty revision. The first point which claims our attention is in dealing with the immigration of Japanese into the United States. The immigration of Japanese into the United States is a matter of great importance, and it has been the policy of the Japanese Government to regulate the immigration of Japanese into the United States in such a manner as to lead to any international complications. It has been necessary that our people, notwithstanding of scattering to members in random in distant foreign lands, should be concentrated in the region of the Far East, so as to secure their mutual and convenient contacts for carrying on their legitimate activities. The next point to be noticed is that we should studiously avoid all matters likely to obstruct the development of our international commerce and industry, which play by far the most important role among our economic enterprises in the field of foreign intercourse. The considerations have led the Government to follow their avowed policy in respect of emigration to Canada and the United States, and to enforce in perfect good faith restrictions of emigration to those regions.—*The Times*.

Asiatics in Southern Rhodeia.

And Closer Union.

A special correspondent of the *Transvaal Leader* says:—

A cogent reason for our entering the Union has come to light since the publication of the Act. This is in the form of a notification to the effect that the Rhodesian Asiatic Act has been disallowed by the Imperial Government. This is a matter on which Rhodesians feel strongly. They have always viewed the existing state of affairs with alarm, as, indeed, they have reason to, since, in the eastern parts of the territory, Orientals are carrying on wholesale and retail businesses on a remarkably extensive scale. From one township the European has been ousted, and his position in the capital is assailed, and with considerable force, too.

When the Transvaal commenced to legislate fears were entertained by Rhodesians that their territory would automatically become the dumping ground of those Orientals who found conditions in the southern Colony too irksome to be endured. When, therefore, the Commission of Directors of the British South Africa Company visited Rhodesia, the case was outlined to them. It was unanimously agreed that the country must be able effectively to protect itself against an influx. A promise was given that an Ordinance to create this defensive barrier would be introduced in the next session of the Legislative Council, based on the lines of that in vogue in the Transvaal. As a matter of fact, the Ordinance that was actually introduced was in a number of respects less drastic than the Transvaal example.

The measure, as is but natural, aroused a certain amount of consternation in the breasts of the Asiatics in the territory, who can but imperfectly have grasped its provisions, and as a result a petition was drafted and forwarded to the Secretary of State for the Colonies. That petition has been accepted and acted upon. And, per contra, the deliberations of responsible settlers have been ignored, their honesty of motive has been questioned. It is only another instance of distrust the men on the spot, for that a white man in South Africa, from the High Commissioner downwards, disagreed with the provisions of the proposed law is a contingency not entertained. The intelligence that it has been disallowed is only to be likened to the giving of every white Rhodesian a slap in the face. It will make him more than ever suspicious of the Imperial Government. It will turn his thoughts to Union, most assuredly. He may argue that of the two he prefers to sink his entity in South African unification than lose it in Oriental

influence. What can be done in the matter it is difficult to say. For the moment it is in abeyance, pending the receipt of an official statement thereon from the Colonial Office, and the next session of the Legislative Council. In the meantime local bodies have it in their power to discourage the influx of Asiatics by refusing this class of people a licence to trade. What their policy is here may be gauged from the fact that they are declining to entertain applications for such licences from new-comers, the latter being refused on the ground that that class of trader is present already in sufficient numbers.

We take the following leading article from the *Chowan Chronicle* of the 12th ult.:-

Yesterday we printed a telegram from our Salisbury correspondent to the effect that the Rhodesian Asiatic Act, which passed the Legislative Council in June of last year, had, upon the request of certain Asiatic petitioners resident in Rhodesia, been disallowed by the Imperial authorities. We do not doubt that this intelligence will be received by almost every European inhabitant of the country with the very greatest concern and displeasure. It may be well to recall the more important features of the measure which, it was hoped, would before this have become law. The main idea of the Ordinance was to prohibit the further unchecked inflow of Asiatics into the territory, and to keep the resident Asiatic population, except in so far as it is absorbed by natural increase, to its present figures. That is, there was no question of expelling from the country those Asiatics who have already established themselves here, and who remain law-abiding, but to prevent any more from coming. In other words, it had been hoped to preserve this territory, in so far as Asiatics are concerned, as a white man's country, and so fall into line with the other British Colonies of South Africa, most of whom by this time are bitterly regretting that the measures they have recently taken to safeguard themselves in this particular were not put into force many years ago. According to the Attorney-General, who was responsible for the conduct of the measure through the Legislative Council, the proportion of Asiatics to the white people of the territory was, at that date, something like 6½ per cent. That was already a comparatively heavy percentage and it was hoped that their numbers (rather more than now), known to be increasing steadily, had been checked before the mischief had gone beyond repair. We had the somewhat unfortunate experience of the Transvaal Government before us as an object lesson and we were, we may say, accordingly, daffled with very extreme care. Even in the case of the prohibitory clauses, he Adm

istrator was allowed a certain latitude of discretion and, so far as present Asiatic residents were concerned, although in some cases the fingerprint system could not be avoided, it was clearly the intention to enforce the law, if carried, in the least offensive way possible, and with all due regard to the self-respect of the section of the community concerned. In due course, no doubt, we shall have an official statement giving the reasons of the Imperial authorities for disallowing the measure, and it will then be seen if the question is for the present finally disposed of, or whether action may still be taken to preserve the country from a danger that threatens daily to become more serious. Pending such a statement, or information that perhaps will be available when next the Legislative Council meets, possibly it would be wisest to let the matter rest. Frequently of late, in respect of the talk of Causse Union and of the suggestion that Rhodesia could do well to throw in her lot with the Southern Communities, the question has been asked: But in what way would Rhodesia stand to benefit? To that question many replies have been given. To-day when we have yet another reply, and very agreeable of the question and occasion, for the Ordinance just disallowed by Downing Street, it must be borne in mind, is, in a number of respects, less drastic than that in force in the Transvaal. And probably it may be taken, we think, that Rhodesian views on such subjects, for example, as the native franchise, as well as the Arabi question in question, will resolve into some combination until such time as they can be presented with the strength that is only to be found in union.

Sympathy from India.

At a meeting of the managing committee of the Anjuman-i-Islamia, Punjab, held at the Darkat Ali Mohammadan Hall recently, the following resolution was unanimously passed:—

That this meeting places on record an emphatic protest against the passing of the Asiatic Act and the continuous racial persecution by the Transvaal Government of His Majesty's British Indian subjects with a view to expelling them from the Colony and deepening the racial gulf between Imperial and non-Imperial subjects in the same way that the Government of the Union of South Africa have done in the past and are doing at the present time. That the Government of the Union of South Africa are in a position to do this without in any way affecting the position of the British Indian subjects in the Colony and that the Government of the Union of South Africa are in a position to do this without in any way affecting the position of the British Indian subjects in the Colony.

Fallen—But Will Rise Again

We have received the following letter for publication:—

Sir,—We, the undersigned, are amongst those Indian storekeepers and others at Standerton, who have recently taken out duplicates of our Registration Certificates, burnt our months ago at Johannesburg by way of protest against the Government's refusing justice to the Indian community of the Transvaal, and amongst us are those also who unfortunately had no opportunity of destroying theirs.

We have taken this step for business and private reasons, and in no way because we have had any desire to comply with the law. We desire to take this opportunity of expressing our full sympathy with our brethren who are continuing the struggle and our approval of their noble acts, and we promise to join them again and support the movement, so soon as the difficulties to which we have referred to are over, even to the extent of destroying the original and duplicate certificates, which we have just received, if necessary. We would assure you that our temporary collapse is due, not because we are in any way opposed to the passive resistance movement, but because of our own weakness, and there will be no peace between the Asiatics and the Government until our just demands are granted, as we shall take an early opportunity of proving.

We are, etc.,

Issa Hajee Soomar, Moosa Dada Chhaya, Carim Amod, C. L. Patel, Mahomed Wadde, Amod & Ismail, A. S. Desai, E. E. Bhagalia, E. Amod, A. E. Jassat, A. E. Timol, E. M. Caffee, M. C. Desai, A. A. Ithabha, Hassam Dada, M. C. Bhabha, Essop Mahomed Chothia, Essop Suleman Sarang, Ismail Mahomed Sarang, Mahomed Essop Bhagalia, Mahomed Cassim Telli, M. E. Jassat, M. M. Mog, Essop Kara, Ismail Essop Bhagabee, Ismail Mahomed Patel, Ahmed Ismail Jeena, Suliman Khan, Mahomed Akoojee, Moosa E. Jassat, Mahomed Ismail Jeena, Suleman Mahomed Dajee, Ebrahim Ismail Jeena, Ebrahim Essop Nawa, Suleman Ismail Kooranee, Valabhi Kanji, Dulabh Ichharam, Ramechod Dulabh, Daya Narsingh, Penna Govind, Narain Nalabh, Ramechod Kesh, A. Hajee Omar, Hajee Amod, Hassam Tar, Hajee Noor Mahomed Amod, Hussain Ayob, Aboobaker Dada, Issa Karim, Dada Laub, Ismail Dada, Ebrahim Dada, Karim Omar, Mahomed Ismail, Ismail Hajer Moosa, Mahomed A. Hassan, Abdulla Tayyib, Ebrahim Hajer Noor,

Noor Mahomed Kassim, Mahomed Mahomed, Ali Mahomed Tayob, Mahomed Essop Timol, Ismail Essop Timol, Mahomed Moosa Desai, V. Naidoo, Annadan, A. Pillay, M. Pillay, P. Joseph

Standerton, 2nd March, 1909.

The "Collapse" of Passive Resistance

Enthusiastic Johannesburg Meeting

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

On Sunday, the 15th ult., in the Hall of the Hamidia Islamic Society in 17th Street, Vrededorp, there was held a meeting of British Indians to consider the present position of affairs in the Transvaal. The Hall was crowded to overflowing, as were the two outside verandahs, and many people could not get within sight or hearing of what was transpiring. Mr. E. S. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, presided, and, amongst those present were Imam Ahmed Khan, H. Kallenbach, H. S. L. Polak, and representatives from Newlands, Langlaagte, Germiston, Pietersburg, Vereeniging, Volksrust, Krugersdorp, and Maritzburg. The proceedings were throughout enthusiastic and unanimous.

Mr. Aswat delivered an inspiring address, on the first occasion of his public assumption of the Acting Chairmanship, and thereafter Mr. Dildar Khan moved the following resolution:—

"This meeting of British Indians hereby tenders its warm congratulations to Messrs. A. M. Cachalia, Omarji Saleji, Dawad Mahomed, Parsee Rustonjee, Gandhi, Thambi Naidoo, Chettiar, N. A. Cama, Vyas, David Ernest, and the 130 other brave men who have cheerfully sought imprisonment for the sake of conscience, self-respect, and national honour, and resolves to continue the struggle, whatever others may do until such time as the Government are prepared to render justice to an oppressed section of the community.

The resolution was seconded by Imam Abdul Kadir Dawood, and supported by Messrs. E. S. Chavadin, Gafur Sabeh, H. Kallenbach, H. S. L. Polak, M. P. Fancy, N. V. Shah, and Essop Cachalia. Mr. Kallenbach reminded his hearers that many of those who had for the time being given way had been loudest in condemning a settlement last August on the lines suggested by General Smuts. It remained for the others to keep on fighting until their just demands were granted. The resolution was carried unanimously. Telegrams of sympathy and support were received from the Natal Indian Congress, and several of the Natal leaders.

Indian Soldiers in the Transvaal

The Nawab or Prince of Arcot, a Mahomedan and local descendant of the Nawab of the Carnatic, our first friend in India, speaking at the Indian National Congress at Madras in December, said, after compliments: "I think it depends only on ourselves how soon we shall get further concessions." This statement may be interpreted in various ways. Taking it as a loyal declaration, we have no hesitation in saying that at least two subjects noticed at the Congress deserve the special and speedy attention of the Indian and the Home Governments.

The second question for consideration is the treatment of Indian subjects of the King Emperor, many of them good old soldiers, in other parts of the Empire. A resolution was unanimously passed to the effect that "This Congress views with the greatest indignation the harsh, humiliating, and cruel treatment to which British Indians, even of the highest respectability, have been subjected in the British Colonies in South Africa." We say with Lucilius of those who ill-treat Indians—"O miseris humani mentes."—*The Brand Arrow*.

Message to the Madrassis

Mr. Gandhi's Last Exhortation

TO MY TAMIL BRETHREN, BEFORE GOING TO GAOL FOR THE THIRD TIME IN OUR STRUGGLE.

I have addressed a letter in Gujarati to our countrymen, but, as I do not know the beautiful Tamil language sufficiently, I write to you in English, hoping that I may reach some of you. The struggle has now reached the most critical stage. Whilst the majority of the other sections of the community have fallen, but a few of the majority—the Tamils and the Vairs—have stood firm. The front of the battle must, therefore, rest upon their shoulders. I pray to God that he may give you sufficient strength to bear it. You have discharged yourselves brilliantly hitherto. You should finish it equally brilliantly. Remember that we are descendants of Pralhad and Sudhanva, both passive resisters of the purest type. They disregarded the dictates even of their parents, when they were asked to deny God. They suffered extreme torture rather than suffer on their persecutors. We in the Transvaal are being called upon to deny God, in that we are required to deny our manhood, go back upon our oath, and accept an insult to our nation. Shall we in the present crisis do less than our forefathers?

M. K. GANDHI

Japan and the "Open Door"

The Immigration Difficulty

The *Saturday Westminster Gazette* of the 6th February contained the following leading article:—

Baron Komura's view in the Dept. of the foreign relations of Japan might in its tone of confident optimism well make Foreign Ministers nearer home envious. He speaks of Japan as enjoying a relationship of unbroken amity and peace with all foreign Powers. The alliance with Great Britain stands on a secure and enduring foundation, and friendship with other Powers is steadily developing. Even the relations of Japan and Russia, so recently at grips with one another, are "constantly increasing in intimacy." So it is with France and with Germany; while in the case of the United States, Notes have recently been exchanged between the two Powers which they are convinced will "not only materially conduce to the promotion of lasting friendship between the two nations, but will also be largely instrumental in preserving the general repose of the East." All this is excellent, but it does not blind us, as it cannot blind Baron Komura, to the fact that there are still outstanding questions that involve the possibility of disturbance to so desirable a condition of feeling. The immigration question and the open door remain unsettled. Baron Komura tells us in regard to the first that the policy of Japan will be to concentrate her people in the Far East instead of scattering them all over the world. If that hope can be realised it will immensely simplify the problem which is brought about by the circumstance that, rightly or wrongly, countries which welcome the white immigrant are determined to exclude the Chinese and the Japanese. The difficulty is frankly recognised by the Japanese Government, and, indeed, has its counterpart in the dislike of the Japanese to receive the European immigrant. Fortunately, in America the problem is coming to be recognised in something like its true proportions, and Mr. Taft is no more likely than Mr. Roosevelt to lend encouragement to an agitation which has been excited by the incursion of no more than 70,000 people into a population of eighty millions. The difficulty about the open door is created by parallel considerations to those which produce the feeling about immigration. If the yellow races are shut out of white countries there follows as a corollary the attempt on the part of the former to close markets which have hitherto formed profitable fields of exploitation. Baron Komura affirms the unalterable determination of his Government to preserve the principle of the open door, but the story of the Fikonen Railway and of other concessions in

Manchuria is evidence that the practice is far from being realised as yet. No country will be desirous of looking with too critical an eye upon the natural effort of Japan to recoup itself for the heavy sacrifices it has made in blood and treasure, but obviously in that revision of commercial relations to which Baron Komura looks forward as enabling Japan to act "unhindered by any unequal engagements," Japan's position as negotiator will be much stronger if it can point to an administration in Manchuria that has raised no unpleasant points of difference.

Registration Figures

Act 2 a Complete Failure

Mr. Polak wrote as follows to *The Star* of the 26th ulto.:

A few days ago, there was published an official statement showing the registration figures to date. It appears that, since the beginning of registration on July 1, 1907, there has been a total of 9,770 applications for certificates. Of these, no less than 8,411 were made under the system of voluntary registration within a period of three months, whereas it has taken the balance of two-and-a-half years to secure the remaining 1,359 applications. The number of registration certificates issued set down at 8,410. No less than 7,412 of these were issued to voluntary registrants, the balance of 1,000 being issued to non-passive resisters. Of the 1,359 applications refused, 969 were those made under voluntary registration. Every one of these men had the right to make application anew under Act 36, and, if refused a second time, to appeal against the Registrar's decision. With the exception of a very few, they have refused to avail themselves of their privileges, as passive resisters. There would then be a balance of 235 refused applications from those who were not passive resisters. It will be extremely interesting to learn how many of these men have been dealt with under section 7 of Act 36 of 1908 or the equivalent section of Act 2 of 1907. I make bold to say that the vast majority of these have not been dealt with at all by the Government, whose efforts appear to be confined to the imprisonment of those who are known to have assisted the Government at the beginning of last year and to have voluntarily registered. From the above figures, it would seem that, so far, the co-operation with the British Indian Association, which may fairly claim its share of the number of registrations effected, and that Mr. Chander Singh figures exist only because of British Indian co-operation at a time when the services of the British Indian Association were eagerly sought owing to the admission, by General Smuts, that Act 2 of 1907 had proved

an utter and complete failure. Of the total number of voluntary registrants, 8,410, it is estimated that 25 per cent. have been subsequently registered in Act 2 of 1907. At least 2,000 were issued in the demonstration at Johannesburg in 1907. The British Indian Association is in possession of a complete list of the destroyed certificates, and still holds a number of voluntary registration certificates which have not been destroyed, but which have been handed over by those who find that they have no further use for them. Of those who destroyed their certificates, not more than 677 have applied for duplicates, or, approximately, 25 per cent. I believe that it is on this figure that statements have been made to the effect that the passive resistance movement has collapsed. That 25 per cent. of those who destroyed their certificates have applied is evident, but even Mr. Chander Singh cannot claim that the remaining 75 per cent. have done so, and there is the large number of those who remain passive resisters, even though they have not destroyed their certificates, and who are still, in spirit, revolters against the law. There is another point that should be noted by the authorities, and that is that many of those who have taken out duplicates or who have applied for registration certificates have done so, not from any desire to comply with the law, but in order, temporarily at least, to safeguard their business and private interests and it would not be the least desirable course to make a comparison between a non-compliance of passive resistance on the part of those who the Government failed to them have served to their harm. It would be in the highest degree foolish to imagine that, even if the whole of the Indian community were to become so weak as to accept registration, it would be from any desire whatever to accept this law and the insult underlying it, but simply because of their present weakness, and with an eye to future action.

Further, there are to-day some 130 stalwarts in the Transvaal gaols, and there is every likelihood of their numbers being added to. At Volksrust alone, there are 25 Indian prisoners, all passive resisters, nearly all of whom have been deported, and the numbers in the Fort Beaufort gaol considerably augmented at the same date. Most of the latter have already been arrested and sentenced. The rank and file of the non-compliance movement by witness the degradation of their principal leader. To-day Mr. Chander Singh, the former vice-chairman of the Transvaal Indian Society, accepted three months' imprisonment. He is 65 years old, and has been a resident of the Transvaal for the last sixteen years. He is known everywhere in Johannesburg by those who are in any way connected with the Indian community. It is one of those who advised the Government

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENTS]

THE LONDON COMMITTEE, Mr. E. B. Lynch, M.P., has accepted an invitation to join the South African British Indian Committee. It is evident that the grievances of the Transvaal Indians are attracting an ever-widening circle of sympathisers.

A CURIOUS CASE. I understand that a certain Kanjee Gokaldas was deported a few weeks ago from Pietersburg to the Portuguese Border. In some way or other, he arrived at Durban eventually, and made application there for a registration certificate stating in his application that he had been deported. I am further informed that, on the strength of this application, he received a registration certificate under Act 36, forwarded to him at Durban. Obviously, this man was not a passive resister, and, therefore, presumably, he had no right to be in the Transvaal. How came it then, that, after having been deported, his application for registration was accepted?

REGISTRATION AND DUPLICATES. It appears that the re-registration and duplicate-issuing business is almost stagnant, for the time being, at Pretoria, notwithstanding the remarkable collapse of passive resistance that has been so widely advertised. Even at Mr. Jordan's office in Johannesburg, non-resisters or weaklings are only going in dribbles. There is not, so far as I am able to observe, that rush for duplicates that one would expect from the newspaper reports; and, as a matter of fact, the people who are not openly fighting to-day are certainly not in a mass applying for duplicates, nor are they complying with the Law.

MORE HELP FROM LANCYRE. Mr. Ratanshaw Koyaji, B.A., LL.B., who, as your readers will know, practises as a solicitor in Blantyre in the Nyasaland Protectorate, has sent a further contribution to the funds of the British Indian Association from the Nyasaland Indians, in token of sympathy with those who are fighting in the Transvaal. Transvaal Indians are very grateful to their brethren in the Northern Territory.

OVER-RULING THE SUPREME COURT. Some of the Transvaal Magistrates, notably the Standerton Magistrate, never seem to read their Law Reports, nor, apparently, do they peruse the circulars that are sent round by the Law Department. The Standerton Magistrate makes a point of deporting passive resisters who registered, although, in the Naidoo appeal, it

was held down that such persons do not fall within the scope of Section 36 of Act 36. Ten of these men were deported to Natal via Volksrust on last Thursday evening, and instructions had been issued that they should be sent across the border by road. They had to cross the Border-Spruit, which is the boundary between Natal and the Transvaal, then running in full flood, and were obliged to wade nearly up to their hips through the water. They returned immediately, and were re-arrested. Their names are Ebrahim Mahomed Bhabha, Mahomed Ahmed Bhabha, Mahomed Cassim Bhabha, Malik Syed Ebrahim, Ebrahim Mahomed Wadec, Naran Dulabh, Anand Dulabh, Johnny, Prag Dulabh, and Gopal Dulabh. Altogether since the 19th ulto., there have been sentenced at Volksrust 5 men from Geroniston, 3 from Heidelberg, 2 from Bethel, whilst 4 other men have been deported from Heidelberg and 2 from Standerton. The *Star's* Volksrust correspondent says that there are 99 Indians imprisoned in the local gaol.

THEIR OWN EFFECT. You have often stated editorially that upon the issue of the present struggle will depend very largely the attitude of the European inhabitants of the Transvaal towards British Indians, and your words are coming true every day. There is, first of all, the attack upon the Indians in the Hoksburg Location. Then there is the attack upon those living in the Barberton Location. The Indians at Haenertsburg in the Zoutpansberg District have been refused licences for the current year, as Haenertsburg is a proclaimed goldfield. It is reported that a similar procedure will be adopted next year in Pietersburg, much to the disgust of the cowardly Indians there who registered in the early part of the struggle. They are evidently getting no very great advantage from their compliance with the Law. I was informed, on a recent visit to Pretoria, that many of those Indian storekeepers who had taken out registration certificates and procured licences had been informed by their European supporters that they could no longer be supplied with goods on credit, but that all future dealings would have to be for cash till the struggle was ended. One can sympathise with the European firms. Men who have broken their oath solemnly taken cannot be relied upon in the ordinary transactions of life. Last week, notifications were received by various stand-holders in Ladysburg from the Witwatersrand Townships Estate and Land Commission informing them of Clause 9 of the lease, under which the Stands were held, and requesting them to have removed immediately therefrom the coloured occupants thereof, failing which legal proceedings were threatened. Clause 9 states that no

last year in a high degree. Old man as he is, he did not shrink when, having destroyed his registration certificate, accepted by him on the strength of a false pledge, he was faced with the alternative of renewing it or going to gaol. Owing to his age hard labour was not imposed, but he expected it and it had no terrors for him. Last night at Volksrust two Indians, including traders, all of whom had destroyed their certificates, were illegally deported from Standerton, the Magistrate of which place seems to hold Supreme Court judgments in supreme contempt, notwithstanding the instructions which I am informed have been issued to public prosecutors and Magistrates by the Law Department since the Naidoo appeal. On instructions from the authorities these men were deported by road. The Border Spruit is the nominal boundary between the Transvaal and Natal. Ordinarily it runs practically dry. Last night it was a swollen torrent some twenty feet across, and more than knee-deep in the centre, and these men were obliged to wade through this, there being no other means of crossing. In the true spirit of passive resistance they returned immediately and were re-arrested, and they returned in spite of the knowledge, derived from the newspaper reports, that passive resistance had collapsed. It was a hair-brained thing to do in the circumstances I am prepared to admit; but is it not more hair-brained still to try to crush the spirit of men of this calibre? I am convinced, from what I have seen during the last few weeks, that the community is regaining courage, and that the determination is increasing day by day that the struggle must end in one way only, and that is the rendering of justice to those who, as Mr. Gandhi would put it, are citizens of the State to whom the Government had denied justice. There are Indian boys and youths in the Transvaal gaols who are being early introduced to a peculiar side of British traditions of justice. They are being taught that conscience must have no commands for the man; that an oath solemnly taken may be lightly broken; that pledges given by public men in public or in private are lightly thought of when it is inconvenient to keep them; that race and colour are a curse; that manhood is a sham; that moderation is to be despised. If, however, there is one thing that they will learn it is self-control, self-reliance, self-respect, self-sacrifice. When subordinates are imbued with that spirit their subordination is bound to disappear, as the mist in the rays of the sun.

LORD AMPHILL'S LETTER. Lord Ampthill has addressed a letter to members of Parliament, enclosing a pamphlet containing a statement of the case for the Indians in the Transvaal. — Reuter.

coloured person may reside upon the stands leased, except in the capacity of servant. It appears that the white inhabitants of Fordburg, with a curious dog-in-the-manger-like habit of mind, that seems to be constitutional with the white people of the Transvaal have brought pressure to bear upon the Company, which, otherwise, it is believed, would not have moved in the matter. And this has only been done because it was believed that passive resistance was collapsing and that the Indian community could be kicked about as much as was thought desirable.

AT KRUGERSDORP. The latest incident in the anti-Asiatic campaign, is published in Tuesday's papers, to the effect that the General Purposes Committee of the Krugersdorp Town Council have reported that a petition had been received from the inhabitants of Burgersdorp and Krugersdorp West, praying that the coolie location, situated near the Government school at Burgersdorp, be removed at the earliest possible moment. The Committee pointed out that the area known as the "old coolie location" is now a portion of the Government township of Burgersdorp. That fact was clearly set forth in Section 45 of Act No. 34 of 1908 (Townships Amendment Act). It would therefore appear that the Government should be asked to take steps to remove the Indian residents from that site. The Committee suggested that the Colonial Secretary be requested to give Indians a reasonable time in order to remove their habitations to the new Asiatic bazaar. Councillors would remember that at the 82nd meeting of the Council, held on the 16th April, 1907, an amount of £150 was voted for the survey of the new Asiatic bazaar to the west of the native location. The laying out of the site had already been approved by the Surveyor-General. At a later meeting of the Council it was decided, in view of the fact that they had no power to remove the Asiatics to a new site, to hold the survey of the bazaar in abeyance. The Committee considered that the time had now arrived when that survey should be taken in hand. The Committee recommended: "(a) That the Colonial Secretary be asked to give the Indians notice to remove from the present location; and (b) that the survey of the new Asiatic bazaar be proceeded with." The recommendations were adopted.

THE GOOLAM NABI APPEAL. On the 19th ult., the Goolam Nabi appeal was re-heard before the full Court. A long Chief Justice Wessels presiding. As was expected, notwithstanding the able arguments of Mr. Gregorowski, with whom appeared Mr. Japp, the appeal was dismissed and the supreme Court decided in

curious to note that Mr. Justice Wessels gave a concurring judgment in the Rama case, and has, therefore, reversed his own decision. I wonder what the Chief Justice has to say.

MORE ARRESTS IN JOHANNESBURG. Since the arrest, last Friday, of Messrs. M. P. Fancy, the Secretary of the Hamidia Islamic Society, and Vallabham Chinabhai, things have been fairly quiet. On Tuesday, however, Messrs. Dinshaw Pabooji Talati and E. I. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, were arrested for contravening Regulation 9 of Act 36, like their predecessors. Mr. Talati's case was remanded until the 11th instant. Mr. Aswat's case was not called until Wednesday. It has become necessary to appoint a new Acting Chairman, or rather a new series of Acting Chairmen, as, apparently, they are spirited away one by one; and I understand that Mr. E. S. Coovadia has been elected to the post, until he, in his turn, is spirited away. Mr. E. I. Aswat is particularly fortunate in being the object of a summons under the Licensing Law for carrying on his store without a licence. The case was to come on on Friday, but, in the circumstances, Mr. Aswat cannot appear. His brother was sent to gaol on Monday for 14 days with hard labour, as no goods in his could be discovered for purposes of sale.

THE MADRASSIS. Last Thursday, Mr. K. K. Samy, Secretary of the Tamil Benefit Society, and Chief Picket, was sentenced to three months' hard labour. On Monday evening, at 175 Market Street, was held a meeting of the Madras community under the Chairmanship of Mr. S. P. Rajah. Mr. H. M. L. Polak delivered a short address, which was attentively listened to. The Madrassis are remaining absolutely firm.

INDIAN WOMEN'S MEETING. On Wednesday afternoon, at the residence of Mrs. N. A. Cama, was held a meeting of the wives and relatives of those who are at present suffering imprisonment, though not criminals. Among those present were Mrs. N. A. Cama, Mrs. A. F. Cama, Mrs. G. P. Vyaz, Mrs. Thambi Naidoo, Mrs. Packery Naidoo, Mrs. Rama Moodaley, Mrs. David Ernest, Mrs. V. A. Chettiar, Mrs. P. N. Pillay, Mrs. M. K. Desai, Mrs. Nymlingam Padiahy, Mrs. H. S. L. Polak, Miss Schlesin, and many others. Mrs. Polak formally opened the meeting, reviewing the present political situation in a few apt, well-chosen words. Mrs. David Ernest was unanimously voted to be chair. The business of the meeting was to discuss the situation created by the imprisonment of the Indian men. The meeting was held in a room at the residence of Mrs. N. A. Cama.

and Imam Abdul Cadir, was elected to consider the situation and report. A letter of apology was read from Mrs. I. A. Kadir, who was unable to be present. A further meeting of the ladies will be held on the 11th inst., to take further action as shall seem proper.

FURTHER ARRESTS AND IMPRISONMENTS. On Wednesday afternoon, Messrs. E. I. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, and Leong Quinn, leader of the Chinese passive resisters were sentenced each to three months' imprisonment with hard labour for the usual offence. Mr. Benson appeared formally on behalf of Mr. Quinn. The cases of Messrs. M. P. Fancy and Vallabham Chinabhai were remanded until Thursday, the 11th instant. Mr. Ibrahim S. Coovadia, the new Acting Chairman of the British Indian Association, was arrested, and his case was also remanded until the 11th. It is expected that Mr. Essop Cachalia will be arrested to-morrow. From Vereeniging comes the news that Mr. Moosa Ismail Aswat, a brother of Mr. E. I. Aswat has been summoned for keeping his brother's store open without a licence. He will go to gaol. Everything is being done to weaken the leaders by causing them as much financial loss as possible, so far without any success whatever.

A REMOVAL ORDER. Mr. Gandhi was on Tuesday afternoon removed from Volksrust to the Central Jail at Pretoria. The reason for the removal is unknown, but it is not anticipated that it has anything whatever to do with any proximate compromise. At Volksrust Mr. Randeria's release is to take place on the 4th instant. His deportation to Natal will follow, it is believed, almost immediately. Three more men have been sentenced at Volksrust in the usual way. Mr. Bhayat whose case was to be heard at Volksrust on the 6th has a licensing case at Pietersburg and has, therefore, postponed his Volksrust case until the 13th in order that he may receive sentence at Pietersburg.

EUROPEAN SYMPATHISTS AND THEIR WORK. Those European sympathisers who have had the boldness to come forward on behalf of the oppressed British Indians are in the knowledge that they would be made the butt of public derision. Mr. Duke and Phillips seem to have been especially singled out for attack. Mr. Duke it will be remembered, a little while ago delivered a speech at the swearing of women en masse by some of the Johannesburg police, and the result was a public derision and a public derision. Therefore, it is not surprising that they are being attacked.

of its way to distort and misrepresent everything that Mr. Duke has said on the subject, and, in order the more to influence the minds of its readers against him, has dragged in his connection with the British Indian community, and has asked why a European woman on a small wage cannot live as respectably as a British Indian storekeeper. Of course, the point is that if a British Indian can live respectably on a small wage, he cannot be the thing that Mr. Duke is represented to be. On the other hand, Mr. Duke, as the *Sunday Times* has a few times pointed out, then, presumably, neither can the European women employees Mr. Phillips, as is well known, is the pastor of the Ebenezer Congregational Church. His congregation, which consists of "coloured" people, are building for him a new house at Clifton, owing to the expropriation by the Town Council of the old house in Newtown. Immediately a shout has gone up from the Labour Party about natives competing in skilled employment with white workmen, and Mr. Sampson, the vigorous but generally misinformed M.L.A. for the City and Suburban, at a meeting held in a building in Dolly street, Johannesburg, spoke very scathingly of the terrible condition of the natives was arising. A correspondent of the *Transvaal Leader*, however, points out that Mr. Phillips is perfectly justified in having his house built by coloured labour, seeing that he derives his income from his pastorate over a coloured congregation, and that the building is really theirs and not his; and scathingly comments upon the fact that Mr. Sampson's remarks were made in a building which belongs to coloured people and was made by them. The retort will probably be sufficient to crush Mr. Sampson into silence, if anything can silence that voluble gentleman.

Education Commission

Indian Community's Wants

The Education Commission reconvened at 2 p.m. in Durban on Wednesday afternoon in one of the Committee-rooms in the Town Hall. Mr. Nel, M.L.A., presided, and the other members present were: Messrs. Dan, Fergus, E. A. Loughton, and Dr. Campbell, with the secretary, Mr. D. Robb.

The first witness examined was Mr. K. K. Khan, who said that he was an informal representative of the Indian community; he did not officially represent them, but he thought he would express their views. In the course of a general statement, he said: The laws of the Colony affecting education in general do not disallow Indian children from attending Government schools. In reference to the wishes of the European colonists, the parents of Indian children have agreed to send their children to Government schools provided for them, if such schools are exactly on the same lines as the ordinary primary schools of the Colony as regards efficiency, fees, standards, teachers, buildings, &c. The children of principally uneducated and better class Indians attended the ordinary Government schools of the Colony till 1894. In 1894 the Government started one higher grade school in Durban, and the other at Maritzburg for the use of the boys of such parents; girls and infants still continued to attend the ordinary Government schools till August, 1905, after which they were sent to the higher grade schools, and taught separately from the senior boys. In the year 1905 the higher grade school in Durban provided education from the infant class to 7th standard. After a time the infant classes were eliminated and education was given from Standard I. Soon after Standard I. was abolished, and education was given from Standard II, the age limit being 12, but last December the age limit was reduced to 11.

Mr. Khan then said that the Indians were not satisfied with the present state of affairs, and that they were desirous of having a separate system of education. As the result of the conditions prevailing, the attendance has been considerably affected, the attendance being in Durban, 1906, 2,000, while today it is about 1,000; whilst the number of girls has fallen from 20 to six. Besides the two higher grade schools in Durban and Maritzburg, there are only three Government elementary schools in the Colony, viz.:

(1) At the north bank of the Umgeni River; (2) at the Railway Barracks near Hillside; and (3) at the Town Hall.

CLASS IV. In these schools the children are taught the ordinary Government schools of the Colony in

respect of efficiency, fees, teachers, &c. The well-to-do Indians, including the merchants, refuse to patronise these schools on account of reasons already given; also on account of these schools being patronised by children of indentured Indians. According to the report for the year ending June 30, 1908 there are in the Colony 304 European, 168 Native and 31 Indian schools. The children in attendance number: Europeans 12,437; Natives 14,056; Coloureds, 1,017; Indians, 3,088. It will thus be seen that, out of a population of about 18,000 children of school-going age in this Colony (taking the children as 15 per cent. of the population) only 3,088 get some kind of education, whilst the rest are doomed to be brought up illiterate, and consequently steeped in ignorance. I consider that it is a special duty of the Government and the people of this Colony to give at the least elementary education to the children of indentured Indians. They (the indentured Indians) have no one to look after their interests. They are voiceless, unrepresented, and have not even leaders to speak for them. I advocate compulsory elementary education. Education should be free where parents are unable to pay for same. I further suggest that age restriction be removed, and some provision be made for higher education.

The witness, in reply to questions, said that a few wealthy families employed tutors. There were no facilities for the education of Indian girls, as Indian parents objected to their mixing with the boys. He supposed the action of the Government in fixing an age limit to the boys attending the school was to limit the number. The children of Mohammedan parents were usually first instructed at home in religious matters, and, therefore, did not go to school until between 8 and 10. It was, therefore, a hardship that they were compelled to leave at 14, for they often had not reached 14 and seven. He urged the primary education of indentured Indians, as they were remaining in the Colony and had to read and write, they would be more useful citizens. He thought that some system of country schools might be inaugurated by the Government for the education of Indians on sugar estates, etc. He did not know of any efforts in that direction at present.

Dr. Campbell remarked that Mr. B. Addison, of Stanger, had provided a school on his estate, and paid the salary of a teacher. He also understood that he only patronised the children provided they attended school.

LAND TAX. It is announced in the *Natal Gazette* of the 23rd February that Act No. 13 of 1908 to regulate the assessment of income and land tax, and Act 34 of 1908 to amend the rates of income and land tax for the year ended the 30th June, 1909, have received the Royal Assent.

THE DUTCH REFORMED CHURCH. We have received a copy of the report of the annual meeting of the Dutch Reformed Church in their estates: "A Sober South Africa," being an appeal to the Dutch Reformed Church to consider at its next Synod the question of advising farmers to prepare the fruit of the vine as food and not intoxicating drink; "The Bible, the Churches, and the Drink Evil," being an appeal to the Churches to destroy the liquor traffic. The pamphlets should be read.

HALL AND THE INDIAN. It is reported that the Indian community in the Colony are desirous of having a separate system of education.

In the Confessional

A Review

The translator of the "Confessions of Al Ghazzali" introduces his subject by quoting from the sayings of Mahomed: "He who knows himself knows God." There is something very near akin in feeling to this in the Christian saying "The Kingdom of Heaven is within you," and, no doubt, the same idea may be found somewhere or other in the sacred works of every great faith. Abu Hamid Mahomed Ibn Mahomed Al Ghazzali was the son of a dealer in cotton-thread. He was born one year after Abu'l Ala, whose "Diwan," translated by Mr. Henry Baeleyn, was reviewed in these columns recently. Al Ghazzali was a contemporary of the great Omar Khayyam, who also adopted for his patronymic the name of his father's occupation. It was said of him, in after years that, "if the books of Islam were destroyed, it would be but a slight loss, provided Al Ghazzali's work on "The Revivification of the Essence of Religion" were preserved. From a perusal of these confessions, it would appear that it would have been no great effort for Al Ghazzali to have reproduced the lost works word for word, had he been put to the test, so severe seems to have been his study, so thorough his knowledge and scholarship. It is difficult to read this short volume without feeling that one is face to face with a master who is a modern of moderns in his logic and his scientific equipment. And yet, at the end of it all, we come to the conclusion that in Sufism alone did he find that for which his soul craved. In this little work, he describes how "not by systematic reasoning and accumulation of proofs, but by a flash of light which God sent into my Soul," he escaped from intellectual scepticism amounting to atheism, and how he found what was to him the true light, by analysing the methods of the various schools with which he came into contact, and which he narrowly scrutinised.

He analyses the *modus operandi* of the scholastic theologians, who profess to follow reason and speculation. He shows the weaknesses of these and the narrow limits within which they confine themselves. Then he proceeds to an examination of the school of philosophers who call themselves masters of logic and demonstration, who, no doubt, were the prototypes of the Huxley and Tyndal school of thought in modern days. He demonstrates what are, to him, the fallacies of the teaching of that school of thought, and, finally, makes a close examination into the claims of the Sufis, who derive their knowledge from an immediate intuition, and who perceive the real manifestation of truths as common men perceive material phenomena. For Al Ghazzali, ecstasy,

or the intuition of the Sufis, was a revelation of God.

In his pursuit of knowledge and in his effort to find God, he withdrew himself from the world and remained in retirement for many years, renouncing his professorship of theology at Bagdad. After performing the pilgrimage to Mecca, he returned to Persia, and died at Tus, his native place, in the year 1111. Al Ghazzali has been described as "the greatest, certainly the most sympathetic, figure in the history of Islam, and the only teacher after generations ever put by a Moslem on a level with the four great Imams." His search for truth was, indeed, untiring, and he did not cease from laying the Sufi method of approaching God. Perhaps the essence of his teaching may be found in the following quotation:—"I learn from a sure source that the Sufis are the true pioneers on the path of God: that there is nothing more beautiful than their life, nor more praiseworthy than their rule of conduct, nor purer than their morality. The intelligence of thinkers, the wisdom of philosophers, the knowledge of the most learned doctors of the law would in vain combine their efforts in order to modify or improve their doctrine or their morals. It would be impossible. With the Sufis, repose and movement, exterior or interior, are illumined with the light which proceeds from the Central Radiance of Inspiration; and what other light can shine on their faces on the earth? In a word, what can one criticise in them? To purge the heart of that that does not belong to God is the first step in their cathartic method. The purification of all the heart by prayer is the keystone of it, as the cry *Allahu Akbar*, "God is Great," is the keystone of prayer. And the last step is the being lost in God. I say the last step with reference to what may be searched by an effort of will, but, to apply the true test, only the first step in the life of contemplation, the vestibule in which the initiated enter."

"The Confessions of Al Ghazzali"—by Claude Fields, M.A.—"Wisdom of the East Series"—John Murray, London, 1s. nett.

Madras Congress and Conferences.

Messrs. G. A. Natesan & Co., Publishers, Esplanade, Madras, have issued a timely collection of all the Inaugural and Presidential Addresses delivered at the Indian National Congress, the Industrial, Social, Temperance, Theistic, and Ladies' Conferences. The volume also contains the full text of the Resolutions passed in these Assemblies. It covers over 120 pages and serves as an excellent record of the various activities of the year. The price of the book is Annas Eight a copy, but all old and new subscribers of the *Indian Review* who remit their subscription to the magazine by the 31st March, 1909 will get the book free.

The Reform Proposals.

This is a handy volume of 180 pages, also published by Messrs. G. A. Natesan & Co., containing the full text of Lord Morley's Despatch; the Despatch of the Government of India; the Debate in the House of Lords with the speeches of Lord Morley, Lord Lansdowne and Lord Macdonnell; Mr. Buchanan's statement in the House of Commons; the Hon. Mr. Gokhale's scheme presented to the Secretary of State for India and his speech at the Madras Congress on the Reform Proposals. The price of the book is As. Six, while subscribers of the *Indian Review*, can get it for four annas.

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Volskrust, Thursday.

Mr. Shapurji Randeria was released from the local gaol to-day on completion of two months hard labour. Mr. Randeria not yet been deported.

Mr. Nanatal Shah, domiciled educated Indian of Johannesburg, was sentenced to-day to six months hard labour on the charge of being a prohibited immigrant.

Johannesburg, Friday.

Mr. E. S. Conzadia, who was arrested on Wednesday, was remanded yesterday till the 11th instant.

Several were arrested yesterday for trading without licences.

I understand that Mr. Gandhi has been taken to Pretoria for departmental reasons: I believe it is in order to completely isolate him. The rumour of an impending compromise is strongly discounted by the Executive of the British Indian Association.

Volskrust, Friday.

Mr. Randeria was arrested this afternoon by the local police, but no charge has yet been framed.

Mr. Parag Dulabh has been sentenced to six months imprisonment.

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
Duty and Closer Union	103
Indian Self-Help	104
Reform in the Colonies	105
Land and Labour's Courage	106
OTHER ARTICLES:—	
America and the Japanese	105
Asiatic and Southern Rhodesia	107
Synopsis by Dr. J. J. J.	107
Editorial: They Will Rise Again	108
The "C" aspect of Passive Resistance	108
Indian Education in the Transvaal	109
Messages to the M. J. J.	109
Japan and the "C" aspect of the "C"	109
Legislation in India	109
Notes on the Transvaal	109
Editorial: Congress and the "C"	109
Indian Congress and the "C"	109
Latest Telegrams from the Transvaal	109

T. Barlow & Sons,
Smith Street, Durban,
IMPORTERS OF
REFINED COTTON-SEED OIL.
(SALAD OIL).
SUITABLE FOR RATIONS.

જેલનાં કાવ્ય.

કિંમત ૧ શીલીંગ,

પોસ્ટેજ ૧ પેની.

૭૬

જે માત્રમ.

આત્મ-સેવકાતિના રાજમાર્ગ

અભિપ્રાય

આત્મિક વિકાસનાં જીવનની આપવાર, જાણીતા અને સારાં માર્ગોનાં મહામંત્રી શ્રીમદ્વાર, આદ્યેશ, ગિરનાર તથા ધાર્મિક તોચેરે વિષયો પાસેથી "અનાવિલ" માસિક દાલના દરેક સંસ્કારના પુલકા સહીત પ્રગટ થાય છે.

શ્રીમદ્વારનાં આદ્યેશનાં "સુકલપત" એક નવલ આ બેટ આપવાનો કારણ છે.

આફ્રિકા માટે લખાઈ ચૂકેલ શીલીંગ, આદ્યેશનાં લખાઈ ચૂકેલ શીલીંગ તરફનાં નામ નોંધાવો.

હરિશ્ચંદ્ર અમુલાલ દેશાઈ

અધિપતિ "અનાવિલ" સ્વીન (સુરત.) અમર, ઉદ્યોગ એપીનીઅલ, ટ્રીનીડાડ નાતાલ.

ટરાંસવાલની લડતને લગતાં આ રસીલાં કાવ્યોનાં પુસ્તકો હું કી મુદતમાં ખર્ચા ખસાસ થઈ ગયાં છે, તોપણ હજી બીજા ઘણાં ગ્રાહકો તરફથી ઉપરા ઉપરી માગણી થાય છે. જે જોછામાં જોછા સેા ગ્રાહકો તરફથી માગણીના કાગળો આવશે તેા આ ગ્રાપટી ફરીથી છાપવાને વિચાર રાખ્યો છે. મહ વખત ગ્રાપટી છપાયા પછી પણ જે વિષયને લગતાં બીજાં કાવ્યો ઈડિઅન એપિનિઅનમાં છપાયાં છે તે અને બીજા પણ કેટલાંક સારાં કાવ્યો દાખલ કરવામાં આવશે. પુસ્તકનું કદ આગળ કરતાં લગભગ બમણું થશે, છતાં સાવ આગળના બટલોજ રાખવામાં આવ્યો છે.

ગાયનના શોળીનો પોતાનાં મુખારક નામો નીચેને શીરનામે મોકલી આપશે.

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix Post Free, 7d.

શ્રી. ડ. એ. કુંડ

ટરાંસવાલ ખી. ઇ. એસોસિએશનને મદદ કરવા ન્યાયોલેડમાં બસએલા પૈસાની લીધ.

ખી. હાજી એસમાન હુસેન. ૧-૧-૦
એમ. ડાટી. ૧-૦-૦
એ. કોનોર. ૧-૦-૦
એમર હમીય. ૦-૧-૦-૦
કાલીદાસ દસરાજ. ૦-૫-૦
જી. ઘાઠ. ૦-૫-૦
જે. ડીસુઆ. ૦-૫-૦

ચો. ૪-૧-૦

૧-૫૦ એફ.એમ. મહેમી પિત્રી.

ચો. ૪-૧-૦

હાયરીની ભેટ!

જેઓ એક વરસનું લખાઈ ચૂકેલ આગળ મોકલી આપશે તેમને તથા આમારા પ્રગટ ક્રીયેલા પુસ્તકોમાંથી શ્રી. ૫ ના પુસ્તકો ખરીદશે તેને સને ૧૯૦૯ના સાલની હાયરી મુદત ભેટ આપવામાં આવશે.

વેપારીને ઉપયોગી છે.

મેસરસ પાર્થિવની જા. કોપે છે કે—આગળની ભેટની હાયરી લખાઈ ચૂકેલ લખાઈ ચૂકેલ મુદત ફરીમાં ફાલકારક છે અને કોમળી છે જેથી આપને મનવલદ પડે છે.

દુકાન કાઠી નાખવાની છે

હરિશ્ચંદ્રનાં જોતાં લેવાયો હું દુકાન ખાંધ હું હું. બધાં માલ મુજબને લાગે તેનો નાખવાનો છે. આવી સરસ તક ફરી ફરીને મળશે નહીં.

હરિશ્ચંદ્રનાં, જાણતી અને બીજાં દેશમાં માલ, દાવની, સાડી, દુમાલ, કલકલીઆ અને મદાસી કાઠીઓ વિગેરે વિગેરે.

હું કામને લખાઈ

૧૦૬ મે સીક, ૧૯૫૫.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા કાદાબાઈ નવરોજી.
એ. જરડીસ બદરૂદીન નબખાજી.
ખી. એમ. એચ. નાઝર.
ઈડિઅન સ્ટ્રેચર એરર કાર.
આઈર્લેન્ડનાં અગીર.
ખી. અગીરૂદીન ફૂજાર.
મેસરસ એમ. કે. ગોંધી, અને એચ. એ. ગાંધી.

ખી. સોરાખજી સાપુરજી અગળનીઆ.
સ્વામી શ્રી સંકેરાનંદ.
સ્ટાંડરટનાં બદાદુરો.
ડરખનનાં અપેવાનો વિગેરે.
ખી. આદમજી ગિઆખાન.
ખી. ઉમર હાજી આમદ અવેરી.
ખી. કમ્તામ અખદુલ કાદર બાપાઝીર.
કીમત : દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ અરધી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆનાં પણ સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

હરિશ્ચંદ્રનાં લખાઈ

ટ્રીનીડાડ, નાતાલ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૬મી માર્ચ ૧૯૦૯.

અંક ૧૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૬ માર્ચથી, તા. ૧૨ માર્ચ સુધી, ૯૦ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-કાચલુ સુ. ૧૫ થી કાચલુ વદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૬૪.

મુસલમાન-તા. ૧૩મી સફરથી ૧૯ મી સફર સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ વીચી.	મુસલમાની તારીખ.	પાસરી રોજ.	કુલેલપ ક. જી. ક. જી.	કુલેલપ ક. જી. ક. જી.
સતી.	૬	૧૫	૧૩	૨૫	૫ ૫૧	૬ ૨૪
રવી.	૭	૧૫	૧૪	૨૬	૫ ૫૨	૬ ૨૨
સોમ.	૮	૧	૧૫	૨૭	૫ ૫૩	૬ ૨૧
મંગલ.	૯	૨	૧૬	૨૮	૫ ૫૩	૬ ૨૦
બુધ.	૧૦	૩	૧૭	૨૯	૫ ૫૪	૬ ૧૯
ગુરુ.	૧૧	૪	૧૮	૩૦	૫ ૫૪	૬ ૧૮
શુક્ર.	૧૨	૫	૧૯	૧	૫ ૫૫	૬ ૧૭

અનુક્રમણિકા.

હવે શું ?	૧૪૪
વેકસરસની જેલની રિયતિ	૧૫૦
કાલી ચાખામણ	"
કુલેલના સલામતી વેપારી	"
ફ્રીનીક્સની નિશાળ	૧૫૧
મી. ગાંધીનો કામળ	"
કોલીકુલ કેસનો કુકરો	"
મી. ડી. એ. ની માસ મીડીય	૧૫૨
એલાન્સનન ખજાન	૧૫૪
પડેલા પાછા ઉઠશે	૧૫૩
ઉલા ખજારો	૧૫૬
મી. પોલાકનો કામળ	૧૫૭
એન્ટુકેસન કમીસન	૧૫૮
મોંઘા પચગામ	૧૫૯
પંખળમાં મીડીય	"
મી. હસનમીઆનો કામળ	૧૬૦
તાર સમાચાર	"
અમેરીકામાં કાળા લોકો	૧૬૧
એક વિનંતિ	૧૬૨
પરચુર અવધા	"
હિંદુસ્તાનના ખજાનો	૧૬૩
તારાવી કોલકાની મોડીસો	૧૬૪
કોલકાની મોડીસો	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૬મી માર્ચ ૧૯૦૯.

હવે શું ?

મી. ગાંધી પણ જેલમાં પહોંચ્યા. હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના વાઇસ ચેરમેન અને કાનમીઆ કોમના આગેવાન, તેમજ બુજરમ મી. ઉમરજી સાહે પણ જેલમાં ખીરાળે છે. રામીલ કોમના બુકા પ્રમુખ અને તેનો દીકરો તે પણ જેલમાં હોદીની સેવા કરે છે. રામીલ ખ્રીસ્તી ઓમાં આગેવાન મી. ડેવીડ અરનેસ્ટ અને તેનો કેળવણી દીકરો એ પણ આગેવાન કારણસર જેલમાં પહોંચી ગયા છે. મી. ફેન્સી પણ જેલમાં પહોંચી ગયા હશે, અથવા તો એ ચાર રોજમાં પહોંચી વળશે. ખીજા આગેવાનોના નામ અગાઉ આવી ગયા છે. આ બધું હોદી કોમે અત્યંત વિચારવાનું અને મજર થવાનું છે. જેઓ નજા મળેને પડી ગયા છે તેઓને સરમાઇ પાછા જોરમાં આવવાનું છે. એક પણ કોમના આગેવાન જેલમાં નથી એવી રિયતિ નથી. ત્યારે શું જેઓ જેલની બહાર પડ્યા છે તે બહાર પડ્યા રહેશે ? હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના વાઇસ ચેરમેન જેલમાં હોય અને તેના મેંબર રજરજો અને લાઇસેન્સનો ઉપયોગ કરશે ? જી. ડી. એ. ના પ્રમુખ અને સેક્રેટરી જેલમાં છે અને હોદી કોમ લોકો કરશે ? કાનમીઆના બુજરમ જેલ મહેલમાં રહે અને કોયે કાનમીઆ પોતાના સરદારીકેટનો અથવા તો લાઇસેન્સનો ઉપયોગ કરશે. બારબરટન, જેહાન્નઅરમ અને વેકસરસ મળીને કાલ સમસમ ૧૩૫ હોદી જેલમાં પડ્યા છે. તે બધા કંઈ ફેરીયાળ નથી, તેમાં દરેક કોમ આવી જાય છે. દરેક ધંધા આવી જાય છે એટલે કોઇને કંઈ કહેવા જેવું રહેતું નથી. આટલા માણસો જેલમાં રહે અને કોઈ એલે કે સત્યામહનો અંત કાળો. એ તો જાણીતાના પચાસ અને પોતાની ગીતે કહી શકાય છે. એકે કે જે માણસો કાલ જેલમાં

છે તેઓ નાહકી નથી પણ ખરા છે. એમ વખતો વખત જેલમાં જઇ જતાવી આવે તો તુરત હોદીના બંધન છોડા સમજવા. જન દ્રમેશો ધોળજ માણસની અમળ દિમતને લીધે મળે છે. કહી સુધી કાલીદાસમાં એવો દાખલો નથી જેવામાં આવતો કે ત્યાં બધા માણસો એક સરખા રીતે લડ્યા હોય. ગરુડ્ય લડકા જેવડ સુધી લડનારા બધુ થોડા મેંબર હતા જતાં તેમની દિમતને લીધે ક્ય લોકો આજે રાજ્ય ભોગવે છે. છતાંની રવતંત્રતા મેળવનારા માણસોની સંખ્યા આપણી આંખોના ટેરવાં ઉપર નહીં સકીએ છીએ. એટલે સત્યામહી હવે થોડા કહેવાય છે તેથી હોદી કોમે જરા પણ નારીયાસ થવાનું નથી. જેઓમાં બળ છે તેઓએ સંપૂર્ણ અજમાવવાનું છે. લડતનો હેતુ ખુબ સમજવાનો છે. જેરી દાખલો તુરત, કોલેકા આવશે તેમાંજ બસ નથી એમ અમે ઘણી વખત જણાવી ગયા છીએ. આપણે આપણી પોતાની સત્તા પારખી સકીએ અને જ્યારે જ્યારે વખત આવે ત્યારે તેનો ઉપયોગ કરીએ એ આ લડતમાં મુખ્યપણે શીખવાનું છે. અને પાદ સખવાનું છે તે એક ખરો હેતુ છે. એ વિચાર કરતાં લડત એ આપણી કેળવણી છે. અને તે કેળવણી વારે દરેક બાજુથી ફક આપણે મેળવી શકીએ છીએ. એવી એ જડી છુટી છે. આવું જે સમજે છે તે માણસ લડતમાં બેળાવાથી જરાયે નીરાસ નહીં થાય. જેમ જાણાય છે તેમ આપણી કેળવણી મજબુત થાય છે. જેમ જાણાય છે તેમ હિંદુસ્તાનમાં તેના પડલા લાંબા પડે છે. આજ તારી તો કોઇના જેલ જવાના ખખર હોદુસ્તાન માં કામળવાટે પહોંચે તેટલામાં તો તે માણસ જેલમાંથી નીકળી જતા હતા. હવે કંઈક લાંબી સજા મળવાથી હોદુસ્તાન ને વિચાર કરવા જેવો વખત મળ્યો છે. એ પણ એક સરસ નીચાળી છે. કેમકે એમ થવાથી હોદુસ્તાન એક પ્રગ થશે. હિંદુસ્તાનની પ્રજાના ચલુતરમાં દુઃખ ના સમાન એક પાણુ મજબુત વાટે મળી. એ વાદાથી જે ચલુતર અને તે ચલુતર બિજાસ મધ્ય એક રીતે મજબુતી મળવાયેમ મુકાતની માફક મજબુત રહેશે અને ફિપકો.

તે વાટાને કાંઈ તોડી શકે નહીં. આનું પશુ આ લગતનું મહત્તમ છે. તે પછી તેમાં દરંસવાલના દરેક કામના હોદ્દાએ લગવાનું છે, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાએ તે ખસુસ લગવું પડે છે. તેઓ કહી રીતે લકી શકે છે તે અમે અમાઉ ખતાવી ગયા છીએ, છતાં જેઓ ન સમજી શકતા હોય તેઓએ પ્રીટીય ઇડીઅન એમેસીએનના આસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી મી. પોલકને પેતાનું નામ મોકલવું જોઈએ. અને કહી રીતે પોતે ભાગ લઈ શકે છે એ તે ખતાવે તે ઉપરથી જાણવું જોઈએ. દરમ્યાન પેસાંતી મદદ અને મીટીંગો ભાગવવાની મદદ તો સહુ હોદ્દા કરી શકે છે.

વોક્સરસ્ટની જેલની સ્થિતિ

હાલ બધા મળીને વોક્સરસ્ટની જેલ માં લગભગ ૩૦૦ હોદ્દા છે. તેમાં કોઈ મહીનાની જેલની આદરના નથી. તેમાં ૨૫ ટાપીલ છે, ૨૦ મુસલમાન છે, ૨૫ ગુજરાતી હોદ્દા છે, ત્રણ પારસી છે, તે ત્રણ કલકત્તાની તરફના હોદ્દા અને સ્ત્રીઓ છે. આ હોદ્દામાં હેડક્વૉર્ટરના, સ્ટાફરસ્ટના, નાતાલના, જરમીસ્ટનના, પ્રીટીયના, એ પ્રમાણે છે. વળી હોદ્દા અને મુસલમાન એનું પ્રમાણ કાઢીએ તો ટાપીલ બધા હોદ્દા છે. એટલે ૫૪ હોદ્દા અને ૨૦ મુસલમાન છે. આ વાત મુસલમાન ભાઈઓએ શરમ આપા જેવી છે. કેમકે હોદ્દા તથા મુસલમાનની સંખ્યા દરંસવાલ માં લગભગ એક સરખી છે એટલે એ અને કામના સલામતી સરખા થવા જોઈએ. મુસલમાન ભાઈઓ આ વાતનો ખડો લેશે એવી અમે હિમેદ રાખીએ છીએ. હલાકાતું પ્રમાણ બેવા એસશું તો સંખ્યાના પ્રમાણમાં ટાપીલ સહેજે ચડી જાય છે. અને હલાકા તથા કામનું પ્રમાણ કાઢવા એમાંએ તો ટાપીલ અને પારસી બરોબર હોય છે. આ વાત તે અને કામને મગ્ન કરવા જેવી છે. અને અને કામ આખી હોદ્દા કામને સોંભાવે છે. અને આ સલામતીઓમાં બે અથવા ત્રણ કામની આ છે અને ચાર ઓકરા છે. ઓકરાઓ સાંકળવા પ્રમાણે જેલની કાંઈ દરકાર કરતા નથી તે ન બંધ થઈ શકે છે. તેઓ માંના બે અથવા ત્રણ ખાલવડા છે. આમ ઓકરાઓને જેલમાં રહેવા દેને શું ખેલવડીવા હોદ્દા માળાપ મુખવળી

એસવાના છે? આજ જેલની અંદર મી. મયરીસ કર વ્યાસના બનેલી મી. નાના લાલ દેવે છે. તેને વાહન દરકાર છે તેની તેણે દરકાર નથી કરી. તેને જ મહીનાની જેલ મળવાનું કાંઈપણ કારણ ન હતું, પણ માટીએની પાસે કાંઈપણ પોતે ખતાવ કર્યો નહોતો. અને બપોરે બપોરે માગવામાં આવ્યો ત્યારે મી. નાનાલાલે પોતે મરજીયાન રજીસ્ટર કઢાવેલું હતું, છતાં પોતે કહ્યું કે મારી પાસે રજીસ્ટર નથી ને હું કઢાવવા પણ માગતો નથી આમ અસાધ્ય બોલવાની કાંઈ જરૂર નહોતી, છતાં પોતે કોમી સેવા કરવાના આવેશમાં આવી બેદરકાર થઈ વધારે જેલ ભાગવવાના ઇરાદાથી આ પ્રમાણે કર્યું. આવા જુસ્સાની નકલ સહુ કરે એમ માગીએ છીએ અને તેથીજ આ દાખલો અમે આપ્યો છે. પણ કામને ખાતર પણ અસલની નકલ કોઈ ન કરે એવી અમે લાલામણ હરીએ છીએ. વોક્સરસ્ટની જેલમાં પડેલા હોદ્દાને જે છેવટ સુધી લગવા કરશે તોપણ લગતને સારું ખસ ગણી શકાશે, અને લગતને ખાત છેવટે સરસજ આવશે.

કાઠી શોખામણ.

ગયા શનિવારે લોરડ સેલમેરને કેપ યુનીવર્સિટી તરફથી માનની ડીગ્રી મળી તે વખતે તેણે દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવ સલાક ઉપર એક લાખણ આપ્યું હતું. આ લાખણમાં તેણે ગોરી પ્રજાને કાઠી શોખામણ આપી છે. લોરડ સેલમેરને પુછ્યું કે, "નેટીવો તરફ ટાંકણીએ બોંકવાનું જે વલણ ખતાવવામાં આવે છે તેમની સામગ્રી અસર શું થાય છે એને તમે વિચાર કરો છો? કેટલીક જગ્યાએ નેટીવ ગમે તેવા સ્વચ્છ હોય, અને મુઠ રેલા રીત રીવાજને વળગી રહેવાને ગમે તેટલી તેણે મહેનત કરી હોય તેપણ તેને જાહેર રસ્તામાં પગથી ઉપર ચાલવાની મનાઈ કરવામાં આવે છે; કેટલીક જગ્યાએ તેને જાહેર ગાડીઓમાં બેસવાની મનાઈ છે; કેટલીક જગ્યાએ પૈસા આપવા છતાં તેને કોર્ટ વગેરેની રમતો નેતાની બંધી છે; કેટલીક જગ્યાએ તેમને ટ્રામ ચાલીના મથળાના ભાગમાં પણ બેસવાની બંધી છે; કેટલીક જગ્યાએ તેઓ કુતરની બેલ જેવાજ રેલવેના ડબ્બામાં કુસાફરી કરી શકે છે; કેટલીક

જગ્યાએ ગોરા અમલદારો તેની લાગણી એ કુલવે છે, ને તેઓના માન મરવાની જરાપણ દરકાર કરતા નથી." લોરડ સેલમેરને તો આ નેટીવો વીંધે કહ્યું. પણ હોદ્દાઓની પણ આજ સ્થિતિ છે. અમ ને યાદ છે કે એક વખત ડા. અબ્દુ રહે માન જે કેપની ટાઉન કાઉન્સિલના મેમ બર છે અને જે એક નિહાન હોદ્દા છે તેમની આમડી રુદ્દ નહીં હોવાથી જોદા ન્જરગની પોસ્ટ ઓરીસમાં જે જગ્યાએ થી ગોરા સ્ટાંપ ખર્ચે છે ત્યાંથી એક પેનીનો સ્ટાંપ આપવાની ના પાડવામાં આવી હતી. અમને યાદ છે કે મી. અબ્દુલ ગની જે અહીંના જુના અને મોટા હોદ્દા વેપારી છે, અને એક વખત પ્રીટીય ઇડીઅન એસેસીએશનના પ્રમુખ હતા ત્યારે તેમને કુતરાને વાંસલ મારી બોલાવે તેમ ટ્રામના ઉપલા માળ ઉપર થી નીચે ઉતરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. અમને યાદ છે કે મેસરસ ગાંધી અને અલી વીલાયત ડેપુટીશનમાં ગયા ત્યારે તેમણે ટીકીટ લઈ જમ્યાની ગેઠવણ કરી રાખી હતી, છતાં હંભી ધડીએ ઇન્પીરી અલ મેથમાં તેમને મુસાફરી કરતા અટકાવ્યા હતા. કારણ તેમની આમડી ગોરી નહતી. આવા કીરસા દરંસવાલમાં અને બીજી જગ્યાએ લગભગ રોજ બને છે. આવા કીરસાની સામગ્રી અસર શું થાય છે એ લોરડ સેલમેરને અને ગોરી પ્રજા સમજતી હોવી જોઈએ, પણ હોદ્દા પ્રજા પ્રજા તરીકે જાગે ત્યારેજ તે 'સામગ્રી અસર'ની ગોરી પ્રજા ગણતી કરશે. દરંસવાલની હાલની લગત તે હોદ્દા પ્રજા ને પ્રજા તરીકે મદદર પડવાની છે.

મુંબઈના સત્યાગ્રહી વેપારીઓ

હોદ્દા પ્રજાને ન્યાય મેળવવાનો સંસ્કરનો આ એકજ છે એમ અમે આ છાપામાં કેટલીક વખત લખી ચુક્યા છીએ. આના ટેકામાં કેટલાક દાખલાઓ અમે આપી ગયા છીએ. હાલ તાજેતરમાં એક વધુ દાખલો મુંબઈના વેપારી વરગ માં બન્યો છે.

મુંબઈમાં કાપડના વેપારીઓને રિક્કા ચતરી માલ મંગાવી આપનારી મુન્દેગી અન પેદીઓ બહુ કનેડગત કરતી હતી. માલ મંગાવવાના સાદાખતમાં ગોરા વેપારી એ મરજી માફક સરનો લખાવી લેતા બજાર નરમ કે ગરમ હોવાથી લાલ મળે

તેવું હોય તો તે માત્ર ગોરા વેપારીઓની પેઢી લેતી અને નુકસાન થાય તેવું હોય તો માત્ર મુદતસર નહીં આપતા, વખત સંજ્ઞાથી નાખતા અથવા તો સાદું રદ કરતા. આમ કેટલાક વરસો સુધી ચાલ્યા પછી કાપડીઆઓ ચેલા, કાપડની મંડળી માં દેશી વેપારીઓએ ભેગા થઈ એવો ઠગર કર્યો કે આ બધી કનડમન દુર ન થાય ત્યાંસુધી ઢાંઢાએ યુરોપીઅન પેઢીઓ ને માલનો ઓરડર આપવો નહીં અને તેવી અતલી નેમણે પ્રતિજ્ઞા લીધી. આ કસાવતી ખબર યુરોપીઅન પેઢીવાળાઓને પણ આપી પરંતુ અકડ ગોરા વેપારી ઓએ તેની દરકાર કરી નહીં. તેઓએ એમજ માન્યું કે એ દેશી વેપારીઓનો ઠગર તે ખાલી બસાડા છે. અને જે વરસ સુધી એમને એમ ચાલ્યો રાખ્યું. તે દરમિયાન કેટલાક વેપારીઓને ખુલ્લેખેચ રેપી શોધીને તેમની પાસેથી ઓરડરો લેવાનો ઘણો પ્રયત્ન કર્યો અને તેમાં કેટલાક હાથપુટા હીંદી વેપારીઓ પાસેથી યુરોપીઅન ફરમો ઓરડરો મેળવી પણ શકી, પણ કાપડીઆનો મોટો સામ દર રહેવાથી અંતે એડીસવાગાને નમવું પડ્યું છે. એવા ખબર હાંદુરવાનથી મળેલી છેકી દપાલના જાપાઓમાં જોવા માં આવ્યા છે.

આ બાબત "કુજરાતી" લખે છે કે 'દેશી વેપારીઓએ અંગ્રેજ વેપારીઓપર જે મોટી હતોદ મેળવી છે તેની કોમત થોડી ગણી શકારો નહીં. જે ના પ્રસંગે કાપડીઆઓ નથી ગયા હોત તો અરિષ્ટ માં તેમનો ખારકુરોજ વળી જતે. કાપડી આઓની આ હતોદથી એક બીજો પણ પક સીખવવાનો છે કે હીંદી પ્રજા રીતો સર પ્રકૃતાથી અને અંકતાથી કોઈ પણ કામ મત ઉપર લેશે તો થોડું બાકું દુઃખ થોડા સમયને માટે ખમ્યા પછી તે વિચયમાળા પહેર્યા વગર રહેશે નહીં."

આ હકીકત અશરે અશરે દરસવાલ ના હીંદીને લાગુ પડે છે. દરસવાલના સત્તાવાળાએ હીંદીને પણવામાં કાંઈપણ બાકી રાખી નથી. તક મળે હીંદી કામે માયું ઉંચું કર્યું. પણ તેની ગોરા અમલદારોએ કંઈ દરકાર કરી નહીં. તે એમ સમજીને કે એ તે ખાલી ઉઠારો છે. એક કુંક મારણ કે તે દુકારો નીચે બેસી જશે. ગોરા અમલદારોએ પણવણી આગુજ રાખી. અને તેમણે પણ મુબાલના

ગોરા વેપારીઓની પેઢીઓની પેઢી કેટલાક કાયા મનના હીંદીઓને લાલચોથી ભેળવી અથવા તો બીજી દવાવીને ગુલામીખત લેવડાવ્યા. પણ જે દર રહ્યા છે તેમની ધીરજ અને મરદાનગીથી હીંદી પ્રજાને વિચય મળવા વિના રહેશે નહીં. જેઓ આજ સુધી દર નથી રહી શક્યા અને પડી ગયા છે તેઓ પાછા ઉઠશે તો આ વિચય મળવામાં જે વિચય થાય છે તે નહીં થતાં તરત મળશે.

શીનીકસની નિશાળ

શીનીકસની નિશાળનું મંદાન મેસરસ બી. હાલ હીંગ છરમાછલ તરફથી બધાય છે. તેને માટેની છોટો, લાકડાં વિગેરે આવી ગયાં છે. બાંધવાનું કામ આવતા અડવાડીઆથી શરૂ થશે. દરમિયાન તથા વિદ્યાર્થીઓ એક માસ થયાં આવેલા છે જેને માટે અમે પ્રેક્ષમાં કામ કરનારઓ ના ઘરમાંજ રહેવા સુગતી સગવડ કરી છે. બીજા ૧૦થી ૧૨ છોકરાઓને રાખવાની માગણી આવી છે. જેમાંથી કેટલાક ને આસપાસની ફેટલીક સગવડના જોઈ આવવાની દા પાડી છે. મકન બંધાતા સુધી તેઓ પણ પ્રેક્ષના કામ કરનારઓ ની સાથેજ રહેશે.

જે છોકરાઓ છે તેનીયી મળેત્ર અનુભવે અમે જોઈએ છીએ કે આધાખરય ની એક ગીનીને બદલે ત્રીશ શીલોગ થઈ પડશે. આ વધારો તે છોકરાની બોરાજીનો નથી, પરંતુ તેમને માટે રાખવા જોઈતા માણસના ખરચનો છે. કેટલુંક કામઠાજ અમે જાતે કરી લેયું એવી ઉમેદ હતી, પણ અનુભવે જોઈએ છીએ કે તેમ કરવા જતાં બીજું અત્યંતું કામ રહી જાય છે.

જે માળામાં છોકરાઓને મોકલવા છરાદો રાખે છે તેઓ હમણાંથી અમને લખી જણાવશે તો કેટલીક રીતે સમજાવાળું થઈ પડશે. તેમણે લખતી વખતે છોકરા ની ઉમર અપરાસ તથા બીજી જે કાંઈ જાણવા લાયક હકીકત હોય તે લખી જણાવવાં.

મો. માંધોનો કાગળ

દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદી પ્રત્યે

હું કરી જેકમાં જાવું છું. તેથી ખુશી થયો છું. વિલમીરી અંદલીજ કે અને માત્ર વજીજ મહીનાની જેક નથી છે કે વધારે બીજા સત્તાવડી દેશ સેવકો ને છે મહીના મળ્યા છે.

મારા જેલ જતી વેળા હું જેલ છું કે વજી હીંદી પડી ગયા છે. હવે થોડાજ હીંદીને લગત ચલાવવાની છે. આથી હું નિડર છું. કેટલેક દરજ્જે હવે લગત વધારે જોર કરી શકે છે.

જેઓ પડ્યા છે તે પાછા ઉઠી શકે છે. જેલ જઈ શકે છે. ઉઠશે એમ આશા રાખું છું.

જો પાછા ન ઉઠી શકે તો પણ તેઓ પૈસાની મદદ કરી શકે છે. અને જુપા ઓમાં લખી શકે છે કે પડ્યા છતાં તેઓ લડતની સાથે છે, અને રતેહ છૂટે છે.

દરસવાલની ખદારના બળેલા અંદર આવી જેકમાં બીરાજી શકે છે. જો તેમ ન કરે તો તેઓ બ્યાં હોય ત્યાં રહી મીટીંગમાં પોતાંડીવરનું કામ કરી શકે છે. દક્ષિણ આફ્રીકાના બધા હીંદીને મીટીંગે કરવાની, તર કરવાની અને કરાવો પસાર કરવાની તેમની ફરજ છે.

આ કાલ દીનની-ધર્મની-છે. એટલે જે ધરમ બધા ધરમમાં રહેલો છે તેની છે. જો તેમ હું ન માનતો હતો તો કેમને મરાદુખમાં ઉતરવાની બસામણ નજ કરત. હું માનું છું કે આ લડત માં પોતાનું બધું અરપણ કરવું તેમાં કંઈજ નથી. સગાં સગાંધી, પૈસો ટો, પોતાની જાત જતાં કરવાં, એ આ વડત માં દરેક હીંદીની ફરજ છે. જે ફરજ બધા હીંદી અદા કરે એવી ફરજ પાસે પ્રાર્થના કરું છું ને હીંદી પાસેથી માગી લઉં છું.

લડતને હુંજી કરવી તે આપણાજ હાથમાં છે.

કામનો સેવક અને સલામદી.

મોહનદાસ કરમચંદ બાંધી.

ડીનુમુલુ કેસનો સુકારો

ગીફ ડીનુમુલુની તપાસ જુપાવરે પુરી થઈ છે. જડમેએ પોતાના બીચારે, બતાવ્યા પછી સીદા ફરમાવતાં મુખ્ય જડમે તહેમતદારને બાન્માટાની ઓરત, દોકરી તથા દીકરાને અશરો આપવા માટે ૧૦૦ પાઉન્ડ દંડ અથવા ૧૨ માસ ની જેલની સજા ફરમાવી હતી. તથા બાન્માટા અને મ માનીને અશરો આપવા માટે ચાર વરસની સજા ફરમાવી હતી. તપાસ આલનાં હોવા બાબત સુધી તહેમતદારને જેકમાં રહેવું પડ્યું હતું એ

હકીકત પ્થાનમાં લઇ આ ચાર વરસની સગા કીસેવર ૧૯૦૭થી મજુવામાં આવી હતી. બીજા તહેમતોમાંથી કીનુજુને મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

કીનુજુએ ચાર વરસની સગાના બદલામાં ફેડની સગની માગણી કરી હતી, પણ તે માંગણી કારટે કબુલ રાખી નહતી.

કીનુજુને શિક્ષા સંભળાવ્યા બાદ તત્કાલ રાખેલી ગાંડી મારફત જેલમાં લઇ જવામાં આવ્યો હતો. અને ત્યાંથી મંગળવારની સાંજે મારિચખરમ લઇ આવવામાં આવેલ છે.

પ્રાંતીય ઇન્ડિયન એસોસિએશન ની માસ મીટીંગ

આગેવાનોની જેલ સાથે પોકાર

જુસ્સાદાર ભાષણો

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

જોહાન્સબરગ, સોમવાર.

ઊંઘાં થોડાક અઠવાડીયા થયા સત્યાગ્રહ પદી ભાંગ્યો અને બધાં રજીસ્ટર થયા હાજ્યા છે એવી ખુબી છાપા ઉપરથી બહુ ફેલાઇ ગઇ હતી. આમાં કેટલુંક સાચુ હતું, તે છેલ્લી પકડા પકડી અને તેમાં લોકોએ બતાવેલા જુસ્સા ઉપરથી જણાયું છે. સ્વીકારે હકીકતો ઇતિહાસીક સોસાયટીના હોલમાં એસોસિએશનના પ્રમુખ મી. અસ્વાતના પ્રમુખપણાનીયે એક મીટીંગ મળી હતી. તેમાં પણ સત્યાગ્રહ પદી ભાંગ્યાની હકીકતને જુડી પાડવામાં આવી હતી. મીટીંગ વખતે જોહાન્સબરગ અને તેની આસપાસના આદેશી એક હજાર માણસો હાજર થયા હતા. બહાર ગામથી ન્યુવેડ જરમીસ્ટન, પીટ રસખરગ, વીરીનીખન, લોકસરસ્ટ, ક્રમસ ડોરપ, મેરાઇસબરગ વિગેરેના ડેલીગેટો પણ મીટીંગમાં હાજર હતા.

પ્રમુખનું ભાષણ

પ્રમુખ મી. અસ્વાતે ખુદના નામથી મીટીંગનું કામ શરૂ કરી જણાવ્યું કે પ્રમુખની ખુરશીએ આવ્યા પછી આ પહેલી મીટીંગ થઇ છે. તેમાં પણ માણસો ભેગા અને ખુશી ઉપજે છે, આપણા લોકોને

માં ખીરાજ રહ્યા છે તેમનો આપણે આવું જોર બતાવવું તો તરત છુટકારો થશે. આપણા દુદ્ધ મી. ઉમરજ સાહેબ અને જેલમાં આપણા માટે ખીરાજ રહ્યા છે તો તે અને બીજા બધાનો છુટકારો કરવો તે આપણા જોર ઉપર છે. આપણી લડત માંથી થોડા પડી ગયા છે. તે લોક ફરી વિચાર કરી આપણી સાથે જોડાશે. ફેડેલ બરગમાં હાંપી દુકાનદારને તીકળી જવાની મ્યુનીસીપલ્ટી તરફથી નોટીસ મળી છે. તો તે ઉપર વિચાર કરી સરકારની કેવી દાનંત છે તે જણાવ આપે છે. આ વખત સાથે મળી કામ કરવાનું છે. તેમ કરશું તો આપણી ફેડેલ નજીક છે.

કરાવ ૧ લો.

ચાર પછી નીચેના કરાવ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો.

"શ્રીશ હાંદીઓની આ મીટીંગ મેસ રસ એ. એમ. કાજલીઆ, ઉમરજ સાહેબ, હાઉસ મદમદ, પારસી રસગજ એમ કે. ગાંધી, ચંપી નાઇફ, ચેરીખર. તાંતીરશાહ અરહેસર કામા, ગવરીશંકર પી. બાસ, ડેવીડ અરનેસ્ટ અને બીજા ૧૩૦ બદા ફર હાંદીઓ જેઓ આ સત્યાગ્રહની લડત માં જનિમાન તથા પ્રજાની આજર બતર હસ્તે મોઢે જેલમાં મયા છે, તેમને અંતઃ કરજુ પુરવક મુખારકબાદી આવે છે. અને હાંદી કામ ઉપર જે અન્યાય થતોવામાં આવે છે તે દુર કરવામાં ન આવે ત્યાંસુધી બીજાઓ ગમે તેવું વરતન રાખે છતાં આ મીટીંગ અંત સુધી લડત ચાલુ રાખવાને કરાવ કરે છે."

મી. હોલદારખાનનું ભાષણ

મી. હોલદારખાને ઉપરનો પહેલો કરાવ રજુ કરી જણાવ્યું કે જે લોકો કુલ્લીફેટ કાઢવા મયા હતા તેને અશાન્ત દીક ઓર્ગેન તરફથી કેવી ખરાબ રીતે વરતવામાં આવ્યા છે તે ઉપર વિચાર કરતાં શરમ આવે છે. અહીંના ફેડકાક નામીયા ગોરાઓએ આપણને જે મદદ કરી છે તેને આપણે લાયક છીએ એ બતાવવાની આપણી ફરજ છે. રજીસ્ટર લઇ કાઢતી માફ કરવું તે બધું જ શરમ બરેકું છે. આપણા ઘણા આગેવાનો આજે દેશને માટે જેલમાં ખીરાજ રહ્યા છે. હવે આપણે રપેટપ પકડાઇ આપણું જોર બતાવવું ઘટે છે. મી. હોલદારખાને આજે કામ તીજા શબ્દોમાં મજબૂત રહેવા બાબતમજુ કરી હતી.

મી. બાવાઝીરનું ભાષણ

મી. ઇમામ અમદુલ હકીર બાવાઝીરે આ દરખાસ્તને ટેકા આપી જણાવ્યું કે આજ સુધી આપણામાંના ઘણાપરસ સાત સાત દીવસની જેલમાં જઇ આવ્યા છીએ, હવે આપણા અગેવાનો ઘણું ને છ માસ ની જેલમાં ખીરાજ રહ્યા છે. બહારના લોકોએ તેમના તરફ જેવકા નહી થતાં જોર કરવું ઘટે છે. મી. ઉમરજ સાહેબે જેના જમ્ફ દેશને માટે જેલમાં મયા છે. તો મુસલમાનની તેમાં કાનમીયાની ખાસ ફરજ થઇ પડી છે કે તેમણે ખરાબર જોર બતાવવું. ફેડેલખરગવાળાલોકોએ રજીસ્ટર તથા કાઢસેન્સ લઇને મેકા ખતાં તેમને નોટીસ મળી છે. તેઓએ ખુદા ઉપર શરોયા નહિ રાખ્યો તો આજે તેની કેવી સ્થિતિ છે? આ લડત તે દીનની છે તો વં માનસ કડતને બરોબર સમજ શકે નહિ તે દાનને કેવી રીતે સમજ શકશે? તામીલ કામ તથા પારસી કામ આજે ચઢી ગઇ છે તો મારે ખાસ મુસલમાન બાઇએને જોર દઇને કહેવું પડે છે કે આપણે જોર કરવું ઘટે છે.

મી. કુવાડીઆનું ભાષણ

મી. કુવાડીઆએ તે દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો. અને નીચે મુજબ બોલ્યા હતા. આપણા નવા પ્રમુખ ઘણું જ નથીબદાર દેખાય છે. તેમના પ્રમુખપણા નીચે ફેડ રતી રીતે ઘણા માણસો બેગા થયા છે અને તેઓ આટલો જુસ્સો બતાવી રહેલ છે. ફેડકાક કામાના વેરીને દેશદેવોલી કહે છે કે હજારોએ પુલ્લીફેટ કાઢવા લીધી છે. પરંતુ થોડા વખત પહેલાં રીપોર્ટ બહાર પડેલ છે તે ઉપરથી જેલ સફરુ કે માત્ર ૧૦૦૦ કુલ્લીફેટ નીકળી છે. તે કાંઈ વધારે નથી. આપણે ફરી એકવાર જોર બતાવવું તો તરત છુટકારો થશે.

મી. અમુર સાહેબે ફેડકાક વિવેચન કર્યું તે ઉપરથી દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો હતો.

મી. ફેલનમેકનું ભાષણ

તે પછી મી. ફેલનમેકે આ દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો અને જણાવ્યું કે મારા મિત્ર મી. ગાંધી તથા બીજા આગેવાન આજે જેલમાં ખીરાજ રહ્યા છે. તને આવું જોર બતાવવું છે તેથી હું તમને મુખારકબાદી આપું છું. હું તેમજ મારા બીજા ગોરો ભાઈઓ તમને બનતી મદદ આપણું. તમારામાંના જેઓ પડી મયા છે તેમાંના લગભગ બધાએ પદા ઓબરસમાં જન ફરજ સમજ સાથે કુલ્લીફેટી જે કારણ મજ

હતી તે સ્વીકારવાની રજા ના પાડી હતી અને બહાર કાઢ્યું હતું કે અમે માગેલી બીજા મળ્યા વગર અમે સુલેહ કરી શકતા નથી. આ વચન પાળ્યું એ તમારી દરેકની સરખી હરજ છે. હું આશા રાખું છું કે તમારામાંથી પડેલા છે તે પાછા હિંદો અને તમારી સાથે જોડાશે.

મી. પોલાકનું બાપણ

આ બાપણે પુરા થયા પછી મી. પોલાકે ડરખતથી આવેલા કેટલાક તારો વાંચી સંભળાવ્યા અને નીચે મુજબ મંત્રણામાં બાપણ કર્યું.

તમારા પ્રમુખ મી. કાચલીઆ દેશને માટે પોતાનું સરવે અરખી જેલમાં બીરાજ રહ્યા છે. કેટલાક જાપાણા એમ માને છે કે હવે હિંદીની લડત પડી જાગી છે. આ વાત સાચી હોય તો તમારામાંના ધણીયાર આ દરખાસ્તની વિરુદ્ધ જવા જોઈએ. કોણ વિરુદ્ધ જાય છે તથા કોણે કુલ્લીકેટ કલાવ્યા છે એ મને કહેશો? (જવાબમાં કોઈ નીકળ્યું નહિ) તમારા જુદા મી. ઉમરજી સહેજ જેલમાં બીરાજ રહ્યા છે. ને ફરીવાર આજે લાઇસેન્સ લઈને ફરે છે. એ તેમને શરમાવનાર છે. મી. હાઉસ મહમદ, મી. પારસી શરતમજ જેલમાં છે. મી. ગાંધી તેમના દીકરા સાથે જેલમાં છે. ત્યારે રજીસ્ટર માટે મી. ચમતીની એટીસે પગ દેતાં તમને ડરમ નથી થતી? તામીલ કોમના મી. નાયક મી. ચેટ્ટીઆર તથા બીજા ધણ જેલમાં છે. મી. કામાએ દેશને માટે પોતાની નોકરી જતી કરી અને આજે જેલમાં બીરાજાવ્યા. મી. ગવરીશંકર બ્યાસ જે મી. ગાંધીની ગેરહાજરીમાં કેટલું સરસ કામ કરી રહેલ હતા તે પણ જેલમાં છે. આજે દેશને માટે ૧૩૨ હિંદી ટ્રાંસવાલની જોડો માં સખત મજૂરી કરી રહ્યા છે. આ લોકો સમજે છે કે દેશને માટે તથા કોમ ને માટે જેલ જવામાં કાંઈ વાધો નથી. તામીલ તથા પારસી કોમોએ તો હરજ કરી છે.

તમારા આગેવાનો કહી ગયા છે કે તમે જો આ લડતમાં જોર નહીં બતાવશો તે દક્ષિણ આફ્રિકાના દરેક જાગમાં તમને પુરેપુરી તકલીફ પડશે અને બોક્સજરમ તથા હેનરેટસજરમમાં મોટા લો વાણ પાડી ત્યાંના વેપારીને નોરીસ મળી છે. પોલરસજરમમાં આવતે વરસે મોટા લો વાણ પડશે. તો આ બધું શું બતાવે છે? આપણે લડતમાં પાછા હડવા તો સરકાર આપણને દરેક રીતે હેરાન કરી રહ્યાં ને

છેવટે કહેશે, આજે તમે જે જોર બતાવો છો તેથી પણ વિશેષકાલે બતાવશો. કાલ મી. ફરીવાર બાસ્કેટ લઈ બહાર નીકળી પડશે. અને પકડાશે. તેમ કરશે તો લડતને બહુ ટેકો મળશે. અને સત્યાગ્રહ પડી જાયો એમ જોયો બરમામ જમા છે તેઓની આંખ ઉઘડશે.

ગોરાઓની માસ મીટીંગ થયેલી તેના હેવાલથી તમે જાણો છો કે ધણ વગદાર ગોરાઓએ છેવટ સુધી આપણને મદદ કરવાનું કહેલું છે. મી. કોફે કહ્યું હતું કે તમે તમારા આગેવાનને વળગી રહેશો તો તમારી ફતેહ છે. જેલ તમારું ઘર છે. જેલથી ડરતા નહીં. મી. હોસેન કહે છે કે મેં વચન આપેલ છે તો હજી હું તમને મદદ કરી કરીશ. લંડન કમીટી માં મદદ કરવા મુજબના ગવરનર ગોરડ લેમિંગટન, મી. ઓ' બ્રી, મી. લીચ, એમ પી, જોડાયા છે. તેઓ ધણ વગદાર છે. આ બધી સ્થિતિ જોતાં તમારા થી લડતને લુલી કેમ કરી શકાય? હું આશા રાખું છું કે આટલું સમજ્યા પછી તમે પોતે લડતમાં પુરો જાગવેશો અને ખીમ જે અલગ રહે છે અથવા પડી મથા છે તેમને તમારી સાથે જોગવશો.

ડરખતથી તારો

લડત ચાલુ રાખવા બાબત તમા મુખ્યાર ક્યાદીના જે તારો આવ્યા હતા તેમાં ડરખતથી નાતાલ હિઝિન કોમિસ, બ્રસમા બ્રસ ગોરા, એમ. સી. અંગલીઆ, હાદા બોસ્માન તથા મહમદ મુખાલીમના હતા. બાદ ઉપરની દરખાસ્ત સરવાતુમતે પસાર થઈ હતી.

મી. એમ. પી. ફેન્સીનું બાપણ

ઉપરની દરખાસ્ત પાસ થયા પછી મી. એમ. પી. ફેન્સીએ લોકોને દ્રઢ રહેવા બાબત બળામણ કરી હતી અને લડત મુખી દેવાયી બનીશ્યામાં હિંદીની ટ્રાંસવાલમાં બસકે આખા દક્ષિણ આફ્રીકા માં ફરી સ્થિતિ થઈ પડશે તેની આગાહી આપી હતી. મી. ફેન્સીએ લડત વિષે લોકોમાં નવું જોર ફેડી તેમના મન ઉપર ભારે અસર કરી હતી. તેમણે જણાવ્યું કે ડરખતવાળા આગેવાનને મેં વચન આપેલ છે કે મારામાં જ્યાં સુધી જીવ છે ત્યાં સુધી આ ખુની કાયદાને તાબે થવા માંગતો નથી, ને જે તકલીફ પડશે તે સહન કરવા તકપાર છું. હું આવતી વીકમાં જેલ જવાને તકપાર છું. સુપ્રી. વરનન મારી પાસે આવેલ

ત્યારે સમજુતી આપવા માંગ્યો. પરંતુ મેં કહ્યું કે આજે ૨૪ માસ થયા તે લડત હું સારી રીતે જાણું છું તો સમજાવવાની મને જરૂર રહેતી નથી.

મી. નાનાલાલ શાહનું બાપણ

તે પછી બહેલાઓ તરફથી મી. નાનાલાલ શાહે જણાવ્યું કે બહેલા ઉપર એવું તહોમત મુકવામાં આવે છે કે બીજા લોકોને તેઓ બમાવે છે, પરંતુ તે વાત ખરી નથી. બહેલાની હરજ મુજબ તે લોક તમને સમજાવે છે કે તમારે રજીસ્ટર કાઢ પણ વાતે નહીં લેવું. ફરીવાર મારી વીનંતી છે કે કાલથી વગર લાઇસેન્સથી ફરી ફરવી. ને જેલ ભરવી.

મી. ઇસપ કાછલીઆનું બાપણ

જેલમાં બીરાજ રહેલ એસો. ના પ્રમુખ ના બાપ મી. ઇસપ કાચલીઆએ જણાવ્યું કે આજે જેલમાં આગેવાન છે, તેમાં કેટલાક જુદા છે તે ઉપર વીચાર કરી આપણે લડતને મજબુતી આપવી હશે છે. આજે કેટલાક ગોરા તેમજ સરકાર કહે છે કે મી. ગાંધી તો હિંદીને ખાગમાં નાંખવા માગે છે! પણ આ વાત તદ્દન ખોટી છે કારણ કે ખુદાએ આપણને ઘોડી અકલ આપી છે. આપણે સમજી શકીએ છીએ કે મી. ગાંધી ઉપરનું તહોમત તદ્દન ખોટું છે (અહીં બધાએ જણાવ્યું કે તે તહોમત ખોટું છે.) સુપ્રી. વરનન આજે મારી પાસે આવેલ ને રજીસ્ટર માટે પ્રકથું. મેં તેને કહ્યું કે મારી પાસે રજીસ્ટર નથી. તે માટે વધારે વાતચીત કરવા નથી માગતો. કારણ કે હું જેલ થી ડરતો નથી.

ત્યારબાદ સાંજના સાડા છ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

મહાત્માશ્રી કુલ્લીદાસજીકૃત

રામાણય સાર.

વાલકાંદ.

કિંમત ૦-૧-૦ ચોષ્ટેજ ૦-૦-૧

ટ્રાંસવાલને સુધારેલો કાયદો.

કિંમત ૦-૦-૩ પોષ્ટેજ ૧૧ પેની.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.

કિંમત ૦-૦-૬ પોષ્ટેજ ૧ પેની.

ખબરપત્ર

—o—

જોહાનસ્ખર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર

પદ્મ પદ્મ પદ્મી

ઉલ્લાસ એકાદ અદ્વતીઆમાં ગદ્ય પદ્મ પદ્મી ચાલી. હજુ ચાલે છે. મળ્યું ન લોકોએ દ્રવતા જાતવી, તેમ સરકારે જોડી વધારે કરી. હોદી ઉપર સુધીની કસોટીમાં સોએ દકા ઉતરે એમ હું ઇચ્છું છું. શુક્રવારે મેસરસ એમ. પી. ફેન્સી (દમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના સેક્રેટરી) તથા ગવર્નરમ હોના પદ્મપા. પછી કોઈક રાતરે ખાધું. પણ પાછા મંગળવારે મી. દીનસાહ પાલ નજી તવાઈને પદ્મપા. તે પછી તરતજ ખબર આવ્યા કે મી. ઇ. આલ્ફ અરવાત (મી. ઇ. એસોસીએટના એક્ટીવ પ્રમુખ) પદ્મપા છે. મી. તવાઈને કેસ તા. ૧૨ માર્ચ-શુક્રવાર સુધી મુજતવી રહેશે. મી. અસવાતનો કેસ શુક્રવારે ચાલશે. મી. અસવાતની જગ્યાએ નવા પ્રમુખ મી. ઇ. એસ. કુવાડીઆની નીમણૂક થઈ છે.

તામીલ જુરસો

તામીલ જુરસો હજુ જેવેને તેવો દાયમ છે. તેઓનો એક મીટીંગ સોમ વારે સાંજે ૧૭૫ મારકેટ સીટવાળા હોલ માં મળી હતી. મી. એસ. પી. રાજ પ્રમુખ હતા. મી. પોલક મીટીંગમાં હાજર હતા. તેમણે હું કે પછી અસર કરેક લાવ્યું આપું હતું.

વેડરાર્ટની જેલ

મહતારીખ ૧૬ ફેબ્રુઆરીએ વેડરાર્ટની જેલમાં દાખલ થયા તેના નામે નીચે મુજબ મને મળ્યા છે.

મેસરસ હજુરાસીંગ, લાલ ખલાસીંગ, જીવજી ધના, કે. કે. પટેલ, નંજપે નાહક, (બધા જરમીરતના). મદમદ મમુજી પટેલ, મમમ આદમ લાલ, સુમે આદમજી (બધા હેડલરગના). કાસમ સુમે મન જોગીઆત અને સાલેજી આફજી, (બેચલના). આમાં મેસરસ મદમદ મામુજી પટેલ તથા કાસમ સુમેમાન જોગી આતને છ છ મહીનાની અને બીજા બધાને ત્રણ માસની જેલ મળી છે.

રટાંડરતની ગયા શુક્રવારે રાત્રે ડીપોરટ થયા, નાળામાં ચડ્યા અને પાછા દાખલ થયા તેમના નામે નીચે મુજબ છે. મેસરસ ઇબ્રાહીમ મદમદ લાલા, મદમદ અદમદ લાલા, મદમદ કસીમ લાલા, મતીક સર્કપદ ઇબ્રાહીમ, ઇબ્રાહીમ મદમદ વાલીઆ, નારજી વજલ, આબુદ મદમદી, ડેમી, પ્રમુ દુલજ અને ગોપાળ દુલજ.

જોહાનસ્ખર્મ મદદ

જોહાનસ્ખર્મ મી. રતનસા ડાયાજીએ કાગળ સાથે આગળ પૈડ ૨૫-૧૫-૬ ઉધરાની મોકલ્યા હતા. હાલ બીજી પૈડ ૪-૬-૦ની રકમ તેમણે મોકલી છે. આ નાણા જરનારાની ટીપ આ સાથે મોકલ્યાં છે. [આ ટીપ જાહેર ખચરના પાતામાં આપેલી છે. અ. ઇ. એ.] ટરાંસવાલના હોદી બાઇઓ તેમની કાગળી માટે ધન્યા આભારી થયા છે.

રટાંડરત પદ્મ

એક સમય એવો હતો કે રટાંડરતના હોદી વેપારી જગ જાહેર યજ્ઞ પદ્મપા હતા તેઓએ જેલમાં જઈ બહુ ભારે કામ કરી ખતાવ્યું હતું. હવે તે બહુ ધેવાઈ નવ એવા ખચર મારે દીલમીની સાથે આપવા પડે છે. એમ જણાય છે કે રટાંડરતના બધા ખરા વેપારીએ પૈસા જવાની ધાસ્તીથી પોતાના કસમ ઉપર પાછી રીતે બાલેલા રજીસ્ટરની કુખી કેટ મંગાવી છે. અને જે બીજે ઇલાજ ન મળી શકે તો પોતાને નામે લાઇસેન્સ લેવાનો પણ વિચાર કર્યો છે. આ બધું લખતાં હું પોતે સરમાઈ છું, ભારે રટાંડરતના જે હોદી વેપારીએ આમ કર્યું હશે તેને કેટલી ધરમ થવી જોઈએ! હું ઉમેદ રાખું છું કે હજી પણ તેઓ જે આગર કમાયા છે તે ધડીલમાં નહીં મનાવે. તેઓના હાથમાં જોડાવડની લાજ છે. કેમકે ધણ ખરા હોદી જે જેલમાં મળા હતા તે જોડાવડના છે. જો તેઓ હોમત દારી જશે તો તેઓએ આગળ કરેલી મહેનત ધેવાઈ જશે અને તેઓનું આગળનું કામ તે માત્ર નાટકમાં ખપી જશે. એક વખત જેઓ જેલમાં જઈ આવ્યા છે તેઓની તો ખમણી ફરજ છે કે તેઓએ પોતાની હોમત નીજાવી રાખવી. મોલો પડે છે ત્યારે તેને વધારે પગાડ લાગે છે તે જગત પ્રસિદ્ધ કાયદો છે.

વાદળ

વણા હોદીને ખચર હશે કે જોહાનસ

ખચરમાં ઘણી જગ્યાએ જમીનેના ખન છે, તેની અંદર એમ લખેલું છે કે તે જમીનની ઉપર કોઈ કાળા માણસો જે ગોરા માણસના તોફાર ન હોય તે ન રહી શકે. આવી શરત ધણે જાગે અમદમાં મુકામાં આવી નથી. એક વખત હોદી રહેનારઓની ઉપર નોટીસ આવેલી પણ તે ઉપર કંઈ ઇલાજ લેવામાં આવ્યા નહતા. તોરતુડમાં તથા આમદાનગીનમાં રહેનારા હોદીને નોટીસ મળેલી. તેઓએ ધર જોડીને મારગ દીધેલો. કેનવરમાં એક હોદીને ધરવણીએજ નોટીસ આપી સમન્સ કરીને કઠાડી મુકેલ. હવે જે નોટીસો નીકળે છે તેનો અમદ માપ તો તેમાં ધણાં હોદીને જોખમ છે. આ વાદળ હોદીને સારે નસીમે આવેલું છે. એમ હું સમજું છું. હોદીમાં ખચર તાકાદ હોય તો આવાં વાદળાં દુર કરી શકે છે. તે તાકાદ ગતવવાનો રસ્તો દાવની ચાલતી વડત છે. હું એમ કહેવા નથી માગતો કે દરેક વસ્તુનો ઇલાજ જેલ જવાથી જ છે પણ એમ તો કહું છું કે મને વાદ આવી શકે છે ત્યાં સુધી તો ખપી વસ્તુનો ઇલાજ સત્યામદનો છેજ. સત્યામદનો અરથ સામાને વળમી રહેલું એટલેજ ઉપરની નોટીસોના ઇલાજ આ કુખીથી મળી શકે છે. તે બાબત કોરટમાં લડતું થતે તો લડાય. પણ કોરટની કપરજ આધાર રખાય નહીં. આધાર આપણી હોમતનોજ રાખવાનો છે. હોમત હશે તો ઇલાજો મળી રહેશે તે હોમત નીજાવવી તે ચલુ લડતમાં રહેલું છે. ચાલુ લડતમાં હોમત દારી જવાથી દરેક અંગ્રેજ આપણું પોત ખણી દેશે અને પછી આપણને જેમ મદારી પોતાની દેરી ઉપર વાંદરા વીંધેરે નઆવે છે તેમ ગોરાઓ આપણને નવા વસે. જેઓ વશ નથી થયા તેમ માણસ ને કોઈ નચાવી શકતું નથી. ચાલુ લડતમાં વશ થવું કે નહીં, પોતાનું પણ રાખવું કે નહીં, પોતાની મરદાની જળ વવી કે નહીં, એ બધા સવાલ રહ્યા છે. તેની પછવાડે ધણું ધમ શકે તેમ છે. એ જરા વિચાર કરતાં સદુ કોઈ જોઈ શકે છે.

બીજાં વાદળાં

ઉપર જણાવ્યું તે તો એક વાદળું. પણ હોદીને માંધે બીજાં વાદળાં ઓઝાં નથી. આ બધાનો ઉપાય તે એકજ અને તે ઉપર જણાવ્યો તે છે. આ વાદળાં તે નીચેનાં છે.

- (૧). બોક્સબરગના લોકેશન ઉપર હરો થયો છે.
- (૨). બારબરગના લોકેશનમાં રહેતા હીંદી જોની સ્થિતિ પણ તેજ છે.
- (૩). યુટપન્ડબરગ ડીસીક્ટમાં હાએન રસબરગને માઇન એરીઆ ગણી ત્યાંના હીંદીઓને લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડી છે.
- (૪). પીટરસબરગમાં પણ આજ કાલ એવીજ સ્થિતિ થઇ જશે એવા ખબર બહાર પડી ચુક્યા છે.
- (૫). કંગરસડોરપના લોકેશનને ખસેડવા ની હીલચાલ મજબુત પાયા ઉપર આવી રહી છે.

જો સલામતરૂપી પરન આ વાદળોને વીખેરી નહીં નાખે, તો તે બધાં વાદળોં એક સામટાં વરસાદે અને તેના કાપડામાં ટરાંસવાલમાંથી-આખા દક્ષિણ આફ્રિકા માંથી-હીંદી પ્રજા ધોવાઇ જશે. અને તેની કાળી દીલી હાલની હીંદી પ્રજા ઉપર રહેશે.

પીટરસબરગ

રટાંડરટન પડ્યું, તેમ પીટરસબરગમાં પણ મહુ થોડાજ સત્યાગ્રહી રહ્યા છે. આ પીટરસબરગને શરમાવા જેવું છે. તેઓએ પૈસા કમાવાના હેતુથી અથવા ખીન સ્વાસ્થ્યથી લાઇસેન્સ કઢાવ્યાં પણ તેથી તેમને કાંઇ રાહત મળી એવું કંઈ નથી. કેમ મળે? જેણે પોતાના પંડને ઉતર્યું, જેણે પોતાના લાઇસેન્સ સાથે નાટક રમ્યા તે ખીજાને કેમ નહીં ઉતરે? ખીજા સાથે નાટક કેમ નહીં રમે? એમ સમજી ત્યાંના ગોરા વેપારીઓ પીટરસબરગના હીંદી વેપારીને માલની ધારધાર કરતા બંધ પડ્યા છે. હું થોડાક દિવસ ઉપરે કોટીરીયાગે દત્તો, ત્યાંથી મને ખબર મળ્યો છે કે પીટરસબરગના ગોરા વેપારીઓએ તેમને નોટીસ આપી છે કે જ્યાં સુધી લડત ચાલે છે ત્યાં સુધી હીંદી વેપારીઓને રેડોયીજ માલ મળશે. ઉધારથી નહીં. આમાં એકલા પીટરસબરગના હીંદીને નહીં, પણ આખા હીંદી નામને કાંપ છે. પાછા હીંદી પીટરસબરગના હીંદી આ કાંપ પુલાડી શકે છે.

ગુલાબનબીના અપોલ

આ અપોલ જણાવ્યા મુજબ તા. ૧૬ સનીવરે પ્રીટરીઆમાં યુલએચ સમક્ષ સંમળાઇ હતી. મી. એગોરેસ્ટ્રી અને મી. સી. જેપેએ ઘણી સરસ દલીલો કરી

હતી, જતાં મી. જરડીસે નીચલી ઠોરડે નો ચુકાદો કાયમ રાખ્યો છે.

એક વીચીત્ર કેસ

પીટરસબરગથી કાનજી બોક્સબરગને પોરદુગીઝ સરહદમાં દેશપાર કરેલ. ત્યાંથી તે ડરબન ગયો. હવે મને ખબર મળ્યા છે કે તેણે ડરબનથી રજીસ્ટરની અરજ કરી. અરજમાં જણાવ્યું હતું કે મને દેશપાર કરવામાં આવેલ છે. આ માણસ સત્યચૂકી નહીં હતો. તેને ટાંસ વાલમાં રહેવાનો હક ન હતો તેથી હદપાર કરેલ. તો એક વખત જેનો ટરાંસવાલમાં રહેવાનો હક નથી એમ કઠારી દેશપાર કરેલ તેને બીજી વખત તરતજ અરજ ઉપરથીજ રજીસ્ટર કેમ મોકલી આપ્યું એ તહીં સમજાય એવી વાત છે. આનું કાંઈક વિચીત્ર કારણ હોતું જોઇએ.

બુધવાર

વધુ પકડાપકડી અને ખોળા કેસો

આજે બપોરે મી. ઇ. આઇ. અસ્વાત નયા મીના સલમદીના આવેવાન મી. લીઅંગ કવીનના કેસ નીકળ્યા હતા. તેમના ઉપર રજીસ્ટર નહીં બતાવવાનું તહોમત હતું. તે દરેકને સખત મજુરી સાથે તથા તથા માસની જેલ મળી છે. મી. કવીન તરફથી વકીલ મી. એન્સન હતા. કહેવાની જરૂર નથી કે બને ઘણી ખુશીથી જેલ ગયા છે.

એમરસ એમ. પી. ફેન્સી અને વલજ સામ છીનામલના કેસ ૧૧ મી સુધી મુલ તવી રહ્યા છે. મી. વલજરામ બીમાર છે. પણ ૧૧ તારીખ સુધીમાં સારા થઇ જવાની વકી છે.

મી. કુવાડીઆ જેને મી. અસ્વાત જેલમાં જવાથી એકદીગ ચેરમેન તરફ નીચ્યા છે તેને આજ સવારે ઠોરડે આમ બધો પકડેલ છે. તેને જેલ ઉપર છોડેલ છે. તેને કેસ તા. ૧૧ ઉપર મુલતવી રહ્યો છે.

મી. આમદ કાઝલીઆ, કો. ઇ. એસો. સીએચનના પ્રમુખના લાઇ મી. ઇસપ કાઝલીઆને સપ્તી. વરનન તરફથી ચેત ઘણી મળી છે કે જે તે આવતી કાલ સવાર સુધીમાં રજીસ્ટરેશન સરડીશીફ્ટની નકલ માટે અરજ નહીં કરે તો તેને પકડવામાં આવશે.

વીરીનીખનથી ખબર આવી છે કે ઇ. આઇ. અસ્વાત (એકદીગ પ્રમુખ) ના લાઇ મુસા ઇસ્માઇલ અસ્વાતને તેના

લાઇનો રોડર વગર લાઇસેન્સે ખુલ્લો રાખવા માટે સમન મળ્યો છે તેને કેસ યુકરવારે છે. તે પણ જેલ જવાને તૈયાર છે.

મી. એ. એમ. બાલાતનો વેડસરસમાં તા. ૬ ના રોજ કેસ હતો. અને તેના ઉપર ખીજો કેસ તા. ૫ના રોજ પીટરસબરગની કુકાનના લાઇસેન્સનો હતો. બને કેસમાં મી. બાલાત એક સાથે પહોંચી ન શકે તે સાર વોક્સરસ્ટનો કેસ તા. ૧૩ ઉપર મુલતવી રખાવેલ છે.

મી. ગાંધી પ્રીટરીઆમાં

મંગળવારે બપોરે મી. ગાંધીને વોક્સરસ્ટની જેલમાંથી પ્રીટરીએ લઇ જવા નો હુકમ થયો હતો. તે મુજબ મી. ગાંધી ગઇ રાત્રે કાંદર મેલમાં પ્રીટરીએ ગયા છે. વરસાદ બહુ સખત પડતો હતો. તેપણ મી. ગાંધીને બે બાઉલ માથે ઉચકાવીને રોડને લઇ ગયા હતા. તેમને ઘણા હીંદીએ જોયા હતા. મી. ગાંધીને થરડ કઢાસના ડગામાં લઇ જવા માં આવ્યા હતા. તેમને પ્રીટરીઆ શા માટે લઇ જવામાં આવ્યા હતા એની કાંઈ ખબર પડી નથી. સુલેહ સમધી વાતચીત કરવાને તો નહીંજ, એમ ધારવામાં આવે છે.

હીંદી બાનુઓની મોટીંગ

આજ બપોરે મીસીસ નાદીરલા અરે શર કામાના મકાનમાં ચાલુ લગતમાં જેલ ભોગવતા તથા ખીજા સલામદીઓની મોરતોની મોટીંગ મળી હતી. મીસીસ માં મીસીઝ એન. એ. કામા ઉપરાંત મીસીઝ એ. એ. કામા, મીસીઝ છ. પા. બાસ, મીસીઝ ચંપી નાયડુ, મીસીઝ પકારી નાઇડુ, મીસીઝ રામા મુડલે, મીસીઝ ડેવીડ અરનેસ્ટ, મીસીઝ વી. એ. ચેડીઆર, મીસીઝ પી. એન. પ્રિયે, મીસીઝ એમ. કે. દેસાઇ, મીસીઝ વીયર્ડો ગમ પડાવથી, મીસ રેસેશીન, મીસીઝ પોલાલ અને ખીજા બાઇઓ હતી. મીસીઝ પેલાકે મોટીંગનું કામ શરૂ કરતાં ચાલુ લગત વીંં કુંડમાં બેઠા ખુલ્લસો કરી બતાવ્યો. મીસીઝ ડેવીડ અરનેસ્ટને મોટીંગનું સરવાનુમતે પ્રમુખપદ આપેલું હતું. મોટીંગમાં મીસીઝ છ. પા. બાસ, મીસીઝ ડેવીડ અરનેસ્ટ, મીસીઝ પકારી નાઇડુ, મીસીઝ એ. એમ. કામા, મીસીઝ રામા મુડલે અને મીસીઝ છંપામ અજ દુલ કાદરની ચાલુ લગતની રચોતી નવા સતા રહેવા એક કચોટી નીમવામાં આવેલી. મીસીઝ આઇ. એ. કામાર કેટલાક સંજોગને કારણે હાજર થઇ શક્યા નહોતા.

અને તેમનો કાગળ વાંચવામાં આવ્યો
આ બાબતોની બીજી મીટીંગ તા. ૧૨મી
માર્ચના રોજ મળશે જે વખતે કેટલુંક
વધુ કામકાજ કરવામાં આવશે.

પંડેલા પાછા ઉઠશે

રજાઈતના પશ્ચાતાપ

રજાઈતના વેપારી અને બીજા હોદ્દા
એ તરફથી નીચેના કાગળ અમને જાપ
વાને મળેલા છે.

મે. ઇ. એ. ના અધીપતિ જોગ,

રજાઈતના અન્ધાવી કાપવાને નામ જુર
રાખવા માટે જોહાનસબરગની માસ મીટીંગ
માં અહીંના કેટલાક હોદ્દા વેપારી અને બીજા
એએ પોતાના મરજઆત સરદારીકેટ
બાળી નાખ્યા હતા. આમાંથી તથા કેટલા
એક એએને આ રજાઈત આજવાની કમ
તરીએ તક મળી નથી તેમાંના અમે
નીચે સર્વી કરનારા જણાવીએ છીએ કે
અમે કુલિયેટ કાપવાનું જે પગલું
જરૂર તે મૂકાને લખને તથા ખાનગી
કારણોને કારણે હતું. કુલિયેટો લીધા
જતાં કાપવાને કણુલ રાખવાની અમારી
જરાપણ ઇચ્છા ન હતી. અમારા જે
લાઈએ કાપવા સામે લડી રહ્યા છે તેમના
તરફ અમારી પુરી લાગણી છે. અને
તેઓના ઉમદા કામને માટે અમે તેમની
તારીફ કરીએ છીએ. ઉપર જણાવી તે
અમારી સુલેલીએ દુર યામ કે તરતજ
તેમની સાથે જોડવાનું વચન આપીએ
છીએ અને તેમની લીલવાલને રક્ષા
આપીએ છીએ. અને જરૂર પડશે તો
સુબ અથવા કુલિયેટ સરદારીકેટ જે
અમને હમણાં મળેલાં છે તે બાળી
સુકવા પણ તબયાર મક્કા. તમે ખાત્રી
થી મનેએ કે અમે હાલ જે પંડેલા છીએ
તે સલાહકરી લાગતી વિરુદ્ધ જવાના હેતુથી
નહીં, પણ તે અમારી નમજાઈને લીધે.
જ્યાં સુધી માગણી મુજબ મળશે નહીં
તાં સુધી એશીઆટીક અને સરકાર પરમે
કરી સલાહ ધવાની નથી. આ હરીકત
પહેલી તકે અમે સાબીત કરી આપશું.
રજાઈતના, તા. ૨ માર્ચ ૧૯૦૯.

લી. હસા હાજી સુમાર, મુસા હાલ જાયા,
કરીમ આમદ, રી. એલ. પંડેલ, મહમદ
વાહી, આમદ અને હસમાહલ, એચ.
એસ. દેસાઈ, ઇ. ઇ. બાગલીઆ, ઇ.
આમદ, એ. ઇ. જસાન, એ. ઇ. દીમોલ,

ઇ. એમ. હાજી, એમ. સી. દેસાઈ,
એ. એ. બાલા, હાસમ દાદા, એમ.
સી. બાલા, હસપ મહમદ મોશીઆ,
હસપ સુલેમાન સરંગ, હસમાહલ
મોહમદ સરંગ, મહમદ હસપ લાગ
લીઆ, મોહમદ હાસમ તેલી, એમ. ઇ.
જસદ, એમ. એમ. મગા, હસપ કારા,
હસમાહલ હસપ બાગલીઆ, હસમાહલ
મોહમદ પટેલ, અહમદ હસમાહલ જુના,
સુલેમાનખાન, મહમદ અકુલ, મુસા ઇ.
જસન, મહમદ હસમાહલ જુના, સુલે
માન મહમદ હાજી, હજરાલીમ હસમાહલ
જુના, હજરાલીમ હસપજી નવા, સુલે
માન હસમાહલ દુરાની, મોહમદ હસપ
દીમોલ, હસમાહલ હસપ દીમોલ, મોહ
મદ મુસા દેસાઈ, વલજ કાનજી, દુલજ
મજીરામ, રજુએડ દુલજ, ડાયા નરસી,
પેમા ગોવીંદ, નારજી વલજ, રજુએડ
કેસવ, હાજી ઉમર, હાજી આમદ, હાસમ
તાર, હાજી નુરમામદ અમદ, હાસમ અઇ
યુબ, અયુબકર દાદા, હસા કરીમ,
દાદા લતીમ, હસમાહલ દાદા, હજરાલીમ
દાદા, અ. કરીમ ઉમર, મહમદ હસમા
હલ, હસમાહલ હાજી મુસા, મહમદ
હાસમ, અયુબજી તયુબ, હજરાલીમ હાજી
નુર, નુરમામદ હાસમ, મોહમદ મહમદ,
અલીમોહમદ તખયમ, એન. નાહુડ, આન
ડાન, એ. પીલે, એમ. પીલે, એફ. જોસફ.

હેલ્લા ખખરો

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખાસ તાર]

વોલસરસ્ટ, ગુલવાર.

મી. રાંદેરીઆ છુટ્યા.

અહીંની જેલમાંથી આજે મી. રાપુરજી
રાંદેરીઆ છુટ્યા છે. તેમની જે માસની
સખત મજુરીની જેલ આજે પુરી યામ
છે. આ વખતે મી. રાંદેરીઆને હદપાર
કર્તા નથી.

મી. નાનાલાલ શાહ જેલમાં

મી. નાનાલાલ શાહ જે એક હચી
કેળવણી પામેલા જોહાનસબરગના હોદ્દા છે.
(મી. શાહ મુજબ યુનીવર્સીટીના અગ્ર-
જેન્યુએટ છે.) તેમના ઉપર પ્રીવીની
ટેક હોદ્દા તરીકેનો આજ રાખી આજે
તેમને ૭ મહીનાની સખત મજુરીની
જેલ મળી છે. મી. નાનાલાલ શાહ
ખાસ પકડવાને સાર જોહાનસબરગથી
ચારસદાઈન સુધીની મુસાફરી કરી હતી

અને ત્યાંથી વોલસરસ્ટ જઈ પાછા પક
ડ્યા હતા.

જોહાનસબરગ ગુલવાર

બીજાના પકડાયા.

મને ખબર મળ્યા છે કે બીજા પણ
મળાને ગઈ કાલે પકડવામાં આવ્યા છે તે
બધાને લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે
પકડ્યા છે.

મી. ગાંધી પ્રીટોરીઆમાં

મી. ગાંધીને પ્રીટોરીઆ લઇ જવામાં
આવ્યા છે. તેમને લઈ જવાનું કારણ મને
એમ જણાયું છે કે મી. ગાંધીને બધાની
સાથે નહીં, પણ એકલા રાખશે.

સલાહ ધવાની જે વાત ઉઠી છે તે તદન
નાપાયાદાર છે એમ થિરીશ ઇન્ડિઅન
એસોસીએશનના કારબારીઓએ જાહેર
કર્યું છે.

વોલસરસ્ટ, ગુલવાર.

મી. રાંદેરીઆ ફરી પકડાયા

મી. રાપુરજી રાંદેરીઆને અહીંની
પોલીસે આજ બપોરે પકડેલ છે. તેના
ઉપર કાંઈ તકોમત ધડામાં આવ્યું નથી.
મી. પ્રાગ દુલજને છ માસની જેલ
મળી છે.

કચાનંદ એએ. વેદીક કોલેજ

ના ૧૯૦૭ની સાલના રીપોર્ટની એક
નકલ અમને મળી છે. આ રીપોર્ટ
ઉપરથી જણાય છે કે આ કોલેજમાં આજ
અગાઉ ઉપરાંત એન્જનીયરીંગ, થીઓ
લોજીકલ, ટેલરીંગ તથા આયુર્વેદીક કલાસો
ખોલવામાં આવ્યા છે. સંસ્કૃતના શીક્ષણ
માટે ખાસ વધુ ખ્યાન આપવાની ગોઠવણી
કરેલી છે. રીપોર્ટવાળા વરસમાં બોર
ડીંગ હાઉસમાં ૪૪૦ વિદ્યાર્થીઓ હતા.
શ. ૮૦,૦૦૦ને ખરચે લીધેલી જમીનમાં
કોલેજનું નવું મકાન બાંધવાનું નક્કી થયું
છે. અને સાયન્સને લમતી એક લેબો
રેટરી બંધાય છે જેનું ખરચ શ. ૪૦,૦૦૦
સુધી થશે. કોલેજને લગતી લાઇબ્રેરી
તથા કસરતગાળાના કામમાં ગ્યાલસા
વરસ કરતાં સારો વધારો થયેલો જોવામાં
આવે છે. કોલેજમાં ભણતા ૫૩ છોકરા
ઓની સંખ્યા ૧૦૦૧ની છે. હસમાન
વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૪ ની છે. ૧૯૦૭
ની સાલથી આ કોલેજમાં અપાતાં પ્રાથ
મીક શીક્ષણને માટે કોલેજી જાતની શી
લેવાતી નથી. રીપોર્ટવાળા વરસમાં
કુલ આવક શ. ૭૭,૨૩૭ની થઈ હતી,
અને ખરચ શ. ૮૦,૬૬૨ થયું હતું.

મો. પોલાકનો કાગળ

રજીસ્ટરેશનના આંકડા વિષેના ખર્ચા
ખુલાસો

મો. પોલાકની તેજ કલમ કામ કરી રહી છે. લગભગ દરેક અઢવાડીએ લગત વીધે તેનો એક અથવા વધારે કાગળ અઢીના છાપામાં બહાર પડે છે. આ અઢવાડીયામાં ટરાંસવાલના છાપાઓમાં તેનો નીચેનો કાગળ બહાર પડ્યો છે.

થોડાક દિવસ ઉપર કેટલા રજીસ્ટર થયા તથા કેટલા બાકી છે વીગેરેની હકીકત ખતાવનારા સત્તાવાર આંકડા બહાર પડ્યા હતા. એ ઉપરથી જણાય છે કે ૧૯૦૭ ના જુલાઈની ૧લી તારીખથી આજ સુધી માં રજીસ્ટરેશન સરદારીકેટને માટે કુલ ૬,૭૭૦ અરજીઓ થઈ છે. આમાંથી ૮,૪૧૧ જેટલી અરજી ત્રણ થીનામાં મરજયાત રીતે થઈ છે; અને બાકીની ૧,૨૫૬ અરજીઓ જેળવવાને અડી વરસ સાગ્યા! અરજીઓ ઉપરથી અપાયેલાં રજીસ્ટરની સંખ્યા ૮,૪૧૦ની છે. આમાં થી ૭,૪૧૨ જેટલાં રજીસ્ટરો મરજયાત અરજી કરનારાઓ અને બાકીના ૯૯૮ અસત્યાગ્રહીઓને અપાયેલાં છે. નામંજુર રાખેલી ૧૨૨૪ અરજીઓમાંથી ૯૮૬ જેટલી અરજીઓ મરજયાત રજીસ્ટરની અરજી કરનારાઓની છે. આમાંના દરેક જણને ૩૧ મા કાયદા મુજબ ફરીને અરજી કરવાનો હક હતો અને તે વખતે પણ અરજીઓ નામંજુર રખાય તો રજીસ્ટરાર ના હરાવ ઉપર અપીલ કરી શકાય તેમ હતી. પણ થોડાક અપવાદ શિવાય સત્યાગ્રહને લીધે તેઓએ આ હકનો લાભ લેવાની ના પાડી છે. એટલે હવે જેઓ સત્યાગ્રહી છે તેની નામંજુર થયેલી અરજી ઓની સંખ્યા ૨૩૫ની રહી. આવા કેટલાં માણસો ૧૯૦૮ના ૨૬ મા કાયદાની ૭ થી કલમથી અથવા તે તેની ખેત ૧૯૦૭ ના કાયદાની બીજી કલમથી પકડાયા છે એ હકીકત જણવા લાયક છે. હું હિંમત થી કહી શકું છું કે તેના મોટા ભાગને સરકારે કાયદાગણ્યો નથી. તેની મહે નત તો જેઓએ મથાવરસની સહઆત્મી મરજયાત રજીસ્ટર પ્રેરે થયું ત્યાં સુધી જેમણે સરકારને મદદ કરી તેને કેદ કરવા માં છે. ચમત્તી સાહેબના આંકડાઓ મોટા દેખાય છે તેનું ખરું માન ઘિલીશ. હકીમન એસોસીએશનને છે. કેમકે તેની મદદથી મગજગ બધા હોદ્દાઓ મરજયાત રજીસ્ટર થયા છે. સત્યાગ્રહીને મળેલ

મરજયાત રજીસ્ટરની કુલ સંખ્યામાંથી ઓછામાં ઓછા ૨૫૦૦ રજીસ્ટરો જેહા -સખરગ અને પ્રોટેસ્ટાન્ટી બહેર મીટીંગ માં બાળી નાખેલા હતા. આ બાળી નાખેલા રજીસ્ટરોની આખી મોઘ ઘીટીશ હકીમન એસોસીએશન પાસે છે. અને હજુ કેટલાક બીજા રજીસ્ટરો પણ એસો સીએશન પાસે છે. બાળી નાખેલમાંથી ૧૭૭ જેટલાએ તેની નકલ જેળવવાને અરજી કરી છે. અને સાગે છે કે આ સંખ્યા ઉપરથી એમ ઉગાડવામાં આવ્યું છે કે સત્યાગ્રહ પડી જાંઓ. આ ૧૭૭ જણ પડી ગયા એ બરાબર પણ બાકીના પડી ગયા છે એમ ચમત્તી સાહેબ પણ કહી શકે તેમ નથી. બાકીના જે-રજીસ્ટર બાળનારાઓનો ૭૫૮૬ જેટલો ભાગ છે- તે અને બીજા ધણા છે, કે જેઓ રજીસ્ટર વગર બાળ્યે સત્યાગ્રહથી લડે છે અને ખુની કાયદાને નામંજુર રાખે છે, વળી અમલદારોએ એક વાત ધ્યાનમાં રાખવા જેવી એ છે કે રજીસ્ટરની નકલ કદાચ તારાઓમાં કેટલાકે જે નકલ કદાવી છે તે કાયદાને કજીવ કરવાના હેતુથી નહીં પણ કામ ચલાઉ રીતે પોતાના ધંધાનું અથવા તો બીજા ખાનગી લાભોનું રક્ષણ કરવા માટે હવું. અને આ માણસો પોતાનું કામ પુરું થઈ રહે પાછા સત્યાગ્રહની લડતમાં જોડાય તો તેમાં અને કાંઈ નવાઈ લાગતી નથી.

આને ટરાંસવાલની જેલમાં ૧૩૦ જેટલા બંદાદુરો છે. અને આ સંખ્યામાં વધારો થવાનો સંભવ છે. એકલા વોક-સરસ્ટમાં ૮૩ હોદ્દાઓ જેલ ભોગવે છે. આ બધા સત્યાગ્રહી છે. અને લગભગ બધા એક વખત દેશપાર થયેલા છે, ફોરટ (જેહ-સખરગની જેલ) ના હોદ્દા દોહીઓની સંખ્યામાં પણ થોડી સુદત માં મોટો વધારો થશે. લગભગ બધા આગેવાનો પકડાઈ મુક્યા છે અને તેમને સજા પણ મળી ગઈ છે. તેની પાછળ ના માણસો પણ મુખીને પગલેજ ચાલશે. આજેજ મો. ઉમરજી સાહેજ જે દ્રમી દીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ છે તેમણે ત્રણ માસની જેલ સ્વીકારી છે. તેની ઉમર ૧૫ વરસની છે. તે ૧૧ વરસના ટરાંસવાલના જુના રહીશ છે. હોદ્દા કામ સાગે જેઓ થોડા પણ સંબંધ ધરાવે છે તેઓ બધા તેને સારી રીતે ઓળખે છે. સરકારને ગમે વરસે તેણે ત્રણી કીમતી મદદ કરી હતી. તેઓ ઉમર પહોંચેલા છે અને જાણ મજબૂતીની જેલ મળે છે એમ જણાતા હતા. તેમની

ઉમર ધ્યાનમાં લઈ માજીસ્ટ્રેટ સાદી જેલ ની સજા કરી પણ તેણે તો સખત મજુરી ધારેલી હતી. અને તેથી જરા પણ બીધા ન હતા. ગઈ રાતે સ્ટાંડરટના દસ હોદ્દાઓ જેમાંના કેટલાક વેપારી હતા તેમને જેર કાયદેસર વોકસરસ્ટ આગળ ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા. આ બધાએ પોતાના મરજયાત રજીસ્ટરો બાળી નાખ્યા હતા. સુપ્રીમ કોર્ટે નાહકુને અપીલમાં હરાવ આપ્યો કે રજીસ્ટર થયેલાને રજીસ્ટર થયા હોય તેવા એક્ષીઆટીકેને દેશપારનો હુકમ કરી શકાય નહીં, છતાં સ્ટાંડરટના માજીસ્ટ્રેટ તેની ફરકાર કરી નથી. અમલદારોએ એમ સુચના કરી હતી કે આ લોકોને સરદહના રસ્તા ઉપર લઈ જઈ હાપાર કરવા. સરદહ ઉપરનું નાણું ટરાંસવાલની હદ ગણાય છે. સાધારણ રીતે આ નાણું સુકું હોય છે. પરંતુ મજા રાતે તેમાં સારી પેટ્ટે પાણી આવ્યું હતું. આ પાણી ૨૦ શીટ જેટલા પહેળા પટમાં હતું અને વચમાં ધુલુ જેટલું હતું હતું. આ નાળામાંથી આ માણસો ને ચલાવવામાં આવ્યા હતા. તેઓ સત્યાગ્રહી હોઈ તરતજ પાછા ફર્યા હતા. આવા દાખલાઓ બનવા છતાં છાપાવાળાઓ સામે છે કે સત્યાગ્રહ પડી જાંઓ! છાપાવાળા ઓ બલે લખે, પણ મને તો ખાતર થાય છે કે હોદ્દા કામમાં હિંમત આવી ગયેલી છે અને કાયદા સામે ઉપર સુધી તડપા નો હરાવ દિવસે દિવસે વધારે મજબુત થતો જાય છે. આવી સ્થિતિમાં તેમને વાજતી ન્યાય ઉવટે મળશેજ. ટરાંસવાલની જેલોમાં આજે હોદ્દા બાળકો અને જુવાનો છે. તેમને નાની ઉમરથી અંગ્રેજી રાજ્યના ન્યાય વીધે બહુ કહેવા માં આવ્યું છે. તેઓને આજે સીખવવા માં આવે છે કે હવે બળને તાબે રહેવા ની જરૂર નથી; એક વખત લીધેલા સોમન જતા કરી શકાય છે; બહેર માણસોએ બહેરમાં આપેલાં પચોતો માંથી પાછા ફરી શકાય છે; ચામડાંને રંગ કાઢો હોય અથવા અમલદારની હેલુ એ પાપર છે; મરદાનમાં જરમ રૂપ છે; અને નરમશ રાખરા એ પીકારવા લાયક છે! આ બધાં જો તેઓ શીએ છે કે પોતાની જાત ઉપર કાણુ રાખવો, જાત ઉપર ટુંકુ, જાતનું માન જાળવવું અને જાતીયાગ આપવો. ઉતરના દરજ્જાના માણસો, બધારે અત્ર પચાલેથી રંગામ રંગ છે તે જાણ તેમને ઉમરને, કલમને લેવાના ટરાંસવાલ સાગ્યના પાણીની જેલ લાગે પડે છે.

એન્યુકેશન કમીશન

હિંદી બાળકોની કેળવણી વિષે મી. ખાનનો જુલુઆની

કેળવણી બાબત સરકાર તરફથી કમીશન નીમવામાં આવ્યું છે તેની ખેડકા કોલોનીના જુદા જુદા ભાગમાં બેઠી હતી. મશામ મળવારે આ કમીશને હરબનમાં ફરી તે જાનીવિનાનું શરૂ કર્યું હતું. તેમાં પહેલી સદી મી. આર. કે. ખાને અગ્રેથી હતી. તેણે જણાવ્યું કે જો કે મને કામ તરફથી રીનસર નીમણું કરીને મોકલવામાં આવેલ નથી, છતાં હું હિંદી બાળકોની કેળવણીની સ્થિતિ વીંચકેટલાક વીચારે જણાવી શકું છું. કેળવણી બાબત કોલોનીના આજુ કાપડા મુજબ હિંદી બાળકોએ સરકારી નીશાળામાં ભણવા જતા અટકાવી શકતા નથી. ગેરા કોલો નીસ્ટની ઇચ્છાને મન આપીને હિંદી બાળકોએ તેમના બાળકોને, જે સરકાર બીજી નીશાળાના ધોરણ મુજબ કેળવણી આપવાની સગવડ કરી આપે તે, અ.અ. નિશાળામાં મોકલવાનું કલુષ રાખ્યું. સાત વરગના હિંદી બાળકોના બાળકો ૧૮૯૬ની સાલ સુધી સામાન્ય સરકારી નીશાળામાં ભણતા. ૧૮૯૬માં સરકારે હરબનમાં એક હાઈર એડ સ્કુલ શરૂ કરી અને એવી એક બીજી નીશાળા મારિસ બરગમાં ઉઘાડી. બાળકો અને બાળકો ૧૯૦૫ના એગ્રેડ સુધી સાધારણ સરકારી નીશાળામાં જવા કરતા હતા. ત્યાર પછી તેઓને હાઈર એડ સ્કુલમાં લઈ જવામાં આવ્યા. અને મોટા બાળકોથી જુદા શીક્ષણ આપવા લાગ્યા. ૧૯૦૫ની સાલમાં હાઈર એડ સ્કુલ નાના બાળકો ના વરગથી તે જ મા ધોરણ સુધીના વર્ગ હતા. થોડા વખત પછી બાળકોનો વરગ કાઢી નાખી પહેલી એપ્રિલી શીખવવાનો કલાસ રાખ્યો હતો. અને ત્યાર પછી તરતજ પહેલી એપ્રિલી કાઢી નાખી બીજી એપ્રિલી શીખવવાનું શરૂ કર્યું હતું. આ વખતે બાળકોની ઉંમરની દૃષ્ટિ ૨૭ વરસ સુધીની રાખવામાં આવી હતી. પણ ગયા ડિસેમ્બરમાં આમાં ફેરફાર કરી ૧૪ વરસની ઉંમર સુધીનાજ બાળકો ભણી શકે એવું હાથમાં છે. હાલમાં ચનાર બાળકોની ઉંમર પાંચ વરસની રાખવામાં આવી છે. આ નીશાળાની બાબત માં તો હિંદીએ એટલીજ આગળી કરે છે કે આ નિશાળા ૧૯૦૫માં જે

ધોરણ ઉપર ચલાવવામાં આવતી હતી તે ધોરણ મુજબ ચલાવવામાં આવે, અને બાળકો તથા બાળકોને જુદા વરગમાં શીખવાય. હાલની સ્થિતિ ઉપરથી પરિણામ એ આવ્યું છે કે બાળકોની સંખ્યા વધીજ વધી ગઈ છે. ૧૯૦૫ ના અક્ટોબર માં ૨૪૧ બાળકો હતા, આજે ૧૦૦૦ છે; બાળકોની સંખ્યા ૨૯ હતી અને આજે ૬ છે. આ ઉપરાંત મારીસબરગ અને હરબનની બે હાઈર એડ નીશાળા શીખવા આખા કોલોનીમાં નાના બાળકો માટે માત્ર વજુજ સરકારી નીશાળા છે. એક અમગેનીમાં, બીજી કેપે રોડ ઉપર રેલવે બેરેકમાં અને ત્રીજી વીંડોરીઆ ત્રીજામાં તેમાં બાળકોના વરગથી ચોથા ધોરણ સુધી શીખવાય છે. આ નીશાળામાં મોટે ભાગે ગીરમીડીઆ અને ગરીબ હિંદી માળાપોના બાળકો ભણે છે. શીક્ષણ વીંગેરે બાળકોમાં સરકારી બીજી નીશાળા કરતાં તે વધુ ઉતરતી છે. અને તેટલા સાથે અધ્યયન વરગના હિંદીઓ તેમજ વેપારીઓ આ નીશાળામાં તેમના બાળકોને મોકલતા નથી. ૧૯૦૮ના જુનની ૩૦ તારીખે પુરા ચના વરસ દરમિયાન કોલોનીમાં ૩૨ હિંદી નીશાળા છે, અને તેમાં ૨,૭૪૧ બાળકો તથા ૩૪૭ બાળકો—કુલ ૩,૦૮૮ બાળકો ભણે છે. હિંદી વસ્તીમાંથી ૧૫ ટકા લેખે ગણતાં કોલોનીમાં બાળકોની સંખ્યા આજે ૧૮,૦૦૦ની ગણાય. તેમાંથી માત્ર ૩,૦૮૮ને કાંઈક કેળવણી મળે છે. અને બાકીના અમણ ઉછેરે છે અને તેથી કરીને તેઓ મોટી અજ્ઞાન હાથમાં રહે છે. હું માનું છું કે સરકારની ખાસ, તેમજ કોલોનીના લોકોની પથ, દરજ્જા છે કે ગીરમીડીમાં કામ કરતાં હિંદી ના બાળકોને એમાંથી એકી પ્રાથમિક કેળવણી મળે એટલી તો સગવડ કરી આપવી જોઈએ. આ ગીરમીડીઆ હિંદી એના લાઠ સાચવનાર કાંઈ પણ નથી. તેઓ અધ્યયન છે, તેઓના તરફથી કાંઈ પણ ઉભવું નથી, તેઓને કાંઈ મોવાળ નથી. હું માનણી કરું છું કે પ્રાથમિક કેળવણી દરમિયાન ચાપ, જે માળાપો કેળવણીને અરજ આપવાને અશકત છે તેમજ બાળકોને કેળવણી મહત્ત મળે, અમુક ઉંમર સુધી ભણી શકાય એ અધ્યયન દુર થાય, અને હવે કેળવણી સેવાની કાંઈક મોટવણ કરવામાં આવે. મી. ખાને કેટલાક સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે કેટલાક શ્રીમત કુટુંબો પોતાના બાળકોને મોટે ખાતગી શીક્ષક રાખે છે. હિંદી માળાપો બાળકો તથા બાળકો

એને સાથે ભણાવવા સામે વાંધો લેખ છે એટલે બાળકોને માટે ભણવાની કોઈ પણ જાતની સગવડ નથી. સરકારે અમુક વરસની ઉંમર સુધીનાજ બાળકો ભણી શકે એવી દૃષ્ટિ બાંધી છે તેનું કાગળ હું એમ માનું છું કે બાળકોની સંખ્યા વધી ન જાય. મુસલમાન બાળકો પ્રાથમિક શીક્ષણ ઘેર લેતા તેથી ૮ થી-૧૦ સુધીના વખતમાં નીશાળા જતા નથી. તેમને ૧૪ વરસે સ્કુલમાંથી ઉઠાડી લેવા એ મોટું દુઃખ છે. તે ઉંમરે વધુ વખતે તેમણે સાત ધોરણ પણ પુરા કર્યા હોતા નથી. ગીરમીડીઆ હિંદીના બાળકોને માટે પ્રાથમિક કેળવણી દરમિયાન ચાપ એ ખુબ જરૂર છે. તેઓ કોલોનીમાં રહે છે, તેઓ ભણે, લખી વાંચી લખે. તે વધારે ઉપયોગી સહેલી થઈ શકે. શેરડી ના ખેતરમાં કામ કરતા હિંદીઓના બાળકોની કેળવણી માટેની દુરદ મોટા તરફથી બાળકોમાં નીશાળા હાથમાં કરવા માં આવે અથવા બીજી કાંઈક સગવડ કરવામાં આવે એવી જરૂર છે. આવું કરવાને પ્રયાસ થયો હોય એવું હું જણાવું છું.

ડા. કેમ્પબેલે જણાવ્યું કે રજાગરના મી. એફ. એડીસને પાતાની એસ્ટેટ ઉપર એક શીક્ષકને પગાર આપી હિંદી બાળકો ને ભણાવવાને રાખેલ છે. અને એમ પણ ખબર મળ્યા છે કે જે બાળકો નીશાળા જાય તેમને તે બેરમી પુરી પાડે છે.

મદ્રાસની કોંગ્રેસમાં પ્રમુખ રાજાનીદારી થોસના લાગણ્ય ઉપર રીકા કરતાં "સંજીવની" જાણ લખે છે કે.....એ તાજાખી ની ચાલ છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં દુઃખ જોવારતા લોકોના સંખ્યામાં એક દશક પણ કહેવામાં આવ્યો નથી.

'નાતાલ વીટનેસ'નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે સેવન એક નજીકના એક હારમર મી. દરબરમેનના એક હિંદી સરદારનું કાંઈએ ખુત કર્યું છે. જુનીઓએ સરદારના અજને સાકમાં ભરી અમરોરી નદી માં નાખી દીધું હતું. થોડીસે તપાસ કરતાં ૧૦ હિંદીઓને પકડેલા છે.

સર વિલ્ફ્રામ લીવેરનર ઉપર વીજાવત માં હુમલો થવાના ખબર થોડા અઢવાડાં આ ઉપર આવે છે. આ હુમલો કરનારનું નામ મી. કુન્નલાલ શાસ્ત્રી છે. આ ઉઘાટનવર્ય એ જાણી વિચાર્યો છે.

મોંકા પયગામ

‘ મોંકા પયગામ ’ નામની ઉરડુ કીતાબ માંથી નીચેનું કાવ્ય ‘ ગુજરાતી ’ જાણમાં બહાર પડ્યું છે. આ કાવ્ય અમે નીચે આપીએ છીએ.

મેરી ને રાહન મુસલમાં વ હીંદુ
મેરે દાનોદીમાં મુસલમાં વ હીંદુ.
કજીઅત કે સામાં મુસલમાં વ હીંદુ
મેરે દિલકે અરમાં મુસલમાં વ હીંદુ.
મેરે દાનો ફરજાંદ આપો કે તારે
મેરે દાનો પ્યારે દાનો ફુલારે.
મગર તુમકો માંસે મદદગાર નહીં હય
સદ્દાસીસ કુચ્છદિલમે ઉલ્લસનહોં હય.
તુમે મુક કમરોસે પુરસત નહીં હય
જરા અરમોમેંબી મુરવ્વન નહીં હય.
મેરા દાલ દેખો તો અપ લડનેવાલો
ઉંડા ખાળ મજલતસે અપ સોનેવાલો.
ગુજર ધરમેં જાહલાસકા હો ગયા હય
હરએક જા મુસીખતકા સિદ્ધા જમાદય.
ન અગલીસી હરામત વો જદર તુમાં હય
ન પહેલાસા સંભાર રસમે અપાં હય.
પટા સરપે આહતકી ઝાઝ ધુધ હય
મેરી જન હોહોપે આઘ ધુધ હય
મુસલમાં વ હીંદુ કે કમરે કે છોડો
અરખ અર છરો કે દિસ્તેકો છોડો.
મુઝે બેકરીમેં ન અપલાદ છોડો
મગજ હય મેરે હોપે મુઝે મુજરો મોડો.
બડી તુમસે ઉન્નીશી નવજવાનો
મગજ હય કે તુમ ખાત મેરી ન માનો.
ન અરખી ન તુરકી ન રૂમી કહેમે
ન જતપાનવાલા ન ચીની કહેમે.
ને સય મુજને હો તો સચ્ચી કહેમે
તુમે અપર મુજકામેં હીંદી કહેમે.
મુસલમાં વ હીંદુ ન કોઇ કહેમે
ફકત તુમકો હીંદોસ્તાની કહેમે.
યે કયા દિલમેં આખિર તુમકારે સમાઇ
સહેજ સહેરે મકાસે ખિજાઇ.
નહીં બાઇ બાઇમેં અન્કી સડાઇ
ઠરાતે હો નાહકમેં કયોં જમ દસાઇ.
અમર હાસલા હય તો ધરમેં નીકલકર
સડો દુરમને હીંસે આજ અલકર.
મેરી શાનો શીકનકી તુમકો અપર હય
મેરી જોહાદલમતકી તુમકો અપર હય ?
મેરે હરમેદોલતકી તુમકો અપર હય ?
મેરે જોશ તાકતકી તુમકો અપર હય ?
નહીં હય તો તારીખમેં દેખલો તુમ
ને અમલે જમનેમેં યા મેરા આલમ.
મુઝે પેસવા હકમ વદદતકા માના
મુઝે મુતિલા તુર તદલગકા જના.
તિખાખત જહા મુઝસે આકર જમાના

સિખાવા હય દુનિયાકો દલ્લોનરાના.
મેરે કારનામોંકા દલ્લર અપ હય
જમાના મુઝે ખુબ પહેચાતતા હય.
અધેશ ને દાલતકા મંવને મિટાવા
હરએક ઇંમોદન મંવને સ્થાકો પડાવા.
જમાનેકો ઇંમો રેઆજ સિખાવા
સમાં આસમાંકા જમીપર દિખાવા.
મગજ હય મેરા આજ વહેરી લકમ હય
મમ તુમકો કસ બતકા ધ્યાન કમ હય ?
કદાં અપ અજુગાકા ઇંમો અદમ હય
અજમદયસિતમદય સિતમદયમગજહય.
મેરી ઉલ જમાનેમેં દાલત લુદાઈ
મેરે પાઉંકી ખાકમેં કીમીઆઈ.
મિકન્દરકો યા મેરી જુલ્લોંકા સોલ
તમેવલ નેપે સિયનકી આંખોમેં ખટકા.
મેરે જરકા મહેમુદ મગજીયા જુકા
મેરા માઝ નાદિર એદમરને જુકા.
મુઝે પુનગીનને સરપર ખિડાવા
ફરાસીસીઓને મેરા રાગ આવા.
હુઆ મેરી દોલતકા કુચ્છ અયાસા સહેદા
બને અહલે ખિરદાનિયાં મેરે ચપદા.
બહાના તો સોદાગરીકા બગવા
મગર ઉલકી નીપતકા યા મંવને પાવા.
તુમે ખાના જંગીકા મુસ્નાક પાવા
તો ખનમિદા વક્તોંકા આકર જમાવા.
કિરીકા ઉભારા કિરીકા દમાવા
કિરીકા છતાળા કિરીકા દરવા.
ગરજ હર તરફ અપના મતલબ બતવા
તુમ્હે પુતલીઓંકી તરફસે નચાવા.
મગજ ખામે ગાલસે તુમ સો રહેયે
સિતમ અપશે અસરતમેં તુમ પડમયેયે.
જોહાલતકે ફરદમેં તુમ આખયેયે
મુદ સિન તગામ આપના તુમ જોરહેયે.
તુમ્હે હોશ યા ધરમેં દેન આ રહાદય
મેરા માલો દોલત કદાં જા રહાદય.
તુમ્હારી તરફ હોવ દુનિયામેં સોવા
કે લકનેકા લેતે નહીં નામ ઇસલા.
તુમ્હારી હિમાકતને તુમકો દુખેવા
તુમ્હારી ને દાલતને દુનિયાસે ખોવા.
તુમ્હે મુક અમકોને ખડકનેસે રોકા
તિખરતયે કુચ્છ ખ્યાન ધરનેસે રોકા.
તરકી જાલસનમેં કરનેસે રોકા
દમે કીમીઅત તુમકો બરનેસે રોકા.
હુમે જવર ઓ ઇલગસે અપમે આરી
ન ગિમરી દુધ ખાત અખતક સંવારી.
તુમાં કો હસદ આખરશ રંગ લવા
ન મુઝા તુમ્હે ખક આપના પરાવા.
ને બાકને બાકકો લકર મિટાવા
બને દુકમમાં કામસે અપ રિઆવા.
દિએ ગર્દીસેવકતને અપમે અકર
કે બદમ મગાના જો અપર બનકર
જરા ખોલકર આંખ દુનિયાકો દેખે.

બહોલ સો રહે, અખતો ખીસ્તરસે ઉંડા.
ન અપ અપશે અસરતસે તુમ કામ રખમે
ન અપ કાવલીકે જરા પાસ કરકો.
કી મોકા નવા રોજ આતા નહીં હય
ખિરદમન્દ માકા મંવતા નહીં હય.
મુરવ્વત બડાવો, મદદગાર તિખામે
હલોસે શુરાઇ કદુરત મિટાવો.
ને બાકકો બાઇ જરા કામ આખો
તો હર મુક નેચનમેં તાજમ પાઓ.
તુમ્હે કોઇ વહેરી ન ફિર કહેને પાવે
કોઇ નીલી ખીલી ન આંખે દિખાવે.
ઉંડાઓ મુઝે નવ જવાનો દહાઓ
બચાવો મુઝે નવ જવાનો બચાવો.
ખદમે અલમસે હય દિસ પારા પારા
નહીં હય મુઝે ખોલને નજા પારા.

માહર.

પંખખમાં મીટીંગ

દરાંસવાસના હીંદીઓ તરફ દીક્ષસોજી

લાહોરથી પંખખની અંજુમને-ઇસ્લામીઆના સેક્રેટરી મી. અબ્દુલ રહીમ તરફથી અમને નીચેનો રીપોર્ટ મળ્યો છેઃ

ગયા રવીવરે પંખખની અંજુમને ઇસ્લામીઆ મેનેજીંગ કમીટીની એક મીટીંગ અરખતઅલી મહેમુદન હોશમાં મળી હતી. જે વખતે નીચેના દરાંસ પાસ કરવામાં આવ્યા હતાઃ

“દરાંસવાસમાં એશીઆરીક કાપદો પાસ કરવા સામે આ મીટીંગ પોતાનો સખન વાંધો દરશાવે છે, અને લ્યાંની સરકાર કહેનસા દલી બીરીસ સખતને કોલોનીમાંથી બહાર હાંપી કાઢવાના હરાદાથી જે સખત દુઃખ આપી રહી છે તેને માટે પણ સખન વાંધો જાહેર કરે છે. વડી સરકારે આવા ગુઆવાજ બરેકા કાયદાને પાસ થતો અટકાવ્યો નહિ તેને માટે ધણી ઉડી દીલ ગીરી જાહેર કરે છે એન્ડી કમીટી શન કાયદાના અમલથી અને રાજેનસાદલી વફાદાર રહવત તરીકેના સાધારણ વડા પણ પુરવા નહિ મળવાથી દરાંસવાસના હીંદીઓ અસલ દુઃખ ખના જે લડન ચલાવી રહ્યા છે તે માટે તેમના તરફ આ મીટીંગ અપુરજ દીક્ષસોજી ધરાવે છે.

આ દરાંસની તકલ હીંદી સરકારને મોકલવી અને અરજ કાપા કે દરાંસવાસમાં હીંદીઓ ઉપર જે હાકમારી આવી પડી છે તે દુર કરવાને તરતજ પઠતાં પગલાં બંધાવાં.”

મો. હસનમોઆનો કાગળ

મો. હસનમોઆનો કાગળ પીતાજી ને નીચે મુજબ લખે છે:—

“આપ લખો છો કે ‘ઓ મારા વહાલા ફરજંદ, તારાંજો આદમીને હમે સલામ છે અને મગરૂરી નીચે ઉતારે છે.’ આ સંજો મારા જીવનમાં લખાઈ મળેલ છે. એ તો ત્યારે હું શેખ તાહી (અ. ર.)ની કરીમા પદનો દત્તે તારાંજો મારા જીવનમાં લખાઈ મળેલ છે. આપ લખો છો: ‘ઓ વહાલા ફરજંદ, હું તો હવેથી મારું ઘર બેઠેલ સમજું છું, અને આડીની ઉમર પચીસને સારું મુજરીશ.’ આ સંજોથી મારા આત્મા કેટલો ખુશી મળેલ છે તે હું નથી જાણી શકતો. મારા વહાલા આવાજ, એથી ખીલુ કાંઈ સારું કામ હું તો બેતો નથી. મારું બાળપણ ખલાસ થાય છે ત્યારે હું પસેટો, ઘોરો, રસ્તીન, હોમર, બેટરી, કારજાલક વિગેરે મહાન માણસોની કીતાબો ‘સંયું’ હું, ત્યારે મેં એ મહાન માણસોના વિચાર બોલા સર ધીજ મેં એજ હરાવ કર્યો કે મારે આ દુનીઆમાં સારું કામ કરવું. મને પેસા નો ખાર નથી. મને ઉચી કોડી કરી માલવાનો ખાર નથી. મને બડાઈથી મારા નામને ઉચે ચલાવવાનો ખાર નથી. હું તો ફક્ત એજ તે જગતના સરજનકાર પાસે માયું છું કે ‘ઓ મારા પેદા કર નાર ધણી, તું મને મારી જીંદગીમાં મુખ રાહીનો રસ્તો બતાવતો મા, હમેશ મને સારા કામોનો રસ્તો બતાવજે, સારા કામો થી મને, ઓ પાક કીરતાર, મદદમ રાખતો મા. મારામાં જે બદી હોય તે દૂર કર, મારા દીલને હમેશ ખુશખીથી ડરાવજે, અને મને તાકાત આપજે કે હું સમાજની ફેરફારને ઉપર સુધી વળગી રહું. મારા દીલને સોફ્ટ્યુઅલની અસર આપજે કે હું સારાં કામોને બધાં સાડું અને છુડું નહિ, અને મુમરુદીના કામોને સાવગળી શીકવ આપજે જેથી હું ડરી હમેશ બાગતો રહું. મારા વહાલા માઆપનું મેંદું બતાવજે કે હું તેઓની સેવા કરું. ઓ પાક ખુદા, કોનામાં તાકાત છે કે માઆપની સેવા કરે? આખી ઉમર મુખ તો તેનો પા બાગ પશુ ન થાય! ત્યારે મારા વહાલા માઆપ મને હેલો કે ઓ ફરજંદ, તારાંજી હવે અમારું દીલ રાજી થયું, ત્યારેજ ઓ મારા માજુદ તું મારો માણ મેજે. મારા હગમથી, મારા જાન થી, મારા વહાલા હીદીઓની સેવા કરવાનો

મારા દીલમાં શીક વધારતો રહેજે, હીદીઓની સેવા કરતોજ મારો માણ લેજે, અને જેની ધડીએ કમમએ સલામત અને આ સંજો મારા મેલાગથી નીકળતા હોય ત્યારે માણ લેજે. ‘કે ઓ પાક ખુદા, હું તારું મુદરગતું અદા કરું છું કે તે મારી જીંદગી સારાં કામોમાંજ મુજરાવી.’ મારે મારે કામ તરફની રીકર કરવી નહીં. મને તેવો મહાન માણસ આપસે અને મને ખોટું કામ કરવાને બતાવજે તો હું તે દહી કરીશજ નહિ. પણ ત્યારે નાનું બાગક આવી મને કામ સારું કામ બતાવશે તો તે હું ફોડીને કરીશ.

તાર સમાચર

સાકિય આફ્રિકા પ્રેસ એજન્સીનો ખચરપત્રી જણાવે છે કે મયા ખુધવારે દાહિસ ઓફ કોમન્સની બેઠકમાં કોલોની આતાના નાયબ પ્રધાન કરનલ સીલીએ નાતાલના હીદી વીધાઈએને કેળવણી આપવા બાબતના સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે આ બાબત સું કરવું તે ત્યાંની સ્થાનીક સરકારના હાથમાં છે.

‘લીડર’નો ખચરપત્રી જણાવે છે કે દીદુસ્તાનના કેટલાક બળવાખોરોને હથી આર પુરા પાડવાની અમેરીકામાં કેઈ રાજ્ય વિરોધી હીદીઓએ મેળના ધડી કે, એવા ખચર બહાર આવવાથી ખીરીશ સલખીઆની સરકાર ત્યાં બારીકાઈથી તપાસ ચલાવે છે.

કાલિન કોલોનીઓમાં હીદી હમીએસન વીએના સરલની તપાસ કરવાને અગ્રજ ઓફ કરકુએ ઓફ કોલોનીની નીમણુંક કરી છે. આ કોલોનીના પ્રમુખ લેરડ સેનર સન જે અગાઉ પરદેશ આતાની ઓરીસ ના કાયમના કેપરી હતા તે છે. આ કોલોનીમાં પારલામેંટના મેંબરો અને હીદી તથા કોલોની આતાની ઓરીસના કેટલાક અમલદારો પણ છે.

રૂટર જણાવે છે કે કલકત્તાથી ૧૩ માર્ચલ ઉતરે સીરામપુરમાં ઓક ધર ઉપર કેટલાક વિદ્યાર્થીઓએ તા. ૧ લી મારચે ધાડ પાડી હતી. ધરના બધા માણસોને સખત ધગ કરી છે. તેઓના ઘરેણા તથા રોકડ હુડી લીધું છે. આ હુડ ‘એનારકીસ્ટ’ની મદદ ને સારું અમેરીકી હોય એવું માનવામાં આવે છે.

કેપટાલિનથી રૂટર જણાવે છે કે આજે (તા. ૧ મારચ) સીડી કાલેન્સીલની મીટીંગમાં સાકિય આફ્રિકન કોલેજને કારખાસે રાન તરફથી વારસીક ઓટ આપવાની દરખાસ્ત રજુ થઈ હતી. તે વખત ડા. અન્ડુ રહેમાને જણાવ્યું કે કલરડ વિધાયીઓને આ કોલેજમાં દાખલ થવાની અટક કાયત કરવામાં આવે તો આ ઓટ આપવી નહીં. મેંપરે ખાત્રી આપી છે કે તે શરત પાળવામાં નહીં આવે ત્યારે સુધી ઓટ આપવામાં આવશે નહિ.

રૂટર જણાવે છે કે લેરડ કોમ્પથીલે પારલામેંટના મેંબરોને ટરાંસવાલના હીદી વીધેની હરીફતનું અરક મેળાનીય ખીડી મેંદલ્યું છે અને કાગળો લખેલા છે.

‘લીડર’નો ખચરપત્રી જણાવે છે કે દીદુસ્તાનમાં નવા મુધારના બીકમાં મુસ લમાનો તરફથી ખાસ પ્રતીનીધી મોકલવાની જે એન્ટ મળેલી છે તે ઉપરથી મુરેશીયન્સ, પારસી અને શીખ તરફથી પણ ખાસ પ્રતીનીધીઓ લેવાની મામણી કરવામાં આવી છે.

‘લીડર’નો ખચરપત્રી જણાવે છે કે દાહિસ ઓફ કોમન્સના સંખ્યાબંધ મેંબરોએ એવો હરાવ કર્યો છે કે દીદુસ્તાનમાં રાજદ્વારી મુન્હેગારોને દેશપર કરવામાં આવે છે તે બાબત ટેસ્ટ કેસ કરવો, અને જરૂર પડે તો પ્રીવીકાઉન્સીલને અપીલ કરવી.

સાકિય આફ્રિકા પ્રેસ એજન્સી લાઉન થી જણાવે છે કે પારલામેંટની મગળાપર ની બેઠકમાં એક સવાલના જવાબમાં પારલામેંટના દીદુસ્તાન આતાના નાયબ પ્રધાન મી. ડી. આર. કુલેનને બહેરકરકુ કે દેશપર કરવાની સખત લેરડ મેરફીના અખતીઆરથી કરવામાં આવી છે.

રૂટર જણાવે છે કે ઓગ્રીઆ અને ટરકી વચ્ચે બેઝનીઆ અને હરજેમેવીના બાબત ફરિયાદો આવી જવાથી તુરકસ્તાનમાં બેયકોટની લીકસાલના આગેવાનોએ ગયા શતિવારથી ઓગ્રીઆન માલ ઉપરનો બેયકોટ પાછો ખેંચી લીધો છે.

બુનાઇડેરેડેસના પ્રમુખ કસેવેટની જગાએ મી. ટેક્ટની નીમણુંક થઈ છે. આ સમારંભમાં બાગ લેવાને દોઢ કાખ જેટલા મીંગળાનો વેરારિટન ખાતે આવેલા છે. પ્રથમનો પગાર પાંચ ને બીજો ૧૦૫ હમર ડેઝર ફરાવવામાં આવ્યો છે.

અમેરિકામાં કાળા લોકો

મુરકેલીઓ સામેની લડત

(૨)

અમેરિકાની કાળી ચામડી ધરાવતી પ્રજાની મુરકેલીઓનો ખ્યાલ ગયા અંકમાં આપી ગયા છીએ. આ મુરકેલીઓ છતાં તેઓએ સુધરવાની ધૂં તક મેળવી છે અથવા મળી છે તેની હકીકત નીચે આપીએ છીએ.

મી. સેન્ટ નીકોલેસ લખે છે કે આ નીચીના જીવનની કાળી બાબતોનું દરજ્જા કરાવવાથી અમેરિકાના નીચી તેમજ ગોરા બંનેને અન્યાય થશે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં નીચીના લાલ જળવવાને હમેશાં મહેનત કરનારા કેટલાએક ગોરા પડ્યા છે. તેઓ ખાનગી અને જહેર સલાઓ માં ઉભા રહી કલર પ્રજાના હકોનું રક્ષણ કરવાને બાંધેલા છે. છાપાઓ અથવા માસિકામાં લખે છે. ખાસ ચોપાનીઆ બહાર પાડે છે. અને પુસ્તકો છપાવે છે. તેમાં તેઓ જણાવે છે કે આફ્રીકાનરોને આજ સુધીમાં ગુલામીમાં રાખ્યા તેનો બદલો વાળી આપવો જોઈએ. તેઓને પરજાર કરવા ની દરેક તરેહની મદદ કરવી જોઈએ. ગુલામગીરીની બેડીમાંથી નીચીને છુટા કરવાનો જે ચિચાર પેદા થયો તે પ્રથમ ઉત્તર અમેરિકાના એક ગોરા માણસના મનમાં જન્મ્યો હતો. બહારની ગુલામગીરી કાઢવા પછી અંતરની ગુલામીમાંથી તેને મુક્ત થવાનું રહ્યું. જે ગોરા ગમીરદારો તેના તરફ હજી ગુલામની નજરે જો છે. તેઓ તેમની સાથે સમાનતાથી જુએ એવો જુસ્સો પેદા કરવાનો રહ્યો. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના સ્વતંત્ર શહેરી તરીકેના બધા હકનો સરસ લાલ લઈ શકે તે પહેલાં નીચીને માનસીક શારીરિક અને નૈતિક શીક્ષણ વધુ મેળવવાનું રહ્યું. જ્યાં કેળવણી પામેલા નીચી આખા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ માં જોવામાં આવે છે ખરા, પણ આખી પ્રજાની મધુતરી કરતાં તેમણે ઘણા બીજાઓની હજી નજર છે. તેઓની સ્થિતિ સુધારવાને ગોરાઓ અમુલ્ય મદદ આપી રહ્યા છે. તેઓને કેળવણી કરકસર અને ઉપયોગી ઉદ્યોગ દુનિયાનું શિક્ષણ આપી તેના મહીમા સમજાવે છે. સદુષ્ટી સરસ અને તાકાણીક લાભો જોઈ શકાય તેવું શીક્ષણ તેઓને હેમપટન નોરમલ અને એથ્રીકલયરલ હાઈ સ્કૂલમાં મળે છે. યુકેટી. પોર્સોન (જેના નામથી ઓપિ

નીઅનના વાંચનાર હવે જાણીતા થયા છે) તેણે આ શાળામાં કેળવણી લીધી હતી. આ શાળા ગોરા માણસે શરૂ કરી હતી. અને તેનો હાલનો પ્રમુખ ગોરા છે. આ શાળા મોટે ભાગે ગોરા લોકોના પદ્ધતિથી ચલાવવામાં આવે છે. પાઠશાળાની રાહ આતમાં શીક્ષકનું કામ કરનારા મરકે તથા એરતો ગોરાં દ્વારા અને આજે પણ મોટે ભાગે તેઓજ છે; આ શાળાના જેવા બીજા ખાતાઓ આજે કેક કેકાણે કાળા લોકોએ ખોલા છે અને ગોરાઓ તેમાં ઉદારતાથી મદદ આપે છે.

મનુષ્ય જાતિનો ઉદ્ધાર કરવો એ ફરજ સમજીને ગોરાઓ મદદ કરે છે, એટલું જ નથી, પણ તેઓને હવે લાગ્યું છે કે દેશની આખાની પણ તેમ કરવામાં જ રહેલી છે. દક્ષિણ રાજ્યોના ગોરા કોલોનીયલ સારી રીતે સમજ્યા છે કે નીચીને શીખવી તેમને આજ સુધારાને રસ્તે ચલાવવાથી દેશમાં તેઓ જમણીની પેટા બેઠકવાને બદલે શહેરમાં વસવા લાગશે અને તેમ થશે તો તેઓનો લાલ ગોરા લઈ શકશે. આવા ખાતાઓથી આડકતરી રીતે ગોરાને લાભ છે એમ સમજી તેને મોટા પાયા ઉપર મુકવાને નાણાંથી અને બીજી રીતે તેઓ મદદ કરે છે. સળ્પ તરફથી પણ આવા ખાતાને મદદ મળવા લાગી છે. આવી શાળાઓમાંથી દર વરસે જેઓ થાયે ચડે છે તેઓ ઉદ્યોગી, કરકસરીઆ, માલાક અને સ્વદેશાભિમાની બને છે. (આવીએકરેકેટનીપાઠશાળામાંઆપાલીશીક્ષણ પદ્ધતિનો હેવાલઅમે ચારેકઅકવાડીઆ ઉપરઆપી ગયા છીએ. અ. ઇ. ઓ.) આમ ગોરાઓની મદદથી આજે નીચી અજવાળામાં આવ્યા છે. ખેતર અને કારખાનામાં કામ કરવામાં નીચી એક માણસ પડ્યા છે. રસોડા અને ઘરના કામકાજ માં તેઓ ચઢી ગયા છે, અને આખા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં આ કામ તેમણે હાથ કરી લીધું છે. અમેરિકાની વેપારી પેટીઓ મજૂરીને માટે બહારથી જે યુરોપી અને કચરો લાવે છે તેના કરતાં આ કલરડ મજૂરો ઘણા ચઢીઆતા છે. આ કલરડ લોકો અંગ્રેજી બોલી શકે છે-જે ઇટાલીઅન, ગ્રીક, રવીડ અને યુરોપના બીજા કેટલાક ઇમીગ્રેટો નથી બોલી શકતા. ગરમ મીનજના ઇટાલીઅનો જરા જેટલા માં ચીડાઈ જાય છે અને એક બીજાના ગળા ઉપર આવે છે. રૂશીઆથી આવેલા હુબોએસે જાતના માણસો અને એરતો કામ છોડી કલરડની કાંધમાં બંધા કરવા આદ્યા જાય છે. યુરોપમાંથી આવતાં લગ

ભાગ સઘળા મજૂરો અમેરિકા પહોંચતાની સાથે 'એનારકાસ્ટ' મગજના થઈ જાય છે. પરંતુ નીચી એક દીવથી કાંઈપણ જાત નો બડગાડ ક્યાં વચર કામ કરવે જાય છે. તેઓમાં જે કાંઈ ખાખી હોય તો તે એ છે કે દીંદી મજૂરો ની પેટ ખરાબ સ્થિતિમાં પણ સતોષ માની લેખ એવા છે. સાધારણ રીતે તેઓ ના ઉપર સહેલાઈથી અંકુશ રાખી શકાય છે. તેઓ હડતાલ પાડતા નથી અને પોતાના રોડને તકલીફ આપતા નથી. પણ તેમના આવા અવશુદ્ધો-શુદ્ધો-થી તો તેઓને વધારે કામ મળે છે, અને ખેતી તથા કારખાનાઓમાં તેઓનો પગ રહે છે.

આવી રીતના કામથી તથા નીશાળના શીક્ષણથી નીચીની સારી જમાવટ થઈ છે. નીચીની સ્થિતિ સુધરવાની સારામાં સારી નીશાની તો એ છે કે તેઓ ઉંઘમાં પડ્યા હતા એમ સમજી શક્યા છે. અને જગ્યા પછી પોતાની ખામીઓ દુર કરી દુનીયાના આજ સુધારાને પહોંચી વળવાને ખંતથી મહેનત કરી રહ્યા છે. આજે જુદા જુદા અનેક ધંધામાં દુનિયા કલરડ લોકો સોંસરા નીકળ્યા છે. ધંધાદારી તરીકે, કારખાનામાં કામ કરનાર તરીકે, ખેડુત તરીકે, જગીરદાર તરીકે, ડેરી અને બીજાં કામોની જમાવટ કરનાર તરીકે, નીચીને પ્રથમ જણાવી તેવી અસંખ્ય મુરકેલીઓ છતાં, તેઓએ બતાવી આપ્યું છે કે તેઓને કાંઈ અડી શકશે નહીં. અને આ બધું ધણાજ ટુંકા સમયમાં તેઓ મેળવી શક્યા એ તેઓને વધારે માન પામવા જેવું છે.

આજે લગભગ ૫૬ લાખ નીચી ભણેલા છે. તેઓની એક પેટી ઉપર નજર નાખી એ છીએ તો જવલે એકાદ સહેજ લખી વાંચી જાણ્યો હોય એવો નીચી મળે છે. આજે કેળવણી તરફ તેઓ એટલી બધી પ્રીતી ધરાવે છે કે એક પેટી પછી બાગ્યેજ તમે એક નીચીને બેશો કે જે લખી વાંચી જાણ્યો નહીં હોય. આજે વાનો પોતાની ફરજ સમજીને પોતાની કામમાં વાંચવા લખવાનો શોખ વધે એવાં બીજા રોપવાને દરેક જાતનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. સરકાર પણ દરેક નીચી બાળકને પ્રાથમિક કેળવણી તો જરૂર મળેજ તેવી સંભાળ રાખે છે. અને શ્રીમંત નીચી મુખ્ય મુખ્ય મથકોમાં કળા દુનર અને ખેતીની નીશાળો ખોલી રહ્યા છે, નીચીની દેખરેખ અથવા અધી

પતી પણ નીચે સરતા જાયએ બહોળી રીતે ફેલાવે છે અને કેમને જે રીતે આમળ વધારી શકાય તે રીતે હાથ ધરવામાં હરેક તરફનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના શબ્દ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉચ્ચ ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

1. કામળની એક જ બાબતને લખવું.
2. અક્ષર મોખા સાદીથી લખવા.
3. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સાફ નહિ, પણ અમારી બહુને સાફ.
4. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અહવાલીયામાં હાથ લગાડી શકાય.
5. રૂઢ કરેલાં ચરચાપત્રો બળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બાંધતા નથી.
6. લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સુદાસર કરવું. — અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

જગજીવન — 'ધોળજીવન' પુસ્તકના કર્તા મરહુમ ગુજરાતી લેખક નારાયણ હેમચંદ છે.

એક વીનંતી.

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ સાહેબ,

સરવે હિંદી ભાષાઓને અરજ ગુજરાત પુસ્તક પ્રકાશન ઓપીનીશન ઉપરથી તથા બીજા બાબ ઉપરથી માલમ પડે છે કે આપણા હિંદી ભાષામાં માહોમાહે પોતાને એક પાછો ફાલેલો થતો હોય અને સામાને એક પાછો ફાલેલો થતો હોય તો તેની શીકર નહીં પણ આપણી પાછ ન જાય તેવી પેરવી કરે છે. એટલે સ્વાસ્થ્યમાં પુરા છે. તેની સાથે ખુદાને પણ ખાતર જાય તેવા છે. વળી એક માણસ કણ કરે તો તેને પરતાવે નહીં કરતાં સામાને પણ કણ કરવામાં ઉત્તર લાગે લાગ લે છે. તેવાજ કારણથી હિંદીઓ જે જગ્યાએ જાય છે તે જગ્યાએથી કુત

રાની માફક હડ હડ ચાલે છે. હું સરવે ઘણું જોઈું છે. તેટલી આવકથી મહેસા ઢીંદી ભાષાઓને અરજ કરે હું કે આપણી ઘણીજ મહી હાજત આવેલી છે. અને એથી પણ નહારી હાજતમાં આવવા માટે હરેક કોલોનીઓમાં તકવારી ચલ રહી છે. પરંતુ જ્યાં સુધી ટરાંસવાલની બાબત નીરાકરણ થયું નથી ત્યાં સુધી હરેક યુવચાપ બેસી રહ્યા છે. તેથી હિંદી ભાષાઓ, ખુદાને હાજર રાખી મંડ્યા રહેજો. અને આપણા ત્રીસ કરોડ માણસ ની ખાતર તમારાં કાળજીં ચોખા રાખી, તન મન અને ધનથી પુરી મહેનત કરી આપણે કોઈ દેશાવર વાળ્યો છે તેને વધારજો. અને મોટી મોટી મોટીજો ભરી ઉચા ઉચા લાય કરી ભોગન ખાધા હતા અને પછીથી ફસડી ગયા તેવું નહીં કરતા. ફસડી ગયા છે તેપણ ફરીથી ઉમંગ લાગે લાગ લાગ દુખમાં કુખેજાને મદદ કરજો. તેમ નહીં કરશો તો, અને ટરાંસવાલમાં દારી જશે તો, હિંદીની પુરી કમજુબી આવી એમ સમજજો. માટે મારા લખ્યા ઉપર કેમજો શુભે તકી ચતાં સવજો અરજ કરજો. અને દેશ વાળાને દુખમાં કુખાવશે નહીં. હે ખુદા હું તને જોટલી અરજ કરજુ કે હરેક હિંદી ભાષાને ટરાંસવાલની બાબતમાં તન મન અને ધનથી મદદ કરવાની જુધી આપો. ટેંકાદ, લી. મહમદ હમીર તા. ૨૬-૨-૦૯

પરચુરણ ચરચા

મેટાલિનથી એક ખખરપત્રી જણાવે છે કે હિંદીમાં કમીએશન કમીશનના મેંબરો અને આવ્યા છે. તેની પહેલી બેઠક તા. ૨૪ના રોજ મળી હતી.

કેન્સાએઆમેથી એક ખખરપત્રી લખે છે કે જ્યાં અહવાલીયામાં કાંઈ ઉપર બહુ મોટું તોફાન થયું હતું. આથી ખાંદર ઉપર અને શહેરમાં ઘણું મોટું નુકસાન થયું છે.

લેડીરમીધથી મી. ઇરમાઇલ આદમ જોગીયા નાતાલમાં વરના ખેરોડ ગામના મુસલમાનોને અરજ કરે છે કે ખરોડ ગામમાં હાલ જે મહેસા છે તેને સાફ ટરાંસવાલમાં ખગેડના રહીશો દર અહવાલીયાની એક શીડીંગ કાંડે છે તેની રીતે તેમણે પણ કાંડવી જોઇએ. નાતાલ તથા ટરાંસવાલમાં જે ઉધરાણું થયું છે તે

ઘણું જોઈું છે. તેટલી આવકથી મહેસા ચાલી શકે તેમ નથી. આપણા ગામના ગરીબ મહેસાને મદદ કરવી એ આપણી ફરજ છે.

ચાંડીહુકથી મી. કારીબાઇ જે. પટેલ લખે છે કે સીધી મહમદ હમીર અને બીજા બહાદુર સીપાઇઓ જેમને કોલોનીમાં અંગ્રેજોની નહારી વરતણુંકથી ઘણું દુખ સહન કરવું પડે છે એવા હિંદીઓ ખરી સ્થિતિ સમજા દેશ સેવા કરવા નેજાય તો આજે જે હાય હાય મારવી પડે છે તેને બદલે અનંદથી પોતાનું મરણ બીજાનું મેળવશે. ધર્મ અને દેશના કલ્યાણમાં જીંદગી પુરી કરેલી હોવાથી સ્વર્ગ તું સુખ મેળવશે. પુન્યથી સ્વામી શંકરા નંદ કહે છે કે દુખની નીજતી અને સુખ પ્રાપ્તિનું સાધન તેનુંજ નામ ધર્મ છે. આત્મા હુંકા રહસ્યથી વાંચનાર સમજા લેશે કે ધરમ ક્યાં રહ્યો છે.

નેહાલસખરમથી મી. ઓ. ઇ. પટેલ એક લાંબા કાગળમાં લખે છે કે જન-ધુ આરી માસમાં ત્રણ મદ્રાસી અને એક કનખીઓ છોકરો નામે વસ્તી ઇરમાઇલ ટંકારીઆવાળો બારેટટરી ફેરી ફરતો હતો. આ છોકરો મદ્રાસીઓ સાથે પકડાયો તે વખતે તેની પાસે રજીસ્ટર હતું પણ તેણે ખતાવવાની સાફ ના પાડી. માજીએટપાસે કેસ ચાલ્યો અને તેને ડીપોરટ કરવાનો ફકમ થયો. રજીસ્ટને જતી વખતે તે બહાદુર છોકરો પોતાની પાસે રજીસ્ટર હતું તે એક મદ્રાસી મારફત પોતાના સમાને ત્યાં મોકલી આપ્યું. ડીપોરટ થયા પછી પાછા આવી વોકસરરટમાં આ બહાદુર છોકરો કમી જેલમાં દોઢ માસ સુધી રહ્યો. તેની ઉંમર ૧૭ વરસની છે. આ સત્યા મહી છોકરાના કાંઈ સમાજે પ્રારીચીઆથી વોકસરરટ એનું રજીસ્ટર મોકલી આપ્યું અને જાણ્યું કે તે રજીસ્ટર વડીને આપજો. વડી પાસે જેલમાં રજીસ્ટર આવ્યું ત્યારે તેણે તેને લાલ લેવની બહાદુરીથી ના પાડી અને જાણ્યું કે મારે રજીસ્ટર નહીં જોઇએ. જ્યાં સુધી સરકાર કામલાનું નીરાકરણ નહીં કરે ત્યાં સુધી મારું ધર જેલ છે. માજીએટ પાસે કેસ ચાલતાં આ છોકરાને ત્રણ માસની જેલ મળી છે. જે તેણે ખુશીથી રવી કરી છે. આનું નામ તે ખરો સત્યા અહ કહેવાય.

મારેસ દાહિનથી સલામદીની જીતના ઉત્તેજર મી. વી. પી. લખી જણાવે છે કે જોદા-સમરગની હમીદીયા પ્રસલામીક સોસાયટીના વાલસ એરમેન મયા મહીના ની આખરીમાં તથા મહીનાની જેલમાં મયા છે. તેથી તેમણે પણ પોતાની લાજડાની ખુરશીને સોનાની બનાવી છે. કારણ કે ૧૫ વરસની ખુબરગ ઉમરે કોમની ખાતર જેલ મહેલમાં તેમણે ખીરાળ્યા છે ને સોસાયટીની ખરેખર લાજ રાખી છે. હું મી. ઉમરજી સાહે તે અને તેમના સરવ કાનમીયા ભાઈએ ને મુખારકબાદી આપુ' છું. મી. ઉમરજી સાહેએ જે કામ કીધું છે તે ધણું સરસ ગણાય તેમ છે. હુનીઆમાં સરવે લુવાનીઆઓએ તેમને પમણે આલવું જેલએ, નહીંતો લાજને મરવા જેવું છે હું એક દાખલો જમમાં જાહેર યએલો આપુ' છું. નાતાલમાં પહેલા રાતના નવ વાગ્યા પછી હોદી વેપારીઓ બહાર ફરતાં જેવામાં આવે તો પોલીસ પકડતી હતી. તેના વીરો મી. અમુમકર રોડે ફર ફાર કરાવ્યો. આજે આપણે બધાને આખી રાત ફરવાનું મળે છે. તે મરકુમ નો આજાર માનીએ છીએ. તમે હોમત રાખીને જીત મેળવશે તો કોમ તમારો આજાર માનવાનું જમાના સુધી જીવશે નહીં.

ધકોપોથી મી. ઇબ્રાહીમ મુસા દાસ લખી જણાવે છે કે હાલ ૧૫ દિવસ થયા અહીં ઇકોપોમાં ગાથુ વરસાદ પડે છે. જળદ તથા ધોડાને ખાવાનું પાસ સાઈ છે. હવા પછી સારા છે. વેપાર નરમ છે.

મુધારો

તા. ૧૩ ફેબ્રુઆરીના અંકમાં ૧૧૪ પાને દંડીના વેપારી 'આમદજી' બેમાતને બદલે 'આમદજી' બેમાત જોઈએ.

તા. ૨૦ ફેબ્રુઆરીના અંકમાં ૧૨૨ પાને મી. રવીન્દ્રજી 'તથા' મહીનાની જેલ ને બદલે 'હ' મહીનાની જેલ જોઈએ.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

રવીમર અમકુડી મારફત સીલિલ રસ્તે હાંદુસ્તાન જતારી ટપાલ તા. ૬ મારચ નાજવારે સવારે ૧૦ વાગે બંધ થશે.

રવીમર અમકુડી મારફત ટેલિગ્રાફ અને ઈરા પર્ક મુબઈ જતારી ટપાલ તા. ૮ મારચ સોમવારે સવારે ૧૦ વાગે બંધ થશે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હોદી જાપા ઉપરથી)

કરાંચી ખાતેની સૌધ મદરેસાના સ્થા પક અને સૌધ મહોમ્મદન એસોસીએશન ના પહેલા પ્રમુખ મરકુમ આ. આ. આ. હસનઅલી બે એફેન્દી તરફથી મદરેસાને લગતું એક મોકું 'એરડોંગ હાઉસ' બાંધવામાં આવે છે. આ એરડોંગ હાઉસનો પાયો મુબઈના ગવરનરે તા. ૧૬ જાન્યુઆરીના રોજ તાંબેલો હતો.

નવસારી ખાતે છનકમ ટેક્સ આજ આર પાંચ વરસ થયા હેવામાં આવે છે પણ હાલ તેમાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે. અને જુદા જુદા ધંધાદારીઓની આવક શું છે તે વીધે સરકાર તરફથી તપાસ કરવામાં આવે છે. નવસારીમાં હાલ મરકીના કેસો થવા લાગ્યા છે.

જાલમમાં પાણીની સમગ્ર માટે તથા લાખ રૂપીઆને ખરચે એક બંધ બાંધવા ની યોજના બહાર પડી છે.

લંડનની ઇકોનોમીકસ અને પોલીટીક્સ સાયન્સની સ્ટુડન્ટા પ્રોફેસર લીજ સ્મીથે જાન્યુઆરી માસમાં મદરાસ તથા મુબઈ ખાતે વેપારી કેળવણીને લગતાં કેટલાક કાગળો આપ્યા હતાં તેમણે હાંદુસ્તાનમાં વેપારી કેળવણી આપવાને એક મોકું ખાતું 'મોલવાની બજામણ' કરી છે.

મી. લીજ એક કાગળમાં જણાવે છે કે ઇંગ્લાંડમાં રાજદ્વારી માણસો સાધારણ રીતે વેપારી વરમના હોય છે અને તેથી આ દેશમાં પણ વેપારી કેળવણીનું જ્ઞાન પહેલાઈ રીતે એવું આપવું જોઈએ કે એક વીઘારથી રાજદ્વારી બાબતો અને ખાતાઓ શું છે તે સમજી શકે.

આવતા વરસના રેલવે બજેટ માટે ૧૮ કરોડ ૭૫ લાખ રૂપીઆના અડસટા ની બહાલી હોદી વજર તરફથી મળી છે.

જોનરેલ મી. ગે.ખરેને અમેરીકામાં લાખણો આપવાનું આમંત્રણ મળેલું હતું પરંતુ હાલની રાજદ્વારી બાબતો બાબતે કમી તેમને પોતાને હાંદુસ્તાનમાં રહેવાની જરૂર જણાઈ તેથી આમંત્રણ સ્વીકારવાની ના પાડી છે.

કલકત્તા પાસે દાવરા ખાતે એક ખબુર ની મીલમાં એક યુરોપીઅન મદદનીશો બે બાળક કામ કરનારાઓ ઉપર ગાળો ફેંકી હતી તેથી મીલમાં કામ કરનારાઓએ હડતાલ પાડી હતી. મોબી ઇંડરાખાખત તપાસ કરવામાં આવે છે.

દીપરા ખાતે કેટલીક ખંડુક મોરચા બદલ એક ૧૨ વરસના અને બીજા પણ લગભગ તેટલીજ ઉમરના નવ છોકરાઓ ને પકડવામાં આવ્યા છે. આ છોકરાને પોલીસના પહેરા નીચે રાખવામાં આવેલ છે.

જેલમ નદીના વીલાગમાં હંગરેજ હત. આવ દર મળે છે રૂપીઆ બિપલ્લેસ હતો. તે વીલાગમાંથી એક દીવસમાં આ લાવથી ૧૧૦૦ મણુ ર વેચાયું હતું.

ત્રીવંદરામ ખાતે કેટલાક ગાડીવાળાઓ તરફ પોલીસે એરવરતણું ચલાવેલી તેથી કુલક થયું હતું. તેમાં ભાગ લેનારા ૬૬ જણાઓને પકડેલા હતા તેમાંથી ૬૨ જણાને ૨ થી ૫ વરસના કેદખાનાની સજા કરવામાં આવી છે.

'સોનેર ભારત' નામના એક બંગાળી અદવાડીક જાપામાં બહાર પડેલ રીતુરી લખાણના સંબંધમાં હાઉસ-કલકત્તા-ના 'હીતાશી' જાપખાના ઉપર દાંચ પડેલી છે.

મીદનાપુર બોંબ કેસમાં જુબાની આપતી વખતે એક આરોપી અધીનાશ ચંદર મીત્રે જણાવ્યું હતું કે આરોપ કબુલ કરી આપવાત કરી મરનાર ગોંસા પ્રણે મારી પાસેથી પોતાને તથા પોલીસ ને માટે રા. ૫૦,૦૦૦ ની રકમ માગી હતી. અને તે ન આપું તો મારા ઉપર અંબીર આરોપ રાખવાનું જણાવ્યું હતું.

બંગાળના નામીયા જગીરદાર ટાચોર ના મદારાજને પોતાના મરકુમ પીતાની પાદગીરીમાં ગરીબોમાં દસ લગ્નર કાર્યો પહેળી છે.

પંડવની હકીકત લખતાં લાહોરનું 'ટ્રીબ્યુન' પત્ર જણાવે છે કે છેલ્લા ધોડા વરસમાં પંજાબે ધણે સરસ સુધારો કર્યો છે. છનીંગ ફેક્ટરીમાં પંજાબે ફરોડો રૂપીઆ ખરચ્યા છે. આ ઉપર ખાના હાંદીવાનોના કારખાને તબે આવે છે. સ્વદેશી બેકા પણ ધણી નીકળી છે. સંસારીક, નહતીક, કેળવણી અને રાજ્ય

વીદ્યાને લગતી બાબતોમાં પણ પંચજન્ય બધું આગળ વધેલું છે. કેળવણીનો પ્રચાર ખીન્ન ભાગે કરતાં બેથી આર ૮૬૧ જેટલો વધારે છે.

જાપાનથી આવતી દીવાસજાની પેટીઓ તથા રમાલ ઉપર શીશુ તીલક તથા ખુદીરામ ખોળની તસવીરો આવવા લાગી છે.

મદુરાખાતેની એક મીઠાનરીને અમેરીકા ના પ્રખ્યાત કરેલાઈપતી રોકેટલર તરફથી રૂ. ૪૫૦૦૦ મળ્યા હતા. તેમાંથી મેદીના કીનારા ઉપર એક સુંદર કોલેજ બાંધવામાં આવી છે.

કલકત્તાની મોસ્ટ ઓફીસે હાલ નવી હબી કરેલી મોહરણ મુજબ ખાતગી ગૃહસ્થાને ઘેર બે ખાનાવાળી એક ટપાલ ની પેટી રાખી રાખાય છે. આ પેટીના એક ખાનામાં ટપાલમાં આવેલ કાગળો ટપાલવાળો નાખી લેતો છે. અને બીજા ખાનામાંથી તે લેખ જાય છે. આવી પેટી ની વારસીક શી રૂ. ૧૨ રાખેલી છે. મુંબઈમાં પણ તેવી જાતની પેટીઓ હાલ સરવાળી ચરચા ચાલુ છે.

૫૦ રૂપીઆના ૩૨૦૦૦ રોકેટી રૂ. ૧૬ લાખની થાપણુ ઉબી કરી સૌંધ દેલાબાદખાતે ખુનાઈટેડ સૌંધ રૂપીનીમ અને વીર્વોગ મીલ લીમીટેડ નામની એક મોટી કંપની ઉબી થઈ છે. આ મીલના મોરડાં એક ડીરેક્ટરોમાં જોડાયેલા મહારાજા અને મુંબઈ તથા સૌંધના ૧૦ મોટા વેપારીઓ છે.

‘સંજવની’ પત્રના માસીક બાણુ કૃષ્ણ કુમારે મિત્રના દેશવટા દરમીયાન તેના દીકરા તથા દીકરી તે જાપાનો સ્થળે કારભાર ચલાવે છે. તેમણે સરકારની એલાઈન્સની રકમ સ્વીકારવાની ના પાડી છે.

કલકત્તાનું ‘જાનવાસી’ જાણું જણાવે છે કે સરકાર બાણુ કૃષ્ણ કુમાર મિત્રને થોડા વખતમાં છુટા કરશે.

ગાંધી મોસમના હોદી તલના પાકની છેવટની યાદી બહાર પાડવામાં આવી છે જે ઉપરથી માલમ પડે છે કે આ વરસ નો પાક ૩૮૬૨૦૦ ટન જેટલો ઉતરશે, જ્યારે ૧૯૦૭-૦૮ માં ૨૨૨૦૦૦ ટન

જેટલો, અને આગમાં પાંચ વરસની સરા સરિનો પાક ૪૧૪૦૦૦ ટન જેટલો ઉતરશે હશે.

તા. ૩૭ ફેબ્રુઆરીના રોજ મુંબઈ ખાતે વેપારીઓની કેટલીક અગત્યની બાબતો ઉપર ચરચા કરવાને “કોફી નીમીકલ એન્ડ રેટેલીસીટીકલ સોસાયટી ઓફ વેસ્ટરન ઇન્ડિયા” નામનું એક નવું મંડળ ઉભું કરવામાં આવ્યું છે. આ મંડળના એનરરી સેક્રેટરી મી. સ્ટેનલી રીડ અને મી. લલુજાઈ સામળદાસ ને નીમવામાં આવ્યા છે.

નાદારી કૌર્ટનો નોટીસો વગેરે

(જવરમેન્ટ મેટ્રેમાંથી)

સેવન ઓક્સના વેપારી લાલ્લા હાંસજી ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૧૬ મારચના રોજ કરવામાં આવશે.

મારિસ્ખરગના વેપારી સી. પી. મુરલેની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોની બીજી મીટીંગ તા. ૯ માર્ચના રોજ અને ત્રીજી મીટીંગ તે પછી તરતજ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટરની કોર્ટમાં મળશે.

મેનીલમાં બાઈ મરીયમ તથા ઇ. એ. રાવત તરફથી ઇ. એ. રાવતની કુ. ના નામે ભાગમાં જે ધંધો ચાલુ હતો તે ભાગની મૂલત પુરી થતાં પેલી તારીખથી ખલાસ થયો છે. હવેથી તે ધંધો બાઈ મરીયમ પોતાના નામથી પોતાના સુવાંગ ભાગમાં ચલાવશે.

નોરથડીનમાં કાસમ ઇસખ આગજી, અહમદ ઇબરાહીમ દેસાઈ અને ઇબરાહીમ ઇસખ આગજી તરફથી કાસમ આમ હના નામે ભાગમાં જે ધંધો ચાલુ હતો તે તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરીથી ખલાસ થયો છે. અને આ બીઝનેસ હવે અહમદ ઇબરાહીમ દેસાઈએ લેણદેણ સાથે ખરીદી લીધું છે, તે પોતાના નામે ચલાવશે.

માસવરનના અહમદ ઇબરાહીમ દેસાઈ અને કાસમ ઇસખ આગજીના તરફથી આમદ અને કાસીમના નામે ભાગમાં જે ધંધો ચાલુ હતો તે તા. ૨૩ ફેબ્રુઆરી થી ખલાસ થયો છે, અને હવે તે કાસમ ઇસખ આગજીએ લેણદેણ સાથે ખરીદી લીધેલ છે, તે પોતાના નામે ચલાવશે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંગ રમસતાની ૨૨	૧	૨૩ ૦
બીમડીના	૨૭ ૬	૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૧ ૦	૨૧ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૯ ૦	૧૯ ૬
ચીની સકર	૨૩ ૦	૨૪ ૦
હુંડાના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
દેશી ટુવેર ઘાળ	૨૨ ૬	૨૩ ૦
ટુવેર ઘાળ કાનપુરી	૨૩ ૬	૨૪ ૦
મસુરની	૨૪ ૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડકની	૨૬ ૦	૨૭ ૦
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
— ઘાળ	૨૮ ૦	૨૯ ૬
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૪ ૦	૧૪ ૬
બીનીસ	૧૪ ૦	૧૫ ૦
કાકુ તેલ ૧ આલન	૩ ૬	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૬	૨ ૬
મીઠું	૩ ૬	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૬	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળા	૧૪ ૬	૧૫ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૨ ૬	૧૩ ૦
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૭	૭ ૬
મરચાં	૦ ૪	૦ ૫
શી પેટી ૪ ડીનના પૌંડ	૧૦ ૦	૧૧ ૦
પોરબદર	૮ ૫ ૦	૮ ૧૦ ૦
પારાશ્રીન એરોફેડ		
— વાઈટ રૉસ	૮ ૨	૮ ૫
— — મલન	૧૧ ૬	૧૨ ૬
નાળીયેર	૧૮ ૦	૧૯ ૦
ફલી	૧ ૬	૭ ૦
કાકાંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલક રટોન	૧૬ ૦	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકર ટી	૧ ૮	૧ ૬
મામીશ ભાવન	૨ ૧૧	૩ ૦
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલમ પોઈટ શીમારેક	૧૭ ૦	
ફુધ નેસવતું	૨૦ ૬	૨૧ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
ખસા એડની	૪ ૬	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 1.

BARBERTON

Salaman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamiss,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Habenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Ezer,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Taqob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohbaganal Bhawnudas Gheewala
sanderia, 21 Roger Street,
Es. JIM NOKODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Kashaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
131 Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wight Street.
M. Jideen Ennos,
189 Bree Street corner
and Bloem Street
Cape Town
PONDOMULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amol Ismail Esack,
Box 10.

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhann Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODIEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mammoojee Tinnol,
Box 211, 115 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. ESHAM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Uingani Road.

JALBROY & SONABEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Melua,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghrojeh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.

Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant

86 Queen St. Box 626,
M. A. Simon,

Jeweller, 139 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Mahan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Estanjee Larman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dano Bhavanguri,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
O. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

Zoutpaansberg)
Estepjee Ismail,
General Dealer.

March 13th, 1909

INDIAN OPINION

Charlestown
Cassim Suliman,
Box 27.
G. R. Meola,
Box 15.

HEIDELBERG

Abou Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. Buiyat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
Chhikha Dajee,
Indian Washerman,
Box 6202.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadarnoy,
22nd St. Malay Location, Box 2388,
Tel. 1915
Dayaram Bhockhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohideen,
Box 3755
Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. Halloo,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
Now Laundry,
New Clara. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 2598, 41 Market Street
C. Kavalram,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. Mahomed Hussain & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarrji Sale,
Box 5931.
A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

Johannesburg.

A. A. RADEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaris,
224 Market Street,
Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3455.
C. P. LUTHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Cape Town.
M. K. DAISY CHAS. PATTER,
Box 6069.

KIMBERLEY

ABDUL MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Ruhim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsooddeen Barday,
23 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharan Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Koet's Building
A. E. CHOTASHI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.
Kalan Laloo,
Box 301.

KLERKEDORP

Patel & Co.,
Box 198

LOURENCO MARQUES

E. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 246.
EUGENIY IPOLAI,
Box 232

Lourenço Marques

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parsholam Amarchand & Co.,
Box 102.
VRAJIDAS & LAUCHAND
Box 92.
NANJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Rappo,
Box 79.

MIDDELBURG (TRANSVAAL).

E. BHARMA,
Box 35.
DANIEL L-MAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. Gajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
113 Church Street.

NEWCASTLE

M. E. SKEDAY,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latih Ali & Co.,
Corner of Joubert and Boven-
ind Streets, Box 9.
A. M. Buiyat, Box 24,
A. Goolam,
Merchant & Baker, Box 179.
Laljee Mool & Co.,
Market Square, Box 140
KHEPRA & KHANDEHIA BROS.,
Box 102, Market Street.

POTCHKESTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nandlal,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Corind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. B. Naidoo
Box 353.
64 Walter Road
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 521,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drupery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Ambarani Parashotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Ayob Hajee Bag Mahomed,
Box 498.
Mahomed Aha,
Box 498, Prinsloo Street.
Moses Cassim Adam & Co.,
Box 1120.
Manga bhui V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer.
Stand 375, Boom St., Pretoria.
NAGASDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street. Box 280
Y. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismael Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: Saliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Defoels.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seadat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
H. E. Desai,
Box 255, B. Keshavn,
Mahomed Waleed,
Merchand Box 25,
Branch: Balaam,
Vannali Ramchand, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hosoon Amod Vanker,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Rauc od Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Consultation Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vannali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Chasim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 34.
Hajee Mian,
Box 70.

Jossab Tayoh & Co.
Market Street.
Jossab Hassam & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 88.

TEL. ADAMS' PURDANER.

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

મેક્રસ ૮૮. ૧૦૨, ક્વીન સ્ટ્રીટ.

૪૨૫૧

Telephone 864

SAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET.

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

સામસ યરીફીએ કીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બહાર
નાં ચામડાં, વેરલની છાત વગેરે યરીફી
યરીફીએ કીએ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 13TH, 1909

No. 11

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full contents of this issue may be found on page 124.

CORRESPONDENTS.—We are not able to accept of any correspondence which is not signed by the writer. "Editorial" and "Public" are not to be used. "Editorial" is for the Editor, and "Public" is for the Public. The Editor must be notified by letter of any correspondence which is not signed by the writer. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed to The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 13TH, 1909.

Decline and Fall?

THE coming meetings that have been held in Johannesburg during the past two weeks should serve to give the lie direct to those who prophesy the collapse of the passive resistance movement. These foolish people talk loudly, but say nothing that really matters. They pasture, like human sheep, upon the surface of things. When we know that there are to-day in the Transvaal gaols, over 150 staunch passive resisters, men who have had opportunity after opportunity to break faith with their fellows and succumb to the blandishments of not altogether disinterested officials, men who are prepared, in their own words, to dig their graves in gaol rather than surrender that which they cherish above life itself, it must be clear, even to the meanest intellect, that it is only the weaklings that have surrendered, because they had not yet attained to the rank and status of the true and convinced passive resister.

It is probably true that many of those who attended the meetings, in which reference has already been made, had admitted temporary defeat. But we make bold to say that not one of these, but is heartily ashamed of his own weakness and folly. Being, according to the newspapers in a majority, they could easily have rejected the resolution put to the

meeting held at the hall of the Hindia Islamic Society, on Sunday week, but they not only did not do so, they actually allowed the resolution to pass unchallenged, and it was carried with acclamation. We are increasingly satisfied that there is no man whatever in Johannesburg with the spirit of the anti-Asiatic laws, and this is obvious from the messages of sympathy and support received last Sunday from the Indian community all the Indians registered in the early part of the struggle, under the old Act, from Standerton, where the majority of the Indians have recently taken out duplicate certificates. Indeed, we can scarcely conceive an Indian so foolish, so blind to his own self-interest as to assent even half-heartedly to the Government proposals.

That is all the more reason why, in our opinion, Transvaal Indians should ignore the removal of Mr. Gandhi from Volksrust to Pretoria Central gaol. The Government have stated that the removal is simply a matter of administrative convenience, and we believe that it has no other purpose than to completely isolate Mr. Gandhi, so that no breath of encouragement should reach his people in the gaol. It is all very petty, and shows how the Government have no regard for the feelings of the people. The removal of Mr. Gandhi from Volksrust to Pretoria Central gaol, if it were not for the sake of the little plan, the Government earlier, and so heckmate the schemes of those who, on the one hand, are supposed to depend for their very political existence upon Mr. Gandhi's counsels, and, on the other, are alleged to dissent from his views so radically as to create something like a split in the camp. This is one of the rare instances where it is possible to eat one's cake and have it at the same time. The Government have performed many prodigies in their time, of which not the least is this wonder.

A few exhilarated spirits, however, with more imagination than discretion, have discovered in the removal signs of a compromise, and all kinds of wild and filthy rumours have been floating about during the last few days. It would be well for the community to understand at once that to talk of the prospects of a compromise, with bated breath and eager eye, betokens a weakness in our armour which the Government will not fail to detect. A settlement will only be arrived at if worked for, suffered for, sacrificed for, not spoken of and bandied about anxiously from lip to lip. The Transvaal Indians are, we believe, not over-anxious for a compromise. What they want is a satisfactory settlement with humane guarantees. And they are prepared to fight on until they get it.

The Japanese Trouble in California

RECENTLY there has been a renaissance of anti-Japanese feeling in the State of California, and certain strangely-constituted members of the local Legislature have introduced bills to prevent Japanese from holding landed property, to prevent their becoming members of corporations within the State, to segregate them, and to prevent Japanese from attending the ordinary schools of the State. It would appear, from the number of things that a certain section of Californian politicians wish to do or prevent, that the Japanese in California are very much better off than are British Indians in the Transvaal. Apparently, a Japanese, though an alien, may hold land in the Western State, but a British Indian cannot do so in the Transvaal, even though the property may be in his own store or the ground on which it is built. Apparently, too, the Japanese are, so far, not restricted from attending the ordinary State Schools in California. In Natal, there are special schools for Indians, which the Indians by agreement attend in order to avoid the disagreeable necessity of fighting popular prejudice, so long as these schools are on all points in efficiency and equipment with the ordinary schools. But British Indians in the Transvaal are obliged to go to coloured schools, where practically no facilities for Indian education are offered. From a perusal of the cablegrams that have appeared in *The Times*, it would seem that other misguided States, notably Nevada, have gratuitously insulted the Japanese people, and have passed resolutions, which have fortunately been rejected upon maturer consideration, urging upon California to pursue her policy. We are reminded of the ignorant interference of certain politicians in South Africa who have done the same in regard to the Transvaal, for no apparent reason other than that of rushing in where angels feared to tread. Happily, owing to the Imperial instincts and sound common-sense of ex-President Roosevelt, all the Bills referred to have been rejected by the Californian Legislature. Oh, for a Roosevelt in South Africa, or, at least, in the Transvaal! The policy of the "big stick" is sometimes objectionable, but the policy of the "hard broom," to sweep away the stupid prejudices of the amateur politicians who have done so much to bring about the present disastrous relations between British Indians and the European fellow-colonists in the sub-continent, is defensible to a degree. But, then, in California, the Japanese

and strangers in a strange land, and are, therefore, entitled to courtesy and consideration on the part of the Federal Government. In South Africa, British Indians are only British subjects in another part of their own Empire, and, consequently, the Imperial Government may safely disregard them and the degradation to which they are being subjected. Years ago, the British Government would have upon the Negus of Abyssinia for the ill-treatment of certain British subjects. In the same manner, the Government of Britain that her right was felt wherever a British subject went, and that her wrath would fall heavily upon those who molested her subjects. To-day—well, to-day is another story.

THE TRANSVAAL GOVERNMENT, ACCORDING TO THE JOHANNESBURG PRESS, HAVE JUST CONCLUDED

The Latest Threat

an arrangement whereby the Portuguese Administration of Mozambique have agreed to facilitate the deportation direct to India of those Asiatics who are ordered to be removed from the Transvaal, and that the new arrangement has already been put into operation. Besides the Asiatics unlawfully in the Transvaal, the arrangement can be made to operate against the natives of Portuguese territories, including those whom stupid magistrates have recently illegally deported, though they were already registered, and therefore, according to Justice Mason's decision in the Naidoo appeal, ought not to have been dealt with in this way, but only under the regulations. We understand that the British Indian Association has protested officially against this action on the part of magistrates ignorant of the law. The new arrangement provides for the costs of deportation to be paid by the Transvaal Government—reckless generosity indeed. The Government, no doubt, have the legal power to remove a prohibited immigrant to the border, but what they propose to do now is to send him over, at Ressano's command, to the Portuguese, who will be attracted, unwilling entrant, or, perhaps, to spirit him away to Lourenço Marques, there to be kept under detention until the departure of the next India-going steamer, when heigho! for the Motherland. It is a very pretty little conspiracy, but we very much doubt whether anything will come of it in practice. We cannot believe but that the Portuguese Courts will act differently to how the Natal Supreme Court acted in the Mahomed Nobi case. Then there is the question of international complications and the position of the Imperial Government. And the procedure will be sheer folly in the case of Natal-domiciled Indians, who will simply return from Delagoa Bay to Durban by the next available steamer. But the beauty of the whole scheme lies in the fact that the Trans-

vaal monkey proposes to make of the Portuguese cat to pull the chair out of the fire. It is a most dignified and reasonable request, but as we have no power to deal directly with British subjects, it was when I wrote "Touch me if you dare" was the true Boston's threat to the despised foreigner. Now he invites the latter to put in operation a *lettre de cachet* against a fellow-subject. We make a present of the thought to the great Imperial statesmen, Lord Selborne, Lord Elgin, and Lord Crewe, who are responsible for the *umbrage*. We trust that Indians in South Africa will hasten to remind their brethren in India of their urgent duty in the matter.

IT WAS ANNOUNCED LAST WEEK THAT

The New Emigration Committee

the Imperial Government have appointed a Committee of Inquiry to investigate the conditions of Indian immigration to the Crown Colonies. It appears from *The Times* comment that the Committee is composed chiefly of Anglo-Indians, and that the Indian view, which appears to be prominent in the attitude of the Government towards the evidence that would be submitted. It is the first time for a long time that India has had anything to say in regard to emigration to other parts of the British Empire; and we are glad that, for once, an exception is being made. We agree entirely with *The Times* that it is a great pity that the scope of the inquiry does not include to-day self-governing Colonies. There, after all, is the crux of the question, for it will be obvious at a glance that the question, in so far, at least, as the South African sub-continent is concerned, is no longer a question of Indian immigration, except in so far as it is fostered by the Government of Natal, but entirely one of the treatment of the resident Indian population. At the Cape, there is comparatively little to be said, plain or plain. Natal is by a long way the worst. But in the Transvaal, the Indian population is not only a large one, and it is not only a large one, but it is either thrust to gaol or compelled to accept degradation at the hands of those who appear unable to realise the folly of oppression and national insult. We fear very much that the Imperial Government is intent upon ignoring the real problem awaiting solution. It is inclined to encourage a continuation of the wretched policy of indentured immigration to the Crown Colonies. Free labour in England is a fetish. Contract labour in a Crown Colony is a desideratum. The problem of Indians in Crown Colonies is totally different from the problem of Indians in the self-governing Colonies, and has far less importance. The Imperial Government appears to fail to see this, and is neglecting a golden oppor-

tunity in securing a solution of the greater difficulty before the problem becomes impossible to solve.

THE INDIAN COMMUNITY IN THIS Colony should be very grateful to Mr. R. K. Khan for his able presentation to the Education Commission at Durban,

Indian Education in Natal

on the 2nd inst., of the Indian case for education. His statement, so far as it went—and he kept well within the bounds of moderation and orthodoxy—was very lucid, and it should have done much to open the eyes of Natal Colonists to the crying evil of the neglect of Indian education by the authorities. The breach of faith with the community in the matter of the Higher Grade Indian Schools, and the utter disregard of the educational needs of the children of the indentured Indians are a shame and a disgrace to the Colony, and if Mr. Khan has done something to open the eyes of the public to that fact, he has performed a commendable service in a little merit. We dealt last week, in general terms, with some other aspects of the education difficulty not touched upon by Mr. Khan in his statement, and we trust that they will be elaborated by other witnesses at no distant date, and that the Congress will move early in the matter, in order that the official views of the community may be made known.

Indian Goodwill

To Shipwrecked Men

Describing the adventures of the shipwrecked crew of a steamer that struck a rock off the Mozambique coast, the *Star* correspondent says:

The captain and mates ascertained that there was a Banyan's boat not far off, and they proceeded to investigate. Here they got the information that the nearest place to make for was Chai-Chai, about two days' journey. The men were mustered, and a start was made in the direction indicated. When they left the spot where they had effected a landing the hull of the *Beechdale* was still to be seen lying broadside on the reef, which apparently extended for some miles along the shore. The seas were troubling right over the wreck.

A Kafir guide was secured, and the journey to Chai-Chai commenced. Sleeping at nights in the bush, and tramping through the day across country, having struck inland after pursuing the coast line for about six miles, occasionally getting some food from natives, and on one occasion being well treated by a Banyan, at whose store the shipwrecked mariners were kindly provided with a dish of curries and some coffee, the party after considerable hardships finally reached Chai-Chai, footsore, thirsty, and thoroughly done up.

Emigration to Crown Colonies

The New Committee

Comment of "The Times"

The *Star's* London correspondent, cabling on Monday, says:—

The nomination by Lord Crewe (Secretary of State for the Colonies) of a committee to inquire into the general question of emigration from India to the Crown Colonies, the members of which nearly all represent the Indian point of view, has raised the question of the interest of the self-governing dominions in the matter; also the desirability of the latter associating their representatives with those of Great Britain and India in a common council.

The *Times* in a leading article this morning points out that the self-governing dominions have a great though indirect interest in the question. It considers that the committee ought to include a member acquainted with the African races and their needs. The influence of Indian immigration in South Africa upon Kaffir life is a consideration the committee cannot ignore. If the committee were constituted on Imperial lines it might open the way to a consistent and unequivocal Indian emigration policy on which all the self-governing dominions could agree.

The *Kand Daily Mail* of the 9th instant comments as follows:—

In appointing a committee representing the Indian and Colonial Offices, to consider the question of emigration from India to the Crown Colonies, the Imperial Government have at last taken a step which might well have been taken long ago. The self-governing colonies have been excluded, presumably because they have already passed legislation on the subject, which they are not likely to alter, and it would be useless for the Home Government to attempt to change what has become their settled policy. But in the interests of the Empire the fact must be faced that there is a great deal of emigration from India, and that with the dying away of old prejudices against travelling, and especially crossing the sea, the outward movement is likely to increase. The demands of industrial India for a larger labour supply will hardly affect the tendency. The rajahs do not take kindly to coal mining, or to iron and steel works. With their land hunger is most pronounced, and as the increasing pressure of population sub-divides their land they become willing to listen to offers from other parts of the world.

There are thousands of Indians in the plantations of the West Indies. Indian emigrants are rapidly driving out the native population of Fiji, and must before long dominate the island. The Ceylon estates want hordes of coolies, and Natal has absorbed a larger number. Yet the tendency all over the world is for countries in which white men have established themselves in considerable numbers, to close the door to Asiatic immigration. Only in tropical lands, in which there are plantations to be worked, is the Asiatic welcome. British Columbia and California object as strongly to Hindus as to Japanese, and if the trouble with the latter had not arisen, more would have been heard of the protests made against the immigration of numbers of British Indians.

In theory, the ideal of a British Empire, every part of which is open to every British subject, may be attractive. But it does not work out well in practice. The tendency of the day is rather towards the segregation of the various races. In the interests of the peace of the Empire it is necessary that Indian emigration should be, in a measure, controlled, so that it may not flow towards lands in which it is strongly disliked. Fortunately the bulk of the Crown Colonies are suitable for Indians. British Honduras is anxious to attract them. The West Indian islands are always complaining of a labour shortage. There is probably room for many in Central Africa. The question of East Africa will cause more trouble. The white settlers are against a further influx of Indians, and complain that already the whole administration is conducted in a way which encourages Asiatics rather than white people. In East Africa, however, the dominating influence will probably be climatic. According to Mr. Winston Churchill's observations, a large portion of East Africa, and all Uganda, are not at all suitable for white settlement, and it is in areas like these that Indian emigrants should be encouraged rather than into lands in which the presence of the immigrants would only cause trouble.

We are inclined to agree with the *London Times*, however, that the self-governing dominions should be represented on the Committee. The problem is so essentially an Empire one, that the daughter nations ought to be consulted, even if in the actual work done they merely held a watching brief. Lord Crewe said in a recent speech that the relations between the two sides of the British Empire constituted the great Imperial problem of the day. The new Committee will be forced to make recommendations directly affecting that problem, and yet it will consist entirely of Anglo-Indian and Crown Colony officials, who, however able they may be, cannot be expected to see things from the same standpoint as the representatives of Australasia, Canada, and

South Africa. It was suggested in these columns many months ago, at the time when the Asiatic difficulty loomed large in different parts of the Empire, that the whole matter should be considered by an Imperial Commission, so that a broad policy might be outlined which would prove acceptable to all the Empire and settle the question for all time. The *Times* made a similar suggestion, and it is a pity that some such investigation was not made, for the difficulty is bound to appear, in a more or less acute form, at intervals. The controversy of two years ago has died away for the moment, but it is bound to crop up again before long, and when it does the British Empire will be lacking in any definite policy, just as it was on the last occasion. So although the British Government has done right in taking a step forward, they have not gone far enough to arrive at anything like a permanent solution of the problem. The Committee appointed will study certain phases of the Asiatic immigration question, but without Greater Britain being presented, its survey cannot be of the broadest character. A committee representing only India and the Crown Colonies, cannot possibly speak for the British Empire. It seems to us therefore that an opportunity has been missed. An enquiry on larger lines could not fail to have given a most valuable report, and at the same time might have led to Colonial views on the matter being better understood in England. It is significant that although the mass of the English people no doubt believe that the self-governing Colonies hold absurd prejudices on the Asiatic question, prominent men who have studied the problems of Greater Britain at first hand take a reasonable and sympathetic view of the situation. Lord Northcote, for instance, who has recently retired from the Governor-Generalship of Australia, was, before going to the Commonwealth, Governor of Bombay for five years. In India he naturally was under the influence of those Anglo-Indian opinions which have induced Lord Anphil to criticise Colonial policy on the Indian question so severely. But whatever Lord Northcote may have thought whilst he was in India, a few years' residence in Australia, and a closer acquaintance with the ideals of the Commonwealth, have made him a firm believer in Australia's policy of exclusion. The domination of Colonial policy on India in England is almost invariably due to ignorance of the problems which face the Colonies. It is to be feared that the members of the new Committee will be quite unacquainted with the Colonial viewpoint, and although it is true that the enquiry is to be confined to emigration to the Crown Colonies, points indirectly affecting the self-governing dominions may arise upon which it would be both wise and advisable to have some expression of opinion from the representatives of these dominions.

Why Not Widen the Scope of the Commission?

Mr. H. S. L. Polak replies as follows to the above:—

Although you have latterly made it a practice to exclude all correspondence from passive resisters and their supporters in regard to the Asiatic question, I trust that, in fairness to them, you will publish the following letter, dealing with one or two of your comments on the appointment of the Committee by the Imperial Government to consider the question of emigration from India to the Crown Colonies. May I assure you that no-one would be better pleased than the Transvaal Indians were the scope of the Commission widened to include an examination into the question of immigration into the self-governing colonies, and particularly, South Africa. It would then be found that, except in so far as Asiatic immigration is deliberately fostered by the Natal Government, there is no problem whatever of Asiatic immigration into South Africa, it having been already settled by the Immigration Laws in force in the Coast Colonies. The question in South Africa is; how is the resident Indian population to be treated? For all practical purposes apart from the exception that I have already mentioned, and which is made quite contrary to the desires of the Natal Indian community, the door is closed against further Asiatic immigration, and it is only right that those Asiatics resident in South Africa should receive the reasonable and human treatment to which they are entitled by every canon of ethics, if not also of political expediency. You quote Lord Northcote's recent utterance on the Asiatic question in Australia, but you forget that he offered a scarcely concealed hint that all was not well with the Northern Territories of Australia that are crying out for a permanent population to exploit them. And you indirectly reflect upon Lord Ampthill's attitude in criticising Colonial policy on the Indian question in South Africa. You forget, however, that Lord Ampthill is not without Colonial experience as he was for some years Private Secretary to Mr. Chamberlain, when that great Colonial statesman was at the head of the Colonial Office, and you forget, too, perhaps you do not know—that Lord Lamington, an ex-Governor of Bombay, and an ex-Governor of an Australian Colony, has only recently joined the South Africa British Indian Committee in London, which has been formed specifically to secure the removal of the grievances of British Indians in South Africa. I would ask you to remember that the personnel of that Committee is quite independent of party, containing, as it does, Conservatives, Liberals, and Labour members. If the Imperial Government would only consent to the appointment of a Commission to enquire into the Asiatic problem in British self-governing Colonies, I am convinced that

much could be done to remedy existing abuses, and to remove existing hardships and disabilities, and, if you are prepared to press for the appointment of such a Commission, you will be warmly supported by every British Indian in South Africa.

The Transvaal

Still 2,000 Passive Resisters Left

Mr. Mahomed Khan, writing in the *Pretoria News* says:—

Now that the Anti-Indians have been afforded an opportunity of gloating over the results of their agitation against Indians; now that imprisonment has been made the only medium of argument on the part of the Government in so far as most prominent Indian leaders are concerned, and now that the contention is put forward that the struggle against the degrading Acts of 1907 has been terminated by the removal from the scene of resistance of Mr. M. K. Gandhi and others, it is time, I most humbly submit, to reflect on the workings of the law and the method of administration and the personnel created by the Acts under reference.

It is a well known fact that the cause and origin of the passive resistance movement against the Asiatic Laws lay not in the act itself, which, though repulsive to British Indians, would not have felt so much stung by it, as the method and manners of administration pursued by the Registrar. Personally Mr. Chamney may be the most amiable gentleman, but as far as the Indians are concerned a more ill-chosen appointment could not have been made by the Government. The first and most essential qualifications in the person appointed to deal with thousands of proud, sensitive members of the British Empire should have been, one would have thought, 'Tact, Administrative Ability, Knowledge of Indian Languages and Patience.' Does the present Registrar possess these qualifications? A slight review of the incidents connected with the Indian struggle past and present would tend to show very convincingly that these requisites are wholly absent from the Registrar's office. When we see applications for registration bluntly refused, and on the applicant appealing, the Registrar withdrawing his first decision and granting the required certificate, when we see Indians treated like slaves of homage; when we know as a matter of fact that the Registrar does not understand the Indian languages, and the latter are therefore frequently misunderstood; when we see men like Gandhi, flung into prison ostensibly for want of identification, but whose identity is so well established that he is ill at any one of our Ministers of State—God is therefore

nothing less than vindictiveness; when we see so many Indians going to prison, and then liberated on the ground that they were not sent to prison according to law, what conclusion can we come to as to the Registrar's fitness? Sir, the struggle is not over. If there are those who have registered themselves, there are still, according to the latest statistics, about 2,000 Indians left to fight for their manhood. England has neglected us; our King Emperor has refused to intervene on our behalf, but there is a higher tribunal, and there are stronger forces who will yet stand up for the cause of the downtrodden Indians in the Transvaal. I am referring to the masses and millions of my countrymen. Though we are now enduring every form of torture; though our women and children are satisfied for the present with starvation and tears, the day of settlement is not far distant.

A Splendid Example.

The following letter appears in the Transvaal press:—

I have just been appointed to act as Chairman of the British Indian Association, in view of the imprisonment of my predecessors, Messrs. A. M. Cachalia and E. J. Aswat, and am now myself under arrest and expecting to go to gaol for three months with hard labour next Thursday. My object in writing this letter is to point out that, if the Government are desirous of incarcerating passive resisters, there are many hundreds eagerly awaiting arrest and imprisonment, like myself. Nearly every prominent member of the Committee of the British Indian Association has now been either imprisoned or arrested. As a result, a large number of passive resisters have become greatly encouraged to continue the struggle. I am sure that, the moment the police really desire to effect arrests on a large scale, the Indian community will be able to satisfy them. On the occasion when Messrs. Aswat and Chinn went to gaol, on Wednesday, the Court was crowded with Indians and Chinese passive resisters, and, so far as the Indians were concerned, they were but a few who represented the large mass who were not present in Court, but who are equally willing to go to gaol with their leaders. I am a 16 years' resident of the Transvaal, and both my children are born here. My business is a large one, but I am prepared to relinquish everything rather than surrender my honour and betray the trust that is imposed upon me on behalf of my children.

I am, etc.,

E. S. COOVADIA,

Acting-Chairman,

British Indian Association

Johannesburg

1/3/09.

Protest from Capetown

Capetown, March 8.—A representative meeting of the Peninsula Indians was held yesterday, when Mr. Adam Mahomed, president of the British Indian League, presided. Mr. Anglia, of Durban, and other leaders, were present. Mr. Mahomed, in introducing the first resolution, declared that the spirit of the anti-Asiatic laws of the Transvaal was to drive out the country those unfortunate persons who, through long residence and thrift, honest toil and a law-abiding character, had won for themselves an undoubted right of residence. He moved that the meeting protest against the continuance of the inhuman and unjust persecution of their fellow-countrymen in the Transvaal. "That the meeting expresses its astonishment at the inaction of the British Government, inasmuch as the British people's interests in the Indian Empire are being restricted by such legislation, and that the Secretaries for India and the Colonies be requested to take an immediate firm stand against those enactments in the direction of securing immediate relief for the sufferers by making effective representations on their behalf."

Mr. Nicol declared that Britain's want of firmness was making the question one of anxiety to the Empire, but he was confident that justice would be done.

Mr. Anglia then moved that the Imperial Government be respectfully requested to appoint an independent commission of inquiry into the grievances of its loyal Indian subjects in South Africa. After referring to the services that the Indian soldiers had rendered to the Empire on the battlefield, and the effect the prosecutions were having in India, he declared that he had still confidence in the sense of fairness of Britons. He was convinced that the loyalty and devotion of Indians to their Sovereign would meet that aid and protection they were entitled to expect.

A further resolution, expressing abhorrence of unjust treatment of their fellow-subjects by the Transvaal Government and the sympathy with those in prison was also moved, and all the resolutions were carried unanimously.—*Kenter*.

SIR CHARLES BRUCE'S PAMPHLET. We have received a copy of a pamphlet containing an article on British Indians in the Transvaal, re-published from the *Empire Review*. The author, Sir Charles Bruce, G.C.M.G., considers the position of these British Indians in the Transvaal before the war, and then discusses the changes resulting for them from that conflict and the recognition of the Colony by the Home Government as well as the representations made in their favour by the Indian Government. He pleads most powerfully for the rights of these British Indians. The whole question deserves attention by lovers of justice.—*The Catholic Times*.

Dundee Indian Licences Refused

The Dundee correspondent of the *Natal Mercury* gives the following report of two appeals before the Town Council at a meeting held on the 4th instant:—

Adamjee Bemat and Soojat Khan appealed against the decision of the Borough Licensing Officer, who had refused to renew their licences.

In the case of Bemat, the licence had been refused on the ground that he was in an unsatisfactory financial position, his estate having been in sequestration in January, at the time the licence was asked for. Soojat Khan was refused a licence on the grounds that it was a new firm, and, therefore, a new licence was required, and not a renewal. In 1908 Khan had been granted a renewal of his licence. Later on in the year he had taken a partner, and the licensing officer contended that according to law this meant a new business. If it were not so there would not be any chance of dealing satisfactorily with such matters. The old partner might drop out and the newly admitted partner, who was working on his old partner's renewed licence, could in his turn admit an entirely new man into partnership, and so on.

Mr. A. A. Smith appeared for the appellants, and the case of Bemat was taken first. He contended that the action of the Licensing Officer in refusing to renew the licence was arbitrary. Bemat had been in business in Dundee for 20 years, and had never failed or compromised before, and just because a firm in Durban had summoned him, and his estate had been temporarily sequestered it was a hardship that he should be refused a licence, and to have the chance taken away from him by which he had arranged and hoped to pay his creditors. The appellant had produced his books, which were kept satisfactorily, and his premises were not unsanitary, therefore there was no reason for refusing the renewal, which was a very drastic step to take.

Bemat was examined by the Council. He owed Messrs. W. G. Brown & Co., who had summoned him, about £400. He owed Mr. Mendelhall, of Maritzburg, about £160, and in all his debts were between £1,000 and £1,100. On the other hand he had £500 worth of stock and £400 worth of good book debts. In quiet times his takings were from £70 to £80 per month, and he expected, under the arrangement come to with his creditors, to pay them off in 21 months.

In the case of Soojat Khan, Mr. Smith contended that the fact of a man having taken a partner in order to increase his business should not deter him from obtaining a renewal of his licence. Khan was a man of considerable age and failing health, and the colour of a man's skin should

not be a reason for submitting him to such treatment. This appellant had a stock of £900 value, and book debts the amount of £200. He had been 18 years in Natal, and had never yet been in financial trouble.

In evidence it was shown that the partner taken by Soojat Khan was a young son of the first appellant, who also held a licence of his own, and who never put a foot in Khan's place of business. When asked by Councilor Head to account for his (Khan's) assistants having told his own clerk that the business was Bemat's, Soojat Khan flatly denied the truth of the statement.

The Council then went into Committee to consider their decision, and after deliberating for about an hour they dismissed the appeals, that of Bemat's unanimously and Soojat Khan's by a majority.

Transvaal Gold Law**Boksburg Indians Charged with Residing on Proclaimed Land**

At the Boksburg Police Court, on the 4th instant, 15 Asiatics—Sulaman Essop and others—were charged before Mr. T. O. R. Sladen with contravening Section 131 of the new Gold Law by residing on proclaimed land in the district of Boksburg. The accused, who pleaded not guilty, were defended by Mr. S. J. Knight, and Mr. C. W. John conducted the prosecution.

Mr. Knight asked for a remand on the grounds of short notice and no summons having been served on the accused, but the Magistrate ruled that the case must proceed.

P. W. Anderson, superintendent of the new Boksburg Location, said that he knew all of the accused, most of whom had stands in the old Asiatic bazaar, and resided there. The bazaar no longer existed. A notice (produced) had been served on each of the accused, the majority of whom refused to sign a receipt for same.

Herbert Hamel, Mining Commissioner, Boksburg, said that the stands mentioned by the first witness, on which the accused were residing, were no longer stands. They were stands in the old Asiatic location established under Government Notice 1,379 of 1903, and disestablished under Notice 973 of 1908. The ground was proclaimed land.

No evidence was led for the defence.

Mr. Sladen said he found the accused all guilty, and they would have to go to gaol for 10 days with hard labour.

Mr. Knight gave notice of appeal, and bail was fixed at £5 each pending the result.—*Transvaal Leader*.

America and the Japanese

War Fleet Demanded

New York, February 3.

The Nevada Senate to-night adopted to Mr. Dodge a resolution of the State Assembly demanding the maintenance of a war fleet in the Pacific and referring to the Japanese as a menace to America's peace. The resolution passed the Assembly unanimously, but was rejected by the Senate with the same unanimity. The Giffen resolution supporting California's anti-Japanese attitude is engaging the committee on judiciary matters, and it is predicted that should it be released by the committee it will meet the same fate as this inland demand for a Pacific war fleet.

Attitude of Mr. Roosevelt

Washington, February 3.

While engaged in greeting his fellow-countrymen and women, as the President delights to call them, at the White House last night, Mr. Roosevelt must have been thinking of the situation on the Pacific Coast, which had materially changed since my conversation with him earlier in the day, when further disagreeable legislation seemed improbable and he expressed himself as being greatly pleased. In the evening, just before the reception, news came that the worst of all the Japanese Bills—that for the segregation of Japanese children from schools of the State—had passed the Californian Assembly, as doubtless your late New York despatches told last night. This morning's San Francisco despatches say that there is a determination shown by opponents of the measure in the Assembly to make an effort to have the Bill reconsidered on a motion to be proposed to-day. The passage of such a motion would require another vote to be taken on the Bill, and, if the Assembly decides to reconsider last night's vote, it is freely predicted that one of the fiercest battles ever waged in the Californian Legislature will take place in an effort to kill the Bill.

The President, said his friends to-day, has not changed in his attitude of two years ago, when he declared in his annual Message to Congress, transmitted just before the visit of the San Francisco delegation:—

To shut them (the Japanese) out from the common schools is a wicked absurdity, when there are no first-class colleges in the land, including the Universities and colleges of California, which do not gladly welcome Japanese students. . . . We have as much to learn from Japan as Japan has to learn from us, and no nation is fit to teach unless it is also willing to learn.

New York, February 3.

Governor Gillett has sent a special message to the Assembly, urging that body to rescind its action of yesterday in passing the Bill for the segregation of Japanese pupils.

He says that the Bill as passed violates the treaty rights of Japan. He declares that there is no precedent for the exclusion of Japanese pupils from the schools. The Bill, however, is said to have been popular with members of the Assembly because in all the large towns of the State the teachers have been troubled with the problem of Japanese of mature years being educated in the same schools with children of tender years of both sexes.

Sacramento, February 3.

The Californian House of Representatives has decided unanimously to postpone action on the Japanese School Bill until next Wednesday.

New York, February 3.

Further action of the Californian Legislature regarding the Anti-Japanese School Bill is suspended till Wednesday. American State Legislatures are uncertain bodies, and it is difficult to forecast the next step. It is impossible to dispute the fact that the Government at Washington is seriously concerned at the turn which affairs are taking on the Pacific Coast. Other States are reported to-day as joining the crusade against Asiatics, and it is feared that, unless the National Legislature at Washington earnestly takes up the question of Asiatic immigration into this country, these States Legislatures will continue their irritating tactics to a point which will arouse Japanese resentment. The more sensational newspapers to-day are filled with disquieting rumours which add to the embarrassment of the situation.

The appeal of the Government, or rather of President Roosevelt, to the Pacific Coast States Legislatures is that they will take no action which will violate any treaty made by the United States with a foreign Power, or which will be in contravention of the Constitution. Should this plea be disregarded, it is the intention of the Government immediately to test the question in the Federal Courts. Probably Japan would regard this as evidence of good faith on the part of the United States, and would await results before making further demands. It is believed that Japan has notified the State Department that the school segregation legislation is the "most offensive" to Japan of all the proposed measures. When it is remembered that it concerns less than 100 pupils in a city like San Francisco, it must be admitted that it is gratuitous and unnecessary if not wicked, legislation, being apparently intended to provoke a race quarrel. So deep-rooted is the antipathy to the Japanese that it is impossible for the Pacific Coast representatives at Washington to see this, and Mr. Roosevelt is obtaining little support from either Senators or Congressmen in his endeavor to prevent action which may lead to a rupture of the relations of the United States with Japan.

There is much speculation about the assignment of part of the fleet to the Pacific coast, and it was falsely reported yesterday in the newspapers that four battleships were going. I am safe in asserting that, if it is deemed advisable to send a fleet to the Pacific coast, all the battleships will go.

Later.

Some display is being made by several of the newspapers in announcing that the War Department has directed Governor Gillett, of California, to organize 16 Militia companies of artillery for the coast defense of that State, and there is a disposition to connect the step with the passage by the Assembly of the anti-Japanese School Bill. I gather from Washington that the raising of the Militia is merely part of the regular work which precedes the main measures in which the Regular coast artillery and the Militia take part, and that the same orders have been issued to the coast States on the Atlantic and the Gulf of Mexico in which the State artillerymen are not up to the numerical strength required.

The Nevada Legislature.

Carson (Nevada), February 6.

The State House of Assembly has passed a Bill providing that Asiatics, including Japanese, shall not hold land mortgages. It is believed, however, that the Senate will throw out the Bill.

New York, February 10.

President Roosevelt's vigorous protests against the attitude of the Californian Legislature in Japanese matters have at last had their effect. The State Assembly to-night by a vote of 43 to 34 decided to reconsider the Johnson School Bill for the segregation of Japanese pupils.

A subsequent vote on the Bill itself resulted in its rejection by 31 votes to 37. The motion to reconsider this last vote was lost by a tie vote of 38. This kills the measure concerning which President Roosevelt wrote, "This is the most offensive Bill of all."

New York, February 10.

Like the Oregon Senate, that of Nevada has quelled the anti-Japanese agitation for the time being. By being ordered to be "laid on the table," the Anti-Alien Bill, which was intended to prevent Japanese and Chinese from holding lands or acting as company directors, is killed unless it should be revived later. It was unfavourably reported by the committee yesterday and unanimously voted down without debate.

Complaints by Chinese

The Chinese domiciled in the Western States have sent a strong protest to Mr. Roosevelt through a representative body, in which it is shown that, if the Japanese have grievances, the Chinese have theirs, too, which so far outweigh those of

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

CHINESE PASSIVE RESISTERS.—As you know, Mr. Leung Quinn is now in gaol serving a sentence of three months with hard labour. His place is temporarily occupied by Messrs. C. F. I. Frank and Ho Ko Lee. These gentlemen are organising a passive resistors' meeting in St. Alban's Church, Marshalltown, for Wednesday, at which several European friends have notified their intention of being present.

ARRESTS AND IMPRISONMENTS. Since I sent you my telegram last week, I learn that Mr. Shapurji I. Randeria, who was deported to Natal last Saturday and returned immediately was, on Monday, sentenced to six months' imprisonment with hard labour with the alternative of £100 as a prohibited immigrant. He, of course, refused to pay the fine. Mr. Napolal V. Shah's example in submitting to a similar penalty, although he is a registered resident of the Transvaal, and, therefore, should never have been sentenced as prohibited immigrant should be an encouragement to his educated brethren. On Monday, Messrs. Abdul Razak, a well-known store-keeper, and Suliman Mamooji Casmat were arrested for failing to produce a registration certificate and, together with Mr. Amod Kalim, who was also arrested towards the end of last week, were remanded until Thursday, the 11th instant, on which day, they, together with Messrs. M. P. Fancy, E. S. Coovadia, Vallabhram Chinabhai, and Dinshaw Pallonji Talati, will go to gaol for three months. It is expected that Mr. Ardeshir Cama's case will come on on the 12th.

AT BARBERTON. Messrs. Shelat, V. Moodaley, Soobrayan, Moonsamy, and the men who were deported from Krugersdorp via Komatipoort and returned, are, I am informed, being obliged to work in the public streets. They are well, as are the others who make up the 150 prisoners who are today in the Transvaal gaols.

MR. Randeria's CASE. Mr. S. J. Randeria has now been three times sentenced to a term of imprisonment, and has been twice deported. He has served in all something like six months' imprisonment with hard labour, and has been the victim of two appeals to the Supreme Court. Mr. Randeria's determination is admirable and is only matched by that of his Parsee brethren.

THE MADRASSI. The Madrassi community have become much encouraged by Mr. Gandhi's message published in last week's *Indian Opinion*. They held a well attended

meeting in Market Street on Tuesday when they were addressed by the Messrs. L. S. V. and the Rev. J. C. M. of the British Indian Association, and Mr. M. D. C. of the Indian Association, and Mr. M. D. C. of the Indian Association, and Mr. M. D. C. of the Indian Association. There is very little likelihood indeed of the Tamils weakening.

A SUITE OF CHAIRMAN. Since Mr. A. M. Guchalia, the Chairman of the British Indian Association, went to gaol a few weeks ago, there has been something like a procession of Acting Chairmen. The acceptance of the temporary Chairmanship of the British Indian Association is almost a certain invitation of arrest. Mr. E. I. Aswat, the first Acting-Chairman, is already in gaol, and, on Thursday next, Mr. Abraham S. Gouda, who has done such admirable service to the passive resistance cause, will go into compulsory imprisonment for three months. The latest occupant of the seats of the mighty is Mr. Gafur Saheb, a Konkani, who is a relative of Mr. Abdul Gaffar, the first Chairman of the British Indian Association. Who is next to go to gaol, there are only a number of other potential gaol inmates to be considered.

MR. BHADRA. Mr. Bhadra, the well-known Heidelberg leader, the Khedward stalwart, has been discharged in a licensing case at Pietersburg, where he was accused of trading without a licence. He will go to gaol at Volksrust next Saturday, and is looking forward to the prospect with gusto.

AT VERREINIGING. Mr. Aswat's affairs seem to attract the attention of the Government a great deal. He has gone to gaol, leaving his brother, Mr. Moosa Aswat, to manage his store. The latter has been arrested for keeping the store open without a licence, and was on Monday fined £5 or one month's imprisonment, sentence to be suspended for seven days for a levy of the fine from the goods of Mr. E. M. Aswat. It is a new thing to have to pay the penalty for another man's offence when one is not oneself convicted. I expect that legal proceedings will be taken to protect Mr. Aswat from robbery.

TAMIL FORETHOUGHT. The *African Chronicle* has translated into Tamil Mr. Gandhi's address to the Tamil people, which has been published as a supplement, and a large number of copies of the translation have been kindly forwarded, free of charge, to the British Indian Association for circulation amongst the Tamil people of the Transvaal.

THE LATEST THREAT. The following message appears in Tuesday night's *Star* from its Pretoria Correspondent.

Pretoria, Tuesday. I understand that from to-morrow (Wednesday) all Asiatics ordered to be deported from

the Transvaal will be sent to Delagoa Bay, where they will be shipped on a steamer and taken to India. This is to be effected by arrangement with the Portuguese authorities at Mozambique. The last two Asiatics to be deported direct to India will leave Lourenço Marques to-morrow. The expenses in connection with the deportation will be borne by the Government.

CONGRATULATIONS. Readers of *Indian Opinion* will be interested to learn that Mr. W. J. MacIntyre, who has been attested to Mr. Gandhi, was, on Thursday, the 4th instant, admitted an Attorney of the Supreme Court of the Transvaal, conditional upon his taking the oath in the Witwatersrand High Court. This he did on Thursday last, and he is now qualified to practise. We congratulate Mr. MacIntyre upon his admission.

WHAT IS IN DOING? My Pretoria Correspondent informs me that Mr. Gandhi has been seen last Friday with a European Warder going towards Snydersburg, carrying a basket. I wonder whether they are taking him to visit General Botha's flower-beds.

AT GERMISTON. A Correspondent informs me that only three men were deported from Germiston: Messrs. Hazurasingh, Lalbahadursing, and Nanjeppan Naidoo—and not five, as stated in my notes appearing in your issue of the 20th ulto.

Cape Coloured People's Views

Meeting at Johannesburg

A representative meeting of Cape coloured men, among whom were several registered voters of the Cape Colony, was held in St. Alban's Hall, Ferreira's, on Friday the 5th inst., to discuss the Draft Act of Union.

Mr. Standily, chairman of the Cape Coloured Vigilance Association, under whose auspices the meeting was held, presided, and explained the objects to the meeting. He said it was necessary that they should be constantly on the watch so that they could be well posted up with the intentions of those in authority in the four colonies.

The following resolution was moved by Mr. A. T. Du Plessis, and seconded by Mr. M. Koopman:

"That this meeting of representative coloured men views with alarm and feelings of grave apprehension the inadequate provision made to protect their interests in the proposed Constitution, and expresses its doubts of getting due justice from an unknown legislative body. This meeting therefore, desires that reasonable assurances be given by His Majesty's representative to assure those whose rights of representation are to be made a party

question in the future Union Parliament."

The proposer referred to the many questions that in the past the coloured people had to contend with, and emphasised the importance of the great constitutional questions that all men of whatever shade of colour are now expressing an opinion on. He said that it was a matter of grave concern to them, this decision of leaving their future status to a combination of biased Dutch politicians, because that was that the majority of the Union Parliament would consist of; and what confidence could they have in men who were standing about the country stating their intentions of curtailing coloured men's rights. He referred to the privileges they might expect as "reinschoon rights" with reference to the franchise, and appealed to those present as guardians of their children's welfare — see that nothing was done that would disable them from becoming men without any sense of responsibility, unable to bear the burdens of private as well as public life.

The seconder scouted the idea that the Cape coloured men were not able to hold their own in taking a deep interest in all matters pertaining to their welfare, and said that the colour prejudice prevailing was actuated by motives of pure selfishness. He stigmatised the provision of debarring a coloured person from a seat in the future Union Parliament as an insult, and said it was degrading. If even they had a seat in the Union Parliament, they would be in a position who would be, in social standing and other qualifications, equal, if not superior, to many of the European members.

The resolution was unanimously agreed to, and it was decided that copies be forwarded to Lord Selborne.

Mr. W. Williams proposed, and Mr. Hoondorp seconded: "That a petition be sent to the Transvaal Government praying that political rights be extended to coloured men."

Mr. Hoondorp said he was unable to understand why the Dutch should be so terribly bitter against the coloured people, because, by speech and birth the latter were more Dutch than English.

The resolution was unanimously agreed to.

We understand that this meeting marks the beginning of a vigorous agitation for extended political privileges to Cape coloured men. The African Political Organisation is holding its annual congress in Johannesburg during Easter week, when combined action will be taken to protest against certain provisions of the Draft Act of Union.

A Mixed Meeting

Kimberley, Saturday.

A meeting of natives, Indians, Malays and coloured people at Kimberley passed a comprehensive resolution last evening generally approving of

the principle of Union, and thanking the Cape delegates, but submitting a variety of detailed alterations to the native clauses with a view to safeguarding further equal rights regarding the native franchise. The speakers urged the abolition of the colour line and contended that the two-thirds majority was not sufficient, and that the representation of the coloured people in the Senate was inadequate. — *Press Association — Rand Daily Mail.*

In Defence of the Indians.

Mr. A. Brittlebank, writing in the *Press of Labour* on the 6th inst., says:

In pointing out the anomalous position of the framers of the Asiatic Law Amendment Act in relation to the Imperial Government it must be obvious to all fair-minded people that the unfair treatment of British Indians by legislators of a Colony which has only just been granted self-government must be a source of anxiety and embarrassment to the Home Parliament. It was possible for the Imperial Government to have maintained control over this Colony for an indefinite period and exercised and instituted a policy which would have secured justice to the subjects of British India and been in harmony with the general principle of good government. But, no sooner are the elementary politicians of the colony given permission to legislate than they proceed to enact a law which is likely to result in the most serious and imminent threatened rebellion in India. This may at least be a poor return for the liberty just granted by the Imperial Government. The present policy of oppression is not only subversive of good government and patriotism but calculated to accelerate the disintegration of the Empire. Those who can see further than the ends of their noses know full well that the commercial rivalry of continental nations would be greatly increased by an uprising in India. Every fresh act of oppression in this Colony is wired to India and must inevitably lead to further trouble in that already unhappy country. It is plain that by this piece of class legislation that our state officials are only pandering to the prejudice of a certain class of traders who are rivals in trade with our Indian fellow subjects. If the general public, the buyers of commodities, wanted to have Indians expelled from this Colony it could be done without any legislation whatever, all that need be done is to cease buying of the Indians and Chinamen, but the very fact of the people buying of them is sufficient proof that their presence here is appreciated. There is an objection often put forth that the Indians adopt a lower standard of living than Europeans but a medical opinion is of no value at all simplicity in feeding is conducive to good health and long-

evity — that if a simpler diet were observed it would be in accord with the highest medical authority, but silly people condemn the frugal and sober regimen of the Indians.

Another remarkable phase of the Asiatic question is the anti-Christian spirit exhibited by Ministers who are outwardly such strict observers of Christianity; but alas, it is apparent that when commercial interests are involved the Sermon on the Mount and the Golden Rule taught and upheld by the clergy has no influence upon these pseudo Christians and brands our legislators as hypocrites and opportunists who, by their acts, make a travesty of religion.

These parochial legislators have yet to prove that the Almighty set certain laws on the earth over which the people of different nationality must not cross before they can justify the Asiatic Law Amendment Act.

Another Enthusiastic Meeting

Mr. Cachalia's Message

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Sunday last, in the Hall of the Hamidia Islamic Society, another crowded meeting was held, under the Chairmanship of Mr. E. S. Coovadia. Amongst those present were Messrs. B. Kallenbach and H. M. L. Polak. Delegates attended from various centres. The Standard Indian sent the following telegram:

"Standard Indians welcome mass meeting. Unanimously approve and promise support this great national struggle for self-respect and honour, and express sympathy with their brave suffering compatriots."

The Indian Committee at Pietersburg telegraphed:

"We heartily sympathise with Mass Meeting. May God help us."

Mr. Coovadia delivered an inspiring address, and was followed by Messrs. Imam Abdul Cadir Bawazeer, Dildar Khan, M. P. Fancy, Ahmed Halim, H. Kallenbach, H. S. L. Polak, and Fakira.

In the course of a vigorous speech, Mr. Polak stated that he had seen Mr. Cachalia, then Chairman, that morning, it being visiting day, and that Mr. Cachalia had sent the message that they should rather poison themselves or leave the Colony than submit to the will of the Government. The message was greeted with enthusiastic cheers. The proceedings were throughout unanimous.

MEETING OF THE CONGRESS. Tomorrow (Sunday) a meeting of the Natal Indian Congress will be held in the Congress Hall at 2:30, when Mr. L. J. will speak on the present position of the Transvaal.

બ્રીટીશ ઇન્ડિયન એસોસિ- એશનની મીટીંગ.

મી. કાઝલીઆનો સરેશો.

ઈસ્લામની ફરજ ઉપર મી. બાવા
ઝીરનું બહુવા લાયક ભાષણ.

[ઇ. એ. મારે ખાસ રીપોર્ટ]

બેદાન-સખરગ. રવીવાર.

આજ રોજ બ્રીટીશ ઇન્ડિયન એસોસિ-
એશનની મીટીંગ હમીદીઆ ઇસલામીક
સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. આઠ
નીઝ, હાંદુ તથા મુસલમાનોથી હોલ
બીકાર થઈ ગયો હતો. ઘણા માણસોને
બહાર ઉભા રહેવું પડ્યું હતું. મી.
પોલાક, મી. કેટનબેક, મીસ રેવેરીન પણ
હાજર હતા. હોલખરગવાળા મી. બાવા
પણ હાજર હતા.

બહાર ગાયથી આવેલા તાર.

કેટલીએક જગ્યાએથી તાર આવેલા
હતા જે મી. પોલાકે વાંચી સંભળાવ્યા
હતા. સ્ટાંડરટનથી આવેલા તારમાં ત્યાં
ના હાંદીઓએ જણાવ્યું હતું કે "અમે
માસ મીટીંગને વધારી લઈએ છીએ.
સરવાળામને અમે આ મીટીંગના કામને
કમુલ રાખીએ છીએ અને હાંદી પ્રતના
માન તથા આપણે જાળવવાની આ મહાન
લડતને સંપૂર્ણપણે ટેકા આપવાનું વચન
આપીએ છીએ. આ લડતમાં કુખ
ભાગથી રહેલા બહાર આપણે તરફ
અમે બધી દીક્ષાઓ ધરાવીએ છીએ."
બીજા તાર મીટરસખરગની ઇન્ડિયન
કમીટી તરફથી આવેલો હતો. જેમાં
જણાવેલું હતું કે "માસ મીટીંગના કામ
તરફ અમે અંતઃકરણપુરવઠા દીક્ષાઓ
ધરાવીએ છીએ. ખુદ આપણને મદદ
કરે." ત્રીજા તાર પોલકરસ્ટનો હતો.

તારો વચાહ રહ્યા બાદ મીટીંગનું કામ
ચર કરતાં ચેરમેન મી. ઇમરાલીમ કુવા
ડીઆએ નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું.

મી. કુવાડીઆનું ભાષણ

ગયા અઠવાડિયામાં લડતનો થું બનાવ
બન્યો તે મારે તમને જાણવતા પહેલાં
મને આજે જે ચેરમેનની ખુરશી મળી
તે બદલ આપ લોકોને કું આભાર
માનું છું. લડતનો બનાવ એવો બન્યો
કે મી. ઇમરાલીમ અસવાત કે જેમની
ખુરશીપર આજે કું આજે કું રોયલ
કાબેજ તથા બીજીની સિતાનાં ધરમિત

મી. કરીન પણ વધુ મદીનાની સખત
મજુરીની જેલમાં મળા છે. ને જાવ મી.
અસવાત તમા મી. કરીનને કું મુજબરક
બાદી આપું છું. મી. ગાંધીને ગયા અઠ
વાડિયામાં ઇન્ડિયાની જેલમાં લાવવા
થી લોકોમાં એકાદ એકી અફવા ચાલી
કે હાલક કરવાની વાતો ચાલે છે પણ એ
સરે પેશું છે. મી. ગાંધીને બીજાએ
મી. અસવાત લાવવાને જ ઇન્ડિયા જેલ
માં લાવ્યા છે. ઇમરેમાઇકને માટે
આપણે અંતીસ થવાની જરૂર નથી. જાડ
રેખી પરીકા દળ આવથી સારાં લાગે છે.
કાયા સારા લાગતા નથી. આપણામાંના
કેટલાક એકે સરકારને મળી સરવે વાત
ની ખબર આપે છે, અને સરકારને જણા
વે છે કે આપણે હીજા છીએ; પણ
તેથી આપણે ડરતા નથી. સરકારને
કેન્દ્રએ તે આગેવાનને પકડશે તે કેન્દ્ર
પણ લીડર પાડેા હશે તેમ નથી. નજવા
હતા તે નથી ગયા છે. પણ લોકો કહે
છે કે આ વડત એજ્યુકેશની છે. અને
તે લોકો તે ફરી ગયા છે. વાન એ કહેતાં
ખુદ બેસે છે. ત્યાં સુધી મી. નાદીર
શાહ કામા, મી. ઇમરુજ, મી. શેરાળાજી,
મી. ગયવીશકર વ્યાસ, અને મી. નાના
લાલ શાહ જેવા જેલમાં છે, ત્યાં સુધી
બજેલા ફરી ગયા છે એમ કહેવાય નહીં.
મી. નાનાલાલ શાહને છેલ્લી મીટીંગમાં
બજેલાઓ ઉપર જે રીમાર્ક થઈ તે
સાંભળી નજવું લાગવાથી બેર્ડર ફોસ કરી
પોલકરસ્ટમાં જ માસતી સખત જેલમાં ગયા
છે. હાલક શેહના છોકરા મી. હસનમીઆ જેવા
મેરીટર થઈ આ દેશમાં આવે અને તેમની
સામે અંતેના દરવાજા બંધ થાય તે આપ
જાથી કેમ સહન થઈ શકે? (અને મી.
હસનમીઆનો આવેલો તા. ૧૨ ફેબ્રુઆરી
નો કાગળ વાંચી સંભળાવ્યો હતો. જેમાં
તેમણે કામને મજબુત રહી લડવા લડતા
મથ કરે છે. અને મી. દલિલાત ગાંધીની
દેશ સેવાને માટે શાળાથી આપે છે.) જે
લડત આજેછાડી દઈએ તો પહેલુંજ કુખ
તો એ છે કે ફુગરસોડરપનું શેડિયન ખસે
ડવા વાન આવે છે. એ વગર બીજા
ધણાં કુંખો સમજા છે. હાંદુ બાઇએને કહેવું
જોઈએ કે જંગળી બેદમાતરમ્ ૧૨૨ તમારી
નજવ ફેરવો અને મુસલમાનોને લાયક છે કે
મી. સખાહ હાઇરરીઝ B. A. લડત વિષે
શું કહે છે તે તરફ તમારી આંખો ફેરવો.
(મી. હાઇરરીઝની બનાવેલી મઝલ તા.
૨-૧-૦૬ તા 'મુજરાત' પેપરમાંથી વાંચી
સંભળાવી હતી.) પણ મી. હોલકેન અને
બીજા તામીયા મારાએને આપેલું વચન

પદ રાખો. જે તમે ફરી જશે તો
આપણી વધારે ચરેલા મારાએને કેટલું
સરમાવું પડશે? બીજા કેટલાક સાહેબો
એક બીજાની ખુલ કાલતા હતા. તે આજે
આપણા બની તમે ચર્ચ બાવ છે. (સરમ
શરમ) મારું વચન પાળવા કું તા. ૧૧
મીએ જેલમાં હોઇશ. બહારવાળાએને
માથે હવે મોટું જોખમ છે. પોલીસને
રજીસ્ટર દેખાડવા નહિ, અને લડતને મજ
ખુત રીતે વળગી રહેવું.

મી. બાવાઝીરનું ભાષણ

મી. ઇમામ અબ્દુલ કેદરવાલાઝીરે બેજાતાં
જણાવ્યું કે એક પછી એક ચેરમેન પેતાની
ખુરશીપરથી જેલની ખુરશીપર સવાર થતા
જાય છે. મી. અસવાત માલ, થન અને
અતથી તવાદ થઈ જેલમાં ગયા છે. કેડ
લાક લોકો આમલકા ઇમરેમાઇક વખતે
લોકોને આંડ મારમે દોરવતા હતા. અજ
લોકો છે એવા કામના દુકમનોપર. બે ચેર
મેન જેલમાં ગયા, ત્રીજા મી. કુવાડીઆ
જવાને તકવારીમાં છે, મી. ગાંધી, હાલક
શેહ, પારસી કરતમજી વીગેરે જેલમાં છે.
સોસાયટીના સેક્રેટરી યે.કા દિવસમાં જેલ
માં જશે. મુસલમાન તથા હાંદુઓએ
આ લડતને ધરમની ગણી જેલ બરી
દેવી જોઈએ. લડતનાં તમામ ચેરમેન
મુસલમાન હતા, અને છે. જેથી મુસલ
માનોએ બેવકું જોર બતાવવું જોઈએ.
બીજા ચેરમેન કરતાં પાછલા બે ચેરમેન
ધણાં નામવર મળ્યા છે. ઇસલામની
ફરજ વચનથી કરવાની નથી. વચન
પાળવું એજ મરદાઇ છે. હોલખરગવાળા
મી. બાવાત પણ જેલમાં જવાની તક
વારીમાં છે. માટે હવે મુસલમાનોએ દબા
વાનું કશું કરવું નથી. બોલસખરગ
વીગેરે જગા ખાલી કરાવવા માગે છે. તમે
જે આખર નહી જાળવશો તો પૈસો થું
કામમાં આવશે? વીગેરે બાગતપર મી.
બાવાઝીરે સંજાણથી અસરકારક જવાબ
કર્યું હતું.

મી. હોલકરખાનનું ભાષણ

મી. હોલકરખાનને બેજાતાં જણાવ્યું કે
મને એક કાકણી મી. મદમદ ઇમરાલીમ
કોકાટ મારફત ચેરમેન મી. કાઝલીઆનો,
સરેશો મળ્યો છે કે તેમણે જણાવે છે કે
અમારો દાખલો સરવે બાઇએ લેને.
લડત ગુમાવશો તરફ, અને જલદીથી જેલ
બરી દેવે એટલે આપણી હીમાયત ખુદા
કરશે. આપણી સોસાયટીના સેક્રેટરી
મી. ફેનરી, મી. કુવાડીઆ, મી. અજ
મઠ હાંદી, મી. જાવાલ, વીગેરે માથેલો

આવતા અઠવાડિયામાં જેમાં તો જશે. હવે બીજાઓએ દબીને રહેવાનું શું કામ છે? તાળાઓ ફોડી અને દુરેનાં આવળે હરી બીજાઓને ચઢાવી દઈ પોતે વચનથી ફરી જવું એ કેટલી નામોસીની વાત છે? ફુનીઆ તમારી તરફ એકી નજરે જુવે છે. ખુદને ત્યાં જુલમનું પાત્ર જમા ઉપરમાં વધી મધું છે. માટે ખુદા એ જુલમ વધારે વખત ચાલવા દેશે નહીં. વીગેરે બાબત મી. દીલદાર ખાને લખાણ અને અસરકારક વિવેચન કરી લોકોને મજબુત રહેવા બલામણુ કરી હતી.

મી. એમ. પી. દેન્સીનું લખાણ.

મી. મહમદ દેન્સીએ બોલતાં જણાવ્યું કે તમે લોકો લડવા આવો છો કે લડાવવા તે સમજ પડતી નથી. તમારા પોતાનાં કરતબથી તો જણાય છે કે તમે નાટકનો દારસ ભજવો છો. આ બાબુ આવી લડો લડો એમ કહો છો. બીજા બાબુ આંખમાં કાળાં કરો છો. ત્યારે તમને શું કહેવા? આ દમઝબાજ તમને કેટલી નસી? એવું કહે છે એના કરતાં તો કહી દીધો કે અમે લડતા નથી. જેને લડવું હોય તે લડી લેવ. એટલે પછી અમે સુખી છવે લડવા કરશું. પણ એમાંથી બનાવટી લડાવવા છુટા પડી જાઓ તો સાચું. આજકાલ સાચા-હકદાર ડીપોટ થઈ જોવામાં જાય છે. સાંભળવા મુજબ બે ત્રણ માણસને તો બારોબાર રડીમરપર ચઢાવ્યા છે. આગળ ઉપર લોકોને જવા તું છે. બોક્સબરમ લોકોને માંથી પોતાનાં ધરખાર છોડી નહીં નીકળવા બદલ કેટલાક આખરદાર માણસોને દસ દીવસની જેલ થઈ છે. આવી આવી બાબત નજરે પડે તો જઈ, તમે મેદમાની કેમ કરો છો. ખુદને લાંબું જવાન દેશો? પાદ રાખને કે પીએ પીએ તમારો હકમ આફ્રિકામાં જોવામાં નહીં આવશે. સમાધને ચીવટપણે વળગી રહેવાથી માગેલું મળે છે. તમે તેમ કરતા નથી તેથી લડતને નીવેડો આવતો નથી. જો આપણે બરાબર લડત લડવે તો હાન્ડ્રોમાઇઝની આપણે વાર લેવી નહીં પડે. પણ હાન્ડ્રોમાઇઝ આપણી વાર જાએ. મી. પોલાક સાફ અને સફેદ દીલના આદમી છે. તેમનું સાંભળી અમલ કરો. મી. મહમદ બાબાતનો મોટો વેપાર છે. તે પણ તેને બરબાદ કરી ખુદને બરોસે સોંપી, આવતી વીકમાં જેલમાં જશે. તો તમે હવે બારબીદ અને બંડસ ને કાંઈકી સાચી રાખો? વીગેરે બાબત લખાણ વિવેચન કરજો હવે.

મી. અહમદ હલીમનું લખાણ.

મી. અહમદ હલીમે કહ્યું કે હું આવતા અઠવાડિયામાં જેમાં જશ. પણ આજે સાલકુસાલાવાળા, અને મોટી મોટી વાતો કરવાવાળા આવેવાનો અને બનાવટીઓ કર્યા ભરાઈ ગયા? તેમના ચહેરા આજે જોવામાં આવતા નથી, તેઓ અમને હસમ ખવડાવી પોતે નશી છુટવા. વીગેરે બાબત બોલ્યા હતા.

મી. ફેલનબેકનું લખાણ.

મી. ફેલનબેકે બોલતાં જણાવ્યું કે કેટલાક કહે છે કે મી. ગાંધીને શું મુશ્કેલી પડી છે. અમારા તો પૈસા જતા રહે. તો મારે કહેવાનું કે મી. ગાંધી ફુનીઆના કાંઈપણ ખુશામાં કમાઈ ચકરો. તમે ક્યાં કમાશો? આજે આટલા ગોરા તમારી તરફેણમાં થવાનું કરણ મી. ગાંધીજ છે. તમે મજબુત રહી, જેમ સમ્માનથી લડત ઉઠાડી છે તેમ નીલા વતા ચાલ્યા જશો તો, તમારી મરદાની રહર આફ્રિકામાં થશે. માટે હું તમને ફરી ફરી બળામણુ કરું છું કે મજબુત રહી કે સુધી લડશો. સાંભળી લોકોનાં તરફ હસારો ફરી તેમણે કહ્યું કે તમારા પ્રમુખ મી. કવીન જેલમાં ગયા હવે તમે શું કામ બહાર રહ્યા છો તે સમજાવું નથી. તમારા હક મેળવવાને તમારે એક પછી એક જેલમાં જઈ તે ભરી દેવી પડે છે.

મી. પોલાકનું લખાણ.

મી. પોલાકે મી. ઇન્સપેક્ટીવ કુવાડીઆ ને ચેરમેનની પુરશી ઉપરથી જેલમાં જવા ની તક્યારી કરવા બદલ મુખ્યારકબાદી આપતાં જણાવ્યું કે આજ સવારે જેલમાં મેં આપણા ચેરમેન મી. કાછલીઆ ની મુલાકાત લીધી હતી. મી. કાછલી આજે સહેલા કહેવરાવ્યો છે કે, "મેર ખાદ લેને અથવા કોસોની છોડી ચાલ્યા જાને, પણ આપણી માગણી કબુલ ન થાય ત્યાં સુધી સરકારને શરણે ચતા નહીં."

દર અઠવાડિયાએ એક એક ચેરમેન જેલમાં જાય તો સારું. મી. કવીન જેલમાં છે તેથી ચાહતીજ લોકો પણ સારી સમ્મામાં હાજર થયા છે. હું તમને જેલ ભરી દેવા વીનવતી કરું છું. મી. કવીન હાન્ડ્રોમાઇઝના કાગળ ઉપર સહી કરવાવાળા હતા, અને પાછલી લડત ઉપડતાં રજીસ્ટર બાજવામાં પણ પહેલ કરી હતી. તમારામાંથી કેટલા માણસો પીપી કહાવી લાખ્યા છે. તમે

સાચા હોય અને મરદ છે. તો તમારા બાક બચ્યા પણ તેવાજ નીવડે. પણ જ્યારે તમે હાન્ડ્રોમાઇઝના છે તો તમારી જોલાદ કેવી નીકળશે? તેનો જરા વીચાર કરો. તમે છાતાં હસમ ખાખા છે તમારા કમોથી જરા શરમાવો. મી. કુવાડીયા, મી. દેન્સી, મી. અહમદ હલીમ જેલમાં જાવો, અને મી. બાબાત વોકસરસ્ટની જેલમાં જશે. હવે એમના કરતાં તમને બીજા કયા લીડરો જેલમાં જવાવાળા મળવાના છે. ચોરનોની મીડીંગ ગયા અઠવાડિયામાં થઈ હતી. તેમણે જેલ જવાનો હારા પાસ કર્યો છે. તો તમે ક્યાં દારા પાસ કરવા માગો છો? વીગેરે પડી દરમજોડરપના લોકોને બાબતનું ઇમેજ કટીંગ પાંતી સંભળાવ્યું હતું. અને લોકોને કહ્યું કે મારી વાત સાચી માનતા નહીં હોય તે કમસેકરપ અને બોક્સબરમના લોકોને ની વાત સાચી માની અમલ કરો.

ત્યારપાદ કેટલીક જગાએથી તાર આવેલા તે મી. પોલાકે રજૂ કર્યો હતા. પીટરસ બરમ, રડારસ્ટન, વોકસરસ્ટ વિગેરે જમા થી આવેલા તારો વાંચી સંભળાવી કહ્યું કે મી. હસનમીઆનો કાગળ મી. કુવાડીઆ વાંચી ગયા છે. મજકુર મી. હસનમીઆ બેરીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા ગયા છે. તે પૈસા કમાવવાની લાલમે નહીં, પણ કોમને મદદ કરવાને લીધે છે. વિશાવતમાં બોરઝ એમપથીલ મોટી દિવસાલ કરી રહ્યા છે. તેમણે પાલમિટના એકએક મેબરોના ઉપર કાગળો લખી દરોસચાલની બાબત પર તેમનું બાત બેચ્યું છે. આવા આવા માણસોની મદદ મેળવવાને તો સમજથી લીધેલા કલમનેજ નજી રહેવું જોઈએ અનેની સરકાર ચોરનો, છોકરાં અને નામરદની સામે લડે છે. માટે તમે મજબુત રહીને લડો, અને હાન્ડ્રોમાઇઝ ક્યારે થાય છે એમ જુમ નહીં મારો. પણ જે તમે લડશો તો આપોઆપ સરકાર પાસેથી તમને હક મળશે. મુનીસીપાલીટી હવે ફરીવાળાઓને જેલમાં મોકલે છે. માટે તમને તમારા લાહસેન્સ માગે તો નહીં જતાવતાં જેલ ભરવે, વિગેરે બાબત સખત સખતમાં મી. પોલાકે જણાવીને લોકોને મજબુત રહેવા બલામણુ કરી હતી.

મી. કાછલીઆના સંદેશને સરવે સજા સદોએ તાળાઓથી વધાવી લીધો હતો. અને તેથી ખાતી આપી હતી કે તેઓ દીંદી માગણીઓ કબુલ નહીં થાય ત્યાં સુધી લડવાને તક્યાર છે.

ઉપર જણાવેલ મી. સેપ્ક હેઠર રીઝ
તું કવીત નીચે મુજબ છે. તે નડીવાદ
માં પ્રગટ થતા 'ગુજરાત' છાપાના તા
રજી જનપુઆરીના અંકમાં છપાયેલું છે
ગજલ

મર મુલકી ખાતર,
મેરી દુનીયામે યે તોફીરહો,
હાથમે હો હથકડી,
ઝોર પાઉમે જહોર હો.
આખોખી ખાતર નીરહો,
હીલની ગમે સમશેર હો,
મુલી મીતે ફાંસી મીલે,
રીર મોત હામનગીર હો.
મરકર બી મેરી જાનપર,
જહેમત ખીસા તાખીર હો,
મેરી ખાતર ખાસ કર,
દેજામ નયા તામીર હો.
પસસે બદ કર ઝોર કુજ,
દુનીયામે મર તકદીર હો,
મંજુરહો, મંજુરહો, મંજુરહો.

કેપટાઉનમાં મીટીંગ.

પ્રોટેસ્ટના હસાવો.

કટર તારથી જણાવે છે કે કેપ
ટાઉનનીના હોદીઓની એક મીટીંગ મયા
રનીવારે બીડીસ પ્રાંતીઅન લીગના પ્રમુખ
મી. આદમ કાજી શુક મહમદના પ્રમુખ
પણા નીચે મળી હતી. હરખતના મી.
આમલીઆ અને ખીન આગેવાનો હાજર
હતા.

પહેલો હસાવ રજુ કરતા પ્રમુખ મી.
મદમદે જણાવ્યું કે ટરાંસવાલમાં એસી
આટીક વિરુદ્ધ જે કાયદાઓ છે તે કાયદા
નો હેતુ ટરાંસવાલમાંથી હોદીઓનો પચ
ધીમે ધીમે રહી કાઢી નાખવાનો છે.
તેઓ લાંબા વખત થયા ટરાંસવાલમાં
છે તેથી, અને તેઓની કરકસર તથા
પ્રમાણીક મહેનતથી કોલોનીમાં વસવાટ
કરવાના પુરા હક મેળવી રાખ્યા છે.
ટરાંસવાલમાં આપણા બાઇઓ ઉપર જે
ગેરજાજતી અને અન્યાયી વરતણું થયા
વધમાં આવે છે તેની સામે આ મીટીંગ
પોતાનો સખત વંધો બહેર કરે છે, અને
આવા કાયદાથી શહેનશાહની હોદી પ્રજા
ના લાગે ઉપર અટકાયત ચુકવામાં આવે
છે છતાં વડી સરકાર સુધ ચઢને ખેસી
રહી છે તે માટે તાજુખી દરસાવે છે. હતા.
આ મીટીંગ હોદીસતાન અને સંસ્થાન
ખાતાના મુખ્ય પ્રધાનોને બીનંતી કરે છે

કે તેમણે આ કાયદા રદ કરવાને એક
દમ અને મજબુતીથી પમસાં બરવાં
પોતાની બને તેટલી વગ વાપરતી, કે
જેથી કરી હુખથી પીગાળી હોદી પ્રજા
ની મુશ્કેલીઓનો જતદીથી અંત આવે.

મી. શુભે બાવણુ કરતાં જણાવ્યું કે
-પાય અપાવવાને હવેક મજબુતીથી
બહાર આવેલું છે. હવે તે મજબુતના
ક્યાં ગજ ? અંગ્રેજ સરકારના આવા
વળાણથી આખી શહેનશાહત માટે મીના
પેદા થાય છે પણ હું આશા રાખું છું
જે વાજબી હાક આપવામાં આવશે.

તે પછી મી. એમ. સી. આંગલીઆ
એ ખીનને હસાવ રજુ કર્યા કે વડી સર
કારને નમ્રતાપુરવક અરજ કરવામાં આવે
છે કે "હકિયુ આફ્રિકામાં વફાદાર હોદી
પ્રજા ઉપર જે હુખ પડે છે તેની ખરા
બર તપાસ કરવાને એક કમીશનની નીમ
ણુંક કરવી."

હોદી લડવઘાઓએ લકાઇના મેદાનમાં
જની શહેનશાહતને જે ધામ ધી મહક કરી
છે તેના સંબંધમાં કેટલીક હકીકત
જણાવી તથા આવી રીતની પકડાપકડી
થી હોદીસતાનમાં કેવી અસર થશે તેવી
કેટલુંક વિવેચન કરી મા. આંગલીઆએ
વધુ જણાવ્યું કે આટલે સુધી રહીતી
આખા છતાં હમેશાં ન્યાયને અદાતાર
અંગ્રેજ સરકાર વાજબી હાક અપાવશે
એમ અને આશા છે. હોદી પ્રજાની
વફાદારી અને રાજલક્ષિતને આટલો
બહતો તો જરૂર મળશે. તેમજ રહાણ
મેળવવાને તો આપણે બધા ખરા હકદાર
હીએ.

બીજા પછી ટરાંસવાલ સરકારની હોદી
તરફની અન્યાયી વરતણુંક તરફ તીવ્રકર
કરસાવનારા તથા જેલ બોગવતા બાઇઓ
તરફ દીવસોજી બતાવવાના ખીન વધુ
હસાવો રજુ થયા હતા.

સમજા હસાવો સરસાનુમતે પાસ થયા
હતા.

કેપમાં બીજા મીટીંગ.

કટર કેપટાઉનમાં શુક્રવારના એક તાર
માં જણાવે છે કે અંગ્રેની દખીખીઆ
મોરફીમ સેસાયટીની એક મીટીંગ મળી
હતી જેમાં નીચેના હસાવો પાસ થયા

શહેનશાહની હોદી રહપનની કોલોની
ઓમાં શી રિથિત છે તેનું હમેશને માટે

કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ અમુક બોરબ
"મહાર પાડ્યું".

ટરાંસવાલમાં અંગ્રેજની હોદી રહપત
ઉપર જે હુખ પડે છે તેની સામે વડી
સરકાર પાસે પોકાર કરવાની હોદીસતાનના
વાજસરોયને અરજ કરતી.

મી. કુવાડીઆનો જુરસો.

સેંકડો હોદીઓ જેલ જવા તક્યાર

એસેસીએશનના નવા એક્ટીંગ પ્રમુખ
મી. કુવાડીઆનો નીચેનો કાગળ મયા
સનીવારના 'પ્રીયરીયા ન્યુસ' માં બહાર
પડ્યો છે:—

મી. ડી. એસેસીએશનના પ્રમુખ મી.
ઇ. આઇ. અરવાતના પકડાવાથી એસેસી
એશનના એક્ટીંગ પ્રમુખ તરીકે મારી
દમજાજ નીમણુંક થઈ છે. આ બે
પ્રમુખો જેલમાં છે, અને હવે મારો
તારો આવ્યો છે. મને પણ પકડેલો છે.
આવને શુક્રવારે મને પણ માસતી સ પત
મજબુરીની જેલ મગશે એમ હું ઉમેદ
રાખું છું. આ કાગળ લખી હું એમ
જણાવવા માગું છું કે જે સરકાર સત્યા
મહીઓને પકડવાનોજ હસાવો રાખતી હોય
તો મારા જેવા સેંકડો પકડાવાની રાહ
જેલ બેસી રહેલા છે. મી. ઇડિઅન
એસેસીએશનની કમીટીના લમલમ દરેક
આગેવાન મેંખર અત્યારે કતિો જેલમાં
છે, અથવા જેલમાં જવાને પકડાએલા છે.
આથી પરિણામ એ આવ્યું કે લડવ
માહુ રાખવાને સત્યામહીના મોટા ભાગને
મજબૂ ઉતેજન માળું. મને ખાતરી છે કે
ચોલીસને જે વડીએ જણાવ્યું હોદીઓને
પકડવાની ઇચ્છા થશે તેજ વડીએ હોદી
કામ તેની ઇચ્છા સફળ કરશે. શુક્રવારે
જ્યારે મી. અરવાત અને મી. કાંતીનને
જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા ત્યારે કોરદ
માં હોદી અને ચીના સલામતીની સખ્યા
બહુ મોટી બેળી થઇ હતી-હોદી તો
હજુ પુરા આવેલા પણ ન હતા-તેઓ
બધા તેમના આગેવાનની સાથે જેલમાં
જવાને ઘણા ખુશી હતા. હું ટરાંસવાલ
માં ૧૬ વરસનો જુનો રહી છું, અને
મારા બચ્ચાઓ આ દેશમાં જન્મેલાં
છે. મારો વેપાર મે.ટા છે. પણ મારા
દેશની આખર બળવવા ખાતર તથા
મારા હરજાદો બલિબમાં છેક અધમ
રિથિતમાં આવી નપડે તેને ખાતર હું
આ બધું જણું કરવાને તક્યાર છું.

ચાલુ લડત ઉપર એક ગોરાનો કાગળ

દરંસવાલની ચાલુ લડત વિષે મી. એ. ફ્રીડલેન્ડેનો એક કાગળ 'વોલ્ફસ ક્રોન્ક લેખર' નામના છાપામાં નીચે મુજબ બહાર પડ્યો છે:—

આ કોલોનીને હજુ દમણનું સ્વરાજ્ય મળ્યું તેટલામાં તેના કાયદા ધડનારાઓએ અંગ્રેજીની હોદી પ્રમત તરફ ગેરવરતણુંક ચલાવવાનું શરૂ કરી દીધું તેથી વડી સરકાર કેવી મુશ્કેલ અને ચિંતાકારક સ્થિતિમાં આવી પડી છે એ દરેક વાળખી વિચાર કરનારાઓની બાજમાં દરી. આ કોલોની ઉપર વડી સરકાર પોતાનો કાબુ કાંપા વખત સુધી રાખી સફી હત. અને સર કરના સામાન્ય ન્યાયી ધોરણ મુજબ પોતાની હોદી સ્થપતને વાળખી ઇનસાફ અપવી શકી હત. પરંતુ આ નવા કોલોનીના નવા સામઠારીઓને ધારા ધડવાની રમ્મ મળી કે તરતજ તેઓએ અન્યાયી કાયદા ધડવા શરૂ કર્યા, અને તેથી હોદી રથાતમાં બળવાની ધરિત ચાલી રહી છે. તેને કેટલેક દરમિયાન દેશ આપ્યો અને અશાંતિમાં ઉમેરો કર્યો. દરંસવાલને સ્વરાજ્ય આપવામાં વડી સરકારે જે ઉદારતા બક્ષી તેનો આ બહુ આશ્ચર્યજનક બદલો ગણાય. હાલનો જુલમ રાજ્યને તથા દેશને નુકસાનકારક છે એટલુંજ નહીં. પણ આખી રાજ્યનાદતને માટે આશંકા પમાડનાર છે. જેઓ જરા દુર નજર પહોંચાડી શકે છે તેઓ સારી રીતે સમજે છે કે હોદીસ્થાનના બામવાથી મુરોપની પ્રજામાં વેપારની દરીદ્રાઈ બણીજ વધી પડી છે. આવા કોમી કાયદા ધડવાથી આપણા રાજ્યના અમલદારો આપણી હોદી સ્થપત સાથે વેપારમાં દરીદ્રાઈ કરનારા કેટલાક ગોરાઓને તેમના તરફ વધારે ઇર્ષ્યાળુ બતાવી નુકે છે. માલ ખરીદનારા લોકો અને હોદીથી નારાજ હોય અને તેમને કોલોનીમાંથી કાઢી મુકવાને ઇચ્છતા હોય તો તે કામ કોઇપણ રીતના કાયદા વચર થઇ શકે એમ છે. તેઓએ હોંડવન અથવા તો ચાલનામેનની દુકાન ઉપર ખરીદી કરવા જવુંજ નહીં. પરંતુ લોકો તેમની પસેથી ખરીદી તો કરે છે. એમ બતાવે છે કે સામાન્ય ઇચ્છા એવી છે કે તેઓ અહીં રહે તો સારું. હોદી એ જોરા કરના કલક ધોરણ ઉપર રહે છે એમ જાહેર કરી તેની સામે વાંધા લેવામાં આવ્યો હશે, પણ કાકટરને

પુછશે તો બાજમાં આવશે કે આવતાં સાદાં એ શરીરની તાંદુરસ્તીને કાયદા કરતા અને લાંબી આયુષ્ય આપનાર છે. એટલે કે જે તેઓ સાદો ખોરાક લેતા છે તે તો વૈદ્ય શાસ્ત્રના ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ નીયમો સાચવે તેવી છે. અહાન લોકો હોદી ઓની આ કરકસર અને સાદાઈને વખેડી કાઢે છે.

એશીઆટીક સવાલથી બીજી એ હકીકત બહાર આવે છે કે બહારથી જેઓ ખોરતી ધરિત સખત રીતે પાળનારા છે તેઓનો ખાલી દંબ છે. તમારે વેપારીઓ ના લાભની વાત આવે છે તમારે આજનારો અને ખોરતી ધરિત બીજી અમુલ્ય શીક્ષણ એક બાજુએ રહી જાય છે.

નવાસવા કાયદા ધડનારા એશીઆટીક કાયદો ન્યાયી અને વાળખી છે એવું સાખીત કરી આપે તે પહેલાં તેમણે બતાવવું જોઈશે કે કુદાએ પૂરતી ઉપર કાળા અને ધોળા લોકોને રહેવા માટે અમુક દહન નહીં કરી રાખી છે?

ખુની કાયદાનો કારભાર

રજીસ્ટરની લાયકાત

દરંસવાલની ચાલુ લડત વિષે વેન્ડાન્સ બરથના મી. મહમદખાને 'પ્રોટેસ્ટાન્ટ ન્યુઝ' માં નીચેનો કાગળ લખ્યો છે:

હવે હોદીના વિરોધીઓને તેઓની હોદી વિરુધ્ધની હીમચાલના પરિણામથી હરખાવાની તક મળી છે, હોદી અંગ્રેજોને હવે બીજી કોઇ દલીલ નહીં કરતાં સર કાર જેલમાંજ મોકલવા લાગી છે, મી. ગાંધી અને બીજાઓને લડતના મેદાનમાં થી ખસેડી લેવાથી અપમાનકારક ખુની કાયદાની લડતનો અંત આવ્યો છે, આવી બધી આન્યતા ચાલી રહી છે એટલે હવે તે ખુની કાયદાનું કારભાર કેવી રીતે ચલાવવામાં આવે છે તે વિષે જરા વિચાર કરવામાં આવે તે માટે હું તેની કેટલીક દલીલત નમૂના પુરવક તમારી આગળ રજુ કરું છું.

એ તો હવે સફુ બાણે છે કે અંગ્રેજી રીક કાયદાની સામે સલામતની લડતનું મુળ તે કાયદામાંજ નથી. ખોદીશ હોદી એને તે કાયદો ગમે તેવો અપમાન કરનારો હોવા છતાં, રજીસ્ટરની તે કાયદો અમલમાં મુકવાની દબ, અને રીતિથી અમને તેનો જે ડંખ લાગે છે તેટલો

બીજી રીતે નહીં લાયક. એક ખાનગી મુદત્ત તરીકે મી. ચમતી એમે તેવા બલા હોય, પણ હોદીઓની ખાનગીમાં તે સર કરને તેનાથી વધારે ખરાબ અમલદાર બીજો કેમ મળી શકશે નહીં. ખોદીશ કાયદો નવાહતની હજમરોની સંખ્યામાં મરદર અને વીક્ષણ લાગણી ધરવનારી હોદી સ્થપત સાથે કામ લેનાર આશીમાં હાથબા, ચતુરાઈ, કામ લેવાની શક્તિ, હોદી બાપા હું જાન અને ધીરજની જરૂર છે. એમ દરકોઈને પણ સહેજ વિચાર કરતાં માલુમ પડી રહેશે. હાલના રજીસ્ટરના આમાં તો એકે સુખ ધરાવે છે? આ લડતના પાછળના તેમજ ચાલુ કામના કો તરફ જરા નજર કરવાથી ખાનગી ચાલ રહેશે કે આ રુબોની રજીસ્ટરની ઓદીકમાં તકન પામી છે. આપણે વેન્ડાન્સ છોએ કે રજીસ્ટરનાની બધી અરજીઓ વગર વિચારયે કાઢી નાખવામાં આવી છે: અર જરૂર અપાત્ત કરે એટલે પોતાનો આપણે કાલ પાડો એવી લાઇ રજીસ્ટર કાઢી આપવામાં આવે છે: હોદીઓને સુધામ તરીકે વરતવામાં આવે છે: રજીસ્ટરને હોદી બાપાનું પુરુ જાન નહિ હોવાથી વારંવાર બણી ગેર સમજુતી ઉભી થાય છે. વળી આપણે વેન્ડાન્સ છોએ કે મી. માંથી જેવને એળખાણને બદલે જાણી વેન્ડાન્સ કેદમાં દામેવકમાં આવે છે. જે કે આપણા રાજ્યના કોઇપણ વચનાની પેક તે જગ જાહેર છે, જતાં આવા માગણી કરવામાં આવે એ અંતરના ખર સિવાય બીજી કોઇ હોમ શકે નહીં. એટલે વળી આપણે વેન્ડાન્સ છોએ કે સંખ્યાબંધ હોદીઓને જેલમાં મોકલવામાં આવે છે, અને તેઓને કાયદેસર સત્તા નહીં થએલી હોવાથી કોઢી મુકવામાં આવે છે. આ બધું જોવા પછી રજીસ્ટરની લાયકાત વિષે આપણે શું કરાય ઉપર આવી શકીએ? સાહેબ. લડત ખત્રાસ ધઇ નથી. રજીસ્ટર કદાવી લીધા હોય અથવા કેટલાક છે ખરા, પણ હજુ પોતાની મરદાનગીને માટે લડત ચલાવનારા નવા હોદીઓ છે. આ સંખ્યા તમારા હેલ્લા બહાર પડેલા આંકડાઓ ઉપરથી સાખીન થાય છે. છંકડે અમને તરફ દર્શાવે છે. સાહેનરાદ એટલે અમારા તરફથી વચ્ચે આવવાની ના પાડી છે, પણ હજુ એક બીજી ઉપરી સત્તા છે: જે દરંસવાલ માં હુજાયા પીઠના હોદીઓની પેકે ચાલે. જે કે અને હાલ દરેક રીતના જુલમ સહન કરીએ છીએ, જે કે

અમારાં બધાં, છોકરાં બુધે મરે છે અને તેઓના આંસુ સુકાતા નથી, છતાં અમરી લડત સલાહ થતાં સુધી અમે આંસુ રાખ્યું.

હંડીમાં લાઇસેન્સની અપીલો

હંડી વેપારીઓ ઉપર લાઇસેન્સની તક લીધે હમેશને માટે હાથની ખડી છે. દર વરસે એક એક નવા સહેરમાં હંડી વેપારી ઉપર ધાડ આવે છે. હંડી વેપારી આનો ઉપયોગ જરૂરી નહીં હાથ કરે તો આને હંડીવેપાર એવું નામ કાશીનીમાંથી થોડા વરસોમાં-એકાદ હાથકામાં-તદન નાહુદ થઈ જશે.

આ વરસે આ થોડા હંડીના વેપારીઓ ઉપર આવી હતી. ૧૮ થી ૨૦ વરસના જુના વેપારીઓને, ઇસપ્સની વારતાઓમાં વરસે થેટને હેઠળથી વહેતા પાણી પીવા માટે જે પહાડ કાઢ્યું હતું તેવું પહાડ કાઢી પોતાની રોજ કમાઈ ખતા અટકાવતા હતા. આ જુના વેપારી તે મેસરસ આદમજી બેમાત અને સુખતખાન છે. તેઓને લાઇસેન્સ-સર્વિસ અમલદારે લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડેલી. તેની અપીલ ટાઉન કાઉન્સિલને કરેલી. આ અપીલ અથા સુરવારની બપોરના મહેલી ટાઉન કાઉન્સિલની બેઠકમાં ચાલી હતી.

મી. બેમાતનો લાઇસેન્સ નહીં આપવા માટે લાઇસેન્સ-સર્વિસ એવું કારણ આપ્યું હતું કે તેની નાણા સંબંધી રિયલિ અસ-તોપામરક છે. જન્યુઆરીમાં તેણે બપોરે લાઇસેન્સની અરજી કરેલી ત્યારે તેની મીલકત સીકવરેટર યમેલી હતી.

મી. સુખતખાનનો લાઇસેન્સ અટકાવવાનું કારણ એવું બતાવવામાં આવ્યું હતું કે એ નવી દુકાન હતી, અને તેણે માટે નવો લાઇસેન્સ લેતો હતો. જુના લાઇસેન્સને નવો કરી આપવાનો આ લાઇસેન્સ ગણી શકાય નહીં. ૧૯૦૮માં મી. સુખતખાનનો લાઇસેન્સ રીન્યુ કરી આપવામાં આવ્યો હતો. પાછળથી તે સાલમાં એક જાગીદાર બન્યો હતો. અને તેથી લાઇસેન્સ-સર્વિસ અમલદારે જણાવ્યું કે કાયદા મુજબ આ નવો વેપાર ગણાય. જે તેને નવો વેપાર નહીં ગણી, લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવે તો થોડા પગલ પછી જુનો જાગીદાર એમાંથી પીકઅપ લઈ અને નવો વેપાર કરી દે, માં આવી પડે નથી. સાદીઓ લેતા

તે પછી વળી ખીન ફાઇ તેનો નવો જાગીદાર થાય અને જુનો પીકઅપ લઈ નીકળી જાય. આમ ચાલુ કરે.

એવેક્ટ તરફથી મી. એ. એ. સમીય વકીલ હતા. મી. બેમાતનો કેસ પહેલે બેસ્યો હતો.

મી. સમીયે જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ-સર્વિસ અમલદારનું કામ થયું જલમી હતું. મી. બેમાત હંડીના ૨૦ વરસના જુના વેપારી છે. અને તે હરખાન તે કદી પણ નાદાર થયા નથી. તેના લેણદારોને હમેશાં તેણે પૂરા પદમા ચુકવેલ છે. દાક્ષમાં કરખાનની એક પેઢીએ તેને સમન કર્યો તેથી તેના માઝ ઉપર મુદતની જખતી આવેલી છે. આટલા માટે લાઇસેન્સ અટકાવ્યો એ જુલમ ગણાય. લેણદારો તે પદમા આપતા આખતની તેણે ગણતરી કરી હતી. પણ તેનો લાઇસેન્સ અટકાવવાથી તે તક તેની પાસેથી છીનવી લેવા માં આવી છે. એવેક્ટે તોપામરકે જણાવ્યું હતું, અને તે સતેપકારક રીતે રખેલા જેવામાં આવ્યા હતા. તેનું મકાન સાફસુદ રહેતું હતું. આ સવળું બેનાં તેનું લાઇસેન્સ નહીં કાઢી-આપવા જેવું કાંઈપણ કારણ નહતું.

વકીલે બપોલ આપ્યા પછી કાઉન્સિલે મી. બેમાતની જુલાની લીધી હતી. મી. બેમાત પાસે મેસરસ ડબલ્યુ. જી. જાઉન ની કા. આચરે પાઉન્ડ ૪૦૦ માગતી હતી. તેનું કુલ રેલું પાઉન્ડ ૧૦૦૦ થી ૧૧૦૦ નેટલું હતું. તેનો રોક પાઉન્ડ ૫૦૦ નો હતો, અને ઉધરાણી પાઉન્ડ ૬૦૦ની હતી. આ ઉધરાણી બધી પાઉન્ડ તેથી હતી. થાડા વખતમાં તેનું માસિક વેચાણ ૭૦ થી ૮૦ પાઉન્ડ હતું. તેણે ૨૧ માસમાં બધા લેણદારોને પદમા ચુકવી આપવાની વેનરજી કરેલી હતી.

મી. સુખતખાન બાબત મી. સમીયે જણાવ્યું કે કેસપણ વેપારીએ પોતાનો વેપાર વધારવા માટે નવા જાગીદારને હમેશાં તેથી તેનો લાઇસેન્સ અટકાવ્યો એ મોટો અન્યાય ગણાય. મી. સુખતખાનનું શરીર એણું કામ કરી રહ્યો એવું થતું જાય છે. અમુક માણસની આગડીના રંગ કળો હોય તેથી તેના તરફ આવી અયોગ્ય વરતાણું બતાવવી એ ગેરવ્યાજબી ગણાય. મી. સુખતખાનની દુકાનમાં પૌંડ ૬૦૦નો રોક છે. અને પૌંડ ૨૦૦ની તેની ઉધરાણી છે. તે નાલાલમાં ૧૮ વરસ થયા છે, તેમાં કાંઈ વખત નાણા સંબંધી મુશ્કેલી તેમાં કાંઈ વખત નાણા સંબંધી મુશ્કેલી નથી. સાદીઓ લેતા

જણાવ્યું હતું કે મી. સુખતખાનનો જાગીદાર તે મી. બેમાતનો નાનો દીકરો હતો. તેના પોતાના નામ ઉપર એક લાઇસેન્સ હતો અને તેણે મી. સુખતખાનની દુકાને થોડા દિવસ પગ પહોં મુકેલો નહતો. મી. સુખતખાનના આસીર-ટોએ કાકીસીલર હેડના કચારકને જણાવેલું કે વેપાર અથા બેમાતનો છે. આ બાબત કાઉન્સિલર હેડે મી. સુખતખાનને પુછ્યું તો તેણે ચોખ્ખી ના જણાવી હતી.

બધા સાદીઓ લેતાયા બાદ કમીરી તે ઉપર વિચાર કરવાને બેઠી હતી. એક કલાક સુધી વિચાર કર્યા બાદ પ્રમુખે અપીલનો મુકાદો આપ્યો હતો. મી. બેમાતની અપીલ સરવજનને અને મી. સુખતખાનની અપીલ વધુ મતે કાઢી નાખવામાં આવી હતી.

મી. હસનમોઆનો કામગી

મી. હસન મીયાં લાડનથી તા ૧૨ ફેબ્રુઆરીના કામગીમાં નીચે મુજબ જણાવે છે:- ગઈકાલના સવારના જાપામાં હાંચુ કે મારા વદાલા બાવાજી અને વદાલા જાઈ દરીલાલને માસ છ જની જેલની સજા થઈ છે. આ વાંચી હું રડ્યો. અહીં તરફ જોઈ હું દસ્યો. મારા વદાલા બાવાજીના જેલ જવાથી નહીં રડ્યો, આપણા દુખો તરફ જોઈ રડ્યો. કુદરતનો જેલ જોઈ હું દસ્યો કે શું તે બધીની કુદરત કે દુઃખ પછીજ સુખ મળે છે. તેમાં મને એક મહાન ક્ષતિની ખેત યાદ આવી: આંખમાં આંસુ અને તે હું ગાયા લાગ્યો.

“દુઃખ ખીના સખ કરી ન પાવે, તુમી હો સખયાં હમેણે દુઃખયાં. દરદ દુખી કા રુખી ન બને, તુમી હો સખયાં હમે હે દુઃખયાં. મેરે દરદ કો ન તુમ પેલનો, દરદ કી લીજકત હો તુમ ન મળી, સતજનકી યત્યાં દીસમે રખ્યાં.”

આથી મને વધારે હિંમત આવી કે હવેજ મારા વદાલા દીદીઓનો જલદી છુટકારો થશે અને હવેજ એ જુલમમાર અ-એજને પહો દરવશુજ. હવે વધારે જુલમ પડવા લાગ્યો, એટલે વધારે બહે તર થવાનું છે. મારા બહાદુર દીદીઓ હવે વધારે લ-શે એમ હું માનું છું. હવે તો આપણા લરેસો તે જગતના પેદા કરનાર ઉપરજ છે. આ દુઃખથી રાગ્યો તો આપણે સરવેને અપા કોઢાવી, પણ હવે તો તેજ બાદશાહોના બાદશાહ પાસે

આપણી દરવાજા ગંધ છે, અને તેજ હવે દાઢવર થશે. આપણી લડન સત્યની છે તો પછી શું શીકર? અરજ લોકમાં કહેવત છે કે "સત્ય એ ખુદાઈ તલવાર છે અને જેના હાથમાં એ હથોળીયાર છે તે હમેશા જીતજી મેળવશે." ત્યારે તો આપણી સરસ બીજું હથોળીયાર હવે જાન માટે નથી. હું તે પાક કીરતાર પાસે દુકા માથું ધુલું છે. એ કહ્યું હતું મારા દાંડળીને કહેલ આપણે, તેઓને દિવન આપણે કે રેવડ સુધી લઈ ગયે હુન્નાને ખતાવી આપે કે દાંડીઓ પણ હવે જાન છે.

વડાલાલજી હરીલાલની બહાદુરી માટે મુખારકબાદી આપું છું.

તાર સમાચર

અમેરિકા નીચેલપાક સાળામાં ચીના વિદ્યાર્થીઓ ઉમે નખરે પાસ થયા છે.

રૂઢર જણાવે છે કે ઇડિઅન કાઉન્સિલ બીલમાંથી ઇલાકમાં કારોગારી કાઉન્સિલ સ્થાપવા આખતની કલમ દાઉસ ઓફ લોરડો કાઢી નાખી છે.

આ કલમ કાઢી નાખવાથી હાંદુસ્તાન માં અમલદાર વરગમાં સંતોષ ફેલાયો છે.

હાલકાની કાઉન્સિલમાં દેશી પ્રતિનિધી મોકલી સકાય તેવી કલમ ફરીથી દાખલ કરવાને હાંદુસ્તાનમાં હાંદુ તથા મુસલમાનો સાથે મળી અપીલ કરે છે.

કાઢી નાખેલી કલમ ફરીથી દાખલ કરવાને દાઉસ ઓફ લોરડોની બેઠકમાં પ્રવન કરવામાં આવ્યો હતો પણ તે નિષ્ફળ ગયો હતો.

ઇડીઆ કાઉન્સિલ બીલનું ત્રીજું વખત વાંચન દાઉસ ઓફ લોરડોની બેઠકમાં પાસ થયું છે.

સા. આફ્રીકા પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે કાલેની અને ઇડીઆ ઓફીસ તરફથી એક કમીટીની નીમણૂક થઈ છે જે હાંદી પ્રબને કયા કાલેનીમાં વસવાટ કરવાનું કિતેજન આપવું એ વિશે વિચાર કરશે.

અમેરીકાના ટેક્સાસ પરમણ્યામાંથી રૂઢર નો ખખરપત્રી જણાવે છે કે એક નીચે

ઉપર ચેરી ઓરત ઉપર હલ્લો કરવાનું તહોમત હતું. તેને જેલમાંથી બહાર કાઢી એક ઝાડ સાથે બાંધવામાં આવ્યો હતો. અને તેના ઉપર તેલ છાંટી બચ્ચા મોટા ટોળાની નજરે જીવતા બાળી નાંખવામાં આવ્યો હતો. નીચેએ પોતાનો ડુંદો કપ્પડ કર્ગે. ત્યારે તેના ઉપર તેલ છાંટવામાં આવ્યું, અને આમ મુકવામાં આવી ત્યારે તે જરાપણ ડંગો નહીં. તે નર મીની ટમાં મરી ગયો. બળતી વખતે તેણે શુભો પાડી ન હતી.

કાલેની ખાતાના પ્રધાન કરનજ સીધી એ દાઉસ ઓફ કોમન્સમાં પુછાવેલા એક સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે ઇડીઅન ઇમીગ્રેશન વિષે તપાસ કરવાને નીચાએલી કમીટી માટે મુકરર થએલ કામ માં સ્વરાજ્ય ભેગવતા કાલેનીઓમાં હાંદી વિષે તપાસ કરવાનો સમાવેશ થતો નથી.

'લીડર'નો ખખરપત્રી જણાવે છે કે કલકત્તામાં વાઇસરોય તેમ અલીપુર ખાતે એનારકીરોની તપાસ ચલાવનાર ન્યાયાધીશની સલામતી ખાતર બધી સાવચેતી રાખવામાં આવે છે.

'લીડર'નો ખખરપત્રી જણાવે છે કે બેલા યોગ દિવસમાં બંગાળામાં બધા એનારકીરો પકડાયા છે.

રૂઢર જણાવે છે કે ઇસનના અચાંત મામલાને લીધે પરદેશ ખાતાના પ્રધાન સર એડવર્ડ ટ્રેવે યાદને ચેતવણી આપી છે કે જે બ્રીટીશ સમયત અને ચેટીઓને કાંઈ નુકશાન પહોંચશે તો તેનું જોખમ ચાહે ઉઠાવવું જોઈશે.

સાઉથ આફ્રિકા પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે ઇડીઆ દાઉસના માર્લીક અને મોર્લી ઓલોજરડના પ્રગટ કર્યા પડીત સ્થામજી કૃષ્ણવરમા, ખારીરડર-એટ-લોએ ઓફસ ફરડની પાઠશાળામાં જે હરબરડ રેપેન્સર લેકચરશીપ સ્થાપેલી છે તે બંધ રખાવા ને મોટા પાયા ઉપર કીલચાલ ચાલી રહી છે. આ કીલચાલનું કારણ એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પડીત સ્થામજી કૃષ્ણવરમાએ લંડન 'ટાઇમ્સ'માં એક કાગળ લખી હાંદુસ્તાનમાં એનારકીરોને આશરો આપેલો છે તથા ખીસીઝ અને મીસ કેને ડીસ મુકરરપુર ખાતે ખુન કરનારાઓની મદદગારી કાયમ રાખવાની કીમાયત કરે છે.

રૂઢર તારથી જણાવે છે કે ગુરવારની ખખેરની દાઉસ ઓફ કોમન્સની બેઠકમાં

મી. મોર્લી અને બીજા એશિયાટીકાને ટરાંસવાલમાં જે સગ થઈ છે તે ઉપર સરકારનું ખ્યાન જોખમ હતું. ઇસ્લ સીલીએ આના જવાબમાં જણાવ્યું કે આ વિષેનો વધુ કાગળ પત્રવ્યવહાર યોગ્ય નથી તમાં બહાર કરવામાં આવશે.

બોક્સજરનું એશીઆટીક લોકેશન ખસેડવા વિષે કોરડ સેલમોરવને લખવાનું કાલેનીઅલ સેક્રેટરીએ વચન આપ્યું છે.

લડાઈનું ખરું મેદાન

ટરાંસવાલમાં લડી રહેલા હાંદીઓના સંબંધમાં મુંબઈનું 'અખબારે સોહાર' તા. ૫ ફેબ્રુઆરીના અંકમાં અંગ્રેજીમાં નીચે મુજબ લખે છે:—

ટરાંસવાલમાં આપણા હાંદી બાકાઓ જે દુખથી પીલાય છે, જે અસલ દુખતા પેશુમાં ઉઠે છે, તેની સાથે સરખાવતાં આપણી ફરીયાદો, આપણા દુખો શું વિસાતમાં છે? બધી વખત એમ કહેવા માં આવ્યું છે, અને તે પણ બધાં નામકિત નરો તરફથી, કે હાંદુસ્તાનની સ્વતંત્રતાની લડત અંગ્રેજી સુધી ઉપર દાઉસ ઓફ કોમન્સની જગ્યાએ લડાયો. પણ અમને ધારિત છે કે આ અવિચ્છ વાણી ખરી નથી પડવાની. આપણે પ્રમાણીક અવિચ્છ વેતા હાંમતથી બાંધેલ વાળી શકે છે કે હાંદીની સ્વતંત્રતાની લડાઈ બીટનના આશરો તળે દાઉસ ઓફ કોમન્સની અંગ્રેજી સુધી ઉપર, કે મગળ ના ગૃહમાં કોઈ પણ જગ્યાએ નહીં, પરંતુ તે લડાઈ ટરાંસવાલના ઉચ્ચ ટેકરા ઓપર લડાયો. અને તેનું પરિણામ એક અથવા બીજું તે જગના પેદા કરનાર જે આખી દુનીયાની સમગ્રી પ્રજાને ખરો વડો ન્યાયાધીશ છે, અને જેના હાથમાં બધી પ્રજાના નશીમની દોરી છે, તે મદાન પિતાની કમજા અનુસાર આવશે. તે ટરાંસવાલની સુખા કે જેના ઉપર, એમ રાષ્ટ્ર રીતે કહેવામાં આવ્યું છે કે હાંદી પ્રજાના દુખો દુર કરવાને પુષ્કળ લોકી રેડાએલું છે, તે લોકી હવે સુકાઈ નથી. અમે આમ ટરાંસવાલથી મળેલી હાંદી ખખરો ઉપર થી લખીએ છીએ. તે ખખરો ઉપરથી જણાય છે કે કેટલાક આગેવાન હાંદીઓ ને નવા રેડરસ્ટરેશન કાયદાની રૂએ જુદી જુદી મુદતની જિલ્લી લગત કરવામાં આવી છે. અને ને સગ તેઓ મનુષ્ય છે, તેઓ વડ કે વાઈ નથી, અને તેઓ બ્રીટીશ રાજ્યના કમુમ રખાએલા શહેરીઓ છે, એવું બહાર કરવા માગે છે એટલાજ માટે મળેલી છે.

અખરખ

—0—

જોહાન-હમ્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

બોહાન-હમ્મ

બોહાન-હમ્મમાં જોહાન લો મુજબ ૬૮ લોક હોદ્દાને ગયા અહવાડીઆમાં પકડાયા હતા. સુરવારે મી. સુલેમાન હસનને, તથા બીજા ૧૪ને કોરટમાં હાજર થવાની નોટીસ મળી હતી. તેઓ બધા હાજર થયા હતા અને પોતે બીજા મુલ્કદાર છે એવું જણાવ્યું હતું. તહેમતદારો તરફથી વકીલ મી. એસ. જે. નાહર અને મી. સી. ડબલ્યુ. જોન હતા. મી. નાહરે મુલત માગી, કેમકે આપેલી નોટીસ યશી હતી હતી. તેમ તેમના ઉપર કાયદેસર સમન કરવામાં આવ્યો ન હતો. માટલ જેટરે આ હકોક્ત મંજૂર રાખી નહીં અને કેસ આગળ ચલાવવાની પરવાનગી આપી સરકાર તરફથી નવા બોહાનના સુપ્રીમે-ન્ટ મી. એડરસને તથા માલનીંગ કમીશનરે જુનાનીઓ આપી હતી. બધા તરફથી કાંઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો. માટલેટ મી. રહેકને દરેકને ૧૦ દિવસની સખત મજૂરીની જોડની સખ કરી હતી. તહેમતદારો તરફથી તેના પડીલે અપીલ નોંધાવી છે અને તેનું નીચકણ થતાં સુધી દાવ તેઓ પાંચ મીલના બીજા ઉપર છુટેલા છે.

બીનાઓની મીટીંગ

બીના સત્યાગ્રહીઓના પ્રમુખ મી. લીઆંગ કવીન જેલમાં છે તેની જગ્યાએ દરેક મી. સી. એફ. જે. ફરેક અને હોઝાલી કામ કરે છે. તેમણે જુથવારે સત્યાગ્રહીઓની મીટીંગ બોલાવી છે. આ મીટીંગ માર્ચ ૧૪ના રોજમાં સેટ એસમન ના દેવળમાં મળશે. તે વખતે ઘણા બોરા મિત્રોએ મીટીંગમાં હાજર રહેવાનું જણાવ્યું છે.

બારખરખ

બારખરખની બાર મળ્યા છે કે લાંબી જેલમાં મેસરસ શેલન, વી. મુલ્કે, સુખા પન, મુનસામી અને બીજા કેટલાક જેઓ ને કચેરીમાંથી કોમ્પાઈન્ટર આગળ દેશ નીકલ કર્યા હતા અને ત્યાંથી પાછા ફરતા સખ થઈ હતી તેમને ખહેરે રવાના

ઉપર કામ કરવાને મોકલવામાં આવે છે તેઓ બધાની તબીબત સારી છે.

મી. રાંદેરીઆનો કેસ

મી. એસ. જે. રાંદેરીઆ આ લડનમાં થયે વખત જેલ જઈ ચુક્યા અને એ વખત ડીપાર્ટ થઈ ચુક્યા છે. શુકરવારે પાછા મી. રાંદેરીઆને વોલસરટની પોલીસે પકડેલ છે. તેણે જામીન આપવાની ના પાડી તેથી તેને નજર કેદ રાખવામાં આવેલ. શનીવારે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ની સહીનું તેમને ડીપાર્ટ કરવાનું વોરંટ આવ્યું તે મુજબ તેમને ડીપાર્ટ કરવામાં આવ્યા, પણ બદાદુર મી. રાંદેરીઆ ફરીથી તરતજ દાખલ થયા અને પકડાયા. તેનો કેસ સોમવારે ચાલ્યો હતો તેમાં નેમણે પોતાનો કાંઈ બચાવ કર્યો ન હતો. મી. રાંદેરીઆ ઉપર પ્રોહીબીટ્ડ કમીશન્ટ નો ચારજ રાખવામાં આવ્યો હતો. તેને ૭ માસની સખત મજૂરીની જેલ અથવા ૧૦૦ પાઉન્ડના દંડની સખ મળી છે. મી. રાંદેરીઆએ હંડ આપવાની ના પાડી છે અને પેતાના લાકડા સાથે જેલવા ખુશીથી જેલમાં સીધાવા છે.

મદ્રાસી મોટીંગ

મદ્રાસી કોમની દિવસેત આડેલ છે. ગયા અહવાડીએ ઇડિઅન ઓપીનીઅનમાં મી. મોંધીના કામગીરી તેમના જેલમાં વીશેષ હિમેશ થયો છે. ગયા મંચળવારે મારકેટ સ્ટીટમાં મદ્રાસીઓની એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. મીટીંગમાં મેસરસ ઇ. એચ. એસ. પોલાક અને બીજાઓએ ભાષણ આપ્યા હતા.

મી. મેકીનટાઇર

મી. મેકીનટાઇર જે મી. ગાંધી II ઓરીસ માં આરટીડી કલારક હતા, તે જ થી તારીખથી દરોસવાલની મુદ્રામ કોરટમાં એટરની તરીકે દાખલ થયા છે. એટલે હવેથી તે વીટ્વોલસરેડની દાખ કોરટમાં વકીલાત કરી શકશે. મી. મેકીનટાઇરની ફોટોમાંથી માટે હું તેમને મુબારકબાદી આપું છું.

મંચળવાર

નવી ધમકી

પ્રીટોરીઆથી 'સ્ટાર' નો અખરખની જણાવે છે કે આવતી કાલ (બુધવાર) થી દેશપાર કરવામાં આવેલ સવળા એરીઆ ડીકોને હવેથી ડેવાગોઆએને રસ્તે દરોસ વાલ સરકારને ખરચે ફરીમર મારફત ટીફુરયાન રવાના કરી દેવામાં આવશે. આ મોડેલ મુજબ આવતી કાલે લોરેન્સો મારકેટથી બે હાંદીઓ રવાના થશે.

આને હું ધમકી ગણું છું. સરકાર આમ કાયદેસર કરી શકતી નથી. પણ નવાં થયું મેરકાયદેસર થય છે ત્યાં આવી હરખારી હુકમ થાય તેમાં નવાઈ જેવું નથી. આની સામે લડત લેવાશે, દરમ્યાન સરકારને ખરચે હોંડ માતાના દરશન કરવાને જે લાગણીયા થાય તે સત્યાગ્રહી લડતને હાંદુરયાનમાં હાજર ગણી ગણવી શકે છે.

નવા પ્રમુખ

એસોસીએશનના બે પ્રમુખ જેલમાં બીસાને છે. ત્રીજા મી. કુવાડીઆ આ જગ્યાએ ત્યારે જેલમાં બીસાજ ગયા હશે. મી. કુવાડીઆ પછી નવા પ્રમુખ મી. મદર સાહેબ, કોંકણી નીમ્યા છે. મી. મદર સાહેબ માટલેટ મેરમેન માં અનુદાન ગની ના નજરના સખા છે અને એક પુરા સત્યાગ્રહી છે. જેલથી નીકર છે.

પકડા પકડી

સોમવારે મી. અનુદાન રજૂ કરે રજૂકર નહોં બતાવવા માટે પકડેલ છે. તે પકડી તરતજ મી. સુલેમાન મામુજી કાસમન પકડાયા છે. તેમને બીજે દીવસે કોરટ માં ઉભા કરવામાં આવ્યા હતા. પણ કેસ સુરવારે તા. ૧૧ મી ઉપર મુલતવી રહ્યા છે. મી. અમદ દલીમ, મી. એમ. બી. ફેન્સી, મી. ઇ. એસ. કુવાડીઆ મી. વલ્લભરામ જીનાભાઈ અને મી. હીનશા પાલનજી તલાવીના કેસો પણ એજ દીવસે ચાલશે. દરેકને ત્રણ ત્રણ માસની જેલ મળવા વકો છે. મી. અરદેશર કામાનો કેસ શુકરવાર તા. ૧૨ મીએ ચાલશે. કાલે પકડાયેલ મી. અનુદાન રજૂકર અહીંના એક જાણીતા વેપારી છે. અને મી. સુલેમાન મામુજી કાસમન તે મી. અમદજી મુસાહના ભાગીદાર છે. અને જેલ જવાને તકવાર છે.

મી. વી. આર બીનાસામી અને એસ. પુનાસામી અને સીનીઅન આ ત્રણ મદ્રાસીઓને વગર લાકડાસે-મ વેપાર કરવા માટે પકડેલા હતા. તેમના કેસ આજે ચાલતાં દરેકને બે પાઉન્ડ દંડ અથવા એક માસ જેલની સખ થઈ છે. ત્રણ જેલમાં રયા છે.

મી. બાપાતનો કેસ

હંડલખરખના મી. એ. એમ. બાપાતનો પીટરસખગયાઓ લાકડાસે-મનો કેસ ચાલી ગયો છે. તેમાં મી. બાપાતનો છાંડી મુકવામાં આવ્યા છે. તેના ઉપરનો બીજે કેસ શનીવારે વોલસરટમાં ચાલશે.

ફારસના જેડી

ફારસ-જેડા-સખરગની જેડા-માંથી મેસ રસ અસ્વાત, કેવીઃ અરનેસ્ટ, કે. કે. સામી તથા છ. પી. વ્યાસને ડીપક્ટીફ લાઇ ગયાના ખખર મળેલા છે.

એસોસિએશનની મીટીંગ

સ્વીચારે એસોસિએશનની મીટીંગ હમી દીવ્યાના હેલમાં મળી હતી. જે વખતે મીટીંગમાં દીધાઓની સારી વાવરી હતી, આપણ કરનારાઓમાં કિસાહ સાદો હતો. અને બધાએ જેલ જવાની દત્તેનરી બતાવી હતી. આ મીટીંગનો પીગતવાર રીપોર્ટ હું જુદો મોકલું છું.

મી અસ્વાત

મી. ઇ. એમ. અસ્વાત કોમને ખાતર જેલમાં ખીરાજ રહેલ છે. હમ્યાન તેના વેપાર તેના ભાઈમી. મુસા અસ્વાત ચલાવતા હતા તેનેસરકારે વચર લાઇસેન્સે વેપાર કરવા માટે પકડેલ છે. સોમવારે તે કેસ આડ્યો હતો. તેમાં તેને રૂપ પાઉન્ડ દંડ અથવા એક માસની જેલની સજા થઇ હતી. દંડ મી. ઇ. એમ. અસ્વાતના માલમાંથી વસુલ કરવાને માજીસ્ટ્રેટે જેલની સજા સાત દિવસ મુતવી રાખી છે. મી. મુસા અસ્વાતને ચપેસ દંડ તેના ભાઈ મી. ઇ. એમ. અસ્વાતના માલમાંથી વસુલ કરવો એ સરકારનું એક નરીન અને અન્યાયી પગલુ છે. એસોસિએશન આવી સામે લડત લેશે.

વેકસરસ્ટ

વેકસરસ્ટમાં રોજ એક બે અથવા વધારે સત્યાગ્રહીને સજા મળવાનું ચાલુ છે. આ અઠવાડીઆમાં ત્યાંથી નીચે મુજબ ખખરો મળ્યા છે.

રટાંડરટનવાળા મી. મહમદ બાહાને શનીવારે ત્રણ માસના સખન ફેદખાનાની સજા થઇ છે. મી. બાહાએ મરજ્યાત રજીસ્ટર બાળી મુકયું હતું અને તેથી તેને રટાંડરટનથી ડીપેટ કર્યા હતા.

અરેમોથી શનિવારે મી. સુલેમાન હુસૈનને ડીપેટ કર્યા હતા. ડીપેટ થયા પછી તે તરતજ પાછા દાખલ થયા. પકડાયા અને કોરટમાં ખડા થયા છે. તેમના ઉપર કેસ ચાલતાં તેને છ માસની સખત મજુરીની સજા થઇ છે. તે જેડમાં ગયા છે.

મી. રટીરીઆ શનિવારે ડીપોરટ થયા પછી તેજ દિવસે પાછા દાખલ થયા અને સોમવારે છ માસની સખત મજુરીની જેલમાં ગયા છે.

રટાંડરટનવાળા મી. કમલીમ મદમદે રજીસ્ટરનો દંડ ના. ૧૨મી ઉપર મુકતવી

પ્રીટરીઆ

પ્રીટરીઆના કેટલાક હીદીઓએ રજીસ્ટરની અરજી કરેલી. તે નામંજુર કરેલી. આ હસવની સામે મી. જોરડન પાસે અપીલો નોંધાવેલી હતી તે ગયા શુક્રવારે સંજળાઇ હતી. કુલ છ અપીલો માંથી ચાર જણાને રજીસ્ટર કાઢી આપવાનો હુકમ થયો હતો. બ્યારે બે અપીલો કાઢી નાખવામાં આવી હતી. ઉપર જણાવેલ ચાર જણાના નામ નીચે મુજબ હતી:—વેંદરઅરમ દીક્રોકરનો રહીસ મુસા દાસીમ. નીલીરટકમના રહીસ, જીવન નાના કીરા ફડીરા અને ઇસપજ ઇમરાહીમ પ્રીટરીઆના.

કાઢી નાખવામાં આવેલી અપીલો મેસરસ અહમદ આદમ અને સુલેમાન મહમદની હતી. આ બંનેને ડીપેટ કરવાનો હુકમ કાઢેલો હતો.

પ્રીટરીઆમાં નાગરદાસ હરીભાઇ સોની ને વચર લાઇસેન્સે વેચાણ કરવા માટે પકડેલ હતા, તેણે બચાવમાં કહ્યું કે પોતે સોની છે, અને ધરણા બનાવીને વેચે છે. પણ તેને મુન્હો મજી માજીસ્ટ્રેટે પાંચ પાઉન્ડ દંડ કર્યો છે. આ દંડ તેણે ભરી આપ્યો છે.

મંગળવાર પટેલને વચર લાઇસેન્સે વેપાર કરવા માટે પકડ્યા હતા. પાછલથી તેણે રજીસ્ટરની કુપીકેટ તથા લાઇસેન્સ કઢાવી કીધેલ છે. તો પણ તેણે જે મુન્હો કર્યો તેને માટે તેને પાઉન્ડ પનો દંડ થયો હતો. તેણે પણ આ દંડ ભરી આપ્યો હતો.

લોરડ એમ્પ્લીશનની મહેનત

વિલાયતમાં પારલામેન્ટ મળવાની હતી તે આમચયથી લોરડ એમ્પ્લીશ (સા. આ. જો. ઇ. કમીટીના પ્રમુખ) આપણે માટે મહેનત કરી રહેલા હતા. તેમણે પારલામેન્ટના દરેક મેમ્બરને આપણી કહી કતથી વાકેફ કરવા માટે ચોપાનીઆ મોકલ્યા છે અને તે સાથે કાગળો લખ્યા છે. લોરડ એમ્પ્લીએ લખ્યું છે કે ટ્રાંસવાલ સરકારની થોડી ભાગી ભાગણીથી અને વડી સરકારની વચમાં આ ઉકળતા સવલ નો અત અરી જશે. હીંનોએ ટ્રાંસવાલની સરકાર પાસેથી કાંઈ મોટા હકોની માગણી કરતા નથી. તેઓની માગણી મુદાસર છે. હાલેનશાહનના હીતની ખાતર આ માગણી સ્વીકારવાની જરૂર છે. એમ ટ્રાંસવાલ સરકારના સમજવામાં આવે તો ખચીત આ સવાલનો સુલેહ બર્ગો

બુધવાર.

મી. ગાંધી પ્રીટરીઆમાં

મી. ગાંધી પ્રીટરીઆની જેલમાં છે. પ્રીટરીઆથી એક ખખરપત્રી મને મળી છે કે મી. ગાંધી ગયા શુક્રવારે એક યુરોપીઅન વેરર સાથે બાસકેટ બંધ સનીસાઇડ તરફ જતા જોવામાં આવ્યા હતા.

ચીનાઓની મીટીંગ

ગમ કાલે જણવી ગયો તે મુજબ આજ બપોરે ચીનાઓની એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. આશરે ૨૦૦ સભા પ્રતીઓ હાજર હતા. મી. સી. એફ. જે. ફરેક પ્રમુખ હતા. મીટીંગમાં રેવરંડ ડોક. રેવરંડ રીલીસ, રેવરંડ ઇવરંડ. મી. બેન્સન, મી. કેન્ડાઉ, મી. કેલનમેક, મી. આઇઝાક તથા મી. પેટ્રાક પણ હાજર હતા. એસોસિએશનના પ્રમુખ મી. કુવાડીઆ તથા હમીદીઆ હસ્તામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. આતઝીર, અને અહમદ હલીમ હોદી સત્યાગ્રહી તરફથી હાજર હતા.

પ્રમુખે મી. કવીનને જેલ જવા માટે મુખારકબાદી આપી તથા સત્પત્રહની સડત ચાલુ રાખવાને ટ્રટ નિયમ જણાવ્યો હતો.

તે પછી મી. ગાંધીના ત્રાંજ વખતના જેલ જવા માટે મીસીઝ ગાંધી તરફ દીલસોજી બતાવવાનો હુકમ સેક્રેટરી મી. સી. કેન્ટમની દરખાસ્તથી અને મી. ફક યુના ટેકથી સરવાનુમને પાસ થયો હતો. બીજો હુકમ મી. કવીન જે સલામત ની લડત માટે જેલમાં ગયા છે તેમને મુખારકબાદી આપવાનો હતો.

ત્રીજો હુકમ ટ્રાંસવાલ સરકારે પેરકુ મીડં સરકાર સાથે બંદોબસ્ત કરી ભવી બધાં સત્યાગ્રહીઓને હીંદુસ્તાન અને ચીન મોકલવાનો બંદોબસ્ત કર્યો છે તેને સખત રીતે વળોડી કદવાનો હતો. આ બાબત લંડન ખાતે રહેતા ચીનાઓ એલ ચીન. કેમચથી વાકેફ કરવાની તથા તે હસવની નકક લોરડ સંવખારનને મોકલવાની સત્તા પ્રમુખને આપવામાં આવી હતી.

બધા હસવો સરવાનુમને પાસ થયા હતા.

ઉપર જણાવેલા બધા મેંદાઓએ સખત બાંધ્યો કર્યા હતા તથા લડત તરફ પુરી દીલસોજી ધરાવી હતી.

મી. કુવાડીઆએ પણ લખણ કરી કાદ મળતાં સુધી ગમે તે બોલે લડત તરફ મુખારકબાદી આપવી કરી હતી.

એક હિંદી ભારતના ઉપર કેસ

પ્રોટેસ્ટાન્ટીસ્ટ રાજ્યો ખબરપત્રી જણાવે છે કે વચર લાઇસેન્સથી વેપાર કરવા માટે લોકેશનથી એક હિંદી ખાનુને કેસમાં ખાલી કરવામાં આવેલ છે. લાઇસેન્સ ખાતાના ઇન્સ્પેક્ટર લોકેશનમાં તેની દુકાને ગએલ અને લાઇસેન્સ માગ્યો. લાઇસેન્સ રજુ કરવામાં આવ્યો નહોતો. પણ એક એ. એસ.મ નામનો માણસ મુચરની દુકાનમાંથી લાઇસેન્સ લાવ્યો હતો. તે લાઇસેન્સ એસ.મના નામનો હતો. તહોમતદાર બાઇનો ધણી લોકેસરસમાં એસીઆડીક કાયદાની રૂએ નેલ બોગવે છે. તહોમતદાર પાછળથી લાઇસેન્સ મેળવેલ છે. જડને જણાવ્યું કે તહોમતદારે લાઇસેન્સ કઢાવેલ છે એટલે આ મુન્દા બદ મોટા મણુતો નથી. તહોમતદારને ૧૦/- રૂ. દંડ અથવા તથુ દિવસ જેલની સજા થઇ છે.

હેલ્લા ખબરો

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખાસ તાર]

જેહાન્સબરગ, શુકરવાર

વધુ જેલો

ગઇ કાલે મેસરસ ઇ. એસ. કુવા ડીઆ, એમ. પી. ફેનરી, વલકારામ છીનાબાઇ, અહમદ હલીમ, મુલેમાન માલુજી કસમત અબદુલ રઝાક, એન. ફરાન્સીસ અને નારાયણચામી તાઇક ઉપરના કેસ ચાલ્યા હતા.

આ બધાના ઉપર ઝોળખાણના સાધન તહીં આપવાનું તહોમત હતું. દરેકને ૫૦ પાઉન્ડ દંડ અથવા તથુ માસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઇ છે. બધા ખુશીથી જેલમાં ગયા છે.

બ્રીટીશ છીઅન એસોસીએશનની કમીટીના લગભગ બધા મેમ્બરો અને હમીદીઆ કસબીક સોસાયટીના ધણુખરા આગેવાન મેમ્બરો અલગે જેલમાં છે.

સ્વીવારે માસ મીટીંગ

હમીદીઆ પ્રસ્થામીક સોસાયટી અને થી. ઇ. એસોસીએશનની માસ મીટીંગ સ્વીવારે મળશે. જે વખતે ટ્રાંસવાલ સરકારે પેરદુમીક સરકાર સાથે મળી હિંદીઓને મરખારા હિંદુસ્થાન રીપોર્ટ કરવાનો જે બાંહેબરત કર્યો છે તેના સંબંધમાં વિચાર કરવામાં આવશે. સર

કારના આ નવા પમલાંથી આખી હિંદી પ્રજા બહુજ ઉચ્છેદાઇ રહ છે.

રેખરસનનાં હિંદી

રેખરસન (કેપ કોલોની) ના હિંદી એએ ટ્રાંસવાલ સરકારની હિંદી તરફની વરતણક માટે લોરડ એમ્પીલીલ, હીંદુ સ્થાનના વેપસરાય અને હિંદુસ્તાન ખાતા ના પ્રધાન લોરડ મોરલીને પ્રોટેસ્ટનાં તાર મોકલ્યા છે. તેમણે ધણી દીલસોજી જતાવનારો એક તાર અહીં બ્રીટીશ છીઅન એસોસીએશન ઉપર પણ મોકલેલો છે.

ખાનુઓની મીટીંગ

ગઇ કાલે જેહાન્સબરગમાં ખાનુઓની એક મોટી અને ઉત્સાહીક મીટીંગ મળી હતી. સરળી કોમના પ્રતિનિધીઓ આ મીટીંગમાં હાજર હતા. ગઇ કાલે જેલમાં ગએલા સભ્યમહીઓની ભારતોની તરફથી આ ખાનુઓની મીટીંગના અમલ દારોએ જાપામાં કામળ લખ્યો છે.

મી ગાંધી

પ્રોટેસ્ટાન્ટામાં મીસીક પીલેના લાઇસેન્સ કેસમાં સાક્ષી આપવાને મી. ગાંધીને બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેણે જેલમાંથી કેસમાં જતી વખતે પોતાના કપડાં પહેરેલા હતા પણ હાથમાં કાચ કઢી હતી. મી. ગાંધી પાતળા દેખાય છે. તેની તખીયત સારી દેખાતી નથી.

મી. ગાંધી સતી સાઇક તરફ જતા દેખાવાની અદ્દા ઉઠી હતી તે ખરી નથી.

મી તલાટીનો કેસ

મી. પારસી તલાટીનો કેસ તા. ૨૦ મી ઉપર મુજતવી રહેશે છે.

ડરબન મુરતી મસ્જીદ સ્કુલ

ડરબનની મુરતી મસ્જીદમાં એક સ્કુલ મી. ઇસમાઇલ મોરસી આગેવાની હેઠળ શરૂ કરવામાં આવી છે. આ સ્કુલમાં હાલ છોકરાઓની સંખ્યા ૪૫ ને સુમારે છે. ધાર્મિક કેળવણીની સાથે પોતાની ભાષા તથા અંગ્રેજી ભાષા શીખવવાનું ધોરણ રાખવા યોજના મુજબ છે. કસરત ઉપર પણ પુરું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે. સ્કુલ માટે કાળો કરવાની સરસ યોજના અમલમાં મુકાઇ છે. તે એ કે હિંદીઓને તેમાં એક નાની દીનની પેડી કોમની પસંદગી કંઈપણ એટ સ્વીકારવા માટે મુકાઇ ગઇ છે. બહાર મામમાંથી પણ ઉંચ સાધુ આવે છે. હંકમાં સ્કુલને બધી રીતે ઉપયોગી જતાવવા બદ ખતથી કામ લેવામાં આવે છે.

મુનાઇટેડ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાળા લોકોનો સવાલ

કેપટાઉનમાં મીટીંગ

કેપટાઉનથી રૂટર જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા કોલોનીને એકત્ર કરવા બાબત જે ખરડો બહાર પડ્યો છે. તેની વિરુદ્ધ સખત બાંધણો શુકરવારે રાત્રે અત્રેના સીટી હોલની એક મીટીંગમાં થવા હતા. કાકટર અબ્દુ રહેમાને જણાવ્યું કે ૨૦૦ વરસ પહેલાં જે ધોરણ હતું તેવુંજ ધોરણ આજે છે એમ ગણી ને કોન્સ્ટીટ્યુશન ઘડનારાઓએ ખરડો તકવાર કર્યો છે. આથી ધણો અન્યાય થયો છે એમાં જરાએ શંકા નથી. દક્ષિણ આફ્રિકા માટે જે ખરડો તકવાર કરવામાં આવ્યો છે તેવો અન્યાયી કાયદો ફુની આના બીજા કોઇપણ કામમાં હકપાતી ધરાવતો નથી. તે બ્રીટીશ રાજ્યને લાયક નથી, અને બ્રીટીશ કાયદાઓની ગામ્બુએ રાખવાને તદ્દન નાસાયક છે. ગમે તેવી ઉંચી લાયકાત ધરાવનાર માણસ પોતાની કાળી આંખડીને વાંકે પારલામેન્ટમાં બેસવા ને નાસાયક ગણાય એવી કલમ તે ખરડામાં હોય એ સહેનશાહ એડવરડની વક્ત દાર રખતલું મોડું અપમાન કરતા છે. આ ખરડામાં "યુરોપીઅન ડીસેન્ટ" (યુરોપની પ્રબળતા વસનો) એ શબ્દોથી સ્કુલ બોરડમાં જેમ કડવસા ઉભી થએલી છે તેવીજ થશે. કલરડ લોકોને ફરેયાઇઝ છીનવી લેવાનું નહીં કરવાને કેપ પારલામેન્ટમાં તેા અરધા મેમ્બરોને સમજવવા પડશે. પણ મુનીઅન પારલામેન્ટમાં જે આ હક છીનવી લેવાનું પસાર કરવું હોય તેા માત્ર દસજ મેમ્બરોને સમજવવા બેઇશે.

જાદ ખરડાથી થતા અન્યાય ઉપર ખ્યાન બેંચવાનો હાથ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

જેહાન્સબરગના મી. અબદુલ રઝાક મુરબાઇ તરફથી આ બાબતે જાપતી વેળા એક કામળ મળ્યો છે તેમાં તે લખે છે કે મારા દેશી હીંદુ તથા મુસલમાન બાઇ એએ જેઇસીધું હશે કે જેઓના ઉપર પાર કાના રજીસ્ટરો લખને બાળી નખાવ્યા અને પોતાના લખને બેડા છે એવું તહોમત હતું તેઓને સરકાર પકડી ચૂકા છે. તેમણે જેલમાં જઈ પોતાના ઉપરનું તહોમત દર કરવું છે. માટે હવે જે સાહેબો આવું બહાનું કાઢી પાછળ પડી રહ્યા છે તેઓ એ બહાર પડવું ઘટે છે. અમે નામના ખાતર નહીં પણ એક કરતાં વધારે વખત દસમ ખાખા છે તેથી જેલમાં જઈએ છીએ.

સ્વામીજી મારિસખરગમાં

તેમના બોધદાયક ભાષણોને બાલુવા
લાયક કુંક હેવાલ

[એક અનુવર્તી તરફથી]

મારિસખરગ તા. ૬ માર્ચ.

સ્વામીજી શ્રીમત્ શંકરાનંદજી અહીં પધારવા છે. લગભગ હમેશાં ભાષણો યાચ છે તથા ધર્મનો બોધ મળે છે. તેમના પધારવાથી હાંફાઈઓમાં ધર્મની જાગૃતી વીરેણ જોવામાં આવે છે. છેલ્લા પચ્ચાસીઆમાં જુદી જુદી જગ્યાએ તેવજી આપેલાં ભાષણો વીગેરેની કુંકી નોંધ કું નીચે મોકલું છું.

તા. ૨૬ ફેબ્રુઆરીને રોજ સવારમાં બાજુ મણપતસિંહને ઘેર યજ્ઞ ક્રીયા કરાવી મહાત્મા શ્રી સ્વામી શંકરાનંદજીએ ગણ પતસિંહ, રામસિંહ, ગજાધરસિંહ એએને વિધી પુરવક ઉપવિત આપ્યાં હતાં. ત્યાં જોજન કરી સરવે સજ્જતો ખુલાલીથી હૃદયેર છુટા પડ્યા હતા.

જેજ સાંજે આઠ વાગ્યે નાતાલ કીમરી હોલમાં મનુષ્ય આત્મા એ વિષય ઉપર ગોરાએને અંગ્રેજીમાં મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીએ ડોક્ટર માર્ક ટેન્ડીસ્ટના પ્રમુખપણા નીચે ધણીજ સારી જટાથી ભાષણ આપ્યું હતું. આસરે ૧૫૦ ગોરા તથા બાનુઓએ હાજરી આપી હતી. તેમજ આસરે ૨૫૦ હાંફાઈઓએ હાજરી આપી હતી. ભાષણ પુરું થયા બાદ કેટલીક સંકાઓનું ૨૫૪ નીરાકણ કર્યું હતું. ગોરા તથા બાનુઓ મહાત્મા શ્રી સ્વામીજી ના ભાષણથી અત્યંત ખુશી થયાં હતાં અને ધણીઓએ સ્વામીજીને મુકામે મળવા આવવાનું જણાવ્યું હતું. આ ભાષણો તા. ૨ મારચના 'પીટનેસ' તથા 'ટાઇમ્સ' માં છપાયાં છે.

તા. ૨૭ ફેબ્રુઆરીને રોજ હાંફાઈ મંદીર માં આવેલી શ્રી વીજ્ઞ મંદીર કમીટીની એક જનરલ મીટીંગ મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીના પ્રમુખપણા નીચે બોધાયવામાં આવી હતી. જેમાં લાંબી મુદતના પરસ્પરના જગજાને મુકાદો કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપરે સમસ્ત આમેવાન હાંફાઈઓએ એક હામળપર સહી કરી એકરાર કર્યો કે દરેક હાંફાઈઓએ પોત પોતાની માન્યતા પ્રમાણે ધર્મ કરે કરવું અને એક બીજા ની વીરુદ્ધ કશું બોલવું નહીં. કોઈએ કોઈ ની નોંધ કરવી નહીં, અને એક સંપ રહેવું. કોઈપણ પાણુજ આ નીયમનો ભંગ કરશે તે માણુસને પરમતો વિરોધી

અને પાપી ગણવો. લાંબી મુદતનો જગડો મરી હાંફાઈઓમાં એકસંખી થયો જેથી હાજર હાંફાઈ ગૃહસ્થોએ મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીનો અત્યંત આભાર માની ધણીજ ખુલાલીથી છુટા પડ્યા હતા.

તા. ૨૮ ફેબ્રુઆરીને રોજ આવેના હાંફાઈ મંદીરમાં મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીએ મેસ રસ બી. એમ. પટેલ, કરસન, અમરસિંહ, આર નાઇજ અને કુમારસામી પડ્યાનીને વીધીપુરવક ઉપવિત આપ્યાં હતાં, તથા યજ્ઞ ક્રીયા કરાવી ઉપરેશ આપતાં જણાવ્યું કે આ સંસારમાં દુઃખ પડતાં લોકો હંધર ને દેવીત હરાવે છે પણ લોકો સમજતા નથી કે આ જગત દધરનો એક બગીચો છે. જેમાં મનુષ્ય અનેક પ્રકારના જાતજાતનાં ઝાડવાંઓના રૂપમાં વિખળેલાં છે. જેવી રીતે આ દુનિયામાં બગીચાના ફરવાન ઉપર લખેલી નોટીસ પ્રમાણે વસ્તનારાઓ સુખ પુરવક તેમાં હવા ખાય છે, પણ તે નોટીસ વીરુદ્ધ વર્તી ફળ દુઃખ આક આદીકાને તોડનારાઓ કાયદાની રૂએ અનેક પ્રકારની શીક્ષાઓના ભોગ થઈ પડે છે. તેવીજ રીતે આ સંસારરૂપી બગીચાના બારણા ઉપર રૂમ, યજુર, સામ, અધર, નામચાળી આર વેદરૂપી નોટીસો મોડેલી છે. તેમજ બગીચાના એક રસ્તા ઉપર જાતમરૂપી સાવચેત થવા સુચવે છે. બીજા રસ્તા ઉપર કણ્ઠદિરૂપી, ત્રીજા રસ્તા ઉપર કપીલમુની, ચોથા ઉપર જગમીની, પાંચમાં ઉપર પતજલી, છઠ્ઠા ઉપર શ્રી વેદવ્યાસજી, સાતમાં ઉપર મનુ ભગવાન, આઠમાં ઉપર વશીષ્ઠ, નવમાં ઉપર શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન, તેમજ દરેક નાના મોટા મારગો ઉપર અનેક રૂપી મુનીઓ મહાત્મા એ અનેક પ્રકારની બલામણો કરી રહ્યા છે અને સુચવી રહ્યા છે કે, અનીતી, અન્ધાધ, દંભ, જળ કપટ, રામ, દોષ, કપા, કામ, ક્રોધ, ભોભ, મોહ, મત્સ, અને અતીમાનરૂપી શત્રુઓથી બચી સ્વાસ્થ્ય પરાયણતાનો ભોગ ન થતાં કોઈ પણ જાતનાં કાઝ પાડવાને હાની ન કરતાં મોક્ષ મેળવવા હંધર પ્રત્યે, પ્રેમ, ભક્તિ, શ્રદ્ધા, અને વિશ્વાસ રાખી તેમના અનેક અઘાની, દુઃખી, રોગી, જુખ્યા, તર્ખા, પુત્રોની સેવા કરતાં જીવન વ્યતીત કરો, જેથી મોક્ષ સુખ મળશે. પરંતુ દીલગીરી એટલીજ છે કે મનુષ્યો તે બધા ઉપરેશો ની દરકાર ન રાખતાં પતીત નીયમો તથા નિતીનો ભંગ કરી અનેક પ્રકારના દુઃખો ના ભોગી થાય છે. અને હવામય જગદી આરને અર્થ દેવીત કરામે છે. જ્યાં સુખી અમારા દુરમણોની માફક અમે પવિત્ર

નીતી રીતીથી ધર્મનુસાર વર્તણું નહીં ત્યાં સુધી દુઃખી થવું પડશેજ. આગળ ચાલતાં સ્વામીજીએ જણાવ્યું હતું કે હાંફાઈ, મુસલમાન, ખ્રીસ્તાં, પારસી, યહૂદી, બૌદ્ધ, અમે તે ધર્મરજો પણ જ્યાંયેલી ધરમના મુળ તત્વોને સમજી હંધર આપા જગતનો એક છે અને દરેક પોત પોતા ના કર્મનુસાર ફળ ભોગવવાનાં છે એમ જાણી દરેક મનુષ્ય, પ્રાણી, જીવ, જંતુ ઉપર દયા રાખી યથા વીધી વર્તશે નહીં ત્યાં સુધી સુખ નહીંજ મળે. મારે હાંફાઈ, મુસલમાન, ખ્રીસ્તાંઓએ પરસ્પર છપાં દવેશ મુદી દઇ પ્રેમભાવે વર્તી આ ભેદ તેમજ પરસ્પરમાં સુખી થવા પ્રયત્ન કરવો.

તા. ૫ માર્ચને રોજ મી. ટરનરના પ્રમુખપણા નીચે મહાત્મા શ્રી સ્વામી શંકરાનંદજીએ "પુનરજન્મ" ના વિષય ઉપર અંગ્રેજીમાં નાતાલ કીમરી હોલમાં સાંજે આઠ વાગ્યે ધણીજ ખુશીથી જટા દર ભાષણ આપ્યું હતું. જેમાં આસરે ૧૫૦ થી ૧૭૫ સુધી ગોરાઓ તથા બાનુઓએ હાજરી આપી હતી કેટલીક સંકાના પ્રશ્નોના જવાબ આપતાં મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીએ જણાવ્યું કે મારો ઉપદેશ રાજકારી નથી, પણ ધાર્મિક છે. તેમજ કું માનું છું કે જ્યારે લોકો ની શારીરીક, માનસીક, તથા અધ્યાત્મીક સ્થીતી સુધરશે ત્યારે પ્રજા તેમજ રાજ કર્તાઓ સુખી થશે. એમ પણ જણાવ્યું હતું કે દરેક વ્યક્તિ કે પ્રજા પોતાના સારા કે નહારાં કરમના પરિણામેજ સુખી કે દુઃખી થાય છે. બીજા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જણાવ્યું હતું કે કાક (રાષ્ટ્ર) કુરોષી અને લોકોનોજ ખ્યાલ છે. પણ અમારા પુરવળેના ખ્યાલ પ્રમાણે જ્યાં રાજની ફરજ પ્રજાનાજ હિતરહે ન્યાય અને નીતી પુરવક રાજ કરવાની છે, ત્યાં પ્રજાની ફરજ નીતી રીતીથી વર્તી પ્રજાના હિત મારે ધડાવવા કાયદાઓને માન આપી રાજ ની ભક્તિ અને સેવા કરવાની છે. અને કું સાકું છું કે આ સીદ્ધાંતને મરા જાહઓ તેમજ રાજકર્તાઓ સમજે અને તે પ્રમાણે વર્તે. અને દરેક પ્રકારના કષ્ટો રાખી સુખનો અનુભવ કરે. જેવરે પ્રમુખે સલાની માગણીયા મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીનો ઉપકાર માની જણાવ્યું કે હાંફાઈ જાતી કે જે અમારા આગળ વક્તા જેવા મહાન પુરુષોનો જન્મ આપે છે તે જાતી સાથે અમારે અણુજાન પ્રેમ નવા આવદરભાવથી વસ્તવું. મંગલ, અને તેજાની ઉમરી કરવામાં આવતી કોણાયે પાણ વહેવું મનેમળે તરી, અને એમ

પણ જણાવ્યું હતું કે અમારે અમારા આત્માના કલ્યાણ માટે આર્થ લોકો પાસે ધણું જ શીખવાનું છે.

તા. ૬ માર્ચને રોજ બપોર પછી હાંદુ મંદીરમાં યજ્ઞક્રીયા કરવામાં આવી હતી અને મી. વી. એન. પથર, વી. નારાયણસામી પડયામી, સકિત રાણુ ચટ્ટી, વેમકાંચ પડયામી, એએને મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીએ ઉપવીત આપ્યાં હતાં. ત્યાર બાદ ઉપદેશ આપતાં જણાવ્યું કે ઉપનીષદમાં જણવ્યું છે કે શરીરરૂપી રથ છે જેમાં દ્વંદ્વરૂપી ઘેડાઓ બેઠેલા છે, તેઓને મનરૂપી ગામવડે શુદ્ધિરૂપી સાર્થી (કાચબેન) સંસાર મારમમાં હાંકે છે. તેમાં આત્મા રૂપી ધણી બેસી આ સંસારની યાત્રા કરી પરમપીતા પરમેશ્વરના પવીત્ર ધામમાં જવા નીકળે છે. જો રથ સાથે મજબુત હશે, ઘેડાઓ ડેબર-એક હશે. હાથ મજબુત હશે, અને હાંકનારો સાવધાન હશે, તો ગાડીમાં બેસનાર ધણી નીસરેલ કાંઈપણ વીંધ નહયા શિવાય મોક્ષધામમાં પહોંચશે. પણ જો રથ લાગેલ હશે, ઘેડાઓ ગગડેલ હશે, લગામ તુટેલી હશે, તેમજ હાંકનારો મેદમથી મદીગ પીધેલ હશે તો ગાડી તુટી જશે, ઘેડાઓ મરી જશે, હાંકનારો મૃત્યુ પામશે, અને ગાડી નો માલિક બેસનાર અત્યંત દુઃખમંદ આવી પડશે. આમજ આજ્ઞાતાં જણાવ્યું કે જે લોકો શરીરને મર્યાદા માની તેની દરકાર ન રાખવાનું સુચવે છે તેઓ મોટી ભુલ કરે છે. કારણ કે ત્યાં એક તરફ શરીરવડે માતા પીતા, શુર આચાર્ય દેસ તથા પરમની સેવા થાય છે, ત્યાં બીજી તરફ જપ, તપ, વ્રત, યોગ, સ્વાધ્યાય વીગેરે મોક્ષના સાધનો પણ શરીરથી કમળ છે. માટે સમજી માણસોએ સારા આહાર વ્યવહાર રાખી કસરત કરી નીતી રીતીએ આવી શરીરને બળવાન બનાવવું. તેમજ જ્યારે દાથી, માઝલી, સરપ, બમર અને પતંગીઆ એક એક હૃદને વચ ધમ મૃત્યુનો ભોગ થાય છે, ત્યારે માણસ કે જેને પરમકૃપાળુ પરમાત્માએ પાંચ છત્રીઓ સામગ્રી આપી છે, તેણે સત્યાત્મો વાંચી સત્સંગ કરી સત્કર્મમાં વર્તી છત્રીઓને વચ રાખવી. તેમજ મન કે જે મોક્ષ તેમજ નર્કમાં લઈ જવામાં સાધન બુત છે તે મનને પવીત્ર કરવું અને વચ રાખવું. એક વિદ્વાન કવી કહે છે કે હમર જપ, તપ, વ્રત, યોગ, કરો પણ જો મન એમણુ ન હોય તો તે બધું નીષ્ફળ છે. બીજું, કવી કહે છે, કે મરુપાવું મન તે પરમાત્માનું રહેવાનું

સ્થાન છે. જે મનુષ્ય તે સ્થાનને મેલુ રાખશે તો પરમાત્મા ત્યાં વાસો કરશે નહીં. વળી છત્રીઓ મનને આધીન છે માટે મનને એમણુ કરવું એજ સદુષ્ટી મોટું કામ છે. અને આ બધું પવીત્ર છતાં જો શુદ્ધી અભીમાનના મદમાં હોય હશે તો એકે કામ લાગે તેમ નથી. નેટલા માટેજ શુર મનમાં ઉપદેશ છે કે શુદ્ધિને સવળે મારગે દેવતા હથેર પાસે પ્રાર્થના કરવાનું સુચવે છે, કે હે હથેર, જે શુદ્ધી માટે દેવ, મણુ અને પીતૃ ઉપાસના કરે છે તે શુદ્ધિવડે અમને શુદ્ધીમાન બનાવો. આપણે જણવું જાણ્યું કે જગતની સકળ સંપત્તી ધન યોવન, પ્રજાતર અને વિદ્યા છતાં જો શુદ્ધિ સવળે મારગે નહીં ચાલે તો સુખ ન મળતાં માણસ મહા દુઃખનો ભોગ ધમ પડે છે. પણ જો શુદ્ધિ એકથીજ સારે મારગે ચાલનારી હોય અને બીજી કંઈ પણ સામગ્રી ન હોય તોપણ તે માણસ મહા સુખને પ્રાપ્ત કરે છે અને વશનો બ્રાહ્મ મેળવે છે. માટે મારા પ્રીય બાહ્યો, આપણા જીવનનો હિદેશ મેઢા મેળવવાનો છે, તો તે પ્રાપ્ત કરવા અરથે આપણે શરીર છત્રીઓ મન અને શુદ્ધિને પવીત્ર, બળવાન, અને સારે મારગે ચાલનારી બનાવવી તેજ પરમ પુરુષારથ છે, અને તેથીજ આ લોક તથા પરલોકનું સુખ મળશે.

બાપણ પુરું થતાં શ્રી વીંજી મંદીરની જમીનમાં બધા હાંદુ બાહ્યો મથા અને રાતરે સામા આહ વાંચે કુતાશની પ્રગટા વવામાં આવી હતી. સભાપતીએ ખુશાલી પ્રગટ કરતાંજ જણાવ્યું કે અહીં દર વરસે પ્વેચભાવ તથા પરંપરના ટાંટા ને લીધે જે ભુદી જુદી જગ્યાએ કુતાશની પ્રગટાવવામાં આવતી હતી અને એક હાંદુ ગનિમાં બે મત પડી જુદા બે ભાગ પડતા હતા. પણ આજે અત્યંત આનંદ ની વાત આ છે કે મહાત્મા શ્રી સ્વામીજી ના ઉપદેશ અને કૃપાથી સરવ હાંદુભ.છ એએ બેગા યજ્ઞ અને એકજ કુતાશની પ્રગટાની એક સંખી યજ્ઞ મહેલસવમાં ભાગ લઈ આનંદથી ખુલાલી બોલશે.

સાર બાદ મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીએ સુમળ્યુ કે પરંપરના કષ્ટ પ્વેચ બરેલા ઝગડાઓ અહીં આજે કુતાશનીમાંજ દોમી દેશો.

કેટલીક ચર્ચા બાદ સરવે મુદ્દયો મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીનો અત્યંત આભાર માની ખુશાલી ભેર આનંદથી કુટા પડ્યા હતા.

તા. ૭ માર્ચ ૧૯૦૯ ને રોજ હાંદુ મંદીરમાં સવારે મહાત્મા શ્રી સ્વામીજીએ મી. એમ. એસ. રેડી, મુરધેસ રેડી, રામસામી પડયામી, નાવલસામી નાયડુ, સુમા નાયડુ, એએને વીધીપુરવક ઉપવીત આપ્યાં હતાં. યજ્ઞક્રીયા કર્યા બાદ સરવે હાંદુ બાહ્યોએ ઘણીજ ધામધુમથી રંગ ચુલાલથી હોળી રમ્યા હતા અને બહુજ આનંદમાં દીવસ ચુમ્યો હતો.

સ્વામીજીને ગ્રેહાન્સ ટાઉનમાં આમંત્રણ

ગ્રેહાન્સ ટાઉનથી મી. ગોર્વિંદ નારાયણ બાહ્ય લખે છે કે સ્વામીજી શ્રી રા'કરાનદ ને અમે આમંત્રણ કરવાના સંજ્ઞા ધર્માં અહીંના હાંદુ બાહ્યોની એક મીટીંગ તા. ૭ માર્ચના રોજ મળી હતી જે વખતે મહારાજશ્રીને બોલાવવાનો હસવ વધુ મને પાસ થયો હતો. અને તે મુજબ નો કામળ આપની મારફત સ્વાના કર્યો છે. [આ કામળ અમે સ્વામીજીને મારિ તપરગ મોકલી આપ્યો છે. અ. ધ. એ.]

નાતાલના ક્રિસ્ટીસરોની કોંગ્રેસ

નાતાલ મ્યુનીસીપલ એસોસીએશનની વાર્ષિક કોંગ્રેસ લેડીસ્મીથ ખાતે તા. ૨૨ માર્ચ સોમવારના રોજ મળશે. તે વખતે કરવાના કામેની જે ટીપ બહાર પડી છે તેમાં નીચેના પણ છે.

એશીઆટીક ફ્રેન્ચાઇઝ એક્ટ તથા એશીઆટીક ટર્વેડિંગ લાઇસેન્સીસ કાયદા વીધ ચરચા કરવામાં આવશે.

ફૂકનો બંધ કરવાના કાયદામાં ભુદા ભુદા સહેરોમાં અરથો દિવસ ફૂકનો બંધ રાખવાને માટે કયો વાર મુકરર કરેતો તે ટાઉન ક્રિસ્ટીસરોની મરજી મુજબ રહે એ વીધે આ કોંગ્રેસમાં ચરચા કરવા માં આવશે.

સહેરોમાં કેટલીક નવી લાઇસેન્સ શી માલુ કરવાની દરખાસ્ત મુકવામાં આવશે. આ નવો કર ધોતી ઉપર પા. ૧, ફોટો ગ્રાફર ઉપર પા. ૫, દુધ વેચનારા ઉપર શી. ૫૭, કોલોનીઅલ પ્રોપ્રાયસ વેચનારા ફોકરો ઉપર શી. ૫૭, રીટેઇલ ફ્રેટ વેચવા વાળા ઉપર પા. ૫ તથા કેમીસ્ટ, ગાડી વાળા વીગેરે ઉપર જુદા જુદા કર નાખવાની મેળના યજ્ઞમાં આવી છે.

જુદી જુદી ટાઉન કાઉન્સિલોએ કેટલીક બાબતની મુશ્કેલીઓ કરી છે તેમાં એક જિલ્લો છે કે જેલોનીઅલ પ્રોડ્યુસનો વેપાર કરનાર પાસેથી લાઇસેન્સ લેવી. સહેરમાં નેડીવેને કુટપાચ ઉપર ચાલતા અટકાવવા. ટાઉન કાઉન્સિલોએ હોકરની લાઇસેન્સ કઢાવવી વીગેરે.

વેરૂલમમાં હોળીનો તહેવાર

વેરૂલમથી એક ખબરપત્રી લખી જણાવે છે કે આજરોજ રવિવાર તા. ૭ માર્ચે અહીંની સનાતન ધરમ સમાધીગે, પાળ લાલજના મંદીરમાં હોળીનો તહેવાર ઉજવવાને મળી હતી. જે વેળા આશરે દોઢસો માણસો એકઠા થયા હતા.

મેળાવડામાં મળેલ અદસ્તોએ તહેવાર ઉજવવા ઉપરાંત નવીન બંધાતા શ્રીગોપાળ જલાલજના બાંધ કામ સંબંધી કેટલુંક વિવેચન કરવાનો, તથા ટરાંસવાલની ચાલુ લડતમાં જેલ બોલવાના દોડીએને ચોક્કસ રસ્ટ. પ્રોટેસ્ટીઆ વિગેરે તાર કરવાનો પણ વિચાર રાખેલો હતો.

મેળાવડાનું કાર્ય શરૂ કરતાં બાપુ તાલે વતસીગે જોશી અદસ્તોને આપકર આપ્યો, અને જણાવ્યું કે આપણા આ શુભ તહેવારને દિવસે સરવે કામોએ મળી મંજૂર રમરણ કરવું એ બહુજ ઉત્તમ કાંઈ છે. આ તહેવારની ઉત્પત્તિ એવી રીતે થઈ છે કે શ્રી પ્રહ્લાદજી પેતાના પીતાની આત્મા વિરુદ્ધ અહિંત બાવથી રામ નામ જપતા હતા. તેથી તેના પીતાએ તેને ઘણું દુઃખ આપ્યું. પણ તેથી તે ડગ્યા નહો, ભારે પ્રહ્લાદજના પિતા હીરણ્યકશપુત્રી એન હોળીમાં પ્રહ્લાદજ સાથે સરવ નાખી કહ્યું કે આપણે જેહિએ એક મોટી અગ્ની બાંધી આંદર પડવું. અને તને તારા રામ નું નામ સાચું નીચડે છે કે, મને હીરણ્યકશપુત્ર નામ સાચું નીચડે છે તે જોવું. જે અગ્નીમાંથી જીવતું નીકળશે તે સાચું હશે. પછી અગ્નીની મોટી ચેદ તપ્તવાર કરી પ્રહ્લાદજ તેની ફાઇ સાથે હોળીમાં પડ્યા. જેમાં હોળીકા બળીને કરમ થઈ ગઈ અને પ્રહ્લાદજને તો શ્રીમંગલને ઉમાર્ધા. આમ આખરે સલની જય થઈ. તે દિવસથી આજનો દિવસ શમજી શુદ્ધ ૧૫ તહેવાર તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. અહીં બાપુએ લંગાણથી જણાવ્યું કે ટરાં સવાજના આપણા દોડીજાઓ સલતું પાસન થાય તેને માટેજ લડે છે. તેમને

પણ શ્રીમંગલવાન મદદ કરશે. અને સત્યાગ્રહીઓની જીત થશે.

આજ બાપુ ચંદુસીએ મંદીર સંબંધી કહેતાં જણાવ્યું કે કામ રવીકુજીની ઝેર દાળરી હોવાથી અમુક કામની દેખરેખ માટે ખરેખરી જોટ બોગવવી પડે છે. પરંતુ હાલ તેવજી સલામહની લડતમાં બામ લીએ છે અને જેલમાં બીરાજ્યા છે. તેથી તેઓ મોટી ઉપયોગી સેવા અખવે છે. તે માટે તેમને ધન્યવાદ થટે છે.

બાદ મી. ધનજી રામજી બોલ્યા કે ટરાં સવાજની લડત માટે આપણા જે આગેવાનો તથા બાધઓ જેલ બોલવે છે તેઓ ને ધનસાદ મળેલા આજના શુભ દિવસે મંજૂર પ્રાર્થના કરવી. અને એ બાબતના તારો જેલમાં મોકલવા. મી. દરમ-સ તથા મી. ચંદુસી તરફથી આ દરખાસ્તને ટેકા મળવાથી પાસ થઈ હતી. બદરામ અવતાર મદારાજ, મી. જુડા જીવા તથા મી. રૂપસામ વિગેરેએ ધરમ સંબંધી બાબતો ક્યાં હતા અને હોળી મહેરસવ ના બજનો તથા રંગ ઉડ્યા બાદ સલા વીસરજન થઈ હતી.

કેલાગોઆમે ઇંડોઅન લાઇબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરીના આ. સે. મી. એમ. આર. સોલંકી લખે છે કે લાઇબ્રેરીની બન્યુઆરીની આખરીએ સીલક પા ૧-૮-૯ હતી. ભાર પાદ માસ ફેબ્રુઆરીના લવાજમના પા. ૨-૦-૬ તથા મી. માધવજી ચમલુજીને એક પુસ્તક લાઇબ્રેરીના પુસ્તકો સાથે મંગાવી આપેલું તેની શી. ૪/૨, તથા ગયા માસની બેટની લેણી શી. ૧૦/ આરી, તે મળી કુલ પા. ૪-૩-૫ થયા. તેમાંથી બાડના પા. ૨-૦-૦, અમદાવાદના જાપા ૩, તથા માસીક એકના લવાજમ, તથા પ્રક્ટ ચારજ મળી શી. ૧૮/૨, તથા ડરમનથી મંગાવેલ પુસ્તકની શી. ૧/૩, તથા પંચુરજી જાપા ખરીદ શી. ૧/૦ મળી પૌડ ૩-૦-૫ ખરચના બાદ જતાં માસ ફેબ્રુઆરીની આખરી બાપી પા. ૧-૩-૦ સીલકમાં છે.

ચાલુ માસમાં મેંજરેન્સ નામપર ૮૧ પુસ્તકો ગયાં હતાં ત્યારે મુદ્રાકાત લેના રાઓની સંખ્યા ૧૭૬ની હતી. ફિ દલિરથાન ફેબ્રુરી ગયા માસની બાકી સીલક શી. ૧૨ ની હતી, ભારે ચાલુ માસ ફેબ્રુઆરીમાં માસીક બરનારા

ની શી. ૨ તથા શેક ફેબ્રુઆરીની ફેબ્રુરી તરફથી લવાજમી શી. ૧૦ મળી કુલ પા. ૧-૪-૦ ફેબ્રુઆરીની આખરીએ સીલકમાં છે. ફેબ્રુમાં મદદ કરનારાઓને આભાર માનવામાં આવે છે. તેમજ ફિ દલિરથાન પંચીકેશન કમીટી પણ તાજ મળેલા પત્રમાં મદદ કરનારા બાધઓને આભાર માને છે.

ઇંડોઅન ઇમીગ્રેટ એક્સિસમાં લેવાની ફી

ઇંડોઅન ઇમીગ્રેટને પ્રોટેક્ટર બાતા તરફથી આપવામાં આવતા પાસ વિગેરેને માટે લેવામાં આવતી ફીની ટીપ છેલ્લા સરકારી મેટેટમાં નીચે મુજબ બદલાર પડી છે.

પા. શી. પે.

૧૮૯૧ ના ૨૫મા કાયદા મુજબનું મુળ ટીપ ચારજ સરડીરીકેટ બોવાયું હોય તો તેની નકલ કઢાવવાનો ... ૧ ૦ ૦

જો સરડીરીકેટ વસાઈ ગયું હોય અથવા ફારી ગયું અને તેના કટકા રજી કરવા માં આવે તો, અથવા બળી ગયું હોય અને તેની પ્રોટેક્ટરને સતોપકારક બાપી કરી આપવામાં આવે તો... ૦ ૫ ૦

આ બાબતની બહેર ખબર જાણવી હોય તો તેનું ખરચ શી. ૪ થાય છે. અને પ્રોટેક્ટરને ટીક જણાવ તો તે ૬૨ મીઆન મુદતનો પાસ આપવામાં આવે છે. કોમોની છેડવાનો લાઇસેન્સ ... ૦ ૫ ૦

આ લાઇસેન્સ મુળ ટીપ ચારજ સરડીરીકેટને બદલે મેળવવો હોય તો ... ૦ ૧ ૦

તેની નકલ કઢાવવાનો... ૧ ૦ ૦

કોમોનીમાં જન્મ થયા બાબતનો પાસ પહેલી વખતે કઢાવવાની ફી. ... ૦ ૫ ૦

તેની નકલ. ... ૧ ૦ ૦

૧૮૯૭ ના ૨૮મા કાયદા

મુજબ પેટેન્જર પાસ ... ૦ ૧ ૦

તેની નકલ ... ૦ ૧ ૦

જન્મ અથવા મરણ સર

ડીક્રીકેટ દરેકની ... ૦ ૧ ૦

મેરેજ સરડીરીકેટ ... ૦ ૨ ૬

પાસ કરણ હોય ત્યારે પ્રોટેક્ટર આ દરમાં ફેરફાર કરી શકે છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી જાણ ઉપરથી)

ગામનગરમાં મરણના વધારા કેસો યથા સામા છે. ઘણી જગ્યાએથી મરેલા ઉદરો દેવામાં આવ્યા છે.

અમદાવાદના મહોમેદનોમાંથી પહેલ વહેલા ખારીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરનાર સુની વહેરા જમાના મા. ગુલામ મોદી દીન મહમદ નરમાયણને સુની વહેરાએ તરફથી એક માનપત્ર આપવાનો મેલા વડો અમદાવાદ ખાતે પ્રેમાભાઈ હોલમાં થયો હતો. તે પ્રસંગે સુની કેમના વહેરા એ ઉપરાંત હિંદુ તથા પારસીઓ વીગેરે પણ મેલાવણમાં હાજર હતા.

ગોધરા ખાતે દાઉદી વેરા જામની એક મોટી મરજદ પુસ્તી મુકામમાં આવી છે. એ મરજદ પાંચ દોઢ લાખ રૂપીઆનો ખર્ચ થયો છે.

'સ્પશરિપર્શ' એ વીયપ ઉપર એક નીબંધ મરાઠી, ગુજરાતી, ઇંગ્લેશ અથવા હિંદીમાં લખાવવા વડોદરાના મહારાજ સાહેબે રા. ૨૦૦૦૦૦ ઇનામ કાઢેલું છે.

વડોદરા રાજ્યના નવસારી, વડોદરા કડી અને અમરેલી મહાલોમાં રેલવેની જુદી જુદી શાખાઓ બાંધવા માટે મહારાજ સાહેબે રેલવેને લખવું એનજીનીયરીંગ ખાતે સ્થાપી તેના વડા તરીકે મી. એન્ડરસનને રા. ૧૫૦૦૦ના દરમાથે નીમ્યા છે.

વડોદરા બ્રીટીશ રેસીડેન્ટ કરનલ મીડની વય ૫૫ વરસની થવાથી તેઓ તા. ૧૫ થી ફેબ્રુઆરીની રીટાયર થયા છે. મી. બોટાનકવેટ વડોદરાના રેસીડેન્ટને ચારજ લેશે. કરનલ મીડને રા. ૬૦૦૦ માસીક પેન્શન મળશે.

૧૯૦૭ની સાલનો મુંબઈ ઇલાકાનો મરજીનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. તેમાં રીપોર્ટવાળા વરસમાં મરજીથી ૪૦૩૨૪ મરેલો અને ૪૬૨૮૫ એરેલ, કુલે ૮૬,૬૦૯ મરજી નીપજ્યા હતાં. તેમની આમળના વરસમાં કુલ ૫૧,૫૨૫ મરજી પડ્યા હતાં. ૧૮૯૧માં મરજીની હરખાત

યમ ત્યારથી ૧૨૫ વરસ દરમિયાન તેણે કુલ ૬૨ લાખ માણસોના જીવ લીધા છે.

વેપારી કેમ્પેસ્ટીને લગતા ખાસ વિધો ઉપર લખણુ આપનાર પ્રોફેસર લીજ સ્પીચે આવેલા ભાષણો ઉપરથી મુંબઈના એક નામકિત વેપારીએ વેપારીને કેળવણી માટે રા. પાંચ લાખની સખાવત આપવાનું જણાવ્યું છે.

મુંબઈના મેસરસ તાતાએ ૩૦ લાખ રા. ની સખાવતથી લોખડનું કારખાનું ઉઠું કર્યું છે તેવું એક બીજું લોખડનું કારખાનું હિંદુસ્તાનમાં મોટા પાયા ઉપર ઉઠું કરવાની યોજના ઘડાઈ છે. આ કારખાનું તે આસ્ટરેલીઆની એક મોટી પેટી જેણે મળેલ ખનાવવાની નવી રીત શોધી કાઢી છે તેની એક શાખાએ છે. તેના ઉત્તેજન અરથે કરોડ ધીપની કારનેજીએ મોટી મદદ આપી છે.

મુંબઈ ઇલાકા ખાતે આવેલા એક લાખજુમાં પ્રોફેસર લીજસ્પીચે જણાવ્યું કે મારો અનુભવ એ છે કે હિંદુસ્તાન ભવી જ્યાં એક મોટી આશા આપનારો દેશ થઈ પડશે. હિંદીઓમાં એવા ઘણા યુવો છે કે જે ગુલોની નકલ કરવાથી ઇચ્છાને કાયદો થાય. તેઓની ધીરજ ચમત્ કારીક છે. તેઓ માણણ છે અને તે ઉપરાંત તેઓમાં બીજા ઘણા સદગુણો છે. તેઓને હિંદી વીજાસની ગરજ છે. પેતામાં વીજાસ, અને એક બીજામાં વીજા વાસની તેઓને જરૂર છે.

દક્ષીણ આફ્રીકાના હિંદીઓના કુખની રાહત માગવાને મુંબઈની અંતુમન ઇસ લામ તરફથી ડેપુટીશનમાં વીજાવત ગએલા મી. એમ. એ. ઝીજા ખારીસ્ટર એટલે તા. ૩૦ જાન્યુઆરીએ મુંબઈથી વીજાવત ઉપરી ગયા છે. મી. ઝીજા માંડવી વીજાગ તરફથી મુંબઈની મ્યુની સીપાલીટીમાં કારપોરેટર હતા તેવું તેમણે રાજીનામું આપ્યું છે.

ચાણા ખાતે પ્રગટ થતાં "હિંદુ પંચ" પત્રના માલેક અને અધીપતી સામે એ. મી. એમ. એ. એક નોટીસ મોકલીને પોતાની બદનકી કરવા માટે રા. ૨૦૦૦ ની નુકસાની માગી છે. એ રા. ૨૦૦૦ માંના રા. ૧૦૦૦ મે. કરવેલાના નીધવા આયમ ફેરવાઈ અને બીજા રા. ૧૦૦૦

અનાથ વરગની સ્ત્રીની સુધારનારા મુંબઈના એક ખાતામાં આપવાનું મી. ગોખલે એ જણાવ્યું છે.

નીઝામ સરકાર તરફથી ધારાસભાના કામકાજને લગતા કાનુનો ઘડી કાઢવાને એક સભા તા. ૧૧મી ફેબ્રુઆરીના રોજ દેલાવાદ ખાતે ચંદ્રલાલના પબ્લીક ગારડનમાં મળશે એવું જાહેરનામું બહાર પડ્યું છે. આ ધારાસભા ના બે સભાસદો તરીકે બે બીન સરકારી પ્રદરેશને મુંડી કાઢવામાં આવશે. મુંડીમાં મત આપવાનો દર ૧૯૩૫ થયે વળી પ્રદરેશ તથા જનવીરારોને મળશે.

અકલબાદ પાંચમાં આવેલા વીજાગદ વરગજુમાં અને તેની આસપાસના ૧૬ લાક જાગેમાં સખત દુકાળ પડેલો જાહેર કરવામાં આવ્યો છે. આ વીજાગમાં સંકટમાં આવી પડેલાની સંખ્યા બહુ મોટી છે. દરજંગા હરજાના બે તાલુકાઓમાં દુકાળ પડેલો જાહેર કરવામાં આવ્યો છે. તેથી આશરે ૭ લાખ માણસો સંકટમાં આવી પડ્યાં છે.

કોલાહલુર બેંચ કેસના ત્રણે તરફોમત હારોને દરેકને ચાર વરસના સખત કેદ ખાતાની સખ કરવામાં આવી છે. તરફો મતદારો માહેલા ત્રણેની ઉમર આશરે ૧૮ વરસની છે.

કલકત્તા નજીક નારીઆ ખાતે પાડવા માં આવેલી ધાડના સંચયમાં ૧૮ ઇંક રાને પકડવામાં આવ્યા છે ને તેઓને ફરીદપુર ખાતે લઈ જવામાં આવ્યા છે. બે છોકરાઓ એનજનસ પરીક્ષાના ઉમેદવારો છે. એક છોકરો ૧૨ વરસની ઉમરનો છે અને અંધો છે. તેઓની તપાસ કુકે વખતમાં ઘણું ખર્ચ તથા કાષ્ઠમસ એકઠીકે એ સલાવનામાં આવશે.

બંગાળના પ્રખ્યાત સંઘવદ દર્દર રીઝ તા. ૨૦મી જાન્યુઆરીએ અમેરીકા તરફ રવાના થયા છે. હિંદીની સેંટ સ્ટીવન્સ કોલેજના બે મુસલમાની વીધાર્થીઓ પણ તેવજુની સાથે ગયા છે. આ બે વીધાર્થિને કુનીવરસીટી તરફથી રોજરરથીપ મળી છે.

લાલુ બળપતરાય તા. ૬મી એપ્રિલે કલકત્તી મુંબઈ ખાતે આવી પહોંચશે.

નાતાલ સનાતન ધર્મસભા

ડરબન, તા. ૭ મારચ.

નાતાલ સનાતન ધર્મસભા તરફથી મી. વસન્તજી એન. નાયક લખી જણાવે છે કે આજરોજ સભા હમેશના નીચમ મુજબ ડેપુટી-કમિશનર આવેલ મદીરમાં મળી હતી. દરથી બાર સભાસદો હાજર હતા. નીચમ મુજબ હવે પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ પ્રમુખ શ્રીમાન શુકલજીએ શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા માંથી અધ્યાય પાંચમાં માંથી દશ શ્લોક દીકા સહીત પાંચી સંજળાવ્યા. તથા મનુષ્ય કર્તવ્ય એ વિષય પાંચી સંજળાવ્યા. બાદ હવે રજુતી કરી સભા વિસરજન થઈ.

આવતે રવિવારે સભાના પ્રમુખ શ્રી માન શુકલજી સ્વદેશ જતા હોવાથી બીજા પ્રમુખની નીમણુંદ કરવામાં આવનાર છે. જેથી સંરૂપ ગ્રહસ્થાને આવતે રવિવારે ના. ૧૪મી મારચને દીવસે ડેપુટી-કમિશનર આવેલ મદીરમાં સભામાં આવવાને વિનંતી કરવામાં આવે છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસ વગેરે

(ગવર્નમેંટ ગેજેટમાંથી)

ઓવરસેરટના વેપારી માતા બદલતી મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ તા. ૨૪ મારચના રોજ ડરબનની સરકાર કોર્ટને કરવામાં આવશે.

કેટમેનરના વેપારી એમ. ઇ. રાવત ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ તા. ૨૫ મારચના રોજ ડરબનની સરકાર કોર્ટ આગળ રજુ કરવામાં આવશે.

મારીસપરગના સોની હમત મીકમની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ તા. ૩૦ મારચ મંગળવારના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આવશે.

હેર્ટ્સપરગના વેપારી હરમાણસ મુસાજી ની નાદાર મીલકતના રહેણાંકના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માર્શલરની કોર્ટમાં ફાઇલ થયા છે, અને તેની નકલ ડરબનના માલિકોની કોર્ટમાં રાખવામાં આવી છે. જ્યાં તે તપાસ માટે તા. ૨૩ મારચ સુધી પડી રહેશે અને ત્યારબાદ તે આંકડાઓને કાયમ રાખવામાં આવશે.

સાઉથકોસ્ટ જજમનના રજીસ્ટ્રાર બોધાઇ અને જજમનની નાદાર મીલકતના હેવટ ના વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માર્શલરની કોર્ટમાં ફાઇલ કરવામાં આવ્યા છે. જ્યાં આગળ તે તા. ૨૩ સુધી પડી રહેશે અને ત્યારબાદ તે આંકડાઓ કાયમ રાખવામાં આવશે.

પરચુરણ ચર્યા

ડેલાગોઆમેથી 'ઇડીઅન' એક કાંચા કાગળમાં લખે છે કે કેલોનીમાં અંગ્રેજ સરકાર તેની હોદી પ્રજા તરફ કેવી બેદર કારીથી વરતે છે તે હવે કાંઈ છાની પાત નથી. અમારી હોદી પ્રજા ઉપર જુલમ જુલમે છે એવું 'સાઇન્ટુ' બ્રહ્મનું કાદી લાખે. પૈસા પાણીમાં નાખ્યા. હજારો શરીર ધુળમાં રગદોળ્યાં. આમ પેતાની પ્રજા પ્રત્યે સરસ લાગણીનો કોળ હેમાડ્યો છતાં બ્રહ્મનું-હોદી પ્રજા ઉપરનો જુલમ-ચાલુ છે. આ મી. જર્સીસ અમીરઅલીના શબ્દોમાં કહીએ તો સુધારાનો ભવાડ છે. કાંઈ કારણથી કેલોનીમાં હોદીઓ પ્રત્યે જે કિંમત આંકી શકશે. સુધારાને નામે તે કદી પણ પોતાનાં પેગળાં ઢાંકી શકનાર નથી. વીગેરે.

દીગ્રીઆનાથી મી. હામ્પ્રીમ આદમ કીખાડા લખે છે કે અમે જે કાંઈ નવો સખસ આવે છે તેને પોલીસ તરતજ ઉભો રાખી રજીસ્ટર પાસને માટે પુછે છે અને બસબસ ખાતરી કરે છે. અગત્યના માણસે રહેઠાણેથી ગાડી કરીને આવવું એ સારું છે, તદ્દતર બહુ રખડપાટ થાય છે. ગાડીની માત્ર એકજ સીલિંગ બેસે છે. ગાડીવાળો ઇડીઅનની દુકાને મુકી જશે.

આજ સખનાર વધુ જણાવે છે કે તા. ૧ મારચના રોજ બેલા-સખરગથી એક માણસ હાસે આમદ નામનો અગ્રે આવેલ હતો તેની પાસે રજીસ્ટર નહીં હોવાથી પોલીસ તેને પોલીસ યોડી ઉપર લઇ ગયો. તે વખતે છુટવા માટે ૧૦ પાઉન્ડના બેલની માગણી કરી પણ તેની પાસે ફક્ત બે પાઉન્ડ હતા, જે લઇને તેને રાતના છોડ્યો અને ઇડીઅનની દુકાને પહોંચ્યો કેવો. બીજે દીવસે તેને ૧૦ વાગે કોર્ટમાં હાજર રહેવાનું કહ્યું હતું. તે મુજબ મી. હાસે આમદ હાજર થયો અને તેની હકીકત સહ પ્રીટેરીઆ મી.

ચમનીને લખી જણાવી. મી. ચમનીએ જણાવ્યું કે તેણે અરજ કરેલી પણ તે નામંજુર રહેલી છે. આ ઉપરથી તેને ડીપોસ્ટ કરવામાં આવેલ છે.

બેલા-સખરગથી મી. ચોપરા સમજી ફરી મતીયા જણાવે છે કે, અમારા મતીયા કોળીના આગેવાનોની મીટીંગ આજરોજે મી. કેશા માવજીને ત્યાં બરવા માં આવી હતી. જે વખતે મી. જેરામ હીરા કારીયા, સુખા બાણીયા, મકન પરામ, મોવન હીયા, બીજલ લખમા, દાજી મોપાલ, મકન કેશા વીગેરે હાજર હતા. મી. નાના વલ્લભ અમુખપણે બીરાલવા હતા. મીટીંગમાં એવો ફાવ થયો હતો કે વગર લાઇસેન્સથી આપણે વેપાર કરીએ અને જેલ જવાને કોઇએ પાછી પાની કરવી નહીં. જે લોકો હાલ પરમીટ ઓર્ડરે જાય છે તે સાહેબોને સમજવી પાછા કાઢવા. અને અમારા આગેવાનો મેસરસ મકન વાલા તથા છનીયા હીયા કહનારી જે હાલમાં જેલમાં બીરાજે છે તેમની પેટે અમારે પણ જેલમાં જવું. કદી પાછી પાની કરવી નહીં અને કરીએ તો અમે અમારા શરીર પર ગાહ્યાનું પાપ લઇએ છીએ.

મુંબઈની પ્રેસિડેન્સી કોસોમીએસને મુંબઈ સરકાર જોગ કરેલી અરજની એક નકલ મળી છે. તેમાં એસોસીએશન જણાવ્યું છે કે ધારાસભાઓમાં પ્રજાકીય સલાસદોની વધુ સંખ્યા મેળવી અને સંગીન હોવી જોઈએ. આ સલાસદો સરકાર તરફથી નહીં પણ પ્રજાકીય ચુંટણીના હોવા જોઈએ. કાવદા બધેયા અથવા બજેટની તકરાર શીવાય બીજા કોઇપણ વખતે નો ધારાસભા બોલાવવા માં આવે તો તેના સંબંધમાં ચોટકસ કાનુનો બડવા, કાપડા બાંધતી વખતેજ ધારાસભા બોલાવવાનો હાલનો કાયદો કરવો અને પ્રજાકીય સલાસદોની મોટા સંખ્યાની અરજ ઉપરથી ધારાસભા બોલાવવી.

નોટીશ.

આ ઉપરથી લાગતા વળગતાને ખબર આપવામાં આવે છે કે અમે અમારું ટેલીગ્રાફ લગાડેલ અરેસ "Medina" (મદીના) રજીસ્ટર કરાવેલું છે. તે હવેથી તાર તથા કેબલ એ શીરનામે કરવા બેલેરખાની કરશે.

મુખ્ય કાલ્કટા હાજર.

મી. જી. મોડસ ૨૮, ના. ૧૭ સેનાલ રોડ,

ડરબન.

બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશન, લેહાન્સખરગ,

તારીખ ૧લી જુનથી તારીખ ૩૨મી ડિસેમ્બર ૧૯૦૮ સુધીની જમા રકમો.

પૌંડ. શી. પે.	પૌંડ. શી. પે.
૧૧૧ ૧૮ ૨ શ્રી પ્રાંત બાકી.	૧૦ ૦ ૦ બારબરસ કલેકશન.
૫ ૨ ૦ મી. એમ. કે. મહમદ, બાહિરશુન.	૩ ૦ ૦ સ્ટાંડરટન કલેકશન.
૩૦ ૦ ૦ મી. લીઅંગ કપીન.	૦ ૫ ૦ મી. લીઅંગ કપીન, રેકૉર્ડ કેસ ખાખના.
૧૦ ૦ ૦ બારબરસ કપીટી.	૬૦ ૦ ૦ સાધનીક રીફારમ યુનીયન.
૧ ૧ ૦ જી. ઇ. તવરીખા.	૮૨ ૧૦ ૦ તામીલ બેનીરીટ સોસાયટી.
૧ ૧ ૦ મી. નાગોમાં બધર્સ.	૦ ૧૦ ૦ મી. અશુ જેમસ.
૦ ૧૦ ૦ મી. કે. દેસાઈ.	૦ ૦ ૧ બેટ.
૦ ૫ ૬ પરચુરણ ઉપરાણ.	૯ ૧૫ ૦ બારબરસ કલેકશન.
૧ ૧૦ ૦ મી. ઉમરજી સાહે.	૪૪ ૦ ૦ તામીલ બેનીરીટ સોસાયટી.
૫ ૧૫ ૦ મી. ઇ. એ. સાહુજી.	૨ ૦ ૦ મી. કેનન ડીગમી એમ. બેરી.
૪ ૯ ૦ પરચુરણ ઉપરાણ.	૩૦ ૦ ૦ તામીલ કોમ, પ્રીટેરીઆ.
૯ ૧૦ ૦ ખર્ચા કોમ.	૧૦ ૦ ૦ બેકસબરમ કલેકશન.
૭ ૧૫ ૦ મી. મહમદ બસપની કુંપની.	૨૯ ૧૩ ૦ ટેકાએઆએ કલેકશન.
૧૦ ૧૦ ૦ મી. લીઅંગ કપીન.	૧ ૦ ૦ તામીલ બેનીરીટ સોસાયટી.
૧૦ ૧૦ ૦ મી. લીટમેન અને બાહિન.	૨૦ ૦ ૦ કોળી કોમ.
૨૫ ૦ ૦ મી. લીઅંગ કપીન.	૧૪ ૧૩ ૬ બેકસબરમ તામીલ કોમ.
૧ ૦ ૦ મી. ઇ. એમ. પટેલ.	૨૧ ૧૫ ૦ ત્રીડીકારપ.
૫ ૦ ૦ મી. અદમદખાન.	૦ ૧૦ ૦ મી. અબદુલ આદમ, પ્રીટેરીઆ.
૧૫ ૦ ૦ યુનાઇટેડ એસોસીયી.	૨૦ ૦ ૦ જરમીસ્ટન તામીલ કોમ.
૧૦ ૦ ૦ ગીરસ્ટ કપીટી.	૧૦ ૦ ૦ હાંદુ
૪ ૦ ૦ સ્પ્રીંગ્સ કમ્યુનીટી.	૧ ૦ ૦ ચીનીઅન ડેલમોર
૩૦ ૦ ૦ મી. એ. એમ. હસનની કુ.	૬ ૨ ૬ વસેસરીઆ કોલીઆસ.
૧૦ ૦ ૦ મી. એમ. એ. કરોડીઆ.	૨૭ ૦ ૦ લેવાકણી.
૧ ૦ ૦ મી. પી. પી. ડાંડીઆ.	૧૦ ૦ ૦ કોળી કોમ.
૭ ૧૦ ૦ મી. વી. ઇ. મહારાજ.	૩૯ ૦ ૦ ન્યુકલેરના ધોળીઓ.
૧૨ ૧૦ ૦ મી. એમ. એસ. કુવાડીઆ.	૦ ૩ ૦ બેટ.
૭ ૧૦ ૦ મી. ચેવલરામ કેવલરામ.	૨ ૧૦ ૦ મી. આર કેટકની કુ.
૭ ૭ ૦ મી. અલી આકુજી.	૫ ૯ ૦ ડેલાગોઆએનું ઉપરાણ.
૧૨ ૧૦ ૦ મી. આમદ મુસાજીની કુ.	૩ ૧૮ ૯ મી. એ. એમ. હસનની કુ. ડા. ચવેટસ ખાખત.
૧૫ ૧૫ ૦ મી. એમ. એ. કરોડીઆ.	૮ ૦ ૦ માસ મીટીંગ ટાણે દરજીઓ.
૧૬ ૦ ૦ મી. જુસય બજરાલીમ.	૧૦ ૦ ૦ કોળી કોમ.
૭ ૧૦ ૦ મી. ઉમરજી સાહે.	૨૫ ૦ ૦ કણી કોમ.
૧૫ ૧૫ ૦ મી. એ. એ. કામાની કુ.	૨૫ ૦ ૦ ફરતનજરમ ઇસ્માઇલ સુલેમાનની કુ.
૧૦ ૦ ૦ મી. એ. એમ. સુલેમાનની કુ.	૧૧૮ ૦ ૬ મી. હાઉઝ મહમદ પોએફ્ટરમમાં ક્રીડા ઉપરાણ.
૧ ૧ ૦ મી. પી. બી. ડોસજી.	૧૨ ૦ ૦ ક્વારકસડોરપનું ઉપરાણ.
૮ ૦ ૦ મી. સી. પી. લઈરામ.	૩૭ ૧૦ ૦ મી. કાચલીઆએ કાપેલ ઉપરાણ.
૩ ૩ ૦ મી. શુભામ સાહેબ.	૮ ૧૫ ૦ મી. અબદુલ રહીમે કાપેલ ઉપરાણ.
૭ ૧૦ ૦ મી. એ. એમ. હસનની કુ.	૧૦ ૦ ૦ મી. સુલેમાન હસમાઇલમીઆની કુ.
૨૦ ૦ ૦ મી. ઇ. ઇ. દાલાબાદ.	૨૨ ૮ ૯ જરમીસ્ટનના હાંદુઓ. કાચલીઆ અને
૭ ૧૦ ૦ મી. બી. પી. બજરાલીમ.	મી. જોશી મારફત.
૭ ૧૦ ૦ મી. એમ. ઇ. જાતુ.	૮૮ ૦ ૦ બેકસબરમ, બેનોની અને સ્પ્રીંગ્સમાં મી.
૫૯ ૬ ૦ કરમરસડોરપ કલેકશન.	હાઉઝ મહમદ કાપેલ ઉપરાણ.
૯૪ ૮ ૬ હેડવર્સ અને સ્ટાંડરટન કલેકશન.	૧૯ ૧૮ ૬ મી. કુવાડીઆએ કાપેલ ઉપરાણ.
૯ ૬ ૧૩ ૬ પ્રીટેરીઆ કલેકશન.	૬૮ ૨ ૦ મી. કાચલીઆએ બેકસબરમમાં કરેલું ઉપ

પૈડ. શી. પે.	પૈડ. શી. પે.
૮ ૭ = મી. બાસે કીધેલું ઉધરાણું.	૩ ૫ ૦ લેવા કાચી.
૪૧ ૧૬ ૦ મી. ઘઉં મહમદે રીપોરટમાં કીધેલું ઉધરાણું.	૭૦ ૦ ૦ મી. કાચીઆએ કીધેલું ઉધરાણું.
૨૮ ૫ ૦ જોહાન-સખરમાં મી. ઘઉં મહમદે કીધેલું ઉધરાણું.	૧૦ ૦ ૦ હીંદી કામગીરી.
૧૨ ૧૫ ૩ મી. ફેનસી અને મી. જોહીએ ન્યુક્લેરમાં કીધેલું ઉધરાણું.	૪ ૧૩ ૯ મી. કાચીઆએ કીધેલું ઉધરાણું.
૫૩ ૮ ૬ મી. કાચીઆએ જોહાનમાં કીધેલું ઉધરાણું.	૧ ૦ ૦ મી. થાપી ખપન.
૨૫ ૧૫ ૬ બેંગલોરમાં કીધેલું ઉધરાણું.	૧૪ ૧ ૦ પીટરસખરમાં મેસરસ પારસી રૂરતમજી, કાચીઆ અને બીજાઓએ કીધેલું ઉધરાણું.
૫ ૦ ૦ મી. એસ. પીલે.	૧ ૫ ૦ જરમીસ્ટનમાં મી. કે. કે. પટેલે કીધેલું ઉધરાણું.
	૨ ૧૦ ૦ મી. ફેનસીએ ન્યુક્લેરમાં કીધેલું ઉધરાણું.

૨૧૦૮ ૬ ૧૧

અરચની રકમો.

પૈડ. શી. પે.	પૈડ. શી. પે.
૫૦ ૦ ૦ એશીસનું કીરાણું પાંચ માંસનું.	૫ ૫ ૦ મી. બેક.
૧૫૩ ૦ ૦ પગાર ખાતે.	૧૭૩ ૧૪ ૬
૨૦ ૦ ૦ હીંદુ એસેસીએક્સનના કોલના બાફાના મી. બાકાતને.	૫ ૦ ૦ હીમનોચની એક પાછી ફરી તેના.
૧૫૦ ૧૫ ૦ સા. આ. (સ. ઇ. કમીટી.	૨૪૯ ૨ ૪ લંડન અને હીંદુસ્તાન ખાતે ફેબ્રુ.
૧૬૦ ૫ ૧ કેલેબ્રેટોનો મુસાફરી ખર્ચ.	૭૨ ૧૬ ૬ ટેલીગ્રામો.
મી. ઇસપ સુલેમાનને પા. ૬ ૧૪ ૨	૧૫ ૬ ૯ ટેલીફોન.
૭ ૧૧ ૩ વોકસરસ્ટના કેલેબ્રેટોને જાપા, સ્ટાંપ વિગેરે માટે આપ્યું તે સુદાંત પરચુરસ.	૫ ૧૪ ૮ કેલેબ્રેટોને ખોરાક બાબત મી. એમ. મુસાને.
૭ ૧૭ ૬ સોરાબજી બાબત ડા. થવેટસને.	૧ ૪ ૧૫ પ્રેસ ટેલીગ્રામો.
૧ ૧૪ ૧૦ મેકેનું કમીસન.	૩૧ ૨ ૪ મેલ, લીડર, સ્ટાર, ગવર્નમેંટ મેજીસ્ટ્રેટ, ઇ. એ.
૧૨ ૨ ૧ રેસનરી.	અને જાપાના કદીગો.
૨૩ ૦ ૩ એશીડેવીટો વિગેરે ઉપર સ્ટાંપ.	૨ ૧૫ ૦ જાપવાના કાગળો માટે પેરીંગને.
૧૭ ૮ ૧૧ માસ મીટીંગનો ખર્ચ.	૧૫ ૧૧ ૪ ઇન્ટરનેશનલ પ્રીટિંગ પ્રેસ.
૧૭૩ ૧૪ ૬ વકાલોને શી.	૧ ૬ ૦ કાચીઆની ચોપડી.
૦ ૧૬ ૭ મી. એકર અને સ્વેમર.	૬ ૧૦ ૦ બહેર ખખર.
૮૮ ૧૭ ૧૧ મી. લીચ-સ્ટીન.	૨ ૧૦ ૦ =
૪૨ ૦ ૬ મી. વોડ.	૦ ૧૦ ૦ "
૨૧ ૦ ૦ મી. હોમ.	૦ ૧૫ ૪ "
૪ ૪ ૦ મી. સ્ટેટરફર્ડ.	૪ ૦ ૦ અરજી.
૧૧ ૧૧ ૦ મી. મેગેસ્ટ્રેટ.	૧૫ ૧૨ ૪
	૬૦૧ ૧૯ = બાકી શીલક.

૨૧૦૮ ૬ ૧૧

દુકાન કાઢી નાખવાની છે

હીંદુસ્તાન જતો હોવાથી હું દુકાન બંધ કરું છું. બધા માલ મુલકને બાવે લેવા નાખવાનો છે. આથી સરકાર તક ફરી ફરીને મળશે નહીં.

હીંદુસ્તાનનો, જાપાની અને બીજો દેશમાં માલ, કાચી, સાડી, કામલ, કાચીઆ અને મદ્રાસી સાડીઓ વિગેરે વિગેરે.

હું હામલ સન્સ,
૧૦૭, એ સી. સ્ટ્રીટ, હરખન.

૭૩ શ્રી માતરમ્.

આતમ-દેશાત્મિક રાજમાર્ગ

અનાવિષ

આતમિક દિલાસાની ગેર-દી આપનાર, બાત બાવ ને દેશ સેવાનો મહામંત્ર શીખવાનાર, અહિંસા, શિશુ તથા ધાર્મિક નીચે વિષયો થી ભરપૂર "અનાવિષ" માસિક દાવના દરેક મંચુપાતના ખુલાસા સહીત પ્રગટ થાય છે.

એશીસ મુખીમાં માહત્ત્યનારને "મુક્તચત્રવન" એક નવલ કથા ભેટ આપનાનો કરાવ ફરિ છે.

આફ્રિકા માટે લવાજમ ચાર શોર્લોંગ.

માહત્ત્ય થવા લવાજમ મોકલી ત્વરાથી નગ નોંધાવો.

હરિલાલ અમુલાલ દેશાલ

અધિપાત "અનાવિષ" સગીન (સુરત.) અગર, પ્રીઅન એપીલીઅન, રીનીકસ નાતાલ.

British Indian Association
Johannesburg.

Summary of Receipts and Expenditure

FROM JUNE 1ST, TO DECEMBER 31ST, 1907.

EXPENDITURE.				£	s	d
To Office Rent for five months ...	50	0	0			
" Salaries	153	0	0			
" Rent to Ohayat for Hindu Association Hall ...	20	0	0			
" South Africa British Indian Committee	150	15	0			
" Travelling Expenses Delegates Acq.	190	5	1			
" Sundries, including an amount of £5 1s. 2d. paid to Esop Sultan for Stamps, Stationery, Newspapers, etc., not otherwise classified, in connection with the Volksrust prisoners	2	16	3			
" Dr. Thwaites re Sorabji	7	17	6			
" Commission on Cheques	2	14	10			
" Stationery	12	3	1			
" Stamps, including Stamps on various Affidavits,	23	0	5			
" Mass Meeting Expenses	17	8	11			
" Legal Expenses						
Lichtenstein	288	17	11			
Wood	32	0	0			
Horne	21	0	0			
Stanford	4	4	0			
Gregorowski	11	17	0			
Bleke	5	3	0			
Bekker & Swemmer	10	7		173	14	6
" Himnothi Cheque dishonoured	5	0	0			
" Cables to London and India	249	2	4			
" Telegrams	72	16	6			
" Telephone	15	6	9			
" M. Moosa—Food for Prisoners	5	14	3			
" Press telegrams	1	4	7			
" Papers.—Mail, Leader, Star, Gert Gazettes, I.O. to London, Press Cuttings, various bluebooks	31	2	4			
" Perring re Printing Forms	2	15				
" I. P. Press						
Paraphrase Act	6	0				
Advertisement	6	10	0			
"	2	10	0			
"	10	0				
"	15	1				
By Balance	4	0	0	15	11	4
				1,205	7	11
To Balance				901		
				2,106	6	11

RECEIPTS.

	£	s	d
By Balance ...	100	18	2
By Cash—A. K. Mahomed Chudshoon ...	5	1	0
Leung Quinn ...	30	0	0
Barberton Committee ...	10	0	0
J. E. Tavaris ...	1	1	0
Nagoma Bros. ...	1	1	0
K. Desai ...	10	0	
Collection ...	5	9	
Omerji Sale ...	1	10	0
E. A. Salooji ...	5	15	0
Collection ...	4	9	0
Katri Community ...	9	10	11
Mahomed Kasp & Co. ...	7	15	0
Littmann & Brown ...	10	10	0
Leung Quinn ...	10	10	0
E. M. Patel ...	25	0	11
Ahmed Khan ...	6	0	11
Baba Sahib ...	5	0	0
United Assembly Rustenberg ...	15	0	11
Zeerust Committee ...	10	0	0
Springs Community ...	4	0	0
A. M. Hussan & Co. ...	30	0	11
M. A. Karodia ...	10	0	0
P. P. Dandia & Co. ...	1	0	0
V. G. Mahanaj ...	7	10	0
M. S. Coovadia ...	12	10	0
Chesviam Kevaham ...	7	10	0
Mi Akoojee ...	7	7	0
Amood Moosajee & Co. ...	12	10	0
M. A. Karodia ...	15	15	0
Jussab Ebrahim ...	16	0	0
Omerji Sale ...	7	10	0
A. F. Camay & Co. ...	15	15	0
A. M. Suliman & Co. ...	10	0	0
P. B. Dorabji ...	1	1	0
C. P. Lucheram ...	8	0	0
Goolard Sahib ...	5	3	0
A. M. Hoosen & Co. ...	7	10	0
E. F. Dadabhai ...	20	0	0
H. P. Ebrahim & Co. ...	7	10	0
Malin Mahomed ...	7	10	0
M. E. Gatu ...	7	10	0
Krugersdorp Collection ...	59	0	0
Heldeberg and Standerton Collection ...	94	8	6
Pretoria Collection ...	26	13	6
Barbers' Collection ...	10	0	0
Standerton Collection ...	3	0	0
Leung to records case ...	5	0	
Chinese Reform Union ...	60	0	0
Tamil Benefit Society ...	82	10	11
Abou James ...	10	0	0
Contribution ...	6		
Barberton Collection ...	9	15	11
Tamil Benefit Society ...	44	0	0
Canon Digby M. Berry ...	2	0	0
Tamil Community, Pretoria ...	30	0	0
Boksburg Collection ...	10	0	0
Delagoa Bay Collection ...	39	13	0
Tamil Benefit Society ...	1	0	0
Koli Community ...	20	0	0
Boksburg Tamil Community ...	14	13	6
Carried forward ...	1,643	1	11

RECEIPTS.

	£	s	d
Brought forward ...	1,043	1	11
By Cash—A. rededorp Tamil Community ...	21	15	0
Abdul Adam, Pretoria ...	10	0	
Germiston Tamil Community ...	20	0	0
Germiston Hindu Community ...	10	0	0
Chinion Delmore ...	1	0	0
Vasasaria Kulis ...	9	2	6
Leva Kumbis ...	27	0	0
Koli Community ...	10	0	0
Newclare Laundrymen ...	30	0	0
Donation ...	3	4	
R. Katz & Co. ...	2	10	0
Collection Delagoa Bay ...	5	9	0
A. M. Hussan & Co., re Dr. Thwaites ...	5	18	11
Tailors at Mass Meeting ...	8	0	0
Koli Community ...	10	0	0
Kanli Community ...	25	0	0
Ismail Suliman & Co., Rustenberg ...	24	0	0
Collection at Potchefstroom per Dawad Mahomed and Others ...	118	11	6
Collection at Nierksdorp ...	62	0	0
Collection per Cachalia ...	37	10	0
Collection per Abdul Razak ...	8	15	0
Suliman Ismail Mia & Co. ...	10	11	0
Germiston Hindus per Cachalia and Joshi ...	22	8	9
Collection Boksburg, Benoni, and Springs per Dawad Mahomed ...	88	11	0
Collection per Coovadia ...	19	18	6
Collection Boksburg per Cachalia ...	68	2	0
Collection per G. P. Vyas ...	8	7	0
Collection at Roodepoort per Dawad Mahomed and Cachalia ...	41	16	0
Collection at Johannesburg per Dawad Mahomed ...	28	5	0
Collection at Newclare per Fancy and Joshi ...	12	15	3
Johannesburg Collection per Cachalia ...	53	8	0
Collection Blantyre ...	25	15	6
S. Pillay ...	5	0	0
Kera Kumbis ...	5	5	0
Collection per Cachalia ...	70	0	11
Indian Community Swaziland ...	11	11	0
Collection per Cachalia ...	4	13	9
Thamli Appan ...	1	0	0
Collection at Pieterburg per P. Rustonjee, Cachalia and others ...	144	1	0
Collection at Germiston per K. K. Patel ...	1	5	0
Collection at Newclare per Fancy ...	2	10	0
	2,108	6	11
By Balance ...	901	19	0

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BARBERTON

Salman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahbodein Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khanisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Balenai,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Paos,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255,
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayab Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAROMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cider,
116 Lang Street.
Obhagunal Bhawanidas Ghoewala
candaria, 21 Roger Street,
E. 1914 NOBODIES,
24 Frore Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kulekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Kishaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
M. Idris Ennos,
180 Free Street corner
and Bloom Street
Cape Town
PANDOMELL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amud Ismail Bunch,
Box 17.

Charlestown

Cassim Saliman,
Box 27,
G. R. Noola,
Box 15,

DE AAR C.C.

G. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. AZDOBAKES AMON & BRO.,
Box 441, 424 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Shama Parshotam,
357 Pine Street.
M. C. CAMERON & CO.,
Box 120, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 129 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & CO.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoujee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & CO.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Unigeni Road.

JALEROY & SHARJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Mughraj,
Photographer.
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabb, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanchayee & Co.,
Box 107, Grey Street.

Lala Babbai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Amharam Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Ithann,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTOOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Khaynagari,
Shoemaker, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street.
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

March 20th, 1909

INDIAN OPINION

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)
Esaujee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 42.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Mooljee & Co.,
27, Market St., Box 2341.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhita Dajee,
Indian Washerman,
Box 6309.

M. S. Cooradin,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dababoo,
22nd St. Malay Location, Box 2383.
Tel. 1915

Dayaram Bhoochan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.

M. P. FANCY,
Box 5031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Gulab Prag,
Box 5930.

S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KAROMA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. KIVABRA,
Box 5320, Market Street.

Mohamed Khadim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. Manomed Hussain & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

J. Han & Jurg.

A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

A. M. SULEMAN NIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Ferdsburg Branch: Roschhoek.
P.O. Box 2347.

J. D. Tamaris,
224 Market Street

C. D. S. S. S.,
171, Street K. & L. S. S.,
Vrededorp, Box 2346.

C. D. S. S. S.,
18, Prinsloo Street,
Head Office: 10 Prinsloo Street,
Vrededorp.

M. K. Dasa Chaitanyam,
Box 1360.

KIMBERLEY

AHMED MAROOF,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarisen,

Feuterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Niaz,
Box 1000, Malay Camp.
Shamsoo Khan Bhatia,
25 Beers Road.

KNEXERSLOPP

Indi...
corner of K... & ...

M... & Co.,
Box 222.

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building

A. E. CHOTABHAI,
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 31.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

KLERREDORP

Patel & Co.,
Box 198

LORENFEN MARQUIS

A. H. De Silva Bros & Co
Box 240.

Hajee Essa Hajee Sulaman & Co.,
Box 368.

Hirjee Mooljee & Co.,
Box 246.

Hegwaraj Indoy,
Box 132

J. Han & Jurg.

Indi...
Box 132.

Indi...
Box 132.

Parshotam Anurhand & Co.,
Box 109.

VALIDAS & LALBHAND
Box 98.

NANJEE DULABDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAFEKING

Charles Steumar,
Box 61

K...
Box 132.

MAFELING

Indi...
Box 132.
Indi...
Box 132.
Indi... & Importers,
Box 150.

I. A. Chetty & Co.,
General Dealer, P.O. Box 147,
113 Church Street.

NEWCASTLE

V. E. SZAR,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHBRIDGE

Indi...

RYMANSBURG

Indi...

PIETERMARITZBURG

Indi...
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Ewart & Co.,
Tinmiths Tankmakers
1 Han Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Jordan and Deon-
14 Street, Box 14.

A. M. Ismail, Box 14.

A. O. Ismail,
Box 179.

Hassan M. & Co.,
Box 149.

Indi...
Box 149.

POYCHIEFSTROOM

A. K. Desai,

A. E. Nambhadi,
Box 132.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekandas Bros.,
Main Street, Box 51.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Ambaran Parshotam,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mahomed Ahs,
Box 488, Prinsloo Street.
Mangabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer,
Sta 4 375, Boven St., Pretoria.
NAGARDAH HARI SONI,
Goldsmith,
Boven Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee H. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kattledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Gign, Befool.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Beal Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Ashamed Wadde,
A. S. Desai.
D. S. Desai, Box 1231
Mandla, Box 97,
Bramfort, Box 100,
D. S. Desai, Tailor
Market Street.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranch, and Lala,
Indian Laundry, John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 17, Market Street.
Ohbita Menar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BAHU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
29 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESBURG

G.R. Moola,
Box 1.
Vannuli Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 20.
Hajee Mian,
Box 70.

Jossab Tayob & Co.
Market Street.
Jossab Hussain & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGRE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER.

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (12):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynburg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 86.

TEL. 2112. DURBAN

ESTABLISHED 1880.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મર્ચન્ટ એજન્ટ
એજન્ટ.

વેલ્ડ ૮૮, ૧૩૫, ૪૧૧ નંબર.

દુરબન,

Telephone 864

BAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

ડાયરીની ભેટ!

જેઓ એક વરસનું લગાજન આંગપર
ગોઠવી આપશે તેમને તથા અમારા પ્રગટ
ગ્રંથોના પુસ્તકોમાંથી ૨૫ પાના પુસ્તકો
ખરીદશે તેને સને ૧૯૦૯ના સાલની ડાયરી
મુફત ભેટ આપવામાં આવશે.

વેપારીને ઉપયોગી છે.

મેસરસ પારેખની ફા. લેખે છે કે:—આપની
ભેટની ડાયરી વખાણવા લાયક સારું મુદ્રા
પરીનાં ફાયદાકારક છે. અને કોમર્સીયલ એન્ડ
આર્થિક વાતવિવાદ પટે છે.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 20TH, 1909

No. 12

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 135.

CONTRIBUTORS. Letters and other communications should be sent to the Editor, Indian Opinion, Phoenix, Natal. When a letter is received, it is not published unless it is marked "Communications." Editors must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, initials only means that the matter is of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed to The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 20TH, 1909.

The Transvaal Trouble

Our contemporary the *Natal Mercury* is commenting upon the appeal by certain members of the House of Commons and by British Indians in South Africa for the appointment of a Crown Commission to enquire into the condition of British Indians in South Africa, has suggested that the Indian community is ill-advised in making such a suggestion, as it is likely to alienate the sympathy of those who might otherwise be inclined to regard favourably some, at least, of the Indian aspirations in the sub-continent. We can quite understand the objection of certain critics, amongst whom we had not thought to find our contemporary, against any suggestion for an inquiry into the treatment of British Indians in this country. Like charity, self-government may be said to cover a multitude of sins. In the self-governing Colonies of South Africa, there is much to answer for in the treatment of British Indians.

The *Mercury* suggests that the labours of the Commission appointed to inquire into the question of Indian immigration into the Crown Colonies may solve many of the difficulties

arising from the residence of Asiatics in the self-governing Colonies, and a hint is given to the Indian leaders to induce their people to go "where the wicked cease from troubling and the weary are at rest" by giving up "the attempt to obstruct agriculture among the English people" and direct their people's attention to the waiting opportunities in the Colonies. Africa is a more impracticable land than the Colonies. Why it should be thought possible or even desirable to remove South African-born Indians, for instance, to a strange land, of which they know nothing, and which offers them but few opportunities of advancement; why Indian traders, who may have valuable businesses, should be expected to suddenly "seek fresh fields and pastures green" in Mr. Winston Churchill's paradise, where conditions of life are altogether different from those to which they are accustomed, and where their business experience will stand them in but little stead, we are at a complete loss to understand. There is ample room in South Africa for the 150,000 Indians who are spread over the continent. Why then are they not allowed to remain? Why are they not allowed to develop their own industries? Why are they not allowed to settle in the sub-continent have already possessed, long ago, in the practical restriction of future Indian immigration into South Africa. But this naturally presupposes freedom of opportunity and sympathetic government by those who are responsible for the existence of the bulk of the existing Indian population in South Africa.

We are sure that the *Mercury* does not suggest that every action of the Transvaal, in regard to its Indian population, may be safely ignored by the Imperial authorities. Only last Saturday, in its "Man in the Moon" notes, our contemporary says:

The Transvaal, in arranging for the deportation of recalcitrant Indians through Delagoa Bay, is announcing a very important movement, and I fancy there will be much difficulty regarding it. It has always been understood that a State could only place undesirable beyond its own borders. Possibly the Portuguese will have no compunction in accepting such as aliens, but they are British subjects, and the British Government is likely to raise an awkward question to deal with.

Surely, then, when a British Colony can blackmail a foreign Power into allowing the illegal restriction of the liberties of British subjects, that is a matter of inquiry by the Imperial Government, and not a matter of self-government under a "Don't ask, don't tell" principle.

Indian Immigration into Natal

MR. HARRY SMITH, the Principal Immigration Officer, has issued the report from his department for last year. The report is characterised by that candour for which we have come to look as a matter of course. Mr. Harry Smith is nothing if not frank. His ways tell us clearly what he wants, and why he wants it. His report is invariably more to the point than those of any other department which honours us periodically with publications.

This year, Mr. Harry Smith tells us of his experiences—not altogether pleasant ones, he admits—in the Supreme Court of the Colony. It is unfortunate that he so far departs from his normal attitude of frankness as to fail to include in his comments upon the incidents of last October the smart rap over the knuckles that the Government received at the hands of the Chief Justice in endeavouring to import politics into matters of pure law. Paraphrasing Sir Henry Pale's words, the Courts of Natal were instituted for the rendering of justice and not for the purpose of misinterpreting the law in the light of a racial policy. And there we find him, of the Natal where Natal has been in fact transformed the role of policeman in the Transvaal.

Mr. Harry Smith is not altogether accurate in his observations, though in his interpretation of Section 10 of the Immigration Act, he is seemingly supported by Mr. Acting Justice Koch in the recent application of Bahyabhai Shakerbhai Patel, whilst, however, Mr. Justice Broome seems to have considered that the procedure adopted in the Mainze case was a good enough precedent for him to act upon. But the Principal Immigration Restriction Officer, after pointing out that owing to the Supreme Court decision last year, those Indians who were technically prohibited immigrants to Natal were allowed to land on visiting passes, goes on to show that they proceeded to the Transvaal, where they were arrested for an offence against the Immigration Act of that Colony and sent to prison. Mr. H. Smith, unfortunately, conceals the fact (for his attention was deliberately drawn to this at a later date) that the decision in the Transvaal Supreme Court, on the appeal of Moosa Ismail and others, shows that they were illegally imprisoned, and that the instructions given to Mr. Smith by the Transvaal Government through the Colonial Secretary of this Colony were often given, with the result that the imprisoned men were released. Mr. Smith says

that the appeal of Moosa Ismail and others shows that they were illegally imprisoned, and that the instructions given to Mr. Smith by the Transvaal Government through the Colonial Secretary of this Colony were often given, with the result that the imprisoned men were released. Mr. Smith says

Chinese Passive Resisters

Enthusiastic Meeting in Johannesburg

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

In our last issue we gave a short report of the Chinese meeting. We now give the speeches.

Chairman's Speech

Gentlemen and Friends,

My first duty is to welcome here this afternoon our European friends, who have so steadfastly assisted in our passive resistance movement, and who are here to-day still further to show their sympathy with us in our cause. We are grateful to them for their presence here, at a time when sympathy is doubly welcome, and we hope that, in the future, they will give us yet further proofs of their friendship and sympathy with our cause by assisting us to bring the struggle to a successful issue.

We are met here to-day for two purposes. The first is to offer our hearty congratulations to Mr. Leung Quinn, our Chairman, and the 150 British Indians, fellow-sufferers in the struggle, on the occasion of the sentence of imprisonment imposed upon them. The second is once more to announce our determination to continue this struggle till the bitter end, that is, until such time as the Transvaal Government shall have been pleased to render justice to an oppressed section of the community, and to treat with respect the representatives of a nation which is in treaty alliance with the Imperial Government in London. We feel that our brethren who are in gaol suffering for us all are setting us an example of self-sacrifice which it would be a shame and a disgrace for us not to follow. It may be that the brunt of the struggle has not fallen upon the Chinese community so far, but that is chiefly because our community represents a minority of the Asiatic population; but our hearts are as much in this struggle for justice and the retention of our national honour and our manhood as are the hearts of our fellow-Asiatics. Whilst our community is quite independent of the British Indians, we are united in a common struggle for existence under oppressive legislation; and what is lacking in our numbers we will endeavour to make up by a loyal co-operation. We feel that we are, to some extent, redeemed by the imprisonment of Mr. Leung Quinn, whose leadership during these past months of stress and trouble has been an inspiration to us all, and we feel that the Government have done us honour by removing him from the scene of operations, that we may prove how whole-heartedly we are bound to the passive resistance move-

ment. We are prepared to sacrifice everything rather than our honour. We feel that a grave injustice has been done to us, and that we were led to accept voluntary registration, in whose success we had so large a share, by the representations of the Government that the old Asiatic Act would be repealed; and like our fellow-Asiatics, we have refused to purchase repeal by the acceptance of the national dishonour that would be ours, if we agreed that men of our nationality should be excluded from the Colony, no matter how high their mental qualifications might be. It is an insult to which no free-spirited people will submit, and we are prepared to continue to suffer so long as the Government fail to realize the deep injury that they are inflicting upon us by a policy of exclusion on racial lines. In this passive resistance struggle, the keynote is self-sacrifice and personal suffering for those who are taking part in it. There is no desire to inflict injury upon others. We are a peaceful and law-abiding community, and so we shall remain. I believe that everyone of my brethren present here to-day is prepared to, undergo immediate imprisonment. All are lawful residents of the Transvaal. Most of them were registered under voluntary registration last year, but we are united in the determination to follow the example so nobly set by those Asiatics who are now in gaol for the sake of us and the Asiatic peoples of South Africa.

European Friends

Rev. Duke remarked that they were the friends of all the Chinese on the Rand. He thought they had done perfectly right in passing the resolution in regard to Mr. Gandhi and Mrs. Gandhi. Last year, the Chinese community had stood by Mr. Gandhi throughout the struggle, and he hoped they would continue to do so still and to follow him and Mr. Quinn. Large numbers of men were suffering for the sake of conscience. He thought that they were right. He was there that afternoon because he was an Englishman and loved his country and his people, and he could not bear to see England doing injustice to anyone. He wanted to see that justice was interwoven in all the laws emanating from Britain. He trusted that a better day would soon dawn for them all. They were looking to the Chinese of the Rand to show that their character could stand the strain and the storm of the present struggle. He hoped that those qualities that they had shown would bring them success. He himself, like them, was a passive resister. Passive resistance meant accepting suffering rather than inflicting it upon others.

Rev. Phillips said that they had not anticipated at the time that they were celebrating the compromise last year that they would so soon lose the fruits of their victory and that they would

be called upon to re-enter on the hard struggle. He was glad to see that they were determined, that they were never going to give up the struggle until they had secured all that to which they laid claim. The Asiatics had great leaders and should be proud of them. Passive resistance was really a test of endurance. He felt that if the English passive resisters had fought as bravely and determinedly as they had done, the education controversy in England would have been finished long ago. They were not going to sacrifice their consciences and sense of right to the Government. It was through tribulation that one could enter the Kingdom of God, but in this struggle they had a double reward. They had the reward of success at the end and the daily reward of building up good character. They were not to be discouraged by the trials of the past, and they would be a better still day by day. They should determine not to go back till victory was gained.

Mr. Dallow urged that whilst the leaders were suffering in gaol, they should carry on the struggle. Were they prepared to do that? (Shouts of "yes"). If they had that spirit, they would succeed, and their European friends would stand by them.

The Rev. John Howard said he was glad that they had eschewed violence. He was sure that the peaceful methods that they had already adopted would secure the aim that they had in view. He associated himself with all that had previously been said and he associated himself with them in this great fight.

Mr. Leung Quinn said that the sympathy of the European friends was a great help, and that they were right in resisting these anti-Asiatic laws.

Mr. Polak urged them to go and fill the gaols, to follow their leaders, from whom they should derive inspiration, and to suffer anything rather than surrender their national honour and their manhood.

Mr. Isaac said that he was proud to appear before men, who were prepared to stand starvation and prison rather than sacrifice their honour and their manhood.

Mr. Coovadia

Mr. E. S. Coovadia said that many of those present knew him and his firm long before the war. They were now arrested not because they could not be identified, but because they were coloured men. They would show that they were men and not dogs or cattle. They wanted justice, self-respect and freedom. They trusted in God and themselves and they would fight to the bitter end. He himself had a large business and nobody would succeed him, but he was going to gaol the following day, and would not mind how much he lost by so doing rather than surrender to the Government's demands.

Immigration Restriction

Department's Annual Report

The Year's Work

The *Natal Mercury* gives the following summary of the annual report of the Immigration Restriction Department:

The number of vessels that visited during the year totals 1,002, and the statistics following give the leading facts with regard to the work of the department, with a comparison of the figures for 1907, the figures for 1907 being in each case given first:—Ships visited, 1,002; passengers examined, 1,117; Asiatics and crews: (a) at port, 1,002; (b) at Charlestown 21; (c) at Van Reenen 6; restrictions (Asiatics, excluding crews), at port, 3,270; 6,281; total crew lists (all arrivals), 63,907—61,327; total crew lists of British vessels, 53,312—53,597; total of aliens, negroes, and lascars on crew lists of British vessels, 15,253—16,396; total of Asiatic and negro crews on British vessels, 1,002—1,002; number of Asiatics charged (a) at port, 1,002—1,002; (b) at Charlestown 21—21; (c) at Van Reenen 6—6; number of certificates of domicile issued, 1,002—1,002; number of certificates confiscated, 79—84; indentured Indians for Natal arrived, 6,459—6,174; prosecutions, 66—51; convictions, 52—44.

The total number of passengers examined during the year was 20,802, of whom 12,369 were males, 5,247 females, and 3,186 children. The nationalities most largely represented were: British 13,254, Dutch 152, Germans 318, Indians 6,387, natives 121.

The extra hands arriving at the port during the year totalled 1,318, and the passage-workers and stowaways 254. Troops arriving at the port were 2,542, inclusive of 132 females and 134 children, and the indentured Indians arriving were 1,050 men, 792 women, and 132 children, a total of 3,174. Nearly all these Indians arrived during the first half of the year.

The crews of vessels calling at the port during the year numbered 61,327, of whom 37,353 were British, 710 American negroes, 2,110 Chinese, 4,933 Germans, 13,175 Indians, 1,046 Norwegians, and 1,456 Swedes.

The persons restricted at the port during the year numbered 7,531, of whom 5,797 were men, 1,127 women, and 607 children. Of these 197 were British, 177 Chinese, 23 Europeans, 11 Germans, 20 Goanese, 5,901 Indians, 31 Malays, 18 Mauritians, 10 natives, 60 Norwegians, 13 Swedes, 25 Syrians, and 659 South Africans.

The Asiatic crews admitted for admission during the year were 1,002, of whom 1,002 were at the port, 21 at Charlestown, and 6 at Van

Reenen. Of these 1,002 were admitted free, 11 former residents, and 191 persons of other status. The total restriction of the Asiatic crews of the year was 377, as against 377 in 1907. Of all those restricted, 11 were Indians, 11 were of other status, and 11 were of other status. The number of embarkation and disembarkation was 1,002. Of these 1,002 were admitted during the year; none were refused admission.

During the year 11 persons were charged under the Act, 11 being convicted and seven otherwise disposed of but not acquitted.

The report further states:—Detention ship. This vessel was used under the separate regulations. The total number of persons consigned to her during the year was 516, and the largest number on board at any time was 11. The total expenditure, including wages, on this craft for the year was £75, and the total revenue £141, leaving a credit balance of £66.

Cost of the Department. The number of certificates of domicile issued for the year was 1,002, and the total cost of the Department was £1,002. The total cost of the Department was £1,002, and the total revenue was £141, leaving a credit balance of £66.

Losses and Fines. The losses by desertion of seamen amounted to 69 Europeans and 17 Asiatics, equal to about 7-7th per cent. of the seamen in the port during the year. The corresponding figures for 1907 are: 63 Europeans and 24 Asiatics. The losses of prohibited persons allowed to land on visiting passes were 10, against 12 in 1907. Two were discovered and charged, and were or are to be deported. The percentage of recoveries of those who contravene the visiting pass rules is always very low notwithstanding the best efforts the Department can make to secure the offenders. Each offender forfeited his deposit of £10. Fines of £25 each were imposed against the vessels for failing to observe orders of prohibition, or, in other words, for losing prohibited immigrants.

Deportations.—Each vessel that lost a member of her crew was caused to take away a man in substitution of the runaway, while the latter was himself deported under guarantee in the cases where capture was effected. Apart from the individuals so disposed of, ten men of the criminal class were sent beyond the seas under judicial orders. Several of these were individuals deported from the Transvaal, and were shipped away under arrangement with the Government of that Colony.

Legal Proceedings. The number of legal proceedings during the year was 1,002, and the total revenue was £141, leaving a credit balance of £66.

uncertainty of things legal, and I propose to submit to you proposals for a draft Bill to further amend the Act of 1904, with particular regard to the fact that under existing conditions it would appear that although the Act requires me to do a certain thing the Courts may order me not to do it, and may by such order frustrate the intention of the Act, and at the same time involve the Treasury in the costs of legal proceedings. A notable instance of the thing I refer to occurred in October, when there appeared at the port a number of Indians, destined to the Transvaal, against whom orders of prohibition were recorded. These men were removed to the detention ship, in terms of the provisions of Section 17, to await the departure of the ship that brought them here. They applied for and were refused visiting passes. Before the hour at which they could be returned to their ship I received an interdict against their removal from the Colony, on the ground that they might prefer suggestions of mine before the Supreme Court, and the ship that brought them sailed without them, and, being ready, but prevented from carrying out its obligations, rightly discontinued further dealings with regard to them. Meanwhile these prohibits were detained in the detention ship, their release being precluded by legal disability. In due course, the case occupied the attention of the Supreme Court, whose judgment supported the decision of the Department: (a) That the men were prohibited immigrants; (b) in its refusal, based on the discretion which the Act vests in the officer responsible for the administration of the Act, to issue visiting passes; (c) in its action in placing the men on the detention ship. The Department was, however, ordered to pay the costs of the proceedings, on the ground, as I understand it, that there was no legal warrant for keeping the men on the detention ship after the departure of the ship by which they arrived here. It thus came about that the Colony had to pay costs and forego charges amounting to, approximately, £250, not because of any impropriety, carelessness, or want of judgment on the part of the Department, but because the Department had been prevented in its final legal act by those to whom the costs were awarded. In terms of the judgment, these prohibits were discharged from the detention ship. Visiting passes were then issued to them, and they duly made their way to the Transvaal, where, I believe, they were promptly arrested for an offence under the Immigration Act of that Colony and sent to prison.

Section 10.—In any further amendment of the Act it will be imperative to provide against the calculated evasion of this section which often happens. Section 10 explicitly provides the way by which a person who is a prohibited immigrant may take his case

to appeal. It has been quite a common thing to get by this provision, with its risks to capricious claimants, under the facilities offered by the visiting pass rules. The position that I would take in such a case is that a person suffering under an order of prohibition, but being within the Colony on a visiting pass, was not competent to appeal without complying with Section 10, and, as before, indicated, this badly requires to be expressly set down. Had such a rule as I now urge for been in operation in October last, the case that engaged the Court could not have been brought, or, if it had, deposits to the amount of some £3,000 would have been forfeited to the Government by the result of the proceedings.

The Prohibitive Section. I made special reference in my last annual report to the number of persons (otherwise ineligible as immigrants) who gained admission by virtue of their ability to pass the education test. The number of such persons passed into the Colony in 1908 was 73, compared with 81 in 1907, 144 in 1906, and 157 in 1905. For the reasons formerly given, I again suggest that attention be given to this point in any amending Act that may be prepared. It is of equal urgency to consider the wide opportunity for both evading the Act and nullifying its intention afforded by sub-Section (2), Section 4, which provides for the entry of the wives and children of persons who are not prohibited immigrants. The Act provides that the Immigration Officer shall be satisfied of the alleged relationship between the arrivals and the persons appearing on their behalf, and I commonly have to be satisfied with that to which reality I can attach but little value. The usual course is to demand sworn statements from and pursue an examination of the parties, and those who appear in support of the claims. I have practised for 12 years to match Asiatic cunning in respect of this and other phases of restriction work, and I am so far from success that I am compelled to say that, notwithstanding the closest application to the cases that arise, I estimate that I am unable to get at the truth where truth would lead to a conviction of falsehood in two claims out of every five.

Since the withdrawal by the Transvaal Government of its Asiatic Department's representative in Durban a considerable and growing amount of work has been performed (I may remark with every readiness) by this Department for that Government. The propriety of effecting some arrangement in respect of these services has been spoken of, and I think the adoption of the suggestion is desirable and needed by considerations of equity. On the other hand, the Asiatic Department of our northern neighbour affords us its co-operation whenever we ask for it, and I take this opportunity of tendering my thanks

for its courtesy. From Cape Town, 1909, I have continued to receive much assistance of value.

The Imperial Commission

What the "Mercury" Thinks

In an editorial note, the *Natal Mercury* remarks as under:—

The Asiatic question is once more being brought into prominence by the efforts which are being made by Indians in various parts of South Africa to attract attention from England. A meeting of the Asiatic Societies was held at Cape Town on Monday, at which a resolution was passed setting out an appeal to the Imperial Government to make certain representations on the Transvaal on behalf of the Indians in that Colony. One head of the argument, according to the text of the resolution published in the Cape papers, is that in the absence of such intervention British interests in India will suffer, a reference which is as ill timed as it is tactless, in view of the liberal reforms which the British Parliament has just sanctioned for India. The resolution also asks for a Crown Commission to come out and examine the condition of the Asiatics in this country. The Indians will do themselves no good by this importunity, either at Home or in South Africa. Here it is worse than elsewhere, for the Asiatics are not the least of our troubles, and the Imperial Government, in its wisdom, and interference with the self-governing Colonies, has not yet found a way to regulate them in a certain way, only leads to the greater alienation of sympathies which the Asiatics might otherwise command to some extent. Much more to the point, so far as the Asiatic in South Africa is concerned, is the Imperial Commission which has just been appointed, representative of the Indian and Colonial offices, to enquire into the immigration of Indians into Crown Colonies. There is a considerable likelihood that this Commission may be able to point the way to a solution of many of the difficulties arising from the residence of Asiatics, the domiciled class included, in the self-governing Colonies, and more particularly in South Africa, which is nearly adjacent to a large territory under Crown administration that has been held by a Liberal statesman, Mr. Winston Churchill, as eminently suitable for exclusive Indian occupation. Such a matter suggests itself as offering much more for practical consideration on the part of the Indians than the attempt to manufacture agitation among the English public, and we should like to see the many intelligent men who are at the head of the Asiatic propaganda giving evidence of a little more prudence.

Imperial Parliament

A cable message to the *Star*, dated London 11th instant, says:

There are indications that the pro-Indian members of the House of Commons intend at an early date to demand the amendment of the Transvaal Asiatic Registration Law, unless it is carried out more fully.

In the House of Commons this afternoon Colonel Seely (Under Secretary of State for the Colonies) was bombarded with questions concerning the Transvaal Indians.

Colonel Seely stated in reply to one questioner that a communication with reference to the Transvaal Indian question would be published shortly. He informed another that Mr. Gandhi had been imprisoned because of his refusal to comply with the Transvaal Law, and that the Imperial Government was unable to prevent the Transvaal Government from enforcing the law relating to registration certificates.

Colonel Seely promised Sir W. J. Bull, Conservative member for Hammersmith, to make inquiries with reference to the Boksburg Asiatic location notice.

On the 15th instant a message from London by Reuter says:—

Colonel Seely informed Mr. Harold Cox that Lord Crewe was communicating with Lord Selborne with reference to the position of British Indians under the Draft Constitution.

Natal Deportation Case

Important Decision

Immigration Officer's Powers

An important case was decided in the Durban Circuit Court (Civil Sessions) on the 10th instant, before Mr. Acting Justice Koch, in the matter of an application by Dahyabhai Shankerbhai Patel, an Indian, for an order interdicting the Principal Immigration Restriction Officer of Natal from deporting him, or causing him to be deported, from this Colony, pending further proceedings.

Mr. R. Robinson appeared for the applicant, and Mr. W. C. Miller for the respondent.

His Lordship, in delivering judgment, said that in the matter of interdict obtained by Mr. Homer Robinson, at the instance of the applicant, an Indian, restraining the Principal Immigration Restriction Officer from deporting his client, or causing him to be deported, from Natal, pending further proceedings on an affidavit sworn on March 2. An order was granted by Mr. Justice Broome in Chambers on March 3, in which he ordered that until further order, interdicting the P.I.R.O. to show cause before the Court why he and any other person or persons whomsoever, should not

be interdicted until further order from departing or causing to be deported from Natal the Indian in question, at present on board the *S.S. Somali*, lying at the Point. Mr. Robinson now moved for a continuation of this interdict, and that the order be made final. The chief ground, his Lordship took it, for Mr. Robinson's application was that, though it was stated at the time by the Immigration Restriction Officer that this man could not comply with sub-Section (a) of Section 5 of Act 30, 1903, it was afterwards found that he could not, and that the sole ground for detaining him, under that section, entrance to the Colony was that the Immigration Restriction Officer had stated in conversation that the man took 11½ minutes to write out the application, and Mr. Robinson now asked the Court to inquire whether it was sufficient ground to set aside the decision of the P.I.R.O., which was subsequently confirmed in terms of that sub-section by the Minister of the Department which he was in charge of for the carrying out of the Act. In view of the importance attaching to questions affecting Indian Immigration, and that they were important matters where the duty of the Court was considered, it was postponed consideration of the matter, in order that the Court might have the official report from the Supreme Court on the recent decision in the case of *Munroe v. the Principal Immigration Restriction Officer*. The Chief Justice (Sir Henry Hale) very clearly inferred that the Court had no right to interfere with what he might call the properly exercised functions of the Minister in charge of the Department for the carrying out of the Act. "My brother Beaumont reminds me," said the Chief Justice, "that the applicants had obtained an interdict from the Chief Magistrate of Durban preventing the carrying out of the Statute, but, if so, I think it is not necessary for me to determine whether they improperly applied for an interdict. In any case, that in itself would not assist us. It seems to me, in allowing the men to be kept upon the hulk. There is no objection for such detention. It certainly would be new to me if, because a man seeks to ascertain his rights by legal process, even if his action is due to a mistake of opinion as to his legal rights, he is to be punished by legal detention." Then Mr. Justice Beaumont puts it still stronger: "It is quite true," he says, "as the Principal Immigration Restriction Officer has stated that there is the power of detention under Section 17. But I would point out that the powers given under Section 17 are extraordinary powers, and not the ordinary course which is contemplated by the Act. As I understand the Act, if a person seeking to enter Natal is a prohibited immigrant, he may be forbidden to land in Natal or to enter Natal, and if he is under the interdict, he does not know that he is liable to be kept on the hulk, with-

out a warrant; to be taken before the nearest magistrate, and to be immediately punished in terms of the Act. That is the ordinary course. That is, says, further: "I cannot see how, pending any opinion as to whether the Magistrate was right in granting an interdict restraining a statutory officer from carrying out what the Statute empowers. He (his Lordship) might say that to show the position he had consistently taken up in this matter—that immediately after this interdict in Munroe's matter was applied for, a similar application came before him when he was sitting here as a Circuit Judge in Chambers, and he refused it. He held that the remedy of these matters, if they were ruled to be prohibited immigrants, was under Section 16 of Act 30, 1903: 'Any person appearing to be a prohibited immigrant within the meaning of Section 5 of this Act, and not coming within the meaning of any of the sub-sections of section 5, and in of the said section, may be allowed to enter Natal upon the following: (a) He shall have deposited with an officer of the Department under this Act the sum of £100; (b) if such person shall within one week of entering Natal obtain from the Minister of the Department a certificate that he does not come within the prohibition of this Act; the deposit of £100 shall be returned; (c) if such person shall not obtain such certificate within one week, the deposit of £100 may be forfeited, and he may be treated as a prohibited immigrant. In case of any person entering Natal under this section, no liability shall attach to the vessel in which he may have arrived at any port of the Colony.'" He (his Lordship) said that these people, for the protection of the ship-owners, should apply under that section of the Act. The application for leave to find out whether this man could write the satisfaction of the Minister, under sub-section (a) of Section 5 within a certain given time appeared to him to be contrary to what the law intended. This Act was intended to give to the Minister certain powers, and only as regards Indians, but all immigrants. The Act was founded on the Cape Act, and he was justified in adopting the view he took of the Act by certain decisions under the Cape Act. He could not dissociate the words "to the satisfaction of the Minister" from the remainder of sub-Section (a) of Section 5 of the Act. "Any person who, when asked to do so by any duly authorised officer, shall be unable through deficient education to himself write, sign, and sign, in the character of some European language, application to the satisfaction of the Minister." He (his Lordship) believed that it was Sir Henry de Villiers, Chief Justice of the Cape Colony, who said that when the Legislature gives its officers certain statutory powers to be exercised, it expects the terms of an interdict Court should not interfere. He adopted the

same view. Under these circumstances, the interdict would be discharged. There would be no order as to costs. — *Chief Justice*.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

MORE IMPRISONMENTS. On Saturday last, at Volksrust, Mr. A. M. Bhayat of Heidelberg, the well-known Kholond leader, was sentenced to three months' imprisonment with hard labour for failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification. On Tuesday, at Johannesburg, Mr. Iniam Abdul Kadir Bawazeer, Chairman of the Hlabisa Islamic Society, was arrested on a similar charge and sentenced in the same manner.

A VERDICT. It will be remembered that on Monday, the 8th inst., Mr. Moosa Aswat was sentenced to pay a fine of £25 or undergo a term of six months' imprisonment for keeping his brother's store open without a licence, and that sentence was suspended for seven days for a levy of the fine from the goods of Mr. Ebrahim Aswat, his brother. I understand that these goods, which were attached, have now been released, and Mr. Moosa Aswat will probably go to gaol in the course of the next few days.

SUPPORT AND SYMPATHY. The British Indian Association has received the following telegrams in connection with the recently-reported arrangement between the Transvaal Government and the Portuguese Authorities that in future deportations should be made direct to India via Portuguese Territory: From Port Elizabeth: "At protest meeting, we unanimously resolved offer hearty congratulations resistance undergoing servitude and community in general, strongly support and encourage passive resistance." Detailed cables despatched England India: "Keenly watching results;" from Salisbury (Rhodesia): "Cabled London. Sympathy;" from Blantyre (Nyasaland): "Indian meeting shocked at injustice done you. Sincerest sympathy. Have cabled Morley Minto, Crewe immediate intercession;" from Robertson (Cape Colony): "Astounded at latest action Transvaal Authorities. Have cabled protest Lord Ampthill, Viceroy, Secretary State India. Have deepest sympathy with our suffering countrymen."

PAUSE IN THE STRUGGLE. I am informed that on Monday, the 15th inst., a local restaurant approached his Indian employees with a view to their registering. This they indignantly refused to do, stating that rather than sell their honour they would leave his employ, which he accordingly, told to do.

The Cape Meetings

Last week we gave a telegraphic summary of the proceedings of the Cape Town meeting of British Indians to protest against the unjust treatment of fellow-subjects in the Transvaal. From a report received we learn that the chair was taken by Mr. Adnan H. G. Mahomed, president of the British Indian League, and he was supported on the platform by Messrs. M. A. Anglia (of Durban), I. M. H. Gool, H. Gabor (chairman of the Habibia Moslem Society), Feroze Khan (chairman of Mizan of Afghan), Esmat H. M. Talib (chairman of Coovatlal Islam), A. H. Gomavala (chairman of Anjuman Islam, of Stellenbosch), Molvie Ahmed Mukhtar, Esmat Abdool Vahed, Eshaak Booby, Hassan Meeya Mookodam, M. Halim, and Jawahar (of Stellenbosch).

In opening the proceedings, Mr. Mahomed extended, on behalf of the meeting, a hearty welcome to Mr. Anglia, joint hon. secretary of the Natal Indian Congress, who had already suffered imprisonment in the Transvaal on account of his refusal to comply with the requirements of an Act that was positively insulting to an important section of loyal citizens of the Empire, and that outraged the feelings of any self-respecting human being. Mr. Anglia, he said, was here on business which would require his attention for some days more. As soon as it was completed, he would return to the Transvaal to meet the inevitable sentence of deportation to be followed on his re-crossing the border by the six months' term of imprisonment which regularly was accorded to the passive resisters.

Mr. Anglia, in moving the resolution, "That the Imperial Government be respectfully requested to appoint an Independent Commission of inquiry into the grievances of their loyal Indian subjects resident in South Africa," said he had lived many years in South Africa. He had been engaged in business for 15 years in Natal, and had interests also in the Transvaal. It was hardly necessary for him to remind them of the great loss that Britain had in India, and how injudicious it was to permit a small colony to pursue such harassing tactics, and such a humiliating and degrading policy towards the ten thousand Indians settled there. The three hundred million loyal British subjects of the Indian Empire felt keenly for their countrymen in the Transvaal, and a persistence in the insane procedure of the past would intensify the feeling that was spreading in India, that the might and majesty of England were being defied, and her reputation for justice and equity to all her citizens were being besmirched by the authorities of the Transvaal. India had produced great teachers and thinkers, philosophers and scientists. Yet in spite of all that, they were treated in a degrading fashion in the

20th century, without any effective protest from the Imperial Government. Well might Indians ask: "What is the Empire?"

They asked: "What is the true significance when any subjects of His Majesty were badly treated by the authorities? They asked: "What is the result? The answer was not half as serious as that which they had now to endure. They had to submit to conditions which had previously been resorted to only in the case of convicted criminals or indentured bondsmen. Such treatment of any section of loyal subjects would have but one result. The permanent peace, progress, and prosperity of the Empire were dependent on the existence of mutual good will and amity between all its constituent parts. Each should be mindful of the necessities of all others, careful of each other's susceptibilities, respectful of each other's rights, and resolved never to allow any danger to threaten the security of Imperial interests as a whole for the particular and selfish interests of a part. If any person or body of persons should be so foolish as to treat the subjects of the Empire in this manner, they would be disaffected to the Empire, and they would be resented long. The story of shame and sorrow being suffered by their friends in the Transvaal was being disseminated through the homes in the villages of India by the despoiled and deported emigrants who are returning to their native country. The simplicity and credulity of the Indians in the justice of England were being shaken more by the silly and narrow conduct of Colonial statesmen of the type of General Smuts than by all the alleged seditious articles appearing in the native press of India. The great moral precept, "As ye sow, so shall ye reap," should be taken to heart by all Colonial statesmen. If they sow seeds of hatred and enmity, they will reap a harvest of trouble and sorrow.

He then moved a resolution that the Imperial Government be respectfully requested to appoint an Independent Commission of inquiry into the grievances of their loyal Indian subjects resident in South Africa. The resolution was seconded by Mr. Feroze Khan, chairman of Mizan of Afghan, and supported by Mr. Esmat H. M. Talib, chairman of Coovatlal Islam, and Mr. Molvie Ahmed Mukhtar. The resolution was passed unanimously and with great enthusiasm. The resolution expressing sympathy with sufferers in the Transvaal was presented by Mr. Sheikh Mahomed Rabie, secretary of the Habibia Moslem Society, seconded by Mr. Ahmed Ally, and supported by Mr. Ishaq Hassan. Mr. Ahmed Ally, vice-chairman of the society, moved a resolution of cordial greetings to the Hamidia Islamic Society of Johannesburg, seconded by Mr. Cassim Ishmail and supported by Mr. Ishaq Hassan. Mr. Ishaq Hassan, secretary of the society, moved a resolution of sympathy with all who in the Transvaal are suffering in the cause of the Indian people. This was seconded by Mr. Feroze Khan, chairman of Mizan of Afghan. It was proposed by Mr. Ishaq Hassan that the chairman be empowered to transmit the resolutions to the Right

The Habibia Society

A large and an influential meeting of the members of the Habibia Moslem Society of Cape Town was held in the society's hall at Pontar street, on Sunday evening, the 27th inst. The gathering was presided over by Mr. A. I. Gool.

Among the distinguished visitors present was Mr. Molvie Ahmed Mukhtar, who has been acting as Chief Priest

the Temple of the two year. He is a journey in Cape Town. He is looking after the affairs and other affairs of his people.

Mr. Ishaq Hassan, secretary of the society, moved a resolution of sympathy with all who in the Transvaal are suffering in the cause of the Indian people. This was seconded by Mr. Feroze Khan, chairman of Mizan of Afghan.

By Mr. Ishaq Hassan: "That it is the sense of this meeting that the Right Honourable the Colonial Secretary of Great Britain be respectfully approached, and that the right hon. gentleman may be respectfully requested to define once and for all the position of His Majesty's Indian subjects in the Transvaal, and to inquire whether or not we have those rights which are supposed to belong to all of His Majesty's subjects in protection in their person and property."

The resolution, which was seconded by Mr. Warid Khan, and supported by Mr. Ibrahim Mahomed, was passed unanimously.

The second resolution, which was moved by Mr. Molvie Ahmed Mukhtar, was as follows:—"That it is the sense of this meeting that His Excellency the Viceroy of India, Lord Minto, be respectfully and humbly approached, and that he be appealed to to protest to the Imperial Government and to the Government of the Transvaal against the treatment to which British Indians are being subjected in the Transvaal, to protest against the imprisonments, and other indignities to which our compatriots are being subjected, and made the victims, for no other reason than that of our race and nationality, and to ask for an official declaration of our status, and if we have, and if not for what reason have we forfeited our claim to be treated as loyal subjects of His Majesty the King, in countries where others of the loyal subjects of His Majesty are treated as such."

The resolution, which was seconded by Mr. Ishaq Hassan, and supported by Mr. Feroze Khan, was passed unanimously and with great enthusiasm.

The third resolution expressing sympathy with sufferers in the Transvaal was presented by Mr. Sheikh Mahomed Rabie, secretary of the Habibia Moslem Society, seconded by Mr. Ahmed Ally, and supported by Mr. Ishaq Hassan.

Mr. Ahmed Ally, vice-chairman of the society, moved a resolution of cordial greetings to the Hamidia Islamic Society of Johannesburg, seconded by Mr. Cassim Ishmail and supported by Mr. Ishaq Hassan.

Mr. Ishaq Hassan, secretary of the society, moved a resolution of sympathy with all who in the Transvaal are suffering in the cause of the Indian people. This was seconded by Mr. Feroze Khan, chairman of Mizan of Afghan.

It was proposed by Mr. Ishaq Hassan that the chairman be empowered to transmit the resolutions to the Right

the Transvaal Indians who have so worthily shown their title to honour and respect in this community.

(3) This meeting of British Indian residents in Natal produced a feeling of indignation at the reported arrangement come to between the Transvaal Government and the Portuguese Administration of the Province of Mozambique, whereby Portuguese possessions from the Transvaal would be direct to the Indian coast. The Imperial Government, however, has produced a feeling of indignation at the proposed arrangement, and it is believed that the British Government will have declined to entertain it, thus leaving our fellow-countrymen free to pursue their manhood in their race and in whose favour the law is on our side.

(4) This meeting of Indians resident in Natal also produced a feeling of indignation at the proposed arrangement whereby the British Government would have to pay for the maintenance of the Indian community in the Transvaal, and for the maintenance of the Indian community in the Transvaal, and for the maintenance of the Indian community in the Transvaal.

The following resolutions were adopted:—
Resolved, that the British Government should be asked to pay for the maintenance of the Indian community in the Transvaal, and for the maintenance of the Indian community in the Transvaal, and for the maintenance of the Indian community in the Transvaal.

Mr. Abdulla Haji Ahami seconded the resolutions, Mr. Naeji and Messrs. Dada Osman, Ibrahim Dora, and P. S. Ayer supporting. When put to the meeting the resolutions were unanimously carried.

Indian Woman Fined

For Trading Without a Licence

On the 20th inst., at Pretoria, an Asiatic woman was charged, before Mr. Walton, A.R.M., with carrying on business as a general dealer without a licence.

Mr. Lovelace, Inspector of Licences, said that he called at the shop of the accused in the Asiatic bazaar, and asked for the permit to trade without a licence. It was not produced. A licence was produced by a woman named A. Essam from a bazaar, which was in Essam's name, and not in the name of the accused. The accused had been sentenced to three months' imprisonment under the Asiatic Ordinance. The accused had been sentenced to three months' imprisonment under the Asiatic Ordinance.

His Worship said that the accused had been sentenced to three months' imprisonment under the Asiatic Ordinance. The accused had been sentenced to three months' imprisonment under the Asiatic Ordinance.

The Transvaal

A Christian Family Persecuted

There is a family of four persons in the Transvaal, who are of the family of the Indian people resident in the Transvaal. This family have been in the Transvaal under three different Governments, the Imperial Government, and now under the Transvaal Government. They have been in the Transvaal under the Transvaal Government, and now under the Transvaal Government. They have been in the Transvaal under the Transvaal Government, and now under the Transvaal Government.

The family have been in the Transvaal under three different Governments, the Imperial Government, and now under the Transvaal Government. They have been in the Transvaal under the Transvaal Government, and now under the Transvaal Government. They have been in the Transvaal under the Transvaal Government, and now under the Transvaal Government.

—A. J. P. P. P.

Handcuffs?

The Rev. Joseph J. Duke writes as follows to the Johannesburg papers under date the 11th inst.:

As most of your readers are aware Mr. Gandhi is serving a term of three months' imprisonment with hard labour for failing to produce means of identification.

He has been removed from Volksrust, and is now closely confined in the Central Prison, Pretoria.

Yesterday it was necessary that he should appear in some case in the Magistrate's Court. I understand he was brought there from the cells, dressed in civilian clothes, but handcuffed.

Of course there may be amongst us those who will be glad to hear that indignities are being heaped on this fearless Indian leader; but I venture to hope that the great majority of our colonists will feel ashamed and sorry that a man of the character and position of Mr. Gandhi should be needlessly insulted in this way.

He came voluntarily from Natal to be imprisoned. He has always shown the utmost civility in his dealings with the authorities. Why then should this shameful indignity be put upon him?

Some will no doubt reply, "it is simply a prison regulation." Allow me to point out that there are no regulations scheduled for the class of prisoner represented by Mr. Gandhi; a class, not criminals, but, as General Smuts termed them, of "conscientious objectors." From Volksrust gaol to Pretoria, it was not considered necessary to use handcuffs, neither were they employed in Johannesburg, surely in Pretoria this needless insult should have been avoided.

His Excellency the High Commissioner, speaking in Capetown last week, in the course of a very fine address on the native question, reported to have reflected strongly on "the policy of pin-pricks" and its "cumulative effect."

It is that "policy of pin-pricks" applied to the Asiatics here, not by irresponsible persons, but by officials of the Government, which increases the irritation in India, and renders a settlement of this difficult business well nigh impossible.

The following appears in the *Transvaal Leader*:

Sir.—A few days ago rumour had it that Mr. Gandhi, now suffering three months' imprisonment for a cause which he rightly or wrongly espouses, when testifying as a witness in the Court at Pretoria was handcuffed. One could hardly believe the rumour to be correct, but as your issue this morning the Rev. J. J. Duke draws further attention to the rumour.

I am not aware that the prison regulations demand that a prisoner who is giving evidence in Court should be in any circumstances be handcuffed. If it is a fact that a man like Mr. Gandhi

—one of the quietest and most unassuming men going, highly educated, and a gentleman to the tips of his fingers—was handcuffed and submitted to that unnecessary indignity, it seems to me monstrous, and nothing short of a shame and a disgrace.

I trust an enquiry will be held, and, if the rumour be true and the action unwarranted, that the wrong and insult administered will be redressed and the wrongdoer adequately punished. —I am, etc.,

EMIL NATHAN.

March 15.

The Transvaal's Cats-Paw

The following letter appears in the *Star*—

Sir,—In briefly commenting upon the message from Pretoria today, that in future all deportations will be direct to India via Delagoa Bay, through the co-operation of the Portuguese authorities with the Transvaal Government, I would remark that it is a strange thing for any British territory to purchase the services of a foreign Power in order to penalise its own subjects. Apparently what the Transvaal Government has done is to connive at the removal to India of residents of the Transvaal who are registered, and who, as has been laid down by the Supreme Court in the Naidoo appeal case, are not liable at all to deportation. It is notorious that the Transvaal Government has disregarded and over-ruled Supreme Court judgments on every possible occasion, and has even misinterpreted its own laws. But is this not the climax, when a British Colony brings pressure to bear upon a foreign Government to pull the chestnuts out of the fire for it?—I am, etc.,

H. S. L. POLAK.

Johannesburg, March 10.

A New Church for Coloured People

Lord Selborne's Speech

At the foundation-stone-laying ceremony in connection with the new Ebenezer Congregational Church for coloured people in Johannesburg, last Monday, His Excellency, Lord Selborne, said he would be glad to do anything in his power to help his fellow-countrymen who would worship in that church and to testify his regard for them as loyal, law-abiding and valuable subjects of the King. (Hear, hear.) He earnestly hoped that the work might prosper. There was no nobler standard than that adopted by their church, and which they would, he knew, adhere to—to be loyal to the King, to be obedient to the law, and to be devoted to the service of God. Men who had that standard before them would deserve to go far, and would go far, and it was in the confident belief that his

fellow-countrymen who would worship in that church would adhere to that standard that he wished them God-speed.

The Hon. Dewdney Drew, M.L.C., who has taken a lively interest in the work since its inception, was then called upon to address the gathering. Lord Selborne's presence, he said, was evidence that his sympathies were not confined within any narrow racial limits, but went out to all classes. Chief Lettie had interpreted His Excellency's numerous visits to Basutoland as proof of His Excellency's kindly interest in his people. In this, His Excellency's action coincided admirably with the views he had from time to time expressed in speech and pamphlet. He had shown by his whole administration that he desired to do for all classes, especially those less privileged, every thing for which they could reasonably ask.

Pass Fees

Revised Tariff

The following tariff of fees to be charged by the Protector of Indian Immigrants for the issue of duplicate passes, etc., has been approved by His Excellency the Governor in Council and appears in the *Gazette* of the 4th instant:—

Original Discharge Certificates, Law 25 1891, Law 1	£ 0 0
Duplicate and subsequent issues	1 0 0
When torn or worn out, remnants produced, or lost by fire, proof given to satisfaction of Protector	0 5 0
May be advertised, cost 4s. and temporary Pass issued at discretion of Protector	0 5 0
Licenses to Quit the Colony	0 1 0
May be exchanged for the Original Discharge Certificate	0 1 0
Duplicate and subsequent issues	1 0 0
Colonial Born Passes:	
First issue	0 5 0
Duplicates and Subsequent Issues	1 0 0
Passenger Passes, Act 28, 1907	0 1 0
Duplicates	0 1 0

Other Charges

Copies of the following documents:

Birth and Death Certificates each	0 1 0
Marriage Certificate	1 2 0
Copy Ship's List	0 2 6
Copy Register of Indians	0 2 6
Copy Contract	0 2 6
Search for aliases	0 1 0

In special cases the Protector of Immigrants may waive or reduce any of the above charges.

The Colour Bar in Schools

"A Friend of the Old Secretary" writes in the *Star* of 15th March as follows:—

"Oh that some gentler hand may do the weeding, for many little children are oppressed." —St. Mark.

"Little Lilly has been ten years a pupil of . . . School, was clever, obedient, and the pleasure of her teacher and mother. Then came a day for the school inspector to sift the chaff from the wheat, and there was found fault with Lilly's birth certificate—it was found that three generations back a relative was coloured, and even little Lilly was told she must not come back to school any more. That day Lilly came home in tears; her little heart had learnt its first lesson in sorrow and pain. It was no fault of her own, but of the colour of her forefathers. The schoolmaster had got that her (Lilly's) grandfather was at a time an honoured official of the S.A.R. Now he is dead his offspring are ignored and forgotten. But the name of Lilly's grandfather, one time Secretary to President Pretorius, is chronicled in South African history for ever."

Indians in Canada

Action for Wrongful Detention

Ottawa, Feb. 15.

An action for wrongful detention has been instituted against Dr. Munro, immigration inspector of British Columbia, by 11 Vancouver Indians. These Indians came from Fiji, and were detained last March for deportation as not having come to Canada direct from their country of origin. Subsequently the Order in Council under which the officer acted was disallowed by the Courts, and the Indians were liberated. They now claim £4,000 damages.—*The Times*.

Contents

EDITORIAL COLUMNS—	Page
The Transvaal Trouble	125
Indian Immigration into Natal	126
More Lie does Refusal	126
Was?	126
Tragedy	126
Had to Leave Home	126
Home Asylum	126
Change of Law in Natal	127
Immigration Restriction	128
The Immigrant's Position	129
Immigrant's Position	129
Natal Immigration Law	129
Natal Immigration Law	129
Indian Workers Meeting	131
Indian Workers Meeting	131
The Cape News	132
An Open Letter to General Smuts	133
Natal Indian Congress	134
India's African Problem	134
The Transvaal	134
A New Church for Coloured People	135
Pass Fees	135
The Colour Bar in Schools	135
Indians in Canada	135

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૨૦મી માર્ચ ૧૯૦૯.

અંક ૧૨.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૦ માર્ચથી, તા. ૨૬ માર્ચ સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-ફાગુ ૧૬ ૧૭ થી ચત્ર ૧૬ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

જુલિઅન-તા. ૨૭ મી સપ્ટેમ્બર ૩૭ સ્પીલિંગવલ સુધી, ૧૭૨૭ હીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથ.	જુલિઅન તારીખ.	પાસોડી મુસોમ.	ક. મી.	ક. મી.
રાની.	૨૦	૧૪	૨૭	૬	૨	૭
રવી.	૨૧	૩૦	૨૮	૧૦	૨	૫
સોમ.	૨૨	૧	૨૯	૧૧	૩	૪
બોમ.	૨૩	૨	૩૦	૧૨	૪	૩
બુધ.	૨૪	૩	૧	૧૩	૪	૨
શુક્ર.	૨૫	૪	૨	૧૪	૫	૦
શનિ.	૨૬	૫	૩	૧૫	૫	૫૯

અનુક્રમણિકા.

જનરલ સમટસને ખુલ્લો પત્ર. ...	૧૮૨
ઉપરના ખુલ્લો પત્ર ઉપરથી ઉપજતા વિચારો. ...	૧૮૨
એડાન્સવલ અભરપત્ર. ...	૧૮૩
દરખાત.
મી. એડવર્ડ ટેલર ડી. એસ. એ. ...	૧૮૪
હામ હંદી. ...	૧૮૫
દરંસવાલના જીવન વિષે એક પ્રશ્નોત્તર.
કામળ.
દરંસવાલના હિંદીમાઈએને વિનંતી.
દરંસવાલના હિંદીઓની વસ્તુ. ...	૧૮૭
હમીદીઆ હંદીઓની સોસાયટી. ...	૧૮૮
બીટીશ હંદીઅન એસોસીએશન. ...	૧૮૯
હિંદી એસોસીએશન મીટીંગ. ...	૧૯૦
કેપ કોલોનીમાં મીટીંગ. ...	૧૯૧
ધી હમીદીયા સોસાયટી. ...	૧૯૨
હમીદીયા સોસાયટી. ...	૧૯૩
હમીદીયા સોસાયટી.
૧૯૦૮નો રીપોર્ટ. ...	૧૯૪
ચરમાપત્ર. ...	૧૯૫
પરચુરણ ચરમા.
નાહારી કાપડની મોડીસો. ...	૧૯૬
હંદી મિલિયન હામીદીયા સોસાયટી.
૧૯૦૮ અભરપત્ર.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૦મી માર્ચ ૧૯૦૯.

જનરલ સમટસને ખુલ્લો પત્ર.

મી. એડવર્ડ ટેલર દરંસવાલની આજુબાજુમાં ઘણી કામતી મદદ કરી રહ્યા છે. એ આમારા વાંચનારની જાણમાં છે. તેમની વધુ ઓળખાણ અમે બીટી જગ્યાએ કરાવીએ છીએ. તેમણે જનરલ સમટસને ખુલ્લો પત્ર લખ્યો છે. આ પત્ર દરંસવાલના જાપામાં નીચે મુજબ બહાર પડ્યો છે:—

વહાલા જનરલ—હું ખરા દીલથી તમારી તારીફ કરનાર છું, હું તમારી અદ્ભુત શક્તિ અને રાજકીય બહાદુરીને વખાણું છું, હું તમને તમારા પક્ષના અને તમારી પ્રજાના એક મદદન તરીકે પીઞ્જનું છું, એટલે તમારા સાચા મિત્ર તરીકે નીખાલસપણે તમારી જીવનતાવવાની રજા લઉં છું.

એશીઆટીક કોમના લગભગ એકસો શુદ્ધસ્થો—જેમાંના ઘણાખરા ડેળવાએલા અને આમેવાન છે—તેઓ રાજદારી શુદ્ધાને સારા સાધારણ ચોર કે ખુનીને આપવામાં આવતી હોય તેવી જાતની જેલની સજા ભોગવે છે તે તરફ હું તમારું ધ્યાન ખેંચું છું.

આ પ્રદર્શના વારંવાર પકડાવાથી તેમને જે તુકડાન થયું છે અને તેમના ઉપર જે દુઃખ પડેલાં છે તે વિષે અહીં બેલતો નથી, તેમજ તેમના તરફ તમે મહેરબાની કરો એમ પણ માનતો નથી; કારણ કે જેઓ કાયદા સામે બહાદુરીથી લડી રહ્યા છે અને પોતાનું પશુ જાળવવા માતર મને તે સગા ઉઘાવી રહ્યા છે તેઓ યુરોપીય સજા નથી, તેમ મહેરબાની માગે તેવા પશુ નથી.

પશુ રાજ્ય કરતી પ્રજાના એક મેંબર તરીકે, તેમજ દર્શિયુ અફરિકાના એક શહેરી તરીકે, વડી સત્તાને નબળી પાડવા માં અથવા તેની હાજરીને કાળા કામ બેલાડવામાં જે કાંઈ મનુષ્યમૂલક પગલું ભરવું

માં આવે તેને હું સખત રીતે ખીકારી કાઢું છું. યુરોપમાં ઇંગ્લાંડની પ્રજા સત્તાને લીધે તેના તરફ બીજા રાજ્યો કરતી નજરથી જુએ છે. આવી સ્થિતિ માં હિંદુસ્થાનમાં વડી સરકારને કેટલી મુશ્કેલીઓ ઉઠાવવી પડે છે તેનો જમારો ખ્યાલ કંઈ છું તે મને દીલથી થાય છે કે એક નાનકડો કવરો જે થોડી વીચારવાન રાજનીતી શુદ્ધ કરવામાં આવે તે દર કરી શકાય તેમ છે, પણ તેવી રાજનીતી પ્રદક્ષ કરી કવરો દુર નહીં કરતાં ઇંગ્લાંડ સુધે સોગંદથી બંધાએલ માંત્રો (૧) આડકત્રી રીતે તે મુશ્કેલીઓને ઉત્તેજન આપવાના સાધનબુત બને છે.

અને આપણી જેલો બરી નાખવાનું તેમ આપણા શહેરીઓનો પ્રેમ અને વફાદારી છેવટની અણી સુધી પશુ તાવવું શું કારણ છે?

શહેરી અથવા તે રાજદારી કાંઈ મદદન કેક જાળવવાના હેતુથી શું આમ કરવામાં આવે છે? ના.

શું તેઓના સંખ્યાબંધ મંથુસો આ દેશમાં દાખલ થઈ રહેલા માગે છે? ના. તેમ પણ નથી. જેઓ દાખલ થાય તેઓ તો સરકારી ઇન્ડિયાસમાં રજીસ્ટર થઈ ચૂક્યા છે.

લડે વાંધો શું છે?

તેઓ જવાબ સીધો અને સરલ છે, અને તે એ છે કે દાખલ થાને નહીં કરવા તેનો આધાર આમડીના રામ ઉપર નહીં જાણએ—જે રાજ્યમાં સંખ્યાબંધ મીઠા પ્રજા રહે છે ત્યાં આવી દરીસ જતાવી તેમને બહાર રાખવાનો આયદ થઈ શકેજ નહીં.

માત્ર બળથી દર્શિયુ આફ્રિકામાં રાજ્ય કરવાના દિવસો વળી ગયા છે એ તમારા ખ્યાલમાં તરો. બંદુક અને ચાણુક કાયદા અને રાજ્ય બંધારણોની પાસે સુધ્ધ છે, પરંતુ પ્રજાની માનનીક (ખુલ્લા સંજોગમાં) નહીં જાણવેલી પણ અતરથી આગેલી) પરવાનગી વગર તેના ઉપર રાજ્ય કરવું હવે સંભવિત નથી. અને જ્યારે વધારે સારો રસ્તો નીકળી શકે તેમ છે તો આ માટે શુદ્ધતા બતાવવી પડે છે. માત્ર બળથી બોદ મળ શકતા નથી, વીડીનીય. આ સલાહથી છતાં એ તમે એશીઆટીક

ની સંધે દેરીની ખનની સલાહ કરે. રાજ્ય
દેવી રીતે કરવું તે વડી સગર પાસે
થી શીખે; તેની સલાતે ૪૫ કરોડ માણસ
નમન કરે છે તે માત્ર બળને લીધે તથા
ન્યાયી બનો, હા એ શા માટે?

રાજ્યના ઉપકાર એ કાંઈ વસ્તુ નથી
એમ સાધારણ કહેવન છે. છતાં, દક્ષિણ
દક્ષિણ આફ્રિકા તરફ જે ઉદારતા બતાવે
છે તેના બદલામાં તમને દુરદેશી વિચાર કર
વાનું કહેવાનો તો દરેકે દરેક ધરાવી શકે છે

તમની પ્રતિષ્ઠા તો કાયમ રહેશે—
કરવું કે તમે હવે જીતેલા નથી? બાપા
માં દાવ તો આખર બહાર પડત
નથી?—દીલ્હીમાં ૬૨ અઠવાડીએ જે
અમરો પડેલો છે, તેથી તમારા રાજ્યને
જે આપ મળે છે તેને બદલે તમારા
બાપા યશો, અને તમને અસહીષ્ણુ મળશે
દક્ષિણ આફ્રિકા માત્ર પોતાના બળ
ઉપર હવે જીતી શકે તેમ નથી. તેનું
કલ્યાણ અને આગાહી હવેકાંઈક દુરપમાં
સુલેહ જળજી સમજાવી શકિત સાધે
જોઈએલાં છે, અને એક બહોલ રાજ
દારી તરીકે તમારી ધારણા હવેકાંઈક
દાય મજબુત કરવાની હોવી જોઈએ
તમારું રાજ્ય એશીઆટીક દેશોને
નિવેરો લાવી આપવું કરી શકે છે. આ
મરહો આજુ રાખવામાં કાંઈ ઇચ્છત કે
માન છે નહીં, અને રાજ્ય તથા શહેન
શાહતની સેવા કરવામાં બહુ આરીક કાંત
વાની જરૂર હોવી જોઈએ નહીં.

વિચારો. હુ બીનાતી પૂરવક કહું છું
કે તે પ્રજાના મોટા ભાગ—અને એ ભાગ
હવે ધણે મોટો છે—ની લાગણીનો વિચાર
કરો. તેઓ આ સમય દરમિયાનો, કે
દક્ષિણ આફ્રિકાનો નથી મણવા; પણ
આખી સંવેનશાદનો ગણે છે, વફાદાર,
રેશાલિમતી, અને જેઓના તરફથી
પારલામેન્ટમાં કાંઈ પ્રતિનીધીરૂપે નથી
બેસવું તેવા સંદેશી તરફ તમારું રાજ્ય
જે નાહક જુલમ ગુનજે છે તેથી તેઓ
ખીજવાય છે અને દુઃખી થાય છે. આ
ગુરુઓ એશીઆટીક તરફ કાંઈપણ જાત
ના પ્રેમને લીધે પ્રોટેસ્ટ કરવાને બહાર
નથી પડ્યા. આમાંના કેટલાક, અમારી
સાથે જગવાથી અલગત, ધંધામાં તુકશાન
સહન કે તા હશે. પરંતુ, સ્વતંત્ર અને
બાહ્યાલો પ્રજા તરીકે, ત્યારે તેઓ સાં
લગે છે કે, જે વાપરને માટે જે પ્રજા
ના પુત્રોએ લોહી રંધ્યું છે તે પ્રજાને
વાજબી ન્યાય પણ નથી મળતો, ત્યારે
તેઓનું લોહી ઉઠે છે, અને ન્યાય

અપાવવા માટે તેઓને આજીજી કરવાની
કરજ પડે છે. મોટા પુરો પાસેથી હમેશાં
મોટી આશા રાખવામાં આવે છે.

તમે મન અને વસ્તુથી જે બહાદુરી
બતાવી છે, તેથી મને આશા રહે છે કે
આ સુચનાઓ જે મિત્રતાને તમારી પાસે
રજી કરવામાં આવે છે તે ઉપમાં તમે
સમજશે અને અપમાન ભરેલા કાયદાને
રદ કરાવવાને ઘટી જોડાવો કરશો.

ઉપરના ખુલ્લા પત્ર ઉપરથી ઉપજતા વિચારો

ઉપરના કામગીરથી 'મ. કમલુ. એસ.'
ની સહીનો નીચે મુજબનો કામગીર 'દેલી
મેલ' માં પ્રગટ થયો છે.

સાહેબ—મી. એડવોકેટ રેસાડિને
જનરલ રમરસને જે પુરો કામગીર તમારું
આગના છાપામાં બહાર પડ્યો છે તે
ઉપરથી તરફ વાંચનારને વિચર થવા વિના
રહે તેમ નથી.

તે કામગીરને જે વિચારો બતાવે છે તેને
હું ટેકા આપું છું અને જેઓના દાવમાં
આ રાજ્યની લગામ રહેલી છે તેને શેડોનના
પ્રખ્યાત રાખેલ પાદ આપું છું. તે
હોલો, લીલીઓ ઉપર રાજ્ય કાંતી
વખને ધણે જૂનમ કરનાર વોરન
હેસ્ટીંગસને ઇમ્પીયલ કરતી (ગુન્દેગાર
કરાવતી) વખતે શેરીને હાઉસ બોર્ડ
કામનસમાં કહ્યા હતા. તે સમયે શેરી
ને જે દલીલો રજૂ કરી હતી તે
દલીલો આજે પણ તેટલું જ વજન ધરાવે
છે અને હેલ્લી ડચ લડાઈનું વાજબી
પણું સીધ કરવાને પણ તેજ દલીલો વાપ
રવામાં આવી હતી. જો તે દલીલો ત્યારે વાપર
વામાં ન આવી હોત તો "યુટરેન્ડર" લગાઈ
કરાવવામાં વાજબી મણાત નહીં. તો પછી
જે કારણને માટે તે (યુટરેન્ડર) લોકોએ
લગાઈ કરી તેજ કારણથી હવે હોંદીઓ
સત્યઅહીની લડત કરે તો તે લડતને
વાજબી મણી તેમાં મદદ કરવાની સર
કારના કરતાં તેમની બોહી ફરજ
નથી. કારણ કે સત્યાગ્રહની લડત
જે પ્રજાનો અવાજ રજા કારભારમાં
કપાય નથી તેવી પ્રજાના હક્કો અને સ્વતં
ત્રતા હુદામાં આવે ત્યારે તેવી લડતને
ઉપરોચ્ચ કરવો એ તેમને ફરજ પડે
છે. વેરન હેસ્ટીંગસના વખતમાં તેનું
જુલમ સામે કેટલાક હોંદીઓએ પોતાના

હક તથા સ્વતંત્રતા અગવવા માટે લગા
લીધેલી હતી. આ લડતના અગવવામાં
શેરીને કહી ન જુલાય તેવી રીતે નીચેના
સવલ જવાબ કરેલા છે.

"ત્યારે આજે કામ કરવાને તેઓના હૃદય
માં શું મેનુ લોઈ શકે? હું દેરીથી પૂછું
છું કે શું હેતુ? હવેના માણસ જનના
હૃદયમાં એક સામાન્ય જુરસો રાખેલો છે.
જે અંગે કરતાં દેલીના હૃદયમાં કદાચ
બોહી બજાવ હશે, તોપણ તેના જીવન
સાથે તે એક રૂપ છે—તેના સરીરનો એક
ભાગ છે. તે જુરસો તેને એક શરીરને
છે કે એક માણસ બીજા માણસની મીત
કત થઈ શકતી નથી. પણ ત્યારે સત્તા
અને મજબૂતીના મદમાં આંધળો બની એક
માણસ બીજાની ઉપર જુલમ જમારવાની
કિમત કરે છે, ત્યારે બીજો સમજે છે કે મારો
સ્વતંત્રતા હુદાય છે અને તેથી મારો મન
એ ફરજ છે. તે જુરસો તેને વળી એક
પણું રાખે છે કે રાજ્યકર્તાને બધી સત્તા
પ્રજાના હિતને મારે આપવામાં આવી
છે. નહિ કે તેને કામ દેવાને.
અને તે કારણે ત્યારે ભંગ કરવામાં
આવે છે ત્યારે પોતાની સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ
કરવાને લડત જરૂરી છે. જે રાજ્યમાં વિવત
ઉપર દાય પડે ત્યાં સત્તા થઈ એક દિન
સાનીઅનનું પોરણ છે, એટલું જ નહીં, પણ
એવો ખુદાઈ ફરજ છે, કારણ કે કમળ તે
વસ્તુ છે કે જે તે પાક બલકાના સર
જનહારે પેદા કરવી વખતે આદર્શને તેના
દેશનો બેદ રાખ્યા વીના બધાને એક
સરખી રીતે બક્ષીશ કરી છે. આજે જુરસો
માણસ ગમે તેટલું અજ્ઞાન હોય તો પણ
નાશ પામતો નથી, તેમજ બેઈચી તેના
જ્ઞાની હોય તોપણ તે ખુદાઈ જતો નથી.
આ જુરસાથીજ તે માણસ પોતાની કોમ
ની સ્વતંત્રતા સાચવવાને મારે લડત કરતાં
જરૂર પડે ત્યારે ગમે તેટલું દુઃખ અગવવા
પડે તે ખીજાથી સહન કરે છે, પણ
સ્વતંત્રતાને તો તુચ્છકારી કરે છે."

આ દુનીયા ઇશ્વરની છે અને તેના
રસ કસનો માનેક પણ તેજ છે. આ
હેતુ ખ્યાનમાં રાખીને દક્ષિણ આફ્રિકાના
રાજ્ય કર્તાઓ રાજ્યને રાખ્યા વીના
પ્રજા તરફની ફરજ અદા કરશે તો રાજ્ય
અને પ્રજા બંને સુખી થશે.

મંગળવારે કેપટાઉનમાં ૬૨૨૩ વોટરની
એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. તેમાં
ડા. અન્ડુલ રહેમાને દક્ષિણ આફ્રિકાને
એકત્ર કરવામાં આવે ત્યારે કસરડના લાઠ
મંગળવા બાપતનું બાપણ કરવું હતું.

કેપટાઉન એપ્રિલ ૨૨નીમાં ગમે તુરવારે
ધરતી કંપના એક સમય આંધકાની નોંધ
લેવાઈ હતી.

અખરખ

— 0 —

વેદાન્તમર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

વેદાન્ત-સંપ્રદાય પુષ્પવાર.

પ્રવૃત્તાવના

આ અઢવાડીઆમાં આ અખરખના મથળા નીચે જુદા જુદા લખવાનું છે. પશુ તેથી સલામતની સત્તા હતીકાસમાં આ અઢવાડીયુ એક જ નોંધવાલયક છે એમ નથી. હમીદાઆ ઇ. સોસાયટીના પ્રમુખ મી. હામ અમુલ કાદર ખાવાઝીર ત્રીજી વખત જેલમાં ગયા છે અને તે ત્રણ મહીનાને માટે. હેડક્વૉર્ટરના પ્રખ્યાત વેપારી અને ખોલવાના એક અગ્રણી મી. આમદ બાખાત પણ ત્રણ માસની જેલ માં ગયા છે. હમીદાઆ સોસાયટી તથા ધી. ઇડીઅન એસેસીએશનની મીટીંગ આ અઢવાડીઆમાં મળી હતી અને તેમાં ધણે સંસાદ બતાવવામાં આવ્યો હતો. આરોગ્યે મીટીંગ કરી બહાદુરી બતાવી છે અને ડાખઓમાં સરસ કાગળ લખ્યો છે. મી. કેલાવે જનરલ રમલ્સને ખુલ્લો પત્ર લખ્યો છે. જે ઘણું અસરકારક અને સમજવા લાયક છે. મી. ગાંધીને પ્રીટોરીયામાં હાથકડી નાખીને કોરટમાં લઈ ગયા તે વખતે જાપામાં ગોરાઓના કાગળો છપાયા છે. આ બધું પુરું ખાખવાને મોકલ્યું છે એટલે આ પત્ર હુંકા થાય એ સમજાય એવું છે.

દિલસોજીના તાર

ડીપોરટ થએલાને કેલાવેઆપેથી પરબારા હીદુરયાન ચલાવી દેવાની ગોઠવણના સ અ ધમાં પોરટ દલીઆપેયથી નીચેનો તાર મળ્યો છે.

"પ્રેરેટને મારે થએલી મીટીંગમાં જેલ એલગતા સલામતી તથા હામને અતઃકરણ પુરવક મુખાન્કી આપવાનો સરવાનુમતે હરાવ થયો છે. લડનને સંપૂર્ણ રોકા આપે છે. અને બાહ્યએને ઉપદ સુધી લડન ચાલુ રાખવાને આયદ પુરવક વિનંતિ કરે છે. હજારાં તથા ઇડીઆ વિચિત વાર કેપલો મોકલ્યા છે. પરીજામની અતુરતા થી રાત બૂઝે છે."

બીજે તાર વેદાન્ત (ન.સ.સે.ડ) થી મળ્યો છે. "નમાશ ઉપર જે અન્યાય

ચલી રહ્યો છે તેથી હીદી મીટીંગને ત્રણ પામાં રહેલ છે. અતઃકરણ પુરવક હીલ સોજી બતાવે છે. લે.રડ મોરલે, લે.રડ મીટો, અરસ એક કસુને કેબલ મોકલ્યા છે અને તરતજ વરમે પડવાની મ.ગણી કરી છે."

સેલોઝમરી (રેડીશીયા)થી આવેલા તાર માં જણાવે છે કે તેમણે લડન કેમલ કર્યો છે. હીલસોજી બતાવે છે.

કે.અરટરન (કેપટોલેન)થી આવેલ તાર માં જણાવે છે કે દરરોજવાકમાં ચલી રહેલા અન્યાયથી તાલુકા પામવાળીએ. મોરડ એમપીય. વાહસરોય અને લે.રડ મોરલેને રેલસ કર્યો છે. દેશી બાહ્ય તરફ અમારી ઘણી કડી હીલસોજી છે.

વીરીનીખન

મી. હમરાર્દમ અરવતના લાઈ મી મુસા અરવાતને રપ પાઉન્ડ દડ અથવા એક માસના જેલની સજા મપાનાઅખર હુ આપી ચુક્યો છે. આ દડ વસુલ કરવાને સરકાર તેના લાખન મલઉપર જરતી કરેલી હતી પણ દવે મને અખર મળ્યા છે કે આ જરતી હાવી લીધી છે. મી. મુસા અરવાતને દવે આજ કાલ સરકાર જેલમાં મોકલશે.

નેકરી જતી કરી

તામોસેનો અતઃખોગ સહુ કરતાં વડી જાપ એમ હું અખી ગયો છું. આમાં દિવસે દિવસે વધારો થતો જાય છે. સોમ પારે એક લેરેટના માર્કેડ પોતાના તામીસ વેરેટને રજસ્ટર દલાવી મેવાનું કહ્યું. પણ બહાદુર તામીસેએ રજસ્ટર કલાવવાની ગોખ્ખી ના પાડી. આથી હેરેટનાગોગ માર્કેડ ખીજવાક તેમને નોકરી છોડી જવાનું કહ્યું. તેના જવાબમાં આ સલામતીએ કહ્યું કે તમાની નોકરી કરતાં અમારું માન અમે વધારે હીમતી ગણીએ છીએ. આ વેદરે દવે વેર એસ તા થઈ ગયા છે.

પ્રીટોરીઆથી અખર

મી. અદમદ આદમનો કેસ એથી તારીખે ચાલ્યો હતો તેમાં મી. બેરેટને તેને ડીપોરટ કરવાનો ફકમ કર્યો હતો. મી. આદમને પરબારા હીદુરયાન ડીપોરટ કરવાનો હતો. પણ હવે મને અખર મળ્યા છે કે તેને પોરટુગીઝ સરહદમાં છોડી મુક્યો હતો હવે ને પોરટને અરને હીદુરયાન જવનો છે.

તા ૧૮મીએ મી. બેરેટને કેલકીક અપીલો સાંભળવાના છે.

મી. ગાંધી

મને અખર મળે છે કે મી. ગાંધીની ૧૫ ને મુલાકાત લેવાની બધી કોલી છે. બહાર કાલ નથી અને જેલમાંજ પામ કરાવે છે.

ડરમન

[અમારા અખરખનો તરફથી]

હમીશ્વેશન અમલદારની સત્તાનો

કરો આમલ

હીદુરયાનથી ગયા મહીનાની અઢવાડીનાં એક રીમર કેટલાક ઉતારામાં તમને આવી તેમાં એક ડાહ્યાબાહ સંદરબાહ પટેલ હતા, તે અંગ્રેજી બોલતા હતા. એટલે પરીક્ષા આપીને ઉતરવા માગતા હતા. નીચમ મુજબ હમીશ્વેશન અમલદારે તેને અંગ્રેજીમાં ડીકટેશન લખાવ્યું. મી. ડાહ્યાબાહ પટેલે ડીકટેશન લખ્યું, પણ તેને લખતાં ૧૧૧ મીનીટ થઈ એટલે હમીશ્વેશન અમલદારે તેને નાપામ કરી ઉતરવાની મનઠ કરી અને તેજ રડીમર માં પાછા લઈ જવાનો ફકમ કર્યો. મી. ડાહ્યાબાહ બણેલા હતા. અને કાપડેસરરીતે ઉતરવા બેઠકએ એમ તેમના લાગતા વળ ગતા હીદીબાહએને ખત્રી લાગવાથી તેમણે મી. રોમર રોખીનસનને મળી ત. ૨ જી મારચના રોજ એથીટીટ કરવી. અને મી. ડાહ્યાબાહને કેસ ચાલતાં સુધી તેજ રડીમરમાં પાછા નહીં વળતાં થેલા વવાની માગણી કરી. આ માગણી જરટીસ જુમે તા. ૩ જી મારચના રોજ કસુડ રાખી હતી. આ બાબતનો કેસ ગઈ તા. ૧૦ મીએ ડરમન સરહીટ કોરટમાં નીકળ્યો હતો. જેમાં જરટીસ કેકે પ્રીન્સીપલ હમીશ્વેશન અમલદારનો ફકમ કાવત રાખ્યો હતો. જડને આવા સુકાદા આપવામાં મુખ્ય દલીલ એવી બતાવી હતી કે હમીશ્વેશન, હમીશ્વેશન અમલદારનો નતોલ પળે તેવી રીતે અખી સકયા ન હતો. અખીસ લન કાવતનો આ કરો અમલ મળ્યુવ.

હીદુરયાનની માગણી

ગયા અઢવાડીઆમાં મુખ્ય તરફના એક હીદીની સત્તાની 'મરકુરી'માં એક કાગળ છપાયો હતો તેમાં મુખ્યત્રી હીદુરયાનની પાસે જરર અખાત હતી. આ અઢવાડીએ તેજ અખર મળ્યો તેમાં લખે છે કે "અઢવાડી કોરટના

કેસોમાં હિંદી ઇન્ટરપ્રીટરની ખામીને લીધે ઘણી અવગત આવે છે એવી વારંવાર ફરીઆદ મળેલી છે. આવો એક કિસ્સો સેકન્ડ રીવીજ આઈસ્ટરેટ કોર્ટમાં બન્યો હતો જે વખતે ઇન્ટરપ્રીટર નહીં હોવાને લીધે કેસ મુક્તવી રાખવો પડ્યો હતો. આથી ન્યાય મળવામાં વિલંબ થાય છે અને વકીલશ્રીને વધારે ખર્ચમાં ઉતરવું પડે છે. કોર્ટમાં મુજબતી ઇન્ટરપ્રીટર પણ નથી. જે કે આ બાબા ખેલનારા ઘણા હિંદીઓ છે આ બાબત માણસ દરેકે અરજી પણ કરી છે પણ તે ઉપર કંઈ ખ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. અને માટેનું ખર્ચ કંઈ મોટું નથી અને લાયક માણસની પણ તંગી નથી. એટલે અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ અગ વડા દુર કરવામાં આવશે. અને આ વાત ચરચાઈ છે એટલે વગર ચીલ્ડે એક વધારે ઇન્ટરપ્રીટરની નીમણુંક કરવા માં આવશે. હિંદી કોમને કોર્ટે ચડવા નો વધારે શોખ હોઈ આપણી કેન્ટોને પુરુષ કામ આવે છે અને તેથી કેસોનો ખર્ચ સરે તેથી અવગત નીકાલ કરવામાં આવે, જે અવાના બીનને માટે જરૂરનું છે." કોર્ટમાં હિંદી ઇન્ટરપ્રીટરની જરૂર છે એ વાત બરાબર છે. પણ "હિંદી કોમને કોર્ટે ચડવાનો વધારે શોખ હોઈ" એવી 'મરકુરી' ની ટીકા કોમને લાંબન કારક છે.

સંદેહ મુધારો?

સંદેહ આમદીવાળાનો કાળો આમદી તરફ નો તિરસ્કાર દિવસે દિવસે વધતો જાય છે. તેના કાબજા અવારનવાર મારા જોવામાં આવે છે. મંગળવારે નાતાલ મરગેટ રેલવે ખાતામાં ગોરા લુહારોએ હુમલા પાડી હતી, કારણ કે સત્તાવાળા એણે તે કારખાનામાં એક કલરડ જોય ને કામે વળગાડ્યો હતો. ગોરા કામદારો ને ખર્ચ પડી કે તરતજ તેમણે ખાવા ના કચાકમાં માટીગ બરી અને હુમલા પાડવાનો હુકમ કર્યો. આ હાસવની ખર્ચ મેનેજરને આપી અને તેઓ કામ કરે ચડ્યા નહીં. કલરડ જોયને રજા આપવામાં ન આવે તો કુલવારે સવારે માસ મીટીંગ બરવાતું મુકરર કર્યું. પણ કોડીજ ક્લાકમાં મેનેજરની ચીડી મળી કે "કલરડ છોડવાને કારખાનામાંથી રજા આપવામાં આવી છે." આવો કામગી

રીતે અને જોડણી કામ લેવામાં આવે છે તેની ફરીઆદ વખતે વખત સંજ્ઞામાં કરે છે. આ ફરીઆદ ખાનગી કારમર ની સામે ખાસ કરીને હતી. પણ સરકારી એવરસીયેનો માસ પણ એણે હશે નહીં, તેના ખ્યાલ થયા અકવાલીઆમાં બહાર આવેલ નીચેના હેવાત ઉપરથી અણી શકાયે. નાનાસ મરગેટ રેલવે ની ગીરમીટમાં કામ કરતા એક હિંદીને કામ ઉપર નહીં ચડવા માટે કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો. તેને ૧૪ દિવસ ની સખત મજૂરીની જેલ મળી. આ માણસ આવાળ મુન્દા માટે થોડા રોજ પહેલાં જેલ ભોગવીને બહાર નીકળ્યો હતો. તેને વીનન કામ કરવાને અપાતું હતું. પણ તેને ના પાડી અને કહ્યું કે 'નાતાલ જરૂર કારની રેલવે ઉપર કામ કરવાને જલ્દે જેલમાં પથરા ભાંગવાતું હું પસંદ કરું છું' આ ઉપરથી એમ તે જણાય છે કે તે માણસ કામ કરવાને તો પુરતી હતો પણ રેલવે ખાતામાં કામ કરવાવાની કરી રીતથી અવગત તો તેના ખીનત દાર બુધી તેણે જેલમાં કામ કરવનું પસંદ કરેલું હોય જોઈએ.

મી પોલાક ડરખનમાં

એન્યુડેશન કમીશન સમક્ષ પુરાવો આપવા મી. પોલાક ડરખન સતીયાર બપોરની ગાડીમાં આવી પહોંચ્યા હતા. તે આ અકવાલીયુ અદી મળવાના હતા. પણ રવીવારની મીટીંગમાં મી. પોલાકને ઉલાગેઆમે જવાનો આહુવાયો જોય બન્યો. મી. અનુદુક્તા હાથ આદમ કરેરી સોમવારની સવારે કામ પસંદે ઉલાગેઆમે જવાના હતા. ટર્સિસાલ અને પેરુડી ગીઝ સરકારની હિંદીઓને ઉલાગેઆમે રસ્તે હિંદુસ્થાન ટીપેટ કરવાની છેલ્લી જોડવણી સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાને તેમણે લાંબા વેપારીઓનું પોરદુગીઝ ગવરનર પાસે એક ડેપુટીશન લઈ જવાની જોડવણી કરવાનો હુકમો જણાવ્યો. આ સંજ્ઞામાં જરૂરી મદદ કરવાને મી. પોલાકે સાથે જવાતું વાળખી 'ધારણ'. તે મુજબ બન્ને સોમવારે સવારની રટીમરમાં ઉલાગેઆમે ગયા છે. મી. પોલાક શુકરવારે કેલ્લર રટીમરમાં પાછા આવવાનો સંભાર છે.

મી. પોલાક હમીગેરેશન કમીશન પાસે પણ પુરાવો આપવાનો મરાદો રાખે છે. એન્યુડેશન કમીશન સોમવારથી ફરી ડરખનમાં જોડવાતું છે.

કોંગ્રેસની મીટીંગ

રવીવારે મરગેટ કોંગ્રેસની મીટીંગ થઈ હતી. મી. પોલાકે કલરડ.૬ આપણું

માં જણાવ્યું કે ટર્સિસાલ નીચે ની જલમાં આખા હિંદી આફરીકાના હિંદીની જલ સમાયેલી છે. નાતાલના લાહોન્સ તેમજ હમીગેશન કલર અને ખીજ કેટલીક બાગતની વરામણી હિંદી સીકેશ ખરો કે ખોટો નીકળે તે ઉપર આધાર રાખે છે. હાલની 'કાલચીક' ને કસોટી છે. આના અર્થસૂચક લાખણથી હિંદી કોમને ખરેખર ચાનક ચડી જોઈએ. આ મીટીંગનો આખો હેવાલ જાહેર પડશે એમ સમજી વધુ અહીં લખતો નથી.

પ્રાસાદાયક ખુન

સતીવારે કેટો મેનર નજીક થયેલ ખુન માં એક હિંદીનું શબદાવડ ખુન પાયા. ખર્ચર ગામર પડ્યા છે. મરનારુ કાળ ખુ પડવાનો તેમ જ પોલીસને લાચ કાળું હતું. તે કાળ ઘણું જુલાઈ મળેલી રિપોર્ટમાં હતું એટલે જણાય છે કે ખુન ઘણી તાસદ વક રીને કરવામાં આવ્યું હશે. પોલીસે તપાસ ચલાવતાં રવીવારે એક હિંદીને પકડેલ છે.

મી. એવર્ડે ડેલાઉ

ટી. એસ. એ.

મી. એવર્ડે ડેલાઉ ને ચાલુ લડત માં બહુ ઉપયોગી મદદ કરી રહ્યા છે તેમનું કુક જીવન અરિત અમને મળેલું છે. આ અંગે નીચે છાપીએ છીએ:

મી. એવર્ડે ડેલાઉએ લાંડનની એક પેટીમાં ૧૨ વરખની ઉમરે એટ્રીસ બેગ તરીકે વેપારી જીદગી શરૂ કરી હતી. ૨૦ વરખની ઉમરે તેમણે છાપાનું કામ શરૂ કર્યું. અને તેમાં ૧૦ વરસ સુધી રહ્યા. પછી મેસરસ વાગડીએને અવર્ડ ની પેટીમાં યુન-ડીપીંગ અને એકાઉન્ટ નેરીનું કામ શરૂ કર્યું. અને તેમાં તે ૨૫ વરખ સુધી રહ્યા. મી. ડેલાઉ હવે છેલ્લા સાત વરખ થયા જોડાન્સપરમમાં એકાઉન્ટનું કામ કરે છે. મી. ડેલાઉ રીટી હલમના અને લાંડનની 'વરસીપ કુલ કમ્પની' એક જોડે રમીસસ ના મેખર છે. તે હાલ ત્રીસ વરખ થયા રીન્સ બરીની સાડિય પ્લેસ એથીકલ સોસાયટી સાથે સંજ્ઞા ધ ધરાવે છે. મી. ડેલાઉ જોડાન્સપરમની ન્યુ હલમના અને કેટલા એક શબ્દારી મધ્ય સારીસ મરજોના મેખર છે.

અન્ય પછી તેઓ પાછા કામે ચડ્યા છે.
 કેલ્કની પકડમાં
 નાતાલમાં હિંદી ગીરમીટમાં પ્રાસીધી છે

હાથકડી ?

ઉપરના મથાળા નીચે રેવરંડ જોસેફ ને. ડોક્નો નીચેનો કાગળ ટરાંસવાલના જાણાઓમાં પ્રગટ થયો છે.

“ જોગખાણના સાધન પુરા નહીં પાડવા માટે મી. ગાંધીને ત્રણ માસની સજા મજૂરીની જેલ મળી છે એ નમસ્કાર સાંચનારને ખબર હશે. હાલમાં તેને એકલા રાખવાના પ્રયત્નથી વોલ સરકારની જેલમાંથી પ્રોટેરીઆની જેલમાં લાવવા છે. ગઈ કાલે તેને એક કેસ માટે જેલમાંથી માજીસ્ટ્રેટ કોર્ટમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા. મને ખબર મળ્યા છે કે તેને લઈ જતી વખતે (રીલીઝ) કપડા પહેરવા દીધા હતા પણ હાથમાં હાથકડી નાખી હતી !

આવા બહાદુર હીદી આગેવાન ઉપર જે તકલીફોનો હમોશ કરવામાં આવે છે તેથી ખુદી થનારા વોલક નીકળશે ખરા. પરંતુ હું હીમતથી અને ખાત્રી પુરવક કહી શકું છું કે મી. ગાંધી જેવા મોલાદાર અને ઉમદા આગિતના માણસનું આવી રીતે વગર કારણે અપમાન કરવા માં આવે, એથી થયું કેઓનીરોને નિંતુ નિંતુ પડે છે તથા ગુરસો થાય છે. તે નાનકમાંથી કેદ થવાને પોતાની જેલે આવ્યા. તેણે અમલદારો સાથે સવિધા કામમાં ઘણીજ બહાદુરી બતાવી છે તોપણ આમ સરમ ભરેલી રીતે તેનું શમાટે અપમાન કરવામાં આવે છે ? કેટલાક એમ કહેશે કે ‘એતો જેલના ધારા છે.’ પણમારે કહેવું જોઈએ કે મી. ગાંધી જેવા કેદીઓ-જેણે કેષપણુ જતનો શુન્દે નથી કર્યા, પણ જે જનરલ સમટસના સજામાં કહીએ તો માત્ર પોતાના હુકમ બળને અનુસરીનેજ વરતનારા છે-તેમને માટે આવા ધારા ઘડાયા નથી. વોલસરકારની જેલથી પ્રોટેરીઆ લાવતા કે જેહાન્સવરમાં હાથકડીની જરૂર પડી નહતી તો પ્રોટેરીઆના અમલદારોએ આનું વગર કારણનું અપમાન કરવાની દેશી જરૂર નહતી.

ગયે અઠવાડીએ ના. દાઇકમીશનર કપ ટાઉનમાં નેટીવ સવાલ ઉપર સરસ લાવણુ આપતાં ‘કાંટાવાળી રાજ્ય નીતિ અને તેની સામટી અસર વિષે’ ઘણું વિચારવા લાગક બોલ્યા હતા. એસિવાટીક તરફ આવી જતની જે વરતાણુંકે મલાવવામાં આવે છે તેથીજ હીંદુસ્તાનમાં અસંતોષની કાગણી વધારે ફેલાય છે અને આ મુદ્દેજ આમજાની સમાજની અસંતોષીત બનાવી દીધે છે.

ખીજે કાગળ

એજ મથાળાથી ‘લીડર’માં મી. એમીલ નાયન કરીને એક ગેરો લખે છે કે મી. ગાંધીને હાથકડી નાખી લઈ ગયા એ વાત પ્રથમ-તો મને માનવા જેવીજ લાગી નહીં. પણ રેવરંડ ડોક્નો કાગળ જાણ્યા એમાં જોઈ મને જણાયું કે આ ખાલી અફસ નથી પણ સાચી વાત છે. કોર્ટ માં સાક્ષી આપવા લઈ જતી વખતે કેદીને હાથકડી નાખવાની જરૂર હોય એવી મને ખબર નથી. જે મી. ગાંધી જેવા માણસ-ને ઘણાજ કાંત, અત્યંત સરળ અને ફની કેળવણી પામેલા એક ખરા ગુરુચ છે-તેને હાથકડી નાખી અપમાન કરવામાં આવ્યું હોય તો મને લાગે છે કે આ રાજીસી જુલમ થયો છે. અને તેનો અમલ કરનારને શરમ અને કલંક લગાડનાર છે. હું આશા રાખું છું કે આ વિષે તપાસ કરવામાં આવશે. અને જે આ અફસ સાચી હોય, તો અને આનું પગલુ આધાર વિના બગાડેલું હોય તો થએલી જુલમ અને અપમાનનો બદલો દેવામાં આવશે તથા જુલમ કરનારને ઘટતી શીક્ષા કરવામાં આવશે.

ટરાંસવાલના જુલમ વિષે એક ગોરાનો કાગળ

ટરાંસવાલના હાલના મામલામાં કેટલો કાસ વરતાવવામાં આવે છે અને તે જલદી થી આત લાવવા માટે મી. આરથર ફરેચ તામના એક ગોરાએ નીચેનો કાગળ નાતલ મરકપુરીમાં લખેલો છે.

જેહાન્સવરમાં ખીસી થરમ પાળણું એક હીદી કુટુંબ રહે છે. તેની હાથપાલી માં તે દેશ ઉપર ત્રણ રાજ્ય બદલાઈ ગયા. જોરના વખતનું પ્રમસત્તાક રાજ્ય, વડી સરકારનું રાજ્ય અને હવેનું રીરો-સીબસ ગવર્મેન્ટ આ કુટુંબનો આપ લગભગ જેહાન્સવર શહેરની રથાપનાના વખતમાં આવેલો તેણે ૨૦ વરસ સુધી જમીનની માલિકી ધરાવી હતી. તે લગભગ ૧૦ વરસ સુધી હીથસ હોટેલમાં હેડ વેટર તરીકે કામ કરતો હતો. તેના કુટુંબ ના દાલ જે માણસ છે તે બધાનો જન્મ ટરાંસવાલમાં થયો છે. તે મરદમ વીકાર એફ સેન્ટ મેરીની સાથે લાઠી મીતલ ધરાવતો હતો. આ માણસ અને તેનો મોટો દીકરો હાલમાં ખીજ શુન્દેગારેની સાથે જેલ બોગવે છે. અને તે શામટે? કારણ કે તેણે રાજ્યના સ્વતંત્ર શહેરી

તરીકે, ધોરી અથવા ખીજ શુન્દેગારે માટે સગ થયેલા શુન્દેગારેની પાસેથી તેવા માં આવે છે તેવાં આંગળાં આપવાની ના પાડી છે. તેમણે પોતાની જનને લગતા હીથપત બરેલા સગારેલા સગા આપવાની ના પાડી છે. વગર (ખીડીશ) રાજ્યના કોષપણુ શહેરીઓને આવા સવાલના જવાબ આપવાની ફરજ પાડવામાં આવી નથી. ઉપર જણાવ્યા તે બંને માણસોના વરતનમાં કોષપણુ જતની ખાત્રી કાઢી શકાય તેમ નથી. તેઓ ખાનદાન છે. છતાં આવા માણસો ને પકડી શુન્દેગારેની માફક જેલમાં પુરવામાં આવ્યા છે. આ લોકો દેશમાં વસેલે આવ્યા નથી. તેમ તેઓએ માસ્ટર થવાની ના પાડી છે એમ ખાત્રી નથી. તેઓને વાંકે સાત એરલેજ કે તેઓને હીથપત ભરેલા કાલદાને તામે થવાની ના પાડી છે. અને તેને માટે તેમને ત્રણ માસની સજા મજૂરીની જેલ મળી છે. તેઓ દરેક રીતે સુધરેલા વોરણુ મુજબ રહેનારા છે. રાજ્યના કાલદાઓની સામે અર્થ વીનાનું અને નાદકી એજીટેશન ચલાવનારા માણસોની તરફ મારા જેટલું બીજું કોષ લાગ્યેજ તીરકારની નજર વી જોશે. અહીં ખરા ન્યાયની અને સહેન શાહતની આખર જળવવાની વાત છે. તો હમેશાં દેશના કાલદા તરફ વફાદારી બતાવનારા શહેરીઓ તરફ વાજળી વરતાણુંકે બતાવવી ઘટે છે.

ટરાંસવાલના હીંદીલાઇઓને વિનંતિ

મી. હુસેન કાઉલનો કાગળ

મી. હુસેન કાઉલ જે હાલ વિચાપતમાં ખારીરટરને અખાસ કરે છે તે લખનાર તા. ૧૯ ફેબ્રુઆરીના રોજ નીચેનો કાગળ જાપવાને મોકલે છે:-

મારા વદાલા હીંદીઓ, તારીખ ૨૩-૧-૦૯નું હીંદીઅન આપિનીઅન વાંચી મારું દીલ કુપાણું છે. તેમ પદાણોનો કાગળ વાંચી મારું દીલ રહ્યું. હું વિચારમાં પડ્યો કે જે પદાણોએ એક વખત બહાદુરીથી લખ્યું હતું કે “લલે સમટસ અને બોધા મંદુકથી મારું” તે જાહેર મારી સ્મરણ શક્તિમાં રહ્યું તાજ હતા અને તેવામાં મેં “વાંચું” કે “અમે સરકારને મદદ કરવા નમ્રપર કીએ.”

ના વાંચી મારું હીલ મરુતુ અને આ કાળના લખાણનો છાસો કર્યો, અને જરાએ ધૂરસદ નથી. મારા લખાણમાં જુદા જુદા એવો છું. મારા બંને હાથેના સાંધા એવાં સરહીને લીધે કળાતર ગાંધે છે એટલે લખનાં પૃથુ માણું હુખ પડે છે છતાં જવાબથી મેં વચ્ચું કે કેટલાક હીંદીઓ પાછા જતા જતા છે. જાહેર મેં કહ્યું કે મારે તે, વામનુજી, મારે કે, જાણના તો જી રત ના જવાબે થોડું થોડું હીંદી દુઃખી હશે એ આ લખાણ મેં લખ્યું.

મારા વહાલા હીંદીઓ, આપણી લગત ના અંત કહે તમારીક આપણે જાય છે એમાં કાંઈ શક નથી. એ મદાન લગત ને છેવટ સુધી દશાવની એ આપણી દરજ્જા બાજુનો હું ગયા રવિતારે અહીંયાં એક સફરેજીરની મોંઝામાં ગયા હતા. ત્યાં તે બહાદુર બાજુઓ છેવટ નુધી લાગના સોગવ લીધે અને ત્યાં વરસતી લગત પાંચે જોરમાં ચલાવતી એવો દરાવ લેખોએ પકાર કરેલ. મઠ કાંઈ તે બહાદુર બાજુઓએ અદા પ્રાણપ્રાણીસદરને મળ્યા પાંચમેટ ઉપર કુમસો કરેલ. જેથી રૂં બાજુઓ પકડાઈ હતી, અને લાંબા બીજા કુમસાથી બીજી રૂં બાજુઓ પકડાઈ હતી. તેઓના કેમો સર થઈ ગયા છે અને જેટલા રેસો બાજાસ ચાપ તેઓએ દંડ નહીં આપતાં એક અને બે મહીનાની જેલ ખુશીથી વધારી લીધી છે. તા. ૨૭ થીથી એક અઃવાડીઆ સુધી આખા ઇંગ્લેન્ડની એ બહાદુર બાજુઓ "રોગ" રાખશે. આમ દુઃખ સદન કરી દરેજના આવાના પેસા બચાવી પોતાના હંડમાં ઉમેરશે! એ મારા બહાલા હીંદીઓ, જરા અદરિંગા થો જી વીચાર કરો કે એ બાજુઓની કેવી બહાદુરી છે! જ્યારે એ બાજુઓ આદશી હીમત ધરાવે તો શું તેનથી આપણે ઉતરશું? જ્યારે એ બાજુઓ પોતાની લગતમાં શુર મેળવે છે ત્યારે આપણે શું લગત છોડવાની વાતો કરશું? નહીં, મારા હીંદીઓ, નહીં. આપણે એ બાજુઓથી નહીંજ ઉતરશું. આપણી લગત મદાન છે. એ લગતથી વેપારમાં તેમ બીજા બીજામાં આપણને બહુજ દુઃખ સદન કહ્યું પાસે અને કેટલું તો સદન કહ્યું છે. કેટલાક મારા બહાદુર હીંદીઓએ તો પોતાનો માલ પણ પોતાના લેણદારને સોંપી આપ્યો! આ બહાદુરને દુઃખ મળ્યા રકમની અર્થે જુદા બહાલા હીંદીઓ. હોશ દુઃખ પછીજ સખ મળે છે એ

આપણે વાંચનાં, લેતાં અને સાંભળતાં આપણા હીંદીઓ જેમ આપણે વધારે દુઃખ ઉપાસ્યું તેમ વધારે સુખી થઈ. એમ તે પાક દીરાદરનો કુદરતી ખેલ છે. જે સદન કામો થયાં છે તે મોટાં કુખા સદન કરતા પછીજ થયાં છે. વામનર નામનો એક જરમન તત્ત્વની કહી ગયો છે કે "દરેક ઇનસાનીયતાના ભલાં કામોમાં દુઃખ ઉભાવવું એ તો તેવા કામોનું મૂળ છે." આ શબ્દો યાદ રાખજો. મારા વહાલા હીંદીઓ કેટલાક વખતે એમ કહેશે કે આજે બધે વરસથી લડીએ છીએ, પણ છતાં ક્યાં છે? તો હું કહું છું કે છતાં તો આને આપણીજ છે. તેમજ મદાન નેતાશીવન શુરો કહેશે તે બાદ રાખજો કે "ખરી છતાં અને ખુશી તો 'દારણ' - ખાતર'માં છે, નહીં કે તે છતાંએડી વરતુ માં." અહીં બીજો કેવો લખણો સામે અને સરસ બોલો? વહાલા હીંદીઓ, કેટલાક વખતે એમ કહેશે કે અમે તો પેસા કમતવા આપ્યા છીએ, માટે લગત તો નહીં લડીએ, સેફ્ટ-રીસપેક્ટ બાજુઓ એ અમારું કામ નથી. તો હું પૂછ દેવડાડું છું કે કુદરતમાં સેફ્ટ-રીસપેક્ટ કેટ માટે તો જન આપણેજા છે. જ્યાં પેસા પાછા મળશે, પણ છતાં પાછી નહીં મળશે. છટલીમાં પેસા સાથે પણ લાખ માણસોનો પ્રાણ મળે, અને પર શીઆમાં છ હજારનો પ્રાણ! સેડીડન કહે તો કે "જે રાજમાં ઇજ્જત ઉપર હાથ પડે ત્યાં નમનતાઈ નહિ પણ સામા થતુ એ ઇનસાનીયતાનું ધોરણ છે એ ફક્ત કાંઈ ધોરણજ નથી પણ એ તો ખુદાઈ દરજ્જા અદા કરી, કારણ કે ઇજ્જત તે વરતુ છે કે જે તે પાક ખલકતના સરજનહારે આપ જુને પેદા કરતી વેળાએ આપેલ છે. માટે તેને સાચવવી એ ખુદાઈ દરમાન કહી શકાય. જેમ એક માણસ આપ ખાત કરી મરણ પામે છે અને પાક ખુદા પાસે જવાબદાર રહે છે તેમ ઇજ્જત ખોવાનો પણ તે જવાબદાર રહે છે." મારા વહાલા હીંદીઓ, હવે આપણે ફનીઅને જવાબજુ નેદરો કે આપણે પણ ઇનસાન છીએ અને જન આપણું પણ શુદ્ધામ તો નહીંજ જનવાના.

હું આપને એક દાખલો આપું છું તે ઉપર ધ્યાન આપવું. ફેનેડમાં જ્યારે જવાબીજ જાય છે અને પાસે ૨૦ કે ૨ હેય તો ઉતરવા આવે છે. પણ હીંદી પાસે ૧૫૦ હાથર હોય તો ઉતરવા આવે અને દુઃખી કરે છે! આ ૧૩૦ હાથર તો શુ કામ કરે? હાંદી બીડીશ વાવતા તમે, અને જવાબીજ નહીં કહેવાય. ત્યારે આમ કેમ? એ તો એજ કે જવાબને ફનીઆને ત્રાસ પમાડ્યો તેથી, અને આપણે ઉપમાં પડ્યા છીએ, અને જ્યારે જવાબ અને સમજ પડી ત્યારે તેમાંજ કેટલાકો ધૂરસદ કરવા માંડે છે! એ પણ કુદરતી ખેલ છે કારણ કે હોશ એવું થતુ જ આશું છે. બહાદુર હીંદીઓ, હું બાજુક દજ કહેવાઉં. તો પણ એ બાજુના સખો તો બાદ રાખજો કે એવા માણસોનું સાંજ પતામાં, અને જે મદાન કામ ઉપડકું છે તે પુર કરજો, એ લગતથીજ હવેના હીંદીઓની રહેણી તોગાશે. મહારા બહાલા હીંદીઓ, કદો આપણે ફનવતી રાખ નહીં લાદ આપે, આપણો હાથર તો તે મદાન ખુદા છે કે જેણે આસમાને થઈ વિના સખ્યું છે. ફનવતી લાદ્યાકથી આપણા કસમ નહીં તોડતા. તે જમત. પેદા કર નાર જે કહે છે:-

"જાલ જનહો આવ સખ મુજપાસ કરવાઈ, અમર તુમપર કરે જાન જુલમ બેદાઈ; કહ મજલુમજામે દસતગીરી, કહે મે જાડીઓડો બારો બરબાદ."

એ વહાલા હીંદીઓ, જ્યારે આવો દસ તગીરી કરનારો હોય, તો શું કામ પાછા હડકું? જેમ ઉસમાન પાશા તુરકીના લસકરને કહેતા કે "એ લસકર તમે કરતા નહિ, આસમાન તરફ નજર રાખી લડજો તમારી ફતેહ છે." તેમજ તમે પણ લડજો. ખુદાપાક નીજદયાન છે. મદાન ધોરના શબ્દો બાદ રાખજો કે "જે ગવરમેટ જુલમ કરે ત્યાં ખરા માણસોનું મુઠામતો જેલજ છે." અને તેની સાથે મદાન રમાઈલ કહેતો તે પણ બાદ રાખજો કે "પરથરની ફિરાકો કાંઈ જેલ નથી ખનાવતી."

હું આ કાવય દવે બંધ કરે છું. એ મારા પેદા કરનાર, માણસ હીંદીઓની ફરિયાદ સાંભળજો, એ બધી તુ ફતેહ આપજો.

લી. વહાલા હીંદીઓ,

આપની શેરા કરવાનો છોતેબર.

દુસેન હાપુદ.

ટરાંસવાલના હોંદીઓની લડત.

જુદા જુદા કોલોનીઓમાં મોટીગી.

પ્રેસિડેન્સી ડિપાર્ટમેન્ટ અને તાર.

[કોલોનિયલ ઓપીનિયન માટેના ખાસ રીપોર્ટ.]

નાતાલ કોલોનિયલ કોંગ્રેસ.

કરબા તા. ૧૫ માર્ચ.

મી. પોલાક જેહાન-સખરગની કમીતારે બપોરે આવી પહોંચ્યા હતા. અને ગયા અઠવાડિયાની બહેર ખબર મુજબ કોંગ્રેસની મીટીંગ રવીવારે બપોરે કોંગ્રેસ હોલમાં મળી હતી. મીટીંગમાં આચારે ૧૦૦ થી ૧૨૫ જેટલી દાખરી હતી. આ દાખરી બહુ ઘોડી ગણાય. છતાં સંખ્યા કોમના તથા મુખી આગેવાનો જેવામાં આવતા હતા. મી. અબ્દુલ કાદર એક્ટીવ (પ્રમુખ) મી. હાદા એસઆન (સેક્રેટરી), મી. આર. કે. આન (ચારીટર-એટ-લો), ડો. નાનજી અને સંઘના વેપારીઓ દાખર હતા. ટોંગાદ તથા વેડલમના ડેલીવેટ પશુ મીટીંગમાં દાખર હતા. હાંડી મહોમેદન કમીતી તથા લેડીસ મીટીંગ દરવાસીઆ સોસાયટી તરફ થી મીટીંગના કમને સંપુરણ ટેકા આપ નારો તાર ગયા હતા.

સરખાતમાં નવા પ્રમુખને માટે કેટલીક ચરચા થઈ, જેમાં મી. અબ્દુલ કાદરને હાથ પ્રમુખપદ નહોં હોડવાની સરવે લાઇઓ તરફથી આમદ પુરવક બલામણ કરતાં આવી. મી. અબ્દુલ કાદરે બધા લાઇઓની ઇચ્છાને માન આપવા ખાતર પ્રદુષિત રવીવારસુ, અને મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં બહેર કરચું કે મી. પોલાક જેહાન-સખરગની આવેલા છે તેને મોટેથી ટરાંસવાલની હકીકત ચાંતપણે સાંભળશે.

મી. પોલાકનું શાપણ.

આજની મીટીંગ અને જેહાન-સખરગની મીટીંગની સરખામણી કરતાં મી. પોલાક દીક્ષગીરી બતાવી અને જણાવ્યું કે જેહાન-સખરગમાં મીટીંગનો વખત બહેર થયો હોય તેની અગાઉ લગભગ એક કલાકથી લેસ સંપુરણ બરાબ રહે છે, અને બહેર પશુ સંખ્યામાં માણસો હબી મીટીંગનું કામ આગુરતાથી સાંભળે છે તથા ચલાવે છે. ટરાંસવાલમાં અમે જે કરી રહ્યા છીએ, અમારા પ્રમુખ મી. કામીય, મી. અરવાલ, મી. કુવાડીઆ, અને હાલ નવ પ્રમુખ મી. અરુર સાહેબ, અને બીજા હોદીઓ, હોદી પ્રમુખ

નું નાક જળવવાની આ લડત જે સત્ય આમલથી લડી રહ્યા છે, તેના ઉપર હું નગર કરું છું તે હું ખાતી પુરવક કહી શકું છું કે આજની મીટીંગથી તમે જે આજાસ મને કરાવ્યો છે તેના કરતાં તમારામાં બજા, ઉત્સાહ, હીમત અને મદદ કરવાની સકતી વધારે આવે એવી ટરાંસવાલના હોદી તમારી પાસે આજ રાખે છે. આજે જ્યાં 'સંપ્રદાય' પડી લાંબો એમ કહેવાય છે ત્યાં ફરીવાળા, વેપારી, અને બીજાઓ બોલી નેજ નહોં પણ ફરી ફેખાડીને-મને જેલ માં જઇને-જેઓનો ઉત્સાહ બતાવે છે. આજે કેવા કેવા મોટા વેપારીઓ ટરાંસવાલની જેલમાં છે! વૃદ્ધ ઉમરજી સાહે જેલમાં છે, સેળ સેળ વરપના બાળકો જેલમાં છે. મી. માંધી જેલમાં છે. તમારી પોતાની કોંગ્રેસના માનવતા પ્રમુખ મી. કાદર મદમદ અને ઉપ-પ્રમુખ મી. રશતમજ જેલમાં છે. અને તેઓના અંતરની લાગણીઓ ફેવી છે. તે બહાદુર અને કાષ્ઠપણ પ્રમુખના જળકના હીરા ગણાય તેવા મી. કાદર અને મી. રશતમજ તમને કહેરાવે છે કે અમારા મહેસબે છે, અમારા પકવાન પુષ્પ છે, અમારા પલંગ જેલના પાટીઆની જમીન છે. અમારી તગાઇઓ તે કાફરી કામળ છે. આ સંઘનું તેઓ આનંદથીજ સહન કરે છે. તેમાં તેના દેહની, તેના લાઇઓની કીર્તીની આવી જોઇ મગદરી માને છે. આમાં તેઓને અફસોસ નથી, દુઃખ નથી, કે દીક્ષગીરી નથી. તેઓને ખર્ચ દુઃખ અને મોટું દુઃખ તો એ લાગી રહ્યું છે કે અમારા આઇઓ પોતાની ફરજ સુકીને બેઠા છે. તેમનું આ દુઃખ પોતાના છુદ કરાને માટે નથી. પણ તમારી શૈક્ષણિક સ્થિતિને માટે છે. તેઓ તો કહે છે કે સરકાર પાસેથી માગેલી ચીજો નહોં મળે તે.-મને અમારી કજરો આહોં ખેદાય-પણ લાંબુથી ગમે જેજ હોડનાર નથી. આવા 'આવરનથી' (દડ આમદ) ના માણસોની જીતજ છે. પંજુ, તમારી ફરજ છું' છે. આ લડત

ઓમળા આપવાની કે રહરહર કહાવવા મને તે અટકાવવાની નથી. હોદી જેમ બધી વરસ થયા અટકાવ મારે આવશે મોટો ભોગ આપતી નથી. આ લડત તે હોદી પ્રમુખનું માન જળવવાની છે. તમે માન આપરને લાયક છો એવું આ લડતમાં જીત મેળવવાથી બતાવી શકો છો. જે તમે હારો તો તમારા તરફ હાલ જે તીર સ્કારથી ગેરી પ્રમુખ જુએ છે તેથી વધારે તીરસ્કારની નગરે જશે. તમને પજવી પજવીને વીણી વીણી કાંઈ કાંઈશે. જેઓ માન મુજાગ તરીકે રહેવા માગતા હશે તેઓએ એ અવધ સ્થિતિમાં રહી શકશે. એશીઆ નીક એશીઆનો અમદાવાદ અમલી જે વખતે એશીઆનીનો જે રહેરહર રહેવાનો તે વખતે પ્રેસિડેન્ટનું કામ ફેવી રીતે બજાવવો તેનો મને કહેવો અનુભવ થયો છે. તે અને બીજા જે અનુભવો મને થયા છે, તે ઉપરથી મારી ખાતી થઈ છે કે, હોદી પ્રમુખ ઘેટાંની માફક દોરવાય એવી નથી; ઘોડીકવાર પુખાટા મારીને પાછળથી બેસી રહે એવી નથી, એવું જ્યાંસુધી નહોં બતાવે ત્યાં સુધી ગેરી પ્રમુખના માનને પાત થઈ શકશે નહોં-ત્યાંસુધી હોદી પ્રમુખ પોતાની જુની કારતી, જુની આખર, જુનો મોલો કદી મેળવી શકશે નહોં. તમારી ફરજ એ છે કે હોદીના નામ ઉપરથી કવો કામ દર કરો. આજુ લડતને ફોલ મદ બનાવો. તેને જીતવાને તમારા માણસો જેલમાં મોકલો, પૈસા એકઠા કરો, દરેક જરૂરી પ્રસંગે મીટીંગો કરો, જુદી જુદી જગ્યાએ તાર કરો. અને તેવા બીજા જે કાંઈ ઉપયોગી પ્રયત્ન સંજો સકતો હોય તે સંઘનું કરો. હું જોઈ છું કે કોંગ્રેસને માથે ફરજ છે. મને મનથીને દીક્ષગીરી થાય છે કે નાનાજમાં જ્યાં હોદીઓની ફરજની વરતી છે ત્યાં પહોંચાતી આવી સ્થિતિ. અમારા ટરાંસવાલમાં જ્યાં લગભગ દરેક દોડર બીજા રોજમાર છે. દરેક વેપારી આજ આવી વરસ થયાં અંધર હોય છવી રહ્યા છે, તેઓ ગમે તેવા મુશ્કેલીમાં રહેતા છતાં મોટો ખરચો ઉપાડી રહ્યા છે, તેઓ હવે બહુ ગરીબ સ્થિતિમાં આવ્યા પડ્યા છે. તેને તમારી મદદની જરૂર છે. તેમને મદદ એ તમને મદદ છે. તેઓની જીત એ તમારી જીત છે. કવે તરે મુનીઅનની તમનીને આન છે ત્યારે તમારે આવી જીત મેળવવી એ વધારે જરૂરની છે. હજુ તેઓ જુદા જુદા મતમાં છે તેના સામે તમે વડી શકો. તેઓ (કોલોનિયલ) જેવા થયા એટલે તમારાથી તેમની કામ

હું મોટું થઈ ચકશે નહીં. નેપોલીઅન
બધાં સુધી એક એક સાથે લડતો-
અને તે 'આપરનવીલ' થી લડતો-
ત્યાં સુધી તેની જીત હતી. પણ ત્યારે
બધાએ જોના મળી તેની સામે લડવાનું
શરૂ કર્યું એટલે તો તે પોતે દારી ગયો.
તે મસદુર માસ મીડીંગના 'ગેટવે' ઉપર
આજથી અઢી વરસ ઉપર આજે લડવાના
સોગવ ખાધા તે દિવસે કેટલાક ગોરા
માસા તરફ દરયા. આજે એ લડતમાં
બધાં પશુ-હાંદી બધાંએ આપે
બધાં લેવા એ બધી અસાધારણ વાત છે-
જાગ લેવાને નીકળ્યા છે! પરમ દિવસે
જોહાનસબરગમાં બધાંએની મીડીંગ હતી.
તેમાં તેઓએ લડતને મદદગાર બધ પડવા
ની હીલચાલ શરૂ કરી છે. મીડીંગ હજુરા
સાંમ ખાસ જરમીસ્ટનથી આ મીડીંગમાં
જામ લેવાને આવેલ હતા. પારસી અને
મદ્રાસીઓએ જે દાખલો બેસાડ્યો છે તેવો
દાખલો બેસાડો. ટરાંસવાલમાં મરદો અને
ઓરતો આમ બહાદુરી બતાવી રહેલ છે
તો નાતાલ પોતાની ફરજ નહીં બજાવે?
ટરાંસવાલ સરકારે પોરટુગીઝ સુલક સાથે
બંધોબસ્ત કરી હાંદીઓને હાંદુસ્તાન
ડીપાર્ટ કરવાની ગેડવાણ કરી છે. બાની
સામે તમારે પોઘાર કરવાની જરૂર છે.
તે અને બીજા બાબતોના હસોએ હવે
તમારી સમક્ષ સુકવામાં આવશે જેને તમે
ખરા જીગરથી ટેકો આપશો.

મી. પોલાકનું બાપણ દરેકે ધણી રસ
થી સાંભળ્યું હતું તથા તેથી બધા ઉપર
ધણી હિંદી અસર થયેલી જોવામાં આવતી
હતી. મી. પોલાકે પોતાના બાપણ દર
મીઆન ટરાંસવાલમાં હાંદીઓની જુદી જુદી
જગ્યાની તકલીફ તથા બીજા કેટલાક
હેવાલનું વરણન કર્યું હતું જેની વીગત
બાર હકીકત છે. એ. માં આવી ગયેલ છે.
બાપણ પુરુ' થયા પછી મી. આર. કે.
ખાને હસોએ અંગ્રેજી તથા મુજરાતીમાં
વાંચી સંભળાવ્યા હતા.

હસોએ.

૧. નાતાલના હાંદીઓની આ માસ
મીડીંગ ટરાંસવાલના બહાદુર હાંદીઓ જે
ઓ હાંદી પ્રજાની આજર માટે આવી
સરસ રીતે લડી રહ્યા છે તેમને ઘણીજ
મુશ્કેલીઓ આપે છે. અને તેમના
આત્મબોધથી કોમને જે અમુલ્ય મદદ
મળે છે તેની તોંધ લેવ છે.

૨. દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા
સબોએ એકત્ર થવાની ગોઠવણ પુરી થઈ
રહેવા આવે છે તેવું વખતે નાતાલ હાંદી

ઓ જાહેર કરે છે કે ટરાંસવાલના
બાપણો ઉપર જે દુખ પડે છે તેના
કોલોનીઓના ગોરા વતનીઓ કાંઈક
ખ્યાલ કરે. અને કોલોઝર પુત્રીઅનના
જે કાયદા છે, તે કાયદાનો લાભ હાંદી
પ્રજાને આપે-તેમાં પશુ ખાસ કરીને
ટરાંસવાલના હાંદીઓ જેણે પોતાની લાય
કાત પોતાની કોમને માટે માન અને
આજર કરેલી લડતથી બતાવી છે તેમ
તે શહેરી તરીકેના હક મળે અને તેમના
તરફ માયાળુ વરતણક બતાવવામાં આવે

૩. ટરાંસવાલથી જાવીબમાં પરજારા
હાંદુસ્તાન મોકલવાનો ટરાંસવાલ સરકારે
પોરટુગીઝ સાથે મળીને બંધોબસ્ત કર્યો
છે એવા જે ખબર બહાર પડ્યા છે તેની
સામે નાતાલના હાંદીઓની આ મીડીંગ
પોતાનો અત્યંત યુરસો જાહેર કરે છે,
અને વડી સરકારને આગ્રહપુરવક અરજ
કરે છે કે તેમણે ખોટીશ રખતની રવ
તંત્રતાનું રક્ષણ કરવા ખાતર વચ્ચે
પડ્યું. તેઓ ટરાંસવાલ અથવા દક્ષિણ
આફ્રિકાના જુદા જુદા કોલોનીઓમાં
લાંબા વખતના વતનીઓ છે, કેટલાક તો
કોલોનીઓમાં જન્મેલા છે વળી તેમણે
કોઈપણ જાતનો ગુન્હો કર્યો નથી. તેઓ
માત્ર પોતાની મરદાનગી અને કેળી
આપડને અપમાન કરનારા કાયદા-જે
કાયદા હડવામાં તેઓનો બીલકુલ અવાજ
હોતો નથી-તેના અન્યાયી કાયદા કબુલ
રાખવાની ના પાડે છે.

૪. નાતાલના હાંદીઓની આ મીડીંગ
પરદેશી રાજ્યને આટલી સત્તા આપવાની
જે ગોઠવણ કરવામાં આવી છે અને પર
દેશી રાજ્યના કોઈપણ કાયદાની સામે
અપરાધ નહીં કર્યો હોય, છતાં ખોટીશ
રખતને કેદ રાખી દેશપાર કરવામાં
આવે તેની સામે સખત પ્રોટેસ્ટ દર
સાથે છે.

૫. આ મીડીંગ ઉપરના હસોની
હકીકત વીચાલત કોલોની ખાતાના હાંદુ
સ્તાન ખાતાના અને ફોરેન એફર ખાતા
ના વડા પ્રધાનો, હાંદુસ્તાનના વાઇસરોય,
લંડન કમીટીના પ્રમુખ, લોરેન્ડો માર
ક્સના હાંદીઓ અને ટરાંસવાલ ક્રા. ક.
એસોસીએશનને તારથી મોકલવાની સત્તા
પ્રમુખને આપે છે.

બીજાં બાપણો.

ઉપરના હસો મી. આર. કે. ખાને
રજુ કર્યા બાદ તેને ટેકો આપવાને જુદા
જુદા પ્રદરેએએ લખાણથી બાપણ કર્યા
હતાં. જેનો સાર નીચે મુજબ છે.

મી. અબ્દુલ હાજી આદમ ઝવેરીએ
પોરટુગીઝ સરકારની સાથે નવી મોઠવણ
સામે સખત પોઘાર ઉઠાવવાની, ટરાં
સવાલ અને નાતાલના આગેવાનો તથા
બીજાઓને જાલદી હોઠાવવાને માટે બનવું
સમજી કરવાની અપીલ કરી હતી.

ડા. નાનજીએ આ લડતમાં તારી
જવાશે તો બંધિબની તકલીફ કેટલી
વધી પડશે અને દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી
હાંદીઓને પોટલાં ઉત્તરવા પડશે તેવી
આગાહી આપી હતી.

સેક્રેટરી મી. હાલ ઓરમાને હાંદુ
સ્તાન મોકલી આપવાની નવી મોઠવણને
સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢી હતી. તથા
જેલ બોગવી રહેલા બહાદુર આગેવાનોને
પગલે ચાલવાની સહુને બળામણ કરી
હતી. આપણે સહુ એક સાથે તેમની
સહુદ્રમાં એક વહાણમાં છીએ તે વદાણ
ને સહીસમામત કાઢે નહીં લાવણું તો
બધા હુખી મરણ. મી. માંધીને જેવા
આપણા આગેવાનને હાથ કડી નાખી
જાહેર રક્તા વચ્ચે ચલાવે (શરમના
અવાજે), મી. હાઉલ મહમદ, મી. રસ્ત
મજી પારસી અને મી. કાજલીઆ જેવા
આપણે માટે જેલની તકલીફ ઉઠાવે,
આપણા સેક્રેટરી બાપણો બીજાઓનાર
યજ્ઞ રખડે સારે આપણાથી મુંઝુ કેમ
બેસી રહેવાશે? વીગેરે કહી મી. હાલ
ઓસમાને નાતાલને જામવાની અપીલ
કરી હતી. તથા હું ઉપરાવવાની ખાસ
જરૂર જણાવી હતી. કોંગ્રેસ રખ થી
૫૦ પાઉન્ડના કરજમાં છે તેવી સ્થિતિમાં
રહી ટરાંસવાલને કેવી રીતે મદદ કરી
શકશે?

બાહ મી. મુસા હાજી આદમ ઝવેરી
મી. ઇસમાઇલ ગોરા, મી. એસ. પી.
આવર, મી. પી. બી. દેશાઇ (ટોંગાટના)
વીગેરેએ બાપણો કર્યા.

પ્રમુખનું તારણ.

જેવટમાં પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કાદરે
પોતાના બાપણમાં સમગ્રી હકીકતનું
તારણ કરી ચાલુ લડતને જીત મળતાં
સુધી બહાદુરીથી ચલાવ્યે રાખવાની
સખત બળામણ કરી. કોમને માટે જેલ
ભોગવતા બહાદુર બાપણોના વખાણ કર્યા
અને પોરટુગીઝ સરકાર સાથેની નવી
ગોઠવણને સખત શબ્દોમાં વખોડી કાઢી.
પ્રમુખે મહાજન વખાણના શબ્દોથી મી.
પોલાકની અમુલ્ય સેવાની તોંધ લીધી.
મી. પોલાક પરકામના હોવા ખતાં (મી.
પોલાક જુદા છે) આપણી તકલીફમાં જે

માન લેવ છે અને મહોબત ધરાવે છે તેથી હાંદી કેમ તેમની આજારી થઈ છે. રજુ થએલા ફરિયા સજા સન્મુખ મુકતાં મી. દાસમ જુના સીયામ સરવાતુ મતે પાસ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. બાદ મીટીંગનું કામ ખલાસ ધયાથી મીટીંગ બરખાસ્ત જાહેર કરવામાં આવી હતી.

૩. નાનજીની સુચનાથી દર અડવાડી એ હાલમાં કેમિસનરી એક મીટીંગ બોલાવવાનું નક્કી થયું હતું. તે મુજબ આવતે સનીવારે કેમિસન હોલમાં એક મીટીંગ મળશે એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

અથા જુલા પડતા પહેલાં મી. પોલાક ને માટે ત્રણ 'મીનર' આપવામાં આવી હતી.

હમીદીયા ઇલામીક સોસાયટી

મી. બાવાઝીરનું જીવનચરિત્ર

જોડા-સજરગ, તા. ૧૪ મારચ.

આજરોજ હમીદીયા ઇલામીક સોસાયટીની મીટીંગ બપોરના ત્રણ વાગે સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. મી. ડેવીડ પોલાક, મી. કેલનબેક, મી. સ્વેડેન વિગેરે વખતસર આવી પહોંચ્યા હતા. સાંઘનીજ, હાંદુ તથા મુસલમાનોથી હોલ ચીકર થઈ ગયો હતો. સોસાયટીમાં રમખેરની અને કાળા વાવનાઓ ચલાવવામાં આવ્યા હતા. બરાબર ત્રણ વાગે ચેરમેન મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીરે પુરસ્કી લેતાં જણાવ્યું કે આજે સોસાયટીની મીટીંગમાં મી. ડેવીડ પોલાક તેમજ બીજા યુરોપી અને અને સાંઘનીજ અદસ્થોને બેઠક ફાળવવામાં આપણે મદદ કરી રહ્યા છે તે જગ જાહેર છે. તેમજ બીજા જે જે યુરોપીઅન ગૃહસ્થો આપણી તરફથી કરી આપણને મદદ કરી રહ્યા તે પણ જુદું નથી. અને એ બાબતમાં એ સાહેબોને એહસાસ કાઢી રીતે આપણથી વાળી સકારો નહિ. આજે ફાળવેલું કે સોસાયટીમાં મારી આજુબાજુ બેસવાવાળા હાજર નથી. તે બહાદુર નરો જેલમાં બીજાજમાન થયા છે. તેમને જેલમાં ગએલા બેઠક મને એન પડતું નથી. અને તેથી ફાળવેલું એ દીકરાઓ નથી. હું તો તેમની સામે જઈ મળું અને તેમને જુદા બેઠકે લાવું અને એન પડશે.

આજે મારા બહાદુર સેક્રેટરી, ચેરમેન, અને મેંબરો જેલમાં છે. વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ તો ક્યારના જેલમાં ગયા છે. તો ફાળવેલું નથી. ચેરમેન સામાટે બહાર રહું? આપણામાંના કેટલાક લોકો નકામે જીવે છે. બેપાડી આગેવાનોને હેરાન કરે છે. એના કરતાં તો ના કહી આજુએ બેસી જાય તો સારું કે પછી લડવાવાળા કાંડે પેટે લડ્યા કરે. આજકાલ જાંઘી ખતમ થઈ જશે. દુનીયા તરફ આંખ ફેરવી જુઓ કેમકે ધરતીક પમાં, કેમકે દુકાળમાં, કેમકે પોલીસની બીમારીમાં, કેમકે માઇનમાં છું અને અને કેમકે નદીમાં આવેલી રેલને લીધે ઝટપટ મરી જાય છે. મોત કાળને છેડણું નથી તો આપણે ક્યાં સુધી જીવવાના હતા? દુનીયામાં પેદા થઈ એકજ વખત મરવાનું છે. કેટલાક લોકો એમજ કહેતા હતા કે આગેવાનો જેલમાં જતા નથી, અને મરી જાય છે. હાંદુ તથા કરે છે. તો મારે આજે મરવથી કહેવું બેઠકે કે આગેવાનો વેપાર રોજમાર, બાળ બચ્ચા, પૈસા ટકા વિગેરે પ્રધાને બરેસે સોંપી જેલમાં પહોંચી ગયા છે. માટે હવે મારે તમામ લોકોને કહેવું બેઠકે કે સારા કામની અને સારા કામ ને કરવું હોય તેની નકલ કરો. અને આગેવાનો ના જુદાકારા માટે જેલ ભરી દીઓ. એટલું નહીં પણ રાખવું કે આજે મને લી તક ગુમાવશે નહીં. ગુમાવેલી તક બચાવવા રાખવું મળી નથી. સહ કેમકે ગુમાવેલી તકના ઉપર પચાતાપ કરે છે. માટે હવે ધરમાં બરાબ રહેવાનો વખત નથી. તેમજ ઝટપટ રજીસ્ટર લાઇસેન્સ દેખાડવાથી કાંઈ વળવાનું નથી. આજે જે દગલબાજી તમે કરો છો તે કાલે તમામને નડશે. અને આજે રાહર માં મસ્તાનાની માફક કરો છો તો કાલે લોકોનામાં મરી જાયની માફક કરવું પડશે. મી. ગાંધીને જેલમાંથી બહાર કોરકમાં સારીમાં લાવવામાં આવે છે તારે હાથમાં હાથકડી રાખે છે. એ આપણી આંખે કેમ જોવાય? એ આંખમાં મુરવત (સરમ) ન હોય તે આંખ ખૂલે સારી છે. લાજાબરા બનાવડી આગેવાનો કાપદને તાંબે થઈ ગયા. એટલે બીજા લડવાવાળાઓએ ડરવાનું નથી. જેટલા હાંદુ, મુસલમાન, પારસીઓ, જેલમાં છે તેમને તાકાદે છોડવાવાની જવાબદારી બહારવાળાઓને માથે છે. વીગેરે લાંબા પુરવઠા કહી પ્રમુખ હમમ સાહેબે લોકોને પોતાની જવાબદારી જણાવી અને ગમ્યાલું કે નીમિત્તે હાજર

તમારી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવશે. જે એક મતે પાસ કરી તમારા જેલમાં મને લા આગેવાનો અને આજે તરફ તમારી દીસસોજી બનાવશે.

"હમીદીયા ઇલામીક સોસાયટીની આ મીટીંગ મેમ્બરસ ઉમરજી સાહે (મી. યદીના વાઇસ-પ્રેસીડેન્ટ), એમ. પી. ફેન્સી (સેક્રેટરી), ઇ. એસ. કુવાડીયા (ચેરમેન), અહમદ હલીમ, અબ્દુલ રહીમ, અમદ શામત, એસ. એમ. કાસમત, અને બીજા મેંબરો તથા મી. એમ. કે. ગાંધી જેઓ ધરમ અને પોતાના બાઇઓના જવાબની ખતર જેલમાં ગયા છે તેમને બાંતરકરણુરવર કુબારક બાદી આપે છે; અને તેઓએ મેમ્બરસ ઉમરજી કાપમાનું અતુકરણુ કરવાનો ફરિયા કરે છે. અને સરકાર પાસેથી માગેલી બને ચીજને મળતા સુધી સત્યાગ્રહની લડત ચાલુ રાખવાનો ફરિયા કરે છે. તથા આ ફરિયાની નકલ વટની જગ્યાએ મોકલવા આ મીટીંગ ચેરમેનને સલા આપે છે."

આ ફરિયાની બરખાસ્ત કરતાં મી. દીસ કારખાને જણાવ્યું કે આજે સોસાયટીમાં એ તરફ નજર કરતાં ઘણાં લોકો માત્રમ પડે છે. તથા કેટલાક આગેવાનો બરેસા ભાગ લેતા મેમ્બરો નજરે પડતા નથી. એ સર્વ ક્યાં ગયા? સાબાસ છે એ બહાદુર નરોને કે કામની ગુલામીની બેડી તોડવા જેલના કીલ્લા ઉપર ચડાઈ કરી છે. સરકારે કીલ્લામાં પહોંચી બરાબર મેમ્બરો સંભાળી રહ્યાં છે. હવે લડકર ક્યારે જઈ મળે એ રાહ બેઠક રહ્યા છે. પહેલાં આગેવાનોના કેટલાક માણસો વાંક કઢાડતા હતા, હવે તે વખત નથી હવે તો એકદમ જોપલાઈને પડવાનું છે. બનાવડી આગેવાનો પીઠ ફેરવી નેકા છે. તેમ હવે આપણા લોકોએ કંઈક નવી સરકારીકેટ અને લાઇસેન્સ એડીસર બેવા માંગે તો જાતી હોટાને કહી દે. કે અમે જાગૃતી નથી. તીસ શીડીંગના પીઠ છોડી ક્યાં બેઠકે ત્યાં વટાવી લા. આજે એ બહાદુર નરોને મુખારકબાદી આપવાનો ફરિયા મારી પાસે આવેલ બેઠક ફાળવવા મુશી થઈ છે. અને એ મુખારકબાદી આપવી ક્યારે મળી રહે, કે તેજ હાલત પર ફાળવેલું પહોંચી જઈ. આ જેલ ચેરમેન માટે તેમજ બીજા કીમીનલ યુવાને માટે નથી, પણ એ પેલીડીકલ યુવાને માટે છે. જેની જેલ ફાળવવામાં ના. તીમક જેવા નામીકિત ગાંધીજીને છે તેથી જેલ અને એક જગતા સંચારજી

માણસ ભોગવે છે. આટલો હોદ્દા મુસલમાનોએ વખત બેર હશે અને જુઓ કે, આજે આગેવાનો જેલમાં છે અને કાળા વાવડા ઉપર છે, તો કાલે આગેવાનોને હોડપી લાલ વાવડા ઉપરના થઈ જશે. મી. જાયાત હેડલખરબાળા પણ માસની સખત જેલમાં કાલે બીરાજ્યા છે, તે પણ એક જાણીતા વેપારી છે અને તેમની બહાદુરીનાં વખાણ કરવા મારી પાસે પુરતા શબ્દો નથી.

મી. અબ્દુલ ગજર ફત્તેહદારે સરકાર દરખાસ્તને સેન્ટ કરતાં જણાવ્યું કે કાપક નાના કાપક વખાણ થાય છે. એવા બહાદુર નરો આપણી કામમાં પેદા થવાથી આપણે ધણા મગર થવાનું છે. બીજા આગેવાનો કે જેઓ બનાવવી દતા, તે આગેવારણે સોગંદ ખવડાવી પાછાં બારણેથી સાડાખાર કરી મયા. પણ કાલના ખરા આગેવાનોની તકલ કરો અને તેમને જલદીથી ડોડવવા જેલ જરી દો. પુરાણી તવારીખો બેવાથી જણાય છે કે રવત થવાને માટે લોકો ના ટવની પણ ખુબારી થઈ છે તો આ ટવ જવાની તો વાતજ નથી, તે તો કામ ખુદાનું છે તે નેનું કામ વખતસર કર્યા કરે છે. પણ આપણે તો હાલ જેલની તકલ કરવાની છે. એવા કાણુ સખત દીલના હશે કે તેમને આગેવાનોએ કરેલા કામની કદર નહીં થાય? વીગેરે સંખાણથી વીવેચન કરવું હતું.

મગર દરખાસ્તને મી. જાયાતનાં તરફથી સેન્ટે યતાં સરવાલુમતે પસાર થઈ હતી.

આદ એસેસીએશનની મીટીંગ દરમિયાન થવાની દોવાથી સોસાયટીની મીટીંગ ખરખરત થઈ હતી.

બ્રાટોશ ઇન્ડિયન એસેસીએશન

એક્ઝાન્સિયરમ, તા. ૧૪ માર્ચ.

દમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીટીંગ મનુ' કામ ખજાસ થયા બાદ બી. ઇ. એસેસીએશનનું કામ ચાર થયું હતું. પ્રમુખશાને મી. અબ્દુલ ગજર ફત્તેહદાર બીરાજ્યા દતા. તેમણે મીટીંગનું કામ ચાર કરતાં જણાવ્યું કે આજે કુ' મારે હાથે આ પહેલી મીટીંગ બેઠું છું. આગલા તમામ ચેરમેન વગર આનાકની એ. બ. બ. બ. વેપાર રોજગાર ખુદાને ભરેલે રાખી જેલમાં ચાલ્યા ગયા. તે મુજબ કુ' પણ આજે ચેરમેનની ખુરશી ઉપર નહીં પણ જેલમેનની ખુરશી ઉપર બેઠું છું. અને સોસાયટીના તેમજ

એસેસીએશનના નામાંગિત આગેવાનો જે મયા પીકમાં જેલમાં મયા છે તેમને મુખ્ય રકમની આપુ' છું. રકમનાં ખાતમાં મદદ કરવા જોરા સાહેબેની કમંડી તરફથી આજે મી. ડેવીડ પોલાક મી. કેલન એક વીગેરે આજે છે તેમને આજાર માનુ' છું. રકમ રિપે કાંથી મુદતથી અન્યાસ તમે કરો છો જેથી તે વીગેરે સમજવતું એ જરૂર નથી. રેપ્રે માઇઝની વાટક શું કરવા જુઓ છો? આગલા કાન્સેમાઇકમાં તો હેરાસ થયા. અને સરકારી અમલદારોની ઇગલપાછ જમતમાં પ્રખ્યાત થઈ ગઈ. એ દમલ ખાજને લીધે આપણી સામે આવી મુશ્કેલી આવી પડી છે પણ એ મુશ્કેલીને કુ' રાહત સમ ' છું. આજે તમારી સમુખ એ રેજીસ્ટ્રેશન આવશે તે જરા ખર ઝીક દીલીથી પસાર કરશે એવી ઉમેદ છે.

"બીટીશ ઇન્ડિયન એસેસીએશનની આ મીટીંગ, દરમિયાન સરકાર અને પોરટુગીઝ સરકાર વચ્ચે જુલીયમાં કેકા ગોઆને રસ્તે પરબારા હોડરથન ડીપોરટ કરવાનો જે બદોખરત થયો છે તેની સામે બાર પુરવક પ્રોટેસ્ટ બહાર કરે છે, અને જણાવે છે કે આ મમકો છતાં, સલાહદીઓ બીટીશ હોદી કામની માગેલી વીગેરે મળતાં સુધી ઘડત ચાલુ રાખશે."

આ કસાવ રજુ કરતાં મી. બાવાઝીરે જણાવ્યું કે દરમિયાનની સરકારે પોરટુગીઝ મથરમેન્ટ સાથે એવો બદોખરત કર્યો છે કે જે માણસોને ડીપોરટ કરવાનો ટુકમ થાય તેમને કેકાગોઆને રસ્તે બહારો બહાર રટીમરપર મદાવી દેવા, એ બાબતની સામે કુ' મારો સખત વાંધો રજુ કરું છું. જે માણસો કે જેમની અરજ મી. ચક્કીએ નામ જુર કરી હતી, અને જે અપીલમાં પણ દારી મયા દતા તેમને ડીપોરટ કરવાની બાબત પર આપણે વાંધો બતાવીએ છીએ. કામના ઇગાખાજ માણસો સલાહની ખુબો ખાડે છે અને પોતપોતાના ઘરમાં બેઠા બેઠા સલાહ કરે છે. પણ મરદ હેવ તો મરદાનગી દેખાડી સલાહ કરે. જ્યાં સુધી સરકાર આપણી માગણી નહીં સ્વીકારે ત્યાં સુધી ઘડત ચાલુ રહેશે. અને કુ' તો કાંઈપણ રીતે પાછો દહનાર નથી. એસેસીએશનના આગલા ચેરમેન કાંઈપણ છે અને તેથી કાંઈપણ કામને ધણુજ મગર થવાનું છે. તે મગરની ક્યારે સંખીત થશે કે કાંઈપણ બાકાઓ તેમની પાછળ ચાલી

સાખીત કરી આપે, અને તેમને જરી દમ પોતાનો કાખલે ખીછ કામ ઉપર બેસાડે. અ. દરખાસ્તને મી. નન્નુખીયાં (કાંઈપણ) એ અસરકારક વીવેચન કરી સેન્ટ કરી હતી.

મી. ઇસ્માઇલ પટેલે આ દરખાસ્તને સેન્ટ કરતાં જણાવ્યું કે દમીદી અને જુલમગાર સરકારને પણ કરવાનો આ એકજ રસ્તો છે. આગેવાનો જેલમાં મયા એ કાણુ છે, લાંબી મુદતથી મેટા મેટા બાપણુ કરવાયાળા અને હોલસેકના આગરદાર વેપારીઓ છે. એવા માણસો ની જેલથી પ્રસારા કરીએ તેલલી બોડી છે.

આવા બહાદુર નરો જે કામમાં પેદા થાય અને તે કામ આવી કામગીરિયામાં પડી રહે એ બનવા બેંગ નથી. હરકરતા કમાનડરો કેવા બહાદુર દતા તે તેમના કરતબથી સાખીત થાય છે. મી. ગાંધીની તો તારીફ કરવાના પુરા શબ્દો મારી પાસે નથી. નામરદીથી મરવું એના કરતાં મરદ થઈ મરવાથી તેનું નામ અમર રહે છે. આજકાલ કાંઈમા ના કાપા પણ એક આજે કાંઈ રકવા છે કે જે કાંઈમાને થોડા ધણુ દક પણ મગશે તો તે દરમિયાનવાળાંમેના ગેરથીજ મળશે. મી. ગાંધીના તરફ તમામ હોડુઓએ બેવાનું છે કે બારીસ દર થકને જેલ ભોગવે છે અને અદના ૧૫ વરસની ઉમરનાં ઉમરજ સાલેના તરફ મુસલમાનોએ બેવાનું છે કે આખા શરીર પર એક બાળ કાળો નથી તો એવા માણસો જેલમાં સડ્યા કરે છે. આવી રિયાત હોવા છતાં જે મુસલમાનો બહાર મેજમજ મારે તેમને ધણી શરમની વાત છે. વગેરે બાબત કાખાણથી વીવેચન કરવું હતું. અને દરખાસ્ત સરવાલુમતે પાસ થઈ હતી.

તે પછી બીજે કસાવ મી. મણીબાઇ ખાંડુબાઇ દેશાઇએ નીચે મુજબ રજુ કર્યો હતો.

"હોદી સત્યાગ્રહીઓની આ મીટીંગ મેસરસ ઇ. એસ. કુવાડીયા, એમ. પી. ફેન્સી, વલભરામ છીનાબાઇ, આમદ જાયાત, અદમદ હલીમ, એસ. એમ. કસમત, અબ્દુલ રજાક, એન. ફાન્સીસ, નારણ સામી નાઇકુ અને બીજાં જેઓ દેશ ની આખર ખાતર પણ વણ માસની જેલમાં મયા છે તેમને અંતઃકરણપુરવક મુખારકો આપે છે, અને આવા સરસ કાખકાને અતુસરીને વરનવાને તેમને ઇરાદો બહાર કરે છે."

આ હરાવ રજૂ કરતાં મી. દેસાઈએ કહ્યું કે આપણા બહાદુર આગેવાનો જેલમાં ગયા છે તેમને ફેરવી મુખારકબાદી આપીએ. એવી મોઢાની મુખારકબાદી અપવા કરતાં જેલમાં બંધ તેમને રખડ મુખારકબાદી આપવા હું પસંદ કરું છું. હીરેરેશન બાબત મી. હોરકીને સાંભળી કે તુરંત મી. હોરકીને ખીજવાણે પોતાને ખરેખર તરત વિકાસન સખત તાર મોકલ્યો છે. વળી ડેપુટેશન બાબત લેરડ સેલ બોરનને કાગળ લખાયો છે. આંધી જવાગ મગસે કે મી. હોરકીને પણ ડેપુટેશન માં જશે. હાલિસ એફ કોમન્સમાં કરનલ સીડીના ઉપર ઉપરા ઉપરી એટલા સવાલ થયા કે તે મજરાઈ ગયો. એ તમારે માટે છે અને સા. આ. ધી. ધ. કમીટીની એ મહેનત છે. હવે લોકોને એટલું જ કહેવાનું કે સરકારી કેટ કેસએ બતાવવા નહીં. અને જેલ ભરી દેવી.

આ દરખાસ્તને મી. દીલદારખાને ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે મેં ધણીવાર લાંબા લાંબા લખાણ કર્યાં છે. અને મેં જે બોલી મુખારકબાદી આપતો નથી. પણ કામ કરી બગારી સાંખીતી કરી આપવાથી મુખારકબાદી આપેલી સમજાય. આગેવાનો જેલમાં ગયા એ તેમની સાંખીતી છે. અને તે ઉપરથી નીચેની એક કવીજ કહી સંભળાવું છું.

“ તારેલી એતમેં ચંદ્ર છુપે નહિ,
સુર છુપે નહિ બાદલ જાયો;
રતમેં ચંદ્ર રખૂત છુપે નહિ,
હાલા છુપે નહિ માગણુ આયો. ”

તે મુજબ આગેવાનોએ તો કરી બતાવ્યું છે. અને પોતાનું નામ સાચવી રાખ્યું છે. મી. બાબાત વિષે હમણાંજ ખબર આવી છે કે વૈકસરેટમાં ત્રણ માસની સખત જેલમાં ગયા છે. મી. બાબાતને સરવે જોળાએ એ મોઢા વેપારી છે અને ખોતલક ફોનફોર-સના હરાવ મુજબ પહેલ કરી સામેત કરી આપ્યું છે. વીગેરે બાબત જાણુથી અસરકારક બોલ્યા હતા.

આ દરખાસ્તને મી. હસનમીયાં ઈલિંગ લાયટેવાળાના તરફથી સર્પેટ ચતાં પસાર થઈ હતી.

તે પછી મી. ડેવીડ પોલાક અને એચ. ફેલ્ડને એક બેઠકે આવીને હતાં; જે દરમિયાન જણાવીથી હાલ લેવા માટે લોકોને મુખારકબાદી આપી હતી. અને જણાવ્યું હતું કે અટલી દલતથી બંધ હાલ આજુ રાખવામાં આવશે તો

હીદીઓની છૂત તરતજ થશે. મી. ડેવીડ પોલાકે જણાવ્યું કે દરસવાલમાં આ હાલત હોદીઓ પોતાને માટે નથી લડતા પરંતુ કલરડ અને જુલમથી કચ રાએથી ફનીઆની જુદી પ્રજાઓના વરસી તરીકે લહે છે. મી. યાંધીને પ્રીટીરીઆ ની શેરીઓમાંથી દાથ કહી નાખીને લખ જવાની હકીકતનું વરણન કરતાં ‘શરમ’ ના બેંકર કરવામાં આવ્યા હતા.

આ મીટિંગમાં બહાર ગામનાને બેઠા નરખરગતી આસપાસના ગમગમોના ડેવી ગેટે હાજર હતા. કેપ્ટાઉનની હમી ખીઆ મેરલીમ સોસાયટી તરફથી સેસ પરીના આગેવાનોને સખત અને ગેર કામગીરી જેલ તરફ દીલસોજનો તાર દતો રોબરટસન તથા પ્લેટાવરના તાર આવ્યા હતા તેપણ વાંચવામાં આવ્યા હતા.

બાદ ગેરમેન હાજર રહેતાઓનો આભાર માની આવના રવિવારની મીટિંગમાં મી. હોરકીને અને આગવાના હોવાથી લોકોને બરાબર હાજર રહેવા ભલામણ કરી મીટિંગ સાંજના પાં વાગે બરખાસ્ત કરી હતી.

હોદી એરતોનો મીટિંગ

ગયા ગુરવાર તા. ૧૧ ના રોજ હોદી એરતોનો એક ઉત્સાહીક મીટિંગ હમીદીઆ ઇસ્લામીક હોલમાં ગળી હતી. જે વખતે કોમના લગભગ તમામ આગેવાન વરગન માણસોની આંખો હાજર હતી. કુલ સખ્ત પાં ઉપરની હતી. મીસીઝ પોલાક તથા મીસ રસેલીન પણ મીટિંગમાં આવી હતા. મીસીઝ કે. મુરગેશા પીલે તે સરનામુમતે પ્રમુખપદે બેસાડવામાં આવ્યા હતા. તેમણે મીટિંગનું કામ ચાર કરતાં પહેલાં મીટિંગને માટે ખાસ આવેક મીસીઝ હજુસસીંગને આવકાર આપ્યો. (મીસીઝ હજુસસીંગે ગયે વરસે આ હાલત ની બાબતમાં મજેલી મીટિંગનું પ્રમુખપદ લીધું હતું) ગઈ તા. ૪ ની મીટિંગમાં સરનામુમતે હાખમાં કાગળ લખવાનો હરાવ થયો હતો અને તેને માટે જ બાનુઓ ની સમ-કમીટી નીમાઈ હતી તેમણે જાણ માં મોકલવાનો કાગળ રજૂ કર્યો હતો. આ કામળ કશુક રાખવ માં આવ્યો હતો. બાદ મીસીઝ પરીસામી નાહડુએ બાપસ કરતાં જણાવ્યું કે આપણે અંગ્રેજની હોદી રખત હોવાથીજ આપણે માથે આ દુઃખ પડે છે. આપણા ઘરો ઉલટ થઈ

ગયા છે. આપણા ધણી અને હીદીઓ થી અપમાનને વિરોધ માગવામાં આવ્યો છે, અને હેટલીક જગ્યાએ તો આપણે પુરતું ખાતનું પણ નથી. આવી સ્થિતિ માં તો સરકાર આપણને તથા આપણા બાળકોને બાંકુકે મારી આપણા હાથને અત સાથે તો સારું. દરેક માણસ કલતાથી હાલતને વળગી રહેત તો આપણી આવી સ્થિતિ થાત નહીં. હેટલાએક પડી ગયા એટલે તેની આપણને આ સગ મળે છે. તે સગ તમે સહુ બહાદુરીથી કોણશે એમ હું અસા રાખું છું. આવી સરસ લાગવામાં તમે જે તમારા પરીના પાંચ ઉપા રહેશે તો તેના પહેલે તમને જરૂર ગળશે.

મીસીઝ હજુસસીંગે આ મેટિંગમાં બાપસ આપતાં સરકારના કામને સખત રાખેલાં વખોડી કાઢ્યાં. તેણે કહ્યું કે જો સરકાર આપણા ધણીઓને કેદ કરે છે તો પછી આપણને શા માટે બહાર રાખે છે? ધણી વિનાનું જીવન શું કામનું છે? અત્યારે દરેક હોદી એરતે બહાર પડી બોલવું અને સરકારને કાને પોકાર પહોંચાડવો ઘટે છે. આપણા ધણીઓ દેશની સેવાને માટે જેલમાં ગયા છે. તેમના ઉમદા કાર્યનું અનુકરણ કરી આપણે તેમની પત્નીઓ થવાને લાયક બીએ એમ સાંખીત કરી આપવું ઘટે છે.

મીસીઝ પોલાકે બાપસ કરતાં જણાવ્યું કે અહીં જેલમાં જવાનો સવાલ નથી. આ કાપદમાં એરતોને સામેલ કરવામાં આવી નથી. પણ સાધારણ રીતે ધણીના દુખમાં સ્ત્રીઓને પણ દુખ બોજવવું પડ્યું છે. તમારે તમારા ધણીના કામમાં મદદ આપવી ઘટે છે, અને જરૂર જણાય ત્યારે દિંમત પણ આપવી ઘટે છે. અત્યારે દુઃખનો સમય છે, પણ હમેશાં દુઃખ પછીજ સુખની વારી આવે છે.

ત્યાર પછી પ્રમુખને તથા હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીએ મીટિંગને માટે મકાન આપ્યું હતું તેથી તેમને ઉપકાર માનવામાં આવ્યા હતા. અને તરત ચાલુ રહે ત્યાંસુધી દર પખતારીએ એક મીટિંગ બરવાનો કામ થયો હતો.

મીટિંગમાં મીસીઝ યાંધીને શીડીકચથી અવેક કાગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો. આ કાગળમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે મને પાંખેલ દતે તો હું તમારી મીટિંગમાં ઉઠીને આવત. અને મીટિંગના કામમાં સવજો લાગ લેત. મીસીઝ ડેવીડ એરતે રડ માંદગીને કાંધે નહીં. આવી શકવા હતા તે માટેનો મહી પત્ર પણ મીસીઝ માં વાંચવામાં આવ્યો હતો.

છાપામાં મોકલેલો કાગળ

આ મીટીંગના હરાવ મુજબ મીસીઝ ઇમામ અમદુલ કાદર ખાવાગીર, મીસીઝ એમ. કે. ગાંધી, મીસીઝ ડી. એન. કામ, મીસીઝ ડી. અરનેસ્ટ, મીસીઝ એસ. નાઇડુ ની સહીથી મીટીંગમાં હાજર થયેલી ખાન ઓ તરફથી તથા પોતાની તરફથી નમિત્તે કાગળ અર્થેના છાપાઓમાં લખ્યો છે. આ કાગળમાં તેઓ જણાવે છે કે આ મીટીંગમાં નાની ગોરી ઉમરની છોકરા છોકરી વરગતી તથા જુદા જુદા ધરમની આદમો સામેલ હતી. આમાંની ધણી બાઈઓના ધણી અને છોકરાઓ રવતંત્રના અને રહેવા ના હકને માટે જેલ ભોગવી રહ્યા છે. બાઈકો પ્રમાણીકપણે ઉછરે અને રવતંત્ર જીવન મળે તેને માટે જોરતોએ દરેક જગ્યાએ અને દરેક સમયે દુખી ઉઠાવે છાં છે. તે અને પશુ અમારા બાઈકો તેથી રીતે ઉછરે તેની ખાતર દુઃખ ઉદા થવાને તકવાર છીએ. આ લડતમાં જીત મળે નહિ ત્યાંથી અમારા સુખ આરામ કે સન્માનનીનો વરતપશુ સંભવ નથી. અને તેથી અમારે આ લડતને મદદ કરવી જોઈએ. તે મદદ અમે ખીજી તો કાઢી રીતે કરી શકતા નથી, પણ એકજ રીતે કરી શકીએ છીએ અને તે રીત એ છે કે અમારા ધણી અને અમારા છોકરાઓના લડવાથી અમને જે દુઃખ ઉઠાવવું પડે તે ધીરજથી ઉઠાવવું. અમારામાંના લગ લગ બધા ખરા અંતઃકરણથી ઇચ્છીએ છીએ કે અમે અમારા ધણીની સાથે જેલમાં હોઈએ તો સારું. જેલની બહાર રહેવામાં અમને કાઢ પ્રકારનો આનંદ નથી. અને અમારામાંના કેટલાક જેમને અમારા પોતા માટે કે છોકરાઓ માટે પુરતું ખાવાનું પણ નથી, તેઓ અંગ્રેજ બાઈઓની ચોડી દિવસોજની આશા સખીએ છીએ. ઇંગ્લંડમાં બાઈઓ પોતા ના હક માટે જેલની સજા ઉઠાવે છે, અમે તે કરતાં ધણી ચોડી બધી ધણીજ સાદા હકને માટે ઉઠાવીએ છીએ. અને તેજ અમારો ખરો ધર્મ છે એમ અમે માનીએ છીએ.

મી. પોલાકનો કાગળ

દેશપાર કરવાના હોદીઓને લાવિષમાં કેલામોઆએ રસ્તે હોદુસ્તાન મોકલી આપવામાં આવશે એવા ખબર ઉપરથી મી. પોલાકે આ પગલું ગેરકાયદેસર છે તે ખ્યાલવાશે એવાજણના કાપામાં કાગળ લખ્યો છે.

કેપ કોલોનીમાં મીટીંગ.

સ્વીસર તા. ૭ મારચના રોજ કેપટાઉન માં ટરાંસવાલના હોદીઓએ ઉપર પડતાં દુઃખની સામે પોકાર કરવાને જે મીટીંગ મળી હતી તેનો ટુંક હેતુકાંડ રૂરે તાર મારકાં મોકલ્યો હતો તે ગવા અંકમાં આવી ગયાં છે. આ મીટીંગનો વધુ રીપોર્ટ આ અકવાડીએ મળ્યો છે જે નીચે મુજબ છે:--

સ્વીસરે જ્યારે નેશનલ ધીએટરમાં કેપના હોદીઓની મીટીંગ ટરાંસવાલના જીલમગાર કેમી કાપદાની સામે પોકાર કરવાને મળી હતી. જે વખતે ધીરીસ હોદીઓના લીગના પ્રમુખ મી. આદમ હાજર મહમદ પ્રમુખસ્થાને બીરાજ્યા હતા. હાજર રહેલાઓમાંના મુખ્ય પ્રકારથી નીચે મુજબ હતા. ગેસરસ એમ. સી. આંગ લીઆ (ડરબન), જે. એમ. એચ. સુર, એચ. ગજર (હાંબીઆ મેડીસીસ સોસા પરીના પ્રમુખ), શીરોજખાન (ગીજાન એફ અધવાનતા પ્રમુખ), ઇમામ એચ. એમ. લાંચ (કુવાતુક ઇસ્લામના પ્રમુખ) એ. એચ. એમદાવજા (અંબુમન ઇસ્લામ-સ્ટેલનબેસના પ્રમુખ), મોક્ષી અહ મદ મુખલાર, ઇમામ અમદુલ વાહેદ, ઇયાક સુરી, હુસેનખીઆ સુકાદમ, એમ. હસીમ, અને જવેર સામજી (સ્ટેન બોસના).

મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં મી. મદમદે નાતાલ હોદીઓને કોલેમના બોઇટ-એન રરી-સેક્રેટરી મી. આંગલીઆ જે ટરાંસવાલની સત્તામહની લડતમાં જેલ ભોગવી આવ્યા છે તેમને મીટીંગ તરફથી આવ કાર આપ્યો. અને જણાવ્યું કે મી. આંગલીઆ કેટલાક કામ પ્રસંગે અંગે આવેલા છે. તે કામ ચોડા દિવસમાં પુરું થયે પછી ટરાંસવાલમાં કામજલ થશે, અને ત્યાંથી દેશપારની સજા મળશે એટલે ફરીથી કામજલ થઈ બીજા સલામહોની માફક જ મહિનાની સખત મજુરીની જેલની સજા ઉઠાવશે. આપણે ટરાંસવાલ સરકારના જીલમ સામે એક કરતાં વધારે વખત પોકાર ઉઠાવેલ છે. અને દુઃખ ભોગવતા લાઇએ તરફ દીક્સ સોજના હરાંય પસાર કર્યા છે. તથા જીત મળતાં જગી મકકમપણે લડત ચાલુ રાખવાના હરાંય પસ કર્યા છે, છતાં વડી સરકાર બીલકુલ વચમાં નથી આવતી અને મુખ મોઢી પી નોતા કરે છે ને તાલખીની વાત છે, કાપદાનો કેવુ કાસ

વાદમાંથી હોદીનો પણ કાઢી નાખવાનો છે. તેઓ હાંયા વખત ચલા ટરાંસવાલ માં છે. તેથી, અમે તેઓની કરકસર તથા પ્રમાણીક મહેનતથી કોલોનીમાં રસવાદ કરવાના પુરા હક તેઓ મેળવી શક્યા છે. શહેનશાહ અને વડી સરકારે હોવાવરીથી તેમને સ્વરાજ્યની બક્ષીસ કરી છે અને તેથી જે જવાબદારી તેમના ઉપર નાખી છે તેનો ધણી ખરાબ બદલો. મળ્યો છે. આ તેમનું નમણાપણું ગણાય. વડી સરકારના અમલદારોએ વચ્ચે પડી ન્યાય અપાવવાની જરૂર છે. વીગેરે કહી ટરાંસવાલ સરકારની જીલમની અને અન્યાયો રતલુક ની સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કરવાને. મહેલો. હરાવ રજી કર્યાં હતાં.

ગેસરસ શીરોજખાન, હાંબીઆ મેડીસીસ, અને અમદુલ કાદરે જુરતપાવવા અર્થે કરી આ હરાવને રેકા આપ્યો હતો.

આપણે જીલમી અને કેમી કાપદાથી ધીરીસ પ્રગવા હીતને જે નુકસાન થાય છે તે બાબતમાં છતાં વડી સરકાર જે મુપદાથી બેસી રહી છે તેની તરફ અત્યંત બતાવનારો બાબતે હરાવ મા. જે એમ. એચ. સુલ તરફથી રજી કરવામાં આવ્યો હતો. આ હરાવ રજી કરતાં મી. સુલે કહ્યું કે ટરાંસવાલ સરકાર તરતજ માં સુલેક કરી ન્યાય આપશે એમ કુ ધારતો હતો પણ મારી ધારણા ફેકટ ગઈ છે. મને લાગે છે કે હવે ટરાંસવાલ સરકારે જે પગલાં લેવાનું વાજબી ધારણું છે તેની સામે દરેક હોદીઓ પોતા નો નત ચોક્કસપણે બતાવવાનો વખત આવી લાગ્યો છે. આ જીલમથી મારા મનની જે લામણીઓ ઉકેરાઈ ગય છે અને જે બેલી નાખવાનો વિચાર થાય છે તે મારે પરાણે દાખી રાખવું પડે છે. તોપણ મારે એટલું તો કહ્યું. વીના: અલગ નથી કે મરદુમ મહારાષ્ટીના ૧૮૫૮ના હવેરનો ટરાંસવાલ સરકારના અન્યાયી કાપદાથી ભંગ થયો છે આપણને કહેવામાં આવ્યું છે કે સ્વરાજ્ય ભોગવતા ટરાંસવાલના રાજકારવારમાં વડી સરકાર વચ્ચે પડી શકતી નથી. આતું કહેવું એ તો હસવા જેવું છે. વડી સરકારે પોતાની સરવોપરી સત્તા કાયમ રાખેલી છે. તેને ઉપયોગ આ માટે નથી કરતી? આમાં વડી સરકારની નબળાઈ જણાઈ આવે છે. વીગેરે.

આ હરાવને મી. ઇસાક સુલી તથા મી. બિગ, એચ. મુજબમે બાપબો આવી રેકા આપ્યો હતો.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની તકલીફો ની તપાસ કરવા માટે કમીશન નીમ વાની વડી સરકારને વિનંતિ કરવાનો પ્રયત્ન કરાવ મી. એમ. સી. આંગલીઆએ રજૂ કર્યો હતો. મી. આંગલીઆએ લાપચુ કરતાં જણાવ્યું કે કેપના હોંદીઓના આવા મોટા મેળાવડામાં હાજર રહેવા માટે મને મગફરી થાય છે. હું નાતાલમાં ૧૫ વરસ રહ્યો છું. જે દરમિયાન ટરાંસવાલ સાથે પણ હું કેટલોક સમય પસારવતો હતો. હોંદીઓને એ અમેરિકા સહેનશાહતનું કેવું અનુભવ જવાદાર છે, એ તમે સારી રીતે જાણો છો. તેની પ્રગતિ આપુ એક નાતુ કોલોની આમ અધિકારીપણે અપમાન કરે અને વડી સરકાર તે સુપરિયો સાંખી રહે છે. એ વર્ણુ સરમની વાત છે. હોંદી પ્રજાની વફાદારી તરફ પણ નહિ જોવામાં આવે? હોંદી લગવડવા એ અંગ્રેજી લશ્કરની જોડમાં ઉભી શતર ની સામે લડ્યા છે. આજસુધી સ્વતંત્રતા અને ન્યાયની નીરાની તરીકે હિંમત અંગ્રેજી વાવડાને માટે રજૂમાં 'ગોતાનું' લોહી રેડ્યું છે. જતાં આપણા તરફ ૨૦ મી સદીની શરમ ભરેલી રતણક યક્ષા વવામાં આવે છે. અને વડી સરકાર તે બેડી બેડી જોવા કરે છે. શહેનશાહતની પ્રગતિ ને અમેરિકાની આમ પગની જોડ છે ભારે તે શબ્દો ખરો અરથ નાહુદ થયો છે. જેલમાં આજે જે આવેવાનો છે તેણે પોતે દક્ષિણ આફ્રિકામાં પ્રીટીશ હિંમત જાળવવાની ખાતર લડાઈમાં મદદ કરી છે. લડાઈ પહેલાં તેમના તરફ જે વરતણક જતાવવામાં આવતી તે તે લડાઈના કારણોમાંનું એક કારણ હતું. હોંદી એર બેરેએ બેર બેર અને કાફરી જાગવામાં સરકારને કીમતી મદદ કરી હતી જેના રચાનીક છાપાએ એક અવાજે વખાણ કર્યા હતા. મુખ્ય પ્રધાને પણ તે સેનાની જાહેરમાં કદર કરી હતી. આ બધાનો બદલો શું મળ્યો છે? કદરના વખતમાં આજના કરતાં પણ ગારંબી તકલીફ ન હતી. રાજ્યની વફાદાર રહ્યત તરફ આવી વર તણકનું એકજ પરીણામ આવે. શહેન શાહતની કાયમની મુલેદ અને આખાદી એક બીજા તરફ સારી લાગણી અને સંપ ના ઉપર આધાર રાખે છે. દરેક એક બીજાની જરૂરીયાતો તરફ પુરતી સંભાળ અને માનપુરવક રીતે જોવું થટે છે. આવા બેદરકારી લાગણીની હિંમત શું અસર થશે? આ શરમ ભરેલી કહાણી

ત્યાંના દરેક ગામડામાં અને શહેરોમાં ચકલે ચકલે ચરચાશે અને તેથી હજો અસતોય ફેલાશે. અને આવા મુરખાઇ ભરેલા કોમને લીધે હવેના ન્યાયી પણાનો અવીલાસ હોંદી પ્રજાના મનમાં પેસી જશે. જતાં અને હજુ આશ છે કે હવેના વફાદાર પ્રગતિ દર અપાવશે. અને આ શરમ ભરેલી રાજનીતીને જલ દીધી અંત આપશે.

આ હરાવે મી. મોલવી મુખત્યાર જે નેહાનું પરમમાં કેન્ડાશરગની સરકારના પ્રાર્થ હતા તેમણે અસરકારક લાપચુ કરી ટેકા આપ્યો હતો. તેમણે લડત અંત સુધી લડવાની લાગામણ કરી હતી. તથા ટરાંસવાલમાં જેલ જોગવતા લાઇઓ ને પડતાં દુખમાં દીલસોજી બતાવી હતી.

મી. કવેર સામજીએ પણ અસરકારક લાપચુ કરી આ હરાવે ટેકા આપ્યો હતો.

ટરાંસવાલ સરકારની બહુમતી વરતણક તરફ તીરસ્કાર અને જેલ જોગવતા સંખ્યાબંધ લાઇઓ તરફ દીલસોજીની લાગણીનો છેલો હરાવ મી. એચ. ગબર એ રજૂ કર્યો હતો. અને મી. એ. એચ. જોમટાવાળા અને ઇમામ અબ્દુલ વાહેદ જે એક વખત પ્રીટીશીઆના પ્રીસ્ટ હતા તેમણે ટેકા આપ્યો હતો.

બધા હરાવો ઉપર વોટ લેતાં સરવાલુ મને પાસ જાહેર થયા હતા. બાદ પ્રીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી હબીબીઆ સોસાયટી

કેપટાઉન, તા. ૯ માર્ચ.

કેપટાઉનની આ સોસાયટીની પ્રીટીંગ રિવાર તા. ૭ ની સાંજે સોસાયટીના હોલમાં મી. ઇ. આઇ. ગબરના પ્રમુખ પણુ નીચે મળી હતી.

સોસાયટીના સધળા મેંબરો ઉપરાંત ટરાંસવાલથી આવેલા મોલવી સાહેબ અહમદ મુખત્યાર પ્રીટીંગમાં હાજર હતા. પ્રીટીંગ શરૂ થઈ કયા પછી નીચેના હરાવો એક પછી એક રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને સરવાલુમને પાસ જાહેર કર્યા માં આવ્યા હતા.

પહેલો હરાવ મી. હબીબ મોલણે નીચે મુજબ રજૂ કર્યો હતો: "આ પ્રીટીંગ મેટ્રીકલના માનવતા કોલોનીઅલ સેક્ટર ટરીને તક્તના પુરવક અરજ કરે છે કે ટરાંસવાલમાં શહેનશાહની હોંદી રહ્યત

ને કોલોનીઓમાં શી રિયાત છે તેનું હમંદ ને માટે અચુક પોરણ બદાર પડ્યું, અને જનમાલનું રક્ષણ કરવાને શહેનશાહ ની રહ્યતને જે હક સાધારણ રીતે મળે છે તેવી જાનના હક આપવાને જે નહીં તે પણ મુકરર કર્યું."

આ હરાવે મી. વઝીરખાન તથા મી. હખરાહીમ અહમદનો ટેકા મળવાથી સર વાલુમને પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

બીજો હરાવ મી. મોલવી અહમદ મુખત્યારે નીચે મુજબ રજૂ કર્યો હતો: "આ પ્રીટીંગ નાં હોંદીસ્તાનના વાઇ સરેયને અરજ કરે છે કે ટરાંસવાલમાં અંગ્રેજીની હોંદી રહ્યત ઉપર જે દુખ પડે છે તેની સામે વડી સરકાર અને ટરાંસવાલની સરકાર પાસે રબ્બાત કરી; અને પ્રીટીશ શહેનશાહની વફાદાર રહ્યત તરીકે આપણો દરબને ડું છે તે સત્ત વાર જાહેર કરવાની વીનંતી કરે છે."

આ હરાવ મી. અલી હરમાઇલ અને મી. ફકીર હાસમના ટેકાથી પાસ કરવા માં આવ્યો હતો.

ત્રીજો હરાવ સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. સેખ રહીમે ટરાંસવાલમાં જેલ જોગવતા લાઇઓ તરફ દીલસોજી બતાવવાનો રજુ કર્યો હતો જે મી. અહમદ અલી અને મી. હરમાઇલ હસનના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

ચોથો હરાવ સોસાયટીના ઉપ-પ્રમુખ મી. અહમદ અલીએ જોહાનસબરગની હમીદીયા હસ્તામાં સોસાયટીને અંત: કરણપુરવક મુખત્યારનાદી આપવાનો રજુ કર્યો હતો, જે મી. હાસમ હરમાઇલ અને હખરાહીમ વધીના ટેકાથી પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

પાંચમો હરાવ મી. હરમાઇલ ફકીરે ટરાંસવાલની લડતમાં લાગ લઇ દુ:ખ જોગવતા સધળા હોંદી લાઇઓ તરફ દીલસોજી બતાવવાનો રજુ કર્યો હતો. આ હરાવ મી. પ્રીશખાન (મેરમેન ઓફ પ્રીજાન ઓફ અધ્યાપન)ના ટેકાથી પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

આ હરાવોની તકલ કોલોની ખાતાના સેક્રેટરી, લોરડ મેટિ. દક્ષીણ આફ્રિકા ના હાઇ કમીશનર તથા છાપાઓમાં મોકલવાની પ્રમુખને સત્તા આપવાનો છેલો હરાવ મી. હખરાહીમે રજુ કર્યો હતો જે મી. અલીલાઇના ટેકાથી સરવાલુમને પાસ થયો હતો.

જેવરે રાજકાય મીન શાઇ પ્રીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

ઈમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન ખાતા નો ૧૬૦૮નો રીપોર્ટ

આ કોલોનીના ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીકશન ખાતાનો ગયા વરસનો રીપોર્ટ ગદાર પડ્યો છે. તેમાંથી કેટલાક મહત્વના કાંચક આંકડાઓ નીચે મુજબ છે.

૧૬૦૮ની સરકારી કચેરી કચેરી તે લેવન: ૧૨૨ સુધે સરખામણી કરવા ખાતર ૧૬૦૮ના આંકડાઓ પણ તેની સાથેજ આવેલ છે. પહેલી સંખ્યા ૧૬૦૮ની છે અને બીજી ૧૬૦૮ની છે.

વરસ દરમ્યાન આવેલી સ્ટીમરો, ૧,૦૩૪-૧૦૦૨: તપાસેલ ઉતારાઓ, ૧૩,૧૭૭ ૨૫,૦૧૩: અટકાયેલ ઉતારા (એશીઆટીક અને ખલાસી બંદર કંતાં) (અ) બહાર ૧,૬૬૦-૧,૨૫૦: (બ) ચાર્લસટાઉન આગળ ૨૧-૪૨: (ક) વેનરીનન આગળ ૧૬: અટકાયવામાં આવેલ એશીઆટીક ઉતારા (ખલાસી બંદર) બહાર, ૩૨૩-૧૨૮૧: કુલ સરખાલો (બધા મળતા), ૧૩,૬૦૦-૧૩,૩૨૭: બ્રીટીશ વહાણો ઉપર કુલ ખર્ચ સી ૫૩,૩૪૦-૫૩,૮૬૭: પડેશી, ૬૫૨૨, અને ૬૨૩૨ ખલાસી, ૧૧,૧૨૨-૧૩,૦૦૫: હાખલ થયેલા એશીઆટીક, (અ) બહાર, ૧,૦૮૭-૧,૬૬૮, (બ) ચાર્લસટાઉન આગળ ૫૧૨-૪૦૩, (ક) વેનરીનન આગળ ૭૧-૧૭૨: ડોમીસાઇલ માસ કાઢી આપ્યા, ૧,૦૫૮-૧,૧૦૨: જપ્ત કરવામાં આવેલ સરટીફિકેટની સંખ્યા, ૭૬-૮૪: નાતાલ માટે બીરમીટમાં આવેલ હોદી, ૧,૪૮૬-૩,૬૭૪: પકડાયેલા, ૧૬-૫૨: મુંબઈગર હરેલા ૫૨-૪૪.

આખા વરસમાં તપાસેલ ઉતારાઓની સંખ્યા ૨૦,૮૨૧ની હતી. આમાં ૧૨,૨૧૬ પુરૂષ, ૫,૨૪૭ સ્ત્રી અને ૩,૩૫૮ છોકરાં હતાં. જનવાર: બ્રીટીશ ૧૩,૨૬૪, ૬૫ ૧૫૨, જરમન ૩૨૮, હોદી ૧,૩૮૭, નેડીન્ડ ૧૨૧.

રીપોર્ટવાળા વરસમાં બહાર નવા આવેલા એની સંખ્યા: ૬૨૩૨, ૨,૪૫૪ (જેમાં ૧૩૨ ચોરસો અને ૧૩૪ છોકરાં હતાં): બીરમીટમાં આવેલ હોદી ૧,૬૫૦ પુરૂષ, ૭૬૨ સ્ત્રી અને ૪૩૨ છોકરાં: ખીન્ડઓ ૧,૫૭૨: કુલ ૩,૧૭૪, હોદીઓ લગભગ બધા પહેલા ૭ મહીનામાં આવેલા.

રીપોર્ટવાળા વરસ દરમ્યાન બહાર આવેલી સ્ટીમરોના ખલાસીની કુલ સંખ્યા ૧૬,૩૨૭. તેમાં ૩૦,૫૫૩ બ્રીટીશ, ૭૧૬ અમેરીકન

નીઓ, ૨,૩૧૦ ચીના, ૫,૬૩૩ જરમન, ૧૩,૧૭૫ હોદી, ૧,૦૧૬ નોરવેજીઅન, અને ૧,૪૫૨ સ્વીડિસ હતા.

બહાર અટકાયવામાં આવેલ ઉતારાઓની કુલ સંખ્યા ૭,૫૨૨. તેમાં ૫,૭૬૫ પુરૂષ, ૧,૧૨૭ સ્ત્રી, અને ૬૦૭ છોકરાં: તેમાં ૧૬૭ બ્રીટીશ, ૧૭૭ ચીના, ૨૩ બુરૂગીઅન, ૧૪ જરમન, ૨૦ ગોઆન, ૫,૬૬૬ હોદી, ૬૩ મલાય, ૧૮ મોરીશીઅન, ૧૦ નેડીવ, ૧૬ નોરવેજીઅન, ૧૩ સ્વીડિશ, ૨૫ સીરિઅન, અને ૯૦૬ ઝાંઝીબારી.

એશીઆટીક હાખલ થયાની સંખ્યા ૨,૩૦૨. તેમાં ૧,૬૬૮ બહારથી, ૪૩૩ ચાર્લસટાઉનથી અને ૧૭૨ વેનરીનનથી. આમાંના ૧૬૩૩ નવા રહીશ હતા, ૨૬૮ અર્દાના રહીશના ખર્ચાં છોકરાં હતાં, અને ૧૦૩ કેળવણીની પરીક્ષા આપી ઉતર્યા હતા. એશીઆટીક વરતીનો ખર્ચ વધારો ૨૭૧ નો થયો. ૧૬૦૮ ના વરસ માં આ સંખ્યા ૩૦૩ની હતી. એશીઆટીકના આ બધા આંકડા જણાવ્યા તેમાં ૮૬ કીવયાના બધા હોદી હતા. એમ્પાયરેશન તથા વીઝીટીંગ પાસની સંખ્યા ૧,૨૧૭ની હતી. ૨૩,૦૧૪ ચીના બીરમીટમાં પાછા ફર્યા ગયા હતા. આવેલાની સંખ્યા એક નહતી.

આ કાયદા મુજબ વરસ દરમ્યાન ૫૧ જથ્થા ઉપર તહોમત રાખી પકડવા માં આવ્યા હતા. તેમાંથી ૪૪ને સજા થઈ હતી.

ડીરેન્શનથી ઉપર આ રીપોર્ટ જણાવે છે કે, આ વહાણો ૧૦ વખત ઉપયોગ કરવામાં આવ્યા હતા, તેમાં કુલ ૫૧૬ ઉતારાને રોકવામાં આવ્યા હતા. વધારે માં વધારે ઉતારા એક સાથે ૧૨૬ હતા. પગાર લેધે ૨૭૧ બરસ પાઉંડ ૭૮ અને આવક પાઉંડ ૧૪૧-૫-૦.

ડોમીસાઇલ સરટીફિકેટ આ સાલમાં ૧,૧૦૨ કાઢી આપવામાં આવ્યા હતાં, તેને આજ સુધીનો સરખાલો ૧૩,૫૮૫ થયો. બીજા ધણીના હાથમાં હોય તેથી જપ્ત કરેલા સરટીફિકેટ ૮૪ હતાં. સરટીફિકેટ જપ્ત કરવાનું કામ તથા જુના સરટીફિકેટ બદલી નવા કરી આપવાનું કામ ધણું એણે થયું છે.

નાસી ગએલા ખલાસી: ગુરા ૧૬, એશીઆટીક ૧૭, ૧૬૦૭માં આ સંખ્યા ૧૩ મોરા અને ૨૪ એશીઆટીકની હતી, અટકાયેલામાં વીઝીટીંગ પાસવડે ઉતરવા દીધેલા

અને તેમાંથી જુમ ચએલાની સંખ્યા ૧૨ ની હતી. જુમ ચએલામાંથી ૨ ને ખોળા કાઢી ફેરવાર કરવામાં આવ્યા છે. દરેકના દસ દસ પૌંડ જે અનામત રાખેલા તે જમ કરવામાં આવ્યા છે. બ્રેહીબીટ્સ ઇમીગ્રેશન યુમાવવાથી પાંચ સ્ટીમરોને દરેકનો પચીસ પૌંડ દડ કમો હતો.

જે વહાણમાંથી ખલાસી જુમ થાય તે તેને બદલે એક માણસને લઈ જવાની ફરજ પાડવામાં આવતી. અને જુમ ચએલા માણસ પકડાય તે તેને પણ ડીપોરટ કરવામાં આવતો. આમ કોલોની બહાર કાઢેલા માણસો બીજા ૧૦ ફેબ્રુઆરી મુંબઈ ગાર વરમના માણસોને જડવના દુકમથી ફેરનીકાલ કરવામાં આવ્યા છે. આમાંના કેટલાક હરાસવાકથી ડીપોરટ ચએલા હતા. અને તે કોલોનીની સરકાર સાથેના જાહે બરતથી સ્ટીમરમાં ચલાવવામાં આવ્યા હતા.

ફરના તાર સમાચાર

ફર કલકત્તાથી એક તારમાં જણાવે છે કે માપથી કરનાર પાર્લામેન્ટ એક મોરા ઉપરી મી. મેકડોનાલ્ડનું કામએ ખુન કર્યું છે. બ્રીટીશ અખલાસોને ધમકીના કામગી મળ્યા કરે છે.

જ્યા સોમવારે હાઉસ ઓફ કોમન્સની બેઠકમાં કરનલ સીલીએ મી. હેરોલ્ડ કોક સના એક સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે કોલોનીને એક કરવાના બદલ પડેલા ખરડામાં હોદીઓની સ્થિતિ શું છે તે વાગે લોરડ કરસુ લોરડ સેવેનમેરન સાથે લખાણ ચલાવે છે.

મુંબઈના વિધાયકોના કચાદરસમાંથી રાજદરોહી કામગીઆઓનો જરથો હાથ કરવામાં આવ્યો છે.

ઇરાનના સાહે રાજ્ય બંધારણ ઘડવાને ૧૦૪૭૦ શહેરીઓનાં એક કમીશનની નીમણુંક કરી છે.

બાલકનો મામલો ધણી મંબીર સ્થિતિમાં આવી પડ્યો છે. ડીઆએ રાજ્યો ની કેનફરન્સ બેલાવવાનો આમંત્ર ખતા વ્યો તેથી ચોરસીઆ શુરસે થયું છે. ચોસનીઆ, હઝીગોવીના અને ડાલમેટી આમાંના ઘરકરને તપાસ રહેવાનો દુકમ થયો છે. તેઓની સંખ્યા અઢી લાખ ની છે.

ચર્યા પત્ર.

અમારા ચર્યાપત્રીઓ નીચેના નીચેના ચાર રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર દરેક આન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામળની એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા કેટલાય બરોબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સાફ નહિ, પણ અમારી બજુએ સારું.
૪. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મોકલેલ લખાણો તેજ અકબાલીયામાં હાજર કરી દેવાશે.
૫. રદ કરેલાં ચર્યાપત્રો બજવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બ.પા.તા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સ્પષ્ટ કરવું.—અધિપતિ.

ચર્યાપત્રીઓને જવાબ

'પરવામનો સેવક'—તમારું મરનામું મોકલ્યો તથા નામ જાણવાની પરવાનગી આપશે તો તમારો કામળ જ.પી રાખવ.

મી. એમ. એમ. આબેદ—અમે તે દરકાંત ગણતા નથી.

મી. મુસા ઇસ્માઇલ—તમારી ક્ષીતા અમે જાણી રહ્યાં નથી.

પરચુરણ ચર્યા

'પરવામનો આદેશ' લખી જણાવે છે કે ન્યુકેસલવાસી મુસલમાની કોમના હમ હરદી બાઈએને હું અરજ કરું છું કે જે સાહેબોએ પુરબોલ કલબ સ્થાપવાની મરજી ઘણીજ ખુશીથી દરયાવી એ સોકો તો હમેશાનો આભાર માનવા જેવું છે. પરંતુ પુરબોલ તો અંતરેથી કોઈ સાહેબો ના માણસ રચવા જશે એ બનવા જેમ છે નહીં. અને ફરી રમવા જશે તો કુચ્યા અને લોહરની ગણતરીમાં જશે. માટે હું પુરબોલ કલબના આગેવાનને અરજ કરું છું કે જે મુદ્દસા આપ લોકોએ પુરબોલ કલબ સારું ઉપરાચાર છે તે પદસા અંતરેની મસજીદના સફાઈ માટે જે ઉપરાણું ગયા મુસલમાની રમ જાત માસમાં ચલું છે અને સફાઈ સાહેબ આકરીયામાં નહીં મળવાથી ખાસ વીજા

વત ઓરડર ગયો છે તેમાં આપી દેવા કે આપ લોકો પણ સવાને દારેન દાસક કરો. આપણા દરંસવાલના બાઈએને આપી કોલેનીમાંથી મુઆરક્યાદીના તાર હાકાને મજબુત કરવા વીશે થયા છે. પણ કંઈ ન્યુકેસલથી જુએ બટો પણ નખર પડ્યો નથી.

ચારહસરાકીથી મી. વડી પીરબાઈ લખે છે કે અમ વીકમાં દરંસવાલના થયા આગેવાનો જેલ મહેલમાં ખીરાજ સુક્યા છે. અને ખીજા આગેવાનો જેલ આજકાલ જશે તો હવે જેલકા બહાર છે તે બાઈ એએ હોમત રુખી જેલ જવાના ઉમંગ થી ખાસકરી લઈ ફેરી કરવા નીકળી પડ્યું જેલએ. જેલથી કામર થઈ વરમાં એલી રહેવાથી કદીપણ આપણી લડાઈને અંત આપવાનો નથી. જ્યારે દરંસવાલે અટી વરસથી સત્યાગ્રહનો કોક આપી દુનીઆમાં વગાડ્યો, અને વહાણ કીનારે આજુ ત્યારે ફાવવા હેતુ એ તો મરવનું કામ કહેવાય. જે રમ જામ્યો છે તે હવે ફરીને મળનાર નથી. મી. ગાંધીને કોરટ માં લઈ જતી વખતે હાથકડીઓ નાખેલી હતી તો કોમની ખાતર સુવળા હાથમાં હાથકડી તથા ખીજા સત્યાગ્રહી જેલીએ ના હાથમાં મજુરીનું સાધન જેલ ખીજા એ મેરી રહેશે? બાઈએ, અદ રાખળે ને તમે હવે પડશે તો એક ખીજા સાથે મુલાકાત કરવા પામશે નહીં. માટે જલદી થી જેલ બરી મુકો તો તમારું માનેલું આપ્યા વગર છુટકાજ નથી.

જેહાન્નમચર્યા મોર્દિ હીરા પટેલ લખે છે કે મેસરસ કાનજી પ્રેમજી પટેલ તથા હાલાલા નારણ પટેલ હાથ ત્રીજી વખત જેલમાં ગયા છે તેમને હું મુખ્ય રહકી આપું છું. અને તેનો હાખલો સફાઈ બાઈએને લેવા વીનવતી કરું છું. કેટલાક જાની રીતે હું આપી આવ્યા છે. એ ઘણું સરમાવનારું છે. એથી આપણી નામરદાઈ ગણાય છે એક અથવા એ વીકની જેલ ન જતાં જેમણે તથા તથા પૌંડ હું લરી દીધો, તેઓ ખેરી રજા હોત તો એજ તથા પૌંડ તથા માસ તેમને આજના. માટે હું બરતા અટકશે. અને પરમારમા પાસે આરથના કરને કે સજળને જેલ મહેલમાં જવાની મતી આપે વીગેરે.

રેલવેબોલથી મી. જવેર કામજી લખે છે કે અમ થોડા વખત ઉપર મહારાજાને

માટે ઉપરાણું કર્યું હતું તે પૈસા પૌંડ ૩-૮-૦ મની એરડરથી સફાઈ બોલક સભાના પ્રમુખ પા. જવેરબાઈ મહારાજા ઉપર પેસ્ટકારના મુખજ મોકલી આપ્યા હતા. મી. જવેર સામજી સરવે હાંફ બાઈએને પોતાના વેપારમાંથી દરંસા હીસો કાઢી અદા મુજબ ગઈરકા ફાંડે ઉતેજન આપવાની વીનવતી કરે છે.

અમરાલીથી મી. મોહનલાલ મંગલસ લખે છે કે મી. ગાંધી ત્રીજી વખતે જેલ જવાના ખાતર પાંચી ઘણો દીલખીર થયો છું. અને તેમના ફાવ તરફ દીલસોજી બતાવું છું. રેલેશઆમાં જે કાપદો બોરા લોકો કરવાને ધારતા હતા પણ તેને વડી સરકારે મંજુરી આપી નહીં ને તે કાપદો રદ થયો તેનો અન્યાય મી. ગાંધી તથા મી. રીચને બટે ■, મી. મોહનલાલ દરંસવાલના સત્યાગ્રહીઓને છત મળતાં સુધી લડત આજુ રાખવાની બળામણ કરે છે.

કોપોથી મી. હુસેન ફાઈજી લખે છે કે દરંસવાલમાં એક પછી એક પ્રમુખ જેલ જાય છે અને તેની પાછળ ખીજા તરફવાર છે એ હીંદીને મગર થવા જેવી વાત છે. દુનીઆની અંદર એક વખત મરવનું છે. મગર એવું નામ કાઢીને મરવું સર્વથી સરસ છે. વંચેરે.

કીબરલીમાં મીટીંગ

'લીડર'નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ગયા શનીવારે કીબરલીમાં નેટીવ, હીંદી, મસાઈ અને ખીજા કલરક લોકોની દશિણ આંદરિકાને એકત્ર થવાના સવાલ ઉપર ચર્યા કરવાને એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. તેમાં યુતીઅનના હેતુ ને સધારણ રીતે કથુલ સમવારો રાવ કરેલો હતો. તેઓએ કેપના કેવીમેરેના આભાર માન્યો હતો. અને નેટીવ પ્રજા તથા દશિણ આફ્રિકાની જુદી જુદી પ્રજા ના સમાન હકનું રક્ષણ કરવામાં અને એવા કેટલાક ફેરફાર કરવાનું વતહેર કર્યું હતું.

બાઈજી કરનારાઓએ જણાવ્યું હતું કે ચ.મડીના રંગના બેદથી કોમપણુ બનતો તકાવત નહિ રાખવો જોઈએ. તેમણે જણાવ્યું કે સેનેટમાં કલરક પ્રજાના પ્રતિ નીધીઓનું પ્રમાણ બહુજ ઓછું છે.

બેદ બેલોમડેલીનમાં મળનારી નેટીવ કોનફરન્સમાં કેવીમેરે મોકલવાનું મુકરર કરવામાં આવ્યું હતું.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેંટ એજેન્ટોમાંથી)

રેવરન્ડ ક્રીસ્ટના વેપારી દાઉદ હરમાણલે પોતાના લેણદારોને ટકા ચુકવવાની જાહેરાત કરી છે તેના લેણદારોની મીટીંગ દરમિયાન જાહેરમાં ૨૩ માર્ચના રોજ ૧૧ વાગે મળશે.

મેરીટઅરગના બીદારીસીંગની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તરને તા. ૧૪ એપ્રિલના રોજ કરવામાં આવશે.

કેટોમેનરના સી. એસ. નાહડુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી કરવાની સરકાર કોર્ટને તા. ૧૦ મેના રોજ કરવામાં આવશે.

લોઅર અમકોમાસના રચનમ પાંચરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી કરવાની સરકાર કોર્ટને તા. ૧૮ મેના રોજ કરવામાં આવશે.

વેરલમના વેપારી આમદ મુસાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં હેવટના વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તરની કોર્ટમાં ફાઇલ થયા છે, અને તેની નકલ વેરલમ આજીએન્ટની કોર્ટમાં ફાઇલ થઈ છે. જ્યાં આમદ તે તા. ૩૦ માર્ચ સુધી તપાસી શકાશે અને ત્યારબાદ તે કાયમ રાખવામાં આવશે.

ટોંગાટના નારણસામીની ઓરત મન રાજા આ ટેરેટ મીલકતના સંબંધમાં જે કોર્ટને કંઈ લેણું હોય તેણે તા. ૨૮ એપ્રિલ સુધીમાં તેના વકીલ જે. જે. હમમનને એડીટેવીટસાથે અરજી કરવી અને જે કંઈક કંઈક લેણું હોય તેણે પણ તે તારીખ સુધીમાં જરી જવું.

હોંદુસ્તાનની ટપાલ

રેડીમર કેંઝલર મારફત ગેરા અને ઝાંઝીયાર રસ્તે મુખ્ય જનારી ટપાલ તા. ૨૩ માર્ચ મંગળવારે ૨-૩૦ મીનીટે બંધ થશે.

નાતાલ હીરેકટ લાઇનની રેડીમર અમ લોટી નાતાલ આવવા માટે સુધવાર તા. ૧૭મીએ કલકત્તાથી ઉપડી ચુકી છે.

સ્ટીઅન આર્ટીકન લાઇનની રેડીમર એલેરી નાતાલ આવવા માટે મંગળવાર તા. ૧૬ મીએ કાલગોથી ઉપડી ચુકી છે.

ડંડે મોહમેડન ટીબેટીંગ

સોસાયટી

ગયા રવીવાર તા. ૭ માર્ચના રોજ આ સોસાયટીની મીટીંગ મી. હાજી હયાલીમખાનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મીટીંગમાં નવા વરસની સુંદર મુજબ સોસાયટીના હેતુ તથા કાર્યો પણ નવે સરથી ધડવાની સેક્રેટરી મી. મહમદ જાફરે દરખાસ્ત કરી હતી. જેમાંના ઉમદા હેતુની ૧૦ કલમો વડી કાલવામાં આવી હતી. જેમાંની મુખ્ય મુસલમાની કામમાં કેળવણી, સંપત્તિગેરે વધારવાનો, શાઇઅરરી સારા પાયા ઉપર ચુકવનો, તથા મરીબ અને લાવારસોને દરેક રીતે મદદ કરવાનો હતો. હેતુઓ પાસ થયા પછી અજેના રોક મી. હરમાણલ સુલેમાન બાયાત તથા મી. જુમા એસમાન સોસાયટીમાં મેંબર થયા હતા. અને ધારા મુજબની શી આપી હતી. બાદ સેક્રેટરી એ આપા કામોમાં વખતસર હાજર રહી મીટીંગમાં દરેક રીતે આગળ પડતો લાગ લેવાની સહુને લલામણુ કરી હતી. બાદ બીજા સાહેબોએ વખતને અનુસરતાં લાવણો કીધાં. અને મેરમેન સાહેબે મીટીંગમાં કામ સંતોષ કારક જાહેર કરી હાજર ગયેલા મેંબરોનો આભાર માની મીટીંગ ખરખાસ્ત કરી હતી.

રાજાપાવ અંબુમન હરમાને ઇ. એપીનીઅન મોહલવા માટે ગયા વરસની તેમજ ચાલુ નવા વરસના લવાજમની ૪૪ શીર્શીંગ મી. મુસા મહમદ કાળા મોકસ ૧૧૨૦ પ્રોટેરીઆ તરફથી જમ ને મળી છે.

રીજી ઓફ રીજીસ્ટ્રાર અધીપતી મી. ડબલ્યુ ટી. રેડે કેમરઆરીના આજમાં લખે છે કે ટરાંસવાલની આપણી નવી પ્રજાલાંના બીટીશ હીટીઓ તરફ તે જે વર તન ચલાવે છે તેથી આપણને કેટલી મુશ્કેલી માં ઉતરવું પડે છે તેનો લાગ્યેજા ખપાલ કરી શકતી લાગે છે. આપણે ટરાંસવાલ ના દરવાજા હીટીઓ માટે ખુલ્લા સમવાતુ કહેતા નથી. આપણી માગણી માગ એટલી જ છે કે જેઓ ટરાંસવાલમાં રહે છે તેમના તરફ લલી વરતણ કે બતાવવી અને તેમને સુખ્યના વાજબી હક અને ન્યાય આપવા.

રોકડ બજાર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવલ માંજ ૧૫૨૫૫ની ૨૨ ૬ થી ૨૩ ૦	
બીમડીના	૨૭ ૬ ૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૯ ૦ ૧૯ ૬
બીની સકર	૨૩ ૦ ૨૪ ૦
ફૂંડાના	૨૨ ૬ ૨૩ ૦
ફેશી ટુવેર કાળ	૨૧ ૬ ૨૨ ૦
ટુવેર કાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૨૨ ૦
મસુરની	૨૪ ૦ ૨૪ ૬
મમની	૨૬ ૦ ૨૬ ૬
અડની	૨૬ ૦ ૩૧ ૦
મણા મુખ્યના	૨૨ ૦ ૨૩ ૦
કાળ	૨૮ ૦ ૨૯ ૬
વટાણા	૧૭ ૦ ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૪ ૦ ૧૪ ૬
બીનીસ	૧૮ ૬ ૧૮ ૦
કડવું તેલ ૧ આલન	૩ ૬ ૩ ૬
જોરડીવું	૨ ૬ ૨ ૮
મીઠું	૩ ૬ ૩ ૬
નાળીએરવું	૩ ૬ ૩ ૮
આંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ૧૭ ૬
પીળા	૧૪ ૬ ૧૫ ૬
તીરકળ નાતાલ	૧૦ ૬ ૧૧ ૬
આટો	૧૩ ૦ ૧૩ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧૨૦૦ આ	૦ ૬
મરચા	૦ ૪ ૦ ૪
બી પેટી ૪ ટીનના પીંડ ૧૦૦	૭ ૧૫ ૦
પોરબદર	૮ ૫ ૦ ૮ ૧૦ ૦
પારશીન એરોફેડ	
વાઈટ રોસ	૮ ૫ ૮ ૮
આલન	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
નાળાંચેર	૧૪ ૦ ૧૫ ૦
ફલી	૫ ૬ ૬ ૦
કામંડ સોપ	૧૪ ૦ ૧૪ ૬
સાણ સીલ રોન	૧૬ ૦ ૧૬ ૬
સાણ સનવાઈ	૪૨ ૬ ૪૫ ૦
નેકરેટી	૧ ૮ ૧ ૮
માચીશ લાવન	૩ ૧ ૩ ૩
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦ ૧ ૦
નીલ પોઈટ એનારેટ	૧૭ ૦
ફૂધ નેસલનું	૨૦ ૩ ૨૧ ૬
તીંગલ (લીવરફુલ)	
મસ્તા એકની	૪ ૩ ૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

DARBERTON

Saloman Moses,
Box 24.

DEACONSFIELD

Shahhoodeen Dowry,
Robinson Street.

DELFEST

Abdul Latif Khairipia,
Maintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Balaia,
Fruit supplier in South Africa

BOESBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
D. R. Desai,
Box 255,
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Taroh Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Obbaganal Bhawanidas Ohsowala
randeria, 21 Roger Street,
E. V. N. NORDEN,
24 Freer Street, (Woodstock).
Hooankhan Kalokhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St. &
13a Corner Church and Bloom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
McLideen Ennos,
189 Bree Street corner
and Bloom Street
Cape Town
P. M. MULL. Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amjed Ismail Essack,
Box 10,

CHARLESTOWN

Chandoo Nollman,
Box 27.
G. R. Mooka,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. AGGEEAER AND & BROS.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanna Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOOREN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 120 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Flowerlight Lane.
Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Erahim Abdul Tyeb & Co.,
112 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hooeen Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALBOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackonjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MATET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Magbraji,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabb, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

P. V. Sanghovee & Co.,
Box 138, Grey Street.

Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
88 Queen St., Box 636,
M. A. Siron,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Amharan Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Beres Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Beres Road, Box 223.

ENSLEBURG

E. Omar Rajau & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street.
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Harinding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG
Zoutpansberg)
Esaopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG
Aboo Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 44.

INHAMBANE
Abba Saliman,
Box 30.

JOHANNESBURG
Abdool Tayab & Co.,
Box 5842.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
Chhibra Dajee,
Indiano Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadiu,
45 Market St., Box 270.
P. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388,
Tel. 1915.
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street.
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDDEEN,
Box 3755.
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. HALGO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 36th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KAVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomrd Ebrahim Kuokay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 422 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Gumarji Sate,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1753, President St.

Johannesburg.
A. A. RADHAKRISHNAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGHATHI,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIN,
224 Market Street,
Fordsburg.
M. K. DABRY CHIAI PANG,
Box 6203,

KIMBERLEY
ARMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoddin Bardsley,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP
Ichharajee Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amal Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAM,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Koet's Building
A. E. CHOTABRAI,
Box 43.
Hassan Ahmad,
Indian Location, Stand 10,
Box 84.
ISMAIL AHMED KAJEE,
Box 11.

KLERKSDORP
Patel & Co.,
Box 103

LOURENCO MARQUES
H. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
Hirjee Moljee & Co.,
Box 346.
Hosnaajee Ibrahim,
Box 329

London, England
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.

MAPEKING
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.

MEIKENBURG
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.
M. H. De Vries, Box 100,
Box 100.

NEWCASTLE
J. E. SERRAT,
General Merchant and
Produce Agent,
Box 7. Branch: Ingersoll.

NORTHDENE
Devjee Laljee,

NYLSTROOM
A. M. Rawat,
Box 10.

PIET RETIEF
Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG
H. RAWAT & Co.,
Tinmiths Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG
Abdool Lotib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Co.
Box 100.

A. M. Rawat,
Box 10.
A. M. Rawat,
Box 10.

A. M. Rawat,
Box 10.
A. M. Rawat,
Box 10.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Station
Box 353.
64 Walmer Road
Tiskandas Bros.,
Main Street. Box 511.
E. A. Vriswa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRINSELOO

Callender & Co.,
General Dealer,
110 Princess Street.
Ayerst & Co.,
174 Princess St. Box 496
Two Branches: Standerton, Box 88
Mahomed Abu,
Box 49E, Princess Street.
Mangalbhui N. Patel
General Merchant and
Direct Importer,
Standerton, Box 88, Pretoria.
Nagandas Hari Soni,
Goldsmith,
Room Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Nandoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Isaiah Suliman & Co.,
Box 1. Tel. Add: Suliman.

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottelshorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Belaola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Sooda & Co.,
Box 35, 1st Street

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Anahmed Wudee,
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 125
Mercha - Box 17.
Branch - Tel. Add.
Vanmali Keshubhai Tailor
Market Street.

THORNHILL JUNCTION

Group Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hansen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Chelion Street,
Annellal Lala,
Indian Laundry, John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morris,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Wian,
Box 70.
Jossamb Tayob & Co.,
Market Street.
Jossamb Hussain & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nandoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nelspruit

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

102 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 51

TEL. ADD: DURBAN 12

ESTABLISHED 1850.

દાદા ઓસ્માન.

જનરલ મર્ચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

મેઇસ ૮૮, ૧૩૬, ક્વીન સ્ટ્રીટ.

ડરબન,

Telephone 864

SAWAB MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

ડાયરીની બેટ!

તેઓ જેક વરસતું લવાલમ આંખ પર
પોકલી આપશે તેમને ત્યાં અમારા પ્રગટ
છપેલા પુસ્તકોમાંથી શી. ૫ ના પુસ્તકો
ખરીદ્યો તેને સને ૧૯૦૮ના સાલની ડાયરી
મુફત રીટ આપવામાં આવશે.

વેપારીને ઉપયોગી છે.

મેસરસ પારેખની દુ. લગે છે કે—આપની
બેટની ડાયરી વખાણવા લાયક સચ્ચે મુસા
ફરીમાં હવે પ્રગટ છે. અને હીંમતી છે-જેથી
આપને નાનકા પડે છે.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MARCH 27TH, 1909

No. 13

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 146.

CORRESPONDENCE.—Letters, and other communications, should be written on one side of the paper only. If for articles or contributions, they should be addressed to the Editor, Indian Opinion, Phoenix, Natal. If for general correspondence, they should be addressed to the Editor, Indian Opinion, Phoenix, Natal. In such instances, the Editor only means that the matter is not to be considered as a general contribution, and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondence is requested to be brief and to the point. Letters should be addressed: The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MARCH 27TH, 1909.

Mr. Harry Smith's Report

THE more we study the Report for 1908 of the Principal Immigration Restriction Officer, the more we feel how rapidly he is qualifying for a position autocratic enough in the powers assigned to it, but repudiated doubly so under a government that laughs at laws, flouts at equity, flouts at justice, and does not hesitate to submit itself to the yoke of the Pretoria cabal. We have sufficient belief in Mr. Harry Smith's common sense and honesty of purpose to believe that, had he been at the head of Asiatic affairs in the Transvaal, instead of the present incompetent incumbent, the present ridiculous *impasse* would never have been arrived at. But within the limits of his authority, and they are wide enough, in all conscience, he is monarch of all he surveys, and he rules with a rod of iron—red-hot at times.

The Report for 1908 is, perhaps, the most reactionary that has ever yet issued from Mr. Smith's Department, and it has become so, we are satisfied, largely because of the growing pressure of sinister influence from the Transvaal, where regard for political truth and honour seems to be sadly lacking, and where race-prejudice has become developed to a fine art.

Mr. Smith advocates further amendment of the Immigration Act which will give him still greater arbitrary powers, and any unfortunate who believes himself to be unfairly restricted will be all but precluded from taking his claim before the highest court of justice in the Colony, a phenomenon familiar enough, we have no doubt, to the official mind,

an ideal, but quite out of place in a country boasting of British traditions of freedom of access to the fountain of justice, in a country whose legal system is, at least nominally, based upon the theory that a man is innocent until he is proved guilty. We admit at once that, when an Indian is brought before a court, it is highly desirable to assume his guilt. His kin and his place of birth make all the difference in the world, and the fact that he is born east of Suez, and with a skin whose colour is as the technical pink and white of the privileged class, should be sufficient to render him suspect in the eyes of every honest man.

That, indeed, seems to be almost what Mr. Smith himself feels. In the paragraph headed "wives and children," he says:

"The Act provides that the Immigration Officer shall be satisfied of the alleged relationship between the arrivals and the person appearing on their behalf, and I commonly have to be satisfied with that to which in reality I can attach but little value. The usual course is to demand sworn statements from, and pursue an examination of, the parties, and those who appear in support of the claims. I have practised for twelve years to match Asiatic cunning in respect of this and other phases of restriction work, and I am so far from success that I am compelled to say that, notwithstanding the closest application to the cases that arise I estimate that I am unable to get at the truth where truth would lead to a conviction of falsehood, in two claims out of every five."

We have the greatest possible sympathy with Mr. Smith in many things, notably in his tussle with the accumulation of added duties imposed upon him and his officers by the imbecile policy of the Transvaal Government, but we really cannot allow the above to pass uncensured. An Indian brings a woman into the Colony either because she is his wife, or his daughter or his ward. If he brought her in any other condition, it must have been for an unlawful purpose. Does Mr. Smith venture to assert that Indian women are introduced into the Colony (except through the agency of the indentured labour laws) for such a purpose? That we can scarcely believe. Why, then, the indiscriminating nature of the charge brought by him? If, on the other hand, he refers to the possible introduction of children who are in no way related to those who bring them from India, how does Mr. Smith propose to substantiate his charge of general dishonesty, and what proofs

he imagine that Indian parents are going to allow him to sit in judgment over them and decide which of their children he will admit and which he will restrict? We do not think that he has been quite wise in making this wanton attack upon Indian veracity. Of one thing we are certain—Indian immigrants will compare favourably in this respect with any other immigrants of the same class and under the same restrictive conditions. Mr. Harry Smith has his eye glued to one set of facts, and, as is natural, it is not easy for him to escape the dangers of isolating facts from their surrounding circumstance. It is an elementary piece of human philosophy that we do not live in water-tight compartments. The weakness of the expert and the specialist—with whom may be placed the Principal Immigration Restriction Officer—is that that they try, always unsuccessfully, to see the thing itself, instead of the thing correlated to other things. That is how we get monstrosities on the Statute Book like the Transvaal Act 2 of 1907. Indomania is an easily curable disease. A little extra-South African experience is an invaluable remedy.

A Shocking Case

THE following facts have just come to our notice. They are shocking, if true, as we are assured they are. A certain P. D. Simmons, of Mooi River district, had indentured to him, in the early part of last month, two Indians, a man named Ramsamy, and a woman named Poli. They were living together as man and wife, and had two little children, one an infant in arms. For some reason or other, the employer is alleged to have tied the man up to a nail, and whipped him severely, but as his victim was able to move, he had him tied to the rafters of a room and lashed him till he himself was overcome with fatigue, and the man's back was a mass of raw and quivering flesh. Simmons is then stated to have warned the miserable man against laying any complaint against him, but in the night, Ramsamy and his family fled to the nearest magistrate and told his tale. The magistrate took the man's deposition, and then told him to return to the estate pending inquiry. Naturally, fearing death if he went back, he and his family went to Durban to complain to the Protector. The latter inquired of the local magistrate, and declined to interfere on learning that this had been done. He ordered the man to return to his employer

THE ROYAL COMMISSION ON THE POOR LAWS OF ENGLAND
The Imperial and kindred subjects
Race has, after three years' **at home** sustained labours, at last issued its Report, which is now receiving the earnest attention of the Imperial Government. Its contents should deserve the closest study by every citizen of the State. The Report concludes with the following striking words:

"The country which has been the scene of the most successful and most rapid progress in the history of the world, which has been the seat of the most advanced civilization, which has been the home of the most powerful and most energetic nations, is now, in the eyes of the world, a country which is sinking below the level of the most advanced nations. The country which has been the seat of the most advanced civilization, which has been the home of the most powerful and most energetic nations, is now, in the eyes of the world, a country which is sinking below the level of the most advanced nations. The country which has been the seat of the most advanced civilization, which has been the home of the most powerful and most energetic nations, is now, in the eyes of the world, a country which is sinking below the level of the most advanced nations."

The italics are our own. The last paragraph is pregnant with meaning. We hope that those who constantly prate of the natural superiority of the white race will take it to heart.

THE ACTING SECRETARY OF THE INDIAN IMMIGRATION TRUST BOARD
The Indian Immigration Commission evidently does not intend the grass to grow under his feet, for,

fearful, apparently, of the machinations of those who seek to deal a death-blow to the system of importing contract labour from India, he has issued the following pathetic letter to those whom he is desirous of inducing to bring rebutting evidence:

Indian Immigration Trust Board of Natal.
 March 2, 1900.

Dear Sir,—The Indian Immigration Commission will sit at ... on ... It is highly important that you appear before the Commission to give evidence on the matter of Indian immigration. Those who are opposed to Indian immigration have shown themselves very active in bringing their views before the Commission, and it is very desirable that all those who have any interest in the continuation of Indian immigration should bring their views before the Commission. The secretary of the Commission, Mr. W. R. Morrison, Legislative Assembly Buildings, will be pleased to hear from you, and will arrange a time for you to come before the Commission. If a number of people elect to come forward the Commission will sit for a longer period. Please communicate with Mr. Morrison at once, and say that you wish to give evidence before the Commission.—Yours faithfully,

WALTER STREAB,
 Acting Secretary.

Mr. W. R. Morrison, we are glad to say, has promptly repudiated the suggestion contained in this precious document, which serves to show to what extent the advocates of servile labour are prepared to go to gain their ends.

Protest Meeting at Kimberley

A meeting of the British Indians of the Diamond Fields was held at the Commemoration Hall on the 17th instant. The gathering numbered over 300. Amongst those present were Messrs. V. Samy (president of the Indian Political Association), P. M. Dawson (chairman of the Indian Political Association), S. R. Naidoo, K. Kithaperoomal Padiachi, Gopu, Harry So, Aroomoogam Padiachi, T. D. Trivedi, Hassan Essack (of Winderton), Keshu Wadhbh, Havaldar, H. Moos, Khandoobhai, E. J. Joshua, president of the A. P. H. A., Aba Khan, and others. The meeting was presided over by Mr. V. Samy.

Mr. V. Samy presided, and explained the object of the meeting.

Mr. P. M. Dawson said: "We have met once more to-day to consider the position of our brethren in the Transvaal, to protest against their inhuman and unjust treatment by the Transvaal Government, and to sympathize with them in this time of their suffering, trial, and tribulation. The situation to-day is ten times worse than it was 14 months ago. You all know how General Smuts has fulfilled his solemn pledge and obligation. As a consequence result you find to-day in the Transvaal prisons no less than 150 of our fellow-countrymen. Foremost amongst them are Messrs. Gandhi, Dawad Mahomed, Parsee Rastomjee, Thambi Naidoo, V. A. Chetiar, David Earnest, and many others whose names are well known to you, who are serving sentences of imprisonment ranging from three to six months' hard labour. Others are under arrest, and others expecting to be arrested any moment. In one of the Jewish meetings held some time ago in Johannesburg, Lord Selborne is reported to have expressed the following sentiment:—"The history of your race is a standing warning—a beacon light to all peoples and nations in all times who, conscientiously or unconscientiously, may stray in the path of the oppressor, who are guilty of that greatest of all moral crimes of which a people can be guilty—the attempt to fetter the human intellect, and to keep down the development of the human character. Look at the history of your people obliged to wear a garb marking them out from all other civilised races, only allowed to live in certain quarters of the town in which they dwell, debarrd from every political and municipal privileges, not allowed to enter into competition in ordinary handicraft, forbidden to own lands. God grant that the flame of liberty—the light of liberty—may appear within the British Empire. God grant that once more to the weary the shall be rest under the Union Jack. Every word of utterance fitted the position of their fellow-countrymen in the Transvaal to-day. The liberty, justice, and peace which were accorded to the foreign Jewish people under the

Union Jack and the British Empire were most emphatically denied to the British Indians of the Transvaal. It was said that this was the only time that the British Empire. A report was reported to have been brought the mightiest of the world was justice? Justice as it was administered in the Transvaal to the British Indians—the latest form of the Transvaal justice—was the arrangement with the Portuguese authorities for the deportation of the Indians, whether colonial-born or domiciled, from the shores of India at the cost of the Transvaal Government. (Applause.)

Messrs. T. D. Trivedi and S. R. Naidoo supported the matter in

the following resolution:—

"The meeting of the British Indians of Kimberley desires to place on record their indignation and respectful protest against the inhuman and unjust persecution of His Majesty's Indian subjects by the so-called Christian Government of the Transvaal, and deploras the indifference of the Imperial Government to the long sufferings and sacrifices of our brethren in the Transvaal for the sake of their conscience, while heartily sympathizing with them in their unequal struggle and preserving their self-respect and honour of India."

Mr. S. R. Naidoo seconded, and the resolution was carried.

Mr. T. D. Trivedi moved the following resolution:—

"This meeting, while regretting the strong words they are forced to use, implore the Imperial Government to definitely state, once for all, what degree of citizenship and protection the natives of India can claim as British subjects, since the Imperial Government have deliberately broken their solemn pledges, ignored their obligations, and departed from their traditional policy."

Mr. K. Kalidas seconded. Carried.

Mr. Abaskhan moved:—"That this meeting protests emphatically against the new arrangement reported between the Transvaal Government and the Portuguese authorities to deport in future Transvaal Indians direct to India, which applies to those registered in the Transvaal and born in South Africa."

Mr. Abaskhan seconded. Carried.

Mr. V. G. Pillay moved:—"This meeting empower the Chairman to forward the following resolution to the British Indian Association, Johannesburg, and resolution 2 and 3 to the Secretary of State for the Colonies and India through the medium of the South Africa British Indian Committee."

Mr. V. G. Pillay seconded. Carried. The meeting terminated with thanks to the chair and three cheers for the King.

Municipal Consolidation Bill

Discussed at the Mayoral Congress

Asiatic Franchise Question

At the fifth annual meeting of the Natal Municipal Association held in the Ladysmith Council Chamber on the 22nd instant, it was stated, with regard to the Municipal Laws Consolidation Bill, that: After a correspondence with the Government, extending over three years, an arrangement has been arrived at whereby certain amendments in connection with class legislation have been agreed to by the Imperial Government. These amendments are in accordance with the resolutions of last meeting of the Municipal Association. The Colonial Government is now at liberty to re-submit the Bill to next session of Parliament, as amended, after which it will become law.

After the last meeting of the Executive Committee, held in Durban, it was agreed that the Bill be either passed as it originally stood or withdrawn altogether if the Imperial Government insisted upon the repeal of the Vagrancy Laws, but as the Imperial Government have now waived the question of repeal of the Vagrancy Law, unless this association decides otherwise, the Bill be re-introduced during next session of Parliament as amended re-Class Legislation, and with the proposed additional amendments. It has been suggested that the Consolidation Bill be abandoned altogether. If that is done it will then be necessary to introduce a Bill applying the provisions of the Bill already obtained by Durban and Maritzburg to the whole Colony, at the same time introducing the amendments re building clauses, licences, etc. It is for the association to say which course it wishes to adopt, keeping in view the fact that the Consolidated Bill is now within measurable distance of becoming law.

Supplementary Bill

In the Executive Committee's report it stated that with regard to Asiatic franchise, that in view of the association agreeing to eliminate from the Consolidated Bill the clause disfranchising Asiatics, and in terms of the resolution of last meeting that the Government be asked to introduce a Supplementary Bill to include the clauses eliminated from the Consolidated Bill, and failing the Government agreeing to do so, then the Municipal Association to introduce such a Bill, the Government was interviewed on the subject, but declined to take any steps in the matter.

In an explanatory memorandum it was stated that this is one of the sacrifices so to speak that the association had to make in order to get the Imperial Government to agree to the Municipal Laws Consolidation Bill. The Consolidated Bill as it

originally passed the Colonial Parliament provided in Section 22 (c) that persons disqualified under the Parliamentary franchise (i.e., Asiatics) should be disqualified for municipal franchise. In agreeing to delete the clause, the association decided to ask the Government to introduce separate legislation on the subject.

Cr. Henwood (Durban) asked if there was any assurance from Natal or the Home Government that the Bill would be allowed. He thought that the association should not be placed in a similar position to last year.

The clerk to the association (Mr. D. Walker) added that he had the assurance of the secretary to the Premier that the Bill would be re-introduced in Natal Parliament if desired.

Cr. Henwood protested against the Municipal Laws Consolidation Bill being introduced without the clauses eliminating the Asiatic franchise. If the Bill went through as it was, the whole of the Indians in Natal would be disfranchised, which was what they wanted. As far as he was concerned, he would stand or fall by these two clauses. If the Bill was passed in its entirety he would accept it, but if these two clauses were to be deleted he would be against it. He was perfectly sure that it was a matter in which the Central Government which was proposed under the Draft Act of Union would help them.

Cr. Talmage regretted that Mr. Henwood took up the position he did. The Bill was of vital importance to the country local authorities outside Durban and Maritzburg, and he thought they should sacrifice these two clauses dealing with Asiatic franchise rather than have the Bill hung up again this year. He moved that the Bill in its present form, with the deletion of the Asiatic franchise clauses to which objection had been taken, be passed by the association, with the various amendments which had been brought forward in the hope that Parliament would pass it next session.

Cr. Jones (Newcastle) seconded the motion.

Vital Clauses

Cr. C. Henwood said that the same machinery for municipal government which was possessed by Maritzburg and Durban should have been extended to the up-country towns by a short Bill, without sacrificing the two vital clauses contained in the Consolidation Bill.

Cr. Hollander moved, as an amendment, "That the Executive Committee of the Natal Municipal Association be instructed to introduce during the incoming session of Parliament a Bill applying the provisions of the Bill already obtained by Durban and Maritzburg to the whole of the Colony, and at the same time introducing amendments regarding building clauses, licences, Valuation Appeal Code, etc., and that the Municipal Laws Consolidation Bill, as originally

introduced, be allowed to stand over to be dealt with at such time as it may be found opportune to do so." Cr. Hollander said that they were about to undergo a drastic change in the government of South Africa, and under the proposed Constitution the whole of the machinery for dealing with municipal legislation would be relegated to the suggested Provincial Councils, for the ultimate sanction of the Central Parliament. It seemed to him that they would be adopting a fatal attitude in deciding to entirely eliminate that question of the Asiatic franchise, which they had fought for so many years in the Colony, when by the amendment he had proposed they would meet the wishes of the up-country towns, which desired the same municipal machinery as was possessed by Durban, and at the same time they would be holding over the other question of Asiatic franchise until they would obtain the assistance and co-operation of the Union Parliament.

Mr. A. Steyn (Estcourt) seconded the amendment.

After further discussion the amendment was carried by 7 votes to 5—Cr. Talmage, Jones, O'Brien, and Messrs. King and Hutchinson being in the minority.—*Natal Witness*

The "Mercury's" Comments

The *Natal Mercury* writes editorially as follows:—

In the multitude of topics that were discussed by the Municipal Congress, the only one that was distinctly contentious related to the civic status of Asiatics. This matter cropped up in connection with the Municipal Laws Consolidation Bill, which has hung fire owing to the repugnance of the Imperial Government to the clause under which Asiatics would be disfranchised. In order to get the rest of the Bill passed, it was suggested in the Executive Committee's report that these disfranchising clauses be eliminated, and that the Government be asked to introduce separate legislation on the Asiatic franchise question. The Government have been sounded on the matter, and their reply is to the effect that they have no intention of introducing class legislation. The Mayor of Durban made a strong stand against the deletion of the clauses in question from the Consolidation Bill. "If the Bill went through as it was," he said, "the whole of the Indians in Natal would be disfranchised, which was what they wanted. As far as he was concerned, he would stand or fall by those two clauses. If the Bill were passed in its entirety, he would accept it, but if those two clauses were to be deleted, he would vote against it. He was perfectly sure that it was a matter in which the central Government which was proposed under the draft Act of Union would help them." It seems to us that this heroic attitude of Mr. Henwood is scarcely practical poli-

tics. If the major part of the Consolidation Bill is of urgent importance to the municipalities, it would seem better to proceed with so much of it as does not raise a burning question in general politics. The problem of the Asiatic's civil status is a national and Imperial question which ought to be dealt with by itself and on its merits, instead of being introduced by a side-wind in a measure dealing with a variety of parochial matters. However, Mr. Henwood's view was adopted, at the instance of Mr. Hollander, by a majority of seven votes to six, and we have now to see whether this persistence with the hybrid measure will be more effectual than has hitherto been the case. Mr. Henwood and Mr. Hollander place reliance upon the co-operation of a united South African Parliament, but that body will not be created yet awhile.]

Immigration Restriction

Conviction set aside

In the Durban Circuit Court on the 16th instant, the case of a prohibited immigrant, named Fakir Essop, came up for review.

Mr. Michel appeared for the appellant, and Mr. W. C. Miller for the Crown.

The matter was one in which the appellant had been found guilty of contravening Section 7, Act 30, 1903, (Immigration Act).

Mr. Michel put in an affidavit to show that he was prevented from defending the case through being misinformed as to the court wherein the case was to come forward.

Fakir Essop's affidavit stated that he did not intend to plead guilty to the charge and was misunderstood by the interpreter.

Counsel asked that the sentence should be quashed, and the case remitted back to the Magistrate. What was wanted was a proper trial. Counsel further pointed out that the Immigration Act was very intricate, and that appellant had been domiciled a long time in this country, but yet he was treated as a prohibited immigrant because he could not write or speak English.

Mr. Miller submitted that appellant had pleaded guilty to the offence, but, under the circumstances, he had no objections to the case being remitted back to the Magistrate.

His Lordship thought that because of the circumstances disclosed in the affidavit, the conviction would be set aside, and the case would be remitted back accordingly.

Asiatics and the Gold Law

Transvaal Supreme Court Judgment

Important Point Settled

In the Transvaal Supreme Court, on the 18th instant, before the Chief Justice, Sir James Rose-Innes and Sir Wm. Smith, there was an application for an order compelling the respondent to issue a general dealer's licence.

Advocate B. Tindall appeared for applicant, and Advocate Mathews for the Colonial Treasurer.

Counsel for applicant said that the licence was refused on the ground that the applicant was trading on a stand on proclaimed ground, and that therefore it was illegal to issue the licence. Applicants had under two different names been carrying on trade on that stand since 1898 and had a lease for the premises till 1915. They never had any trouble in getting their licence till this year, when section 130 of Act 35 1908 (the new Gold Law) came in force.

The Chief Justice: Is that your contention, Mr. Mathews? Was the licence refused on this ground?

Advocate Mathews: Yes, my Lord; my contention is that under the new Gold Law those licences cannot any more be issued legally.

Advocate Tindall argued that if the words of Section 133 of the old law were to be taken in their widest sense, no coloured man could get a licence for any work on proclaimed ground and this would lead to many absurdities. The meaning of the section can only be that no licence shall be issued in connection with the working of the mines proper. The words "hewerking" refers only to the actual mining and not to management of the mines. Coloured people have the same right as other people in this Colony, unless the statutory law provides otherwise. The interpretation of the statutory law in this case has to be on the lines that long practice and use has given certain words certain interpretation. In this case since 1898 the law had been constantly interpreted in applicant's favour, and there is no reason why at this juncture the authorities should take up a different position. The Legislature and the Government have acquiesced for years in the licence being issued and they cannot now alter their attitude. Counsel went on dealing with the provisions of the new Gold Law affecting his case, arguing that existing contracts between parties and the applicants had a lease which was supposed to be valid under the old Gold Law—could not be made void by the new law. Section 130 read by the light of Section 27 can only refer to stands in townships. The rights acquired by the owner of the stand, Mr. Segall, under the Gold Law of 1896 will have to stand unaltered and among those rights was undoubtedly the right to transfer or sublet.

Advocate Mathews: Under all the Gold Laws (old and new) the trading of Asiatics or coloured persons on mining stands is prohibited. Diggings were always special areas where the Mining Commissioner had Supreme power, and where special legal restrictions obtained. The Gold Law of 1891 gives the right of trading on mining stands exclusively to white people. It is a special right given to special persons. It is a personal right. "Licenceholder" in Section 133 does not refer only to claim licences, but includes all licences.

The Chief Justice: Would it include hawkers' licences, for instance?

Advocate Mathews: I would not go so far, my Lord, but would draw the line at any licence, which caused any squatting on the mining area.

The Chief Justice: I cannot see how you can deduce this limitation from the words of Section 133.

Advocate Mathews: The Mining Commissioner under the old Gold Law had very wide powers and the dealing with licences is, so to say, taken away from the law and left in the hands of the Mining Commissioner. In making the provision of Section 133 the Legislature must therefore have had in mind all the licences and not only those immediately connected with mining. The general policy of the Legislature was to keep coloured persons off the diggings, and this policy was carried out by Section 133 of 1892. The Government never contemplated the possibility that white people should evade the law by giving long leases as in this case, where a lease was given for 15 years. The present position taken up by the Government is therefore not unreasonable. As regards Section 130 of the new Gold Law, it undoubtedly safeguards acquired rights, but in this case no right was evident. It intended to put a stop to all sort of malpractices without causing hardships. The owner of the stand never had a right to sublet or transfer to an Asiatic.

The Chief Justice: Supposing the subletting to an Asiatic under the old law was legal, then according to your argument, the lessor, who had acted in good faith, now has the choice either to go to gaol or to be mulcted in heavy damages if he does not stand by his contract.

Advocate Mathews: Under ordinary circumstances this would be so, but I submit that the circumstances are extraordinary. The subletting to coloured people was always a legal evasion of the law, and the evader has therefore to bear the consequences of his evasion. Section 130 clearly penalises any standholder subletting to coloured persons on mining areas. I submit the rights and obligations appertaining to the stand are the statutory rights and obligations conferred by the law of 1896. No common law title deed, is held, but a statutory law title deed.

ISLAM AND THE ARYA SAMAJ. We have received a pamphlet on "The Respective Merits of Islam and Arya Samaj," written by Mr. Abdul Kader Seefye of a Mohammadian, and published by the Times Publishing Co.

The Chief Justice said the judgment would be given on Friday morning.—*Transvaal Leader.*

The Judgment

The *Star* gives the judgment as follows:—

The Chief Justice, in giving judgment, said the applicants were a firm of Indians and were the licensees from one Segall of a stand at Nigel, where they had been carrying on a general dealer's business. The lease was granted in 1898. It had been altered in writing from time to time, and had currency up to the 31st of March of next year. The applicants alleged that in October, 1908, they entered into a further verbal agreement which gave them the lease for a further five years, up to March 31, 1915. They had received a general dealer's licence from year to year, but now the Receiver refused to renew the licence on the ground that such a licence could not be granted to a coloured person under the Gold Law. It was contended that under the old Gold Law of 1898 it was illegal for any coloured person to hire or occupy a stand, on a proclaimed area, and that applicant's lease, therefore, was of no force and effect. No doubt the wording of the section relied on was very strict, but that did not mean that the Court should strain any of its provisions. The section must be carefully and strictly construed. Section 92 provided that no coloured person could hold a stand licence on a proclaimed area, but it did not say that no coloured person could occupy a stand. That being so, it seemed to his Lordship that the occupation of a stand on a proclaimed area by a coloured person could not be held to be illegal under the Gold Law of 1908. His Lordship was clearly of opinion that there was nothing in the Gold Law of 1898 which made the applicant's lease illegal. The Court could now consider the contention that the law of 1898 prohibited any coloured person from holding a trading licence upon a proclaimed area. If the words of the section here relied on were given their widest construction, then no coloured doctor, or no coloured attorney could be licensed; no coloured person could be licensed as a cab-driver, no coloured person could be granted a hawker's licence in respect of a proclaimed gold field. That would certainly have a most startling result. In his Lordship's opinion the Court was not bound to give these words their widest meaning, because the wording of the section was "in any way connected with the working of a diggings." These words afforded to his Lordship a valuable clue as to the intention of the Legislature in framing this section. The licences which it was intended that a coloured person could not hold were, in his opinion, licences connected with the working of a diggings, connected with the working of mining operations.

That did not mean any provision of necessities connected with the working of a diggings—it applied only to anything directly connected with mining operations, such as claim licences, for instance. He had not lost sight of the fact that this section was clumsily drafted, but it seemed to him that in making the provision it was the intention of the Legislature to emphasise a previous section. If there were any doubt as to what was the intention of the Legislature, His Lordship thought that the manner in which this action had been administered by successive Governments from 1898 to the present time would justify his view. In trying to ascertain the intention of the Legislature he looked at what successive administrations had done. Trading licences had been freely issued to coloured persons from 1898, and before, and this was a very important element in considering what was the original intention of the Legislature; he had, therefore, come to the conclusion that the contention made on behalf of the respondent under the old Gold Law must fail. As to the contention raised under the new Gold Law, His Lordship held that section 130, relied on by the respondent, did not apply in the present case, if the words of the section were to be given their ordinary meaning. His Lordship held, therefore, that the attitude taken up by the Receiver was wrong, and that the Court must compel him to grant this general dealer's licence.

Sir William Smith delivered a concurring judgment.

Press Comment

The *Natal Mercury* makes the following remarks on the above matter:—

A message received from Pretoria a few days ago serves to call to mind an interesting question regarding the application of our Asiatic licensing laws, to which attention was drawn in Parliament last year, but of which nothing more has been heard. The Transvaal Courts have decided that the new Gold Law inflicts no disability upon Asiatics in acquiring licences to trade on mining areas, notwithstanding it being urged on behalf of the Government that this was the intention of the Act in question. Something of the same sort, though not on all fours with the Transvaal case, arose last August in connection with a decision by the Natal Supreme Court as to the construction of the Licensing Act of 1897. The point bears upon the power of a local authority to refuse a retail licence to an Asiatic applicant when he intends trading in a shop. An Indian was convicted by the Newcastle Magistrate for having sold a bicycle axle from a shop which was not licensed, a licence being, it was raised, on appeal, the conviction was quashed, the Court deciding that the Newcastle licensing officer had no power to refuse. The matter was mainly

concerned with the wording of the 1897 Act, where the section reads "retail licence," instead of the more explicit form adopted in the Ordinance of 1850, which the former Statute superseded—"licence to keep retail shops." Mr. Watt brought the matter up in the Assembly for the purpose of having sufficient amendment inserted in the Asiatic Licences Expropriation Bill, which has since been disallowed by the Imperial authorities, and the Government were going to give attention to the existing law on the subject, to see if the point could not be regularised. They appear not to have done so, however, and a similar *contretemps* to that which has occurred in the Transvaal is consequently possible here. The Chief Justice made an observation in the Pretoria instance, with which there will be every agreement in saying that class legislation should be explicit, and not left to be inferred from the general tenour of the particular Act concerned. It is a principle which might have had more respect in very many of the laws we have in this Colony.

Treatment of Mr. Gandhi

An Expression of Regret

From the Natal Press on behalf of the Public

The *Natal Mercury*, in the conclusion of its leaderette on Licensing matters, makes the following remarks:—

While on the topic, we may express what we believe to be the general regret of the Natal public that certain Transvaal officials should have thought it necessary the other day to subject Mr. Gandhi to the indignity of handcuffing while being walked through the streets to give evidence in the Police Courts. This, we believe, is the prescribed procedure under the regulations, but Mr. Gandhi is at least a political prisoner, and as such deserves better treatment than that measured out to debased criminals. A regulation that subjects any man, no matter what the charge against him, to such treatment is monstrous, and in this particular instance should have been avoided, as it will only provide a weapon against the Transvaal regarding its attitude towards Asiatics.

THE CHINESE IN AMERICA. China is to establish a Consulate-General in Ottawa with a Vice-Consul in Vancouver. Chinese in Vancouver have started a movement for giving financial support to a University which the Province of British Columbia is to establish. The object being to assist Chinese students to attend college in British Columbia instead of going to the United States.—*The Times.*

The Transvaal

Mr. Dallow's Letter

The following appears in the *Rand Daily Mail*:—

Sir,—Mr. Edward Dallow's open letter to General Smuts, which appears in your columns to-day seems, to me calculated to make one think.

In support of the views he expresses therein, may I be permitted to recall to the minds of those who at present control the destinies of this State, Sheridan's famous words uttered on the occasion of the impeachment of Warren Hastings, owing to the heavy burdens he had laid upon these same Indians over whom he held rule and sway? "The principles to which Sheridan gave voice on that occasion are as true to-day as they were then, and were, if I am not mistaken, the same which 'justified' the late war here, or it was not justified on the part of the 'outlander.' Surely, then, it is upon them, no less than upon the Government, that the duty devolves of seeing that the freedom for which they claimed to be fighting is extended to those who have not the power behind them to enforce their will and are only able to oppose 'passive resistance' to laws which infringe upon the liberties of the subject. In defending the actions of certain of the natives of India in their struggle for their rights and liberties as human beings, Sheridan asks and answers in his own never-to-be-forgotten words, this question:—

"What motive then could have such influence in their bosom? What motive? That which nature, the common parent, plants in the bosom of man, and which though it may be less active in the Indian than in the Englishman, is still congenial with and makes part of his being; that feeling which tells him that man was never made to be the property of man, but that when through pride and insolence of power one human creature dares to tyrannise over another, it is a power usurped, and resistance is a duty; that feeling which tells him that all power is delegated for the good, not for the injury of the people, and that when it is converted from the original purpose, the compact is broken and the right is to be resumed; that principle which tells him that resistance to power usurped is not merely a duty which he owes to himself and to his neighbour, but a duty which he owes to his God. In asserting and maintaining the rank which He gave him in the creation; to that common God, Who when He gives the form of man, whatever may be the complexion, gives also the feelings and the rights of man; that principle which neither the rudeness of ignorance can still, nor the enervation of refinement

extinguish; that principle which makes it base for a man to suffer when he ought to act, which tending to preserve to the species the original designations of Providence spurns at the arrogant distinctions of man and vindicates the independent qualities of his race."

May I add to this that "The Earth is the Lord's, and the fulness thereof," and it is from that standpoint that it behoves the statesmen of South Africa to regard their duties to its inhabitants, whatever their colour, creed or race? So shall it be well with the land and they that dwell therein.—I am, etc.,

E. W. S.

Johannesburg, March 16

Imperial Parliament

London, March 24.

Transvaal and Mozambique

In the House of Lords this evening Lord Ampthill, formerly Governor of Madras, denounced the practice lately instituted by the Transvaal Government of deporting unregistered Indians via Delagoa Bay.

Earl Crewe, replying, said he did not think that any hardship was involved, as only Indians who were not domiciled in South Africa were deported. He was enquiring what were the laws of the Mozambique Province on the subject.

Lord Ampthill declared that it was an entirely unprecedented system to entrust the punishment of British subjects to a foreign Government, and urged that friendly representations be made to the Transvaal.—Reuter.

Coloured People's Position

Under the New Constitution

Chief Justice De Villiers, speaking at Paarl recently, said that no question had been more carefully considered at the Convention than the form of Union. He hoped one of the first fruits would be the establishment of efficient teaching at the University.

The security of the Cape coloured franchise would not be obtained if the Cape delegates had not consented to the exclusion of coloured people from Parliament. The Constitution had greatly improved the position of the coloured people. He affirmed that Lord Selborne, who was a staunch friend of the coloured people, had approved of the Constitution and was prepared to actively support it. Although the coloured people would not be fully represented at the Union Parliament, there was every reason to hope that their interests would not be disregarded.

The "Physical Force" Fallacy

We take the following extracts from an article by Laurence Housman in *Votes for Women*:—

We know also how the passive resistance of the Quakers, whose tenets would never allow them to resort to physical violence, brought about, in 1843, the reform of those unjust laws of marriage registration to which every other section of Nonconformity had yielded unwilling submission. In all those matters physical force played a very small part, and conscience and and economic force a very large part; and the pressure of morality and of economics in public affairs does not grow less as time goes on.

The issue would not depend on a mere counting of noses or a weighing-up of physical forces, but on the genuineness and intensity of the demand, and on the straight, plain, staring fact that a strongly determined minority which puts forward a claim based on justice, can bring such economic pressure to bear on the Administration and the Legislature that even an unwilling majority has perforce to yield.

As long as any class, through ignorance or lack of will, remains quiescent and consenting to the rule of others; as long as, in return for benefits real or supposed, it is willing to obey laws in the making of which it has had no share; so long can the State afford to withhold from it direct representation. But if its members become conscious that such conditions are ignominious, and begin to rebel against them; if they say, "Though weaker than you in physical power or fewer in numbers we are willing and determined to take our share in the government of the State," then you have a new force to reckon with; a section of the community which was previously, from a political point of view, a negligible quantity, has taken to itself a new attribute, and presents, by the awakening of its will for citizenship, a claim which no democracy can afford to withstand. The mere demonstration of that desire for citizenship will draw to it a body of support from the already enfranchised—and especially from those social workers who know how far-reaching a weakness to the State is the sloth and indifference of its citizens: such as will, in the end, bear down the opposition of class prejudice and privilege. The willing service of its citizens is to the State like fresh air to a man's dwelling.

INDIAN TOTAL ABSTINENCE. A meeting of the Maritzburg Indian Total Abstinence Society will be held on the Indian Football ground, lower end of Cornhill Street, to-day (Saturday) at 2.30 p.m.

The Boksburg Location

Coloured People's Appeal Dismissed

In the Transvaal Supreme Court the appeal of *H. de Vos* and others *v. R.M.* against a conviction by the R.M., Boksburg, was heard.

Mr. Gregorowski for the appellants; Mr. Mathews for the Crown.

In the Court below, the appellants, coloured persons, were sentenced to imprisonment for residing on proclaimed land in the Boksburg district, the land in question not being a bazaar, a location, or a compound. There was an alternative charge of contravening the native locations regulations, but that was withdrawn. The ground referred to was known as the Old Location, and had been used as a location since 1893.

In reply to the Court,

Mr. Gregorowski said the three appellants had been living on the ground since 1893.

The Chief Justice: But according to the section, that church can be removed by the Mining Commissioner. (Laughter.)

Judgment

The appeal was dismissed.

The Chief Justice, in giving judgment, said the appellants were convicted under Section 131 of the Gold Law of 1908 for residing on proclaimed ground not being a location or a place provided by the Mining Commissioner. They were all natives, and they had for several years occupied sites on what was known as the old Boksburg location. At some period which his lordship was satisfied was towards the end of 1892, the then Mining Commissioner reserved a certain area on a Government proclaimed farm for a native location. There had been complaints, he said, of natives squatting in the neighbourhood of that farm, and it was decided to establish a native location. He published no notice of his intention in the *Staatscourant*, but he published a notice on a board outside his office, and in that way he notified his intention of reserving some of this ground for a native location. He said that after he had taken this action he obtained the consent of the head of the Mines Department. Now there was no official document embodying that sanction, and his lordship did not think that that sanction was ever given. In January, 1893, a man called Pritchard pegged 63 claims, which included the area which the Mining Commissioner had reserved. This had been communicated with, and he agreed to sacrifice 27 of these 63 claims, and on these 36 claims a certain number of natives continued to reside. In 1895 Mr. Middle-dorf pegged 20 claims, and the 36 claims of Pritchard had then been cancelled. Mr. Middle-dorf called

dorf and the Government, the former saying that he had reserved his right to peg, and the Mining Commissioner was instructed to recognise Middle-dorf's claim, and to renew his licences. At a later date Middle-dorf surrendered a portion of his claims for a native location, but they formed no portion of the ground with which the present dispute was concerned. The remaining claims apparently continued to be held under licence, and they ultimately passed into the hands of the East Rand Proprietary Mines. In 1906 the Government obtained ground on the Klippoorjie Estate, and established a location for natives there, and were now anxious that the natives should be removed from the old Boksburg location to this site, and that was the reason for the present proceedings. On these facts, the first question arose with regard to the construction of Section 131 of the Gold Act of 1908. That section provided that no coloured person should be permitted to reside on proclaimed ground, except in bazaars, locations, mining compounds, and such other places as the Mining Commissioner might permit. It was clear that the appellants did not live in any place permitted by the Mining Commissioner, and the question now remained therefore whether this place was a location within the meaning of Sub-section 1 of Section 131. His lordship held that it was not. It was quite clear that in 1892, under the law, the Mining Commissioner had no power to establish a native location on his own authority. The only authority which could establish a native location was the Government itself—to establish a location there would be required the intervention of the Central Government itself. It had been argued that the Government had in effect in 1892, sanctioned the establishment of this place as a location. There was no proof of that in the documents in the case. They showed that up to 1895 the Government had not established this location, and had no intention of establishing it. Nor did it seem to his lordship that because the Government had taken no steps under the law of 1897, or under subsequent laws, to remove these natives, that that amounted to a recognition of the ground as a location by the Government. Taking into consideration all the circumstances of the case, his lordship was of opinion that the appeal must be dismissed.

Their lordships concurred.—*Rand Daily Mail.*

Answer to

Correspondent

B. B. M. We are not able to publish anything regarding you. To be published in this paper, you must send it to the Editor.

A Message of Hope

From Annie Besant

In a speech delivered at the anniversary meeting of the Theosophical Society at Adyar in December last (a report of which appears in the *Adyar Bulletin* for February), Mrs. Annie Besant said: "I think that you would like to know that the brother who spoke here first (Mr. Fricke) has pledged himself as a faithful Son of India that, going to South Africa, he may carry Mr. Gandhi and our Indian brothers there as one of the Sons of the Motherland, a message of hope, of consolation, of friendship, which may cheer them as they patiently suffer in the hope of better days."

Swamiji Ordered Out of a Train-Car

From correspondence appearing in the *Times of Natal*, we learn that on the 10th instant, a party of Indians including Swami Shri Shankeranaand, boarded a Maritzburg train-car on their way to the railway-station. Swamiji, it appears, took his seat inside the car, whilst his friends went on the top. Shortly afterwards, the conductor, it is stated, rudely ordered the Swamiji out of the car, and no reply except an oath was given to his question as to why he was to go. Upon their arrival back in the city another conductor gave permission to the Swamiji to take his seat inside the car.

The high-handed action of the conductor in the morning, writes "Fair-play" in his letter, has roused the whole Indian community. The Christians, Hindus, and Mahomedans have sunk their differences, held a mass meeting, and appointed a committee of their leading men to interview the authorities and inquire into their position in this matter.

The Editor of the *Times of Natal* remarks, in a foot-note, that a trainway official with the least grain of common-sense should be able to discriminate in these matters.

INDIAN MISSIONS. The Consultative Committee of the recently terminated Joint Conference of Indian Missions, met at St. Aidan's Mission House, and dealt with cases coming under the resolutions of concerted action adopted at the conference meeting in November. The results arrived at show the effect of the rising from the action of the Conference Committee. It is to hold the next meeting of the Conference at the close of the year. The members of the Committee present were the Revs. S. P. Vedamuthu, The Subramanyam, Arthur Bengel, and Mr. N. E. Thonigson—*Natal Mercury.*

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

૩૧૧

પુસ્તક ૭.

ફ્રીપ્રેસ, શનિવાર, તારીખ ૨૭મી માર્ચ ૧૯૦૯.

અંક ૧૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૭ માર્ચથી, તા. ૨ એપ્રિલ
સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૯.

હિંદુ-ચૈત્ર શુક ૧ થી ચૈત્ર શુક ૧૨
સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૪ થી ૨૫ ફલગુન ૧૦
મી ૨૫ ફલગુન સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી સંવત.	ગ્રેગોરિયન ક. મી. ક. મી.	સૂર્ય અવસ.
રવિ.	૨૭	૧	૪	૧૬	૧	૫ ૫૮
રવી.	૨૮	૭	૫	૧૭	૧	૭ ૫ ૫૭
સોમ.	૨૯	૮	૬	૧૮	૧	૭ ૫ ૫૬
બોમ.	૩૦	૯	૭	૧૯	૧	૮ ૫ ૫૪
શુક.	૩૧	૧૦	૮	૨૦	૧	૮ ૫ ૫૩
શુક.	૧	૧૧	૯	૨૧	૧	૮ ૫ ૫૨
શુક.	૨	૧૨	૧૦	૨૨	૧	૫ ૫૧

અનુક્રમણિકા.

એક માત્રી બનાવ	૧૬૭
માળાપોને કેળવણી	૧૬૮
ઉમરાવની સમાધાઈ	૧૬૯
નાતાલ મુનીસીપલ કોમેસ	"
'મરખુરી'ની દિલ્લોસી	૨૦૦
ઈમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન ખાતાનો	૧૬૦૮
નો રીપોર્ટ	"
ટ્રાંસવાલની હાલ વિષે હિંદમાં ચર્ચા.	"
સ્વામીજી માર્ક્સવાસમાં	૨૦૨
નાતાલ હિંદી ઈમીગ્રેશન	"
એડાન્સમન ખબરપત્ર	૨૦૩
હેલ્થ ખબરો	"
ખીટીયા ઇન્ડિયન એસોસિએશન	૨૦૪
ઈસ્ટલેન્ડમાં ખીટીયા	"
વાર સમાચાર	"
નાતાલ ઇન્ડિયન કોમેસ	૨૦૫
ડેલાવેરમાં હિંદીની ખીટીયા	૨૦૬
હિંદીમાં ખીટીયા	૨૦૭
માર્ક્સવાસમાં ટ્રામવે હિંદીના	૨૦૮
પરચુરણ મરચા	૨૦૯
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૨૧૦
વિવિધ વિચાર	૨૧૧
નાદારી કારકની મોટીસો	૨૧૨
૧૯૦૬ બજારફાલ	"

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૭મી માર્ચ ૧૯૦૯.

એક વાતકો બનાવ.

નીચેની દુકીકત અમારે કાને આવી છે તે જો સાચી હોય તો ધણી ત્રાસ લાપક મળાય. અમને જે હારાએ તે અગર મળેલી છે તે ઉપરથી માની શકાય કે તે સાચી છે. મુઠ રીવર ડીસ્ટ્રીક્ટમાં પી. ડી. સીમન્સ કરીને એક ગોરાને ત્યાં બે ગીરમીડીયા કામ કરતા હતા. એક મરદ હતો જેનું નામ રામસામી હતું અને બીજો ઓરત હતી તેનું નામ પુલી હતું. આ બંને સ્ત્રી પુરુષ તરીકે સાથે રહેતાં. તેમને બે નાનાં બાળકો હતાં. તેમાંનું એકતો ધાવણું બાળક હતું. કોઈક કારણસર સીમન્સે રામસામીને ખીસા સાથે બાંધી માથુકનો સખત માર માર્યાનું કહેવામાં આવેલું છે. પણ આ માથુસ જરા હાલ્યો હતો તેથી તેને ઓરડાના પીટીયા સાથે બાંધી પોતે જાક્યો ત્યાં સુધી માથુક માર્યા કીધા. આથી તે માથુસની પીઠ સૂજીને માંસના બુલતા લેવા સમાન થઈ પડી. સીમન્સે ત્યાર પછી આ માથુસને ચેતવણી આપી કે આ બાબત મારી સામે તારે કાઢપણુ જાતની ફરીયાદ કરવી નહીં. પણ રાત માં રામસામી બાઈડી છોકરાં સાથે ત્યાંથી બહારી છુટ્યો અને નજીકના માથુસે તેને સઘળી દુકીકત જણાવી. માથુસે તેની બાંધી દુકીકત બાંધી લીધી અને કામ ચાલતાં સુધી પાછા કામે ચડવાનું જણાવ્યું. પરંતુ રામસામીને ડર લાગી મર્યો હતો કે જો હવે તે પાછો જાય તો તેનું મોત થાય તેથી તે પોતાના કુટુંબ સાથે પ્રોટેક્ટર પાસે ફરીયાદ કરવાને ડરખાવ્યો. પ્રોટેક્ટરે પુછ્યું કે તેં રથાનીક માથુસે પાસે ફરીયાદ કરી છે? આના જવાબમાં રામસામીએ હા પાડી, એટલે પ્રોટેક્ટરે વચ્ચે પડવાની ના પાડી અને તેને પોતાના શેઠને ત્યાં કામે ચડવાનો કુકમ કર્યો. પ્રોટેક્ટરે એમ

પણ જણાવ્યું કે કામે નહીં ચડે તો તેને જોલની સજા કરવામાં આવશે. દરમિયાન સીમન્સે પોલીસને અગર કરેલ કે રામ સામી અને પુલી તેની ઓરડેટમાંથી નાશી ગયાં છે. આ ઉપરથી પોલીસે તપાસ કરી બંનેને પ્રોટેક્ટરની ઓફીસમાંથી પકડ્યા. તેમને ડરખાવ માથુસે તેની કારકમાં મી. વોરન સનમુખ ખસા કર્યા અને તેમના વિષય ૧૮૯૧ ના ૨૫મા કાયદાની ૩૧મી કલમનો લાંચ કર્યાનું તહેામત મુક્યું. તેમણે અહીં ત્રીજી વખત ફરીયાદ કરી, પણ માથુસે જણાવ્યું કે તમારી ફરીયાદની તપાસ કરવામાં આવશે, અને તમે પાછા કામે નૈથી ચડ્યા તે માટે તમને સાત દિવસની જોલની સજા ફરમાવવામાં આવે છે. બંને બાળકો જોલમાં સાથે ગયા કેમકે પ્રોટેક્ટરે તેમને માટે ખીજી કમીય કાંઈ સગવડ કરી નહીં. જોલની મુદત ખસાસ થઈ એટલે રામ સામીને પોલીસ સાથે તેના શેઠને ત્યાં લઈ ગયા, પરંતુ પુલી અને બે બાળકોને પ્રોટેક્ટરની ઓફીસે લઈ ગયા ત્યાર પછી તેમનું શું થયું એ જણવામાં આવ્યું નથી. સીમન્સ ઉપરની ફરીયાદના સખત ધર્માં અમને ખબર મળ્યા છે કે રથાનીક માથુસે તેના ઉપર સમન્સ કારેલો અને તેમાં તેનો દસ શ્રીલોંગ હાથ યેા. રામસામી ઉપર ડેરની પેઠે માર પડ્યો અને બ્યારે તેણે પ્રોટેક્ટર પાસે ફરીયાદ કરી ત્યારે તેનું કાંઈ સાંભળવામાં આવ્યું નહીં. તેને સાત દિવસની સખત મજુરી ની જોલની સજા થઈ, તેમજ તે ઓરડા જે તેની સાથે તેની ધણીબાણી તરીકે રહેતી તેને પણ તેટલીજ સજા થઈ. અને તેના ઉપર નિર્દય રીતે માથુકનો માર પડ્યો તેની સામે દાદ માંગવા જતાં સ્ત્રી અને છોકરાંથી વિખુટા પડ્યું પડ્યું, કેમકે કાયદા મુજબ હવે રજીસ્ટર કરાવેલ ન હતાં. તે બાઈ નિરાધાર થઈ પડી છે, અને આવી સ્થિતિમાં તેને બે બાળકો ઉછેરવાનાં છે. હવે તે બાઈને કાંતો આથી પણ વીશેષ કુખથી પીલાવું રહ્યું, અથવા તો અનીતિને રસ્તે પેટ ભરવું રહ્યું. અમને તો પોતાનાં છોકરાં ના બાપ કરતાં બીજા કાંઈ આદમીને

પોતાની જાતને સ્વાધીન કરવી રહી. અને આ બધી સુરક્ષા પેદા કરનાર હેવાનને માત્ર દશ શીર્ષીના ઇન્ડીયન સબન મળે છે. અને હમેશાં કહેતા આવ્યા છીએ કે ગીરમીટીઆઓના કુખને ત્યારેજ આત આપણે કે બધારે તેમને ગીરમીટમાં કામ કરવું બાંધ પડશે. આ દાખલો એ આમારા વિચારને મજબુતી આપનારો છે. એટલે અમે આજ રાખીએ છીએ કે દરેક હોદી ગીરમીટ બાંધ કરાવવાને પોતા થી જાનતો સમજો પ્રવત્ત ગીરમીટ બાંધ થતાં સુધી ગરી રાખશે.

માખાપોને કેળવણી

આ વીધ ઉપર 'નાતાલ મરકુરી' માં ગયે અહવાલીએ એક નોંધ કરવા લાયક લીડિંગ આરટીક્સ બહાર પાડે છે. એ લખાણ મોરા તેમજ દોહી માખાપોને એક સરખું લાણ પડતું હોય તેનો તરજુમે અમે નીચે આપીએ છીએ.

બાળોની કેળવણી તરફ આજકાલ ઘણું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે. અમને લાગે છે કે માખાપોની કેળવણી તરફ પણ ખાસ વીશેષ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. નાતાલમાં કેળવણીનું ધોરણ બહુ ઘટકું છે અને તેના કેટલાક કારણોમાં એક કારણ એવું છે કે માખાપો કેળવણી ની ખરી કદર કરી જાણતા નથી. તેઓ પોતે જોઈ કેળવણી પામેલા હોય છે એટલે તેમના બાળકોને કેળવણી આપવાની ફરજી અગત્યતા છે તે સમજી શકતા નથી. આ દેશમાં મોટામાં મોટી આ સુરક્ષા નડે છે. અહિંસાની વાત છે કે કેટલા એક શ્રીમંત ડાયોનીસો પોતાના બાળકો ને ચોટું ઘણું જાણવીને સંતોષ માની લેવ છે. જે માખાપો ઘેર માડી થેલા રાખી શકે અથવા તો મોટરકારનો ખરચ ઉપાડી શકે તેવા માખાપો પોતાના બાળકો ને હમી કેળવણી આપતા નથી. તેઓ પોતાના બાળકો નીજાને જઈ ચોટું ઘણું શીખા લાંબે અને સાધારણ ધંધા ચલાવવા ને શકતીવાન થાય, અથવા તો ખેતી કરી કાઢાળોનો ઉપયોગ કરવાનું કામ ચલાવે જાન મેળવી લેવ એટલે તેઓ સંતોષ માની બેસી રહે છે. આ બેદરકાર અથવા અવિચારી માખાપો જાણતા નથી, અથવા દરકાર રાખતા નથી કે તેઓ પોતાના બાળકોને ખરું, ખાલી-ખાલી થવા દેવા નથી શકે તેવું-એવું અહિંસામાં બંધક

સુખ, જે તેમને વારસામાં આપવાની તેમની શક્તી છે તેનો તેઓ ભંગ કરે છે. આ શ્રીમંત માખાપો જાતે મોજ મજા ભોગવવામાં બહુ ખરચતા નથી પણ તેમના બાળકોને કુટખોલ, કીકેટ, રાઈંગ, સેલ્ફીશ, પેલો અને એવી બીજી રમતમાં પ્રવીણ કરવાને પુરતી કાળજી રાખે છે, અને તે પાછળ સારી રીતે પાછલા પણ ખરચે છે. પણ આ ઉદા રતા તેમના છોકરાની છત માટે મગફરી માનવા માટે કરવામાં આવે છે. જુવા નીઆઓ ખરા રમતખાજ થાય તેમાં અમે ઘણા ખુશી છીએ. તેવી રમતોથી માણસાઈના યુક્તિ આવે છે, તેથી શરીર તદુરસ્ત બને છે, અને તેથી ખરાખ વિચારોને બદલે સારા વિચારોમાં તેવું મજબૂત શકાયેલું રહે છે. આજકાલના જુવાનીઆ રમત તરફ વધારે ધ્યાન તથા વખત આપે છે એ ખરું પણ આ બાળકમાં મનુષ્યનું સંઘર્ષ સુખ સમા એલું હોય એ જાનવા જેવું નથી. છોકરા એવું વસણ એક અથવા બીજી તરફ ધણું વધી જાય એ સ્વભાવીક છે. તે એ જીવવાસમાં વધારે પડતો વખત ગળે તેના કરતાં રમતમાં તેઓ વધારે ગળે તેથી એણે તુક્યાન છે, કારણ કે તેથી મન તથા શરીરને જે આરામ અને કસરત મળતું નેહએ તે મળી શકે છે તેટલા માટે રમતને ઉત્તેજન આપનારા માખાપોને અમે જરાપણ વાંક કાઢતા નથી. પણ એટલા બધા માખાપો પોતા ના બાળકોને હમી કેળવણીનો લાભ આપવામાં પછત રહે છે. અને તેમના સુખનું મુજ હેરી નાંખે છે એ નેહ અમને ધણીજ દીગમીરી થાય છે. જુવાનીઆઓ સમજો વખત ધંધામાં જોડાય રહે એ બનતું બસ બચીત છે, કેમકે તેમાં તો ખાસ પાછલા પેદા કરવા ની વાત છે. તેને તો દેશની પ્રાર્થનામાં અથવા તો રાજ કારકારમાં કે ખીચ કાઢ નહેર ખતામાં કાંઈક નામના કાઢ વાની ઉમેદ હોય. વિદ્યા એ મોટું બળ છે એમ જે સમજેલા છે તેમની હમેશાં છતજ છે. આપણી પોતાની પારકામેટ માંથી આપણને કાંઈક મેલવણી મળે છે. અને દક્ષિણ આફ્રીકાના જોડાણથી આપણે ખુશી થવાનું ખાસ કારણ તો એ છે કે જે તેમ થાય તો આપણે નાતાલક ધારશાસ્ત્રીઓ ઉપર આધાર રાખીબેસી રહેવું પડે નહીં. નહેર જીવન ઉપરાંત પુનઃ, જીવન, અમતા કળાકં લાભ પરાયનાર માણસ સુખ અને કાંતી

મેળવી શકે છે. ઘણા ધંધાદારીઓ, ખાસ કરીને જુવાનીમાં અને પછીના વરસોમાં, પોતાના ચાલુ ધંધામાં જે કસ રત મળે તેથી સંતોષ માનીને બેસી રહે છે. તેઓ પોતાના ધંધામાંજ મચી રહેલા હોય છે, અને તેઓનાં મનમાં એકજ વાત રમી રહેલી હોય છે. આતું પરીણામ એમ આવે છે કે તેઓ જાતે કીજી યજ જાય છે. તેના જીવનમાં ખરો હેતુ પૈસા મેળવવાનોજ હોય છે. તે સીવાય બીજું કાંઈ કરવાનું તેને સુઝી શકતું નથી. પોતાની જાતને લાભ ન થાય તેવી બાજતમાં પોતાના કામઓને મદદ કરવાનો ખ્યાલ તેને આવી શકતો નથી. અમે એમ કહેવા નથી માગતા કે હમી કેળવણીથી માણસ ચોક્કસ એણે સ્વાસ્થી અથવા એણે પૈસાનો હેતુ બને છે પણ અમે એટલું તો ચોક્કસ કહીએ છીએ કે કેળવાએલા માણસમાં આ અવગુણો એજા હોય છે, અને તે મનુષ્ય જાતને વધારે ઉપયોગી યજ પડવાને લાયક બને છે.

છોકરાએ કષ્ટ ઉમરે નીજાજા છોડવી તે આસપાસની સ્થિતિ તેમજ છોકરાના પોતાના ઉપર વીશેષ આધાર રાખે છે, પણ અમે ખાલીજી જાણવીએ છીએ કે તે ૧૬ કે ૧૭ વરસની ઉમરનો થાય તે પહેલાં તો તેને નીજાજા છોડવવામાં જરા પણ લાભ નથી. આટલી ઉમર સુધી તો તે બાળક છે. ત્યાં સુધી તેની શકતી થું છે તેનો ખ્યાલ પણ નથી આવી શકતો. નીજાજા જઈ એપડી વાંચતાં લખતાં શીખવાનુંજ જાન છોકરા મેળવે એટલુંજ બસ નથી. તેમને માનસીક તથા નૈતિક કેળવણી પણ મેળવવાની છે. સાધારણ રીતે ઈંગ્લંડની કાંઈ એક જાહેર નીજાજામાં છોકરો શુદ્ધ બાપા, સારા અક્ષર, અથવા તો ખરા રપેલ્ડીંગ નથી શીખતો પરંતુ તેનું મન ખરાબર કેળવાય છે કે જેથી કરી જાન કેમ મેળવવું તે સમજવાને સક્તિમાન થાય છે. તે કારણે તપાસવાનું શીખે છે. દાખલા તરીકે એન્જનીઅર અથવા ખેતીનો ધંધો શીખનારને ગ્રીક અથવા લેટીન જાતે ચોડાજ ઉપયોગી થઈ શકે છે. પરંતુ હોમર અથવા વરજીકમાંથી અમુક કહણ બાગ શીખવો એ જુવાન મગજને કેળવવા સરસ રીત છે. કારણ કે તેમાં તેને વિચાર કરવાનું મળે છે. તેમજ દુનીઆના કેટલાક શુદ્ધીજાણી પુરોહીતો જેવાં જાણવીની તંક મળે છે, જે ખા ખોશી લખનારાં નથી તેમને હમી

કેળવણીના લાભ સમગ્રવધા એ મુરોલી બરફ છે. કેળવણીએ જીવન માણસ ધંધામાં ફરક રીતે વધારે સાફ કરી દીધે એ તેઓ સમજી શકતા નથી. અને તેના કરતાં વધારે ઉપયોગી વાત તો એ છે કે તે પોતાનું જીવન સુખેથી ગાળી શકે છે. સવળી કામોમાં એવા કેટલા એક માણસો છે જેને જમારી આ દીકા લાગુ પડી શકે છે. બીજી તરફથી જોતાં અમને એવા પણ જાણવા મળે છે કે લોકો જીવનની અગત્યની ચીજોને પશુ લાગ કરી પોતાના હોઠરાએને કેળવણી આપે છે. આ ઉપરથી અમને યાદ આવે છે કે કેળવણી માટે સરકાર તરફથી પુરતી મદદની જરૂર છે. ઉચી કેળવણી તરફ નાતાલે મટવું જ્ઞાન આપ્યું નથી. અને ઉમેદ સખીએ છીએ કે નાતાલ બીજા કોલેનીઓ સાથે નોકાય તારે આ સગલ ધરતી રીતે હાય લેવામાં આવે. નાતાલ (અમે અહીં હોદી લખી રહીએ છીએ) ને પોતાનું છે તે સાચવી રાખવા માગતી હશે તો તેના પુત્રોને ઉચી કેળવણી આપવાની યોજના તેણે કરવી પડશે. નહીં તો ભરોસાદાર અને ઉચી પઠીવાળી જગ્યા આ ઉપર પોતાનાજ ધરના માણસોને ખદલે બહારના માણસોની નીમણુક કરવી પડશે.

ઉમરાવની સલામાં હોદી

લોર્ડ એમ્પરીસની લક્ષ્મી

તા. ૨૪ લંડનના તારમાં રૂટર બજારે છે કે દરોસવાસના હોદી સવાલ ઉપર જ્ઞાન એવી લોર્ડ એમ્પરીસે, હોદીએને કેલોએઆએ મારમે દરપાર કરવાની ને રીત દરોસવાલ સરકારે લીધી છે તે રીત ને વખોડી કાઢી હતી. જવાબમાં કેલોનીચલ પ્રધાન લોર્ડ કરીયુએ જણાવ્યું કે તેમ કરતાં હોદીએ ને કોઈ જાતની હાઝારી બોગવની પડતી નથી, ને ને લોકો દક્ષિણ આફ્રિકાન જુના વસનારા નથી તેનેજ તેમ મોકલવા માં આવે છે. તે રીત લેવામાં મોક્ષાંબીક ના કવા ધરા ઉપયોગમાં લેવાય છે તે બાબતની તપાસ ચાલુ છે. લોર્ડ એમ્પરીસે જણાવ્યું કે બ્રિટીશ પ્રજાના લોકોને પરદેશી સરકારને હાથે દુઃખ દેવાની આ તદ્દન નવીજ રીત કાઢવામાં આવી છે. હું આમજી પુરવઠા કહું છું કે આ બાબત માં દરોસવાલ સરકારે આજે પશુઆત કરેલી.

નાતાલ મ્યુનીસીપલ કોમિસન

હોદી સવાલપર ચર્ચા

નાતાલ મ્યુનીસીપલ કોમિસની બેઠકો લેડીસમીય ખાતે યજ્ઞ હતી તેમાં નાતાલ ના વેપારી કાયદા ઉપર નીચે મુજબ રીપોર્ટ કરાવવાની કમીટી તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યો હતો:—

દુકાનના કલાકનો કાયદો સુધારવા માટે પગલાં લેવામાં આવ્યાં. તે માટે એકો ઉમેરો ધડવામાં આવ્યો હતો કે “ટાઉન કમિસીય, લોકલ બોર્ડ, અથવા બીજા રચનાત્મક સત્તાવાળાને બાબ-લો ધડવાની સત્તા આપવી, કે શુદ્ધવાર (સિવાય અઠવાડીયામાં કોઈપણ એક દિવસ રાત્રે ૧૦ વાગ્યાપછી દુકાનો ખુલ્લી રાખવા માટે પસંદ કરી શકાય; અને શનિવાર સિવાય બીજા એક દિવસ બપોરે બે વાગે દુકાન બંધ કરવા માટે પસંદ કરી શકાય; અને બીજા બધા દિવસે દુકાનો સાંજે બંધ કરવી.” આ પ્રમાણે બીલ મ્યુનીસીપલ કમિસ તરફથી ધડવામાં આવ્યું હતું, પણ કોઈએ તે હાથમાં ન લેવાયે પડી બાગ્યું.

મી. ટાલમેન્ડે (ન્યુકેસલ) દરખાસ્ત રજુ કરી કે પાર્લામેન્ટની આવતી બેઠકમાં તે બીલ કાબલ કરાવવું, અને તે વડત આ મંડળ કસ્ટ કરે તો મી. ડી. વોરે પાર્લામેન્ટમાં તે મુદ્દાનું માથે લીધું છે.

મી. રેલમેન્ડની દરખાસ્ત સરવાળુમતે પાસ થઈ હતી.

નાતાલના મ્યુનીસીપલ કનસેલીટેશન બીલ સંબંધમાં જણાવવામાં આવ્યું કે વડી સરકાર સાથે ત્રણ વરસ ધર્માં ચાલતા પત્ર વહેવારથી એમ નીવડ્યું કે પ્રમી બેદવાળી કક્ષામાં સુધારા કરવા. આ સુધારા આ મંડળની હેટથી ચીટીરન કરાવેને અનુસરતા છે. હવે તે બીલને ફરીથી પાર્લામેન્ટ આગળ રજુ કરી પાસ કરી શકાય. રીપોર્ટમાં વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એશીઆટીક મ્યુનીસીપલ વોટ રદ કરવાની કક્ષમ કાઢી નાખવા આ મંડળે કડક કરવું હોવાથી તે બાબતની કક્ષમેને એક જુદા બીલરૂપે ધડીને પસાર કરાવવી જોઈએ. અને જો સરકાર તેમ ન કરે તો મ્યુનીસીપલ એસોસીએશને તે કામ લેવું જોઈએ. આવા હેતુથી સરકારની મુલાકાત લેવાય, પણ તે બાબતમાં કંઈ કરવા જેવું ના પાડી મી. હેનવુડે જણાવ્યું કે એશીઆટીક

વોટ બાબતની કક્ષમે! વગર બીલ રજુ કરાવવું તેની સાથે હું વાંધો લઉં છું. જો તે કક્ષમે કાબલ થઈ બધા તો નાતાલ ના બધા હોદીના મ્યુનીસીપલ વોટ બધા; ને તેટલુંજ આપણને જોઈએ છીએ. જો આ કલમ હોય તોજ તે બીલ રાખવું અને નહીં તો આપણું કાઢી નાખવું. આ એવી બાબત છે કે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાની એક સરકાર તરફથી પણ ટેકા મળશે.

મી. ટાલમેન્ડે જણાવ્યું કે મી. હેનવુડે લીધેલું વક્તવ્ય જોઈ હું દીલગીર થાઉં છું. બીલ એટલું ઉપયોગી છે કે તેને સાફ હોદીને લગતી કક્ષમે જતી કરવી જોઈએ. માટે હું દરખાસ્ત કરું છું કે એ કક્ષમે પડતી મુશ્કેલી બીલ પસાર કરવું.

ન્યુકેસલના મી. જોન્સે તેને ટેકા આપ્યો. મી. હોર્લકરે સુધારો મુશ્કેલી એવી સુચના કરી કે ડરબન વિગેરે કેલોના ધારાઓ બંધી જગ્યાએ લાગુ પડાવવા, અને મ્યુનીસીપલ બીલને રજુ કરવા માટે મોઝ તક મળે ત્યાંસુધી રાહ લેવી. તેમ કરવાથી આખા દક્ષિણ આફ્રિકાની એકત્ર પાર્લામેન્ટવડે એ સવાલ ઉપર આગળ જતાં કામ લઈ શકાય.

બાદ કેટલીક વર્તુલ ચર્ચા બાદ મી. હોલ ડરબી દરખાસ્ત પસાર થઈ સમી હતી.

‘મરકયુરી’ ની દીકા

નાતાલ મ્યુનીસીપલ કોમિસમાં એશીઆટીક મ્યુનીસીપલ વોટને લગતી બાબત વિષે ને ચર્ચા થઈ છે તે ઉપર દીકા કરતાં ‘મરકયુરી’ લખે છે કે:—

મી. હેનવુડે ને વક્તવ્ય બતાવ્યું છે તે વહેવાર રજનીનિ માટે કંઈ ઉપયોગનું હોય એમ અમને લાગતું નથી. મ્યુનીસીપલ બીલમે મુખ્ય બાગ નાતાલ મ્યુનીસીપાલીટીને તુરતના ઉપયોગને હોય તો પછી તે પાસ કરવા સાફ તકરારી બાબત વળી થોડો બાગ પડતો મુશ્કેલીને કામ કરવું એ વધારે સાફ છે. એશીઆટીક ના કહેરી તરીકેના કક્ષના સલાલની બાબત એ આખી પ્રજાને લગતો અને વડી સરકારના અખત્યારનો સવાલ છે. તેવું સલાલને બીજા બાબતમાં જેમ તેમ કરીને બેગવી દેવા કરતાં તેને ખુટોજ લેવો જોઈએ. તેમ છતાં મ્યુનીસીપલ કોમિસ માં મી. હોર્લકરની દરખાસ્તથી મી. હેનવુડે બતાવેલ રસ્તો લેવાયો છે. અને હવે જોવાનું છે કે એ વિભિન્ન બીલને આપણે પંજાબી પંજાબી બાંધણ કરામ વધારે

સારૂ ફળ મળે છે કે કેમ. મી. હેનરુડ અને મી. હોર્વાડર દક્ષિણ આફ્રિકાની એકત્ર પાલમિટીની મદદ ઉપર આધાર રાખે છે, પણ તેને તકવાર ચર્તા હજી વાર લાગવાની છે.

‘મરક્યુરી’ ની દિલસોજી

પ્રીમરીઆના હાંદી બાઇસેન્સ કેસપર દીકા કરવાની તક લઇ ‘મરક્યુરી’ લખે છે કે—

પેલીસ કોરટમાં જુઝાની આપવા જતાં મી. ગાંધીને હાથકડી પહેરાવવાનું અપમાન કરવામાં આવ્યું. તે માટે નાતાલની પબ્લીક નો શોક, કે જે સામાન્ય રીતે થશે એમ છે, તે અમે જાહેર કરીએ છીએ. અમને લાગે છે કે તેમ કરવાની ધારમાં સત્તા અપાઇ હશે. પણ મી. ગાંધી વિશે વધુ નહીં તો એટલું તો ખ્યાલમાં રહેવું એમ છે કે તે રાજદારી કેદી છે; અને તેથી ઉતરતા ગુન્હેમાર કરતાં તેના તરફ સારી રીતે વરતવું એમ છે. જે ધારે માણસના ગુન્હાનો વિચાર કર્યા વગર આવી વરણી સલાહચર્યે તે ધારે અપકર કહેવાય; અને આ દાખલામાં તો તે અમલમાં નહોતોજ મુકવો એમ તો. તેથી ટરાંસવાલ સરકારના એશીઆટીક તરફના વલણ સામે એક વધુ દર્શાવવાર ઉજી થાય છે.

ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન આતા નો ૧૯૦૮ નો રીપોર્ટ.

[મયા અંકથી માણ]

ઉપરના રીપોર્ટમાં વધુ હકીકત નીચે મુજબ છે—આ આતાને લગતા કાયદા નો ધકો નહોં દોષા વિષે ઇમીગ્રેશન એશીસરને વધારે અનુભવ થયો છે. તે તેથી એ આપવાના ડરાઇટ બીસમાં હું સુધારા વધારા સુચવવા માગું છું. કાલ ની નિર્ણય પ્રમાણે કાયદો અને એક આત કરવાને હકેનો હોય તે તે છતાં કે રડ તેમ કરતાં અને અટકાવે છે, ને તેથી કાયદો નેવું પાર પડતો નથી, અને આતાને નકામું ખર્ચમાં ઉતરવું પડે છે એવો જનાવ મયા અડોલ્વરમાં બને. તે વખતે કેટલાક હાંદી ટરાંસવાલ જવા માટે હાજર આવ્યા. તેમને અટકાવવાના હુકમે ટરાંસવાલ સરકાર તરફથી નીકળ્યા હતા. તેમને રોકવા

માટેના વહાણમાં રાખવામાં આવ્યા. તેમણે મુલાકાતનો પાસ માર્યો પણ તે ન આપ્યો. તેમને પાછા મોકલવાના વખતની છેલ્લી ધડીએ એવો હુકમ મળ્યો કે તેમને રાત્રીનીમંથી પાછા કાઢી સકશે નહિ; અને તેમને સપ્તમ કોરટમાં જવા નો હક મળ્યો એમ છે. હાંદુસ્તાન જનારી સ્ટીમર તકવાર હતી. તે તે માણસને પાછા લઇ જવાની ફરજ પણ તે બજાવત. પણ તે વખતે આ માણસને પાછા મોકલી સકાય તેમ નહોતું તે તેથી સ્ટીમર પોતાની ફરજમાંથી છુટી ગય. ફરમાન એ બધા માણસોને જુદા વહાણમાં રાખવામાં આવ્યા. ઉપરે સુપરીમ કોરટના મુકાદમાં આ આતાને રોકા મળ્યો. પણ સ્ટીમર આવી મયા છતાં તેમને રોકવાના વહાણમાં રાખવામાં આવ્યા એ કારણસર તેમને અમરચના પા. ૨૫૦ આપવા પડ્યા, તથા મુલાકાત નો પાસ પણ આપવા પડ્યા. નાતાલ ઉતરીને તેઓ ટરાંસવાલ મયા કે જ્યાં તેમને ટરાંસવાલના ઇમીગ્રેશન કાયદા પ્રમાણે પકડવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રમાણે જેની સામે અટકાવતો હુકમ હતો તે મુલાકાતના પાસથી નાતાલમાં ઉતરી શકે એવી કસમ હોવાને હાંધે અડોલ્વરમાં આતાને ખર્ચમાં ઉતરવું પડ્યું.

ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન પાસ કરાને ઉતર નાસતી સંખ્યા મહત્ત્વ સાથે માટે ૭૩ ની હતી, ૧૯૦૭ની સાલમાં તે સંખ્યા ૮૪, ૧૯૦૮માં ૧૪૪, ૧૯૦૯માં ૧૫૭ થી હતી. વળી કલમ ૪, પેરાકલમ ૪માં પણ કાયદાના હેતુનો જામ થાય છે. જે માણસ એશીઆટીક ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન આતાને તથા હોકરને આપવાની તેથી છુટ મળે છે. તેવા સમયથી વિશે મને મને મ મળ્યો એમ છે એવું કલમમાં છે. તે તે છતાં પણ દર પાંચ કેસમાં માત્ર એમાંજ મને સમયથી વિશે સતેવ ચક હક છે.

ટરાંસવાલ સરકાર તરફથી તેના ઇમીગ્રેશન આતાના કરજતના પ્રતિનિધીને પાંચ એમી લેટમાં આવ્યા મંથી નાતાલના ઇમીગ્રેશન આતાએ ટરાંસવાલ સરકાર માટે પ્રણામ કર્યા. આ આપવાની મોકલવું કરવાની કાંઈક અર્થ પણ થય છે. અને યમેસી મુચનના કમિશનરની તે વાજબી છે. તેમ આતાને ટરાંસવાલને એશિયાટીક આગુ આપવું નહોતું લાગે મદદ આપે છે. ને તે માટે તેમને આપવાર મળું છું. ૧૯૦૮ની પા. ૨૫૦ કીમની મદદ મળી છે. તેથી આ માટે અર્થાત્ છું.

ટરાંસવાલની લડત વિષે હાંદીમાં ચરચા.

તા. ૭મી ફેબ્રુઆરીના “ગુજરાતી” માં “ટરાંસવાલના હાંદીના છેલ્લા રામ રામ” એ મથાળાતે એક લખાણ પ્રગટ થયું હતું. તેના જવાબની તક લઇ ટરાંસવાલના સવાલ વિષે લખેલો મી. હરિલાલ ત્રાકશ હાકરનો નીચેનો કાગળ તા. ૨૧-૨-૦૯ ના ગુજરાતીમાં પ્રગટ થયો છે—

આપના મયા અંકમાં “ટરાંસવાલના હાંદીના છેલ્લા રામ રામ” એ મથાળા તળેના લખાણમાં કાંઈક એરસમજાતી કલ્પન કરે તેવું છે. લાંબા કેટલાક આગેવાન હાંદી વેપારીઓએ પોતાની પેદીઓ બંધ કરાવ્યા, અને તેથી વિલાસની પેદીઓપર પોતા તરફ માલ ન મોકલવાના તારો કર્યા, એ હાંદુસ્તાન પાછા ચાલવા આવવા માટે, એ માન્યતા અડોલ્વર નથી એ હું મારા દક્ષિણ આફ્રિકાના છેલ્લા ત્રણ વરસના વસવાટના અનુભવથી, તેમજ ત્યાંની હીલચાલ સાથે ના મારા નિકટ સંબંધથી કહી શકું છું. ટરાંસવાલના હાંદી પોતાની મેજેજ આ તરફ ચાલવા આવવા માગતા નથી. તેમ કરવું એ તેમને જાજ નહીં તેવું, તેમ જ પેસામ નહીં તેવું છે. આ લડતના લાંબા ઇતિહાસમાં ઉતર્યા વગર એટલું કહેવું બસ થશે કે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીની પેડે ટરાંસવાલમાં વસનાર, હાંદીમાંના ધણા લાં રચાવી વાસો કરીને રહેનાર છે. કેટલાક લાં ૧૦ વરસ થયાં રહે છે તો કેટલાકને ત્યાં વસતાં ૧૫-૨૦ કે ૨૫ જેટલાં વરસ થવા આવ્યાં છે. બે કે તેમણે હાંદુસ્તાન સાથેનો સંબંધ અચરતવાર મુલાકાત લઇને કામમ રાખ્યો છે, જતાં તેઓ ધરખાર કરીને રચાવી રીતે દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહેનાર છે. કેટલાક ને તેમાં પાસ કરીને મદ્રાસ તરફના લોકો તો ધરમાં પણ વધુ ઓછો અંગ્રેજી આપાને ઉપયોગ કરવા લાગ્યા છે. તેમનાં ઓકરમોની હાંદુસ્તાન વિષેની માહિતી, મુજબ, મદ્રાસ કે બંગાળના નામકામ ને ખ્યાતિ સાંભળી હોય તે કરતાં જરાપણ વિશેષ નહીં હોય. ૨૦ વરસના વસવાટ હું કથળી છોડે તો આવા લોકો હાંદુસ્તાનમાં આવી કરે શું? એટલે તેઓ પોતાની ઇચ્છાથી ટરાંસવાલથી પાછા એક સમયે આવ્યા આવે એ બનવાએમ નથી. હા, એ હાંદુસ્તાન મદદ આપવાર મુવી નહીં કરે તો ને ટરાંસવાલની

જુલમનાર સરકાર હોદી લોકો તરફની પોતાની નિરૂપ વસ્તુઓમાં આગળ વધી એ લોકોને કેદમાં નાખનાં અને બીજી રીતે સત્તાપતાં ન ધરાઈ વહાણો ભરી તેમને કે તેમના આગેવાનોને હોદીસ્તાન પાછા મોકલે તો જુદી વાત! અને પોતાના હક માટે તેમજ હોદીની પ્રજાને ત્યાં થતાં અપમાન અને અન્યાય દુર કરવા ખાતર અગાધ સફટો વેઠતાં છતાં જો દરોસવાલના હોદીઓની ફોટો ન થાય, ને આખરે ત્યાંની જુલમી સરકારના ખરચે તેમને પાછા હોદીસ્તાન મોકલી દેવાનો વખત આવે તો તેમાં ત્યાંના હોદીનો હોય નહીં, પણ તેમની વારે ચક વામાં પછાત રહેનાર મનુષ્યમિવાસીઓનો હોય લેખાયો માત્ર અત્યંત વાજબી હક અને વાજબી જુદાપણાની ખાતર અને સાથે હોદીની પ્રજાપર ચકાવાતા અપમાન અને અન્યાય દુર કરવા ખાતર દરોસ વાલના હોદીઓને જે હાકલ દુઃખો અમવાં પડ્યા છે તેના વરણનમાં એટલું જસ થશે કે મી. એમ. કે. ગાંધી, મી. રસ્તમજી પારસી, મી. હાફે મહમદ અને એવાજ બીજા કેમળ આગના આગેવાનો, તેમજ બીજાઓ જેલ જોગવા સાથે સખત મજૂરી કરે છે. મકાદના નીમક સાથે પાણીમાં બાફેલ આટાથી તેમજે મલાજુ છે. પોતાના દેશાવરવાસી બાઇઓનાં આવાં હમકમટી હપમવનારાં દુઃખેથી હોદીની પ્રજા નહીં દ્રવે, ને તેમ ની વારે પાછ તેમને નહીં છોડાવે? એ મુદ્દમાં ત્યાંના હોદીઓ શરીરપર દુઃખ રૂપી બાણથી અત્યંત બોંકાયા છતાં ટટાર જ્યા છે. તેમના તરફથી તેમના કાખા હાથ તરીકે વિલાસતમાંની સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિયન કમીટી, અને તેના બાહોસ સેક્રેટરી મી. એલ. કુલ લુ. રીચ જેરીસ્ટર-એટ-લો, રાત દિવસ અયાત મહેનત કરે છે, અને તેમની મહદ માટે પાલમિટના મેખરો વિગેરેની કોશીશથી દરોસવાલ સરકારપર દબાણ લાવવા બનવું કરાય છે. પણ હમ નસામે જોઓ ધાને મારો ખમે છે તેના જમણા હાથથી હોદીની પ્રજાએ મીટીંગો ભરી તથા ફરાવો કરી વિગેરે રીતે તેમ નાં દુખ દુર કરવા જે કરવું જાણ્યે તેમાંયુ થેકુ જ યાય છે. આમ હોદ પોતાના અનાય બાઇઓ તરફની ફરજમાં પછાત રહ્યું છે, તેથીજ આલડતવું છેવટ દરોસવાલના હોદીના લાખમાં હવે સુધી નથી આવ્યું એમ કહેવામાં શું ખોટું છે?

દરોસવાલના હોદીની ફોટોમાં આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીના ભવિષ્યના હક નો સવાજ સમાજેવો છે એ વિગેરેના વિવે ચનમાં ઉતરવાથી "ગુજરાતી" ની અમુ લ્ય જમા વિરોધ રોકાય. તેથી તેમ ન કરતાં હોદીની પ્રજાના ફરક વરમોને એટલી નમ્ર અરજ છે કે તેમજે પોતાના દુઃખ ના દરિયામાં જુલતા બાઇઓને ઉગારવા સત્વર પ્રયત્ન બાહરવા અને મીટીંગો ભરી તથા બીજી રીતે પોતાનાં દુઃખની લાગણી હોદીની તથા વડી સરકારને દર્શાવી આ બાબતમાં ચાંપતા હવાજે લેવા તેને જગ રત કરવી. સરકાર આ સખધમાં અત્યંત પછાત રહેલ છે. જો હોદીને બદલે જપાનીઓપર આટલો સીતમ જુલમ ગુજરવો હોત તો જપાનની સર કાર મુદ્દના રજુશીમાં કુકવા ક્યારની તમવાર થઇ ગઇ હોય! પણ દુરદેરથી હોદીઓને ધણી કાઇ નથી—એ એદ કારણ છે."

“પ્રજાબંધુ”

તા. ૨૧ મી ફેબ્રુઆરીના અકમાં “મેસરસ ગુપ્તે અને બેલકામી શુ” કરે છે? એવા મથાળા નીચે અમદાવાદનું “પ્રજાબંધુ” લખે છે કે:—
દરોસવાલની હકીકત પ્રતિદિન વધારે ગભીર થતી જાય છે. હોદી પ્રજાએ તે માટે પાડેલો પોકાર અરપચરદન પેડે નિષ્ફળ મળે છે. કોમિસનો દરાવ પણ ગણકારવા માં આવ્યો નથી. અને દરોસવાલના સતા વાળાઓ મનસ્વી ધેરજે નવા કાપદાનો અમલ કરતા જાય છે. હમણાંજ કેટલાક આગેવાનો ને પકડવામાં આવ્યા છે અને સખત જેલની સગ કરવામાં આવી છે. અમે વરંવાર જણાવી ગયા છીએ કે આ બાબતમાં ના. વડી સરકાર પોતાની સત્તા નો ઉપયોગ કેમ કરતી નથી? બોમ્બર લોકોને સ્વરાજ્ય આપીને શું પોતાની તમામ સત્તા તે બોઇ બેઠી છે? અમે આ હકીકત માની શકતા નથી. ધમ્મા અફ સોસ સાથે અમને જણાવવું પડે છે કે આ હકીકતનો ધણી ઉનાચળથી જોસતોય કારક નિરજુલ લાવતમાં નહીં આવે, તો હોદી પ્રજાના અજબગાદમાં ચક્ર વધારો થતો જશે અને તેનાં પરિણામ ધણાં નુક સાનકારક આવશે. ના. હોદી પ્રજાન બેરડ ગેરલી કે જેમજે હોદી પ્રજાના તરફ ધણું ઉદાર વરતન કરેલું છે, તે આ બાબતમાં કેવળ સુરત રહે ને અમે માની શકતા નથી. અમને ખાતરી છે કે કરવાનું તરફી મળે છે, અને તેનું પહેલું તે તેની જોડવણમાં હોવો જોઇએ. પણ ફળ એ બેવામાં આવ્યું છે કે નાતાલમાં

અમારે જણાવવું પડે છે કે જે વખત જાય છે તે દરમીયાન સંકટોનું સ્વરૂપ એટલું લપકર થતું જાય છે કે તેનું વરણન વાંચતાં પણ અહીંના હોદીઓને જસ છુટે છે, તો બોગવનારાની સ્થિતિ કેટલી દવાજનક હોવી વોમએ? એ લોકો અપ્રિતમ થયે અને કિમતથી દુઃખો સહન કરે છે, પણ તેનાં ધેવં અને કિમતની સીમા હોવી જોઇએ. કેટલી સીમા સુધી તેને તરફાવવા તેનો ના. હોદી પ્રજાને ખ્યાલ હોવો જોઇએ. અમને આ ચં યાય છે કે ના. પ્રજાની કાકનમીકમાં બે હોદી સમાસદો બીજાજે છે તે આ સખધમાં કેમ ચુપ બેસા છે? ના. પ્રજાને તેમને કાકનમીકમાં નીચા છે તે એટલાજ માટે કે હોદી પ્રજાનીય લાગણી તેઓ રજુ કરે. તો શું આખા હોદમાં મારે જુલે પ્રસરી રહેલી આ લાગણી તેમને રજુ કરવા જેવી નથી લાગતી? જે મનુષ્યના દિલ માં ફયાનો જરા પણ અંશ હોય તેને તો આ માટે લાગણી થવીજ જોઇએ અને યથાશક્તિ પ્રવાસ કર્યા સિવાય તેનાથી રહીજ શકાય નહીં. ત્યારે શું તેઓને પ્રવાસ નિષ્ફળ જાય છે? અમે નથી માની શકતા કે તેમ બનવું હોય; છતાં જો હકીકત તેવીજ હોય, તો સ્વમાનની ખાતર અને જે બાઇઓ બેસુમાર અસજ આપાન ઓ વેડે છે તેની ખાતર, તેઓએ બહાર પડવું નથી જોઇવું? એક અજોગ મદરથ જો. એ જગ્યાએ હોય, અને તેને પોતાના બાઇઓના આવા અસજ દુઃખ નો કંઇપણ ઉપાય કરી શક્યા વગર કેવળ જોઇ રહેવું પડવું હોય, તો તે તરફાજ શકનામું આવે. આવી આપતિને દુર કરવા માટે પણ જો એ બેઠકનો કસો ઉપયોગ થતો ન હોય, તો બહેતર છે કે એ બેઠક ઊઠી દેરી. મેસરસ ગુપ્તે તથા બેકમી આવી સ્વરાજ્ય મદરસો ન ખતાવે તરોસથી હોદી પ્રજા તેઓની લાગણી માટે ચંકાશીક રહે એ વાસ્તવિક છે.

“પારસી”

મુંબઇનું “પારસી” જુનું જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના મામલા વાંચે ફરીને આ અકાદીએ ખરાજ સમયાર મળ્યા છે. ત્યાંની ફરદે એવો સુકદો આખો છે કે જે માણસ એક વખત રેશપાર થયો હોય (વાજબી કે ગેરવાજબી રીતે) તેને રહીશ તરીકે ગણી શકાય નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનિઓને એકમ કરવાનું તરફી મળે છે, અને તેનું પહેલું તે તેની જોડવણમાં હોવો જોઇએ. પણ ફળ એ બેવામાં આવ્યું છે કે નાતાલમાં

હોદ્દો તરફ દરિયાવાસ જેટલીજ ખરાબ વસ્તી છે સલામવાનું કંઈ થયું છે. નાનાં ગ્રાંથી અને બીજા કેટલાકને શુન્હેગાર તરીકે જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે, ધણી વતનીઓને દેશપારનો દુકમ થયો છે, અને ફરીને તેનો તેજ ભુલમ, જરા વધારે સખતાઈથી શરૂ થયો જણાય છે. એમ સંભળાય છે કે હોદ્દો પણ જરા નબળો પડતો જાય છે, કેમકે તેમાંના અરધા જેટલા હોદ્દોઓએ જમે તે રિયલિટમાં રજીસ્ટરેશને માટે અરજી કરેલી છે, જે આ બીના ખરી હોય, તો તેઓ એ જાણવું જોઈએ કે તેઓ પોતાના હકમાં નુકસાન કરે છે. આજે તેમણે કદવેલાં રજીસ્ટરેશની હમેશનાં જલમ તથા તેમને તે દેશમાંથી હાંડી કાઢવાને જે યોજના અને ચાકુ ટપાચુ ચાલી રહ્યાં છે તેમાંથી તેઓ ખચપા પામશે નહીં. રિજિસ્ટ્રી આફરિકાને માટે ખાસ નોંધવા લાયક આ દફતર છે કે ત્યાં જે જે મામોદી ભરેલી લગાઈઓ ઉભી થઈ છે તે રદવતના એક ભાગ ઉપર થતો જલમ દુર નહીં કરવાને લીધે ઉભી થઈ છે. અત્યારે જે કનીંગ્ડ જલમ શુન્હેગાર માં આવે છે તેને જુદાં જુદાં કોલોનીઓ એ ભેળાં થઈ પવિત્ર ગણવાનો પ્રયત્ન ચાલી રહ્યો છે. આથી છેવટે તે દેશને નુકસાન થશે એ ચોક્કસ વાત છે, પણ એટલી બીનાથી જે બીચારા આજે દુઃખ ભોગવી રહ્યાં છે તેમને કંઈ દીકસો પામવા જેવું નથી. જે તેઓ હોદ્દુસ્થાન પાછા ફરે અને જે સહેનસાહતના તેઓ સહેરી છે તેના નિરૂદ્ધ તેમના આત્મકરણમાં કડવી લાગણી ભરાઈ જાય અને તેથી કુદરતી રીતે કંઈ જુર પરીજીવ આવે તો હોદ્દુસ્થાનની સરકારે ભોડા ઉપર દોષ મુકવા નોં નથી.

સ્વદેશી હોલિયાલ

હોદ્દોની સ્વદેશી હિલિયાલની ઉત્તિ આદેનારાઓ, અને સ્વદેશી માલનો વપરાશ વધારવા પ્રયત્નનારો બધીને ખુશી થશે કે થોડો વખત મધ્ય સ્વદેશી માલ જેવો કે ગરમ કાપડ, સુગંધિત કાપડ, મોખા, કુવાલ, સાબુ, રોપીઓ, સેંટ, છુટ વગેરે ભેરે ધણી તરફનો સામાન નાતાલમાં આવવા માંડ્યો છે; અને કાલમાં આવેલાં નાતાલે જુના પક્ષમાંથી હતો જાય છે.

સ્વામીજી મારિસખરમમાં

[એક ખબરખતી તરફથી]

મારિસખરમ, તા. ૧૬-૩-૦૯.

સ્વામીજીની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ આજુ છે. તા. ૧૦ ને રોજ કેટલાક હોદ્દુઓની સાથે સ્વામીજી હોલીક ફોલ જોવા ગયા હતા. લાંબા રમણીય દેખાવોનું અવલોકન કર્યા બાદ ધરમ ભેધ કરવામાં આવ્યો; ને સાંજે લાંથી પાછા મારિસખરમ આવ્યા. રાત્રે આમત્રણ કરવા આવેલા મહારથો સાથે સ્વામીજી બેલહોરટ ગયા. હોદ્દાર દશરથસિંહના હારમમાં હવનાક્રિયા કરાવી કેટલાક બાંકિડોને ઉપવિત વિગેરે આપવાની વિધી કરી. રાત્રે કલકતીઆ આજુ વિગેરે સાથે વેદ ધરમ વિષે ચર્ચા કરી શ્રોતા જનોની સંકેતો દુર કરી.

તા. ૧૨ મીએ કે. માર્શના મહાનમાં કેટલાક મોરા મહારથો તથા બાનુઓ સ્વામીજીની મુલાકાતે આવ્યા હતા તેમના સવાલો ઉપરથી આત્મા અને મોક્ષના વિષય ઉપર વિગતવાર દલીલોવાળું બાંધણું કર્યું. તા. ૧૩ મી માર્ચે મીસીસ હેલન હોન્સ તથા મી. હોન્સ કે જે અરેના એક આખરદાર મહારથ હોલીસિંહર છે તેમને ઘેર આમત્રણ થવાથી સ્વામીજી કેટલાક સાથીઓ સાથે પધર્મ હતા. મી. હોન્સ જે હોદ્દીવાનો પ્રત્યે મમતા ધરાવે છે તેણે હોદ્દીવાનોની સેવા પોતે કેવી રીતે બજાવી શકે એવો સવાલ પુછતાં સ્વામીજી એ લંબાણથી સવાલનો જવાબ આપ્યો. મીસીસ હોન્સે હોદ્દીઓની પ્રત્યેન ઉત્તિની તથા હોદ્દાના તત્વજ્ઞાનના લાભોની પ્રશંસા કરી એવું જણાવ્યું હતું કે કાલમાં હોદ્દીવાનોની દુખી દશા જોઈ મને બહુ દુઃખ ઉપજે છે. હું જાણું છું કે હોદ્દીવાનો એક વખત ઉત્તિની પ્રેમ પર હતા. તે સમયે અમારા વડીલો જંગલી જગમાં હતા. કાલમાં પણ હું જોઈ શકું છું કે હોદ્દુસ્થાનના તત્વવેત્તાઓ અમારા આત્માનું કલ્યાણ કરી શકે છે. આવા પુરોનો કામની સેવા કેવી રીતે બજાવવી તે હું જાણવા માગું છું. મારી એક દીકરીને હોદ્દીઓની સેવા બજાવવાના કાર્યમાં રોકવા માટે ઉછેરું છું. વિગેરે. ધણી સ્વામીજીને માનપુરવક અને મોટા પ્રેમ સાથે આ દુખ વિગેરે આપવામાં આવ્યા બાદ મહારમામાંને આમાર પાનીને મહુ વિસરજન થયા હતા.

તા. ૧૪ મીએ ન્યુ સ્ટેટલાંડમાં નરસિંહ આઈની વાડીમાં હરનક્રિયા વિગેરે સ્વામીએ કરાવી, તથા કેટલાકને ઉપવિત આપ્યા બાદ "પરા" અને "અપરા" એ રિવાજો ભોગ્ય કર્યો. કાપાચુની આખરે કેટલાક ની આંખોમાં સ્વપ્ન લાગણીને લીધે આંસુઓ ભરાઈ આવ્યાં હતાં, અને વડોપ વિતાંદિ હાથ ધરે કર્મમાં આરંભ થવા નિમિત્ત થયો હતો. સ્વામીજી રા. નરસિંહભાઈ તરફથી પ્રસન્ન લઈ ગિતી ભોજન કરી સહુ આનંદભરે વિખુટા પડ્યા હતાં.

તા. ૧૬ મીએ બેલહોર્ટમાં હોદ્દાર દશરથ સિંહના ચિત્ર સરજીસિંહને, તથા તેમના બે જન્મક માહીસિંહ તથા દેવકીસિંહ અને હોદ્દાર પદમસિંહ તથા તેમના ચિત્ર જન્મકોદનસિંહને, તા. ૧૪ મીએ ન્યુ સ્ટેટલાંડમાં રામનાથ મહારાજ, સીતારામ મહારાજ, શીવરામ મહારાજ, રામચંદર મહારાજ, જુહાભાઈ પટેલ, તથા નયુભાઈ સોનીને, તથા તા. ૧૬ મીએ મી. મહાદેવ તથા માધવ સોનીને વિધી પુરવક ઉપવિત આપવામાં આવ્યું હતું.

નાતાલ હોદ્દી ધર્મોચ્ચેશન

—:—

હરખન સરકારે હોદ્દમાં તા. ૧૬ મીએ ફરીર ઇસવનો ધર્મોચ્ચેશન આત્મને સમયે કેસ ફરી તપાસવા માટે નીકળ્યો હતો. અરજદાર તરફથી મી. મીયલ હાજર થયેલ, સ્વારે સરકાર તરફથી મી. ડમલુ સી. મીલર હતા. પહેલાં અરજદારને ચેરમનજીનીથી શુન્હેમાર કરાવવામાં આવ્યો હતો એ હકીકત અગાઉ અપાઈ મઈ છે. મી. મીયલે એવી એડીટેરીટ રજૂ કરી હતી કે કમ હોદ્દમાં કેસ ચાલવાનો હતો એ વિષે અરજદારને ખેડું સમજવામાં આવ્યાથી તે પોતાનો બચાવ કરી શક્યે નહોતો. ફરીર ઇસવની એડીટેરીટમાં જણાવ્યું હતું કે તે શુન્હેગાર છે એમ તે કહેવા માગતો નથી. અને તેવો અરથ પહેલી વાર થયો હતો તે તેનું કહેવાનું કલકું સમજાઈ જવાથી બંધુ હતું.

અરજદાર વડીલે જણાવ્યું કે પહેલો મુકાદો રદ કરીને કેસ માટે એટ આગળ ફરીથી મોકલવો જોઈએ. જરૂર એટલી છે કે કેસ બગાળે રીતસર ચાલ્યો જોઈએ. વડીલે વધુમાં જણાવ્યું કે ધર્મોચ્ચેશન કોપી બંધુ શુન્હેમાર ભરેલો છે, અને અરજદાર હાથે વખત મધ્ય

આ મુશ્કેલીમાં વસેલ છે; પણ તે છતાં તેને પ્રોટીસ્ટાન્ટ ધર્મમાં ગણીને અટકાવવામાં આવે છે તેનું કારણ એવું છે કે તે અંગ્રેજી લખી કે મોક્ષી બાજુનો નથી.

મી. મીનરે જણાવ્યું કે અરબદારે શુન્દેમાર હોવાનું કહ્યું કર્યું છે, અને જો તે વાતનો સવાલ હોયો થવાની સ્થિતિ હોય તો કેસ માજીસ્ટ્રેટ આગળ પાછો મોકલવામાં આવે તેમાં મારે વાંધો નથી.

માજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે કેસમાં જણાવેલી સ્થિતિને લક્ષ્યે મુકાદો બાબતે મુકીને કેસ પાછો માજીસ્ટ્રેટ તરફ મોકલવામાં આવે છે.

ખબરપત્ર

—o—

જોડાન-સખરમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

શુધવાર.

ગોલ્ડ લો મુજબ અગત્યનો કેસ

આ કાયદામાં કલમને માર્ગનીય કોરીઅર ઉપર વેપાર કરવાના પરવાના આપી શકાય નહીં એવી કલમને આધારે નાઈજીયામાં કેસ રસ ખોટાની કુપનીને લાઈસેન્સ અટકાવવામાં આવ્યો હતો. આની ઉપર અપીલ કરવામાં આવી હતી, જે સુપ્રીમ કોર્ટમાં તા. ૨૮ મીએ નીકળી હતી. મેસરસ ખોટા તરફથી વકીલ એડવોકેટ બી.ટી.ડાલ હાજર હતા તેમજે યજ્ઞી સરસ દલીલો કરી હતી. સરકાર તરફ ના વકીલ એડવોકેટ મેથ્યુસની દલીલો સાંભળી મે સીડ જરૂરીએ બીજા સવારે મુકાદો અરજ દારના લાભમાં આવ્યો હતો. અને દીકા કરતાં જણાવ્યું હતું કે નવા અથવા જુના ગોલ્ડ એકરમાં એવી એક કલમથી મોખ્ખા રીતે બતાવવામાં આવ્યું નથી કે ગોલ્ડ ફીલ્ડ ઉપર એશીઆટીકના વેપાર કરવાના પરવાના અટકાવી શકાય. કેમકે કાયદા ૨૫૪ હોવા જોઈએ. કાયદા બાંધનારાઓને હેતુ કાયદામાં ન્યાયમુખી મોખ્ખા સખરમમાં બતાવેલ ન હોય ત્યાંસુધી ગાની લઈ શકાતો નથી.

હોકરોને જેલ

શાહુ અકબરીઆમાં કેટલાક હોકરોને વમર લઈસેન્સથી વેપાર કરવા માટે પકડેલા છે. તેમના કેસ આજે જા. કોર્ટમાં માજીસ્ટ્રેટ મી. મેદામ પાસે ચાલવા હતા. તેમાં મેસરસ વલી આમદજી આદમ, મી. સુઆયન, મે. પી. નાયડુ, આર. મી.નીઅન, આદમ હસન અને ઈસ્માઈલ મુલેમાનને દરેકને બે પાંડડ

નો દંડ અથવા એક માસની સજાત મળુરી ની જેલની સજા મળી છે. આ બધા જેલમાં ગયા છે. નારાયણસામી, મેવીદસામી અને પેમા લલુને પણ હાજર થવાનું હતું. પણ તેઓના નામ બોલાવતી વખતે તેઓ હાજર નહીં હોવાથી તેમના નામનીના પછસા જપ્ત કરી લીધા. મી. ઈસ્માઈલ મુલેમાન અને મી. આદમ હસન અને માર્ગનીય માર્ગડમાં વેપાર કરવાનું તહેામત પણ રાખેલું હતું. પરંતુ માજીસ્ટ્રેટ આ ઉપર કંઈ લક્ષ આપ્યું નહીં. મી. પોલાકે માજીસ્ટ્રેટને બતાવ્યું કે મેસરસ ખોટાની કુપની ઉપરના કેસના મુકાદા ઉપરથી જણાઈ રહે છે કે અથવા મારજ તેમના ઉપર મુકી શકાતો નથી. લાઈસેન્સ વગર વેપાર કરવાને આજે કાસમ નામના બાર વરસની ઉમરના એક છોકરાને કોર્ટમાં ખટો કર્યો હતો. સર કરી વકીલે જણાવ્યું કે રજીસ્ટર બતાવ્યા વીના કેસ એશીઆટીક માર્ગડને લાઈસેન્સ મળી શકે નહીં. પણ મી. પોલાકે જે તે છોકરા તરફથી કોર્ટમાં હાજર હતા તેમજે કલમ કે છોકરાને રજીસ્ટર લેવાની જરૂર નથી આવી માગણી કરવી તે તદ્દન ગેર કાયદેસર છે. બને તરફની દલીલો સાંભળ્યા બાદ માજીસ્ટ્રેટ કાસમને છોડી મુક્યો છે.

કેવા બહાદુર લાઈસેન્સ !

મી. ઈસ્માઈલ અસવાત જેલ ગયા પછી તેનો રજોર મી. મુસા અસવાત જણાવતા હતા. તેમને ગયા શનીવારે પકડવામાં આવ્યા હતા, જે એક મહીનાની સજાત મળુરીની જેલ મળી છે. તેમની મેરદાજરી માં તેમના વીલ બાઇ મી. મદમદ અસવાત કે જેને રજોર સોંપવામાં આવ્યો હતો તેમને પકડવામાં આવ્યા છે, અને પા. ૨૫ નો દંડ અથવા ૩ માસની સજાત જેલ ફરમાવવામાં આવતાં તેમજે દંડન આપતાં જેલ પસંદ કરી છે. જે આ શુરા અસવાત બાઈએનો દાખલો હોઈ હોમ સે તો વલુ દીવસમાં લડતને અંત કેમ ન આવે ? જ્યાં આવા માણસો પાકે છે તે હોમની સદા ફોદલ છે.

વોલકરરક્ષા જેલીઓ

વોલકરરક્ષા જેલમાં બીરાજનારાઓની સાથે મેસરસ વાલજ હરી સોની, મનજી નયુભાઈ વેલાણી, ખીમચંદ જુઠા શાહ, અને પ્રજુ કુબેર વગેરે છે તેમનાં નામે આપવાનાં રહી ગયાં હોવાથી હવે આપુ. હું. પ્રોટીસ્ટાંટોશી નાતાલ જઈ પાછા ફરતાં પ્રોટીસ્ટાંટ ઈમી કંટ તરીકે તેમનાપર કેસ ચાલ્યો. તેમાં મી. વાલજ હરી સોનીને તા. ૨૫મી ફેબ્રુઆરીએ વલુ માસની જેલ મળી છે. તેની તંદુરસ્તી સારી ન હોવાથી તેને સજાત મળુરી નથી કરવાની. અને બીજા વલુને તા. ૨૬મી ફેબ્રુઆરીએ વલુ માસની સજાત મળુરીની જેલ મળી છે. મી. કોન. બી. દવે કે જે સારાસજી રીતે આબરી રહેતા, તેઓ જેલમાં કેટલોક વખત થયાં મળીર માંદગી

બોમવતા હોવાથી તેને દંડ વખતમાં છોડી મુકવામાં આવશે.

તામીલ વેદરો

કેટલાક તામીલ વેદરોએ પોતાની નોકરી જતી કર્યાના ખબર મળે અકબરીએ હું આપી ગયો છું. આ અડવાડીએ ગોલ્ડ ફીલ્ડ હોકરોના વેદરોને નોકરી મળી છે કે તેમના આ મહીનાની આખર સુધીમાં હુખીકેટ હોવાની લેવાં નહીંતર તેમને નોકરીમાંથી રજા આપવામાં આવશે. તેમના શેકે વળી તેમને એવા પણ ખબર આપ્યા કે તેને સુપ્રી. વરનને ચેતવણી આપી છે કે જે પિતે રજીસ્ટર વિના ના હોઈને નોકરીએ રાખશે તો કાયદા મુજબ તેને ૧૦૦ પાંડડ દંડ કરવામાં આવશે. અને ખબર મળ્યા છે કે આ બહાદુર વેદરો એ તેના શેકને ખબર આપી હોવા છે કે "તેઓ રજીસ્ટર લેવા મામતા નથી. નોકરી છોડવાને તઈયાર છે." આવા બહાદુરી સદેલા જવાબથી તેમના આગેવાન મી. કેવીડ અરનેરડ જે પોતાના લીકા સહીલ જેલમાં ગયા છે તેમના તરફ તેઓએ પલ્ટુ માન અને પોતાની ફરજ બતાવી છે.

ધરમ ઉપર માડ

મોલવી સાહેબ અહમદખાન અને સુરતી મરદના તેના મદદનીસને સુરવારે મી. જોરડન સમક્ષ હાજર રહેવાની નોકરી મળી ચુકી છે, તેમને મુદતની પરમીટ કલાવવાનું સરકાર તરફથી દબાવ્યું કરવામાં આવશે એવો સંભવ છે. પણ તેમજે તેવી પરમીટ નહીં લેવાનો પોતાનો ઇરાદો બહોર કર્યો છે. મોલવી સાહેબને ધર્મીક કામગીર કરવાનું છે તેથી તેમને લાગે છે કે ધરમનું અપમાન કરનારા કાયદાની સાથે લડતમાં જ્યાં સુધી કોમના આટલા બધા કાષ્ટોએ જેલમાં છે ત્યાં સુધી તેમનાથી તે કાયદો જુલુ પઈ શકે નહીં. ૧૯૦૭નો કાયદો જે ધરમનું અપમાન કરતા હોવાથી રદ કરાવવાને કસમ ખાયેલા હતા તે રદ નથી થયો ત્યાં સુધી તેની સાથે લડવાની મોલવી સાહેબને જે હિમત છે તે મુદા કાયમ રાખે એવી હું ઉમેદ રાખું છું.

ઉલ્લા ખબરો

—o—

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખાસ તાર]

જોડાન-સખરમ, શુક્રવાર.

મોલવી સાહેબ અહમદખાન અને તેના મદદનીશ મધ કાલે મી. જોરડન પાસે હાજર થયા હતા. મી. સમનીએ તેમની મુલાકાત લીધી હતી. તેઓ વિશે હું પગલાં લેવાં તે આજ રાત સુધી વિચાર કરવા ઉપર મુલતવી રહ્યું.

પ્રોટીસ્ટાંટોમાં નવાં રજીસ્ટર કલાવવાનું લગભગ બંધ પડી ગયું છે. લોકો તદ્દન મજબુત છે.

તાર સમાચાર

સાથે આફ્રીકા પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે ચાલુ સાલનું હીંદી બજેટ ૪૦ લાખ પૌંડની ઘટ બતાવે છે.

લોરડ મોરલેના હિંદુસ્થાનમાં સુધારાના નવા કામદા મુજબ એક હિંદુ બેરીસ્ટરની વાઇસરોયના કાઉન્સિલમાં નીમણુંક થયું છે. સર અરલ રીચરડસની પછી તે આ હોદ્દાનો આરજ્ય લેશે.

રૂટર જણાવે છે કે નાતાલના પાલન એપલનો લાંડનમાં સારો ભાવ આવે છે.

પ્રેસાવરના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે અમીરની સામે કાવર કરવા માટે સેક્રેટ આજ્ઞાઓ પડવા છે, જેને તેપને મોટે બાંધી ઉઠાવી દેવામાં આવે છે.

રૂટર જણાવે છે કે ચીન અને પ્રાન્સી પીના પેરદુગીઝ ટાપુમાં કોઈ બનાવતાં ગુજરતા બુલમતી તપાસ કરીને તે ટાપુ નો કોઈ બીલકુલ નહીં ખરીદવાનો ખેસરસ કેડબરી, રોલવર્કસ, એસ અને બીજાઓએ ઠરાવ કર્યો છે.

ઇસ્ટલંડનમાં મોર્ટાગ

'મરકુરી' નો ખાસ ખબરપત્રી તા. ૨૫મીએ જણાવે છે કે ટરંસવાલના સવાલ બાબત ધરત લાંડનના હોદ્દાઓની એક મીટીંગ તા. ૨૪મીએ મળી હતી. તેમાં ચમેલા ઠરાવ મુજબ તા. ૨૫મીએ હોંડતા વાઇસરાયપર તથા કોલોનીઅલ પ્રધાન લોરડ કરીપુપર એવા તાર કરવા માં આવ્યા હતા કે ટરંસવાલના હિંદીની હાકમારીએનો જલદી અત લાંબો બોધજે, તથા ઉગાગીઓને રૂને હોંદીઓ ને હરપાર કરવામાં આવે છે તેની અટકાયત થવી બોધજે.

મી. અધરચંદ્ર હરર અમેરિકાની (University of California, Berkeley, U.S.A.) લખે છે કે અમેરિકા પસતા હોંદીઓ આવે નથી એવું કહીને તેમના સહેરી તરીકેના હક છીનવી લેવાની સલાવાળા તરફથી કોણેય યત્ન છે. તે તેમને કાંઈ અપમાન રૂર કરવા માટે લખા તેવા પડશે તેનાં મદદ કરવા દરેક હોંદીને વિનંતિ છે.

બ્રિ. ઇ. એસોસીએશન.

ઉત્સાહભરેલી મીટીંગ.

જેલ જવાનો બુરસે

[ઈ. ઓ. માટે ખાસ લખાએલું]

તા. ૨૨ મીએ બ્રિ. ઇ. એસોસીએશનની મીટીંગ હમીદીઆ હરલામીક સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. હોંકો દાજર થતા બતા હતા તેવામાં આશરે ૩,૬૦૦ ના સુમારે મીટીંગ મંડળ કામ સર કરવામાં આવ્યું. ચેરમેન મી. ગુરુ સાહેબ ફજદાર પ્રમુખ હતા. ચેરમેને બાણુપ સર કરતાં જણાવ્યું કે હજુ સુધી માણસો દાજર થઈ ગયા નથી એ દીલગીર થવા જેવું છે. મી. પોલાક, મી. રેવીક પોલોક, મી. કેલનજેક વગેરે ગોરાઓ પુણુ આપણા માટે વખતસર દાજર થઈ નહીં છે ત્યારે આપણે તેમ ન કરીએ એ દીલગીર થવા જેવું કહેવાય. આપણે આગેવાનેલે જેલ મુકી દીધા છે. હવે આપણામાંના એક પણુ માણસે જેલ જવાના વીચારથી કુપાતુ એ સરમાવા જેવું કહેવાય. ચેરમેન મી. અસવાત જેલ ગયા પછી તેમના લાઈ મી. મુસા અસવાત પણુ જેલમાં ગયા છે; તે માટે હું દીલગીરી બતાવું છું. પણુ એ બધા આગેવાનો માટે હવે આપણે મજબૂત રહેવાનું છે. બીજું મી. ઉમામ અબદુલ હાસ બાબાગીર જે લડતને માટે ગમે તેવાં હુમ્મો લડાવી રહ્યા છે. તેમના ત્રીજ વખત જેલમાં જવા માટે દીલસોહતને કાસર તમારી આગળ રહુ કરવામાં આવશે તે પસાર કર નાનો છે.

મી. મજીલાલ ખંડુભાઈ દેસાઈએ ઉપર નો હાવ મીટીંગ આગળ રહુ કર્યો અને જણાવ્યું કે હમીદીઆ ઇસલામીક સોસાયટીના ચેરમેન મી. ઉમામ અબદુલ હાસ બાબાગીર આ ત્રીજ વખત જેલમાં ગયા છે. જેલ જવાની તેમણે લહે તજવારીજ કરી સામેલી હોજ તેમ અગર મળતાંજ ખરમની કીતઓ વગેરે સાથે લઈને તેઓ બારજ ઓફીસે દાજર થઈ ગયા. તેમને જેલ સામવા અગર વકીલ ઓલાવવા કહેવામાં આવ્યું તેની તેમણે સાફ ના પાડી. તેમની હોમતની અવરજ તારીફ કરવી પડે છે. ઉપર પ્રગણે મી. મજીલાલએ બાણુ કર્યા બાર મા. બાઈમીવાંએ ટોંકા આપ્યો.

મી. તીલકરાખાને પુણુ ટોંકા આજતાં જણાવ્યું કે મતીઆ કણુબીઓના આગેવાનો એક વખત બોલવા હતા કે મી. ગાંધી પુરતાં સુધી તેઓ લડશે; તેઓ આજે દેખાતા નથી એ દીલગીર થવા જેવું છે. મી. રિલ દાખાને ટોંકા સંબોધનનો આગેવા કામજ મીટીંગમાં લઈ સંબોધન, તે હાંકુરવાળી માં તરફુનો તરતાં લડતામાં મજબુત રહેવાની અર વિષે સારી અસર કરી. તેમજ હોંકોને

હમ્મુ' કે જેલમાં જવા માટે આજરતા બરાબનારા સરવેને બાણુ કરવાની હુક છે.

મી. ઉરમાઈલ પટેલે જણાવ્યું કે સલાહ થવાને વાર થાશે છે તેના કેટલાંક કારણો છે. એક તો એકે આપણે મુન્દાના કામે કરીએ છીએ, બીજું ધણા માલદાર લોકો એકેજે તેરલી સખાવત કરવા બહાર પડતા નથી; ને ત્રીજું આપણી હાલત વગેરે. સત્યામહપર વિવેચન કરી કહ્યું કે હોંદીઓએ દેવલમાં અને મુસલમાનોએ અરહદમાં બંદગી કરવી પડે છે. કે જેથી તે જમતોનો સરખતદાર માલીક આપણાપર આવેલી હુન્નયથી આજિત વહેલી દુર કરે. અસાહ્યકાને બોળખનારની તો છતજ છે. સુધરેલી પ્રતમાં ગુલામગીરી નો કાયદો નથી છતાં ટરંસવાલમાં ખુદ બ્રિટીશ પ્રતના લોકોપર ગુલામગીરીનો કાયદો સરકારે પડ્યો છે. એમ છતાં હોંદીઓ તેવા ગુલામી કાયદાને કણુસ રાખે એ રિવસતો બીલી ગયા છે. સરકાર નાતાલના આગેવા નોને જેલમાં રાખી રાંત નથી રહી, પણ ચેરમેનો ને ધરમશુકોને હરે તો પકડવા માંડ્યા છે. ૧૯૦૭નો કાયદો ઉપસાન (માણસ) ને માટે નથી. એ તો કુવરાનો પટો છે જેઓ પરધસાના લોખળી અંતહ ગયા હોજ તે ભલે તે પહેરે પણ આપણે તો છેવડસુધી લડવાનુંજ છે. સત્યામહ આગળ સરકારના ગમે તેવાં હથિયાર પણ કામ લાગી શકવાના નથી. સરકાર કે કોઈ બીજાની મદદપર આધાર ન રાખતાં પ્રદાપર વિશ્વાસ મુકતાર તો વરસોના વરસો સુધી લડવા કરી રહે છે. વિચેર.

ઉપર જણાવેલો ઠરાવ સરવાનુમતે પાસ થએલો બહેર કરવામાં આવ્યો.

મી. મહમદ ઉમ્મહીમ પટેલે ફરીથી જેલ જવાનું જણાવ્યું અને મુચના આપી કે આપણા બહાની ખાતર આપણે છેવડ સુધી લડત જાડવી પડતી નથી.

મી. ગોવિંદજી હરજવનદાસે કહ્યું કે જેલ ગમેલા આગેવાનેને હવે કાંઈ વિચારવાનું રહેવું નથી; પણ વિચારવાનું બહાર રહેલા એનેજ છે. માટે હવે તો હસમને યાદ કરી લડતને વેળગી રહેલે. અગાઉ જે કેડમી મીઠર વિવાદ કરનારા દવા તેઓ બારે તો લડી રહે તેમ છે.

મી. સહજુએ કહ્યું કે જે મારો વેપાર હવે સહેલી લીધો છે, એટલે હું પણ થોડા વખતમાં જેલમાં પહોંચી જઈશ.

મી. માલે પણ અંગેજ બાણુ કર્યું અને જેલ માટે અને આગેવાનીઓમાં કામ લેવા કહ્યું.

મી. રેવીક પોલાક તથા મી. રેલાબેકે ત્યારપછી અંગેજમાં બાણુ કર્યું.

બાદ ચેરમેન સહેજે મીટીંગ બરખાસ્ત કરતાં જણાવ્યું કે સરખાવમાં બધા માણસો દાજર થએલા નહોતા તે એકે એ દીલગીરી બતાવી હતી, પણ પાછળથી આટલાં બધાં માણસો દાજર થઈ ગયાં કે તે એકે હું સુધી ફ. પછી દાજર થએલા ગુદરવાનો આભાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત કરી.

નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસ.

મેઇનલાઇનના ડેલીગેટ.

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

અમારું શ્રીવાર તા. ૨૦મીને રોજ કોંગ્રેસ હોલમાં નાતાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની એક જનરલ સભા મળી હતી. બધા મુખ્ય આગેવાનો મળી લગભગ ૨૦૦ માણસ હાજર થયા હતા. મારીત્સપરના વાળા મી. બાયાલ, લેડીસ્મીથના મી. મેના, મી. ખરસાણી વગેરે મેઇનલાઇનના પ્રતિનિધિઓ હાજર હતા. મી. પોલાક તથા મી. અબદુલ્લા હજી આદમ જે આ શુરવણે ડેલાગેટોએથી કેન્ડિડેટ રહીશરમાં આવેલા તે પચ્ચ હાજર હતા. મી. અબદુલ્લા હાદરે ખુરશી લીધી હતી.

મી. હાદા એરમાન બોલ્યા કે મેઇનલાઇનની કોંગ્રેસ પાસે જે માંગણી થઈ છે તેનો ફક્તો લાવવા આ મીટીંગ બોલાવાઈ છે. તે માંગણી એ છે કે અમુક મેમ્બરોની એક કમીટી નીમવી અને તેમાં મેઇનલાઇનના પ્રતિનિધિઓને સામેલ કરવા. અને પા. ૨૫ ઉપર હાંધે ખરચ કરવાને માટે કમીટીની પરવાનગી લેવી. મી. હાદા એરમાને કહ્યું કે આ સવાલનું નિરાકરણ થાય તો મી. પોલાકને બાંધી કરવાની તક મળે. મી. બાયાલે કહ્યું કે માંગણી કહ્યું થાય તો ફક્ત એક જ કરશું. અને જે માંગણી સ્વીકારાય તે બાબતનો મેઇનલાઇનવાળા ઉપર કોંગ્રેસ કાગળ લખે. મી. ખાન બારીરારે કહ્યું કે આ સવાલનો અત્યા રેન્ડે સલો થયો છે. અને તક મળી છે તેવી ખાશી નહીં મળે. મી. હાદા એરમાન બોલ્યા કે હાજર ફેડેશન પ્રતિનિધિઓ તેનો નિકાલ લાવશે. ડર બને બહુ બોલો છોકરો છે. અપકન્ટ રીવીજના મદદથીએ પણ જાગ્રત થઈ મદદ કરવી પડે છે.

મી. ઇસ્માઇલ બાપાને કમીટીમાં ૪૦ મેમ્બરોની કહ્યુંકાત થાય તો નિર્વેક લાવવા માટે લીધું. ડા. નાનજીએ કહ્યું આપણા લીડરો જેલ જ્યા છે ત્યારે આવી રીતે વાઈવિવડ કરવા કરતાં છુટકારે કરવાની જરૂર છે. ક્લેઝર સુનીયન વિષે સહુ જાણી છે. આમ મતભેદ રાખશું તો છેવટ પાંચમાથ થયું. મી. ખરસાણીએ કહ્યું જુની વાતો યદ્યદ્ધ હશે નવસરથી ચર્ચ કરો. મી. અબદુલ્લા હાજી આદમે કહ્યું કે અત્યારે જેલમાં

બેઠેલા આપણા આગેવાનોને છોડાવવાનું આપણું કામ છે. મતભેદ રાખવામાં આવે છે એ કોઈમીટીની વાત છે. ટરાં સવાલના ફેડેશન બદી વરસ થયાં હશે છે. પંચમાથ થઈ ગયા છે. બળબચમાં ને નિરાધાર કરી એકમાં જઈ મેકા છે. આવી સ્થિતિમાં ડરખતથી સંખ્યાપદ કેમલો મોકલવા છે. મેઇનલાઇનવાળા ફેડેશન બોલ્યોની આમાં મદદ નથી મળી. આદા છે કે તેલો બાનળી માંગણી કરશે. મેઇનલાઇન સ્વીકારી આ દીવ ચોરી કરેલાં નિર્વેકો અત લાવશે.

મી. હાદા એરમાન બોલ્યા કે કોંગ્રેસ તે એક પાર્ટીનેટ છે. તેની પાસેથી લખીત રોકાવેલી કરજ પાડી રાકાય નહીં. જે કાપ વધુ મતે થાય તે બધાએ કહ્યું રાખવું જોઈએ. ફેડેશન સવાલમાં મી. રીચ અને મી. પોલાક જેવા ગોરા આપણું પદકોગને મદદ કરે છે. તે આપણે એક થઈ લગભગ સુગમતા આપવી જોઈએ. મી. ગાંધી જેવા આગેવાનોને કાયમાં કડી નાખી સરીખામ રરતામાં લઈ જાય તે ખરેસરમારનાઈ છે. આથી ક્યા ફેડેશન લોલી નર્ક ઉકળે? ફેડેશન એક ગોરા શુદ્ધરો આપણી રિયલિટી ક્યા ખાત્ર આપણા માટે હજી જેવા તકતર થઈ રહ્યા છે. આપણે એવે રાને મનબેદ રાખી બેગી રહેવું ચલાવવા નહીં. મેઇનલાઇનવાળા ને સંખ્યાપદને કહ્યું કે આપણે બધા સાધ્યો છો. તમે તમારાં સારાં કામે અને આત્મસંતોષથી કોંગ્રેસમાં આગળ પડતો કામ લેજો. એમ આશા છે. અને હાલ જે વર્તમાન છે તે પતાવી જશે. એવી વીનવતી કરા છુ. મી. ખરસાણી બોલ્યા કે કોંગ્રેસ મેઇનલાઇનપર એવો કાગળ લખશે કે તેઓ નરકને એક માણસ કોંગ્રેસમાં કાય કરી શકે.

મી. ઇસ્માઇલ બેરાને દરખાસ્ત કરી કે મી. બાપાને ૪૦ કમીટી મેમ્બરોની માંગણી કરીતો આપણે ૪૦ મેમ્બરોની કમીટી સ્વીકારીને બનાવવી કે ૧૦ મેમ્બર ડરખતનાં અને બાકીના ૩૦ મેમ્બરો અપકન્ટરિયોની સુદર. પા. ૨૫ ઉપર રીતે ખરચ કરે. કમીટીની પરવાનગી બેગી મોકલે અને તેને બળતે એ દિવસ અમકારી મેમ્બરોને હાજર રહેવાની નોટીસ આપવી. એકમાં એક ૧૨ માણસની કમીટી પેતાનું કામ ચલાવી રહે. મી. અને એ. હાદરે આને ટેકો આપ્યો. અંતે પાંચી સરવાળાને તે દરખાસ્ત પસાર થઈ.

મી. પોલાક પછી ટરાંસવાલની ચાલુ સ્થિતિપર થોડું ખ્યાન બેચુ. મેઇનલાઇનવાળાને સંખ્યાપદને તેમણે કહ્યું કે, સાઉથ આફ્રિકાના તમામ લોકો મેઇનલાઇનના તથા ડરખતના ફેડેશન સરખા માને છે. ટરાંસવાલની લડતપર આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના ફેડેશન સ્થિતિને આધાર છે. મી. ગાંધી જેવા તમારા આગેવાનોને ઘર બજારમાં હાથકડી સાથે લઈ જવામાં આવે તેથી તેમને દુઃખ થવું જ રહે. તમારે માટે સા. આ. મી. ઇ. કમીટી જે કામ કરી રહી છે તેની તમારાથી તારીફ થઈ શકે તેમ નથી. મી. રીચ બ્યારે સ.ઉ. આફ્રિકાના ફેડેશન આ માટે અલંત મહેનત કરી રહ્યા છે; તમારા ટરાંસવાલના બાધ્યો બ્યારે અરધા લાખના ખાતમાં ઉતરી ગયા છે; તેમાંના મુખ્ય માણસો પેતાના બાળ બચ્ચાને નીરાધાર મુકીને પેતાના દેશ તથા પેતાના લાઇઓના હીતને માટે જેલ મહેલમાં બીરાજે છે; ત્યારે તમે સુખવાળી કેમ બેસી રહેશો? લાંબા ફેડેશન અસલ દુઃખ છઠાવે છે તેમાંનું તમને કંઈ ઉડાવવાનું નથી? તેઓ તેના તથા તમારા કંકને માટે છેવટ સુધી પાપમાલ થતાં સુધી લડવા તકમાર છે. તેવી સ્થિતિમાં તમે યથા શક્તિ પહોંચે ટેક મદદ નહીં કરો તે અત્યંત શરમાવનાર છે. મેઇનલાઇનના ફેડેશન નિશ્ચિતપણે મેકા છે. સારે ટરાંસવાલની ફેડેશન એરતો તેઓના જેલ ગમેલા ધણી સાથે જેલ જવા તક પાર થઈ રહી છે. વિગેરે કહી નાતાલના ફેડેશન અને ખાસ કરી મેઇનલાઇનના ફેડેશનને મહેનત કરવા વિનવતી કરી.

ડા. નાનજીએ પા. એક કોમિસ કડમાં આપ્યો જે આજાર સ.વે સેક્રેટરીએ સ્વીકાર્યો. છેવટ મેઇનલાઇનવાળાને અતથી સામેલ થઈ ફરી વીનવતી કરી સવાલ લગભગ ૧૧૧ વાગ્યે બરખાસ્ત થઈ.

તાર તથા કેબલ
અમારું અઠવાડીઆની મીટીંગમાં થએલા ડરાવ મુખ્ય કોમિસ તરફથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરી મારફત વિલાયત કોલોની તથા ફેડેશન આત્મના પ્રધાનને તાર મોકલવામાં આગા છે. આ તારમાં ટરાંસવાલ સરકારે ડેલાગેટોએ રરતે ફેડેશનને પરખારા રીપોર્ટ કરવાની જે મોકલણ કરી છે તેમાં વચ્ચે પડવા ની વડી સરકારને અરજી કરી છે. અને દક્ષિણ આફ્રિકાનું નેકાણુ થાય છે તેમાં ફેડેશનના હીતની કાંઈ સંજાળ રાખવામાં આવી નથી, આથી તેઓને જે

ચોંટા યાજ છે તે દૂર કરવાની તથા દરોડા વાહના મુશ્કેલ સવાલનો ખાત આપવા નો ફરીને પ્રયત્ન કરવાની માગણી કરે છે. હાંદીઓ દરોડાવાહના ખારણા ખુદા મુક વાની માગણી કરતા નથી. તેઓ માત્ર એટલું જ માગે છે કે જેઓ હુકમી વસે છે તેઓના તરફ માયાળુ વરતન રાખવું. પોતાની આખર જાળવવા ખાતર લડી રહેલ મી. ગાંધીને દાખડી નાખી જાહેર રસ્તા ઉપરથી લઇ જવામાં આવ્યા હતા. હાંદીઓ આજમતાથી જુઓ છે કે આ સંઘળુ ખીટીય વચનોને અનુસરીને કરવામાં આવે છે કેમ ?

બીજો એક કેળવ મુખ્યની પ્રેસીડ-સી એસોસીએશનના પ્રમુખ સર શીરાજસાહ મેતાને કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં અહીં ની સ્થિતિ જણાવી તેની સામે પ્રોટેસ્ટ માટે માત્ર મીટીંગ કરવાની માગણી કરી છે.

તે ઉપરાંત જેલ બોમવતા જાહઓ તરફ દિલસોજી અને લડતને આત સુધી રોકા આપનારો એક તાર જોહાનસરમ ખી. ઇ. એસોસીએશનને મોકલવામાં આવ્યો છે.

રેલાગેઆખેમાં હાંદીનો મીટીંગ

દરોડાવાહને મદદના ઠરાવ

વિલાપત કરેલા કેળવ

દરોડાવાહ સરકારે પ્રેરકુશીક હુકમમાં સત્યાગ્રહીને હુકમાર કરવાનો રસ્તો લીધો તે કામની સામે રેલાગેઆખેમાં પ્રોટેસ્ટ કરાવવાની જરૂર જણાતાં મેસરસ કાલ અખડુલાની કા. વાળા રીઠ અખડુલા હાજર આવે તથા મી. પોલાક તા. ૧૬ મી. એ રેલાગેઆખે મળેલ, અને ત્યાં તેમણે આગેવાન હાંદીઓને મળી એક મીટીંગ બોલાવી હતી. મીટીંગમાં મી. અખડુલ રેમાત અણુમકરતી દરખાસ્ત, અને મી. હાજ આમદલાઈ લમા મી. સુલેમાનતા ટેકાદી મી. તાનકરામ પ્રમુખ નીમામા તેમની મુચનાથી મીટીંગનો હેતુ વીગેરે સમજાવવા મી. અખડુલા હાજર આવે હોવા યદને જણાવ્યું કે દરોડાવાહની ખાતર વિષે મી. પોલાક સમજ પાડે, ને તે આપણી બાપમાં પ્રમાણ સાદેન હશે. મી. પોલાકે મીટીંગના હાલ

વિષે વિવેચન કરતાં પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે દરોડાવાહમાં ધણી મીટીંગ થાય છે. અને લોકો સધારણ રીતે વખત સર હાજર થાય છે. અને જે કામ કર વાળું હોય તે માટે વેળાસર પગલાં લીએ છે, અને એકમતે કામ કરે છે. કેળેથી કામ રીતે કપકો રહેતો નથી. બધાના જોરથી દુમેશાં ફરેક કામ બની રહે છે. અને તેનાં ફળ સારાં મળે છે. તેવીજ રીતે કામ કામને લીધે ગવરનર પાસે ડેપુ ટેશન લઇને જશો. તોપણ તમોને હોતેન મળશે. એ તમે એમા યદને કામ કરશો તો મળુન થશો, ને એ છુટા પડશો તો ડેસો અને દીકરાવાળી વારતા માં છે તેમ દરેક લાહડીની પેઠે છુટા થઇ જઇ નુકસાન પ્રાપ્તશો. આખા આફ્રિકામાં ૧,૬૦,૦૦૦ હાંદીઓ છે. જો એક મતે કામ કરે તો આપણે મોટા લાભ લઈવી શકીએ, અને ધીમે ધીમે સરકારનો જીલમ નાશુક કરીએ. કેપથી તે નાતાલ અને ડેલાગેઆખે સુધી આપણે સહુ એક હોઇશું તેમાંજ આપણો હાથદો છે; અને તેવી આપણે મને તે કરવામાં હાવી શકશું. દરોડાવાહની જે લડત હાલમાં લેવાય છે તે આપણા હક માટે છે. આપણે વેપાર માં કેટલીક જરૂરો જોઇએ છીએ તે ઉપરાંત પ્રમચર વધીલ ડોક્ટર તથા માસ્ટરો ની પણ આપણને જરૂર પડેજ. આવી આપણી જરૂરતી સામે સરકાર થાય છે, તે એમ સમજીને કે આપણે કમજોર છીએ. પણ આપણે સરકારને બતાવવા માંથીએ છીએ કે આપણે કમજોર નથી. આપણે એલતાં કે બીજાં દુઃખ ઉઠાવવા તકવાર છીએ. કેટલાક પ્રદારો જેલ બોમવી રહ્યા છે. બીજા જેલ માટે તકવાર થઇ રહ્યા છે. લડતમાં પછાતો મોટો ભોગ અપાય છે. આજે મને તાર મળ્યો છે કે હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના નામ વર પ્રમુખ મી. હમામ અખડુલ હાદર બાવાઝીજ જેલમાં ગયા છે. મી. કાજ લીઆને તેના માગતારે છુટાવી નાખવા ને હરદો કરેલ. મી. કાજીઆને નહા પા. ૩૦૦૦ ને છે, છતાં પણ કામતે ખાતર તે છુટાવા તકવાર થયેલ છે. મી. અજવાત પણ તેવીજ રીતે બોજ આપે છે. મી. કુવાડીઆ જેવાએ ચાલતો રોજમાર બાંધ કરી ચેરમેન તરીકેનો હોદ્દો લીધો છે, અને જેલ જગા તકવાર ને. આ પ્રમાણે દરોડાવાહમાં ધણી આગેવાનો જેલમાં બીરુજે છે. નાતાલ માંથી મી. રાણુ મહમદ, મી. ખારસી

રસ્તમજ, મી. ખાંડલીઆ વગેરે પોતાનો રોજમાર છુટા બેઝો કરી જેલ બોમવે છે, અને મોટી તકલીફો ઉઠાવે છે. ધણી વેપારીને સોરા માગવાસામે પ્રમચાની ઉધ રાખી કરી સતાવે છે, તોપણ તેઓ દખાતા નથી. હવે આપણે સરનેએ એક થઇ આ લડતમાં કટ મેળવવી જોઇએ. નહીં તો સરકાર આપણને આ મુલકમાં થી કાઢી મુકવામાં હાવશે. ખારખરદત વાળાને દૂર જાયમાં જવાની ફરજ પાડેલ છે. તેમજ બોક્સવરમ વગેરે ઠેકાણે મળેલ છે. આપણા લોકોને કુલી એના નામથી બોલાવે છે. આપણે એક થશું તો આ બધું જાંધ થઇ શકશે. હું અને મી. અખડુલા અહીં આવ્યા છીએ તેલું કારણ એ કે સરકાર હવે જેલમાં ન રાખતાં કેટલાકને ડેલાગેઆખે રસ્તે હાંદુ રતાંન મોકલે છે. પહેલાં નાતાલમાંથી મોકલતી પણ નાતાલ સરકારે હાંદીને પોતાના મુલકમાં મોકલવાનું કબૂલ કર્યું નથી. તેથી દરોડાવાહ સરકાર ડેલાગે આખે રસ્તે તેમને હાંદ મોકલવા માગે છે. આવી સામે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીઓએ વુધી લીધો છે, લડન તથા હેશમાં કેળવ કર્યા છે. તેવીજ રીતે તમારે પણ અહીંયાં કરવાનું છે. દરોડાવાહના લાખજો માટે તમારે બને તેટલી મદદ આપવી જોઇએ. તમારે મોર્ચાબીકના ચવરનર પાસે આ બાબત હરિયાદ કરવા ડેપુટેશન લઇ જવું. તમારા ઉપર પડતા તમા કાપલા અટકાવવાની જરૂર છે. તમારો એક અગ્રેહો દુઃખતો હશે તો આખા બદનને દરદ થશે ને તેની ક્યા નહિ કરો તો આજળ બતાં આખા કસીરમાં દરદ ફેલાઇ જશે. તેવી રીતે આ કાપલાની બાબતમાં પણ સમજવાનું છે. અમારી લડત આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હાંદીના લાલ માટે છે. તો તમારે અમને બનતી મદદ કરવી જોઇએ, વગેરે.

મી. પોલાકે આપણુ પુરું થયા બાદ પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું કે હવે ડેપુટેશન માં જવા વિષે આપણે વિચાર કરવાનો છે. ને જવું તો ઠાણે ઠાણે જવું તે વિષે સહુએ મત આપવો. તેમજ મી. પોલાકના કહેવા પ્રમાણે તારો કરવા વિચાર કરવો.

મી. અખડુલા હાજર આવે જણાવ્યું કે આપણી મોટી જરૂર હજત મેળવવા ની છે. આ લડતથી આપણી હજત ઠઠવી વધી થઇ છે તે સહુ જાણે છે. આપણે પેલાને ન હોવા હજત મેળવવી

જોઈએ. જો ઇજ્જત હશે તો પછસ પછ મળશે, અને હક તથા સુખ પણ મળશે. આજે બધા કાપા આપણા પક્ષમાં છે. સરવે પોઠાર કરે છે કે હોદી લોહા હવે ચેતી મવા છે, અને પેતાના હક મેળવ્યા વગર રહેશે નહીં. ફક્ત એક જ પો આપણી વિરદ છે. દરેક આખતમાં આપણે ફરિયાદ જાહેર કરવાની છે, તેમજ આપણું માન વધારી આપણે દાદ મેળવવાની છે. આપણે કેટલો વખત બે ઇજ્જતપણે રહેશું ? ઉપર પ્રમાણે આપણું કરતાં મી. અબ્દુલ્લા હાજી આદમે કમ્પા દાખલા દલીલો આપીને લોકોને એકમત ઘડીને કામ કરવા બહામણ કરી. અને તેટલા માટે મીટીંગ બરવા તથા મોઝા મીટિંગ અવરનર પાસે ડેપુટેશન મોકલવા તથા વિલાયત અને હોદુરનાન ખાતે પ્રોટેસ્ટના તારો કરવા લાખણીવાળા શબ્દોમાં કહ્યું.

પછી મીટીંગમાં કામ માટે બહુ દિવસ થી અને ખતથી મહેનત કરતાર, અને જાતિભાગ આપવા તમા યશ્વેલ મી. હાજી મહમદ હાજીમ પોરબ દરવાળા તથા મી. હાજીમ જવા માળેડી વિગેરે બોલ્યા. મી. હાજીમ જવા માળેડીએ પોતાના બાપજી કરમચાન જણાવ્યું કે તેમણે મોરા ને પેતાનું અપમાન કરવાથી બચાવર સખ કરી દાખલો બેસાડેલ તેથી હવે તે મોરા આજ સુધી હોદી લોકોને જલામ કરીને મોલાવે છે. તો મારી વિનતી છે કે આ હાલમાં આપણે પુરી મહેનત કરવા જરૂર છે. અહીં કમીટી હતી હોય તો હું ગરિબ છું પણ તેમને જનતી મહેનત કરવા તકવાર છું. મી. હાજી મહમદ હાજીમ પોરબ દરવાળાએ કહ્યું કે ટરાંસવાલમાં તો આપણને કુલી કહે છે, પણ અહીંના પોરબુમીજ તો આપણને કુતરા કહે છે તે અહીંના લાહેલો જાણે છે. આટલી આગત આપણી છે તો આપણે બોમ આપી ઇજ્જત મેળવવાની જરૂર છે. હક પણ તેજ આપણે મેળવી શકશું.

પછી અવરનર પાસે ડેપુટેશન મોકલવા નું તથા લીસેમન, તથા બંધન તાર કરવાનું નક્કી કરીને સમા વિસરજન થઈ હતી.

અવરનર પાસે ડેપુટેશનમાં જવા માટે નીચેના યુદ્ધચેના નામ અપાયાં હતાં. મેસરસ સોરાયજી એદજી જનવાળા, નાનકરામ, માધવજી બેલા, હાજી કાસમ હાજી આમદ, હાજી આમદ, જુલમ હાજી અમર, હાજીમાજી હાજી હમીદ બાહ, નાહકુ, કેવી અરનેરદ અને બીજા કેટ

નુર મહમદ હાજી અલી, હાજીમીમ જનુ, મહમદ મુસા, નાનજી ફલજદાસ, અબ્દુલ્લા હાદ, એમ. એસ. એલ. પોલાક, મજદાસ લાલચંદ, હાજી હાજીમીમ અબ્દુલ્લા.

પાછળથી અવર મળ્યા છે કે ઉપરનું ડેપુટેશન લઈ જતાં અવરનર તરફથી આશા બર્ષો જવાબ મળ્યો હતો. ને પોતાની ફરિયાદ જાખીતવાર અરજીપે આપના ડેપુટેશનને સ્વબ્ધુ હતું.

કોબરલીમાં મોટીંગ.

અમામડ શીલકના હોદીઓની એક મીટીંગ તા. ૧૭ બુધવારે બપોરે કામો મરેસન હોલમાં મળી હતી જે વખતે આસરે ૨૦૦ ઉપરની સંખ્યામાં હોદી એ લાવર હતા. જેમાંના મુખ્ય મેસરસ પી. એમ. ડેસન (હાજીમન પોલી ડીકલ એસોસીએશનના પ્રમુખ), એસ. આર. નાહકુ, વી. કથા પીરમલ, પડી બચી, મતપત હરી, અર મુગમ પડી આચી, ડી. ડી. ત્રિવેદી, હસન હસાક (વીડીસરદનના) કેસ વલમ, હવાસદાર ઇ. મુસા, અંકુબાહ, જોસેફ જોસુઆ (એ. પી. એ. ના પ્રમુખ) અબાસખાન અબ્દુલ અલીઝ, હસન મીચા, સમદ મહમદ, એલ. મુનઈઆ પડયાચી, હાજી હીમ મહમદ બારબર, કડબા બારબર, બાબુા હીમ, એર્વિંદ ધન, મોરાર લાલા અને બીજા હતા.

મી. વી. સામી પ્રમુખસ્થાને હતા. તેમણે મીટીંગનું કામ ચક્ર કરી આજના મેળવડામાં કરવાના કામની હકીકત કુંક માં કહી સંબળાવી.

મી. પી. એમ. ડેસને કહ્યું કે આપણે આજે હરીને ટરાંસવાલમાં તક લીધે ભોમવતા આપણા હોદી બંધઓના તરફ દીક્સેજી બતાવવાને તથા ટરાંસવાલ સરકારની જુલમી વરતણીની સામે સખત વધી દરશારવાને બેળા થયા છીએ. ૧૪ માસ પહેલાં જે રિયતિ હતી તેવા કંતાં આજે દલ અણી બરાબ છે. તમે બધા જાણો છો કે જનરલ રમટસે તેવું વચન કેવી રીતે પાળ્યું અને તેને પરીણમે ૧૫૦ જેટલા આપણા બંધઓ ટરાંસવાલમાં જેલ ભોમવે છે. જેમાંના મેસરસ મીધી, હાજી મહમદ, પારસી રકતમજી, યચી હાજી, હાજીમાજી હાજી હમીદ બાહ, નાહકુ, કેવી અરનેરદ અને બીજા કેટ

લાક જેઓના નામો તમે સારી રીતે જાણો છો તેઓ આપણી કામના સ્થંભરૂપ છે. જોહા-સખરમમાં જ્યુ લોકોની એક મીટીંગમાં લોરડ સેલમોરને કહેવું કે, "જે પ્રજા જાણે અજાણે જુલમમારની સત્તા નીચે આવી પડે, અને તેમાંથી છુટા થવા નો પ્રયત્ન નહીં કરે તો તે નીતીના મહા નીચમનો ભંગ કરનાર—ગુ-હેમાર—મથાય. કારણ તેણે મનુષ્યની જુદિના ઉપર બેડી નાખવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, આવા માણસોને તમારી (જુલમ) પ્રજા નો છતીદાસ બોધરૂપ થઈ પડશે. કુની આની સઘળા સુધરેલી પ્રજાથી તમારા લોકોને વેચળા રાખવાના છતીદાસ તરફ નજર કરો; તેઓને અચુક લતામાંજ રહેવાની ફરજ પડવામાં આવતી, તેઓને મુનીસીપાલ અમર તો પોલીસીકલ હક આપવામાં આવતા નહોતા, સાધારણ ધંધા વેપારમાં દરીદ્રાહ કરવાની તેમના ઉપર અટકાયત મુકવામાં આવતી. તેમને જમીનની માલીકી ધરાવવાની ખંધી હતી. સ્વતંત્રતાનો અગિ—સ્વતંત્રતાની રાસ ની-ધીટીસ ચહેનસાહતના અમલમાં કાયમ રહે એમ કું કથર પાસે માગ્યું છું. ને કુનીઅન જેકના વાવટા નીચે પીકાએલાને આરામ મળે એમ કું કથર પાસે માગ્યું છું." આનો દરેક શબ્દ આજે ટરાંસવાલના આપણા લોકોની રિયતિને લાગુ પડે છે. કુનીઅન જેક વાવટા નીચે પરદેશી જ્યુની સ્વતંત્રતા, ન્યાય અને રાતિતું આવી રીતે રક્ષણ કરવામાં આવે છે ત્યારે બીટીસ રાજ્યમાં જ-મેલા અને તેની રક્ષયત તરીકે મથાતા હોદીઓને આટલું આપવાની ચોખ્ખી ના પાડવામાં આવે છે. બીટીસ રાજ્યનું બળ ન્યાયને આધારે મથવામાં આવે છે. લોરડ સેલમોરની એક વખત કહ્યું હતું કે અ-વાયથી મોટામાં મોટું રાજ્ય ફત્ત થઈ જશે, પણ ન્યાય એટલે શું ? બીટીસ હોદીઓને ટરાંસવાલની સરકાર આપે છે તે ન્યાય ? ટરાંસવાલના ન્યાયને નવો નમુનો પોરબુમીજ સત્તાવાળાઓ સાથે મોઝ વચુ કરી હોદીઓને-પછી તે કોલોનીમાં જ-મેલા હોય કે કોલોનીના રક્ષી હોય-તેમને ટરાંસવાલ સરકારને ખરેખર હોદુ સ્તાન મોકલી આપવાનો છે. (તાળીઓ)

સારખાદ મી. ડી. ડી. ત્રિવેદી અને મી. એસ. આર નાહકુએ યુજવાતી તથા તામીલમાં લાપણો કર્યાં.

સારખાદ મી. નેસેફ બેમુખાએ વ્યા વિશે ધણુ ઉદાહરે લાપણ કરી માળેડો ફરાવ રજૂ કર્યો.

"હીંબરલીના હીંદીઓની આ મીટીંગ દરમિયાનના કીચીઅન કહેવાતા સભ્યની સત્તા નીચે ત્યાંના હીંદી બાકીઓ ઉપર જે બુલમ ચાલી રહ્યો છે તેની સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને આજુ દુઃખ લાંબા વખત થયાં હીંદીઓ સહન કરી રહેલ છે, છતાં વડી સરકાર વચ્ચે નથી આવતી તે માટે પ્રશ્નજ દીલગીરી જાહેર કરે છે, તથા તેઓ હીંદુસ્તાનના માન તથા આજર જાળવવાને જે લડત ચલાવી રહ્યા છે તેમના તરફ સંપૂર્ણ દીક્ષાઓ ધરાવે છે."

મી. એસ. આર. નાઇકુએ આ કારવાને ટેકા આપ્યો, ત્યારબાદ તે સરવાનુમતે પાસ થયેલો જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

મી. ડી. ડી. પ્રીવેદીએ બીજા કારવા નીચે મુજબ રજુ કર્યો: "આ મીટીંગ જે સખત સંબંધોના ઉપયોગ કરવા પડે છે તેને માટે દીલગીરી છે, પણ તેમ છતાં અહીં પુરવઠા જાહેર કરે છે કે વડી સરકારે આપેલા પાવન વચનોનો ભંગ કર્યો છે. તેની ફરજ બજાવી નથી અને રાજનીતિનો જે રસ્તો ગયેલ છે તે રસ્તા થી હિલટ રસ્તે ચાલે છે. તેથી સ્થિતિમાં હીંદુસ્તાનના વતનીઓને શહેરી તરીકેના કેવી જાતના હકો છે તેનો તીવ્રજ્વલ કરવો."

આ કારવાને મી. કે. કાળીદાસે ટેકા આપ્યો હતો, અને ત્યારબાદ સરવાનુમતે તે પાસ થયેલો હતો.

મી. અપાસખાને મી. એ. કારવા નીચે મુજબ રજુ કર્યો:

આ મીટીંગ દરમિયાનની સરકારે પોરકુ મીઝ સરકાર સામે જે હવજ કરી બાંધ્યામાં હીંદીઓને પરત્રાસ દીધા હીંદીઓ કરવાની ગોઠણ કરી છે તેની સામે સખત વધિ દરજાવે છે.

મી. અપદુલ અલીઝના ટેકાથી આ કારવા સરવાનુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

મી. વી. જી. પીરેએ નીચે મુજબની ચોથી દરખાસ્ત કરી: આ મીટીંગ ઉપરના કારવાની નકલ જોડાન્સબરગની પ્રીવીશ ઇન્ડિઅન એસોસિએશનને મોકલવાની તથા કારવાર ને કબા નકલ સાથે આરિફન પ્રીવીશ ઇન્ડિઅન કમીટી મારફત હીંદુસ્તાન અને ખેલોની ખાતાના સેક્રેટરીને તારથી મોકલવાની પ્રમુખને સત્તા આપે છે."

આ દરખાસ્તને મી. વી. કા. પીરેમજ પડીઆવીએ ટેકા આપ્યો અને ત્યારબાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની તથા શહેનશાદને નજી બીજરો આપી મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

ઉપરના કારવા મુજબ લેન કમીટી મારફત લોરડ મેરલી તથા અરજીઓ

કર્યુંને દરમિયાનના હીંદીઓની તકલીફો દુર કરવા બાબત, કલકત્તે હીંદુસ્તાનના વાઇસરોયને વચ્ચે પડી ન્યામ અપાવવા બાબત તથા પ્રીવેરીઆ લોરડ સેલેબરેન ને દરમિયાન સરકારની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવાના તાર મોકલ્યા હતા.

મારિસબરગમાં ટ્રામપર હાંદીના હક.

મારિસબરગમાં ટ્રામપર સ્વામીજીનું એક કનકટરે અપમાન કર્યાથી ટ્રામપર હાંદીના હક (વે નાતામ ટાઇમ્સમાં) કેટલાક ઠાકળો પ્રસિદ્ધ થયા છે તેનો સ્માર નીચે મુજબ છે.

"ફરપ્પે" નામથી એક લખનાર જણાવે છે કે હીંદુ લોકોના એક ધર્મગુરુ અને આવેલ છે. તેને તેના મુલકમાં રાજાઓ અને રાજવંશીઓ પણ મેરડું માન આપે છે. તેવા માણસનું જરાપણ અપમાન કરવામાં આવે તે આખી કોમનું અપમાન કરવા બરાબર છે અને તે સ્વામીની ઓળખાણનો લાભ મળ્યો છે, અને તેથી તે બલત રવચ્છતાવળા, સરસ રીતે વરતનારા, તથા ઉંચા વિચારો ધરાવનાર છે એમ કુ' કહી કુ' છું. તેમના તરફ હોલીકની મુસાફરી કરતાં રેલવે યાત્રી તરફથી દરેક રીતે ધરતી વરતણુક બતાવવામાં આવી છે, છતાં પાછા આવતાં કંકટરની રજા બાદ સ્વામીજીને ટ્રામની બેઠક મેઠા પછી બેઠક જવાનું કહીને સ્વામીજીનું અપમાન કરવામાં આવ્યું. તેની સાથેના હાંદીઓ બધા મદમદરે છે અને મોટે ભાગે આ શહેરમાં વેરો બરનારાઓ છે. ને તેથી ટ્રામ કુ'પનીના અજસારમાં તેમનો પણ હિસ્સો ગણાય. છતાં હાંદી લોકોના એક ધર્મગુરુ તરફ ધરતી વરતણુક ન બતાવાય, ને સ્વામીને અંદર બેસવાના સંબંધમાં કંકટરે કહેયું પડ્યું. તેથી આખી હાંદી કોમ જાગી છે. હીંદુ મુલકમાન તથા ખ્રિસ્તિયોએ પોતાના ધર્મ તકાવત પાલુએ મુકીને માસ મીટીંગ બરી હતી, અને ટ્રામના સવાલમાં સત્તાવળાઓ આગળ તપાસ કરાવવા માટે પોતાના આગેવાનોની એક કમીટી તેમજ નીમી છે. તેમનો ઇરાદો એવો છે કે ઉંચા દરજ્જાના, જ્ઞાનવેશ, અને બારિશરો, ને ધર્મ ગુરુઓ જેવા સુધરેલા હાંદીઓ તરફ તોછડી વરતણુક બતાવાય નહીં તેવા હેતુને લેવા. અને સામે છે કે તેમની સામગ્રી બહુજ વાજબી છે.

પોલકેકસ તરફ આવતાં જેલમાં જવા નું પસંદ કરી સલામત ધારણ કરવા માટે જાણીતા થયેલ મી. એલ. એચ. મોન કે જે એક થીઓસોફીસ્ટ છે તેઓ ઉપરની ટ્રામની બાબત વિશે લખે છે કે:— "ફરપ્પે" એ જણાવેલા બનાવથી દિલગીરી થયા જેવું છે. આ શહેરના ગોરાઓ સામાન્ય રીતે એવી વરતણુકને પસંદ કરનારા છે એમ નહીં જ ગણાયું જોઇએ. સ્વામી શ્રી સંકરનાંદ બહુ માનવતા અને સુધરેલી પકડીના માણસ છે. આ શહેરમાં થોડાક અધિચારી રંજ દેવેથીઓ છે ખરા, છતાં આપણા મુનિ સીપલ કાંઈતરીકેની ફરજ છે કે અરિ ચારી દામને હાંદી સુધારેલી અને હકા પણ ભરેલી વરતણુકને અમલમાં મુકાવવી.

મી. હેનરી માસેલ લખે છે કે:— કનકટરે ટ્રામની જેવા માણસ તરફ ખરાબ રીતે નજર વરતણુક જોઇએ એ ને ખરજ, પણ તેણે એ પણ જાણ્યું જોઇ એ કે જેઓ વેરો બરનારા છે તેઓ હાંદીઓ કે બીજા સુધરેલા એથીઆટીક હોય છતાં તેને ટ્રામ માટીના નીચેના ભાગમાં બેસવાને નાન પાડી શકાય. કોઇ હાંદી કાટેલાં કપડાંવાળો અને મેઠા હોય તેથી આખી કોમને તેવી ન કરાવી શકાય. કોઇ એક એ. રા. મેમો હોય તેથી બધાને તેવા નજર ગણી શકાય. મજકુર ગોરા કંકટરે પોતાના કોઇ ઉપરી અમલદાર ની વરતણુકનું અનુકરણ કર્યું છે. તેવા એને માટે જણાવ્યું જોઇએ કે હાંદીઓ એવા સરસ ને સીધા છે કે તેઓ માત્ર પોતાની ફરજનોજ ખપાસ રાખે છે, ને બીજા લોકો તેમના તરફની ફરજ પણ તેવીજ રીતે બજાવ્યા જરો એમ માને છે. પણ જે દેવે આપણે તેમના તરફ ની ફરજે જુલો જણાવે તો હાંદીઓ ફરજ પ્રમાણે કરતા જવાનું બાબુએ મુકી આપણી પેટે પોતાના "હક" એવી વાત આગળ મુકવાને રસ્તો લેશે, અને હક માટે ગોરાઓની પેટે લડતાં શીખશે. લોકોના ધરમગુરુ અપમાન થવાથી તેઓ ગુસ્સે થાયજ. શું એ લોક ને સરસતા જુલવાની હક માટે લડનારા આપણે બતાવવા છે ને તેમ કરવું ન હોય તો ગોરાઓએ હાંદીઓ તરફ બજાવવાની ફરજ છે તેનો ખપાસ કરવો, ને તેમને તેમના હક, કે જે તેમને જન્મથી મળેલ છે એમ માનવું જોઇએ, તે મળવા જોઇએ. જે આપણા રાજકારણથી અથવા તો ટાઉન કાઉન્સીલરો આ બાબતમાં વધારે બાબ આપના હોય તો કનકટરે જે વરતણુક બતાવી તે ન બનત.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
શબ્દ સમજો તે તેઓના પત્રો ઉપર દુરવ
ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામળાની એક જ બાલુએ લખ્યું.
૨. અક્ષર ચોખા સાક્ષીની લખવા.
૩. નામ તથા કેટલાક બેરોબર લખવાં
તે હવેનાં બહાર પાડવા સાચું નહિ,
પણ અમારી બાલુને સાચું.
૪. મંગળવારની સાંજ મુખીમાં મલેલ
લખાણો તેજ અકબીયામાં ફાળવ
કરી શકાયે.
૫. ૨૬ ફેબ્રુઆરી ચરચાપત્રી બજારી રાખવા
અથવા લખનારાઓને પાછાં મેમ્બરી
આપવાને અમે બ.પા.વા નથી
૬. લખાણ હવેનાં દુકાં અને મુદ્રણ
કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

કમતરીન—કુશીનો અરથ મજબૂર, હેલક
રી. સામી એ સ્વામી શબ્દમાંથી નીક
ળેલ છે. તેનો અર્થ શેઠ, ધણી, માલીક,
સામી એ પ્રકારની નામના અત્યંત વપરાય
છે અને ત્યારે તેનો અરથ હવર એવો
થાય છે.

ઉમેદવાર—નામ હામ કે કરનામાં વગર
ના કમળ ઉપર અમે જ્ઞાન આપી
શકતા નથી. અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચરચા

રોમાંટી મી. આકુમ મહમદ લખે છે
કે જેવી રીતે ડરખતમાં હિંદુઓને ચેમ્બર
ઓફ કોમરસની કમીટી સ્થાપણ છે તે
વિશે હું આમળ જણાવી મંગે છું તે
તેવી કમીટી બે રોમાંટી અંદર થાય તે
આપણા હિંદુઓને વેપારીને બહુ ફાયદો
થાય તેમ લાગે છે. તે આશા છે કે
આપણા હિંદુઓને મરચંડ તેવી કમીટી
વિશે હિંદુઓને કરશે અને તે કામ જલ્દી
થી હાથમાં લેશે. આમળના મારા લખણ
ઉપર મોઢાએ જ્ઞાન આપ્યું નહીં તે આ
વખતનું લખાણ રોમાંટના દરેક વેપારી
બરોબર જ્ઞાનથી વાંચશે એવી આશા છે.

આરક્ષકાદિનથી એક ખબરપત્રી લખે
છે કે, તા. ૨૭ મારચના રોજ જરમીર

નથી બે હોદીઓ વાકસન્ટર આવી ત્યાંથી
પત્ર રસતે નાતાલની સરહદમાં કામલ થયા
તે આરક્ષકાદિનમાં આવતાં કાદર પોલીસે
સતના નવ વાગ્યા પછી પકડ્યા અને
પુછ્યું કે તમે કોણ છો? તેઓએ
જવાબ દીધો કે અમે મુસલમાન છીએ.
પોલીસે કહ્યું કે અહીંના મુસલમાન કેટ
પાટલુન પહેરતા નથી તેથી તેમને શક
ઉપરથી પકડી પેલીમ રહેશે લઈ ગયાં
તો ત્યાં માલમ પકડ્યું કે તેઓ હોદુ દના
જો કે તેમના નામ યાદ નથી પણ ટરાંસ
વાલના સત્યાગ્રહીઓ હતા. સત્યાગ્રહી
કંટાળી ગયેલા હતા, તેમની જુથાનીપર
થી માલમ પડે છે કે એકને ત્રણ માસની
ને બીજાને ૧૪ દિવસની સજા થયેલી
હતી, તેઓ ફરી જેલમાં જવા કંટાળી
જઈ નાતાલમાં બગલા તો અહીં તેમને
જામાસની સજા અને પા. ૫૦ દંડ થયો.
પછસા નહીં હોવાથી તેમને જેલમાં મોકલ્યા
છે. એ પ્રમાણે સત્યાગ્રહીઓ નામોશી
હોવાને એ જેલારક કહેવાય. સત્યાગ્રહીને
પોતાના સાચની ઉપર બુલવાનું છે. ક્યાંક
બરામ ને બીજા દોષે, નીમાં લખણ થતાં
પકડાય ત્યારે તો જેલની રુબ હોવાવી
પડેજ છે. માટે આપણે આપણા ફાયદા
વાસ્તે જેલ બોમ્બીએ તેમાં કંટાળવું શા
માટે જોઈએ, અને સત્વની સજા તો લાભ
કારક છે. સત્યાગ્રહી જેલમાંમાં વધારો
થાય તો અતે સત્વને ફાયદો થાય વિના
નજર રહે.

બેનેનીથી એક લખનાર જણાવે છે કે
અત્રેના ફેટલાક અધીપેરના વતની વહોરા
લોકોએ પોતાના રજીસ્ટર બાબી ન ખા
વ્યા હતાં, પણ હાલમાં તેમાંના ફેટલાક
રજીસ્ટરનાં કુપીરેટ કદાવવા લાગ્યા છે
આવો એક માલુમ એક બોલવડના વત
નીની દુકાને માલ લેવા ગયો. માલકણી
એ માલ આપવાની ના પાડીને કહ્યું કે
જે લોકો પોતાના કસમ તેડે છે તે લોકો
પર મને બરસો નથી. આ બાબતમાં
વિશેષ ચરચા થતાં વડવાડ થઈ છે, અને
ફેસ ફોરેટ મંગે છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

રહીમર અમલાડી મારફત કાલેજા ૨૨તે
કલકત્તા જનારી ટપાલ તા. ૩૦ મારચ મંગળ
વારે ચલાસના ૧ ૩૦ મીનીટે બંધ થયો. આ
ટપાલ મારિસબરમાં તા. ૨૬ મારચ સોમ
વારે સાંજે ૮ વાગે બંધ થયો.

પરચુરણ ખબરો

‘બીટનેસ’ના ખબરપત્રી જણાવે છે કે ઇડી
અન હિંમીરેશન કમીશન નોર્ટીમહામદાલી
મંગળવારે મારિસબરમાં આવેલ છે નોરથકોરટ
ની મુલાકાતમાં વેરલમ, રહેંગર, માકેટ
એન્ડોમ, કલકત્તા વિગેરે જગ્યાઓથી ૫૦ ઉપર
સાક્ષીઓ લીધા. કમીશનની પહેલી બેઠક
તનેવારીમાં બેઠી ત્યારથી આજુબુધીમાં આશાને
૧૭૪ સાક્ષીઓ લીધા છે. સાક્ષીઓ લેવાનું
કામ હવેતમ પુરું થયું છે. હવે તેના ઉપર
વિચાર કરી રીપોર્ટ બહાર પાડવાનું કામ
રહ્યું છે.

મારિસબરમાં ઇડીઅન ટેલક એમરડી
નન્સ સોસાયટીની મીટીંગ ઇડીઅન પુક
બોલ માઉન્ડ (ચરચ ક્લીટ, લોઅર એન્ડ
ઉપર તા. ૨૭ મારચ સપ્તવારે બપોરે
૨-૩૦ મીનીટે મળશે.

મી. મનનલાલ કે. પટેલ તરફથી અમા
રી નીશાબને માટે એક લખેટાની યોડી
તથા બે નકલા મળ્યા છે, તે અમે ઉપ
કાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ. હારે
બીસ્ટ ફેન્ટીન (ટર્ગસવાલ) ના મી. જે.
ડી. કારટન તરફથી અમારી લાઇબરરી
સારથોનાંક પુસ્તકો મળ્યાં છે. તે અમે
આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

આવતા મંગળવાર તા. ૩૦ મારચના
રોજ રામનવમીનો તહેવાર છે. તે રોજ
૧૨ વાગે કાકુર કારપર શ્રી રામચંદ્રજીનો
જન્મોત્સવ કરવામાં આવશે. આ પ્રસંગ
ઉપર સરવે હોદુભાઈઓને મદીરે પધારવા
ની મંદીરના સેક્રેટરી બીનંતી કરે છે.

ટર્ગસવાલ પારલામેન્ટની આવતી બેઠક
જે તા. ૩૦ ના રોજ મળવાની છે તે
ગ્રેટ બ્રેકટ પાસ કરીને પાછી ઉડી જશે.

‘નાતાલ ટાઇમ્સ’ જણાવે છે કે વીઝી
ટીમ પાસથી ઉતરેલા એક હોદીની મુદત
પુરી થયા છતાં કોલોનીમાં રહેવા માટે
પ્રોવીઝીટોક કમીશન તરીકેના ચારજ
રાખી સીટી કોરટમાં સુધવારે ખડો કરવા
માં આવ્યો હતો તેને ૨૦ પાઉન્ડના
જામીન ઉપર છોડવામાં આવેલ છે.

મીસીઝ એનીબીસે ટે થીઓસોરીકલ
સોસાયટીની બ્લોઅર (મદ્રાસ હલાકા) ખાતે
મળેલી મહ વાર્ષિક મીટીંગના
મેળવડા વખતે આપણુ કરતાં જણાવ્યું
હયું કે તે મળના એક અંગેવાન
મેમ્બર મી. ફેકે જે હિંદીય આક્રિષ્ટ
જવાના છે તેઓ ત્યાંના લોકોને હુમ્મ
ના કિલાસાનો અદેશો લઈ જઈ રહે એવી
તે આશા રાખે છે.

હોદુસ્તાનના ખબરો

(હોદો જાણા ઉપરથી)

મહોરમના તહેવારો દરમ્યાન જામનગર ના ના. જામ સાહેબે ગરીબ અને લાચાર મુસલમાનોને નાણાની મદદ કરી હતી.

ના. જામસાહેબ રજપુત પાછાંડ સોસા યરીમાં બેઠાયા છે અને રા. ૬-૧૦ ની બક્ષીસ આપી છે.

મોરબી ખાતે વૈશવ કોન્ટ્રેન્સ વધસાક માસમાં મળનાર છે.

હાલીવાવાડના કેળવણી ખાતાના માજી ઇન્સ્પેક્ટર રા. બા. ગોપાળજી સુરમાજી દેસાઈ જીએ અનાવિલ રાનિતા હતા તે ૭૭ વરસની ઉમરે સુરત નજીક પોતાના વતને મુજરી ગયા છે.

ઉમરેઠમાં નેદીવ જનરલ લાઇબ્રેરી નામની નવી પુસ્તકશાળા ખુલ્લી મુકાઈ છે.

ના. માવજવાડે વડોદરા ખાતે "ધી બરોડા યુનિયન ડાઇમ, બ્લીચીંગ એન્ડ ફેલીકો પ્રીન્ટીંગ" કારખાનું શુદ્ધ મુકવા ની ક્રિયા કરી હતી.

હોદના વાઇસરોય યોડા વખતમાં અધ્ય હોદુસ્તાનને પ્રવાસે નીકળનાર છે જે વેળા વડોદરા ખાતે પધારવા ના. ગાયકવાડે ખાસ આમંત્રણ મોકલ્યું છે.

સ્વર્ગવાસી શ્રીમંત કુતેહસીદરાવ મહા રાજના સ્મારક રૂપે એક આર્થ અનાયાશ્રમ સ્થાપન કરવાનો વિચાર ચલાવવા માટે વડોદરા કેમ્પમાં બાજુ ગણપતસિંહ વર્માના પ્રમુખપણા નીચે સત્તા મળી હતી જે વખતે "શ્રી કુતેહસીદરાવ આર્થ અનાયાશ્રમ" સ્થાપન કરવાનો ઠરાવ સર્વાનુમતે કરવામાં આવ્યો હતો.

વડોદરાના ના. મહારાજ હજારેર તથા રોહ વીસરજનાથે જાપાન તરફ જવા વધી છે.

વડોદરાના હાલના દિવાન ખા. બા. કેરસારજી પેનશનપર રીટાયર થાય છે તે જગેએ શ્રી. સીડનની કામ ચલાઈ નીમણું કર્યું અને શ્રી. રત્ન છગાઈથી આવતા તેમની કામગીરી નીમણું કર્યું.

વડોદરા રાજ્યના પોલીસ કમીશનર તરીકે રા. બા. મણીરાયની નીમણુંક થવા વધી છે.

"મુજર મહીલાઓએ રવરેલી કપડાં પહેરવાની જરૂર" એ વિષય ઉપર સદુથી સારો નિર્ણય જાપનાર વીસ વરસની અંદરની બાઇને રા. રપ હું ઇનામ આપવાનું એક દક્ષણી મહરે જાહેર કર્યું છે.

બાપારી કેળવણી ઉપર બાપજો આપવા હોદ આ લા પ્રો. લીજરમીય ઇંગ્લેન્ડ જવા મુખ્યથી ઉપદેશ થયા છે. તા. ૧૨ થીએ મુખ્યમંત્રી રીપન કલને તેમના માનમાં કરેલા મીજબાનીના મેળાવડામાં પ્રો. લીજરમીયે જણાવ્યું હતું કે હોદમાં બાપાર ઉદ્યોગમાં પડેલા લોકો જાહેર જાહેરીમાં જાણે લાગ લેતા નથી તે ખેદકારક છે. ઇંગ્લેન્ડમાં તેથી ઉત્કૃષ્ટ છે અને ૮૦ ટકા લોકો જાહેર જાહેરીમાં લાગ લે છે. હોદી યુવાનોને ઇંગ્લેન્ડ બોલાવી ૬ માસમાં બાપાર અને અરથરાજીની મારી યોજનામાં તબક્કા કરી આપીશ.

ના. નીલાચ સરકાર મુખ્યમંત્રીમાં આવ્યા છે ત્યાં બે માસ રોકાવા વધી છે.

નામપુરમાં જે પ્રદરશન ઉદ્યાનમાં આવ્યું હતું તે ગઇ તા. ૧૫ થી બંધ થઈ ગયું છે. તે પ્રદરશનમાં ચપેલો સમજાવે અરથ ખાદ કરતાં ર. ૭૦૦૦૦૦ ફૂલે નફો હોદુસ્તાનના વેપાર દુનન અને ઉદ્યોગની પાછળ ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

તીનેવેલી ખાતેના એક મુસલમાન વકીલ ને દેશ નિકાલની સજા થયેલી છે અને તે સેન્ટલ જેલમાં છે.

નહેરના બાંધકામ માટે ર. ૩,૨૮,૦૦૦ ના ખર્ચે ખાર તથાવે બાંધવાને મહારાજા સીધાએ બાંધાવી આપી છે. આ તલાવે માંથી પાણી પહોંચાડવાની મોકલણ પાછળ થી કરવામાં આવશે.

"ઝોઈર ઝોઈ ધી સન્સ ઝોઈ ઇડિયા" મંડળીમાં ચાર મહીનાની ફાંદી મુદતમાં ૧૫૦૦ મેમ્બરો ભેગાયા છે. ખીસીસ એની બીએ-ટે દહીયુ હોદમાં મુસાફરી કરી નવા મેમ્બરો મેળવ્યા છે. જરૂરી સરકારી મિત્ર ઝોઈરની મુખ્ય કાઉન્સિલ ના મેમ્બર થયા છે અને જાગ્યામાં તેના

સંબંધમાં કામ કરવા કમિટી છે. જરૂરી સુચકાણુ આપર પશુ સુપ્રીમ કાઉન્સિલ ના મેમ્બર થયા છે. મહારાજા જામનગર સર આરથર લોલીએ વાઇસ પ્રેટેક્ટરનો હોદો સ્વીકાર્યો છે.

હોદવાનોને કેળવણીના વધારા માટે કેનેજન આપવાની સાઇ-રીક અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સોસાયટી તરફથી ૧૦૦ વિદ્યાર્થીઓને આ વરસે પરદેશ મોકલવા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે તેઓને ર. ૨૦ થી ર. ૧૦૦ સુધીની માસિક મદદ આપવામાં આવશે.

નામીયા એક્સ્ટરિમીસ્ટ બાજુ અરવંદ થોપરના કેસમાં સરકારને મદદ કરનાર પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર બાજુ આસ્તોય મુકર જીતું ખુન કરનાર બેઝને સેલન્સ જજ સમક્ષ હોમો કરવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું હતું કે આસ્તોય દેશનો દુરમન હતો તેથી મેં તેણે ખુન કર્યું હતું. મારી મરજીથી અને બીજાઓની ઉશ્કેરણીથી મેં ખુન કર્યું હતું. મને ઉશ્કેરનારાનાં નામ હું આપતો નથી. મારે ફાંસીએ ચઢવાનું અને આસ્તોયનું મારે હાથે ખુન થવાનું નીરમાણ થયું હતું. મારી તપાસ ચલાવવાની જરૂર નથી પણ આવતી કાલે જ હું ફાંસીએ જવા માગું છું.

હરદેન બંગાળ રેલવે ઉપર બોબ ફેંકવાનો જે બનાવ બન્યો હતો તે હોદો વાઇસરોયની જેન માટે રચનામાં આવ્યું હતું. પરંતુ ના. વાઇસરોય આશામના સ્ત્રીકાર માહથી જલદી બહાર પડ્યા હતા તેથી એક કચાક વહેલી તપાંથી જેન પસાર થઇ હતી. રેલવે સાડક ઉપર બલતી મસાલો સાથે પોલીસ તથા રેલવે અમલદારો હરતા હતા. અને ચાંપતી તપાસ ચલાવી હતી.

અસ્તોયના ખુનીના હાથ અગાઉ બોમ્બ ના ઇડાકાથી ફાંદી થઇ ગયા હતા જેથી હેરડાંથી પીરતોલ બાંધી ફાંદી આંગળા વડે તે ફાંદી ખુન કર્યું હતું.

અલીપુર બોમ્બ કેસના કેદીઓની ફરી આદને અંગે એક અસાધારણ પ્રકારની તપાસ ચાલે છે કેમકે કેદીઓ તરફ પોલીસ બારે સખત વરતણુંક ચલાવી બિનજરૂરી માત્રાપણુંક મુજર છે.

છરદરન બંગાળ રેલ્વે ઉપર બોમ્બ ફેંકવાના છેલા બનાવ પછી એ લાકન ઉપર યુનીટીવ પોલિસ રાખવાનું નથી થયું છે અને તેનું ખરચ રેલ્વે સંકલની આણુઆણુ એક માઇલ સુધી રહેનારા લોકોને માથે નાખવામાં આવશે. કલકત્તાથી બરાકપોર સુધી રેલ્વે સંકલની બંને આણુએ પોલિસ સીપાઇઓનો પહેરો રાખવામાં આવશે.

પ્રસિદ્ધ એનાર્કિસ્ટ પત્ર 'યુનાઇટેડ' હાલમાં બારે અરબાદ મચાવી મુક્યો છે. થોડા વખત પહેલાં તેણે પોતાનું દરશન ફ્રેમ તાબાના ચંદ્રનગરમાં આપ્યું છે; અને રાજકોટી તથા શીવરી બેબો તેમાં બહાર પાડ્યા છે! આજ કાળા વખત થયાં 'યુનાઇટેડ' છુપી રીતે બહાર પડતું જ રહ્યું છે, છતાં પોલીસ તેના ડાખ નારનો પતો મેળવી શકી નથી.

પ્રહારામ જેને ફાંસી દેવામાં આવ્યો છે તેની જરૂમાં ઠગની તસખીર તથા તેના માદીનાં નાનાં પુતળાં એકેક પૈસે વેચાય છે.

'ઇન્ડીયન' પત્ર જણાવે છે કે કલકત્તાના પાનવાળાઓ યુરોપીયનોના નોકરોને પોતાની દુકાન તરફ ખેંચે છે અને તેઓ પોતાના યુરોપીયન શેઠોને બોલકોટ કરવા તેઓને ઉશ્કેરે છે.

"મરાઠા" પત્ર જણાવે છે કે "કાળ" પત્રના અધિપતિ મી. એસ. એમ. પ્રાંતપે ની કિચી કાઉન્સિલ બેંગ્લો અપીલના કમળો તક્યાર થયા છે જે થોડા વખત માં હામલ કરવામાં આવશે.

પ્રસિદ્ધ એક્સટરીમીસ્ટ મી. જી. એસ. ખાપરડે હાલથી પુનાના 'મરાઠા' પત્રને તારથી જણાવે છે કે મી. તીલકની અપીલ પ્રીવી કાઉન્સિલની બહુદીયીઅલ બેન્ચમાં હામલ કરવામાં આવી છે જે થોડા વખત માં સાંભળવામાં આવશે.

કેટલાક હોદી જાપામાં નીચે મુજબ ફકરો પ્રગટ થયો છે. અલીપોરના સર કરી વડીલના ચએલા પુત્ર પછી બંગાલી એનારકીઅમ વિષે 'ઇન્ડીયન' પત્રમાં એક ધારતી ભર્ષો લેખ પ્રકટ થયો છે. આ લેખમાં બંગાળના અંગ્રેજને એવી ચેતવણી આપી છે કે બંગાળમાં જલદી થી એવો દિવસ આવી પુગતાર છે કે બ્યારે ત્યાંના તમામ અંગ્રેજોને કતલ કર

વામાં આવશે. કોલેજ રક્ષેર મધેના કેટલાક બંગાલીઓને ખીન્ન બંગાલીઓ તરફથી એવી ચેતવણી આપવામાં આવી છે કે તેઓએ અંગ્રેજ પોપાક તજ દેવો. કામજ કે બ્યારે ઉપલી કતલનો દિવસ આવી પુગશે ત્યારે પુનીઓ માણસને નહિ પણ પહેરેલા પોપાકને એતાંજ પોતાનું કરપીજ કામ કરશે!

આજ અર્વાદ થોસની તખીલત તુરંગ માં સારી છે. અલીપુર કેસની તપાસ વખતે તે દરરોજ કોરટમાં હાજર થાય છે અને હમેશની માફક માથું નીચું નાખી દબને બેસે છે. તેમના બચાવ માટેનું ફક્ત દબ ધણું અધુરું છે. આજ કીબ્લાકુમાર મીચને દેશપાર કરવાથી તે ફડને ધણું ખમયું પડ્યું છે.

હાલના પાતે વસનાર એક બંગાળી નવ બંગાળીઓને દેશપાર કરવામાં આવ્યા તે બાબત હોદી મદદનીશ પ્રધાન લીવોરનરને અરજ કરવા ગયેલ. મી. લીવોરનરે મજકુર બંગાળીને ગાળો આપવાથી તેણે મી. લીવોરનરને બેચાર લપકાક લગાવી દીધી હતી, ને કેસ કોરટમાં જતાં ૧૦-૨૦ પૌડને હડ અને સારી આલ બતાવવાની બમીનગીર આપવાથી તે છુટી ગયો હતો એવા ખબર હોદીસ્તાનના જાપામાં છે.

વિવિધ વિચાર.

તા. ૧૩ ફેબ્રુઆરીના રોજ દખણ સભા સન્મુખ પ્રોફેસર ગોપલેએ આપેલ બાપજીમાં જણાવ્યું હતું કે બનીબનુ હોદીસ્તાન હોદીના બહોળા મુલકમાં વસનારા સબળા વરગના અને કોમતા માણુ સોલુ કહેવાયું બેઠશે. એટલે આપણે આપણી પ્રગકીય ખીલવણી નેટલા પ્રમાણમાં કરવું નેટલા પ્રમાણમાં હોદીસ્તાન આપણું મણુશે. આપણી પ્રગકીય ખીલવણી કરવાની માગણી હમણા મંજુર રહી છે. પણ તે માગણી ધીમેથી આમળ વધારવી બેઠશે. તેને માટે બે મીનની ખરી જરૂર છે. એક જેવણી અને બીજી દેશાબીમાનની લાગણી.

'ભરે'માં એક લખનાર મી. હખીપુર રહેમાનખાન લખે છે કે: અલીગઢ કોલેજ ની રચાપના મોત એટલાજ માટે કરવા માં આવી છે કે કસલામીઓના બાબકો

ચલતી જેવણી લેવા ઉપરાંત મોરડીમ હાલિસમાં રહી નીતિની જેવણી પણ લે, કે જે ધરમાં બહુચાથી ફાઇ કાળે પણ મળી શકતી નથી. કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ નું જીવન તેઓની રહેણી કરણી એવા પ્રકારની છે કે તેમાં બહુતો વિદ્યાર્થી માત્ર વિદ્યા પ્રાપ્ત કરતો નથી. પણ તે સાથેજ મહેનત કરવાની દેવ, વખતની પાખંદી, સ્વમાન અને કોમી લાગણી પ્રાપ્ત કરી તેના પ્રતાપે બવિખમાં પોતાના બાકીઓને અધિગતિના ખાડામાંથી કેવી રીતે બહાર કાઢવા તેની અનેક હજીઓ પોતાના મન માં લઇને ગાહેર પડે છે.

અમે બણી વખત અગાઉ કહી ચુક્યા છીએ-અને આજે એકવાર ફરીથી ઉપર તી દેસી બોલાવના મન ઉપર બાર મેલી ને હસાવવા માગીએ છીએ-કે હવે જમા નો એવો આવી લાગ્યો છે કે બ્યારે કશને ખાતર નહીં તો પોતાના માત્ર જાતી બચાવને ખાતર ઇમલીશ "બોલીંગ" (માને મુકકાબાજી)નો કુતર દરેક જીવાન દેશીએ બરાબર રીતે અખત્યાર કરવાની બણીજ અગલ છે. દરામમાં કે દરેનમાં કે કામખી ખીજે ટેકાણે એક અમછી રીતે "બોલીંગ" કરી બહુતો દેસી ગોરી તુમાખીથી કેટલો સહીસલામત રહી શકે છે તેનો જેઓને અનુભવ છે તેઓજ એ જાતી-અચાવના ઇંગ્રેજ કુતરની કદર પીજાની શકે છે.—"ભરે જમસેદ"

મહ સાલનું સરવધુ કદતાં પ્રખ્યાત ગુજરાતી માસીક 'સુદી પ્રકાશ' લખે છે કે આફરિકામાં ગુજરાતીઓએ અતુલ વીરત્વ દાખવ્યું છે. સીઓએ પણ રજ પુતાણી જેવું શીર્ષ દાખવ્યું છે. હોદી મુસલમાન પારસીઓએ એકત્ર મહ ગુજરાતી નામ દીખાવ્યું છે. મરાઠી અને બંગાળીમાં પરદેશ ગએલા કશિણી ખંમાળીઓ નાતાવિધના લેખ લખી પોતાના દેશબાકીઓને બચૂત અને માહીતમાર કરે છે. આફરિકામાં મંગાપેલા કુરસેવડ મહામારત કહેનાર કેમ કોઇ ગુજરાતી સતપુરાણી નીકળી નથી આવ્યો?

વડોદરા શિક્ષક મંગળત ખીન્ન વરસ ના મેળાવકામાં પ્રમુખ તરીકે દીવાન બહાદુર અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઇએ આપેલ બાપજીમાં જણાવ્યું હતું કે: મારા પુર્વજાળમાંનાં કેટલાક વરસ શિક્ષક નું કામ જનતાને જાણવું, બુદ્ધિ

જન્મ તે ઠામમાં મળે નથી તેથી હું દિલ
ગીર છું. ફુનીઆમાં આગર, પૈસા, માન
વગેરે જે જે વસ્તુઓની પાછળ જમત
હોય છે તે સરવે મને મળ્યું છે,
તોપણ શિક્ષક તરીકે મેં મારી આખી
જીંદગી ગાળી હોત, તો હું મારા પડને
મદદ બામચળી માનત. મેં પદર વર્ષ
સુધી શિક્ષક તરીકે કામ કર્યું છે, અને તેથી
હું ન્યાયાસન ઉપર પિરાણતો હતો ત્યારે
મને કેટલીક વખતે મારા આર બતાવના
વિચાર ગળી મારા મિત્રો અને ટકોરમાં
કહેતા કે મહેતાજીના ગુણો હજી તમારા
માંથી ગયા નથી. જ્યારે મારા મિત્રો મને
આવું મહેજુ મારતા ત્યારે હું અંતઃકર
ણમાં ખુશી થતો હતો, કેમકે બીજા બધા
ધંધા માત્ર ઉપજીવિયાને માટેજ કરવાના
હોય છે, પરંતુ મારા અભિપ્રાય પ્રમાણે
ઉત્તમ ધંધો તો શિક્ષકનોજ છે. બીજા
બધા ધંધા માત્ર જ્યારે પેટ ભરવા માટે
જ હોય છે ત્યારે શિક્ષકના ધંધામાં સ્વાર્થ
સાથે પરમાર્થ પણ સંધાએલો છે. બીજા
ધંધામાંથી સ્વચ્છ પદારથ બનાવવાના હોય
છે, એટલે કે ચામડાં, માટી, પથ્થર,
કાપડ છતાંકિ પદાર્થોને કેળવી તેના ધાર
બનાવવાના હોય છે. ત્યારે શિક્ષકના ધંધા
માં મનુષ્યને કેળવી ધાર આપી તેને ખરો
માનવી બનાવવાનું હોય છે, માટે હું તેને
ઉત્તમ ધંધો માનું છું.

નાદરી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરમંડ એજેન્ટમાંથી)

અમલ નોટીસના અને દાવમાં પ્રેરવેક્ટ
હોયના બેડુન તુલસીની નાદાર મીલકતના
સંબંધમાં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા.
૩૦મી માર્ચે સ્ટેટર માલ્સેટ આગળ
બરાશે.

મારિસબરગના પ્રાકયુલ પેપારી કબજા
સરામ મુલેની નાદાર મીલકતના સંબંધ
માં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૩૦ મી
માર્ચે મારિસબરગમાં સુપ્રીમ કોર્ટના
મારુદર આગળ બરાશે.

સીડનહામના કોન્ટ્રેક્ટર સેમ્યુઅલ
મેંગલસય રડીઆરની નાદાર મીલકતના
સંબંધમાં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા.
૩૦મી માર્ચે સ્ટેટર માલ્સેટ આગળ
બરાશે.

બેંક ઓફ આફ્રિકાની અરજ ઉપરથી
ડરબનના સી. કે. ડી. પીએ અને કા. ની
મીલકત સુપ્રીમ કોર્ટની મુદતની જામિતમાં
મુક્યામાં આવી છે.

ડરબનના કસ્ટરર નારાયનસામી કેમા
થસન પીએની નાદાર મીલકતના સંબંધ
માં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૩૦ મી
માર્ચે ડરબન માલ્સેટ આગળ બરાશે.

ટેમ્પટના ગીરમીટીઆ હીંદી મુનીયન
ઉરફે આર. એમ. નાઇડુની મીલકત
નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૬મી
માર્ચે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ
બરાશે છે.

અવોકાના ચીનીના કારખાનામાં બોધ
કરવું કામ કરનાર મુમુદખાનની નાદાર
મીલકતના સંબંધમાં તેના લેજુદારોની
ખાસ મીટીંગ તા. ૧૬ મી મેના રોજ વેરલમ
કોર્ટ હાઉસમાં મળશે.

ડારમથ રોડના સ્ટોરકીપર મહમદ
મરમાલસની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં
તેના લેજુદારોની ખાસ મીટીંગ તા. ૧૬મી
એપ્રિલે સુપ્રીમ કોર્ટના મારુદર આગળ
મળશે.

ટેમ્પટના સ્ટોરકીપર રોબ ઇબરાહીમ
સાહેબની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં
વહેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના મારુદર
આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૬મી
એપ્રિલ સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

રેમુરના સ્ટોરકીપર આમદ મહમદ
મધેકજીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં
વહેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના
મારુદર આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે
તા. ૮મી એપ્રિલ સુધી તપાસણી માટે
ખુલ્લા રહેશે.

વિલાયતથી આવેલી છેલ્લી ટપાલમાં
મી. ફુસેન દાઉદ લખી જણાવે છે કે
આ અડવાડીઆમાં ૨૮ સપ્ટેમ્બરેટ બાનુઓ
પકડાય છે તેમજે બહાદુરીથી દંડ આપ
વાની ના પાડી છે અને જેલમાં મદ છે.
હીંના માલ્સ વાઇસરોય લોરડ લીટનની
બેટી-સેડી લીટન-આ ૨૮ ની સંખ્યામાં
હતી. આ બહાદુર બાનુએ દંડ આપવાની
મેળખી ના પાડી. અને જેલ ભરી વખતે
કહ્યું કે "મારી જીંદગીમાં સરકમાં સરક
કામ મેં આ કર્યું છે."

રોકડ બજાર ભાવ

શી. પે. શી. ર.

આવલ માંજ ૧૫૨૨૫૧ની ૨૨	૬	વી ૨૩	૦
બીમડીના	૨૭	૬	૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૦	૦	૨૦ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮	૦	૧૮ ૬
ચીની સમ્કર	૨૩	૦	૨૪ ૦
ફૂડના	૨૨	૬	૨૩ ૦
દેશી ટુવેર ઘણ	૨૧	૬	૨૨ ૦
ટુવેર ઘણ કાનપુરી	૨૧	૬	૨૨ ૦
મસુરની	૨૪	૦	૨૪ ૬
મગની	૨૬	૦	૨૬ ૬
અડની	૨૬	૦	૩૧ ૦
અણા મુંગળના	૨૨	૦	૨૩ ૦
„ ઘણ	૨૮	૦	૨૮ ૬
વટાણા	૧૭	૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૪	૦	૧૪ ૬
બીનીસ	૧૩	૬	૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ આબન	૩	૬	૩ ૬
એરડીંગ	૨	૬	૨ ૮
મીઠું	૩	૬	૩ ૬
નાળીએરલું	૩	૬	૩ ૮
આંડ સહેડ નાતાલની	૧૫	૬	૧૭ ૬
પીળી	૧૪	૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦	૬	૧૧ ૬
આટો	૧૩	૦	૧૩ ૬
મસસી સોપારી ૧૨૨૫	૦	૬	૦ ૬
મસા	૦	૪	૦ ૪
ધી પેટી ૪ ટીનના પાંચ	૧૦૦	૫	૧૫ ૦
પેરબર	૮	૫	૮ ૧૦ ૦
પારાશીન એરોફેડ			
„ વાઈટ રેસ	૮	૫	૮ ૮
„ „ આબન	૧૨	૦	૧૨ ૬
નળીયેર	૧૪	૦	૧૫ ૦
દહી	૫	૬	૬ ૦
ડાઇમંડ સોપ	૧૩	૦	૧૩ ૬
આણ સીલક રોડન	૧૬	૦	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨	૬	૪૫ ૦
નેક્ટર ટી	૧	૮	૧ ૬
મામીસ બાબન	૩	૬	૩ ૬
સોપારી સેવરજની	૦	૧૦	૧ ૦
નીલમ પોઈટ સીઆરેટ			૧૭ ૦
ફુલ નેસબનું	૨૦	૩	૨૧ ૬
નીમક (લીવરફુલ)			
મરવા એકની	૪	૦	૪ ૬

छपाई बाहर पडा हे.

तुलसीदासजीकृत रामायण
सार.

आजकाल हिंदी प्रज्ञाना पुत्री परदेश गमन बहु करे छे. परदेशमा पोताना धर्मतुं भान राखवुं ए यथाने कर्तनि छे. परंतु हिंदुने विशेषे कर्तनि छे. आ लक्षनारनो एही मत छे के साधारण हिंदु धर्मतुं रहस्य जाववुं ए यथा हिंदुतुं नही पण यथा हिंदीतुं काम छे.

સામારણ વિંદુ ધર્મ સર્વ કોઈને માન્ય ગાય એવો છે. તેહું રાહસ્ય નીતિયાં સમાવૃત્ત છે. એ વિચારે જ્યાં ધર્મ કરાર અને સરક્ષા છે એમ કહી શકાય કેમકે નીતિયાં અલગ એવો ધર્મ હોવાવળું નથી.

ગમે તેમ હોય પણ સાધારણ હિંદુ ધર્મનું કય તારણ રામાયણમાં જોઈ
 સકાય છે. મૂલ રામાયણ સંસ્કૃતમાં છે. તે પોષ્ટાંત બાંધે છે. તેનો
 તરજુમો દુનયાની ઘણી ભાષામાં થયો છે. હિંદુસ્તાનની કંઈ પ્રાકૃત
 ભાષામાં છે. આ વધા તરજુમને તથાસીવે તો તુલસીદાસજીકૃત હિંદી
 રામાયણને કોઈ અઢી શકે તેમ નથી. તુલસીદાસજીનું રામાયણ સહ
 જોતાં તરજુમો નહીં ગણાય. તુલસીદાસજીની ભાક્તિ એવી અનન્ય હતી કે
 તેણે તરજુમ કરવાને બદલે પોતાનામ્મ-વદનારો ગાયા છે. મગ્રાસ હોદ્દાને
 હિંદુસ્તાનનો એક પણ માગ અહીં હોય કે જ્યાં તુલસીદાસજીના રામાયણનો
 કોઈ હિંદુ છેક અજાણ્યો નીકલે. એવું રામાયણ તે પરદેશમાં (બહી
 દેશમાં પણ) વધા માગસો પૂરું વાંચતા નથી. વાંચવાની અવકાશ નથી
 મળતી. આશા પુસ્તકોને ટુંકા રૂપમાં પહાર પાઠવા હોય તો હિંદી પ્રજાને
 કર્ણાવળકારક થઈ પડે એવા હેતુથી તુલસીદાસજીનું રામાયણ તેવા રૂપમાં
 પહાર પાઠવાનો ફગદો રાખ્યો છે. તેમાંનો પ્રથમ કાંઠ તુલસીદાસ પ્રજાની
 આગ્રહ રજુ કરીએ છીએ. મૂલ રામાયણને બદલે આ વપરાય એવો હેતુ
 નથી. પણ સાર બાંધી એને અવકાશ હોય અને જે ભક્તિમાં મીઝાઈ ગળ
 હોય તે અસહ વાંચે એવો મતલબ છે. ટુંક સારમાં કથાનો મૂલ્ય માગ
 જવા દોષો નથી. પણ ક્ષેપક, હાંબા વર્ણનો, તથા વેદા આગમાંથી કાઢક
 મૂકી દેવામાં આવ્યું છે.

અમે જે સારાંજ પ્રજાની આગળ રણુ કરીયે છીયે તે શ્રેષ્ઠ હિંદુ માયર્સ વાંચે, તેનું મનમ કૌર અને તેમાં જે માંતિનો ધિતાર આવેહુવ આપ્યો છે તે વીતિ પ્રદણ કરે પણ્ દુષ્કારીયે છીયે. ઘેર ઘેર હિંદીશો રાતના અમે સીડી અવકાશનો વેલાઈ રામાયણનો સાર વાંચતા થઈ જાય છ અમ્મરા પ્રયત્નનો થઈલો સમજજું.

ब्रिजा कांदो जेम जेम छपाता जशे तेम तेम बहार पावजुं, छेपट
 कथा सांघे बांधी सकासे. कीमत विचार पूर्वक बने तेदली मोछी राखी
 छे ते एम समजने के कथा हिंदी भा पुस्तक लई सके.

हिंदी लघु तथा भाषा ज्ञानत्री ए इत्थे हिंदीनी फरम छे. ते
भाषानु रूप ज्ञानवा रामायण जेयुं बजिं पुस्तक भाग्येश इत्थे.

कीमत १ शीर्षींग.

पोस्टेज १ पेना

इंटरनेशनल वीटिंग मेस, फीनिक्स, नाताल.

શ્રી. ઇ. એ. ફે.

ડેલાઓઆગેથી નીચે મુજબની રકમ
આ દેડમાં મળી છે.

૪૦૦ મી. હોરમસજી એફસજી.

૪૦૦, માધવજી જીદા.

૪૦૦, પૃથ્વીદાસ અને લાલચંદ.

୧୦୦ ,, ଶୁଭାଫର୍ଷଦ୍ ଭଗବାନଜୀଉ.

ઈંદરનેશનલ પ્રીટીઝ પ્રેસ તરફથી
બહાર પાડવામાં આવેલા પુસ્તકો

Ethics of Passive Resistance	૨. ૬
Bhagavad Gita	૧ ૭
The Story of the Rāmāyana ...	૦ ૮
A Book—and its Misnomer ...	૦ ૬
દરાસવાસનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
ધ' ઓ. કાવરી ૧૯૦૯	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
ખુસ્તકા કામેલ પાઠાનું છવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૬
સત્યમઠ (ઈનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વેદ્ય	૦-૦-૬
ખુસ્તકા કામેલ પાઠાનું કાવ્ય.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
રાજાદશ સાર, શાલકાદ	૦-૧-૦
દરાસવાસનો નવો કાયદો	૦-૦-૩
દરાસવાસનાનવા કાયદામુજબનાધારા	૦-૦-૩
સુધારાના કાવાઝ	૦-૦-૩
મારો જેલનો બીજો અનુભવ	૦-૦-૬
દરાસવાસનોદુકાનોબંધકરવાનો કાયદો	૦-૦-૩
ટપાલ આરક્ત મ ગાવનાર મટે પોસ્ટેજ	
અર્થ પેની ૧ જુદું. કેલિપજ કાલોનીના	
સ્તાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.	
ઈંદરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,	
કીનીકસ, નાતાલ.	

Sutton Flack,
& Co.,

ESTABLISHED 1868

870, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 28.

Telephone 828

આમલું ખરીદીએ છીએ.

કેન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં વગવા વગર
નાં ચામડાં, પેટલની ખાલ વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

કો વાતરવું.

આત્મ-દેશોત્થાનનો સમજાવો

અનાવિલ

આત્મિક દિશાસતી ગેરબી આપનાર, કાલ
ભાવ ને દેશ સેવાનો મહામંત્ર શીખવનાર, અહ
દેશગીત, શિક્ષણ તથા ધાર્મિક વીરો વિષયો
થી ભરપૂર "અનાવિલ" માસિક દ્વારના દરેક
અંશુપાતના પુલાસા સહીત પ્રેમક થાય છે.

એટલી મુખીમાં માહકવનારને "પુસ્તકવન"
એક નવલ કથા ભેદ આપવાનો કરાવ કર્યો છે.

આફ્રિકા માટે લવાજમ આરંભીલોગ.

માહક થવા લવાજમ મોક્ષી તરારી નામ
નોંધાવો.

હરિભાઈ અપુલ્કાઈ દેસાઈ

અધિપાત "અનાવિલ" સચીન (મુરત.)
અમર, ઉડિયન એપીનીયન, ફીનીક્સ નાતાલ.

મારો જ્ઞેનનો બીજો અનુલવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.]

છપાઈ બહાર પડી છે.

કિંમત ૬ પેની,

માસાવાળી કુલ્લીવાસગીકૃત

રામાયણ સાર.

વાલકાર.

કિંમત ૦-૧-૦ પેસેજ ૦-૦-૧

ટરાંસવાલનો મુધારેલો કાયદો.

કિંમત ૦-૦-૩ પેસેજ ૦-૦-૧ પેની.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.

કિંમત ૦-૦-૧ પેસેજ ૨ પેની.

જેલનાં કાવ્ય.

કિંમત ૧ શીલીંગ,

પેસ્ટેજ ૧ પેની.

ટરાંસવાલની લકતને લગતાં આ રસીલાં કાવ્યોનાં પુસ્તકો હુડી
મુદતમાં બધાં ખલાસ થઈ ગયાં છે, તોપણ હજી બીજા ધણા આહકો
તરફથી ઉપરા ઉપરી માગણી થાય છે. જે આજમાં આજા સો આહકો
તરફથી માગણીના કાગળો આવશે તો આ ચોપડી ફરીથી છાપવાનો
વિચાર રાખ્યો છે. ગઈ વખત ચોપડી છપાયા પછી પણ જે વિષયને
લગતાં બીજાં કાવ્યો ઉડિઅન આપિનિઅનમાં છપાયાં છે તે અને બીજા
પણ કેટલાંક સારાં કાવ્યો દાખલ કરવામાં આવશે. પુસ્તકનું કદ
આગળ કરતાં લગભગ બમણું થશે, છતાં સાવ આગળના જેટલોજ રાખ
વામાં આવ્યો છે.

માનનના શોખીનો પોતાનાં મુખારક નામો નીચેને શીરનામે
મોકલી આપશે.

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,

ફીનીક્સ. નાતાલ.

આર્ટ પેપર ઉપર છપેલા
મુંદર દોઢોઆફ.

માનવતા શાસકાઈ નવરોજી.

મી. જરડીસ બદરદીન તખતખજી.

મી. એમ. એમ. નાહર.

ઉડિયન રજેયર ખેરર દાર.

અધ્યાત્મસ્થાનના અમીર.

મી. અમીરદીન ફજાહર.

મેસરૂં એમ. કે. માંધી, અને એમ. એમ. બલી.

મી. સોરાબજી રાપુરજી આજનીઆ.

સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ.

રતાંરેટનના બહાદુરો.

ડરબનના આગેવાનો વિભેરે.

મી. આદમજી મીઆખાન.

મી. ઉમર હાજી આમદ મહેરી.

મી. હુમામ અબ્દુલ શાહર બાબાહીર.

કિંમત : દરેકની પેની એક. પેસ્ટેજ

અરધી પેની.

કેવ ટરાંસવાલ તથા રાંડેશીઆના પણ

કટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,

ફીનીક્સ, નાતાલ.

આર્ય ધર્મ (કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આત્માનંદજીએ બનાવેલ
સ્વામીશ્રી શંકરાનંદજીએ છપાવેલ આર્ય
ધર્મ—(કર્તવ્ય) સારા અક્ષરે, તખતામાં
જઠાપ તેવી રીતિમાં ત્રણ પેનીમાં મી.
એમ. એમ. દિવાન પાસેથી એકજ પટક,
ડરબન લખવાથી મળી શકે છે. આ
અંગ્રેજી, ગુજરાતી તેમજ હિંદીમાં મળી
શકે છે.

એજ જગ્યાએ લખવાથી સ્વામીજીએ
હીલરીમાં આપેલું "માનવ આત્મા"
ઉપરનું અંગ્રેજી ભાષણ પણ તેટલીજ
કિંમતે મળશે.

ARYA DHARMA

As composed by Swami Shri Atmanandji and
printed at the instance of Swamiji Shri
Shankaranand. This leaflet is now obtain-
able on application to Mr. M. M. Diwan,
Box 593, Durban; price 3d. It is printed
on tinted cardboard for framing.

"The Human Soul"

A re-print of this address by the Swamiji can
also be obtained at the same place; price
3d.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુખર્ષ

દેશગોઆએ તથા બેરા થઈને

અમલોટો ટન ૩૧૦૦ તા. ૨૧ એપ્રિલ

એ કંપનીની આમલોટમાં દરેક વરમતા પાસેજર માટે પુરેપુરી સમજ છે તેમજ ખાસથી ઇડીઅન છે, અને ઝાંઝીસરો ખીખ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડી નહીં એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા દીદી ભાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી થખત માળી દેરાન થતા હતા, તે કહે ખુદાનો સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી ના કુખનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આમલોટ દર મહીને મુખર્ષ સાર જાય છે. માટે આ કંઈક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકવાર થક રહેવું.

સરકુ આમલોટ મુખર્ષ પહેલિથી તેજ દીવસે અતરે તાર ખારાતે ખબર થજી તે ઉપરથી સફળી જાય માટે અતરે જાપામાં નંખાવજી તેથી સઉ સાહેબો ને જમર ખરચે આમલોટ પહેલિથી જવાની ખબર પડશે.

જો વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબનસે સીધે કોઈલે બોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમલોટો ટન ૨૨૦૦ તા. ૩ મે

தெட்டால் டைரக்ட் லைன்.

જાલું, જાલું. "અધીક્ષર ડાઈ" 2,200 ટન ડાઈ 30.

કેસલમાં મહિનામાં માર્ગકામદાર કલકત્તાથી તેજ દીવસે અતરે તાર ખારાતે ખબર થજી તે ઉપરથી સફળી જાય માટે અતરે જાપામાં નંખાવજી તેથી સઉ સાહેબો ને જમર ખરચે આમલોટ પહેલિથી જવાની ખબર પડશે.

બી. હમરફિલ્ડ મુખર્ષની કુ.

114, 115, 116 મોમર્સી બસ રોડ 1221

Telegraphic Address: Kathorian.

P.O. Box 125.

જેમર કીમ એન્ડ સન્સ.

વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

બોમ્બે એન્ડ પરશીઅન સ્ટીમ નેવીગેશન કુ.

મુખર્ષ જનારી

સ્ટીમર મુખર્ષરી તા. ૧૨ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯ના: રેજ ડેશગોઆ, બેરા. મોઝાંબીક, દારેસલામ, જામગાર અને મોઝાંબાસા થક મુખર્ષ ઉપરી જશે.

કુટ અને સેકન્ડ ક્લાસ તથા ડેકરી ટીકીટ મળશે

માલ પણ લેવામાં આવશે.

ભાવ માટે પૂછો

વીલીઅમ કોટસની કુ.

એજ ટાનાતાલ બેંક બીલ્ડિંગસ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ-૨૨અન.

T. Barlow & Sons,
Smith Street, Durban.
IMPORTERS OF
REFINED COTTON-SEED OIL.
(SALAD OIL).
SUITABLE FOR RATIONS.

ઈ. ઈ. હાથલાઈ

૨૨ મી સ્ટ્રીટ, મલાઈ લોકેશન.

મે કસ ૨૪૮૮ બોલ્ડાન્સખર્ષ.

કારેક્ટરિસ્ટિક અને લોકેસેલમરફક

ઇડીઅન તથા ઇંગ્લીશ ઝોસરી કમે

જ્યાખંધ કીકાખત આવથી મળશે.

સ્વદેશી માલ.

અમારે ત્યાં ઘોટો વખત થયા સ્વદેશી માલ લેવો કે, સાબુ, રોંડ, લવંડર, કોલન વોટર, દુધ પાઉડર, ઘૂમ, રશીયસ, દવાલ, ઘોલીઆ, નેપથ્રીસ, કમલ, ખીજાના માટે શીટર, ખાસ દોરી ટાપીઓ, વગેરે મળે છે.

પો. બી. સંધવીની કુ.

૨૦૨, મે સ્ટ્રી.

Buyer of Mealies,

Monkey Nuts, Castor Seeds and Mustard Seeds,

Any Quantity, at best market price.

M. S. VAHED,

Commercial Road, } Tel. Add: "Vahed,"
Durban. } Tel. No. 214.

Box 125.

મકાઈ, ફલી, રડી (દીવેલાં) સરસવ

વીગેરે જ્યાખંધ ખ ખરીદનાર

સારામાં સારો ખબર ભાવ.

એમ. એસ. વાહેડ,

કોમરસીઅલ રોડ ટેલીગ્રાફ કે. "વાહેડ"

૩૨૫૫,

ટેલીફોન નં. ૨૨૪

બોક્સ ૧૨૫.

Tel. Add: POHOOMULL. P.O. Box 125

POHOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

General Importers of all kinds of Indian Art Goods

Ornamental Jewellery, Wall-paper, Lace Articles, etc.

Established 1858. Head Office Bombay.

હેડ ઓફીસ: ૧૦ મોમર્સી સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લાહીરામ.

જાનરલ સીડ્સ મેનર્સ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, લોકેસેલમરફ.

હેડ આપના કાલક અનેક તરફની ધણીજ

સરસ યીએ, લેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક જાતનું

રેસમ, જરીના રેખવ કોલ, કારામીરી વગાત

વિગેરે વિગેરે. ભાવ સધાવ જરતા સારો અને

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLARE

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Paas,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 8, Location
H. R. Desai,
Box 255,
Branch: Market Street.

BOTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohbaganal Bhawanidas Gheewala
sanderia, 21 Roger Street,
E. SAHIM NOBODIES,
24 Frere Street, (Woodstock).
Hooten Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Kashw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13, Corner Church and Bloom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
189 Bree Street corner
and Bloom Street
Cape Town
POHOCKULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,

Charlestown

Cassim Suliman,
Box 27,
G. B. Moola,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Rasak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOORAKES AMON & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA USMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. ESHAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motila,
Saville Street,
(near Barti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Ungweni Road.

JALIMHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

D. A. Mughraj,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MISHKIN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabb, Tailor,
123 Grey Street

S. Panchanathan,
500 West Street.

P. V. Sankar & Co.,
Box 138, Grey Street.

Lala Bahhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street,
E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street,

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTOUCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffjee,
Box 13.
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Datta Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street.
Mohandhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veeranna,
Fruit Dealer, Box 93.
Corner High & Spring Streets,

HANNERTSBURG

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE

Abba Suliman,
Box 30.

JOHANNESBURG

Abdool Tayah & Co.,
Box 5842.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibra Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADASHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
111 Market Street
P. B. Dorshjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5999.
S. HALLOO,
Tin Manufacturer,
Factory: Stand 478, 16th Street,
Vrededorp.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KAROMA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sals,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

Johannesburg.

A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

BATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 111 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

Goolam Sabab,
17th Street & Kaffir Str et,
Vrededorp, Box 3456.
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.
M. K. DATSY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

KIMBERLEY

ARMED MAHOMED,
1 Broad Way
S. Appathorey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
MOOSU Amod Waja & Co.,
Box 222,
BATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Koot's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 128.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 309.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HOMASOY IDOLAY,
Box 332.

Lourenco Marques

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAPERING

Cassim Soomarr,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRABBA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. Cajes & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

NEWCASTLE

M. E. SENGAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
METHA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Naubhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
B. B. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriens,
General Merchant
Draperies & Groceries
45 Princes Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mahomed Abo,
Box 498. Prinsloo Street.
Mangalbhii V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer,
Stand 37 1/2, Boom St., Pretoria.
NAGARDAS HARI SONS,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAEL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Soliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettleberg.

SPELONKEN

(Transvaal)

Kesavji Giga, Belcoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Svedat & Co.,
Box 35, Reed Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Anghomed Wades,
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Merchant Box 27,
Franch: Balfour.
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BAHU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Derjee,
Goldsmith.

VOLKSBURG

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VREYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jossaub Tayob & Co.
Market Street.
Jossaub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (23):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

DADA OSMAN,

General Merchant & Commission Agent

192 QUEEN STREET, DURBAN.

P.O. Box 25

Tel. 444.1 "FORSAHIAN."

ESTABLISHED 1880.

ડાડા ઓસ્માન.

જનરલ મરચન્ટ ને કમીશન
એજન્ટ.

બેકસ ૨૮. ૧૩૬ કવીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન

Telephone 854

JAWAD MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

ડાયરીની ભેટ!

જેઓ એક વરસનું જવાનન આંતર
મેકથી આવશે તેમને ત્યાં આપણા પ્રમદ
પ્રથેલા પુરતકોમાંથી શી. પાના પુરતકો
ખરીદશે તેને અને ૧૦૦૦ના સાલની ડાયરી
સુધ ભેટ આપનામાં આવશે.

વેપારીને ઉપયોગી છે.

મેકસ પારખતી દુધ લેતે છે કે—આપની
મેકસ ડાયરી લખીશુંવા કાયદ સાથે મુસા
દુશીમાં કાયદાકારક છે. અને કીમતી છે જેથી
આપને ખચકાઈ પડે છે.

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 157.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, APRIL 3RD, 1909.

The Imperial Government and the Transvaal

REPLYING to Dr. Rutherford in the House of Commons on the 25th ult., Colonel Seely admitted that the principle of the Transvaal Asiatic Law Amendment Act was the same as that of the Southern Rhodesian Asiatic Ordinance. He went on to say that the Transvaal Asiatic Law had not been disallowed because of the Colony's position, and because of historical reasons. It is something to secure an admission like the above. Imperial Ministers have at last been brought to confess that the only reason why they gave their assent to the Transvaal Law, whilst refusing it to the Rhodesian Law embodying the same principle, was because, in the one case, they were afraid to force their convictions upon a self-governing Colony that was prepared to misgovern its unrepresented citizens, and, in the other case, they were ashamed to assume the responsibility themselves for a similar act of misgovernment. So, much, then for the difference in position.

As to the historical reasons, we are somewhat at a loss to understand what they can possibly be. We do recollect that, before the war, the Imperial Government protested most loudly against the harsh and restrictive legislation of the Kruger Government. We recollect eloquent denunciations by Lord Lansdowne and Lord Selborne, and we seem to remember that Mr. Joseph Chamberlain attached his signature to quite a number of despatches in which the treatment of Indians under a *Bort regime* was made a *curia belli*. Lord Lansdowne has now other fish to fry apparently, and Lord Selborne has become merely General Smuts' mouthpiece, when he

has not come forward actually as an anti-Asiatic himself. British Indians will always attribute to Lord Selborne the principal responsibility for the present position of affairs in the Transvaal. As will be seen from correspondence that we publish this week, as the Imperial representative in South Africa, he has refused to listen to appeals made by the British Indian Association to receive a deputation to discuss the latest phase of the anti-Indian policy of the Transvaal Government, and has declined to assume any responsibility for the protection of these unrepresented citizens of the Colony. His reply is that the accused should be judge in his own case, and so he sends the Transvaal Indians back to General Smuts. No doubt, Lord Selborne is able to give some obscure constitutional reason for his attitude, but it is one that will undoubtedly fail to satisfy those who are the victims of it.

Lord Crewe was naturally merely stating the facts as they were misrepresented to him by the Transvaal Government through the medium of Lord Amphil's question in regard to deportations of Indians direct to India by arrangement with the Mozambique authorities, that only those Indians who were not domiciled in South Africa were deported. Mr. Vithaldas Manji of Louis Trichardt is to be removed in this way shortly, and is now being detained in the Pietersburg Gaol, pending the arrival of a steamer at Delagoa Bay to take him to India. He is the lawful owner of a Peace Preservation Ordinance Permit, purporting to entitle him to enter and reside in the Transvaal, and of a certificate of registration issued under the Milner régime and accepted by him on the understanding that it was never meant to be changed for any other document, on the faith of Lord Milner's promise. He is an old resident of the Transvaal, having been brought to the Colony as a minor by his father, Mr. Manji Nathubhai of Pretoria, who, we understand, is now serving a sentence of three months' imprisonment with hard labour for refusing to produce the registration certificate issued to him under voluntary registration, he being a passive resister. There is a man who has just completed a term of imprisonment at Barberton Gaol and is the subject of a deportation order, who we understand, has been in the Transvaal for 13 years, as can be proved by a number of independent witnesses. British Indians have been told often that they carry the distortion of facts to a fine art, but, surely, this charge should be levelled against General Smuts and his underlings.

The Municipal Consolidation Bill

THAT fatuous body, the Natal Municipal Association, has done exactly what was expected of it by those who are in any way acquainted with its parochial narrowmindedness. By a majority of two, it has agreed to re-introduce the Municipal Consolidation Bill, with certain amendments that do not affect the Indian community, but with the retention of the two clauses relating to the municipal disfranchisement of those who are disqualified under the parliamentary franchise. Councillor Henwood, the Mayor of Durban, a gentleman who, we believe, has been convicted by a Durban Magistrate of assault upon an Indian servant and whose attitude of mind towards Indians may not unfairly be gauged therefrom, is responsible for this latest act of stupidity on the part of the Association. He is reported to have said that "if the Bill went through as it was, the whole of the Indians in Natal would be disfranchised, which was that they wanted. As far as he was concerned, he would stand or fall by these two clauses. If the Bill was passed in its entirety, he would accept it, but, if these two clauses were to be deleted, he would be against it. He was perfectly sure that it was a matter in which the Central Government, which was proposed under the Draft Act of Union, would help them." The *Natal Mercury* rightly says that "the problem of the Asiatic civic status is a national and Imperial question which ought to be dealt with by itself and on its merits instead of being introduced by a side-wind in a measure dealing with a variety of parochial matters." That is exactly what we ourselves have felt in contemplating this treacherous proposal. The reason for the Parliamentary disfranchisement of Indians alleged was that, in their own country, Indians were not possessed of parliamentary institutions based upon a franchise. The same argument cannot even if true, hold water in regard to the question of the municipal franchise, seeing that thousands of Indians are members of Municipalities in India and many more thousands are ratepayers. Whilst the Natal Indian community is not prepared to bargain in regard to this matter on the basis of an amelioration of the Licensing Law, we are very much afraid that that is in the minds of the Imperial Government. We strongly hope that Lord Crewe will realise that the two matters should be dealt with independently of each other, as they have no sort of relation-

ship. British Indians in Natal are not prepared to consent to their municipal disfranchisement. They pay their rates like other citizens and claim to have a voice in the expenditure of municipal funds. They may elect not to avail themselves of their privileges which they presently possess, but that is quite a different thing from assenting to the withdrawal of those privileges, for, in the one case, they bow gracefully to popular prejudice, but, in the other, they consent to an abrogation of existing rights.

MESSRS. KHOTAS AND CO., ARE TO BE congratulated on the results of their action in applying to the Supreme Court

The Khotas Licensing Case

of the Transvaal for a statement of the case in regard to the issue of trading licences to Asiatics on proclaimed ground. The Crown has recently held that the new Gold Law, and especially sections 130 and 93 thereof prevents the issue to an Asiatic of a trading licence and forbids him to reside on mining ground. The community is very fortunate that the Chief Justice presided on this occasion, for, after recent experiences in the Transvaal Supreme Court, British Indians have been very chary of approaching the Court if that procedure could, by any means, be avoided. But the Court has once again vindicated its character for breadth of vision and general fairplay by issuing an order upon the Receiver of Revenue to issue a licence to trade to Messrs. Khotas and Co. We think that this decision is far-reaching, and should allay what might have been almost a panic in the breasts of those who saw themselves being robbed, at a stroke, of the little fortune that they had been able, under circumstances of great hardship and against tremendous odds, to accumulate. We trust that the Government will take the hint thrown out by the Chief Justice, and realise that the Courts will not assist them to carry out a policy of spoliation.

WE ARE SURE THAT TRANSVAAL

The Theosophical Society in the Transvaal

Indians must be very grateful to the President and members of the Theosophical Society for the message of hope, encouragement and sympathy sent through Mr. Fricke, who is now visiting this country, by Mrs. Annie Besant, in regard to the sufferings that are now being borne by the Transvaal Indians. The very first object of the Society is "to form a nucleus of the universal brotherhood of humanity without distinction of race, creed, sex, caste or colour," and, no doubt, it is in obedience to this primary duty that Mrs. Besant has sent the message of hope and sympathy. We quite wish that the Transvaal Indians had had the opportunity of seeing her.

the spirit of brotherhood enunciated in the first object of their Society. Mr. Wybergh, with his segregation policy, and those who follow him, seem to have entirely lost that spirit and to be woefully ignorant of the real meaning of the word "brotherhood." We commend Mrs. Besant's message to the careful attention of Mr. Wybergh and his friends, feeling that they have yet much to learn in the elements of fraternity.

COMMENTING UPON THE RECENT meeting of British Indians in Capetown, held to protest against the treatment of British Indians in the Transvaal, the *South African News* displays a quite unjustifiable ignorance of the facts of the case. We are told, for instance, that "the existing law grants the Governor of the Transvaal power to issue orders of admission to educated Indians wishing to enter the Colony" and that "the Colonial Secretary has more than once given the assurance that no reasonable application of that sort will be refused."

We are then told that "this does not satisfy the Indian leaders, who demand a legislative enactment to the same effect, and, because they cannot get it, the passive resistance movement is being carried on. These are facts which cannot be gainsaid, and they have been frequently stated." What appalling rubbish! Surely, the *South African News* does not think that 150 men, including the most important leaders of the community, are such fools as to go to gaol with hard labour for three months for such a trifle as this? If the existing law gives the Governor of the Transvaal the powers quoted above, what further powers are required by the Government? Our contemporary misses the whole spirit of the light, and does not know apparently that the existing law takes away from the community a right that it previously had of securing the services of educated men who could enter the Colony as a matter of right once they had passed the tests, and that what the community wants is not temporary permits for cultured Indians "who desire to visit their compatriots in the Transvaal for religious and other purposes," but permanent rights for those who desire to settle down among their compatriots, who may have need of their professional, intellectual, or spiritual qualifications. The Transvaal Indians quite fail to see, for instance, why the Indian lawyer should have a better legal status than the Indian barrister, and what right the Transvaal Government has to legislate against people because of their race instead of because of their inability to pass the tests of western civilisation. At that the Transvaal Indians do not seem to be aware of the fact that the Transvaal Government has no right to legislate against people because of their race. The Transvaal Indians are asking for nothing now,

the sooner it will make the *amende honorable* to the Cape Indians, whom it has grossly misrepresented. Business men, as most British Indians are usually admitted to be, do not, as a rule, waste their time in developing their powers of imagination, and the *South African News* should give the Cape Indians a little credit for the possession of a certain necessary amount of common-sense. The present fight is not a fight against registration or finger-prints. It is a fight for the removal of the religious insult on the Statute-Book in the shape of Act 2 of 1907, and against the principle of race-legislation contained in existing laws, which prevent cultured men securing permanent rights of residence in order to minister to the higher needs of their brethren.

THE REUTER TELEGRAM THAT WE publish in this issue, summarising portion of the Blue-Book issued

on Wednesday last, dealing with the Transvaal Asiatic question during the past six months, shows two things. One is that, notwithstanding apparent indifference, Lord Crewe fully realises the monstrous injustice that is being done to British Indians in the Transvaal. We understand that he has suggested that, upon the completion of registration of Asiatics in the Transvaal, the Registration Acts of 1907 and 1908 should be repealed, and that the Transvaal should rely thereafter upon the strict interpretation of the Immigration Act. That is a common-sense attitude to adopt, and one that should commend itself to all that is reasonable in the European community. Unfortunately, General Botha does not seem to be reasonable. Worse still, he seems to have a peculiar way of disguising his appreciation of truth, for it is reported that, in reply to the above statement, he urges that many Indians are content with the present conditions. We challenge the Transvaal Premier to produce a single "Indian, however degenerate, who is content with the present conditions." We assert positively that no such man exists. Even those who registered under Act 2 of 1907, and who have consistently thwarted or attempted to thwart the will of the majority of the community, would unanimously approve of Lord Crewe's suggestion, were the matter put to them as Lord Crewe has put it to the Transvaal Government. We admit that, owing to the lamentable folly of many members of the community, General Botha has some outward justification for making the statement, but, had he taken the slightest trouble to inform himself of the facts—and it is incredible that he is not aware of them—he could never have penned the despatch above referred to. In fact, he has for the Transvaal Indians to disprove emphatically the truth of General Botha's statement.

and we trust that they will not be slow to do so, as a matter of self-preservation and as a safeguard to their self-respect.

WE ARE GLAD THAT THE *Natal Mercury* has commented upon the Transvaal Chief Justice's judgment in the Khotas appeal case. The Chief Justice observed that class legislation should be explicit and not left to be inferred from the general tenor of the particular Act concerned. That is the stumbling-block of anti-Asiatic legislators all over South Africa, however.

They will be only too glad to pass anti-Asiatic legislation if they were not obliged to be explicit, but knowing that a deliberate statement of intention to legislate against certain classes of the community would immediately evoke refusal of the Royal Assent to any such measures, they are obliged to hide their guilty foot-steps by means of general legislation which, though theoretically applying to all classes of the community, is intended, in practice, to apply only to a particular class, as, for instance, the Natal Licensing Law. We hope that, in all future cases, legislators and governments in South Africa will be most careful to be explicit. British Indians will then know exactly what they have to expect both from Colonial Governments and from the Imperial authorities.

THE VALUABLE EVIDENCE SUBMITTED by Mr. Polak to the Education Commission that is now sitting requires very little supplementing. What is left unsaid therein is a matter of detail only. And yet it does not come amiss to emphasise once more the attitude of the Government in regard to the Higher Grade Schools. Time was when infants were allowed entrance and when the leaving age was seventeen. To-day we have quite a different story. Students begin at Standard 11, and are told to get their preliminary education either at the Government-aided (Mission) schools or at the so-called Government schools, and the leaving age has been lowered to fourteen years. And the girls are, for all practical purposes, deprived of all facilities for education. Why Indian "infants" should be sent to Mission-schools we quite fail to understand. Religious propaganda work has never appealed to us, and we do not appreciate it in regard to the youthful members of the community. We can very well apprehend the reason, then, why Indian parents refuse to consider such a possibility. The alternative is equally impossible. What are the so-called Government schools? Nothing else but the old European schools under a master homogenization. But a rote by rote

other name will smell as sweet. These schools are badly-built, badly-equipped, badly-ventilated, badly-situated. The teachers are below the proper standard in attainments, efficiency, and pay. The work is poor, the pupils are undisciplined, and the resulting ignorance and laxness form no fit environment for the education of Indian children. We can only conclude that the Government wish to crush out of existence Indian education. It is a noble ambition the accomplishment of which we hope the community will do its utmost to prevent.

THE FOLLOWING ADVERTISEMENT appeared in the *Natal Mercury*:

"RICE at 15/- per bag of 105 lbs (for the account of whom it may concern) we supply, cash with order. Coolie Rice (more or less weevily). Limited supply only.—Apply during P.O. Box 795, Durban."

This sounds honest and genuine enough as far as the buyer and seller are concerned; but what about the poor indentured Indians who, presumably, will have to eat this rice which is "more or less weevily"?

THE UNPLEASANT INCIDENT OF THE treatment of Swami Shri Shaakernand by an ignorant tram-conductor in Maritzburg, related in our columns last week, should give thinking men pause. That it is possible to find a man so lacking in discrimination and fine feeling as this stupid official reflects badly upon the community that he represents, or, let us hope, misrepresents. It is alarming to find that, because an Indian gentleman prefers to retain his picturesque national costume, he may be molested and insulted by a man, whose only apparent claim to consideration lies in his possession of a white skin. The *Times of Natal* has done a public service in emphasising the serious nature of the offence; and we are very glad indeed to learn that the Indian community of Maritzburg, without distinction of religion, are taking the matter up with a view to securing a remedy. It is surely time that something is done, when an Indian religious teacher is grossly insulted because he chooses to ride inside a municipal tram-car instead of outside.

[Since the above was written we learn that a letter has been addressed to the Manager of the Tramways in which it was stated that a large section of the Indian community would refrain from using the cars unless a satisfactory reply was received. The Tramways Manager is said to have replied that he was all respectably dressed and that he would be obliged to have a seat reserved for him in the cars when he desired to use them.]

Lord Crewe and the Deportations

Letter to the High Commissioner

The following letter addressed to the Private Secretary to His Excellency, the High Commissioner, Johannesburg, and dated 30th March, has been sent by Mr. Abdul Gaffur Fajandar, the Acting-Chairman of the British Indian Association:

Sir,—I have read with considerable astonishment a Reuter cablegram purporting to contain a reply from Lord Crewe, in the House of Lords, to Lord Amthill, who raised the question of deportations direct from the Transvaal to India by arrangement with the Portuguese authorities at the Province of Mozambique. The Secretary of State's reply was to the effect that the deportation did not affect domiciled Indians. My Association learnt, a few days ago, that a certain Vithaldas Manji was being deported from Louis Trichardt in the aforementioned manner. The said Vithaldas's father, Manji Nathubhai, is at the present time serving a sentence of three months' imprisonment with hard labour in the gaol at Volksrust for a breach of the regulations under Act 36 of 1908. He is registered under Act 36. His son is resident in the Transvaal, and is the possessor of a Peace Preservation Ordinance Permit and a certificate of registration issued under Lord Milner's regime and is also domiciled in the Transvaal.

My Association feels that His Majesty's Government is being wrongly informed as to the nature of the deportations mentioned by Lord Amthill; and I have the honour to request that the facts embodied in this letter may be communicated by cable to His Majesty's Government, in view of the urgency of the matter involved. My Association feels that, in view of the public importance of the issues involved, it should not be called upon to bear the cost of such a cable.

My Association has forborne to communicate on the subject with the Transvaal Government, as, in its view, the Transvaal Government does not represent the interests of British Indians, who are a disfranchised minority in the Colony, and because it regards His Excellency in his capacity as High Commissioner of South Africa as the trustee for those interests.

ORIENTALS IN CANADA. Mr. Oliver, Minister of the Interior, informed Mr. Ralph Smith in the House of Commons that on January 1 there were 38,758 Orientals in Canada. Of these there were 17,239 Chinese, 11,111 Indians, and 10,408 Japanese. The bulk of the Chinese were in the mining and agricultural industries in the West.

The Education Commission

Important Evidence

The following written evidence has been submitted by Mr. H. S. L. Polak to the Commission that is now sitting to consider the question of Education in Natal:—

The Indian population of Natal is approximately 120,000. Of this number, some 32,000 are under indenture, some 15,000 to 20,000 are of the trading class, who have paid their own passage to Natal, whilst the remainder are either ex-indentured or the descendants of indentured Indians.

Indian education must, therefore, be regarded from at least two points of view—the one being how to evolve a scheme for the education of children whose parents are serving terms of indenture; the other being the training and development of the off-spring of the free Indian population; and the two problems, in some respects, differ radically from each other.

The children of covenanted parents suffer from the conditions of existence of the latter. There is little, if any, home training and discipline, and even less, if possible, religious influence. Here, the raw material is very rough, and the machinery for bringing it into shape is, as a rule, the most rudimentary. On the larger estates, the covenanted employees are, as a rule, well looked after, the employers, as a matter of self-interest and self-protection, apart altogether from ethical considerations, making the conditions of service as tolerable as circumstances permit. And in some cases, elementary tuition is given to the Estate children. But large numbers of indentured Indians are allotted to employers who have no apparent concern with the welfare of their employees or the children of these. It should be made compulsory for large employers of labour to see that the children on their estates obtain free elementary education. This should be provided at the expense of the employees themselves, under the independent direction of the Superintendent of Education. The smaller estates could combine, and schools should be provided in convenient centres for the instruction of the children, and under similar control. The number of such schools, generally, should be proportionate to the number of children. As for the nature of the education to be provided, it should consist of the usual elements of knowledge, together with agricultural and industrial training. The large majority of the pupils will, on after life, be engaged in agricultural pursuits or in manual or domestic labour of various kinds, and training of hand, eye, and mind should proceed together. The medium of tuition

should be the native tongue of the children, at least for the early years, and this would necessitate the employment of Indian teachers duly qualified.

Free Indian Population

Next, there is the ex-indentured population and their descendants. These, again, may be sub-divided into those who live in towns and those who live in the country districts. For the latter, the scheme and methods of education should approximate to that just described. The Government, however, should provide the schools and pay for the cost of instruction which should be free and compulsory. In regard to those living in the towns, more attention might be paid to higher industrial education, domestic economy, and secondary education, which, again, should be free and compulsory, and this kind of training might usefully be given in all the Government schools, in towns, for Indian children, with the exception of the higher grade schools. In this way, there will not be the tendency for the children, as they grow up, to specialise as traders or necessarily follow any other calling, but they would be fitted to adopt any calling for which a need arose, and so render themselves the more useful to the community.

Higher Grade Schools

Lastly, there is the better class trading community, consisting of comparatively well-to-do merchants. For the children of these the Higher Grade Indian Schools are available, and the tuition given there would be mainly scholastic. So far as these schools are concerned, they should revert to the condition of affairs that existed in 1905.

General

The primary and secondary schools for the tuition of Indian children should be exactly on the same level as the ordinary schools of the Colony as regards efficiency, fees (where and so long as fees are required), standard of training, qualifications of teachers, suitability of buildings, and opportunities for securing more advanced tuition. The Indians would then be agreeable, without prejudice to their general rights under the law, to send their children to the specially provided schools.

Owing to social causes, Indian parents, at any rate of the higher classes, have the profoundest objection to co-education of the sexes, and, as a rule, boys and girls should be separately educated. On the estates and in the country schools, however, where reasons of economy would largely obtain, and where social forces do not operate so strictly, co-education might be cautiously introduced.

For the first five years of the early years of the education, the vernacular, including the foreign language to which all Indian children, who rarely speak

anything but their own mother-tongue in the family-circle. Such tuition should, therefore, be given by qualified Indian teachers.

Moral Instruction, on the lines of F. C. Gould's Moral Instruction Lessons, might be given, due regard being had to peculiarities of race and habits of thought.

There should be a special college for the training of Indian teachers, for which a special government grant should be made annually. At this College, too, advanced training might be offered to those students who intended to enter the learned professions, and who, to-day, are obliged to obtain that higher education outside the Colony and outside the influences which should bring them into closer touch with the Colony's needs.

The first essential for the successful training of Indian children is secure the hearty co-operation of Indian parents and the heads of the Indian community. If these are antagonised or rendered suspicious, as has been the case owing to the Government's action in regard to the Higher Grade Indian Schools, the result will be disastrous.

The Indian population is a permanent element in the community, and will have a very definite place to fill. The Colony must be prepared to regard that population as a present and a potential asset or the reverse. The majority of the Indians in Natal have been introduced by the European Colonists, or are the descendants of those so introduced, for the material advantage of the white element of the population, and the Colony owes them a heavy debt which it will be difficult to repay. The mere monetary payment for five or more years of toil taken from the best years of the lives of the covenanted Indians is no adequate return, when it is considered that these people can no longer re-enter upon their old lives in India, where their places are already filled. And many of the Natal Indians are born in the Colony and know no other home. Generally speaking, these people are voiceless and unrepresented, for, by the very nature of their calling and the circumstances of their life, it has not been possible for them to throw out leaders. Age restrictions should be removed, and every facility should be afforded for the Indian student to rise to the top rung of the ladder, if his mental qualifications are sufficient to enable him to do so. So long as the Indian population is regarded by the Government as alien to the community rather than as an integral part of it, it will become impossible to make the best of it, but it will inevitably become embittered, sullen, cramped, ignorant, and, eventually, criminal. If it is desired that Indians should take their proper share of responsibility in the development of the welfare of the State, no improvement should be put in the way of the education and no training of the Indian youth.

✓ At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, March 1, 1909.

Edward the Conqueror

One gets accustomed to the use of the words "hearty" and "enthusiastic" in descriptions of the welcome accorded to potentates who pay each other visits, but in the case of the royal visit to Berlin early in February such words hardly did justice to the splendid reception given to Their Majesties King Edward and Queen Alexandra. Palace and people did their utmost to emphasise the welcome; the Emperor gave particular and personal thought to the preparation of the apartments to be used by his guests, even to the removal of a picture which might have wounded Queen Alexandra as it portrayed a Prussian victory over Denmark and the substitution of family portraits of special interest—her father, her son, whose memory is so dear to her, Queen Victoria, King Edward when two years old, and others. The State functions proved most successful, but the visitors captured the hearts of the people as well as of their relatives by their constant appearance in public and their keen interest in Berlin's historic and scientific treasures. His Majesty King Edward completed the conquest by accepting the invitation of the Chief Burgomaster to a reception at the Town Hall. For the first time in its history the city of Berlin entertained a foreign sovereign; King Edward established a precedent, and thereby raised Berlin to the rank of London and Paris and bestowed upon it a dignity that is doubly sweet because hitherto unknown. Not only did he accept the invitation of the Municipality but he proved himself a delightful guest, keenly interested in everything that was done for his delectation, in the unique decorations which transformed the building almost into a forest brightened by pink carnations—Queen Alexandra's favourite flower—and the music for which Germany is justly famed. The monarch is a hero and a benefactor now to the happy counsellors than whom he has no more devoted friends. But the influence of the visit does not end at the Rathaus; from the Court to the Cottage Germany is now inclined to believe in the King as peacemaker and the people of England as desirous to support him wholeheartedly.

An Important State Document

During the last month the long expected Report of the Royal Commission on the Poor Laws has been issued and is one of the most important and revealing of State documents. The effect, if its recommendations be adopted, even in part, will probably be to abandon the workhouse system and deal with those who would be inmates in sections. The nomenclature, too, will probably become "Pub-

lic Assistance" in the future, and it is felt that the Poor Laws have broken down in practical working; they have not reached those for whom they were primarily intended and those who did not deserve relief have in many cases obtained it. Another weighty point in the mass of evidence gathered is the terrible effect of drink on pauperism. It remains to be seen what will be the practical results of the Report, but the near future should see a transformation of the Poor Laws into something more practical, useful and fair.

Sir Patrick Manson

and Sir George Darwin

The Authors' Club has honoured itself in honouring two most distinguished men during the past month, Sir Patrick Manson and Sir George Darwin, and has induced them to talk in popular language about two subjects on which they are recognised experts, the expert being a daily necessity in the century. Sir Patrick's story how he wages war upon the mosquito is of special interest to those people who know what malaria is, and without going into detail as to how the guilt of disease-carrying has been traced home, I may say a word or two about the lecturer's practical moral at the end of his discourse. He insists that there is great danger in the spread of disease by the very means about which we are all priding ourselves to-day, facility of intercommunication all over the world. This is all very well in its way, but, says Sir Patrick, take care to hammer into the minds of the people that it is necessary to get rid of damp and dirt; get rid of the insects which flourish in such conditions and become carriers of disease germs.

Sir George Darwin's discourse was calculated to increase our respect for our satellite, the moon, not only as the maker of the tides of the ocean but of the tides of the earth, for it is known now that the earth rises and falls appreciably day by day. However, Sir George tells us that the moon is gradually retreating from us and the earth is spinning more and more slowly; we have in consequence grown out of a day of only three to four hours, but we may look forward to a day fifty-five times the length of our present one. There may be advantages in leisureliness, he thinks, and he has a good word for the man in a hurry: probably he inherits the peculiarity from his ancestors who were obliged to get so much into a brief day!

The Opening of Parliament

Their Majesty returned home in order to be present at the Opening of Parliament which, again this year, was performed with all the splendour of a State ceremony. The weather was kind, the cream ponies behaved admirably, so that the antiquated old coach stayed comfortably on its way from Buckingham Palace to Westminster and back again through ranks

of soldiers and police keeping the cheering crowds within bounds. No untoward incident marred the journey—not even a suffragette, and the miserable processions of unemployed were kept out of sight. There was a ring of true appreciation of His Majesty's personal influence abroad in the accompaniment of cheers throughout the whole route, for it is with special regard to Germany that our alarmists are constantly stirring up anxiety and the ill-will of certain organs of the press by no means reflects the desire of the people. Though the pleasant title of "King's Speech" still attaches to the Ministerial Message put into the mouth of His Majesty on the occasion of the Opening of Parliament, there was widespread satisfaction that the first paragraph referred to the pleasure of the Berlin visit and consequent strengthening of "those amicable feelings between the two countries which are essential to their mutual welfare and to the maintenance of peace." The reference to India emphasised the "strong desire" for the inauguration of reforms for the protection of interests and advancement of welfare of all races, classes, and communities. There has been no time lost in bringing the new Bill before the House of Lords and a record of twenty-five years has been broken by the fact that their lordships met to resume the debate on Ash Wednesday, the first day of Lent. Of which more anon.

Outside the House of Parliament

There were two sections of the community who were expected to demonstrate on the occasion of the Opening of Parliament: the unemployed and the suffragettes. The unemployed showed themselves in considerable strength in various directions, such as meetings in Trafalgar Square and the Tower Hill, and in processions to the Squares of the West End which are particularly the abodes of the wealthy. A piteous sight, however, was the procession of unemployed women, many of whom brought children with them and paraded a long route in the West End—at a safe distance from Westminster. One of the comments which fell on my ears was made by a comfortably dressed, well-fed onlooker. "The children don't look so bad after all," said he, "but the mothers are care-worn and hunger-worn." It was a demonstration of motherly self-sacrifice.

As to the suffragettes, a plan that failed was a visit to Westminster by ship at the moment of the arrival of Their Majesties; the winds, however, were contrary, and the heroine of the "grille" movement, Miss Mariel Maters, an American who has enjoyed the vote for eight years, was carried far away from Middlesbrough to Surrey. Several deputations have tried to wait upon the Prime Minister but whether at a residence or at "Number 10" whether on foot, on bicycles, or as express postal parcels, they have

failed, and the consequence is that between thirty and forty now find themselves lodged in Holloway for periods varying from three to eight weeks. The Government makes no move to consider further the case of the enfranchisement of women: Mr. Asquith declares publicly that he has "nothing further to add," and privately is known to be one of the strongest opponents of the demand: so the war of the women continues and will do so until a Government deals with their case. On the day before the Opening of Parliament there was a great gathering of members of all the suffrage societies at the afternoon service; nothing was added to the usual evening song, but the presence of so many women—and men—who are working for the movement was in itself most impressive. Among the women was the veteran Miss Emily Davis who presented to John Stuart Mill the first petition on behalf of women's enfranchisement fifty years ago. A word of sympathy here with those brave Indians, led by Mr. Gandhi, who choose prison and the spoiling of their material possessions rather than surrender a vital principle. All good wishes, too, for Mrs. Gandhi's speedy restoration to health.

Welcoming Dr. Sven Hedin

Dr. Sven Hedin has been to visit us and has captured our imagination and interest by his narrative of his latest journey in Tibet. Difficulties and dangers exist only to be overcome when the intrepid explorer has set his heart on attaining a certain object, and, despite the opposition of the Tibetans to European in their country, he has succeeded in filling in with mountains, valleys and river beds the blank patches which marked the map of Tibet. His words expressing the glacial discovery when he stood at the source of the great waters which eventually become the Hindus and the Brahmaputra show a great deal of the romantic intermingled with the practical character of the explorer. Cut off from the ken of man he yet felt that through the course of these mighty rivers he was in touch with the great world beyond the wilds of Tibet. But the most amusing episode of his visit was the friendly encounter with Lord Morley, the man who stopped his expedition entering Tibet from the Indian side. The Secretary of State declared that Dr. Hedin had had his revenge and he congratulated him on what he had accomplished despite the refusal; the explorer on his part, made the humorous retort that although he did not love Lord Morley three years ago he now recognised him as his best friend, for he denied the Tibetans the pleasure of "kicking me out," as they were ready to do on the Indian frontier, and by keeping other explorers out of the country Dr. Hedin was able to pursue his journey without fear of rivals. The price the explorer is asking for his new book is £15 000, and it

title is to be the new geographical cognomen: Trans-himalaya.

Things Indian

The introduction by Lord Morley of his India Councils Bill drew to the House of Lords a large number of peers who have held sway in India either as Viceroys, Governors, Lieutenant-Governors, or Secretaries of State. Lord Cufson arrived home from his South African visit in the nick of time and the spare form of Lord Lansdowne alone separated him from Lord Middleton, the Secretary of State who can hardly be regarded as a bosom friend. Just behind was Lord Amthill, also Lord Harris; Lord Lamington was unavoidably absent owing to ill-health, but Lord Elgin, Lord Reay and Lord MacDonnell were on the Ministerial side of the House, and Lord Crewe intervened in the debate, not as having had Indian experience, but on behalf of minorities. Lord Morley's speech was clear and concise, and marked with an intense desire to make substantial progress in associating Indian and Anglo-Indian in the government of India. The fight raged round the question of Indians on Executive Councils, especially that of the Viceroy and it was contended that, though Lord Minto may be in accord, his Council are probably of a different opinion, while a referendum to the princes and peoples of India would prove that the majority viewed with regret the admission of an Indian into the Sacred Circle of "the Six." Lord Morley listened; the power in this case lies with him, and rumour says he will not give way. In a few days the Committee stages begin.

The Commons have not yet got to this weighty business; questions and an amendment to the address on the subject of the deportations, moved by Mr. Mackarness and seconded by Mr. Hart-Davies, are the limit of Indian discussion up to the present, but the Bill is to come before the House at the earliest opportunity. Lord Morley is desirous that there should be the least possible delay in setting the new legislative machinery to work, and proving thereby that deeds follow words.

Outside Parliament, as well as by questions inside, there is a focussing of attention in India House, Righgate, and its influence in the direction of sedition. The course of lectures on "India from the Indian point of View" continues fortnightly, and Mr. Hegerl's new paper has appeared, *Swami*. It is to be issued fortnightly at the cost of sixpence. The Decentralisation Report has just appeared; it is a mass of matter of notable interest and urges reforms in the direction Lord Morley has taken.

Articles and Books of Indian Interest

In the *Nineteenth Century* for March 1909, Lieut. Col. Mearns writes on "India Revisited," in the *Empire* of March, Mr. A. H. H. writes on "The Indian Reformation," and in the *Review* of March, Mr. G. H. H. writes on "The Indian Reformation."

March Contemporary. The February *Westminster Review* contained an article on the "Native Aspect of Indian Unrest" by Major Arthur Leonard, in which he considers that sedition springs from ill-digested western education. Following the recent works of Mrs. Steel and Sir Mortimer Durand on Akbar and Nadir Shah comes Mrs. Perrin's latest Indian novel, "Idolatry," (Chatto and Windus, 6s.) taking missionary work as its setting. "India: Its Life and Thought" by John P. Jones (The Macmillan Co., 6s. 6d. net) is the work of an American missionary. "European Travelers in India during the 15th, 16th, and 17th Centuries" by E. F. Oaten (Kegan Paul & Co., 6d.) tells of social institutions and governments in those days. It is the Le Hat Prize Essay for 1908. A pamphlet of special interest is Prof. Brownes "Brief Narrative of Recent Events in Persia" with a translation of the terms of the Persian Constitution (Luzac, 1s.).

OBSERVER

A Quarrel and a Settlement

Swamiji as Peacemaker

Swami Shri Shankaranand has been called in to settle a quarrel amongst the Tamil community of Maritzburg. The Hindu Young Men's Society, the V. K. Sabbath, and Messrs. C. Nalliah, V. K. Pillay, R. S. Pillay, Karappana Moodley, A. S. Padayachee, M. K. Pillay, and Mooruga Chetty were the parties concerned. All agreed to abide by the decision of the Swamiji.

Having heard the deliberations of both parties, and having examined the documentary and verbal evidence, he found Mr. A. S. Padayachee guilty of trying to defy the authority of the said societies. In the same way he found Mr. C. Nalliah and some others guilty of using the language undesirable against some of the members of the said societies; and lastly he found the H. V. M. Association and V. K. Sabbath guilty of transgressing the limit of authority in proceeding illegally, unsystematically, and in haste against the aforesaid seven persons, and excommunicating them without any forewarning and without giving them any chance to defend themselves publicly against the charges so brought against them, and he contended that these persons, except A. S. Padayachee, were made to suffer for no crime of theirs against the community, and that the H. V. M. Association and V. K. Sabbath had no right to deal with these persons so harshly.

It was also decided that letters of apology should be sent by Mr. Nalliah and his compatriots, and that the societies should cancel the excommunication of a communication against these seven persons. This the two societies have done.

The Transvaal

"Prison Reform"

Mr. Polak writes to the *Star* as follows:—

It was with great gratification that I read your leaderette on "Prison Reform" last night, for it seemed to me that I discerned a little light in the darkness, perhaps even a little awakening of conscience. I sincerely hope I am not mistaken. It is pleasing to find you uttering a word in favour of prison reform. You advocate, I note, "a more humane method of dealing with criminals and especially with first offenders," and your advocacy does credit to your enlightened views on this very important branch of sociology.

But, Sir, have you nothing to say on behalf of the 150 Indian political offenders who are serving sentences of rigorous imprisonment within the walls of this Colony? Do you not know that, under the prison regulations, they are not distinguished from aboriginal native criminals, with whom they are often brought into the closest contact? Is that a matter for congratulation? Do you know that, even to-day, after much correspondence and many pleadings, the diet of these Indian passive resisters (all of whom are honourable and otherwise law-abiding men) is a slight variant of the native diet?

When Mr. Gandhi, presumably in terms of the gaol regulations, or at least in pursuance of custom, was recently marched in broad day-light through the public thoroughfares of Pretoria, wearing the convict's handcuffs, I do not recollect reading in your editorial columns a word of protest at the indignity put upon him, a political offender as the *Natal Mercury* admits, or at the shame and degradation put upon every freedom-loving Britisher by this wanton piece of illiberal folly on the part of the authorities. So keenly, indeed, has your Durban contemporary felt the humiliation of the incident—and Natal knows, perhaps, better than the Transvaal what South Africa owes to Mr. Gandhi's moral courage and moderating influence—that it has publicly protested on behalf of Natal Colonists against the action of the authorities, describing the treatment as monstrous.

Your Volksrust correspondent, telegraphing on Saturday, announces that many of the Indian passive resisters imprisoned there have been transferred to the quarries at Houtpoort, near Heidelberg. We all know the nature of quarry-work, and how it is usually reserved for the worst of criminals. Yet you do not seem even to have noticed the incident, for it has not called forth any comment from you. What object is served by advocating prison reform in regard to criminals, when you have not a word

to utter in regard to the "more humane method of dealing with" political offenders—men whom General Smuts himself has called "conscientious objectors?" I wonder whether, if the Reform prisoners had been treated, in 1896, as the Transvaal Government is now treating these Indian political offenders, whether you would have remained dumb? After all, what is the nature of the offence committed by the great majority of those Indians now incarcerated? They are all registered residents in the Transvaal, and every one of them is known to the Government. This at least can be said of the leaders, each of whom has been addressed by name by the police officer who demanded the production of registration certificates which the Registrar of Asiatics knew full well had been issued to them. The theory of registration is the identification of the resident Indian population. The production of the certificates is required for the identification of those whose identity is otherwise unknown to the authorities. Obviously, then, the imprisonment of those who are now being treated as aboriginal native criminals is merely a political act on the part of the Government.

Is it asking too much of you, Sir, to leave theoretical penology alone for the time being, and turn your remarkable energies in the direction of securing a much-needed reform in the treatment of political offenders derived from a section of the population shown statistically to be the most law-abiding in the whole community. I write not as a pro-Indian but as a pro-Englishman, who regards with dismay this lapse from the high tradition of liberty that has ever been held up to him as something peculiar to British political life.

Johannesburg,

30th March, 1909.

The following is addressed to the Editor of the *Pretoria News*:—

Sir,—In your issue of Saturday, Rev. James Gray says that "when men are abetted in the breaking of one law, it tends to breed contempt for all law." That sounds somewhat dogmatic, but it is the frequent argument of those who place Law before Justice or Reason. It is merely another form of fetish-worship. But Rev. James Gray's theory is not borne out by facts. One of the most law-abiding peoples of the West are the British, but they have ever been amongst the greatest law-breakers. The English revolutionary has been by far the most successful of all revolutionaries, and it is largely to the success of his efforts that Englishmen to-day possess their present liberties. An actual instance where the breach of one law has not tended to develop a contempt for law generally is in connection with the Indian passive resisters in this Colony. I am convinced that an analysis of

the criminal statistics for the last two and a half years will not reveal a greater propensity—rather a lesser—towards general crime on the part of the notoriously law-abiding Indian community.

Lowell put the matter very tersely when he said:

"Man is more than constitutions;
better rot beneath the rod,
Than be true to Church and State,
while we are doubly false to God."

I am, etc.,

H. S. L. POLAK.

Finger-Prints

We have received for publication the following letter, signed by five well-known Chinese gentlemen of the Rand:—

Johannesburg, 30th March, 1909.

The Registrar of Asiatics,
Pretoria.

Sir,—In reply to your letter, we do not intend to forward a specimen of our signatures in English characters and the impression of our right thumbs as requested by you. We have already furnished our thumb-impressions to the Government, and we have no intention of repeating the act, as we consider it unnecessary. In regard to the matter of verification, the Licensing Officer is fully satisfied as to our identity, and has accordingly issued to us licences to trade.

Should you desire to take any proceedings against us, we are prepared to suffer whatever consequences our refusal of your request may entail.

We have the honour to be, Sir,

Your obedient servants,

AH YONG,
LONG WAN,
LAM SING,
LEONG HIEH,
HO CREW.

California and the Japanese

New York, February 26.

An echo of the recent outbreak against the Japanese on the Pacific Coast was heard in the Californian Senate yesterday when that body by 28 votes to 7 passed a resolution aimed directly at the Japanese, asking Congress to extend the Chinese Exclusion Law in operation throughout the United States so as to include all Asiatics. The preamble to the resolution recited *inter alia* that the progress of the nation was dependent upon a homogeneous population; that the influx from the over-populated countries of Asia of people unsuited for American citizenship and for assimilation with the race was lowering to the American standard of life and dignity and to the wage-earning capacity of American labour. —*The Times*.

Meetings in Johannesburg

A. Strong Resolution

(SPECIAL TO INDIAN OPINION)

In the Hall of the Hamidia Islamic Society on Sunday last, a well-attended meeting of the Society was held to elect an Acting-Chairman in the place of Imam Abdool Cadir Bawazzer, who went to gaol recently for three months with hard labour. Mr Dildar Khan was unanimously elected to the office.

The following resolution, proposed by Mr. M. Abdool Gafoor Fajandar, seconded by Mr. Ismail Patel, and supported by Mr. M. M. Saloojee, was carried unanimously:

This meeting of the Hamidia Islamic Society hereby authorises the Chairman, on its behalf, to send cables of protest to various religious Societies, newspapers, and public bodies in India and England, with a view to united action being taken by them to induce the Imperial Government to intervene to put a stop to the existing persecution of British Indians, who are suffering for the sake of conscience and religion.

The following is the text of the cable sent to India: "Society's chairman, treasurers, secretary, prominent members, large merchants, all registered voluntarily, rigorously imprisoned because unrepealed law insulting Islam, prohibition entry cultured Indians required highest welfare community. To-day over 150 gaoled, enormous hardships, many ruined. Illegal deportations domiciled including one resident thirteen years. Urgently request arrange immediate deputation Viceroy, hold protest meetings."

A similar message has been sent to sympathisers in London.

A letter was read from a Mr. Hoossan, a Turkish Mahomedan who had been detained at Volksrust. He has since been deported to Natal.

Immediately after the Hamidia meeting was concluded, a meeting of the British Indian Association was held, with Mr. Abdool Gafoor Fajandar in the chair.

The following resolution was unanimously passed:

This meeting of British Indians has read with astonishment Lord Crewe's reply to Lord Ampthill's interpellation on the question of deportations direct to India, to the effect that domiciled Indians are not affected thereby; and protests strongly against the misleading information given to His Lordship by the Transvaal Government, in view of the fact that, at the present time domiciled Indians are being deported to India from the Transvaal by arrangement with the Portuguese Government, and urgently requests His Majesty's Government to make the fullest inquiries into the present position of affairs.

It was proposed by Mr. Dildarkhan, seconded by Mr. M. K. Desai, and supported by Messrs. D. Nannoo Mia, M. I. Daya (Boksburg), Waja (Krugersdorp), Ismail Patel, Moosa Essackji (Newlands), Ahmed Sahib, H. S. L. Polak and David Pollock. A letter was read from Mr. Essop Ismail Mia, (the late Chairman of the British Indian Association) urging the community to continue the struggle at all costs.

A telegram was received from the Natal Indian Congress sympathising with the passive resisters, and stating that cables of protest had been sent to London and India.

Reply to Association's Petition

We have received the following letter for publication:—

Governor's Office,

Johannesburg, 30th March, 1909.

Sir,—With reference to my letter of the 9th January, I am desired by His Excellency the Governor to inform you that he has received a further despatch from the Secretary of State for the Colonies on the subject of the petition of the British Indian Association dated the 9th September.

The Secretary of State observes that the Transvaal Government have not seen their way to repeal the legislation referred to in the petition, and states that His Majesty's Government are not in a position to press upon that Government any course of action which would involve such repeal.

As regards the question of the admission to the Transvaal of educated Indians, the Secretary of State notices that the third resolution enclosed in the letter from the Chairman of your Association of the 7th November shows that your Association would be content with the admission of six educated Indians yearly, though you desire that this should be arranged for under the ordinary Immigration Law. He points out that the Transvaal Government are ready to admit the required number, and that they only stipulate for the use of different machinery to effect such admission. So far as this question, therefore, is concerned, the difference between your Association and the Transvaal Government is one of method.

I have, etc.,

D. O. MALCOLM,

Private Secretary.

The Chairman,
British Indian Association,
Johannesburg.

We have also received a very lengthy reply to the above, by the Acting-Chairman of the Association, which will appear in our next issue.

INDIAN MAIL. For Bombay direct, per S.S. Umhara, on or about the 21st inst.

Deportations to India

Remarkable Correspondence

Lord Selborne Shifts Responsibility

We publish the following important correspondence:

10th March, 1909.

His Excellency,
the Governor of the Transvaal,
Johannesburg.

Sir,—My Association learns from to-day's papers with the profoundest amazement of a reported arrangement between the Transvaal Government and the Portuguese Authorities at Mozambique, that future deportations of British Indians will be made direct to India by way of Delagoa Bay, whether the deported persons are registered residents of the Transvaal, or entitled to registration, or are domiciled in Natal or in any other South African Colony, or are born in South Africa.

My Association, ventures respectfully to request from Your Excellency a confirmation or a denial of this report, in view of the Imperial interests involved. In the event of the report being true, I have the honour to request that Your Excellency will receive, at Your Excellency's earliest convenience, a small deputation of the Association to discuss the new position that may arise.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

(Sd.) ABDUL GAFUR FAJANDAR,
Acting Chairman,
British Indian Association.

Governor's Office,
Johannesburg,
11th March, 1909.

Sir,—I have to acknowledge the receipt of your letter of the 10th March, and in reply to inform you that the matter to which you refer is one on which you should communicate with His Excellency's Ministers.

The responsibility for administering the Acts relating to Asiatics rests with Ministers and consequently His Excellency is not prepared to receive a deputation for the purpose of discussing the matter. It will be for Ministers, to whom your letter is being forwarded, to consider whether they will receive a deputation.

I have, etc.,

D. O. MALCOLM,

Private Secretary.

Acting Chairman,
British Indian Association.

13th March, 1909.

His Excellency,
the High Commissioner for S. Africa,
Johannesburg.

Sir,—On the 10th current, the British Indian Association had the honour to address you, in your capacity as Governor of the Transvaal

regarding the reported arrangement under which British Indians were to be deported from the Transvaal to Portuguese Territory and thence to India. A reply, dated the 11th current, was received to-day, advising that the responsibility for administering the Acts relating to Asiatics rests with the Ministers, and that the letter of the 10th is being forwarded to them.

We beg, Sir, to point out that we, as British Indians, are absolutely and entirely unrepresented in the Transvaal Government and Administration, except through your Excellency, as High Commissioner; and we venture again to appeal to you as High Commissioner, and to beg of you to receive a deputation from the British Indian Association, so that our case may be stated and a protest formally lodged against this proposed infringement of our natural rights and liberties. As the sole guardian of our rights as British subjects, we earnestly trust your Excellency will receive the deputation, and that our prayer for protection against unjust administration may have your active aid and sympathy, and be forwarded to the Colonial Office in London and to the Minister of State for India.

We have the honour to be,

Your Excellency's obedient servants,
For the British Indian Association,
(Sd.) ABDUL GAFUR FAJANDAR,
Acting Chairman.

Governor's Office,
Johannesburg,
15th March, 1909.

Sir,—I am desired by Lord Selborne to acknowledge the receipt of your letter of the 13th March.

In reply, His Excellency can only repeat that his Ministers are responsible for the administration of the law, and that your communication should be addressed to them. His Excellency is not prepared personally to receive a deputation for the purpose of discussing the matter.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

D. O. MALCOLM,
Private Secretary.

The Acting Chairman,
British Indian Association,

P.O. Box, 6522,
Johannesburg.

"AFRICAN MONTHLY." The question of industrial training for natives is debated in the *African Monthly* for March, and the conclusion the writer (Mr. Dacre Shaw) comes to is that over-generous assistance to industrial training would not be in the interests of the natives themselves. Another article touching on native government is written by a Central African authority, who urges "The Necessity for thinking Black" when dealing with blacks. The notes are unusually full, and the whole number makes good reading.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE DEPORTATION QUESTION. I understand that the arrangement recently come to, to deport in future direct to India, through the good offices and warm—almost sycophantic—co-operation of the Transvaal's Portuguese hangers-on, does not apply to those Asiatics who are domiciled in Natal. These will, as heretofore, be deported over the Natal border at Volksrust—and will, presumably, as heretofore, return in due course to plague the authorities again.

BORSBORG LOCATION. It will be recollected that recently a number of Indians were each sentenced by the local Magistrate to 10 days' imprisonment with hard labour for remaining on proclaimed ground, such ground not being a bazaar, or location, or other place set apart by the Mining Commissioner. The convicted men appealed, and the appeal was heard in the Supreme Court on Monday last. It appeared that the appellants were arrested on one day and charged on the next, no summons being issued. They applied for a remand, but their request was refused. The case was remitted by the Supreme Court to the Magistrate for further evidence.

AN ADMIRABLE EXAMPLE. Mr. Fakira, who has done excellent work on behalf of his compatriots, has recently set them an admirable example in determination and modesty. He was arrested last Monday week for hawking without a licence, and was sentenced to 7 days' hard labour. He urged the Magistrate to give him a month, as was done in other Courts, and added that he was also without a registration certificate and was accordingly entitled to a further three months. The Magistrate however, declined to entertain this novel plea. Mr. Fakira went to gaol without anybody knowing what had become of him and was duly released on Tuesday morning to continue his career of crime.

THAMBI NAIDOO. On Monday morning, Mr. Thambi Naidoo and three of his companions including the son of the chairman of the Tamil Benefit Society, were released after serving their sentences of three months' imprisonment with hard labour. Mr. Thambi Naidoo looks well and hardy, and he has come out a giant in purpose. His is an uncrushable spirit. I understand that the practice at Diepkloof Prison, where he has been incarcerated, has been, until recently, not to discharge Indian prisoners at the gaol gates, but to march them hooded with white to the Native Pass Office, and to compel them to give their thumb-

impressions on their discharge papers. Mr. Thambi Naidoo has been able by his steadfast opposition, to ensure that, in future, Indian prisoners will be discharged at the gaol-gates, as is done at all the other prisons of the Transvaal. He told the authorities that the discharge certificate was his own property, and he was not, under any circumstances, going to give his thumb-impression except under the gaol regulations, for purposes of official record. He was welcomed at the offices of the British Indian Association by the communal leaders who are still out of gaol, but he refused to accept the usual gift of flowers, on the ground that he had not yet done his whole duty. On Tuesday evening a meeting of Tamils was convened to listen to addresses from him and Mr. Polak.

SYMPATHY. I am sure the community's sympathy will go out to Mr. H. Kallenbach in the loss of his mother, news of which has just reached him. His presence was greatly missed at last Saturday's meetings.

ERMELO. Ermelo Indians have sent a contribution to the funds of the Association, and promise more in due course.

THE MISCARriage OF JUSTICE. Last week, Messrs. Ahmed Sahib and Candasamy were released from gaol having served two months for alleged assault upon certain Konkis. It is believed that circumstances will shortly happen to show that these two gentlemen and Mr. Mahomed Ebrahim Kunke have been wrongly convicted.

VOLKSRUST AND HEIDELBERG. On Saturday last, the Volksrust prisoners, with the exception of Messrs. Dawad Mahomed, Parsee Rustomjee, Sorabji, and a few sick men—some 65 in all—were removed from Volksrust to Heidelberg. They include, says the Volksrust correspondent of the *Star*, Messrs. H. M. Gandhi and Randeria, and they are being sent, according to the same authority, to the quarries at Moutpoort, near Heidelberg. If this is true, they are being set to do work that is usually reserved for the most abandoned criminals.

MR. CACHALIA'S CASE. On Thursday of last week, the third meeting in the insolvent estate of A. E. M. Cachalia, A. M. Cachalia, and E. M. Cachalia was held in Johannesburg. The following extracts are taken from the Trustee's report:

The Insolvents, who are brothers, came to South Africa about 10 years ago, and have been trading in the Transvaal since 1895, with the exception of the war period, when they went to India. On returning in 1900, they paid all previous liabilities in full. They are highly respected in Indian circles and on the recent in-

"Colour" and Biology

There is a tendency to refer to the United States for facts and theories to guide us in our treatment of the native and coloured question in South Africa. The tendency may easily be overdone. Our native is not so pure a negro type as the "black" of America. The Bantu is negroid rather than negro, being a mixture of negro and possibly Semitic elements. Our "coloured question" or "mixed race question" as opposed to the "native question" is attended by infinitely more complex phenomena than the problem of America. In the United States the admixture is almost entirely of Europeans with a pure negro type. In South Africa we have the white man, himself a mixture of stocks, and the Bantu, another mixture, intermingled with one another and each separately intermingled with Malays, Indians, Mongolians, and the aboriginal yellow-skinned inhabitants of South Africa, and then again each of these mixtures mingling with each of the others. It is difficult to conceive a more complete fusion or confusion of human elements than is afforded by our racial laboratory. Nature is conducting experiments whose completed results are bound to have enormous and peculiar effects in the political and sociological history of the country. A common environment is exerting its dynamic energies to fuse out of diverse elements a peculiar people. In the best interests of humanity there should be suspension of dogmatism combined with an increase of calm scientific observation of Nature's experiments. It may be that "colour" will evolve its own scientific observers, as it has done in the United States. Dogmatism is very rampant as to the hereditary and acquisitive capacities of the Bantu. It is less rampant, but still evident with regard to the coloured people or peoples. This is a pity. It is to be recommended to the reasonably-minded of all races to study carefully the limits to the hereditary and acquired characteristics of the Bantu and the coloured man, to record their impression and to co-ordinate their labours as much as possible. The boundaries between the "hereditary" and the "acquirable" and the limits or the mode of transmitting the "acquired" are difficult even with the simplest biological phenomena. How much more difficult is it and how much greater a need of candid observation is there, in the case of these complex South African phenomena:—

Transvaal Leader.

MAKES ALL THE DIFFERENCE.
When an Indian who, after all is a British subject, re-enters the Transvaal after deportation, he is mostly caught and severely punished. When the unscrupulous foreigner returns to England after he has been sent off, he just laughs at our foolishness and says:—
Indian Opinion (Feb. 1909).

Another Transvaal Blue-book

London, March 30.—In a blue book issued to-night, dealing with the Transvaal Asiatic question during the past six months, Earl Crowe suggests that when the registration is complete the Acts of 1907-08 should be repealed, and that the Transvaal should rely upon a strict Immigration Act.

Mr. Botha, in the course of a strong reply, says that many Indians are content with the regime, and emphasises that the repeal of the Acts would seriously damage the Government in the opinion of the whites, from whom a still more dangerous agitation would arise. Mr. Botha severely criticises the tactics of the Indians in keeping their grievances alive.—*Reuter.*

Amended Vaccination Regulations

The *Gazette* of the 23rd March contains the following notice (No. 142, 1909):—

Under the provisions of the Vaccination Act, 1906, Clauses 20, 21, and 22 of the Regulations published under Government Notice No. 103, 1907, in the *Natal Government Gazette* of 19th February, 1907, have been revoked by His Excellency the Governor in Council, and the following amended Regulations, numbered 20 to 24, have been substituted therefor:—

20. Certificates in the form "B" will not be required but on monthly return in the form "E" or any modification thereof as considered desirable by the Minister shall at the end of each month be forwarded by the Public Vaccinator to the Health Officer for the Colony.

21. The Public Vaccinator shall attend at convenient centres for the purpose of vaccinating Indian Immigrants at least once in each year, and shall return to the respective centres on the eighth day after his visit for purposes of inspection.

22. The District Officer of Police shall engage as messengers one or more suitable persons, who shall be appointed as special constables, for the purpose of warning all persons concerned of the places and times at which the Vaccinator will attend.

23. No Indian Immigrant shall be subject to any of the penalties provided in the Act by reason of failure to obtain vaccination for himself or his children or wards within the limits of time prescribed by the Act, if he be able to show that the "Public Vaccinator" has not attended at any centre within reasonable distance of his place of residence within the said period of time. Any Indian Immigrant failing to attend after receiving notice of the day appointed for a vaccination shall be liable to prosecution.

24. In regard to Section 23 of the Act the fact that any person is serving under terms of indenture shall suffice to entitle him to the services of the Public Vaccinator free of charge and without any order. Indian Immigrants at the time serving under terms of indenture will not be required to obtain a Magistrate's order, but shall pay to the Public Vaccinator 1s. in respect of each person, or shall satisfy him that he is not in a position to pay that sum, in which case he shall receive vaccination without charge.

"Indian Immigrant" means an Indentured Indian or the descendant of an Indentured Indian.

Indians In British Columbia

In reply to Mr. Rees, in the House of Commons, Mr. BUCHANAN (Perthshire, B.) said.—The Government of India have full information as to the prospects of employment open to natives of India in British Columbia, and it is understood that they have published, as far as practicable, warnings to Indians that emigration thither is undesirable. As to British Honduras, the Government of India have been informed of the openings for Indian labour in that colony. It was at one time thought that Indians now in British Columbia who found difficulty in obtaining work there might desire to avail themselves of the opportunity of migrating to British Honduras, but there appears to be at present no large number of unemployed Indians in British Columbia, and the matter has been dropped. No desire has been expressed by the colony of British Honduras to import Indian labour direct from India.—*The Times.*

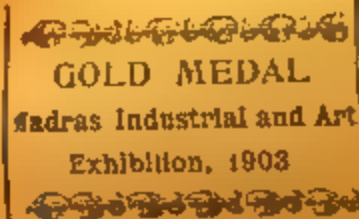
Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
The Imperial Government and the Transvaal	147
The Municipal Consolidation Bill	147
The Rhodes Licensing Case	148
The Theosophical Society in the Transvaal	148
A Case of Ignorance	148
More Misrepresentations	148
Explicit Class Legislation	149
The Education Commission	149
Coolie Rice	149
A Stupid Insult	149
OTHER ARTICLES:—	
Lord Crowe and the Deportations	149
The Education Commission	150
At the Heart of the Empire	151
A Quarrel and a Settlement	152
The Transvaal	153
California and the Japanese	153
Meetings in Johannesburg	154
Reply to Association's Petition	154
Deportations to India	154
Notes on the Transvaal Struggle	155
Imperial Parliament	156
Indian Emigration to the Crown Colonies	156
The Late Mr. G. W. Chatterji	156
"Child" and Biology	157
Aboriginal Transvaal District	157
Amended Vaccination Regulations	157
Indians in British Columbia	157

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

433

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૩૭ એપ્રિલ ૧૯૦૬.

અંક ૧૪.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૩૭ એપ્રિલથી, તા. ૬
એપ્રિલ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૬.

હિંદુ-ચતુર થુલ ૧૩ થી ચતુર વદ ૪
સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૧૧ મી રબીકલઅવવલી
૧૭ મી રબીકલઅવવલી સુધી, ૧૩૨૭
હિજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તા. ૧૯૦૬.	હિંદુ ચતુર.	રબીકલ અવવલી.	રબીકલ અવવલી.	રબીકલ અવવલી.	રબીકલ અવવલી.
શનિ.	૩	૧૩	૧૧	૨૩	૧૦	૫ ૫૦
રવિ.	૪	૧૪	૧૨	૨૪	૧૧	૫ ૪૮
સોમ.	૫	૧૫	૧૩	૨૫	૧૨	૫ ૪૭
મંગ.	૬	૨	૧૪	૨૬	૧૩	૫ ૪૬
બુધ.	૭	૩	૧૫	૨૭	૧૪	૫ ૪૫
ગુરુ.	૮	૪	૧૬	૨૮	૧૫	૫ ૪૪
શુક્ર.	૯	૫	૧૭	૨૯	૧૬	૫ ૪૨

અનુક્રમિકા.

એક અમત્યની અરજ	૨૧૩
માલિકસબરમાં હરામપર દોરીના હક	૨૧૪
એલાન્સબરમ ખબરખત	૨૧૬
સરકાર અને એસોસિએશન	૨૧૯
ખાણપર લાઈસેન્સનો ફેસ	૨૧૮
નિલાયતમાં દોરી માટે પેકાર
નાતાલ મ્યુનિસિપાલ કોમિટેશન
કેમ્પલ્ડી ખાતાનું કમીશન	૨૧૬
તેલાન્સબરમમાં નવો બુલ્ડોઝ	૨૨૦
બીટીના ઇન્ડિઅન એસોસિએશન મીટીંગ	૨૨૧
ઈસ્ટ લંડનમાં મીટીંગ
હોલિએને સંપ કરવાની વિનંતી	૨૨૨
મી. આંગલીઆની મહેનત	૨૨૪
પરચુરણ ચર્યા	૨૨૫
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૨૨૬
સરવ સંમત	૨૨૭
નાહારી શાસ્ત્રી નોટીસો વગેરે
ચાલુ વરતમાન	૨૨૮
શોકડ બલ્લભાઈ

હકીલ આદરીશના જુદા જુદા કોલોની
ની પારલામેન્ટ તા. ૩૦મી માર્ચના રોજ
ખુલી મુકાબ છે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૩૭ એપ્રિલ ૧૯૦૬.

એક અમત્યની અરજ.

હકીલ આદરીશમાં હવે એવો એક
હોદ્દો નહીં હોય કે જે ટરાંસવાલના આ
જમી હામમથી વહેતો નહીં હોય.
દુનિયામાં બધેખરે ઠેકાણે અને છે તેમ
વખતે આપણમાં મતભેદ હોય—અને છે
એ કણુક પણ કરીએ—જતાં એવા કંઈક
હવેના હોદ્દો જુનું નીકળશે કે જેઓ
ટરાંસવાલની સડતમાં મુકતા બાકીઓનાં
સંકટોનો વિચાર કરતાં ચરચરી ઉઠતા ન
હોય. એ સંકટો એટલા બધાંથી
બચેલાં અને દેખીતાં છે કે તેના વર્ણન
ની જરૂર રહેતી નથી. બમબમ આદી
વરસ થયાં કેમપર દુઃખોનો વરસાદ શરૂ
થયો છે. આજે હોદ્દો કોમના વીરલા
નરેમાંથી દોડસો મહરથો કેદખાનાને,
દેશની ખાતર આશમગાહ માની પડેલા છે.
ટરાંસવાલની કુમક લખને નાતાલના રોડી
આઓએ પણ સળગતા દાવાનળમાં સંપ
લાવ્યું છે. આ મહરથો નાજુક બદનના
છતાં બેથમારે કંઈક અત્યંત ધીરજથી
અને બહાદુરીથી વહારે છે એ વિચારથી
આપણને કેમ કમકમાડી નહીં છુટવી
જોઈએ? પોતીકા સેંકડો બાકીઓ જેલ
ની લાણીમાં પીસાય, ને તેમનાપર
આધાર રાખનારાં બીજાં સેંકડો બહાર
કાળે એ બધું જોવા ને બપવા છતાં
તેના અંત લાવવાના રસ્તા આપણે કેટલા
વખત સુધી નહીં શોધીએ? આપણાં
આ રતોને કેદમાં છુટાતાં જોઈ પોતાના
દાયમાં હોય તેટલું બધું કરવાને બહાર
વાળાઓ હજુ કેટલી વાર લગાડશે?

આપણે કેટલુંક કર્યું છે, પણ તે આ
સડતના પ્રમાણમાં બહુજ થોડું છે. લડ
નારાઓએ ઉઠાવેલી પાપમાલી અને સંકટો
આમળ બહારનાનો ભેગ હાંપ વિસાતમાં
નથી. મીટીંગ અને કરાવે સોંપા છે.
હા, કેમકેતું ખરચ સરવે ઠેકાણે થયું
છે; પણ તે, સેંકડો વેપારીઓ અને બધા

દારીઓની અટી વરસની મુકસાની આગળ
કાંઈ સરખામણીમાં આવી શકશે? નહિજ.
જેઓ ધંધો રોજમાર ધુળ ભેગાં કરીને
અને બીજારીની દસાએ પહોંચીને જેલમાં
પડ્યા છે તેમને સાફ, તેમનાં બચ્ચાંને
સાફ, તેમના છુટકારાને સાફ બહારના
આએ રેસો પાણીની પેડે ચામારે નહિ
ખરચવે જોઈએ? જેઓ દેશને માટે
બદન રીખીને લોહી કાઢવા બરાખર કરે
છે, તેમને વારતે આપણી દોલત, આપણું
સર્વસ્વ કુરખાન કરવા કેમ તૈયાર થવું ન
જોઈએ?

હજુ સુધી સડતનું બહુ ખર્ચ ખરચ
ટરાંસવાલ માથે, તથા ડરખન ને નાતાલના
સાલિય કેરટ અને નોર્થ કેરટ માથે પડ્યું
છે. આ લોકોએ ખરચેલા સેંકડો પાઉંડ
ના પ્રમાણમાં મારિસબરમ અને મેઇન
લાઇનવાળાઓ શું કર્યું છે? કેપનાં
કાંઈ છુટક માથે બુજ રકમ મોકલી છે
તે સિવાય કેપટાઇન અને બીજાં શહેરોએ
મીટીંગ અને તારો ઉપરાંત કાંઈક નથી
કર્યું. વિલાયતની કમીટી આખા હકીલ
આફ્રિકાના સવાલમાટે છે જતાં કેપે તેના
નિભાવનો કાંઈપણ ભાર ઉપાડ્યો નથી.
આજસુધી ડરખન જે મદદ આપતું રહ્યું
છે તે મદદ તે આપના કરશે એવી
ટરાંસવાલના બાકીઓ વડી રાખે છે.
આપણે આપણા સામાન્ય દુશ્મનની સામે
અત્યારે બધું બળ વાપરવાનું છે. તેને
વખતે અમે હોંદુ મુસલમાન તથા ખ્રિસ્તી
બાકીઓ પાસેથી માગી લઈએ છીએ કે
જેમ હીલ્ડી ત્રીશી દેરીઓ વજાઈને જાડી
રસી થાય છે તેમ તેમણે સર્વેએ એકજ
થક મળુત રસી સમાન બનવાનું છે.
ટરાંસવાલની જેલમાં બીરાજતા આપણા
માનવતા પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદે વાર
વાર કહેલા બોલ યાદ લાવવાના છે કે
મુસલમાન બાકીઓ મરજદમાં ખુદપાકની
બંદગી કરે, અને હોંદુબાકીઓ દેરખાનમાં
કાંઈક આરાધના કરે; અને સરિયામ
રસ્તાપર એક બીજા હાથ મીકારી કહે
કે આપણે બધા હોદ્દો છીએ, આપણે
એકજ હોદ્દ માતાના પુત્રો છીએ, અને
આપણા દુશ્મન સામે સહાય એકજ છીએ.
આવું વર્તન રાખી આપણે કામ લેશું
ત્યારેજ ટરાંસવાલના બાકીઓને મદદ

દહ સકથુ' (કે જે મદદમાટે અમે આજ અરજ કરીએ છીએ.) અને આપણા દુસ્મનોને હંકારી સકથુ'. આ પ્રમાણે બીજા બાએ પણ મળ્યાની સકાય છે કે જેના તરફથી દુઃખદરિએ પંડિત દરસિવાલના બાહ્યો મદદની આશા રાખી શકે છે. હવે મ.ટે કામને માથે જમરો ખર્યો ચાલુ છે. મારીક ૧૦ પાઉંડ લાનની કમીરીમાટે જોઇએ છીએ. સર મ.એરજી બાવનગરી તથા મદાસના માજી મવરતર લોડ એમ્પલીસ જેવા મહેનત કરે છે તે તો જેની સરખી પણ લીધા વમર કામ કરે છે. જોહાન્સ બરમ એસેરાએસનની એરીમને રાત પ્રિયસ કેમલો વડે દીદ તમા વિલાયત સાથે લખાણ કરતા રહેલું પડે છે, અને બીજા અનેક કામ કરવાં પડે છે. એ બધું જોતાં હવેમાં જેમુમાર ખરચ થઇ જાય એ સહેલાઈથી દેખાઇ આવે તેવું છે. એટલે તે વિશેષ ન લખતાં અમે એટલુંજ કહીએ છીએ કે આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં આ હવેત માટે મોટા પાયા ઉપર ઉધરાણું કરવા માટે હવે અણીનો વખત આવી શક્યો છે. કામને માટે જનમાલ કુરખાન કરીને હકનારા બાહ્યોને ઊડાવવા પૈસાના કામે વરસાદ વરસાવવો જોઇએ; અને મરીખથી તવ મર સુધી સર્વેએ પોતાની બેઠમાં મારદગિ આપી દેવામાં વિશ્વજન ન કરવો જોઇએ. હવેત એટલે સુધી પહોંચી છે, અને દક્ષિણ આફ્રિકા એક વચાનું હોવાથી આ હવેક ઉપર આપણા અધિષ્ઠના મુખનો એટલો ગયો આધાર છે કે મામે મામ ઉધરાણું થવાની જરૂર છે; ને જેઓ અત્યાર અમાક કાંઇ કરી સુકથા હોય તેમણે પણ પોતાની બનવું ફરીથી કરવું જોઇએ છીએ. અમે મોટા વેપારીને સબોધીને કહીએ છીએ કે, તમે જરા વિચાર કરો કે એક કાણસીયા, એક કુત્તારીયા, એક અસવાત, અમણા એક ફેન્સી પોતાની જાનપર દુઃખ ઉઠાવે, અને રોજખરમાં પણ પાપમાલ ચાપ તેની બરખરીમાં આવવા માટે તમારે કેવડી મોટી રકમ તેમના બચાવ સાથે આપવી જોઇએ? સખાવતી હોદીબાહ્યો ને વિશેષ ન કહેતાં અમે અરજો રાખીએ છીએ કે જરૂર આ સવાલને ધુરત ઉપાદી લેવામાં આવશે. અમે સામાન્ય વર્ગના બાહ્યોને સમોધીને કહીએ છીએ કે જાપાનીક મિરતોની મોળાયા કેવના લખમારે માટે દુઃખ અલખાણ માંડ કરીને

એકી કરેલી રકમો જાપાનીક યુદ્ધ જેવડા મહાન યુદ્ધમાં કામ લાગી ગઇ હતી, તો તમારી મદદની રકમો ગમે તેવી નાની છતાં એકત્ર થઇને મોટી થશે, અને હવેતને મોટું બળ આપશે. તમે જુઓ કે વિલાયતની બહાદુર ઓરતોની હવેતકુ ફૂડ કેવી રીતે બન્યું છે? આ ઓરતોને મહેરો ધરાવતી, પણ સિંહના અતઃકરણનાથી ખાનુઓએ એક દિવસ રોકમાં અપવાસ પાળીને, તેમજ પોતાનાં ધરેણાં વેચીને પોતાના હકની હવેત માટે જંગી ફૂડ ઉછા કરવા સકિતમાન થઇ છે. યાદ રાખવાનું છે કે અત્યારે પૈસો આપવો તે પોતાના હકના પીમાની રી તરીકે છે. કારણ કે એકત્ર દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજ તથા એવો લખાનક શવાનજ સળગવા સળગ છે કે તેમાં આપણા દહ પસકપાર માં નાચ પામે. આવા અગ્નિ સામે આપણા હકનો વીમો ઉતારવા જેવું સમજી ને પણ દીદી બાહ્યો આ મદદ માટેની અરજ કીત્ર ક્યાં વમર ઉપાદી લેશે એવી અમે આજ રાખીએ છીએ. જો હવેત માટે કામમાં "મુરા"એ નીકળ્યા છે તો પછી કવિતમાં કહ્યું છે તેવા હવેતને નિભાવનાર "શતા"એ કામમાં નકિ નીકળી પડે!

મારિસમરમમાં દામપર હોદીના હક.

મારિસબરમથી એક લખનાર જણાવે છે કે જગા અંકમાં ખબર આપ્યા હતા તે પ્રમાણે મારિસબરમમાં દરામની અંદરના બામમાં હોદીને બેઠવા દેવાના હેતુથી ત્યાંની હોદી કામે એકત્ર થઈ પગલાં લીધાં હતાં; બીજે દિવસે રવામીજી દરામની અંદર બેઠા હતા પણ કંઈકારે કે કોઈએ તેમને અટકાવ્યા નહોતા. તેલાથી ન અટકતાં એવો કરાવ કરવામાં આવી હતા કે ત્યાંસુધી સારા આજીવાદ વરમના બધા મંદરથોને અંદર પ્રવેશવાની કુદ ન થયે ત્યાંસુધી હવેત લેવી. આ વિશે દરામના મેનેજર ઉપર એક કામજ લખવામાં આવ્યો, અને જવાબમાં મેનેજરે સારા આજીવાદ મદદરમને દરામની અંદર બેઠવાની કુદ આપી છે.

મી. યુ. એમ. સેલત જેને દીપેરદ કરવા માટે બારમરમની જેમમાંથી છુટા કર્યા હતા તેમના તરફથી એક વ્હસ્તા અરજો રાખી મળ્યો છે. જે આખરે જાપાનીક કાપવા માટે નહીં કાપવામાં આવી, — અ. જ. બો.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

સોમવાર.

કોમના દુઃખન

એવા ખબર મળ્યા છે કે કેટલાક નવા હોદીને ખોટી પરમીટના આધારે અથવા બીજી રીતે નાનાકમાંથી દરાસ વાલમાં દાખલ કરવાનું કામ કોષ હોદી કરી રહેલ છે. આવા કામમાં કામ લેનાર માણસને પકડવામાં આવ્યાન પછી ખબર મળ્યા છે, અને તેમનાપરનો આરોપ જો સાબીત થાય તો તેમને સખત સજા થવા સંભવ છે. આવાં કામ કરનાર હોદીને આમે કોમના દુઃખન મધૂંએ છીએ. તેવાને લીધેજ આજ કોમપર દુઃખ પડી રહેલ છે. અને ત્યાં સુધી આવાં મેરકાપદેસર કામ કરનારા આપણા માં તીકળ્યા કરશે ત્યાં સુધી આપણને દરાસવાલમાં સુખે વસવામાં વાંધો આવશે. જો કોષ આવું કામ કરવામાં કામ લેતો હોય તો મારી તેને બલામણુ છે કે તેણે એ કામ બંધ કરવું. તેમજ મેરકાપદેસર રીતે દરાસવાલમાં દાખલ થવા દબ્બનારને પણ મારી સુચના છે કે તેણે પોતાનો તેવો વિચાર માંડી વાળવો.

દરાપારના સવાલ

એવું જણાય છે કે જેમને ડેલાઓઆમે રસ્તે દેરાપાર કરવાની બોડવણુ દરાસવાલ સરકાર કરવા મ.ગે છે તેઓ નાતાલમ જવાને હકકાર હશે તો તેમની બામતમાં એ રસ્તો નહોં લાગુ પડે. આજ સુધી જેમ થઈ આવ્યું છે તેમ તેઓને નાતાલ ની સરદદપર મોટલી દેવામાં આવશે, કે જ્યાંથી સીધા તેઓ દરાસવાલમાં પાછા દાખલ થઇ શકે છે. દરમીઆન ડેલાઓ આમે રસ્તે દેરા મોકલવાનું ન બની શકે તેટલા માટે કોમની કોશીસ ગરી છે, એ જાપમાં પ્રમદ થતા તારથી જોઇ ચકારો.

બહાદુરનો દાખલો

મી ફાર જે હવેતમાં સારી કીમતથી બામ લેતા આવ્યા છે તેણે હોદી બામ એને પોતાની દલતવડે સારો દાખલો બેમડો છે. ગયા સોમવાર તેને માહસેન્ક જામે રીડી થવા માટે પકડવામાં આવ્યા હતા. કારણમાં ખડા કરવામાં આવતાં

ન્યારે તેમને ૭ દિવસની સખત જેલની સજા કરવામાં આવી ત્યારે તેમણે માછ જેટલે જલ્લાલ છે બીજી કારણમાં એક માસની સજા કરે છે તેમ આદી અને એક માસની સજા મળવી જોઈએ, વળી મારી પાસે રજીસ્ટર નથી એટલે મને ૩ માસ ની કેદ મેળવવાનો હક છે, આ અરજ માછજેટ રવીકારી નહોતી.

બેકસાઈરના લોકેશન

બેકસાઈરના લોકેશન સમયમાં કેટલક દીંદીઓ પકડવાન. અને તેમને ૧૦ દિવસની જેમ મળવાના અખર બધાં જ આપાદ થયા છે. એ કેસની અપીલ થતાં સુધીમ કારે વધુ પુરાવાઓ લેવામાટે કેસ માછ જેટ આગળ મોકલ્યો છે.

રજીસ્ટરની મુશીબતો

કેટલાક ચીનાઓની સખી સાથે નીચેના કાગળ એવીઆરીક રજીસ્ટરપર મોકલવા માં આવ્યો છે:—

તમારા કાગળના જવાબમાં લખવાનું કે અમારી અમેજી સદીના નમુના અથવા તો અમારા જમણા અમુકાના નીશાન જે આપવાની તમે અરજ કરી છે તે તમને આપવાનો અમારો ઇરાદો નથી. અમે અમારા અમુકાના નીશાન સરકારને આપવા હતાં તે આપી દીધાં છે, અને હવે ફરીથી તે આપવાનો અમારો બીલકુલ ઇરાદો નથી, કારણ કે હવે અમે તેને બીનજરૂરી મુશીબી છીએ. તમે જે આતરી કરવાનું કારણ બતાવ્યું છે તે વિષે કહેવાનું કે અમારી જોગબાધુમાટે લાઇસેન્સ અમલકારને પુરે પુરે સંતોષ મળી ગયો છે, અને તેથી અમને લાઇ સેન્સ પછી આપી દીધાં છે.

એ અમારાપર કામ ચલાવવાની તમને હુમ્મલો થતી હોય તો, અમે તમારી અરજ ની મામળી ન કબુલ કરવાનાં અમે તેના પરિણામો આવે તે ઉદાગર તબવાર છીએ

જેલીઓના અખર

હેડઅપર તેમજ વોલકરથી અખર મળ્યા છે કે વોલકરથી જેલમાંથી ૧૫ દીંદી જેલીઓને હેડઅપરમાં જેલમાં લાવ્યા છે. અહીંની જેલ ચહેરથી લગભગ ત્રણ માસલ દુર છે, તે વોલકરના કરતાં અહીં વધારે સખત છે. એટલે કે જેલી કાઢને મળી ચકતા નથી, તેમજ કાગળથી પતનો વહેવાર પણ કરવા દેવા નથી. દરમુસબી જેલીઓને કાંઈ કામ સોંપ્યું નથી, પણ તેમને મારગીય (ખેતરુ કામ) મોકલે મિત્ર કહી મોકલ છે. જોગ પુરતી જેલમાં હવે બોડી મી. કાગુ

મહમદ, મી. પારસી રસ્તમજ, મી. શોરખજી કાપુરજી, એટલા ગુરુચી છે. બીજા દીંદી જેલી કાઢાઓથી તેઓ છુટા પકવાથી દિલગીર થયા હતા.

દીલગીરી લેવા સમાચાર

મી. કેસનબેક જે આપણી કામને પછી ફરમતી મલક કરી રહ્યા છે તેમની આ ગુજરી મનાતા સમાચાર આવેલા છે. આ દીલગીરી લેવા અખર સાંભળી દરેક દીંદી તેમના તરફ દીલસોજી બતાવશે. મી. કેસનબેક મયા રવીવારની મીટીંગમાં અ.વાજ કારણથી આવી ચકવા ન હતા.

અરમેલોથી મલક

અરમેલોના દીંદી કાઢાઓ તરફથી એસો સીએશનના હાથમાં મલક મળી છે. તથા બીજા વધારે પકડા મોકલવાનું સખી જલ્લાલ છે.

મી. કાઢલીયાનો કેસ

અમે આઠવાડીએ ગુરુવારે મેસરસ એ. ઇ. એમ. કાઢલીયા, એ. એમ. કાઢલીયા, અને ઇ એમ કાઢલીયાની નાદાર મીલકત ના સમયમાં ત્રીજી મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે ત્રસ્ટીએ ત્રીજે મુજબ રીપોર્ટ વાંચેલો હતો.

નાદાર જેઓ લાઇ છે તે ૧૬ વરપ ઉપર દક્ષીણ આફ્રીકમાં આવ્યા હતા. તેઓ ૧૮૮૫ની સાથથી ટરાંસકાલમાં વેપાર કરે છે. સડાહના વખતમાં તેઓ હી દુસ્તાન ગયા હતા, તે ૧૯૦૨માં પાછા આવ્યા ત્યારે તેમણે લેંજુકારને બધા પકડા મુકવી આપ્યા હતા. તેઓ હી દી કામમાં મોટી આખર ધરાવે છે. અને એશીઆડીક કાંપેદાની ભડત સામેની લડતમાં તેઓએ મોટી પ્રખ્યાતી મેળવેલી છે. મી. ઇ. એમ. કાઢલીયા જે એક લાગીદાર છે તેણે ઉધરાણી મેળવવામાં મને બહુ ઉપયોગી મલક કરી છે.

મને અખર મળ્યા છે કે જે ઉધરાણી આવી છે તેમાંથી માગનારાઓને પુરા ૨૦ શીટીંગ મુકવી ચકશે.

બારબરનના જેલી

બારબરનની જેલમાંથી ૧૫ માણસો ને છુટા કરવામાં આવ્યા છે, અને કેલા એ.એ.એ સરકાર સાથે મોઢવણ થયા બાદ તેમને હી દુસ્તાન મોકલવાનો ઇરાદો રાખ વામાં આવ્યો જલ્લાલ છે. તેઓ જેલરની અને મુખી વોડર સામે બ્લકમી વરતણની ફરીયાદ કરતા જલ્લાલ છે, ત્યારે જેલના બીજા અમલકાર, માજીસ્ટ્રેટ, તથા મેલીક નગેરે તેમના તરફ બતાવેલી પછી કારી વકતવજવા જમાણુ કો છે.

બહાદુર મી. થાંબી નાઇક

મી. થાંબી નાઇક અને તેના ત્રણ સોબ તીએ લાંબી જેલ મોગની મોમવારે છુટયા છે. આ ત્રણમાંથી એક તામીલ બેનીહીટ સોસાયટીના પ્રમુખનો હીકો હતો. મી. થાંબી નાઇક અગાઉ જેલમાં ૬૬ છે. અને તેમનો જુસ્સો કહી ન લાંબી ચકાય તેવો છે. એવું જવાબ છે કે હીપ હુકવાળા કેદખાનાના જેલીને જેલના દર વાળ આગળ છુટા મુકવામાં આવતા તેને બહુ લાલમાં તેમને લાલકરી સાથે નેટીવ માસ ઓરીસે લઇ જઇને છુટા કરે છે, અને ત્યાં તેમની પાસે તેમના ડીસમર્જનસ કાગળ ઉપર તેમના અમુકા લે છે. પણ આ બાબતમાં મી. થાંબી નાઇકની દોષિત થી સુધારો થવા વડી છે; અને હવેથી તેમને જેલના દરવાજે છુટા કરવામાં આવશે. તેણે સરકારને જલ્લાલ કે ડીસ માર્ગ સરદીરીકેટ તે મારી વસ્તુ છે, અને તેથી જેલના ફક્તર માટે જેલ ધારાની રૂબે જોઈએ તે સિવાય બીજી કોઇપણ રીતે હું અમુકો આપીશ નહિ. છુટા થઇ ને આવતાં એસોસીએશનની ઓરીસે કામ ના બહારના આગેવાનો તરફથી તેમને આવકાર આપવામાં આવ્યો, અને જ્યારે તેને પુલહાર વિગેરે આપવામાં આવ્યું ત્યારે તેણે તે લેતા ના પડી જલ્લાલ કે મે હજુ મારી ફરજ પુરી બબવી નથી. પછી મજબુરે તામીલ લોકોની મીટીંગમાં મી. થાંબી નાઇકએ તથા મી. પોલાકે આપણે આપ્યાં હતાં.

બુજરાતી હીંદુઓની મીટીંગ

આવતા બુધવારે બેલાન્સઅરમાં એક માસ મીટીંગ બરાવાની છે. તે વખતે જેલમાં મએલા આગેવાનો તરફ બહાર નાની યુ' ફરજ, અને યુ' યુ' ઉપાયે લેવા જોઈએ તે બાબત ઉપર મી. પોલાકે બાંધ્યુ આપશે. ધનુ લોકો દળર ધાય, તેમજ બહાર મામના ડેવીગેટો વિગેરે આવી રહે એવી જોહવણ કરી મીટીંગને સ પુરણ રીતે ફનેક્મદ કરવા દરેક કાઢાઓને વિનતી કરવામાં આવે છે.

બારબરનના જેલના અખર

બુધવારે સાંજે મિ. ઇ. એસોસીએશનને અખર મળ્યા છે કે બારબરનની જેલમાં છુટા કરેલા દીંદીમાંના ત્રણને કવજન મોકલવામાં આવશે, ને એકને હરદ લાંબ મોકલવામાં આવશે, ત્યારે બીજા ૧ ને કેલાઓનાને રકતે હીંદુતાન મોકલી દેવાનો જવાબો આપવામાં આવ્યો છે.

સરકાર અને એસોસિએશન

જાગી અરજીનો જવાબ

હરી લખાણ

હાંદીનાં ચાલુ બેર

દરંસવાલના મવરનર તરફથી બિહીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશનને નીચે મુજબ લખાણ મળ્યું છે:—

તા. ૯ મી સપ્ટેમ્બર હાંદી કામે ને જાગી અરજી કોમોનીઅલ રેટ સેક્રેટરી લોન્ડોન હરીયુપર મોકલી હતી તેનો જવાબ રેટ સેક્રેટરી તરફથી મળ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે અરજીમાં જણાવેલ કાયદો ૨૬ કરવાનું દરંસવાલ સરકારથી ખતી ચક્રુ નથી, અને એ કાયદો ૨૬ આપ એટલું જણાવું દરંસવાલ સરકારપર કરે એવી વડી સરકારની સિદ્ધિ નથી.

દરંસવાલમાં ફેળવાએલા હાંદીઓને દાખલ કરવાની બાબતમાં રેટ સેક્રેટરી જણાવે છે કે તા. ૭-૧-૦૮ની અરજી સાથેનો ત્રીજો ઠરાવ મેં જોયો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે દરસાલ ૬ ફેળવા એલા હાંદીને દાખલ કરવામાં આવે એટલું તમારી એસોસિએશન માગે છે, જો કે તેલવામાટે સાધ રજુ ઇમીગ્રેશન કાયદાની રૂએ જો કવજુ થવી જોઈએ એમ તમારું કહેવું છે. રેટ સેક્રેટરી જણાવે છે કે હાંદીઓની મામણી મુજબ સંખ્યા દાખલ કરવાની વાત દરંસવાલ સરકાર કબુલ રાખે છે; માત્ર તેઓ તે માટે કાયદામાં ફેરફારને બદલે બીજી તરેહની મોઠવણ કરવા પારે છે. એટલે આ બાબતમાં તમારી એસોસિએશન અને સરકાર વચ્ચે જે તફાવત છે તે કામ કરવાની રીતનો છે.

જવાબ

જવાબમાં એસોસિએશન તરફથી નીચે મુજબ લખાણ મોકલવામાં આવ્યું છે:—

રેટ સેક્રેટરીનો જવાબ અને મોકલવા માં આવ્યો તે મને મળ્યો છે.

દરંસવાલ સરકાર કાયદો ૨૬ નથી કરી કહતી તેની કમનસાથે મારી એસોસિએશનને ખબર છે; જો કે મારે જણાવવું જોઈએ કે વેલ્ડરની રજીસ્ટ્રેશન પુર આપ લે ૧૯૦૭નો દુઃખદાયક કાયદો ૨૬ કરવો એવી શરતેજ અમે મરજીઆત રજીસ્ટર થવાની આજર કરી હતી. મારી એસોસિએશનને લાગે છે કે ૧૯૦૭ના કાયદાનો અરથ ૧૯૦૮ના ૩૬ મા કાયદાથી બદલે

અર સરી રહે છે, ને તે કાયદો એકલો તો મારી એસોસિએશનની કામ કબુલ રાખે છે. વળી ૧૯૦૭નો કાયદો અમલ માં ન લાવી સલામ તેનો, અને ૧૯૦૮ના નવા કાયદાથી વિરુદ્ધ બધા નેવો છે એ કબુલ થઈ ચુક્યું છે. મારી એસોસિએશને હરી હરીને માનપુરવ જણાવ્યું છે કે ૧૯૦૭નો કાયદો દરંસવાલ તેમજ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના મોટાભાગના હાંદીના ધરમનુ જાણી જોઈને અપમાન કરે છે; અને જ્યાંસુધી એ કાયદો દરતર પર કાયમ રહે લાંબુથી તે એમજ માનસી કે દરંસાલ સરકારે બિહીશ ન્યાયીપણું તજી દીધું છે. આ કાયદો ૨૬ કરવામાટે દરંસવાલ સરકારપર વડી સરકાર દખલ કરી ચક્રતી નથી એ જાણીને મારી એસોસિએશન બહુત દિલગીર થઈ છે. અમારા લોકોને અહીં પાલમિટમાં બીજાકલ અવાજ નથી; અમારી લાગણીઓને સરકાર જાણી જોઈને પતલે છુટે છે; અને આ હોલોનીના નામદાર વડી સરકારના પ્રતિનિધિ તરફથી અમને કોઈ જાતનું રક્ષણ મળતું નથી; ને તેથી અમારાપર જીલમ થાય તેમાં વડી સરકાર અમારું રક્ષણ ચામાટે ન કરી શકે, અને અમારા ખ્યાલમાટે કેમ વચ્ચે ન આવી શકે તે મારી એસોસિએશનને સમજતું નથી.

ફેળવાએલા હાંદીના સવાલ સંબંધમાં કહેવાનું કે તેમને દાખલ કરવાની રીત બાબતમાં કોમોનીઅલ રેટ સેક્રેટરીને ખોટી માહિતી મળી છે. રેટ સેક્રેટરી નો મત એવો લાગે છે કે એ બાબતમાં દરંસવાલ સરકાર અને મારી એસોસિએશન વચ્ચે જે તફાવત છે તે માત્ર દાખલ કરવાની રીતને લગતો છે. પણ મારે કહેવું જોઈએ કે એ તફાવત મુખ્ય મુદ્દાનો છે. મારી એસોસિએશનની દલીલ એ છે કે ફેળવાએલા હાંદીને દાખલ કરવાનું કાયદામાં હોવું જોઈએ, અને તે છે પણ ખરું; છતાં તે હક રજીસ્ટ્રેશન કાયદો કાયમ હોવાથી નાણુક થાય છે. સરકાર મારી એસોસિએશનને એ તો કહે છે કે મુદતની પરમીટથી ફેળવાએલા હાંદીને દાખલ કરવા, અને પાછળથી પોતાની મરજીથી વખતો વખત તે લખાણ આપવા તે (સરકાર) તકવાર છે. મારી એસોસિએશન કહે છે કે આ બાબત માં અમારી અને સરકારની વચ્ચે તદ્દન મુદાજા મત છે. કારણ કે હાંદી કામ ફેળવાએલા હાંદીને દાખલ કરવાની વાત હક તરીકે માંગે છે, વારે સરકાર તે મહેરબાની તરીકે આપવાનું કહે છે.

વિદાન હાંદીઓ મુદતની પરમીટ આપી શકે તે તો પ્રેહીમીટેટ ઇમીગ્રેશન બોર્ડની સિદ્ધિ થઈ. ફેર એટલેજ કે પ્રેહીમીટેટની સંખ્યા તેમની બાબતમાં લટકી રહે. કારણ કે તેઓ પોતાનો કામો તો ન ચલાવી શકે, તેમજ તેમનો દરજ્જો તેઓ જેની સેવા કરવા માગતા હોય તેમના કરતાં પણ ફલકો થાય. મારી એસોસિએશનને ખાતરી છે કે એવી મુદતની પરમીટ કોઈ ફેળવાએલા હાંદી સ્વીકારે નહીં. કારણ કે તેથી તેને કોઈ જાતના હક નથી મળતા, પણ માત્ર સરકારની મહેરબાની હોય ત્યાંસુધી તેની સંખ્યા લટકી રહે. મારી એસોસિએશનને બીજા લાગે છે કે કામનો આ વાત નો અરથ સરકાર સમજી શકે છે, ને તેથીજ કામ ને રસ્તો બતાવે છે તે તે કબુલ રાખતી નથી. હાંદીઓ કહે છે કે ઇમીગ્રેશન કાયદામાં કોઈ એશીઆટીક હોવામાટે લાગુ નપડે; પણ એ કાયદાના અમલ બાબતમાં મારી એસોસિએશન એટલું કબુલ કરવા તકવાર છે કે દરંસવાલમાં દરસાલ દાખલ થવા દેવામાટે ફેળવાએલા હાંદીની સંખ્યા ૬ ની રાખી શકાય.

હાલમાં દરંસવાલની જેલમાં ૧૫૦ જેલવા રજીસ્ટ્રારી હાંદીઓ છે; તેમજ નામોથી અને ફલકાઈ કબુલ રાખવા કરતાં સખત મજુરી સાથેની જેલ વધા પસંદ કરી છે; આ લોકોમાંના બધા કામના મુખ્ય આવેલાને છે; કે જેઓને આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમારા રસ્દથી લાઇઓ માન આવે છે; બીજું બાજુ કસત બહી વરસ થયાં સાથે છે; તે રસ્તાના કામને પૈસાની મોટી તુકસાનીમાં ઉતરવું પડ્યું છે; અને અમારી કાયદેસર ચાલનાર કામ પોતાનું સ્વાભિમાન અને પ્રગતીય આખર જાળવવા માગે છે તેમાં તેનાપર મેટાં દુઃખો અને હાડમારીઓ પડે છે; તે જોતાં મારા દેશી બાઈઓ વતી કું હરીથી સરકારને અરજ કરું છું કે ના. ચહેનલાઈનાં હાંદી પ્રગતને આપેલાં વચનો માફ લાવવાં જોઈએ; અને લોરડ મોરલીની સુધારણાની યોજનાથી જે લાગે અમારા હાંદીના લાઇઓને આપવા થાય છે તેમાંના થોડા અમને દરંસવાલની હાંદી પ્રગતને મળવા જોઈએ.

કું અરજ કરું છું કે ના. દરંસવાલ ના મવરનર ઉપરના વિચારો કોમોનીઅલ રેટ સેક્રેટરીને જણાવશે, તથા હાંદી સેક્રેટરી અને હાંદીના વોઇસરાયને તેની નકલ મોકલવા સુચવશે.

કેસાગોઆએ રસ્તે દેશપાર કરવાનો સવાલ

વડી પારકામેટમાં ચરચા

શ્રી ઇ. એસોસીએશનની લડત

ચલુ આઠવાડીઆમાં રૂટર જણાવે છે કે ઉપરાવની સભામાં એક સવાલના જવાબમાં કરનલ સીલીએ જાહેર કર્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રીકાના વતની તરીકે ન હોય તેવાજ દીદીએને ટરાંસવાલમાંથી કેસાગોઆએ રસ્તે હાંદુસ્થાન ડીપોર્ટ કરવામાં આવે છે.

મેઝાંખીક પ્રતિના દેશપર કરવાના કાયદા વાંચે અરસ એક કર્યુએ તપાસ કરેલી તેના જવાબમાં તેને એવા અખર મળ્યા છે કે મેઝાંખીકના સત્તાવાળાઓ ઇમંગ્રેશનના સાધારણ કાયદાની રૂએ દીદીએને દેશપર કરે છે.

અને આઠવાડીએ અરસ એક કર્યુએ પણ આવી જતની દક્ષીકત પારકામેટમાં જાહેર કરી હતી તે ઉપરથી નેદાન્સખરની શ્રી. ઇ. એસોસીએશનના પ્રમુખ શ્રી. અખદુલ ગજુર ફજાદરે દાખ કમીશનરને નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે.

ટરાંસવાલે મેઝાંખીક પ્રગણના સત્તા શાખાઓસાથેમેફવણ કરીદીદીએનેપરખારા હાંદુસ્થાન ડીપોર્ટ કરવાના સંબંધમાં લે. એમ્પથીસે લે. કર્યુને આમની સભામાં જે સવાલ પુછ્યો હતો અને તેના જવાબમાં લે. કર્યુએ જે દક્ષીકત કહી તે રૂટરના તારમાં ખદાર પડી છે તે વાંચીને હું ધણો આશ્ચર્ય પામ્યો છું. લે. કર્યુને જવાબ એવો હતો કે ડેમીસાઇલ નહીં ચલા દોષ તેવા દીદીએનેજ ડીપોર્ટ કરવામાં આવે છે. મારી એસોસીએશનની જાણમાં છે કે, યોગ્યક દિવસો ઉપર હુકમ ડીપોર્ટના એક વીડલકાસ મનજીને ઉપર જણાવ્યા મુજબ પરખારો હાંદુસ્થાન દેશ પાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ વીડલકાસનાં બાપ શ્રી. મનજી નયુબાઇ એશી આટીક કાયદાની ૩૬મી કલમનો ભંગ કરવા માટે કાલ વોકસરસ્ટ ખાતે પણ માસની સખત મજૂરીની જેલ ભોગવે છે. તેનો દિકરો ટરાંસવાલનો રહીય છે. તેની ખાસે પરમીટ તથા લે. કર્યુ મીલતરના વખ તનુ રજીસ્ટર છે અને તે ટરાંસવાલને, ડેમીસાઇલ—વતની—તરીકે પણ જણાય છે.

મારી એસોસીએશનને લાગે છે કે લે. કર્યુ એમ્પથીસે દેશપર કરવા બાબત જે સવાલ

પુછ્યો તે વાંચે વડી સરકારને ખોટી ખબર આપવામાં આવે છે. અને તેથી હું માનપુરવક જણાવવાની રજા લઉં છું કે આ કાયદામાંની દક્ષીકત નાં વડી સરકાર ને તાત્કાલ મારફતે જણાવવી. કેમકે આ દક્ષીકત ખલુ અમલની છે. મારી એસોસીએશનને લાગે છે કે આ સવાલ જાહેર પ્રગળે લગતો અને અમલનો હોવાથી તેના કેમલનું ખરચ અમારે હાંદુસ્થાનની જરૂર નથી.

મારી એસોસીએશન આ દક્ષીકત ટરાંસવાલ સરકારને લખાવેને બદલે આપ નામ દારને એટલા માટે લખી છે કે ટરાંસવાલ સરકાર દીદીએના હીતની જરાખર સંભાળ રાખતી નથી. અને તેથી સ્થિતિમાં મારી મામ હાઇકમીશનર તરીકે આપ નામદાર ને દીદી કેમના હીત જાળવનાર ટ્રસ્ટી તરીકે લેવે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના છાપામાં દીદી ચરચા.

‘મરકુરી’ માં જરમાસુરની સહીથી નીચે મુજબ કાગળ પ્રવટ થયો છે :—

શ્રી. ગાંધીને સાક્ષી તરીકે લઈ જતાં હાયકડી નાખવામાં આવી હતી તે વિષે હું એ કહેવા મરડું છું કે પહેલાં તો તેમને પકડવામાં સરકારે સુલ કરી છે, કારણ કે શ્રી. ગાંધી ટરાંસવાલના વસનાર છે તે બીના સજા કાઢી જાય છે. ટરાંસવાલના આ જમાનાના, સીઝરને કે જેના ઉપર સત્તાના અતિ લોકલો પતિહાસમાં મેટો આરોપ મુકાયો છે તેને (શ્રી. રમ ટસને) રજીસ્ટર નહીં દેખાડવામાં આવ્યું તેટલા માટે તેમને શુન્દેમાર, હાંસવામાં આવે એ કેવી સરમની વાત? બિટીસ કેલોનીમાં બિટીસ પ્રગળે તેવો પાસ રાખવો પડે એ અપમાન નહીં તો બીજું શું? આ વસ્તુક બતાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા એકત્ર ચાંચ તેમાં અંગ્રેજનાથી બોલરો ચડતા થવા વગર નહીંજ રહેશે. એવા વીર પુરુષને સખત મજૂરી કરવાનું આપતાં પણ ન ધરાવેને સરકાર હવે એટલી બધી અધમતા બતાવવા લાગી છે. શ્રી. ગાંધી નાથી જવાના હતા? અથવા તો મેસરસ રમટસની કા. ને તેવે દેખવ બેવાની મરજી થઈ હતી? અથવા તો આને મારે ૨૦ મી સહીના જુલમનું નામ આપવું? એ આ ઉલ્લી જ વાત સચી હોય તો મારા દીદી લાઇએને રપેનસરના બે.લમાં જણાવેલા વસ્તુનની કું બલામણુ કરે છું. મદાન

વિદાન નર હરખદ રપેનસરે કહ્યું છે કે “જુલમની સામે ચલુ” તે વાજબી છે એટલુંજ નહીં પણ અમલનું છે. જુલમની સામે ન ચલાવ તો જુલમ કરનાર ને તેમજ જુલમ હાંદુસ્થાનને બાનેને તુક સાલ થાય છે.”

‘મરકુરી’ માં રમુજવાળાં લખાણો કરનાર તો, રજના પોતાના ‘મેન ઇન ધી મુન’ વાળા વીજામમાં લખે છે કે :—

ટરાંસવાલના દીદી સવાલ વિષે આપણામાં મમે તેવા મતભેદ બને હોય છતાં નીતિને આદનાર રૂએ માણસ જાણીને ખેદ પામશે કે શ્રી. ગાંધીને જુલાની આપવા જતી વખતે હાયકડી નાખીને લઈ જવામાં આવ્યા હતા. શ્રી. ગાંધી કાંઈ તેજાની માણસ નથી, તેમ ખરી રીતે શુન્દેમાર નથી. છતાં તેવા માણસ ના તરફ આવી વસ્તુકે ચલાવવામાં આવી એ મેટા અજબની વાત છે. આવે ધારે હોય તે આપણા સુધરેલાપણા માટે નામેથીની વાત છે, અને તેથી તેમાં જલદી સુધારો થવો જોઈએ.

આસમાની કીતાબ

ખુની કાયદો રદ કરવા બાબત કેસોની અલ પ્રધાનની સુચના

જનરલ બોથાનો જવાબ

રૂટર લડનથી મંજળવારે તારથી જણાવે છે કે આજરોજ અમે ટરાંસવાલના એશી આટીક સવાલના સંબંધની છેલા ૭ માસની દક્ષીકત જણાવનારી આસમાની કીતાબ બહાર પડી છે.

આ કીતાબમાં છપાએલ એક કમળ માં કેસોનીઅલ પ્રધાન અરસ કર્યુએ એવી સુચના કરી છે કે જ્યારે રજીસ્ટરે કન સંપુરણ થઈ રહે ત્યારે ૧૯૭૭-૮૮ નો કાયદો રદ કરવો અને ટરાંસવાલે ચાલુ ઇમંગ્રેશન કાયદાનો અમલ સખત રીતે કરવો.

જનરલ બોથાએ આના જવાબમાં સખત કાગળ લખીને જણાવ્યું છે કે ધણા દીદીએ, કાલના રાજ્યથી સંતોષ પામેલ છે. તેણે આ કાગળમાં ભાર મૂકી કરતા રેલુ છે કે કાયદો રદ કરવાથી મોરખોની નજરે સરકાર હલકી પડી જાય છે. અને તેમના તરફથી વધારે કાયદર એજીડેશન ઉઠશે.

દીદીએ પોતાના કુખો તાજ બતાવી ને જે રીતે વડત ચલાવી રહ્યા છે તેની સામે જનરલ બોથાએ સખત દીકા કરેલી છે.

ખાણપર લાઇસેન્સનો કેસ

હિંદીની છત

કારની દીકા

મી. ખોદવાના કેસમાં મુકદ્દમા આપતાં ચીફ જસ્ટીસે જણાવ્યું કે અરજદાર હિંદી છે અને તામિલનાડુમાં એક સ્ટેડનો લાઇસેન્સ ધરાવે છે. તે લીસ ૧૮૯૮માં આપવામાં આવ્યું હતું. હર વખત તેનું લખાણ ખલલમાં મળ્યું હતું અને દરસાલ મારમની તા. ૩૧ મી સુધી તેની મુદત હતી. અરજદારના જણાવવા પ્રમાણે ૧૯૦૮ ના અક્ટોબરમાં કરેલી ખોદવાની ૧૯૧૫ના મારમની તા. ૩૧ મી સુધી લીસની મુદત તેને મળી હતી. તેમને દરસાલ જનરલ ડીસરનો લાઇસેન્સ મળેતો જતો હતો. પણ સોનેરી કાયદાના આધારે આ સાલ તે આપવામાં આવ્યો નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સોનેરી કાયદા પ્રમાણે બંધી કરેલી હદમાં કોઈપણ કલંદ માણસે સ્ટેડમાં રહેવું કે તે બાંહે રાખવી એ એર કાયદેસર છે અને તેથી અરજદારનું લીસ કામમાં આવી શકે નહીં. એક મજદુર કલમના ખોલ ખુલ્લ સખત છે, છતાં તેનો અરથ એવો નહોતો માય કે તેની કલમેને ખરડીને કારે બીજો અરથ કરવો. તે કલમનો અરથ સંભાળી કુરવક બરાબર કરવો જોઈએ. હર મી કલમમાં એવું છે કે બંધીવાળી હદમાં કોઈપણ કલંદ માણસ લાઇસેન્સ ખરાવી શકે નહીં, પણ તેમાં એમ નથી કહ્યું કે કોઈ કલંદ માણસ સ્ટેડમાં રહી શકે નહીં. એવી સ્થિતિ હોવાથી મને લાગે છે કે ૧૯૦૮ના સોનેરી કાયદાથી બંધી કરેલી હદમાં કલંદ માણસ સ્ટેડ રાખે તે એરકાયદેસર હરાવી શકાય નહીં. મારો મત એવો છે કે ૧૮૯૮ના કાયદામાં એવું કોઈ પણ નથી કે જેથી અરજદારનું લીસ એરકાયદેસર મળ્યા. ૧૮૯૮ ના કાયદાથી બંધી કરેલી હદમાં કલંદ માણસને લાઇસેન્સ રાખતાં અટકાવી શકાય એવી દલીલ કરવામાં આવી છે તે બીજી બાબત વિચારવાની છે. આ કલમ ના સંપ્રદાને બે અત્યંત વિસ્તારવાળો અરથ આપવામાં આવે તો તે એક કલંદ કલંદર, વધીલ, કે મારી કાંપનારને લાઇસેન્સ આપી શકાય નહીં. તેમજ કોઈ કલંદ હોકરવમેરને પણ લાઇસેન્સ ન આપી શકાય. અને આવો અરથ નીકળે

તે ગંભીર વાત મળ્યા. પણ મારા મત પ્રમાણે એ કલમના સંપ્રદાને કારે અત્યંત વિસ્તારવાળો અરથ આપશે નહીં. કારણ કે મજદુર કલમના સંપ્રદા એવા છે કે “ખોદવાના કામને કોઈપણ રીતે લગવું” આ સંપ્રદા ઉપરથી કાયદાના અરથમાટે એક કિમતી ચાવી મળે છે. કલંદ માણસોને બે લાઇસેન્સ ન આપી શકાય તે ખોદવાના કામને લગતાં. તેનો અરથ એવો નહીં કે ખોદવાનું કામ ચાલુ હોવાને લીધે જોઈતી વસ્તુઓ પુરી ન પાડવી. હું જોઈ શકું છું કે આ કલમના સંપ્રદા બહુ મુશ્કેલી કરેલી રીતે લખાયા છે. વળી ૧૮૯૮થી જે રીતે એ કલમ બાબત સરકારે કામ કર્યું છે તે મારા અરથને ખરા હરાવે છે. ૧૮૯૮ પહેલાં ને પછી કલંદ લોકોને પેસારી લાઇસેન્સ છુટથી આપામાં છે. તેથી હું એવા નિર્ણયપર આવું છું કે સામા પહાની જુના કાયદા ને કમતી દલીલ ટકી શકતી નથી. ત્યારે નવા કાયદાની દલીલ વિશે મારો મત એવો છે કે ૧૩૦ મી કલમ આ કેસને લાગુ પાડી શકાય નહીં. તેથી હું એવો મુકદ્દમા આવું છું કે રીસીવરનું વલણ ખોલું છે, અને તેને અરજદારને લાઇસેન્સ આપવો એવી હું હરજ પાડું છું. સર બીલીમમ સમીધે પણ ઉપર પ્રમાણેજ મુકદ્દમા આપ્યો.

વિલાયતમાં હિંદીમાટે પોકાર

મી. લીલાલની ચેતવણી

સાઉથ આફ્રિકન કનવેનશનપર દીકા કરવાની તક લઇને દરસવાલના હિંદીની કિમ્બાલમાં નામીયા અંગ્રેજ રાજદારી, અને એક વખતતા કોલોનીઅલ પ્રધાન લોર્ડ લીટલટને નીચે મુજબ બાબત કર્યું હતું:—

હું ઇન્ડિયની સરકારને ચેતવણીના બે ખોલ કહેવા માગું છું. આજના તારોમાં એવા ખબર છે કે દરસવાલના હિંદીના આગેવાન મી. માંધી ૬ માસની સખત જેલમાં મથા છે. કારણ કે નામેશી બરેલા રજીસ્ટર કાયદાને ધરજ થવાની તે ના પાડે છે. અને તેની પેટે તેના બીજા લખા દેથી લાઇસેન્સ પણ તે લડત માટે દુઝે: ઉઠાવવા તકવાર થઇ રહેલા છે. દરસવાલ અને એરેન્જીવર કાંસો નીમાં ખોયરે સામેની બીજી દરિયાદાના

પણ દેલક કાગળ મારી પાસે છે. મોટા અપસાસની વાત છે કે લાંબા વખત થયાં જણાએલા કાયદેસરથી કાયમ રહેવા દેવામાં આવેલ છે. તે બાબત વડી સરકારને ફરી ફરીને ચેતવણી આપવામાં આવી છે, અને હિંમતથી કામ લેવામાં આવે તે તેના ઉપાય થઇ શકે એમ છે. એ બાબતના ઉપાય લેવા ને વડી સરકારપર દખાણ કરવાનું હું તે, ચાલુજ રાખીશ. જુની વાતને દાખી રેવી એ સારું મળ્યા છે, પણ તે દાખી દેતાં આપણા મિત્રોના અંતઃકરણ ચીરવાં પડે છે એ ન ખનવું જોઈએ.

નાતાલ મ્યુનીસીપાલ કોંગ્રેસ.

આજ હુકો બીનવી લેવાની કરાંસ વાલની લખામજુ.

આ કોમિસની બેઠક લેડીસમીધ ખતે મથા અફવાડીઆમાં બેઠી હતી. તેમાં હિંદીને વીરે ચએલી ચરવાનો કટલોક ભાગ અમે મએ અફવાડીએ આપી મથા બીએ બીએ કેટલોક ભાગ નીએ મુજબ છે. દરસવાલની મ્યુનીસીપાલ એસોસીએ સનની નીએની બનામણ વાંચવામાં આવી હતી અને સરવેએ કલુલ રાખી હતી:— આ એસોસીએશન એવો મત ધરાવે છે કે

(૧). દક્ષિણ આફ્રીકામાં રહેતા નેટીવ અને કલંદ લોકો પાસેથી મ્યુનીસીપાલ ફરવાઇઝના હુકો લઇ લેવા.

(૨). કાયદામાં એવો ફરકાર કરવો જોઈએ કે ચહેરાની હદમાં એશીઆટીક, નેટીવ અથવા કલંદ, લોકોને જન્મ ખરીદ જમીન વેચી શકાય નહીં.

(૩). એશીઆટીક, નેટીવ અને કલંદ લોકોને માટે રાખેલા જગર અથવા લોકેશનમાં જોરા લોકોને રહેતા અટકાવવા

(૪). ‘નેટીવ’ સંપ્રદાનો અરથ એવો કરવો કે આફ્રીકાના મુળવાતીના વંશનો હોય અથવા તે જેના મા અથવા બાપ ઉપર જણાવેલા મુળવાતીના વંશના હોય.

(૫). ‘કલંદ પરસન્સ’ નો અરથ એવો કરવો કે જે સખસ મુરોપીઅન કરતાં જોઈએ અથવા વધારે બીજી જાતી ના વંશના હોય અને તે નકી કરવાનું કામ કારેના કાયમાં રહે.

ઉપર જણાવેલી બીજી કલમના સંખામાં કેટલીક ચરમા મથા બાદ એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે નાતાલ માં અધ કલમ લાગુ પાડવી અસંભવિત છે.

કેળવણીનું કમોશન.

મી. પોલાકે આપેલી લખીત જુઘાની.

નાતાલમાં કેળવણી વીધે જે કમી શન મેઠું છે તેને મી. એચ. એસ. એસ. પોલાકે નીચેની હકીકત લખી મોકલી છે: નાતાલમાં હોદી વસતી આશરે એક લાખ વીસ હજારની છે. આમાંથી ૩૨ હજાર આશરે ગીરમીટમાં છે, આશરે ૧૫ થી ૨૦ હજાર વેપારી વરગના છે. તેઓ નાતાલ પોતાને ખરેખે આવેલા છે. અને બાકીના ગીરમીટમાંથી છુટા થયેલાં અથવા ગીરમીટમાં આવેલા હોદીના વંશ ના છે.

હોદી કેળવણીની ખતે બાબતો તપ્ત સવાની જરૂર છે. એક તો ગીરમીટમાં કામ કરતા હોદીઓના બાળકોની કેળવણી માટે કેવી તરેહની યોજના કરવી જોઈએ, અને બીજી હી હોદી પ્રજાના બાળકોને માટે કેવી તરેહની સગવડ રાખવી જોઈએ. અને આ બંને સવાલો કેટલીક રીતે એક બીજાથી ઘણા જુદા પડે છે.

ગીરમીટીઆ.

ગીરમીટમાં આવેલા હોદીઓને જે સ્થિતિમાં રહેવાનું હોય છે તે સ્થિતિને લઈને તેમનાં ઊંઠારોએને ઘણું સદ્ગત કરવું પડે છે. ઘરમાં તો તેમને લગભગ નહીં જેવીજ કેળવણી કે શીક્ષણ મળે છે, તેમ ધરમનું શીક્ષણ પણ કાંઈ મળતું નથી. આથી કરી નાનપણમાંજ તેઓ ઘણા અજ્ઞાન હોય છે અને તેમને સારી રીતે ઉછેરવાનું કાંઈપણ જાતનું સાધન નથી. મોટી જગીરામાં કામ કરતા ગીરમીટીઆઓ તરફ સાધારણ રીતે સારી સંભાળ રાખવામાં આવે છે, અને તેમના શૈઠ પણ, નીતીના વીચારોને અલગ રાખીએ તોપણ, પોતાના હિત અને રક્ષણને માટે આસપાસના સંજોગો જોઈને અમુક દહર્માં રહી તેમની પાસેથી કામ લેવાનું ધોરણ બાંધે છે. કેટલીક જગ્યાએ એરેટ ઉપર કામ કરતા હોદીઓના બાળકોને થોડુંક શીખવવામાં પણ આવે છે. પરંતુ ઘણા ગીરમીટીઆઓ એવા શૈઠ પાસે કામ કરે છે કે જેઓ તેની કે તેના કોઠરોઓની કેળવણી માટે કાંઈ પણ જાતની દરકાર કરતા નથી. ઘણા મલુરોને કામે રાખનારા શૈઠો ઉપર દરજ નાખવી જોઈએ કે તેમની જગીર ઉપર કામ કરતા હોદીઓના બાળકોને પ્રાથમિક શીક્ષણ મફત આપવું. આનો ખરચ તે શૈઠ પોતે આપેલા અને તેના ઉપર રૂબ

રૂબ રાખવાની સત્તા કેળવણી ખાતાના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટની રહેવી જોઈએ. નાની જગીરોએ સાથે જોડાઈને ઘાટે પડતા એક સારા સ્થળ ઉપર કેળવણી આપવા ની આજ્ઞા કરવી પડે છે. અને તેના ઉપર કેળવણી ખાતાના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટે રૂબ રૂબ રાખવી પડે છે. આવી નીશાળોની સંખ્યા ઊંઠારોએના પ્રમાણમાં હોવી જોઈએ. તેમને કેવી જાતની કેળવણી આપવી તે બાબત કું એમ દલીલ થકું છું કે તેમને સાધારણ બહુતર, અને તે સાથે ખેતી તથા ઉદ્યોગ સંબંધી થોડું જાન આપવું જોઈએ. આ નીશાળોઆ નો મોટો લાભ હમરે પહોંચતાં ખેતીના અથવા ધરના જુદા જુદા કામકાજમાં જોડાશે. તેઓના કાથ, આખા અને મનને કેળવવાનું કામ જેડે જેડે થવું જોઈએ અને તેઓને, ખાસ કરીને નાનપણમાં તો, તેમની બાપા મારફત શીખવવું જોઈએ. આને માટે જરાબર કેળવણેલા હોદી શીક્ષકો સંખ્યા જોઈએ.

બીજા હોદી

હવે ગીરમીટમાં નહીં આવેલા હોય તેવા હોદીઓના બાળકોના સંબંધમાં કહેવાતું કે તેમના એ વીલાજ થઈ શકે છે. એક તો એ કે જેઓ સહેરમાં રહે છે તે અને બીજા ગામડામાં રહે છે તે. ગામડામાં રહે છે તેમને બહુવિધાને મેં ઉપર બહુવિધી તેવી જાતની કાંઈક યોજના યદી લકાય છે. સરકારે નીશાળો બંધાવવી જોઈએ અને તેનો ખરચ ઉપાડવો જોઈએ. આ કેળવણી દરજ્યાત અને મફત હોવી જોઈએ. સહેરમાં રહેનારાઓની બાબતમાં ઉચ્ચ પ્રકારનું ઉદ્યોગને લગતું શીક્ષણ, વ્યવહારીક કરકસર, અને પ્રાથમિકી યદીઆતી કેળવણી આપવા તરફ સરકારે વીશેષ ધ્યાન આપવું પડે છે. આ શાક્ષણ પણ દરજ્યાત અને મફત હોવાની જરૂર છે. આવી જાતની કેળવણી દ્વાપરએક શીયાવની બધાં સહેરોની સરકારી હોદી નીશાળમાં આપવાથી લાભ છે. આવી રીતે કરવાથી બાળકો ન્યારે મોટા થશે જારે માત્ર વેપારજ અથવા ખાસ એક ધંધો કરવાનેજ માટે નહીં પણ જે કામમાં તેની જરૂર પડે તેવું કામ કરી સકવાને લાપક થશે. અને તેથી આખી કામને તેઓ લાભ કરતા થઈ શકશે.

હાથરગ્રેડ નીશાળો

આ શીયાવ નાતાલમાં કેટલાક સીમંત વેપારીઓ રહે છે તેમના બાળકોને માટે હાથર ગ્રેડ નીશાળો છે અને તેમાં નીશાળોઓને અપાવું જોઈએ તેવું બહુતર

શીખવવામાં આવે છે. આ નીશાળો ની બાબતોમાં તો માત્ર એટલુંજ કહેવા તું છે કે તે ૧૯૦૫ની માલમાં જે ધોરણ મુજબ ચલાવવામાં આવતી હતી તે પ્રમાણે ચલાવવી જોઈએ.

બીજા બાબતો

હોદી બાળકોને માટેની પ્રાથમિક તેમ જ તેથી યદીઆતું શીક્ષણ આપવા માટે ની નીશાળો કોલોનીની બીજા સાધારણ નીશાળોને દરેક રીતે મળતી હોવી જોઈએ: જેમકે શ્રી (ન્યાં રેવાતી હોય ત્યાં) શીક્ષણનું ધોરણ, હુશીઆર શીક્ષકો, સારાં મકાનો, વધારે સારું શીક્ષણ આપવાની તક શોધવા વીગેરેની બાબતમાં. આમ થાય તો પછી હોદીઓ કાલજા મુજબ તેમને સાધારણ હક નથી મળતા તેને માટે કાંઈ ઉણું લગાડવા વગર આ ખાસ નીશાળામાં પોતાના બાળકોને મોકલવાનું કબૂજ કરશે.

કામી રીત રીવાજના કારણને લઈને હોદી માળાપો, ખાસ કરીને ઉચ્ચા વરગના, ઊંઠારા અને ઊંઠારીઓને એક સાથે બહુવિધાની સામે સખત વાંધો દરજાવે છે; અને સાધારણ નીચમ મુજબ ઊંઠાર અને ઊંઠારીઓને જુદાં બહુવિધાં જોઈએ એ કે એરેટ ઉપરની તેમજ મામડાની નીશાળોમાં કે ન્યાં ઊંઠારોની સંખ્યા બહુજ થોડી હોય અથવા તો ન્યાં કામી રીત રીવાજે આ નીચમ સખત રીતે પાળવાની જરૂર ન પાડતા હોય તેવી જગ્યાએ સાથે બહુવિધાની મોકલવાસા, જપુરવક કરી સકાય છે.

સરઆતનું શીક્ષણ તેમની પોતાની બાબતમાં હોવું જોઈએ, જેમકે લમજમ બધા હોદી બાળકોને અંગ્રેજી પરહેશી બાધા છે. તેઓ ઘરમાં માત્ર પોતાનીજ બાધા બોલે છે. આવું શીક્ષણ આપવા ને હુશીઆર હોદી શીક્ષકો જોઈએ.

એક સી સુકના નીતી શીક્ષણના પાઠો મુજબ નીતીનું શીક્ષણ અપાવું જોઈએ અને તેમાં કામની ખાસી થતો તથા રૂઢીઓ બજાવવા પુરતી સંભાળ રાખવી જોઈએ.

હોદી શીક્ષકોને કેળવવા માટેની એક ખાસ પાઠશાળા જોઈએ. અને તેને દર વરસે સરકાર તરફથી ખાસ મદદ મળવી જોઈએ. આ પાઠશાળામાં પણ જેઓ ડાકતર વકીલ વીગેરેના ધંધાઓ શીખવા ને માગતા હોય તેમને તે શીખવાની સગવડ કરી આપવી જોઈએ. કારણ કે આજે જેઓ તેની જાતના ધંધા શીખવા માંગે છે તેમને કોલોનીની બહાર શીખવા ને માટે જવું પડે છે.

હોદી બાળકોને સરસ કેળવણી આપવા માટે પહેલી જરૂરની વાત તો એ છે કે હોદી માખાપો તેમજ હોદી કામના મુખી ઓની સહાયતા મેળવવાનો કોઈક રસ્તો લેવો જોઈએ. એ તેઓ વીરક પડે અથવા તો વહેમાન બન્યા તો તેવું પરીણામ બહુ જ ખુર આવે. કાખલા તરીકે સરકાર કાયર પ્રેમ હોદીઓની નીચાણોની બાબતમાં જે વલણ લીધું છે તેથી હોદી કામના મનમાં એમ લાગેલું છે કે સરકાર હોદી કેળવણી કાપવા માગે છે.

હોદી પ્રજા વસ્તીના કાખથી બામ તરીકે ગણાય. અને કોલોનીની કન્ટી ના કાર્યમાં તેમને ચેકસ વગ બનવવા તું કુદરતી નીમણું થયેલું છે, તેથી તેમને કાલમાં તેમજ ભવિષ્યમાં કીમતી પુછ તરીકે ગણવા જોઈએ. નાતાલના હોદીઓને મોટો બામ મોશ કોલોનીસ્ટ ના બોલાવવાથી આવેલ છે, અથવા તો તેથી રીતે આવેલ હોદીઓના વંશના છે. તેઓને કોલોનીની ચેરી વસ્તીના લોકોને સારા બોલાવવામાં આવેલ છે. તેથી કોલોની તેમના એટલા બધા આભારતો છે કે તેનો બદલો લાગવો એ મુશ્કેલ છે. ગીરમીદીઆ હોદીઓએ પોતાની છાંદગી ના સરસ વરસોનાં પાંચ અથવા વધારે વરસો સુધી જે સખત મજુરી કરી હોય તેનો માત્ર પમાર મુકવો એ ખરો બદલો નથી. આ લોકો હોદીસ્તાન પાછા બધ પોતાનો જતો ધંધો કરી રહે તેમ નથી, કારણ કે તેમની જગ્યા તો ખુસામ ગ્રામ હોય છે. ધણાખરા નાતાલના હોદીઓ તો આ કોલોનીમાં જન્મેલા હોય છે. તેઓ ખીચ દેશથી લોડાજ વાકેફ હોય છે. આ લોકોને પારલામેન્ટમાં કોઈ બતનોજ અવાજ નથી લેમ તેમના તરફથી કોઈ પ્રતીનીધી નથી. અમુક ઉમર ના ઉછરાઓજ બણી થકે એવી બતની હદ જાડી નાખવી જોઈએ અને હોદી વીંધારથીઓ જેઓની માનસીક સ્થિતિ સરસ હોય તેમને સીડીને મધ્યને ચડવા ની દરેક રીતે સગવડ કરી આપવી પડે છે. હોદી પ્રજાને વસતીનું એક અંગ ગણવાને બદલે સરકાર જ્યાં સુધી પર દેશીઓ તરીકે ગણે છે, ત્યાં સુધી હોદીને સરસ પ્રજા બનાવવાનું અસંભવીત થશે એટલુંજ નહીં. પણ તેઓની સામણી કાપી થશે, તેઓના મનમાં સંતાપ થશે, તેઓની અસાનતા વધશે અને છેવટે તેઓ શૂન્યો કરતાં ગાખશે. હોદીઓ રાજ્યની આખાડી માટે પોતાનો બામ બળને એવી છુટા હોય તો હોદી બાળકને કેળવણી અને નીચીના શિક્ષણ માટે એક રીતની સગવડ કરી આપવી પડે છે.

જેહાન્સમરગમાં નવો બુસ્તો

ઉપરા ઉપર મીડીંગ

હમીદીઆ તથા એસોસીએશનનો જત

[જ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ચેરમેનની મુદ્દલી

તા. ૨૮ મીએ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીડીંગ ડા વાગે મુખી હતી. સર્વિયુમને ચેરમેન તરીકે મી. દિલ્હાર ખાનને ચુની કાદરામાં આવ્યા હતા. ચેરમેનની ખુસ્તી સ્વીકારતાં મી. દિલ્હાર ખાને હાજર થયેલા ગ્રહસ્થોનો આભાર માનીને જણાવ્યું કે હું ચેરમેનની ખુસ્તી પર નથી આવતો, પણ જેલ મહેલની ખુસ્તી પર આવ્યો છું એમ સમજાવે આવેલા બાહેશ આવેવાનો જેઓ ખાનદાન વેપારીઓ છે કે કલમવાળા નરો છે તેઓ જેલમાં ગયા છે, અને આપણે બહાર રહી મેલ માણીએ તો તેના કળતાં મરવું બહેતર છે! ૧૯૧૨ મહકમ રહેવા વિષે ખીજું ચેતું વિવેચન કરી મી. દિલ્હાર ખાને પોતાની બેઠક લીધી.

શુરવીર તુરકીના કામળ

પંજી વાલકરથી તુરકી રહવતના મી. હસનનો તા. ૨૨ મીનો કામળ મીડીંગ બાગળ વાંચવામાં આવ્યો. તેમાં સખ્યુ દર્જ કે આંગણાં નીશાન નહીં આપવા માટે મને સારજો પકડ્યો છે. હું મરી જઈશ તોપણ તે આપનાર નથી. ભલે મને જેલમાં નામે, ને જેલ પુરી થએ હપાર કરે તો પાછો આવી જેલ જઈશ મારી પાસે પાસપોર્ટ વિગેરે છે. તમે તુરકીના કામલને મળાને. તે કાંઈ મદદ ન કરે તો કાનરેનદીનો પક્ષના નાં સુધ તાનને તારથી ખચક કરાવે. એ તમે તાર નહીં કરો તો કપમતને દહાડે પુદાને જવાળ તમારે આપવો પડશે. વિગેરે.

કાવ

"દરોસવાલમાં હોદીઓ પોતાની ટેક અને ધરમની ખાતર જે દુ:ખો ઉઠાવે છે તેનો અત આજુવા માટે વચ્ચે પડતાને એક જ યજ પગલાં લીએ એવા તારા વિચાર તથા હોદીસ્તાનમાં ધાર્મિક મહોર, વસ્તમાનપત્રો, તથા ખીજાં બહેર મંડાને હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મોકલવાને પ્રમુખને સલા આપવામાં આવે છે."

કેબલ

ઉપરના હાવથી નીચે મુજબ કેમલ હોદીસ્તાન મોકલવામાં આવ્યા છે:—

"હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના ચેરમેન, વ. હસ ચેરમેન. ચેરમેન, સેક્રેટરી, આગેવાન મે ખરો તથા મોટા વેપારીઓ ને મરજીયાત રજીસ્ટર રવા કરતાં જેલમાં નાંખવામાં આવ્યા છે. જે કાયદો હજી સુધી રદથયો નથી તે હસ્ત મનુ અપમાન કરનાર છે. વળી કામની ચાલી વાસ્તે હમી કેળવણી પ. મેલા હોદીને કાખલ થવાની અટકાવના કરવામાં આવે છે. ૧૫૦ કરતાં વધારે માણસો જેલમાં છે, મહાન છોડા બોમ્બે છે; અને ધણા પાપમાલ યજ ગયા છે. ચેરકાવદેસર રીતે જુના માણસોને હપાર કરવામાં આવે છે. આવી રીતે હપાર કરેલાઓને એક ૧૩ વરસનો જુનો રહીય છે. આતુરના પુરવઠા અરજ કરીએ છીએ કે તુરત પ્રેટેસ્ટ મીડીંગો કરો અને વાકસ રામ બાગળ કે મુરુદેન લઈ જાઓ."

ઉપર પ્રમાણે કેમલ છાંડાંના દિલ્હોજ મિત્રો પર મોકલવામાં આવ્યો છે.

મી. ફુલદાર

મી. મુરુ સાહેબ ફુલદારે ઉપરનો હાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે ચેરમેનની ખુસ્તી આરામની નથી પણ જેલની છે અને જાણ છતાં મી. દિલ્હારખાને તે સ્વીકારી છે તે માટે હું તેમનો આભાર માનું છું. તેમજ આ કામ તેમનો સલામદનો ખરો બુસ્તો બતાવી આપે છે. ગ્રહસ્થો, તમે કુપ્તીકેટ લાવ્યા હો તોપણ તે નહીં બતાવતાં ગળવામાં રાખી મુકાને, અગર તમારી પેટીમાં રાખાને, તે પુછનારને કહેને કે જ્યાં સુધી અમારા જેલમાં ગમેલા આવેવાનો છુટે નહીં અને અમારી માગણી કપૂર કરવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી અમારે રજીસ્ટરની જરૂર નથી.

મી. પટેલ તથા મી. સાલુજી

મી. હરમાલક પટેલે તથા મી. સાલુજીએ હાવને ટોળા આપ્યો. મી. સાલુજીએ જણાવ્યું કે ગ્રહસ્થો, એ વિચાર તમે દુર કરાવો. હું આવતા અઠવાડીઆમાં જ જેલ જવા માટે લાઇસેન્સ વિના પાસપોર્ટ લઇને ફરનાર છું, અને તેમ કરતાં મને ઇન્સ પેકટર નહીં પકડે તો વોલકરદ જાને પણ પકડાવેને જેલ જઈશ. અને મારે બોલ્યું ખરું પાડી આપીય. (તાળીઓ)

મી. પાલાક

મી. પેલાકે જણાવ્યું કે તમારી સોસાયટીના નવા ચેરમેન મી. દિલ્હારખાનને હું મુનારકખાદી આપું છું. આ ૧૯૧૨

માં મુસલમાનોએ ખાસ જોર કરવાનું છે. કારણ કે ૧૯૦૭નો કાયદો ખાસ કરીને મુસલમાન ધર્મનું અપમાન કરે છે. તમે હમણાંજ સાંભળ્યું છે કે મી. હસન જે દુરકી મુસલમાન છે તેને વેલકરટમાં પકડેલ છે. વિગેરે.

પછી હરાવ પસાર કરી હમીદીઆની મીટીંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી.

શ્રી ઇ. એસોસીએશનની મીટીંગ

મી. ફરહાનું બાપજી

હમીદીઆની મીટીંગ ખલાસ થયા બાદ બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસીએશનની મીટીંગ ભરવામાં આવી. પ્રમુખ મી. જુર સાહેબ ફરહાનું હાજર થએલા મદદચેતો નવા બહાર ગામથી આવેલા ડેલીગેટોનો આભાર માનો, અને જણાવ્યું કે સત્યાગ્રહ પડી જાયો નથી પણ દિવસે દિવસે વધુ જોર પેર આવતો જાય છે. આજ આપણે અહીં વરસ થયાં હોય છે છોએ પણ જો કે નફો નજરે દેખાતો નથી, તોપણ નફો નાં મુળ લાગે છે, અને લાગણમાં આપણે પરિણામે સે.જે સે.જે આના નફો છે. દક્ષિણ આફ્રિકાની આપણી હાથગાળી માટે અમારું દેશમાં ખજાર નહિ હતી કે આપણે ક્યાં છોએ; પણ હાલ હોંડમાં ઘેર ઘેર મવાય છે કે દરંસવાલના હોંડવાનો ખરે ખર બહાદુર છે, અને હાલમાં તેમણે હાથગાળી દીધી છે. આ પ્રમાણે હોંડુરતન માં તેમજ આખી દુનીઆમાં પેશકાર થઈ રહેલો છે, ને તે આપણી જીતજીત બતાવે છે. વિગેરે.

હરાવ

“વડી પારલામેન્ટમાં લોરડ એમ્પથીલ ના સવાલના જવાબમાં લોરડ કરચુએ જણાવ્યું હતું કે જેમને હોંડુરતાન એક લવામાં આવે છે તેઓ કોલોનીમાં કોમી સમસ્યા થએલા (જુના વસવાર) નથી. આવા જવાબથી હોંડીઓની આ મીટીંગ અચંચો પામી છે, અને દરંસવાલ સર કારે લોરડ કરચુને બુલ્ક ખવરાવનારા ખજાર આપ્યા છે તેની સામે સખન વાંધા ઉઠાવે છે. કારણ કે પોરદુગીઠ સરકાર સાથે મેહનજી કરીને જે હોંડીને મોકલવામાં આવ્યા છે તે દરંસવાલમાં વસી રહેલા (કોમીસાઈડ) હોંડી છે, આ મીટીંગ નામદાર વડી સરકારને અરજ કરે છે કે દાલના મળીર મામલામાં સખત રીતે તપાસ કરવી.”

પછી મી. દીક્ષરખાને હરાવ રજુ કરી ને જણાવ્યું કે હાલ લંબાય છે અને

આપણે આજસુધી આટલું કુઝ સહન કરવું પડ્યું છે તેનું કારણ એ છે કે આપણી કામનાજ માણસો આપણું જીવં કરે છે, અને સરકારને આપણા વિષે ખોટું ખોટું કહીને ઉલટું સમજાવે છે. પણ આપણી હાલ સાચી છે, ને તે કોમની સેવા માટે છે તો ફતેહ મળવી જોઈએ વિગેરે.

પછી હરાવને મી. એમ. કે. દેસાઈ, મી. નવમીઆ, મી. વાઝા (ફરારસકોરપ વાળા), મી. મુસા ડાવા (મોકસબરગવાળા), મી. મસમાઈલ પટેલ, મી. મુસા મસાકજી તથા મી. અહમદ સાહેબ વગેરેએ ટેકા આપ્યા બાદ હરાવ સરવાળામતે પસાર કરવામાં આવ્યો.

મી. પોલાક

પછી મી. પોલાકે પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે આપણા માણસો મેરમેન મી. અબદુલ ગની સાહેબની કીર્તી જાહેર છે, અને આપણા હાલના મેરમેન મી. અબદુલ મની સાહેબના નજીકના સમા હોવાથી તેઓ પણ પેતાનું નામ દીધા વડે એવી કુઝ આચારા રાખું છું. પછી સહને હાલમાં મફમ રહેવા સખન શબ્દોમાં લલામજ કરીને જણાવ્યું કે તમારે અત્યારે તથા કામો કરવાની જરૂર છે. (૧) સત્યાગ્રહની હાલમાં ભાજ લેવો, (૨) પૈસા ખાજતમાં મદદ કરવી, ને (૩) જેલ જવું. કુઝ જણાવે દિલ બીર થયો છું કે તમારામાંના કેટલાકે કુપર્થીકેટ લાવી લાઈસેન્સ કલાખ્યા છે. જો આ ખરૂં હોય તો તમે તમારા જેલમાં મોકલેલા આગેવાનોને શું મોડું બતાવશો? તમને ખજાર છે કે મી. આંધી. ને પ્રીટોરીઆ ચા માટે લઈ જવામાં આવ્યા છે? તેમાં હેતુ એવો છે કે મી. આંધીને કુઝ કહીને તેમનો કોમની સેવા નો જીરસો નાખી દેવો. પણ સરકારને ખજાર ક્યાં છે કે મી. આંધીના હેતુ નાસ કરી કોઈ પણ તેમના આત્માને ને તેમના જીરસાને નાશ કરી સરકાર કરી ચકનાર નથી. મી. આંધી પ્રીટોરીયા જતાં જે પોરડના આરજમાં તેમને સોંપવામાં આવ્યા તેણે તેમના તરફ તદન તેજીથી વરતણું બતાવી “ગો ઓન” કરી કહ્યું મારી આજળ ચાલવા કહ્યું હતું. તે વખતે મી. લીચનરટીન હાજર હતા તેમણે મી. આંધી તરફની આવી વરતણું સામે વાંધા દરજાઓ દતો. હવે તમે જવાબ આપસો કે આ કામ કરાવનાર મી. રમદસ છે કે કોણ? આગેવાનોને જેલમાં મોકલીને કેટલાકે

એકવાર નહીં પણ અનેકવાર કસમ લીધા છતાં રજીસ્ટરો બાળી ફરીથી કોપીઓ કલાવેલ છે. મારે કહેવું જોઈએ કે આવતા સસના પહેલા અઠવાડીઆના રવિવારે દરેક જણને જેલીને મળવા દેવ છે તે વખતે તમે મી. વલભરામ, મી. ફેન્સી, મી. હમરજી સામે, મી. કુવાડીઆ વગેરેને મળવા જાઓ ત્યારે જેણે રજીસ્ટર લીધાં હોય તેણે કહેવું કે તમને જેલ મોકલી તથા આગેવાન બનાવી અમે આવું કરવું છે! કુઝ આજે તમારી પાસે ધણા કડવા બોલ કહું છું, પણ મારે કહેવું જોઈએ કે ડેલાગેઆમેની મીટીંગમાં જે જેવા બોલ કલા દતો તે કરતાં આ ધણા નરમ બોલ છે. મારી વાત ખ્યાનમાં લઈ વરતવામાં તમારો પોતાનો લાભ સમાયો છે એટલું જ નહિ, પણ તમારી આખી કોમનો લાભ સમાજેલો છે વિગેરે.

મી. ડેવીડ પોલોક

મી. ડેવીડ પોલોકે પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે મી. પોલાકે તમને ધણું જ કહ્યું છે એટલે મારે વધુ કહેવા જેવું રહેતું નથી. પણ મારે જણાવવું જોઈએ કે તમે જો આ દેશમાં રહેવા માગત હો તો તમે ઇનસાન તરીકે રહેજો. કાંતે તમે ઇનસાન થઈને અહીં રહી શકશો, ને નહિ તો કુચી તરીકે. ઇનસાન થઈને રહેવા માગશો તો આજે તમને જે જે ગોરાઓની મદદ છે તે કરતાં હજાર ગણા ગોરાઓ તમને મદદ કરવા તાઇવાર થશે. ને જો તમે કુચી તરીકે રહેવા માગશો તો હાઇ ગોરાની દિલસોજી નહિ અને એટલું જ નહિ પણ સહુ તમને ધિકારશે, ને તમને લોકેશનમાં દુર જવું પડશે, ને લાંબી પણ છેવટે દરંસવાલ છોડી હોંડુરતાન ચાલ્યા જવાનો વખત આવશે.

મી. પોલોકનું બાપજી પુરૂ થયા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

ઇસ્ટ લંડનમાં મીટીંગ

દરંસવાલના હોંડીઓની હાલના સખનમાં ઇસ્ટ લંડનમાં થએલી મીટીંગનો તાર મારફત મળેલ હેવાલ અમે અથે અઠવાડીએ આપી ગયા છોએ. આ અઠવાડીએ તેની પ્રિયેષ દહીકત નીચે મુજબ મળી છે:- આજરોજ તા. ૨૪ જુલવારે અરવાજે અગેની બ્રીટીશ ઇન્ડિયન એસોસીએશનની મીટીંગ મી. અબદુલ અજર હરમદહના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી જેમાં અસરે દેહસો આદમી હાજર હતા. જેમાંના મુખ્ય

મી. એસ. કાસ્ટુરજી (સેક્રેટરી), જે. ઇ. ઇ. ઈ. મી. કાનમ, ત્રીકમદાસ અધરસ, જી. દિવાન, એ. કાદર, હાસમ હસમ વાંકાનેરીઆ, મકનજી પ્રાણુભાઈ, ચાચાવણીઆત, અહ મદ નવસારી, સુભેગાન પટેલ, સાલેજી હરમાઈસ, હાલુ વલ્લભ વિમેરે દત્તા.

રાજાતમાં સેક્રેટરીએ અમ મીટીંગમાં થએલ કામ તથા જોડાનસપરગ ધી. ઇ. એસોસીએશન તરફથી આવેલ કાગળ તથા તાર વાંચી બતાવ્યો હતો. મી. જે. ઇ. ઈ. મી. કાનમે અસર કારક બાપજી કરી ટરાંસવાલ ના કાપદાની વિચિતવાર દફતર કહી બતાવી હતી તથા પ્રોટેસ્ટના કેપલ મોકલવાની દરખાસ્ત કરી હતી. ત્યારબાદ મેસરસ ત્રીકમદાસ અધરસ તથા એ. કાદર તરફથી ટરાંસવાલના કાપદાને વખોડી કાદનારાં બાપજી કરવામાં આવ્યાં હતાં. તેમજે ઉપલી દરખાસ્તને ટોઠા આપ્યો હતો. મી. એસ. હસમ વાંકાનેરીઆ જેઓ આ મીટીંગમાં એક આગેવાન તરીકે જણાયા છે તેમજે ટરાંસવાલના જામનો ના કુખને મારે દીલગીરી જાહેર કરી અને અહીંના બાઇએને એક સંપર્ક રહેવા જણાવ્યું. તેમજે મરદુમ મહારાષ્ટ્રીના ૧૮૫૭ ના દંડેસમાં આવેલાં વચનને યાદ કરાવ્યાં તથા મીટીંગના કામમાં પોતાનો ટોઠા આપ્યો હતો. મી. વાંકાનેરીઆએ આ કોમીનીમાં સરકાર કસરક પ્રમના ફરિયાદજતા હોય છીનવી લેવા માને છે તેને માટે પશુ હસારે કહેવો હતો.

બીજો હરાપ મી. ચાચાવણીઆને ટરાંસવાલ સરકારે પેરદુગીજ સરકાર સમી કરેલા બહોળસ્તને વખોડી કાદવા બાબત નો હતો. તેમજે પોતાના બાપજીમાં ટરાંસવાલના બાઇએ તરફ ધક્કીજ દિલસોજી બતાવી હતી. તેમજે અહીંની મુનીસીપલ મારકેટમાં હોદીએને જે ખાસ મુસાફરી આ પડે છે તેનું બરાબર બ્યાન કર્યું હતું અને તેને માટે એસોસીએશન તરફથી લખાણ મોકલવાની સુચના કરી હતી. તથા અંદર અંદરના કુસંપનાં બીજ જડ મુળથી ઉમેદી ચીરસ્તા મુજબ તીવ્રમીત મીટીંગ કરવા જણાવ્યું હતું.

તે પછી કેટલાક ગૃહસ્થોએ સમયને અનુસરતાં બાપજી કર્યાં હતાં. અને આ હરાવો ખાસ થયા બાદ ઉત્સાહી બાઇએ તરફથી કેપલના ખરસ જેમા પેસા તરતજ એકઠા કરી વોઇસરોવને કસકતા તથા કોમીની ખાતાના પ્રમોન લેવડ કર્યુંને બને હબલામે કસમાં આવ્યા હતાં. જેમટે અખતાર હાવારે બીજી મીટીંગ બાપજીમાં હાજર કરી આજની બીજી મીટીંગન મુક કરી.

હોદીએને સંપ કરવાની વિનંતિ

ટરાંસવાલની ચાલુ હકતમાં કેટલાક પડી ગયા છે તથા નિરાશ થઈ બેસી રહ્યા છે તેમને જાગૃત થવા બાબતના કેટલાક કામનો અમને મળ્યા છે. તેમાંના નીચેના કામનો અમે આખા જાપીએ છીએ. 'કામના સેવક અને હીનેમ્સ હોદીએ' નો કાગળ જાણીતા સત્યાગ્રહી આ તરફથી મળ્યો છે. તેઓ કેટલીક વખત જેલમાં જઈ આવેલ છે. કેટલાક કારણસર તેમના નામ અમે અત્રે દાખલ કરી શકતા નથી.

દાહરો

આપણામાં સંપ કર્યા છે ઉદય ચીરીતે યશ, કુસંપે ચારે દિશામાં હોદીની પડતી થશે; જળ વિનાનું માણુ જેમ તરફીઆખરમરે સંપ વિનાનો માનવી કેમ કામને તારે તરે. અમે હોદી બાઇએ,

ટરાંસવાલમાં આપણા આગેવાનો યાને હોદ માતાના બદાદુર નરો જેલ મહેલમાં બીરાત્યા તે કાના વાંકે. "અપણા કુસંપ ને વધે." આપણામાં કુસંપરૂપી જગી રાક્ષસ છે તેનો હાલ મોટી પ્રભા હીએ છે ને ભેશે. જે આમજ કુસંપના કાંદા રૂપી બીજ વાવવા હતા તે બાબતથીજ કસમ ખાવા નહોતા. હવે તેમને કાળાંકદ માં રસાવી આપજે તકાલ મારતા ખુશો પાળી કરમાં બેસવું એ બાપજાનું કામ છે. વાલેલે કરવો તે પુરો કરવો, ને જેવડ સુધી પાર છીતારવો. જેવો હજરત હસમાઈએ એક સખસ સાથે વાલેલે કરેલ કે ન્યા સુધી તું પાળો કરીને નહીં આવે ત્યાંસુધી હું આ જગા ઉપર તારી રાહ જોઈશ. તે સખસ એક વરસ સુધી પાછો નહીં હશે. જતાં હજરતે વાપરે" યાને વચન આપેલ જેથી તેજ જગા ઉપર રાહ જોઈ મેલ્યા. એટલા માટે ખુદાપાકે તેમને "સાદેકુસ વાવેલો" ફરમાવેલ.

માટે જે તમારે તમારું વચન જેવડ સુધી નહોતું પળવું તે હજરતે પાકું ઉપર પાણી નહોતું ફેરવાવ્યું. તમારા વિશ્વાસને આપારે મુસલમાન, હોદ, પારસી, મદરાસી વિમેરે એ જાનમાલની ખુદારી કીધી, ને હજુ કરે છે, ને કરશે. તેવી તેમની લાખડીને અસરશી છે. જતાં તમે તો આવડે પાછલે ફરવાને ચોરી છુપીથી જઇ સહીનો કરી આવો છો. ને રજીસ્ટર ન તથા લાજોન્સા પ્રાંતનારમ સાધો છો તે માટે જીવવા વિદીગમેલો તેવાથી મળેલે હીજર ના તાના મારવા તેમજા બીજા છે.

સરકારે એકાદ અપીલ બતાવી લાલમ માં નાંખ્યા કે આપજે અપીલ ઉપર અપીલો કરી નરયામાં ઉતર્મ. ને તેમ થવાથી સરકારે તારાજ કીધા. એમ જાણી ને કે પેસાના ખરયામાં યાને કુકસાનીમાં હોદીએ હતરશે તો પેતાની મેલ કુદરતી રીતે હંડા પડશે. પશુ તેમાં કેટલેક દરજે આપજો પોતાનો વાંક છે. આપજે હર હમેદાથી કહેતા આવ્યા છીએ કે ખુદા પાક પાસે કનસાદ માગો. જતાં ખુદાપાક ને જુલો જેની તેની પાસે દોડધામ કરવાથી આ પરીણામ આવ્યું છે. દાખલા તરીકે જેમો આપણા નખી સાહેબ હજરત યુસુફ કેદમાંથી ખુદીને ગએલ તે લાંબા બાદશાહ પાસે હજરત યુસુફની કેદખાના બાબતની વાત કરતાં જુલો મયો, ને કંઈક દહાડા વીતી ગયા. ત્યારે હજરત યુસુફે પાછી ખુદાપાકને બંદગી કરી નમત મગી. ત્યારે જીવરીસ હાજર થયા ને કહ્યું કે તેં યામાટે ખુદાપાકને જુલો બાદશાહ પાસે નમતની માંગણી કીધી. તેના લખજથી તને હવે સાત વરસ સુધી જેલ ખાનામાં રહેવું પડશે. મારે ખાસ બાઇએ, જે ઉપર ભારેલો સખો તેજ તરફ એકજ દીલ કાલમ કરી દમ કરી બેચો તો કનસા અલ્લાહ રાહન થશેજ.

હવે આપજે ગેરવાળખી કાપદાને તામે નહીં થયાને કેદમાં જવાનું કાંઈ કરીને કહ્યું કીધેલું છે તો બોએવી છુટવું ને કહેલું પળી માંગ મુજબ મેળવવું. દાખલા તરીકે જુલેખાંએ હજરત યુસુફને કહેલ કે જો તું મારા કસમા પ્રમાણે નહીં વરતે તો હું તને જેલખાનામાં નખાવીશ. ત્યારે હજરતે જવાબમાં કહેલ કે કેદમાં જવું બદેતર છે. તો તેમજે તેજ પ્રમાણે કરી બતાવ્યું, ને કેદમાં ગયા. પરંતુ નામીસી ભરેલા કાપદાને તામે ન થયા તે નજર થયા. તેમજ આપજે પશુ સરકારને સોખખી રીતે જાતી હોવાને કહેલું છે કે કેદમાં જવું. પશુ તમારા નાનેચી ભરેલા ના તાપક કાપદાને હજી નહીંજ થયું. મારે હવે તો તમે તે તાલમ આપે જતાં હુદા પાસે જે મારા માગી છે તે પૂરી ન

થામ લાં સુધી એકથી એ નજર થવું,
ને ખુદાપાકને અહીં રહેવું. જેમકે
હજરત હાજીમને ત્યારે નમરૂએ અંગાર
માં નાખ્યો ત્યારે જીવંતીએ આવીને કહ્યું
કે અવ હાજીમ અમર પૂં કહે તો આ
અંગારને મધ્ય ફરીયામાં ફેંકી નાખુદ
કરે. ત્યારે હજરત હાજીમને પુછ્યું કે
શું આ વાત ખુદાપાકે તને કહેલ છે?
ત્યારે જીવંતીએ જવાબ આપ્યો કે, ના.
હું પોતે ખુદા પાકે તારી કી મુરાદ
છે. ત્યારે હજરતે કહ્યું કે તમારાથી અને
હાજી જાતની હાજીત નથી જે છે તે ખુદા
પાકથી મારી હાજીત ને મુરાદ છે જે તે,
ખુદ પોતાની ખુદાઇથી જાણે છે. જુઓ,
જેવો જવાબ ને કેવું એકીન? આમ
પુરા થયેલ ઉપર કાયમ હતા તો તેમને
ઉની આંખ પશુ આવી નહીં. તેમ તમે
એકજ વીચાર સંપો તો હશે છે.
નહીં તો જેલ જતને પ્રુ ખાતાં પશુ
પતો નહીં લાગશે, તમામ મહેનત મરે
પડશે, ને કીધેલું પોવાજ જશે.
માટે એક ઠેક શખી. ચાલું કામમાં મજ
શુદ્ધ રહે ને ખરા હિશ્તી જે કુખ છે
તે સહન કરી ખુદાપાકને હનહાદ સેવિ
તો એક પક્ષમાં ખુદાકારે ચરેજ.

આમીન. શુર અલહમ્દો હીદલાદ માહ
હબ્બુલ આલમીન.

જીવણી

ખરો મર્દ હશે તે જશે જેલ આવારે,
પાલેયા તાળી પાડે માહ શું મારે,
ખરેખરો મામલો ચગાચગીનો વીરા,
ડગમગે નહિ જે હશે શુરવીર શુરા.
નથી વાપરવા હચિયાર બંદુક કે બાબા,
સલામતથી લકવું છે મારા વહાલા.
સત્યે જય પાપે હાય કુદરતનો ધારો,
સત્યે હરિષ કે શેહીતને ઉગાર્યો.
એવો અવસર આપ્યો શું સુતાએ ઉઠો,
તેને બદલે લઇને રજરકરો કાં ખૂટો.
હક માટે હમામ કુસેને પ્રાણ ગમવ્યા,
કુનીઆ આખીમાં પુલ્ક મર્દ પુનશ.
હક માટે જપાને રશીયાને માર્યો,
તેમ તમે જેલમાં જઇ બાઇએને તારો.
હક માટે લડ્યા રાવજીથી રામ ને લક્ષ્મણ,
મારી લગાવતને કીધું સીતાનું રક્ષણ.
હક માટે ગોરી બાઇએ લડે ઉચ્ચડમાં,
હક માટે જેલમાં જય જુઓ લડનમાં.
તમે મર્દ થઇ કાં કરો જેલમાં બંદો,
સંપ ફરી આગેવાનોની બેડી તેડાવો.
યાહોમ કરીને જેલ ફરવાનું રોકો,
ફક્ત ફક્ત કામ નહીં જાને આમી મિત્રો!
પાં લખી જામેલા જમીન મજમુને પામી,

નવીં તોડી પાડો અમેસરોને પામી.
હસા બહુ થાશે ચોકરો લેવાશે,
લખ લાનત હાજીમરોએ ફટાણાં ગાશે.
નહીં નાખો રંગમાં બંજ બાઇએ મારા,
વહાલા નહીં મારો દેશદેહી મર્દ પ્યારા.
એમાં નહીં કાંઠો કાઢો પશુ પસ્તાઈ,
દરાંસવાલનો છેવટે જોશે લોક તમારો.
દીઅર્યે કાવ્યમાં છે વાતો બહુ કીલી,
જેમ વિચાર કરજે લોકો કાપે કીલી.
કીવલીપ દુરરેના અવાજ સુણશું ત્યારે,
મહેતાબ સુબહ જાંઘાની થાશે ભારે.

બીજી કામળા

દરાંસવાલના દરેક હીદી બાઇએને
માન પુરવક જણાવવાની રજા લઇએ
છીએ કે આપણા માનવતા આગેવાનો
તેમજ હિંમતવાનો આશતા ખુની કામલા
ની લકતને માટે તથા કામના કમળા
બાઇએના બહા માટે જ છે અને તથા
તથા માસની સખત જેલ દરાંસવાલની
જેલોમાં બોગવી રહ્યા છે. ત્યારે દરેક
ફરીવાળાએ અને મોટી મોટી વાતો
કરનારાએ જેલનાં અમરમ, પ્રીટરીયા,
જરમીરદન, વીગેરે દરેક શેહેરોના હીદી
બાઇએ ચુપચીલીથી પોતાના સ્વાસ્થ્યમાં
અંધ બની બેસી રહ્યા છે અને કાંઈ
પશુ પોતાના વહાલા બાઇએ તરફ
જામણી નહીં બતાવતાં તદન નિરદય
બની જઈ આવા આખરીના અને અણી
ના ટાંકણા ઉપરે દુસમનોની અરજ સારે
છે તેને માટે જે ડંઘ લખી રોકાય તે
શોડુ છે. હવે તો દરેક ફરીવાળા હીદુ,
મુસલમાન, કહુખી, પટેલીઆએ અને
લણેલા સુધરેલાઓને મોટો ભાગ હાલ
જે સુખચેનમાં બહાર મોકલ છે તેમજ
પોતાના જેલમાં પડેલા માનવતા વીરનર
મી. મી. મી. કાછલીયા વિગેરેના
તરફ પ્રેમ આવની લામણીથી જોઇ અથવા
પોતાના હક નાખુદ ન જાય તેને માટે યા
તો આપણા હીદીના ત્રીસ કરોડ બાઇએના
માનને ખાતર કર ઉંઘમાંથી ઉઠવું ધટે છે.
એકીલ માસ પશુ બેઠો છે તો હાઇએ
ફીરિયું લાઇસેન્સ નહીં સેવું તેમજ કંઠાય
લાઇસેન્સ હોય તો પોલીસને નહીં બતા
વવું અને એકદમ મયા વરસની માફક
પાછી જોશે હીદીથી ચીકાર કરી સર
કારને બતાવી આપો કે અમે અમારા
સરવે બાઇએ બેળા અને એકજ સલાહ
માં રહેનારા છીએ. આજ પર્વત દરેક
મીલીતો જેલ કે જેલની, મીલી, વગેરે
મીલી, કુલમ મહેરોને તો આ લકતમાં

બહુજ ન જામ લીધો છે. અને વેપારી
તેમજ ફરીવાળા કરતાં પશુ વધારે કમાણી
કરેલી છે ને હજુ સુધી કરે છે છતાં પશુ
તેમને કામ ખાતર સરમ નહીં આવતાં
પોતાના સ્વાસ્થ્યમાં અંધ બની મયા છે!
તો તેમજ પશુ હવે દુરત જેલ બોગવવા
ને તથા સર પોતાની ફરજ અહા કમી
ધટે છે. આપણે બેથી રહીશું તો પ્રથમની
બોગવેલી જેલો ઉપરે પાણી ફરી વળશે
અને કરવું ફેક જશે. માટે જે ખરા
હકવાળા હીદીએ, દરાંસવાલમાં સુખેથી
રહેવા મામતા જોય તો એકદમ યાહોમ
કરી સરકારની જેલો બરી આપો. પૈસો
એકઠો કરો, મીલીંગો મરો, જુદી જુદી
જગ્યાએ જોડો કરો. અને દરેક તરફથી
મહેનત લીઓ તોજ ખુની કામલાનો આત
આવશે. અને આપણા સરવેના સત્યની
જે બોલાશે.

બી. કામના સેવક અને હિતેશ્વ હીદી
ઓના વડેમાતરમ.

વેકસરસ્ટથી એક સત્યાગ્રહી કે જે હાલ
માં રજુસગ્રામમાં વચ્ચેવચ્ચ ખુમે છે
તેના તરફનો એક જુસ્સા ભરેલો કામળ
અમને મળ્યો છે. કેટલાક કારણને લઇને
કામળ કે લખનારનું નામ નથી જાણી
સકતા છતાં કામળ વાંચતાં જે ખ્યાલ
અમને આવે છે તે એ કે જેમ રજી
ચક્રા રજપુત હશે વમર પાછા ફરતા
નથી, તેમજ આ સત્યાગ્રહીઓ પશુ મેલા
નમાં ઉતર્યા પછી વિશેષ શુરવીર બને છે,
અને જો પશુ ન ડગે એવી હિંમત અને
ધીરજ મેળવે છે. વળી સત્યાગ્રહમાં ઉત
ર્યા માટે પોતાને બાગ્યસાળી માને છે.
ખીન બાઇએને તેની અરજ એ છે કે
તમે સહુ લડતપર મક્કમ થજો. અને
કામની અને બાંધબની એલાદ ખાતર
હશે મેળવાવજો. આ જુસ્સો એ કામળમાં
શબ્દે શબ્દે માણુમ પડે છે; અને આશા
છે કે દરાંસવાલના વાંચનારાએ તે વિચારો
વાંચીને તેવાજ જુસ્સામાં આવી જશે.

યુનીઅન ડ્રાફ્ટ એકટની બહાર પડેલી
કલમો ૩૫ અને ૪૪ની સામે વીલાસન
ના મોરાઓની દીલસોજી બેચવાને અલી
વાલ નોરમની આફરીકન પોલીટીકલ
એસોસીએશને મી. ડમરુ, મી. સ. ધનર
અને કા. અબ્દુ રહેમાનપુ એક ડેપુટી
સન પીતામત મોરુવાનો દરમ્ય કપે છે.
જેમની બંને કલમો અલગ મોરુવાનો હક
મીલકતી છે.

મો. આંબલીઆની મહેનત

કેપના જાપામાં કામળ

કેપટાઈન ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા કેપના નામીયા 'સાઉથ આફ્રિકન-યુઝ' ના તા. ૨૪ માર્ચના અંકમાં મી. એમ. સી. આંબલીઆનો નીચે મુજબ કામળ પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

તમારા મુખ્ય વિભાગમાં અમારી લગત વિશેષ ધ્યાન ખેંચીને મારા દેશીલાકષ્ણોને જે લાભ તમે કર્યો છે તે માટે હું મારો આભાર દર્શાવું છું. તમારું લખાણ અમારા વિશેષ જાણે તેટલી વિરલ દીકા કરતું હોય તે છતાં તમારે અમર વિશેષ શ્રદ્ધાવાનું છે તે અમને જાણવા મળે તે સારું છે. દીકા લખ તેને અમે આવકાર આપીએ છીએ, પણ જાણે તે મને તેટલી સખત હોય. છતાં તે દીકા અમે કશું કરીએ તે પહેલાં તે બરાબર દલીલ સર થવી જોઈએ એટલું તો સ્વીકારીશ.

મને લાગે છે કે તમારી દીકા માદિતિ ની ખામીવાળી છે, અને કાંઈક દિલ ખતાવે છે; છતાં તે તમારા પ્રમાણિક વિચારો દર્શાવે છે. તેથી અમારી લગત જાણે તમને માહિતી આપું, અને અમાર વાળખીપણું બતાવી આપું તે માટે મને માફ કરજો. "સરકાર નથી પણ મનુષ્ય તરંગીપણું છે." એવી તમે જે ઉત્તરેથી રીતે બોલો છો તેમ ત કરતાં હું એટલું જ કહીશ કે તમારી જુઓ તે તમારા રંગ દર્શાવે લીધે જાણે છે. તમારા રંગદર્શક તમારી સમજ સ્થિત બહેર મારી જાય છે, અને સત્ય વાતને શીથવાનું તમારા થી બની શકતું નથી. અમારી ઉલ્લી ખીટીના પ્રમુખ મી. મહમદે જણાવ્યું હતું કે દરસવાલ સંકાર પ્રમાણિક રીતે શોધ મેળવીને વસી રહેલા દોંદીઓને દરસવાલ બહાર કઢી મુકવા માગે છે. આ વાતને ખોટી હોવાનું તમે બહેર કહો છો; અને એવું કહો છો કે કાપડા નો હેતુ વધારે નથા દોંદીઓને કાપડા થતા અટકાવવાનો છે. તે હેતુ છે એવું જાણે કહેવામાં આવે પણ તેથી કરીને સાચો હેતુ તેજ છે એમ યદ્ય જણું નથી. તે કાપડાથી પરિણામ શું આવે એ તમારે જોવું જોઈએ. જે અણબધતી બને શરમ બરેલી અટકાવતો મુકામાં આવે છે તેથી સ્વમાનની લામણી માટે કાર કરનારાઓ મુકાં છોડીને ચાલ્યા ન જાય તો બીજું શું પરિણામ આવે?

અમારી કેટલીક દાકારીઓ મળ્યાં છું તેનો જગા વિચાર તો કરજો: (૧) દોંદીઓએ શહેરની બહાર રહેવું. (૨) તેમણે સ્વયં પોતાની પાસે પાસો રાખવા. (૩) તેમણે દરમમાં બેસવા માટે પોતાને માટે રાખેલી હોલ તે સિવાય ની કોઇ દરમમાં ન બેસવું. (૪) હલજી રેલગાડી સિવાય બીજી રેલગાડીઓમાં બેસવાની તેમને છુટ ન મળે. (૫) તેમણે પમથી પર ન ચાલવું. (૬) લાઇસેન્સ વાળી કેમ માડીમાં બેસવાની તેમને મનાઇ. (૭) હોટેલમાં ઉતરતાં તેમને બધી. (૮) દરેક વાઇઝના હક તેમને નહીં. (૯) જમીન રાખવાની તેમને છુટ ન મળે. (૧૦) કોઇ પણ વખતે, કોઇપણ દેકાણે, કોઇપણ સરકારી માણસ તેમને રોકી શકે, અને તેમના પાસ તથા અંગનાં માગી શકે. તમે કહો છો કે દોંદીઓ કોઇપણ જાતની હરકત કે દાકારી વગર વેપાર કરી શકે છે. ઉપર મેં જણાવી તેવી અટકાવતો જતાં જો તમે તમારા મતને વળગી રહેતા હો તો મારે કહેવું જોઈએ કે વેપાર ની છુટ વિષેના તમારા વિચાર મારા વિચાર થી બહુ બુદ્ધિ તરફના છે.

જરા એક પણ માટે તમે તદ્દ બાંધી જુઓ કે આવી અટકાવતો તમે તમે પોતેજ છો. એમ હોય તો હું ધારું છું કે તમે જે અટકાવતોને અરજ અને અલંત દુઃખદાયક મળવા માંડો, અને દરસવાલના દોંદી કરતાં વધારે જોરથી તેની સામે ચડો. જણી મારો કે દોંદીસ્તાન માં ત્યાં વસતા મોરોએ માટે તેવો કાપડો પાડામાં આવે. ત્યાંના દરેક મોરોને તેની જોળખાણુમાટે અંગનાં આપવાની ફરજ પાડવામાં આવે તો કેવડો મોરો કોલાહલ ધમકાશે? આખું બ્રિટીશ રાજ તેથી ધરજી મથા વગર રહે નહીં.

અધિપતિ સાહેબ, નહી તેવું થયા વગર રહેજ નહીં. તમને જે કડવું લાગે તે અમને પણ એક સરખું જ કડવું લાગે. જે બ્રિટીશ રાજમાં દોંદીઓ તરફ આવી વસ્તુક બતાવવામાં આવે તો દોંદીના મુકામાં મોરોએ તરફ તેથી વસ્તુક સામારે ન બતાવવામાં આવે? તમે કહો છો કે "દરસવાલમાં નવા આવતા દોંદીઓને અટકાવવા માટે કાપડો ધકલો છે એવું પાલમેટમાં અને તેની બહાર દરેક રીતે બહેર દરવામાં આવ્યું છે." પણ મી. અધિપતિ, શું મોજબુદ માણસ જેની બુદ્ધિ દેકાણે છે તે એમ કહી શકે છે કે જે હેતુની વાત

સાચી છે? પારલામેટમાં અને તેની બહાર શું, પણ બાપરે બાપરે તેવી જુમો પાડવામાં આવે તો પણ એ હેતુની વાત તે ખોટીજ છે. તે હેતુની કોલોની અલ સેક્રેટરીએ અમને ખાતરી નથી કરી આપી. બીજા દારબારીઓ પણ ખાતરી કરી આપી શક્યા નથી. અને આખું રાજ પણ એ હેતુની ખાતરી કરી આપી શકે તેમ નથી. તે અટકાવતો એટલી બધી દુઃખદાયક, નામોશી બરેલી, અને અપમાનકારક છે કે તેવું પરીણામ એકજ આવે. અને કોઇ માણસ જેને બુદ્ધિ મળેલી છે તે કશું કર્યા વગર નજ રહે કે તેવી અટકાવતો નું પરીણામ એજ આવે કે દરેક સ્વમાન ની લામણી ધરાવનાર દેશ છોડીને ચાલતા થાય.

દેશ છોડીને ચાલતા થવું એમ ખુલ્લું નથી કહેવામાં આવ્યું એ વાત અલખત ખરી છે. પણ એવી પ્રપંચી રીત તે ખુલ્લે ખુલ્લું ચાલ્યા જવાનું કહેવા કરતાં વધારે ખરાબ છે. શા માટે સીધી રીતે અને મોખમે મોખખું કહેતા નથી કે "બ્રિટીશ કોલોનીમાં એકે દોંદીનો ખપ નથી"? એમ જો ખુલ્લે ખુલ્લું કહો તો પછી મારા લાકાઓ પણ સમજે કે તેમણે પોતાના મુલકમાં કેમ કલાજ લેરા. જે દોંદીઓ મોરોઓને દોંદીમાં ખપ નથી એમ કહેવા માગ્યો તો તમારા કરતાં વધારે ખુલ્લી રીતે કહેશે. નિશ્ચય એકાએક બનાળીપર એક વખત બાપલા પછાને આરોપ મુક્યો હતો તે દોંદીઓ તે તો હવે બીજકુલ નથી લાગુ પડતો એ અમે સાબીત કરી શકીએ છીએ. અમે બરાબર જાણીએ છીએ કે આ કાપડાની જરૂરીઆતોવડે અમને કોલોની માંથી દોંદી કાઢવાની દીલચાલની શરૂઆત કરવામાં આવી છે, અને દરસવાલ માં તે રીતો અમલમાં મુકાય તો બીજા કોલોનીઓમાં તે રીતનો અમલ કરવાનો છે. આ વાત સમજીએ છીએ તેથીજ અમે સત્યામદથી લડીએ છીએ. "બીજ કુલ અન્યાય કે જુલમ નથી" એમ તમે કહી મારો છો તે માલ વગરની વાતો છે. અન્યાય અને જુલમ થાય છે એ જોઇ શકનારા લોકોની આંખમાં તમે ધુળ નાખવા માગો છો.

એવટમાં એટલું કહેવાનું કે અમારી લગત ખરા દિલની અને પ્રમાણિકતાવાળી છે. જે દોંદી કોમના અગેવાન સાથે દરેલી શરત દરસવાલ સરકાર પાળી હોય તો મરજઆત રજકરના પરીણામ

માં કાપડો રફ કરવોજ પડત. લોકો કેદ માં જાય છે, અને દુઃખો ઉઠાવે છે તે નજીવા દુઃખ માટે ન હોય. ના, સર કારના પાપી ધરાજીની અમારા લોકોને ઉઠી, ને નજીવાય તેવી આતરી યજ છે તે તેથીજ તેઓ આ બધાં દુખો ઉઠાવે છે. અને મી. અધિપતિ, તમે સાચું માન્યો કે ટ્રાંસવાલની માંડી રાજનીતિથી હોદમાં અમેજી રાજને નિર્ભય અને કાયમનું યતાં વાર લાગશે. આવા કોમોનેદવાળા કાયદાથી હોદમાં જે અપસોસ કરવા લાયક પરિણામ આવે તે અમે અટકાવવા માગ્યો છીએ, તે એટલાજ ખાતર કે બિટીજના ન્યાય અને સરખા પશુને અમે આહીએ છીએ, તથા બિટીજ મહારાજમાં હોવામાં મજરી સમજીએ છીએ, અને તેના એક ઉપયોગી ભાગ તરીકે મજાઇએ છીએ. હજુ પણ અમારો બરસો નથી ચાલ્યો ગયો કે ન્યાયને આઠ નાઈ ઇચ્છાક આ બાબતમાં વચ્ચે પડે, અને સહનેશાહના મુલકમાં ન્યાય દેલાવવા માટે ટ્રાંસવાલ સરકારના આ મળખને અટકાવશે, અમે પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે ઇચ્છાકને પોતાની આ ફરજતું બાન દુરત થાય; અને મને પોતાને તો ખાતરી છે કે અમારી પ્રાર્થનાઓ દુક વખતમાં સાંભળવામાં આવશે.

ચર્યા પત્ર.

અમારા વાર્તાપત્રીઓ નીચેના નીચેના બાદ રાખશે તો તેઓના પત્રો હંમેશા દુરત બાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાગળની એકજ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું ખરેખર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સાદું નહિ, પણ અમારી બાજુને સાદું.
૪. મંત્રણવારની સાંજ સુધીમાં મોકલે જમાવે તેજ અઠવાડિયામાં કાગલ કરી સારી.
૫. રફ કરેલાં વાર્તાપત્રો જલથી સળવા અથવા લખનારાઓને પછાં મેલાં આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટુંક અને સુસર કરવું.—અધિપતિ

ચર્યાપત્રીઓને જવાબ

એક કાનથી—એવી રીતે પૈસા કઢાવવાનું કાયદેસર હોય એ અમારી બાજુ માં નથી.

એક હોદી (ડી)—તમે લખેલી બીજી બાબત વિશે પુરી હકીકત ન હોવાથી અમે તે નથી જાણતા.

મી. એસ. એચ. એલ.—મુલતવી રહેલું.
અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચર્યા

ડીથી એક લખનાર જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલના કામગીરોને આપણે દરેક રીતે મદદ કરવાની છે. જે ટ્રાંસવાલના કામગીરો થોડો વખત વધારે ટકી રહે તો લડતનો અંત નજીક આવે અને આપણી જીત થાયજ.

લોકાન્સઅરમથી મી. કસન હરી લખે છે કે આપના તા. ૧૩-૩-૦૬ ના અંક માં મતીઆ કજીબીને સુચનાને લખતો કામગીરો વાંચી હું ખુશી થયો છું. તે મીટીંગમાં પ્રમુખપદ લેનાર મી. નાના વલ્લભ જેલમાં જવાને તકવાર છે, પણ કમનસીમે તેને શરીરે વ્યાધિ લાગી પડેલ હોવાથી અત્યારે તે અટકી પડેલ છે. જતાં વ્યાધિ સુધરી જતાં જેલ જવા તે તકવાર છે. તેણે એકવાર જેલ જોડવી છે, ને બીજી વખત જેલમાં જવા પણ રાજ છે. પણ બીજા મતીઆ કજીબી જેમણે જેલ જવાને પણ આકરા કસમ લીધા હતા તેઓ હજુ સુધી બહાર પડ્યા નથી, તેથી તેમને મારી વિનંત છે કે પોતાના કસમ પાળી જેલ ઉઠાવવી, અને આપણા આગેવાનોના દુઃખમાં ભાગ લેવા બહાર પડવું.

મી. એ. એમ. સાબાતની બાબતમાં એક કાગળ અમને જાપવા માટે મળ્યો છે. મી. સાબાત જેઓ કોમ માટે જેલ માં ગયા છે તેમનાપર તેમનો સત્યાગ્રહ ખોટો હોવા વિશે બીજા જાણમાં જે કાગળ જમાવેલો તેનો આ કાગળમાં ફક્ત લસર જવાજ આપવાનો હેતુ છે, આ કાગળમાંની ફક્ત વાજબી હોવા છતાં લડતમાં જતની (personas) બાબત અડે આવતી અટકે એવી અમારી ઇચ્છા છે અને એવી ઇચ્છા અત્યારે દરેક હોદી ની હોવી જેમણે તેથી આ કાગળ અમે જાણતા નથી; પણ સાથે એટલું જણાવીએ છીએ કે જેઓ જતે જેલ ઉઠાવે છે તેઓ કોમની સેવા કરે છેજ એ પાર ખતાં કાઢી દીકા આડે આવી શકે નહીં તેમ પ્રમુખ રીતિયાની જરૂર પડશે નહીં.
અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચર્યા પત્રો વેશભ

વેશભથી એક અખરપત્રી જણાવે છે કે તા. ૩૦ને મંગળવારે શ્રી આપણ લાલજના મદીરમાં શ્રી રામચંદ્રજીનો જન્મોત્સવ ઉજવવામાં આવ્યો હતો. તે વખતે આશરે ૨૦૦ ગ્રહસ્થોએ મદીરમાં હાજરી આપી હતી. પ્રમુખ બાણુ તાલેવતસી દે ટ્રાંસવાલથી બાણુ રવીજીજીનો કામગીરો વાંચી સભળાવ્યો હતો જેથી સભાસદોના મન ઉપર સારી અસર થઈ હતી. બાણુજીએ ધરમ વિષય ઉપર લખાણથી વીવેચન કર્યું હતું. બાણુ ચાંદુસીદે ટ્રાંસવાલ ની સલામતીની લડતમાં પ્રીટોરીયા વોકસરરટ વીંગેરે ઠેકાણે જે કામગીરો જેલ જોગવે તેમને દીલસોજના તાર મોકલવાની ફરખાત કરી હતી જે મી. હરખન્સના ઠેકાણી સર્વાનુ મતે પસાર થઈ હતી. અને તે મુજબ એક વાગે તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો. બાદ શ્રી પંડીત માતા પ્રસાદે ધરમ ઉપર મોહારચથી વીવેચન કર્યું હતું અને શ્રીપાલસીદે સમયને અનુસરતાં બાણુ કર્યું હતું. બાદ બજન હીરતન કરી પ્રસાદ થઈ સભા વીશરજન થઈ હતી.

રેલેન બેરા

એક અખરપત્રી જણાવે છે કે તા. ૨૧ રવીવારે બી. ઇ. લીમના મેન્દેરે રેલેન બેરાની મુલાકાત લીધી હતી. તેમાં મુખ્ય મેસરસ આંગલીઆ, મોલવી મુખતીઆર, મહારાજ, એ. કાદર વીંગેરે હતા. સંજો મી. એ. સી. એન. મહમદના પ્રમુખપણુ નીચે મીટીંગ મળી હતી. તેમણે મીજ બાનોની ઓળખાણ કરાવી હતી. મી. આંગલીઆએ ટ્રાંસવાલની લડત સાંજી ફેટલીક હકીકત જાહેર કરી જણાવ્યું કે આ લડત ટ્રાંસવાલની નહિ પણ આખી દીંદી પ્રમુખની આખર સાચવવાની છે. માટે તેમાં દરેક હોદી કામગીરો મદદ કરવી થટે છે. તેમણે સહુ કામગીરોને લીગને વળગી રહેવાની બલામણુ કરી. મી. મોલવી મુખ તાર તથા મી. એ. કાદરે પણ બાણુજી આપ્યાં હતાં. તથા ટ્રાંસવાલના જુદાં જુદાં મંડળોને દિલસોજના કાગળો લખવાનો હારાર થયો હતો. ત્યારબાદ નવા વરસ માટે મી. મુસા દુરમહમદ અને મી. અમદુલ રહે માનને પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી તરીકે ચુટવા માં આવ્યા હતા. તથા મી. જવેર સામજી જેમણે આ મંડળને માટે બજા ઉપયોગી કામ કર્યું હતું તે દેહ જતા હોવાથી તેમની સહર સહજ મળી હતી. સોમવારે મીજનાને મી. જવેર સામજી તરફથી મીજબની આપવામાં આવી હતી.

હોંદુસ્તાનના ખખરો

(હોંદી ડાખા ઉપરથી)

જર્જીઈસીફ મહાવીઆ નામના પંજાબી મહારથો પંજાબ ખાતે અમૃતસરની ખાલસા કોલેજને દોઢ કરોડ રૂપિયાની રકમ બેટ આપી છે.

મદ્રાસની નજીકમાં આવેલાં પુનામાંથી ખાતેના લગભગ સમગ્ર માણસોએ કેન રોનમેંટ કર વધારવામાં આવ્યાથી હાલની નહારી મોસમને સખમે હતાલ પાડી હતી.

"દરાંસવાલમાં હોંદવાનોની સ્થિતિ" એ વિષય ઉપર અમદાવાદ ખાતે બાણ સત્વે-દુમારે હોંદી ડાખામાં બાપણ આપુ' હતું. બાપણ કતિએ બચેથી જતા મજુરો ત્યાં ધણા દુઃખી થાય છે અને પરત આવવાને તેમની પાસે નાણાં હોતાં નથી માટે મજુરો ન જાય તેવી સમજુત આપવાની સરવની દરજ્જા જણાવી હતી.

એડીનબરો ખાતે બાપણ કરતાં મી. બીપીનચંદ્રપાને હોંદી પ્રધાન લોરડ મોરલી ની હોંદી સુધારા માટેની યોજનાના સખ-ધમાં જણાવ્યું હતું કે રડતાં છોકરોને છાના રાખવા માટે આપવામાં આવતી મોઠાઈ જેવા હોંદી સુધારા છે. હોંદીઓને આ સુધારાની જરૂર નથી.

અપોધ્યા પ્રાંતમાં આવેલ મહમદા બાદના એન. રાજે સર અહીં મહમદ ખાનની, મોસલીમ લીજની સંડનની ડાખાના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે નીમણુક થઈ છે.

લાહોરનું 'મીનીલ અને મીલીટરી એલેટ' જણાવે છે કે સંડનમાં હોંદી લીલચાલ કરનારાઓ તરફથી એક ઉશ્કેરણી કરનારાઓ તરફથી એક ઉશ્કેરણી કરનારો કામળ યુરુખી અફરોમાં પંજાબના યીઓપર મોઠાવામાં આવ્યો છે.

ત્રીજું એલેટાંબર રચનાકક્ષાસી જેન કેન દર-સ મારમની ૧૦ મીએ અજમેર ખાતે મળવાનું હતું, જે તખતે આખા હોંદના જખતો તરફથી પોતાની કામના વિશ્વાર્થી માં કેળવણીના ફેલાવવા માટે મોરલીમ કાલિસા વગેરે રજાપાને મોટા પાયા ઉપર મોરપણ કરવાની લીલચાલ થવાની હતી.

ખંજાળામાં જમીનદાર વરમની જાતુઓ માં એક કામળ લેડી મીટો, અને લેડી બેકરના નામથી ફેલાવવામાં આવ્યો છે, અને કહીરન ફડમાટે એક બાણ મહારજ ના શીરનામે પૈસા મોકલવાની માગણી કરી છે. લેડી બેકરના તરફથી આવો કામળ લખ્યાની વાતનો કનકાર કરવામાં આવ્યો, ને તેથી એ કામળ ખંજાળાની હાલની રાજદ્વારી લીલચાલ કરનારાની કુશિતનું પરિણામ હોય એમ માનવામાં આવે છે.

ખનારસ ખાતે કવીન વીકટોરીઆનું પુતળું કાણું કરવા માટે પક્ષાએલા લાલ મેહન નામના છોકરાને ૨ વરસના સખત કેહખાનાની લખ થઈ છે.

કલકત્તા ખાતે કહીદાસ નામના બાણ મહારજને લાં દરમેજો છુપાવેલ છે એવો ચક લખ જખને સરકારે તેના કવની કડતી લીધી હતી, જે દરખાન જમીનમાં દરમેજો છુપાવ્યો હોય એવા લખથી તેણે આપુ' આંગણું જે ફીટ છડુ' મોઠા લું' કડુ' પછુ તેમાંથી પોલીસને કાંધ પછુ મળી લકડુ' નહીં.

તા. ૯, ૧૦, ૧૧ ના અરસામાં કલ કત્તા ખાતે ધર્મોઠ વિષયે અરચલ માટે એક કનવેનશન મળવાનું છે.

હોંદના સેડા તરીકે જણીતા મએલ કસરતબાજ પ્રોફેસર રામમુર્તી નાધુએ ખીળ નામીયા કસરતબાજ પ્રોફેસર હોરા સામી સાથે હોડ બાંધ્યા છે, અને જે રામમુર્તીની પેટે હોરાસામી અમુક વખતનો જમી પમરો સામી નાખે, મોટી સાંકળો તોડી નાખે, અને અમુક જખવાળી મોટર છીની રાખી કકે તો તેને માટે રૂ. ૫૦૦૦, ને રૂ. ૧૦૦૦ નાં કનામ આપે છે. ઉપર જણાવેલા ખેત પ્રોફેસર રામમુર્તી દરરોજ કરે છે એણે જણાવવામાં આવે છે.

લાહોરની મીઠુ કેરદના અગાડિના જડજ રાખબહાદુર લાલચંદ લાહોર ખાતે મળનારી કોમિસની રીસેપશન કમીટીના પ્રમુખ થાય એવો સંબલ હોવાનું 'ઈડિઅન પેટ્રીવટ' જણાવે છે.

કામેર ખાતે અરજતી કોમિસસામે ઉદ્યોગીક વલ્લખન કરવાની મોકલણ કરવા માટે એક કમીટી નીમવામાં આવી છે.

જેના પ્રમુખ તરીકે સર પ્રમુખચંદ મેટરજ ને, અને સેક્રેટરી તરીકે લાલા હરકીશન લાલને ચુઢી કાઢવામાં આવ્યા છે.

બાણ અધનીકુમાર દસની અીએ વાઇ સરેલપર અરજ મોઠલી છે, અને તેમાં અધની બાણપર રીતુરોનો લક જવા વિષે ની બાખતનો મટનો જવાબ આપી માગણી કરી છે કે તેના સ્વામીનો સરકારે યુરત કુદકાશે કરવો જોઈએ.

મોલવી લીલાકત કુસેન જેઓ ખંજાળા ની રાજદ્વારી લીલચાલમાં આવેવાની કચોં કામ લેનાર મુસલમાન તરીકે જણીતા થવા છે તેમણે જેલમાં પોતાનું એક વરસ પુરુ' થવાની તકે નીચેનો સદેહો મોકલ્યો છે. "મારા સલામ સ્વીકારજો. મારો કેસ ચલાવનારા વધીયોનો કુ' આબાર માનું છું. એક વરસ સહેજમાં નીકળી ગયું છે, અને ૭ માસ પછુ સહેલાઈથી નીકળી જશે. બાણ સુરેંદ્રનાથ, મોતીલાલ ઘોષ, બીપીનપાલ, તથા એ. રસુલ એ સાહેબોને મારા સલામ કહેજો. મારા કિયોને કુ' કુવા માનું છું."

બાણ અરવીંદ ઘોષ કેલમાં એકાએક યુજરી મએલ છે એવી અફવા તા. ૩૭ મારએ ફેલાઈ કલકત્તામાં મોટો ઠાલાલ લખ રહ્યો હતો, ને તપાસ કરતાં એ અફવા ખેડી કરી હતી.

કાકાના "પુવે ખંજાળ" નામના આજે વાન હોંદી ડાખામાં રીતુરી લખાણ કર વાના આરોપસર તેના અધીપતી અને સાલીકને પકડવામાં આવેલ છે.

બાણ અરવીંદ ઘોષનો કેસ ૬૦ દિવસ માલ્યા પછી સરકારી વધીલનું બાપણ તા. ૪ થી મારએ ચરુ થવાનું હતું જે પ'દર દિવસ સુધી ચાલશે એમ તેણે જણાવ્યું હતું.

કલકત્તા પાસે જરાકપુરની કોરડમાં મોરીના આરોપસર મનોહર નામના આરોપીને ખડો કરતાં એવો પુલાસે, જહેર થયો હતો કે આરોપી જેની ઉમર ૨૨ વરસની હતી તે મરહ નહોં પછુ મોરત હતી, અને પોતાના ગરના મોખને લીધે નર વરસની ઉમરથી માખાપનું વર છોડી જવાઓ કરતી ભુકી ભુકી જખ્યા

એ તે ફરતી હતી. અને તેને કાઢ સત્તાપે નહીં એટલા માટે પુરુષનો પહેર વેશ તેણે પારણ કર્યો હતો.

'ઈડિઅન પેટ્રીયટ' માં જણાવવામાં આવે છે કે કલકત્તા હાઇ કોર્ટના એક બંચાળી જડજ નજીસ મુકરજને લોહીના અક્ષરમાં લખેલો કાગળ મળ્યો છે કે જે તે હોદીઓપરના કેસમાં વિરુદ્ધતા બતાવશે તે કાપનાર તેમણે ખુન કરશે.

સર્વે સંગ્રહ

જાતીના કરદાના ઇલાજ તરીકે લસણુ નો ઉપયોગ

કાનસમાં સાધારણ રીતે માનવામાં આવે છે કે, જાતીના કરદા માટે લસણુનો ઉપયોગ કરવો ખૂબ સલાહકારક છે. પ્રખ્યાત 'લેનસેટ' પત્રનો એક હોદી અખર પત્રી જણાવે છે કે, અસલના હોદી વખતે માં લસણુને ધણું ચુકુરક જણવામાં આવ્યું હતું, અને તેથી અવાજ સુધરે, દુશીઆરી આવે, એકરો સાફ થાય, લાગેલાં દાડકાં જલદી દુરસ્ત થાય, એમ માનવામાં આવ્યું હતું. લસણુની અંદર સલાહકારક એક એકીલ નામનું તેલ આવે છે જે ધણું ચુકુરક સમજવામાં આવે છે. ડો. જી. કાવાસાની નામના હટાલી અત તબીબે એકવાર થોડાક બીનીપીગાને લસણુ ખવડાવ્યું પછી તેમનામાં ક્ષમનો એપ હાખલ કીધી. પરિણામમાં એમીની-પીગા થોડાક દરજ્જે કાપમાંથી મુક્ત રહ્યા હતા પણ યજ્ઞાંજ મોડાંજ બનવરો ઉપર અખતરો અજમાવેલો હોવાથી તે ઉપરથી થોડાક અનુમાન ઉપર આવવું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું હતું.

હોંકમાં સ્વદેશી હીલચાલનું શુભ પરિણામ

સ્વદેશી હીલચાલથી અથવા કાપડા વિશે વીવેચન કરી એ હીલચાલનો ફેલાવો કરવા ની મહેનત કરતા શખસો માટે 'બંચાળી' પત્ર નીચલી વીમતો આપે છે:—

ઉદ્દા ૩ વરસમાં બંચાળે અનુક્રમે ૫૬ લાખ, ૬૨ લાખ અને ૧૬૩ લાખનો પ્રાપ્તમાં બનાવેલો સ્વદેશી માલ ખરીદ્યો હતો. ગયા અક્ટોબરમાં દુરમા પુળના તહેવારો દરમ્યાન બંચાળ માટે મેનએટર ના માલના ફક્ત ૧૦૦૦૦ માંસડીની ખરીદીના સાદાં થયાં હતાં, ત્યારે હમણાં

મુકરતના દીવસે ૪૦ થી ૫૦ હજાર માંસડી નાં વેચાણ થતાં હતાં. મુખ્યમાં દીવાળી ના તહેવારો દરમ્યાન સ્વદેશી કાપડની ઓળામાં ઓછી ૨૦૦૦૦ માંસડી વેચાણ હતી, જે આજલા વરસોના કરતાં ઘણો મોટો વધારો બતાવે છે. વળી ૧૯૦૮ના મારચમાં આખર મતાં વરસમાં હાંફુઆન ની સ્વદેશી મીલોની શેરોની થાપણમાં એક કરોડ અને ૨૫ લાખ રૂપીઆનો વધારો થયો હતો.

૧૯૦૮ના અક્ટોબરમાં પુરા થયેલા સાત મહીનામાં જેટલું વિલાયતી કાપડ આયાત થયું હતું, તે ૧૬૦૭ની એજ મુદતમાં આયાત થયેલાં કાપડના કરતાં ૩૦ ૩,૫૦,૧૪,૪૩૭નો ઘટાડો બતાવે છે. ૧૯૦૮ના અક્ટોબરના આયાત કાપડનાં આંકડા ૧૯૦૭ના એજ મહીનાના આંકડા કરતાં ૩૦ ૩૭ લાખનો ઘટાડો બતાવે છે. ૧૯૦૮ના ડીસેમ્બરના આંકડા બતાવે છે કે મુખ્યએ ફક્ત ૪,૬૦,૦૦૦૦૦ વાર વિલાયતી કાપડ ખરીદ્યું હતું, ત્યારે ૧૯૦૭ના ડીસેમ્બરમાં તેણે ૭,૬૪,૦૦૦૦૦ વાર કાપડ ખરીદ્યું હતું. બંચાળે ૭,૬૫૦૦૦૦૦ વાર કાપડ આયાત કાપડ હતું, ત્યારે ૧૯૦૭ ના ડીસેમ્બરમાં લાં ૧૦,૧૦,૦૦૦૦૦ વાર કાપડની આયાત થઈ હતી.

નાદારી કાર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરનેટ મેજેસ્ટ્રાસી)

વેરસમ પાસે રેડકલીફના અરમુખમે તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતિ સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠી એપ્રિલે વેરસમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

અગાઉ વેરસમના અને હાલમાં ઇકવી ફાન્ટ કોલોનીઅલ હોદી ખેડૂત રામધની અને રામસાહીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠી એપ્રિલે વેરસમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

અગાઉ ચાકસ કરાવતા ને હાલમાં ૩૨ બનના ગીરમીટીઆ હોદી ટીપુની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠી એપ્રિલે રટેમર માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

રેડકલીફના કરાસામીએ તેના લેણદારોની સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં

લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠી એપ્રિલે વેરસમ માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

૩૨બનના બાહુ તરીકે આગળના સીમાર બનાવનાર સપ્તક કુસેન બાહુની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠી એપ્રિલે ૩૨બન માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

૩૨બનના ગીરમીટીઆ હોદી બી. અમુ ટુની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ઠી એપ્રિલે ૩૨બનમાં અમલદારી માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

વીકટોરીઆ કંડીમાં ન્યુ ગ્લાસલોની બાહુના ખેડૂત રામસામી મુડલીની મીલકત સામે જેને કાવા હોય તેણે તે તા. ૧૨મી મે સુધીમાં મી. જે. જે. હમમેન આગળ રજુ કરવા.

બીલેરના રોટરહીપર મુસા યાકુબની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૬મી મેએ ૩૨બન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

બીલેરના ઓસમાન જમાલની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૬મી મેએ ૩૨બન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

શીનીકસના ખેડૂત આંબલવાલા કુડા વેલુ પીલેની મીલકત સામે જેને કાવા હોય તેણે તે તા. ૩૦મી એપ્રિલ સુધીમાં ૩૩૭, રમીથ સ્ટરીટ, ૩૨બનમાં મેસરસ સુડરીક અને લોટન આગળ રજુ કરવા.

અરમેલોધી મી. મહમદ કાવાહીમ બાલાત લખે છે કે ધીટીસ ઇડિઅન એસોસીએટ્સ વારંવાર અમે ઉધરાણું કર્યું હતું. તેમાં પા. ૨-૮-૬ થયા હતા. તેમાં મી. અહમદ મહમદ પટેલે પોતાની રાજીખુશી થી શી. ૫/- ભરેલ, પણ પાછળથી બીજા એક સદમહસ્યની સમજવણીથી કે માત્ર બીજા કારણથી તેણે પોતાની શી. ૫/- પાછી માગી, જે અમે તેને સોંપી દીધી છે. બાપીની રકમ (પા. ૨-૩-૬) બેહા-સ ખરમ લો. જી. એ. ૫૨ મોકલી આપી છે

ચાલુ વરતમાન

૧૧ મી માર્ચે લેવાએલા પત્રક પ્રમાણે ડરખતની વસતી નીચે મુજબ બહાર કરવામાં આવી છે: ગોરા, ૨૭,૪૨૭; કલકત્તા ૧,૯૬૦; હોદી ૧૫,૧૫૭; નેદીવ ૧૫,૯૦૦; કુલ ૬૦૨૪૪. આગાઉ ૧૯૦૭ ના નવેમ્બરની ૨૮ તારીખે લેવાયેલ પત્રક પ્રમાણે ડરખતની વસતી નીચે મુજબ હતી: ગોરા, ૨૭,૩૮૬; કલકત્તા ૧,૪૪૨; હોદી ૧૫,૮૧૫; નેદીવ, ૧૬,૩૨૯; કુલ ૬૦,૯૭૨. આ પ્રમાણે કુલ વસતીમાં ૭૨૮ નો વધારો થયો છે અને હોદી વસતીમાં ૭૫૮ નો વધારો થયો છે. ૧૯૦૪ ની સાલમાં લેવાયેલા વસતી પત્રકમાં હોદીની સંખ્યા ૧૫,૬૩૧ ની હતી. તે વસતીમાં કુલ વસતી ૬૭,૮૪૭ ની હતી.

કેપના મીડી કમીશનર અમલદારને ૧૯૦૮ ના ડીસેમ્બરે પુરા થતા વરખનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. કેપના બુદ્ધિ બુદ્ધિ બંદોબસ્તે કુલ ૨૭,૩૬૬ ઉતાડમાં આવ્યા હતા. તેમાંથી ૧૦૭ ને ઉતરવા ની મનાઈ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૦૭ માં ૩૨,૬૬૪ આવ્યા હતા અને તેમાંથી ૧૧૭ ને ઉતરવાની મનાઈ કરેલી હતી.

કપના વીભાગના એક્ટોની એક મોટી નાતાલ એમીગ્રેશન યુનીયનના એકમાં નીચેનો કસ્ટમર રજુ કરવામાં બહાર કર્યું છે: નાતાલની ખેતીના ઉદ્યોગના મુખ્ય સ્થળના પ્રતીનિધિઓ આ મંડળ સરકારને ચેતવણી આપે છે કે ન્યાયી હોદી અથવા નેદીવોમાંથી મજૂરીને માટે પુરતી સંખ્યામાં માણસો મળી શકે નહિ ત્યાં સુધી ગીરમીટમાં હોદીઓને આવતા અટકાવવા એ નાતાલના ઉદ્યોગને બહુ એકમકારક છે.

નાતાલના હોદી પ્રમીગ્રેશનના સલાહમાં તપાસ કરવા માટે નીચાએલા કમીશનરો રીપોર્ટ તૈયાર થઈ ગયા છે અને ચોક્કસ વખતમાં બહાર પડનાર છે.

કેપમાં મામીલ લેડના કારે સરકારને ત્રણ વરસ થયાં છતાં ઉપરથી હોદી મુજબમાં આવેલ હોવાથી તેની વતી વડી સરકારને અરજ કરવા માટે તેનો કારે સેક્રેટરી તમા એ ગોરા વડીલો બનાવે છે.

ડરખતની એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રેથી ત્રણ માઇલ પર આવેલ ન્યુ ગ્રીસ ડરલેડમાં મી. લાલા કુનેરની દુકાનમાં રજુઓડ નામના હોદીને ગળે રસીથી ફાંસો નાખીને મારી નાખેલ છે. આ ખુન સંબંધમાં દુકાન સાથે સંબંધ ધરાવતા કારે એને શક ઉપરથી પકડવામાં આવેલ છે.

ખીન્ને લખનાર જણાવે છે કે ઉપર પ્રમાણે ખુનીને હાથે મરણ પામેલો માણસ જલતે કણુખી હતો, અને નવસારીની બાલુ માં કમરેજ પ્રગણનો રસીક હતો. તેની ઉંમર આસરે ૩૫ વરસની હતી. ધોળે કિત્તે બાર વાગે તેજ ખુન થયેલું જણાય છે. તેની લાસને બાળવા માટે લાલા કુનેરે કાલોનીઅલ સેક્રેટરીને તાર કપોઈ હતો, પણ તેવી છુટ ન મળતાં દાટવાનો કુકમ મળવાથી મરનારને તા. ૨૭ મીએ દાટવામાં આવ્યો હતો.

બહાર ખબર

મારી પાસેની જુઓ વાંચવાનો લાભ પચીસ પંદર વરસ થયાં છે. પણ લાસમાં કેટલાક અકરચો જુઓ લાભ મળ્યા પછી પાછી આપવાની તકલીફ લેતા નથી. જેથી તા. ૧ એપ્રિલ સને ૧૯૦૯ થી નીચેની રીતે જુઓ વાંચવા આપવાનો કારાર કપોઈ છે.

(૧) જે ગ્રુકરચોને જુઓ વાંચવા લાભ જવી હશે તેઓએ પાંચ સીલોંગ ડીપોઝીટ રાખવી પડશે.

(૨) જુઓ વાંચવા લાભ જવાથી તેને પુષ્કળ પસારો લાગે છે તેથી તેના રીપોર્ટ પર અરજ માટે એક સીલોંગ ૬૨ માસ ની શી એડવાંસ આપવી પડશે.

(૩) ડીપોઝીટ રાખેલી રકમ બ્યારે જુઓ વાંચવી બંધ કરશે ત્યારે પાછી આપવામાં આવશે.

(૪) મલિક શીમાંથી જુઓ રીપોર્ટ કરાવતાં બાકી જે રકમ વધશે તેની નવી જુઓ મજાની રજામાં વધારો કરવામાં આવશે.

(૫) ડરખત બહારના માણસોને પણ ઉપરની રીતે જુઓ વાંચવા માટે મોકલવામાં આવશે. પણ તેઓએ ફક્ત પોરટ ચાર્જ વધારે બરનો પડશે.

કમણાં કેટલીક નવી જુઓને જોરકર કરેલો છે જે આવેથી નવું લીસ્ટ તૈયાર કરી ડરેક મદરચ પાસે તે જુઓનું લીસ્ટ અને કારા રહે તેવી તે જખાવીને મોકલવું કરવામાં આવશે.

ડરખત, ૧૧-૧૨-૦૯, ૧૯૦૭ કીન ઓટ મીલીલાલ માથે પી. એ. ગો. ૫૯૩) શી. સેવક દીવાન.

શકડ બખર બાવ

શી. પે. શી. પે.

આવલ માંલ ૧૫૨૫ની ૨૧ ૬ થી ૨૨ ૬	
બીમડીના	૨૭ ૦ ૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૨૬ ૦ ૨૬ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૧૮ ૦
ચીની સકર	૨૨ ૦ ૨૩ ૦
કુંડાના	૨૨ ૬ ૨૩ ૦
દેશી ટુવેર લાળ	૨૦ ૬ ૨૧ ૬
ટુવેર લાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૨૨ ૦
મસૂરીની	૨૩ ૬ ૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦ ૨૬ ૬
અડની	૨૬ ૦ ૨૦ ૦
મણા મુખમના	૨૨ ૦ ૨૩ ૦
લાળ	૨૬ ૬ ૨૭ ૦
વટાણા	૧૭ ૦ ૧૭ ૬
મકાઈ	૮ ૦ ૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ આલન	૩ ૩ ૩ ૬
એરડીવું	૨ ૪ ૨ ૬
મીઠું	૩ ૩ ૩ ૬
નાળીએરવું	૩ ૩ ૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬ ૧૫ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬ ૧૧ ૬
આટો	૧૪ ૦ ૧૪ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦	૦ ૦ ૦ ૬
મરચાં	૦ ૩૧ ૦ ૪૧
શી પેટીડીનના પીંડ ૨ ૬ ૭ ૧૦	૦ ૦ ૦ ૦
પોરખદર	૬ ૧૦ ૦ ૬ ૦ ૦
પાચમીન એરોફે	
વાઈટ રોસ	૬ ૬ ૬ ૬
માલન	૧૨ ૦ ૧૨ ૬
નાળીએર	૧૧ ૦ ૧૨ ૦
દેશી	૫ ૬ ૬ ૬
મકાઈ સોપ	૧૩ ૦ ૧૩ ૬
સાણ સીલ રટોન	૧૬ ૦ ૧૬ ૬
સાણ સનલાઈટ	૪૨ ૬ ૪૫ ૦
નેકટર ડી	૧ ૮ ૧ ૬
માચીલ લાલન	૩ ૧ ૩ ૩
સોપારી સેવરખની	૦ ૧૦ ૦ ૧ ૦
નીલ પોરટ સીપોરે	૧૭ ૦
કુલ નેસમનું	૨૦ ૩ ૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)	
પરતા એડની	૪ ૬ ૪ ૬

HANNERTSBURG

Zoutpausberg)
Rampjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abco Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibha Dajee,
Indian Washerman,
Box 5360.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2588.
Tel. 1915
Dayaram Bhokhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MONIDERN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Gulab Prag,
Box 5899.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KAROMA & Co.,
Box 3588, 41 Market Street
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUDNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SUTEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Johannesburg.

J. E. Tavarin,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
C. P. LACHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpshan Street,
Capetown.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369.

KIMBERLEY

ARSHAD MAHOMED,
1 Broad Way
M. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadaraseen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharain Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332
Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VREDAS & LAUCHAND
Box 98.
NANKEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAPKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHARNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Dervjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,
PIETERSBURG
Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MERTA & KHANDERA BROS.,
Box 180, Market Street.

POTCHKESTROOM

G. K. Dami,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
B. B. Nandoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mahomed Abo,
Box 498, Prinsloo Street.
Mungalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stad 375, Boom St., Pretoria
NAGANDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. B. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Refools.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wodee,
Merchant Box 27,
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Branch: Balfour.
Vanmali Wodee, Tailor
Market Street.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UTENHAGE O.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMKINGA

Dada Osman.

VKRULAM

BABU TALWANTINGO,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jossab Tayob & Co.
Market Street.
Jossab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAIDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેવ જોડીસ: ૧૦ એવરન સીટ, ૧૫૫૫૬૦

સો. પી. લીરામ.

જનરલ સીટ ૩૨૨૪૮.

૭૮ પ્રેસીડેન્સી સીટ, એક્સપ્રેસ.

સેટ આપવા લાયક અનેક તરિકની પરીચ
સરકારી, સેનીટરી એન્ડીના માલ, દેક ભવન
રેસન, સેનીટરી એન્ડીના માલ, સેનીટરી બનાવ
વિશેષ વિશેષ માલ પાણી સરકારી માલ અને
માની કરે.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

SAWAB MAHOMED & Co

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

જામણ ખરીદીને હીએ.

ઉન, ચામણ, રીંગણ, પેટાં અથવા બહર
નાં ચામણ, પેટલની હાથ અનેર ખરીદવા
ખરીદીને હીએ.

ફારોઆફ

ખી. એ. બોલબેન્ક પેતાના હાંતી મીચેને
અંદર કરે છે કે તેમણે હાલમાં કાલેબેન્ક ફા.
ના પારકમાં નવો ફેરોઆફી ૨૫૫૫૫૫ રાજ
કરેલ છે, અને આજ રાખે છે કે હાંતીનાં હાંતી:
તેમને વતેજન આપશે.

ફેરોઆફ:—વેબ બેન્કીસ અને ફેરોઆફ

ફેરોઆફ ખુબા ૯૫૨,

બેન્કીસ-અખર્જી.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, APRIL 10TH, 1909

No. 15

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 170.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, APRIL 10TH, 1909.

✓ Crown Colonies and Indian Immigration

WE publish elsewhere a leading article from *The Times* on the subject of the recently appointed Committee to inquire into the general question of emigration from India to the Crown Colonies. In common with *The Times*, we, too, desire that the scope of the Committee should be widely extended. It is unfair that the reference should not be made to apply to the self-governing Colonies. The question of Indian emigration to the Crown Colonies is certainly not one of pressing importance. There is no possible doubt, however, that the question of Indian emigration to the self-governing Colonies is of the utmost urgency. Why, therefore, it should be left undealt with, we are at considerable loss to know. We feel that this is a matter where the Imperial Government is shirking a primary duty and is sowing the seeds of future disturbances throughout the Empire.

On one point we entirely differ from *The Times*. We are told that the members of the Committee, as it exists to-day, particularly represent the Indian point of view. Unfortunately, in all probability, the members know nothing whatever of the Indian point of view, but are merely spokesmen for the views held by the Government of India. Why our great contemporary should advocate the appointment of representatives of white Colonial opinion and not of real Indian opinion we cannot understand. Surely, it is only Indians themselves who realise the hardships attaching to Indian emigration to other parts of the British Empire, and not those who are never brought into contact

with the disabilities and who never suffer the degradations arising therefrom.

Undoubtedly, there should be an Indian member on the Committee, but we are afraid that Indians themselves are very largely responsible for the fact of their being ignored in this connection, because we do not know of a single prominent Indian who has made Indian emigration to the Colonies a special matter of study, of personal investigation on the spot. Indians resident in British Colonies have a very serious grievance against their brethren in India, who do not seem to realise the important issues involved. There are surely many public men of wealth who can spare the time and the money to make personal investigations into the conditions of life of their brethren in other parts of the Empire, and who would make the question a life-work. It has been said that one reason for the obstinacy of the Transvaal Government in the present trouble is that it does not wish to make it possible for another Gandhi to enter the Transvaal. We very much fear that public men in India show no desire to emulate the services rendered by Mr. Gandhi, by sending some of their best men to aid their brethren in the Colonies to rise in the scale of civilisation and assume the rights to which their numbers and their interests entitle them. 7

✓ A RECENT ADDRESS ON THE SUBJECT of Closer Union, by a Statesmanlike View

Matthew Nathan is reported to have expressed himself as being strongly in favour of it in that, amongst other things, "it would be a means of solving the problem of how to deal with the Asiatic, so as to protect the interests of the European without inflicting any injustice on the King's Indian subjects." We have always regarded Sir Matthew Nathan as being far in advance of the political thought of this country in many respects. If we could see any sign that Closer Union would bring about a better condition of affairs for British Indians in South Africa, the ideal of union would have no warmer advocates than ourselves, but there is only too much reason to fear that, with a single South African Government, there will be a united attack upon Indian interests throughout the sub-continent. We have carefully studied the legislation of the South African Colonies in regard to Indians for the last fifteen years, and it has steadily grown in intensity from year to year, culminating with the infamous Transvaal law of 1907. South

Africans seem, like the Bourbons, to learn nothing and to forget nothing. To them, an Indian is only a coolie, and nothing else. Experience and education fail to impress them with any new idea on the Indian question—only reiterated prejudice and narrow-mindedness. If times are bad, blame the Indian. If they are good, blame him that they are not better. If it were not the Indian, it would be someone else, but, as he is there, he is a useful scapegoat, and so he is driven into the wilderness to bear the sins of others in addition to his own. We wonder whether Sir Matthew Nathan has studied this aspect of affairs. We can scarcely believe that he has not, at least to some extent. We can only hope that his statesman-like view of affairs will prevail, and that he will be able to infect with his liberalism those to whom is given the administration of the Colony. >

✓ THE *Statist* WRITING ON THE SUBJECT of Imperial federation

The Value of British Citizenship

last month, raises the question of Imperial federation to the highest level. The article to which we refer concludes with the following lofty statement of policy:—"The *Statist* is not a party journal, not even in the highest politics. It has long been a partisan of federation, of the highest sort, a federation that would realise the highest conception of human liberty and of human welfare, and would hold out to all who are willing to become British citizens unlimited opportunities, incalculable benefits, and unquestionable security." Poor South Africa! How utterly it fails to reach that high level of Imperialism! Here there is no high conception whatever of human liberty and human welfare, where the human beings concerned wear coloured skins. Even their British citizenship is denied, and, as for "unlimited opportunities, incalculable benefits, and unquestionable security," these things are never even dreamed of by the coloured subjects of the State even in their wildest flights of imagination. They certainly have unlimited opportunities of degradation. There are unlimited opportunities of humiliation. The non-white citizens of the State have unlimited opportunities of dying before their time, either through disease, or neglect, or sheer brutality. The incalculable benefits that they receive are invisible to the naked eye; and, in regard to the unquestionable security that they possess—well, the present-day Indian population of the Transvaal is half the normal size, owing to the policy of expulsion and spoliation pursued by the Govern-

ment of that Imperial Colony. The *Statist* asks "If none of us are prepared to face a future in which we should have to govern India by force, what is the alternative? Do the Colonialists prefer the gratification of colour prejudice to Imperial federation? With federation, they would have all the benefits of home rule and independence. They would have, moreover, the support of the whole British Empire if we were attacked. On the other hand, gratification of the colour-prejudice is certain to end in a serious war some day or other." We do not think that there are two ideas as to what South Africa will prefer. South African preference is well-known, and is writ large over the new model Constitution that has just been fathered upon the country.

THE ESTCOURT CORRESPONDENT OF our anti-Asiatic and anti-

The Spread of Passive Resistance temporary, the *Natal Advertiser*, sends a very entertaining report of a meeting between Mr. Deane, Minister of Agriculture, and the Estcourt farmers, to discuss the proclamation issued by the Minister closing the district west of the railway-line, owing to the prevalence of cattle-disease. After a long and stirring interview, Mr. Winter is reported to have told Mr. Deane that a second resolution, which had not been put, had been passed at the Estcourt meeting on the 18th ulto. Finding that Mr. Deane would not withdraw his proclamation, and acting on the instructions of that meeting, he divulged the tenor of that resolution, which was as follows:—"That the Advisory Boards to the west of the line continue to issue passes after the 1st April, irrespective of whether the Minister of Agriculture abides by his proclamation or not." He thus issued a deliberate challenge to Mr. Deane to put his proclamation into force. In reply, the Minister is reported to have said that it was unnecessary for him to tell them what would happen if they broke the law. A Mr. Chapman, in reply, referred to the unanimous feeling at Mooi River, and a Mr. Ralle warned the Minister against the danger of converting a law-abiding community into a law-breaking one. Mr. Rencken considered that Mr. Deane should be responsible for any breaking of the law that occurred, as the Government were supposed to represent them and not do as they liked. He hoped the whole country would stand firm and refuse to yield to Mr. Deane's dictation. We are then told that a member of one of the Boards pointed out the utter uselessness of talking to Mr. Deane. They came there asking for bread and received a stone. We know nothing whatever of the merits of the question, but it is quite evident that, when it is a matter of self-interest, even law-abiding European Colonists

will not hesitate to become passive resisters. The usual constitutional methods they find do not suffice, and, consequently, they are obliged to adopt unusual ones. We wish the new passive resistance movement well. Better still, we hope that, if the farmers are right, Mr. Deane will realise how impossible is his position. But we fear that this must be a very nasty blow to our contemporary, and we wonder what it has to say to Europeans who threaten flagrantly to break the law of the country. Should they also be banned as outside the pale of civilisation, or, with that remarkable logic that so frequently characterises our contemporary, is there to be one code of political ethics for the European and another for the Indian Colonist? We shall be curious to see what the *Advertiser* thinks in the matter.

WE COMMEND TO THE ATTENTION OF

Indians and Europeans alike the evidence submitted, through the courtesy

of the Governor of the Transvaal, by Mr. Gandhi to the Transvaal Liquor Commission. The document submitted by him is very characteristic. The opinions expressed therein are those of Mr. Gandhi personally, but we are convinced that they will be endorsed by the great majority of Indians throughout South Africa, or, at least, by the great majority of thinking Indians. We are glad, indeed, to find that Mr. Gandhi's wide experience of his fellow-countrymen has led him to so downright a condemnation of alcohol and its use by members of the community. Our own experience of Indians who have become accustomed to the habit of taking alcohol is that they rapidly become untrustworthy and unreliable, for it is notorious that Indians, who are not habituated ordinarily to the consumption of this poison, are unable to restrain themselves once they have acquired the habit. The point, however, that we would like to emphasise is that a perusal of Mr. Gandhi's evidence shows him in a light which must be strange to those fanatical Europeans in the Transvaal who regard him as an agitator *par excellence*. Those who know him must laugh behind their hands when they hear such a charge levelled against him, aware, as they are, of his earnest desire for internal reform in the community to which he belongs, and it must have been a bitter blow to him to realise the necessity of re-opening the struggle with the Transvaal Government, instead of devoting the communal energy to the urgently necessary task of internal reform. For two-and-a-half years and more, the passive resistance fight has been going on at a great cost to the community, and the only blot upon the otherwise noble and noble foundation was the erection of the splendid superstructure

that we hope for the Indian community in South Africa, it was necessary that the struggle should be brought to a successful issue, and, therefore, communal reform has had to be placed temporarily in the background. Nevertheless, it is noteworthy that, in the midst of his personal troubles and the great strain upon the community, Mr. Gandhi has found time to point out to the Transvaal Government a serious danger confronting Europeans and Indians alike, unless some alteration be made in the present condition of affairs. Mr. Gandhi is quite right in placing the responsibility upon the Europeans in the Transvaal, for it is for them to set the example and to practise what they preach. Whilst the harm that may be done to Europeans by the consumption of alcohol may not be so great in proportion as that done to Indians, there can be no doubt, from the accumulated evidence of modern scientists, that alcohol in its artificial forms is a danger to the community, even when used in so called moderate quantities. We know of at least one Magistrate in Johannesburg who has entirely refrained from consuming alcohol, lest he should be biased in dealing with those unfortunate members of the community—Europeans and others—who are brought before him charged with drunkenness and offences arising therefrom, and his example might well be followed by his European fellow-colonists, so that the reproach that Mr. Gandhi levels against them may be wiped away.

Dundee Indians

Address to the Governor

During the Governor of Natal's recent visit to Dundee, His Excellency received an address from the Indians living in the town.

In reply, His Excellency said:—Gentlemen, I am grateful to you for your cordial welcome of myself, and I will in due course cause to be laid before the Emperor of India the expression of your loyalty to his Most Gracious Majesty's throne and person.

The affairs of the Indian community must of necessity greatly occupy the attention of the Governor of this Colony in which industrious natives of Bengal and Madras have done so much to develop both the agricultural and mineral resources, and in which the position of traders coming largely from the Bombay side is, owing to natural though regrettable circumstances, one of constantly increasing difficulty.

The strictest probity, loyalty to the Government and obedience to its sanitary and other laws are the means by which you can best hope to influence these circumstances.

I accept your hospitality with pleasure, and I wish well to the community you represent.

The Protector's Report

We extract the following information from the report of the Protector of Indian Immigrants (Natal) for the year ended 31st December, 1908:—

ARRIVALS

As against 16 vessels with immigrants last year, only 7 arrived this year, 2 from Calcutta and 5 from Madras.

The total arrivals, 3,174 souls, are less than last year by 2,381.

Fourteen died *en route*, which is higher than usual, being 44 per cent. against 16.

As usual the Indians were well treated during the voyage, and so expressed themselves on arrival.

The Medical Board recommended 10 men to be allotted conditionally and eight to be returned to India as medically unfit for work. This is also higher than usual.

Messrs. King and Sons have entered with the Board into a new Shipping contract for 10 years from 10th March, 1908, at a reduced rate. This practically ensures continued good treatment for the Indians for another decade.

BIRTHS AND DEATHS

The births reported during the year number 3,432—boys, 1,709, girls 1,723—being an increase on last year's returns of 194. The deaths, comparing the years 1907 and 1908, show that the increase in population is only 301.

THE DEATH RATE

According to the returns the deaths reported during the year total 1,955, a decrease of 437; a death rate of 18.95, against 23.25, which is a decrease of 4.30.

The following show in detail the reduction in the death rate:—

Free Indians:—
1907 ... 34.10
1908 ... 22.31; decrease of 11.79 per 1,000

Indentured Indians:—
1907 ... 25.35
1908 ... 16.82; decrease of 8.53 per 1,000

Re-indentured Indians, after five years:—
1907 ... 7.90
1908 ... 6.20; decrease of 1.70 per 1,000

Indentured men only, first five years:—
1902 ... 29 per 1,000
1903 ... 21 " "
1904 ... 16.41 " "
1905 ... 14.67 " "
1906 ... 18.80 " "
1907 ... 22.68 " "
1908 ... 14.22 " "

The death rate for the Colony now approximates to that before the epidemic of Malarial Fever, which started in 1905.

Deaths from Malaria were 83, against 419 the previous year, and in most cases these were the result of contractions in previous years. It is noticeable that only 10 indentured Indians died from this cause, proving most conclusively that proper treatment of this disease has beneficial results, by comparison with the free Indians, who, in many cases, would not have had this advantage.

Although the deaths from Phthisis only show a slight increase over last year (226 against 204), and a death rate of 2.19 against 1.99, it may be noted that more such cases were repatriated than usual, cases which might otherwise have added to the death rate. The deaths from this cause are increasing among the free Indians, there having been 123 deaths this year, against 92 the previous year. There is, however, a further distinct advance in deaths from "Tuberculosis, other forms," to wit, 50 against 27, mostly among indentured Indians.

The other causes which show any marked increase are:—

Ankylostomiasis	...	10
Whooping Cough	...	16
Pneumonia	...	17

while deaths from accidents have decreased from 74 to 49, and scalds and burns from 62 to 50. A fairly general decline in most of the other diseases may be reported.

HEALTH

In sympathy with the decline of Malaria, hospital returns show a marked decrease in the number of cases treated (7,508 against 10,670). The only hospital showing an appreciable increase is that of Verulam, and this is due to the patients from one of the large Estates being treated, not in the Estate but the Central Hospital.

Although there have only been 29 deaths from Ankylostomiasis (increase of 10) there has been a considerable increase in the number of cases detected, owing to the use of the microscope in some of the hospitals, without which it is not possible always to detect the presence of this disease, which has been found to be very prevalent among the Indians on the estates where tests have been made. Indeed, recent well-established facts demonstrate that many Indians, though infested with the parasite, do not at the time exhibit any ill effects outwardly.

To check the spread of the disease the Health Officer of the Colony is requiring employers to establish latrines on the estates; and if this system is properly worked and supervised it will, no doubt, tend in a great measure to prevent fresh infection, and do much to prevent the gradual elimination of the disease. All Indians arriving from India under indenture will in future be declared free before allotment.

The serious death rate noted as having taken place on one large estate last year, has subsided, and, from being the most fatal, this estate has, since the 27th May, 1908, become the most healthy one in the Colony, there having been only one death for over seven months. After the enquiry which was held, the directors, under medical advice, placed a qualified European in charge of the stock, requiring 1 daily visit to all the barracks and to all the rooms occu-

gied. No doubt the immediate detection and treatment of any Indians found to be sick, coupled with a thorough daily oversight of the sanitary surroundings and latrines, has helped in no small measure to secure such a favourable result. The Tongaat Sugar Co. have also adopted the principle with good results, and on my recommendation, two other Companies—Reynolds Bros., Ltd., and the Natal Estates, Ltd.—are doing so, and I confidently anticipate in their cases also very favourable issues.

It cannot be impressed too seriously on employers the necessity for constant daily oversight of their Indians, and that their surroundings should be kept in a thorough sanitary condition. This, besides improving the general health of the Indians, will provide the employer with more labour from the same number of Indians.

One of the Coal Mines shows a heavy death rate for the year, and, in addition to a high percentage of phthisis cases, a severe epidemic of pneumonia has taken place. Apart from this one instance, there has not been any very serious continuous death rate on any other estate among the adult male Indians. The question of the death rate among women and children is a very difficult one and will probably have to be dealt with before long.

Although the decrease in the death rate is so far satisfactory, and matters have been improved in certain directions, it appears to me that the policy of increasing the hospital fee to 1s. 6d. per diem must have the effect of causing many Indians to be treated on the Estates with less satisfactory results. It is too soon to make a positive statement in this connection just yet, but everything points to this direction. I think it would have been better for the Indian Immigration Trust Board to have raised the necessary funds in other ways, without even leaving it to the discretion of employers, whether or not the expense shall be incurred. I would go further and say it would tend to the better treatment of the Indians all round if the patients were admitted free to the Central Hospitals and if the necessary funds were raised by a general contribution from the employers.

AN EXPERIMENT

An experiment has been tried at Avoca in the shape of hospital accommodation. Instead of brick and iron, the walls of the building are made of bamboo fibre mats, which allow free ventilation without draught at all times, a very important consideration where Indians, who have not yet learned the gospel of fresh air, are concerned. The floor, being of cement with a slight outward fall from the centre enables the wards to be thoroughly washed, the water running off into drains outside. For the hot Cape climate the structure has

been found to answer so well that buildings of like structure are being erected at Stanger provide the additional accommodation required there. Not only is the cost less, but experience so far tends to indicate that patients suffering from certain diseases recover more rapidly in this class of building than in more substantial structures.

POPULATION

The number of Indians in the Colony on the 31st December, 1908, being those introduced under the provisions of the Law regulating such introductions, and the descendants of the same, is 103,158.

LABOUR

The Estates continue to be fully supplied with all the hands they have required, and in consequence of the greatly reduced demand immigration was stopped in May and not resumed until December. Indeed, Indians on the Estates, and many who were already subject to or had paid the £3 annual licence, have re-indentured so freely that the labour supply for the Estates has been made more stable and reliable than it ever was before. Not only has the supply been up to all requirements, but much saving of human labour is being achieved by improved methods in the sugar mills and the cultivation of the soil, so that it comes to pass that one mill which formerly employed 240 hands is doing the same work with 82. On many Estates there has been an employment of natives, and in some cases of even women and children, during the cane crushing season. For the first time for many years native men have turned out and not only cut the standing cane, but helped to load the same into trucks. Employers, however, never feel safe when depending on them, and it sometimes occurs that 100 men have to be engaged to ensure an average attendance at work of about 25. An instance of this unreliability occurred during one of my visits of inspection. The employer had 100 natives working for him, and during the night there was a slight rainfall of about one-quarter inch, and as the morning broke damp only 16 men out of the 100 turned up to work. The employer had to requisition Indians from the adjoining Estate, Indians who were out for the moment so employed. Of course, crushing has to stop if cane is not supplied, and only those who have had actual experience know how impossible it would be to depend upon natives in their present state to carry on the continuous and strenuous work of the Estates. In due course the native may adapt himself to Estate work, but under present conditions he is of no practical value. There necessarily may some day drive him to take up such work, but meantime he will work spasmodically.

According to arrangements, all applications unapplied by the 31st December, 1908, lapsed, and in anti-

cipation thereof the Indian Immigration Trust Board advertised for applications for Indians to be allotted before the end of the year 1910. In response, 166 employers have asked for 6,725 men, which, with 433 men arrived or to arrive for allotment against the old requisition, makes up a total of 7,158 requisitions in hand at 31st December, 1908.

The percentage of Indians who have returned to India during the year has increased by 3.67, while those who have re-indentured show about the same proportion as last year. The records in these respects for the last five years are as follows:—

	Percentage	Returned to India	Re-indentured	Total
1904	12.53	8.70	21.2	
1905	19.05	30.45	50.10	
1906	24.93	35.25	60.18	
1907	34.33	42.81	77.14	
1908	38	42.30	80.36	

(To be Continued)

Indians and Alcohol

Mr. Gandhi's Views

(SPECIAL TO INDIAN OPINION)

Mr. Gandhi has sent the following written evidence to the Liquor Commission in Johannesburg. Our readers will be specially interested in its publication at this juncture:

I have seen your letter addressed to the British Indian Association regarding its evidence to be submitted to the Commission. I have not been able, my movement having been uncertain, to submit my statement earlier. Nor has it been possible to call a meeting of the Association to consider the evidence to be given. The Chairman and the Acting Chairman of the Association are in gaol. The statement, therefore, that I am about to submit represents my personal views only.

I have been in South Africa now for the last fifteen years, and having, almost throughout that period, been officially connected with Indian public bodies, I have come in contact with all classes of Indians. Since 1903, I have been practising as an attorney in Johannesburg, and have held the office of Honorary Secretary of the British Indian Association.

The Transvaal has a population of not more than 13,000 adult male Indians. Indians actually resident in the Colony since the war have probably never been more than 10,000 at any time. At the present moment, owing to the Asiatic struggle, there are probably not more than 5,000 in the Colony. These are chiefly Mahomedans and Hindoos. For the purposes hereof, I do not consider the Christians and the Parsees, as they are, though an important, a numerically small, section of the Indian community.

Both Mahomedans and Hindoos are prohibited by their respective religions from taking intoxicating liquors. The Mahomedan section has very largely conformed to the prohibition. The Hindoo section, I am sorry to say, contains an appreciable number who, in this Colony, have disregarded the prohibition of religion.

The method adopted by Indians who indulge in alcoholic drinks is generally to secure the assistance of some unscrupulous whites. There are other methods, also, which I do not care to go into.

I am of opinion that the legal prohibition should continue. I think however that the prohibition has not succeeded in preventing Indians, who have wanted it, from obtaining liquor. The only use I see in continuing the prohibition is to let those of my countrymen, who indulge in it, retain the sense of shame they have in drinking liquor. They know that it is wrong for them both in religion and in law to obtain and drink liquor. This enables temperance workers to appeal to their law-abiding sentiment. I draw a fundamental distinction between wrongful law-breaking and a conscientious breach of man-made law in obedience to a higher law. Happily those Indians who break the liquor law know that it is wrong for them to do so.

I am aware that some of my countrymen—themselves ardent temperance men—see in the liquor legislation one more disqualification based on the ground of colour. Superficially speaking, they would be right. But I believe that this legislation has little to do with colour. It is, in my opinion, a recognition on the part of the predominant race that the drink habit is an evil which, while they themselves are yet unable to get rid of, they do not want other races to contract. Viewing the position in this manner, I believe liquor prohibition among the Asiatic and coloured races to be the forerunner of general prohibition.

Whether, however, general prohibition becomes an accomplished fact or not, so long as the predominant race continue to indulge in alcoholic drinks, be it never so moderately, partial prohibition such as we now have cannot be of much practical use. This, it is submitted, is a forcible illustration of one of the evil incidents of contact between the European and other races. And unless those who preach abstinence are themselves ready to practise it, all liquor legislation must largely be a makeshift. I wish the Commission could see their way to point out to the electors of the Transvaal what a serious responsibility rests on their shoulders. They make it impossible for their representatives to pass legislation that is desirable. It is they who must take the responsibility for the breaking up of families at home. I am writing under a full sense of my own responsibility. I know only too well how many Indian youths who

never knew the taste of spirituous liquors have succumbed, after having come to South Africa or the Transvaal.

If the Commission desire me answer any question, I shall be pleased to do so.

The Governor of Natal and the Asiatic Question

Speaking at Dundee, on the 2nd instant, in reply to the toast, "His Excellency the Governor," Sir Matthew Nathan said, in connection with the proposed Act of Union:—

I desire union because I believe it will assist in the development of Natal's mineral resources, of which Dundee is a great centre, and of her agricultural wealth, of which she and the rest of South Africa are beginning to be conscious. I desire it because I believe that in union the great problems which she has in common with the other Colonies will more readily find a solution—the problem of how to raise the native, and so lessen the danger of deterioration of the white man by contact with an inferior race; and the problem of how to deal with the Asiatic, so as to protect the interests of the European without inflicting injustice on the Indian subjects of the King. And I desire it, possibly most of all, in the hope that united South Africa will then be stronger to defend herself from aggression, and to contribute to the defence of the Empire against any possible foe that, envying Great Britain the fine Colonies which her people can populate under the flag they love, may attempt to wrest from her those Colonies, and especially this land, with its enormous prospects of future development.—*Natal Mercury*.

The *Natal Mercury* remarks:—

The Asiatic tangle is one that appeals to the Governor with his extensive knowledge of the Far East, and the hope which he expressed, that the welfare of the Europeans might be maintained without inflicting injustice on the King's Indian subjects, will find an echo throughout the Colony. Like the natives, the Indian population is here to stay, and must be reckoned among the permanent factors in the body politic. The recent agitation in the Transvaal has been viewed with much concern by people here, not alone for the effect it may have in the Indian Empire, but on account of the large number of the same race in this Colony, who constitute a source of anxiety to the Government and the white race. So far there has been little or no reflex movement in Natal, but the matter has not passed unnoticed by the local Indian population, and has aroused a keener political feeling amongst them.

Indian Missions

Children in Prisons

The second meeting of the Joint Conference on Indian Missions was held on the 1st instant, at the Parsonage, Russell Street, by kind permission of the Rev. John Gould, who presided.

After prayer, the minutes of the last meeting were read and confirmed, and the Rev. Arthur French then presented the report of the meetings of the Consultative Committee, which was adopted after discussion.

The Conference then considered various matters of vital importance to the progress of Indian missions and the welfare of Indian people in the Colony. It was decided, among other matters, that the Congregational body should be invited to send a representative to the Joint Conference meeting, the name of Mr. Aldridge being suggested. Also that the principles of the Joint Conference should be communicated to those connected with Indian missions in Maritzburg and that they should be invited to attend a general annual meeting at some convenient centre, at which the principles of mission work, which the Joint Conference exists to uphold, should be explained.

A proposal to start a Telugu Baptist Mission at South Coast Junction, side by side with the existing S. L. Aidan's and Wesleyan Church Missions, was discussed from the point of view of the "comity of missions," and deferred to the next Conference.

It was decided to urge the Bible Society to appoint an Indian colporteur.

The question of the provision of a "reformatory" for young Indian boys and girls confined in the prisons of the Colony was brought, and its urgency recognised. The following resolution was proposed by the Rev. Jas. Robb, and carried unanimously:—"To the Immigration Commission,—

This Conference would draw the attention of your Commission to what they regard as the serious condition of affairs which obtains in the Central Gaol, Durban, where Indian children of tender years, who have themselves been convicted or who are in gaol with their parents, are compelled to live within the gaol, in constant association with habitual criminals. The Conference would point out the disastrous effects of such association upon these children, and, believing that the same conditions obtain in other prisons throughout the Colony, would urge your honourable Commission to make suitable representations upon the subject in your report to his Excellency the Governor."

The next meeting of the Joint Conference is fixed for July.

A cordial vote of thanks to the Rev. John Gould for taking the chair and his kindly hospitality, coupled with an expression of regret that his departure from South Africa would

deprive the Conference of his valuable counsel and co-operation, was accorded.

Archdeacon Gregson and Canon Smith were prevented by illness from attending the meeting of the Joint Conference. Those present, in addition to the Rev. John Gould, were Mr. N. Tomlinson, the Revs. Theo. Subramanyam, Jas. Robb, S. P. Vedamuthu and Arthur French.

By Force or Justice?

The following dialogue took place between the Rev. Father Bull and the Hon. J. X. Merriman, Prime Minister of Cape Colony, during the reception of a deputation of Ministers of Religion in regard to the question of the coloured franchise under Closer Union:—

Father Bull: Here in this country they were part of the Empire; and there then arose the question whether Empire was domination secured by force or an organisation of liberty?

The Prime Minister: Who do you mean?

Father Bull: It appears under this Act the Empire is a domination of white people over the country.

The Prime Minister: What Empire, the British Empire?

Father Bull: Yes.

The Prime Minister: What does it represent in India?

Father Bull: The English in India represent the Empire there.

The Prime Minister: By force, consent, or what?

Father Bull: By various methods.

The Prime Minister: By force, or consent? By the sword?

Father Bull: Not by force only, but by virtue of our justice and fair dealing with Indians. (Hear, hear.)

The Prime Minister: Does the Empire of Great Britain in India rest on force, or consent? It's a plain question.

Father Bull: I should say it rests first in reference to force, and because we conquered the country.

The Prime Minister: Of course it does.

Father Bull: But on the other hand that does not cover the whole ground. It does not rest on a secured basis ultimately.

The Prime Minister: Again—does it rest on the sword, or consent?

Father Bull: It rests on force in that alternative, but that alternative does not cover the ground. He went on to urge that in South Africa they were resting not merely on force, but on justice, and a recognition of the benefit of those who were governed, and not merely in the interests of the governing race.—*South African News*.

INDIAN MAIL. For Bombay, per S.S. *Kaiser*, until 10.30 p.m., on the 13th instant.

The Crown Colonies and Indian Immigrants

We take the following leading article from *The Times* (London), and comment thereon in our leading columns:—

We announced a day or two ago the nomination of a Committee by Lord Crewe to inquire into the general question of emigration from India to the Crown Colonies. With the exception of the Chairman, Lord Sanderson, whose long and distinguished service in the foreign Office must have made him familiar with almost every question of primary Imperial interest but this, and Mr. Wilfrid Ashley, who, as the grandson of the seventh Lord Shaftesbury, may perhaps be specially intended to approach the inquiry from the philanthropic side, the eight members of the Committee are all either men of Indian experience or members of the Colonial Office. Lord Sandhurst preceded Lord Northcote as Governor of Bombay; Sir George Robertson made his reputation during a long and varied career upon the North-West Frontier, which culminated in the gallant defence of Chitral; Sir James La Touche rose in the Indian Civil Service to be Lieutenant-Governor of the United Provinces, and is now upon Lord Morley's Council in Downing-street; Mr. Selwyn Fremantle is a present member of the Indian Civil Service. These members of the Committee have been appointed, we presume, particularly to represent the Indian point of view. The interest of India in the inquiry is so great that a first-hand acquaintance with Indian affairs may very rightly have been thought desirable in half the personnel. Nor have we any criticism to make against the other members of the Committee, so far as official interests are concerned. Mr. Bertie Cox's wide experience in the legal aspects of Colonial Office work must prove invaluable in many ways, as will, no doubt, the presence of a special representative, in Mr. Ellis, of Colonial Office views. If the Committee fails, it will not fail for lack of sympathy with official Indian or official English ideas. It represents, indeed, with almost superfluous completeness that aspect of the interests involved. But are there no other aspects, and does it represent them all? That it should do so is, we venture to say, a condition vital to its fitness for its work. We greatly doubt whether it has been fulfilled.

The scope of the Committee's reference is in itself, of course, not very large. It does not touch the greater problem presented by British Indian immigration amongst self-governing communities hereafter the British flag. It falls far short of the work awaiting such a conference as we have suggested more than once—a conference in which all the Governments

of the Empire would be invited to take part. But although it would deal with the lesser part only of the problem, the Committee now appointed might do much to clear the way for such a conference, provided it were properly qualified for its task and commanded a wide confidence. It is not properly qualified, we fear, if no enlargement is intended of its present membership; nor can it hope to approach its task with the confidence of all the interests concerned. It would not be adequate in its present form did the Empire consist of Great Britain, India, and the Crown Colonies. There is upon it, in the first place, no representative of the unofficial white inhabitants of the Colonies involved. It is true that the islands or the territories in which those white inhabitants have invested their fortunes, their labours, and their lives are not yet possessed, and may never be possessed, of institutions like our own, but they are not possessed of them for reasons with which the white inhabitants have nothing to do. Those white inhabitants are, for the most part, represented in the government of their own Colonies; they should be represented on such a Committee as this, appointed to deal with questions which may deeply affect their lives. And yet there is upon the Committee not only no representative of the white inhabitants; there is no representative even of the local administrations concerned. Nor is this—even from the standpoint of Great Britain, India, and the Crown Colonies alone—the Committee's only deficiency. To illustrate another most serious omission, we will take a special case. Among the territories most often mentioned of late as possible fields for Indian immigrants, East Africa holds perhaps a leading place. Its Government has within the last year or so been actually in communication with the Indian Government on that account. It is one of the territories which the committee will most certainly discuss. We do not express any opinion upon its suitability or unsuitability for the purpose in view; but we do most emphatically consider that, if the Committee is to claim with any justice the confidence of all parties in such a question as this, it should include some member acquainted not only with the white communities affected, but also with the African races and their needs. The influence of Indian immigration upon Kaffir life is a consideration which the Committee cannot ignore. Similar questions may arise in other parts of Africa, and perhaps elsewhere. The lack of any expert knowledge of native races outside India is, like the lack of any representative, official or unofficial, of the smaller communities involved, a disability of a serious and even fatal kind.

But an even sorer question is involved. The Empire, it seems necessary to say, does not consist of

Great Britain, India, and the Crown Colonies alone. It is perfectly true, that the self-governing Dominions have no direct interest in any of the questions which the Committee is invited to consider. But their indirect interest is great. As we have already said, the work of such a committee as this, if properly constituted, might do much to pave the way towards a consistent and unequivocal policy in matters of emigration on which all the Dominions could agree. The semi-official statement regarding the Committee which we published on Friday seems to show that the Government are nursing some hopes in this direction. Have they considered how those hopes are most likely to be fulfilled? There can be no established policy on this question unless it is accepted by the Empire as a whole. It is not reasonable for Great Britain to demand from the Dominions a deference to considerations quite outside the domestic orbit of their own affairs if she does not invite them to share her deliberations and realize the difficulties for themselves. The surest road towards an Imperial policy in a question of such deep Imperial importance as this is to lose no opportunity of associating the representatives of the Dominions with those of Great Britain and of India in common council upon facts which each is apt to regard from its own point of view alone. The nomination of a Committee such as this presents just such an opportunity, and it is not yet lost. The Dominions, it is needless to say, would not compromise their liberty of action in their own sphere by accepting such an invitation; Great Britain would not compromise hers by issuing it; but the collaboration, even in this limited inquiry, of representatives from all parts of the Empire would help all concerned towards the practical appreciation of each other's aims and necessities which must precede a wider settlement. As it stands, however, the Committee, we fear, will not command the confidence of those smaller communities whose special interests it is, in part, designed to serve. Its knowledge should be wider, and so should its sympathies. Calcutta and Downing-street cannot settle this question between themselves.

INDIAN MISSIONS. It is announced that the Rev. Canon A. H. Smith, M.A., priest-in-charge of St. Aidan's Mission, Durban, manager of all St. Aidan's schools and superintendent of Indian Missions of the Diocese of Natal, has resigned his work, and will proceed to England just after Easter. The St. Aidan's College, Sydenham, is henceforth to be called a provincial institution, the bishops of South Africa having recognised it. In order to commemorate the day, a holiday was given on Monday last to all St. Aidan's schools throughout Natal. — *South African.*

Reply to Association's Petition

We published in our last issue the reply of the Governor of the Transvaal with reference to the petition of the British Indian Association of the 9th September last. The following letter has been addressed to the Governor in reference to the same matter:—

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 20th instant, informing my Association that His Excellency has received a further despatch from the Secretary of State for the Colonies on the subject of the Petition from my Association dated the 9th September.

My Association is unhappily aware that the Transvaal Government have not seen their way to repeal the Asiatic Law Amendment Act No. 2 of 1907, though, it is submitted, voluntary registration, which was agreed to by the British Indian community, was offered only on the condition that the offensive legislation should be repealed on the completion of voluntary registration. My Association feels that the objects of Act 2 of 1907 have been fully met by the provisions of the later Act, No. 36 of 1908, which, in itself, is, generally, acceptable to the community represented by my Association. Moreover, the earlier Act has been admitted to be unworkable, and in conflict with the later Act. My Association has, again and again, respectfully pointed out that Act 2 of 1907 is a deliberate insult to the religion professed by the majority at least of British Indians resident in the Transvaal and throughout South Africa, and that, so long as it remains upon the Statute-Book of the Colony, British Indian will feel that the Transvaal Government have departed from British traditions, in enacting legislation directly offensive to the religion of many citizens of this Colony. My Association deeply regrets to learn that His Majesty's Government are not in a position to press upon the Transvaal Government any course of action which would involve such repeal. In view of the fact that British Indian are in no way represented in the Transvaal Government, that their susceptibilities have been deliberately and consistently flouted by that Government, that its petitions are invariably ignored by them, and that British Indians resident in the Transvaal receive no protection whatever from His Majesty's representative in the Colony, my Association is unable to understand why a self-governing Colony should be allowed to oppress those who are not represented in any way in its councils, without it being possible for His Majesty's Government, who have assumed the rôle of trustees for the unrepresented races of the Empire, effectively to intervene for their protection.

As regards the question of the admission to the Transvaal of educated Indians, it appears that the Secretary of State has been misinformed as to the nature of the remedy proposed by the Transvaal Government for the admission of the required number of such persons. The Secretary of State appears to be of the opinion that the difference between my Association and the Transvaal Government on this subject is one of method. I would point out, however, that the difference appears to my Association to be one of principle. My Association contends that the admission of educated Indians should be provided for under the machinery of the Immigration Law of the Colony, which already provides for such admission, but which provisions are annulled by the operation of the Registration Acts upon the Statute-Book. My Association is informed by the Transvaal Government that they are prepared to admit educated Indians on temporary permits, renewable from time to time at pleasure. My Association feels that there is a complete difference of opinion between itself and the Transvaal Government on this point, for, whereas the British Indian community stipulates for the entry of such educated Indians as of right, the Transvaal Government would make their entry a matter of grace. Cultured Indians who would enter the Transvaal on temporary permits would be in no better position than that of all prohibited immigrants, with the penalties suspended, but without any right to practise their profession, and their status would be lower than that of those on whose behalf their services would be rendered. My Association is satisfied that no self-respecting Indian of the professional class would ever humiliate himself by accepting a document which conferred upon him no rights, but merely suspended, during pleasure, the penalties of the Immigration Act. My Association gravely fears that it is a realisation of this feeling on the part of the community that I have the honour to represent, which induces the Transvaal Government to persist in its refusal to accept the solution offered by my Association. The British Indian residents of the Transvaal stipulate that there shall be nothing in the Immigration Law itself differentiating against Asiatics as such, but they are prepared to assent to administrative differentiation of a general Immigration Law, whereby the annual admission of educated Indians to the Transvaal could be limited to six.

In view of the fact that, at the present time, there are in the Transvaal more than 150 Indian political prisoners, who have preferred imprisonment with hard labour, rather than accept what they believe to be dishonour and degradation, and that amongst these persons are numbered many of the principal leaders of the community, men who are revered by their compatriots throughout South

Africa; in view of the enormous financial loss to the community represented by my Association, during the struggle that has now been prosecuted for over two years and a half; in view of the misery and hardship that have been inflicted upon law-abiding people, desirous only of preserving its self-respect and national honour, I venture, on behalf of my fellow-countrymen, once more to urge that His Majesty's Government will remember the pledges given by Her late Majesty, the Queen-Empress Victoria, and repeated by His Majesty, the King-Emperor, to the people of India who are resident therein or in any other part of the British Dominions, and confer upon the unhappy Indian subjects of the Crown in the Transvaal some of the blessings that His Majesty's Government hope to confer upon their brethren in India, by virtue of the reforms that have been outlined so eloquently by the Secretary of State for India.

I have the honour to request that His Excellency will convey the above views to the Secretary of State for the Colonies, with the request that a copy thereof may be furnished to the Secretary of State for India and to His Excellency the Viceroy.

I have the honour to be,
Sir,

Your obedient servant,

ABDUL GAFFUR FAJANBAR,
Acting Chairman,
British Indian Association.

Cape Immigration

Deportations Increase

Capetown, March 29.

The Chief Immigration Officer's report just issued shows that in the last three years the country has received 18,131 persons not previously here, but has also lost 18,788 persons. The report points out that though undoubtedly the northern Colonies at one period lost more persons than they gained, the tide has turned in their favour, and the main loss has been that of Cape Colony.

A very large majority of passengers who arrived in the past year were for the Transvaal and Cape. Immigrants were comparatively few.

The report also refers to the evasion of the law by Indians who import assistants under the pretence that they are their sons, and recommends more drastic legislation.

One hundred and three passengers were definitely prohibited from landing and 69 were deported.

The actual number of deportations has increased very considerably during the period, but the majority of persons deported entered the Colony by land from the Transvaal, either voluntarily or were placed over the border by the Transvaal police and then escorted to Capetown.—S. A. A. Press Agency.

The Transvaal

"Prison Reform"

[The following note appeared in the *Star*, following Mr. Polak's letter on the 30th March, published in our last issue:—

[We would point out that there is this essential difference between criminals in general and the Asiatic passive resisters—the former are very often the victims of circumstances or deficient moral training; the latter have elected to go to gaol of their own free will knowing full well the inconvenience and hardships involved. It is impossible to "reform" or "rescue" those who deliberately refuse to do anything to evade the consequences of their defiance of the law. With regard to the dietary and treatment of Asiatic prisoners, we know too little of the facts to offer any opinion on the subject. One thing, however, is obvious. Those who break and incite others to break the law cannot expect to be treated as first-class misdemeanants.—Ed., *The Star*.]

Mr. Polak replied to the above as follows:—

In your footnote to my letter of the 30th ulto., you point out that "those who break and incite others to break the law cannot expect to be treated as first-class misdemeanants." You seem to have written under the misapprehension that the Indian passive resisters did expect to be so treated. I thought I made it plain, in my letter, that I was voicing my own views as an Englishman, and not the views of those who are courageously enduring the indignities forced upon them. The passive resisters, naturally, do not expect any mercy at the hands of the Government, but is one therefore justified in drawing the inference that the Government may with impunity be merciless? I may be quite prepared to have my pocket picked if I choose to walk down Pritchard Street on a Saturday night, but my anticipation of theft does not justify the thief in depriving me of my property. I note, too, that you talk of those who "incite others to break the law." I trust that, in this matter, you do not intend to draw a colour-line? If you do not, and the authorities follow your admirable lead, there may still be interesting developments!

You have, however, quite missed the spirit of my remarks. I did not suggest the need "to 'reform' or 'rescue' those who deliberately refuse to do anything to evade the consequences of their defiance of the law." My object was to effect a reformation in the system of treatment itself. The passive resisters, who are so because of an awakened political conscience, stand in no need of "rescue" or "reform"—at least, not from themselves. They have largely achieved

self-reformation, and that is why many of them find themselves to-day in gaol, ruined men.

You seemingly fail to observe how utterly different is the man who commits an offence against public morality, and who is usually aware of the nature of his offence, from the man who disobeys a given man-made law in obedience to the demands of what he conscientiously believes to be a higher law. Please believe that I do not use these words in any quibbling or frivolous sense. In any case, you appear, from your remarks, to be willing to place the conscientious objector at a considerable disadvantage as compared with the admitted criminal. It may be good politics, but it certainly is not good ethics. You have, as a matter of fact, quite failed to notice the essential difference between the criminal and the passive resister. The criminal (for a variety of reasons, one of which may be the overpowering force of circumstances over which he has no control) is a criminal; the passive resister is not. We punish the criminal in order to purge him of his offence. But is it not the height of folly to punish a man because he obeys the dictates of conscience? In that case, we simply regard punishment as an idolon. Surgery may be admirably adopted to the removal of a tumour, but it would be amazing stupidity to decapitate a man because he suffered from headache.

There is too little imagination in your attitude towards this subject, if you will permit me to say so, Sir. An instance of this is not far to seek. You say that "with regard to the dietary and treatment of Asiatic prisoners we (you) know too little of the facts to offer any opinion on the subject." But does not the allegation that, in all material respects, the Asiatic passive resisters, political offenders, whether they be Gandhi's or no, are classed with aboriginal native felons raise a doubt in your mind that all is not well, and suggest the need for inquiry and alteration, if true? I cannot believe that you can reconcile yourself to the fact that, in one gaol, at least, the Indian political prisoners were almost starved for three days because of the nature of the diet imposed upon them, and that, in another, they were given the most degrading tasks in the gaol, from which the native convicts had been expressly removed, in order that the humiliation of the Indians might be the more complete.

In 1896, Sir George Farrar, Sir Percy Fitzpatrick, and quite a number of others, who to-day sit on either side of the House, and are such staunch supporters of law and order, were condemned, not for mere technical breach of a law in whose framing they had no voice, but for organising an attempt at revolution in a foreign state. They were, however, treated as political offenders. Is it not somewhat cynical for you, Sir, who were

then aiding and abetting these law-breakers, to write rebukingly of those who, at least, have sacrificed none but themselves? Is this not another instance of Satan reproving sin? Or are the Reformers themselves "reformed?"

Johannesburg,
3rd April, 1909.

The Colour Bar

At the Cape Town Closer Union Society's meeting, held on the 30th ulto., to consider the amendments to the draft Act of Union submitted for its consideration by Mr. M. W. Searle, K.C., Mr. Searle moved his third amendment, calling for

The amendment of sections 25 and 45 as follows:—

(i) In sections 25 (b) and 44 (a) to substitute for "one of the Provinces," "in the Province in which he seeks election."

(ii) In sections 25 (d) and 44 (c) to delete the words "of European descent."

Dealing with the European descent aspect, he quoted the recent speech of the Chief Justice, and said that most people in the Cape had had the decency to be ashamed of the clause. He was glad to see that Mr. Long, in his speech the previous night, agreed with this view. It was a confession of weakness on the part of the European races to have a section of that kind, and its only effect would be to irritate the natives. If they were sufficiently qualified, natives ought to have the same rights as Europeans. He was prepared to withdraw the first section of the amendment.

Mr. Struthford believed it was possible for the Transvaal and Orange River Colony statesmen to come round to the same view of the native question as was held by the Parliament of the Cape. (Hear, hear.)

Mr. Struben said there was no chance of the deletion being accepted by the other Colonies, and he was afraid that this proposal would do more harm than good.

The amendment to delete the words "of European descent" was carried by 12 votes to six.

EAST AND WEST. The Lord Bishop of Lahore recently delivered an address, the keynote of which was that time has come when East and West should meet each other not in a spirit of suspicion, distrust and rivalry, but in the spirit of catholic sympathy and fraternal fellowship and thus co-operate to make a forward move towards the realisation of the good of universal humanity. For this purpose, indeed, it was that kind Providence had, for the first time in the history of the world, brought together as members of a common Empire the two great and gifted races representing the East and West.—*Indian Patriot*.

Imperial Parliament.

In the House of Commons, on the 8th ulto., Mr. J. M. ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether it was a fact that Mr. Gandhi was for the third time now undergoing a sentence of imprisonment with hard labour for non-production of a certificate under the Transvaal Registration Law? Whether the ostensible object of such registration was identification of domiciled Indians of that Colony? And whether it was contended that there is any risk of Mr. Gandhi's identity being mistaken should he not carry on his person such a certificate, containing a description of his personal peculiarities, and his pedigree?

Did His Majesty's Government propose to take any action?

COLONEL SEELY said:—Mr. Gandhi is now in prison for a third time because he will not comply with legislation against which he is determined to protest, and his Majesty's Government have no power to prevent the lawfully constituted authorities of the Transvaal from enforcing the requirements of the law with regard to production of certificates and other matters. They have been in communication with the Transvaal Government on the whole question of the position of the Indians, and correspondence will shortly be laid before Parliament.

Mr. O'GRADY asked whether the Colonial Office or the India Office had ever taken into consideration the effect this kind of treatment had in India.

COLONEL SEELY:—Certainly it has been under our consideration, and I should say it has been under the consideration of the India Office; but, after all, this gentleman was breaking the law, and, of course, the consequences must be what they are.

Mr. J. O'GRADY (Leeds, E.) asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the re-imprisonment last week of 130 British Indians in the Transvaal for non-production of Registration Certificates under the Registration Law, and whether His Majesty's Government were taking, or intended to take any steps to protect this important but unrepresented class of His Majesty's loyal subjects from further suffering and loss?

COLONEL SEELY said:—According to information received from the Governor, the total number of Asiatics in prison on March 4 for contravention of the Immigration Act and the Asiatics Registration Amendment Act was 111. At the end of February three were also in prison for contravention of the law on revenue licences. His Majesty's Government have been in communication with the Transvaal Government regarding the Indian question, and further correspondence on the subject will shortly be laid before Parliament.

The Imperial Committee

Mr. C. HARRISWORTH (Worcester, Droitwich Min.) asked the Under Secretary for the Colonies whether, having regard to the difficulties that had arisen and continued to arise in connexion with the immigration of Asiatics into the self-governing Colonies of the Crown, he would consider the desirability of enlarging the scope of the reference to the committee that had recently been appointed to consider the question of the emigration from India to the Crown Colonies, so as to embrace the larger problem, and with a view to the establishment of a general policy for the Empire?

COLONEL SEELY:—No, sir, it is not proposed to enlarge the scope of the reference, as the question of Indian immigration into the self-governing Colonies involves considerations of a much larger character. I may add that none of the self-governing Colonies have asked for an inquiry of the kind proposed.—*The Times*.

Asiatic Deportation

A London cable through the S.A. A. Press Agency on Saturday last, states: In the House of Commons last evening, COLONEL SEELY (Under Secretary of State for the Colonies), replying to a question by Sir W. J. Bull, Conservative member for Hamersmith, said that the deportation of Manjee from the Transvaal as a prohibited immigrant was unavoidable.

The Municipal Franchise

At the afternoon sitting of the Natal Municipal Congress, on the 22nd ulto., the following recommendations of the Transvaal Municipal Association were approved of:—That in the opinion of this Association the municipal franchise should be withheld from natives and coloured persons resident in South Africa. That the law be so amended as to prohibit the sale of land, within urban areas, to Asiatics, natives, or coloured persons, in freehold. That white people be prohibited from residing in bazzars and locations set apart for the occupations of Asiatics, natives, and coloured persons. That the word "native" be taken to mean any person belonging to any of the aboriginal races or tribes of Africa, and every person, one of whose parents belongs to any such race or tribe as aforesaid. That the term "coloured persons," i.e., persons who spring wholly or partly from other than an European race, be left to the Law Courts in each case to interpret.

With reference to a clause running:— "That no land within urban areas be leased to, or occupied by, Asiatics, natives, or coloured persons in districts occupied by white people," it was considered impracticable in Natal.—*Times of Natal*.

Mr. Schreiner on the Coloured Question

Points of the Speech

Mr. Schreiner was the principal speaker at a meeting in the City Hall, Capetown, on the 26th ulto., to consider the draft Constitution. We take the following points of the speech from the *South African News*:

If we do not get rid of the great blot (the colour-bar) on the Constitution, it will be a sure day, if not a near day, when the house we build will tumble about our ears.

We shall not be doing our duty to the Imperial Parliament, unless we speak with no uncertain sound about the great injustice to be done our fellow-citizens who chance to be of different colour from ourselves.

A man is not worthy to be barked at by free dogs unless he stands firm on this point, and there should not be a man who would dare to say that anything less than complete protection of the native franchise will satisfy the European population of this Colony.

We in Cape Colony have for years fulfilled our trust (to the native) faithfully, and have gladly paid a premium for the peace of South Africa. But in the draft Act we find provisions which will tear up the policy we have cherished.

I tell the white people of this Colony that if they are unfaithful to their trust now they will pay dearly for it in the future. Are the Europeans to push down those of their fellow-citizens who are on the lower rungs of the ladder of civilisation and are trying to rise?

We owe the natives and coloured people complete protection, and we cannot hand over the destiny of these people to those who think that the Cape policy has been a failure.

In the Transvaal this two-thirds majority is regarded as a mere paper barrier, which can be swept away in the first Union Parliament.

It would be the handwriting on the wall against the Empire if it were to set aside in South Africa and disregard the natural rights and honest convictions of the great mass the population here which looks to be protected in these matters by the hand of the Government and the veto of the King.

THE INDIA BILL. London, April 1. Mr. T. R. Buchanan (Parliamentary Under-Secretary for India), in again introducing the India Bill, said that the Government was determined to re-instate the clause providing for native representation on the provincial executives.—S. A. A. Press Agency.

Transvaal Gold Law

Another Conviction Quashed

Chief Justice's Comments

The Pretoria correspondent of the *Transvaal Leader* wrote on the 5th instant:—

In the Supreme Court this morning, before the Chief Justice and Mr. Justice Curlewis, the criminal appeal, *J. Walgenbach v. Rex*, was heard, the accused appearing in person to appeal against a conviction by the A.R.M., Boksburg, for contravention of Section 130 of Act 35 of 1908 (the new Gold Law).

Mr. E. L. Matthews, who appeared for the Crown, stated the facts to the Court as follows: The appellant was alleged to have contravened the section in question, in that he permitted certain coloured persons to reside on a "right" acquired under the Act. The land in question was proclaimed ground, and the appellant was the claimholder. Of the coloured persons residing on such ground three were *bona fide* servants of the appellant; the others were trespassers, not on the ground with the permission of the appellant. The Magistrate had convicted the appellant in respect of the presence of the latter persons, who were the wives and children of *bona fide* servants, holding that there had in their case been a technical offence, inasmuch as they were not themselves *bona fide* servants. In view of the circumstances, and the candid manner in which the accused gave his evidence, the Magistrate had imposed a nominal fine of £1, or two days' imprisonment without hard labour. Having regard to the facts found by the Magistrate, and his reasons, counsel stated that he did not propose to support the conviction.

The Chief Justice: You admit that when the owner of a "right" on proclaimed ground allows a *bona fide* servant to reside there that must include the servant's family, as well as the servant?

Mr. Matthews: I think so.

The Chief Justice: I think it is commonsense; otherwise you might have this case—that a coloured man and woman might be employed, but if they have a baby, their employer, the owner of the ground would be liable to imprisonment for allowing the baby to remain with its parents.

Mr. Matthews: Yes. On the facts found by the Magistrate I feel that it is impossible to support the conviction.

The Chief Justice (to Mr. Matthews): The conviction will be set aside: I think you have exercised a wise discretion. I should like to say that the Court has on several occasions lately commented upon the desirability of better administration of the very real and important law, and in regard to some of the cases which have come before the Court

the administration has been anything but tactful. Owing to the ludicrously meagre and inadequate reports in the press of any cases heard in this Court, it is quite impossible for any remarks of the Court to reach the officials concerned, as they are intended to do, unless the Government will take steps to see that they are conveyed to the officials. I think it will be well if, through the Attorney-General and the Minister of Mines, the general tenour of the remarks which the Court has recently made is communicated to the officials in question. With regard to the newspaper reports of proceedings in this Court, any little joke which is supposed to occur is reported at full length, but anything of importance is sedulously avoided, so that the public do not know what is going on.

Mr. Matthews: May I say that, since your Lordship in a certain case made somewhat similar remarks, the matter has been reported to the proper quarter, and I understand steps have been taken to inform the officials concerned, and to ask them to exercise a wise discretion, and to consult, if necessary, higher authorities before they take proceedings under these two sections (Sections 130 and 131 of the Act).

The Chief Justice: The appeal will be allowed, and the conviction and sentence set aside.

Peculiar Correspondence

What is Being Concealed?

We have received the following correspondence for publication:

(13th March, 1909.)

The Governor of the Johannesburg Gaol, Johannesburg.

Sir,—I am informed that, whereas it is customary in other cases, for finger-impressions to be taken in the Johannesburg Gaol in duplicate, with Indian prisoners triplicate copies are taken. I have the honour to inquire whether this is done under the Gaol Regulations, and, if not, what is the purpose of the third copy.

I am informed, further, that the Indian prisoners at the gaol are not furnished with plank beds, that are given at the other gaols in the Colony, but that they are required to lie on the floors. In view of the great hardships involved, I have the honour to request that these prisoners may be furnished with plank beds as in other gaols.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

H. S. L. POLAK.

Johannesburg, 20th March, 1909.

Sir, I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 13th inst. regarding the treatment of Indian prisoners, and in reply am

directed to inform you that I am unable to give any information affecting Gaol Administration

I am, etc.,

M. S. BATEMAN,

Governor.

Lord Crewe and the Deportations

Further Correspondence

In our last issue (page 149) we published a letter to the High Commissioner from the Acting Chairman of the British Indian Association. The following correspondence has since reached us:—

Governor's Office, Johannesburg,

and April, 1909.

Sir,—I am directed by His Excellency Lord Selborne to acknowledge receipt of your letter of the 30th March on the subject of the deportation of certain Indians direct to India by arrangement with the Portuguese authorities of the Province of Mozambique.

His Excellency directs me to inform you that he is not prepared to communicate the substance of your letter to the Secretary of State for the Colonies by telegram, except at your own expense, but he will forward a copy of your letter to the Colonial Office by next mail.

I have, etc.,

D. D. MALCOLM,

Private Secretary.

The Acting Chairman,
British Indian Association.

6th April, 1909.

The Private Secretary
to His Excellency,
the High Commissioner,
Johannesburg.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 2nd instant in reply to mine of the 30th ulto. on the subject of the deportation of certain Indians direct to India by arrangement with the Portuguese authorities of the Province of Mozambique.

My Association regrets that His Excellency is unable to communicate the substance of my Association's letter to the Secretary of State for the Colonies by telegram at the public expense. My Association respectfully ventures to express the opinion that His Excellency has not apparently realised the urgency of the situation from the point of view of the British Indian community.

I note that a copy of my Association's letter is being forwarded to the Colonial Office, for which I beg to thank you.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

ABRAHAM POLAKOFF,

Acting Chairman,

British Indian Association.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

AT BARBERTON. Up to Tuesday, the ten men who had been detained at Barberton pending deportation were being kept at the expense of the Government at a cost of a shilling a day, which, I am informed, was so entirely insufficient that local subscriptions were organised in order that the people might properly fed. On Tuesday, Messrs. Govan Dayal, Suliman Ismail, and Moonsamy were deported by rail to the Natal Border, and Ebrahim Adam to the Cape Border. I am informed that they have been resident respectively 11, 11, 7, and 14 years in the Transvaal. The remaining six the Government intend to deport to India via Delagoa Bay, but up to Tuesday they had not been dealt with, nor had Vithaldas Manji, who is still in Pietersburg Gaol awaiting deportation. Mr. Shelat was released shortly after his discharge from gaol, with instructions to go to Pretoria. He has, however, refused to do so, and is still at large. He has been looking after his late fellow prisoners, and has been doing admirable work for the community.

A BARBERTON MEETING. On Saturday last, a special meeting of the Barberton Indian community was held under the Presidency of Mr. S. Mungalee. Amongst those present were Messrs. M. Christopher, the local Secretary, K. H. Desai, Mahomed Moosa, Suliman Moosa, R. Narasoo, and U. M. Shelat. Mr. Shelat delivered a strong address, explaining the present position of affairs. Mr. Shelat pointed out that there were three ways open in which Indians could help, by their brains, by money, and by the rendering of services. Messrs. R. Narasoo, K. H. Desai, Sipoli, J. Moonsamy, J. Dayabhai, Suliman Moosa, Janak Prasad, Christopher, Benjamin and others also spoke. The following resolutions were passed:—"This meeting of British Indians residing in and around Barberton appreciate and applaud the boldness of their Transvaal brethren in facing every hardship, even those of repeated imprisonment and deportation, and trust that they will stand firm till the end for the sake of the respect of our dear Motherland and countrymen.

"This meeting of British Indians residing in and around Barberton expresses its deep appreciation of the excellence of the work that has been done by Mr. Gandhi, and his courage in facing hardships and insults, such as handcuffing, being taken from one gaol to another in a third-class compartment, being made to walk through the public streets in police vans, blockading a cycling bus, and other unwelcome and unbecoming treatment, and trusts that the people will follow his example and continue to do so."

deprived by the injustice of the Transvaal Government of her husband's presence."

"This meeting of British Indians residing in and around Barberton strongly protests against and condemns the policy of the Transvaal Government in transporting Indians to India direct under a special arrangement with the Portuguese authorities."

A further resolution of thanks to the Executive of the British Indian Association was also passed.

THE PRISONS. Serious and bitter complaint is being made in regard to the treatment of passive resisters who are imprisoned at the Diepkloof and Heidelberg Gaols. The prisoners are stated to be in a condition of partial starvation, owing to improper and insufficient food, and many of them have fallen sick for that and other reasons. I am informed that even sick persons are obliged to work, and very frequently prisoners are treated with the utmost callousness on the part of the governing officials. Representations are being made to the Transvaal and Imperial Governments with a view to securing proper treatment.

INDIAN WOMEN AT GERMISTON. On Saturday last, the 9th instant, a well-attended meeting of Indian women was held in the Location Hall at Germiston under the Presidency of Mrs. B. Hazurasingh. Mrs. Polak and Miss Schlesin specially came from Johannesburg for the occasion. Several strong speeches were delivered, among the speakers being Messdames Polak, Hazurasingh, Appasamy Naidoo, Manjappan Naidoo, Samy, Janeki, and Andrews. It was resolved to form an Association, similar to the Johannesburg Women's Association, which should meet fortnightly during the struggle.

HINDI MEETING IN JOHANNESBURG. On Wednesday afternoon, in the Hall of the Hamidia Islamic Society, a meeting of Gujarat Hindus was held. Mr. Nana Hira, the Kundi leader, presided, and, amongst those present were Messrs. Abdul Gaffur, Acting Chairman of the British Indian Association, Salooji, Bhatt of Heidelberg, M. K. Desai, Mulji G. Patel, Fakira, Govindjee, and others. Mr. Polak addressed the meeting at considerable length, explaining the condition of the prisoners at Heidelberg and Diepkloof and urging the people to continue the struggle at all costs. Other strong speeches were made. Mr. Govindjee handed over a collection that he had undertaken on his own initiative. It was agreed to continue collecting for the British Indian Association and arrangements were made to prevent unlicensed hawkers to peddle their wares and collect for the cause. The proceedings throughout were enthusiastic.

"The Statist" on "Imperial Federation"

The Statist (London) for the 6th ulto. has the following leading article on the above subject:—

In the United States, Germany, and Switzerland—the three most eminent existing instances of successful federation—every citizen is free to pass without question from one part of the union to any other he pleases. But some of the self-governing parts making up the British Empire have legislated in a spirit contrary to this. It is, of course, true that in one notable respect the British Empire differs most remarkably from the three federations we have just referred to. The United Kingdom is an old and a very thickly populated State, while the Colonies are so thinly peopled that over a great part of their area there is practically no population. In contradistinction to this, Germany and Switzerland are old countries, while the United States is a very new country. The circumstances being such, colonists may well believe that they are entitled to take precautions against undesirable immigrants. Furthermore, the Colonies may argue with great force that the Mother Country at one time used to send its criminals to the Colonies, that the Colonies revolted against this, and that not only did the Home Government give way, but that now the home country in general admits the Colonies were right and the home country was wrong. Therefore, the Colonies may contend that in the case of undesirable immigrants likewise it will ultimately be acknowledged that they are right. Even if we admit as much, it does not follow that the component parts of the Empire should legislate in the matter, or that the Courts of the component parts should decide who is and who is not an undesirable immigrant. If ever federation is realised the Federal Legislature, in whatever form it may take, should be the body to decide whether inhabitants, let us say, of the United Kingdom should be debarred under any circumstances from settling in either Canada, or South Africa, or Australia; and if it decides in the affirmative it should clearly lay down under what circumstances they should be debarred from doing so. Furthermore, the question, if brought before the Courts at all, should be brought before Imperial Courts, and not local Courts. It seems obvious, in other words, that whenever federation is accomplished there should be created not only a legislative body of some kind, with sole power of legislating on matters concerning two or more of the component parts of the Empire, but also a Supreme Court of the Empire, with many of the powers of the Supreme Court of the United States. Probably there will be little difficulty experienced in attaching the matter in that spirit to long as the question is confined to white people. But what

we pass from white to coloured people the matter becomes much more difficult. The Colonies are all determined that the lands they occupy shall be white man's lands, and accordingly they have legislated in a spirit to accomplish this—a spirit which is strongly resented by the coloured people. If this legislation is maintained we would ask, Is it possible to effect federation? We will go farther, and ask, Is it possible to maintain the Empire? We are living in a time when the world is going through a greater revolution—intellectual, moral, religious, political and economic—than at any other period since that which saw the revival of ancient learning, the discovery of America, as well as of the passage round the Cape, and the great religious revolt called the Reformation. Within a few years the East which seemed to have been struck by paralysis and to be slowly dying, has come to life again and performed feats which the other day would have seemed utterly impossible. Japan, to cite only a single example, has challenged Russia to single combat and has decisively defeated her. Moreover, the spirit of liberty has everywhere arisen. And we have witnessed, to our amazement, Parliaments established in Russia, in Turkey and in Persia. We see at the present time a great movement in China looking to somewhat the same result. And we see the government of India granting reforms which only five years ago would have been regarded as utterly revolutionary. It is perfectly evident, then, that the reform movement in India will gather increasing strength every day, and that it will not be long until the Indian people will have a large share in the government of their country. When the time comes, will it be possible to hold together an Empire in which more than one community, occupying territories each nearly as vast as Europe itself, will prohibit Indian subjects of the British Sovereign from settling in those vast territories, although the communities so prohibiting are so few in numbers that they have settled only on the mere fringe of the vast territories? If federation is accomplished under those conditions, one of two things must happen. One of these is that the United Kingdom will have to insult the whole people of India by declaring that they are undesirable settlers in Canada, in Australia and in South Africa, and will in consequence have to use all its might to govern India by mere force, the Colonies, of course, pledging themselves to assist the Mother Country in that work. The second course open to us is to refuse federation on those terms. It seems to us scarcely credible that the people of the United Kingdom can declare intending war against India, even for the sake of bringing about federation. We cannot save India for the simple reason that there is nobody ready to take our place.

The division between Hindoos and Mahomedans is too great to make it possible that the two races can join to govern their common country for a long time to come. That being so, we are bound to remain in India. But if we remain in India, as we have pointed out above, the desire for self-government will grow amongst Indians and they will keenly resent a policy which will put a stigma upon them. Consequently, we shall have to govern by mere brute force, and we would ask not only the people of the United Kingdom, but the people of the Colonies also, what chance is there of our succeeding in governing by mere force a population exceeding 300 millions? Furthermore, we would ask the people of the Colonies to consider whether they are themselves prepared to enter into a compact which, according to all probability, would make them partners in a government of sheer force. But if none of us are prepared to face a future in which we should have to govern India by force, what is the alternative? Do the Colonies prefer the gratification of the colour prejudice to Imperial federation? With federation they would have all the benefits of home rule and independence. They would have, moreover, the support of the whole British Empire if they were attacked. On the other hand, gratification of the colour prejudice is certain to end in a serious war some day or other.

So far we have confined our consideration of the question to its bearing upon the case of India. But unfortunately, it bears upon, it possible, even more serious matters than the case of India. At the present time Japan is engaged in making good the losses of an exhausting war. Moreover, she is busily endeavouring to peacefully penetrate Korea and Manchuria, and thus to consolidate and perpetuate the result of her great victory over Russia. The statesmen of Japan are perhaps the most efficient in the world, and they have that inestimable quality which enables them to wait until they are fully prepared. When Russia, France and Germany compelled them to give up Port Arthur they made no outcry. They uttered no threats. They engaged in no vain demonstrations. But they set themselves patiently, systematically and grimly to work to prepare, and in a short years they had completely prepared. Does anybody seriously believe that a people so great, so efficient, and so high-spirited as the Japanese do not feel the insults levelled at them by the Western States of the American Union as well as by our own Colonies? Furthermore, does anybody seriously believe that when the time comes and they feel themselves strong enough they will go on meekly submitting to the insults levelled at them. Therefore, if we enter into federation on the condition that we are to back up the Colonies in excluding all coloured people,

we are not only preparing for ourselves grave trouble in India, but in all reasonable probability we are sowing the seeds of war with Japan. There is more still. China is at last awakening. It is possible, of course, that the movement may come to nothing. It is possible, in other words, that the Imperial Government is so utterly effete that it will prevent the popular movement from bearing fruit. On the other hand, it is also possible either that a great statesman may arise among the Manchus, or that the dynasty may be swept away and a great native statesman may arise. In either of the two latter cases, does anybody suppose that we shall be able to shut out the Chinese, the Japanese and the Indians from let us say, the tropical portion of Australia and South Africa? But if we are not able to do so, what will become of federation? What will become even of the Empire? Is it not highly desirable, therefore, that before we commit ourselves too far we should, Britishers and colonials alike, carefully consider the position in which we stand. We write thus in no spirit of opposition to federation. On the contrary, we gave material proof of our desire for federation when federation had not yet become fashionable. Now, we put the case as we have set it out here because we desire all parties to the coming negotiations to understand clearly the magnitude of the issues before them. *The Statist* is not a party journal, not even in the highest politics. As we have said, it has long been a partisan of federation. But it has been a partisan of federation of the highest sort, a federation that would realise the highest conception of human liberty and of human welfare, and would hold out to all who are willing to become British citizens unlimited opportunities, incalculable benefits, and unquestionable security.

Contents

CONTENTS	Page
Crown Colonies and Indian Immi- gration	159
A Statesmanlike View	159
The Value of British Citizenship	159
The Spread of Passive Resistance	160
Indians and Alcohol	160
Dandies Indians	160
The Protector's Report	161
Indians and Alcohol	162
The Governor of Natal and the Asiatic Question	163
Indian Muslims	163
By Force or Justice?	163
The Crown Colonies and Indian Immigrants	164
Reply to Association's Cethinn	165
Cape Immigration	165
The Transvaal	166
The Colour Bar	166
Imperial Parliament	167
The Municipal Franchise	167
Mr. Schreiner on the Coloured Question	167
Transvaal Gold Law	168
Rec. for Correspondence	168
Lot of Laws and the Importations	168
Notes on the Transvaal Struggle	169
"The Statist" on "Imperial Federation"	169

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તાક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૦ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯.

અંક ૧૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રીસ્તો-તા. ૧૦ મી એપ્રિલથી, તા. ૧૬
એપ્રિલ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૯.

હિંદુ-ચેત્ર વદ ૫ થી ચેત્ર વદ ૧૧
સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૧૮ મી રમીઝનવમથી
૨૪ મી રમીઝનવમ સુધી, ૧૩૨૭
હિજરી.

ચાર.	પ્રવૃત્તિ તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	પાસની રોજ.	કુલોત્સવ ક. મી.	કુલ અંક.
રવિ.	૧૦	૫	૧૮	૩૦	૧ ૧૪	૫ ૪૧
રવી.	૧૧	૬	૧૯	૧ ૧	૧ ૫	૫ ૪૦
સોમ.	૧૨	૭	૨૦	૨ ૨	૨ ૬	૫ ૩૯
મંગ.	૧૩	૮	૨૧	૩ ૩	૩ ૧	૫ ૩૮
બુધ.	૧૪	૯	૨૨	૪ ૪	૪ ૨	૫ ૩૭
ગુરુ.	૧૫	૧૦	૨૩	૫ ૫	૫ ૩	૫ ૩૬
શુક્ર.	૧૬	૧૧	૨૪	૬ ૬	૬ ૪	૫ ૩૫

અનુક્રમણિકા.

આસપાસની દિલ્લયાલનો અરથ	...	૨૨૬
હાંદી અને દારૂ	...	૨૩૦
કેનેડામાં હાંદી
નાતાલ પારવારો	...	૨૩૨
'૨૩૨' અને મી. પોલાક
ટરાંસવાલ વિષે હિંદુસ્તાનમાં અરથ	...	૨૩૪
એકાન્તવચન ખજાણા
જેલીઓની હાલમાં	...	૨૩૬
માલિકવચનમાં 'સ' વિષે બાપજી	...	૨૩૭
સ' પ' ત્યાં જ' પ
મી. રોલેટનો કચળ	...	૨૩૮
રમનીય છાપામાં હાંદી ચર્યા	...	૨૩૯
લડતરું કાળ
નાતાલમાં હાંદી ઈમીગ્રેશન	...	૨૪૦
નાતાલના મગરનર અને હાંદી
સેક્રીટરીય ઈસ્લામીયા સોસાયટી
નાહારી ડારનની નેહીસો વગેરે	...	૨૪૧
વિવિધ વિચાર
દરબત હિંદુ રમણાન ફંડ	...	૨૪૨
કુટરના તાર સમાચાર
હિંદુસ્તાનના ખજાણો	...	૨૪૩
વતી પારવારોમાં હાંદી	...	૨૪૪
૧૯૦૯ ખજાણા

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૦ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯.

આસપાસની દિલ્લયાલનો અર્થ

હાલના જમાનામાં જમીનની ટેવે પહેલા પહેલવચ માટે જાણે સરત કેમ ન દોડતી હોય એવી સ્થિતિ છે. આવા સમયમાં સહજે પોતાની આસપાસની દિલ્લયાલથી વાકેફ રહેવું જોઈએ. અને તેનો ખરો અરથ બરાબર સમજવો જોઈએ. આજે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બધા કોલોનીની એકવતનો સવાલ ઘેરઘેર ચર્ચામાં રહ્યો છે. જેઓ પોતાની ચકતી કરવા હચે છે તેઓ સહ તેમાં વધતો ઓછો બામ લે છે; અને વિશ્વ નહિ તો હવે ચર્ચાની અદિતગારજ રહે છે. તેમાં કલંડ લોકો પોતાના કલંડ મટે મોટી કુખેચ ચલાવી રહ્યા છે. તેમના તરફથી ડા. અમદુ રહેમાન વિલાયત ડેપુટેશન માં જવાના છે. કલંડ લોકો જે માને છે તેવું માનવાનું આપણે માટે તો હાલ દુર છે. પણ તેથી શું આપણે કરવા જેવું બીજું કંઈએ નથી? હા, છે; અને તે એ કે તેમની પેઠે બરોબરીયા ચલાવે બાપકાત મેળવવી. સંપુરણ હકો બેગ વતા થતા માટે પહેલું પગથીડું આ જ છે. આપણે ગમે તે બેચરડે ચડવા માગીએ છીએ, મોરચો તે પરથી આપણને ઉતારવા માને છે. ને તેથીજ આપણી હાલની ટરાંસવાલની લડત મંબીર થઈ છે. તે જીતવાના પ્રયત્ન દક્ષિણ આફ્રિકામાં દરેક ડેમણે આદરીએ તેજ આપણે આસપાસની દિલ્લયાલથી વાકેફ રહ્યા વગર, અને તેનો અરથ સમજ્યા કહેવાઈએ.

મહા કાલેજ નાતાલ મુનીસીપલ કોમિશન ને ટરાંસવાલની એ ખાતાની કોમિસે જે સુચના કહી તે હાંદીઓએ વાંચી દશે. તેજ નાતાલની કોમિસને એવી સુચના કરેલી કે નાતાલમાં જે ઘોડા ખુલા હાંદીના ક્રેયાઈના કલંડ છે તે નાજુક કરવાને ઉપાય કરવો. આ તેના ખોલવામાં કંડા બંધ થશે.

અર્થ છે, જે આપણે સમજવાનો છે ટ્રાન્સ વાલ લડતમાં હાવે તો બીજા કોલોનીઓ પાસે તેના કાયદા કરાવે તેનાં આ ચિન્હ છે. બીજા તરફની લડતમાં હાવાએ તો શું થશે તેનાં પણ ચિન્હ બાપાના વાંચ નારના જોવામાં આવ્યાં હશે. 'મરકુરી' તથા બીજા આગેવાન છાપા દર પ્રસંગે કહેતા આવ્યા છે કે 'મધા હાંદીઓ ટ્રાન્સ વાલની લડત બારીકોથી જોઈ રહ્યા છે, અને તેમનામાં મોટી રજાહરી બદલતિ આવી છે. મધા અઠવાડીયામાં હાંદીમાં નાતાલના મગરનરે કહ્યું હતું કે હાંદીને અન્યાય ન થવો જોઈએ. 'મરકુરી'એ તેને ટેકા આપ્યો છે. વળી ટરાંસ વાલની જીપર કહેલી સુચના નાતાલ મુનીસીપલ કોમિસે દવામાં ઉઠાવી દીધી છે. આ બધામાં પણ એકનો એકજ અર્થ છે. રાજકર્તા કોમ સમજવા લાગી છે કે ટરાંસ વાલમાં હાંદીઓએ દર વાળી દીધી છે. ને તેથી હવે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વધુ ચાર હાંદીઓને દાખ દમ શકાશે નહિ, પછી તેમને વોટ હોવા કે ન હોવા. કલંડમાં આસપાસની દિલ્લયાલથી મોખખુ દેખાવ છે કે સૌ પેત-પોતાના કલંડ માટે મર્યા રહ્યા છે. તેજ વખતમાં જે આપણે માડુ લડતમાં જીત્યા તો તે દક્ષિણ આફ્રિકાના એકજ બધારણ તજે દરી રહી ચકીયું. અને હાલ તો નામ નિશાન નાજુક થશે. આ અર્થ સમજવા જેવો છે, અને તે જોઈ કરજનો ખ્યાલ કરતા રહેવાની જરૂર છે. જમાનો એવો છે કે કહેવત પ્રમાણે "અગશે તે જીવશે, અને ઉંચશે તે મરશે."

હિંદુસ્તાનની દપાલ

સ્વીમર મુકરેસ મારફત મુખ્ય જનારી દપાલ આજ સવારે ૯ વાગે બંધ થશે. સ્વીમર મુકરેસી મારફત કેડાને.આમે, મેરા, ઇમાન અને માંડીનાર રરતે મુખ્ય જનારી દપાલ સેક્ટવાર તા ૧૨ ના રોજ ૩ વાગે બંધ થશે. સ્વીમર કેડર મારફત શેલીસ અને માંડીનાર રરતે મુખ્ય જનારી દપાલ મગરવાર તા. ૧૩ ના રોજ ૨ ૩૦ વાગે બંધ થશે.

હિંદો અને હાડ.

મી. ગાંધીના વિચારો.

એકાન્તપરમા બેઠેલા હીંદુ કમીશન સંમુખ આ વિષય ઉપર મી. ગાંધીએ પોતાના નીચે મુજબના વિચારો લખીત વાર જણાવ્યા છે. મી. ગાંધી હાલ જેલ માં છે એટલે તેમણે જણાવેલ હકીકત ની નકલ રાખવાનું કોષ્ટક જાતનું સાધન નહીં હોવાથી તેમણે તેની એક નકલ તેમની ઓરીસે મી. પોલાકને મોકલવાની હુકમ બતાવી હતી:

કમીશન સંમુખ જુનાની આપવા ખાખત હિંદીશ હિંદુઓ એસોસિએશનને તમે જે કાગળ લખ્યો હતો તે મેં જોયો છે. મારી રિયલિટિ અચોક્કસ હોવાથી મારે કહેવાની હકીકત આજ સુધી કહી શક્યો નહોતો. તેમજ તેની જાતને પુરાવો આપવો તે વિષે વિચાર કરવાને ખીટીય બેલાવવાનું બની શકતું નથી. એસોસિએશનના પ્રમુખ અને એક્ટીવ—પ્રમુખ જેલમાં છે, અને તેથી હું નીચેની જે હકીકત જણાવું છું તે માત્ર મારા પોતાના વિચારો છે.

હું હાલ છેલ્લા પંદર વરસ થયાંદક્ષિણ આફ્રીકામાં છું, અને સમગ્ર વખત દર મીયાન હિંદી બહેર મળેલા સાથે સત્તા વાર સંપર્ક ધરાવું છું. હું દરેક વર્ષે ગા હિંદીઓના સંપર્કમાં આવેલો છું. ૧૯૦૮ની સાલથી હું બેલાન્ડરમાં વસીલાતનો ધર્મો ૫૩ છું તથા ખીટીય હિંદુઓ એસોસિએશનના બોનરરી-સેક્રેટરી તરીકે કામ કરું છું.

ટરાંસવાલમાં હિંદી પ્રુફ વર્ગની વસ્તિ ૧૩,૦૦૦ ની ગણાય. લગભગ ૫૬૦ ટરાંસવાલમાં હિંદી વસ્તિની સંખ્યા ૧૦,૦૦૦ થી વધારે કોઈ વખત નહીં થઈ હશે. હાલ એશીઆટીક સોસાયટીને લખેલ કોલોનીમાં ૫,૦૦૦ થી વધુ હિંદીઓ હોવાનો સંભવ નથી. આમાં ધણાપણ મુસલમાન અને દ્રાવિડો છે. આમાં ખ્રિસ્તિ અને પારસીની મહત્તરી કરતો નથી. રમો, જો કે તેઓ અમલના છે તોપણ તેમની સંખ્યા ઘણી ઓછી છે.

મુસલમાન તથા દ્રાવિડો બનેલા ધર્મમાં હાડ જેવી કેટલી વસ્તુઓ ઉપયોગ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવેલી છે. મુસલમાનો પશુ પાકે ખાને પશુના કાપડો પાકતા વપરાય છે. ગાયો હિંદુઓ અને

કહેવાને દિલગીરી થાય છે કે આ ખાખતમાં ધર્મના કાનુની ઉપેક્ષા કરે છે.

નીશો કરનારા હિંદીઓ તે વસ્તુ મેળવવા માટે સાધારણ રીતે બોહુ કામ કરનાં આંચકા નહીં ખાય તેવા ગોરાની મદદ મેળવે છે. ખીજા કેટલીક રીતે પણ તેઓ મેળવે છે પણ તેનું વર્ણન કરવાની હું જરૂર જોતો નથી.

મારા વિચાર પ્રમાણે હિંદીઓ માટે કાયદેસર અટકાયત ચાલુ રાખવી જોઈએ. તેમ છતાં અને લાગે છે કે તેવી અટકાયત થી જે હિંદીઓ હાડનો ઉપયોગ કરવા માટે છે તેને અટકાવી શકાય નથી. આવી અટકાયત ચાલુ રાખવામાં માત્ર એકજ લાભ હું જોઈ છું કે મારા જે લાભોને હાડની જગ્યામાં ફાલસા હોય તેને આખીની શરમ લાગી રહે. તેઓ જાણે છે હાડ પીચો એ ધર્મ તેમજ કાયદાનીરૂએ બોહુ છે. આથીજ હાડ નહીં પીચાનું સમજવનારા તેઓને મુશ્કેલ વાનો પ્રવર્તન કરી શકે છે. બોટી રીતે કાયદો તોડવામાં, અને ખુદાઈ ફરમાનને માન આપવા ખાતર માનવીનો બનાવેલ કાયદો સમજપૂર્વક તોડવામાં જમીન આશ માન જેટલો હું તકાવત ગણું છું. એટલું સારું છે કે જે હિંદીઓ હાડના કાયદોને લાગુ કરે છે તેઓ સમજે છે કે એમ કરવું તે બોહુ છે.

હું જાણું છું કે મારા કેટલાક દેશી લાભોના (જે કે તેઓ પોતે તો હાડ નો જાહેર પણ નહીં લે તેરા છે). કહેવું એવું છે કે આમારા રમના કારણે દેશી હાડના કાયદાથી અમારાપર એક કોમી બેલાયથી વધુ અટકાયત મુકાય છે. ઉપર જરી રીતે જોઈએ તો તેમણે કહેવું ખરું છે. પણ અને લાગે છે કે આ કાયદામાં રજબેદતી વાતને કામ નથી. મારા મત પ્રમાણે તમે સજ્જતો પ્રાપ્ત તરીકે જાણો છો કે હાડ એ જુરી ચીજ છે, અને પોતે જો કે તેથી અજાણ રહી શકતા નથી, તોપણ ખીજા કોમને તેના એવ ન લાગે એવું તમે માને છે. આ ખાખત ને આ રીતે જોતાં અને લાગે છે કે એશીઆટીક અને કલકત્તા લોકોને હાડની અટકાયત કરવાથી જે શરઆત થશે તેને પરિણામે આરતે આરતે બધી કોમોપર હાડની અટકાયત મુદી શકાશે.

તે રીતે બધી કોમને હાડ પીતાં અટકાવવાનો દિવસ આવે કે ન આવે; પણ એટલું તો ખરું કે ગયાં સુધી રાજકર્તા મળ્યા હોય પોતાનાં કાલુ રાજે (પણ તે જો તેમનાં જોમ પ્રમાણમાં હોય) ત્યાં સુધી

હાલ છે તેવી થોડાએકપરની અટકાયતથી હાડ નિષેધના ખારામાં બહુ કામ સરવાળું નથી. કહેવું જોઈએ કે જે રા અને ખીજા પ્રવર્તના સહવાસનાં આમાં ફરજો આ એક મજબુત લખલો છે. એટલે ટરાંસવાલના ચુટનારાઓને તેમના ઉપર કેવું બોહુ જોખમ છે એ, કમીશન સમજાવી શકે તો સારું થાય. હાડની લત હાડનેની પાલખાલી કરે છે તે માટે તેઓએ જોખમ હારી ઉઠાવવી પડે છે. હું સારી પેટે જાણું કે ધણા હિંદી જુનાનીઆઓ જેમણે પાલખાલી કરનારા હાડનો ઉપયોગ કદી પણ જાણ્યો નહિ હોય, તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકા કે ટરાંસવાલમાં આવીને એ લતમાં ફસાયા છે.

જો કમીશન અને કાંઈ સરાલ પુછવા હમ્મશે તો હું ઘણી ખુશીથી જવાબ આપીશ.

કેનેડામાં હિંદો

પંજાબમાં અશ્વિતસર ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા અને શીખ કોમના વાજીન ગણાતા 'ખાલસા એકબેરેદ' પંજના એક પ્રતિનિધી એ વાનકુવરથી હીંદુ આવેલા એક હિંદી મજૂરની મુલાકાત લીધી તે વખતે તેમના વચ્ચે નીચે મુજબ વાતચીત થઈ હતી.

પ્રતિનિધી—ખીટીય કેનેડામાં હિંદીઓ તરફ કેવું વરતન રાખવામાં આવે છે તે મને જણાવશો? વાનકુવરમાં કેટલાક હિંદીઓ હશે?

હિંદી મજૂર—વાનકુવરમાં અમે અશ્વરે ૫૦ હજુ. ધરુવાર વિનાના મજૂરો તરફ જેવું દરેક જગ્યાએ વરતન રાખવામાં આવે છે તેવીજ જાતનું વરતન અમારા તરફ રાખવામાં આવે છે. કેટલીક વખત અમને દરમ્યાં મળે છે અને કેટલીક વખત લાતો મળે છે.

પ્રતિ.—પણ કાંઈ ગોરા મજૂરો તરફ તેવી જાતનું વરતન રાખવામાં આવતું નથી?

હીં. મ.—ના. કારણ કે, તેઓ વધારે ઓછા કેળવાએલા હોય છે. ખીજા એ કે તેઓ સારી વ્યવસ્થા કરવાને શક્તિ વાન છે. તેઓના દેશમાં મળેલા ઉભાં કરી એકતતાથી જોડાને કામ કરવા તેઓ ટેવાએલા છે. અને તે ઉપરાંત એ કે તેઓ ને જરાપણ અન્યાય કરવામાં આવે તો તેમને કેડાં આપનારા તેમના ખાતી કાઢી મદદ કરવાને તકવાર હોય છે.

પ્રતિ.—જેનેડની સરકારનું જેવું વધણ છે ?

હૉ. મ.—તેઓ તો બહા છે. આપણે ધારી કહીએ તે કરતાં તેઓ વિશેષ બહા મનસાહ બતાવે છે. પરંતુ- જોરાઓના મુલકમાં અને દુનિયામાં ખીજે બધે તેમના નીતિના વિચારોમાં રચાનીક બાજુની અસર વધતી ઓછી ચાલુ રહે છે.

પ્રતિ.—કેમ લાંબી ગેરી પ્રતિ તમારા ઉપર ખીજવાઈ છે શું ?

હૉ. મ.—મુખ્ય વાત તો એ છે કે અમરી રહેણી કરકસરવાળી છે. તેઓ આપણી રીત બાત પસંદ કરતા નથી. જેઓ પેતાની જાતનું અભિમાન ધરાવે છે તથા પોતાની જાતને જેને રિવાજ છે તેમનેજ તેઓ માન આપે છે. અમારા પેતાના બાપઓ અને દેશીઓ જ્યારે સરકારી નોકરીમાં રાખાય થાય છે એટલે અમારા તરફ પડના જેવી વરતણું ચલાવવા મંડી જાય છે. (અહીં તેના અહેરા ઉપર લાલી આવી મધ) એક વખત હું એ.એ.સી.માં સર ખરેખર માંડી ને રહેતો હતો. હું હીંદુસ્તાન આવવાનો હતો અને તે વિષે મેં વડા પ્રધાનને લખ્યું હતું. દરમિયાન પ્રધાન મારા બદલાયું અને તે પ્રદરશ (વડા પ્રધાન) સામેની પાર્ટીના આગેવાન થયા. તે એક વખત મારા ઘર પાસે મળીને નીકળ્યા ત્યારે તેને મારા પાડોશી કારખર સાથે હાથ મીલાવતાં તથા હેમ કુલળ પ્રજાતાં મેં જોયા. જોરાના મુલકમાં આગેવાનોના બાવા મીલ નસારપણાથી સામાન્ય મજૂરોમાં જાતિ-અભિમાન તથા જાત ઉપર અધર રાખવાનો જુરસો પેદા થાય છે. આ દેશમાં તો, પરદેશીઓની તો ક્યાં વાત કરવી રહી, પણ આપણા પોતાનાજ દેશી બાપઓ મજૂરો તરફ સખ્યતા બતાવવાનો બાગેજ ખ્યાલ લાવ્યો. એક નાનો સીપાઈ પણ પોતાના અમલનું યુમાન ધરાવી કોઈ શ્રીમંતનું અપમાન કરવાનો દડા ધરાવવા મંડી જાય. પ્રજાના એક ભાગમાં સ્વતંત્રતાનો જુરસો હોય તેથી કાંઈ કામ સરે એવો ખ્યાલ રાખવો નહીં એ છે. અમાર જેવા પડી રહેલા હબરો મનુષ્યોને પ્રથમ તો એ રીત ડાવવાની જરૂર છે કે તેઓ મરદ છે અને તેથી અમુક હક અને સ્વતંત્રતાને માટે તેઓ હકદાર છે. આટલું સમજાયે તો સ્વતંત્રતાનું એક એવું મોજુ પેદા થશે કે જેથી અમારા ગહેનો અને હાથમાં તે મિલમાં મિલાઈ જશે.

[હું (પ્રતિનીધી) તો આ મજૂરની આવી કરડી દીકરી મુજોળ થઈ ગયો. અને બહેણાઓની નિહાળતા (નિરહયા)નું તેણે જે સરસ રીતે જ્યાન કર્યું તેવા બહેણાઓમાં હું પણ સામેલ છું એવો ખ્યાલ આવનારી થયો સરખાઈ ગયો.]

પ્રતિ.—તમે બહેણા છો ?

હૉ. મ.—તે સમજના જે બરખ મુજબ તમે બહેણા છો તેવી રીતે તો હું બહેણો નથી. પરંતુ મારું બહુતર તે અનુભવ છે. ચાનકુવરમાં હમણાં ઉભી થયેલી એ.સી.એ.સી.નનો હું પ્રખુબ હતો.

પ્રતિ.—કાંઈક શાસ આગત શું છે ?

હૉ. મ.—કાંઈ ખાસ નથી. જેનેડમાં કેદ લાક એ.એ.સી.-દરિયાન હતા તેમણે જણાવ્યું કે અમારા કેદલાક દેશીબાપઓ ખીજાજ ચાર હતા અને તેથી તેમને માટે કાંઈક ધધી રોષી કાઢવો જોઈએ. તેમણે 'એક પંચ ને દો કામ' કરવાનો વિચાર કર્યો. અને તરફની શી પણ મેળવવી અને છુટી ને પાછા પડેપકારી બનવું. તેઓએ અમને દુધ અને મધથી ઉભરાઈ જતો મુલક-કાંઈક શાસ-બતાવ્યો. પણ અમે તે કણુલ રાખવાની તરતજ ના પાડી. અને પ્રથમ તો ત્યાં મજૂરોને કંઈ સરતે જવાનું છે તે જણવાની માગણી કરી. સામસીગ અને નાગરસીમને ઉપદેશના રૂપમાં તપાસ કરવાને મોકલ્યા. ત્યાં તેઓ શું તપાસ કરી લાવ્યા તે આ નેઓની પોતાની પ્રથમીમાંથી તમે બરાબર સમજી શકશો. (આમ હકી તેણે મને કેદલાક મુળ કાગળો આપ્યા) હું કામ તમને કહું તો તેઓએ ત્યાં એક ૬૦ વરસના ધરડા માણસને જોયો. તેના માથા ઉપર મેલાનો સુંડો હતો અને તેના છાતરાંઓને લાતો મારી તેની પાસેથી કામ કરાવવામાં આવતું હતું. તેમણે ત્યાં ફેલાં સઠ સાઠ વરસ થયાં રહેતા હીંદીઓ જોયા. તેઓની રિખૂન દશજનક હતી. અને તપાસવા મળેલા ઉપદેશનને સરકારની તરફથી રિપોર્ટ દેવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. પણ તેમણે તેમ કરવાની ચોખ્ખી ના પાડી. તેઓને ધમકી તથા પેલાની લાલચો આપવામાં આવી હતી. પણ તેઓ કોઈથી ડગ્યા નહીં અને પાછા આવી પોતાના બાપઓ ને સળગી ખરી દહીત જણાવી.

પ્રતિ.—કાંઈક શાસમાંથી તે હીંદીઓને પાછા આવવા કોઈ હેતુ નથી ?

હૉ. મ.—વાહ, તેઓ કેવી રીતે આવી શકે ? આવવાનું અરથ કોણ આપે ?

પ્રતિ.—તેઓ કાંઈ જાણી શકતા નથી ?

હૉ. મ.—તેઓ બચારી ચાતા હોત તો તો તેઓ ત્યાં રહેતજ નહીં.

પ્રતિ.—તેઓને પુરતું ખાતાનું મળે છે ? અહીં તે હીંદી મજૂરે હસીને કહ્યું- કે હું ખેડૂત છું. હું જાણું છું કે, 'તે હું મારા બળદોને સારી રીતે ખરાવીશ નહીં તો તેઓ કામ કરી શકશે નહીં. જો હું તેમને સરખા જગ્યામાં રાખીશ નહીં તો તેઓ દરદયો મરી જશે.' આટલા સમજાવી તમે સમજી લેજો.

પ્રતિ.—વાહ હવે તેનો રસ્તો શું કરવો ?

હીંદી—રસ્તો ? બે બહેણા માથા સોને મોકલો. તેઓ પોતાની જાતે તેમની સ્થિતિ નહીં. પછી જે અમારા સોબતીને જે કાવ ઉપર આવ્યા તેજ કાવ ઉપર તેઓ આવે, તો તેમને હીંદુસ્તાન પાછા આવવાનો ખરન આપી. દેશના મોટા માણસો જે બહેરમાં મોટાં બાપણો કહે છે અને જાપામાં લખાણો લખે છે તેઓ જે સરકારની પણ મદદ માગે તો મને લાગે છે કે સરકાર તેઓની મામણી સ્વીકારશે અને ત્યાંના હીંદીઓને અહીં લાવવાનો ખરચ આપશે. પણ કદાચ સરકાર ખરચ ન આપે તો પણ શું થયું ? આપણો આપો દેશ એક સુવર્ણ સ્ટીમર બાડે કરી તેમને ન લાવી શકે ? ત્યાંની ધણી ખરી વસ્તી હીંદુઓની છે. હીંદુ રોડીઆ જેઓ આરસના મંદિરા બધે છે તેઓએ પોતાના બાપઓને આવા અલભ નરકસ્થાનમાંથી મુક્ત કરવાની કુશળ છે.

સાર બાદ પ્રતિનીધીએ બીજા એક સવાલ પ્રજ્ઞા હતા જેના જવાબો હીંદી મજૂરે મહુ સારી રીતે આપ્યા હતા અને ત્યાર બાદ પ્રતિનીધીએ ઉપકાર માની રજા લીધી હતી.

જરમીસ્ટનની બહાદુર આરતો

પ્રથા શાનવારે જરમીસ્ટનમાં લોકેશન હોલમાં હીંદી આરતોની એક મીટીંગ મળી હતી. જેહા-સખરમરી મીસીસ પેલાક અને મીસ સ્વેશીન ખાસ મીટીંગ માટે આવેલાં હતાં. મીસીઝ પેલાક, મીસીસ દલુરાસીંગ, મીસીઝ અપાસામી ગાંધી, મીસીઝ એમ. નાઇક, મીસીઝ સામી, મીસીઝ જનકી અને મીસીઝ એન્ડ્રુસે આપણો આરતો દત્તો. જેહા-સખરમરી મીસીસ એલોરડીએશનના જેહુ બાંચ પણ એક મોંઘે જમાવવાનો તમા પેલી ૧૬ મનવાડી જે મીટીંગે હાજરનો કાવ મધ્ય હતો.

નાતાલ પારલામેન્ટ

ગીરમીટ

મી. એવન્સે મંજૂરવાની બેઠકમાં વડા પ્રધાનને પુછ્યું કે ઉલ્લી કનવેનશન વખતે નાતાલમાં એસિયાટિક મજુરોને ગીરમીટ માં બોલાવવા બાબત કાંઈપણ કરાવ બીજા કોલોનીઓ સાથે કરવામાં આવેલ છે કે કેમ ?

માઇમ મીનીસ્ટરે જણાવ્યું કે, ના.

પોસ્ટલ ટેક્સ

મી. ચરમીલે પોસ્ટલ ટેક્સ રદ કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી અને તેના ટેકામાં જણાવ્યું હતું કે આ કર થોડી મુશ્કેલી મારેજ નાખવામાં આવ્યો હતો. આવા કરથી હિંદી તથા નેડીઓ કામ કરતા થશે એવી હવીલ કરવામાં આવી હતી. ગોરી પ્રવલ્લે આ કરને પ્રથમ તો આવ કાર દાયક ગણ્યો પણ તે એમ સમજીને કે તેથી નેડીવ અને હિંદીઓ સરકારી આમદાનીમાં કામ આપતા થાય. પરંતુ હવે ઘણા ગોરાઓને લાગ્યું છે કે આ કર તેમના પૈવાના ઉપર બહુ બારે પડેલો છે.

મી. મેક્લારીએ આ દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો.

વડા પ્રધાને જણાવ્યું કે આ કરથી પ્રભુ નારાજ છે એ બરાબર છે પણ તેને બદલે કેાઈ બીજી જાતનો કર નાખવામાં આવે નહીં તો ખજાનચીને થોડી મુશ્કેલી ઉઠાવવી પડે. સરકારે થોડા વરસમાં સરસ રેકર્ડ બતાવવાની આજ્ઞા રાખી હતી પરંતુ હાલ સિતિ એવી છે કે આ કર કાઢી નાખવો પોસાય તેમ નથી. નેડીવો હવે શાંત થઈ ગયા છે. આને બદલે નેડીવો ઉપર બીજો કર નાખવાથી પણ ખરબચડા પરિણામ આવવા સંભવ છે.

મી. વીટરે વડા પ્રધાનને મળતા વિચાર જણાવી કહ્યું કે આ કર વિષે વિચારવાનો વખત થયો નથી. તે કાઢી નાખવાથી રેવન્યુ ઉપર થોડી અસર થશે. હિંદી અને નેડીવો જે રેવન્યુમાં એક ટુકડી બરાબ નહીં આપતા હતા તેમને માથે પોસ્ટલ ટેક્સ પડવાથી તેઓ પણ રેવન્યુમાં ભાગ લેતા થયા છે. આ દરખાસ્તમાં એવો ફેરફાર કરવામાં આવે તો ગોરી પ્રવલ્લે ગરીબ વરગતો આ કર માફ કરે તે જ તેને ટેકા આપું છું.

મી. પામરે મી. ચરમીલની દરખાસ્તને

ટેકા આપી જણાવ્યું કે વડા પ્રધાને આ ટેક્સને સખત રીતે વખેડી કંઈયો હતો અને તેને તરતજ કાઢી નાખવો પડશે એમ જણાવ્યું હતું. ખજાનચીની મુશ્કેલી બીજી હતી કચી તે નકામું છે. તે હમેશાં મુશ્કેલીમાં હોય છે. મી. વીટરે ને જણાવ્યું કે ગરીબ ગોરાઓને આ કરમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે તો તે આ દરખાસ્તને ટેકા આપશે, પણ હું આ વિચારને ટેકા આપી શકતો નથી. આ કર મુશ્કેલી અન્યાયી અને દરેક રીતે વાંધા ભરેલો હતો. ખજાનચી આવકવેરા માં કાંઈ ફેરફાર કરી શકે છે. તે ઓછા માં ઓછી અમુક રકમ છે તેથી પણ વીસેપ ઓછી રકમની આવકવાળા ઉપર આવકવેરા નાખે અને પોસ્ટલ ટેક્સ કાઢી નાખે તો તે વાગ્યો મજુરો.

મી. ઓમીરાએ જણાવ્યું કે આ કર ચાલુ રાખવાની જરૂર છે. દેશને માથે મોટો ખર્ચ છે અને તેને માટે ટેક્સની જરૂર છે.

મી. વંમે આ દરખાસ્તની વીરૂધ્ધ મત આપ્યો.

ખજાનચીએ મી. વંમેને મળતાં થઈ જણાવ્યું કે હાલનો વખત પોસ્ટલ ટેક્સ બંધ કરવાનો નથી. આ કરથી છેલ્લા ત્રણ વરસમાં નીચે મુજબ આવક થઈ છે

	1896	1897	1898
ગોરા	૩૩,૨૬૬	૨૮,૪૯૪	૨૭,૮૫૮
નેડીવ	૭૪,૪૯૦	૫૩,૯૦૪	૪૮,૭૭૬
હિંદી			
અને	૨૯,૮૬૫	૨૭,૨૧૮	૨૬,૭૨૬
કલકત			

આબાદીનો વખત આવશે ત્યારે હજુ પહેલો કહીશ કે હવે પોસ્ટલ ટેક્સ બંધ કરવો. હાલ ત્યારે પૈક ૭૨,૦૦૦ ની ધર દેખાય છે તેવે વખતે આ કર કેમ કાઢી સંભવ ?

સારનાદ મી. રોકરીફ, મી. આરમ સોમ, મેન્ડસીલબરને તથા મી. કોનોલીએ દરખાસ્તની વીરૂધ્ધ અબીપ્રાય આપ્યા.

મી. હેગરે જણાવ્યું કે આ કર ગોરા લોકોને બહુ બારે લાગે છે. પોસ્ટલ ટેક્સ વીધે જુદી જુદી કાઉટીના માજુરદરોડુ મુ' કહેવું છે તે હાલના એમરોએ જણવું જોઈએ.

આ બધા બાપકોના જવાબમાં મી. ચરમીલે કાંઈપણ કહેવાનો ઇરાદો નહોતો હોવાનું જણાવ્યું તો ઉપર મન સેવામાં આવ્યો. એકલે ૬ વિરૂધ્ધ ૨૬ મતે દરખાસ્ત રદ થઈ હતી.

'સ્ટાર' અને મી. પોલાક

હિંદીની હિમાયત

બાહોરીલયાં લખાણ

તા. ૧લી એપ્રિલના અરસામાં મી. પોલાક તરફનો નીચેનો કામળ બેલાન-સ બરમના 'સ્ટાર'માં પ્રગટ થયો છે:—

મહા કાલના તમારા જાપામાં "જેલના સુધારા" વિષે જે મુખ્ય લખાણ હતું તે વાંચી હું બહુ ખુશ થયો છું. કારણ કે તે લખાણ ઉપરથી આરા સમુદ્રની અંદર થોડું મીઠું જળા દેખાવા જેવું મને લાગ્યું—તમારું દિલ કાંઈક "પીગળેલું" જણાયું. હું અતઃકરણપુરવક ધન્યવાદ કે આ ધારણામાં હું જુલ ન કરતો હોઉં. તમે જેલના ધારામાં સુધારા કરવા આજે એ થોડી ખુશાલીની વાત. મેં વાંચ્યું તે પ્રમાણે જેલીઓ તરફ વધારે ધ્યાન રીતે વરતવા વિષે તમે કહો છો. આ વિષય જનસમુદાયના હિતને લખતો છે; ને તે વિષયની વાત તમે ઉપાડી એથી તમને મન થતે છે.

પણ વાર સાહેબ, આ કોલોનીમાં ૧૫૦ જેલના રાજકારી મુન્દાના હિંદી જેલમાં પડ્યા છે તેને વિષે તમારે કાંઈ લખવા જેવું નથી કે ? તમે નથી જાણતા કે જેલના ધારા તમે તેમને જામણી કારની દારમાં રાખવામાં આવે છે ? શું આ બાબતને તમે વખાણવા લાયક માનો છો ? તમને ખબર છે કે આજે હિંદી કેડીનો ખેરાક કાઢવા કરતાં થોડાજ તકાવતવાળો છે ?

થોડા દિવસપર મી. ગાંધીને પ્રીયોરી આના રસ્તાપર દાયકડી પહેરાવીને (હું ધાર છું કે તે જેલના ધારા તમેજ હશે) લઈ જવામાં આવ્યા ત્યારે જેલના જે ધારની રૂએ તે અપમાન કરવામાં આવ્યું તેમાં સુધારો કરવાને તો તમારા મુખ્ય લખાણમાં તમે એક બોલ સરખો પણ નથી કહેવો ! સરકારની એ કદ મી મુખાંધના કામ માટે તમારા કરબનના સાધન ધ "મરકુરી"ને એટલું દુઃખ લાગેલું કે તેણે ત્યાંના બધા લોકોનો પૈવાના જાપામાં બેઠ દરજીઓ દતો.

બીજું તમારા પોલકરના ખબર પડીએ તમારા જાપમાં કયા કતીનારે લખ્યું હતું કે કેટલાક હિંદી સત્યાગ્રહી કેડીએને પોલકરથી હેડબરમની નજીક

માં હાલેટપુર 'કવેરી' પર કામ કરવાને લઈ જવામાં આવ્યા છે. 'કવેરી' પરનું કામ નહારા કેદીઓ પાસેથી જ લેવામાં આવે છે તે આપણે સહજ જાણીએ છીએ. છતાં આવા બનાવે તમારું તો કાંઈ ખ્યાન પશુ ખેંચુ નથી લાંબું! તે વિષે તો તમે એક પશુ બોલ નથી લખ્યો. હાંહી કેદીઓ કેદની ખાતર લકનારા છે એવું તો ખુદ જનરલ રમટસે કહ્યું કર્યું છે. પશુ આ 'કેદની' ખાતર ખમનારાઓ તરફ 'વધારે' ક્યાણુ રીતે વરતવા' તમે એક શબ્દ બોલતા નથી. જે ૧૮૬૬માં સુધારો પ્રાપ્તનારા કેદીઓને આવી રીતે રાખવામાં આવ્યા હોય તો તમે બોલ્યા વગર રહો કે નહીં એ વાતનો મને અચ્છ બો થાય છે. હાંહી કેદીઓએ શું અપરાધ કર્યો છે તેનો તો જરા વિચાર કરો. તેઓ બધા દરજ્જાના ના રજીસ્ટર થએલા રહેવાસીઓ છે; અને તેમાંના હરેકને સરકાર ઓળખે છે. તેમાં પણ આવેવાનોને ઓળખે છેજ, કારણ કે પેલીસે રજીસ્ટર સરટીફિકેટ માગતી વખતે તેમને નામ ફરતે બોલાવ્યા હતા. રજીસ્ટરેશનનો હેતુ હાંહીની ઓળખાણ પાડવા નો છે. જેઓને સરકાર ન ઓળખતી હોય તેમની ઓળખાણ પુછવા સાફ જ પોલીસ સરટીફિકેટ બેવા માગે છે. ત્યારે 'ફમીગ' થયું કે એ લોકોને અત્યારે જાગૃતી પ્રકરની દારમાં રાખવામાં આવે છે તે માત્ર રાજદારી વરતનને લીધે છે.

સાહેબ, તમે અત્યંત ખતીલા માણસ છો. તો તે ખતલે આ જેલમાં સુધારા ની ચોખ્ખાઓના વિચાર કરવામાં ગુમાવવા કરતાં આ ખુદ જુલમ અત્યારે ચાલી રહ્યો છે તે દુર કરવાનાજ કામમાં રોકા એવી માગણી કરો તો તે વધુ પડતું છે? હાંહીઓ સમુદ્ધી વધારે કામદેસર આલનારી કામ છે એ તો આંકડાવાર સાબીત છે. એવી કામના રાજદારી કેદીઓ તરફ સારી વરતણું કચાવવાની જરૂર છેજ. હું હાંહીની કિમ્મતમાં આ નથી લખતો. ગોરાઓની આખર અને નીતિ જળવાઈ રહે તેટલા માટે લખું છું. બ્રિટીશ લોકોને સ્વતંત્રતા તો ખાસ માનીતી થઈ પડી છે. છતાં તે સ્વતંત્રતાના પ્રેમ તરફ તેમનામાં આ બાજુ પડ્યું છે તે બેધ હું અચ્છો પાડું છું, ને તેથીજ આ લખું છું.

'સ્ટાર' ની ટીક

ઉપરનો કાળજીથી તેની નીચે 'સ્ટાર' પત્રના આધિપતિએ નીચે મુજબ ટીકા કરી હતી:—

"અમે કહીએ છીએ કે સાધારણ ગુન્હેગારોમાં, અને એથી આડીક સત્યાગ્રહીઓમાં મોટા તફાવત છે. સાધારણ ગુન્હેગારો ખરાબ સ્થિતિના અથવા તો એકા ગાનવાળા હોય છે. ત્યારે એથી આડીક સત્યાગ્રહીઓ તો અગવડો અને દુઃખો ભણવા છતાં ચાહીને કેદમાં જાય છે. જેઓ કાવદાના બનાવો પરિણામો તરફ છતાં ન માને તેમને "સુધારવા" કે "ઉગારવા" તે અસંભવિત છે. એથી આડીક કેદીના ખેરાડની તથા તેમના તરફના વરતનની બાબતો વિષે અમને થોડીજ માહિતી છે; ને તેથી તે વિષે અમે અમારો મત આપી શકતા નથી. છતાં એક વાત બોલ્યો છે. જેઓ કાવદો તોડે, અને તેમ કરવા બીજાને ઉશ્કેરે તેઓથી ઉચા પ્રકરના ગુન્હેગાર ગણવાની આજ્ઞા રાખી શકાય નહીં."

મી. પોલાકને: જવાબ

'સ્ટાર' ની ઉપરની ટીકાના જવાબમાં મી. પોલાકે નીચે મુજબ કાળજી લખ્યો છે:—

તમારી ટીકામાં તમે લખો છો કે "જેઓ કાવદો તોડે અથવા તેમ કરવા બીજાને ઉશ્કેરે તેમનાથી ઉચા પ્રકરના ગુન્હેગાર ગણવાની આજ્ઞા રાખી શકાય નહીં." તમે તે વાક્ય લખતાં એવું ધાર્યું હાશે છે કે હાંહી સત્યાગ્રહીઓ ઉચા પ્રકરની વરતણુંકની આજ્ઞા રાખે છે. મેં મારા કાળજીમાં ચોખ્ખું કરેલ છે કે હું અંગ્રેજ તરીકે મારા પોતાના વિચાર જણાવું છું, અને નહીં કે જેઓ બહાદુરીથી દુઃખો સહન કરે છે તેમના વિચાર. કુદતી રીતેજ સુધામહીઓ, સરકાર તેમના તરફ સારું વરતન જેલમાં ખતાવે એવી આજ્ઞા રાખતા નથી. છતાં તેથી શું બીજાથી કહી શકાય કે સરકાર નિરદયપણે વરતે તે લાયક છે? (અપ્રધા તરીકે) જે શનીવારે રાત્રે પ્રીયર્ડ બીટને રસ્તે જઈ તો મારો ખીસો કતરાઈ જાય તેટલા માટે હું તો તદ્દન તેજાર રહું, છતાં તેથી ચેરથી એમ નહીં કહેવાઈ કે હું હુલાવા તકવાર હતો તેથી મને હુલ્લો તે જાણ્યો છે. વળી મેં જ્યાંસ માં લીધું છે કે "જેઓ કાવદો તોડવાને બીજાને ઉશ્કેરે" તેની તમે વાત કરો છો. મને લાગે છે કે આ બાબતમાં મારા "ફરેરનારાને" તમે બેજાજ ગણ્યો. જો તમે તેમ કરો, અને તમે સામાયી કારેલી રીતે જે પહેલ કરો છો તે પ્રમાણે સરકાર ચાલે તો તો બહુ જાણવા લાયક બીનાઓ બનવાનું શરૂ થાય.

મને તેમ થાય, તમે મારી ટીકાઓનું સ્વસ્થ શાવ સુરીજ ગયા છે. "જેઓ કાવદાના બનાવો પરિણામ જાણ્યા છતાં માને નહીં તેમને 'સુધારવા' કે 'ઉગારવા' મેં તો તમને નથી કહ્યું. તમે જે રીતની વરતણુંક ચલાવો છો તે વરતણુંકમાં "સુધારો" કરવાનું મેં કહ્યું છે. સત્યાગ્રહીઓ લડે છે તે રાજદારી હકનું જ્ઞાન પામવાને લીધે છે, ને તેથી તેમને પોતા તરફથી 'સુધારા'ની કે 'ઉગારવા'ની કહી જરૂર નથી. તેઓ પોતાની મેળે સારી પેરે સુધરેલા છે. અને તેથીજ પામ્યા: થયા છતાં આજે જેલમાં બીરાજે છે.

સાધારણ ગુન્હેગાર અને રાજદારી ગુન્હેગારમાં જે તફાવત રહ્યો છે તે તમે તદ્દન જુદી જાઓ છો. સાધારણ ગુન્હેગાર લોકની સહીસલામતી સામે ગુન્હેગાર છે અને બહુ ખર્ચ પોતાનો ગુન્હેગારો છે તે જાણતો પશુ હોય છે. હાંહી સત્યાગ્રહીઓ પોતાના રૂઢ (આત્મા) ના અને તેથી પવિત્ર ગણ્યો દરમાનને યરણ થવા ખાતરજ તુચ્છ માનવીનો કાવદો તોડે છે. આ બાબત ખરેખરી છે ને તેથી તમારે વિચારમાં લેવા લાયક છે. તમે રાજદારી કેદીઓને પાંજ ગુન્હેગાર કાંતાં પશુ બહુ ઉતરતા ગણ્યો છો. એટલે એ બે જાતના કેદીમાં જે મુખ્ય તફાવત છે તે તમે બીજકુલ જોઈ શક્યા નથી. ગુન્હેગાર તે ગુન્હેગાર છે; સત્યાગ્રહી તે ગુન્હેગાર નથી. આપણે ગુન્હેગારને સજા કરીએ છીએ તે એટલા માટે કે તે પોતાનો ગુન્હેગાર સમજે અને ફરીથી તે ન કરે. પશુ જે પોતાના રૂઢના દરમાન થી કાવદો તોડે છે તેને સજા કરવી તે શું બેવકુરીની સીમા નથી? તે સજા તે માત્ર બીવશવણીનું ચીન્હ છે. શુભકું થયું હોય તો સહેલું માંસ કાપી કાઢવા માટે ડાક્ટરની કાપકુપથી બંધે સરસ કામ થઈ શકે, પશુ જે માણસનું માથું હુમતું હોય તેનું માથું કાપી નાંખવું એ તો બેશુમાર મુખર્ષિ છે!

સાહેબ, મને રજા આપો તો મારે કહેવું જોઈએ કે તમે આ બાબતમાં જે વચણ લીધું છે તે વિચાર કર્યા વગરજ લઈ બેઠા છો. અને હું કહું છું તેનો હાખલો માતવા જવો પડે તેમ નથી. તમે કહો છો કે "એથીઆડીક કેદીના ખેરાડની તથા તેમના તરફના વરતનની બાબત વિષે અમને (તમને) થોડીજ માહિતી છે, ને તેથી તે વિષે અમે

અમારો મત આપી શકતા નથી." પણ તમને ખબર છે કે નહીં કે એશીઆટીક સલામહીઓને જમણી કાફર ખડમાસની કારમાં લેખવામાં આવે છે એવો પોઝર મળેલ છે? આટલા ઉપરથીજ તમને શક હશે. એમને કે સલામહીની સ્થિતિ બાબત કાંઈક ઘાજમાં કાણુ છે; ને તેથી તે બાબતમાં તપાસ કરી તમારે તેના ઉપાય લેવા જોઈએ. હાંદી કેદીઓ ને તેમને માફકરતો ખોરાક ન મળવાથી કેટલાકને તથા દિવસ સુધી લગભગ છુપ્પા જેવા રહેવું પડ્યું હતું એને તમે બરાબર ચકુ માર્યો છો, અને કાફર કેદીઓ ન હરે એવું હલકાઈ બરેલું કામ હાંદી પાસે કરાવવામાં આવ્યું હતું તેને તમે વાળખી મણ્યા છો એ કું નથી માની શકતો.

સર જ્યોત્સના દુરાર અને સર પરસી શીટજેટીક વગેરે બાબત પારલામેન્ટમાં ખીરાજે છે. તેઓ કાપદાને માન આપનારા પણ છેજ, ને તે છતાં ૧૯૦૧ માં તેમણે કાપદાના ભાગ જેટલું નહીં, પણ આખા પરરાજ સામે બળવો ઉઠાવવાનું કર્યું હતું. ને તે છતાં તેમને રાજ દવારી કેદી તરીકે મથુવામાં આવ્યા ન હતા. સાહેબ તે દિવસે તમે પોતેજ એ કાપદો તેડનારાને ઉસ્કેરતા હતા; તે જુધી જઈ આજે અમને ઉસ્કેરણીના ખ્દાને કપડો દેવા આવ્યો છે તે અળખામણ નથી લાગતું? કે? તમારું જમણું પેલી કાઢીને શીખામણ આપવા બેસે એવું નથી શું? અથવા તો "સુધારો" કરવા માગનારાઓ પોતેજ સુધાર્યા છે કે કેમ એ સચાલ નથી હોતો!

ટરાંસવાલ વિષે હાંદુસ્તાનમાં ચરચા

નવસારી પત્રીકા,
લખે છે કે, ટરાંસવાલમાં જઈ વસેલા આપણા હાંદીવાનો ઉપર જે જુલમ અને અન્યાય થાય છે, તે જોઈ કોઈપણ હિંદુ પુત્રને ખેદ થયા વિના રહેશે નહિ. આપણા હાંદીઓને એ લાંબી આપખુદ સજા સામે જે મરદાને બળે એવી હડત ચલાવી છે તે ધણીજ વખાણવા જેઠ છે, તેઓએ કંઈ હવીઆર સાથે હડત ચલાવી નથી, પણ પોતાનું વરતન અવહેસર રાખી, દેહ કષ્ટ વેડી અને આત્મ ભોગ આપે લાંબી જુલમી સરકાર સામે જે હડત ચલાવી છે

તે તમામ હાંદી પ્રજાને અને ખાસ કરીને આપણા મવાલ ભાઈઓને ધડા લેવા ભેટી છે.

તેઓની હડત ફક્ત એક ફળવાએલી પ્રજાને હાજતા હોય મેળવવાનીજ હતી. તેઓ કંઈ ત્યાંની સરકારને રાજદારી બાબતમાં હરકત કરતા નહોતા. તેઓ તો ફક્ત વેપારજન કરતા હતા અને પોતાની કુશળતાથી દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ કરતા હતા. તેમના ઉપર જે જુલમ કરવામાં આવે છે તેનું કારણ ત્યાંની ગોરી પ્રજાની તેમની સ્થિતિ ની અદેખાઈ સિવાય બીજું કશું નથી, અને અદેખાઈ કરવાનું કારણ એ કે તેઓ હાંદીવાનેને જમણી પ્રજા તરીકે માને છે.

આપણા હાંદીવાનેની ત્યાં હડતનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે તેઓને આખરે પોતાના ઘર છાંવી વેપાર પધો છોડી ટરાંસવાલથી નાશી છુટવાની જરૂર પડી છે. તેમની આવી કુશળતા જોઈ કેને ખેડ થયા વગર રહેશે! આપણી દેશી પ્રજાને હલકી મથુવારે ત્યાંની ગોરી પ્રજા તરફ કેને તીવરસકારની લાગણી પેદા નહીં થાય?

પરંતુ માન ખેદ કર્યાથી કંઈ ફાયદો નથી. તેઓને આપણે ભારે માન આપી પાછા પોતાની જમણીમાં આવવા આમત્રણ કર્યું જોઈએ, એટલુંજ નહિ પણ તેમને પગલે ચાલી આપણી પ્રજાને આખી દુનિયાની સપાટી ઉપર એક ફળ વાપણી પ્રજા તરીકે મથુવામાં આવે એમ ખતાવી આપવું જોઈએ. જે દુઃખ સહન કરવું પડે છે, તે વધત નિષ્ફળ જાય એમ નથી. જે દુઃખ પડે છે તે હાંદીના ઘરો ઉદય સુધે છે. તેમના સહવાસથી તેઓ ને મહાકષ્ટ વેઠવું પડ્યું. પરંતુ તેમનો જીવસી અને તેમની મહકમપણી હડત ચલાવવાની રીત આપણામાં આવશે, તેઓનો હાખલો જોઈ આપણી પ્રજા સલામહીમાં પાછી પાની કરશે નહીં. અને આપણા મવાલો કે જેઓ તેમની હડતની દુરવી પ્રસંગ કરતા હતા તેઓ તેમનું અનુકરણ કરતા થશે, અને તેમ યવાથી મવાલ અને જહાલની તકરારનો પણ અંત આવશે. જો એમ થવા પામે તોજ આપણે આપણી સરકારને મોજ રાજનીતિ ધારણ કરવા ફરજ પાડી શકશું.

આપણા દેશીજનુઓ ઉપર આટલો બધો જુલમ થતો હોવા છતાં આપણી સરકાર કેવળ મુખથી પકડે એ કેટલું નામોટી બરડું છે. હાંદી પ્રજાને જે દુઃખ ખવડાવે પડે છે તે જો સરકાર બોગવતી ગોરી પ્રજામાંના એકને પણ

ખમણ પડે તો શું ન થાય એ ગણવા ને એકજ હાખલો પુરતો છે. લગભગ દેહ સદી ઉપર અંગ્રેજો અને રૂપેનીય લોકો વચ્ચે વેપારની જગરી હરીફાઈ ચાલતી હતી અને તેને પરીણામે અંગ્રેજ વેપારીઓનું અપમાન કરવા તેમાંના એકનો માન કાપી નાખ્યો. આથી છગાંડમાં એટલી બધી ચર્ચા થઈ કે છગાંડને પોતાનું નાક કચું રાખવા રૂપેન સાથે જગરી લલાઈ કરવી પડી હતી. પણ હાંદી વેપારીઓની નેજા જળવવા કેને શીકર છે? હોંદને માટે કેને લાગે એમ છે? હાંદી પ્રજાનું અપમાન થાય તેથી કંઈ હાંદી સરકારને લાગે વળે એમ છે? આપણી સરકાર તો શીકરના કેસો માંડવામાં અને પ્રજાને અજીમતા નવા નવા સખત કાપદાઓ કરવામાં યુવાઈ છે તે કંઈ બીજી બાબત ઉપર લક્ષ આપશે ખરી કે? શું હાંદી પ્રજાનું દુરભાગ છે? સરકારના હોંક બોગવવા તેના નશીખમાં હશે ખર?

ખખરખખ

જોહાન્નમ

[અમારા અતિનિધી તરફથી]

કંગવારથી મદદ

જમણારથી મી. મલ્લી કરસન પાલાલમે છે કે:-આજ રોજે ૧૦ ૨૦૦ અંગ્રેજ બસોનો મનીઓરર કર્યો છે. આહી જમણારમાં એક નાટક દ્રા. પાસેથી ખેલ વેચાતો લીધેલ જેમાં ૧૦ ૨૫૦ની રકમ થઈ તેમાંથી ૧૦ ૦૦ નાટક કંપનીને આપ્યા અને ૧૦ ૨૦૦ તમેને મોકલ્યા. બાકી જે રૂપિયાની ઉચરાણી છે તે આવેથી મોકલી આપશું. આવી નજવી રકમ બેટ મોકલવાને ધણીજ દીલગીરી થાય છે પણ લાચાર છું કે અહીંના હાંદીબાઈઓમાં એ કરતાં વધુ ન થઈ શકવાથી આટલે થીજ સંતોષ માનવો પડ્યો છે. ઉપરના પૈસા મળી ગયા છે અને તે માટે એસોસીએશન તરફથી જમણારના હાંદીબાઈઓનો આભાર મળ્યું છું અને મી. મલ્લી કરસન પાલાલને રિનતી કરું કે જમણી હડતનો અંત નથી આવ્યો ત્યાંસુધી પોતાના ભાઈઓની મદદ

માટે આ પ્રમાણે આમળ પડેલા જામ
લઈ મહેનત કરતા રહેશે.

હિંદી ઓરતોની મીટીંગ

મયા પ્રવારે હિંદીઓના ઇસ્લામીક
સોસાયટીના હોલમાં હિંદી ઓરતોની એક
સારી મીટીંગ મળી હતી. મીટીંગને હેતુ
ઓરતોની એક એસોસિએશન સ્થાપવાનો
તથા બીજી સામાન્ય બાબતોપર ચર્ચા
કરવાનો હતો. મેડમનું નામ 'ઇડિઅન
વીમેન્સ એસોસિએશન, એવું' રાખવામાં
આવ્યું છે; અને મીસીસ હરેક અરને
સ્થ તેના પ્રમુખ તરીકે નીમણેલ છે.
તેમણે અગાઉ નાતાલમાં નિઃશબ્દના શિક્ષક
તરીકે કામ કરેલ છે. મીસીસ મુરગાસા
પોલેને સેક્રેટરી તરીકે નીમવામાં આવેલ છે.
મીસીસ પીચે, મીસીસ સમ સામી
નાઇક, મીસીસ પદીસાસામી નાઇક તથા
મીસીસ પોલાક વગેરેએ બાપલો આપ્યા
હતાં. બીજી હાજર યતારી બાઇઓમાં
મીસીસ હનુસાલિંગ (અરમીરટન), મીસીસ
ચંપી નાઇક, મીસીસ ડેવીડ અરનેસ્ટ,
તથા મીસ રવેલીન હતાં.

જેલમાં લેવાતાં આંગળાં

જેલખાતે જામની જેલમાં સાધારણ રીવાજ
એવો છે કે કેદી છુટો થાય એટલે કુખી
કેટ-ને વખત-આંગળાંની છાપ લેવી.
પરંતુ હિંદી કેદીઓ પાસેથી ત્રણ વખત
છાપ લેવામાં આવે છે એવા ખબર મને
મળ્યા છે. આ ઉપરથી મી. પોલાકે જેલ
ના ગવર્નર ઉપર કામળ લખી પુછાવ્યું
છે કે આમ જેલના ધારા મુજબ કરવામાં
આવે છે કે કેમ, અને નહિ તો તેથી રીતે
ત્રણ વખત આંગળાં લેવાનો શું હેતુ છે.

જેલીઓની અગવડ

ઉપરના કામળમાં મી. પોલાકે એમ
પણ લખેલું છે કે ડીપકલુદમાં હિંદી
કેદીઓને રીવાજ મુજબ પાટીઆના
ખાટલા મળતા નથી. તેથી તેઓને જમીન
ઉપર સુવું પડે છે તથા કેટલીક મુશ્કેલી
ઓ ભોગવવી પડે છે. મી. પોલાકે આ
અગવડ દુર કરવાની ગવર્નર પાસે
માગણી કરી છે.

ગવર્નરનો જવાબ

ઉપરના કામળના જવાબમાં ગવર્નરે
જવાબ્યું છે કે જેલના કારભાર સંબંધી
કાંઈપણ ખબર તે પોતે આપી શકતા નથી.

બળવાન મી. નાનાલાલ કવે

હું અગાઉ ખબર આપી મળેલું કે મી.
નાનાલાલ કવેની તખીયત જેલમાં જવું
ખરાબ રહેતી હોવાથી તેને સરકારે છોડી
મુકે એમ છે. આ મામલે ઇન્ડિયન
પ્રેસે એવું લાગે છે. સરકારની રીતે

હવે જેલીઓની સંખ્યા વધી જાય તેથી
કે છે. કારણ કે મી. નાનાલાલ કવે
પોતાની ખરાબ તખીયત છતાં જેલની
ખબર નીકળવા પુછી નહોતા, તોપણ
સરકારે તેને છોડી મુક્યા છે એવા ખબર
મળ્યા છે. મી. નાનાલાલ કવે છે કે
જ્યાં સુધી માસ ૭ માસ પુરા થયા નથી
ત્યાં સુધી હું જેલમાં જ રહીશ, ને સર
કારે ફરમાવ્યા મુજબ પ્રિટરીએ જમ્યા
નહીં. ને તેમ છતાં જો મને સરકાર
જેલ નહીં આપે તો હું ચાલકસ્ટાઉન
જમ્યા અને ત્યાંથી રેલમાં બેસી ટ્રાંસ
વાલમાં દાખલ થતાં પકડાઈને જેલ
જમ્યા. ને ખરાબ તખીયતને લીધે
મરીશ તો હું જેલમાં જ મરીશ. જો
દાવમાં કેદમાં બેસા છે એ બધાની આવી
હિંમત રહે તો તેટલું જ કામ માટે સારું
પરિણામ લાવવાને પુરતું છે.

આજીજી

વોલકસ્ટમાં કેટલાક ભાઇ કામના કુશ
મનની ખરબ સારે છે એ જાણી મને
ખેદ થાય છે. હાલમાં કામ લેવા વીચાર
કરતો હોય તેવો કોઇ હિંદી તેમના હાથ
માં આવી જાય તો કેમને કમો દેવાની
સલાહ આપે છે, અને હાલને વિના
સ્વાર્થે પકડે પહોંચાડે છે. આવા ભાઇ
ઓ જો હિંદી હોય તો મારી તેમને
આજીજી છે કે ખુદને વારને કામના કુશ
મન થશે નહીં. જો હાલની જલ્દમત
ઉઠાવવાનું તમારાથી પોતાથી ન જની
શકે તો ખેર, પણ તેટલા માટે હિંમત
વાન હોય તેવાને પણ તમે નખળા કરશો
તો તે મોટો દેસહાહ મચાશે.

મગળવાર.

બારબરટન

બારબરટનની જેલમાંથી છુટા થએલા
સત્યાગ્રહીઓને અટકાવતમાં રાખ્યા છે
તથા સરકાર તેમને દેશપાર કરવા ધારે
છે એવા ખબર હું મને અઠવાડીએ આપી
મળેલું. આ લોકોની સંખ્યા ૧૦ની
છે. આને મેસરસ ગ્રોવન ક્યાળ, સુલે
માન ઇસમકાઇ અને મુનુસામીને રેલ
રસ્તે નાતાલની સરહદ ઉપર દેશપાર
મુકેલા છે અને ઇસાદીમ આદમને કેપની
હદ ઉપર દેશપાર કરેલ છે. આ માણસો
માં પહેલા બે ૧૨ વરસના ત્રીજે ૭ અને
ચોથો ૧૨ વરસનો ટ્રાંસવાલનો બંને
રહીશ છે. બાકી ૭ રહ્યા તેમને હિંદુ
સ્થાન મોકલવાનો સરકારનો ઇરાદો છે.
લિલ્લાસ મનજી જેને ડેલાગોઆએ
સ્વતે ત્રિફલ્કાન દીપોરટ કરવાનો ઇરાદો
છે તે હજુ પ્રિટરબરગની જેલમાં છે

મી. રોલતની જેલ પુરી થઇ રહ્યા પછી
તેને છોડેલ. અને તેને પ્રિટરીઆ જવાનું
કહેવામાં આવેલ. પણ તેણે પ્રિટરીઆ
જવાની ના પાડી. તે હજુ છુટા છે. મી.
રોલત તેના સાથીઓને મદદ કરવાનું
તથા બીજું સરકાર કામ કરી રહ્યા છે.

બારબરટનમાં મીટીંગ

મયા સતીવારે બારબરટનના હિંદીઓની
એક ખાસ મીટીંગ મળી હતી. મી. એસ.
મુનશી પ્રમુખ હતા. મીટીંગમાં હાજર
યતારીઓમાં મેસરસ એમ. ક્રિસ્ટોફર
(સ્થાનિક સેક્રેટરી) કાળીદાસ એમ. દેસાઇ,
મદમક મુસા, સુલેમાન મુસા, આર.
નરસ, મુસા સામુજી, ઇસ્માઇલ રાણા,
જીવનભાઇ ડાહ્યાભાઇ, વાલજી લક્ષ્મીચંદ
યુ. એમ. રોલત વિગેરે હતા. મી.
રોલતે જુસ્સાદાર બાપલું દરમીઆન જણાવ્યું
હવે કે-હિંદીઓ ત્રણ રસ્તે મદદ કરી
શકે છે; મગળથી, પૈસાથી અને જાતે
સેવા બજાવીને. મેસરસ આર. નરસ,
કે. એમ. દેસાઇ, સીપોલી, જે. મુનુસામી,
જે. ડાહ્યાભાઇ, સુલેમાન મુસા, જનકી
પ્રસાદ, ક્રિસ્ટોફર બેન્જમીન અને બીજા
ઓએ પણ બાપલું કર્યા હતાં. મીટીંગમાં
નીચે મુજબના

કરાવો

પાસ થયા હતા. ૧. બારબરટન અને
તેની આસપાસ રહેતા હિંદીઓની આ
મીટીંગ ટ્રાંસવાલમાં પોતાની માતૃભૂમિના
તેમજ દેશીભાઇઓના કિતને માટેની હાલ
માં આત સુધી જે પ્રતાપી હિંદીઓ કુખ
બોમ્બે છે. તેમને સુધારકાદી આપે છે.
૨. બારબરટન અને તેની આસપાસના હિંદી
રહીશોની આ મીટીંગ મી. માંથી જે બહા
દ્રીથી કુખ તથા અપમાન-જેવાંકે હાથ
કડી નાખીને જાહેર રસ્તા ઉપર ચલાવવા,
એક જેલમાંથી બીજી જેલમાં ત્રીજા વરગ
ના ડાખામાં લઇ જવાનું, જાહેર રસ્તા
ઉપર બાર ઉપાડીને કેદીના પેપાકમાં
ચલાવવાનું વીગેરે-સહન કરી રહ્યા છે તે
તેમના ઉત્તમ કામોની તારીફ કરે છે, અને
મીસીસ માંથી જેમને તેમનાથી ટ્રાંસવાલ
સરકારની અન્યાયી વરતણુંકને લીધે સખત
માંદગીના સમયમાં વિમુક્ટા પડ્યું પડ્યું છે
તેમના તરફ પુરી દીલસોજી બતાવે છે.
૩. બારબરટન અને આસપાસમાં રહેતા
હિંદીઓની આ મીટીંગ ટ્રાંસવાલની સર
કારે પોરટુગીઝ સત્તાવાળા સાથે ગોઠવણ
કરીને હિંદીઓને પરબારા હિંદુસ્તાન દેશ
પાર કરવાની ગોઠવણ કરી છે તેને સખત
શબ્દોમાં વખોટી કાટે છે. ૪. બી. ઇ.
એસોસિએશનના સેક્રેટરી મી. એચ. એસ.

એક, પોલાક સરસ કમ બળવી રહ્યા છે તેમને માટે આ મીટીંગ તેમને આશ્વાસ માને છે.

બુધવાર.

ગુજરાતી હોદ્દાઓની મીટીંગ

આજે બપોરે દમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં ગુજરાતના હોદ્દાઓની મીટીંગ મળી હતી તેમાં કચ્છી કેમના આગેવાન મી. નાના હીરા પ્રમુખ હતા. મીટીંગમાં મેસરસ અબ્દુલ મુજીર (એસોસીએશનના પ્રમુખ) સાક્ષી, અબ્દુલ હકર હાદ, એમ. કે દેસાઈ, બુધાઈ જી. પટેલ, ફીરક, ગોવિંદજી અને બીજાઓ હાજર હતા. હેડક્વૉર્ટર અને ડીપકલેક્ટમાં સત્તામંત્રી હોદ્દાઓ તરફ જે ખરાબ રીત બંત ચલાવવામાં આવે છે તે વિષે મી. પોલાકે મીટીંગમાં ઘણું અસરકારક બાબત આપ્યું અને બધાંયું કે જ્યાં સુધી હોદ્દા કેરી સાચી કરશે ત્યાં સુધી તેમના ઉપર આવી તકલીફો આવ્યા કરશે. આજુ લગત કેરી પારખવાની છે. એટલે ગમે તેટલા ભોગે પણ લગત અંત સુધી ચલાવવાની છે. તે પછી બીજા પક્ષ કેટલાક બાબતો ચર્ચા હતા. મી. ગોવિંદજી એ એસોસીએશન માટે ઉપરાણું કર્યું હતું તે આપ્યું. એસોસીએશન હવે માટે બીજું વધુ ઉપરાણું કરવાની મોઠવણ થઈ અને કેટલાક ફરીવાળાઓએ વગર લાઇસેન્સ ફેરી કરી પકડાવાનો ઇરાદા કર્યો.

માસ મીટીંગ

જનરલ મેથાને આસમાની કીતાબમાં જે એક કાળ જલ્દર પડ્યો છે તેમાં તેણે લખ્યું છે કે હોદ્દાઓ આજુ રિયલિટી સંતોષ માને છે. આ વાત ખરી નથી એવો ઇરાદા કરવાને હોદ્દાઓનો માસ મીટીંગ રવીવાર તા. ૧૧મીના રોજ બપોરે ત્રણ વાગે અહીંની સુરતી મસ્જિદમાં મળશે.

જેલીઓની હાલમારી

ડીપકલેક્ટ તથા હેડક્વૉર્ટરની જેલોમાં જે સત્તામંત્રીઓ જેલ ભેગવે છે તેમના ઉપર ખુબજ સખતાઈ ગુજરાતમાં આવે છે એટલુંજ નહીં પણ ઘણો બહમ ગુજરાતમાં આવે છે એવા ખબર એસોસીએશનને મળે છે. તેઓને પુરું આવાજું પણ મળ્યું નથી અને તેમાં તેમને અરથી જીખ કાઢવી પડે છે. ખોરાકની તાંગી અથવા અપોખ ખોરાક થી કેટલાક મંદા પડ્યા છે અને તેમ મંદા માણસો પાસે કામ કરાવવામાં આવે છે. અને ઘણી વખત તે તેમના તરફ વેરકરો વીએરે ધમીજી અતઢી રીત બાતથી વરતે છે. આ બધી દુઝીલ એસોસીએશને અહીંની તેમજ વહી સર કારને ઇખી હાલ માંગેલી છે.

જેલીઓના દુઃખનો કહાણી

ડીપકલેક્ટ અને હેડક્વૉર્ટરની જેલમાં સત્તામંત્રી જેલીઓ ઉપર જે પગપટ્ટી ચાલી છે તેના બેહાસગરની બી. ઇ. એસોસીએશનને ખબર મળ્યા છે અને તે ઉપરથી પ્રમુખ મી. અબ્દુલ મુજીર દ્વારા પ્રીટોરીયા જેલ ખાતાના વડા ઉપર નીચે નો કાળ લખ્યો છે:—

ડીપકલેક્ટમાં ચારસ આપવા બાબત હમણાં જે ફેરફાર મળે છે તેથી કેદીઓને હવે ચારસ આપવા સર કરેલ છે પણ તે જીવવાના હોષ ખાવા લાંબક નથી. અને તેથી કેદીઓને જીવે રહેતું પડે છે. ઘણી વખતે વળી તેમને એવો ખોરાક આપવામાં આવે છે કે તેઓને ખાઈજી શકે નહીં. તેઓને શિક્ષા તરીકે ખાસ મજૂરી (ટાસ્ક વર્ક) આપવામાં આવે છે. તેઓ જે સેપેરેટ કામ અમુક વખતમાં પુરું નહીં કરે તે તેઓને એકલા પુરી રાખવાની અથવા તે વધારાનું કામ કરવાની બીજી સજા મળે છે. અથવા તે અધુરો ખોરાક આપવાની સજા કરવામાં આવે છે. ઘણા કેદીઓ જેલમાં ગયા પહેલાં તાર અથવા બીજા દરેકથી બીમાર હતા અને પ્રાંતર દવા દેતા હતા. તેમ છતાં તેઓ જેલમાં ગયા. અધુરા ખોરાકને લીધે ઘણા કેદીઓ પોતાના સાજાનું કામ કરી શકતા નથી. આશરે પંદર ટકા જેટલા કેદીઓ બીમાર છે એવા ખબર મારી એસોસીએશનને મળે છે. આ બધા બીમાર માણસોમાંથી માત્ર એક શીવાય બીજા ગંધાની પાસેથી કામ લેવામાં આવે છે. એકજ માણસ કાસ ઇસ્પીતાલમાં છે. ગઠ્ઠરને ફરીવાર કરવા જતાં તે તેમના તરફ એવું વરતન ચલાવવામાં આવે છે કે તેમને સરા ધવાને બદલે વધા સોસુ પડે છે. આ થડી રૂઢમાં તેમને પુરતું જોડવાનું નહીં મળતું હોવાથી તેઓ સતતા પુરી જોષ પણ કરી શકતા નથી. જેલીઓ કામ કરવાને તકપર છે પણ કામ કરવાની શક્તિ રહે તેલો ખોરાક કે પુરતી જીવ મળતાં નથી. ડીપકલેક્ટના કેદખાનામાં જમાની પણ સકાસ ભોગવતી પડે છે. સમાય તે કરતાં દરેક કેદીમાં લમળગ બમણા કેદીઓને રાખવામાં આવે છે.

હેડક્વૉર્ટરમાં તે આના કરતાં પણ વધારે ખરાબ સ્થિતિ છે. યા જે ચાલસ અપામ છે તે એટલા બધા ખરાબ છે કે

પણ ખરા કેદીઓને તે તે ખવાથી પેટનું દરદ થયું છે. વળી ત્યાં સવારે અને સાંજે ચાલસ શીવાય બીજો ખોરાક પણ નથી. બીમાર કેદી પાસે કામ કરાવવામાં આવે છે. જે બીમાર કેદીને ઇસ્પીતાલમાં મોકલવાનું બની જાય તે તેને કાસ કેદીઓની સાથે રાખવામાં આવે છે અને ત્યાં તેમને જમીન ઉપર સવાનું મળે છે. બપોરે નેટીનોને ખાટલા મૂકતા દેવ છે. હેડક્વૉર્ટરમાં પણ ઘણા કેદીઓ અધુરા તથા ખરાબ ખોરાક ને લઈ અરથી જીવે કાઢે છે. નવા ધોવાનું સજા દુખ છે એવી ફરીવાર મારી એસોસીએશનને કાને આવી છે. જે માણસોને ધાર્મિક રીવાજ મુજબ મીઠા ખાવાનો વાંધો છે તેમને પોતાનો ખોરાક સંધ્યાની પણ ખરાબર સમય કરી આપવામાં આવતી નથી. હોદ્દા કેદીઓને સાક્ષી મળતો નથી. તેઓ ફરીવાર કરે છે કે તેમને મંદા કપડાં પહેરવાં પડે છે. પણ વાડીઆ કરતાં પણ વધારે વખત સુધી તેઓને એકલા એક કપડાં પહેરી રાખવા પડે છે. એટલા પાયરવાનું અહીં તો વળી વધારે દુખ છે. માત્ર એક કામળ પાયરવા અને એક જોડવાને મળે છે. આથી તેમને સખત ટાઢ ભોગવવી પડે છે. જેલ ના અમલદારોને ફરીવાર કરવામાં આવે છે. પણ તેઓ કાંઈ જાતની હાલ આપતા નથી અને કેટલીક વખત તે ફરીવાર કરવાને ઉપર સામે વધારે સખતાઈ ગુજારવામાં આવે છે, એક વખત એક કેદી ગવરનરને 'સાહેબ' કહેતાં સુકી ગમે તેને માટે તેણે તેને માર માર્યો હતો.

આ બધી રિયલિટીમાં જમદીમાં સુધારા કરવામાં નહીં આવે તો તુલ અને બીમારી વધવાનો સંભવ છે તેથી મારી એસોસીએશન અરજ કરે છે કે તમે આ બધે તાર કરી તપાસ કરાવશો અને કેદીઓ તરફ જરા માણસાઈ રીતે વરતવામાં આવે એવી ખાસ સુચના આપશો.

મારી એસોસીએશન ફરોને બહાર કરે છે કે વધારે કામ કરાવવા બાબત કાંઈ ફરીવાર આવી નથી. પુરતો ખોરાક મળે તો શીવાય મુજબનું કામ કરવાને દરેક હોદ્દા નબળા છે.

થીએસેરીલ સોસાયટીવાળા મી ક્રીશ્ન જે હોદ્દાનામથી થોડા વખત ઉપર દક્ષિણ આફ્રીકાની મુલાકાતે આવેલ છે તે ગયા રવીવારે રીનીકસ આવ્યા હતા. તેમની સાથે ડરબનના મી. બેન્ડ પણ આવ્યા હતા.

મારિસખરમમાં "સંપ" વિષે ભાષણ

હિંદુ મુસલમાનની મોટી હાજરી

સ્વામીજીના બોધ

[એક ખગરપત્રી તરફથી]

તા. ૨૮ મી માર્ચે સ્વામીજીએ મારિસખરમમાં "સંપ" એ વિષય ઉપર ખાસ ભાષણ આપ્યું હતું. ભાષણ સાંભળના માટે લોકોની મોટી હાજરી હતી. તેમાં હિંદુ, મુસલમાન, તથા કેટલાક ખ્રિસ્તીઓ હાજર હતા. સ્વામીજીનું ભાષણ નીચે મુજબ છે:—

સુધીમાં એક તુલ્યથી લઈ મહાન સર્વ મંડળ પર્વત જે પદાર્થો જોવામાં આવે છે તે બધા તત્ત્વોના યોગ્ય સંયોગથી જોવામાં આવે છે. જ્યારે તે સંયોગમાં કોઈ વિધન આવે છે અર્થાત વિયોગથી કોઈપણ થાય છે, ત્યારે તે નષ્ટ થઈ જાય છે. તેવીજ રીતે કોઈ પતંગીયાથી લઈ મનુષ્ય દેહ પર્વત પણ તેજ નીવડે જોવામાં આવે છે. જ્યારે તત્ત્વોનો વિયોગ થાય છે ત્યારે મનુષ્યની અવસ્થા થાય છે. મનુષ્યના શરીરમાં મગજ, હાડ, લીંબ, લગ્ન વિગેરે અનેક પદાર્થોના સંયોગથી જીવન ક્રિયા ચાલે છે. જે સમયે તેઓમાં કંઈ ખીમણ થાય છે ત્યારે સર્વ પ્રકારની ક્રિયા બંધ પડી માણસનું જીવન નીરર્થક થઈ જાય છે. જેવી રીતે આ જગત અને યોગ્ય જગતમાં જોવામાં આવે છે તેજ પ્રકારે મનુષ્ય સમુદાયમાં પણ દેખાય છે.

જ્યાં સુધી જાણનામાં કુસંપ હતો ત્યાં સુધી અમેરિકાના એક દરિયાઈ ઘાટના કાફલાએ પોતાની હજીરા પ્રમાણે તે લોકોને હરણ થવા દુર જ પાડી હતી. જ્યારે આખા જાણનામાં સંપ સંધે ત્યારે તેઓ આખી જગતમાં માન મેળવી શક્યા છે. ખીજે હાખજો તરફનો છે. જ્યાં સુધી સંપ ન હતો ત્યાં સુધી તરફની રાજધાની યુરોપના રોગી માણસ તરીકે ઓળખાતી હતી. પણ સંપ થવાથી તે રાજધાની ગીચ યુરોપના રાજધાની મહાન સત્તા બોગવે છે. હરાનમાં હજીરા સંપ થયો નથી તેથીજ હજી તે લોકોને વડુ પડે છે. હજીમાં સંપ થઈ જવાથી તે અમેરિકા સરકારના માનપાત્ર અને સ્વતંત્ર રાજસત્તાના બેકના થઈ પડ્યા છે. નેપાલ સંપને લઈને હજી સુધી પોતાની મજા જાણી શક્ય છે.

હિંદુસ્તાનના લોકોએ કુસંપ અને કુસંપમાં બધું જોયું છે. દરિયાવાસમાં પણ જે મારા હિંદુ અને મુસલમાન બાદ જોવામાં આવે છે, તે પડે છે અને પાસે, જે પણ આપણા કુસંપનું જ પરિણામ છે. નાતાલમાં એસી હજાર મોરા જો છે, ત્યારે એક લાખ વીસ હજાર હિંદીવાનો છે. પણ કુસંપને લીધે તે લોકો કોઈપણ પ્રકારના હકમાં સુખ જોવાની શક્તિ નથી. નાતાલ વીટનેસમાં જાણવા એક કારકુન તરફ માન એવી સ્વામીજીએ કહ્યું કે સરવ હિંદીવાનો પર સ્પર્ધા સંપ કરી પોતાનો સુધારો ન કરે તો કારકુનમાં જતાવેલા કુલીનીજ અથવા ભોમવળીજ પડે. મારા ઉપર કેટલાક કામજો ને તારો મારિસખરમમાં હિંદુ મુસલમાન વચેના કહેવાતા કમડાના સંપમાં આવ્યા છે. સહુ જાણે છે કે અહીં તો સારા આખરદાર હિંદુ કે મુસલમાનોમાં કોઈપણ પ્રકારનો કમડો જોવામાં આવે નથી. માનીતા મુસલમાન કે હિંદુ આજેવાનનાં મોઢામાંથી એક કમડો એક ખીજની વીરધમાં સાંભળવામાં આવ્યો નથી, તેમજ લખેલ જોવામાં આવ્યો નથી. મુસલમાન ને ખ્રિસ્તિ બાદમાં સામને પ્રસાર કરી સ્વામીજીએ કહ્યું કે જુ તમારામાંથી કોઈપણ માણસ જાતાવી શકશે કે એ કોઈપણ વખત એક કમડો આપ લોકોની વીરધમાં બોલેલ કે લખેલ છે? જે તમારામાંથી કોઈપણ સામીત કરી આપસે તો જુ ખુશીથી કહી શકીશ. નહીતર તો કોઈ સાધારણ માણસની વાતોમાં અવી જઈ એક પક્ષના લોકો મતમાં ગુસ્સાન નહીં વેઠે. મહોમાહેના કમડામાં મુસલમાન હો કે હિંદુ હો માત્રો ખ્રિસ્તિ હો પરંતુ ગુસ્સાન તો હિંદીવાનોનું જ છે. પરલોકમાં ઉમરના જેટલો ધરમ અહીં તો પ્રાપ્ત કરાશે કે નહીં કરાય, પણ ધરમનો કમડો અહીં ગુસ્સાન તો પહોંચાડી જ. લાખજો, તમે પૈસા જમા કરો, તમારા હાકરા છેકરી માટે નીસાળો રમાવો, લાખજેરીઓ ઉધારો. વીરે કોઈ ખીજ સારાં કામો કરો. અને અરસપરસ લાખજોમાં કમડા છેડી દો. કમડામાં કમડા માલ નથી. મહોમાહે કમડા કલ્કા કરવાથી કમડા થઈ શકે નથી. જે મી. મ. થી ને માન મળે છે તો તેમને યોગ્યતાને તેના કામને પરીણમેજ મળે છે. જે સારાં કે હિંદીમાં માન મળતું તે માગુ નથી મળતું, પણ જે વળતા હોય છે તોજ મળે છે. જુ તો હિંદીની કમડા જાણવા

માટે કામ કરે જુ. માટે જુ બધા લોકોને જાણાવજુ કરે જુ કે કમડા કર નારાઓએ કામના બલાની ખાતર તેમની દેવા. દરેકના ધરમાં પણ કમડા કરે તેને નર્ક મળવાનું છે. જુ કમડા પર માત્રા પસે માગુ જુ કે મારા સરવ હિંદીવાન બાદમાં સારી સુધી આવે કે જેથી અમે બધા એક થઈએ.

ભારતમાં કેટલાક હિંદુ તથા મુસલમાન બાદમાં ભાષણ મારે ખુશાલી જતાવી, પ્રસાદ લઈ, વીંટાય થયા હતા, તથા કેટલાક મુસલમાન તથા હિંદુ બાદમાં સ્વામીજીના ઉતારાપર તેમની સાથે ગયા હતા.

સંપ ત્યાં જ

મારિસખરમના આજેવાનોના કામજ

કમડામાં કેટલાક મુસલમાન તથા હિંદુ બાદમાં વચે લાખજી દુખાવાતી વાત અમારા જાણવામાં આવી છે તે જોઈ અમે બહુ દિલગીર થયા છીએ. અલીગઢ કોલેજના સ્થાપનાર સર સહયદ અહમદે કહ્યું છે તેમ હિંદુ મુસલમાન એ દોરી કામની એ આંખ સમાન છે. અમે હમડીએ છીએ કે જનાં સહયદ અહમદના બોલ વાદ લાવતાં કમડાના એ બાદમાંથી વિરોધની લાખજી કાંત થાયે. વળી મારિસખરમમાં એ કામ વચે કમડો છે એવી અહવા કમડામાં કોઈ કોઈ કયાનું સંભળવા હવે તે નાપાયાદાર જણાય છે. અને તેટલામાટે મારિસખરમના એ આજેવાન મુસલમાન તથા એક હિંદુની સહી સાથે નીચેના કામજ જાણતાં અમને ખુશાલી ઉપજે છે.

કામજ

"અમે નીચે સહી કરનારાઓ જણાવવા ની રજ લખ્યે છીએ કે અમેના (મારિસખરમના) હિંદુ મુસલમાન બાદમાં કુસંપની લાખજી જરાપણ છે નહીં. અને અમારામાં કુસંપ છે એવી વાત ઉડી હોય તે ખીલકુલ પાયા વગરનું છે. માત્ર થોડાએક માણસના વરતનને લઈને આખી કામને તેવી પ્રજાની ને જરોખર નથી."

(સહીઓ) અ.મદ લાખાત,

એમ. જે. મહમદ,

સી. નહીઆ,

મારિસખરમ, તા. ૧-૪-૦૬.

મી. શેલતનો કામળ.

લેલતનો જીવન.

બારબરનથી મી. યુ. એમ. શેલત
લખે છે કે :—

તા. ૩૦ મીએ એક મોરો પોલીસ જેલ
માં આવ્યો, અને અમને છુટા કરીને
જાણ્યું કે તમને આરજી એવીસે રોકવા
નો મને કુકમ મળ્યો છે. અમે ૧૩ જાણ્યું
આરજી એવીસે ગયા. અમારું શું કરવું
એવો તાર પોલીસ અમલદારે પ્રીટોરીએ
મોકલ્યો. બપોર પછી બપોર મળ્યા કે
અમારું સુધી સુચના મળે નહીં ત્યાં સુધી
આરજી એવીસે અમારે રોકાવું પડશે.

અહીં અમને રોજ ત્રણ વખત ખાવા
તું આપવામાં આવે છે. રોજના માથાસ
દીઠ એક થીવીનના હીલાથથી ખાવાનું
પુર પાડવા માટે અમેના મી. કાલીદાસે
કનકરાકટ લીધો છે. રોજ ત્રણ વખત
જમવા માટે અમને લોકેસનમાં જવા
દેવામાં આવે છે. તેમજ દિવસના પચ
અમને મરજી મુજબ જવા દેવામાં આવે
છે. બધી એટલી છે કે અમારે રાત્રે
આરજી એવીસના સેલમાં સુવું નોંધ્યો.
રાત્રે સેલમાં બારણાને તાળી મારવામાં
આવતાં નથી, ને તેથી અમે કુદરતની
દાનવો માટે બહાર જઈ શકીએ છીએ.
અમને આ પ્રમાણે સુખતા મળવાનું
કારણ એ છે કે મેં અમારી રોળીની
હરિયાદો ઉપરી અમલદાર આગળ મુકી
હતી, જે બધી અમને સંતોષકારક રીતે
દુર કરવામાં આવી છે. બધા કાદર
પોલીસ તેમજ મોરો અમલદારે અમારો
તરફ ધણીજ સખપતાથી અને માયણ
રીતે વરતે છે; અને ધારામાં રહીને
જેટલી છુટ આપી શકાય તે બધી આપે
છે. અહીંના માલ્સેટ પચ બધું ન્યાયી
અને વિચારવાળું છે. અમે અહીં આવ્યા
લાયથી અમને દરેક તરેહની સમજકો
આપવાને બને તેટલું કરવામાં આવે છે.
મારી કુકડીમાં ધણીપડા મળ્યું છે.
ત્રણ જણ તો એટલા મજબુત છે કે
સરકાર હાંફુસ્તાન મોકલે તો ત્યાં જઈને
પચ લાત આપુ રાખવા અને પોકાર
લેવાવા પારે છે. મારે એ પચ કહેવું
નોંધ્યો કે એક બે જણા રજીસ્ટર થયા
ની કોશીસ કરી રહ્યા છે; પચ હજાર
આપણા પસમાં હોવાથી તેમની કોશીસ
વારંવાર ફેરફાર જાય છે.

મેં સરકાર અને હાંફુસ્તાન મોકલે તો
ત્યાં જઈને પચ હું માથાથી બતલ

કરીશ. આગેવંતોને મળીને મુંબઈમાં
મીટીંગ બોલાવવા કહીશ, અને બે તેમાં
મને ફોફ મળશે તો આપણા અહીંનાં
સધનાં દુઃખો આપણા જાણ્યો આગળ
રજી કરીશ, અને બનતી કોશીસે પાછો
તુરત નાતાલ આવી દરસવાલમાં દાખલ
થઈને જેલમાં જઈશ. ગમે તેમ થાય
પચ મારા શરીરમાં મારો પ્રાણ છે ત્યાં
સુધી હું કદી પચ લાત તજીશ નહીં.

અમે મી. કરીસ્ટોફર, મી. કાલીદાસ,
મી. કીણાલાલ વગેરે અમારી અરજાસ
કરી છે. અમે છુટવા ત્યારે પંદર જેટલા
મહારથી અમને મળવા માટે લાયા આવ્યા
હતા. તેમાં હાંફુ મુસલમાન ખ્રિસ્તી
વગેરે બધા વરતના હતા.

અમારો જેલનો અનુભવ દુઃખમાં નીચે
મુજબ છે. સવારે નાસ્તામાં ૩૫ અને
બપોરે તથા સાંજે ચાવલ અને તર
દારી. ડાહરને આરજી કરવાથી લી
તથા કરી પછીકર આપવાનો કુકમ મળ્યો.
આ બાબત પ્રીટોરીએથી મંજુરી આવતાં
દર જુલવાર તથા સ્વીવાર ૧ આર્લસ લી
તથા ૮ આર્લસ ચાવલ વધારાના મળતા.
આ વધારાના ચાવલ અમે લેતા નહીં.
રોજ લી અને બીન અથવા કરી પાંઉકર
માટે મેં માલ્સેટને આરજી કરી હતી.
અને તેથી તેણે ફરીથી તે આગત લખાણ
કરવાને દા પચ પાડી હતી, છતાં તેનો
અમને કંઈ જવાબ મળી શક્યો નથી.

સવારે ૮ વાગે પ્રુપ્ર આવ્યા પછી
બપોરે અને સાંજે એક મહિના સુધી
અમે ચાવલની કેક ખાતા. ચાવલની કેક
ને બહોલે દેહી રીતની પેટે ચાવલ રંધા
વવા અને કોશીસ કરી હતી, ને જેટલીક
મુશીબત પછી તેમાં ફોફ મળી હતી.
છતાં જે ચાવલ રંધવામાં આવતા તે
સવારે ૧૦ વાગે રંધતા અને બપોરે
તથા સાંજે એજ ખાવા માટે આપતા.
આમ આવ કંઈ અપવામાં આવતા તેને
બહોલે ચાવલ મેર વખત રંધાય એટલા
માટે અમે જેટલીક કોશીસ કરી હતી.
પચ તે જેલર અને હાંફુ વોરડર નિમજી
કરી હતી.

જાન્યુરી બેકેટ ખાલી કરવા જવા
માટે એક મહારસીને કુકમ કહેવામાં
આવ્યો હતો. પહેલીવાર કોરેટમાં બેકેટ
કરવામાં આવતાં માલ્સેટ તેને એતવણી
આપીને લાડી મુક્યો. પચ બીજી વખત
પચ તેણે તે કામ કરવાની ના પાડી તેથી
તેને ફરીથી કોરેટમાં બેકેટ કરવામાં
આવ્યો. માલ્સેટ કહે છે કે કામના
ધારાને હું આજુએ મુકી શકતો

નથી, ને તેથી આરખાને બે દિવસ
એકસા પુરી રાખવાની સજા કરે છું.
એક મુસલમાનને પચ આ પ્રમાણે બેકેટ
ખાલી કરવા નહીં જવા માટે બે દિવસ
એકસા પુરી રાખવાની સજા થઈ હતી.
છતાં આ લોકને આ બે દિવસ ઉપરાંત
એક દિવસ સુધી એ રીતે રાખવામાં
આવ્યા હતા. એક મહારસીપર કાદર
વોરડરે કુમસો કર્યો હતો. બીજી વખત
તેજ વોરડરે અને ધણે મારેલો. તે
માટે પચમાં બેલા "એરીડેનીટ" કરવા મેં
કામળ (વગેરે માગ્યો તે આપવામાં
આવ્યા નહોતા. પાછળથી કેસ કોરેટ
આગળ લઈ જવામાં આવ્યો. કાદર
વોરડર તથા મુખી વોરડરની મેં કિલક
પાલટ તપાસ કરી હતી, જેમાં તેમનું
બોલવું તેમની એરીડેનીટથી વિરૂદ્ધ કરવું
હતું. માલ્સેટે મારો બચાર કાલિણીને
એતવણી આપી છોડી મુક્યો. આ
દુઃખો જેલર તથા મુખી વોરડરની કરાઈ
ને લીધે બોમચવા પડ્યાં હતાં. તે
સિવાય બીજા પોલીસ વગેરે મણી સારી
વરતણક બચાવતા હતા.

છેલ્લામાં એ કહેવાનું કે અમારા બધા
દુર જાણ્યોને અમારા તરફથી ક્રીમત
આપ્યો, અને કહેલો કે અમે લડતામાં
મરણ સુધી મજબુત રહેશું.

વીંદસરદાર

એક લખનાર જણાવે છે કે :—અમે
તા. ૩૦ મીએ કલકત્તા લોકાની એક મીટીંગ
થઈ હતી. તે વખતે આપણા હાંફુ ખાઈ
એને આમ ત્રણ ફોફ હોવાથી ૧-૧૨
જણા મીટીંગમાં દાખલ થયા હતા. મી.
હસન હસાકે અમેજીમાં જાણ્યું કરવું
હતું. તે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું હતું
કે દરસવાલમાં અમારા હાંફુ જાણ્યોપર
ન અહન થાય તેવો જીલમ કરવામાં આવે
છે. આપણી તકરારો દુર કરવા માટે
આંખતા મલાએ લેવાનો ફોફ વખત આવી
લાગ્યો છે. વગેરે. પછી કેપ્ટાઉનમાં
જરાનારા કલકત્તા લોકાના કોનફરન્સ માટે
અમેના ડેલીમેંટો નીમવામાં આવ્યા હતા.
તેમાંના એક મી. હસન હસાક છે. જે
કામ હાંફુને એ બાબતમાં કાંઈ સુચના
દરની ફોફ નો તે મા. હસન હસાકપર
જોડવા દ. બાંકાવરવ, ૧૫ કોમીટી એ
હાંફુને બધી શકો.

સ્થાનીક છાપામાં હિંદી ચરચા

અમા સનિવારના 'અરકુરી'માં 'એન' એવી સહીથી એક આગેવાન હિંદીને કમળ પ્રગટ થયો છે. તેમાં બેભારેની રાજ નીતિ જોડાએ આગળ ઉપાડી પાડતાં એવી મતભાવનું લખાણ કર્યું છે કે:-

બેભારે એશિયાટીક તરફ જે વલણ બતાવી રહ્યા છે તેમાં કાંઈ નવરૂઢ જેવું નથી. તેઓ બની રહે તેટલા 'બેરેશી' હિંદીઓ તરફ વેર વળે છે. સદુ સારી પેઠે જાણે છે કે અંગ્રેજો સામે પણ બેભારે અને તેટલું વેર હાથ દરાંસવાલમાં લેવ છે. હાલ સજા કરી હતી તેટલા માટે સરકારી નોકરીમાંથી કાઢપણું બાંધે એક પછી એક એમ વધુ અંગ્રેજોને રક્ષત આપી છે. હાલ સજામાં મી. માધીએ વહાલરીથી એમ્પ્યુલન્સ દુકાડી કરેલી તેના પરિણામમાં તેના પર જુલમ થાય છે. (અને બિટીરા રાજ તરફની વફા દારીને લીધેજ હિંદીઓને હિંદુસ્તાનમાં તથા દુનીઆમાં સખળી જગ્યાએ સદન કર્યું પડે છે) બેભારના સાથે બિટીરાના પક્ષમાં મદદ કરવાની તેને જરૂર નહોતી. બે ભેભારેની વરતણુંક ધિક્કારવા લાવક મહુમ **■** ઇંગ્લાંડની સરકારની વરતણુંક સામાટે ધિક્કારવા લાવક ન મહુમ? તેણે જાહેર રીતે વચન આપેલું કે હિંદીના હક નું રક્ષણ કરશે, અને હવે પોતાનજ વાવટા તળે એ વચનથી તે હરી બેસેલ છે! 'યુનીયન જેફ' વાવટો છુટ અને સ્વતંત્રતાનો મહુમો છે; તો એ વાવ! દક્ષિણ આફ્રિકા પર છેડે છે એ સાચું છે! બે મી. માધીપર જે અપમાન કરવામાં આવે છે તે એક બેભારે થઈ હોય તો આજે આપું ઇંગ્લાંડ મળમળા હાથ વચર રહે નહિ. પણ હિંદી તો વિદેશી રાજકરતા તળે છે એટલે તે બાંધે ખાડમાં પડે! આ દિશિતિ ખાનમાં લઇ અંગ્રેજ પ્રજા અટકે, ને વિચાર કરે તો ઠીક થશે. બે તેમણે લેલી ન ફેડાયા દેવાં હોય, અને બિટીરા રાજ્યમાં હિંદુ સ્તાન રહેવા દેવું હોય તો હિંદીઓ તરફ જેવી રીતે વરતણું તેનો તેમણે દાંથી વિચાર કરી બેને વડે છે. હિંદુસ્તાન ઇંગ્લાંડને કેટલો પાછો આવે છે તેના વિચાર કરી જુઓ—દર સાલ પા. ૧,૬૦,૦૦,૦૦૦! આ મોટી આવક નહોત્ય તો કેદલા ગોરા શાક વિતાના પાછળના જે કારણોને બીધે ઇંગ્લાંડ અને બીજા મળમળા સ્વતંત્રતા અને હક બેભારે છે

તેજ કારણોએ હિંદુસ્તાનમાં રેખાવ દીધો છે; અને હિંદીની છુટ મેળવવાના યુદ્ધમાં આ હકત સાચ સરખાતું રૂપ છે. એ એક બાબત મેળવવા માટે હિંદીઓ આજે 'પેસીવ' રીતે (સત્યાગ્રહથી) એકત્ર થઇ રહે છે તો પછી 'એક્ટીવ' રીતે (સાધનો લઇને) એકત્ર થઇને તેઓ જેમ સામે ન થઇ શકે! તમે રાજ ન બેવા માટે એક બીજા સાથે સંધીઓ કરો છો, પણ મહા રાજ્ય તેવી રીતે નથી મેળવાયું. તમે આજે કોમી બેદવાળા કાલકાઓ પડો છો, પણ બિટીરાની જે અમીરાઇ ને રાખ છે તે તેવા વરતનથી નથી રહેવાની. એક વખત તમેજ રાજના ૧૬ ને ૧૮ કલાકના દિસાને કામ કરીને આ ચલતીમાં આવ્યા છો, ને લે છતાં પણ જે દિવસો જુલો જુલુ દિવસવા ૮ કલાકથી વધારે કામ ન કરાય એવા કાલકા પડે છે એ અનિયમના વિચિત્ર પરિણામનું ચિન્હ છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં કોમી બેદવાળા કાલકા કરીને ત્યાંની અને ખાસ કરીને નાતાલની ચલતીમાં આવતી કેમને બીખારી કરવા માગો છો! આજ સુધી એક બચાવ વગરની કામપર તમે અન્યાય કરતા આવ્યા છો! પણ તે અન્યાયના વારમાં હવે તમારાથી બજ વાળી ગોરી કામ તમને અન્યાય આપે એ વખત આવ્યો છે. આ એકત્ર આફ્રિકાની દિશ્યાલ વિષે મેં અમાકથી કહ્યું હતું કે નાતાલની સ્થિતિ બગડશે. તો હવે જુઓ કે એકત્ર પાલમિટના ૧૨૦ બેભારેની સવામાં ૧૭ નાતાલતા મોરાઓ (જે ૧૭ પણ અંગ્રેજો નહિ હોય) શું કરી રાકશે? હાલમાં હિંદીઓની જે સ્થિતિ નાતાલમાં છે તે કરતાં નાતાલના બેભારેની સ્થિતિ એકત્ર આફ્રિકા તળે વધારે ખરાબ થશે. કારણ કે તેને વડી સરકાર ને અંગ્રેજો કરવાની રહેશે, અને વડી સરકાર કોઇની અરજ સંભળવાની નથી. તે દિવસે યાદ આવશે કે હિંદીઓની ખાખત માં વડી સરકાર આડે આવતી તે વખતે 'એક્ટીવ' બેદલી કનકગત કરે છે" એવું વડી સરકારને કહેવામાં આવેલું તે ફેટલું વિચાર વચરનું હતું! જે લોકો પોતાના મતમાં અધ બની મથા છે તેમને વધારે કહેવું ફેડવું છે; કારણ કે તેમની ઉંચ તો લારેજ ઉડશે કે જે વખતે નવીન બનશેની જુમથી તેમના ખોટા વિચારો પલકાઈ પડશે, અને પાછળ પસપાવ કિલાવ બીજું કાંઈ રહેશે નહિ.

સંસ્તનું કવ્ય

"એસ. એચ. એલ. આશીપુરવાળા"
જે નામથી લખનારની નીચેની કવિતા
અચને છાપામાં મળી છે:-

અથા હે કેસા જમાના,
કુલી કેદલાના ઇજત સુમાના.
બેચર ગુનાહ માસુમ કે જેસે,
જીનકાન કુવે હે જમાને કેસે.
ખીલાહે માંધીકુ ઇલમકા વીરસા,
ખોલાહે સખકુ લડેજે બરસા.
કબૂલી હસને હમેશાં જુલસત,
કમાલી બહેતર કરોડો ખીલકત.
કુલાહે મસકુર અહમદ મહમદ,
દીખકાયા અકુર ખીજલીઆમદ.
કોમકી ખાતર સખકુજ ગુમાયે,
જીનકાન કુલાહે લાખો કમાયે.
કુનેને બીયે નકલ બતાઇ,
કોડેહે જેસે આખો હવાઇ.
કમરજ સાલે કાનમકે પાની,
દેખાઇ ઉચને અખી જખતી.
ખુલવડે બેખાત મસકુરે સુરતી,
પેનીહે ઉચને જેલીકી કુરતી.
કુલાડીઆ રો હૈતસી બડે બેપારી,
ખરીદો દુરોખતકી કી ખુવારી.
અસવાતો રબખક હીમત પૂરે,
હીંદીઓ બોલતે હે દુરે દુરે.
મીલ ગયે વહાં સખ જેલીકે સાતે,
ઇખર અલતીહે ગદુરકી ખાતે,
મધુર, ઓર ખાન દોનો બરખર,
ગીરેમાં કાનુન બેરાક સરાસર.
કાફર ઓર રસ્તમ છુટે મે કબ,
હીંદીઓ સીતારા અચકેમા જખ,
તોડેમા કાનુન બેરાક હી રખ,
દબરો હીંદી બેસેમે તખ.

જેપીસ, કમીશનર સીટના એક એ સ
હળમને મુનીરીપલ કાલકાની કમે
જખાવેસો જખઓ નહીં પહેરવા માટે કોરક
માં ખડો કરવામાં આવતાં તેનો પા. ૫
કડ કરવામાં આવ્યો હતો.

લેડીસમીયમાં મી. એ. એમ. ખાલવા
નામથી ચાલતી દુકાનના બાબીદારો મેસ
રસ આમદ મદમદ ખારવા, મદમદ અસી
નજ લોખાટ, અને મુલામ મદમદ કાલમ
અમલા એક બીજાની રુમતીથી જુલા
મથા છે. અને દુકાન મી. એ. એમ. ખાલવા
એ ખરીદી બીધેલ છે.

નાતાલમાં હોદી ધર્મીયેશન

પ્રોટેક્ટરનો રીપોર્ટ

ગીરમીડીઆ હોદીના પ્રોટેક્ટર (રક્ષક) મહાતા અમલદારનો રીપોર્ટ હાલમાં બહાર પડ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે બીજા ૧૦ વરસ સુધી ગીરમીડીઆ એને લાવવા માટે એ ખતામિ હીમ લાઇન સાથે કંટ્રાક્ટ ફરી ચાલુ કર્યો છે. પ્રોટેક્ટર જણાવે છે કે શેરડીની ખેતીવાળા માલીકને નેહએ તેટલા મજૂર પુરા પાડવામાં આવ્યા છે. ગીરમીડીમાંથી છુટે લાઓ એટલા બધા પ્રમાણમાં ફરીથી ગીરમીડીમાં લાખલ થતા લાગ્યા છે કે અગાઉ કાંઈ વખત કરતાં મજૂરી સંગ્રહમાં વિશેષ સુખ થઈ પડ્યું છે. કારણ એવો છે અને હોદીને શેરડી પીસવાની મોસમ ટાણે કામે લગાડવામાં આવે છે. અને આ સાથે પહેલીવાર કારણે શેરડી કાપવાના અને કારખાના પર મોકલવાના કામે લગાડવાની રીત લાખલ કરવામાં આવી છે. પગાર વખતસર ન આપતા હોવાની બાબત પર, તેમજ નિયમ કરતાં વધારે કસાક કામ લેવાના કસોપર પ્રેરે કટરે કટલીક ટીકા કરી છે.

‘મરકયુરી’ ની ટીકા

નાતાલમાં ગીરમીડીઆએ લાવવાનું બધું થઈ શકે તેવું છે કે નહીં, તેમજ તેની જગ્યાએ બીજા મજૂરો મળી શકે કે નહીં એ બાબતમાં તપાસ કરવાને કમીશન નીમાયું છે. છતાં બીજા દશ વરસ સુધી મજૂરોને લાવવાનો કંટ્રાક્ટ કરવામાં આવ્યો છે એ નવાઈની વાત છે. કમીશનનો રીપોર્ટ બહાર પડે, અને પાત્રિમિટમાં ચર્ચા થઈ તેટલામાટે એકાદ વરસ સારું હાલની સ્થિતિથી ચલાવી કન્ટ્રાક્ટ લાંબાવે એવું એવી વહીવટી કામ રાખી શકે. ખુદ પ્રોટેક્ટરના જ રીપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે કે કારણો કામે ચડવા લાગ્યા છે. તેમજ ગીરમીડીમાંથી છુટેલા ફરીથી જોડાય છે. આ જોતાં કહી શકાય કે ૧૦ વરસ પુરાં થવા પહેલાં જ નેહએ તેટલા મજૂરો નાતાલમાં મળતા થઈ જશે. વળી એ પણ ખ્યાલમાં રાખવાની જરૂર હતી કે દક્ષિણ આફ્રિકાની એક જ પ્લેસિમેન્ટ કલમ એ મજૂરોને લાવવાનું બંધ કરવા માટે આપણને આશરો કરે. એટલે જો કમીશનના રીપોર્ટની વાત જોઈ હોત તો સારું થાત.

ગીરમીડીઆમાં લાગુ પડતું દરદ (પગમાં કીડો પડી માણસનું શરીર પીલાય એવો એવી રોગ છે) ઘટવાને બદલે વધ્યું છે, પણ તે માટે જોઈતું ખ્યાન આપવા માં આવ્યું નથી એ દિલ્લીની વાત છે.

નાતાલના મવરનર અને હોદી

દિલસોજી બરેલા વિચારો

તા. ૨૭એ કહીખાતે મોરારીએ એક મીટિંગ આમળ આપણું કરતાં નાતાલના મવરનર સર મેથ્યુ નેહને જણાવ્યું હતું કે—

“દક્ષિણ આફ્રિકા એક જ સાચું એવું કુદરતી છે કારણ કે તેથી તેના મોટા ગુન્ગવાડા બરેલા સવાલનો વધારે સહેલાઈ થી નિર્ણય થઈ શકશે. તેમાંથી એક એવી આદીકને લખતો છે. તે બાબતમાં એવી રીતે વરતવું જોઈએ કે જેથી મોરારીના લાખને નુકસાન ન થાય તેમ નાં શહેનશાહની હોદી પ્રજાના લોકને અન્યાય પણ ન થાય.”

ઉપરના બાપજીવારની ટીકા દરમ્યાન ‘મરકયુરી’ લખે છે કે—

“નાં મવરનરને પુરું વિશે બહોળું જ્ઞાન છે; અને અત્રેના એક આદીક સવાલને તેઓ જોઈ શકે છે. તેમજ એવી આશા બતાવી હતી કે મોરારી કિત જળવાય તેમજ હોદીએને અન્યાય ન થાય તેવું કરવું જોઈએ. અને આ વિચાર આ કોલોનીમાં બધે કમીસ થતો જોઈએ. કારણેની પેટે હોદીઓ પણ અહીંના રહેવાના છે. એટલે તેઓ અત્રેની બાબતોમાં કાપક બાજુ લે છે એમજ આપણે મજબૂત જોઈએ. દરસવાલની લડતની દિલસોજી અહીંના લોકો કાળજીથી જોઈ રહ્યા છે. તેવું કારણ એટલું જ નહીં કે તેની અંદર હોદી ઉપર થશે. એ લડત માં લોકો મોટી સંખ્યામાં છે. દમ્બુ સુધી નાતાલમાં દરસવાલની લડતને મળતી દિલસોજી થઈ નથી, પણ અહીંના હોદીઓ એ લડત પર બારીકીથી ખ્યાન આપી રહ્યા છે; અને તેમનામાં વધુ રાજદારી બાબતે પેલા થઈ છે.”

માનવત

હોદીમાં મવરનર આવ્યા હતા હારે હોદીએ તરફથી તેમને માનવત આપવા

માં આવ્યું હતું. તેના જવાબમાં તે નામદારે જણાવ્યું કે—ગુરુદેવ, મને તમે જે આવકાર આપ્યો તેને માટે હું તમારો ખાબારી થયો છું. તમે સહેનશાહ તરફ વફાદારી બતાવનારાં જે વચનો કહ્યાં છે તે હું હોદીના સહેનશાહ પાસે રજૂ કરીશ. આ કોલોનીના મવરનરનું ખ્યાન હોદી કામની હકીકતો ઉપર વિશેષ ખેંચાવું જોઈએ એ જરૂર છે. કારણ કે આ કોલોનીમાં બંગાળા અને મહારાસ તરફથી આવતા ઉદ્યોગી હોદીઓએ ખેતી અને ખનીજ વસ્તુના ઉદ્યોગને ખીલવવાને ધણું સરસ કામ કરેલું છે. તેમજ આ કોલોનીમાં મુજબ તરફથી આવતા વેપારીઓની સ્થિતિ એવી થઈ પડી છે કે હમેશાં મુશ્કેલીઓ નડવા કરે છે. આ સ્થિતિ જો કે કુદરતી છે તોપણ અકસોસ કરવા લાગે છે. આવી સ્થિતિમાં તમે અત્યંત પ્રમાણિકપણે રાજ્ય તરફ વફાદારીથી અને સેનીટરી તેમજ બીજા કાવદાને માન આપીને ચાલતા રહેશો તો તમે મુશ્કેલીઓ દૂર કરી શકશો. હું વધુ પુષ્ટિથી તમારે માનવત સ્વીકારું છું અને તમારી કામતું બહુ ધન્ય છું.”

લેડીસમીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટી.

સોસાયટીના પ્રમુખ મી. એ. મુલ્લા તા. ૬ હીએ લખે છે કે—

બધું કહે રાતે અત્રેની લેડીસમીથ ઇસ્લામીઆ સોસાયટીમાં જનરલ મીટિંગ સેક્રેટરી અને જ્વેરર મી. મહમદ અસલ જોખાતને માનવત દેવાને સારું મળી હતી, જેમાં બધાકે લોકોએ હાજરી આપી હતી.

જરૂરિયાતમાં પ્રમુખ મી. અહમદ મુલ્લા એ બોલતાં જણાવ્યું કે આપણે આજે આ કમીસર મીટિંગ બોલાવી છે તે તમે જાણો છો. જવા વરસના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, અને હાલના સેક્રેટરી અને જ્વેરર મી. એમ. એ. લોખાત મુલક જતા હોવાથી તેમને માનવત આપવા, તેમજ તેમના માનમાં ટી પાર્ટી કરવા બોલાવી છે. મહરુદો, આ સોસાયટી પર એમણે બહોળું ઉપકાર હોયો છે, આ સોસાયટીની ચરખાત, એમની કેરોશિથી, અને એમના ધરમ પહેલી મીટિંગ કરીને ચાલુ કરી છે. તેમજ પોતે જાતે અને પોતા

ના માલથી પણ દેવતા મદદ કરી છે. એ ઉપરાંત બીજી વધુ બાબતોમાં પોતે ભાગ લઈ આ સોસાયટી પર એટલાન કીધું છે, કે જેનું વરણન કરવાને માટે મારી પાસે સમ્મત નથી. આવા એક એવળ આપણથી જુદા પડે છે તે માટે દિલગીર છીએ. વગેરે લખાણ આપણ કીધા બાદ પ્રમુખે સેક્રેટરીના હક્કમાં દુઆ માગી આપણ ખતમ કીધું હતું.

ત્યારબાદ મી. બ્રાહ્મીન તેમજ મી. ધસપ મુલાં સાહેબે પણ પ્રમુખને લખતું પોતાનું આપણ કીધા બાદ એક ચાલાક સેક્રેટરીને જુદા પડતાં દિલગીરી જાહેર કીધી હતી. અને જુદા સહીસલામત દેશ પહોંચાડે એવી દુઆ માગી હતી.

ત્યારબાદ સેક્રેટરી એમ. એ. લોખાતે બોલતાં જણવ્યું કે તમે સાહેબોએ સોસાયટી તરફથી જે માન અને આપ્યું તે માટે તમારા તેમજ સોસાયટીના હુ ઉપકાર માનું છું. મેં કંઈ બી આ સોસાયટીને મદદ કીધી છે તે મારી દરજ સ્થિતિ બીજું કશું નથી. સોસાયટીને જે સારી રીતે રાખવી તો હાલના પ્રેસી ડન્ટ તથા વાઇસ પ્રેસીડન્ટ તેમજ મેને જીંગ કમીટીના મેંબરોની કારોબારે આભારી છે. હવે પછી પણ જૈત્રી બનતી કારોબારી દરજ સમજી આ સોસાયટીને મદદ કરવો રહીશ. આજે હું આ સોસાયટીને એક વરસની મેંબરશીપ સાથે મળીને પા. ૩-૭-૦. (તથા પાઈડ અને સાત સીક્કીંગ) બહીસ આપું છું તે મહેરબાની કરી કમ્પ્લેટ કરો. છેવટે હરીથી એકવાર આપ સાહેબોનો ઉપકાર માનું છું.

ત્યારબાદ પ્રેસીડન્ટ વળતો જવાબ વાળી ઉપકાર માની ટી કેક લઈ રાતના ૧૦ કલાકે મીડીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી. તા. ૬-એપ્રિલ ૧૯૦૯.

નાદારી ક્રાંતિનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ એડેટમાંથી)

મીડરમારિસખરના વેપારી ધસમાધ ધસપ મોહાલા તરફથી પોતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજી તા. ૨૨ એપ્રિલના રોજ મારિસખરની મુખીમ કોર્ટને કરવામાં આવશે.

વિવિધ વિચાર

નામીયા હીંદી કસરતબાજ પ્રોફે. રામ મુનિએ કલકત્તામાં એક મીડીંગ આમળ કરીર બળની કેળવણી ઉપર આપણ આપ્યું હતું. તેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે જો તમારે જાપાનની કસરત પ્રમાણે કરીર કેળવવું હોય તો આશરે એક મીનીનમાં તેનાં સાધન ખરીદવાં પડે છે. સેન્ડની રીત અમલમાં મુકવી હોય તો રૂ. ૧૨ જેટલું ડમખેડ વગેરેનું ખર્ચ છે. ત્યારે જો તમારે હીંદી રીતે કરીર કેળવવું હોય તો તથા પૈસા જેટલું લગાડીનું ખર્ચ છે; અને બીજા દેશોની રીત કરતાં હીંદી રીત કામ પણ રીતે ઉતરે તેમ નથી.

“વેલ્ડ કમ્પતર” જાસ વીથે લખતાં જણાવે છે કે, હાલના સુધારામાં જાસ તો એક ધણીજ નજીવી અને ગરીબીની ચીજ મનાઈ ગઈ છે! હાલમાં શ્રીમંતો ના ઘરમાં આના ઉકળા બેસારવાર પીવાય છે, પણ જાસ ઘરમાં આવે તો શ્રીમંતાઈ ઓછી થાય છે! જાસમાં—તાજી જાસમાં—જે અદ્યુત ગુણ રહેલા છે તે આપણા સમજવામાં નથી, તેથી જાસની આપણા મનમાંથી કિંમત નીકળી ગઈ છે. જાસથી જીખ અને તરસ બને ની શક્તિ વળે છે. જીખ જાગી હોય અને એક ખામો કે વાટકા કરીને તાજી મીઠી જાસ પીવામાં આવે તો જીખની નિવૃત્તિ થવાની અને શરીરમાં શાંતિ થાય છે. ઉનાળાના દિવસોમાં જે કામ સરખતોથી, હેમોનેડ વગેરે પીણાં ઓથી અને હંડા પાણીથી પણ નથી થતું તે કામ જાસથી બરાબર થાય છે. મરમીમાં કામ કરનારા માણસો થાકી ગય છે, વારંવાર તરસ લાગે છે અને અકળાય છે. તે માણસો વારંવાર પાણી કે સરખતો પીએ અથવા આમસકીમ ખાધા કરે તો વધુ વેળા હાથકાને અવરોડે એવું થાય છે, પણ જાસ પીએ તો જીખ, તરસ અને અકળામણ સરખતી શાંતિ થાય છે. જાસ દરેક માણસને માટે વધુજ ઉત્તમ ગુણકારી પીણું છે. તે રૂમિને ઉત્પન્ન કરે છે, જાહેરને તેજ કરે છે, મુઠાને મટાડે છે ને પેસાળના રસ્તાને સારું રાખે છે.

પુરોહિતના અંગે મહારાજ ગાયકવાડ સરકારે આવકાય ઉપર આપણ આપતાં

જણાવ્યું હતું કે આપણે આપણાથી સિન્ન વરગતા માણસોના ગુણોની પિછાન કરવી જોઈએ; અને તેમની ખામીઓ કાઢીને તેમનાથી દુર રહેવું જોઈએ નહિ. આપણે સમજાવે હીંદુસ્તાનના પુનરુદ્ધાર માટે ઉદ્દેશ લક્ષમાં રાખી કામ કરવું જોઈએ. અને તે ઉદ્દેશથી આપણા કયા રહેશ બાંધુઓ જેટલું કામ કરે છે તે ઉપરથી તેમની કિંમત આંકવી જોઈએ. વળી રાજ્યકારોબાર, શાસન, વ્યવહાર કે માનની બાબતમાં જેણે દેશની ઉન્નતિને સાર નિઃસ્વાસ્થ્યપણે કામ કરવું હોય તેની કદર કરવી જોઈએ; પછી બહેને તે પ્રીરિત, હીંદુ, મુસલમાન કે પારસી હોય. અને આપણ કામ કરનાર કોઇપણ માણસ હીંદુ વાન મણાવો જોઈએ. જે માણસ પોતાના દેશને ચલાય છે, તથા દિલને સારું જાંડવી આપવા તકવાર લાય છે તેજ ખરા હીંદુ વાન છે. જે માણસ પોતે અમુક જાતિમાં જન્મ્યાનું ગુમાન રાખે છે તે નથી. સત્ય એક છે. સમજાવે વિચારોમાં એક સત્યનો બાવ બાપેલ છે, અને તે બાવ લક્ષમાં રાખી જે માણસ કામ કરે છે તેનું કામ ઉમદા છે; પછી તેની શક્તિ ગમે તે હોય. આપણે હીંદુસ્તાનનું બધું ચલાતા હોઈએ તો આવોજ બાવ આપણે રાખવો જોઈએ. તેજ દેશમાં સુધારો થઈ ઉન્નતિ થશે.

શુદ્ધ પ્રકાશમાં ગયા વરસનું સરવેધનુ લખતાં મી. રજુજીતરામ વાવાભાઈ લખે છે કે, ગુજરાતમાં નેતા નથી; બંગાળ, મહારાષ્ટ્ર, પંજાબ વિગેરે પ્રાંતોમાં છે તેવા નેતા નથી. મુંબઈમાં, અમદાવાદમાં કે દેશી રાજ્યોમાં શુદ્ધિરાણી ગુજરાતીઓ અનેકવા દેશદિલ્લુ કામ બજાવે છે, પણ ગુજરાતને દોરનાર નેતાઓની તો ખોટજ છે. અમે સરવે ગુજરાતી છીએ—હીંદુ, મુસલમાન, પારસી હોય છતાં ગુજરાતી છીએ—એવી જાવના જનેજનમાં જગાવે અને દક્ષિણી કે બંગાળીના જેવો પ્રતાપ ગુજરાતીઓ ગુજરાતમાં અને અંડ અંડ ના પરદેશ નિવાસમાં બતાવે એવા એમને શક્તિમાન કરે એવા નેતાની આપણે ત્યાં ખોટ છે. હીંદુસ્તાનનાં વરતમાન અવિશ્વ ધડવામાં અને તેને અંગે ઉભા થતા મહા પ્રાંતો ઉદ્દેશવામાં અમે પણ સામેલ છીએ. અમારામાં પણ એ સહુ સારું જોઈતાં સામર્થ્ય, શુદ્ધિ, લાગણી, આમદ અને ઉત્સાહ છે એવી આત્મમંદા ગુજરાતીમાં લાવનાર આચાર્યની મદદ અને “કેળવણી ત્વરાળ”ની ખોટ

જરૂર છે. વેપારી ગુજરાતના હાથમાં આર્થિક સ્વરાજ્ય મેળવવાનું છે. જે પ્રાંતના લોકો બન પોષા ભાગ ઉપર દેશી હકુમત છે. જે પ્રાંતમાંની આરે કાલેને લોકોને આપીન છે. અમદાવાદ, મેઘરા, અરમ, મુરત શિવાયની હાલતુલો પણ એજ સિતિમાં છે. પ્રાથમિક કેળવણી આમેશામ ફેલાવવાનું કામ ન્યાં વધી સરળતાથી થઈ શકે એમ ■ ત્યાં કેળવણી પણ લોકોના હાથમાં આવી તેમને ઉપયોગી થઈ પડે એવું સ્વરૂપ થઈ શકે એમ છે. છતાં યોગ્ય નેતા શિયારકોની ખીન હવાતીને લીધે ગુજરાત પાછળ છે. આફ્રિકામાં મોરોક્કોની સામા જંગ અયાવવામાં હાંદીઓને સેનાની જે પ્રાંતમાંથી મળી આવ્યો છે તે પ્રાંતમાંથી નેતા-વિચારક તેને પોતાને આર કેમ નથી જન્મતા? ગુજરાતમાં વિચાર કરી શકે એવા મુરો સરકારી યા સ્વવાદી નોકરી માં છે. વેપારીઓ અસરકારીક અને અ કેળવાયલા હોય છે એવું જ નહિ પણ અરમની મેલમાં એટલા બધા અસરકારક છે કે બીજા કોઈ પ્રવૃત્તિ તેમને દ્યતી જ નથી. આન દની વાત છે કે ઉદામ અને રિનીત પક્ષના જન્મથી વેપારીઓ ની આંખ ઉઘરી છે.

“પાટીદાર હિતેશુ”

મુરત જિલ્લામાં વાંજ ગામથી મી. દુલ્લભાઈ અગવાનજી પટેલ લખે છે કે:-
અમારા તરફથી મયા હીસેનરથી “પાટીદાર હિતેશુ” નામનું માસિક ચોપાનીકું નીકળે છે. હિંદુસ્તાન બહાર તેનું વારસીક લવાજમ રૂપિયો સવા રાખવામાં આવ્યું છે. માસીકનો હેતુ તેના નામ પ્રમાણે કામની સુધારવાનો છે. તે છાપામાંથી નહીં થાય તે બજેની લાઇ બરેરીની અદર વાપરવામાં આવશે. અમે એક અંગ્રેજી નિશાળ પણ સ્થાપવાની છે. નિશાળની સાથે મોરદીંગ હાઉસ સ્થાપવા માટે રૂપિયા હજારેકની રકમ થાય એમ છે. તોપણ એટલી રકમથી આ બધાં કામ થાય એમ નથી. તો આશા છે કે સમાવતી મહરોથો અને આસ કરીને ઉપરની કામવાળાઓ આ કાર્યને ઉત્તેજન આપશે.

કેપટાઇનના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મહોમમના સરવસમાં મુન કરવાના આરોપ માટે પાકાએલા ૩ અર પાંચને જુદીએ નિર્દોષ દર્શાવીને છોડી મુક્યા છે.

ડરબન હોંદુ રમશાન રૂંડ

નાતાલ કોલોનીમાં હોંદુઓમાં જ્યારે જ્યારે મરણ થાય છે ત્યારે ત્યારે કેટલેક કેકાએ અગ્નિ સંસ્કાર કીધા કરવામાં અહીં ના કેટલાક અધિકારીઓ તરફથી અટકાયત થાય છે. તે સંબંધમાં એન. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને એક કરતાં વધારે અરજીઓ કર્યા છતાં તેઓ સાહેબે તે બાબત ખ્યાન માં લીધી નથી. આ બાબત યોગ્ય પગલાં ભરવા હોંદુબાઇઓને વધી વખત પેર મારફત અને રૂબરૂ સુચનાઓ થઈ ગઈ છે. છતાં હજી કંઈ કીલવાલ થઈ નથી. જેથી તકલીફ હજી જેવીને તેવી જારીજ છે. હાલમાં એક વધુ છાપલો બન્યો છે ને તે એ કે તા. ૩ એપ્રિલ ૧૯૦૯ના ઇડિઅન એપીનિયનના ગુજરાતી વિભાગમાં પાને ૨૨૮ મે જણાવ્યા મુજબ “ન્યુઝીલંડ લેન્ડમાં કમ્પની રજુઓડની લાસને અગ્નિસંસ્કાર કરવા માટે કોલોની અલ સેક્રેટરીને તારથી પુછાવ્યા છતાં છુટ ન મળવાથી આખરે તે લાસને હારી દેવી પડી.” આ હકીકત વાંચીને મારે હૃદય કમળે છે. ને હું મારું હું કે નાતાલ કોલોનીમાં વરતા દરેક હોંદુબાઇને તે બનાવથી કમકમાટ ઉપજ્યો હશે.

આ બાબત દરેક હોંદુબાઇએ જાગૃત થવાની જરૂર છે. સ્વામી મી સંકરનંદજી જેઓ નાતાલના મવરનરની મુલાકાત થઈ મુક્યા છે. તેમની મદદ આ બાબતમાં આપણાથી લઈ શકાશે. તો ધરે ઉપર આવતી ધાડ દુર કરવા દુરત દિલચાલ સડ કરવા દરેક અહરમ પ્રયત્ન કરશે એમ ઉમેદ રાખું છું.

આ બાબત કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને એક જંગી અરજી કરવા અગાઉ ઇ. એ. માં સુચના થઈ ગઈ છે. જે અરજીનાં છાપાએલા હારમો તપાસ પડેલાં છે. તો તે કાલ દરેક મામે પસાર કરી હારમો મંભાવી હજારો લાખીઓ લઈ મોકલી આપવા માટે વિશળ કરવાનો વખત નથી. આ બાબત પ્રથમ ડરબનમાં એક જનરલ મીટીંગ બરવા જરૂર છે.

હી. સેવક મોતીલાલ સાધવજી દીવાન. ડરબન, તા. ૩-૪-૦૯, બેઠક ૫૮૩.

દરસવાલ હીડરમાં એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે હાંદી રાજકીય સુધારવાના બીલમાંથી જે કલમ ઉમરાવની સલામ્ને કાઢી નાખી હતી તે પાછી દાખલ કરવામાટે સરકારે નિમિષ છોડે એવું હાંદી મદનવીલ રેટ સેક્રેટરીએ પાતા મેંટમાં જણાવ્યું હતું.

ફટરના તાર સમાચાર

હિંદીના બ્રહ્મરી ખાતાના ઉપરી લેઈ હીમનરના હોદાપર જનરલ સર મો' મુર કેમની નીમણુંક થઈ છે.

મેર કાપદેસર રીતે વાનગુવરમાં દાખલ થતાં અટકાવી રાખવા માટે ૧૧ હાંદીઓએ કેનેડા સરકારપર ૨૦,૦૦૦ ડોલરની તુકલા નીનો દાવો માંક્યો છે.

સાહિય આફ્રિકા પ્રેસ એજન્સી જણાવે છે કે શુકરવાર રાતની હાઉસ ઓફ કોમ નસની બેઠકમાં સર ડબલ્યુ. જે. બેલના સવાસનાં જવામમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે દરસવાલમાંથી વીઠમદાસ મનજીને પ્રાહીબીટડ મમીમંડ તરીકે હીપોર્ટ કર્યા વગર છુટકો ન હતો.

જપાનના શહેનશાહના પક્ષ દીકરા રશીઆના કારના મીઝમાન થયા છે. મારે તેમને ફરદરખાતે વીટર પેલેસમાં કિતારો આપ્યો છે.

ફટર જણાવે છે કે સેમવારે પુરવ બચાળા રેલવે ઉપર એક બોંબ ફેંકવામાં આવ્યો હતો. આથી માર હાંદીઓને હજી લઈ હતી. પખ્લીક પ્રોસીક્યુટર મી. કુમ તે ટીમમાં મુસાફરી કરે છે એવું સમજીને બોંબ ફેંકનારે તે ટ્રેન ઉપર બોંબ ફેંક્યો કહેવાય છે. પરંતુ મી. કુમ તે પછીની ટ્રેનમાં મુસાફરી કરતા હોવાથી બચી મયા હતા.

કેપટાઇન ક્રીકેટ મેચ.-નજરેથી જોનાર લખી જણાવે છે કે તારીખ ૭ મારચથી ૧૪ મારચ સુધી એવીજ માઉન્ડ ઉપર હસ્ટનવીલ ક્રીકેટ ક્લબ સાથે મહોમેડન ક્રીકેટ ક્લબની મેચ રમાઈ હતી. તેમાં મહોમેડન ક્રીકેટ ક્લબને ૫ વીકેટ અને ૨ રનથી જીત મળી હતી. સારખાડ તા. ૨૧ મારચથી તા. ૨૮ મારચ તથા તા. ૪ એપ્રિલ સુધીમાં મુનાઇડ ક્રીકેટ ક્લબ સાથે મહોમેડન ક્રીકેટ ક્લબની મેચ રમાઈ હતી.

ફિનિઆના પહેલાં નંબરના રાજાવેતા (સામ-ગ્રીસ્ટ) ની હારમાં મુલાવાને લાખક ગણતા હાંદી ડા. જમહીરા મંદ બોઝ હાલમાં અમેરિકાની મુસાફરી કરે છે, જ્યાં તેમનાં લાખલો સાંભળી એક ગ્રેન્ટ સાલ-ડીસ્ટ તરીકે અંગ્રેજ વિદાને પ્રોફ. બોઝની વિદ્યાની અને શૈલબોળની તારીફ કરે છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી બાપા ઉપરથી)

એડીઆ ખાતે મરકીના કેશી થવા લાગ્યાથી તેને મરકીનાના વીલામ તરીકે જાહેર કરવામાં આવેલ છે.

શુજ અને અંબર વચ્ચે રેલવે લાઇન ચલાવી છે.

ગુજરાતી સાહિત્યની અમુલ્ય સેવા બજાવતી અમદાવાદની શુજરાત વરનાકશુ હર સોસાયટીને સ્થપાવાને ૧૦ વરસ પુરા થયાં હોવાથી મારચ માસમાં તેની કામગીરી જુબીલી ઉજવવા માટે મોટા પાયા ઉપર ગોઠવણો ચલાવી હતી, અને તે પ્રસંગે મોટા વિદ્વાન માણસોનાં સાહિત્યને લખતાં લાભણી ચલાવ્યાં હતાં.

ગુજરાતમાં આવેલ મંત્રિશાળા વધી ખાતેના એક સંખ્યાવતી મુસલમાન મદદ સ્થળની એરને મરતી વખતે કેટલીક સખા પત ઉપરથી એવી છત્રા બતાવી હતી કે તેમના મરણ પાછળ કેટલું બલતુ જમ જીવન ન કરતાં તે કામના પૈસા વધારે સારા કામમાં વાપરવા.

મુખ્યમાં થયેલાં છેલ્લા કુદરતને સખમે સંકટમાં આવી પડેલા મીલ કામદારો વચ્ચેને મદદ આપવાને કરેલા હંડમાં ૬,૭૬૦ જેટલી પુરતી રકમ ભરાઇ જવા થી તથા તેમાં વધારે નાણાં બચવાની જરૂર નહીં હોવાના સખમે કમીટીએ વધુ હંડ ઉપરાવવાનું બંધ કરી દીધું.

આખા મુખ્ય ક્ષણકામાં કુલ ૧૧૩ વરતમાનો અને ૧૨ ચોપાનીઓ ગઠ સાલ આખરે બહાર પડતાં હતાં કુપારે ૧૯૦૭ માં ૧૬૨ વરતમાનો અને ૧૧ ચોપાનીઓ હતાં, તે હીસાબે એક વરતમાન અને ૧ ચોપાનીનું વધેલ છે. વરસ આખર સુધીમાં વરતમાનપત્ર અને ચોપાનીઓ મળી ૨૯ બંધ થયા છે ત્યારે તે બંને મળી ૩૧ નવાં પેદા થયાં છે.

મહારાસના "હોંદુ" પત્રમાં પ્રમટ થએલ ખબરપરથી જણાય છે કે વડોદરાના નવા દીવાન તરીકે સુરતના પ્રસિદ્ધ પ્રવચ્ચ મી. મનુભાઇની નીમણૂક થઇ છે આ નીમણૂક માટે આવકવાલ સરકારને આજાર

માનવા તથા મી. મનુભાઇને મુખ્યારકબાદી આપવા સુરતના સેક્રેટરી એક મોટી સંખ્યાક જેન આલ એદરસ સાહેબના પ્રમુખ બપણા નીચે મળી હતી.

કલકત્તામાં પાણી પુર પાડવા માટે દુનીયામાં નદી એવી એક મોટી દીકી ૬૧૩૭૧ પાઉંડના ખરચે બંધવાતું કેન ટરાકટ અપાસું છે.

'હોંદુ'માં પ્રસિદ્ધ થએલા મુખ્યના તાર ઉપરથી જણાય છે કે પ્રીવી કાઉન્સિલે મી. લીલકની અપીલ કાઢી નાખી છે.

મુખ્યતર પત્ર રાજ્યમહેત્રી અને પોંડી ચેરી ખાતે પ્રમટ થવા લાગ્યું છે.

લાહોરના એક ખબરપરથી જણાયવા માં આવે છે કે લાલા બજપતરાય મે માસ સુધી વિલાપત ઊડી સહસે નહીં.

ઉડાંડ ખાતે અખ્યાસ કરતા વિદ્યારથીઓ હોંદના રાજ્યદવારી મામલાથી રીતુરી અસરતમે આવે છે એવું મણી એક અંગ્રેજ અમલદારની હોંદના વિદ્યાથીઓના સલાહકારક તરીકે નીમણૂક કરવામાં આવી છે.

કાન્સ ખાતે રહીને હોંદની એકસદી મીરટ રાજ્યદવારી હીલચાલ ચલાવનાર આવેવાન મી. ક્યામજી કુખ્યપુર્ તરફથી એકસદી વિદ્યાલયમાં એક રોકાવરથી છે તે વિદ્યારથીઓપર નકારી બચ્ચર કરે છે એવું જણાવી તે રક કરાવવા માટે કેટલાક અંગ્રેજોએ સરકારને અરજ કરી છે.

લાહોરના જાણીતા એંગ્લો ઉડીયન પત્ર "સીવીલ અને મીડીટરી પ્રેસ્ટ" ના અધીપતી મી. સ્કીવનસન મરણ પામ્યા છે. આથી પાછું તે પત્ર દેશી એ સામે કુમલા કરવું ચાલ્યું છે. ૧૯૦૭ માં લાહોર ઉડીયન એસોસીએશને એ પત્ર સામે ફરીયાદી માંડવાની પરવા નગી માગવાથી સર ટેનઝીલ ઇન્ટસન ની બલાખજ ઉપરથી મી. ટેંપલને નોકરી ઉપરથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા; પણ પાછા તેનેજ અધીપતીના જોખા ઉપર નીમવામાં આવનાર છે.

ખંજાલી નેહનલ કાઉનસીલ એક એગ્રીમેન તરફથી ત્રણ લાખના ખરચે નેહનલ કાઉન્સ માટે એક મોટી ઇમારત

બંધવામાં આવનાર છે. જાણીતા બંગાલી જમીનદાર મી. કે. રાય ચોધરીએ પ્રમુખ કીય કેળવણીના લાભ અરથે ર. ૧ લાખ ની રકમ બહીસ આપી છે.

લાહોર ખાતે ભરાનારી હોંદી પ્રમુખકીય કોમિસને લગતી તકવારીઓ હગણથી ચાલી રહી છે. લાહોરના એક ખબર પત્રી જણાવે છે કે, કોમિસની રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ તરીકે કામ બજાવવાને રાખજાદુર લાલચાંદે ના પાડી છે. કચ્છ કે કોમિસની હીલચાલની અંદર મોડરેટ અને એકસીમીરટ વચ્ચે કદાકડીને સંલપ ઉભો ચલાવો બધ છે.

ફેબ્રુઆરીના ઉલ્લા અઢવાડીઆમાં મુખ્ય ખાતે એક તખીબી કોમિસ બરાઇ હતી, જે વખતે એક દવાખાતું તથા તે બનાવવાનાં સાધનેને લગતું પ્રવચન બરવામાં આવ્યું હતું.

મુખ્યમાં કપાસીઆની મીલ મોટા પાયા પર કાઢવામાં આવનાર છે.

મુખ્યમાં સેવાસદન તરફથી પારસી આશ્રય ટ્રસ્ટીડપર ખોલવામાં આવ્યું છે.

પુનામાં જો. મી. જોખસેએ બાપજી કરતાં જણાવ્યું હતું કે જાહેર સલામાં વિદ્યારથીઓ બાગ લેતા હોવાથી થજું બપ કર પરિણામ નીપજે છે, કચ્ચી સમજના વિદ્યારથીઓને જોડું સમજવી અંગત લાભ કેટલાક કાઢી લે છે. વિદ્યારથીઓના માખા ધોને માટે આ સંખધે મોટી નેખમકારી રહેલી છે. તે આવી સલાઓમાં જતાં જોતાના બાબકોને અટકાવ કરવો.

બાજુ વિસવાલના પુન પછી જાલીયોરના મોહલ્લાઓ ઉજડ હીસે છે. એનારકીના ડરથી રાત્રે અંધારામાં લોકો બહાર ફરતાં ડરી ગયા છે.

કલકત્તાના "ઇંગ્લીશમેન" પત્રમાં એવા કામજો પ્રમટ થયા છે કે બંધા બંગાળી એને એનારકીરટ અણીને અંગ્રેજો બંગાળી ની સાથે ટરામમાં બેસવાને બહુ ડર છે, અને ગોરાઓ માટે જુદી ટરામો રાખવા માટે કેટલાક ગોરાઓ મોટી હીલચાલ કરી રહ્યા છે.

બાજુ આશુતોષ વિદ્યાસ જોનું મોડા પખતપર ખુન થયું છે તેણે અમાઉ

બાણુ સુરેદ્રનાથ બેનરજીના "અંગણ" પત્રમાં જોડીઆ અધિપતિ તરીકે કામ કરેલ; અને રાજદવારી દિવસાલમાં તે મોડરેટ ગણાતા.

હરદરન બંગાળ રેલવેપર બોમ્બ ફેંકવાના બહુ બનાવો બનેલ હોવાથી તે લાઈનના બરાકડપુર ગામના લોકપર આસ વેશ નાખી તે પદસાવડે એક પોલીસ ખાતુ (પુનીટીવ પોલીસ) રાખવામાં આવેલ છે. આ પોલીસનાં માણસો રાત્રે ટરેન નજીક પહેરો ફરે છે ત્યારે તેમના પર પથરાનો મારો જખનમાંથી આવે છે એવું હાલમાં જણાવવામાં આવે છે.

હીંદી મુધારાની યોજના માટે બાણુ મોતીલાલ ધોષે તથા સુરેદ્રનાથ બેનરજીએ સરકારની ખાનગી મુદ્રાકાત લીધી છે.

બાણુ આસુતોપના પુત્રીને ફાંસીની સજા ફરમાવનાર અલીપોરના મેજસ્ટ્રેટ બોમ પાસને એનારહીસ્ટો તરફથી ધમકી આપનારો પત્ર મળ્યો છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે તમારો વ્દન લેવા માટે ખાસ યોજના ઘડાઈ ચુકી છે.

મદરાસના વેસારીના એક હીંદુ મહરજે હીંદુ એક્ટનેજ સ્થાપવા રૂ. ૩૦ હજારની સખાવત કરી છે.

૧૯૦૮ ના ડીસેમ્બર માસમાં હીંદમાં રૂ. ૭૨,૧૮,૬૮૦ ની થાપણથી ૨૬ નવી કંપનીઓ નીકળી હતી, તેમાંની ૮ પેઢી આ હતી, ૨ મીયા કંપનીઓ હતી, ૧ આમ્બોટ કંપની હતી, ૪ મીલો હતી અને બે ખાંક બનાવવાનાં કારખાનાં હતાં. તેમ કાઢવા માટે મુજબમાં રૂ. ૧૧ લાખ ની થાપણથી એક કારખાનું નીકળ્યું છે. ખાંડના કારખાના પેટ્રીલ એક બંગાળમાં અને બીજું આસા ખાલે છે.

બંગાળમાં જોસેર ખાતે એતીવાડી અને ઉદ્યોગ દુનનનાં બરાવલાં પ્રદરસન માં નાલદમાના મહારાજાએ સ્વદેશી બનવટની મોટારમાંથી ચુકી હતી. તે નામ દાર સાંચા કામ બનાવી જાણે છે અને આમ્બોટો માટેનું સાંચા-કામ તે નામ દાર પોતે જાતે બનાવે છે.

હીંદમાં દર માણસ દીઠ સરકારે જેન વજી પાછળ માત્ર ૧૫ પેન્સનું ખરચ કરે છે ત્યારે ફરા-સમાં ૫ શીલિંગ, જર મનીમાં ૪ શીલિંગ, આર્મીનામાં ૨ શી. ૪ પેન્સ અને ડેટાલીમાં ૧ શી. ૮ પેન્સનું ખરચ સરકારે તરફી દર માણસ દીઠ કરવામાં આવે છે.

રંચુનવાળા મી. અબદુલ કરીમ જમાલે મરદુમ નવાબ મોહસીન ઉલ મુલકની પાદગીરી કાયમ રાખવા માટે અલીમદ કાલેજમાં એક મોરડાંમ હાઉસ બાંધવા રૂ. ૫૦ હજારની રકમ આપી છે.

આલીપરના મહારાજા સીધીઆએ ખોલા ના રાજ્યમાં નહેરોના કામ મટે રૂ. ૩૨૮૦૦૦ ના ખરચે ૧૨ તળાવો બાંધવા ની બહાલી આપી છે.

વડો પારલામેન્ટમાં હીંદી ચરચા

વડી પારલામેન્ટમાં મી. એમ્લેક્સે સ્થાનીક રોટ સેક્રેટરીને નીચેના સવાલ પુછ્યા હતા: સર લીપોરનર ઉપર હલ્લો કરવાના વાંક માટે પદ્મજીભ બંગાળી વિદ્યાર્થી વાસુદેવ બહાદુરને સુમેદની ખાતી આપવાની ના પાડવા માટે પેન્ટનવીલી (ઈંગ્લંડ)ની જેલમાં કેદ રાખેલ છે તેની સરકારને ખબર છે કે કેમ? અને આ વિદ્યાર્થી બહાદુર હોવાથી તેણે જેલનો સાધારણ ખોરાક લેવા ના પાડી છે તથા હીંદુ ખોરાક તેણે માગ્યો તે આપવામાં નહીં આવે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે. આ વાત સમી હોય તો તેને થોડા ખોરાક આપવાનો બદોબસ્ત કરવામાં આવશે કે કેમ?

આ સવાલના જવાબમાં સ્થાનિક રોટ સેક્રેટરી મી. એડરડને જવાબ આપ્યો કે પહેલા સવાલનો જવાબ 'હા' છે. કેદીએ હીંદુ ખોરાક માગ્યો અને આપવામાં આવ્યો નથી એ વાત ખરા ખર નથી. કેદખાનાના અમલદારોની ભજમાં આવ્યું કે કેદી હીંદુ છે કે તરત જ તપાસ કરવામાં આવી કે જેલનો સાધારણ ખોરાક કેદીના ધરમ મુજબ બાંધ કરતા છે કે કેમ? તેણે જણાવ્યું કે હું મીટ બાંધવા નહીં. એટલે તરત જ તેને ચાવલ, પહેલા અને રોટીનો ખોરાક પહેંઆડવામાં આવ્યો હતો. કેદી એ જણાવ્યું છે કે આ ખોરાક મને માલશે. હવે મારે ખોરાક બાબત કાંઈ ફરીવાદ કરવાપણું નથી. મી. એડરડને વધુમાં જણાવ્યું કે ધરમના કાનુન મુજબ વધી આન તેવી જાતનો ખોરાક મીટ કેદીને આપવામાં આવે નહીં તેને માટે જેલના સલાવળાઓ તરફથી પુરતી કાળજી રાખવામાં આવે છે. અને જાનિ બમાં પણ તેવી કાળજી રાખવામાં આવશે.

રાકડ બજાર ભાવ

	મી. રે.	મી. રે.
ચાવલ માંજ રમતાની	૨૧ ૦	૨૨ ૦
બીમડીના	૨૭ ૦	૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦	૧૬ ૬
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૬ ૦
ચીની સહર.	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફાંડાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
દેશી ટુવેર દાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસુરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મળની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
અણા મુજબના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
" દાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વડાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મગાધ	૮ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કાણું તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૪	૨ ૬
મીડું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરું	૩ ૩	૩ ૬
ખાંડ સરેક નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળા	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
ખાટો	૧૪ ૦	૧૪ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૦૬ આ	૦	૬
મરચાં	૦ ૩૧	૦ ૪૧
મી પેટી જીનના પીંડ ૨ ૬	૭ ૧૦ ૦	
પોરબર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પારાલીન એરોફેડ		
" વાઇટ રોસ	૮ ૮	
" " ચાલન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૧ ૦	૧૨ ૦
ફલી	૫ ૬	૬ ૦
મધમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલ રટોન	૧૧ ૦	૧૧ ૬
સાણુ સનલાઇડ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
ચામીલ બાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરફની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલ પોઇટ સીચરેક	૧૭ ૦	
ફાં નેસબનું	૨૦ ૬	૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૪ ૩	૪ ૬

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સીધી મુબઈ

ડેલાગોઆએ તથા બેરા થઈને

અમ્સલોટો ટન ૩૧૦૦ તા. ૨૧ એપ્રિલ

એ કંપનીની આમલોટમાં ફરેક વરમના પાસેજર માટે પ્રેસ્યુરી સમવા છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સમવાતાવાળા તેમજ માપાણુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે બરા પણ મુશ્કેલી પડી નહીં એ ખાતરી સખસા.

ખરેખર આને ફરેક મુશ્કેલી આપણા હિંદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નહીંમી વખત ગાળી હોરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાને સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આમલોટ ફર મહીને મુબઈ સાર જાય છે. માટે આ ફર મુશ્કેલી મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુક્તા ફેક જનારાઓએ તકવાર થઈ રહેલું.

સફર આમલોટ મુબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફીની ગણુ માટે અતરે જાપામાં નંખાવણું તેથી સજી સાહેબો ને વખર ખરેખે આમલોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દારનવેં હીંદી કોઈવો ઓર કલકતા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમર્સીટો ટન ૨૨૦૦ તા. ૩ મે

தெட்டால் ஸ்டீல்க் கல்கன்.

જા. જા. "અમર્સીટો" 2,200 ટન ડીપર્ટ ફે.

કેસામ્પ મુશ્કેલી મંદરેકકમરક લંકકકકકકકુ કેસામ્પકકકક

જા. જા. હોમ એન્ડ સન્સ.

૧૨૨ સીટ, ૪૨૫૫.

King & Sons,

West Street, Durban.

શ્રી. અમર્સીટો જનારાઓની મુ'

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ૪૨૫૫

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

T. Barlow & Sons,
Smith Street, Durban.
IMPORTERS OF
REFINED COTTON-SEED OIL,
(SALAD OIL).
SUITABLE FOR RATIONS.

સ્વદેશી માલ.

અમારે ત્યાં થોડો વખત થયા સ્વદેશી માલ નેવો કે, સાબુ, સેંક, લવંડર, કોલન વોટર, કૃષ પાઉડર, શુભ, સ્કીપર્સ, દુધાલ, ધોતીઅં, નેપથીન્સ, રમાલ, બીહાના આદિ સીડસ, ખાસ હિંદી ટાપીઓ, વગેરે મળે છે પી. વી. સંધવીની મું.

૨૦૧, શે સ્ટો.

વેપારોએને અમુલ્ય તક.

અમારા ફેલ્ડાક માનવતા માહોળા આમલોટી અમેએ હાલમાં અમારા મુખ્ય જનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ (Steel Trunks) જનાવવાનું ખાતુ ખોલ્યું છે જેની અંદર ચાલાક હિંદી કારીગરોથી કામ લઈ અંગ્રેજી માલને ટકર માટે તેવી મજબુત અને તરફવાર શીબીલ રંગની પેટીઓ જનાવીએ છીએ.

ફરેક જાતના ચણુ વિગેરે ટીનનું કામ સરતામાં સરતા બાવે કરી શકીએ છીએ. એક વખત અમારા માલની અજમાયેશ કરવા જલામણુ કરીએ છીએ. પ્રાપ્ત શીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufacturers of Camp Kettles and Steel Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PIETERMARITZBURG, Natal.

Tel. Add: PONOOMULL.

P.O. Box 155

PONOOMULL BROTHERS,

Wholesale & Retail Silk Merchants,

Corner of Longmarket & Parliament Sts.,

CAPE TOWN

Export Importers of all kinds of Indian Art Carve Oriental Jewellery, Maltese Silk Lace Articles, etc. Established 1858. Head Office Bombay.

મારો જેલનો બીજો અનુલવ.

[લખનાર શ્રી. એમ. કે. ગાંધી.]

છપાક બહાર પડી છે.

દીખત ૬ પેની.

મહારાષ્ટ્રી તુલસીદાસજીકત

રામાયણ સાર.

ચાલકાંદ.

કિંમત ૦-૧-૦

પોસ્ટેજ ૦-૦-૧

ટરાંસવાલનો સુધારેલો કાચલો.

કિંમત ૦-૦-૩ પોસ્ટેજ ૦-૦-૧

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

6d. nett.

Post Free 7d.

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phoenix, Natal.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moosa,
Box 24

BRACONSFIELD

Shahhoodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Baloojee,
Box 42.

BELLAIRE

D. A. Rabenin,
Fruit supplier in South Africa

BOKSEBURG

V. Essos,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 8, Location
H. R. Desai,
Box 25
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPE TOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kulekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Molideen Essos,
189 corner Bree & Bloem Streets
POHOMULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1120,

CHARLESTOWN

Amud Ismail Essack,
Box 10.

Charlestown

Cassim Saliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Rasak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ARBORAKER AMOD & Bao,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanna Parahotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODSEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OHMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgoni Road.

JALSHOY & SOMARJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.
Parahotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

S. Parashoy Butler,
306 West Street.

P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.

Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhanna,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSBELSHURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ebrahim Mahomed Haffajee,
Box 13.
Eatanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vishal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
O. B. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

G. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Vamsunay,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HANNERTSBURG

Zoutpanaberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tsyab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 3 Kort Street.
Chhibu Dajee,
Indian Washerman,
Box 6309.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Deyaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 7937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHINDER,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare, P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
O. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PHILLAT,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGHNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Johannesburg.

J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3458.
O. P. LUCHERAN,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6309.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP.

Ichharan Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMADY IDOLAY,
Box 392
Madhavjee Jotha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VEAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. Cajee & Co.,
General Dealer & P.O. Box 117,
143 Church Street.

NEWCASTLE

M. E. SHERAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHEAST

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET BATTIE

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. BAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
iah Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MESTA & KHANDHIA BROS.,
Box 180, Market Street.

POTCHEPSSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhaj,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
E. B. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekardas Bros.,
Main Street. Box 621,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stad 375, Boom St., Pretoria
NAGENDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Perbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. NABOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULLMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Sullman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKIN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befools.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Branch: Balfour.
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAT

A. A. GARDIN,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UTENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMHINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Derjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayoh & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NABOO & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧- બોરબન સ્ટ્રીટ, ફ્રેમર-ટન
સી. પી. લક્ષીરામ.

બનરસ સ્ટ્રીટ મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ, બેન્ગાલુરુ.

બે: આપના હાથમાં આજે નેરુની પ્રતિજ્ઞા
સરકાર પોતે, જાણે કે તેમણે આજે, હવે આજે
પ્રેસિડન્ટ સ્ટ્રીટ, બેન્ગાલુરુ, આજે આજે
વિજેત વિજેત, આજે પ્રજાના સરકાર, આજે આજે
જાણી હશે

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

SAWAD MAHOMED & Co.

ESTATE OWNERS.

FARMS TO SELL.

TOWN AND SUBURBAN

HOUSES TO LET

Application will receive prompt
attention.

For further particulars apply to

PLOWRIGHT LANE.

**A Book—and Its
Misnomer**

A REPLY

Being a Brief Examination of "hTe
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. K. NEAMR.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

ફોટોગ્રાફ

મી. એ. બ્રીટવેન-કે પેલાના દોહી મીએને
નહેર હરે છે કે તેમણે હાલમાં શીએએ કા.
ના ચારકમાં નવો ફોટોગ્રાફીક રજીસ્ટ્રો સર
કેલ છે, અને આજે રાત્રે છે કે હાલમાં આજે.
તેમને જોવાનું આવશે.

ફોટોગ્રાફીક—વેબ એન્ડીસ અને ફોટોગ્રાફીક

ફોટોગ્રાફીક એન્ડીસ

ફોટોગ્રાફીક એન્ડીસ

125

No. 16

Perhaps no phrase has ever been coined that is more redolent of mock humility and contemptible hypocrisy than the equally cheap and ignobly inspired medley of words "the White Man's Burden." What is that burden? And, if it exist, does he bear it? But perhaps we have misread the phrase: perhaps it should read, not the burden borne by the white man, but the burden of the white man borne by the non-white. The words may be paraphrased either way to suit the idea that is uppermost in the mind at the moment. We have heard a very great deal of the burden that is alleged to be borne by the white man. He has told us much about it. He has always talked about it, but one very seldom sees him in the act of bearing it. "Idle Ideas of the Burden," says K. Jernigan, with a touch of humor, "is a way the white people have of appearing to be doing something, and has exposed its emptiness."

Mr. H. G. Wells, in "A Modern Utopia," too, has dealt scathingly with the subject. "Just now," he says, "the world is in a sort of delirium about race and the racial struggle. . . . The vileness, the inhumanity, the incompatibility of alien races is being exaggerated. The natural tendency of every human being towards a stupid conceit in himself and in his kind, a stupid depreciation of all unlikeness, is traded upon by this hasty science. With the weakening of national references and with the pause before reconstruction in religious belief, these new arbitrary and unsubstantial race-prejudices become daily more formidable. They are shaping policies and modifying laws, and they will certainly be responsible for a large proportion of the wars, hardships and cruelties, the immediate future holds in store for our earth. No generalisations about race are too extravagant for the inflamed credulity of the present time. No attempt is ever made to distinguish differences in inherent quality—the true racial differences—from artificial differences due to culture. No lesson seems ever to be drawn from history of the fluctuating incidence of the civilising process first upon this race and then upon that. The politically ascendant peoples of the present phase are understood to be the superior races, including such types as the Swiss farm labourer, the Bowery tough, the London hooligan, and the Paris apache; the races not at present prospering politically, such as the Egyptians, the Greeks, the Spanish, the Moors, the Chinese, the Hindoos, the Peruvians, and all uncivilised people are represented as the inferior races, unfit to associate with the former on terms of equality, unfit to intermarry with them on any terms, unfit for any decisive voice in human affairs. In the popular imagination of Western Europe, the Chinese are becoming bright gaudy in colour, and unspeakably abominable in every respect; the people who are black—the people who have fuzzy hair and flatish noses, and no calves to speak of—are no longer held to be within the pale of humanity. These superstitions work out along the obvious lines of the popular logic. The depopulation of the Congo Free State by the Belgians, the horrible massacre of Chinese by the European soldiery during the Peking expedition, are condoned as a painful, but a necessary part of the civilising process of the world. The world-wide repudiation of slavery in the nineteenth century was done against a vast, common sense of ignorant prejudice, which, rejuvenated by new delusions, swings back again to power. 'Science' is again to lead its nation to race wars, and it is to be the result of the very ill-considered policy of the present day." "Science" is again to lead its nation to race wars, and it is to be the result of the very ill-considered policy of the present day.

The above quotation is at least a straightforward statement of the case, and it effectively disposes of this wretched twaddle of "the white man's burden," which is the invariable prelude to a further and still more brazen attack upon the rights of non-whites.

EAST SUNDAY'S MASS MEETING IN Johannesburg furnished a striking as prompt and effective Reply a reply as could well be desired to the wicked misrepresentations of General Botha to the Imperial Government, by his pretence that "many British Indians are content with the present condition of affairs." A meeting composed of one-third of the existing Indian population of the Transvaal, furnished with the proxy of the remaining two-thirds; composed of all sections of the community alike, registered and unregistered, passive resisters and non-resisters, cannot but have an admirable effect upon the community, and act as a wholesome check upon the flagrant exaggerations of the Transvaal Prime Minister. His whining protest against "Indian tactics" in keeping their grievances alive sounds to those who resent these too frequent ministerial abuses of confidence. This is the second time that General Botha has been convicted of tampering with the truth, in connection with this subject, and having regard to these characteristic observations, we can only hope that the Imperial Government will be chary in future of accepting "facts" emanating from that quarter, even when reinforced with the cachet of Lord Selborne himself, who, of course, knows nothing but what he is told by his Ministers, without whom, as he assures us so constantly, he does nothing. But General Botha has done one excellent service for British Indians. He has brought into unison sections of the community that have been estranged since 1907. Until last Sunday, it had not been possible for Messrs. Hajee Cassim and Khamisa and those for whom they stood to join with their brethren in the defence of the Asiatic position that has cost so much suffering. But when a Minister of the Crown has the audacity to abuse his position of trust by misleading the Imperial Government into believing that any single Indian is such a wanton fool, such an abject lunatic, as even to pretend to be content with the present condition of affairs, when he can stoop so low as to fling this cowardly insult at the community, there is only one thing for Indians to do—to unite in an emphatic protest. General Botha's argument is much as follows. A criminal is sentenced to be flogged. The next few blows elicit shrieks of agony and violent writhing. After a while, however, the shrieks grow fainter, and the victim settles down into a wretched, motionless unconscious of bodily pain, for the time

being. Comes General Botha, who pronounces the man to be "content with the present condition of affairs"! Aye, as content as a dead man is with his grave! It was well that General Botha committed this blunder. He has united the Indian community, and we are grateful to him for his consolidating influence.

A LETTER ADDRESSED BY THE Colonial Office to the South Africa British Indian Committee contains the information that the Secretary of State for the Colonies learns from "the Governor of Natal that his Ministers do not propose to introduce any legislation dealing with the issues raised by the case of the Indian youth Inderaman. Ministers point out that the case was exceptional, and that from the judgment of the Chief Justice it would appear that the Court was not fully satisfied as to the parentage of the Indian." We do not recollect for a long time having read so paltry an excuse for refusing to remedy a flagrant abuse of justice. It does not, in the least, matter whether Inderaman was the legitimate son of Chattri or not, so far as the principles involved are concerned. The facts were that, assuming the statement of parentage as correct, the Chief Justice had to come to the conclusion that a person who had acquired domicile under the common law was deprived of it by the statute law of Natal by a side issue. The case is not uncommon at all. Many Indians have their children educated in India, and do not perhaps desire to bring them to Natal until after they have reached the age of 16 years, when, under the Immigration Act, they have become adults, who have not the necessary residential qualifications. Unless there is a change in the law, although the statutory adults are common-law minors, it will be possible to continue to exclude them and so break up families. It may be Natalian, but we scarcely conceive it to be British or even human.]

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY,
April 6.

Mr. EVANS (Durban Borough) asked the Prime Minister:—Was any agreement entered into between the Colonies represented at the late Convention regarding the continuance of the immigration of indentured Asiatic labour into Natal?

The PRIME MINISTER: No.—*W.H.*

THE PROTECTOR'S REPORT. We acknowledge with thanks the receipt of the Report of the Protector of Indian Immigrants (Natal) for the year ended 31st December, 1908.

Imperial Parliament.

HOUSE OF COMMONS,

March 4.

British Columbia

Mr. REES asked the Under Secretary of State for India whether satisfactory arrangements had been made for warning Indians as to the reception they were likely to receive in British Columbia; and whether, in view of representations by the Government of British Honduras to the effect that favourable opportunities existed there for the employment of Indian immigrants, enquiries had been made as to the correctness of such representations in order to the publication of satisfactory information on this subject also in parts of India whence emigration to Canada proceeded.

Mr. BUCHANAN: The Government of India have full information as to the prospects of employment open to Indians in British Columbia, and it is understood that they have published as far as practicable warnings to Indians that emigration thither is undesirable. As to British Honduras, the Government of India have been informed of the openings for Indian labour in that Colony. It was at one time thought that Indians now in British Columbia who found difficulty in obtaining work there might desire to avail themselves of the opportunity of migrating to British Honduras; but there appears to be at present no large number of unemployed Indians in British Columbia, and the matter has been dropped. No desire has been expressed by the Colony of British Honduras to import Indian labour direct from India.

Prison Diet at Pentonville

Mr. O'GRADY asked the Secretary of State for the Home Department whether he was aware that a Hindu student named Basudeva Bhattacharyya, refusing to give an assurance to keep the peace, arising out of the Lee-Warner assault case, was sent to Pentonville Gaol; and that this student, being a Brahmin, could not partake of the ordinary prison diet, and asking for Hindu diet was refused; if so, would steps be taken in cases of the kind that arrangements be made to supply the necessary diet.

Mr. GLADSTONE: The answer to the first paragraph of the question is in the affirmative. It is not the case that the prisoner asked for Hindu diet and was refused. As soon as the prison authorities were aware that the prisoner was a Hindu, enquiry was made with a view to ascertaining whether the ordinary prison diet was incompatible with the prisoner's religious tenets. He stated that he could not eat meat, and arrangements were at once made for him to be supplied with a diet consisting of rice, potatoes,

and bread. The prisoner stated that he was satisfied with this diet, and that he had no complaints to make with regard to his food. All possible care was taken by the prison authorities to prevent the prisoner being required to take any food incompatible with his religious tenets, and the like care will be taken if any similar case should occur in the future.

March 11.

Sir WILLIAM BULL asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he was aware that the British Indian residents of Boksburg, Transvaal, had been served with notices of removal from the town lots locations specially set apart for Asiatics on one side, and contiguous to the Kaffir location; whether he was aware that a similar requirement from British Indians by the Government of the late Transvaal Republic was opposed by his Majesty's Government then in power; and if the Government would make friendly representations to the Government of the Colony in the matter.

COLONEL SEELY: My attention has not been drawn to the notices referred to, but if the hon. gentleman will furnish me with a statement, enquiry shall be made of the Government. Representations were made to the Government of the South African Republic in 1899 on the ground of the unsuitability of a site proposed for an Indian location near Johannesburg.

Sir GILBERT PARKER: Can the hon. gentleman hold out any hope that we are approaching a settlement of this very critical and dangerous matter? (Hear, hear.)

COLONEL SEELY: I am not in a position to make any statement at present.

March 15.

Indians in Mauritius

Sir HENRY COTTON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether the members of the Indian community, who formed a large majority of the population of Mauritius, were represented in the Legislative Council of the Colony; and, if not, whether their claims to recognition would receive favourable consideration from the Government.

COLONEL SEELY: Yes, Sir. Dr. Nalletambly, a gentleman of pure Indian descent, is a nominated member of the Council of Government.—*India.*

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

March 15.

The Draft Act

Mr. HAROLD COX asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had received a copy of the Draft South Africa Act and if so, could he inform the House what position under the proposed new

Government, it was intended should be occupied by the hundred and fifty thousand British Indians domiciled throughout the several South African Colonies? Whether their status was to be uniform, and if so was it to be raised to that enjoyed by British Indians in the Cape Colony, or reduced to the present level, with its numerous disabilities, of these British subjects in the Transvaal and Natal?

COLONEL SEELY said: The draft Act has just been laid before Parliament. The effect of the Draft on the position of Indians is not altogether clear, and the Secretary of State is corresponding with Lord Selborne on the subject.

Mr. LAYEN asked the Under Secretary of State for the Colonies whether the Draft South Africa Act or any part of it had received the approval in advance of His Majesty's Government: whether certain of its sections would as they stand have the effect of disfranchising a large class of the coloured population, especially in Natal; and whether His Majesty's Government would take precautions to protect those who at present stood enfranchised, whether they exercised the privilege or not, from being deprived of it?

COLONEL SEELY: His Majesty's Government have not expressed approval of the draft Bill in whole or in part. I would point out that clause 35 provides that, if the South African Parliament should alter the existing qualifications of voters which are preserved by section 36, no person who is actually at the time registered as a voter shall be removed from the register by reason only of any disqualification based on race or colour.

Sir G. PARKER (Gravesend, Opp.) asked whether the hon. gentleman's attention had been drawn to the fact that the reply given by the Commissioner in acknowledging receipt of the Constitution implied that the Government had given assent in general terms.

COLONEL SEELY: No, Sir, it is not the case that we have expressed approval or disapproval. The matter is of great importance, and if the hon. gentleman wants information he can put down another question.

Mr. BELES (Salford, N., Min.) asked whether any idea could be given when it would be possible for the House to consider the draft Constitution, and whether in the interval the House might rely upon the Government jealously safeguarding the interests presently possessed by the natives.

COLONEL SEELY: It is a draft only. The Parliaments of South Africa meet on the 10th of this month to discuss it, and one cannot as yet make any statement before the colonists themselves have seen the draft.

The Protector's Report

Act 42 was specially passed to give Indians the power to regain the right they had lost to a free return passage to India, and it was anticipated that a large proportion would avail themselves of the privilege thus secured, but the returns above do not show that this was the real reason actuating many of them to become indentured Indians again, and from a financial point of view the funds of the Board have not been used to the extent that was anticipated.

Of the Indians who left in April, 1907, for Lubito Bay under contract with Messrs. Griffiths and Co., the Railway Contractors, and returned during the year, 658 were domiciled and landed in Natal and 948 returned to India.

The ruling rate of wages given to Indians who have re-indentured continues to be the minimum stipulated in the law, viz., 16s. and 17s. per month, with as usual, food, etc., free. On some estates, however, more is given. The Coal Companies give from 25s. per month for surface hands up to about 45s. for underground and special men. Many of the women who re-indenture with their husbands are not forced to work.

COAL MINES

The nine Coal Mines at 31st December, 1908, employed 2,914 indentured men and 418 free Indians, and the conditions attaching to their employment continue on the whole to be good. All the underground indentured men continue to receive at least 5s. per month extra, with in every case a more liberal supply of rations, sometimes notably so. The women on some of the mines are not compelled to work and are given half rations, those who do so being usually employed on the screens.

The death rate from all causes among the indentured male Indians gives 23 per 1,000 for the year, but includes 14 deaths (5 per 1,000) occasioned by the outbreak of an epidemic of pneumonia on one of the mines, referred to elsewhere.

Of the 68 indentured men who have died during the year, 28 (giving 9 per thousand) were from phthisis, notwithstanding that more suffering from this disease have been repatriated than usual.

The general health of the Indians is very good. All new buildings are being built on the principle of complete ventilation, which is not subject to alteration by the inmates. This, together with the removal of the phthisis cases from the mines should further help in staying the ravages of this disease.

Four deaths only have occurred from mine accidents, and a careful enquiry showed that the employer was not to blame.

EMPLOYER AND EMPLOYEE

The returns given in No. 16 of the report show that there has been a further decrease in the number of Indians charged with disobedience and absence from roll-call, 1,251 against 1,620, while the decrease in the number of charges of assault against employers and employees, 42 against 70 is also satisfactory. In three cases during the year contracts of Indians have been cancelled on the ground of ill-treatment, one employer having been fined £10, as well as civilly mulct in £10, for assault, while yet another employer was fined £5, also for assault. The third was cautioned and discharged for overworking his Indians. In one instance I have exercised the power conferred on me and transferred Indians who so applied on the ground that they were unable to agree with their employer.

Overwork, which is continually cropping up, is far too common. In this respect even one successful prosecution has done much good, and I hope to achieve more in this way during the coming year.

Sundry complaints have been made as regards the quality of food supplied, especially rice, and, owing to enhanced prices, this staple article has been imported from Madagascar and elsewhere, and trouble has ensued therefrom, as special treatment is required in its cooking.

Complaints of non-regular payment of wages have been more frequent than usual, the commercial depression being largely the cause.

The assistance given me by the Inspector who was appointed 1st February, 1908, has been very beneficial, especially in enabling me to have complaints enquired into promptly and to have more extended and more frequent visits made, visits which are so necessary in dealing with a class of people who are often afraid to state their grievance by reason of the long deferred visits of officials making the usual inspection.

Suitable work for indentured women is a question which has been engaging my attention. The Law 25, 1801, provides:—

"That the assignment of females and younger persons shall be only for such varieties of labour as such female inmates and younger persons are fitted for."

Cutting cane or lifting and carrying bundles of cane to trucks and wagons and feeding cane rollers with cane is not, in my opinion, the kind of work women should be forced to do, and on this point I am practically supported by all the Indian Medical Officers who were consulted on it from a medical point of view. I also addressed a circular letter to the Protectors of the various Colonies introducing indentured Indians, and from replies, in at least two instances, I gathered that women should not be used in any way in cane cutting. This case is now under consideration, and the Immigration Agent-General

states that the tendency in that Colony is to ever bear in mind that "the woman is the complement of the man." In Fiji the medical testimony coincides with that of Natal, and this description of work is seldom given to women. Already some of the employers have acted upon my representations, and I hope in time to have this system of forced labour by women abolished.

The Board, in accordance with the power conferred on them by Law, have agreed, on my suggestion, to a slight weekly and monthly increase in the rations to be given to indentured Indians, and have otherwise made certain stipulations as regards what kind of dholl and oil is to be issued, and have changed the ration of fish to a double issue of Dholl, which has been the custom for some time past.

The new scale is as follows:—

- 21 lbs. rice, or 6 lbs. rice and 7 lbs. meal per week.
- 4 lbs. dholl (Khasari dholl not to be given) per month.
- 1 lb. ghee or 1 Imperial Pint of good oil, suitable for cooking per month.
- 12 lbs. salt per month.
- FOOT.—Employers are to provide that fuel shall be available within a radius of one mile from the Indian barracks.

SAVINGS

During the year, nine steamers, conveying Return Indians, left this Port for India, taking in all 4,685 souls. Before leaving the Colony the Indians declared their savings to be in cash and jewellery £30,713 14s.

The average savings declared by the adult Indians for the year 1908 were £8 10s. 10d. The average savings, however, of those who had completed their indentures was £10 4s. 10d., the reduction being due to the inclusion of those who, for various reasons, have been returned before completing their indentures and who had no savings.

Many more Indians would probably deposit their savings in the Government Bank if the Banks were open of an evening, if only one night in the month, especially those near some of the Estates where large numbers of Indians are employed. I have been moving for the establishment of more Banks and late openings, but so far without success.

The Indians who had completed their indentures were a fine body of men. Whatever the troubles of these people in Natal, there can be no doubt about its influence upon their physical development.

SOCIAL

The material prosperity of the Free Indian population has declined with the times and the commercial depression existing in the Colony. Hence in many instances individuals occupying fairly good positions have had to give way for Europeans, who are now more prepared to accept what is little more than a living allowance.

Another sign of the growing difficulty of living experienced by the Free Indians subject to the yearly licence of £3, is the fact that men and women indenture themselves, and often with arrears of licences to pay. This remark applies to 7,104 men and 425 women. A good proportion may be expected, after completing their further service of two years, to avail themselves of their regained right to a free return passage to India; but so far I incline to think that most of them re-indenture from sheer necessity, and not from choice or any notion of prospective rights.

To be freed from the yearly licence of £3 and also the Poll Tax, is a great consideration, and indeed is one of the great factors in the present situation, seeing that tenant farming has latterly been so unprofitable.

In most cases, too, these women are not compelled to work, and thus largely retain their freedom, without the incubus of licences to pay or uncertainty as regards means of subsistence.

During the year 3,053 men and 843 women paid licences, covering various periods, and at 31st December, 1908, the books show that there were still unaccounted for or are in arrears with their licences 6,336, while 3,656 have paid up all licences due. These give a total of 9,992 now resident in the Colony as Free Indians who were introduced under the provisions of Act 17, 1895, and are still subject to the annual licence of £3.

Since Indians were introduced under Act 17, 1895, 21,921 men and 9,025 women, 30,946 total, have completed their indentures, so that about one-third are still in the Colony as free Indians.

The Indian population for the year 1908 was 103,158, and the death rate 18.95.

Immigrants to Natal, before leaving India, engage for five years at the following rates of wages:—

Male adults, 16 years and upwards, 10s. per month, increasing 1s. per month up to 14s. Minors, 10 to 15 years of age, 5s. per month for first year, increasing as above. 12 to 14 years of age, 6s. per month for first year, increasing as above. 15 years of age, 8s. per month, increasing as above.

Women, 13 years of age and upwards, 5s. per month, increasing 6d. per month up to 7s.

In addition to wages, immigrants are provided with rations, lodgings, medical attendance and medicine free of charge.

	per month.
Maximum wage for adult male	14s.
Minimum	10s.
Average	12s.
Maximum wage for women	7s.
Minimum	5s.
Average	6s.
Under provisions of Act 17, 1895,	

the wages to be paid to Indians who re-indenture is a matter of arrangement, but the minimum is:—For male adults, 10s. up to 10s. per month, and the women one-half the wages of the men.

The following paragraphs are from the report of the Deputy Protector:—

An amount of discontent, neglect of work, insubordination, and desertion by Indians has been brought about by Chittis or Money Pools, borrowing money from one another, incurring debts at stores, women being unfaithful to the men they have been living with, the unrest in India, and the controversy in the Transvaal.

A number of Indians who have found it difficult to pay the £3 Licence have been willing to re-indenture.

India and the Empire

How to Make a Nation

Mr. L. W. Ritch, taking part, at a meeting of the Royal Asiatic Society, in a debate on a paper on "Race, Creed, and Politics in India," by Mr. A. E. Duchesne said he thought it was dangerous to assume that because people were Orientals they were incapable of assimilating and adapting themselves to institutions which were commonly regarded as peculiarly western. It should be borne in mind that evolution and growth were as much a fact in the East as in the West, and he submitted that it ought not to be taken for granted, as he sometimes feared it was, that India was inherently incapable of becoming a nation. It seemed to be held by some as a kind of axiom that it could not possibly become a nation, much the same as the hope was more or less secretly entertained in some quarters that certain Oriental countries would not flourish under their recently acquired constitutions, because theoretically they could not. He was glad to observe that there were good grounds for hoping that these Oriental peoples that had evolved the true national spirit would ultimately succeed under representative institutions. The Lecturer had used the term hotch-pot as descriptive of the population of India, and as things were, he thought quite appropriately; but it should not be forgotten that the English nation had itself passed through just such a phase in its history. The English nation was not homogeneous, but had been compounded of just such ingredients as go to make a hotch-pot. Celt, Latin, Saxon, and Norman had all contributed their quota, and the resultant was not a bad specimen of Nationhood. He desired to say a word about South Africa, because he had been more particularly associated with the Indian question in S. Africa. There in marked contrast to the separateness and these disintegrating

elements which must be admitted still characterised the peoples of India, Hindus, Mahomedans, Parsees and others, lived together in terms of mutual friendliness and esteem, sinking their religious and caste differences, knowing each other only as Indians who are bound by common ties and particularly to resist encroachments upon their self-respect and liberties as British subjects. The Registration Law had done more than anything else to eradicate their differences. Welded together by a common grievance, representatives of these various "peoples" were standing shoulder to shoulder to resist by loss and suffering what to them were uncalled-for indignities, their eyes turned patiently towards the Imperial Government for the help it denies them. Apparently there were more ways than one of making a nation. Injustice and oppression, such as the Indians of the Transvaal were suffering, might produce that result, or it might be brought by affectionate care and helpfulness such as he trusted inspired the Government of India. (Hear! Hear!)

New Zealand and the Native Franchise

Sir Joseph Ward, the Premier of New Zealand, interviewed by Reuter on the subject of the South Africa Draft Constitution "regretted that the representation of the Natives was to be limited and that they were not to have an opportunity of sitting in Parliament, the experience of New Zealand in that respect having been of a most satisfactory character." Further interviewed, a few days later, Sir Joseph Ward "reiterated that the weakness of the South African Draft Constitution was the absence of franchise for the Natives." New Zealand, in common with the Cape Colony, is now reaping the benefits of the far-seeing policy of Sir George Grey, a policy which in both Colonies has brought peace and contentment to the Natives, and a better feeling between white and coloured races. This grave and repeated warning from a responsible statesman like Sir George Ward is not to be brushed lightly aside in this crisis of our history. —*Christian Express* (LYNDALE).

A QUARREL AND A SETTLEMENT. Mr. C. Nulliah, of Maritzburg, writes: "I have read in your issue of the 3rd instant, an article under the heading of 'A Quarrel and a Settlement,' that it was decided that a letter of apology should be sent to the Societies by Mr. Nulliah and his compatriots, whereas Swamiji's decision was that a letter of assurance be sent, and not a letter of apology." We are sorry that we misinterpreted the correspondence to the above extent.

Treatment of Prisoners

At Diepkloof and Heidelberg

We have received the following letter for publication:—

7th April, 1909.

The Acting Director of Prisons,
Pretoria.

Sir,—My Association learns with alarm from many informants that the condition of the Indian prisoners at Diepkloof and at Heidelberg is such as to necessitate your immediate investigation.

At Diepkloof, my Association is informed that, owing to a recent change in the supply of rice, rice is now given to the prisoners which is in a wormy and uneatable condition, and, as a result, the prisoners are being underfed. Frequently, too, their food has been given to them in such a state that they have been unable to eat it. They are, my Association is informed, being put upon task-work. If they do not perform the task allotted to them, they are either punished with solitary confinement, or are given additional work, or are placed upon a reduced diet. Many of the prisoners before they went to gaol were suffering from illness and were under doctor's orders, but they went to gaol nevertheless. Owing to the insufficient diet, many of them have been unable to perform their allotted tasks, and my Association is informed that quite fifteen per cent. of them are sick, but that, with the exception of one man, who is now in hospital, they are all sent out to work. Complaint to the Doctor merely brings treatment which has the effect of making some of them worse instead of better. Owing to climatic exposure, too, the prisoners are feeling the cold greatly, and complain that, as a result of an insufficient supply of blankets, they are unable to sleep properly at night. The prisoners are quite willing to perform their tasks, provided that their strength permits, but it is impossible for them to have the requisite strength therefore, if they are not properly fed and if they do not get sufficient sleep. My Association also learns that the prisoners at Diepkloof are badly overcrowded, twice the number of prisoners being allotted to a cell than there is sufficient space for.

At Heidelberg, my Association is informed, the position of affairs is worse. There, the supply of rice, which is the only food that can be eaten at dinner and supper, is so bad in quality that many of the prisoners are suffering from stomach diseases. Sick prisoners are made to work, but when it happens that they are sent to hospital, they are mixed indiscriminately with native prisoners, who are supplied with beds whilst the Indians have to sleep on the ground. Many of the prisoners are ill from partial starvation, owing to insufficient and improper food supply. There are

grave complaints as to difficulties in bathing and washing. No proper facilities are given for the cooking of food by those who have religious objection to eating meat. Soap is refused to the Indian prisoners. My Association is informed that one of the principal gaol-officials has told them that he had no soap for Indian prisoners. They complain that their clothes are in a filthy condition, and that they have been wearing these for more than a fortnight. They are unable to get them washed. It is also stated that the supply of blankets is insufficient, and that only two blankets are given—one of which is used to lie upon, and the other for cover. The prisoners suffer similarly at night to those in Diepkloof. My Association is informed that the gaol-officials refused to listen to the complaints, or, else, treat the complainants with the utmost severity. My Association is informed that the Governor of the gaol on one occasion struck one of the prisoners for failing to call him "Saheb."

In view of the fact that sickness and disease are likely to increase unless the present condition of affairs alleged is speedily remedied, my Association requests that you will make telegraphic inquiries into the complaints conveyed to you in this letter, and that you will give urgent instructions that the prisoners may be treated with normal humanity.

My Association once more begs to state that no complaint has been received in regard to the severity of the work, provided that the food-supply is sufficient in quality and variety to enable the prisoners to perform the tasks allotted to them.

I have the honour to be, Sir,
Your obedient servant,
ABDUL GAFFUR FAJANDAR,
Acting-Chairman,
British Indian Association.

P.S.—My Association has received a further letter stating that many of the prisoners at Heidelberg are sick with dysentery, fever, and hysteria, owing to debility caused by improper diet. My Association learns also that the prison-officials are accustomed to treat complaints with blows and offensive language, the prisoners being called "coolies" indiscriminately. Most serious complaints are made in regard to sanitary convenience, there being absolutely no privacy. Indian prisoners being mixed indiscriminately with natives and treated in all respects as natives. My Association urgently requests your immediate intervention.

A. G. F.

"SAMMY," THE NUISANCE. Undoubtedly "Sammy" is a nuisance in South Africa, and the sooner he is got rid of the better for the progress of the country. If he has such a great estimation of the vaunted quality of his race, why does he not return to his native land and leave decent people to themselves?—G. A. (Cape Town).

Are Jews to be Disqualified

Under Closer Union?

In the Transvaal Legislative Assembly on the 2nd inst., Mr. G. G. Munnik (Zoutspanberg East) said: Mr. Chairman, I do not wish to propose an amendment. I do not wish to make a suggestion—(laughter)—but Sub-section "d" says that a senator must be a British subject of European descent. It appears to my mind that this is going to remain as it is a very large proportion of the most intelligent people in this country—people who have really made this country—are going to be disqualified. I refer to the Jews, who are of Asiatic descent. (Laughter.) Members may laugh, but it is a fact. These men are worthy men indeed. For that reason I should like to ask the Colonial Secretary whether these worthy citizens of ours, who are of Asiatic descent, are to be disqualified.

The COLONIAL SECRETARY: If the hon. member is going so far back into history as that, I think that we Europeans are also Asiatics. I think that the accepted theory of ethnologists to-day is that we migrated from Asia, and that we are as much of Asiatic descent as European. I think we cannot go so far back into pre-historic times. The term "Asiatic" has a well-accepted meaning in South Africa, and that is the meaning the Convention has attached to it.—*Transvaal Leader*.

Mr. H. S. L. Polak has addressed the following letter to the Transvaal papers:—

In the extended Parliamentary Report of Friday's session of the Assembly, General Smuts is quoted, in reply to an inquiry made by Mr. G. G. Munnik, as to whether Jews, being of Asiatic descent, were not *ipso facto* disfranchised under the Act of Union, in the following terms:

"If the hon. member is going so far back into history as that I think that we Europeans are also Asiatics. I think that the accepted theory of ethnologists to-day is that we migrated from Asia, and that we are as much of Asiatic descent as European." Granted that General Smuts is correct in his interpretation of the theories of modern ethnologists, will he be good enough to say how many generations will be required for the Transvaal Indians to become true Afrikaners, and no longer be regarded as Asiatics? We shall then be in a position to know, approximately, when they will thus be automatically removed from the operation of the Asiatic Acts. On the other hand, if the Colonial Secretary is unable to give an unequivocal answer to the above question, will he seriously consider the need to make a public statement, at an early date, as to when he proposes to apply the Asiatic Acts to himself and his fellow Asia-

tics of pink-and-white complexion? He and they will be disfranchised under Law 3 of 1885, which law also will prohibit their owning fixed property. Under Act 2 of 1907, he and they will be regarded as criminals on ticket-of-leave, and, with Act 36 of 1908 and the Immigration Act, he and they will be precluded from availing themselves, as of right, of the services of Asiatic lawyers, doctors, teachers, and clerics from Asia's European annexe. Perhaps a contemplation of this Elysium, with himself as an occupant thereof, may do something to convince him of the logic of the requirements of the recognised Asiatics, and of the illogical position assumed by himself and his fellow-Asiatics in recent recognition.

Great Mass Meeting

In Johannesburg

Protest Against
General Botha's Misrepresentation

All Sections Unite

On Sunday last, perhaps the most important and successful mass meeting since the meeting attended and addressed by Mr. Hosken and other Europeans last year, was held in the grounds of the Hamidia Mosque, Fordsburg. There was an attendance exceeding 1,500, or approximately one-half of the existing Indian population of the Transvaal. A number of Chinese passive resister were also present to express their accord with the purpose of the meeting, as were Messrs. A. M. Khatunisa, Hajee Cassim, Ally Latief, M. M. Kala, H. A. H. Tayob, and Mahomed Abba, representing the Pretoria Menion community, Messrs. S. Suji and V. M. Bagas, also of Pretoria, and delegates from Warmbaths, Krugersdorp, Vereeniging, Boksburg, Germiston, Newlands, Roodepoort, Rustenburg, and Ventersdorp. Telegrams and messages of sympathy and support were received from the Indian communities at Heidelberg, Standerton, Volksrust, Potchefstroom, Lichtenberg, Belfast, Barberton, and Pietersburg. The following typical telegrams were received:

From Pietersburg: "Meeting held last night. Unanimously protest strongly against misrepresentation on General Botha's part, and affirm that every Indian prefers Lord Crewe's solution of repealing obnoxious and insulting Asiatic Act to the present position. There is not a single Indian, whether he be a passive resister or not, who is content with the present position of affairs. We wish success in every way. May God help us. We request Association to protest most strongly and cable the proper authorities in London and India."

From Standerton: "Welcome Lord Crewe's suggestion with thanks. Protest strongly and with indignation General Botha's misrepresentation. Please remind meeting the above is from 100 temporarily surrendered Indians, whom the Premier includes probably amongst his 'many contented Indians' in his misleading dispatch. We support your resolutions."

Messrs. E. Dallow, H. Kallenbach, David Pollock, G. Isaac, and H. S. L. Polak were also present. The proceedings throughout were enthusiastic to a degree, and amongst the onlookers were Superintendent Vernon and a number of police, one of whom, who understood Hindustani, was busily occupied in taking copious notes of the proceedings. Mr. C. F. J. Frank represented the members of the Chinese Reform Union, the passive resistance section of the Chinese community.

The meeting commenced at four o'clock, when Mr. Abdool Gaffur Pajandar, Chairman of the British Indian Association, delivered the following address, which was read by Mr. G. A. Desai:

Chairman's Speech

Delegates, Gentlemen, and Friends,

We are met here once again within the shadow of this holy building in order to offer yet one more protest against the continuation of the present terrible condition of affairs. This great struggle of ours has now been proceeding upwards of 21 years, and the end does not yet appear in sight. Month after month, we have hoped against hope that the light would break through the clouds that surround us on all sides, and, with a feeling of despair at the apparent hopelessness of a continuation of the struggle, many of us have ceased to take an active part in it. It is not that they have been brought into agreement with the policy of the Transvaal Government; it is not that they are inclined the more to accept the humiliation put upon the community by reason of that policy; it is not that they have forgotten the vile insult levelled at all Indians by the retention upon the Statute Book of the Asiatic Law Amendment Act; it is not that they do not realise the awful future of the Indians in this Colony and throughout South Africa, should the Transvaal Government succeed in excluding Indian culture. But the financial strain upon the community during the last 30 months has been more than many of us could bear; credit has become restricted; financial pressure has been brought to bear upon some of us; threats and coercion on the part of European supporters of many Indian traders have done their work; and men who were formerly regarded as stalwarts are no longer to be seen in the van of this battle for our rights. We have been told on the authority of those who pretend to know, that the passive resistance struggle has completely broken down

and that our movement in favour of communal liberty has proved a failure. But has it? The fundamental error committed by these critics of ours lies in their confusion of persons with ideas. We who are persisting in this terrible fight against oppression, injustice and calumny believe that truth is on our side, and truth is eternal. It can never be crushed. We believe that our cause is a righteous one, for the fight that we have undertaken is that we may live here as men and not as brute beasts. We do not confine our vision to the immediate present, but look far into the future, and cast our eyes back to our national past. We are members of a great nation that has given to Europe most that is highest in its arts, sciences and philosophies, and, with such a record behind us, we should be guilty of a national betrayal, should we accept the humiliation that is proposed for us by the rulers of this Colony, where we claim our right to live in peace as law-abiding British subjects. And, looking to the future, we discern a life of degradation and spiritual poverty, if, by any act of ours, we consent to the fulfilment of a policy which will effectively prevent our exercising our legal rights, which will preclude our availing ourselves of the services of those whose special function is to minister to our physical health, which will deny us the services of teachers of our own race, which will shut the door upon the entry of those whom we trust with our spiritual guidance. Having these things in view, then, is it not absurd to suppose that any single Indian can so far abase himself as to accept with any show of willingness the position which we are being relegated by a Government that is unsympathetic to our requirements, and that is profoundly ignorant of our national characteristics and our essential qualities?

We are met here to-day specially to protest against the misrepresentations which are conveyed from the Transvaal Government to the Imperial authorities in regard to ourselves. You have all read the Reuter cable summary of the Blue Book recently issued on the Transvaal Asiatic question during the last six months. You have learnt that Lord Crewe, the Secretary of State for the Colonies, has urged the Transvaal Government upon the completion of registration to repeal the Registration Laws and rely entirely upon a strictly administered Immigration Law. Lord Crewe has, indeed, gone further than we have ever gone, and it cannot, therefore, justly be imputed to him that he has merely echoed our demands. It is obvious that he has realised the righteousness of our case and the justice of our requests quite independently of our own representations. But we are informed that in reply to this suggestion, General Botha has replied, saying as a reason for the non-repeal of the Registration Law that many Asiatics are content with the present

position of affairs. A more monstrous misrepresentation of the real facts it is difficult to discover anywhere, and I feel that I am doing no injustice in describing it as wanton, wilful and deliberate. I challenge General Botha to produce a single Asiatic who is content with the present position of affairs. There are to-day in the Transvaal Gaols nearly 150 British Indians, among them, too, some of the most revered leaders in the whole community, men who have been prepared to sacrifice everything rather than honour. I cannot believe that there exists an Indian, whether passive resister or not, who regards with any degree of equanimity the sufferings of these brave men. It is perfectly true that many Indians have adopted the position that further struggle is useless or, at least, that they have no strength remaining for the continuation of the struggle. It is true that many of them have taken out either original or duplicate registration certificates, and that many others have taken out licences to trade, although the production of such certificates was demanded; but I claim that they have acted under compulsion, financial and otherwise. I claim that circumstances were stronger than they. I claim that, although they have failed in this crisis, they have done so not because they believe the Government to be right and us to be wrong, but because they had for the time being lost courage; and this I know—that the Government dare not guarantee that these brethren of ours will not at some future date, be it near or far, join us in our fight against oppression so soon as a convenient opportunity arises, so soon as financial strain is relieved, and I am confirmed in this view by the receipt of telegrams of sympathy and support from all over the Transvaal, even from communities most of whose members accepted registration under Act 2 of 1907. I am convinced that there is not a single British Indian, who has been forced against his will to accept the present position of affairs, who does not bitterly regret his want of courage when put to the crucial test, and many of them are indeed eagerly looking forward to the time when they may be in a position to redeem their past error. The very men whom the Government claim as being content with the present condition of affairs are actually assisting us by action and by financial contributions to continue the struggle. There is all the difference in the world between the compulsory acceptance of certain conditions and being content with these conditions. It is incredible that any Indian, however lost to self-respect and a sense of communal duty, could be satisfied with the status of a slave rather than press for the stabilisation of the status of a free man. And so, on your behalf, on behalf of the whole British Indian community of the Transvaal, I declare that the Transvaal Indians are entirely loyal to the Imperial authorities, and

I shall later seek your express authority to communicate in that sense with the Secretary of State for the Colonies.

We who remain to carry on the struggle are determined to do so at any cost. It may be that we shall lose many a valiant fighter by the way, it may be that the clouds will gather around our heads even more menacingly than they appear to do at the present time, but we are convinced, or, at least, I am convinced that truth will prevail, that our sacrifices will not have been in vain, that the miseries and hardships and privations that we have undergone will not have been suffered for naught and that our European fellow-Colonists will even at the eleventh hour realise the justice of our cause and the moderation of our demands. Those demands, as my predecessors have again and again pointed out, are two only of vital importance, everything else being a matter for administrative arrangement. The first is the unqualified repeal of Act 2 of 1907, promise of which we never was the inducement for our voluntarily registering ourselves a year ago. The second is the right of the cultured men of our race to enter this Colony under the conditions and tests of the Immigration Act. We have never at any time desired free Asiatic immigration into the Transvaal. That is forever excluded by the provisions of the existing Immigration Act, but we have never agreed that the door may be slammed upon us as a race. Lest, however, our European fellow-colonists should fear that the tests of the Immigration Act would allow too great an inflow of Indians who could not show prior residence, we have consented, as we have suggested, that those tests should be administratively increased in severity in any case where the necessity arose, and, in any event, that the total number in any one year of Asiatics who would enter the Colony in terms of the Immigration Act should be limited so far as we are concerned, to six. Certain ill-informed critics have replied that it would be impossible to limit the number of entrants to six, because it would be possible for others to claim a legal right of entry. But the Law, as it stands, gives immigrants of all races no right of entry unless and until they satisfy the Authorities of their capacity to pass the tests, provided by the Law. What we claim, however, is that once these tests, however high they may be set, have been satisfied, the immigrants shall enter the Colony as a matter of right and not subject to the arbitrary discretion of any person, however highly placed. We can never consent that the status of our cultured men should be lower than that of the meanest in the community.

I will not detain you further. You are not unacquainted with our case, nor, I think, is the European public. The facts are very simple for those who are not prejudiced. We have nothing to hide. What we ask we do not vary from. We offered voluntary

registration ten months before it was accepted, and when the time came for its acceptance we did not increase our demands, nor shall we in the future. It is still possible for the Government to grant our requests. We have been told that to grant them to-day would be to admit defeat for the Government. Surely if the Government are as strong as they are believed to be or as they would have us believe them to be, they will do what is right irrespective of what we think.

I thank you for attending to-day, and I thank our European friends present, on your behalf, for the trouble they have taken to come here to-day to show us that we still retain the sympathy of some of the Europeans in this country. We hope that they will continue to assist us and to advise us, and we, on our part, will endeavour to show that we are worthy of their sympathy and support.

The first resolution, as follows, was proposed in strong terms by Mr. Ally Mahomed Khamissa (Pretoria), seconded by Mr. M. M. Kala (Pretoria), and supported by Mr. Abdool Canie (Johannesburg):

"This meeting of British Indians solemnly and vehemently protests against the cabled report of the reply of General Botha to Lord Crewe that many Asiatics in the Transvaal are content with the present condition of affairs as opposed to the solution offered by Lord Crewe, and earnestly requests a complete and independent investigation into the facts by the Imperial Government."

The second resolution, as under, was proposed by Mr. Hajee Cassim (Pretoria), seconded by Mr. Ally Latief (Pretoria), and supported by Mr. Dildar Khan Osman Khan, acting Chairman of the Hamidia Islamic Society (Johannesburg), and Ahmed Mia (Johannesburg):

"This mass meeting once more urgently implores the Imperial Government to take such steps as will speedily terminate the present struggle with all its attendant hardships and privations."

Mr. C. K. Thambi Naidoo, who has just passed through his fourth term of imprisonment, then proposed the third resolution:

"This mass meeting of British Indians hereby declares its fixed intention to continue the passive resistance struggle until such time as the just demands of the community are acceded to by the Transvaal Government."

Mr. S. E. Vaja (Krugersdorp) seconded, and Messrs. Salooji (Johannesburg) M. E. Nagdee (Warmbaths), M. K. Desai (Johannesburg), and Messrs. David Pollock, F. Dallow, H. Kallenbach, and H. S. J. Pulak supported. The European speakers strongly urged those present to continue passive resistance to the bitter end, as it was the only means

of securing their just rights. They had a splendid reception. The fourth resolution was as follows:

"This mass meeting of British Indians offers its emphatic protest against the illegal deportations direct to India of Indians who are old residents of the Transvaal for non-registration."

It was proposed by Mr. E. M. Cachalia (Johannesburg), seconded by Mr. C. H. Desai (Krugerdsorp), and supported by Messrs. Ismail Patel, the acting Secretary of the Hamidia Islamic Society (Johannesburg), and D. L. Chetty (Pretoria).

The fifth resolution, as follows, was moved from the Chair:

"This mass meeting of British Indians hereby authorises the Chairman to transmit copies of the previous resolutions to the proper quarters."

All the resolutions were carried with acclamation, and the proceedings, during which collections of funds for the British Indian Association were handed over, concluded shortly after six o'clock.

East London British Indians

A meeting was held under the auspices of the British Indian Association in the Association's Hall, Buffalo Street, on the 14th ulto. The chair was taken by Mr. A. G. Ismail, chairman of the Association, and he was supported by Messrs. S. Casoojee, Q. Devan, Teikamdas Bros, A. Cader, H. B. Esop, Manibhai, Deosi, J. Abrah, Vellabhi, Theodoros, Saliman, Petall, and Sorabjee Mohara. The hall was packed, over a hundred persons being present.

The chairman moved: "That this meeting of the British Indian Association express their deepest sympathy with their leaders in the Transvaal, also condemning the action of the Transvaal Government for the steps they are going to adopt for deporting their brethren through Delagoa Bay; also that a copy of this resolution be sent to the Right Hon. the Secretary of State for the Colonies, and also to the Viceroy of India."

The resolution was seconded by Mr. Teikamdas and carried unanimously.

Mr. Casoojee, who also spoke, strongly condemned the action of the Transvaal Government.

The meeting then terminated.

The following telegram was despatched to the Viceroy of India, to the Secretary of State for the Colonies, and to the High Commissioner:

From Indian Association, East London:—"Strongly protest against arrangement Transvaal Portugal for illegally deporting Indians direct from Transvaal to India, and also beseech you to bring rapid conclusion present disabilities our people in Transvaal."
—East London Daily Dispatch.

Europeans in Native States

By a Retired Dewan

We take the following from the *Indian Review* (Madras) for December last:—

The Honourable Mr. J. D. Rees, C.I.E., M.P., in his letter to the *London Times*, dated 9th November, 1908, makes the following observations:—

My object in writing however is to point out that the right of all British subjects to equal treatment under all British Governments or under all Governments directly or indirectly controlled by the central Government is not conceded by Native Indian Governments. Europeans are excluded from Kashmir, Sikhim, and Nepal and have been subject to this disability long before the Transvaal difficulty arose. Nor have Europeans ever raised any objection to this colour bar. In other States in India, such as Travancore for instance, Europeans can only settle by express and individual permission in each case obtained from the Government.

We regret the necessity for protesting against these remarks of Mr. Rees.

They are most inaccurate and misleading.

Every student of Indian History knows that before the East India

Company began the acquisition of political power in India, the native

rulers had French and other European

officers in their service. The British

authorities felt that the influence of

these foreign European officers was

prejudicial to their interests; and took

care to introduce in their treaties with

Native States, a clause that no European

should be allowed to settle in

their territory without the express

sanction of the paramount power.

Every European who desires to settle

in a Native State—whether he is a

British-born subject or not—must

apply to the British Resident; and

not to the Durbar, for permission.

The Resident asks the Durbar whether

it has any objection to the grant of

the application. The Durbar invariably

replies that it has none. Thereupon

the Resident issues a licence to the

applicant to reside in the State,

on the distinct understanding that it

may be revoked by him without

assigning reasons. If the European

who settles in the Native State,

happens to be a British-born subject,

he is not amenable to the criminal

jurisdiction of the State except in

Travancore and Cochin who exercise

a very limited jurisdiction. These

two Native States are allowed to try

and punish European British-born

subjects for offences punishable with

imprisonment for a period not exceed-

ing three months or a fine not

exceeding Rs. 1,000, or both; but

both the trying officer and his appellate

authority must be British-born European

subjects and Justices of the Peace

appointed by the Government of India.

All other offences are triable only by

the British Resident or by the High

Court of Judicature at Madras. It is

this modicum of criminal jurisdiction

vested by the paramount power in

nominal exercised by Travancore and Cochin, that necessitates the employment, in these States at the cost of the Durbars, of British-born European subjects who could try their own countrymen for misdemeanours. Mr. Hunt, late of Madras Bar, is now in the Travancore High Court to satisfy the requirements of this small concession which other Native States have been wise not to care for. Every contract of service entered into by a European with a Native Government, requires the sanction of the Government of India, although he may not be in the service of the British Government. In all these contracts there is a clause that any dispute arises between the parties, the British Resident should arbitrate and finally settle the differences. No appeal to the Tribunals of the State is allowed.

(To be Continued)

"The White Man's Burden"

What is it?

The following characteristic letter had been addressed by Mr. L. W. Ritch to *Public Opinion*, under the 16th ulto:—

What is "The White Man's Burden"? The phrase flows so glibly from tongue and pen, and is, at times so oddly applied that one may perhaps be excused doubting whether its true significance is always apprehended. For instance, your Correspondent appropriates it to support his "White Australia" policy, much in the same way as I have known it hurled, as the last possible word on the subject, by the local protagonists of a "White South Africa."

Nevertheless, there would appear to be little enough of ambiguity about the expression. If words have any meaning at all, "The White Man's Burden" would surely imply the recognition of some great load oppressing humanity, the burden of which falls upon the White Man. What, then, is the nature of this burden? How may we best support it, and why should we? For answer we must turn to those wondrous Flowers of Humanity, Shri Krishna, The Buddha, The Christ,—the Perfect Ones,—whose power and strength were ungrudgingly dedicated to the advice of all mankind; Who, bearers of the World's Burdens, sacrificed Themselves in order that the darkness of man's ignorance might be made a little lighter, the weight of man's sorrow be somewhat lessened, his evolution and upward growth be quickened. We of the white races pride ourselves upon the advanced position we have attained over that of our darker complexioned brothers; but when we and our Empire will have gone the way of our countless predecessors, we shall be remembered, if remembered at all,

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફોનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૧૭ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯.

અંક ૧૬.

અઠવાડિક પંચાંગ.

પ્રોસ્તો-તા. ૧૭ મી એપ્રિલથી, તા. ૨૩ એપ્રિલ સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૯.

હોદ્દા-૧૪ વડ ૧૨ થી વેશાખ છુદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

સુસલમાન-તા. ૨૫ મી રખીકલમગલથી ૨૭ રખીકલમગલ સુધી, ૧૩૨૭ હીવરી.

માસ.	પ્રોસ્તો તારીખ.	હોદ્દા તારીખ.	પ્રસન્નતા તારીખ.	પ્રસન્નતા રોજ.	પ્રસન્નતા ક. મી.	કુલે અંક.
જાની.	૧૭	૧૨	૨૫	૭	૧૮	૫ ૩૩
રખી.	૧૮	૧૩	૨૬	૮	૧૯	૫ ૩૨
સોમ.	૧૯	૧૪	૨૭	૯	૨૦	૫ ૩૧
મામ.	૨૦	૧૫	૨૮	૧૦	૨૧	૫ ૩૦
ગુપ.	૨૧	૧૬	૨૯	૧૧	૨૨	૫ ૨૯
ગુર.	૨૨	૧૭	૩૦	૧૨	૨૩	૫ ૨૮
શુક્ર.	૨૩	૧૮	૩૧	૧૩	૨૪	૫ ૨૭

આવૃત્તિમયિકા.

હક કેમ મેળવાય ?	૨૪૫
મી. ગાંધીની મહેનત	૨૪૬
નીલાયતના છાપામાં ટાંચવાલના હાંદી	૨૪૭
લેડાન્સજમમાં માસ મીડીંગ	૨૪૮
એડાન્સજમ ખર્ચ	૨૪૯
નાતાલના મજનરને માનપત્ર	૨૫૦
ઈંગ્લીશ દેશબંધ મહાત્મા મેળીની	૨૫૧
મેંદ અને સંકર	૨૫૨
એડાન્સજમ	૨૫૩
બારબરડનમાં લડતનો નુકસાન	૨૫૪
ખેડાયરમાં હાંદીઓની મીડીંગ	૨૫૫
વડી પારલામેન્ટમાં હાંદી	૨૫૬
ટરી ગમેલ સરકાર	૨૫૭
એક અગત્યની અરજ	૨૫૮
નાદારી કારકની મેળીસો વચે	૨૫૯
ડેલાઓઆને ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ	૨૬૦
હોદ્દાતાનના ખર્ચ	૨૬૧
કરના તાર સમાચાર	૨૬૨
આલુ વરતમાન	૨૬૩
૧૯૦૯ ખર્ચના આંક	૨૬૪

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૧૭ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯.

હક કેમ મેળવાય ?

રાજકારણમાં જાગ લેવા માટે વિલાસમાં બંધાવેલ ઓરતો જમરી ગુનેશ મચાવી રહી છે. તેમની દિલ્લચાલના અભિયાનો વિશે દેશબંધ લોકો લગભગ રૂપનો એક આદરીકલ કલકતાના એકસ્ટરી મીસ્ટ્ર મસીક "મેડરન રીવ્યુ" માં પ્રસિદ્ધ થયો છે. ઓરતોની બંધાવેલી અને હોમિતની પુરતી તારીફ ચક્ર ચક્રે તેમ નથી. તેમની એક સંખી તથા ખંત અજબ છે. તેમની લડન ચોખ્ખી સત્યમંદની નથી, પણ તેમની ધીરજ અને સહન શક્તિ એટલી બધી છે કે તે વિશે હાલના લડતના સમયમાં અગત્ય ને ધણી જાણવાનું ને શીખવાનું મળે છે. તેથી તે લખાણ દેશબંધ લગભગના શબ્દોમાં અમે નીચે આપીએ છીએ.

ઇંગ્લાંડની રાજદારી જીંદગીમાં ઓરતોની વોટ માટેની લડત એ સદુષ્ટી જાણવા લાયક હિસાબ છે. તેમાંથી ધણી શીખવાનું મળે છે. એ એસેકસન જાતમાં કુદરતી રાજદારી કામેલીય છે તે આ લખાણમાં બરોબર જણાવ્યું આવે છે. અંગ્રેજોએ પોતાની સ્વતંત્રતા કદે કદે જાત મહેનતથી મેળવી છે. તે મેળવવા માટે તેમણે પોતાનું સર્વસ્વ તજેણું હુકું માણસ જાતની ચડતી, આત્માદી, અને સુખ સાંનિતે માટે રાજદારી છુટને તેમણે સદુષ્ટી વધારે જરૂરી ગણી છે; અને તેથી હરેક જમાનામાં અને હરેક તરે તે (છુટ) મેળવવા માટે બધી જાતનાં દુઃખો અને સંકરો ઉઠાવ્યાં છે. રાજદારી છુટમાટે કાન્સમાં જોડવાં હંગામે ચર્ચા છે તેવાં ઇંગ્લાંડમાં નહીં ચર્ચા હોય. જતાં તે મેળવવા ખંતપૂરક અને મજબૂત રીતે જુદા જુદા માણસોએ તેમજ જુદા જુદા પક્ષોએ પોતાની કેલીપ નિરંતર રીતે આક્રમક રાખ્યા કરી છે. જે પ્રાણે સ્વતંત્રતા મેળવવા માટે મળે છે

તેમના સાર ઇંગ્લાંડના ઇતિહાસમાં કિમની પાડો ભરેલા છે. અને તેથી જે અંગ્રેજો હોદ્દાને સહને માટે પડેલું રાખવા માગે છે તેઓ હોદ્દાતાનની નિરાશો અને કોલેજો માંથી ઇંગ્લાંડના ઇતિહાસનો અજાણ કદી નાખવાની બલામણુ કરે છે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. પણ તેમનો તે પ્રયત્ન ફાટ જવાનો. તેના અંગ્રેજોને જે છુપા વશો તે હોદ્દા દેશબંધને કાંઈ ને કાંઈ રીતે લોકો આજણ સુકશે. માત્ર પરીક્ષા સારજ ઇંગ્લાંડનો ઇતિહાસ વાંચે તે કરતાં મોટી સંખ્યાના લોકો દેશબંધનો આજણથી તે અણી શકશે. વળી અંગ્રેજોની રહેણી પ્રસિદ્ધ છે; એટલે ઇંગ્લાંડમાં ન અજાણ જતાં પણ તે અણી શકાય છે. તેમનાં પુસ્તક, તેમનાં ગીત, તેમની કળા તેમની રમનમમલો એ દરેકમાં તેનું રૂપ ઠીક દેખાઈ આવે છે. હોદ્દા નગર આજણ થી તે લોકો માગનારાઓ ખાલી હળવા પડે, અને નામોશી મેળવશે. ઉપર જણાવ્યો તેવો જોષદાયક લખાણો તે ઓરતોની લડતનો છે. અત્યારે તે પુર જોસથી ચાલે છે. ઇંગ્લાંડના ઇતિહાસના અજાણોએ ચોપડીનાં પાનામાં જોએલું હોય તેનો આખાં તેને તાજે લખાણો મળે છે. એટલે કે ઓરતોની આ લડત તે ઇંગ્લાંડના મરદો અને બાલુની છુટ માટેની જમાનાથી ચાલતી આવતી લડતનું એક દ્રષ્ટાંત છે. મીસ કીસ્ટેલસ પેન્ડરસ્ટે ખરે કહ્યું છે કે છુટ વમરની જીંદગી કાંઈ કામની નથી; રાજદારી છુટમાટે અમે જોડાઈ કરીએ છીએ તે કરતાં એ છુટની કિંમત બહુ બાર છે. તે જણાવે છે કે ગમે તેવાં દુઃખ પડે, કે ગમે તેવો વખત આવે જતાં અમે આપારી લડતનો વ.વરો દરકાવ્યા કરશું. આ બધું બહુ જાણવા લાયક છે, પણ તેમાં લડતના વિરોધીઓની વરતજુક વધારે જાણવા લાયક છે. ઇંગ્લાંડમાં જે રાજદારી હિસાબો ચાલે છે તે દુસ્મનાયક, મરકરી, અને નિરકાર ના મારા વચ્ચે પેલા થાય છે, અને જીતે છે. ઓરતોની લડત તે આવી હિસાબ નો નમુનેદર લખાણો છે. આ મુલકમાં હરેક તરીકે હિસાબ ગમે તેવી ડહાપણ ભરેલી હોય જતાં તેને અજાન, વહેમ, હુકુંજી, દંભ વગેરે તરફનો સખત મારો

ખમરો પડે છે. જતાં આગેવાનો કવચાવની એ ખુશી છે કે જ્યારે મુશીબતો સામે ખડી થાય ત્યારે તેનું શ્રેષ્ઠ રૂપ પ્રગટી નીકળે છે. ચોરોતોની હાલતની પહેલાં દાંસી અને નિંદા થતી એ વખત હવે આપો ગયો છે. દરેક પગથીએ ચડતાં તે હાલત વધારે ને વધારે જોસવાળી થઈ છે. દરેક નિશાની અને નિષ્ફળતાના પરિણામે એ દિલચાલના મુગ્ધ આગેવાનોના ખત અને ઉત્સાહમાં ઉમેરો થયો છે. અને આપારે તે હાલત અજબાલની એક સદુચી બહેલી દિલચાલ ગણાય છે. તેને માટે સુસ્ત આગેવાનો છે, તેમજ ચૂસત દેરાનારાઓ છે. હાલતને પ્રખ્યાત કરવા, તેમજ આમજ વધારવા મમે તેવા એક આપવા તેઓ તકવાર છે. આ ઉત્સાહના કાપમાં એકપણ મરદ કે ચોરત, પાકરા કે જોડરી નહીં હોય કે જે આ હાલતથી તરફગાર ન હોય. તેના દિમાય તીવ્ર એ હાલત યોગ્યતાએ રમે છે તેને ફાકટના મડખડટના રૂપમાં બદલી નાખવા તી ફાકટીસા કરવામાં આવે છે. મરદ કે ચોરત, નાના કે મોટા બધાને તેમાં વધતો એકા દિરસો હોય છે. જે કે સાધારણ માણસને તો વોટ માટે લડનારા નોજા જાય તેમાં સામે છે પણ ખરી રીતે એક સાચા પુદ જુવું કમદથુ મામે છે. તેમની ફતેહની ચાવી એ છે કે તેઓ એકસ પછી પોતાની હાલતમાં ચુસ્ત છે. પોતાના આગેવાનના એક બોલ માટે જન આપવા તકવાર હોય એવી સે કડો, જલ્દે દબારો ખાઈએ છે. તેમની છાંટીનો મુખ્ય હેતુ હાલત ચલાવવાનો છે. હાલત સિવાય બીજા બધને તેઓ ચોજા ઉપયોગનું ગણે છે. દરેક મીટીંગમાં સે કડો પોડ બેઠા કડે છે; દબારો ચોપાનીઆ, ચોપડીઆ, જાપાં, ખાસ બતાવેલી રાઇઓ, ચોખાં વગેરે અનેક બીજાં વિષે છે, અને હાલત માટે પૈસા મેળવે છે. હાલતને નિભાવવા માટે એક ફરતો વધારે મડજે છે. તે માટે જુદાં જુદાં બધારણો અને જુદાં જુદાં આગેવાનો છે. જતાં હાલત સાવ એક સાંપીધી અને કોષ જતની આદર આદર ના કાકાસની નિશાની વગર ચાલી જાય છે. તેમના કેટલાક આગેવાનોની કુકે ઓળખાણ નીચે મુજબ છે:

હાલત ચલાવનારાં જે મુખ્ય મડજના નામ (૧) પોલીડીકલ અને સેરીપલ પુનીયન ચોખાં વીમેન, નમા (૨) વીમેન-સ હાઇમ લીમ. પહેલા પકડાના મળીતા આગેવાન મીસીસ પેન્ડે, મીસ પેન્ડે, મરદમાં મરદ.

મીસીસ ક્રમન્ડ, અને મીસીસ પેથીક લોરેન્સ છે. પહેલી એ માફકરી ચાલ-છે. બીજી મીસ પેન્ડે છે તે બીજા દરજ્જાની આગેવાન છે. મીસીસ પેન્ડે તે મડજની દરજ્જર છે, અને આખા મુલકમાં એ ખાતાનાં મડજમાં સદુચી વધારે કારસેદાર ગણાય છે. મીસ પેન્ડે તે બધી વ્યવસ્થા અને કારબાર ચલાવનાર સેક્રેટરી છે. મીસીસ ક્રમન્ડ તે બધા હાલતક વુમલાની સેનાધિપતિ છે, ત્યારે મીસીસ પેથીક લોરેન્સ તે બધી જાહેર સભાઓમાં પ્રમુખપદ લેનાર છે. આ છેલ્લી ખાતુ વળી "ચોરતના વોટ" નામના જાપાની અરિપતિ છે. એમાંની બધીએ સરસ કાપજુકાર છે. મીસ ફીસ્ટાબેલ પેન્ડે આખી દિલચાલની જાહેર બોલનારી છે; જે કે મારા મત પ્રમાણે તેની મા એ બધામાં સદુચી બળવાન કાપજુકાર છે. બીજું મડજ તે સદુચી જુવું મડજ છે. તેની દરજ્જર અને આખી દિલચાલની મા તરીકે ગણાતી ખાતુ તે મીસીસ ટેમપર્ડ છે. પ્રખ્યાત જનરલ ફેરચની તે જોહન ધાવ છે. તેની આકૃતિ બહુજ બબ્બ અને દમામચાળી છે. તે ઉમરમાં શુદ્ધ છે, એને મોટી સભાઓમાં કાપજો આખી લકે છે.

મો. ગાંધોની મહેનત.

જેલમાં સત્યાગ્રહ.

જેલના ધારાત્રી દીડીએને કારણે ગાંધીમાં આવે તેની સામે મી. ગાંધીએ જેલમાં સત્યાગ્રહ શરૂ કર્યો છે. તેમને જેલમાં રાજ જે થી આપવામાં આવે છે તે સેવાની તેમણે ના પાડી છે. અને એવું જણાવ્યું છે કે જ્યાં મુશી દરજ્જાવાસની જેલના દરેક દીડીને રાજ થી આપવાની સરકાર કજીલત આપે નહીં ત્યાં સુધી તેઓ જેલમાં પોતાને લી મળે છે તે લેશે નહીં. આ પ્રમાણે મી. ગાંધીએ જેલની આદર પણ પોતાનો સત્યાગ્રહ ચાલુ રાખ્યો છે.

ફેકલસીટમાં મોજદ પેચવાનો લાકસેન્સ આપવા સમયમાં એમ. એમ. હાઉજીની બરજુપર વિચાર કરવા લાકસેન્સ મોજડની મોટીમ અમલોની દીડીએનો આજસેટની

વિલાયતના છાપામાં દરજ્જાવાલના હીદી

'બરમીંગહામ પોસ્ટ'

જાણે છે કે:—દરજ્જાવાલમાં વરતા હીદી આખત લાંબી સરકાર પાસે કરવામાં આવેલી રજુઆતથી મુ' લાભ થયો છે એવો સવાલ કોલોનીઅલ રહેર સેક્રેટરીને લોરડ એમ્પથીલ પુછવાના છે. આ સવાલ પુછાય લાં આમની સભામાં એવો સવાલ પુછવાનો છે કે રજુસ્ટર સરડીરીકેટ નદિ હોવા માટે મી. ગાંધી દરજ્જાવાલમાં ત્રીજ વાર સખત જેલ બોમવે છે એ સાચું છે કે નહિ; એ કાયદોનો કહેવાએસો હેતુ હીદીએની ઓળખાણ પાડવાનો છે એ ખરું કે નહિ; મી. ગાંધીની જતની ઓળખાણ લીધા વગર તેમને ઓળખી સકયા નહિ એવું જેખમ છે કે કેમ; તથા સરકાર આ બાબતમાં કંઈ પગલાં લેવા માગે છે કે કેમ? આવા સવાલ એ જુદી જુદી પાર્ટીના મેંજરો પુછે છે એ બતાવે છે કે દરજ્જાવાલના કાયદોને મંજૂરી આપવામાં ખોટું થયું છે એ બધી તરફથી વધારે ને વધારે કજીલ થતું જાય છે..... દરજ્જાવાલ દબે એ બાબતમાં આમજ ન વધે એવાં પગલાં લેવાને કચારો મડ મુકયો છે; અને જે દબે એ કાયદોમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરવામાં આવે તો દરજ્જાવાલના મામલા સમયમાં આમની સભામાં તેમજ ઉમરાવની સભામાં ખજો સજન ગ્રેટેસ્ટ હાશે.

'ચાઈશાયર ટ્રીબ્યુનલ'

જાણે છે કે:—ચરજાવ બોમવતા કોલોની તરફ વડી સરકાર ફેવી રીતે વરતે છે તે લોરડ એમ્પીલ વચેરના સવાલથી ખુબ્બ પડ્યો. લોરડ એમ્પીલ તથા મી. ગેમરટ સખ જણાવે છે કે વડી સરકારે દરજ્જાવાલના હીદી બાબતમાં વચેર પડ્યું, અને હીદીએને વગર ફરકતે કોલોનીઓમાં રહેવાની તથા વેપારની કુદ મળે એવાં પગલાં લેવાં.....લાકસના કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને મત એવો છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીની બાબતમાં વચેર ન પડ્યું. અખપખીની વાત છે કે આખા રાજના હિતની ખાતર વડી સરકારને ઉપરી તરીકે ને હા છે તે આ પ્રમાણે કુમારી નાખવામાં આવે છે.

જોહા-સબરગમાં માસ મીટીંગ.

૧૫૦૦ માણસની હાજરી.

સંખ્યાબંધ ડેલીગેટો.

સખત પ્રેરિત.

[ઈન્ડિયન ઓપિનિયન માટે ખાસ રીપોર્ટ.]

શરૂઆત

તારો

તા. ૧૧ મી ને રવીવારે ફોર્ડ કમરમ હમી ડીઆ મશ્હુરમાં એક માસ મીટીંગ શરૂ હતી. એમાં સમેકા માણસોની સંખ્યા ૧૫૦૦ ઉપર હતી. કેટલાક મીના સત્તા મહીનો પછી મીટીંગમાં હાજર હતા. હાજર થયેલાઓમાં મેસરસ એ. એમ. ખમીસા, હાજી કાસમ, અલી લતીફ, એમ. એમ. કાળા, એમ. એ. એચ. તખ્તચન, અને મહમદ અબ્બા (એટલા પ્રિયોરીઆ મેમ્બર હોમ તરફથી), મેસરસ એસ. સુશ, તથા વી. એમ. બગસ (પ્રિયોરી આના બીજા ડેલીગેટો, ને ઉપરાંત વેરમ બાઈસ, હંદમરસડારમ, વીરીનીનીંગ, એક સબરગ, જરૂમીસ્ટન, ન્યુલેડક, રૂડીપુરડ, રસ્તનખરમ, તથા વેન્ટરસડારમ વગેરે ડેલીગેટો ડેલીગેટો હાજર હતા. કેવલ ખરમ, રહાંરહન, વેલસારડ, પેલેસ્ટરમ, લીકતનખરમ, મેલહારડ, બારખરડન, પીટ રસખરમ વગેરે ડેલીગેટો હોમ તરફથી રિસેસીયન તારો મળ્યા હતા. બીજા હાજર યનારાઓમાં મેસરસ હ. ડેલાઈ, એચ. ટેલનમેક, ડેવીડ પેલેક, જી. અ. હ. અક, તથા એચ. એસ. એસ. પોલાક વગેરે હતા. મીટીંગનું કામ થયુંજ ઉત સાહમેર ચાલુ હતું. એના આગળાં એમાં સુપરીન્ટેન્ડેન્સ વસ્તન, અને બીજા કેટલાક પોલીસ હતા. એક હીંદુસ્તાની બાલ્યનાર પોલીસ મીટીંગનાં સાપલની મેંધ લેતો જણાતો હતો. તેમ પ્રેટ ફારમની બાલ્યને ખાસ જગ્યા આપવામાં આવી હતી. મીના કોમના સત્તામહીઓ વતી મી. સી. એ. જે. ફરેક હાજર હતા. આશરે ચાર વાગે મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. પહેલાં બહારગમ ના તારો વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યા. તેમાંના કેટલાક બાલ્યના લોક તારે નીચે મુજબ હતા.

પીટરસખરમ તરફથી: "મહા રાને મીટીંગ બરહ હતી. જનરલ બોથાની ખોટી રજૂઆત સામે સખત પ્રેરિટ કરીએ છીએ. કાપદો રદ કરવાની બેરહ કમ્યુની માગણીને દરેક દોહી ટેકા આપે છે પાસીવ રીઝીસ્ટર હોય કે ન હોય જતાં એકપણ દોહી એવો નથી કે જે હાલની સ્થિતિમાં સહ હોય. દરેક બાગ તમાં ફોતેદ હમીએ છીએ. ખુદા આપ હુને મદદ કરે. એસોસીએશનને અરજ કરીએ છીએ કે સખત પ્રેરિટ ઉઠાવે અને હીંદુસ્તાન તથા હમકાંડ તારો મોકલવા." રહાંરહન તરફથી: "લેરડ કરીયુની સુચનાને આવકાર આપીએ છીએ. જનરલ બોથાની ખોટી રજૂઆત સામે મજબુત રીતે અને ચુરસાથી પ્રેટ રદ કરીએ છીએ. મીટીંગને હુએ કે આ તાર મોકલનારા ૧૦૦ જેટલા માણસો ને કે હાલ તો કાપદોને ચરણ થયા છે, જતાં જાને કાપદોથી સતોય માનીએ છીએ એમ જનરલ બોથાની કહી પછી કહી ચકાસી નહી. તમારા હસાને અને રેંક આપીએ છીએ." બીજા તારો વચ્ચા પછી ચેરમેન મી. અબદુલ ગુરૂર ફર્જાહનું બાપલું મી. જી. એ. હેલાઈએ અંગ્રેજીમાં વાંચી સંભળાવ્યું. બાપલુંનો શુભસાદી વર જુમો નીચે મુજબ છે:—

પ્રશ્નપત્ર સમજાવું

મહરો અને બાઈઓ,—આપણે જાને ફરીને આ પરિત મશ્હુરના મહાનમાં હાલની માલુ બચકર સ્થિતિની સામે એક વખત વધુ પ્રેરિટ કરવાને મળેલા છીએ. આપણી આ જગી લડતને આજે સમસન અહી વરસ થયાં છે. તેમ જતાં હજુ તે કપારે પુરી મશે એ કહી શકાતું નથી. આજે અંત આવશે કામે અંત આવશે એમ આજામાં ને આજામાં

આપણે મહીનાના મહીના કાઢ્યા. અને તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે હવે વધારે લાંબા વખત સુધી લડત ચલાવવામાં કોઈ પછી જતનો લાજ દેખાતો નથી એવી નાઉમેદી ઉપર આવી ગયા, અને તેથી લખાઓ લડતા બંધ પડ્યા. પછી તેથી એમ નથી સમજવાનું કે તેઓ દરંસ વાલ સરકારની પોલીસીને કહુન રાખે છે. તેવી પોલીસીથી આપણી કેમ જે દલકી સ્થિતિએ મુકાબ જાય છે તે સ્થિતિ કહુન રાખવા માગે છે એમ પણ નથી. તેમ જ ખુતી કાપદો સરકારી હાતર ઉપર કામમ રહે તેમાં અત્તી હીંદી કોમનુ કેટલું બારે અપમાન થાય છે એ પણ તેઓ જુલી ગયા નથી. દરંસવાલ સર કાર બણેલા હીંદીને લખલ થયા નહીં દેવાની બાબતમાં ફોતેદમક ઉતરે તો દરંસ વાલમાં તેમજ આખા દક્ષિણ આફરીકામાં હીંદીના બરિખમાં કેરા હાલ આવે તે તેઓ સારી રીતે જાણે છે. હેલા ૩૦ માસ દરમીયાન આપણે જગ્ન ઉપરાંત પેસા સંખધી તંગીમાં આવી પડ્યા છીએ. આપણને ધીરધાર ધરી મહ છે. આપણા વેપારીઓને જે ગોરા વેપારીઓ ની મદદ હતી તેઓ ધમકા આપીતકો હોવા લાગ્યા. અને આથી ને માણસો મજબુત મેલાતા હતા તે હવે લડતમાં કાંઈપણ જાગ લેતા બંધ પડ્યા છે. કેટલાએક કહે છે કે સલામકગી લડત નહન પડી બાંગી છે અને જતની રસ્તાવતા મેગવવાના ઉપાયો સાવ નિષ્ફળ થયા છે. પણ હું તે વાત સાચી છે! આવું કહે નારો કે માનનારાની ખોટી જુલ છે. અમુક માણસો અમુક સંજોગો વચ્ચે કામદાને ચરણ થયા હોય તેથી તે માણસ કાપદોની તરફેણમાં છે એમ કહી શકાય નહીં. આપણે જેઓ ગુલમ, અને અન્યાયની સામે આવી મહાન લડત લઇ એ છીએ તેઓ માનીએ છીએ કે સલા આપણા પક્ષમાં છે, સલાનો સદાય જય છે. આપણે માનીએ છીએ કે આપણી લડત ખરી છે. આપણે જે લડત ચલાવેલી છે તે એટલા માટે કે આપણે આ દેશમાં માણસ તરીકે રહી શકીએ, પરંતુ કે હેવાન તરીકે નહી. હાલ તરતજ આપણું શું મહ જય છે તેટલુંજ જોઈ ને આપણે ખેસી રહેવા નથી મામતા. આપણે જુલકાળમાં મેલુ હતા તેનો વિચાર કરીએ છીએ. આપણે તે પ્રવ્વના પુરો છીએ કે જે પ્રજા પાસેથી પુરોપ આજ ની કળા કોશમ્યા રીએત છે. આ બીના આવવા પછી કાંઈપણ હીંદી આવે

સરકાર બરેલો કાપદો ખરા મનથી કબજા રાખે એ માનવા જેવું છે !

આપણે આજે ભેળા થવાનું મુખ્ય કારણ એ છે કે ટરાંસવાસ સરકારે વડી સરકાર પાસે આપણા વિષે જે ખોટી દુકી કત રચી કરી છે તેની સામે આપણે પ્રોટેસ્ટ કરવા માગીએ છીએ. વિકાસત માં થોડા દિવસ ઉપર આસમાની કિતાબ બહાર પડી તેની દુકી દુકીકત રહે તાર મારકન જાપાઓમાં મોકલી તે તમે બધા એ વાંચી હશે. આ કિસ્સાથી તમે જોઈ હશે કે કોલોની ખાતાના સેક્રેટરી લોરડ કચુએ ટરાંસવાસ સરકારને આચકપુરવક જણાવ્યું છે કે રજીસ્ટરેશનનું કામ પુરું થઈ રહે છે અને રજીસ્ટરેશનને સમતા કાયદા રદ કરવા અને માન હમીશ્ચનને સમતા કાયદાનો જાપતાપુરવક જમલ કરી હમીશ્ચ ટો ઉપર ઘટતી સાબાળ રાખવી. ખરેખર, લોરડ કચુએ તો આપણી માંગણી કરતાંએ વીશીય અધાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. આ દુકીકત ખતાવે છે કે લોરડ કરીયુ અમુક મીઝ આપણે માગીએ છીએ તેટલા માટે આપણને આપવી એમ નથી કહેતા. પરંતુ અર અને નાવ બરેલુ જે હોય તે આપણા માગવા વિના પણ ટરાંસવાસ સરકારે કરવું તેવા વિચારથી કહેલું છે. પણ આસમાની કિતાબ ઉપરથી તો આપણે જોઈએ છીએ કે વડી સરકારની આ સુચનાના જવાબમાં જનરલ ભેચાએ એવો જવાબ આપ્યો છે કે કાયદો રદ થઈ શકે તેમ નથી; અને તેવું એક કારણ એવું બતાવ્યું છે કે પણ એથી આટીકા હાલની સ્થિતિથી સતોય માને છે. મારે કહેવું જોઈએ કે આના કરતાં હકકોઈ જુદું બીજું કાંઈપણ હોઈ શકે નહીં. હાલની સ્થિતિથી સતોય માનવો હોય એવો એક પણ એથી આટીક જનરલ ભેચા શોધી આપે તો હું તે છુટ્ટે તેવા હોઈ કરવાને તક વાર હું. ટરાંસવાસની જેલમાં આજે સમસય ૧૫૦ હોઈએ હશે. તેમાં પણ કેટલાક તો આખી કોમના આગેવાન મહાતા નામાંજીત હોઈએ છે. તેઓ આપણને ખતર મમે તે વસ્તુને ભોગ આપવાને તકવાર છે. સલામતી હોય કે નહીં, તોપણ પોતાના આ બહાદુર કાલ એ જોલમાં રહી દુખ ભેગવે અને પોતે સ્વસ્થ થઈને બેસી રહે એવો એક પણ હોઈ હોય એ હું માની શકતો નથી. એટલું ખરું છે કે વણા દીદી એવું માનીને બેસી મથા છે કે હવે વડી સરકાર અધાવવી તે નકામી છે અથવા તો વધુ

સરકાર અધાવવાની તેઓમાં તાકાદ રહી નથી. એટલું પણ ખરું છે કે વણા ખરાએ યોરીજનલ અથવા હુડીકેટ રજીસ્ટરેશન સરદીરીકેટ કલાવેલાં છે, અને બીજા કેટલાકે વેપારના પરવાના પણ કલાવેલાં છે. પરંતુ હું ખાતરીપુરવક કહી શકું છું કે તે બધું તેમણે પૈસા સાંધી અથવા બીજી રીતે સાંકડમાં આવી જવાથી કરેલું છે. તેઓએ સરદીરીકેટ કલાવી લીધાં છે તે એમ સમજીને નહીં કે સરકારનું કહેવું ખરું છે અને આપણે ખોટા છીએ. પરંતુ તેઓમાં ટકી રહેવાનું બળ નહીં હવું તેથી તેમણે રજીસ્ટરેશન કલાવી લીધાં હતાં. કિલ સોજના કેટલાક તારો ટરાંસવાસના જુદા જુદા ભાગમાંથી મળ્યા છે તે ઉપરથી હું કહી શકું છું કે તેઓ પૈસા સાંધી મુરકેલીઓમાંથી જુદા માપ તો પાછા તર તજ આપણી સડતને મદદ કરે તેમ છે. જુની કાયદો (૧૮૦૭) નો નંબરનો કાયદો) કબજા રાખનારાઓમાંથી પણ કેટલાક તરફથી મને આવી જતના તાર મળ્યા છે. મને ખાતરી થઈ છે કે એવો એક પણ હોઈ નથી કે જે પોતાની મરજી ઉપરવટ ધરને હાલની સ્થિતિ કબજા રાખવો હોય નહીં, અને પોતે હોમતથી કાયદાની સામે નથી થઈ શકતો તેને માટે પમાતપ કરતો હોય નહીં પણ સ્થિતિથી સતોય માને છે એવા જે ને સરકાર મળે છે તેજ માણેલો આપણને પૈસાથી અને બીજી રીતે સડત ચાકુ રાખવામાં મદદ કરે છે. અમુક સ્થિતિ નાચારીથી કબજા રાખવી અને તે સ્થિતિથી સતોય માનવો એ જે વચ્ચે આસમાન જમીનનો તજાવત છે. અમુક માણસમાં જાતી-અબીમાનનો જરાપણ કાંઈ ન હોય અથવા તે પોતાની રામ તરફની ફરજ જરાપણ ન સમજતો હેમ છતાં તે રસ્તે માણસ થવાને બદલે મુલામી પસંદ કરે એ માનગતાપકજ નથી. અને તેથી તમારી તરફથી તેમજ ટરાંસવાસના બધા હોઈએ તરફથી મહેર કરું છું કે ટરાંસવાસ સરકારે વડી સરકાર પાસે જે દુકીકત રજી કરી છે તે જરાખર નથી.

આપણે જેઓ હવે આજીની સડત કહીએ છીએ તેણે મમે તે બામે પણ સડત ચાકુ રાખવાનો કશવ કર્યો છે અને પહેલેથી તે પહેલાં આપણે વણા કોમતી કલકાઓને ખોળા એ જાતજોડ છે, કામ જે મારીક સમય દેખાય છે તેવ કરતાં પણ વાંચી મારીક સમય આપણી

નજરે પડે એમ પણ જનવાજોમ છે. પરંતુ, તેમ છતાં આપણને, અથવા તો છેવટે મને પોતાને તો ખાતરી છે કે સત્યનો જય થશેજ, અને આપણે આપણે ભોગ નિજાળ નહીં થશું, તેમ આપણે ભોગ વેલાં હુએ જ્યા નહીં જાય. આપણા મોરા કાલજ ધોને છેવટની ધડીએ પણ આપણી માગણીઓ વાજબી છે એવું લાગવા વિના નહીં રહે. આપણી માગણી મારી પહેલાંના પ્રમુખો વખતો વખત જણાવી મથા મુજબની મુખ્ય તો એજ છે. પ્રથમ એક જુની કાયદો રદ કરવો. આ કાયદો રદ કરવાનું વચન આપેલું તેથીજ આપણે મરજીમાત રજીસ્ટર થવાનું એક વરપ ઉપર કબજેલું. બીજું એ કે આપણા દેશના કેળવાયેલા લાઇઓ ને આ કોલોનીમાં હમીશ્ચન કાદવાનીરો આવવાની છુટ મળવી જોઈએ, એથી આટીકા માટે ટરાંસવાસના દરવાજા ખુલ્લા રાખવાની આપણે કહી માગણી કરી નથી. હાલ જે હમીશ્ચન કાયદો છે તેથી કો હમીશ્ચન ઉપર જરૂરી અટકા મતો રહેલીજ છે. આપણી આખી કોમની સામે હમેચને માટે દરવાજા બંધ રહે એવું તો આપણે કહી કબજા કર્યું નથી. પણ હમીશ્ચન કાયદાથી વણા હોઈએ કોલોનીમાં દાખલ થશે એમ જે અહીંના કોલોનીરો કરતા હોય તો તેને કર રાખવાની જરૂર નથી. કેમજે તેવી સ્થિતિ ન આવી પડે તેટલા સાદ આપણે તેમને રસ્તો ખતાવ્યો છે કે આપણને માટે કેળવણીની જે પરિક્ષા લેવામાં આવે તે ભલે ધણી અધરી લેવાય. અને તેવી રીતે આવનારાઓની સાંખ્યા કોઇપણ વરપમાં બહે ૧ કરતાં વધારેની ન હોય. અમારા દેશના કેળવાયેલા કાલજો હકપુરવક કોલોનીમાં આવી શકે એટલું અમે માગીએ છીએ.

આથી વીશીય મારે અહીં કહેવાની જરૂર નથી. તમે તેમજ આ કોલોનીની મોરી પ્રજા હવે આ સવાલથી પૂરતી વાકે છે. જે દુકીકત છે તે આપણે સ્પષ્ટ રીતે જાહેર કરી દીધી છે. આપણે માંગેલું છે તેમાંથી કાંઈ એાકું કરી શકતા નથી. મરજીમાત રજીસ્ટર કબજા રાખવામાં આવ્યાં તે પહેલાં ૧૦ માસ ઉપર આપણે તેમ કરી આપવાની મરજી બતાવી હતી. જ્યારે તે માગણી કબજા રાખવામાં આવી ત્યારે આપણે કાંઈપણ વડી માગણીઓ કરી નહીં. તેમજ હવે પછી માગું નવી માગણીઓ કરવાના નથી. આજે પણ સરકાર

આપણી માન્યતાઓ સ્વીકારી શકે છે. એમ કહેવાય છે કે સરકાર હવે તે આપણી માન્યતાઓ સ્વીકારે તો તેની હાર થઈ ગયા. પરંતુ સરકાર એ મજબૂત હોય તો બીજાઓ શું કહેશે, કે આપણે શું પારશું, તેની દરકાર રાખ્યા વગર એ ખરું અને વાળખી છે તેજ કહેશે.

આજની મીટીંગમાં હાજર થવા માટે તમારા તથા તમારી સ્ત્રી આપણા જે મોરા મિત્રો તરફી લઈ અને પધારણા છે તેમનો હું આભાર માનું છું અને છેવટમાં આપણે આશા રાખીએ છીએ કે તેઓ જે દિલસોજી બતાવતા આવ્યા છે તથા મદદ આપતા આવ્યા છે તે ચાલુ રાખશે અને તેના બદલામાં આપણે તેવી દિલસોજી અને મદદને લાવક છીએ એવું બતાવવાને સુધીયું નહીં.

કરારો

૧. ટરાંસવાલના હીંદીઓની આ માસ મીટીંગ ગંભીરતાથી અને સખત રીતે બહાર કરે છે કે હાલની ચાલુ સ્થિતિનો અંત લાવવાખાતરે શોરક કડ્યુએ જે સુચના કરી તેના જવાબમાં જનરલ મોરારી એ જણાવ્યું કે ધણાખરા એશીઆટીક તે સ્થિતિથી સંતોષ માને છે એ બીના ખરી નથી. અને અતઃકરણપૂરવક રીનલી કરે છે કે વડી સરકારે આ બાબત ખરી હકીકત શું છે તે જાણવા માટે સંપૂર્ણ અને રતતંત્રપણે તપાસ ચલાવવી.

૨. આ માસ મીટીંગ એક વખત ફરીને આમરપુરવક વડી સરકારને રીનલી કરે છે કે તેમણે વચ્ચે પડી આ વાંધા વાળા મુદ્દાનો જલદીથી અંત આણવો.

૩. આ માસ મીટીંગ પોતાનો દા કરાવ બહાર કરે છે કે ત્યાં સુધી ટરાંસવાલ સરકાર આપણી માન્યતાઓ કબુલ ન રાખે ત્યાં સુધી સત્યાગ્રહની હાલ ચાલુ રાખવી.

૪. ડેલાગેઆએ રસ્તે હીંદીઓને અન્યાયી રીતે દેશબાર કરવામાં આવે છે તેની સામે આ મીટીંગ સખત રીતે પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવે છે.

૫. હવેના કરારોની નકલ બહારે ઠેકણે મોકલવાની પ્રમુખને આ મીટીંગ સત્તા આપે છે.

પહેલો કરાર મી. અલી મદમદ ખમી સામે (પ્રીટોરીઆ) સખત હુકમોમાં રજુ કર્યો. તેને મી. એમ. એમ. કાળા (પ્રીટોરીઆ) તથા મી. અબદુલ મનીએ (નેહાન્સરગ) ટેકા આપ્યો. બીજો

કરાર મી. હાજ કાસમે (પ્રીટોરીઆ) રજુ કર્યો. મી. અલી સતીદે. (પ્રીટોરીઆ) તથા મી. દિલદારખાન ઓરાખાન ખાને (હમીદીઆ સોસાયટીના એક્ટીવ મેમ્બર), તથા મી. અહમદ મીઆ (નેહાન્સરગ) એ ટેકા આપ્યો. પછી જેઠામાંથી ૪ થી વખત હમજાંગ પોતાની મુદત પુરી કરીને નીકળેલા મી. સી. કે. યામી નામકુએ ત્રીજો કરાર રજુ કર્યો. તેને મી. એસ. ઈ. વાળ (કરગરસડો ૨૫), મી. સાલુજી (નેહાન્સરગ), મી. એમ. કે. દેસાઈ, મી. ડેવીડ પોલોક, મી. કેલ્કે, મી. કેલ્કે, તથા મી. પોલાકે ટેકા આપ્યો. બોરનારાના બાપણોમાં જ્યારે તેમણે હાલ ચાલુ રાખવાની જરૂર જણાવી હતી ત્યારે પ્રાતાઓ તાળી ઓથો મોટી ગરજનાં કરી મુકતા હતા. ચોથો કરાર મી. હ. એમ. કાલ્લીઆ (નેહાન્સરગ) એ રજુ કર્યો, અને મી. સી. એચ. દેસાઈએ (કરગરસડો ૨૫) મી. હરમાલસ પટેલે (હમીદીઆ સોસાયટીના એક્ટીવ મેમ્બર) તથા મી. ડી. એલ. મેરીએ (પ્રીટોરીઆ) ટેકા આપ્યો. પાંચમો કરાર પ્રમુખે રજુ કર્યો. બધા કરારો તાળીઓની ગરજના વચ્ચે પસાર થયા હતા. મીટીંગમાં એસોસીએશનન ફંડ માટે થોડા પૈસા ચલા બાદ છ વાગે મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

ખબરપત્ર

એહાન્સરગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

લંડન કમીટી

લાહોરના ખીસપ થી રાષ્ટ્ર દેવરડ ડેકરર સેનેગ જેમણે થોડા વખત સુધે 'ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ'માં ટરાંસવાલના હીંદી સવાલ ઉપર એક બજવા લાવક લેખ લખ્યો હતો તે લંડન કમીટીમાં જેમર તરીકે જોડાયા છે.

વોલ્ફસ્ટેટ

વોલ્ફસ્ટેટની એકમાંથી ધણાખરાને હેટલ બરમ લઈ જવાથી હવે ત્યાં મી. પારસી રસ્ત મદ, મી. કાલુદ મદમદ, મી. સોરાબજી, મી. કાજ બહરીન, મી. વાલજી હરી તથા બીજા બે જણ એટલા બાકી છે. બીજું તા. ૨૫મીએ બારબરટની એકમાંથી મી. સુદેખાન ન થઈ શકેલું તે માટે દિલગીરી બતાવ

ઈસ્માઈલ (કરગરસડો ૨૫), મી. ગોવન દવ રામ, તથા મી. મુનસામી એટલા બાકીએને વોલ્ફસ્ટેટ ડીપાર્ટ કર્યા છે. તેમાંના બે નામીલના ડેમીસાઈલના છે. તથા ત્રીજો માલુસ ટરાંસવાલમાં રહેવા કરતાં બેરા જવાનો કરારો રાખે છે.

હેલ્થબરુગ

એવા ખબર મળ્યા છે કે હેલ્થબરુગથી ૫ માલુસેને હાંદુસ્તાન મોકલવા ઉદ્દેશ્યોઆએ લઈ ગયા છે. તેમનાં નામ કાસમ મુલેમલ એમીઆત, અહમદ હસપ વાલેદ, મહમદ બાબા, લાલુ ગોપાળ, તથા એક ડેમીસાઈલ છે તેનું નામ મારી બલુમાં આવ્યું નથી. આ બધા બાઈએને તેમની દેશ સેવા માટે હું મુબારકબાદી આપું છું, અને બલમલુ કહું કે દેશ મોકલે તેમાં તેમણે જરાપણુ કરવાનું નથી. સરકારને ખરેખર માનુષ્યમિત્ર દરરાન કરવા મળશે, અને વળી દેશ સેવા પણુ થશે. આ હોકાને મારી બલમલુ છે કે તેમણે દેશ ચલા પછી પોતાનાં હુકો માટે હાંદીના હાપામાં રોકાર કરવો, તથા તેમના ખબર ઓરિનિઅનને મોકલતા રહેવું. તેમણે ધીરજ રાખવાની છે કે ન્યાયથી એકપણુ સત્યાગ્રહીની હાંદીવાતી છે ત્યાંસુધી હાલ અહીંયાં ચાલું રહેવાની છે, અને હાલમાં સમાધાન થવાની સાથે તેમને અને પાછા માન મરવબાસર અને કોમના હરવના પોધારો વચ્ચે પાછા આવવાનું થશે. અત્યારે જેમણે કોમ માટે હુકો વેડ્યાં હશે તેમને કોમ વધાવી લેશે.

ઓરતોની મીટીંગ

અત્રેની હીંદી ઓરતોની એસોસીએશન ની મીટીંગ તા. ૮ મીએ હમીદીઆ સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી; જે વખતે મુજરાતી મદાસી તથા કલકત્તા ઓરતોની સારી સંખ્યામાં હાજરી હતી. પ્રીસીસ પોલાક તથા મીસ રસેશીન પછી હતા. મીસીસ યામી નામકુ તથા બીજા જે બાઈઓના ધણી જેલની મુદત પુરી કરીને બહાર આવ્યા હતા તેમને મુબારકબાદી આપવાનો કરાર મીટીંગમાં પસાર થયો હતો. બાપણુ કરનારઓમાં મીસીસ જેક સન, મીસીસ ફરેક અરનેસ્ટ, તથા મીસીસ હજુરાસીંગ વગેરે હતાં. મીસીસ પોલાકે, તથા મીસ રસેશીને લંબાણુ બાપણો આપ્યાં હતાં. એસોસીએશનની બરમીસ્ટનની સાખાની મીટીંગ તા. ૧૨ મીએ હાંડિખન હોલમાં મળી હતી. મીસીસ હજુરાસીંગ પ્રમુખ હતાં. મીસીસ સામી, મીસીસ કુક, તથા મીસીસ જનકી એ બાપણો આપ્યાં હતાં.

બેલ્ફાસ્ટથી સંદેશ

બેલ્ફાસ્ટથી માસ મીટીંગમાં કોઈ હાજર ન થઈ શકેલું તે માટે દિલગીરી બતાવ

નારો કામળ એસોસીએશનને મળ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે મીટીંગ માં નથી હાજર થઈ શકાયું પણ અમે માસ મીટીંગના કામને સંપૂર્ણ રીતે ટેકા આપીએ છીએ. અમનાર આગેવાન વધુ માં ઉમેરે છે કે હું રજીસ્ટર ચલે નથી, તેમ લાઇસેન્સ પણ લીધું નથી, અને ત્યાં સુધી સહતનો અંત ન આવે ત્યાં સુધી તેમજ સલાવવા માગું છું.

નાતાલીના મવરનરને માનપત્ર

ડીના હીંદી તરફથી નાતાલના મવર નર સર મેથુ નેધતને આપવામાં આવેલા માનપત્રનો તરજૂમો નીચે મુજબ છે:—

“ડીનાં અને ડીસ્ટરીક્ટમાં વસ્તી હીંદી કામ વતી અમે આપ નામદારને આવકાર આપીએ છીએ. બિટીસ સહેત સાહતના વફાદાર સહેતી તરીકે અમે અમારી વફાદારી દર્શાવીએ છીએ, અને એ વાતની અબર નામદાર સહેતસાહેને કરવાની મહેરબાની માગીએ છીએ.

આ કેલોનીમાં આપના કારબાર દરમ્યાન જુદી જુદી જાતને સમતા સલાહના નિવેશ વિશેનાં કામો અમે આગુરતાથી તપાસતા આવ્યા છીએ; અને બરસાપુર્વક કહી શકીએ છીએ કે હીંદી સલાહ ઉપર આપે સાથ થોડું ‘માન આપુ’ છે એમ નથી.

હીંદી સલાહ અજાણમાં કામ સેતાં તમારી રિયતિ અમલવાળી છે તે અમે ખરોખર જાણીએ છીએ. અમે આશા રાખીએ છીએ કે અમારા હજારો બાઇઓની રિયતિ સુધારવા તમે જે કામ આદર્યું છે તે તમારા કારબારની મુક્ત દરમ્યાન જારી રાખશો.

ઉવટમાં તમારા તરફ અમારી કામને જે માનની લાગણી છે તેની ખીશાની તરીકે આ માનપત્ર સ્વીકારવા અમે અરજ કરીએ છીએ, અને ખુદા પાસે માગીએ છીએ કે આ કેલોનીના કિતનાં તમારાં કામને આર્થવાદ બને.

કલકત્તાથી લખેલ મારે નીચેથી રહી મર ‘મરાહા’ સોમવરે રાતે ચુકીન સેડસ ના કીતારા નજીક હુમસને લીધે છીપી ગઈ હતી. આ રહીમમાં બસે ઉતારીએ હતા તે બધાને સહી સલામત કાઢે ઉતારી લીધા છે. મુખ્ય એન્જનીયર તેની કાઢકીમાં મરેલો પાકુમ પડેલો હતો. તેણે આત્મચક્ર કાઢી કહેવાય છે.

ઇટાલીનો દેશલકત

મહાત્મા મેઝીની

ઇટાલીનો ઉપ્પાર કરનાર મહાત્મા મેઝીનીનું નામ આજ કાલ કેટલાક યુવજાતી લેખકોમાં જોવામાં આવે છે. તેના જીવનમાંથી હીંદી પ્રજાને અને ખાસ કરી ટરંચવાલની હાલની હીંદી પ્રજાને ઘણું શીખવાતું મળી આવે છે. તેથી તે મહાત્માના જીવન અરિત્રમાંથી કેટલોક ઉપયોગી બાબ અમે નીચે આપીએ છીએ. આ લેખ દરેક વાંચક વિચારશે અને તેમાંથી જેટલું અનુકરણ કરી શકાય તેટલું કરશે તો હીંદો ઉપ્પાર જલદીથી થશે એવી અમારી માન્યતા છે.

માઝીનીનો જન્મ આશરે એક સદકા ઉપર ઇટાલીમાં થયો હતો. તેને પોતાના મકાનમાં પડેલા દેશને ઉમારવાની બહુ ઇચ્છા હતી. મેઝીનીને પોતાના આરંભકાર બાઇઓની કાચરતાની ખબર હતી. તેઓ એક કામ કરી એસતા પણ પછી તે કારખાની દલતા પુરવક સહજ સમાપ્ત કરી શકતા નહીં. તેઓનું મોલવું એક હજાર અને આચરણ બીજું હજાર. આવી રિયતિમાં કામળો કાસ કે જાપાદારા સામાજિક કિશાનો ઉપદેશ કરવાનું કાર્ય કેવળ અસંભવિત હતું. એ કારણથી મેઝીનીએ વિચાર્યું કે એક સમાજ એવા વિરલ મનુષ્યોવાળો ઉભી કરવી, કે જેઓ દરેક પ્રકારના જુલમો સહન કરતાં કરતાં પણ પોતાના કામમાં સદા એક મનથી અને ખંતથી મંડવા રહે. વળીએ સલાસદો એવી અકમ અધ્યા વળા અને હીંદી પ્રતીવાળા હોય કે પ્રપત્નો કરતાં પણ ફળ ન મળે તોપણ નિશા ન માય, અને વર્તમાન નિષ્ફળતાને બિવિધની સફળતાની સાથી સમજે દરેક સલાસદ કમેશાં મહેનત કરી પારેલું કે હાથમાં લીધેલું કાર્ય પાર પાડવામાં અપનંદ પુરવક આત્મભોગ આપવાને તકવાર હોય અને તેમ કરવામાં હું કેંઈ મહાન કાર્ય કરું છું એમ ન સમજે. હાથમાં લીધેલ કામમાં ફળીશુલ ન થાય તો અથવા તેના સાથીઓ કદાચ જળ કપડ રમે તેથી જેમના કપડને જરાપણ એક ન લાગે એવા વીરનરોને આવી સમાજમાં દાખલ કરવાનું તે મહાત્માએ વિચાર્યું. ઇટાલીમાં આ વખતે બધાં દેશકિતનાં કામો બંધ પડી ગયેલાં હતાં. પણ મેઝીની

કાંઈ હાથ પગ નોડીને મેસી રહે એવા માણસ ન હતો. તેણે તો સ્વીકાર્યું કે આ જે લોકો દેશકિતના યથેચ્છ હતા તેમને એકમત કરવાનો કારણ કોઈ. આખા કુરોપ ખંડની સમગ્રી જાતિઓને એક કરવાનું મહાન કાર્ય આદર્યું. મન વચન અને કર્મથી તેણે એવું કામ કર કર્યું કે કોઇપણ જળવાન બીજી જાતી ની નમજાઓના બાબ લેવા ન પામે, ને દરેક જલુનો પોતાની જાતનો અધિકાર સ્વયંચાલ રહે. જે કોઇ જાતીના અધિકાર માં ચડા આવી પડે તો બીજી જાતીઓ તરતજ તેને મદદ કરે.

આ મંડળમાં દરેક જાતિના લોકોને દાખલ કરવા, કે જેથી તે એક પ્રકારની ‘સર્વ જાતીય સમા’ થાય. મેઝીની એક જગ્યાએ લખે છે કે:—‘આપણે બધા બાઇઓ છીએ, બધા બાઇઓમાં પ્રેમ હોવો જોઈએ. આપણામાં જે કાંઈ વેર કે વિરોધ કરાવનારાં કારણો છે તેનો નાશ કરવો જોઈએ. બાઇચારો વધારવા માં આડે આવડી વસ્તુઓને શોધી તેનો નાશ કરવો જોઈએ અને બાઇચારો સંપુ રણ રીતે ફેલાવવો જોઈએ.’ પરંતુ સલાહ એ છે કે એઓએ પોતાના બાઇ ઓ ઉપર સલા સ્થાપી છે તેઓના હૃદય માં બાઇચારાની પ્રેરણા શી રીતે થઇ શકે? મનમાં પારેલું કામ પાર પાડવા ને માટે એકતા જરૂરી છે અને જ્યાં સુધી બધી જાતિના માણસોના બાબ અને હાની એક સાથે જોડાયેલાં ન થાય ત્યાં સુધી એકતા થવી અસંભવ છે. જે એક કામથી એક માણસને લાભ અને બીજાને હાની મતી હોય તો તેને બીજો થોડી પાડવાનેજ મહેનત કરશે. એક નિયમને એક જગ્યા પાળે અને બીજો ન પાળે તો તે નિયમનું કેંઈ ફિવસ પણ કાર પરિણામ આવતું નથી. આ ‘સર્વ જાતીય સમા’નું કામ તો દરેક જાતના માણસોના સુખને માટે મહેનત કરવાનું હોવું જોઈએ. સ્વાસ્થી માણસોમાં એક બીજા સાથે બાઇચારો હોવા નો સંભવ નથી. એક બીજા સાથે બાઇ ચારો વધારવો હોય તો સ્વાસ્થ્યને તજ દેવો જોઈએ.

મેઝીનીને પુરો વિશ્વાસ હતો કે અચિત એક વખત એવો આવશે કે જ્યારે પુરો પની બધી જાતિઓ સવશ થઈને મિત્રતા પુરવક એક બીજાને મદદ કરશે અને કુનિ આમાં કેવળશીનો ફાટારો કરશે. એક જાતીની નીરબજતાનો કાલ મેવને બીજી જાતી કદાપી મહેનત કરશે નહીં. ચરીર

ના એક અંગમાં રાજ હોય તો આપુ
સરીર નાચ પામે છે. એ અવશ્ય સાગ
હોય તોજ સરીરથી નિષ્ક્રિય રીતે કામ
ચક્ર ચક્રે.

મેઝીનીએ આરા વિચારો દેલાવવા માટે
“યુવાન યુરોપ” એ નામનું એક મંડળ
સ્થાપ્યું. આ મંડળમાં બધી જગ્યાના
લોક દાખલ થયા. મેઝીની અને તેના
મિત્રો—“યુવાન યુરોપ”ના સભાસદો—
માના કેટલાક તો કેદખાનાં સેવતા હતા,
અને કેટલાક દેશનિકાલ થયેલા હતા.
આ દરેક સભાસદના વિચારો અને કરારો
મેઝીનીના જેવાજ હતા. દેશનો ઉદ્ધાર
કરવા માટે તેમના અતઃકરણમાં દેશસેવા
નો તાપ સળગી રહ્યો હતો. પરંતુ
મેઝીનીને આ સુખ ભોગવવાનો લાભ ન
મળ્યો, તેણે આરા સમાસદોનું મંડળ
સ્થાપ્યું, કે તરતજ આખા યુરોપની સર
કારો એકસાથે થઈ, અને તેમણે મેઝીની
ને પકડવા માટે સ્વીટ્ઝરલેન્ડની સરકાર
ઉપર દબાવ્યું ચતારવા માંડ્યું. તેમાં
આસ કરીને ઇટાલી અને ફ્રાંસના રાજ્ય
ઓ તરફથી બારે દબાવ્યું થયું. પણ
કાંટાન ચહેરની પ્રજા મેઝીનીના પક્ષમાં
હતી. આ કારણથી તેના ઉપર અમુક
આરોપ મુક્યા વિના કાંઈથી પકડી શકાતો
નહોતો. આખરે તેના ઉપર એવો હોય
મુકવામાં આવ્યો કે તે ફ્રાંસ અને ઇટા
લીના બાહ્યદેશોને મારી નાખવા મહેનત
કરે છે. તે બંને દેશના છુપા ફુતોએ આ ખોટું
કલંક સાચું કરાવવાની મનઃપ્રવૃત્તિ એક
જુડી કહાણી પણ જોડી કાઢી. પણ
ઇટાલીના કેટલાક દેશનિકાલ થયેલાઓએ
આ છુપા જાસુસોને પકડીને તેના બના
વની કામગીરી ચુકાવી લીધી અને તેમણે
કાંઈક ઉઘાડું પાડી દીધું. છતાં પણ
સ્વીટ્ઝરલેન્ડની રાજસભાએ એવો કુદમ
બહાર પાડ્યો કે મેઝીનીને જીવતાં સુધી
દેશનિકાલ કરવામાં આવે છે. આથી
મેઝીની જરા પણ ન મળવાયો. પણ તેને
પકડવા માટે સરકારી જાસુસો ચારે તરફ
દુર્ગ કરતા હતા, પણ તે તો સ્વીટ્ઝરલેન્ડ
માંજ છુપાઈ રહ્યો હતો. આખરે તેના
બે અંગતના મિત્રોએ આગ્રહ કરી કહ્યું
કે તમારે અહીંથી બીજો ક્યાંય જતા
રહેવું એ સલાહ ભરેલું છે. આથી
મેઝીનીએ ઇંગ્લેન્ડ જવાનો વિચાર કર્યો.
તે વખતે ૧૮૭૬ની સાલ આલવી હતી.
આ વરસના અંતના ભાગમાં તેને મનમાં
ધણા નવા નવા વિચારો થયા, અને મન
ચક્રોએ ચક્ર ચક્રે. આ વિચારોનું પરિણામ
મેઝીની નીચે મુજબ કરે છે:—

“જે કું હજી બીજા સો વરસ છવું
તો પણ કહી એ વખત—મન ચક્રોએ
ચક્ર ચક્રે તે વખત—જુલી ૧૮૭૬ સુધી
તેમ નથી. મે મારા મનથી નક્કી
કર્યું હતું કે કું કહાણી આ વખતના
દુઃખી મનની સ્થિતિનો એક સ્વપ્ન
સરખો પણ કાળને કહીશ નહીં.”
અવિષ્કારમાં મારા પછી જે પ્રજા
આવશે તેમનાં હૃદયમાં મારા જેવોજ દેસ
વિકિતનો ભાવ પેદા થશે તેમને મારી
જીવના અનુભવનો આ લેખ ધીરજ
અને હીમત આપશે, મારા દાખલાથી
તેમના ઉત્સાહમાં હિમેશ થશે. મારા
વિચારો તેમને મદદ કરતા—કામ કરતા—
થઈ પડશે એમ મારીનેજ મારા તે અનુ
ભવનું કું વિમતવાર વરસન કરે છું.
કું માનું છું કે જે માણસ પોતાની
જીવગી કાંઈ મહાન કાર્ય કરવા માટે
સમરપણ કરે છે તે માણસને મારા જેવું
મનનું કુંજ ભોગવવાની જરૂર પડે છે.
મારું હૃદય સ્નેહથી સદા ભરેલું રહ્યું છે
અને માણસ જાતીને કાળ ચાલ તેમાંજ
મારો લગ્ન છે એમ માનતો આવ્યો છું.
પણ થોડા દિવસો થયાં સંસારની બાધ
થઈ ગયો છું કે મારામાં યંત્રપણના જેવી
અત્યારે શીથીલતા આવી મધ છે. જેવી
રીતે કાંઈ થરડો માણસ એક મોટા પેરાન
જગલની વચમાં એકલો પડ્યો હોય,
અને તેનું સરીર અશક્ત થઈ પડ્યું હોય
ત્યારે તેને બધી દિશાઓ બીજામધી લાગે,
તેવીજ રીતે મને પોતાને આ મુશ્કેલીનેતો
જગલ અતીબીજામધી દેખાવા લાગ્યું હતું.
મને અહીં જે કુંજ થયું તેના કારણ
માં કાંઈ એમ કહે કે મારી જે મુશ્કે
હતી તે પાર પડવી અસંભવિત છે એમ
કહાય અને લાગ્યું હોય. અથવા મારા
પક્ષવાળા ધીમે ધીમે ખરી ગયા તે હોય,
અથવા તો અન્યથાથી જમ્યા માટે મારે
સ્વીટ્ઝરલેન્ડથી ભાગવું પડ્યું તે હોય
એમ કેટલાકના ખારજમાં આવે. પણ
આ મહિનું કંઈપણ નહોતું. મારા માન
સિક કુંજનું સુખ કારણ તો એ હતું કે
મારા લાંબાના હૃદયમાંથી એક બીજા
તરફનો વિચાર અથવા પ્રેમ જતો રહ્યો
હતો. એ પ્રેમવડે તો કું હજી જાગી
મારું કામ ખ્યાનપુરવક થયેલું જતો
હતો. જે મિત્રોએ ખરા દિલથી દેશની
સેવા કરવાને સોગંદ લીધેલા હતા કે તેઓ
મને તેના કાંઈ કામમાં પણ મારી પડ્યો
રહી અને મેંમાં મદદ કરશે અને મારા
દેશના સૌજન્યો તરીકેજ વિચારશે તે

મિત્રોપર પણ મને હવે વિશ્વાસ રહ્યો
નહીં. મારા બહારના બાધથી મારા
વહાલા મિત્રોના હૃદયમાં પણ ચક્ર થઈ ગયા
હાગી. મારા વિષે સામાન્ય લોકો ગમે
તેવું બોલે તેની અને ચોંતા નહતી. પરંતુ
મારા સોગંદની પવિત્રતા સંબંધી મારા
મે વહાલા મિત્રોને ચક્રા રહે છે એમ
મને માણસ પડ્યું ત્યારે મારા હૃદયને
મેટા આઘાત લાગ્યો. જે મે મિત્રો
મારી નિસ્વારણ દેશ પ્રીતિને સમજતા
હતા અને જેઓ મારા સુખ દુખના
સાથી હતા, તેઓએજ મને આવે આશી
ને સમય તજી દીધી. તેઓએ તજી
દીધો એટલુંજ નહીં, પણ મારા હૃદયને
કુખી કરવાની હીમત સુધમાં પણ તેમણે
ખારણ કરી. આથી મને ધણું દુઃખ
થયું. મારા દેશના લાંબાઓની પરચિન
તાના લા તો મારા હૃદયને ચીરી નાખતો
હતો, તેમાં જળી આ મારા બે વહાલા
મિત્રોએ મારી પવિત્રતા વિશે શકા કરી
અને મોટા સૌકસ્યનમાં કુખાડ્યો. મારા
મનમાં એક નવી ચક્રા જળી થઈ કે રમે
ને કુંજ એટલા વખતમાં પડ્યો હોઈ કે
મારી આસપાસનો સંસાર રમેને સત્તમ
મારમ ઉપર હોય? અને એવા વિચારો
પણ આવ્યા કે રમેને કું જીવ મેળવવા
માટેજ આ સંસારમાં બંધકતો હોઈ,
મારા મનની લાગણીઓ કદાચ કિતરતા
પ્રકારની હોય અને તેથી કરીને મારી મહે
નતનો સારો બહોલ ન મળતો હોય? જ્યાં
સુધી મને આ ચક્રા મરી નહીં
ત્યાં સુધીના મારા દિવસો બધાજ ઉદાસીમાં
ગયા. મારા મનમાં આ સમયે જે જે
વિચારો ખંડા થયા તેનું મુશ્કે વરસન
કરવું તો કેવળ અસંભવિત છે. કું
લગભગ ગાંઠા જેવો થઈ ગયો. શતે ઉંઘ
માંથી કું જમકાને ઉઠતો, અને આમ
તેમ કોડી જતો. કાંઈ કાંઈ વખત મને
એમ લાગતું કે મારા બે મિત્રો મને
બોલાવે છે. કાંઈવાર કાંઈ કારણ વિના કું
જામતી અવસ્થામાં હોવા છતાં ઉઠે થઈ
એકથી બીજા આરમમાં આવવા લાગતો.
મારો કાંઈ મિત્ર સંકટો માંહલ દુર હોય
કે કેદખાનામાં હોય તે જાણે કે મારી
મુશ્કાકાત લેવાને ચક્ર એમ બેસી રહ્યો
છે એવું મને કેટલીક વખત લાગતું હતું.
કેટલીક વખત કું રહી પડતો, એમ
કેટલાક સમય સુધી કું મારી ને આવી
કુંબી સ્થિતિમાં પડી રહ્યો.
એક દિવસે ત્યારે કું વહેલો સવારે
ઉઠ્યો ત્યારે મારું મન બહુ સાંત થઈ
ગયું છે એમ લાગ્યું. મને મનમાંજ

એમ લાગતા મંડુકુ કે હું જાણે મોટી માંદગી બોમ્બેને ઉડ્યો છું. અને એવું લાગ્યું કે મારા સરવ હુએનું મુળ મારા સ્વાસ્થ્ય છે. હું જીવનનો ઉદ્દેશજ બરાબર સમજીએ નથી એવો ભાસ થયો. એટલે એકમનથી મારા આત્માની તથા આસપાસની સ્થિતિની પરીક્ષા કરવાનો હસવ કરી મેં મારા હૃદયને સવાલ કર્યો કે જીવન તો મારો ઉદ્દેશ શું છે? આ સવાલનો જવાબ શાંત મનથી બોળતાં અને નીચે મુજબ જણાવું :

મનુષ્યનું જીવન સ્નેહનું છે. સ્નેહ વિનાનું જીવન તે મરણ સમાન છે. આ અનુભવ બધાને હોયો જોઈએ. સ્નેહ અને મોહ એ બંને એક બીજાથી બહુ જુદા છે. મારું જીવન સ્નેહનું છે એમ હું આજ સુધી માનતો હતો પણ મારા હૃદયમાં સ્નેહ વાસો કયો ન હતો. મારી ઇચ્છા એવી હતી કે દુનીયા મારી સાથે થઈ મારા સ્નેહનો બદલો આપે. આ ઇચ્છાને લીધે હું મારી હરજ બગાડતાં ચુક્યો. બદલાની ઇચ્છા રાખી એ મારી જુગ હતી. દુનિયાથી સુખ અને મજા અથવા લોકો માન આપે એવી ઇચ્છા તો મુજબીજ અને ન હતી, પણ મારા (મરજોળ જ્યારે મારા સારા કામે ઉપર ટીકા કરવા લાગ્યા ત્યારે મને દુખ લાગ્યું. જે મને સ્નેહનું પુરું જ્ઞાન હોત તો મને જે શંકા કે નિરાશા થઈ ને થાત નહીં. લોકો મારા પર પ્રેમ કરે, અને આદર આપે તોજ હું મારી હરજ બગાડું એવા વિચારથીજ હું દુઃખમાં પડ્યો. જગતમાં ની ઇચ્છા અનુસાર ન જાણતાં હું મારી જાતના સ્વાસ્થ્યને વધ થઈ પાપી બન્યો. આજ મારા હુએનું મુળ કારણ છે એમ મને લાગ્યું. સ્વસ્થ્ય સરવ મનુષ્યોની દોરી હાથમાં રાખનાર પ્રભુની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલવાનો મેં હસવ કર્યો. મારા પોતાના હૃદયની પરીક્ષાથી મને સ્નેહનું ખરું જ્ઞાન થયું. નરમાસ, દીલાવરી, દયા, સ્નેહભાવ વીગેરે ઉંચા ગુણોથી મારું આત્મકારણ ખીંગળી જવા માંડ્યું. દુનીયામાં વિચરવાના રસ્તાઓ ધણા ચમત્કારિક છે; અને મનુષ્ય માનવું 'મનુ' ઇચ્છનાર તે મહાન પિતા દેવેક મનુષ્યની કેળવણી માટે હરજ બગાડવાનો અમુલ્ય પ્રસંગ આપે છે. આ વિચારો મારા મનમાં પેદા થયા અને તેજ સાચા વિચારો છે એમ મને ખાતરી પુરવડા લાગ્યું. મનુષ્યનું જીવન કંઈ સારા ઉદ્દેશને અનુસરીજ છે. દેવેક મનુષ્યની હરજ છે કે હાથે આપેલી કારારિક તેમજ

માનસિક સંવિત્તિને ખીલવી તેનાથી પોતાના સકળ જાણ બેનેને સંપૂર્ણ મદદ કરવી. અને ખરા મનથી જેમ હૃદયને આપણે ચાહીએ છીએ તેવીજ રીતે બધાં મનુષ્યોના તરફ ચાહ સંખ્યા. [અપુર]

પ્રેમ અને સહાર
[‘હાલ્ય માધુર્ય’માંથી]

અરુદ

હાલ્યું તે પતમાં ખારા!
“નથી સત્કાર મેં કાધો,
ખબર વિવેકની મુજને,
નથી તો તું સમા કરજે.”
અહો! સત્કારને અમે,
મુહૂર્તે એ બોલણું જાણે?
યહો જે પ્રેમ આદરને,
નહોં એ પ્રેમ પ્રેમીનો.
અખડિત પ્રેમને, અનુ!
જરૂર તું હોય આદરની?
‘પધારો, આવજો, બેસો’
વથા એ વાહ શા સારે!
હૃદય સત્કાર ત્યાં થાતો,
ઉમય ઉરમાં વિના આપો,
નયન સત્કાર નવ ઇચ્છે,
વડન સત્કાર જાને તો!
વિનય રસના તણે એવો,
જતાવે પ્રેમમાં ખાખી,
પ્રપંચી કાજ રહેવા દો,
ન હાથે પ્રેમનાં પાત્રો.
હસે દિલ પ્રેમનાં ભરિયાં,
રહે જુદાં છતે સંગે,
વિનય સત્કારને એમાં,
નથી અવકાસ મળવાનો.
“પધારો એમ કહેવાથી
પધારે તે પધારાં ના,
નિમત્તજ પ્રેમીને સેના!
અનાદર પ્રેમીને જાનો!
મળાં છે મિત્ર વિજય યદને,
હરીર તો જોડવાં છે કપાં!
કરે કર આપવો જાનો?
અને મન ત્યાં મળેલાં છે.
સહકરનું આગમન જાતાં,
હો સત્કાર કરવાને,
ખરે એ તો જનો જુદા,
ખરેખર જાણ પ્રેમી તે!
કામે એ કીમતોં દેવાં,
હાલે અતિ ઇષ્ટ સિપ્પોને,
સ્પૃહા સત્પ્રેમના બેગી,
જનો તે તેની કપમ રખે!
વિનયની પુરણી મજી,
અપુરી તેજી પ્રીતિ,
પ્રતાપિ પ્રેમની કાંચ
નથી અધિકાર આદરને.

દેહા અખરો

—:—:—

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખાસ તાર]

જોહાનસખરમ, શુકરવાર.

જુલવારે સવારે ૧૧ જણાને મોઝાંખીક રસ્તે હીંદુસ્થાન દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે. આ ૧૧ જણમાં દેહાએક તો પંદર વરસના જુના રહીશો છે.

પરચુરણ ખખરો

પ્રીટોરીઆની બાજુએ કેમપુરની એક નિસાજમાંથી ૪ કચરડાં ઉકારાને તેમની આમડીના રંગના કારણથી કદી મુકવામાં આવ્યાં તે બાબતમાં ઉકારાના પાલી રકુલના સત્તાવાળા પાસેથી ગુજરાતી લેવા તો કેસ માંડવાના છે. આ બનાવ ઉપર ટીકા કરતાં ‘પ્રીટોરીઆ ન્યુઝ’ લખે છે કે જે આવી રીતે રંગના વહેમમાં ગેરાઓ અંધ બનશે તો આમળ જતાં એવો વખત આવશે કે કચરડાં લોકો કાફરાના બાંહેવાન થશે, અને ઇતિહાસમાં જે કાળા દર વરત્યા છે તે કરતાં વધારે સખત દર ગેરાઓપર વરતાવશે. વળી રંગનો ભેદ આટલો સખત રાખવો હોય તો ટરાંસવાલ ની પાલીમિટમાં બેસતા મણા મેંખરો સખતમાં તે કેસ લાગુ પાડવામાં નથી આવતો!

રંગમાર પાસે મેરડોત આવળ રહેતા એક હીંદીના ઘરમાં ગયા મંજળવારની રાત્રે એક મોટી ચોરી થઈ હતી. મળકુર હીંદી ખીલીસ વેચતાં મેળવેલા પા. ૪૦૦ જેટલી રકમ રોકડી પોતાની પાસે રાખેલ હતો. ચોરી કરનારામાં કાંઈ ગેરા પણ સામેલ હતા. તેઓ પા. ૭૦૦ જેટલું રોકડ તથા પા. ૨૦ ના દાગીના લઈ મથાણું મરકુનો ખખરચવી બધાંવે છે.

મેહાસંઠાઉન મંખર એક કેમરસમાં એવી ચરચા થઈ હતી કે કેપ કોલોનીના હરદરન પ્રેવીન્સ, અને વેસ્ટરન પ્રેવીન્સ એવા બે વિભાગ કરવા, અને તેનો કારોબાર જુદો કરી પુરવ વિભાગનું મુખ્ય સહેર મેહાસંઠાઉન કરેવું.

૩૨૨ જણાંવે છે કે દેહાક અધ્યાન બળાજોમે ખેંખર પાસનો રસ્તો રોકા વેલ છે.

બારબરટનમાં લડતનો બુસ્સો

જખરી મીટીંગ

[ક. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

બારબરટનના હીંદી એસોસિએશનની એક મીટીંગ તા. ૭ મી એ લેકેશનમાં મળી હતી. બધા મહારથો હાજર હતા. તેમાં મેસરસ એસ. મંગળી, એમ. હિરેટોફર, બનપીપ્રસાદ, જીવન, ધનીરંગ, વાલજી લક્ષ્મીચંદ, મહમદ મુસા, મુસા આમુશ, સુભેમાન મુસા, કાલ્યાણાચ દેસાઈ, શીલાબાઈ દેસાઈ, જીવજીત અમા બાઈ, યુ. એમ શેક્ષત, એનરોની, બેન બમીન, જીમી મુનસામી, વસન રામા, અરમુન મીથુ ખાન, મમુ. વેન્ટ રહી, વાલજી મોહનભાઈ, તથા દાર્શિક વગેરે હતા.

સરખાતમાં પ્રમુખ મી. મમલીએ એક બુસ્સાદાર બાપણમાં લડતના બારામાં કામ કરતા થવાને, અને અને તેટલી મહેનત કરવા માટે લોકને જણાવવા કરી; તથા જણાવ્યું કે લડતમાં આપણી કામને ફેરફાર મળે તેટલા માટે આપણે બનગુન થઈને કામ કરવું, અને આપણા બાઈઓ જેલમાં ને દુખો ઉઠાવે છે તેનો અત લાવી તેમને હોડવવા. મી. મંગળીએ વધુમાં જણાવ્યું કે અમેનસ એસોસિએશનને ફરીથી સારા પાયા ઉપર કરવાને પગલાં લેવાં, અને મહાને ચાલવું કરવું. પછી લડત વિષે તથા મહાને વિષે મી. શેક્ષત કે જે કામને વાસ્તે દુખો ઉઠાવી કામમાં જેલમાંથી નીકળેલા છે તેમને બાપણ કરવા કરવું.

મી. શેક્ષતે પેતાના બાપણમાં જણાવ્યું કે:—બાઈઓ તમને અને એકલા મળેલા જેલને હું ખુશી થશે છું. પ્રમુખ સાહેબે લડત બાપતમાં ને ને કરવું છે તેને હું બાર હદને ટોડા આપુ છું. લડતમાં હોદ મેળવવા માટે આપણે થાપ તેટલી મહેનત લેવી જોઈએ, તથા તેને પૈસાની મદદ આપવી જોઈએ. પછી લડતને લગતા બધા ઉપર સુધીના ખખરો સહાને મી. શેક્ષતે સમજાવ્યા તથા એસોસિએશનને મજબુત કરવા માટેની સુચનાઓ કરી.

લડતનું કામ કરવા તથા એસોસિએશનને મજબુત કરવાનાં પગલાં લેવામાં બધા એક મત છે કે નહિ એવો સવાલ પ્રમુખે પૂછતાં બધાએ તેમ કરવાની

પ્રયાશી બતાવી. મી. મહમદ મુસાની દર બારતથી અને મી. કાલ્યાણાચ દેસાઈ મારીકશી. ૨/- શી રાખના કરાવ થશે.

મી. શેક્ષતની દરબારતથી મી. કેશન બેકની મા ગુજરી જવા માટે તેમનાપર વિલસેજનો તાર મોકલવા કરાવ થશે. પછી બેલા-સબરમની એસોસિએશન માટે ખાસ ઉચ્ચારણ કરવા મેસરસ બનગુ પ્રસાદ, મહમદ મુસા, સુભેમાન મુસા, બેનબમીન કાલ્યાણ દેસાઈ એટલા મહરથોને નીમવામાં આવ્યા. તેમની સથે ઉચ્ચારણ માટે નીકળવાનું મી. શેક્ષતે કરાવ્યું. ભારતના રાતના બાર વાગે મીટીંગ બરબારટન થઈ હતી.

બેલાયરમાં હીંદીઓના મીટીંગ

હીંદુસ્તાન તથા વિલાયત કેબલો

[ક. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

બેલાયરમાં હીંદીઓની ખાસ મીટીંગ અને બેલાયરમાં તા. ૧૨ માર્ચના રોજ મળી હતી. જે વખતે વેપારીઓ અને બીજા એ મોટી સંખ્યામાં હાજર હતા. મી. રવન શાહ હોવાઈ, બી. એ. એલ. એલ. બી., સોલીસીટરની પ્રમુખ તરીકે ચુંટણી કરવામાં આવી હતી.

પ્રમુખે મીટીંગનું કામ સાર કરતાં જણાવ્યું કે, મહારથો, આજે આપણે એક મહત્વનું કામ કરવાને મળેલા છીએ, મહા કાલે મને ટરાંસવાલથી ત્યાંની બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન એસોસિએશનનો તાર મળ્યો છે. આ તાર ઉપરથી જણાય છે કે ટરાંસવાલ સરકારે પોરટ મીઠ સરકાર સાથે બદોબરત કરી સત્યા મહીઓને રેલાઓઆએ રતે પરબારા હીંદુસ્તાન દેશપાર કરવાની જોડવણ કરી છે. બ્રિટીશ વાલકા નીચે આવા બનાવો બનતા સાંજણી હકકોઈના મનમાં નીચાસો પડ્યા વિના નહીં રહે. પ્રથમ તો તેથી વાત માનમાં પણ નહિ આવે. ટરાંસવાલ સરકાર આવી રીતે બુલમ વરસાવી રહી છે છતાં વડી સરકાર સુપ્રીમી પકડીને બેસી રહેલી છે તેથી એક આ લડત બારીકાઈથી તપસતા આવે છે તેમના ઉપર કેવી અસર પડશે? આ બનાવો ઉપરથી એકજ હાથ ઉપર આવી રાકાય કે વડી સરકાર પોતાની હીંદી રહિયત નું પોતાના કોલોનીઓમાં પણ રહાણ કરવાને હંકાઈ રાખતી નથી. વડી સરકાર તેમનું રહાણ કરવાને અસક્ત છે એવું કાંઈ નથી, કેમકે બેર લાઈ પહેલાં હોરડ લેનસાઈન બેલ્યા હતા કે:—“મહારાષ્ટ્રની હીંદી રહિયત ની મોટી સંખ્યા હાલ ટરાંસવાલમાં લેવામાં આવે છે. આ હીંદીઓ તરફ દક્ષિણ આફ્રિ

કાનું પ્રભુસત્તાક રાજ્ય ને વરતણું બતા છે તેથી મને ને ગુરસો પેદા થાય છે તેવા તેના બીજા બધા દુષ્કારથીથી થતા હોય એમ મને લાગતું નથી. પ્રભુસત્તાની આવી વરતણુંથી પેદા થતી ખરાબ અસર ત્યાં રહેતા હીંદીઓ ઉપરજ થઈને બધ પડતી નથી. આ પ્રીય હીંદીઓ પાછા પોતાને દેશ વળશે અને ત્યાં જઈ પોતાના બાઈઓને બહોર કરશે કે રાકેનસાહ બાનુની સરકાર, જે હીંદુસ્તાનમાં આટલી વધી પ્રબળ સના થરાને છે તે એક નાનકડા દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજ્યને હાથે ગુજરતા બુલમમાંથી હીંદીનું રહાણ કરવાને અસક્ત છે. આવી વાત હીંદુસ્તાનમાં ફેલાવશે તો તેની અસર શું થશે?” ત્યાર પછી વક્તાએ હોરડ લેનસાઈને રાકેનસાહ બાનુની હીંદી રહિયતના હક વિષે એક વખત સાપણ કર્યું હતું તે પણ કહી સંભળાવ્યું. તે નામદાર હાઈકોર્ટનારના હોદા ઉપર આભ્યા પહેલાં બોલવા હતા કે, “આપણી પ્રીય હીંદી રહિયત ને ટરાંસવાલમાં આવે છે—જ્યાં આવવાનો તેને સંપુરણ હક છે—તેના તરફ સહી વરતણું બતાવવામાં આવે એ બેતા રહેવાની આપણી ફરજ છે કે નહિ? અને એ ફરજ છે એમ તમે માનવા હો તો તે પ્રભુના વરડી તરીકે આપણે શું કરવું થઈ છે તે રપષ્ટ છે. જામાં આપણી ભતના હિલ કે ભતના પઈસાની વાત નથી. આપણે આખી દુનીઆના આપણા લાઈઓના વરડી બીએ. એમકે કેનેડા, હપ, આરટરેલીઆ તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકા અને હીંદુસ્તાનમાં આપણા વાબાની રહિયતના અને તેમના નહિ જમ્બેલા ફરજ હોના વરડી બીએ...અમેજ સરકાર પોતાનું નામ બળવવા મળે છે કે નહિ? અને તેણે જે વચનો આપેલ તે પુરી રીતે પાળવા માગે છે કે નહીં? બ્રિટીશ રહિયત-પછી તેની ચામડીનો રમ સફેદ, કાળો કે ગમે તેવો હોય, દુનીઆના ગમે તે બાપમાં બન, ત્યાં રાકેનસાહ બાનુનાં વચન મુજબ ના સપજા હો તેને મળે એવું આપણે લેવા માગીએ છીએ કે નહીં?”

પ્રીય રહિયત તરફની ફરજો વિષેની આવી મોટી વાતો સાંજણતાં દરેકના મનમાં સવાલ થાય કે આ બધું તે ખાલી બેલાવાનું છે કે તે પ્રમાણે કરી બતાવવાનું છે? કારણ કે આપણે જોઈએ છીએ કે બેર સરકારે જે કોરડાના માર મારેલ છે તો હાલની સરકાર હીંદીઓને વીંધુના ડાબ તીએ છે અને તે પણ બુરોપની મદરના કથરાને ખાતર. રવરસની બોમવતા કોલોનીના કાબર વચ્ચે વડી સાર કાર નથી આવી રાકતી એમ કહેવું તે મન બહાનું. કારણ કે હાલ સેક્ટો હીંદીઓ તરફ ને વરતન ચલાવવામાં આવે છે તેજ વરતન ને કદાચ પાંચ અમેને તરફ ચલાવવામાં આવ્યું હોય તો બનવલ બોવા અને રમટસને કચે દિલ્હની લડાઈ મારે રહ કલા ની કુલત મળી ચૂકી હોત. વડી સરકારની આવી બેરકારીથી હીંદુસ્તાનમાં કેવી અસર થાય છે? પ્રથમ તો હોરડ મોરડાએ બહોર

કરિવા: મુખારાની બધી સારી અસર પોવાઈ
અથ ઇ. બીજું અ કે કેટલાક તોફાન કરવા
જાણી, અમેજી વાવડા તમે હાંકીઓનું
મજબૂત કરવાને વડી સરકાર અસક્ત છે એમ
જણી કાઢી પોતે એ પાલાં બારે છે તે વાજબી
છે એમ ઠસાવવાને આ હકીકતનો મજબૂત
હોય તરીકે ઉપયોગ કરશે. અને હાંકીઓ,
જલદે સપળા એશિયાટીકા પુરોપની પ્રભ
કામે તેવુંજ વસ્તન ચલાવી તેનો બદલો
લેવાની શરૂઆત કરશે. એવા હોકા બીજી
કમના મુલકમાં આજલ પુરેવક પુરે છે તો
જાણે એવા સિવાયની બીજી પ્રભ તેમના
આજ મુલકમાં આવવા માટે તો તેનાથી કેમ
જા માડી રાકાય? પશુ હવે તેઓ નાજ પાટે
છે તો કલરક પ્રભ પશુ તેમને કહે કે આ
અમારો ખાસ મુલક છે એટલે તેમાં તમને
આવવાનો હક નથી-તો તેમાં નવાઈ એવું
નથી.

આટલે મુખી રિયલિ આવી છે તેથી વડા
સરકાર તમને અને પોતાની ફરજ મું છે
એના ખ્યાલ કરશે અને આપણા બાઈએપર
એ દાદાશરી અને દાદાદતો અન્યાય મુલર
જમાં આવે છે તેમાંથી તેમને બચાવશે.

વારખાદ કેટલાંક ખાપણો કરી નીચેના
કલેવો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા ને સરવા
નુમતે પાસ બહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

કરવેલ

૧. ટરાંસવાલમાં હાંકીઓ તરફ ને વસ્તન
ચલાવવામાં આવે છે તે દલકલતા અન્યાય
જરેજ છે. અને તે અન્યાયમાંથી બચાવવાને
વડી સરકારે કાંઈપણ પગલું નથી બરચું તેથી
હાંકીઓનામાં પશુ મુલકેલીઓ કબી મળે છે.

૨. આ મીટીંગ વડી સરકારના પ્રધાનેને
સિનલિ કરે છે કે ટરાંસવાલમાં હાંકી પના
હાંકીઓ તરફથી તેમને વચ્ચે પડવું, અને
લેવી મતલબના વિલાયત કોલેની તેમજ હાંકી
સ્થાન ખાતાના સેક્રેટરી તથા હાંકીસ્થાન
બાઈસરોયને કલેવો મોકલવાની આ મીટીંગ
પ્રમુખને સજા આપે.

૩. આ કરવેલની નકલ ટરાંસવાલ શિ.
ક. એસોસીએશન કોલેની તેમજ હાંકીસ્થાન
ખાતાના સેક્રેટરી તથા હાંકીસ્થાન બાઈસરોય
ને મોકલવી અને ટરાંસવાલ મી. ડી. એસો
સીએસને ફિલેસોલનો તાર કરવે.

આવના જુન માસમાં સિટીય સમના
ખાખારેનું એક કેનફરન્સ બરાવાનું છે.
એનું આમતજી રવીકરીને બાજુ
મુકેદનાય બેનરજી હાંકના ખાખારની
કાગર થશે. બાજુ મુકેદનાયની સાથે
જુગટ અને વેસ્ટના અધિપતિ મી. મલ
બારી પશુ જવાના છે.

કનની કેમલ એશિયાટીક સોસાયટી
ની એક મીટીંગ વખતે મી. ગીએ દક્ષિણ
આફ્રિકાના હાંકી સવાલ ઉપર આપણું
ખાખારનારનું ખ્યાન બેનુ હવું.

વડી પારલામેન્ટમાં હાંકી

ટરાંસવાલની હાલત

મી. એ' ગ્રેડીએ તા. ૧૨મી મારચે
પુછવું હવું કે:-

રજીસ્ટર સરકારીકેટ ન બતાવવા માટે
ટરાંસવાલમાં ૧૩૦ હાંકીઓને મરે અક
વાડીએ ફરીથી નેકમાં નાખવામાં આવ્યા
છે તેની સરકારને ખબર છે કે નહીં? ના
શહેનશાહની આ વોટ વગરની પશુ
વહાવાર પ્રભ ઉપર જુલમ આપ છે
તેમને બચાવવા કાંઈ પગલાં લેવામાં
આવનાર છે કે નહીં?

કનલ સીલીએ જવાબમાં જણાવ્યું
કે:- મવરનર પાસેથી ખબર મળ્યા છે
તે પ્રમાણે હવુ મુખી ટરાંસવાલમાં
૧૧૧ એશિયાટીક નેકમાં છે. એ બાબત
માં વડી સરકાર ટરાંસવાલ સાથે
લખાણ ચલાવી રહી છે.

મી. સ્પીકર:- ટરાંસવાલના હાંકી
સવાલ બાબત સરકાર ફરીથી તપાસ
કરશે?

કનલ સીલી:- અમારથી કહી રાકવું
મુશ્કેલ છે. પશુ તે બાબતનો પત વહેવાર
થોડા પખતમાં બહેર કરવામાં આવશે.

સર પીકરમ મુક:- ટરાંસવાલ ખાતે
બેકસબરમના હાંકીઓને શહેરથી દુર
કાફરની નજીક મોકલવામાં અસેડવાની
નોટીસ આપવામાં આવી છે એ વાત
સાચી છે? અમ બેબર સરકારના
વખતમાં હાંકીઓ બાબત એવાં પગલાં
લેવામાં આવ્યા હતાં ત્યારે હાંકીઓની તે
વખતની સરકાર સામે યથ હતી તે વાત
ની હાલતી સરકારને ખબર છે? આ
બાબતમાં ટરાંસવાલ આમળ રજૂઆત
કરવામાં આવશે?

કનલ સીલી:- મજકુર નોટીસે
ઉપર મારું ખ્યાન બેચવામાં આવ્યું
નથી. તે બાબત મવરનર આમળ કું
તપાસ કરાવીશ. ૧૮૬૬માં બેહા-સબરગ
નું ઇડિઅન લેવેશન અમલક બરેલી
જગ્યાએ આવવું હોવા વિષે રજુઆત
કરવામાં આવી હતી.

મી. એ' ગ્રેડી:- ટરાંસવાલમાં હાંકી
ઓપર ને જલમ મુજરે છે તેની હાંકી
સ્થાનમાં મું અસર થાય છે તેનો કોલો
નીઅલ બોલીસ તથા હાંકી બોલીસે કાંઈ
ખ્યાલ ક્યો છે?

કનલ સીલી:- હા, એ બાબત અને,
તથા હાંકી એહીય વિચાર ચલાવી રજા
છીએ.

સર બીજવરક પારકર:- આ બમકર
બાબતનો જલકી નીકાલ આવશે એવી
આશા તમે આપી શકો છો?

કનલ સીલી:- તે વિષે હાલમાં મારા
થી જવાબ આપી શકાય તેમ નથી.

એકત્ર દક્ષિણ આફ્રિકા અને હાંકી

મી. લીય:- દક્ષિણ આફ્રિકાને એકત્ર
કરવાના કાફલ એકત્રતા કાઢ બાબતે
નામકાર શહેનશાહની મજબૂરી મળી મળ
છે કે કેમ? તેની કાઢ કસમોથી કલરક
કોલેના મોટા ભાગનો ફરેયકક લાઇ
લેવાય છે કે કેમ? એઓને હાલ ફરેયાલજી
લેય તે છીનવી લેતાં અટકાવવાનાં પગલાં
વડી સરકાર બેરો કે નહીં?

કનલ સીલી:- ને વોટર ચવાની
જરૂરીઆતમાં અગાઉના કરતાં ફરકાર
કરવામાં આવશે તો, હાલ ને રજીસ્ટરક
વોટર હશે તેનો હક તેની બાત કે રમના
કારણસર રહ થઇ શકશે નહીં.

મી. હેરલ્ડ કોક્સ:- દક્ષિણ આફ્રિકા
ના એકત્ર બધારણ તમે તે કોલોનીઓ
માં વસ્તા ૧,૫૨,૦૦૦ હાંકીઓ કેવે
દરબંને પહેલેથી? કેપના હાંકીઓની પેટે
તે લોકોને ચકાવવામાં આવશે કે
નાવાલ ટરાંસવાલમાં હાલ છે તેમ
ઉતારી પાડવામાં આવશે?

કનલ સીલી:- ડરાફ્ટ કાલકાથી હાંકી
ના હક બાબતમાં મું અસર થશે એ
ચોખ્ખું નથી. તે વિષે લોકલ સેલબોરન
સાથે વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

મેરીશીઅસમાં હાંકીના હક

વડી પારલામેન્ટમાં સર હેનરી કોટને
એવે સવાલ પુછ્યો હતો કે:- મેરીશી
પસની પરિતમાં હાંકીઓ એક મોટા
ભાગ મજબૂત છે. તે કામના માણસોવતી
મેરીશીઅસની લેક્સલેટીવ કાઉન્સિલમાં
કાંઈ છે? અને ને તેમની વતી કાંઈ ન
હોય તો તેમના હક સાચવવા માટે પગલાં
લેવાનો વડી સરકાર વિચાર કરશે?

કનલ સીલી:- હા, સાહેબ. ડા. નહી
ચામી નામના હાંકી ગૃહસ્થ મેરીશીઅસ
ની સરકારની કાઉન્સિલના મેમ્બર નીમા
એમ છે.

મારિસબરગથી મી. કામજી કરસનજી
સોની જણાવે છે કે ૧૦-૪-૦૬ ના રોજ
અને વેલ ધરમસભા નામની એક ધાર્મિક
સભાની રચાપના થઇ છે. તેમાં ૮૦
મેમ્બરો જોડાયા છે. તેમાં કલકત્તાના તથા
રામીલ તથા મુજરાલીઓ છે. તે સભાનો
પહેલો મેળાવડો તા. ૧૧-૪-૦૬ના રોજ
લરાયો હતો. અને તા. ૧૨-૮-૦૬ ને
રોજ મી સી. નહીઆને ઘેર તેમના દીકરા
ને તથા મજી ગ્રહસ્થેને જનોઇ આપવામાં
આવી હતી, તથા ત્યાં સરવે મેમ્બરોએ
હાજરી આપી પ્રીત બેજન લીધું હવું, ને
કપર ભજન થયાં હતાં.

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓના હકને માટે હવે છે તેમજ હોદ્દા માતાનાં ગૌરવ માન અને આપર જળવવા લાગે છે. કમનસીબે ગામના કેટલાક દુરમનોના કામથી લડતે લાંબુ રૂપ પડ્યું છે અને આથી કરીને પૈસાનો ભોગ વધુ આપવો પડે છે. એમ સામીત થવા છતાં યુ' દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાઓ ધીનારે આવેલાં વદાલુને કુળાડવા મારે છે? અરે હોદ્દાસીઓ. હવે ભર ઉંધ ધોરવાનો સમય નથી. નિલાયતની વડી સરકારને, હોદ્દા સરકારને, હોદ્દામાં દરેક અંગેરનોને કેમલો કરી કરીને આપણે યાદવા છીએ, છતાં વડી સરકાર કંઈ સંકલ્પતીજ નથી અને આપણું લેહી પીતા મગિ છે, તોપણ માણસાંને તજીને આપણા દેશીભદ્રઓ અને ગામના આંગેવાતોને ટરાંસવાલની જેમમાંજ સડવા દેશું? અરેખર દેશના જે દુરમનોએ આ કામમાં દીક્ષ પડવી છે તેમજેવાદ સમયુ' કે આમલા જમા નામાં એવીજ રીતે જે લોકો એક કામ પર જુલમગાર તરીકે પત્યા છે, તેમ ના જેવીજ રિથિન ટરાંસવાલના ગોરા રૂજ કરતાઓની થશે. અને હવેર થા પુકને ત્યાં તેમને જવાગ તો આપવોજ પડશે. તેમ છતાં તેઓ હવેરથી કરતા નથી.

હવે બહાર ગામના એટલે ટરાંસવાલ સિવાય નાતાલ અને કેપ પ્રોવિન્સના હોદ્દાઓમાં જેઓને દેશની હક છે, જેઓ હોદ્દાસ્થાનની ઉન્નતિ હમજવાર છે, જેઓ ખરા હોદ્દાઓ તરીકે જાહેર થવા માગતા હોય, તેમની ફરજ છે કે ટરાંસવાલની લડતમાં અને એટલી મદદ કરવી. નાતાલે અણુહદ મદદ કરી છે, કેપનાં કેટલાક છુટાં જવાયાં ગામોએ મદદ કરી છે છતાં પણ કેપપ્રોવિન્સના હોદ્દાઓની ફરજ છે કે તેમજે હજી વધુ મદદ કરવી એમજે. હું ધારું છું કે કેપટાઉન, પોર્ટ જીલ્લી કામેય, કોનસ્ટેબલ અને હરેક લાડનના આંગેવાતો આ કામને ઉપાડી લેશે. વળી કેપટાઉનમાંજ લગભગ વધુ હોદ્દાઓ છે તો તે હરેક જાહઓ મદદ કરવા સુકશે નહીં એવી આસા છે. અંગે કોનસ્ટેબલના હોદ્દાઓએ, જે કાલ ટરાંસવાલ ખાતેના અંગેવાત દુકામટે કેપમાં આવશે તો અમારી ફરજ સમજી યથાશક્તિ તન મન અને ધનથી મદદ કરવા સુકશું નહીં.

બી. એક હોદ્દા

કોનસ્ટેબલ, તા. ૧૦ એપ્રિલ.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(અવરગેટ એગ્રીમાંથી)

મ રિસપન્ડન્ટ અને કુરનકુટના હરમા કમ્પ હસપ મોટાલાની મોલકત મુલતની જમિમાં લેનામાં આવી છે.

કેટા મેનરના એમ. ડ. રાવત અને ડા. એ. લેલુદાય સાથે કરેલી સમજુતી સમજમાં લેલુદાયની મોટીમ તા. ૨૦ મી એપ્રિલે કુરન મોલકોટ આગળ બરાશે.

મરિસપન્ડનના હરેલાં વેચનાર હમન વીકમની નાદાર મોલકતના સમજમાં તેના લેલુદાયની મોટીમ તા. ૨૦મી એપ્રિલે કુરન મોલકોટ આગળ બરાશે.

વેંચનેકના આદમ આમદની મોલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૪થી મે એ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

કેમગટના સાહલતની મોલકતપર જેને હવા હોય તેમજે તે તા. ૨૬મી મે સુપ્રીમાં મી. જે. જે. હમમેન આગળ રજુ કરવા.

વેકલીકના તીમનાની મોલકતપર જેને હવા હોય તેમજે તે તા. ૨૬ મી મે સુપ્રીમાં મી. જે. જે. હમમેન આગળ રજુ કરવા.

ડેલાગોઆમે ઇડીઅન લાઇબ્રેરી

ધી ડેલાગોઆમે ઇડીઅન લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. એમ. આર. સોલંકી લખે છે કે માસ ફેબ્રુઆરીની આખરીએ પેાડ ૧-૩-૦ સીલીકમાં હતા. તે આદ મારચ માસમાં લાઇબ્રેરીની મેમ્બર ડીના પા. ૨-૧૨-૬ આખ્યા. તે મળા પા. ૩-૧૫-૬ થયા તેમાંથી ભાડના પા. જે તથા સીલવરના વદાવની પેની છે મળી પા. ૨-૦-૬ બાદ જતાં બાકી સીલીક પા. ૧-૧૫-૦ છે. આ માસમાં મેમ્બર ના નામપર ૪૬ પુસ્તકો ચકેલાં હતાં તેમજ મુલાકાત લેનારઓની સંખ્યા ૧૩૩ની હતી.

મળા માસના કી હોદ્દાસ્થાનના ફરતી સીલીક પા. ૧-૫-૦ની છે.

હોદ્દાસ્થાનના અખરો

(હોદ્દા અખામાંથી)

જમનમરનો રાજકારેખાર જમમી રજુ જીતકિંદજ પોતાના હાથમાં લેનાર હતા.

જમનમરની વીલાશીમાળી ન્યાતની સભા મળી હતી જેમાં નીરાધાર માણસો ને ન્યાતમાંથી ખાનગી રીતે અનાજની મદદ આપરા, બાળકોને ધર્મિક શિક્ષણ લેવા માટે સમજ કરી આપવા, પરદેશી ખાંડ નહિ વાપરવા તથા બાળકોઓ તથા ઓઓ માટે કુનરજાળા ખોલવા વિગેરે ના કરાવો થવા હતા.

અમદાવાદ ખાતે મરજીએ દેખાવ દીધો છે અને કેટલાક કેસો થયા છે.

નડીઆદ અને મહેમદાવદ વચ્ચે તા. ૧૫મી મારચથી ખાંભવીનું રેલ્વેન હવા ડવાનું જાહેર થયું છે.

માયકવાહી તામેના અમરેલી ખાતે કપોળ ભોરડીની સ્થાપના થઇ છે.

વડોદરાની કીવાનગીરીના એકા ઉપર સરસુગા દિવાન બહાદુર સમજની નીમ જુક નહિ થવાથી એ વડા અધિકારીએ મજુ મહિનાની રજા બર મમારે મેળવી છે. અને એ મુકતમાં પેનચન મેળવવાની મામણી કરવાનું પણ હહેવાય છે.

વડે હસના નવા દિવાન તરીકે ડી. બા. સમજ નિમાવાનું લગભગ નજી થઇ ગયા બાદ એમ હહેવામાં આવે છે કે મી. રામે હવે દતા ઇન્ડિયાથી જુન માસમાં આવી ર. ૪ હમરના પમારથી દિવાનને હોદ્દા તપાસી લેશે. તે દરમીઆન દિવાનને આરજ રા. બા. મનુઆઇ ન હસાકર મહેતા પ.સે રહેવાનો હવેર હુકમ થયો છે અને તેમને ન્યાય મંત્રીને આરજ રા. બા. ગોવીંદલાઇ કાથીભાઇ પાસે રહેશે.

નિરાશીત ઓએને માટે ઉદ્યોગાત્રમ સ્થાપવા મહારાજ સાહેબ તથા મહારાણી સાહેબે પોતાને વિચાર જણાવ્યો છે.

અરવનાં મુસલમાનોએ નામદાર મવ રનર જેમ એક અરજ મોકલી મી. પાણી એંગેવવા માટે પડતી સુક્ષીમતા તરફથી ગરજ મુનીસીપાલીટી જલદીથી એ કામ હાથ ધરે એવી મામણી કરી છે.

બરુઆના બે પેઢીઓએ કરકમ્મ બંદર ઉપર ખમ્મી પહોળી અગવડના સંબંધમાં કરકમ્મ ખાતાના મહત્ત્વ કહેકર વેગ અરજ મોકલી મોકલી બંધ વાની જરૂરીઆત, કુરુના વખતમાં ફેર ફાર કરવા, બંદર તરફ કરવા, કુમ્મીઓ ને લાઇસેન્સ આપવા, બંદરને રસ્તા સારી હાલતમાં રાખવા વગેરેની મોઢવણ કરવા સુચવ્યું છે.

મુંબઈ કુનીવરસીદીના ચેનસલર જાહેર કર્યું છે કે, વેપારી ફેકલ્ટી સ્થાપિત કરવા માટે મુંબઈના એક આગેવાન શહેરી એ જી. ર. લાખની બક્ષિસ આપી છે. લોરડ રેના વખત પછી મુંબઈને કોઈ પણ બીજો મવરનર ફેળવણીના કામ માટે સર જ્યોરજ ક્લારકના સરખી મોકલી બક્ષિસો મેળવવાને આગ્રહાણી થયો નથી.

મુંબઈની કોરપોરેશનની આવતા વરસની પ્રમુખની જગ્યા માટે કાકર કાવસજી એક લાજ દાદાવાનજી અને મી. જાહરભાઈ રહીમપુલા ઉમેદવારો તરીકે બહાર પડ્યા છે.

મુંબઈમાં મરાઠા એજ્યુકેશન એસોસીએશન નામની સંસ્થા સ્થપાઈ છે તેણે ૬૨ મહીને રૂ. ૫ થી રૂ. ૨૦ સુધીની સાત સ્કોલરશીપો મરાઠા ભૂતિ વિદ્યાર્થીઓને આપવાની શરૂઆત કરી છે.

હોંદુઓના પાઠ્ય પદ્યની સ્થિતિ સુધારવાનો સવાલ જોન. મી. જોખમેએ હાથ ધર્યો છે અને વમવાળી હોંદુ બાનુઓ આ હુકમમાં નાણાં બચાવવા માટે બહાર પડી છે. તેઓ જાહેર મેળાવડામાં ચાળી ઓ લઈ રહે છે અને મદદ માટે માગણી કરે છે.

નામદાર મવરનર સર જ્યોરજ ક્લારકનાં વડપણ હેઠળ મુંબઈમાં મલેલી મેડીકલ કોલેજમાં ઇનસાનની તનદુરસ્તી સાથે સંબંધ ધરાવતી અગત્યની બાબતો અને ખાસ કરીને મરકી, મલેરીઆ, જુદી જુદી જાતના તાવ અને કોલેરા વિશે પુષ્કળ વાહનિવાહ થયો હતો.

ઈસ્ટર્ન બંગાલ સ્ટેટ રેલવે ઉપર બોમ્બ ફુટતા અડકાવવા માટે જે વધારાની પોલીસ રાખવામાં આવી છે તેના માણસો ઉપર આલ્કોહોલ દરેને હુમલા થાય છે. અને મુર્દાબાદથી આવતી હિંતાએ

ની દરેનના એક હિંતાએ એકી કરતા એક સીપાઈને કાલસાનો કડો માર્યો હતો જેથી તેને સખત ઇજા થઈ હતી.

એનાર્કીસ્ટો સામે અલીપેર ખાતે ચાલતા બુકદમાના તહોમતદાર બજુ અરવીંદ ધોરેજી પેરેમાફનોલ બાણુથી પોતાનો લેખીત પુલાસો કોરટને આપ્યો છે જેમાં તેઓ જણાવે છે કે કાવત્રામાં તેઓ કોઈ પણ રીતે સામેલ નહોતા અને તે વિશે કશું જાણતા નહોતા. તેઓ ધાર્મિક અને સાહિત્યના કામમાં ઉત્કૃષ્ટ થી કામ કરે છે અને બજુખાસ તહોમતદારને વિશ્વકુલ જોળખતા નથી. જે પત્રમાં "મીઠાઈ" મોકલવા વિશે લખ્યું છે તે કામજ તેમને વિશ્વકુલ મળ્યો નથી. જુલમાટ બરયા કામો કરવા કે લોકોને ઉશ્કેરવા જેવું તેઓ કાંઈપણ બોલ્યા નહોતા અને તેમ જોલવાનો ઇરાદો પણ નહોતો. "બુઆન્ટર" "સાધ્યા" અથવા બીજા કોઈપણ પત્ર સાથે તેમને કશો સંબંધ નહોતો. કોઈ છુપી મંડળીની દયતી વિશે તેઓ કશું જાણતા નહોતા. ખિરીય સરકાર સામેના કોઈપણ કાવત્રામાં તેમણે કશો પણ ભાગ લીધો નથી.

કલકત્તા ખાતે જુદા જુદા ધર્મેને લગતા પ્રતિનિધીઓનું કનવેન્શન એપ્રિલમાં બરા પાંતું હતું.

મોલવી લીલાકાંત હુસેનને શીતુરી સર પસો કાઢવા માટે યજ્ઞેલી ડા. વરસના સખત કેદખાતાની સખમાં દેડેસની જુમ્મીલી તથા સારી ચાલ માટે ૬ માસનો ઘટાડો થયો છે.

બારીસલમાં હાલ શીતુરને લગતા ચાર મોટા મુકરમ્ઓ આવી રહ્યા છે.

મી. તીલકના વકીલ મી. રાધવાયા હાલ બર્મી તરફ રવાના છે અને માંડવે ખાતે તેમની મુલાકાત લેનાર છે. તે માટે તેમણે મુંબઈ સરકાર તરફથી પરવાનગી પણ મેળવી છે અને મુંબઈ સરકાર તે વિશે ખર્ચાની સરકારને લખી જણાવશે.

મી. તીલકની મુલાકાત લેવાની તેમના સગાઓને અને વકીલોને સરકારે પરવા નથી આપી છે.

રશુન ખાતે મધ તા. ૪થી મારચની રાત્રે ધરતીકંપનો સહેજ આંચકો લાગ્યો હતો.

લાહોર ખાતે બરાબરી કોલેસ પ્રશ્નને કુબર ઉદયોગનું પ્રદર્શન બરવાને સર પ્રકુલચંદ મેનરજીના પ્રમુખપણા હેઠળ એક કમીટી નીમવામાં આવી છે તથા તેણે જુદી જુદી કેમના ૧૦૦ મેંબરો નીમવામાં આવ્યા છે. કુબર ઉદયોગ તથા ખેતીવાડીનું પ્રદર્શન બરવાની હીસ્તચ સર જુહોન તરફથી કરવામાં આવી છે અને તે માટે તેમને નાણાની મદદ આપવા પણ કહ્યું છે.

લાહોરની આર્થ સમાજના ઉદ્દેશ પાલિત દોલતરામે સારી વરતણક માર્ગે જમીન નહીં આપવાથી તેને એક વરસના સખત કેદખાતાની સખ થઈ હતી. જે સામે યજ્ઞેલી અપીલમાં અલાહાબાદની કોર્ટકારે પાળખની આર્થ સમાજની જમીનજીરી ઉપર મજકુર પાલિતને જુદા કારો કર્યા છે.

લાહોરના 'હોંદુચાન' પત્રના સંપાદક લાલાદીનાનાયનો જેલમાંથી છુટકાને પછી લાહોરના સ્ટેશન ઉપર તેમને જાહેર આપવા લોકોની મોટી સખ્યા હાજર હતી અને છુપી પોલીસ પણ હાજર હતી. લાલા દીનાનાયનું વયન ૧૪ રહ્યું વધુ છે.

હોંદના માણ વાહસરાપ લોરડ કરકી આગાના મમુતાજ મહેસને એક ઉચ લેખની બેઠ મોકલી આપી છે.

રૂટરના તાર સમાચાર

મારિસખરમના એક આગેવાન જણાવે છે કે જાનના છાપામાં કામજ લખ્યું છે કે દક્ષિણ અફ્રિકાને એકત કરવાનો કાર્ય હરીથી ન થડવામાં આવે તો ખિલિ રાજને દક્ષિણ આફ્રિકા ખોધ વેચવા જેવું થશે.

નાતાલનો વેપારી એન્ટ ડેનમ્બરજી જણાવે છે કે નાતાલના ફળનો કેન્સલર પારીસ, તથા હામબરમમાં સાફો જેવો થઈ રહ્યો છે. ડેનમ્બરજીનાં નાતાલને પાકનએપલના ડેનના શી. ૧૦/- ઉપરનું તે જણાવે છે.

અમેરિકાનો માણ પ્રમુખ પ્રેસિડન્ટ રજવેટ ઇજપ્તમાં મોરટ સખત થઈ પહોંચેલ છે.

તુરકીમાં બળવો

[રૂઢ]

૧૩ મીએ લંડનથી રૂઢ - જણાવે છે કે તુરકીમાં બળવો બળ્યો છે.

અમર્યા-ટીનોપલના તારમાં જણાવવા માં આવે છે કે આખા સહેરમાં બળવાની અસર ફેલાઈ ગઈ છે.

એક વજીરને, વેપારી ખાતાના પ્રધાનને, તમા લગાડખાતાના પ્રધાનને તેમની અગ્રણ્યથી ખસેડવાની બળવાખોરોએ આજ્ઞા કરી છે.

૧૩ મીએ લંડનના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે તુરકીના બળવાના કારણમાં બળવો પ્રસિદ્ધ થતા અટકાવમાં આવે છે.

તુરકીના પ્રધાન મંડળે રાજીનામું આપેલું હોવાય છે.

૧૪ના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે તુરકીના ન્યાયખાતાના પ્રધાનનું કાર્ય કરવામાં આવ્યું છે. દરિયાઈખાતાનો પ્રધાન મામલ થયો છે, અને લગાડખાતાના પ્રધાનને કેલ કરવામાં આવ્યો છે. ન્યાય મળીને ૧૭ માણસ મારવામાં ગયાં છે, અને ૩૦ જાનની મૃત્યુ છે.

એક પાસાને લગાડખાતાના પ્રધાનના કાર્ય નીમવામાં આવેલ છે.

એક દુકાનનામાં ફેલાવવામાં આવ્યા છે કે હવેથી નવેસરથી પ્રધાન મંડળ નીચેનું બધા બળવાખોરોને મારી નાખવી. એક દુકાનને અગુસરીને ધડેલો ફેરી કાઢે બળવો. દુકાનનામાં ઉપરમાં બળવામાં આવે છે કે નવી બપરયા મુજી છે માટે લોકોને વીખેરી નાખવી, અને લોકોએ પોત પોતાને ધધે અગુસ.

અમર તરીકે પાસાને વડા વજીર તરીકે નીમવામાં આવેલ છે.

૧૪ના કોનસ્ટેન્ટીનોપલના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે આજે દુકાનો દુકાનો બંધ થઈ છે, બળવાખોરોએ શહેરને કાળે લીધું છે. શું થશે એ માટે લોકોમાં મોટી ચિંતા ફેલાઈ છે. અને બળવામાં જીલ્લાનાનો હાથ છે કે કેમ એ વિષે સદુ વિચારમાં પડ્યા છે. મોર લોકો લતામાં ફેરલાઈ બંદુકના શહારે પ્રજા બળવાખોરોને કાલે કેટલાક મોરનાં કાન રવાં છે.

૧૪ મીએ તેરકી પ્રાંતને વડા વજીરે જણાવવામાં આવે છે. કિલ્લાની અગ્રણ્ય નાં સુલતાનને મુખારકબાદી

આપવા મંજૂર હતી, તે વખતે નાં સુલતાનને તેમને "માર્ગ ફરજન" એવા પ્રમના બોલવી આપણુ કર્યું હતું. અને બળવો શાંત પડવા તેમને સમજાવ્યા હતા.

ચાહુ વરતમાન

લગાડખાલ સરકારે જાહેરે જાહેરું કામ કાજ ઉભાઓઆણે સાથે પાડવાને ફરેલી યોજના હાથમાં બહાર પડી છે. તેમાં ટ્રાંસવાલના બીજાનેસનો કાંઈ ફિરકો હરખનના જાહેરને કે નાતાલ રહેવને મળતો ન હોવાથી નાતાલના મોરખોમાં મોટા બળલાળાટ થઈ રહ્યો છે.

કેવ નીચમસ ટાઉનમાં નેલીવ લેક્સની એક મીટીંગ ભરાઈ હતી, જે વખતે તેમને ફરેચાઈક યુનીયન પારલામેન્ટને લઈ લેવા માં આવે તેની સામે પ્રેરિફ્ટ કરવામાં આવેલી હતી.

મયા શુકરવારે વેરલમમાં એક હાઈના મોટામાં કોઈ મોર સવારના જા વાગે લાખલ થવા પામ્યો હતો અને કપડાંના ત્રણ સુદ અને બીજા મોટાએક નાની નાની બીજે લઈ ગયો હતો.

મી. એલ. એન. એલ. આલીપુરવાળા તેમની કવિતામાં નીચે મુજબ વધારો મોડ લે છે. એ જાહેર મયા અંગની કવિતામાં હાથપાળી બારી રહી ગઈ હતી.

માટે બલકે તારે બાવાબીર તાજીક હાથેએ લાલી દે અંતીર બોલાહે મેરા અરખા પુન પાહુઆ બિરાદ મેરા સખત.

મયા આવાગીઆના અંગમાં ૧૪૨, અને કેપટાઈન કોર્ટ કેમ' છે તે જણાવે '૧૪ હાઈ કોર્ટ કલન' લેખિ. તમા પુનાઈટ કોર્ટ કલન સાથે મદેમિડન કોર્ટ કલનની મેચ રમાઈ હતી તેમાં ૧ પોર અને ૧૭ રમથી મદેમિડન કોર્ટ કલનને કપની હવ મળી છે.

જોખાસામાં એક જળવે ટાઉન લોલ તમા મુમીએખ બનાવવાની મોરખણ બાજી રહી છે.

ઇટિઅન આફરીકન લાઇનની રવીમર રમી ફોર્મીસ ના. ૭ થી એ કલકાપોરકમિલ આફરીકનનાં બંદરો માટે રૂપડાં.

અંગ્રહા-રા-તા. ૬ મીએ કલકાપોરકમિલ આપવા નજી છે.

રાકડ બબર આવ

શી. જે. શી. જે.

માવલ મોળ ૧મસતાની	૨૧	૦	૨૨	૦
બીમડીના	૨૭	૦	૨૮	૦
એ. એ. ડી. આર.	૧૬	૦	૧૬	૬
એ. ડી. આર.	૧૮	૬	૧૬	૦
બીની સહર	૨૨	૦	૨૩	૦
દુકાના	૨૧	૬	૨૨	૦
ફેલી દુવેર કાળ	૨૦	૬	૨૧	૬
દુવેર કાળ કાનપુરી	૨૧	૬	૨૨	૦
મસુરની	૨૩	૬	૨૪	૬
મગની	૨૬	૦	૨૬	૬
અડની	૨૬	૦	૨૦	૦
ચાહુ મુખાના	૨૨	૦	૨૩	૦
કાળ	૨૭	૬	૨૮	૦
વડાહુ	૧૭	૦	૧૭	૬
મકાઇ	૮	૦	૧૦	૦
બીનીસ	૧૩	૬	૧૪	૦
હાલુ તેલ ૧ અમલન	૩	૩	૩	૬
એરડીનું	૨	૪	૨	૬
મીડું	૩	૩	૩	૬
નાળીએરુ	૩	૩	૩	૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫	૬	૧૭	૬
પીળી	૧૪	૬	૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦	૬	૧૧	૬
આરો	૧૪	૦	૧૪	૬
અસી સોપારી ૧૨તલ	૦	૦	૦	૬
મર્યા	૦	૦	૦	૬
મી પેટીજીનના પીંડ	૨	૬	૭	૧૦
પોરબર	૮	૧૦	૦	૬
પારાશીન એરોફેડ	૦	૦	૦	૬
ચાહટ રોલ	૦	૮	૮	૦
આલન	૧૨	૦	૧૨	૬
નાળીએર	૧૧	૦	૧૨	૦
ફેલી	૫	૬	૬	૦
કામરંડ મોપ	૧૩	૦	૧૩	૬
કાહુ સીલ રોલ	૧૬	૦	૧૬	૬
કાહુ અનલાઇટ	૪૨	૬	૪૫	૦
નેકર દી	૧	૮	૧	૬
મામીસ લાખ	૩	૬	૩	૬
સોપારી સેવરની	૦	૧૦	૧	૦
નામ પાડ કીચારે	૧૭	૦	૦	૦
ફાલમલન	૦	૦	૦	૦
નામ પાડ વરખા	૦	૦	૦	૦
મર્યા એરની	૦	૦	૦	૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.
 Mohamed Surtie
 Merchant, Box 87

HARBERTON
 Sulaman Moosa,
 Box 24.

BEACONSFIELD
 Shahboodien Dowry,
 Robinson Street.

BELFAST
 Abdul Latif Khamsia,
 McIntjes Street, P.O. Box 34.
 E. A. Saloojee,
 Box 42.

BELLAIR
 D. A. Babania,
 Fruit supplier in South Africa

BOKEBURG
 V. Paoo,
 Tailors & Outfitters,
 Box 77, Stand No. 6, Location
 H. R. Desai,
 Box 25
 Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE
 Tayib Adam.

CAPETOWN
 ADAM H. G. MAHOMED,
 Estate Owner,
 Noorbagh, 8, Kloof Street.
 A. Cader
 116 Long Street.
 Olhaganlal Bhawanidas Gheewala
 Randeria, 21 Roger Street,
 Ebrahim Noroodien,
 24 Frere Street, (Woodstock).
 Hosenkhan Kulekhan,
 17 Market Street,
 Somerset Strand, C.O.
 Keshaw Ramjee,
 213 Bree St. 17 Lion St. &
 13a Corner Church and Bloem St.
 D. Mancherjee,
 Box 1036, 14 Wicht Street.
 Mc' ideen Enosa,
 189 corner Bree & Bloem Street.
 PONGOMULL BROS.,
 Wholesale & Retail Silk Merchants,
 Box 1126,

CHARLESTOWN
 Amed Iamail Essack,
 Box 10,

Charlestown
 Cassim Suliman,
 Box 27,
 G. D. Moola,
 Box 15,

DE AAR C.O.
 G. Appavoo,
 General Dealer,

DURBAN
 Abdool Razak, Fruit Agent,
 Box 167, 111 Victoria Street.
 E. ABOOBAKER AMOD & BEO.,
 Box 441, 434 West Street.
 M. C. Anglia & Co.,
 Box 59, 330 Pine Street.
 Bhana Parahotam,
 357 Pine Street
 M. C. CAMBOODSEN & Co.,
 Box 126, Grey Street.
 DADA OSMAN,
 Box 38, 139 Queen Street.
 DAWAD MAHOMED & Co.,
 Plowright Lane.
 Dawjee Mamoojee Timol,
 Box 211, 116 Grey Street.
 EAST INDIAN TRADING Co.,
 Box 88, 102 Queen Street.
 Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
 113 Field Street.
 B. ESHARIM JEMAL & Co.,
 118 Commercial Road.
 Emsail Dawjee Motala,
 Saville Street,
 (near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
 Box 86, 371 Pine St.,
 IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
 171 Umgeni Road.
 JALSHOT & SCRABBER BROS.,
 110 Field Street.
 Mahomed Ebrahim,
 Commission Agent, Point.
 Mackenjee Brothers, Tailors,
 182 Grey Street.
 A. E. MATET,
 154 Queen Street.
 J. B. Mehta,
 Box 530, Grey Street.
 B. A. Maghbraffe,
 Photographer,
 Sydenham Road (Opposite
 Botanic Gardens).
 G. H. MIANKHAN & Co.,
 Box 97, 125 Field Street.
 Odbav Kanji, Box 810.
 Parahotam Valabhi, Tailor,
 123 Grey Street.
 S. Peerbhoy Butler,
 506 West St. at.
 P. VEDSANGHAYEE & Co.,
 Box 738, Grey Street.

Lala Babbai,
 Fruit & Produce Merchant
 86 Queen St. Box 636,
 M. A. Simon,
 Jeweller, 120 Grey Street.
 E. SULEMAN BROS.,
 109 Queen Street.
 SUN BRAND TOBACCO WORKS,
 Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON
 Ambaram Jiwan & Co.,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 223.
 Harjiwan Ramjee,
 Indian Laundry
 3 Fairview Road,
 Makan Bhana,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 223.

ENSLSBURG
 E. Omar Rajan & Co.

HESTCOURT
 M. C. Desai,
 Fruit & Produce Dealer,
 Harding St., (oppo. Plough Hotel)
 Ebrahim Mahomed Haffjee,
 Box 13.
 Ratanjee Laxman,
 Tailor and Outfitter,
 Harding Street,
 Vithal Dana Bhavnagari,
 Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.
 Henry Willie,
 Wholesale Fruit & Produce
 Dealer Forwarding & Commis-
 sion Agent, Kowie St.
 Marayan Joseph Naidoo,
 New Street,
 Mohanbhai Desai,
 Fruit & Produce Dealer &
 Commission Agent, Box 106.
 C. R. Samuel,
 Fruit & Produce Dealer,
 Box 38.
 S. N. Samy,
 Forwarding & Commission
 Agent, Box 110.
 V. S. Thakore,
 Indian Laundry,
 Box 122 High Street.
 K. Veerasamy,
 Fruit Dealer, Box 93
 Corner High & Spring Streets,

DAENERTSBURG

(Zoutpansberg)

Jacop J. Jamail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Mia Camroodier,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.

Branches:

Pieterburg, Box 24; Nigel, Box 43

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5812.

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

Chhibi Dajee,
Indian Washermen,
Box 6369.

M. S. Crovadia,
45 Market St., Box 270.

F. E. Didarboy,
22nd St. Malay Location, Box 2388.

Tel. 1915

Dayaram Bhickhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street

P. B. Dorahjee,
Box 2037, Corner Alexander St.

M. P. Fancit,
Box 6031.

Goolam Mohideen,
Box 3755

Gopal Bhagvan,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
30 & 147 Market Street

M. A. Karodia & Co.,
Box 3508, 41 Market Street

C. Kevalram,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay,
182 Market St. Corner Polly St.

A. Mahomed Hussain & Co.,
Stand 432 Corner Kaffer and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

A. A. Pillay,
Box 1353, President St.

A. A. Raheman,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp.

Ratanji Bhonath,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

A. M. Suleman Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Johannesburg.

J. E. Tavaris,
224 Market Street.

Godwin Saleh,
14 Street & Kaffer Street,
Vrededorp, Box 3450.

O. P. Luchman,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

M. K. Daisy Cigar Factory,
Box 6669.

KIMBERLEY

Almod Mahomed,
1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.

S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road.

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

Shamsooddeen Baiday,
95 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.

Ratanji Maharaj,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Kott's Building

A. E. Chutabhai,
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

Ismail Amod Kajer,
Box 11.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 199.

LOURENCO MARQUES

E. H. De Silva Bros & Co
Box 240.

Hajee Essa Hajee Soleman & Co.,
Box 303.

Hajee Moollie & Co.,
Box 240.

Hormajoy Doolay,
Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 149.

Sher Mahomed & Hawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

Venudias & Lalchand
Box 63.

Narsingh Doolay & Co.,
Merchants & Importers, Box 111.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61.

Kajee Bapoo,
Box 79.

MIDDELSBURG

(TRAMVAAL).

A. E. Bhatha,
Box 25.

Dawood Ismail,
General Dealer & Importer,
Box 150.

L. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street

NEWCASTLE

M. E. Seemad,
General Merchant and
Produce Agent.

Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Omdan,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinmiths & Tailmakers,
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Devenish
Streets, Box 9.

A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokaldas,

Merchant & Baker, Box 179.

Hassam Moji & Co.,
Market Square, Box 149.

Menta & Khanwaria Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

J. K. Desai,
Box 128.

M. E. Nandhai,
Box 35.

PORT ELIZABETH

Govind Mitha,
Tailor & Outfitter,
Military Road.

R. R. Nairao,
Box 353.

64 Walmer Road

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 51.

E. A. Vrinca,
General Merchant
Drapery & Grocery

45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stad 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Forbender Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafolla.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Bood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadoo,
Merchant Box 27.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 193
Branch: Balfour.
Vanmali Ranchhodi, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANIMH,
Tel. Add: GANDBI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhodi Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chabisa Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTISING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Noola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Camim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Minn.,
Box 70.
Joonub Tayob & Co.,
Market Street.
Joonub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREK & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylsroom

હૈઃ કોરીસા ૧૦ ચોરસ મીટ, ૨૫૫૮૮૧

સી. પી. લક્ષ્મીરામ

જનરલ સીક્રેટ મરચંડ.

૭૦ પ્રેસીડેન્સી મીટ, બેદાનસખરમ.
બેદા આપવા લાયક અનેક તરફની પક્ષી
અરુણ ચીમે, એવીક મંત્રીનો માલ. હરેક નવનુ
ફેરમ, રૂડીના રેલવે સ્ટેશન, ૧૨૪ મીટી બનાવ
વિજેરેનિમેટ, સાય પક્ષીજ સરતા. આનો અને
ખાતી નો

**A Book—and Its
Misnomer**

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURE.

P.O. Box 23.

Telephone 539

આમાડ ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, રીંગણાં, પેટાં બધવા માટે
નાં ચામડાં, પેટાંની છાંય વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા
સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા પ્રદાતાઈ નવરોજી.
જો. જરૂરીસ બદરૂદીન તખ્તખજી.
મી. એમ. એચ. નાઝર.
ઈસપન સ્ટુડેન્ટ એસર ઠાંર.
અરુધાનરતાનના અગીર.
મી. અમીરૂદીન ફજર.
એસએ એમ. કે. માંધી, અને એચ. જો.
અલી.

મી. સોરખજી શાપુરજી અડાજનીઆ.
સ્વામી મી. લહેરાનંદ.
રેલોડરનના બહાદુરો.
ડરખનના આગેવાનો વિજેર.
મી. આરમજી મીઆખાન.
મી. ઉમર હાજી આમદ અવેરી.
મી. પ્રમામ અબદુલ હાદર બાવાઝીર.
હીમત : હરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ
અરુધી પેની.

૧૫ ઠરાંસવાલ તથા રેડેસીઆના ૧૫
હાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈન્ડિયનપ્રેસ પ્રેસ,

ફીનીશ, નામલ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, APRIL 24TH, 1909

No. 17

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 191.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, APRIL 24TH, 1909.

The Protector's Report

We dealt last week with the first part of the Protector's Report for 1908, and, coming to the latter part, we find again some significant admissions and confessions. It is pleasant to note that there has been a further decrease in the number of Indians charged with disobedience and absence from roll-call, and also with assault against employers and employees, but we are told that, in three cases, contracts of Indians have been cancelled on the ground of ill-treatment, the Armitage case, of course, being one of these; whilst the Protector has, on one occasion, transferred Indians who so applied, on the ground that they were unable to agree with their employer. It is refreshing to find that the prerogatives of protection are at length being exercised in a manner that may be observed by him who runs. The fact that over-work is far too common, that complaints have been made as to the quality of the food supplied, especially in regard to the Madagascar rice, which is notorious for being the lowest grade on the market, and of non-regular payment of wages, goes far to show some of the causes at least for desertion, and it is amazing fully to expect that the complainants will be content to return to employers who have so little regard for the ordinary demands of humanity, simply because they are instructed by the Protector so to do.

What is obvious in a perusal of the law relating to indentured Indian immigrants is its entire neglect of the

demands of ordinary human nature. It is apparently built upon noble and philanthropic lines of relief for the indentured Indian, but, in practice, it operates most harshly against him and usually, in favour of the employer. Perhaps, the worst admission is that women are being forced to labour, and that at unsuitable tasks, and we hope that, with the next report, the Protector will have indicated a solution of the problem and a remedy for the evil. Obviously, females who are put to heavy labour totally unsuited to their strength and their physical ability can only have an immature and debilitated offspring.

The Immigration Board, we are glad to see, have agreed, on the suggestion of the Protector, to a slight improvement in the diet-scale. This, together with better treatment and greater material inducements, should do much to solve the labour difficulty existing to-day, and to exchange re-indentured labour for importations from India. This remark, of course, applies only so long as the indenture system lasts, but, as the *Natal Advertiser* strongly indicates, the system itself "in some respects is a blot upon humanity," and it must cease at the earliest moment.

Curiously enough, the Deputy Protector says that "one reason for a certain amount of discontent, neglect of work, insubordination, and desertion by indentured Indians is the unrest in India and the controversy in the Transvaal." We hope, indeed, that it is true, to a certain extent. There is nothing finer in a people than a divine discontent with conditions analogous to those of slavery. But, if the Transvaal controversy has had this effect upon indentured Indians, it is passing strange that the *Natal Mercury*, discussing Sir Matthew Nathan's speech on Closer Union recently, should have failed to observe how seriously the non-indentured population had been affected by it. Our contemporary remarks that "so far, there has been little or no reflex of the movement in Natal," but the *Mercury* is wrong, and this will be shown in due time. It would be absurd to ignore the fact that near relatives of some of the principal Indian leaders in Natal are to-day incarcerated in Transvaal gaols, and that fact cannot naturally pass unheeded, and must have its effect upon the whole Indian community of this Colony.

The average savings declared by adult Indians returning to India are slightly more than for the previous year, being £8 10s. 6d., but this is still unsatisfactory, and it is plain that the amount has to be subtracted from the pitiful wage for ad-

ditional food and comforts, owing to parsimony on the part of some of the employers, is considerable. We have no reason whatever to doubt the truth of the statement that Indians who had completed their indentures were a fine body of men. On the whole, that is probably quite correct. We have always held that, in very many respects, Indians in Natal were better off than had they remained in India, if only for the fact that it is from the starving and physically deteriorated sections of the community alone that recruiting is all successful in India, and it is sometimes an advantage to have a full stomach and regular employment; and, indeed, on many of the principal Natal estates, there is no doubt that the physical and material conditions are a vast improvement upon those surrounding the immigrants in India itself, for which, of course, there are many reasons, upon which we need not now enter.

We learn from this very valuable report that our statements that re-indenture is a result primarily of hard times and sheer necessity rather than love of the conditions of indenture is corroborated by both the Protector and his Deputy. The Deputy Protector agrees that a number of Indians who have found it difficult to continue to pay the £3 licence have been willing to re-indenture. The Protector significantly asserts: "I incline to think that most of them re-indenture from sheer necessity and not from choice or any notion of prospective rights." Obviously, therefore, many Indians are being taxed far too heavily for their abilities, and, as a result, are being driven back into servitude. Natal, apparently, does not value the labour of free men. This year, again, the medical reports have been omitted, and that, too, demonstrates that the question of the relation between the medical officers and the employers is still unsettled. It is, of course, one of the questions to be dealt with by the commission that is now sitting, and it is a matter of deepest regret that that Commission is taking its evidence in secret session. It is sincerely to be hoped that, when its report is forthcoming, some at least of the most important evidence adduced will also be published, in order that the people of Natal may be in a position to judge for themselves between both sides of the indenture controversy. We hope and expect that, so long as the indenture system lasts, the Protector will furnish, from time to time, reports breathing an even broader spirit of humanity than the present one and certainly far more so than those of the past.

The Deportations

THE report from *The Times*, giving an account of the questions of Lord Amphill and the replies by Lord Crewe concerning the new arrangement between the Transvaal and Mozambique Governments to deport in future direct to India, makes melancholy reading, for it is obvious that Lord Crewe is being continuously and deliberately misinformed as to what is going on in the Transvaal. Lord Crewe has approved of the new arrangement, on many grounds. One of these is that it is better to deport a man to the place of his domicile rather than incarcerate him or put him over the border. Well, last week, some sixteen British Indians were placed on board a steamer heading for India, who had been so dealt with. Of these, we are informed that at least two claimed domicile in Natal. That was a matter for the Natal authorities to investigate, but the men were given a free trip to India all the same. Others claimed the Transvaal as their domicile, but they were not even given the opportunity to press their claims before a Court of Law. Now, as it happens, all of those who were deported last week had served sentences of imprisonment with hard labour, some even for as long as two months. These, then, have suffered a double punishment. One of them leaves behind a wife totally and widowed for. But that does not seem to trouble the little tin gods in Pretoria. Indians are not supposed to have wives. If they do they must bear the consequences. They are not supposed to have human feelings. If they do, so much the worse for them. It has now become a crime that a man should protest against being taken away from his wife, or that his son, whom he has brought into the country with him, should be torn away from him.

Then we are told that Natal and Mozambique are quite justified in deporting to India Indians from the Transvaal who are found within their territories. That, too, is a debatable point. Is an Indian "found" therein who is forcibly put over the border? Surely the essence of an offence is criminal intention—*mens rea*, either express or implied. But does a man commit an offence because he is bundled on to a train at Komatipoort or Volksrust, released at the border when the train is going at full speed, and taken wilfully to Kessano Garcia or Chertown? In what way has he offended against Portuguese or Natal Law? As a matter of fact, he has not offended, and Natal has so far realised this state of affairs that it has refused to be a party to any such arrangement. Well knowing that the Mozambique Court would give short shrift to an officer that attempted to prosecute such a person as a prohibited immi-

grant or to the inferior Court that conditioned his action. But the Transvaal Government knows equally well the difficulties of moving the Portuguese Courts, and so brings immoral pressure to bear upon the Lourenço Marques administration to pull the chestnuts out of the fire for it.

Lord Crewe's professional absurdities were illuminatingly exposed by Lord Amphill, who sharply retorted in reply to the statement that resident Indians were not interfered with, that in point of fact, they were, and what happened last week confirms Lord Amphill's assertions. One of the deported men was a fifteen-year resident of the Transvaal. Others were eleven-year residents and more. And we are told that it is to secure the better comfort of these unfortunates that this agreement has been entered into. We characterise that as a monstrous lie, for which, of course, Lord Crewe is not responsible. The intention is to blackmail the resident Indian passive resisters into a precipitate ignominious surrender—in which it will utterly fail. It is passing strange that every responsible Indian organisation in South Africa, not to speak of the victims themselves, has protested in the most emphatic terms against this accession of "comfort." A cold comfort, in very truth! And, finally, we are told that these people the Transvaal Government is not prepared to admit as citizens of the country. But they are already citizens of the Colony! How much longer will the Imperial Government allow itself to be fluffed by the Pretoria chancellery? And how much longer are the Transvaal Indians content to remain silent under this heaped-up abuse, misrepresentation, and injury? The Transvaal Government has dealt what to it appears to be a shrewd blow. What have the Transvaal Indians to say in reply?

THE DEBATE IN THE NATAL PARLIAMENT ON THE QUESTION AS TO THE REPEAL OF THE POLL-TAX IS INDICATIVE OF THE FEELING, ON THE PART OF MANY OF THE MEMBERS OF PARLIAMENT AND, PERHAPS, THE MOST THOUGHTFUL SECTION OF PUBLIC OPINION IN THIS COLONY, THAT THE TAX IS A THING OF EVIL, AND THAT ITS INCIDENCE IS EXTREMELY HARSH IN REGARD TO THOSE WHO CAN LEAST AFFORD TO BEAR IT.

Mr. Churchill's motion for its immediate repeal was supported by Messrs. Brimmer, McLeary, Robinson, Hagger and Palmer, while Mr. Eganally also spoke in favour of its repeal, but voted against the motion as being premature. There is no doubt that the accumulation of poll-tax and licence has been the cause of many of the "black" people's troubles. They have been unable to get by the rigour of the heavy tax in one of their meagre pittance, and, as a result, have been forced back to work.

Fortunately, the tax is one affecting the whole community, and, therefore, there is some likelihood at least of its being shortly removed. Had it affected the coloured races only, there is little doubt of its being made a permanent item of the Budget. The argument that it extorts contributions to the public funds from Indians and coloured people, who otherwise do not subscribe, is based upon the usual economic fallacy that, because a man does not pay direct taxation, he contributes nothing to the Treasury. In point of fact, it is notorious that those who can least afford to pay are taxed at a higher rate in proportion to income than those who are in a better financial position. The native plough and the native blanket are taxed at a higher rate in proportion to their value than the plough and the blanket used by the white man, and so all commodities used by the Indian peasant in this Colony; but, as usual, the proof of the pudding is in the eating, and so heavy is the physical burden upon these poor people, that they are forced back to the estates in order to escape it, and choose what to them appears to be the less of two evils.

WE MAKE NO APOLOGY FOR REPRODUCING TEXTUALLY AN EDITORIAL NOTE, APPEARING IN WEDNESDAY'S *Transvaal Leader*, ON THE EDUCATION CONTROVERSY IN THE ORANGE RIVER COLONY.

It appears, from our contemporary's quotation of a speech recently delivered at Bloemfontein by the Prime Minister of the Orange River Colony, that the evil of tyranny by a majority over a small minority is spreading throughout South Africa, and, as the *Leader* says, the greater is the power of terrorism on the part of the former over the latter. We have always believed that it was only a matter of time, before the spirit of Fischerism, or, as it may also be designated, the Smutsian spirit, was breathed into wider and more powerful interests than those of the unrepresented British Indians in the Transvaal, and it is some satisfaction to find that others are in the same boat with our brethren in that Colony. Once a bonfire of this sort is started, there is no saying how far it will spread, for the tinder is ready to hand. Aggression, terrorism, tyranny and injustice are four sisters who walk hand in hand, and whose energies are not to be confined within any narrow area. Their influence spreads far and wide, and the evil of which they are capable depends for its realisation upon the greater or lesser frequency of opportunity. There will, no doubt, be a great outcry against this policy of the steam-roller in regard to the small British minority in the Orange River Colony, but, of course, the victims are not present, and, consequently, there is no likelihood of their appeal being heard; but, in the Transvaal, the victims are British

Indians, who have no political representation, and, although the principle is the same, the circumstances are so utterly different, that we may safely expect that the grievances of the Transvaal Indians will continue to be ignored, long after those of the British minority in the neighbouring Colony are removed.

THE Pretoria News HAS PERFORMED a public service by drawing attention

to the scandalous injustice that has been committed by the Managing Committee of the Government School at Daspoort in the Transvaal. Four children have been expelled from that school on the ground of colour, though our contemporary assures us, from actual examination, that they have not a trace of colour in them. To damn a child from birth upwards and to impress upon its receptive mind a sense of injury, injustice, and inferiority is a crime against humanity, and there is no doubt whatever but that those who are responsible for this act of refined fiendishness are laying up for themselves a store of trouble of which they little reck today. They should rather be inmates of the Pretoria Asylum than veiled with authority and responsibility such as are contemplated by the Education Act. And, when one realises, with our contemporary, that there are today coloured persons sitting in the Transvaal Parliament, one of whom at least holds a high position in the State, we are struck with the wanton callousness of the Daspoort decision, and the race-treachery of the coloured men to whom reference has been made, and who have betrayed their kith and kin.

WE HAVE RECEIVED A COPY OF A NEW publication issued from Benares by Mrs. Annie Besant,

President of the Theosophical Society, which is entitled the *Sons of India*. Mrs. Besant has recently inaugurated an order, called the "Order of the Sons of India," with the object of bringing young Indians into closer touch with what is best in the national life. In an address on the subject, Mrs. Besant is reported to have said that "Englishmen would have to realise that, if there was to be an Empire at all, it could only stand by mutual consideration and mutual respect. If it was true, and she believed it to be true, that the English and the Indians joined together would form an Empire mightier than the world had known, the very condition of such progress was that, in both countries, the spirit of freedom should find a home in the heart of each. Without that there could be no condition of progress side by side. She believed that the best Englishmen and the best Indians were putting for-

ward that ideal, the ideal of co-operation and brotherhood, and not superiority and inferiority." That ideal has been followed by this journal since its initiation in 1903, and we have strictly striven to promote it by every legitimate means in our power; but it is singularly unfortunate that, during the last three years, these columns have sounded with little else but protest and complaint. The tragedy that is to-day being enacted in the Transvaal, the tragedy that some of the less thoughtful politicians in this Colony contemplate for Natal, indicate how limited is the development of the tree of brotherhood in the two Colonies. Oppression, injustice, and in some cases even torture characterise the treatment of Indians by Englishmen in South Africa so very often. And if the new Order of Mrs. Besant find its counterpart amongst the Europeans of South Africa, we believe that present conditions could not possibly last, and that, in the course of a comparatively short time, mutual relations between Europeans and Indians would be vastly improved.

MR. RITCH'S LETTER TO THE Times of India, which is

reproduced elsewhere in "Of" this issue, he declines to make use of the phrase "the Indians in South Africa," but substitutes for it "the Indians of South Africa." The difference may appear to the casual eye to be a very small and insignificant one, but it is, when examined a little more closely, one of principle or mental attitude. It is a vulgar impression that the Indian, in South Africa, is an interloper, that he has no rights, is entitled to no liberties, and must be regarded as a parasite. People who think in this way speak of "the Indians in South Africa." These are the folk that pass the Registration Laws of Southern Rhodesia and the Transvaal without a blush, and who are responsible for the flagrant violations of justice manifested in the framing of the recently rejected licensing bills of Natal. But there is another class who, as Mr. Ritch reminds us, realise that Indians have built up, by their labour and industry, the wealth of Natal and who have developed the rest of South Africa commercially. Many of these Indians, too, are born in South Africa and know no other home. This class of critics speak of "the Indians of South Africa," and admit them as citizens of the sub-continent, as, indeed, they are. So long as the former class predominate, however, it is a practical certainty that the present racial strife will continue, and that the assets of South Africa cannot be developed to their fullest extent. Racial friction promotes economic loss—and South Africa is far too poor to suffer such a loss gladly.

WE PUBLISH A REPORT FROM The Times special correspondent recently in California on the situation there. He takes a very

glooming view of it, and we can gather very little consolation from him. It almost seems as if the white people living in new countries are born mad, grow up mad, and die mad, after having bitten a number of inoffensive non-whites and infected them with virus. There is nothing of importance, in our contemporary's report, which is not equally applicable to South Africa. In point of fact, things are even worse here, for we seem to have a particularly rabid crowd of colour maniacs. Everybody, almost without exception, seems to "see red," or, rather, black, in South Africa, and it is only a matter of time before there is a big blaze throughout the sub-continent, unless the unlikely event happens of a change in South African policy towards the non-white races. But the attitude of the Transvaal towards British Indians resident in that Colony is not a healthy sign for the future. To-day, not more than one-half the normal Indian population remains. The rest have been driven away.

Chinese Passive Resisters

The following trap has been prepared by the Asiatic Department for the five Chinese passive resisters who recently refused to give thumb impressions for licence purposes, and who invited arrest for their contumacy. Naturally, they are taking no notice of the fresh invitation. Apparently, the Pretoria officials regard passive resisters as children, to be played with:

Sir,—With reference to your letter of the 30th ultimo, I have the honour to point out that when you applied for registration you gave your signature in Chinese characters on the form of application. Consequently I have no certified specimen of your signature in English characters and I shall be obliged if you will forward a specimen now, together with an impression of your right thumb. This is required in order that you may not be put to inconvenience in the future if you desire to take out a licence on the faith of your signature without giving a thumb impression.

I have, etc.,

E. J. BURGESS.
Registrar of Asiatics.

BRITAIN'S RESPONSIBILITY. If in our brief day we take any unwise step which harms the abiding interests of the vast populations of India committed to our care, the authors of that mistake will assuredly not be forgotten. They will be held answerable in history so long as civilisation endures.—*The Times.*

Ten Years Ago

The Indians' Position Then and Now

Mr. H. S. L. Polak writes as follows to the *Star* :—

Sir,—For the benefit of our visitors, you published, yesterday, excerpts from your paper ten years ago, on various matters of interest. One of these, I note, is that a proclamation was re-issued in the *Staats Courant* ordering Asiatics to reside in locations. It is of interest to observe that the Agent of the Imperial Government intervened on their behalf at that time, and when it was found that licences to trade would not be issued except to those trading in locations, the British Agent advised them to disregard these provisions of the law, and, after tendering the licence-fees, to trade without licences. Now-a-days, things are changed. The British Agent no longer exists, and can, of course, no longer afford protection to British Indian subjects against injustice done to them in this territory. The Imperial Government has since permitted worse ill-usage to British Indians than it protested against so strongly ten years ago, when Lord Selborne, amongst others, voiced the general indignation at their persecution.

Yet even the worm will turn, and Sunday's mass meeting has shown to both the Imperial and the Transvaal Government that it is unsafe to rely upon the "settled fact." You, amongst others, have announced that passive resistance is dead. Yet on Sunday there met over 1,500 British Indians to protest against General Botha's grotesque misrepresentation to the Imperial Government that "many Asiatics are content with the present position of affairs." And the curious fact should be noticed that the proposers and seconders of the principal resolutions of protest were the men who were amongst the very first to register in July, 1907. General Botha, by his gaucherie, has thus brought together sections of the Indian community that have been estranged for nearly two years. And, as a proof that the passive resistance movement is not nearly dead, but is, on the contrary, being revived, by reason of the continued shortsightedness and tactlessness of the Transvaal Government, the resolution to continue the struggle until the just requests of the community had been conceded was carried with acclamation, whilst the speakers to it, Indians and Europeans alike, delivered fervent addresses, conscious of the sprinkling of police in the crowd, and with the knowledge that one plain-clothes constable was taking elaborate notes of the proceedings.

The general view, then, is of advantage in that it gives our visitors a glimpse into the past of the Transvaal Asiatic question, and an idea of the tenacity of purpose and force of

grievance of the British Indian subjects of the Crown resident here.

Meanwhile, it may be of interest to you to learn that, notwithstanding oft-declared statements that the Asiatic legislation was not directed against the resident Asiatic population, it is estimated by the British Indian Association that the existing Indian population does not much exceed 5,000, or one-half of the normal number and one-third of the number officially admitted to have been here ten years ago. Will you range yourself with those anti-imperialists who will probably cry, "O sitis omnia"?

Johannesburg.

13th April, 1909.

Dismissed from School

On the Ground of "Colour"

Some little while ago, says the *Pretoria News*, the Pretoria School Board received a complaint from the Daspoort School Committee to the effect that the Daspoort School was being attended by certain coloured children.

As far as we remember, on the motion of Mr. Chappell, the matter was left in abeyance. On the 30th of this month, however, the righteous indignation of the high minded gentlemen who constitute that committee, apparently overcame their judgment and their prudence, and they expelled from the school four children.

There was no complaint against the children, except that they were coloured, they were clean, well-behaved, and studious, one we are informed, was at the head of his class.

The four children were brought to this office two days ago, their names were Florence, Hugh, and James Williams, and George Harris. Their ages were apparently between five and eight. The little girl was pretty, bright and intelligent, her complexion was brunette, her hair was perfectly straight, and there was not the slightest appearance of colour about her. One of the little boys had long yellowy red hair down to his shoulders—hair of this sort, we believe, is not common among coloured people. The Williamses are children of Hugh Williams a Welshman, who came to this country during the war with the Royal Anglessea Militia, he married Mrs. Williams in one of the English churches on the Peninsula. Williams was killed in a cab accident some three or four years ago, the shock turned his wife's brain and she has been for some time an inmate of the Lunatic Asylum. The children are, therefore, practically orphans, dependent upon the kindness of a friend of their mother's for food and lodging.

The fourth child is the son of George Harris an Australian, who is at present at Belfast, and is out of work. His mother, who came with him, wept very bitterly at the news

served indignity which had been put upon her boy. Mr. and Mrs. Harris were married before a marriage officer for white persons in Transvaal some time after the war. The child showed no signs of colour and as far as his mother is concerned, if the Daspoort School Committee call her coloured and consider that she should suffer the disabilities attaching to the native races in this country, then all we can say is, that it is just as well that the members of the National Convention had not to pass inspection by the Daspoort School Committee, or more than one of them would have been forced to retire. We, of course, know nothing about the grandparents of these children or their great grandparents, but if the colour laws of this country are to be stretched to as fine a point as this, what is to happen to some of our lawyers, doctors, legislators and other professional men? We understand that an action for damages is being brought against the individual members of the Daspoort School Committee by the parents or guardians of the children expelled.

"An Ugly Incident"

Under the above heading, the *Pretoria News* of the 8th instant comments on the above :—

We publish this afternoon certain facts in connection with the expulsion of four children from the Government School at Daspoort. No one who reads this statement, can fail to realise that even if the children were coloured the story would be pitifully sad, but they are not coloured, in the common acceptance of the term in South Africa, where, by the way, no one has yet succeeded in defining colour—that is to say, they do not present the appearance of possessing Negro, Bantu or Asiatic ancestry. If children of this sort are to be flung back into the ranks of the coloured and native people of South Africa, we are going to create a very dangerous condition of affairs; we are going to give the natives leaders who will some day organise a revolution compared to which the horrors of the Reign of Terror would be a mere bagatelle.

To return, however, to our subject, we hope that the parents and guardians of the children concerned will lose no time in bringing an action for damages against the individual members of the School Committee. Such an action ought to have a healthy effect upon these gentlemen in the future, and if these children are to be expelled because some ancestor on the maternal side had coloured blood in his or her veins, then let us at least be consistent and apply the law, for instance, to our Parliament. Why should we cast our tiny children and deny them the advantages of education on the ground that they are coloured, while we permit coloured persons to sit in Parliament and hold high positions in the State simply because they are wealthy and cultured men?

Imperial Parliament.

HOUSE OF LORDS,

March 24.

Indians in the Transvaal

LORD AMPHILL asked the Secretary for the Colonies whether it was a fact that the Transvaal Government had arranged with the Portuguese Government that the authorities at Delagoa Bay should forcibly detain and deport to India British Indians who were placed over the border for offences under the registration law; if so, whether his Majesty's Government had either approved or disapproved of this action on the part of the Colonial Government; and whether there was any precedent for handing over British subjects to a foreign Government to be punished for offences committed in British territory.

The EARL OF CREWE said the Transvaal Government had decided that the most reasonable course for them to take and the best in the interests of the Indians themselves was that when Indians had broken the registration law they should be returned to their country of domicile. There was no occasion in replying to this question to enter upon the question of whether the Colonial Government had a right to move certain British Indian over their borders; for the purpose of his answer he assumed the existence of this right. No British Indian domiciled in Africa had been removed. The ordinary course would undoubtedly be for the Transvaal Government to conduct the Indians whom they desired to remove to their borders, and pass them into the neighbouring territory, whether that territory were Natal or Portuguese East Africa. But the Transvaal Government having taken pains to ascertain the domicile of a number of these Indians found that India was their native country. They had therefore arranged in a manner which he had no doubt they conceived to be the best in the interest of the Indians as well as their own to return those Indians to India. In order to do this the Indians had to pass through either Portuguese or Natal territory, and an arrangement was made with either Government for their transport across that Government's territory. It was perfectly obvious that in Natal the further process of placing them on board ship and conveying them to India was a legal process. They were *ex hypothesi* not Natal Indians, and therefore they became subject to the law in Natal. He was not certain what the law in Portuguese East Africa was, but he was making inquiry on that point and into the matter generally. He thought, however, that one must assume that these Indians, who were *ex hypothesi* not Mozambique Indians, must fall under the Portuguese law, which rendered it possible to place them on board ship. The

noble lord might be of opinion that it was a regrettable thing that these Indians should be deported at all, but, assuming that the Transvaal Government had a right to deport them, he did not think any hardship was involved in the particular method of deportation to which the noble lord had drawn attention. On the contrary, this method was designed to give the least practical inconvenience to those who were subjected to it.

LORD AMPHILL maintained that it was an entirely new departure for any Government to entrust the punishment of political offenders to a foreign Government. The suggestion that the Indians were made subject to the laws of the Portuguese Government and that it was that way that deportation was justified seemed to him absolutely unprecedented. He would be extremely glad to think it was true that no Indians domiciled in South Africa had been so deported, but he was not quite sure that the noble lord had been correctly informed. He was told that some Indians who were being deported to India came from Natal; and that others had been born or domiciled in the Transvaal. These men were not criminals, at the worst they were passive resisters. Surely the Colonial Government was not justified in treating them as outlaws and depriving them of any rights they might possess as British citizens. He had always maintained that a little good will at each successive stage would have solved the Indian question in the Transvaal. Had not the Secretary of State sufficient persuasive power to overcome the obstinate and false pride which somewhere formed the obstacle to a final settlement of this deplorable dispute? He appealed once more to the noble earl to renew with all his might the friendly representations he had been making; and he based that appeal on the ground of the solemn pledge contained in the proclamation of Queen Victoria in 1858.

The EARL OF CREWE thought it would be better to wait until papers were laid in regard to the whole registration question before they attempted to discuss this matter again. But in regard to the particular subject-matter of the noble lord's question, assuming that the Transvaal Government had a right to remove from their borders an Indian or any person who had broken the law, the simple course was to conduct that person to the frontier, in which case he became subject to the laws of the country into which he was admitted. Leaving out all other aspects of the situation, it seemed to him the most rational course to place these deportees on board ship with a view to their return to the country of origin rather than simply to turn them out of the country, which, by general consent and the common practice of nations, they would be entitled to do. He believed the particular provision of which the noble lord complained had been

framed with a view of securing in the utmost degree the comfort of the Indians whom the Transvaal Government, for reasons of their own, were not prepared to admit as citizens of their country.

HOUSE OF COMMONS,

March 24.

Rhodesia Asiatic Ordinance

Dr. RUTHERFORD (Middlesex, Brentford, Min.) asked the Under-Secretary for the Colonies whether the draft Asiatic Ordinance enacted by the Legislature of Rhodesia last June had been disallowed; whether that Ordinance was substantially the same as the registration law of the Transvaal which the British Indians of that colony sought to have repealed as being degrading to them; and whether, under the circumstances, the Secretary of State would renew his good offices with the Government of the Transvaal in order to put an end to the sense of injustice under which his Majesty's British Indian subjects were suffering.

COLONEL SEELY.—The Secretary of State has instructed the High Commissioner not to assent to the Asiatic Ordinance of Southern Rhodesia. The principle underlying this legislation was the same as that in the existing Transvaal legislation. The latter was not disallowed because the position of the Transvaal was for historical reasons exceptional. The Ordinance passed under Crown colony government was not allowed, but in the exceptional circumstances of the Transvaal his Majesty's Government felt that they could not disallow legislation passed unanimously by both Houses in a self-governing colony. The circumstances of Southern Rhodesia are of course very different. Further correspondence about the Transvaal Indians will shortly be laid on the table, and I cannot usefully make any further statement at present. —*The Times*.

Indentured Labour in Trinidad

On the 17th ulto. Mr. SUMMERDELL asked the Under-Secretary of State for the Colonies if he could state the number of planters whose adult male immigrants had failed to earn an average of six pence for every day during the year 1908, whether any planters would be penalised during the present year, as per section 70 of the Trinidad Ordinance, owing to such failure; and, if not, whether he was prepared to ask for such return.

COLONEL SEELY: I am not in a position to make any statement in respect of 1908, but the information which my hon. friend requires will be called for from the colony. —*India*.

INDIAN TOTAL ABSTINENCE SOCIETY.
A meeting will be held in the Victoria Theatre, Victoria Street, Durban to-day, (Saturday) at 7.30 p.m. All Indians are specially invited.

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY,

April 19.

Ankylostomiasis

Mr. McLARTY asked the Colonial Secretary: (a) When were Government officials first notified of the introduction of ankylostomiasis infection into the Colony? (b) What action did the Government take to stamp it out? (c) At what date did the examination of Indian immigrants by the port health officers for this infection take place? (d) What percentage of cases have the port medical officers found to be infected? Give separate shipments. (e) Is there any spread of the disease among Europeans? If so, what number have been reported as infected? (f) What precautions are now being taken (1) to stamp out the disease, and (2) to prevent importation of infection of disease into the Colony?

The reply was (a): No notification as to the fact that infection of ankylostomiasis was being introduced into the Colony had been made to Government officials in 1906. The health officer for the Colony intimated to the Indian Immigration Trust Board the probability that it was being introduced, and recommended the Board to take measures to prevent it. In the latter part of 1908 a medical officer sent a number of specimens from persons stated to be recently imported to the health officer for examination, and a large portion were found infected. (b) In 1907 Government made a regulation for its limitation, which has been gradually put in force. (c) The first examination of one shipment commenced on December 25, 1908, and continued till January 5, 1909; and of another on January 12, 1909, continuing till January 27. A further examination of these shipments was made from January 19 to 24, and January 19 to February 8, respectively, and a few of the uncured residue were examined at intervals till March 26. (d) Ex S.S. *Umhlati*, 2 per cent. infected; ex S.S. *Umhlati*, 60 per cent. infected. (e) Five cases have been reported to the Health Department. (f) Enforced provisions by employers of suitable latrines for Indians. Government had pressed upon the Indian Immigration Board the need to examine all persons admitted to the hospital in coast districts, and to the effective treatment of those infected, and has directed that a like course be adopted in respect of all Indian prisoners received into gaols; (b) Government has informed the Indian Immigration Trust Board that it will not permit the allotment of any Indian immigrants to employers unless the Department of Public Health is satisfied that the condition of the shipment is satisfactory in regard to ankylostomiasis, and has recommended the Board to take steps to ascertain the condition of immigrants before embarkation,

and to take measures for their cure before arrival. It has also informed the Board that if there is evidence that there has been neglect to take such measures in regard to any shipment it will refuse to permit allotment from such shipment.—*Natal Mercury*.

The Japanese Question in California

The Times special correspondent recently in California writes:—

In telegrams and letters to *The Times* on the Japanese-American situation I made statements which were regarded in some quarters as unjustifiably pessimistic. As a matter of fact, I believed, and still believe, that the despatches in question did not paint the situation in sufficiently dark colours. It became quite evident to me, after a residence of some months in California, that in some way or another—the cause or causes are really of minor importance—a condition of deplorable racial hatred had been produced. It may have been unreasonable, illogical, ridiculous—but there it was. And, with every possible desire to present both sides of the question fairly, I could not help finding that the fault lay almost entirely with the Californians. It was necessary only to talk to a score or so of them to discover that this was the case. Their arguments were mutually destructive. One would declare that he hated the Japanese because of their conceit, impertinence, "big-headedness." The next man would remark that he could not trust people who were so "heavily polite." A third would denounce the Japanese for their dirtiness. A fourth would tell me that Japanese servants were useless, because they were always taking baths when they ought to be working. Another would object to the Japanese because they were an "inferior race"; the next because there was no keeping them down to coolie and menial labour.

But what is the use of going on? Where race hatred enters in, reason, charity, clear-sight vanish, and before long even excuses are dispensed with. When I left California this phase had begun. "I hate the—" was considered sufficient explanation.

Of course, it is absurd to pretend that the Japanese are faultless; what race is? A certain trickiness among the merchant and other classes has been so universally alleged that there must be some foundation for the accusation; but even in this respect I believe that there has been great exaggeration. I can only speak from personal experience.

There are thousands of Japanese servants in America. I have yet to hear of a case of one robbing his master. Certainly, in California, the Japanese possess an annoying habit of leaving without notice, often at awkward times, and very few care to

stay in the same place long; but here, again, is not the fault mostly on the employers' side? How can the faithfulness of an old family servant be expected when the Japanese is made to understand, and understood thoroughly, that he is merely tolerated, employed because nobody else is available?

One accusation does stand. That a large number of Japanese in America are on the look-out for chances to act as unofficial spies has been completely proved. I do not think they do very much harm; indeed, their efforts are more often than not rather pathetically silly. They make maps where they could buy much better ones for sixpence apiece; they take soundings in places which are thoroughly charted; they examine army posts which are quite open to the public; they take notes at militia camps where there is absolutely nothing to learn. Whether this is admirable or abominable depends on one's point of view. I am, however, convinced that it is an effect, not a cause—that the activities of the great majority of these unofficial spies are due to the attitude of the Americans of the Pacific Coast. Of course, I am not speaking of the professional, official Japanese spies, who, I believe, are regarded as very clever. But does not every Power, even the United States, employ men such as these?

With the exception of these curious attempts at espionage, the conduct of the Japanese in California is, as a rule, perfectly correct. In the face of provocation of the most humiliating kind—and Japan is one of the proudest nations the world has ever seen—the Japanese remain calm, polite, dignified. When I was in California I looked, with the best substitute I could find for Mr. Weller's "patent double-million magnifying glasses," for any evidence of "impertinence" on the part of Japanese, and failed to find any. But I did find impertinence, and worse, on the part of the whites. A scene at the Townsend-street Station, in San Francisco, recalls itself to me. I was going to Los Angeles, and on the same train was a party of perhaps a dozen Japanese. Their leader had all the tickets, and one young man had become separated from the others. In his attempt to reach them he accidentally brushed against an old Irishwoman. The result was a torrent of filthy language from the woman and a blow in the face from a railway official who was standing near by. The Japanese passed on without a word.

I said that the Japanese remained calm. I mean calm outwardly. What they are thinking, what they are saying to each other, is another question, a question that their genius for secrecy prevents one from answering. One can only describe the situation as it appears on the surface, and in it

not obviously a situation of gravity and danger?

This makes the third winter that there have been Japanese-American "incidents." Knowing the feeling of the Californians—feeling wickedly fomented by reckless politicians, journalists even more reckless, demagogues, labour agitators—I am afraid it is certain that other "incidents" will follow. Therefore it would seem, the future depends on the forbearance of Japan and the amount of pressure that the Federal Government in the United States is able to exert.

Notes on the Transvaal Struggle

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

INDIANS AT BARBERTON. Mr. Shelat, who has been in Barberton, on behalf of the British Indian Association, since his release from gaol some while since, says that he has received the utmost assistance from the local Indians in his efforts on behalf of the men who have recently been deported; and also in regard to collections for the British Indian Association. Mr. S. Mungalee has done yeoman service. He is the Chairman of the Barberton Indians, and he has gone out of his way day and night to assist Mr. Shelat in his collections. It would be invidious to mention other names, because all have helped very willingly, but it is not possible to exclude Mr. Mungalee from special mention and from special thanks. The Barberton Indians have sent a small cheque to the British Indian Association, over and above the amount collected for the maintenance of the prisoners recently deported, and a further amount is promised. I understand that when the men who were deported from Barberton asked the police for the warrants of deportation to be read over to them, the police refused to do so until after the train had already started and when, of course, it was impossible, even had they wished, to take any steps to prevent the deportation. It appears that nobody was allowed in any way to communicate with the men who were being deported, nor were they allowed to communicate with any person, not even with their Solicitor. They were kept under closest surveillance, as being criminals, and were not allowed any freedom whatever. They were kept under guard from the time they left Barberton Gaol until they were placed on board the steamer at Lourenco Marques.

INDIANS AT BOKSBURG. On the 7th instant, was heard the case of the Indians residing in the old location, which had been appealed to the Supreme Court and had been remitted for further evidence. Attorneys Knight and Polak appeared for the

defence. Evidence was led to the effect that the six claims had been reserved by an Executive Council Resolution of 1898 for the purposes of an Asiatic Location, and further that Asiatics had resided there prior to 1903. The evidence was forwarded to the Supreme Court.

A CHINESE EMBEZZLE. A most regrettable incident occurred in Ferreira's town, Johannesburg, on Sunday. Ferreira's town is, at its further extremity, the Chinese quarter, and here are congregated a number of Cantonese stores. Your readers will be aware of the unfortunate difference of opinion that has existed for some time between the Chinese passive resisters and their compatriots, who have been termed, in Court parlance, the "party of compliance." Feeling has lately become much intensified, especially by reason of Sir William Solomon's decision last Friday, generally in favour of the passive resisters, in the intermediate actions that had been brought in the Witwatersrand High Court in regard to the appropriation of funds for purposes other than those of passive resistance. It appears that, on Sunday, some 20 passive resisters and 80 non-resisters had joined together in a solemn celebration in honour of the ancestral spirits of those present. It is entirely contrary to custom on such occasions for speeches to be delivered, but, on Sunday, one of the leaders of the non-resister section, it is alleged, deliberately incited his companions to make a murderous attack upon the passive resisters in revenge for the legal defeat just sustained. As a result, the small minority of passive resisters hastily decamped with a view to avoiding hostilities, but their exasperated compatriots are alleged to have followed them armed with sticks, stones, iron bars, and, in many cases, with revolvers loaded. Shots were fired, stones whirled through the air, and, in a short time, some five Chinese were wounded, one at least very seriously indeed. The wounded were those of both parties, owing to the fact that the passive resisters had used weapons in self-defence. Shortly afterwards, some 20 passive resisters were arrested, and, at the time of writing, are still under arrest. It is curious that more passive resisters were arrested than are alleged to have been concerned in the trouble, and it is obvious that sinister influences have been at work. On Monday morning, about 10 o'clock, another outbreak occurred, two passive resisters being badly injured about the head. Two arrests of non-resisters were made in consequence thereof. Amongst those who saw something of what was going on were Revs. J. J. Dike and Charles Phillips, who had gone on a mission of peace. Mr. Danson has been retained for the passive resisters. The case has been remanded until Friday, the 23rd instant.

ARRESTS AND DEPORTATIONS. An Indian named Mahomed Vally has been ordered to be removed from the Colony by the Heidelberg Magistrate. The man was not a passive resister, and showed his willingness to comply with the law, for he did make application, has not saved him from disaster. How much easier and cheaper it would have been to be honest! On the 5th January, says a *Leader* report, an Indian, named Mahomed Essack, was ordered by the A.R.M. at Rodepoort to apply for a registration certificate within eight days. On March 19, Detective Whitlow found the man without a certificate. The accused was charged at the local Court under Section 7 of Act 36 of 1908, and four remands were granted. To-day the accused was again arraigned before Mr. Jordan, A.A.R.M., and he was defended by Mr. Hardy Phillip. Another remand until the 22nd April was granted owing to the absence of the detective. It is understood that the agent for the defence has made certain representations to the authorities, but that registration has been refused.

Durban Wesleyan Indian Mission

Sunday School Anniversary

On Saturday last, the 17th instant at 3 p.m. a very interesting social function took place in the Queen Street Wesleyan Indian Church in connection with the first anniversary of the Wesleyan Indian Sunday School. Rev. John Gould was in the chair, and there were present Rev. Theophilus Subrahmanyam (the Indian Minister in charge), Rev. Jatra Ndaba (Native Minister), and Mr. Walter Stead (the Secretary to the Indian Immigration Trust Board of Natal). There were also present the parents and the friends of the Sunday School children, and a few European ladies. Revs. Gould, Subrahmanyam, and Mr. Stead spoke in very suitable language so that even the youngest child could understand. Mr. James Hoover, the Superintendent of the Sunday School, read a report of the work among the young people of the year which, Mr. Gould remarked, was "excellent." Selected songs and hymns were heartily sung by the children. During the ceremony, refreshments were served, and, in token of the Anniversary, suitable prizes and presents were given to the children.

"EXTENDED" IN INDIA. The "partition" of Bengal is one of the many benefits conferred upon a vast Indian population which we should never have been able to bestow upon them, had the policy of extending the elective principle been accepted with all its consequences, in the old province. — *The Times*

Nyasaland and the Transvaal

Then and Now

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

A meeting of Nyasaland Indians was held in Blantyre on Friday, March 19th. There was a large attendance of merchants and others. Mr. Ratanshaw Koyji, B.A., L.L.B., solicitor was elected to the chair.

The Chairman in opening the proceedings said:

Gentlemen, we are met to-day under a stern sense of duty. Yesterday I received a cablegram from the British Indian Association of the Transvaal informing me that an arrangement had been made between the Transvaal and Portuguese authorities under which passive resisters of the Transvaal were to be deported directly to India. It takes away one's breath to believe that such a state of things could happen under the British flag. What ideas does the indifference of the Imperial Government suggest to those who have been watching the systematic cold-blooded tyranny which the Transvaal Government is practising towards our brethren there? The only conclusion that one could come to is that the British Government is not willing to protect its own Indian subjects even in its own colonies. It is not that the British Government is not able to protect them, for did not Lord Lansdowne say before the Boer war:

"A considerable number of the Queen's Indian subjects are to be found in the Transvaal, and among the many misdeeds of the South African Republic I do not know that any fill me with more indignation than its treatment of these Indians. And the harm is not confined to the sufferers on the spot; for what do you imagine would be the effect produced in India when these poor people return to their country and report to their friends that the Government of the Empress so mighty and irresistible in India, with its population of three hundred millions, is powerless to secure redress at the hands of a small South African State."

And what did Lord Selborne say?

"Was it, or was it not our duty to see that our dusky fellow-subjects in India who went to the Transvaal—where they had a perfect right to go—should be treated as the Queen in our name had promised that they should be treated? If they agreed with him and admitted that these were questions which we had to answer as trustees before our fellow-countrymen and before history, then they would agree with him also that the path of duty was to be ruled not by sentiment, but by plain facts. We are not dealing with our own personal interest or our own personal money; we are trustees for our brethren all over the world, for

our brethren in Canada, in Australia, at the Cape, trustees also for our own fellow subjects of different races and different colours—the Negroes of South Africa and the Indians in India—trustees for all these and for the unborn children of these.

Was the British Government going to make its name respected, and to have the pledges given to it faithfully respected? Was it going to see that the British subject, wherever he went, all over the world, whether he were white or black, whether he came from Great Britain itself, or from Canada or New Zealand, was to have the rights which his Queen had secured for him?"

One is tempted to ask whether all this talk about duty to dusky fellow-subjects and trusts and pledges was earnest truth or mere high falutin, for if the Boer Government chastised the Indians with whips the Transvaal Government are now chastising them with scorpions, and all this is the interests of the refuse of the International gutters of Europe. That the British Government cannot interfere in the administration of a self-governing colony is a mere lame excuse for unwillingness to interfere, for if the treatment now meted out to hundreds of Indians in the Transvaal had been administered to five Englishmen, Generals Botha and Smuts would have received an ultimatum within twenty-four hours of such treatment. What are the effects of this indifference on the part of the Imperial Government in India? Firstly, all the good work done by the promulgation of the intended reforms of Lord Morley is destroyed. Secondly, some malcontents will use this failure of the British government to protect Indians under the British flag as a strong argument to support their revolutionary tendencies. Thirdly, Indians, or rather Asiatics, would begin thinking, and very naturally too, that they should start paying the white races in their own coin. Since these white races have insisted on getting into the countries of the non-white races of the world it cannot lie in their mouth to say that they would not allow the non-whites to come into their preserves. But now that the white races have taken up this position, we should not wonder, nor should they wonder, if the coloured races were to bar their doors against them on the same grounds on which they are barring the door against coloured races.

Let us hope, however, that even at the eleventh hour, the Imperial Government may rise to a sense of its duty and save our countrymen so much harm and such shocking injustice.

The following is the text of the Resolutions passed at the meeting:

Resolutions of Sympathy

(1) That the treatment of Indians in the Transvaal is shockingly unjust and humiliating, and the lamentable weakness which the Imperial Government has shown in not protecting

them has done a great deal of harm in India.

(11) That the meeting requests the Ministers of the Imperial Government to intercede on behalf of the suffering Indians in the Transvaal, and authorises the Chairman to send cablegrams to the Secretary of State for the Colonies, the Secretary of State for the Colonies, the Secretary of State for India and to the Viceroy and Governor-General of India requesting their intercession.

(111) That copies of these resolutions be forwarded to the British Indian Association, Transvaal, to the Secretary of State for the Colonies, the Secretary of State for India and the Viceroy and Governor-General, India; and that a cablegram of sympathy be sent to the British Indian Association, Transvaal.

Lord Morley's Reforms

Lord Morley has appointed an Indian member to the Council of the Governor-General of India—the supreme authority in India. The member so appointed is Mr. Satyendra Prasanna Sinha, a Hindu, a barrister-at-law, and at present Advocate-General of Bengal.

The *Times*, commenting on the above, says:

"For the first time since the foundations were laid of our Empire in India the supreme authority will shortly pass from exclusively British hands. Lord Morley has taken upon himself responsibility for the appointment of a Hindu gentleman to be one of the six members of Council who, with the Viceroy, form the supreme Government of India.

"The largest and the weightiest problems in all branches of government come before him, and the decisions which he and his colleagues reach not only affect the lives of the 300,000,000 inhabitants of India, but often exercise a powerful influence upon the policy and the fortunes of the Empire. For him there are no State secrets and no confidential documents. He has a right to know and to debate the *imperii arcana*. The most delicate mysteries of diplomacy, the most carefully-guarded of military precautions, are trusted to his faith and to his discretion.

"With all the authority of his office and of the Viceroy's support, Lord Morley is pressing Parliament to sanction the scheme on which he rests his hopes. Without waiting for that sanction, he has himself taken a step graver and more dangerous than those which require a change in the law. For good or for evil, it promises to have great results. By them the reputation of its author for all time must be tried. He has irrevocably staked it on the act which he has done. We can only hope that his sanguine expectations, rather than our apprehensions, will be fulfilled."

"In" or "Of"

Mr. Ritch Hits Out

Mr. L. W. Ritch has addressed the following letter to the *Times of India*, under date the 24th ulto.:-

I have read the first two instalments of the thoughtful Article "India and The Colonies," with considerable appreciation.

It is perhaps only natural that the Author should consider Lord Amthill and his coadjutors to be partisans—presumably pro-Indian—and yet from a fairly intimate acquaintance with his Lordship's views, I should assure you that he is every bit as much concerned for the honour of his Country and the welfare and integrity of the Empire as to secure justice to the Indians of South Africa.

May I point out that I use the preposition "of" instead of the usual "in"? And this brings me to my next point. Your Contributor states (Instalment No. 1.) "Put quite baldly the question is whether the self-governing Colonies are or are not entitled to impose what conditions they please upon immigration?"

Qua the Transvaal, that is by no means the question. The real question in that Colony—and it gives ugly promise of becoming the question in the neighbouring Colonies also—is, How far (if at all) does the grant of self-government confer upon a British Colony the right to impose disabilities upon British Indians previously resident within its borders? Does such self-government deprive those British Indians of the Imperial protection they previously enjoyed, and the Imperial Government of the power to exercise its protection? For, be it remembered, the British Indians in the Transvaal are truly of the Transvaal, inasmuch as they were domiciled there before the Transvaal became British territory, and also that the present struggle is not over the removal of the old disabilities of the Transvaal Republic—much as they are entitled to demand such removal—but against the imposition of new ones of a particularly galling character. The anti-Asiatic laws of the former Republic, which have been adopted by the Government of the Colony, effectually shut out British Indians from any voice in the affairs of the Colony; they are therefore unrepresented. If the grant of self-government has cut them off from Imperial protection as well, then their position is perilous indeed!

Your Contributor attempts to excuse what he styles "the jealous exclusiveness" of the colonists of European origin on the ground that they have won and pioneered the country and are therefore entitled to the selfish enjoyment of its fruits, in other words he adopts the maxim:—"To the Conquerors, the spoils." But even that plea must fail to dis-

pose of the Indian claim to a share of the good things in South Africa, for the Indian has played no mean part in the opening up and development of the sub-continent, and has borne his share of the hardships and losses that befall the advance guard of civilisation. Mr. Winston Churchill points out in "My African Journey" that "It is the Indian Trader who, penetrating and maintaining himself in all sorts of places to which no white man would go or in which no white man could earn a living, has more than any one else developed the early beginnings of trade and opened up the first slender means of communication."

The Indian was here long before the first British official. This and much more Mr. Churchill has to say in defence of the Indian in East Africa, and very much the same is true of the Indian in South Africa. Imported Indian labour, saved and made Natal, Indian labour, money, and enterprise, have done no little towards the progress of The Transvaal. He aggregates but a paltry 3 per cent. of the white population of the latter Colony, is an exemplary citizen, and asks only the most modest measure of fair treatment. There is really no answer to his plea, and he will yet win because of the inherent justice of his case.

Indian Councils Bill

In the House of Commons

London, April 20.

[The House of Commons re-assembled yesterday after the Easter recess, and went into committee on Lord Morley's Indian Councils Bill.

Some speculation exists regarding the fate of the third clause, which provides that the members of the Provincial Councils shall have the right to move resolutions or divide the Councils on questions of finance. This was rejected in the House of Lords, but Mr. Balfour intimated that in the second reading of the debate he would not object to its re-introduction.

The Commons last night debated the Indian Councils Bill in Committee, and again inserted Clause 3, which the House of Lords deleted a month ago. The clause provides that members of Provincial Councils should have the right to move resolutions or divide the Councils on questions of finance. Lord Morley vainly appealed for its inclusion when the Lords considered the measure. Subsequently in the Commons Mr. Balfour expressed misgivings in consequence of its inclusion, but he was not opposed to it. It is thought probable the Lords will accept the amendment and await the arrival of the Budget proposals before opening the light. The Bill

passed the Committee stage in the Commons yesterday evening.—Reuter.

An Explanation

The *Manchester Guardian* has given the following explanation of the significance of clause 3:—

"There are eight provinces in India, of which two—Bombay and Madras—are presidencies, which still bear traces of their original independence of the Presidency of Bengal, out of which the Government of India has grown. They are under a Council Government consisting of a Governor appointed from home and two civilian colleagues, and they have the right of communicating directly with the Secretary of State and appealing to him against the Viceroy's decision.

"All the other provinces of India are governed by Lieutenant-Governors appointed not from home but by the Viceroy, and without the assistance of a Council. The clause which the Lords have rejected merely proposed that the Lieutenant-Governors of the six provinces should, if the Viceroy saw fit to order it, be assisted by a Council, as are the Governors of Bombay and Madras. It will be asked why a change apparently so small should excite strong opposition, and it is not easy to select a very convincing answer from among the many that are offered by the opponents of the change," says the *Guardian*.

But a great meeting held in Calcutta on March 5 knows why it objects to the defeat of this clause. It passed the following resolution:—

"That this meeting of Hindus and Mahomedans deeply deplores the rejection by the House of Lords in Committee of Clause 3 of the Indian Councils Bill, which provided for the creation of Executive Councils for local Governments under the administration of Lieutenant-Governors similar to those existing in the local Governments of Madras and Bombay, in that such rejection renders it inexpedient to confer large powers on the local Governments as recommended by the decentralisation Commission; places the more important local administrations under Lieutenant-Governors in a position of disadvantage as compared with the Governments of Madras and Bombay; renders the association of the people in the higher executive government of a province difficult, if not impossible; defeats the very object of the reform scheme; and makes it unacceptable to the vast majority of the people of this country.

"This meeting earnestly appeals to the House of Lords to restore the clause when considering the report stage of the Bill."

"If Clause 3 goes and nothing is put in its place," says the *Manchester Guardian*, "we shall certainly be worse off than we were before. Anything that breaks down the distinction between the old Presidencies of Bombay and Madras and the other provinces of India would be a great gain."

Europeans in Native States

By a Retired Dewan

(Concluded)

From the facts stated above, it will be abundantly clear that Mr. Rees' "disability" of Europeans in Native States is the result of the imperial policy of the British Government; and that the Native States are not at all responsible for it. If native rulers had the policy which Mr. Rees credits them with, the East India Company (a handful of merchants) would not have secured a footing in India which enabled them to become the Rulers of India from the Himalayas to the Cape Camorin. In the Native States of Travancore, Mysore, Hyderabad, and others which have lucrative appointments worth the acceptance of Europeans, we find a large number of them holding high offices. Over and above these officers, there are, especially in Travancore, Cochin and Mysore, a good many European Missionaries, planters, miners, merchants and traders, whose influence and power in those States are so great that it is believed that recently a capable Dewan was compelled to vacate his office for the unpardonable offence of discourtesy to Europeans. Mr. Rees was for a time the Resident of Travancore and Cochin, and as such could not have been unaware of the influence which European officials, missionaries and planters exercise, often to the great embarrassment of the Durbars. It is most surprising that he should compare European Settlers in Native States with Indians in Transvaal, for the former are lions in Native States whereas the latter are practically ants in Transvaal.

Indians are as much the subjects of His Majesty the King-Emperor as the European Colonists. Mr. Rees evidently belongs to the Curzonian authority school which does not acknowledge the binding authority of the Great Proclamation of 1855 issued by Her Majesty the Queen-Empress Victoria of revered memory and solemnly affirmed by His Majesty the present King-Emperor in his recent gracious Message to the Princes and Peoples of India. Her words are:—

We hold ourselves bound to the Natives of our Indian territories by the same obligations of duty which bind us to all our other subjects, and these obligations by the blessings of Almighty God, we shall faithfully and conscientiously fulfil.

That the European Colonists should be free to settle in India and exercise all professions without let or hindrance, but that the Indians should be excluded from the Colonies would be a most flagrant violation of the declaration of the Great and Good Sovereign quoted above. Noble men like Lord Ampthill, Sir William Wedderburn, Sir Henry Cotton are really strengthening the British Indian Empire by standing up for justice and impartial and equal treatment of all British subjects.

On the other hand gentlemen like Mr. Rees do not seem to realise the gravity of the disservice they are rendering to the Empire by their thoughtless advocacy of class interests which is so alien to the attachment of Indians to the British Raj. The Great British Nation may justly claim "Save us from friends like Mr. Rees."

The Press on the Protector's Report

The Natal Mercury says:—

The best feature about Mr. Pekinghorne's report is the statement that a larger number of Indians are re-indenturing, which is having an appreciable effect on the demand for fresh supplies from overseas, and if further inducements in the shape of slightly higher wages and better food were given, it is possible that the problem would solve itself, and that but few more shiploads would be required.

It seems to us that it would be advantageous to the employers to pay more for experienced men, for money and time are lost in training the raw recruits from Calcutta or Madras, and we should think it probable to increase the wages for re-indentured Indians somewhat above the minimum fixed by the law, of 16s. to 17s. per month. We note, however, that an improvement has been effected in the ration allowance, which is one further attraction to Indians to sign on again.

We may dismiss for the present as utopian the idea of employing white labour instead of Indian, as it is not more practicable than Messrs. Wybergh and Cresswell's proposals to substitute whites for natives on the Rand mines. From both an economic and a moral point of view, this solution is undesirable and unworkable, and the main effort will have to be made to render the conditions of labour sufficiently attractive to command a larger number of fresh Indians, and a more extensive system of re-indenturing, and also a training of the natives to the work.

As might be expected from healthier surroundings and a lesser employment of women in the fields and factories, the birth rate is better, being 5.12 for the year 1908—an increase of 294 over 1907.

Is it not probable that this improvement will suffice for all labour requirements in the future? It seems to be that it is a very reasonable proposition to terminate the importation at an early date, though a new contract with the shipowners has been made for ten years.

The Times of Natal says: as follows:—

There is no more than a speck of irony in the fact that while elsewhere throughout the Empire the Natal Immigration Act of 1904 is regarded as an example of successful administration of labour at once economical and effective and

has served as a model for other colonies threatened with an influx of Asiatics, Natal herself derives little, if any, benefit from her own legislation. We have, bolt and bar our front door to undesirable, after first affixing a notice that Asiatics will be admitted at the back. In other words we welcome with open arms the indentured Indian who at the end of his indenture has the option—at a price, we admit, and a fairly heavy one too—of becoming a permanent resident of South Africa.

The requisitions for Indian labour on December 31st amounted to no fewer than 7,153. Does this mean that a frantic effort is to be made to get in as much indentured labour as possible before the inevitable prohibition of further importation is imposed? If so, we can only hope that an attempt will be made before the Natal Parliament dissolves to pass legislation which will have the effect of greatly restricting the number of indentures permitted pending action by the Union Parliament. There is absolutely no excuse for this tremendous requisitioning of fresh Indian labour. The colony already possesses a large Indian population; and we have good authority for saying that not only are many Indians ready to re-indenture, but under the pressure of bad times and heavy taxation not a few free Indians are willing to do so. The minimum wage fixed by law for re-indentured Indians is from 16s. to 17s. a month; and yet we are given to understand that there are planters and other employers of Indian labour on a large scale actually refusing to pay the extra shilling or two for better trained and more experienced labour. Perhaps it is not unnatural that they should refuse to do so as long as the machinery of recruiting is available.

Every additional batch of Asiatics coming into the colony adds to the acuteness of the problem and to the difficulty and cost of effecting a settlement eventually.

It may be satisfactory from a humanitarian standpoint to learn that the birth rate, among the indentured Indians is increasing, but having regard to the future of this country the satisfaction is a somewhat melancholy one. Natal-born Indians are here to stay, and no law, short of one of savage injustice, could get rid of them or restrict their legitimate activities in any sphere of labour.

As long as the door is left open employers will not trouble themselves over native labour, nor will they pay the extra cost of re-indentured labour. Truly, for a small community, we have contrived to accumulate some monstrous big problems, the solution of which we are light-heartedly leaving to others.

The Natal Mercury writes editorially, as under:—

To every suggestion that the tax

should be turned off we are met with the time-worn cry for labour, but in this year's report the Protector practically admits that the labour supply is ample, and further makes two very significant statements: "For the first time for many years (he says) native men have turned out, and not only cut the standing cane, but helped to load the same into trucks." Second only in importance to this is the statement that "much saving of human labour is being achieved by improved methods in the sugar mills and the cultivation of the soil, so that it comes to pass that one mill which formerly employed 240 hands is doing the same work with 82." Wherefore the necessity for Indian labour at all then? If by introducing modern improvements the machinery in the mills can do with a minimum of labour, and that labour can be secured on the spot, is it not time we get rid of a system which, in some respects, is a blot on humanity? No longer can the planters urge the necessity for alien labour. The Protector has shown that their wants can be met from other sources.

The Worth of the Indian Labourer

Lower Tugela Farmers' Tribute

At the annual meeting of the Lower Tugela Division Association held at Stanger on the 16th instant, the Chairman, in his report, said:—

My report would be very incomplete without some reference to the Indians. Early in the present year we were threatened with the stoppage of indentured labour from India. On May 15 we had a meeting of the Association to discuss the threatened action of the Government. No doubt you will remember Mr. Clayton made a very effective speech on the occasion, and a debate ensued, in which it was very clearly set forth what would be the disastrous result to Natal were coolie labour interfered with. Subsequently a memorial to Government was drawn up, which was signed on behalf of your Association, and others, and presented to the Legislature. This memorial, I am told, had a very good effect on members of both Houses, giving, as it did, information of which, up till then, most of the members were entirely ignorant, and bringing home to their minds what would be the effect of the course it was proposed to pursue. A Bill having for its object the stoppage of importation of Indians was introduced into the Assembly, but this Bill, after a very short Parliamentary career, was withdrawn, and a Commission was appointed to take evidence on the whole question of India. *versus* native labour. This Commission sat in Stanger on the 17th and 18th March, when your delegates, Messrs. Foss, Colenbrander, Morrison, and your

president, gave evidence on behalf of the Association. The sittings of the Commission were held *in camera*, consequently the public does not know the nature of the evidence led, but there can be no doubt it was proved over and over again that the Indian labourer is absolutely essential, not only to the economic welfare of Natal, but essential to the very existence of the European population in the coast districts of the Colony. Let anyone take the journey from Durban to Stanger at present, and he will find on every hand, everywhere along the route, nature resplendent in her glowing testimony to the worth of the Indian labourer. The Indian is ready to come to us, pleased to remain with us, and, though at times difficult to do with, he has been the one potent factor that has enabled us to take full advantage of the splendid season which is just now drawing to a close. —*Natal Mercury*.

The Power of Majority

In the Orange River Colony

"A British Colony has the right to make laws for the benefit of the majority, and we intend to use that privilege." Thus the Hon. Abraham Fischer, at Bloemfontein, in his defence of his Education Act. A more undisguised avowal of the doctrine of spoils to the victor and woe to the conquered can scarcely be imagined, says the *Transvaal Leader*. Undoubtedly Mr. Fischer's majority is legally entitled to legislate for its own benefit and to ignore the rights, feelings and sentiments of the minority. The size of the majority, as Mr. Fischer knows only too well, is a determining factor in settling what the majority may dare. To appreciate properly whether the majority should, in the name of political morality, enact this or that piece of legislation requires a moral sensibility, a sense of the ultimate unity of the interests of the majority and the minority and a respect for the feelings of the minority which is apparently disregarded by the dogma laid down by the Prime Minister of the Free State. If the domination of the present majority at Bloemfontein is going to be as permanent as it appears likely to be, and if that majority is going to continue to proffer to the minority the strong fare of the Fischer political philosophy, there would appear to be only two alternatives left for that minority, one of which is submission to some other land. A British majority may have the power and the technical legal right to legislate for its own benefit, but its moral and equitable duty is to legislate not for the benefit of the majority, but for that of the whole people. Upon this its authority, *terra*, and subject to this alone, can it safely count upon the obedience of the minority. If the soul of Fischerism goes marching on into

the future Union and infects with its sinister doctrine the majorities that are to be, the outlook for South Africa is hopeful indeed!

Indians in Canada

The *Montreal Star* says:—

No British subject can quite comfortably endure the feeling that other British subjects, who are deemed good enough to die for the flag, are not welcome to live under that flag wherever they may choose. . . . Even if Canada were ready to welcome Hindu immigrants at the water's edge, they should never be deceived into coming here.

OTTAWA, JANUARY 4.

From Vancouver news comes that Sejab Singh, leader of the local Indian colony, has been summoned to the police Court for causing an obstruction in the street. He was haranguing his countrymen at a corner and creating a disturbance, but declined to desist when requested by the police.—*The Times*.

INDIAN MAILS. For Colombo and Calcutta, per *S.S. Umzima*, on or about May 4th. For same ports, per *S.S. Umfulu*, on or about May 8th.

DORDRECHT INDIANS. A meeting of British Indians and Coloured People was held at Dordrecht, Cape Colony, on the 10th instant, to protest against the treatment of Indians in the Transvaal. Mr. C. Karodia was in the chair. A resolution was carried protesting against the Asiatic Laws of the Transvaal and the deportations through Delagoa Bay, and urging upon the Imperial Government to safeguard the rights of British Indians. A collection was made which produced £2. 15s. 6d. for the British Indian Association.

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Protector's Report	181
The Deportations	182
Taxation in Natal	182
The Evil Spreads	182
"An Ugly Incident"	183
"Sons of India"	183
"In" or "Of?"	183
California Redivivus	183

OTHER ARTICLES:—	Page
Chinese Passive Resistors	183
Ten Years Ago	184
Dismissed from School	184
Imperial Parliament	185
Natal Parliament	186
The Japanese Question in California	186
Notes on the Transvaal Struggle	187
Durban Wesleyan Indian Mission	187
Nyasaland and the Transvaal	188
Lord Morley's Reforms	188
"In" or "Of?"	189
Indian Councils Bill	189
Europeans in Native States	190
The Press on the Protector's Report	190
The Worth of the Indian Labourer	191
The Power of Majority	191
Indians in Canada	191

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill. Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફીનીક્સ, સનીવાર, તારીખ ૨૪ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯.

અંક ૧૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

પ્રોસ્ટો-તા. ૨૪ મી એપ્રિલથી, તા. ૩૦ એપ્રિલ સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૯.

હોલિ-વેલાખ સુદ ૫ થી વેલાખ સુદ ૧૦ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

સુસલમાન-તા. ૩ ૭ રખીકરઆખરથી ૬ મી રખીકરઆખર સુધી, ૧૮૨૭ બીજી.

વાર.	પ્રોસ્ટો વારીખ.	હોલિ તીથ.	પ્રસલમાન વારીખ.	પારસી સુવેચક તીથ.	સુવેચક ક. મી.	સંવત ક. મી.
શનિ.	૨૪	૫	૩	૧૪	૧૨૨	૫૨૭
રવિ.	૨૫	૬	૪	૧૫	૧૨૨	૫૨૬
સોમ.	૨૬	૭	૫	૧૬	૧૨૩	૫૨૫
મંગલ.	૨૭	૮	૬	૧૭	૧૨૩	૫૨૪
બુધ.	૨૮	૯	૭	૧૮	૧૨૩	૫૨૩
ગુરુ.	૨૯	૧૦	૮	૧૯	૧૨૩	૫૨૨
શુક્ર.	૩૦	૧૦	૯	૨૦	૧૨૩	૫૨૧

અનુક્રમણિકા.

દેશપાર...	૨૫૬
લંડન કમીટીનો નિશાન...	૨૬૦
ખરી દેશલક્ષિત...	...
વિલાયતની બહાર એ.રે...	૨૬૧
હોલિ મહુરો...	...
હોલિ રમયાન હંડ...	...
વડી પારલામેન્ટમાં હોલિ...	૨૬૨
હોલિની નીંદા...	...
એટાન્સનરમ અનરમ...	૨૬૩
અમેરિકા અને બાયર...	...
નાદારી કારકની નોટીસો વગેરે...	...
માહુ વરતમાન...	૨૬૪
ઈંગ્લીશ દેશલક્ષિત મહાત્મા મેલીની...	૨૬૫
બાહુ અરવિંદમાસનાં કાગળ...	૨૬૭
હોલિ કાપમાં દરંસવાલની ચરમા...	૨૬૯
દરંસવાલના હોલિને મદદ...	૨૭૦
અનાતન વેદ અરમ સલા...	...
દરંસમાં બળવો...	૨૭૧
હોલિરવાનના અબરો...	૨૭૨
રહેના તાર સમાચાર...	૨૭૩
નાદારી કારકની નોટીસો વગેરે...	...
કામના કુરમનોને બે બાહ...	...
મી. ડ. બ્રિજેશીએકન હંડ...	૨૭૪
૧૯૦૯ અનુક્રમણિકા...	...

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સનીવાર, તા. ૨૪ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯.

મને અઠવાડીએ છાપું ૭.૫૫૧ વખતે અમને અખર મળ્યા કે કેટલાક સત્યાગ્રહી જેથીએને દરંસવાલની સરકારે પોરદુમીક સરકાર સાથે મોઢવણ કરી કેલાગેઆમે થી રદીમરમાં પરતારા હોલિસ્તાન ચડાવી દીધા છે. આવી રીતે દેશપાર અમેલા એમાં કેટલાએક તો બધા વરસના દરંસ વાલના રહીયા છે. આ બતાવથી એક રીતે આખી કોમને યરમાવા જેવું છે. અમે દરંસવાલ સરકાર ઉપર દોષ નથી નાખી શકતા તેમજ વડી સરકાર કે પોરદુમીક સરકાર ઉપર પણ તેનો દોષ નથી મુકી શકતા. એ બધા ઉપર દોષ નાખી શકાય ખરે પણ અરે દોષ તો હોલિને પોતાનો કાઠી શકાય. દરંસવાલના બધા હોલિ એ અડમ રીતે અને એકતતાથી મકકમ રહ્યા હતા તો દરંસવાલ સરકારને વડી સરકારની મદદ હોય તોપણ તેનાથી આવું પચકું બરી શકાત નહીં. કેમકે લડતને અંત બધા દિવસ ઉપર આવી ગયો હોત, તેમજ લેરે-સો મારકસના હોલિએએ પોતાની દરજ તરફ ગળગની બેદરકારી બતાવી ન હતા તો લાંના સત્યાગ્રહીએ દરંસવાલ સરકારના હાથમાં રમકડાં રૂપે બન્યા તેવું થવા ન પામત. દરંસવાલના હોલિ આ લડત અઢી વરસ થયાં રહી રહ્યા છે, અને હવે એ દરંસવાલ સરકાર ના આ પચકાંથી કોઈ કરી જશે તો અસુસ માનવું કે તેઓ આટલે સુધીની લડતથી કાંઈપણ હાથે નહીં મેળવે. સરકારના આવાં પચકાંની સામે હોલિએએ લેવો બેધતો ખરો રસ્તો તો એ છે કે હોલિ કોમની બધી જાતેએ એકઠા થઈ લડતમાં વધારે જોડા બતાવવું. અને અમને ખાતી છે કે તેવી એકતતાથી અને ખરા જુસ્સાથી લીધેલી લડતનું પરિણામ જીત ચિવાય બીજું હોઈ શકેજ નહીં. આવી રીતે તો બાળકને હાથી શકાય.

દરંસવાલના હોલિ એ બાળકો હશે તો તેઓ કરી જશે. એ તેઓ મરદ હશે- અને અમે આશા રાખીએ છીએ, અને માનીએ છીએ કે તેઓ મરદ છે, નો હજુ તેઓ એક ચતે સરકારને બહોર કરશે કે, "જ્યાંસુધી અમારી માગણી સંતીકાર વામાં આવી નથી ત્યાં સુધી અમારું ધર જેલ છે." આમ કહીને સેંકડોની સંખ્યા માં જેલ જવા તક્યાર થવું. દરંસવાલના હોલિ એકો વખત મુક રહ્યા અને પૈસા ની અથવા બીજી લાલચોથી ગુલામીખત પણ લઈ લીધાં પરંતુ અમે માનીએ છીએ કે તેઓ હવે ઉપમાથી ઉઠશે, અને છેલ્લી માસ મીટીંગને હેવાલ તો બતાવે છે કે અમારી આ માન્યતા ના પાયાદાર નથી. કુરમના સખત ફટકાથી કરી જઈને બેસી રહેવું એ તો બાયલા વું કામ છે. ફરીતતકાની રમત રમના રાઓની માફક સખત ફટકાની સામે સખત ફટકા મારવાથીજ જીત મેળવી શકાય છે, અથવા પે.ત.નો બચાવ કરી શકાય છે. દરંસવાલના હોલિએ સખત ફટકા મારી શકે તે એજ છે કે તેઓએ એકત થઈ મીટીંગો બરી સંગિહા મળતાં સુધી મમે તેટલાં દુઃખો સહન કરીને પણ લડત જારી રાખવાનો પ્રદ નિશ્ચય બહોર કરવો. અને તે નિશ્ચય ખાલી વાતોથી નહીં, પણ સેંકડોની સંખ્યામાં જેલમાં જઈ, જેમ બને તેમ જલદીથી મોટા ઉપ રાખ્યાં કરી, અને બીજી દરેક રીતે બતાવી આપવો કે હોલિ કે અમારા લાઇએને માટે અમે હવે કેશરીઆં કરી નેજ લડીએ છીએ. અમે કુતરાની જીંદગી તો બોચવવા માગતાજ નથી. અમારી મેજ આ દેશ છોડવો પડે તેના કરતાં તમારે હાથે દેશપાર થઈ દેશ છોડવામાં અમને શરમ નથી પણ મગરરી માનશું. મગરરી એટલા માટે કે અમે અમારા જાતી બાહ એની ખાતર, અમારા દેશના નાકની ખાતર અમે અમારું સર્વસ્વ તજેશું છે. હોલિએ, તમે હજુ ઉપતા હો તો જાઓ, અને તમારી આસપાસનો દાવાનળ જરા દુર છે અને ઉપાયો તમારા હાથમાં છે ત્યાંસુધી તે દાવાનળ જુલાવવાનો પ્રયત્ન કરો. "સોનેરી કાપડો" તમારા ઉપર તમાજ મારી રહ્યો છે. એ તમે આ લડત

માં દાખાં તો શ્રેષ્ઠતાના કાયદાની સામે તમારું શું જોર ચાલવાનું છે? મોટી મોટી વાતો કરી પરિણામે કાંઈપણ કરી શકવાને સમર્થ ન થાય તેને કાવે તેમ જવાવવાને સરકાર સમર્થ થશે. એટલે કહે છે કે હોદીઓ તરફ જે હલકી વસ્તુ કમલાવવામાં આવે છે તેનું કારણ એ કે તેઓ ઉતરતી પ્રજા છે. તેઓ એટલા બધા આગસુ છે કે પોતાની હિન્નત માટે કાંઈપણ કરતા નથી. દોરી પ્રજા પોતાની ફરજ તરફ બેઠકારી જાય તે તો તેમને ઉતરતી પ્રજા ગણવામાં આવે તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. કેલાએ જોએના હોદીની ફરજ હતી કે એવું નામોશી બરેલું પમણું સરકાર બરી શકે તે પહેલાં તેમણે જમીનને આસમાન એક કરવાં જોઈતા હતાં. તેઓએ પેરુગીઝ સ્તાધિકારીઓને જોખ્ખા રીતે જણાવવું જોઈતું હતું કે આવી રીતે હોદીઓને આ દેશને હીનારેથી દેશપર કરી સકશેજ નહીં અને જેઓ દરંસવાલ પાછા જવા માગે છે તેમને પાછા જતા અટકાવવા નહીં જોઈએ. કેલાએ જોએના હોદીની બેઠક કરીથી બન્યું એમ કે તેની પેતાનીજ સરકાર તેમની નબળાઈથી વાકેફ થઈ છે અને આજે જે હાલ તેમના દરંસવાલી કાઢીએના થયા તેવા હાલ કાલે તેમના થાય તો નવ.ક નહીં. પણ હવે, જે બેઠકારી બતાવ્યા છે તેને માટે બળાપો કરવો જરૂર છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે કેલાએ જોએના હોદી હજુ પણ ચેતશે અને બરિખમાં એક પણ હોદી આવી રીતે દેશપર ન થાય તેને માટે તરતજ પમણું બરશે. તેમની બેઠકારી થી અને દરંસવાલના મજા હોદીઓની મુખાંત બરેલી નબળાઈથી હોદી કામ છપર આજે સરમ બરેલી આફત પડી છે તેને માટે તેના સિવાય ખીજાઓને દેખાઈ ગણવા તે નકામું છે. જે બન્યું છે તેને માટે જેમની બહાર રહેલા હોદીઓ પોતેજ જવાબદાર છે; અને ચાહે તો ઉપાય પણ તેમનાજ હાથમાં છે.

લંડન કમીટીનો નોંભાવ

લંડનની કમીટીને નીલાવવાની ખાખત ફરીથી પવન ખેંચતરી થઈ પડી છે. શ્રી રીચનો તર છે કે કમીટી પાસે ખીજાક પૈરા નથી. હાલ દરંસવાલની હાલ બરાબર જોસમાં ચાલી રહી છે.

વળી દક્ષિણ આફ્રિકાના ખીજા કાલેનીઓ માટે પણ કમીટી કામ બજાવે છે. મેલા જ વખતપર કમીટીના એક મેંબરે વડી પરલામેટમાં સવાલ પુછ્યો હતો કે દક્ષિણ આફ્રિકાના એક જ બંધરણું કંઈકે હોદીની સ્થિતિ બાબત કંઈ બનાર છે કે નહીં. તે વિષે તપાસ ચલાવતા હોવાનું જોર કરીયુંએ જણાવ્યું હતું. આપણી સ્થિતિ બાબત સરકાર પેતાની મેજે તપાસ કરતી હોય એ કમીટીની મહેનતનું પરિણામ બતાવે છે. હાલ બાબત કમીટીના મેંબરે રોજ પાલમેટમાં સવાલો પુછ્યા કરે છે. આમ કમીટી ઉપયોગી કામ બજાવે છે. તેને હાલને વખતે તુડી અપ. દેવનું પોસારો નહીં. ગમે તેમ કરી દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓ તેને થોડો વજુ વખત નીલાવવી જોઈશે. પા. ૨૦૦ બસેની રકમ કેપ અને ન.ત.લ મ.થી મોકલવામાં આવે તો જુલાઈ સુધી કમીટી ટકી રહે. ત્યાર પછી કમીટીનું ખર્ચ મટાડી મહિનાના પા. ૨૫ ઉપર લાવવાનું કરી શકાય. હાલ હાલ બરે બર ચમકેજે હોવાથી કમીટીને ઘણું કામ કરવાનું છે ને તેથી હાલનું માસીક પા. ૬૦નું ખર્ચ રાખવું પડશે. શ્રી રીચના કેમણે લીધે જોહાનસબરગની એસેસીએશને પા. ૫૦ મોકલ્યા છે. જે આ પા. ૨૦૦ ટુરતમાં મોકલવામાં ન આવે તો કમીટીને બંધ કરવી પડશે. અને તે કરતાં વધારે કમનસાખી ખીજા એક મજાઈ સહે નહીં. કમીટી માટે તથા એસેસીએશન માટે ડરબનમાં પૈસા કમરવવા સાર, શ્રી. પેલાકે ડરબન કોલ્યા બ.દ કંઈ થયું નથી. કમીટીને પૈસા જોઈશે તે માટે શ્રી. પેલાકે તેજ વખતે ચેતવણી આપી હતી. એસેસીએશનની પેતાની જુગ અને ઉપયોગી મુડીમાંથી હાલ તો કમીટી માટે પૈસા મોકલ્યા છે; પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના અને ખાસ કરીને નાતાલ અને કેપના હોદી તે ખર્ચ પોતાને માથે નહીં છપાડી લે તો મોટી નામોશી ગણશે. નાતાલે દરં સવાલ જેટલુંજ ખર્ચ ઉપાડવા વચન આપ્યું છે. કેપે કમીટીના નિભાર માટે હજુ સુધી પેની સરખી આપી નથી. નાતાલ માં કમીટી માટે પૈસા ન થવામાં મેહન લાકન ના હોદીઓ મોટે ભાગે જોખમદાર છે; ડરબનના આગેવાનો પેતાના આગસ માટે જોજા જોખમદાર નથી. જે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી મળી કમીટીને ન નિભાવી શકે તો તેમના આત્મજોગ વિષે મદદના માછ ગવરનર લોડ એમ્પરીય, તથા

મુંબઈના માછ ગવરનર લોડ લેમીમટન વગેરે શું ધારશે? હોદીની દેશ સેવા વિષે તેમને કેવો ખ્યાલ આવશે? હોદીને કાયદાતવળા મજા છે તેથીજ તેઓ આપણા દુઃખ દુર કરવા માટે રાત દિવસ પાલમેટમાં અને બહાર મહેનત કર્યા કરે છે.

ખરો દેશ ભક્તિ

હોદીઓનામાં દેશના હિતને માટે કેટલાક મોટા માણસો જે બદલુત દુખ સહન કરી રહ્યા છે તેનું વિવેચન અમે કેટલાક અદવાદીઓ ઉપર કરી ચ્યા હતા. ત્યાં કેટલાક વિદ્વાન અને નામોક્તિ નરે કેટલાક વરસેને માટે દેશ નિકાલ થયા છે, અને કેટલાક જેમમાં છે. તેમના કુટુંબ અને માલ થાલ નિરાધાર સ્થિતિમાં આવી પડ્યા છે. તેમણે અરી ફજારી બારણું કરી છે. તેમના શુદ્ધ વિચારોની છાંવ વિચાર સહિતના નિયમાનુસાર ખીજા સેંકડો હોદીઓ ઉપર પડી છે, અને તેથી આખા દેશમાં સ્વદેશ પ્રેમનો જુસ્સો ફેલાઈ રહ્યો છે. તેમની એકઠી રીઝી રટ-સની હાલતના સવાલને અમે એક બાજુએ રાખી તેમના શુદ્ધ અને ઉમદા વિચારો તથા સ્વદેશ પ્રેમ ઉપર વિચાર કરીએ છીએ તો બાસે છે કે જે સ્વદેશ પ્રેમથી, શુદ્ધ વિચારથી, એક અદાથી અને ગરીબીથી તેઓ કામ કરી રહ્યા છે તેટલી અદાથી, તેટલા પ્રેનથી અને ગરીબી બારણું કરી દરંસવાલના હોદીઓ કામ કરે તો હાલ જે મદાન દેશ સેવાનું કામ તેમને હાથ આવેલું છે તેમાં તેઓ જબદા થી ફતેહમંદ નીરડે. આ શુદ્ધ વિચારો, દ્રઢ અદા અને શીમંતાઈથી રહેવાની સહિત છતાં કેવળ ગરીબાઈથી રહેવાના દ્રઢ આમદનો ખરો ચિતાર બાજુ બદલેલ થોસે પોતાની પતિને લખેલા કામલેમાં દેખાઈ આવે છે. આ કામળા અલીપોર બોમ્બ કેસમાં તેના ઉપર કામ ચાહે છે તે કેસમાં પરિણામ (એકઠીમીટ) તરીકે બહાર પડ્યા છે. તેનો તરજુમે "મુજરાતી" જાપામાંથી મીજ જગ્યાએ અમે આપીએ છીએ.

તા. ૧૮ મી મેવીસ સંવત્સર એવન્યુ આમળ એક ગીરમીટીઆ હોદીએ તેનીજ સાથે રહેનાર ઓરતનું મળામાં જઈ મેંમીને ખુન કર્યું હતું. ખુનીને પોલીસે

વિલાયતનો બહાદુર ઓરતો.

“જમાનાનાં ચિન્હ” એ વિષય ઉપર મીસ ઇલીઝાબેથ રેબીન્સ નામની બાલુ એ “વોટસ ફોર વીમેન” નામના ઓરતોના છપામાં એક લખણ લખ્યું છે. ઓરતોએ પોતાની લડત માટે પાઉંડ ૩૭, ૦૦ તુ. ફંડ કર્યું છે અને દુઃખ પડે તેથી જરાપણ હાંમત હાવી વગર લડત ચલાવે બાક છે. દરસવાસના હોદી જેથી કરતાં તેમને વધારે દુઃખ દેવામાં આવે છે પણ એ કોમળ બાળ એ તેની જરાપણ દરકાર કરતી નથી. જેમનાં તેમને જે દુઃખ પડે છે તેનું બ્યાન કરનાં મીસ રેબીન્સ લખે છે કે:-

એકજુ છતાં ઓરતો પોતાના દુઃખ માટે આખી જીવન જેમનાં યાજના ખુલી છે આ બધામાં શું અર્થ સમાયો છે તે લોકો જોઈ શકતા નથી. અમુક દિશામાં વાલંગ ધેરાના મહે, અથવા તે અમુક દિશામાંથી પવન આવવા સાથે તે લોકો અટકળ કરી શકે છે કે એ વરસાદ આવવાનાં ચિન્હ છે, અથવા તે એ વાળ રિખાણ સૂર્યનો તાપ પડવાનાં ચિન્હ છે. આ ચિન્હો લોકો સમજી શકે છે પણ આ ઓરતોની લડતમાં શું ચિન્હ છે એ તેઓ જોતા નથી. રાજ્ય ચલાવનારાઓ એ રતેનાં દુઃખપર બ્યાન દેવા નથી તેથી એમ નથી ધારવાનું કે તેમને કાંઈ ફાયદો થયો નથી. ઓરતોને તેમની લડતને લઈ એક તો લાજ એ થયો છે કે આ જે આખા ઈંગ્લાંડમાં સામાન્ય વચના લોકો તેમને તથા તેમના વિચારોને પુરતી રીતે બજાવા લાગ્યા છે. જેમ ઉઠાવવા માં ઓરતો જે બહાદુરી કરે છે એ સામાન્ય લોકો પોતાના મનમાં સરી રીતે સમજવા લાગ્યા છે. તેમાં તેઓ ઓરતોની હેસિયારી અને લાલચાલ જુએ છે. તેમને નજર જુએ છે તો મનમાં જાણવા આંખથી ચીંધીને જાણાણી આવે છે. કાંઈ અમળ્યથી સકિતથી લેખિતા મનમાં જેલ જનારી ઓરતો તરફ મોઢું માન ઉત્પન્ન થયું છે. તેઓ જેલ ન મળી હોત તે ગમે તેટલું કરતાં પણ સામાન્ય વચના લોકો તેમની બહાદુરીથી વાકેફાર ન થઈ શક્યા હોત. તેમને ચોપડી કે કેક બતના વાંચને વચર, અથવા કેકપણ બતના સદવાથ વચર એકથી પુરી રાખવામાં આવે છે એ દુઃખથી સામાન્ય વચના લોકોની લાલચી ઓરતોના તરફ બહુજ ખેચાએલી છે. કાંસમાં ખુની

એને જે દુઃખ દેવામાં આવે છે તે કરતાં સફરેશર ઓરતોને વધારે દુઃખ પડે છે. મહાન સંકટ અને મુશીબતના કાર તમે બહુ ચચાઈ હોય ત્યારે એ ઓરતો શું બોલે છે એ કેપ્સ સાંભળજુ છે? તેઓ ધીમે સ્વરે પોતાના મનને કહે છે કે “હે મારા મન, આ તારે સહન કરવું જોઈએ. આ કરતાં વધારે દુઃખો તે સહન કર્યા છે.” અને આ બધું છતાં તેઓ જેમમાંથી નીકળે છે ત્યારે હરને ચહેરે આવે છે? હા, તેમનો ચહેરો હરનો હોય છે. તેનું મંદ હાસ્ય એ તેના મજબુત વિશ્વાસનું ચિન્હ છે. લડત માં હોને રળી જોઈએ એ તેમનું માનવું છે. પણ તમારે ખરું માનવું કે પોતાના એકાંતવાસમાં જ્યારે તે એકલી બેસે છે ત્યારે તેની આંખમાં આંસુ ભરાયું હોય છે, ને તેના કાનમાં હમર વરસમાં તેઓ શું દહ બેગવતી થશે તેના બણકારા બેલે છે.

વાંચનાર, તેઓ પોતાને માટે જે માગતી નથી તે દુઃખ તારી પાસે તેના માટે નહીં માગુ. એ લડનારી ઓરતોને કાંઈ ની દિલસાઈ નથી જોઈની. તેઓ જેમ જાય છે તે આસના જમાનામાં તેમનું જે બળ જામવાનું છે તેનાં ચિન્હ બતાવવા માં છે. જમાનાના દેખાવમાં આ ચિન્હ તમે વાંચી શકો છો?

હોદી મજુરો

નાતાલની આખાઈ તેમનેજ આજારી છે

મયા સુકરવારે લે અર દુએલા વિશામ ના હારમરની વાસીક માંદીવ વખતે પ્રમુખે પોતાના રીપોર્ટમાં હોદી મજુરોના સજામાં નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા છે:-

હોદીઓ વિશે કાંઈ બેલા વચર પૂરું કરે તો મારો રીપોર્ટ બહુજ મહાન. રીપોર્ટવાળી સાક્ષી શરૂઆતમાં હોદીમાંથી મજુરો લાવવાનું ખંધ કરવામાં આવ્યું એમ ધરિતમાં આપણને નોખવમાં આવ્યું હતા. તે બાબત વિચાર કરવા મયા મે માસમાં આપણે મીડીંગ બરી ખાલિમિટ આમી રજુઆત કરી હતી. અને આપણે મે હાં પચ મળી છે. હોદી મજુરો વચર નાતાલની શુ દલા થાય એટો પાલ મેટના મિજરોન બ્યાલ આપ્યો અને મજુરો લાવવાનું ખંધ કરવાનું બીલ

પાણુ ખેચી લીધું. પછી મજુરોના સવાલ બાબતમાં કમીશન નીમવામાં આવ્યું, અને તેમને હરી હરીને બતાવવામાં આવ્યું કે હોદી મજુર બહુજ અગત્યના છે. તેના વચર કિનારાનાં મુલકના જે.સ.ઓ નાનાલમાં વસી લાગ નહીં. કાંઈ પણ માણસ ડરમનથી રટેગર સુધીની મુસાફરી કરી જુએ અને તેને રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે હોદીની હિમતનો ખ્યાલ મળશે. કુદરત તો ખીલેલો બહાર હોદી મજુરની કિમત ની ચરસ સાક્ષી પુરે છે. હોદી આપણી પાસે આવવા તકવાર છે, આપણી સાથે રહેવા ખુશી છે, અને કોઈક વખતે જો કે માથાકુટ કરાવે છે, તોપણ આપણે જે માક દરસાલ લખએ છીએ તે હોદી મજુરની મહેનતનું ફળ છે.

હોદી રમશાન ફંડ

સદરજુ ફંડના સેક્રેટરી મી. એમ. એમ. દિવાન લખે છે કે આ ફંડની બાજરોજ (તા. ૧૭ એપ્રિલ) થીથી પા. ૧૫-૨૦-૦૦ છે જે પુરેપુરી રકમ નેશનલ બેંકમાં તે ફંડને નામે જમા છે. આમ માસની તા. ૧:ના રેજ હું (મોલીલાલ) અને મી. કે. એ. બટ રમશાન જુમી જોવા ક્યેક, ત્યાં એક રામજાસ નામનો માણસ જોવામાં આવ્યો. કે જેણે લાંના તમામ તાળાં તથા એકક બે સળીયા તોડી નાખેલા હતા. તે લાં વગર રજાએ હાજર થયો નથી તેને સખત મજુરી સાથે આઠ દિવસની જેલ મળેલી છે. ચોરી કરનાર તો જેલમાં મર્યો પણ તેણે કરેલી ગુજરાની દુરરત કરાવતાં બાહરે પાંચ છ પૌંડા ખરબમાં ફંડને ઉતારવું પડ્યું.

આ ફંડની સ્થિતિ ઉપર મુજબ છે. અને લાકડાં રોડમાં ખીલકલ નથી. નાવારસ લાસને વચર ખસે અગિનસ રકાર કરવા, લાકડાં વીચેરે લેવા તથા વરસાદ અને એવી ખીજ અગત્ય વખતે લાકડાંની મેરદાજરીથી કેટલીક વકલીક ઉઠાવવી, એ બધી અડચણો માટે તથા કોલોનીમાં કેટલેક ઠેકાણે અગિનસ રકાર કરવામાં થતી અડચણ માટે ઉપાય લેવાની પુરી જરૂર છે. આ બાબત હું બધી વખત જણાવેલા હોદીઓ પાસે અરજ કરી ચુક્યો છું. પણ હજુ સુધી કાંઈ હસવ થયો નથી તો હવે આ વાત ઉપર ખાસ ધ્યાન આપી હોદીઓ સ તો.કરક નીચેડો આવશે એમ આશા રાખું છું.

વડા પારલામેન્ટમાં હિંદી

દેશપાર વિષે ચર્ચા

લોડ એમ્પથીએ હાઉસ ઓફ કોમન્સની બેઠકમાં તા. ૨૪ માર્ચના રોજ નીચે મુજબ સવાલ પુછ્યો હતો:

ટ્રાંસવાલ સરકારે પોર્ટુગીઝ સરકાર સાથે બંધોબસ્ત કરી હિંદીઓને રેલવે આખે રસ્તે પરબારા હિંદુસ્થાન દેશપાર કરવાની મોકલવા કરી તે વાત ખરી છે કે કેમ, અને જો ખરી હોય તો નામદાર સરકારે કોલોનીની સરકારના તે કામને બહાલી આપી છે કે નથી આપી? અને બ્રિટીશ રાજ્યને બ્રિટીશ સરકારમાં કરેલા ગુન્દા માટે શિક્ષા કરવાને પરબારા રાજ્યને સુપ્રત કરવાનો આવી જતનો બનાવ આમજ કોઈ વખત બનેલ છે કે કેમ?

જવાબમાં અરજ ઓફ કૌએ જણાવ્યું કે, ટ્રાંસવાલ સરકારે આ બાબત પુખ્ત વિચાર કર્યા પછી આ રસ્તો લેવાનો હુકમ કરેલ છે. હિંદીઓના હિતની ખાતર સારા રસ્તો તો એ છે કે જે હિંદીઓ રજીસ્ટરેશન કાપદાનો સામ કરે તેમને પોતાને વતન મોકલી આપવા. કોલોનીની સરકાર આવી રીતે પોતાની સરકાર બહાર હક પુરવઠા હિંદીઓને મુકી રાખે કે નહીં તે સવાલનો જવાબ આપવાની બર નથી. પણ હવે સવાલ પુછાયો છે તેનો જવાબ આપવા ખાતર કું જણાવું છું કે આવી જતનો હક છે એમ મારી માન્યતા છે, આફ્રિકાના વતની તરીકે ગણાયેલા હોય તેવા કોઈ પણ બ્રિટીશ હિંદીને આવી રીતે દેશપાર કરવામાં આવતો નથી. ટ્રાંસવાલ સરકાર આ વિષે નીચે મુજબ કામ લેય છે. તેમને પોતાની સરકાર ઉપર લઈ જઈ પડોશના મુલકમાં મોકલી આપે છે. પરંતુ ટ્રાંસવાલ સરકારે તપાસ કરી ખાતર કરેલી હોય છે કે તેમનું મુળ વતન હિંદુસ્થાન છે કેટલે તેમને પાછા હિંદુસ્થાન મોકલવા દેવા એ બહેતર છે. હિંદુસ્થાન મોકલતાં તેમને પોર્ટુગીઝ અથવા નાતાલના મુલક માંથી પસાર થવું પડે છે. અને તેને માટે તે મુલકની સરકાર સાથે બંધોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે. એ તો રખીતું છે કે નાતાલમાં આવ્યા પછી તેમને સ્ટીમર ઉપર ચડાવી હિંદુસ્થાન મોકલવા એ કાયદેસર છે. કારણ કે તેઓ નાતાલના વતની નથી. અને તેથી નાતાલ તેઓના ઉપર પોતાનો કાયદો લાગુ પાડી શકે છે.

પોર્ટુગીઝ હરટ આફ્રિકાનો કાયદો શું છે તેની અને પાકી ખબર નથી. લાંબો સામાન્ય કામદો શું છે અને આ કદા જિને શું ખુલાસો છે તેની તપાસ ચલાવું છું. પણ એમ ધરી રાકાય છે કે આ હિંદીઓ મેઝાંબીકના સ્ટીમર નહીં હોય અને તેથી તેઓના ઉપર લાંબો કાયદો લાગુ પાડી સ્ટીમર ઉપર ચડાવવામાં આવતા હશે. માનવતા ઉભરાવ (લોન્ એમ્પથીએ) એમ માનતા હશે કે હિંદીઓને દેશપાર કરવામાં આવે છે એ બહુ શેકજન્ય છે, પરંતુ ટ્રાંસવાલ સરકારને દેશપાર કરવાનો હક છે એમ માની લમ એ તોપણ આવી રીતે દેશપાર કરવામાં તેમના ઉપર કોઈ પણ જાતની મુશ્કેલી પડે છે એમ હું ધારતો નથી.

લોડ એમ્પથીએ જણાવ્યું કે રાજકોટી ગુન્દાગારોને સજા કરવા માટે પરદેશી સત્તાને સુપ્રત કરવા એ કોઈપણ રાજ્ય ના નિયમથી દલન વિરુદ્ધ છે. હિંદીઓ ઉપર પોર્ટુગીઝ સરકારનો કાયદો લાગુ પાડી દેશપાર કરવામાં આવે છે. અને તેથી રીતને કાયદેસર ગણવામાં આવે એવો બનાવ અજાણ કદી બનેલો નહીં હશે. દક્ષિણ આફ્રિકાના વતની હોય તેવાં હિંદીને હિંદુસ્થાન ચડાવી દેવામાં નથી આવતા એ વાત જો સાચી હોય તો તો બહુજ ખુશી થયા જેવું છે; પણ મને બરસો નથી પડતો કે એ બાબત માં લોડ કરીયુંને ખરી દલીલત મળી હોય. ૧૮૫૬ હિંદીને હિંદમાં મોકલવામાં આવ્યા છે તેઓ નાતાલમાં વસવાને હાકર છે; ત્યાર બીજાઓ ટ્રાંસવાલમાં જન્મેલા અથવા ડોમીસાઇલ થએલા છે. એ લોકો ગુન્દાગાર નથી. તેમનો વધારેમાં વધારે વાક છે તે એટલેજ કે તેઓ સલામતી છે. તેમને બારબટીઆ તરીકે ગણવા, અને તેમના બ્રિટીશ શહેરી તરીકેના હક નાકક છીનવી લેવા એ બેરવાજબી છે. હું હમેશાં કહેતો આવ્યો છું કે હિંદી તરફ જરા વધારે સારી રીતે વરતવામાં આવે તો આ સવાલનો નીવેડો આવી જાય. આ દુઃખદાયક તકરારનો અંત લાવવામાં જે રોક અને ખોટી વધાર આડે આવે છે તેનો અંત લાવવા જેટલી સમજવટદાર કામ લોડ કરીયું શું ન કરી શકે? હું ફરીથી નામદાર કોલોનીઅલ સેક્રટરીને અરજ કરું છું કે તેમણે આ બાબતમાં બને તેટલી મહેનત કરવી. કારણ કે તેથી મહેનત બાંને કોલોની નિમાં કોલોના હક કાયદવા ૧૮૫૬

ના મહારાષ્ટ્રીના દેશથી આવેલો બંધ એવા છીએ. લોડ એમ્પથીએની દીકાના જવાબમાં લોડ કરીયું ઉપર કહેલા ચપ્પો ફરીથી બોલ્યા હતા.

રોડશીઆનો કાયદો

ડો. રધરફર્ડે પુછ્યું કે:—જવાબના માસ માં રોડશીઆને જે એટીઆઈક કાયદો થયો હતો તે અદાલતમાં આવ્યો છે કે કેમ? ટ્રાંસવાલમાં જે કાયદો રડ કરાવવા હિંદીઓ માટે છે તે કાયદોને રોડશીઆનો કાયદો મળતો હતો કે નહીં? અને આ રિયલિ જોતાં હિંદી પ્રબને યતો અન્યાય દુર કરવા કોલોનીઅલ પ્રધાન ટ્રાંસવાલ સરકાર સાથે મસલત ચલાવશે કે કેમ?

જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે—રોડશીઆનો કાયદો હાઈ કમીશનર તરીકે હોરડ રોલમોરન આગળ આવે ત્યારે તેને મંજૂરી ન આપે એવી સુચના એ તેમને મોકલી છે. એ કાયદો ટ્રાંસવાલના કાયદા ને ખુદમાં મળતો છે. ટ્રાંસવાલનો કાયદો અઠકાવી રાકાયો નહીં કારણ કે ક્રિટિકાસની રીતે જોતાં ખાસ કાયદો હતો. રોડશીઆની રિયલિ ટ્રાંસવાલને બીલકલ મળતી નથી. ટ્રાંસવાલના હિંદી બાબતમાં વિશેષ પત્ર વહેવતર હવે પછી જાહેર કરવામાં આવશે.

હિંદીનો નિંદા.

નાતાલના સીટનેસન એક ખબરપત્રીએ જણાવેલી નીચે મુજબની કહાણત એ છાપા માં પ્રગટ થઈ હતી, તે ઉપરથી કેટલાક છાપા માં તે હતારા લેવાયા છે. “મારા ઘરની અડાઅડ નજીકના પાડોશી એક કુલી (હિંદી) છે. તેને ૫૦૦૦ એકરનું ખેતર છે. તેના ખેતરમાં તેણે ખંચ ગોરા નોકરો રાખેલા છે. તેને તે પા. ૨ નો દરમયા આપે છે, અને તેની પાસે સખત કામ કરાવે છે. તે ગોરા નોકરોને ખેતરમાં ત્રણ વખત પોરીજ મળે છે. રાત્રે તેઓ કુલી વધા કાઢેલી સાથે એકજ ખુપડામાં સુવે છે. તે કુલીની નોકરીમાં વળી એક ગોરી બોરવ છે. તે અંગ રેન્ડ બોલાઈની છે, તથા બીજા એક કુલીને પાલેલી છે. એ વરસ ઉપર આ (હિંદી) ખેતરના નીચે ત્રણ મેરાં કુદોના નોકરીમાં હતા. તેમાંના બે જાતે ઢવે હતા, તથા એક આઈરીશ હત. આઈરીશ કુદોને એ શિક્ષા હતા. તેમની ઉમર ૮ ને ૧૦ વરસ ની હતી. તેઓ કુલી (હિંદી) ખેતરનાં કામમાં સાવવતા. તે મોરા ઉઠરાયોને કાંઈ કપડાં નહોતાં. તેમનાં કુલી રોડે તેમને બેઠાં એક સાંજને કાંઈ કાંઈ આપ્યા હતા તે જિવાય તેમણે સારી દાંડા તેમની પાસે કાંઈ નહોતાં.”

ખબરપત્ર

જોડાનુંખર્ચ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

ચીનાઓમાં તકરાર

મયા રજવારે ચીનાઓમાં માંદોમહિ તકરાર થતાં થયેલા કુઝાવક બનાવ બન્યો હતો. થોડો વખત થયાં ચીના સત્તાશક્તિની સાથે કાયદો કબુલ કરનારા ચીનાઓને તકરાર હતી. સલામતીની ભડત માટે ઉભા કરેલા પૈસા બીજા કામમાં વપરાતા અટકાવા માટે કેસ કોર્ટમાં જતાં સલામતીના લાભમાં સુકાદો મળ્યો હતો. આથી કાયદો કબુલ કરનારાઓએ તેમના પર વેર લેવાનો ઇરાદો કર્યો. એક ધરમને લગતી મીટીંગમાં ૨૦ સલામતીઓ દ્વારા ચારે ૮૦ બીજા હતા. તેમણે તે તકે વેર લેવા વિચાર કર્યો. સલામતીઓ કાયદા સમજીને લાંબી રવાના થયા. બીજા ચીનાઓ તેમની પાછળ દોડ્યા ને માંદોમહિ લગાડ ચક્ર તેમાં ફટલાકને સખત ઇનક યથ. ૩૦ જેટલા ચીનાઓ ને પકડવામાં આવ્યા છે. કેસ તા. ૨૩ મીએ ચાલનાર હતો.

બારબરદન

મી. રોલત જેલમાંથી છુટ્યા પછી લડત માટે કેટલુંક કામ કરી રહ્યા છે. એસો સીએસન માટે પૈસા ઉપરાવવા તેમજ બીજા કામ સારૂ મી. મગધી તથા બીજા દીકરીઓ આરી મહેનત સમ રહ્યા છે. બારબરદનની જેલમાંથી છુટલાલુ ત્યાંની કામ ખરચ કપાડે છે, ને તે ઉપરાંત નાની રકમની એક ચેક તેમણે બિ. ઇ. એ. ને મોકલી છે.

એકસબરમ

બોક્સબરમ લોકેશન બાગતના કેસમાં વધુ પુરાવા લેવામાં આવ્યા. મી. નાહટ તથા પેલાકને વકીલ તરીકે રોકવામાં આવ્યા છે. પુરાવાઓ લેવાયા બાદ તે સુપ્રીમ કોર્ટ પર મોકલવામાં આવ્યા છે.

હુકમપાર

હેડબરમ માજીસ્ટ્રેટના હુકમથી મહમદ વહી નામના દીકરે દરસવાલ ઊડવાનો હુકમ મળ્યો છે. તે આજુસ સલામતી નહોતો. તેણે કસમ તોડી રજીસ્ટર મવાની અરજી કરી હતી, પણ તે સ્વી કારવામાં આવી નહીં, અને દરસવાલ બહાર મોકલવાનો હુકમ મળ્યો છે.

અંગ્રેજ અને બોયર

ભવિષ્યનાં ચિન્હ

ઓરેન્જ રીવર કોલોનીમાં બોયરોએ અંગ્રેજોને કાલના રસ્તા લેવા માંડ્યા છે. કમ બાપા ન આવડતી હોય એ બદલાથી અંગ્રેજોને નીચાળોમાં દાખલ કરવામાં આવના નથી. આ બનાવથી અંગ્રેજો બળબળી ઉઠ્યા છે. ઓરેન્જ રીવર કોલોનીના પ્રાથમ મીનીસ્ટર મી. શીયર પોતાના ભાવજમાં જણાવ્યું છે કે "વિદીસ કોલોની તરીકે કોલોનીના મુખ્ય ભાગના લોકોના લાભ માટે કાયદા ધડવા નો આપણને હક છે, અને એ હકનો આપણે (બોયરો) ઉપયોગ કરીશું." મી. શીયરના આ બોલપર દીકા કરતાં "લીડર" લખે છે કે:-

મી. શીયર પોતાના ફળવણીને કમતા કાયદામાં જણાવે છે કે કોલોનીના મુખ્ય ભાગના લોકો (બોયરો) ના લાભ માટે કાયદા ધડવાનો તેમને હક છે, અને તે તેઓ ઉપયોગમાં લેવા માગે છે. બોયરો ને સ્વરાજ્ય મળ્યું છે તેથી તેઓ શું કરવા માગે છે તે કહેવા માટે અચી વધારે ખુલ્લું કાંઈ હોઈ શકે નહીં. બોયરોની સંખ્યા મોટી છે ને તેથી તેઓ પોતાનાજ હકમાં કાયદા ધડવા, અને થોડી સંખ્યાના અંગ્રેજના હક તથા લાગણીઓ દાખી દેવા શકિતમાન છે, જેમ તેમની સંખ્યા મોટી તેમ તેઓ અંગ્રેજ સામે વધારે સખત પગલાં લઈ શકે એમ મી. શીયરનું કહેવાનું છે. રાજ્યદારી કામકાજ ન્યાયવાળું હોવું જોઈએ, અને તેથી કાયદા ધડાય તે મોટા ભાગના લાભના નહીં, પણ બધાનું એક સરખું દિત જળવનારા થવા જોઈએ. છતાં મી. શીયરની પદ્ધતિથી આ સિખ્યાત તદન તજ દેવાય છે. મી. શીયરની પાર્ટી (બોયરો) બ્લોમફોન્ટીનની પારલામેન્ટમાં કરતા દારવતા છે, અને હુમેસાં હેરાજ રહે એવો સંભવ છે. એટલે મી. શીયર ની આ નવી 'હીલસુશી' પ્રમાણે સાતે રાજ કારભાર ચલાવે હોય તો અંગ્રેજો માટે બે રસ્તા છે. એક તો એ કે તેમણે એ મુલક છોડી બીજા મુલકમાં જવું. કાયદા ધડવા તે મોટા ભાગના લાભ માટે હોય નહીં પણ આખી પ્રજાના લાભ માટે જોઈએ જો આમ હોય તોજ તાના ભાગના લોકો કાયદાની સામે ન આવે. જો આ શીયરસાહી રાજનીતિ ચલવામાં આવશે.

ભવિષ્યમાં થનારા યુનીયનમાં દાખલ થનારી હોય, અને ભવિષ્યમાં મોટી સત્તા ધરાવનારા (બોયરો)ને જો આ રાજનીતિ નો ચેપ લાગવાનો હોય તો તે બરેબર દક્ષિણ આફ્રિકાનું ભવિષ્ય બહુ આસા જનક કહેવાય !!

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વખેરે

(ગવર્મેન્ટ મેજેસ્ટ્રાટમાંથી)

કરબન અમગેની રડના એસ નાદરસન પીલેએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે. તે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૭મી એપ્રિલે કરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બરાશે.

કરબનના સ્ટોરકીપર મી. કે. ડી. પીલે અને કુ. એ તેમની મીલકત લેણદારોના લાભમાટે દરરડીના વકીલ તથે સોંપી છે.

અગાઉ કરબનના અને કાલ કેટમેનર ના એન. મહમદ ઇસમે તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે. તે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૭મી એપ્રિલે કરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બરાશે.

મેવીલના બી. એમ. ભગતની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મીએ કરબન સરહીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

કરમલ રોડના સ્ટોરકીપર મહમદ ઇસ્માઇલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આકડા સુપ્રીમ કોર્ટમાં રજુ થયા છે, જ્યાં તે તપાસવામાટે તા. ૪થી મે સુધી ખુલ્લા રાખવામાં આવશે. ત્યારબાદ દર પાઉન્ડે શી. ૧/૬ લેખે કાવો સાબીત કરનાર ભાગનારાઓને આપવામાં આવશે.

લડનનું 'ટાઇમ્સ' એક લખાણમાં જણાવે છે કે જો આપણે આપણી ચડતી ના વખતમાં દીંદની બહોળી વસ્તીના લાભને ઇજા પહોંચાડનાર પમણુ બહુ તો તે કસુર કરનારાઓને ઇતિહાસમાં કદી જૂલી જવામાં આવશે નહીં. તેમને એ જુલ માટે સજા જોખમદાર મજુવામાં આવશે.

ચાલુ વરતમાન

ડરબનથી મી. મોનીલાલ મલ્લવજી દિવાન લખે છે કે છુરા વાંચવા આવવા ના સમયમાં મારા તરફથી જે જાહેર ખર્ચ બહાર પડી છે તેમાં દરખાસે એક શીર્ષક શી લેવા કરેલ કરાય આ ઉપરથી રક કરવામાં આવે છે.

ધી ઓએ અને પરથી આ સ્ટીમ મેવી ગેલન કંપનીની સ્ટીમર 'મદમદી' જે માસની શરૂઆતમાં અહીંથી મુંબઈ જવા સારું ઉપડશે. નોલીનો દર અને ટીકીટ એસરસ વીલીઅમ કોલસાની કુ. ટેક. જી. નાતાલ એક વીલીઅમ ડરબન-ને ત્યાંથી મળશે. વધુ ખર્ચ મી. જે. આર. સેલોમન-૧૪૨ પ્રીન્સ એડવર્ડ સ્ટીટ, ડરબન-ને ત્યાંથી મળશે.

ઓટાવાના સીદામખા પડીઆવીની પાવર અરમુગન નાદરને અપવામાં આવી હતી તે રક કરવામાં આવી છે એવી નોટીસ નાતાલના ચાલુ અઠવાડીઆના જોડમાં છે.

લોવર ટયુગેલા ડીવીઝનમાં ઇક્ટાન ડાનીતા હાજી મુસેમાન અને કુ. માંથી વધી કુસન જુદા પડેલ છે, અને તુર મદમદ કુસન કુ. માં જોડાયેલ છે.

હાફે પરનો રાજ્ય હારિખાર મુલેક જરેલી રીતે ચલાવવા માટે કાલમાં નેટીવ એડમીનીસ્ટ્રેશન એક્ટ એ નામનો કાયદો ઘડવામાં આવ્યો છે, જે વડે જુદા જુદા વિભાગો માટે કમીરનરો નીમીને હાફર સમયનું બધું કામ લેવામાં આવશે.

નાતાલ મવરમેટ ગેજેટના ચાલુ અઠવાડીઆના અંકમાં એવી નોટીસ છે કે જોઈતી રજા લીધા વગર કેટલાક માણસો પોલીસમાં આમકું લાવવા કરે છે તેથી જો કોઈએ કોઈ માણસ ઘરેલી પરખીટ મેળવ્યા વગર તેમ કરશે તો તેને ૬ માસ જેટલી જેલ કે સખત જેલ અથવા પા. ૧૦૦ જેટલા ડાની સરકારે સજા કરશે. હાફેના કાયદો ડીસેમ્બરેક્ટ કરવાનું હોય તેવું આમકું લાવવા માટે પશુ રજા લેવી પડશે.

ટાંસવાલે ડેક્લેરેશન સહી ત્યાંના બંદરના ઉપયોગ સમયમાં કરેલી યોજના

સમી નાતાલમાં ખજાનગી વધતો જાય છે; અને તા. ૧૬ મીએ ડરબનમાં ગોરાઓની એક મેટી પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ મળી હતી.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે પે.એસ.ટ. રમની નજીકમાં હીરા મજાનાં ચિન્હ જણાવતી કેટલાક ગોરા આલુ મળી શકશે કે કેમ તે જાણવાની તજવીજ કરી રહ્યા છે.

હેરીસમીથમાં એક અંગ્રેજ સિક્કાને કુલ ન આવડવા માટે નોકરી પર રાખવા માં આવ્યો નહીં, અને જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું કે યુનીયન પાસમિંટનને ૩૫ અને અંગ્રેજ અને જાણવાનાને ૪૦ જાણવાનાની નોકરીમાં રાખવામાં આવનાર છે.

યુનીયન પાસમિંટનો ડ્રાફ્ટ એક્ટ કેટલાક હેરારો સાથે કેપની પાસમિંટમાં પાસ થયો છે; અને પાસમિંટની બેંકો મુલતવી રહી છે.

મોઝામીક પ્રમુખના ટપાસખાતા તરફથી જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે ડેક્લેરેશન એક્સચાન્જ કમિશન માટે "લેરેકો મારક વીસ" એવું શીરનામું ન કરતાં ડેક્લેરેશન એક્સચાન્જ તો તેવા કમિશન પહેલાં સત્તાવાળા એપ્રમશર નથી.

ઈસ્ટ લંડનમાં એક હીંદીને બીજા માણસના પાસથી હાખલ થવા માટે હાર્ટમાં બેઠો કરવામાં આવતાં પા. ૫ ડાની તથા હાફાર કરવાની સજા થઈ હતી.

તા. ૧૫ મીએ લોડ સેમ્પેન ડીરક્ટ ની મુદ્દાલત લીધી હતી.

ટાંસવાલે કોલસો હીંદુસ્તાન ચડે છે તે જાણતમાં 'રાંડ ડેલી મેલ'માં એવી વીચત પ્રસિદ્ધ થઈ છે કે પાળવમાં કરાંચી રસ્તે ૧,૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો જાય છે, જારે બુલ્બુલ માટે તેથી બમણો દર સહ ચડશે. કેટલોક કોલસો હીંદુસ્તાનના બીજા ભાગ માટે કલકત્તા રસ્તે જાય છે.

હેરીસમીથની પેટ્રોલિયમ કંપનીમાં પશુ ૩૫ શાંકા આવડતી ન હોય તેવા અંગ્રેજોને નીરાળોમાં રાખતા ન હોવાથી

ઓરેજ કોલોનીના અંગ્રેજોમાં એમરે સામે બધી લાયકાતી દરોશા છે.

ચોક્ક વખતપર સાઉથ ઈસ્ટ જંકશન આગળ ચોક્ક વખતપર કોલસાની ટાંકમાં ટાંકને એક હીંદીનું મરણ નીપજ્યું હતું. તે જાણતમાં અમલકો હાર્ટમાં તપાસ થતાં એક શાફીએ એવું જણાવ્યું હતું કે એક સરકારે હીંદી મરણ પામવા ના ખર્ચ આપતાં હું તાંક આગળ ગયો તો તેમાં હજીયુથી કોલસા નીકળતા હોય તેવું જણાયું. ને કોલસા કાઢતાં તેમાંથી મરેલો માણસ નીકળ્યો. ટાંક સાત ૫૮ પહેળી તથા ૨૧ ૫૮ ઊંચી હતી. ને તે ટાંક કોલસા કાઢવાની પદ્ધતી નીચે પડી હતી. મરેલ માણસની નીચે ૧૪ ૫૮ જેટલો કોલસો જરેલો હતો. તે ઉપરથી એવું જણાય છે કે તે માણસ ટાંકમાં ગયો હતો તેવે વખતે અકસ્માત કોલસા પાછપમાંથી કાઢાઈ જઈને તે મુંગળાઈને મરણ પામ્યો હતો.

નાતાલ પાસમિંટની ખાસ બેંક યુનીયન ડ્રાફ્ટ એક્ટ પાસ કરીને શરૂઆતના રોજ મુલતવી રહી છે.

ઈડિઅન આફ્રિકન લાઇટની સ્ટીમર સ્ટીફનોટીસ તા. ૭ મીએ કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બંદરો માટે ઉપડી છે.

અમરોટા-તા. ૬ મીએ કલકત્તાથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

અમલકો-તા. ૪ મીએ નાતાલ આવવા વડી છે.

નવું પુસ્તક.

છપાઈ ગયું છે, આવતે અઠવાડીએ બહાર પડશે.

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

ઈડિઅન ઓપીનીઅનમાં કાલ આત્રી મેલના નવા કાવ્યો આ નવી બટનીમાં હાખલ કરવાથી તેનું કલ પહેલી આવૃત્તી કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. હતાં ડીમરે આમળના પ્રમાણે

એક શીર્ષક, પાસ્ટ ૧ થી.

ઇટાલીનો દેશભક્ત

મહાત્મા મેઝીની

ગયા અઝમાં તે મહાત્માએ જે વિચારો કર્યા તે પછી હવે તે કેટલા રસ્તા ઉપર ચડ્યો અને સા સા વધુ વિચારો કર્યા તે નીચે મુજબ છે:—

ઇશ્વરે આપણને આપેલી શક્તિઓને વિકાસ કરવાનું કંઈક ભાગે આપણા હાથમાં છે. એટલે કે આપણી આત્મિક ઉત્થાપન કરવાની પરમેશ્વરની ઇચ્છાને આપણે અનુકૂળ થવું જોઈએ. આપણા શરીરને, આપણા આત્માને રહેવાના પવિત્ર ધર સરખું ધારીને તેને પવિત્ર અને સ્વચ્છ રાખવું એ દરેકની ફરજ છે. તે ધરમાં સ્વાસ્થ્ય—પોતાના પ્રતિભા સ્નેહ,—ને વાસ ન આપતાં ઇશ્વર પ્રત્યે ના સ્નેહનું સ્થાપન કરવું જોઈએ. આપણા હૃદયને પવિત્ર તથા સ્વચ્છ રાખી જીવનનો શુભ હેતુ છે તેનો વિચાર કરી તેમાં તેને વાળવું જોઈએ. પ્રથમ તો આપણુ દરેક અડધાર દુર કરી જીવસા અને નમ્રતા ધારણ કરી આપણા ભાઈ બોની કેવે કેવે પ્રકારે સેવા કરવાની છે તે શોધવું જોઈએ. મારા દેશ બધુએ. તમારે મનમાં વિચાર કરીને આત્મીયોની સલાહ પ્રમાણે આપણી ફરજ મુકરર કર્યા પછી ધીરજ અને દ્વંદ્વતાથી તે ફરજ પૂરી કરવામાં જરાપણ પાછા હટવું નહીં. સૌથી વખાણ કરે કે નહીં કહે, કોઈ મહત્ત્વાર હોય કે ન હોય, તેપણુ કરે વેદા મારમથી જરાપણ પાછા ન કરતાં અડોલ રહી હાથ લીધેલું કામ સફળ કરવામાં પુરે પુરે પ્રયાસ કરવો. આવી જાનના વિચારો કર્યા પછી મને એમજ જણાયું કે સેવેતાની જેલમાં રહી જીવનનો શોભા હેતુ છે તે વિશે દુઃખે હરાવ ઉપર આવ્યો હતો તે હેતુ પાર પડ્યા માટે મારા શરીરમાં પ્રાણ છે ત્યાં સુધી દરેક જાતની મહેનત કરવી જોઈએ. આમ હૃદયમાં નવી નવી આશાઓ બધાં અને ઉત્સાહ પેદા થયો. મેં પ્રહેલાં તો પરમેશ્વરનું જ્ઞાન કર્યું, પછી હૃદયમાં પરમેશ્વરનો વાસો હોવાથી અને આત્મોન્નતિના વિચારો આવ્યા કર્યા. આથી મને જીવનનો ખરો રસ્તો માલુમ પડ્યો. મારા હૃદયમાં વિશ્વાસ પેદા થયો કે જીવનનો ખરો હેતુ પોતાની ફરજ બજાવવાનો છે. ઇશ્વરની મહેરબાનીથી આટલું જાણ્યું પછી મેં સોમન લીધા કે દુઃખ કોઈ દિવસ

વહેમ કે શંકાને મારી પાસે આવવા છૂટા નહીં. હું હમેશાં મારી ફરજ બજાવવામાં જ મગ્ન રહીશ. આટલું થી મારા હૃદયનો ભાર દળવો થયો. અને મને બોધ મળ્યો કે હસતે મુખે દુઃખ સહન કરી ફરજ બજાવવા મનની એકમતતા અને સર્વોત્તમ રાખવાં જોઈએ. મારા હૃદયે એક સુવ (મેટો) ધારણ કર્યું: "સહેતુ" અને ચલાવું." આ વખતથી મેં સ્વસ્નેહ—સ્વાસ્થ્ય—ને દુર કર્યો. હવે પછી એ રાત્ર કે મોહના ખાડામાં ન પડવા મેં હરાવ કર્યો. ઇશ્વર ને સાક્ષી રાખીને હું છું કે ધારણમાં મારી સ્નેહની શક્તિ મારી પહેલી આવશ્યતા જેટલીજ હું અનુભવું છું. એટલે કે મેં હૃદયમાંથી મારી બધી ઇચ્છાઓને દુર કરીને ઇશ્વરની ઇચ્છા એજ મારી ઇચ્છા એમ ગણવાનું શરૂ કર્યું. મેં "પોતાપણુ" ને એવું દબાવી દીધું, કે ફરીથી તેનું કોઈ ચિન્હ ન દેખાય અને આજ સુધીના જીવનમાં સુખ ભોગવવાની વારી આવી ન હતી, અને આ વખતમાં પણ હું સુખી ન હતો તેમ અધિભાગ કોઈ સુખની આશા પણ ન હતી. તે દયાળુ પિતાની કૃપા કે જેની દયાથી કરી ધરપણમાં મને સતોષ અને ધીરજ મળ્યા હતાં. હવે મને તે મતુ તો પણ હું મારા આત્મકર્મની આજ્ઞા મુજબ કાર્ય કરતો. પરમેશ્વર મારા હૃદયમાં છે અને વિશ્વાસ તથા બાંધવપના જીવનના સ્વચ્છ તારાઓ મારા હૃદયમાં ચમકી રહ્યા છે. આ પ્રકાર બીજા કોઈ ના હૃદયમાં ન પડે પણ મારે માટે તો એ પ્રકાર જરૂર છે."

મેઝીનીનો આ ભેજ તે સમયની હોતો ની અવસ્થાનો ચીતાર આપણી સામે ખડો કરે છે. જ્યારે તે વિલાપત પહોંચે ત્યારે એટલી બધી મરીજ અવસ્થામાં હતો કે એક ટંકના ખાવા માટે પણ તેની પાસે પુરા પૈસા ન હતા. આમ તેને કેટલીક સુખ વેંટી પડતી અને તે ઉપરાંત શરીરની પણ તેને કેટલીક બાધી હતી. પણ તે સમજાની તેણે કાંઈ દરકાર કરી નહીં. આ જુદું દુઃખ તેને પડ્યું તે લખવામાં તેનો આવ એકજ હેતુ હતો કે તેના જેવું કસ્ટવ્ય કરનારને તેના લખવાથી ધીરજ અને સંતોષ મળે. મેઝીની ઇંગ્લાંડના કીનગા ઉપર ઉતર્યા ત્યાર પછી થોડાજ વખતમાં તેના ત્રણ મિત્રો તેને આવી મળ્યા. આ ત્રણેને ઇટાલીની સરકારે દેશનિકાશની સજા કરી હતી.

મેઝીની ગરીબ સ્થિતિમાંજ હતો. તેની મા તેને વખતે વખતે થોડા પૈસા હપ્તાં વીઝેરે મોકલતી. આ મદદથી તે પોતાનું ગ્રુજરન ચલાવતો. પોતે બધી ગરીબ અવસ્થામાં હોવા છતાં ઇંગ્લાંડ જેવા ખરમળ દેશમાં પોતાના ત્રણ મિત્રોનું જરૂરપોષણ પણ તે પોતે કરતો. આ ત્રણમાંના એક મિત્રને ઇંગ્લાંડની કાપા આવડતી નહીં. મેઝીનીની કરકસરતા ને માટે તેઓ કેટલીક વખત બકાયાટ કરતા. તેઓ કેટલીક વખત મેઝીની અમળ નિરાશાનાં વચનો કાઢતા, અને તેના સરલ સ્વભાવનો લખ લેતા.

મેઝીનીએ આવા દુઃખના સમયમાં પણ પરીપક્ષર છોડ્યો નહીં. પોતાના દેશનિકાશ ચએલા ભાઈ બેનેને મદદ કરવા માટે અંગ્રેજી લખાઓમાં તે લખાણો લખતો હતો. તેના લખાણોમાં ઇટાલી ગામત એટલી વધતી દલીલત જણાવતો. તેમ કરવામાં તેનો મુખ્ય હેતુ એ હતો કે સામતણ અંગ્રેજ પણ ઇટાલીની સ્થિતિથી બાણીતો થાય. આમ હમેશ મહેનત કરવાથી કેટલોક સમય વીલ્યા બાદ ઇટાલીને માટે ધણા અંગ્રેજોના મનમાં તેણે દયા તથા દીક્સોજી ઉત્પન્ન કર્યા. આથી ઇટાલીને ધણા લાભ થયો.

જ્યારે મેઝીની પહેલી વખત ઇંગ્લાંડમાં જઈ રહ્યો ત્યારે કેટલાક જુવાન ઇટાલીનોએ મેઝીની તરફથી મદદ મળીને એમ જણા રાખી નેપોલસના અન્નીથી રાજ ઉપર ચડાઈ કરવાનું ધાર્યું. મેઝીનીને આ વાતની ખબર પડી કે તરતજ તેણે જુવાનીઓને લખ્યું કે ચડાઈ લઈ જવામાં આટલી ઉતાવળ કરવી તે કેવળ કુરખા છે. જો યોગ્ય સમયની રાહ નહીં લુઓ તો જીત મળવી તો એક કોરે રહી પણ ખાલી જીવ જશે.

આ વખતે અંગ્રેજ સરકારની રમથી મેઝીનીના કાગળો ચોરીથી પુટવા લાગ્યા. એનીયા તથા નેપોલસની સરકારોના કહેવાથી અંગ્રેજ રાજદારી પુરોએ મેઝીનીના કાગળો તેના દુરમનોને જોવાની ને પ્રમટ કરવાની રમ્મ દીધી. મેઝીનીના કાગળો યુક્તિથી ફોડીને વાંચવામાં આવતા હતાં એરલુજ નહીં પણ તેના અક્ષર અક્ષર નક્કો ઉતારીને તે રાજ્યોને મોકલવામાં આવતા હતા. આનું પરીણામ એ આવ્યું કે ગેડા જીવાન માણસોને ફાંસીની સજા મળી. આવી ચોરી થાય છે

એના ખજર ન્યારે મેઝીનીને પડ્યા ત્યારે તેની ચોરી સામે પોકાર કરવાને અને ન્યાય મેળવવા એક મેંજર મારફત પાલ્લી મેંટ સમક્ષ સવળી બીના રજુ કરાવી. મેઝીનીના સખવા પ્રમાણે એમ જણાય છે કે ફક્ત મારાજ કામગીરી નહીં પણ પાલ્લી મેંટના ઘણા સલાહદેના કામગીરી પણ ખાનગી રીતે જોવામાં આવતા હતા. આ ચોરી એવી રીતે કરવામાં આવી કે ચોરી કરનારાઓને ફાળદારી કાયદા મુજબ સજા થાય. કેમકે કેટલીક જગ્યાએ તે ચોરી છુપાવવા માટે કામગીરી ઉપર ઝાપ અને દીધાં પશુ ફરીથી લગાડવામાં આવતા હતાં. પારલામેન્ટમાં આ વિશે ચર્ચા થઈ રહી તે વખતે ચોર કાટવાળને હાડે તેમ મેઝીની ઉપર ભૂંડાં કલંક સમાડવામાં આવ્યાં. મેઝીની લખે છે કે જે સાચા ખોદાનો બેદ નથી બચતા તે બીજાઓ ઉપર ખોદા આરોપ મુકે તેમ શી નવાઈ ?

આ વખતે મેઝીનીએ કેટલાંક લખાણ કર્યાં જેથી અંગ્રેજી રાજ્ય પદ્ધતિની મજબૂતી થઈ. અંગ્રેજ પ્રજા પોતાના અમલદારો માટે આ કામમાં માત્ર દીક્ષા બીરી દેખાડીને રહી નહીં, પણ આવાં ખોદાં પાપની કાંઈ સજા ન કરી તે વાત ઉપર તેણે દીક્ષાગીરી જાહેર કરી. તે પાપ કરનારાઓ તો પહેલાંની માફકજ પોતાનો અમલ ચલાવવા લાગ્યા. આવી સ્થિતિ જોઈ લોકો એમ કહેવા લાગ્યા કે રાજકીય મતુષેને હવે હોણું નથી અને તેથી તેઓ ખરા ખોદાની કીમત કરી શકતા નથી. અમલના ધેનમાં તેઓ આંધળા બને છે. ઘણી અફસોસની વાત છે કે રાજનીતિ જેવી એક પવિત્ર ચીજ આવી અધમ દયાએ પહોંચી. હાલની રાજનીતિ એવી છે કે એક જાત બીજા જાત ઉપર જીવ મેળવવાનો જ હમેશાં વિચાર કર્યા કરે છે. આવી રાજનીતિને બદલે બધી જાતિઓ એક બીજા તરફ આકર્ષાયે રાખે તો આવાં નીચ કામ કરવાની જરૂર રહે.

મેઝીનીને બાળપણથી જ દીન અને દુખી માણસો ઉપર ઘણી પ્રીતિ હતી. અને તેમાં પણ પોતાના દેશી કંગાળ લાકડાં તરફ તો તેને ખાસ વધુ પ્રેમ હતો. આ કંગાળ સ્વદેશી લાકડાંને જીવવધી આપવા તે હમેશાં વિચાર કર્યા કરતો હતો. ઇંગ્લાંડમાં દેશનીકામની સ્થિતિમાં રહેવા છતાં ત્યાં ખોદા પણ તે તેના વિચાર કરતો હતો. આ વધે તે એક જગ્યાએ લખે છે કે, દીનપણ પરમ

દયાનું પાત્ર છે. હું જ્યારે ઇંગ્લાંડ આવ્યો ત્યારે મને ખજર પડી કે લંડન ની બજારોમાં જે નાનાં નાનાં બાળકો સારંગી અથવા બીજા કંઈ વાજાંનું લઈ રહતા જોવામાં આવે છે તેનો મોટો ભાગ તો ઇટાલીયન છે. વધારે શોષ કરતાં જાણુ' કે તે બાળકો બીજાઓના ગુલામ છે. તેમના માલિકોએ પૈસા આપી તેમને ખરીદ્યા છે. તેમની પાસેથી કામ લઈ પોતાની જાતને માટે તેઓ નફો મેળવે છે. આ ખજર સાંભળી મને ઘણું દુઃખ થયું. ઇટાલીના કારમારીઓ તથા ઉપદેશકોને માટે મને ધીકાર ઉત્પન્ન થયો, કેમકે જો તેઓ કારત તો આ બાળકોને ગુલામીમાંથી બચાવી શકત.

મેઝીનીએ આ નીરાધાર બાળકોની મદદ માટે એક મંડળ સ્થાપ્યું. તેમને મફત જીવવધી આપવા માટે એકનીસાળ શરૂ કરી. એ નીસાળમાં એવી જીવવધી આપવા માંડી કે જેથી તેઓ ઇંગ્લાંડથી પાછા ફરી પોતાને દેશ જાય અને ત્યાં સ્વદેશ સેવાનું કામ કરવા લાગે. આ બાળકોના નિરદય માલિકો નેમના ઉપર ઘણો જીલમ કરતા હતા. તેમને મેઝીનીએ વિધાડા પાડી કારકો મારફત સજા કરાવી. જ્યારે આ માલિકોને ખજર પડી કે આ નીરાધાર બાળકોને આધાર આપનાર કોઈ પેદા થયો છે ત્યારે તેઓની આંખ ઉધડી, અને ત્યારથી તે નિરદય બાળકો ઉપર જીલમ ઓછો થવા લાગ્યો. મેઝીની ઇંગ્લાંડથી ગયા પછી આ નીસાળ ૪ કે ૫ વરસ ચાલી. આ નીસાળના ખર્ચ તો મોટો ભાગ મેઝીની પોતે આપતો. પોતે શીક્ષક તરીકે પણ કામ કરતો. આ નીસાળ વધે મેઝીની એક જગ્યાએ લખે છે કે, "આ સાત વરસમાં મેં સેકડે બાળકોને બ્યવહારિક તથા ધાર્મિક વિષયનું શિક્ષણ આપેલું. જે બાળકો ખરી બાકથી પેદા થયેલા દુરચ્છેત્રી જાહેલાં હતાં, તથા સરખાતમાં શીક્ષકથી બીતાં હતાં તેઓ શીક્ષકોના પ્રેમથી ધીમે ધીમે હળી જરા લાગ્યાં અને ઘણાંકે તો પોતાના દેશમાં પાછા જવાની પ્રજ્ઞા ઇચ્છા પણ જાહેર કરી. તેઓ ફાતના ટ થી ૧૦ વાગ્યા સુધી મારા ઘરમાં રહેતાં અને હરેક પોતાનું વાજાંનું આવતાં અને બળવતાં. મેં તેઓને સખતાં, વાંચતાં, લીસાળ મજાતાં શીખવ્યાં અને જીજ્ઞાસુ પણ શીખવી. હરેક રજીવારે સાંજે તેઓ બેઠા ઘણા પોતાના દેશના કોઈએક મહાપુરુષનું જીવનચરિત્ર

મારી પાસેથી સાંભળતાં. આ પ્રમાણે મેં મેં વરસ સુધી આપણા આખાં મારા બીજા કેટલાંક સોમલીઓ પણ આ પવિત્ર કામ મજા દેવાથી કરતા હતા. આમ કરતાં કરતાં અમને બમારા દેશ અને અમારી જાતની સ્થિતિ ઉપર વિચાર કરવાના ઘણા પ્રસંગ મળતા. બધા લાકડાં આ કામને પવિત્ર સમજીને શુદ્ધ આત્મકરણથી અને કોઈ બદલાની આશા વિના મફત કામ કરતા હતા. તે બાળકોની ખાંધા બોરડી માટે પણ અમે કોઈ જાતનો ઉદય કરતા. આ બાળકોની સંખ્યા બસો જેટલી હતી. તેમાંથી દર વરસે ૧૦ બાળકોની વરસમાં ઉજવતા. તેમને નાની બેટા આપવામાં આવતી. તે બધાં સાથે બેસીને જમતાં. રસોઈનું કામ તેઓ જાતેજ કરતાં હતાં. ધીમે ધીમે આ બાળકો સખજવા લાગ્યાં કે અમને પણ બીજાઓના આત્મા જેવો જ આત્મા હશે આપેલો છે. અમે પણ માણસ છીએ અને કોઈપણ માણસને અમારા ઉપર જીલમ કરવાનો જરા પણ અધીકાર નથી. તેમનામાં સ્વમાનની લામણી પેદા થએલી જોઈ મેં હમર નો આજાર માન્યો." આવાં બાળકો અને મજુરોમાંથી થોડા વખતે થોડાક વીરસ ઓને મેઝીનીએ સુડી કહ્યા. તેમની એક મંડળી સ્થાપી અને તે મારફત એક છાત્ર મહાવનુ શરૂ કર્યું. અહુર.

સ્વદેશ પ્રેમ.

[સદા સંસારમાં સુખદુઃખ સરખાં માની લઈએ.] એ રાહ.

જીવે શું કિંદમાં એવા
કે મુલતમા દુરાગી
ન જોયા મુખ "મારો દેશ
આ મુજ માતૃભૂમિ"—જીવે શું !
ઝાકળના મોતીસમાં જીવે તે કંગાળ,
કોલા આબા મયા જીલા પત્યરવત જુહાર,
ખરતા પીપળાનાં
પાંદાંની પેટે એતો ;
કાડી મજાડીના સમાન
કાય તે નકામી—જીવે શું !
હોય ખેત-બો હો ધણુ અલગકે બન બગાર
જુખી કીર્તિ હો બસે મુગજબવત નબનાર
મળે તે માટી નીચે
જે ઘડી અવતાર ધર્મ
ફરે માણી તણુ ન્યમ બેલ
ફેરા અધ પામી—જીવે શું !
તેનાં ચતુ પાછળે કોઈ ન રહતી આંખ
જીવ ન માતી નામને માનવધી નહિ આંખ.
મહારાષ્ટ્રીયકર સર્મ

બાપુ અરવિંદધાસના કામળ

૨૦ મી આગસ્ટ ૧૯૦૫

પ્રિય મહાશયી!

૨૪મી આગસ્ટનો તારો પત્ર મળ્યો. હું દિલગીર છું કે તારાં માળાપત્રે એજ દુઃખ પાછું પડ્યું છે. બીજી દુનિયામાં કયો પુત્ર મોતે તે તે સમ્યુ નથી. દુઃખ થાય તો શું? જે દુનિયાનું સુખ સેધો તો તે સુખની મધ્યમંજ દુઃખ આવવા નુંજ, પુત્રની ઇચ્છા કરનારાઓની બાળન માંજ આ નિષમ બાથ પડે છે તેમ નથી આ જગતની સરવ ઇચ્છાઓને તે બાથ પડે છે. માણસને માટે તો માત્ર સર્વ સુખદુઃખનો નિશ્ચિતપણે ઇશ્વર અરજીમાં અરપણ કરવાનોજ રસ્તો છે.

મેં વીસને બરે દસ રૂપીઆ વાંચ્યા. તેથી મેં દસ રૂપીઆ મોકલવાનું લખ્યું, જે પદરની જરૂર હતી તો હું પદર મોકલીશ. તારે માટે સરોજની આ માંહેને દારજીલોગ લુપ્ત થઈ ગઈ છે. મેં તેને પછસા મોકલ્યા છે. તે વધારે લીધા છે તે હું કેમ જાણીશ? પદરની જરૂર હતી અને મેં તેટલીજ રકમ મોકલી છે, ત્રણ ચાર રૂપીઆ વધારે જોઈશે તે હું આવડે મહીને મોકલીશ. આ વખતે હું તને વીસ રૂપીઆ મોકલીશ.

હવે હું તને પેલી વાત કહીશ. હાલ આ સમયે તેં જાવડું દહીં કે જે માણસનાં નરીજ સારે તારું નરીજ જોડ્યું છે તે એક વિચિત્ર માણસ છે. આ દેશ ના લોકોના મનની અવરજા, જીવનનો ઉદ્દેશ અને કાર્યનું ક્ષેત્ર મારા કરતાં જુદાં જ છે. દરેક રીતે મારાથી જુદાં અને અસાધારણ છે. અસાધારણ વિચાર, અસાધારણ પ્રવર્તનો અને અસાધારણ મહત્વા કાંક્ષા વિરે સામાન્ય લોકો શું કહે છે તે હાલ તને ખબર હતી. આવી સાચણીને માંડપણ કહેવામાં આવે છે. પણ જ્યારે એક માંડા મનુષ્યને કોઈ કાર્યમાં ફોલ મળે છે ત્યારે તેને લોકો માંડ કહેતા નથી પણ પ્રતિભાવાન પ્રરણ કહે છે. પણ એવા પ્રવાસ કરવામાં કેટલા સફળ થાય છે? હજારમાં દસ અસાધારણ પુરુષ હોય છે અને તેવા દસમાંથી માત્ર એકનેજ ફોલ મળે છે. મારા પોતાના પ્રશ્નમાં તો ફોલ મેળવવાનું બાણુએ રહ્યું પણ હજુ હું ક્ષેત્રમાં પુરો લાખસ થવાને પણ ચકિતવાન થયો નથી. માટે મને પણ માંડા મણવમાં આવશે. એક માંડા માણસ સાથે એક જોનાં જાન લાખ તે દિવસામની થાત છે. કારણ કે જી જગતની સર્વ આજ્ઞા

આ આ જગતના સુખ દુઃખમાંજ સમા એલી છે. એક ગણ માણસ તેની પત્ની તે સુખ આપી લકશેજ નહિ-તે તો દુઃખ જ પેશ કરે.

હોંદુ ધરમના સ્થાપકોને આ વાતની ખબર હતી. તેઓ અસાધારણ પુરુષો-માંડા હોય કે કલા હોય તો પણ તેમને જ્ઞાન આવતાં હતા. પરંતુ જેઓ પોતાની ધરમપત્નીને મદા દુઃખમાં નાખે તેનો ઉપાય શું છે? રૂપીઆએ તેનો આ ઉપાય મેળવ્યો હતો. તેઓ કીર્તિ આ પ્રમાણે કહેતા કે "આજથી તું આ સુત રમણ માં રાખજે કે-નારો પતિ એજ તારો શુભ છે. જી જગતના સુખને માટે એજ ઉપાય છે. ધરમમાં પત્નીને પતિની અરધાંગના કહી છે, તે તેને પરમેશ્વર તરીકે મજાજે. તેના સુખમાં સુખી અને તેના દુઃખમાં દુઃખી થજે. કામ શોધવાનો ધરમ પતિનો છે અને પતિનો ધરમ પતિને સદાય આજ્ઞાનો અને ચિત્સાદ વધારવાનો છે.

હવે વાત આટલીજ છે કે તારે હોંદુ ધરમને રસ્તે જવું છે કે નવા સુધરેલા ધરમને રસ્તે જવું છે? તું એક માંડા માણસને પરણી છે-જો તારા પુરવ જ-મ નાં અપકૃત્યોનું ફળ છે. દહવનો વિચાર કર્યો એ કીક છે, પણ એ કેવા પ્રકારનો વિચાર હતો? તું પણ શું તેને બીજા બધાની મદદ માંડા મણવાની ઇચ્છા કર્યો? માંડાએ પોતાનો લીધેલો વિચિત્ર રસ્તો પુરો કરવો જોઈએ; તું તેની સાથે થઈ અટકાવી શકશે નહિ નિસંશય તે તારા કરતાં વધારે દદ સ્વભાવનો છે. ત્યારે તું જુલે બેસી રહેશે કે તેની સાથે દેહશે? જેમ પેલા આધ રાખની રાણી પોતાની આંખે પાટા બાંધી અધ જતી હતી તેમ તું પણ તે માંડા પુરુષને ચોખ માંડી સી યસનો પ્રવર્ત કર. હજારો અકમેની રાજામાં તું ખરેખર જણી હતી, પણ તું એક હોંદુ કુટુંબની છોકરી છે અને હોંદુ બાપદાદાનું મોહી તારી રંગમાં વહે છે. મને જરાપણ શક નથી કે તું આ પાછલો રસ્તોજ રીકારશે.

ત્રણ માંડા વિચારો મારા મગજમાં બસે છે. તેમાંનો પહેલો આ છે. મારી દદ માન્યતા એ છે કે ઇશ્વરે જે સદગુણ, જે શુદ્ધિ, જે કૃત્ય પ્રતિજ્ઞા સિદ્ધાંત, જે વિદ્યા અને જે ધન આપ્યાં છે તે સર્વે તેનાંજ છે. કુટુંબના નિર્વાહને માટે જેટલું જોઈએ તેટલુંજ અને જે અલ્પવસ્થક છે તેજ માત્ર પોતાને માટે વાપરવાનો માણસને દક છે. જે જાણી રહે તે ઇશ્વરને પાછું સિંધુ નીકળે. જે હું તે જરૂર માટે પોતાને

માટે, મારાં સુખને અરથે અથવા મારી મેળ મળાને માટે વાપરું તો હું ચેર કરું. હોંદુ સાચ કહે છે કે ઇશ્વરની પાસે થી ધન મેળવ્યા પછી જે કોઈ તેને પાછું આપવું નથી તે ચેર છે. અજ દિનસુધી ઇશ્વરને જે આના આપી, બાકીના ચક્ર આના મારા જતી સુખને અરથે ખરડી, ખરે દિસત્ય છુપાવી આ જગતના સુખ માં હું હાથી ગયો હતો. મારા જીવનનો અરથ લાગ ગયો છે અને તે ફેકટ વધી ગયો છે. એક પણ પણ પોતાનું અને પોતાના કુટુંબનું પેટ ભરી પોતાને ફલ ફલ માને છે. અત્યાર સુધી હું ચોગ અને પશુને રસ્તે માલતો હતો. પણ હવે હું તે સમજ્યો છું. આપી મને પસ્તાવો થયો છે અને મારા પોતાના પર મને તિર રહાર છુટે છે. હવે વધારે કંઈ થશે નહીં. એ પાપનો હું હમેશને માટે ત્યામ કરું છું.

ઇશ્વરને આપણે કયે રસ્તે કંઈ પણ આપીએ? ધરમના કામમાં આપણા પૈસા ખરચાયાથી હું પૈસાને માટે શોક કરતો નથી. પૈસા મેં સરોજની અને હવાને આપ્યા છે. બીજાનું બધું કરવું એજ ધરમ છે. અશિતનું રક્ષણ કરવું એ ધરમનો એક ભાગ છે. પણ ધરમનો છેડા ભાગ કે જેને આપવાથી આવતો નથી. આ દુઃખના સમયમાં આખો દેશ મારે બારણે આગ્રપને માટે અબ્બો છે. આ દેશમાં તીક કરોડ મારા લીધ બેન વસે છે. દુઃખ અને મરીબીથી અધમ સ્થિતિ માં જઈ પડ્યા પછી તેમાંના ધણાંક ગમે તેમ નીલાવે છે. તેમને મદદ આપવી એજ મારો ધરમ છે.

તું શું કહે છે? આ વિષયમાં તું મારી લાગીઅણ થશે? એક સાધારણ માણસની આંક રહેવાનું છે અને જીવ વાને માટે જોઈતી મીલોપરજ માત્ર પૈસા ખરચવાના છે. બીજા સરવ હું ઇશ્વરને આપીશ આ મારી ઇચ્છા છે. જે તું તારી સમર્થિ આપશે અને તારો પોતાનો બોલ આપવા શકિતવાન થશે તો મારી ઇચ્છા પુરણ થશે. તું કહ્યા કરતી હતી કે "આ જીવગીમાં મારો કંઈ ઉદય થયો નથી." મેં તને ઉદય પામવાનો અને સુધ રવાનો રસ્તો બતાવ્યો છે. તું તે રસ્તે જશે?

હમણાં થોડો વખત થયાં બીજો માંડા વિચાર મનમાં રમણ કરે છે. તે વિચાર એ છે કે મને ઇશ્વર મળવાજ જોઈએ. આજ કાલ ધરમ તો માત્ર દરેક વસ્તુમાં, ઇશ્વરનું નામ દેવામાં, જરૂર અમમાં માર્ગના કરવા માં અને તમે કેટલા ધર્મી છો તે બતા

વંશમાંજ રહેશે છે. મારો વિચાર તેવો નથી. જો હવેર હોય તો તેનું અસ્તિત્વ જાણવાના અને તેને જીવાના પશુ કાઢ રહ્યા હોવા જોઈએ. તે મને તેટલો અચક્ય હોય તોપણ મેં તેજ રસ્તે જવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. હાંફુ ધરમ કહે છે કે તે રસ્તો તારા પોતાનામાંજ છે. એક મનુષ્યના મનમાંજ છે. એ રસ્તો જવાના નિશ્ચયો તેણે બનાવ્યો છે. મેં તે નિશ્ચયો પાળવા માંડ્યા છે. એક મહિનામાં હું સમજતો થયો છું કે હાંફુ ધરમની અસરો અસર નથી. તેણે જે ચિન્હો બનાવ્યાં છે તે મને હેમાચ માંડ્યાં છે. હવે મારો વિચાર તને તે રસ્તે લઈ જવાનો છે. તું મારી પાછળ આવી શકશે? જે સરવ જણા આ રસ્તો મહત્ત્વ કરશે તેમને ફોલો અગરો, પશુ તે રસ્તે જવાનો આધાર ફોલો જણતી પોતાની હજીયા પર છે. બજારકારે તને ધસડી જમને કાઢપણ શક્તિવાન નથી. જો તારી હજીયા હોય તો હું એ વિષે તને વધારે લખીશ.

ત્રીજો માંડો વિચાર એ છે કે જ્યારે બીજાઓ પોતાના દેશને નિરંજન વસ્તુ-આટલાં બધાં મેંદનો, છેલ્લે, જમણે, કુમરો અને નદીઓ તરીકે-સમજે છે ત્યારે મને મારો દેશ મારી માતા જેવો લાગે છે. હું તેનું સન્માન કરું છું. હું તેને પુજું છું. પોતાનાં બધી ઓકરો સાથે મળાદ ઉડાવતો, કાઢપણ શીકર કે ચીંતા વગર શું એક ઓકરો મિશ્રાન પાણી શેશે? તે શું પોતાની માને કુખમાંથી નહિ બચાવશે? હું જાણું છું કે આ પડી ભાંગેલી પ્રજાને મોક્ષ આપવાની મારા માં શક્તિ છે. સારીરિક બળ તો મારામાં નથી. તેમ છતાં તરવાર કે બંદુકથી બહુ વાનો નથી પણ જાનબળથી લડવાનો છું. સમજીક કે શરીર બળ સિવાય બીજું બળ પશુ છે. જાનથી. જન્મ પામેલું પાર્શ્વિક બળ પશુ છે. આ કાંઈ મારો નવિન વિચાર નથી. બાળનો વિચાર નથી. આ કાવ સાથેજ હું જન્મ્યો હતો. મારા સ્વભાવમાં તે પસરી ગયું છે. મારા મનમાં તેણે ઉડાં મુગાં માંડ્યાં છે. આ મહાન હેતુ પાર પાડવાનેજ હવેર મને મોકલ્યો છે. ચક્રમે વરસે બી લગી તીકવું, અઢારમે વરસે નિશ્ચય દદ અને આગ થયો. નોમટીમા (મધી મારી) પસેથી સાંજગતાં તને લાગ્યું કે તારા સાસ અને સરળ સ્વભાવના પતિને કેટલાક કુટ મનુષ્યો ખેડે રસ્તે ધસડી જાય છે. પશુ એ તે તારો પોતાનો સરળ સ્વભાવનો પતિજ તે મનુષ્યોને અને બીજા સંક્રોને

તે રસ્તે લઈ ગયો છે. તે સારો હોય કે નહારો હોય પશુ તે બીજા હજીરાને લઈ જશે. હું નથી કહેતો કે મારા જીવન કાળમાં એ કાવું પુરું થશે. પશુ તે પુરું તો થશેજ.

હવે આ બાબતમાં તું શું કરશે તે મને કહે. પત્ની પતિને શક્તિ આપવાનું મુળ છે. ઉપાતી તું સિવા હોવાથી તું શું સાહેબોને પુજવાનો સુત મહત્ત્વ કરશે? તારા ધણીની શું તું મરવા ન શાખશે અને તેની શક્તિ ઓછી કરશે? કે તું તેની તરફ સહાનુભૂતિ રાખી મને ઉતેજત કરી તેની શક્તિ બેઠી કરશે? તું કહેશે કે "આવા મહાન કામોમાં મારા જેવી એક સાધારણ સ્ત્રી શું કરી શકશે? મારામાં મનોબળ કે શુદ્ધિબળ નથી. આ વસ્તુનો વિચાર કન્ટાંજ મને તો બંધ લાગે છે." પણ હું તને સરળ મારમ જતાવીશ. હવેરનો આસરો શોધ. હવેરને પ્રમ કરવાને રસ્તે જવાને એકવાર તું મહેનત કર તને જે કાંઈ જોઈતું હશે તે આપી તારી માગણીઓને હવેર દુર કરશે. જે હવેરને સરજે જાય છે તેને કયાનો લાય નથી, અને તું જો મારું માનશે અને બીજાના કહેવાપર બાન ન આપતાં હું જે કહું તેટલુંજ તું કરશે તો હું તને મારું બળ આપીશ. તેથી મારી શક્તિ ઓછી થશે નહિ-લેઢી તે વધશે. હું ફરીથી કહું છું કે પત્ની પતિની શક્તિરૂપ છે એટલે કે પતિ પોતાની સ્ત્રીમાં પોતાની પ્રતિફલિ જુવે છે અને પોતાનીજ ઇચ્છા નો પડ્યો સ્ત્રીમાંથી પડતો સાંજો તો તેની શક્તિ બેઠી થાય છે.

તું શું રોજ રોજ સારાં લુગડાં પહેરવાની, સારાં સારાં બોજન લેવાની, હસવાની, નાચવાની, અને સરવ પ્રકારનાં સુખ ભોજનવાની હજીયા રાખનારીજ હમેશાં રહેશે? મનની એવી રિયલિ આજી વધારનારી નથી. હાલના જમાના માં આપણા દેશની સ્ત્રીઓનાં જીવને આપણું સાંકડું અને તીરસ્કાર કરવા જેવું સ્વરૂપ પારખુ કર્યું છે. તું તે સરવ ઊડી દે, તે મારી સાથે ચાલ. હવેરનું કામ કરવાને આપણે જમનમાં આવ્યા છીએ એ કારણે આપણે આરબ કરવો જોઈએ. તારા સ્વભાવમાં એક આત્મા છે. તું બહુજ બેળા છે. આ કે તે, મને તે કહે તે તું માને છે. એથી કરીને મનની રિયલિ તાજ નથી. શુદ્ધ બીજતી નથી. કાઢપણ કારણમાં તારી બાહ્યતા જણતી નથી. એના ઉપામ કરવા કોઈએ. એકજ માખું જીવ સાંજળી તારે લાલ મેળવવાનું છે.

એકજ હેતુપુરવક દદ મને તારે કાવું પુરું કરવાનું છે. બીજાઓની નીંદા, અને અપમાનની પરવા રાખ્યા વગર તારે આગ રિયલિ રાખવાની છે.

બીજો એક દેવ છે. તે જેટલો સમય તો છે તેટલો તારો નથી. કાંઈ નહીં તો જમ્માલામાં તો જમાનો તેવોજ છે. મ'બીર વિષયમાં માણસો મ'બીરતાથી સાંજળી રહતા નથી. ધરમ, દાન, મહાવાકાશિ, દેશને ઊડાવવાના મહાન પ્રયત્નો અને રીતિઓ જેવી મ'બીર અને મહાત્મની બાબતો તો નિરસ્કાર કરે છે, હસી કહે છે. અહમો સમજમાં રહેવાથી એ દેવ તારામાં પશુ થોડો લલ્લો ઉતર્યો છે. બારીનમાં પશુ એ દોષ છે. સરવેમાં થોડું લલ્લું અસર છે. દેવધરના લોકોમાં તો આશ્ચર્ય પમાડે તેટલો તે દોષ છે દદ અને તેવી લગણીઓ દુર કરી જોઈએ. તું તે સહેલથી કરી શકશે. અને એકવાર તું વિચાર કરવાની ટેવ પાડશે તો તારો ખરો સ્વભાવ પ્રકટ થશે. બીજાનું બહુ કરવાની અને સ્વાભાવિક આપવાની તારામાં કુદરતીજ લાગણી છે. તારે જે જોઈએ છે તે મનોબળ છે. હવેરની પુજા કરવાથી તે બળ તને મળશે.

આ એક મારું મહાન શુભ હેતુ. બીજા કાંઈને જણાવ્યા વગર તેનો તું વિચાર કરજો. એમાં બીજાનું કાંઈ નથી. પણ વિચારવાનું બહુ છે. પહેલાં તો તારે દર રોજ પ્રાર્થનાદાર તારી હજીયા ઇશ્વર વાને એક માત્ર અર્ધી કથાક હવેરનો વિચાર કરવા સિવાય વધારે કાંઈ કરવાનું નથી. થોડા વખતમાંજ તને કીક લાગશે તેની દરરોજ આ પ્રાર્થના કરજો કે "અંડ ચક્રરૂપ થઈ પડવા ફરતાં મારા પતિને તેની જી હગીના ઉપામાં ઉપા હેતુ પાર પાડવાને અને મોક્ષ મેળવવાના તેના પ્રયાસ માં સહાય આપનાર થવા દે."

લીં તારો પતિ.

૧૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૭,

પ્રિય સુજાલિની!

પણો વખત થયાં મેં તને કાંઈ લખ્યું નથી. એ મારો જીવનો દોષ છે અને તે મારે તારી ક્ષમા માંગવાને તારી બજાઈ સિવાય બીજો કાંઈપણ રસ્તો નથી. જે દોષ એક માણસમાં થઈ કરી બેઠો હોય તે એક વિષયમાં જતો રહેતો નથી. એ દોષ દુર કરવામાં તો મારું આખું જીવન બતીત થઈ જશે. હું ત મી જાનેસડીએ પછે આવવાનો હતો પણ હું તેમ કરી શક્યો નથી. તેમ મેં રાહ જુલોથી

કર્યું નથી. ત્યાં મને હજાર કમ નબ
હો ત્યાં કું નહીં છું. આ વખતે હું
મારા પેતાના કામમાં રોકાયો નહોતો પણ
મારા મનની રિયનિ બદલાઈ ગઈ છે.
પણ તે મને કું અત્રે કમ લખીશ નહીં.
અહીં આ આત્ર અને મારે તને જે કમ
કહેવાનું છે તે સરવ કું કહીશ. હમણું
કું આટલું જ કું છું કે હવે પછી
મારી પોતાની કામ છૂટા રહેશે નહીં.
ત્યાં હજાર જવાનું કહેશે ત્યાં પુતલાંની
માથે કું જઈશ. ત્યાં તે મને કમ
કરવાનું કહેશે ત્યાં પુતલાં પેરે કું તે
કરીશ. આ બધાનો બાવાઈ સમજવાનું
તારે માટે કમ મુશ્કેલ થશે પણ તારે
તે બજવાની જરૂર છે. નહીં તો મારી
દિલ્લાલ તારા કું ખતું કરજી થઈ પડશે.
તું એમ ધારણે કે કું જે કમ કરે છું
તેમાં તારી પરવા રાખતો નથી. પણ
તેમાં કમ વિચાર બાધતી ના. અજ
મુખી તો તારા પ્રતિ લખા ગુના કરવાનો
કું દોષીન છું અને તેથી તું નાખુશ થાય
તે સરલાઈ છે. પણ હવે કું મારો
પેતાનો માલીક નથી. તારે સમજવું
જોઈએ કે હવે પછી ત્યાં મારાં સર્વ કું
મારી પોતાની હજારજવાનાં નથી પણ
તેની અગત્યસર થશે. ત્યારે તું આવશે
ત્યારે આ સરવ કહેવાનો મારો બાવાઈ
શું છે તે તું બજાશે. મને આશા છે
કે હજાર મને જે દર્શન કરાવ્યું છે તેનું
તને પણ દર્શન કરાવે. અને તેની અમ
રિમિત દયા પણ બતાવે. પણ તે તેની
હજાર પર અધાર રાખે છે. જે તને
મારી ખરી પત્ની થવાની હજાર દોષ તો.
જે મામ.જીવણું તેણે મને બતાવ્યું છે તેજ
હજાર તને બતાવે તેથી રીતે તારાથી
બનવું કરજે. આ પત્ર તારે કાઢને બતા
વવો નહીં. કારણ કે મેં તને જે કમ
છે તે એક મહા શુભ છે. તારા સિવાય
આ વિષે મેં કાઢને કમ લખ્યું નથી કે
કહ્યું નથી. તેમ કરવાની મને સખત
મના છે. વધારે આ જે કમ લખતો નથી.

લી. તારો પતિ.

તા. ૩૦—૫૨ની બાબતમાં મેં સરોજ
નીને લખ્યું છે. તું તેનો પત્ર વાંચશે
તો તું જાણે કે તેને હરીથી લખવું
નિરર્થક છે.

૬ ફી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૭.

પ્રિય મુલાલિ!

પ્રથમ વિષયે મેં તને એક પત્ર લખ્યો
છે. તેજ વિષયે એકલાનું પણ મોકલ્યું
છે અને તને કેમ તે મળ્યું નથી તે કું

સમજી શકો નથી. ... અહીં મને
એક પત્રની પણ પુરસક નથી. લખવા
તું કામ મારા પર પડ્યું છે. કેમકે
કામ પણ મારા પર બાવી પડ્યું છે. વહે
માત્રમને લગતી ખટપટનો નિકાલ કરવા
નો પણ મારે મારે છે. આ મધુ પુર
કરવા કું અસ્ત છું. વળી મારે પોતા
તું પણ કામ પડ્યું છે જે કું પુર કરી
શકતો નથી.

તું મારા એક સપ્તપર પાન આપશે ?
હાલનો વખત મને મારે ચિંતા કરાવનારો
છે. આજીવનનું જે દમાજી થાય છે
તેથી બીજો કામ ગડિયા થઈ જાય.
તું જે તારું સમજાવણું શુભાવશે તો
મારી શીશર ચિંતામાં વધારો મશે. તું
જે ઉત્સાહ આપનારા અને સાંત્વન કર
નારા પત્રો લખાશે તો મને તેથી શકિત
આવશે અને સરવ મુશ્કેલીઓ અને ભય
માંથી મુક્તિથી મારે ઉત્તરમને શકિતવાન
થઈશ. હું બજી છું કે દેવગદ એકલી
રહેવામાં તને મુશ્કેલી લાગે છે. પણ તું
જે તારું મન બજાવન કરશે અને પ્રકાને
વળગી રહેશે તો તારા મનપર મુશ્કેલીનો
અકુશ રહેશે નહીં. તને ત્યારે મારી
સાથે પરજીવી છે તારે તારાં નસીબમાં
મુશ્કેલીઓ લખાઈ મુશ્કે છે. લખતોડખત
આપણે છૂટાં પડ્યું જ નેનએ. કારણ
કે કું કમ સાધારણ જાણી જેવો
નથી અને મારા જીવનના મુખ્ય હેતુ
તરીકે મારાં કુટુંબ અને સર્વ બહાવાનાં
સુખ તરફ હું ધ્યાન આપી શકું તેમ
નથી. તેથી મારા ધર્મને તારા ધર્મ
તરીકે અને મારી કોદને તારાં સુખ
તરીકે ગણવા સિવાય તારે બીજો કામ
કામ નથી. એક સપ્ત વધારે જેમની
સાથે તું હમણું રહે છે તે તારાં અને
મારાં ઉભવના વડે છે. જે તેઓ તને
કમ કું સંભળાવે તો તું ચુસ્ત નહીં
થતી અને તેઓ જે કમ કહે તે તને
કું આપવાને કહે છે અથવા તેઓ જે
કમ કહે તે ખર્સ મનથી કહે છે એમ
ધરતી નહીં. સમયે ઉત્તરતાં ધણી
વાતો કહેવામાં આવે છે અને તેને મનમાં
રાખવું એ સારું નહીં જો તું ત્યાં ન
રહી શકતી હોય તો કું ગીરીશ બાજુને
કહીશ કે તારા દાદા મહારાજ બાંધુથી
કું કેમકે મારું ત્યાંથી તારી સાથે રહેશે.

આજે કું મીનાપુર જઈશ. ૧૫ મી
કે ૧૬ મીએ લખું કરીને બેઠતી ગોઠવજી
કર્તા પછી, ૫૭ કરતાં કું સરત જઈશ
અને રજી જાનેવારીએ ખાહો ફરીશ.

લી. તારો પતિ.

"શુભરાતી."

હિંદો છાપામાં દરોસવાલનો ચરચા

મુંબઈના 'ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા'માં
મી. રીચે નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે:-
તમારા છાપામાં "હિંદ અને કોલોની
ઓ" એ વિષયપરનાં લખાણ પ્રસિદ્ધ
થયાં હતાં તે મેં વાંચ્યાં છે. લખનાર
લોરડ એમ્પલીય તથા તેના મિત્રોને હિંદો
ઓના એક તરફી પણ કરનારા કહે છે
એમ કુદની રીતે દેખાય છે એ અર્થ:
પણ એ નામકરના વિચારોની માહિતી
દેવાથી મારે કહેવું જોઈએ કે લોરડ
એમ્પલીય વગેરે જે લડત લીધે છે તે
દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદોઓને ન્યાય બપા
વવા ખાતર તેમજ બ્રિટીશ રાજની
આગવી તથા હિરતીની ખાતર છે.

તમારા લખનારના કહેવા પ્રમાણે
સવાલ એ છે કે હમીયેશનપર સ્વરાજ્ય
બોજવતાં કોલોનીઓ પોતાની મરજી
મુજબ અટકાવતો મુશી શકે કે નહીં.
તમારા લખનાર ત્યારે આમ કહે છે
ત્યારે દરોસવાલ કહે છે કે ના, એ સવાલ
નથી. દરોસવાલના કહેવા પ્રમાણે સવાલ
એ છે કે સ્વરાજ્ય મળ્યું તો પછી દરો
સરલમાં વસતા હિંદો ઉપર બુલમ કર
વતો તેમને કહ છે કે નહીં? શું સ્વરા
જ્ય અપાણું તેથી હિંદોઓનો વડી સર
કાર તરફના રક્ષણનો કહ શુભાઈ જવો
જોઈએ? અથવા તો તેમનું રક્ષણ કરવા
માટે વડી સરકારને કહ છે તે શુભાઈ
જવું શકે? માફ રાખવાનું છે કે આ
વાત છે તે દરોસવાલમાં વસવાટ કરી
રહેલા હિંદોઓને લાગુ પડે છે. દરોસવાલ
બ્રિટીશ રાજ તથા આજીવન તે પહેલાં
તેઓ ત્યાં વસી રહેલા છે. વળી હાલની
લડત તે જીની દાહમારીઓ નાશુક કરવા
માટે નથી, પણ ધણી લુલમી નવી
દાહમારીઓ નાખવામાં આવે તેની સામે
જે. જે સરકારના વખતમાં જે કામદા
હતા તે કોલોની થયા બાદ પણ રાખવા
માં આજીવન હિંદોઓને તેમના દારબાર
માં બીલકુલ અજાણ નથી; તેમનો કામ
પણ પ્રતિનિધિ છે નહીં. અને હવે
સ્વરાજ્ય અપાયાથી તેમને વડી સરકારનું
પણ રક્ષણ ન રહે તો તેમની રિખાલ
બહુ કું ખલાયક મળાય.

તમારો લખનાર, કોલોનીસ્ટો હિંદોઓ
ને કોલોનીમાંથી બહાર રાખે એ વાતની
તરફેલુ કરે છે, અને હીંદો કરે છે કે
ગોરાઓએ મુલક છુટો છે અને ખીલોનો

છે તે તેનાં ૧૭ ગોરાઓને બોમ્બે.
તેની એ હાથેલી હોદીઓની આડે આવી
ચક્રે નહીં. એ મુલકને ખીલવવાના
કામમાં હોદીઓએ ઓછો ભાગ ભજવ્યો
નથી. મી. ચીતરડન ચરચીએ તેમની
ચોપડીમાં કહ્યું છે કે "જેવા મુલકમાં
ગોરા કદી જઈ શકે નહીં, અને જઈ
શકે તોપણ રવી શકે નહીં, તેવા મુલકમાં
દાખલ થવામાં પહેલ કરનાર તે હોદી
વેપારી છે. વેપારની ખીલવણી માટે
પહેલી સરખાત કરનાર તેઓજ છે;
તેમજ અભણ મુલકોને જાણીતી દુનિયા
સાથે વહેવારમાં લાવવાનો સાધન પણ
તેમણે દાખલ કર્યાં છે." મી. ચરચીએ
પુરવ આફ્રિકાના હોદી વિષે બા. ૨૬૫
છે તે મહુ'ખર' દર્શિયુ આફ્રિકાને એક
સરખાત રીતે લાગુ પડે છે. હોદીસ્તાન
માંથી ગમેલા મલુરોની મહેનતથી
નાતાલ બચ્ચુ અને આખા યહુ. દરો
સ્વાધીની ચડતી માટે હોદી મહેનત.
હોદીનાં નાણાં અને હોદીનું સાદસ ઓછાં
કામ લાગ્યાં નથી. હોદીની વસ્તિ ત્યાંની
ગોરી વસ્તિમાં ૩ ટકા જેટલી છે. તેની
વસ્તી ૬ નબુનેદાર રહેલીના જેવી છે.
અને તે માત્ર સુખે રહેવા દેવાની માગણી
કરે છે તે બહુજ નમ્ર છે. તેની આ
હુલીલોનો કોઈપણ જવાબ આપી શકાય
તેમ નથી, ને તેથી તેની છત ચપીજ
જોઈએ.

ટરાંસવાલના હોદીને મદદ

મી. કાલમ ઇ. કોડીઆ તા. ૧૭ મી
એ હા. ૨૬.૬૮ (૧૫) થી લખે છે કે:—
અને ટરાંસવાલના હોદી બાબત મીટીંગ
માંદ હતી તેના રીપોર્ટ બા. સાથે છે.
અને રકત પાંચ હોદી છે, જેમાં ચાર
તામીલ છે, તથા ૬ એક ગુજરાતી છે.
કલરક લોકોએ ભાગ લેવાથી, હોદીની
જાણનાની છતાં મીટીંગ સારી થઈ
હતી. ઉપરાષ્ટ્રમાં બા. ૨-૧૫-૬ યએલ
છે, જેનો એક સાથે બીડેલ છે. પછલાની
રકમ મોટી નથી, મગર અત્રેના
ગોરા હોદીઓની સ્થિતિ જોતાં તે ઘણી
માનવા હું વિનંતિ કરું છું. વળી બીજી
પ્રસંગે જોઈ લેશું.

મીટીંગ

તા. ૨૦ મીએ મી. કોડીઆના મકાન
પર ટરાંસવાલના હોદી જવાબ માનવ
એક મીટીંગ મળી હતી. જે નખતે મેલ

રસ સાલમ, સી. કોડીઆ, મુડરે, જે.
રમીય, ન્યોર્થ વેમન, તથા બીજા ગોરા
ઓ હાજર હતા. સરવાલુમતે મી. કોડી
આને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું. તેમણે
પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે આ ગામ
માં હોદી બહુ થોડા છે છતાં આપણે
ટરાંસવાલના ભાષણો તરફની દુરજ બગ
વવા હાજર થવા છીએ તે મોટી ખુશલી
ની વાત છે. આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના
હોદીઓમાં એક સંપ લેવો જોઈએ, અને
આપણે એક બીજાને મદદ કરવા હમેશાં
તકપર રહેવું જોઈએ. આ મીટીંગમાં
ઘણા કલરક મહરો હાજર થયા છે તે
જોઈ હું ખુશી થાઉં છું. ટરાંસવાલમાં
આપણી કામના દર માટે આપણા ભાષ
ઓ ૩ ને ૧ માલની કિલ્લ બેઝવે છે,
અને મોટાં દુ:ખ લેવાવે છે. મી. ઇલુવ
મહમદ, મી. ઇમામ બાવાકીર, મી. પારસી
રસમજ, મી. ગાંધી જેવા અમીર માણસો
જેમણે કદી કાંઈ મહેનત નહિ કરી હોય
તેઓ આજે જેલમાં સખત મજૂરી કરે
છે. તેઓ આપણા દેશનાં બંધન તોડવા
માટે એ બધું સહન કરે છે. તેમની
લડત તેમના એકના માટે નથી પણ બધા
કોષોની માટે છે. માટે આપણે જગતના
રહેવાની, અને માનસ ભાષણોને મદદ
કરવાની જરૂર છે. જે લડતમાં આપણે
હારીએ તો કાદર કરતાં પણ વધારે ખરાબ
રીતે આપણને રાખવામાં આવશે. આપણે
આશા રાખીશું કે ટરાંસવાલના ભાષણો
પોતાની લડત માણ રાખશે. જે વડી સર
કાર આપણું રક્ષણ કરવા નહિ માગતી
હોય તે આપણે આપણા આત્મજયથી
એવા કામના સામે લડીશું. જનરલ બેચા
હોદીને યુદ્ધમાં, કદર અથવા કુતરાની
માફક રાખવા માગે છે. તેથી આવા
કામના સામે પ્રોટેસ્ટ કરવો તે તદ્દન બાજબી
છે. હું માનું છું કે દુ:ખને અંતે સુખ
મળે છે તેથી જરૂર આપણી મહેનત ચકી
જોઈએ. આપણે બિડીય પ્રજા છીએ
છતાં પરદેશી ગોરા કરતાં આપણને ખરાબ
રીતે રાખવામાં આવે છે. આપણી કાળી
ચામડીને આપણો વાંક મળે છે. પણ કાળી
ચામડી આપણને ખુદાએ આપી છે, વળી
આપણી ચામડી કાળી હોય છતાં આપણાં
અંતઃકરણ તો કાળાં નથીજ. ઉવટમાં મી.
કોડીઆએ જણાવ્યું કે તમારી, આમળ
જે હરાય મુલકમાં આવે તે પસાર કરવો,
તથા આપણા ભાષ માટેના ઉપરાષ્ટ્રમાં
જાને તેટલી મદદ કરવો.

પછી મી. જામગ તથા બીજા મહરો
એ આપણો કર્યાં બાદ કામના કામે,

તથા હેલામોઆએ રસ્તે હોદીઓને દેશ
મોકલવામાં આવે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ
ના કરાવો રક્ષ કરવામાં આવ્યા, જે સર્વ
બુધ્ધે પાસ થયા હતા. પછી ઉપરાષ્ટ્ર
કરવામાં આવ્યા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત
થઈ હતી.

[ઉપરના ઉપરાષ્ટ્રમાં યએલી પા. ૨-૧૫-૬
ની રકમ અમને મળી છે, અને તે જોઈ
-સખરમ વિ. ઇ. એસોસીએશન પર મોકલી
દેવામાં આવી છે. ઉપરાષ્ટ્રની ટીપ
બીજી જગ્યાએ જોવામાં આવશે.—અ.
ઇ. જો.]

સનાતન વેદ ધરમ સભા.

માનિષ્ઠ્યરમમાં ઉપરના નામથી જે
સભા રચવામાં છે તેના સેક્રેટરી લખે છે
કે:—

સનાતના એક એવર રા. બાબલાલ
પટેલ સ્વદેશ જતા હોવાથી તેમને ટી
પાર્લી આપવા માટે તા. ૧૭ મી ને ચની
વારે સભાની એક મીટીંગ રવાનીજના
મકાન ઉપર બોલાવવામાં આવી હતી.
આશરે ૧૦૦ મહરો હાજર હતા. ઇન્કર
પ્રારથના કર્યાબાદ મહાત્મશ્રીએ સમમને
અનુસરણ વિવેચન કર્યું, તથા મી. ભાષ
લાલ પટેલના યુક્તોની તારીફ કરી.
પછી રા. બાબલાલ પટેલે સભાનો આભાર
માની એક મીની જેલ આપી. ત્યારપછી
ચાહ, ૬૦૫ પાત સોપારી વગેરે અપાયા
બાદ મીટીંગ વિસરજન થઈ હતી.

તા. ૧૮ મી એપ્રિલ ને રવિવારે વેદ
ધરમ સભાની મીટીંગ રા. સી. નલધ
આના મકાન ઉપર મળી હતી. ઇન્કર
પ્રારથના કર્યાબાદ મહાત્મશ્રીએ ધર્મેપદેશ
કર્પે હતો. ત્યારબાદ મી. ક્રીકે કે જે
હોદીસ્તાનથી થીઓસોફીકલ સોસાયટીના
એક આગેવાન તરીકે દક્ષિણ આફ્રિકામાં
થીઓસોફીના ઉપદેશ માટે આવ્યા છે
તેમને કાપણ આપવા માટે વેદ ધરમ
સભાએ આમંત્રણ કરેલું હતું. તે
આમંત્રણ સ્વીકારી મી. ક્રીકે "મનનુ"
બળ " એ વિષય ઉપર ભાષણ આપ્યું
હતું. મહાત્મશ્રીને પ્રમુખરૂપાન આપવા
માં આવ્યું હતું. ભાષણકર્તાએ જાહેર
માં ભાષણ આપ્યું હતું. તેને સ્વામીજી
એ હોદીમાં તરજુમો કરી જતાબો હતો.
સભામાં હોદી, મુસલમાન, ખ્રિસ્તી, તથા
ગોરાઓ મળી આશરે ૭૦૦ માણસ
હાજર હતાં. ભાષણ પૂરું થવાબાદ
હાજર રહેલા મહરોને શા. બાબલાલ

પરેલે ચા, હળ, તથા પાન સોપારી આપ્યાં હતાં. બાદ સવા વિશ્વરજન થયું હતી. તા. ૧૯ મીએ મી. ફ્રીકેએ કીમરી હોલમાં પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ એ વિષય ઉપર ગોરાજી આમળા સ્વામીજીના પ્રધુપપણા નીચે બાપજી આપ્યું હતું.

તુરકીમાં બળવો

[૬૬૨]

તા. ૧૪ મીએ જોરતોની મંડળીના મકાનપર જોળીઓ કેન્ડવામાં આવી હતી પણ કોઇને ઇન થઈ નહોતી. તા. ૧૪ મીની રાત્રે સહેરમાં શાંતિ જણાઈ હતી; લશ્કર પોતાને ટેકાણે પડ્યું હતું, અને લોકોનાં ડોળાં વિખેરાઈ ગયાં હતાં. બધા વખત દરમ્યાન લશ્કર તથા લોકો નાં સુલતાન તરફ વફાદાર જણાયા છે.

નગીમ પાસા નામના સૈન્ય પ્રમુખ લશ્કરી આગેવાનને લશ્કરનો સુખ્ય અમલદાર નીમવામાં આવ્યો છે.

જે પાર્ટીએ તુરકીમાં પાલમિંટ સમજાવી હતી તે બળવાખોરના પ્રધાનમંડળને હજુ સમજાતું નથી, અને મરજી સુધી તેની સામે થવા માગે છે. શહેરના લોકો આ પાર્ટીની તરફથી છે.

તા. ૧૬ના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે કોનસ્ટાનટીનોપલની નજીક ટુકડીએ, નજીકબળના ઉપરી તરીકે બળવાખોરોએ નવા માણસની નીમણૂક કરી તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે.

લશ્કરની ત્રીજી પલટને એવું જણાવ્યું છે કે આજળું પ્રધાન મંડળ પાણુ હોદા ઉપર લડી નીમ્યામાં આવે તો તે કોનસ્ટાનટીનોપલ પર હુલો કરશે.

જરમની અને આસીઆમાંથી તુરકીના જુના પ્રધાનમંડળના એલમીઓ બળવાખોરોને દાખી દેવા માટે તુરકી તરફ આવવા નીકળ્યા છે.

સાલોનીકાથી કેટલીક લશ્કરની ટુકડીઓ કોનસ્ટાનટીનોપલ જવા ઉપડી છે.

એડનામાં મુસલમાનો અને ખ્રીસ્તીઓ વચ્ચે કુલ્લક થતાં ગામને સળગાવી મુકવામાં આવ્યું છે; તથા મોટી સંખ્યામાં ખ્રીસ્તીઓની હતલ કરવામાં આવી છે.

તા. ૧૭ મીએ જરમની ખાલેનો એજન્ટ તુરકી પહોંચેલ છે.

સાલોનીકાના ૧૬૦૦ માણસોએ હાદેમ કાઢેનો કીલો છોટી લીધો છે.

તા. ૧૮મીએ હાદેમકોઇના કોલેજાનું લશ્કર પાલમિંટ હોલપર ચડી ગયું હતું, અને પાલમિંટ માણુ રાખવામાં આવશે એવું નાં સુલતાને વચન આપ્યું હતું.

તા. ૧૯ મીએ કોનસ્ટાનટીનોપલના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે તુરકીની અમાઉની પાર્ટીનું ૬૦૦૦નું લશ્કર અને ૭ તોળની બેરીઓ લકાઇમાટે નીકળી ચુકી છે. તેમની પાસે મુદતો બધી સરખામ તકમાર છે.

ખીબ્ ૭ ગામમાંથી લશ્કર અને તોળો કોનસ્ટાનટીનોપલ તરફ કુચ કરે છે. એ પક્ષે નાં સુલતાને જણાવ્યું છે કે તેઓ પ્રાંતનો પક્ષ કરતા નથી.

તારકસ નામના ગામમાં ૩૦૦૦ માણસ લકાઇને લીધે લશ્કરના વગરનાં થઇ પડ્યાં છે.

૧૦૦૦ આરમીનીયન લોકો માર્યા ગયા છે.

મકા મંજળવારે કુલ્લક મચાવનાર બળવાખોરને સજા કરવાની ઉપરના લશ્કરે મામણી કરી છે. જે આ માગણી સ્વીકારવામાં આવે તો ઉપરનું લશ્કર કોનસ્ટાનટીનોપલ જતું અટકશે. પ્રધાનો આ માગણીપર વિચાર ચલાવી રહ્યા છે.

લંડનના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે એશીઆટીક તુરકીમાં આડેના નામના ગામમાં ૧૦૦૦ ખ્રીસ્તીને હતલ કરવામાં આવ્યા છે; અને વધુ હતલ ચાલુ છે; અને ખ્રીસ્તીઓને એજન્ટ ધાપલ થયા છે.

[આડેનાની વસ્તી ૪૫,૦૦૦ની, અને તેની આસપાસનાં ગામડાંની ૪,૦૨,૪૩૫ માણસની છે. અગાઉ અને ખાસ કરીને ૧૮૯૫ માં લાંબા બંદુ હતલો થઇ છે.]

ઇઝાંડના પ્રધાને જણાવ્યું છે કે તુરકીમાં જે પાલમિંટથી કારકાર ચાલતો થયો છે તે બંધારણ કાઢી નાખવામાં આવશે તો ઇઝાંડની તુરકી તરફ દિલસોજ રહેશે મહી.

મરહીના ખાતે જોરાઓની હતલ થવા તો કાયદામચાલી રહેતી તા. ૧ ખ્રીસ્તી મનવારે લાંબા ઉપડી છે.

તા. ૧૯ મીએ લંડનમાં પ્રગટ થયેલા એક ખાનગી તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે મેસીડોનીઆનું લશ્કર કોનસ્ટાનટીનોપલમાં દાખલ થશે.

તા. ૨૦ મીએ કોનસ્ટાનટીનોપલના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે હાદેમ કોઇના કિલ્લામાં ૩૬,૦૦૦ માણસ એટલું લશ્કર એકઠું થયું છે, અને રાજધાની ઉપર હુલો કરવા ધારે છે.

પાર્ટીસ તથા વીઝિનામાં એવી અજવા ફેલાઇ છે કે નાં સુલતાને પાદી છેડી

હીધી છે, અને કોનસ્ટાનટીનોપલની બહાર નીકળી ગયા છે.

આડેનાનું કુલ્લક સમાપ્તવા માટે ૮૦૦૦ નું ખ્રીસ્તી લશ્કર ત્યાં જઇ પહોંચ્યું છે.

નાં સુલતાન તથા તેના વડા વજીર વચ્ચે બળવા સંબંધમાં કેટલીક મસલત ચાલી રહી છે. મુરોપનાં રાજ્યો તુરકી તરફ પોતાનાં લકાઇક વફાણો મોકલવા લાગ્યા છે.

આડેનાના ગામડાંમાં ૫૦૦૦ માણસને હતલ કરવામાં આવ્યાં છે.

કોનસ્ટાનટીનોપલનું લશ્કર બહારથી ચડી આવતા લશ્કરની સામે થવા ઇસ્ટો સમજાતું નથી. શહેરના લોકો બહારના લશ્કરને મળવા સામા બધ છે.

નાં સુલતાન શહેર છેડી મચાવી આવ્યા ખોટી ફરી છે. તેઓ તલન એજાંતમાં રહે છે, અને વડા વજીર સાથે મસલત ચલાવે છે. વજીર જણાવે છે કે નાં સુલતાન પાલમિંટનું બંધારણ કાઢી પણ કાઢી નાખશે નહીં.

તા. ૨૧ના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે એશીઆટીક તુરકીમાં બલેપો ખાતે રમખાણ જામ્યું છે.

પાલમિંટના પક્ષવાળાનું રક્ષણ કરવા માટે કોનસ્ટાનટીનોપલની આસપાસ લશ્કરને મોકલવામાં આવે છે.

તા. ૨૨મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે છેલ્લામાં છેલ્લાં ખ્રીસ્તીઓ જણાવે છે કે બળવો શાંત થઇ જશે. કોનસ્ટાનટીનોપલમાં જે લશ્કર હતું તે પાલમિંટવાળા પક્ષને મળી ગયું છે. નજીકબળ એ પક્ષ તરફ વફાદાર થવાના સોજન આપ્યા છે. સુલતાનપદનું બલિબ માં રું કરવું એ વિષય ઉપર ચર્ચા કરવાની કમીટીએ ના પાડી છે.

એશીઆટીક તુરકીમાં ખ્રીસ્તી અને મુસલમાન વચ્ચે જે ધરમનો બખેડો જામ્યો હતો તે વધુ જોરપર આવતો જાય છે; અને આડેના તથા અલેપોની પુરવ તરફ ફેલાતો જાય છે.

હાંદી કાર નિષેધક મંડળ (ધી ઇમિન રોટલ એન્ડસીનન્સ સોસાયટી) ની મદદ આજરોજ રાત્રીવાર તા. ૨૪ની સાંજે ૭.૩૦ મીનીટે વીક્ટોરીઆ ક્વીએટર, વીક્ટોરીઆ ક્વીટર અને મળશે. તે વખતે બધા હાંદીઓને આવવાની ધીનતી કરવા માં આવે છે.

ફટરના તાર સમાચાર

દરસંવાસના ખેતીના કમતા એક જાપાનેઝ અધિપતિ અમેરિકાની ખેતીની માહિતી મેળવવા માટે વોશિંગ્ટન ગયા છે.

બલગેરીયા જે ટુરકીના તામા તમે અગાઉ મજાવું તેને ટુરકીએ સ્વતંત્રતા આપી છે.

ઇઝાંડના હાલના વડા પ્રધાન મી. એસ્કીયે પાલમેન્ટમાં જણાવ્યું હતું કે દુનિયાના કોઈ પણ એક રાજ્ય કરતાં ઇઝાંડનું નબીકાબળ મહીઆવું છે.

ચીકાગોનો એક મોટો મકાનો વેપારી જણાવે છે કે ઇઝાંડ, ફ્રાન્સ, અને જરમનીમાં ઘઉંની દુકાન જેટલી તંગી જણાયો.

ઇટાલીનો એટના નામનો જ્વાળામુખી પરવત પાછો બળવા મડ્યો છે.

હોંદી રાજસુધારણના બીલમાંથી ઉમરાવની સભાએ એક ઉપયોગી કલમ કાઢી નાખી હતી. તે કલમ આમની સભાએ ફરીથી દાખલ કરી છે. એવું ધારવામાં આવે છે કે આ વખત ઉમરાવની સભાએ કલમ રવીકારશે.

ધરાનમાં બળવો શરૂ થયેલ હોવાથી ગોરાઓના રક્ષણ માટે રશિયાની એક લશ્કરી દુકડી તેમની જવાની છે.

જરમનીનો પાટવી કુવર ઇઝાંડની મુલાકાતે જવાનો છે.

મહી વીલ્યમ નામના એક વખત દક્ષિણ આફ્રિકા આવી ગએલા મુકદ્દાને ઇઝાંડના જીમ પ્રીસ્ટનપર આજોલીઆ ખાતે ૫ માર્ચમાં જીત મેળવી છે.

મધ્ય અમેરિકામાં મેક્સિકોમાં જંગલ મુખી પરવત સળગવા લાગ્યો છે, તેમજ ધરતીકંપના આંચકા જણાયા છે.

ખત્રોજ શાસની શામખેજ કરનારાઓની એક કમિસ મુરોપમાં બરાબની છે.

ધરાનના લશ્કર વચ્ચે મહિમાદે લડાઇ થઇ છે. ગોરાઓને તેમના એલગી

ખાતા તમે આશરો લેવો પડ્યો છે. અંગ્રેજ અને રશિયાના એલચીઓએ શાહની મુલાકાત કરવા માગણી કરી હતી પણ તે આપવા શહે ના પાડી છે.

અમેરિકાનો પ્રેસીડન્ટ રૂઝવેલ્ટ પોતાની આફ્રિકાની મુલાકાતમાં મોઝામ્બિક પહોંચેલ છે. તેને ખાણ આપવામાં આવેલ તે બાપણમાં બ્રિટીશ સરકારનાં, તેની મુદ્દાશે ફેલાવવાની મહેનત માટે તેણે વખાણ કર્યાં હતાં.

અંગ્રેજ અને રશિયન એલચીઓને મુલાકાત આપવાની ધરાનના શહે ના પાડી હતી તે પાછળથી આપવામાં આવી છે.

બેલજીયમનો પ્રીન્સ જે જર્મિના પોતાના રાજ્યમાં કાળા લોકપર થતો લુલમ તપાસવાના હેતુથી મુલાકાતે નીકળ્યો છે તે તા. ૨૨ મીએ કેપટાઈન પહેંચે ત્યારે ડચ લેફ્ટી તરફથી તેને ખાસ માન આપવામાં આવ્યું હતું.

વિલાયતમાં ઘઉંની ધણી તંગી જણાવા લાગી છે તેથી ઘઉંની આવે મકાઈને આગે બેળવવામાં આવે છે, અને એ મીઠાણની રોટી ત્યાં ધણે કેમણે પસંદ કરવામાં આવી છે, તેથી આ તરફ નવાઈની મકાઈનો વેપાર ત્યાં ખીલવવાની સારી તક મળી છે એવું જણાવવામાં આવે છે.

પરચુરણ ચરચા

જેઠ-સપ્તમથી મી. કરચન હરી પટેલ લખે છે કે મતીઆ કાળીની મીટી મમાં પ્રમુખપદ લેનાર નાના વલ્લભ જેલ જવા તૈયાર હતા, પણ સરીરે બાધિ હોવાથી અઠકા પડેલ એમ જાણના અકામાં લખ્યું હતું. હાલ તે માણસને સરકારે પકડતાં તે એલ મુશીને છુટેલ, ને તેમમાં હાજર ન થઇ, બેલ જતો કર્યો, પ્રીટીએ નંદ બલેલા રજીસ્ટરની કોપી કઢાવી. ત્યાર પછી રામજી ફરી (જેણે પણ મીટીંગમાં ભાગલો કર્યા હતાં) પણ તેજ રસ્તો લીધો છે. એટલે કે સરકારે પકડતાં બેલ મુશી છુટેલ, ને બેલ જતો કરી રજીસ્ટર થઇ આવેલ છે. હરે કું એ કામના બીજા માણસને વિનંતિ કરે છું કે એવા માણસ તમારી કામના ખાસ આગેવાન કહેવાય નહીં,

અને તેથી તમારે તે માણસના વરતન પ્રમાણે ન માસતાં બહાદુર વામન! બચ્ચાઓ જે જેલમાં ખીરાળે છે તેમના જેવું થવું. હવેતને તથા આપણા આગેવાનને કહી પણ હમો ન દેવો જેલમાં હાલમાં એ કામના એ અગડતા પ્રમુખ થી કામ એટલી વિરુધ્ધ છે કે તેણે હાલમાં હેસ જવા વિચાર કર્યો છે. હાલમાં એ કામને હવેતપર મક્કમ રાખવા મી. બાણાબાઈ છીઆ ધણી મહેનત કરી રહ્યા છે, ને એકા વખતમાં મીટીંગ પણ બરાનર છે.

મી. સંકર મોરારે પણ એક કામળ જાપવા મોઠલ્યો છે જેની મતલબ ઉપર પ્રમાણે છે.

મી. કેશ નારણ તરફથી એવોજ કામળ મળ્યો છે જેમાં પૈસા ચીને છુટી મધ રજીસ્ટર થઇ આવનાર તરીકે મી. રામા બાણાનું નામ પણ આવ્યું છે.

ચરચા પત્ર.

કામના દુરમનોને બે બેલ.

એ. ઇ. આ. ના અધિપતિ જેમ.

તમારા મુખ્ય વીલાયતમાં આપણી હવેત વીરે ખ્યાન એમીને આપણા દેશી બાહ્યોને જે લાલ તમે કર્યો છે તે માટે હું આપનો આભાર માનું છું. આપણી કામના ખરા દુરમન ગોણું સવાઈ હમેશાં મારા મનમાં બાધા કરે છે. તેમજ હોંદીઓ રા કારણથી બધે દુઃખ બોજવે છે તે દરસંવાસની માણ હવેત ઉપરથી સેજે જણાઇ આવશે. મારા દીલ ને પુરે પુરે ખાતરી થઇ છે કે આપણા દુર મન તો કોણે બીજા નહોં, પણ આપણા હોંદી બાહ્યોજ છે. એથી ચરમ બરેલી બીજા કંઈ વાત છે? આ કામના દુર મનો, ખુદાને શું જવાબ દેશો? તમે એ ખુદાના કસમ લીધા છે. તમે વચ નથી તમારા બાહ્યો સાથે બંધાયા છે. બીજા કોમોને તમેજ કહેતા હતા કે અમે મરદ છીએ, મરદાઇ કરી દેખાડ્યું અફસોસ! હવે અફસોસ! આ દુની આમાં કેટલાક દિવસ આપણે જીવશું કે એવી નજીસ ચીજોથી આપણા મદાન વચન તથા કસમેને તમે તોડો છો? આ મારાં હોંદી બાહ્યો, તમારા કસમે તોડ વાથી તમને કેટલોક હાવલો (?) ચનાર છે તેની તરફ તો જરા નજર કરો.

હોંદીઓએ શહેર બહાર રહેવું પડશે, જેમકે દેવવાડામાં.

તમારે સદાય પાસ રાખીને રહેવું પડશે.

દલગી રેલ ગાડી શીવાય બીજી રેલ ગાડીમાં નહીં બેસવું.

દરામ દલગી દરખાના લોક માટે રાખેલી તેમાં જ બેસવું, નહીં તો ઘેટાની માફક ઉભા રહેવું.

પરથી ઉપર તો તમારાથી ચાલીજ નહીં ચકાપ કેમકે તમે કસમ તોડી છે.

કેળ ગાડીમાં તમારાથી નહીં બેસાય કારણ કે તે વચન પાળનારા માટે છે.

ફરે ચાક્રના હક તો ખાસ મરદાષ્ટિ દેખાડનારા માટે છે.

હોટલોમાં ઉતરવાની તમને બંધી છે.

બંધીન પોતાના નામની સેવાની પણ બંધી છે.

કોઇપણ વખતે કોઇપણ ઠેકણે કેઇ પણ ભરકારી સાબુસ તમને રોકી શકે તથા પાસ અને આંગળા ભાગી શકે. વીચરે વીચરે.

ઓ મારા હોદી બાઇઓ, જરા વિચાર કરો કે તમારા કસમ, તમારું વચન તોડવાનો બદલો ઉપરની બીજી નથી? શું તમે તેથી આનંદ માનો છો? નહીં. ત્યારે શું કામ તમે દિવસ દરો છો ને ફુલકિટ તથા વાઇસેન્સ ઉપર ગીધાના જેવા બની પડો છો? ને દુલ્હાન પાડી છે તો તમે કોમળા દુશ્મન નહીં તો શું કહેવું? તમને કોમને હો દેનાર ન કહેતા? બાઇઓ, તમે આપણા આગેવાનોને તથા આપણા ભત્રીજાઓને જરાસો દબને ફરી જાઓ છો? તમારી આતર તે આજે જેલ બેઠા છે ને દુખ સહન કરે છે એટલી બી તમને સુરખત નથી. તમારા માટે ફુનીઆમાં ચોતરફ પોખર ચાલુ છે. તમારા માટે ફુનીઆના જુદા જુદા છાપા લખાણો કરે છે. તમારા માટે આપણા ખેરમાં લોકો ફુનીઆ ગળવી રહ્યા છે. ચોતરફથી પોકાર ચાલુ છે. ખુદ તમારી મદદ કરશે, બે તમે હીમત નહીં દારો છો.

લી. હોદીઓનો આકસાર

તા. ૧૭-૪-૦૯ મોહમદ હલીમ.

૧૩ એપ્રિલ ૧૯૦૯

કેપટાલિન.

સ્વામીજીને મેહામ્સટાઉનની મુલાકાતે બોલાવવા માટે ત્યાંના હોદીઓએ એકઠી કરેલી પા. ૧૫ની રકમ મી. મોહનભાઈ દેસાઈ નરમી જમને મળી છે, જે બન્ને સ્વામીજી ઉપર તેમના અરિસાજરવાના લેણામાં મોઢી આપી છે.

મ. ૫૦ એ.

મી. ઇ. એસોસીએશન ફંડ

અથા અફવાડીઆમાં મી. પોલાક અરમેલો ચાલુ લગતના લેણાઓ અરથે અથા હતા ત્યારે નીચે મુજબની રકમો મળી હતી.

મેસર્સ આમોદ ને ઇસ્માઈલ	૭-૧૦-૦
મી. હાજમ. હ. અ. દીનદાર	૭-૧૦-૦
મુસા બધરસ	૫-૦-૦
આમ. બાલાત	૩-૧૫-૦
જોહાનીસ હાકેર (મીલર)	૫-૦-૦
સુલેમાન આમોદ ડન્જોર	૧-૧૫-૦
આમોદ ઇસપ દીનાત	૧-૧૦-૦
આમદ હાલક કુવાડીઆ	૧-૦-૦
આર. સી. પીલે	૧-૧-૦
સી. પીટરસ	૧-૧-૦
રામરવામી	૧-૦-૦
નાગરજી રમુનાથજી	૦-૧૫-૦
બીમલાઈ ઇલયાબાઈ	૦-૧૫-૦
એન. બી. દેસાઈ	૧-૦-૦
હીપા નાગજી હાકેર	૦-૧૫-૦
અહમદ અલી	૧-૦-૦
મહમદ મુલાલીમ છના	૦-૫-૦
અહમદ મહમદ પટેલ	૦-૫-૦
ઉમર (એમજી)	૦-૫-૦
ફરોગ મીયા (ફકીર)	૦-૫-૦
કુલ	૪૧-૫-૦

કેકરેકક (કેપ)

મેસર્સ સાલમ બધરસ તામીલ	૦-૧૦-૦
મી. કોટીઆ મુજરાતી	૦-૧૦-૦
જમાલ	૦-૫-૦
મુલે તામીલ	૦-૨-૦
કે. સામી પીલે	૦-૨-૦
જયોરજ વેમરન હલરક	૦-૨-૦
ફેરડીન	૦-૨-૦
જે. કલાશન	૦-૨-૦
એલ. જોહા સીરીયન	૦-૫-૦
જે. સમીય કલરક	૦-૨-૦
જે. સી. જોધાપન એકોરોમિન	૦-૫-૦
એક એરો મિન	૦-૨-૬
જિનટોની પીટરસ સીરીયન	૦-૨-૦
વી. સુપીયન તામીલ	૦-૩-૦
કુલ	૨-૧૫-૬

વાલસરાયની એકઠીકુટીવ 'કાઉસીય માં હાલમાં પહેલીવાર નીચાએલા દાદી મહમદ મી. સુલેદ પચન સિદ છે. એમાં વાળખા એકવોલેટ જનરલનો લેણો મોળવતા હતા.

રોકડ બબર લાવ

	મી. ર.	મી. ર.
ચાવલ ચાંબ ૧૫૨૫૦ની ૨૧ ૦ થી ૨૨ ૦ ૦		
બીમડીના	૨૭ ૦	૨૮ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦	૧૬ ૧
એફ. ડી. આર.	૧૬ ૧	૧૬ ૦
ચીની સહર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફુંડાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
ફેથી વુવેર ફાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
વુવેર ફાળ હાનફુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મહુરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મમની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
આડની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
ચણા મુળખના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વડાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૮ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કંપુ તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૬
એરડી	૨ ૪	૨ ૬
મીડ	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએર	૩ ૩	૩ ૬
આંક સરેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૭ ૬
પીળા	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬	૧૧ ૬
આટો	૧૪ ૦	૧૪ ૬
મદ્રાસી સોપારી ૧૨૫૦ આ	૦	૬
ખરખા	૦	૪૧
બી પેટીટીનના પીંડ ૨ ૬	૭	૧૦ ૦
પોરબંદર	૬ ૧૦ ૦	૬ ૦ ૦
પરમીન એરોફ		
વાઈટ રાસ	૮	૮
માલન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નાળીવેર	૧૧ ૦	૧૨ ૦
ફલી	૫ ૬	૬ ૦
મહમદ ચોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
ચાણા મીલ રોન	૧૬ ૦	૧૬ ૬
ચાણા સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકર દી	૧ ૬	૧ ૬
મીડીય લાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીચલ પોલ્ટીચીરેટ	૧૭ ૦	
ફુલ નેસલ	૨૦ ૦	૨૧ ૦
નામ (સાવળા)		
ખરખા એરડી	૪ ૩	૪ ૬

British Indian Association,

Johannesburg.

Summary of Receipts and Expenditure from January 1st to March 31st, 1909.

EXPENSES	£	s.	d.
To Salaries	97	0	0
" Rent	30	0	0
" Committee	203	0	0
" Typewriter	11	0	0
" Stamps	10	5	4
" Travelling expenses	47	7	4
" Cables	47	10	10
" Commission on Cheques	17	0	0
" Papers - Mail, Letter, Star, Arrears, L.O. to London	11	18	0
" Stationery	5	13	9
" Telegrams	41	4	1
" Sundries		5	9
" Printing for Printing	1	12	6
" Telephone	1	1	0
" Mr. Essop Suliman, for maintenance of deported men including telephone and telegram charges, papers, stationery, stamps, etc.	31	14	4
Registration of Telegraphic Address	1	0	0
Expenses of prisoners at Barberton	5	18	3
Half Rent P. O. Box	1	0	0
Legal Expenses—			
Gregorowski	£22	1	0
Jeppe	15	15	0
Leonard	7	7	0
Lichtenstein	14	3	0
Landsberg	5	8	0
Stegmann	16	16	0
King	1	1	0
Messenger	0	10	0
Record of Case	0	5	0
	83	6	0
Press Telegrams for 1908 to date	8	19	4
Hinnoth cheque dishonoured	10	0	0
To Balance	352	1	6
	£956	5	0

RECEIPTS	£	s.	d.
By Balance	901	19	0
By Cash International Printing Press debited twice	4	0	0
By Collections at Johannesburg per Mr. Rustonjee	5	0	0
" " at Newland per Mr. Dawood Mahomed	7	5	0
" " Delagon Bay per Mr. Nanji Dulabhdas	2	0	0
" " Johannesburg per Mr. Omarji Sale	1	17	6
" " Johannesburg per Mr. Fancey	1	0	0
" Cash International Printing Press debited twice re telegrams	12	6	0
" Collection from Blantyre	4	4	4
" " Leva Kumbia	23	0	0
" Cash from Zanzibar Indian Utamaji Co.,	13	6	8
	£956	5	0

શ્રી. ઇન્ડિયન એસોસિએશન.

તા. ૧ મન્યુઆરી ૧૯૦૯ થી તા. ૩૧ માર્ચ ૧૯૦૯ સુધીના આવક તથા ખર્ચના હિસાબનું તારણ.

ખર્ચ.

૯૯	૦	૦	પગાર.
૩૦	૦	૦	ભાડું.
૨૦૦	૦	૦	કમીટીને મોકલ્યા.
૧૧	૦	૦	ટાઇપરાઇટર.
૧૦	૫	૪	સ્ટેમ્પ.
૪૧	૭	૪	મુદ્રાકરી ખર્ચ.
૪૭	૧૦	૧૦	ફોનલો.
૦	૧૭	૦	ચેકનું કમીશન.
૧૧	૧૮	૦	કા.પા-મેજ, લીડર સ્ટાર, ન્યુઝ અને લંડનને માટે છ. ઓ.
૫	૧૩	૯	રેકૅન્ડરી.
૧૧	૪	૧	તાર.
૦	૫	૦	પરચુરણ.
૧	૧૨	૬	છાપવાના પેરીંગને.
૧	૧	૦	ટેલીફોન.
૩૧	૧૪	૪	શ્રી. હસપ્રસન્ને માનને માનવતરીપે યોગદાઓના મુજબ રાન માટે. તેમાં ટેલીફોન, ટેલીગ્રાફ, કાગળો, સ્ટેશનરી, સ્ટેમ્પ વગેરેનો ખર્ચ આવી જાય છે.
૧	૦	૦	તારનું સરનામું રજીસ્ટર કરાવ્યું તેનો.
૫	૧૮	૩	બારબર્ટન કેદીને ખર્ચના.
૧	૦	૦	પોસ્ટ બોક્સનું અરકું ભાડું.
૮૩	૬	૦	વકીલોને શીન્.
૨૨	૧	૦	ગ્રેગો રોસ્ટી.
૧૫	૧૫	૦	જે. પી.
૭	૭	૦	લેન્ડ.
૧૪	૩	૦	લીચેન્સ્ટાઇન.
૫	૮	૦	લેન્ડાઇરમ.
૧૬	૧૬	૦	સ્ટેગમન.
૧	૧	૦	રીંગ.
૦	૧૦	૦	મેસેન્જર.
૦	૫	૦	કેસના રેકૅન્ડરી.
૮	૧૬	૪	૧૯૦૮ થી આજ સુધીના પ્રેસ ટેલીગ્રામના.
૦	૧૦	૦	હીમથનો ચેક નહીં સીક રાખે તે.
૩૫૨	૧	૬	બાકી પુરાંત.

આવક.

૯૦૧	૧૯	૦	સીલકમાં બતાવેલ.
૪	૦	૦	આઇ. પી. પ્રેસ તરફથી બેરડા ખતવાયેલા તે.
૫	૦	૦	બોક્સખર્ચનું ઉધરણ હા. મી. રૂસ્તમજી.
૭	૫	૦	ન્યુલેડનું ઉધરણ હા. હાઉસ મહમદ.
૨	૦	૦	ડેલ.ગોઆખેનું ઉધરણ હા. મી. નાનજી દુમલદાસ.
૧	૧૭	૦	ગ્રેગોન્સખર્ચમાં ઉધરણ હા. મી. હમરજી સાહે.
૩	૦	૦	લેન્ડાઇરમમાં ઉધરણ હા. મી. ફેન્સી.
૦	૧૨	૬	આઇ. પી. પ્રેસ તરફથી તાર બાબત બેરડા ખતવાયેલા તે.
૪	૪	૪	મે.ટાવરનું ઉધરણ
૧૩	૦	૦	લેવા કુમ્બીએનું ઉધરણ.
૧૩	૬	૮	કાંઝીબારથી ઇન્ડિયન ડ્રેસીક કંપની તરફથી.

૯૫૬ ૫ ૦

ઈન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ટ્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાળ.	૦-૧-૦
ધ. ઓ. ડાવરી ૧૯૦૯	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૬
સલામત (ઈતિહાસ નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વેઈય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું બાલ્ય.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
રાખાવણ સગ, વાલકાંઈ	૦-૧-૦
ટ્રાન્સવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩
ટ્રાન્સવાલના નવા કાયદા મુજબનાં બારા	૦-૦-૩
સુધારાના કાયદા	૦-૦-૩
મારો જેલનો બીજો અનુભવ	૦-૦-૬
ટ્રાન્સવાલનો કાયદો નિબંધ કરવાનો કાયદો	૦-૦-૩
ટપાલ મારફત મે માવનાર માટે પે.સ્ટેન્ડર્ડ ખર્ચ પેની ૧ જીદું. કાંઈપણ કાલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.	
ઈન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, હીનોકસ, નાતાલ	

THE NATAL DIRECT LINE

હેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

શ્રીધી મુબઈ

હેલાગેઆબે તથા બેરા થઇને

હર મહોને એક સ્ટોમર જાય છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં ફરેક વરમના પાસેંજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખજાણી ઇરીઅન છે, અને ઓશીસરો પીઝ કામદારો વગેરે નરમ સ્વાધાવના અભ્યતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેંજરોને દોષધિય વાતે જરા ચલ્ય મુંઝાડું થતી નથી એ ખાતરી સખસો.

પરેખર આપને કંઈક સુકતથી આપણા હોંદી બાજુમાં લાંબી મુસાફરીમાં નહીં
જમત માણી હેરાન થતા હતા, તે હવે મુદતનો સૂકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી
નાં કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી સુકત થયા

આ કંપનીની આત્મભેદ દર મહીને મુંબઈ સાથે જાય છે. માટે આ મહત્તની મુસાફરીનો ખર્ચ લાભ નહીં મુકતા જેમ જનારાઓએ તપશ્ચર્ય રહેવું.

સદરકુ આગમોટ મુખર્ પહેચિથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે અખર
મખર્ તે હિપરથી સઘની બજુ માટે અતરે અપામા ન'આવજુ' તેથી સહ સાહેબો
ને અખર ખરચે આગમોટ પહેચિથી ભવાની અખર પડશે.

॥॥ विगत नीच्येते सरनामे भण्ण सद्धरे.

हरबनहें सीधे कोलंबो और कलकत्ता स्टेशन नीचे माफक आती है.

अमझींटो टन २२०० ता. ४ मे

தெட்டசல் ஸைரகீட் விலன்.

எஸ். எஸ். “அப்பாவிப் பேர” 2,200 டன் மேல் 3௦

கொலம்பு மதரசாஸ் மீதான மோக்கமாத கல்கத்தாவுக்கு செல்லுகின்றது

શ્રી. મુખ્યમંત્રીશ્રી મહાશયશ્રી

સાચું જોઈએ એવું મુલ્ય આપવું.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડૉ.મરુતિબાઈ રૌડ કરબન

परत क्कीट, डरमन.

Telegraphic Address: Kathorian,

King & Sons,

P.O. Box 125.

West Street, Durban.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama, Prince of India

By J. L. P. ERASMUS

bid. nett.

Post Free 7d.

To ☐ obtained direct from the publishers.

International Printing Press, Phoenix, Natal.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેદલાક માનવતા જોડકોન
આમદથી અમેએ હાથમાં અમારા ચંચુ
બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ
(Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતું
ખોલ્યું છે જેની અંદર આલાક હાંદી
કારીમરોથી કામ લઈ અમેએ માથેને ટકર
મારે તેવો મજબુત અને તરફવાર શાબીક
રંબની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

દરેક જાતના ચંપુ વિષે રીનું કામ
સસ્તામાં સસ્તા બાવે કરી છપાવે છાવે
એક વખત અમારા માસની અબજાવે
કરવા બધામણ કરીએ છાવે, પ્રાણ
લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp
Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal.

સ્ટેડન્ટમાં ભાડે આપવાનું છે.

મારકોટ રકનેની વચ્ચે આવેલું મકાન
જેમાં ૨ ફુકારો અને ૧૪ રમોડો રટાર
કરવા સાથે બહુ સરસ જમ્યા. સરદાર સાહેબ

सुप्ते।

જેમણે મેરન, એસ્ટેટ એન્ડ,

બોક્ષ ૩૬૪, લોહાનકુખી.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

नीति धर्म अथवा धर्म नीति.

કિંમત ૮-૦-૬ પૌરુષ ૧ પેલી.

हरांसवालनो सुधारेलो आयदो

• ३१५३ ०-०-३ पेण्डेण ॥ पेनी

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Melamed Surtie
Merchant, Box 87

HARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahxdeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG

V. Poo,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 25
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayib Adam.

CAPETOWN

Adin H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
110 Long Street.
Oshaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeris, 21 Roger Street,
Ebrahim Nobodien,
24 Friere Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kalkhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshav Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
18, Corner Church and Broom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
M. Idris Enoos,
182 corner Bree & Bloom Streets
Pongonelli Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Abdool Ismail Essack,
Box 10,

Charlestown

Cassim Saliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Rasek, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & Bao.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRABIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Suri Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALSHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. D. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghirajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. B. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 210.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.

Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Batanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shcemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box ■
Corner High & Spring Streets,

HARNETSBURG

Zoutpansberg)
Emopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodean,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6309.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABOY,
2nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
O. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Johannesburg.

J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahob,
1 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 2456.
O. P. LUCHRAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.
M. K. DAIST CIGAR FACTORY,
Box 6369,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

KLERESDORP

Patel & Co.,
Box 198.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.
HORMAJY IDOLY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noot Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amareband & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LAICHAND
Box 99.
NANJEN DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAFFIKING

Cassim Soomar,
Box 51.
Kajee Bapoo,
Box 79.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 152.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealer & P.O. Box 112,
143 Church Street.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAY,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 132.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 148.
MENTA & KHANDEKIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHERSTROOM

G. M. Desai,
Box 128
M. E. Nausabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekandias Bros.,
Main Street. Box 571.
E. A. Vrinwa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 428
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangulbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
HAGARDAS HAT SONS,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Forbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Abmed Khan,
Box 52,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Rhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kanavji Giga, Bafloa.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
W. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wudea,
Merchant Box 27,
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Branch: Balfour.
Vamali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dola Oelman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESHUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vamali Lakhs,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ એપ્રિલ સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલ્ક મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, એડમ્સબરગ.

બેટ આપવા લાયક અનેક તરફની મહાજી
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક જાતનું
રેશમ, જરીના રેશમ ક્લોથ, કાસમીરી ખનાત
વિગેરે વિગેરે. સાવ મહાજી સરતા. આલો અને
ખાની રોડ

**આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા
સુંદર ફોટોગ્રાફ.**

મનવંતા દાદાભાઈ નવરોજી.
ઓ. જર્જીસ બદરદીન તબક્કા.
મી. એમ. એચ. નાઝર.
ઈડવન સ્ટ્રેચર બેરર કોર.
અરધાનરતાનના અમીર.
મી. અમીરદીન ફજલાર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. એ.
અલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆ.
સ્વામી શ્રી સંકરાનંદ.

સ્ટાંડરટનના બહાદુરો.

ડરબનના આગેવાનો વિગેરે.

મી. આદમજી મીઆખાન.

મી. ઉમર હાજી આમદ અવેરી.

મી. હમામ અમદુલ હાદર બાવાઝીર.

કીમત : દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ
અરધી પેની.

કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેલીઆના પક્ષ
સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈરનેશનલ ટીંગે પ્રેસ,
કીનીક્સ, નાતાલ.

નવું પુસ્તક.

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

ઇતીહાસ ઓપીનીઅનમાં હાલ આવી
મયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં
કામલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી
કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. છતાં
કીમત આમળના પ્રમાણે
એક રીલીંગ, પોસ્ટેજ ૧ પેની.

મારો જેલનો બીજો અનુભવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.]

કીમત ૬ પેની.

મહાત્માશ્રી સુલતીદાસજીક

રામાયણ સાર.

બાલકાંદ.

કિંમત ૦-૧-૦ પોસ્ટેજ ૦-૦-૧

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MAY 1ST, 1909

No. 13

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 201.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 1ST, 1909.

The True-born Englishman

The Times' report of the discussion in the House of Lords on the question of Indian deportations direct from the Transvaal to India by arrangement with the Province of Mozambique, reproduced in our issue of last week, entirely fails to do justice to the eloquent, sympathetic, and "British" speech delivered by Lord Amptill. We accordingly reproduce the full text from *Hansard*. We think that British Indians in the Transvaal should be very grateful to Lord Amptill for his splendid advocacy of their cause, and it is obvious at once, from a perusal of the text of his speech, that the President of the London Committee has made himself thoroughly well acquainted with the matters dealt with therein. There is scarcely an aspect of the British Indian question in the Transvaal with which he appears to be unfamiliar, and his mastery of the whole subject is extraordinary in a man whose energies must be so fully occupied with other matters of pressing importance, and who devotes himself wholeheartedly to whatever he undertakes. On behalf of Indians in South Africa, we tender our warmest thanks to Lord Amptill for his powerful protest on behalf of the oppressed Indians of the Transvaal.

It is evident that the Imperial Government have found themselves placed in a most difficult position. They have been required to assent to what is undoubtedly unconstitutional action on the part of the Transvaal Government, and this because of the now "liberal" doctrine that interference with a self-governing Colony is contrary to the Imperial spirit. We have a very vivid recollection, however, of strong inter-

ference by the Imperial authorities in the case of Natal and its Native rebellion, but, of course, the Transvaal, with its "new Britishers," who affect to be more royalist than the King himself is a favoured child of Empire, and we need not expect any action on the part of the British Government that will offend the susceptibilities of the very truthful gentlemen who are entrusted with the misrepresentations of those who, like the Transvaal Indians, are unenfranchised and at the mercy of public passion and ill-will.

We note with pleasure that Lord Amptill has absolutely no doubt whatever as to repeated breach of faith on the part of the Government of the Transvaal towards British Indians in the matter of registration, and it is evident that he resents intensely the lack of goodwill necessary to effect a settlement, that will be satisfactory to British Indians, on the part of Transvaal Ministers. We can well believe that Lord Crewe must have regarded the handiwork of General Smuts and General Botha with an inward shudder, what time he was attempting to explain away the "entirely new departure," as Lord Amptill has termed it, of the Transvaal Government in entrusting the punishment of its political offenders to a foreign government. We believe that every cause has its effect, and that every action has its reaction. We believe that that holds good in the sphere of political morality as well as in the physical world, and we are philosophical enough to be content to wait until the Empire realises the immense damage that has been done to its dearest interests and to its unity by this betrayal of British subjects by other British subjects, with the acquiescence and connivance of the Imperial Government. It is impossible to withdraw one's sympathy from Lord Crewe. The Imperial Government are in a pitiful position. They are truly between the devil and the deep sea. And, in addition, they are constantly supplied by Lord Selborne, who, of course, is merely a channel of information, with false statements of facts, which are furnished in secret and without the possibility of immediate refutation.

Our contemporary, the *Rand Daily Mail*, in a leaderette on the recently-published Blue Book, goes out of its way to point to the danger to British rule in India, of the success of passive resistance in the Transvaal. It may be presumed that the young lions on the staff of the Johannesburg newspaper, who pretend to such profundity of knowledge of Indian matters, will readily admit that the Indian Government must have fully appreciated the importance of passive resistance, as must Lord Amptill,

who, as ex-Acting Viceroy, was invested with the direction of affairs in the great dependency for a considerable period, after his tenure of high office in Madras. And it is curious that the Government of India strongly support the action of the Transvaal Indians, and that Lord Amptill is a very powerful protagonist in the Imperial Parliament. But then Lord Amptill is an Englishman, and not a doctrinaire in matters of which he has no knowledge whatever beyond that afforded by a mistaken and immature theory. We think, in the *Mail* article, we see the hand of the author of "The Asiatic Danger in the Colonies." If we may give advice in that quarter, it would be to avoid the writing of "yellow peril" articles, thinly disguised. No good will come of it, but an infinity of harm, which it will take Lord Amptill and those other healthy-minded Englishmen who think with him all their time to overcome.

The Latest Blue-Book

We have received a copy of the recently-published Blue-Book, containing further correspondence relating to legislation affecting Asiatics in the Transvaal. As usual, it is chiefly remarkable for what it does not contain. Several important documents to which reference is made are not printed. One of the most important conclusions that may be arrived at from a perusal of the various documents printed is the fact that important statements are made to the Imperial Government by Transvaal Ministers in secret, without any opportunity being given to confirm or refute them by those in regard to whom the allegations are made.

One of the most flagrant cases observable is the reply of Mr. De Villiers, the Acting Prime Minister, to the Deputy Governor of the Transvaal, in connection with the case of Mr. Latief Hajee Noor Mahomed. The Minister states that nothing is known regarding the alleged treatment by the Portuguese authorities of this man. So far as we recollect, no allegations were made with regard to his treatment by the Portuguese authorities, but certain strong allegations were undoubtedly made in regard to his treatment by the Transvaal authorities both at Lourenço Marques and the border, and to those allegations no reply whatever is given. But we are informed that the man laid information before the Registrar of Asiatics to the effect that "he was most desirous of conforming with the provisions of the law, but was afraid to do so, because he had been intimi-

ated by Gandhi's party." As a matter of fact, so far as we are aware, there is not a single member of what has been called "Gandhi's party" at Komatipoort. The man was asked to comply with the law at Komatipoort, but, of his own accord, refused to do so. After considerable difficulty with the border officials, he was allowed to proceed. Instead of going to Pretoria, as alleged, he came direct to Johannesburg, where, of his own accord again, he went to the offices of the British Indian Association, and gave information in regard to his treatment by the officials at the border. But the strange thing about the Transvaal Government's allegations in this matter is that Mr. Latief Hajeer Noor Mohamed belongs to that section of the community which has practically no representatives in Johannesburg. The large majority of his fellow-claimants in the Transvaal are resident in Pretoria. There was no need whatever for him to have come to Johannesburg, but it was quite obvious that pressure was brought to bear upon him to make the statement that he did to Mr. Channey. And it is curious also that, in his affidavit before Major Dixon the Pretoria Magistrate, he simply says that he had no certificate of registration under Act 36 of 1908, as he was "afraid to take it out," but he does not say of what he was afraid. No mention of intimidation is made, and, in all probability, all that was meant was that he was afraid of his own conscience and of the public opinion of his fellow-countrymen. Even had he made the allegation of intimidation, with which he was credited, it would have been nothing new, as it was the stereotyped excuse made by those who were so cowardly as to comply with the demands of the Government.

The point, however, that we wish to make is that, not only are the facts alleged false, but that it is only now, after many months, that the British Indian Association is placed in a position to refute the allegations made by the Transvaal Minister, and this is only one case of many. There is no mention made in the Blue-Book of the demand made by the British Indian Association in reply to the official report of what occurred at Komatipoort, calling for an open and judicial commission of inquiry.

Perhaps, however, the worst case of *suppression veri* and *suggestio falsi* is contained in General Botha's Minute, dated the 10th February last, in which it was sought to show to the Imperial Government that 97 per cent. of the Asiatic residents of the Transvaal entitled to registration had, at that date, actually been registered, and that the small minority were commencing to make their applications. How wickedly false was the suggestion sought to be conveyed to the Imperial Government may be deduced from the fact that of the 97 per cent. of registered men, seven-

eights were registered under voluntary registration, through the efforts of the leaders of the passive resistance movement, and that, but for their co-operation, there would not have been 20 per cent. of registrations to-day.

Then, again, in regard to the education issue, it is made to appear as though educated men are now applying for temporary permits to enter the Transvaal, whereas, in point of fact, it is only visitors from other parts of South Africa, including priests going on a visit, who are so applying. Then, we are told that large numbers of Asiatics, previously registered, but who had destroyed their certificates, were applying for duplicates. The "large numbers," according to the figures published at the time, were less than 25 per cent. of those actually destroyed. And, as showing what is the feeling of those who registered under Act 2 towards the Act, General Botha makes the significant admission that, up to the 9th February, 204 of the 637 men who had received certificates under Act 2 had effected exchanges for certificates under Act 36, thereby withdrawing themselves from the alleged benefits of the earlier Act. General Botha's confidence in regard to what he believes to be the rapid break-down of the passive resistance movement is destined yet to receive a severe check. For, whilst large numbers of the Indian population of the Transvaal are submitting to the Law, they have not accepted it, nor will they do so. The recent mass meeting in Johannesburg effectively nailed that equivocation to the counter. We publish the most important documents contained in the Blue-Book. They will form a useful addition to the literature of the subject, for those who are interested in a study of the arts of evasion and misrepresentation.

A School Outing

The Phoenix Settlement School paid a visit on Tuesday last, to Inanda Seminary and the Ohlange Industrial School, the first an Institution conducted by European ladies for native girls, the latter one for native youths under coloured teachers. Mrs. Edwards and the other teachers were most gracious, and kindly permitted a thorough inspection of the spacious premises, from the splendidly appointed Edwards Hall to the busy Laundry Sheds. The Ohlange School has already outgrown its fine two-story building so that Standard III with its thirty-seven pupils has to be taught in the old refectory. The carpenter shops, smithy and turning benches were also much admired.

INDIAN MAILS. For Goa and Bombay, per S.S. *Somali*, until 2.30 p.m., May 1st. For Ceylon and India, per S.S. *Umanita*, until 7 a.m., May 5th.

Chinese Passive Resisters

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Our 29 compatriots, who are now awaiting trial in connection with the recent unfortunate disturbance, whilst under duress at the Johannesburg Gaol, we are informed, were approached, by Superintendent Vernon, who demanded from them their thumb-impressions and signatures in terms of the Asiatic Act. We are glad to say that they refused to comply with the request, and are now being charged for breach of the provisions of the Act. No doubt, as passive resisters, they will be glad of this further opportunity of proving their loyalty to those who have, for their sake, already suffered imprisonment and hardship. The point, however, that we desire to make is that, whilst under restraint the Government, for we cannot believe that Superintendent Vernon acted without instructions, endeavoured to force acquiescence with their desires from our compatriots. Into the legal points involved, we will not enter, the matter being *sub judice*, but we resent strongly that the Government should take advantage of the unprotected condition of our brethren, whilst, apparently, being afraid to arrest the leaders of our community, who are at large and who are known to the authorities. We think that it is disgrace to the Government and to ourselves, that those who have counselled passive resistance have been left at liberty, whilst those who have accepted the advice so tendered have been arrested. We desire to state that any time that the Government wish to arrest them, we shall be prepared to produce at any place and time that the Government may appoint every member of our Association, and each of them will be prepared and glad to receive the highest penalty that the Law can impose, even though it mean absolute financial ruin and deportation from the Colony.

We are, etc.,

C. F. J. FRANK,

Acting Chairman,

Transvaal Chinese Passive Resisters,

C. CANTEN,

Hon. Secretary,

Transvaal Chinese Passive Resisters,

F. KIMSON,

MARTIN EASTON,

H. K. LEE,

Members of the Committee.

Johannesburg,

24th April, 1909.

A NEW SCHOOL. On the initiative of Messrs. R. Kistnasamy Father, S. Munisamy Naidoo, C. M. Pillay and R. Telloo, an Indian school has been established near Queen's Bridge Hotel, Umgeni, where children are taught English, French, and Tamil. — *African Chronicle*.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, April 1, 1909.

King Edward and Airships

We have not been told that King Edward, like a brother monarch, the King of Spain, promised "his wife" that he would not go in an airship, but His Majesty's interest in the work of the Wright brothers has added a spice of novelty to his spring holiday at Biarritz. Attempts to conquer the air have not been conspicuously successful in England; *Nathaniel* was found to have a will of her own which did not coincide with that of her makers, and ended in a terrible gash in her silk envelope to reduce her, not to reason, but to a cart. A question has been asked in Parliament recently as to whether the famous Americans, the Wright brothers, should not be requisitioned to take direction of aerial affairs in this country. There is an idea that such a proposal is "in the wind," but the wind is blowing where it listeth at present. However, the question adds interest to His Majesty's inspection of the Aviation Ground at Pau, and the aeroplane flights of Mr. Wilbur and Mr. Orville Wright, which won the enthusiastic approval of the King who, though he did not make an ascent, allowed himself to be photographed with the aeroplane as a background. In the midst of the scaremongering which is now going on, whether by reason of the invasion of the Englishman's home or the insufficiency of the British Navy, in view of German "Dreadnought" building, we are still regaled from time to time with visions of "Dreadnoughts" in the air, which will pour death and destruction upon men and beast. In view of this contingency, it is perhaps as well that King Edward has inspected a machine that will fly.

During the King's absence from England, with a view to escaping the dreaded east winds, Queen Alexandra has had the pleasure of the company of her sister, the Dowager Empress of Russia. The visit seems to be becoming a hardy annual, and is no doubt as keenly enjoyed by the royal ladies as the autumn holiday in their joint home overlooking Denmark's beautiful Sound. We have had such a wintry March that the Queen and her visitor have not been seen outside Buckingham Palace so much as usual; the prevailing scourge, influenza, has invaded even the royal residence, and blizzards are certainly not attractive as an accompaniment to sight-seeing. Within a few days the Empress returns to Russia and Queen Alexandra joins King Edward for a yachting holiday in the Mediterranean.

Farthest South

The mention of winter and blizzards reminds me that a notable achievement must be chronicled in this Letter, although it did not take place at the

Heart of the Empire. It is the success of Lieutenant Shackleton and the British expedition to the Antarctic. They reached further south than any exploring party, and were within 177 miles of the South Pole, that is 340 miles beyond the record of the Scott expedition in 1902. Here Queen Alexandra's flag, given to the explorers when they set out from England, was hoisted, and, I presume, the antarctic territory of snow, ice, and blizzard, will in due time be vested with British interests. However, something more was done, namely, the actual reaching of the South Magnetic Pole, where the Union Jack was planted. The story is one of heroic effort, such a task as has been accomplished on any working day by day face to face with death. Clothes, provisions, and impedimenta are reduced to a minimum, and often happens that men have to do the work of dogs or ponies in sledge haulage. The Motherland may well be proud of her dauntless sons, and the story told adds, by reason of its extreme simplicity, to the honour they have won. Modern inventions have been applied to this expedition as never before: the motor car and the cinematograph have been pressed into the service; moonlight photographs were taken of Mt. Erebus in eruption, and the formidable peak itself was ascended. Scientific records of all kinds were kept, and the explorers, besides finding eight mountain ranges and surveying one hundred mountains, discovered that an almost perpetual blizzard raged. The supposed "Polar calm," says Lieut. Shackleton, if it exist at all, must be small in area and not coincident with the geographical Pole. Something of what the great journey meant, whether to the Southern party or the Magnetic Pole party, may be realised when it is remembered that 1,708 miles were covered in four months, by steady day by day plodding, with blizzards blowing at the rate of seventy miles an hour, and the thermometer registering 70 degrees of frost, with the danger of frostbite even in sleeping bags, and with crevasses lurking unsuspected, a hidden danger. A pony was lost in one of them, but the sledge and the man were saved as by a miracle. Then comes illness, dizziness, frostbite, and other trials, not to mention shortage of food and the impossibility, perhaps, of finding the deposit provided. Truly Antarctic exploration is not play work; all honour to the men who can carry it through. There will be a tremendous reception when the valiants return home in June.

Another Explorer and his Me

Whilst on the subject of exploration, I must add a few words about Dr. M. Aurel Stein, whose story of his recent work in Central Asia has charmed London audiences during the past month. One might say Dr. Stein working only in the glaring heat of the sun among the sand dunes of

the great desert: that this is only a part of the truth is proved by the fact that even in Central Asia frostbite is to be feared, and Dr. Stein himself has come back to civilisation minus the toes of his right foot, which had to be amputated owing to frostbite contracted while surveying, with an Indian assistant among formidable snow peaks and glaciers. Dr. Stein bears notable testimony to the courage and devotion to duty of his Indian surveyor, for the hardships of the task were very great. To his leader, no doubt, but Singh would bear equal testimony, for Dr. Stein had to be carried for a long journey over difficult passes before it was possible to find a surgeon to attend to the frostbitten toes. During this toilsome journey the convoy of treasures collected during the expedition was in charge of Lal Singh, and right well did he fulfil the trust reposed in him: the Indian Government has recognised the value of his work and conferred upon him the title of Rai Bahadur. The supreme results of Dr. Stein's latest journey have been the discovery of a great civilisation buried beneath the desert sand, and a large number of MSS. in various languages, which will not only keep Oriental scholars busy for a long time, but are expected to throw much valued light on the history of Buddhist Canon. Of paintings, sculpture, and many other treasures Dr. Stein has gathered a remarkable store. He is now busy getting them sorted and arranged, and has his new book already in hand.

International Dependence

One notable event of the past month has demonstrated in a striking, no joke-intended manner the interdependence of the world. The employees, men and women of the French Post Office, had a grievance against their chief which seemed to them so serious that it warranted a strike. Day by day the numbers of the strikers increased, the postmen, telegraph and telephone operators joining in out of sympathy. It was not long before the outer world was almost cut off from communication to or from Paris. Millions of letters accumulated, despite the fact that soldiers became postmen; telegrams were held up, even King Edward's messages had to be sent by special messenger, and Reuters' correspondents hurried in motor cars to the Belgian frontier, there to despatch their news. The loss to commerce was enormous, not only to France but to Europe; certain important firms organised a letter service of their own, a remarkable development of self-help, while the Government and the strikers sought their differences. The end came in a virtual victory for the strikers, who returned to work when they received assurances that their demands would carry no more. The resignation of M. Simonin has not yet been announced, but he may have already caught a diplomatic cold and retired from the scene of action.

Meanwhile the employes are watching closely to see that the Government keeps faith with them; if not, a worse result will follow. And the rest of the world realises rather more than before how very inconvenient it is when the machinery of daily international life becomes dislocated.

To be Continued.

African Political Organisation

Seventh Annual Conference

Mr. Schreiner's Advice to the Coloured People

At the Socialist Hall, Capetown, on April 14, says the *South African News*, the opening meeting in connection with the African Political Organisation's seventh annual conference took place.

The hall was crowded to its utmost capacity, and the proceedings throughout were marked with great enthusiasm, speeches being delivered by Mr. W. P. Schreiner, M.L.A., and Dr. Abdurahman (the president) on the subject of native franchise in its relation to the draft Act. Others who addressed the gathering were Mr. T. Searle, M.L.A., Mrs. Stakesby Lewis, and the Rev. Dr. Chas. Garret.

Dr. Abdurahman, having declared the seventh annual conference of the African Political Organisation open, said the movements towards Closer Union which all regarded as so desirable, had now prepared a draft Act which would affect them vitally. It contained clauses which dealt specifically with the political rights of all men of colour. To his mind these were in danger of being whittled away for purely material advantages, and he considered he would have committed a great dereliction of duty, had he failed as the president to summon them to consider in congress that grave issue. His main objection to the draft constitution, as he pointed out in an address he delivered in the City Hall, was that it was un-British in that it laid down a colour line. This was directly opposed to, and was the very antithesis of the conditions under which Her Majesty Queen Victoria, on the advice of the Imperial Parliament, granted representative Government to the Cape Colony. It was surprising that after the lapse of fifty years, during which the "blessings of peace and progress," as desired by the Duke of Newcastle in the name of the Imperial Parliament, had been steadily maintained, and the bond of union strongly cemented, that after such assuring and encouraging experience, a sudden reversal of this policy should even be thought of.

In conclusion Dr. Abdurahman said that civil liberty and slavery were incompatible and irreconcilable, and if any section of a community was

deprived of a part of their freedom, they became enslaved in proportion as they were deprived of their freedom. Abraham Lincoln's words that "No state man be half slave and half free" were still true to-day. He hoped that the Convention would still be persuaded that the only way by which Government could be honourably or safely supported was by cultivating the love and affection of the people, by showing them the value of the Constitution, by seeing that all had their due share in it, and by assuring them that the Constitution was established so that they were not to be the "hewers of wood and the drawers of water" to men who would avail themselves of their labour and their industry, and that it would protect them in the liberties that they enjoyed, and extend equal freedom to all. If this would eventually prove to be recognised in the Constitution, if the foul blot were removed from it, then they might hope, though late in the day, that this vast population of colour of South Africa would return a just reward to Europeans and to England for the blessings that had already been conferred upon His Majesty's subjects in this Colony. (Applause.)

The Mayor

The Mayor congratulated them on the work accomplished by their organisation, and trusted that their conference wise counsels would prevail and that good and wise leaders might from time to time be found among them, to direct and guide them in their difficult problems, to watch their interests and to guard the rights and privileges which they as a people had so long enjoyed in this Colony. (Cheers.)

Mr. Schreiner said that he thought it right that he as one of those—not the only one by any means—who, being of European descent, were friends of the natives, should stand by them, brother to sister, in their protest. (Cheers.) The Cape Constitution conferred rights on the people, irrespective of race or colour, and that was the virtue and beauty of that Constitution under which they had lived for fifty years. (Cheers.) It would be an ill-day for South Africa when it became necessary nicely to consider what was European descent—(applause)—and he wished that those had put their hands to the draft Act could stand when he was standing that night to see what it was they were doing in that Act. They did not expect social equality—(hear, hear)—but they did expect the equal opportunity with other men to rise. (Cheers.) Let all who like him were of undoubted European descent remember the saying of the old Roman that no human being should think anything human foreign to him (cheers)—and the fact that the great success of the Mahomedan religion was due to its characteristic that it had never made any distinctions of colour or race. (Hear, hear.)

In conclusion, Mr. Schreiner exhorted his audience not to be afraid to claim their rights, but to obtain them with self-respect and restraint, and prove that they were civilised men in very truth. Give that mark of the highest culture in which was included having faith in the complete triumph of the principles of right and justice. (Loud cheers.)

Mrs. Stakesby-Lewis, who was called upon by the chairman, amid loud cheers, as one who had sacrificed as much for the natives as anyone else in South Africa, said that she was glad to be on the platform to show her sympathy with the meeting. (Applause.) Let them remember, as Browning had said, that "God's in his heaven: all's well with the world;" for that was true of nations and peoples as it was true of individuals. (Cheers.) Let them go through that ordeal bravely and truly, and they would become better and worthier citizens in the life here and in the never ending life hereafter. She was telling them no more than the truth when she told them that they had hitherto neglected those below them, the aboriginal natives—(hear, hear)—and the present trials they were undergoing would show them that justice should be done to the aboriginal as well as to the more advanced natives of the country.

Mr. Searle, who was also most cordially received, said that he endorsed every word said by Mr. Schreiner, whom, in this matter at any rate, he regarded as his leader. He believed that it would not be many years before the rights they had in the Cape Colony would be extended to them also in the other Colonies. (Hear, hear.) It was impossible to keep down people capable of rising, and their cause would, without doubt, triumph sooner or later in South Africa. (Cheers.)

Dr. Garnett said that he was glad, before leaving for England after a stay of seven months in the country, to be associated with them in standing up for their rights. (Cheers.) He had come over from England representing what he believed the best feeling there—the feeling which demanded justice and freedom and right for all men. (Cheers.)

The meeting shortly afterwards terminated with the singing of the National Anthem and cheers for the speakers.

THE KING'S EQUAL SUBJECTS.

Speaking of Lord Morley's phrase about the Indians as "the King's equal subjects," the *Review of Reviews* says:—"The phrase is a good one, not because it is true, but because it expresses what ought to be true. If the Anglo-Indian official, and especially his women-folk, could realise that the Indians are 'equal subjects' of the King, and entitled to be treated as such, a good deal of the trouble in India would disappear."

The Cape Parliament

"European Descent" and the Draft Act

LEGISLATIVE ASSEMBLY,

April 13.

Mr. W. P. SCHREINER moved an amendment to the effect that the qualification of European descent be not applicable in the case of the Province of the Cape of Good Hope. The situation had, he said, changed since the other day, although his amendment was parallel to the one he moved in connection with the qualification for the Senate. He desired those who wished to take the Convention and nothing but it to have an opportunity without violating their consciences of saying what they thought of the European descent aspect. They were now in a mood different from that of the other day, when the "whole hogger" prevailed. They were now in a Parliamentary mood; they had waived the point that the Act was sacrosanct. They were not going to wreck the Union, and they had already amended the very document which they were told they ought not to touch. Let them discuss his amendment and come to a conclusion without a division, and so afford solace to the wounded feelings of many.

Mr. ALEXANDER supported, and desired to move a further amendment, embodying a recommendation to the Convention to amend section 44 by clearly defining the words "European descent." (Laughter.) He said there was not a word in the Act to indicate what the words meant, and it was possible that great complications might arise out of questions of ancestry. He, therefore, asked for some elucidation.

Mr. CROWWRIGHT SCHREINER supported the amendment of Mr. W. P. Schreiner, which, he said, was directed specifically to this Colony. The clause as it stood was an interference with their right to send certain people to Parliament. In England the matter had been fought out on other grounds, and he instanced the case of Mr. Bradlaugh.

Colonel LEVY thought it was unfortunate that the colour distinction had ever been made. He sympathised with Mr. W. P. Schreiner, but he thought the Union Parliament might be left to do justice. (Hear, hear.) As the coloured man rose in the scale of civilisation so would his franchise facilities increase. He hoped there would not be a division, and he pointed out that if they forced this affair, the native vote might altogether disappear.

Mr. LONG refused to accept Mr. W. P. Schreiner's remarks as including himself among the "whole hoggers," and said that the one thing that made him disinclined to vote for his amendment was the fact that he (Mr. Schreiner) had proposed it.

However, he must agree that after what happened yesterday it was no longer possible for members to feel that they were compelled to sacrifice their most sacred convictions on these points to that ideal of Union for which the previous afternoon they had worked. Being no longer justified in sacrificing his convictions on that point, he should vote for the amendment of Mr. Schreiner.

The PRIME MINISTER said it was not a question of sacrificing their convictions, but of sacrificing the native people of the country. That was the real point. If they went on with these little tinkering amendments, he warned them of one thing, and that was that they would have a hostile feeling in the Convention against the native vote—and in the Union Parliament, too. They would be making objections and sacrificing the natives. (Hear, hear.) He was not prepared to do that. He had done the best he could for the native, and he should vote against the amendment, which would only irritate and stir up feeling amongst those in the Convention who with great difficulty they brought to the views held by the Cape delegates. (Hear, hear.)

Mr. HELLIER said that as an old Colonist who had lived on the border for forty years, and who had always been a friend of the natives, he would vote against the amendment.

Mr. GISPEN said he had refrained hitherto from supporting amendments under the impression that any amendment would wreck union. He was still prepared to do so if he could get an explanation of what happened on Monday. (Laughter.) It was a most unfortunate thing that delegates had not stuck to their guns, but hon. members who were wavering in regard to the present amendment would find it useful to be authoritatively told whether Monday's vote represented amendment or elucidation.

Mr. T. SEARLE hoped that hon. members would vote on the amendment according to their convictions, and not be influenced by the argument the Prime Minister had used.

Colonel CREWE said that he would vote against both amendments because, unlike the hon. member for Woodstock (Mr. Long), he took the view that two blacks did not make a white. He noticed that the hon. member for Queen's Town (Mr. Schreiner) proposed that evening to address a coloured organisation. What the hon. member would say could be easily guessed from the remarks he had made in that House. He (Colonel Crewe) strongly deprecated such agitation, and he did hope that the hon. member for Queen's Town did not mean to carry it to England.

The CHAIRMAN proceeded to put Mr. Schreiner's amendment, and declared that the "Noes" had it.

Mr. SCHREINER called for a division, which was taken with the following result:

Ayes 23
Noes 74

Majority against 51

The minority was as follows: Sir G. Sprigg, Sir W. Thorne, Sir P. Bam, Messrs. W. P. Schreiner, Brooks, Withinslaw, D. M. Brown, T. Searle, Duncan Baxter, Fremantle, J. Searle, McIntosh, W. Cloete, Joubert, De Villiers, Green, Oliver, Long, Crowwright Schreiner, Upington, Alexander, Dr. Murray and Colonel Levey.

Mr. ALEXANDER's amendment was negatived without a division, and clause 44 agreed to.

April 15.

On clause 139.

All persons of European descent who have been naturalised in any of the Colonies shall be deemed to be naturalised throughout the Union.

Mr. SCHREINER wanted to know why they should have the words "of European descent" in this clause also. A very nice position might arise with regard to persons of Jewish descent. Could not these words have been very well left out of this clause. He did not want to move any recommendation, but he would ask the delegates to see whether there was any reason why these illiberal words should be left in seeing that they could only lead to confusion.

LEGISLATIVE COUNCIL,

April 16.

Hon. Mr. CARTWRIGHT said he was intensely disappointed with the introduction of the disqualification of men of colour. This was not righteous nor just, and the European descent was or would be a fruitful germ of discontent and dissatisfaction. In a House like that, the pre-eminent duty was to safeguard that which was right and just, and it was their distinct duty to eliminate that which was called a blot. In committee he should move in that direction. He had no desire to injure the passing of the Act, but he believed that if other Colonies knew what was known in the Cape they would not insist upon the colour bar.

On Clause 25.

Hon. Mr. CARTWRIGHT moved a recommendation to the Convention to amend the clause so that the qualification "of European descent" should not be necessary in the case of Senators of the Cape of Good Hope.

Hon. Mr. WILMOT was opposed to amending the clause in any way.

Sir G. H. STOCKENSTROM believed that the clause had given rise to the greatest possible dissatisfaction among the natives and coloured people, and he hoped that the Parliament of the Cape of Good Hope would not allow it to stand. Natives had as much right to sit in either House of Parliament as any white man, notwithstanding any amount of prejudice against them, and as a matter of justice he would support the amendment.

The CHAIRMAN proceeded to put the amendment, and declared that the "non-contentis" had it.

Hon. Mr. CARTWRIGHT called for a division, which was taken, with the following result, according to the Chairman:

Contents ... 6
Non-contentis ... 16

The minority consisted of Messrs. Cartwright, Ross, J. A. C. Graaff, Herndall, Fuller, Dr. Petersen, and Sir G. H. Stockenström. Mr. Wilmot and Sir Pieter Latre left the House when the division was called for.

The amendment was accordingly negatived and the clause agreed to.

On clause 44.

Hon. Sir G. H. STOCKENSTRÖM moved to delete the qualification "of European descent" for members of the House of Assembly.

Hon. Mr. CARTWRIGHT asked the hon. friend to frame his amendment in the same way as that he (Mr. Cartwright) had moved to clause 25.

Hon. Sir G. H. STOCKENSTRÖM consented to alter his amendment so as to make it affect only the original Province of the Cape of Good Hope.

The amendment was negatived without a division, and the clause agreed to.

The Blue-Book

On the Transvaal Situation

We give the following extracts from the Blue-Book "relating to legislation affecting Asiatics in the Transvaal":—

No. 4.

THE SECRETARY OF STATE TO THE GOVERNOR OF THE TRANSVAAL.

(Sent 4.10 p.m., 13th October, 1908.)

TELEGRAM.

[Answered by No. 16.]

13 October. No. 2. Referring to my telegram 13th October, No. 1, British Indians appear now to realize that your Government will not concede admission of educated Indians generally and ask, as I understand, that maximum of six highly-educated British Indians shall be admissible as of right in any one year, object being to replace priests, teachers, lawyers, doctors, and other professional men necessary to welfare of community. I am aware that Government possesses power of giving temporary permission to enter and that it has been exercised for benefit of Indian community (see General Smuts's speech in House of Assembly, 21st August) and I feel assured that it is the intention of your Ministers to treat Indians considerately. It is not unnatural that they should be anxious to obtain some definite undertaking that the practice indicated by General Smuts of admitting a limited number of professional men from time to time would be uniformly carried out if shown to be necessary. I presume that Ministers would not

object to give an assurance of this kind with a view to facilitating a final settlement.—CREWE.

No. 7.

INDIA OFFICE TO COLONIAL OFFICE.

(Received 26th October, 1908.)

India Office, Whitehall, London, S.W., 24th October, 1908.

Sir,—With reference to previous correspondence on the Asiatic question in the Transvaal, I am directed by Viscount Morley to transmit for the consideration of the Earl of Crewe, a copy of a telegram on this subject received from the Government of India.

Lord Morley is sure that Lord Crewe will give full weight to the information furnished by the Government of India as to the effect on public feeling of the present situation in the Transvaal.

I have, &c.,

COLIN G. CAMPBELL.

Enclosure = No. 7.

Telegram from Viceroy, 22nd October, 1908.

Your despatch of the 18th September last, and previous correspondence, regarding British Indians in Transvaal. Public opinion is greatly exercised on this subject, and protests have been received from all parts of India against the treatment to which British Indians are being subjected. We regard the political effect in this country of the measures taken to enforce the law as a very serious matter in present circumstances, and we consider it most desirable that some settlement of the questions in dispute should be arrived at without delay. We agree with the views expressed in your Lordship's letter to the Colonial Office, dated the 3rd September, and although not in a position to make representations against the Transvaal Government's refusal to repeal Act II. of 1907, we desire to support your request that those Indians who possess pre-war rights, but were not continuously in the Transvaal for three years prior to the outbreak of the war, should be accorded considerate treatment.

The admission of educated Indians is, we understand, the only other point of substantial difference between Indians and Transvaal Government. We recognise that this question has already been decided, but we fear that unless some concession is made agitation is likely to continue. We now learn that Indians have restricted their demands to the admission of six professional men each year. We should be glad if consideration could be given to the possibility of arriving at a settlement on the basis of this limited request.

No. 13.

THE SECRETARY OF STATE TO THE DEPUTY GOVERNOR OF THE TRANSVAAL.

(Sent 1 p.m., 31st October, 1908.)

TELEGRAM.

[Answered by No. 16.]

31st October. No. 1. When may reply be expected to my telegram of 13th October, No. 2? While fully sensible of the difficult position in which your Government is placed by refusal of Indians to obey law, I earnestly hope that your Government may see their way to make concession on point of temporary admission of limited number of educated men.—CREWE.

No. 16.

THE DEPUTY GOVERNOR OF THE TRANSVAAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 9.7 p.m., 5th November, 1908.)

TELEGRAM.

5th November. No. 2. With reference to your telegram 13th October, No. 2. Ministers state that the claim of Indian community that a certain number of educated Indians should be allowed admission each year into the Transvaal was very carefully considered both by the Government and the Select Committee which framed the draft of the law which recently received His Majesty's assent, but was rejected. At the same time it was recognized that under certain circumstances it would be a hardship if Indians of this class were prevented from visiting the Colony, and provision was therefore made for the issue of permits to reside in the Colony for limited periods which could be extended from time to time if deemed advisable. There is, in Ministers' opinion, no reason why a certain number of professional men necessary for the welfare of the Indian community not eligible for registration in the ordinary way should not receive such permits. The Indians have not, however, made application to the Government for permission for such men to enter and reside in the Transvaal but instead have, for purpose of agitation, defied the new Act which was framed on the advice of their own leaders. Ministers consider that the present law makes ample provision for meeting any legitimate requirement of the Indian community if they will avail themselves of its benefits.—MITHUEN.

No. 19.

THE DEPUTY GOVERNOR OF THE TRANSVAAL TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 21st November, 1908.)

Governor's Office,

Johannesburg, 2nd November, 1908.

2. In explanation of the difference between the diet scales appearing in the first and third enclosures to Ministers' minute, it is stated that in small country gaols, where the staffs are very limited, it is impossible to have a variety of scales. The ration scale laid down in Prisons Department Circular No. 14, 1901, therefore, applies to such institutions. In the larger gaols and prisons, with proportionately larger staffs, varied

diets are possible, and these vary according to the class of prisoner and length of sentence. Those scales are contained in the first enclosure to Ministers' minute. These scales are in force in Johannesburg Gaol, Pretoria Central Prison, Pretoria Local Gaol, Diepkloof Farm Prison, Emmaisdale, and will also be applied to the new Native Farm Prison at Houtpoort.

I have, &c.,

METHUEN,

Deputy Governor.

(To be Continued)

Lord Amphill's Speech

In the House of Lords

Verbatim Report

The following report is taken from the official *Hansard* report of Lord Amphill's speech in the House of Lords, on the 24th March:—

LORD AMPHILL: My Lords, I think your Lordships will perceive that I have received no very explicit answer from the noble Earl. I gather from his statement that some arrangement has been made with the Portuguese Government for the Deportation of India of British subjects. The noble Earl went on to say that it was necessary that some arrangement should be made with the foreign Government, but he made a further remark which seems to me one of the most extraordinary I have ever heard. He premised, as I understood his interpretation of the law, that the power of the Transvaal Government ceases once they have conveyed those Indians over the border; that they cannot continue the assault once the Indians are across the frontier. That, I believe, is quite correct as a general principle of constitutional law. But then the noble Earl suggested that, once they are over the border, they somehow or other—I cannot remember his exact language—fall under a Portuguese law which enables them to be deported. Without pretending to any expert knowledge of constitutional law, I venture to assert that there is absolutely no sanction or precedent of any kind for action of this sort, and that it is an entirely new departure for any Government to entrust the punishment of its political offenders to a foreign Government.

The law of all nations requires that criminals even should be punished in the country in which they have offended, and in accordance with the laws which they have transgressed. I would even venture, with all deference, to appeal to the noble and learned Lord on the Woolsack and ask, in my ignorance, whether or not that is a correct statement of the ordinary law of civilised nations. But this suggestion that the Indians are made subject to the laws of the Portuguese Government and that it is in that manner

that the deportation is justified seems to me to be absolutely new and unprecedented. Imagine, to take an extreme case, that the Portuguese Government, or, say, the Chinese Government, had a law which enacted that anybody who disobeyed a policeman should be subjected to the penalty of decapitation. What should we do if a British citizen by disobeying a Chinese or Portuguese policeman made himself amenable to that penalty? Should we not interfere? And yet it appears, from what the noble Earl has told us, that there is no idea or question of interfering with the Portuguese Government when they take it upon themselves to punish men whose offence—it is—has been committed in a British Colony.

The noble Earl began by anticipating what he imagined to be a possible contention of mine by telling me that no Indian domiciled in South Africa had been so deported. I should be extremely glad to think that this was the case, but I am not quite sure that the noble Earl has been correctly informed on that point. I have heard that one of the chief objections is that these men are being deported to countries to which they do not belong, and that, surely, does not come within the power of any Government of any nation? I am told that some of them have come from Natal and are being deported to India. Others do not belong to India at all, in that they have been born and are domiciled in the Transvaal. As I said just now, these Indians are not criminals. At the worst they are passive resisters in circumstances of the utmost provocation. Surely this does not justify the Colonial Government in treating them as outlaws, and in depriving them of any rights they may possess as British citizens—for instance, the right of appeal for relief to their own Courts?

What is their offence? Their offence is that they have protested by the only means open to them, not against the law, but against the manner of carrying out a law. They have protested against what they believe to be a breach of faith on the part of the Transvaal Government. That they have not protested against the law which obliges them to be registered is surely manifest from the fact that they have twice voluntarily submitted to registration. It may be denied that they have cause to protest against a breach of faith, but if there was no promise on the part of the Transvaal Government certainly there was a promise on the part of the late High Commissioner, speaking in the name of the Imperial Government. Lord Milner, as High Commissioner, in 1903 told the British Indians in the Transvaal that if once they registered they would not be required to register again. He said—

"Registration gives you a right to be here and a right to come and go."

Acting on that absolutely explicit assurance and pledge, the Indians voluntarily registered themselves again.

Then came the new order of things, and the Transvaal Government, in spite of this undertaking, insisted that there should be registration once more. The attitude of the Indians was—If you think it necessary, if it is convenient to you, we will register again, but we will do so voluntarily; what we do not like is to be compelled and to be compelled in the manner in which you intend to put pressure upon us. Your Lordships remember the story. The Indians successfully resisted compulsion, and at the beginning of last year, as the result of what is known as the compromise, they voluntarily registered themselves for a second time almost to a man. The reason that they pocketed their pride and gave way was that they believed, wrongly we are told, that the Registration Act of 1907—the Act which they regarded as humiliating and offensive and unnecessary—would be repealed. Whether or not there was such a promise we shall probably never know, and it is not to my purpose to discuss the question here. Anyhow, that was the belief and the understanding on which the Indians for the second time, in spite of a second breach of faith, voluntarily registered themselves again.

It is absolutely idle to say that the protest of these Indians is simply sentimental, that it has no solid foundation or reason, and that it is quite uncalled for, as is sometimes urged. Men do not suffer as these men have suffered without very good reason. Do your Lordships know that over 2,000 of these Indians have suffered imprisonment, mostly with hard labour? Do your Lordships know that every one of them has suffered great pecuniary loss, and a considerable number of them absolute financial ruin? And what about the leader, the man who is represented as a mere agitator, and who, for the third time, is undergoing imprisonment with hard labour for the sake of his opinions and because he is defending what he regards as the honour of his community? Mr. Gandhi, I think your Lordships will be interested to hear, is the son of an Indian Gentleman of good birth and high position who was a former Prime Minister of the State of Kathiawar. He is a barrister by profession, but in spite of his birth and his professional ties and obligation, he served during the war in the dangerous capacity of a stretcher-bearer with the British troops. Again, during the recent Natal rebellion he undertook the same perilous duty with the British force. He is a man who devotes all his means and most of his time and energy to public service and to the purest philanthropy. This is the man who is leading this movement, and with him there are several hundreds of others who, I can assure your Lordships from the knowledge I possess, will persist to the bitter end, whatever be the extremity of ruin or misery it brings upon them. In these circumstances it is simply

felious to say that they have no good reason for undergoing sufferings of this kind.

(To be Continued)

The Deportations

Correspondence between Transvaal and Imperial Governments

We have received the following copies of correspondence for publication :-

Downing Street, 1st April, 1909.

Sir,—I am directed by the Earl of Crewe to acknowledge the receipt of your letters of the 12th, 20th, 23rd, 26th, and 29th of March respecting the deportation from Mozambique to India of Indians expelled from the Transvaal.

2. I am to transmit to you for the information of your Committee copies of telegraphic correspondence with the Governor of the Transvaal on the subject and to refer you to the answer given in the House of Commons to Mr. O'Grady's question on the 30th March.

3. With regard to the case of Vitaldas Manjee I am to observe that the Transvaal British Indian Association do not allege that he is being illegally expelled. As he cannot remain in the Transvaal and he appears to be a prohibited immigrant under the law of Mozambique his deportation seems to be unavoidable. Lord Crewe does not see how he could press the Government of the Transvaal or the Portuguese Government with any prospect of success to suspend the operation of the law, unless it can be shown that the action of the authorities is in some way *ultra vires*, or the circumstances of the case are such as in some way to remove it from the operation of the law.

I am, etc.,

(Sgd.) H. W. JUNE.

The Secretary South Africa British Indian Committee.

✓ The Secretary of State for the Colonies to the Governor of the Transvaal.

(Sent 3.55 p.m. 23 March 1909.)

23rd March, No. 2.

Matter most urgent. Your telegram No. 2, 17 March, in view of questions in Parliament it important that I should be informed under what specific law or decree Government of Mozambique is empowered to deport Indians from its territories in circumstances stated. Can your Ministers inform me?

CREWE.

✓ The Governor of the Transvaal to the Secretary of State for the Colonies. (Received Colonial Office 3.6 p.m. 29th March 1909.)

27 March, No. 1. In answer to your telegram 17 March, No. 2, I have to state that they have no definite information as to the specific law or

decree under which Government of Mozambique is empowered to deport Indians from their territory but they understand that Portuguese Authorities act under their general immigration regulations which apply equally to white and to coloured persons.

SELBORNE.

Telegram. The Governor of the Transvaal to the Secretary of State. (Received Colonial Office 3.40 p.m. 17th March, 1909.)

17 March, No. 2. Your telegram of 15th March No. 1. Ministers state that no Indians have been deported from the Transvaal who produced satisfactory proof that they were registered therein according to legislation in force. Deportations were effected after the trial of the Asiatics in the Courts and they were sent to territories from which it was supposed they had originally entered the Transvaal, acting it is supposed on the action (of) British Indian Association. Others were sent back by the Natal and Mozambique Authorities on ground that they were not domiciled residents in their territories. Some subsequently made application for registration under order issued under Sec. 8 of Act 36, 1908, on ground that they had been prevented through terrorism exercised by British Indian Association pickets from applying within the period fixed for the making of applications. Owing to representations made on the subject by Natal and Mozambique authorities it has been decided now that all Asiatics ordered by Magistrates to be deported shall be sent at the expense of the Transvaal Government to their country of birth unless they produce satisfactory proof that they are domiciled in some part of South Africa outside Transvaal, in which case they will be deported to the particular territory of domicile.

With regard to Indian passengers by the steamer *Reichstag* seventeen applications for registration were received on the 28th December, 1908. All these Asiatics claimed Transvaal as their home and in consequence of decision in case of *Moosa Ismail n Rex* these applications had to be refused on the ground that they had not been made within the period fixed for making of application, namely 30 November, 1908. This intimation was conveyed to applicants by telegram on the 31st December and further telegram on the 4th January reminded them that they were entitled to notify appeals under Sec. 8 of Act 36 of 1908 against the decision conveyed. Ten of the Indians failed to appeal, and were in consequence re-embarked by the Portuguese Authorities. Remaining seven notified appeals and were permitted to enter Transvaal under temporary permits issued as required by law and they were subsequently registered on procuring orders from a Magistrate under Sec. 8 of Act 36 of 1908.

SELBORNE.

Opinion in England

On the Transvaal Situation

The *Birmingham Daily Post* of the 11th March says :-

Lord Ampthill who has taken special interest in the subject, intends to invite the Colonial Secretary, in the House of Lords next Monday, to state what has been the result of his more recent friendly representations to the Government of the Transvaal regarding the treatment of British Indians in the Colony, and to move for papers. Before this can be reached, however, the Under Secretary will be asked in the Commons whether Mr. Gandhi is for the third time now undergoing a sentence of imprisonment with hard labour for non-production of a certificate under the Transvaal Registration Law; whether the ostensible object of such registration was identification of domiciled Indians of that colony; if so, whether it is contended that there is any risk of Mr. Gandhi's identity being mistaken should he not carry on his person such a certificate containing a description of his personal peculiarities and his pedigree; and whether the Government propose taking any action.

The fact that the enquirer in the one chamber is a Unionist, and in the other so determined a Radical as Mr. J. M. Robertson sufficiently indicates that this is not a party question and I have previously noted a distinct uneasiness in Liberal circles over this trouble, and an increasing tendency to question the Government's action in sanctioning the Transvaal law respecting it. The defenders of the ministerial course in the matter urge that it would have been absurd, even if not virtually impossible, for the Imperial authorities to veto the first statute of a self-governing Colony, and that statute unanimously adopted by the local legislature; but many Liberals feel that somewhat more firmness exercised when Gen. Botha, the Transvaal Premier, was in this Country during the Imperial conference, in all probability would have secured better terms for the British Indians. Some hint is being given that even now the Transvaal Government may be found indisposed to press matters to an extremity; but something be not done in the way of modification of the new regulations, a strongly-worded protest will be heard in both Houses, and as above indicated, not confined to one side.

✓ The following is from the *Yorkshire Daily Post* of the 13th March :-

An instructive disclosure of the Government and the Liberal party towards the self-governing Colonies may be anticipated for Monday, both in the House of Lords and in the House of Commons. Lord Ampthill who will raise the question of the treatment of Indians in the Transvaal, is a Unionist, and his ideal Colonial

Secretary is Mr. Joseph Chamberlain. In the Commons Mr. John M. Robertson, who will put a question on the subject, is an ultra-radical, and was special friend of the Boers in the South African war. Both Lord Ampthill and Mr. Robertson desire the Government to intervene in the Transvaal with the view of settling the trouble about registration of the Indians, and securing for the latter the privilege of unmolesied residence and commerce in the Colony. But the Government are apparently tied hand and foot by the modern radical theory—which does not seem to be held in this instance by Mr. Robertson—of letting the self-governing Colonies do whatever they please. From the point of view of the present Colonial Office, the South African Colonies may exercise their own judgment as to the Natives or the Indians, or the Portuguese territory or anything else. They are supposed to know best, and Downing Street is giving away its traditional right to impose a check upon any Colony in the larger interest of the Empire.

✓ Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE CHINESE DISTURBANCE. Further remands of the Chinese alleged to be implicated in the disturbance on Sunday week were ordered till Friday of last week and last Monday, when a further remand was given until the 10th inst. Except in five cases, bail was reduced from £500 to £100. Many members of the party known as that of compliance have also been arrested, but owing to the marked animus of the police towards passive resisters, these men have been released on bail ranging from £5 to £50, on exactly the same charge. Superintendent Vernon has once more distinguished himself for what looks like something singularly like foul play. Whilst the arrested men were detained at the fort, he went there, and demanded of them their thumb impressions and signatures. With the exception of one, all refused to comply, and they were immediately charged with breach of Regulation 9 of the Registration Act. I understand that the last has not been heard of this incident.

ANOTHER MEETING. Last Sunday, in the Hall of the Hamidia Islamic Society, a well-attended meeting of passive resisters was held. Mr. Abdul Gaffur, the Acting-Chairman of the Association, presided. Amongst those present was Mr. Noor Mahomed Babool of the firm of Noor Mahomed and Rawji of Lourenco Marques. Delegates were present from various outside places. Amongst those who addressed the meeting were Messrs. H. B. L. Zwick, H. B. Maly, Dildar Khan, Acting Chairman of the Hamidia Islamic Society, A. A. Qaswally,

Abuned Sabeel, Mahomed Ebrahim Kunkey, and Thambi Naidoo. The proceedings throughout were enthusiastic.

MORE ARRESTS. A few more arrests have taken place in connection with the passive resistance movement. Last week, Mr. M. M. Khandaria of Pietersburg was asked to produce his registration certificate and give his finger impressions. He refused and was charged under Section 7 of the Act. Finding that a mistake had occurred in the charge, he was discharged, and re-arrested for contravention of Section 10 for destroying his certificate. The case was on Wednesday, the 28th ulto. Mr. Mahomed Khan, brother of Mr. Dildar Khan, Acting-Chairman of the Hamidia Islamic Society, was arrested in Pretoria on Friday, for contravention of the Regulations of the Act; and Mr. Ferozsha under Section 7. Mr. Mahomed Khan was remanded on Monday last. On Monday, also, Messrs. Chumilal Parathand and Meer Allam Khan were ordered by Mr. Jordan to be deported to Delagoa Bay under Section 7. Both have expressed their intention of returning. Mr. Meer Allam Khan is one of the Pathan leaders.

RELEASES. On Saturday last, Mr. Mahomed Ebrahim Kunkey was released from Diepkloof Gaol, after having served three months' imprisonment with hard labour for assault in connection with the struggle. No-one in the community believes that he was guilty, but everyone feels he was convicted on false evidence. It is curious that one of the principal complainants against him is now under arrest on a charge of being in possession of registration certificates, alleged to have been stolen from the registration office in Johannesburg. On Thursday, Messrs. A. M. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, I. A. Maimie and several others were to be released from the Fort and Diepkloof prison. Preparations had been made to welcome them. The friends of the remaining prisoners in Diepkloof Gaol have been notified that they will be unable to see the prisoners on the usual visiting day, under regulations which forbid visits to prisoners confined in convict prisons before the lapse of three months. Representations are being made with a view to cancelling this order, seeing that it has been the practice hitherto to allow monthly visits, and that, had the men been kept at the Fort instead of being sent to Diepkloof, they would have been allowed to receive the usual monthly visit.

AN APPEAL. The following account appears in the Johannesburg papers of an appeal from the decision of the Magistrate, who had himself heard an appeal from the Registrar of Asiatics. An interesting point will arise as to whether an appeal is possible from the Magistrate, on the ground

that there appears to be a mistake in the section of the Criminal Procedure Code quoted which refers to reviews and not to appeals, although it is alleged that appeal was contemplated when the law was framed.

E. M. MUCADA v. THE REGISTRAR OF ASIATICS. This was an appeal against a decision of the Special Magistrate hearing Asiatic appeals. Mr. Grindley Ferris appeared for appellant, and Mr. Matthews appeared for the Registrar. Mr. Matthews took a preliminary objection that from a judgment of the special magistrate hearing Asiatic appeals no appeal lies to the Supreme Court. Counsel referred to Section 18 of the Administration of Justice Proclamation (No. 14, 1907), which in describing the power and jurisdiction of the Supreme Court to hear appeals from inferior Courts, limits this authority to all cases in which such appeals may be allowed by law. The Asiatic Registration Amendment Act provided in Section 11 for an appeal. The decision of the Registrar of Asiatics is a purely administrative one and the mere fact that the appeal from the decision is brought before a magistrate cannot alter the character of the decision itself. The Magistrate sits in this case not in a judicial capacity strictly.

✓ Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

Yesterday, Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, was released from the Fort. Also 18 others were released from Diepkloof, after serving three months' hard labour. Friends and well-wishes attended at both prisons to give them a welcome. Subsequently a breakfast was given whereat strong, enthusiastic speeches were delivered, the speakers declaring their intention of returning to prison at the earliest possible opportunity.

The Mukada appeal has been heard, but the judgment reserved.

An attempt is being made to prevent the usual monthly visit to Diepkloof prisoners, on account of Diepkloof being considered a convict prison where no visits are allowed before three months.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The True-born Englishman...	193
The Latest Blue-Book ...	193

OTHER ARTICLES:—	
A School Outing ...	194
Chinese Passive Resisters ...	194
At the Heart of the Empire ...	195
African Political Organisation ...	196
The Cape Parliament ...	197
The Blue-Book ...	198
Lord Apschitz's Speech ...	199
The Representation ...	200
Notes on the Transvaal Struggle ...	201
Latest Telegrams from the Transvaal ...	201

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફોનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧ લી મે ૧૯૦૬.

અંક ૧૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રોતોનાં ૧ લી મેથી, તા. ૭ મી મે સુધી, ૪૦ સં ૧૩૫૬.

હિંદુ-વૈશાખ સુદ ૧૨ થી વૈશાખ વદ ૨ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૧૦ મી રમીઝ અખરરી ૧૬ મી રમીઝ અખર સુધી, ૧૩૨૭ હાજરી.

પાર.	શ્રોતોનાં તારીખ.	હિંદુ તારીખ.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી સૂર્યોદય રીત.	સુર્ય અસ્ત.
શનિ	૧	૧૧	૧૦	૨૧	૨૫ ૫ ૩૦
રવિ	૨	૧૨	૧૧	૨૨	૨૬ ૫ ૨૦
સોમ	૩	૧૩	૧૨	૨૩	૨૭ ૫ ૧૦
માંગ	૪	૧૪	૧૩	૨૪	૨૮ ૫ ૦૦
બુધ	૫	૧૫	૧૪	૨૫	૨૯ ૫ ૫૦
શુક્ર	૬	૧૬	૧૫	૨૬	૩૦ ૫ ૪૦
શુક્ર	૭	૧૭	૧૬	૨૭	૩૧ ૫ ૩૦

અનુક્રમિકતા.

સાપ્તાહિક ...	૨૦૧
આસમાની કિતાબ
એલાન્સઅરબ અમરપત્ર ...	૨૦૮
રસમનાં સાપ્તાહિક
હાજીની માર્ગદર્શિકા વિગતવાત ...	૨૦૭
ઈંગ્લીશ વેશઅકત અદાલત મેગીઝીન ...	૨૦૨
ઈંગ્લીશ મેગીઝીન ...	૧૮૩
જનરલ રમકડાનો એશિયાટીકનો અમર. ૧૮૪	...
હાજીની હાઈમાં અમર
નાહારી કોરબની મોડીસો વગેરે
હિંદુસ્તાનના અમરો ...	૨૦૫
તુરકીમાં અમરો ...	૨૦૬
પોર્ટુગીઝ અમરો ...	૨૦૭
"એન્ડ અન્યની અમર"
પરચુરુ અમરો ...	૨૦૮
અવલોકન મટે મનોવ પુસ્તક
આદ્ય પરતનામ
વિવેચ વિગત ...	૨૦૯
ફરતી વગર અમાર

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૦૬.

સત્યાગ્રહ

નાતલ ગવર્નમેન્ટ રેલવેના કામચરોએ જે હતા તે પડી છે તેને દુક હેતુએ અમે બીજી જગ્યાએ આપીએ છીએ. સ્થાનિક આપણોમાં વધારે વિગતવાર હેતુ આપેલ છે. પણ ખરો વિગતવાર હેતુ એમાં મામલોમાં પડેલ છે તેમને તથા મામલોમાં રહેતા જે લોકોને હતા તે આગળથી આવી પડી છે તેને જાણી શકે છે. હાલ સવાળાઓએ લખેલ રહેતા વાળી કે જે ગેરવતરની તેમાં ઉત્તર ગર અમે વચ્ચે ને એમ ખતારના માર્ગએ કીએ કે આજ નવન માં પ્રાણની સ્વતંત્રતા સામે જે હુકમ ચલી રહી છે તેની સામે ઘડ મેગરનાને કરતો સત્યાગ્રહ છે. હાલમાં એ એક તોલુ સત્યાગ્રહ છે. કારણ કે તેમાં બાન લેનારા ધણાપણ રોજ રેલની આજીકા જેટલું કમનારો હોય છે. તેઓની પસે પુછ હેતી નયા. તેઓ પેતાની રીજ જતી કરી બીજા દિવસ અથવા બીજે અઠવાડીએ તેને અને તેના ઉપર નથી રહેકા કુટુંબની રીકી કપાંથી મળશે તેની શીકર કયા વિના તેઓ પેતાનું કામ છોડી ચલા અથ છે. શાક નહીં કમાસાધે તેને અથવા તેના કુટુંબને જે દુઃખ સહન કરવું પડે અથવા જે હુકમના પડવું પડે તે વેળા તથાપર થાય છે. અને તે વાને મટે પોતાના વાજબી હક મેગરના મારે. તેમના ઉપર પડતા દુઃખો દુર કરવાના મટે સાધારણ વખતે કાપાક કરી તેઓ પેતાના નનાં મેટાં હમે એવા વધના પ્રમાણમાં દુર કસવી શકે છે. પણ આરે વખતે તે તેઓ પોતાના બધાં દુઃખો એક સામગ્રી દુઃખાવ તેજ સંતેપ પામે છે. નતાજની રીકે નાકામદારની આજમાં પણ અ. મ. ગ. નું પોતાના દહાર કરનાર તથાપ મારે છે એવું રહેવું જણાવો તેમને થયી સખા દહતામ પડી છે. અને આ હાલથીએ મોકલાવ્યો હતો:—

દુક વખતમાં પોતાના સંપત્તિ અજબથી બેર બતાવી દીધું છે. આપણે જોવાનું છે તે એટલું જ કે પરિણામે સરકારે તેમને વસ દિવસની મુદતમાં વાજબી હુકમ તેટલું આપી દીધું છે. કમીશન નીખી તેઓનાં દુઃખો દુર કરવા સરકારે ક્યાર ની એકર કરી છે. આ એકર હાલ કીએ ન રવીકારતા હોવાના વાજબી કે મેવાજબી રીતમાં ઉત્તરો વચરજ આપણે લેવાનો સાર આપણે ખેંચી શકાએ છીએ. તે એ કે વણ દિવસની ખરી એકનાં પી તેમણે બતાવી તે સરકાર તેમનાં દુઃખ દુર કરવા તૈયાર થમ મઠ. આપણી હાલ આટલી જાણુ તેવું કારણ સરે વાંચનાર પોતાની મેજે નોમ ચકશે. ખારીએ અને હાલથીઆ જેને સાંપ બતાવીએ તે આપણે પણ વણ દિવસમાં આપના વાજબી હક મેગવી શકીએ.

આસમાની કિતાબ

અણુના લાયક પત્ર વ્યવહાર

દરોસવાલના એશિયાટીક સવાલ સંબંધ માં વિગતવાતની સરકારને દરોસવાલ સર કર સાથે જે વધુ લખાણો થયાં છે તે હાલમાં આસમાની કિતાબ (નુ-હુક) તરીકે બદલ પડેલ છે. તેમાંથી અણુના લાયક સર નીચે મુજબ છે:—

તા. ૧૪મી સપ્ટેમ્બરથી તા. ૧૭મી માર્ચ સુધીમાં થએલ પત્ર બહેવારની આ નુકસાનમાં નોંધ છે. તે હાલમાં દરોસવાલ સરકાર પર લે ૦ કરીયુએ ૨૨ ૫૨ લખાણ તારીખમાં અથવા બીજી રીતે કરેલ છે. અને તેના જગ્યાએ દરોસ પત્ર સરકારે આપેલ છે. તેમાં હીંદી સર કો મોકલેલા તરોસ કનકમીડીની રજુઆતો તથા સિરીશ દિઅન રં સોલીએશન તરફનાં ખીડીકનો વગેરે બાજતો પણ વિગતવાર આપવામાં આવી છે.

લેનડ કરચુ

તા. ૧૩મી અક્ટોબરે લેનડ કરચુએ દરોસવાલના ગવરનર પર નીચે મુજબ તાર મોકલાવ્યો હતો:—

અત્રેની બિડીશ દાંડાન કમીટી તરફ થી મને તારો મળ્યા છે કે કેટલાક હોદીઓને પકડવામાં આવ્યા છે, કેટલાકને હાથ પાર કરવાનો હુકમ થયો છે, અને ઘણું જોમાદીપુર તથા બારબરન આગળ જુલમી રીતે રાખવામાં આવ્યા છે તેમને અંદી જગામાં મશુનાં રોમાં માફક રાખ્યા તથા ખોરાક ન આપવામાં આવ્યો. એવી કૃતિમિત્ત કરવામાં આવી છે. હોદીને પુષ્ટ આપવામાં આવે છે તે જાણે સારો ખોરાક હોય, છતાં તે હોદીનો ખોરાક ન હોવાથી તેઓ ખાઈ શકે નહિ. હું કમીટીને તો જવાબ આપું છું કે હોદીઓએ કાયદાને શરણ થયું નેમ્મએ, પણ મને ખાતરી છે કે તમારી સરકાર જુલમી રીતે નહિ પર તમારો મારતી હોય.”

કમીટીએનની હોદીની માગણી વિષે સખતાં તેજ તારીખે લેરડ કમ્યુએ બીજો એવો તાર કયો હતો કે—

“હું ભરે સો રાખું છું કે હોદીઓ તરફ ન્યાય જ વરતવા તમારા પ્રધાનો ધારતા હશે. હેવરનો નીવેડો લાવવા માટે હોદીની માગણી મુજબ કેળવવામાં આવવા દેવાનો હક આપવામાં તમારા પ્રધાનો વધી નહિ લે એવું હું માની લઉં છું.”

તા. ૨૧મી અક્ટોબરે લેરડ કરીયુએ નીચે મુજબ તર મોકલ્યો હતો—

“મી. માંધીને કેમ દેહની સજા કરવા માં આવી છે તે વિષે વિગતવાર હકીકત જણાવતે, અહીંની પારલામેન્ટમાં એ બાબત બહુ સવાલો પુછાય છે.”

હોદીમાં ઉચ્ચેશમેલી લાગણી

હોદી વોલસરે દરંસવાલના સખલ વિષે નીચે મુજબ તાર વિગતવાર કયો હતો; ને લેરડ મોરલીએ તે કોલોનીઅલ ઓફીસ ઉપર મોકલી આપ્યો હતો—

“દરંસવાલના હોદી સખધમાં તમારો કાગળ મળ્યો. અત્રેના લોકોમાં આ સખલ માટે બહુ લાગણી થાલી રહી છે. દરંસવાલમાં હોદીને ને દુઃખે દેવામાં આવે છે તેની સામે અત્રેથી ધણા પ્રેરે રહ થયા છે. એ લાગતો જલદી નીવેડો લાવવામાં આવે તો બહુ સારું થાય. દરંસવાલ સરકારની સામે રજુઆત કરી શકતા નથી, છતાં જેઓ લગાધ પહેલાંના વતની હોય તેમને સારી રીતે રાખવા જોઈએ. લેરડ મોરલીએ આવી માગણી કરી હતી તેને અમે ટોપ આપીએ છીએ. કેળવવામાં હોદીને લાખલ કરવાની વાત તકરારનું એક મુખ્ય કારણ છે, આ

બાબતમાં અત્યાર અમારોજ નકરી થઈ ગયું હશે, છતાં જો તે બાબતમાં હોદીની લાગણીને કાંઈક માન નહીં આપવામાં આવે તો લગત ચાલુ રહેશે. હોદીઓ દર સાથે કેળવવામાં માણસોને લાખલ કરવા જોઈએ માટે છે. આ માગણી પર વિચાર આપીને નીવેડો કરવામાં આવે તો અમે ખુશી થઈશું.”

લેરડ સેલ્યોરને

તા. ૨૭મી અક્ટોબરે લેરડ સેલ્યોરને વિગતવાર એવો તાર કયો હતો કે—

તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બરે પદ માણસ તથા ૧૭ હોકાં એટલા એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ વચ્ચે કોલોનીમાં લાખલ થયા. તેમને કોમાદીપુર આગળ અટકાવવામાં આવ્યા, જ્યાં તેમને વાસ્તે પુરતી અને સારા જગામાં રહેવાની જોઈ વધુ કરી હતી. પુરતો ખોરાક પુરો પાડવામાં આવ્યો હતો. તેમ ચાવલ પણ આપવામાં આવ્યા તે લેવાની તેમણે ના પાડી હતી; અને બદલેનો ખોરાક લેવા હું તેમણે પસંદ કર્યું હતું. પુરી રાખવામાં આવેલાં લોકને લગતા ધારા તેમની બાબતમાં બહુજ નરમ રાખવામાં આવ્યા હતા. પછી તેમને બારબરન સજા મળેલા. કેસમાં સતાં પદ માણસને પા. ૨૫ ના દંડની અથવા એ માસની જેલની સજા થઈ હતી.”

તા. ૨૬મી અક્ટોબરે લેરડ કરીયુએ જણાવ્યું હતું કે—

“એવું જણાવવામાં આવે છે કે મી. માંધીને કેદીના પહેરવેશમાં રસાપરથી લઈ જવામાં આવેલ, તથા તેને ઝાડુ મારવાનું કામ કરવું પડેલું. તા. ૩૭ નવેમ્બર પહેલાં જવાબ મોકલવા મહેરબાની કરવી.”

તા. ૨૬મી અક્ટોબરે લેરડ સેલ્યોરને એવો તાર કયો હતો કે—

“પ્રધાનો જણાવે છે કે નાતાલ અને કેપની જેલમાં હોદી કેદીઓને પુષ્ટ આપાય છે. ૧૯૦૧ની સાલથી અત્રેના હોદી કેદીના ખોરાક તરીકે તે જણાવેલ છે.”

તા. ૩૦મી અક્ટોબરે એવો તાર કરવામાં આવ્યો હતો કે—

“મયા માસની આખરે મી. માંધી નાતાલ મળેલ, અને કમીટીએ કાયદાની સામે ચલાવેલ નાતાલના હોદીને સમજાવ્યો. તે તા. ૭મી અક્ટોબરે પાછા ફરેલ; તેની પાસે રજીસ્ટ્રેશન માગતા

તે બતારી શકેલ નહીં. ઓળખાણમાં બીજા સાધન પણ તે પુરાં પાડી શકેલ નહીં, અને તેથી વોલસરના માણસો આગળ ૧૯૦૮ના કાયદાની રૂએ તેના પર કેસ ચાલેલ. પુરાવામાં જેલે જણાવ્યું કે બીજા હોદીઓને રજીસ્ટર કાયદાને શરણ ન થવાની તેણે સલાહ આપી છે. વળી તેણે રતનશી મુળજી સેઠના કેસમાં જણાવ્યું કે તે આસામીને દરંસવાલમાં આવવા વિચાર પણ ન હતો છતાં ખાસ કરીને મારી સલાહને લીધે તે આવેલ છે. મી. માંધીને પા. ૨૫ ના દંડની, તથા તે ન ભરે તો એ માસની સખત જેલની સજા કરવામાં આવી છે.”

તા. ૩૦મીએ લેરડ કરીયુએ એવો તાર કયો હતો કે—

“હોદીઓ તરફના જુલમ વિષે પાસાં મેંટમાં સવલ પુછાય છે. તેના જવાબ સાથેની તકલ મોકલુ છું. એ બાબતમાં મને વિશ્લેષ બખો પહોંચાડ્યો.”

તા. ૩૧ અક્ટોબરના તારમાં લેરડ કરીયુએ જણાવ્યું કે—

“તા. ૧૩મીના તારનો જવાબ ક્યારે મળી શકે? કેળવવામાં હોદીને મુલતી સાટે લાખલ કરવાની માગણી તમારે કલુલ રાખવી નેમ્મએ એવો મને સપુર્ણ ભરસો છે.”

લેરડ સેલ્યોરને

તા. ૩૭એ લેરડ સેલ્યોરને લેરડ કરીયુએ એવો તાર કયો હતો કે—

“તા. ૨૭મી મી. માંધીને વોલસર થી જોડા-સખરગ શાકી તરીકે લાવવામાં આવેલ. રસતામાં તેણે કેદીનાં કપડાં પહેરેલાં. તેનાં પહેરવેશ વખતે ચુર્લ અત્યમી મળ્યો હતો, તે વખતે તેને હાથ કડી વગર ફાટપર લઈ જવામાં આવેલ. તેને ઝાડુ મારવાનું કામ કરી કરવું પડ્યું તથા. તેણે બેતીની પ્રદરન માટે રોપવાનાં ઝાડોના ખાડા ખોદવાનું વગેરે કામ કરવું છે. તેણે બહેર રસતાપર સખત મજુરીનું કામ કરી કરેલ નથી.”

તા. ૫મી નવેમ્બરના તારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે—

“અમુક સંખ્યામાં કેળવવામાં હોદી ઓને લાખલ થવા દેવાની બાબત પર ટોસ વાલ સરકારે ખાનપુરવક વિચાર કયો છે; પણ હોદીની માગણી કમુત થઈ શકતી નથી. એટલું કમુત કરવામાં આવ્યું કે એ વરમના હોદીને નહીં આવવા દેવાથી તકલીફ તો પડશે, પણ તેના ઉપાધમાં

એવું કરાવ્યું કે સદતની પરમીટથી તેમને અમુક વખત સુધી રહેવા માટે આવવાની છૂટ આપી શકાય. પણ હોદીઓ આવું માનતા નથી, અને જે કાયદો તેમના અંગેવાનેની સમિતિથીજ પડવામાં આવ્યો તે તેઓ તેડે છે. હાલના કાયદાનો લાભ લીધે તો તેડવું હોદીઓ માટે બસ છે એવું પ્રધાનોનું માનવું છે."

તા. ૧૭ મી નવેમ્બરે લોરડ કરીશુએ દરસિવાલ સરકારપર નીચે મુજબ તાર કર્યો હતો:—

"મારબરદનની જેલવાળા પટ હોદીના ૧૭ જેલવા હોકરાઓપર જુલમ થવા વિષે પાલિમેન્ટમાં સવાલ પુછાયેલ છે. તે હોકરા તરફ જેવી રીતે વરતવામાં આવે છે તે રીપોર્ટ મોકલજો." (અધુર.)

અખરખમ

જેહાન્નખમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

વધુ પકડાપકડી

લોડા વધુ સત્યાગ્રહીઓને સરકારે પકડ્યા છે. ગમે અડવાડીએ મી. એમ. એમ. ખડેરીઆની પાસે તેનું રજીસ્ટર સરદીશીફ્ટ માગવામાં આવ્યું. તે ન બનાવતાં તેનાપર કામ ચાલ્યું પણ સરકારી વકીલે આરોપનામાંમાં જુલ કરી અને તેથી મી. ખડેરીઆને છોડી મુક્યા. છોડી મુકતાં તરતજ તેમને પકડવામાં આવ્યા. તા. ૨૮ ને જુલવારે કેસ ચાલવાનો હતો. હમીદીઆ હરવામીક સોસામીના આક્ટીંગ ચેરમેન મી. દોલદાર ખાનના બાક મી. મહમદખાન તથા મી. શીશિજ્યા તથા મુકરવારે પ્રોટેરીયામાં પકડાયા. મી. મહમદખાનનો કેસ સોમવારે ચાલતાં તે મુલતવી રહ્યો. વળી સોમવારે મી. ચુનીલાલ પાનાચંદ તથા મી. મીર અલમખાનને ડેલાગેઆએ રસ્તે હાથે કરવાનો હુકમ કર્યો છે. તેમને ડેલાગેઆએ રહેવાનો ફક છે. એટલે પોરદુગીઝ સરહદપર મોકલવામાં આવતાં પાછા ટરાંજવાલમાં દાખલ થવા પારે છે એમ તેમણે જણાવ્યું છે.

છુટા થયા

હાલ સંબંધમાં હુમલો કરવાના આરોપમાં મી. મહમદ ખાનની કમી મજા માગવી કમીત મજૂરીની કમી

થઈ હતી તે મયા ચનીવારે પુરી થઈ અને તે છુટા થયા છે. તેમના કેસમાં ફરિયાદી તરફનો એક મુખ્ય માથેસ ચોરાઈ ગયેલું સરદીશીફ્ટ પોતાની પાસે રાખવા માટે પકડાયેલ છે. ચરવારે એસોસીએશનના ચેરમેન મી. એ. એમ. કાઠલીઆ છુટા થવાના હતા. તેમને આવકાર આપવા માટે તામવારીઓ કરવામાં આવી છે. ડીપકલુક્ષની જેલમાં જેઓ બાકી છે તેમના સગા વહાલાને એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેઓ મુલાકાત લેવાના સધારણ વિવેકે જેલીઓની મુલાકાત હાલ શક્ય નહીં. આ હુકમ રદ કરવા માટે એસોસીએશન કોશીય કરે છે.

ચીનાની તકદાર

ચીનાઓના છેલ્લા માહેમાહેના હજુઆ સંબંધમાં પકડાયેલા ચીન.ઓનો કેસ મયા ચનીવારે તથા સોમવારે ચાલેલો. તા. ૨૦ મી ઉપર તે મુલતવી રાખવામાં આવ્યો છે. જે પક્ષ કાયદાને ચરણ થયો છે તેમાંના કેટલાક ચીનને પણ પકડવામાં આવ્યા છે; પણ સત્યાગ્રહીઓને તેમનું સત્ય છોડાવવા લક્ષ્યાવવાના હેતુ થી આ કોર્ટને પા. ૫ થી ૫૦ સુધીના બેલથી છુટા કર્યા છે. સત્યાગ્રહી ચીના જે પકડાય છે તેમના પાસે પા. ૧૦૦ થી ૫૦૦ સુધીના બેલ માગવામાં આવ્યા. આવા પક્ષાપક્ષીથી સત્યાગ્રહીઓ સરકારની જાળમાં ફસાય તેમ નથી. તેઓ સારીપોઠે બચે છે કે સરકાર સદતને ચરણ થનારાઓનો પક્ષ કરે છે તે સત્ય. મહીની લડતને ધોરણે પહેલે એમ મુમત્તે છે તેથીજ તે સત્યાગ્રહીની પાસેથી વરતન સાહેબે કાયદા પ્રમણે અગ્રહ માગેલા. પણ તે આપવાની તેમણે ના પાડી છે. એ કેસમાં હજુ હવે વધુ અખર મળવા સંભવ છે.

એસોસીએશનની મીટીંગ

ગયા રવિવારે હમીદીઆ સોસાયટીના હોલમાં એસોસીએશનની મીટીંગ મળી હતી. તેમાં લોડાએ સરી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. આક્ટીંગ ચેરમેન મી. અખદુલ ગુરુ પ્રમુખ હતા. હાજર થનારાઓમાં લોરડેકો મારકસવાળા મેસરસ નુર મહમદ અને શવજની પેટીયાળા મી. નુર મહમદ બાબુલ પણ હતા. બહારથી થોડાએક ડેલીવેટો પણ હાજર હતા. મેસરસ એચ. ઇ. માલ, દિલ્હાર ખાન, એ. એસ. કુવાડીઆ, અહમદ સાહેબ, મહમદ અબરાહીમ કુનકે, ચળી નાહક, તથા એમ. એસ. મોસાલ રમેરેએ કાપણે આપ્યાં હતાં. મિલિતમાં પચો જણાક જેવામાં આવતાં હતાં.

ડરખનમાં સત્યાગ્રહ

ગોરા રેલવે કામદારોની હડતાલ

રેલવેની આવખાવ ખંધ

શુકરવાર તા. ૨૩ના રોજ બપોરથી નાતાલ મવરનમેંટ રેલવેમાં કામ કરનારા હુદાર, સુતાર વિગેરે ગોરા કામદારોએ હડતાળ પાડી છે. સનીવારે જુના ટાકેન હોલની સામેના બગીચામાં હડતાળવાળાઓ મોટી સંખ્યામાં એકા મળ્યા હતા. અને તેમાંના કેટલાએક એક વગાડી બધાને જુરસો બમત કરતા હતા. મુખ્ય વાંધા વાળી હમીકાત એ છે કે કામદારોને હમેશાં વખતને હીસાએ રોજ મળતી હતી તે હાલ કેટલાક વખત જ્યાં કામ પ્રમાણે રોજ મળવા લાગી છે. એટલે કે પહેલાં એક રોજના અમુક પૈસા મળતા અને હવે અમુક કામ માટે મુકર કરેલી રકમ મળે છે. આની સામે તમા બીજી કેટલીક હરકતો સામે ઉપરા ઉપર બધી અરજીઓ તેઓએ રેલવે ખાતાના મેનેજર ઉપર કરેલી, પરંતુ તેના ઉપર મુદ્દલ ધ્યાન આપાયું નથી એમ કહેવાય છે. છેવટે તેઓએ નોટીસ આપી કે શુકરવારે ૧૨. ૩૦ વાગ્યા દરમિયાન સંતોષકારક જવાબ નહીં આપવામાં આવે તો તેઓ કામ ઉપર ચડશે નહીં. તેનો જવાબ કાંઈ નહીં આવતાં બપોરે બાદ બધા કામ ઉપરથી પાછા વળ્યા. એજન મસાવન.રા, ગાર્ડ, પોરદાર અને બધા વરમના કામદારો આમાં મળી ગયા. કામદારોના મુખી અને રેલવે ખાતાના અમલદારો વચ્ચે જે કામળ પત્રોનો વહેવાર ચાલેલ છે તે ઉપરથી તો જણાય છે કે હુદું કામ આપવાના ધોરણથી આ તકરાર હળી થઈ છે. 'મરકપુરી' જણાવે છે કે જે માણસો કેટલાક વખત થયાં ચાલુ દુઃખથી કંટાળી ગયા હતા તેમણે એવું કે આ તક એવી છે કે તેમણે સાથે મળી દુઃખની સામે પોકાર કરવો અને તેમ કરવાથી જરૂર ફતેહ મળશે. ડરખન રેલવે પાસેના કારખાનાઓના કામદારોએ હડતાળ પાડવાના હરાની મીટીંગ કરી હતી. તે હરાવ એવીજ ના કારખાનાના કામદારોને જણાવવાને એક માણસ બહાર પડ્યો તેને ગુરુને પોકારોથી વધારી સેવામાં આવ્યા હતા. શીડીમાં મળેલ જણાવ્યું કે હડતાળથી કામદારોને મુશ્કેલ પહેલેથી, પરંતુ

મી. ડનખાર જે હડતાલવાળાઓ તરફથી મુખ્ય બોલનાર હતા તેમણે જણાવ્યું કે તેમણે પુરતું રક્ષણ કરવામાં આવશે. મી. ડનખારે વધુમાં જણાવ્યું કે ફોરમેને ફાઇનલ હડતાલ પાડનારાઓની વચ્ચે પડ્યું નહીં. દરેક એક સંપત્તિ એક બીજા પડખે ઉભા રહેવું. જો તમારે કામદો જાણવો હોય તો મારી પાસે આવવું.

હડતાલ પાડનારાઓની બીજી મીટીંગ શુકરવારે બપોરે વીક્ટોરીયા કોર્ટેમાં મળી હતી. જે વખતે મી. ડનખાર પ્રમુખ હતા. મી. હેમર અને મી. હંકીને મારિટલખરમ તથા લેડીસ્મીથમાં રહેલે ઉપર કામ કરનારાઓને હકીકતથી વાકેફ કરવાને ત્યાં મોકલવાનો હુકમ થયો.

મી. હેમર તથા મી. પામર જેઓ ધારા સભાના મેમ્બરો છે તેઓએ મારિટલખરમ માં નાતાલના મુખ્ય પ્રધાનની મુલાકાત લીધી હતી. પ્રધાને તેઓને જવાબ આપ્યો હતો કે કામદારોની ફરીયાદ રીત સર સરકાર પાસે રજુ થઇ નથી. જનરલ મેનેજર પાસે કેટલીક રજુઆત થઇ હોય તે સંબંધમાં બેવહારી રીતે સરકારથી વચ્ચે પડી શકાય નહીં. છતાં હવેની ફરીયાદથી સરકાર એક કમીશન નીમવાને તકવાર છે અને તેમાં હડતાલ પાડનારાઓના પ્રતિનિધીઓને પણ લેવામાં આવશે. જો કામદારો સોમવારે (તા. ૨૬ મીએ) કામપર ચડી જવા બંધાય તો આ કમીશન નીમવા સરકાર બંધાય છે. કમીશન જે નીવેગણર આવે તેના મુકાદે કમુલ રાખશે એવી પણ સરત રાખવા માં આવી હતી. પણ પ્રધાનના આ જવાબથી સમાધાની થઇ નથી. અને એકદમ માગણીઓ મંજૂર થાય તોજ કામપર ચડવા કામદારોએ કદ નિશ્ચય કર્યો છે. આની સામે સરકાર તરફથી એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે જો બોરકની વાત કમુલ રાખવામાં નહીં આવે તો સરકાર કાંઈ કરી શકતી નથી. દર મ્યાન બીજા તાલગમાંથી કામદારોને કામે લગાડી હડતાલવાળાઓની જગ્યાએ પુરવાની સરકારની હીલચાલના ખર્ચ બહાર આવ્યા છે. એમ પણ સંજળાણું છે કે આવી રીતે બહારના માણસોને જે જગ્યા મળશે તે બન્યુંકને માટે મળશે અને હડતાલ પાડનારને હમેશને માટે કામપર નહીં લેવામાં આવે, એક તરફની આવી લાલચ અને બીજી તરફની ખમજી હોવા ખર્તા પણ કામદારોએ જાણ કરતાં હડતાલ નહીં કરવી છે. મી. હેમરે મિતરફ રાખી

દેવામાં આવ્યા છે. અને જેઓ કામપર હોય છે તેને કામ છોડી દેવાનું સમજવવા માં આવે છે. આની સામે ડરખતમાં સેન્ટરલ સ્ટેશનમાં રીવેન્યુરવાળી પોલીસ ને હરવાળ ઉપર રાખવામાં આવી છે. જે પેસેન્જર રિવાજ કોષ્ટકને સ્ટેશનમાં દાખલ થવા દેતી નથી. રેલવે ખાતાએ એવી નોટીસ બહાર પાડી છે કે આ અવ્યવસ્થામાં ફાઇનલ જતનો માલ કે પાસેન્જરોની અનિયમીતપણા માટે રેલવે ખાતું જોખમદાર નથી કામદારોની નીટીએ ઉપર મીટીંગો થવા કરે છે. નેઓના આગેવાનો મી. હેમર, મી. પામર, મી. ડનખાર વીગેરે જુસ્સાદાર બાપણે આવી સહુને એકસંપથી મક્કમ રહેવા શુર ચલાવે છે અને કહે છે કે, "બધા સાથે રહેશો તો તમારો જય છે, ને છુટા પડશો તો તમારો હાથ છે." આગેવાનો ના આવા શબ્દોને મેટા પોકારોથી વધાવી લેવામાં આવે છે.

મંગળવારનું 'વીટનેસ' જણાવે છે કે સરકારે એવી નોટીસ મોકલી છે કે હડતાલમાં જેઓ વફાદાર રહેશે તેને દેહી રોજી આપવામાં આવશે.

નોરથ કોસ્ટ તથા સાઉથ કોસ્ટની રેલવે બંધ છે તેથી ટપાલ પરસલો વીગેરે પણ રેલવેમાં આવી શકતાં નથી. પેસ્ટ એશીસે કામગો પહેલાડવાં માટે લખકલ ઉપર ખેપીઆની સગવડ કરી છે. જો કે મેન લાઇન ઉપર એકાદ જેન ચાકુ રહે તેવો પ્રયત્ન કરેલ છે.

કેટલીક જગ્યાએ સરકારી અમલદારો રેલવે એન્જન ચલાવે છે. મંગળવારે બપોરે મેરીટલખરમની લોકલ જેન લોકો મોટીવ ખાતાના સુપ્રીન્ટેન્ડેંટ ચલાવી હતી. રીચમંડ, મેટાલિન, પ્રાઇલીડ, અને રીનન તરફ આવવા જવાની એક એક જેનની ગોઠવણ કરવામાં આવી છે.

હડતાલને લીધે લેડીસ્મીથમાં આચરે વીસેક કોલસાની અને ગુડ્રા જેનો અટકી પડી છે. અને તેથી નાતાલ કોલીઅર્સ ની ખાણ બંધ રહેવા સંજલ છે. ડર બન મેલ હરેન બુધવારે એસ્ટકોસ્ટ આગળ અટકી પડી હતી કામે ચડી શકે તેવા એન્જનોને કેટલાક માણસો લાવેલાં પરંતુ તેમણે લોકલ કમીટીની સલાહ લઇ કામે ચડવાની ના પાડી હતી.

લેડીસ્મીથમાં હમેશાં કેટલીએક મીટીંગો થવા કરે છે. અને મીટીંગોમાં કામ પુરું થવા પછી તેઓ "વીટનો કહી ગુલામ જમશે નહીં" તેના મહાળાથી શરૂ થઈ માથા માથે છે.

બુધવારે લેડીસ્મીથમાં એક પાટા ઉપરથી બીજા પાટા ઉપર જતું એન્જન ફેરીફાર જેન સાથે અથડાયું હતું. તેથી થોડું તુકશાન થયું હતું. ફેરીફારી દરેનમાં આ અકસ્માત વખતે ઘણા ઉતારાઓ હતા.

બુધવારની રાત્રે ડરખતથી પાઇનટાઉન જતી દરેન અટકાવવાને હડતાલવાળાઓ એ મેટાથી બનવું કર્યું હતું. બીજેર માં આ દરેનના એન્જન આસપાસ એક ટોળું મળેલું. તેમણે મશીનરીને તુકશાન કરવા કહેલું. પણ એક હથીવારખ બ પોલીસની સમયસુચકતાથી તેઓ કાંઈ કરી શક્યા ન હતા. એન્જન હાંકનાર તથા જગની સામવનાર માણસની ઘણી મજાકને મસ્કરી કરવામાં આવ્યાં હતાં. તેમને ખમજી પણ આપવામાં આવી હતી. તેવીજ મુસ્કેલી પાછી હીલરી ઉપર નડી હતી. દરેન મોટેથી હીલરી પહોંચી હતી.

શુક્રવારે ડરખતમાં હડતાલવાળાઓનું જોર તેવુંજ હતું. જો કે રેલવે અધીકારીઓએ થોડી મુસ્કેલીઓથી કેટલીક દરેનો મોકલવાની સગવડ કરી શકશે એવું જાહેર કર્યું છે. એસ્ટકોસ્ટમાં એન્જન હાંકવાવાળાઓ કામે ચડ્યા છે એવા ખબર બહાર આવ્યા છે.

હડતાલથી ડરખતના વેપારને મોટું તુકશાન પહોંચશે. વિલાયતથી આવતો માલ ડરખત નહીં લાવતાં કેપટાઉન અને પેટ ઇલીઝામેથમાં ઉતારવાના ખર્ચ મળ્યા છે. અને જોહાન્સબર્ગનો માલ ઇલાઓઆએ રસ્તે જવા લાગ્યો છે.

કોલસો પુરો પાડવા માટે, તથા ફરટ અને બગડી જાય તેવા ખોરાકને માટે વેપારી તેમજ ઘરાકોને બહુજ અગવડ અને તુકશાન વેલું પડે છે.

શુકરવારે મોટેથી અહીં ટપાલ મળી છે તે ઉપરથી જણાય છે કે દરેને પુષવા લાગી છે. તેમાં કેટલીક કોલસાની તથા માલની દરેનો પણ આવી છે. સરકારે એવી નોટીસ બહાર પાડી છે કે જે માણસો સોમવારે સવારે ૮ વાગતા સુધી માં કામે નહીં ચડી જાય તેમના નામો નોંધરીમાંથી રદ કરવામાં આવશે. અને તેટલા વખતમાં જેઓ કામે ચડ્યા હશે તેની મુસ્કેલીઓ બોરડ મારફત તપાસી બોરકના મુકાદા મુજબ દર કરવામાં આવશે.

'મરકુરી' જણાવે છે કે હડતાલવાળાઓની સાથે વાતચીત કરતાં જણાય છે કે કેટલાકને હાથાક ઓછો થતો જાય છે. અને જલ્લબા રિપનિનો તેઓ મંલીરામથી રિચાલ કરે છે.

ઈંગ્લાંડનો ઓરતોનો હિલચાલ

‘મોડર્ન રીવ્યુ’ માંથી લાસા લખત રાખતો ઇંગ્લાંડનો ઓરતો વિષેનો આરટી કલ્પ એક અગત્ય આપી ગયા. તેજ આસીકર્મ ઓરતોની આખી હિલચાલનું જ્ઞાન આપનારો એક ઓરી ઓરતોનો આરટીકલ પ્રસિદ્ધ થયો છે. તેમાંથી અર્થેશ હીંદીને અને ખાસ કરીને સત્યાગ્રહની લડતવાળાઓને ધણું જાણવાનું મળે તેમ હોવાથી તેનો તરજુમો અમે નીચે આપીએ છીએ.

ઓરતોની હિલચાલ આજકાલની નથી. ૪૦ વરસ કરતાં વધારે વખત થયાં એમ નાં મંડળો આખા મુલકમાં કામ કરે છે. તેઓ લોકમતને ઢંગવે છે, અને પોતાની દિલચાલને આગળ વધારે છે. ૧૮૮૪-૫ ની સાલના અરસામાં તેઓ બહુ જોર કરી રહ્યાં હતાં, ને ત્યારપછી તેમાં કાંઈક ભંગાણ પડેલું. હાલનું જોર ૧૯૦૫ ની સાલથી શરૂ થયું છે.

૧૮૬૭ ની સાલમાં આખની સભામાં ઓરતોના વોટની પહેલીવાર માગણી થઈ. તે વખતે ‘રીફોર્મ બીલ’ ના સુધારા તરીકે જોન સ્ટુઅર્ટ મીચે ઓરતોના વોટની વાત પહેલીવાર રજૂ કરી. ૧૮૭૨ ની સાલના ‘રીફોર્મ બીલ’ થી ઓરતો નો વોટ એકાધરેસર કરાવવામાં આવ્યો હતો. તે પહેલાં જે વોટના હક હતા તે ઓરતો અને મરદો માટે એકસરખા હતા. ૧૮૬૭ ના બીલમાં જોન સ્ટુઅર્ટ મીચે નો સુધારો હામલ થઈ શક્યો નહીં. પણ ૧૮૭૦ પહેલાં ઓરતોના વોટ માટે પહેલું બીલ મી. જેકબ બ્રાઉટ રજૂ કર્યું. તે વખતે ઓરતોની મંડળીઓ ખાતરી કામ કરી રહી હતી. તેમણે એક પીટીશન પસંદ કરી. તેના ઉપર ઓરતોને વોટ આપવાની વાતને ટેકા આપનારા એક લાખ, ૩૪ હજાર માણસોની સહીઓ લેવા માં આવી હતી. એ બીલ ૨ વાંચનમાં થી પાર્લામેન્ટમાં પાસ થયું. ઓરતોને આશા અપાઈ મઠ હતી. પાર્લામેન્ટના મેમ્બરોના મત પુછતાં ધણા તેમના પક્ષ માં જણાયા હતા, અને તેથી બીલ કમીટીમાંથી પણ પસાર થઈ શકત. પણ પક્ષાપક્ષીનાં કારણોને લીધે મી. જેકબન તેની સામે થયા અને તેથી બીલ નીકળી ગયું.

૧૮૬૭ થી ૧૮૮૪ ની સાલ વચ્ચે ઓરતોના વોટનાં બીલ સાત વખત હામલ કરવામાં આવ્યાં પણ તેને ફતેહ

ન મળી. તેમનાપર તકરાર ન આવેલી, તેમજ બરાબર વોટ ન લેવાએલા. વિવાદ થયો તેમાં વિરુદ્ધ મેં બરોએ ચાલીને ધણો વખત ગુમાવી નાખવાથી, અથવા કોઈ મેં બરોએ હકથી તેની તકરાર અટકાવી પાડવાથી વગેરે કારણોને લઈને તે બીલ આગળ ન ચાલી શક્યાં.

૧૮૮૪ ની સાલમાં પ.જી. એ હિલચાલે બળ પકડવા માંડ્યું. મીટીંગો ભરાતી, પીટીશનો ધડાતાં, અને ધણો ઉત્સાહ ખતાવવામાં આવતો. પણ તે વખતના ‘રીફોર્મ બીલ’ માં ઓરતોના વોટની વાત હામલ ન કરવાથી મોટી નાકમેદી ફલાઈ. ખેતીના મજૂરને વોટ અપાયા પણ ઓરતોને નહિ. ધણા લીબરલ મેમ્બરો, તથા કેટલાક કોનસર્વેટીવ મેમ્બરોએ ઓરતોને ટેકા આપવા વચન આપ્યું. તેથી ‘રીફોર્મ બીલ’ માં એક સુધારો રજૂ કરવામાં આવ્યો. પણ તે કાંઈ મી. જેકબનને ગમ્યું નહીં. એ એ સુધારો પાસ થય તો આખું ‘રીફોર્મ બીલ’ કાઢી નાખવાની, અને અવાજ વગરના ખેડુતોના સવાલ સાવ પડતો મુકવાની તેણે ધમકી આપી. તેથી તેના પક્ષે તેને નમી દીધું; અને ૧૦૪ લીબરલ મેમ્બરોએ આપેલાં વચન ખોટાં પાડ્યાં.

છતાં એ સવાલ દર સાલ જોસબર આવતો ગયો. ૧૮૮૫ માં ઓરતોના વોટનું બીલ હામલ કરવામાં આવ્યું. તેનું પહેલું તથા બીજું વાંચન પસાર થયું. પણ કમીટીએ તેને ગુમખાઈને મારી નાખ્યું. તે સાલથી ૧૯૦૮ ની સાલ સુધી દરેક વખત એમ બનતું ગયું. એટલે હવે ઓરતો અધીરી થાય તો અચાનક નહીં. અચાનક માન એટલેજ કે તેઓ નિરાશ થઈ નથી.

૧૮૯૪ નો સાલ ઉપરની વાતમાં અપવાદરૂપે હતી. તે વખતે આખા દેશમાં દરેક ઠેકાણેથી એક લખીતવાર અરજી ધડાઈ; અને તે ફાઈનિશ્ન આગળ રજૂ કરવા માટે ઓરતોના એક ડેપુટીને મામણી કરી, પણ તે સ્વીકારવામાં આવી નહીં. આખરે તે અરજી પાર્લામેન્ટ હાઉસ આગળ મુકવાની રજા આપવામાં આવી. પણ તેનાપર કાંઈ ધ્યાન આપાયું નહીં. વરસે વરસે આ પ્રમણે ધણાં પીટીશન ગયાં. તેમની સંખ્યા આશરે ૫૦૦૦ ની હતી. પણ તેમાં સહી કરનાર ઓરતો હોવાથી વોટર નહોતી, ને તેથી સરકારે તેની બહુ દરકાર ન કરી.

હવે આજકાલની હિલચાલપર આવીએ ૧૯૦૩ ના અક્ટોબરમાં મંચિસ્ટરમાં

“વીમેન્સ સોસીયલ એન્ડ પોલીટીકલ યુનિયન” સ્થપાયું. તેની સ્થાપનાર મીસીસ એમેલીન પેકરસ્ટ છે. તેના ધણી ડો. પેકરસ્ટની સાથે તે ધણો વખત થયાં જનસભાઓને લગતાં કામો માટે બજીની થઈ હતી. ડો. પેકરસ્ટ પોતે એ દિલચાલના આગેવાન હતા. તેણે એક જે બીલના મુસદ્દાઓ ધડેલા, ને તેમાંથી એક કાયદો પણ થયો છે. મીસીસ પેકરસ્ટ ૭ વરસ થયાં કારસ્ટન જોરડની મેમ્બર હતી. તેણે માંચિસ્ટરની સ્કુલ બોર્ડપર કામ કર્યું હતું, ને ત્યાર પછી માંચિસ્ટરની ડેપુટી ખાતાની કમીટીમાં તે હતી. કેટલોક વખત જનમ મરજીના રજીસ્ટર તરીકે તેણે કામ કર્યું હતું. આથી તેને અનુભવ તથા લોકોની ઓળખાણ બહુ થઈ હતી. આ ઉપરના મંડળે દરાવ કર્યો કે દરેક તરેહના રજા દારી વિચારની ઓરતોને તેમના મંડળ માં હામલ કરવી. તેમાં માન શરત એટલી કે જે પક્ષે ઓરતોના વોટને ટેકા ન આપે તેને તેમણે બીલકુલ મદદ ન કરવી.

પહેલો જાહેર પ્રોટેસ્ટ માંચિસ્ટરમાં એક મોટી મીટીંગમાં કરવામાં આવ્યો. તે મીટીંગ લીબરલ પક્ષવાળાની હતી, ને તેમાં ઇંગ્લાંડના પરદેશ ખાતાના અધિપતિ સર એડવર્ડ ગ્રે બોલવાના હતા. તેની પાસેથી કાંઈક વચન એ મીટીંગ આગળ લેવા માટે મીસ પેકરસ્ટે તથા મીસ આન કેનીએ ઠાણીય કરી. મીસ પેકરસ્ટ ડો. અને મીસીસ પેકરસ્ટની દીકરી થાય, અને તે વખતે તે માંચિસ્ટર ની યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કરતી હતી. જ્ઞાન કની કારખાનાઓમાં કામ કરતી. અને ઓરત કામદારોની આગેવાન હતી. મજદૂર મીટીંગમાં ઓરતોના વોટ વિષે કાંઈક બોલ્યું નહીં. પછી સવાલો પુછવાની છુટ આપવામાં આવી. તેથી મીસ કની તથા મીસ પેકરસ્ટે એવો સવાલ પુછ્યો કે “સરકાર ઓરતોના વોટનું બીલ હામલ કરે એવું વચન સર એડવર્ડ ગ્રે આપશે”? સવાલનો જવાબ કાંઈ આપવામાં આવ્યો નહીં. મીટીંગનું બાપલ પુરું થયું અને ઓરતોને કાંઈ દાદ મળી નહીં ત્યારે તેમણે હોલમાં ઉભા થઈને “ઓરતોને વોટ આપો” એવા વાવટા ફરકાયા. તેમની મામણી ની બધાને ખબર પડી શકી. છતાં કાંઈ જવાબ મળ્યો નહીં, ને તેથી તેમણે એસી જવાની નાપાડી. મીટીંગ લાંગી પડતી અટકાવવા માટે પોલીસને બોલાવવામાં આવી, જેણે તે ઓરતોને ઘસડીને હોલ

ની બહાર કાઢી. હોજની બહાર જઈને તેમણે લોકોનાં ડોળાં આગળ બાંધી આપવા માંડ્યાં, અને બોલાતાં બધું ન રહી. તેથી તેમને પોલીસ યાજ્ઞાપર લઈ જવામાં આવી. પોલીસપર હુમલો કરવાનો તેમનાપર આરોપ મુકાયો અને તેમને સજા થઈ. મીસ પેકરેટને ૧ વર્ષ વાડીખાની ને મીસ કનીને ૩ દિવસની જેલ મળી. આ બંને વિજળીના ચમકારાનીપેટે અસર કરી. કારણ કે મીસ પેકરેટ મધ્યમ વયની ઓરતોમાં નાખીચી છે; ત્યારે મીસ કની તે કામદાર વયની ઓરતોની આગેવાન છે. મધ્યમ વયની ઓરતો પોતાનાં શુદ્ધિમળ અને ખત માટે વધારે ચિંતાવાળું હોય (રાજકારણમાં ભાગ) મેળવવા માગે છે; ભારે કામદાર ઓરતો મજૂરોની સ્થિતિ સુધરવાની આશા રાખે છે.

ભાર પછી ફરીથી ચુટણીની મુજેશ ચાલી. તે વખતે 'વીગેન્સ શો. એન્ડ પે. યુનીયન' મહેનત કરવા માંડી. તેમણે મુખ્ય હીબરલ આગેવાનેને પુછવા માંડ્યા કે ઓરતોના હક માટે તેઓ શું કરશે? દરેક મીટીંગમાં તેમને કાંઈએ જવાબ આપ્યા નહીં. ઓરતોએ પોતાની લડતની વિચાર પુરવઠા યોજના કરી રાખી હતી. તે મુજબ જવાબ ન આપવાથી તેમણે ફરી ફરીને સવાલ પુછવા માંડ્યા. આ પ્રમાણે તેમને મીટીંગમાંથી ધસડીને કાઢી મુકવામાં આવેલાં સુધી તેમણે જરી રાખ્યું. આમ લાડનમાં મી. એક્સરીયની મીટીંગમાં બન્યું. તે વખતે સર હેનરી કેમ્પબેલ પ્રધાન હતા. મીસ કની તથા તરીસા બીલીંગટને મીટીંગમાં હાજરી પ્રેટેસ્ટ કર્યો, અને તેમને બહુ રમઝમ થવા પછી મણી સખતીથી મીટીંગમાંથી ધક્કા મારી કાઢવામાં આવી. આ બનાવ આજે ઇતિહાસિક થઈ પડ્યો છે. આખા દેશમાં બધે ટેકાણે આ કુનેહથી કામ લેવામાં આવ્યું. મેંચેસ્ટરમાં મી. ચર્ચિલ ની મીટીંગમાં, શેરીફ અને હારસરીફમાં મી. એક્સરીયની મીટીંગમાં, લીવરપુલ તથા ગ્રાસમેથમાં સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરમેનની મીટીંગમાં, હેનલી ખાતે સર એલ્વરડ ગ્રેની મીટીંગમાં, લીડઝમાં હરબરટ એલ્ડસનની મીટીંગમાં, તથા આલ ટ્રીયામ ખાતે લોહડા જોરજની વગેરે મીટીંગમાં તેમણે પોતાની યોજના અમલમાં મુકી. દરમ્યાન પારલામેન્ટની ચુટણી થઈ. ૧૭૦ મેંબરોમાંથી ૪૨૦ મેંબરોએ ચુટણી વખતે વચન આપ્યાં હતાં કે ઓરતોનાં વોટને તેઓ ટેકા આપશે.

પણ પ્રધાન મંડળે કાંઈ જણાવ્યું નહોતું. મીસીસ પેકરેટ, આન કની, મીસીસ ડમ્ડ, તથા મીસીસ પેથીક લોરેન્સ એ બધાં એકજ વખતે લાડનમાં મળ્યાં. તેમણે 'વીગેન્સ સોશીયલ એન્ડ પેલીટીકલ યુનીયન' તરફથી હાજરો મુકાવે. કેસટન હોલમાં ઓરતોની મીટીંગ ભરાઈ. તેમાં હાજર થયો કે તેમણે વડા પ્રધાનને મળ્યું. મુલાકાતની આગળી કરવામાં આવી, પણ તે કામ લાગી નહીં. મળવા માટે એ ત્રણ કોશીય કરવામાં આવી પણ તે નિષ્ફળ ગઈ. આખરે વગર રમણે ડાઉનિંગ સ્ટ્રીટમાં તેને (વડા પ્રધાનને) એક ડેપ્યુટેશન મળ્યું. ડેપ્યુટેશનને મળવાની રમ મળી નહોતી, ને તેથી મળવાની નજ પાડવામાં આવી ત્યારે મીસીસ ડમ્ડ, ઇરીન મીલીર, તથા આન કનીએ પાછા જરાની ના પાડી, અને તેમને પકડવામાં આવી. પણ પછી તરતજ તેમને છોડી મુકવામાં આવી, અને વડા પ્રધાને જણાવ્યું કે ઓરતોના વોટનાં બધાં મંડળોના એક સામાન્ય ડેપ્યુટેશનની તે મુલાકાત લેશે.

આ મુલાકાત લેવાય તે પહેલાં એક જણવા લાલક બનાવ બન્યો. એપ્રિલની ૨૫મી તારીખે મી. કેર હારડીએ ઓરતોના વોટ માટે ખીલ રજુ કર્યું. લંબાણ ચરચા થઈ. તે સાંભળવા માટે ઓરતોની મેંબરોમાં ઓરતોના મંડળની ધણી મેંબરો હાજર હતી. રાત્રે ૧૨ વાગે પારલામેન્ટ બંધ થવાની હતી. તે વખતે સુધીમાં વોટ લેવાનું ન બની શકે તેટલા માટે બોક્કવામાં લાંબો વખત લેવા સાર. ૧૦૫૫ વાગે એક મેંબર ઉભો થયો. ઓરતોને તેના હાથાની ખખર પડી ગઈ. તેથી તેમણે મેલરીમાંથી પ્રેટેસ્ટ કર્યો અને પોતાનો વાવગે કરકાવ્યો.

આ બનાવે આખા દેશમાં અત્યંત અસર કરી. પારલામેન્ટના મેંબરો ચમકી ગયા. અને ઓરતોને સહાયને માટે વોટ બોલ બેસવાનો કર લગાડવા માંડ્યો. આન કની, તરીસા બેલીંગટન અને ઇરીન મીલરને હુકમ મળ્યા કે તેમણે પારલામેન્ટની એ રજુની બેઠો વખતે મેલરીમાં આવવું નહીં. પારલામેન્ટને ત્રણ લાગવા છતાં લોકો એ બીતામાં બહુ લેસાઈથી લાગ લેતા હતા. એક આગેવાન ડાપા કારે લખ્યું કે અમારોના ઇતિહાસના બનાવો પ્રમાણેજ ઓરતો વચ્ચે છે, ને તેથી તેમાં તેઓ હાકાપત ન જણાવી જોઈએ.

ઇટાલીનો દેશભક્ત

મહાત્મા મેઝીની

[ત્રણ અઠધી ચાક્ર]

મહાત્મા મેઝીનીએ તદ્દપાર કરેલા કેટલાક વીરલ આત્માઓની ઉભી થયેલી આ પ્રકાશની મંડળી આ પહેલીજ હતી. અને તેની સહાયો આખા ઇટાલી દેશમાં ચાલતી હતી. આ હકીકતથી જણાય છે કે મેઝીની દેશનિકાશની અવસ્થામાં રહીને પણ પોતાના દેશની સેવા કરતો હતો. એના સાધારણ કામગીરીથી પણ ત્રણ રાત્ર મેળવવા જેવું મળ્યું. આવી રીતે તેણે પોતાના કાલઓમાં જાતીય સ્વતંત્રતાનો ભાવ પેદા કરી દીધો હતો. આ વખતે અમેરિકાના ફક્ષિય બાગમાં ગેરિબાટ્ટીએ સારી નામના કાઢી હતી. મેઝીની પૂરોપમાં તેનાં કામોનાં વખાણ કરી તેની કીરતી ફેલાવતો હતો. તેથી ૧૮૪૮ની સાલમાં ગેરિબાટ્ટી બ્યારે પાડે દેશ આવ્યો ત્યારે આખા દેશ તેને એક મતે પોતાનો આગેવાન માની લીધો.

૧૮૪૬માં નવમો પોપ માદીએ બેઠો ત્યારે બધા રાજ્ય પ્રકરણી અપરાધીઓને મારી આપી. આ ઉપરથી લોકોને લાગ્યું કે તે ઉદાર વિચાર ધરાવતો હશે અને જે જે માણસો ઇટાલીને ગુલામી અવસ્થામાંથી છોડવાને મહેનત કરે છે તેને મદદ કરશે એવું તેમણે અનુમાન કર્યું. આ ઉપરથી લોકોએ મેઝીનીને કહેવાયું કે પોપ તરફથી તમને મદદ મળશે, પરંતુ મેઝીનીએ હાથ વિચાર પહેલાંથી ધારણ કે રાજ્યઓનો વિશ્વસ કરવો નકામો છે. અને કહેજુના જવાબમાં જણાવ્યું કે મારી ધારણા પ્રમાણે પોપના વિચારો સારા છે. પણ તે ઓસ્ટ્રીયાની સરકારના કાણુ નીચે હોવાથી ગભરાય છે. જો તે પોતાના મનના વિચારોને ખાતગી નહીં રાખતાં વિચાર પ્રમાણે જાહેરમાં વર્તન કરી ખતાવે તો મોકોને તેના વિષે જે કાંઈ શંકા છે તે નીકળી જાય. અને તેથી રીતને એક બીજે કાગળ પોપ ઉપર પણ લખ્યો. અને તે હકીકત પાછી જાહેર પ્રગ્ન પાસે પણ જણાવી કે જેથી ફરી પોતાના દેશીભાઈઓને પોપની સત્વતા વિશે જાણ થાય. પણ જ માસમાં તો બધો જરમ પુરો થઈ ગયો. બોહુ લાંબો કાળ નબળું નથી. પોપે દેશ પ્રીતીનાં દુઃખ કપાડ

ઉતારી પોતાનાં પ્રયત્નો કર્યાં હતાં. ધણીપણ બોલોને તેના વચન ઉપરથી વિશ્વાસ લીધો ગયો. ૧૮૪૭-૪૮ માં આખો હટાલી દેશ સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવાને એકમતે બહાર પડ્યો હતો. તેમણે ધીમે રહી દેશના મોટા બાગને સ્વતંત્ર બનાવ્યો. જેમ જેમ જીત મળતી ગઈ તેમ ઉત્સાહ વધતો ગયો અને મેઝીની ઉપર લોકોનો વિશ્વાસ વધુ બેસવા લાગ્યો. પહેલાં જેમણે તેના સિદ્ધાંતને ખરાં નહોતાં ગણ્યાં તેઓ હવે પરતાવ લાગ્યા. પરંતુ હજી હટાલીની પરતગતતા ના દિવસો પુરા થયા ન હતા. તેઓમાં કેટલાક બેકલેગ હતા. તેઓએ બેળા થઈ એક સભા સ્થાપી અને તેનું નામ 'મોડરેટ પાર્ટી' પાડ્યું. આ સભાના સ્વાસ્થ્ય વધ મજાસો લેવાના કાન કુંકવા લાગ્યા. તેમણે કેટલાક બેળા અને અદ્ધ માણસોને ભરાવ્યાં પણ ખરા. મેઝીની એ આ વિરુદ્ધ પક્ષવાળાઓને ચેતાવ્યા કે "જે લોકો સત્યને છોડી સમયની બિહી બળમાં ફસાઈ છે તે સાચો રસ્તો છોડી ખોટો રસ્તો ચડે છે. તેઓ પોતાના કલંકને છોડી સ્વચ્છતાને પામી શકે છે. તેઓની મહેનત કદાં ફળી જીત થતી નથી." અરું શું છે તે સમજવામાં મેઝીનીએ ધણી મહેનત લીધી. તેમાં તેને ધણાં વિદ્વેનો નડ્યાં પણ સત્યને રસ્તો ચાલતા પુરુષો વિદ્વેથી કરતા નથી તેમ મેઝીનીએ પોતાની મહેનત જારી રાખી. આ મહેનતનું પરિણામ એ આવ્યું કે મેઝીનીની સાચા પક્ષની સેના ફેરક જગ્યાએ હારતી થઈ અને આખરે મોડરેટ પાર્ટીને પણ જરમાવું પડ્યું. તેમણે પોતાની મુશ્કેલીને સ્વીકાર કર્યો. પરંતુ વખત વીત્યા પછી પચાતાપ કરવાથી શું વળે? આ નિરાશાના સમય માં પ્રજાએ મેઝીનીની મદદ માગી. જે લોકોએ અજાણથી એકવાર મેઝીની ઉપર હોય મુકી તેને કસંકીત કરાવ્યો હતો તેજ માણસો તેની મારી માગવા આવ્યા. સત્યનો મહીમા ત્રણે કાળમાં મોટો છે. લોકોમાં ફરીથી ઉત્સાહ શરૂ થયો. તેઓ આરટીઆ સાથની લડાઈમાં સામેલ થઈ જાય તેટલા માટે મેઝીનીએ એક ડીફેન્સ કમીટી સ્થાપી. આ કમીટીના હેતુ એ હતા કે પ્રજા જાતેજ પોતાનું રક્ષણ કરી શકે. હવે ફરીથી મેઝીનીનો જજ ફેલાવા લાગ્યો.

આખરે આ બધી યોજનાઓ પ્રમાણે લોક ઉત્સાહથી કામ કરતા હતા ત્યારે

માલુમ પડ્યું કે સામેથી બાલ્યાહ જી પોતાની સજા ફેલાવવા મહેનત કરી રહ્યો છે. તેના તરફથી એ કમીશનરો સહેર માં આવ્યા અને કાંઈ પુકતીઓ રમી બધી સજા પોતાના હાથમાં લઈ લીધી. લોકો તે ફરીથી કપટ બળમાં ફસાવ્યા. લોકો એ કમીશનરોના કહેણ ઉપર વિશ્વાસ રાખી એમ માની લીધું કે હવે તો અમારો ઉદ્ધાર થઈ ગયો છે. મેઝીનીએ નીરાશ થઈ સહેર છોડી દીધું, અને જેરી બાલ્ટીની સેનાને જઈ મળ્યો.

બીજે દિવસે બાલ્યાહ પ્રજાને વચન આપ્યું કે હું હવે સુધી સહેરની રક્ષા કરવાને તક્યાર છું. પણ તે તો અધમતા વાપરી રાત્રીએ જાનોમાનો પોતાની રાજધાનીમાં આવ્યો ગયો. પાછળથી આરટીઆન સેનાએ સહેર કબજે કર્યું.

હવે મેઝીની જેરીબાલ્ટીની સેનાને મળ્યો. તે વખતનો તેનો દેખાવ ઘણો સાદો હતો. તેણે પોતાને સામાન્ય સીપાઈની માફક લસકરમાં જામલ કરવાની માન્યતા કરી, પણ તેની ઓળખાણ પડતાં આખી સેના એ તેને હર્ષભર્યો આવકાર આપ્યો. અને તેને એક વાવડો આપ્યો જેના ઉપર લખેલું હતું કે, "ઉપર પરમેશ્વર અને નીચે માણસ જાતી." આ સેનાએ ખુસા ફરીમાં ધણું દુઃખ વેઠ્યું. ચાલુ વરસાદ થી તેઓનાં કપડાં બીજામાં ગયાં હતાં. મેઝીનીએ આવી જાતનું દુઃખ અમાલ ઉઠાવેલું નહીં. તેને આવી રીતે દુઃખી થતો જોઈ બધાં લસકરી માણસોના મન ભરાઈ આવ્યાં. મિત્રોએ તેને આમલ પુરવક વીનંતી કરી કે અમારી સાથે ન આવતાં અહીંજ અટકી જાઓ. પરંતુ તેણે કાંઈનું પણ સાંભળ્યું નહીં. તે તો બધાની સાથે ઉત્સાહ પુરવક ચાલવા લાગ્યો. એક જીવાન સીપાઈ જેના શરીર ઉપર એક જીવું પુરાણુ ઝીણું કપડું હતું તેથી વરસાદમાં રક્ષણ થતું ન હતું. મેઝીનીએ આ માણસને જ્યારે જોયો ત્યારે તેને ક્યા આવી અને તેણે તેને પોતાને કોઈ કાઠીને પહેરાવ્યો. લસકરને રસ્તામાંથી ખખર મળ્યા કે મીલાન સહેર થતોજોને હાથ મળ્યું છે અને ત્યાં આરટીઆનો મોડું મોડેસ્વાર લસકર છે ત્યારે મેઝીની અને જેરીબાલ્ટીએ પોતા ના નાના લસકરને પાછા ફરવાની આજ્ઞા આપી.

આ અગ્રમાં જે જે મુશ્કેલીઓ ખમવી પડી તેના સંબંધમાં એક સરકાર લખે

છે કે "મેઝીનીએ બધી મુશ્કેલીઓ પહોં દલતા સતોપ અને બહાદુરીથી સહન કરી. મોટા મોટા વીર પુરુષોએ પણ કહ્યું કે આ મહાપુરુષમાં આટલી બહાદુરી છે તેવો અમને ખ્યાલ ન હતો. મેઝીની ના શબ્દો કરતાં તેના આચરણથી આખી સેના ધણી ઉત્સાહી બની ગઈ અને કહેવા લાગી કે મેઝીની માત્ર રાજદ્વારી નહીં પણ એક ખરો વીર અને પરાક્રમી પુરુષ છે."

હવે આ નાની સેનાને મહાન સેના સાથે ટકી શકવું અસંભવિત લાગ્યું ત્યારે મેઝીની અને તેના મિત્રોએ પહાડી જાતિઓનો દેશ ભક્તિનો ઉત્સાહ વધારી તેને મદદમાં લેવાનું ધાર્યું. પણ ત્યાં પેલી મોડરેટ પાર્ટીના કાર્યને લીધે નીજી થયો. ત્યાર પછી તેણે પોતાના દેશી જાતિઓને પત્રદ્વારા ઘણો બોધ આપ્યો. તેમાં આ વખતની નિષ્ફળતાનું કારણ જણાવ્યું. અને ફરીથી દિવંતથી શરૂ થઈ કહ્યું કે આપણે પણ સત્યનો છે. સત્ય તો જય થવાનોજ. વધારે સારી તક્યારી આ કરી દેશને પરાધીનતામાંથી છોડાવે પડે છે. એવું કયું કામ છે કે જેમાં વિદ્વેનો નથી આવતા? કહેવત છે કે સારાં કામમાં સો વિદ્વે. જે માણસો મહેનત કરે છે તેને ઇશ્વર મદદ કરે છે. મુશ્કેલીઓમાં તો આપણી કસોટી થાય છે. સાચાના વિરોધીઓ કદાપી પણ જય પામશે નહીં; આખરે સાચાનીજ જીત છે.

સ્વદેશ ભક્તિ વિષે

[સર લોર્ડર સ્ટોનના 'લે આફ ધી લાસ્ટ મીન્ટરસ' માંથી બાબતર કતિન-મંદ]

વિષય હરિશીત

જીવતો મુલો છે હીન્ડો.
મોલો નહીં મુખને વિશે;
દેશ મ્હારો દેશ મ્હારો,
દેશ મ્હારો દેશ દિશે.
પરદેશમાં કટકી બહુ,
પાછા ફરતાં અમદમતિ;
દેશ ભક્તિ કૃત્રિમ જે,
મન વિશે કાંઈ નહીં.
જો હોય આવો આવશે,
જીવતો જીવો જઈ તેકને;
કવિ કાંઈને સ્તવિયો નહીં,
ગાણા થઈ છે જોડને.
જો તે કિતાબો મેળવે,
પદ ઉચું છે તેને મહે;

બલે હોય તેને નવ નિધિ,
વળી અષ્ટ નિધિ છે મળે.
સ્વાર્થી જન તે આમરો સો,
આત્મ અર્થે આપણે;
જીવતો મુખો નિઃશંક છે,
ઉચ્ચ જીવો છે કીર્તિને.
અતમાં મસ્તો હૃદયને જે
મિટ્ટીથી જન્મ્યો હતો;
વિશ્વરોષ ને વિશ્વઆદર,
તે જુગ્મ મિટ્ટી મળ થતો.
"શુદ્ધ પ્રકાશ"

ઇનાન્ડા સેમીનરી.

[શીનીકસ શિક્ષક મંડળના એક
મેમ્બર તરફથી].

માણસાઇની જીવનમાં ઉચી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવાને કેળવણીની જરૂર છે એ સહે જાણે છે. કેળવણી વિનાના માણસો જગતી પશુ જેવા હોય છે. માણસ માણસ વચ્ચે શું સંબંધ છે તેનું જ્ઞાન ન હોવાને લીધે કેળવણી રહીત ધણી બનતો નિરંતર પોતપોતામાં લડી નાશ પામી ગઇ છે એ વાત ઇતિહાસ વાંચ નારાઓથી અનુભવી નથી. કેળવણી પ્રજા ધર્મને જાણે છે અને તેથી સુવેદ થી રહી દુનિયાના સુખને વારંતે પ્રયત્ન કરતી આજળ વધે છે. કેળવણી લખનાં વાંચનાં શીખવવાથી શરૂ થાય છે એ ખરું, પણ તેટલામાંજ તે સમાપ્ત જતી નથી. અપણી આસપાસ બનાવવાના વેથી જાણીતા રહી તેને અનુકૂળ રહેવું અને તેમાંથી દુનિયાનું સુખ વધે એવા પ્રયત્નો કરવા, એ પણ કેળવણીનો મુખ્ય ભાગ છે. આટલા માટે મુસાફરી કરવી એ વિદ્યાર્થીને લાભદાયક છે. શીની કસની નિશાળના વિદ્યાર્થીઓને મુસાફરી માંથી અનુભવ અને જ્ઞાન મળે એવા હેતુ થી મયા મંગળવારે અહીંથી જ માઇલ દુર આવેલ ઇનાન્ડા સેમીનરી જોવા લઇ જવામાં આવ્યા હતા. ઇનાન્ડા સેમીનરી એ નેટીવ બાળાઓને દરેક જાતનું શિક્ષણ આપવાની કન્યાશાળા છે. છોકરાઓને આખે રહેતે કુચ કરાવવામાં આવી હતી. કુચ

કરવાનું બગેર શીખેલા ન હોવાથી આમાં અવડાં પડ્યાં પડે અને તે સરખાં કરવા સાર સી કોશિસ કરે એથી બધાને બહુજ રમુજ પડી હતી.

સુવારના નવ વાગે સેમીનરીના કમ્પાઉન્ડમાં દાખલ થયા. બધી બાબતોએ મોટાં અડેની ધટા, વચ્ચે રસ્તા અને ચોપાસ ની શાંતિ, એ દાખલ થતાંરના મન ઉપર અવગતની છાપ પાડતાં હતાં. કોઇ મહાન ઠેકાણે જઈએ છીએ એવો આવ સર્વના ચહેરા ઉપર પથરાય જઈ સહિ અંજીર થઇ ગયા. સેમીનરીના મકાનની નજીક જતાં અદર પ્રાર્થના યતી હતી તેથી લગભગ એ મીનીટ બહાર ઉભા રહ્યા પ્રાર્થના થઇ રહ્યાનાદ મીસ હીય ક્રેક, મીસીસ એડવર્ડસ અને બીજાં એ સ્ત્રી શીક્ષકો અમને આવકાર આપી અદર તેડી ગઇ.

સેમીનરીમાં શીખવનારી ધણીખરી યુરોપીયન સ્ત્રી શીક્ષકો છે. શીખવા આવનાર બધી નેટીવ (કાફર) છોકરીઓ છે. લગભગ ૨૦૦ છોકરીઓ બાળે છે. આપણે જોને અરબ જગતી ગણીએ છીએ એવા લોકોમાં એકજ ઠેકાણે ૨૦૦ છોકરીઓ બાળે એ થોડું વખાણવાલાયક નથી. આટલા મોટા પાયા ઉપર અને આવા સરસ ધોરણ ઉપર હોંદી છોકરી ઓ માટે તો શું પણ છોકરાઓ માટે પણ આ દેશમાં એકે શાળા ન મળે એ ખરેખર દિલગીર થવા જેવું છે.

આ સેમીનરીની એક શિક્ષક મીસ કુક કે જેમણે અમને આ અમુલ્ય લાભ આપવા માટે આમંત્રણ આપ્યું હતું તે કામમાં રોકાએલ હોવાથી તેમની એરહાજ રીમાં અમને એક બીજી સ્ત્રી શીક્ષકે રસોડું, જમવાનો ઓરડો, શીખવાનું ખાતું વિગેરે દેખાડ્યાં. એટલામાં મીસ કુક આવી પહોંચ્યાં. તેમણે જુદા જુદા વરગોમાં કેવી રીતે શીખવવામાં આવે છે તે દેખાડ્યું. નેટીવ છોકરીઓ વરગમાં દાખલ થતાંજ ધીમી અદાથી અમને માન આપવા ઉભી થાય, પાછી શાંતિથી બેસી જઈ પોતપોતાના દિસાબો કરે, જુગોળના જવાબો દે, કે અંગ્રેજી વાંચે, અને આ બધાં કામોમાં અત્યંત નિયમિતપણું અને શાંતિ જળાવે એ જોનારના મનમાં એમ ને માટે માન ઉત્પન્ન કીધા વિના રહે નહીં. નેટીવો સાથે સંબંધમાં આવનાર સારીપેટે જાણે છે કે સ્વચ્છતાના વિષય માં એ જાત કેટલી પગલ છે. પણ આ રચના જોતાં એવું લાગતું હતું કે જાણે

સ્વચ્છતાનો જન્મજન્મ અહીંથી થયો હોય. દરેક જાણસ પોતપોતાને ઠેકાણે, સાફ અને શે.બીતી રીતે ઝોડવાયલી; સફ પોતપોતા ના કામમાં સુચાએલુ; કોઇ નવર નહીં જતાં કોઇ અજાંત નહીં; આપું સુદર ગિત જોઇ અમારા વિદ્યાર્થીઓના મનમાં બહુજ ઉત્કંઠા થઇ કે આપણે પણ આવા થઇએ તો કેવું સારું.

આ બધું જોયા પછી એ છોકરીઓને પ્રીત કરતાં શીખવે છે તે જોવા ગયા. આ આવતે તો અમને બહુજ હેરત કરી દીધા. હોંદીઓમાં અહરથ સ્ત્રીઓ ગાય અથવા ગુલ્મ કરે તે નવાઇ જેવું લાગે છે. પ્રાચીન કાળમાં હોંદુસ્તાનમાં અહરથ કુટુંબોનાં સ્ત્રી પુરુષો આ કળા શીખતાં એવું પુસ્તકો ઉપરથી જાણાય છે. અંગ્રેજી મુદરથ કુટુંબોમાં આ કળાનો પ્રચાર આવે પણ છે. તેમની છોકરીઓને નિશાળમાં નાચ વાની તાલીમ મળે છે. અંગ્રેજી શીક્ષકો એ નેટીવ છોકરીઓને આવીજ તાલીમ આપી છે તે અહીં નજરે જોયું. મન ની લાજણીએ ઉસ્કેર્માં વિનાની તેમની જાડા અને નિયમ જોઇને અમો દોંઝ થઇ ગયા. સાંધી કપડાં ધોવાના ખાતામાં ગયા. સાં નેટીવ છોકરીઓ યુરોપીયન સ્ત્રી શીક્ષકના હાથ નીચે લુગડાને કચ્છી (આવરન) કરતી હતી. એક બાબત એ મોટી બડી ઉપર કચ્છીઓની હાર ગરમ થતી હતી. બીજી બાબત એ કપડાં બાહ્યા, સાથુ દેવા, અને નીચોતવા વિગેરેની મોક વણ હતી. આ જોઇ રહ્યા પછી એક વર્ડસ હોલમાં જઈ સાં ચાહ વિગેરે લઇ સાડા અગીઆર વાગે પાછા ફર્યા.

આ વખતે રહેતે કુચ કરતાં છોકરાઓ ના પગલાં વધુ એક સરખાં પડતાં હતાં જોવાનો પહેલો ફાયદો આ જાણ્યો. સાંધી રહેતે ચાલતાં મો. કુમેએ રથપેલી "એસાએમ ઇન્ડીઅસ સ્કુલ" આવી તે જોવા મળા હતા. આ સ્કુલમાં શીખ વાતું બધું કામ નેટીવ સ્ત્રી પુરુષોથી થાય છે. બહુનારા તમામ છોકરાઓ છે. છોકરાઓને અંગ્રેજી, મણીન, જુગોળ, ઇતિહાસ વિગેરે શીખવવા ઉપ રાંત સુધારી કામ અને ખેતીવાડી કામ પણ શીખવવામાં આવે છે. સુધારી કામમાં ફરનીયર બહુ સારું બનાવવામાં આવે છે. ઓશલેંગ સ્કુલમાં વપરાતા અંકડા ટેબલે વિગેરે ફરનીયર તાંબ બનાવેલું છે. છોકરાઓને આવી ઉદ્યોગ ની કેળવણી બહુજ જરૂરી છે. અહીંથી બપોરે ૨ વાગે સઉ પાછા ફર્યા. આખો દિવસ શિક્ષકોને તેમજ વિદ્યાર્થીઓને ખરે ખર ઉપયોગી મળ્યો.

* મહાપ્રતિન્યર વરફ. ઇમિ=(દેશભક્તિવા
મનુષ્ય)નો જુરમો. રતવિયો=વખાણો. માણુ=
પ્રવિત. પામરો=ચુરખાઓ. પુનઃ=ફરીથી (મોટી
માં મળી નાય છે).

જનરલ સમટસનો એશીઆ ટીકનો અરથ.

ટરાંસવાઘ લેજરેટરીવ એસેમ્બલીમાં
શ્રી. જી. જી. મનીકે સવાલ પુછ્યો હતો
કે ક્રાફ્ટ એક્ટની એક કલમમાં યુરોપી
યન એલાદના ક્ષિત્રીય હોય તે કાયદા
કાનૂન થઈ શકે એવી વ્યાખ્યા છે. અને
લાગે છે કે જો આ કલમ આમજ રાખ
વામાં આવે તો આ મુલકને ખીલવવામાં
લાય લેનારી એક ઉપયોગી કામને હર
કત પડે. હું જુલુ લોકની વાત કહેવા
માથા છું કે જેઓ એશીઆટીક એલાદ
ના છે. (એશીઆટીક એલાદના જુલુ
એના શબ્દથી પાકામેટમાં દસાદસ ચઇ
પડી તેથી શ્રી. મનીકે જણાવ્યું કે) તે
વાત સચીજ છે. શું તે લ.પ.ક શહેરી
ઓ એશીઆટીક એલાદના હોવાથી તેમ
નો વોટ છીનવી લેવશે?

શ્રી. સમટસે જવાબમાં જણાવ્યું કે :-
જો તમે ઇતિહાસમાં એટલે દુર સુધી
જશો તો તો આપણે બધા એરાઓ
એશીઆટીક છીએ. એવી માન્યતા છે
કે આપણે એશીઆમાંથી યુરોપમાં
આવેલા; ને તેથી આપણે યુરોપીયન
એલાદના કહેવાયએ તેમ એશીઆ
ટીક એલાદના પણ કહેવાયએ. પણ ઇતિ
હાસમાં આપણે એટલે દુર જઈ શકતા
નથી. 'એશીઆટીક' નો દક્ષિણ અફ્રિકા
કામાં સુધે કે.એ. જણાવેલો અરથ છે, ને
તેટલોજ અરથ ક્રાફ્ટ કાયદામાં કરવામાં
આવશે.

ઉપરની ચર્ચાપર ટીકા તરીકે શ્રી.
પોલાકે નીચે મુજબ કાગળ ટરાંસવાઘના
છાપાને લખ્યો છે :-

જનરલ સમટસે ઇતિહાસની વાત
જણાવીને જે અરથ કયો છે તે આપણે
સ્વીકારીએ, પણ મહેરબાની કરીને તે
સાહેબ જણાવશે કે તે રીતે ટરાંસવાઘી
હીંદીઓને એશીઆટીક મટીને આફ્રિકા
પસી તરીકે મણવા માટે તે કેટલા જમા
નાની મુદત કરવશે? તો અમને કાંઈક
ખબર પડી શકે કે કેટલા વખતવાદ
હીંદીઓને તે એશીઆટીક કાયદામાંથી
મુક્ત કરશે. અને જો આ સવાલનો
ચોખ્ખો જવાબ તે ન આપી શકે તો
મહેરબાની કરીને તેણે બહેરમાં જણા
વડું કે કયારથી તે સાહેબ એશીઆટીક
કાયદો તેને પેતાને તથા તેના જેવા રખ
ના ખીજા એરાઓને (કે જેઓ એશીઆ
ટીક એલાદના છે એમ જનરલ સમટસે
કહ્યું છે) લાગુ પાડશે? ૧૯૦૭ ના
ખીજા કાયદાથી તે યુનિયન હર છે, અને

૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાયદાથી તથા ૪ મીએ
શન કાયદાથી તેને તથા ખીજા તેના જેવા
રખના એરાઓને એશીઆમાંથી યુરોપમાં
મએલામાંથી ઉતરેલા હોય તેવા ક્રાફ્ટર,
વખીજા, ને ધનમયુર લાવવાનો હક
રહેતો નથી. આથી છે કે આ અતડી
રિયલિનો વિચાર કરતાં જનરલ સમટસને
એ આટીક વાતમાં લીધેલા તેમ વલ
ણની મુલ માલુમ પડશે.

લડતની હીંદમાં અસર.

શ્રી. શેલત જેલ જગા રિપેના ખબર
તેમના પિતાને હેથમાં મળ્યા છે, અને
તેથી તેમણે એક કાગળ શ્રી. યુ. એમ
શેલત ઉપર લખ્યો છે. જેમાં તેમણે
લડત માટે મળજીત રહેવા શ્રી. શેલતને
નીચે મુજબ જણાવ્યું છે :-

અકામ હુસ્લી તાલુકે ધારી.
તા. ૨-૧૨-૦૮

શ્રી. ઉમીયલકર વિ. મંજારામ શેલત,

મુ હાથ (ટરાંસવાઘ) પોકસરસ્ટ જેલ.

નીચની ખીના દાલના તારા એના સર
દારોને વંચાવીશ.

મહેરબાન મુરખી માંધી સાહેબ વિગેરે
મંડળ.

તારા શ્રી. ઉમયલકર તરફથી પત્ર
આપ્યો જેમાં આપ સજ્જનોના પ્રશ્નામ
વાંચી અત્યંત પ્રુશી થયો.

આપ સજ્જનો હીંદીભાષાઓની ખાતર
ટરાંસવાઘ સરકારે દાલ દુઃખના કિલ્લામાં
ધેવો છે ને દુઃખ સહન કરો છો તો મુશર
તેનો બદલો જરૂર વળશે.

આપનો તાબેદાર ઉમીયલકર આપના
પાય પાસે છે તેની સંજાળ રાખશો તે
માટે હું આપનો હુલ્ આભારી થઈશ.
શ્રી જે કરશે તે સારજ કરશે.

શ્રી. ઉમયલકર કોહટર એકવીનેને
તારા સમેમાં શબ્દોમાંજ કાગળ લખીશ,
પણ તું હોમત દારીશ નહિ, અને શરીર
સંજાળજે. સમેના લાખઓની સેવા જળ
વવી એજ આપણો ધર્મ છે.

સફ સજ્જન મંડળને તારા લડીત
પ્રશ્નામ.

શ્રી. શેલત મંજારામ ગે.વીદરામના લડીત.

એક લખનાર જણાવે છે કે લડતની
હીંદમાં કેટલેક હેઠણે બહુજ અસર થઇ
છે. લડતમાં લામ લેનારને તેને હેઠણે
બધા લોકો ઓળખે છે, અને તેમનાં
નામ માનીતાં ચઇ પડ્યાં છે. શુજરાત
માં પડીદારના એક ગાયમાં એવું બેવા
માં આવ્યું છે કે જેલ જનરાના જે હે ટો
એ.પિનિઅનમાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા તે

બધા એકઠા કરવામાં આવ્યા છે, અને
તેને માન આપવા લાપક હીંદીઓ તરીકે
એરાની દિવાલો ઉપર દારખંધ ગોઠવવા
માં આવે છે.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે (ગવર્મેન્ટ ગેજેટમાંથી)

લેડીરમીયના હીંદીઆ ઇસ્માઇલ ખાનની
નાદાર મલકતનાં સંખધમાં તેના લેણદારો
ની મીટીંગ તા. ૪ થી મેએ લેડીરમીય
માજસેટ આગળ બરશે.

મારિસજરગના જે. એ. ખદરની મી-
લકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૧
મી મેએ સુપ્રીમ માર્ટને અરજ થનાર છે.
ગ્રેડાઉનના હીંદીઆ હુસેન દસાહની
નાદાર મીલકતના સંખધમાં વહેંચણીના
આકામ મલિસજરગ સુપ્રીમ કોર્ટમાં
રજુ થયા છે, જ્યાં તે એપ્રીલ તા. ૨૭
મી હુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

રેડકલીફના બેહુત અરમુગમે તેના
લેણદારો સ.થે કરેલી સમજુતિ સંખધ
માં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી મેએ
તથા ૧૧ મી મેએ વેરથમ માજસેટ
આગળ બરશે.

રેડકલીફના બેહુત કમરાસમીએ તેના
લેણદારો સ.થે કરેલી સમજુતિ સંખધ
માં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી તથા
૧૧ મી મેએ વેરથમ માજસેટ આગળ
બરશે.

કેટોમેનરના એન. મદમટે તેના લેણ
દારો સાથે કરેલી સમજુતિ સંખધમાં
લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી તથા ૧૧ મી
મેએ ડરબન કોર્ટ દાઉસમાં માજસેટ
આગળ મળશે.

કેટોમેનરના એમ. ઇ. રાવને તેના
લેણદારો સ.થે કરેલી સમજુતિ સંખધ
માં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૪ થી તથા ૧૧ મી
મેએ ડરબન કોર્ટ દાઉસમાં માજસેટ
આગળ મળશે.

હેલ્લા ખબરો

[અમારા પ્રતિનિધીનો ખ.સ તાર]

બેહાન-સજરગ, સુકરવાર.

કાલે શ્રી. ઇ. એ. ના ચેરમેન શ્રી.

કાલહીઆ તથા ખીજા ૧૮ મ.જુલ જેલ
માંથી બહાર આવ્યા છે. તેમને સામા
લેસ માટે સંખ્યાખંધ હીંદીઓ, તથા
ગોરા મિત્રો હાજર થયા હતા. જેમણે
હીંદના જેવી હીંદીઓને હરપના પોકાયેથી
વધાવી લીધા હતા. પછી જેવીઓ વગેરે સફ
મદરથો સથે નારતો લેસ ગયા હતા. તે
વખતે ઘણાં જુરસાદાર બાપણો થયાં હતાં,
તથા જેવીઓએ બને તેટલી ગુરતજ ફરીથી
જેલ જનરનો પેતાનો કરાદો બહેર કયો
હતો.

હાંદુસ્તાનના અખરો

(હાંદી બાપા ઉપરથી)

કપાણનાં ખીનામાંથી તેલ કાઢવા માટે સુરતમાં 'ધી સુરત ઓઇલ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ' નામની એક કંપની રા. પાંચ લાખની ચાપણથી ઉભી કરવાની ઓઠવણ પ્રોવિડર ટી. કે. મળગર તરફથી થઈ છે. આ ખીલમાં તેલ કાઢવા ઉપરાંત સાબુ, ઘી, મીઠાં તેલ વીંચેરે પણ બનાવવામાં આવશે.

મુંબઈના સર વીઠ્ઠલદાસ દામેદર ઠાકરશી તરફથી રા. પાંચ લાખને ખર્ચે બરીબ ભાટીઆઓ માટે મોટી મોલી બાંધવામાં આવે છે.

હાલમાં નિઝામ તરફથી મુંબઈમાં વાલકેશ્વર ખાતે રા. ૩૦ લાખના ખર્ચ થી એક મહેલ બાંધવાની ઓઠવણ મળે છે.

તા. ૧૪ માર્ચ રવીવારના રોજ મુંબઈની પોલીસે ગીરગામમાં રહેતા કેટલાક મરાઠા વિદ્યાર્થીઓના ઘરની ઝડતી લીધી હતી. તેજ મુંબઈ પુના, ચાણા અને સુરતમાં પણ તેજ દિવસે દક્ષીણી ના ઘરમાં ઝડતી લેવાઈ હતી. તેમના ઉપર ખીજા દલાકામાં આવતા રાજદરોહ ના કેસની સાથે સંબંધ હોવાનો શક હતો. ઝડતી લેવાતાં કેટલાએક કાગળો હાથ કરવામાં આવ્યા છે. પણ કોઇને પકડવામાં આવ્યા નથી.

પ્રોવિડર રામસુરતી તા. ૨૦ માર્ચના રોજ કલકત્તા ખાતે પોતાની છાતી ઉપર ત્રણ ટનનો એક હાથી ઉતારવાના હતા.

કલકત્તાના નેશનલ કાઉનસિલ ઓફ એજ્યુકેશન નામના પ્રમુખીય કેળવણી આપનારાં ખાતાના મકાનના ફંડમાં જોરી પુરવામાં બાબુ ખજેદ કોશીરામ ચેલરી એ રા. દસ લાખની રકમ આપવા જણાવ્યું છે. આ પ્રદરથ આ ખાતામાં મદદ તરીકે રા. ૫૦ લાખની રકમ આપી ચુકેલ છે.

કલકત્તા ખાતે બરાએલી એક સભામાં એક બંગાળી મી. સરોજદેવે એમ જણાવ્યું હતું કે "હવે વહી ગયા તે સુખી

દિવસો." આ કબ્જેને પોલીસે શીતુરી ગણી સરકારે તેના રા. ૫૦૦૦ ના બંધીન લીધા છે.

ઉડીઆ કાઉનસિલ ખીલની ત્રીજી કક્ષમ ઉમરાવોની સભાએ રફ કરી તે સામે પોતાનો પ્રોટેસ્ટ બહાર કરવાને કલકત્તાના ટાઉન હોલમાં એક મોટી મંળવર સભા કાકાના નવાખના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જે વેળાએ ઉમરાવોની સભાએ બરેલાં પગલાં માટે સભાએ પોતાનો ખેદ દરસાવનારો તેમજ કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર વિચાર અલાવતી વખતે આ કક્ષમ પાછી મંજુર કરી પસાર કરવાને ઉમરાવોની સભાને અરજ કરવાનો કરાવ ચલો હતો.

કલકત્તાનું 'ઉડીઆ વર્ક' નામનું માસિક પત્ર ફરવીને તેને એક લાખની ચાપણથી રોજદુ પત્ર કરવામાં આવનાર છે.

ખીહારમાં દુકાળનું સંકટ સખત આવી રહ્યું છે. તે જિલ્લામાં પાણી તથા ચારાની બહુ અછત છે. તા. ૧૭ માર્ચે પુરા થતા અકવાદીઆમાં અજમાયસી બાંધ કામો ઉપર ૪૩૮૯ માણસો મુઝરપુર, ભાગલપુર અને પુરણીઆમાં કામ ઉપર હતા. તથા ૩૬૦૬ માણસો દરજંગામાં દુકાળ સંકટ નીવારણના બાંધ કામ ઉપર હતા.

રજપુત કોનફરન્સનો ત્રીજો વારસીક મેળાવડો જ્યેષ્ઠ ખાતે કરવામાં આવ્યો હતો. તેના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે રજપુતો સરકારને જે કર ભરે છે તે કર માંહેલા દર રૂપીઆ દીઠ અરધા આનાની રકમ ફંડમાં આપવા લાગ્યા છે. આ ફંડમાંથી રજપુત કોમની કેળવણી અને સુધારાનાં કામો કરવામાં આવે છે. તથા આ મંડળની બહામણથી જન્મજન્મ તથા મરણને લગતી ક્રીયા પાછળના ખર્ચો ઓછા થતલ લાગ્યા છે. આ મંડળ તરફથી પાંચ રોકેસરલીપ રજપુત વિદ્યાર્થીઓ ને આપવામાં આવી છે.

દખણ હેદરાબાદના થિટીલ રેસીડે તા. ૧૦મી માર્ચના રોજ રેસીડેન્સીમાં એક મોટો મેળાવડો કરી મીસીસ હાઇદરી તથા મીસીસ સરોજની નાહુને હેદરાબાદ ની હેલી રેલ વખતે તેઓએ બખવેલી દીમતી સેવાની પીછાણમાં કવસરે હાંદના સેનાના મહિ એનાવત કર્યા હતા.

નાગપુરના "દેશ સેવક"ના અધિપતિ મી. એ. ખી. કાલહટકરને શીતુરી લખાણ પ્રમદ કરવા માટે કેરો અટી વરસના સખત કેદની સજા કરી હતી, તેની સામે જવાબદાર કરેલી અપીલના પરિણામમાં જુડીશીઅલ કમીશનરે તેની સજામાં ઘટાડો કરી એક વરસના કેદની સીજા કરી છે.

રૂપીઆ પાંચ લાખની ચાપણ સાથે ખરમા કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીસ લીમીટેડ નામની એક નવી સ્વદેશી કંપની ઉભી થઈ છે. એ કંપનીના સેરા તેમના હેડવોગની લણી ક કંપનીઓએ મોટી સંખ્યામાં ખરીદવા છે. આ નવી કંપનીની મુળ નેમ તેલ સાફ કરવાને માટે સરકારીક એસીડ બનાવવાની છે.

પંજાબ મધે સીરમુરના સખએ એવા કુકમ બહાર પાડ્યો છે કે ૧૮ વરસની વયનો જે કામ છોકરો સીગાર, સીગારેટસ, તંબાકુ, અરીચી હાફ યા નીશા ઉતપન્ન થાય એવી કાંઠપણ વસ્તુનો ઉપયોગ કરેશે તે દરબાર તરફથી નીમવામાં આવેલા મેજસ્ટ્રેટ તેને ર. ૧૦ નો દંડ યા ૧૫ દિવસનું સાદુ કેદખાતું અથવા ૧૨ ફટકા બાંધી મારવાની સજા દરખાવશે.

લાલા લગ્નપતરામના વયોવૃદ્ધ પિતાએ જાપામાં કમળ લખી લાલા લગ્નપતને એવી નિનતિ કરી છે કે તેમણે રાજદારી બાબતમાં પડવું નહિ, કેમકે તેમના દુશ્મનો તેને આક્રમમાં આણવાની કાશીય કર્યા વગર રહેતા નથી.

નાશક ખાતેથી ૪૦૦ રાઇફલો સાથની એક છુપી દુકાંતે પકડવામાં આવી છે.

કલકત્તાના 'ઇંગ્લીશમેન પત્ર'ના અધિ પતિની ટેબલ ઉપર મસીનમાં એક બોંબ લાલી મોકલવામાં આવ્યાથી યુરોપીઅનો માં ધણે મકરાટ દેવાયો છે.

દુમશી પ્રદરસનમાં બોંબ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

રેવા અને રામપોરમાં થુક ખાંડનાં કારખાના ધમધોકાર ચાલે છે.

દેરના એક વકીલ મી. રાનાડેને ત્યાંના દરબારે છદોર છોડી જવાની ૭ કલાકની નોટીસ આપી છે. નોટીસ આપ્યા પહેલાં તેના મકાનની ઝડતી લેવામાં આવી હતી અને કેટલાંક અમત્યના કાગળો જપ્ત કરવાં હતાં. આમ કરવાનું કારણ બહાર પડ્યું નથી.

તુરકીમાં બળવો

[૨૬૨]

તા. ૨૩ મીએ આડેનાના ખખરમાં બળાવવામાં આવે છે કે થોડા દિવસની કતલમાં દમરો આરમીની પત માર્યા ગયા છે. કેટલેક કેકાલે મોટી આગ લગાડવામાં આવી હતી.

તુરકીની પાલમિંટની મીટીંગ તા. ૨૨ મીએ મળી હતી જે વખતે સુલતાનપદ વિષે વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

તુરકી કાફલો તેના ઉપરી વચર કાન સ્ટાન્ડીનો પક્ષ ઉપડી ગયો હતો, અને પાલમિંટની મીટીંગ આગળ જઇ તેણે પોતાની વહાદરી બહેર કરી હતી.

તા. ૨૪ મીએ જણાવવા મુજબ કાન સ્ટાન્ડીનો પક્ષના તારમાં એવી અફવાઓ હતી કે ત્યાંની નેશનલ એસેમ્બલીએ હરાવ કરીને હાલના સુલતાનની જગ્યાએ માદી વરસ શાહમદ મહમદ રસીદ એફેન્ડીને નીમવાનો ઇરાદો કર્યો છે.

કાનસ્ટાન્ડીનો પક્ષના પોલીસ ખાતાના વખતે બળવો શરૂ થયા પછી ઘણી દુઃખ દાયક વખતમાંથી પસાર થયું પડ્યું છે. તેની છંદગી કેટલીકવાર માંડ માંડ ખચી છે. એક વખત દિવસમાં એ ૧૨ તેને માર પડ્યો. તેની સાથે જે ડેપુટી હતો તેને લશ્કરે મરી નાખ્યો છે. ડેપુટીને મરતાં પહેલાં ૪૦ પા લાગેલા. એ પોલીસનો વડો દક્ષિણ અફ્રિકાની લગભગ વખતે ફરેચ રાઉટના કાફલોને ઉપરી હતો એવું જણાવવામાં આવે છે.

તા. ૨૬ મીએ ખીજ તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે સેક્ષમીકના વખતે નાનું સુલતાને મોટા દમામ સાથે હાજરી આપી હતી, જે વખતે લોકોએ તેમને તાળીઓ ના પોદારથી વધારી લીધા હતા.

નેશનલ એસેમ્બલીના મારશલ મીટિંગે જણાવ્યું છે કે સુલતાનને પદબદ્ધ કરવાનો હુકમની વાત ખોટી છે.

તા. ૨૮ મીએ ફરર જણાવે છે કે કાનસ્ટાન્ડીનો પક્ષમાં યુદ્ધ શરૂ પડ્યું છે. ત્યાંના પોલીસ કોર્પોરેશના મહેલની આસપાસ આવેલી ડુંગરી પર બહુને મારો શરૂ કરવામાં આવ્યો છે. તે દિવસ સવારના પાંચ વાગ્યાથી સામસામા પક્ષે બંદુકના ગહાર શરૂ કર્યા હતા.

સાત વગર સુધી એ મારો ચાલુ રાખવામાં આવ્યો. સાલોનીકાનું લશ્કર મહેલની દક્ષિણનાં મકાન પર હલેલો લઇ

ગયું. અને તરફનાં ઘણાં માણસો મરાયાં. આખરે સાલોનીકાનું લશ્કર શહેરમાં દાખલ થઇ ચક્રવૃત્ત છે. તેણે બધે બધવરથા પચરાવી છે. પરદેશી એલ્મીઓનું રક્ષણ કરવા આસ લશ્કર સખવામાં આવ્યું છે.

શહેરમાં વધુ બળેડો ન જાગે તે માટે દરેક તરફની કોશીશ કરવામાં આવે છે. તોપના બહારથી લગભગની ચરઆત થઇ હતી. પછી સામસામા બંદુકો ફેડવામાં આવી અને નજીક આવી જતાં હાથો હાથ કાપાકાપી ચાલી હતી.

શહેરની અંદરના લશ્કરે સારો બચાવ કર્યો હતો, અને બહુ વખત સુધી ટકી રહ્યું હતું. પણ સામેના વધારે મોટા લશ્કરના અને તોપના સખત મારા સામે તેમની આખરે હાર થઇ.

બપોરે શાંતિ પચરાઇ, અને હકીકત જણાવવા માટે લોકોનાં ટોળાં રસ્તા પર જમા થયાં.

મહેલની બાજુનાં મકાનો તોપના મારાથી તુડી ગયાં હતાં.

પાછળના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે હાલનાર લશ્કરે રસીદ એફેન્ડીને સુલતાન તરીકે નીમવાનો હરાવ કર્યો છે.

બીજે દિવસે સાંજરે થોડેસ્વાર લશ્કર નો લતો છતી લેવામાં આવ્યો હતો.

શહેરનું બહુ લશ્કર હારી જવાથી મહેલની અંદરની સુલતાનની અગરક્ષક દુકડી સામે થપ વચર શરણ થઇ ગઇ હતી.

હારી ગએલા લશ્કરનાં હથિયાર કમળે કરવામાં આવ્યાં હતાં. કેટલાક લુટાચલા પનારાઓને મોતની સજા કરવામાં આવી છે. હાલનાર લશ્કર બહુજ બદોઅસ્તમાં રહીને દાખલ થયું હતું.

જેરલેમના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે જો પારલામેન્ટવાળું અધારણ પાછું નહોતું આપસમાં આવે તો પારલેમનને તુરકીની સત્તામાંથી સ્વતંત્ર બહેર કરવામાં આવશે.

સુલતાનના પક્ષકારોએ તેનો પક્ષ છોડી દીધો છે. કેરવાળાઓ બધા નાશી ગયા છે; અને જેઓને સુલતાનનો મહેલ નજરે જોવાનું તદ્દન અસંભવિત હતું તેઓ મહેલમાં મરેલ મુજબ ફરે છે.

તા. ૨૭ના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે યુદ્ધ પુરું થયા પછી સુલતાનનો મહેલ ઝડપી લઇને ખાલી કરવામાં આવ્યો હતો. મહેલની આસપાસ તોપો અને લશ્કર ઝોકરી દેવામાં આવ્યાં હતાં. સુલતાનના અગરક્ષકો નાશી જતાં તેની પાછળ પડીને પકડવામાં આવ્યા. આખા

શહેરમાંથી શોધ કરીને બીજા ૧૦,૦૦૦ને પકડવામાં આવ્યા. યુદ્ધમાં પકડેલાઓની સખ હરાવવા માટે તથા લગભગ કોરડો બેસાડવામાં આવી છે.

દેદ પકડાએલા કેટલાક તરફ જીલમી વરતાણું અતાવવામાં આવી છે. માર શલ ચંદિટે જણાવ્યું છે કે ઉરેરણી કરનારાઓને જડમુળથી નાશુદ કરવામાં આવશે.

પાલમિંટની મરજીથી થોડા વખત સુધી અગાઉનું પ્રધાન મંડળ હોદા ઉપર રહેશે. તા. ૨૭ મીએ તુરકીની પાલમિંટે વિચાર પુર્વક હરાવ કર્યો છે કે શાહમદ રસીદને સુલતાનની જગ્યાએ નીમવો. આવી રીતનો બહેર દરેકો ફેલાવવામાં આરનાર છે.

પ્રીન્સ રસીદ એફેન્ડીનો જન્મ ૧૮૪૪ માં થયો હતો. સુલતાન અબ્દુલ હમીદને તે બાઇ થાય છે; તથા તેના વારસ તરીકે ગણાય છે, જે કે સુલતાનને સાત દીકરા છે.

પાછળના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ૧૦૧ તોપના માન સાથે પ્રીન્સ મહમદ રસીદ એફેન્ડીને સુલતાન તરીકે બહેર કરવામાં આવેલ છે.

તા. ૨૮ મીએ કાનસ્ટાન્ડીનો પક્ષના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે શેખ અલ હસ્લામના નામથી બહેર કરવામાં આવેલા દરેકાથી એવી સુચના કરવામાં આવી છે કે અબ્દુલ હમીદે પાક લખાણોને ફેરવ્યાં છે, તથા નિરપરાધી માણસોનાં લોહી રેડ્યાં છે. આ દરેકો વચાતી વખતે "તેને પદબદ્ધ કરો" એવી મળના કરવામાં આવી હતી.

ઉપરના હરાવનો સંદેશ લઇને એક ડેપુટેશન સુલતાન અબ્દુલ હમીદ આગળ લઇ જવામાં આવ્યું. જવાબમાં સુલતાન અબ્દુલ હમીદે જણાવ્યું કે "મારા નશીબમાં તેમ દશે. હું એટલું જ જાણું છું કે મારી તથા મારા કુટુંબની છંદગીને તુકસાન ન પહોંચવું જોઇએ, તથા થીરખન મહેલ કે વ્યાં મારો જન્મ થયો હતો તેમાં મને રહેવાની અને સાં મરણ પામવાની રજા મળવી જોઇએ."

નેહાલ એસેમ્બલીએ હરાવ કર્યો કે અબ્દુલને કાનસ્ટાન્ડીનો પક્ષમાં રહેવાની રજા આપવી.

પછી તથા સુલતાનને નીમવાની કીયા મોટા હવદયા સાથે કરવામાં આવી. તેને મહમદ પાંચમો એ નામથી સુલતાન પદ આપવામાં આવ્યું. પાલમિંટવાળું

રાજ્ય ધારણ સહાય નિભાવી રાખવા માટે તેણે કસમ લીધા.

નવા સુલતાનને લોકોએ હાંસી આપવાથી વધારી લીધા હતા. તેને તખ્ત નહીન કરવાનો સંદેશો લાવનારને તેણે જણાવ્યું હતું કે મેં જુલમે સહન કરેલ છે, અને તેથી જોઓપર જુલમ ચાપ તેની લાગણીઓનો મને અનુભવ છે.

સહેરનુ રસ્તાઓપર નવા સુલતાન નીમવાની ખુશાહીમાં વાવટાઓ તથા તોરણો ફરકાવવામાં આવ્યા હતાં. તથા બંદરની રીમરોને પણ વાવટાઓ વીંચેરથી શણ આરવામાં આવી હતી.

તા. ૨૮ના પાછળના તારીખમાં જણાવવામાં આવે છે કે અબદુલ હમીદને સાલો નીકા લઈ જવામાં આવેલ છે. તેની સાથે તેના જનાનાના ૧૧ માણસ તથા તેના નાના દીકરાઓ છે. ત્યાં એક નાના આમડામાં તે વાસો કરીને રહેશે.

પુરખીમાં જે બપોર તરફના બનાવો જણાય તેનો આવી શાંત અને સરલ રીતે પુરખીના લોકોએ નિકાલ કરવાથી આખા યુરોપની પ્રજા અનુભવીમાં ગિરકતાર થઈ ગઈ છે એવું કહી જણાવે છે.

નવા સુલતાનની નીમણુંક માટે લોકો આનંદ ઉત્સવ પાળે એટલા માટે માર શીયલ કાયદો કરવામાં આવ્યો હતો પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો છે.

આડેના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાં ધણાં ધાતકી કામો ચાપ છે. જેમાંના એક બનાવમાં ૧૦૦ ખિસ્તી પાદરીઓને જીવતા બાળી મુકવામાં આવ્યા છે.

કેસેબા નામનું ગામ આઠ દિવસની લડાઈ પછી નાશ કરવામાં આવ્યું છે.

ચીડીમાં ઉધરાણું

ચીડીથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે તા. ૧૮ એપ્રિલ ને રવીવ્રારના રોજ ખત્રે ના હીદી બાઇઓની એક મીટીંગ ટરાંસ વાલમાં ટેરાની આખર આતર બહાદુરીથી લડી રહેલા આપણા બાઇઓને મદદ કરવા હું એકઠું કરવા માટે શેઠ હામોદર આજુ દજની કુઠાને મળી હતી. મીટીંગમાં સર્વા નુમતે ટરાંસવાલના બાઇઓ તરફ દીલ સોજી બતાવવામાં આવી હતી અને આજરે પેડ ૨૦ થી ઇ. એસોસીએશનના સેક્રેટરીને મોકલી ચક્રાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. અમે સરવે લડતની લીધમાલ અપુર તાથી જોઈ રહ્યા છીએ અને લડનારા ઓને અંતરથી લડત લેવાનું ખુદા જ્વેર આપે એવું ઇચ્છીએ છીએ.

ચરચા પત્ર.

આમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના વાક રાખો તો તેઓના પરો હવે તુરત ખાલ મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એક જ બાબતે હવે.
૨. અહીં ચોખા સાહીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરેબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સાઈ નહિ, પણ અમારી બહુને સાઈ.
૪. પંજગવારની સાલ સુધીમાં મહેલ લખાણો તેજ અંકવાદીમાં ફાજલ કરી સકારો.
૫. ૨૬ કરતાં ચરચાપત્રે નવની ચખવા બનાવ લખનારાઓને પાછા મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સ્પષ્ટ કરવું. —અધિપતિ.

“એક અગત્યની ચરચા”

એ. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

તા. ૧૭ એપ્રિલના “ઇન્ડિયન એપિની અન” માં “એક અગત્યની ચરચા” ના મથાળા નીચે કૌનરલીના એક હીદીએ ચરચા કરી છે. જે વાંચી કેપ કોલોની ના દરેક જગ્યાના આગેવાન હીદીઓમાં તથા સરવે હીદીઓમાં ટરાંસવાલના હીદી બાઇઓને મદદ કરવા જરૂર આગળ આવશે એવી આશા છે. હું લખવાને બહુ જ દીલગીર છું કે ટરાંસવાલના હીદી ઓને મદદ કરવા કેપના આગેવાન હીદી ઓને ટરાંસવાલના આગેવાનો તરફથી પત્ર મળ્યા હતા. પરંતુ કેપના માણસે હજી સુધી જવાબ આપ્યો નથી. શું કેપકોલોનીના હીદીઓ એમ સમજે છે કે ટરાંસવાલના હીદીઓને ભોગવવી પડતી હાડમારીમાં તેમને એટલે કેપના હીદીઓને કંઈ લાગતું વળગતું નથી? બરેબર નાતાલના હીદીઓએ ટરાંસવાલ ના બાઇઓને જે મદદ તબ મન અને ધનદારા કીધી છે તેનો પા કિસ્સો પણ કેપના હીદીઓએ કરી નથી એ દીલગીર થવા જેવું છે. કેપના હીદી આગેવાનેને શરમ છે કે હવે ઉપરનો જુલમ ટરાંસ વાલના હીદી આગેવાનો અને બાઇઓના પર યુજરે છે છતાં તેઓ અલમ ઉભા જોયા કરે છે! મારા જણવામાં કેપટાઉન માં અને આખા કેપકોલોનીમાં હીદીઓના આગેવાન મંડળો છે જે નીચે મુજબ છે. કેપટાઉન પ્રિટીસ ઇન્ડિયન લીગ, સાઉથ

આફ્રિકન ઇન્ડિયન એસોસીએશન, પેરટ ક્લીઝમેથ ઇન્ડિયન એસોસીએશન, ઇસ્ટ લંડન ઇન્ડિયન એસોસીએશન. કૌનરલી યુજરાત ઇન્ડિયન એસોસીએશન અને ઇન્ડિયન પોલીટીકલ એસોસીએશન, તથા પારલ, પ્રેક્ટીકલ બ્રાચોએ એસોસીએશ નેર છે. આ મંડળોના આગેવાનો પ્રમુખ અને સેક્રેટરીઓ મહેરબાની કરી જણાવશે કે તેમનાં એસોસીએશનો સામંતે સ્થાપન થયાં છે? શું કેપના હીદીઓ ભારતમાતાના પુત્રો નથી? શું કેપના હીદીઓ કેપ કોલોનીમાં સરવે પ્રકારની રાહત ભોગવે છે? શું કેપના હીદીઓ પોતાના જાતીસાહઓનું લોહી પીવાતું જોવા રાહ છે? અગર શું કેપના હીદીઓ એક બીજાની અંદરની લડાઈ ટંટાથી આખા એસોસીએશનોને બદનામ કરવા માગે છે? હું એમ ધારું છું કે કેપના હીદીઓ અંદરની લડાઈને લઈનેજ આખા હીદી વરખને પામમાલ કરવાતું લઈ બેઠા છે. પણ તેમણે વાદ રાખવું જોઈએ કે જે શરીરમાંના એક અંગને છળ થઈ હશે તો આખા શરીરમાં દુઃખ થશે, તેમ ટરાંસવાલના હીદીઓને જેટલું તુકરાન લામશે તેટલું જ પાછળથી કેપના હીદીઓ ને ભોગવવું પડશે. નાતાલના હીદીઓ આમળથી ચેત્યા છે તેથીજ બરેબરી મદદ કરી રહ્યા છે. અને કેપના હીદીઓ એમ સમજે છે કે તેમને કેપ કોલોનીમાં કાંઈ અડચણ નથી અને ભવિષ્યમાં પણ પડવાની નથી. પણ એ સમજવું જુલમ ભરેલું છે. અને જે ટરાંસવાલના હીદીઓ હારસે તો સાહચ આફ્રિકાના દરેક હીદીઓ એ લખી રાખવું કે તેમને પણ વહેણ વા મોડું સાહચ આફ્રિકા જોડવું પડશે. હું ધારું છું કે જે કેપ કોલોનીના દરેક આગેવાન મંડળના આગેવાનો સંપ કરી કેપ કોલોનીમાં ઉધરાણું કરવા આવનાર સાથે દરેક જગ્યાએ હાંડ કરવા જાય તો બહુ બારે રકમ ભેગી કરી શકે એમ છે. અને કેપ કોલોનીમાં નાનાં મોટાં ગામોમાં છુટા ઇલાખા હીદીઓ રહે છે તેમને એકત્ર કરી શકશે. કેપના દરેક આગેવાન મંડળો ને મારી ચરચા છે કે તેમણે ટરાંસવાલ ના હીદીઓને મદદ કરવા બહાર પડવું. અને પોતાના અંદર ખાતેના લાકડાટા મુકીને સંપ કરવા અમળ પડવું. જે મી. પોલાક જેમ મથે વરસે કૌનરલીખાતે આવ્યા હતા તેમ આ વખતે મોટા વખતે બચાવી આખા કોલોનીમાં ફરવા આવે તો સાઈ કામ કરી શકશે. જે કેપ

કોલોનીના હોદ્દા આગેવાનો ઉપર મુજબ પોતાની કુરુષ બળવવા તથા હોય તે તેમણે 'ઇન્ડિયન ઓપિનીયન' માં ખચકાત વગર સ્પષ્ટ અને સચોટ જણાવવાનું છે. તેમનાથી આ કામમાં કંઈપણ બચાવ ન હોય તે તેમણે તેવું ખુલ્લે ખુલ્લું જાહેર કરવું એવી મારી અરજ છે.

લી. એ. કે. પટેલ હોદ્દા.

પરચુરણ ચરચા

બોલાવેલ અંગુષ્ઠને કસલામતના ૧૯૦૭-૦૮ની સાલના વારસીક રીપોર્ટની એક નકલ અમને મળી છે. અંગુષ્ઠનનો હેતુ સરવે એ એક સંપત્તી રહી ઉચલામી કામને તેમજ લીની કામને ઉત્તેજન આપવાનો છે. સવાજમ, બહીસો, લીજાક, ડેનહાઉટર શીર્ષોમ ૪૩ વગેરેની રકમો મળી જમે પાસે રકમ રૂ. ૪૨૧-૧૨-૫ બતાવવામાં આવી છે. તથા ખેતરની કીસ, લાઇબ્રેરીની કીતાબો તથા ડાખાના લવાજમ, નોકર, મકાન, પોસ્ટ, પાણી વેશ, જલસા, મદદેસાના ડોકરોએને ઇમ તેજાન વખતે રસાલોનું જનામ, મકાનનું સમારકામ, રીપોર્ટ ડાખામણી વગેરેના ખર્ચના રૂ. ૧૫૮-૧૩-૦ બતાવવામાં આવી છે. એટલે તા. ૩૦-૧૨-૧૩૨૬ બીજરીની આખરે બાકી શીલક રૂ. ૨૬૨-૧૪-૫ બતાવેલી છે.

અવલોકન માટે મળેલ પુસ્તક

મહાત્મા એસ. કે. મેઝીની—દેશબંધુ લાલા લજપતરાયે લખેલ આ મહાત્માનું જીવન ચરિત્રના ગુજરાતીમાં તરજુમો કરી આ પુસ્તક નડીઆદના વતની રા. પુલકાંબે બાપુજી શાહ તથા રા. ચંદુલાલ નંદાલાલ દેસાઈ તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યું છે. આજ ત્રણ અડવાડીમાં ચર્ચા આ ડાખામાં શરૂ કરેલા આ મહાત્માના જીવન ચરિત્રના લેખ ઉપરથી વાંચક વર્ગ સમજી શકે કે મેઝીનીના જીવન ચરિત્રમાંથી કેટલો ઉત્તમ બોધ લેવાનો છે. અમે પણ તેજ વિષયનો અહીંના વાંચનારને અનુકૂળ આવે તેવી ડાખામાં તરજુમો આપતા હોવાથી આ પુસ્તકના લખાણ વિષે વધુ વિવેચન ન કરતાં વાંચનારને તે ખરીદવાની બહામાણ કરશું. તેની કીમત આઠ આના છે. પોસ્ટેજ બે આના. મળવાનું દેકાણું: 'ગુજરાત' પત્રની ઓપીસ, નડીઆદ.

સત્યાગ્રહી ચીનાઓ

ચીના આગેવાનોની સહીઓ સાથે નીચે મુજબ કાગળ દરોસવાલના ડાખામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

“અમારા લાઇબ્રેરીમાં કમનસીબે લખેલી તકરાર સંબંધમાં હાલમાં ૨૯ સત્યાગ્રહી ચીનાઓ કેસ ચલાવવા માટે પોલીસના બંધ તળે છે. એવા ખચકાત મળ્યા છે કે તેમની પાસેથી એટીઆટીક કામદારની રૂએ સુ. વરને સહીઓ તથા અંગુષ્ઠા માગ્યા હતા. અને જોઈને ખુશી થયા છીએ કે અંગુષ્ઠા આપવાની તેમણે ખરા સત્યાગ્રહી તરીકે ના પાડી છે. એટલા માટે કામદારો બંધ કરવાના બીજા આરોપ સર તેમના પર કામ ચાલનાર છે. તેમાં સળ મળે તે બોધવવા તેઓ એકાદ ખુશી છે. આગેવાનો આજે કામને માટે જેલ ભોગવે છે. તે આગેવાનો ખાતર જેલમાં જઈ તેમની તરફની વફાદારી બતાવવામાં આ સત્યાગ્રહીઓ મરદારી માને છે. પણ જોવાનું એ છે કે એ લોકો અને કે સત્યાગ્રહી તરીકે બાળ સુધી છુટા હરે છે અને વેપાર કરે છે ત્યારે તેમને કાંઈ પકડી નથી, પણ આમ બંધીમાં હોય ત્યારે તેમને કામદારને શરણે કરવા સરકાર ફાળીય કરે છે. આ પ્રમાણે એ લોકોને કોઈડી સ્થિતિના વખતે સરકાર કનેક છે. તોપણ તેમણે આગળ આપવાની ના પાડી છે. જેએ સત્યાગ્રહ કરવાની બહામાણ કરે છે અને આગેવાનો છે તેઓ બહાર છુટા હરે છે તેને પકડતાં સરકાર કરે છે, ત્યારે જેઓ આગેવાનોની બહામાણને અવર નાસના હોય છે તેમને સરકાર પકડે છે એ સરકારને માટે તેમજ અમારે માટે નામોશી બરેલું છે. અમે જણાવવા માગી એ છીએ કે સરકાર ત્યારે અમને પકડવા માગતી હોય ત્યારે અમે તથા હોઈએ; અને પકડવાનો વખત અને દેકાણું સરકાર અમને જણાવશે તો તે વખતે અમારી એસોસીએશનના દરેક મેમ્બર હાજર થશે. તેમાંના દરેક જણ કામદારની સખતમાં સખત સળ ખમવાને ખુશી છે, તેમજ તેઓ બંધે સાથ પાપમાલ થઈ જાય, અથવા તો તેમને કોલોનીમાંથી દહ પર કરવામાં આવે તોપણ તેની તેમને પરવા નથી.

લી.

શી. એ. કે. દરેક.

ચેરમેન દરોસવાલ ચાઇનીઝ યુનીયન. સી. કેનટીન.

સેક્રટરી દરોસવાલ ચાઇનીઝ યુનીયન. એ. કીમસન. મારદીન ઇસ્ટન. એ. કે. લી. કમીટી મેમ્બરો.

બોલા-સબરમ, ૨૪-૪-૦૯

ચાલુ વરતમાન

અમે અહવાડીએ મેસરસ વીલયમ મેક્સ ની કા. તરફની રફીમર બાબતની જે બહાર ખચકાત નાખી હતી તેના એજન્ટ મદરાસી જે. સોલોમનનું નામ જુલપી નંબાનું હતું.

આ કંપનીની બહાર ખચકાત બીજા જગ્યાએ આપેલી છે તે ઉપરથી જણાવે છે તેના હોદ્દા એજન્ટ મેસરસ દાદા અબ દુલાની કા. છે.

સમરલેડઝ અને એડવોકેટ મેક્સ વેચવાનો લાઇબ્રે-સ મેળવવા મદમદ જવા એ અરજ કરી છે તે સંબંધમાં વિચાર કરવા અમનેની લીવીઝનના માજીએટ બાગળ લાઇબ્રે-સ બોરડની એક ખાસ મોટીજ તા પછી મેએ મળવાની છે.

‘પી. દાવજી મદમદ અને કા’ એ નામથી વેપાર ચલાવતા મેસરસ ઇલાહીમ હરમાઇલ તુરાવા, અહમદ હરમાઇલ તુરાવા, અને દાવજી મદમદ પડીઆએ એ કા. મયા લીસેબરની તા. ૧૦ મીથી કાલી નાખી છે, અને એ બીઝનેસ મી. દાવજી પડીઆ ચલાવશે, તથા ઇલાહીમ હરમાઇલ તુરાવાને એની સાથે કાંઈ સંબંધ નહીં રહે એવી નોટીસ નાતાલ ગવરમેન્ટ જેજેટમાં છે.

નાતાલ ગવરમેન્ટ સ્કુલના ધારાઓ બહાર પડ્યા છે તેમાં એક કલમ એવી છે કે હોદ્દા અને નેટીવ (કાદર) નાં ડોકરો ને, તેમને માટે રાખવામાં આવેલ ખાસ નિશાઓ સિવાય બીજા નિશાળમાં લખણ નહીં કરવામાં આવે.

એક ધારો એવો છે કે કાંઈ કલરડ ડોકરોને ૧૬ વરસની ઉંમર પછી નિશાળ માં લખણ કરવામાં આવશે નહીં. કાંઈ હોદ્દા ડોકરોએની શી માફ કરવામાં આવશે નહીં. ૧૪ વરસથી વધારે મોટી ઉંમર સુધી હોદ્દા ડોકરો નિશાળમાં અખાસ કરી શકશે નહીં.

વિવિધ વિચાર

ધણી વરસ જીવવાથી મધુસ ધણી જીવે મળતો નથી પણ ધણી ઉપયોગી કાર્યો કરવાથીજ તેના જીવનની સફળતા મળવા છે. મધુસ ધણી દેરા કે મુકાબા જે જીવનનું ચિન્હ નથી. મધુસ પણ તેમ કરે છે. પણ ઉપયોગી વિચારો સેવકો એ જીવનનું ચિન્હ છે. હવેના ધણીકારા ધણી અપવા નાહી ચાલતી રહેવાથી મનુષ્ય જીવે છે, એમ વિદવાનો મળતા નથી, પરંતુ પરમતમા પ્રતિના પ્રેમથી જેનું હૃદય ઉજળું છે અને નાળી માં રેગ આવે છે તેનેજ વિદવાનો જીવે છે. —'મહાકાલ.'

પથારીમાં સુતે સુતે વાંચવાની, ૨૧ ઘણી ખરાબ છે. તેથી આખને ધણી નુકસાન પહોંચે છે. —લેનસેટ.

પ્રખ્યાત કૌશલિપની કારનેગી એક બાપણમાં જન્મ્યા છે કે "જ્યાં સુધી મધપાન અને તમાકુ વાગેરેનું વ્યસન અજેશ પ્રજામાંથી નીકળી જશે નહીં, ત્યાંસુધી તે પ્રજાની ખરેખરી ચાલી થઈ શકશે નહિ. ખરીબાઈ, કિતરતી રિયતિ એ આવાપણું, અને બાપરી દુર વ્યસનો તેજ આબારી છે. ઇગ્ગડનો વેપાર અમે રીકાના વેપારની પાછળ પડી ગયો તેના કારણેમાં એક કારણ આ દુરવ્યસન છે.

મનુષ્યનો મેટો ભાગ એવું માનવો હોય છે કે ચેત્વતા હૃદયર ક્ષત છે. જન્મ થી જેને તે મળેલી હોય છે, તેનામાંજ તે હોય છે જેને તે મળેલી હોતી નથી, તેના માં તે હોતી નથી. તેને તે વિના મરણ પરમંત મલ્લી એવું પડે છે. પણ આ વિચારો ખૂબ બરેલા છે. પોતાનામાં ચેત્વતા થી રીતે આશુવી અને વધારવી તેનું જન યતાં ગમે તે મનુષ્ય પોતાના માં ચેત્વતા આણી શકે છે અને વધારી શકે છે. આજે તમાગમાં રતી જેટલી ચેત્વતા ન જણતી હોય તોપણ એક વરસ પછી કોઈ એ અમરણી જગ્યાએ કામ કરવાની ચેત્વતા તમે તમારામાં આણી શકો છો. અને સરપછી દર વરસે આમાં ઉપેક્ષા કરી શકો છો. મનુષ્ય પોતે જ પોતાની ઉન્નતિને અટકાવનાર છે. એકવાર જો તે પોતે પોતાના મારગમાં કોઈપણ દરીને આગ ન આવવાનો દંડ નિશ્ચય કરે છે તો પછી તેની ઉન્નતિને

અટકાવનાર બંધનમાં કોઈપણ સત્તા નથી. —'ધર્મપરજ.'

ચે.થી વિદ્યેગીક કોનફરન્સના પ્રમુખ રા. બદાદુર મધેગકરે પોતાના બાપણની સમાપ્તિમાં જણાવ્યું હતું કે, કોઈપણ પ્રજાનું ભવિષ્ય તેના પોતાનાજ હાથમાં છે, અને આત્મમજા, કદાપણ, સમતોલ પણ અને નહાનક જુરસો એ બધા મુલ્યો ઉપરજ તેની મોટાઇનો આધાર છે. "કારી માં કૃત મેળવીજ છે" એવો જેને 'મોટો' છે અને જન તથા અડોલ ખંત રૂપી જેનાં હૃદયમાં છે તેવા સુધારાના સમયમાં આપણે રહીએ છીએ તો તે યીજ અરણ્ય કાવાની અપણામાં જેટલી રહિત હશે તેટલા પ્રમાણમાં આપણી ચડતી થશે.

પ્રખ્યાત કસરતખાજ શ્રે. રમખૂતી નાઇકુ જે હાલ અંગાળામાં કસરતના ખેલ કરે છે તેની 'અંગાળી' જાવના એક પ્રતિનિધીએ ખૂબ કાત લીધી હતી ત્યારે પોતાનો ખોરાક નીચે મુજબ જણાવ્યો હતો: મારો ખોરાક? હું તમે એજ ધારો છો કે હું સેડોની માફક ચોરતનો દગલો કે બીમની પેટે રોટલીને ખડક ખાઉં છું? મારો ખોરાક સાધારણ દારૂનના ખોરાક જેવો સારો છે. બપોરના એક વાગે હું ચાવડ દાળ, અને સાંક ખાઉં છું. આના જગ્યામાં પ્રતિનિધીએ પુછ્યું, ચાવડ! આટો નહીં! ત્યારે અમે જે કાન ખાઇએ છીએ તેને અંગાળી કાત ખાઉં એમ કેમ કહે છે? પ્રેરે. રામ મુર્તીએ કહ્યું, છટ, મારો મુખ્ય ખોરાક જાત છે. જાતમાં જે સરસ ચાવડ વચ્ચે છે તે હું વાપરું છું. પ્રતિનિધીએ પુછ્યું, તમે દેટલો કાત ખાઓ છો? પ્રેરેસર જવાબ આપ્યો, પા રતલથી જરા એ વધારે નહીં. તમે એક દિવસ મારી સાથે જમો તો હું બહુ ખુશી થઈશ. મરડા કે માંસ મને પસંદ નથી. જો કે મને તેના તરફ કેટલો જાનને વહેમ કે સુગ નથી. હું જમવા ટાણે કુધ નથી લેતો પણ થેડું થી લઉં છું. સવારે ૬ વાગે હું ચરખવ (અંગાળામાં 'ચાંદી' કહે છે) ખદમ, છાં, તીખાં, બે એવથી બધું મળી એક શેર આગવી રાતે પાણીમાં પમાળી સવારે વાડીને પછી ગાળી ચપટી સાકર સાથે ભેળવી પી મનડું છું. અને સારપછી અ પી કકાકે એટલે સાકર તવ વાગે હું થેડું માખણ ખાઉં છું. બપોરે

ચાર વાગે પણ દરીને હું તેજ પીઉં છું. અને તે સાથે ઘેર અનાવેલી પાણેર રાગડી તથા થી અને મધને સાકર સાથે ભેળવી ખાઉં છું. અને પાછો બપોરના એક વાગે ખાઉં છું તેવો ખોરાક રાતના એક વાગે ખાઉં છું.

ફટરના તાર સમાચાર

લીસ્મોન ખાતે મધે રાનિવારે ધરતી કંપનો મોટો આંચકો થયો હતો. આ આંચકાથી રહેરને મોટું નુકસાન નહોતું થયું પરંતુ આસપાસનાં ગામડાઓમાં કેટલાંક ઘરો પડી ગયાં હતાં જેથી ૫૦ મંજુસો મરણ પામ્યાં હતાં. હાંની સર કારે જરબાર વિનાના ઘણ મંજુસાઓની મદદ માટે ૨૨૦૦૦૦ પૌડ કાઢ્યા છે.

તા. ૨૩ મીએ પ્રેસીડેન્ટ રૂઝવેલ્ટ અમે રિકાથી નામ્બોરોની ગએલ છે.

હાંદી સરકારે પા. ૬૬ ના જાવની ૩૬ ટકાની રહેર લોન કાઢી છે.

આખા ઈંગ્લાંડની સફેજસ્ટ ઓરતોની એક જ મી કેમિસ તા. ૨૬ મીએ લાંડન માં મળી હતી.

કોહિર મેકેડો નામનો પોરદુગીઝ હોદ્દો ઘર દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતે નીકળ્યો છે.

ધરાનના રાહે દરીથી લોકોને પાલગેંદ આપવાનો ધરાહો બહેર કયો છે.

હાલિસ એક કોમનસની સોમવારની મેકમાં હાંદી સુધારા બાબતનું બીજ ત્રીજ કલમ સાથે પાસ બહેર કરવામાં આવ્યું હતું. હવે હાલિસ એક લોડક્ર અર બીલ જે તેમની પાસે દરીને આવેલું છે તે પાસ કરે છે કે કેમ તે જોવાનું છે.

આફ્રિકાના પશ્ચિમ કિનારાપર કામેરુનક નામના જરમન કોલોનીમાં એક સખર ધરતીકંપ થયો છે.

ધરાન ખાતે તેમજમાં ધરાની લશકરે એક રશિયન ટુકડીપર ધરાની બળતખોર છે એમ માની તોપનો માલો ચકાવી તેને સરજે કરી હતી. રશિયન લશકર પકાપા બાદ તે જુઝ થયું છે એમ જણાતાં તેને છેડી મુકવામાં આવેલ

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રૂ.	શી. રૂ.
અમલ માંજ ૧૫૨૨૫ની ૨૧ ૦ થી ૨૨ ૦		
લીમડીના ૨૭ ૦ " ૨૮ ૦		
એફ. એફ. ડી. આર. ૧૬ ૦ " ૧૬ ૦		
એફ. ડી. આર. ૧૮ ૧ " ૧૬ ૦		
ગોની સફર ૨૨ ૦ " ૨૩ ૦		
કુડાના ૨૧ ૧ " ૨૨ ૦		
દેશી ટુવેર દાળ ૨૦ ૧ " ૨૧ ૧		
ટુવેર દાળ કાનપુરી ૨૧ ૧ " ૨૨ ૦		
મસુરની ૨૩ ૧ " ૨૪ ૧		
મગની ૨૬ ૦ " ૨૬ ૦		
અડની ૨૬ ૦ " ૩૦ ૦		
અણા મુગધના ૨૨ ૦ " ૨૩ ૦		
" ઘાળ ૨૭ ૧ " ૨૮ ૦		
વટાણા ૧૭ ૦ " ૧૭ ૦		
બાકા ૮ ૦ " ૧૦ ૦		
ખીનીસ ૧૩ ૧ " ૧૪ ૦		
કાનુ તેલ ૧ આબન ૩ ૩ " ૩ ૧		
એરડીયું ૨ ૪ " ૨ ૧		
ચીડું ૩ ૩ " ૩ ૧		
લાળીએરડું ૩ ૩ " ૩ ૧		
આંક સફેદ નાતાલની ૧૪ ૧ " ૧૭ ૧		
પીળા ૧૪ ૧ " ૧૪ ૧		
લીરકુળ નાતાલ ૧૦ ૧ " ૧૧ ૧		
આટા ૧૪ ૦ " ૧૪ ૧		
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ આ ૦ ૦		
મરચાં ૦ ૩૧ " ૦ ૩૧		
શી પેટી ૪ ડીનના પીંછ ૨ ૧ " ૭ ૧૦ ૦		
પોલખંદર ૮ ૧૦ ૦ " ૮ ૦ ૦		
પાણીન એરોફેડ		
" વાઈટ રોસ ૮ ૮		
" " આબન ૧૨ ૦ " ૧૨ ૧		
નાળીએર ૧૧ ૦ " ૧૨ ૦		
દહી ૪ ૧ " ૧ ૦		
કાંઈમંડ સોપ ૧૩ ૦ " ૧૩ ૦		
કાણુ સીંક રોડન ૧૧ ૦ " ૧૧ ૦		
કાણુ સનલાઈટ ૪૨ ૧ " ૪૪ ૦		
એક્ટર ટી ૧ ૮ " ૧ ૮		
ખાનીસ લાખન ૩ ૧ " ૩ ૩		
સોપારી સેવરધની ૦ ૧૦ " ૧ ૦		
નીલક પોઈટ શીશરેટ ૧૭ ૦		
કુચ તેલનું ૨૦ ૩ " ૨૧ ૦		
નીમક (લીવરપુલ) ૪ ૩ " ૪ ૩		
મસા એડની ૪ ૩ " ૪ ૩		

અંચે રવીવારે એલાન્સઅરમ મહાલ લોકે
શનમાં મી. એચ. એ. અલીની દીકરી
બાપ મરીદમના નીકા ન્યુલેડના મી. મહ
મદ હાજી રાધે ધ મધુમથી થયા હતા,
જે વખતે મી. અલીનો મોટી સંખ્યા
હાજર હતી મી. અલીના કેટલાક એક
ગોરા મિત્રો પણ હાજર હતા.

દરોસચલના (ગોરા) દળવણી ખાતાને
રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે તેમાં કાનરેદર
જણાવે છે કે ૧૯૦૮ની જુનની ૩૦મી
તારીખે પુરા થતા વરસ દરમિયાન દરોસ
વાલમાં ૧૨૭ નીશાળ અને ૭૦૦૦ વિદ્યાર્થી
ઓ વધેલા છે. ૧૯૦૩માં પુલ વિદ્યાર્થીઓ
ની સંખ્યા ૨૩,૭૮ હતી, અને ૧૯૦૮
માં ૪૨,૩૨૧ ની હતી.

Bombay and Persia Steam Navigation Company.

TO
BOMBAY

Via EAST COAST
PORTS,

S.S. " MOHAMMADI "

Will sail on or about 6th May 1909

Taking First Class, and Deck Passengers At Reduced Rates.

બોમ્બે એન્ડ પર્શીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કું.

હોદીઓને ખુશખબર.

હવેથી લાઇનની જાણીતી આગમોટ મહુમદો તા. ૪ થી મે એ દેલાગોઆમેથી
હવેથી આવેથી તા. ૬ થી મેના રોજ દેલાગોઆમે મેરા મોઝાંચીક જંગમાર તથા
મોઝાંચીક યહને સીધી મુજબ જશે. હવે પછી આ લાઇનની આગમોટ દર ત્રણ
અઠવાડીએ આવે આવશે.

ફર્સ્ટ, સેકન્ડ, તથા ડેકની નેલી બહુજ કીમત રાખવામાં આવી છે.

આ લાઇનની સ્ટીમરો હુમજમાં ફરે છે. એક હુમજથી બારસો
પાસે જરોની સગવડ સાડ કીચન, બજાર અને પાણીની સગવડ સખી
છે. તે બાબત તેઓ સરદીશીકે ધરાવે છે.

મદાસીઓ સધળા દેશી છે. એશીસરો માવાળુ છે. અને કપતાને હોદી
ઓના ધરમના રીત રીવાજથી વાકેફ છે.

બાળબચ્ચા સાથે આવનારા તથા જનારા પાસેજરો ખાસ આવી
અમુલ્ય તક ગુમાવશે નહીં. કારણ કે તે લાઇનની સ્ટીમરોમાં મરજતા
અને ધરમના નીયમો પ્રજો સારી રીતે સચવાય છે. આવી લાઇનની
સ્ટીમરોમાં સગવડો હોવાથી તેઓનું નામ મશહુર છે.

આ લાઇનના માલિકોએ કેવા સંજોગો વચ્ચે સ્ટીમરો અતરે મોકલવાની હીમત
ધરી છે તે બાબતના સમાચાર જે જંગમાર અને મોઝાંચીક રજા છે તે સરવં
હોદીઓ જાણના હોવાથી અમે વીશેષ લખતા નથી.

અમે હમેદ રાખીએ છીએ કે અતરેના હોદીઓ તેઓને માલ અને પાસેજરો
થી હિતજન આપશે.

પેસેજરો બાબત વધારે ખબર વાસ્તે અમારી વેસ્ટ ઓફ ઓનેકર પાસેજની
એશીસમાં અમેને બંને મળવું અથવા પત્ર વહેવાર કરવો.

તા. ૨૬-૪-૧૯૦૮.

તા. ૬૦

સ્ટીમર નાસરી તા. ૨ જી અપ્રિલના રોજ મુજબથી આવે આવવા હવેથી ચુકી છે.

દાદા અમદુલાનો કુંપનો,

વેસ્ટ ઓફ, મોનેડર પાસેજ, ડરમન.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાએને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઈ

હેલાગોઆમે તથા બેરા થઈને

દર મહીને એક સ્ટીમર જાય છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરસના પાસેજર માટે ધુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખલાસી હડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નદમ રવલાવનાં પ્રવચતાવાળા તેમજ આવાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝાઈ પડતી નથી એ ખાતરી સખશો.

ખરેખર આને કંઈક મુશ્કેલી આપણા દોઢી જાણ્યો લાંબી મુસાફરીમાં નકામી રખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે દવે મુશ્કેલી સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી ની કુખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કંઈક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો લાલ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાએએ તકવાર થઈ રહેલું.

સરકાર આગમોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અનરે તાર મારફતે ખબર મળે છે તે ઉપરથી સડની જાણ માટે અનરે જાપામાં ન'ખાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને વખર ખરમે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

જો વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરખતે સીધે ફોલ્કો ઓગ કલકત્તા સ્ટીમર નાંચે માફક જાતી છે.

અમફૂલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૧૦ મે

તેલડાલું કાલકાંડં ભથ્થું.

જાણ, જાણ. "અર્ધ" ૩,૫૦૦ લાંબુ ડીમી ૧૦૦

કેસાલું, મહિરજાનું મંત્રાંકકાલક કલેક્ટરજાણું ઉત્કલેજાણું

બી. હનસાઈમ હસમાહલની કુ.

ફેક્ટરસ ઓગ એન્ડ સન્સ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોર્સાઈલ રોડ ડરબન

૧૨૨ બીટ, ડરબન.

Telegraphic Address: Kathorian,

King & Sons,

P.O. Box 125.

West Street. Durban.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India

B J L. P. ERASMUS

6d. nett.

Post Free 7d.

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phoenix, Natal.

BUSINESS FOR SALE.

An going concern, General Store, best situated in Pietersburg, small Stock to be taken over at cost.

Apply: R. Box 27,

Pietersburg, Transvaal.

(On Cardboard)

Sutton Flack & Co.,

ESTABLISHED 1858.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. DURGO.

P.O. Box 23.

Telephone 339

આમકાં ખરીદીએ છીએ.

ઉત્ત, ચામકાં, સંગિત, વેદાં અથવા ખરેખર નાં ચામકાં, વેદકની જાલ વગેરે ખરીદવા ખરીદીએ છીએ.

સસ્તી હાયરા

આજ સારની થોડી હાયરા આજી રહી છે તે અરથી કિંમતે વેગી નાખવા રી છે.

કીમત: ૬ પેની

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.

કિંમત ૦-૦-૬ પેન્ટેસ ૧ પેની.

અંસવાલનો સુધારેલો કાયદો

કિંમત ૦-૦-૩ પેન્ટેસ ૧ પેની.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
- Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Paos,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 25
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayab Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randaria, 21 Roger Street,
FARAH NOKODIN,
24 Frere Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
180 corner Bree & Bloem Streets
PONOMILL Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,

Charlestown

Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOORAKEN AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Purshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street
Ebrahim Abdul Tyab & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 85 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Umgeni Road.

JALNIOT & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghraj,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANEKAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.

Lala Babhai,
Fruit & Produce Merchant
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnaguri,
Shcemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.

N. Sastry,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)
Esopjee Iamail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. BUTAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

Dayaram Bhookhan & Co.,
Tailors and Outfitters,
19 Market Street
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOSEDEEN,
Box 3755
GOPAL BHAGVAN,
Mattress Maker,
3 Market St. (West) P.O. Box 6028
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp

RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

Johannesburg.

J. E. Tsvaria,
224 Market Street,
Goolam Sahob,
1 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3450.

C. P. LUCHERAN,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpsban Street,
Capetown.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
85 Market St., Keet's Building.
A. E. CHOTASHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

KLERKSDORP

Patel & Co.,
Box 198.

LOURENCO MARQUES

R. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.
Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332.
Madharjee Jotha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parahotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRANTAS & LAICHAND
Box 92.
NANJEN DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapon,
Box 79.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRABHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. Cajen & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
113 Church Street.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDEWIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHERSSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. B. NAIDOO
Box 33.
64 Walmer Road
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 571.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drupery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
158 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangulthai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGANATH HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. B. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Forbunder Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 82,

ROBERTSON

K. M. NADOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

IMAIL SULMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Saliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kewdalep.

SPELONKERN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befools.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Waljee,
Merchant Box 27,
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Branch: Balfour.
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDEL

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dala Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKSRUST

G.R. Moola,
Box 1.
Vannali Lakhs,
Box 45.

VEYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ ચેમ્બર ઓફ, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષ્મીરામ.

જનરલ સીક્ક મેરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ ઓફ, બેલ્ફોર્ડ.

સેક્ટ આપવા લાયક અનેક તરેહની પશુની
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીના માલ, દરેક જાતનું
ફેશન, જરીના રેશમ કલોથ, કાશ્મીરી બનાવ
વિગેરે વિગેરે. બાવ પશુની સરસા આવે અને
ખાવી શકે

**આઈ પેપર ઉપર છાપેલા
સુંદર ફોટોગ્રાફ.**

માનવતા કાદાબાઈ નવરોજી.
ઓ. જરડીસ બદરુદ્દીન તહમમજી.
મી. એમ. એચ. નાઝર.
ઈડયન સ્ટ્રેચર બેરર ફાર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરુદ્દીન ફજ્જાર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. એ.
અલી.

મી. સેરાબજી શાહુજી અડાબનીઆ.
સ્વામી શી શંકરાનંદ.
સ્ટાંડરટનના બહાદુર.
ડરબનના આગેવાનો વિગેરે.

મી. આદમજી મીઆખાન.
મી. ઉગર હાજી આમદ અવેરી.
મી. હમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર.
કીમત : દરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ
અરધી પેની.

ફેપ ટરાંચવાલ તથા રોડેશીઆના પશુ
સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ટ્રીંગ પ્રેસ,
કોનીક્સ, નાતાલ.

નવું પુસ્તક.

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

હડીઅન ઓપીનીઅનમાં હાલ આવી
અપેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં
દાખલ કરવાથી તેનું ૬૬ પહેલી આવૃત્તી
કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. છતાં
કીમત આમળના પ્રમાણે
એક શીલીંગ, પોસ્ટેજ ૧ પેની.

મારો જેલનો બીજો અનુભવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.]

કીમત ૬ પેની.

મહાત્માજી તુલસીદાસજીકૃત

રામાયણ સાર.

બાલકાંડ.

કિંમત ૦-૧-૦ પોસ્ટેજ ૦-૦-૧

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MAY 8TH, 1909

No. 19

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 212.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 8TH, 1909.

✓ Men and Deeds

On Thursday morning of last week, Mr. A. M. Cachalia was released from the Johannesburg Gaol, after serving a sentence of three months' imprisonment with hard labour, for failing to produce a registration certificate on demand and for refusing to give means of identification. On the same day, seventeen other prisoners were released from the Diepkloof Gaol, including a large number of Madrassis, all similarly sentenced. They were met and welcomed by many friends and, at the subsequent breakfast, they gave an assurance that they were quite prepared for immediate re-imprisonment, should the Government desire it. What is the record of these men? What have they done? For, after all, in a struggle such as that which has been proceeding for so long, it is not what men say that counts, but what they do. During the course of the struggle, many promises have been made, some solemnly as sacred obligations, some lightly with the intention of breaking them at a convenient opportunity. Words have been prolific and cheap. Deeds have been rarer, and those who have performed them are among the heroes of this interminable fight. What then have Mr. Cachalia and his newly-released fellow-prisoners done?

At a critical moment in the history of British Indians in the Transvaal, Mr. Cachalia accepted the onerous position of Chairman of the British Indian Association. It was no light task that he was called upon to perform. It was for him to act a

shining example for the rank and file to follow, and to be a source of inspiration to his fellow-leaders. As captain of the passive resistance host, the light centred round him, and his personality it was that snatched victory from the jaws of defeat. Mr. Cachalia has done more than suffer imprisonment. He has suffered attacks upon his commercial reputation, and has come through the ordeal with untarnished honour. Feeling that it was not possible for him to carry on his "business" under an assumed name, realising that, on account of the prominence of his position, the interests of his creditors would be at risk, he went to them with a proposal that they should assume charge of his assets during the period that the struggle might continue, undertaking to indemnify them for any temporary loss that they might sustain. It was an appeal to the chivalry of the European merchants, but these replied in the spirit of the trader. Either because they misunderstood the nature of the appeal, or because they sought an opportunity for casting in their lot with the Government in its policy of repression and coercion, Mr. Cachalia's creditors refused to agree to his proposals, and, in spite of his assurance that his estate was quite solvent, took insolvency proceedings against him, with the result that his estate was finally sequestrated. But Mr. Cachalia took a noble revenge. During the period of his incarceration, he made arrangements that his creditors should be paid a full 20s. in the £, and there is no doubt that, to-day, his commercial reputation is much enhanced, and his personal integrity shines as an example to be followed by the whole community, as it was by Mr. Aswat, his acting successor in the Chairmanship.

And what of the others? Mostly Madrassis, they have gone to gaol again and again, after having contributed frequently to the public funds. They have left their wives and families dependent upon the goodwill of their brethren who, for one reason or another, were not prepared to accept martyrdom; and, from reports that have been conveyed to us, their sufferings in gaol at times were very great, owing to the severity of the tasks imposed and the wretched nature of the food supply. Some of them have been to gaol four, five and six times, and yet their enthusiasm is not diminished, the fire in their hearts is not quenched, the light in their eyes is not dimmed, and they are determined to seek every opportunity to return to gaol, that they may purchase by their sufferings the salvation of the whole community. These are men of whom any people

might be proud. Some of them are nameless, and their names will be unrecorded in the history of the struggle and in the national history of India, for whom they have fought so bravely. But they are building the bridge with their bodies, over which their brethren will pass in due course. Their self-sacrifice will not have been for nothing; their sufferings will not have been in vain. Already we see the heads bowed down with shame of those who have allowed themselves to reap the fruit of others' labours, they themselves being afraid to undergo hardship. They are coming forward in increasing numbers to swell the funds required for the continuation of the struggle, and even yet there remain many of them, who will rejoin the fighting lines at the end of a moral convalescence. The future is not so dark as it has at times appeared to be, but, if that is so, it is due almost entirely to the courage and high sense of honour of those who have just been or are shortly about to be released from the gaols of the Transvaal.

Shameless Misrepresentations

THE letter addressed by Mr. Polak to the *Star*, concerning portions of a Minute addressed by General Botha to the Imperial Government in reply to a dispatch by Lord Crewe, raises anew the question of the campaign of misrepresentation that is being waged by the Transvaal Government and its satellites against leaders of the passive resistance movement. How unscrupulous those misrepresentations are may well be judged by General Botha's affectation of belief that what the Indian leaders really want is that there should be immigration of Asiatics and Europeans subject to an education test of equal severity. Either General Botha knew that this was false, or he did not. If he did not know that it was false, he is convicted of incompetence and a supreme ignorance that should, in future, incapacitate him from holding high office. If, on the contrary, he was aware of the falseness of the statement, and we hesitate to believe this, then it is manifest that he is personally responsible for a campaign of vilification and for all the misery and suffering that have been undergone by the Transvaal Indians, to which no parallel can be found to-day in any British territory, and which almost remind one, in spirit, of the atrocities of mediæval Europe. It is almost incredible that General Botha should be ignorant of the many times written assertions that, whilst the passive resisters would fight tooth and nail

against any legal differentiation against British Indian immigrants, they realise the importance and, indeed, the necessity of administratively differentiating in their disfavour, and have actually offered to co-operate with the Transvaal Government, so that future Asiatic immigration into the Transvaal should be limited to six entrants in any one year, these to be men of culture and standing.

In General Botha's Minute we detect the hand of General Smuts. This worthy gentleman, we learn, in a speech delivered at Lichtenberg on the occasion of his recent visit to that village, tearfully delivered himself, there being no reporters present to "misrepresent" him, of an avowal that he could not sleep at nights by reason of his obsession by a nightmare of the coming conflict between East and West, and the urgent need there was to save South Africa from becoming an Oriental conquest. We beg our readers not to smile: we have endeavoured, successfully we hope, to check our own mirth, for the position is serious. We realise that there is in the Transvaal a Minister of State, a student of philosophy, an alumnus of the great critical school of Kant, a profound believer in the use of pure reason, actually confessing to a mental obsession that stamps him at once as a victim of monomania, capable of doing infinite injury to the State that he pretends to serve. Or, if this does not, in fact, adequately describe General Smuts' mental condition, we can only conclude that he was taking advantage of the appalling ignorance and innocence of his rustic hearers, who knew nothing of the weighty problems with which General Smuts has been battling in vain. With a Prime Minister and a Colonial Secretary of this giant calibre, there is no knowing how far the Transvaal may go. Our only dread is lest the Minister for Native Affairs may also become infected by a similar obsession and a similar disregard for natural phenomena, and may inaugurate an anti-native campaign that will bring ruin to the sub-continent. It is perhaps too much to expect from the neo-imperialism of the Transvaal Ministers any care for or appreciation of Imperial difficulties and dangers in India. The hub of the Empire for them is the Transvaal. Beyond Pretoria nothing exists. Britain, India, and other parts of the Empire are but an annexe of the Northern Colony, and the impression has accordingly arisen and has been confirmed by the criminal negligence and apathy of the Imperial Government, that the colossal Transvaal tad may with impunity wag the diminutive dog represented by the rest of the Empire. When Alice went to Wonderland, did she by any chance find herself in the Transvaal? For there was no absurdity perpetrated in the region of her adventures greater than that for which General Botha, Smuts and their followers are responsible.

THE NEW REGULATIONS THAT HAVE Indian Education been gazetted in in Natal terms of Section 9 of Act No. 5 of 1894 for the con-

duct of Government schools open up a new vista of misery for Indians in this Colony. For the first time in the history of Indian education in Natal racial distinctions have been made in the regulations framed under the law. Regulation 3, for instance, makes it plain that no native, Indian, or coloured children are to be admitted to schools other than those specially provided for them. This is a new departure, for at any rate in so far as Indian schools were concerned, the distinctions that were made between them and European schools were made as a voluntary act, as an act of grace, by the leaders of the Indian community, in order to save the susceptibilities of those on whose behalf the present Chief Justice acted, when, as Minister of Education, he differentiated in practice, with the loyal co-operation of the Indian leaders, between Indian and European schools. It would, therefore, appear as if the Government have determined to break in the letter, as well as in the spirit, the agreement arrived at years ago, and which has worked very well ever since. Later on, we find that Section 36, however, goes further. It declares that no free scholars may be admitted to Indian schools, and no pupils over the age of 14 years will be permitted to attend any Government school for Indians. Section 37 states that no pupils under Standard 2 may be admitted to an Indian school under European teachers. Section 38 declares that no subject not included in the standard syllabus for primary schools may be taught during ordinary school hours in an Indian school in charge of European teachers, whilst Section 39 provides that no pupil who has passed standard 4 will be allowed to remain at an elementary Indian school. It is clear that a deliberate attempt is being made by the Government to destroy Indian education entirely. Indian pupils are even placed at a disadvantage as compared with coloured pupils so far as the age limit is concerned. It is notorious that the so-called Indian schools are nothing but the old indentured schools under a new disguise, that the whole of the discipline, personnel, and accommodation of these schools is lamentably bad, and that no self-respecting Indian parent would, for one moment, think of sending his children to be uneducated in these establishments for the mental, if not the moral, perversion of Indian childhood. We have read the Government notice containing the new regulations with mixed feelings. Our first thought was one of anger that the British Colonial Government could be guilty of such base treachery and so also to a solemn pledge. But again we reflect, perhaps, the Government are only

is a blessing in disguise, and that it will awaken the somnolent Natal Indian community to a proper appreciation of the contempt with which, and for certain reasons rightly so, the Natal Government regards it. Latterly, we have almost hoped that some such calamity would threaten Natal Indians in order that they might be effectively awakened from their dangerous lethargy; and, if this new action on the part of the Government will have that effect, we shall consider that our second thoughts were best, and that the Natal Indian community has been obliged at last to take the matter of the education of its children into its own hands, with a determination to spare nothing that would make that education along the best, the most modern, the most highly ethical lines, a complete success. Nevertheless, we trust that the Congress will not hesitate to send a strongly-worded protest to the Government against this wicked breach of faith. It is still possible that Natal Ministers may be made conscious of the evil that they seek to work, and that, even at the eleventh hour, they may be induced to withdraw the offensive regulations. We do not believe, however, that this will be done, but that should not prevent the community from delivering its formal protest against a shameful condition of things.

WE REPRODUCE IN THIS ISSUE THE report of an interesting judgment, given in the **The Makda Case** Supreme Court, regarding an appeal brought by a certain E. M. Makda against the Registrar of Asiatics. It appears, from Judge Wessels' judgment, that there is no appeal from the Magistrate specially appointed to hear appeals from decisions of the Registrar, on the ground that the Magistrate himself is not sitting in a judicial but in an administrative capacity. We believe that it was the intention of the Government to provide for appeals from the Magistrate to the Supreme Court. It was certainly one of the conditions put forward by the Asiatic representatives, who met the leaders of the Government and the Opposition last year, before the new Act was framed. It was certainly intended that the Magistrate should, for all legal purposes, be regarded as a judicial officer. The situation that has arisen appears to be due to an error in the reference to the section of the Administration of Justice Proclamation. Section 19 is mentioned, whereas Section 18 should have been. Section 19 provides for reviews, Section 18 for appeals. It is well-known that Courts such as the Licensing Courts are not judicial bodies, but that their decisions may be brought in review before the Supreme Court for certain well-defined reasons; and it is held that the same thing applies to the Magistrate appointed to hear appeals.

from the Registrar. Many complaints have reached us to the effect that the Magistrate ignores without good reason evidence that is brought by an appellant. We are not in a position to say whether this is true or not, but it is obviously open to any person who feels himself aggrieved by the decision of the Magistrate to go to the Supreme Court by way of review, should, in the opinion of his legal advisers, the Magistrate have committed any grave irregularity, which will inflict serious injury upon him. We are not, as a matter of fact, very much concerned with these appeals or reviews, because, at the present time, no passive resister has any right to have any relations whatever with the Registrar of Asiatics, and certainly not to demand registration or to appeal against a refusal on the part of the Registrar to accept registration. A registration certificate to-day is but a badge of slavery. It appears to confer a privilege; on the contrary, it takes away human rights. We have no sympathy with these appellants, and whilst, under ordinary circumstances, we should regret the hardship that they are obliged to bear by reason of this lack of opportunity for appealing to the Supreme Court, we feel that they do enormous injury to the British Indian cause in the Transvaal, and for that reason we cannot refrain from expressing our opinion that they are guilty of a betrayal of their brethren, who prefer honour to pocket.

THE GREAT POLITICAL CONTROVERSY as to equal rights between the town and country populations under closer union, now raging throughout South Africa, clearly shows how eager are the white colonists to retain those rights that they already possess or believe themselves to possess, and how anxious are they to secure even greater privileges than they have already obtained. It is only natural that men should protest against being deprived of vested rights, and should be animated by progressive ideas in regard to those rights; it should be remembered that the same attitude of mind obtains, not only with the white colonists, but with all those who are to-day unenfranchised. They have certain vested rights differing in number and in value in various parts of South Africa, and, just in proportion as those rights are lacking, so the demand for them is greater. Yet, we observe distinctions and differences made constantly between Europeans and non-Europeans, throughout the sub-continent, the latter, except, generally speaking, at the Cape, being regarded as of some sub-human genus, who are not entitled to rights at all, and if they have them, should be content to be deprived of them. It is in that spirit undoubtedly

ly, that the Transvaal Government has legislated in regard to British Indians. We will not beat about the bush, but say distinctly that we are coming to believe that the real purpose of this legislation, notwithstanding all fulsome denials to the contrary, is to drive the Asiatic population out of the Transvaal. We do not believe that that is the view of the Progressive leaders, nor of the Dutch rank and file, but it is undoubtedly, we believe, the object of that section of the trading community which is brought into competition with the Asiatic trader and also of the Transvaal Government. And for that reason the cry of the British Indians has not been for equal political rights, but for equal civil rights and for equal justice. British Indians in the Transvaal have never clamoured for the vote, but they have demanded just treatment and fairplay. They have not even asked for sympathy, but they have asked for a due recognition of their vested rights and for the preservation of these. It is little enough to ask, but its refusal has brought about the present terrible condition of affairs in the Transvaal, where the existing Indian population is approximately one-half of the normal population. Men have been ruined, women and children have been brought near the verge of starvation, all owing to a senseless prejudice on the part of a powerful Government with a huge majority. We cannot believe that it is possible to conduct the public affairs of a state successfully, so long as they are conducted on the basis of a fallacy so great as that it is impossible to do justice for fear of being laughed at.

A RECENT ISSUE OF *Collier's Weekly* contains an interesting account of Professor Teja Singh and his work, indicating how, when let alone, he has solved, at any rate for the present, the Indian problem in British Columbia. Professor Teja Singh, as his name suggests, is a Sikh, and he has been fortunate in having the comparatively simple task allotted to him of providing for the safety of 1,500 fellow-countrymen of his, almost all of the same faith. The problem in British Columbia appears to have been one of destitution, and the remedy that was proposed by the Canadian Government was to deport, with their consent, of course, the entire Indian population of the Province to British Honduras for services of different kinds. It appears, however, that, from investigations undertaken by him, Professor Teja Singh came to the conclusion that British Honduras was unsuitable for Indian emigration, and he accordingly advised his brethren to reject the Government's proposal. The writer of the article, which appears in another column, gives an interesting account of

how the Sikh leader brought the matter to a definite conclusion by the bold attitude that he adopted towards the Government Commissioners, and how he himself provided a solution of the problem by developing a colonisation scheme, which has undoubtedly had the effect of doing away with destitution amongst the Indian settlers. There is a great deal of natural common-sense amongst Indians, strange as it must seem to those who cannot credit them with ordinary human virtues, and it may safely be said that, when allowed to develop without restrictive class, colour, and race legislation, British Indians are capable of uplifting themselves, maintaining themselves, and developing themselves. We shall be curious to observe the future of the British Columbia Indians, who, of course, are very few in number and, as we have said, almost homogeneous in origin. Professor Teja Singh has undoubtedly realised the urgent necessity of proper and considered methods of education as a means of development, and we commend his attitude towards this problem to our readers.

Political Folly

Deporting Men Innocent of Crime

Mr. Polak writes as follows in the *Transvaal Leader*—

Sir,—In your leaderette of yesterday on the Mee case, you write as follows: "We hold in the strongest way that deportation ordinances are only intended to enable the police to rid the country of men who are inveterate criminals." Most sensible citizens will, I have no doubt, agree with your view, but need I point out that the Transvaal Government have departed very widely from the policy indicated by you, to the extent of removing from the country men who have never committed a crime in their lives, but who have, on the contrary, been most law-abiding, men who are not strangers to this country but are domiciled here; men who have built up businesses here, and, in some cases, have left families here totally unprovided for. I am referring, of course, to the British Indians who have been deported, because of their attitude of passive resistance. I shall not add any further comment upon the facts, which speak for themselves; but I shall venture to remark that, in addition to the extreme injustice of deporting men innocent of crime, the political folly of committing of sending men back to India, embittered against British justice, to swell the discontent that undoubtedly exists throughout the Indian Peninsula regarding the treatment of Indian subjects of the Crown in this Colony.

Johannesburg,
1st May, 1909.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, April 1, 1909.

(Concluded)

Blacker Storm Clouds

If Macaulay's New Zealander had been suddenly transported to London within the past fortnight he certainly would have thought that two great European Powers, who have lately, through an interchange of visits by their monarchs, sworn aloud, "What good friends we are!" were consummate hypocrites, for all the time they were preparing with feverish haste for a trial of strength at sea. A storm blew up about the non-efficiency of the British Navy to protect our supremacy at sea in view of the "Dreadnoughts" Germany would have at her disposal in a few years. The Government was fiercely attacked for the inadequacy of its shipbuilding programme, and it was sought to rouse the country to a sense of its dire need and of the incapacity of the Cabinet. Mr. Balfour declared loudly enough in the House of Commons that the Navy should be kept free from party interest, but outside the big drum of Party was beaten with deafening noise as to the perfidy and untrustworthiness of the Liberal Government, and the *furor* served a useful purpose at the Croydon by-election. A vote of censure was moved in the House at first it was put down in Mr. Balfour's name, but at the end it was Mr. Arthur Lee who moved it, and the striking point of the Government majority is not the numbers, declared to be gained by obedience to the Party Whip, but to the passionless nature of the debate. All the storm and stress were outside in the press and on the platform; a meeting of citizens was called at the Guildhall, and we were told that a crisis was imminent. However, it seems that the cartoonist of the *Westminster Gazette* has summed up the position today by representing "Dr." Asquith sitting by the bedside of John Bull as the March Hare, attacked with "Dreadnought it is," and saying, "Pulse a little less jumpy. We shall be better when March is past!"

Meanwhile, something similar has been going on in Germany, official pronouncements in the Reichstag have been studiously correct, while Germany maintained her right to treat her navy as internal concern, and the press has been inclined to "scream." With British Colonies offering "Dreadnoughts" right and left Germans may well wish that her colonial possessions could do the same, but the man in the street who is not panic-stricken, begins to wonder when this mad increase of armaments will end in ruin or in war, starting social reform the while.

An Orgie of Shopping

Despite snow, frost, and blizzards, though not Antarctic ones, spring certainly reigned in the huge drapery establishments of the Metropolis, and the month has seen such displays in shop windows as have rarely been equaled. The spur in this case was the only one of an American "store," and the prizes, which is to show London how to shop and how to satisfy the shopper; and also the celebration of its sixtieth birthday of an established shopping centre, Harrod's. Not only in these two centres were amazing attractions offered—concerts by the first artists of the day, and encouragement of Territorials—but every other big establishment joined in and did its best to prove irresistible to the army of women who braved the elements in search of the beautiful—to be found everywhere.

Queen Victoria as a Woman

One of the noteworthy lectures of the month has been that of Lord Escher to the Royal Institution for which he had permission of His Majesty the King-Emperor to make use of Queen Victoria's diaries. The result was that he succeeded in giving his audience a picture of the Queen as living and human, whether as child or woman, and showed how her great influence may be traced to her lifelong devotion to her high duties which she regarded as divinely entrusted to her. In the published "Letters" we see her somewhat more as the sovereign in touch with affairs of State; in Lord Escher's lecture, she was still in close touch with affairs of State, but there were the delightfully natural exuberances of the young girl as well as the more matured observations of the woman who had loved and suffered. Truly can the name of the Queen be fitly applied to her times and it is only a just honour to speak of them as the Victorian Age.

Concerning India

The month of March has been full of vital importance to India. Lord Morley has carried out his intention of appointing an Indian to the Viceroy's Executive Council in spite of stern warnings as to the wisdom of the step. Mr. S. B. Sinha was clearly referred to though not actually named by the Secretary of State when arguing the proposal before the House of Lords and protesting against the prejudice which would set aside a man, however well qualified, simply because he was an Indian. There has been a great outcry against "Vakil-raj" and what the ruling Princes will think of it, but Mr. Sinha's record warrants great hope for what he will prove himself capable of doing as Legal Member of the Viceroy's Council. Congratulations to Lord Morley and to Mr. Sinha.

The House of Lords gave no small amount of time to the consideration of the Reform scheme, and finally passed it with the exclusion of Clause 3,

dealing with Governors and Executive Councils. The papers which support the Lords in their action are just those which are most lugubrious as to the appointment of Mr. Sinha; but Lord Morley was, no doubt, prepared for this avalanche of adverse criticism. To-day the Commons are discussing the Reforms, and are likely to reinsert Clause 3. The Lords left a way open for withdrawing their opposition, namely, the furnishing of weighty evidence from India in favour of the Clause; it remains to be seen whether they consider the evidence weighty enough.

Until to-day the great Indian question before the House of Commons has been the Deportations, and the feeling is gaining strength that to imprison a man without charge or trial is not only un-British but unenlightened and unjust. The South African Indian question has been the subject of several interrogations both in the Lords and in the Commons, and it cannot be said that the official replies are encouraging, with regard to the action taken at Delagoa Bay.

The Decentralisation Commission has at last reported and the best hope that may be cherished is the revival in some form of the old village communities in India.

The application for leave to appeal on behalf of Mr. Tilak to the Privy Council was refused by their lordships; considerable interest was taken in the case. The Lord Chancellor was present, also Lord Halsbury, ex-Lord Chancellor, and Lord Shaw took his seat for the first time among the Lords of Appeal. Mr. Eldon Bankes put the case strongly for leave to appeal; Mr. Parikh acted as Junior; Mr. G. S. Khaparde was present watching, and a picturesque figure he made. Counsel for the Crown was not called, nor in the case of Mr. Paranjpe; the decision in both cases being a refusal to give permission to appeal.

A Book of the Month

One of the most notable women in public life in England during the last three decades is Madame Novikoff, "The M.P. for Russia," as Lord Beaconsfield called her. This is the title which Mr. Stead has taken for the "Reminiscences" which he has compiled of this remarkable woman. The volumes (2 vols. 30s. net. Andrew Melrose) are full of vital details of events of thirty and more years ago, and contain a portrait gallery of intense interest. Of Madame Novikoff herself, one can say that she accomplished a most difficult task, namely, turning the hatred of Russia of a generation ago into the friendship of today. She was the confidante of statesmen in various countries and of Mr. Gladstone in marked manner. Madame Novikoff was present, by the way, at a meeting of the Society of Women Journalists and their friends at the Society of Arts, London, when Mr. W. T. Stead took the chair and the question "What constitutes a Journalist?" was

discussed. From the broad definition taking in the leader writer, the serial story writer, and the advertisement writer, there was some divergence of opinion, but an interesting point was Mr. Stead's assertion that Lord Morley when he edited the *Pall Mall Gazette* proved himself not a journalist because the leading articles were to him all that mattered in the paper.

OSERVER.

Lord Amthill's Speech

In the House of Lords

Verbatim Report

(Concluded.)

The following is the conclusion of Lord Amthill's speech in the House of Lords on the 24th March:—

I have always maintained, and I still maintain, that a little good-will would at each successive stage have solved this question. I am extremely sorry that my noble friend Lord Curzon is not here to-day, for I am quite certain that, as the result of his recent visit to South Africa and of his intercourse with the men on the spot, he would bear me out in my opinion that this is the case. But somewhere—not everywhere but somewhere—among the authorities concerned there is a lack of that good-will which is necessary. Has not the Secretary of State, by virtue of his office and by virtue of that personality which attracts and charms us all, sufficient persuasive power to overcome that false pride which forms the obstacle to a final settlement of this deplorable dispute? The Secretary of State, through his mouthpiece in the House of Commons, has told us that he has been making constant friendly representations to the Government of the Transvaal and to the High Commissioner. Why have those friendly representations borne no fruit? We shall hear, I hope within a few days, as the Secretary of State has been good enough to inform me that he proposes to publish Papers in regard to those friendly representations.

But I should like to ask the noble Earl now, Has he not explained—surely he has explained—the vital necessity of avoiding offences to the people of India at this present time when we are doing everything in our power in this country to assure them that our good-will is greater than ever, and that we are prepared to treat them with greater trust and confidence than before? Has he not suggested that it would be well to remove this one blot on the fair prospect of South African unity in which we all rejoice at the present time? All classes in South Africa, as we learn from communications in the Press, and particularly from the eloquent and interesting letter from my noble friend Lord Curzon which was published the other day, are forgetting their old

battled, battled in the past, and which result from our failure to do so. They are forgetting that in a sense there is a mutual self-interest in the future. Only the Indians, their fellow subjects and our fellow subjects, are left out in the cold.

Have the Indians done nothing for South Africa? Have they no right at all to share in the goodly heritage of the future? No man who has even an elementary acquaintance with the history of South Africa can deny that they have a full right to share in that heritage. And I say that even if they were in the wrong in this dispute, which I for one cannot for a moment admit, now would be the time for all others to condone their fault and to treat them with generosity. I cannot understand why it has been impossible for so long to make such a concession as would put an end to this miserable dispute. How can those on the spot, who have all authority and all power, suffer in pride in any way by making a concession to those who are dependent and powerless? So little is required. As I have said on previous occasions, it is merely a matter of repealing a law which has served its purpose, which is absolutely useless now if that purpose was honestly and fairly stated at the outset, and which has been pronounced by the Courts of the Colony to be absolutely unworkable. That is all that is required—that and a small concession in the shape of altered legislation which would not take away one atom of principle that the Colony sets its heart on, but yet would meet the views of the Indians in regard to the point of honour.

I venture once more to appeal to the noble Earl to renew, with all his might, those friendly representations which he has been making during the past year; and I base my appeal, not only on those considerations which I have just advanced, but on a far higher ground—I base it on the solemn pledge which was contained in the Proclamation of Queen Victoria in 1858, a pledge which is still binding on the servants of the Crown. Your Lordships will forgive me if I quote that oft-quoted pledge once more. It is—

"We hold ourselves bound in the nature of our duty towards the native population of our Indian Territories to the maintenance of their rights and interests, and of the peace and tranquillity of the country, and of the well-being of the people of the country."

I hope that the noble Earl can promise to lay on the Table the correspondence which has passed on the subject of these negotiations with the Portuguese Government so that it may not be necessary for me to press my Motion for Papers. I think, in a matter of this gravity and of this extremely unusual character, it is right and necessary that Parliament should be exactly informed as to what has been arranged, how it has come to pass, and what part His Majesty's Government have played in the negotiations.

THE LORD OF CREWE: My Lords, I have the right to speak again, but I will do so by the indulgence of the House. I might say one word. In spite of the noble Lord's very kindly reference to myself, I am sure he will forgive me if I do not enter at this moment on the broad and general question. Nobody could complain of me for touching upon it once more, because we all know that his feelings are most deeply involved in it; but I think it will be better to wait until the Papers are laid in regard to the whole registration question before we attempt to discuss that again.

As regards the particular subject matter of the noble Lord's Question, saying that the Transvaal Government have a right to remove from their borders an Indian or any person who has broken the law, the simple course is to conduct that person to the frontier, in which case he becomes immediately subject to the laws of the country into which he is conducted. They may be milder or they may be more severe than the laws of the country from which he has been removed. The noble Lord mentioned a hypothetical case of a man, guilty of some small and possibly technical offence against the law, being conveyed over the frontier into a country where the penalty for another small offence might be decapitation. Supposing that analogy to hold, that is a very good reason for not simply turning people over the frontier, but for making arrangements by which they can be conducted in a train through the neighbouring country, placed on board ship, and taken in comfort to their own homes. It seems to me that the noble Lord's argument was, in its essence, directed against the alternative course of simply putting people over the frontier and tending to support the course that has been taken—that is to say, of merely carrying people through the neighbouring country in a train and placing them on board ship at the harbour of the country.

These deported Indians, in the belief of the Transvaal Government—and it must be remembered that these people have all been tried—are, so far as it is possible to ascertain, Indians domiciled in India; and I repeat that leaving out all the other aspects of this unhappy business, it does seem to me the most rational and convenient course to place them on board ship with a view to their return to their country of origin rather than simply to turn them over the frontier, which by general consent and the common practice of nations, they would be entitled to do. I firmly believe that this particular provision which the noble Lord complains as being framed has really been framed with a view of securing to the utmost the comfort of the Indians when the Transvaal Government, for reasons of their own, are not prepared to admit as citizens of their country,

LORD AMPHILL: May I ask the noble Earl whether he is going to include the Papers among those he is about to present?

THE EARL OF CREWE: As I told the noble Lord, I am inquiring how the technical point as to placing these people on board ship at Delagoa Bay, supposing such has taken place, was covered by the existing Portuguese law. We know the other case of their being embarked at Durban is covered by the Natal law. On that point I am making inquiries, but no communications have passed on the subject so far, except the bare statement of what has occurred from the Transvaal Government.

LORD AMPHILL: But may we expect the Papers? That is my point.

THE EARL OF CREWE: I do not exactly know what Papers the noble Lord wants. I shall be very happy to give him any information; but I have stated the facts of the case.

LORD AMPHILL: Yes; but there must have been correspondence between the noble Earl and the authorities in South Africa. What I desire to know is whether this correspondence will be included in the Papers on the question which the noble Earl is going to present very shortly.

THE EARL OF CREWE: I do not think it will be possible to include it in the particular Blue-Book which the noble Lord refers to and which is practically ready. But I will see if there is anything that can be laid at a later date.

✓ The Real Reason

Why the Transvaal Government does not comply with the Indian Request

Mr. H. S. L. Polak writes as follows to the *Star* under date the 28th ulto:—

Sir,—In your extracts from the recently published Imperial Blue-Book, containing further correspondence relating to legislation affecting Asiatics in the Transvaal, you quote from General Botha's minute in reply to Lord Crewe's despatch, dealing with the question of educated Indians. General Botha wrote, with reference to the admission of a limited number of educated Indians: "The Transvaal Government have repeatedly assured His Majesty's Government and the Indian leaders and their friends in the Transvaal that they are prepared to take into favourable consideration the application of any educated Indians for admission into the Transvaal, and to grant such application in proper cases. Notwithstanding this assurance no such applications have, so far, been made, and it almost seems as if the Indian leaders are not anxious to avail themselves of the solution offered, but prefer to keep their grievances alive, and to wait as a means of agitation and attack against the Government. If they are at all serious in

their wish to see a limited number of educated Indians admitted into the Transvaal, the way to realise it has been repeatedly indicated by our declarations. The fact of the matter is that they desire to see the Asiatic Acts repealed and all differential treatment of Indians done away with, and the same educational tests applied to both white and Indian immigrants. If this is not what they mean, then there is no valid reason why, under the existing laws, application should not be made for the admission into the Transvaal of such educated and professional Indians as may be necessary for the needs of the Indian community in the Transvaal. The admission of the Indians into the country on the same educational qualifications as whites could not for a moment be entertained as a policy; if they are serious in asking for less, then they should accept the assurance of the Government and cease agitation on this point. The objection of the Indians to this course on the ground that the acceptance of temporary permits under the present law would be humiliating is entirely groundless, as the Government have assured them that their permits could be extended indefinitely in proper cases." It is obvious that General Botha has made a distinct attempt to mislead the Imperial Government, for he knows perfectly well that the Indian leaders have again and again stated that they are prepared for a differential education test in the case of Indian professional men who desire to enter the Transvaal. What they have stated, and frequently repeated, is that, whilst there should be no distinction in the terms of the law, they were quite prepared for and, in fact, have suggested an increase in the severity of the education test for Indian applicants for entry into the Colony, whereby only those of high educational qualifications, such as professional men and university graduates, and of these a limited number, would be able to make their claim good. Mr. Gandhi himself has made this statement in public and in private, and it is on record in your own journal. To say, therefore, that the Indians wish to see the same educational tests equally applied to both white and Indian immigrants is, on the face of it, untrue. It is perfectly true that Indians desire, finally, to see all differential treatment of Indians done away with, but they realise quite well that it is not a matter of practical politics to-day, nor have they ever raised the question. All that they care for is that there shall be no further addition to the anti-Asiatic legislation existing upon the Statute-Book prior to the year 1907, which would place them in a position inferior to that occupied by them prior to the war, and in regard to which the Imperial Government protested so loudly. General Botha's contention that the Indians desire to see the Asiatic Acts repealed is absurd in face of the very wording of the

petition forwarded by the British Indian Association to the Imperial Government in regard to Act 36, which they regarded as generally not unacceptable. It was the Imperial Government themselves that suggested the repeal of Act 36. The British Indian Association in the Transvaal have never even offered that solution. All that they desire in regard to repeal of existing laws, connected with the present controversy, is the repeal of Act 2 of 1907, which the Government desire us to believe is a dead-letter on the Statute-Book, but which may be put into operation by them at any time, and which is a humiliation to the whole Indian community.

The second red-herring that General Botha draws across the trail is in regard to the question of applications for permits. He points out that, in suitable cases, permits for educated Indians can be extended indefinitely, and thereby desires to give the Imperial Government to understand that persons possessing these permits will be in exactly the same legal position as a person who has freely entered in terms of the Immigration Act. Of course, nothing of the sort is the case. Any Asiatic who receives a temporary permit to enter the Transvaal under the Asiatic Act No. 36 of 1908, and that is what General Botha contemplates, is in the legal position of a prohibited immigrant, over whom the penalties of the law are, for the time being, suspended, and who has no rights whatever. He can obtain no licence to practice his profession, and may be expelled from the Colony at the whim of the Minister administering the Act, or his subordinate, the Chief Immigration Officer for the time being. It is a very clever idea to prevent criticism of anti-Asiatic legislation by those who are best fitted to explain its terms to the people to whom their services are rendered, but, surely, General Botha does not imagine for one moment that any self-respecting, cultured Indian will be prepared to place himself in the hands of an official acting arbitrarily, and who may order him to leave the Colony at a moment's notice, for no good reason. Why does General Botha object to an Indian barrister, or doctor, or graduate being allowed to pass an examination test, which only a highly-cultured man can possibly pass, and then to freely enter the Colony? What is at the back of the Government refusal? I think it is perfectly clear that the real reason why the Transvaal Government does not wish to comply with the Indian request is that it is anxious that its legislative example should be followed by the whole of South Africa, with a view to preventing, in the future, the entry of any educated Indian, who may be in a position to explain to his fellow-countrymen the incidence of any anti-Asiatic legislation that may be forthcoming. It is quite natural for General Botha to desire this, in view of his unpleasant experiences in the

Transvaal, but it is also quite natural that the Indian community will refuse to be a party to such a racial degradation. If any corroboration of my view be demanded, it may be found without difficulty in Mr. Duncan's contribution to *The State* for February last. Why Asiatics should be singled out for this treatment in regard to their cultured men, whereas other sections of the community are allowed to bring in their cultured men without let or hindrance, provided they can pass the tests of the Immigration Act, British Indians are at a loss to understand and they intend to offer their protests, so long as their grievances remain unremedied, misrepresentation or no misrepresentation.

✓ Colour Line in Transvaal Schools

A Definition Impossible.

During the proceedings of Thursday night's meeting of the West Rand School Board, says the *Transvaal Leader* of the 26th ulto., an interesting and important discussion took place. Following upon an enquiry made to the department by the Board as to the definition of the term "coloured children," the following letter was read from the secretary of the department:

"The Secretary, West Rand School Board. With reference to your letter, No. M. 648-09, of the 12th inst., on the subject of the definition of 'coloured children,' I am directed to inform you with regret that it is impossible to define 'colour' in this sense, and each case which arises under Section 29 of the Education Act, 1907, must be decided on its merits.—(Signed) H. S. Scott, Acting Secretary, Education Department."

It may be remembered that at the last meeting of the Board a letter was read from the Newlands School Committee, which gave cover to two complaints advanced to the committee by parents residing in the district as to the presence of certain "coloured children" in the Newlands school.

The Chairman: It appears that the only way to take the definition is that quoted in the Immigration Act. There it states that a person is coloured when one or both of the parents are of coloured extraction, or a native. In these cases we shall have to ask the people who made the allegations to produce proof. (Laughter.) The attendance officer might visit the school and see into the matter.

Mr. Stiel: This is one of those naggy questions. We are responsible, and I don't think we should shirk it. (Hear, hear.)

Mr. Osborn: They had a similar case at Roodepoort, and the principal discussed the matter with the parents. There was no difficulty about it; the parents withdrew their children, and there was no publicity.

Mr. Stiel: I don't think it's for the attendance officer.

The Chairman: The attendance officer may have an opportunity of seeing the parents and making a report. The complaints have been laid before us by the committee, and it is clearly our duty to look into it.

Mr. Olivier: I would like to see this matter attended to at once. Those children cannot remain there if they are coloured. I feel very strongly upon this matter.

Mr. Blevin: I take it we have no power to ask the parents to withdraw their children.

Mr. Olivier: Why not allow a few members of the Board to visit the spot and see them?

Mr. Stiel: Are you going to judge by the appearance of the children?

The Chairman: We shall have to take the definition of the Asiatic Act.

Mr. Stiel: We must go on a legal basis. No one has given us a definition.

The Chairman: We have to decide the matter for ourselves.

Mr. Stiel: We are opening up a big question, and if it applies to schools, it will crop up in other ways. I don't think the department are acting fairly in their definition. The attendance officer can satisfy himself as to the way in which a child is received in the school.

Mr. Olivier: I would suggest that the secretary write to the parents and ask them to appear before the Board.

The Chairman: You have no power to summon them here. We can tell them that the complaints have been lodged, and that if they do not satisfy the Board, they will be required to withdraw their children.

Mr. Blevin: Each member of the Board should make sure of his position in the matter. (Hear, hear.)

Mr. Stiel: Is it for the attendance officer to report to the Board who in his opinion are coloured?

The Chairman replied in the negative.

Mr. Stiel: Then who will carry out Section 29 of the Act?

The Chairman: The principals.

Mr. Stiel: Then why have they not done so? I think we should draw the attention of the School Committee to the matter. It's no use for us to meet here every fortnight and "fool" ourselves that there are no coloured children in the white schools. Someone must deal with the thing directly.

Mr. Osborn: I think the various committees might be asked to keep an eye on this sort of thing.

NO INTERFERENCE. London, April 22nd. Colonel Seely (Under-Secretary of State for the Colonies), in reply to a series of questions in the House of Commons to-day, declined to make representations to the Transvaal Government in regard to the deportation of Indian prisoners.—S. A. A. P. Agency.

Transvaal Supreme Court ✓

The Nakda Appeal

In the Supreme Court of the Transvaal on Friday, April 30th, before Mr. Justice Wessels and Mr. Justice Bristowe.

Essopjee Mohamed Munda v. The Registrar of Asiatics.—In this case, in which arguments were heard on Monday last, Mr. Justice Wessels delivered the following judgment:—

The appellant is an Asiatic who has been refused a registration certificate by the Registrar of Asiatics and who noted an appeal with the Colonial Secretary in terms of Section 6 Sub-section 2 of Ordinance 32, 1908. A magistrate was appointed to hear the case; he upheld the view of the Registrar and also refused a certificate. The Crown takes the objection in limine that no appeal will lie to this Court. Section 6 Sub-section 1 provides that the Registrar of Asiatics may refuse to grant an Asiatic applicant a certificate of registration. No provision is made by the law that he is to keep a record or that he is to act as a judicial officer. He therefore acts in an administrative capacity. If the certificate is refused, the applicant may appeal to the Colonial Secretary, who then appoints a Magistrate to hear the appeal. Does the Magistrate who hears that appeal act in a judicial or administrative capacity? The mere fact that a Magistrate is selected to hear the applicant's complaint does not make him act in a judicial capacity, for Magistrates as often do administrative as judicial work. The fact that the word appeal is used does not make the Magistrate a judicial officer, for it is quite clear that the word appeal is not used in Section 6 Sub-section 2 in the same sense as it is used in the Administration of Justice Proclamation or in our Rules of Court. By an appeal we mean that a matter is heard before a judicial officer and the record is sent to a higher tribunal to decide upon the record whether the judgment of the judicial officer is correct or not. The word appeal is certainly not used in the sense in Section 6 Sub-section 2, for the Registrar is no judicial officer, he need keep no record, he administers no oath, and he is not bound by the rules of evidence. The applicant calls upon the Colonial Secretary to appoint a Magistrate to conduct a new enquiry, and this hearing is called an appeal, although, technically, it is no such matter. It is a mere continuation of the former enquiry and is as much an administrative act as was the first enquiry before the Registrar. In one respect, however, the Magistrate who hears the matter is to be regarded as if he were holding an inferior court. If he transgresses any of the provisions of Section 19 of Proclamation 14 of 1903, the applicant can bring the Magistrate's decision in review, because in such case he is to be regarded

ed as an inferior court. The very fact that he is to be deemed an inferior court as regards the provisions of Section 19 shows that the Legislature intended that for other purposes he is not to be deemed such. It is true that the Magistrate may be required to adhere to the ordinary rules of evidence in holding this enquiry, but this would not of itself make him a Judge of an inferior Court.

It is unnecessary to enquire whether the common law enables a person to appeal from any inferior Court, for Section 18 of the Administration of Justice Proclamation gives him the right. Before, however, he can appeal he must show that the official from whom he appeals is acting in a judicial capacity and is to be regarded as presiding over an inferior Court. As the Magistrate mentioned in Section 6 Sub-section 2 is acting in an administrative capacity and is not presiding in an inferior Court there is no appeal from his decision. The appeal must therefore be dismissed.

Mr. Justice Bristowe delivered a concurring judgment.—*Leader.*

✓ Mr. Cachalia's Release

On the morning of the 29th ulto., Mr. Abdool Gafoor Fajandar, Acting-Chairman of the British Indian Association, and about 70 others assembled outside the Fort in Johannesburg ■ greet Mr. A. M. Cachalia on his release from a term of three months' imprisonment with hard labour as a passive resister. Mr. Cachalia's position as Chairman of the British Indian Association made the event one of the greatest interest to all members of the Indian community, and they showed their appreciation of their leader's splendid example by greeting his return to their midst in very enthusiastic manner. A procession was formed and, along the route a large crowd of friends joined in. At the residence of Mr. E. M. Cachalia, brother of the Chairman's, 17 prisoners, released from Diepkloof gaol, awaited the party, and sat down to the breakfast provided by their host in honour of their return. Afterwards a meeting was held, attended by a large number of Indians and Europeans, when speeches were delivered by Messrs. A. M. Cachalia, Kallenbach, Shalat, Dildar Khan, Thambi Naidoo, P. K. Naidoo, M. Padiachy, and others.

After a few words of welcome, Mr. Abdool Gafoor, called upon Mr. Cachalia whom they were all anxious to hear, to address the meeting.

Mr. Cachalia said that he regarded his sufferings in gaol of little account because they were endured in a righteous cause. If in the end victory secured, all the discomforts of gaol life would have been borne without a grudge. He urged his fellow-countrymen to stand firm in their resolve to fight for their freedom and self-respect. And to those who did

not take active part in the struggle he also urged to come and join the brave men who had fought from the commencement. The speech throughout was one of enthusiastic confidence in the righteousness of the Indian cause and created a spirit of hopefulness amongst the audience.

The speakers that followed were also of a hopeful strain and showed that the passive resistance movement was far from dead.

The meeting terminated with a hearty vote of thanks to Mr. E. M. Cachalia for his kind hospitality.

Teja Singh

The Scholarly Gentle Sikh who has Solved the Hindu Problem of Canada

By Harold Franklin

[FROM COLLIER'S WEEKLY]

For several years British Columbia has been struggling with her "Hindu" problem. Now she has ceased to struggle. British Columbia did not solve her East Indian problem for herself. She feels much like a spectator at a Vaudeville show who watches the magician perform a seemingly impossible feat and then tells himself that of course it didn't really happen, after all. Teja Singh, the magician, has shown her, apparently, that there is no "Hindu" problem; has assured her, with true Oriental suavity and blandness of manner, that the indigency she was legislating against was purely mythical and the destitution she thought she saw around her nothing but a bad dream; has soothingly reminded her that the East Indians are her brothers, or at least first cousins.

Two or three years ago—in fact, as late as one year ago—unemployed "Hindus" were the rule rather than the exception in and about Vancouver. Little groups of dark-visaged, silent, scantily-clad men wandered through Vancouver's sawmill and residence districts, beseeching—mostly with their eyes, since they knew almost no English—the mill owners for an opportunity to work, and eagerly watching for piles of wood in front of residences whose owners might want the stuff carried inside. Hundreds of the helpless newcomers—for they were coming in throngs by nearly every boat—sought shelter in abandoned buildings, sleeping twenty and thirty in a room and huddled together in heaps on the floor, with seldom more than a single blanket for a covering, and even that often doing duty for two or three persons. A few half-fed, forlorn-looking creatures, that reminded one of the pictures that are printed in the religious weeklies to illustrate the condition of the famine-stricken in India, appeared at back doors and begged for food and money. More than one unfortunate were reported to have perished of hunger

and cold during the winter of 1906-7 before anyone ■ authority knew of the extent of their plight.

Now, however, everything is different. There have been no deportations—or at least so few as to make them unnoticed by the press and the public at large. Destitution, instead of being prevalent, is almost unknown. Beggars are severely frowned upon by the East Indian community itself. The recent cold snap brought to light no unnatural deaths or horrible cases of exposure. A careful investigation by Governor Swayne of Honduras, visiting Vancouver in the interest of the scheme to cart a lot of the India folks off to his country, disclosed no more than half a dozen or so unemployed among them, and, these quite contented with their idleness. And, in addition to all this, the Sikhs, who compose by far the greater portion of the East Indian population in British Columbia, just to show that they wouldn't think of such a thing as becoming a public charge, spent something like \$7,000 in building a temple for the conduct of their religious rites and bought a tract of land for agricultural purposes—a mere trifle of 175 acres, at a cost of about \$25,000.

So the erstwhile alleged indigents are now land-holders instead, and if any deportation official is seen casting eyes in their direction, all that the suspected one has to do is to hurry to the city refuge where the deeds are kept, seize one of them and wave it aloft in safety and triumph.

Not entirely, but ■ a great extent, this condition of affairs is due to the shrewdness and sagacity of Teja Singh, who arrived in Vancouver only a few weeks ago from New York, where he had been taking post-graduate work at Columbia University, and who at once assumed the leadership of his fellow countrymen in British Columbia. The Honduras scheme was well under way when he appeared on the scene and announced as the object of his coming the development of a vast project on which he had been at work for years, and in connection with which he had visited, resided in, and studied in numerous sections of the world—a plan to give to the inhabitants of India an education system that shall combine the best features of the best educational institutions to be found on the globe, and that shall operate to fit them for—no, Teja Singh does not finish that sentence with the word self-government. He is not making any such blunders as that. He says: "For whatever God and the future may have in store for them."

The party of governmental agents and East Indian representatives was even then completing its investigations in Honduras, but before it returned, Teja Singh had determined that his people should not go to the Central American Colony. After that conclusion was reached in the mind of one man, the expedition, as after

events proved, might as well have been abandoned then and there. No, Teja Singh had never been to Hon-duras and had no first-hand information on the country or its conditions, but he met someone on the train while en route to Vancouver, he says, who told him it was no place for his people. His later inquiries, except when he interrogated some one who was "prejudiced," confirmed this belief. That settled the question for every turban-wearer in British Columbia.

(To be Continued.)

The Blue-Book

On the Transvaal Situation

(Continued.)

We give the following further extracts from the Blue-Book "relating to legislation affecting Asiatics in the Transvaal":—

Enclosure in No. 19.

MINISTERS TO GOVERNOR.

(Minute. No. 628.)

Prime Minister's Office,

Pretoria, 27th October, 1908.

Ministers have the honour to acknowledge the receipt of His Excellency the Governor's minute, No. 48/10, of the 1st October, enclosing despatch from the Secretary of State on the subject of the food supplied to the Indians imprisoned in the Transvaal for breaches of the Asiatic Law Amendment Act.

2. There has been considerable correspondence on this question locally, and at the outset Ministers would state that these Indians have not been treated as political prisoners, as Mr. Ritch infers, but strictly in accord with the Gaol Regulations, a copy of which is attached. Most of the sentences have been with hard labour, and the Orders of Courts have been enforced.

3. The complaints by the Indian Association have mainly been directed against the ration of mealie meal, and in this connection it may be stated that this ration obtains in Natal and the Cape Colony in so far as Indian prisoners are concerned. Mealie meal is a staple product of the country, and, as will be seen from the diet scales, copies attached, is also issued to European prisoners. It has figured on the dietary system for Indians since 1901, and is also issued to all other Asiatics.

4. When complaints were made on behalf of the Indian community that these Indian prisoners were unable to eat the mealie meal included as part of the diet of Indian prisoners, the whole of the correspondence was submitted to the Medical Officer of Health for the Transvaal, who reported that the diet scale for Indians was perfectly healthy and was of opinion that no change of diet should be made except on medical grounds.

5. The average number of Indians and Chinese confined in Transvaal gaols since 1902 is as follows:

	Indian.		Chinese.	
	Male.	Female.	Male.	Female.
1902-3	197	12	—	—
1903-4	Statistics not available.			
1904-5	4012	—	2023	—
1905-6	4175	5	1,089	—
1906-7	5475	15	1,206	5
1907-8	6179	8	855	5

and there has been no trouble prior to the present agitation and that which occurred in January last.

6. Ministers would state that the Indians confined in Volksrust Gaol under the Act in question have refused to eat the meat ration, as the animals are not ritually killed. On this point Gaol Regulations 194, 383, and 588 are applicable. The medical officer at Volksrust has, therefore, recommended that in place of the meat a substantial nitrogenous vegetable should be issued, and white beans, which form a portion of the rations issued to Europeans in Johannesburg and Pretoria, will accordingly be substituted. An ounce of ghee will also on medical recommendation be added to the diet.

7. Ministers would add that it is within the province of medical officers attached to gaols and prisons to make recommendations respecting any particular class of prisoner, and such recommendation will always receive immediate attention.

JACOB DE VILLIERS.

No. 33.

THE SECRETARY OF STATE TO THE GOVERNOR OF THE TRANSVAAL

[Answered by No. 52.]

Downing Street,

15th December, 1908.

My Lord.—I have the honour to acknowledge the receipt of your despatch of the 14th of September, transmitting a petition addressed to me by the Transvaal British Indian Association with reference to the Asiatic Registration Amendment Act of 1908. I have also received your despatch of the 21st of September, transmitting a petition from Pathans and Punjabis in the Transvaal having reference to the same subject.

In my telegram, No. 1, of the 9th of September, I informed you that His Majesty would not be advised to disallow the Act in question, and that His Majesty's Government trusted that the concessions which it made to the demands of the Indians might have the effect of terminating the renewed controversy which had arisen.

It is a cause of deep regret to His Majesty's Government that this hope has not been realised and that both in the Transvaal and in India the agitation against the Asiatic legislation of the Colonial Parliament has been realized and that both in the Transvaal and in India the agitation against the Asiatic legislation of the Colonial Parliament has been continued, with the result that many persons have seen fit to set the law at defiance

and to incur its penalties from motives which His Majesty's Government may admit to be deserving of respect, but which, they feel, arise from a mistaken view of the situation in which the sufferers find themselves.

His Majesty's Government understand from the first the petitions under acknowledgment in this despatch that the British Indians themselves freely admit that the Asiatic Law Amendment Act of 1908, from their point of view, constitutes a great advance on its predecessors. It appears, in fact, that the Act was drafted after consultation with representatives of the Indians and that the provisions of it are admitted to meet all the demands which had been made up to the date of its introduction with the exception of two which will be referred to hereafter.

The petitioners make reference to the necessity for a liberal administration of the Act, especially as regards the conditions laid down in Section 14 for the grant of trading licences. His Majesty's Government feel assured that your Ministers will be disposed to do everything which is possible in this direction, realising that by such action the tension of the situation may be much relieved.

The petitioners, however, represent that they cannot acquiesce in the Act for the reason that it does not meet two conditions which they hold to be vital in any settlement: (a) it does not repeal the Asiatic Law Amendment Act of 1907; and (b) it does not ensure the admission of educated Indians to the Transvaal, subject only to the provisions of the ordinary immigration law of the Colony.

The petitioners maintain that the repeal of the Act of 1907 was one of the conditions of the compromise made in January last, and they support this by reference to alleged promises to the same effect given verbally by the Colonial Secretary. They further maintain that the retention of the Act of 1907 is in itself unnecessary and that Indians may be made to suffer from the fact that its provisions are less generous than those of the Act of 1908.

I am unable to find in these considerations any sufficient reason for a refusal on the part of the Indians to accept the Act of 1908. I find no promise to repeal the Act of 1907 in the correspondence in which the terms of the compromise were set forth. It is not denied that in the subsequent negotiations as to the best method of giving legal sanction to the compromise, the Transvaal Colonial Secretary did consider whether the Act of 1907 might not be repealed. But it is clear that this was only discussed as one of several possible courses, and it seems to me to be impossible to base a demand for repeal on this fact or to make it the ground for any charge of breach of faith against the Colonial Secretary or the Government on whose behalf he was negotiating.

Moreover, I do not find that the objections to the retention of the Act stated in the petition are well grounded. As I understand, the British Indians whose cases must be considered fall into four classes: (1) those who registered under the Act of 1907; (2) those who registered voluntarily under the compromise of January last; (3) those who applied for registration under the compromise, but whose claim was not accepted; (4) those who are outside the Transvaal, who are not registered, but who may have a claim to registration in view of residence in the Colony before the war.

The first of these classes is dealt with in Section 3, sub-section (b), of the Act of 1908; the second in Section 2; the third in Section 3 (sub-section (a) and 4 (sub-section 1); and the fourth in Section 4 (sub-sections 2 and 3). The effect is that members of all classes are either at once brought under the Act of 1908 or have the power of bringing themselves under it, if their claim is valid, by making application to the proper authority. If such application fails at the outset, they have the advantage of being heard on appeal, and full provision is made for facilitating proceedings with that object. It follows, therefore, that if an Indian is hereafter dealt with under the Act of 1907, the fault must rest with him and not with the Government and Parliament of the Transvaal.

The demand for the repeal of the Act of 1907 appears in fact to arise out of the second of the reasons for which the petitioners declare themselves unable to accept the Act of 1908, viz., the claim that educated Indians, whether they had or had not pre-war residence, shall be subject only to the ordinary immigration law.

It is evident that there is a risk of a considerable influx of fresh Indian immigrants unless the terms of such a law are subjected to a very strained interpretation.

The effect of conceding the demand of the petitioners would be profoundly to modify the principle to which His Majesty's Government have given their assent in dealing with this question in recent years, viz., that at the instance of your Government further immigration of Indians may be stayed, while everything possible should be done to secure fair treatment of those in possession of domiciliary rights. It is true that in 1904 His Majesty's late Government while enunciating this principle (*vide* Mr. Lyttelton's despatch of July 10th, 1904 [Cd. 2239] pages 44-5), considered that an immigration law on the ordinary lines with an education test in a European language would meet the case, though it was realized that under such a law some fresh Asiatics might be expected to enter. When, however, the first elected Parliament of the Transvaal passed the Aliens Law Amendment Bill and the Immigration Restriction Acts of 1907, His Maj-

esty's Government, as may be seen by reference to my predecessor's telegram of the 27th of November, 1907 ([Cd. 3887], page 58), understood clearly that the effect of those Acts combined was absolute exclusion of all but persons having legally defined claims based on pre-war residence. His Majesty's Government did not, however, feel that it was possible for them to advise His Majesty to exercise his power of disallowance in respect of the legislation in question. They felt that the public opinion of the electors of the Transvaal against further immigration was so decided and unanimous that it was inadvisable in the interests of the Indians themselves to press for any modification of the legislation in respect of this particular matter. The later developments appear to His Majesty's Government to afford additional proof of the objections to such a course. The intention of the Colonial Government to stop further immigration has been repeatedly stated in public, and in the debate on the second reading of the Act of 1908 members of all parties subscribed to that policy. It is clear that the demands of the petitioners in this matter have no chance of acceptance until public opinion in the Transvaal undergoes a change. It is, in fact, that radical weakness of the petition that throughout it takes no account of this essential factor of the situation. It is not in the interests of the Indians themselves that His Majesty's Government should endeavour to press on your Ministers any policy which cannot be expected to find reasonable support among the electors.

Yet His Majesty's Government cannot remain unaffected by the continued movement of passive resistance in the Transvaal, arousing as it does considerable interest in this country and an agitation in India which shows little sign of abating. They have, therefore, in my telegrams of the 5th of November and 5th of December, suggested that your Ministers should consider whether a solution cannot properly be found by giving a promise that when registration is complete, the Acts of 1907 and 1908 shall be repealed, such provisions of them as may be required for identification of Indians being re-enacted, and the entry of new Indian immigrants being regulated under a strict Immigration Act. In my further telegram of the 11th of December reference has been made to the fact that the Indians would appear to be willing that the maximum number of Indians admitted in any one year shall be six.

It is for your Ministers to consider whether they can accede to these proposals in anticipation of the assent of their Parliament and in reliance on the acquiescence of public opinion. His Majesty's Government earnestly trust that it may be possible to reach a settlement of the controversy at an early date on these lines, and that the Indians on their side may agree that

as much as can be fairly expected has been done to meet their wishes.

For the moment it will be sufficient that you should inform the authors of the two petitions that they have been received and are forming the subject of communications between His Majesty's Government and the Government of the Transvaal.

I have, &c.,

CAREW.

No. 42.

THE GOVERNOR OF THE TRANSVAAL
TO THE SECRETARY OF STATE.

(Received 2nd January, 1909.)

Newlands House, Cape Town,

16th December, 1908.

MY LORD.—I have the honour to enclose herewith, for your information, copies of documents on the subject of the Indian question in the Transvaal.

I have, &c.,

SILVER.

(To be Continued)

A NEW LINE OF STEAMERS. The Bombay and Persia Steam Navigation Company are now running their steamers between Bombay and the East Coast of Africa, including Durban. We are informed, says the *Bombay Gazette*, by a reliable correspondent that, as a result of the freight and passenger service between Bombay and East Africa being practically monopolised by the German East Africa line of steamers, a large number of Bombay merchants have made arrangements with the Bombay Persia S.N. Company to run a steamer every three weeks between Bombay and East Africa at reasonable rates of freight and passage. This fact having been communicated to the Zanzibar merchants, they held a meeting of all Indians under the presidency of Seleh Mahomed Kasmani, who wired to the Bombay merchants as follows:—"General meeting of all Indians, more than 2,500 unanimously congratulate you for the arrangement made with the Bombay Persia S.N. Co., to run their steamers regularly on this side of Africa and request you to be firm."

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
Men and Deeds	203
Shameless Misrepresentation	203
Indian Education in Natal	204
The Makda Case	204
Equal Rights or Equal Justice	205
A Man	205
OTHER ARTICLES:—	
Political Folly	205
At the Heart of the Empire	206
Lord Amphil's Speech	207
The Real Reason	208
Colour Line in Transvaal Schools	209
Transvaal Supreme Court	209
Sty. General's Medal	210
Fele Singh	211
The Blue Book	211

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૮ મી મે ૧૯૦૯.

અંક ૧૯.

અડવાડીક પંચાંગ.

પ્રોત્સાહ-તા. ૮ મી મેથી, તા. ૧૪ મી મે સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.

હોદ્દા-વેશાખ વદ ૩ થી વેશાખ વદ ૯ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

સુસહમાન-તા. ૧૭મી રબીકલઆખરથી ૨૩ મી રબીકલઆખર સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	પ્રવેશી તારીખ.	હોદ્દા તીથી.	પ્રવેશી તારીખ.	પ્રવેશી તારીખ.	પ્રવેશી તારીખ.	પ્રવેશી તારીખ.	પ્રવેશી તારીખ.
કા. મી.	કા. મી.	કા. મી.	કા. મી.	કા. મી.	કા. મી.	કા. મી.	કા. મી.
શનિ.	૮	૩	૧૭	૨૮	૨૯	૫	૧૪
રવી.	૯	૪	૧૮	૨૯	૩૦	૫	૧૩
સોમ.	૧૦	૫	૧૯	૩૦	૩૧	૫	૧૩
મામ.	૧૧	૬	૨૦	૩૧	૩૧	૫	૧૨
બુધ.	૧૨	૭	૨૧	૩૧	૩૧	૫	૧૧
ગુરુ.	૧૩	૮	૨૨	૩૧	૩૧	૫	૧૧
શુક્ર.	૧૪	૯	૨૩	૩૧	૩૧	૫	૧૦

અનુક્રમણિકા.

આસમાની કિતાબ શું બતાવે છે?	૨૯૧
મી. પોલાક કેપ કોલોનીમાં	૨૯૨
અરવિંદનો કુટકારો	...
રહસ્ય તાર સમાચાર	...
ચાલુ વરતમાન	...
બેહાનઅરમ ખખરખત	૨૯૩
વિલાયતમાં લડતની અરથા	૨૯૪
આસમાની કિતાબ...	૨૯૫
'દેશીમિલ' અને મી. પોલાક	૨૯૬
દરસવાસની લડત	૨૯૭
દાશનિયેષ મંડળ	૨૯૮
નાકાસી કોરહની નોટીસો	...
જંગળમાં દોહીઓની મીટીંગ	૩૦૦
મોનાંબીકમાં તરા અવરતર	૩૦૧
ભારતસભામાં વેદ ધરમ સભા	...
દોહીરતાનના અભરો	૩૦૨
વિવિધ વિચાર	૩૦૩
નાવાલ ગવરમેન્ટ રેલવે	૩૦૪
તુરખીમાં ખજાનો	૩૦૫
પાલકાલુ નરેશ	...
મરુપરુ અરથા	...

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૮ મી મે ૧૯૦૯.

આસમાની કિતાબ શું બતાવે છે?

આસમાની કિતાબ ધણું બતાવે છે. જેઓ જાણવા માગતા હોય, જેઓને ભરિપની દરકાર હોય તેમને માટે આસમાની કિતાબની દલીલત બહુ. જાણવા લાયક છે. અમે આસમાની કિતાબમાંથી થયા અડવાડીએથી ઉતારો આપીએ છીએ. જેની સામે લડતા હોય તેઓ આપણા વિશે શું કહે છે એ અવરજ અજાણુ જોઈએ. આપણને તે આસમાની કિતાબ મંથી જોવા મળે છે. તેમાં લોરડ કરીયુ તથા દરસવાસ સરકાર વચ્ચે ચાલેલો પત્ર વ્યવહાર આપણેલો છે. લોરડ કરીયુ કહે છે કે હોદ્દાઓને માગેલું આપી લડત નો નીવેડો તુરત લાવવો જોઈએ. તેમના શબ્દોમાં કહીએ તો

વડી સરકાર આપુર છે કે તેનો (લડતનો) જલ્દી નીકાલ કરવામાં આવે. લોરડ કરીયુની એવી સુચના છે કે દરસવાસે લકાઇ પહેલાંના હોદ્દા તરફ સારી રીતે વરતવું. તથા અમુક સંખ્યામાં જેજાએલા દોહીને આવવા દેવા.....તે ઉપરાંત પહોંચનો રખે, તથા ૧૯૦૯નો ૩૬મો કાયદો રદ કરવો.

વગેરે વગેરે લોરડ કરીયુએ કહ્યું છે તે શું બતાવે છે? તે બતાવે છે કે હોદ્દાઓની લડત ન્યાયની છે, હોદ્દાઓની માગણી વાજબી છે એમ લોરડ કરીયુ, જે આખી બિટીસ સહેનસાહતના એક પહેલા નંબર ના હોદ્દાકાર છે તે રવીકારે છે. મહાન બિટીસ રાજના એ વડા હોદ્દાકાર હોદ્દાની માગણી સ્વિકારે છે પણ બાવર શુદ્ધમાં બિટીસ સરકારને કેન્દ્ર પહોંચાડનારો જન રજ બોધા એમની માગણી કબૂલ રાખતો નથી, તે કહે છે કે (અમે જનરલ બોધા તાજ શબ્દો શુજરાતીમાં આપીએ છીએ.) જનરલ બોધાના આ શબ્દોમાં પણ અમે જેમો તાજો કમખાન પકારે પ્રથમ માં આપ્યો છે. તેમાં મોટી સંખ્યા કાયદાને શરણુ લેતા જાય છે એવો "કથા"

ના હોદ્દાને સંતોષ થયો છે; અને મારા મત પ્રમાણે તેને પુરી અજ માગેશ આપવી જોઈએ.

આનો શું અર્થ થાય છે? આનો અર્થ દેખીતો છે કે બધા હોદ્દાઓ કાયદાની સામે થતા હોય તો તે રદ કરે; પણ જો હોદ્દાઓ તે કબૂલ કરવા માટે તો પછી તે રદ કરવાની જરૂર નથી એમ તે કહે છે. જનરલ બોધાનું કહેવું જોડું છે એમ કોણ કહી શકશે? જેઓ સલા અહની વિરુદ્ધ હોય તેને અમે પુછીએ છીએ કે કાયદો હજુ સુધી રદ ન થયાનું કારણ જનરલ બોધાએ કશા પછી તે અમારે કહેવાની જરૂર રહે છે? જનરલ બોધા આમળ આલતાં લોરડ કરીયુને કહે છે કે દાદની રાજનીતિથી શું પરિણામ આવશે તે તપાસવાની તેઓ રાહ જોશે એવી પ્રધાનો આશા રાખે છે. તે રાજનીતિ અમલમાં મુકતાં પ્રધાનો બનશે તેટલી કુનેહથી કામ કરશે.

આ રાહ તે શું? હોદ્દાઓ કાયદાને શરણુ થઈ જાય તો તે નહિ રદ કરે, ને તેમ ન થાય તો પછી રદ કરશે એવી લોરડ કરીયુને ધીરજ આપી છે; ને જણાવ્યું છે કે શરણુ કરવામાં કુનેહથી કામ કરશે!! હોદ્દાઓ, જેઓ કે આ કુનેહ તે હોદ્દાઓને લડતમાંથી છુટાવવાની સિવાય બીજું એક નથી. શું આ 'કુનેહ'ને જાણવા પછી લડત ને છોડનારા હોદ્દાઓ નહિ અટકે? પોતાના આગેવાનોને દગો દેનારા પાછા નહિ રહે? પોતાના કસમ અને તેથી પાક દીનના દરબાનપર પાણી ફેરવનારા ફરી નહિ જાણે? આગળ જતાં જનરલ બોધાએ ધણુંએ કહ્યું છે તેમાં છેવટમાં જણાવે છે કે

તેમને સંપૂરણ બરસો છે કે સલા અહની લડત દરેક તરફથી એકમ ભાંગી પડી છે. કારણ કે દરસવાસ ની હોદ્દા કામના લેડો મોટે ભાગે તેને શરણુ થવા લાગ્યા છે...હાલને મોટે ડહાપણુ ભરેલો રસ્તો એ છે કે આ બાબત માટે નવો નીવેડો દાખલ કરવાની જરૂર નથી.

જનરલ બોધાના આ શબ્દોમાં પણ અમે જેમો તાજો કમખાન પકારે પ્રથમ માં આપ્યો છે. તેમાં મોટી સંખ્યા કાયદાને શરણુ લેતા જાય છે એવો "કથા"

પણ ભરેલો રસો એ છે કે તેના નીવેણે હાથલ કરવાની જરૂર નથી." મતલબ કે હીંદીઓ કાચાને શરણ નીવેણે લો કપડો રદ કરશે. હીંદીઓ, અંગ્રીજી બુલેટ કે તમે ક્યાં છો? આમ બુલેટબુલેટ ખતાલ્યા પછી ક્યો હીંદી રોવે છે કે સવા ખદની પોતાની તરફર તેજવાર કરીને ફરીથી લડતને જુડો એસશે? ઉપાડવા તકવાર થવાની જરૂર ન રહીકરે? અને તેમ કરવામાં ન આવે અને હાર થાય તે પછી ક્યો માણુમ એવા હોષ શકે કે સલામતને અથવા તો આગેવાનેને તેનો દોષ આપી શકે? ના, ના, અમે અનેક વાર કહ્યું છે, અને તે ફરીથી કહીએ છીએ કે જન મેળવવી હોય તો તે આગેવાન હાથમાં છે, ફોલે મેળવવા હોય તો એક એસ કરવાથી અદ દિવસમાં તે મેળવે શકાય છે. અને નહિ તો આગેવાનોને, તથા પોતાના પાક વચનને મેળવવા ચનાર એના પાપો આપસપર્યેના ઘેનથી ફોલેને શમવી પણ શકાય છે. જતાં જોવાના શબ્દો અને બહુ-શુક તે આ પત્રમાં આવે છે. તે રદ કરીયુના શબ્દો ખત ને છે કે વિજયન મેલડન સંપુર્ણપણે લેવાય છે: મી. રીમ્ એકલે હાથે સારાથી ખાત્રી કરવામાં છે. ભારે જનરલ એમારા શબ્દો આપે છે કે ઘણા હીંદીઓએ કેમને તથા અંગ્રેજો નોને ફોલે દીધો છે: અને જાન મેલે કે જે બેખમ ખેડવાં છે, જે પદમણી ઉપાડ છે તેના તેઓ બેખમદાર બન્યા છે તેઓ નાજ કહેવાથી એ પણ દેખાય છે કે ખેડ નો ઉપાય આપણાજ હાથમાં છે, અને તે ચાલીએ ત્યારે અજમાવી શકાય છે.

મી. પોલાક કેપ કોલોનીમાં

ખરીદીશ પ્રીયન એસેસીએસન. જોનરરી સેક્રેટરી મી. પોલાક નેરનસ ખરમથો શુધારે એસેસીએસનના ઉપરાધ્યા મટે કેપ કોલોની તરફ લેપડશે એવા ખચર અમરો એકાદશવરનો ખચરખા આવે છે. કેપના હીંદીઓએ સત્યાગ્રહના ત્યા લડતમાં ભાગ લીધો. નથી. તેમને નાતાલ અને ટાઈપ લડતના પ્રયાણમાં કોઈ પણ પદસા સંગથી મદદ કરી નહીં આ લડત તે આખા દેશજી અકીકતા હીંદીઓ મટેની છે. લાંબાની કમીડી તે આખા દેશજી અકીકતા હીંદીઓ મટે હમેશાં કામે દરની રીતે છે. તે દરેક કામે પડતો એવો ઉપાય થઈ છે.

હાથમાં ઉપર કપર અમને એ ચરમાપરો કેપમાંથી મળે છે તેમાં જણાવેલું હોય છે કે કેપમાં મેલ પદસા ઉપરાધ્યા આવે છે અને આમાશ હીંદી લાઇઓના દરેક મારેની લડતમાં ખતતી મદદ કરયું. તે હવે મી. પોલાક કેપમાં નીકળ્યા છે તેમને દરેક સહેરમાંથી સંપૂર્ણ મદદ મળશે એમ અમે આશા રાખીએ છીએ.

અરવિંદનો છુટકારો

તા. ૬મી મેએ રૂટર જણાવે છે કે ખાણ અરવીંદ ઘેસ તથા બીજા ૩૩ ખાણો વચર ખુની દિશ્ય લમાં સામેલ હોવાનો દેશ માની હતો તેના અંત આવ્યો છે. રૂટરે અવધ તે પહેલાં દુલ્લડના સંભવ લાંબે ખસવાં લેવામાં આવ્યાં હતાં. કેરડ દાવસની આસપાસ ગોરા તથા હીંદી લશ કરને જોડાઈ દેવામાં આવ્યું હતું. કેસ અલાવનાર માછલેટના ધરપર હુમલો ન થાય તે મટે સખત પહેરો રાખવામાં આવેલ હતો. ખજાળાના ચવરનરની સંલિખામણી મટે ખાસ લશકરને રોકવામાં આવ્યું હતું. સુકલામાં વિરેંદ્ર રાસ તથા દત્તને ફ્રાંસીની રાજ કરવામાં આવ્યો છે. બીજા ૬ જણાને લાંબી મુદ નથી એક મળ્યો છે. બીજા ૬ ને દેશ કેસ આપવામાં આવ્યો છે. અરવીંદ તથા આગના નિરપરાથી ફરી છુટી ગયા છે. —રૂટર.

રૂટરના તાર સમાચાર

દેલોડની રાણીએ ગદીવારસ એક માળેલો જન્મ આપ્યો છે. આ ખખ રાણી રાણી આફરિકા અને ફુનીઆની બીજી જગ્યાએથી થયું ખુલાલી નહેર કરવામાં આવી છે.

લડન 'ટાઇમ્સ' જણાવે છે કે લોરડ મેલમેરન સાકિત અરવીંદન ખુનીખના સંજ ધમાં લખ કરી તા. ૧૦ જુલાઇના રોજ અનરે (વિજયવ) આવી પહોંચશે.

તા. ૬મી મે રૂટર જણાવે છે કે ટાંસ લડન દોડે રાખવામાં લડી પારલામેટ માં એક સંજ સન. જવળમાં કરનલ ની તે એ એક જણાવ્યું હતું કે લોરડ રાંસ જોરને હીંદી કેપુટેશનની મુલાકાત લેવા

ના પાડી હોય તેવી મને ખચર નથી; તેપણ તે ખાખતમાં તપાસ કરાવીશ. નાતાલના રામસામી નાગના માણસપર લમ મુજર્થો હતો તે ખાખતના સવાલ ના જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું કે કર નવ સીકી તપાસ કરી પુછાવશે.

રૂટર જણાવે છે કે એ ધનના ખ.રિસ ટરની પરીક્ષા પચાર કરનાશ વિદ્યાર્થીઓ ને ડીમી આપવાનું મુતત્વી રાખવામાં આવ્યું છે, કારણ કે તેમાંના જે હીંદી વિદ્યાર્થીઓ એકલીમીરડ આગેવાન મી. ક્પામટ્ટ કપુચમાંના ઇડિઆ હાઉસ સાથે સંખવ ધરાવતાં હોવાથી તેમની વફાકરી સંખ ધમાં તપાસ કરવામાં આવે છે.

ચાલુ વરતમાન

ગ્રેટેકટર એફ ઇડિઅન ઇમીગ્રેંટસ મી. જે. એ. પોલકીંગહોર્ન રજ ઉપર જત હોવાથી તેની જગ્યાએ તા. ૧ મે થી મી. એલ. એચ. મેસનની નીમણુંક કરવામાં આવી છે.

એડનેસમાં મેલ્ટ વેચવાનો લાઇસેન્સ મેળવના મી. આમલ હામાતે અરજ કરી છે તે સંખ ધમાં વિચાર કરવા લાઇસેન્સ સોંગ બેરડની ખાસ મીટીંગ મારીતસપર મમાં અમરેની વિભાગના માછલેટ લોરડ માં તા. ૨૧ મે શુકરવારના રોજ મળવાની છે.

વેસલ્સનેકમાં વપાર કરતા બાગીહારે મેસરસ ડી. એમ. હામીમજ અને મુલામ નથી તા. ૩૧ મારચના રોજ છુટા થયા છે. હવેથી તે વેપાર ડી. એમ. હામીમ જના નામથી ચાલશે.

તા. ૪થી મેના નાતાલ ચવરમેટ મેકે ટમાં એવી નોટીસ છે કે હીંદુસ્તાનની ખાખઓમાં પ્રવીણતાનાં સરરીરીક્ટ જેને મેલમાં હોય તેમણે ૫ મી જુન સુધીમાં મારિસપરમમાં ફીગીતલ ઇનપેરીમેન્ટ એડીસને અરજ કરવી. તે માટેની પરીક્ષા તા. ૧૮ તથા ૧૯ મી જુને થવાની છે.

ગયે શનીચારે કેપટાઉનમાં ૭ વરસની કપરની એક ગોરાની છોકરી ફટકા ફાલના બળી જવાથી તરતજ મરણ પામી હતી.

કોલોનીના ખખનથી જણાવે છે કે જમીન અને આપક વેરાના કાયદાની રૂએ આ વેરો જરવાની વારીખ હું ૧૫મી મે ની મુકરર કરું છું

અખરખમ

—0—

જોહાન્નખર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

બહાદુર જેલીઓ

અમે શરવારે બહાદુર જેલીઓ છુટ્યાં તેનો હું તાર કરી ગયો. મી. કાછલીઆ ફેટની જેલમાંથી નીકળનાં મી. મજુર સાહેબ, મી. પોસાક, મી. કેલનએક, મી. આનંદક તથા આસારે ૭૦ જેટલા દોડીઓએ હાથેથી તેમને વધાવી લીધા અને સહી મી. કાછલીઆના મકાન પર સંઘસના આકારમાં ગાડીઓમાં ખેસીને મ્યા. ડીપાલુદની જેલમાંથી બીજા ૧૭ હીરા છુટ્યા. ડીપકડુદ જોહાન્નખર્મગથી ૭ માઇલ જેટલે દુર હેવા છતાં મી. થંબી નાઇક અને બીજા ૪૦ જેટલા દોડી તેમને સાથે લેવા ગયા. તેઓ પશુ મી. કાછલીઆને ત્યાં આવી સહીને મળ્યા. પછી ખાંડું લેવામાં આવ્યું. તેટલામાં બધાં મ.લુસેનો જમાવ થઇ ગયો. જેમ મી. કાછલીઆ તથા બીજા જેલીઓએ લડત વિશે ઘણાં જુસ્સાવાર બાપણો કર્યા. ચેરમેન મી. મજુર સહેમે હુંક બાપણ કર્યા પછી મી. કાછલીઆએ તાળીઓની મોટી ગરજના અને હાંના પોકારો વચ્ચે ખોલવું શરૂ કર્યું.

મી. કાછલીઆનું બાપણ

બાપણો, તમેએ અમને વધાવી લેવા જે થમ લીધો છે અને ઉત્સાહ ખતાવે છે તે માટે તમારો આભાર માનું છું. પણ મને કહેવા દો કે, તમેએ મને તેટલું માન આપો અને મને તેવાં બાપણો આપો તે મને રજા નથી. સગળ હજુ હમારા સલામતી બાપણો જેલમાં છે. એટલે બધાં સુધી તેઓનો છુટકારો થશે નહીં અને આપણી લડતમાં ફતેહ મળશે નહીં ત્યાં સુધી માનપાન બધું નકામું જ છે. સત્યાગ્રહી તરીકે જેલ અને જરા પણ દુઃખરૂપ જણાતી નથી. મારા માનવા પ્રમાણે તો હું મારા દોડીભાઈઓના સુખની શોધમાં પીકનીક ઉપર હનો. મને જે કાંઈ પણ દુઃખ થવું હોય તે તે એટલું જ કે મારા દોડીભાઈઓ દમો આપે છે અને વિશ્વસપાત થઇ ખુદના શું-હેવાર થાય છે. અફસોસ કે આવું કરનારાઓ મારા દોડીભાઈઓ છતાં, મારે તેમને કેમનું

ખુન કરનાર ગણવા પડે છે. તમારે હુંકમને તામે થઇ સઘળા દોડીના સુખને મારે આપણા બાપણો જેલમાં જાય, અને તમે પાછળ રજીસ્ટરોની કે.પીએ કઠવો, લાઇસેન્સ લઇ આવો, અને વેપાર કરી મુજબર તાર દધ કરો એ શું શરમાવા જેવું નથી? લડત લખાય છે અને વધુ દુઃખ ઉઠાવવું પડે છે, અને વળી પૈસાનો ભોગ આપવો પડે છે તે આપ બાપણોની બુદ્ધી કે બીજાની? બોધા અને રમટસની તાકાત નથી કે આપણા સલામતીની સામે ટકી શકે. પણ આપણું જ નબળાઈ, આપણો જ કુસમ, આપણું જ સ્વારથીપણું, તથા વિશ્વાસપાતીપણું આપણને આડે આવે છે અફસોસ, સહ અફસોસ, કે મારા કેટલાક બાપણો એક તરફથી સલામત આજ રાખી રવત વતા સામવવા કહે છે. મોટાં મોટાં બાપણો આપે છે, અને બીજા તરફથી રજીસ્ટર લાઇસેન્સ લેતા જાય છે. અરે! એટલું જ નહીં પણ થોડી શરમની વાત છે કે રજીસ્ટર લાઇસેન્સ ગળવામાં તમી માન આપવા અને બાપણ આપવા પણ ચુકના નથી? અવા વિશ્વાસપાતીઓ હશે તેનાં ખાનપાનને માન અમને શું કામનાં છે? મહેરમાની કરી તમારો આવો દોમ છોડી દો, અમારે તમને કળણ કરવાની જરૂર નથી. ખરું શું છે તે અમારી અદ્ધ હેંશીઆરી પ્રમાણે જણવીએ છીએ. તે કણક રાખી અમારી સાથે રહો અથવા ચોખું કહો કે અમને ફાવવું નથી. તો અમે જાણી સહીએ કે અમારું લસકર કેવડું છે. નાના કે મોટા લસકરની અમને પરગ નથી. પણ વિશ્વાસપાતી તેનાં સામેજ હોવાથી તેના દમથી અમને વખત અને વધુ પૈસાનો ભોગ આપું પડે છે. "સાચને આંચ છેજ નહીં" ફરી ફરી કહું છું કે સાચ તરશે. ખુદા વદ કરીમને તેજ વજાલું છે. જુદાઓ બલે આ જમાનતો પરવાનો મેળવી શુલાથી સુખ ભોગવે, પણ પાક પરવર દિવારનો પરવાનો તો મળવાની તેણે આસા રાખવીજ નહીં. તમને ખુદા પ્યારે છે? તો પરવર દિવારનો પરવાનો એજ ખરો પરવાનો મણવો જોઈએ. જે તેમ હોય તો હજુ મારા બાપણો તમે જુદાની જાળમાં ન ફસો, સાચાને ચાહો અને મદદથી મદદ કરો. તમેએ જેલ ન જઇ શકો તો પૈસાથી પુરતી મદદ કરો. મેસરસ ફેન્સી, કુવાડીઆ, હંમામ સાહેબ તથા મી. ગાંધીનાં પ્રસસા કરીએ અને

રજીસ્ટર બાપણો એ બધું નીચું બેવરાવ નારું છે. અત્યારે તો મારે મહારા હીલ નો ખરો ઉભરો કાલો એજ મારી ફરજ માની મેં તમને દેખીતાં તો બહુજ કડવાં વચન કહ્યાં છે. પણ અતે તમને સમ જશે કે મેં સચુજ રહ્યું છે. છતાં તમે મારા બાપણોને બેદિલ થવા દેવા આજખી નથી. તો વધારે પડતું કહેવાયું હોય તે માટે મ.શી માનું છું.

સર પછી મેસરસ પોસાક, કેલનએક, શેલત, થંબી નાઇક, પી. કે. નાઇક, દિશ્વારખાન, પરીઆચી વમેદએ જુસ્સાવાર બાપણો કર્યા ખાદ મીટીંગ ખરખારત કરવામાં આવી.

લડતનું ઉધરાણું

આ શરવારે મી. પોસાક લડતના ઉધ રણા માટે કેપમાં ફરવા નીકળવાના છે. તેઓ દોંઝરી, પ્રાઇમર્સ, તથા મેડેશીન રસ્તે જશે એવો સંભવ છે તે ઉપરાંત શાખરડસન, કેપટાઇન, પોર્ટ ઇન્ડીઆમેં, પ્રિન્ટસન, મેક્સાસટાઇન વગેરે કેપણે જવા તેમનો ઇરાદો છે. એસેસીએશનની કમીટી અરજ કરે છે કે કેપના બાપણો મી. પોસાકને ખનતી. સગવડ આપશે, અને લડતના ઉધરાણામાં મોટ હાથે રકમો લ-શે.

જેલીના હુંકમાં એક જીત

થોડા વખતપર હું જણાવી ગયો છું કે બધા દોડી જેલીએને ધી ન મળે ત્યાં સુધી પોતાને મળવું ધી લેવાની મી. ગાંધીએ ના પાડી હતી. હાલમાં અખર મળ્યા છે કે આ બાબતમાં મી. ગાંધીને ફતેહ મળી છે. સરકારે બધા દોડી જેલીને ધી આપવાનું વચન આપવાથી હવે મી. ગાંધીએ તે લેવાનું સ્વીકાર્યું છે.

હાંદુસ્તાનની ટપાલ

સ્વીમર અમરુલી મારફત સીએન રસ્તે હાંદુસ્તાન જનારી ટપાલ ખુશવારે તા. ૧૨ ની સવારે ૩ વાગે ખંધ થશે.

નાતાલ હીરેકટ લાખનની સ્વીમર અમરુલી સોમવારે મદ્રસથી નાતાલ આવવા ઉપડી ચુકી છે.

પર ૧ વખત સ્વીમર નેવીએશન કંપનીની સ્વીમર મદ્રમદો તથા નાતાલ હીરેકટ લાખનની સ્વીમર અમરુલી હાંદુસ્તાનથી ઉપડેલી આગકાસ અંત આવી પહોંચશે.

સ્વીમર કે મદ્રસ મારફત મુખ્ય જનારી ટપાલ તા. ૨૫ના અરસામાં ખંધ થશે.

વિસ્તારમાં હાલતનો ચર્ચા

લોર્ડ એમ્પીલની દિશાવશ

લોર્ડ એમ્પીલે ઉમરાવની સભામાં નીચે મુજબ બાંધ કર્યું હતું:—

દરંસવાલની બાબતમાં લોર્ડ કરીયુએ મને ચોખ્ખો જવાબ આપ્યો નથી તે ઉમરાવો જેમ શક્યા દર્શી. તેમના બોલવાપરથી એટલું સમજાય છે કે હીંદી પ્રજાના લોકોને દેશપાર કરવા માટે પેરુડી સરકાર સાથે કાંઈક ગોઠવણ કરવા માં આવી છે. તેમણે વધુ જે જણાવ્યું હતું તે ઉપરથી જણાય છે કે હીંદીઓને દરંસવાલની હદ ઉપર લઈ જવામાં આવે સાર બાદ તેમનું શું થાય તેની જોખમ દારી તેમના પર રહેતી નથી. દરંસવાલની હદબહાર મુક્યા પછી પોરદુગીઝ સત્તા વાળા તેમને હદબાર કરી શકે તે શું હક થી એ હું સમજતો નથી. આવું હક ક્યાંથી મળી જાય છે તે ખ્યાલમાં આવી શકતું નથી. કાંઈ વખત આમ બન્યું હોય તે મારી જણ્યમાં નથી. પોતાની પ્રજાના લોકોને બીજા રાજ્યના હાથે સળ કરવી એ નવીન રીત હું પહેલીજવાર જોઈ છું. બીજી પ્રજાઓના કાયદો છે કે મુન્દેગાર જે રાજ્યમાં મુન્દેગારો હોય ત્યાંજ તેમને સળ થઈ શકે. સુધરેલી પ્રજાઓમાં સાધારણ કાયદો આવી તરેહનો છે, એ મારું કહેવું છે હું હોય તો તે જણાવવા હું લોર્ડ કરીયુને ખુલ્લું છું. હીંદીઓને પોરદુગીઝ કાયદાને શરણ કરવા માં આવે છે, અને તે રીતે હદબાર કરવા એ વાજબી છે એમ લોર્ડ કરીયુએ મુચ્ચું છે તે મને તદ્દન નવીન અને તાજુબી ભરેલું લાગે છે. એક લખના તરીકે, તમે ધારો કે, પેરુડીઝ સરકાર અથવા માધનીઝ સરકારનો એવો કાયદો હોય કે જે કાંઈ એક પોલીસનું કહ્યું નહીં માને તેને ગરદન મારવો. બ્રિટીશ પ્રજાના એક માણસને એવી રીતે ગરદન મારવાની સજ્યા થતી હોય તો આપણે શું કરીએ? શું આપણે વચ્ચે ન પડીએ? વચ્ચે પડીએજ. ને તે છતાં લોર્ડ કરીયુના કહેવાનો અર્થ એવો જણાય છે કે હીંદીઓને પોરદુગીઝ સરકાર હદબાર કરે તેમાં આપણે વચ્ચે ન પડીએ. બાદ સળવાતું છે કે પેરુડીઝ સરકાર હદબાર કરે છે તે બ્રિટીશ કોલોનીમાં થએલા શ્રમના માટે દરંસવાલના કાયદાને મળે છે કે નહીં તે જુદીજ વાત છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસી રહેલ હોય એવા કાંઈ હીંદીને દેશપાર નથી કરવામાં આવ્યો એમ લોર્ડ કરીયુએ જણાવ્યું તે બંને ખરું હોય તો હું બહુ ખુશી થઈશ. પણ તે નામદારને એ બાબતમાં સાચી હકીકત પુરી પાડવામાં આવી હોય એમ મને નથી લાગતું. જે હીંદીઓને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે તેઓએ હીંદ સાથેનો સંબંધ છોડી દીધો છે. પોતાનું વતન ન હોય તેવા મુલકમાં હદબાર કરવાને કાંઈ પણ સરકારને અથવા તો કાંઈ પણ પ્રજાને હક હોય ખરો કે? જે હીંદીઓ ને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે તેઓ નાતાલ અથવા દરંસવાલમાં ડેમોસ્ટ્રાશ થએલા છે. તેમના તરફ આમ બહારવટી આના જેવી વરતણુંક ચલાવવા કોલોની અલ સરકારને હક નથી મળી જતો.

તેમનો મુન્દેગાર શું છે? તેમને કાયદો અમલમાં મુકવાની રીત સામે વાંધો છે. તેની સામે પ્રેરેલ કરવાનો તેમના કાયદામાં જે એકજ રસ્તો છે તે તેમણે લીધો છે. તેમને આપેલું વચન તોડવામાં આવ્યાની રાત વિષે કાંઈ શક ઉઠાવે તો તે દરંસવાલ સરકારનું વચન આપણે જાણ્યું મુકીએ; પણ કાંઈ કમીશનરે ૧૯૦૩ ની સાલમાં બ્રિટીશ સરકારના નામથી જે વચન આપ્યું હતું તે વિષે તો ના પડાય એમ નથીજ કે? તે વખતના કાંઈ કમીશનરે કહ્યું હતું કે:—

"૧૯૦૨ થઈ જવાથી તમારો અહીં (દરંસવાલમાં) આવવા જવાનો હક પાડો થાય છે."

આ વચન તે ચોખ્ખો ચોખ્ખો શબ્દમાં આપ્યું હતું; ને તેથી હીંદીઓ ૧૯૦૩ની સાલમાં મરજ્યાત ૧૯૦૨ થયા હતા. ત્યાર પછી નવિન પદ્ધતિ લખલ થઈ, અને આ ઉપર જખાવેલા વચન છતાં દરંસવાલ સરકારે માગણી કરી કે હીંદીઓ દરીથી એકવાર ૧૯૦૨ થયા જોઈએ. હીંદીઓએ જવાબમાં કહ્યું:— "જે તમને તે જરૂરીજ લાગતું હોય, જે તમારે તે ઉપયોગી હોય, તો અમે દરીથી ૧૯૦૨ થઈશું, પણ તે અમારી મરજીથી. તમે અમને ફરજ પાડો, એટલે કે તેથી અમારા પર દખાણ ચલાવો તે અમને મમતું નથી." આ વિષેની બીજી હકીકત ઉમરાવોને બાદ કરી ફરજ પાડવાની સામે ચવામાં હીંદીઓને હતેહ મળ્યા; અને પરિણામ સમજાતિ થઈ જેવડે તેઓ મરજીયાત બીજવાર ૧૯૦૨ થયા. તે પ્રમાણે કરીયુએ તેઓને કહ્યું તો કાંઈક એવું હતું કે પોતાની રીતે પશુ તેઓ એમ

સમજ્યા હતા કે ૧૯૦૭નો ૧૯૦૨ કાયદો રદ કરવામાં આવશે. એવું વચન નહોતું આપ્યું, કે આપણું હતું, તેની કદાચ આપણને કદી પણ ખબર પડશે નહિ, ને તે વિષે ચર્ચા કરવાની અત્યારે જરૂર નથી. ગમે તેમ હોય છતાં હીંદીઓ ૧૯૦૨ થયા તે કાયદો રદ કરવામાં આવશે એમ સમજીનેજ.

હીંદીઓની હાલત માત્ર તરંગી છે એમ કહેવું તે નકમું છે. ઘણા મજબુત કારણ પગર માણસો દુઃખ વેદતા નથી. ૨૦૦૦ જેટલા માણસોએ સખત મજુરીની જોગવાઈ છે તેની આપ નામદારને ખબર છે? તે બધાને પૈસાની મોટી તુકસાની ખમવી પડી છે, અને કેટલાકને તો પાપ માલી વેદી પડી છે તે આપ નામદારે ના ખ્યાલમાં છે? અને પોતાની કામના માત્ર વાસ્તે જે આગેવાન ત્રીજવાર સખત મજુરીની જોગવાઈ છે તે વિષે તમે શું ધારો છો? તમારે નાજવાતું થઈ પડશે કે મી. ગાંધીના પિતા કાંઈ આવાડ ના એક દેશી રાજ્યના દિવાન હતા. મી. ગાંધી તે જારીરતરનો પ્રધાન હતા; તેના ઉચા કુળના જન્મ છતાં, અને પોતાનો દરજ્જાવચો ધધો છતાં દેશી ભાવર લડાઈ વખતે તેણે બ્રિટીશ લશ્કર સાથે એચર-એચર તરીકે કામ કર્યું. નાતાલના છેલ્લા બળવા વખતે પણ તેણે તે બંધાર નોખમવાનું કામ માથે લીધું, તે એવી તરેહનું માણસ છે કે પોતાનો પૈસો તથા વખત લોક સેવાના અને જનહિતના કામ માં વાપરે છે. દરંસવાલની દિલચાલનો આગેવાન તે આવી તરેહનો માણસ છે; અને તેની સાથે બીજા સેંકડો માણસો લડવા તર્કવાર છે. તે બધાએ જાન જતાં મુધી લડે તેવા છે એ વાતની હું ઉમરાવની સમક્ષે ખાતરી આપું છું. તેમને અમે તેટલાં દુઃખ પડે કે તેમની ગમે તેવી પચાસી થાય તેની તેઓને દરકાર નથી. આ રીતિ છતાં તેમને તે સદન કરવાને કાંઈ કારણ નથી એમ કહેવું તે આશ્ચર્ય પાજ છે. [અધુરું]

'લીડર' જણાવે છે કે ગમે શનીસરે પ્રિંસિપાલ સર્જેદ મકામની કીમત એક જસ્તાની (૨૦૩ રતલ) ૮/૯ જરૂરી થઈ હતી આનું કારણ એમ જણાવવામાં આવે છે કે ગામડાઓમાંથી મકામ મેટા જવામાં આવે છે. દરંસવાલમાં આ વાસે સકાઇનો પાક એટલો બધો સારો થયો છે કે આ દુકામાં ઉગેલી દરંસવાલ ૧૩ સાખ જેમ જિલ્લા મકામ ૧૨૧૬ થયાથી શરૂ થઈ.

આસમાની કિતાબ

જાણના સાચક પત્ર વ્યવહાર

[મયા અઢી માસ]

તા. ૧૪ મી નવેમ્બરે લોરડ સેલબોરને નીચે મુજબ જવાબ મોકલ્યો હતો:-

“તા. ૧૪મી ઓક્ટોબરે ૫૪ એશીઆ ટીકને બારબરટનની જોડમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેમની સાથે ૧૭ ઓક્ટોબરે હતા. ઓક્ટોબરે સંબંધમાં શું કર્યું તેના નિરૂપણ પર અવાજ ત્યાં સુધી ઓક્ટોબરે જોને લોકેશનમાં રાખવાની ઓક્ટોબરે કરવામાં આવી, પણ તેમનાં માન્યપોએ તે કબુલ રાખી નહિ, અને ઓક્ટોબરે તેમની સાથે જોડમાં મોકલવાં એવી માગણી કરી. ઓક્ટોબરે તા. ૧૪મી ઓક્ટોબરે જોડ મોકલવામાં આવ્યાં. ડેલીઓથી તેમને જુદાં રાખવામાં આવ્યાં હતાં, તથા તેમની સારી સંભાળ લેવામાં આવી હતી. તા. ૧૬મીએ તેમને ઓક્ટોબરે આવ્યા, અને જોડા-સંબંધ તથા પ્રીટિરીઆમાં તેમનાં વાલી આગળ જવાની તેમને રજા મળી.”

તા. ૨૧મીએ નીચે મુજબ તાર તિલા પત મોકલવામાં આવ્યો હતો:-

“હાઈ ડેલીઓના ખેરાક સંબંધમાં ટર્સિવાલના પ્રધાનોએ મોકલેલું લખાણ આપના તરફ ખીડું છું. ખેરાકના પહેલ અને ત્રીજા ધોરણમાં ફેર હોવાનું કારણ એ છે કે નાના ગામની જોડમાં ખેરાક માટે જુદાં જુદાં ધોરણ રાખવાનું બની શકે તેમ નથી. મોટી જોડમાં જુદા જુદા ધોરણ પર ખેરાક આપવાનું બની શકે તેમ છે, અને તેથી ડેલીની જાત પ્રમાણે તથા તેની સજની મુદત ઉપરથી ખેરાક આપવામાં આવે છે. એ ધોરણો જોડા-સંબંધ પરમ, પ્રીટિરીઆ સેટલ જોડ, પ્રીટિરીઆ લોકલ જોડ, ડીપકલુદ હારમ પ્રીટિરીઆ સેટલ વગેરે ઉકાળે લાગુ પાડવામાં આવે છે.”

પ્રધાનોના લખાણનો સાર નીચે મુજબ છે:-

“હાઈ ડેલીઓને મી. રીચ ધાવે છે તેમ રાજદારી ડેલીઓ ગણવામાં આવતા નથી. તેમની સજાઓ સખત મજુરીની છે. જિ. ૪. એ. ની હરિયાદ ખેતીમાં લેવામાં છે, પણ તેમ તમા વાતાવરણમાં હાઈ ડેલીઓ ખેરાકમાં મોકલવામાં છે.”

હાઈને એ ખેરાક માફ આવે છે કે કેમ એ વિષે તનદુરસ્તી ખાતાના અમલદારને પુછવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું છે કે હાઈને માટે એ ખેરાક બરોબર તનદુરસ્તી આપનારા છે, અને એ ખેરાકમાં ડાકટરી કારણ સિવાય કંઈપણ ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી.

૧૯૦૧ની સાલથી આજ સુધી હાઈને ખેરાક આપવામાં આવતો હતો પણ તેની સામે આ હકુતના વખત પહેલાં હરિયાદ થઈ નથી.

ખીજને હાથે કપેલા ગોસ્ત સંબંધમાં ત. ૧૬૨૨૨ના હાઈ ડેલીઓએ ધરમની રીતે વધી બતાવવાથી તનદુરસ્તી ખાતાના અમલદાર આગળ તે વાત સુઝવામાં આવી. તેણે ગોસ્તના બદલામાં સફેદ બીન તથા એક આઈસ થી આપવાની બધા મંજુ કરી છે.

હેવટમાં એટલું જણાવવાનું કે જોડ ખાતા માટે ડાકટરી અમલદારો રાખવામાં આવ્યા છે; અને તેઓ જે બલામજુ કરે છે તેના ઉપર હમેશાં ખાન આપવામાં આવે છે.”

તા. ૨૪મી નવેમ્બરે લોરડ કરચુએ નીચે મુજબ તાર લોરડ સેલબોરને ઉપર મોકલ્યો હતો.

“સુપ્રીમ કોરટના હેટલા સુકાદથી રજીસ્ટ્રેશન કાયદો અમલમાં મૂકવાનું અટકી પડશે એવું હાઈઓવતી જણાવવામાં આવે છે. હું જણાવવા માગું છું કે એ સુકાદથી શું નક્કી થયું છે, તથા તેથી પ્રધાનોની દિલચાલ પર કેવી અસર થશે?”

જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું કે:-

“જનરલ બોર્ડ કહે છે કે એશીઆ ટીક લો એમેન્ડમેન્ટ એકટની મુદત પુરી થાય નહીં ત્યાં સુધીમાં નાતાલથી લખાણ થનાર જુનો રહીશ પ્રોવીડીટ ઇમીમેન્ટ ગણાય નહીં એવો સુકાદો સુપ્રીમ કોરટે આપ્યો છે. તે મુદત આજ પુરી થાય છે, તેથી આજ પછી બધી મુશીબત દુર થશે; તેથી પ્રધાનોની દિલચાલને અસર થશે નહીં.”

તા. ૪થી ડીસેમ્બરે લોરડ કરીયુએ નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો હતો:-

“ફેબ્રુઆરી મિડનાઈથી આજ સુધીમાં કેટલા હાઈઓને રજીસ્ટ્રેશન કાયદો તથા જાન મજ એ તે જણાવ્યો. અને ની પાસમાંથી કમાલ મુકાલિસ છે.”

જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું કે:-

“ફેબ્રુઆરી માસથી ૧૦૪ હાઈઓને રજીસ્ટ્રેશન કાયદોને જોડની સજા થઈ છે.”

તા. ૧૯ ડીસેમ્બરે લોરડ કરીયુએ લખ્યું કે:-

“હાઈઓના ખેરાક સંબંધી હરિયાદમાં એક એવી જણાવવામાં આવી છે કે ખેરાકની સાથે ચરખી હોય છે, કે જેની સામે હાઈઓને ધર્મિક વધો છે; આ બાબતમાં ખરી હકીકત શું છે તે જણાવજો.”

જવાબમાં જણાવ્યું કે:-

પ્રધાનો કહે છે કે એવી સૂચનાઓ આપવામાં આવી છે કે જે હાઈઓને ચરખી સાથે વધો હોય તેમના ખેરાકમાં ચરખી ન આપવી. મોસ્ત લેવાની ના પાડનારાઓને થી તથા ચાલ આપવાની મોકલવા થઈ છે.

તા. ૧૦મી ડીસેમ્બરે લોરડ સેલબોરને જનરલ બોર્ડ પર નીચે મુજબ લખાણ મોકલ્યું હતું:-

“લોરડ કરચુ લખે છે કે હાઈ સવાલથી ટર્સિવાલને અમલ થઈ પડી છે એટલું જ નહિ પણ હાઈડુસનામાં તથા વિલા પતમાં પણ બહુ લોક લાગણી ઉભી થઈ છે, અને તેથી વડી સરકાર આગુર છે કે તેનો જલદી નીકાલ કરવામાં આવે. લોડ કરીયુની સૂચના એવી છે કે ટર્સિવાલે લગાઈ પહેલાંના હાઈ ટરફ સારી રીતે વરતવું, તથા અમુક સંખ્યામાં કેળવાએ લા હાઈને આવવા દેવા. આટલું સરકાર કારોબારી રીતે કરી શકે છે. તે ઉપરાંત ૧૯૦૭ નો રજો, તથા ૧૯૦૮નો ૩૬ એ કાયદો અમુક મુદત પછી રદ કરવા. તે કાયદોને બધા હાઈઓ રજીસ્ટર સરરી પ્રીક્ટ કલાવી લીએ એટલા માટે ઉપર જણાવ્યું તેમ અમુક મુદત કરાવીએ. જનરલ રમટસના લખાણ ઉપરથી લાગે છે કે આવી કેષક રીતે હકુતનો નીવેડો કરવા માટે તેણે એક વખત ધારણ હોય. એ આમ કરવામાં આવે તો વડી સરકાર તેમજ હાઈ સરકાર હાઈમાં લોકો પર તેમની સારી જાપ પાડી શકે.”

તા. ૧૨મીએ લોરડ સેલબોરને જનરલ બોર્ડને નીચે મુજબ લખ્યું હતું:-

વિ. ૪. એ. ના કાયદો નક્ક લોરડ કરચુને સજા પડી તેઓ જણાવે છે કે હાઈને લખાણ કરવા માટે ફતી જાણવા કાયદોથી હાઈઓની જામીનકાત કાયદો

દહ સ્વીકારવા તકવાર છે, અને તેથી આ બાબતને વધુ વિચારમાં લેવી ધટે છે."

તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બરે જનરલ બે.યારને લોરડ સેલમેન્ટ પર નીચે મુજબ જવાબ મોકલ્યો હતો:—

તમારા કાગળ ઉપરથી જણાય છે કે હોદી સરકાર બે બાબત માંગે છે. (૧) લગભગ પહેલાંના વતની તરફ સારી વરત થઈ જતાવતની, (૨) તથા કેળવણીમાં હોદીને અધિક સંખ્યામાં કામ કરવાની. એમાંની છેલ્લી બાબત વિષે સરકારે ફરી ફરીને જણાવ્યું છે કે કેળવણીમાં કોઈ પણ હોદી ટર્ગેસવાલમાં કામ કરવા માંગે તેની અરજી પર ખ્યાન આપવા સરકાર કશું કરે છે. બાકી ખાતરી આપ્યા છતાં કોઈ કેળવણીમાં હોદીને કામ કરવાની જોડી અરજી કરી નથી, ને એથી લગભગ એવું જણાય છે કે સરકાર નો નીવડે હોદીઓ સ્વીકારવા મામતા નથી; અને ઉરફેશી યાહુ રાખી સરકાર પર હુમલો કરવા તેઓ માંગે છે.

કમીશન એમ છે કે તેઓ એસીઆટીક કાવલ રહ કરવા માંગે છે, તથા છાત્રો સંખ્યામાં કેમી તકવતો છે તે બધા દુર કરવા ધારે છે. એમાંથી સાથે એક સરખા ધારાથી હોદીઓને કામ કરવા એ વાત એક લાચ પશુ કશુંક સાચ તેવી નથી. હોદી સરકારે જણાવેલી બીજી બાબતો હોદીઓની ફરીવરમાં નથી. આ કુખલાયક લાગણીને શાંત કરવા માટે સરકાર બનશે તેટલું કરશે; અને તેમાં તેમને ફતેહ મળશે એવી આશા છે. છતાં કાવલો રહ કરવાથી આ મુશ્કેલતનો નીવડે આવી જાવ એમ પ્રધાનો ધારતા નથી. ૧૯૦૭ નો કાવલો રહ કરવા એક વખત કોલેનીઅલ સેક્રેટરીએ ઇસારો કર્યો હતો. પણ તેટલા માટે તેણે ઇમ્પ્રોવેશન કાવલમાં જે આવીઓ રાખી હતી તેની સામે હોદીઓ લડત લેશે એવું જણાતાં તેમણે તે વિચાર માંડી વળ્યો. હવે કાવલો દમણાજ પસાર કરવામાં આવ્યો છે. તેથી મોટી સંખ્યાના હોદીઓને સંતોષ થશે; અને મારા મત પ્રમાણે તેને પુરી અનુમતિ આપવી જોઈએ. વળી તે રહ કરવાથી ગેરબોના મતમાં સરકાર દક્ષી પડશે, અને હોદીઓ કરતાં વધારે સખત ઉરફેશી તેઓ કંઈ કરશે એવો સંભવ છે. કાવલો રહ કરવામાં જે મુશ્કેલતો છે તે લેઈ કરીશું એમ શક્ય છે, અને હાલની રાજનીતિથી શું પરિણામ આવે છે તે તપાસવાની તેઓ રાહ લેશે

એવી પ્રધાનો આશા રાખે છે. તે રીતે અમલમાં મુકતાં સરકાર બનશે તેટલી કુનેદથી કામ કરશે."

તા. ૩૭ ફેબ્રુઆરીએ લોરડ સેલમેન્ટને નીચે મુજબ જવાબ મોકલ્યું હતું:—

પ્રધાનો જણાવે છે કે મી. માંધીની તરફની વરતણક બાબતમાં સરકારે અગાઉ તા. ૩૭ નવેમ્બરે જણાવ્યું હતું તેજ સાચું છે. મી. માંધીએ વોલકરટમાં રા દિવસ ખેતીનાં પ્રદર્શનનાં ઝાડ માટે ખાડા ખોદવાનું કામ કર્યું હતું; અને ત્યાર પછી મ્યુનીસીપલ પ્લેનટેશનમાં તથા ફેબ્રુઆના બગીચામાં તેવું કામ કર્યું હતું. જાહેર રસ્તા પર તેણે કદી સખત મજૂરી કરી નથી. હોદી ફોદીને આપવા માં આવેલું કામ બહુ સહેલું હતું. તથા જોઈએ ત્યારે પાણી આપવાની તેમને મના કરવામાં આવી નહોતી. એક ફોદી જે બેભાન થઈ ગયો તે સખત ગરમીને લીધે. તેને સાધારણ ખાડામાં નાખીને જોડમાં પાછો લઈ જવામાં આવ્યો હતો. વોલકરટથી જોડા-સખરમ આવતાં મી. માંધીએ જોડીનાં ઇર્ષાં પહેર્યાં હતાં. રસ્તામાં તથા સ્ટેશન પર વોરડે મી. માંધી માટે કેવ મજાવવા જણાવ્યું હતું. પણ મી. માંધીએ તે લેવા ના પાડી. અને આલીને તે જોડ સુંધી મળેલ. ધારા પ્રમાણે તેની સાથે તેનો સામાન પણ હતો."

તા. ૩૭ ફેબ્રુઆરીએ લોરડ સેલમેન્ટને લોરડ કરીયુ પર નીચે મુજબ જવાબ મોકલ્યું હતું:—

પ્રધાનો જણાવે છે કે જોડના ધારા પ્રમાણે ફોદી આવતાં તથા છુટા થતાં તેની તપાસ કરવામાં આવે છે. બધા ફોદીઓ સાથે હોય ત્યારે તેમને દાકતરી પરીક્ષા માટે છુટા છુટા ઉવાડા કરવાનું બન્યું નથી. છતાં તે બાબતમાં વિવિધ જાણ વળા બને તેટલી કાળજી રાખવામાં આવે છે, તેમજ તેમને લાંબા વખત નાગ રાખવામાં આવતા નથી. મી. અસવાત તથા બીજા ફોદીને એક કલાક ઉવાડા રાખવામાં આવ્યા હતાં એવું જણાવવા માં આવ્યું છે તે ખરોબર નથી. હોદીઓને તેમનો પવિત્ર દોરો (જનોઈ) રાખવા દેવામાં આવે છે. જેઓ પાણી લઈ ને ખરસુ જવા મામતા હોય તેમને માટે તે બાતની ગોઠવણ પણ રાખવામાં આવી છે. જોડના ધારા પાળવામાં મુસલમાને

ને ધાર્મિક બાબ આવે છે એવી ફરિયાદ કોઈએ કરી નથી."

તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરીએ લોરડ સેલમેન્ટને લોરડ કરીયુને લખ્યું હતું કે:—

"હોદી છોકરાઓને કે રાખવા માટે જેલ સિવાય બીજી મોકલણ નથી તે માટે પ્રધાનો દિલગીર છે."

તા. ૧૩ મી મારચનો જનરલ બે.યારનો નીચે મુજબનો કાગળ લોરડ કરીયુ પર મોકલવામાં આવ્યો હતો:—

"એસીઆટીક આગેવાનોએ ઉબી કરેલી ફાઇલક રિપોર્ટ હવે નાબૂદ કરવા માં આવી છે. રજીસ્ટર થવા માટે હક દાર હોય તેમાંના હજુ ટકા જેટલાએ પોતાનાં રજીસ્ટર કદાવી લીધાં છે, અને બાકીના પણ ધીમેધીમે અરજ કરવા લાગ્યા છે. સાઇસેન્સની અરજી બાબત માં પણ બનતી છુટ આપવામાં આવે છે, અને અંગુડાને બદલે સહીઓ કશુંક રાખવામાં આવે છે. પહેલી બન્યુઆરીથી ફોદી ફેબ્રુઆરી સુધીમાં હપર અરજીઓ સાઇસેન્સ માટે આવી હતી, જે બધી કશુંક રાખવામાં આવી છે. મુસ્તની પરમીટ પણ માગવામાં આવે છે, અને તેથી ૧૨ કાદવામાં આવી છે. રજીસ્ટર કદાવી આપવાનો ના પાડવાની સામે ૭૬ અરજીઓ કરવામાં આવી છે, જેમાંની ૧ પાસ થઈ છે, ૧૭ કદાવી નાખવામાં આવી છે, તથા બાકીની હવે પછી સાંભળવામાં આવનાર છે. જેઓ ૧ વખત રજીસ્ટર થવા હતા, પણ પાછળથી જેમણે પોતાનાં રજીસ્ટર બાળી નાખ્યાં હતાં તેવા હોદીઓ મોટી સંખ્યામાં પોતાનાં કુપલી કેટ મેળવવા માટે અરજી કરવા લાગ્યા છે. વડી સરકારની મુસીબતો સરકાર સ્વીકારે છે, અને તે ઉપર પ્રધાનોએ સંપૂર્ણ ખ્યાન આપ્યું છે. છતાં તેમનું માનવું એવું છે કે વડી સરકારની સુચનાઓ કશુંક રાખવામાં આવે તો પારલામેન્ટ તેની સામે થાય. વળી તેમને સંપૂર્ણ લક્ષ્ય છે કે સલામતની લડત દરેક તરફથી એકદમ બાંધી પડી છે, કારણ કે ટર્ગેસવાલની હોદી કામના લોડો મોટે ભાગે તેને શરણે થવા માંડ્યા છે. બે બાકીના લોડો છે તેમની બાબતમાં છુટ મુકવ માં આવે તો તેનો ઉલ્લેખ અરથ થશે; તેથી મામલો વધુ બગડશે. એટલે તેઓ ધારે છે કે હાલને માટે હકપણ બરેલો રસ્તો એ છે કે આ બાબત માટે નવો નીવડે કામલ કરવાની જરૂર નથી."

સંપૂર્ણ.

‘રેલી મેલ’ અને મી. પોલાક

આંખની દીકા-આકરો જવાબ

એશીઆટીક બુક-શુક ઉપર ‘રેલી મેલ’ માં નીચે મુજબ દીકા પ્રસિદ્ધ થઇ હતી:—

“આ કમનસીબ અને લાંબાએથી તકરાર વિષે આ બુક-શુકમાં કાંઈ નવું જાણવાનું મળતું નથી. તેમાં મુખ્યત્વે દરિયા પાસે રીઝીંગરોનાં લખાણો તથા વડી સરકારે કરેલી તપાસની દૃષ્ટિનું બહેલી છે. તે વાંચવાથી એશીઆટીક લોક લેનારાઓ તરફના આપણા માનમાં વધારો થતો નથી. એ પણ વહેવાર વાંચતાં એવી અસર થાય છે કે દીદીઓ પોતે દેસબંધો છે એવું જતાવવા સારૂ એ બધું કરે છે; તથા તેઓ વાંચનારો કે ગેરવજાબી અને તેવી રીતે લોકમાં દાખલ કરે છે. જ્યાં દીદીને જુએ મારવાની વાત છે ત્યાં ખોરાક આપવામાં આવ્યો હશે તો તેમણે તે લાંબો નહીં હોય. વળી કેમ્બ્રીપુર્ટ વાળા બનાવમાં તો અમલદારોએ હજી એજેન્સી જઈ સત્યાગ્રહીઓને સમવડ આપવાને પોતાથી બનતી મદદ કરી હતી; અને તેટલા માટે ધારામાં જણાવેલી એક સખતી તેમણે વાપરી નહોતી. છતાં તેમની સામે કેટલાક દિવસો પછી પણ સખત આરોપો લાવવામાં આવ્યા.

પણ દીદીઓને મને તેવી દરિયાદો કરવાની હોય છતાં, એમ નહીં કહી શકાય કે વડી સરકારે તેમની નાનીસુની દરિયાદો પણ ખ્યાન આપ્યા વગર જવા દીધી હોય. બુક-શુકપરથી જેવામાં આવશે કે દરોસ વાલ સરકારપર વડી સરકારે પૂછપૂછનો વરસાદ વરસાવી મુકયો છે, અને સત્યાગ્રહીઓની દરિયાદો મને તેવી નજીવી હોય છતાં વડી સરકાર તપાસ કરાવ્યા વગર રહી નથી. વળી લેડ કરીયુએ એક કરતાં વધારેવાર જણાવ્યું કે દરોસવાલ દીદીઓની માગણી રીઝીંગરો એવી તેઓ આશા રાખે છે. દીદી સરકારે પણ કેટલીક વગ ચલાવી છે; છતાં એવું નથી જણાવતું કે અંગ્રેની લડતનું અંતીર પણ દીદીમાં સમજાવતું હોય. એક જુલ બાત એજેન્સીઓને કહ્યું છે કે જો દરેક દીદી મોરારો હુકમ પાળવા ના પાડે તો દીદીમાંથી સિદ્ધિ રાજનો એક દિવસમાં અંત આવે. બીજા કાષ્ટક રસ્તા કરતાં સત્યાગ્રહી પુર્વમાં સિદ્ધિ રાજનો અંત

વહેલો આવે; અને તે વાતની સમજણ પડે એવા કારણોથી દીદીમાં હોય ત્યાં કુધી સત્યાગ્રહની લડતને કદીપણ ખીસકુલ રોકા આવે નહીં. બુક-શુકમાં દરોસવાલની રાજનીતિ એજેન્સીઓને બતાવવામાં આવી છે. મોરારી સાથે સરખાવવાથી દીદીઓએ દરોસવાલમાં દાખલ થવા દેવાનું કદી પોસાડ શકે તેવું નથી; છતાં પરમીટના ધોરણે સિદ્ધિ, ડોક્ટરો, તથા ધર્મગ્રંથોને આવવા દેવા તે તકવાર છે. દરોસવાલના વલણનો નીચેના વાક્યમાં સમાવેશ થાય છે:—

“હેલો કાયદો હમણાંજ અમલમાં મુકવામાં આવ્યો. તેથી મોટી સંખ્યાના દીદીઓને સંતોષ થયો છે; અને મારા મન પ્રમાણે તેને પુરી અજમાયેશ આપવી જોઈએ. વળી તે રદ કરવાથી મોરારોના મતમાં ફરકાર દલકી પડશે, અને દીદીઓ કરતાં વધારે સખત ઉચ્છેદણી તેઓ ઉભી કરશે એવો સંભવ છે.”

હેલો થોડા માસ થયાં જેઓ લડત ચલાવે છે તેમની સંખ્યા જુગ છે, અને બાકીના ધણાપણ એશીઆટીકમાં કાયદો કબુલ રાખવા વિચાર કરેલો લાભ છે. તે થોડાક લડત લેનારા સર દરોસવાલ સર કાર હાર કબુલે ના તેવા ધોરણે રાજ કારભાર ચલાવવનું સાર અસંભવિત થાય.”

ઉપરની દીકાના જવાબમાં મી. પોલાકે નીચે મુજબ કાગળ લખ્યો છે:—

“તમારા આજના અંકમાં તમે બુક-શુક ઉપર દીકા કરી છે. તેમાં તમે જે દીકા આ કરી છે તેનો જવાબ લખવાનું મને મળતું નથી. કારણ કે મારો જવાબ તમે જાપરી એવો બારસો મને રહ્યો નથી. હકલકતા જુલમના, અને અજબ ના અન્યાયના દાખલાઓ લોકોની નજી માટે બહાર લાવનારાઓને તમે ખરાબ માણસ કહો છો. સાહેબ, તમારે આવું બોલવું તે વિચિત્ર દેખાય છે. કારણ કે હેલો કેટલાક મહિના થયાં પાસીવ રીઝીંગરોને કાંઈ કહેવાનું હોય તે તમે જાપવા ની ના પાડો છો; અને કારણમાં જણાવો છો કે લોકોને એ ચર્ચા મળતી નથી. પણ તમે મને માફ કરો તો મારે કહેવું જોઈએ કે જવાબ જાપવાની ના પડવાથી તમને હેલો દીકા કરવાનો જે હક છે તેને તમે બદલાય કરી છો.

બુક-શુકના વિષયોની બાબતમાં કહેવાનું કે કેમ્બ્રીપુર્ટ વાળા બનાવને તો તમે સરકારના સંદેશમાં ઘોષ નાખવા માગો

છો. તેમ કરતાં મિ. ઇ. એસોસીએશને બહેર તપાસ માટે જે માગણી કરી હતી તેને લક્ષમાંથી કાઢી નાખવાની તમે દીકા કાળજી લીધી છે. તમને એ પણ ખબર નથી લાગતી કે જેલના ધારા પ્રમ.એ દીદી કેદીઓને જમણી કારો જેવા મજબૂતમાં આવે છે. અને આ લડત સંબંધી ધણી બાબતમાં તમે બેખબર છો તેને આ એક દાખલો છે. જેલરો બાંધી જોઈને અપમાન કરતા ન હોય અને નિર્દેશના ન વાપરતા હોય તોપણ તેમને જમણી કાર સરખા રાખવામાં આવે તેટલામાંજ દીદીઓને મોડું સંકટ નડે. વળી દીદી કેદીઓ રાજકારી કેદીઓ છે અને ખીસકુલ મુદ્દેગાર નથી. એ ન કબુલ રાખવામાં આવે તોપણ તેઓ તેમની કામમાં દરજમવાળા અને આજરદાર ગણાય છે. અને દીદી કામ એ જુદી પ્રકૃતિની સુધરેલી બાત છે એ તો તમારે જણાવવું જોઈએ.

દરોસવાલમાં સત્યાગ્રહની રીતે થય તો દીદીમાં એ દિલચાલ થાય અને તેનું પરિણામ કેવું આવે એવી બીજામાં તમે પડી જતા જણાવો છો. પણ તમે દીદી સરકારને લડત સમજવાનું માન આપો છો તો તે અંગ્રેના દીદીના કુખથી વહેતું માર છે, અને તેથી દીદીમાં જે બચકર અસર થાય છે તેનું તેને ખાત છે એ પણ તમારે કબુલ કરવું જોઈશે.

એક વાત વિષે તમને ખાસ કરીને ખરી ખાતરી આપવાની જરૂર જણાય છે, અને તે વાત ધણાખરા દીદીઓ કાયદો કબુલ કરતા હોવા વિષે તમે જણાવી તે છે. એક પણ એશીઆટીક કાયદો પસંદ ક્યોજ નથી. સરકારના જોર જુલમને લાંબેજ માત્ર તેઓ તેને ચરણ ચલા છે, અને તે પણ કાયમને માટે નહીં પણ અમુક મુદત સર. બહાનત, આ બાબતમાં જનરલ બોધાએ કરેલી ખોટી રજુઆત સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા માસ મીટીંગ મળી હતી તેને તમારા જાપમાં તમે કાંઈ જગ્યા આપી નથી. તમારી લડતની બાબતો છુપાવવાની રીતનો આ એક દાખલો છે. પણ તમારે એ મીટીંગના કસબો રજુ કરનારા અને તેને રોકા આપનારા ને જણવાની જરૂર છે. એ જાપવા પછી તમે નહીંજ કદી રોકા કે લડત તો હવે માત્ર થોડાકજ દીદી ચલાવે છે. ૧૯૦૭ માં કાયદાને પહેલા ચરણ ચનારામાંના તેઓ છે, તે છતાં તેમજુલ કાયદા સામેની પોતાની દુસ્મનાવટ નવેસર બહેર કરવા ની તે તક લીધી હતી.

તમે કહો છે કે હવે લડતમાં નથી
દેવાથી સરકારની આજ્ઞાને તુકસાન થાય.
આ બાબતમાં સોરઠ એમ્પીલના બોલ
કુ' તમને જણાવીશ. તેમના વિચાર
તમારા કરતા વધારે સજ્જનતાવાળા છે.
તે નામદાર કહે છે કે "આ લડતમાં
કદી હિંદીઓની જીલ હેમ તોપણ—અને
તે જીલ હિંદીઓની છે એમ હું પોતે તો
એક સાધુવાર પણ કહી શકવાનો નથી—
જુઓ દરજીદાર કરવાનો અને હિંદીઓ
તરફ વધારે હિંદાર વરતણુંક ખતાવવાનો
આ ખરો વખત છે. આ દુખદાયક તક
સારનો હજી સુધી ખાત લાવવા કાંઈ કેમ
કરવામાં આવ્યું નથી તે હું તમને સમજા
શકતો. જેઓ રાજસભા ભોગવે છે અને
સર્વેપરી છે તેઓ નિરાધાર અને બળ
હીન લોકોને હક બહે તેમાં તેમને
આખર સમાવવાનું કેવી રીતે હોઈ શકે?"

ટરાંસવાલની લડત

હિંદુસ્તાનમાં સખત પોકાર

મારમ મહીનાની આખરીએ કરબન
નેહાન્સજરમ વીગેરે જગ્યાએથી હિંદુસ્તાન
મદદને માટે તાર કરવામાં આવ્યા હતા,
તે તાર હિંદુસ્તાનના લગભગ સહુજા જાણ
એમાં બહાર પડ્યા છે. અને કેટલાક
જાણએએ તે ઉપર ટીકા પણ કરેલ છે.

આખરે સોહાગર

એક લાંબા આરટીકલ દરમ્યાન જણાવે છે
કે, આપણા ઉલટમંદ જવાન સહેરી મી.
જહાંગીર પીટીટને કરબનના હિંદીવાનો તરફ
થી મળેલા તારના સંદેશમાં જણાવેલી ઉપલી
વીમત હમયતન તરફને ધધા અરથે હજારો
માઉ દુર બચેલી હિંદીવાન ચિટીશ રખત
ઉપર ખુદ ચિટીશ વડપણ હેઠળના સંસ્થાન
માં ગુજરતા સીતમતો આપણને અસર
કારક ખ્યાલ આપે છે. ચિટીશ સહેન
સાહતના મહેરમાની ભાયાં જાયા હેઠળ
સ્વરાજ્ય ભોગવતું ટરાંસવાલનું આદ્યુદ
સંસ્થાન હિંદીવાનોની પુઠે લાંબો વખત
મવાં ખાખીને મંડ્યું છે. અને કાળી
આમડી સામે એટલી બધી હદ સુધી
ધરાવતું થયું છે કે, જરીબ બીચારા
હિંદીવાનોનો પગડો વખત જતાં નીર
મુજા કરવાની સધળી બાજી રચી છે. ...

..... ટરાંસવાલના હિંદીઓ ઉપર આવા
આક્રમણ ભાયાં સંભળેલા વચ્ચે એ દેશવાર

થતા પોતાના હીલુભાગી બંધુઓની મદદે
બહાર પડવાની મંજીર અને પવીત્ર ફરજ
આખા હિંદુસ્તાનની રખતને માથે આવી
પડી છે. કરબનના હિંદીવાનોએ મી.
જહાંગીર પીટીટને ગુજારેલી અરજ મુજબ
સહેરે સહેરે જહેરે સભાએ બરી સરકાર
હું ખ્યાન એવી તેઓ ઉપરનો જીલમ
દુર કરવા માટે પકકમ પગલાં ભરવાં
જોઈએ છે. અથવાત હિંદીમાં કામ આવી
અનેક સભાએ બરાબ મુકી છે અને
સંખ્યાબંધ પ્રેરેરેટો હિંદ તરફથી બહાર
પડી મુક્યા છે, પણ હવે ત્યારે કટોકટ
નો મામલો ઉભો થયો છે, ત્યારે હિંદી
મજાએ પોતાનો મજબુત અવાજ એકવાર
ફરીને ધરખમ બાકારમાં હિંદી તેમજ
સહેનસાહી સરકારો જોગ બહાર પાડવો
જોઈએ છે. મુખ્ય સહેરે તે માટે આમે
વાની લેશે અને આપણા સહેરીઓ પોતા
ની ઉવડની ફરજ બદા કરવાને હિંદીથી
બહાર પડે એવી અમને ઉમેદ છે.

યુનાઇટેડ બરમા

મી. મહનજીત તરફથી રંજનમાં પ્રમટ
યવું 'યુનાઇટેડ બરમા' લખે છે કે,
અમારા દેશલકત બાકીએ તરફ જે સરમ
બરેલી વરતણુંક અંગ્રેજ સરકાર તરફથી
મલાવવામાં આવે છે તે સાંભળીને અમ
ને મણીજ ગુરસો અને આવેશ આવી
જાય છે. શું લખતું અને અમારી લાચ
ણીએ કેવી રીતે ખતાવવી તે અમે સમજ
શકતા નથી. આપણે મથે કોઈ રાજ
છે કે નહીં? આપણા પોતાનાજ રાજ્ય
નીચે હલકા, ખાવલા અને દુષ્ટ જીલમો
ની સામે રક્ષણ માગવાનો આપણને હક
છે કે નહીં? આપણી રુમકા મોટાં
વચ્ચેના મુક્યામાં આવે છે તે ક્યાં ગયાં?
આપણા સહેનસાહ ક્યાં ગયા? પુરોપ
ના મુકકોમાં સહેનસાહી કરતાં તે એક
ધડી વખત મેળવી જીલમથી દુખી થઈ
રહેલા હિંદીઓ તરફ આંખ ઉઘી કરશે?
અમને જે લાગણી થઈ આવે છે તે અમે
પુરી લખી શકતા નથી, રાજ્યકર્તાઓને
ખ્યાલ આવી શકે તેના કરતાં આપણા
ઉપર પડતું દુખ ધણું જબર છે. તેઓ
સાંતી અને સુધારાની વાત કરે છે. પણ
તેઓએ જોવું પડે છે કે ટરાંસવાલમાં
આજસુધી કેવા પ્રકારનો જીલમ ચાલી
રહ્યો છે! લાંબા જીલમ અમારા હથિયાર
વગરના, નિરાધાર, અને લાચાર બાકીઓ
પર ગુજરે છે. તે જોઈ અમારા આખા
હિંદુસ્તાનના બાકીએને મોહું દુઃખ ઉત્પન્ન
થયું છે, અને તેથી પોતાને તેઓ સરમ

માં મુખેલા સમજે છે. કરણ કે અમારા
એ કમનસીબ બાકીએને મદદ કરવાનું
અમારાથી બની શક્યું નથી. તે જીલમ
ની સામે હિંદુ, મુસલમાન તથા ખ્રીસ્તિ
એક થઈને મકકમ રીતે લડે છે. અને
આ બંધુ જતાં હજીસુધી સરમ બરેલી
રીતે તે તરફ સરકાર આંખ બીચામણાં
કરે છે! વળી આ જીલમ કરનાર તે
કોણ? આ ભયંકર દેર વરતણનારા તે
માનવી જાતમાં અધમમાં અધમ મણવા
લાયક બેલચે છે, કે જે બેલચે સામે,
"રાજના મેળકતા હીશ તરીકે મણતા
હિંદુસ્તાન"ની પ્રબળ જીલમ કરવાના
વેર માટે હજી હમણાં ૨,૫૪,૦૦,૦૦૦
પવનને પાણી ભેરા કરવામાં આવ્યા છે,
એ જીલમના કારણે બેલચે લગાઈ કરવામાં
આવે છે એવા દુલાવનારા શખ્તો તે વખત
ના પરદેશ ખાતાના સેક્રેટરી સાહેબ
બોલ્યા હતા તે ક્યાં ચાલ્યા ગયા?

લગાઈ પુરી થઈ કે ફરીને તરતજ એ
શખ્તોને ખુસી તાપ્પા છે; અને આજે
અમને જીવતા જોત તરફની અંદર ધકેલી
મુક્યામાં આવ્યા છે. એ નરક તે જીલમ
અને કાળા ફેરનું છે, અને બેલચે લગાઈ
વાળા બેલચેના હાથતળે છે. આપણે જેઓ
હિંદીમાં કેળવાએલા કહેવાયેલા છીએ, અને
જેઓ પોતાને દુઃખના અનુભવી ગણીએ
છીએ તેઓ પોતાના બાકીએને પોતાની
નજર આમળ આમ પીલાતાં જીએ, અને
તેમના હલકામાં અમાર ન સળગી જાયે
શું બની શકે? ના, તે તદ્દિજ અને.
જેટલા વખત સુધી આ બેલચુરી બરેલી
અને દિવાનાપણાની રાજનીતિ માણ રહેશે
તેટલા વખત સુધી હિંદીમાં અસાંતિ ચાલુ
ને ચાલુ રહેશે; અને સરકાર મમે તેટલી
હલીલો આપે, મમે તેટલા મજાને ખતાવે,
મમે તેટલી રાજ સુધારણાઓ આપે જતાં
હિંદના લોકના દિલમાં જે કારી થા મણેલો
છે, અને જેમાં રોજને રોજ (ટરાંસવાલ
ના (વરોપ જીલમથી) નવાં બાલાં ધેંઆતાં
ગય છે તે રૂઆપ વગરનોજ રહેવાનો.
અમે સરકારને અરજ કરીએ છીએ, અમે
સરકારના પગમાં પડીને કહીએ છીએ કે
તમારે અમને રાજદ્વારી સુધારણા આપવા
છે તે આપતા અમાક અમને આ રંગ
ભેળના ફેરમાંથી પહેલાં છોડાવજો, અમારી
ચામડીના રંગ વારતે અમારાપર જે
અન્યાય થાય છે તે પહેલાં દુર કરાવજો,
ને લારપણી તમારા સુધારણા આપજો.
જો આ કલંક દુર કરવામાં ન આવે તો
તમારા બધાએ સુધારણી પણ હિંદી મજા
કદી રાજી થવાની નથી.

પ્રજા બંધુ

દરેક સવલ સરકારના વરતન ઉપર અને 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા'માં છપાએલા દાખલ વિષે દીકા કરતાં 'પ્રજાબંધુ' લખે છે કે, દક્ષિણ આફ્રિકા અને બ્રિટન સંસ્થા નો ખાતે હોદીઓ તરફ જે અન્યાયી વર તણક ચલાવવામાં આવે છે તેને માટે હોદીના બધા લોકો ખાતેથી એકે અવાજે તિરસ્કાર દર્શાવવામાં આવ્યો છે. અફસોસ ની વાત એ છે કે ના. સરકાર તરફથી હજી સુધી એ બાબતમાં કંઈપણ સંતોષ કરક વ્યવસ્થા કરવામાં નથી આવી. 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા'માં એક લેખકે સંસ્થાનિકાની એ અન્યાયી વરતણકનો ખ્યાલ કરવાનો હાલમાં યતન કર્યો છે. તે જણાવે છે કે યુરોપીયનો સરકારો ખાતે એકલા રહેવાનો હાલો કરે તે વાસ્તે વીક છે કારણ કે સંસ્થાનો મેળવવા માટે તેમણે દ્રવ્ય અને વખતનો ભોગ આપ્યો છે. અને યુરોપીય કે તેમની આ દલીલ બધા દેશોને નિબંધપાત રીતે લાગુ કરવા માટે જણાવવામાં આવી છે કે ફક્ત હોદીઓને હકાર કરવા? યુરોપીયનોને મમે તે પ્રજાના મમે તે સંસ્થાનમાં મમે તેટલા કાળસુધી રહેવાની અને ત્યાં પુરતા હકો ભોગવવાની છુટ!-લામ આવે તો બધી થઈ ખેસવાની પણ છુટ! અને હોદીઓને વેપાર કરવાને બહાને પણ વસવાટ કરવાની છુટ નહિ! સંતોષની વાત છે કે આપણી ન્યાયી સરકાર આવી પદપાતી અને સ્વાર્થી દલીલને વજન આપતી નથી. તે સારી રીતે જાણે છે કે યુરોપીય યુરોપ ની પ્રજાઓ બીજા દેશો ખાતે વસવાટ કરવાનો હાલો કરી ચકે તેટલોજ હાલો હોદીઓ પણ કરી ચકે. કમનસીબની વાત છે કે તેમ છતાં ના. સરકાર સંસ્થાનોની મનસરી વરતણક માટે કશું કરી શકતા બદાકત ધર્મ પડી હોય તેવી સ્થિતિ હમણાં તો થઈ પડી છે. સંસ્થાનિકોનાં જુથ ને જુથ હોદીમાં વસવાટ કરી ચકે, મોટા પમારની નોકરીઓ રેળવી ચકે, અને બ્યાપાર આદિથી લાખો રૂપિયા એવી જઈ ચકે; છતાં હોદીવાસીઓને એ સંસ્થાનમાં પણ મુકવાનો પણ અધિકાર નહીં! સંસ્થાનિકો જે પોતાની હઠ કામ રાખવા માગતા હોય તો વંધે નહીં તો તેઓ તેવી હઠ છોડે ત્યાં સુધીને માટે તેમની સામે હોદીના દરવાજા બંધ કેમ કરવામાં આવતા નથી? જે તેમના તરફ તેમના જવાજી થઈને વરતવામાં આવશે તો તાકીદે તેઓ કેટલે આવી જશે. બીજી દલીલ એ લેખક એવી કરે

છે કે હોદીઓમાં એનાર્કીનો ઉદય થયો છે માટે તે કારણથી પણ સંસ્થાનિકો તેનાથી ડરે એ બનવા જાય છે. એમની આ દલીલ તો એમના પોતાના ખાસ મેનમાથી દહાડેલી જણાય છે. દેશપણ સંસ્થાનવસીઓએ એ કારણથી હોદીઓને વસવાટ કરવા ના પાડી નથી. દક્ષિણ આફ્રિકા માટે તો ત્યાંની પ્રજાને વિશિષ્ટ હોયું જેમણે કે હોદીઓએ બેયર મુદ્દના અણીના વખતમાં ક્રિસ્ટીય રાજ્ય પ્રત્યે સંપૂર્ણ વફા દારી બતાવીને અનેક રીતે સહાય આપી હતી. આવી પ્રજાને એનાર્કીથી બરેલી માનવી એ કેટલું અજાન અને કેવો હઠ હોયો અન્યાય? હોદીમાં એનાર્કી કહાપિ કળી નીકળી નથી; હલો થોડો વખત થયો તેના જે કાંઈ છુટા છવાયા અંશે જણાય છે તે કેવળ ચિત્તમ્મ અએલા તરફોના ઉન્માદનું પરિણામ છે; અને લોરડ દરજને હોદીઓને અનેક રીતે પાછળ પાડનારી રાજ્યનીતિ ચલાવી ન હોત તો તેનો જન્મ પણ ચાત નહીં. તેમ સરકારે અયોગ્ય સખતાઈ વાપરી ન હોત તો તે વધવા પાગલ નહીં. હોદીનો મોટો ભાગ-લગભગ બધો ભાગ ખ્રીસ્ટીય રાજ્યને પુરો વફાદાર છે અને તેનીજ સાથે એનાર્કી જેવાં ધાતકી કત્યો ને ધિકારે છે. એવી પ્રજા ઉપર આવી આરોગ રાખવનું જરાપણ કારણ નથી. એ લેખક વળી એવી દલીલ કરે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાસને હોદીઓએ અણી જેમણે મોટું રૂપ આપ્યું છે. અમારે જણાવવું જોઈએ કે એ સવાસ એક પ્રજાના નાગરીક તરીકેના હકની સાથે સંબંધ રાખે છે. ખ્રીસ્ટીય રાજ્ય ની યુરોપીયન અને બીજાં સંસ્થાનોમાં વસનારી પ્રજાના જેવીજ હોદીઓ પણ એક પ્રજા છે. બીજી પ્રજા નાગરીક તરીકેના જે હકો ધરાવી ચકે તે હકો હોદીઓ પણ પોતાને મળવાની વાજબી આજી રાખી ચકે. ના. મરદુમ મહા રાણી શ્રી તથા હાલના ના. મહારાજાએ હોદીઓને તે પ્રમાણે સરખા દરજ્જાના મણેલા છે અને સરખા હકો આપવા વચનો આપેલાં છે. આમ છતાં હોદીઓના તરફ તેનાથી તદ્દન વિરૂદ્ધ અન્યાયી અને જુલમી વરતન ચલાવવામાં આવે તે કેવી રીતે ચલાવી લેવાય? દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે હોદી, પારસી, મુસલમાન એ બધા એકજ યજ્ઞને જે લગત ચલાવે છે તથા જે લખકેર પાતાઓ વેડે છે તે આ સમાન હક મેળવવાની ખાતર; કેવળ સંસ્થાનમાં વસીને દ્રવ્ય મેળવવાની ખાતર

નહીં. અર્થાત આ સવાસની સાથે હોદી પ્રજાના હકનો સવાસ જોડાયેલો છે અને તેટલાજ માટે તે બાબતમાં હોદીની બધી પ્રજા એકમતે વિરૂદ્ધતા દર્શાવે છે. ખરી રીતે તો આ સવાસ ઉગ્રાંડના રાજ્યદંતા રીઓએ પણ ઉપાડી લેવો જોઈએ. એક સંસ્થાન પોતાના તાબાની એક પ્રજાને યોગ્ય સ્થાન આપવાના પડે એ શું આખી રહેનચાલતનું અપમાન નથી? અને તેટલા માટે આ સવાસને ઈંગ્લાંડના રાજદવારીઓએ પણ મહત્વ આપવું જોઈએ. ઉપર ઉપરથી સમાન હકની વાતો કરવામાં આવે એવી શું સાર્થક?

દાર્નિપેધ મંડળ

ગઇ તા. ૨૪ એપ્રિલના રોજ દાર્નિપેધ મંડળની પહેલી મીટીંગ ડરખનમાં વીક્ટોરીયા સ્ટીટમાં આવેલા વીક્ટોરીયા હોલમાં મી. અબ્દુલા હાજી આદમ જવેરીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મીટીંગમાં આશરે ૩૦૦ માણસો હાજર હતા. મુખ્ય બોલનારાઓમાં મેસરસ સી. રદીફન, મી. ડેમલીનસન અને રેવરંડ સુખામનીયમ હતા. બાપજીનો મુજરાતી તથા તામીલમાં મી. કે. આ. લલ અને મી. સી. વી. પીલે એ તરબુમો કરી બતાવ્યો હતો. બાપજી બાદ કેટલાક જુવાનીઓએ દાર્નો ઉપ થોગ બીલકુલ નહીં કરવાના સોગંદ લીધા હતા. પ્રમુખે મીટીંગનું કામ બહુ સંતોષ કરકે જણાવ્યું હતું.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે (અવરમેંટ એક્ટમાંથી)

વીક્ટોરિયા સરખરના વેપારી હાઉસ ઉમરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મેએ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે. નોટીસો વેપારી અદમજીવાનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મેના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવા માં આવશે. ડરખનના વેપારી સી. કે. ડોરાસામી પીલેની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેજીસલેશની બીજી મીટીંગ તા. ૧૮ મે મંગળવારના રોજ ૧૧ વાગે ડરખન માંજ સેટ કોર્ટમાં મળશે. મારીસઅરખના ફી ઇડિઅન મુનસામી નાહડુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મેના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

જંગમ્મારમાં હિંદીઓની મોટીંગ

નવી સ્ટીમર લાઈનને ઉત્તેજન

‘જંગમ્માર સમાચાર’ ઉપરથી જણાય છે કે તા. ૨૮મી માર્ચના રોજ જંગમ્મારમાં નાહમોળ ઉપર આવેલા વેદરા કામના ‘છરમાઈથી બાગમાં’ સ્થાના તથા મુંબઈના કે.લાક સાહસીક વેપારીઓના ઉત્સાહ અને ખતથી બોમ્બે પરથીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીની સ્ટીમરો આ તરફ નીચપીત ચલાવવા પ્રયત્ન કરી તે લાઈન ચલુ કરાવી. તેઓને મુંબારકમ્પાદી આવવા સરવે હોંદી બાઈઓની એક મંત્રિયર સભા શેઠ સાહે મહમદ બાઈ કાસમાઈના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. જે વખતે આશરે ૨૫૦૦થી વધુ રૂ. સંખ્યામાં લોકો હાજર હતા. પ્રમુખે પેતાને મહેલ માન મારે વપકાર માની જણાવ્યું કે મારી જુઝરગી ને લીધે સભા સમક્ષ મારું લખી લાવેલ બાબલુ મારાથી વાંચી નહીં શકાય મારે મારીવતી તે બાબલુ આપ સમક્ષ મી. બાબુજી ડાહ્યાબાઈ ત્રાંચી બતાવશે.

પ્રમુખનું બાબલુ

મહરથો આજે આપણે શા માટે બેળા થયા છીએ એવો સવાલ મુકતાં જવાબ મળે છે કે, આપણું પોતાનું સ્વમાન અને હીન જનવચ્ચ મારેજ. તેમ કરવાને ખાતરજ આપણને બોમ્બે પરથીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીની લાઈનને અત્રે લાવવાની ફરજ પડી છે તે મારેનાં અનેક સળંગ છે. જેમાંનાં થોડાક ફું આપની સમક્ષ રજુ કરીશ.

આજ મહાક મહીના થયાં ૩૫ એ.સ.ટ. અહીંક લાઈને આપણી નજરના અને સહનશીલતાનો કિલોટો લાભ લેવા માંડ્યો હતો. તેણે જેવું કે યુરોપવાસીઓ ‘તડને ફું’ કરનારા છે ભારે યુરોપની લાઈનના પાસેજરના નુરને નહીં છેડતાં તેને જેમના તેમ રહેવા દઈ દોડતાન અને અફ્રિકા વચ્ચેની ફરતી બીજી લાઈનેને લાલચ આપી તેઓની સ્ટીમરો ખેંચી ખેંચ કરાવી એક દયો છતરો કહો કે મોના પોલી કરી લીધો. તમે જોશો કે તેઓએ ધીરજથી મીઠાં જાડના ફળ પાંચાને મદલે મુળીઆઓ ઉપર ત્રાપ મારી છે, ને તે એટલે સુધી કે અત્રેથી આવતાં જતાં જેટલાં પાસેજરો લેવાની સમગ્ર હાટની સરકારી રજા હોય, તેટલાં પાસે

જરો લેવા ઉપરાંત બ.કી.ગે લોઝ પુરો કરવા, બીજા આડ બંદરો જેનાં કે જેના પેરખંદર વચ્ચેથી બકરાં મેદાની ગીરદી ને વીસરાવે તેવી રીતે હાંસો હંસ પાસેં જરોની જરતી કરવા માંડી અને ને સાથે સાથે એ.કામાં પુરું વેપારીના માલ ના નુર અને ટીકીટોના દર પણ લગભગ બમણા વધારી મુકયા અને તે દર ઉપરાંત એવી વરતાણુંક અને માયા દેખાડવા લગ્યા કે જે તેઓએ સાડા ત્રણ દુરાંસલાની ૧૦૦ માંસડી માલ ધરો કે દર માંસડીએ નુર રૂ. ૫ લેએ આપી હેય તો તેની કામેજી અથવા વપકાર ઉપર જેટલું ખાન અપાતું તેટલું આ છવતી માંસડીએ (એટલે કે પાસેંજરો) કે જે માલની માંસડી કરતાં આસરે દશ ગણું નુર આપે, અને પોતેજ પેતાને સંભળે છતાં તેઓને દર ઉપરાંત દર મારી બોમ્બવી પડતી હતી. અને આફ્રિકાના બંદરોમાં તેવી દર ઉપરાંતની પાસેં જરોની જરતી ઉપર સરકારી જાપતો ન હોવાનો પુરતો ગેરતાબ હોંદી પાસેં જરોના બાબમાં લેવાયો છે. તમે જોશો કે અ.પણને મજકુર લાઈન સાથે કરો. અગત દવેપમાય નથી પણ એક માણસ તરીકેની આપણી ધીરજને અત આરવા થી આપણે પોતાના સ્વમાન આતરજ આ પગલું ભરવું પડ્યું છે અને મને આશા છે કે તમે મહરથો ઉપલી સરવે બાજતો પાનમાં લાઇ કણક કરશે કે મહું ચાપ તે સારા કાજેજ. તમે જોશો કે થોડાક મહીના થયાં જરમન લાઈન વાળા જુલમી છતરાના બોલોને લીધે વેપારીઓને વેપારમાં મોટી ત્રુકાનીમાં ઉતરવું પડ્યું છે અને પછસા ટકાની ખુવારી ઉપરાંત બેસુમાર હાડમારી બોમ્બ વવી પડી છે તે નકામાં.

હવે આમાંથી છુટવાનો તજોતર એક જ હાખલો તમારી સમક્ષ રજુ કરું છું અને તે એ કે થોડાં મહીના થયાં અત્રે તેમજ મુંબઈના ફક્ત પાંચજ વેપારીઓ ના એકસંપથી ચરદર સ્ટીમરોમાં રંજુન થી પરખાત ચોખા અત્રે આજ સુધી લાવવામાં આવ્યા છે તેમાં ફાટજુડના કલે મની હાડમારી ન બે.વવનાં દર ગુણીએ વેપારી આલમને નુર અને તંજીઆંજ રૂપીઆ પેણાથી રૂપીઆ એક દેખાની રીતે ફાયદો થયો છે જે આશરે રૂપીઆ બે લાખથી ઉપરની રકમ થાય છે. તેથી મેટી રકમનાં ફાયદો, આ પગલું ન બરાજુ દર ને આપણા ધરમાંથી નીકળી જરમન લાઈન જેવી તાલેવર કંપની

ના બીજામાં પડત. તેથી દવે પછી એકસંપ અને સલાહથી જે કામ આપણે માથે ઉપાડ્યું છે, તે મને તેવી બીક કે લાલચોના ‘બાક’ બતાવવામાં આવે તેને વજ ન થતાં મકમ રહી તેને પાર ઉતારવા તમારાથી બનશે તેકો આપી ને તમારી ફરજ અદા કરશે અને સવિધે માં હાંશીને પાત્ર ન થતાં પ્રથંસા મેળવશે.

મહરથો, જ્યારથી આ હીડચાલ ઉભી થઈ છે ત્યારથીજ નુર અને પાસેંજરોના બાવ મુંબઈમાં લગભગ ત્રીજી પાંતીપર આવી મયા છે જ્યારે અત્રે દરજ કામ દરીક સ્ટીમર સામી આવી નથી ત્યાંસુધી જુલમી બોલોજ ચલુ રહેતા છે. જે ઉપર થીજ થડો લાઈને ફરીથી જે આપણને હાથે જુદી, વીચેક અને સ્વમાનનો વિમાર આપેલો હેય તો સસતુહરી કેલખી લાલચને વજ ન થતાં પેતાપર વીતેલી વસમી વેળાને વીસરશે નહિ.

છેવટે આપ સમક્ષ મારી નમ્ર વિનંતિ એજ છે કે સાહેબનું નામ લખને પોતાના જ બજ ઉપર વિશ્વાસ રાખી એક સંપ થી દર નિકાપથી કામ લેશો તો ખુદાની મહેરબાનીથી ફતેહ તમારી સાથેજ છે.

ઉપર પ્રમાણે પ્રમુખનું બાબલુ વંચદ રહ્યા બાદ શેઠ અહીંદીના વીસરામવાળા શેઠ મહમદઅલી હાજી બાબુએ આ પ્રક્રંન ને લમવું ફુંક વીચેચન કરવા માટે ખાસ થોડો વખત મુકર કરવા પ્રમુખને વિનંતિ કરી. તેને શેઠ પીરમામદખાઈ કાનજીએ ટેકો આપ્યો. ત્યાર બાદ પ્રમુખે વીસ મીનીટનો વખત ઉમેદવારને બે.જયા મે આપ્યો. જે ઉપરથી, દેશી વેપારીઓની અત્યંત મહેનતને લીધે આ તરફ આવી સ્ટીમર લાઈન ચલુ થવાથી થનારા અસંખ્ય ફાયદાઓ મારતર મોહનલાલ બીમજીએ તથા મદાશય સાકરચંદ દામજી દેશીએ દાખલા દલીલોથી ધણીજ અસર કારક રીતે સભા સમક્ષ રજુ કરી હાજર રહેવાઓ ઉપર સારી અસર કરી હતી.

તે પછી ચાર ઠરાવો સભા સમક્ષ જુદા જુદા મહરથો તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યા જે સરવાળુમને પસાર થયા.

ઠરાવો

પહેલો ઠરાવ શેઠ મ.મદ સાહે કાસમ તરફથી નીચે મુજબ મુકવામાં આવ્યો જેને શેઠ ગુલામ હુસેન બાબુ ફરજીએ ટેકો આપ્યો:—થોડું થયાં અત્રેની ૩૫ એ.સ.ટ. અફ્રિકા લાઈનની સ્ટીમરોવાળાએ વિદીચ હાંડેઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની તથા એ.બી.આ લોયડ અને બીજી સ્ટીમરની

લાઇનો સાથે કે.સકાર કરી પ્રજારૂપે એક હતી સત્તાવાપરી આ તરફ ફરતી સ્ટીમરો બંધ કરાવી પેતાને મન માનને તુર તથા પાસેજમાં વધારો કરી વેપાર તથા આજ બંધને મેંદુ તુલ્યાન અને હાડમારી કરી તેથી છુટવા મુજબ તેમજ અત્રેના કેટલાક સાદસીક વેપારીઓને તેઓની અત્યંત ખત અને હિતમાં તેમજ કેટલાક અંગત લાભના બોજે થી એ.એ. પરશીઆ સ્ટીમ નેવીએશન કંપનીની સ.થે એ વરસ માટે પછી ગેટવુલ રેગ્યુલર ફરતી કરાવી પેતાના દેસ બંધુઓના બહાને માટે જે જે હમન ઉઠાવી છે તેને માટે તેઓને આ સજા મન્યવદ આપે છે.

બીજે હરાવ શેઠ રજુદોડદાસ : કરમન હાલવાળી શેઠ મેસરજી વીસતજી તરફથી નીચે મુજબ મુકવામાં આવ્યો જેને શેઠ અમદાવાદ સરદાર ટેકા આપ્યો: અત્રેના સરવે વેપારીઓએ, જેની ખાન અને હિતમાં મુજબના વેપારીઓએ આપણા લાભ માટે જે કામ કર્યું છે તેને સારી હાલતમાં લાવી નીલાવવા માટે અત્રેની તેમજ મુજબથી પેતાનો માલ અને પાસેજો થી એ.એ. પરશીઆ સ્ટીમ નેવી એશન કંપનીની સ્ટીમરોમાંજ મહાવવા ખરા અતઃકરણથી નિષેધ કરવો અને તે એટલે સુધી કે હવે પછી ગમે તેવા લલ આવનારા ઓછા ભાવે જે કોઇપણ કંપની આપણને બતાવી લલચાવે તેપણ તેની સ્ટીમરમાં મહત્ત્વ કે મહાવવું નહીં.

ત્રીજે હરાવ શેઠ અલીદીના વીસરામ વાળા શેઠ મહમંદઅલી હાજી બહુ તરફ થી નીચે મુજબ મુકવામાં આવ્યો જેને શેઠ તુરમાબદ કદવાણે ટેકા આપ્યો: આજની આ સમાતા ઉત્સાહ ભર્યા કામની સામેતીમાં અત્રેના વેપારીઓએ પેત પેતાના એજંટો જેઓ એવી મનમનનો તાર કરવો કે "અમારો માલ અને પાસેજો તમારે થી એ.એ. પરશીઆ સ્ટીમ નેવીએશન કંપનીની સ્ટીમરો સિવાય બીજી કેમ લાઇનની સ્ટીમરોમાં મહાવવો નહીં.

ચોથો હરાવ શેઠ પ્રસાદજી જીવજી વાળા શેઠ તલપજી તરફથી નીચે મુજબ મુકવામાં આવ્યો જેને શેઠ જેડા લીલા ધરવાળા શેઠ હરીદાસે ટેકા આપ્યો: આ સજા, આ હરાવોની નકલો થી બોજે પરશીઆ સ્ટીમ નેવીએશન કંપનીના ડાયરેક્ટરોને, આ સહમ માટે ઉત્તરથી બગ લેનારા મુજબના વેપારીઓને, તેમજ લામુ, મેરમાસ અને આફ્રિકાના બીજા બંદરો

ના વેપારીઓને પહેલી જોમવાદ એ મોકલી અપવા પ્રમુખને અરજ કરે છે.

ઉપર પ્રમાણે હરાવો સરનામુમે પસાર થવા બાદ પ્રમુખને શેઠ તલપજી અલી હાજી માલજી જીવજીએ તાળીઓના ગમકાટ વચ્ચે પુલનો દાર પહેરાવ્યો અને પ્રમુખે હાજર રહેલાઓનો ફરીથી ઉપકાર માની સમા બરખાસ્ત કરી.

મોઝાંબીકમાં નવા ગવરનર.

હીંદી કોમ તરફથી માનપત્ર.

મોઝાંબીકના નવા ગવરનર મેજર ઓલ ફ્રેડે ઓગરેટો ફ્રેડી એન્ડરેઝ જે લીસ બનતી મુલાકાતે મથા હતા તે પોરદુવાલ થી મેજર સ્ટીમર 'આફ્રીકા' મારફત ગયે છુપવારે કે.એ.આ બંદરે આવી પહોંચ્યા હતા. તેમને આવકાર આપવા ને બંદર તથા શહેરને વાવટા વીગેરેથી શુભાશરવામાં આવ્યું હતું. તે નામદારને સાં મુનીસીપાલ કમીશન તરફથી, વેપારી કોમ તરફથી, ગાજા તથા ચાઇ ચાઇના શહેરીઓ તરફથી તથા કોમર સીમલ એસોસીએશન તરફથી માનપત્રો આપવામાં આવ્યા હતાં તે સાથે હીંદી કોમ તરફથી પણ એક માનપત્ર આપવા માં આવ્યું હતું. આ માનપત્ર મેસરસ કે. એન્ડરેઝ અને નાનીકરામ છેદીયરામ ની દ્વા. ના મી. નનકરામ છેદીયરામે વાંચી ગવરનરને અરપણ કરવું હતું. માનપત્ર સુદર બતાવટું હતું અને તે મહિની માલગ નીચે મુજબ હતી :

થોડા વખત ઉપર આ કે.લોન માંથી આપ નામદાર લીસબોન પધાર્યા હતા તેમ ના પાછા આવવાથી અમે સહુ મથા ખુશી થયા છીએ અને આપ નામદારને અતઃકરણપુરવક આવકાર આપીએ છીએ, અને તેની નીલાની લાખલ આપને આ માનપત્ર અરપણ કરીએ છીએ. આપ નામદાર અમારી કોમના બહા માટે જેર ખ્યાલ તરીકે છે, અને તેથી આપના પાછા ફરવાની તકે અમારી કોમ તમને હરપથી વધાવી લીએ છે. રિજેર, રિજેર

માનપત્ર વચાઇ રહ્યાબાદ ના. ગવરનર ને આપણા દેશી રીઝળ મુજબ પુલ મુલાખજળથી વધાવવામાં આવ્યા હતા. બાદ કેપ્ટુદેશના મે.બરોએ હાથને મુખ્યત્વે કરી રજા લીધી હતી.

મારિસબરમમાં વેદ ધર્મ સભા

અષ્ટ તા. ૨૪ રવીવારે મારિસબરમમાં (૪૪૫ અર્થસ્કીટ) આ સભાનું નવું મહાન બોધવાની કીયા કરવામાં આવી હતી. થોડાજ અઠવાડીયાં ઉપર હીંદુધર્મથી થીએસોરીકલ સેસાયડી તરફથી આરેલ મી. ક્રીડી તથા બીજા વીશીક ગોરા મદરથ અને બાબુઓ તથા આશરે ૨૫૦ આર્થ બંધુઓએ હાજરી આપી હતી. યજ્ઞાદી કર્મ થઈ રહ્યા બાદ સભાનું કામ ચાલુ થયું હતું, જેમાં મી. ક્રીડીને પ્રમુખપદની પુરસ્કી આપી હતી. મી. ક્રીડીએ આભાર માની ઉપદેશ માં જણાવ્યું કે મહારમા થી રવામીજીના પ્રમસથી મજકર સભા સ્થાપન થઇ અને જેનો ઉદ્દેશ વેદ ધર્મનો પ્રચાર કરવાનો છે, તથા અત્રેના આર્થ બંધુઓની શારી રીક, માનસીક, અધ્યાત્મિક સ્થિતિ સુધારવા માટેનો છે, તેવું ઉત્સાહ પુરવક કામ ચાલુ જોઇ અને આનંદ થયો છે. હું આશા રાખું છું કે મારા આર્થ બંધુઓએ આજ રોજ મોટી સખ્યામાં ભેજા થઇ ઉત્સાહ બતાવ્યો છે, તેવીજ રીતે તન મન અને ધનથી આ સજાને મહત્તી તિથિમાં લવવા મુકશે નહીં. સભામાં આવેલ ગોરા મદરથ તથા બાબુઓને બહામણ હરં છું કે આ સભાને સારી સ્થિતિમાં લાવવાને પોતાથી બનતી મદદ કરશે. સારખાદ મહારમા થી રવામીજીએ હથર પ્રાર્થના કરી ધાર્મિક બોધ આપ્યો હતો. અને જણવ્યું હતું કે વેદ ધર્મો એની સખ્યા આ કેસોનીમાં ધણી છે તે તેમને માટે એક જાથુ ધર્મપદેશક રહી શકે તેવી ગોઠવણ કરવા તરફ હાજર રહેલાઓનું ખ્યાન એ રુપુ હતું.

બાદ એક હંડ બોધવામાં આવ્યું હતું જેમાં શ્રદ્ધા બાબુસાર સહુ બાઇએ પૈસા ભર્યા હતા. આ વખતે ૬૩માં આશરે રૂ. ૬૦ ની રકમ થઇ હતી અને વધુ ઉધરાણું ચાલુ છે.

તા. ૨૫ મી રવીવારે તેજ હોકમાં બીજી મીટીંગ થઇ હતી જે વખતે રવામીજીએ 'સંપ રિપે' લાખજ આપ્યું હતું.

રવામીજી સોમવારે સવરની ગડીમાં મેડીરમીય પધાર્યા હતા જે વખતે સ્ટેશન ઉપર સંખ્યાબંધ હીંદી લાઇએ તેમને વળવવાને મથા હતા.

મી. ક્રીડી રવીવારે રતે મેકમાં પ્રીટી રીયા ઉપડી મથા હતા.

હિંદુસ્તાનના ખખરો

(હોદી જાપા ઉપરથી)

કાઠિયાવાડના મરહુમ એન્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર રા. બા. ગોપાળજી સુરભાઈ દેસાઈનાં વિધવાએ મરનારની માદગીરી બળબરી રાખવા રૂ. ૧૦ હજારની રકમ જુદી કહી છે.

મોરબીના કુમારશ્રી હેમુભાઈ વિલામત ખાને અવપાસ કરતા હતા તેમણે બારી રટરની પરિક્ષા પાસ કરી છે.

તા. ૨૪મી માર્ચે નડીઆદના "ગુજરાત" પત્રની ઓરીસની પેલીસે ઝડપી લીધી હતી અને અરવિંદ ઘોસના પૈસા હંડવાળા કાગળો તથા અરવિંદ ઘોસની એપીટી પોલિસ લઈ મઠ હતી.

વલસાડ સ્ટેશનથી ૧૮ માઇલ આવેલા ધરમપુર સુધી અને છ માઇલ દુર આવેલ નાની વહીવાળ સુધી ૨૪ માઇલ સાંકડા માપની રેલવે મેસરસ ટીક્ષીકનીકસનની કા. તરફથી બાંધવામાં આવે છે.

૧૯૦૯-૧૦નાં વરસનું હોદી બજેટ તા. ૨૨ મી માર્ચે બહાર પડ્યું છે. તેમાં ૧૯૦૮-૦૯ના વરસના હીસાબખાતે ૪૨,૬૨૦૦૦ પાઉન્ડ અથવા ૬,૪૩,૮૦૦૦૦ રૂપીઆની ખોટ બતાવવામાં આવી છે. આ મોટી ખોટ રેલવેએને આબારી છે કે જેઓ પાછળ રૂપીઆ ૫,૫૩,૮૦,૦૦૦ ની ખોટ ગ્રહ હતી. જમીનનું મહેસુલ અને નીમક, જંગલો, ટંકશાળ અને કરદમસનું મહેસુલ પણ એણે ઉતર્યું છે ત્યારે લવાજમ, વ્યાજ અને દુકાળ પેટેના ખર્ચમાં મોટા હિજાબો થયા છે. "હોદી પંચ"

વડોદરાના સેટ્ટમેન્ટ ખાતાંવાળા રા. સા. મીડાભાઈ જે. પટેલના બ.છ પા. પુરવોતમ તુળસીભાઈ જેઓ એલ. એમ. એસ. ની પરિક્ષામાં પહેલે નંબરે હતા, તેમને વધિક્ષાસ્થનો વધુ અવપાસ કરવા, તથા વીધ.ધીકારી ખા. બા. મસાણીના પુત્ર મી. નાદીરશાહ બી. એસ. સી. ને રસા મધુ શાસ્ત્રીને વધુ અવપાસ કરવા સરકારને ખરચે છંપાડ મોકલવાનું બહાર થયું છે.

બીજા માહિત્ય પરિવહના જગતે હોદીની મેકેસ રમણભાઈ મહીપત

રામ તથા કાકોરલાલ હરીલાલ દેસાઈએ લખેલ કાગળ ઉપર વિચાર ચલાવવા તા. ૨૪ માર્ચના રાજ રાજકોટખાતે આશરે ૫૦ વિદ્વાનોની એક મીટીંગ મી. દરજીવન બગવાનજી શુક્લના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મી. બી. કે. કાકોરે સાહિત્ય વીધે લખાણ વિવેચન કરી તેના ફાયદા વીગેરેની સમજણ પાડી હતી. તે પછી નીચેનો હરાવ થયો હતો.

ગુજરાતી સાહિત્ય પંચિકના જનરલ સેક્રેટરીએના આવેલા પત્રની આ સભા નોંધ લે છે અને ૧૯૦૯ની આખર અગર તે અરસામાં કાઠિયાવાડ તરફથી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદને આમંત્રણ આપવાને વિચાર કરવા સમસ્ત કાઠિયાવાડના સાહિત્ય પ્રેમી સદસ્યોની એક બહાર સભા ધરદરના તહેવારોમાં રાજકોટ ખાતે બોલાવવાનું આ સભા હરાવે છે. એ બહાર સભા બોલાવવા બાબત વ્યવસ્થા કરવા એક કારોબારી કમિટી નિમવી. પ્રો. બળવંતરાય કલ્યાણરાય કાકાર તથા મી. બાલુસુખરામ નિરગુણરામને સેક્રેટરીએ નિમવા. કારોબારી કમિટીને રૂ. ૫૦ સુધી ખર્ચ કરવાની મંજૂરી આપવી.

મુખ્ય હસાકામાં પેલીસે કેટલેક ટેકણે ઝડપીએ લીધી છે. આ બાબત વધુ ખખરો નીચે મુજબ છે: બાલુ અરવિંદ ઘોસના લાવણોના સંબંધમાં સુરત ખાને મી. મચેરજી પેરદવાળાના ખુદાખુદ જાપખાનારી ઝડપી લીધી હતી. ધુળીયા ખાતે પોલીસે એકાઉન્ટ એ.ડી.સના કલારક મી. ડી. કે. મોહીનીના ઘરની ઝડપી લઈ "વહે માતરમ" ની કાપક, "અમિતય ભારત રત્નમાળ" નામનું શીરાજીનું કાવ્ય, "સમાજેચક" નો એક અંક અને બાપટફૂટ, હોદીમાં અંગ્રેજી રાજ્ય, વીગેરે જમ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

સિંધ ખેડ તાલુકાના નદરાણા ખાતે મી. કડકે નામના શિક્ષકના ઘરની ઝડપી લેવાઈ હતી. હાદર ખાતે મેસરસ કડકે ની કા. (ફેરોઆદર) ની ઝડપી લેવાઈ હતી, કેમકે તેમણે મેસરસ તીલક, પ્રાંતે વીગેરેના ફોટો બહાર પાડ્યા હતા. સતારા ખાતે આનંદ પ્રેસ અને 'પ્રકાશ' પત્રની ઓરીસની ઝડપી લીધી હતી, તથા મી. સોમન વડોલના ઘરની અડકસાક સુધી ઝડપી લીધી હતી. બહમત મારા ખાતે મી. કુમલજીભા. અરવિંદી કમળા ખાતે મળી હતા. તા. ૨૨ મી

ધુળીઆમાં મી. ચંકર શ્રીકૃષ્ણ નામના અધીતા વડોલ અને લેખકના ઘરની તથા ધુળીયા ટરેનિંગ ઇન્સ્ટીટ્યુટની ઝડપી લીધી હતી. પણ ત્યાંથી કાંઈ વાંધવાળી ચીજ હાથ લાગી ન હતી. દાપોલી તાલુકાના મડગના શાસ્ત્રી દામેદરની, નાશીકના મી. આયવલે કન્ટરાક્ટર, રતનાગીરીના મી. વિકલ લલમજી કડકે, કોલાપુરના મેસરસ ગોખલે અને અવધંકર તથા બીજા માણસો ની ઝડપી લેવાઈ હતી.

ખેડના જંગી લોકોના પંચે દારૂ નહીં પીનાનો હરાવ કર્યો છે અને એ હરાવની વિરુદ્ધ જમ જે દારૂ દારૂ પીએ તેનો એક પાઇ દંડ લેવા હરાવે છે તથા પંચની સમક્ષ દારૂડીયાને તેની બાયડી પાસે પ આસડાં મરાવવાનો પણ હરાવ કર્યો છે.

નારીક જલ્લાના નગડગામ તાલુકામાં દુકાળના સંકટ નીવારણનાં બાંધકામો તરીકે કેટલાંક તળાવો બાંધવાની સરકારે પરવાનગી આપી છે. એ બાંધકામો પાછળ રૂ. ૩ લાખનો ખર્ચ થવાની અણગમત છે. તે મટે ૨૫ લાખ દુકાળીયાં મજુરોને કામે લગાડી સકાશે.

આખા ધરમપુર રાજ્યમાં પ્રાથમિક અને અંગ્રેજી કેળવણી મફત હાખલ કરવામાં આવી છે.

સુબમાં માહીમ તરફ વેરદરન ઇડિયા મેચ વરકસ નામનું દીવાસળી બનાવવાનું કારખાનું કાઢવામાં આવ્યું છે.

શીરાજીનું જીવન જતાંત મરાઠી લાખા માં લખનાર "જગતમત" પત્રના અધિપતિ મી. કે. એ. કેલુસકરને દક્ષિણ પ્રાંત કમિટીએ રૂ. ૧૫૦ નું ઇનામ આપ્યું છે. કોલાપુરના મહારાજાએ તે પુસ્તક પસંદ કર્યું છે અને તે નગદરે પણ રૂ. ૧ હજારનું ઇનામ આપ્યું છે. ગોલમ યુધ અને તુકારામના જીવન જતાંત લખના માટે મી. કેલુસકરને એવાંજ ઇનામો દક્ષિણ પ્રાંત કમિટી તરફથી મળ્યાં છે. કેળવણી ખાતાએ તે પુસ્તક રકુલ લાયખરે રીએ માટે પસંદ કર્યું છે.

ખતારસની સેન્ટલ હોદીલેખના શિક્ષકો તરીકે મી. દલાલે અને મી. પી. કે. તેલમે મફત કામ કરવાનું ફરીકાર્યું છે તે જાણીત. કાલ પાસે કુનિયત્તીના જોગલ અને જોગલશીય મેળવી રહેલા

યુનિવર્સિટીમાં નેચરલ સાયન્સ અને ગણિત ની ડીગ્રી મેળવી આવેલા મી. સંજીવા શેવે સરકારી નોકરી છોડીને તે ખાતાની મફત સેવા બજાવવાની ઇચ્છા દેખાડી છે.

સહારાન મરીશ્વર નદી જુદા જુદા ઉદ્યોગકર્મનર માટે કલકત્તામાં ટેકનીકલ સ્કુલ રચાવવા રૂ. ૧ લાખની વાર્ષિક આવકની પોતાની મીલકત આપી દેવા સરકાર સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવે છે.

મયા હીસેબર માસના તા. ૨૮ મીના "પ્રતોદ" પૂના અંકમાં "આપણી હાલની સ્થિત" ઉપર લખાયું હળનાર મી. વાસુદેવ દામોદર મુંડલને કલકત્તાના જીલ્લા માજીસ્ટ્રેટ ૧૮ માસ સખ્ત કેદની અને રૂ. ૫૦૦ના દંડની તથા હંડ ના બરે તો ૬ માસ વધુ કેદની સજા કરી છે.

અરાકપુર ખાતે મો. રામમુર્તીએ અંમ બળની કસરતોના ખેલ કરી બતાવ્યાથી ના. વાઇસરોયે એક આંદ અને સર્ટીફિકેટ આપ્યા હતાં.

બનારસ સેન્ટ્રલ હોલિડે મુનું ફેડ બરી મયું છે જેથી શ્રીમતી તથા રામજી જોગી અખીલ બહાર પાડવામાં આવી છે. મયે બરસેજ રૂ. ૨૦ હજારનો આવકમાં ખાડો પડ્યો હતો. એથી જોરકને છોડરા એની શી વધારવાનો હરાવ કરવો પડ્યો. પણ મીસીસ એની ખીસ-ટે રૂ. ૪૦૦૦ એક વરસના વધુ ખર્ચના પોતાના અમે રીકન લેકચર દુરમાથી મેળવી આપવા માથે લીધું છે. પણ તે દરમ્યાન બહુ ફંડ કરવાની બહુ અશક્તિ બતાવવામાં આવી છે.

કલકત્તા તરફ નહદતીની સજ્જતી મીલના અંગ્રેજ મેનેજર મી. મેકેન્ડ્રીએ તા. ૨૭ એપ્રિલે એક છોડરાને માર માર્યાથી મીલ ના કામદારોએ કુલ્લ કરીને તેના બંગલા ઉપર પથરા ફેકવા હતા જેથી કેટલુંક તુકશાન થયું હતું અને થોડાક કુરોષીયે તોને હજા યજ્ઞ હતી. અલીપુરના માજી સેટે દર્યાવારત્રધ ૫૦ સીપાઇએને લઇને લાં ગયા હતા અને સમાધાન કર્યું હતું.

મીદનાપોર બોંગ કેસમાં મારી મેળવી તાજ તરફથી શાફી આપનાર આરોપી અબલસાહેને સોગંદ ઉપર બીની જુલાની આપવા માટે પ્રાંત વલ્લભા હાજર મેળવી

સજા અને રૂ. ૩૦૦૦નો દંડ અને ફંડ ન બરે તો ૨૧ માસની વધુ સજા કરવા માં આવી છે.

કલકત્તા યુનીવર્સિટીનો વાર્ષિક કાનવે કેલનનો મેળાવો મઇ તા. ૧૩ મીએ મેનસેલર અને નામદાર વાઇસરાય લેડ મીન્ટોના પ્રમુખપણા હેઠળ થયો હતો. લેડ મીન્ટોની સલામતી માટે બહુ સખ્ત તકેદારી રાખવામાં આવી હતી. અને બંગળાએને પોલીસે બારીબાથી તપાસવા પછી પસાર થવા દીધા હતા.

બંગાળના ૨૪ પ્રજાજ્ઞાઓ ખાતે આવેલા જનમર ખાતે દસારદાટ બજારમાં મઇ ૧૧ મી માર્ચે અનાજ, કાપડ વીગે રેની ૧૦૦ ફુકાનો બળી જવાથી રૂ. ૨૦૦૦૦૦થી વધુ તુકશાન થયું હતું.

વિવિધ વિચાર

પરંતુ અમે (સનાતન જૈન) આગ્રહ પૂરવક જણાવીએ છીએ કે આપણા રાજ દારી હોકો માટે શાંત અવરોધ (સલા મહ) તું સુત જેટલું આપણે વિશેષ અનુસરીશું તેટલો આપણને વહેલો સાબ થશે. કયાંય જીવ માંગેથી રાજદારી હોકો મળ્યા હોય એમ સાંભળ્યું નથી. બીખ ન માનવી પડે અને કામનો પ્રાણીતપાત પણ નથાય એવા શાંત અવરોધનો રસ્તો લેવો એજ એવકર છે. ખીજી દીંદી પ્રજાની સાથે જૈનિઓએ શાંત અવરોધ તો માર્ગ લેવો એ તેનું કર્તવ્ય છે.

હીંદી બજેટ ઉપર ટીકા કરતાં 'નવ સારી પત્રિકા' એક પારીત્રાહમાં જણાવે છે કે, જો હીંદી પ્રજા અને હિંદ સાંડની પ્રજા વચ્ચે ક્ષીત સાબ નહીં રાખવા સરકાર માગતી હોય તો તમામ લશકરી ખર્ચ છત્રાંડની પ્રજાએ ભોગ વગે જોઇએ, કારણ કે ખીજા દેશો સાથે લડાઇ કરવામાં કે સલાહ કરવામાં કોઇ પણ પ્રકારે હીંદી પ્રજાનો હાથ આ અજાન નથી. જો તેમ હોત તો દરસવાલમાં વસતા આપણા હીંદી બાઇએને આટલાં સંકેટો વેઠવાં પડત નહીં. જે સંધિ વિચરના હોતો ઉપયોગ કરતી હોય તેની જ પસંદગી લશકરી ખર્ચ કરવો જોઇએ.

હીંદી આફ્રીકા તરફ જુલાઈની રૂની આવેલા મી. મારીસ મિલબર્ગ, મી. મીલ,

એ, મધા ધનીયારે ડરબનમાં ઇસ્ટ આફ્રીકા સંબંધી બાળજી કરતાં જણાવ્યું કે મુગાંડા અને ઇસ્ટ આફ્રીકા પ્રોટેક્ટોરેટમાં જોરાઓ વસી શકે તેવો માત્ર એડન બાય હતો; અને તે હરીયાની સપાટી ઉપરથી ૫૫૦૦ ફીટ ઉંચો છે. લાં ચામાસાની ઝડપ સિવાય આખું વરસ હવા બધી સુંદર રહે છે. પણ તે મુલક હજી યજ્ઞ આતનો છે એટલે થોડી મુડીવાળાને લાં જવની ફું બગામજી કહેતો નથી. અને લાગે છે કે થોડા ૫૦૦ની મુડી ધરાવ નાર માણસને ઇસ્ટ આફ્રીકા કરતાં નાતાલમાં સારો યાત્ર છે. વળી નાતાલમાં જે બહુખર્ચે કામ કરવામાં આવે છે તે જોરા હજી કરવામાં આવે છે, બ્યારે ઇસ્ટ આફ્રીકામાં એ બહુ દીંદીઓ કરે છે. રટેશન માલતરો કારકુનો, એન્જન હાંકનારાઓ અને સરકારી ખીજી ઉતરતા દરબજાની નોકરીઓ ઉપર સધળા દીંદી છે. નેરોપીમાં જોરા કારીગરોના હાથની બાંધેલી એકપણ છમારત મેં જોઇ નથી.

મનુષ્યે શરીર સાચવવા બનનો પ્રયાસ કરવો જોઇએ. આરોગ્યતા એજ દ્રવ્ય છે. પહેલું સુખ તે જાતે નર્મ—એવું સ્ત્રી કારતું જોઇએ. અને આવા (સલાયમાદિ) નિયમે પાળવાથી મનુષ્ય ધારે તેટલું આયુષ્ય ટકાવી શકે છે. પ્રથમ રૂપિ મુનીઓનાં આહુત લાંબાં હતાં. તેનાં ખાસ કારણોમાં નિયમિત સાત્તિક ખોરાક, અને કસરત તથા સખજ નિશ્ચય અને શ્રદ્ધા પ્રમાણજુન હતાં. દિવસે દિવસે જેમ આવી બાળતોમાં અનીતિનો વગ પેસારો થતો મયો તેમ તેમ અસ્પાકુથી મનુષ્યો થયા. આથી પ્રત્યેક મનુષ્યોએ ખાનપાનમાં પુરતી સભાગ રાખવી જોઇ એ. તેની સાથે વિષયમાંથી ચિત્તને એવી લાજ સાત્તિક આનંદમાં રહેવું જોઇએ — "વૈષ કલ્પતર."

વાતાવરણના જળરા વેગની સંજ્ઞ આપણું વેંત માત્ર જીવન બતીન થઇ જશે! પાનખર ઝડપમાં વાતો પવન જેવી રીતે પાન અને ફુલને પાડી નાંખે છે તેમ આ જગતના ઝખટા આપણું બળ લઇ લેશે! આપણે કોટિ રૂપિયાનો સંચય કર્યો હશે અથવા મહાન યજ્ઞની પદવી સંપાદન કરી હશે તેમો કાળક્રમ નિરર્થક થઇ જશે! હજાર હાંમનો સદસાજુન સરીખો થોડો પણ ધૂળ ભેગો થઇ મયો નો આ કળિયાળનો અપવિત્ર બ્રહ્મવાર બહુધાની તો હીંજ બહુધારી! મી. મીલ,

વખતમાં આપણે જીવાતમા આ રચુળ શરીરનો લાગ કરી ચાલ્યો જશે અને આ દુનિયામાં આપણે જેવી મનોભાવના રાખી હશે અને જેવાં કૃત્યો આચર્યાં હશે તેવી ભાવના અને કૃત્યો આપણા જીવાતમાની સાથે વળગેલાં રહેશે અને આથી કરીને આપણા જીવાતમાની ઉત્તમ વા અવધમ સ્થિતિનો આધાર આપણી મનોભાવના અને કૃત્યપર રહે છે. આમ છે તો આપણે પ્રત્યેક મનુષ્ય આપણા દુઃકા જીવનનો સદુપયોગ કરી લઈએ. આ દુનિયાના ક્ષણિક યૈશ્વર્યપર લક્ષ નહીં મોંઢાડતા—પરજોડતા ચિરકાળ અનુભવાય તેવાં સ્વર્ગીય સુખનો અધીકાર મેળવવા મત્ત કરીએ—‘વસંત’.

હોદી કાઉન્સિલમાં એક બંગાળી મી. સત્યેન્દ્રમહાનંદની નીમણૂક કરવામાં આવી તે ઉપર થએલી કેટલીક હિલચાલ ના સંબંધમાં દીકા કરતાં મુખ્યમંત્રી ‘ખગરદાર’ પત્ર લખે છે કે કમનસીબ હોદ્દાસ્તાન! કહે કે તારી દીંદુ અને મુસલમાન પ્રજા વચ્ચે ક્યારે એમણાસનું બીજા રોપાશે? શું આમાં દોષ સર જમીનમાં એવો એક પલ્લુ દોદુ વા મહો મેલત બાગ્યાન નથી જે એ બંને પ્રજામાં એમણાસનું બીજા રોપવાને ફોદમદ અને? હરેક વેગાએ એ બંને કામમાં કુસંપનો તો અરો વહેતો રહેલોજ છે, પણ દીંદુને મગરા રાજદારી સુધારામાં પણ કુસંપી. એ તો હવે કુસંપીની દહ જ આવી રહી. આપણે જાણીએ છીએ કે આપણા દેશને મેરઠી મીંડોની ખાસ મહેરબાનીથી રાજદારી હોમ મળ્યા છે જેમાં ધરુમાથી ભાષણની અરજ ઉપર થી એ કામને ખાસ દહ આપવાની હોદી વજર સોરઠ મેરઠીએ કાંઈ ખ્યાન માં લીધું છે. હોદી વાજસરખની સલાહ કરી કાઉન્સિલમાં દોદુ અને મહેરમેદનો પોત પોતાને પ્રતીનીધી રાખત કરાવવાની હેઠાદોડી કરી રહ્યા હતા, પણ આખરે એક બંગાળી બારીશરને હોદી વાજસરખની વહીવટદારી કાઉન્સિલમાં જો મળ્યા છે અને આવી રીતે હોદી વજરે વચડો મારગ લીધો છે અને એક બંગાળીની નીમણૂક કરી દાઝ તુરંત તો બંગાળીઓ ને રાંત પડ્યા છે અને આવી રીતે એક કાંઈરે બે પક્ષ મારસ જેવી રીતી હોદી વજરે અમલમાં મેલી છે.

નાતાલ અવરમેંટ રેલવે.

કામદારોની ચાલુ હડતાળ.

કુશરવર.

રેલવેના કામદારોને સેમવારની સવાર સુધીમાં કામ ઉપર ચડી જવાની સમકારે નોટીસ આપી હતી.

હડતાળવાળાઓની કમીટીએ સરકારને પોતાની છેલ્લી માગણી લખી જણાવી હતી આ માગણી પીમ વર્ક બંધ કરી ‘ડીપાર્ટમેન્ટલી’ કામ લેવા બાબતની હતી. તે શીવાય ઉમેદવારો, શંકર, પોરટર વીગેરેઓને અમુક કલાક કામ આપવું તથા રવીવર, એવરટાઇમ, રમના દિવસ વીગેરેને માટે તેમાં જણાવ્યા મુજબ પગારો કરવા; તપાસને માટે બેરડની નીમણૂક કરવી—આ બેરડમાં ત્રણ સરકાર તરફના, ત્રણ કામદારો તરફના, અને બેને પક્ષ કણુલ રાખે તેવા એક પ્રમુખ નીમણૂક; હડતાળ પાડનારા અને તેમાં ભાગ લેનારા ઓને કેદ જાતવું નુકસાન સહન કરવા નહીં.

આ અરજના જવાબમાં સરકારે સેમવાર સુધીમાં કામે ચડી જવાની નોટીસ બહાર પડી હતી તે તરફ ખ્યાન બેંચુ હતું.

આજરોજ ગ્રેવીસમાં હડતાળવાળાઓની મીટીંગ થઈ હતી. પ્રમુખ મી. ડનગરે હડતાળ ચાલુ રાખવા બાબત સખત ભાવણ કર્યું હતું. તેણે જણાવ્યું કે બંને આપણી માગણી કણુલ રાખવામાં નહીં આવે તો સી. એસ. એ. રેલવેના ડરાઇવરો પણ હડતાળ પાડશે. અહીંની સરકારને મદદ કરવાની કેપ ડરાઇવરોની ‘ના’ તો આવી ગઈ છે. પ્રીટોરીયામાં આપણે માટે ઉપરાણું થાય છે. એટલે આપણે હવે કરવાનું નથી. હડતાળના આગેવાનો દુડમાં બહવાડીએ એક પોંડ આપે છે અને હવેથી ૧૦/- શીફ્ટિંગ વધુ આપવાનું જણાવ્યું છે. મી. હેગર, મી. કર્નીંગહામ વીગેરેએ ભાષણો આપ્યાં હતાં.

આજ રાતે ટાઉન ગારડમાં મેટી મીટીંગ થઈ હતી. આ મીટીંગમાં હડતાળના લગભગ બધા મુખી માણસો હાજર હતા. મી. ડનગર, મી. એન્ડરસ, મી. હેગર, મી. પાથર અને બીજાઓએ એકત્ર રહી હડતાળ ચાલુ રાખવાની ભળા મણુ કરનારાં ભાષણો કર્યાં.

મારીસબરમાં રેલવે પ્રાપરની ઉપર બરાબર પહેરો રાખવામાં આવેલ છે.

હડતાળવાળાઓ બેરમાં છે.

મેટીસબીમાં મેટી મીટીંગ થઈ હતી જેમાં લોકોએ હડતાળ તરી રાખવાના હસાવ કર્યા હતા.

પ્રીટોરીયામાં હડતાળવાળાઓ તરફથી બે ડેલીવેટોએ મેટી મીટીંગ બોલાવી ભાષણો કરી મદદ માગી હતી. આ મીટીંગમાં સેન્ડ્રસ સાહિય આધુરીકન રેલવે ના કામદારોએ હડતાળવાળાઓને તેમની ન્યાયી લડતમાં હરેક રીતે મદદ કરવાનો હસાવ કર્યો હતો.

કેપટાઉન તથા પેટ પ્રીટોરીયાથી પણ હડતાળવાળાઓ તરફ દીલસોજીના હસાવ આવ્યા હતા.

શનીવર.

સરકારે રેલવે કામદારોની તકલીફોની તપાસ કરવાને એક બેરડ નીમણો હસાવ બહાર કર્યો છે. આ બેરડના પ્રમુખ તો સુપ્રીમ કોર્ટના જજ નીમાશે, અને બીજા મેંબરોમાં બે સરકાર તરફથી, બે રેલવે બાતાના કામદારો તરફથી, એક ડરગન કોર્પોરેશન અને ચેંબર ઓફ કોમર્સ તરફથી. અને એક મારિસબર ડરગ કોર્પોરેશન તથા ચેંબર ઓફ કોમર્સ તરફથી. બેરડનું કામકાજ બહેરમાં ચલાવવામાં આવશે.

આ નીમણૂકના સંબંધમાં હડતાળ વાળાઓની કમીટીએ કામળ લખી ડરગન તથા મારિસબર કોર્પોરેશન તથા ચેંબર ઓફ કોમર્સના પ્રતીનીધીઓ બેરડમાં નીચાવ તેની સામે વાધો લીધો છે. ‘લેબર ડે’નું એક મોટું સરખસ ઓલ બરડ પારક પાસેથી નીકળી ચહેરમાં ફરી ફરીઆ છીનારે અબુ હતું. તેમાં પાંચ હાજર લોકો હતા. ભાષણોમાં હડતાળ સંબંધી મણુ બોલવામાં અણુ હતું. અને હડતાળવાળાઓ તરફથી દીલસોજી તથા હરેક રીતે મદદ કરવાના હસાવ કરવામાં આવ્યા હતા.

આજે ૧ નવેમ્બરના પ્રેટોરિયમ આશળ ૩૦૦૦ માણસોની એક મીટીંગ મી. ડનગરના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં હડતાળ તરી રાખવાના સખત ભાષણો કર્યાં હતાં.

હડતાળ કમીટીની આગેવાની નીચે મેરીસબર ટાઉન હોલમાં ગઈ રાતે એક કોન્સર્ટ કરવામાં આવ્યું હતું. બધી બેટકા ભગાઇ ગઈ હતી. એક ગ્રાનાએ દુડમાં પોંડ ૧૦ ભર્યા હતા અને બીજા પણ કેટલુંક ઉપરાણું થયું હતું.

મેર્ચ કોર્ટ તરફ ટપાલ માલ બીજે ની કેલ્લીક અમલકોને લખને જેનોમાં

માલ વેરકમ વીરે બાગમાં આવવા લાગ્યા છે. કેટલાક વેપારીઓ અને કારખાનાવાળાઓ સાદક ઉપર જઈ રંગન પી પોતાની ટપાલ લાવે છે.

આજે રાત્રે મેરીસપરમમાં મારકેટ સ્ટેવેમાં મોટી મીટીંગ થઈ હતી. પ્રમુખ મી. હારીએ જણાવ્યું કે મંગળવારે સવારે હડતાળ પુરી ન થાય તો આખા ક્ષિત્ર આફરિકાની રેલ્વેના કામદારો ધમ્મકરીને બહાર પડશે. બાપજી કાર્તીએ બધાને દૃઢ રહેવા જણાવ્યું અને જેઓ પૈસાની તળીમાં આવી પડશે તેમને મદદ મળી રહેશે એમ જણાવ્યું.

સ્વીચર.

આજે કેટલીક મીટીંગો મળી હતી તેમાં હમેશ મુજબની મતઝગનાં બાપજી થયાં હતાં.

એરટકોરમાં આજે બપોરે હડતાલ સંબંધી વિચાર કરવાને પગલેક મીટીંગ મળી હતી. હડતાલવાળાઓ દાખર હતા. પ્રમુખે હડતાલવાળાઓને કામે ચડવાની જાલામણ કરી હતી. પણ હડતાલવાળાઓએ તે સ્વીકારી ન હતી.

લેડીસમીથમાં ડા. હેમર અને મી. પામરે હડતાલવાળા સમક્ષ ટાઉન હોલમાં બાપજી આપ્યાં હતાં. મીટીંગનું કામ આર ક્લૅક ચ.સ્મુ. ખાનગી વેદ લેવામાં આવતાં ૧૮૫ જણાએ કામે નહીં ચડ્યા મત આપ્યો હતો. ૧૬ જણાએ સરકારની ઓફર કબુલ રાખવા જણાવ્યું હતું. પણ પાછળથી તેમણે ધણા ટ્રે તેમ કરવાનું કબુલ રાખ્યું હતું.

બપોરે બીજી મીટીંગ થઈ હતી તેમાં મી. પામર અને ડા. હેમરના હડતાલ ચાલુ રાખવા સંબંધી વિચારોને ટેકા આપી તે બરાબર ચાલુ રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

સોમવાર.

હડતાલવાળાઓની છેવટની માંગણી સંબંધમાં જુદા જુદા ખાતાનું એક ડેપુટીશન સરકાર સંમુખ જવાનું હતું. તેનો જવાબ આજરોજ રેલ્વે ખાતાના મેનેજરની સહીથી બહાર પડ્યો છે.

આ જવાબમાં જણાવે છે કે હડતાલવાળાઓની ફરીયાદના સંબંધમાં શું ઠરાવ ઉપર આવ્યું તે બાબત પ્રખ્ત વિચાર કર્યા પછી સરકારે પોતાનો ઇરાદો બહાર કાઢ્યો છે. તેમાં હવે વિશેષ ફેરફાર કરવાપણું રહેતું નથી. એટલે કે ડેપુટીશન મળવાની જરૂર નથી.

સરકારની નોટીસ મુજબ કામે ચડવાનો વખત આજે સવારે ખલાસ થયો. કારણ

રાતે આશરે આરેક માણસો કામે ચડ્યા હતા.

રેલ્વે કારખાના અને સ્ટેશનની આસપાસ ૫૦૦ જેટલા પીકેટો ઉભી ગયા હતા. પ્રણાઓના કામમાં લાકડી અને બીજાં વર્ધીઆરો હતાં. કેાઇ માણસ જતો તો તેને સમજાવી કમીટીરમમાં મોકલી આવવામાં આવતો.

મારડીનર બી.માં મી. આરમ્બોંગ, એમ. એલ. એ. એ. લોકાને સમજાવી કામ ઉપર ચડવાનું કહેવામાં આવ્યું એટલે તેને સ્વીકારી કામ ચડ્યું.

આજે માત્ર એક જ મીટીંગ થઈ હતી. એક બધી જગ્યાએ સરખમના આકરમાં કરતું રહ્યું હતું.

આવતીકાલે પગારો ચુકવાશે એવી નોટીસ સરકારે બહાર પાડી હતી. નવા માણસોની ભરતી કરવાનું પણ જણાવ્યું હતું. પણ કેાઇ આવે એરો સંભવ નહોતો અને સ્થિતિ સાંજ સુધી બહુ ગંભીર હતી.

હડતાલના આગેવાનોના કહેવા મુજબ લેડા બહુ મજબુત જણાવવામાં આવ્યા હતા. પણ બહાર મતથી એવું જણામાં આવે છે કે તેઓ નમળા પડતા ગય છે. મારિસપરમમાં આજે સવાર પહેલાં માત્ર ચાર પીકેટર અને થોડાક બીજા કામે ચડ્યા છે. પીકેટીંગ ચાલુ છે.

લેડીસમીથમાં ૧૭ જણા કામે ચડ્યા હતા. ૨૦૦ જેટલાએ હડતાલ જારી રાખવાનું જણાવ્યું હતું. સરકારની માન્યતા એવી છે કે હડતાલ પુરી થઈ રહી છે. મુદત પછી હવે જે કામે ચડ્યા માજી તેને માટે જગ્યા નહીં રહે એવું જણાવવામાં આવ્યું છે. સરકારી મકાનો ખાલી કરાવવામાં આવશે એવું સંભાવ્યું છે.

બહાર ઉપર સ્ટીમરોને માટે પુરતા કાલસાના નહીં હોવાથી ૫૦૦૦ ટનની એક સ્ટીમર ડેલાનોઆએ મજ છે. બીજી કેટલીક મોટી કંપનીએ પુર્વ તરફના બહુ દુર દેશો માટેની સ્ટીમરોને સુએઝ રસ્તે જવાના અમેરીકા તાર કચેરે છે.

મંગળવાર.

આજે સવારે હડતાલવાળાઓના પગાર ચુકવવામાં આવ્યા હતા કેટલાક કામ ઉપર ચડે છે પણ બીજા હજુ ઘણા મકમ છે. ચાર્લ્સ ટાઉન એસ્ટોરટ લેડીસમીથ અને બેકેકમાં ઘણા કામે ચડવાના બપોર આવ્યા છે. ૩૫ અને ટરાંસવાલથી નવા માણસો આવે છે અને તેને હડતાલવાળાઓની જગ્યાએ ભરવામાં આવે છે. ૧૫ રેલ્વેના કેટલાએક માણસો

કમણાં બીનરેલ્વેનાર બેકા હતા તેઓ મોટા જગ્યામાં આવવા લાગ્યા છે.

સવારે ગારડન નજીક મોટી મીટીંગ થઈ હતી. તેમાં મી. ડનપારે બધાને સરકારી સેવીંગ બેંક, તથા બીજી સોસાયટીમાંથી નાણાં એવી લેવાની બજામણ કરી હતી. જેઓ લશ્કરી બાગમાં હોય તેમને પ્રેર હોલ ઉપર જઈ રાઇફલ પાસે રાખી બંકાનો સરખમ સોંપી દેવાની બજામણ કરી હતી.

આજે ડરબનથી એક મોટું સરખમ મારિસપરમ કુચ કરી જવાનો વિચાર ચલાવી રહ્યું છે.

મારિસપરમમાં પીકેટો ફરત. બપોર પડ્યા છે. હડતાલવાળાઓ એક કલગ રમમાં મળ્યા હતા. મીટીંગ ખાનગી હતી.

લેડીસમીથમાં આજે પચાસેક જણા કામે ચડ્યા. બહારના માણસોની ભરતી થવાથી કેટલાકો બીધા હતા. તે વીધે વિચાર કરવા માસ મીટીંગ થઈ હતી. તેમાં મકકમ રહેવાના ઠરાવ થયા હતા. મજ કાલે કામ ઉપર ચડેલા તેમાં ૨૦ જેટલા પાછા હડતાલવાળાને મળ્યા હતા તે સહીત બધા ૨૦૦ જેટલાએ પોતાને સામાન સોંપી પગાર ચુકવે લીધા હતા. એ કે કેટલાક પાછા કામ ઉપર ચડવા માગે છે તેમને સરકાર મરજીમાં આવે તો રાખે છે. કોઇને એવા જવાબ મળ્યા છે કે મુદત પુરી થઈ એટલે હવે તમને સરકાર કબુલ કરી ચકતી નથી. એક તાર જણાવે છે કે લેડીસમીથમાં તો હવે હડતાલ માત્ર નામની છે.

બુધવાર.

આજે કામ ઉપર થોડાક માણસો ચડ્યા હતા પણ હડતાલવાળાઓનો ઉત્સાહ સાવ બાંચી પડેલો જણાયો હતો. બપોરે મીટીંગ થઈ હતી. તેમાં જુદી જુદી જગ્યાએથી આવેલ તારમાં મી. ડનપારે વાંચી જણાવ્યું હતું કે લેડા મજબુત છે. તેણે મીટી થીઆ (લશ્કર) ના મેંબરોને ફરીને બક્ષા મણ કરી હતી કે તેમણે સરખમ સોંપી દેવો.

મીલીથીઆ ખાતાના ઉપરી મી. વાલ્કરી એ હડતાલવાળાઓની તરફેણ કરી હતી પણ મી. ડનપારની ઉપર મુજબની સલાહ મુજબ નહીં વરતવાની આમદ પુરવક તેમને સલાહ આપી હતી. બધાએ મી. વાલ્કરીની સલાહ સ્વીકારી હતી.

મારિસપરમમાં આજે આશરે ૪૦૦ માણસના પગાર ચુકવાયા હતા. આજે વધુ ટરેનોની આવખા રાત્ર થઈ છે.

પીટો નથી. પણ કેટલાક લોકો હજી મનજીત છે.

ચરવાર.

આજે રિયાત તદ્દન બદલાઈ ગઈ છે. ડરખતમાં થોડા ઘણા હડતાલ ઉપર છે, પરંતુ બહાર ગામોમાં મોટા કામ હાથ ઉપર ચડી ગયો છે. ગ્રેવીસમાં મધ રાતે મીટીંગ થઈ હતી તેમાં ૧૦૦ વીરૂદ્ધ ૩૦ મતે અમુક ખાત્રી આપાય તો કામે ચડવા નો ફરાવ થયો હતો.

મારડન પાસે રોજ મુજબ મીટીંગ થઈ હતી. બીજી મીટીંગ ટાઉન હોલમાં થઈ હતી. તેમાં ૧૫૦૦ માણસ હાજર હતા. હડતાળવાળાએ પોતાની માનશૂની વળગી રહેવાના ફરાવની તરફેણમાં હાથ લેવા કર્યા હતા. પણ ખાત્રી બેઠક લેવાત તો પરીણામ જુદું આવત એવું જણાયું હતું. બીજી પણ કેટલીક ખાત્રી મીટીંગો થઈ હતી.

હડતાળવાળાની હાથ ચાલાકીને એક કેસ આજે કોર્ટમાં ચાલ્યો હતો. તેમાં તહેમતદારે ફરીયાદીની માસી માસી હતી. માસીએ તે તહેમતદારને ૩૦/- ફંડ કર્યા હતા.

મારીતસપરગમાં મોટે ભાગે કામે ચડવાની લાગણી ફેલાઈ રહી હતી. જાહેર મીટીંગમાં ૧૮૦ વોટમાંથી ૧૨૩ જણાએ કામે ચડવાનો પ્રસ્તાવ બતાવ્યો હતો. ૧૧ વાગ્યા પછી ઘણા માણસો કામે ચડ્યા હતા.

કેપટાઈનથી ત્રેડ યુનિયનીસ્ટોની મીટીંગ તરફથી હડતાળવાળાઓને હિલસોજી બતાવવાના ખચર આવ્યા હતા. લાંના એજંડને ૨૫૦ અરજીઓ મળી ચુકી છે.

શુકરવાર.

પણ માણસો કામે ચડી ગયાના આજે ખચરો મળ્યા છે. મેનલાઇન, સાઉથ અને નોર્થ કોર્ટ લાઇન તથા બીજી લાઇનમાં કાંઈક ઝાઝી પણ નીચમીત દરેન જવા આવવાની જાહેરખબર પણ છપાઈ છે.

લોરડ મોરલેનું ઇડિઆ કાઉન્સિલ બીલ ફરીને હાઉસ ઓફ લોરડ પાસે આવતાં આવળની પેઠે ત્રીજી કક્ષમ બીલમાંથી આવ્યો તે કાદી નાખવા બાબત અપર હાઉસે ધણો આમત્ત નથી કર્યા. જો કે તેઓએ હાઉસ ઓફ કોમન્સે ફરીથી દાખલ કરી તેવાનું રૂપમાં કબુલ નથી રાખી પણ લોરડ મોરલીની સંમતીથી સમાધાની થાય તેવા નવા રૂપમાં તે કક્ષમને ફેરવી નાખી છે.

તુરકીમાં બળવો

(તારો ઉપરથી)

સાલોનીકાના તારથી જણાવવામાં આવે છે કે અબ્દુલ હમીદને મનજીત એસ્કોરટ સાથે બોસહરસની એસીઆટીક બાજુએ લઈ જવામાં આવેલ છે.

તા. ૩૦ ના રોજ સાલોનીકાથી એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે અબ્દુલ હમીદ ઉપર કોર્ટ મારશીઅલ મારફત કામ ચલાવવામાં આવશે. તેના ઉપર રાજકોહનો આરોપ રાખવામાં આવેલ છે.

તેને દેહાંત ફંડની શીક્ષા કરવામાં આવશે એવો મત ખુદશી રીતે દર્શાવવામાં આવેલ છે.

કોન્સ્ટાંટીનોપલનો એક તાર જણાવે છે કે 'કપડી મેન' ને માટે જવાબદાર મળ્યા તો ચાર આજેવાન કાવતરોએ રોને પકડવામાં આવ્યા છે. અને કોર્ટ મારશીઅલે તેમના ઉપર કામ ચલાવી ફાંસીની શીક્ષા કરી છે. તેમને ફાંસી આપી દેવામાં આવી છે.

તા. ૩૦ મેના કોન્સ્ટાંટીનોપલનો તાર જણાવે છે કે ત્રણ અમલદારો અને સાત બીજા કામચલાઉ અમલદારોને કોર્ટ મારશીઅલે દેહાંત ફંડની શીક્ષા કરી છે. આ બધા ઉપર એક ડેપુટીનું ખુન કરવાનો આરોપ હતો. આ કેદીઓમાં ન્યાય ખાતાના પ્રધાન અને ટરકીસ્લ બેરેકના કમાંડનું ખુન કરનારાઓ પણ હતા.

મુસતાને ગઈ કાલે (રવિવારે) જુદી જુદી પ્રતીતલોની મુલાકાત લીધી હતી અને સાં સાલોનીકાના ધવાયેલા લશ્કરી એને તપાસ્યા હતા. તે નામદાર ઉધાડી ગાડીમાં અને એકજ રક્ષકને સાથે લઈ નીકળ્યા હતા. પ્રજાએ તેમને હરથના રોકાણથી વધાવી લીધા હતા.

ત્રીજી લશ્કરી ટુકડીનો કમાંડર મારસલ મીટ ને થોડા વખત ઉપર કોન્સ્ટાંટીનોપલથી સાલોનીકા ગયેલ તેણે રીએકશનરી પાર્ટીના હેલ્થો કીલ્થો જેમાં લલાચક સરંજામ છે તેને ઘેરો બાલ્યો છે.

આ કીલ્થામાં એક હબર માણસો હતાં. તેઓ એક પણ મંડુક છોડવા વિના ચરણે ચલા છે. બધાને કેદી તરીકે લઈ જવામાં આવ્યા છે.

તા. ૩૦ મેના કોન્સ્ટાંટીનોપલના તારમાં જણાવે છે કે ઇસ્તાંબુલ બીજાપાસે ત્રણ પારલામેન્ટ હાઉસ પાસે પાંચ અને વોર ઓફીસ પાસે પાંચ જણાઓને ફાંસી

દેવામાં આવી હતી. ફાંસી વખતે લોકો નાં મોટા ટોળાં હાજર હતાં.

હિલમીપાસા ટરકીસ્લ પ્રધાન મંડળ બતાવે છે. તેમાં કેટલાએક જુવાન ટરક પાર્ટીના મેમ્બરો છે.

ચરચા પત્ર.

હીદીઓને કનેડગત.

મે. જ. ઓ. ના અધીપતિ જોમ,

વોટરખરચના વિભાગમાં ઘણા વરસથી સરકારની પરમીટ લઈ બળદની ગાડીથી ફેરી ફરવામાં આવતી હતી. તે ટરાંસ વાલ સરકારની નજરમાં ખુચતી વાત હતી. તેથી એપ્રિલ તા. ૨૫ થી આવી પરમીટ દેવાનું સરકારે બંધ કર્યું છે. ગ્રેવિસની ગાડીઓ બાડે મળતી નથી તેથી ગરીબ બીઆરા હીદીઓને ઘેર બેસવાનો વખત આવ્યો છે. પરમીટ અસલ કદાં વવાનો હેતુ એવો હતો કે બળદની ગાડી લઈ કોઇપણ દેશની બીઆરીવાળી જગ્યાએ જઈ શકે નહીં. પણ પાછળથી પરમીટનો હેતુ બદલાયો અને હીદીઓને હાડ મારીમાં નાખ્યા. કેમકે કોઇ બેર અગર કાફર પરમીટ લેવા બંધ કે તુરત પરમીટ કાઢી આપવામાં આવે છે ન્યારે હીદીને નાનો જવાબ આપવામાં આવે છે. મને તો ભાસ થાય છે કે સરકાર આવતાં લાઇ સેન્સ પણ બંધ કરશે. ખરે, એ પણ સલામતની લગામમાં જે હારી બેઠેલા તેનું પરીણામ છે.

નીલીસ્ટરમ, લી. 'તખ્લુસ' ગરીબ.
તા. ૨૮-૪-૦૯.

પરચુરણ ચરચા

જરમીસ્ટનથી 'કોમન' અધુ મંજૂર થાય છે કે, જે લાઇઓ જેલમાં બેઠા છે તેમને છોડવાને ઉપાયો લેવા એ બહાર નાની ફરજ છે. પ્રીટોરીયાના વેપારીઓ એ આવી મીટીંગમાં ફરાવો પસાર કર્યા છે તો તેવીજ રીતે જે હીદીઓએ રજીસ્ટર લઈને બેઠા છે તેમણે પાછી માસ મીટીંગ કરીને રજીસ્ટર બાજી મુકવાં બોલ્યો. હું વીનંતી કરું છું કે એકવાર ફરીને પ્રીટોરીયાના વેપારીઓ પણ પ્રીટોરીયે માસ મીટીંગ બગીને આપણા સોચન પાળવા.

સ્ટેડરટનમાં ભાડે આપવાનું છે.

મારફટ રકમની વચ્ચે આવેલું મકાન
જ્યાં ૨ દુકાનો અને ૧૪ રૂમો છે. સ્ટોર
કરવા સાથે હું સરસ જગ્યા. સરતું ભાડું.
લખો:

જેમસ નેરન, એસ્ટેટ એજન્ટ,

બોક્સ ૧૧૪૪, બેલ્ગ્રાન્ડપર્ગ.

R. R. NAIDOO.

General Dealer & Direct Importer
of Indian Groceries.

64 Walmer Road,

Forwarding and Commission Agent.

STORES: LOWER PIER STREET.

P.O. Box 353. Telegrams: "MELON."
PORT ELIZABETH

રાકડ બજાર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવજ માંજ ૧ મસ્તાની	૨૧	૦	૫૦	૨૨	૦
લીમડીના	૨૩	૦	૨૪	૦	૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮	૬	૧૯	૦	૦
એફ. ડી. આર.	૧૮	૦	૧૯	૦	૦
મીની સમર	૨૨	૦	૨૩	૦	૦
ફાંના	૨૧	૬	૨૨	૦	૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૦	૬	૨૧	૬	૬
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧	૬	૨૨	૦	૦
મસૂરની	૨૩	૬	૨૪	૬	૬
મગની	૨૬	૦	૨૬	૬	૬
અડધની	૨૬	૦	૨૭	૦	૦
ચણા મુંબઈના	૨૨	૦	૨૩	૦	૦
દાળ	૨૭	૬	૨૮	૦	૦
વટાણા	૧૭	૦	૧૭	૬	૬
મકાઈ	૧૨	૦	૧૩	૦	૦
બીનીસ	૧૩	૬	૧૪	૦	૦
કાનુ તેલ ૧ ગ્યાલન	૩	૩	૩	૬	૬
એરડીનું	૨	૪	૨	૬	૬
મીડું	૩	૩	૩	૬	૬
નાળીએરનું	૩	૩	૩	૬	૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬	૬	૧૭	૬	૬
પીણા	૧૪	૬	૧૫	૬	૬
તીરકુળ નાતાલ	૮	૦	૧૦	૦	૦
આરો	૧૩	૬	૧૪	૩	૩
મદાસી સોપારી ૧૨તલ	૭	૦	૭	૬	૬
મરચા	૦	૩૧	૦	૩૧	૩૧
મી પેટી જીનીના પાંડ	૨	૬	૭	૧૦	૦
પોરબંદર	૮	૧૦	૮	૦	૦
પારાશીન એરોફેડ					
વાઈટ રોસ			૮	૮	૮
બાલન	૧૨	૦	૧૨	૬	૬
નાળીયેર	૧૧	૦	૧૨	૦	૦
ફલી	૫	૬	૬	૦	૦
મધમંડ સોપ	૧૩	૦	૧૩	૬	૬
સાણુ સીમ્સ રેલ	૧૫	૬	૧૬	૬	૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨	૬	૪૫	૦	૦
નેકટર ડી	૧	૮	૧	૮	૮
માચીસ લાલન	૩	૨	૩	૩	૩
સોપારી સેવરથની	૦	૧૦	૧	૦	૦
નીલ પોણ્ટ સીઆરેટ			૧૭	૦	૦
ફુલ નેસલનું	૨૦	૩	૨૧	૦	૦
લીમક (લીવરપુલ)					
મસ્તા એકની	૪	૦	૪	૬	૬

Bombay and Persia Steam Navigation Company.

TO
BOMBAY

Via EAST COAST
PORTS,

S.S. "NASARI"

Will sail on or about 26th May 1909

Taking First Class, and Deck Passengers At Reduced Rates.

બોમ્બે એન્ડ પર્શીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કું.

હીંદીઓને ખુશખબર.

ઉપલી લાઇનની બહુલી આગમોટ નાસરી તા. ૨૪મી મેને આસરે ડેલાગોઆ
બેથી ઉપડી આવેથી તા. ૨૬મી મેના રોજ ડેલાગોઆને બેરા મોઝાંબીક જમવાર તથા
મોઝાંસા મધને સીધી મુંબઇ જશે. હવે પછી આ લાઇનની આગમોટ દર ત્રણ
આઠવાડીએ આવશે.

ફર્સ્ટ, સેકન્ડ, તથા ડેકની નોલી બહુ જીજ્ઞાસુ રાખવામાં આવી છે.

આ લાઇનની સ્ટીમરો હુબહુમાં ફરે છે. એક હુબરથી બારસો
પાસે જશેની સગવડ સાફ કીચન, બજાર અને પાણીની સગવડ રાખી
છે. તે બાબત તેઓ સરદીરીફેટ કરાવે છે.

ખલાસીઓ સઘળા દેશી છે. એશીસરો માધણ છે. અને કપતાનો હીંદી
ઓના ધરમના રીત રીવાજથી વાકેફ છે.

બાળબચ્ચા સાથે આવનારા તથા જનારા પાસેજરો ખાસ આવી
અમુલ્ય તક ખુમાયશ નહીં. કારણ કે તે લાઇનની સ્ટીમરોમાં મરજદા
અને ધરમના નીયમો બહુ સારી રીતે સચવાય છે. આવી લાઇનની
સ્ટીમરોમાં સગવડો હોવાથી તેઓનું નામ મશહુર છે.

આ લાઇનના મલેકોએ કેવા સંજોગો વચ્ચે સ્ટીમરો અતરે મોકલવાની હિમત
ધરી છે તે બાબતના સમાચાર જે જગજગ અને મોઝાંસાથી મળ્યા છે તે સરવે
હીંદીઓ બહુતા હોવાથી અમે વીશેષ લખતા નથી.

અમે હમેદ રાખીએ છીએ કે અતરેના હીંદીઓ તેઓને માત્ર અને પાસેજરો
થી ઉત્તેજન આપશે.

પેસેજરો બાબત વધારે ખબર વાસ્તે અમારી વેસ્ટ ઓફ ઓફિસ પાસેજની
ઓશીસમાં અમેને બંધ મળવું અથવા પત્ર પહેવાર કરવો.

તા. ૭ ૬

સ્ટીમર નાસરી તા. ૨૭મી અપ્રિલના રોજ મુંબઈથી આવે આવવા ઉપડી ચુકી છે.

દાદા અમલુલાની કુંપની,

વેસ્ટ ઓફ, ઓફિસ પાસેજ, હરબન.

વેલવેવાળાની હાલવાને લીધે થયેલું છે.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનરાઓને પુરા ખબર

સાધો મુંબઈ

દેશગોઆને તથા બેરા થઈને

દર મહીને એક સ્ટીમર જાય છે.

એ કંપનીની આગેવાનમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખબરી દીઠીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સગવડવાળા તેમજ માથાપુ છે તેથી પાસેજરોને કાઠપણુ થાતે જરા પણ મુંઝવું પડતું નથી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર જાતે કંઈક મુશ્કેલી આપણા દોહી બાપ્તઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન મતા દતા, તે હવે પુરાનો મુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી ના ફાપનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગેવાન દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુંડ મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો સાબ નહીં મુક્તિ દેશ જનરાઓએ તાપ્તાર થઈ રહેવું.

સરકાર આગેવાન મુંબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાતે ખબર મળતે તે ઉપરથી સરકારી જાણ માટે અતરે જાપામાં નાખવશું તેથી સરકારે બેર ને વગર ખરેખર આગેવાન પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

પણ જાત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવનસે સીધે કોલંબો ધોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમકુર્ણી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ જુન

વિજલંકલં કલકત્તાં લલિતં.

જલં, જલં. "અમકુર્ણી" 2,800 ટન જુન ૮-૧૦

વિજલંકલં મહિરજલં મોરંકલકત્તાં જલંકલકત્તાં વિજલંકલંકલકત્તાં

બી. ઇન્સાઈમ ઇન્સાઈમની કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સીઅલ રોડ ડુરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

જી. સોન & સોન.

૧૨૮ કીટ, ડુરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

The Story of the Ramayana

The Epic of Rama,
Prince of India

B. J. L. P. ERASMUS

6d. nett.

Post Free 7d.

To be obtained direct from the publishers,

International Printing Press, Phoenix, Natal.

BUSINESS FOR SALE.

As going concern, General Store, best situated in Pietersburg, small Stock to be taken over at cost.

Apply: R. Box 27.

Pietersburg, Transvaal.

Sutton Flack.

& Co.,

ESTABLISHED 1856.

370, Smith Street, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 1229

આમમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચાગડાં, શીંગડાં, ઘેટાં અથવા બીજા નાં ચામડાં, પેટલની જાલ વગેરે ખરીદાવ મળીએ છીએ.

સરતી ડાયરો

માણુ સાવની થોડી ગવરીએ બાકી રહી છે તે અરધી કિંમતે વેચી નાખવા તૈયાર.

કિંમત: ૬ પેની

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.

કિંમત ૦-૦-૬ પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ટ્રાંસવાલનો સુધારણો કાયદો

કિંમત ૦-૦-૩ પોસ્ટેજ ૧ પેની.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtia
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXBURG

V. Easo,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Ohbaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
EBRAHIM NORDDIEN,
24 Friar Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Kashaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Majideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
POMOONULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amad Ismail Eesack,
Box 10,

Charlestown

Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DE AAR C.O.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Bazak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanna Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAEL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Snville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Unigeni Road.

JALMHOT & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MATET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghraj,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanphayee & Co.,
Box 738, Grey Street.

DURBAN

Lala Babbai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makon Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSENFBURG

Omar Rajan & Co.

ESTOUCURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dasa Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commission
Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naideo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakora,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HANNERTSBURG

Zoutpanaberg)

Ramopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietarsburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Ohhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.

E. E. DADASHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

RATANJI ROONATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boeshoek.
P.O. Box 2347.

J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3156.

Johannesburg.

C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,

Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamscoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Tehbaram Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building

A. E. CROTARIAL,
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.

HORMALGY IDOLY,
Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamed & Rawji,
Box 320.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJAS & LALOHAND
Box 92.

NANSEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRASIA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.

L. A. Gajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAFFIKING

Cassim Soomarr,
Box 61.
Kajee Rapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SKEAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Jonhart and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,

Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.

MERTA & KHANDEELA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Doshi,
Box 128

M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. R. NAMDOO
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,

E. A. Vriens,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 428
Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mungalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stad 375, Boom St., Pretoria
NARAYAN HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NADOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, **Befools.**

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDEERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadec,
Merchant Box 27,
A. S. Dossai,
Direct Importer, Box 123
Branch: Balfour.
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Data Osman.

VERULAM

BAHU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESBURST

G.R. Moola,
Box 1.
Vannali Lakha,
Box 45.

VREYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jossab Tayoh & Co.
Market Street.
Jossab Hassam & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NADREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ તરફથી

બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

ક્રાન્સવાલનો ખુની કાવ્યો.	૦-૦-૧
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
૪ જો. કાવરી ૧૯૦૯	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩

દવાય મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ
ખર્ચ પેની ૧ જીડું. કોઈપણ કાલોનીના
રૂપિય સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા
સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા કાલાજાઈ નવરોજી.
જો. જરૂરીસ બદરૂદીન તથાપજી.
મી. એમ. એચ. નાઝર.
ઈડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કાર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરૂદીન ફજર.
મેસર્સ એમ. કે. ગાંધી, અને એમ. જો.
અલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અગાજનીઆ.
સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ.
સ્ટાંડરટનના બહાદુર.
ડરબનના આગેવાનો વિએરે.
મી. આદમજી મીઆખાન.
મી. ઉમર હાજી આમદ હવેરી.
મી. હમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર.
કીમત : ફરેકની પેની એક. પોસ્ટેજ

અરધી પેની.
કેપ ટરાંસવાલ તથા રોડેશીઆના પશુ
રૂપિય સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,
ફીનીક્સ, નાતાલ.

નવું પુસ્તક

જેલનાં કાવ્ય.

[બોજી આવૃત્તી.]

ઇડિયન ઓપીનીઅનમાં હાલ આંખી
મયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં
કામલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી
કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. છતાં
કીમત આગળના પ્રમાણે
એક શીલીંગ, પોસ્ટેજ ૧ પેની.

મારો જેલનો બીજો અનુભવ.
[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી.]
કીમત ૬ પેની.

મહાત્માશ્રી કુલ્લીદાસજીકૃત

રામાયણ સાર.

પાલકાંઠ.

કિમત ૦-૧-૦ પોસ્ટેજ ૦-૦-૧

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MAY 15TH, 1909

No. 20

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 222.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 15TH, 1909.

The Policy of Pacification

THE leading article that we reproduce from the *Yorkshire Post* is, in many respects, though not in all, a fair summary of the present position of affairs in the Transvaal. The *Yorkshire Post* has always been well-informed, through its London correspondent, on the Transvaal trouble, and has always taken an intelligent and sympathetic interest in Asiatic affairs in the neighbouring Colony.

Like the Transvaal Indians themselves, our English contemporary refuses to talk about contentment with their present lot, but calls for mere submission to more powerful, or rather, more brutal forces. When General Botha plumes himself upon his victory over the passive resisters (a rather nebulous one, so far,) we are strongly reminded of the despatches of another and an immeasurably greater and more imperial general than he—Julius Caesar to wit. This historic personage used to announce periodically the "pacification" of this, that, or the other tribe, and thenceforward nothing more was heard of it. The reason was obvious—it had been wiped out of existence. Whilst the Transvaal Indians have not yet, by a mere accident, been wiped out of existence, in a sense General Botha's "contentment" approximates very closely to Caesar's "pacification." Their submission is the submission of a temporary despair. Yet how can we even talk of submission when the leaders of the community are in gaol or have just been released from imprisonment and are anxious and eager to return to durance vile! Whilst, it is true, many of the rank and file have bowed down before false gods, we believe that this is nothing but a period of

material rest and recuperation. We don't for a moment believe that enthusiasm for right and justice no longer moves the community. Doubtless, the two and a half years that the struggle has already lasted has tired many valiant fighters for truth, but on the other hand, it has strengthened the purpose of others, who refuse to allow the mass of energy and self-sacrifice of the past to be wasted. These men may be called, in current journalistic, "bitter-enders." In reality they are men of whom any nation might be proud, for they know how to keep a solemn obligation, and they value their manhood and their honour and the future of their children far above purple and fine linen. For them, the gaol has no terrors, semi-starvation is even welcomed; insult and contumely are as the breath of life; and men who can sustain all this without flinching and who are prepared to face it again and again, will neither submit, nor be content, nor be pacified, until they receive what is their own. They have sought victory from no selfish motive: they have had ever before their eyes a lofty ideal which they have essayed to make part and parcel of their daily lives.

To our mind, there is only one end to the process of "contentment" that General Botha is advertising with all the arts of modern *relame*. The Transvaal will eventually find itself left with the least desirable section of its Indian population which will be ready to barter its own immortal soul for the loaves and fishes of a miserable existence, daily threatened with more galling restrictions, unless victory is secured.

Our contemporary seems, like Colonel Seely, to have been misled by the clever prevarication indulged in by General Botha when he pointed out that 97 per cent. of the total Indian population was registered. Of course it is, but at least 75 per cent. of the registrations were voluntary, and would never have been recorded at all but for the loyal co-operation of the Indian leaders a year ago, before the duplicity of General Smuts and the Transvaal Government had been discovered. But the fact of registration has nothing to do with passive resistance, as witness the passive resisters now or recently in gaol, nearly all of whom are (as they feel, unfortunately) registered. We take leave to doubt whether the famous 97 per cent. will prove to be anything better than a Pyrrhic victory to the Transvaal Government. Meanwhile, we are faced with the remarkable phenomenon that, with 97 per cent. registered, the Government refuses to repeal the old Asiatic Act, which is

an admitted failure, and which was declared to be a temporary measure only. General Botha's magnanimity is truly awe-inspiring!

DAME RUMOUR IS SAID TO BE "A lying jade" and never to be trusted. Still, "The First Favourite" the irony of this touches us. "A message from Calcutta," so we are told in Monday's papers, "states that Lord Selborne is the first favourite for the Viceroyship in succession to the Earl of Minto." We wish we could rejoice in the possibility. His Excellency has doubtless many fine qualities. He is painstaking, energetic, capable and, as a rule, courteous. His addresses about the country on Agriculture, Education, Sports, and other great interests are models of clear thought joined to irreproachable ethics. They are practically sermons. Recently, though late, he has spoken with considerable ability on the native question, and few have spoken so well. All this we are not slow to admit. Lord Selborne is an exceptional man. We heartily wish there were no necessity to add a qualifying word. Unfortunately, however, for us, as it has been with so many another, when Indian matters are under discussion, Lord Selborne is a different man. His ethical standard appears to be lowered, his sense of justice becomes obscure, and he indulges in those irritating "pin-pricks" which he has deprecated so strongly in native concerns. His Excellency is the Royal representative here, and, as such, the natural protector of His Majesty's Indian subjects. But they have seldom been protected by Lord Selborne. Only the other day, the pitiful appeal of our people to be heard by him on the subject of deportation was absolutely refused, and they were referred back to the Government that was doing the wrong. He refused even to see or hear them. Undoubtedly his representations to the Home Government have largely influenced our British rulers to pursue that policy of "masterly inactivity" which has been so fatal here. We deplore the necessity of saying this. When an Indian deputation presented the High Commissioner with an address of welcome on his assumption of office, there was no section of the community more eager to support him in his high position and serve him with affection. Alas, they are discouraged souls to-day! The men who have no voice in Parliament, no means of redress against the oppression of the party in power, yet who are British subjects, and of the same original stock as Lord Sel-

borne, have appealed to him in their dark hour of need, holding out manacled hands, and pleading only to be heard by him, and have been met by a stern refusal. They regard themselves as forsaken by the only protector appointed for such a day, and they turn from him with sore hearts. In the face of this, what irony there is in Dame Rumour's message that "Lord Selborne is the first favourite for the Viceroyship in succession to the Earl of Minto." The same Press Agency telegram adds a statement which, if true, is like a streak of dawn:—"The Imperial Government is believed to be considering the practicability of training the younger sons of the Prince of Wales in order that one or other of them may at some future time be fitted to represent Royalty in India." India, we believe, would appreciate these two things in her viceroy—training and royalty. Training that will bring him into touch with the thought and aspirations of the people whom he rules, preventing the irritations which spring often from ignorance; Royalty that will make the thrones of India and of England one. At the heart of India loyalty still lives!

✓ WE LEARN FROM THE *Pretoria News*

The Colour Bar in Schools

that, as a result of private representations and the strong protests of our contemporary, the Pretoria School Board has held an inquiry into the alleged wrongful expulsion of four children from Daspoort School, (recently reported in our columns), at which the children and the representatives of the Daspoort School Committee appeared. The Board decided that the children must go back to school. How they came to this decision we are not told, but it is reasonable to suppose that, in the Board's opinion, the children were not coloured but white. Had these children been found to have a more pronounced trace of colour in their appearance, we fear the decision would have been otherwise. The report of the proceedings of the West Rand School Board, which we published in our last issue, shows the attitude of some of the white colonists in regard to the admission of coloured children to the Transvaal schools. Throughout the speeches there was an unmistakable current of feeling that coloured children must be excluded, the only debatable question being the means of finding out who was coloured. The Acting-Secretary of the Education Department wrote to the West Rand Board that "on the subject of the definition of 'coloured' children, I am directed to inform you with regret that it is impossible to define 'colour' in this sense and each case must be decided on its merits." I am sure that the following opinion, as a warning up of

this intelligent debate: "It's no use for us to meet here every fortnight and 'fool' ourselves that there are no coloured children in the white schools. Someone must deal with the thing directly." And so the matter rests. If the Government confesses its inability to define "colour," it cannot expect anyone else to do so. The colour line exists somewhere between absolute black and absolute white, and as it seems impossible, even were it desirable, to find a solution to this problem, would it not be far better on the part of the Education authorities of the Transvaal to advise the School Boards that, as the Transvaal Parliament counts among its honourable members men of colour, it would be more consistent to give coloured children the benefit of unrestricted education?

LAST WEEK'S CABLE NEWS INFORMS us that Colonel Seely, Parliamentary Promises

of State for the Colonies, has promised to make two inquiries. One is into the recent case of alleged flogging an indentured Indian which was reported in our columns not long since. We do not know what particular good will come of this inquiry. We would almost wish that Colonel Seely ceased to "inquire" about anything. There would be an immense saving in the State both in cable and stationery costs. For the Colonial Office, with that delicious *dolce far niente* for which it has so high a reputation, appears always to be satisfied with any cut-and-dried, half-baked excuse or explanation that a "diplomatic" Colonial ministry may foist upon it. The sucking-babes of Whitehall deserve immediate translation to the celestial regions so overwhelming is their bleached innocence. Colonel Seely has also "promised to inquire" into Lord Selborne's refusal to receive an Indian deputation on the subject of the deportations. As Lord Crewe has lately boasted of the special satisfaction to him of his relations with Lord Selborne, we do not know that the Transvaal Indians will benefit much by this enquiry, especially as the noble Lord who takes his instructions from the Botha Government, and who consistently refuses to accept any responsibility for the welfare of the disfranchised and unrepresented Indians, can always happily retort that the great and glorious Constitution forbids him to interfere in matters that concern his Ministers. When we compare, or rather contrast Lord Selborne with his predecessor, we can scarcely believe, with all respect to the present Governor of the Transvaal, that the same nation gave them birth. We can only feel that every Government that comes to power in South Africa that is not a Government that has known so well how to think reason-

sibility is well-matched by the "non possumus" attitude invariably assumed by its representative in the Transvaal.

✓ MR. WILLIAM ARCHER'S NAME IN THE world of literary criticism and journalism is well-known. The translator of Ibsen

must have a mind far above the average, and he has proved his philosophical and critical bias in a series of valuable, interesting and suggestive papers on the colour problem in the United States, entitled "Southward Ho! A Study in Black, White, and Brown," that he has been latterly contributing to the columns of the *Westminster Gazette*. The articles are most luminous and sympathetic, but throughout, whilst they are full of a broad, generous, and tolerant sympathy, they are redolent of a subtle scepticism that indicates at least an originality and a sense of discretion and discrimination that will effectively prevent the usual gibe of "sickly sentimentality" from being hurled at him. In one of his essays, he speaks as follows, and his words have a familiar ring:

"By treating him with consistent and systematic injustice, the South is weakening and confusing her own case against the negro. In spite of many better impulses among the more enlightened of her people, her dominant instinct is to substitute for slavery a condition of serfdom. The black race is to have no inalienable rights, but rather revocable licences to pretend to be freemen, so long as the pretence does not seriously interfere with the convenience or profit of the white race. And specially must the strictest limits be placed to the freeman's right to work when and where he will, and even, if it suits him, to refrain from working. The South needs the negro's labour, and is determined to have it, not on his terms, but on hers."

Substitute "South Africa" for "the South," and the "coloured man" for the "negro," and the words are literally true of existing economic and social conditions throughout the sub-continent. The Cape only is a partial exception. We often hear the Governments of South Africa described as democratic Governments. What folly! Democracy is unknown in South Africa. For many a long day to come we shall have a querulous white aristocracy harshly ruling a sullen and suspicious coloured proletariat.

✓ INTERPRETERS' EXAMINATION. A *Gazette* Notice states that the next examination of candidates for certificates of proficiency in the Indian languages will be held by the Government Board of Examiners at the Criminal Investigation Office, Pietermaritzburg, on the 16th and 19th June, commencing at 9-30 a.m. on each day. Notice of intention to sit for examination must be given by the 5th July.

The Blue-Book

On the Transvaal Situation

(Concluded)

We give the following further extracts from the Blue-Book "relating to legislation affecting Asiatics in the Transvaal":—

Enclosure 1 in No. 42.

LORD SELBORNE TO GENERAL BOTHA.

Mount Nelson Hotel, Cape Town,
10th December, 1908.

Dear GENERAL BOTHA.—I have received another telegram from the Secretary of State about the Indian question in reply to a telegram from me in which I pointed out the difficulty of attaining finality in this matter. He says that he quite understands this point and recognises the reasonable and conciliatory attitude which my Ministers have adopted in the face of great difficulties, but he again lays stress on the fact that the continuation of the Indian agitation is not only inconvenient for the Transvaal, but has greatly exercised public opinion both in India and in the United Kingdom, and that His Majesty's Government is extremely anxious that it should be brought to a close. The Indian Government, says the Secretary of State, recognise that they are not in a position to make representations against the Transvaal's refusal to repeal Act No. 2 of 1907, but they ask for the considerate treatment of Indians who possess pre-war rights but were not continuously in the Transvaal for three years before the war, and further urge the admission of a limited number of educated Indians.

The Secretary of State proceeds to make the following suggestions, proposed apparently by a deputation consisting of both Houses of the Imperial Parliament and representing all sections of opinion, as a means of securing a final settlement:—

That the Transvaal Government, in addition to conceding the two points mentioned above (the considerate treatment of Indians with pre-war rights and the admission of a limited number of educated Indians), which the Secretary of State presumes might be conceded by Executive action, might undertake to repeal Act No. 2 of 1907, and, consequently, Act No. 36 of 1908 also, after the lapse of such a period as would ensure that all the Indians were registered under them, and might rely afterwards on a strict immigration law re-enacting only so much of the repealed legislation as might be required to preserve the rights of Indians already registered. The Secretary of State says that he infers from Mr. Smuts's speeches, printed on pages 1 and 2 of the Blue-Book (of 1908), that he was at one time inclined to suggest some such

solution. The Secretary of State adds that His Majesty's Government feels that it is not in a position to press this solution upon the Transvaal Government, who have given effect to the terms of the compromise made with Mr. Gandhi and others in January last; but he says that if you and your colleagues were prepared to proceed on these lines on condition of the settlement to be thus arrived at being final, it would be recognised that you desired to meet the difficulty which has resulted from the misunderstanding alleged by Mr. Gandhi to have arisen during the negotiations between him and Mr. Smuts, and not only His Majesty's Government, but the Government of India also, would be greatly strengthened in their efforts to persuade those who sympathise with the Indians to induce them loyally to accept the situation.

Will you very kindly let me know what you think of these suggestions, and advise me as to the reply which I should send to the Secretary of State?

Believe me, &c.,

SELBORNE.

Enclosure 2 in No. 42.

LORD SELBORNE TO GENERAL BOTHA.

Mount Nelson Hotel, Cape Town,
12th December, 1908.

Dear GENERAL BOTHA.—With reference to my letter of the 10th instant about the Indian question in the Transvaal, I have received a further telegram from the Secretary of State in which he calls attention to the following resolution, passed at a meeting of British Indians on the 4th November, a copy of which, together with other resolutions, was sent to the Secretary of State at the Indians' request:—

"British Indians demand that the right of free immigration under the general Immigration Act of the Colony be conceded to six highly educated Indians yearly in order to minister to the spiritual and intellectual needs of the people, and unhesitatingly reject the humiliating proposal of the Transvaal Government that temporary permits be granted to priests, professional men, and teachers."

A copy of this resolution, when received by my office, was sent to Ministers, who were asked whether they had any remarks to make upon it. They replied that they had nothing to add to previous minutes on this subject, and it was accordingly forwarded to the Secretary of State without comment.

The Secretary of State, however, in his telegram, says that this resolution appears to him to indicate that the Indian Association is now prepared to accept the limitation of admissions under the Immigration Act to a permanent basis. Will you, therefore, take this point into your consideration in

connection with the Secretary of State's suggestions which I passed on to you in my letter of the 10th instant?

Believe me, &c.,

SELBORNE.

Enclosure 3 in No. 42.

GENERAL BOTHA TO LORD SELBORNE.
South African National Convention,
Cape Town, 15th December, 1908.

Dear LORD SELBORNE.—I have received your note of the 10th instant containing therein certain suggestions of the Secretary of State with reference to the Indian question, and also a supplementary note of the 12th instant. I gather from the first that the Indian Government asked for two points which require Executive action,

- (1) the considerate treatment of Indians who possess pre-war rights but were not continuously in the Transvaal for three years before the war; and
- (2) the admission of a limited number of educated Indians.

With reference to the last point the Transvaal Government have repeatedly assured both His Majesty's Government and the Indian leaders and their white friends in the Transvaal that they are prepared to take into favourable consideration the application of any educated Indians for admission into the Transvaal and to grant such applications in proper cases. Notwithstanding this assurance, no such application has, so far, been made, and it almost seems as if the Indian leaders are not anxious to avail themselves of the solution thus offered, but prefer to keep their grievance alive and to use it as a means of agitation and attack against the Government.

If they are at all serious in their wish to see a limited number of educated Indians admitted into the Transvaal, the way to realise it has been repeatedly indicated by our declarations. The fact of the matter is that they desire to see the Asiatics Acts repealed and all differential treatment of Indians done away with and the same educational tests applied to both white and Indian immigrants. If this is not what they mean, then there is no valid reason why, under the existing laws, applications should not be made for the admission into the Transvaal of such educated and professional Indians as may be necessary for the needs of the Indian community in the Transvaal. The admission of Indians into the country on the same educational qualifications as whites could not for a moment be entertained as a policy; if they are serious in asking for less, then they should accept the assurance of the Government and cease agitation on this point. The objection of the Indians to this is on the ground that the acceptance of temporary permits under the present law would be

humiliating is entirely groundless, as the Government have assured them that their permits could be extended indefinitely in proper cases. Their proposal involves fresh legislation which the Government, in view of the intense feeling among the white population, do not think in the public interest.

I do not understand that the other point raised by the Indian Government is at all a grievance, at any rate with the Indians. The clauses in Act 36 of 1908, in reference to pre-war Indian residents of the Transvaal, embody in exact terms the arrangement which Mr. Gandhi came to at the Conference referred to by the Secretary of State. If pre-war Indian residents have recently suffered in the Transvaal, it is chiefly because they are taking part in this agitation against the Act and not because they are barred from entering the country under the provisions of the Act. If there are cases where a strict adherence to the letter of the Act would cause undue hardship the officials will be instructed to treat such cases with every consideration.

I am glad to note that His Majesty's Government recognise the reasonable and conciliatory attitude of the Transvaal Government in this matter, the difficulties of which are not so great in themselves, but are very seriously aggravated by the spirit of fanaticism which actuates a portion of the Indian community. The Government will continue to do its best to allay this unhappy spirit and hope to be successful in the end. They do not, however, think that the repeal of the Asiatic Act would be a proper solution of the difficulty. It is quite true that the Colonial Secretary at one time seriously considered the repeal of Act No. 2 of 1907 and the introduction of the necessary safeguards into the Immigration Law, and it was only when he became convinced that the Indian leaders would in that event continue their crusade against these safeguards, that he gave up the attempt to obtain peace in that way.

The last Act has only recently been placed on the Statute Book; large numbers of Indians appear quite content with its terms; and in my opinion it should be given a fair trial. Besides, its repeal would very seriously damage the Government in the opinion of the white community, and would lead to a still more dangerous agitation from that quarter.

I hope that Lord Crew will appreciate the grave difficulties in the way of giving effect to his suggestions for the repeal of the Asiatic Acts, and await the results of the present policy of the Government. In carrying out that policy the Government will proceed as tactfully as possible under very difficult circumstances.

Believe me, &c.,
L. B. BURN,
His Excellency,
The Earl of Selborne, G.C.M.G.

No. 47.
THE DEPUTY GOVERNOR OF THE
TRANSVAAL TO THE SECRETARY OF
STATE.

(Received 20th February, 1909.)
Governor's Office, Johannesburg,
30th January, 1909.

My Lord.—With reference to your Lordship's despatch of the 24th December, I have the honour to enclose for your information, a copy of Minister's Minute, No. 49, of 29th January, 1909 (with enclosure), on the subject of the case of Latief Hajee Noor Mahomed.

I have, &c.,
METHUEN,
Deputy Governor.

Enclosure in No. 47.
MINISTERS TO DEPUTY GOVERNOR.
(Minute No. 49.)

Prime Minister's Office,
29th January, 1909.
With reference to His Excellency the Deputy Governor's Minute, No. 15/1/09, of the 14th instant, transmitting copy of despatch from the Secretary of State, of the 24th December last, Ministers have the honour to advise that nothing is known regarding the alleged treatment by the Portuguese Authorities of Latief Hajee Noor Mahomed. This Indian returned to the Transvaal in November last and was detained at the frontier station—Komatipoort—because he was not in possession of authority to enter the Colony. Nevertheless, he was permitted to proceed with the object of reporting himself at the office of the Registrar of Asiatics. He then declared he was most desirous of conforming with the provisions of the law but was afraid to do so because he had been intimidated by Gandhi's party. The provisions of Section 8 of Act 36/08 were explained to him, and he then appeared before a Magistrate in Chambers and made an affidavit certified copy of which is attached.

The magistrate was satisfied that Latief's failure to apply for registration was due to the fact that he was afraid to apply, and an order was made that he should make his application within eight days. This application was duly made, and the Indian forthwith received his certificate of registration.

JACOB DE VILLIERS.
December 14th, 1908.
LATIEF HAJEE NOOR MAHOMED sworn, states:—

I am an adult Asiatic as defined by Section 1 of Act 36 of 1908. I have no certificate of registration under Act 36 of 1908 as I was afraid to take it out. My compatriots told me that the certificate I previously held, namely, the Dutch registration certificate and permit to enter were sufficient. I wish to register under Act 36 of 1908.
XXd.

Applicant to make application forthwith for registration within eight

days from December 14th, 1908, inclusive.

F. J. DIXON,
Assistant Resident Magistrate.
Enclosure in No. 49.
MINISTERS TO GOVERNOR.
(Minute No. 58.)

Prime Minister's Office, Pretoria,
30th January, 1909.
Ministers have the honour to acknowledge the receipt of His Excellency the Deputy Governor's Minute, No. 15/1/09, of the 21st instant, covering copy of despatch, dated and idem., from the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, in regard to the treatment of Mr. Aswat and other Indian Mahomedan prisoners in the Johannesburg Gaol.

2. In reply, Ministers have the honour to inform His Excellency that the Prison Regulations prescribe a thorough medical inspection on the morning after reception as well as before discharge. With a large number of prisoners it is not possible to permit each man to undress separately for medical examination. The examination is, however, made with such due regard to decency as is consistent with the Regulations, and, in view of the number of prisoners received, they are not kept naked long. The statement that prisoners were kept standing for an hour and a half in a naked condition before discharge is in conflict with the information obtained by Ministers, viz., that the time required for bringing discharged prisoners to the reception room, examining, changing, and parading them outside, usually occupies half an hour.

3. Indians are allowed to retain their sacred waistband or thread, and are permitted to use a separate latrine which is provided with water, and, generally, every effort is made by the prison authorities to avoid wounding the susceptibilities of Mahomedan prisoners while carrying out the Prison Regulations.

4. Ministers would add that no complaint was at any time made by Mahomedan prisoners to the gaol authorities that compliance with any of the Regulations was in conflict with their religious observances.

JACOB DE VILLIERS.
Enclosure in No. 51.
MINISTERS TO GOVERNOR.
(Minute, No. 77.)

Prime Minister's Office, Pretoria,
16th February, 1909.
Ministers have the honour to acknowledge the receipt of His Excellency the Deputy Governor's Minute, No. 15/1/09, of the 14th instant, covering copy of despatch dated 16th January, on the subject of the imprisonment of British Indian children.

2. In reply, Ministers have the honour to inform His Excellency that they regret there is no institution in this country, apart from prisons or gaols, to which Indian minors who

have been sentenced to imprisonment could be sent.

LOUIS BORNHA.

Enclosure 2 in No. 52.

MINISTERS TO GOVERNOR.

(Minute No. 82.)

Prime Minister's Office, Pretoria.

19th February, 1909.

With reference to His Excellency the Governor's Minute, No. 151, of the 9th ultimo, transmitting Transvaal despatch of the 15th December last, Ministers have the honour to invite the attention of His Excellency to the letter addressed to him by the Prime Ministers on the same date communicating the views of Ministers regarding the demand of the Asiatic leaders for the admission of Asiatics to the Transvaal under an educational test.

The despatch of the Secretary of State correctly sets forth the facts regarding the claims made for the repeal of Act 2/07. No promise of repeal was ever made although the matter was discussed and the Government intimated that they were prepared to consider the replacement of the Act by an amendment of Act 15/07—the Immigrants' Restriction Act—whereby the necessary machinery would be provided for the carrying out of the essential principles of Act 2/07, and safeguarding the Colony from fresh Asiatic immigration. It was only on the rejection by the Asiatic leaders of this proposal that Act 36/08 was passed in terms of the compromise arrived at in January, 1908. Under Section 2, Sub-section (3), however, of the Act it was specially provided at Mr. Gandhi's request that every Asiatic holding a certificate under the Act would be subject to its provisions and not to the provisions of Act 2/07. This is a benefit of which Asiatics registered under Act 2 are now availing themselves by the exchange of their certificates for certificates issued under Act 36/08. Of 637 certificates issued under Act 2/07 the holders of 204 of these have effected exchanges.

The unfortunate situation created by the action of the Asiatic leaders is happily passing away. It is estimated that 97 per cent. of the Asiatic residents of the Transvaal entitled to registration have actually been registered, and the small minority are commencing to make their applications.

Every possible latitude is extended to applicants for licences and signatures are being freely accepted in place of thumb impressions. 952 applications for trading licences were made between the 1st of January and the 6th of February, 1909, all of which have been issued.

Temporary permits under Section 16 of the Act are also being applied for, and 11 of such permits for various periods extending up to twelve months have recently been granted.

Seventy-nine Asiatics have notified appeals under Section 6 of the Act

against the refusal of the Registrar to register them. 18 appeals have been withdrawn or dismissed; 1 has been upheld and the remainder have yet to be heard.

Large numbers of Asiatics previously registered but who have destroyed their certificates are now applying for duplicates.

Ministers appreciate the grave difficulties of His Majesty's Government as explained in the despatch from the Secretary of State and need scarcely say that they have given their most careful consideration to the suggestions contained in the concluding portion of the despatch. They are, however, of opinion that the adoption by them of any such course as that suggested by the Secretary of State will, in the present state of public opinion, meet with very grave opposition from the Transvaal Parliament. Besides, they have every confidence that the passive resistance movement is rapidly breaking down in all directions, as the great bulk of the Indian population in the Transvaal is submitting to the law. Any fresh concession, however, to the small recalcitrant minority will be misunderstood and will aggravate the situation. They therefore consider that the wisest course at present is not to attempt a fresh solution where so many in the immediate past have already failed.

LOUIS BORNHA.

The London Committee

And the Deportations

The following letter has been sent to the Secretary of State and circulated throughout the English Press: 5 Pump Court,

Temple, E.C.

15th April, 1909.

The Under Secretary of State,
Colonial Office, S.W.

Sir,—I am desired by my Committee to communicate for the kind attention of the Secretary of State the receipt by them of the following telegram:—

"To, The South Africa British Indian Committee, London.

Sixteen deported Mozambique for India yesterday including old residents some eleven fifteen years.

Transvaal British Indian Association.
Johannesburg, 15th April 1909."

I am to add that in recommending His Majesty not to exercise the Royal veto in respect of the Transvaal Registration Laws, the then Secretary of State, Lord Elgin, did not, in the humble opinion of my Committee, contemplate that those Laws would be so administered as to bring about the expulsion from their homes and the land of their domicile of the British Indians whose identification it was sought to establish.

My Committee venture to remind the Secretary of State that before the

laws referred to were finally sanctioned, the objection was taken by the British Indians of the Transvaal and by my Committee that grave danger existed that they might be employed oppressively against the very people whose titles it was claimed they were designed to protect, and that the continued residence in the Colony of even those British Indians whose vested right to be there had been fully established, might be impossible.

My Committee would also recall the assurances repeatedly given by Transvaal Ministers in regard to these objections, that their purpose in enacting the Registration Laws was largely to protect and not to assail the vested rights of British Indians already established in the Colony, to facilitate the expulsion of only such Asiatics as might have entered surreptitiously, and to prevent any influx of would be new comers.

From the telegram now received, and others that have preceded it and have been forwarded to you, it is apparent that the effect of the Registration Laws has been to drive out from the Transvaal—chiefly to India—about half the British Indian population that was re-admitted into the Colony at the close of the war upon proof of pre-war domicile, and that the number still remaining is threatened with yet further depletion.

My Committee would respectfully refer to the speech of the Secretary of State on the 24th March in the House of Lords, in which his Lordship is reported to have said (Parliamentary Debates Vol. 1 No. 17.) "No British Indian domiciled in Africa has been deported from Africa, and that statement will, I think, remove a misapprehension under which, I do not say the noble Lord (Lord Ampthill) but some of the noble Lord's friends have been labouring."

I am to assure his Lordship that the British Indians who have been deported include several of South African birth and some who are Transvaal born, while of those deportees who have been shipped to India from South Africa, the majority are established business men of many years' standing, whose home was no longer India but South Africa. It would appear, therefore, that the Secretary of State was misinformed, and so led to state (*vide supra*) that "These deported Indians.....are as far as it is possible to ascertain, Indians domiciled in India."

My Committee desire me to draw special attention to the danger that the expulsion as now carried out by agreement with the Portuguese authorities of Mozambique may deprive the deportees of the opportunity of appealing against the order of the Magistrate upon which such deportation is executed.

I have the honour to remain, Sir,
Your most obedient servant,

L. W. RITCH,
Secretary.

The Policy of Pacification

"The Yorkshire Post" on the Transvaal Situation

The Yorkshire Post of the 14th ult. has the following leading article:—

When members of the Government plume themselves upon the spirit of unity and loyalty which seems now to prevail in South Africa, it is well to bear in mind two features of the situation to which we at home cannot be indifferent. The first is the dubious position in which the African natives are placed under the Union Constitution as drafted, a point which has received insufficient attention in this country; the second is the complete failure of the Colonial Office to obtain any redress for the grievances of the Indian subjects of the King domiciled in the Transvaal. A telegram from Johannesburg states that at a mass meeting of Indians held there on Monday a resolution was unanimously adopted declaring to be unfounded a statement made by General Botha in a despatch to Lord Crewe that many Indians in the Transvaal are now content. We rather doubt whether the Transvaal Premier ventured to use this term. What he did say, in the last despatch from him published in the Blue-Book lately issued, was that the situation created by the action of the Asiatic leaders is passing away, and that the passive resistance movement is rapidly breaking down in all directions, the great bulk of the Indian population submitting to the law. This was written in February, and we believe the statement is justified by the facts; but submission means despair not contentment. It had become apparent by then that there was little hope of the Home Government being able to obtain justice for the Indians, and this impression will have been confirmed by the brief despatch from Lord Crewe with which the Blue-Book closes. There is still what General Botha calls a small recalcitrant minority, who are submitting to grievous suffering and indignity rather than comply with the registration law, which they regard as an outrage upon their religious scruples and on their rights as British citizens. Repeated sentences of imprisonment with hard labour have failed to subdue the spirit of these men, many of them highly educated and occupying good positions in business or professions. Deported from time to time, they have returned, only to suffer further imprisonment and now the Transvaal Government are placing some of them in the hands of the Portuguese at Delagoa Bay, that they may be shipped off to India under the law which forbids their residence in the Portuguese Colony. This is a proceeding to which attention has very properly been called in Parliament, for it is practically handing over British subjects for punishment by a foreign Power. The only excuse Lord Crewe

can make is that the men so treated were not "domiciled" in South Africa, and this is the plea of the Transvaal Government, but there is ground for doubting the assertion. Whilst, however, Mr. Gandhi and other stalwarts maintain their ground, it is evident that the majority of the Asiatics have yielded. General Botha, in the February despatch, said it was estimated that 97 per cent. of the Asiatic residents in the Transvaal entitled to register had actually registered, and the small minority were commencing to make their applications.

That a great many of the Asiatics have submitted we gather from the organ of the leaders, *INDIAN OPINION*, published in Natal, but it is asserted that they have done so to safeguard their business and private interests, and that there will be a recrudescence of passive resistance after the documents issued to them have served their purpose. The paper contains a letter bearing the signatures of a number of Hindoos, in which they say they have taken out duplicates of the certificates which they burnt some months ago as a protest against the action of the Government in refusing justice to the Indian community. They explain that they have taken this step for business and private reasons, and in no way because they had any desire to comply with the law, that they are in full sympathy with the noble acts of their brethren who are continuing the struggle, and promise to join again and support the movement so soon as their difficulties are over. This appears to be typical of the attitude of those who have accepted registration, and though one may doubt whether many will rejoin the revolvers after having submitted, there is no question of their content: nor is the position of the British Government vindicated in the eyes of His Majesty's Indian subjects, whether in South Africa or in Asia. In the Blue-Book there appears a telegram from the Viceroy of India, in which he stated that public opinion was greatly exercised on the subject of the treatment of British Indians in the Transvaal, and protests had been received from all parts of India. Speaking for the Government of India, Lord Minto said they regarded the political effect in that country of the measures taken to enforce the law as a very serious matter in existing circumstances, and considered it most desirable that some settlement of the questions in dispute should be arrived at without delay. How strong the feeling of some of the Indians in the Transvaal is may be gathered from a petition forwarded to His Majesty's Government by Pathans and Panjabis resident there. In this they declared that they were bound by a solemn oath never to give their impressions in connection with their identification, irrespective of what other members of the Indian community might choose to do—the leaders having, as a compromise, accepted this system, on certain conditions

which they say have not been complied with.

Into details of the dispute it is impossible to enter—the great point is that the Indians complain that they are worse treated under British rule than they were under the Boers, and are so wounded in conscience that 300 or 400 have undergone imprisonment rather than submit to the law which has been unanimously passed by the whites in the Transvaal Parliament. As we have said, a compromise was arrived at a year ago, under which the system of identification by fingerprints was accepted on the condition that an amended law should be passed. This was done, and the new Act is admitted to be a "very great advance" on that of 1907, but the old law was retained. The Indians maintain that it was a condition of the compromise that the law of 1907 should be repealed, and when the promise was denied and repeal refused very many who had registered under the compromise burnt their certificates. Without these certificates it was unlawful for them to be in the Transvaal, hence the prosecutions, imprisonments, and deportations. The chief object of demanding the repeal appears to be that it would then be possible for educated Indians to enter the Transvaal. The immigration of Indians was free before the war, but all that is now asked that those should be admitted who can pass a high educational test—professional men who are required for the wants of the resident community. Lord Crewe has endeavoured to induce the Transvaal Government to comply with this demand, but the utmost they will promise is that permits may be issued to a few professional men—such as priests and medical men—to reside in the Colony for limited periods, which may be extended from time to time if deemed advisable. The proposal is that about six of these permits should be issued annually, and with this exception the immigration of Asiatics is barred absolutely. The British Indians have accepted the suggestion of six per year, while repudiating the system of temporary permits as insulting. Lord Crewe, however, is of opinion that they had better yield to the inevitable, and in view of the solidarity of opinion among the Whites thinks he would do more harm than good for the Indians by further pressing the Transvaal authorities. In these circumstances, it appears likely that the agitation will die out, but the feeling will survive among the Indian people that the King is unable to obtain justice for his subjects in one of his own possessions.

THE PROTECTOR, Mr. L. H. Mason has been appointed by the Governor to act as Protector of Indian immigrants, from May 1st, during the absence on leave of Mr. J. A. Polkinghorne.

✓ The "Mall" and the Blue-Book

The latest English Blue-Book containing correspondence "relating to legislation affecting Asiatics in the Transvaal" adds but little to one's knowledge of an unfortunate and long-drawn controversy, says the *Rand Daily Mail*. The volume is made up chiefly of the memorials and letters of the passive resisters, and enquiries of the Imperial authorities. One cannot say that the documents increase one's admiration for the way in which the Asiatics have conducted their case. The official answer to the alleged ill-treatment of Indians at Komatipoort some time ago is so clear and so convincing that it is impossible to believe that the serious charges originally brought had any real foundation in fact. The correspondence relating to this and other supposed cases of harsh treatment cannot fail to leave upon the mind of the impartial reader the impression that the Indians were determined at all costs to pose as martyrs, and were not particularly scrupulous regarding the methods they adopted. Where it has been alleged that the Indians were half starved, it appears that they were either offered food and refused to take it or were actually given bread but left it behind them. Indeed in the Komatipoort business, as in other cases, the officials seem to have gone out of their way to try and make the lot of the passive resisters as pleasant as possible, and the letter of the regulation was again and again set aside in order to make their life as easy as it could be made under the circumstances. In more than one instance the Indians either expressed themselves as perfectly satisfied, or made no complaint of any kind. Yet days afterwards the most serious allegations were suddenly brought against the very officials who had done their best for the people detained.

But whatever complaints the Indians have to make they cannot assert that the Imperial Government remained deaf to their ululations. It is seen that a perfect deluge of telegraphic enquiries poured in upon the Transvaal Government. No allegation made by the passive resisters was considered too small for investigation, and more than once Lord Crewe expressed a strong hope that the Transvaal would be able to make concessions which would satisfy Asiatics. The Indian Government also brought influence to bear, but the Viceroy's communication does not give any indication that the serious nature of the passive resistance movement was understood in India. An Anglo-Indian of fifty years' experience once declared that if every native refused to do any work for the white man British rule in India would disappear in a day. Passive resistance in fact could destroy British dominion in the East quicker than anything else,

and no Indian Government which appreciated its real effect would support it in the slightest degree. The policy of the Transvaal Government is laid down very clearly in the Blue-book. It cannot entertain the admission of Indians into this colony on the same educational qualification as whites, but it is willing to admit the teachers and doctors, etc., needed by the Indian population, under the permit system. No applications have been made, however, and General Botha remarks that it "seems as if the Indian leaders are not anxious to avail themselves of the solution thus offered, but prefer to keep their grievance alive and to use it as a means of agitation and attack against the Government." The attitude of of the Transvaal is summed up in a memorandum dated December 15th last, which contains the following passage:—

"The last Act has only recently been placed on the Statute Book; large numbers of Indians appear quite content with its terms; and in my opinion it should be given a fair trial. Besides, its repeal would very seriously damage the Government in the opinion of the white community, and would lead to a still more dangerous agitation from that quarter."

In the last few months it has been clear that the agitation has been carried on by a handful of irreconcilables, and that the mass of the Asiatics have made up their minds to accept the law. But for the bitter-enders amongst the British Indians the whole trouble would have ended long ago—in fact, it would probably never have started. That the Transvaal Government should be expected to give way now to a minute minority, would be to lay down a principle which would render all government impossible.

✓ Mr. H. S. L. Polak has replied to the above as follows:—

Sir,—In your issue of to-day, you deal at some length with the latest Blue-Book on the ever-present Transvaal Asiatic difficulty. I am somewhat chary of attempting to reply to your statements and comments, as I am far from certain whether my remarks are likely to be printed. You charge those who have endeavoured to bring to light cases of the harshest cruelty and flagrant injustice with being "not particularly scrupulous regarding the methods they adopted." This is strange from you, Sir, who have consistently and deliberately, for months past, refused to publish anything emanating from the side of the passive resisters, that tended to put a different gloss upon the official account of facts at issue, on the pretext that the public was not sufficiently interested in the subject, although you stultified yourself by offering your own comments thereon. It is always unpleasant to indulge in the *tu quoque* argument, but you will, I am sure, forgive my pointing out to

you that you have abused, as I think a privilege entitling you to the last word.

In regard to the subject-matter of the Blue-Book, it is obvious that you are anxious to explain away the Komatipoort incident, in the terms of the official answer to the alleged ill-treatment of Indians there, but you have carefully limited to consider, as have the compilers of the Blue-Book, the reply of the British Indian Association to that answer, asking for a public inquiry. You also seem to be unaware—it is one of the many things of which you are unaware in connection with this controversy—that, according to the gaol regulations, Indian prisoners are regarded as aboriginal natives, and are so treated. Even without any deliberate act of cruelty or any insult on the part of gaolers, it is obvious, from that fact alone, that immense hardship is caused to men, who, apart from being political offenders and not criminals at all, are men of standing and responsibility in their own community, which, as you should know, is a highly civilised one.

You appear to fear the result in India of the success of the passive resistance movement in the Transvaal. I think, however, that you will admit that the Government of India, who have made at least as close a study of the Transvaal Indian question as yourself, are in perhaps as good a position to appreciate the effect of passive resistance as you are, and it is obvious from the correspondence that the Indian Government are greatly exercised at the sinister influence upon public opinion in India of the treatment of the Transvaal Indians by the Government of this Colony. Lord Ampthill, too, can hardly be accused of ignoring the influence of passive resistance upon Indian politics, in view of his lengthy experience as Governor of Madras and the additional duties imposed upon him as Acting Viceroy. Yet, he is the most powerful protagonist of Transvaal Indian interests in England to-day.

On one point, you need apparently to be reassured and that is that the mass of Asiatics have made up their minds to accept the law. Not a single one has "accepted" the law. Indians have only submitted to it under compulsion, and that temporarily. You, of course, took no notice of the mass meeting held two or three weeks ago, to protest against the misrepresentation of General Botha on this very point. It was, I presume, part of your policy of suppression to ignore that meeting, but you would do well to realise the fact that the principal resolutions of protest were moved and seconded, not by the "handful of irreconcilables," not by the "bitter-enders," but by those who had been amongst the very first to surrender to the Government in 1907, and who seized that opportunity of protesting anew their undying hostility to the law as it stands to-day.

In regard to the matter of pride, perhaps I may be allowed to quote Lord Ampthill's view of the relations between the Transvaal Government and the Indian passive resisters. It is a more generous and certainly a fairer view than that which you have adopted: "I say that, even if they (British Indians) were in the wrong in this dispute, which I, for one, cannot for an instant admit, now would be the time of all others to condone their faults and to treat them with generosity. I cannot understand why it has been impossible for so long to make such a concession as would put an end to this miserable dispute. How can those on the spot, who have all authority and all power, suffer in pride in any way by making a concession to those who are dependent and powerless?"

Johannesburg,
26/4/09.

Boksburg Bazaar

And Native Location

At the Boksburg Town Council meeting on the 23rd ulto. the General Purposes Committee reported that owing to the large influx of natives into the Location from various places within the Municipal area, it had become urgently necessary to consider the question of applying for its extension. An application had been made to the free-holders, the Klippoortje Estates and Tramway Co., Ltd., and the claim-holders, the East Rand Proprietary Mines, Ltd., for an extension of approximately 75 acres on the farm Klippoortje, as per plan laid upon the table; to which the East Rand Proprietary Mines had agreed upon the same condition as were contained in the notarial agreement entered into on the 22nd August, 1906, with the Hercules Company, Ltd., and the Klippoortje Estates and Tramway Company, Ltd., in respect of the 25 acres now vested in the Council under Section 8 of Ordinance 26 of 1906.

The Klippoortje Estates and Tramway Company, Ltd., however, objected to the extension south as being detrimental to their interests, which the Committee regretted, as it was impracticable to make the extension in any other direction, having regard to (a) the necessity of keeping the Asiatic Bazaar compact, (b) the necessary deviation of the main road between Elsburg and Boksburg, and (c) unsuitability of other ground immediately adjoining.

They had expressed the regrets of the Council that they had not seen their way to acquiesce in this arrangement.

An application for the extension had now been made to the Mining Commissioner in terms of Section 69 of the Precious and Base Metals Act, 1908.

It was resolved: "That our action in making application to the Mining Commissioner in terms of the above be confirmed."—*East Rand Express*.

Imperial Parliament.

HOUSE OF COMMONS.

March 30

British Indians in the Transvaal

Mr. O'GRADY asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had any official information showing that an arrangement had been made between the Government of the Transvaal, and that of Mozambique, Portuguese East Africa, whereby British Indians domiciled in the Transvaal and possessing certificates of domicile were to be expelled from that colony for refusal to register under the registration laws into Portuguese territory, and to be detained and finally shipped to India by the Portuguese authorities; and, if so, would he say whether there was any precedent for such treatment of British subjects; and what action his Majesty's Government proposed to take.

COLONEL SEELY: The Transvaal Government have assured the Secretary of State that the Indians who were deported after trial in the Courts were sent to the territories from which it was supposed that they had originally entered the Transvaal. Owing to representations made by the neighbouring administration of Natal and Mozambique, the Transvaal Government had decided that all Asiatics ordered by magistrates to be deported shall be sent at the expense of the Transvaal Government to their country of birth unless they produce satisfactory proof that they are domiciled in some part of South Africa outside the Transvaal, in which case they will be deported to their particular territory of domicile. I understand that the Portuguese authorities act under their general immigration regulations, which apply equally to white and to coloured persons. In these circumstances, it does not appear that any hardship is being suffered by any Indian excepting by those who decline to comply with the terms on which alone they are permitted to live in the Transvaal, and the provision of a return passage to the country of origin appears to be a more humane method of treatment than merely expelling them would be. I must remind my hon. friend that deportations of British subjects are not unprecedented. If any case of real hardship is brought to the notice of the Secretary of State he will be happy to make representations to the Transvaal Government.

April 5.

Sir WILLIAM BULL asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the case of Vithaldas Manjee, a British Indian expelled from the Transvaal for non-compliance with the registration laws of that Colony;

whether the man referred to was the lawful holder of a certificate of domicile issued by the Government of the Transvaal during Lord Milner's Governorship; whether such expulsion was in pursuance of an arrangement with the Government of Portuguese East Africa whereby the latter were to detain British Indian subjects put over their borders and ship them to India; and whether his Majesty's Government intended to take any action.

COL. SEELY: I have no official information in this case, but the following telegram, which is dated March 27, has been communicated to the Secretary of State by the London South Africa British Indian Committee, by whom it has been received from the Transvaal British Indian Association: "Vithaldas Manjee deported Delagoa Bay for India. Domiciled in the Transvaal. Possesses Milner registration certificate. Father domiciled. Prisoner at Volksrust. Urge prevent deportation." It is not alleged in this telegram that the Indian in question is being illegally expelled from the Transvaal. As he cannot remain in the Transvaal, and he appears to be a prohibited immigrant under the law of Mozambique his deportation seems to be unavoidable. The Secretary of State does not see how he could press the Transvaal Government or the Portuguese Government, with any prospect of success, to suspend the operation of the law unless it can be shown that the action of the authorities is in some way *ultra vires* or that the circumstances of the case are such as in some way to remove it from the operation of the law.

April 6.

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether it had come to his knowledge that some 150 British Indian merchants and others, domiciled in the Transvaal from before the late war, were at present undergoing hard labour sentences in the jails of that colony for refusal to re-register in the terms of the Registration Law; whether they had established their identity and titles to domicile after investigation by the Transvaal authorities; whether they were now being deported from South Africa to India in spite of their protests; and whether his Majesty's Government proposed to take any action.

COLONEL SEELY: I fear that I am not able to add anything to the replies which I gave to an oral question addressed to me on April 1, and a written question on April 1, regarding the treatment of Indians.

Mr. ROBERTSON: Does the hon. gentleman mean that all these questions have been answered?

COLONEL SEELY: I looked through the question carefully, and also the question to which I referred, and I think so; if there is any not covered, if the hon. member will put down a question to-morrow, I will answer it.

Mr. LURTON: Has the hon. member explained to these Hindu subjects the special advantage of being subjects of the Empire?

Colonel SKELLY: I have already explained the advantage to my hon. friend.—*India.*

Teja Singh

The Scholarly Gentle Sikh who has Solved the Hindu Problem of Canada

By Harold Franklin

[FROM COLLIER'S WEEKLY]

(Continued.)

But the Government's agents had no means of knowing, at that time, that Teja Singh had reached his decision or what the extent of its significance, if he had, so they went right on with their investigations and returned home full of confidence and enthusiasm, only to fail even in their efforts to present their report and Canada's official offer to the East Indians themselves. When the official party approached the temple in which it had been arranged to hold the meeting for this purpose, it was met with the demand that its members remove their shoes and proceed into the temple for the conference. The refusal of the officers to comply with this dictum resulted in the abandonment not only of the proposed conference, but of the entire scheme of removing the brown men from Canada. There are those who claim that the action of Teja Singh and his fellows in demanding the removal of their visitors' shoes and the subsequent holding of the conference in the sacred portion of the temple was premeditated, with the idea of embarrassing the Government's representatives and interfering with the presentation of the official report concerning Honduras and its attractions. The die was cast far in advance of the time set for that meeting, and, except for saving the Government's dignity and preventing the alleged slap aimed at its representatives, the reading of the report would have been of no practical value. Teja Singh already had decreed that the Honduras plan was not acceptable, and after he had spoken, further discussion was as superfluous as a long-winded debate in a legislative body after the body of the members have been "seen" in reference to the question at issue. Not a single Sikh or Hindu would have considered Honduras for a moment, even as a winter resort, once Teja Singh had turned down his thumb. Like the sheep which it is their perpetual habit to emulate, they were prepared to follow blindly wherever he might lead, once they had recognised him as the heaven-sent guide they believe him to be. The subjects of his Majesty in India did not begin to migrate to Canada in

any great number until 1906. Then, attracted by the reports of a few of their brethren who had come over to spy out the land, and to whom the \$1.50 and \$2 per day they were able to earn as ordinary labourers seemed like a young fortune as compared with the 12 to 20 cents which had been their daily wage at home, swarms of them gathered together the family treasure or mortgaged their farms when the family treasure had had a sizzling spell and took passage on the next boat for Vancouver, the money they secured from the mortgage usually paying their passage and leaving \$25 or \$50, little more than enough to satisfy the immigration requirements on landing. The Canadian Pacific Railway's boats brought most of them, the passenger list of the *Monteagle*, the *Tartar* and the *Empress* on numerous occasions showing from 500 to 900 of these Orientals. It is believed that in the neighbourhood of 5,000 of the East Indians have been deposited on British Columbia's shores, though there probably are not more than 1,500 of them in the Province now. A great many of them have gone on to the United States, the United States immigration office at Vancouver admitting at one time from twenty-five to thirty-five a day for a considerable period of time. Later the unsatisfactory labour conditions in the United States, particularly at the Pacific Coast points to which the applicants for admission were destined, caused the immigration authorities to debar most of those applying. The unwelcoming attitude of the Pacific Coast States, particularly such incidents as that at Bellingham, Washington, where the Orientals were cruelly beaten and driven out of town, after their tents and stacks, used for temporary abodes, had been burned, together with the personal belongings therein, by the infuriated mob, and a somewhat similar one at Live Oaks, a village near Marysville, California, where the East Indians were driven forth in great haste, also tended to discourage migration to those sections, and now almost none cross the line from Canada. A few have been deported by the dominion authorities from time to time, and a large number of others, having succeeded by constant labour and thrift in saving quite a sum of money, have gone home to enjoy it or to bring their wives and families back with them.

Of the 1,500 or so East Indians remaining in Western Canada probably not more than 200 are admittedly Hindus, though that is the general term given by the public to all the natives of India, where there are several hundred spoken dialects, as different from each other, almost, as English is from German. There are probably a score or two of Buddhists and Mahomedans combined. The balance are Sikhs, though many of these were Hindus originally, having adopted the Sikh religion and name

later. Few of these, however, will admit their former nomenclatures.

(To be Continued)

Draft Act Amendments

Important to Coloured Persons

Reuter's Bloomsfotein correspondent gives the following amendments as passed by the National Convention:—

An amendment to Clause 35 makes it clear that it is only in the Cape Colony that no law shall disqualify the voters by reason of race or colour unless passed by a two-thirds majority.

The Clause which deals with Bills presented to the Governor-General for the King's assent has been re-drafted. The Governor-General can, subject to provisions of the Act, and to such instructions as may from time to time be given in that behalf by the King, assent, withhold assent, or reserve a Bill. "All Bills repealing or amending this section, or any provisions of Chapter IV., under the heading, House of Assembly, and all the Bills abolishing Provincial Councils, or abridging the powers conferred on Provincial Councils under Section 85, otherwise than in accordance with the provisions of that section, shall be reserved."

Clause 139, which read: "All persons of European descent who have been naturalised in any of the Colonies shall be deemed naturalised throughout the Union," has had an important alteration in it, by the deletion of the words "of European descent."

The next important change is the inclusion of a new sub-section to Clause 70 (Provincial Councils). It provides that any person qualified to vote for the election of members of the Provincial Council shall be qualified to be a member of such Council.

The *S. A. News* in a mainly non-committal article criticises the limiting of the Union Parliament's powers over the electoral and franchise arrangements by the reservation of changes for the approval of the Crown. It says the objections to such a plan are obvious, but it was presumably inserted in the revised scheme as a sop to those delegates who reluctantly consented to the abandonment of three member constituencies, and with it proportional representation. It is obvious, however, that this idea of putting trust in the Crown rather than the people may be made use of in other directions, and those who have favoured it must not be surprised if the champions of the native and coloured population take every advantage of the example thus set them.

The *South African News* welcomes the change which makes it clear that anyone qualified to vote at a Provincial Council election is also qualified to sit on such Council. This course opens

the doors to the election of a native or coloured elector. It by no means follows that the powers thus given will be taken advantage of, but the proviso abolishes the distasteful "colour line" so far as local elections in the Cape Colony are concerned. S. A. A. P. Agency.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

A HOUTPOORT SCANDAL. Mr. V. Ragloo has been engaged for some time as cook of the officers' mess at the Houtpoort Gaol, Heidelberg. On Tuesday week, however, he was asked if he had registered, and, on his replying in the negative, he was told to do so immediately. He point-blank refused, stating that it had nothing whatever to do with his employment. Thereupon, he was informed that his services would be forthwith dispensed with. He was not even paid the wages due to him. I understand that legal proceedings are threatened with a view to securing payment of wages due and for damages in lieu of notice. I also learnt that the prisoners employed in the kitchen are kept at work almost without rest from 5 a.m. till 7 and even 7-30 p.m., although this is entirely contrary to the gaol regulations.

OTHER HEIDELBERG NEWS. Mr. Hassam Suliman Kapumia of Middelburg, who was imprisoned in Houtpoort Gaol, has been specially released owing to permanent ill-health. It is believed that the hysteria from which he has been suffering has been brought on owing to the initial hardships endured in the Houtpoort Gaol, when the prisoners were transferred from Volksrust. On Saturday, 15 prisoners were to be released. I understand that they are mostly Germiston men. Generally speaking, the health of the Heidelberg prisoners is good now, though there is a certain amount of dysentery, owing to the unsatisfactory quality of the rice supplied.

JOHANNESBURG DEPORTATIONS. On Tuesday, Messrs. Chunilal Panachand and Meer Allam Khan were deported to Delagoa Bay. I believe that Mr. Meer Allam Khan will be removed to India. Mr. Chunilal cannot be sent to India, as he possesses rights of residence in Portuguese Territory.

OTHER CASES. At Pretoria, on Monday, Mr. Mahomed Khan, brother of Mr. Dildar Khan, Acting Chairman of the Hamidia Islamic Society, was sentenced to two months' imprisonment with hard labour under Section 9 of the regulations under Act 36.

AT VOLKSRUUST. The prisoners in Volksrust Gaol are happy. They have managed to adjust themselves to their changed conditions of life,

with a cheerful spirit such as should put heart into the whole Indian community. They send a message to their countrymen to stand firm and "die rather than submit." Not less heroic are the men who are suffering in the other prisons, and, I may add, those who like Mr. Cachalia and Mr. Thambi Naidoo, having served their sentences, are willing to serve again and again until the struggle is ended. What splendid characters India is developing in South Africa!

AT HEIDELBERG. On Sunday last, 14 men were released from Houtpoort Gaol, after having served three months' imprisonment with hard labour for the usual offence. Amongst those who received them at the gaol-gates were Messrs. Khota, Bhatt (of Bhayat & Co.) and Thambi Naidoo, who had specially come from Johannesburg to represent the British Indian Association. After the usual greetings had been exchanged, the men were driven to Mr. Khota's residence, where they breakfasted.

MORE RELEASES. On Saturday and Tuesday next, more releases will take place from Houtpoort gaol, among those to be released being prominent members of the Pretoria and Germiston communities. On Saturday last, at Johannesburg, Mr. Rama Mudaley, Vice-Chairman of the Tamil Benefit Society, was released, after serving a term of three months' rigorous.

CHINESE PASSIVE RESISTERS. It will be remembered that 29 members of the Chinese passive resistance party, who had been arrested in connection with the recent Chinese disturbance, were, whilst detained at the Fort, approached by Superintendent Vernon, who demanded of them their thumb-impressions and signatures. With the exception of one, all refused to comply, and they were immediately charged with breach of Regulation 9 of the Registration Act. On Wednesday, the 11th instant, after the case had been twice remanded and after, I understand, the Registrar of Asiatics had telegraphed the Public Prosecutor to have it postponed *sine die*, the Government withdrew their charge. Mr. A. S. Benson appeared on behalf of the men.

JOHANNESBURG MEETING. On Sunday last, at the Hamidia Hall in Vrededorp, a well-attended meeting of passive resistors was held to welcome Mr. Cachalia upon his return from gaol. Very strong and enthusiastic speeches were delivered, amongst the speakers being Messrs. Kallenbach, A. M. Cachalia, Abdul Gaffur, Dildar Khan, P. K. Naidoo, Ismail Patel, Moosa, U. M. Shelat, and Nanalal B. Dave. Mr. Isaacs was also present.

INDIAN MATTERS. For Baychellier and Naidoo, per S. J. A. A. P. Agency, until 2-30 p.m., May 15th.

The Daspoort School

Children to be Re-Instated

It will be within the recollection of our readers, says the *Pretoria News*, that we called public attention some little while ago to the arbitrary and unfair action of the Daspoort School Committee, in expelling four children from that school on the ground that they were coloured. We protested strongly at the time against the expulsion of the children, who showed hardly any trace of coloured origin or descent. Private representations were also made to the School Board, with the result that the children were asked to appear before the Board together with the representatives of the committee, and yesterday at a special meeting of the Board it was decided that the children must go back to school. We hope that the incident will close here. It is true that in all probability, the parents of the children have a case for damages, against those responsible for their temporary expulsion. But since the Board has done its best to right the wrong, the matter should now, we think, be looked upon as having been brought to a successful conclusion.

Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

On Wednesday three men crossed the Vereeniging border. On their return they were arrested. The case was remanded to the 17th instant, pending inquiry from Pretoria.

The case in connection with Mr. Aswat's store at Vereeniging was remanded on Tuesday. It is understood that the manager will be charged with trading without a licence. The case will be heard to-morrow.

INDIAN TEACHERS. From July 1st next, says a *Gazette Notice*, no Indian Assistant Teachers will be allowed to retain their positions in Government Indian Schools unless they have gained at least a Junior Indian Teachers' Certificate.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Policy of Pacification ...	213
"The First Favourite" ...	213
The Colour Bar in Schools ...	214
Parliamentary Promises ...	214
An Outlawed Race ...	214
OTHER ARTICLES:—	
The Blue-Book ...	215
The London Committee ...	217
The Policy of Pacification ...	218
The "Mad" and the Blue-Book ...	219
Hokelburg Bazaar ...	220
Imperial Parliament ...	220
Tefu Singh ...	221
Dr. A. A. Amundson's ...	221
Notes by Mr. Thambi Naidoo ...	222
The Daspoort School ...	222
Latest Telegrams from the Transvaal ...	222

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

૬૧૬

પુસ્તક ૭.

શનિવાર, શનિવાર, તારીખ ૧૫ મી મે ૧૯૦૯.

અંક ૨૦.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તી-તા. ૧૫ મી મેથી, તા. ૨૧ મી મે સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-વૈશાખ વદ ૧૦ થી શુક્ર શુક્રબીજ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

સુસલમાન-તા. ૨૪ની રખીજાઆખરથી ૩૦ મી રખીજાઆખર સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

પાર.	આરંભ તારીખ.	હિંદુ તીથી.	સુસલમાન તારીખ.	પારસી સુર્યોદય શેઠ.	ક. મી.	ક. મી.	ક. મી.
શનિ.	૧૫	૧૦	૨૪	૫	૩૩	૫	૧૦
રવિ.	૧૬	૧૨	૨૫	૬	૩૪	૫	૯
સોમ.	૧૭	૧૩	૨૬	૭	૩૫	૫	૮
મંગ.	૧૮	૧૪	૨૭	૮	૩૬	૫	૭
બુધ.	૧૯	૩૦	૨૮	૯	૩૭	૫	૬
ગુરુ.	૨૦	૧	૨૯	૧૦	૩૮	૫	૫
શુક્ર.	૨૧	૨	૩૦	૧૧	૩૯	૫	૪

અનુક્રમિકા.

લડતનો ભુરસો	૩૦૭
મી. કીલવર્ધના કામળ	૩૦૮
મી. માંધીનું જીવન વર્તાવ	"
મી. રીચની ચાલુ ખેત	"
જોહાનજીવનમાં તરો ભુરસો	૩૦૯
જોહાનજીવનમાં માસ મીડીંગ	૩૧૦
જોહાનજીવન ખબરપત્ર	"
વિજયવતમાં લડતની ચર્યા	૩૧૧
હિંદી વેપારીપર હેર દેવાનો આરોપ	"
છાંદની ઓરતોની દિલચસ્પી	૩૧૩
હિંદમાં એક નવી દબની ધુનીવરસીકીની યોજના	૩૧૪
ટાંસવાલની લડત	૩૧૫
ઈન્ડિઅન યુનાઇટેડ એસોસી	૩૧૬
ડેલાઓઆબેના હિંદી	"
નાહારી કારકની નોટીસો વગેરે	"
હડતાળનો અંત	૩૧૮
તાર સમાચાર	"
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૩૧૯
મી. મહમદખાનનો લેસ જતી વખતનો કાળ	૩૨૦
૧૪ વરસના હિંદી છાંદની દિ મત	૩૨૧
પરચુરણ ચર્યા	"
ટેલિગ્રાફને ઇન્ડિઅન પ્રાઇવેટ	૩૨૨
ખર્ચે નામ	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૧૫ મી મે ૧૯૦૯.

લડતનો ભુરસો.

લડત માટે ટાંસવાલમાં ભુરસો વધતો જતો હોય એવાં ચિન્હ મી. કાજલીઆની દામમાં હાજરી થઇ ત્યારથી કાંઈક વિશેષ દેખાવા લાગ્યાં છે તે જોઈ અમે ખુશી થઈએ છીએ. જનરલ બોથાની કુનેદ સમજા ગયા પછી આતુ' અને તો તે કુદ રતી છે. અમે માનીએ છીએ કે દામ નું 'અહુ' શેમાં છે તે, હજુ સુધી સલામતી ન થયા હોય—ન થઈ શક્યા હોય—તેવા દોડી પશુ સમજે છે. એટલે જો હવે તેઓ પશુ લડતમાં બહાર પડે અને પોતાનો વારો આવ્યો છે કહી જેલી હીરા એની દારમાં ઉભા થઈ જાય તો લડકર બગાડુ થાય અને સરકારનો ખજાણો રહેશે કિલ્લો એકદમ પડી જાય. જોહા નસર્ગની મીડીંગમાં જે લાપસો થયાં છે તે ગતાવે છે કે જેલની બહારવાળા સલામતીઓ જેલની વાટ જોડેનેજ ખેડા છે, અને પકડાય તેટલા વખતમાં અને તો લડકરમાં ઉભેરો કરવા કોશીસ કરે છે. મી. મહમદખાનનો કાંગળ, તેમજ મી. મોદનસલ મનજી વેલાણીનો કાંગળ ખતાવે છે કે તેમની કોશીસનું ફળ મળ્યા વગર રહેશે નહીં. બીજો લખનાર ૧૪ વરસનું બાળક છે, છતાં તે સિંહખંચાનો નાદ છે. ઉમર નાની હોવાથી તે જેલ બંધ દારે કે ન જઈ શકે છતાં તેની એ મર્જનાથી જેમનાં અંતઃકરણ સિંહનાં હશે—શિયાળનાં નહિ—મરજનાં હશે—ચુલાલીનાં નહિ—તેઓ એકદમ બાજુ ઉઠશે અને પડશે પાડી કહેશે કે અમે પશુ સિંહ છીએ, હજુ સુધી સુનેસા રહ્યા છતાં હવે દેશ માટે જોડેને 'મહેલ સમજવા તૈયાર છીએ. ઓ હિંદુસ્તાનના પૂર કહેવાડવાનારો! શું તમે ચોક્કસ વખતના સુખની ખાતર હમેશની શાંતિ પ્રમાણમાં? તમારા માલ જ માલના શાંતિમાળની ખાતર અવિધાની શોષકની

સદાપતી રાજ રખાવશો? શું પૈસાના પ્રેમપાશમાં પડીને પરવરદીમારના પ્રેમને નસાડશો? શું આપરવાર્યના અધકારમાં હજુ તમે ગેથાં ખાધા કરશો? શું તમારે મેદાન પડવાનો વખત હવે નથી આવ્યો? તમને ખબર હોવી જોઈએ કે ઇંગ્લાંડમાં હિંદુસ્તાનમાં તથા આખી દુનિયામાં ટાંસવાલના હિંદીની કેરી નામના, ને તેમને માટે કેવો પોકાર થઈ રહ્યાં છે? લોર્ડ એમ્પરીલે હંમરાવની આખી સલામત ખાતરી આપી દીધી છે કે મી. માંધી ને તેની સાથે જે બીજા સેક્ટો હિંદીઓ છે "તેઓ જાન જતાં સુધી લડે તેવા છે." હવે હારી જઈ તમે કલંક બેસાડશો તો હિંદની ૩૦ કરોડ પ્રજાને શું બચાવ આપશો? આખી ઇસ્લામી આલમમાં નામીયા થયેલા મી. કીલવર્ધ કહે છે કે "અમારા સુરવીર બાઇઓને જે દુઃખ પડે છે તેથી અમારું કલેજુ ચીર મળ્ય છે." શું મી. કીલવર્ધના સુરવીર બાઇઓમાં મજબૂતાત માન તમને નથી મળતું? શું તેમની અંતઃકરણની ઉંડી દિલસાજીમાં તમને ભાગ નથી જોડતો? તમને ખબર હોવી જોઈએ કે સલામતી એ જોડતી અંદર તથા બહાર કેટલી મહેનત લઈ રહ્યા છે. હેડલખર્ગની જેલ સાંધી તીકચીને એક તામીલ સલામતી પરખારો ચારલ્સટાઉન જઈ પકડાવા ગયો છે. શું તેને ગાયસો બની ધરને ખુલ્લે બેસી રહેવા તમે કહેશો? નાતાલના પર દિવસકારી શેઠીઆઓ મરણ પર્વત લડવા નો સંદેશો વાજકસ્ટથી મોકલે છે. શું તેને તમે આપ મતલબીપણાને? જુવાન મોકલશો? જેનામાં દેસદાજનો ઝાંટો પશુ હોય, જેને જન્મશુભિના અને પોતાની જાતિના દુક એવું જરાપણ ભાન હોય, જે પોતાની અવિધાની એલાદનું બહુ ઇચ્છવા જેટલું પશુ પરદિવત બાજુતો હોય તે ઉપરના બધા સવા લોને એકજ જવાબ આપી શકે છે. તે એ કે હવે જેલ જતારી પલટન તરીકે અમે મોખરે થઈશું, અને લડતનો વાવંટો બેસબેર ફરકાવશું. તેમની આવી મર્જ ના થાય તો સલામતીઓને માથું જોતજન બગાડે, અને આવી પહેંમેલી કુમરથી લડતનો બહાર એવો ખાલો તીકચી ?

દુરમનો કાગાચર જેવા યદ્યપી, હર જેટલાને સાથે હેરાવશે. આપણું ધર્મી છતાં કામનું જોર આપણે રજૂ જોઈ ચમકશે, અને કોનું મન્યુ સહેજમાં મળશે. પરિણામે આપણા દક્ષિણ આફ્રિકાનાં મેરજો, અંગ્રેજી જશે અને તેનાં મીઠાં ફળ ખાવા કલેવાનાં હોઈ જામશે. આમે દરંસવાલના નામના હોઈને કહીએ છીએ—સમજા સત્યાગ્રહી ને કહેવાની ગરૂ નથી—કે જો આવે વખતે પણ તેમનું યોગી નહિ ઉકળે, તેમને ઝડપ નહિ થકે, તો નકરી અણધારે કે કામના વાજાળી અને પરિવર હકનું ખુબ કરી કોડીઆળા પેસા રખાવાશે. તેઓ લેખાશે; અને કાંઈની પ્રવૃત્તિ હક યુમા વગા માટે પિકકાર અને કોટકારને પાવ દત્તિદાસમાં થશે. આશા છે કે આ વિચારો દરંસવાલના નામના હોઈઓ કલમાં બેશે.

મો. કીદવધનો કાગળ

લંડનની પત્ર-પત્રલમીક સોલવરીના એક વખતેના સેક્રેટરી, તથા લલમાં હોઈ ની રા દ્વારી હીલચાલમાં સાથે લામ લેનાર એક કુખ્ય મહોમેડન અમેરિકન તરીકે મળ્યાના મી. એચ. એસ. કીદવધ વિ. ઇ. એ.પર એક વિશિષ્ટ લેખક કમળ દરમીઆન જણાવે છે કે—

“દક્ષિણ આફ્રિકામાં મારા હોઈ બાઇ ઓપર જે દુઃખ પડે છે તેના બે બનાવ ના અકાકીક રીપોર્ટ હાલમાં મને મળ્યા છે. તેમને મદદ કરવા હું આરાધી બની ચક તેટલી મહેનત લઉ છું; અને મારા થી બની ચક તેવું હશે તે મને કહેવામાં આવશે તો હવે પછી પણ કરવા માગું છું.

મદાગાસ્કરના રાજા જેઓ મારા મિત્ર છે તેમણે દરંસવાલના હોઈ બાબતમાં બજેટ ના બાપણ વખતે લેરડ મોટીને તથા હોઈ સરકારને સખત સખ્તમાં અરજ કરી હતી, અને દરંસવાલનો નામલો શાંત પાડવા તેણે જણાવ્યું હતું. અત્રેના (પ્રખેન) ‘હીલચાલ કેવી ટેલીગ્રાફ’ પત્રના અધિપતીને દરંસવાલની બાબત માટે હું મળવા માગું છું; અને તેને કહીએ દરંસવાલની બાબત હર અકાકીએ મને જો મળશે તે તેના બાપમાં કાખલ કરાવીશ.

દરંસવાલમાં અમારા દુરનીર દેશીઆઇ ઓને જે દુઃખ પડે છે તેથી અમારે કોઈજી સીકર નથી. એ બાઇઓપર

દુઃખ પડવાનું કરણ એટલું જ છે કે તેમનો જન્મ આ કમનવીના મુતકમાં થયો છે.

આ બા દક્ષિણ આફ્રિકામાં યદ્ય. મળાને કેટલા હોઈ છે તે મને જણાવશે. તેમની સંખ્યાની મને ખબર પડે તો હું હોઈ સરકારને કહું કે આ બધાને પાછા હોઈ રતાન આકવનો. અને તેમાં કેટલે કેટલે જાતિ બેડના તેમની અને મોટા અસતેવની લાગણી ફેલાવવો તેનો કારણ છે કે શું?”

મો. ગાંધીનું જીવન મતાંત

રેવરંડ જોસફ ડોકે “એચ. કે. ગાંધી: દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક દેશબાસ હોઈ” એ નામનું એક પુસ્તક અંગ્રેજીમાં અખીને મોટા વખત થયાં વિતરણમાં બપવા મેક હતું હતું, જે હું વખતમાં બપવને બહાર પડવાનું છે તે વિષે મી. રીચે નીચે મુજબ સરકારને કામળા પ્રસિદ્ધ કરાવે છે:—

“દરંસવાલમાં હોઈઓપર બેવરો જેનો જુલમ ન કરી શકતા તેઓ જુલમ બિરીરા રાખતો થતાં હોઈઓએ તેની સામે લડત લીધી છે, અને આજ બે વરસ થયાં છે, અને હજી તે ચાલુ છે. તેમને બીજા હક તો નથી. પણ માણસ બાત તરીકે જે હુદ ને દર હોવાં બીજાએ તે ઉપર તરખ પડતાં તેઓ સામે થયા છે, અને તેમાં આજે ૨૦૦૦ જેટલા વકાદાર હોઈઓ સખત મજુરીની જેલ બોમરી મુક્યા છે. એ વિષેની કહીકત જાણવાથી ખબર પડી શકશે કે ખુ: બિરીરા વાવટાની બાંધા તમે આપણી પ્રવૃત્તિના કારણ અને અવગર વગર ના લોકે.પર કેનો કેર વરતાવવામાં આવે છે. તેટલા માટે બોહાન્સઅરગના રેવરંડ જોસફ ડોકે જે બાહોશ વિચરવતને એક સ્લમ દ્રષ્ટા છે તેમણે “એચ. કે. ગાંધી: દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક હોઈ દેશ બાઇ” એ નામનું પુસ્તક લખ્યું છે. આ પુસ્તક વિહતાથી તેમજ સંપૂર્ણ મહિતી થી લખાએલું છે. પુસ્તક સારા કામળા પર સફળતા બપશે; તેમાં ચિત્ર પણ નાખવામાં આવશે, અને સારા દરગના પુરાંતી તેની બાંધણી યશે તેની કિમત શી રકમ રાખવામાં આવશે. તેની આરક બાંધી ખરચ થતાં બાળીના પેસા એ વિષ મને ખબર આપવાના કામમાં વાપરવામાં આવશે એ બોપડી પ્રસિદ્ધ કરનારઓએ ઘણી બોળી કીમતે તે બાપી આપવાનું મને કહ્યું છે અને તેથી તેની નકલો જરૂરમાં ખપે એવું હું કહું છું. તમે આ પુસ્તક ખરીદવા માગતા હો તો તેની

કેટલી નકલ બંધશે એ અગાઉથી જાણવશે તો હું ખુશી થકશ. કેમકે ખરીદનારનાં નામની ટીપ બની શકે તો પુસ્તક ના અંતમાં બાપવાનો કારણ છે. ઉપરની કીમત ટપાલ ખરચ સાથે છે

બી. એચ. કબદધુ. રીચ,
સેક્રેટરી સા.આ. વિ. ઇ. કમીટી.

મો. રોચનો ચાલુ ખંત.

સા. આ. વિ. ઇ. કમીટી તરફથી મી. રીચે કલોલીઅક રેટ સેક્રેટરીપર નીચે મુજબ લખાણ મેકલું છે:—

“બોહન્સઅરગની વિ. ઇ. એ. તરફ થી મારી કમીટીને કેવલ મળ્યો છે કે ૧૬ જણાને મોઝાંબીક રસ્તે હોંદુરતાન મોઝાંબી દેવામાં આવ્યા છે, જેમાંના કેટલાક ૧૨ વરસના જુના રહીશ છે.” આ કબલ તરફ આપનું બ્યાન બેચવા મારી કમીટી તરફથી મને સુચવવામાં આવ્યું છે. અલારે મારે ઉમેરવું જોઈએ કે એશીઆટીક રજીસ્ટ્રાશન કાયદો નામદાર શહેનચાદની મંજુરી માટે લોરડ એજીમીને પાસ કર્યા ત્યારે તેનો હેતુ એવો નહીજ હતો કે દરંસવાલમાંથી હોઈઓને તેનો હાંપી કદાગ એવા રીતે તેનો અમલ કરવામાં આવે. કારણ કે તે કાયદાવડે હોઈઓની માત્ર બોળખાણ પાડવી છે એવું ખુદખુ કહેતામાં આવ્યું હતું.

મારી કમીટી તમને એક વાત વાદ દેવાની કિમત કરે છે. એ કાયદાઓ મંજુરી માટે આવ્યા ત્યારે દરંસવાલના હોઈઓએ તેની સામે વધી ઉઠાવેો હતો. તેમાં કહ્યું હતું કે અમારા હક પાકા કરવા માટે એ કાયદા ઘડવામાં આવ્યા છે એવું સરકાર કહે છે તે છતાં મોટો લાય છે કે અમારાપર જુલમ સુખરવા માટે તે કામમાં લેવામાં આવે. તેમાં એવું પણ કહ્યું હતું કે જે લોકોનો હક જુના વસવાટને લઈ પૂરતાર છે તેવા લોકને દરંસવાલમાં રહેવનું અસંભવિત કરવામાં આવે. આ વાત તમને અમે વાદ આપીએ છીએ.

આ વાંધાઓ સંબંધમાં દરંસવાલ સરકારના પ્રજાને.એ વારવાર ખતરી આપી હતી કે એ કાયદા ઘડવામાં તેમ નો હેતુ રક્ષ કરવાનો છે, અને જુના હકદાર હોઈઓનો હક કાઢી નાખવાનો નથી. તેઓ એવી ખાતરી આપતા હતા કે એ કાયદાઓથી કેલુ કુપી રીતે ચેરી થી કામલ થયા હોય તેનેજ કાંઈ કાલજી, અને નવા આવનારને અટકવીજી તે કરતાં

વધુ ઉપયોગ એ કાપદાનો નહીં કરીએ. આ ખાતરીઓ વિશે પણ લોચક કરીયુને અને સાદ આપીએ છીએ.

જે તારો હમણાં આવ્યા છે, તથા જે તરે અગાઉ અમને મળ્યા હતા અને તમને મોકલવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી ખુલ્લું દેખાય છે કે જે દીદીઓ લગાડ ની આપરે ટરાંસવાલમાં રહેવાને હકદાર હતા તેમાંના અરધાને આ કાપદાઓવડે દોંદુસ્તાન કાઢી મુકવામાં આવ્યા છે, અને હજી બીજાને તેવી રીતે કાઢી મુકવામાં આવે એવો ભય છે.

પાલમિટરી ડીપેટ પુરતક ૧લામાં ઉમરાવની સમામાં થએલાં બાપણે જણાવેલાં છે; તેમાં એક કોલોનીઅલ રેટ સેક્રેટરીનું ભાષણ છે તે ઉપર અમે આપ નામદારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ તે બાપણમાં એ નામદાર તા. ૨૪મી માર્ચે બોલ્યા છે કે "આફ્રિકામાં કોમી સાઇલ થએલ કોઇ દીદીને દેશપાર કરવા માં આવ્યો નથી. લોચ એમ્પીલીના ફેટલાક મિત્રોને આ વાતનો ભય છે તે બાદથી દુર થશે."

હવે હું લોચ કરીયુને ખાતરી આપું છું કે જે દીદીઓને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે તેમાં ફેટલાક દક્ષિણ આફ્રિકા માં જન્મેલા છે, ત્યારે ફેટલાક ટરાંસવાલ માં જન્મેલા છે, તે દેશપાર થએલામાં ના ધર્મીપરા ધણા વરસના જુના રોજ મારવાળા છે. દોંદુસ્તાન નહીં પણ દક્ષિણ આફ્રિકા તેમનું ઘર છે. આ ઉપરથી દેખાઇ આવશે કે લોચ કરીયુને જણાવવામાં આવેલી હકીકત ખોટી છે.

મારી કમીટી તમારું ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે કે જે લોકને આ પ્રમાણે દેશ પાર કરવામાં આવે છે તે લોકને તેમના દેશપારના હુકમ સાથે અપીલ કરવાનો હક મળતો નથી એવી તરેહની મોઝાં બીક સાથેની ગોઠવણ છે.

ડીપેટરીઆમાં સોડા વખતપર કલરડ છોકરાંને નીચાળમાંથી કાઢી મુકવાનો બનાવ બન્યો હતો તેવી ફેટલીક ચર્ચા જોવા થઇ હતી. તે છોકરાઓનાં વાલીઓ સર કારના કેમ્પબેલી ખાતાપર તે બાબત ફેસ ચલાવવાના હતા. પ્રીટરીઆ ન્યુસ જણાવે છે કે તે છોકરાંને હાથમાં પાછાં સ્કુલમાં લખાવ કર્યાં છે.

સમરલેન્ડમાં મી. લક્ષ્મણુજીને એલ્ડ વેસવાનો લાઇસેન્સ આપવા સમયમાં વિચાર કરવા અમનેની ડીપીટની લાઇસેન્સ બેરડની મીટીંગ તા. ૨૬ મી મેએ બંધવાની છે.

જોહાન્સબર્ગમાં નવો બુસ્સો

જેક્ષના ઉત્સાહમાં વધારો

એસોસીએશનની મીટીંગ

(પ્ર. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

તા. ૬ મી મેને રવીવારે દુબીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં બિ. ઇ. એસોસીએશનની મીટીંગ યજ હતી. મેસર્સ એ. એમ. કાજીઆ (ચેરમેન), અબ્દુલ મક્રુર ફજ્જાર (એક્ટીંગ ચેરમેન), કેલનબેક, અ.ઇએક, થંબી નાઇડુ, પી. કે. નાઇડુ, મહમદ કાલાદીમ કુત્તે, ઇસ્માઇલ પટેલ, મીસ સોનલ રહેસીન, હાઇડલબર્ગવાળાં બાપાતલા મહેતા અ.બાઇકર બદ, નાના લાલ દવે, યુ. એમ. શેખત અને બીજા આશરે ૨૫૦ દીદીઓ દાખર હતા.

સાડા ત્રણ વાગે મી. કાજીઆએ ખુરશી લીધી. સરખાતમાં માથુસોને સાથે જમાવ ન હોવા માટે દીલગીરી બતાવી. મેસરસ કેલનબેક, આઇકાક, તથા મીસ રહેસીનનો દાખર રહેવા માટે આભાર માન્યો. સત્યાગ્રહ માટે દીદીની ફરજ શું છે આ વિસ્તારથી સારી રીતે સમજાવ્યું, અને વચન પડતા શબ્દોમાં કહ્યું કે ગોરાઓ આપણી બદારે ચડે છે અને ચડ્યા છે; અને હવે જો આપણે અત વખતમાં આજસીં બપા તો "દળી દળીને કુલડીમાં વાળું" જેવું થશે. અદી વરસથી આપણી લડત ચાલે છે તેથી લોકો અભવચાહવાનો સંભવજ નથી, એટલે વધારે કહેવાનું નથી એમ જણાવ્યું, અને આખરમાં વિનવ્યું કે કોમને દગો તો કરશે જ નહીં. ખુદનો ડર રાખજો, અને સત્યથી સીધે રસ્તે ચાલજો. આપણા જાણીતા બાઇઓ અને નાતાલવાસીઓ જેલમાં રહે અને આપણે તેના ખ્યાલ ન કરતાં કુસંપ કર્મા જઇએ અને આપણી ખરી ફરજ ન બળવીએ તે આપણને શોભતું નથી! ફેટલીક નહોતો કરીને પણ રમુજ સાથે સારી અસરથી શીખામણ આપી હતી.

મેસરસ પી. કે. નાઇડુ તથા થંબી નાઇડુ પણ બોલ્યા હતા. તેમનો ભાવર્થ એવો હતો કે અમે જેલ જવા તકવાર છીએ. અને અમારા દીદીબાઇઓ, તમે પણ જેલો બરો તો આપણા દુઃખનો અંત જલદી આવશે.

મી. નાનાલાલ દવેએ જણાવ્યું કે મને પકડવાનો ડર નથી. લાચાર કે સરકાર

પકડતી નથી. વડી સરકાર વચ્ચે નથી પડતી એમ બાંસે છે, પણ તે ભુલ છે. તે વચ્ચે પડે છે એમાં તો ચક નથી. ત્યારે એક દિવસ એવો પણ આવશે કે તેણે ખુલ્લી રીતે વચમાં પડવું પડશે. પણ આ સંઘળાનો આધાર આપણા સાચા ટેક અને ટેકના નીજાવ ઉપરજ છે. પકડવામાં બદલાનાં કરે તે એવ નથી. પકડવાજ માગનારને માટે અનેક રસ્તા ખુલ્યા છે. બાણેલાઓ અને બીજા એ ઉપર પણ ચોખ્ખ અસરકારક ટીકા કરી હતી.

મી. ઇસ્માઇલ પટેલે બદુજ સુરસાદાર બાપણ કર્યું હતું. ફરીવાળા, વેપારી અને બાણેલાઓ જેઓ રજો ચડી પાછા પડ્યા છે, રજો ચડ્યા નથી અને બીજાને ખોટે રસ્તે દોરવી સત્યાગ્રહને હાની પહોં ચાડે છે તેમની અસરકારક શબ્દોમાં ખુરશી ઝડતી લીધી હતી. અત્રે આગેવાન અને નાતાલવાસી મિત્રો જેલમાં હોય અને કોમ સુસ્ત બેસી રહે આ માટે બદુજ ખેદ બતાવ્યો. જેલમાં જનારાં ઓને ધન્યરાદ આપ્યો. દોંદુસ્તાનમાં એસોસીએશનોના અખાડા સામે પણ બદુ ખેદ બતાવ્યો. ખોલવડ કોન્ટ્રેન્સમાં થયેલા ઇશોય અને બેલાયેલા વચનો રદ કરવા માટે ખોલવડીઆઓને પણ બે વચન કહ્યાં. ડીપેટ થયેલા માટે દિલ સોજી બતાવી. તેમના બાપણેથી બધાનાં હુલ્લ રડતાં હતાં. મેસરસ મુસા કાપાત, શેખત, કુત્તે વીજેરે પણ પ્રસન્નને લગવું બોલ્યા હતા.

મી. કેલનબેકે કુંકું પણ અસરકારક બાપણ કરી લેકોને સારી શીખામણ આપી હતી. તેમણે જણાવ્યું હતું કે તમે જેલમાં રહી સીધે રસ્તે જશો તો અમે તમને મદદ બનતી આપી શકીશું. મી. હોલકીન અને બીજા તમારા સાચા કામ ઉપર રીકા છે, અને રહેશે. પણ બે તમે તમારી ફરજ ચુકશો તો અમે શું કરીશું? ૩૦૦ થી ૪૦૦ આદમી જેલ જવાના પ્રયત્નો કરી જેલો ભરે અને બીજાઓથી કાંઇ ન બને તો કોમને દગો ન આપતાં હોય તેજ સ્થિતિમાં બેસી રહે તો ખુનુ છે. અને હું ખાતરીથી કહું છું કે તમારી લડતનો તમારા જય સાથે અંત હુક વખતમાં આવે.

મી. અબ્દુલ મક્રુર ફજ્જાર એક્ટીંગ ચેરમેન સહેબ બોલ્યા કે મેં ચેરમેનની ખુરશી લીધી પણ જે પ્રમાણે એક પછી એક ચેરમેનોને જેલમાં જવા બંધું. તેમ મારે માટે બનશે નહીં ત્યાં સુધી મ્હારે

તે હક કાયમજ છે; મને જેલ મળશે તારે મેં ખુરશી લીધી વ્યાજખી ગામણી હું જેલ માટે તકપાર છું પણ મારાપર સરકાર હાથ કરતી નથી તેથી દીલગીર છું. ખુદ પાકને અરજ છે કે મને જેલ માં મોકલે, અને મારા જીવનથી વહાલા જેલી હાંદીલાઈએના દુઃખમાં ભાગ લેવા વખત આવે.

મી. દીલદારખાન પણ અસરકારક રીતે બોલ્યા હતા, અને પોતાના ભાવણમાં નીચેની શેરનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

“જરૂર કયા કયા ગળખ કરતેહે”,

થોડી ઝીંદગાનીપર;

હેવાલા મહેલ ખતવાને હેં,

એહલે દિલ પાનીપર;

મગર અજમ દેખાતો,

મુલ બિચ લાઉ બ.લીથે;

સીકંદર જમ ગયે દુનિયાસે,

દોનો હાથ ખાલીથે;

છેવટમાં ચેરમેને સહુને કાબર ખાન્યે.

જેલ જ્યા તકપાર હતા તેમજે નામ લખાવ્યાં તે નોંધી લીધાં, અને મીટીંગમાં વાગ્યાને સુમારે જરખારત થઇ હતી.

જેહાન્નુપરગમાં માસ મીટીંગ.

મી. ખમોસાનું ભાવણ.

અમારા તા. ૧૭ એપ્રિલના અંકમાં જેહાન્નુપરગમાં તા. ૧૧ એપ્રિલે થયેલી માસ મીટીંગનો હેવાલ જાણો છે તેમાં મી. અલીમહમદ ખમોસાએ પહેલો હાવરજી કર્યો હતો. તે વખતે તેમણે જે જાણજી કર્યું હતું તે હાલ અમને મળ્યું છે. તે ભાવણ જાણવા લાયક હોઈ આટલું મોડું થયા છતાં અહીં જાણીએ છીએ.

ગૃહસ્થો, પહેલાં તો મારે જે મ.ણસે ખાસ પ્રીયરીઆ અમેને આ મીટીંગમાં આવવાનું આમંત્રણ કર્યું તેના વિષે બોલવું જોઈએ. અમેને આ આમંત્રણ આપી અહીંયા બેઠવાનાર તે મી. થંખી નાહડ કે જે દેશની ખાતર એક કરતાં વધારે વખત આ કમિટીના ખાસમાં જેલ માં ગયા છે તેમણે આ મીટીંગનો જાણ લેવાની જે અમને તક આપી તેને માટે અમે તેમનો આજાર મનીએ છીએ.

હવે હું પોતે રજીસ્ટર સા માટે અને કેવા સંજોગમાં મયે તેનો પ્રવાસો આવ નામકારીને કહું છું. આજા છે કે આપ

નામકારો તે સાંભળી આજારી કરશે. આ ખુલાસો તે એટલેજ છે—મારો પચ્છો મોટો વેપાર છે. રીટલ તથા હોલસેલ પણ હું મોટી રકમનો વેપાર કરું છું. કેટલાક અમારા કુટુંબીઓ મારા ભાગીદાર છે. તેમાંના કેટલાક સગીર ઉમરના હોઈ હાલ છડીઆમાં છે. આ લોકોનું જોખમ મારાથી ઉપડાય તેમ નહતું. મારા માનવ પ્રમાણે હું તો તેમનો ટ્રસ્ટીજ ગણાઉં. એટલે જ્યાં સુધી તેમનો સતોમ કારક જવાબ સામે પડવાનો ન મયે ત્યાં સુધી મારાથી તેમની શીલકતને જોખમ માં નાંખી શકાયજ નહીં પણ જરાખર સંભાળી રાખવી એ મહારી પહેલી ફરજ માનું છું. મેં તે માટે જરાખર તજવીજ કરી છે. આજે હું અહીં આ મીટીંગમાં આવ્યો છું તેનું કારણ ફક્ત એટલું જ નજરેલ બોધાએ જે હકીકત જુલુખમાં બહાર પાડી છે તેથી અમારી ઉપર બેઠું આજ આવે છે. હું તમારી સમક્ષ ખુલ્લી રીતે કહી શકું છું કે તે હકીકત તદન ખોટી છે.

જનરલ બોધાનું એમ કહેવું છે કે મેનેરીટી રજીસ્ટર થઇ ગયેલ છે, અને રજીસ્ટર થયા તે કાયદાને પસંદ કરે છે. પણ હું ખાતરીથી કહી શકું છું કે એક પણ માણસ તે કાયદાને પસંદ કરતો હોય તેમ છેજ નહીં. મેં પોતે તા. ૨૨ જુલાઈ ૧૯૦૭ને રોજ પારલામેન્ટના બે મેંબરો સાથે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જનરલ સમટસની મુલાકાત લીધી હતી, અને તે વખતે મેં પ્રથમજ કહ્યું હતું કે મારો વેપાર મારો પેતાનોજ હોય તો હું રજીસ્ટર ચાલ નહીં ફરીથી પણ કહું હતું કે મારા વેપારમાં જીજા ભાગીદારો ન હોત તો હું આ કાયદો કશું કરત નહીં. વેપાર પુરી ન જાય અને તે સંભાળી શકાય એટલાજ માટે એટલાજ કારણથી હું દીલગીરી સાથે રજીસ્ટર થઈશ. આ પછી મેં એમ પણ બણી રીતે સમજાવ્યું હતું કે અહીંની સરકાર જુલમ કરે છે અને જુલમથી આ કાયદો કશું કરાવે છે. ભરે હવે જો તે કાયદો મને પસંદ હોત તો હું આવા શબ્દો બોલત નહીં અને ઉપર પ્રમાણે ખુલાસો કરત નહીં. એજ ખતાવી આવે છે કે કાયદો મને પસંદ નહોતો અને નથીજ. જનરલ સમટસને ઉપર મુજબ ખુલાસા પાર સમજાવેલ અને જનરલ સમટસે તે પ્રધાનમંડળ અધ્યક્ષ મુખ્ય પ્રધાન જનરલ મોખાને જજાણી જ. કહી, જ્યાં જ્યાં ખોટી રીતે વડી સરકારને સમજા

વવામાં આવે તે કાંઈ થોડી દીલગીરીની વાત ન બલાય. હવે મને લાગે છે કે મારે જનરલ બોધાની હકીકત વીધે આપણી આ માસ મીટીંગ સમક્ષ હરાવ મુકવો જોઈએ અને આજા છે કે આજ તેને ટેકા આપી પસાર કરશો.

ખખરખ

જેહાન્નુપરગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરથી]

મી. મહમદખાન

હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના એક ટીગ પ્રમુખ મી. દિલદારખાનના લાઘ મી મહમદખાન જેમણે પ્રિ. ઇ. એસોસીએશનની ઓફીસે રહી બણી સારી સેવા કરી છે તેમને રજીસ્ટર નહીં ખતાવવા માટે પહેલા સોમવારે બે માસની સખત મજુરી ની કેદની સખ થઇ છે. મી. મહમદખાને જરૂરી કામ પ્રસંગને લીધે એક અઢવાડીયાની મુદત માગી લીધી હતી. તે પુરી થતાં આ સોમવાર તા. ૧૦ થી જેલમાં ગયા છે.

દેશપારનો રાજા

મેસરસ મુનીલાલ પાનાયદ પંચોડીયા અને મી. મીર આલમખાનને રજીસ્ટર ન હોવા માટે અમે તેમને અટકાવતમાં સખવામાં આવ્યા હતા. તેઓને મંગળવાર તા. ૪ થી બે બપોરની ટરેનમાં ડેકાગેઆએ સખ જવામાં આવ્યા છે. મી. મુનીલાલ ડેકાગેઆએના રહીથ છે એટલે તેમને લાંજ છુટા કરે. જ્યારે મી. મીર આલમખાનને હાંદુઆન રવાના કરે એમ સંભ જવામાં આવ્યું છે.

મી. ખડેરીયા

પીટરસખરગના મી. મોહનલાલ ખડેરીયાને રજીસ્ટર નહીં થવા માટે પકડેલ. તેના ઉપર ગયે જુલવારે કેલ ચ.લેપો તેમાં તેનો પાંચ પા. દંડ અથવા ૧૪ દિવસની જેલની સખ થઇ છે. મને કહેવાને બણી દીલગીરી થાય છે જે પીટરસખરગ માં ખરા મજાતા સલાચહી મી. ખડેરીયા દંડ બાપી છુટી ગયા છે. આ લડત તે ખીળું દેખાવું ને બધું સોલું છે કે કયીર તે જાણવાની કસોટી છે. આજ સુધી હકી રહેલ અને બણેલા ગણાવ તેના પડવાથી સખ જવાય અને પરિણામે ખીજા કામકામીઓને લાગે. વખત જોખમ

દુઃખ ભોગવવું પડે તો તે આવા માણસો લખનેજ એમ કેમ નહીં ગણાય? કેટલાક કોઈક નબળા ગણાતા હતા તે પણ વખત આવે સમજી થઈ જઈ જાય તો આ બધું ધ્યાનમાં લઈ મી. ખડેરીઆ હજુ પણ પોતાના સરદારીકેટને દીવાલની મુકામે એમ દુઃખ આશા રાખું છું.

હાઉસપુરથી ખબરો

હાઉસપુર જેલના અમલદારોની વીચીમાં રસોડા તરીકે મી. રાજુલુ તરીકે એક હોદી આજ કેટલાક વખત થયા કામ કરે છે. ગયે મંગળવારે તેને પુલવામાં આવ્યું કે તે રજીસ્ટર થયેલ છે કે નહીં. આ સંબંધ નો જવાબ ના આપતાં તેને તરતજ રજીસ્ટર થઈ જવાનું કહેવામાં આવ્યું. બહાર દુર મી. રાજુલુએ ચોખ્ખી ના પાડી એટલે તેને તોડરી છોડી જવાનો કુકમ થયો. તેનો પમાર નીકળતો હતો તે પણ આપવાની ના પાડી. પમાર નહીં આપવા માટે કાયદેસર હકાજ લેવાશે એમ અને ખબર મળ્યા છે.

ખરો મિત્ર

ત્યારથી લગત શરૂ થઈ છે ત્યારથી મી. ફેલનએક કોમને કીમતી મદદ આપતા રહ્યા છે. હોદીની જીત થાય તેટલા માટે તે પોતાની મહેનત લેવામાં બાકી રાખતા નથી. દર વખત મીટીંગ મેળાવવામાં વખતસર હાજર થાય છે, તથા કોમને જુરસો આપે છે. ગયા અઠવાડિયે મી. કાછલીઆ વગેરેને માન આપવા જે મીટીંગ મળેલી તેમાં તેમણે હોદીઓને જુરસો આપવાનારું પણ કરેલું. બાંધણ કરીનેજ તેઓ અટકતા નથી; પણ પૈસા નો ભોગ પણ આપે છે. એ મીટીંગમાં તેમણે જાહેર કર્યું છે કે જે હોદીને જેલ જવા સારું પડ્યાવા માટે પ્રીટોરીયે જવું હશે તેને રહેવે ખરચવા પૈસા મી. ફેલનએક આપશે. આ દિલસેજી મિત્ર ની મિત્રાઈને દીખાવે છે. હવે જેવાનું છે કે કેટલા હોદીઓ એ મિત્રની ધીખા મજબુતો લાભ લઈ કોમને દીખાવશે.

ધન્ય છે!

વાલકરના જેલોએને ધન્ય છે. તેઓ સાચા હીરા નીકળ્યા છે. પોતાની જેલ ની સ્થિતિમાંજ તેમણે સુખ માનવા માંડ્યું; અને હું મી રાખી બધું દુઃખ તેઓ ઉઠાવવા લાગ્યા છે. તેમણે એવો સંદેશ મોકલ્યો છે કે કાલમાં નહીં ચડે લાંબાને મેદાન પડવાનું શરૂ થશે. તે સંદેશ કહે છે કે "કાયદાને ચરણ થવા કરતાં મોતને જાહેર મજબુતો." આજ ૧૦ થી ૧૦૦ જેલના સુધામીઓ હોદી

અભારે આ જુરસો બતાવવા નીકળી પડે તો જેલોએ કે જેલોનાં નગારાં વાજતાં કેટલીવાર લાગે છે?

હેડક્વૉર્ટરના જેલી પૈકીના ૧૪

બહારુરો છુટ્યા.

ચનીવાર તા. ૮ ને રાજે હેડક્વૉર્ટરની જેલમાં રહી રહેલા બધી પરખર ફાડતા શુરા હોદીમાંના ૧૪ હોદી જેલોઓની જેલની મુદત પૂરી થતાં છોડી મુકવામાં આવ્યા છે. આ બહારુરોને વધાવી લેવા મી. ઇ. એ. તરફથી મી. ચંપી નાકડુ લાં ગએલા. તે તથા હેડક્વૉર્ટરના મી. કાયાતના મહેતા અખાશકર લીલાધર બટ અને મી. અહમદ સુલેમાન ખોટા જેલને દરવાજે વખતસર પહોંચ્યા હતા. બહારુરોને છુટતાં તેમને હર્ષથી વધાવી લીધા, ને ગાડીમાં બેસારી લોકે શત્રમાં આજુબામાં આવ્યા. જ્યાં મી. ખોટા તથા મી. કાયાતને ત્યાં આઠપાણી તથા નાસ્તાથી તેમને નવાજ્યા હતા. છુટલા ૧૪ હોદીમાંના ૭ તામીલ પહોંડુ, ૧ મુસલમાન અને ૧ કલકત્તીઆ હતા. આ બધાઓને રજીસ્ટર નહીં બતાવવા માટે ૩ માસની સખત મજૂરીની સજા હતી.

શાખાશ તામીલ!

સલામતની લગતમાં તામીલોએ જે હાલ કરવા માંડી છે તેની બરાબરી કરવા તુ ખીજા બધાને મુરદેલ પડશે. હેડક્વૉર્ટરની જેલમાંથી તા. ૮ મીએ છુટલા ૧૪ હોદીમાંના ૧ તામીલ જે પ્રીટોરીયા નો રહીશ હતો તેણે આઠપાણી કે નસ્તા ની માનની પણ ફરકાર ન કરી, અને છુટ્યાબાદ થોડા વખતે ઉપડનારી નાતાલ ની દરેકનમાં રવાના થયો. તેને તેટલી ઉતાવળ નહીં કરવા સમજવતાં તેણે ખુલાસો કર્યો કે "મારા દેશીની સ્વતંત્રતા માટે લડતાં મુદ્દતની રાહ કે વિલંબ હોવાજ નહીં. જેથી રોડાઇ થકો નથી. આ દરેકનમાં ચારકસટાઉન જઈશ, અને ત્યાંથી પાછો ફરતાં વેલકરસ્ટ પકડાઈશ ત્યારેજ મને શાંતી વળશે."

અમનીને ચાલુખ

આ ખબરપત્ર વાંચનારને યાદ આવશે કે ચીનાઓની અંદરની તકરાર સખત માં રહ ચીના કલ્યાણદીઓ પકડાયા હતા. રજીસ્ટર કાયદાતે જેલમાં તેમ ની પાસે આંખોં માનવામાં આવ્યા. તે આપવાની તેમાંના ૨૮ જણએ સત્તા મંડી તરીકે ના પાડવાથી રજીસ્ટર કાયદા ના પાસાતે તેમનાપર કામ બહાનવામાં આવ્યું. ચીનાઓ મુકમ પડ્યાં અને

કેસ માટે તકવાર થયા. જે વખત સરકારે કેસ મુલતવી રખાવ્યો; અને હાલમાં એવા ખબર મળ્યા છે કે સરકાર કેસ પાછો ખેંચી લેવા માગે છે ને તેથી ચમની સાહેબે સરકારી વકીલને ખબર આપ્યા છે કે કેસ હાલને માટે મુલતવી રખાવવો.

મી. રામ મુડલે

તામીલ મેનીશીટ સોસાયટીના ચેરમેન મી. રામ મુડલે ગયા ચનીવાર જેલના-સખત જેલમાંથી છુટ્યા છે. તેમણે તથા માસની સખત મજૂરીની સજા થઈ હતી. જેલી હીરાને માન આપવામાટે તામીલોને એક મેળાવડો થયો હતો, જે વખતે મી. મુડલે તથા ખીજા અહમદોને નાસ્તોપાણી આપવામાં આવ્યાં હતાં.

'હોલસેલ'

આજ સુધી સરકાર માત્ર રીટેલ કામ કરતી હતી! એક એક એમ થોડા માણસોને ડીપોઝિટ કરતી હતી; પણ હવે તે 'હોલસેલ' કામ બાદરશે એવું જણાય છે એમ અને તો તે લડતનો ખાત વહેલો આવવાતાં ચિન્હ છે. ચરત એટલી કે તેથી આપણે ડરી ન જઈએ. એવું જણાય છે કે દર માણસનાં સરદારીકેટ સરકારે આપ્યાં નથી, ને તેથી તેમને હોંડુ રતાવ ચડાવી દેવા માટે એશીઆટીક રજીસ્ટર માજીકેટ બાજબી મેળવ્યો છે.

મો. ગાંધા

મી. ગાંધી તથા માસની જેલ ભોગવી તા. ૨૪ મે સોમવારના રોજ છુટશે. તેમ ની મુલાકાત લેવાને કેટલાક મિત્રો અત્રેથી પ્રીટોરીયા જનાર છે. તા. ૧૫ મી ચનિ વારે તથા તા. ૧૮ મી મંગળવારે હાઉસ પુરની જેલમાંથી પણ કેટલાક છુટશે, તેમાં મી. કાયાત તથા વરમોસ્ટન અને પ્રીટોરીયાના કેટલાક આગેવાન છે.

છેલ્લા ખબર

અમારો ખબરપત્રી શુકરવારે તારથી જણાવે છે કે વીરીનીગોમ જઈને પાછા આવતાં તથા હોદી પકડાયા છે. મી. અસ્થાતનો સ્ટેડર ચલાવનાર મેનેજર ઉપર લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે કામ ચાલનાર છે.

એકાદ અઠવાડિયા ઉપર હોંડુસ્તાનથી આવેલો પરદીયન સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીની સ્ટીમર 'મહમદી' ના ઉતારોએ તેના કપતાન મી. પી. એચ. ગોરને ઉતાર્યો તરફ સતોપકારક પત્રાવક બતાવવા માટે માનવમ આપ્યું હતું.

વિનાયતમાં લડતની ચરચા.

લોરડ એમ્પરીલનો હિમાયત.

[મયા અઠથી ચાલુ]

ઉમરાવની સલામાં સા. આ. વિ. હ. કમીટીના પ્રમુખ લોરડ એમ્પરીલે કરેલા બાપલુનો એક ભાગ અને મયા અઠમાં આપ્યો હતો. તેનો આશીનો ભાગ નીચે મુજબ છે:—

મેં દરેક વખતે કહ્યું છે અને તે હું ફરીથી કહું છું કે દરેક પક્ષથીએ થોડી સારમાણસાઇ બતાવવામાં આવી હોત તો આ સલાહનો નીવેડો આવી જાત. હું બહુજ દિવસોથી છું કે મારા અમીર મિત્ર લેરડ કરજન અને દાબર નથી, નહીં તો તે પોતાના જાનિ અનુભવને લીધે મેં કહ્યું તે બતાવી આપના. શું બાહોશ સેક્રેટરી લોરડ કરીયુ ટરાંસવાલના ગોરાઓની ખોટી વડાઇને દુર કરવા નેટલું નથી કરી શકતા? આ દુષ્કાંડાયક સલાહનો નીવેડો લાવવામાં આડે આવે છે તે ટરાંસવાલ સરકારની ખોટી વડાઇની લાગણી સિવાય બીજું કંઈ નથી. તેમણે પારલામેન્ટમાં જણાવ્યું છે કે ટરાંસવાલ સરકાર સાથે હું ચાલુ રીતે રજુઆત કરતો રહ્યો છું. તે રજુઆતનું હજુ સુધી આપણને કશું કેમ નથી મળ્યું? તે રજુઆત વિષે બહુ ઘણું બહાર પડતાં થોડા દિવસમાં આપણને ખબર પડશે.

હાલમાં હિંદની પ્રજાને આપણી બધા કમી ખાતરી આપવા આપણે બાતલું કરી રહ્યા છીએ. તેમને આપણે ખાતરી આપવા માગીએ છીએ કે આપણે હમેશા ના કરતાં વધારે બકાઇ તેમના તરફ બતાવીશું, અને તમને વધારે વિશ્વાસથી મોટા હોદ્દાઓ આપીશું. આવા સમયમાં હિંદની પ્રજાને દુભાવવી ન જોઈએ એ કહેવું જરૂરી છે તે શું લોરડ કરીયુ એજ આપણને નથી સમજાવ્યું? દક્ષિણ આફ્રિકાની એકવત્તાથી આપણે બધા ખુશી થઈએ છીએ. તેમાંથી આ હિંદી બાગ તનો કાંઈ દુર કરશે જોઈએ તે તેણે પોતેજ નથી સુચવ્યું? જાપામાં તથા લોરડ કરજને જણાવ્યા મુજબ દક્ષિણ આફ્રિકામાં એકવત્તામાં બધા તકાવતો સુધી જવામાં આવે છે. તે જતાં તેમાંથી આપણી પ્રજાના હિંદીઓનેજ દુર રાખવામાં આવે છે.

શું હિંદીઓએ દક્ષિણ આફ્રિકા માટે કંઈજ નથી કર્યું? અવિવ્યવસ્થા કમીટી પારસમાં ભાગ લેવાને તેમને કંઈજ હક નહીં? જેમને દક્ષિણ આફ્રિકાના છતિ દાસનો થોડો ધણો પણ અનુભવ છે તેમણે કહ્યું કર્યું પડશે કે તે વારસામાં ભાગ લેવા માટે હિંદીઓ સંપૂર્ણ રીતે હકદાર છે. અને હું કહું છું કે આ લડતમાં કદી હિંદીઓની ભુલ હોય તો પણ—અને તે ભુલ હિંદીઓની છે એમ હું પોતે તો એક ક્ષણવાર કહ્યું કરવા નો નથી—ભુલો દરમુજબ કરવાનો અને હિંદીઓ તરફ વધારે ઉદાર વરતણું બતાવવાનો આ ખરો વખત છે. આ દુષ્કાંડાયક તકરારનો હજુ સુધી અંત લાવવા કંઈ કેમ કરવામાં આવ્યું નથી તે હું નથી સમજી શકતો. જેઓ રાજ સત્તા ભેગવે છે, અને સર્વેપરી છે તેઓ નિરુદ્ધાર અને બળહીન લોકને હક બહે તેમાં તેમને આખર સુમાવવાનું કેવી રીતે હોઈ શકે? જે આપવાનું અને કરવાનું છે તે બહુજ થોડું છે મેં બીજે વખતે કહ્યું તેમ કરવાનું છે તે એટલુંજ કે એક નકામો થઇ પડેલો કામદો રહ કરવાનો છે. તે કામદાનો હેતુ રજુઆતમાં જણાવ્યો તે સાચો હોય તો હવે તે હેતુ સરી ચુક્યો છે, અને હવે તે કામદો કાંઈ પણ ઉપયોગ વગરનો થઇ પડ્યો છે. વળી કોલોનીની કોરટેએ જણાવ્યા પ્રમાણે તે કામમાં લેવાનું અસંબધિત છે. કર વાંટું છે તે આટલુંજ છે. તેમાં વિશેષ માન એ કે કમીશન કામદામાં જરા ફેર ફાર કરીને હિંદીને થોડી રાહત આપવી આમાં કોલોની જે મુદ્દાને વળગી પડેલ છે તેને કંઈ દુકસાન થવું નથી, અને હિંદીનું મન સચવાય છે.

હું નામદાર લોરડ કરીયુને ફરીથી પણ અરજ કરું છું કે તેણે પોતનામાં હોય તેટલા બળથી ટરાંસવાલ આગળ પોતાની રજુઆત ફરીથી કરવી. હું અરજ કરવાની જરૂર જોઈ છું તે મત ઉપર જણાવ્યાં તેવાં કારણો માટેજ નહીં, પણ વધારે વિચારવા લાયક કારણ માટે. તે કારણ એ કે ૧૮૫૮ના મહારાણીના હદે સમાં આપણે પવિત્ર વચન આપ્યું છે, અને તે વચનથી આપણે હાલ પણ બંધાએ છીએ. હું તે વચન ફરીથી બોલું તો તે માટે મને નામદાર ઉમરાવો માફ કરશે. “અમારી પ્રજાના બીજા ભોડા તરફ અને ફરજથી જેવી રીતે બંધાયેલા છીએ, તેવીજ રીતે અને હિંદીની પ્રજા તરફ પણ એકસરખી ફરજથી વરતવા

બંધાયે છીએ; અને એ ફરજ અને હમાનદારીથી તથા અતઃકરણપૂર્વક પાળવું.” હું આ રાખું છું કે આ રજુઆત સંબંધમાં પોરદુગીઝ સરકાર સાથે જે પત્ર વહેવાર ચાલ્યો હોય તે સમજાવ્યો લોરડ કરીયુ રજુ કરશે. આ બાબત ધણી જોખમવાળી અને અસાધારણ છે; અને તેથી તે વિષે શું ગોઠવણ થઈ છે તે વડી સરકારની પાસેથી જરાખર જાણવું જોઈએ. [સંપૂર્ણ]

હિંદોવેપારીપર ઝેરદેવાનો આરોપ

પીટનેસ લખે છે કે:—કાંઈ નેટીવને ઝેર દેવાવાનો કેસ સોમવારે મારિસવરગ ની પોલીસ આગળ આપ્યો હતો. તપાસ કરતાં માલુમ પડ્યું કે ૨૧ કાફરાઓ ઝેરી ખોરાકની અસર તળે હતા. આ જાતનો પહેલો કેસ શુકરવારે જણાવ્યો હતો. કેટલાક રીક્ષા બોય હિંદી વેપારીને ત્યાંથી તે દિવસે થોડો આટો લાવ્યા હતા. તે સંધ્યામાં ખરાબ જણાવ્યો. તે પાછો આવી બીજો લાવ્યો. તે ખાવાથી તે સીક પડી ગયા અને ઝેર થઈ ગયા જેવું જણાયું. થોડેક આટો મરવાને નાખવામાં આવ્યો તો તે બંધને તે મરી ગયાં. બીજા કાફરા સનીચરે તેજ હિંદીને ત્યાંથી આટો લાવ્યા તે ખાતાં તેમને પણ ઝેર ચડ્યું હતું. આ સંબંધમાં ઇસા કરીમ અને આમદ સુમા નામના બે હિંદીપર કામ ચાલે છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે મજકુર આટામાં ઝેરી વસ્તુ કેવી રીતે મળી હતી તે બીજા કોનસ્ટેબલ બેરને શોધી કાઢ્યું છે.

આ કેસની તપાસ આગળ ચાલતાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે કોરપોરેસનના કાંઈ હિંદી નોકર પાસે ૧૮ રતલ નેટલો આટા જેવો સફેદ ઝેરી પદાર્થ હતો. તેને તેણે આટો બણી તે વેચી તેના સાટામાં આરોપી હિંદી વેપારી પાસેથી ખીજી બીજી લાવ્યો. આ બાબત વધુ તપાસ ચાલે છે.

‘પીટનેસ’ નો ખબરપત્રી ગુરવારે લેડી સ્પીયથી જણાવે છે કે કેટલાક ખાનદાન હિંદીઓ એક જમણમાં ખાધા પછી ગબીર રીતે માંદા થઇ ગયા છે એક જુવાન છોકરી અને તેનો બાપ મરણ પામ્યા છે. પોરટ મોરટમ દરતાં જણાય છે કે કંઈક ઝેરી વસ્તુ ખવામાં આવવા થી મરણ થયેલ છે.

ઈંગ્લાંડનો ઓરતોનો હિલચાલ.

(તા. ૧લી મેના અંકથી આશુ)

સર હેનરી કેમ્પબેલ જે નરમેને સુચવ્યા પ્રમાણે ઓરતોનાં બધાં મંડળના પ્રતિનીધીઓના એક ડેપુટેશને તેમની મુલાકાત લીધી. ૧૫ દાખ ઓરતના ડેલીગેટ તરીકે ૪૮૦ બાનુઓ તેની આગળ દાખર થઈ તેઓની હાજરી જ્યારે ચાલતી હતી ત્યારે ૨૦૦૦ ઓરતો સરખસના આકારમાં પાલમિંટ હોલની આસપાસ ફરી. સર હેનરી વિલસોન જણાવ્યા પછી તેણે કાંઈ સંતોષ આપ્યો નહિ. જવાબમાં તેણે જણાવ્યું કે ઓરતોનો કેસ વહેલા મોડો છતાંય તેવો છે, પણ કું કાંઈ વચન આપી શકતો નથી. ઓરતોને વધારે વખત માટે જોશ અને ધીરજ રાખવા કું સુચવું છું. આ બનાવ બન્યા ૧૬મી મી. એસ કવીયની મુલાકાત લેવામાં આવી. જે વખત તેણે ડેપુટેશનને મળવા ના પાડી હતી. ત્રીજી વખત મળવા જતાં પોલીસ સાથે તોફાન થયું. તેમાં ચાર ઓરતો પકડાઈ. મીસ બેલીગટને જે માસની જેલ મળી. મીસ કની તથા બીજી બેને દોઢ માસની જેલ મળી. મેગિસ્ટરમાં તેજ દિવસે તોફાન થયું તેમાં ત્રણ ઓરતો જેલમાં ગઈ. તેમણે અરજી તથા બેન બરન્સની મુલાકાત લેતાં એ તોફાન કર્યું હતું.

જેજ અરસામાં કેટલીક ઓરતોએ એવો દાવ ઉઠાવ્યો કે અમારે વોટ નથી, અને તેથી વોટ વચરની તરીકે કરે બરન્સની અમે ના પાડીએ છીએ. મીસીસ દોરા મોન્ટગ્યુમર નામની વિદ્વાન ઓરતે આ બાબતમાં સખત કામ લીધો. કર ઉચરા વંદારાએને પોતાના ઘરમાં દાખલ થવા દેવાની તેણે ના પાડી. આ ઘેરે કેટલાંક અફવાડીઓ આવ્યો. આખરે બેર જુલમ થી ઘરમાં દાખલ થયોને રસ્તો કરવામાં આવ્યો, અને કર વસુલ કરવા જેટલો તેનો માલ જપ્ત કરવામાં આવ્યો.

આગસ્ટ મહિનામાં એક વિભાગના મેંબરની સુઠણી થઈ. બધી ખરી ઓરતો બીજી બાબતમાં લીબરલ સરકારના મતના વિચારો ધરાવનારી છે. છતાં તેમણે કસ્ટ કર્યો કે લીબરલ મેંબરો ઓરતોના વોટ માટે વચન આપે નહિ ત્યાંસુધી તેમની સુઠણી સામે થયું. તેથી તેઓ સુઠણી વખતે દાખર થઈ અને પોતાના પક્ષવાળા

લીબરલોને અરજ કરી કે લીબરલ સરકાર ઓરતોને વોટ આપે નહિ ત્યાંસુધી લીબરલ મેંબરોને તેમણે ટેકા આપવો નહિ આ અરસામાં મીસીસ પેંકરસ્ટ, મીસીસ પેથીક લોરેન્સ તથા મી. કેરહારડીએ એક મોટો પોષાર ઉભો કર્યો. આગસ્ટની તા. ૧૩મીએ આન કની તથા બીજી એસ કવીયના જેવીઓ તુ નામ ધરાવતી ઓરતો કેદમાંથી છુટી. તેમણે કેદમાંથી છુટીને હામ હામ મુસાફરી કરી ગંગવર મીડીંગ આગળ બાપણો કર્યાં. મીસ કની એક સરસ બાપણુકાર છે. તેનાં બાપણો સાંજ બપોરે દાખરો બાહ્યો આવતી. આમાં એક તો એ સાચીત થયું કે જાહેર બાપણુકાર તરીકે ઓરતો મરદોની હરીફાઈ કરી શકે છે, અને વખતે મરદો કરતાં ચઢી પણ જાય છે. મીસીસ પેંકરસ્ટની અસરકારક બાપા અને તેના ઘેર અવાજ થી મીસીસ બીસેટનાં બાપણુ પાઠ આવે છે. મીસ પેંકરસ્ટને તેની બાહોશી, ગંડપ, અને રમુજમાં કામ પહોંચી શકે તેમ નથી. મીસીસ ડેસપરડનું બોલવું કરિના જેવું છે, અને તેનાં વચન મહાભાષણનો બાસ આવે છે. મીસીસ પેથીક લોરેન્સ ના બોલવામાં દુમેશ કાંઈક કાંઈક નવું નવું જણવાતું મળે છે, અને તેથી તે સાંભળનારાઓને પોતાના પક્ષમાં છતી લઈ શકે છે. આ પ્રમાણે આખા દેશમાં ઘણી બોલનારીઓ છે જે બધાને ગણ્યવી શકાતી નથી.

આખા વરસનો સડથી મોટામાં મોટો પોષાર તે ૨૩મી અક્ટોબરે જાહેર થયો. કે જે વખતે પાલમિંટની બેઠકો રજા પછી શરૂ થવાની હતી. ૫૦૦ ઉપર ઓરતો પાલમિંટ હોલ આગળ ભેગી મળી. તેમાં ની ૨૦ બાહ્યો ડેપુટેશનના આકારમાં જવા માગણી કરી સર હેનરીના સેકરેટરીએ જણાવ્યું કે ઓરતોના વોટ માટે વડો પ્રધાન હાલ વચન આપતો નહિ. તેજ વખતે પાલમિંટમાં બાપણુ સાંભળવાની બેઠકમાં એક પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ બરવામાં આવી. તે વખતે પોલીસે તેમને ધક્કા મારી બહાર કાઢી તો તેમણે બહાર જઈને મીટીંગ બરી. તેમાં ૧૦ જણીઓ પકડાઈ. તેમને સખત સજાઓ થઈ. આ મોટા બનાવથી આખા દેશમાં બહુ ચર્ચા થઈ, અને જેઓ ઓરતોથી વિરુદ્ધ હતા તેમાંના ઘણા તેમના પક્ષમાં આવવા લાગ્યા. અમાઉની પાલમિંટના વડા પ્રધાન બાલફોરની બાનુ તથા બીજી ઘણી નામીયી ઓરતોએ બીઓની વોટની હિલચાલને ટેકા આપવાનું જાહેરમાં જણાવ્યું છે.

સાચી આ હિલચાલ ચાલુજ રહી. તેવા માં નવેંબર મહિનામાં કેરહારડીએ તેમના માટે બીજી રજુ કર્યું. વડા પ્રધાને જણાવેલું કે ઓરતોના વોટનું બીજ દાખલ કરવા મેં ના પાડી છે એ વાત ખોટી છે. બીજ દાખલ થવાના દિવસે મીસીસ ડેસપરડ તથા પેંકરસ્ટ પાલમિંટ હોલની બહાર મોટી મીટીંગ બરી. તેની એક આમેવાન મીસ મીલી પકડાઈને જેલમાં ગઈ. ડીસેંબરમાં પાલમિંટ હોલપર ત્રણ વાર ફરી દફત્રા કરવામાં આવ્યા. જેમને કારટમાં ખડી કરવામાં આવી તેમણે દંડ ન કરતાં જેલ છોડાવી.

૧૯૦૭ના ફેબ્રુઆરીની તા. ૯ મીએ હાઉસપારકથી એક્સીટર હોલ સુધીનું સરખસ કાઢવામાં આવ્યું. સમાજોમાં મી. કેરહારડી વગેરેએ બાપણો આપ્યાં.

તા. ૧૨મી ફેબ્રુઆરીએ પાલમિંટ ઉપર ક્રિસ્ટી સહેનસાહે બાપણુ કર્યું. તેમાં ઓરતોના વોટ માટે કાંઈ હસારો ન થવાથી કેકસ્ટન હોલમાં મીટીંગ બરવામાં આવી, અને એક સરખસ બરીને વડા પ્રધાન આગળ પીડીસન લઈ જવામાં આવ્યું. તે અટકાવવા માટે થોડેરવાર લશ્કર સામું આવ્યું. ઘણી ઓરતોને પાછાડવામાં આવી. કેટલીક અચરાધ ગઈ. અને ૫૬ પકડાઈ. તે બધીએ દંડ આપવા કરતાં જેલ પસંદ કરી.

તા. ૮ મી માર્ચે મી. ડીઝીનસને બીજી બીજ દાખલ કર્યું. હોઉસનાનની ચલતી વિરુદ્ધ મામલે લેવા માટે જણીતા થયેલા મી. રીડે બાપણુમાં વખત લઈ તે બીજ રદ કરાવ્યું. તેની સામે ઓરતોએ મોટી મીટીંગ બરી પ્રોટેસ્ટ કર્યો. ફરી વાર પાલમિંટ સુધી પહોંચવા નિશ્ચય કરવામાં આવ્યો. તેમાં ૭૪ ઓરતો જેલમાં ગઈ. તા. ૨૬મી માર્ચે ઓરતો માટે લડત લેવા મરદોનું એક મંડળ સ્થાપવા માં આવ્યું.

આ પ્રમાણે ઓરતોની હિલચાલ આખા દેશમાં ફેલાઈ. દરેક સુઠણી વખતે ઓરતોએ પોતાની કારવાઈ બરી રાખી. પછી કેંબ્રીજમાં ઓરતોનું એક કોનફરન્સ બરવામાં આવ્યું. એક સુઠણીમાં લાંચનો કીસ્સો બનવાથી ફરીથી સુઠણી કરવામાં આવી. તેના બરચમાં કર બરનારાઓને કીસ્સો આપવો પડે તે કારણથી ઓરતોએ પ્રોટેસ્ટ કર્યો કે વોટ નહિ હોવાથી ઓરતો તે કર નહિ બરે.

સપ્ટેમ્બરમાં વીમેન્સ ફ્રીડમ લીગ એ નામથી એક મંડળ સ્થાપ્યું. અક્ટોબરમાં

ઝોરતોના વોટનું મારીક નીકળ્યું. તે મારીકની આજે ૧૫,૦૦૦ નકલ દર મહિને વેચાય છે. પછી દરેક પ્રધાન મંડળના મેંબરોની મીટીંગ વખતે ઝોરતો હાજર થવા લાગી. તે મીટીંગો તેમણે બાંગી પાડી, અથવા તો છેવટે બોલનારા ઝોના ભાષણોમાં ભાગ પાડી તે રસ વગરનાં કરી નાખ્યાં.

૧૯૦૮ના ફેબ્રુઆરીમાં ઝોરતોની પાલ્કા મેંટ ત્રણ દિવસ માટે મળી, અને ઝીઓ માટે વોટની જરૂર પડી અસરકારક રીતે બતાવવામાં આવી. તે પાલ્કામેંટ હાંદુરના નવી ઇડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસને કાંઈક મળતી આવતી હતી. તેમના તરફથી ૫૦ જણીઓ વડા પ્રધાનને મળવા ગયા. મળવા દેવાની ના પાડતાં તોફાન થયું અને તેમાં બધીએ દોઢ માસની જેલમાં ગયા. ત્રણ દિવસ પછી એવોજ બીજો બનાવ બનતાં વધુ ઝોરતો જેલ ગયા.

ફરીથી ઝોરતો માટે બીજા દાખલ થયું. બે વાંચનમાંથી તે સારી રીતે પસાર થયું, પણ પાછળથી મી. એસકવરીયે તે બાંગી પાડ્યું. તેની સામે પ્રેટેર કરવા ૭,૦૦૦ માણસની મીટીંગ બરાબ. તે ઉધરાણું કરતાં પા. ૭,૦૦૦ બરાબ.

બે મહિનામાં ૬૦ લીબરલ મેંબરો આ બાબત વડા પ્રધાન પાસે ડેપુટીશન લઈ ગયા. પછી ઝોરતો લીબરલોની સુટબ્લી વિરુદ્ધ કામ કરતી હોવાથી તેઓ ફિકરમાં પડ્યા હતા. જગ્યામાં મી. એસકવરીયે જણાવ્યું કે એક વરસમાં વોટના કાપડામાં સુધારો કરવામાં આવશે, તે વખતે ઝોરતો માટેની કલમ કાઢ દાખલ કરશે તો સરકાર તેની સામે નહિ થાય.

આમ કહેવાથી ઝોરતોને લીબરલોના પક્ષમાં લેવી એવો તેને ધરાહો હતો. પણ ઝોરતોને તેથી કાંઈ ખાતરી પડી નહિ. તેમણે પોતાની મહેનત જરી રાખી. એક સરખસ કાઢવામાં આવ્યું તેમાં ૧૦,૦૦૦ ઝોરતોએ ભાગ લીધો. મીટીંગ નો હોલ ઝોરતોથી ચિત્તાર બરાબ ગયો હતો. પ્રેન્ટિસ ઝોરતો, પડીલ ઝોરતો, સાયન્ડીસ્ટ ઝોરતો, નાટકી ઝોરતો, નવલ કથાકાર, ચિત્રકાર, આપન કરનાર, ડાકટરી તથા બીજા દરેક ધંધાની ઝોરત તેમાં હાજર હતી. કેનઝરેવેટીવ, લીબરલ, તથા સે.શીયાલીસ્ટ મંડળના પ્રતિનિધીઓ તેમાં હાજર થયા. એક આગેવાન મીસીઝ ફાકેટ હતી. તેની દીકરી પણ તેમાં હાજર હતી. તે બાંધએ કેપીજની મણિતાની પરિકામાં સહીથી પહેલો નંબર મેળવ્યો.

છે. મીસીઝ બાલકર પણ તેની સાથે હતી.

સરખસમાં જુદા જુદા અક્ષરના બરત કામના વાવટાઓ ફરકાવવામાં આવ્યા હતા. દરેક મંડળે વાવટા ઉપર જુદી તરેહના સેપ લખ્યા હતા. એક વાવટા પર લખ્યું હતું કે “પથરાની કિવાલની જેલ તે જેલ નથી.” વાવટાઓ પર કાલિ હાસની નામીથી ઝોરતોનાં ચિત્ર કાઢવામાં આવ્યાં હતાં.

મી. ગ્રેડરને જણાવ્યું કે પોતાને ટેકા આપનારાઓની ઝોરતો મીટીંગ બરે, અને પછી તેમને ટેકા મળે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. ઝોરતોએ સામાન્ય લોકની મીટીંગ બરીને પોતાનું જોર બતાવવું જોઈએ. ‘વીમેન્સ સો. એન્ડ પો. યુનીયને’ આ કામ પોતાને માથે ઉપાડી લીધું. કાંઈક પારક ઉપર બે મોટી મીટીંગ બરાબ. ઝોરતોએ ૪૦ પસદન અને ૭,૦૦ વાવટા ઉભા કરી દીધા. ભાષણો આપરા ૪૫ પ્રેટેરકામ જોડ્યાં. ૧૦૦ બાંધણું કરના રાએને સુરી કાઢવામાં આવ્યા. લંડનના જુદા જુદા બાગમાંથી સાત સરખસ આવી ને ત્યાં મળ્યાં. લોકોની કંઠ એટલી જળ્જરી થઈ કે અગાઉ કદીપણ તેવી નહિ થઈ હોય. આસરે રા. લાખ માણસ આ મેળા વડામાં જમા થયું હશે. લંડનમાં રાજ દારી હિલચાલના અંગમાં આવે મે.ટો જમાવ કદી અગાઉ નથી થયો; અને દુનિયામાં પણ તેવી કદી નહિ થયો હોય, તે જોવા મી. એસકવરીય નહીં ગએલ. તેણે કહ્યું કે એવા દેખાવથી મારા મતમાં કાંઈ ફેરફાર થતો નથી. હવે તો સાચી તેને અસર થાય તે કહેવું કાંઈક મુશ્કેલ છે. બધા મોઢાએ કહ્યું કે તેમના બોલ વાનું પરિણામ એ આવે કે ઝોરતો માણસની જાતપર કુમકા કરવાનું શરૂ કરે.

૧૯૦૮ ના અક્ટોબરની તા. ૧૩મીએ ઝોરતોએ ઠરાવ કર્યો કે પાલ્કામેંટમાં દાખલ થવાને ફરીથી કોર્સીય કરવી. તે માટે તેમણે લોકોની મદદ આ પહેલીવાર માગી. અપીલમાં તેમણે જણાવ્યું કે “મરદો અને ઝોરતો, પાલ્કામેંટ હોલ પર બસારો લઈ જવામાં સફરેજીસ્ટોને મદદ કરે.” તા. ૧૧મી સપ્ટેમ્બરે એક મીટીંગ બરી મીસીઝ તથા મીસ પેકરરે લોકોને જણાવ્યું કે અમને મદદ કરવા હથિયાર કે પથરા લીધા વગર પાલ્કામેંટ હોલ પર આવજો. તા. ૧૩મીએ તેમને પકડવામાં આવી. તેમને બેઝ ન અપાયો અને એક આખી રાત તેમને પોલીસ ફેરટના રોલ માં માળવી પડી.

તે દિવસે સાંજે પાલ્કામેંટ ૨૬ ઉપર ૬,૦૦૦ પોલીસને જોડવામાં આવી. તેથી લોકો પાલ્કામેંટ હોલ પર જતાં અટક્યા. છતાં નજીકના રસ્તાઓ પર તે ભેગા થયા. ઝોરતોની એક ટુકડી પોલીસની સામે થઈ પાલ્કામેંટ હોલ પર પહોંચવા બહાર પડી. એક ઝોરતને તેમાં ફેલે મૂળી, અને હોલમાં જઈ તેણે જળ્જરહસી છતાં બાંધણું કર્યું. બાકીની ૨૪ ને પકડી ને કેદમાં નાખવામાં આવી.

અધુર.

હાંદમાં એક નવી ઢંખની યુની વરસોટીનો યોજના.

હાંદુસ્તાનમાં હાલની યુનીવરસીટીઓ થી તદ્દન નવી ઢંખની યુનીવરસીટી સ્થાપવાની યોજના મીસીઝ એની બીસટે બહાર પાડી તે પીચી કહેનસાહેબે મોકલવાની અરજી તબાકા કરવામાં આવી છે.

આ સ્થાપવા ધારેલી યુનીવરસીટીની આખતમાં સફુથી ધ્યાન એચનારી બાબત એ છે કે, જે કોલેજમાં બીજી કેળવણી ની સાથે ધરમ અને નીતીની કેળવણી આપવામાં આવતી નહીં હશે તેને આ યુનીવરસીટી સ્વીકારશે નહીં. તે ધરમે વચેનો, કંઈ તફાવત રાખશે નહીં. હાંદુ, બાઈ, પારસી, ખ્રીસ્તી અને મહોમેડન ધરમેને એક સરખી રીતે સ્વીકારશે. નીની સંબંધી કેળવણી, હાંદી શીક્ષણ, તવારીખ અને સાહીલ તરફ ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવશે. હાંલના પડી બાંધેલા ઉદ્યોગોને સજીવન કરવાને હાંદી હુજર કળા, ખેતીવાડી તથા સંચા કામને ભગત સાયન્સ, હાથની કારીમરી, તથા ઉદ્યોગ હુનરનું શીક્ષણ પણ આ યુનીવરસીટીમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

આ યોજનાના સંબંધમાં મીસીઝ એની બીસટે હાંદુસ્તાનના કેટલાક આગેવાન સંબંધીઓની મુલાકાત લીધી છે, જેમાં મહીસુર અને વડોદરાના મહારાજાઓ તરફથી યોજના તરફ પસંદગી બતાવવામાં આવી હતી. વાઈસરોય લોરડ મીટીએ આ યોજનાને બનવી મદદ કરવાનું લખી જણાવ્યું છે.

હાંદાંડના હાંદી વિદ્યાર્થીઓ માટેની સલાહકારક કમિટીમાં લો. એચીલ (પ્રમુખ), પ્રો. મોમસ આર્નોલ્ડ, સર વિલિયમ કર્ઝન વાઇલી અને મી. થીઓડોર મેરીસન નિમણા છે.

હિંદી જાપામાં મોટા પોકાર.

દરાંસવાલમાં હિંદીઓ ઉપર પડતી હાડમારીના સંબંધમાં હિંદુસ્તાનના જાપા ઓમાં ઓછી વધતી થરચા ચાલી રહી છે. એક લાંબા આરટીકલ દરમ્યાન અબરદાર

લખે છે કે :—અફસોસ, હજી દરાંસવાલ ના હિંદીવાનો ઉપરના સીતમનો અંત આવ્યો નથી. હજી દરાંસવાલના હિંદી વાનો ઉપરના જુલમનો છેડો આવ્યો નથી. તેઓ ઉપર બોવરની સરકાર જે સરમ બરેલી રીતે જુલમ ગુજારે છે તે એટલો તો સખત છે, અને તેઓ લાંબી હિંદના બાહ્યમોને જે આપીલ કરે છે, તે એટલી તો દયજનક છે, તેઓ પોતા ના દેશ અને દેશીઓનું સ્વમાન જળવળી રાખવાને જેલમાં વટીક જવાની જે હોમત કરે છે તે એટલી તો તારીફ લાયક છે કે અજબ છે. પણ મોટા અફસોસને પાત્ર છે કે હજી સુધી હિંદની ૩૦ કરોડની વસ્તીનું તેઓ તરફ પુરું સહ્યો બેંચાવા પામ્યું નથી.

દરાંસવાલમાં જ્યાં વસેલા હિંદીવાનો આપણા બાહ્યમો છે. તેઓમાં જેમ મુસલમાનો તેમ હિંદુઓ અને ખારસીઓ વટીક છે. તેઓ ઉપર મતલબ્યા અને આપણુદ ગેરાઓ જેમ ચાહે છે તેમ લડત ચલાવે છે. હિંદીવાનો પણ તેઓ થી ખાંડ્યા જન્ય તેમ નથી. તેઓ પોતાની રાજકરતી કામ સામે પોતાનું સ્વમાન જળવળી રાખવા માટે મજબુત લડત ચલાવે છે અને એક આરટી તેઓ ને હાંકે છે જેમ કહીયું તો તે બોહું કહેવારી નહીં. છતાં દરાંસવાલના હિંદી વાનોના સંબંધનો સવાલ વધુ અને વધુ મુશ્કેલ થતો ચાલ્યો છે. ખીટીશ સર કાર સારી પેડે સમજે છે કે હિંદીવાનો સાથે દરાંસવાલની સરકાર જે વતંચુંક ચલાવે છે તે જેટલી ગેરવાજબી તેટલીજ ખાતરી છે. છતાં શહેનશાહી સરકાર સંસ્થાનવાસીઓ સામે એક ટુંકારો વટીક જોયરી શકતી નથી એ મોટા અફસોસ ની બીના છે.

પણ અમો પુછીએ છીએ કે દરાંસ વાલમાં જન્યુનો વસવાટ કરી રહેલા દરાંસવાલના હિંદીવાનો ઉપર આવો જુલમ ગુજારવાનું ક્યાં સુધી ચાલુ

રહેશે? એ-જુલમનો અંત આવશે કે આવશેજ નહીં? એ જુલમનો ઇલાજ છે કે છેજ નહીં? એવા આપણુદ અમ લને મુસ્તરીમપણે દાખી દેવાની હીમત ખીટીશ સરકારને છે કે છેજ નહીં? આ તો ખુલ્લું છે કે દરાંસવાલના હિંદીવાનો પેતાના ધંધા રેજગારથી પચમાસ થઇ મયા છે અને તેમાં સરકારનો જુલમ તેમની પાપમાલીમાં ઓરળી ઉમેરો કરે છે. તેઓને બેચરો પોતાના દેશમાં વસ વાટ કરતા જોવા માંગતા નથી. તેઓ આમ ખુલ્લી રીતે જળુલી શકતા નહીં હોવાથી તેઓ હિંદીવાનો ઉપર જુલમનો ગેવા વરસાદ વરસાવે છે. હિંદીવાનોને તેઓએ જેલમાં પણ મોકલ્યા છે અને હિંદીવાનો પોતાના સ્વમાન માટે જેલમાં વટીક મયા છે. તેઓને જલ્દર રસ્તા ઉપર ઘોડફેડાઓનું વધુ કામ કરાવવામાં આવ્યું છે અને તે તેઓએ મોટી ખુશી સાથે કીધું છે. તેઓ પોતાનાં જીવર ઉપર પરચર મુખી દેશપર થયા છે અને પોતાના સ્વમાનની જળવળી માટે પાછા દેશમાં દાખલ થઇ પાછી સખ બોગવવા ને ક્યાં નથી.

દરાંસવાલ સરકારની આવી જુલમી અને આપણુદ રાજનીતી સામે જતેજગ સલાઓ વટીક લરાઇ છે અને એ સર કાર સામે કપકાની દરખાસ્ત વટીક પકાર કરવાની જેલેજેડ ખીટીશ સરકારને વચમાં પડવાની આપીલ વટીક કરવામાં આવી છે. પણ જાને સરકારે પોતાનાજ કરાવ માં મક્કમ રહી છે. નથી દરાંસવાલની સર કાર જુલમ છેડતી કે નથી ખીટીશ સર કાર પોતાના સંસ્થાનમાં વરતા હિંદીવાનો ની પાસબાની કરતી!

આવો મામલો આજે મહીનાઓ થયાં ચાલે છે. તોપણ તેનો અંત આવવાની કાસેલ ખીટીશ સરકાર તરફથી હજી થવા પામી નથી, એ મોટી દીલગીરીની વાત છે. ખીટીશ સરકાર પોતાના સંસ્થાનની હિંદી પ્રજાની પાસબાની કરવા માટે બંધા ઓલી છે. તેની એ એક જાતની ફરજ છે પણ એ ફરજ અદા કરવામાં અદલ અને ન્યાયી ખીટીશ સરકાર પછાત પડી છે.

અમેને મળેલો જોહા-સખરમનો તાર નો સંદેશો જે અમેએ મયા અકમાં જાપ્યો છે તે ઉપરથી દરાંસવાલમાં જુલમ કેટલો બધો વધી પડ્યો છે તેનો કાંઈક આપણને ખ્યાલ મળે છે. જોહા સખરમની જાણીતી હમીદયા ઇસલામી આવે તો તે અયોગ્ય મથારો નહીં.

સેસાલરી જે લાંબા હિંદીવાનો ઉપરના જુલમનાં કંકરો ઓછાં કરવા માટે જાણીતી થઇ છે તેના પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ ખખનચી, સેક્રેટરી અને આગેવાન મેમ બરે મળી ૧૫૦ જેટલાઓને જેલની સખ કરવામાં આવી છે. તેઓએ આ સખત સખ પોતાના દેશનું સ્વમાન જળવળી રાખવા હોમતથી વેડી છે, તેઓ એ આ સખ પોતાના ધરમની મોનેગરી જળવળી રાખવા સહન કીધી છે. એ તેમને માટે થોડું સ્તુતીયાત્ર નથી. એ તે ખરા વીરલા નરો છે, એ તે ખરા દેશલકતો છે જે દેશને ખાતર અને દેશી ઓના નામને ખાતર પોતાની ઉપર આફત હોરી લેવાને પણ કરતા નથી.

આવી રીતે દરાંસવાલના સંસ્થાનવાસી ઓ હિંદીવાનો સામે પોતાના દેશના દર વાજબ બંધ કરવાના બહુજ શરમાવનારા કરાવ ઉપર આવ્યા છે તો શા માટે હિંદુ સ્તાનના દેશી વતનીઓ પોતાના મત બાધઓ ઉપરનાં અપમાનનો બદલો લેવા બહાર પડતા નથી? જ્યારે દરાંસવાલની સરકાર ઉપર મીનાચારી બરેલી સલાહ સમજવટ તથા કાઠકુદી ફાવી શકી નથી તો હિંદીવાનો માટે એકલો એક ઇલાજ તેમને સીધે રસ્તે ઉતારવાનો છે તે હિંદ ના દરવાજા તેમની સામે એકદમ બંધ કરવાના છે. કાં નહીં હિંદીવાનો એ કરનાં વધુ સખત પગલાંથી તેઓની મુધ ઠેકણે લાવતા? દરાંસવાલના હિંદીવાનો ના સલાહમાં આપો દેશ એકસંધીમાં જોડાય તો શું દરાંસવાલમાં હિંદીવાનો ઉપરના જુલમનો અંત નહીં આવી શકે?

શા માટે આપણા આખા દેશના પ્રતી નીધીઓનું એક ઉપ્યુદેસન નામદાર હિંદી વાલસરોય આગળ મોકલવાની ગોઠવણ કરવામાં આવે નહીં? આ ઇલાજ લેવા ને અમો મુખબની પ્રેસીડેન્સી એસોસીએ થાને મજબુત બલામણુ કરીએ છીએ.

અમો બાપોકાર પુછીએ છીએ કે આપણી શાધી, સુધરેલી તથા અદલ ઇન સાશી ખીટીશ સરકાર હજી સુધી મુ'મે મહોડે કાં બેડી છે? તે પોતાની પ્રજા ઉપરનો જુલમ વગર અખર લેવે કાં પસાર થવા દે છે?

નવસારી પત્રીડા

"ગાઠ નીંદામાં ધોરતું હીંદ!" એવા મથાળા નીચે આ જાણુ લખે છે કે, દરાંસવાલનું બીજું નામ હિંદીવાનોને હા કાંઈક આપણને ખ્યાલ મળે છે. જોહા કુત કરનાર આપણુદ સંસ્થાન પાડવામાં આવે તો તે અયોગ્ય મથારો નહીં.

બિટીશ રાજની છાંયા તળે સ્વરાજના બહાના હેઠળ હિંદી લશકર અને હિંદી વાનોની કીમતી મદદથી છતાંએકું કય સંસ્થાન ડચ અને ગેરાઓના બેગા સંમેલ નથી રોક, વફાદાર અને ઓય વિનાના હિંદીવાનો ઉપર દુર અને અધમ બુદ્ધિથી જે પક્ષપાતી અન્યાય ચુભર છે તે માટે દરેક હિંદીવાન તો શુ પશુ આખી ન્યાયી આલમ ધીકાર બરેલી નજરથી જુએ છે એમાં કાંઈ શક નથી.

ગરીબ બાપડાઓ હિંદની રેક ખાતર જે જે સંકટો સહન કરે છે, તે વાંચી પર્યટ સરીખું હાકું ધરાવનારાઓ પશુ કમકમવા વિના રહે નહિ ગરબ શ્રીમંત મોહમેદન શેદીખાઓ દેશીયા અને સસ વચની પારસી સદાચરુઓ, તથા વફાદાર અને પ્રમાણીક હિંદુઓ શુરા સુકાની મી. ગાંધી બેરીસ્ટરની સરદારી હેઠળ પોતાનું સત્યાગ્રહીપણું દાખવતાં, કેદીના પેશાકમાં હંકાયેલા, હાથ પગમાં લોખંડની જંજીરો થી જીકડાએલા, જેમ મહેત મણી, દુઃખ ને સુખ માની પોતાની નહિ—ન્યાયી લડત—સકામત પાર ઉતારવા આશામાં ને આશામાં મધ્યમ દરિયામાં ફુગાં ખાતે જેમ કઠોર એવાં હાથાઓ પશુ કાય પુકારે ને પછી દયાળુ હૃદયના હિંદીવાનો ની ભાગણી માટે શુ વિચારવું? અકસેસ! આટલું બહુ જાણવા છતાં—હિંદી પત્રોએ પોતાનાં છતાં—દુઃખમાં ફેમેલા હિંદીવાનો એ ત્યાં રહી મદદ માટે માગણી કર્યા છતાં—ત્રાદ નીકમાં ધોરવું હિંદ પોતાના બાંધવોના અંધ હોડાવવાને બદલે સૈરમ ભરી રીતે બેઠકાર બન્યું છે! તે તેના નિર્માણપણ માટે અકસેસ કયા વિના બીજો શબ્દ નથી.

“જુદવા ત્યાંથી ફરીથી ગણે” કહેનારા આગેવાનો એકવાર પેપુલી વગાડી હમેશને માટે આરામની ઇંત્રીચેરપર આલોટવા પડ્યા કે શુ થયું? તે સમજી શકાવું નથી! મુજબનીયારસી શેઠ જહાંગીરજી પીટીટ કે જેઓ તારૂ હમણાં મદદ માટે દરાંસવાલથી તાર બાંધ્યો છે તેઓ મુઅઝ સહેરમાં એક જાહેર સભા ભરી દરાંસવાલી બીરાદરોના દુઃખમાં દિવસેજી બનાવવા સાંની આપખુદ સરકારના અન્યયને વખોડી કહાડતા તથા અહલ ન્યાયી આપણી અહીં બિટીશ સરકારને અત્યારે આ કંગાજ દુઃખમાંથી મુક્તી આપાવવા વચ્ચે પકવાના હાથો પક્ષાર કરી સુરત, સંદેર, વડોદરા, અમદાવાદ, નડીઆદ, બરુચ, કોલર અને નવસારી વચેરેને તેની નકલ કરવા પ્રેરશે એવી આશા રાખવું.

ચુજરાત

નડિયાદ ખાતે પ્રસિદ્ધ યતું ઉપરનું એકકહીમીરટ પત્ર લખે છે કે— દરાંસવાલમાં જઈ પસેલા આપણા લાઇ બંધ હિંદીવાનો ઉપર મતદાનના અને આપ ખુદ ગેરાઓ તરફથી તેઓની સરકાર જે જુગમ ચલાવે છે, તે સામે મને એટલી બળવાન લડત ચલાવ્યા છતાં હજી અંત આવ્યો નથી એ અતિશય ખેદકારક છે. હિંદુસ્તાનમાં જે અશાંતિ હતી તે દુર કરવાને બદલે હિંદી પ્રધાન અને હિંદી સરકારે કાશીય કાધી છે, ત્યારે આ સવાલના સંબંધમાં હજી સુધી કશું નીરકરણ કરવામાં આવ્યું નથી, અને દિવસે દિવસે દરાંસવાલના હિંદીવા નોનો સવાલ વધુ ને વધુ મુશ્કેલ થતો જાય છે. હિંદીવાનોની સાથે જે વરતણુંક અઝાવવામાં આવે છે તે ગેર વજખી, ગેર કાયદા પુરવક અને ધાતકી છે, તે વિષે તો કશો શક છેજ નહિ. તે વરતણુંકમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર છે એમ હિંદી સર કાર અને સહેનશાહી સરકાર માને છે, પશુ સંસ્થાનીકોનાં અપખુદ બળ આગળ શહેનશાહી સરકારનું ચક્રણ માલવું નથી. આખી મામલો ખેંચતાણુ થતો અજ કદ લાક વખત થયાં આવ્યો છે અને વરસો ની મહેનત અને પરિશ્રમેથી વેપાર રાજ મારમાં રથીર થઇને દરાંસવાલમાં જાથુક તો વસવાટ કરીને રહેલા હિંદીઓ ઉપર એવા જુલમો ચુભરવામાં આવે છે કે તેઓનો વેપાર રાજગાર પાયમાલ થઇ ચડ્યો છે. દરાંસવાલની સરકાર તેઓને પોતાનાં વતનમાંથી બહારજ કાઢવા માગે છે. તેની રાજનીતિ સામે ત્યાં વસ્તા હિંદી વાનોએ બારેલડત ચલાવી છે. વેપાર રાજગાર મુખી, સ્ત્રી બચ્ચાં છોડી જેવમાં પશુ તેઓ ગયા છે, ને જાય છે, દેશપાર થાય છે, અને પાછા દેશમાં દાખલ થાય છે, અને પાછા કેદમાં જાય છે. હિંદીવા નોના આગેવાનોને કેદમાં મોકલવા પછી તેઓ પાસે હમકું કામ તેઓનું અપમાન કરવા માટે જાહેર રસ્તા ઉપર કરાવવામાં આવે છે. આવો મ.મ.કો આજ મહીના ઓ થયાં ચાલુ છે, પશુ કમનથીમે આપ ણા હિંદીબાઇઓની રક્તિમાં કંઇપણ તકા વત પડ્યો નથી. દરાંસવાલની સરકારનાં આ જુલમનાં પગલાંઓ સામે હિંદુસ્તાન માં જગજગ સભાઓ બરીને પ્રેટેસ્ટ કર વામાં આવ્યા છે, પશુ તેની કંઇ અસર સંસ્થાનીકો ઉપર થયેલી દીસતી નથી. જોહા-સગરમથી તારનો એક સંદેશો પ્રગટ

થયો છે, જે ઉપરથી જાણાય છે કે, હિંદી વાનો ઉપર હવે તો જુલમ એટલો બધો વધી પડ્યો છે કે, તેના સંબંધમાં વડી સરકાર વચ્ચે પડે તે માટે ઉતાવળનાં પગલાં બરવાની જરૂર છે. જોહા-સગરમ ની જાણીતી હામીદીઆ કસલામીક સોસા યટી કે જે દરાંસવાલમાં વસ્તા હિંદીવાનો ઉપરનાં સંકટો સામે આજે દેટલોક વખત થયાં મોટો ભોમ આપીને લડત ચલાવે છે તેના પ્રમુખ, જીપ-પ્રમુખ, ખમનચી, સેકરે ટરી, આગેવાન બેબરો, વેપારીઓ અને બીજા અહરુઓ મળીને ૧૫૦ આસામીઓ ને સખત કેદખાનાની સજા કરવામાં આવી છે. આ આપણા બાઇમ ધોએ કાંઇ વાંક કીધો નથી, કાંઇ ચુ-હો કીધો નથી, કાંઇ ચેરી કીધી નથી, કાંઇ ખુન કીધાં નથી, કે તેગેને સખત સજા એક સાધારણ ચુ-હેમારની માફક કરવામાં આવે. તેઓએ મોટો ચુ-હો એ કીધો છે કે પોતાની જલ વું, પોતાનાં ધરમનું અને પેતાની કામ નું અપમાન થાય એવા કાયદાને સરણે જવાનું ના કમુક કીધું છે. આપણા આ બાઇમ ધો ઉપર જે દુઃખ આવી પડ્યું છે તેના સમાચાર સાંભળી આપણને ધણું લાગ્યું આવે છે, અને આપણે હજાર પાસે પ્રાર્થના કરવું કે પ્રમાણીક નીવમ માટે જે લડત ચલાવી જે દુઃખો ભોગવી દેશની તેઓ સેવા બજાવે છે તે દુઃખ સહન કરવાને હજાર તેઓને અખૂર સંકિત બહે. આપણા બાઇમ ધો ઉપર આવ્યાં દુઃખો પડે અને આપણે મુગા બેસી રહીએ એ આપણો ધરમ નથી. આપણી દરજ્જા એ જુલમ સામે સવળી કામોએ સાથે મળીને મજબુત પ્રોટેસ્ટ કરવાની અને બની શકે તો આખા હિંદુસ્તાનના પ્રતીનીધીઓનું એક ડેપુટેશન નામદાર વોયસરાય આગળ મોકલી તેઓ આગળ આપણી ક્ષાદિ રજુ કરવાની છે. એ જુલ મથી હિંદીઓનાં મન ઉપર બિટીશ રાજ માટે કેવી માદી અસર થાય છે, તે તે નામદાર આગળ રજુ કરવાની અને નામ દાર સહેનશાહને વીનતી કરવાની કે “અમારા બાઇમ ધો હિંદીવાનો ઉપર જે જુલમ ચુભરે છે, તેઓને જે અપમાન થાય છે તેમાંથી કોઇપણ રીતે તેઓનો બચાવ હવે તમો નામદાર કરો.” દક્ષિણ આફ્રિકાનાં સધળાં સંસ્થાનો એકત કરવા ની જે યેજના ઉપર દાહમાં વીચાર ચલા વરામાં આવે તે જે અમલમાં મુકાશે તો આપણા હિંદીવાનો ઉપર વધુ જુલમ ચુજ રશે. જે તાર જોહા-સગરમથી પ્રગટ થયો છે તેવાજ સંદેશો મુજબના હિંદુ,

પારસી અને મહોમેડન આગેવાનો ઉપર
આવ્યા છે, અને અમો આજી રાખીએ છીએ
કે આપણા આગેવાનો કાંઈ એવી હીલચાલ
કરશે કે, જેથી નામદાર વહી સરકારના મન
ઉપર અસર થઈ શકે. હાલ કાંઈ થઈ શકે એમ
લાગતું નથી કારણ કે આગેવાનો શીતળ
ટેકરીઓ ઉપર ગયા છે, યા મોઝા દિરજ
માં જશે. આથી હાલ તુરત જે કરી
શકાય તે એ છે કે નામદાર પોલીસમેન
પર એક અરજી મોકલવી, અને શીતળ
ટેકરીઓ ખાનેની રૂતુ ખાસ થતાં આગે
વાન શહેરીઓ ત્યાંથી મુખ્ય ખાતે પાછા
ફરે, કે તુરતજ મુખ્યમાં એક જાહેર
સભા બોલાવવી અને નામદાર વાઇસરોય
અ.ગ. એક વગવાળું ડેપુટી મોકલવું.

ઈડઅન યુનાઇટેડ એસેંબ્લી

ફસ્ટનજર તા. ૨-૫-૦૬

આ મંડળની મીટીંગ આજરોજ શેઠ
હાજી સુલેમાન હાજીમ લાયાતના પ્રમુખ
પણા નીચે મળી હતી. સેક્રેટરી મી. બખારી
આએ ગઇ મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચી
સંભળવો. પ્રમુખે જણાવ્યું કે આપણે
દર પહેલી તારીખે મીટીંગ બોલાવવાનું
કરાવેલું પરંતુ મદરસેની ગેર હાજરીથી
મીટીંગ બોલાવવાનો વખત મળતો નથી
એ શંકાજનક છે. આપણા હિસાબો જે
જેવ બોગરે છે તેમજ આપણે વારંતે
જમીન પાતાળ એક કરવાં તેપણુ તેની
ભલી કદર કરવામાં આપણે પછત રહી
એ છીએ. આપણે કાંઈ લાગતી જુદા
નથી. ફક્ત નિષ્ફળ થવાનું કારણ એ કે
સરકારે ગેરહાજર કામ કરવા માંડ્યું. જે
સરકાર કમિટીસર વરતણું કમલાવી લડત તો
લડતમાં ઉભા રહેવાની કોઈ જાતની અડ
ચણ ન હતી. જે કામજોએ રજીસ્ટર
લીધાં તેમજ પોતાની નબળાઈથીજ. આજે
આપણે એસોસીએશનના ફંડ ખાતત
કાજજ આવેલો તે તથા મીયાને જે પૈડ
૨૦ આપવા બંધાએલા છીએ તે ખાતત
વિચાર કરવાને મજબૂર છીએ. આ બે
કામ કરવાને આપણી એસેંબ્લી પાસે
પુરતાં નાણાં નથી. બાદ સેક્રેટરી મી.
બખારીઆએ જણાવ્યું કે એસેંબ્લીને કરજ
પૈડ ૩૨૦ છે, અને સીલક યુ છે તે ૮૨૩
૨૨ કહી સંભળાવશે. કરજમાંથી છુટકા
થવાને હજુ ૭ મહિના થશે, જોકે તેને
આધાર રૂઢ બાજબીની ખંત ઉપર છે.
ટ્રેઝરર પૈસા સંબંધી રીપોર્ટ વાંચી

જણાવ્યું કે એસેંબ્લીને કરજ પૈડ ૨૬૮-૦
છે, અને હજુ વકીલનો હિસાબ આવ્યો
નથી. તે હિસાબ સાથે કરજ પા. ૩૨૫.૩૮
છે. એસેંબ્લી પાસે સીલકમાં પા. ૧૬-૧-૬
છે. અને હજુ પા. ૬ મારીકુ શી તથા
પા. ૧-૧૧-૬ હાખજ શી આવવાની બાકી
છે. માસિક શીમાં કદાચ જે ચાર પાઉંડની
જ રકમ આવે તો પા. ૨૦ નો આવશે.
થા.વ. તેપણુ એસેંબ્લીનું કરજ વાળવાને પા.
૧૩ જોઈએ. આમ કરજ બતાવી કહ્યું કે
તેમાંથી મુકન કરવાને બાકીઓ ઉમંગ
રાખશે એવી ઉમેદ છે તથા એસોસીએશનના
કાજળની મનલખ સંભળાવી. લાંપણુ મોકલ
વાનો હસાગે કરી પેતાની બેઠક લીધી. બાદ
મી. હસમાઇજ જુમાએ જણાવ્યું કે આપણે
મીઆને જે પા. ૨૦ ની રકમ આપવી તેમાં
વકીલનો ખર્ચ આવી જાય કે ચોખ્ખી
દેવી તેનો ખુલાસો ચેરમેન તરફથી થવો
જોઈએ. ચેરમેને ખુલાસો કરતાં જણાવ્યું
કે વકીલના ખર્ચનો સમાવેશ પા. ૨૦
માં થઈ જાય છે. આ વખતે મી. નાના
બાકીએ જણાવ્યું કે એસેંબ્લી જેમ દરેક
સત્તામહી કેસમાં મદદ આપે છે તેમજ
અમારા કેસમાં આપવી જોઈએ. અને જે
પા. ૨૦ આપવા કહ્યુંલેલા તે તો અપીલને
માટે ચે.આ. આપવા કહ્યુંલેલા વિષે વિવે
ચન કર્યું. મી. હસમાઇજ જુમાએ
જણાવ્યું કે આપણી એસેંબ્લીએ એસો
સીએશનને ઘણી મદદ કરી છતાં તેણે
ખીલકુલ મદદ આપી નથી. એટલે જવાબ
આપવો કે દેવાને લીધે મદદ થઈ શકે
તેમ નથી. તે પછી સેક્રેટરી તથા મી.
યુલામ મદમદ કોઠાદીઆએ પણ તે મુજબ
જણાવ્યું કે કરજને લીધે મદદ થઈ શકે
તેમ નથી. મી. હાજીમ ડોહરાટે જણા
વ્યું કે મદદ આપણે પહેલી એસોસીએશ
નને કરવી જોઈએ. મીઆને હાલ તુરત
નહીં આપશે તેપણુ ચાલશે. કારણ કે
એવણુ સાહેબ પછસાવાળા છે એટલે હાલ
તુરત પોલશે. આપણા બાકીઓ જે દુઃખી
છંદગી બોમરી પથર ફેડે તે શાને વારંતે ?
માટે મારો તો એજ મત થાય છે વિગેરે
વિવેચન કર્યું. છેવટે મી. યુલામ મદમદ
કોઠાદીઆની દરખાસ્ત વધુ મન પસાર થઈ.
ત્યારબાદ એસેંબ્લીના નવા કાયદા
વંચાયા તેને રેકરડ મી. હોદુબાઇએ વિરૂદ્ધ
મત આપવાથી કાયદા તેને ઠેક છે રહ્યા.
સેક્રેટરી મી. બખારીઆએ માસિક શીની
ફોર્મ આપી. બાકીના પછસા લોકો
પાસે ઉધરાવી લેવાનો હવાલો કરી બીજી
મીટીંગ ખૂલના પહેલા રવાનાર મેળવવાનો
હવાલો કરી-મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

રેલાગેઆગેના હીંદો

રેલાગેઆગેની પારસી કોમ તરફથી
રેલાગેઆગેના મવરનરને માનપત્ર આપવા
માટે એક મેળાવડો કરવામાં આવ્યો
હતો. મી. ફરામજી પી. ધોડીએ એ
માનપત્ર વાંચી સંભળાવ્યું હતું. તેમાં
જણાવ્યું હતું કે:—

“આ શહેરમાં આપના પાછા ફરવાની
તકે અમે તમને આવકાર આપીએ છીએ.
હીરમેનમાં આપના વસવાટ દરમ્યાન
આપે આ કોલોનીના લાભ જાળવવાને
મહેનત લીધી છે, અને તેને ખીલવવા
બનવું કર્યું છે. આ શહેરની આબાદી
માં યોગ્ય ધણા પ્રમાણમાં કામ લેનાર
તરીકે પારસી કોમ વતી અમે નીચે સહી
કરનારાઓ તમને આવકાર આપીએ છીએ.
તમે બધાના રક્ષણ કરનાર છો, અને
અમારી માગણીઓપર તમે લાગણીથી
ધ્યાન આપો છો. તમારા હોદાની સુદત
લાંબો વખત ચાલે અને આબાદ થાય
એવું અમે હાજીએ છીએ.”

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરમેટ એજેંડામાંથી)

ન્યુરોલેડ અને ફોક્સહીલના એમ.
એમ. ફાઈલના લેજુદારોની મીટીંગ તા.
૧૮ મી મેએ સુપ્રીમ કોર્ટના આકડોંગ
માજર આમળ બરાશે.

ડરખનના આખી યુનસામી નાગને તેના
લેજુદારો સાથે સમજુતિ કરી છે. તે
સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૮મી
મેએ ડરખનના માજીએટ આમળ બરાશે.

મારિસગરજ અને ફુલના હસમાઇજ
હસપ મોટાલાના લેજુદારોની મીટીંગ તા.
૧૮મી મેએ સુપ્રીમ કોર્ટના માજર
આમળ બરાશે.

મારિસગરજ પાસે થોર્નો ખુલના પી.
વીરાપતની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર
કરવા તા. ૩૭ જુને ડરખન સરકીટ
કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

ડરખનના જુલન સુમરની નાદાર મીલકતના
સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૮
મી મેએ ડરખન માજીએટની એડીસમાં
બરાવાની છે.

કોટો મેનરના એમ. ઇ. રાવને તેના
લેજુદારો સાથે કરેલી સમજુતિ સંબંધમાં
લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૮મી મેએ ડરખન
માજીએટ આમળ કોર્ટ ફાઈસમાં મળશે.

હડતાલનો અંત

ગુજરાત.

આજની બહુજ થોડી હડકોત હતી. અંકમાં આવી ગયો છું. ટ્રાન્સપોર્ટના લગભગ બધા માણસો આજે કામે ચડી ગયા છે. કારખાનામાં કામ કરનારાઓ આજે જોર સુધી કામ કરતા. હમેશા મુજબ આજે મસ મીટીંગ થઈ હતી અને તેમાં આ માણસોને સમજાવવામાં આવ્યું હતું કે તેઓ કામની આજ્ઞાઓ નીકળ્યા ન હતા, એટલે જો કે બીજા ખાતાના માણસો કામે ચડ્યા હતાં તેઓ મજબુતીથી લડશે તો તેમની જીતજ થશે. પરંતુ જોર બાદ રમ જુદો થઈ ગયો. ૪૦૦ જેટલા કામદારોએ ફરીને કામે ચડવાના નામ નોંધાવ્યાં હતાં.

મી. ડનખારે પોતાની હાર થયેલી જણાવી કહ્યું કે હવે હું 'લસકર વિનાનો સરદાર' થઈ રહ્યો છું.

મરિસખરમાં સ્થાનિક આગેવાનો સિવાયના બધા કામે ચડ્યા છે. હતાદ ની આવગળ છુટથી આવુ થઈ છે.

રાતે જા થી ટાઉન ગારડનમાં બે કલાક સુધી એક મોટી મીટીંગ થઈ હતી.

આજે હડતાલ પુરી થઈ રહી મજબુત માં આવે છે. અને ૩૦૦ જેટલા માણસો બીન રોજગારી થઈ એવું જણાવવામાં આવે છે.

આજ સવારે મી. ડનખાર અને એક હજારકામદારોનું એક મોટું સરખસ કાર ખાતાઓ તરફ ગયું હતું. ત્યાં પહોંચતાં જુદાં જુદાં ખાતાના માણસોએ જુદા પડી આગેવાનો સહીત કામે ચડવાની અરજીના કારમો ઉપર સહી કરી. તેમાંથી કેટલાને ખાજા રાખવામાં આવશે તે સોમવારે સવારે જણાવવામાં આવશે.

ત્યાર બાદ એક મોટી મીટીંગ થઈ હતી. તેમાં મી. ડનખારે જણાવ્યું કે જાપાનેસે હડતાલને લાંબી નાખી તેણે કહ્યું કે હડતાલવાળાઓના જુદી જુદી જગ્યાના તાર-દાબી રાખવામાં આવ્યા હતા. જોકાનસખરમાં મી. એડરેસે જણાવ્યું કે બીન રોજગાર રહેલો પક્ષ કરી હીલચાલ આડું રાખવાને તે પોતે હાલ અહીં રહેશે.

રેલવેથી નાતાલ પોલીસની ચોડી આજે છાત્રી લેવામાં આવેલ છે.

રાતે ૨૦૦૦ માણસોની એક મોટી મીટીંગ થઈ હતી. તેમાં જાપાને વચોવવા નાં જાણણો થયાં હતાં. સોમવાર.

જાહેર ખચર મુજબ આજે બધી જગ્યાએ આજે મુજબ રેલવેની આવગળ કામ ચાલુ થઈ.

એન. જી. આર. કારખાનાઓમાં આજે સવારે આશરે ૧૧૦૦ જેટલા કામ દારોએ કામ ચર કર્યું. બધા કામે ચડે તો સંખ્યા ૧૩૦૦ ની હોય છે. મી. ડનખાર અને બીજા આગેવાનો હાજર હતા તેમણે કામે ચડવાની અરજીમાં સહી કરી હતી પણ તેના નામ સામે નીચાની વ હતી એટલે કે તેને નોકરીમાં રાખવા માં આવ્યા ન હતા. આવું જણાતા તેઓએ ફરીને મીટીંગે જારી અને તેમને ખાજા નોકરીએ રાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી એજીડે અને કનડમત ચલુ રાખવા નું જાહેર કર્યું.

બીજી પણ કેટલીક મીટીંગે થઈ હતી. તેમાં જાપાનેને વચોવવામાં આવ્યા હતા. મી. ડનખારે જણાવ્યું કે આજે હડતાલ પુરી થઈ છે પણ થોડા વખતમાં નાતાલે કદી ન જોયેલી તેવી સખત હડતાલ પડશે. બંદર ઉપર કાલસાનો મોટો જથ્થો આવી ગયો છે. મંચળવાર.

તે પછીના દિવસમાં હડતાલને લખતી કાંઈ બંધુતા જેવી હડકોત નથી. જો કે બીન રોજગાર થઈ ગયેલાઓને ફરી કામે ચડાવવાની કેટલીક હીલચાલ કરવાન અને મરિસખરમાં આવી રહી છે.

તાર સમાચાર

કોન્સ્ટાંટીનોપલથી એવા ખચર મળ્યા છે કે માજી સુલતાન અબ્દુલ હમીદને આદીએથી ઉઠાડવાબાદ ચીલ્ડ્રન કોઓરક માંથી ૨૦ લાખ પૌંડ રોકડા મળી આવ્યા છે.

કોન્સ્ટાંટીનોપલના એક તારથી જણાય છે કે માજી મોટા વઝીર તેરીકપાસાની ગ્રેટબીટનના એલચી તરીકે ફરીને નીમ લુંક કરવામાં આવી છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના માજી પ્રમુખ મી. રૂઝવેલ્ટે પોતાના 'આઉટ લુક' જાપામાં એશીઆટીક સવાડ વીખે ફરીને એક આરટીકલમાં લખી જણાવ્યું છે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં જાપાની છમીએસન ઉપર અટકવન મુકવાની પુરી જરૂર છે.

ઇરાનના શહે રાજદારી યુન્હેમારેને મારી આપવાનું જાહેરનામું બકાર પાડ્યું છે; તથા લીખરત પ્રધાનમંડળની નીમ લુંક કરવાનું વચન આપ્યું છે. - તર્કીજ ની જાણમાં રાજ્ય તરફથી જ લસકર રાખવામાં આવતું હતું તેને વીખરાઈ જવાનો કુકમ થયો છે.

મુંબઈથી મદર એક તારમાં જણાવે છે કે મજબુરતા હીવાસો ઉપર મરદાદી અને ગામોડાજી જમન નોકરને બીધે

કુલીખંધ વધાણો પુખી ગયાં છે. બંદર ઉપર પણ થઈ મોટું નુકશાન થયું છે. આ વાવાઝોડા દરમીયાન ૨૬ ઇમ વર સાદ એક સાથે પડ્યો હતો.

કોન્સ્ટાંટીનોપલથી મદર જણાવે છે કે નવા સુલતાન મહમદ ૫ માને માદીએ બેસાડવાની ફીયા સોમવારે મોડી કામ પુરથી કરવામાં આવી છે.

સા. આ. પ્રેમ એવંસી જણાવે છે કે વધુ પુરાવાઓ તપાસતાં એવું માલુમ પડ્યું છે કે મજી-સુલતાન અબ્દુલ હમીદે કોન્સ્ટાંટીનોપલ ખાતેના હાલના લસકરી બળવાની તથા એશિયા માહિનેરમાં ખ્રીસ્તી ઝોની કતલની હિથેરપૂડી કરી હતી.

પેશીનમાં એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે ચીનની મહારાણીએ ૨૨ કરોડ પૌંડ સંગ્રહ કરી રાખેલા છે.

કલકત્તાનો એક તાર જણાવે છે કે અરલ આફ મીટા પછી વાઇસરોય પડી ઉપર લોરડ સેલબોરનનું નામ પહેલા હક દાર તરીકે આપવામાં આવે છે.

'અરમીમહામ પોરડ' જણાવે છે કે હાલિજી આફ્રિકાના હાઇકમીસનર તરીકેનો હોદ્દો ફરીને રવીકારવાનું લેરડ સેલબોર નને વડી સરદાર તરફથી આમંત્રણ થયું છે.

પ્રીન્સ એડવેડસના નાના દીકરાએને એવી તાલીમ આપવાનો વિચાર ચલાવવા માં આવે છે કે લવિવમાં એક અથવ બીજા કુવરને હીંદુસ્તાનમાં રજકતન પ્રતિનીધી તરીકે મોકલી યાગ.

વનકુવરના એક તારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ત્યાંના બંદરે ૧૭મી તારીખે મનપનીજ દરજર પહોંચવાની છે તેને આપવાના ખચરની બદાલી નહીં આપવાનું લાંથી મ્યુનીસીપાલીટીએ જાહેર કર્યું છે.

ગયા મંચળવારે દાઉસ ઓફ કોમન્સની બેઠકમાં એક સવાલના જવાબમાં કરનસ સીલીએ જાહેર કર્યું છે કે ડીફેન્સ કોન ફરન્સ જુલાઇ માસમાં મળશે તેમાં તેજ સવ ત્ર વિષે ચર્ચા કરવામાં આવશે એવા વાટીક સંજથી કાંમપણ ચર્ચા કરવામાં આવશે નહિ.

સીમલાના એક તારથી ખચર મળે છે કે સોમવારે લોરડ અને લેડી મીટા ફરવા નીકળ્યાં હતાં ત્યારે એક હડકાથુ કુતર તેના કુતરાને કરડવા હોડ્યું. પણ તેમણે આડા પડી હડકાયા કુતરાને નસાડી દીધું. પોતાના કુતરાને અડતાં હડકાયા કુતરાની લાજ તેમને બડી તેથી તેઓને હડકા ન ચાપ તેવી જાતની સારવાર નીએ છે. બે મોકલેને આ હડકાથુ કુતરે કરડ્યું હતું તે બેતેલી પણ આજેવાર કરવામાં આવે છે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હોદી જાપા ઉપરથી)

સહારીક તાતા ખબરો લાનોથી આજના ધોધમાંથી મુળમાં વીગળીક ખબરો લાવવાની જે યોજના રચી છે તે ખાટે એક કંપની ઉભી કરવાની હિંમતમાં કરવા માં આવી છે જેની ચાપલુ રૂ. ૨ કરોડ અને ૭૦ લાખની રાખવામાં આવનાર છે. આ ચાપલુમાંથી રૂ. ૬૦ લાખના પટકાના ડીમેનચર અને રૂ. ૬૦ લાખના પ્રેક્ષક શેરો લાંડનમાં બરખ સુકેલા જાણવામાં આવે છે. બપારે રૂ. ૧ કરોડ અને ૨૦ લાખની ચાપલુ હોદીમાં ઉમડાવવામાં આવનાર છે જેમાંથી રૂ. ૨૦ લાખના શેરો લાવનારના મહારાજ તરફથી અને રૂ. ૧૦ લાખના શેરો જોડાવાના નામદાર ચાપલુ તરફથી ખરીદવામાં આવનાર છે.

જાણીતા હોદી સાયનટીસ્ટ પ્રો. ડી. જે. ગજર સુરતમાં પાંચ લાખ રૂપીઆની ચાપલુથી એક એકલ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની કાઢવાની એ શહેરમાં જાણવા કરે છે.

નામદાર આજાખાન જેમની તખીયત ફેટ્લોક સમય થયાં નરમ રહેતી, તેમની તખીયતમાં મોટો સુધારો થયો છે અને હાલ તેઓ મુબઇથી યુરોપ ખાતે રવાના થયા છે.

મુબઇ અને સોંધને જોડનારી નવી રેલ્વે કચ્છમાં થઇ પસાર થવા સામે કચ્છના મહારાજ સાહેબે વાંધો ઉઠાવ્યો છે, કારણ કે તેઓના જણાવ્યા પ્રમાણે આ રેલ્વેથી કચ્છનાં બંદરોને મોડું નુકસાન પહોંચે છે અને કચ્છની સીમા ઉપર બાંધેલી સડકપરના જાગોમાં રેલ્વેની સડકને લીધે અંદરના જામનાં ગામડાંઓ ઉઠડ થઇ જશે.

મરદુમ સર સમવદ અદમદની પાઠગી રીના ફંડમાં મુબઇના નામદાર મવરનર સર જ્યોત્સના કલારેકે રૂ. ૧૦૦ની રકમ બરી છે જેની પહેાંચ એ ફંડના મુબઇ ના એજન્ટ રવીકારતાં જણાવે છે કે એ ફંડમાંથી એક ઇસ્લામી મુનીવરસીદી રથા પસાને ઇસ્લામ રાખવામાં આવ્યો છે. તે પાસે રૂ. ૧૬ લાખને અગ્રજો પહેાંચે ફંડમાં જામી છે તે પાસે કલકત્તામાં એ

અગ્રજો વધીને રૂ. ૨૫ લાખનો થયો છે. બપારે ફંડમાં બરાબરી રકમ રૂ. ૬ લાખ જેટલી છે.

જેમલોર ખાતેના મી. તાતાવાલા ઉડિ અન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયનસને પ્રાંતીક ફંડમાંથી રૂપીઆ અર્ધા લાખની ખીજ પ્રાંત આપવાની બહાલી આપવામાં આવી છે.

સતારા જીલ્લામાં કરાડ ખાતે એક મંજર દીવાસળીની પેટીઓ બનાવવાનું કારખાનું 'પ્રક્ટુ' મુકાયું છે.

માસોરના યુવરાજ પ્રીન્સ વાડીધાર મયા માસમાં જાપાનની મુસાફરીએથી પાછા જેમલોર થયાં હતા. પ્રજા તરફથી તેમને ઘટો આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો.

જાયઠવાડી મહાસેના જેટલાક કરખાઓ માં મરકીનો રોજ ફાફી નીકળ્યો છે.

કલકત્તા પાસે કીખ્જાનર ખાતે જેટલાક સ્વદેશી હીલચાલમાં જામ લેનાર છોકરા એએ એક ડોસીને ખુબ મારી હતી કારણ કે તેણીએ સ્વદેશી કાપડ ખરીદ્યું ન હતું. ડોસીને પહેલા મારથી જખરી ઉઠ્ઠેરણી ચાલી રહી હતી.

હોકારસીંગ અને કાલુ નામના એ પંજાબના મલો વચ્ચેની કુસ્તીની એમપી મનથીપતી દરીફાઇ કલકત્તા ખાતે હાવરાન મેદાનમાં યજ હતી. કુસ્તી જોયા લોકો નો મોટો મેળાવડો એમો મળ્યો હતો. મુશ્કેલીયતો તથા હોદીકાનેની મોટી સંખ્યા હાજર હતી. હોકારસીંગ પોતાના દરીફને હાથે આંખમાં સખત જખમી થવા છતાં જખમી લડ્યો હતો અને આખરે તેણે કાજુને હરાવી એમપીયતથીપ મેળવી હતી.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે હોદી સરકારની કાવેખારી કાઉનસીલના લીગલ મેમ્બરને રૂ. ૬૬૦૦ ના માસીક પસારનો એવો લેવા માટે એ. મી. સીનહાને માસીક રૂ. ૩૦૦૦૦ ની આવક ઉપજવતી પોતાની વકીલાતની પ્રેક્ટીસ છોડી દેવી પડી છે.

"ઇંગ્લીશ મેટ" ના લાંડનના ખબર પત્રીના જણાવવા મુજબ મી. વીનરદન જખમીએ હોદી પાઠશાળાના આખા ખાદે લેખિકાની ફાફી છે.

સરકારે જલ્દેર કર્યું છે કે એનાર્ડીસ્ટને હાથે માર્ખ ગેરલા સરકારી વકીલ બાલુ અસુતોપ ખીયાસના પુત્ર બાલુ ફીતીચચંદ ખીયાસ એમ. એ. ને હોદી પ્રધાને તે જુરીખાતામાં પ્રોમેસનર તરીકે તા ૪ થી એપ્રીલથી નિમ્યા છે અને હાલ તરત તેઓ કલકત્તાની ઇન્ડીઆ ટરેઝરીવાળી ઓફીસમાં કામ કરે છે.

દખલુ હેરાબાદવાળા સમ્પલ સરકાર અલીખાનને લાંડનની રાંધસ એપ્રીલઅરલ સોસાયટીના ફેલો તરીકે સુડી કાઢવામાં આવ્યા છે.

મદ્રાસની મુસલીમ લીગનો રામુખ તરીકે આરકટના પ્રીન્સને સુડી કાઢવામાં આવ્યા છે.

વળા રહેતના કાંતર મી વખતસીંહજી જે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં હોદી ડેપુટી લઇ વિલાયન મયા હતા તે ઇંગ્લંડની 'હેરો' પાઠશાળામાં મેટ્રીક્યુ લેઝનની પરિક્ષા પસાર કરી મયા માસમાં પાછા વળા પધારેલ છે.

કલકત્તાના 'ઇંગ્લીશ મેન' જાપાની ઓફીસમાં અધીપતીના મેજ ઉપરથી એક એમ્બ મળી આવ્યો હતો. આને સલાખથી કોઇનેથી ઇજ્જ કયાં વચર ખસેડવામાં આવ્યો હતો. તપાસ કરતાં તે એમ્બ આપનેસની દારૂગોળીઓથી બરેલો જણાયો હતો. તે ફાટત તો મોડું નુકસાન યાત. આ એમ્બ ત્યાં કાણુ મુકી મધુ તે બામે પોલીસ તપાસ ચલાવે છે.

મુબઇ ઇલાકાની ડેપુટીને લગતી મહોમેદન કોનફરન્સ જે લગભગ છેલ્લા પાંચ વરસ થયાં બંધ પડી હતી, તેની આજુ વરખની એક નવાખલદા નસરુલા ખાનની હીલચાલથી સપ્ટેમ્બરની આખ રીએ રહિર અથવા બરખખાતે બરવાનો કરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો છે.

લાલા લખપતરાય લાહોર જઇ પહેાંચ્યા છે અને તેમણે ત્યાં પોતાનો વકીલાતનો ઘરો પાછો ચરૂ કર્યો છે.

મદ્રાસની હાઇકોર્ટમાં કરવાળા કીખ્જા રવામી શર્માને રાજકોટી બાપલુ કરવા માટે સેશન્સ જડળે પાંચ વરસના સખત ફેરખાવાની પરીક્ષા કરી હતી તે ઉપર અવધી અધીલને ફેલો મી. જખમી

જેન્સને સગા બહાલ રાખવાનો અને મી. જર્સીસ શંકર નેરે સગા રહ કરવાનો આખાથી ત્રીજા જરૂર તરફ મત આપવા એ અપીલ મઠ છે.

કાશુસના અમીર હમીયુલ્લાખાનના માહિવારસ શાહખાન સરકાર હંનાયતુલાહ અને મજબુદુલના ખીજા માણસોના જન લેવાના કાવત્રાના સંબંધમાં સેક્રેટરી જાણીએને કેદ પકડવા છે. તેઓમાંના ધણીને તોપે મારવામાં આવ્યા છે.

કેદ પકડાવવામાં ત્રણ આગેવાનોમાં એક હોંદુસ્તાનવાળા ડા. અબ્દુલ ગનીને પણ પકડવામાં આવ્યા છે. એ કાવત્રાના સંબંધમાં તપાસ ચલાવવા માટે અમીરે સરકાર નજરુલ્લાખાનને નીચા છે. જ્યાં આપના ફેટલાહ મોટા અફઘાન અમલકા રાને પકડવામાં આવ્યા છે.

ઓલા ખાતેના 'સ્વઅવલંબન' છાપા ના અધીપતી ઉપર રાજકોહનો જે આરોપ મુકવામાં આવ્યો હતો તે પુરવાર થવાથી તેને એક વરસના સખ્ત મજુરી સાથેની કેદની તથા રૂ. એક હજારના દંડની સજા કરવામાં આવી છે. તે પચનું છાપખાનું પણ સરકારે જપ્ત કર્યું છે.

છમ્પીરીયલ પ્રેસ કોન્ટ્રોલમાં સમિલ થવાનું 'ચંગાળી' ના અધીપતી બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી તથા 'હરટ અને વેસ્ટ' ના અધીપતી મી. મલખારીને આમંત્રણ મળેલું તેમાંથી મી. મલખારી પોતાની તબીબત ખરાબ નહીં હોવાથી તે આમંત્રણ સ્વીકારી શક્યા નથી. મી. મલખારી રીતે બદલે 'કન્ડીઅન મીરર' ના અધીપતી રા. બ. નરેન્દ્રનાથસેનને એકલવાની ફેટલાહ છાપાએ સુચના કરી છે.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

નાતાલ ડાઈરેક્ટ લાઇનની સ્ટીમર અમકુટી ગયા શુક્રવારે (તા. ૭ મે) કોલકોથી ડરબન આવવા ઉપડી ચુકી છે. ના. ડી. લાઇનની સ્ટીમર અમલોટી મંગળવારે મુખ્ય પહોંચી છે.

જરમન હરટ આફ્રિકા લાઇનની સ્ટીમર કેંઝર ડરેસલામમાં તા. ૯ મેના રોજ ઉપડી છે તે અંગે તા. ૨૦ ગ્રજવારે આવી પહોંચશે.

સ્ટીમર કેંઝર મારફત રીયુનીયન અને શેશીયર રસ્તે જનતરી મુખ્યની ટપાલ તા. ૨૫મે ગ્રજવારે ૨૦ મીનીટે બહારશે.

ચરચા પત્ર.

મી. મહમદખાનનો જેલ જતી વખતનો કાગળ

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ જોમ,

હાંથી મુદતથી સલામદની લડતમાંથી ખસી બેઠેલાઓ પૈકી મારે થેડું લખવા નો વિચાર હતો, પણ તેમ નહીં કરી શક્યો તેનું કારણ એટલું જ કે મેં પણ મનમાં એમજ ધારી મુકેલું કે જ્યારે માથે આવશે ત્યારે ફેડી લઈશ. અને જ્યારે મારા મનની સ્થિતિ ઠેકાણે નહોતી ત્યારે એ બાબતમાં લખવું એ મુખ્ય અરેલું લેખી મેં કંઈ પણ લખ્યું નહોતું. મારા મનની સ્થિતિમાં ફેરફાર મી. ગાંધી ની ઓશીસમાંથી નોકરી છોડ્યા પછી ત્રણ ચાર મહીને થયો હતો. અને તે જોજ કે મારે દેશ જવું, એ બાબત મારાપર મારા વૃદ્ધ માત પિતા તથા બાઈઓના આવેલા કાળો ફુંકાઈને દેખાડું તો હરેક જણ મને દેશ જવાની હજુ પણ સલાહ આપશે. છતાં ફુંકા મારા હૃદયમાંથી આવી સ્થિતિમાં મુકી જવાનો વિચાર માંડી વાળી જોહાનસખરજ માંજ રહ્યો. હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીમાં સારી રીતે કામ કરનાર, તેમજ તે ઓશીસના ધાડા પરિચયમાં આવનાર તરીકે, તથા મી. ગાંધીના એક વખતના નોકર તરીકે મારી ફરજ બજાવવા મારે એ લોકો સાથેજ જેલ જવું બેઠવું હતું. પણ મને મારા મનપર કબજો રાખવા જેટલું ખેર નહોતું. એટલું જતાં ફુંકાલતની વિરુદ્ધ તો હતોજ નહીં, અને ત્યારે આટલા બધા આગેવાનો તેમજ બહાદુર હૃદયો જેલખત્રા કરતા બધા ત્યારે મારા મનમાં આવ્યું કે હવે તો હજી થઈ છે અને મારે જેલ જવું બેઠવું. અને તેથી મેં બહારો બહાર પકડાઈ જેલ જવાનો વિચાર કર્યો. હવે બાબત એમ છે કે હાલના વખતમાં જે કાંઈ માણસ સરકારની વિરુદ્ધ જરા પણ બોલે અથવા તો છાપાઓમાં લખે તેને સરકાર તરફથી તુરંત પકડવામાં આવતો હતો. અને તેથીજ મેં બહાર છાપાઓમાં મી. ચમત્તીની લાયકાત બાબત કામગીરી પણ લખ્યો હતો અને તેની બધી જવાબ દારી મારે માથે રાખી હતી. પણ તેમાં મને નહીં પકડવામાં આવ્યો. એ કે હાલ પડતી મુકવા માટે મને પુરતી સગા

મળી ચુકી હતી. પણ તે અંગે હાંથી આપના પેપરની અમુલ્ય જગ્યાપર દખાલ કરવાનો મારો વિચાર નથી. મને મારા અંતઃક્રમના મિત્રો તરફથી પણ એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે તું એક જેલ જરી તેમાં કંઈ કાવત્રો તુટવાનો નથી, માટે કુશીકેટ કદવી લે. જેમને મેં જવાબો આપેલા છે તે તેમને યાદ હશે. ફુંકાઈરીઆ ઉધરાણી કરવા મારા બાઈ ઓની વતી આવેલો ત્યારે તા. ૨૪ મીના મને કીટેકડીને પકડ્યો હતો. તા. ૨૬ મીએ મારો કેસ મામતમાં મારે ઉધરાણી ખસાસ કરવા માટે એક અઠવાડીયાની મુદત મામતી પડી. પછી મારો કેસ તા. ૩૭ મેના રોજ ચલાવ્યો. દરમ્યાન ઉધરાણીનું કામ ન ખસાસ થવાથી મારો વધુ મુદત મુખ્યાનો વિચાર હતો. પણ માણસો અને સરકારી વકીલો મારી મામતી સ્વીકારી નહીં અને કેસ ચલાવ્યો. અને મને બે માસ સખ્ત મજુરી સાથે જેલ અથવા ૨૦ પૌંડના દંડની સજા મળી. માણસો પોતાના મુકાદા સામે મને અપીલ કરવાનો વખત આપી મારો જેલ પા. ૫૦નો કરાવ્યો. ઉધરાણીનું કામ મારે હવે એ દરમ્યાન ખલસ કરીને જેલ જવાનું છે. વું તો જત જઈશ, અને તે મટે પુદા પાસે એજ દુવા માગું છું કે તે મારા મનને મજબુત રાખે. હવે ફુંકા મારા તે મિત્રોને લખીશ કે જેઓ મજબમાં રજીસ્ટરે રાખી પોટેકોર્સપર આવી મોટાં મોટાં લખણો કરી લોકોને દયાવે છે, તેમજ મને જે લોકો સલાહ આપતા હતા તેમનાપર પણ આ બાબત લાગુ પડશે. આ દુનિયામાં અવનરી માણસને મરવું તો ઉજ. ધન દેલત અથવા બીજું કંઈ સાથે આવનાર નથી. પણ સારું અથવા ખરાબ નામજ સાથે આવશે. બસા લઘા માણસોએ નામને માટે જીવ આપેલા છે. આ લડતને જેટલો ફુંકા સખતું છું તેટલુંજ બીજો કામપણ માણસ સમજી શકે છે. વગી આ લડત ખાસ અગત્યની છે. દુનિયામાં સારા નામથી મરવું એ વધારે સારું છે. પ્રેસીડેન્ટ કુમરની લાસને હોલાનથી પ્રોટેરીઆ લાવી છટવનું કારણ શું? એજ કે તેનાં જતી અખીમાન તેમજ સાર કામની યાદ રાખવા માટે. નહીં તો તેને છટવામાટે હોલાંડમાં પુરતી જગ્યા હતી. માટે મારી અરજ છે કે સરવે હૃદય લખણોએ હવે પોતાની બાબતો ખલાસ કરવાનો છે, અને જગવામાંથી રજીસ્ટરો તેમજ લાઇસેન્સ અસેડી લડતમાં ઉતરવાનું

છે કામને એ સવાલ નથી ઉઠાવવાનો કે સરકાર પકડતી નથી. હકત પીકેટ તરીકે પ્રીટિરીઆ આવી રજીસ્ટરની ઓફીસની સામે ઉભા રહો એટલે તુરત પકડાશે. વળી એમ પકડાવામાં પધસાનો પશુ ખરચ નથી. કારણ કે મી. ગાંધીના મિત્ર મી. કેલનબેક જેમણે આપણી લડતમાં બહુ મદદ આપેલી છે તેઓ પીકેટનું કામ કરવા પ્રીટિરીઆ આવનારને માઠી ભાડું આપવા માટે તહેર મીટીંગમાં બેઠી ચુક્યા છે. માટે લાંબી ભાડું લઇ અત્રે આવી પકડાઇ જેલ ભરે. વળી ત્યારે આપણે લડવું નહોતું ત્યારે ડરખાન ના આગેવાનો તેમજ આપણી વહારે ચડ નારે ગોરાઓને આપણે હસાવવા નહોતા. ત્યારે તો બે બે હાથ મીટીંગમાં ઉભા કર્યા હતા, કસમો ખાધી હતી, અને વખત આવ્યો ત્યારે રજીસ્ટર અને લાઇ સેન્સ ગળવામાં મુકીને બેઠા, અને મી. ગાંધી અને તેમના ભુવાન દીકરા મી. દરીલાલ જેમણે દુઃખ સ્વપને પશુ નહોતું બોલ્યું તેમને જેલના દુઃખમાં ન આવ્યા. વળી ગોરાઓ કે જેમાંના ધણાખરા પાદરી, પાલમિટના મેંબર અને વેપારીઓ છે જેમને પોતાની પ્રજામાં આબરૂ હતી તેઓ આપણી વહારે ચડ્યા તેમાં તેમની પ્રજા તેમને પળવે છે. તે શા માટે? આપણને ઇન્સાફ અપાવવા માટે. ત્યારે ઇન્સાફ મેળવનાર પોતે ભર નિંદ્રામાં સુતા છે એ આપણે માટે ધણું જ સ્વમાવનાર સેખાય. લશ્કર વગર સરદારે પશુ લડી શકતા નથી. તો આપણાવગર આગેવાનો કેવી રીતે લડી શકે? આ વખત એ નથી કે મળવામાં રજીસ્ટર રાખી "હું દીલથી છું", મીટીંગમાં આવી શકતો નથી, ઠરાવને મળતો છું, પુરી દીલસોજ છે." વીગેરેના તારા કરવા અથવા તો મુખારકબાદી આપવી. આપણે જે મુખારકબાદી આપીએ છીએ તે એક હીદી છે. અને મુખારકબાદી આપનાર પશુ હીદી છે તો મુખારકબાદી આપનારે પશુ મુખારકબાદી લેનારની કેમ નકલ ન કરવી જોઇએ? ખરી મુખારકબાદીજ એ છે કે તેમના જેવું કામ કરવું.

એવે એટલું જ કે હું પોતે તો દેહમાં પ્રાણ છે ત્યાં સુધી કુલીકેટનું નામ સમાધાની થતાં સુધી લઇશજ નહીં. અને તે માટેની સજા થાય તે ઉઠાવીશ. બે કે એમ કરતાં મારા દહ માનપિતા જેમની ઉંમર અગભગ ૮૦ વરસની થઇ છે તેમને મારે માટે કેટલું ખમણું પડતું

હશે તેનો ઇન્સાફ કરવાનું પબ્લીકને સોંપીશ. કાઠનું દીઠ દુખાકું હોય તેની મારી માગી કાળજી બંધ કરું છું.

શ્રી. હીદીનો સેવક અહમદખાન, બ્રેહ્મસંપ્રદાય, તા. ૧૧-૫-૦૯.

૧૪ વરસના હીદી ઊકરાનો હિંમત

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોમ,

હું મારા વદાલા હીદીબાઈએને જણાવવાની રજા લઉં છું કે મારા પિતાજી મનજી નચુલાઈ જયા ફેબ્રુવારી માસની તા. ૧૪ મીથી લડતના બારામાં વોલસ રજીમાં જાય માસની સખત મજુરીની જેલ ભોગવે છે. મારી ઉંમર આજે ૧૪ વરસની હોવા છતાં મારી ફિકર ન કરતાં મને વિપ્રતે મુકા તે જેલમાં ગયા છે. મારા વડીલ બાઈ વીઠલદાસ મનજી જેની ઉંમર ૨૦ વરસની છે તે એક ટેકાણે સારી નોકરીપર હતા. તેની કમાણીપર અમારા આપ્પા કુટુંબના ચુજ્જાનનો દેશ માં તથા અહીં આધાર હતો. તે મારા વડીલ બાઈને સરકારે રજીસ્ટર કરાવવા કહ્યું. તે લેવા તેણે ચોખ્ખી ના પાડી. આથી હકદાર રહીશ છતાં મારા વડીલ બાઈને સરકારે ડેલાગેશમાં રહેતે એમીલ માસમાં દેશપાર કરેલ છે. આ પ્રમાણે હું મારા પિતાના તેમજ મારા વડીલ બાઈના રક્ષણ વગરનો નિરાધાર થઇ પડ્યો છું. તે છતાં દયાના સાગર પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વરની કૃપાથી હું ખુશી આનંદમાં રહીને મારો ચુજ્જા સમ્રાણ છું. મારા પ્રિય હીદી બાઈએને હું એ કહેવા માગું છું કે મારા પિતાજી તથા વડીલ બાઈ પોતાનું સર્વજન બોઇ આ વખતે કામતી આબરૂ અને દેશ હિંતની ખાતર જેલ ભોગવે છે તે જ દુઃખ કહીએ છે તેને માટે મારો પુણ્ય સંતોષ છે અને વખતે તેવા કારણસર મારા ઉપર પશુ જેલ વગેરેની મુશીબત આવી પડશે તો હું પશુ ખુશી ની સાથે તે ઉઠાવવા તકબાર છું. એજ વિનંતિ.

શ્રી. મોહનલાલ મનજી વેલાણી બ્રેહ્મસંપ્રદાય, ના વંદેમાતરમ, તા. ૧૦-૫-૦૯.

નહુ પુસ્તક

જેલ કાળે (ખીજી આદિતિ.)
હિંમત ૧ થી લઈને પોસ્ટેજ ૧ પેની.

પરચુરણ ચરચા

મી. એ. ડી. વાહદે, ડરખાનથી લખે છે કે મદરેસએ અંબુમન ઇસ્લામ ડરખાન માં બોલાવવાને લગભગ ત્રણ માસ થયા તેમાં હાલ અંગ્રેજી ચુજ્જાતી અરબી ઉરદુ વીગેરે બહુનારા છોકરાઓની સંખ્યા ૧૨૫ જેટલી છે. એક બીજો ચુજ્જાતી મારતર બોલાવવાનો વિચાર કર્યો છે. પરંતુ લોકો તરફથી દબુ જોઇએ તેટલી મદદ મળતી નથી. ઉમેદ છે કે એ ૫૩ માં પૈસા ઉઘરાવવા માટે જે દીનની પેટી એ ડરખાનના કેટલાક વેપારીઓને લાં મુકી છે તેમાં તમામ લોકો પોતાની ચુજ્જાસ મુજબ પૈસા નાખશે. હાલમ પદાવવાના કેટલા હાથ છે એ સદુ સાહેબો જાણે છે. તા. ૨૮ ફેબ્રુઆરી સુધી પુરાંત આઠ ગીની હતી, અને ત્યાર બાદ બે માસમાં બુદી બુદી પેટીઓમાં થી પૈસા ૪-૧૮-૫ આવ્યા તથા પૈસા ૨ મેસરસ બી. ઇન્દરાહીમ ઇસ્માઇલી કુ. તરફથી તેમની કાકી મોમીનજી ચુજ્જી ગયાં તેના સવાળ અરબે આવ્યા તે ૩.૫૫ કુલ પૈસા ૧૫-૧-૫ થયા. તેમાંથી બતી બનાવી તેના ખરચના પૈસા ૧-૧૭-૮ બાદ જતાં સીલીકમાં પાઉંડ ૧૩-૮-૮ રહ્યા છે.

"મહેરીજનો મેમ્બર" કહોર મહેરીજે ઝીનતુલ હરલામના ડરખાન ખાતેના આગેવાનોને એક ચરચ કરે છે જે આજે લગભગ એક વરસ થયાં આ મહેરીજના આગેવાનોએ અત્રે અમુક માથુસો પાસે થી ઉઘરાવી પૈસા ૨૦૦ બેકમાં જમા કર્યા છે. પરંતુ તેમાં કાંઈ વધારો કરવા માટે તે લોક ઉઘરાણું કરતા નથી એ બીના ખરેખરી દીલથીર થવા જોગ છે. બે આવા પબ્લીકનાં કામ ઉઠાવી ફરી સુરતી કરી બેસી રહેવું તો બીજી વખત એવા ખાતાએને ઉતેજન કેમ મળશે? અને કામનું બહુ કેમ થશે? આ બાબત ઇ. ઓ. માં એક વખત ચરચા પશુ થઇ ગઇ હતી પશુ કાંઈ ખ્યાન અપાઈ નથી એ અહીંસોસની વાત છે. હવે હું આગેવાનોને નમ્રતાપુરવક અરજ કરું છું કે આ કામને જરૂર ઉપાડી નાણાં ભેળાં કરવો. જે આપ લોકો નાતાલમાં ઉઘરાણું કરવા નીકળશે તો ઉમેદ છે કે જરૂર તમામ કહોરવાસી અને બીજા સાહેબો મદદ કરશે. આ વીધે બીજા અમારા કહોરવાસી પશુ જાપા માર હત લોકોને જાગૃત કરશે.

હારડનહાઇટથી એક લખનાર જણાવે છે કે મેનલાઇન તરફથી ૪૦ મેમ્બરોની એક મેનેજિંગ કમીટી કેમિસ માટે સ્થાપવામાં આવી છે તેમાં મેટાલિન તરફના મેમ્બરો મેસરસ સુલેમાન હજારાહીમ તથા આમદ અબ્દુલ રહીમ નીમાયા છે. લખનાર આસા રાખે છે કે આ મુદ્દરો કોમ પ્રત્યેની પોતાની ફરજ બરાબર બજાવશે.

ઝીરસ્તથી મી. અબ્દુલ હમીદ અમીર ખાઇ લખે છે કે અતરૈના વેપારી અબ્દુલ કરીમ રહેમાનખાઇ સ્વદેશના રહેવાસી વેપારી નવસારીના અતરે તા. ૨૮ મી એ વહાત થયા છે. તેમની સાથે મહોબત રાખનારા ઝીરસ્તના સઘળા છડીઅન વેપારીઓ તરફથી શોક દરશાવવા સઘળી દુકાનો બંધ રાખવામાં આવી હતી તેમ જ નાની ડીઝીકટ છતાં ફૂન કીયા તથા જનાબની નમાજમાં પણ ધણું માથુસો ફાળવે થયા હતા. એઓ સાહેબની વહાતથી આ ડીઝીકટને એક મોટી ખોટ મળે છે ખુદા તેઓ મરહુમના પવિત્ર આત્માને ક્ષાતી બહે. આમીન.

કેપટાઇનથી મી. મહમદ હલીમ લખે છે કે:—માસ કેપના બાઇઓને હું ધણીજ આજીજી પુરવઠ જણાવું છું કે આપણે ધણી ઉંધ કાઢી ચુક્યા તેમજ આપણા ટરાંસવાલના હાંદી બાઇઓને આજ સુધી કાંઈ મદદ ન કરી ચકયા. જે વાતનો આજે કેપના હાંદીબાઇઓ માટે મોટો ડાઘ રહેતો છે. આપણી ફરજ છે કે એ ડાઘને દુર કરવો જોઈએ. ધણી વખત જાપામાં ઇસારા મધ ચુકયા છે, તેમજ કેટલાક ચર્ચાપત્રીઓએ ચરચા કરી કાલમ ના કાલમ તે વિષે લખ્યા છે, પણ આપણા કેપના આગેવાનોની ઉંધ હજી ઉઠેલી દેખાતી નથી. પણ કેપના બાઇઓની ફરજ છે કે ટરાંસવાલ કે નસાલની બરોબરી તો તેમનાથી નહીં થાય, પણ કુલ નહીં તો કુલની પાંખડી જોઈએ તો તેમણે કરવું જ ઘટે છે. આટે કેપની હાંદી કોમની આબર બજાવવા માગો છો તો ઉંધમાં ધોરવાનો હવે સમય નથી. [મી. હલીમે ઉધરાણુની યોજનામાં કેટલુંક વિશેષ પણ લખ્યું છે, છતાં મી. પોલાક જાતેજ ઉધરાણું કરવા નીકળેલ હોવાથી તે વિષેની વધુ ખીના ન જાપતાં એટલું જ કહીએ છીએ કે આ તથા ખીજા ચરચાપત્રી મી. પોલાકને બનતી મદદ આપી શકે છે.—અ. હ. એ.]

પીટરસબરગથી મી. હસાક સુલેમાન કરોદીઆ લખે છે કે, મી. ખડેરીયા બયા અઠવાડીએ રજીસ્ટર નારામાં પકડાયા અને કેસ ચાલતાં તેને હંડ અથવા જોલની સબ ઘણે એટલે તેમણે જોલથી ડરી જઈ અરજી કરવાનું જણાવ્યું. માથુસ પોતાનું બન મન અને તન અરપણું કરી ને સત્યામહી થયા છે. મી. ખડેરીયાએ તો બાહોશી બતાવી છે. પીટરસબરગની મીટીંગમાં તેઓ કેશરીઆં કરવાનું કહેતા હતા તે તો એક બાલુએ રહ્યાં, પણ રહી રહીને પાછી પાની જારીને પોતાને તથા કોમને દગો કર્યો. આમળથીજ મોટાં બતાવવા કરતાં જોલનો ડર હતો તો ધર કાઢી બેસી રહેણું હતું બહેતર હતું. જે વીરે પુરુષો દેશની ખાતર જોલ ભોગવે છે તેને આવો હલ્ય બેઠક કટાર મારવો નહીં. હજી હું હિમેદ રાખું છું કે મી. ખડેરીયા પોતાનું રજીસ્ટર ફાડી જોલ જરો, કારણ કે તેઓ સાહેબ સત્યામહી હતા.

આ બાબત એક ખીજે કામળ પીટરસબરગના વેપારીની સહીથી મળેલ છે. તેની મતલબ પણ ઉપર મુજબ છે.

ડેલાગોઆએ ઇડીઅન લાઇબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. એમ. આર. સોલંકી લખે છે કે, લાઇબ્રેરીની માસ મારચની આખરીએ પા. ૧-૧૫-૦ બાકી સીલકમાં હતી. એપ્રિલમાં મેંબર શીના પા. ૧-૧૦-૦ તથા સા. માધવજી જોડા કુ. વાળા શેઠ જોડાભાઇ દેશ તરફ જતાં શી. ૧૦ લાઇબ્રેરીને બેટ આપેલી તે મળી કુલ પા. ૩-૧૫-૦ માંથી પા. ૨ બાકીના જતાં એપ્રિલની આખરીમાં પા. ૧-૧૫-૦ સીલકમાં છે. લાઇબ્રેરીને મળેલી શી. ૧૦ની બેટ માટે બેટ કરનાર નો આભાર સાચ રવીકારવામાં આવે છે. ચાલુ માસમાં લાઇબ્રેરીની મુલાકાત લેનાર ઝોમોની સંખ્યા ૧૮૮ની હતી. તેમજ ૪૬ પુસ્તકો મેંબરના નામપર ચડેલાં હતાં. શ્રી હાંદુસ્તાન કુશની સીલક મારચની આખરીએ પા. ૧-૫-૦ હતી. બાકી ચાલુ માસમાં શી. ૨ મળેલી મળી કુલ પા. ૧-૭-૦ એપ્રિલની આખરીએ સીલકમાં છે. કેમ્બેનરના કુનકાતી સુખાયણ નાઇકુની મીલકત નાકાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૨૫ મી મેએ ડરખાત સરકારી કાર્ટને બરજ કરવામાં આવનાર છે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. ર.	શી. ર.
ચાવલ માંજ ૧૧૨૨ાની ૨૧ ૦ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૯ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૯ ૦
બીની સહર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફંદાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસૂરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મગની	૨૬ ૦	૨૬ ૬
અડદની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
જાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
હવું તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૪	૨ ૬
બીનું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૩	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬	૧૭ ૬
પીણી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૬	૧૪ ૬
મકાસી સોપારી ૧૨૨૦ જા	૦	૦
મરચાં	૦	૦
લી પેટી જડીનનાં પાંઉ ૨ ૬	૭	૧૦ ૦
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પારાશીન એશોક		
વાઈટ રોસ	૮	૮
આબન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નળાવેર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
ફલી	૫ ૬	૬ ૦
કાંઈમાં સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
ચાણુ સીલક રોસન	૧૫ ૬	૧૬ ૬
ચાણુ સવભાઈ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર ડી	૧ ૬	૧ ૬
માચીસ બાબન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરશની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીકલ પોઈટ સીઆરેક	૧૭ ૦	
કુલ નેસબનું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
નસા એકની	૪ ૦	૪ ૩

Bombay and Persia Steam Navigation Company.

TO
BOMBAYVia EAST COAST
PORTS.

S.S. "NASARI"

Will sail on or about 26th May 1909

Taking First Class, and Deck Passengers At Reduced Rates.

બોમ્બે એન્ડ પર્શીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કું.

હોદીઓને ખુશખબર.

ઉપલી લાઇનની નવશીટી આગમેટ નાસરી તા. ૨૪મી મેને આશરે ઉલાએઆ બેથી ઉપડી અત્રેથી તા. ૨૬મી મેના રોજ ઉલાએઆમે બેરા મોઝામ્બીક જન્મવાર તથા મોઝામ્બા ધબને સીધી મુંબઇ જશે. હવે પછી આ લાઇનની આગમેટ દર વર્ષે આઠવાડીએ અત્રે આવશે.

ફર્ટ, સેકન્ડ, તથા ડેકની નેલી બહુજ કીફાવત રાખવામાં આવી છે.

આ લાઇનની સ્ટીમરો હુબજમાં ફરે છે. એક હબરથી બારસો પાસે જરોની સગવડ સાડ દીવન, બજાર અને પાણીની સગવડ રાખી છે. તે બાબત તેઓ સરદીશીકેટ ધરાવે છે.

ખર્ચાસીઓ સઘળા દેશો છે. બોરીસરો માયાળુ છે. અને કપતાનો હોદી ઓના ધરમના રીતે રીવાજથી વાકેફ છે.

બાળબચ્ચા સાથે આવનારા તથા જનારા પાસેજરો ખાસ આવી અમુદ્ધય તક ચુમાવશે નહીં. કારણ કે તે લાઇનની સ્ટીમરોમાં મરજા અને ધરમના નીયમો ઘણી સારી રીતે સચવાય છે. આવી લાઇનની સ્ટીમરોમાં સગવડો હોવાથી તેઓનું નામ મશહુર છે.

આ લાઇનના માલિકોએ કેવા સંજોગો વચ્ચે સ્ટીમરો અત્રે મોકલવાની કીમત ધરી છે તે બાબતના સમાચાર બે જગબાર અને મોઝામ્બાથી મળ્યા છે તે સરવે હોદીઓ નજીક હોવાથી અમે વીશેષ લખતા નથી.

અમે હમેદ રાખીએ છીએ કે અત્રેના હોદીઓ તેઓને માલ અને પાસેજરો થી હિતેજન આપશે.

પેસેજરો બાબત વધારે ખબર વાસ્તે અમારી વેસ્ટ સીટ ઓફીસર પાસેજની બોરીસમાં અમેને વતે મળવું અથવા પત્ર વહેવાર કરવો.

તા. ૬૦

સ્ટીમર નાસરી તા. ૨૪મી અપ્રિલના રોજ મુંબઇથી અત્રે આવવા ઉપડી ચુકી છે.

દાદા અબ્દુલ્લાની કુપેની,

વેસ્ટ સીટ, ઓફીસર પાસેજ, કરબન.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1837)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધી મુખર્ષ

ડેલાગોઆબે તથા બેરા થઇને

દર મહોને એક સ્ટીમર જાય છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં ફરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમવક છે તેમજ ખબારી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન જમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નહીં એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હોદી ભાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નહીં જમત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નાં ફુગનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહોને મુખર્ષ સાથે જાય છે. માટે આ મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તાત્કાલ ચક્ર રહેવું.

સફર આગમોટ મુખર્ષ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહીત જાણુ માટે અતરે જાપામાં નિર્ભાવયું તેથી સહી સાહેબો ને જરૂર ખરેખર આગમોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

જુલિયન નીચેને સરનામે મળી રહેશે.

જરૂરનું હોયે કોલંબો મોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમકુશી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ જુન

જેટલું જાણું તેટલું જાણું.

જાણું, જાણું. "મુલકાન" ૨,૬૦૦ ટન જુન-જુલાઈ ૮૦

જેટલું જાણું તેટલું જાણું. જાણું, જાણું. "મુલકાન" ૨,૬૦૦ ટન જુન-જુલાઈ ૮૦

શ્રી. હનુમંત હનુમંતની કુ"

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કામચાંદા રોડ કર્ણાટ

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

જરૂર જોઈએ એવું જાણું.

વસ્તુ કીટ, કર્ણાટ.

King & Sons,

West Street, Durban.

અલ-હસલામના ગ્રાહકોને મુચના

વિનંતીપૂર્વક અમારા (અલ-હસલામ) માનવંતા મહોને અરજ કરવામાં આવે છે કે નાતાલ કોલોનીમાં અમારા ચડેલા લવાજમની ઉધરાણી માટે સમય આજર રહમાન બધામાં આવે મોઠલવામાં આવ્યા છે, માટે અપકડીના ફરેક સાહેબો ચડેલું લવાજમ આપી આભારી કરશો.

જો સાહેબોએ અલ-હસલામ પ્રત્યે દીલ સોજી બતાવી અલ-હસલામને ટકાવી રાખવા માટે અમને કામગીરી લખી યોગ્ય મદદ આપવાને જણાવું છે તેઓનો ખરા અંતઃકરણથી અને અમે ઉપકાર માનીએ છીએ.

અને વિવેક કરીએ છીએ કે અલ-હસલામનું ચડેલું લવાજમ જેની એકંદર રકમ ૩૦૦ વજુસો પાઉંડ જેટલી છે. જેની ઉધરાણી માટે અમે જાતે થોડી મુશ્કેલી નીજાનાર છીએ. એ વખતે અમારા હસલામી બીરાદરો જેવજ અમારા ચડેલા લવાજમનીજ જે હનાયત કરશે તે હનાયત અલ-હસલામ હમે છે કે ઉધરાણી વસુલ થવાનાં પરીણામે અલ-હસલામ ફરીથી બહાર પાડવામાં આવશે. ખુદા વહે કરીમ અમારા હીની લાખોને નેક હીલાયત આપે, આમીન.

કર્ણાટ, શ્રી. કોમી સેવક, તા. ૧૯-૫-૦૯. એસમાન અલ-હસલામ એફ.દી.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers, Wholesale & Retail.

૧૦૫, સુવાર અને મચાણી રોડ અમારા સમવારમાં આવે છે.

Head Office: Box 5, WARBATHS, and at NYLSTROOM.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 1388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

45 Market St., Kest's Building, KROGERSDORP

મારફર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે

Suits Made to Order. Moderate Prices. Old Suits Well Repaired.

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 8, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

મારફર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

મારફર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

16 MARKET STREET,

BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. 210. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

M. K. DAISY,

Elgar Factory,

Buyer of Natal and Transvaal Tobacco

P.O. Box 6369, JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 841, 21st Street, VREDEDOEP,

Box 3040, JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahhoodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babonia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Paos,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street,
Ebrahim Nookoon,
24 Frere Street, (Woodstock).
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1038, 14 Wicht Street.
Mohideen Encoe,
189 corner Bree & Bloem Streets
POHOMULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,

Charlestown

Cassim Suliman,
Box 27,
G. R. Moola,
Box 15,

DE AAR C.C.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOMAKER AMOD & BEO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODKEE & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mahoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Email Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHOT & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghavae & Co.,
Box 738, Grey Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajen & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
O. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HANNERTSBURG

Zoutpansberg)

Essopjee Iamali,
General Dealer.**HEIDELBERG**Abou Mia Camroodeen,
Market Square,

A. M. BHAT,

Market Street, Box 44

Branches:

Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURGAbdool Tayab & Co.,
Box 5842,Amod Moosajee & Co.,
27, Market St.,

Box 2941.

A. F. CAMAT & Co.,

Box 3504, 3 Kort Street.

Chhiba Dajee,

Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Coovadia,

45 Market St.,

Box 270.

E. E. DANABHOY

22nd M. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

P. B. Dorabjee,

Box 2937, Corner Alexander St.,

M. P. FANCY,

Box 6031.

Goolam Moondzen,

Box 3755

Ismail Cassam,

New Laundry,

New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,

Tailors and Outfitters,

36 & 147 Market Street

M. A. KARODIA & Co.,

Box 3598, 41 Market Street

C. KEVALRAM,

Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay

182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,

Stand 432 Corner Kaffir and

14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,

Box 5931.

A. A. PHILAY,

Box 1353, President St.

A. A. RAHEMAN,

Stand 641, 21st Street

Box 3040. Vrededorp

RATANJI RUONATH,

Tailor and Outfitter,

27 & 31 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,

Cor. Park Rd. & Park Lane,

Ferdsburg. Branch: Boschhoek.

P.O. Box 2347.

J. E. TAVARIA,

224 Market Street,

Goolam Sahab,

171 Street & Kaffir Street,

Vrededorp, Box 3456.

M. K. DAISY CIGAR FACTORY,

Box 6369,

Johannesburg.

C. P. LUCHFAM,

78 President Street,

Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.**KIMBERLEY**

Ahmed Mahomed,

1 Broad Way

S. Appathurey Chetty,

2 Otto Street.

Ebrahim Adam,

Dennie Street, Malay Camp,

S. Nadarasan,

Fruiterer & Confectioner,

45, De Beers Road,

V. G. Pilly,

Market Fruit Agent,

Market Building.

Rahim Jina,

Brett Street, Malay Camp,

Shamsodeen Barday.

25 Brett Street.

KEUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor

corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amod Waja & Co.,

Box 222,

RATANJI MAKAN,

Tailors and Outfitters,

65 Market St., Keet's Building

A. E. CHOTANHAL,

Box 33.

Gassan Amod,

Indian Location, Stand 16,

Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,

Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,

Box 240.

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,

Box 368.

Hirjee Mooljee & Co.,

Box 346.

HORMAJIBY IDOLAY,

Box 332

Madhavjee Jetha & Co.,

Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,

Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,

Box 109.

VRAJIDAS & LALCHAND

Box 92.

NANJEE DULABHOAS & Co.,

Merchants & Importers, Box 141

MIDDELBURG

(TRANSVAAL).

A. E. BHARLA,

Box 35.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,

Box 150.

I. A. CAJEE & Co.,

General Dealers, P.O. Box 117,

148 Church Street.

MAPEKING

Cassim Soomar,

Box 61.

Kajee Bepoo,

Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SHEDAT,

General Merchant and

Produce Agent.

Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHEUNE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,

Box 18.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,

Box 9.

PIETERMARITZBURG

H. RAWAT & Co.,

Tinsmiths & Tankmakers

1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,

Corner of Jonbert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat,

Box 24,

A. Gokaldas,

Merchant & Baker, Box 179.

Hassan Moti & Co.,

Market Square, Box 149.

JENTA & KHANDERIA BROS.,

Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,

Box 128

M. E. Nanabhai,

Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,

Tailor & Outfitter,

Military Road,

R. B. NAIDOO

Box 353.

64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,

Main Street. Box 511,

E. A. Vriawa,

General Merchant

Drapery & Grocery

45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,

Tailor and General Dealer,

156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,

174 Prinsloo St. Box 498

Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
N. GANAIAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismael Suliman & Co.,
Box 1. Tel. Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Ali,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp.

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befool.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wades
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: GANDHI.

THEORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Horseon Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMBINGA

Dada Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLESBURST

G.R. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jocsub Tayob & Co.
Market Street.
Jocsub Haseem & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હોટ એલિસ: ૧૦ એલિસ સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલ્ક મેન્ટ.

પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, નેલ્સપ્રીસ્ટ.

સેલ્ફ હેલ્થ લાયક અનેક તરફની ધણીય
સરસ ચીજો, લેન્ડ્રી માંદીના માલ, હેલ્થ બ્રાન્ડ
રેશમ, જરીના રેશમ કલોથ, કાસમીરી બનાલ
વિગેરે વિગેરે. સાલ ધણીય સરસા. આવો અને
ખાત્રી કરો.

નાગરસ હરી રોની

હેલ્થ રકમના સેના માંદીના સરસ
દાગીના બનાવનાર.

જેલ નં. ૨૪૪-૨૪૫. એલિસ સ્ટ્રીટ પાસે,
કેપટાઉન સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer.
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

164 GUY STREET

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA-CHERUTU

BOER TOBACCO . 1

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices.

Box 28. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

૨૨૩૧ કેપ.

હવેની ફેબ્રુરી ૨૦૧૧ માં

અમારે ત્યાં સરસે સાલે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન એન્ડ રીમોન્ડ પેન્ડે.

૧૬૪ ગે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

**GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755

2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

A. M. BHAT,

Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 45.

HEIDELBERG.

Branches: — Pietersburg, Box 141
Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHAT"

દેશી મીઠાઈ.

સારી અને સરસી, ચોખ્ખા વજન.

કે. હવે,

૧૬૦ એન્ડ સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Ismail Amod Kajeo,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MAY 22ND, 1909

No. 21

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 230.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 22ND, 1909.

✓ "By Force of Arms"

MR. J. W. S. LANGERMAN, M.L.A., for the Randfontein Division, has distinguished himself amid a great many opponents of the Native Franchise, as the most violent and foolish of them all. At a banquet given by his constituents on Friday, the 14th ult., before a gathering of some two hundred and fifty of the leading political lights of the District, presided over by Dr. Walter Adam, this gentleman is credited with saying:—

"In the future, the question on which war will take place, is any attempt to impose the black franchise on this Colony. Then it is your time to prepare yourselves, and even to go to any extent and to visit an attempt of that kind by force of arms; because it may suit the Cape Colonial people or a section of them, but it will not suit the Transvaal that the black man and woman should be placed on an equal basis with ourselves and our wives and daughters."

Charity that "hopeth all things" will suggest that such senseless and wicked incentives to war were uttered under the influence of a too generous banquet, and that in cooler moments Mr. Langerman will hasten to retract his speech. But, that such sentiments could be uttered in a gathering of two hundred and fifty prominent men of the Randfontein District, without earning for the speaker an immediate castigation, is a painful commentary on our boasts of progress. We have moved but little since the days of slavery. It suggests, too, that, with such violent anti-native feelings abroad in the Transvaal, the Cape will do well to press with all its might for those changes in the Draft Act, which tend to safeguard the native and coloured peoples.

The reflections of the *Transvaal Leader* on this extraordinary speech are well worth quoting:—

If Mr. Langerman's language at the dinner given him on Friday by his constituents was of prandial incitement, it was merely foolish; but if, as seems rather to have been the case, it arose out of premeditated intent, it reveals in the speaker a spirit of lawlessness which makes him unfit to be a member of Parliament, as well as less qualified to exercise a vote than the average native whom he objects to trust with that privilege. There is no need to canvass the merits or demerits of the Cape franchise in order to arrive at this decision. No State can hold together unless the will of the majority be accepted by the minority, but Mr. Langerman advocates the bailing of this country in blood if on a particular question the majority should oppose his views. He would have the people of this Colony block the extension of the native franchise by taking up the rifle. This is the language of a madman, or worse. As the indications go, a united South Africa will devise some solution of the native question different from that of the Cape franchise; but, if not, who is Mr. Langerman that he conceives himself entitled to dictate to the future majority of his fellow-citizens what their laws shall or shall not be? Unless he bridle his utterance, these laws will need to include some provision for the summary deportation of political desperadoes.

In contrast with the utterances of Mr. Langerman, the *Transvaal Press* publishes the text of a letter addressed to the President of the National Convention by the Ministers of religion in Capetown. The letter is signed by the Archbishop of Capetown, for the Church of the Province of South Africa; by Dr. McClure, for the Presbyterians; by Revs. Balmforth, Ernest Baker, Alexander Pitt and George Robson, for the Unitarian, Baptist, Congregational and Wesleyan Churches respectively. The document was read at one of the sittings of the Convention at Bloemfontein.

On behalf of "the coloured people and native races of this land," the letter states that "the publication of the Draft Act, and the discussions which have followed upon it, have revealed that the gravest dissatisfaction is felt among the coloured and native people, who have attained to a sufficient level of civilisation and of education to enable them to apprehend clearly what is proposed."

"They realise that the citizenship which is granted them in the Cape Colony and only there, does not carry with it the right of liberty in the choice of representatives in the Union Parliament, the franchise is retained but liberty in its exercise is taken away by the limitation of membership in the future senate and Assembly to 'British subjects of European descent.' They realise that while registered as voters in Cape Colony, they are not counted in the apportionment of representation; they are voters in Cape Colony, not citizens of South Africa. And they fear that the provision of a constitutional method of abolishing the coloured and native franchise may invite attempts in this direction."

The letter further presses a splendid plea for a nobler conception of white supremacy than is usual in these Colonies. It says:—

"The supremacy of the white races in South Africa rests, we believe, secure upon their character, their capacity and their energy. So far from being strengthened by the statutory disqualification of any competition from fellow subjects of other races, we believe it will be essentially weakened thereby. The wider conception of an Imperial rule, based on liberty, opportunity, and an equal citizenship secured to all who can rightly use them, is an ideal which we believe to be possible in South Africa; and as much in accordance with the highest statesmanship as it is with Christian principles."

These are brave words, and worthy of the creed which these Ministers profess. The letter above quoted states concisely the plea of the British Indians, and the principles for which they suffer. This "wider conception of an Imperial rule based on liberty, opportunity, and an equal citizenship secured to all who can rightly use them" is the ideal on which our hearts also are set. And for the sake of that, we cannot consent to be treated as aliens—to live by temporary permits—in a country which is under Imperial rule. We, too, are British subjects, and we claim the rights of citizens to justice in a British Colony. The "statutory disqualifications" which insult and degrade us, insult and degrade the Imperial rule still more. We suffer—but the future will show that the imprisonment of every British Indian has "essentially weakened" the supremacy of the British race. It cannot be done with impunity! No rule can be unjust and yet strong.

WE HAVE MUCH PLEASURE IN PUBLISHING this week a circular letter from Mr. Ritchie's pen, announcing the forthcoming publication by Mr. Nasarwanji M.

Cooper, London, of a book by Rev. J. J. Dike, entitled: "M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa." Those who are acquainted with both author and subject, and who are aware of the warm affection and deep friendship that exists between them, will expect something of absorbing interest and, having been privileged to peruse the manuscript of the little work prior to its despatch to London for publication, we may assure them that they are not few in South Africa—that their expectations will not be disappointed in any respect. We refrain for the moment from saying more. The book will appear in South Africa in due course, and the Managing department of this paper will be glad to receive subscriptions from purchasers or inti-

mations as to intending purchasers, in order that the publisher may be in a position to gauge with more or less accuracy the possibilities of circulation in South Africa.

✓ **WE DRAW SPECIAL ATTENTION** to the incident of the **A Palpable arrest and subsequent Untruth** release of certain 28 Chinese in Johannesburg charged with breach of regulation 9 of Act 36 of 1908. The details are no doubt fresh in our readers' minds. Subsequent to the recent unfortunate disturbance in the Chinese quarter, a number of Chinese were arrested on information given to the police. By a curious coincidence, all except one were members of the "passive resistance" party, who allege having been attacked in overwhelming numbers by the opposing faction, and being obliged to defend their lives. They were lodged in the Johannesburg Gaol, and whilst under detention, a police officer, who has achieved an unpleasant notoriety on more than one occasion already, went to the gaol and demanded of them the production of their registration certificates and the impression of their thumbs and fingers. When they refused to comply with this demand, they were charged as above. They were brought before the Court and formally remanded. On the date fixed, no Magistrate was found able to hear the charge, and on the application of the Crown, a further remand was granted. The reason given on oath, by the police officer aforementioned, was that the Crown were unprepared at that time to proceed, as they wished to find out how many of those arrested would be proceeded against on the charge under the regulations and how many for not being registered. The excuse was accepted by the Court and a long remand was granted. Meanwhile, it appears, remonstrances were addressed to the Government regarding a manifest act of foul-play in foisting an offence—if it were an offence at all—upon men who were not free agents. Official assurances were eventually forthcoming that the impressions were required in order to identify some of those charged with rioting, as it was suspected that they had given wrong names, and the charge under the regulations would be withdrawn. Subsequently, it appeared that the Crown wanted to remand the case *sine die*, but this was strongly opposed by the defending attorney, and eventually the unfortunate men were discharged. Evidently, then, the original excuse was not believed to hold water, for it was clearly unnecessary to detain men under a charge framed under the regulations when an entirely different charge was contemplated. Then, as to the later excuse, it was equally unnecessary for the police officer to take the impressions, for the impressions taken under the

Gaol regulations would have sufficed for the purpose of identification, and, moreover, the Crown could easily secure complete identification from its own informers belonging to the so-called "party of compliance." The incident is an unfortunate one for the Government in every respect, for, besides a loss of prestige, it is proved against it that it has authorized two palpably untrue explanations of the same set of facts. Yet we are still warned against the deviousness of the wily Oriental! Who, however, can compare with members of the Transvaal Cabinet and their subordinates terminological inexactitudes?

✓ **PASSIVE RESISTERS MAY LEARN MUCH** from the annals of war.

"**Die** When, for instance, Sir **Where You** Colin Campbell rode down **Stand!**" the lines at Balachava in the early morning of a never-to-be-forgotten day and realised that the 93rd Highlanders were caught in a death-trap, there is something wonderfully inspiring in the calm, dauntless spirit which faced the truth. There was no excitement, no dismay. The Russians were advancing from two points in overwhelming numbers; behind the cliffs towered up. Escape was almost impossible, surrender—for such heroes—absolutely no. Kinglake tells us that Sir Colin Campbell, as he rode by, called to the ranks of waiting men: "Remember there is no retreat from here! You must die where you stand!" And the men cheerily answered his appeal, saying, "Ay, ay, Sir Colin, we'll do that!" But they did not die, neither did they surrender. That solid body of determined men, though far inferior in strength to the opposing hosts, was invincible in spirit; and, since these soldiers were ready to die rather than surrender, they were fit also to live, and to gain the victory. A solid body of determined men, ready to die, but not to surrender, possesses marvellous power, especially if, in Cromwell's phrase, it "makes some conscience" of what it does. Conscience and consecration are words which suggest the strongest human forces which we know. These are the forces which we need to exercise to-day. The outlook may be gloomy, not a few of those in whom we trusted may have succumbed to the painful experience of the past two years—our ranks may be thin; but, even so, those heroic souls who remain, a consecrated cohort, an Indian band of "Iron-sides," who "make some conscience" of what they do, can yet turn apparent defeat to victory. Numbers do not count for much in this struggle—character does!

INDIA COUNCILS BILL. London, May 19.—The House of Commons, by 215 to 104 votes, to-day passed the third reading of the India Councils Bill, with the Lord's amendments. —Reuter.

"Bande Mataram"

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

In that remarkable book by Henry W. Nevinson, called "The New Spirit in India," we are told that the Bengali song of "Bande Mataram" has become "the national song of India." It was introduced by Bankim Chandra Chatterji into his historic novel called "Anandamath" or "The Abbey of Joy," and expressed so perfectly the new intense love of the Motherland, which has laid hold of all classes of our Eastern Empire, that it has become the "Marseillaise" of a great movement. How different the spirit of change in India is from the spirit which moved in the French Revolution may be gathered from the different temper of the two songs. "Bande Mataram" has nothing warlike in it. It is simply the outbreathing of a rapturous love for the Motherland, a love and devotion of such intensity as will at length, peacefully we hope, transform and uplift and ennoble the children of India. "The best known translation," so Mr. Nevinson says, "is by Mr. W. H. Lee, late of the Indian Civil Service. It is fairly close, but English cannot reproduce the compression of the original Sanscrit and Bengali mixed."

"My Motherland I sing
Her splendid streams, her glorious trees,
The upply from the far-off Vindyan
heights,
Her fields of waving corn,
The rapturous radiance of her moonlight
nights,
The trees in flower that flame afar,
The smiling days that sweetly vocal are,
The happy, blessed, Motherland,
Her will by seventy million throats
extolled,
Her power twice seventy million arms
uphold;
Her strength let no man scorn.
Thou art my head, thou art my heart,
My life and soul thou art,
My song, my worship, and my art,
Before thy feet I bow.
As Durga, scourge of all thy foes,
As Lakshmi, bowered in the flower
That in the water grows,
As Bani, wisdom, power;
The source of all our might.
Our every temple doth thy form unfold,
Unequalled, tender, happy, pure,
Of splendid streams, of glorious trees,
My Motherland I sing,
The stainless charm that shall endure,
And verdant banks and wholesome breeze,
That with her praises ring."

"This is the song that moves the heart of India to-day. And this passionate love for the Motherland which yearns, and sobs, and thunders in "Bande Mataram" finds expression, too, in very practical ways. It has discovered that India can provide very largely for India's needs, and all through the great Empire has gone a thrill of self-consciousness. The old hand-looms are set spinning. Never mind if the finished webs are not so cheap as the goods of Manchester. They will last longer, and they are the produce of the Motherland. "In Calcutta, a Swadeshi match-factory was started, in Dacca, soap-works and tanneries. In all Indian towns, you will now find Swadeshi shops, where

you may buy native biscuits, cigarettes, sweets, toys, woollens, boots and all manner of things formerly imported." Hitherto India has been content to live in unenterprising lethargy. Now, as though childhood had gone for ever and a new love had lighted new fires of activity, she is eagerly developing her latent powers, and realises that she can almost do without the world. The kiss that awakened the maiden was a very rough one. In reality, the trance was broken by that foolish act of the Government in partitioning Bengal against the desires of the people. India is a new India to-day, and will never return to the old lethargy. We deplore a great deal that has accompanied this wonderful awakening. As passive resisters, we shrink with horror from that use of force which has stained the annals of this revolution. But we rejoice to note that such means to obtain redress of wrongs are not widely used. Mr. Nevinnson has given a fine sketch of Mr. Gopal Krishna Gokhale, one of the best of men, and a leader of the new age. He has formed an Association called "Servants of India"—a sort of monastic order, whose members are pledged "to devote their lives to the cause of the country in a religious spirit and to promote, by all constitutional means, the national interests of the Indian people." One of its rules is this: "Its members frankly accept the British connection, as ordained in the inscrutable dispensation of Providence for India's good. Self-government on the lines of the English Colonies is their goal. This goal, they recognise, cannot be attained without years of earnest and patient work and sacrifice worthy of the cause." If England is wise, she will give these "Servants of India" and other organisations like them her hand and heart, and foster and guide rather than vigorously repress as she has been doing, the spirit embodied in "Bande Mataram."

For us here, the lesson is obvious. Suffering and a sense of injustice have quickened the self-consciousness of Indians. They have done what no gentle constraint could have accomplished. They have drawn out the finest qualities of Indian character, and made a nation of her people. Under the same influences, we may become great too. To give in, as some have done, under the pressure of suffering and submit with craven spirits to reap the benefit of their criminal folly while their leaders languish in prison is to miss the glorious opportunity of the day, to lose the crown. Those who refuse to sully conscience for the sake of material gain, who suffer in prison and dare to suffer again and again, will form at length a band of stalwarts who will be the nucleus of the new age here, as such men have ushered in the new age yonder. Nothing probably but suffering and injustice could have quickened the self con-

sciousness of our brothers in these Colonies, but, although the price is heavy, the gain is well worth the cost. To know that we are men, not "driven cattle," to feel the pulse-beats of a nobler life, to have a high goal and strive for it, to be worthy of "Bande Mataram"—this is worth any sacrifice. But to reach that goal we need not only to be self-conscious, but to be God-conscious. There is victory in that.

Mr. Anglia's Letter

To the "South African News"

Mr. M. C. Anglia writes as follows to the *South African News*, under date the 30th ultimo:—

Your article in last Wednesday's issue containing further comments on the correspondence between the Transvaal Government and the Imperial Secretary of State on the Indians' grievances is still far from convincing. Evidently you are unable to project yourself into our attitude as regards the question. The facts are simple and free from question. An undertaking was arrived at between General Smuts, as representing the Transvaal Government, and Mr. Gandhi and others, representing their fellow-countrymen, whereby the latter agreed to use their utmost endeavours to secure the voluntary registration of all Indians in the Transvaal, conditionally on the Government's undertaking to repeal the Acts of 1907. Mr. Gandhi and his friends fulfilled honourably their part of the compact, and hence the Transvaal Government was in a position to inform Lord Crewe that 97 per cent. of the Indians had voluntarily registered. But as soon as they discovered that they had been tricked into registering, and that the Transvaal Government did not intend to fulfil its obligations, more than 2,500 of that famous 97 per cent. burned their certificates. The situation now prevailing is ludicrous in the extreme. A great number of Indians are trading throughout the Colony without permits, and if the Government enforced the law without fear or favour there would be a considerably larger Indian population than the present 150 or so in gaol. It is therefore idle to assert that the agitation is insincere. Men do not suffer hardships and imprisonment out of any wantonly insincere attachment to a hollow cause, and gentlemen of candour and honesty naturally resent being duped into a compact whose obligations they honourably and promptly fulfil, only to find that the other party to it decline to do likewise.

Whatever may be the value of the correspondence you quote in support of your views, you may easily satisfy yourself that not only was a distinct promise of the repeal of the Act of 1907 made prior to the voluntary registration, but that Lord Crewe, in despite of wrongful misrepresentations,

recently urged the Transvaal to rely solely on the immigration laws after the Indians resident in the Transvaal had registered, and that he did so because he was aware of the compact already referred to between the Government and the Indians. No correspondence, however voluminous and however skilfully worded, will be able to refute those facts, and all the assurances of the Transvaal Government expressed in the terms of an apparently profound desire for the strictest justice, will fail to weaken our conviction that our leaders, and therefore the bulk of our people were deceived.

"M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa"

A Forthcoming Book

The following is a circular letter from Mr. J. W. Ritch, Secretary of the South Africa British Indian Committee in London:—

The struggle of the British Indians against the imposition of disabilities such as even the late Transvaal Republic did not venture to impose upon them has now lasted some two years, and is still proceeding. Their resistance to the further encroachment upon their elementary rights and liberties has involved the imprisonment with hard labour of some two thousand loyal British subjects, the financial ruin of a large number of erstwhile prosperous business men, and the forcible deportation from South Africa of many whose lives and interests had become identified with the country. To know the facts of the case is to perceive that under the very shadow of our flag a terrible wrong is being inflicted upon a helpless, voiceless section of our own people.

The Rev. Joseph Dicks, of Johannesburg, an earnest thinker and close observer, has written a small book entitled, "M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa." The work is scholarly, accurate, replete with local colour, and eminently readable and interesting, even apart from this question with which it mainly deals. The book will be well printed on good paper, illustrated, and bound in good cloth covers. It will be sold at two shillings and sixpence per copy, and the author's profits devoted to giving further publicity to the cause. The price includes postage to any part of the world.

✓ **CURE FOR RACIALISM.** "Neither Closer Union nor any political reshuffle of existing conditions will have the effect of banishing racialism from this much divided country unless the people themselves set before them a suitable motto and act up to it. 'Treat every man according to his merits, without respect of nationality.' — Marx, Heidelberg.

Teja Singh

The Scholarly Gentle Sikh who has
Solved the Hindu Problem of Canada

By Harold Franklin

[FROM COLLIER'S WEEKLY]

(Concluded)

A peculiar feature of the East Indian migration to America is the fact that practically none of them brought their wives or families with them, though this is merely another evidence of the general habit of doing as others do, in the absence of "home thinking" or personal judgment. In this connection it is stated that in many instances the only answer the United States immigration officials have been able to obtain to the question, "Why are you going to the United States?" has been: "Others are going; I am going." The first emigrants to Canada and the United States left their wives and youngsters behind. Those following did likewise. But whatever the connection between those two facts, it is doubtful if more than three or four East Indian women could be found in the Province. One of these is the wife of Teja Singh, who, with her two small children, has accompanied him on all of his journeyings. There are only two or three others, as far as is known, one of these being the wife of a white man who resided in India a number of years.

The Winter of their Discontent

For a time after the natives of India began to make themselves at home in Canada they were fairly prosperous and contented. Their living expenses were as near nothing as mortal's ever were, most of them subsisting on \$5 or \$6 a month, and with work he had much of the time they managed to save considerable money against their return to India or the coming of their wives to them. Then the excessive supply of labour interfered somewhat with the possibility of securing steady employment, and the coming of winter, a little later, with the consequent closing of the sawmills, brought idleness even to many white men, and of course made it almost impossible for the East Indians to live, except on their savings. Then came the suffering, and worse. Some had not enough put by to make them independent for the winter, others had nothing. And though the brown men helped each other to a great extent, there could not but be a few extreme cases of destitution, particularly since the winter, that of 1906-7, was an exceptionally severe one. The following summer and fall the East Indians landed at Vancouver and Victoria in such numbers that soon there was no place to put them. Saraknath Das, a young Bengali student, was in Vancouver upon the arrival of one boat with

hundreds of his countrymen, when winter's breath had begun to make frosty, fantastic figures on the window-panes, and he interested himself in their behalf. He searched the town for shelter for the newcomers, but few people could be found who would rent them rooms or accommodations of any sort. Almost in despair, he sought out the steamship officials and pointed out to them a law requiring that such passengers be kept on board overnight, if shelter ashore could not be found for them. The steamboat people readily consented, and in the morning tents were erected along the beach for temporary housings. The rigors of the weather soon drove them from these, and Das procured several abandoned buildings, after a request to Ottawa for permission to use the Government drill hall had been denied. In these vacant and flimsy structures the strangers from a strange land passed their first weeks in the West, sleeping by the score in a single, though large, room, scattered about the floor in picturesque if miserable groups, living thus until the resulting sanitary conditions attracted the notice of the health authorities, who insisted on and assisted in procuring other quarters.

But the succeeding summer brought more of the swarthy fellows, and their presence in such great numbers began to afford a "problem" for the authorities. Another winter, with its necessary hardships and scarcity of work, brought the matter to a focus, and when some of the East Indians began to beg, whether from necessity or from choice, Dr. A. S. Monro, the Dominion immigration agent and medical examiner, realized that they had become a charge on the public and that something must be done. He knew the temper of the inhabitants of India and the desire of Ottawa that nothing be done to stir up that vast and restive population or to give the agitators their material with which to fan into a rebellious flame the sparks of discontent they had scattered through the land, hence his task was a grave one. Then, too, the Dominion Government hesitated to take a step involving the deportation of subjects of the same Empire of which it is a part, and so the difficulty grew most acute.

Complete and detailed reports of the situation, based on an exhaustive study and investigation of the same, were laid before the officials at Ottawa, who in turn discussed the matter with the Imperial Government, with the final result that the plan to send those who wished to go—there was to be no compulsion—to Honduras, where cheap labour was in demand, was evolved. Mr. J. B. Harkin, private secretary to the Minister of the Interior, was sent westward to work out the details of the scheme. Arriving in Vancouver in October of last year, he lost no time in laying the proposition before the people vitally

concerned. The latter were visibly attracted by the offer and even began to enthuse, but Mr. Harkin and his advisers knew that this soon would wane before the objections bound to arise, unless it were confirmed by the investigations and reports of East Indians themselves. Therefore he invited the people with whom he was negotiating to select two delegates to accompany him to Honduras and see for themselves what awaited them there.

This suggestion was accepted, and Nagar Singh and Sham Singh were appointed to make the journey, Mr. Harkin being accompanied also by an interpreter, W. C. Hopkinson. The party returned to Vancouver about December 1. While there, Mr. Harkin states, the delegates expressed themselves as favourably impressed with the conditions and as approving of the plan for an extensive migration of their people to that region, but upon their return, it is claimed by Teja Singh and other Sikhs, they declared against the proposition, saying living was too high in comparison with the low wages—they were to be paid from \$8 to \$12 per month according to their work, ranging from coolie labour to positions as mounted police—that butter and water, two articles of which their religion demands a plentiful supply, were exceedingly scarce, and that many of their countrymen there were already in bondage from which they could not escape and wherein they were treated worse than slaves. They asserted, it is claimed, that this alleged serfdom was made possible by contracts they had signed, whereby, through a system of charges for broken implements used by the men, etc., the latter not only received no money as wages, but were kept constantly in debt to their employers.

Mr. Harkin, on the other hand, was prepared to show that the contracts to be signed by the emigrants would be approved and enforced by the Honduras Government, with which necessary arrangements were to be made, thus preventing any injustice or ill-treatment; and that there had been filed with the Honduras officials 391 applications from planters for East Indian labourers, besides which the Colonial Government undertook to employ 200 more on railroad construction, and agreed to give free land grants to 200 others, these to involve sufficient land to provide a living for those concerned.

The Affair of the Temple

Immediately on returning, therefore, Secretary Harkin arranged for a meeting with the Sikhs, Hindus, etc., to be held in the Sikh temple in Vancouver on Sunday, December 6. In the mean time, however, Teja Singh had arrived and assumed the direction of affairs, and when the officials reached the temple they soon learned, through the aforementioned demand that they remove their shoes and meet

the East Indians in the temple proper, whereas previous meetings had been held in the basement, that it was useless not only to expect the Orientals to give any further thought to the Honduras project, but even to attempt to present the official report of the journey there. After a somewhat heated discussion between the officials and several Sikhs, wherein Teja Singh at first sent word that he and his fellows would meet the Government's representatives only in the temple proper, but finally appeared, after the officials had started to leave, and reiterated his decision that it would be useless to read the report or expect it to be binding unless it were done in the sacred portion of the temple, the party of white men left in despair, having previously warned the brown men that since they refused the Government's offer, there would be nothing left but deportation, should further indigency or destitution arise.

This threat, or warning, as you may elect to term it, merely served to indicate to Teja Singh his need for haste. He saw that he must act and at once. Despatching telegrams to the Secretary of State for India, the Minister of the Interior at Ottawa and others, relating his side of the dispute in the temple, he followed these with another to Ottawa, declaring that if his people were given three months of grace there would be no need for governmental action, as every one would be in an independent position. The Government officials made no such promise of a respite or a suspension of impending sentence. It mattered little to Teja Singh whether they did or not. He immediately set to work to procure employment for as many of those without it as possible, and for the rest his "land and development" scheme was designed to be ample protection. Announcing through the press that the "Guru Nanak Mining, Developing and Trust Company" had been formed, Teja Singh proceeded to arrange for the purchase of large tracts of land near Vancouver, where his countrymen might indulge and experiment on their theories of self-sustenance without fear of the deportation bogie man or any such thing. The newspapers quoted Teja Singh as stating that this company's operations were to be financed by a native banking institution of the Punjab in India. Now he says it is to be supported by East Indians the World over, and that thus far the necessary money has been furnished entirely by British Columbia contributors. He has purchased a tract of 175 acres in North Vancouver, across the inlet from Vancouver, for \$25,000. How much of this sum has been paid down, Teja Singh keeps to himself, but certainly only a small sum in any event, sufficiently so to have been collected from the 1,500 or 150 of East Indians in Vancouver and vicinity with no great difficulty. Whether

this is all a ruse to outwit the Government or really a colonization scheme of large dimensions remains to be seen. At any rate, when Brigadier-General J. E. Savage, Governor of Honduras, reached Vancouver a few weeks ago with the expectation of closing the emigration deal, he soon saw that the deal had been closed before he got around to it and by other hands than his own. On making a thorough investigation of labour conditions among the East Indians, he discovered only the tiniest handful of unemployed men, these being cared for by their fellows. This exceptional state of affairs is due in no small degree to the fact that the mills have managed to keep going thus far this winter. If they shut down later new complications may arise, but there is not a single man who walks beneath a turban who does not believe that Teja Singh will be equal to the emergency, whatever it may be. And—tell it not in Gath, nor whisper it in Askelon—there are few white men in Vancouver who do not cherish a lurking inclination to the same way of thinking. In addition to these accomplishments, Teja Singh has succeeded in organizing his followers at Victoria, British Columbia, where he has secured a building for a Sikh temple, and also has arranged for the purchase of land for a temple and a home for students at Seattle, Washington.

Born in the Punjab India, only thirty years ago, of Sikh parents, the son of a physician, he was not baptized into the Sikh religion until shortly before he left India for America—less than a year ago—at which time his name was changed from Naranjan Singh to Teja Singh. Always an apt student, a quick observer, and accustomed to do his own thinking, he early grew restive under the paternal yoke, and when family restraint became thoroughly obnoxious, he decided, shortly before reaching his majority, to leave home and enter college, his father providing his support. This arrangement continued for some time, until finally his father notified him that because he had grown wild and reckless and walked not in the ways of rectitude, he would have to discontinue his allowance.

"It was then my only ambition," says Teja Singh, "to prove to my father that I was not a rogue, as he thought, and before he died I had the satisfaction of knowing that he acknowledged his mistake and admitted that I was an upright and worthy son. Certain relatives had manipulated affairs so that I was cut off in the will, but I did not care so much for that as long as my character had been vindicated."

A graduate of Cambridge, and possessing a thorough knowledge of English, which he spoke fluently, Teja Singh had no difficulty in securing the chair of English literature in Khalsa College, the native university of the Punjab, which position, in fact,

he still holds, having been granted a leave of absence when he left on his present mission. Becoming imbued with the belief that if they ever were to better themselves his countrymen must be educated, Professor Teja Singh, after a long and deep study of the question, decided to make a tour of the world, with a view to obtaining an insight into the various systems of education in use in various countries and to adopting the best features of each for his own people. He had written at some length and at frequent intervals for his native papers of his plans and aspirations, so it was a comparatively easy matter to secure funds for financing his travels, his countrymen contributing what was needed in addition to his own resources. Taking with him two young students, besides his wife and two small children, he visited England, where his protégés continued their studies, one accompanying him on to America and entering Columbia University, while the other returned to India. Professor Teja Singh himself took up advanced work at Columbia, leaving his studies there, he states, to visit Vancouver in the interest of his educational scheme, though others assert he was sent for to match his wits against those of the officials who would send his countrymen to Central America.

The Power of the Man

A casual glance at the man himself and a moment's conversation with him, and one is not long in doubt as to the secret of his power over his fellows and even over the numerous Caucasians who have become so impressed with his teachings and his personality—though perhaps the order of the noun should be reversed—as to sit for hours several times a week listening to his dissertations on philosophy, Oriental philosophy, and the religions of the East. Tall, big-boned, but not even inclined to plumpness of face or limb, his black eyes flashing out a light that can be soft, mellow, and kindly or steely and penetrating at will, he gives one the impression of a towering force, rather than of mere bigness. The glossiness of his wavy, black beard, the fine texture of his silk turban, the artistic taper of his long, slender fingers—everything about him indicate his love of the beautiful and his desire to gratify his taste for the good things of life. Sit under the spell of his eloquent and even poetical English, the words of which are turned into burning shafts by the fire that flashes from his eyes, and you will not long wonder why his fellow countrymen look upon him as an oracle, almost entitled to the reverence accorded Guru Nanak, the founder of the Sikh religion, especially when the effect of this forceful personality that radiates magnetism and diffuses almost a hypnotic force is flanked by the ability to accomplish results that has marked the short career in Canada of Pro-

lessor Teja Singh. You will understand, then, why every Sikh or Hindu who meets him on a public street bends low in humble obeisance, why his fellows yield to him a devotion that is as unquestioned as it is profound, why his every utterance is held almost as binding and unalterable as the gospel of Sikhism itself. There is nothing bombastic or demagogic about the speech or manner of Teja Singh. He is as gentle as a kitten, as calm as an unruffled lake, as serene as the face of yonder mountain. But every line of his features, every gesture of his hand, every glance of his eye spells power. And to power all humanity, whether Hindu, Sikh, or Caucasian, bows down.

The Problems of the White Man

The following is an address, delivered in the King's Weigh House Church in London, by the Rev. F. A. Russell:—

I read the other day, with mixed feelings, that the Americans of the West had decided, on a bare majority, to do justice to Japanese children in their schools, and that President Roosevelt had sent hearty congratulations. One felt proud of President Roosevelt. He has the mind and manners of the old stock of Americans—the people who leaven the citizens of the United States for good. But the rest of the story was not calculated to inspire enthusiasm. It made one feel about the signatories of the American Declaration of Independence that they were happy in the opportunity of death, and might therefore rest in peace. It would be agony for those grand old men to discover that the ideals for which they became rebels had so far faded, and that Americans had forgotten the duties which man owes to man. And yet the lesson would be set before them day by day in these modern times. It is sad enough. It takes the gilt off the phrases about "triumphant democracy."

But it would be absurd for us to bemoan the inconsistency of our courts under the Stars and Stripes. Our nearer kindred in Australasia and in South Africa are not a bit better. They object to Chinese and Japanese in Australasia and to Hindus in South Africa. Sometimes in the colonies of Australasia, the objection is based upon the kind of Chinaman. He is said to be a moral pest. But no such thing can be alleged about the Hindu in Africa. He is gentle, capable, law-abiding. The head and front of his offending is that he competes with the white man. We suspect that this also explains the objection to Chinese and Japanese in Australasia. It is an antagonism based upon selfishness, and neither commends American citizens nor British colonists.

But some of my readers may say that it is a practical and common-sense way of looking at life. I shall be deeply indebted for information on that head. My own opinion is that it is short-sighted and suicidal, so far as our own lives are concerned, and fraught with disaster to the necessary world-intercourse of men.

When a race guards its supremacy by keeping out competitors it begins to wither. The assumption might be justified from a consideration of China. Why is that vast Empire so lethargic? It represents an ancient civilisation, rich as its legacy of wisdom—peoples full of fine resources—a land inviting man to evoke the Goddess of Plenty everywhere, and to make happiness co-extensive with its borders. Why is it stagnant? Simply because the Chinese debarred the foreigner, regarding and treating him as a foreign devil. That was all very well as a policy of pride. But it eliminated competition and killed progress. How do we know that what happened to China may not recur in America and in our colonies? The Power that rules the world does not back provincialism.

But there is another question. The feature of humanity at the present moment is the awakening of the East. China is thrilled with those "thoughts which grow in the hands that grip them" throughout her vast territories. If the white man treats her representatives well she will be alive for good. The Chinese are wise enough to hate war. They only ask for a chance in the enterprise of the world. But suppose they are flouted, suppose they are ill-used—what then? Well, there is a phrase well known in the Celestial Empire. It is "When the tiger rides." Suppose the tiger did ride in China and from it? What about the white man? He would meet his nemesis with a vengeance.

But China is not the only country which is awaking. Japan is now one of the foremost countries in the world. By patience and industry, and energy and sacrifice, she has beaten one of the proudest nations in Europe and made the world wonder. She is a self-restrained nation, and has no interest in fire-eating. But to be rebuffed in America, and kept out of our colonies in Australasia, might quicken another spirit within her. The Japanese man is not to be despised. And while we think of him there is the Hindu to be considered. Modern ideas have made his leaders restless, and awakened a race known as "Young India." The Hindu wants representation in his own land.

Still, wise people look at all the contingencies of colliding civilisations, and, if they are also moral people—we use the word in a very wide sense—they wonder how these may be controlled for good. It is the question of the white man. It is his problem. He is here to lead and rule, to lead the world in progress and to rule it in justice.

But how is he to deal with the yellow and brown man, to say nothing of the black man? Is he to deny him a footing in his civilisation? Is he to refuse him equality or opportunity? Has he realised the consequences? Has America done so? Where would the United States be it between the Monroe doctrine and the treatment of the Japanese they provoked a German-Japanese alliance? They would be on the road to oblivion. And where would our Australasian or African colonists be if England withdrew the support of her Navy and left them to meet the yellow and the brown man? Everybody who thinks knows that they would be on a precipice of servitude. What could they do by way of defending themselves? And yet few of them consider the fact. Their arrogance and their inefficiency are the outstanding features of their lives. We wonder that colonists do not consider these facts. They are always thinking of what would happen if they deserted England. Well, England would remain. But what of them?

It often seems as if the grey Mother in the Northern Seas alone preserved the secret of how to act in the world. She believes in rights and in opportunities to all peoples, so long as they are not abused. Her representatives are often amused at the treatment they receive from young races. They are considered to be people in a corner. But it is not so. The wisdom of at least a thousand years is in the heart of England. It has been won in lonely vigils, in awful battlefields, in great involutions, among successes, among humiliations, through great revivals of religion which make men and women. And she feels that the new movement among races, is the yeast of experience which embraces East and West, the Anglo-Saxon man has a duty. It is not to be selfish—to give each nationality its due—and to work for the common good of man. That is not a view confined to party in England. Conservative, Liberal, and Socialist alike hold it. The white man may lead and unite the other races in a federation of man, in a great policy of progress. But before that possible nationalism, or the spirit of the tribe, must be slain on both sides of the Atlantic and under the Southern Cross. We must look at the world as a stage for man, and accept it as such. But will we? That is the question. The white man is at the parting of the ways. He can take the hill in the spirit of self-sacrifice, and lead and thrive and live. Or he may lose his chance in the spirit of egotism and decline. What is his tendency? I often fear it is the low and not the high road. We are the dupes of proud passion instead of being the servants of white light. It is not merely a pity, but a tragedy. And yet we may reflect and conquer. So let it be. The whole world is waiting for the wise leadership of the Anglo-Saxon man.—*Times of Natal*

Indian Education in Natal

Petition to the Government

The following petition has been forwarded to the Natal Government:—

The Honourable —

The Colonial Secretary,
Pietermaritzburg,
Natal.

The Petition of Abdool Cadir,
representing the
Natal Indian Community.

HUMBLY SHWETH THAT:—

1. Your Petitioner is the Acting President of The Natal Indian Congress, representing the Indian population of the Colony of Natal.

2. Your Petitioner has read with alarm the Government Notice No. 201 published in the *Gazette* of the 27th April last, publishing Regulations framed by His Excellency the Governor-in-Council by virtue of Section 3 of Act 5 of 1899.

3. Your Petitioner feels that, in so far as the Regulations specially apply to the British Indian population of this Colony, they are calculated to inflict grievous hardship upon the Indian community, they threaten the future of Indian Education, and they are in the nature of a breach of faith with the community represented by your Petitioner.

4. Your Petitioner respectfully ventures to draw your attention specifically to Clauses 3, 35, 36, and 37 of the Regulations.

5. Clause 3 explicitly prohibits Indian children from attending schools other than those specially provided for them, and your Petitioner strongly urges that this is a direct violation of the definite promise made by the Government in 1899 whereby Indian parents sent their children, not by reason of any legal disability, but as a voluntary act, to the specially provided Higher Grade Indian Schools, which were to offer the same teaching facilities, to be as highly equipped and as adequately staffed in every respect as the schools attended by European children. Your Petitioner respectfully desires to point out that, in the view of his constituents, whilst the act of grace performed by the community in 1899 was carried out in order, so far as was possible, to bring about a modification of race and colour prejudice on the part of the white Colonists, its good faith has been presumed upon, and advantage has been taken of its moderation to impose, by indirect means, a legal disability, on account of race and colour, upon Indian children. Your Petitioner strongly feels that such a disability should have been imposed, if at all, only by the agency of an Act of Parliament, which would have been subject to the iron rule of veto.

6. Whereas no age limit exists compelling European children to

leave school, and the age limit, to leave school for children attending Coloured Schools is fixed in terms of Clause 35 at sixteen, the age fixed by Clause 36 for children attending Indian Schools to leave is, on the other hand, fourteen; furthermore, whilst no restriction is placed for the admission of free children in other schools, the children attending Indian Schools are denied the benefit of free admission, and your Petitioner ventures to assert that such a differentiation against Indian children is unjust, unwarranted, humiliating, and calculated to do irreparable injury to Indian Public Education in this Colony.

7. Clause 37 provides that no Indian child who has not passed Standard II may be allowed to attend an Indian school where tuition is given by a European staff, but that such a child must attend what is called an Elementary Indian School. Your Petitioner respectfully desires to emphasise the fact that this provision is in direct conflict with the promise made by the Government in 1899, whereby the standard of teaching, equipment, accommodation, and discipline of Indian and European Schools should be alike. Your Petitioner ventures to point out that the Elementary Indian Schools are nothing but the old indentured schools under another name and another authority, and that they are old, badly built, badly-ventilated, badly-situated buildings, affording entirely insufficient accommodation, incompletely equipped, with unqualified teaching staffs, and lacking in effective discipline, and that these defects are fatal to the welfare of Indian children of tender years whom it is sought to send to these institutions.

8. Your Petitioner's constituents feel keenly that, ever since 1905, efforts have been steadily made to render nugatory all attempts made by the Indian Community to further its higher development and intellectual progress through the efficient training of its children, and that the Government have entirely failed to appreciate the growing needs of a community, many of whose children are born in the Colony and who know no other home than this.

9. Your Petitioner's constituents are strongly of opinion that these Regulations, in so far as they specially affect the Indian Community, are detrimental to its welfare and will be a source of constant friction and of communal humiliation.

10. Wherefore your Petitioner respectfully ventures to urge that the Regulations above referred to may be withdrawn, or for such other relief as to you may seem meet.

And for this act of justice and mercy, your petitioner as in duty bound shall for ever pray.

(Sd.) Abdool Cadir
Hutong, 124 Queen Street,

12th May 1909.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

AT VEREENIGING. On the 11th instant, Mr. Aswat's store was re-opened, Mr. Esse Asmal being placed in charge. He was summoned to appear before the Court on Saturday last, charged with trading without a licence, and was sentenced to pay a fine of £25 or undergo three months' imprisonment with hard labour. Mr. Suji, who succeeded him as Manager, was summoned to appear before the Court on Monday, charged with the same offence, and was similarly sentenced. The next to undertake this onerous charge was Mr. P. K. Naidoo, who has just recently been released after undergoing a term of three months' rigorous Diepkloof. He received like warning, the same day, and on Tuesday joined the others in gaol. His successor in office was Mr. A. Varadan Chettiar, the son of the Chairman of the Johannesburg Tamil Benefit Society who has but lately returned from a three months' sojourn at the Fort. He is a young man of 19, and has already undergone four terms of imprisonment in the passive resistance cause. He was arrested the same day, and on Wednesday he, too, will join the ranks of the elect. Mr. Aswat's affairs, apparently, rank prominently in the official eye. Messrs. Fakira, Sita Rama, and Suka Morar, who were arrested on their return from the border on the 13th inst., and who were released on bail of £5, pending inquiry from Pretoria, appeared before the Court on Monday and were ordered by the Magistrate to apply for duplicates of their registration certificates. As they failed to do this, they were re-arrested, and on Tuesday went to prison for fourteen days with hard labour.

THE CHINDE INDIANS. The little community of Indians in Chinde have all along followed with the keenest interest the struggle of their brethren in the Transvaal, and have from time to time held meetings of protest against the scandalous treatment meted out to the latter by the Transvaal Government, and also assisted financially. The British Indian Association has just received the report of another such meeting of support and sympathy at which over £20 was collected for the Transvaal war-chest.

ANOTHER MEETING. On Sunday last, another crowded meeting of passive resisters was held at the Hamidia Islamic Society's Hall, Mr. A. M. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association presiding. Amongst those who spoke were Messrs. Cachalia, Habib Motlan, Abdul Gaffur Pejanah, Thambi Naidoo, Backitshahy Naidoo, Govindji Harjiyan, Ismail Patel, M. M. Skehel and N. H. Dave.

AT HEIDELBERG. On Saturday last, thirteen men were released from Mont-pour Prison, amongst them being Mr. Gopal, one of the Pretoria Tamil leaders. They were met at the gaol-gates by their friends, and taken to Mr. Dhayat's place, where they were entertained to breakfast. On Tuesday, eight more men were asked to produce their registration certificates, which they refused to do. The police thereupon entered into telephonic communication with Mr. Chimney, with the result that the Germiston and Bathal men were allowed to proceed on their way. The two Heidelbergers amongst the prisoners, and two other Heidelbergers, who had followed the released men to the Charge Office, and had been subjected to the same demand, were warned to appear before the Magistrate on Wednesday. One of them, Narayan K. Dadas, an old-established resident of the Transvaal, who has businesses in Johannesburg and Heidelberg, was ordered to be deported to India. What has happened to the other three I have not yet heard.

MOKE RELEASES. At Johannesburg, last Saturday, were released Messrs. V. A. Chettiar, the Chairman of the Tamil Benefit Society, and Pickirasingh Naidoo; on Tuesday, Mr. Nadeshir A. Cama; and, on Wednesday, Messrs. S. Govindasamy Padirahy, S. Kunnarasamy Padirahy, and Rinchandra Naidoo. All these gentlemen had served sentences of three months imprisonment with hard labour for failing to produce their registration certificates and give means of identification on demand.

A Monstrous Arrangement

Opinion in Natal is greatly excited over the action of the Transvaal in pledging, by the Mozambique agreement, the greater part of the import and export trade to a non-British port, to the detriment, as is contended, of the interests of Durban. We do not read that this resentment extends to the provisions under which deportation of passively-resisting Indians are to take place via Delagoa Bay direct to India. The arrangement is so monstrous that it seems reasonable to hope that even the Transvaal Government will hesitate to apply it. General Botha's recent implication that the attitude of the British Indian community, especially the more responsible members, in regard to the registration laws has undergone a change is quite at variance with the determination solemnly registered by the British Indian Association that, notwithstanding the threat of deportation to India, the passive resistance struggle will be continued with undebated vigour till the Government has been pleased to grant the requests of the South Indian community. If at the same time the Transvaal Government actually determines to expel the Indians, what can be

the feelings of the proscribed deportees in respect to the British sovereignty? Can they be expected to enthusiastically support, in their native land, an alien rule which is powerless to shield them from oppression, confiscation and expulsion elsewhere within the compass of the Empire?—*London Indian Chronicle*.

92 Deportations Ordered

Before Mr. H. H. Jordan on the 10th instant Mr. Chamney, Registrar of Asiatics, applied for permits for the deportation of 92 Asiatics, none of whom have appealed against the decision of the Registrar refusing them certificates of registration. They have therefore been ordered to be deported. The result of the appeal cases against the decision of the Registrar, which have come before the Court, has only been the upsetting of the Registrar's decision in ten instances.

The deportation of this further large number of Asiatics is likely to create a good deal of feeling in local Indian circles. Some local Indians contend that a good many of these made application for registration in accordance with the existing Asiatic Law, showing that they were entitled to permits, but have been refused, whilst others have pointed out that there are a number of Asiatics who have received certificates of registration, but are not entitled to them. It has been intimated to us that an agitation is afoot to enquire into a number of cases where this state of affairs prevails, and some controversy is likely to arise in the near future. It is also stated that some of the Indians entitled to registration, who have been deported, have been at a disadvantage owing to the lack of knowledge of the interpreters (in the various cases brought up for appeal) of some of the Hindustani dialects.—*Transvaal Chronicle*.

Delagoa Bay Indians

At the reception given to His Excellency, Major Freire D'Andrade the Governor General of the Province of Mozambique, upon his return from Europe, says the *Transvaal Leader*, the leading representatives of the Indian community presented a separate address to his Excellency, which declared that when the Governor left he carried with him the support of all who lived there, their sincerest hope being that he would return to carry on his high duties. His Excellency had now returned, and they asked him to accept the sincere and respectful welcome of those who regarded him as the kindest patron the Indian community had ever had in this Province. They congratulated themselves on the completion of the new and hopeful period of work which now opened under his enlightened administration.

This address was contained in a silver casket of superior Indian design and workmanship, and after the address was read the customary Indian ceremonial was gone through of showering upon the recipient flowers and perfume.

Restricting Education

In the Natal Indian Schools

The new Regulations for the conduct of Government Schools in Natal contain the following paragraphs referring to Indian and Coloured children:—

3. No Native, Indian or Coloured children are to be admitted to schools other than those specially provided for them.

35. No pupil who is over 16 years of age may remain at a school for coloured children.

36. No free scholars may be admitted. No pupils over the age of fourteen years will be permitted to attend any Government school for Indians.

37. No pupil under Standard II. may be admitted to an Indian School under European teachers.

38. No subject not included in the Standard Syllabus for Primary Schools may be taught during ordinary school hours in an Indian School in charge of European teachers.

39. No pupil who has passed Standard IV. will be allowed to remain at an Elementary Indian School.

Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

On Wednesday Mr. A. Varadan Chettiar was sentenced to three months hard labour for trading without a licence in Mr. Aswat's store at Vereeniging. To-day Mr. N. M. Naidoo was sentenced similarly on a like charge in connection with the same store.

The Boksburg Location appeal has been upheld. Considering the Government Notice of September, 1908, had no real effect, the Government are powerless to do what they purported thereunder, and the location in question was still a location.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
"By Force of Arms"	223
An Interesting Episode	223
A Palatable Criticism	224
"The Where You Stand!"	224
OTHER ARTICLES:—	
"Bande Mataram"	224
Mr. Anglia's Letter	225
"M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa"	225
Teja Singh	226
The Problems of the White Man	226
Indian Education	229
Notes on the Transvaal Struggle	229
A Monstrous Arrangement	230
92 Deportations Ordered	230
Delagoa Bay Indians	230
Restricting Education	230
Latest Telegrams from the Transvaal	23

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

645

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૨૨ મી મે ૧૯૦૯.

અંક ૨૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તો-તા. ૨૨ મી મેથી, તા. ૨૮ મી મે સુધી, ૯૦ સં ૧૬૦૬.

હિંદુ-ગ્રેહ શુક્ર ૩ થી ગ્રેહ શુક્ર ૯ સુધી સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૧ થી જમદીઉલઅવવથી ૭ મી જમદીઉલઅવવ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

ચાર	પ્રતિષ્ઠા તારીખ	હિંદુ તારીખ	જમદીઉલઅવવ તારીખ	પાસો રોજ	કુર્બાન	ક. મી	ક. મી.
શનિ.	૨૨	૩	૧	૧૨	૧	૩૮	૫
રવી.	૨૩	૪	૨	૧૩	૧	૩૮	૫
સોમ.	૨૪	૫	૩	૧૪	૧	૩૮	૫
બોમ	૨૫	૬	૪	૧૫	૧	૩૮	૫
બુધ.	૨૬	૭	૫	૧૬	૧	૪	૫
શુક્ર	૨૭	૮	૬	૧૭	૧	૪૧	૫
શુક્ર	૨૮	૯	૭	૧૮	૧	૪૧	૫

અનુક્રમણિકા.

હિંદુવિધાની ફરજ...	૩૨૩
ઓરતોની બાહાદુરી...	"
નાતાલમાં હિંદી કેળવણી...	૩૨૪
આખર...	"
એલાન્સબરગનો ખબરપત્ર...	"
એલાન્સબરગમાં ચાલુ બુકરો...	૩૨૬
રેવરંડ બેસન્ટ રીપ્...	૩૨૭
હિંદીની અદ્યેષાદ...	"
ઇંગ્લાંડની ઓરતોની દિલ્લિયાલ...	૩૨૮
હિંદમાં સજ્જીવ સુધારણ...	૩૨૯
નાતાલમાં હિંદી કેળવણી...	"
રસાસવાલની હલત...	૩૩૦
કેપના છાપામાં હિંદી ચરચા...	૩૩૧
શરેષ્ઠ મરણ કયું?	"
અમેરીકામાંથી એક અરજ...	"
એક રાજાવેળી ગોરો...	"
તહેશારના ફેફસા...	૩૩૨
ગેરીબાલ્ડી...	"
સ્વદેશ કીર્તન...	૩૩૩
વિવિધ વિચાર...	"
મી. ગાંધીનું જીવનવર્ણન...	૩૩૪
તાર સમાચાર...	"
ચોલ વરતમાન...	૩૩૫
હિંદુરજાનના ખબરો...	૩૩૬
અનુમન હિમાચલપુત્ર ઉસલામ...	૩૩૮
નાદારી કારકની નેલીસો વચેર...	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૨ મી મે ૧૯૦૯.

લડવૈયાની ફરજ.

જનરલ સ્મટસ હિંદીઓનો ગમે તેટલો કટરો દુશ્મન છતાં ગેરાઓની એક મીટીંગ આમળ તેણે લડવૈયાના કામની જો તારીફ કરી છે તે હિંદી માટે બહુ બાબુલા સાબક છે. તેમણે કહેવું ચારીરીક બળ થી લડનારા માટે છે. આપણી સહતમાં તે બળનો ઉપયોગ નથી, છતાં સલામત માં જો આત્મબળ જોડાયે છે તે શરીર બળથી ઉતરે તેવું નથી. ને વધીને કહી એ તો આત્મીકબળને—એટલે કે રહતા ફરમાનરૂપી બળને—પહેંચે તેવું બળ હુનિ આમાં બીજું એક નથી. આ રીતે જોતાં સલામતીઓ પણ લડવૈયા છે. તેને માટે બીજી જગ્યાએ આપેલા જનરલ સ્મટસના શબ્દોમાં કોમતી બોધ સમા એલો છે. તે કહે છે કે “જો શુરવીર રણ ક્ષેત્ર પર મરે છે તેના કરતાં વધારે સુખ હાથકે વધારે તારીફ કરવા સાબક મરણ બીજું એક નથી.” તે જાતે જોએલા બનાવ ઉપરથી કહે છે કે “સૌથી શ્રેષ્ઠ મરણ તે છે.” સ્વદેશની ખાતર બીજાને મારતાં મરણ તે આટલું સરસ છે તો પછી બીજાને માર્યા વગર પોતાના જાતિ બાધ્યોને જમારતાં મરણ તે વધારે સરસ નથી? હક મેળવાય છે, સુખ મેળવાય છે, હુનિઆમાં નામના કરી અમર થઈ જવાય છે તે બધું શાથી, એવો સવાલ કોઈ પુછે તો તેનો જવાબ ઉપરના સાર માં સમાએલો છે. જાણું છે તે અવરુદ્ધ જવાનું છે. ખલકના ખેડ રચનારની સંદિમાં કોઈ અમર રહું નથી, કોઈ રહે વાનું નથી. હાલત ને દમામ તમામ પવનના સપાટાનીપેટે વખતતા વહેનમાં વહી જશે. છંદગીનો ધંડીપળો લરસો નથી. આમ, પાણી તોશન એવા અનેક વંદેશીઆના નેમમાં કેક કાપા ને માયા મમાંવી ગયા છે. તો એ ચતુર મનવા, ચેત, ને પાંજરામાંનો પોપટ લડી બાપ તે

પહેલાં આય તેટલું સત્કર્મ કરી લે. તેવા સત્કર્મ માટે આજે અમુક અવસર આવ્યો છે, તે કાલે નહીં મળે. માટે મમતને મુખી, સ્વાર્થને સળગાવી, દેશ ભક્તિરૂપી દીવાને આતરમાં પ્રમટાવી રણ ક્ષેત્ર તરફ દોડવા માંડ, અને તારા પ્યારા બાધ્યોને બુદ્ધની હુનમાં મચેલા છે તેની સાથે બળી જા. તો પછી શુરાઓ ના શુરમાં નવું પુર મળતાં જો જોસ ચરી તેનાવડે સરકારનું કાપદારૂપી સાજા છુટી પુટીને ચુરેચુરા થઈ જશે, અને હોંદીનો જગજગકાર ખોલાશે. તે બધું રણક્ષેત્ર જનારાઓ મરણમાં માન મુમજ ને બાપ તોજ. તે સમજવા માટે હિંદી લડવૈયાઓ માટે જનરલ સ્મટસના શબ્દો કોમતી છે. છત કેમ મેળવાય તેની એ આવી છે.

ઓરતોનો બહાદુરો

ઇંગ્લાંડની બહાદુર ઓરતો હક કરે છે. અને થોડો વખત થયાં ઓરતોની દિલ્લિયાલ (વેપો જે આરટીકલ આપીએ છીએ તે ઉપરથી તેનો ખ્યાલ હીક આવી શકે છે. જોવાનું એ છે કે તેઓ આટલું બધું કરે છે તે રાજકાળમાં બાગ લેવા માટે છે. જો આપણને અહીં દક્ષિણ આફ્રિકામાં બને છે તેમ તેમના હક પર તરાપ મરાતી હોય તો તો તે ઓરતો બુદ્ધ મમાવે કે કાણ બાણે શું કરે તે કહેવું હુરકેલ છે. એ ઓરતોની પેઠે રાજકારણમાં બાગ લેવા માટે લડવાનું તો આપણા માટે એક કોરે રહ્યું, પણ શું આપણા માનવી તરીકે છુટથી ફરવા હરવાના કે આરુગ્યવ કરવાના હક છુટાઈ જાય અને આપણી પટ્ટના જેવી દસા થાય તેવે વખતે પણ આપણને ફેડું શુરા તન ન ચડે? અને તેમ ન સાચ તો પછી આપણી મરદાનગી શું કામની છે એવો સવાલ હુનિયા આપણને ન પુછે? એ ઓરતો ધોરેસ્વારોની સાથે આફ્રીને પાલામેટમાં જળવજસ્તીથી બાપણો કરી શકે છે; અને પોલીસ પોતાને ધસડી કાઢી શકે નહીં એટલા માટે હોલમાં જળી સાથે પોતાને બાંધી લઈને પણ બોલવાનો

વખત મેળવે છે; અને આખરે સળ થાય ત્યારે દડ ન બરતાં હોંસથી જેલ ભોગવે છે. પાછી બહાર આવી તેમજ કહે છે તે ફરી જેલમાં જાય છે. આમ એકજવાર નહીં, પણ એ ત્રણ વાર ને કેટલીક તો તે કરતાં પણ વધારે વાર ભોગ આપી ચુકી છે. અને સરકાર તેમને મોટના હક નહીં બધે તો સેકેડ વાર તેમ કરવું પડે, ને જેલ ભોગવવી પડે તોપણ તે શુરવીર એવો થકે નહીં તેવી છે. ધન્ય છે આવી બહાદુરીને! મરદાને શરમારે એવી આશુરવીર પુત્રીઓ ને જન્મ આપનારી માતાઓને પણ ધન્ય છે! આપણે માટે તેટલું તો કરવાનું રહ્યું; પણ ચાર જ માસની જેલ એકાદ જે વાર ભોગવતાં જે આપણે ફરી જમ્મી તો માને પેટ પુત્ર અવતરવાનું સાર્યક શું? એવા બીકાણે, બહાદુરી કરી જાણનારી પ્રજા પોતાની વચ્ચેથી કાઢી પણ મુકેજ! હથરનો આભાર માનો કે આખી કામ તેવી નથી. તેમાં વીરલા નરો પડ્યા છે. એક પછી એક એમ સાત સાત માથુસ એકજ દુકાનમાંથી બહાર પડે એ ખરેખર મજર થવા જેવું છે. આવા વીરલાઓ નાં નામો ઇતિહાસમાં જરૂર ગયાશે. હુગાંડની બહાદુર એવોતેનો કાખલો જેમ બીજા નખળા દીકરીઓ દિમતમાં આવી જશે, અને કામના કિમતી હક માટે થોડી ધણી જેલ ઉઠાવવા બહાર પડશે એવી આશા બાંધીએ તો તે શું વધુ પડતું છે!

નાતાલમાં હીંદી કેળવણી

નાતાલમાં કેળવણી કેટલી બધી ઘટતી જાય છે તેનો ખ્યાલ બીજા જગ્યાએ અને આપેલા આંકડા ઉપરથી આવશે. સંધ્યા રજુ રીતે કેળવણીના આંકડા ઘટવાને બદલે વધવા જોઈએ. પણ સુરી દશાના પરીણામે આપણી બાબતમાં તે ઉલટું જ છે, ને વળી ઘટાડો છે તે બહુ મોટો છે. એ બીના કામના હેતુની આજ્ઞા બાધનારાઓ માટે ખરેખર ચમકાવનારી છે. જે પ્રજામાં કેળવણી ઓછી હોય, અને હોય તેટલી ઘટતી અહ હોય તે પ્રજાઓ વહેલા મોડી નાશ પામે છે. શુ આપણે અત્રે ત્રામ નિશાન વગરના થવા આગીએ છીએ? કે આપણે થક નામ નાખાના થવા ઉમેર શાનીએ છીએ? હિન્દી કેળવણીના તમામ બાબતોમાં હિન્દી કેળવણીની ઉન્નતિ આપણે તેની કેળવણી

ઘટવા માંડી છે તેના ઉપાયો શોધી કાઢી તેનો વધારો અને ફેલાવો કેવી રીતે કરવો તે માટે વિચારો બાધવા જોઈએ છીએ. આ સવાલ વિષે આખા કોલોનીમાં પ્રુકળ ચરચા થવાની જરૂર છે.

આભાર

અમારા પ્રતિનિધિ મી. આણ્ણદલાલ એ. ગાંધી જે થોડા દિવસપર નોર્થ કોસ્ટ લાઇનમાં આવેલાં વેલ્લમ, માઉન્ટબોરબોંડ, ટોંગાટ, અમરલાલી, આકસકરાડ, ડીનાડી મેનર, સ્ટેગર, ડારનલ, અને ટુગેલા વગેરે ટેકાણે એપિનિઅનના કામ માટે અમા દત્તા તેમને જે જે પ્રદરથી તરફથી મદદ તથા સગવડ આપવામાં આવી છે તેનો અમે આભાર માનીએ છીએ; અને જણાવવાની રજા લઇએ છીએ કે એપિ નિઅનને તેની નમણી સ્થિતિમાંથી બચાવવા માટે બીજાં ગામો તરફ તેઓ ફરવા નીકળવાના છે, તો તેને પ્રસંગે ઉદાર હૃદી બાધીએ અમને બનને આશ્રય આપી એ છાપાને નીલાવવા પુરતી મહેનત કરશે.

ખખરખમ

જેહાન્નખમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર.

મી. અસવાતની માદી

આ છાપાના વાંચનાર જાણે છે કે ત્રણ બહાદુર અસ્વાત લાઇઓ લડતના સંજામાં જેલ ભોગવે છે, એટલે તેથી કરી આજ કેટલાક આઠવાડીમાં થયા તેમની દુકાન જે વીરીનીખનમાં છે તે બંધ થયેલ છે. પણ તા. ૧૧મીએ મી. હસે અસમાજે તે દુકાન ઉઘાડી વેપાર શરૂ કર્યો. આ બાબતની પોલીસને ખબર પડી કે તરતજ તેના ઉપર સખન કાટયો અને ચાનિયારે કોરટમાં દાખર થવાનો હુકમ કર્યો. તેજ દિવસે તેના ઉમર કેસ ચાલ્યો, અને તેમાં તેનો પા. ૨૫ દંડ અથવા ત્રણ માસની સખત મજુરી સાધની જેલ ની સજા મળી. બીજા અલ્યા મી. સુજ. તેણે મેનજર તરીકે દુકાનનું કામ શરૂ કર્યું. તેના કોમમાં જોરદાર બાજર મવાની તોડીલ મળી અને તેજ દિવસે

કેસ ચાલતાં તેજ વાંક માટે તેટલીજ સજા ભોગવતા થયા. તે પછી વારો અલ્યા મી. પી. કે. નાઇકુનો. મી. નાઇકુ ડીપકુડની જેલમાંથી ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલ ભોગવી હમણાંજ છુટ્યા છે. તેને તેજ દિવસે મેનજરી મળી ગયું કે તમારા ત્રણ તેજ હાલ થશે. મી. નાઇકુ તો ખાસ જેલમાં જવા માટેજ દુકાન ઉઘાડીને બેઠા હતા એટલે તેને તે નોટીસનો જવાબ આપવાનો રહેતોજ નહોતો. એટલે કે તેણે તો વેપાર ચલાવવાનો શરૂ કર્યો. પરિણામ એ આણ્ણ કે તે પણ ઉપરના બેની પેડે જેલ ભોગવતા થયા. આમ મી. અસવાત ની ગાદી તો જેલીઓની કામધેનુ થક પડી છે. જેલ લાઇ જવાની સેએ ટકા ખાત્રી આપનારી નીવડી. આ લખું છું તેજ દિવસે ખખર મળ્યા છે કે મી. પી. કે. નાઇકુના જેલ ગયા પછી તે ગાદીના ઉમેદવાર જેહાન્નસગરગની તામીલ બેની શીડ સોસાયટીના પ્રમુખના દીકરા મી. એ. વરાડન ચેડીઆર જે હજુ હમણાંજ ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલ ભોગવી 'કોરટ'માંથી છુટ્યા છે તે બહાર પડ્યા છે. મી. ચેડીઆરની ઉમર માત્ર ૧૯ વરસની છે. અને તે આ સત્યામહની લડતમાં શહેનશાહ એડવરકની કોરેલની પરીણાસત ચાર વખત તો લઇ ચુક્યા છે. અને આ પાંચમી વખતની ઉમેદવારી છે. પણ તેને ઉમેદવારીમાં લાંબી રાહ નેરી પડી નથી, કેમકે ઉમેદવારમાં લખલ થવાની સાથેજ તેમાં પાસ થવાના ખખર આવ્યા છે. નાના ચેડીઆર પકડાયા છે. અને તેને કેસ કાઢે ચાલશે જેમાં તેની જેલ જવાની હજી દુણીસન થશે.

વીરીનીખનમાં વધુ જેલીઓ

કેટલાક એમ બોલે છે કે અમને કોઇ પકડવું નથી, અમે પકડાવા તકવાર છીએ. તેમને નીસલ થવાનું નથી. જો તેઓ આ વાક્ય ખસ અંતઃકરણથી બેલતા હશે તો તેમને ઉપરના 'અસ્વાતની માદી' અને બીજા આ નીચે લખેલા ખખર જાણવા પછી તેવું બોલવાપણું રહેશે નહિ. જેલ જવા સરદહ ઓળંગી પાછા આવનાર મેસરસ કીકાખાવા, સુખાકારા અને ફીરા બીખા જોગનો કેસ રજીસ્ટર ન હોવા માટે તા. ૧૭મીએ ચાલ્યો હતો તેઓને રજીસ્ટર બાળી નાંખ્યાં હોવા છતાં છોડી મુક્યા હતા અને ટુપીકેટ બેવા માણસે બલામણુ કરીલતી. તેઓએ તેમ ફરિયાદ મા પાત્રી આ પછી તેમને અંતરે અંતરે કાઢી આપવાનું હોવામાં આણ્ણ

પણ તેઓએ ના પાડી તેથી તેમના ઉપર આજે કેસ ચાલવાની શુદ્ધ પડી હતી. આ બધાના કેસ ચાલતાં દરેકને ૧૪ દિવસની સખત મજૂરીની જેલ મળી છે.

જેલીઓના બોલકા

હેડક્વૉર્ટરનો રસોડાઓ નીચેના ખખર આપે છે કે દરેક માણસને અઠવાડીયામાં ત્રણ દિવસ રોજ રોર સાડકાજી આપવામાં આવે છે. પરંતુ અઠવાડીયામાં અને જે દિવસે સામગ્રી સાકલાજી લાવવામાં આવે છે જેથી બીજા નીચે દિવસે તે બાજુ રહી ગઈ હતી નથી. બાકી બીજાકુલ આપવામાં આવતાં નથી. બીજા જેલમાં ફક્ત અરસા રતલ શાક અપાય છે. તેઓને અઠવાડીયામાં બે વખત ગોસ્તને બદલે અર્ધા અર્ધા રતલ સુકી બીન્સ મળે છે. ચાવક હવે સારા આપે છે પણ હજુ તેમાં એળો છે. આ સિવાય બીજા રીતે જેલની સારવાર સારી છે અને બધા ત દુરસ્ત છે.

હેડક્વૉર્ટરની જેલમાંથી

મયા કનીચારે ૧૩ દીડી જેલીઓ છુટ્યા તેમાંનો મોટો ભાગ પ્રીટોરીયા વાળા છે. મી. બાલાતની ગાડી કાર્મમાં મયેલ હોવાથી તેમને ગાડીમાં લાવી શકાયા નથી. મી. બટ તથા હુસેન સુલે માન મનસુર હાઉટપુટની જેલે તેમને લેવા મળ્યા હતા અને બધા પત્રે ચાલી મી. બાલાતની દુકાને ૧૧ વાગે આવ્યા હતા. જેલીઓને મી. બાલાતને ત્યાં ચા પાણી આપ્યાં હતાં, તથા બપોરે જમાડયા હતા. છુટેલા પૈકી ૧૧ તામીલ, ૧ કાનમીઓ અને ૧ સુરતી મુસલમાન હતા. છેલ્લા મુસલમાન અહીંના રહીશ હતા. બીજા બધા પ્રીટોરીયાના હતા. જેઓને બપોરની મેલ ટરેનમાં સુખરૂપ વિદાય કરવામાં આવ્યા હતા. બધા ત દુરસ્ત હતા. ગોપાળ નામનો જેલી જણાવે છે કે શુકરવારે મોરારી રસોડાએ અમારા પોટમાં મોરત નાંખેલું તેથી બુખ્યા રહેલું પડ્યું હતું. અમેએ વેરડર, હેડ વેરડર, ચીફ તથા ગવર્નરને આ માટે દુરિયાદ કરેલી; પણ તે તરફ બીજાકુલ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નહતું. અમેએ ગવર્નરને જણાવ્યું કે પોટ બદલસો નહિ તો અમે બીજાકુલ ખાશું નહિ. આખરે પોટ બદવા મંજૂર કર્યું હતું. બધા જેલી અંદર તનદુરસ્ત છે.

છુટેલા પકડાયા અને પાછા છુટ્યા

હેડક્વૉર્ટરની જેલમાંથી આવેલ જેલમાંથી ૧૩ દીડી જેલીઓ છુટ્યા તેમાંનો મોટો ભાગ પ્રીટોરીયા વાળા છે. મી. બાલાતની ગાડી કાર્મમાં મયેલ હોવાથી તેમને ગાડીમાં લાવી શકાયા નથી. મી. બટ તથા હુસેન સુલે માન મનસુર હાઉટપુટની જેલે તેમને લેવા મળ્યા હતા અને બધા પત્રે ચાલી મી. બાલાતની દુકાને ૧૧ વાગે આવ્યા હતા. જેલીઓને મી. બાલાતને ત્યાં ચા પાણી આપ્યાં હતાં, તથા બપોરે જમાડયા હતા. છુટેલા પૈકી ૧૧ તામીલ, ૧ કાનમીઓ અને ૧ સુરતી મુસલમાન હતા. છેલ્લા મુસલમાન અહીંના રહીશ હતા. બીજા બધા પ્રીટોરીયાના હતા. જેઓને બપોરની મેલ ટરેનમાં સુખરૂપ વિદાય કરવામાં આવ્યા હતા. બધા ત દુરસ્ત હતા. ગોપાળ નામનો જેલી જણાવે છે કે શુકરવારે મોરારી રસોડાએ અમારા પોટમાં મોરત નાંખેલું તેથી બુખ્યા રહેલું પડ્યું હતું. અમેએ વેરડર, હેડ વેરડર, ચીફ તથા ગવર્નરને આ માટે દુરિયાદ કરેલી; પણ તે તરફ બીજાકુલ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નહતું. અમેએ ગવર્નરને જણાવ્યું કે પોટ બદલસો નહિ તો અમે બીજાકુલ ખાશું નહિ. આખરે પોટ બદવા મંજૂર કર્યું હતું. બધા જેલી અંદર તનદુરસ્ત છે.

છે. આજે અહીંથી આઠ સત્યાગ્રહીઓ છુટ્યા છે. તેમનાં નામ. મેસરસ હજુરા સીંગ, લાલ બહાદુરસીંગ, કે. કે. પટેલ, જીવણ રવજી અને એમ. નામકુ જરમી રેનના, સાલેજી આકુજી બેથાલના અને મુસાજી આકુજી તથા ઇસપ આદમ હેડલ બરગના, છે. તેઓને પણ વધારી લેવામાં આવ્યા છે. જરમીરેનથી મી. ગમ નારા પણ ખાસ અને તેમને અવકાર આપવા આવ્યા હતા.

મી. નાદીરશાહ કામા અજી ડીપકલુક ની જેલમાંથી છુટવાના હતા. તેમને લેવા માટે મેસરસ પી. બી. ડેસાએજી, અરેશર કામા, જીવનજી તવડીયા, બી. આર. ખાલાતા, અહમદ મહમદ કાયલીયા (ચેરમેન, જી. ઇ. એસેસીએશન), અહમદ કુવાડીયા, મણીલાલ ખંડુલાલ દેસાઈ તથા યુ. એમ. શેક્ત વીગેરે મળ્યા હતા. આવતાં રસ્તામાં મેસરસ કુનકે, પંજીરી સામી નામકુ વગેરે તેમને મળ્યા આવતાં મળ્યા હતા. મી. કામા ગાડીમાં બાગેવાર બિટીશ ઇન્ડિયન એસેસીએશનની ઓડીસે આવ્યા. ત્યાં મુલાકાત થયા બાદ પોતાને ઘેર મળ્યા હતા.

છુટેલા પકડાયા અને પાછા છુટ્યા

હેડક્વૉર્ટરની જેલમાંથી આવે કાલ જે સત્યાગ્રહીઓ છુટ્યા તેમની પાસેથી ત્યાંની પોલીસે રજીસ્ટર માગ્યાં. રજીસ્ટર નહીં હોવાનું તેમણે જણાવ્યું એટલે તે બધાને અટકાવ્યા અને તેમનું શું કરવું તે વીધે પ્રીટોરીયા પુછપાછ શરૂ થઈ. બપોરે બધાને જમવા આવવાની રજા મળી પણ ફરી બે વાગે બોલાવ્યા, તેઓ હાજર થયા. દરમ્યાન પ્રીટોરીયાથી ખખર આવ્યા અને તે સુજીવ મોડેથી મેસરસ સુલેમાન છરમાલ, મુસા આદમજી, ઇસપ આદમ અને નવોતમ કાળીલાસ શીવાવના બધાને છોડી મુક્યા છે. તેમાં પહેલા જ ને આવતી કાલે એટલે સુધવા રે કારટમાં હાજર રહેવાનું કહીને છોડ્યા છે અને છેલ્લાને ૫ પૈડાના જામીન ઉપર છોડેલ છે. મી. નવોતમ કાળીલાસ ઉપર શું તહોમત છે તે કાંઈ નહીં મયેલ નથી. આ પાંચે આઠમીએ હેડક્વૉર્ટર નાજ છે.

બુધવાર.

બીજા છુટેલાઓ

ડીપકલુકની જેલમાંથી આવે ત્રણ તામીલ મેસરસ એલ. કુમારસામી, કે. મેરફેડ પડીવામી અને સમસા નામકુ જેઓને પણ ખામની ફાત મલેલ તે

આજ રાત્રે છુટ્યા છે. તેમનો છુટવાનો દિવસ આજે ફરી એ ખખર ન હોવાથી કોઈ લેવા ન ગયું હતું. પણ બહાદુરજી છુટ્યા પછી બાગેવાર લિ. ઇ એસેસીએશનની ઓડીસે આવ્યા અને જણાવ્યું કે અમે આવે છુટ્યા છીએ અને અમેને જેલ ફરી મળતી હોય તો પણ જવાને તકબર છીએ. આ બહાદુરજીને કાલ એક અઠવાડીયું આસામેશ લેવા જવાનું છે જે તેઓ ના પાડે છે છતાં હરજ પાડી છે. ઓડીસમાં તેમને મી. કાયલીયા તરફથી એક ફાટ આપવામાં આવ્યું હતું.

૧૬ દર ૧૧ પૈકી એકની ધરપકડ

પોલિસ્ટરમના વેપારી સાલે કયાલીમ પટેલને મી. ચખનીએ રજીસ્ટર આપવા ના પાડી અને તેઓએ અપીલ નહીં તોંધેલ તેથી તા ૧૮ મીએ ડીપોરટ વારંતને આધારે પકડ્યા છે. તે માણસ પાસે ૩૫ રજીસ્ટર તથા પીસ પ્રીટરવેલન સરટીફિકેટ છે. ૧૯૦૫માં તે દેશ મયેલ અને ૧૯૦૮ના એ માસમાં પાછા આવેલ. હક જતો રહેશે માની રજીસ્ટર માટે અરજી આ સહમાં કરી હતી જેનું પરીણામ આ આવ્યું છે. વેપાર તેના બાઇ મુસા સાલે પટેલના નામનો ચાલે છે. તે હાલ હાઉરતાનમાં છે અને તેની પાસે મરજીયાત રજીસ્ટર પણ છે. અત્યારે મી. સાલે કયાલીમ પકડાતાં તેનો મોટો વેપાર સંભાળનાર કોઈ નથી. તેની પાસે નાતાલનું ડેમીસામલ સરટીફિકેટ છે, તો હવે તે હાઉરતાન મોકલશે કે નાતાલ તે જણાયું નથી.

છેલ્લા ખખરો

[અમારા પ્રતિનીધીનો ખાસ તાર]

જેહાનસખરમ, શુકરવાર.

નામીચી ગાદી

મી. અસ્વાતના રોરમાં જેલ જવા માટે એનેજર થયેલા ૭ ફીરા મી. વરાહન મેરી આરને ૩ માસની સખત મજૂરીની જેલ મળી છે. મી. એન. એમ. નામકુ એ માદીપર આવતાં તેને પણ તે પ્રમાણે ત્રણ માસની જેલ મળી છે.

બેકસખરમ લોકેશન

કપલા લોકેશન સંબંધમાં કરવામાં આવેલી અપીલ મુખીમ કોર્ટે કબુલ રાખી છે, આ પ્રમાણે મયા સપ્ટેમ્બરની સરકાર ની નેટીસ નકામી થઈ પડતાં સરકાર કરવા માગતી હતી તેમાં ખાટી પડી છે.

અમારો લાંબનો ખખરપત્રી જણાવે છે કે મી. રીચની મુખનાથી 'ધી લાંબન ઇન્ડિયન કોનીકલ' ના નામીયા અધિપતિ મી. નસરવાનજી માણેજી કુપરે "એમ. કે. ગાંધી: દક્ષિણ અફ્રિકામાં એક દીડી દેશઅકત" એ નામના રેવરંડ ડોક્ટરના પુરતકનો તરજુનો કરવા માંગ્યો છે, જેની કિંમત રૂ. ૧/૧ રૂપવામાં આવતી. માણેજીને જણાવેલી તમો મીમામત કે જેલી પુરતી તમો ખાખવાનું ખતી લીધે

જેહાનસખરગમાં ચાલુ જુરસો

શ્રી. ઇ. એ. ની મીટીંગ

જીવનની સાપણ

(ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

મી. કાચલીઆનું સાપણ

શીરસતા પ્રમાણે એમ. સી. એચ. ની મીટીંગ માં હાજરી આપનાર મી. કાચલીઆના હાજરીમાં રવીવારે મળી હતી. તેમાં મેસરસ એ. એમ. કાચલીઆ, અબદુલ ગુરુ રજા નંદાર, કુવાડીઆ, દિસદારખાન, કુતકે, અબ્દી નાહકુ, પહારસામી નાહકુ, હમીદ મોહમ્મદ, ઇસમ પટેલ, નાનાલાલ રવે, યુ. એમ. શેક્ત, તથા બીજા ૨૦ માણસ હાજર હતા.

મેસર મી. કાચલીઆએ જણાવ્યું કે મેસરસમાં મીટીંગ બે વાગે શરૂ કરવાની હતી, પરંતુ કામમાં સંપૂર્ણ રૂબરૂ અને સલામતને જોર દેમ મળે, આ માટે વિચાર કરવા મી. હાજી હમીદના મકાન પર ખાનમી મીટીંગ મળી હતી. લાંબા સમયમાં રોકાણ થયેલ. આ કામ પણ કામના લાભનું હતું તેથી આ મીટીંગમાં હાજર થવામાં વિલંબ થયો તે માટે માફી માગ્યું. ધીરજ રાખી લોકો બેસી રહ્યા તે માટે આભાર માન્યું. આવતા અને તે પછીના અઠવાડિયામાં ડીપાર્ટમેન્ટ જેહાનસખર તથા હેડક્વૉર્ટર્સ જેલમાંથી કેટલાક તેમજ પ્રીટોરીઆ જેલમાંથી મી. ગાંધી વગેરે સલામતીમાં છુટવાના છે તે તેમના છુટવાના દિવસે હાજરીએ તેમને વધારી લેવા. મી. ગાંધી પાસે રહેવાને આવી પહેલાં મચાના વખતની બનતી ખબર આપવામાં આવશે. તે દરેક હાજરીએ રહેવાનું આવતું એવી હું સલામત કરું છું. મી. પહારી નાહકુ અને બીજા મધ્ય કાલે છુટ્યા. તેમને વધારી લેવા કોઈ અડચણ નહીં એ અહીંસા ની વાત છે. આપણે જેલના જીવનને જીવન જેલ જનારને વધાવવામાં પગલું રહીએ એ તો ધણું જ શરમ કરેલું મળ્યું. હવે હું માનું છું કે કાલેથી હાજરીએ આવી જુલ નહિ કરે. આ પછી મી. હમીદ મોહમ્મદે એમ. ગુરુ વિગેરે દેશની લાંબી મુલાકાતી દમણમાં આવેલ છે અને જેલમાં મુલાકાતી દરમિયાન પણ પત્રો મોકલ્યા હતાં માટે પોતાની લાગણીઓ પત્રોમાં મારે હતાં બતાવી હતી તેઓને બેલાવા વિનંતી અને હજીયું કે તેઓ દુર રહી મદદ

કરવા સુધા નથી તો તેમની હાજરીમાં પણ મદદ કરીશ. મી. હમીદ મોહમ્મદે સાપણ મેસરસમાં મોકલ્યું થયું તે બાબતે હતું. તેઓએ ધીરજ આપી તે માટે આભાર માન્યું. આપણી જન્મજૂમી અને દેશી લાગણી ચોખ્ખી રવત જતાના હક પર એક સરકાર તરફ મારે છે તે સમયે તમારો સત્યાગ્રહ પ્રશંસાને પાત્ર છે. બંગાળી ૧૮ વરસના યુવાન મી. મોહરીનો બોલ્યું કે 'કેવા માટે કેસ ચાલતાં મેલેસે તેને જીવવાનું કેલેસા હાથથી થયેલાં ખુન માટે તને મારી આપવામાં આવે તો તું બોલ્યું કે 'કેવાનું કામ મુજી દમણ કે શું કરીશ? આના જવાબમાં બહાદુર મોહરીએ જણાવ્યું કે મારા દેશની સ્વતંત્રતા માટે બોલ્યું હોવાનું બંધ નહિ કરું, પણ પ્રથમ તમારું જીવન કરીશ. (શળાઓ) શાખા છે તેની નિડર દેશજાગૃતિને. બીલાડી માણસ કરતાં વધારે બળવાન નથી, છતાં બ્યારે તેને મારે બાલુથી બંધ કરી સતવરમાં આવે ત્યારે હુટકારા માટે માણસનો બળ લેવા પ્રયત્ન કરે છે. તો શું તમે માણસ હોય તમારા માણસ બનતા હક માટે લડતાં છિતરતાં કરશો? રતતથી લડતાં કરવાનું કારણ હોતું જ નથી. ૧૯૦૪ માં મારો લાઇસેન્સ કેસ હતું સત્યાગ્રહી લડ્યો તો કામની મદદથી જીત્યો હતો. "સંપ વિના જંપ નહીં" એ સાનું છે. કામમાં અત્યારે જેલમાં તેવો સંપ હોય તેમ જાણવું નથી. અત્યારે અમે પ્રયત્ન કરવા પ્રારંભ છે. વેપારી વરગ કરતાં ફેરીવાળા અને બીજાનું વધારે વળત ન પડે, વળી સત્યાગ્રહમાં વેપારીએ મોટો ભાગ લેવા જોઈએ. તમારી સત્યાગ્રહની લડાઈ માટે નાનું આજ્ઞાના પ્રમુખ પદવાળી મીટીંગમાં મોકલું જોર નહોતું. "રમયતથી રાગ" તેમ તમારો સંપ અને મદદ હશે તોજ આજે વાન લડી શકશે. જલું કરવું પરવર દિગ્ગ રના હાથમાં છે. છતાં ખરો લીડર તો લડવાનું કરશે. તેપોલીઅન જેવાથી પણ કામ ફરી બેઠી હતી. છતાં તેણે પોતાનો સાચો રસ્તો ન છોડ્યો. અને કાનસને સ્વતંત્રતા મળી. હાજીના હકમાં બંગાળી અને મદ્રાસ હક કરે છે. ગુજરાત, કાઠી આવડ પગલ છે. રમાગ્રહ કૃષ્ણ વર્મા દેશ છોડી વિદેશ છે તે દેશના લોકો માટે. દેશનું હિત કરે તેઓજ માણસ ગણાય. આપણામાં જોર નહિ દેએ તો અ.એ.વાનો જન્મજાત કામ ન કરી શકે, અને તો તે તે માટે કોપને પાત્ર તેઓ ન મળ્યા. તમારી જૂલ માટે બીજાને દોષ ન

જો. મધ્ય ગુજરાતી જુલો જાઓ, અને સંપ થી સંધિ રસ્તો દેએ તો જય આપણેજ છે. હું અહીં જાઓ રહેવાનો નથી. રહીશ ત્યાંજથી સંપ વધારવા બનતું કરીશ. "પુરુષ પ્રયત્ન કરે રૂપા" એ કહેવત ખરેખર સાચીજ છે. તેપોલીઅન પણ તેમજ માની પ્રયત્ન કરતો હતો. અને તેમ કરતાં હોતેમદ પણ થતો હતો. મારી મુલાકાતમાં એ ગુરુગ, જરમની વિગેરે જાઓ તમારી સત્યાગ્રહની લડાઈ ની બહાદુરીનાં અત્યંત લખાણ વાંચ્યાં, અને સાંભળ્યાં છે. તમે આઠ હજાર આમ દુનિયાને ચકિત કરી છે, અને હવે ફરી બેસી હાંસા કરાવવા માગો તો એ કેવું? જે પોતે કેળવાયો નહીં અને બચ્યાં ને કેળવ્યાં નહીં તે માણસ નથી, જરમની માં છ વરસના છોકરાને સ્કુલમાં મોકલવાનો કામદો છે. તેમ નહીં કરનાર માયા પતે પાંચ પાઉડ દડા થાય છે. નિયામમાં આ છોકરાને પહેલાંજ માયાપની સેવા કેમ કરવી, પોતાના દેશ તરફની સેવા કેમ બજાવવી, એજ શીખવાય છે. આપણી માફક મા, બા, બુ, પા એમ બીજા ભાગતાં શીખવાનું નથી. વળી લાંબુ કુતરાને પણ શીખવાની નીચાળ છે. ગોરાના કુતરાએ લાડમાં બીજાનાં કપડાં બગાડ્યાં તો તેણે ધણીને કુતરાને નહીં કેળવવા માટે શીટ કાર આપ્યો. ત્યારે ધણીએ બીજાજ દિવસે કુતરાને નીચાળે મોકલ્યો. જનતવર આમ મલમ શીખે છે અને તમે બેલમ થવા માગો છો એથી વધારે અહીંસા રીનાથી થાય?

મી. મુસા કચાલ

વીરીનીઓજથી કાલે ટેલીફોન હતો કે આજે કામળ છે કે ત્યાં પકડે છે. આથી હું પકડાવા માટે ત્યાં જવાનો છું. તો બહા દુરો બહાર આવજો. હું કાલે દસ વાગ્યા ની ગાડીમાં જઈશ અને પકડાઈશ.

મી. રૂબંદાર

મી. અબદુલ મુરુ રૂબંદારે પોતાના મધ્ય મીટીંગના જુરસા કારેલા શબ્દો ફરી કહી બતાવ્યા, અને આઠ દિવસમાં પોતાનું કામ આટોપી પકડાવા માટે બોરડર કરેલા કરવા કહ્યું.

મી. ગોવિંદજી હરજીવન

મી. ગોવિંદજી હરજીવને પીટરસખરમ વાળા મી. જસંકર ગોવિંદજી ત્રવાડી તરફ થી આવેલ નીચેની કવિતા વાંચી સંજ બાવી, અને બે દિવસમાં પરવારી પકડાવા જવાનું કહ્યું.

છપ્પા.

કાચલીયા કુળદીપ, હોદીનો હીરા સાચો,
કાચલીયા કુળદીપ, રંગ વણેથી રંગોડ;
કાચલીયા કુળદીપ, કામને માટે કુદો.
કાચલીયા કુળદીપ, જોર વણેથી જુઓ,
તનવન સમર્પી દેશ માટે, એક ફરી તોંધરી,
અદમદ મદમદ ધન્ય તને, ખરી દેશ
સેવા તેં કરી.
હીરો આત્મ ભોગ, જોડેથી તેં મંપલવ્યું,
કાળામદનું કષ્ટ, ઉલટથી તેં ઉઠવ્યું;
સ્વદેશ દેશ સેવા માટે, સમર્પણ સર્વે કીધાં,
સુતદારને જાત, ઇશ એકીગણ્ય દાધાં;
રત્ન આવાં હોઈ કુખે, પાન કરશે અવતરી,
અદમદ મદમદ ધન્ય તને, ખરી દેશ
સેવા તેં કરી.

ભારતનો બડવીર, કુળ કાચલીયા દેખું,
ભારતનો બડવીર, ધીર વીર એને લેખું;
ભારતનો બડવીર, કાળ સૂખાપર કુદો,
ભારતનો બડવીર, ખરી ખાતેથી જુઓ;
સોસાપરીની ચેરને, તેં સત્ત શોભાવી ખરી,
અદમદ મદમદ ધન્ય તને, ખરી દેશ
સેવા તેં કરી.

બીજા ભાષણો

સર પછી મેસરસ થાપી નાહકું,
પણી નાપકું, નાનાલાલ હવે, ઇસવ
પરેશ વગેરે પણ પ્રસંગને લગતું બેસ્યા
હતા. પછી મેસરસ થી. કે નાપકું, એન.
એમ. નાપકું, એસ. નામચન, રણછોડ
કેશવ તથા નારણ જેરામ ખત્રીએ એમણે
જેલ જગ્યા માટે પોતાનાં નામ આપ્યાં
હતાં.

મી. કાચલીયાએ જેલ જગ્યા માટે નામ
આપનારનો આભાર માન્યો. જેલથી
છુટી હાલ આવેલા જેલ ગળ તે વ્યાજખી
નથી એમ જણાવ્યું. તેમણે આશમ
આપવો ઘટે છે. મી. જેસકરે કવિતા
બનાવી મારાં વખાણ કર્યાં જેને પાત્ર
કું નથી. કું નહીંવી ફરજ બળવું કું.
કું તેમનો આભાર માનું કું. પણ તેમ
ની કવિતાને બદલે કું તેમને જેલ જગ
દેશ સેવા કરતા જેવા વધારે ઇચ્છું કું.
મી. જાનકુલ મહુર જનનારને હાથો
કર્યા કે તેમણે બનતી તાકીદે પરવારવું
ઘટે છે. જેલ જનનાર ગરીબ દોષ તેવા
નો બહોજરત કરી આપવું. પછી બોલ
નારા તથા હજાર ગુકસેયોનો આભાર
માનીને પાંચ વગેરે મીટીંગ બરખાસ્ત કરી

રેવરંડ જોસફ રાંક

ટરાંસવાણની હાલતમાં ફેટલાક નામાંકિત
ગોરાઓ હોદીને કિમતી મદદ આપી
રહ્યા છે. તેવામાંના એક રેવરંડ જોસફ
રાંક છે. એવા ફેટલાક દિવસોજ મિત્રો
નાં જીવન ચરિત્ર અમાઉ અમે આપી
જયા છીએ. આ વખતે રેવરંડ જોસફ
રાંકનું કુંક જીવન ચરિત્ર અમે આપીએ
છીએ:—

ઇંગ્લાંડ, ડેવનશાયરમાં ચડલે નામના
ગામમાં રેવરંડ જોસફ રાંકનો ૧૮૬૧ ની
સાલમાં જન્મ થયો હતો. તેમના પિતા
એ ગામમાં મુખ્ય પાપરી હતા. તેનું
ઉપદેશનું કામ તેમના મરણ પછી રેવ.
જોસફ રાંકના બાપએ ઉપાડી લીધેલું,
પણ તે કાંચા મીઠનમાં ગુજરી ગયા.
રેવરંડ જોસફ રાંક આ મુશ્કેલીમાં ૧૮૮૧
ની સાલમાં આવ્યા, અને કેપમાં આફ
રીમીટખાતે મિસ્ટી ધર્મગુરુ તરીકે વસવાટ
કરીને રહ્યા. ૧૮૮૫ માં તેમણે હોંડ
સ્તાનની મુસાફરી કરી. તે દરમ્યાન

તેમણે મુબઇ, પુના, દિલ્હી, આગ્રા,
અલ્હાબાદ, બીનારસ, કલકત્તા વગેરે
સ્થળે જ્યાં. ઉત્તરમાં કુંમરજી મુલકમાં
તે નેનીતાલ સુધી જયા હતા. તે વખતે
સ્થાનમાં લખનાં જોડું, તથા લા.યી પાઠ
મદ્રાસ આવ્યા. આ પ્રમાણે તેમને હોંડી
જીંદગીનો પરિચય થયો છે. તે વખતથી
તેમને જે અસર પેદા થઇ છે તે તેઓ
કહી જુલી જયા નથી. ૧૮૮૬ માં તેમણે
મીસ ખીંગ્ગની સાથે સાદી કરી, અને
પાછા ઇંગ્લાંડ ગયા ત્યાં તેમના પિતા રહ
યએલ હોવાથી તેનું કામ પોતે ઉપાડી
લીધું. આ પ્રમાણે તેમણે ત્રણ વરસ
ગાળ્યાં. પછી ઇંગ્લાંડના એક મુખ્ય
સહેર ગણાતા બ્રિસ્ટોલમાં એક મોટા મરચ
માં પાદરી થવાને તેમને આમ ત્રણ મળ્યું
ત્યાં તે ૧૮૯૪ સુધી રહ્યા. એ અરસા
માં તેમના મોટા દીકરાની તખીયત સારી
ન રહેતી હોવાથી તેમણે ઇંગ્લાંડ છોડ્યું,
અને ન્યુઝીલેન્ડમાં ધરમગુરુ થવાને આમ
ત્રણ મળ્યું હતું તે સ્વીકારીને ત્યાં ગયા.
અહીંયા તે પોતાના કુંક બ સહિત ૭
વરસ સુધી રહ્યા. એ વખત તેમણે
મિસ્ટી બીનાઓ માટે એક ચરચ બંધાવ્યું,
તથા તેમનામાં કેળવણી ફેલાવવાનો પ્રયાસ
કર્યો. પછી ઇંગ્લાંડમાં ગયા. ત્યાંથી કેપ
માં ધરમગુરુ તરીકેનું આમ ત્રણ મળતાં
એક્સસ્ટાઇન આવ્યા તે વખતે દરમ્યાન
હોંડીએનો તેમને સહવાસ થયો. અગ્રેજ

બજુવા ઇંગ્લાંડના હોંડીના કહેવાથી તેમણે
એક કલાસ કાઢ્યો. અને બીજા બે મોરા
મદ્રાસની સાથે રહીને તે ચલાવ્યો. ઉલ્લાં
એ વરસ થયાં તે જોડા-સખરમના ચરચમાં
ધર્મગુરુ તરીકે કામ કરે છે. જોડા-સખરમ
માં આવ્યા પછી હોંડીઓ તરફનો તેમનો
સહવાસ તથા કાપ બહુ વધી ગયો. સલા
મહની હાલતમાં ટરાંસવાણમાં મી. પેલાક
ની વાત બાબુએ મુખ્યએ તો બીજા
કાષ્ટપણ ગોરાએ રેવરંડ રાંક જેટલી મહે
નત લીધી નથી. અને તેટલા માટે ગોરા
તરફથી તેમને જે ખમતું પડ્યું છે તેની
તેમણે દરકાર કરી નથી. સત્યાગ્રહ ઉપર
જે હનામી નિર્મળ 'ઓપિનિયન' તરફથી
કાદવામાં આવ્યો હતો તેની પરિક્ષા કર
વાનું તેમણે માથે લીધું હતું. મી. ગાંધીને
હાલતના બારામાં જે મરણોત્તર થયા જેટલી
જાળ ચઢ હતી સારે તેની સારવારનું
કામ રેવ. રાંકે ઉપાડ્યું હતું. હાલમાં
તેમણે મી. ગાંધીનું જીવન ચરિત્ર અગ્રેજ
માં લખ્યું છે. જે થોડા વખતમાં વિલ.પત
ખાતે છપાઇને બહાર પડશે.

હોંડીના અદેખાઇ

ન્યુકાસલ એડવરટાઇઝરમાં 'ફેરરે'
એવા નામ સાથે એક કાગળ હોંડી લાઇ
સેન્સ સંબંધમાં પ્રગટ થયો છે તેનો
તરજુમો અમે નીચે આપીએ છીએ:—

"આ ડીસ્ક્રીક્ટના લાઇસેન્સ અમલદાર
રે એક અન્યાય કર્યો છે તે ઉપર તમારા
વાંચનારાઓનું કું પ્યાન ખુલું કું.
૧૯૦૭ ની સાલમાં જ્યારે રાજ્યાર વધારે
હતો ત્યારે આ ડીસ્ક્રીક્ટના એક આજરદાર
હોંડીએ લાઇસેન્સ માટે અરજી કરેલી.
તે અરજી કાઢી નાખવામાં આવી અને
જવાબમાં એવું જણાવ્યું કે એ વિભાગ
માં પુરતા રહેતો છે. હાલ એ વિભાગમાં
માર રહેતો છે છતાં એક નવો હોંડી
લાઇસેન્સ આપવામાં આવ્યો છે. આથી
જુના રહેતાને પોતાનું ગુજરાન પણ મેળ
વવાનું મુશ્કેલ થાય છે. ૧૯૦૭માં હોંડી
ને લાઇસેન્સ ન આપવામાં આવ્યો, તો
પછી હાલની અગાળ હાલતના વખતમાં
તે સામાન્ય આપવામાં આવ્યો તે જણાવવા
માં આવે તો બજુવા લા.પક ચઢ પડશે."

શ્રીનલેડ કે જ્યાં મોરનો પારલામેન્ટ
માં ખેરી સકે છે લાંની પારલામેન્ટની
આવળી મુંડણમાં ઉમેદવાર તરીકે ૧૮૦
મોરનો બહાર પડી છે.

તા. ૧ લી જુને ટરાંસવાણ પારલામેન્ટ
ની બેઠકો શરૂ થશે એવું જાહેર થયું છે.

ઈંગ્લાંડનો ઓરતોનો હિલચાલ.

[જયા અંકથી ચાલુ]

ઉપર જણાવેલી ૨૪ માંની ત્રણેને દુરસ્ત કરવાની ઉદ્દેશથી કરવાના આરોપ માટે કેરડમાં ખડી કરવામાં આવી. ઓરતોએ કેસ આડ દિવસ માટે મૂલતવી રખાવ્યો. મીન ફીરેબલ પેકરસ્ટે પોતે પોતાનો કેસ ચલાવ્યો. તેમાં તેણે સાક્ષીઓ તરીકે પ્રધાન મંડળના મેંબરો લોહક બેરેન્સ તથા મી. હરમન્ટ ગ્લેસ્ટનને કેરડમાં હાજર કરાવ્યા. મીસીસ અને મીસ પેકરસ્ટે તથા મીસીસ ડમ્પે કેરડમાં જાણવા લાયક બાબતો કહી. તેમને જોડતી સજા થઈ.

ચોથા દિવસ પછી મીસીસ ડમ્પેને ના દુરસ્ત તખીયના કારણસર છોડી મુકવામાં આવી. ત્યારબાદ તેની તખીયત સુધરી છે, અને ફરીથી તેણે મોટી ખંત સાથે ઓરતોની હિલચાલનું કામ ઉપાડી લીધું છે. ઉલ્ટી પેટા ચુંટણી વખતે તેણે ઓરતો તરફથી લીગરલો વિરુદ્ધ ધણું કરસ કામ બજાવ્યું હતું. તા. ૨૯ મી મારચે આગેવાનોનો કેસ બરોબર ન ચાલવા માટે આજરડ હોલમાં માસ મીટીંગ બરવામાં આવી હતી. તા. ૨૮ મી મારચે 'વીમેન્સ ક્રોડમ લીગે' પાર્લામેન્ટ હોલમાં એક બાપલું કરવાનું માથે લીધું. સાંજનારાઓની ગેલેરીમાં બે જણીઓએ "મીલ" સાથે પોતાને મજા હુત કરીને બાંધી લીધી. તેમાંથી છોડી ને તેમને ખસેડવામાં આવે તે દરમિયાન તેમને કેટલોક વખત મળ્યો, ને તે બધો વખત તેમણે પાર્લામેન્ટ આગળ બાપલું કર્યું. તેમાંની એક ઓરતને તો છોડવા માટે 'મીલ'નો એક ભાગ નીચે ખસેડીને સજા જવાની જરૂર હતી. એ છોડવાની અને ખસેડવાની ધાંધલ ચાલી રહી એટલામાં ખીજી ઓરતો પણ લોખીમાં તથા હોલની બહાર પ્રોટેસ્ટનાં બાપલું કરવા લાગી. તેથી ૧૨ ખીજી ઓરતો પકડાઈ.

યુનીવર્સિટીના તરફથી પારલામેન્ટમાં મેંબર મોકલવામાં આવે છે તે માટે દરેક કોન્ટ્રીએને વોટ આપવા હક હોય છે, પણ ઓરતોને તે હક ન હોવાથી રોડ બાંડતી ઓરતો તે મેળવવા લડતી હતી. તેમાંની બે ઓરતોને પારલામેન્ટ આગળ પોતાનો કેસ મુકવાની રજા મળતાં તેમણે ઉમરાવની સભામાં ખજ હાજર બાપલું કર્યાં હતાં. તે બંનેના કામો બાજવામાં આવી, ને જણાવ્યું કે જ્યાં ઓરતો હક

માટે હાથે કરે ત્યારે તેને તે હક મળી શકે નહીં. તેને તો માત્ર વેશ બરવાના કામ માટે બાજસમાં મણવી એવો સરકારના કહેવાનો બાવાર્થ નીકળ્યો.

તા. ૧૭ મી નવેમ્બરે કામદાર ઓરતોની એક મીટીંગ બસાઈ. તેમાં દરેક વરખની ઓરતોએ ભાગ લીધો. લખનાર, ચિત્ર કાઢનાર, ડાકતર, શિક્ષક, જાપાકાર, તથા સરકારી નોકર વગેરે વરખની સ્ત્રીઓ હાજર થઈ. ઉમરાવની સભામાં બાપલું કરનારી ઓરતોને તેમણે હરપના પોકારો થી વધારી લીધી હતી.

તા. ૫ મી એપ્રિલેસ લીગરલ રીડરે અને મી. લોહક બેરેન્સને તેમના પત્ની બાપલું કરવા કહ્યું. સરકાર ઓરતો વાસ્તે કાંઈક કરશે એમે તેમને રિવાસ હતો. આ બાપલું વખતે સડત લેનારી ઓરતો સામે થઈ. મી. લોહક બેરેન્સનું બાપલું ન થવા દેવાનો તેમણે નિશ્ચય કર્યો. તેના બોલે બોલે ઓરતો આડે પડી અને તેને બોલવનું બંધ કરવા માંડ્યું. આમાં કેટલીક ઓરતોને ઘણી જુલમ ભરેલી રીતે હોલમાંથી પકડીને બહાર કાઢવામાં આવી. તોપણ ખીજી ઓરતોએ તેમની જગ્યા પુરી, અને મી. લોહક બેરેન્સને બોલવા ન દીધું. મી. લોહક બેરેન્સના સંદેશમાં કાંઈ નહોતું એ વાતની આ ઓરતોને ખાતરી હતી, ને તે ખરું પડ્યું.

ઈંગ્લાંડમાં ઓરતોની હિલચાલ આ પ્રમાણે છે. એનો આખો ઇતિહાસ એક આરટીકલમાં સમાવી શકાયો નથી. તે હિલચાલ દિવસે દિવસે આમળ વધતી જાય છે. 'વીમેન્સ સો. એન્ડ પો. યુનીયન'ના ફંડમાં પા. ૨૫,૬૦૦ લગભગ શીના એકઠા થયા છે. દરેક મોટા સદેર માં તેની શાખાઓ, તેમજ મેંબરો છે. ઓરતોને બહાર જાંઘીમાં ભાગ લેતી અટકાવવા સામે જે દલીલો આપવામાં આવે છે તે એક પછી એક ખોટી સાબીત કરી આપવામાં આવી છે. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ઓરતોને રાજદારી હિલચાલમાં ભાગ લેવાનું ગમે નહીં. પણ હાલની ઓરતો રાજદારી બાબતો ઘણી સારી રીતે જાણે છે. 'વીમેન્સ સો. એન્ડ પો. યુનીયન'ની ઓરતો ખરસા મેંબરો ઇતિહાસ જાણે છે તેટલી સારી રીતે મરહેણું કાંઈ મંડળ તે નહિ જાણે હોય. મરદો મહેતા કે ઓરતો અવરજા કરી શકે નહીં, પણ ઓરતોને જાણી આપ્યું છે કે તે કામ માટે તેઓ કમિલ

વાન છે. તે વાત તેમની મીટીંગ, મેળા વડાઓ, સરખો વગેરેની વ્યવસ્થાથી જણાઈ આવી છે. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ઓરતો એક ખરી હકીકત જાણે તે છતાં તે અમલમાં મુકવા માટે જોડતી શારીરિક કૌશલ તેમનામાં નથી. પણ ઉપરના લખાણમાં બતાવી અપાયું છે કે તેમણે પોલીસની સામે થવામાં કેટલું શારીરિક જોખમ અને હળ ખેડી છે. નાજુક ઓરતો સરખો કઠી શકે, ને કેદમાં જઈ શકે તેવું કેઈ ધરતું નહોતું છતાં તેમણે તે કરી બતાવ્યું છે. મરદો કહે કે ઓરતોમાં મિત્રાચારીનો ગુણ નથી. પણ તેઓના મંડળમાં જે મોટી સંખ્યામાં મેંબરશીપ છે તે આ વાતને ખોટી પાડે છે. મરદો કહે કે ઓરતો તાબેદાર નોકરો તરીકે યોગ્ય છે કારણ કે તેમનામાં નવું કરવાની આવડત નથી. પણ લડતની કિશ્મત બતાવે છે કે તે તદ્દન ખોટું છે. ખરી રીતે કહેણું જોઈએ કે ઓરતો કેટલું કરી શકે તેમ છે એ આપણે હમણાંજ સમજવા લાગ્યા છીએ. ઓરતો નખળી અને ખીન જોખમદાર રહે તેવી છે એ જુનો ખપાલ જોતો જાય છે, અને બાંધપાત્રમાં એવો વખત આવશે કે મરદો અને ઓરતો મિત્રાઈથી અને સરખાપણથી રહેશે.

જીવન ચરિત્રો.

ઉપરના લખાણ સાથે આગેવાન ઓરતોનાં જીવન ચરિત્ર દુકમાં આપ્યાં છે તેનો દુક સાર નીચે મુજબ છે:—

મીસીસ પેકરસ્ટ.

મીસીસ પેકરસ્ટને પારીસમાં જન્મ વળી મળી હતી. ૧૮૮૨ માં ઇનડીપેન્ડન્ટ લેબર પાર્ટીના મેંબર તરીકે તે હાખર થઈ. ૧૮૯૩ માં કારલટનના બોર્ડ એફ ગારડીયનની મેંબર તે થઈ. ૧૮૯૯ માં પોતાનો ઘણી મુશ્કેલી જતાં જન્મ મરણના રજાબારતી તેની નોકરી પર આવી. ૧૯૦૦ માં રકુસ બોરડપર પેપારી પ્રકાશ પ્રતિનીધિ તરીકે ચુંટાઈ. ૧૯૦૩ માં 'વીમેન્સ સો. એન્ડ પો. યુનીયન'ની સ્થાપના કરી. તેણે બે વખત જેલ ભોગવી છે.

મીસ પેકરસ્ટ.

તેનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. ૧૩ વરસ સુધી ઇંગ્લાંડમાં બણી. પછી સ્વીટ્ઝરલેન્ડમાં ગઈ. ઇનડીપેન્ડન્ટ લેબર પાર્ટીની મેંબર થઈને તેને માટે કાંઈક મહત્વની તથા તે પાસે કાવવા મહેતા થતી. ૧૯૦૨ માં મિત્રોનાં સરખા મંડળની કાંઈકાંઈ કમીટીમાં મેંબર થઈ.

તેમજ માંચેસ્ટર ગ્રેડક યુનીવર્સિટી માટે પણ કમીટી મેંબર નીમાણ. ૧૯૦૪માં લીન કનકનમાં કાયદોના અભ્યાસ કરવાદાખલ થવા અરજી કરી, પણ તે માટે રજા મળી નહીં. ૧૯૦૫માં કાયદાની પરીક્ષામાં છતાં મેળવ્યું. એરતોની દિલ્લયાલમાં જે યુક્તિઓથી કાલ કામ લેવામાં આવે છે તે તેણે પહેલાં દાખલ કરાવી. ૧૯૦૬માં એલ. એસ. બી.ની ડીગ્રી લીધી, તે બધા વિદ્યાર્થીમાં પહેલો નંબર મેળવ્યો. એક લોકપ્રિયવક્તા છે. એક વખત જેલમાં જઈ આવેલ છે.

મીસીસ પેથીક લોરેન્સ.

૧૮૬૭માં તેનો જન્મ થયો હતો. લંડનમાં તથા વીસમેડનમાં કેળવણી પામી. લંડન ગેરેટ મીરાનમાં સીસ્ટર તરીકે દાખલ થઈ. પછી તે કામ સ્વતંત્ર રીતે કરવા માંડ્યું. તેણે જે મંડળો સ્થાપ્યાં છે. બોયર લગાઈની સામે શરાબમાં તેણે પછો ભાગ લીધો હતો. ૩૪ વરસની ઉંમરે 'એકા' છાત્રાના અધિપતિ સાથે તે પરણી. ૧૯૦૫માં તેણે દિલ્લિયુ આફરિકાની મુલાકાત લીધી હતી. એક વખત જેલમાં જઈ આવી છે. તેના ધણી સાથે 'એરતોના વોટ' નામના છાત્રાની મદદ નીચે અધિપતિ છે.

મીસ આન કની.

૧૮૮૦માં તેનો જન્મ થયો હતો. ૧૦ વરસની ઉંમરે કારખાનામાં કામ કરવા માંડ્યું. કામદારો સાથે લખતરની દરી કાષ્ટમાં ઉતરી. સારા પગાર મેળવવાની દિલ્લયાલમાં ભાગ લીધો હતો. વેપારી યુનીવર્સિટી કમીટી મેંબર થઈ હતી. પણ વખત જેલ જઈ આવી છે. બહુ લોક પ્રિય ભાષણકાર છે.

મીસીસ ડેરબર્ડ.

૧૮૮૪માં એડિનબરોમાં જન્મી. ૨૬ વરસની ઉંમરે પરણી. માસીકમાં લખાણ કરતી. 'સાળના વારસો' એ નામની તેણે ચોપડી લખી છે. ૧૮૮૬ થી ૪ વરસ મુસાફરીમાં ગાળ્યાં. ૧૮૯૦માં વિધવા થઈ. કામદાર માણસોની કલબની પ્રમુખ નીમાણ. પછી જુદાં જુદાં મંડળોમાં દાખલ થઈ. તે ૧૯૦૭માં એકવાર જેલ મંડ હતી.

મીસ બેલીંગ્ટન.

૧૭ વરસની ઉંમરે રોકવરશીપ મેળવી તે ત્રેનીંગ કોલેજમાં દાખલ થઈ. માંચે ચેસ્ટર ટાઉન કાઉન્સિલમાં શિક્ષક થઈ. એરત તથા મરદ કામદારો માટે એક સરખા પગાર કરવાના મંડળની વ્યવસ્થા

કરનાર થઈ. બેચર જેલમાં જઈ આવી છે.

મીસીસ ડમડ

૧૮૭૮માં તેનો જન્મ થયો હતો. ૧૪ વરસ સુધી નિશ્ચયે જતી. પછી ઉત્તરના મહિનામાં નોકરી કરતી, અને શિયાળાના મહિનામાં કોલેજમાં ભણવા જતી. ટ.ઇપીસ્ટ તરીકે સરટીરીકેટ મેળવ્યું છે. ૧૮૯૬માં એરતોના મંડળમાં દાખલ થઈ. જે વખત જેલ જઈ આવી છે. દિલ્લયાલના દુસલાઓમાં આગેવાની કરવાને લીધે 'જનરલ' એ નામથી ઓળખાય છે.

[સંકુર્ણ.]

હિંદમાં રાજકીય સુધારણુ

હિંદમાં પ્રમુખીય સુધારણુને જે બીલ લેવડ મોર્લીએ દાખલ કર્યું છે, અને જે વડી પાર્લામેન્ટમાં લગભગ પસાર થઈ ચુક્યું છે તેમાં વોટની બાબતમાં હિંદુ મુસલમાનને જુદા મણી તક પાડવામાં આવ્યા છે, આવા કોમી તત્વાવતથી હિંદુ સ્તાનમાં જનમરી ચર્ચા ચાલે છે. તે સંબંધમાં મી. કીલ્વલ્લેનો એક બધુવા લાલક કામળ અલ્લાખાદના 'પાયોનીઅર' પત્રમાં પ્રગટ થયો હતો. તેમાં હિંદુ મુસલમાનને વોટ બાબતમાં જુદા પાડવાથી જે તુકસાન થશે તે તેમણે નીચે પ્રમાણે ગણાવ્યાં છે:-

(૧). જુદા પાડવાનું સિદ્ધાંત પોતેજ હલકા પાડનાર છે, તથા હાલના જમાનામાં તે કદી ચાલી ન શકે તેવું છે. તુરકીની પાર્લામેન્ટ સ્થાપનારાઓમાં ધણી તરેફ ના વર્ગો હોવા છતાં ત્યાં લેવડ મોર્લીના બીલમાં જે તેજ ધાર્મિક તક પાડ્યાં નથી. (૨). તેથી રાજદારી બાબતમાં ધાર્મિક તકાવતો દાખલ કરાય છે. (૩). એ તફાની વાત જાહેર થઈ એટલામાંજ હિંદુ મુસલમાન વચ્ચે કડવણ થઈ છે, અને હિંદુઓ ઉશ્કેરાઈ મથા છે. (૪). તેથી સાધારણ રીતે મુસલમાન લોકના લાભને બપંકર તુકસાન થશે. કારણ કે તેથી કાઉન્સિલમાં કેટલાક મુસલમાનની દિલ્લયાલથી મેળવાએલા જુદાપણાનું વેર લેવા મુસલમાન સિવાયના બધા મેંબરો મુસલમાન મેંબરોની વિરુદ્ધ ચાલ. ડીસ ડીક્ટ અને મ્યુનીસીપલ બોર્ડમાં કે ન્યા આ બીલમાં મુસલમાનોનો પક્ષ કરે છે તેમ કરવા સરકારી પક્ષ નહિ હોય ત્યારે મુસલમાનના લાભો કાષ્ટ બળવશે નહિ. (૬). તેથી દેશના ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ હિતને તુકસાન

થશે, કારણ કે દેશના સામાન્ય હિતને છોડી દઈ દરેક કોમ પોત પોતાના લાભને વળગવા માંડશે. (૭). તેથી કાઉન્સિલના કામમાં કુસંપ રહેશે. કારણ કે પછાત રહેલી કોમના પછાત રહેલા મેંબરો આમળ વધેલી કોમના આમળ વધેલા મેંબરો સાથે એકજ કાઉન્સિલમાં સાથે બેસશે. એટલે કે જુદી જુદી કોમના ધરમાંધ માણસ સામસામા થશે. (૮). તેથી કરીને પછાત રહેલી કોમનું પછાતપણું કાયમ બનશે, કારણ કે તેમના પ્રતિનિધીઓ પોતાનું પ્રતિનિધીપણું કાયમ રાખવા માટે પછાત વરગના વેટરોના વિચારની હારમાં રહેવાને કોરડીસ કરશે. (૯). તેથી હિંદુસ્તાનનાં એકતતા અને પ્રમુખીયપણું નો પ્રચાર અટકશે. (૧૦) જુદી જુદી કોમની અંદર પહોં થવાને ઉત્તેજન મળશે. (૧૧). હિંદીની વસિત કાષ્ટ તરેફના પ્રમાણુ વગર મિત્ર હોવાથી જુદી જુદી કોમના મુંદણીના વરગ બાંધવાનું મુશ્કેલ થશે. (૧૨). દુનિયામાં આજકાલ મુસલમાનો નો મુદ્રા લેખ એવો છે કે "એકમ થઈને ઉન્નતિ કરવી", આ જુલ્મી જવાબ છે; અને જુદા પડવાથી પાન-કરકામને લગતો જે મુસલમાન દુનિયાનો કિંમતી મુદો છે તેથી વિરુદ્ધ જવાશે.

નાતાલમાં હિંદી કળવણી

ગેઝેટ ઉપરથી જણાય છે કે ડરબન ઇન્ડિયન સ્કુલમાં એપ્રિલ માસમાં ૧૨૨ ની સંખ્યા કુલ હાજરીની હતી, ત્યારે મંડ સાલ એપ્રિલમાં કુલ હાજરી ૧૬૧ની હતી. માર્ચસપ્તરગ ઇન્ડિયન સ્કુલમાં ૧૨ની સંખ્યામાં હાજરી હતી, ત્યારે મંડ સાલ તેજ માસમાં ૭૫ની સંખ્યા હાજર હતી. વીક્ટોરીયા સ્કીટવાળી ડરબન ઇન્ડિયન સ્કુલમાં ૧૫૪ની સંખ્યા હાજર હતી, ત્યારે મંડ સાલ ૧૬૨ની સંખ્યા હતી. અમરેની ઇન્ડિયન સ્કુલમાં ૬૫ની હાજરી હતી, ત્યારે મંડ સાલ ત્યાં ૧૨૧ની હાજરી હતી. ડરબન રેલ્વે ઇન્ડિયન સ્કુલમાં મંડ સાલ તથા આ સાલ એપ્રિલ માસની હાજરી ૧૦૦ની હતી. કુલ હાજરી આ એપ્રિલમાં ૫૨૩ની હતી જે મંડ સાલના આકાસ સાથે સરખાવતાં ૧૦૩નો મટાડો બતાવે છે.

ટરાંસવાલની લડત.

જાપામાં પાકાર

'હિંદુસ્તાન ઇન્ડિયન કોર્પોરેશન'

ઉપરના નામનું જાડન ખાતે પ્રસિદ્ધ થતું બહેનો દેસાણે પાકારું માસીક પત્ર પોતાના એડીટરીઅલ વિભાગમાં લખે છે કે:-

"મી. ગાંધીને કેદમાંથી કારતે જતાં એક ખુનીતી પેટે હાથકડી પહેરાવવામાં આવી તે દેખાવ બેઠ શીરેસ્ટાઓ રડશે; તથા તેથી બિટીશ રાજની જુદી જુદી વિરુદ્ધ ભવિષ્યોને એકત્ર કરવાની આશા બાંધ નરા રાજદ્વારીઓ નિરાશ થશે. જે જન રક્ષ ભેગા અને તેની સરકારનો વિચાર હિંદુસ્તાનમાં એકત્રીકૃષ્ટ વિચારોનો દેસાણે વધારવાનો હોય તો તેમણે હાલમાં જે રીત આદરી છે તે કરતાં બીજું કંઈ વધારે તેમને કરવાની જરૂર પડશે નહિ. ટરાંસવાલ તથા ઓરેન્જ સ્ટેટને સ્વરાજ્ય આપવામાં આવ્યું તેમાં લીબરલ સરકારે બહુ મોટું કામ કર્યું એવું બહુવાર મળ્યું વામાં આવ્યું છે. પણ આ કામથી હિંદુ ના કરોડો લોક તો કંઈ બહુ દુઃખી જવાના નથી. કારણ કે તેથી ટરાંસવાલમાં વસ્તી બીજી પ્રગતિ હકે સાચવામાં નથી. વળી બંધાસુધી હિંદીને દુઃખી કરવાની અને કદી મુક્તવાની રાજનીતિ અમલમાં રહે સાંસુધી દક્ષિણ આફ્રિકા એકત્ર થવાનું છે તેમાં પણ હિંદીઓને ખુશી થવા જેવું છે નહિ. ખરેખર યુનીયનથી તો નાતાલમાં ફ્રી હિંદીઓને જેવા હક રહ્યા છે તે પણ બેખમમાં આવવા સંભવ છે. આ મુદ્દક ના હોશિયાર લખનારોઓ અને બોલના રાઓને એ સિધ્ધાંત બહુ તરફ ઉત્પન્ન કસવનારી લાગે છે. મી. ગાંધીનું હાથ કડીનું સાંભળીને ગયા અકટોબરમાં રેવરંડ એફ. એમ. મેથરે કહેલા સમ્બોદ્ધ અમને યાદ આવે છે. તે વખતે મી. ગાંધીને બહુ મારવાનું કામ આપવામાં આવેલ તે ઉપરથી તેમણે કહ્યું હતું કે "હું આ વખતે બેહાનસ્યરમાં હતો તો કેવું સાહે! તેથી હું તેમને કંઈક મદદ કરી શકું. આ નિરમળ અને શુદ્ધ અંતઃકરણના માણસ સાથે દુઃખ ઉઠાવવામાં સામેલ થતું તે હું એક માન સમજું છું. જ્યારે તે આ મુદ્દકમાં આવે ત્યારે હું તેમને મારા મુનંદા મિત્રોની બોળખાણ કરાવવા ઉમેદ રાખું છું" મનુષ્ય ભવના બાધયાના નો બોધ દેવાવવા માટે સુધરેલી દુનિયાના જુદા જુદા ભાગોમાં મુસાફરી કરી આવેલ-

આ બધા આદમીને જે વાળખી ગુસ્સો થાય છે, તે અમે સારી રીતે સમજી શકી એ છીએ."

ખીત લખાણ દરમ્યાન ઉપરનું જ પત્ર લખે છે કે:-

"ટરાંસવાલે તેના વેપારના માલની આવજવ મોઝાંથીક રસ્તે કરવાની જે મેહવણ કરી છે તેથી નાતાલમાં બહુ લાગણી દેસા છે. પણ જે ધારાની રૂએ સત્વામીકી હિંદીઓનો કેલામોઆમે રસ્તે નિકાસ કરવામાં આવે છે તેની સામે જુસ્સો ઉત્પન્ન થવાનું અમારા વાંચકમાં આવ્યું નથી. એ મેહવણ એવી બચાવ છે કે ટરાંસવાલ સરકાર તેને અમલમાં મુકતાં અમકાશી એમ ધારવું એ બચાવની છે. હિંદી કામ-ખસ કરીને તેના આગે વાનો રજાએકન કાલકા સંબંધમાં પોતાનું વલણ ફેરવવા લાગ્યા છે, એમ જનરલ બે.થામે હાલમાં સુચવ્યું હતું. પણ તે બચાવર લાગતું નથી. કારણ કે બિ. ઇ. એસોસીએશને હમણાં પોતાનો પત્રિત નિશ્ચય ફરીથી જાહેર કર્યો છે કે સરકાર હિંદીઓને દેશપાર કરતી હોવા છતાં "સરકાર હિંદીઓની માગણી સ્વીકારે નહિ ત્યાંમુધી સલામતની લડત પુરતા નોરથી ચાલુ રાખવામાં આવશે." જે હજુ પણ ટરાંસવાલ સરકાર હિંદીઓને દેશપાર કરવાનું ચાલુ રાખે તો દેશપાર ચલેલા હિંદી ઓને બિટીશ વડખણ વિષે કેવો ખ્યાલ આવશે? જે રાજ તેમને જુલમમાંથી બચાવી શકતું નથી, જે રાજતબે તેમની દેહત ઓરવાઈ જાય છે, અને તે રાજના બીજા ભાગમાંથી તેમને કાંઈ કાદરામાં આવે છે તે પરદેશી રાજપને તેઓ પોતાના મુલકમાં ટેકા આપે એવું કદી આપણે ધારી શકીએ?"

'ફ્રી હિંદુસ્તાન'

અમેરિકા ખાતે પ્રસિદ્ધ થતું હિંદી નેશ નાલીસ્ટ (વલયાલની પ્રિમાયત કરતું) 'ફ્રી હિંદુસ્તાન' ટરાંસવાલની લડતપર લેખ કરતાં લખે છે:-

"હિંદુસ્તાનમાં તેમજ બિટીશ રાજના ખીત લાગમાં બિટીશ રાજ તબે હિંદી ઓની સ્થિતિ દુખી છે એ અમે કહેતા આવ્યા છીએ, અને તેથી બિટીશ કોલોની માં આપણે છુટથી જન્મ શકતા નથી જે બનાવમાં અમને નવાઈ લાગતી નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં બિટીશ અન્યાયને લીધે પીડતા લાઇઓ તરફ અમે અતઃ કરણની કિડસેજ મતાવીએ છીએ. તેમની બહાદુરી ભરેલી લડત માટે તારીફ કરીએ

છીએ, અને જણાવીએ છીએ કે સ્વતંત્રતાની લડત ડી સહેલથી જતાની નથી. પોતાના દુઃખના ઉપાય તરીકે અમારા બ.ઇએએ સલામતનો ઉપયોગ કર્યો છે તે બેઠ અમે ખુશી થઈએ છીએ. અદી અમારે એક વાતપર બાર દબને કહેતું બેઠએ કે સલામત એ બધામાંનો એક ઉપાય છે, પણ તે આપણો મુખ્ય મુદો નથી. આપણો મુદો તે પરિપુરણ સ્વતંત્રતા મેળવવાનો છે. જ્યાં સુધી તે મેળવાય નહિ ત્યાં સુધી આપણા દુઃખોનો અંત આવવાનો નથી. માટે આપણે બધાએ એકત્ર થઈને અને અંતઃકરણ પુરવક તે મેળવવા પ્રયત્ન કરવા બેઠએ."

'રાત ગોમુતાર'

મુ.અમનું 'રાત ગોમુતાર' એક અર લીકક દરમ્યાન લખે છે કે:-

જુદી જુદી ભવિષ્યે હિંદી ઉન્નતિ માટે એકસાથે કરવાનું અહીં હિંદુસ્તાનમાં બહુ કોશીશ છતાં નથી બની શક્ય તે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બની શક્ય છે. જ્યાં હિંદુ, મુસલમાન, તથા પારસી જે એકમતી થી કામ કરે છે તે બેઠમું અજબ છે, તેમજ નકલ કરવા લાયક છે. ટરાંસવાલ ના હિંદીઓએ પોતાના કામથી ખતાવી આવ્યું છે કે પોતાની એકસરખી આકૃત સામે લડવા માટે ધર્મિક તથા ભવિષ્યે ના તકાવતોને બાજુએ મુકી દઇ સકાય છે. એક બચાવર જુલમ સામે તેઓ એવી એકત્રતાથી લડે છે કે અતમાં તેમને રહેલ મળે એવી વધી જણાય છે. તેમના રસ્તામાં અસંખ્ય મુશીબતો છે. વળી દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓનું યુની યન થાય તો તેમાં વધારો થશે. હિંદુ સ્તાન પોને પોતાની ઉપાધિઓમાં પડેલી હોવાથી તેમને વાસ્તે કાંઈ કાંઈ કરી શકતું નથી, છતાં તેમની બહાદુર લડતને લીધે ઇંગ્લાંડમાં વણ જોર તેમના ખાટે કરવા માં આવે છે.

જરમનીમાં અખાસ કરતા જુદા જુદા મુલકના પરદેશી વિદ્યાર્થીઓનું વસ્તી પવક કરતાં જુદા જુદા આંકડાઓ નીચે મુજબ બહાર પડ્યા છે: રશીયા, ૧૫૦૪; અમેરિકા, ૩૩૩; સ્વીટઝરલેંડ, ૩૦૨; ઇંગ્લાંડ, ૧૬૫; ફ્રાન્સ, ૬૨; એથીઆ (મુખ્યત્વે કરીને વેદકસાઓતો અખાસ કરવાને બેઠ અખાનીક વિદ્યાર્થીઓ) ૧૦૨.

કેપના છાપામાં હીંદો અરજ્યા

મી. આંગલીઆનો હાગળ

થોડા દિવસપર કેપટાઉનના 'સાઉથ આફ્રિકન -યુએ' હીંદોની લડતને મોરબી આખમાં ઉતારી પાડે તેવી કેટલીક દીકા બહુ-બહુ બહાર પડવાની તકે કરી હતી. તે દીકાનો મી. એમ. સી. આંગલીઆએ નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો છે:—

બહુ-બહુપરની તમારી દીકા ગમે ઉતરી શકે તેવી નથી. તેની હકીકત બહુ સીધી અને સરસ છે. જનરલ બોધાના હજુ ટકા રજીસ્ટર થયેલા તે ક્યા. તે વાતની તમને ખબર નથી. એ તમારા કિંમતી ટકાવણા તે હીંદો આવેવાનો એ મરજી આત રજીસ્ટર થયાનું વચન આપ્યું ને તે બરોજ પાછું તેથીજ છે. પણ જેની તેમને ખબર પડી કે સરકાર પોતાના વચનો ભંગ કરવા માગે છે કે તરતજ તે હજુ ટકામાંથી રૂપ૦૦ જેટલા માણસે પોતાના રજીસ્ટર આપી નાખ્યાં. અને હવે કાયદાની દરોસવાલમાં જે સ્થિતિ છે તે તદ્દન દસવા લાયક છે. હીંદોઓની મોટી સંખ્યા રજીસ્ટર કે લાઇસેન્સ વગર વેપાર કરે છે. તે બધાને પકડીને જેલ માં નાખવાનું સરકારથી બનતું હોય તો જેલમાં આજ ૧૫૦ ને બદલે સજાનો ભરાવો થાય. એટલે લડત પડી જાતી છે એમ કહેવું તે નકામું છે. એક પોકળને વળગીને ખોટા કરાદાથી લોકો દુઃખો ને જેલ ઉઠાવે એ બનતું નથી.

તમે જે પત્ર વહેવારમાંથી કેટલીક બાબતોનો ઉતારો કર્યો છે તેમાં મને તેટલું વજન હોય પણ લોરડ કરીયુએજ કહ્યું છે કે રજીસ્ટરના કાયદાઓ પડતા મુકી કમીએસન કાયદાથીજ દરોસવાલો ચલાવી લેવું જોઈએ. અને તેથી રજુ આત કરવાના કારણમાં તે કહે છે કે હીંદો કામ સાથે કરેલી સમજૂતિનો ખ્યાલ હોવાથી તેવી રજુઆત તે (લોરડ કરીયુ) કરે છે. આ હકીકત મને તેવા લાંબા અને અતુરાર્થવાળા લખાણથી પણ ફેરવી શકાતી નથી.

જિંદીશ સરકારના છાપાના પ્રતિનિધિ એનું કોનફરન્સ તા. ૬ ડી નવે ભરાયું છે. તેમાં હાજર થયા માટે બોહાન્સ બરમના 'સ્ટાર' પત્રના અધિપતિ મી. રોબીન્સન વિભાગત જવા માટે તા. ૧૯ મી મેએ બોહાન્સઅરગથી ઉપડ્યા હતા.

ગ્રેટ મરજી કયું ?

નાતાલના ઉલ્લા કાફર દુલ્લહમાં માર્ચ મએકા દરોસવાલના કારપોરલ નાહટ નામના એક મોરા લડવધવાની વાદગીરી માં કોતરેલ મુદાલેખ બુલ્લો કરવાની ક્રિયા માટે મોરબોનો એક મેળાવડો પ્રીટોરીઆ ખાતે મળ્યો હતો. તે વખતે એ ક્રિયા કરનાર તરીકે જનરલ રમટસે એક આપણુ આપ્યું હતું તે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું હતું કે:—તેણે સુધારાના દકમાં અને પોતાના આધના લાભમાં પોતાની જાદગી અરપણુ કરી. જે શુરવીર રજુએવ ઉપર મરે છે તેના કરતાં વધારે સુખદાયક કે વધારે હિંમતવા લાખક બીજું એક પણ મરજી હોય એમ કું નથી ધારતો. કું જાતે એએકા બતાવો ઉપરથી કહી શકું છું કે સહયો ગ્રેટ મરજી તે છે. તેણે મરજી કારપોરલ નાહટને મળ્યું છે. તે મરજી તે પામ્યો તે તેના કરજના માનની, અને આત્મભોગની સાક્ષી પુરે છે. મને લાગે છે કે આપણે બધાને અતુકરજી કરવા માટે તે સરસ દાખલો છે. આપણી પણ જાદગીમાં એવો બોમ આપવાનો વખત આવે ત્યારે કારપોરલ નાહટનો દાખલો આપણને કિંમતી દ્રષ્ટાંત થઇ પડશે એવી મને ખાતરી છે.

અમેરિકામાંથી એક અરજ.

અમેરિકા ખાતે પ્રસિદ્ધ યતા "ફ્રી હીંદુસ્તાન" પત્રની એડીસવાળા મી. તારકનાથદાસ લખે છે કે:—

માઝીનીએ કહ્યું છે કે "પ્રજાકીય કેળવણી વખર પ્રજા બની શકતી નથી." હીંદુસ્તાનમાં દર સો મરદે માત્ર ૯ મરદ, અને દર ૧૪૪ ઓરતે માત્ર ૧ ઓરત લખી વાંચી શકે છે. આથી અમે એક "ઇડિઆ હાઉસ" અમે રચા પવા કરાવ કર્યો છે. તે હાઉસ અમેરિકાના એક સાન કેળવણીના સ્થળમાં સ્થાપવામાં આવશે. આ ખાતાને ફ્રી હીંદુસ્તાન વિલેજના મંપરસ્થળ તરીકે રાખવામાં આવશે. જે હીંદોઓ આ મુલકમાં કેળવણી મેળવવા હિંમતવા હશે તેમને અહીં રહેવાનું પુરું પાડવામાં આવશે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસ જેવા પ્રજાસત્તાક રાજ્યના ખાતાઓમાં કેળવણી ફેરી તે બહુ લાભદાયક છે. જેઓ પોતાની જાત માટે પ્રજા ઉભી કરવા માગે છે તેમને

માટે તે ખાસ ઉપયોગી છે. આખા યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં હીંદુ નેશનાલીસ્ટ મંડળ એકજ છે. તે ફ્રી હીંદુસ્તાન પબ્લીકેશન કમીટીનું મંડળ છે. આ મંડળના બધારણ માટે જુદી જુદી પ્રમના કેટલાક વિલેજના નામકિત મહરબો સહા કરાર તરીકે છે. તે મહરબો હીંદોની નેશનાલીસ્ટ દિલસાસના મત ધરાવનારા છે. અમારી ઉમેદ બર લાવવાનો આધાર અમારા મિત્રો તથા વિલેજના ધરાવનારા મહરબોની ઉદાર સદક ઉપર છે. જે જે નાની કે મોટી રકમ મોકલવામાં આવશે તે માટે મંડળપર મોટો ઉપકાર થશે.

મહદ મોકલનારાઓએ પૈસા અથવા લખાણ નીચેને શીરનામે મોકલવું:—

The Free Hindustan

Publication Committee,

749 Third Ave.,

New York City, U. S. A.

એક રંગદેવેથી મોરો

યુનીઅન પાલમિટ તથે કલરડ લે કને જોર મળે તેની સામે દરોસવાલ પાલમિટના એક મેંબર મી. જે. કમ્પ્યુ. લેમ રમેને સાઉથ રેંડેશનનીનમાં બાપણ કર્યું હતું તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ:—

કેપ કોલોનીમાં આજે કલરડ મેંબર પ્રેવીનશીઅલ કાઉન્સિલમાં બેસી શકે છે. આ મુલકમાં કાળા માણસને આપણી સાથે સરખાપણું આપણે કદી આપણું નહિ. તેણું સરખાપણું યુનીઅન તથે નહિ અપાય એવી કલમ કાફર એક્ટમાં હતી તે હાલમાં કદી નાખવામાં આવી છે. તે કાળા લોકો આ મુલકમાં ઉચકેરણી આવુ રાખે છે. અને વિભાગત જમને કિંમત ને કહે છે કે "અમે તમારી પ્રજા છીએ. કેપ, દરોસવાલ, તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા ભાગમાં અમને બીજા લોકોની સાથે એક સરખા દક મળવા જોઈએ." જકાતની બાબતના કોનફરન્સ ઉપરથી યુનીઅનનો સમાલ ઉભો થયો. કેપને એ બાબતમાં દરોસવાલ સાથે તકરાર હતી. અને તે વખતે કહેવામાં આવ્યું કે જે આપણે કેપની માગણી કયુંથ ન રાખીએ તો બને કોલોની વચ્ચે લડાઇ થશે. એવી લડાઇની કેપે ધમકી આપેલી એ વાત લોકો ખરી માને છે. પણ મારે કહેવું જોઈએ કે જકાતના સવાલ બાબત કદી

લગાઈ થતી નથી. અને જો કે એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગોરખો વચ્ચે કદી લગાઈ થશે નહિ, પણ મારે કહેવું જોઈએ કે આ સવાલ ઉપર તે લગાઈ થશે—આ કાળા ભોંકના પોટના સવાલ ઉપર. આ કાળેનીમાં જો કાળાનો પોટ જો કેપને લીધે બાબલ કરવાની કોશીશ કરવામાં આવે તો લગાઈ થશે, તે વખતે તમે તઈપાર થાને, અને એવી કોશીશની સામે હથિયારથી લડજો. કેપના ભોંકને કાળા ભોંકનો પોટ ભલે પોશાય, પણ ટરાંસવાલમાં આપણી સાથે આપણી ઓરતો તથા આપણી દીકરીઓ ની સાથે કાળા ભોંકને એક સરખાપણ આપવામાં આવે તે નહિ પોશાય.

તહેવારના ફેરફાર.

તા. ૨૪ અને ૩૧ મીએ તહેવાર આવતા હોવાથી ડરબનમાં પોસ્ટ અને તાર ઓફીસ તા. થી ૧૦ સુધી સવારે, અને ૫ થી ૬ સુધી સાંજે પ્રુલ્કી રહેશે. મતી આરડર, પોસ્ટલ ડરાફ્ટ, અને સેવીંગ બેંકનું કામ નહીં કરવામાં આવે. રીવાજ મુજબની સવારની ટપાલની વહેંચણી કરવામાં આવશે. નીચે મુજબ ટપાલ મોકલાશે.

મેઇન લાઇન. રાતના ૨-૧૦ મીનીટ ની ટપાલ હમેશ મુજબ મોકલવામાં આવશે. સીબુ, હીલરી, કેટરીજ, અને કેપરડાઉનની ટપાલ સવારે તા. વાગે બંધ થશે. સીબુ, બીનેર, હીલરી, માલ વરન, નોર્થડીન, પાઈનટાઉન બીજ, તથા પાઈન ટાઉનની ટપાલ જો રા. વાગે બંધ થતી તે જા. વાગે બંધ થશે. બીજ હમેશ મુજબ ૫-૫૦, અને ૬ ની ગાડી માં મોકલવામાં આવશે. સાંજે ઠોરડ લાઇનમાં આલેકઝાન્ડરા જંકશનથી અમ ક્રીટા સુધીનાં બધા રેલેશનની તથા જેક બસ, ડુમીસા, હાઇકેલેટસ, ઇકસેપો, બુની થન બીજ, તથા અમર્જોકુલુની ટપાલ સવારના પા. ને બહેલે ૭ વાગે બંધ થશે. પોસ્ટ સેપરેટન, બેટરડોન, તથા હારડીંગ વગેરે કેડાલુની ટપાલ હમેશ મુજબ બંધ થશે. રીયુનીશન અને ઇસીપોઝિની ટપાલ જા. વાગે બંધ થશે. નોરથ ઠોરડ લાઇનની ટપાલ હમેશ મુજબ સવારના ૬.૩૦ વાગે બંધ થશે. મેવીલ, સીડ નકામ, અને ઓવરપૂરટની ટપાલ સવારના સાત વાગે બંધ થશે.

ગેરીબાલ્ડો.

ઇટાલીના દેશબંધત મેઝીનીનું કેટલુંક જાણવા લાયક વૃત્તાંત થોડાં અઠવાડીયાં પૂરે આપી મયા છીએ. તેનું દેશકાર્ય ના કામમાં મુખ્ય અઠવાડીયાં તરીકે ગેરીબાલ્ડોની કેટલીક હકીકત 'વસંત' માંથી અમે નીચે આપીએ છીએ :—

ગેરીબાલ્ડોની જીવનકથામાંથી મુખ્ય ખીના ઉતારીશું. પણ તે પુરવે રોમની સ્થિતિનું ચિત્ર નીહાળવાની જરૂર છે. રોમ પ્રાચીન કારત આરક એક સમયે પુર્ણ ખ્યાતી પ્રાપ્ત કરી, જહોનલાલીના પુર હોર અને હમામમાં ઉન્નતિના ઉચ્ચ શીખરે ચઢ્યું હતું અને પોતાની હકુમત દુનીયાના દરેક ભાગમાં પ્રવરતાવી હતી. સહિનિયમ અચળ છે, સુર્ષનો નરતર ઉદય અને લય થાય છે, ભરતી પછી ઓટ આવે છે; તે કાલુનને અનુસરી, ચડતી પડતીને ચક્રમાં રોમ પણ એક દિન અટવાઈ ગયું. અનેક પ્રકારની આસ્માની સુલતાનીમાંથી પચાર થયું. આગલી ક્રાંતિ અને માન જુસાઈ ગયાં—ધોવાઈ ગયાં. ચાલુ વાતનો સમય મહાન પુરુષો, સીપીઓ અને એકસ, રોમ્પી અને સીકર અને શરઆતના રોમન એકે નચાહતી ચઢતી અને આવાહીનો નથી. પણ આ વખતે તો તેની સ્થિતિ, આધુનીક હાંદુસ્તાન જેવી, બહેલે તે કરતાં, અધમ, છુરી હતી. અહારથી સહીના અંતમાં નેપોલીએને, યુરોપને મથરાતી, ત્રાસ આપી, ઇટાલીને વશ કરી, પોતાની સત્તા લાં રચાવી હતી. ૧૮૧૫ માં પોટ રલુની લડાઈમાં તેની હાર થઈ; સેન્ટ હેલી નામાં તે કદી પકડાયો.

૧૭૮૬ ના ફ્રેંચ વિપ્લવના પરીણામે, ફ્રેંચકે તોજાન અને લાંમકેડથી યુરોપના પાદશાહોએ બહુ ભયભીત હતા અને તેમ ની સામે ક્યારે હુમલો થશે એ અનિશ્ચિત હતું. મહારાષ્ટ્રને તેઓએ બધા નીચ નિરદય કાયદાઓ અમલમાં મુક્યા. પ્રજાને રીબી-કચડી-પોતાની આપણુદી, અન્યાયી સત્તા વધારવા, દરેક ઉચ્ચ ડાહી રાજ્યનીતિનાં સુત્રો આલમમાં ઉમે ટાંચ્યાં. રાજ્યોએ મહિમાઈ સંપ કરી, પોતાનો પક્ષ સમજ કરવા, રિબેનાની મહાસભા અને 'પવિત્ર સંમિલન,' (Holy Alliance) એ નામની બે સંસ્થાઓ સ્થાપી. ફળ એ નીપજ્યું કે આ ૧૮૧૫-૧૮૭૦ સુધી આપા યુરોપ ખંડમાં, અંધાધૂંધી, તોજાન અને મારેશાડ આડુ રહ્યાં. 'પવિત્ર

સંમિલન' નું વરણ લેખક નિચે પ્રમાણે આપે છે :— "યુરોપનાં સઘળાં રાજ્યોએ પરસ્પરના રક્ષણ અર્થે 'પવિત્ર સંમિલન' નામની એક અપવિત્ર સભા સ્થાપી હતી. પ્રજાજનોની સ્વાધીનતા બળથી ખુંચવી લેવી, એ, એ સભાનું કામ હતું. યુરોપનાં સઘળાં રાજ્યો, એક અપવિત્ર-મરુકુંડમાં હોઆયાં હતાં.....એ 'પવિત્ર સંમિલન' નો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ હતો કે કોઈ દેશની પ્રજા રાજદેહી નિવડે તો તે દેશના રાજ્યની મદદે સરવેએ સેન્ય મોકલી, પ્રજાને કચરી નાંખવી." આવ મંત્રિવર કેનિંગેજ ઈંગ્લાંડને એ દુષ્ટ સંમિલનમાં બળવા દીધું નહીં અને પોતાના દેશની કાર્તિ, ઉજવળ અખાંડિત રાખી.

"નેપોલીઅનના પતન પછી વીએનના ની મહાસભાએ ઇટાલીની ઇચ્છા વિરુદ્ધ ઇટાલીનાં દુકડે દુકડા કરી નાંખ્યા અને યુરોપીઅન રાજ્યોને વહેંચી આપ્યાં." આરોમાને સિંહલામ મળ્યો અને બોર બન વંશના ફર્ડિનન્ડને નેપલ્સ આપ્યું. ઇટાલીમાં આરોમા અને બોરબન રાજ્યો ની સત્તા પાછી જામી. રાજકીય અને ધાર્મિક જુલમનું જોર મજબુત થયું અને ભય અને ત્રાસ અને કડરતા પ્રક્ટી નીકળી લિન્ન બિન્ન ન્હાનાં ન્હાનાં રાજ્યો અંધારાં અને સરવજ આરોમાન સેન્ય નિરદયપણે છુટી, સ્વચરથી અંધ બની, ઇટાલીઅન સ્વાધીનતા કચરી નાંખવા તત પર થયું. પણ તેનું પરીણામ વીપરીત આવ્યું. સર્વ પ્રયત્ન નિષ્ફળ મથા આખરે ઇટાલીનો જય થયો. એકસ પ્રામ થયું. સ્વાધીનતા મળી. આ હતેકલુ કારણ એજ કે ઇટાલીઅનોમાં, એકત્ર થઈ, પ્રજામાં જોડાઈ જવાની સર્વ સામગ્રી તઈ પાર હતી. તેથીજ ભોંકને જામત ચતાં ઝાઝીવાર લાગી નહોં. ટુરત છુપી સભા ઓ સ્થપાઈ અને સ્વદેશને પરરાજ્યોની સત્તાની ઝુલસીમાંથી છોડાવવા બહુ બહુ યત્ન કર્યા. અસંતોષ, ફરિયાદ અને તિરકારનો અગ્રી છુમાવા માંડ્યો અને મહાન્ દેહ ઉદ્ધારક અને દેશહિતેષિ નર મેઝીનીના આમમન સાથેજ ધુંધવાતા અગ્નિમાંથી તેજ ત્વરથી પ્રકાશી ઉઠ્યું. જુવાન ઇટાલી એ નામનો પ્રચંડ પક્ષ પ્રચલીત થયો. આ પ્રમાણે દેશની હલા હતી. હવે ગેરીબાલ્ડોના જીવનવરતાંત તરફ નજર કરીએ.

સને ૧૮૦૭ માં નાઇસ નગરમાં, એક નાવીક કુટુંબમાં ગેરીબાલ્ડોનો જન્મ

શયો હતો. નાનપણથીજ તેને વિદ્યાર્થી તરફ આભાવ હતો. વાંચવું ગમતું નહોતું. કાણુતાં કંઈક જો આવતો. આંગ્રેજ શરૂ કરે કલાકવની માફક સ્વછંદી રમત ગમત અને મસ્તી તોફાન બહુ પ્રિય હતાં. સમુદ્રમાં સ્નાન કરવી અત્યંત પસંદ પડતી. સમુદ્રજવન માળવા હોંસ હતી.

માળાપે બપોરે બપોરુ કે પુત્રની આ ઇચ્છા કોઈ પણ પ્રકારે રોકી શકવાની નથી હાથે તેઓએ તેને કોઈક વસ્તુ આપી એ ધધા મહાજી કરવા અનુમતી આપી. જૂનમ્ સમુદ્રમાં અનેક સ્નાન કરી, બહુ બહુ દુઃખ વેડ્યાં. સુબાએ એક દીવસ મીસથી કાન્સ્ટીટોપલ જતાં, એક પવિત્ર સાધુનો સમાગમ થયો. જીવનસાહ્ય થયું. મહાંત પાસેથી વિશ્વ પ્રેમીતા અને સ્વાધીનતાના મંત્રોનું માહાત્મ્ય મળ્યું. ધરમશૂનો ઉપદેશ તેની નસેનસમાં પ્રસરી ગયો. તેના જીવનની ગતિ બદલાઈ ગઈ નવીન પ્રકાર-ચક્રતંત્ર પ્રાપ્ત થયું. આ પછી દુઃખ મુદતમાં તેને મેઝીની સાથે મેળાપ થયો. મેઝીનીની એકાગ્રતા, ચિન્તાશીળતા અને ઉત્કૃષ્ટ વાક્યોથી મોહ પામી તેનો મંત્રક્રિયા બન્યો અને સુર સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા કરી કે કદાચીના 'સાધારણ તંત્ર' માટે હું આત્મસમર પશુ કરીશ. આજથી મહાંત ૧૧ સર થયું. આ કટોકટીના કાળમાં મેઝીનીના ઉપદેશ અને લખાણોથી, એક લાગણી ઉત્કેચાઈ. વિશ્વવ સાહ સરવ સાહિત્ય તથા હોષ સળગવા માટે માત્ર ઊંચી દેવતાની મીઝુમારીની દીક્ષ હતી. છતાં લીબનેમાં નવીન જીવસો ઉત્પન્ન થયો. પરદેહી બંધન છિન્ન બિન્ન કરી, દુઃખ માંથી મુક્ત થવા, અને 'એકતા, સ્વાધીનતા અને સ્વાતંત્ર્ય' સાધવા નિશ્ચય કરી તેઓએ સાર્વજનિકાના રાજ આલ બરતની સહાયતા માંગી. તેણે દુગો દીધો. ધારણા નિષ્ણ મહા મદદ કરી બાબુએ મુકી આલબરદ ગાતે, પ્રત્યક્ષ બળને ઉઠી નાંખવા, સહન્ય લક્ષ આપ્યો અને પ્રગતે હાથવશ, પીડવા, કંઈક કાવ તરં રચ્યાં. નવીન પક્ષની હાર થઈ. વિશ્વવનાં સાહીસ વિપ્રસાદ ગયાં. આગે વાનેને ભાગવું પડ્યું. સહેજ શાંતિ ફેલાઈ. મેરીબાદી અને મેઝીનીને દેહાં તદ્દત થયો. મેરીબાદીએ નાસી છુટી, દક્ષિણ અમેરીકામાં આશ્રય લીધો. અહીં પણ તેના શરીરને જંપ નહોતો. અનેક પ્રકારનાં સુખ દુઃખ ભોગવ્યાં. અમેરીકાની નાના નાના રાજ્યની લડાઈમાં તેણે ઝીંપલાવ્યું. દરીઆઈ અને પુણકી લડા

ઈમાં તેની ઘણીયાર હાર-જીત થતી. તેણે અનેક પરાક્રમે દાખવ્યાં. બહુજી બહાદુરી ગતાવી. અનેક મુશીબતો અને સંકટમણીમાંથી પ્રભુપાથી સહીસલામત બચ્યો. આખરે તેને બહુ મથ મળ્યો. તેનો વિશ્વ જ્યો. તેનું નામ અને કારિ દેહ પુરુષ સુધી પહોંચ્યાં. લાં તે એક બાહોશ, બહાદુર લડવઘવા તરીકે નામાંકિત થયો.

અહીં તેની ભવિષ્યની ફોતહમંદ કર કીર્તીનો પાપો નાખ્યો.

અહીં તે એક જોને પરણ્યો. તે બહુ શુરવીર અને બહાદુર હતી. યુધ્ધક્ષેત્રમાં ઘોડાપર બેસી સ્વામીની સાથેજ રહેતી. તેની સ્ત્રી આનીટા કેવી હીમતવાળી પરાક્રમી બબળા છે? એક પ્રસંગે પ્રાતઃ કાળ થતાં શત્રુઓનાં બધાં વઢાણુ તેમના પર ચડી આવ્યાં. બંને પક્ષ વચ્ચે યુધ્ધ થયું. આનીટા સફેથી આગળ લીધી રહીને શત્રુપર ગોળા છોડવા લાગી. આનીટાએ આ યુધ્ધમાં આગેવાન બન લીધો હતો, બધા તેને મોખરેજ દેખા કરતા. કેટલીક વખત તે નિઃસલાહીને ઉત સાહ આપતી, કેટલીક વખત લોપમાં હાર ભરી દેતા ચાંપતી, કેટલીક વખત ધવા એલાઓને રજીભીમાંથી લપ જતી ને કેટલીકવાર મૃત્યુ પામેલાઓને એક બાબુ કરી હતી. મમે તે કાંઈ કરતી હોય તો પણ તેની નજર તો સ્વામીપરજ રહેતી. મેરીબાદી બહુજી શરીર માહી અવસ્થા માં હતો તો પણ આનીટા કદી કંઈકો કરતી નહીં. સદા સંતુષ્ટ રહેતી. તેઓ ને રહેવા ધર નહોતું. આવા ધાન્ય નહીં. પણ પ્રભુપર પુરુષ આસ્તા હતી; પોતાની ભક્તિમાં ચુસ્ત હતો.

દુરુળ સ્થિતિ હતી, દુઃખના દહાડા હતા, તે છતાં આનીટા પતિ તરફ અચળ શુભ પ્રેમ રાખતી. આના કરતાં વિશેષ દીક્ષ અને દુઃખમય વરત કયું અનુભવ શો?—“પ્રસવ કાળે તેની પાસે કોઈ ધાત્રી કે વધવા ના મળે, જન્મેલા કુમાર ને સુવાહવાને પથારી ના મળે: એક વરસ પણ મળ્યું હોત તો બહુ હજી. પણ કારી જમીનજ કમ્પરદત પથારી એ કુમારને માટે તીરમાણ થઈ હતી.” તો પણ આવા ગંભીર પ્રસંગે પણ એ પતિપરા પરાયણ ભગવતપરાયણ વીરપત્નીના મુખ પર દુઃખની એક પણ રેખા નહીં. ધન્ય આનીટા, ધન્ય તારી પતીભક્તિ! ધન્ય તારી સહનશક્તિ! આ દશમાં દુરમતો એ તેમનીપર જાપો માર્યો. એકએક ભાગવું પડ્યું. મેરીબાદી થયે છે કે

“પ્રસવને બપોરે દીવસે અર્ધ ગગન ગગ સ્થામાં આનીટા ઘોડાપર બેઠી: વરસ વચના નવકુમારને ઘોડાના જીનપર બાંધે સુવાડી, એ પતન અને વરસાદના ભય કરે તોફાનમાં પલાયન કરી, વનમાં જઈ આશ્રય લેતો પડ્યો. શરીર હતો તે પણ તેનું હૃદય બહુ હાર અને કષ્ટ હતું. પારકું દુઃખ તેનાથી સહન શકું નહીં. ધણીવાર તે પોતાના શરીરપરજ એકના એક વસ્ત્રને પોતાના સાધને ખુશી થી આપી દેતો. એક સમયે મેરીબાદી પોતાના એક સાથીને એકંતમાં લઈ મળે. લાં પોતાના શરીરપરજ એકનું એક વસ્ત્ર ઉતારી પોતાને હાથે તેને પેરાવ્યું. તે તેને વિદાય કર્યો. પછી મેરીબાદી કાંપતો કાંપતો તેને ઘેર ગયો અને આનીટા પાસે એક ડગલો માંગ્યો. આનીટા મોલી, “નેસદ તમે ઠીક કર્યું નહીં, તમારે એકજ કગલો હતો ને તે તમે પહેર્યો હતો એ જ હતો. તે પણ તમે આપી દીધો! હવે હું બીજા ક્યાંથી લાવીશ?” એમ બોલી તે વીરપત્ની રહી પડી. ધણી વાર તે પોતાના દુરમતોને પણ અચકરે જીવી મદદ કરતો. આજીબનો ઇશ્વર ના દહા દુસ્મન હતા પણ બપોર દુઃખના સમયે તે વેરભાવ વીસરી ગયો. પોતાની સકિત પ્રમાણે મદદ કરી. એક સદમદસ્યે આ સમયે તેને કહ્યું કે “તે આ તો આજીબનો છે?” જગતજોઈ ઉદાર મેરીબાદીએ જવાબ આપ્યો “આવા વિચારથી તમે કાષ્ટરતા ઉપદેશ ને વ્યવહારમાં મુકી શકો? તેણે તે સરવેને માટે પોતાનો પ્રાણ સમરપણુ કર્યો હતો ને? સમસ્ત જગતની માનવજાતિ એક બીજાનાં ભાઈ ભેદ છે. આજીબનોની શાસનપ્રજાણી એવી નિધુરજ દેવ તો તેની પ્રજાની તો આપણે વધારે જાણી જોઈએ એમાં એમને શો દેવ?” તેના ધરતું વરજીન આ પ્રમાણે છે:— એક સમયે જળસેનાનો અધ્યક્ષ એક રથ લેત મેરીબાદીના રથને પુરવઠી, શાહ સથી, વીરવથી અને આત્મ સમરદક્ષ સુખ્ય થઈ, તેની મુલાકાતે તેને ઘેર ગયો. આનીને જોયું તો સમુદ્રનો અને પથારી ને વાયુ નીકળી જાય એવી એના ધરનું ભીંત હતી. વરસાદ વરસે તો ડીપુને પાણી બહાર ન જાય એવું એ વસ્ત્ર જાપર હતું. ધરમાં દીવો પણ નહીં બીચારો લેત, અધારનાં પુરશી પી અક દુદમાં પડી ગયો અને એ ચિન્તાર હતી ઉઠ્યો કે “મેરીબાદી, આ મેરીબાદી આ શું! તમારું ધર આપું કેવું

તમારે ઘેર તમને કાઠ મળવા આવે તેને
હાડકાં બાંગી ઘેર જવાનું કે ?" આવી
કુદરત દત્તી તો પશુ પારકા પૈસા હામ
હતા. સંભળમાંથી જો પારકું હોત તો
એક પૈસાદાર બનત પશુ પૈસાપર તેનો
પ્રેમ નહતો. સંભળમાંથી માત્ર
પોતાના ખર્ચને પુરતાજ પૈસા લેતો.
આ તેની સાદાઈ હતી. સ્વાસ્થ્ય તો સમુ
જમાં નહો. હવે ઇંટાલીની સ્થિતિ નીકા
જોએ. સ્વદેશ પાછા ફરવા, અમેરીકામાં
શી, રોમના પોપપર નોકરી સાર જેરી
ખાલીએ કાગળ લખ્યો હતો પશુ તેનો
તેને હિતર મળ્યો નહો. મધ્યા દિવસ
સહ જોઈ; છેવટ સાદસ કરી, પોતાના
કુટાલીબન બંધુઓ સાથે દેશમાં આવવા
જવાનું હાંકરનું. નાઇસ બંદરે આવી
પહોંચ્યા. અહીં પોતાની જન્મભૂમિમાં,
જેરીખાલી, પોતાની સ્ત્રી અને છોકરાં
સહીત હિતરે. તેના આબ્યાની વાત
પ્રસરી જતાં નમરના હોક તેને વધાવી
લેવા માંડા માંડા થઈ ગયા. પ્રથમ તે
પોતાની કુદરત માતાની પાસે ગયો અને
અહીં તથા પુત્ર પુત્રીને માતાના હસ્તમાં
સોંપ્યા. જેરીખાલી પોતાની માતાને બહુ
આદરતા અને કહેતો કે "મહારા જીવનના
અતી સંકટના સમયમાં ત્યારે જોળીઓ
મારા કાન પાસેથી ચાલી જતી, ત્યારે
તોપના ગોળા પથરના વરસાદપેડે મારી
મારે બાળુએ આવી પડતા, તેવા સમય
માં મને એક અદોષિક દેખાવ દેખાતો.
બહે મારી પુત્રવત્સલ મતા પ્રાણુધિક
પુત્રની રક્ષા કરવા દશરસાધનમાં નિમગ્ન
જા છે. એ સર્વોચ્ચ અને સરવનિર્મલ
ની પાસે પોતાના પુત્રના પ્રાણુની બિલા
ગયો છે એવુંજ મને દેખાતું." આવી
આવી મનુરનેહની અનેક વાત છે. તેણે
માતા પાસેથી દાનશીલતા, પવિત્રદેવતા,
અરુઃખમોચનમજા અને અભ્યાસારને નિવા
રણ કરવાની બ્રજવાન રજૂ મેળવી હતી.
સ્વદેશ આવી, મજા કાર્ય કરવાની
લેની ઉમેદ હતી પશુ તે સરજ આશાઓ
અજળ મજ. સહિનીઆના સમયમાં
એકવા માંગણી કરી પશુ યોગ્ય જવાબ
મળ્યો નહો તેથી નાસીપાસ ગયો.

(અધુરું.)

મયા સનીવારે સવારે ડરખનમાં રેલવે
સ્ટેશનના શેડમાં એક કાચનું મોટું ફેસ
કેક ઉપર ચડવતાં અકસ્માત થવાથી
એક હાંકી મજુર કચરાધને મરણ પામ્યો
હતો.

સ્વદેશ કોરતન

(જુજશતમાંથી પરમારનું કાવ્ય)

(માયાં ફાડી શીદ મરે, કરમના લખ્યા લેખ નવ

હો) એ શા.

વીરજો દિશ્મત હેયે ધરે,
જન્મતમાં મહત્કાર્ય તે કરે.
રામ સરીખા માદી પારસ,
જન્મ જન્મજ હરે;
રાવણ જેના કુબ મારીને,
રંક તણાં કુખ હરે.
પાંચે પાંચ સલને ખાતર,
ત્યાગ આદીનો કરે;
કુબનો સંહાર કરીને,
આર પુરવીનો હરે.
ધનજય રક્ષણ કારણ સજે,
પુત્રુજા કર ધરે;
જુલો સહન કરીને અતે,
શત્રુને ધર મરે.
સ્વદેશના ઉદ્ધાર કારણે,
વનમાં વાસો કરે;
પ્રતાપસિંહ બહાદુર લડવૈયો,
રંક હાથ તે હરે.
જુલમીનો મદ હરવા શીનો,
કુમર કુમર હરે;
મરુતો ચોદાને લખને,
ધનનો સન્નય કરે.
દેશીના ઉદ્ધાર કારણે,
સલા વચન કયરે;
લાલ બલને પાલ સરીખા,
કારણકમાં હરે.
સત્ય કહેતાં વીર સોકરેટીસ,
વીય ખાધને મરે;
ધુમર સરખા ધર્મ વીરો પશુ,
અનેક કુખમાં પડે.
સ્વદેશની દબતિ સાધવા,
નહિ યુધ્ધથી ડરે;
મેઝીનીને જેરીખાલી,
રહે રંક આખરે.

ટેક.

વીર ૧

વીર ૨

વીર ૩

વીર ૪

વીર ૫

વીર ૬

વીર ૭

વીર ૮

નાતાલના રેલવેવાળા હડતાળ પાડનારા
નાં કુખમાં તપાસ કરવા માટે કમીશન
નીમણતુ સરકારે જે બહાર પાડ્યું હતું
તે કમીશન હાથમાં નીમવામાં આવ્યું છે.
સુપ્રીમ કોરટના એક જડજ તેના પ્રમુખ
નીમારો. જે મેંબર સરકાર તરફના, જે
મેંબર હડતાળવાળાના, તથા એક મેંબર
મરિત્સઅરગ કોર્પોરેશન અને વેપારી
મેંબરનો, તેમજ તેવેજ એક મેંબર ડર
બન તરફથી નીમવામાં આવનાર છે.
ડરખનના મેંબર તરીકે સર બેનજાબીન
ગોતેકરની નીમણક કરવામાં આવી છે.

વિવિધ વિચાર

જાપાનના દરિયાઈ સરંગમના સંબંધમાં
એક વિદ્વાન લેખક અમરતલાલ કેશવ નાયક
"એમ. એ. બનાકે કપો મેરી મિટી
ખરાબી ?" નામના પુસ્તકમાં લખે છે
કે "ચોડાજ વરસ પહેલાં જાપાનવાળાઓ
સ્વીમરો, વિલાયતવાળાઓ પાસેથી વેચાતી
લેતા હતા અને જાપાનીઝે તેને આશ્ચર્યની
દ્રવીથી જોતા હતા. જો કે કેટલાક
સાહસીક જાપાનીઝે તેજ વેળાએ કુદીને
સ્વીમરેને પોતાને હાથે ચલાવવાનો પ્રયત્ન
કર્ષે હતો અને ત્યારે તે અગ્નિ નહિકા
પાકન ચલાવવા માંડ્યું ત્યારે તેને ઉજુ
રાખવું કહીને ઘાત પડ્યું હતું. અતે
બોયલરમાંનો અગ્નિ બોલવાઈ ગયો એટલે
તે પોતાની મેજાજ ઉજુ રહ્યું. તે સમય
એવો હતો અને આ સમય એવો છે કે
જોની ઇચ્છા હોય તે પોઈ આરથર સમીપ
ઉભો રહી, જાપાની આગબોટના સમુદ્ધને
નીહાળે, એક નાનામાં નાને હાકડાંનો
કટકો પશુ જાપાની બૂમીનોજ તેમાં વાપ
રેલો નજરે પડે. તેનો પ્રત્યેક ચલાવ
નાર તથા કામદાર જાપાની જણાયો.
આખી કુનીઆની સુધરેલી જતીઓ એ
લોકોની આગબોટો જોઈને આશ્ચર્યમાં લીન
થાય છે."

* * *

તેજ જાપાનના દરિયાઈ સરંગમ વિશે
વિલાયતની હડાલક સ્વીમરો જનાવતી એક
માતજર પેઢીના બહોળા અનુભવી ઉપરી
લોરડ પીરીના નોંધ લેવા લાયક ઉદગારો
હાલ વિલાયતના જાપામાં નીચે મુજબ
બહાર પડ્યા છે: જાપાનીઓ અજબ
કામ કરી રહ્યા છે. મને તાબુથી થામ
છે કે ઇંગ્લેન્ડ તેના આ મોટા હરીફથી
અજણ સ્થિતિમાં રહેલ છે. હું કહુજ
કરું છું કે એ હરીફ તે અપભોગ સાથે
મિત્ર છે. અને વેપારની હરીફાઈમાં
પશુ સીધી રીતે ચાલનાર છે, પરંતુ
ઉદ્યોગિક નજરે જોતાં તે આપણો બહુ
જાજરો હરીફ છે. જાપાનીઓ હવે પોતા
ને માટેનાં વહાણો જાતેજ બાંધે છે, અને
તે લખ્યાં સરસ બાંધે છે. બહુ દુર
ગૂર્વમાં આપણે બહુ હવે તેઓનાં વહાણ
જાય છે અને છેવટે કુનીઆમાં માત્ર
તેમનીજ સ્વીમરો હરે તેવું બનતું
અસંભવિત નથી. તેને માટે ફરીયાદ
કરવાનું કંઈ કારણ નથી. પરંતુ તાજુ
ખીની વાત છે કે જરમનની હરીફાઈની
વાતો બધા કરી રહ્યા છે ત્યારે જાપાન

ની હરીશ્વર (વે) કોઈ કંઈ ઉચ્ચાર પણ કરતું નથી.

તાર સમાચાર

કેનેડામાં વીનીચે નામના મામની આજુબાજુ ૫૦૦ માઈલના ઘેરાવામાં ધરતીકંપનો એક સખત આંચકો લાગવા થી લોકો રાત્રે ઘરની બહાર દોડી ગયા હતા. કાંઈ ગંભીર તુકસાન થયું નહોતું.

હેન્ડી બોયર લગાઈના મુખ્ય કમાન્ડર લોરડ રોબર્ટસને ઘાટી કબજે ૫૦ વરસ પુરાં યતાં હોવાની ખુશાલીમાં ૭૭ વરસની પોતાની ઉંમરે હાલમાં જુબીલી ઉજવી છે; જે વખતે તેમને મુખ્યાર્થવાદીના તારો કુનિયાના ધણી લાગ્યાંથી મળ્યા હતા.

રૂશિયાની રાજધાનીના શહેર સેન્ટપીટર્સ બરગથી જણાવવામાં આવે છે કે રૂશિયા માં પાલમિરે સ્થાપવાની દ્વિત્યાલ કરનારા જે મેંજરોને કેદમાં નાખવામાં આવ્યા છે, તેમના ઉપર ત્રણ દાયકા કેર વરતવા માં આવેલો હોય એવું હાલમાં બહાર આવ્યું છે. ધણી કેદીઓને રીયાની રીયાનીને મારી નાખવામાં આવ્યા છે, ત્યારે કેટલાક કચકર માંદગી ભોગવે છે. તેમાંના સંખ્યાબંધ મંજુસો આમ દરેક ભોગવતા હોવા છતાં તેમને એવી ભારે એડીઓ પહેરાવવામાં આવી છે કે જેના ભાર તળે ચીરી અગાધ જાય.

ઇંગ્લાંડનાં લગભગ હવાઇ વહાણની સુસાર રી કરવાની ચકિતની અજમાયશ કરવા માં આવી હતી, જે વખતે પ્રીન્સ એલ્ફ વેલ્સેલાઈડી આવી હતી.

લીસ્બોનના એક તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે સીંહોર વેન્સીલાસ લીમાએ જે પ્રધાન મંડળ બનાવ્યું છે તેને પોરટુગીઝ પ્રજાએ સારો આવકાર આપ્યો છે.

બ્રિટીશ રાજના બચાવના સવાલનો વિચાર કરવા માટે ઇમ્પીરીયલ ડીફેન્સ કોનફરન્સ બરાવાનું છે તેમાં દરેકસવાલ તરફથી પ્રતિનિધિ મોકલવામાં આવનાર છે.

જરમનીના રાહેનસાહ કેઝરે આલ્બીના ના રાજની મુકાફત લીધી છે; આ બનાવને જુહાં જુહાં રાજ્ય વચ્ચેની સંધીઓ સાથે સંબંધ છે, તથા તેથી યુરોપી રાજ્યોના અંદર અંદરના સંપત્તિ બાબત ઉપર થયું છે.

અસર થવા સંભવ છે એવું મજબૂતામાં આવ્યું છે.

તા. ૧૭ના લંડનના તારમાં જણાવવા માં આવે છે કે હેન્ડી સ્ટીમરમાં જે નાતાલનું ૧૭ વિલાયત આવ્યું છે તે ખરાબનીતે મોકલવામાં આવ્યાથી બચી ગયું છે, અને તેથી બંધારમાં તે ૧૭ વિશે ખરાબ અસર થઇ છે.

સ્વીનબરન નામનો એક અંગ્રેજ કરિ પોતાનો પા. ૨૪,૦૦૦ નો વારસો પેતાનો એક મિત્ર કવિ હોવાથી તેને આપી મથે છે.

બ્રિટીશ રાજના બચાવ માટે કેવું લડકર હોવું જોઈએ તેનો વિચાર કરત એક ઇમ્પીરીયલ કોનફરન્સ (વિધાનખાતે મળવાનું છે, જેમાં દરેક કેલેનીના પ્રતિ નીધિઓ હાજર રશે દક્ષિણ આફ્રિકા તરફના પ્રતિનિધિને એકન પાર્લામેન્ટ નીમશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

મેરીશીયસની સરકારની નાણાં સંબંધી સ્થિતિપર વિચાર કરવાને એક કમીસન નીમવામાં આવ્યું છે.

દક્ષિણ આફ્રીકાની એકત્રતા ઉપર વિલાયતમાં એક પ્રાંત મુ કરતાં લોરડ કરીયુએ જણાવ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રીકાની એકત્રતા ચાલુ તેવું જણાય છે તેનું માન લોરડ સેલમેનને ધટે છે. બોલો કોનફરન્સ ખાતે લગભગ કાનેસનમાં બ્રિટિશની લાગણીઓને દુર રાખવામાં આવી હોય એવું બેતામાં આવે છે તે ખુશાલીની વાત છે. યુનીયનથી ફાયલા થાય તે દેખીતા છે. દક્ષિણ આફ્રીકાની એકત્રતાથી તે રાજ્ય કેનેડા તથા આસે લીમા જેવું બનશે. દક્ષિણ આફ્રીકાના યુનીયનને બધા અંગ્રેજ રાજ્યદારીઓ આવકાર આપે છે, ખાસ કરી આખા દીથી ખુશી થવા જેવું છે. બેતાને ઉત્તેજન આપવાથી પણ સારું પરિણામ આવે.

લોરડ કરીયુએ લોરડ સેલમેનનાં વખાણ કર્યાં તે સંબંધમાં 'વેલ મેલ મેટ્ટ' જણાવે છે કે લોરડ સેલમેનનાં (બ્રિટીશ રાજનો એક સમૃદ્ધી મંજુર વાંચકો હોયો કર્યાં છે.

હીંદી રાજકીય સુધારણાનું બીજા ઉગ્ર રાવની સલાતા સુધારા સાથે વડી પાલ્ક મેંટમાં ત્રીજી વખતના વાંચનમાંથી પાસ થયું છે.

'મરકુરી' માં 'ઓરોન્ટી કુનિયા' એ મથાળનાં ખાસ કાલમ છે, ને તેમાં ઓરોન્ટેને લગતી બાબતપર વિશેષ લખવા માં આવે છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે કાંઈને કાંઈ બહાનું કાઢીને વિલાયત ની સરકાર સારેશ્વર ઓરોન્ટ કેદીઓને છોડી મુકે છે. આ પ્રમાણે ખીસીસ કેસ પડેને છોડી મુકવામાં આવી છે. તેને છુટી કરતી વખતે જેલના મુદરનરે જણાવ્યું કે તેનું બદન નાજુક હોવાથી તેનાથી જેલ સહન થઈ શકે નહીં એટલા માટે તેને છોડી મુકવામાં આવે છે. આથી તે બાનુ અચંબામાં પડી અને જાપાના પ્રતિનિધીને તેની મુલાકાત લેતાં કહ્યું કે મારી તખી યત જેવમાં હતી તે કરતાં વધારે સારી કોઈ બીજી વખતે નહોતી, અને તે છતાં સરકારે મને માંદગીનું બહાનું આપીને છોડી મુકી છે. દીકા કરનાર તખે છે કે હોમ સેક્રેટરીએ આ પ્રમાણે ને કેદીઓને છોડી મુકવા માંડી છે તે દવાની ખાતરજ નહીં, પણ તેને માલુમ પડવા લાગ્યું છે કે જેના ઉપર જેલમાં નાખવાથી કંઈ અસર થાય નહીં તેને જેલમાં નાખવી એ મુખ્ય છે.

મી ગાંધીનું જીવન પ્રસાંત.

રેવરંડ એસકુ કેફે "એમ. કે. ગાંધી: દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક દેશમકત હોંદી" એ નામનું એક પુસ્તક અંગ્રેજીમાં સખી ને થોડો વખત થયાં વિલાયતમાં જાપવા મોકલ્યું હતું, જે કુક વખતમાં જાપાઈ ને બહાર પડવાનું છે. તેનાં નાણાં અમ ને પોરટથી, શીનીકમ, નાનાલ, અથવા અમારી કરમન ઓશીસે—૨૪, મરકુરી લેન—સારી રાકશે. એક નકલની કીમત પોરટેજ સહીત ૨/૬ છે.

ચાલુ વરતમાન

નાતાલ પારલામેન્ટની બેઠક તા. ૧૬મી જુને શરૂ થવાની છે.

ડરબનમાં ગેરાઓ માટે સ્થપાએલા ટેકનીકલ ઇનસ્ટીટ્યુટ હાલમાં હરાવ કર્યો છે. ગેરાઓ મોરતોને ધર કામને લગતી જાળવો શીખવવા માટે એ ખાતામાં એક વસ્તુ કરવામાં આવશે, અને તેટલા માટે ગેરાઓ છોડીએને રસોઇનું કામ શીખવવા માટે એક ક્લાસ કાઢીને શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

ડરબન પ્રીન્સ એડવર્ડ ઓટમાં તા. ૧૫ સનીવારના રોજ એક સુરતી હોંડ મહારાજે ત્યાં વાલમિટી રામાયણની સમાપ્તિ સળખે એક મોટા મેળાવડા કરવામાં આવ્યો હતો. એ ધરમ કીર્તિ પુણ્ય સ્થાપત્રી કેટલાક જુદા જુદા સંતોનાં ભજનો ધણ પ્રેમથી ગાવામાં આવ્યાં હતાં તે બાદ દાર અને માંસથી થતા નુકસાનો વિશે સવિચર આચારે અરધા કલાક સુધી શ્રીયુત આચારામ મહારાજ જે હમણાં દેશથી પાછા ફર્યા છે તેમણે વિચેતન કર્યું હતું, અને મેળાવડા લગભગ ૨૩ એ વાગ્યે સમાપ્ત થયો હતો.

મલિસાઅરમમાં ગેરી પદ્ધતિનો માલ વેચના આરોપસર પકડાએલા દોષીને ૩૦ મુલતવી રહેશે છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનિયનને ડરાહટ એક્ટ નાંતોલના બેઠકમાં બહાર પડ્યો છે. જે ઉપર વિચાર કરવા, અને નાતાલ યુનીયનમાં ભળશે કે નહીં તે નક્કી કરવા નાતાલ પારલામેન્ટની એક ખાસ બેઠક તા. ૧૦ મી જુને થવાની છે.

એમ્પ્રેસીવિટીન ખાતે ડરાહટ યુનીયન કમિટી પર વિચાર કરવા કનવેનશન મળ્યું હતું તેમાં કેટલાક ફેરફારો કરવામાં આવ્યાં. મી 'મરકુરી' હવે યુનીયનને આવકાર લેવા મળ્યો છે. અને અમાલિ તે યુનીયન નથી થશી સખન રીતે વિરૂધ્ધ હતું એને બદલે હવે યુનીયનની હિમાયત કરવા જાયું છે.

પ્રિટોરીયા ખાતે મ્યુનીસીપલ કમિસનરી હતા તેમાં પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે કમિસને ગેરા લોક રહેના હોય એવા

ભાગમાં બીલકુલ રહેવા ન હોવા જોઈએ. તેમને વારતે ખાસ મામ વસતવી તેમને ત્યાં રાખવા જોઈએ.

ન રવીકારાઇ એવી ગ્રેન્ડ મોકલીને માલ મગાવવાના ૧૦ આરોપસર એક દોષી કુકાનદારને કેપટાઉનમાં કારટ આગળ ખડો કરવામાં આવતાં દર આરોપ માટે ૬ માસની સખત મજુરી એમ કુલ પાંચ વરસની સખત મજુરીની જેલ મળી છે.

હોલ્ડાની રાણીને ત્યાં દોષીનો જન્મ થવાથી કેપટાઉનના બોયરોએ ખુશબીમાં એક મેળાવડો કર્યો હતો.

ઓરેન્જ રીવર કોલોનીમાં કેળવણી ખાતામાં ત્રણ અંગ્રેજ ઇન્સપેક્ટરોને ડચ ભાષા ન બોલવા માટે નોકરી ઉપરથી ખાતલ કરવાથી અંગ્રેજોમાં બોયર રાજ નીનિ તરફ મોટા કરોધની સામળી ફેલાઇ રહી છે, અને આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં એ ખતાવથી અંગ્રેજો ઉપર બહુજ અસર થશે એવું મજુવામાં આવે છે.

સુરત જીલ્લામાં ઇલમનો તરફો

આ નીચેનું લખાણ અમને સમયદ હસમત અલી ખીજનારીની સહી સાથે જાપવા મળ્યું છે:—

મેળે ડાબેલ પ્રગણે નવસારી, જીલ્લે સુરતમાં આચરે ૭ માસથી એક મદરેસો બંધી કરવામાં આવ્યો છે. જેનું નામ "મદરેસએ તાલીમુદીન" રાખવામાં આવ્યું છે. મદરેસાને સ્થાપન કરનાર મોલવી અહમદ હશન સાહેબ છે. જેઓ એ દોષ્ટી અને દાનપુરમાં વિદ્યાનો અભ્યાસ કરીને દીની ઇલમમાં સનદ (પાસ) મેળવી છે. મોલવી હસન સાહેબ મેળે સીમલકના રહીશ છે. મદરેસએ તાલીમુદીનને મદદ કરનારાઓ શેઠ સાહેબો છે, જેઓને વેપાર રાજન, આફ્રિકા વીગેરે જગ્યાઓમાં છે. જેવી રીતે આ તરફના શેઠ સાહેબોએ વેપારમાં નામના મેળવી છે તેવીજ રીતે વીદ્યા અને કેળવણીમાં પણ તરફી કરવાનો વીચાર પેલા થયેલો જેવામાં આવે છે. મજુર મદરેસાના અરાહીનોએ ૭ માસની પદાહની પરીક્ષા લેવા માટે મોલવી અબુલ ફજલ મીર સમયદ તન્મમુલ હુસેન સાહેબ ફજલીને બોલાવ્યા હતા.

મદરેસામાં ૧૧૬ વિદ્યાર્થીઓ કેળવણી પામે છે. એ પૈકી ૬૦ વિદ્યાર્થીઓ બહાર મામના બેરડરો છે. અને ખાહીના ૫૬ મેળે સીમલકના છે. બહાર મામ ના ૬૦ વિદ્યાર્થી પૈકી ૪૦ વિદ્યાર્થીઓને કેળવણી ઉપરાંત મદરેસાના ખરચથી ખાવાનું આપવામાં આવે છે. અને ખાહીના ૩૦ બેરડરો પોતાની બોરાહી ખરચથી શી મદરેસામાં આવે છે. મદરેસાની દેખરેખ હેઠળ એમનો બંદોબસ્ત છે. મદરેસામાં અરબી ફારસી, ઉરદુ અને કુરાનશરીફ તથા ગુજરાતી અને અંગ્રેજીની કેળવણી આપવામાં આવે છે.

મોલવી સમયદ તન્મમુલ હુસેન તથા સેવકે અરબી, ફારસી, ઉરદુ અને કુરાન શરીફની પરીક્ષા લીધી તેમાં વિદ્યાર્થીઓ સારી સખમાં અને સંતોષકારક પાસ થયા છે. સેવકોના અબીપ્રાય છે કે આ મદરેસામાં એક "કારી" એક "ખુસન વીસ" (દસ્તખાત શીક્ષક) અને એક "મોહરરીર" (કલારક) ની નીમણૂક કરવાની બહુજ અમત્ય છે. પરંતુ મદરેસાને ફંડ એ ખરચનો બોલે હાલમાં ઉપાડી શકે એવી તેની સ્થિતિ નથી. માટે સરવે ખુસલમાન મદરેસો ખસુસ કરીને જીલ્લે સુરત અને નવસારી પ્રાંતના વતની સૂની વહેરા કામના આગેવાન વેપારી ઓ એ નેક કામમાં મદદ કરશે એવી સંપુરણ આશા છે.

મીયાં હાજી પુસુફ આબેદ શેઠ સાહેબે કુરાન શરીફ પદાવક માટે ૩૦ મકતબે સુરત અને સુરતના આસપાસનાં ગામોમાં બંધી કર્યાં છે. એ સરવે મકતબો "મદરેસએ તાલીમુદીન" ની દેખરેખ હેઠળ સોંપવામાં આવ્યા છે. હવે એ મકતબોનો સારી રીતે બંદોબસ્ત કરવામાં આવશે, અને દર ત્રણ મહિને ૭ મહિને અને વરસ દહાડે પરીક્ષા લઈને વિદ્યાર્થીઓને કલાસ ચકાવવામાં આવશે. પરીક્ષા લેવાનું બિરખ નહીં હોવાને લીધે ધણાક વિદ્યાર્થીઓ વરસો સુધી કુરાનશરીફ પડે છે, જતાં તેમને કુરાનશરીફ ખરાખર રીતે પડતાં પણ આવડતું નથી તેમ કુરાનશરીફ ખતમ પણ કરી શકતા નથી. હાજી પુસુફ આબેદ શેઠ સાહેબ સિવાય ખીજા મદરેસોએ પણ પોતાની એવી મકતબોને આ મદરેસાની દેખરેખ હેઠળ સોંપવાનું નક્કી કર્યું છે. એ રીતે પચાસ સાડ મકતબોની દેખરેખ રાખવાને એ મદરેસો ભાગપારાળી થશે, અને એક રીતે મદરેસાની સાંખ કામ એ મકતબો આપશે.

હાંદુસ્તાનના અખરો

(હાંદી બાબ ઉપરથી)

નેશનલ મેડીકલ કોલેજને સમતી કલકત્તા કી હસ્પિટાલના ઉપચોગ માટે પ્રોફેસર રામ મુરતીએ રૂ. ૩૨૮ ની રકમ બેટ આપી છે.

અમૃતસરના એક પંખળી શોધક શ્રીકૃત ચંચુનાથે સોનાની પારખ કરવા નો એક કટિ શોધી કાઢ્યો છે. આ નવી શોધનો ઉપયોગ આણુ થઈ ગયેલો જણાવવામાં આવે છે. જ્વાલીઅરના મહારાજાએ શોધકને રૂ. ૬૦૦૦ આપી પેટન્ટ ખરીદેલ છે. રેવા અને મેરબીના મહા રાજાએ તરફથી પણ શોધકને મોટું ઇનામ મળવાનું જણાવવામાં આવેલ છે.

મેરબી કાંઠે સાહેબના કુમારથી અછતસીંહજી જેઓ એક માસ ઉપર મેરીસ્ટરની પરીક્ષામાં પાસ થયા હતા તેમણે ઓક્સફર્ડની પાઠશાળાની બી.એ. ની પરીક્ષા પાસ કર્યાના ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

લોરડ કીચનર હાંદીના સેનાધીપતીને ઓધી ઓગસ્ટની આખરીએ છોડશે. ત્યાંથી તે ચીન અને જાપાનની મુસાફરી કરતા કરતા ફેટલીક મુદતે મુરૌપ જશે.

જંગાળી સરકાર તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલ આંકડાઓ ઉપરથી જણાય છે કે રાજ્યકોહને લગતા કેસો ચલાવવામાં સરકારે ૮ લાખ રૂપિયા ખર્ચેલ છે. બ્યારે દુકાળ દંડમાં પોણાદસલાખ રૂપિયા ખર્ચેલ છે.

મુખ્યદના જાણીતા સુધારક અને રેશમ નો વેપાર કરનાર મી. લગવાનદાસ માધવ દાસ રેશમના વેપાર સંબંધી માહિતી મેળવવા મુખ્યથી જાપાન ગયા છે.

વડોદરાના નવા નીમામેલ હીવાન મી. આર. સી. કત તા. ૨૩ માર્ચે મુખ્ય હિતરી પરખાર કલકત્તા ગયા છે.

એપ્રિલની ૧૬ મી તારીખે કલકત્તાના ટાઉન હોલમાં હાંદુ અને મુસલમાન તરફથી વાઈસરોયની કહિરીયામાં પ્રથમ નીમા રેવા મેન્ચર મી. સીંહને 'ઇવર્નોઈ પાર્ટી' આપવામાં આવી હતી.

બીનારમાં બે સાબની યાપણથી કચ બનાવવા માટે 'બી કાશી ગ્રાસ મેન્યુ ફેક્ટરી' કા. એ નામથી એક કા. નીકળી છે.

આણુ પહાડની ટેકરી ઉપરના પોતાના હકે સંબંધી લડત ચલાવવાને શીરોહીના રાજા વિલાપત ગયા છે.

મોંઘના કાંઠે સાહેબની જ્યુબીલીને ટાંકણે તેની પ્રજાને ધારા સલાતા હક, પ્રાથમીક ફેળવણીનું મહત્ત્વ શીક્ષણ, કેટલાક કરની મારી, અને ખુડતોને માટે વેટરનરી કોલેજની સ્થાપના એટલી બહિસો પ્રજાને આપવાની છે.

બીજાતીવાળા કુટુંબના મુકરદમાનો મુકરો આપવામાં આવ્યો છે. બે આરોપીઓને છોડી મેલવામાં આવ્યા છે. બ્યારે કાર તીકચંદ્ર દત્તાને ૬ વરસના, સુરેશચંદ્ર મનુમદારને અને સુરેશચંદ્ર મીતરને ૫ વરસના અને પનાલાસ મકરમતીને ત્રણ વરસ અને ૭ માસના સખત કેદખાનાની સજા કરવામાં આવી છે.

નવસારીના પારસી સુવાવકખાનાં પોજના દંડમાં અભાર સુધીમાં રૂ. ૭૦૦૦ લગાઇ ગયા છે. અને એક સખી મહસ્તે રૂ. ૨૫૦૦૦ ની રકમ આપવાની આંદેશ બતાવી છે.

કલકત્તામાં જહા જહા હુન્નરોની તાલીમ આપનારી મોટી ટેકનીકલ સ્કુલ સ્થાપવા મહારાજા નંદી કલકત્તામાં એક લાખ રૂપિયાની વારષિક આવક આવે તેવી મીલકતની બેટ આપનાર છે.

અલીપોર કોરટમાં બાણુ અરવીંદ ધોસના બચાવમાં મી. દાસ બારીસ્ટરે જણાવ્યું હતું કે તેણે વેદાંત અને શીક્ષણી પ્રમાણે પોતાના વિચારો નહીં કર્યા હતા કે શીવ અને જીવ જુદા નથી. તેમણે હકત દેશ ના મરીઓ તરફથી સત્યાગ્રહની લડત ચલાવી હતી. તેમણે જીલ્લામહાધર્મી ફત્વો કરવાને કાષ્ટ દિવસ પણ લોકોને શીક્ષણ આપ્યું નથી. વીગેરે વીગેરે.

હાંદુસ્તાનમાં જુદાં જુદાં સરકારી ખાતાઓમાં જે જે માલ વપરાય છે તેમાંના મોટા ભાગ વિલાપતથી છોડી આ એપ્રિસ મારફત મંગાવવાનો રીવાજ હતો. આ

માલ દર વર્ષે ૮ થી ૧૦ કરોડ રૂપીઆ ની કીમતનો મલુવામાં આવે છે. આ બાબત હાલ બહાર પડેલા સરકારી પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે સરકારી કામમાં જે જે માલ બેઠાએ તે તે માલ હાંદુસ્તાન ની બનાવટનો મળે અને બે તે પરદેશી માલના જેટલોજ સારો અને તેટલી કીમત નો મળે તો પરદેશી માલ કરતાં હાંદી માલને પહેલી પસંદગી આપવી.

અહ તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બરે પુરા ચપેલ ત્રણ માસમાં મુખ્ય ઇલાકામાં બહાર પડેલાં પુસ્તકોની એક ટીપ્પુ સરકાર તરફથી બહાર પાડવામાં આવી છે. આ ટીપ્પુ ઉપરથી જણાય છે કે સંકુલ મોટી સંખ્યામાં બહાર પડેલાં પુસ્તકો મી. તીલક તથા મી. પરંજપેના કેસને લગતાં હતાં. અંગ્રેજી, ગુજરાતી, મરાઠી હિન્દી બા.પામાં ૭૫૦૦૦૦ તીલક કેસની પ્રતોલમજમ ૬૦૦૦૦ બહાર પડી હતી અને મી. પરંજપેના કેસની લગભગ ૧૦૦૦૦ ઉપરત પ્રતો બહાર પડી હતી.

મયે વરષે જાલા લગ્નપતરાને ઉપર હાંદીમાં દુકાળથી પીડાતાઓની મદદ માટે જે ફંડ ઉજી કર્યું હતું તેનો રીપોર્ટ હાલ બહાર પડ્યો છે. તેમાંથી જણાય છે કે ઓગસ્ટ ૧૯૦૮ની આખર સુધીમાં રૂ. ૭૬૬૭૫-૧૩-૧૨ ની રકમ જમા થઈ હતી અને તે ઉપરાંત રૂ. ૧૬૦૦ ઉપરનું જુવડાં લગતાં તથા અનાજ વીગેરે મળ્યું હતું. આ રકમમાંથી રૂ. ૪૪૮૪૨-૧૩-૨૦ દુકાળથી પીડાતાઓને મદદ કરવામાં ખર્ચ થયો હતો અને બાકીની રકમ સીલકમાં જે

હાંદીમાં ૨૧ કરોડ જણા હાંદી મેલનાર, ૬ કરોડ બંગાળી મેલનાર, ૨ કરોડ મરાઠી મેલનાર અને એક કરોડ ગુજરાતી મેલનાર છે.

મુખ્યથી મ્યુનીસીપાલિટી હા. જા. જા. નવી લેન કાઢનાર છે.

લોરડ મેરલીના સુધારામાં ખાત નળ ના રાખવામાં આવેલા દરક સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તથા જંગાળના ભાગલા દુર કરવા બાણુ સુરેંદ્રનાથ, ચોધરી, મોતીલાલ યોસ વીગેરેની આગેવાની હેઠળ બહાર સલા કલકત્તામાં મળી હતી, જે વખતે સખત પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવનારાં બા.પણો થયાં હતાં.

મદ્રાસના પેપારી મંડળે હોદી સુધારા સંબંધે જે પત્ર ગવર્નર મહાશયે હતો અને જે મદ્રાસની સરકારે દાખી રાખ્યો હતો તે હોદી સરકાર ઉપર મોકલી આપવા તથા ધારા સભા માટે એક પ્રતિ નીધી મોકલી આપવાનો તેમને હક આપવા ની પ્રતિજ્ઞા કરી છે.

વડોદરાના મહારાજા ગાયકવાડ જેઓ જેતાનાં રાજ્યના ગરિબ વરગતને કેળવવાને અને તેમને વધેલા જોવાને ધણા આગુર છે, તેમણે વડોદરાના અલગ જોરડિંગ હાઈસની મુલાકાત લઈને લાંબા જોરડોને જનામો વહેંચી આપવા મારે રૂ. ૫૦ ની રકમ આપી હતી. વડોદરા રાજ્યમાં અત્યંત વરગતને કેળવવા માટે સંઘળી રૂ. ૩૦૫ લાખ છે, જેમાં અલગ વરગતના ૧૩,૦૦૦ કરતાં વધુ શિષ્યો કેળવણી લેવા હાજર થાય છે. વડોદરા રાજ્ય તેમની કેળવણી પાછળ દર વરષે લગદીક રૂ. ૫૦,૦૦૦નો ખર્ચ કરે છે.

અંબુમન હિમાયતુલ હસલામ

મારિસખરમ તા. ૧૭-૫-૦૬

સેક્રેટરી મી. હુસેનખાન લખે છે કે:-

અને સ્વપાએલા ઉપરના મંડળની મીટિંગ તા. ૧ મીએ ૪૫૩ ચરમ જીટ વળા અંબુમનના હોલમાં બરાબ હતી આસરે ૧૫૦ માણસ હાજર હતા. પ્રમુખ ની જોરહાજરીને લીધે ઉપ પ્રમુખ મી. મુસા રાવને પુરશી લીધા બાદ જુના સેક્રેટરીએ રાજનામું આપવાથી જોન. સેક્રેટરી તરીકે મી. હુસેનખાનને તથા જોઈટ સેક્રેટરી તરીકે મી. મહમદ શરીફ ને નીમવામાં આવ્યા પછી અંબુમન તરફથી જોલવામાં આવેલા મદદેસામાં બચ્ચાં જોને કેવી રીતે તાલીમ આપવી તે વિષે મદદેસાના શિક્ષક મી. મહમદ શરીફ મદદેસાના સુતુનો રખૂ કર્યા, જેમાં કેટલાક ફેરફાર કરવાના હોવાથી તે વાત આવતી મીટિંગ ઉપર મુલતવી રહી. પછી મી. કુલજુદીને જોમની પડતી હાલત વિષે, મી. મહમદ કુલજુદીને કેળવણી વિષે, મી. હરમાઇલ સીયાઇએ "અલ-હરમામ" ને ઉતોગન આપતા વિષે વિવેચન કર્યા. પછી જુદા જુદા પ્રદરથો તરફથી જુદી જુદી બોટો મળી હતી તે સરવેનો આગર આતી મીટિંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરમેટ મેજેસ્ટ્રાટી)

મેવીલના બાલા મેવા બગતે તેના લેખુદા રો સાથે સમજુતી કરી છે. તે સંબંધમાં લેખુદારોની મીટિંગ તા. ૨૫ મેએ ડરખન માજીએટ આગળ બરાશે.

ઝીનનુડપારકના એચ. અફમેલા પડી વાચીએ તેના લેખુદારો સાથે સમજુતી કરી છે. તે સંબંધમાં લેખુદારોની મીટિંગ તા. ૨૫ મેએ ડરખન માજીએટ આગળ બરાશે.

મારિસખરમના પી. કરીનાસામી ઉકે પી. ડેરીડની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૮ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

વેરલમના મેવિંડ તારાયજુની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૩ મી જુલાઇએ ડરખન સરકીટ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

વેરલમ પાસે ન્યુગ્રાસજોના મેલુ શાહ ની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૩ મી જુલાઇએ ડરખન સરકીટ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

ટોમટના મુનીપન ઉરફે આર. એમ. નાઇડુની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૧૩ મી જુલાઇએ ડરખન સરકીટ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

મારિસખરમના પીટરમારિસ જીટ ૪૬૧ ના ઇકમાઇલ જુમાની મીલકત નાદાર તરીકે બહેર કરવા તા. ૮ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

રેડકલીફના આમદ મુસા સીદાતની મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પાસ થયા છે, અને મુસ્લુમઅલ બીલ ડીગ્રસ, ડરખનમાં ફરદી બી. ઇ. રવીન બરનને અરજ કરવાથી લેખુદારો પોતાનો હિસ્સો મેળવી શકશે.

ડરખનના કસાઇ શૈખ અંસારી રાજુ બીએ તેના લેખુદારો સાથે ફરેલી સમજુતિ સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા પાસ થયા છે, અને લેખુદારો મુસ્લુમઅલ બીલડીગ્રસ, ડરખનમાં ફરદી બી. ઇ. રવીન બરનને અરજ કરવાથી પોતાનો હિસ્સો મેળવી શકશે.

રાકડ બબર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવલ માંબ ૧૫સ્તાની	૨૧	૦	થી	૨૨	૦
લીમડીના	૨૩	૦	,,	૨૪	૦
જે. જે. ડી. આર.	૧૮	૬	,,	૧૯	૦
જે. ડી. આર.	૧૮	૦	,,	૧૯	૦
મીની સમર	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
હંડાના	૨૧	૬	,,	૨૨	૦
ફેરી પુવેર હાળ	૨૦	૬	,,	૨૧	૬
પુવેર હાળ કાનપુરી	૨૧	૬	,,	૨૨	૦
મસુરની	૨૩	૬	,,	૨૪	૬
મગની	૨૬	૦	,,	૨૬	૬
અડકની	૨૬	૦	,,	૩૦	૦
અણુ મુબાના	૨૨	૦	,,	૨૩	૦
,, હાળ	૨૭	૬	,,	૨૮	૦
વટાણા	૧૭	૦	,,	૧૭	૬
મકાઇ	૮	૦	,,	૮	૬
બીનીસ	૧૩	૬	,,	૧૪	૦
કગુ' તેલ ૧ આલન	૩	૩	,,	૩	૬
જેરડીતું	૨	૪	,,	૨	૬
મીડું	૩	૩	,,	૩	૬
નાળીએરતું	૩	૩	,,	૩	૬
આંડ સફેદ નાતાલની	૧૬	૬	,,	૧૭	૬
પીળી	૧૪	૬	,,	૧૫	૬
તીરકુળ નાતાલ	૮	૦	,,	૧૦	૦
આટો	૧૩	૬	,,	૧૪	૦
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦	૦	૩૧	,,	૦	૩૧
મરખા	૦	૩૧	,,	૦	૩૧
મી પેટી જટીતના પીંડ	૨	૬	,,	૭	૧૦
પોરબંદર	૮	૬૦	,,	૮	૦
પારાશીન એસફેડ					
,, વાઇટ રેસ				૮	૮
,, માલન	૧૨	૦	,,	૧૨	૬
નાળીયેર	૧૩	૦	,,	૧૪	૦
ફલી	૫	૬	,,	૬	૦
કામચંડ સોપ	૧૩	૦	,,	૧૩	૬
સાણુ સીલ્ક સ્ટોન	૧૫	૬	,,	૧૬	૬
સાણુ સનલાઇટ	૪૨	૬	,,	૪૫	૦
નેકટર ટી	૧	૮	,,	૧	૬
માત્રીસ બાબન	૩	૧	,,	૩	૩
સોપારી સેવરબની	૦	૧૦	,,	૧	૦
નીલક પોઇટ શીમારેદ				૧૭	૦
ફુધ નેસલતું	૨૦	૩	,,	૨૧	૦
લીમડ (લીવરપુલ)					
ખસ્તા જોડની	૪	૦	,,	૪	૬

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઈ

ડેલાગોઆબે તથા બેરા થઈને

દર મહીને એક સ્ટીમર જાય છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમગ્ર છે તેમજ ખાસી છડીઅન છે, અને ઓશીસરો ખીલ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન હકમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું નથી તેથી એ ખાતરી સખસો.

ખરેખર આજે કંઈક મુદતથી આપણાં હિંદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નફામી રખત માળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી ના ફુગનો ફરક પડી ચલે અને મુશકેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુંક હુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તથ્યાર થઈ રહેવું.

સદરદ આગમોટ મુંબઈ પહોંચી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખખર મળશે તે ઉપરથી સફરી જાણ માટે અતરે જાપામાં ન'ખાયથ' તેથી સહિ સાહેબો ને જર ખરચે આગમોટ પહોંચી જવાની ખખર પડશે.

જો વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરમસે સોધે કોલ્લો ગોર કલકતા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમકુજી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ જુન

જાણું. જાણું. "અમકુજી" ૨,૮૦૦ ટન જાણું. જાણું.

જાણું. જાણું. "અમકુજી" ૨,૮૦૦ ટન જાણું. જાણું.

જાણું. જાણું. "અમકુજી" ૨,૮૦૦ ટન જાણું. જાણું.

બી. દલસાઈદાસ મુખાધિકારી કુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ હરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

દેશરજ કોમ એન્ડ સન્સ.

જસ્ટ બીડ, હરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

રૂટરના તારના કંપની, લોમોટેડ.

દિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

રૂટરના કંપની કોઈપણ દેશને માટે દિંદુસ્થાન, બપાન, યુરોપ, બોસિયેશિયા અને એશિયા તાર મોકલી શકે છે. નિયમિત જરોગે દર સરેશા દીઠ એક ચોક્કસ રીતે જનાર્માં આવે છે.

રૂટરના કંપની તાર અથવા દવાબથી દુનિયાના કોઈપણ ખાસ પર પેસા મોકલી શકે છે.

રૂટરના કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર બંનેના સરનામા રજીસ્ટર હે છે. આ

જો નામને માટે કોઈપણ પછાકા લેવામાં નથી આવતા. રૂટરની ખાસ દેડ નુક છે તે

જો સુધુક છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર હેરથી દેડ સખોમાં તાર લેના તથા

લેનારથી થકા સરલે દરે કામ હરેથી સકાય છે.

જો રૂટર કોમ્પા આવેલા તાર રૂટરની કંપની લેના અરખ કરી લેનાર બંનેને દેડ

જો વિગત માટે નીચેને સરનામે લખો.

રૂટરની ઓફિસ, અથવા રૂટરની એજન્સી,

જો બેન્કી, જો બેન્કી, જો બેન્કી,

જો બેન્કી, જો બેન્કી, જો બેન્કી,

જો બેન્કી, જો બેન્કી, જો બેન્કી,

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.

13th, 14th અને 15th બોર્ડા જગ્યા સખવર્ધા
દેડ છે.

Lead Office: Box 5, WARMBATHS,
and at NYLSTROOM.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1945. JOHANNESBURG.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS.

14th St., Keel's Building, KRUGERSDORP

પરદર મુજબ સુદ જનાવી આપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

પરદર મુજબ સુદ જનાવી આપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Patterns of Latest Fashioned Clothing can be seen and
supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

પરદર મુજબ સુદ જનાવી આપવામાં
આવે છે.

36 MARKET STREET,

BRANCH:

147 MARKET STREET, Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. and "KHANDERIA" Box 160

PIETERSBURG.

M. K. DAISY,

Cigar Factory,

Buyer of Natal and Transvaal Tobacco

P.O. Box 6369, JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Saw Mills & Timber Yards.

109 Queen Street, Durban

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEBORP.

Box 3040, JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamsa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 8, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
110 Long Street.
Ohbaganlal Bhawanidas Gheewala
andaria, 21 Roger Street,
EDRAHIM NOBODIN,
24 Freer Street, (Woodstock)
Hootenkhan Kulekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Blom Sts.
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
McVideon Enocs,
189 corner Bree & Blom Street.
POHOMULL BROS.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amud Ismail Essack,
Box 10,

Charlestown

Cassim Suliman,
Box 27,
G. E. Moola,
Box 15,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DE AAR C.C.

O. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ASOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanda Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timni,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRARIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motals,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Ungeni Road.
JALBHAY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Mughrajah,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
Parshotam Valabh, Tailor,
123 Grey Street.

DURBAN

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Babbai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vishal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent. Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
O. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent. Box 110.
V. S. Thakora,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HARNERTSBURG

Zoutpaansberg)

Esoopjee Ismail,
General Dealer.**HEIDELBERG**Abou Mia Camroodeen,
Market Square,A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:

Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURGAbdool Tayab & Co.,
Box 5842,Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.Chhibu Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.M. S. Coovadin,
45 Market St., Box 270.E. E. DADASHOR,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.GOOLAM MOHINDER,
Box 3755Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
33 & 147 Market StreetM. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market StreetC. KEVALRAM,
Box 5320, Market StreetMahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140Omarji Sale,
Box 5931.A. A. PELLAY,
Box 1353, President St.A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. VrededorpRATANJI RUGHATE,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market StreetA. M. SULEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.J. E. TAVARIA,
224 Market Street,Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3450.M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,**Johannesburg.**C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.**KIMBERLEY**Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.Ebrahim Adam,
Dannie Street, Malay Camp,
S. Nadarasan,Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,V. G. Pillay,
Market Fruit Agent,
Market Building.Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shameoodeen Barday,
Brett Street.**KRUGERSDORP**Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's BuildingA. E. CHOTABHAI,
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.**LOURENCO MARQUES**H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.HORMAJY IDOLAY,
Box 332.Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.NANJEE DULACHIDAS & Co,
Merchants & Importers, Box 141**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**A. E. BRASHA,
Box 36.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.I. A. Chjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.**MAFFERING**Cassim Soomar,
Box 61.Kajee Bapoo,
Box 79.**NEWCASTLE**M. E. SREEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.**NORTHDENE**

Devjee Laljee,

NYLSTROOMA. M. Rawat,
Box 16.**PIET RETIEF**Ebrahim Osman,
Box 9.**PIETERMARITZBURG**M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,**PIETERSBURG**Abdool Latib Ali & Co,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,

A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 140.MEHTA & KHANDERIA Bros.,
Box 180, Market Street.**POTCHERSTROOM**G. K. Desai,
Box 128M. E. Nanaabhai,
Box 55.**PORT ELIZABETH**Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,R. R. NAIIDOO
Box 353.
64 Walmer RoadTiekmdas Bros.,
Main Street. Box 571,E. A. Friawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street**PRETORIA**Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 290
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp.

SPELONKEM

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadec
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: **GANDHI.**

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanker,
General Dealer.

UTTENHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dala Osman.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLHERUST

G.B. Moola,
Box 1.
Vanmali Lakhs,
Box 45.

VREYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Minn,
Box 70.
Joesub Tayob & Co.
Market Street.
Joesub Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. Nagney & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ ચોરસ કીલો, વેપરાલન
સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલક મરચાંદ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ કીલો, બેલ્ડા-સુબરમ.

કેટ આપવા લાયક અનેક તરફની ધણીજ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીના માલ, દરેક જાતના
રેશમ, જરીના રેબલ ક્લોથ, કાસમીરી ખનાત
વિગેરે વિગેરે. બાવ ધણીજ સરતા. આવો અને
આવી હો.

નાગરહાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરસ
છણીના ખનાવનાર.

જે'ક નં. ૨૪૪-૨૪૫. ચેરીપાલી પબ્લિક,
ચાંદીના કામ કરી. P.O. Box ૨૬૦ Pretoria

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES.

. . . ROER TOBACCO . . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 88. Tel. Address: "Porbandar"
Telephone 864.

દરકી કેપ.

હમી ફેરી ટરકી ટેપીઓ.

અમારે ત્યાં સરસ ભાવે મળશે. એક વખત
મળવાની જુઓ.

જન બેન્ડ દાંડીકા વચ્ચે.

૧૯૪ ચે સી. ૧.

GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755

3 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

A. M. BHYAT,

Wholesale & Retail Merchant
Market Street, Box 3.

HEIDELBERG.

Branches: — Pietersburg, Box 14
Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BHYAT"

દેશી મીઠાઈ.

સારી અને સસ્તી, ચોખ્ખા જાતી.

૬, હવેલ,

૧૬૦ અંગ્રેજી કીલો, ૬૨૫.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 28.

KRUGERSDORP.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, MAY 29TH, 1909

No. 22

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 241.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, MAY 29TH, 1909.

Empire-Day

When Lord Methuen said, at the children's gathering in Johannesburg, on Monday, the Empire was "well worth fighting for, not one to speak of boastfully," he probably did not think for a moment of those thousands of Indian British subjects in the Transvaal to whom his words would have a peculiarly suggestive meaning, a meaning which he never intended—"the Empire is not one to speak of boastfully." Would that they might speak of it with pride and boastfully, as Roman citizens used to speak of Rome. If it were possible to do it, the British Indians in South Africa would rival the most devoted in their boasts, but this idea has been fined, imprisoned, deported into them, and now, reluctantly, as subjects who have always been loyal to the Crown, they are repeating it to one another with ever increasing bitterness—"Not one to speak of boastfully." How can they wish for its spread, its victory, its world-dominance, when it imposes disabilities upon them everywhere, and claims that they degrade themselves and deny their manhood to be permitted to live outside a gaol under the British flag? At the moment when multitudes of British subjects throughout the world were celebrating the majesty, greatness, and

splendour of our Empire, and casting kindly thoughts back to the days of the good Queen Victoria, a great meeting of British Indians was held in Johannesburg to welcome Mr. Gandhi on his release from prison. There were men in that vast crowd representing almost every section of the Empire in India, from Afghanistan to Cape Comorin, from Bombay to Calcutta. There were representatives of all creeds. But, instead of being knit together in a common pride of Empire, they were there to express their sense of shame that, in the shadow of the British throne, which once symbolised for them freedom and justice, they were being treated as felons, without deserving it, and systematically excluded from the privileges, security and dignity of British subjects. There were no inflammatory speeches made; no word of insult was uttered—it was a gathering of passive resisters;—but during the whole of the proceedings, feelings of indignation, shame, and disappointment were not disguised. Although Mr. Gandhi had served his sentence and had been released, others were still suffering—no-one could forget them,—and all were suffering for a sacred cause, the determination to be recognised and treated as citizens of a great Empire, with citizens' rights and the rights of a common humanity. In these circumstances, Empire celebration was a mere mockery to these men. The Empire had disowned them, thrust them out, imprisoned and deported them, loyalty been strained to its snapping-point, and England in silent! Amidst all, Mr. Gandhi was the optimist. He spoke with hope, although the clouds hung low. He had been studying in his cell, so he said, the writings of the Hebrew Prophet Daniel, and the story greatly cheered him. In truth, there is much to cheer in the calm courage and unflinching faith of that old passive resister. There was no hope for him in king or council, in law or people, but there was always hope in God, and, with that light beating upon him, he kept on quietly "as aforetime," and, in that confidence, he won the day. Splendid! 'Tis but another version of Browning's "God's in his Heaven; all's right with the world."

Another Imperial Conference and Closer Union

IMPERIAL MINISTERS have been very careful, it would seem, to announce that the forthcoming Imperial Conference will not discuss the problem of Asiatic Immigration. The Conference will confine its labours to threshing out the question of Imperial defence, so that British Indians in South Africa will have at least the consolation that they will not, as usual, be sold into the hand of their enemy. One gets a bit fearful of these Conferences and understandings. As Lord Salisbury, with a grim cynicism, put it, the unrepresented have a habit of going **■** the wall. And Conferences whereat the unrepresented are unrepresented, or are represented by those who are constitutionally and experimentally unfit to represent them, usually decide against them, and the weaker brethren are required to give place to the strong and robust members of the Imperial family, that is, to the self-governing colonies.

[That this particular Conference, however, will not deliberate upon the momentous question of Asiatic Immigration is no great matter of concern, in any case, for the South African aspect of the problem, apart from the Natal iniquity of importing servile labour in bulk from the East Indies, is not one of immigration at all, but resolves itself into how to treat those Asiatics who are already in the sub-continent.] Are these to be wiped out of existence, or driven to poverty, misery, and crime, or are they to be uplifted along their own best lines of development, so that they may take their proper place in the union of South Africa that is at hand?

[Doubtless, at the time that the Conference sits, delegates will be in England from the various South African Colonies interested in Union, with the object of seeing the Draft Act through the Imperial Parliament. Except at the Cape, where Indians may, no doubt, sit in the local Provincial Council that **■** to be, and where they may vote for European descended members of the Union Parliament, the entire Indian community, Colonial-born and all, is disfranchised, all electoral privileges being denied to them. It is true that the two hundred odd Indian voters in Natal still retain their vote. They, however, do not count, but merely make the franchise prohibition all the more ridiculous. Here, for instance, is a merchant, who may be entirely uneducated, but who is possessed of property, the great franchise requisite in Natal, who, for the

rest of his life, may exercise the vote. But his son, who may be born in the Colony, and to all intents and purposes a Natalian, who has practised for years one or other of the learned or liberal professions, will be rejected by the officer presiding at the polling-booth on the ground of his being an Asiatic.

It is all very extraordinary and all very foolish, we doubt not, but it is one of the facts that Indians have to face, for it shows them how they are regarded in the very Colony that owes its prosperity to Indian labour, and it is a warning against Conferences at which their interests are unrepresented. We maintain once again that Closer Union spells disaster for Indians throughout South Africa unless they themselves are prepared to sink all their petty differences and unite. Transvaal, Natal, and Cape Indians have common interests to preserve, common dangers to face. A united South Africa spells a united powerful, and probably reactionary Government regarding Indian affairs. The tone will be taken from the two Northern colonies. The one has already (before it became British) expelled its Indian residents; the other is expending every effort in the same direction with a duplicity unmatched except in its own records.

And British Indians must not expect much sympathy from Europeans in South Africa. Unlike the natives and the "coloured" people, they will be regarded as aliens in the country, and it is for them to unite to do their part in its development and for its greater welfare. Even though Europeans do everything to make Indians outcasts in the land of their birth or adoption, it is for the latter to strive upwards in spite of the hands that are lifted to strike them or drag them down. Only by uniting, and for that purpose, can Closer Union cease to have terrors for them. They have no force recognition from their European neighbours, and it is only by doubly and trebly deserving it that they can possibly succeed.

✓ An Imperial Insult

THE correspondence between the Cape Indians and the Imperial Government relative to the grievances and sufferings of the Transvaal Indians provides food for serious reflection. It is characterised, on the part of the Cape Indians, by a proper regard for the hardships endured by their Transvaal brethren and their apprehension of the duty of the Imperial Government towards them; and on the part of the Secretary of State, by a calm indifference and an insinuation as to the loyalty of the Transvaal Indians that are positively insulting.

British Indians in the Transvaal need no lesson of loyalty from Lord Crewe. Their loyalty is beyond question or reproach. If ever it comes to

be otherwise, Lord Crewe's will be the blame and his the responsibility. But if the loyalty of British Indian subjects of the Crown resident in the Transvaal be beyond reproach, plainly the same cannot be said of that of General Smuts and his colleagues towards the Imperial ideal. They have deliberately sought to undermine the integrity of the Empire by endeavouring to put an insult upon three-quarters of the population of that Empire, and they have done their best to embroil the Imperial Government with an Asiatic Power with whom Britain is in treaty-alliance. To challenge the loyalty of men who have spent large sums of money and risked their lives for the sake of the Empire, as many British Indians have done, and to ignore the dangers threatening from the racial monomania of these ten-year-old loyalists of to-day, is a phenomenon whose true meaning we are far from realising; nor do we wish to discover it.

A few days ago, the Transvaal Colonial Secretary, in unveiling a memorial to a trooper who was killed during the Natal Rebellion, is reported to have made sympathetic reference to the self-sacrifice and devotion of the Volunteers of South Africa at a time when civilisation in this colony was endangered. Amongst those volunteers was a devoted band of Indian stretcher-bearers, led by one M. K. Gandhi, Serjeant-Major, now ex-Convict Gandhi. British Indians, by money and men, helped to preserve the "civilisation" of this colony. Their leader has been led in chains to grace the triumph of a Minister of the Crown who does not seem to realise the importance of fulfilling a promise made to a non-European. No doubt it is the way of the world, but it remains sufficiently hard to understand and appreciate. Some of the men who have been in gaol recently—possibly some who are still there—are entitled to wear on their breasts the medal issued at the time of the Boer war, for services rendered in the field. Lord Crewe cynically forgets that;—but then, he boasts of the excellent relations existing between himself and Lord Selborne who, when in England, held the Boer Government up to public reprobation for their shameless cruelties to the British Indians sojourning on sufferance in the South African Republic, and who, in his vice-regal capacity, has since betrayed them into the hands of their enemies, the negrophobes and petty pseudo-European traders.

It is quite true, as Lord Crewe reminds us, that the Transvaal Indians have brought their sufferings on their own heads. Thank Heaven, they did have the moral courage, the manhood, to refuse to accept the slave's status with the meekness of sheep led to the slaughter. Lord Crewe owes his liberties and his franchise to-day to the men who suffered like he, who then three centuries ago. They refused to obey the tyrant. They rose in arms

and destroyed him, and built anew on the ruins of past tyrannies. The Transvaal Indians have done more than that. They have refused to shed blood, but have chosen to bear the badge of suffering without murmuring. The complaints have not come from their lips, but from their friends and compatriots who have not been able patiently to view their monstrous suffering.

Lord Crewe will, we believe, live to regret that he ever caused such a despatch to be penned as that the gist of which we publish this week. It is an Imperial insult, and a libel upon the whole Indian community. The Imperial Government is false to the best and dearest interests of the Empire when it panders to the brutal follies of its spoilt child, the Transvaal. It has been said that the liberties of the British Indians of that colony were part of the price paid by the Liberal Government for the dismissal of Chinese labour. Lord Crewe's despatch goes a long way to confirm that suspicion.

THE EXPLANATION GIVEN BY LORD CREWE IN THE HOUSE

Indians in Crown Colonies

Lord Crewe in the House of Lords on the 20th ulto. on the terms of reference to the Committee appointed to investigate the conditions of Indian Immigration into Crown Colonies, and presided over by Lord Sanderson, does not carry one much further. It is all very well for Lord Crewe to rule out the self-governing Colonial dominions on the ground that they are best fitted to look after their own affairs, but the point is—are they best fitted to look after the affairs of those with whom they have no real acquaintance but regarding whom they have a whole mass of unwieldy and insolent prejudices? We think not. We feel that the self-governing colonies should also have been included in the inquiry, and that, in any case, a representative Indian should have been given a place on the Committee. Lord Crewe took great pains to reject the imputation, which, so far as we know, no-one had made, that he was desirous of exploiting Indian labour, but he was singularly unfortunate in the terms of his repudiation and the references that he made to indentured labour. Of course, Lord Crewe has never been an indentured labourer, which is obvious, and it is equally obvious that he knows nothing of his own knowledge of the actual conditions of the indentured labourer's life. Chinese labour is an excellent political cry, but Indian semi-servile labour, in Natal, is, as the *Natal Advertiser* has pointed out, worse than anything that obtained or threatened to obtain on the Transvaal Goldfields. The Emigration of India's lower classes to places outside India is favourably looked upon by the Indian Government, who regard it as something in the nature of a safety valve, but we are

strongly inclined ourselves to consider it in the nature of a shirking of duty towards the natives. There is little doubt but that the emigrants are usually drawn from the section of the population that is always on the border land of starvation. Emigration is, no doubt, a useful palliative, but what is really wanted is a cure for the evil, a removal of the necessity. Causes of friction, with non-Indian peoples will thus be, to some extent, at any rate, eliminated, and a greater impetus to the striving after the ideal of the brotherhood of man will be given, instead of an incentive and a stimulus to the basest of passions and one of the most savage and un-reasoning, race-hatred.

✓ WE WELCOME THE APPEARANCE OF A new journalistic compeer, in the shape of the *A.P.O.*, the official organ of the African Political Organisation. The Organisation represents the political interests and is intended to further the political aspirations of the coloured population of South Africa. British Indians as such do not strive for political rights. Their civil rights are so insecure that all their energies must of necessity be devoted to conserving or seeking to acquire them. But it is different with the coloured people, who have a legitimate right to demand political freedom. We wish our contemporary long life, and hope that, by its wisdom and temperateness, it will do its share of the colossal task of drawing white and non-white into a closer union of hearts.

✓ LORD CREWE'S DESPATCH TO THE High Commissioner, in which he notifies the refusal of the Imperial Government to recommend the giving of the Royal Assent to the Registration Ordinance of Southern Rhodesia, makes curious reading. From the point of view of the *Star*, whose comments we reproduce elsewhere, Lord Crewe has been guilty of a lack of logic for which there can be no excuse. British Indians in Southern Rhodesia and throughout South Africa will, on the other hand, rejoice to learn of this return to Imperial sanity. It is plain that the Secretary of State for the Colonies finds it difficult to forgive his colleagues for the Transvaal betrayal, which he attributes to the pre-war existence of racial disabilities. He forgets, though, that the British Government then acted the part of guide, philosopher, and friend to the Transvaal Indians, whom it protected from their would-be persecutors. And it is strange to find this given as a reason for the imposition, under Imperial auspices, of disabilities which were unknown to and disapproved by the late Boer Government. It is easy, however, to discover that the Imperial

Government are by no means enamoured of their lamentable weakness in the Transvaal, with its dire results upon the unhappy imbroglio in India: nor is it difficult to discover that, by the deliberate expression of distaste for Transvaal methods of legislation, as compared with those of Natal and the Cape, the Imperial Government have paid a left-handed compliment to the Transvaal authorities, notwithstanding the laboured protestations of friendly relations on the Transvaal trouble expressed in paragraph 6 of the despatch. However, the Imperial Government have done at least one sensible thing, whatever the scarcely unprejudiced *Star* may think to the contrary, and for that small mercy we may all well be grateful.

Rhodesia Asiatic Ordinance

Why It was Disallowed

Despatch from Lord Crewe

The following despatch from the Secretary of State for the Colonies to the High Commissioner for South Africa was laid on the table of the Rhodesia Legislative Council on the 17th instant, says the *Star* :—

Downing Street, Dec. 12, 1908.

My Lord,—I have the honour to acknowledge the receipt of your despatch No. 698 of the 31st August transmitting a copy of the Southern Rhodesia Asiatics Ordinance, 1908, as submitted to you for assent, together with copies of despatches from the Resident Commissioner and Administrator and other correspondence on the subject, included in which is a petition addressed to me by British Indians in Southern Rhodesia praying that the Ordinance may be disallowed. I have also received your telegram No. 91 of the 24th of October and your despatch No. 814 of the 12th of October transmitting copies of further correspondence with the Administrator as to various points of difficulty in connection with the Ordinance.

2. In my telegram No. 1 of the 1st July I requested information as to the grounds for legislation of this character in Southern Rhodesia and stated that for various reasons it would be very difficult for His Majesty's Government to approve of it. I have fully considered the additional materials contained in your telegram and despatches now under acknowledgment, but it does not appear to me that they afford reasons which should lead me to modify the view previously expressed.

3. In the second of the despatches you deal at some length with the assertion of the Indians in their petition that the Ordinance is more stringent than the Transvaal legislation on the same subject. On the whole I do not question your con-

clusion that in some important respects, e.g., the discretionary power vested in the Administrator by section 3, the Ordinance is less stringent. I am not, however, at this time concerned to deal with the matter from that point of view. The principle underlying the legislation is obviously the same in both cases, and it is on the question of principle that the main difficulty arises.

4. The most important of the new grounds adduced in favour of the Ordinance is the obligation of Southern Rhodesia under the resolution whereby the Pretoria Conference on the 7th May, declared itself strongly opposed to the introduction of Asiatics into South Africa and resolved that the members of the Customs Union should introduce prohibitory legislation if they have not already done so. On this I have to observe that the Governments of the Cape Colony and Natal are equally bound by that resolution, and that they have not, so far as I am aware, deemed it necessary to introduce legislation to supplement their existing Immigration Laws. Southern Rhodesia has Immigration Ordinances on the same model, and it does not appear to me that there is any sufficient reason why the territory should follow the example of the Transvaal, and not that of the Cape Colony and of Natal.

5. In this connection it is essential to point out that the position of the Transvaal is rendered altogether exceptional by the fact that it inherited differential legislation of the late South African Republic against Asiatics dating back as far as 1885. There is no parallel to this in the case of Southern Rhodesia, and the proposal to pass legislation on Transvaal lines receives no adequate support from the fact that the proportion of Asiatics to the total white population is higher in the territory of Southern Rhodesia. This fact indeed is largely discounted if actual numbers are taken, since the total Asiatic population of Southern Rhodesia is, I believe, not more than nine hundred at most.

6. It is true that His Majesty's Government did not advise His Majesty to disallow the Asiatic legislation passed by the Parliament of the Transvaal after the change of Constitution. They adopted this course for the reason that they were dealing with the legislation introduced by a responsible Government and unanimously passed by both Houses of Parliament in a self governing Colony the circumstances of which were, as I have indicated, altogether exceptional. At the same time His Majesty's Government have never concealed their opinion that this legislation was a matter for regret, and they have done what was possible, by means of representations to the Transvaal Government—representations which have been responded to in a friendly spirit—to ensure that the laws are administered so as to

inflict as little hardship as possible on Indians.

7. You are aware of the very grave difficulties to which the legislation has given rise in the Transvaal and you are doubtless also aware that public opinion in India has been deeply stirred by the controversy and that there is much feeling on the subject in this country. It appears to His Majesty's Government undesirable as the extreme that the situation should be further aggravated by an extension of the legislation to Southern Rhodesia. I note that in April last the Asiatics in Southern Rhodesia did not appear to offer serious objection to the proposed Ordinance. But this fact loses weight in view of the later developments and of the petition against the Ordinance addressed to me by the Asiatics.

8. I am not unmindful of the fact that the Ordinance has the unanimous support of the elected members of the Legislative Council and that it was introduced as the result of repeated requests to the Administration. Southern Rhodesia is, however, not in possession of Responsible Government. The Secretary of State and High Commissioner retain considerable powers of control over its administration, and their responsibility in assenting to legislation is correspondingly increased.

9. In view of this responsibility I am not prepared to authorise you to assent to an Ordinance which is open to grave objection in principle, which is likely to lead to serious complications, and which, so far as I can judge, is not imperatively required by the position of Southern Rhodesia. I request that you will communicate my decision to the Administrator accordingly.

10. I further request that you will acknowledge the petition of the Indians enclosed in your despatch No. 698 of the 31st of August and will inform them that on my instructions you have declined to assent to the Ordinance.—I have, etc.,

CREWE.

High Commissioner,

The Right Honourable,
Lord Selborne, G.C.M.G., etc.

✓ The "Star's" Comments

Commenting on the above, the *Star* of the 19th instant says:—

We publish in another column the text of a despatch from Lord Crewe, Secretary of State for the Colonies, explaining the grounds upon which the Imperial Government disallowed the Southern Rhodesia Asiatics Ordinance, 1908. We say "explaining" because it would be altogether unreasonable to describe so feeble a piece of special pleading as a justification. The case of Rhodesia for a law restricting the influx of Asiatics is even stronger than that of the Transvaal. For in the first place the classes with whom the Asiatics compete are a more than full of the 12,000 white inhabitants, and in the second place

there is a danger that the country will be flooded with British Indians and Banyan traders before the province enters the South African Union and the Central Parliament can legislate on this question. The magnitude of the menace can only be fully understood by those acquainted with the monopoly which these Asiatics have acquired of the trade all along the coast of East Africa. Alive, painfully alive, the reality of the Asiatic menace, the people of Rhodesia have clamoured for restrictive measures, and last year's Ordinance was in its final form carried by a unanimous vote of the Legislative Council. In some important respects the Ordinance is, as Lord Crewe admits, less stringent than the Transvaal Act. Of all the excuses advanced by the Secretary of State for refusing to treat the northern province on the same footing as the Transvaal, the most extraordinary is the emphasis which he lays on the fact that the Asiatic population is only about 900. Nine hundred Asiatics in a country with a total white population of 12,000! The position is serious enough already. If by the time Rhodesia is prepared to enter Union the relative numbers of Europeans and Asiatics correspond to the position which obtains in Natal to-day, our friends in the north will have good cause to remember with indignation the accident which placed the Liberal Party in power. The lack of moral courage and political insight displayed by Lord Crewe would in any case be deplorable; it is doubly so because of the injustice which it inflicts upon a body of settlers who have every right to claim reasonable treatment—treatment at least as fair as that accorded to the Transvaal.

✓ A Confession from Lord Crewe

The Rev. Joseph J. Duke writes as follows in reply to the above:—

Sir,—Your sub-leader on Wednesday last ignored altogether one point in Lord Crewe's despatch, which suggests the real reason why the Rhodesian Asiatic Ordinance was not endorsed. I refer to clause 6.

He writes: "It is true that His Majesty's Government did not advise His Majesty to disallow the Asiatic legislation passed by the Parliament of the Transvaal after the change of Constitution. They adopted this course for the reason that they were dealing with the legislation introduced by a responsible Government and unanimously passed by both Houses of Parliament in a self-governing Colony, the circumstances of which were, as I have indicated, altogether exceptional. At the same time His Majesty's Government have never concealed their opinion that this legislation was a matter for regret, and they have done what was possible by means of representations to the Transvaal Government, representations which have been responded to in a friendly spirit—to ensure that the laws are administered so as to

inflict as little hardship as possible on Indians."

The meaning of this is clear. His Majesty's Government, being pressed by a variety of circumstances, counselled the royal sanction to an Act which they viewed with intense disfavour. It was expedient that the Asiatics should suffer rather than that any breach should be permitted between the Imperial and Transvaal Governments. The Act was wrong; it was unjust; it was disliked; but it was sanctioned.

When, however, in other circumstances the same sanction was invited to a similar Act in Rhodesia, His Majesty's Government replied with a curt refusal.

It would be difficult to imagine a clearer confession than this from Lord Crewe on behalf of His Majesty's Government, that in their opinion the Indians have been right in their contention and the Transvaal Government wrong. I am not surprised that on this point you were silent.

I agree with you that the despatch discovers "the lack of moral courage and political insight" which "would in any case be deplorable," but which "is doubly so because of the injustice which it inflicts upon a body of settlers who have every right to claim reasonable treatment." This is admirable! But you omit the Rhodesian settlers; I mean the Transvaal Indians.

I am, etc.,

JOSEPH J. DUKE.

May 21.

[The opinion of Lord Crewe and the Liberal Government supports, of course, that taken by Mr. Duke and the small minority of the people of this country that think with him on the Asiatic question. It does not, however, invalidate in any way our contention that the disallowance of the Ordinance inflicts a serious injustice on the settlers of Rhodesia.—Ed.]

Farewell To Rev. John Gould.

During the afternoon of Saturday last, the Members and Officers of the Wesleyan Indian Churches at Durban and South Coast Junction met at the Church in Queen Street, to bid farewell to Rev. John Gould, Superintendent of the Wesleyan Indian Missions, and to Mrs. Gould, at the eve of their departure from this Colony to their homeland. Mr. E. J. Fowle was in the chair. Mr. Kenyon Choonoo was called upon, on behalf of the Churches, to present an address to the reverend gentleman. The address, which was tastefully and artistically wrought, contained kindly references to the good work done by the Rev. Gould and family amongst the Indian community, and bore the following signatures:—E. J. Fowle (Steward), K. Haver, K. Choonoo, V. Rowley, G. J. Martin, J. Lutchman, J. V. Balaam, Thos. Dowlath, C. Stephen, Theo. Subrahmanyam.

energy. He regretted that some of them had broken their solemn oaths by accepting the law, but they could still recall their act and do the right thing. He informed the meeting that several prominent Indians would be released to-morrow, and he asked them to give them a fitting reception. He thanked them heartily for their presence, and he asked God to give them strength to carry out the real work that lay before them. ✓

Rev. J. J. Doke said:—I am glad to see that in spite of the clever efforts of the police, both in Pretoria and here, to frustrate your purpose, you have succeeded in giving Mr. Gandhi an enthusiastic welcome. You have come down here in your hundreds to honour him, and to show how implicitly he is trusted.

Mr. Gandhi, in the goodness of his heart, may express appreciation of those prison officials with whom he came into close contact, but I can but feel shame that Mr. Gandhi should ever have been put into their charge. For a man of such pure character, fine abilities, and sterling loyalty to be made to suffer imprisonment for three months under unjust laws, for no crime whatever, is a blot on the Empire, for which I blush.

This is "Empire Day." I stand here as one who loves our Empire and desires to see it march in the van of the nations as leader in all that is just, righteous and godly. But I am convinced that this ideal can never be reached until the policy of expedience gives place to justice in the treatment accorded you; such justice as I believe the good, revered Queen Victoria would have desired.

As for me, whatever others may do, I cannot give up the struggle, I cannot leave your side, nor dare to be silent until justice is done.

Mr. Gandhi, in the name of your Johannesburg friends, I accord you a very hearty welcome, and sincerely trust that brighter days are near days bright with the sunlight of God's face.

Mr. Chettiar, Chairman of the Tamil Benefit Society and others also addressed the meeting.

✓What the "Pretoria News" Says

On Monday evening the *Pretoria News* had the following:—

The second event which in Pretoria marks Empire Day is the release of Mr. Gandhi upon the conclusion of his third sentence of imprisonment for the offence of refusing to produce a registration certificate. He was welcomed by his compatriots this morning with every demonstration of affection and delight, and reiterated his determination to continue passively resisting what he considers to be the Government's unjust legislation. We have already expressed the belief that the second phase of the passive resistance movement was, and is, a mistake, both from a tactical point of view as far as Mr. Gandhi is concern-

ed, and from an abstract point of view in regard to the merits of the case as between the Orientals and the Europeans, but the fact that Mr. Gandhi may be wrong does not prevent the uncomfortable feeling that the Government of Transvaal in these days of hyper-civilisation and advanced Christian philosophy ought to find better use for a man like Mr. Gandhi than persistent imprisonment with hard labour. Nor is condemning his tactics as we blinded to the fact that the man is suffering for conscience' sake, that he is enduring imprisonment and hard labour for a patriotic and racial, if wrongly conceived, ideal, that his motives are of the highest and his methods beyond impeachment. It is our hope, therefore, that the Government will at no distant date find some means to settle the Asiatic difficulty without having to resort to further coercion.

Boksburg Location

✓Supreme Court Judgment

In the Supreme Court of the Transvaal on the 19th instant, the appeal of *Sullivan Exop v. Rex* was brought before the Chief Justice and Sir Wm. Solomon.

Mr. Gregorowski for appellant; Mr. Matthews for the Crown.

Appellant and others had been charged with a contravention of section 131 of Act 35 of 1908 in that on March 3 last, at Boksburg, they were unlawfully residing upon proclaimed land, not being a location or such other place permitted by the Mining Commissioner. They were found guilty and sentenced to ten days' imprisonment with hard labour. The case came before the Court at the end of March, and was then remitted to the Magistrate for further evidence. The question which arose was whether the ground upon which they resided was a location set apart for the use of Asiatics. It was admitted that the area was set apart as a location for Asiatics in 1898. The Crown's contention was that it ceased to be a location in consequence of a Government Notice of 1908, cancelling the reservation of the area for that purpose. The question turned upon whether the Government had the power to close the location.

In giving judgment, the Chief Justice said whether the Government had that power depended upon the construction put upon the provisions of Law 3 of 1885, section 2 (d) of which gave the Government the right to point out locations or streets in which Asiatics were entitled to live. No power was expressly given by that Statute to close or deproclaim a location, and had the legislature intended that the Government should have that power, it would have expressly and clearly said so. The statute placed Asiatics in a different position from other sections of the inhabitants of

the country, placed them under special disabilities, and therefore called for strict interpretation. It was clear that the gravest injustice might be caused if from time to time streets or locations were pointed out to Asiatics in which they might live, and on the strength of which they might build expensive houses, and that then they could be called upon at short notice to close those houses and go elsewhere without compensation. It was significant to see what the legislature had enacted with regard to Asiatic locations under the control of a municipality by the Ordinance of 1905. Municipalities were given power to establish such locations, but the legislature evidently did not think that implied power to close them because that power was expressly given elsewhere in the ordinance, subject to compensation for forfeiture of their rights. No such provision existed in the law of 1885. The result was that those Asiatic locations were by virtue of the Act of 1885 in exactly the same position as later locations were by virtue of the Constitution. The Government Notice of September, 1908, had no real effect, the Government had no power to do what they purported to do under that notice, the location in question was still a location, the appellants were wrongfully convicted, and the conviction and sentence must be set aside.

Sir Wm. Solomon delivered a concurring judgment.—*Rand Daily Mail*.

Correspondence

A Tamil School

To the Editor INDIAN OPINION

Sir,—Our friends and others, far and near, are aware that education is one of the chief instruments to promote national pride, unity and prosperity. We may be pardoned in saying that education in our own mother tongue had before been neglected for want of spirit and lack of interest. In order to fulfil this great want, the Hindu Young Men's Association, with the aid of its supporters, established the first Tamil School of its kind in Maritzburg in the year 1905. There are now 150 children attending, most of whom receive free education.

In order to meet the heavy expenditures entailed on the school work, this Association has appointed Messrs T. Naidoo, President; S. R. Naidoo, Vice President; R. M. Moodley, Delegate; V. N. Patherand, S. K. Chettier, Joint Secretaries; to make a special effort to solicit funds from our brethren in Durban and the suburb.

These gentlemen will leave for Durban on Saturday, the 29th instant.

We earnestly hope that all will generously subscribe towards this fund.

Yours etc.,

V. N. PATHER & S. K. CHETTER,

Joint Hon. Secs. H.Y.M.A.

Maritzburg 26/5/09.

Imperial Parliament.

India's in Crown Colonies

HOUSE OF LORDS.

April 22nd.

LORD MONK BRETTON called attention to the vital statistics of Mauritius and the gradual revolution by which the population of the island was becoming more and more Asiatic in character, and asked the Secretary of State for the Colonies whether the effect of Indian immigration on the French population would come under the consideration of Lord Sanderson's Committee; and if so, how the committee would take evidence thereon.

The EARL OF CREWE pointed out that there were two other questions on the paper somewhat akin to the subject raised by the noble lord, and said he would answer all three together.

LORD HINDLIFF then referred to the question of the immigration by Indians into Crown Colonies generally, and asked whether the views of the various colonies affected would be placed before the committee, and also whether evidence other than official would be taken.

LORD STAMMORE asked for the presentation of any correspondence which might have taken place between the Secretary of State for the Colonies and the Governors of Crown Colonies relative to the appointment of the committee to consider the subject of Indian immigration into those colonies.

The EARL OF CREWE said that the subjects mentioned by his noble friends were all connected with the committee which had been set up under the presidency of Lord Sanderson to inquire into this large and important question. In answer, however, to the last question put, he had to say that there was no correspondence to be laid on the table of the House as having taken place between the Governors and the Government, because no correspondence had taken place. When the Government decided to set up this committee they naturally informed the Governors by telegraph, asking them to suggest the best manner in which evidence concerning their respective colonies and protectorates could be brought before the committee. The committee was set up because the Government considered that the question into which it was designed to inquire was one of the very first Imperial importance. They had not in the reference to it incorporated any allusions to the self-governing dominions of his Majesty.

The Question as It Affects the Dominions

As regarded Indian immigration into the self-governing dominions, an entirely separate set of questions arose. These dominions were by common consent the judges of the extent to which they would admit or forbid immigration either of his Majesty's

Indian subjects or of other persons belonging to different races. Subject of course to the general rule which governed the treatment and management of the King's subjects in any part of the Empire, the Government felt that the self-governing dominions must exercise an independent discretion on the subject. There was, however, another important side to the question. There were some very enthusiastic advocates of Imperial unity who seemed to him sometimes to fall into the error of considering nothing which could be done towards advancing that unity unless it concerned the self-governing dominions. He hoped that he was not behind others in desiring to draw more closely together the bonds existing between the self-governing dominions and the mother country, but they must not forget in this connexion the rest of the Empire. There was India with its 300 millions of population, and there were the colonies, as distinct from the dominions and protectorates with a population of between 25 millions and 40 millions; and when they considered the immense possibilities of development in many parts of these colonies and protectorates they could not help thinking that anything which could be done to promote and to help an interchange between them and the Indian Empire must be of advantage to the Empire as a whole. It surely was of the first importance that further knowledge and further interchange should create a substantial interest between India and those other dominions of the Crown which were in certain respects akin to India and were in many cases governed in the same way.

Present State of Indian Immigration

In respect of the present state of Indian immigration he would say nothing about Ceylon, because Indian immigration into Ceylon stood on a somewhat different footing. There were, he thought, 400,000 Indians on the tea plantations in Ceylon. They passed freely backwards and forwards; they were not indentured labourers, and, except for the purposes of government, it might almost be said that they were moving backwards and forwards in their own country. In some degree this statement applied to the Straits Settlements, which up to 1867 formed a part of the Indian dominion, and therefore the immigration of coolies into the Straits Settlements and the Malay States stood also on a different footing from the Ceylon immigration to other parts of the Empire. It might be interesting to mention the proportions of the Indian population in many of the Crown Colonies. In Fiji out of a population of 125,000, one-fifth were Indians; in Trinidad, out of a population of 330,000, three-tenths were Indians; in British Guiana, out of a population of 300,000, four-ninths were Indians; and in Mauritius, with a population of 380,000, 70 per cent.

were Indians. One saw, therefore, what an important bearing, on the whole life of the Empire this question of Indian immigration had; and one of the important subjects which Lord Sanderson and the Committee had to consider was in what circumstances and under what conditions this large influx from India might be applied, and what proportions ought to be applied to other parts of the Empire.

Indentured Labour

As to the question of indentured labour, speaking generally, it had been the subject of criticism in many quarters. He had never seen any difficulty himself in defending the system. Having regard to the fact that these labourers could not and did not possess that power of organization which the white labourer possessed, it seemed to him that they should be subjected to some conditions of apprenticeship as if they were minors; and so far as those conditions were reasonable he did not think they should be subjected to any severe criticism. At the same time all would, he thought, agree that all systems of indentured labour required very careful watching. There was perhaps a disposition on the part of some to exploit the indentured labourer and to bring his conditions nearer to the border line of servile conditions than was thought desirable in this country. The Government hoped that this committee might serve the needs of India as well as the needs of the colonies by indicating and directing the places and the methods to which and by which Indian immigration could best be carried out. The last thing the Government wished was to exploit in any way the labour of India or to do anything but assist in making a free outlet from the Indian Empire for those who desired for ends of their own to go elsewhere. The general answer to Lord Hindlip's question was that the Government did desire to have every point of view as far as possible placed before the committee. It was impossible for Lord Sanderson to take a sort of voyage of Ulysses round the world with his committee and examine people on the spot, but he hoped it would be found possible for representatives of every interest who felt strongly on the subject to have an opportunity of coming over and stating views. He could not, however, guarantee that native chiefs would be summoned to give evidence, but he had no doubt their views would be put forward by the official representatives. Lord Monk Bretton had very truly said that Indian immigration into Mauritius followed in the first place on the abolition of slavery. The Indians had now become part of the established population of the island, and there was no great alteration in the ratio of the different races. The general birth rate was 45.3 per 1,000 and the Indian birth rate 38.8; and the general death rate was 35.2 per 1,000, and the

Indian death rate 39.1. So far, therefore, as births and deaths were concerned, the Indian population was not increasing. As regarded immigration, for the last five years the average had been about 500 entrants and 500 departures, so that it would be seen there was no swamping of the rest of the population by Indians. There were 24,000 Indians in the island, only 54,000 of whom had ever been indentured at all, and only 96,000 were employed on sugar estates; that was to say, only one-fifth of the Indians in Mauritius had ever been indentured, and only two-fifths were employed in sugar cultivation. That established that there was a fixed industrial population in Mauritius, and the result of the figures he had given was that the effect of Indian immigration on the French population in the island was absolutely nil. He had been asked whether the Commission which was going out to inquire into the finances of the island would make any inquiries into this subject. So far as they were genuine to the reference to that Commission, he had no doubt such inquiries would be made but he thought it would be a very unfortunate thing if the work of the Commission and of Lord Sanderson's Committee were to overlap, and therefore he was not prepared so to amend the terms of the reference to the Commission as to enable them to make any special inquiry into this question.

LORD SANDERSON said the Committee was not limiting itself to official witnesses, but giving its net wider, and he did not anticipate any difficulty in getting the necessary evidence. If any point arose on which it was difficult to obtain complete and exhaustive evidence by examination here, he supposed it would be their duty to report to the Secretary of State and to suggest that an examination should be made by properly qualified persons on the spot. As regarded Mauritius, it was true that between 1830 and 1907 the population was about quadrupled, and that whereas the non-Indian population only increased from about 97,000 to 112,000, the Indian population rose to 240,000. Of these only 95,000 were immigrants, the rest being descendants of those who had immigrated; and 102,000 were employed on the sugar estates, as contrasted with 12,000 slaves in 1835. In 1830 the export of sugar was about 68 million pounds, and in 1908 about 140 million pounds. Whilst the population had quadrupled the export of sugar had quintupled. One could not see these figures without thinking that Indian immigration had been of enormous advantage to the island. After referring to the effect of Indian immigration on the vital statistics, he pointed out that the town population had a death rate of 20.1, and that the death rate for the whole island was 39.1. He further mentioned that the death rate for the Creole population was the Creole population

tion which more particularly kept to the towns, whilst the Indian population was more employed in the country. The result had an important bearing on the proportions of the two populations.

LORD SANDERSON then withdrew his motion for papers. — *The Times*.

✓ The "Morning Post" Comments

An enterprise to be commenced by the appointment of a special Commission to sit in London, presided by the Lord Sanderson, to consider in its hearing the question of emigration from India to the Crown Colonies, says the *Morning Post*.

In the House of Lords on Wednesday the Secretary of State had an opportunity of explaining fully the purpose and scope of this Commission. He described the subject as one of "the very first Imperial importance," which is not exaggerated language to use of any question closely touching the people and interests of India as a whole. The omission of any reference in the Committee's instructions to the Self-governing Dominions was due, he pointed out, to a recognition of the right of those Dominions to exercise a wide discretion in the matter.

Under the terms of reference the committee are instructed to ascertain into which particular Crown Colonies Indian immigration may most profitably be encouraged, and also to report on the general advantages likely to be reaped in each case by India and by the particular Colony. Some interesting figures were given by Lord Crewe showing the proportions which the Indian population has attained, through immigration and natural increase, in various Crown Colonies. The highest proportion is in Mauritius, where no less than seven-tenths of the population are Indians. In Fiji one-fifth are Indians, while in the West Indian Colonies the large proportions are furnished by British Guiana, with four-ninths and Trinidad with three-tenths. An anxiety to the interests of the indigenous French people in Mauritius had prompted Lord Munk Secretan to ask me in the questions which gave Lord Crewe his opportunity. In the Secretary of State's opinion the increase of the Indian population has caused no injury to the French creoles, who have multiplied in an equal proportion, and whose economic ministry, the sugar industry, is based upon the Indian labour. But if a question of this kind is to be raised, the situation in the West Indies must be considered so rightly as the situation in Mauritius. In the West Indies the population would not be so much increased by Indian immigration as in Mauritius, where the Indian population is already so large. The Indian population in the West Indies is already so large that it is not likely to be so much increased by Indian immigration as in Mauritius, where the Indian population is already so large.

Government might have made of the negro race in those Colonies if it had not been increased, for the sake of lowering the price of sugar, to introduce an Asiatic labouring class which shows no sign of amalgamating with the negro, and thus impedes a harmonious political development. It is of more practical importance to consider how far the British policy of introducing Asiatics to compete with the negroes in the labour market affects the relative prestige in that quarter of the British and the American flags, American policy being opposed to the introduction of the Asiatic. Great difficulty would be experienced in trying to obtain genuinely representative evidence in London—or for that matter in the West Indies themselves—as to the feelings of the West Indian negroes on this subject. Though, under Crown Colony Government, the relations between the two races are generally amicable, the grievance is often heard that the wages of labour are unduly depressed in the British West Indies, as compared with American or Cuban territory, by reason of the coolie immigration. We trust that Lord Crewe will endeavour to see that the negro point of view, whatever it really is, is elucidated by the Committee.

✓ A War between East and West?

At a public meeting held recently in Aberdeen in connection with the Scottish Universities missionary campaign, Sir William Ramsay, in the course of an address, remarked as follows:—

Many who were considered to be prescient and the most skilful judges of the political situation at the present time, and the probability of the future, were firmly convinced that there must come that great war for Europe in which all the nations would, once it began, be inevitably involved. Numbers of the wisest men in our country at the present time were so strongly impressed with that necessity that they were really urging in private and in public, but most of all in private, the duty that there was for our country to take the first step and to go to war—to provoke this great war. This great war would be the end of the civilisation of Europe in the sense that it would be a Europe, helpless, to the attack of the East (applause).

AWAKENING OF ORIENTAL GIANT.

That brought him to this other great fact, this other great principle in the history of the world. The history of the world turned mainly on the intercourse and the rivalry between the East and the West—between the two great powers. In that rivalry lay the motive power for all the development of history, but also in that rivalry lay the danger of a great war. There had taken place the modern

Cape Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT.]

One breathes a different air on crossing the border between the Transvaal and Orange Free State. Indians that one meets are not observed, on the Cape Colony, with the menace of the hated Asiatic Act, nor are the people constantly faced with the risk of imprisonment or deportation for no offence whatever. But they have their own troubles, for most of which they are themselves responsible, and this the more reasonable amongst them completely and shamefully recognise.

There are, for instance, the Immigration and Licensing Laws. Both were framed specifically at the Indian request, and both were passed almost without protest on the part of the community, notwithstanding the fact that both are at the Cape are possessors of that inestimable privilege of the political franchise. The Cape is an excellent example of how to misuse the vote, and it is plain that the Cape Indians are badly lacking in political education, as is not altogether unnatural in the circumstances.

The position is much as follows. The Immigration Act requires every Indian who leaves the Colony to return within three years. If he fails to do so, he is regarded as a prohibited immigrant, though he may, in fact, be domiciled in the Colony, and he may have all his business interests and his family there. But, even if he does return within the prescribed time, he will not be allowed to re-enter the Colony unless he has taken care to provide himself before departure with a permit bearing two thumb-prints and the owner's photograph. The Cape is the only South African Colony where photographs are demanded, and the Cape Indians have actually allowed this shame to be put upon them without protest.

Then, again, the Licensing Law enables municipalities and district boards to cancel all hawkers' licences, to refuse any new licence, and to prevent the transfer of an existing one. Hundreds of men have been ruined in this way, and appeal to the Supreme Court is practically impossible. The Cape Indians had the "awful example" of Natal before them, but still they kept silent, with this result.

The principal reason is that there is no central organisation at the Cape and no generally trusted leader. There are a number of leaders, and almost as many organisations, usually mutually antagonistic. Since I have been in the Colony, I have had constant complaints that there is no proper leadership and that the people are not properly organised and informed. One of the greatest mistakes is to elect the district committee for Kimberley is distant 647 miles

from Capetown, Port Elizabeth, by rail, is 839 miles away, and East London, 287 miles. Obviously inter-communication is very difficult and the securing of united action requires much expenditure of time and energy. The second reason is that a very large number of Cape Indians are Konkhis, whose usual tongue is Urdu, who are unacquainted with Gujarati, and who are consequently unable to read *Indian Opinion* and so keep themselves abreast of the times.

Matelaking, the historic siege town, contains a few Memon and Konkhi stores and a number of Madrassis—40 to 50 all told. With the exception of the Memons, all were sympathetically interested in the Transvaal struggle, and contributed generously to the funds. The Madrassis are not so well-informed as I have usually found them, but that is chiefly because *Indian Opinion* does not circulate freely in Matelaking, owing to the land taxes. Matelaking is almost entirely dependent upon the purchasing power of the natives living in the "strails" near by. There are no European farmers in the neighbourhood, whereas Matelaking differs much from Vryburg. The Vryburg Indians, too, are Konkhis and Memons, all of whom are sympathetic towards the Transvaal, and have contributed to the funds. But times are bad here too.

In Kimberley, there is a large Konkhi and Madrassi population, with a not inconsiderable Gujarati Hindu community and a sprinkling of Surti stockholders. The Konkhis are nearly all small shopkeepers and butchers. The Madrassis are fruit dealers and hawkers, and the Gujaratis are also hawkers. Kimberley depends entirely on De Beers, and owing to the diamond crisis, nearly all the mines are closed and business is at a standstill. And although the Kimberley Indians, thanks largely to Mr. T. D. Trivedi, are well-informed as to the Transvaal trouble and are anxious to help financially as much as possible, they are not able to do so much as they would. Still, they have generously responded. I shall give you further news in my next letter.

A. C. P.

INDIAN STUDENT IN ENGLAND. *The Times* (April 1) conveyed the information that Mr. T. W. Arnold, at present Assistant-Librarian at the India Office, and Professor of Arabic at University College, London, has been appointed "Educational Adviser to Indian Students in England" and ex-officio secretary to a Committee, over which Lord Curzon will preside, and which will, it is stated, be "mainly composed of Indian residents," and act as "a medium of advice and consultation for the Secretary of State." The India Office will be represented on this Committee by Sir Curzon Wyllie and Mr. Theodore Morison.

and of unity which the world had known. Some episodes in that history of war between the East and the West, as they were told by the old historians, came over one like a nightmare in the solitary moments. But there must always be that intercourse, and it took the form either of war or of communication of religious ideas—(applause). In the East at the present day we saw going on before us an extraordinary series of changes in the awakening of ideas and of life. He had marked during the last 30 years—during which his attention had been turned to the East—what one might call the struggle of the sleeping and fettered giant of the East to awaken. He sometimes moved one limb, sometimes uneasily stirred another limb, and one never knew when he might awaken entirely, but anyone who thought of what was the case 30 years ago, and what was the case at the present day, could see that this Oriental giant was awakening to that struggle between the East and West, which for several centuries had been a process in which Europe trampled upon Asia, and marched its armies with perfect ease over Asia, that that process was coming to an end, and that a new process was beginning. We stood at the opening of a new era in history—(applause). The question now before us was whether that new era was to be one of warfare between the East and West, or whether it was to be a process of the interchange of religious ideas and the improvement, of Asia and Europe—(applause). He had sketched to them what had been the issue for centuries of Christianity and Christian history in Europe—the trampling of Europe over Asia. The issue had been the absolute triumph of barbarism and war. We had something to learn from Asia, and we had to learn that Christianity had a peaceful side, and that it was not necessary for Christian nations to be distrustful of one another and in dread of war. This burden of suspicion and distrust was becoming greater than the nations of Europe could bear, and the hope was that in this new era we would change it, and we would change it only if we learned something from the Asiatics.

A GROWING GERM IN INDIA.

In India they had a vast territory. He could not say it was a country, because it was a vast series of countries. They could not speak of it as a nation because it consisted of a hundred nations, but there was growing even in India the germ of an idea of nationality. The form it would ultimately take was the form of Asiaticism. He took it that the one hope for the future in the progress of the world lay in the substitution of the imparting of religious ideas between the East and the West for the method of warfare between the East and the West—(applause).

The Indian Population of the Transvaal

The *Times* of the 13th April gives the following in its House of Commons report:—

MR. O'GRADY (Leeds, E., Lab.) asked the Under Secretary for the colonies whether he was aware that about two-thirds of the British Indians who were domiciled and resident in the Transvaal before the war had either left South Africa or been deported; whether that was owing to their less favourable treatment in the Transvaal colony than in the late Transvaal Republic; whether on April 11 a mass meeting of British Indians took place in the Transvaal to protest against General Botha's statement that many Asiatics were content with the present conditions in the Transvaal as affecting themselves; and whether, having regard to the fact that the British Indian population was now reduced to half normal, the rest having fled the country or been deported, representations would be made to the Transvaal Government to mitigate the treatment imposed on these British subjects.

COLONEL SEELY, in reply, said:—Complete figures for the British Indian population in the Transvaal are not available. It appears from an estimate furnished to Lord Milner in March, 1899, that there were about 5,400 to 5,600 traders and hawkers in the Transvaal at that time. A later estimate made after the war put the total number of Asiatics at over 15,000 before the war. At the time of the British occupation the official estimate was that the Asiatic population barely numbered 2,000. Up to March 5, 1903, 4,902 permits had been sanctioned, but a large number of Asiatics entered the colony without authority, and the total of the Asiatics at that time was put at about 10,000. It is natural that there should have been some diminution in the number, as a proportion of those who left the country on the outbreak of the war must have been unable or unwilling to return. The figures published on page 35 of Cd. 4327 show that 9,158 applications to register under the compromise of January, 1908, had been received before August, 1908, and these covered practically every adult male Asiatic in the country whether legally or illegally resident, and that of these 7,778 had been granted, in addition to 600 who had previously registered. The Secretary of State has no information as to the mass meeting. The action of the Transvaal Government is doubtless taken in pursuance of the law on the lines explained by the Secretary of State in another place on March 24, and as at present advised he sees no reason to make representations on behalf of persons who would appear to be breaking the provisions of laws which have been duly enacted and have received the Royal Assent.

A Cape Protest

Important Correspondence

Imperial Government's Reply

The Chairman of the Mass Meeting held in Capetown last March, addressed the following letter to the Secretary of State for the Colonies in regard to the hardships undergone by the Transvaal Indians:—

Acting under a resolution passed unanimously at a representative meeting of Indians resident in the Cape Colony, I have the honour to forward for your information the enclosed copy of resolutions which were carried enthusiastically and unanimously.

I would respectfully urge upon you the grave importance of these resolutions. The feeling throughout the local Indian community is intense; and the impression, if one may judge from the fervent utterances of influential speakers at our meeting and from the general conversation that one hears in everyday life, is fast gaining ground, that British Indian subjects can no longer hope for that protection of their rights and liberties and freedom which they had hitherto supposed were guaranteed to them by the flag of England. The long delay on the part of the Imperial authorities in intervening on their behalf is unintelligible; and I have therefore to request you to give our request for the appointment of an independent Royal Commission to inquire into the grievances of our Transvaal compatriots your earliest and most serious consideration.

I have pleasure in enclosing you a copy of the proceedings of our meeting as reported in the *Cape Times* of the 9th inst.

In reply to the above, the following communication has been received under date the 27th ulto., from the Private Secretary to the Governor of the Cape of Good Hope:—

With reference to your letter of the 9th March, addressed to the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies, relative to the position of British Indians in the Transvaal, I am directed by the Governor to inform you that His Excellency has received a despatch from the Secretary of State, in which Lord Crewe requests that you may be informed that he has duly received your letter and that the penalties to which Indians are subjected in the Transvaal are due to their own action in refusing to obey the law of the Colony.

The Secretary of State further points out that the Transvaal law in question has received His Majesty's sanction, and that Indian subjects in the Transvaal would consult their own interests and loyalty by conforming to it.

Lord Morley's Reforms

The *Saturday Westminster Gazette* recently commented as follows, under the heading "Real Reform in India":—

On Wednesday Lord Morley announced the appointment of a native member to the Council of six which, with the Viceroy, forms the supreme Executive of India. There has been some shaking of heads over the step, and for that Lord Morley was, without doubt, fully prepared. What has been done, nevertheless, is wise and judicious, and was, in fact, absolutely essential as a guarantee of the real character of the reform which is being offered to India. From the time of the Queen Victoria's proclamation in 1858 the promise has been constantly repeated by the British Government that natives, "of whatever race or creed, shall be freely and impartially admitted to offices in our service the duties of which they may be qualified by their education, ability, and integrity duly to discharge." So long as this was held not to apply to the appointments in which it was upon the Government to show that they were prepared to extend the most unreserved confidence in native judgment, it was possible to India to say that race and creed constituted a real bar. Lord Morley, seeing this, has from the beginning insisted that this last test of confidence must be conceded, and in that he has had the fullest support of the Viceroy. Nor is he wholly without experience in this matter. Two Indian gentlemen sit upon the India Council in London, and Lord Morley has borne testimony to the advantage of that arrangement, as well as to the fact that the concord between these representatives of native opinion and their colleagues has been unbroken. The further step that has now been taken has been carried through with careful judgment. Mr. Satyendra Sinha, who is appointed legal member of Council, is a lawyer of high repute and great practice, who makes a real personal sacrifice in accepting this new place. He is the holder of important legal offices, is in close touch with European society, and has the highest professional and personal character. We believe that his selection will command the sympathy of all those Englishmen who have breadth enough to look at the position from the Indian as well as the English point of view. Its effect will be to give fresh vitality to the whole scheme of reform designed to cure the unrest which has shown itself as sedition in its extreme manifestations. Such a change cannot be, and could scarcely be expected to be, acceptable to that older school that regards India as a region to be governed by a strong and disinterested bureaucracy. Their misgivings arise naturally from the departure from a system which in the past, and under other conditions, has

produced excellent results. As Lord Morley has not shrunk from repression when he believed it to be necessary, so he now believes that reform, to be acceptable, must be real. We believe that he is choosing the path of safety as well as the path of honour. His latest step will give hope and strength to that reforming party in India which is thoroughly loyal to us.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

AT VEREENIGING. At Mr. Aswat's store, the game still goes on merrily. No sooner is one Manager imprisoned, then another steps in to take his place, to meet with a like fate. On the 19th instant, Mr. A. Varadan Chettiar entered upon a three months' term of imprisonment. He was followed on Friday by Mr. N. M. Naidoo, who was followed, in his turn, on Saturday, by Mr. Govindjee, whose successors were Messrs. Raju Naidoo and Muthu, who went to gaol to-day. Volunteers are still forthcoming to take charge of this remarkable store. Its owner, Mr. Aswat, the well-known merchant, who was acting recently as chairman of the British Indian Association, will be released on the 2nd June.

ARRESTS AND DEPORTATIONS. Last week, at Pretoria, two Tamils were arrested for hawking without a licence. They went to gaol for one month with hard labour, refusing to pay the alternative fine of £10 that was imposed. Mr. Choolal Panachand, who, it will be remembered, was recently ordered to be removed to Delagoa Bay, has been deported to India by the Authorities, notwithstanding that he possessed rights of domicile in Portuguese Territory.

FURTHER RELEASES. On Tuesday, at Johannesburg, were released Mr. Omarji Saleji, Vice-Chairman of the Hamidia Islamic Society, Mr. G. P. Vyas, and Mr. David Ernest, the first from the Fort, the others from Diepkloof. They were received by enthusiastic compatriots at the prison gates, and escorted by them to the Mosque-ground. After suitable speeches had been made, the guests were taken to Mr. Cachalia's residence, where refreshments were provided. All three ex-convicts expressed their determination to suffer further imprisonment until justice was satisfied. On Saturday last, Mr. Feroze was released from Diepkloof Prison, and, on Tuesday, Mr. Somabhai Patel from the Gaol at Houtpoort.

PASSIVE RESISTANCE IN ENGLAND. A S.A.A. Press Agency telegram states that the passive resistance movement in connection with the education question is being re-organised. The various opposing sections of the

community are uniting on a national basis.

The lesson set by those opposed to the Education Act is an admirable one for the Transvaal Indian passive resistors. Without unity and determination success is hopeless. Let them, then, unite the examples of the English passive resistors and the whites in South Africa who are achieving Closer Union, and let them drop their differences.

THE POLICE. Surely, it was beneath the dignity of brave men to do the paltry work which Captain Potter set his Constables to do on Monday. The problem was how to prevent the demonstration of welcome which a thousand Indians, with not a few Chinese sprinkled among them, were determined to accord Mr. Gandhi. That was the problem. It has been so generally stated that passive resistance has broken down, that it touched the honour of the Government to have this convenient falsehood so palpably refuted. There must be no demonstration. In Pretoria, the prison officials descended to the trick of discharging Mr. Gandhi at half-past-seven, instead of nine, o'clock. Nine o'clock was the hour promised, but a lie more or less in such a brave cause does not count. The end, of course, justifies the means. But Johannesburg must be dealt with in a different way. So a large number of policemen was requisitioned to confine the Indians, who had come to welcome the ex-convict, within a narrow space, and prevent their joining their leader as he was removed to a cab. It was a mean trick and it failed. Even the co-operation of a line of cabs was not sufficient to hold back the enthusiastic men, and while the policemen, headed by their Chief in civilian clothes, and ordered by Inspector Vernon, who was in his glory, used force and unnecessary roughness to hold the men in check, their victims melted away, found a means of exit at the back, and joined the great procession, leaving the brave constables to guard a silent line of posts. How mean and paltry all this seems. How weak and fearful the Government must be that stoops to do it!

INSOLVENCY. A Notice in the *Natal Government Gazette* of the 27th ulto. contains (a) list of uncertificated insolvents, whose estates have been placed under sequestration during the six months ended the 31st March, 1909, and in whose estates final accounts have not been confirmed, showing 21 Indian names out of a total of 62; and (b) a list of uncertificated insolvents in whose estates accounts and plans of distribution have been confirmed during the six months ended the 31st March, 1909, showing 9 Indian names out of list of 44.

Facts and Comments.

JAPANESE IN AMERICA. A telegram from New York states that in the current number of *The Outlook* of which Mr. Roosevelt is joint editor, he insists on the necessity of limiting Japanese immigration into the States. —S. A. A. Press Agency.

A SPIRIT OF MODERATION. The coloured voters of Cape Colony have never yet sent one of their own people into Parliament, partly probably because they realise that this would be a tactical error, and partly because they have not yet found amongst their own ranks a leader capable of commanding sufficient attention in Parliament to justify them in sending him there. This would seem to point to the existence of a spirit of moderation and good sense among them. —*News, Pretoria*.

ARRANGING THE LIFE OF OTHERS. "If only every man understands that he not only has no right but has no power to arrange the life of others, and that the business of each man is simply to arrange his own life in accord with the supreme religious law revealed to him—then the painful, beastial organisation of life—so incompatible with the demands of our souls—of all the so-called Christian peoples which is now becoming worse, will vanish of itself." —*Tolstoy, in the Fortnightly Review*.

Latest Telegrams from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

The remanded case of the three Heidelberg Indians charged with failure to produce registration certificates was heard to-day, they being sentenced to three months' rigorous imprisonment or a fine of £50. All preferred gaol.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Empire-Day	231
Another Imperial Conference and Closer Union	231
An Imperial Insult	232
Indians in Crown Colonies	232
Our Coloured Friends	233
The Rhodesia Ordinance	233
OTHER ARTICLES:—	
Rhodesia Asiatic Ordinance	233
Farewell To Rev. John Gould	234
Mr. Gandhi's Release	235
Hoksburg Location	236
Imperial Parliament	237
A War between East and West?	238
Cape Notes	239
The Population of the Transvaal	
Indians	240
A Cape Protest	240
Lord Morley's Reforms	240
Notes on the Transvaal Struggle	241
Latest Telegrams from the Transvaal	241
CORRESPONDENCE:—	
A Tamil School	246

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીડેસ, શનિવાર, તારીખ ૨૬ મી મે ૧૯૦૬.

અંક ૨૨.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પ્રોસ્ટી-તા. ૨૬ મી મેથી, તા. ૪મી જુન સુધી, ૭૦ સં ૧૯૦૬.

શનિવાર, તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬.

હોલિ-વેડ યુઃ ૧-થી એલ યુઃ ૧૫ સુધી, સંવત ૧૯૨૫.

સત્યાગ્રહી કાણુ થઈ શકે?

મુસલમાન-તા. ૮ મી જાન્યુઆરી સુધી ૧૪ મી જાન્યુઆરી સુધી, ૧૩૨૭ બીજરી.

વાર.	પ્રારંભ	સંક્રાંતિ	સંક્રાંતિ	સંક્રાંતિ	સંક્રાંતિ	સંક્રાંતિ	સંક્રાંતિ
શનિ.	૨૬	૧૦	૮	૧૬	૪	૫	૪
રવિ.	૨૭	૧૧	૯	૨૦	૫	૬	૫
સોમ.	૨૮	૧૨	૧૦	૨૧	૬	૭	૬
મંગલ.	૨૯	૧૩	૧૧	૨૨	૭	૮	૭
બુધ.	૩૦	૧૪	૧૨	૨૩	૮	૯	૮
ગુરુ.	૩૧	૧૫	૧૩	૨૪	૯	૧૦	૯
શુક્ર.	૧	૧૬	૧૪	૨૫	૧૦	૧૧	૧૦
શનિ.	૨	૧૭	૧૫	૨૬	૧૧	૧૨	૧૧

અનુક્રમણિકા.

સત્યાગ્રહી કાણુ થઈ શકે?	૩૩૦
આચાર્ય...	૩૬૦
પ્રતિનિધી કુલિયો...	"
હેલ: અવરોહ...	"
મી. ગાંધીજી જેલમાંથી છૂટ્યા...	૩૪૧
જેલ-સંસ્કારમાં અવરોહ...	૩૪૪
વડી પાવનમેદમાં દરશનલગાવી દીધી.	૩૪૫
નાતલમાં હોલી કેળવવાની...	૩૪૬
આલુ વરતમાન...	"
મરો જેલમાં ગીતો અનુભવ...	૩૪૭
કેપતા હોલી...	૩૪૮
રેડિયોઆનો કોશીઆદીક કાપદો...	૩૪૯
દરશનલગાવી લઈત...	૩૫૦
મી. ગાંધીજી જવનવરતાવ...	૩૫૧
દાદુરતલના અચરો...	"
વિદ્યાવતથી અનુભવલક્ષ અચરો...	૩૫૨
નાદરી કેરતની મોટીતો મોટી...	૩૫૩
શહેર ખાલર કાવ...	"

દરસપાઠમાં સત્યાગ્રહની લગામ એટલી લાંબી ચાલી છે ને એવી ચાલી છે કે અણે તેમાંથી ધણું જેલ-સીખી-સરખા છીએ. ધણાઓએ જાતિ અનુભવ લીધો છે. એટલું તો જાણુ કે તેમાં માનવ પદ્યું છે કે આ લડનમાં હરવાનું તો છે જ નહીં. અમુક વસ્તુ ન મળે તો આપણે જેલ શરીરે છીએ કે તેમાં સત્યાગ્રહીની કચાલ છે. કંઈ સત્યાગ્રહી કચાલ નથી. આ વાત જાણુ પાનપૂર્વક સમજવા જેવી છે. શરીર બાની લગામમાં આવે નિયમ લાગુ પડતો નથી. તેમાં જે જરૂર મળે સારે માત્ર જરૂરપાની કચાલ ચીજ દાર શાવ એવું નથી હેતુ. લગામ આવી અલગુર હવ જતાં બીજા સધતો કાચો રોપ તો દાર ચાવ છે. જેમકે તેઓને કરતાં સમોચાની પાસે વધીઆર સરસ હોય. અથવા તેઓને જગ્યા સરત મળી હોય. અથવા તેઓની પાસે કળા વધારે હોય. આવા ધણુક અદારનાં કારણેથી શરીર બળવા સત્યાગ્રહની લગામ ચાવ છે. પણ સત્યાગ્રહી જાનવારને અદારનાં કારણે બીજાકુલ અડ અણુ કરી યાત્રાગ નથી. માત્ર તેઓની કચાલજ તેઓને નડે છે. વળી સાધારણ જગામમાં જે પક્ષ દાર આપ તેના બધા માણસો દારાં ગણાય અને હરે છે. સત્યાગ્રહમાં એકની છત્રીથી બીજા વાલે જલ્યા ગણાય, પણ બધા દારે જતાં જે પોને હર્યા નથી તે બીજાની દારથી દારતો નથી. જેમકે દરસપાઠની લડન માં વણા દીધી પૈર કાવડને તારે અપ તોપણ જે તારે ન ચાવ તે તો નથી જ ચો ને તેથી તે જલ્યા છે.

તારે આવી જે સરસ-દાર બિનની-એકજ પરિસ્થિતિની લગામ જે કાણુ લડી શકે એ વિચાર કરતો મરડેલો છે. તેમાં વી આપણે દરસપાઠની લડતનાં કેલોંક

પરિણામો સમજી શકશું અને બીજા લગામો અથવા બીજા અવસરો એ લડત કેમ લગાવ ને કાણુ લડે એ જોઈ શકશું. સત્યાગ્રહનો અર્થ એનાં આપણે દેખીએ છીએ કે પહેલી શરત તો એ છે કે તે લડનવાળાને સત્યનો આશ્રય-સત્યાગ્રહ અર્થ-હોયું એવું. એટલે તે માણસે માત્ર સત્ય ઉપર આધાર રાખ્યો એવું. એક પણ દલીલો ને એક પણ દુધમાં એમ ન થય શકે. એવો માણસ વચમાં કયારામ જવાનો. સત્યાગ્રહ એ કંઈ માનવી પપુડી નથી. તે વળે તો વગાડ્યું તરી તો ચાલી જાયું એમ માનવાર રખડી મરડતો. શરીર બળની આપીવાળા અથવા શરીરબળ નથી ચાલુ એટલે પગણે સત્યાગ્રહી થયું પડે એવું માનવારજાજ જલ્યાલ લડે છે એ તદ્દન નમાલી વર્તા છે. અણુ માનવારને લગામી ખપર નથી એમ દલી શકાય. સત્યાગ્રહ તે શરીરબળ કરતાં વધારે મજબૂતી છે ને તેને આપણે શરીરબળ એક તલખામાં રહેવું છે શરીરબળમાં થાવ નાન એ છે કે બળીઓ માણસ પેતાના શરીરની રચના ન કરતાં રખડાં હોય છે, એ દે કે તે બીજા નથી સત્યાગ્રહી તો પેતાના શરીરને કાજ નથી મણતો. તેનામાં બીક તો પેલીજ ન શકે તેથીજ તે બહારનાં દલીઆર બારણ કરતો નથી. અને એવાનાં દર રખડા વિના અત લગી જુએ છે. એટલે સત્યાગ્રહીનામાં શરીર બળના કરતાં વધારે દિમન હોવી જોઈએ. આમ સત્યાગ્રહીને પ્રથમ તો સત્યનું સેવન, સત્ય ઉપર આરથા હોવાં પડે છે.

તેનામાં પેસાડી બેરકરી હોવી જોઈએ. હોલન અને સત્યને સદાય અણુપત્તર રહેલો છે ને આખર તત્ત્વ રહેશે જે દેવતને વળાય છે તે સત્યને વળાવી શકતો નથી એ આપણે દરસપાઠમાં ધણુ દીધો ના દ. મ. ગાંધીજી. આનો અર્થ એમ નથી કે સત્યાગ્રહી પાસે દેવત હોવાજ નહીં. દેવ સાવ પણ પેસાડી તેના પાસેજ ન ચર્ચ શકે સત્યને સેવનાં પેસાડી રહેલો છે નહીં ને તે દાચતો મેલ છે એમ કામજી તેને જોઈ કરતાં એક જણાર પણ આચરો ખચાય નહીં. આણુ મન

જેણે ન કર્યું હોય તેનાથી સલામત નજરે લેવાય. વળી જે દેશના રાજાની સામે સલામતી થતું પડે છે તે દેશમાં સલામતીની પાસે દોહત હોય છે એ મુશ્કેલીની વાત છે. રાજાનું પણ માથુંસતી ઉપર નથી આલતું, પણ તેની દોહત અથવા તો તેની ખીક ઉપર આવે છે. કાંતો ખાતો છુટી લેવાની વાતથી અથવા તો તેના શરીરને નુકસાન પહોંચાડવાની ખીકથી રાજા સંપત પાસેથી જે કરાવતું હોય તે કરાવે છે. એટલે જુલમી રાજાના રાજ્યમાં જુલમી જુલમમાં આમ લેનાર માથુંસતીજ પેસો રાખી કે એકઠો કરી શકાય છે. જુલમમાં આમ લેવો એ તો સલામતીથી ધાય નહીં એટલે આવી સ્થિતિમાં સલામતીએ શરીરનાં તંત્રની માનવી પડે છે. તેની પાસે દોહત હોય તો તેણે તે ખીમ દેશમાં ગામથી નેહ્યો.

સત્યાગ્રહીને કુટુંબની માયા છોડવી પડે છે. આ બધું અપરી વાત છે પણ સત્યાગ્રહ તેના નામ પ્રમાણે તત્તવારની ધાર રહી છે. અને આમાં પણ કુટુંબ તો લાભ જળાય છે. કેમકે કુટુંબીઓને સલામતી લગતી લાગતો વખત આવે છે અને એ લગતી જેને લાગી તેને પછી ખીજ છુટા રહેતી નથી. અમુક કુટુંબ વેહત-પત મમાવતાં, જેવ જતાં કુટુંબ તું શું થશે એ શોક કે શંકા થવાં ન લેખ્યો. જેણે દાંત આપ્યા છે તે આવજી આપશે. સરખ. વીજી. વાવ, વર રિગેરે બધાનક જતું કે પ્રાણીને પોતાનો ખોરાક જે આપી રહ્યો છે તે માથુંસ જાતને ભુજવાયો નથી. આપણે જે વધમાં નાખીએ છીએ તે શેર જાળવીનાં કે મુદી ધાનના નહીં પણ ખટ મધુરા સવાદ કરવાનાં. રાહ સહન થઈ શક્યા પુરતાં જેવાં તેવાં કપડાંનાં નહીં, પણ રેશમ કીનખાખાં. જો આ લગતી મુશ્કેલીએ તો કુટુંબના બરજી પે.વફતી ચિંતા થોડીજ રહે છે.

આ સંજોગોએ વિચારવા જેવું છે કે શરીરજળ અજમાવતાં પણ આમાંનું ધણું નજરું પડે છે. જીખ, તરસ, થડ તાપ વેડવા પડે છે. કુટુંબમાયા છોડવી પડે છે. પેસો જતો કરવો પડે છે. બોયર લોકોએ શરીરજળ અજમાવતાં આ બધુંએ કર્યું. તેઓના શરીરઆમદમાં ન અપણા સત્યાગ્રહમાં તકાવત એ મોટો છે કે તેઓની બાજી પાસા બાજી હતી. વળી શરીરજળથી તેઓ મગર થયા. અર્થાત્ જીવતા તેમાં તેઓ પોતાની આમતી હા. હાથી મયા. જા.મતી સામે જાણીથી

હિંમતથી લડ્યા તેથી તેઓ હવે આપણી ઉપર બહીમ થઈ બેઠા છે. સત્યાગ્રહી લડીને જીતે ત્યારે તેની જીતનું પરિણામ તેને તેમજ ખીજને સારુંજ આવે સત્યાગ્રહી કાંઈ દિવસ સત્યને જાળવીને જાણીમ ન જાય.

આમ સત્યાગ્રહી કાંઈ થઈ શકે તેના વિચાર કરતાં હેવટ એ આવે છે કે જે ધર્મ-દીન-ઉપર ખરી આસ્થાવાળો હોય તેજ સત્યાગ્રહી થઈ શકે. મુખ્યમે રામ બ્રમ્હમે છુટી એ આસ્થા નહીં. દીનનું નામ સહ દીનથી ઉઠતાં કામ કરવાં એ દીન નહીં. પણ જે ધર્મ, દીનને ધમાન ખરી રીતે જાળવનાર છે તેનાથી સત્યાગ્રહી થઈ શકાય. એટલે કે જે માથુંસ ખુલા કે હથેર ઉપરજ બધું છોડે છે તેને જગતમાં કદી દારવાનું રહેતુંજ નથી. લોક હાથી કહે તેથી તે હાથી અણખ નહીં. લોક જીવ્યા માને તેમાં જીત પણ નહીં. તે તો જે જાણે છે તેજ જાણે છે.

આ સત્યાગ્રહનું ખરું સ્વરૂપ છે. તેને કંઈક લાગે દરસવાલના હોદીએ જાણુ છે. જાણીને કંઈક લાગે તે પાણુ છે. તેટલામાંથી પણ તેનો અમુક રત આપણે આપી શક્યા છીએ. જેણે સત્યાગ્રહને ખાતર સર્વ જતું કર્યું છે તેણે સફ મેળવ્યું છે. કેમકે તેઓ સતોપ માને છે. સતોપ એ સુખ છે. બાકી સુખ કાંઈ જાણુ છે! ખીજું સુખ તે તો ઝાંઝાની જેમ છે. જેમ તેની આમળ જાણુ છીએ તેમ તે તેટલું દુર દેખાય છે.

આમ વિચારી દરેક હોદી સત્યાગ્રહી બને એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ. એ હથીઆર હાય આવશે તો બધાં અન્યાય થી થતાં દુખને દુર કરવા તે કામે લાગશે. તે અર્જન નહીં પણ દેશમાં વધારે ઉપ યોગી છે. માત્ર તેનું ખરું સ્વરૂપ સમજવું જોઈએ, તે સમજવું સહેલું તેમજ અઘરું છે. શરીર જાળીયા પણ કાંઈજ થય છે. લારે સત્ય જાળીયા તેથી પણ થોડાજ હોય.

આહાર

અમારા પ્રતિનીધી જે સાકેય કેરડ લાઇનમાં છરપોએ, અમર્જો, તથા પોરડ શેપરડેન વગેરે દેશીએ મયા હતા, તેમને જે જે હોદીલાઓ તરફથી મદદ અને સમર્થ આપવામાં આવી છે તેમને, અમે અંતરજી પુરવડ આહાર માનીએ છીએ.

“પીધેલા કુલોઓ”

આવા મથાળાથી જોહા-સમરગનું ‘લીડર’ છાપું નીચેની ફરીકત જણાવે છે “અરમ સં-કુપ લોકેશનમાં રહેતા હોદીઓ આજ કાલ મોટી સંખ્યામાં રહુ એછા પીધેલ નજરે પડે છે. આ બાગમાંથી ગઈ કાલે એક હોદીની પાસેથી નીચીની અરધી ખાટલી મળી આવી હતી. આજે તેને માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. માજીસ્ટ્રેટ તેના ઉપર દડના કાયદાનો કામ કરવાનું તકેમત રાખ્યું હતું અને તેનો મુકદ્દો આગળ ઉપર મુકતની રખ્યો છે. આ લગામાં ફારની જે બદી આમ એકાએક જેવામાં આવી છે તે વિચારવા જેવું છે. પોલીસમાં સરકારી નવી નીચાળ સ્થપાએલી છે તેમાં બધાના વિદ્યાર્થીઓ ના લાગને સાર આ લોકેશનને ત્યાંથી ખસેડવાની જરૂર છે એમ અમારું કહેવા માં આવ્યું છે. ફાર પીશે ત્યાંસુધી ત્યાં રહેતા કુલીઓની સાથે સ્લગન સુપરશે નહીં.” અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ હાકીકત ખોટી હોય. જો ખરી હોય તો તેમાં આખી હોદી કામ ઉપર બદ નામી છે. અરિસત્તરગમાં જેર ભેગવેશો આઠો વેચવાના ચુન્દા માટે કેટલાક હોદી ઓને પકડવામાં આવ્યા છે. તેઓ તેમાં તલન નિર્દોષ કરે તોપણ તેવા ચુન્દા માટે હોદીઓ ઉપર થઈ પડે એ જેમ કામને નુકસાનકર્તા છે, તેવી રીતે ફારની બદ ફેલીનો આવો ચારજ હોદીઓ ઉપર આવે એ પણ નુકસાનકર્તા છે. હોદી કામે પોતાના આપણે કપાંય કાપ ન લાગે તેને માટે બધું ચેતીને ચાલવાનું છે, કેમકે આપણા ઉપરનો અન્યાય તથા તકલીફો દુર કરવામાં આપણા વરતન અને આપણી રહેણી કંઈની આપણે પ્રથમ સારી કાપ પાડવાની છે.

છેલ્લા ખબરો

[અમારા પ્રતિનીધીનો તાર]

શુક્રવાર.

વધુ જેલીઓ

સરદીશીકેટ નહીં બતાવવા માટે હોદી ગરગાત નજી હોદીના ફેસ મુકતની નહા હત. તેને મુકદ્દો આજે મળ્યો છે તેમાં તેમને નજી માસની સખત મજુરીની જેમ અથવા ૫૦ પૈડાના ફેડની સખ મળે છે. જણે જેલમાં મયા છે.

મી. ગાંધીનું જેલમાંથી છુટવું

પાર્ક સ્ટેશને ૧૦૦૦ માણસની હાજરી

દબકા ભરેલું જંગી સરથક

મીટીંગ તથા સાંપણોના હેવાલ

(ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

જેલમાંથી આવકાર

સોમવારે મી. ગાંધી છુટવાના હોવાથી જ્યાં ને ત્યાં તેને લેવા જવાની વાતો ચાલતી હતી. સવારના છ વાગે દોહોઓ તરફ ચાલે પોતાના મીત્રોને જગાડતા જણાતા હતા. મી. પ્રભાકર જોશી અને મી. થંપી નામક તથા બીજા તામીલોએ તો સાડા છ વાગતાં જેલ તરફ કુચ કરી હતી. સરકારે જાણ આપી જેલ પાસે જોશી તો મી. ગાંધીને મોડા છોડશે એ ખબર હોવાથી તેઓ પુલની બીજી બાજુએ અને હોસ્પિટલ પાસે તરફ સંતાઇ રહ્યા હતા. પોરડોએ જોશી કે જાણ આપી નથી તેથી મી. ગાંધીને સાડા સાત વાગે છોડી મુક્યા. તેઓ એક હાથપર જોવારકેટ અને બીજા હાથમાં પુરતકોનો એકો છપાડી ૨૦ કદમ ચલ્યા ન હોય ત્યાં તો મી. થંપી નામક અને બીજા તામીલો દોડી ગયા, અને વિનયથી અંજલિ દર્શન કર્યું. બોલે તેઓએ લીધા. આમ મી. ગાંધી મી. જોશી, મી. નામક અને બીજા તામીલો વાતો કરતા શહેર તરફ આવ્યા. રસ્તામાં મેસરસ કામલીઆ અને બીજા મળ્યા. આ બધા સાથે મળી નકી કરેલા મસજીદ પાસેના હોલમાં ગયા. મી. શેલત આઠ વાગે જેલ કરવાને ગયા જ્યાં ભરેલા દાર ખબર મળ્યા કે મી. ગાંધી સાડાસાત વાગે છુટ્યા, અને દોહોઓના સાયમાં ઠાઉનમાં ગયા એટલે પાછા ફર્યા; અને રસ્તામાં મળ્યા તેને ખબર આપ્યા કે મી. ગાંધી છુટી મસજીદ તરફ ગયા છે. આ વાત જોતજોતામાં ટાઉન અને લોકો શનમાં પ્રસરી મઠ, અને લોકોનાં ઢોળાં મસજીદ તરફ આવવા લાગ્યાં. મી. ગાંધી મી. બાલને ત્યાં આઠ વાગે લેવાના

હતા. જેથી તે તરફ સહુ ગયા. જેલ-સંચાલક તારો કરી ખબર આપ્યા કે મી. ગાંધી છુટ્યા છે અને ૧૦-૪૫ ની ટરેનમાં છપડી ૧૨૫ ના અમરે પારક સ્ટેશને આવી પહોંચશે નારનો ખલાસ થતાં મી. ગાંધી અને તેની સાથેના દોહોઓનું સરથક મસજીદ તરફ આવ્યું. તારો કરવા તથા સ્ટેશનપર જઈ દોહોઓના જવાને મી. ગાંધી સાથે તેજ ટરેનમાં જવા વાંધો ન આવે માટે ફરકવાસ અને સેકન્ડ ક્લાસનાં કમ્પાર્ટમેન્ટ વધુ રીઝર્વ કરાવવાનો અમ મી. મોરરજી જેલ-સંચાલક થી આવેલા તેમણે લીધા. જેલ-સંચાલક થી મેસરસ અમદુલ મુરદુસદાર, (એ. એ. સિ. ઇ. એ.) દિલ્હીખાન, મહમદ હાજી દિલ્હી, મુસા સુલેમાન બીખજી અને બીજા ઘણા મી. ગાંધીને વધાવવા પ્રીટોરીઆ આવ્યા હતા, આ બધા પછુ સાથે સાથે મસજીદ પાસેના હોલમાં ગયા. પ્રીટોરીઆ દોહોઓ પૈકી જણાતા મેસરસ વર્લી મહમદ (એ. સિ. ઇ. એ.) હાજી કાસમ, જલી લતીફ, મમળલાલ તથા છોટાલાલ પટેલ, એમ. એલ. પટેલ, અહ મદ તરફખાન અને બીજા ઘણા હાજર હતા. એકંદરે આશરે ૨૦૦ થી ૩૦૦ આદર્શો જમાવ થયો.

મીટીંગ

મીટીંગ શરૂ થઈ. મી. વલી મહમદે ચેર લીધી, અને જણાવ્યું કે મી. ગાંધી પછુ માસની જેલ બેઠા છુટ્યા, તેના માનમાં આ મીટીંગ છે. તેમને જેલ શાંતિ મળી હતી તે સહુ જણો છે. બધા તેમની માફક કરે તો આપણું માન્યું સહેજે મળે અને લડતનો ખત આવે. આપણા કુસંપતીજ આ લડત લખાય છે બાજુ વખત નથી છતાં મી. ગાંધી કાંઈક કહેશે.

મી. ગાંધીનું સાંપણ

મી. ગાંધીએ જણાવ્યું કે અમું બોલવા વખત નથી. હું નાસ્તો કરવા ગયો તેથી કેટલોક વખત પુનાઈ ગયો છતાં થોડું કહું છું. જે ઉપર તમે ધ્યાન આપશો. મારા જેલ અનુભવથી કહી શકું છું કે જેલની જીંદગી બાળખી છે. આપણે માગીએ છીએ તે મળવાનું નેહમે. હું છુટતાં જોકે છું કે શુભ છે તે શુભ રહેશે. ચેરમેન કહી ગયા કે કુસંપતી આ લડત લખાય છે, પણ મારા માનવા પ્રમાણે તેમ નથી. આપણા બાંધકો ડર છે અને તેથીજ જેલો ભરાતી નથી. જે નિડર છે તે જેલમાં જાય છે, અને જશે. અને તેમજ થવું જોઈએ. એવું જણાય છે કે જેલમાં કાંઈક કુખો પડ્યાં છતાં છુટેલા પાછા જવા એકે પમે છે. જે રસ તરીકે જેલ રસ ચામે તે પાછો નહીંજ પડે, પણ દરવખત જેલમાંજ જશે.

ચીફ પોરડો છુટતાં અને કહ્યું કે "તમે પાછા જેલમાં આવશો નહીં એમ સલાહ આપવી તમારે માટે મારે નકામી છે; કારણ તમે તે માનો તેવા નથી." આ બતાવે છે કે તેના મન ઉપર સત્યાગ્રહની કેવી છાપ પડી છે. અને બહાર સુખ જણાવું નથી. જેલમાં હું નીચવાનું બુદ્ધિ-પરમેશ્વરની બંદગી કરી ચકતો હતો. બહાર અને તેમ કરવા વખત નહિ મળે. પાં વાગે જેલમાં જેલોઓ ઉઠી પધારી વાળી તરફવાર ચાપ તે માટે બતી થતી, અને અર્ધ કલાક બાદ એકાદ જતી. બતી એકાદતાં અંધાર થતાં દાર જેલો બાંજતની બંદગી અર્થ કરે, જ્યારે અને તો પુલની બંદગી કરવાનો ડીક અવકાશ મળતા હતા. કાલે તેણે અવકાશ અને સરજતા નહીં મળે. આપને મન સુખ હશે. જેલમાં કુખ ને બહાર સુખ એ હું તો નથીજ માનતો. જેલ જતાં ડર નારા રજીસ્ટર થયા વા થાય છે. છતાં તેમને બગવવાની પણ ફરજ છે, જે તેઓ બગવવી શકે છે. આપણા ખરા મારગથી તો કાંઈ વિરૂદ્ધ નજ દોષ, અને દોષ તો તેને દોહી ન કહેવાય, પણ તેવા તો દોહી હું નખોદ વાગનારાજ કહેવાય. મી. હાજી કાસમ સાથે મને વાત કરવાનો વખત મળી ગયો એ સાફ થયું છે. શું કરવું તે તેમને પૂછશે તો જણાવશે. અને તેમ કરશે તો મદદ કરવા જવુંજ યશે. જેલ થી છુટતાં હું રાજી નથી, પણ નારાજ છું. અને આજે મી. બાલે ત્યાં નાસતાં માં સાકરના બાલ આપ્યા, પણ તે મને એર

જેવા પ્રત્યા. કરેલું. એ કે માં ફરક મહત્તમ મી. રૂનમણ તથા મી. જોશી અને બીજા, તેમજ રાજ્યી બની કહ્યું તે મારો મોટો દીકરો દરિયાકાંઠાનું જેલમાં છે, જંગલો અહીં મદિતાથી વધુ વખત હજી જેલમાં ગાળવતો છે. મને સાર ત્યારે જ લાગે કે હું જેલ ગઈ, અને તેમના પછી છૂટ્યા પામું. આ કેમ ગાય એ અજર અત્યારે પડતી નથી. મને તો રૂંધે સાર સુખ અપાયું તે જેલમાં છે. આપણુ પણ મારે જેલમાં સારી લાગે છે. હું મરાઠી બનશે ત્યાંસુધી તો જેલ જઈ તેમના પછી છૂટું તેવું જ કંઈ પ્રયત્ન કરું છું, પણ જેલમાં રહેવાનું બનવું નથી તમને કહેવાનું અથવા વિનંતિ તે જેલ કે દરિયાકાંઠાએ જેલમાં જવું એજ ઉત્તમ છે. તેમ ન થય તેવા માટે મેં મી. હાજી કંઈમને કહ્યું છે તેમ કરશો. શ્રી. ઇ. એ. અને માણસો બીજારી થઈ ગયાં છે. આમ મેં જેલમાં મી. પેલાકના કારણથી જાણ્યું છે. તો હવે વેપાર કરનારાઓએ બીજામાં હાથ નાંખવો જોઈએ. સાંભળ્યા પ્રમાણે તેમ થયું શરૂ થયું છે, પણ તે પુરું નથી માનવા. તમે જહુ ઉદર દિલથી આપો. તેનાં ખુદા પણ રહ્યું રહેશે, અને તમારી હિદાયતા વ્યાખ્યાની ગણ્યું છે. તમે આમ સારા જગ્યામાં બેસાડા, આ મારે તમારો આજાર મની ફરી વિનવું જુ કે માગ્યું મળનાં સુધી જેલો મરે, અને તે મને ત્યારેજ સાંત નથી બેસો. આ વિચાર બીજી સલાહ કે રસ્તો નથી એ તમે પણ જુઓ છે, અને તેમજ તમે પણ માનવા દશો. આ પછી તાત્કાલ સાંભળનારોએને મારે મી. ગોંધી ઉમેશમાં બેઠવા લાગા.

મી. કાંઈડીઆ

હું લોકોને ખેડેલેમ કહેવામાં પહેલો હતો હાથ જોડ્યું તો મારા માનવા પ્રમાણે જેલ જગતના વિચાર બીજા જગ્યા ને તેમ મળી શકાય. તેમજે મી. રૂંધેમી દીકરી, થણા બાગ લીધો, બોલ્યા. પણ હવે ખુદ તેમનાં દીકરો બેઠે ન કરે એમ કુલ માયું છું. હીંદીએને ખરા દીકરી મદદ કરવી જોઈએ આપણી લડતનો જેલ કે પછાતથીજ આવત નથી. પણ સાચા દિલની મદદ અને સાર હશે તેજ નાંત આવશે કદપણ ન બને એ છે માનવ જીવ જીવ વહેતું છે. લડતની સંગ્રામ્ય તે આપણીજ જૂવ છે. આપણો દરેક છે. જનન રમતનના જોણ છે કે આખી કેમને હું કેમનાં નાખી કુકનો નહીં. આપણો જીવસો તેજો હતો ત્યારે તેમજ

થયું. આપણી પીર ખુદને છે. આપણે આપણી પીર રાખી રાકનાજ નથી. દેવ પણ કામને દેવો આપનારોજ ગણાય. પ્રોટીસીઆના વેપારી અને બીજા કંઈમનું શું કરશે. અથવા શું ચરો, એવા વિચાર કરે છે! પણ એ તેમના કે આપણા હાથમાં નથીજ, પણ ખુદના હાથમાં છે. આ એકજ દેવ કે માણસ મારે નથી પણ સદુ મારે છે. તો બાકીઓ, દેવો છે. દી સાચા દીકરી ચાલવું અને છુટકો સહેજે થશે મહેરબાની કરી પરમીટો દલાવનારા, છરી મુદનારા, અને બીજો દેવો આપ નારા અટકા. લડાઈના કુદરત સદુ જાણે છે. સ્વાસ્થ્યની સલાવાત મન છે, ને જાતે. જન અને માણસ તો ખુદનાજ હાથમાં છે. હું હાથે નથી, અને જનરજ રમતસ હસવી પણ ચકશે નહીં. હસવું છતાવજ ખુદનાજ હાથમાંજ છે. આપણે સામે હોટએ તો ને સાથે રહી છતાં છે. આપણે માગીએ તે બોમયજા હાથક છીએ એમ તો આપણે કરી બનાવવું જ જોઈએ. આપણે હવેમાં રહી હકાર છીએ તેજ માગીએ છીએ. માણસ ખુદને પાત છે. મી. ગોંધીની જીવ હોય તો તેને બતાવી જોઈએ એટલે સહેજે ખુદનો માય. ખુદ બાનો સદુને હક છે, પેલા આપણા હોય ન આપણા હોય, જેલ જગ્યા હોય મા ન જગ્યા હોય તોપણ શું? દેવો ન આપો, અને ખરા દીકરી ચાલો એ માયુ છું.

છેવટે

આ પછી સરખમના આકારમાં સમગ્ર રહેશન ઉપર આવ્યા. મી. ગોંધી તથા તેમને લેવા આવેલા જોહાન્સનરમવાળા, તેમજ તાત્કાલ પોકેટો અને મી. કેલનએ લીગેરે ૧૦.૪૫ ની ટરેનમાં નિરાલતા, અને હુરે અને વહેતવરમના પેકાર વચ્ચે ટરેન ઉપડી ગયા. રસ્તામાં જરમીટન રહેશને કશા દીંદીઓ મળ્યા આવ્યા હતા. જે રી રહેશને મીસીસ છ. બી. ગ્યાસ અને રી. પ્રમાણકર વ્યાસ તેમજ મેસરસ નાનાલાલ દવે અને ગદન વાલા પણ આવ્યા તેઓ ત્યાંથી ટરેનમાં સાથેજ બેઠા હતા.

પારક દેશન

જોહાન્સનરમ પારક રહેશન આવ્યું. ટરેન હતી ન રહી ત્યાં તો હુરે અને વહેમાનરમના પેકારો ચકા હતા. અશરે ૮૦૦ થી ૧૦૦૦ હીંદીઓ રહેશનપર હાજર હતા. મી. ગોંધીને મળ્યા આતુર હતા, પણ પેલીસ બદોજતથી તેઓ તેમાં ફાટા ન હતા. લોકોને મળવાનું હુરમ હતો તો સરકારને કાંતો મળવા ન

દેવાનો કે કાણ જાણે સુધે દરકા કે દવેય હશે કે પેલીસના જાગેમાં આગીજ ન હતી. હીંદીઓને રહેશન પેકારમાં ગણાર, અને બીજાં સ્થળોએ ટેળમાં બેઠવી દીધા હતા. બળે પેલીસ સુધા નેડેડેડ અને જોહાન્સનરમથી દાર બધાઇ હતી. વચમાં વળી માડીઓ અડઅડ હમી સખી હતી. જેથી કાંઈ તજર મુકાવી પણ આવ જનર ન કરી સહે. મી. ગોંધી અને તેના સહીઓ ઉતરીને પેકારમાં જાર આવનાં. તેમને દાર તેજ એકજ દીંદી જે પેલીસની તજર મુકાવી આગળ આવી સહેવા હતો તેજે આવ્યા. ને ઉભા રહેવા કરજ પડી. એક તરફ દીંદીના દરવના પાત ન હતો. તો બીજી તરફ દિલસોજ જેલો મિલકના દરવનો પાતુ પાર ન હતો. રેલવેક મા. કેક, મરીસ કેક, મીસ ડોક, અને પાંચ ગોરા અને આંખો પણ કુદુથી આગળ વધી મી. ગોંધીની મુલાકાત કરવા મુક્યાં ન હતાં. આ વખતે અરસ પડસ મળ્યા તો હરમ અને ન્યાતી માણસેલી ની. ગોંધીની મુલાકાત વખતની લાગણીનું વરણન થઈ ચરે તેમ નથી. રેલવેક વખત ગાડીની દાર પાસે ઉભા રહેતાં પેલીસ જોહાન્સનરમ મી. ગોંધીને આવી રહેવા અને કયાં જવું છે તે પુછ્યું. તેજે કાંઈ પણ દેવમાં બેસી જવા કહ્યું. પણ મી. ગોંધીને ખજર હતા કે ખાસ કેવ નજર ૧૧૬ ની તેમના મારે રેકકમાં આવી છે, તેથી તેમાં જવા જણાવ્યું. પેલીસ તેમને ત્યાં લઈ ગયા.

સરખસ

ખહારના દીંદી ટેળાંએ ગાડીના થોડા છેડી નાંખ્યા, અને પોતાના માનવતા આગેવત મી. ગોંધીની ગાડી ખેંચવા માંડી. રહેશન પેકારમાં પાસેતું રાજુ પણ પછી તેમાં આવી ગયું. હુરે, વહેમાનરમ, ગોંધી ગુજવતની જય, અને અહાહો અકબરના પેકાર ઉપર ઉપર થવા લાગ્યા. આ વખતનો દેખાવ એવું વરણન કરતાં પાર આવે તેમ નથી. પણ કહેવું જોઈએ કે લોકોના આનંદનો પાર ન હતો. ગાડીની પાછળ અને પાછુમાં હીંદીઓ આવતા હતા. ચીના ચાની પણ સારી સંખ્યાએ સરખસમાં બાય લીધી હતો. જનમાં તેમજ માળીએ મળાએ અને પગરતા ઉપર સાંખ્યાજાં ગેરા બરદ અને રાંઓ પણ આ દેખાવ જેલ અશ્વયં થતાં જણાતાં હતાં. તેમની કુદથી એમ પણ કહી શકાય કે લોકોની માનસી અને ઉત્સાહથી ગેરી પ્રજનાં

પણ હવે સરકાર દ્વારા અને તેથી તેમને સરકારના અન્યાય સામે અભ્યુત્થાને અને દારીતા સત્યાગ્રહ સામે પ્રિતીની લાગણી થતી ખુદશી દેખાઈ આવતી હતી. આ સત્યાગ્રહમાં વળી નવનતા હતી તે ગીર્વા ઉરે મી. હુસેન મુસાદ અગમ્ય પાળાએ પુરી કરી આ બહાદુરે મી. ગાંધીની માફતી રાખી ગાંધીના દંત્યમ પામે ચાલવા માંડ્યું, અને આવર નવર વખતે વખત હીંદુ મુસલમાનની, હીંદુની, મુસલમાનની, સ્ત્રીનીલાક્ષ્મીની, હીંદુ મુસલમાનને સહાનુકૂળતા સહાનુકૂળતા રખી મહેનતાન સમય, એમ નેકી પોકરવા માંડી. ગાંધી બેચવામાં મોટો ભાગ હીંદુ અને તામીલોનો હતો. જ્યારે ગાંધીની એક બાજુ ઉપર કહેવ મી. હુસેન અને બીજી બાજુ મી. એ. એમ. કામલીયા દત્તા સરપસ કહેવતથી નીકળી રીતીક સીટમાં પછ મરેદ કહેવ અને ત્યાંથી કપડોતર એટમાં એમ બેકર સીટને રસને રી પ્રેસીન્ટ રમને રસને મરદગાં આનુ. બેકર સીટનાં અવરતાં સીનગો બાજુ જેમો અને તેટલા હયા કુદી કુદી ને હુસેન પોકરો કરવા લગા. મરદગાં દરતર અવરત મી. એસને મી. ગાંધીને પેનના દાયર લીન, અને પેટરેમ ની સીટર લાવી મુકા. હુકા વખત માં બની સકે તેમ પોકરેમને પણ લીસેતરીથી સહુમારવામાં આવ્યું હતું. મી. ગાંધી ઉપર મળા ત્યાં મી. કામલીયા અને મી. હુસેન (ચિ. હ. એ. ના ચેરમેન) પણ ઉપર મળા. મી. કેકનમેક અને ચેવર મી. કોકે પણ બેકર લીધી, અને મી. ગાંધી પણ.

મી. કામલીયા:

૧૭ મીનીટે મી. કામલીયાએ બેચવા નું કા કહ્યું. બાજુઓ, બેચા ક્યાં મેળવે જઈ કેમ આવ્યા, આ બધું તો તમેજાણો છો. તો આ બધો તમારો જુસ્સો અને બેચા મળવું એ સાચા દિનનું અને સમયથી હોય તો સડત આવેલી જ બાઈ નજ દેત. આપણાં કુસપ, સ્વયં, અને તેને અંગે થતી બે કુદાહતાં આપણે રાખ્યાં છે. મી. ગાંધી જુદી આવ્યા તરે જે જુસ્સો બતાવ્યો હતો તેવોજ આવે છે. આથી જુદી ચવાતું છે. પણ તમારો આવકાર જે ખુદશા દિવસો જેમએ. તેમ હેવાયા તો આપણીજ દારીયા થાય છે, અને આપણનેજ નુકસાન થાય છે. જુદી-મુકાની રીતથી કેમ કુમે છે અને મી. ગાંધી સામે છે. કેમને રમી દેવા

લીંદોને ન જાણે. બાજુઓ, તે હાંડા, અને તમારી ખરી રજાનો વિચાર કરો આપણે સપ રાખી સાચા દિવસથી લડીએ નો કલે આપણી ઇત થાપ એમાં સક નથી. ખુદશી કરવું. ને કેમને દરો ન કરવો. કરવું જુદરે ખુદશા પણ અન્દે મર ચવાય છે. ખુદશા સાચાની રાખે રહે છે, જુદરે તે મર નથી કરવો, પણ તેના પાપથી નારાજ થક લીધા કરે છે. હુ માનું છું કે મી. ગાંધી ૨ વાગે આવી ખુદશા હોત તો બધા હીંદીઓ દામર હોત. પણ સરકારે લોકોની ન જામે માટે હા વાગે હોવા. આથી પ્રીટરીઆ માં પરચારવા બદ પુરતો વખત હોવામાં ૧૦૦૦ ની દરેનમાં ઉપડી આવવા જરૂર જણાવ. તરો કરી સહુને ખબર આપવા પ્રયત્ન કરવો છે. છતાં કેમને ખબર ન મળ્યા હેવ તો તેની મારી આહું છું. અને એમજ મનુ છું કે તેઓ અહીં દામર છે. મી. ગાંધીનાજ કહેવા પ્રમાણે જેકમાં તેને પોકરરતો હુકમ મનવો એજ સખત મજુરી હતી. અહીં તો સહુને સાંજવા સમજવવાની સખત મજુરી તેને આવથી થવાની માનું છું, પણ તે સખત મજુરી કાવવી ન કરાવવી આપ જાજ દાયમાં છે. મારા માનવા પ્રમાણે જેક સિવાયના સવળા બેકરેમજ કહેવ વ. હરે કહું છું તે એ કે રે. જોકે દિલ વાળા યા- નહીં-કેમને દરો આપતા નહીં. સાચી મદપર ચાલો. જેથી અંત માં સુખી રહેશે. સડનારા લોકોજ જાપ છે અને આખર સુખી નિર રહી લડશે. તેમને તમારી લેવા એજ ઉતમ લાગે છે. બેચવું શું કમનું? કરી જાવવું એજ સાચું અને જુસ્સાવવાનું છે. આશા છે કે હીંદી પેતાના ખરા હા અને હાડમારી સમજ ખરે રરવે ચાલશેજ.

મી. ગાંધી

મી. ગાંધીએ તાળીઓની ગરજના વચ્ચે કહ્યું કે કેદવક માસ પછી જાણે તમને જેવા મજાનો વખત આવે. આથી જુદી ચાકું છું. પણ મારા જેવાંથી હુદવાથી હું જુદી નથી. કારણ આપણા આગેવાનો અને તે પણ વધે. જેકમાં છે. હજુ તેમને થયેલી સખ પુરી કરવા બે મસ કરતાં વધુ વખત જાળવતો છે. આમાં તમો જાણો છો કે કાઉંટ શેડ, મી. પારસી રતમજ, મી. સેરાજી (ચેરમેન) છે. વળી રવાઈ બની કહું તો મને રીકરો હરીલવ પણ તેમ છે. તો મને સામે જેસાનુ, માનું કેમ કમે? ને મારી

મે તે ન કમે નો આગવાની રહી મરવ નહીં. ખુદશા અગમ્ય મળવું આવશે. પણ તે સરકાર મરદને મળવનું છે. આપણને આ કેમ નથી મળવું તેનું કારણ મી. કામલીયા જણાવી ગયા છે જે કામ મર ૨૦૦૦ની જરૂર તે ૧૦ થી ન થક શકે એમ કહેવાય. સડમાં પુતા આવ્યા ભાગ લેતા નથી આથી લડત લખાય છે. આપણે અતારે ખુદશા મકનમાં જીએ, કે જ્યાં આપણે કસમો લીધા હતા, કાય ઉકાળાદતા, અને જણાવ્યું હતું કે કાઉંટ રદ થક જશે તરી અને જાણેના ૬૩ મળશે નહીં લાંસુથી લાંસુ. તે સરકારીકેનો ઉપયોગ કરવા નહિ. આ પાળવા જેકમાં જક રહેવું જોઈએ. મને તો હોય છે કે તારીદે નાતાજ જક આવું અને પકાઉ. આજ કર તો કાઉંટ રદ, હરીલવ, (મે રને મળાય. મારી કર તો કેમની અને કામ દિનમીનકોની નોકરી કરવાનીજ છે. હું કાઉંટ શેડ સાથે જેકમાં જાઉં તેજ નોકરી બરાબર કર છું કહેવાય. હીંદુ મુસલમાનના ગમની સહાનુકૂળતા રખી આવી જડી આજ પોકારાઈ, એ બાજુથી ન થક. હું કેમનો નોકર છું. રાગ નથી. ખુદશા વાને પોકરેમ પાંત માનું છું કે મને સદા કામની નોકરી કરવા જવ અને જુદી આપે. મારી મુસાદ તારેજ ખર આવે કે કામી સેવા કરતાં કરતાંજ મર મોત આવે. (મેમ જાવથી આંખો લાગા મર) મારી તેજ કરજ છે. જેના દિલમાં હીંદ અને હીંદી નો ખવાય હોય તેમજે કેમના નોકરજ હતું જોઈએ. ગાંધીના માનવે હુ: કાયક નહોતો, અને નથી. મરે કરવી જોઈએ તેટલી નોકરી મારાથી નથી થક. કરણ ખીન હજુ નેકર બની જેકમાં છે. હુદવા છતાં ફરી ફરી જાય છે. ચેરમેને બધું સમરપણ કરી નોકરી કરી અને હરે છે. ખીનથી માફક મને જેક મળે, અને તેમના પછી હુદું તોજ સાડ મન મને. કાને જેકનસરમ જેકમાંથી દારીયા સાંસારીના ચેરમેન મી. ઉમરજી સાથે હુદશે. કોપકજુદી મી. બાસ તમા મી. કેવીઅનેરક પણ હુદશે. તેમને હીંદીઓ જે લેવા જવું જોઈએ. કમે છે કે કાંવ મીઆ આ વખતે પેતાના જુદરો પુરી બતાવશે. અને મી. ઉમરજી સાથેની મારી પત્રી લાવશે. મને ખાતો છે કે તે હુદ હજુ કામ માટે જેક જવનુંજ જહેતર માનશે. ખુદશાક તેમની રદ થક છતાં તાકાત આપે એવી હુદા માનું છું. ખીન ની પણ કરજ તેમની માફક કરવું જેક

છે. હીપક્રલુસ પશુ માછી લખને જવું અને માછીમાં લઇ આવવાજ જોઇએ. હાલ આથી વધુ કહેવા માન્યતા નથી. માછ હોદી હારી ગયા કહે તો તે પોતેજ હારી ગયો છે. જેજ જનાર પ્રદ હોય તે તો જીતેલાજ છે. ખુની કાપદો કપારે રદ થશે અને બલેકાના હક મળશે તે તો ખુદના હાથમાં છે; પણ તેનો આધાર આપણા તેના ઉપરના વિશ્વાસ અને રાહ ઉપરજ છે. ખુદ સાચાની સાથે છે. આપણે સાચા છીએ તો જીત પણ આપણી જ છે. બે માસની જેલમાંથી છુટી વોકસ રસ્તથી આવ્યો ત્યારે પણ આટલા હાજર હતા. મારે પુછવું જોઇએ કે તમે હાજર કરવા આવો છો કે જોજો ઉઠાવી સાથે રહેવા માંગો છો? તમારી ફરજ જેલની તકલીફ ઉઠાવવાની છે. આ તમારા ધ્યાન માં આવવું જોઇએ. જેલમાં ને જેલ બહાર સરખાજ છે. તામીલ મારી સાથે વોકસ રસ્ત હતા. મી. નાઈડુ જણાવે છે કે તેઓ હજુ મક્કમ છે, અને જેલ જ્યાં એકે પએ તઈપાર છે. આપણા માટે પેપર છે આથી આપણે સમજી સમજવી સકીએ છીએ. તામીલોની બાબમાં પેપર નથી જતાં તેઓ કેવા બહાદુરી બતાવી રહ્યા છે, અને પોતાની ફરજ અદા કરે છે? તેને ખુદનો ભર-સો છે. તેનો દાખલો લઇ તેને પમલે આપણે ચાલવું પડે છે. તેમ થાય તો જીત આપણી સાથે અને નજદીક છે. તમે સવળા તથા મીનાઓએ આજે અહીં આવવા અને મને લેવા પ્રમ લીધો તે માટે આભાર માનું છું. અત્યારે કેમ નો રખ થું છે તે તપાસવા સિવાય કંઈ વિશેષ કહી સકતો નથી જતાં પુછશો તેનો ખુલાસો આપીસે કરીશ. કસમ ખાવા અને હાથ ઉઠાવવાનું બહુ થયું. હવે હું તેમ કરવા માન્યતા નથી. પણ જેલમાં જવા ખરા દિલથી તકયાર હો તો બધા રસ્તા ખુલ્લા છે. અને તે માટે હું તમને બનની સલાહ આપીશ. તમે તેમ કરશો તો જવ જરૂર થશે. હજુ વખત વધી મયો નથી. તેમ કરો તો પુરવું થાય. આ પછી મી. ગાંધી જોજોમાં બોલ્યા.

રેવરંડ ડોક્ટરું લાપલુ

પોલીસના અટકાવ છતાં અથગાઇ ન પડતાં તમેજો આટલું માન મી. ગાંધીને આપ્યું જેથી હું ખુશી થઈ છું. આ બતાવે છે કે તમને તેનો વીશ્વાસ છે. આવા માણસ તમારી કેમમાં હોવા માટે તમારે મગર થવું જોઇએ. તેવાને બરીલીય વાવટા નીચે અન્યાયથી જેલ એ તે સંખ્યને યરમાવનાર છે. સાઉથ આફ

રીકન જાડીઅન અને બીજા દરેકે એશીઆદીકને તે વાવટા નીચે દુઃખ આપાય તો તે ન્યાયી કેમ કહેવાય? ખુદા તમને ન્યાય આપશે. હું તમને જોડીશ નહીં. તેમ તમારી સમ્યાહની સાથે રહે વામાં સંત પણ રહીશ નહીં. હું તો ફરી ફરીને કહીશ કે ખરું છે તે કરો. (કામવતી મી. ગાંધી તરફ જોઇ) તમને જોઇ બહુ ખુશી થાઉં છું. જીત તમારી છે. થોડા વખતમાં તમારી જીત થશે, અને સવળું સાડુંજ થશે.

હેવટ

આ પછી તામીલ ચેરમેન મી. ચેટી આર તામીલમાં બોલ્યા. હેવટે ચેરમેન મી. કામચીઆ બોલ્યા કે મી. ગાંધી કહી ગયા તે વ્યાજબીજ છે. કાલે છુટનારને લેવા જવુંજ જોઇએ, તે આપણી ફરજ છે. આપણે તેમને માછીમાં લાવીશું, ચાહ પાણી નારતો કરાવશું. અને મીટીંગ પણ થશે. ત્યારે વળી જોજો હશે તે જોલી સકાશે. મીનાઓ આપણા તરફ ધણું માન રાખી વખતો વખત હાજર રહે છે તે માટે તેમનો ઉપકાર થાઉં છું.

પછી મેસરસ હજુરાસીંગ (હાલ જેલથી છુટી આવેલા જરમીસ્ટનવાળા) તથા નાનાલાલ દવે જુરસાએર બોલ્યા હતા. મી. નાનાલાલે કહ્યું હવું કે રશીયા જેવી જુલમી સરકારે કુતરા માટે પણ ટરાંસવાલ સરકારે હોદીપર કાયદા કરવા માંગ્યા તેવા કર્પા નથી, અને કરે પણ નહીં. તો બાકીઓ આપણાથી આ કાયદો કેમ કમુલ થાય? આ પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ. અને સઉ કુરે વટેમાતરમ અને અલ્લાહો અકબરના પોકાર વચ્ચે વિખરાવા મંડ્યા.

દક્ષિણ આફ્રિકાના લુનીયરમાં રોડેશીઆ એ દાખલ થવું કે નહીં એવો સવાલ રોડેશીઆની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ઉઠતાં મી. માઇબરગ, મી. ફેરબ્સ, તથા કરનલ એએ તેની વિરુદ્ધ મત જણાવતાં કહ્યું હવું કે વખત જતાં રોડેશીઆ લુનીયન માં લલે બજે, પણ હાલ તેમ કરવાની જરૂર નથી.

૧૪ હોદીને પોલ્ટેકસ ન બરવા માટે કરબનની કારટમાં ખડા કરવામાં આવતાં માજીસ્ટ્રેટે તેમની ગરીબીની દલીલપર ધ્યાન ન આપતાં દરેકને ૧૦/- ના દડની બચવા ૭ દિવસની જેલની સજા કરી હતી.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મંગળવાર.

મી. વ્યાસ

આજે મી. વ્યાસ તથા મી. ડેવીડ અરને રડ બને હીપક્રલુસથી જેલમાંથી છુટવાના હતા. તેમને લેવા માટે મી. નાદીરશાહ કામા, મી. દવે, મી. ગીરધરલાલ, અને બીજા માછીઓ લઇ ગયા હતા. અત્યારે જોહાન્સબર્ગની જેલમાંથી મી. ઉમરજી સાહે છુટવાના હતા તેમને લેવા મેસરસ ગાંધી, ડેલનબેક, રેવરંડ ડોક, અલી આકુજી, મુળજીલાલ પટેલ, સેલત, દુષીય મોટણ, આછનીસ સેકરેટરી, કાજીઆ, ફજન્દાર, તથા બીજા ૨૫ જેટલા હોદી તથા ૨૦ ને સુમારે મીનાઓ ગયા હતા. મેસરસ વ્યાસ અને ડેવીડ અરનેરડને ૭ વાગે છોડી મેલ્યા એટલે તેઓ લેવા બયેલાને અરધે રસ્તે સામા મળ્યા હતા. તેઓ તેમને મસ્જીદ તરફ લાવ્યા.

મી. ઉમરજી સાહે

બીજી તરફ ફેરટ પાસે માણસો ભેગ થયેલાં. પોલીસે માન્યું કે ધણું આદમી થશે આથી બે કાન્સટેબલોને ત્યાં બંદો બસત માટે મોકલ્યા. તેઓ આવતાંજ હોદીઓની નાની સમ્યા જતાં જેલ દર વાળની બાલુપરથી દુર ઉભા રહેવા કહ્યું. હોદીઓએ તે ઉપર ધ્યાન ન આપ્યું. નવને ટકારે મી. ઉમરજી સાહે હસ્તે ચહેરે બહાર નીકળ્યા. સવળાએ તેમને વિનયથી વધાવી લીધા. બાદ માછીઓમાં બેસી મસ્જીદ તરફ હંકાર્યું. આમ હીપક્રલુસ અને ફેરટના જેથી બહાદુરો બેસા મળ્યા એટલે મીટીંગ થઇ.

મીટીંગ

મી. કાજીઆએ ચેરમેનની ખુરશી લીધી, અને હુંકમાં જેલીનો ઉપકાર માની લોહાની ગેર હાજરી માટે અફસોસ જાહેર કર્યો. આ પછી મેસરસ ઉમરજી સાહે ડેવીડ અરનેરડ, અને જી. પી. વ્યાસે લોહાનો આભાર માન્યો. તેમણે જણાવ્યું કે અમારે ફરજ બજાવતાં માન હોય નહીં. લોહા ન અન્યાય તેમાં અમે દિલગીર નથી. અમારે લોહાની હાજરી જોવી નથી પણ તેઓ ચોખ્ખા દિલે હોદીના હક માટે ખુજે એજ માગીએ છીએ. અને તેમ તેએ રે તો અમેને અનહક મળ્યું માનીશું કે

હૈદરાબાદ મી. ગાંધીએ હાજર રહેવાનો આહવાર માન્યો. લોકોની ગેર હાજરી માટે અત્યંત અકસોસ બતાવ્યો. હમીદીયા સોસાયટીના ચેરમેન અને વૃદ્ધ મી. ઉમરજી સાહેબે વધાવવામાં કાનગીયા અને બીજા હીંદુ મુસલમાનની ગેર હાજરી એ કામને બહુજ દિશ્વપત લગાવનારું ગણાય અથવા અત સમજી નેહીએ માનના શુભ નવી. તેઓ માટે છે તે યોગ્ય દિલથી લડાઈ માં ભાગ લેવો તેજ છે. વગેરે.

જેસીઓના માનમાં ખાણું

મી. કાજલીઆએ સહુનો ફરી આહવાર માન્યો, અને મીઝખતેને આ નારતા માટે તેમના મકાન ઉપર મીટીંગના આદમી સાથે લઈ ગયા. મી. યાંચી નામકુની ખાત અને મહેનતથી ફરફવાળાઓએ ફરફ આપ્યું હતું, બધારે મી. કરોડીઆ અને મી. ઇ. ઇ. દાદાભાઈવાળાઓએ બીસકીટ લેમોનેડ પુરાં પાડ્યાં હતાં. મી. કાજલી આના ભાઈ મી. ઇસપ કાજલીઆએ સહુ નો આહવાર માન્યો અને જેમ અને તેમ સંપ માટે પ્રયત્ન કરવા વિનંત્યુ. મી. ઉમરજી સાહેબે તેમનો વળતો આહવાર માન્યો, અને પોતે જેલમાં બેઠા બનાવેલી કબીલાઓ માં બહુ આનંદ આપ્યો.

મી. હમીદ મોરજે પશુ જલસાથી ખુદી બતાવી આમ હીંદુસ્તાનમાં હીંદુ મુસલમાન એક ટેમલે બેસે તો સંપ જામે તે જય થાય એમ જણાવ્યું. બાદ મીટીંગ વિસરજન થઈ હતી.

મી અસ્વાતની ગાડી

મી. અસ્વાતની ગાડીપર ચોલી રહેલી હાલ તેવીજ જોરપર છે. એક મેનેજર ને પકડે છે કે તેની જગ્યા લેવા બીજો તકવારજી હોય છે તા. ૧૯ મીએ મી. એ. વીરાદન ચેટીઆને પકડ્યા, ને ૩ માસની જેલ આપી. તેમની જગ્યાએ આવ્યા મી. એન. એમ. નામકુ. તેને જેલ આપતાં મી. ગોવિંદજીએ તે જગ્યા લીધી. તેમની પછી મેસરસ રાજુ નામકુ. તથા મુધુ આવ્યા. મી. મુધુને આ શુધ વારે જેલ મળી છે; અને તે જગ્યા લેવા એક પછી એક બહાદુર વેલ્ડટીયરો કે જેમાં ધણા તામીજ છે તે આવતાજ બન્યા છે. સ્ટોરના માલીક મી. અસ્વાત તા. ૨૭ જુને ડીપકલુજ જેલમાંથી છુટવા ના છે. આશા છે કે હીંદી ભાઈઓ મોટી સંખ્યામાં તેમને લેવા જશે.

વધુ પકડાયેલ

ગયે અકવાડીએ પ્રીટરીઆમાં બે વધુ તામીલો લાઇસેન્સ વચર ફેરી કરવા માટે પકડાયા હતાં. તેમજે દંડ ભરવાની ના

પાડી, અને એક એક માસની સખત મજુરીની જેલમાં ગયા છે.

મી. સુનીલાસ પાનાચંદ

અમાઉ દેશવરામાટે પકડાયેલાનાં નામ અપાઈ ગયાં છે તેમાં એક મી. સુનીલાસ પાનાચંદ હતા તે વાંચનારને યાદ હશે. મી. સુનીલાસને પોરદુગીઝ હુદમાં રહેવા નો હક છતાં તેમને હાંદુસ્તાન દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે.

હૈડલખરગ

તા. ૨૪ મીએ હાઉટપુર જેલમાંથી મેસરસ મદમદ કાજી પોતાવડવાળા, ઇસપ આમદ કાનમના, સોમાભાઈ વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ, ઇસ્માઈલ આમદ ખેલવડવાળા (એ હૈડલખરગના), કારા દેવજી, તથા પ્રેમા ડાયા (એ રડાંડરતના), એ જ હીંદી છુટ્યા છે. એ બહાદુરોને લેવા હૈડલખરગના લગભગ બધા સત્યાગ્રહીઓ અને બીજા હીંદી જેલ સુધી ગયા હતા. સંખ્યા મોટી હોવાથી મી. ભાપાતની ગાડી તકવાર છતાં સહુ ચાલતા આવ્યા. બધાને મી. ભાપાતને લાં આદ પાણી તથા ખાણું આપવામાં આવ્યું હતું. મી. સોમાભાઈ પટેલ અને આવનાર હોવાથી તેમને લેવા મેસરસ ગાંધી, યાંચી નામકુ, મુળજીભાઈ પટેલ, કાજલીઆ, શેલત વગેરે ૩૦ માણસ પારક સ્ટેશને ગયા હતા. મી. સોમાભાઈના માનમાં એસોસીએશન તરફથી ફરફનો નારતો વગેરે આપવામાં આવ્યું હતું. હવે હાઉટપુર જેલમાં ૧૯ હીંદી છે.

કરગરસડારપ લોકેશન

કરગરસડારપ લોકેશન સંખ્યામાં ત્યાં ની કાઉંસીલને કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ લખ્યું છે કે ૧૧૦૫ના ૧૭ મા કાયદા પ્રમ.જે પારડપકેટસના એક ભાગમાં એશી આદીક બહાર કરવાની કાઉંસીલને રજૂ આપવામાં આવે છે.

‘પ્રીટરીઆ ન્યુઝ’ ની ટીકા

એમ્પાયર કે ઉપર ટીકા કરતાં ‘પ્રીટરીઆ ન્યુઝ’ લખે છે કે:—
આજનો બીજો બહુવા જેવો બનાવ મી. ગાંધી ત્રીજવાર જેલમાંથી છુટ્યા તે છે. તેમને તેના દેશી ભાઈઓએ ધણા હરપથી આવહાર આપ્યો હતો, અને તે વખતે તેમજે પોતાની હાલત જારી રાખવા નો ઇરાદો ફરીથી જાહેર કર્યો હતો.
.....મી. ગાંધી તેમના વિચારમાં ભુલ કરતા હોય તોપણ સરકારને લાજમ છે કે આવી સખત મજુરીની જેલો આપવા ના કરતાં કાંઈક વધારે સારી રીતે તેજે વરતણુ જેલમાં છીએ, નહીં તો સરકાર

ખિસ્તી કહેવકારે છે, અને બહુ સુધરેલા ગણાયે છે તેનું શું કામ છે? અમે આશા રાખીએ છીએ કે હીંદીઓને વધુ સતારવાતુ મુશી દઈ કાઢક રીતે એશીઆ ટીક લડતનો ટુરત નીવેડો લાવવામાં આવે.

ચીંટીથી મદદ

ચીંટીમાં તા. ૧૮ મી એપ્રિલે ટરાંસ વાલ હીંદીના સત્યાગ્રહ બારામાં એક મીટીંગ મળી હતી જેના પ્રમુખ મી. આદમ બુમા હતા. આ મીટીંગમાં ટરાંસવાલ હીંદી બારામાં અરકારક ભાવણો થયાં હતાં. અને મદદ માટે ઉપશબ્દ કરતાં પા. ૨૦-૧૦-૦ સહેજે થઈ ગયા હતા. આ પછસા લિ. ઇ. એ. ને તા. ૧૯ મી મે એ મળી ગયા છે અને તે માટે એસોસીએશન આ પત્રદારા તેમનો અત્યંત આહવાર માને છે. તેઓએ મોકલેલા પછસા સાથેના કાગળમાં તેઓ લખે છે કે “અમે, આશા રાખીએ છીએ કે અમારા ટરાંસ વાલવાસી ભાઈઓ આ મુદ્દાનો સલામત ફતેહ થતાં સુધી બહાદુરીથી નીભાવશે.”

વડો પારલામેન્ટમાં ટરાંસવાલ ના હીંદી.

મી. જે. એમ. રાજરટસને કરનલ સીલીને પુછ્યું કે:—ટરાંસવાલમાં રજસ ટર કાયદાતજે રજરટર ન થવાના કારણે સર ૧૫૦ હીંદીઓ સખત મજુરીની જેલ બોમ્બે છે એ વાતની તમને ખબર છે કે નહીં? તેઓ ટરાંસવાલમાં રહેવાને હક દાર છે તે બોલું છે? તેઓને દક્ષિણ આફ્રીકથી હીંદુસ્તાન મોકલવામાં આવે છે તે તેમની મરજી મુજબ થાય છે? આ બાબતમાં વડી સરકાર કાંઈ પગલાં લેવા પાર છે કે કેમ?

જવાબમાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે—મને બીક લાગે છે કે તા. ૧ લી તથા ૫ મી એપ્રિલે જે જવાબો આપ્યા હતા તે કરતાં કાંઈ વધારે હું કહી શકીશ નહીં.

મી. રાજરટસન—શું તમારા કહેવાને અર્થ એવો છે કે મારા સવાલોના જવાબ અપાઈ ગયા છે?

કરનલ સીલી—હાલના અને અગાઉના સવાલો મેં સંભાળપુરવક તપાસી જોયા છે, અને મને એવું માનુમ પડ્યું છે કે આ સવાલના જવાબ અપાઈ ગયા છે. નહિ અપાય હોય તો સવાલ તરીકે

કુદરતી કામે હું તેના બચાવ આપું છું.
મી. ભપરના:—આ દિલ્હીમાં આગળ
સાચી પ્રજા છે તેમાં તેને શું કાલ છે
એ જરા સમજવવામાં આવશે.
કેનક સીંઘી:—તે કાલ કે સામ
આવશે છે.

નાતાલમાં હાંદી કેળવણી

કેંગરેસનું પીટીશન

નાતાલની કેળવણી સંબંધમાં કેનક
ધારા નાતાલ ગવર્નમેન્ટ એજેન્સીમાં બહાર
પડ્યા છે તેમાં હાંદીની કેળવણી અટકે
એવું વલણ લેવામાં આવ્યું છે તેની
સામે પ્રેસ્ટર કરવા નાતાલ કેંગરેસના
એક્ટીવ મેમ્બર મી. અમરજી કદરની
સહીથી નીચે મુજબ પીટીશન સરકારને
મોકલવામાં આવ્યું છે:—

"૨૭ એપ્રિલના નાતાલ ગવર્નમેન્ટ
એજેન્સીમાં કેળવણીને લગતા ધારા બહાર
પડ્યા છે તે નીચે અમને લાગ પેદા થયું છે.
તેમાં કેટલીક કલમ ખાસ હાંદીને
લગુ પાડવામાં આવી છે. તેથી હાંદી
કામ ઉપર સખત બુદ્ધિમંતુઓ, તેથી
હાંદી કેળવણી લાભિયમાં બનશે. પણ
તેથી હાંદી કામને અમાકે અપવામાં
આવેલાં વચન તોડવા એવું થાય છે.

તેમાં ખાસ કરીને કલમ ૩, ૩૫, ૩૬,
૩૭, ૩૮, [આ કલમોમાં ૧લી બેના આ કામ
૨૮૮ પાને ૪. ચો. માં આપેલી છે. આ
૪. ચો.] ઉપર તમારું ધ્યાન ખેંચીએ
છીએ.

૩૭ કલમ વડે હાંદીઓને તેમને
ધારતે રાખવામાં આવેલી ખાસ રકુલો
સિવાય બીજી રકુલમાં દાખલ કરવાની
અવાકરવામાં આવી છે. અમે જણાવી
એ છીએ કે આ કલમથી ૧૮૯૮માં
સરકારે અમારી કામને આવેલાં વચનનો
ભંગ થાય છે. તે વચન મુજબ હાંદીઓ
ખેતાનાં છોકરાંને ખાસ હાંદી નિશાળોમાં
મોકલે છે તે કાંઈ કાલકતા હુકમને લીધે
નહી પણ ખેતાની મરજી પરથી હજીવ
ને લીધે. તે મુજબ હાંદી છોકરાંની નિશાળ
માં જોડાઓની નિશાળોની સાથે એક
નરખી સામગ્રી પુરી પડવાની હતી,
તથા દરેક રીતે એકસરખા હાંદીઓ
શિક્ષા નીચવાના હતાં. તે કામ હાંદી
એ ખેતાની મરજી પરથી કરવામાં આવ્યું
હતું અને તેથી કામને જોડાઓ

ની મરજીની લાગણી રાંતે રાખવામાં
હતું. પણ અમારા તેના વચનનો જોર
ઉપયોગ કરીને હવે કાલકાલે અમરજી
ઉપર રહે અને જાતના કારણને લીધે
સરકાર અટકાવન મુકે છે. અમને તકી
કામે છે કે આવી અટકાવન સરકારને
પકડી દેવ તો તે પાતંગિયામાં કાલકો
પકડીને જ પકડી રાકવા. ને તેના કાલકામને
પરી સરકારની મંજુરી આવે. લાગે તે
પાસ થઈ શકે.

જોડા છેકરા નિશાળમાં કેટલી કેમર
સુધી કામ કરે તે માટે હવે દરવચમાં
આવી નવી; અને કેમરડા છોકરાની
ખાતનમાં તે હવે દરવચમાં આવી છે તે
૧૬ વરસની છે, ત્યારે હાંદી છોકરાંની
ખાતનમાં તે કેમર ૧૨ વરસની રાખવા
માં આવી છે. પણ બીજી નિશાળોમાં
છોકરાંની શી માફક થઈ શકે છે ત્યારે
હાંદી છોકરાંને મારીથી દાખલ કરવાની
અથી કરવામાં આવી છે. અત્યાર
કહે છે કે હાંદીની ખાતનમાં આવે એક
દાખલ કરશે એ અન્યાયી, સતતવગરનું,
અને અપમાનકારક છે. તેથી આ કોમિ
ટીમાં હાંદી કેળવણીની ખાતનને અપનાવ
નુકસાન થાય તેમ છે.

એક કલમ જણાવે છે કે જો હાંદી
છોકરાંને બીજી કેટલું પસાર ન કરવું
હોય તેને જોડા નિશાળોમાં નિશાળમાં
દાખલ ન કરતાં માત્ર પ્રથમીક રકુલમાં
રહેવા દેશે. અત્યાર માનપુરવક જણાવે
છે કે આ કલમ ૧૮૯૬ માં સરકારે
આપેલા વચનથી એકલમ વિરુદ્ધ છે
જે પ્રથમીક નિશાળમાં હાંદી છોકરાંને
મોકલવાની સુચના કરવામાં આવી છે તે
જુની પીટીશીઆ રકુલ સિવાય બીજી
કાંઈ વિશેષ નથી. તે વખતે જુની છે.
તે ખરાબ રીતે બધાએ જા છે. તેમાં
દેવાની આવજાવ જોઈએ તેવી નથી. છેક
સંજોગો પુરવો સમાસ તેમાં ન થઈ શકે.
તેમાં જોઈએ તેવા અને પુરતા શિક્ષકો
નથી. આ ખામીઓથી નતાં હાંદી
છોકરાંને એકલમ નુકસાની થાય.

અમારી કામને લગે છે કે ૧૯૦૫ ની
કાલ પાસે થઈ રીતે એક પ્રયત્ન કરવા
માં આવ્યો છે કે જેથી હાંદી કામની
ખાતનને અને હજીવના પ્રયત્ન નિષ્ફળ
નવ. આ કોમિટીનાં પછા હાંદી છોકરાં
આ મુલકમાં જન્મેલા છે, અને તેઓને
નાતાલના રવેરાજીમાં થઈ પડી છે. તેથી
તેમાં પછાની નવી જરૂરીયાતો આવેલાં
તેના સરકાર નિષ્ફળ નીવડી છે.

અમારી કામને લગે છે કે આ ધારા
જો પાછા ખેંચી લેવા જોઈએ, અથવા
તો સરકારને હાંદી લાગે તેવી બીજી રીતે
કામને રાહત મળવી જોઈએ."

ચાલુ વરતમાન

ઓરજરીનર કોલોનીમાં કેળવણી ખાતા
ની નોકરીપરથી વલ્લ અંગ્રેજ ઇન્સપેક્ટર
મેને બાતલ કરવામાં આવ્યા તેની સામે
પ્રેસ્ટર કરવાને એક નવી મીટીંગ બેસેલ
ફેબ્રુઆરીમાં મળી હતી.

બેસર લડકમાં મરજી પડેલા જેવો
ની યાદગીરી જંગલી રાખવાનો વિચાર
કરવા મળેલી એક કલા આગળ જનરલ
સમક્ષે બહાનું હતું કે આજે એમનાર
કેના દિવસ હોવામાં આથી કુનીઆમાં
નહેવાર પડ્યા છે; પણ મારે કન તો
તે દિવસ પધારે વડ રાખવા લાયક છે કે
જે દિવસે ૭ વરસ ઉપર જેવો અને
અંગ્રેજોએ વારીનીવીમાં સુધી કરી
હતી.

રેવરે હાતાનીઆની સુચનાથી હતાળ
ના પહેલા દિવસે જન્મેલા એક કાદર
છોકરાનું નામ "અમરજીભાઈ" મીડા
સીટમેલા" એવું નામ પડવાનું બહાર
આવ્યું છે, જેનો અરથ એવો થાય છે
કે "જો દિવસે જોડાઓ રહેવું બાંધ
પાડી."

અમે આવીએ તો, જોડામાં અવ
મદની જાહેરાતમાં નથી હાંદીએ સહ
વડ અકાસર રહેમન બાપુ હતું ત્યાં
સહયદ અખદર રહેમાન જોઈએ.

કરવનમાં જુદાવાર લાંબા રેલ રાખવા
અરસમાં ની જમતતોડપર કેટલાક
પાણીને અચાનક કામ પડેલાં હતાં
તેમને પાણી નાળીર છતાં કરવામાં આવે
મળ્યા છે. અત્યાર મુલકે કરનારાઓ
માંથી કેટલાકને પાણી પુરવ અપવામાં
લીધા છે, અને પાણી વપતમાં કેટ
કોઈ આગળ જવા પડી છે.

કેળવણીને લગતા સરકારની બાતલ
વિત્તવતમાં સરકારની રીતીએ લાગુ થવા
વરાની જોડાણ કરવામાં આવી છે. કામ
ના બુદ્ધિ બુદ્ધિ પડેલા એક રાજકીય પેર
ઉપર એકલમ થયા છે.

મારો જીવનો તોએ અનુભવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી]

વૈકસરસ્ત

જ્યારે હેપરવારીની પચીસમી તારીએ મને ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલ મળી અને મારા જેલી બાકાએ તથા મારા દીકરાને હું વૈકસરસ્તની જેલમાં ભેટ્યો ત્યારે હું ધારતો નહોતો કે આ ત્રીજી જેલની જગા ત્રિપે મારે બહુ કહેવા કે લખના જેવું રહેશે. પણ તે મારી ધારણા માણસની ઘણી ધારણાઓની જેમ ખોટી નીવડી છે. આ વખતે મને જે અનુભવ મળ્યો છે તે આરજ છે તેમાં થી જે હું શીખ્યો છું તેટલું વરસોના અભ્યાસથી શીખાવ નહિ. એ ત્રણ માસ હું અમુલ્ય ગણું છું. તે હું મુકતમાં સલામતના આમેદુજ વિતારો મને ઘણા મળ્યા છે. અને ત્રણ માસ પહેલાં હું હતો તેના કરતાં આજે વધારે જળવાન સલામતી છું એમ માનું છું. આ બધા ને સાર મારે અહીંની (દરોસવાલની) સર કારનો ઉપકાર માનવો ઘટે છે.

ફેટલાક અમલદારોએ પણ લીધાં હતાં કે મને આ વેળા છ માસથી એકથી જેલ કરી નહિ મળે. મારા સાથીઓ—જુમરગ અને નામાંકિત હોડીઓ—મારો દીકરો—એ બધા છ માસની જેલ ભોગવવા હતા તેથી હું હચ્છતો હતો કે અમલદારોની અ.શા પાર પડે. છતાં મારી ઉપર નહોતો કાલકાના ધારાની રૂએ હતું તેથી મને ધારતી હતી કે વધારેમાં વધારે ત્રણજ માસ મળશે, ને તેમજ થયું.

જેમ મળ્યા બાદ મી. હાઉડ મદમદ, મી. રસ્તમજ, મી. સોરામજ, મી. પીલે, મી. હજુરાસીંગ, મી. લાલ બહાદુરસીંગ વિગેરે લડવાઓને ઘણા હર્ષથી મળ્યો. દૈનિક સિવાયના બીજા બધાને જેલના મેદાનમાં તંબુમાં સુવાની ગોઠવણ હતી તેથી જેલના કરતાં લાગણી ઝાવણી જેવો દેખાવ હતો. તંબુમાં સુવાનું સહુને પસંદ હતું.

આવાનું સુખ હતું. રમેશ અગાધિની જેમ આપણેજ દાય હતી. તેથી મન ગમતી રીતે સંધવાનું બનતું હતું. બધા મળીને જી કેડી (સત્યાગ્રહી) હતા.

કામ જેને બહાર લાજળતા તેને સહજ અપરં હતું. માણસોની કચેરી આજળ નો રસ્તો બાંધવાનો હતો. તેને સાર પધરા બાંધવા પડત, ટાંછ બેઠવી પડતી, અને

તેને સારવાં પડતાં તે ઘણ રથા બાદ નિશાળના ચોખાનમાંથી ધાસ બોલવાનું હતું. પણ ઘણે ભાગે સહુ મળેથી કામ કરતા હતા.

આમ ત્રણેક દિવસ સુધી હું પણ રપેન (ફકડીઓ) સાથે ગમેત્રો. દરમીયાન તાર આગ્યો કે મને બહાર કામ કવા ન કહાડવો. હું નિરાશ થયો. કેમકે મને બહાર જવું પસંદ હતું. તેમાં મારી તબીબન સુધરતી હતી અને શરીર કસાતું હતું. સાધારણ રીતે હું બે વખત દમેશાં જમું છું. તેને બદલે વૈકસરસ્તની જેલ માં ઉપલી કસરતને લીધે શરીર ત્રણ વખત ખાવાનું માગતું હતું હવે તો મને એક કહાડવાનું કામ મળ્યું. તેમાં દહાડા ન વળે એમ લાગ્યું. આટલું કામ પણ જવાનો વખત આગ્યો.

વૈકસરસ્ત કેમ છોડાવ્યું?

મારયની બીજી તારીએ અપર મળ્યા કે મને પ્રાટીરીઆ મોકલવાનો દુકમ છે. તેજ દહાડે મને તદ્દપાર ક્યો. વરસાદ પડતો હતો. રસ્તા ખરાબ હતા. આમાં મારી માંસડી ઉચકીને મારે તથા મારા દરોગાને જવું પડ્યું. સાંજનીજ ટરેનમાં ત્રીજી વરગતી મારીમાં મને લઈ ગયા.

ફેટલાકના મનમાં આથી એમ થયું કે વખતે સમાધાની થાય. ફેટલાકે એમ વિચાર્યું કે મને બધા જેલીયા નોખો પાડી દુઃખ દેવ ને. છરહો હશે ફેટલાકને એમ લાગ્યું કે આમની સજામાં ચર્ચા ન થાય એવા હેતુથી પ્રાટીરીઆ વાળીને મને વધારે કુટ અને સગવડ આપવાનો હેતુ પણ હોય.

વૈકસરસ્ત છોડવું મને ન ગમ્યું. જેમ દિવસે બધે સુખમાં રહેતા તેમ રાતના સારી વર્તણો કરી આનંદ કરતા. મી. હજુરાસીંગ તથા મી. જેશી આ બે બાક મુખ્યત્વે કરીને બહુ સવાલ જવાબ કરતા, અને તે સવાલો કંઈ ફેંકી દેવા જેવા નહતા, પણ જાન વાતના હતા. જ્યાં આવી સ્થિતિ હતી ને જ્યાં વધારેમાં વધારે દોંદી કેડીની જાવણી હતી ત્યાં જાવું કયા સલામતીને મળે?

પણ માણસનું હૃદયનું શું હોય તો તે આદમી ન કહેવાય. એટલે હું તે આદ્યો. રસ્તામાં મી. કાજીની સલામ થઈ એક ડગામાં દરોગો તથા હું પુગયા. ટાંડ પડતી હતી. વરસાદ આખી રાત વરસ્યો. મારો જાઝ મારી સાથે હતો તે પહેરવાની મને પરવાનગી મળી. તેથી કંઈક ઠીક થયું. મને ખાવાને સાર રોટી તથા પનીર (ચીઝ) બાંધ્યાં હતાં. હું તે ખાઉંને

નીકળ્યો હતો એટલે તેને ન અડક્યો. તેને ઉપયોગ દરોગાએ કર્યો.

પ્રાટીરીઆ જેલમાં—શરૂઆત

ત્રીજી તારીએ પ્રાટીરીઆ પહોંચ્યો. બધું નવું જણાયું. જેલ પણ નવીજ બંધાએલી છે. માણસો નવા. મને ખાવા નું કહ્યું પણ તેની તો મજા ન હતી. મારી પાસે મીલીમીલનો પોરીજ મુક્યો તેને એક મમ્મો ચાખીને મેં છોડી દીધો; દરોગાને અચાંખે લાગ્યો. મેં કહ્યું મને ખૂબ તબી. તે હસ્યો. પછી બીજા દરોગાના હાથમાં હું ગયો. તે બોલ્યો 'ગાંધી ટેપી દતાર' મેં ટાપી ઉતારી. 'પછી મને તેણે પુછ્યું. 'તું ગાંધીનો દીકરો છે?' મેં કહ્યું 'ના, મારો દીકરો તો છ મહિનાની જેલ વૈકસરસ્ત માં બેઠેલ છે.' પછી મને એક ફાટડી માં પુર્ગો. મેં તેમાં આંટા મારવાનું શરૂ કર્યું. ઘોડી વારમાં દરોગાએ દરવાજામાં કેડીઓ તપાસવાનું કહ્યું હોય છે તેમાં થી મને ચાલતો બોલ્યો અને તે બોલી લહ્યો 'ગાંધી તું આંટા ન માર; મારી બોંધ બગડે છે.' મેં આંટા મારવાનું બંધ કર્યું; અને એક પુજામાં ઉભો. મારી પાસે કંઈ ચાંચવાનું પણ ન મળે. હજુ મારી ચોપડીઓ મને મળી નહતી. મને આડ વાગતે પુર્ગો દશે. દસ વાગે ડેક્ટર પાસે લઈ ગયા. ડેક્ટરે મને કંઈ ચેપી દરદ છે કે નહિ તેટલું પુછી રળ આપી. પાછો પૂરાયો. અગીઆર વાગે મને બીજી નાની ફાટડીમાં લઈ ગયા તેમાં મેં બધો વખત ગાળ્યો. તેવી ફાટડી એક એક કેડીઓનેસારે બનાવવામાં આવી છે. તેની લંબાઈ પહેલાજા ૧૦૦૦ ફુટ હતી એમ ધારું છું. બોંધ કાળી કામરવાળી છે. તેને ચક્રવર્તી રાખતા દરોગાઓ મરવા કરે છે. તેમાં હવા તથા અજવાળાને સાર એક કાચની તથા લોખંડના સળીઆની ઘણીજ નાની બારી રહે છે. કેડીઓને રાતના તપાસવા ખાતર વીજળીની બતી રહે છે. આ બતી કેડીની સગવડને સાર તથી કેમકે તેનું અજવાળું વાંચી સકાય તેટલું નથી હોતું. હું બતીની પાસે જઈ ને ઉઘનો ત્યારે મોટા અજુરવાળી ચોપડી વાંચી સકતો હતો. બતી બરોબર અઠ વાગે છુટાવે છે. પણ રાતના લગભગ પાંચ કે છ વાર પાંચી સળીયાવી કેડીઓ ને પેલા છીદ્ર વાટે દરોગાઓ તપાસી જાય છે.

અગીઆર વાગ્યા પછી ડેપુટી ચવરનર આગ્યા. તેની પાસે મેં ત્રણ મામણી કરી: ચોપડીઓની, મારી સ્ત્રી માંદગીને લીધે

તેને કામળ લખત ની પરવાનગીની, તથા એક બેસવાની બાંકીની, પહેલીને વિષે વિચારીશ, બીજીને વિષે કામળ લખજે, ત્રીજીને વિષે 'ના' આમ જવાબ મળ્યા. પણ મેં જ્યારે ગુજરાતીમાં કામળ લખી ને આપ્યો ત્યારે તેની ઉપર શેરો થયા કે મારે કામળ હાથેજમાં લખવે. મેં કહ્યું મારી ઓરત હાથેજ જાણતી નથી. મારા કામળ તેને દવા જેવા ચમકે છે. તેમાં કંઈ નવું કે ખાસ લખવાનું હોતું નથી. છતાં મને પરવાનગી ન મળી. હાથેજમાં લખવાની પરવાનગીને મેં ઉપયોગ કરવા ની ના પાડી. મારી એ પડીઓ અને તેજ દહાડે સંજના આપવામાં આવી.

બપોરના ખાવાનું આવ્યું તે પણ જાંઘ દરવાજે કાટડીમાં ઢલાં ઢલાં ખાવું પડ્યું. ત્રણેક વાગે મેં નાનાની પરવાનગી માગી. નાનાવાની જમ્યા મારી કાટડીથી સવાસો ધુટ છેડી દશે. દરેગો કહે 'હીક છે, ત્યારે કપડાં ઉતારીને (તારો ચમકે) જા' મેં કહ્યું 'એમ કરવાની કંઈ જરૂર છે? હું મારાં કપડાં પડ્યા ઉપર મુકીશ.' ત્યારે તેણે તેમ કરવા રજા આપી પણ કહ્યું 'વખત ન લગાડતો.' હજી મારું શરીર જીજવાનું બાકી હતું, ત્યાં તો કાઠ સાહેબે રાડ પાડી 'ગાંધી, તપ્યાર ચલો કે?' મેં કહ્યું 'હમણાં તપ્યાર ચલક'. કાઠ હાંદી નું મોં બેવાનુંએ બાગેજ મળતું હતું. સાંજ પડી એટલે દોઢ કામળી અને કામળ ની ચલાન સુવાને મળ્યાં. ઓરડીકું કે પાટીયું ન હતું. જાજરું જવું તોપણ એક દરેગો મોકી કરવા ઉભો. તે વળી મને બોલ્યો નહિ તો બોલે 'સામ, હવે નીકળ'. સામને તો પાંચખાનામાં વખત પુરો લેવાની ખુરી આવત તે સામ એમ કેમ હો? અને હો તો તેની હાજત પુરી કેમ થાય? કાઠ વેળા દરેગો, નહિ તો કાઠરો આમ હમે ડોકીયાં કરે, અથવા 'હા હા'નું માન કરે.

જાન બીજે દહાડે મળ્યું તે બોલ અને દરવાજા સારું કરવાનું; એટલે ચક્રચકતા (મેલીશ) કરવાનું. દરવાજા રોમાન મહા વેશા લેખાંડના તેને હમેશાં પોલીશ થઈ કરવા? મેં ત્રણ ત્રણ કલાક એક દરવાજા ઉપર ધસવામાં ગાળ્યા છે પણ તેમાં કંઈ ફેરફાર મેં તો ન બોલ્યો. બોંબમાં કંઈ ફેર પડતો જરૂર. મારી બેઠે બીજા કાઠરા કામ કરતા હતા. તેઓ વળી પેતા ની સમતી કહાણી બાગ્યાવડયા હાથેજમાં જાંજળાવે, ને મારી જાળવું પ્રેમ. કાઠ કહે તે મારી જુરી કે તો કાઠ કહે તું

દાર વેચવા સારું આપ્યો છે? જ્યારે મેં એક કાંઈક સમજી કાઠરાને સમજાવ્યું ત્યારે તે બોલી હોયો 'કવાહટરાહટ' (હીક કર્યું). 'અમલુ' એડ' (ગોરા ખરાબ છે) 'ડાન્ટ પે કાઠન' (દંડ ન આપજો). મારી કાટડીની ઉપર લખ્યું હતું 'આહસોલેટ' (નાખો પાંચ). મારી કાટડીની પાસે બીજી પાંચ કાટડી તેવીજ બેચામાં આવી. મારો પહેલો એક ખુનનું પ્રવળ કરવાની સજા બોજવનાર કાઠરો હતો. ત્યાર પછી ત્રણ બીજા હતા. તેની ઉપર દુનિયાના વહેવાર વિરૂદ્ધની જનાબોરી કરવાનો ગુન્હો હતો. આવા સોજતીઓમાં અને આવી સ્થિતિમાં પ્રીયોરીઆની જોલનો ખનુલવ મેં શરૂ કર્યો.

ખોરાક

જેરી ઉપરની દલા તેવો ખોરાક હતો. સવારના પુપ્પ, બપોરના ત્રણ દહાડા પુપ્પ ને પટેલો અથવા માજર. ત્રણ દહાડા વાલ. અને સાંજના થી વિનાના ચાવલ. બુધવારે બપોરના વાલ તથા ચાવલ અને થી તથા રવિવારે પુપ્પની સાથે ચાવલ તથા થી આમ મળે. ચાવલ થી વિના મુશકેલી થી ખવાય. થી ન મળે ત્યાંલગી તે ન ખાવાનો નિયમ થયો. સવારના તેમજ બપોરના પુપ્પ કાઠ વેળા કાચું તો કાઠ વેળા રાખના જેવું હોય. વાલ કાઠ કાઠ વખત કાચા હોય. સાધારણ રીતે વાલ હીક પાકતા. રાક મળે ત્યારે પટેલી નાની ચાર, એ આડ આડેલમાં ગળાય, ને માજર ને દહાડે તે રૂપમાં ત્રણ તે પણ નાનાં. કાઠ કાઠ વેળા સવારના ચાર અથવા પાંચ ચમચા જેટલું પુપ્પ લેવો પણ સાધારણ રીતે દેડ મહીનો મેં માત્ર બપોરના ખાવા ઉપર ગાળ્યો. આમાંથી વોકસરરટ ના મારા જેથી બાકીએ જાણ્યું જેવું છે કે જ્યારે આપણા પોતાના રસોયા ઉપર કંઈ કાચું હોય અથવા આજુ હોય ત્યારે રીસ કરતા તે હીક ન હતું. આપણા બાકી રસોય કરે ત્યારે રીસ કામ આવે. ઉપરની સ્થિતિમાં શું કરીએ? બેશક ત્યાં પણ કરાય, પણ તે રાવ ન રોમે એમ માનું છું. જ્યાં સેંકડો કેડી સ તેવ મારું તે બેસે ત્યાં રાવ શી? રાવનો હેતુ એક જ હોયો જોતએ. તે એકે બીજા કેદાને પણ રાહત થાય. હું કાઠ કાઠ વેળા દરેગાને ચોક્કસ પટેલ છે એમ કહું ત્યારે તે મારે સારું બીજા આપ્યો આપે તેમ દહાડા ચા વળ્યા? એક વેળા મેં જોયું કે તે તો બીજાના કરેલામાંથી મને ખાવતો હતો એટલે મેં તે વાત જાણી દીધી.

ચાવલમાં થી સાંજના નહોતું મળતું તે મને અગાઉથી ખાલમ હતું. તેનો ઇલાજ કરવો નિયમ હતો. મેં તુરત વડા દરેગાને જાહેર કર્યું. તેણે કહ્યું થી તો માત્ર બુધવારે તથા રવિવારે બપોરના ગેરની અવજમાંજ મળશે. વધારે વખત બેઠાએ તો ડોકટરને મળવું. બીજે દહાડે ડોકટરને મળતા મેં અરજ કરી. તેની આગળ લખ મળ્યા.

ડોકટરની પાસે મેં બધા હાંદી કેદાને સારું ચરખીની અવજમાં થી મી માગણી કરી. વડા દરેગો કાજર હતો તેણે કહ્યું 'ગાંધીની માગણી બરેજર નથી. આજ સુધી બધા ખરા બધા હાંદીએ ચરખી આપી છે અને ગેરત પણ ખાધું છે. જોઓ ચરખી નથી લેતા તેને હવે સુકા ચાવલ મળે છે. તે બધા ખુશીથી ખાય છે. જ્યારે સલામતી કેદીઓ હતા ત્યારે તેઓએ પણ ખાધા હતા. તેઓનું વખત હાખમ થતી વેળા લીધેલું હતું અને હાંદી વેળા પણ લીધેલું. છુટતી વખતે તે બધા વખતમાં વધ્યા હતા. ડોકટરે પુછ્યું: 'બેલ હવે તું શું કહે છે.' મેં કહ્યું 'આ વાત મને મળે ઉતરતી નથી. છતાં મારે વિષે તો કું કહું છું કે જો મારે બીજા કુલ થી વિના જવું પડશે તો મારી તમી વત જરૂર બગડશે.' ડોકટર બોલ્યા 'ત્યારે તારે સારું હું રોડીનો હુકમ કરું છું' મેં કહ્યું 'હું ઉપકાર માનું છું, પણ મેં ખાસ મારે સારું અરજ નથી કરી. ત્યાં લગી બીજો હુકમ બધાને મળે નહિ ત્યાં લગી મારાથી રોડી નહિ લેવાય.' ત્યારે ડોકટરે કહ્યું 'હવે તું મને દેખ ન દેજે.'

હવે શું કરવું? વડા દરેગો આડે નહિ પડત તો હુકમ માત્ર તેજ દહાડે મારી પાસે રોડી તથા ચાવલ થયાં. હું જીખ્યો હતો. પણ સલામતીથી એમ કેમ રોડી લેવાય? તેથી મેં બંને ન લીધાં. બીજે દહાડે ડોકટરને અરજ કરવાનો હુકમ મારે તો મળ્યો. તેને અરજમાં જોહાન્સ દગ તથા વેકસરરટના દાખલા આપી બધા કેદાને સારું થી માગણી કરી. આ અરજનો જવાબ પડર દિવસે મળ્યો. તે એ હતો કે બીજા જાતનો ખોરાક હાંદીને સારું કરે ત્યાંસુધી મને થી દરેગો ચાવલ સાથે મળે. અને આમ ખખર ન હતી તેથી પહેલે દહાડે મેં ચાવલ થી તથા રોડી ખુરી ચક ખાધાં. રોડીની જરૂર નથી એમ જાણ્યું પણ ડોકટરનો હુકમ છે એટલે તે મળ્યાજ કરશે એમ કહ્યું. બેઠે તે પણ મેં પહેલ દિવસે બીજો પણ પાડી જીજાતી

એકજ દિવસ ટકી. બીજો દિવસે મને માલમ પડ્યું કે કુકમ તો ઉપર મુજબ છે. એટલે ફરીથી મેં આવલ લી અને રોડી લેવાનો હુકમ કર્યો. વડા દરોજીને જણાવ્યું કે જ્યાં લગી બધા હોદ્દાને તે પ્રમાણે લી નહિ મળે ત્યાં લગી હું નથી જઇ શકતો. કેમકે મુદતી ગવરનર જે સાથે હતો તેણે કહ્યું 'તે તારી મરજી ઉપર આધાર રાખે છે.'

મેં ફરીથી ડીરેક્ટરને લખ્યું. મને જણવામાં આવ્યું હતું કે ખેરાક જેવો નાતાલના જેવો થશે. મેં તેની ઉપર દીકા કરી અને હું પેને લી નથી લઇ શકતો વિગેરે કારણે બતાવ્યાં. જેવો બધો મળી હોઠ માસ ઉપરાંત બગે હતો ત્યારે મને કુકમ આવ્યો કે જ્યાં જ્યાં હોદ્દા કેદી ધણી હશે ત્યાં ત્યાં લી આપવામાં આવશે. આમ થઇત લીધા બાદ હોઠ માસે મારે અપવાસ (રેજી) છુટ્યો કહીએ તો ચાલે મેં લગભગ ઉદ્ધવા એક માસ આવલ લી તથા રોડી આપ્યાં પણ સવારે આવાનું નહિ રાખ્યું, તેમજ આવલ રોડી લેવા રૂર કર્યા પછી બપોરના જવારે કુકમ આવતું ત્યારે તે પણ બાગેજદસ સમયા લેતો હોઇશ. કેમકે તે હમેશાં જુદી રીતે રંધાએલું હોય. જતાં રોડીનો તથા લીનો આધાર ધણી હતો એટલે તખીયત વળી.

મેં ઉપર કહ્યું કે તખીયત વળી. કેમકે જ્યારે હું એકજ દિવસ ઉપર હતો ત્યારે મારી તખીયત પડી બાગી હતી. મારી તાલિફ મંદ હતી અને મને દૈનિક દિવસ સુધી સખત આમાસીસી થઇ આવેલ તથા જાતી બમડવાની નિશાની જણાઇ હતી.

કમળની બદલી

જાતી બમડવાનું બીજું કારણ હતું. હું ઉપર લખી ગયો કે મને બોંય તથા દરવાજા માફ કરવાનું કામ સોંપ્યું હતું. આ કામ દરેક દડાડા કરાવ્યા બાદ બે દુરેથી કમળાને સીવીને એક કરવાનું કામ મળ્યું. આ કામ ગ્રીષ્મ હતું. આખો દહાડો વાસો નમાવીને બોંય ઉપર કામ કરવું રહ્યું. તે પણ કોટડીમાં બેસીને. આથી સાંજ પડ્યે મારી કેડ કુખવા આવતી. મેં મારી આંખને પણ કંઈક ઇન થવા લાગી. કોટડીની હવા ખરાબ એમ તો મેં હમેશાં માનેલું. વડા દરોજી આગળ એક બે વખત માગણી કરી કે મને બહાર ખાલવા વિગેરેનું કામ સોંપે. તેમ નહિ તો મને ખુલ્લી હવામાં કમળા અપવાનું જામે. તેણે જાહેરી ના પડી. આ આવત પછી મેં ડીરેક્ટરને જણાવી,

જેવટે ડાક્ટરનો કુકમ થયો અને મને ખુલ્લી હવામાં કમળા અપવાનું થયું. મેં ખુલ્લી હવામાં કામ કરવાની પરમનગી ન મળત તો હું માનું છું કે મારી તખીયત વધારે બગડત. આ કુકમ મળતાં બીજી કંઈક અડચણો પડેલી પણ તેનું બચાવ કરવાની જરૂર નથી. એટલે એમ થયું કે મારે ખેરાક બદલ્યો તેની સાથે જ ખુલ્લી હવામાં કામ કરવાનું મળ્યું. તેથી બેવડો લાભ થયો. જ્યારે કમળા અપવાનું કુકમ થયો ત્યારે એમ મનાવું કે એકને અંધતા એક અકવાડીયું જશે એટલે તેમાંજ મારી મુદત પુરો થશે. પણ તેમ થવાને બદલે હું તો પહેલી કમળા ગુર્યા બાદ એક બેડી બે દહાડે શુધી રહેવા લાગ્યો. તેથી કામ બીજું શોધ્યું. એટલે કે મજદૂરાકને ઉન લાર વાનું, દીકાટ પાકીટ સીવવાનું વિગેરે.

મેં ધણી સત્યાગ્રહીને કહેલું કે જો તેઓ તખીયત બગાડીને જેલમાંથી નીકળે તો તેઓના સહાયકમાં હેર બધામ. કેમકે ધરતા હલાજ આપણે ધીરજથી લઇ શકી એ છીએ. વળી ચિંતા રાખીએ તોપણ તખીયત બગડે. સત્યાગ્રહીએ તો જેકનો મહેલ કરવો રહ્યો.

આરા વિચારથી હું દિલગીર થતો કે રખેને મારે પોતાનેજ બગડેલી તખીયતે નીકળવું પડે. વાંચનારે માદ રાખવું કે ધીનો કુકમ મારે સાર થયો તે હું કમળા નહોતો કરી શકતો. એટલે મારી તખીયત સહાયકમાં બગડત. પણ બીજાને તે વિચમ લાગુ પડી શકતો નથી. હરેક કેદી જ્યારે પોતે એકલો એક જેલમાં હોય ત્યારે પોતાને સાર અડચણો દુર થવાની માગણી કરી શકે છે. પ્રોટેસ્ટીઆમાં તેમ ન કરવા મારે ખાસ કારણ હતું તેથીજ મારે એકલાને સાર લીનો કુકમ હું કણક નહોતો કરી શકતો.

[અધુરું]

અલ્લાખાદ ખાતે મળેલી કાયદેસર કોન દર-સમાં ૩. એક લાખની સખાવત બહેર થઇ છે. આ રકમ ચેધરી મહા દેવ પ્રસાદે એવી શરતે આપી છે કે અલ લાખાદની કાયદેસર પાલણાને પહેલી એડ ની કાલજમાં ફેરવી નાખવા માટે બહેર ઉધરાણાથી બીજા બે લાખ રૂપિયા એકલા કરવામાં આવે. જો અલ્લાખાદના ૩૦ હજાર કરાઇ મળા હતા.

કેપના હોદ્દો

તેમની સજાદારી તથા વહેવારીક રીતિ

બવજા કાયદે હેવાલ

[આમાર ખાસ પ્રતીનીતી તરફથી.]

ટરાંસવાડની દર બોળંગી વેસ્ટગીલવા લેંડમાં હાખલ થતાંજ આપણે નવા વાના પરજુમાં આવીએ છીએ. જે હોદ્દાને અહીં આપણે મળીએ છીએ તેઓને ટરાંસવાડના ખુની કવદા જેવો માસ લાવવાનો નથી. તેમજ એ લેંડને ટરાંસવાડના હોદ્દાની પેડે જેલ કે દેશવદા ના બમમાં પણ રહેવાનું નથી. પણ તેમને તેમનાં પોતાનાં દુઃખો તો છેજ, કે જેમાંનાં ધણાં ખરાં માટે તેઓ પોતેજ જોખમદાર છે; અને આ વાત તેમનામાં ના સમજી અને ફરજતો ખ્યાલ ધરાવ નારાઓ યદમંદગી સાથે સ્વીકારે છે.

હાખલા તરીકે ત્યાં હમીએજન અને લાઇસેન્સના કાયદા બાબત લાડમારી છે. બંને કાયદાનો હેતુ જુના વસી રહેલા હોદ્દાપર ધા મારવાનો છે. આ બંને કાયદા પાસ થયા તેમાં કોમે વજુદવાળો પ્રોટેસ્ટ સરખો નથી કર્યા. વળી માદ રાખવાનું છે કે કેપના હોદ્દાને બેશુમાર લાકનો પોલીટીકલ વોટનો હક પણ છે. તે જતાં તેઓ જોઇએ તેવો પ્રોટેસ્ટ કરવા માં પગલ રહ્યા છે. વોટનો કેમ બેર ઉપયોગ થાય તેનો કેપ એક સરસ હાખલો છે; અને એ તો ખુલ્લું છે કે કેપના હોદ્દાને રાજદારી વિપક્ષની કાંઇ માહતી કે જાન નથી. એટલું કહેવું જોઇએ કે એવા અગ્ર ન માટે રીતિત બેનાં કારણો પણ છે.

તેમની રીતિ કાંઈક નીચે પ્રમાણે છે. હમીએજન કાયદા પડે દરેક હોદ્દાને કેપ માંથી હોદ્દાસ્તાન મથા પછી તથા વરસની મુદતમાં પાછા ફરવુંજ પડે છે. તેટલી મુદતમાં દેશ જનર પાછા ન ફરે તો તેનો કેપમાં હાખલ થવાનો હક રદ કરવા માં આવે છે. તેમ કરતાં તેની ગેજમાર કે કુકમ કેપમાં હોય એ વાતની પરવા કરવામાં આવે નહીં. વળી તથા વરસની મુદતની અંદર પાછા ફરે તો તથા તેણે પરમીટ રજૂ કરવી જોઇએ, કે જે પરમીટ તેણે કોલોની ઓફીસ વખતે લેવી પડે છે. બમળંગીની વાત છે કે આ પરમીટપર મધ્યીતા બે અગ્રા ઉપરાંત ફોટો બોલવા

માં આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં કેપ સિવાય બીજા એક બ્રિટીશ કોલોની નથી કે જ્યાં હોંદીઓ પાસેથી પરમીટપર ફોટા મંગવામાં આવે છે; અને આણું છતાં કેપમાં હોંદીઓએ વગર પ્રોટેસ્ટ એવી નામોદી પેતાના હાથ મુકવા દીધી છે!

તેને લાઇસેન્સનો કાયદો નહોતો. તે કાયદાવડે મ્યુનીસિપાલિટીઓ, તથા ડીઓ કટ બેડો જમ્મા હોકરના લાઇસેન્સ રદ કરે છે. નવે લાઇસેન્સ આપવાની ના પાડે છે, અને ચાલુ લાઇસેન્સ ટરમિનેટ કરી આપવાની અટકાવત કરે છે. આમાં સેક્ટો માણસો પાંચમાસ થઈ ગયા છે. સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાનું લગભગ અસંભવિત જેવું છે. કેપના હોંદી આગળ નાતાલના દુષ્પ્રભો દાખલો ખડો છતાં તેઓ મુંઝા એસી રહ્યા, અને તેનું પરીણુમ આ આણું છે.

આ રિવૈલનું મુખ્ય કારણ એ છે કે કેપમાં એક સાર્વજનિક વ્યવસ્થાવાળું મંડળ નથી, તેમજ સામાન્ય રીતે ભરસાપાત્ર મણુતા હોય એવા અગેવાન જુગ્મ છે. ત્યાં કેટલાક અગેવાનો છે. તેટલાંજ મંડળો પણ છે, જે ઘણી વખત એક બીજા તરફ વિરોધભાવ રાખે છે. હું કોલોનીમાં છું તેટલો વખત થવા મારી અગળ વારંવાર શેવ આવી છે કે કેપમાં બેઠાએ તેવી આગેવાની નથી, તેમજ લોહા બેઠાએ તેવા એક બીજાથી બેઠાએલા કે મહિતગાર નથી. આ સ્થિતિ માટે બે ખાસ કારણ છે. એક તો એ કે જ્યાં જ્યાં મુખ્ય રથોઁ વચ્ચે ધણું અંતર છે. કેપટાઉનથી કીંગ્સલી ૬૪૭ માઇલ, પોર્ટ-ઇલિઝાબેથ રેલ્વે રસ્તે ૮૩૯ માઇલ, અને ઇસ્ટલૅન્ડ ૮૮૭ માઇલ દુર છે. દેખીતું છે કે તેમની વચ્ચે વહેવાર રહેવાનું મુશ્કેલ પડે. અને એકવતાથી કામ લેવામાં વખત અને પૈસાનું ખર્ચ થાયજ. બીજું કારણ એ છે કે કેપના હોંદીનો એક મોટો ભાગ કોંકણી છે. તેમની ભાષા ગુજરાતી નથી અને તેથી તેઓ 'ઇન્ડિયન એપિનિયન' વાંચી શકતા નથી, અને પરિણામે તેઓ દુનિયાના બનાવોથી બીજા મહિતગાર રહે છે.

નામીયા ઇનિશિયલિયેશનના નેગોશિયામાં કેટલાક મેમ્બર તથા કોંકણી રહેર છે. તેમજ કેટલાક મદ્રાસી રહેર છે, તે બધાની સંખ્યા ૪૦ થી ૫૦ જેટલી હશે. મેમ્બરો સિવાય બીજા બધા ટરંસવાલની બાબતમાં દિલસોજી બરેલા વિચારો ધરાવે છે, અને તેમણે લડતના ફાંડને પણ

ઉદારતાથી મદદ કરી છે. બીજા કોંકણી મદ્રાસીઓ જેટલા મહિતગાર છે તેટલા અહીં જણાયા નહીં, પણ તેનું કારણ એવું લાગે છે કે વેપારની મદીને દ્વિધિ 'ઓપિનિયન' છુટથી વાંચતાનું તેઓ બધાથી બનતું નથી. નજીકમાં રહેતા કાફરોની ધરાડી ઉપર મેડેકોગના રાજગાર ને મુખ્ય આધાર છે. તેની પાડોશમાં બેરા એકનો નથી. આ બાબતમાં વધુ બરગનથી તે જુદુંજ છે. વાઘબરગના હોંદીમાં પણ કોંકણી અને મેમ્બર છે જે બધા ટરંસવાલ તરફ દિલસોજી છે, અને તેમણે ફાંડમાં હીક મદદ કરી છે. વેપાર મદી અહીં પણ જેવીને તેવીજ છે.

કીંગ્સલીમાં કોંકણી અને મદ્રાસીની વસ્તી ઝાઝી છે. ગુજરાતી હોંદીની સંખ્યા પણ હીક જેવી છે. ત્યારે કોમ છુટક છુટક મુરતી રહેરકીપર છે. ઘણાખરા કોંકણી નાના રહેરકીપર કે કસાઇ છે. મદ્રાસી ફરફડીકર તથા હોકર તરીકે કામ કરનારા છે. ગુજરાતી પણ હોકરો છે. કીંગ્સલીનો બાધાર હીરાની ખાણો પર છે, અને તે ખાણોનો રાજગાર દાસ માં બાંધી પડ્યો છે. બે કે કીંગ્સલીના હોંદી ટરંસવાલની લડત બાબત તરફગાર છે, (તે માટે મી. ડી. ડી. ત્રીવેદીને મુખ્યત્વે કરીને અબર માનવાનો છે), અને પૈસાની બને તેટલી મદદ કરવા પણ બાનુર છે, છતાં તેઓ ઇન્ડે છે તેટલી મદદ નથી કરી શકતા. તેપણ તેમણે ઉદારતામાં ઉદારતાથી પૈસા લખ્યા છે.

[અધુરું]

રોડેશીઆનો એશીઆટીક કાયદો

લોર્ડ કરોલુનું લખાણ

રોડેશીઆનો એશીઆટીક કાયદો અટકાવવા લોરડ સેવેરેસને લોરડ કરીધુએ જે લખાણ મોકલ્યું હતું તે લાગમાં બધાર પડતો તેના સાર ગુજરાતીમાં બમે નીચે મુજબ આપીએ છીએ:—

"મારા તારમાં મેં તમને જણાવ્યું હતું કે આવો કાયદો રોડેશીઆમાં ઘડવા ના જે કાલેજોહાય તે જણાવવાં. દરમ્યાન મેં કહેલું કે કેટલાંક કારણોને લઈને એ કાયદાને કણુત્ર સખ્યાનું વડી સરકારને પોસરો નહીં. તમે આપેલી દલીલોપર મેં પુરો વિચાર કર્યો છે. છતાં મને લાગતું નથી કે કાયદો અટકાવવા મેં જે વિચાર કર્યો છે તે ફરવાની જરૂર હોય.

હોંદીઓએ તેમની અરજમાં એવી દલીલ કરી છે કે આ કાયદો ટરંસવાલના કાયદા કરતાં વધારે સખત હોય. હીરી એની એ દલીલ વિષે તમે (લોરડ સેવેરેસને) જે રીકા કરી છે તે મને ખરી લાગે છે. એ બંને કાયદાનો મુદો એક સરખોજ છે, અને મુશીબત પણ એ મુદા સખધમાં છે.

આ કાયદાની બાબતમાં નવી દલીલ એવી આપવામાં આવી છે કે રીટોરીઆ કનવેનશનમાં એસીઆટીકાને દાખલ કરવા વિરૂદ્ધ ઠરાવ થયો હતો. આ બાબતમાં કહેવું જાણ્યું કે તે ઠરાવ મુજબ તો નાતાલ અને કેપોવેલોની પણ તેથી બધાવ છે. છતાં તેમણે રોડેશીઆની પેઠે રજીસ્ટર કાયદો ઘડ્યો નથી; અને નાતાલ અને કેપની જેમ રહેવને બદલે રોડેશીઆ ટરંસવાલની જેમ કરવા માગે છે તે માટે કોઈ કારણ હોય એવું હું બેઠા શકતો નથી.

આ સખધમાં કહેવું જોઈએ કે ટરંસવાલની સ્થિતિ અપવાદરૂપે છે રોડેશીઆની જે રા વસ્તીની સાથે સરખાવતાં હોંદીની જે વસ્તી હોય તે પ્રમાણમાં ટરંસવાલના પ્રમાણ કરતાં વધારે હોય તેથી કાયદો પાસ કરવાની વાતને કોઈ રોકા મળતો નથી. વળી સંખ્યાઓજ બ્યાનમાં લઈએ તો એ દલીલ સાવ દલકરી પડી જાય છે, કારણ કે રોડેશીઆમાં હોંદીની વસ્તી ૯૦૦ કરતાં વધારે નથી.

વડી સરકારે ટરંસવાલના કાયદાને અટકાવ્યો નહીં, કારણ કે તે કાયદો સરવત્ય બેમતલી સરકારે બંને હાઉસ માંથી એક મતે તેના પહેલાજ કાયદા તરીકે પસાર કર્યો હતો. વળી તે કાયદાથી પણ વડી સરકારને દિલગીર થવા જેવું છે એ જાનું રાખવામાં આવ્યું નથી. વળી તે કાયદાનો અમલ જુલમ વગર કરવાને વડી સરકાર કેટલી લાગામણ કરતી રહી છે એ પણ બધાર આવ્યું છે.

ટરંસવાલમાં એ કાયદાથી જે ગબોર મુશીબત ઉભી થઈ છે તેની તમને ખબર છે? વળી હોંદીસ્તાનમાં તથા વિધાયત માં પણ એ સવાલ ઉપર બહુ ચર્ચ થઈ છે. એટલે રોડેશીઆના કાયદાને મંજૂરી આપી તે સ્થિતિમાં વિશેષ બગાડો કરવા નું વડી સરકારને હીક લાગતું નથી. મેં જોયું છે કે ગયા એપ્રિલમાં રોડેશીઆના એશીઆટીકાએ એ કાયદા સામે વાંધો નહોતા લીધો. છતાં તમારી એ દલીલનું વખન બદી જાય છે, કેમકે એ

કાયદા સામે એવીઆડીક પીડીશન મને મળ્યું છે.

તેવો કાયદો પાસ કરવા કાઉન્સિલને મામણી થવ હતી. અને કાઉન્સિલે તે એકમતે પસાર કર્યો હતો તે વાતની મને ખબર છે; પણ રોડેશીઆને સ્વરાજ્ય નથી મળ્યું. હાલ કમીશનર અને સ્ટેટ સેક્રેટરીને તેના કારભારમાં ઘણી સત્તા છે, ને તેથી તેમની જોખમદારી વધારે છે.

આ જોખમદારી જોતાં તે કાયદાને તમારી આગળથી આ તરફ મોકલવાનું બંધ કરવું. કારણ કે તેમાં મુદ્દાનો જખરો વાધો છે; તેથી મોટી મુશીબતો ઉભી થાય તેમ છે; અને તેની રોડેશી આને માટે ખાસ જરૂર જેવું નથી.

હીંદીઓનું પીડીશન મળ્યાનો તેમને કાળજી લખાણે અને જણાવ્યું છે મારી સુચનાથી તમે એ કાયદાને અટકાવ્યો છે."

ટરાંસવાલની લડત.

ઝાપામાં પોકાર

‘પારસી’

મુઝમ્મના ઉપરના નામના બહેનો ફેલાવો પામેલા પત્રમાં નીચે મુજબ કાળજી “ટરાંસવાલની સરકારનો જોદાકી દોર—તે સામે અવાજ ઉઠાવવાને અમે સરેને અપીલ.” એવા મથળા તળે જોદાન્સખરમના એક પારસી ચર્ચાપત્રી તરફથી પ્રગટ થયો છે:—

સાહેબ, પેલા અંગ્રેના જોદાકી કાયદા સંખધી દક્ષીણ આફ્રીકાની સરકાર સાથે હીંદીવાનેને જે વાધો પડ્યો છે તેથીજવ લેજ તમારા વાંચનારાઓ અગાજુ હોય. તે સીતમગર કાયદાની સખતાઇની ખરેખર હવે તો હવ આપી ગઇ છે. અંગ્રેની સર કાર હીંદીવાનોપર જુલમ શુખરવામાંકસી પણ ક્યાસ રાખતી જણાતી નથી. અજ સુધીમાં લગભગ ૧૦૦૦ હીંદીવાનેને તુરં મની સગની શીદા સરખતને શરજુ મળુ પડ્યું છે. કોઇને તજુ તો કોઇને છ માસ સુધીની સખ બોમવતી પડી છે વળી તુરંમની સખ પાવેલા આસામીઓ કેટલાક આખરદાર અને આગેવાન વેપારી ઓ છે અને કેટલાકો કેળવણીયા પ્રદરઓ છે. તેઓ પેતાની કેળવણી તથા બહો શીધી આ કાયદાની સખતછ જોઇ શકે છે અને તેથીજ તેઓને આવા જોદાકી દોરની સામે થવાની અગત પડે છે. તેઓ પેતાની માસ મીલકત થા કલાખી બોગે

આ સખતાઇની સામે થવાને બહાર પડ્યા છે.

સાહેબ, આ જુલમી સરકારની જોદા કીના દોરમાં આપણા પારસી હમદીનેને પણ કંઈ એણુ સહન કરવું પડતું નથી. જોદાન્સખરમ નાનાલ તથા ટરાંસવાલમાં લગભગ ૩૦ થી ૩૫ પારસીઓ વસે છે જેઓ મોટે ભાગે વેપારીઓ છે. તેઓ માં અમારા અંગ્રેસરો મી. રસ્તમજી શવનજી તથા મી. સપુરજી સોરાખજી અડાજણીયા તો છેક નાતાલથી પેતાના હમદીનેને મદદ કરતા અંગ્રે જોદાન્સખરમ માં આપ્યા છે. તેઓની સાથે જાણીતા મી. દાકડ મહમદ પણ આવ્યા. જેઓને ઇમ્પીઅર્ટ મણી અંગ્રેની જુલમી સરકારે તજુ તજુ માસ જેવમાં નાંખ્યા. તજુ માસ પુરા થયા અને એઓને પાછા પકડ્યા છે. પણ પેતાના હમદીનેને તથા દેથીઓના લાલો પાતર તેના જોદાકી દોરની ખી તેઓ બીકકુલ દરકાર નહીં કરી પોતાના હક રજુ કરતા રહ્યા છે.

હેલમાં એક મારા થયો અંગ્રે વળી નવો જુલમ શરૂ થયો છે. કેટલાક આપણા વેપારીઓ જેઓ લાખો પાઉં નો વેપાર કરે છે તેઓ ઉપર જોરજુલમી થી નવો કાયદો નાંખવામાં આવ્યો છે અને તે કહ્યુક નહીં રખાયાથી અંગ્રેના ૧૫ પારસીઓમાંથી ૪ જણાને જેવમાં જવું પડ્યું છે અને બીજાં નામો પોલીસ પાસે છે એમ સજળાય છે. આ ઉપર થી સાહેબ, તમે અમારી દીક્ષમીરી, અમારી ઉપર શુખરતી સીતમગીરી અને જુલમગીરીનો ખ્યાલ સહેજામથી કરી ચકશો. અતરેની સરકારની આવી જુલમ મગાર જોદાકીથી અમને હવેબહાર હોરાન અને પરીશાન થવું પડે છે. આ કાયદા થી હકકારોના હક હુ દાઢ જાય છે. અત રેના મી. નાદીરશાહ અરેદેશરકમા જેઓ લડનના છે તેને મોટો વેપાર સામે છે. તેણે આ જોદાકી કાયદાને વજ નહીં થવા થી પેતાની સરકારી નોકરી પડીક ગુમાવી દીધી છે. લાખો વખત થયાં તેવજુ પોસ્ટ મારતર હતા અને હાલ પેનશનપર રીટાયર થવાનો વખત આવ્યો ત્યારે આ આફત! પણ તેનીખી દરકાર તેમણે કરી નહીં અને જેવમાં જવાનું પસંદ કર્યું ત્યાં તેને એક કેડી તરીકે પથર ફેડવાનું કામ કરવું પડે છે.

સાહેબ, અતરે જ્યારે બધી રામોના હીંદીવાનોપર એ સીતતો સીતમ શુખરી રહ્યો છે ત્યારે એ અફસોસની વાત છે કે તમારી તરફના રેશી અંગ્રેસરો હજુ

પણ અમારી મદદે બહાર પડતા નથી. મુઝમ્મના શહેરી અંગ્રેસરોને શું અમારી કમા કે દીક્ષસે છ લામતીજ નથી? શું તેઓ અમારી તરફ પ્રોસ્ટ કડાવવા એક માસ મીટીંગ બોલાવી પ્રજા અવાજ પ્રદર શીત નહીં કરે? શું સર શીરોઝશાહ મહેતા કે એન. મી. ગોખલે કે બાજુ સુરેનદરનાથ બેનરજી કે મી. કાજી કમીર દીન જેવા દરેક કોમતા જાણીતા નરો આ હીલઆલ કપાડી લઇ પોતપોતાની કમ તરફનો પ્રોસ્ટ પણ બહાર નહીં પાડે? સાહેબ, એવા એકત્ર પ્રજા પોકારની જો જ્યારેમી જરૂર પડી હોય તો તે આ અધવામેજ છે અને જ્યાં સુધી હીંદુ રતાનમથી એ પોકાર મજબુત રૂપ પકડશે નહીં ત્યાં સુધી કશો કાગ લમતાનો નથી. અતરેની સરકારની નેમ દીક્ષવા નેને અદીવી નહસાડવાની છે પણ બીડીશ પ્રજા તરીકે અમે હીંમતથી અમારો હક રજુ કરતા રહ્યા છીએ, જેમાં હીંદી અંગ્રેસરો તરફની મદદ અને ટેકની અમને મોટી અમલ રહેશે છે.

ઇંગલંડની સરકાર આજ સુધી તો અમારા પોકાર તરફ આંખઆડા કાન કરતી રહેલી છે. જ્યારેમી પારલામેન્ટ માં અમારા સંખધમાં સવાલ ઉભો થાય છે, ત્યારે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી ટુકા ને ટય જવાબ આપે છે કે “આપસતક રાજ્યના કારેવારની વચ્ચે અમે આવી શકતા નથી.” પણ આજે જવાબ વાળ નાર.ઓને પુછી શકાય કે કદાચ આ સંસ થનપર બીડીશ વાવટો નહીં ઉઠતો હોય અને બીજી કોઇ સરકારનો વાવટો ઉઠતો હોય તો ઇંગલંડની સરકાર આવો જવાબ આપી શકે ખરી કે? તેનો મોજુદ હામલો તો આજ કોલોનીઓ છે. જ્યારે કય વંદરો ઉઠતો હતો તે વખતે એજ સરકાર આપણા હીંદીવાનેને પુર-જેસથી ખમાવ કરતી હતી અને આખરે લગાઇ થઇ ત્યારે પણ એજ કારણ ઇંગલંડની સરકારે જણાવ્યું હતું કે અમારી બીડીશ રહ્યતને ઇનસાફ મળતો નથી. તેજ સરકારે આજે નીરાશીબરેતો જવાબ આપે છે, જે જાણી કંઈ યોડો ખેદ યતો નથી. બીડીશ સહેનશાહતની રહ્યત તરીકે હીંદીવાનેને આવા જુલમ તળે કમગ્રાવું પડે એ અજમ ગજમ નહીં તો બીજુ શું કહેવાય? સાહેબ, આવા સંજોગે વચ્ચે શું આપણા હીંદી અંગ્રેસરોને તથા તમારા જેવા આગેવાન ઝાપાને મજબુત અમીલ કરે છું કે અમારા પોકાર ઉપર પુરવું મંબીર લજ આપી તમારી તરફ

તેના સંબંધીની ચર્ચા ચાલુ રાખવાની મહેરબાની કરશે કે નેથી દુર દેશવર રહેતા તમારા સ્વદેશી બંધુઓને મોડે વહેલે જરાક બી દાંઠ કે દયા મેળવવાની આશા રહી રહે.

મી. માંધીનું જીવન પ્રતિત.

અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતીમાં જાણીતો યોગ્ય વખતમાં બહાર પડશે.

રેવરંડ જોસફ ડોકે "એમ. કે. માંધી: દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક દેશબંધુત હોદ્દો" એ નામનું એક પુસ્તક અંગ્રેજીમાં લખી ને થોડો વખત ચર્ચા વિલાપતમાં જાપવા મોકલ્યું હતું, જે હુંક વખતમાં જાણીતો ને બહાર પડવાનું છે.

અમારો લંડનનો અવરજવર જાણીતો છે કે મી. રીચની સુચનાથી "ધી લંડન ઇંગ્લેન્ડ કરોનીકલ"ના અધિપતિ મી. નસરવાનજી મણિકજી કુપરે આ પુસ્તકનો તરજુમો કરવા માંડ્યો છે. અને તે પણ થોડા વખતમાં જાપાણને બહાર પડશે.

અંગ્રેજી અથવા ગુજરાતી નકલ એકની કીમત પોસ્ટેજ સહિત રૂ. ૨/૬ રાખેલી છે. ખરીદવાને ઇચ્છા કરાવતા માહકો આ પુસ્તકનાં નાણાં અમને પોસ્ટથી શીનીકસ ને સરનામે મોકલી રાકે છે. અથવા અમારી હરબનની ઓફીસ-૧૪ મરકુરી સેન-બલે બરી રાકે છે.

અરબાપત્રીઓને જાણ

'પ્રીટોરીવાના હાલાક', 'સ્વદેશીભાની', તથા 'સ્વદેશી'—તમારા કાગળે નામ હામ સાથે નાખી શકાશે.

મી. કાસમ ઇ. કોહીઆ—જગ્યાની તંત્રીને લીધે મુલતવી રહેલું.

હીંદોનો સેવક (જોહાન્નમરમ)—એ પ્રાખ્યતપર ડીકા થઇ ગયો છે, એટલે વીજેલ લખવામાં લાજ નથી.

મી. ઉમરજી ઇસે પટેલ તથા જામનો સેવક હિંદો—તમારો જુરસો જાણીતો લાવક છે પણ તમારો હેતુ મી. માંધી તથા મી. કા જીતીઆનાં આ અંકમાં જાપાણેનાં જાપણે થી સરી રહેતા હોવાથી તમારો કાગળ નથી જાપતા.

આ ઉપરાંત કેટલાક લખાણો જગ્યા ની તંત્રીને લીધે અમે લખમાં લઇ રાક્યા નથી. અ. ઇ. એ.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી જાપા ઉપરથી)

જુનામઠના નવાળ સાહેબે પોતાના મહાલોમાં ફરતાં હતાં ખાતે બરવામાં આવેલા દરબાર વખતે તે મહાલ ખાતે મહેસુલની બાકી ખેંચાતી રકમ રૂ. સવા લાખની માફી બક્ષી છે. તથા ખેડૂત વરગની સગવડ માટે કેટલાક વખાણવા લાયક સુધારા કર્યા છે.

'અમરીત બહાર પત્રીકા' જાણીતો છે કે જાણીતો અરબીની કુમારદતની કેદ એટલી સખત છે કે કોઇ જાણીતો તેમની પાસે જવા દેવામાં આવતા નથી. સહવારમાં પ્રકૃતિ સ્વરથ કરવા માટે તેમને થોડો વખત તુરંતના બહાર કરવા સીવાય કોઇ ડીની બહાર આવવા તેમને પરવાનગી મળતી નથી.

કલકત્તા વોલન્ટીઅર રાઇફલનો ઇનામો વહેંચી આપવાનો મેળાવડો કલકત્તા માં વહેંચી આપતાં ક્રીમેડીયર જનરલ કોવેનસે પુરુષાલી કરચાવતાં કહ્યું કે મને ઇનામો વહેંચી આપતાં મોટી પુરુષાલી થાય છે અને હિંદોનો દરેક માણસ એક વોલન્ટીઅર થાય એવું હમણું છે.

પેટલાદ બોરડીમની ત્રણેક વરસ થયાં જે રથાપના થઇ છે તેનું કામ બહુ સારી રીતે ચલાવવામાં આવતું જાણીતોમાં આવે છે. ૧ ઇંટરમીડીયેટ ૨ પ્રીવીયસ ૩ મેટ્રીક અને ૬ બી.એ. મળી કુલ ૧૫ વિદ્યાર્થીઓ હાલ આ બોરડીમને લાભ લેય છે. પેટલાદ બહારના વિદ્યાર્થીઓને 'આફ્રીકા ફંડ' માંથી મદદ કરવામાં આવે છે, પણ ચાલુ સાલ પુરી થતાં તે ફંડની રકમ ખરચાઇ રહેશે. તેટલા માટે 'આના ફંડ' મારફતે રૂ. ૫૦૦ એકઠા કરવાની યોજના હાલ કરવામાં આવી છે.

અમદાવાદના મીલ ઉદ્યોગ સંબંધમાં એક જાણીતો જાણીતો છે કે રતું જનર તેજ ચલુ જાય છે. સુતરની બરાકી થયું મદ છે અને કંપની બરાકી નહીં જેવી હોવાથી મીલવાળાઓ મારે મુક વજુમાં આવી પડ્યા છે. એવી સ્વીતી માં મુક કરવું તે માટે વીચાર મહાવવા મીલ ઓનરસ એસેસીએસનની એક સભા મળી હતી. અહવાડીયામાં ચીલો ત્રણ

દીવસ બંધ કરવાની દરખાસ્ત મુકવામાં આવી હતી, પણ સમજા એકમત થઇ શક્યા નહીં અને તેથી દરખાસ્ત પસાર થઇ હતી નહીં. મીલ માલિકો કામદારો ના પગારમાં ૨૫ ટકાનો ઘટાડો કરવાનો મનસુબો કરે છે.

ડા. માસીનાવાળી 'એસ્પીટલ' જેનાં બીલડીમ ફંડમાં અત્યાર સુધીમાં રૂ. ૧ લાખ ૬૦ હજાર બરાબ હતા તેને મી. કાપુરજી બરબોરજી બરબોરજી રૂ. ૧૦૦૦૦ ની અને મી. અરદેશર નસરવાનજી મોદી એ રૂ. ૩૭૦૦૦ ની મદદ કરી છે.

મી. આર. જે. તાતાએ પુનાની ફરબુ સન કોલેજને રૂ. ૫૦૦૦ મદદ માટે આપ્યા છે.

શ્રીમુત તીલક પોતાના પુત્ર જોશા એક કાગળમાં લખે છે કે મારી તખીયત સારી છે.

વડોદરાના નવા સાયન્સ ઇનસ્ટીટ્યુટ માટે શીઝીકસના એક પ્રોફેસરની રૂ. ૭૦૦ થી રૂ. ૧૦૦૦ સુધીના માસીક પગારે નીમણૂક કરવાની નામદાર માલિક વાડે મંજુરી આપી છે. વડોદરાની નીશાબોમાં અભ્યાસ કરતા ઓકરા તથા ઓકરીઓની અંગળગની કેળવણીની ખીલ વણી કરવા તરફ ખાસ ધ્યાન આપવાને નામદાર માલિકવાડે ફરમાવ્યું છે. ઓકરા એ માટે એક અનુભવી ઇંગ્લેન્ડ, જરમન અમેરીકન અથવા સ્વીડીશ અનુભવી હિસ તાહ અને ઓકરીઓ માટે તેવીજ એક અનુભવી બાનુને ખાસ રાકવાની મંજુરી આપવામાં આવી છે.

મુંબાં તથા બહેરાં ઓકરાને શીખવવા માટે વડોદરામાં એક શાળા ઉઘાડવામાં આવી છે. મી. પી. આર. નંદરબારકર તે શાળાના પ્રીન્સીપાલ છે. બાળકોને માનુષાપામાં શીક્ષણ આપવામાં આવે છે અને ૭ થી ૧૨ વરસની ઉમરના બાળકો ને શાખલ કરવામાં આવે છે.

અંબાળામાં ત્રેન ઉપર ફેંકાએલા બોલ ના છેલા બનાવના સંબંધમાં બંગાળની સરકારે જાહેર કર્યું છે કે જે પણ આસામી મુન્હેગારનો પતો આપશે તેને રૂ. ૫૦૦૦ નું ઇનામ આપવામાં આવશે.

કલકત્તાનાં જાણીતા ચહેરી અને છેલી કોંગ્રેસનાં પ્રેસીડન્ટ ડા. સસબીહારી

ધોસે રૂ. ૨૦૦૦ની રકમ કલકત્તા લાઈસેન્સ પરીષદને આપી છે.

બનારસની સેનલ હાઈકોર્ટને મુખ્ય બનાવવામાં બાંધીયા મેન્યુએટ પ્રો. વસનંદ દલાલ એમ. એ. એ પોતાની સેવાઓ અરપણ કરી છે. મી. દલાલ એ કોલેજમાં એક ઓનરરી પ્રોફેસર તરીકે જોડાયા છે.

કલકત્તા ખાતે નેશનલ હોટલ એસોસીએશન નામનું પ્રમુખીય મંડળ સ્થાપન થયું છે, જેનો હેતુ અગામી લોકોમાં તંદુરસ્તી જાળવવાના નીયમો તથા કાનુનીય જ્ઞાન ફેલાવવાનો છે.

કલકત્તાનું એક દેશી વસ્ત્રમાનવન જણાવે છે કે, બાલુ કીપ્પા કુમાર મીત્ર ને મે માસમાં હોડી મુકવામાં આવશે અને તેઓ સામે હોડી ફોજદારી કાયદાની ૧૨૪ 'એ' અથવા ૧૫૩ 'એ' કલમ પ્રમાણે કામ ચલાવવામાં આવશે. બાલુ મુખોષ મલ્લીક, બાલુ મનોરજન મુદા, બાલુ સ્વામીચંદ્ર તથા બાલુ અસવીની કુમાર દત્ત સામે બેંચ માટે કામ ચલાવવામાં આવશે. ખીલ્લ એ બારીસ દરો. એ જમીનદાર તથા એ અધીષ્ઠાતાઓને પકડવામાં આવશે.

મુખ્ય સાય સીધનું જોડાણ કરનારી રેલવે તા. ૧લી મેથી ખુલી મુકાશે.

સીધની ખીલ્લ પ્રાંતીક કોનફરન્સ હેઠળ રાજાદ ખાતે ગઈ તા. ૧૦, ૧૨ તથા ૧૨ એપ્રિલના રોજે મળી હતી અને તેને ફોલોઅર રીતે અંત આવ્યો હતો. પ્રમુખ અરયાન સકરતા આગેવાન વકીલ મી. હીમતસીમ મળસીમને આપવામાં આવ્યું હતું. પ્રમુખે એક લંબાણ બાપણ આપ્યું હતું.

કાનપુર ખાતે સ્વદેશી સાકસથી ઉબી કરવામાં આવેલી ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રોલ્લિંગ મીલ્સ બાપરન અને સ્ટીલ મેન્યુ ફેક્ટરીમાં કંપની ખુલી મુકવાની કિસ્સા એક મોટા મેળાવડા સમક્ષ સમપુરના નવાબે કરી છે. તે મીલ ૨૪ કલાકમાં ૪૦ ટને જેટલો લોખંડનો સામાન તૃષ્ટિ પામી રહ્યો છે.

કલકત્તામાં ઉદ્યોગ દુનરની ખીલવણી માટે જે એસોસીએશન સ્થાપવામાં આવી છે તેની તરફથી આ વરસે ૧૦૦ સીલાર થીઓને દેશવર ખાતે અભ્યાસ કરવા

પસંદ કરવામાં આવ્યા છે. જે મહિલા ૨૫ ઇંગ્લેન્ડમાં, ૧૭ જાપાન, ૩ અમેરીકા ખાતે મોકલવામાં આવનાર છે. બાકીના ૪૬ ને યુરોપના એક યા ખીલ દેશમાં મોકલવામાં આવશે.

કમલ ખાતેનો એક ખગાળો જે જાપાન ખાતે મીથુનની બનાવવાનો હોય તેમ જીખવા જતો હતો અને જેને મારગમાં દુડીકારીનમાં સડ ઉપરથી પકડવામાં આવ્યો હતો તેને હોડી મુકવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે.

હાઈ વાઇસરોય લોરડ મીટિને લાહોર ખાતે એક માનવત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. માનમાં લાંબી સરવસ કાઢવામાં આવ્યું હતું.

ઇસ્ટરન બંગાળ સ્ટેટ રેલવે ઉપર ચાલતી દરેને પથરા મારી ઉતારીને ઇજા કરવા માટે પકડાએલા ૮ વરસના બંગાળી છોકરાને માર દરકાની સબ ડીવિઝની ફારટે કરી છે.

બામલપુર ખાતે ખીલારની પ્રતિક્રિયા કરનારમાં હોડી મુકવામાં આવેલી બેએલી ખટપટ બોન. મી. બોમલેએ અટકાવવાથી તેમને એક માનવત્ર આપવામાં આવ્યું હતું.

હાકાની પોલીસને એક તળાવમાંથી ૧૭ જુની તલવારો કઠાઈ ગએલી હાલતમાં મળી છે.

હાઈકોર્ટના મુખ્યસાંતીને લગતા બહાર પડેલા રીપોર્ટ ઉપર નજર કરતાં બાળકોનું મરણ પ્રમાણ નીચે મુજબ બચાવર જોવામાં આવે છે : ૧૯૦૮ની સાલમાં હોંદમાં કુલે મરણ ૮૧ લાખ જેટલાં થયાં હતાં. તેમાં ૧ વરસની ઉંમરના અથવા તેથી ઓછી વયનાં ૨૦ લાખ બાળકો મરણ પામ્યાં હતાં. પાંચ વરસ સુધીના બાળકોનું મરણ પ્રમાણ તપાસતાં તે સંખ્યા ૩૦ લાખની જણાઈ છે. આ તાલકાલક સંખ્યાનું પ્રમાણ એક હજાર ૩૦૦નું આવે છે. ઇંગ્લેન્ડમાં તેજ વયના બાળકોનું મરણ પ્રમાણ એક હજાર ૪૧ જેટલું આવે છે.

અલીપોર બેંચ કેસને લગતા મુકદ્દમાની તપાસ ૧૨૬ દિવસે પુરી થઈ છે.

તા. ૧૪ મીએ બાપણ પુરાં થયાં હતાં અને એસેસરોએ પોતાના લેખીત અર્જી પ્રાયે આપ્યા હતા, જે જડને વાંચી સંભળાયા હતા. બને એસેસરોએ જણાવ્યું હતું કે સામાન્ય કારતર જેવું કાંઈ નહોતું. જે આરોપીએ કથીઆને બેઝ કર્યા હતાં તે અંગ્રેજ શબ્દ સામે લડાઈ ચલાવવા માટે નહીં પણ દરેક સ્વતંત્ર રીતે ઉપયોગ કરવા માટે બેમાં કર્યા હતાં. તથા તેઓએ સાચે મળી કવતર રમ્યુ નહોતું, અમલદારોના ખુનોની ફોશીમાં અમલ વેર લેવાની નેમ હતી.

વિલાયતથી બાપવાલાયક ખબરો

મી. શ્યામજી કીપ્પા વરમાએ ઇંગ્લેન્ડમાં સ્થાપેલી હરબરટ સ્પેનસર સ્કેલર શીપ કહાડી નાખવામાં આવી છે અને ૧૦૦૦ પાઉન્ડની રકમ તેને પાછી મોકલી આપવામાં આવી છે. એ લેકચરશીપ કહાડી નાખવા માટે ૧૦૬ સહીઓ સાથેની અરજ મોકલી આપવામાં આવી હતી અને તે અરજ ઉપરથી મજબૂર સ્કેલર શીપ બંધ પાડવામાં આવી છે.

એકસકરડની પાલણામાં સરકત સ્કેલરશીપ માટે હાઈ બાડર-મેન્યુએટ ને હરીફાઈમાં નહીં ઉતરવા દેવાના સવાલ ઉપર હાલ વિચાર ચાલે છે. છેલ્લાં કેટલાંક વરસો થયાં આ સ્કેલરશીપ હાઈ વીધાર્થીઓ મેળવતા આવ્યા છે. તે બાબત એવી ફરીઆદ બહાર આવી છે કે હાઈઓએ આ બાબતો પહેલેથી અજાણસ કરેલો હોય છે એટલે અંગ્રેજ વીધાર્થીઓને તેમની સાથે હરીફાઈમાં ફેલ મેળવવાનું બહુ મુશ્કેલી ભરેલું માન્ય પડે છે.

પંડીત સ્વાયજી કૃષ્ણવરમાને ઇનર-ટેપલના સબ-મેજસ્ટ્રેટ તરફથી ખબર આપવામાં આવી છે કે તેમના પત્રમાં તથા લંડન 'ટાઇમ્સ'માં લખાએલા એક લખાણો તંદર બેચના ધારતરેલું બ્યાન બેચવામાં આવ્યું છે તેટલા માટે પંડીત સ્વામજી કૃષ્ણવરમાએ જાતે અજવા પોતાના બારીસ્ટર મારફતે તા. ૨૩ એપ્રિલ સુધીમાં હાજર થઈ તેનું નામ બારીસ્ટરની ટીપમાંથી શા માટે નહીં કાઢી નાખ્યું તેનું કારણ દરજાવડું. મી. વરમાએ આ ખબર 'ટાઇમ્સ'માં ચરચા પત્ર છપાવી પ્રજાને જાહેર કરી છે, અને

જાણ્યું છે કે “એચરેના આ પગલાંથી ઉગ્રાંતની ઇન્સ બ્રોફ કોરટને બોયકોટ કરવા માટે હિંદીઓને બેશક લવચાસે.”

ઇસ્લામીક સોસાયટીના સલાસદોષ્ટેતા. ૬ એપ્રિલના રોજ લંડનની વેસ્ટ મીન સ્ટર પેલેસ હોટેલમાં ‘એટ હોમ’ નો એક મેગાવડો કર્યો હતો. તે મેગાવડા માં ડા. પોલન, મી. અલી અકબર, મી. સમીદ હકન, પ્રી-સેસ સોફ્યા દુલીપ સોમ, ડા. રૂઝવી, ડા. અનસારી, મી. પી. એલ. રે, મી. મીરઝા મોલીદ રશી વીઝેરે મુકરરોએ હાજરી આપી હતી.

ઇસ્ટ ઇન્ડિઅન રેલવેના સાડાત્રણ ટકા નાં સાદીપચીસ લાખ પૌંડના ડીવેનચરે તા. ૨૪ એપ્રિલે લંડનમાં હાજરે આવે બહાર પાડવામાં આવ્યાં છે.

રંગુનથી ખબર મળી છે કે એક જાપાની કંપની મે માસથી ટાંસ-પેસી શીકતી સફરો દર મહીને ચાલુ કરશે. તે કંપનીની વધુ સ્ટીમરો તૃપ્ત્યાર થએ દર પખવાડીએ આ આગમેટો આવજાવ કરવા માંડશે. આ કંપનીના કાફલામાં ૧૨૭ સ્ટીમરો હમણાં કામ બજાવે છે. તે ઉપરાંત ૭ નવી સ્ટીમરો બંધાય છે.

લંડનમાં મળતરી પ્રેસ કોનફરન્સમાં જાણુ સુરેન્દરનાથ બેનરજી હિંદી જવેલા પ્રતીનીધી તરીકે હાજરી આપનાર છે. લંડનની તેરજીની એ મુલાકાતનો લાભ લઇને તેને એક મોટા પ.યા ઉપર મીજાની આપવાની ગેઠવણુ કરવામાં આવે છે. એ મીજાનીના સંબંધમાં એક કમીટી નીમાઈ છે. તેના સેક્રેટરી “લંડન ઇન્ડિઅન કોરોનીકલ” ના અધી પતી મી. એન. એમ. કુપર છે.

લીડઝમી મી. એમ. ઇસ્માઇલે ‘ઇડીપા’ જાપામાં એક કાગળ લખી જણાવ્યું છે કે “એલ-ઇડીઆ મોસ્લીમ લીમ” હિંદુ સ્તાનના બધા મુસલમાનો પતી કહી સકતી નથી.

લંડનની હયુમેનીટરીઅન લીગે હિંદ આતાના પ્રધાન લોરડ મોરલી ઉપર નીચે નો ઠરાવ મોકલી આપ્યો છે. “આ લીમ ની હિંદી કમીટી પોતાની દીલગીરી દેખાડે છે કે લોકમાન્ય મી. તીલકને જે બીનજરૂરી સખત સજા કરવામાં આવી છે તેમાં સુધારો કરવાની ખીની કાઢન

સીને ના પાડી છે. વધુમાં આ લીગ જનહેર કરે છે કે મી. તીલકને ચએલી સજામાં બદલો કરવા હિંદી પ્રધાન લોરડ મોરલી પેતાની વખ વાપરશે.

મી. લીવોરનરને તમાચો મારનાર જાણુ કુજલાલ બટરાચાર્ય જેને એક માસની કેદની સજા થઇ હતી, તે ખજોને લમતરી કેળવણીનો અભ્યાસ કરવા અહીં થી અમેરીકા જાય છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(જવરમેટ એગ્રેમંટથી)

મારીત્સખરગના ઉમર મીઆં અને હસન આદમની મીસ્કા સંબંધમાં વહે ચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આમળ રજુ થયા છે, અને તેની નકલ ડરખત માલુમેટ અમળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૮ મી જુન સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

અવોકાના મમુદખાનની નાદાર મીલ કતના સંબંધમાં વહે ચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોરટ આમળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૮ મી જુન સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મારિત્સખરગના ઇસ્માઇલ હસપ મોટા લાની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં મળ કરે ધણીને નાદારીમાંથી મુક્ત કરવાપર વિચાર કરવા લેજુદારેલી મીટીંગ તા. ૭ જુને સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટરની આશીસે ભરશે.

બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કું. ના એજેટો તરફથી જે સમાચાર આપવામાં આવ્યા હતા કે તે લાઇનવાળાની લલન નવી આગમેટ ઇસ્લામી મુજબથી અતરે આવવા સાફ ઉપડી મુશી છે તે ના સમાચાર કેવલથી મળ્યા છે કે તે સ્ટીમર અતરે તા. ૧૬ જુને આવશે.

મારિત્સખરગની લીંદુ યંગ મેન્સ એસો સીએશનના બેઈટ બોનરરી સેક્રેટરીઓ જણાવે છે કે આ મંડળ તરફથી ૧૬૦૫ની સાલથી રથપાએલી તામીલ નીસાળ માટે મેસરસ ટી. તાહડુ પ્રમુખ, એસ. આર. નામડુ ઉપ-પ્રમુખ, આર. એન. મુહલે ડેલીગેટ, અને વી. એન. પાથર તથા એસ. કે. એટીઆર બેઈટ સેક્રેટરીઓ ડરખત મિગેરે જાએ માં ઉમરાણુ કરવા નીકળશે, તેમને સહુ લાઇઓ વટતી મદદ આપશે.

રોકડ બખર જાવ

શી. પે. શી. પે.

આવજ માંજ ૧ મસ્તાની ૨૧ ૦ થી ૨૨ ૦	
બીમડીના	૨૩ ૦ „ ૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ „ ૧૯ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦ „ ૧૯ ૦
ચીની સકર	૨૨ ૦ „ ૨૩ ૦
ફુંડાના	૨૧ ૬ „ ૨૨ ૦
દેથી ટુવેર દાળ	૨૦ ૬ „ ૨૧ ૬
ટુવેર દાળ કાનગુરી	૨૧ ૬ „ ૨૨ ૦
મસુરની	૨૩ ૬ „ ૨૪ ૬
મખની	૨૭ ૦ „ ૨૮ ૬
આડની	૨૮ ૦ „ ૨૮ ૬
અણા મુખાઈના	૨૨ ૦ „ ૨૩ ૦
„ દાળ	૨૭ ૬ „ ૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦ „ ૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦ „ ૧૦ ૦
બીનરીસ	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦
હડલું તેલ ૧ આબન	૩ ૩ „ ૩ ૬
એરડીનું	૨ ૪ „ ૨ ૬
મીડું	૩ ૩ „ ૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૩ „ ૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬ „ ૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬ „ ૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ „ ૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૬ „ ૧૪ ૩
મદાસી સોપારી ૧ રતલ જા	૦ ૦ „ ૦ ૦
મરચા	૦ ૦ „ ૦ ૦
શી પેટી ૪ ટીનના પૌંડ ૨ ૬ „ ૭ ૧૦ ૦	
પોરખંદર	૮ ૧૦ ૦ „ ૮ ૦ ૦
પાસશીન એરોફેડ	
„ વાઇટ રોસ	૮ ૮
„ આબન	૧૨ ૦ „ ૧૨ ૬
નાળીએર	૧૩ ૦ „ ૧૪ ૦
દેથી	૫ ૬ „ ૬ ૦
કામંડ સોપ	૧૩ ૦ „ ૧૩ ૬
જાણુ સીલ રોડન	૧૫ ૬ „ ૧૬ ૬
જાણુ સનલાઇટ	૪૨ ૬ „ ૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮ „ ૧ ૬
માચીલ લાખન	૩ ૧ „ ૩ ૩
સોપારી સેવરખની	૦ ૧૦ „ ૧ ૦
નીકલ પોઇટ સીમારેડ	૧૭ ૦
કુપ નેસબનું	૨૦ ૩ „ ૨૧ ૦
તીમઠ (લીવરપુલ)	
મસ્તા એડની	૪ ૦ „ ૪ ૬

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JUNE 5TH, 1909

No. 23

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 231.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 5TH, 1909.

✓ A Triumph of Passive Resistance

LORD CREWE'S despatch, vetoing the Rhodesian Ordinance, that was passed during the last session of the Rhodesian Council, on the lines of the Transvaal Asiatic Registration Act of 1907, is an unsurpassed tribute to passive resistance. Lord Crewe makes it perfectly clear that he did not want a repetition of the trouble in the Transvaal, that is still engaging the attention of the authorities there. Had there been no passive resistance in the Transvaal, the Rhodesian legislation would have received the Imperial sanction, and there would have been one more Colony with an insulting and a degrading law affecting Asiatics. The Transvaal Indians who are so bravely continuing the struggle have every reason to be proud of this achievement, though it does not affect them personally; and that it has nothing to do with the Indians of the Transvaal is a greater cause for satisfaction, for passive resistance is never concerned with base self-interest or personal gain. Sacrifice of self is its key-note; others' gain is its goal. Although, therefore, those who are actively engaged in passive resistance are so few in the Transvaal, there is no doubt that, if they remain firm, they will be able to have the two outstanding points of dispute with the Government satisfactorily settled. Though the end may be long in coming, there is no question that it is bound to come. Lord Crewe has also shown that it was with very great reluctance that the Transvaal legislation received His Majesty's sanction, and that he was still endeavouring to obtain relief. This shows that, in spite of his telling the Indians at the

Cape that the Transvaal Indians would better consult their loyalty by accepting the legislation, he knows that the demands made by them are just, and that they ought to be satisfied by the Transvaal Government; and now that most of the passive resisters have been discharged from prison, their terms having expired, it is a seasonable opportunity for that Government to grant the relief, without appearing in any way to have been coerced into it by passive resistance. We are sure that the passive resisters have no desire to embarrass the Government in any way. Whether the justice which they are fighting for is granted in response to their sufferings or in any other manner is of no moment to them. It remains to be seen whether Generals Botha and Smuts, before they go to England, will end a situation which has caused very great suffering to a large number of inoffensive citizens of the Transvaal.

✓ IF, BY ITS ALMOST INCREDIBLE POLLY, the Transvaal Government starved Mr. Gandhi and his fellow-Indian passive resisters

Something for Nothing

in the Colony's Gaols, Mr. Gandhi has lost no time, upon being released from prison, in giving the public ample food for thought. Every experience, wise men say, carries with it its own lesson, and the lesson of Mr. Gandhi's prison experiences should be a source of much needed humiliation to the white inhabitants of the neighbouring Colony. They are convicted of a criminal neglect of duty, a shocking and inhuman apathy, towards the victims of injustice and oppression. The Transvaal prison system is notoriously bad, and in serious need of reorganisation and reform. But whilst that is true of the treatment of and effect upon European prisoners, it is ten times truer of Indian prisoners, and a hundred times truer of passive resisters. The Transvaal public do not seem to understand the uses and functions of conscience, nor do they approve of its influence in the conduct of human affairs. Hence, no doubt, the semi-martyrdom undergone, without public protest, by the Indian conscientious objectors that have sought refuge in the Transvaal prisons from the ignominy of "freedom" outside. A sentence of imprisonment with hard labour does not ordinarily include partial starvation, isolation, and the imposition of conditions of life inimical to health, and that low degree of comfort that is allowed by law even to the convict. Yet these miseries have been inflicted upon innocent, God-fearing, self-

sacrificing, patriotic men, content to give up family and fortune that they might preserve their own and their country's honour intact. Gaolers, prison directors, ministers seem either to have been the victims of a damnable system of mental, spiritual, and physical torture, or, when they have dared to be humane, to have violated the most elementary of those "laws of the Medes and Persians" known as gaol regulations. Discrimination and discretion have been virtues almost unknown and undesired. If the Government had sought to manufacture criminals they could not have gone about their fell task in more whole-hearted a fashion. As it happened, the material at hand was incorruptible, and the evils have rebounded upon those who inflicted them, and left their would-be victims not only scatheless, but even strengthened in fight the more sturdily against degradation of character and violation of liberties. We hope most eagerly that the Government will hasten forward its new dietary scheme for Indian prisoners, and that General Smuts' courteous attention to Mr. Gandhi in gaol will be an earnest of better relations in the future between the leaders of the Indian community and the directors of public policy in the Transvaal.

BRITISH INDIANS, IN THE TRANSVAAL and outside of it, and

The Boksburg all right-minded Euro- Location Case peans, will rejoice at the decision of the

Transvaal Supreme Court in the matter of the appeal of certain Indians resident in Boksburg against a conviction by the local Magistrate for a breach of section 131 of the New Gold Law, a report of which appeared in our last issue. Section 131, amongst other things, makes it an offence for an Asiatic to reside upon proclaimed ground, within certain well-defined areas, except in locations specially set aside for purposes of their residence therein. The question arose as to whether the Government Notice of September, 1908, deproclaiming the location appointed in 1898, by virtue of Law 3 of 1885, and setting apart a new one, was valid and therefore of binding force. Sir James Rose-Innes and Sir William Solomons have decided against the Government, and the Indians concerned have been preserved from ruin. We are thankful, indeed, that these two judges formed the Court on this occasion, and can only regret that they were absent from the Transvaal when the famous appeals of last December and January were brought. It is not pleasant, nor is it often wise,

to distinguish between occupants of the Bench, but we believe that the Indian community would have been much better content had their fate been in the hands of the tribunal that delivered judgment on the present occasion. The main point to be noted in the Chief Justice's remarks is his insistence upon the need to interpret legislation imposing disabilities in the strictest possible fashion, and once again has the liberalism of a Transvaal Court of Law checked the rapacity of the Government of the Colony of which it is fortunately independent. To-day we must go to the Chief Justice for statesmanship rather than to the pettifogging politicians whose sole occupation appears to be to intensify the poverty of the poor, to add to the burdens of the heavily-laden, to isolate the outcast more completely, to increase the sufferings of the stricken. The Boksburg Indians would have been ruined had the decision gone against them. They would have had to remove without compensation, and to a site where there was no trade. The decision will probably affect the fate of the Indian communities of Krugersdorp and Barberton where the white inhabitants are already casting envious eyes upon Naboth's vineyard. It is an unfortunate habit of the Transvaal European to begrudge the coloured citizen his house, his land, his wife, his well-being, his whole future. When the natives of Potchefstroom had made of their location (specially given to them by President Kruger) a beautiful garden, the white Potchefstroomers sought and found an excuse for robbing them of the fruits of many years' toil. The same selfish instinct, no doubt, ruled the determination of the Boksburg, Krugersdorp, and Barberton Europeans. It is, we suppose, an elemental instinct to seek to appropriate (without return) the results of another's labours, and we cannot expect the rather primitive whites of some districts of the Transvaal to overcome of a sudden the natural weaknesses of their general development.

THE *British Medical Journal* publishes a comment, in its recent issue, on an interesting criticism of the relations that exist between the estate medical officers of this Colony, the Government, and the Immigration Trust Board. The comment is free and the criticism is caustic. We subscribe with every goodwill to our contemporary's remarks. Of course, we are much more closely concerned in the welfare and interests of the indentured labourer than we are for the professional status of the medical officers, but that apart, we feel that the *British Medical Journal's* comments are clearly justified by the facts cited, and which have received advertisement more

than once in these columns. We trust that the Commission now sitting, if any remnant of fairness is left to it, will ensure the absolute independence of the medical officers, and so elevate Natal to the same degree of comparative civilisation as that attained by other British and foreign territories that are dependent upon the employment of labour imported from the East Indies.

THE *South African News* IS BELIEVING its ancient reputation for "More scrupulous fairness in its Light!" attitude towards the Indian trouble in the Transvaal. Perhaps it is political bias; but whatever the reason may be, our contemporary seems unable to devote that careful attention to the facts that their importance demands. We have no space for the reproduction of our contemporary's many illusions on the subject. It suffices to say that the *News* seems incapable of regarding the matter except through green spectacles. If our contemporary really is concerned to discover something of the heart of the trouble, we suggest communication with a gentleman; now conducting a great Johannesburg daily, who was once its own joint editor. It may thus receive more light on the situation of which, at the present time, it stands badly in need.

IN AN ADDRESS DELIVERED BY PRESIDENT Taft at the Fisk University, Nashville, Tenn., last year, he said: "It is absolutely necessary that your race should have leaders; it is absolutely necessary that your race should have men of advanced education, of advanced education professionally." That was the American President's view of the negro question in the United States. That is the British Indian view of the Indian problem in South Africa. General Smuts, however, with that lofty philosophy that has led him to falsify a solemn pledge, does not think so. It is a fundamental difference of opinion, and not a difference of method, as the Imperial Government seem to imagine, that divides the Transvaal Government and the Indian community, and till the gulf is bridged, there will be no peace in the land.

✓ UNION PARLIAMENT'S FIRST DUTY. Capetown, June 3. The weekly newspaper, *The Cape*, discussing the draft Act, contends that the Imperial Government would be justified in refusing to sanction any colour bar until, at least, the people of South Africa have endorsed it by means of a referendum or general election. It adds that the first work of the Union Parliament must be the abolition of indentured coolie labour in Natal. *Natal Mercury*

✓ Thou Didst Realst

(From Philippi.)

They say that Thou wast silent — a lamb,
Bleeding to death, resistless while they sneered;
While they did smite Thee with their brutal fists,
And mocked and scorned Thee unto Thy last sigh.

They lie! . . . for Thou wert not a helpless lamb,
Thou didst resist, Thou great and silent Strength.

I saw, Thou didst not stir one finger-joint;
Thou spakest not a word. And Thou didst bleed,
While from Thine eyes only compassion shone.

I saw how they turned dumb; with restless looks
Hither and thither turned them, gaunt of face,

And when they heard Thee pray for them, they feared.

At Thy last sigh, "Father, forgive Thou them,"

The crowd in terror smote its breast and fled—

Thus, Christ, didst Thou resist at Golgotha.

H. F. in the *Westminster Gazette*.

Socialists and the Asiatic Question

In its issue of the 22nd instant, the *Voice of Labour* (Johannesburg) says:—

The Secretary of State for the Colonies has disallowed Lord Selborne giving his assent to an Asiatic Ordinance for Rhodesia on Transvaal lines. The letter from Lord Crewe is interesting reading. Not only does he snub the legislators of Rhodesia, but he makes it plain that the Home Government were displeased with the Transvaal Ordinance and only assented for fear of the result of interfering with a self-governing Colony.

It is a pity that the colour prejudice should be so acute; as to afford us a savage glee in the sacrifice and martyrdom of many brave Asiatics. We can understand legislation which has for its object the maintenance of a high standard of living—a white man's standard, if we care to term it so. But we have no sympathy with a Government which merely seeks to humiliate the Asiatic without compelling him to raise his standard of life. We are too ready to blame the Asiatic for results, which, did we think for a moment, we should discover were due not to coloured competition but simply to "competition." Competition is degrading in itself as evidence the standard of life in London, where no coloured people exist.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, May 1, 1909.

An Oriental Custom Occidentalised

With the coming of Easter there comes Maundy Thursday—the day before Good Friday—and a picturesque ceremony in Westminster Abbey, when as many old women and old men as the Sovereign numbers in years receive gifts in money and kind. The money is minted for the special purpose and the other gifts take the form of clothing and food. The brilliance of the ceremony is increased by the ecclesiastical vestments of the officiating clergy, and the great Maunday dish from the Tower is brought to hold the money. The ceremony last month attracted Queen Alexandra and her sister, the Dowager Empress of Russia, who took great interest in the sixty-eight old women and men who received the gifts. Here is the westernised form of an eastern custom, commemorating how on the night before His betrayal and death Jesus Christ washed the feet of his disciples to impress upon them the value of loving service. For some centuries British monarchs and others carried out the ceremony literally and, divesting themselves of majesty, washed the feet of poor and old men; the custom has lingered in Austria, but in England it has been adapted to conditions more suited to our climate and life. We do not suffer, especially in the spring, from the heat and dust which make foot-washing a luxury, but it seems a far cry from that humble upper room where the Master washed the feet of His disciples to the stately ceremony in the historic Abbey at Westminster. Provided the spirit of the service is not lost, we need hardly lament that climate and conditions of life have transformed the ceremony almost out of all recognition.

The Passing of Swinburne

Another of the great Victorians has passed "to join his deathless peers," Algernon Charles Swinburne is with us no more in bodily presence; the last farewell was said on April 15th when all that was mortal of him was laid to rest in the little graveyard at Bonchurch in the Isle of Wight, amongst his relatives, and near the fine old house which was his home for so many years. An ideal resting place, surely; almost in the embrace of the sea he loved so well, embowered with trees, and the cliffs standing sentinel above. His was the voice of melody, and Tennyson's description of him hit the mark: "a reed through which all things blew in music;" a lyrical poet, truly; of different calibre from the rugged prophet-poet, Robert Browning; unlike the more rhythmic Tennyson; Swinburne was himself. He struck an individual note among the great men of the Victorian age—

"he who sang the sunrise and the sea." It was at the house at Putney which he had shared for so long with his friend Mr. Theodore Watts-Dantton that Swinburne breathed his last, but beyond the pain of severing a long and close friendship, Swinburne's death has left a blank in many hearts. One of the most touching of inscriptions on a floral tribute on his coffin ran thus: "From the little boy to whom Mr. Swinburne used to wave his hand on Wimbledon Common." Here is evidence of a striking characteristic of the poet: his intense love of children. Small wonder that the serious man whose face lighted up when he saw the children waiting for him on his daily walks, whose pockets bulged with toothsome delights for them, should write these lines:

No flower-bells that expand and shrink
Gleam half so heavenly sweet
As shine on life's upstodden brink
A baby's feet.

No rosebuds yet by dawn imperaled
Match, even in loveliest lands,
The sweetest dowers in all the world—
A baby's hands.

Shakespeare Day

It is on April 23rd that we now see the value of celebrating regularly the birthday and the deathday of William Shakespeare, the world's possession, though England has the honour of being his birthplace. Proud are we, and proud in the best sense of what William Shakespeare is not only to us but to all nations. Shakespeare week at Stratford-on-Avon now brings with it almost a return to Elizabethan days; this year it even made a truce in a political fight. The plays are given at the Memorial Theatre and the whole town makes merry. In the procession to the Church for the purpose of laying floral tributes on the grave of the poet, the American Ambassador took part, and, marvelling that with the advance in every particular of human development the world had come no nearer to a second Shakespeare, Mr. Whitelaw Reid said: "We still measure his elevation by his loneliness and our riches by our share in him."

But London this year has had her celebration, too, on April 23rd. A special service was held in Southwark Cathedral, with which Shakespeare was associated when he lived as an actor among the actors of Bankside—at that time a pleasant place on the south side of the river, but the charming gardens as well as the Playhouses have now given place to dingy, though profitable warehouses. A memorial is to be erected to Shakespeare in Southwark cathedral; it will take the form of a half-recumbent statue beneath a Gothic canopy, and will fitly balance the tomb of Gower on the opposite wall. At the special service music of Shakespeare's day was given, and the Poet Laureate recited an Ode which he had written for the occasion. Mr. Forbes Robertson, in a most interesting address,

pictured Southwark as it was when "our gentle Shakespeare" lived and worked on Bankside, acting, rehearsing, writing, "framing the noblest thoughts in the most powerful phrase, searching to the utmost depths all the emotions of mankind."

The Woman's Movement in the World

No one could see the enthusiasm and the earnestness that characterised the meetings of the International Congress of Woman Suffragists last week without being impressed by the certain fact that the woman movement has practically encircled the earth. Twenty-one countries were represented, including even Russia, and this Alliance of women of Europe with those of the Antipodes, of Canada, of the United States, will be a powerful lever in the advancement of woman's cause. Not that woman's cause is antagonistic to man's, but it is only in a few countries that man's common sense has recognised that woman's help is a necessity in the combat against evil. As Madame Sarah Grand remarked at one of the meetings: "Man without woman's help went along without wings and only half a heart."

Wonders in Turkey

Abdul Hamid dethroned and Mahomed V. reigning in his stead, after a virtual captivity of thirty years! Turkey is again proving that truth is often stranger than fiction. Rumour goes that authoritative evidence is available to prove that the ex-Sultan was implicated, despite his protests, in the sudden revolt which threatened the power of the Young Turks. Retribution has been dramatically swift and sure, and even yet we may not have reached its utmost point. A piteous figure, indeed, was Abdul Hamid when he received the fateful message of his dethronement; hiding in the harem, deserted by his myrmidons, fearful for his life, the "Sick Man of Europe" at last found that he could intrigue no more from a throne, and in his palace-prison at Salonika he is now watched with the care that he expended over every word and deed of his brother, also captive in a palace-prison for more than a quarter of a century but now mounted on the throne. Again the Young Turks have won the admiration of the world by their triumph, and, having overcome difficulties so gigantic, it is to be hoped that they will be able to continue with equal magnanimity, courage, and earnestness the redemption of their country. Already a beneficial effect is being felt in Persia where the national crisis has been nearly hopeless for the cause of progress. Of the character of the new Sultan, little is known, but the general impression given is of a man almost overwhelmed by sudden liberty, but blessed with enough common sense to realise his responsibilities. Mahomed V. will, no doubt, make a good figure head to the Constitution.

India in Parliament

The month has been of vital interest to India from the fact that the new reforms have passed the House of Commons, and are now returned to the Peers with the signal from Mr. Balfour that they shall go through even with the debated Clause 3 re-inserted. The discussions in the Commons have ranged round three points, broadly speaking, namely, the appointment of Indians to Executive Councils, the qualifications of Indians appointed to these and other positions of responsibility and Mahomedan representations. There have been members of the opposition who, in carrying out their duty of "opposing," have declared that the Bill was not needed and should be quashed; but such a view was not generally held even by other occupants of the opposition benches who, despite fears and forebodings, recognise that the time has come "to do something." What that "something" would have been had it originated from these honourable members, it is impossible to say, but, judging from their criticisms of Lord Morley's proposals, India would not have stood to gain very much. It cannot be said that the debates rose to any high level of large-souled outlook; the Prime Minister probably came nearer than anyone to such a standpoint when he declared that, recognising the movement throughout Asia for the association of the people of a country in the administration of their own affairs, it would not be wise to oppose this movement "in the largest and most important of these Asiatic countries." On the question of qualification the members known as the pro-Indian group: Sir Henry Cotton, Dr. Ruthvenford, Mr. Mackarness, and others, have striven to gain an assurance that deportation without trial, without charge, without opportunity for defence, should not be a disqualification for election to Councils, and, despite broadsides of criticism and suggestions of truckling with sedition, the Government have virtually conceded the point. The attitude of the leader of the opposition, namely, non-responsibility for such revolutionary proposals which he views with distrust and dismay, has been the attitude of press comment on the part of Unionist journals, and the *Times* declares that the Government must be prepared to take praise or blame according to the working of the new laws.

Since Easter Mr. Buchanan has been compelled to be absent through serious illness and Mr. Hobhouse has been in charge of the Bill. The attendances at the debates have been but meagre in view of the importance of the Bill, and were in striking contrast to the eagerness with which non-members crowded into the House to hear the Chancellor's Budget speech the other day. But the Budget touches the pockets of the nation, and India, besides being far away, does not come on "to the

British Estimates." If it did, the House of Commons would present a different appearance on Indian days. And even now, while everyone is discussing Mr. Lloyd George's most democratic of Budgets and the rich man is protesting against the burden imposed upon him, only the few realise that questions of vital import to India are hanging in the balance; but those who know and care, send the Bill on the last stage of its journey with intense hope for what it may do for India when it becomes law.

A New Appointment: Educational Adviser to Indian Students

New departures always have to run the risk of being stultified by the over-praise of friends or the distrustful criticism of enemies; neither of these extremes have been reached, I think, with regard to the appointment of Professor T. W. Arnold as Educational Adviser to Indian students. The appointment is official, but the choice of the Secretary of State has fallen most wisely upon a gentleman who has not been connected with the Civil or other Service in India and whose experience as an educator has been wide enough to strengthen the natural gift of sympathetic understanding which Mr. Arnold possesses. Mr. Arnold's service at the M.A.-O. College, Aligarh, and his writings on Islam have brought him into close touch with Mahomedans, but it must also be remembered that during the years of his service at the Government College, Lahore, he had more Hindu than Mahomedan pupils, and so closely did he identify himself with Hindus that they were anxious to claim him as one of themselves. Sanskrit was his first love in oriental studies, and he has never lost his enthusiasm for that noble language or for Hindu thought. In his new capacity Mr. Arnold will have the advantage of being in touch with all educational facilities and his earnest desire will be to render true service to those who need it. He will act as secretary to a committee composed principally of representative Indian gentlemen resident in this country, with Lord Ampthill as chairman, and one hopes that the new arrangements will be received in the spirit in which they are set to work: a sincere desire to help Indian students in this country. I may perhaps add one word here: every student should count the cost as far as possible before he comes, for it is doubtful whether even the new Educational Adviser will be able to help anyone left without resources. Books are available giving particulars of expenses likely to be incurred; among them is a "Handbook" published by the National Indian Association for Rs. 4d. This or a similar book should be well studied before the venture is made.

One word of truest sympathy for the courage of a truly brave man,

M. K. Gandhi, and for his brave associates who, with the self-sacrificing help of their wives, shrink from no suffering in a just cause.

OSERVER.

Correspondence

Empire Day

The following letter was unavoidably crowded out of our last issue:—
To the Editor INDIAN OPINION

Sir,—The anniversary of the birth of the late Queen-Empress Victoria has come and gone. Whilst, throughout the British Empire, joy and gladness abound at the thought of the blessings of British rule, British Indians who have made their homes in the Transvaal could take no part in the rejoicings. How is it possible for them to have any enthusiasm for Empire when they are made to feel that they are outcasts, not fit to associate with their fellow subjects of the Crown?

On Empire Day, Mr. Gandhi was released from Pretoria Gaol after a term of three months' imprisonment, this being the third time he has suffered for the cause of truth. What irony there must be in this incident! One wonders what the late Queen would have thought at the sight of her beloved Indian subjects lying in British prisons for the sole and only fault of refusing to surrender their honour. I cannot believe that our late Queen, who made such eloquent appeals on their behalf and wrote such righteous condemnation of unfeeling treatment meted out to her Indian people, could have allowed such things to be. It seems that, in changing the name of the day from the "Queen's Birthday" to that of "Empire Day," there was lost a great deal of the human, kindly element of Victoria, and in its place remains lust of Empire, jingoistic pride of race, and an arrogance born of power over weaker nations.

Still, whilst the Empire-builders are crying out for more battleships to carry on their work, and the Transvaal Government are pursuing their policy of extermination, there remain those who have faith to believe in the everlasting power of Good, and in the words of Faber's well-known hymn to say:

For right is right, since God is God;
And right the day must win;
To doubt would be disloyalty,
To falter would be sin.

Yours, etc.,

ENGLISHMAN.

"DR." HAGGAR. The result of the poll to represent the Natal railway workers on the Board of Enquiry has been announced. Messrs. Boydell (1,833 votes) and Smith (1,021) have been elected, and had no serious competition. "Dr." Haggan, M.L.A., received one vote.

Mr. Gandhi's Experiences

In the Pretoria Gaol

Mr. Gandhi has addressed the following to the Transvaal Press:—

Sir,—As there has been much talk, during my last incarceration, regarding the treatment I underwent, I shall thank you to publish the following statement. When I was sentenced to undergo imprisonment for three months with hard labour at Volksrust, and taken to the gaol there, I found myself in the company of over fifty fellow-workers, including my son. This, in itself, was to me a great pleasure. The food supplied was nice and clean, and included 1 oz. of ghee (clarified butter) per day, and was cooked by Indian cooks. All Indian prisoners were completely separated from the natives, and had separate sanitary accommodation also. Those who occupied cells had bed-boards, in addition to the usual supply of blankets, etc., and all had a pillow each issued to them. The work was out-door work, and consisted for about thirty of us in road-repair or weeding the school-ground, either of which, so far as I was concerned, was very agreeable and healthy. I was sentenced on the 25th February last.

"ISOLATED"

On the 2nd March, I was ordered to be removed to Pretoria. I had to travel in a third-class compartment, and, as most of the travelling was done during the night, it was naturally cold, more so as no blankets are issued, evidently, to prisoners. Arriving at Pretoria on the 3rd March, I was, after the usual formalities had been gone through, locked up in a cell. For, I think, five days, I had to pass the whole of the time in the cell or the corridor, except when I was allowed out for bathing and for such other purposes. My cell-door was marked "isolated" and I found, too, that I was isolated along with four other prisoners, one of whom was convicted of having made an attempt to murder, two of having committed sodomy, and one bestiality. Here there was no pillow and no bed-board issued, and, for food, there was no ghee allowed except on Wednesdays and Sundays. The work given to me consisted in polishing the floor of my own cell and polishing the cell-doors in the corridor of the section in which I was accommodated, along with the native prisoners. It was during this time that Mr. Lichtenstein visited me, and I told him that I considered the treatment to be brutal, and that there was evidently an intention on the part of General Smuts to bend me, but that I was not likely to succumb. Subsequently, I was given half-an-hour's exercise twice a day, and the work was altered to that of blanket-quilting, or such other tailoring work.

ONE MEAL PER DAY

I went practically without any breakfast, because the mealie-meal was not cooked sufficiently for my taste. I made no complaint about it, as all the other prisoners, I noticed, took their porridge with relish. I went without supper, because the rice issued contained no ghee. I complained about the absence of ghee to the Chief Warder, but he pleaded helplessness, because the regulations did not provide for the issue of ghee to Indian prisoners. I may state, parenthetically, that 1 oz. of fat per day is given to all native prisoners. I then approached the medical officer and submitted that the Indian diet-scale should include 1 oz. of ghee per day. He would not make the change, but, for me specially, ordered 3 oz. of bread, along with the rice. I told him that, while I appreciated it, I could not accept a special privilege, unless ghee was issued to all Indian prisoners, as I considered it to be absolutely necessary for their health. I then approached the Director of Prisons in the matter. A fortnight after, an order was made that I was to have 1 oz. of ghee allowed with my rice. I took this for a day, believing that the order was generally applicable. When, however, I found that it was a concession only for me, I was obliged to revert to the original position, that is, one meal per day. I again drew the attention of the Director of Prisons to the fact that I was being partially starved, and a reply came, after I had served for a month and a half, that ghee would be issued, pending an alteration of the Indian diet-scale, wherever there was a body of Indian prisoners. I felt thankful for this, and had no hesitation thereafter in taking my supper. After this, absence of breakfast was no loss to me.

HEALTH IMPAIRED

The Director of Prisons paid a visit, and made kind inquiries about myself, and, when he asked me whether I had any complaints, I pointed to some of the facts I have already narrated; and a bed-board, felt-mattress, night-shirt, and handkerchief were issued to me, and I was allowed the use of pencil and note-book, which had been hitherto denied to me. I would also mention here gratefully that I was allowed an unrestricted use of books, which to me were a source of the greatest consolation. The tailoring-work in my cell, which required bending to it for nearly seven hours per day, began to tell upon my health. I, therefore, requested that I should have more active work, or, at least, that I should be allowed to do the tailoring in the open. Both the requests were at first rejected. I suffered, I believe owing to this close confinement in the cell, from violent neuralgia for nearly ten days, and I developed symptoms, too, of chest disease. On repeating my request, I was allowed to do the tailoring-work in the open air.

GOVERNMENT ALONE TO BLAME

The opinion I expressed to Mr. Lichtenstein about General Smuts underwent a change upon further observation, and I felt that he had directly nothing to do with the treatment described above. Indeed, I gratefully recall here the sending by him of two nice books for me to read, testifying, as I took it, to the fact, that he entertained no personal illwill against me, and that he gave me credit for doing what I believed to be right. Nor do I blame any of the officials for what I had to undergo. They were all courteous and kind, and I cannot be sufficiently thankful to the section warders, who seemed to realise the peculiar position in which I was placed, and showed me every consideration. And yet I must adhere to the opinion that the treatment itself was brutal. My sentence was imprisonment with hard labour, but, for the larger part of the term, it was practically solitary confinement. The officials of the Prison Department could do no otherwise, because, Indians being classed with native prisoners, I could only be placed in the native section. The same, however, can hardly be said of the Government, who, having so many Indian prisoners on hand, gave no thought to the matter. They must have known, when I was cruelly separated from my fellow-prisoners at Volksrust, that, at Pretoria, I would be obliged to undergo hardships not warranted by the sentence imposed upon me. I do not say that Indian prisoners should be classed with Europeans. Their lot would, then, probably, be much worse than it is now. But I do say that they should be separately classed and separately accommodated. I may be told that, having invited imprisonment for myself, I can hardly complain of the prison system with any justification. This taunt is inapplicable, because, I submit, avoidable misery was inflicted upon me, and, in any case, it is as well for the public, in whose name the Government is supposed to be acting, to know what is being done to Indian passive resisters.

OTHER PRISONERS

After my discharge I learnt that, if I tared somewhat ill, the majority of the other passive resisters fared no better, if not worse; for the majority of the Indian passive resisters at the Johannesburg Fort were removed to the penal settlement at Diepkloof, and the majority of those at Volksrust to Heidelberg, at both of which places, in the initial stages, they had to undergo hardships for which there was no warrant. The Indian prisoner may not complain about the labour to which he is put so long as it is tolerable, but I think that he has every right to complain about improper, unsuitable, or insufficient diet. It is hardly any credit to the Colony that one of the bravest and the truest of Indians in the Col-

only, an Indian who has occupied the position of Acting Chairman of the British Indian Association, and who is a well-known merchant, has been made to carry slop-pails.

No amount of harassing that may be applied will turn those who have passed through their experiences during the last few months from their purpose. Several have already again been imprisoned, one young man of nineteen for the fifth time. The public has no knowledge of the fact that an Indian is nearly every day arrested and imprisoned for three months with hard labour, at Vereeniging, for managing the store belonging to Mr. Aswat, who is himself locked up at Diepkloof. Eight such Indians have already been offered up as a sacrifice, and volunteers are still forthcoming to take charge of this store. Passive resistance is not then dead. It cannot die, because it represents truth.

Johannesburg,
26/5/09.

"Prateris News" Comments

Reading the interesting letter from Mr. Gandhi, which we publish this afternoon, it is difficult to avoid the conclusion that the writer would have liked to have suffered more than he did for the cause in which he is fighting. His transparent honesty does not allow him to exaggerate the minor hardships which he suffered; he tells a plain straightforward story, and from it we gather that everything possible was done to lighten the irksomeness of his confinement. More could not have been done, unless the Government had decided to make Mr. Gandhi and his compatriots political prisoners. They are, of course, only political offenders, and we wish they had been treated entirely as such, but Mr. Gandhi must not forget that in the eyes of the law he was a criminal, even though his crime was merely statutory, and the Government might, if it had so desired, have enforced the ordinary prison regulations for those sentenced to hard labour. We welcome Mr. Gandhi's frank recognition of the courtesy shown him by the Governor of the Gaol and the warders, and his acknowledgment of General Smuts' thoughtfulness in providing him with literature. We are more than ever impressed with the undesirability of sending Mr. Gandhi back to gaol.

INDIAN MAILS. For Ceylon, India and the Far East, per S.S. *Umkasi*, until 4 p.m., Monday June 7th.

COLOUR LINE IN AMERICA. The Supreme Court of the United States has reduced, on appeal, the damages awarded to a man for wrongful imprisonment on account of the plaintiff being coloured, says a London cable through the S. A. A. Press Agency.

Indian Medical Officers

"British Medical Journal" Condemns Condition of Appointment

The *British Medical Journal* of the 20th March says:—

Two of the principal newspapers published in Natal, the *Natal Advertiser* and the *Natal Witness*, contain in their issues for the first week of February, copies of correspondence, between a medical officer lately in the employ of the Indian Immigration Board and the Chief Secretary to the Government, relative to his dismissal from his appointment, and in each case the editors of these newspapers, after considering the facts, call for explanations from the Government. These in one form or another will doubtless be given during the course of the approaching session of the Natal Legislature. But, meantime, it may be said that the facts revealed are sufficient in themselves to condemn the arrangements under which medical officers in charge of indentured coolies do their work. About eighteen months ago, by way of rendering them less subject to the caprices of those who are the common employers alike of themselves and the coolies, these officers were given by the Legislature a right of appeal to the Governor-in-Council, should their dismissal be proposed by the Indian Immigration Board. This right was exercised for the first time in the case which was the subject of the correspondence and comments mentioned, and the fashion in which the appeal was treated is instructive. The medical officer was at first merely informed that the Governor-in-Council had rejected his appeal, but subsequently extracted the information that what had really happened was that the Government had made certain "recommendations" to the Indian Immigration Board respecting the proposed dismissal, that this Board declined to fall in with them and the Government subsided; the intention of the law was undoubtedly that the Government should impartially review the decisions of the Board, and either confirm or set them aside according to its view of justice, by merely making "recommendations" and allowing the Board to fall in with them or otherwise, as it pleased, the right of appeal appears to be reduced to a farce.

The circumstances of the case render the treatment of the appeal all the more striking. The officer in question was given six months' notice at the beginning of 1908, but before the six months were up the Board withdrew the notice of dismissal, and offered him a better paid appointment of the same character in another district. This offer the officer did not see his way to accept, and there upon he was dismissed without explanation of any kind.

It is clear from this sequence of events that any ground of complaint

which the Board may have had against this officer, can scarcely have been of such a character as to justify his dismissal, and consequently that the law conferring the right of appeal has failed in its object. This is the more important when it is remembered that that right was accorded less in justice to medical men than for the sake of the coolie patients. It was tardily recognised, in short, that the latter were likely to suffer if the Board could exercise an uncontrolled power of dismissal over any medical officer whose ways of dealing with the coolies did not chime in with his employer's views of what was convenient to his interests.

The net outcome of the incident is to strengthen the hands of those who, for a long time past have been anxious to see the status of medical officers in charge of imported labour completely changed. Finally, as a possible factor in the fate of this particular officer, it may be mentioned that he was conspicuous for his scientific zeal in tracing certain obscure maladies among the coolies to their true source. He was one of the first to show that this was ankylostomiasis infection, and that this grave disease was imported into the Colony by coolie-bearing ships, and spread among the general population. This revelation naturally caused considerable alarm, and was most inconvenient to the Board and its estate-owning constituents, for besides involving more or less expense it helped on the movement in favour of appointing a commission to consider the question of the propriety of allowing the importation of coolie labour to continue. That Commission is now sitting, and its terms of reference specially include consideration of the medical arrangements for the care of coolies working on estates. It was indeed allegations made by a medical officer on resigning his appointment under the Immigration Board last autumn which gave the local Press and public a weapon by which to force an inquiry from Government. The party representing the interests of estate-owners and in favour of imported coloured labour is powerful, so the final outcome of the inquiry is doubtful, but it is to be hoped that in future medical officers who looked after coolies will do their work as Government officers, and not as privately-employed officials; or, in other words, that Natal in this respect will fall into line with all British coolie-importing countries.

The *British Medical Journal* further proceeds to deal with the question from the point of view of the medical profession, stating that: "When an important Government official, such as the Protector of Indian Immigrants, frankly condemns, as recorded in our issue for September 19, 1908, the present system of appointing coolie medical officers as unsound in principle and detrimental to the coolies under their charge, and when not regarding them as free agents, but as

servants of the estate-owners, he publicly declines to ask for any reports from them, it is clear that there must be a *prima facie* case for investigation. Furthermore, he had adopted the same course in reference to the year 1908."

The *Journal* winds up its trenchant editorial by stating that "a complete change of status in the case of coolie medical officers is desirable alike in the interest of the indentured labourers, the general public, and the medical officers themselves."—*Natal Advertiser*.

Cape Notes

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

En route from Kimberley to Capetown, there are little Indian settlements. De Aar contains one fairly large Indian store run by a Madrassi, who has close relations with Port Elizabeth. De Aar, being a railway centre, and little more, is dependent upon the traveller principally for its welfare, and in these hard times, travel is not quite so common as it might be. I remember, in the days of long ago, being held up at De Aar on one occasion. It was blowing a gale and the air was of the consistency and colour of pea-soup, with the sand particles swirling about. I recollect well how grateful was the shelter of the cemetery that day notwithstanding the fact that there was scarcely a grave recording the burial of anyone over the age of 25 years—the grim result of war. At Victoria West and Beaufort West are to be found small Indian colonies, which, too, are sprinkled across the northern parts of the country. Coming down the magnificent gorges of the Hex River Mountains, the train winding swiftly in and out as it races from De Doorns to Triangle, we gradually drop several hundred feet into the Hex River Valley, and so on to Worcester. Worcester wears a circlet of mountains on its brow. It is a true mountain village. The air is keen and rare, the sky deep blue, the mountains around awe-inspiring, the village itself beautiful and green and calm—a fitting resting place for a soul parched by the aridness of the great commercial centres. Worcester is, I believe, one of the most beautiful towns in the old Colony, and on one occasion, at least, achieved notoriety, when in the dark days of war, the Bond Conference was held there under the guns of Imperial troops, trained upon the town from the mountains around. But those days are happily past, and Worcester breathes a peace and quiet that one keenly relishes. The local Indians number some thirty in and about the town. They are Konkni, of a better class, with a few Hindus from Gujrat and Madras. Times are not good with them just now, as it is 'twixen seasons, and

capital is scarce until nature is bountiful again.

From Worcester a private line runs to George and Mossel Bay, and Robertson, Riversdale, and Malmesbury. There are no trains on Sundays (as on your North Coast Line), and as I arrived at Worcester at two o'clock on Sunday afternoon, I had perforce to remain there until 3 a.m. the following day. After the usual and necessary delay of half an hour, the train hunched out of Worcester Station and arrived in due course at Robertson, which is a pretty little village, full of the green beauty of Nature and artifice, set in a circlet of lofty peaks. Those mountain ranges, from Hex River to Capetown, purpling in the deepening gloom of evening have a majesty of their own that is awe-inspiring in the extreme, and that comforts the soul with the thought that they will endure when the world has long forgotten the existence of the Lilliputian statesmen of Pretoria and the way they tried, like stupid birds, to foul their own nests.

Robertson lives on brandy-farming, the culture of the vine, the growing of fruits and vegetables, and ostrich farming. The last mentioned industry reminds me of an incident in the neighbourhood of Worcester, some five years or so ago, when I went "ostrich-hunting"—on which occasion the usual sequence of events was reversed, the ostrich being the pursuer and I the pursued. I have retained a great respect and veneration for ostriches ever since, for which, no doubt, they will thank me in their own pleasant manner one of these days. They owe me an even greater debt of gratitude owing to my abhorrence of the wearing of ostrich-plumes! I would not be an ostrich for a great deal, for, apart from the tweaking of my tail at all sorts of inconvenient seasons, and the robbing me of one of my chiefest glories, I should have become habituated to the head-burying feat for which certain human hipoids not forty miles from Johannesburg have acquired undying fame. Having no wish to emulate these glorious deeds, I hope that fate will preserve me from such an incarnation when in the course of nature, I dispossess myself of my present fleshy garb.

The Indians in Robertson are but a small handful, half of whom are disastrously stricken, owing to financial losses incurred through the failure of an agent in the Transvaal, and to the bad grape season due to the heavy rains in the northern Colony. However the solvent members of the community contributed cheerfully, and I had pleasant recollections of them as after a rush to catch the returning train to Worcester, I lay back in the railway-carriage drinking in the beauties of the Cape Central Valley, in a fresh-contrast to the more arid and uncultured of the Transvaal with its greedy and ignorant landed proprietors.

A. C. P.

Indians of the Transkel

Support the Struggle

A meeting of British Indians and coloured people was held in the African Political Organisation Hall at Indwe, on the 28th April, for the purpose of protesting against the deportation of British Indians from the Transvaal through Delagoa Bay direct to India, and to consider the position of their brethren in the Transvaal.

The hall was crowded. Amongst those who were present were:—Messrs. A. G. Goodman, President of the A. P. O.; S. H. Johnson, Secretary of the A. P. O.; C. Karodia, Dordrecht; Salam Bros., Dordrecht; Delpol, Burgersdorp; M. A. Haban, Port Elizabeth; Singaroot, Indwe; Salam J. Kusal, Indwe; John Smith, Dordrecht; R. S. Klassa, Dordrecht, and many others.

Mr. A. J. Goodman, occupied the chair and Mr. C. Karodia addressed the meeting at some length and explained the position up to date.

RESOLUTIONS

This meeting of British Indians and coloured people of Indwe enthusiastically and emphatically protest against the arrangement that has been recently effected between the Transvaal Government and the Portuguese Administration of Mozambique, whereby British Indians are deported through Delagoa Bay direct to India; and urging upon the British Empire to look upon the British Indians' grievances.

This meeting further declares that the oppression of Transvaal British Indians will cause evil effect on the faith which British Indians have in the British Empire.

This meeting heartily congratulates the passive resisters who are suffering in the Transvaal for their conscience's sake; and having confidence to continue till the final end.

This meeting emphatically requests the Transvaal Government to grant the requests of the British Indian community.

This meeting authorises the Chairman to forward the copy of resolutions to the Colonial State Secretary, Transvaal Government, Lord Selborne, Viceroy of India and various authorities.

Mr. Johnson spoke in favour of the resolutions; Mr. Salam supported and they were carried unanimously.

A collection for the passive resistance funds brought in about £10.

Mr. C. Karodia proposed that a society should be formed to be called the Transvaal British Indian Political Association. This was agreed to, and Mr. S. N. Samuel was elected President, and Mr. Salam Secretary.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

AT VEREENIGING. Mr. Aswat's store continues to be a centre of attraction to the authorities. On the 28th ult., its then Manager, Mr. S. S. Patheer, appeared before the local Magistrate on the charge of trading without a licence, and received the usual sentence of three months' imprisonment with hard labour with an alternative fine of £25, which, of course, he declined to pay. He was followed, on Saturday, by Mr. T. Candasatoy Mudaley, and on Tuesday, by Mr. S. R. Naidoo, who is the eleventh Manager this store has had during the last three weeks. But still they come! I understand that, as ghee is not supplied at the Vereeniging Gaol, the majority of the prisoners there have been removed to Diepkloof, Johannesburg, where it forms part of the diet.

MORE RELEASES. At Vereeniging on Monday, were released Messrs. Fakira Bhikha, Suka Kara, and Kika Daya, after serving a term of fourteen days'imprisonment with hard labour. At Heidelberg, on the same day, were discharged Messrs. Manjee Nathubhai, Kimchand Shah, and Parbhu Kuber, after three months' imprisonment. Mr. Soni Valji Hari was discharged from Volksrust gaol last week, and was re-arrested. He is very strong, and refused to be bailed out.

A CONCILIATION COMMITTEE. I understand that a committee described as the Transvaal British Indian Conciliation Committee, has been lately formed at Johannesburg, with Mr. Hajee Habib as President, and Mr. George Godfrey, Barrister-at-Law, as Honorary Secretary, and that the aim of that Committee is to interpose between the Government and passive resisters, and to ask the Government to give the relief for which passive resisters have been so long praying and suffering. Messrs. Abdul Ganie, H. O. Ally and others have joined this Committee. Its formation is an indication that those who do not see eye to eye with the passive resisters as to the method to be adopted to secure the desired relief, or who are not strong enough to undergo the hardships of a gaol-life, still consider that the demands of the British Indian Association are just and that they should not sit still but take active steps in the matter. If the Conciliation Committee will adhere to the demands of the passive resisters, and not ask for anything less, it is a step undoubtedly in the right direction, and it will show the authorities that there is no division in the community, and that there is no difference of opinion.

RECEPTION TO MESSRS. ASWAT AND QUINN. Mr. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Asso-

ciation, and Mr. Leung Quinn, the leader of the Chinese passive resistance party, were discharged on Wednesday, the former from Diepkloof Prison, the latter from the Fort. Mr. Aswat was met by two carriages and many cyclists. Messrs. Cachalia, Kallenbach, Gandhi and others went out to receive him, while Messrs. Thambi Naidoo, Abdul Gaffur, Chettiar, and a large number of other Indians and Chinese went to the Fort to receive Mr. Quinn. A procession was formed at the Fort, and Mr. Quinn was escorted to the West End Hall, specially engaged for the occasion, amid a chorus of hurrahs. Mr. Aswat, then on his way to the Mosque premises, and the party that had gone to receive him, also proceeded to the West End Hall. Several enthusiastic speeches were delivered, Mr. C. F. J. Frank presiding. Both Messrs. Quinn and Aswat returned suitable replies, and great satisfaction was manifested that Indians and Chinese were fighting hand in hand for the justice to which they were entitled. Mr. Kallenbach, in response to repeated requests, delivered an encouraging address. The party then broke up, and proceeded to Mr. Cachalia's premises, where refreshments were served. Both Messrs. Aswat and Quinn are as strong and staunch as ever.

"Justice" in Natal

Commenting upon the notorious Simmons case, *John Bull* says:

We have had occasion more than once to direct attention to the peculiar way in which justice, as it is called, is administered in Natal. The treatment of Dinuzulu is a striking illustration of how the Natalian authorities construe the word when a Kafir is concerned. But to be fair to them, these authorities are consistent—consistent in ill-doing. It is not only the native of Natal who has experience of their peculiar ideas of how justice should be administered. The Asiatic immigrant is treated in similar fashion.

It [the Simmons case] is a horrible story, and perhaps the most disheartening thing about it is the failure of the Protector of Immigrants to do his duty. The experience of the West Indies taught the Government of India that if indentured immigration was to work satisfactorily, and if the immigrants were to be properly protected, there must be an Immigration Department, whose staff should be responsible to the Imperial Government only, and whose duty it would be to see that the immigrants were treated with justice. That protection has been effective in the West Indies because the officials of the Immigration Department are responsible to the Imperial Government, and to it alone, for the discharge of their duties, and the planting interest cannot injure the cautious and honest Inspector. In Natal the same Department is sup-

posed to exist, but it is similar only in name, and it is so because its staff are nominated not by the Imperial Government but by the Government of Natal—a Government, unhappily, which thinks little about justice, and much of supporting the white man, right or wrong, in his dealings with the Asiatic and the Kafir.

Boksburg Location

The *East Rand Express* comments as follows on the recent judgment of the Supreme Court:—

The Chief Justice on Wednesday decided the appeal of Suliman Essop and others from a decision of the Boksburg Assistant Resident Magistrate in which they were sentenced to ten days hard labour for unlawfully residing on proclaimed land. The land in question was the old Vogelfontein Asiatic location. Sir J. Russell Innes upheld the appeal on the ground that the location is still a location, the Act of 1905 not giving power to close a location. This delightful result does not reflect much credit on the Act of 1905, and leaves the Boksburg Municipality with two alternatives, either to get the law amended at the earliest opportunity or, if that be impossible, let the Asiatics remain where they are. Fortunately it is possible to remove all the natives, and as this should be accomplished before the end of the year the old Asiatic location should not then prove to be a very lucrative place of trade.

The same paper's report of the Town Council Meeting says:—

The General Purposes Committee reported that in connection with the extension of the Asiatic bazaar and native location, it had had a meeting with the Secretary of the Klippoortje Estates and Tramway Co., Ltd., on the ground proposed to be laid out for the extension, with the result that the company had withdrawn its objection to the ground being used. In this connection the Committee recommended: "That the thanks of the Council be conveyed to the Klippoortje Estates and Tramway Co., Ltd."

This was agreed to.

AN INDIAN TO THE RESCUE. We understand that, recently, the Aliwal North (C.C.) branch of the African Political Organisation approached the local ministers of religion for the purpose of securing the loan of a hall to hold a bazaar in aid of the Draft Constitution fund, but the coloured people were met with a point-blank refusal. Mr. Mahomed Surtie, the well-known Indian storekeeper of the town, however, came promptly to the rescue, and placed a hall at their disposal and the bazaar was duly held. Mr. Mahomed Surtie has set one more example to his European neighbours.

Transvaal Gaol Regulations

Gratuities to European Prisoners

The Deputy Governor-in-Council has made certain additional regulations for the government and management of gaols. These provide for the payment of a gratuity to male and female prisoners ranging from 1d. to 3d. per day for all skilled work required of European prisoners. In case of death the amount earned will revert to the Treasury, and in the case of release it may be handed over to the Discharged Prisoners' Aid Society to be expended for the benefit of the prisoner. A married prisoner whose conduct is satisfactory may be allowed to send his gratuity monthly to his wife or to his children. A prisoner whose conduct has been exemplary may be permitted to expend up to one-half of his monthly gratuity on the purchase of fruit or other luxuries for his own consumption. Similar regulations have been made in the case of convict prisoners. —*Transvaal Leader.*

Veda Dharma Sabha

Loyal Address to the King

Under the guidance of Swamiji Shri Shankaranand an extraordinary general meeting of the Maritzburg Veda Dharma Sabha was held in the Sabha's Hall, in Church Street, on Empire Day, to express loyal devotion to His Majesty the King-Emperor.

Swamiji proposed the following resolution, which was seconded by Mr. C. Nulliah (the patron of the Sabha) and carried unanimously:—"That this meeting resolves to respectfully request his Excellency the Governor of Natal to convey the assurances of the sincere devotion and loyalty of the followers of the Vedic religion in this Colony to our beloved Sovereign, His Majesty the King, Emperor of India."

It was also resolved that copies of the resolution be forwarded to his Excellency the Governor and the hon. the Colonial Secretary of Natal.

The Swamiji, in the course of his address, enlarged upon the many positive benefits derived by India under British rule. England, he said, had always tried to benefit India. For good or for evil, the destiny of India was inextricably interwoven with that of England, and Englishmen and Indians were the sons and citizens of the same vast Empire over which the sun never sets.

He forcibly recalled to mind the memory of the happy days of the beneficent reign of Her late Majesty Queen Victoria, who possessed an inexhaustible fund of perfect loving sympathy for her Indian subjects. He exhorted the audience to be most sincere and steadfast in their devotion and loyalty to His Majesty the King-Emperor.

The Swamiji then offered prayers for the long life and prosperity of His Majesty the King and the members of the Royal Family.

After refreshment, the meeting dispersed with hearty cheers for his Majesty the King, His Excellency the Governor, and the Government of Natal.

Rev. John Thomas

Indian Missionary

The *Natal Witness*, under the heading "Portraits and Personalities at the Wesleyan Methodist Conference at Maritzburg," gives the following sketch, with portrait:—

The Wesleyan Indian Mission was commenced in Maritzburg in March, 1895. Its first phase was a day school containing 40 children, Rev. John Thomas being appointed headmaster and evangelist. The superintendent of the English Circuit, Rev. W. B. Rayner, as superintendent of the mission, the Rev. Andrew Graham as manager, and Messrs. J. Andrew and T. C. Varley as local preachers, laboured devotedly amongst the Hindus.

In its early stages the mission was carried on in two hired rooms at the lower end of Church Street, but as the numbers increased it was felt necessary to build a schoolroom. By the united efforts of the Revs. W. B. Rayner and Andrew Graham a wood and iron building in Printing Office Street was secured, and a little later a piece of land was purchased in Thomas Street, and on this the present school-room was erected.

On Sundays a service for the adult Indians was conducted in this school-room by the Rev. John Thomas, and a very good work was carried on in this way.

At the present time this day school has the distinction of being the largest school of its kind in the City, having an average daily attendance of 120. Its staff comprises two male and two female teachers, besides two pupil teachers. In 1897 it was felt that the adult Christians were in need of a separate place of worship, and so it was agreed that, if the European circuit erected a church the Indians would furnish it. The result of this agreement is the present Indian Church at the lower end of Church Street. On Sunday afternoon a Sunday School is conducted here, the teachers being Mrs. Reid and Indian helpers.

In 1898 the Rev. John Thomas was admitted as a probationer in the Wesleyan ministry and in 1902 he was ordained as the first Indian minister in the Colony. Nowadays he may often be seen in the streets in the lower end of the City or at the brickfields or at the Hilton Watle Co's barracks preaching to large crowds of Indians. He is pastor in

charge of the mission and the Rev. W. J. Hacker is the general superintendent.

KRUGERSDORP BAZAAR. The following is a report of the General Purposes Committee of the Krugersdorp Council published in the Rand paper:—"A letter has been received from the Assistant Colonial Secretary stating that His Excellency the Governor has been pleased under section 10 (1) of the Ordinance No. 17 of 1905 to permit the Council to set apart, maintain, and carry on as a bazaar for Asiatics a portion of the farm Paardeplaats or Paardekraal No. 73, district Witwatersrand, in extent 9 morgen 197 square rods, as shown upon diagram S.G. No. A-821-09. This area has been included amongst the reserves made under the Town Lands Ordinance, but as soon as transfer of the town lands has been effected the Land Department will be asked to transfer the site to the Council in freehold."

PERSECUTING THE POOR. "Fair Play" writes as under to the *Natal Advertiser* under the heading "Xanthium Strummarium":—

On the 20th inst., about a dozen free Indian gardeners were charged before the Umlazi Court for contravening section 2, Law 38, of 1874, in that they did not destroy the above weed, growing on their property; they were all found guilty, and sentenced each to pay £1—or suffer seven days' imprisonment. The offenders pleaded poverty and were given time to find the money and pay their fines. Now, Sir, although to plead ignorance of law is no excuse, yet it is really a pity I think that poor Indians, petty gardeners, who are making a hand to mouth living, should, without any kind of warning be charged with committing an offence they have not the remotest idea of. If it is true that the authorities wish to enforce this law: then I would, with submission say; it should be strictly enforced. For poor Indians to nurse the idea that the police are making fish of some and flesh of the other, robs the peace of mind of really loyal citizens.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
A Triumph of Passive Resistance	243
Something for Nothing	243
The Boksburg Location Case	243
The Indian Medical Officers	244
"More Light"	244
The Need for Culture	244
OTHER ARTICLES:—	
Time Didst Resist	244
Socialists and the Asiatic Question	244
At the Heart of the Empire	245
Mr. Gandhi's Experiences	247
Indian Medical Officers	248
Cape Notes	249
Indians of the Transvaal	249
Notes on the Transvaal Struggle	250
"Justice" in Natal	250
Boksburg Location	250
Transvaal Gaol Regulations	251
Veda Dharma Sabha	251
Rev. John Thomas	251
COVER-ROOMS:—	
Empire Day	246

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સાધો મુંબઈ

ડેલાગોઆબે તથા બેરા થઈને

દર મહીને એક સ્ટીમર જાય છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં ફરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી છડીઅન છે, અને એથીયે જીભ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સખતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડતું નહીં એ ખાતરી રાખસો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હોંઠા બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકમી થયત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી દુઃખનો દુરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સારૂ જાય છે. માટે આ કુશલતી મુસાફરીના ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકવાર ચક્ર રહેવું.

સદરકુ આગમોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાણ્યુ માટે અતરે જાણમાં નંખાવણું તેથી સઉ સાહેબો ને જમર ખરચે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

બધું (વગત નીચેને સરનામે મળી ચકશે.

દરવનસે સંધે કોલંકો ઓગ કલકત્તા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમકુશી ટન ૨૮૦૦ તા. ૮ જુન

જેટલું લાભ જેટલું કલકત્તા.

જાણ, જાણ, "અમેકાઈ" 2,800 ટન જેટલું "સેલ" ૮૦.

જેટલું લાભ જેટલું કલકત્તા કલકત્તા કલકત્તા જેટલું લાભ જેટલું.

શ્રી. હનુમંત મુખારજીની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

ફાર્મ હોમ એન્ડ સન્સ.

૧૨૮ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

ફરના તારના કંપની, લોમોટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા ફર.

ફરની કંપની કોઈપણ હેઠોને મરિ હિંદુસ્થાન, ભથાન, યુરોપ, એસ્ટ્રેલિયા અને અમેરિકા તાર મોકલી શકે છે. નિમ્નોલ પરાંઓને ફર સહેલા ઠીક એક થી બીજા રીતે મોકલવામાં આવે છે.

ફરની કંપની તાર અથવા ટપાલથી હિંદુસ્થાન કોઈપણ માનવર રીતે મોકલી શકે છે.

ફરની કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર પક્ષના સરનામા સ્પષ્ટ કરે છે. આ સરનામ નામને મરિ કોઈપણ પક્ષના લેવામાં નથી આવતા. ફરની ખાસ કોડ મુકે છે તે કોડે સમજાય છે. આવી રીતે નામ સ્પષ્ટ કરે જરાની કોડ સંજોગમાં તાર લેના તથા મોકલનાર પક્ષ સરેકે ફર કામ કોડથી સમજાય છે.

વધુ ફર કોડમાં આવેલા તાર ફરની કંપની લેના અરજ કરી લેનાર પક્ષને ફર મોકલે છે.

વધુ વિગત મરિ નીચેને સરનામે મળે.

ફરની કંપની, ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન.
ફરની કંપની, ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન.
ફરની કંપની, ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchandise & Direct Importers, Wholesale & Retail.

૧૧૪, ૧૧૬ અને ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ ડરબન.

Head Office: Box 5, WARMBATHS and at NYLSTROOM.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

15 Market St. Kees's Building, KRUGERSDORP

મારફત મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order, Moderate Prices. Old Suits Well Repaired.

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 8, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

મારફત મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order. Moderate Prices. Patterns of Latest Fashioned Cloth can be sent and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

મારફત મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.

16 MARKET STREET,

BRANCH:

147 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,

Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

M. K. DAISY,

Cigar Factory,

Buyer of Natal and Transvaal Tobacco

P.O. Box 6369, JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

A. A. RAHEMAN.

GENERAL MERCHANT AND DIRECT IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDEP,

Box 3040, JOHANNESBURG

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

703

પુસ્તક ૭.

ફોનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૫ મી જુન ૧૯૦૯.

અંક ૨૩.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તો-તા. ૫ મી જુનથી, તા. ૧૧ જુન સુધી, ક્રમ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-ગ્રેક વડ ૧ થી ગ્રેક વડ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૧૫ મી જમદીકર અવધથી ૨૧ મી જમદીકર અવધ સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વર.	ગ્રીક પંચાંગ.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી પુર્વોક્ત.	સૂર્ય અવસ્થ.
				ક. મી.	ક. મી.
કની.	૫	૧	૧૫	૨૬	૪૬
રવી.	૬	૩	૧૬	૨૭	૪૬
સોમ.	૭	૪	૧૭	૨૮	૪૬
મંગ.	૮	૫	૧૮	૨૯	૪૭
બુધ.	૯	૬	૧૯	૩૦	૪૭
ગુરુ.	૧૦	૭	૨૦	૧	૪૮
શુક્ર.	૧૧	૮	૨૧	૨	૪૮

અનુક્રમણિકા.

જેલમાં કોણુ જઈ શકે ? ...	૩૫૫
જેલના સજાગમો ખર્ચપત્ર. ...	૩૫૬
મેસરસ અરવાત તથા કપીન ...	૩૫૭
કેપના કાપામાં લડતની ચરચા. ...	૩૫૮
સાથુ વરતમાન
મોરો જેલનો ત્રીજો અનુભવ ...	૩૫૯
મેરીબાઈડી ...	૩૬૦
સેશીટના ઠાણુ ...	૩૬૧
ટરાંસવાલના હાંદીની મદદમાં ...	૩૬૨
કેપના હાંદી
લડવનું કાળ્ય. ...	૩૬૩
હાંદીના હાંદી લાઈસેન્સ
વેઃ ધરમ સખા
વેશબેક
મોરબાસામાં હાંદીઓની જલદેર સખા. ...	૩૬૬
"મી. મો. હુમખમ" ...	૩૬૭
જેલિયા મદદેસા ફંડ
પરચુરણ ચરચા
હાંદીસવાનના ખર્ચો. ...	૩૬૮
તાર સમાચાર. ...	૩૬૯
મી. ગાંધીનું જીવનચરિત્ર.
નાદારી કારણનાં નોંધો.

તા. ૨૨ મી મેના 'ઓપિનિઅન' માં ૩૨૬ મે પાને ૧૮૮૪ની સાલ છે, ત્યાં ૧૮૮૮ જેલ છે. અ. ઇ. ઓ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૫ મી જુન, ૧૯૦૯.

જેલમાં કોણુ જઈ શકે ?

સત્યાગ્રહી કોણુ થઈ શકે એ આપણે ગમે અઠવાડીકે દુકામાં વિચારી ગયા. ટરાંસવાલમાં જેલ જવામાં સત્યાગ્રહનો સમાવેશ થઈ જાય છે. પણ સત્યાગ્રહ કંઈ જેલ જઈને અટકતો નથી. સત્યાગ્રહીએ સુળાએ ચડવું પડ્યું છે. ધમધમતા લોખંડના ચાંચલાની બાથ બીડતી પડી છે, પર્વત ઉપરથી મળડવું પડ્યું છે, ઉગળતા તેલના પેશામાં તરવું પડ્યું છે, બળત વનમાં ચાલવું પડ્યું છે, રજાના ઓડીનીય ઘેર વેચાવું પડ્યું છે, પિંહની મુકામાં રહેવું પડ્યું છે. આમ સત્યાગ્રહીની કસોટી ફુનિમાના જુદા જુદા લાગમાં જુદી રીતે ચમકે છે.

તેમ ટરાંસવાલમાં સત્યાગ્રહીની કસોટી માત્ર જેલ જવામાં આવી ગઈ છે. એટલે જેલ કેણુ જઈ શકે એ સવાલ બહુ ઉપયોગી છે. કેટલાક હાંદી જેલ જવા રોજી દત્તા છતાં કંઈક કારણોને લીધે નથી ગયા—નથી જઈ શક્યા. એવાં શું કારણ હશે ? તે સવાલનો જવાબ જેલ કોણુ જઈ શકે તે સવાલ પુછવાથી ને તેનો જવાબ અણુવાથી મળી શકે એમ છે. ત્યારે સત્યાગ્રહીમાં જે શુદ્ધ હોવા જોઈએ ને જે આપણે વિચારી ગયા તે બધા થોડા ઘણા પ્રમાણમાં જેલ જનારમાં હોવા જોઈએ. પણ વધારામાં નીચે પ્રમાણે તેનામાં શકિતઓની જરૂર છે.

૧. વ્યસનથી દુર રહેવું.
૨. સરીર ઠીક કરાવેલું.
૩. સુવા બેસવાની આજ્ઞા પાળવી.
૪. ખાવામાં અતિ સાદાઈ.
૫. બોદું માન ખીસ્સામાં રાખવું.
૬. ધીરજ.

આટલા છ શુદ્ધ (એને જેલની મર્યાદા સંપત્તિ કહેવાય.) સુખ્યત્વે કરીને જેલી બાંધેલું છે. તે હવે તપાસી જઈએ.

અનુભવ એવો થયો છે કે બીડી, દાડ, સોપારી કે ચાહ સુવાંતા વ્યસનથી જેલ જનાર કંટાળી ગયા છે. આમ હોવાથી જેલે યાનો જેલમાં ચોરી કરી છે એટલે સત્યાગ્રહી જેલમાં બીજી વેળા જેલનું નામ બૂટી મચેલ છે. એટલે વ્યસન માત્રથી દુર રહેવું ઘટે. એકજ વ્યસન ની છુટ હોય: અને તે ખુદાના નામનું રક્ષ.

સત્યાગ્રહી નામની થવાનું નથી. તેમ જેલની બગાડ રેડીઆળ સરીરવાળા ધણે લાગે નથી કરી શકતા. મનો બળથી સરીરની તાકાત ન હોય છતાં ઘણા વિરસાઓએ સંકટ વેઠ્યાં છે. આ અસાધારણ દાખસા ગણાય. સ.ધારણ નિયમ નો જે કે સરીરનો બાધો નિરોગી અને ઠીક હોયો જામ્યો તેમ ન હોવાથી કેટલાક કંટાળી મચેલા છે. સત્યાગ્રહી સમજે છે કે તેનું સરીર એ તેને બાંધે મળ્યું છે. તેને સાથ ને તેજસ્વી રાખી પોતે સારા બાહુત નિવાડવું એ લાજમ છે. જેને કમાનદાર ખાટ ને તેની ઉપર સુવાળાં ગાદલાં વિશેરે સુચાને જોઈએ તે માણસ એકા એક ભોંપ તળીએ ન સુખ શ્રદ્ધે એ સમજવડ એવું છે ત્યારે આવી આજ્ઞાપાળ પણ છેડતી જોઈએ.

ખોસક એ લગભગ મોટામાં મોટો સવાલ થઈ પડ્યો જેલમાં આવે છે. તે પણ તપાસ જોવું નથી. જીવને બેલવા માં ને સ્વાદમાં જેલે છતી છે તેણે ઘણું જીવ્યું ગણ્યું. રવાંદીનું જમણું ન જોઈએ એવા બહુ થોડાજ જેલમાં આવે છે. ગરીમડા કાદરાઓ પણ ખાવાને સાર મરી પડે છે. આ તાનો સુનો સવાલ નથી. તેમ છતાં જેઓ પ્રમાણ કરવા જેલ જવા માં તેણે સ્વાદની છત્રીને જાતેજ છુટકો છે. જે મળ્યું તેને સાથ ખુદાનો પાડ માનવો એ બરોબર છે. દરેક હાંદીએ વિચારવાનું છે કે હાંદીસ્તાનમાં ત્રીસ કરોડ માં વધુ કરોડ હાંદીને એકજવાર ખાવાનું મળે છે અને તે પણ રોડીનો દુઢી તથા નીમક સિવાય કંઈજ નહીં. ત્યારે જેલમાં વધુ વધુ વખત કરવું. કરવું ખાવાનું મળે તેમાંથી શુભચિન્તન ચલાવવું એ કંઈ સારી વાત ન ગણાય. જીવને બાંધે છે, થોડા દિવસ ઠીક ન પડે

એ બનવા જોઈ છે, પણ પાછળથી જોલ નો ખોરાક ફરી જાય છે. જે દોઢી સત્યાગ્રહી—જેથી, થવા માગે છે તેણે સાદા ખોરાકની ટેવ જલદીથી પાડવાની છે.

ખોટું માન જાળવનાર જોલમાં ન જઈ શકે. હાં દરેકજાઓની તાબેદારી ઉઠાવવાની છે. જે હથકા મણાય છે તેવાં કામ કરવાં પડે છે. તે કરવામાં માન જાય, તે તો કાંઈ દિવસ કર્યું નથી, એમ ધારી જોલમાં નકરાય તો પરિણામ ખરાબ આવે. તાબેદારી કે વચરતાબેદારી એ મનનાં કારણ છે. જેનું મન આગ્રહ-રતન-એ તે બાકીટ ઉઠાવતો છતાં છુટો રાખ સરીખો છે. બાકીટ ઉઠાવવામાં તાબેદારીને બદલે તે બા દેકાણે માન સમજે છે.

છેવટે ધીરજ બાંધ રહ્યાં. જોલમાં જતાંજ દહાડા મણવા સહુ મંડી જાય છે. આમ કરતાં દહાડા હાંબા લાગે છે. બહાર વરસો વીતી ગયાં ને તે આપણે ગમાવી દીધાં, છતાં ભારી ન પડ્યાં. જોલના ત્રણ દહાડા તે ત્રણ વરસ જેવા જણાયા. આમ કેમ? જવાબ એ કે જોલ જવું ગમ્યું નથી. દહીકત એ છે કે જોલ જવામાં સુખ માનવાનું છે. આ જેમ બચ્ચાને સારું દુઃખ વેડીને સુખ માને છે તેમ આપણે દેશને ખાતર-સત્તને ખાતર-દુઃખ વેડીને સુખ માનવાનું છે. જે દહાડા જોલમાં જશે તેવા બહાર નહીં ગયા હોય એ વિચાર સદાય કરી ધીરજ પકડી જેટલી જોલ ખાવી હોય તે ભોમવી લેવી ને હાં વખતનો સારો ઉપયોગ કરવો એટલે કે હથરના ભજનમાં સારા વિચારો માં, પોતાની ખામીઓ તપાસવામાં દિવસ ગુજરવા. એટલે એક પંચને દો કાલ કર્ષા બરાબર થશે.

આમ જુ ગુણ તો જેવીને જરૂર હોવા જોઈએ. બીજા તેની મેલે સુગ્રી આવશે. ત્રણ ઉપરના વિચારનું મનન કરવા દરેક વાંચનારને અમારી બ્રહ્મમણ છે.

નાતાલ ટાઇમ્સ ઉપરથી જણાય છે કે મેરવાળો ખોરાક વેચવાના આરોપસર મારિસબરમાં બે દોઢી દુકાનદારોને પા. ૧૦ના દંડની અથવા ૧ માસની જેલની સજા થઈ છે, જેની સામે અપીલ કરવાની નોટીસ તેમણે આપી છે. આ સજામાં જાણવાલાયક થઈ પડશે કે એ ખોરાક ખાનારામાંનો એક દારૂ મરણ પામવાથી ઘણી ચર્ચા ફરીથી ઉઠી હતી; પણ કાંતરી રીતે સારી તપાસતાં તે મેરની બહારથી નહીં, પણ ખીન દરેક થી મરણ પામ્યો છે એવું જાહેર થઈ ગયું.

ખબરપત્ર

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

જોલના ધારા.

દરસવાલની જેલને લગતા ધારાઓમાં કેટલોક ઉમેરો હમણાં કરવામાં આવ્યો છે. જોલમાં કારીગીરવાળું કામ કરનાર ને રોજના ૧ થી ૩ ત્રણ પેન્સ બદલો આપવામાં આવશે. જેથી કદચ મુજબી જાય તો તે રકમ સરકારની તેલુરીમાં જમા થાય, અને નહીં તો કેદી છુટતી વખતે છુટેલા કેદીને મદદ કરનારી સોસાયટીને કેદીના વારસે અરચવાને આપવામાં આવે. કેદી કુટુંબવાળો હોય તો પોતાની તેરી કમાણીની રકમ પોતાનાં બચાં છોકરાંને દર મહિને મોકલી શકે. સારી ચાલચલણ બતાવતો હોય તેવા કેદી ને એવી કમાણીની અરધી જેટલી રકમ પોતાના સુખ ભોજ માટે ફગ કે એવી બીજી વસ્તુ ખરીદવા માટે વાપરવા દેઈ શકાય. વગેરે. આ વધારાના ધારાઓ થી દોઢીને કાંઈ હરખાઈ જવાનું નથી. એ ધારા મોરો કેદીની બાબતમાં લાગુ પાડવાના છે એવું ધારાઓની સાથેજ જણાવ્યું છે.

મી. અસ્વાતવાળી ગાદી.

મી. અસ્વાતના રોટર ઉપર ચાલતી હમાલ પુર જોસથી ચાલુ છે. એક મેને જરૂરી જગ્યા ખાલી પડતાં તેજ ઘડીએ તે પુરવા તામીલ વોલ-ટીપરો તમ્બારજ રહે છે. તે જગ્યા મી. એસ. એસ. પચરે લીધી કે તેને પકડવામાં આવ્યા. ત્રણ માસની સજા થઈ કે તે તેમણે ઉઠાવી લીધી. તેમની જગ્યા એવા મી. કંડસામી મુડે તમ્બારજ હતા. તેમને આ મંજૂરવારે જેલ મળતાં ગાદીપર મી. નાઇકુ આવ્યા. જેલમાં ત્રણ અઠવાડીયા માં આ રોટરપર આવેલા મેનેજરોની સંખ્યા ગણતાં મી. નાઇકુ અગીઆરમાં છે. તેમને પકડે તો તેમની જગ્યા લેવા ખરા બહાદુરો—તામીનો—હજુ બહાર પડે તેમ છે.

વીરીનીગોંગ જેલ.

એવું જણાય છે કે વીરીનીગોંગની જેલમાં થી પુરે પાકવામાં આવતું નહિ હોવાથી ત્યાંના મુખ્યમંત્રી જેલને ફોન કરી જેલમાં ખસેડવામાં આવ્યા છે, કે

જ્યાં દોઢી જેલના ખોરાકમાં થી લખલ કરવામાં આવ્યું છે. ગયા સોમવારે વીરીનીગોંગ જેલમાંથી મેસરસ કુટીરા બીખા, સુખા કારા, અને ઠીકા ગયા ૧૪ દિવસની સખત મજુરીની જેલ ભોમવીને છુટ્યા છે. તેજ દિવસે હેડલખરગ જેલ માંથી મેસરસ મનજી નયુભાઇ, ખીમચંદ શાહ, તથા પરણ કુમેર ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલ ભોમવીને છુટ્યા છે.

સોની વાલજી હરી

મી. વાલજી સોની વોલસરટની જેલમાં ત્રણ માસ સત્યાગ્રહી તરીકે રહી છુટ્યા તેજાજ પકડાયા છે. પોતે બહુ ગેરમાં છે. બેલ ઉપર છુટવાની ના પાડી છે. હાઉટપુરના જેલીઓની 'મુલાકાત. મેસરસ ગાંધી, બ્રાહ્મ, શેલત, જોહાન્સ અરમથી તથા મી. અંબાશંકર ભટ્ટ મી. લાવાતના લુકડીપર ગયા રવીવારે જેલી ઓની મુલાકાતે ગયા હતા. તેમને દરેક જેલીની મુલાકાત થઈ હતી. બધા તાંદુ રસ્તે હતા. અને કોમ માટે આખર સુધી મક્કમ રહેવા કહેતા હતા. વળી લખામણ પણ કરતા હતા કે સરકારથી મસજત કરવાની જરૂર નથી. માગ્યું એવું ત્યારેજ શાંત રહેવું. તેઓએ હમ્મયું હતું કે અમારા બાહ્યો પોતા નો જુસ્સો કાયમ રાખે. ૨૨ જેલી પૈકી મી. સોહાની તખીયત ગ્રમકું થવાથી જરા સીક છે.

'મરકુરી' ઉપરથી જણાય છે કે અલગુસિંગ નામના દોઢીનું જીન કરતાં માટે કરીજીલ્લા અને મહમદ નામના બે દોઢીપર કાઢીમાં જીનના આરોપસર કેસ ચાલતાં માલસેટે મહમદને નિરપરાધી દારૂથી છોડી મુક્યો હતો, ત્યારે કરીજીલ્લા ને ત્રણ વરસની સજાન જેલની સજા કરવા માં આવી હતી.

લેઉઆ પાટીદાર ચાલિતા એલ્યુએટ તથા ડીપ્લોમા ધરાવનારનું નામવાર ને ડીપ્લોમાર લીસ્ટ તેમનાં આમ સાથે બહાર પાડનારને ર. ૫૫નું દંડામ, તથા લેઉઆ પાટીદારની ઉત્પત્તિ, તથા હાની કે વૈરપ કંઈ બળિમાં તેનો સમાવેશ થાય છે તેનો સંસાર પ્રમાણ સહિત નિર્ણય લખી મોકલનારને ર. ૨૫નું દંડામ બાદરણના પટેલ કામના આમેવાન મો. વરજમાઇ વાલજી ગાલ ૧૧૬થી આપવામાં આવશે જેવા અખર "પટેલ બન્ધુ"માં છે.

મેસર્સ અસ્વાત તથા કવીન.

કોમ તરફથી મળેલું માન

ફેલાએલો જુસ્સો

મીટીંગ તથા ભાષણો

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

તા. ૨ જુને ફોરટ જેલમાંથી ચાઇનીઝ એસોસિએશનના ચેરમેન મી. કવીન છુટવાના હતા. બ્યારે ડીપકલુરની જેલમાંથી મી. ઇ. એ. ના ચેરમેન મી. અસવાત છુટવાના હતા. ફોરટની જેલપર મી. કવીનને લેવાતે માટે આશરે ૨૦૦ આઇનીઓ તથા હોદીઓ પૈકી મેસરસ ફજન દાર (એ. એ. જિ. ઇ. એ.), જી. પી. બાસ, જુગજીસાઇ, ઇશ્વરસાઇ પટેલ, શેઠા, રેવરંડ ડોક, થંખી નાઇડુ, ચેટ્ટી (ના. એ. એ.), અદમક કુવાડીઆ, કુન્દે, કે. કે. સામી, એસ પી. એ. આર મુડલી અને બીજા ૫૦ ને આશરે હાજર હતા.

જેલના ધારામાં છોડી મુકવાનો વખત ૯ વાગ્યોતે હોવા છતાં મી. કવીનનું રીલીઝ સર્ટીફિકેટ ગઇ રાતનું તથાચાર રાખવામાં આવ્યું હતું અને સવારે જાગે ધારા મુજબ તેમનો અગ્રુદો લીધા સિવાય છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા. આટલા વહેલા પછુ ચા. એ. ના એ. એ. અને બીજા ત્યાં હાજર હતા. ૯ વાગ્યા સુધી બધા ત્યાં રોકાયા દરમિયાન કેટલીક ચાઇનીઝ એસોસિએશન પછુ મી. કવીનને વધારા આવી પહોંચી હતી.

સરઘસ

૯ વાગે સરઘસ ગોઠાઇ ગયું આગળ સાઇકલોની દાર ને પાછળ મી. કવીનની ગાડી જેમાં તેમની સાથે ચીના એ. ચેરમેન, મી. ફજનદાર (જિ. ઇ. એ. એ.) ચેટ્ટી સુધી મી. કે. ડોક વિગેરે બેઠા હતા. તેમની પાછળ આવેવાન હોદી અને ચાઇનીઝો. તે પછી ચાઇનીઝ એસોસિએશનની ગાડી અને છેવટમાં બાઇનાની ચાર ચારની દાર ગોઠવઇ હતી. આ પ્રમાણે લગભગ ૭૫૦ આદમીનું સરઘસ વીસહેડ, જિ. ઇ. એ. એ. કંદે, જ્યુગરટ, ઇમીશનર અને વેસ્ટકોર્ટ માં થઇ ફોરટ આઉટમાં નાખર ૨૬ વેસ્ટ એન્ડ હોલમાં ફરેના પોઝરો કરતું આવી પહોંચ્યું. રસ્તામાં મેરાઓ આ સરઘસની મોટાપણ જાને બહાદુર બાઇનાનીને ને લોહને માગણીથી અજમળ થયા હતા.

મીટીંગ

હોલમાં ચાંતિથી સદુ ખુરશીઓપર ગોઠાઇ ગયા. મી. કવીન (ચાઇનીઝ એ. એ.), મી. ફજનદાર (જિ. ઇ. એ. એ. એ.), મી. થંખી નાઇડુ, અને મી. ચેટ્ટી (ના. એ. એ.) વિગેરેએ ફરેના પોઝરો વચ્ચે સ્ટેજપર બેઠા હોધી, અને ભાષણો કર્યાં. ચાઇનીઝ એસોસિએશનના ચેરમેન બોલ્યા કે આજે આપણુ ચેરમેન મી. કવીનને વધારતાં મને બહુ આનંદ થાય છે. મી. કવીન આ બીજી વખત જેલ ભોમવી આવ્યા. આપણી લડતને આત્મ હનુ આવ્યો નહોં તો લડત જારી રાખવી તે આપણી ફરજ છે. ચાઇનીઝ સિવાય હોદીઓની પછુ મોટી સંખ્યાએ આજ ભાગ લીધો છે તો તેમનો પણ આભાર મળુ છું.

મી. કવીન

મી. કવીને ભાષણમાં જણાવ્યું કે— આ માનભર્યા આવકાર માટે સદુનો આભારી છું. મેં મદારી ફરજ ઉપરાંત કાંઇજ કર્યું નથી. એટલે મને માન લટવું નથી. મને માન લટવું હોય તો તે એજ કે માણુ મળતાં સુધી હું જેલમાંજ રહું. કોમી સેવા માટે જીવની ની જેલ પછુ અને કમતી લાગે છે. મદારા ચાઇનીઝ બાઇઓ ઉપરાંત મોટી હોદીની હાજરીથી મદારી ખુદીનો પાર રહેતો નથી. આ બતાવે છે કે આપણે એક ખાંડના છીએ અને આપણમાં સંપ છે. આપણે ત્યાં હોદીઓઆવે સંપ છે તેથી અતમાં જીવ આપણી એ હું તો ખાતરી થી માનુ છું. મી. કવીન ચાઇનીઝ ભાષામાં પણ બોલ્યા હતા, અને તે પછી બીજા તથા ચીનાઓએ જુસ્સો કર્યાં ભાષણો કર્યાં હતાં. દરેક વડતાની બોલવાની સરખાત અને અતમાં તેમજ વચમાં જ્યાં ત્યાં જુસ્સો આવે ત્યાં ફરેના પોઝરો રોધી હોલ મળવી મુકવામાં આવતો હતો.

મી. અસ્વાત આવી પહોંચ્યા

મી. કવીનનું બોલવું પ્રજા યતાં ડીપ કલુરની જેલમાંથી ત્યાં વાગે છુટેલા મી. અસ્વાત (જિ. ઇ. એ. એ.), અદમક કાંઈમ, વાઝા, (કરગરસોરપના ચેરમેન) મુસા હસાઈજી, મુસા ઇબ્રાહીમ સાયા, ગીરધરલાલ બાસ, ઇબ્રાહીમ માંડજાં, મુલેમાન અને મુસા અસ્વાત, મુસા હાયા દિમ પટેલ, હરમાઇલ મેમી, મકન વાઝા, ઉમરજી સાહેબ (હ. ઇ. સો. એ.) અને બીજા તેમને રહેતે મળેલા હોદીઓ આવી પહોંચ્યા. તેમના બાવી પ્રગતા ફરેમી

હોલ ગળ રહ્યો. મેસરસ કવીન અને અસ્વાત એક બીજાને હોદી રીવાજ પ્રમાણે બેટયા, અને જગ્યા લીધી અને પાછું મીટીંગનું કામ શરૂ થયું. ચાઇનીઝ સેક રેટરીએ મી. અસ્વાતની બહાદુરીના વખાણ કર્યાં, અને ફરેના તથા પોઝરો કરાવ્યા. મી. કવીને પણ તેમજ કર્યું. મી. અસ્વાતે તેમનો આભાર માન્યો, તથા પોતાને લેવા આવનાર અને મીટીંગમાં હાજર થયેલા હોદી, ચાઇનીઝોનો પણ અંતઃકરણથી આભાર માન્યો. તેમણે જણાવ્યું કે ડીપકલુરની જેલ સલામતી ની ડીઓ મેજસ્ટ્રાની નીલાળ જેવી છે. ને તેમાં જજ આવ્યો તે ડીમીત્રાજો સલામતી પાછો પડશેજ નહોં. વીગેરે. (તાળીઓ).

મી. ગાંધી

તાળીઓ અને ફરેના મડગાટ વચ્ચે મી. ગાંધી હાજર અને બોલ્યા કે આજે આ હોદી અને ચાઇનીઝોના એકત્ર મેળા વડાથી મારા આનંદનો પાર રહ્યો નથી, અને તેનું વરણન પણ હું કરી શકતો નથી. કાલેજ મેં જિ. ઇ. એ. ના ચેરમેન સાથે નજી કર્યું હતું કે મી. અસ્વાતને અત્રે લઇ આવવા અને અહીંથી મી. કાચીઆને ત્યાં નાસ્તો તથા ચાદપાણી માટે જવું. મને એવો સંભવ પણ ન હતો કે આમ મારા ફેશી બાઇઓ અને ચાઇનીઝો સારી સંખ્યામાં ભેગા મળે. લડતમાં ભાગ લેનારા એ બાએ-ચાઇનીઝ અને હોદીઓ આમ બેઠાયા એથી હું અતુલ ખુશી થાઉં છું. મેસરસ કવીન અને અસ્વાત જેવા હીરાને આમ વધારી લેવાય એ થોડું સ્તુતિપાત્ર ન કહેવાય. બ.ને હીરાઓ પોત પોતાની કામના ખરા ખરખ્યાદ અને આવેવાન છે. જેમ જેમ હું લડતનો વિચાર કરું છું તેમ તેમ બેઠું છું કે સદાચાર અને સદગુણથી લડતાં અતમાં જીતજ યવાની. લડનારની ગમે તેવડી સંખ્યા હોય અને રહે પણ આપણાં માઝ્યાં બે વાનાં તો મળવાનાંજ. આ લાંબી લડતમાં બીજુ મળી મુક્યું છે તેનો વિચાર કરે તો સમજાશે કે આપણે બલિ બોમ અને સંપર્થી બેઠાયા છીએ. આપણે સંપને ઇન્જીએ છીએ. આપણે આપણું માન કેમ જાળવવું અને બીજાને માન કેમ આપવું તે હવે સીખ્યા છીએ. મારું મન તો કહે છે કે કાંઈ ન મળે તોપણ નીરાય યવાનું રહેતું નથી. હારણ જે અણુ છે તે થોડું નથી, અને કણ મળે મળેશે. જલામહીય જરૂર રીડું છે પણ તેની જરૂર નહોં. તમે

હતિદ્રાસેથી જોડેલા કે ખરા લગનાર હમેશાં થોડા હોય છે. દરબાંડ અને દરિયાવચ્ચેની લડાઈનાં સાબર પ્રિયોના થોડાજ માણસ હતા હતાં તેમજ નામ (લગ્ન) પ્રિયોના) આજ સુધી અમર રહ્યું છે. તેજ પ્રમુખે બધે નહીં તે સાઉથ આફ્રિકામાં તો સત્યાગ્રહીનાં નામ અમરજ રહેશે. હું નમ્રતાથી શીખાગણ આપું છું તે એ કે મેસરસ કવીન અને અસવતને પગલે ચલે. અને આખર સુધી તેમ કરી સુખ મેળો (નાળીઓ દુરંદે)

મી. કેસનબેક

મી. કેસનબેકે જણાવ્યું કે મેસરસ કવીન અને અસવતને માનવી વધુ છે. તે બંને જણાએ પેતાનું સંધનું બાબુપર કુટી નિરૂપણે પેતાનાં વચનો પ્રમાણે કરી બતાવ્યું છે. જે માસ પહેલાં મેસરસ કવીન અને ગાંધી જેલમાં હતા ત્યારે અહીંનાં પેપરો બજાડતાં હતાં કે સસા પ્રક્રિયા પડ્યા પાલુ માંડેવી પોસ્ટાક પોતાના મનેજના આધારે રહેતા હતા કે સત્ય શ્રદ્ધા નથી, તેમ લાગુ પડ્યા રજુમાં છે અને હજી બીજા રજુ ચારે જ આવે છે. જેમાંથી કે તમારો જુસ્સો જેનો તેજ છે, અને મી. ગાંધીના કહેવા પ્રમાણે તમેજ છતરો. (નાળીઓ દુરંદે) જેલીને માન આપે છે તે પોતાનેજ આપે છે એમ માનવું. હજી છું કે તમારો જમ માય (નાળીઓ).

મી. કાઠલીઆ

મી. કાઠલીઆ જોડ્યા કે મેસરસ કવીન અને અસવતને જેલ છું બહુ ખુશી થાઉં છું. પણ બીજી રીતે નાખુશ તે એટલાજ માટે કે તેઓ જેલમાં હતા ત્યારે હું કમનસીબે બહાર હતો. હું ખરા ખુશી તો ત્યારેજ થાઉં કે આપણા પછી પ્રમુખે માન્યુ મળતાં સુધી હું જેલમાં હોઉં. વચન નહિ પાળીએ તો માન્યુ મળશે નહીં, એટલાજ નહિ પણ બીજું અમર પડશે. સરકારની શું સજા છે કે આપણી માણસ જાત તરીકેની રવત સજા છે. નવે. તે જાણવી એજ આપણી ફરજ છે અને તે માટે હોમલ રાખી લડશું તો આપણે જરૂર છતરો, અને તે સમય રહેવાની. માણસ જાતના કક સમાવશ કરતાં તો અરેજુ બહેતર મળું છું. દરેક કોશિયા રીક મળજી રહે તો કાલે આપણી છત થાય. મારી વિનંતિ છે કે મી. કવીન મી. અસવાત અને તમે બધા સાચા અહીંથી ચાલ મારે ત્યાં આવો અને આદ પાણી રંગ (નાળીઓ) બીજા આપણે છેલ્લામાં મળાં હતાં અને તેનો મી. કવીને

અહીંજ બાપ માં તરજુમે કર્યો હતો. આહીંજેના આ રીતે સાચા મેસરસ થી ચલાવનારની શીખાવ નાની. તેમજ દુરંદેના પોકાસેથી રીતેએને વધાવતા હતા અને હીંદી પણ તેમજ કરતા હતા.

જેલીઓના માનમાં આદપણી

વેસ્ટ એન્ડ હોમમાંથી મેસરસ કવીન, અસવાત, અહીંજ અહીં અને બીજા મી. કાઠલીઆને ત્યાં આવ્યા; અને આદ તથા ફરક વિગેરેનો નાસ્તો લીધો. મી. કાઠલીઆએ કહ્યું તો આમાર માન્યો. મી. અસવાત પેતાની સમજ અને બજાવી લગ્યા. આમ બસ દિલ થી હડુ એ વાજબીજ ગણાય બીજા એ આમ કરે તો આપણે જીતીએ એમાં શક નથી. બાકીએએ બોલેલાં વચન પાળ્યાં પડે છે, પણ તે ન પાળી કંઈ પણ રીતે દોષ આપવો એવો કેસ અને પ્રિ હ. એ, ને તુડશાન કરવા જેવું મણ્ય. મેસરસ કવીન, અસવાતને જેલ કું બહુ ખુશી થાઉં છું. તેમની મફત સાચા દિલથી ચાલીએ તો ફતેહ કેમ ન થાય? મી. કવીને કહ્યું તો આમાર માન્યો, અંત આવતા સુધી જેલ જવાની હવજા મહેર કરી અને કહ્યું કે મી. ગાંધીના કહેવા પ્રમાણે થોડા હોઈશું તેપણુ છત આપણીજ છે.

✓ મી. ગાંધી

મી. અસવાત અને મી. કવીન જેલમાંથી છુટતાં યુગરાતીમાં ન બેસું એ રીક ન ગણાય મી. અસવાત છુટતાં આપણે આદલુંજ કરીએ એ બહુજ થેડું છે. મી. હમરજ સાલેજ છુટતાં હું તે કહી મળે છું. ફરી વધારે કહેતો નથી. થોડા માણસ પછી ધારે તે કરી શકે છે. હમરો તાળીઓ પાતા જેલ જશું કહેતા, પણ વાકા થોડા છે. મને આવી અસતોષ નથી. મી. અસવાત આજે તાલીલ પુણતાં સારી કહે છે, પણ મી. વામના કહેવા પ્રમાણે તેમ નથી. તે નર બીજા માફક આતમી મદે રખાવીનો કામ લાગ નમ કું વિગેરે લેત નહતા. આ માટે હું મગર થાઉં છું, તે કહેવાજા હતા અને કરી પણ જતા વુ અને આખર સુધી તેમજ કરવાના જાહની મુખ રૂખ્યા શિયામ આમ કરતા વળા થોડા છે. બીજાને માન આપવું તે પોતાનેજ માન આપવા બરાબર છે. ફરજ તે સાવજાત જાત છે. મધ કાલે મેસરસ મનજા કપાર, સાહ. અને બીજા જેનાં નામ પડ નથી તે આવ્યા. આપણી

લેવા જવનું ન બન્યું તેમ તેઓ માનવા બુજા પણ નહોતા અને નથી. પણ જેને આપણે થોડા મળ્યા છે તેને માન આપવું એ તો આપણી ફરજ છે. મી. કવીન પણ આપણા જે અગેવાન જેવાજ છે, અને તેમની રીયનિ પણ તેમના જેવીજ થન રહી છે. તેમને જેલમાં કુટુ અને મકાઈ મળતી પણ આવજ આપવા મગરનરે કહ્યું તો તેમણે જણાવેલું કે બધા અહીંજને મળે તેજ છું લકે. સરકારે તેમ ન કર્યું તો તેમણે આવજ નજ લંધા એ થોડું નથી કર્યું. ખરેખર મી. કવીન સત્યાગ્રહનો રજા છે. તેમના કોસેરીએજના આકરીંગ મેરમેન હવે જેલ જવા આપુર થઈ રહ્યા છે. આ બધને ખુદા તો દાદ આપશેજ. આપણી લડતનો અનુભવ લેતાં આવા માણસથી હું મગર થાઉં છું. પડનારથી હું નીરાશ નથી થતો. જન આપણીજ છે આ નથી માન્યો. ✓

મી. અવાત

તમારો બધાને અબાર માનું છું કહેવાનું તો મી. ગાંધી કહી ગયા. હું મારી સમજ પુરવડ લડતમાં હતોજે. મે. જેલ જઈ કાંઈ થાડ નથી મારી કન મારી ફરજનો કાક કામ બજાવે માનું છું. સારાં કામ તે અતમાજ શોએ છે સર થતાં તો ચાર લાગેજ. નમજુ થતાં કે કરતાં વાર નથી લગતી. દિલ સાચાં હશે તો કુદા ફતેહ આપશેજ આપશે. આપણી લાય એવ કામ નથી લાગતી. આપનાર, રાખનાર, અને મરનાર તો ખુદજ છે. તેના કારેસાચાં હારશેજ નહીં. લડતમાં પાછા ન પડવું, પણ પેતાની ભુલ સુધારી શેરી. જે માટે પક્ષા રતા છે. કહેવત છે કે "પરેશનિ દુઃખ ન રેવું" તો બાકીએ અત્યારે આપણી નમજાજ તો પોરેશનિ બદલે આપી કેમને દુઃખ આપે તેમ છે. એ આપણથી કેમ થાય? જે લાચાર હોય તે માટે રીયે રસો સુખ ગેસી રહેવાનો છે. પણ કામને તુડશાન થાય તેમ તો નજ કરાય. લડત જન થતાં સુધી આવ રાખવી એજ આપણી ફરજ છે, અને આપણે તેમજ કરીશું. દુઃખને અતે સુખ મળશેજ મળશે.

મી. મનજી નજુસાઈ

જેલમાં મારો સુરજ ઉમરો લાગ્યો હતો, અહીં મને અધર લાગે છે. મારા દેશી લાકો દજ જેલમાં છે તે મને બહુ વડ આવે છે. તેમને વીનારી માનવાન મને રજતાં નથી. મને તો તેનો સાથ

એજ વ્યાજની લગે છે. મારો દીકરો દેસાવાર થયો તો તેમાં તેણે ધાડ નથી મારી, તેણે તેમ કરી બાપ તરફની ફરજ બજાવી પણ તે કાંઈ કામની ફરજ બજાવી ન ગણાય. મને કાલે જેલ મળે તો બહુ ખુશી થાઉં. મને અત્યારે જેલ જ મારું ધર લાગે છે. લડતનો અંત આપણા હાથમાં છે. જેમ કોલમ્બસે સાદસ કર્યું અને તેને કાદવાએ દરીયામાં ફેંકી દેતા કદયું જતાં દ્વિમિત રાખી બચાવ કરી આગળ વધ્યો, અને અમે રીકા શોધી કાઢ્યો તેનાં દુઃખ આજે આખી દુનીયા ભોગવે છે, તેમ આપણા સહકર્મમાં આપણું સુખ છે.

બીજાં આપણામાં મેળવડો વિચર જન થયો હતો.

કેપના છાપામાં લડતની ચરચા

બુ-બુક ઉપર કેપનિનના સા. આ ન્યુએ કરેલી ટીકા સંબંધમાં મી. એમ. સી. આંદલીઆ તરફથી એક બીજો કાગળ એ છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે તેને સર નીચે મુજબ છે :—

એશીઆટીક બુ-બુકપર ટીકા કરતાં તમે કહો છો કે વડી સરકાર અને ટાંસ વાલ સરકાર વચ્ચેના પત્ર વ્યવહારથી તમે જણાવેલી દટીકત સાબીત થાય છે. તમે કહો છો કે એ પત્ર વહેવારની અસર એ છે કે હિંદીની હિલચાલ રજીદ વચરની અને ખોટી છે એમ તમે કહ્યું તે ખરું પડે છે. આમ કહેવામાં તમે બુ-બુકમાંથી એવી દલીલ આપો છો કે કોઈ કેપનાએલા હિંદીએ દાખલ થવાને અરજી કરી નથી. તે વાત લાગે ખરી હોય, પણ તમે લેરડ કરીયુની એક સુચના સંભાળપુરવક ધ્યાનમાં લીધી નથી. લેરડ કરીયુએ એ ખખી રીતે જણાવ્યું છે કે રજીસ્ટર કાપકથી રજીસ્ટરનું કામ સરી રહ્યા પછી સરકારે છાપી ગ્રેશન કાપકથીજ સંતોષ માનવો જોઈએ. આ વાત જે ખાસ ખ્યાનમાં લેવા જેવી છે તે તમે છુપી દીધી છે. જે લેરડ કરીયુની સુચના દરોસચલ સરકાર અમ લમાં મુકે તો હિંદી લડતનો સહેજે અંત આવે, અને આશા અમર છે તે પ્રમણે મને તો હજી પણ અશા છે કે હેલ્લી પડીએ પણ લેરડ કરીયુની સુચના સ્વીકારવાનું રહાપણુ દરોસવાલ સરકાર જોઈ કાઢશે.

ચાલુ વરતમાન

દક્ષિણ રોડેશીઆમાં પા. ૫૦૦ જેટલી મુડી ધરાવનારાને ઘણી ઉદાર ચરતોએ ૧૫૦૦ થી ૩૦૦૦ એકર જેટલી જમીન આપીને વસવાટ કરવા બેલાવવા માટે એરેડે કંપની ઉભી થઇ છે.

જુન, જુલાઈ અને આગસ્ટ એ મહિનામાં ડરબનનાં હાટનાં પીકાં રજે ૧૦ વાગે બંધ થવાને બદલે ૧૨ વાગે બંધ થશે એવો ધારો ટાઉન કમિસીને પસાર કર્યો છે !

ગયા શનીવારે રેલ્વે સ્ટીટમાં એક હોદી રસ્તો સમુ કરવાનું કામ કરતો હતો. સ્કીમ રોલરના ઇનજન ક્ષવરે તેને જોએલો નહીં, અને બીજી તરફથી ટ્રામ આવતી હોવાથી હોદીને ખસી જવા માટે જગા નહોતી તેથી ઇનજનની નીચે તેનું માથું ચઢાઈ જઈને એક ક્ષણવારમાં તેનું મરણ થયું હતું.

મુનીઆ અને સરજી વચ્ચે ચલેલા કેસને લગતી મીલકતનું શું કરવું તેપર વિચાર કરવા સંબંધ ધરાવનાર એની મીટીંગ ડરબન સેન્ટ એન્ડ્રસ સ્ટીટમાં તા. ૧૬ મી જુને માણસેટ આગળ બરાશે.

મારકવીસ એફ વી.ચેરર જે વિલાવત થી દક્ષિણ અફ્રિકાની મુલાકાતે આવેલ છે તેમણે જોહાનનગરમાં એક બાપથ દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે મુનીયન તમે દક્ષિણ અફ્રિકામાં આમાંદી ફેલાશે.

નાતાલના વડીલોમાં આવેલાન જણાતા મી. લોટને ઇસ્ટાંડના છાપાપર એક કાગળ લખ્યો છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે મુનીયન ડું કામ છુપી રીતે તથા ઉતાવળથી લેવા માં આવવું હોવાથી જે મુનીયન ચાલે તો તે વળખી રીતે થવું છે એમ કહે વાલે નહીં એ વાત વિલાવતની પ્રભાએ ધ્યાનમાં લેવી પડે છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે :—મેણાં બીક પ્રગણમાં માલમ્બના જાણીતા વેપારી રોષ દરમામલ બંદુમીઆના પિતા દાજ બંદુમીઆ બીજવારની હજ માટે મથા હતા તે (દાજ બંદુમીઆ) સુગરી મથા છે.

વેરલમ લોકમ ગેરકની વારસીક મુલુશ્વી હતાં મેલરલ અમ્મુ. જે, પરીન્સ, ડી.

પોલકીંગહોરન, સી. જેકસન, એ. અરમ, એચ. ડી. ડીકીનસન, એ. જે. દારવે, અને કે. જી. એન્ડરસન એ મેંબરો ચુનાયા છે.

એકાઉન્ટ અથવા ખચીક એકાઉન્ટ કે એકાઉન્ટ તરીકે જાહેરખગરથી કે એવી બીજી રીતે એ કામનો પોતાની જોખમદારીથી રચના થ યો અલાવતાં લાયકાત વગરના માણસોને અટકાવવાના હેતુથી એકાઉન્ટ ટેને રજીસ્ટર કરવાનું એક બીજા મી. વામ્પી તરફથી નાતાલ પારલામેન્ટમાં દાખલ કરવામાં આવવાનું છે.

ઇસ્ટ લાડનમાં ત્રણ ધાકપાકુઓ રેલ્વે ની તેજરી એડીલમાંથી પા. ૮૦૦૦ ની લુન ચકાવતા હતા. તેવામાં એક પેલી સને ખખર પડી જવાથી તેની સાથે તેમ ને સખત ઝપાઝપી થઇ, અને આખરે પેલીસ બેથુદ થઇ મરો ત્યારે ધાકપાકુ એક છટકીને નાશી મથા હતા.

ત્રણ ગેરા સાઇકલીસ્ટપર લુકમ કરી લુન ચકાવવા માટે પકડાએલા ત્રણ કાફ રેલ્વે જોહાનનગર કોરટમાં ખડા કરવા માં આવતાં ફરકાની સળ ઉપરાંત ૪, ૫, ૬ વરસની જેલની સજા થઇ હતી.

શીતળાના કાપકા પ્રમાણે પોતાના એક રાને શીળા ન કદવવાના વાંક માટે એક ગોરાતે કોરટમાં ખડા કરવામાં આવતાં તેણે બચવમાં જણાવ્યું કે કાપકાની તેને ખખર નહોતી. માટસેટે શી. ૫ - ના હાડની સજા કરી.

‘એમઅરવર’ નામથી એક લખનાર ‘મરકયુરી’ માં લખે છે કે હિંદી લાંબા એમાં ઇન્ટરપ્રીટ કરવાને લગતી પરીલા નજીક આવતી હોવાથી ઉમેદવારોએ જણાવું જોઇએ કે તે કામ માટે ખરી લાયકાત મેળવવાની જરૂર છે, નહીં તો અધુરી રજાવણીવળા તેવા કામપર આવતા હોવાથી કેલેક્ટર કોરટના કામને ફર સનુરૂપ મળી જવા જેવું થાય છે.

મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ.

[લખનાર: મી. એમ. કે. માંધી]

આ અનુભવ મુસ્તકરે આવતે અઢચા ડીએ બહાર પડશે.

કિંમત, ત્રણ પેની

ત્રણ અનુભવનાં પુસ્તક એક શાંતીગીતિ કિંમતે આ પ્રેક્ષમાંથી મળી રાહશે.

મારો જીવનો તોળે અનુભવ.

[લખનાર મી. એમ. કે. ગાંધી]

[ત્રીજા અંકથી આરંભ]

બીજા ફેરફાર.

ઉપર જણાવી ગયો કે મારો ઉપરી દરોગો કહક કહક વસ્ત્રો કંચાવતો. આમ લાંબું નહોતું ગામ્મું. બપોરે તેણે જોયું કે હું સરકારની સામે તો ખોરાક વિગેરે ખાત લઈ ચૂક્યો છું પણ તેના બધા હુકમ ઉઠાવું છું. ભારે તેણે પોતાની હાથ ફેરવી. અને મને જેમ કહે તેમ કરવા દેય. એટલે કે જાનર નહાવા વિગેરેની અડચણ દૂર થઈ. વળી પોતાનો હુકમ મારી ઉપર ચાલી શકે છે એમ આજેજ જણાવા દેય. તે દરોગાની બધી બાંધો ખીંચે આજે તે તો બાદશાહ હતો. મને પદવી સમગ્ર આપવા તેની કાળજી રહેતી તો કહેતો કે 'જે માણસ પોતાની કામને સર સરે છે તેને હું ચાહું છું. હું પોતે લડવાવળો છું. તને હું કેદી ગણતો નથી' આમ ધણી આસાએસની વાતો કરતો.

વળી થોડા દહાડાબાદ મને અરધે કલાક સવારે ને તેટલેજ વખત સાંજે આંટા મારવાને જોવાની ફાળીમાં કહાડાતા. તે કમરત બપોરે બહાર બેસી કામ કરવા તું થકું ભારે પણ જારી હતી. આ ધારે જે કેદીને બેસીને કામ કરવાનું હોય છે તે બધાને લાગુ પડે છે.

વળી જે બાંકડીની મને ના પાડી તે બાંકડી તેની મેજ વડા દરોગાએ થોડા દહાડાબાદ મોકલી હતી. દરમિયાન જન રમ રમત તરફથી એ ધર્મનાં પુસ્તક મને વાંચવા મળ્યાં હતાં. તે ઉપરથી મેં અનુમાન કર્યું કે મારી ઉપર જે દુખ પડ્યું તે કંઈ તેના દરમિયાનથી નહોતું પણ તેની તેમજ બીજાઓની બેદરદારીને લીધે તથા આપણને કાદરાઓમાં જણે છે તેને લીધે. એટલું તો થોડા જણાવું કે મારાથી કાદરાની સાથે વાતચિત ન થઈ શકે એજ હેતુ મને એકલો મુકવાનો હતો. કેટલીક મહેનતે મને સીધાગેત તથા નેટ છુતી પણ પરવાનગી મળેલી.

લોકોના મુલાકાત.

મોટીદીના મને પહેલાંકામે તેની શરૂઆતમાં અમુક જવાનગી મેળવી મી.

લીચીનરદાન મને મળ્યા હતા. તે આવેલા માત્ર બેસીના કામને સાર, પણ મને કેમ છે વિગેરે સવાલો તેણે પૂછ્યા. આનો જવાબ દેવા હું નારાજ હતો. પણ તેણે કામને પુછ્યું તેથી મેં કહ્યું "હું બહુ તો નથી કહેતો પણ આટલું કહું છું કે મારા ઉપર કાતકી વર્તણૂક ચાલે છે. આમ કરી જનરલ રમત મને પાકો દહાડા મળે છે, પણ તે તો થવા કાળ નથી. જે દુખ પાડે તે સહન કરવા તૈયાર છું. મારું મન શાંત છે. આ તમે જાહેરમાં ન મુકજો. બહાર નીકળ્યાબાદ હું પોતે બહુ દુનિ આને જાહેર કરીશ." મી. લીચીનરદાન ને આ હકીકત મી. પેલાકને જણાવી. મી. પેલાકથી ન જરવાવું અને તેણે બીજાઓને વાત કરી. તેમાંથી મી. કેવીક પેલાકે લેઈ સેલખોરનને લખ્યું ને તપાસ ચાલી. આ ઉપરથી ડીરેક્ટર મને મળવા આવ્યા. તેને મેં ઉપરનાજ કબજો જણાવ્યા. વિશેષમાં હું શરૂવાત માં જણાવી ગયો છું તે બાબતો બતાવી. તે ઉપરથી દસેક દહાડાબાદ મને સુવાતું પાડીયું એસીકું તથા રાતના પહેરવાનું ખર્ચ તથા નાક લુહવાનો રૂમાલ મોકલ્યાં તે મેં લીધાં. આ વિશે મેં લખાણ રજુ કર્યું છે તેમાં જણાવ્યું છે કે ઉપર પ્રમાણે બધા હોદીને હાજત રહે છે. અરુ જોતાં સુવા બેસવા બાબત માં બેસાએ કરતાં હોદી બધારે કામગીરી છે. તેને એસીકા વિના ચલાવવું મુશ્કેલીની વાત છે.

એટલે ખાવાની તથા ખુશી હવામાં કામ કરવાની સમગ્રની સાથેજ સુવાની સમગ્ર ઉપર પ્રમાણે વધી. પણ નશીબ એ કમમાં આગળજ. પાડીયું માંકોથી બરપુર હતું તેથી તે તો મેં દસેક દિવસ ન વાપર્યું. એવે વડા દરોગાએ તે દુરત કરાવ્યું એટલે વાપરવું શરૂ કર્યું. દરમિયાન મને તો બેંચ ઉપર કામગીરી નાખી સુવાની ટેવ પડી મધ હતી. એટલે પાડીયાથી કંઈ ફેરફાર જણાવ્યો નહોતો. એસીકાની ગેરહાજરીમાં મારી ચોપડી આનો ઉપયોગ કરતો એટલે તે મળવા થી પણ કંઈ વિશેષ તકાવત ન પડ્યો.

હાથ બેડી આવવી.

શરૂવાતની જે વસ્ત્રો કંઈ હતી તે ઉપરથી જે વિચારે, મને થવા તમાં વળી નીચેના બનાવથી મોટું મળ્યો. વારેક વિવશ વળી માણીન બીજેના કામમાં મને કાફી કામન મળ્યો. તેથી મને કામન તેણે છે.

માં લઈ ગયા. તે વેળા હાથમાં હાથ કડી પહેરાવી. વળી દરોગાએ તે ચપે ચપ ચડાવી. આનો અનુભવ કરેજુ એમ માનું છું. વડો દરોગો જોઈ ગયો તેની પાસેથી મેં પરવાનગી મેળવી હતી કે મારે એક ચોપડી વાંચવા સાથે લઈ જવી. તેનાં મનમાં હશે કે બેડીથી હું શરૂઆતો હોશ્ય તેથી મજબૂર ચોપડી તેણે મારા બંને હાથમાં પકડવાનું કહ્યું કે જોઈ બેડી દેખાય નહીં. આથી મને તો હસવુંજ આવ્યું. બેડીમાં હું પોતે માન સમજ્યો. જે ચોપડી મેં લીધી હતી તે અનાવાસેજ એ હતી કે જેનું નામ જાન શતીમાં 'પ્રુદાનો દરવાજ તારા અંતરમાં છે' એ પ્રમાણે થાય. મેં, મનમાં વિચાર્યું કે આ પણ ભારે યોગ બન્યો છે. બહારથી હું ગમે તેવા બીડમાં મુકાઈ પણ બે પ્રુદાને મારા અંતરમાં વસવા જેવો થઈને હું રહું તો પછી મારે બીજી શી પરવા હોય? આ પર મળે મને ચલાવીને મધ ગયા હતા. રખતાં જોવાનો ખટારો આવ્યો હતો. હું જવાનો છું એ ખબર દોહીઓમાં હોવી જોઈએ તે ઉપરથી કેટલાક હોદી કારદ આગળ ઉભા હતા. તેમાંથી મી. જ્વાળ કલાલ બાસ મને મીસીક પીલેના વકીલ મારફતે મળી શક્યા હતા.

એક બીજી વેળા પણ મને ઠારે લઈ ગયા હતા. તે વખતે પણ હાથકડી તો પહેરાવેલી. જતાં આવતાં બંને વખતે ખટારે હતો.

સત્ય મહત્તની બલીહારી.

ઉપર જે હકીકત હું આપી ગયો છું તેમાંની કેટલીક નજીવી ચણી સકાય. પણ તે બધી વિસ્તરથી આપવાનો હેતુ એ છે કે નાની મોટી બધી બાબતોમાં સત્યમદ લાગુ પડી શકે છે. એવા દરોગાઓએ આપેલી શરીરની અડચણો મેં કણજ રાખી તેનો અત એ આવ્યો કે મારું મન શાંત રહ્યું એટલું જ નહીં પણ તેજ અડચણો તેજ લોકોએ દૂર કરી. એક સામે ચાલ તો મારું મનોબળ વેરાઈ જત ને મારે જે મોટાં કામો કરવાનાં હતાં તે ન થઈ શકત તથા તે દરોગા મારા શતર જેવા થઈને રહેત.

જોરાકની બાબતમાં ટેક રાખવાથી તે શરૂવાતમાં દુખ સહન કરવાથી તે અડચણ પણ દૂર થઈ.

તેમજ બીજી બાબતોમાં કમગ્રામ તેણે છે.

પણ મોટામાં મોટો લાભ તો એ થયો કે શરીરનું દુખ સહન કરવાથી મારા મનનું બળ ધણુજ વધેલું છે એવી રિતે જોઈ શકું છું. હું માનું છું કે ગયા ત્રણ માસનો લાભ મને ધણુજ મળ્યો છે ને આજે હું વધારે દુખો સહેલથી ઉઠાવવા તકવાર થઈ રહ્યો છું. એમ જોઈ છું કે સત્યાગ્રહને દમેશાં ઉશ્વરની સહાય છે. અને સત્યાગ્રહીની કસોટી કરતાં પણ તે જગતનો કર્તાસહન થઈ શકે તેટલે જ બોલે મુકનો જાય છે.

એ શું વાંચ્યું ?

મારા દુખની અથવા તો સુખની અથવા બન્નેની કદાચી તો હવે પુરી થઈ મણુપ. પણ ત્રણ માસમાં મને ઘણા લાભો મળ્યા તેમાં મોટા લાભોમાંનો એક લાભ વાંચવાની તક મળી તે પણ ખરો. મારે કયુત કરવું જોઈએ કે પ્રથમ આમ માં હું કંઈક વિચારમાં ઉતરી જતો, દુખથી કંટાળતો. વળી મન વળુ ને વળી વાંદરાની માફક મન તરફીઆં મારે. આરે સમયે ધણીવાર માણસો પેલા થઈ જાય છે. -મારા પુસ્તકોએ મારો ખ્યાલ બારે કયે. હોદી આપ્યો ના સમાચરની જોડ બહુ બાગે પુસ્તકો એ પૂરી પાડી. મને હમેશાં લગભગ ત્રણ કલાક વાંચવાને મળતા. સવારનો એક કલાક મળતો ત્યારે તો હું ખાતો નહીં. એટલે તે બધે. સાંજના પણ તેમજ. અને બપોરના ખાતાં ખાતાં વાંચવાનું બનતું. સાંજના તો વળી થાક્યો ન હોઈ ત્યારે બતી થમા પછી પણ વાંચતો. રાત્રીવારે તથા રવિવારે તો પુષ્કળ વખત રહે. આ હરખીયાન લમ બમ ત્રીસ ઉપરાંત પુસ્તકો વાંચ્યાં ને કેટલાંક વિચાર્યાં. તેમાં ઉચ્છેષ્ટ પુસ્તકો, હોદી, યુજરાતી, સંસ્કૃત અને તામીલ એમ હતાં. ઉચ્છેષ્ટ પુસ્તકોમાં જાણુવા જેવાં ટોલસ્ટોયનાં એમરસનનાં તથા કાર લાયલનાં ગણુ છું. પહેલાં એ ધર્મ સંબંધી હતાં. આની સાથે બાઇબલ પણ મેં જોઈમાંથી લીધું હતું. ટોલસ્ટોયનાં લખાણુ ગમે તે ધર્મ માનનાર માણુસ વાંચીને લાજ લઈ શકે છે એવાં સરસ અને સરસ છે. વળી તે માણુસ જેમ કહે છે તેમ કરનાર છે, એટલે તેના લખાણુ ઉપર સાધારણુ રિતે વધારે બરોસો રહી શકે છે.

કારણાવનુ હરેખ બળવા ઉપરનું લખાણુ છે. તે બહુવારક છે. તે ઉપરથી મને બહુ બાણુ કે હોદીવાતની દુર

દશા મટાડવાનો ઉપાય આપણને મેરી પ્રગ્ન તરફથી મળવાનો નથી. મારી માન્યતા છે કે હરેખ પ્રગ્નએ બળવાથી ખાસ લાજ મેળવ્યો નથી. આમ માઝી નીનો પણ વિચાર હતો. આમાં ધણુ મતભેદ છે. તેનો વિચાર આ જગ્યાએ થાય તેમ નથી. તે ઇતિહાસમાં પણ કેટલાંક સત્યાગ્રહીના દાખલા જોવામાં આવ્યા.

યુજરાતી હોદી અને સંસ્કૃત એ પુસ્તકોમાં સ્વામીજીની તરફથી મેકલાએલ વેદ ચન્દ્ર સંજા, બદ કેશવરામ તરફથી મળેલ. ઉપનિષદ મી. મોતીલાલ દીવાન તરફથી મળેલ મનુસ્મૃતિ, શીનીકસમાં છપાયેલ રામાયણુ સાર, પાતંજલ યોગ દર્શન, નયુ રામજીની બતાવેલી આદિતક પ્રકાસ તથા પ્રોફેસર પરમાનંદે આપેલી સંખ્યાની યુટીકા, ગીતાજી તથા મરહુમ દરિશી રામચંદના લખાણુ આ પ્રમાણે વાંચવામાં આવ્યાં. આ બધામાંથી મને ધણુ વિચારવાનું મળ્યું. ઉપનિષદથી મને અલત શાંતિ રહેલી. તેમાં એક વાક્ય મને મોટી રહ્યું છે. તેનો સાર એ છે કે 'જે કંઈક હું કર તે આત્મા (રૂઠ) ના કંવાણુના ખાતર કરજો' એ શબ્દોમાં લખાયેલું છે તે બહુ રસિક છે. તેમાં ખીજું ધણુએ વિચારવા જેવું છે.

પણ સર્વથી વધારે સતોષ દરિશી રામચંદનાં લખાણુમાંથી મળ્યો. તેમનાં લખાણુ મારા વિચાર પ્રમાણે તો સર્વને માન્ય થઈ પડે તેવાં છે. તેમની રહેણી ટોલસ્ટોયની જેમ જ્યાં પ્રકારની હતી. આમાંથી તથા સંખ્યાના પુસ્તકમાંથી કેટલોક ભાગ મેં મોટે કરેલો તેનું રટણુ બધારે બધારે રાતના જાણુ ત્યારે કરતો અને સવારનાં બપોરો કલાક દમેશાં તેજ વિચારોમાં જાળતો. મોટે કરેલું ધણુ મેલી જતો. અને આથી મન રાત દહાડે આનંદમાં રહેલું કોઇ વેળા નિરાશા આવે તો વળી વાંચેલાનો વિચાર થાય કે તુરત હસતો થઈ જઈ તથા હાથ રનો ઉપકાર માનું. આ વિષે ધણુ ધણુ વિચારો વાંચનાર આગળ મુકવા જેના છે છતાં તેમ કરવાનો આ પ્રસંગ નથી. માત્ર એટલુંજ કે આ જમાનામાં સારા પુસ્તકો તે સત (સાર) સંગની ખામી કંઈક પુરી પાડે છે. એટલે સદુ હોદી જે જોઈમાં સુખ બોમવવા માગે તેણે સાર વાંચવાની ટેવ પાડવી.

તામીલનો અભ્યાસ.

તામીલ મોટાજી જે કર્યું છે તે ખીજા હોદીએ આ માતમાં નથી કર્યું. એટલે

ખીજા કારણુસર નહીં તો માત્ર મનમાં અને મનથી તેઓનો ખરો ઉપકાર માનવાને ખાતરજ મારે ખ્યાનપુર્વક તામીલ વાંચવું જોઈએ એમ વિચાર આવ્યો. તેથી પાછળનો એક મહીનો મુખ્ય ભાગે તામીલનો અભ્યાસ કરવામાંજ ગળ્યો. તામીલ જેમ જેમ વધારે બાણુતો જઈ છું તેમ તેમ તે આપાની ખુબીઓ જોતો આવું છું. તે ધણી સરસ અને મધુર ભાષા છે તથા તેની રચના ઉપરથી તેમ વાંચ્યું તે ઉપરથી જણાય છે કે તામીલ લોકોમાં ધણા કુશિયાર, વિચારવાન અને સાણા પુરો થયા છે ને થય છે. વળી જો હોદીસ્તાન એક યવાનું છે તો કેટલાક મદાસ બદારના હોદીએ પણ તામીલ જાણુવું જોઈએ.

છેવટ

આ અનુભવ વાંચી કે.ઇ વાંચનાર જેણે દેશકાલ જાણી નથી તે જાણે, જાણી ને સત્યાગ્રહી બને ને જેણે જાણી છે તે દ્રઢ થાય એમ હમ્મુ છું. જેણે પોતાનો ધર્મ જાણ્યો નથી તે ખરી દેશકાલ નહીં જાણે એમ હું વધારે માનતો જાઉં છું. બાકીમાં તો

અક્ષય નામ હુની લમી મનમો,
મગન બધા મન્દીરમે રાજ
આસન મારી સુરત દૃઢ ધારી,
દિમા અગમધર કેરાજ.

વળી

કરના ફરીરી કવા દિગમીરી
સદા મગન મન રહેનાજ.

ફુનીયામાં રહીને ફરીરી રાખી શકાય છે. છેવટે ખુદા-કશ્વર-કેમ જણાય ? તો કહે છે કે

હસતાં રમતાં પ્રમટ કરી દેખુ રે
મારું જીવ્યું સફળ તવ લેખુ રે
એનું સ્વપ્ને જો દરશન પામેરે
તેનું મન ન મટે ખીજે ભામેરે.

નાતાલના રહેલે દહતાલીઆનાં દુખોમાં સરકારે નીમેલા કમીશનપર રહેલે કમદારે તરફના એ મેંમર સુટફાંથી નીમવાના હતા તે માટે વોટ લેવાતાં મી. બોપડેકને ૧૮૩૩, તથા મી. રમીયને ૧૦૨૧ વોટ મળ્યા હતા; ત્યારે તેમના આગેવાન તરફિ દારો કરનારા મી. એકરૂજ તે ૬૬, મી. નમવાને ૫, તથા મી. ફુગારને ૭૦ વોટ મળ્યા હતા.

ગેરીઆદી.

[તા. ૨૨ મેના આઠવી સાથે]

૧૮૪૮ ની ફરેચ લગાડ પછી છટાલીનાં કેટલાંક રાજાઓને યોગાક હકો મળ્યા, આ તકનો લાભ લઈ પોપ અને આલમરે સંપ કરી લોકને મદદ આપી, આસ્તીઅન અને ખેરમનને દેશમાંથી દાખી કાઢ્યા વળ આદર્શ. પણ પોપ દગો દહ છુટો પડી ગયો. માત્ર ચારદસ પ્રજાની કુમક અડમ અને વિશ્વાસુ રહ્યો. દુર્ભાગ્યે માંહેમાંહે કાદપુટ પડી અને મેઝીની, ગેરિએટ્ટી અને રાજ વગેરે રાજ્યના સંબંધી મત બેઠ પડ્યા. કુસંપથી પ્રજાકીય બેર નરમ પડ્યું. દુશ્મનોની સત્તા મજબુત થઈ અને આઓનો છટાલીઅન બળવો દાખી દેતાં ઝાઝી હરકત પડી નહીં. આદર્શ આલમરેને પદબંધ કર્યો. તેનું મોત થયું. રાજાસને તેનો પુત્ર ચિકટરે કમ્પુ નમ આળ્યો. તેણે પ્રજાપક્ષ સ્વીકાર્યા. છેવટ તેનો વિગમ થયો. અને એકત્ર છટાલીનો પાદશાહ થયા બગરાળી બન્યો. પોપ આ સમયે ગેરિઆદી નગરમાં બસાઈ બેઠો અને રા.મ અને વેનિસમાં પ્રજાસત્તાક રાજ્યો સ્થાપ્યાં. ફરેચ સરકારે પોપની બહારે ધાક, રોમપર મદદ કરી, ઘેરો લાવ્યો. આ બાબુ ગેરિઆદી નિરાશ થઈ, પોતાનો પક્ષ સમજી કરવા, અહીં તહીં બટકતો અને યોગદીઅર કૈન્ય એકત્ર કરતો. તે અરસામાં ચારદસને આસ્તીઅન સરકાર સાથે વિમલ થઈ ગયો.

ગેરિઆદીએ પોતાનો જુદો જુદો ઉદ્દેશ્યો. ચે.મેર લગાડ સળગવા લાગી, અને રજવતને લગાડ સર. તમવાર કરી, સીટરલાંડ અને પહાડી મુતકમાં આમ ડવા માંડ્યું અને એક દિવસ વેનિસ તરફ કુચ કરવા તમવારી કરતો હતો તેવામાં રોમના તોફાનના અને લાંબી નિરાસા બનક રિયતિના સમાચાર તેને મળ્યા. તુરતજ પોતાના ત્રણસો તોફાનીઅર વીરો ના સમન સાથે રોમ તરફ પ્રયાણ કર્યું. રસ્તામાં સમનથી બરતી થતી ચાલી. ગેરિઆદીએ અતિશય પરકમ દર્શાવી કીલ્લાનો મજબુતથી સાવચેતપણે ગચાવ કરી, અનહદ બહાદુરી બતાવી, પણ મળ વર સમન અને તોપનો સખત પ્રાણ માનક મારા આગળ તેની સરવ ચતુરી અને હેંશીઆરી નમી શકી નહિ. છતાં આઠાં પગલાં ભરવા ફરજ પડી. દેશમાંથી કોણુ પકડ્યું. મારમમાં મળાં કહો પડ્યા.

તેને પકડવા સમન અને જામુસો દેશમાં ફરી વળ્યા. કોઈવાર ખેતરમાં તો કોઈવાર પહાડી પધીમાં, કોઈવાર ચાંતપણે સુખ માં, તો કોઈવાર ચીંતામાં, દરેક દિશામાં નાચ બાગ કરી. સંખ્યાનંધ સ્થાનો બદલ્યાં. તેને દુઃખનું વરણન કરણુ જનક છે.

ન્યારે તેના દુઃખનું વરણન વાંચીએ છીએ, ન્યારે તેની દયઃજનક રિયતિનો વિચાર કરીએ છીએ, તારે આપણા સરી રનાં રવાં ઉભાં થાય છે, કપારી છુટે છે; આંખમાંથી આંસુ પડે છે. અહાહા! શુ આ મહાન વીર પુરુષની દશા! આવાજ વિરલા પુરુષો દેશોના પ્રાંત કરી શકે છે. લાખેમાં શુરવીર નર એકજ જન્મે છે. જ્યાં આત્મભોગ નથી જ્યાં લેલ છે, સ્વાસ્થ્યની લાલસા છે, ત્યાં ખરી મોટાઈ નાં કલાં ચિન્હ નથી, ઉપરનો ડાળ છે. ત્યાં માત્ર પાણીનાં ઝાંઝાં નીરખવાનું છે.

વેનીસની પણ રોમ માફક બે માસ કટે એવ વલે થઈ. એવ મુશીબત પડી. પોપ રોમમાં પાછા ફર્યો. અને તેની કદર જુલમી, દયાહીન રાજ્ય-હકુમત-૧૮૭૦માં છટાલી સ્વતંત્ર થયું. લાંસુધી ખરી રહી આ રિયતિમાં ચિકટરેને આસ્તીઆ સાથે હલકી દાનીકારક સંધીમાં બેઠાવા ફરજ પડી. બીજે ઉપાય નહોતો. રોમની પડ તીની સાથેજ છટાલીમાં લડતું તોફાન ચાંત પડ્યું અને સ્વતંત્રતાનાં ઝાંખાં ચિન્હો જણતાં દતાં, તે કાઠા જઈ (વધુ)ત થયાં. દેશમાં ભયંકર ત્રાસ અને જુલમનું રાજ્ય ફેલાયું અને લોકની છુરી દુરદશા આવી. ગેરીઆદી દક્ષિણ અમેરિકામાં જઈ વસ્યો. કિન્ન તિન્ન થયા કયાં. છેવટ ગીજુગતિનું કરખાનું ટાંક્યું. યોગાક સમ વમાં ફરીથી દરિયાઈ જીવન ચરણ કર્યું અને વહાણનો નાણુડો બન્યો. ચીન સુધી મુસાફરી કરી. તેમાં વહાણના વેપારી સાથે ચએકા દસ્તાવેજમાં તે માણસે લુચાઈમાં એક એવી નીચ કલમ દાખલ કરી હતી કે વહાણને માલથી ભરી ન અચાય તો ચીનના શુભામેથી ભરી આવવું. શુ આવું અથેર કૃત્ય ગેરીઆદી કહી શકે? શુ સ્વાધીનતા અને સ્વતંત્ર તનો ગ્રેમી પુરુષ આવો નીચ થયે કોઈ પણ દિવસ કણુજ કરે? તરતજ તેણે તે કલમપર હેકા માર્યો અને બોલી ઉઠ્યો કે "ગેરીઆદી કહીએ મનુષ્યના માંસનો બપોર નહિ કરે." થન્ય છે તારા ઉચા ઉદાર ખંસને! ફરીથી છટાલીમાં પાછા ફરવા સાદસ કમ્પુ. પોતાના નાસી છુટી

આવેલા છટાલીઅન બધુઓ સાથે ઉગાડ તરફ વહાણ ચલાવ્યું. અહીં ન્યુકેસલની પ્રજાએ તેની બહાદુરીની કદર બુણ, તેની શુરવીરતાની પીછાણમાં એક ટિખતી તરવાર ચાલગીરીમાં બેઠ આપી. તેઓએ તેને અગાધ માન આપ્યું. નાઇસ બંદરે પહોંચતાં તેને તેની વૃદ્ધ માતાના મૃત્યુના સમાચાર મળ્યા. કોઈપણ કેકાણે આશ્રય નહિ મળવાથી, પોતાનો હેતુ તાત્કાલીક ફળીજીત કરી નહિ એમ સમજી છેવટે જુમળ્ય સમદમાં બપોર કરવો શરૂ કર્યો. તેમાં ધણુ થન સંપાદન કર્યું. એ પૈસા થી એક જગડ વેરાન ટાપુ ખરીદી લઈ ત્યાં નિજનિસ્થાન સ્થાપ્યું. પોતાની જાત મહેનત અથાગ ખાત અને અત્યંત પરિશ્રમ અને ઉદયોગથી તે જગથી પહાડી ટાપુને સુદર લીલી વાડીમાં ફેરવી નાખ્યો. ખેતીવાડીપર નિર્વાહ આધાર રાખ્યો. આસ પસ વરતી વધારી. એક નાનું ગામકું વસાવ્યું. ઇ. સ. ૧૮૫૪થી ૫૬ સુધી કેથે રાદીપમાં ખેતીનું કામ કર્યું. અને સંસારિક સુખ પણ લીધું. આ વખતે સાર્કની આના સુવાન પાદશાહે મહાન રાજનીતિજ અને જીદનિપુણ રિદાન કેવેરની સલાહ થી ઉગાડ અને કાન્સ સાથે કોલકરાર કરી, નેપોલીઅન ત્રીજને આસ્તીઆ સાથે યુદ્ધ કરવા ઉશકેર્યો. ભારે જામ મળ્યો. ગેરીઆદી વીકટરને આવી મળ્યો. બહુ આદર સત્કાર પામ્યો. ખરી તક સાધી, પોતાના દેશને બંસાવ્યો. પોતાના સમનીક કળ સંકિત લે.મર્ડના વિચકમાં બેઠાવ્યો. "આજ છટાલીનો સમ્રામ ચાલુ થયો. લે.મર્ડમાંથી, વેનીસીઆમાંથી ને રોમમાં થો અને સમસ્ત છટાલીમાંથી આસ્તીઅનોને હાંકી કહાડવાની ગેરિઆદીની બહુ દહાડાની અ.સા ને ચિંતા હતી, રસ્તામાં પણ એજ ચિંતા હતી. આજ શુભ અવસર મળ્યો બેઠ, તેનું હૃદય આનંદથી ફાટી જવા લાગ્યું." અનેક યુદ્ધમાં તેનો જય થયો અને દીરાલ સુધીની એલપાઇન જુમીને શારના કાચમાંથી છેડવી. ગેરિઆદીનું યુદ્ધ પ્રસ મનું વરણન બહુ રસિક છે અને રજવેતો પિતર આપણા હૃદય ને વીધી નાખે તેવો છે. પણ જશમાં તે જીતિમાં મળ્યાં. કહવમનિ વિચીત્ર છે. સુચેક કરવાની જરૂર પડી. ગેરીઆદીનું જન્મસ્થાન નાઇસ નગર પણ દુરમનોને આપવામાં આવ્યું. તેને બહુ ખોટું લાગ્યું. અતર આત્મા ચીસક ગયો, બળી રાખ થયો, પણ અસાધારણ સગદીવ સ બેગ અગળ દેશના દિત ખાતર, બીજો કાંઈ છાજ નહોતો. નેપોલીઅન બે કે

મીડુ' મીડુ' બોલી, ઇટાલીના ઉદારક તરીકે બહાર મેદાન પડ્યો હતો. તેણે પશુ તેણે જ વિચારસાગતી થઈ ઇટાલીના મળાપર છુરી મેલી. ઇટાલીને પુછ્યા વગર તેણે આત્મી આ સાથે સંધી કરી. ઇટાલીની એ વિશ્વત નહોતી કે એકલા સામાયિક, કન્સ અને આત્મી આ સામે ટકી શકે. ઇટાલી એ સાહસવાળો નેમમ ખેડવા તથાવાર નહોતો. કેવોરે બુદ્ધિમત અને આતુરી વાપરી, વખત વીચારી ગયો. મનમળે વણ કરેલા સાપ ની પેટે વિશ્વતે બહુ સદન કર્યું. જેવે જાડી કેવોરે પર ગુસ્સે થયો. કેવોરે પાછા પાછો ફર્યો. પણ તેના મનને શાંતિ મળી નહીં. દેશમાં લેલી રેડાપ પછી પેતાના ધી સુખે કેમ બેસાય? જાપ કેમ વળે? [અધુરું.]

સેશીલના ટાપુ

[ઇ. એ. માટે ખાસ હેવાલ]

પરવાળાના ઝીણા પશુ અસંખ્યાત હોયે આદમ જન માટે કેવા બંધ્ય ટાપુ એ બતાવે છે તેનો ખ્યાલ સધારણ વાંચક વરમને થોડોજ હોય છે. એવું કહેવાય છે કે પુરવ અને પશ્ચિમ ગોળાર્ધ માં નાના મોટા સંખ્યા બંધ્ય ટાપુઓ અનંત કોટી પરવાળાની દુશ્મનીથી પેદા થયેલા છે. આવા ટાપુઓમાંને એક યુમખો તે સેશીલના ટાપુઓના નામથી ઓળખાય છે. ડરબનથી ઉપડતી સ્ટીમરો હાફુર્યાત જતાં રસ્તામાં કેટલીક વખત અહીં ૧૨ થી ૨૪ કલાક રોકાઈ ક્રેસલા અથવા માલ ચડાવવા કે ઉતારવા થેએ છે. ડરબનની ઉપડેલી સ્ટીમર અહીં લગભગ ૧૨ મે દિવસે પહોંચે છે. આ ટાપુઓ દીર્ઘ મહાસાગરમાં માથા ચાસેલી વાવળ્ય ખુશમાં ૬૦ માઇલ અને મોરીસથી ઉતરે ૬૦૪ માઇલને અંતરે આવેલા છે. આ યુમખામાં કુલે ૬૦ ટાપુઓ છે. અને એ બધા ટાપુનું ક્ષેત્રફળ ૧૦૨ ચોરસ માઇલ છે. આ ટાપુઓમાં પ્રથમ ફ્રેચ લોકો ૧૭૪૨માં વસ્યા હતા. બે કે તે પહેલાં પોર્ટુગીઝ ખલાસીઓનાં કેટલાંક વડાઓ આવતાં જતાં સો લગર નાખતાં. આ યુમખામાં ૩૦ મોટા તથા બીજા ૬૦ નાના ટાપુઓ આવેલા છે. તેનાં મહીનો ટાપુ જે સુધી મોટા અને વધુ વસતી વાળા પશુઓ છે તેની લંબાઈ ૧૭ માઇલ

તથા પહોળાઈ ૪ થી ૭ માઇલ છે. સવળી પ્રજાઓની મનચારો અહીં વખતો વખત આવે છે. પોર્ટ વીક્ટોરીઆ જે આ ટાપુની રાજધાની છે તેને બ્રીટીશ લડાઈક બારકસો માટેનાં કે.ઈ.એ. રેઇન તરીકે દરીયાઈ ખાતું ઉપયોગ કરે છે. મુખ્ય ભાગે ફ્રેચ તથા જરમન સ્ટીમરો ની આવમન અહીં વધારે રહે છે. બ્રીટીશ સ્ટીમરોમાં બ્રીટીશ ઇસ્ટીઆ કંપનીની સ્ટીમરો આવે છે. બ્રીટીશ સ્ટીમરો નીચ મીત દોડાવવાની વખતો વખત કરવામાં આવેલી કે.ઈ.એ. અત્યાર બુધી નીચૂળ નીચળી છે. એટલે કે ટપાલ વીગેરેના ઉપયોગી કામ માટે લાંબી બધી વસતી ને પરદેશી સ્ટીમરો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે.

આ ટાપુનાં દવા પાણી આરોગ્યતા બરેલાં મણાય છે. અહીં વાતાવરણનાં તેજાન થતાં નથી. દવા વગેરે બહુજ નીચમીતપણે ચાલતાં હોવાથી અહીં વનરપતી બહુ સારી ઉગે છે. એવું કહેવાય છે કે ગરમ મુલકમાં બીજા કયાંય સેશીલ કાંતાં વધારે રળીયામણી લીલોતરીથી ભરેલો દેશ જવલેજ કોઈ મળી શકશે. લીલોતરી મોટા જગ્યામાં આ ટાપુમાં મળી શકતી હોવાને લીધે કેટલાંકે મુસાફરોએ તેને બેહેસતના સરખા વરણવેલા છે. મરદમ જનરલ ગોરડને નોકરીમાંથી છુટા થવાય ત્યારે બાકીની છુટી અહીં મળવાનું જાહેર કર્યું હતું. તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી. કુદરતના રમણીય દેખાવો અહીં જે નજરે પડે છે તેથી એમ અનુમાન થઈ શકે છે કે આગળના જમાનામાં મનુષ્ય અને મુનીઓ તપશ્ચર્ષા કરવાને પ્રસ્થાપન મળવાને પહોંચના શીખરો પસંદ કરતા તે ગોળાર્ધ છે. આજે પણ પહોંચના ઉંચા કોટલા ઉપર ચડતાં ઇશ્વરની અદ્ભુત લીલાનું દરશન થાય છે. આ ટાપુઓ વિસ્તારમાં બહુ નાના છે, પણ તેમાં આવેલી પરવત ની દાર કેટલીક જગ્યાએ તો ૩૦૦૦ ફીટ જેટલે ઉંચે ગયેલ છે. આટલી ઉંચાઈએ ચડવાનો તો ભાગ્યેજ પ્રસંગ આવે પણ કેટલેક ઉંચે જઈ નજર ફેરવતાં વનસ્પતી થી બરેલા ટાપુઓ તથા દ્રવી મર્મલામાં આકાશ સાથે મળી જતો મહાસાગર નો દેખાવ કુદરતની કૃતી વીધે જોનારના મન ઉપર અદ્ભુત છાપ પડે છે.

આ ટાપુની મુખ્ય પેદાશ નાળીયેર, કોકો, સડીમ, ફાઇન, કે.પરેલ તેમ, મકાઈ, તમકુ, છુદ હાથુ વીગેરેની છે.

આમાંની છેલ્લી પચેક વસ્તુઓ નાના મોટા જગ્યામાં પરદેશખાને ચડાવવામાં આવે છે. સંજુ, કચડા, રજર, તથા માછલીની પણ મોટી પેદાશ છે. અહીં રજરના બગીચાઓ ખીસી નીકળ્યા છે અને ૪ વરસના કાંટાને પુલ તથા ફળ લગ્યાં છે. આ ટાપુની એક વીચીત પેદાશ કોફી-મર (ઝેરી નાળીયેર) છે. તેનાં બેડા ૭૦ થી ૮૦ ફીટ જેટલાં ઉંચા થાય છે.

આ ટાપુમાં મુખ્ય વસ્તી ફ્રેચ કીઓલ અથવા મલગાસી, નીચો અથવા લખસી તથા હોંદીઓની છે. કેટલાક ચીનાઓ પણ જોવામાં આવે છે. સવળા ટાપુઓ ની કુલ વસ્તી ૧૮૬૧ના વસ્તી પત્રક પ્રમણે ૧૧,૪૪૦ની ગણાયેલી છે. હોંદી ઓમાં મોટે ભાગે મદાસીઓ છે. ગુજરાતી માં માત્ર એક પારસીજ છે. તેઓ દુકાન ઉપર અથવા બગીચાઓની પેદાશ ઉપર ગુજરાત ચડાવે છે. તપાસ કરતાં જણાયું હતું કે કેમવાયલા હોંદીને અનુકુળતા હોય તો સરકારી નોકરી મળી શકે છે. આ ટાપુમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના સંસ્થાનોની ચામડી તરફ અણુગમે નથી. હોંદી તથા સામાન્ય રીતે સવળા માવાની નજરે જુવે છે. અહીંની ભાષામાં ફ્રેચ છે. કેમકે મુળ આ ટાપુમાં ૧૭૪૨ની સાલથી ફ્રેચ લોકો વસ્યા હતા. ૧૭૬૪ની સાલથી આ ટાપુઓ આંગ્રેજ સરકારના અમલ નીચે છે. અહીં ચલણ મોરીસનું છે.

મોરીસ અને સેશીલ વચ્ચે તારને વહેવાર ૧૮૬૩ થી શરૂ થયો હતો. આ ટાપુની નાણા સંબંધી સ્થિતિ સારી મણાય છે. હંદા રીપોર્ટ ઉપરથી માલુમ પડે છે કે ગયે વરસે રૂ. ૧૧૦૦ જેટલો કર મૂક કરવામાં આવ્યો હતો, અને આ વરસે જમીનના કરમાં ઘટાડો કરવાની આજ્ઞા રાખવામાં આવે છે.

યુનીયનમાં નાતલ બગીચો કે કેમ એ નક્કી કરવા વોટ લેવાનો તાર. ૧૦ મી જુનનો દિવસ નજીક આવતો હોવાથી ગોરામાં મોટી ચર્ચા ચાલી રહી છે; કેટલાક આગેવાનો અને પાર્લામેન્ટના મેમ્બરો શુદ્ધે શુદ્ધે ટેકાણે બાંધણો આવે છે, તથા જાપાઓમાં લંબાણ ચર્ચા ચલાવે છે.

નીચમનુષા અને જોડામીઆને સુખરામ સાથે ચાલેલા કેસમાં સ્થાવર મોલકતના દુકાનનું શુ કરવું તેનો વિચાર કરવા મોલકત સાથે સંબંધ ધરવનારાઓની મીટીંગ તાર. ૧૧ મી જુને ડરબન સેન્ટ એન્ડ્રીઝ એડમં માઈએટ અગળ બારી.

ટરાંસવાલના હીંદીનો મહદમાં

ડાહરેકટવાળા મી. કડોદીઆની મહેનત

મી. કાસમ કડોદીઆની તા. ૨૨ મેના કામ
જમાં ડાહરેકટ (કેપ) થી લખે છે કે:—
તા. ૨૮ એપ્રિલની રાત્રે ટરાંસવાલના
હીંદીને વધુ મદદ કરવા માટે મને ખાતે
એક મીટીંગ ભરવામાં આવી હતી તેને
રીપોર્ટ આ સાથે મોકલું છું. મીટીંગમાં
અમે ત્રણ મુજરાતીમાં જુરસાદાર
ભાવણે ચર્ચા કરતાં. મીટીંગમાં ટીપ્પર
જે નાણાં લોકોએ મોકલ્યાં છે તેમાંથી
મને ત્રણ પાઉંડ મળ્યા છે. બાકીના પૈસા
આવતા અઢવાડીઆમાં મળી જવા આશા
છે. તે મળી જશે ત્યારે બધી રકમ
મેમ્બરી કરીને મોકલી આપીશ. કલરડ લોકો
નું કોનફરન્સ કેપટાઉન ખાતે મળવાનું
હતું. તેમાં કલરડ લોકો તરફથી ડેલી
ગેટ મળેલો. તે વખતે ડેલીગેટના ખર્ચમાં
અમેના હીંદીઓએ મદદ કરેલી. જેથી આ
વખતે હીંદીના હાંડમાં તેમણે પૈસા ભરેલા
છે. હું મારાથી બનતી મહેનત લઈ તે
પૈસા ખાતે જઈને ઉધરાવી લાવીશ અને
એકથી તે મોકલાવી આપીશ. જે બાકીએ
કામને વારંતે લડે છે તેમના તરફ અમારી
સંપૂર્ણ ધ્યાનસેન છે. અમે ખુદ આગળ
જુવા યુવકોને છીએ કે આપણને તે
ફતેહ આપે. હીંદી બાકીઓને વિનંતિ કરી
એ છીએ કે તેઓ એક યજ્ઞને ઉપર સુધી
લડે. એ લડતમાં ફતેહ ન મળે આંસુથી
હીંદી કામને ગોરા સુખે રહેતા દેશે નહિ.
અમારી મીટીંગનો રીપોર્ટ અમેના જાપા
માં પ્રસિદ્ધ થતાં ગોરા લોકો આપણી લડ
તની તારીફ કરે છે, તથા આપણી કામ
તરફ બહુ સામગ્રી ખતાવે છે.

મીટીંગ

આફ્રિકન પોલીટીકલ એસોસિએશન
ના હોલમાં હીંદી તથા કલરડ લોકોની
મીટીંગ તા. ૨૮ એપ્રિલે મળી હતી.
હાજર થનારાથી હોલ ચીકાર ભરાઈ ગયો
હતો. તેમાં મેસરસ એ. જે. ગુડમેન
(આ. પો. એ. ના પ્રમુખ), એસ. એમ.
જોનસન (આ. પો. એ. ના સેક્રેટરી),
સી. કડોદીઆ, સાલમ અધરસ, કલપત,
એમ. એ. વવાણીઆ, સીંગરમ, સાલમ
જે. ખુદાલ વગેરે વગેરે હાજર હતા. મી.
ગુડમેને ચેર લીધા પછી જણાવ્યું કે ટરાં
સવાલમાંથી હીંદીઓને ડેલાગેઓએ રસ્તે
દેશપાર કરવામાં આવે છે તે ઉપર મી.
કડોદીઆ વિવેચન કરશે. પછી તમારી
આગળ જે કાવ રજૂ કરવામાં આવે તેને

ટેકા આપવાને હું જાલમલ્યુ કરું છું.
સારપ્રણી મી. કડોદીઆએ અમેજમાં
જુરસા કરેલું આપણું કર્યું, અને ટરાંસ
વાલની હીંદી લડતને સાંભળનારાઓને
ચિતાર આપે. જે દરમ્યાન સાંભળનારા
એ કેટલીકવાર ટરાંસવાલ સરકારના જુલ
મથી શરમ સંરમના પોકારો કરતા હતા.
ઉપરમાં મી. કડોદીઆએ જણાવ્યું કે
લડત ચલાવનારા હીંદી બાકીઓને પૈસાની
મદદ કરવાની જરૂર છે તે સદુ બાકીઓ
બનતી રકમો ભરશે. પછી મી. સાલમે
ઉધરાણાનું લીસ્ટ હાજર પ્રદરથોમાં ફેરવ્યું
અને સદુએ બનતી રકમો ભરી. ત્યાર
બાદ નીચેના પ્રોટેસ્ટના કાવો રજૂ કર
વામાં આવ્યા તે સલાએ એક મતે પાસ કર્યા.
કરાવો

(૧) મનેના હીંદી તથા કલરડ લોકો
ની આ મીટીંગ, ટરાંસવાલના હીંદીને ડેલા
ગેઓએ રસ્તે દેશપાર કરવામાં આવે છે
તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરે છે; અને હીંદીનાં
દુઃખોપર ધ્યાન આપવા બ્રિટીશ રાજને
અરજી ગુજારે છે. (૨) ટરાંસવાલમાં હીંદી
પર થતા જુલમથી હીંદીને બ્રિટીશ રાજ
વિરોધી બનાવ અસર થશે. (૩) ટરાંસવાલ
માં લડત લેનારા સલામતી હીંદીઓને બા
મીટીંગ અંતઃકરણ પુરવક મુજારકબાદી
આપે છે, અને આશા રાખે છે કે તેઓ
ઉપર સુધી ટકી રહેશે. (૪) આ મીટીંગ
ટરાંસવાલ સરકારને અરજી કરે છે કે તેણે
હીંદી કામની મામણી કમલ રાખવી. (૫)
આ કરાવોની નકલ કોલોનીઅલ રેટ સેક
રેટરીને, લોરડ સેલ્યોનરને, હીંદી વાઇસ
રોયને વગેરે ટેકાણે મોકલવી.

ઉપર

કરાવને ટેકા આપતાં આ. પો. એ.
ના સેક્રેટરી મી. જોનસને જણાવ્યું
હતું કે આ મુલકમાં સવાલ એવો ઉઠ્યો
છે કે બધા કલરડ લોકોના માનવી તરીકે
ના હક લઈ લેવા. તે આપણી દરજ્જે
કે તેની સામે આપણે સદુએ એકત થઈને
પ્રદતાથી લડવું.

મી. કડોદીઆએ જણાવ્યું કે વુડહાઉસ
બ્રિટીશ હિંડિયન એસોસિએશનની એક
શાખા અહીંમાં રચાવવી. મી. સાલમના
ટેકા બાદ તે દરખાસ્ત પસાર થઈ. મી.
કડોદીઆએ બીજી દરખાસ્ત મુજબ કે એ
એસોસિએશનના સેક્રેટરી તરીકે મી.
સાલમને નીમવા, જે મી. સીંગરમના ટેકા
થી પાસ થઈ. મી. સાલમે દરખાસ્ત
કરી કે ઉધરાણાના પૈસા મી. સી. કડો
દીઆને ભરી દેવા, અને તેમના મારફત
બ્રિટીશ-અરબ પ્રિ. ઇ. એ. ને તે મોકલ્યા
વવા બાદ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

કેપના હીંદો

તેમની રાજદારી તથા વ્યવહારોક
સ્થિતિ

બાલુવા લાયક હેવાલ

[અમારા ખાસ પ્રતીનિધી તરફથી.]

કોનસ્ટીટી કેપટાઉન જતાં કેટલાંક
નાનાં નાનાં હીંદી ઘણાં મારા રસ્તામાં
આવ્યાં. હીંદીઓ ખાતે એક મહારાષ્ટ્રીનો
સારો જેવો રોટર જોવામાં આવ્યો. મળ્યું
કે હીંદીને કામકાજનો ધણો ખર્ચ સંબંધ
પોર્ટ છલીકાએ સાથે છે. હીંદીઓ રેલ્વે
નું એક મધ્ય સ્થળ છે, અને તેના રાજ
ગારનો આધાર મુસાફરી કરનારાની આવ
જવ ઉપર વધારે છે; પણ હાલના મંદી
ના વખતને લીધે મુસાફરોની આવજવ
જોઈએ તેવી નથી. આગળ જતાં વીકટો
રીઆ વેસ્ટ અને બુર્ક વેસ્ટ આવ્યાં
ત્યાંપણ હીંદીનો નાનો કોલોની છે, જેઓ
હુડા હુડા વિખરાઈને ઉત્તરના બાજમાં
પડેલા છે. પછી હેઝ રીવર માઉન્ટનની
સંદર ટેકરીઓપરથી આડી અવળી વળતી
વળતી ડીડાડરસ આગળ થઈને ગાડી
ટરાંસવાલ તરફ આવી. ત્યાંથી સેંકડો
શીટ નીચે હેઝ રીવર વેલીમાં ઉતર્યા, ને
એમ કરતાં પુરસેસ્ટર આવ્યું. આ ગામ
ની પડખે ચારે તરફ પરવતની દાર આવી
રહેલી છે. તેને પરવતનું ગામનું બેરખર
રીતે કહેવાય. હવે તીક્ષ્ણ લાગે છે.
આકાશનો રંગ ઘેરો વાદળો જણાય છે,
અને આસપાસના પરવતો બખત સુચવે
છે. ગામ પોતે રમણીય છે. રાજગારની
જાળમાંથી આરામ લેવા મુજબનારા
માટે તેની લીલા અને શાંતિને લીધે તે
યોગ્ય આરામસ્થાન છે. આ જુના કોલોની
નું, પુરસેસ્ટર એક બહુ સુંદર સહેર છે;
અને ઇતિહાસીક એકાદ બનાવ માટે પણ
નામગીન છે. એક વખતના લડાઈના
ચીંતાતુર દિવસો વહી ગયા છે, અને હવે
ત્યાં સુખાદી અને શાંતિનો પવન વાલ
છે, કે જે મુસાફરને આનંદ આપ્યા વગર
રહે નહિ.

અમેના હીંદીની સંખ્યા આશરે ૩૦
જેટલી હતી. તેઓ ચડતી સ્થિતિમાં
કેંકણી મુખ્યત્વે કરીને છે, ત્યારે તેમના
માં ગવ્યાગાંધ્યા મુજરાતી તથા મહારાષ્ટ્રી
હોઈ છે. અહીં હાલ બહુ વખત સારો
મથાતો નથી, તોપણ રજા ફેરફાર સાથે
તેમાં સુખારો ચાલે છે.

પુરસેરદરથી રાજપરસન, રીવરસડેલ
અને માલમસપરગ ઘણેને એક દરેન
વ્યવસ્થા અને મોસલને જાપ છે. રવિવારે
દરેન હોતી નથી. રાજપરસન આવતાં તે
કુદરતની શીલાથી જવાએનું સંદર ગામડું
જાણ્યું. અત્રે મુડીબર જેટલા હોંદી છે,
જેમાંના અરધા જેટલા દરસવાલનો એક
એવંદ ખોટો નીકળવાથી, તથા ઉતરના
કોશોનીમાં દ્રક્ષેનો ફાલ ખરાબ ઉતરવાથી
નાણાં સંબંધી મુશીબતમાં છે. જનાં સરી
સ્થિતિવાળાઓએ ખુશીથી રૂડમાં પેસા
બર્ધા હતા. અધુર

લડતનું કાવ્ય.

લાવણી

(રામ. જે જેલ મહેલમાં જ.વ. એ)

નથી સંપ કુસપે હોંદી જેલમાં બેઠા,
જ્યુ જુકમાં એવું કહે છે જનરલ બોધા.
બેસક સાચું છે રજાદરો લલ્લ આપો,
વળી લેસન લાવી નીરલજ નામ લખવો.
હોંદ માતા પેટે એવા પશુ ■ ખેટા,
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૧
■ કરતે કાપદો હોત સંપ એક સરખો,
નહીં પડતે ખોલની ફાંસવાલની સડકો.
નહીં ખમવા પડતે કદિ દાદ કે તડકો,
જાતીમાં હોળી પ્રગટે લાગે ચડકો.
એમ બોલું કુસપે હોંદ બનીને ટેંટા.
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૨
હવે જેવું નજરે જ, જ, માલની બેડી,
હાં લેમર સાથે લાઇઓ ખાતર પહેરી.
હાથ કડીયો કરમાં નાંખી ફેરવ્યો શેરી,
હવે મરજ સરીતો થયો વેંડો વેરી.
એમ કહે છે બોધા શેઠ વાણીતર મહેતા,
નથી સંપ કુસપે હોંદી જેલમાં બેઠા. ૩
ના સમજે કરમના બોમ હવે જે મરદો,
જ્યુ જુકમાં રાખ્યો નથી કોઇનો પડદો.
કરો દુર ઉપાયો કરી અંતરનાં દરદો,
દુર કરો હલનનાં જર કપટ ફરદો.
આગળથી અમે તો સંપ કર્તાનું કહેતા,
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૪
હોલ કોરી આપણી ખોટી કોને કહેવું ?
પારખને દેખ એમાં તે જાને દેવું.
આપણા પોતામાં હવે તો મીઠું જેલમે,
કહો ઉનાં પાણીએ ધર બાળ્યાં છે કોઇએ ?
એક સંપે રામ લલમણે મેળવી સીતા,
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૫

ચુલો તાળે દાખલો લડ મોસીસો ફાં,
સંકનમાં મચાવે ધમાલ બોધા જેવી.
યજ્ઞ મરદ આપણે બેઠા પહેરી ચુડી,
ફાલતમા ખોટા ધરી જમજમાં છુરી.
જે વરસ યયાં શું બણવો અવળાં હોંદી,
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૬
બેધાએ નાંખ્યા નથી જેલમાં એવું,
તુમડીમાં ફાંકરા શું સમજ્યા સદુ ખેડું.
હજુ રાખી લરસો ચાલો ખુદાથી બીતાં,
ખીરાંબજને થયું શું વિખના પ્યાલાં પીતાં.
મેલ રાખી રિજ અપરાધ ફરોડાં છેટા ?
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૭
આસમાની જુક જે વાંચો ખુબ તંપાસી,
યજ્ઞ કુસપ ખાતે માત્ર આપણી ફાંસી.
એ દાઓ કાળી ડીસી આવે આરો,
કંકુનાં ચાંદલા કરશું ત્યારે મારો.
ના લજરો પુરકી રોપી વાંકા ફેંટા,
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૮
કરી એક સંપ જલ જેલ બરો બીડ લાંબન,
“અરસખરો મીઠાદુલ રવેઝ” મનરંજન.
મુખ વચન એમ અહોતામ હવે બોલે છે,
નથી માંલ વાલમાં રાજ પાને પોલે છે.
ચુલુ ઉપર અવચુલુ કરો શું માધુ દેતા ?
આપણા કુસપે લાઇઓ જેલમાં બેઠા. ૯

ડંડીના હોંદો લાઇસેન્સ

થોડા વખત ઉપર ડંડીના મી. આમદજી
ખીમાત તથા મી. યુજતખાન ઉપર લાઇ
સેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે કેસ ચાલ્યો
હતો તેનો રીપોર્ટ ‘મરદુરી’ માં પ્રગટ
થયો છે. તે ઉપરથી કોર્ટમાં એવું રજુ
થયું જણાય છે કે મજદુર આસામીઓને
એમીલમાં પોતાના રોઝર ખર્ચ કરવાની
નોડીસ મળી હતી. પશુ ડરખનના વડી
લોની સલાહ મુજબ તેમણે તે નોડીસ
ધર ખ્યાન આપ્યું નહીં અને વેપાર ચાલુ
રાખ્યો. તેથી ટ્રસ્ટપોરેશને કેસ માંડ્યો.
આરોપીએ ગુન્હો કબુલ કર્યો પણ તે
માટે જુદાં જુદાં કારણો બતાવ્યાં. તેમાં
એક એવું હતું કે લાઇસેન્સ ન મળવા
ખામત અપીલ કરવાની હેવાથી તેનો
ચુકાદો ન મળે ત્યાં સુધી આરોપીને રોજ
ખાર ચાલુ રાખવાનો હુક છે. બચાવની
દલીલો કાઢી નાખી માછલેટે દરેક આરો
પીને કેસનું અરથ ભરી આપવા ઉપરાંત
પા. પના હંગી સજા કરી હતી.

વેદ ધર્મ સભા ૭૧૬

મરિસખરમ વેદ ધર્મ સભાની એક
મીટીંગ મગે અઠવાડીએ સોમવારે ચરમ
સ્મીટવાળી સભાના હોથમાં પ્રીયત્વ રવામી
શ્રી સંકાનંદના પ્રમુખપણા નીચે એમ્પા
પરડે ઉજવવા તથા નામદાર શહેનશાહને
વફાદારીનો સંદેશો મોકલવ મળી હતી.
સભાનું કામકાજ ચર કરતાં સ્વામીજીએ
એવો હસવ રજુ કર્યો કે આ કોલોનીમાં
વસતા વેદીક ધરમતા લોકોની આ મીટીંગ
ની વફાદારીની ખાતરીનો સંદેશો મગર
નર મારહત ના. શહેનશાહને મોકલાવવો.
મી. સી. નલકપાએ હસવને ટેકા આપ્યા
બાદ તે સરવાનુમતે પસાર થયેલો બહેર
કરવામાં આવ્યો. પછી એમ્પાઅરને
લમતી બાબત ઉપર સ્વામીજીએ વિવેચન
કર્યું. તેમણે ના. શહેનશાહની હોંદની
મુશાકાત વગેરે વિષે બ્યાન કરી ના. શહે
નશાહને લાંબી જાંદગી ઇચ્છવા ખામત વિવે
ચન કર્યું. પછી નારતો આપવામાં આવ્યા
બાદ ખુશાલીના તથા પેઠાર કરીને સભા
વિસરજન થઇ હતી.

વેશબેંક

[એક ખખરખતી તરફથી]

તા. ૨૬મીએ મહાત્માથી સ્વામીજી લેડી
સ્મીયથી અહીં પધાર્યા હતા. તા. ૩૦ મી
રવિવારે બાપુ રામસેવકસંગિને ત્યાં હવન
થયો હતો, તથા ઉપનયન સંસ્કાર થયો,
જેમાં ૧૫ જુદા જુદા ભાઇઓને ઉપવિત
આપવામાં આવ્યું હતું. ઉપવિતની ક્રિયા
થઇ રહ્યા બાદ મહાત્માશ્રીએ ગાયત્રી મંત્ર
નું વિસ્તારથી વિવેચન કર્યું હતું, અને
વેશબેંકમાં વેદ ધર્મ સભાની સ્થાપના
કરી હતી. તેની મેમ્બરશીપમાં ૨૫ જેટલા
મદદરેઓએ પોતાનાં નામ નોંધાવ્યાં છે.
બાપુ રામસેવકસંગિને સભાપતિ નીમવા
માં આવ્યા છે. પછી રતના હોંદ મુસલ
માન બાઇઓની એક મીટીંગ આગળ
સ્વામીજીએ હાથરને ઓળખવા માટે સહુને
ઉપદેશ કર્યો હતો. રાતે ૧૦૧ વાગે આ
પાણી તથા પાનસોપારી લઇને મેળાવડો
વિસરજન થયો હતો.

દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયન વિરૂદ્ધ બડત
લેવાને ઝાણઓની એક કમીટી જોહાન્સ
બર્ગમાં ઉભી થઇ છે.

મોખાસામાં હીંદીઓની જાહેર સભા

નવા સ્ટીમર લાઇનને ઉત્તેજન

હીંદુસ્તાનથી આવતી નવી સ્ટીમર લાઇનના સભ્યોમાં જંગમગારમાં મળેલી એક મીટીંગનો રીપોર્ટ અમે થોડા અડધાગીઆ ઉપર આપી ગયા હતા, તેની એક બીજી મીટીંગ મોખાસામાં તા. ૧૨ એપ્રિલના રોજ મળી હતી. તેનો રીપોર્ટ અમને નીચે મુજબ મળ્યો છે. આ સભામાં આશરે ૫૦૦ થી ૬૦૦ માણસો હાજર હતા. પ્રમુખસ્થાન ત્યાંના શેડ એ. અહીં દીના વીશરમની દરખાસ્ત અને શેડ બંદરબાઇ દેવજીના ટેકાથી સરવાળામતે સ્વદેશ દિનેશ્ચુ વડીલ મી. કાવસજી મલોજી દ્વારાને આપવામાં આવ્યું હતું.

પ્રમુખે આ મીટીંગ મળવાનો હેતુ જણાવતાં નીચે મુજબ કહ્યું :

ધી બેન્કે પડેલીવા સ્ટીમ નેવીગેશન કા. ની સ્ટીમર મુશ્કેલી આશરે આગળથી પંદર દિવસ ઉપર આ બંદર તરફ પહોંચ વહેલી આવી ત્યારથીજ અમે વસના કેટલાક હીંદીઓના મનમાં આ સ્વદેશી કા. ને બનતી મદદ આપવા સમગ્ર ધી રણવગ થઈ હતી અને જંગમગારમાં મળેલી જંગમગાર સમારોહી પુઝી મળવાની સદરજી રણવગને આજે કાર્યમાં મુકેલી આપણે જોઈએ છીએ. આ કા. ની સ્ટીમરો આ તરફ દોડાવવાનું મુખ્ય કારણ આપણા બધાઓ ઉપર બીજી કા. ની સ્ટીમરોમાં પડતી હાડમારી સામે બચાવવાનું છે. અને તે લાઇન જે લોકો આ તરફ લાવેલા છે તેને આપણે પુરતો ધન્યવાદ આપવો જોઈએ, એટલુંજ નહીં પરંતુ તે લાઇનના માલિકોનો પણ આપણે પુરતી રીતે ઉપકાર માનવો જોઈએ. કારણ કે પ્રકરણો દુઃખજનું છે ત્યાં સુધી આ લાઇન દમેલાં હાજીઓને મુશ્કેલી અનુભવતા તરફ લઈ જવા લાવવા માટે ખાસ કરીને સમયામાં આવેલી છે અને જ્યાં તે લાઇનવાળાં જોને ઘણો મોટો ફાયદો રહે છે. તે પેતાનો ફાયદો એક બાજુએ મુકી આપણી હાડમારી દુર કરવા અમે આવેલી છે તો આપણી દરેક જગ્યાની એવી જરૂર છે કે સદરજી લાઇનની સ્ટીમરોમાં સડવું અથવા તો માલ ચડાવવો. આપણે દરેક પોતાનો અંગત લાભ છોડી આપી આ વખતે આ સાહસીક લાઇનને મદદ કરવી જોઈએ.

પ્રકરણો, મારે કહેવું જોઈએ કે આવી એક મોટી મીટીંગ આશરે ત્રણેક વરસ ઉપર શેડ બંદરબાઇ એમ. જીવજીના પ્રમુખપણા નીચે આ બાબત વીધે મળી હતી અને તે વખતે પણ મોટાં મોટાં લાખણો થયાં હતાં અને તેનું પરિણામ કંઈ પણ થયું નહીં. માટે મારી આપ સરવેને ખાસ વિનંતી છે કે આ વખતે પણ આપણે બેઠીને બેસી રહેવું ન જોઈએ પણ આપણામાં જે પાણી છે તે બતાવવાની જરૂર છે. જરમન લાઇનની સ્ટીમરો આજ લગભગ પંદર વરસ થયાં ચાલે છે અને તે આપણો લખજુટ પછસો પરદેશ લઈ જાય છે. અને જો આપણી પોતાનીજ લાઇન આ તરફ ચાલતી હોત તો તે બધો પછસો આપણા હીંદુસ્તાનમાં રહેત અને આપણી વધતી જતી મરીબી કાલતને એક મોટો ટેકો થઈ પડત. આપણને અમે તેટલી લાલચો બીજી કંપની વાળાઓ આપે તોપણ તેને વશ નહીં થતાં દરેક માણસે પોતાના દેશની દાઝ પુઝી આપણી મદદે આવેલી કા. ને મદદ કરવી અને તેમ કાર્યમાં આપણે આપણા સ્વદેશ ની સેવા બતાવી દેવાશે.

આપણે સહુ કોઇ જગ્યાએ છીએ કે આપણા હિંદના દાદા, મનવતા દાદબાઇ નવરોજી (તાળીઓ), જોનરેમલ મી. જોખમે, (તાળીઓ), મી. વાચા, (તાળીઓ) અને સર રીરેન્ડાક મહેતા (તાળીઓ). આજ કેટલાક વરસ થયાં જે લડત ચલાવે છે તે શું કોઇ પોતાનો અંગત લાભ બતાવવાને માટે છે? નહીં. તે માન પોતાના દેશની સેવા કરે છે. માટે આપણે પણ આપણો થોડો ઘણો લાભ છોડી દઇ નવા સાહસને મદદ કરવા તત્પર થવું જોઈએ. હમણાં પાંચ પછસા વધારે ખરચીશું તો આજ ઉપર જરૂર સારો લાભ ખાટીશું.

મેં સાંભળ્યું છે કે જરમન કા. વાળાં જો પોતાની મેજમાં રચનથી ચોખા લાવે છે અને આપણો મુખ્ય ખોરાક અહીં ચોખાનો હોવાથી વેપાર પણ ઘણો તેનોજ છે. અને આ લોકો ચોખા લાવવાને આપણી નવી લાઇનને માલ મળવાની બાબતમાં પુરી દરકત કરે તો સહુ લાઇ જોને એક અરજ છે કે જો આપણે સ્વદેશનું બહુ મજાતા હોઈએ તો તેના ચોખા અને ત્યાં સુધી કેમકે પણ ખરીદવા નહીં. વીધેરે લગાવવાની લાખણ કરજું હવે. અને જે લોકોને કાંઈ પણ વીંચવન કરવું હોય તો તેને તેમ કરવા

હુટ અપી હતી અને નીચેના હારો તે વખતે અનુક્રમે મુકાવામાં આવ્યા હતા.

૧. શેડ તથાપગમલી જીવજીએ નીચે નો હારવ રજુ કર્યો હતો.

"મુખમના જે વેપારીઓએ હીંદીઓ ના લાભ અરથે મોગલ લાઇનની સ્ટીમરો ને આ કીનારા તરફ દોડાવવાનું સાહસ માથે ઉઠાવ્યું તેમને માટે આ મીટીંગ તેઓના અનાંકરણથી ઉપકાર માને છે અને તેઓના કામમાં રહેલ મજા છે."

જેને મી. નયુબાઇ દે. જી દેશકએ ટેકો આપતાં પોતે જરમન સ્ટીમરમાં નજરે જોએલી હાડમારીનું વરણન કર્યું હતું અને દરખાસ્ત સરવાળામતે પસાર થઈ હતી.

૨. ત્યાર બાદ મી. શુકામ કુસેન અ ઘાણે નીચે પ્રમાણે બીજો હારવ રજુ કર્યો હતો:—

"હારવ ન. ૧ લાની નકલ મુખમ કા વાળાઓ ઉપર મોટી આપવી."

જેને મી. દડવાકરે ટેકો આપ્યો હતો અને તે સરવાળામતે પસાર થયો હતો.

૩. ત્રીજો હારવ મી. લદમણ માદેવ સાવલેએ મુક્યો હતો કે આ મીટીંગ એવી રીતના હારવ ઉપર આવે છે કે અમે વસતા સરવે હીંદીઓએ જેની ખાત અને ઉત્સાહથી મુખમના વેપારીઓએ આપણા લાભ અરથે જે સાહસ ઉઠાવ્યું છે તેને તેવી ખાત અને ઉત્સાહથી ટકાવી રાખવા આપણા જાતી ભેગથી બનતી કોશીશ કરવી." જેને મી. હમોદર કર સનજીએ ટેકો આપ્યો હતો અને તે સરવાળામતે પસાર થયો હતો. મી. કેસેવલાલ વજેરામે પણ આ હારવને ટેકો આપતાં એક સર અસરકારક બાપણ કરી સભા સહેતાં મન ઉપર ઉત્સાહની સારી છાપ બેસાડી હતી. અને તેને અનુમેદન થોડા શબ્દોમાં મી. વનરાવનદાસે પણ ઉત્સાહ બધાં વીંચેયનથી આપ્યું હતું.

૪. હારવ ચોથો મી. પ્રેમશંકર જગજી વને મુક્યો હતો જે નીચે પ્રમાણે હતો:— "આજની આ સભાના ઉત્સાહભર્યા કામ ની સાખીતીમાં અત્રેના વેપારીઓએ પોત પોતાના એજન્ડો જોમ એવી મતઘણનું લખાણ કરવું કે અમારો માલ અને પેસેજરો પી બોમ્બે, પડેલીવા સ્ટીમ નેવી ગેશન કા. ની સ્ટીમરો સિવાય બીજી કોઇ લાઇનની સ્ટીમરોમાં અડાવવો નહીં.

જેને મી. સાવલેએ ટેકો આપતાં સરવ મતે તે પસાર થયો હતો.

પ. હરાવ પાંચમો ઉદરજી પાલવીરે એવો મુકયો હતો કે "અનેના વેપારીઓ પોત પોતાની ઉપરની કુકાનેને અને લાચતા વળગતાઓને લખે કે તેઓએ પણ આવી મતબલની મીટિંગ કરી આલાખનની દસ્તી બહેર કરવી અને તેને મદદ કરવા કોશીસ કરવી" તેને મી. કા. જુલુસ કરે ઉપર કરે દેકા આપતાં સરવાળામતે પસાર થયો હતો.

બાદ પ્રશ્નને ઉપરના બાપલુ કરી સરને લોકોને જેમ અને તેમ આ કમમાં મુસ્ત રહેવા ફરીથી અરજ કરી હતી અને મીટિંગ બોલાવનારાઓનો ઉપકાર માન્યો હતો. અને બીજું કેટલુંક કામકાજ કરી મીટિંગ બરબાલત થઇ હતી.

“મી નો હમખમ”

ઉપરના મુદ્દાઓથી એક કેસ મારિસ મરગમાં ‘નાતાલ ટાઈમ્સ’ માં પ્રગટ થયો હતો. તે ઉપરથી જણાય છે કે કામમ સુલેમાન નામના હોદ્દાએ જેરી સીલમરન નામના ગોરાપર પોતાને ધ્વજ કરવા માટે પા. ૧૫ ની મુકસાનીનો, તથા મકતરને કરવા પરેસા પા. ૨ બીજાનો હાવો કર્યો હતો. ઉપરના છાપામાં જણાવ્યા પ્રમાણે કેસની હકીકત નીચે મુજબ છે.

ફરિયાદીએ કોર્ટમાં જણાવ્યું હતું કે તે ધોડા વેચવાને લગતું કામ કરે છે. મજદુર ધન થઇ તે દિવસે તે એક ધોડા વેચવાનો હ. તે તેના પા. ૧૪ ઉપ જનવા ધારતો હતો. ધોડા માડીમાં જોડાય તો પા. ૧૩ આપવાનું માર્ટન્સ નામના ગોરાએ જણાવ્યું. તેથી આરોપી ને ફરીયાદીએ જણાવ્યું કે તે ધોડા એવી રીતે વેચવો કે જેથી તેને ૧૩ ગીનીને વેચતાં તેમાંથી તેને કમીશન મળે. પા. ૧૩ ને બદલે ૧૩ ગીની આપવાની મારટી ને ના પાડી. તેથી તે ધોડાને પ્લાઝિહોટેલ માં લઇ જવામાં આવ્યો અને ત્યાં પા. ૧૩ માં વેચ્યો. તેમાંથી આરોપીએ કમીશન લેવા માગ્યું. ધોડા ખાનગી રીતે વેચાયેલ હોવાથી તે આપવા ના પાડવામાં આવી. આરોપીએ જણાવ્યું કે ‘કુલીઓ’ (હોદ્દાઓ) ‘હમખમ’ (હમારો) છે. જવા બમાં હોદ્દાએ જણાવ્યું કે હું હમખમ (હમારો) છે. તેથી ગોરાએ અમાનક હોદ્દા ઉપર કુમસો કર્યો, અને જડબા ઉપર ઠોસો માર્યો, કે જેથી તે બેભાન મથને પડ્યો. તે કુમસાથી તેના મ્હોમાં થી બહુ લોહી નીકળ્યું. તેને કાકતર પાસે જવું પડ્યું.

ગોરાએ પોતાના બચાવમાં કહ્યું કે મેં મારેલ તે મારા બચાવની ખાતર, ને મને મુસે કુલ તેથી. તો પણ મેં સખત કુમસો કર્યો ન હતો, ને ફરિયાદી જણાવે છે તેવી ધ્વજ તેને નહોતી થઇ. ફરિયાદી કહે છે તેટલું તેવું અરથ તેને થયું નથી, ને હું તે બરવાની ના પાડું છું. મારટીને જુલાનીમાં જણાવ્યું કે પૈસા ની માખતમાં તકરાર થતાં આરોપીએ કહ્યું કે “મી નો હમખમ, મુ હમખમ” (હું હમારો નથી; હમારો તું છે.) તેથી ગોરાએ હોદ્દાને ચહેરા ઉપર માર્યો; ને તેના મ્હોમાંથી લોહી નીકળતાં તેણે કહ્યું ‘કોકટરને બોલાવો, કોકટરને બોલાવો, હું માર્યો જઇશ’ મારટીને વધુમાં કહ્યું કે સીલબરને પાછળથી મને કહ્યું હતું કે “કુલી (હોદ્દા) હમારા છે તેની તને ખબર નથી.” ફરિયાદીને માર્પા પછી આરોપીએ કહ્યું કે “જો, સામી, ગોરા ની સામે તારે હુઆઇ કરવી નહીં, અને જો કરે તો હું તને માર નાખું.” કેસ મુલતવી રહેયો હતો.

ચરચા પત્ર.

જોડીઆ મહરેસા ફંડ

મે. જ. એ. ના અધીપતિ જોર, તા ૧૨-૫-૦૮ના ‘અલકરલામ’ માં રોક મુસા જન મહમદ લખે છે કે મજદુર ફંડમાં જોડીઆના રહીશના માત્ર ૭ આસામીના પૈસા બરાબર છે. તેમાં અમો લખનારની જુલ સમજાએ છીએ. તેથી હવે તે ફંડમાં પૈસા બરનારાનાં નામ લીગતથી છાપાદાર પબ્લીકને જણાવવા જાહેરમાં મુકવાં જોઇએ. ફંડનાં નાણાં વસુલ થયેલાં છે કે નહીં તે પણ પબ્લીક જણે, અને તે ફંડને બનતી મદદ અમા સથી જે બનશે તે કરવા મુકશું નહીં. મગર આપું ફંડ લીગતથી છાપામાં પરે ત્યારેજ અને ફંડની બવરથા જોગ થાય તો અમો ટરાંસવાલમાં બીજું ફંડ ઉજી કરી મદદ કરીએ. મગર અફસોસ એ કે તે પૈસા જોડીએ તથા છતાં બવરથા થઇ નહીં, અને એક માજનના ધરમાં તે પૈસા બાજ ખાતા થઇ પડ્યા છે. તો આશા છે કે ફરટીઓએ જોગવાયે વિચાર કરી મરીજ બાજકાને સદાય હલમ મળે એવું જલદી કરવું પડે છે.

લી. વલી જુમા.

મીટિંગના તા. ૨૪-૫-૦૮

કદડ જુમબીટ, બેકેલન.

પરચુરજ ચરચા

715

આરંભકાલનીથી મી. એ. એચ. કુમાર લખે છે કે:—પાદ રાજો કે સ્વતંત્રતાને બહિસની વસ્તુ નથી પણ આપણને મેળવવાની વસ્તુ છે. કાષ્ટ પ્રાપ્તને બહિસમાં સ્વતંત્રતા મળી નથી. સાચી બોલકામી છુટ જોડતી હોય તો તે આજીવો પોતેજ મેળવવી જોઇએ. કારણ કે જુલ પામવું તે તો ફંડને અતેજ લોખંડી શકાય છે. હોદ્દા, તથા મુસલમાન બાઇઓ, એકત્ર થાએ; તમારી આંખો ઉપર ટરાંસવાલમાં આપણા કા હાથ છે તપાસો, અને તમારા અંદર અંદરતાને બાજુએ મુકી લડત લ્યો.

ડરબનથી એક ઇસ્લામી લખે છે કે સાલિથ આફ્રિકાના સરવે મુસલમાન બાઇઓને અરજ કરવામાં આવે છે જે અંજમેર શરીફખાતે જુલ મોઇનુદીન હાકરકુલ રથાપવા શુસ્તીર નજી એ શુભ પગલાં લીધાં છે. તે બધું દરેક મુસલમાન બાઇ ખુશી થયા વગર રહેશે નહીં, તેમ જો બારામાં મુજબ વગેરે ટેકાએ સારાં ઉભરાણાં થયાં છે. અને હજુ પણ આજુ છે. માટે કામચલાવટ સાર ડરબન વગેરે ટેકાએ કેમપણ આગેવાન ઇસલામી બાઇઓ ઉભા થઇ જો કામને પોતાને હાથે કરી સ્વાભેદરેદ દાંશીલ કરી બનતી જોગવાઇએ લોક સુકાનીઓપર નાણાં મોકલી આપે એવી તીનતી છે.

કુમસેડારપથી સમુદાય અબદુ રહેમાદ અમીરદીન લખે છે કે હું એકવાર જેલ જઈ આવ્યો છું અને બીજવાર જેલ જવા માટે ઉમેદવાર છું, પણ કાષ્ટ મને પકડવું નથી. મારી પાસે રજીસ્ટર સરટીફિકેટ મળે નહીં, તેમજ લાઇસન્સ પણ મળે નહીં. હું ધમધોકાર મારે રાજગાર ચલાવું છું, અને મને રકડે તો કેદ જવાને ખુશી થઇશ. મી. કા. લીઆ. મી. અસ્વાત, વગેરે બહુઓ સેચ ઉપર આફ્રીન થવા જેવું છે. બધા હોદ્દાબાઇઓ તેમની પેઠે વધવર થાય તો લડતમાં ફતેદ પુરત રહે અને એક વખત પકડેલો ને મજલે દડ અથવા જેલની સજા કરી, પણ મને પાછળથી છોડી મુક્યો છે. કમરચોરમાં જેલ માટે બીજા ધણા ઉમેદવાર છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાણનાથી)

હિંદુસ્તાન પેટરીઅટનો લખનાર કહે છે કે મી. સોંઘાની નીમણુંકથી બ માળીઓ ખુશ થયા છે; અને એકસદરીમીરટો જણાવે છે કે જે બોંબ મેદાનપર ન આવ્યા હોત તો આ હક કદી પશુ મળ્યો ન હોત.

વડોદરા રાજના વહીવટદારો રા. સા. સેવકલાલ પરીખ, રા. સા. ગવાણે, તથા રા. સા. કે. બી. દેસાઈને વડોદરા રાજને ખરચે ઈંગ્લાંડના રાજ પ્રમુખના રીત રીવાજો તથા વ્યવસ્થા વિગેરે જોવા છ માસ માટે ત્યાં મોકલવા મંજૂર થયું છે.

વર્નાક્યુલર ટેકસ્ટબુક રીવીઝન કમીટી એ બહાર પાડેલી ગુજરાતી પહેલી તથા બીજી ચોપડીઓની પહેલી આવૃત્તિ ખલાસ થવાથી તેની બીજી આવૃત્તિ કાઢતા પહેલાં તેમાં આવરપક ફેરફારો કરવાનો હુકમ થયો તે પ્રમાણે તે સંબંધે વિચાર કરવાને જી. રિ. ના એલ્યુમેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર મી. કમળાશ કર પ્રાણચંકર અને સાચી જમીયતરામ ગરરીશ કરવું એક કોનફરન્સ મળ્યું હતું.

પગ્મખમાં સીઆલકોટ ખાતે એક પ્રાણચંકર કોનફરન્સ બરાયું હતું, જેમાં સામ લેવા ૫૦૦ ડેલીગેટો હાજર થયા હતા. બધા વચ્ચેના પ્રાણચંકરને એક કરવા માટે એ મંડળ ઠરાવીશ કરે છે.

સાલુ સાલના જુલાઈ માસથી સંયુક્ત પ્રાંતોમાં સરકારી એ ટેરેન્સ કોલેજને અદલાખાદ અને લકનઉ ખાતે ખોલવામાં આવશે. અદલાખાદ ખાતે એલ્યુમેટેને લાઇસેન્સીએટ ઇન ટીચીંગની ડીગ્રી અને લખનઉ ખાતે અંદર એલ્યુમેટેને ટીચરસ સરટીફિકેટ આપવામાં આવશે. બન્ને ક્ષેત્રો માટે અતુલ્યે ૩૦ અને ૪૮ સ્ટીપેન્ડસ રાખવામાં આવશે.

લાહોરવાળા ડા. અલા જવાયા જેઓ હાથુલની હબીબીયા મેડીકલ કોલેજના પ્રીન્સીપલ હાખલ મુઠાયા હતા તેઓએ પોતાનું રાજીનામું નામદાર અમીર ઉપર મોકલી આપ્યું છે. રાજીનામું આપવાનું કારણ જણાવું નથી. પણ હાલમાં અહીંની સ્થાનમાં હોદીઓ વસી શકે તેમ

નથી. નામદાર અમીરે ડા. જવાયા તરફ બહુ પસંદગી બતાવી છે અને તેમને વારં વાર બક્ષીસો આપી છે.

પોરબંદરના રાજાસાહેબ જેઓ થોડા માસની વાત ઉપર નાની વયનો ગાદી વારસ મેલી મરણ પામ્યા હતા તેઓના રાજનો કારોબાર તેમના મરણ પછી અત્યાર સુધી તે પ્રાંતના પોલીટીકલ એજન્ટ મેજર કોનકન ચલાવતા હતા. પણ એવી ખબર પ્રસિદ્ધ થઈ છે કે નામદાર મુખ્ય સરકારે પોરબંદરના ગાદી વારસ સાદ જાદા મુખ્ય વયે પુરો ત્યાંસુધી એ રાજનો કારોબાર એ દેશી અહલ્યેને બેઠક એક મીનીસ્ટરેટર તરીકે નીમીને ચલાવવાનો હુકમ કર્યો છે જે હાલની રૂએ એ માનવતા ઓછાપર ખમસરાન દરખાસ્તી વાજસુ રવાના અને મી. તામ્મે નામના હક્ષિણી અમલદારની નીમણુંક કરવામાં આવનાર છે.

જામનગર અને દારૂક વચ્ચેના કરીયા ની તથા રેલવેની તકરારનો નિકાલ કરવા જામનગર રાજ તરફથી હાલાર પ્રાંતના પોલીટીકલ અમલદાર અને વડોદરા રાજ તરફથી હુવારકાના આર્સીસ્ટન્ટ રેસીડન્ટનું કમીશન નીમાયું છે.

સાણાનું "હોંદુપત્ર" પત્ર જણાવે છે કે જોન. મી. જોખલેએ પોતાની બદનક્ષી થવા માટે અમારા સામે રા. ૧૦૬૫૨ની નુકસાનીની ફરીઆદ માંડી છે પણ ખીહાર ની પ્રાંતીક કોનફરન્સમાં તેમણે અંદર અંદરની તકરારનો પત્ર મારફતે નીકાલ લાવવા બલામણુ કરી હતી તો અમારા સામે તેમણે કરેલી ફરીવાહનો નીવેડો તેઓ પત્ર મારફતે લાવે તો અમે ખુશી છીએ અને પત્ર અમેને અમારું પત્ર બંધ કરવાનું હસાવે તો તેમ કરવાને અને બીખ માગવી પડે તો તેમ કરવાને પણ અમે તકવાર છીએ.

પેનશન ઉપર રીટાયર થએલા પગ્મખ ના જીહા જજ સરદાર બળવતસીંગે માસીક રા. ૨૫૦ની આવક ઉપજાવે એટલી મીલકત બક્ષિસ આપી છે અને તેમાંથી ઈંગ્લાંડ અગર બીજા પરદેશી રાજ્ય માં ખેતી યા સાધનસની કેળવણીનો વધુ અભ્યાસ કરવા જનારને સ્કોલરશીપ આપવા હમ્મજા બતાવી છે.

ડા. રાસખીહારી ધેવેકથતાની સાક્ષિય પરિપાત્રે ર. ૨ હજાર આપ્યા છે.

દયાનંદ એંગ્લો વકીલ કોલેજના વાર સીક મહોત્સવ વખતે થીયુન લાલા લખપતરાયે એક અસરકારક ભાષણ આપ્યું હતું જેમાં તેમણે શુદ્ધો અને પછાત પહેલાં લોકોની સ્થિતિ સુધારવાનો મળજીલ આગ્રહ કર્યો હતો. અને કેળવણીને અડતે દરજ્જે પહેંચાડ્યા વગર હોંદુ સંસારને સુધરવાનું તેમણે તદ્દન અશક્ય જણાવ્યું હતું.

અમદાવાદના શેઠ મોતીલાલ હીરાભાઈ એ વકતવ્ય સભાને ર. ૨૫૦૦૦ બેટ આપ્યા છે.

બનારસની સેન્ટ્રલ હોંદુ કોલેજના પ્રીન્સીપલ ડા. આરથર રીચરડસન ૧૮૧૧ વરસ સુધી તે ખાતાનો હોદ્દો બોગવી ના દુરત તબીયતને લીધે રીટાયર થયાથી તેમની યાદમાં કોલેજમાં એક ચેર અથવા ફેલોશીપ સ્થાપવામાં આવશે. નવા પ્રીન્સીપાલ તરીકે મી. જી. એચ એરન્ડેલ એમ. એ. એલ. એલ. બી. નીમાયા છે.

વડોદરાની જુમા મસજીદ હાલ વડોદરા ની આજુબાને હસલામની દેખરેખ નીચે ફરી બંધાય છે. તે માટે શ્રી મહારાજ સાહેબે ર. ૨૦ હજાર જેવી મોટી રકમ બક્ષીસ આપી છે.

નવસારીના એક પારસી અહલ્યે માસીક ર. ૧૫ની સ્કોલરશીપ આપીને એક હોંદુ યુવાનને કાનપુરમાં હાથે વજુવાની સાળનું કામ શીખવા મોકલનાર છે.

આજુઈમાં અમદાવાદના કેટલાક મુલક સ્થો તરફથી એક નવી મીલ કરવાની હિમ્મત આલે છે.

મુખ્ય મુનીવરસીદીની હેલ્થો એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની પરીક્ષામાં પહેલે નંબરે પાસ થનાર ડા. પુરપેતમ રી પટેલ લકનની એમ. ડી. ની પરીક્ષા નો અખ્યાસ કરવાને ના માપકવાડ સર કારની સ્કોલરશીપ મેળવી મુખ્યથી તા. ૧૪ મી એપ્રીએ લકન રવાના થયા છે. નેમને મુખ્યારક્યાદી આપવાને એક મેળા વડો થયો હતો જે વખતે તેમના સંખ્યા બંધ મિત્રોએ તેમને જુદી જુદી બેટ ઇનાયત કરી હતી. આ ઉપરા અખ્યાસ માટે રિજાબત જનારાઓમાં પાટીદાર ટોમમાં ડા. પુરપેતમ પહેલ પહેલાજ છે.

તાર સમાચાર

ચોરકુમારનાં હેલ્થ બાદશાહી ખુબી થતાં તે વખતના પ્રધાનના પક્ષકારોએ તેના પક્ષનું બળ વધારવા એક મીટીંગ ભરી હતી તેને પોલીસ સાથે અટકાવતાં લીસેમનના રસ્તાએ ઉપર એક નાની લડાઈ જેવી સ્થિતિ યથા રહી હતી.

દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયનને કાફરો ના વોટ બાબતમાં સર ચારલ્સ ડીફે લોરડ કરીયુની મુલાકાત લીધી હતી, જેના બવાબમાં લોરડ કરીયુએ જણાવ્યું હતું કે આ બાબતમાં તેઓ વિચાર પુરવક બાબત આપશે.

જેપીન નામના હવાઈ વહાણે ૮૦૦ માઈલ જેટલી લાંબી મુસાફરી કરી છે.

હાઈસ્ટીઅન અને સીલોન વચ્ચે રેલ્વે બાંધવાની યોજનાને લોરડ મોરલીએ મંજૂરી આપી છે.

મીડનાપુર બોમ્બ કેસમાં લાંબી મુદત ની સજાવળા ત્રણ આરોપીએ ફક્ત ત્રીજા કોર્ટને અપીલ કરતાં તેમની સજા રદ કરી તેમને છોડી મુકવામાં આવ્યા છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયન માટે કહ્યું એકદને મળતું બીલ નવેસર ધડવા માટે વડી પાલમેન્ટે સુચના કરી છે.

મી માંધીનું જીવન ત્રતાંત.

અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતીમાં જાણકારો વખતમાં બહાર પડશે.

રેવરન્ડ જોસફ ડોર્સ "એમ. કે. ગાંધી: દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક દેશબંધ હોદ્દો" એ નામનું એક પુસ્તક અંગ્રેજીમાં લખીને થોડો વખત થયાં વિશ્વાસમાં જાણવા મોકલ્યું હતું, જે હુંક વખતમાં જાણકારોને બહાર પડવાનું છે.

અમારો લંડનનો અજરપત્રી જણાવે છે કે મી. રીમની સુચનારી "ધી લંડન ઇન્ડિયન કરોતીકમ"ના અધિષ્ઠિત મી. નસરવાનજી માણેજી કુપરે આ પુસ્તકનો તરજુમો કરવા માંગ્યો છે, અને તે પથ્થુ થોડા વખતમાં જાણકારોને બહાર પડશે.

અંગ્રેજી અથવા ગુજરાતી નકલ એકની કીમત પોસ્ટલ સહિત રૂા ૨/૧ રાખેલી છે. ખરીદવાને ઇચ્છા કરાવના માહકો આ પુસ્તકનાં નાણાં અમને પોસ્ટથી રીતીકસ ને સરનામે મોકલી રાકે છે. અથવા અમારી ડરખાનની એડ્રીસે-૧૪ મરકમુરી લેન-નવેસર કરી શકે છે.

આ પુસ્તકો માટે નીચેના ગૃહસ્થો તરફથી અમને નીચે મુજબ પૈસા મળ્યા છે.
૦-૨-૬ એચ. આર. દેશમ ખેડકસખરમ.
૦-૫-૦ લલુભાઈ ગુલાબભાઈ દેશમ, બેદા-સખરમ.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે (નવરમેન્ટ એક્ટમાંથી)

માર્ગસખરમના મુનસામી નામકુની નાદાર મીલકતના સખધમાં તેના લેણ દરોતી મીટીંગો તા. ૮ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટના કોર્ટર આગળ ભારશે. આકસકરાલના હોદ્દો ખેડુત શરીકીકન ની મીલકત સખધમાં વહેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૫ મી જુન સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

માર્ગસખરમના લુકખાક-ડર વી. વીરા રમવજી નામકરની મીલકત નદાર તરીકે બંહેર કરવા તા. ૨૨ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટને અરજી થનાર છે.

માર્ગસખરમના હરમાઈલ જુમાની મીલકત નાદાર તરીકે બંહેર કરવા તા. ૧૭ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટને અરજી થનાર છે.

ન્યુ રોકેટલેન્ડ અને ફેકસલીસના એમ. એમ. હાફેજની મીલકત સખધમાં મી. હરમાઈલ બાબત તરફી નીચાએલ છે; અને લેણદારોની મીટીંગ તા. ૮ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટના કોર્ટર આગળ ભારશે. ડરખાનના આપી મુનસામી નાજને તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતિ સખધમાં લેણદારોની મીટીંગો તા. ૮ મી તથા ૧૫ મી જુને ડરખાન કોર્ટ હાઉસમાં માટજેટ આગળ ભારશે.

ડરખાન, અમરેતી રોડના એસ. નાદે સન પીલેએ તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતિ સખધમાં લેણદારોની મીટીંગો તા. ૮ મી તથા ૧૫ મી જુને ડરખાન કોર્ટ હાઉસમાં માટજેટ આગળ ભારશે.

અમદ બાબત અને હુસેન મહમદ ને મકન લખમીદાસ પટેલ સાથે ચાલેલા ફેસ સખધી મીલકતનું શુ કરવું તેપર વિચાર કરવા લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૬ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટના અકડોમ માસ દરની એડ્રીસે ભારશે.

રોકડ બંબર બાવ

	શી. પે.	શી. રે.
ચાલક માંભ ૧ મસતાની ૨૧	૦	૫૧ ૨૨ ૦
લીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૧	૧૬ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૬ ૦
જીની સમ્કર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દુકાના	૨૧ ૧	૨૨ ૦
દેલી તુવેર ફાળ	૨૦ ૧	૨૧ ૧
તુવેર ફાળ કાનખુરી	૨૧ ૧	૨૨ ૦
મસરની	૨૩ ૧	૨૪ ૧
મગની	૨૭ ૦	૨૮ ૧
આકની	૨૮ ૦	૨૮ ૧
ચણા મુખમના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
" ફાળ	૨૭ ૧	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૧
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
ખીનીસ	૧૩ ૧	૧૪ ૦
કપડું તેલ ૧ બાબન	૩ ૩	૩ ૧
એરડીનું	૨ ૪	૨ ૧
મીઠું	૩ ૩	૩ ૧
નાળીએલું	૩ ૩	૩ ૧
આંક સફેદ નાતાલની	૧૧ ૧	૧૭ ૧
ખીણી	૧૪ ૧	૧૪ ૧
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૧	૧૪ ૩
મકાસી સોપારી ૧ રતલ જા	૦	૬
મરચા	૦ ૩૧	૦ ૩૧
ધી પેટીકટીનના પૌંજ ૨ ૧	૭ ૧૦ ૦	
પોરખંદર	૮ ૧૦ ૦	૬ ૦ ૦
પાસરીન એરોફેડ		
" વાઈટ રોસ	૮ ૮	
" આબન	૧૨ ૦	૧૨ ૧
નાળીએર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
જલી	૫ ૧	૧ ૦
કામમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૪ ૬
સાણુ સીક રોન	૧૫ ૬	૧૬ ૧
સાણુ સનુલાઈટ	૪૨ ૧	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૬
ચાચીસ બાબન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરખની	૦ ૧૦	૧ ૦
લીકલ પોઈટ સીખારેટ	૧૭ ૦	
દુધ નેસબનું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
વસ્તા એકની	૪ ૦	૪ ૧

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

AKIWAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

HARBERTON

Mohamed Mooss,
Box 24

BEACONSFIELD

Mahboodeen Dowry,
Robinson Street

BELFAST

Mohd Latif Khamisa,
Meintjies Street, P.O. Box 34.
K. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

M. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

T. Eesa,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
B. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Mrs H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Mahaganul Bhawanidas Ghaswala
Kandieria, 21 Roger Street.
Importers
Kasim Norodien,
24 Frore Street, (Woodstock)
Mehookhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Khalaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
New Corner Church and Bloem St.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoos,
180 corner Bree & Bloem Streets
M. A. PATEL & Co.,
157 Loop Street,
Poonamull Bros.,
Wholesale & Retail Silk Merchants,
Box 1126.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10.
Cassim Saliman,
Box 27,
M. R. Moola,
Box 15,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DE AAR C.O.

O. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & BAO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Flourright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Eemil Dawjee Motala,
Seville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALDHAY & SONARJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MANKERAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

DURBAN

Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
P. V. Sanghaves & Co.,
Box 738, Grey Street.
Lala Bahhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SELEMAN BROS.,
106 Queen Street.
SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Mahan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSKELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Lakman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. B. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets,

HAENERTSBURG

Zoutpansberg)

Esopjee Ismail,
General Dealer.**HEIDELBERG**Abou Mia Camroodeen,
Market Square,A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.
Branches:

Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURGAbdool Tayab & Co.,
Box 5842,Amod Moosjee & Co.,
27, Market St., Box 2941.A. F. Camat & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.Chhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6360.M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.E. E. Dadabhai,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915P. B. Dorabjee,
Box 2037, Corner Alexander St.,M. P. FANCY,
Box 6031.GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market StreetM. A. KAPORIA & Co.,
Box 3598, 41 Market StreetC. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140Omarji Sale,
Box 5931.A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. VrededorpRATANJI RUONATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 28 Market StreetA. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,Fordsburg. Branch: Boechhoek.
P.O. Box 2347.J. E. TAVARIA,
224 Market Street,Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3456.M. K. DAISSY CIGAR FACTORY,
Box 6360,**Johannesburg.**O. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.**KIMBERLEY**Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,V. G. Pilly,
Market Fruit Agent,
Market Building.Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsooddeen Barday,
25 Brett Street.**KRUGERSDORP**Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's BuildingA. E. CHOTABHAI,
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.**LOURENCO MARQUEE**H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.HORMAJY IDOLGY,
Box 332Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.Parahotam Amarchand & Co.,
Box 108.VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**A. E. BHABHA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.**MAPERKING**Cassim Socmar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.**NEWCASTLE**M. E. SENGAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.**NORTHENDENE**

Devjee Laljee,

NYLSTROOMA. M. Rawat,
Box 16.**PIET RETIEP**Ebrahim Osman,
Box 9.**PIETERMARITZBURG**M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,**PIETERSBURG**Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 11.A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokaldas,

Merchant & Baker, Box 172.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.MINTA & KHANDEIA BROS.,
Box 160, Market Street.**POTCHEFSTROOM**G. K. Desai,
Box 128M. E. Nanabhai,
Box 55.**PORT ELIZABETH**Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,R. R. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer RoadTickamdas Bros.,
Main Street. Box 571.E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street**PRETORIA**Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
150 Prinsloo Street.Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 82

PRETORIA

Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
Jasoodas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. B. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Purbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

M. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Imam Suliman & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Munjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

M. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettlecorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Imamji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
W. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Dosai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Ezop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Ezop Amod Vankar,
General Dealer.

UTTENHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 52. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Devjee,
Goldsmith.

VOLKERBUST

G.B. Moola,
Box 1.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYSBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

કેટ બોક્સ: ૧૦ બોક્સ સીટ, ૨૫૬૮૦
સી. પી. લાહીરામ.
ગનરલ સીટ મરચંડ.

૭૮ પ્રેસીડેંસી સીટ, બેલ્કાન-સમરમ.

કેટ આપવા લાયક અનેક તરફની ધણીય
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીના ચાલ, દરેક જાતના
રેસમ, જરીના રેસમ કાપ, કાચામીરી બનાવ
વિચરેવિચરે. માત્ર ધણીય સરસા. આવા અને
આવી હો.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
38 Wick Street,
VERULAM

164 Gray Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

. . BOER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 88. Tel. Address: "Porbandar,"
Telephone 864.

૨૨૬૧ કેપ.

કુચી ફેક્ટરી ૨૨૬૧ રેલીએ.

અમારે ત્યાં સરસે બાવે મળશે. કોઈ વખત
અજમાવી જુઓ.

કન મેન્ડ રાબેટ વાંચ.

૧૧૪ મે સીટ, ૨૫૬૮૦.

COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

A. M. BHAT,

Wholesale & Retail Merchant
Market Street, Box 44

HEIDELBERG.

Branches: — Pietersburg, Box 14
Nigel, Box 43.

Tel. Address: "BBT 47"

દેશી મીઠાઈ.

સારી અને સરસી, ચોખ્ખા ૫.૩.
૧૬૦ અંગ્રે સીટ, ૨૫૬૮૦.

Ismail Amod Kajes,

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRI FORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux, Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

HAMKITSBURG

Zoutpanaberg)
Esopjee Imaail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indinn Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADAROV,
25nd St. Malay Location, Box 2333.
Tel. 1015
P. B. Dorabjee,
Box 7037, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAN MOHIDDER,
Box 3765
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Class. P.O. Box 270
N. KALIDAN & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KAROMA & Co.,
Box 3698, 41 Market Street
C. KEVALAN,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunhay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolan Sabab,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

Johannesburg.

C. P. LINDHAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathuray Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarasan,
Fruiters & Confectioners,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly,
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHUTARRAL,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 15,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLAY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJAS & LALCHAND
Box 92.
NARJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
J. A. Chjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAPENING

Cassim Soomas,
Box 61.
Kajee Bepco,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingoon.

NORTHDOWN

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Timmerhew & Tashers
1 Dam Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Dutch
ish Streets, Box 2
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokakian,
Merchant & Baker, Box 200.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 192.
MEHTA & KHANDERIA Bros.,
Box 160, Market Street.

POTCHKEPSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nensabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. B. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 54.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 200
Two Branches: Standerton, Box 200

PRETORIA

Mangalhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGENDAS HARI SOHL,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEM (Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoole.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI.
Tel. Add.: GANDHI

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanker,
General Dealer.

UITENHAGE C.O.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLESBURG

Vannali Lekha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jossab Tayob & Co.
Market Street.
Jossab Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. Nauder & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ફેડ બોટીસ: ૧૦ બોટલન ચીટ, ફેરાલન
સી. પી. લાહીરામ.

જનરલ સ્ટીક મરચંડ.

૭૮ પ્રિસીડેટ ચીટ, લેહાન્સબરગ.

સેડ આપવા લાયક અનેક તરફની પહોળ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક બતલુ
રેશમ, જરીના રેબલ કલેચ, કાશમીરી બનાત
વિગ્રેવિગ્રે. બાવ પહોળ સરતા. આવે અને
ખાલી હો.

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: ING000.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
A. Lowest Wholesale Price .
Box 28. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 854.

દરકી કેપ.

ઉચી ફેઝની દરકી રોપીઓ.

અમારે ત્યાં સરતે બાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન મેન્ડ ટોબાકો વર્કસ.

૧૧૪ ને સી, ટા. મલ

COOLAM MOHIDEEN, GENERAL MERCHANT

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

A. M. BHAT,

Wholesale & Retail Merchant
Market Street, Box 23
HEIDELBERG.
Branches: — Pietersburg, Box 11
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BHAT"

દેશી મીઠાઈ.

સરી અને સરતી, ચોખ્ખા ફેઝી

ફે. લખા.

૧૬૦ અંગ્રે ચીટ, દરબર.

Ismail Amod Kajea,

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JUNE 12TH, 1909

No. 24

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 269.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 12TH, 1909.

Immigration at the Cape

THE report of the Chief Immigration Officer at the Cape for the year ended 31st December, 1908, has now been published. It forms interesting reading. During the year under review, 27,259 passengers were allowed to land from ports without the Colony, and 107 were refused landing. Of those allowed to land, 5,631 were new arrivals. Asiatics thus landed numbered only 115. According to sex, of the Asiatics who entered the Colony, 103 were males and one only was a female. Out of 107 finally rejected, 34 were Indians. Out of £1,270 8s., fees charged for different kinds of certificates and permits, Asiatic permits alone account for £688, showing how heavy has been the burden laid upon Asiatics. Indeed, throughout the Colonies, the Immigration Laws have been principally used for checking Asiatic immigration. We do not imply that others have not been prohibited. The figures given by the Cape Immigration Officer show abundantly that other nationalities have also been dealt with; but the laws have been principally administered against Asiatics, thus proving the contention we have so often urged in these columns, that, whilst, in theory, such laws may be applicable to all equally irrespective of creed, caste, or colour, in practice and administratively, a wide differentiation has been made.

The officer in charge of the administration has made certain suggestions with reference to the Immigration Act, which are rather drastic. With reference to minors, Mr. Cousins says, "I am strongly in favour of a very definite legislative provision in the direction of compelling Indians in this country to obtain unquestionable documentary evidence of relationship and minority from the Government of India before they are allowed to take advantage of this exemption." So that, if the recommendation is carried out by the Legislature, Indian fathers will now have to produce documentary evidence as to their children. We will not say, for one moment, that some Indians have not evaded the law and made false declarations about boys who were not their sons, but to impose, because of the delinquency of some Indians, a hardship upon, and to offer an insult to, the whole Indian community is hardly justifiable. The better course would seem to be to make an example of a few delinquents, and it would act as a deterrent, even as, according to Mr. Cousins, the Immigration Act has operated as a deterrent and prevented people from going to the Cape at all as immigrants. Moreover, in view of the extremely limited number of Indians entering the Cape, the drastic amendment is totally uncalled for.

The chief value, however, of the report consists in showing British Indians throughout South Africa their duty. They have to put their own house in order. They must form such a strong public opinion amongst themselves as to purge the community of such practices as would make of the Immigration Laws a convenience. Whilst it is necessary to oppose all stringency in legislation of this character, it is as well to remember that stringency merely represents reaction, and the result of a disregard of less stringent provisions. Wherever the hardship of a law is felt, it is the duty of the community either to defy it publicly or to submit to the law as it may be, all the while taking the necessary steps to remove the hardship. What the community has to teach its weaker members is that they should eschew all surreptitious evasion of laws. That is the best method of securing relief. The doctrine is old but it is worth repeating, viz.:—those who seek redress must do so with clean hands.

LORD CREWE STATED, THE OTHER day, in the House of Transvaal Lords, that only those Deportations Transvaal Indians were deported to India who were not domiciled in any place in South Africa outside the Transvaal. Unfortunately for his lordship, the facts are at variance with the statement. Mr. Chunilal Panachand, who was a proved resident of Delagoa Bay, and who was entitled to enter Natal under the educational test, was deported the other day to India. We believe we are right in stating that the authorities knew of both these circumstances, and yet Mr. Chunilal was practically smuggled through the Transvaal to Delagoa Bay and thence to India. Up to to-day, the Indian community does not know where Mr. Chunilal has been sent and why he was not deported to the Natal border. This matter of deportation is of the utmost importance to the Indian community. It is inconceivable that Indians who are in possession of permits to reside in the Transvaal should be deported because they do not exchange their permits for registration certificates by reason of conscientious objections. Unless the practice is put a stop to soon, we cannot help saying that it will have a far-reaching effect in India. Indeed, it means that the struggle will be not only continued in the Transvaal, but carried over to India. For passive resisters can make no difference. They have undertaken to suffer everything, and they must go through this new method of oppression just as cheerfully as they have faced imprisonment.

MR. G. G. MUNNIK, THE MEMBER for the Zoutpansberg East District in the Transvaal Legislative Assembly, who, the other day, asked General Smuts whether Jews, being Asiatics would not be debarred as to the franchise under the South African Draft Act, has been asking a question, or, rather, making a libellous speech on the Asiatic question from his seat in Parliament. Had he made a definite statement about individuals in his private capacity, it would be a libel, but because he makes a general statement about a community and on the floor of the House, he is exempt under the rules as to the privileges enjoyed by honourable members. If there was any "game" played by Asiatics, we would wash our hands clean of it, and passive resistance would collapse in no time. We are not aware of children about twelve years old, or under, or over, having been surreptitiously brought into the

Transvaal, but, if they have, the Government have ample powers to put down any such practice. But there is an occasion for us to controvert the false charges brought by Mr. Munnik, because the Colonial Secretary, in making the return asked for by him, has effectively silenced the honourable gentleman by telling him that, during the year, that is, during the six months, only 59 Asiatics have entered the Transvaal, 9 via Natal and 50 via Mozambique, these being such as were entitled to return. We see nothing in the return to confirm Mr. Munnik's charges, and, if he possesses the ordinary sense of honour and deserves the title that his position gives him, he would apologise to the Indian community and withdraw his charges.

It has taken the Pretoria Municipality nearly two years to find out that it has made a blunder in dealing with Indian laundrymen of the use of the Municipal wash-houses. At a meeting of the Town Council, held on the 3rd instant, the Health Committee's recommendation to rescind a resolution passed in August, 1907, was adopted. The new resolution stated: "That the Indian laundrymen using the Municipal wash-houses be given notice that from and after the 31st December, 1907, they will not be allowed to use the Municipal wash-houses, but must provide a proper water supply and washing accommodation at their own laundries, otherwise laundry licences will not be issued to them." In May, 1908, a further resolution was passed at an extraordinary meeting of the Council which declared "That all laundrymen be excluded from the Municipal wash-houses." This resolution has likewise been rescinded, and the recommendation, "That in future all coloured persons, irrespective of nationality, be permitted to use the Municipal wash-houses," has been adopted. It would be most interesting to know the ins and outs of this little business, but we shall have to rest content with the hope that the Pretoria Municipality have returned to a saner frame of mind. At the time of the passing of the first resolution in 1907, the *Pretoria News* made the following comment:—

Another point which perhaps the Town Council has missed is that, in their endeavour to penalise the Indian laundries, they are going to raise the cost of laundry work throughout Pretoria. The laundries are cheap and do their work well. If they are to be penalised by heavy licences and by the refusal of facilities, they will not be able to carry out their work at the present prices and householders will find their washing bills increased by fifty per cent.

And yet the above prophecy will help to suggest the reason for the unanimous action of the Pretoria Council.

MR. RICHARD JEBB RECENTLY READ a paper before the Royal Society of Arts, on the subject of Asiatic Immigration, giving the Imperial aspect of the question. We draw our readers' special attention to the following portion of his lecture:—

Assuming the duty of the Empire to protect the Nation-States up to the limit of its capacity for resistance, is there any better way of restricting Asiatic immigration than that of the Natal Act? This system has the merit not only of universal application, but also of elasticity. By varying the nature of the "education test," and the amount of discretion given to the officer, the Natal principle may be worked so as to restrict either prohibitively or in moderation. It is easy to insert clauses exempting the better class of students, travellers, etc. The objection to the Act that it is "arbitrary" instead of straightforward appeals forcibly to many of us, but is an objection, after all, to the recognised methods of international diplomacy. If the peace of the world, or even international politeness, requires that in public we should "save the face" of our friends, surely we can make this sacrifice of our simpler instincts. In order to attain Imperial uniformity on this basis, legislation of the Natal type would have to be enacted not only by Canada, but also by the United Kingdom, where the principle of regulating alien immigration has, it may be noted, already been admitted to the Statute-book.

This agrees exactly with the contention of the Transvaal Indian community, and with what we have repeatedly stated in these columns. The Indian leaders have declared that they would be satisfied with an education test, no matter how severe, so long as the door is kept open (not now to be opened) for those possessing the highest educational attainments. We have always said that, by varying the nature of the education test, and giving a certain amount of discretion to the Immigration Officer, it is possible to keep out by administrative means even highly-educated Indians, and now we have a man like Mr. Richard Jebb, who has studied this world-wide problem of Asiatic Immigration very closely, saying exactly the very same thing. If General Smuts could only be brought to see the reasonableness of this possible solution to the Transvaal imbroglio, the present deplorable state of things might be ended to-morrow.

REVERTING ONCE MORE TO THE SUBJECT of Lord Sanderson's Committee and the question of indentured labour, dealt with in our issue of the 29th ult., we would urge upon the Congress Committee as also the East India Association to take the matter up, and place the necessary evidence before Lord Sanderson's Committee. As we have said before, it is our firm belief, based on a wide experience, that indentured labour does little good to the labourers, and is always exploited in the interests of the em-

ployers. That rules are framed for the protection of the labourers furnishes no justification for a continuance of this system.

Imperial Parliament.

HOUSE OF COMMONS,
April 22.

The Prison Treatment of Mr. Gandhi

MR. O'GRADY asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he was aware that Mr. Gandhi, the Transvaal Indian leader, who was undergoing three months' hard labour under the Registration Laws, was, on March 10, marched from the Pretoria gaol to the magistrate's court, where his attendance was required as a witness, handcuffed; whether he would enquire if this indignity upon Mr. Gandhi was intentionally imposed by the authorities, or occurred by mistake; and whether representations would be made to the Transvaal Government to treat British Indians, who were going to gaol for what they consider to be conscience sake, less severely than convicted criminals?

Colonel SEELY: The incident referred to has not been specially reported to the Secretary of State, but enquiry is being made as to this point. The Secretary of State does not think that any useful purpose would be served by representations to the Government of the Transvaal with a view to any further differentiation in the treatment of British Indian prisoners than is already made in the matters referred to on pages 17, 18, 35, 50 of Cd. 4584.

MR. O'GRADY: Would the same kind of treatment be imposed upon a villain of the worst type who happened to be a white?

Colonel SEELY: No doubt. There has been no suggestion that Mr. Gandhi has been subjected to any special disability.

SIR HENRY COTTON: Is it the custom in the Transvaal to take witnesses who are to give evidence in the criminal courts through the streets in handcuffs?

Colonel SEELY: Mr. Gandhi has been treated in every respect as any other prisoner would have been treated, and on a previous occasion he himself said he did not wish to be treated in any other way.

SIR HENRY COTTON: Then I presume it is the practice there.

Colonel SEELY: I should like my hon. friend to put down a question as to the precise practice; but I am quite certain that I am correct in saying that Mr. Gandhi has not been subjected to any special indignity.

MR. BYLES: Does the hon. gentleman definitely state that colour makes no difference whatever in the treatment of this gentleman?

Colonel SEELY: It made no difference whatever.

MR. KEIR HARDIE: Can the hon. gentleman say whether it is customary

for witnesses going to give evidence to be taken through the streets to the police-court handcuffed?

Colonel SELBY: As I have said, if any hon. member will put down a question as to the precise custom I shall be prepared to answer it. I have been very carefully into the matter this morning, and I am satisfied on the evidence laid before me that Mr. Gandhi has been subjected to no indignity beyond that suffered by any person of any colour in similar case.

May 6.

British Indians in the Transvaal

Mr. O'GRADY asked the Under Secretary of State for the Colonies whether he had received a copy of the correspondence that passed between the Governor of the Transvaal and the Transvaal British Indian Association in March last, respecting the deportation to India, that had since taken place, of British Indians domiciled in the Transvaal, whether he was aware that the Governor refused to receive a deputation of representative British Indians who desired to discuss the new position that might arise from the arrangement to carry out the deportations made by the Transvaal with the authorities of Mozambique, and referred them to the Transvaal Ministers; and whether, seeing that this section of the British population of that Colony was entirely voteless and unrepresented in the Transvaal Parliament, he would secure that they should not also be denied the opportunity of urging their grievances before his Majesty's representative.

Colonel SELBY: Correspondence has been received from the Governor, but I am not aware of the circumstances in which he is stated to have refused to receive a deputation. Lord Selborne is no doubt well aware of the views of the Indians, and he cannot, as the Governor of a responsibly governed Colony, act otherwise than in concert with his other Ministers, but enquiry shall be made as to the circumstances referred to.

Ramsamy's Case

Mr. O'GRADY asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the case of an Indian labourer named Ramsamy indentured to a Natal planter; whether he was aware that the master of the first tied up his coolie to a staple nail and whipped him severely, and later to a raster in the room and lashed him till the Indian's back was a mass of raw flesh; that upon the coolie making his escape to the magistrate he was ordered to return to his master pending an investigation of his complaint; that the Protector of Indian Immigrants refused to interfere when he learnt of the complaint to the magistrate, and ordered the man to return to his master under penalty of imprisonment; that the man was then arrested as a deserter at the instance of his master and sent to gaol for

seven days for refusing to return to him, at the end of which he was sent back to the master under escort; and that the master was eventually fined 10s. for the assault; and, if so, would the Secretary of State make representations to the Government of Natal with regard to such treatment of indentured coolies.

Colonel SELBY: I have seen an account of this case in a leading article in a Colonial paper called *Indian Opinion*, which rightly says that the facts are shocking if true. I cannot say whether there is any truth in the account, but enquiry shall be made.

Mr. HORATIO MYER: What is the difference between the status of these labourers in Natal and that of the negro or the slave in the Southern State of America before 1865.

Colonel SELBY: There is all the difference in the world, of course. Apart from the merits of indentured labour, these Indians become absolutely free men at the end of their period of indenture, and are enabled to continue to reside in the Colony to which they come.

Mr. O'GRADY: Is there any stipulation in the form of the indenture to ensure good treatment of the natives?

Colonel SELBY: Yes; there are very stringent regulations, insisted upon by the Indian Government. In this case, if there be any truth in the rumour, all these conditions were transgressed. But, as I say, I will make enquiry into the case.

Mr. RHYS: Will the result of the enquiry be indicated to the House?

Colonel SELBY: If my hon. friend opposite will put down a further question in a week's time, I will give a reply.—*India.*

A Lesson from the Transvaal

The Provincial Conference of the United Provinces met on the 9th April under the Presidentship of Ganga Prasad Varma, the Editor of the *Lucknow Advocate*. It was attended by the leading men in the different districts of the United Provinces. The most gratifying feature of the Conference was that a number of leading Mahomedan gentlemen of noble families of Oudh and Aligarh took a prominent part in its deliberations. Nawab Syed Ali Khan instanced the manner in which Mahomedans and Hindus in South Africa co-operate. Even in India the lot of both the communities is the same. Their interests are the same and have to be served in the same way. No one can remake the significance of his exhortation which he made to his co-religionists not to be blinded by the Hindu extremists' plea of exclusive election and disproportionate representation for Mahomedans.—*Indian Patriot.*

Transvaal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY,
8th June.

Asiatic Immigration

Mr. G. G. MUNNIK (Zoutpansberg East) moved for a return showing the number of Asiatics who had arrived in this Colony under permit from Lawrence Marques and Darban during each month of this year. In doing so, the hon. member said he thought it would be found that the wily Indian was outwitting the Colonial Secretary. He thought when the return was on the Table that members would see that double the number of Indians had entered during the last month than during any month. The Indians had dropped lighting the Colonial Secretary openly, and were now introducing Indians from India in any way possible. He learned from someone in authority that their "game" was to introduce children into this country whose parents had never been in this country, and whose parents were never likely to enter the country as entitled under the Act. The previous week he saw a child about 12 years old whose parents had never been in the country, but who had been brought in in this way. He thought the Colonial Secretary should know what was going on, so that these people should be prevented from evading the law. When things were resorted to in order to defy the Government in any way, it was time the law should step in and prevent such practices.

The motion was agreed to.

The COLONIAL SECRETARY: I beg to lay on the Table the return asked for by my hon. friend. This shows that during this year 59 Asiatics have come into this country—nine via Natal and 50 via Mozambique.

Withdraw!

Mr. M. K. Gandhi replies to the above report in a letter to the *Transvaal Leader*—

The Colonial Secretary has laid the Indian community under obligation, by returning a prompt and decisive reply to Mr. Munnik's charges against the British Indian community. The honourable Mr. Munnik says that Asiatic children about 12 years old, whose parents have never been in the country, have been entering the country and evading the law. If 59 Asiatics only have entered the Transvaal during the six months, and these are evidently all authorized entrants, it is evident that the libel uttered by Mr. Munnik against the whole community is groundless and, unless the honourable gentleman has anything else to support the accusation, and unless it is cleared before the public, it is, in my opinion, due to the community that the honourable gentleman should withdraw the charge made by him.

Cape Immigration

We take the following from the Report of the Cape Chief Immigration Officer for the Year ended 31st December, 1908:—

12. *Asiatic Immigration.*—During the last Session of Parliament a Select Committee, both in the Legislative Council and the House of Assembly, was engaged upon inquiry into the administration of the Immigration Act. In the former case the enquiry, continued from the Session of 1907, was again not completed; but the Committee of the House of Assembly, dealing only with Asiatic Grievances, issued its Report. A recommendation was made as to the issue of certificates of minority by the authorities in India, to assist the Immigration Officers in determining on arrival the ages of minor sons of Asiatics whose fathers had sent for them or had brought them with them on their return. As a matter of fact it has been the practice for years to obtain such certificates, as far as possible, but they have generally been found to be of no great value. A printed form has now, however, been issued, which provides for a clear and definite statement of minority and identity; and every endeavour is made in as many cases as possible to get the certificate furnished. On the other hand, it has to be remembered that there is no power to compel the production of such certificates, nor indeed to require documentary evidence of any kind; and it is still impossible to prevent the entry of many of the alleged minor sons of Indians, in cases where allegations of relationship and minority are certainly not above suspicion. In this way Indians evade the law constantly, and introduce as sons the assistants they may require in their shops or their business as hawkers.

This process has been going on steadily for years, and, though the amending Immigration Act of 1906 reduced the age limit from 21 to 16 years, and checked the gross abuse of the exemption from restriction provided by law in the case of minor children, it has been very far from preventing it altogether. I am strongly in favour of a very definite legislative provision in the direction of compelling Indians in this country to obtain unquestionable documentary evidence of relationship and minority from the Government of India before they are allowed to take advantage of this exemption. And in reply to any argument as to the imposition of hardship upon genuine cases of fathers wishing to have their sons with them, it may be pointed out, as a fact sufficiently obvious to those who know the manner of life of the very large majority of Asiatics in this Colony, that the real hardship is really in the admission, not in the rejection, of these "boys," whose life in the Colony, separated from their woman-

kind and, without their accustomed home life, is reduced, under such unnatural conditions, to a state no better than that of indentured assistants.

13. *Amending Legislation Required.*—Experience is showing that in several most important directions the Immigration Act needs amendments. For example, it may be mentioned that Section (2) of the Act, a formal clause intended to bridge over the period, following the repeal of the Act of 1902, before the Act of 1906 could have full effect, has in actual operation had an altogether anomalous and unexpected result, rendering it necessary to admit a gradually increasing number of Asiatics whom it would have been possible to exclude under the Act of 1902, and placing the Asiatic who left the Colony years ago actually in a better position than the Asiatic who has more recently absented himself since the promulgation of the later Act. The Legislature in framing the section referred to could scarcely have intended it to operate in such a direction.

Amendment seems necessary, also, in the direction of simplifying the requirement under which immigrants are called upon to satisfy the Minister that they are in possession of visible means of support. A sum of £5 was originally required to be produced by each immigrant, and this amount was very quickly raised to £20, and has remained at that figure ever since, the Transvaal Government having moreover fixed their requirement at the same sum. It has, however, been clear from the very beginning that this requirement was altogether bad in principle and ineffective in operation, offering, indeed, a premium upon fraud, and throwing upon the Immigration Officers what is constantly proving the most unpleasant task of differentiating and discriminating amongst immigrants, so as to nullify as far as possible the injustice of the requirement if insisted upon rigidly in all cases.

THE CHINESE EXCLUSION ACT.

14. *Number of Chinamen in the Colony.*—The number of Chinamen has continued to decrease. Only one Chinaman not here before has entered the Colony. This man is now the holder of a Governor's Certificate, being a British subject by birth. The number of Chinamen holding Governor's Certificates were: first registration, 1; on register 1st January, 1908, 11; on register 31st December, 1908, 12. Those holding Minister's Certificates were: first registrations, 1,392; on register 1st January, 1908, 994; left the Colony or died, 83; deported, 7; on register 31st December, 1908, 903.

In all 34 Chinamen have been deported under the Act for various offences committed since the promulgation of the Act.

Of the total number of 915 Chinamen in the Colony, 192 are in the

Cape District (including Wynberg), 351 at Port Elizabeth, 204 at Kimberley (including Beaconsfield), 59 at East London; that is, 806 out of 915 Chinamen are congregated in the four principal urban centres.

15. *Occupations of Chinamen.*—Of the 915 Chinamen in the Colony, 635 are shop assistants, 200 are laundrymen, 30 are cooks, 10 are artisans or labourers, and the remaining 40 follow various other occupations.

16. *Convictions against Chinamen.*—During the year there have been 88 convictions for gambling, 3 for assault, 5 for contraventions of Municipal Regulations, and 1 for a contravention of the Chinese Act.

17. *The Chinese Amendment Act, 1906.*—In all 136 Chinamen have taken advantage of the provisions of the Act, and have left the Colony under permits. 22 have returned. 17 permits have expired and their holders are not entitled to return, while 97 permits still hold good, and a proportion of the holders may be expected to re-enter the Colony in due course.

Pretoria Wash-houses

Restriction on Indian Laundrymen Removed

At a meeting of the Pretoria Town Council, held on the 3rd instant, the Health Committee, having reconsidered the question of admitting Indian laundrymen to the wash-houses and seeing no reason to depart from the recommendations submitted at the 153rd meeting of the Council, recommended as follows:—

1. That the following resolution passed at the 112th meeting of the Council held on the 1st August, 1907, be rescinded:—

"That the Indian laundrymen using the Municipal wash-houses be given notice that from and after the 31st December, 1907, they will not be allowed to use the Municipal wash-houses, but must provide a proper water supply and washing accommodation at their own laundries; otherwise laundry licences will not be issued to them."

2. That the following resolution passed at an extraordinary meeting of the Council held on the 25th May, 1908, be rescinded:—

"That all laundrymen be excluded from the Municipal wash-houses."

3. That in future all coloured persons irrespective of nationality be permitted to use the municipal wash-houses.

4. That instructions be issued to the caretaker of the wash-houses to exercise the strictest supervision to prevent waste of water.

The recommendations were adopted. —*Pretoria News.*

though not to the same extent as in Japan.

Foreign Relations

It remains only to discuss the ultimate bearing of the position here developed upon the question of foreign relations. The first point to appreciate is that indigenous nationalism, or the development of national ideals, enjoys no divine right, but depends in the last resort upon the power of self-defence. States not under the same flag are under no obligation to make sacrifices for each other's national ideals. But the Nation-States allied under the British flag are morally, if not constitutionally, bound to support any one of their own number, or of their Dependencies, whose national interests are threatened by a foreign Power, without reference to the interests of that Power. From this standpoint it was not inconsistent—though it may have been unwise—for the Empire to demand more for the British Indians from the Transvaal Republic than would be compatible, after annexation, with the national intention of British South Africa.

To take another example, it is difficult to see how the Asiatic Powers can be expected to admit the right of the Australians to reserve from Asiatic settlement the vast northern territory which they have not succeeded in peopling themselves, and which is climatically more attractive to Asiatics. But the Commonwealth, realising the international weakness of its position, has now plainly resolved to provide the necessary sanction of its white Australia policy by so developing its power of self-defence that its alliance would be valuable to other Powers actuated by a similar national ideal.

The Education Test

Assuming the duty of the Empire to protect the Nation-States up to the limit of its capacity for resistance, is there any better way of restricting Asiatic immigration than that of the Natal Act? This system has the merit not only of universal application, but also of elasticity. By varying the nature of the "education test," and the amount of discretion given to the officer, the Natal principle may be worked so as to restrict either prohibitively or in moderation. It is easy to insert clauses exempting the better class of students, travellers, etc. The objection to the Act that it is "slim" instead of straightforward appeals forcibly to many of us, but is an objection, after all, to the recognised methods of international diplomacy. If the peace of the world, or even international politeness, requires that in public we should "save the face" of our friends, surely we can make this sacrifice of our simpler instincts. In order to attain Imperial uniformity on this basis, legislation of the Natal type would have to be enacted not only by Canada, but also by the

... interests take precedence of the common Imperial interest.

(3) The recent acquiescence by our present Government in the restrictive policy of the Transvaal, indicating a conversion to the above Imperial theory of that body of English opinion which formerly was most hostile to it, at least in so far as the question of Asiatic immigration was involved.

Assuming this theory of the Imperial purpose, it follows that Imperial citizenship cannot confer any rights inconsistent with it, e.g., the right of any citizen to settle in any State where his presence would be injurious to its national civilisation. Obviously, the mere fact of the British flag does not alter the social or economic consequences of Asiatic immigration, and therefore even the claim of resident Asiatics to equal treatment can only be admitted when their numbers are so small that their influence is negligible.

Studying the course of legislation, you will find that British subjects have been exempted from restrictions only in cases where the main danger was confined to the influx of foreign Asiatics. In the Pacific Zone the Asiatics are, or may become, a diminishing and negligible quantity, because their failure to bring their women-kind precludes a natural increase, while the immigration laws ought to prevent fresh arrivals. In

United Kingdom, where the principle of regulating alien immigration has it may be noted, already been admitted in the Statute-book.

If complete restriction can really be arranged by mutual consent, again so much the better. But prudence suggests, and the Canadian experience has shown, that even if restriction can be effected by consent, it is unwise for any nation to surrender its sovereign right of controlling immigration. The United States, for example, seek to arrange restriction by diplomatic methods: but as the appendix shows, they have never bartered away the sovereign right of enacting, and trying to enforce, restrictive immigration laws. In theory, absolute reciprocity of treatment ought to satisfy both parties. But the difficulty is that in practice the Asiatic Powers do not desire to restrict European immigration—which mainly consists in money-spending travellers of the upper class. While the Anglo-Saxon countries do desire to restrict Asiatic immigration, because it comes mainly from the lowest social level, takes money instead of giving it, and by its tendency to become permanent creates an insoluble social problem.

But, after all, it seems easy to exaggerate the probable antagonism of the Asiatic Powers. The principle of restriction is not unintelligible to them. Has not the Chinese wall passed into a proverb, and does not Japan, even now, exclude Chinese labourers and restrict the right of Europeans to hold land? Surely, friendly commercial relations with the Anglo-Saxon peoples will not lightly be sacrificed to a sentimental, or even a material grievance arising from the adoption by them of an Oriental principle. Looking ahead, I see no reason why the purpose of the Empire, as defined above, should not come to be fully expressed in Imperial organisation and Imperial policy.—*Transvaal Leader*.

MARITZBURG TAMIL SCHOOL. The Joint Secretaries of the Hindu Young Men's Association, Maritzburg, beg to thank the numerous friends and sympathisers in Durban for their generous donation given in aid of the H.Y.M.A. Tamil School. The total amount received during the recent collections amounts to £50 15s. 9d.

PORT ELIZABETH MEETING. We have received, to late for publication in this issue, a report of the proceeding of a meeting, held under the auspices of the Port Elizabeth British Indian Association, on Sunday last. Mr. Polak's appeal for funds wherewith to carry on the Transvaal passive resistance campaign was quickly responded to, and, in a few minutes, nearly £30 was subscribed, with a promise of more to come. A full report of this meeting will appear in our next issue.

Coloured People and the Vote

Capetown, 2nd June.

A few days ago F. W. Bell wrote to the *Cape Times* contrasting the present attitude of the Archbishop of Capetown on the native question, as illustrated in his letter to the National Convention at Bloemfontein and his attitude a few years ago, when his Grace declared that the native vote was a curse rather than a blessing to the native people.

The Archbishop now writes to the *Cape Times*:—"I believe it is true that of the native people with whom I have come into contact during the last 18 years very few, comparatively speaking, are qualified for the franchise; but this is a very different thing to saying they never will be. The draft Act of the Constitution seems to shut its door in the face of the native people, not only for the present, but for the future. It is this attitude against which I particularly desired to protest in the letter addressed to the National Convention. The letter addressed to the National Convention referred also to the restrictions placed in the draft Act on coloured people. Of these a very large number should be placed, in my opinion, in a very different category to the great majority of native people as they are at present."—*Transvaal Leader*.

Mr. Polak's Article in "The State"

Mr. H. S. L. Polak contributes the following article to *The State* for June:—

In replying to Mr. Duncan's moderate article on the above subject, appearing in the February issue of *The State*, I propose to deal chiefly with the principles involved rather than with side issues.

Calling attention, however, in passing, to one or two questions of detail, it is noteworthy that, contrary to the impression conveyed by Mr. Duncan, Law 3 of 1885, whilst requiring every Asiatic entering the republic for purposes of trade and for similar purposes to be registered, certainly imposed no restrictions upon Asiatic immigration. Every Asiatic could enter the Transvaal at will, but if he came to pursue a commercial calling he was required to pay a registration fee of £25 (afterwards reduced to £3) once only, and thereafter was a free man. The document of registration was a mere official receipt for the amount paid, and in no way identified, nor, probably was it intended to identify, the holder. Asiatic immigration was, in fact, quite free until after the war, when the Peace Preservation Ordinance, of general application, was, as Mr. Duncan admits, administratively enforced principally against Asiatics. Mr. Duncan here shows that, even so far back as 1902 and 1903, the policy of the Government was exactly that urged by the British Indians to-day—no legal, but permissive administrative differentiation. And Mr. Duncan does not state that the restriction as to the entry of only pre-war resident Asiatics was one adopted with the tacit consent of at least the Indian community. Had the latter refused to accept it the ordinance must, *pro tanto*, necessarily have proved inoperative. Nor was there, as Mr. Duncan assumes, any considerable influx of Asiatics who were not pre-war residents. Apart altogether from the natural movement within the Colony of those already resident there, no proper account has ever been taken of the return of many of the 15,000 Asiatics who were here before the war, including the minor children of a large number of them. Then, too, Mr. Duncan neglects to take into consideration the migration caused by the burning of the old Indian Location in Johannesburg, in 1904, which held a very large Indian population that spread itself all over the country, in places where many of the Indians had never been before. In regard to towns like Potchefstroom, too, it was shown in 1905, when the anti-Asiatic agitation was coming to a head, that the number of Indian stores was actually less than before the war. And, as showing that there was no increase, but rather a decrease, of the Asiatic population, even on the census figures of 1904, apart altogether

from the permit figures of 1906, there were no more than 9,000 applications for registration from Indians and Chinese alike during voluntary registration, and thereafter until November last, when it was estimated by Mr. Chamney himself that there were not more than 500 non-applicants remaining in the Transvaal.

Mr. Duncan is wise not to lay too much emphasis upon the finger-print controversy. The mere giving of finger-prints was never the main difficulty with the bulk of the Asiatics. It was the element of compulsion throughout the Asiatic Law Amendment Act, of which the giving of finger-prints was the index, which the Asiatics objected. They objected strongly to what they termed the element of criminality in the new Act, pre-supposing as it did the dishonesty of a whole community. It was afterwards shown, by no less an authority than the Secretary of State for the Colonies himself, that the Indian contention as to compulsory finger-prints was correct, that they were required in India only from criminals, and that the Transvaal Government was wrong in denying it and alleging otherwise, as Mr. Smuts did.

I would here diverge for a moment in order to comment upon an extraordinary *lacuna* in Mr. Duncan's narrative. He altogether omits to mention the vital fact that, in 1903, at Lord Milner's suggestion, and *quite voluntarily*, the whole Asiatic community re-registered, and of their own accord gave complete means of identification, including the right thumb-print, which had not hitherto been required. I would add that, even then, the thumb-print would never have been given but for the urgent pleading with his countrymen of Mr. Gandhi, who, as usual, set the example to them, and was the first to whom the new certificate was issued. So successful was this method of identification that it is mainly on the basis of the production of the documents then issued that all registration has since been granted or refused. Registration to-day has proved successful only because of the *bona fides* of the Asiatics shown in 1903 and since, and re-identification would have been impossible even to-day but for their voluntary act performed six years ago. I would, before leaving this point, quote the following from an address by Lord Milner at the time (It contains another of those promises that have been broken even in the ear, and whose breaking has done much to undermine Indian belief in British honour and fairplay): "Once on the register their position is established and no further registration is necessary, nor is a fresh permit required. That registration gives you a right to be here and a right to come and go."

I now come to the two main issues raised by the Asiatics, all else being mere matters of administrative detail.

The first is the repeal of the Asiatic

Law Amendment Act, No. 2 of 1907. The second is the retention of the legal right of entry, as free men, of those Asiatics who can pass the tests required by the Immigrants' Restriction Act.

Repeal is asked for on two grounds—first, because it has been the object of the passive resistance movement ever since it took material shape in July, 1907, and because it was the subject of an alleged promise by General Smuts; secondly, because it is useless, conflicts with later legislation designed to supersede it, and is utterly unworkable.

I need not labour the point that repeal of Act 2 of 1907 was the main objective of the passive resistance movement. It is an historic fact, and is on record in every document issued by the authority of the Asiatics themselves. As to the allegation of a promise made by General Smuts to repeal the Act, there is no doubt, to my mind, that voluntary re-registration was only undertaken by the Asiatic community on the understanding that the Act would be repealed. In his analysis of the subject Mr. Duncan unfortunately ignores the whole of the interesting correspondence between Mr. Gandhi and Mr. Smuts, commencing with the letter from the former dated the 1st February, 1908, and ending with that of the 13th June last. It is very strange that, if General Smuts, at the interview of February 3rd, did not again promise repeal, Mr. Gandhi should, on the 22nd February, have sent him, at General Smuts' request, a draft Act, amending the Immigration Act in various particulars and thereby validating voluntary registration, the very first section of which suggested measure contained explicit repeal of the Asiatic Act, without drawing any repudiation from him, either at that time or for months afterwards. The Colonial Secretary, even had he not made such a promise, must have been fully aware that voluntary re-registration was then proceeding under the impression that repeal was promised. Then again, there is General Smuts' own speech at Richmond, on February 5th, read together with the prisoner's letter, written, not spontaneously, but through the intervention of a friend of both sides, then in the counsels of General Smuts, from which it is evident that repeal itself was not waived, but only *repeal prior to voluntary re-registration*—a vastly different thing. There is, too, the draft *Gazette* notice brought to Mr. Gandhi by Mr. Chamney when the former was lying in a dangerous condition at Rev. J. J. Doke's house, after the brutal assault upon him by some of his compatriots who objected to his "betrayal" of them to the Government by being the first to apply for a certificate of re-registration, a year ago. That notice, Mr. Gandhi alleges, contained a specific promise to repeal the Act upon the satisfactory completion of voluntary

re-registration. It was framed to allay the excitement that had been occasioned by the assault upon him, and was withheld from publication at Mr. Chamney's own suggestion and with Mr. Gandhi's consent, because the excitement had been allayed by the efforts of the Asiatic leaders, who were then, as they have always been, when properly approached, anxious to help the Government. Neither Mr. Smuts nor Mr. Chamney has denied the existence of the notice, and it has never been produced.

Apart altogether from this, however, Mr. Smuts himself actually drafted a measure to amend the Immigration Act in June, 1908, and asked Mr. Gandhi's acceptance of it. It contained a clause repealing the Asiatic Act, but included other provisions which Mr. Gandhi regarded as a breach of the spirit of the compromise of the previous January. Instead of introducing the Bill into Parliament, in spite of Mr. Gandhi's opposition, as he did subsequently with the Validation Act that is now on the Statute-Book, General Smuts drafted another Bill, entirely opposed to the terms of the original compact, and which clearly indicated that he was glad of an opportunity not to repeal the old, unworkable Act. Of the four objections raised to the Bill three were subsequently upheld in the Validation Act, No. 36 of 1908.

(To be Continued)

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

FURTHER ARRESTS. Mr. Aswat's store has been responsible for three more arrests this week. On Monday, Manager Chokalingam Moodalay was consigned to the local prison for three months with hard labour, charged with trading licenceless. A like fate befell his successor, Mr. Fakira Bhikha, the next day. And, on Wednesday, Mr. Vassan Pema, Manager No. 14, joined the others. At Pretoria, on Tuesday, Mr. Coopmansy Naidoo went to prison for seven days with hard labour, for hawking without a licence, he refusing to pay the alternative fine of £5 that was imposed.

MORE RELEASES. Mr. Mahomed Mamaji Patel has been discharged from Volksrust Gaol on account of ill-health. Mr. Mahomed Amod Bhaba of Standerton, having completed his term of imprisonment, was discharged, on Monday last, from Houtpoort prison. He was met at the prison-gates by Mr. Bhayat's carriage, which conveyed him to Mr. Bhayat's residence, where he was entertained. On Thursday, a number of prisoners, members of the Committee of the British Indian Association are due to

be released from the Johannesburg prisons, after having served a term of three months for the usual offence of failing to produce a registration certificate. They are Messrs. E. S. Coovadia, M. P. Fancy, Ahmed Halim, Kazik Noorbhai, Suliman Casmat, Vallabhram Chinabhai, Narayansamy Naidoo and Nayanah Francis. Arrangements are being made to give them a fitting welcome. Mr. A. M. Bhayat of Heidelberg is due to be discharged from the Houtpoort Prison on the 12th, and Mr. Imam Abdul Cadir Bawazeer, the Chairman of the Hamidha Islamic Society, from the Johannesburg Fort, on the 15th.

SUPPORT FROM BULAWAYO. The British Indian Association has just received a letter from Bulawayo, telling of a meeting that was held there recently in connection with the Transvaal controversy. Over £20 was collected at the time in aid of the passive resistance funds, and further collections are taking place.

Proposed Universal Races Congress

The following notice is being circulated by the Secretary of the International Union of Ethical Societies:—

It is proposed, if found practicable, to hold a Universal Races Congress (dealing with the relations between the European and the non-European races) in London, about October 1910. The Congress sittings are to last for four days, and the Congress languages are to be English, German and French—allowing, however, for other languages. The papers are not to exceed 3,000 words, and are to appear, collected in book form, about a month before the Congress opens. Eminent representatives of the more important races, as well as all governments and the various schools of thought, will be invited to take part in the Congress. No resolutions, except of a business character, will be submitted. It is hoped that governments, associations, scholars and politicians will especially support the Congress.

The following is the Programme suggested for the eight Sessions:

- (1-2) Present Political Aspirations and Intellectual and Moral Standing of non-European Races (heredity, geographical environment, political constitution, customs and education).
- (3) The General effect on Races of Exchange of Ideas, Inventions, Goods and Inhabitants (the postal system, missions, travelling, inter-marriage, the press, banking, treaties, Hague Conference and tribunal).
- (4) Economic Relations of Races (migration, army, industry, opening of countries, investment, etc.).

- (5) The Relative Effects of Free Government, Subjection, and Friendly Contact of Races.
- (6-7) The Modern Conscience and the Relations between European and non-European Races.
- (8) Encouragement of Friendly Relations and Co-operation, and establishment of a Race Bureau.

It is proposed to hold in connection with the Congress an Exhibition of books, documents, portraits, pictures, diagrams &c., bearing on the subject before the Congress; also to arrange for a public demonstration. The proposed membership fee is One Guinea.

So soon as the preliminary inquiries are completed, which is expected to be by the end of April of this year, attempts will be made to get together a large international and a small London Executive, and seek for a President and Vice-Presidents.

All the above proposals are merely suggestions, and are open to revision. Indeed, it is of the greatest importance to subject this document to careful revision in all its parts. My Committee would be particularly grateful for criticisms and suggestions, and I should be glad to call for the purpose of discussing the scheme with you. The present sketch is the result of the co-operation of a number of persons interested in the subject of holding such a Congress.

My Union initiated the First International Moral Education Congress (to which twenty-two governments sent representatives), and is prepared to take the preliminary steps in connection with the Congress here proposed.

STANGER INDIAN SCHOOL. In the monthly report of the Superintendent of Education, Mr. Mudie says: The Indians in Stanger have subscribed the sum of £20 18s. 6d. towards reducing the debt on the Government aided Indian School. This is a noteworthy exception to the meagre financial support usually given by Indians to their schools.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Immigration at the Cape ...	253
Transvaal Deportations ...	253
Mr. Moonik's Charges ...	253
Pretoria Landrymen ...	254
That Education Test ...	254
Lord Sanderson's Committee ...	251
OTHER ARTICLES:—	
Imperial Parliament ...	254
A Lesson from the Transvaal ...	255
Transvaal Parliament ...	255
Cape Immigration ...	256
Pretoria Wash-houses ...	256
Asiatic Immigration and Imperial Citizenship ...	257
The Ethics of Passive Resistance ...	258
Coloured People and the Year ...	258
Mr. Toole's Article in "The Star" ...	259
Notes on the Transvaal Struggle ...	260
Proposed Universal Races Congress ...	260

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૧૨ મી જુન ૧૯૦૯.

અંક ૨૪.

અઠવાડિક પંચાંગ.

શ્રીરત્ન-તા. ૧૨ મી જુનથી, તા. ૧૮ મી

જુન સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૯.

હિંદુ-ગ્રેક વદ ૯ થી અવધ સુદ ૧

સુધી. સંવત ૧૯૬૫

મુસલમાન-તા. ૨૨ મી જમદીઉત્તર અવધથી

૨૮ મી જમદીઉત્તર અવધ સુધી, ૧૩૨૭

હિજરી.

વાર.	શ્રીરત્ન વાર.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી શબ્દ.	મુસલમાન ક. મી.	અવધ ક. મી.
શનિ.	૧૨	૯	૨૨	૩	૧	૪૮
રવિ.	૧૩	૧૦	૨૩	૪	૧	૪૯
સોમ.	૧૪	૧૧	૨૪	૫	૧	૪૯
મંગ.	૧૫	૧૨	૨૫	૬	૧	૪૯
બુધ.	૧૬	૧૩	૨૬	૭	૧	૪૦
ગુરુ.	૧૭	૩૦	૨૭	૮	૧	૪૦
શુક્ર.	૧૮	૧	૨૮	૯	૧	૪૦

અનુક્રમણિકા.

કેટલાક વિચારો ...	૩૭૧
કેપમાં હિંદી
યુનીયન પારલામેન્ટ પહેલાં શું કરશે ?	...
બેલાન્સ-અરગનો ખજાનું ...	૩૭૨
કેપના ઇમીગ્રેશન ખાતાનો રિપોર્ટ ...	૩૭૩
નાતાલ અને યુનીયન ...	૩૭૪
ટ્રાંસવાલની લડતને લગતી હિંદી છાપા	...
માં ચરચા ...	૩૭૫
હિંદમાં અસંતિ ...	૩૭૭
ગેરીબાલ્ડી ...	૩૭૮
બીકીસ રાજનો હિંદી મંદિર શું અર્થ છે ?	૩૭૯
ટેલાગ્રાફને ઇંગ્લેન્ડના કાર્બનરી.
ગ્રી. તેજસ્વી. ...	૩૮૦
વડી પારલામેન્ટમાં હિંદી ...	૩૮૧
નાદારી કારણની નોંધણી વગેરે
કોલોનીઓમાં હિંદી ઇમીગ્રેશન
આશુ વરતમાન ...	૩૮૨
રહેલન બોરા
ગેલીને લગતી ખબરો ...	૩૮૩
બેડીઆ મદદેસા ફંડ
પરચુરણ વરચા ...	૩૮૪
લકન ક્રિમે હિંદી
વિશિષ્ટ વિચાર
હિંદુસ્તાનના અગ્રણી ...	૩૮૫

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૧૨ મી જુન, ૧૯૦૯.

કેટલાક વિચારો.

સત્યાગ્રહનો અર્થ તો ગમે ત્યારે આવશે. પણ તે દરમિયાન હિંદી કોમે ને લાભ લીધો છે અને રમ ચાખ્યો છે તેના કાબજા વગર દલીલો અને નીતિ આપીએ છીએ તે દરેક હિંદીએ વિચારના જેવા છે.

- (૧). રોડેસીઆનો કાયદો હુલો.
- (૨). તે કાયદો ૨૬ કરવાનું કારણ યોગ્ય રિતે લોડ કરીયુ આપે છે કે ટ્રાંસવાલમાં સત્યાગ્રહની લડત ચાલે છે તે છે.
- (૩). તેજ લખાણમાં લોડ કરીયુ જણાવે છે કે ટ્રાંસવાલનો કાયદો કયુલ કોર્ટ તે કંઈ વડી સરકારને મંજૂર નથી.
- (૪). નવી નીકેટલી ન્યુ લુકમાં લોડ કરીયુએ હિંદીની બન્ને માગણીને કમુલ કરવાની લાગભાવ કરી છે.
- (૫). ટ્રાંસવાલની સરકારે જરાયમાં નહીં આપીએ એમ નથી કહ્યું પણ યોગ્ય કહ્યું છે કે સત્યાગ્રહ ધણે લાગે પુરી થયું છે ને બે લોડ કરીયુ યોગ્યે તો બાઈના હિંદી પણ પડી જાયશે. (આ નો યોગો અર્થ એ છે કે બે સત્યાગ્રહ ધણા હિંદીએ ચાલુજ રાખ્યું હવે તે આપણી માગણી કપરની રહીકારક હોત.)
- (૬). ધણા બોરા ને હિંદીને ઓળખ તાજ નહીં તે આજે ઓળખતા થઈ થયા છે એટલુંજ નહીં પણ આપણે સાર કામ કરતા થઈ ગયા છે.

આ દરેક કાબજા ઉપરથી અનેક વિચારો વડી રહે છે. તેનો અમે કોઈ વેળા વિશેષ ખ્યાલ અમારા લંચનારને આપશું. પણ દરમિયાન તે કાબજાએ કપરથી ધણા હિંદી ખ્યાલ કરી નવું રૂર મહારી એવી અને ઉમેદ રાખીએ છીએ. છતાં આપણા હાથમાં છે એ તો યોગ્ય જણાઈ આવે છે. છતાં ધણા હિંદી કેમ કાયદે થઈ ગયા છે ને બે બે કાબજા થઈ ગયા.

કેપમાં હિંદી.

કેપના હિંદી સુતા છે. ઇમીગ્રેશન ૧૧ અમલદાર બને છે. કેપનો ઇમીગ્રેશન રિપોર્ટ દરેક કેપના હિંદીએ લંચના તથા વિચારવા લાયક છે. તેમાંથી આ જગ્યા એ અમે માત્ર બે વાત ઉપર બાર મુકવા માગીએ છીએ. મી. કઝીનસ (વડો અમલદાર) કહે છે કે ધણા હિંદી પારકા છેકરને પોતાના કરી લાવે છે અને ઉમર ઓરી આપે છે. આમ હોવાથી મી. કઝીનસ સુચવે છે કે કાયદામાં ફેરફાર કરી એમ કરવું જોઈએ કે દરેક હિંદી હિંદુસ્તાનથી છેકરની ઉમર આવત તેમજ છેકરો તેનો છે એવું સરનીરીકટ (સરકારી) લાવે. આ બન્ને બાબત એક બીજાની સાથે કારણ અને તેના ફળની જેમ સંબંધ ધરાવે છે. કેટલાક હિંદી ઉપર પ્રભાવે ખેડાઈ કરે છે તેથી મી. કઝીનસ નવી સુચના કરે છે. જ્યાં સુધી આપણે બુદ્ધિયુ કરશું ત્યાં સુધી આપણે હેરાન થવુંજ જોશે. કાયદાનો છુપો ભાગ કરવો તે હમેશાં નુકસાનકારક છે. જ્યારે અમુક કાયદો પસંદ ન આવે ત્યારે તેનો આપણમાં હિંમત હોય તો ખુશી રિતે લાગ કરવો એ કાયદાકારક છે. ક્યારે એવો ભાગ કરવો તે જાણવું જોઈએ. કેપના હિંદીએ બહુ સાવચેતી રાખવાની છે. તે એક તો આપણામાં બુદ્ધિયુ હોય તો તે દુર કરવાની અને બીજી સરકારને આજીવન લખવાની કે મી. કઝીનસની સુચના બરેબર નથી. આ ઉપરાંત એ રિપોર્ટમાં ને દલીલ છે તે અમે બીજી જગ્યાએ આપીશું.

યુનીયન પારલામેન્ટ પહેલાં શું કરશે ?

‘મરકયુરી’માં ગ્રાસપ્થ ધમેલા એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે:—
‘પેટાઉનનું’ ‘ધી કેપ’ પત્ર પ્રાઈટ એક્ટ પર લીકા કરતાં જાણે છે કે યુનીયન પારલામેન્ટ પહેલાં કામ કરીને નાતાલમાં ગેરીબાલ્ડી મહાસાગરના અગ્રણીને જોઈએ.

અખરખમ

—0—

જેહાનનખમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

હાઉટપુરના જેહીની મુકાદત.

હૈડસખરગ આગળ હાઉટપુરની જેહ માં દોદી કેદીએ છે તેને મળવા મી. માંથી, મી. બાસ મીસીજ બાસ, તથા મી. શેખત ગમેલા. બધા જેહીઓની તખીયત બહુ સરસ જેવામાં આવી. અને હવે કેદકાક વખત ચર્ચા ત્યાંના અમલદારોની પરતબુક સરસ જેવામાં આવે છે.

મી. નાનાસાલ શાહ આ જેહમાં છે. મી. નાનાસાલ શાહે પોતાના સરડીરીફે નો ઉપયોગ ન કર્યો તેથી જ માસની જેહ મળી એ જેહ તેમની હીમત બતાવે છે તેમજ તેમનું જેહમાં પણ સરસ કામ છે. દરેકને પોતે રિય ચક પહેર છે. અને પોતેને બાજે જે કંઈ ખાવાનું આવે તેમાંથી બધાને ભાગ આપે છે. અમલદાર જેહીઓ નીકળ્યા છે તે કંઈ છે જેલા કેદીઓ નીકળેલા મી. મનજી નથુ બાદ, મી. ખીનચંદ શાહ તથા મી. પદ્મ કુમેર મી. નાનાસાલ શાહના એક મહેરે વખાણ કરે છે.

મી. બાલાત જે કે જેહમાં છે જતાં તેમની દુકાન તરફથી કેદીઓને મદદ મળ્યા કરે છે. ધણે બાગે જે કેદી છુટે છે તેને ગાદી લેવા ગાય છે. હું ધણે બાગે એ સખ્કો વાપરું છું કેમકે જ્યારે મી. મનજી, મી. ખીનચંદ, તથા મી. પદ્મ દુટવા ત્યારે તેને લેવાને ગાદી નહીં મળેલી. મી. મનજી અપવાસી હોવાથી તથા મી. ખીનચંદની તખીયત તાબુક હોવાથી તેમને હજુ જેહનું પડવું હતું. વળી તેમના જેહ-સખરગ આવવાનો તાર વખતસર નહીં મળવાથી તેમને રેહને લેવા પણ કોઈ નહીં જઈ શકેલું. આવી પ્રજાથી કોઈ સલાયદીને મહસવાતું કાઢવું નથી. એ પણ બોગવી છુટવાનું છે. શરત મુક હમેશાં ચલાવ કરશે.

મી. અસ્તાતની પુખી

મી. અસ્તાતે ડીપાલુક જેહમાં બહુ તક લીધે છે. તેમનું વળન લગભગ ત્રીસ રત્ન ધરી મળે છે તેમજે સલા મહ પુરો જાળવેલું જાય છે. જેહનો ખોરાક સિવાય ખીન ખોરાકને અડકતો

નથી. તેમને બીડીનું વ્યસન જગડે હતું પણ વધુ માસમાં એ દરેક બીડી નહીં પીધી. પોતાની દુકાન ત્રિં બેદરકાર રહી ફરી જેહ જવા તખવાર થઈ રહ્યા છે. મી. અસ્તાતની હકીકત લખતાં હું જેહ છું કે મી. ચખી નામ કુએ બીડી ચાહ તથા ફોરી સલાવને સારું હોય છે જેકે આ વધુ વરતુ રિના તેમને જેહમાં મળા પહેલાં એક ધરી પણ નહીં ચાલતું. વળી તેમજે લડત પુરી ન ચપ ત્યાં સુધી મુજ ન વખરવા તું પણ લીધું છે. આગ વીરલાઓ જેમમાં પડ્યા છે સાં લગી લડત ચાલ્યા જ કરશે ને જેરે જય મળશે.

આ ઉપરથી શીખામણ

મારી તખીમાં અલુ છે કે કેદકાક સલા ચકી કેદી જેહમાં બધેને ચોરી કરતાં શીખ્યા છે. પ્રથમ જાહેર ન મળે, અથવા બીજાને ન મળે એવી વસ્તુ ખાતા નહીં, તે હવે ખતાં શીખ્યા છે. હદિ તમ કુ ચપવતું કે પીવાતું વ્યસન તદ્દત તે પીતાં ને ચાવતાં શીખ્યા છે. આવા કેદીએ હરમાતું જોઈએ, અને મી. અસ વાન તથા મી. નાહકુને દાખલો લેમે વટે છે. જેમ કેમનું સત્યાચક વધશે તેમ વહેલો અત આપશે. જેમ ઘટશે તેમ મોડો અત આપશે એવો સિદ્ધિ દિસાય છે.

હુકમાર

હીંદુસ્તાન હુકમાર જે હીંદીઓને કરે છે તે બાબત સાંપતા ઉપમ લેવાનું શરૂ થયું છે. તે બાબત મી. આહલેકને ઉલા જોખાએ મોકલવામાં આપ્યા છે. તેમને ઉલાઓએ પોતા ફોદી મદદ કરશે એવી કુમેદ શણું છું. બીજી તખીરી સરકાર સાથે લખાણ ચલુ છે. મી. નરેશમ કાળીદાસ જેને દેશપરતો દુકમ થયો હતો તેને છોડી મુક્યા છે ને તે જેહા-સખરગ મળ કરે છે. જતાં દેશતર કરે તેમાં પણ આપણને કામ કરવાનું કાઢવું નથી. દેશ જે કહે તે હીંમતવાળા માણસ દેશ માં પણ કમડો ચલાવી શકે છે. સત્યા મહી જતાં જે દેશનિકાલ થયા છે અને થશે તેની સારવાર કરવા દેશમાં તાર મોકલવામાં આપ્યા છે. વળી મી. સેમા બાંધ પહેલ જે હમણાં જેહમાંથી નિકળ્યા છે અને કામ પ્રસંગે દેશ ગયા છે તેજે આ બાબત મુખ્યમાં સંપૂર્ણ મહે તત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે.

પ્રીટારાઆના હીંદી ચોખી

પ્રીટારીઆ દાદા હાઉટીયાનો દેશ પ્રીટારીની હાઉટીયાની લાવામણથી નીચેના

દાદા હાઉટીયાને ખાસ ક્યા દતા.

(૧) હીંદી જેહીને મ્યુનીસીપલ વેચ હાઉસમાં વાપરવા દેવામાં આવશે નહીં. પણ તેમજે પાછીમાટે પોતાના જેહી ખાનમાં ખાનગી જેહવણ કરવી એવા હરાવ ૧૯૦૮ના આગરમાં કરવામાં આવ્યો હતો તે રદ કરવો.

(૨) બધા જેહીને મ્યુનીસીપલ વેચ હાઉસમાં પોતાં અટકાવવા એવા હરાવ ૧૯૦૮ ના મે માસમાં કરવામાં આવ્યો હતો તે રદ કરવો.

(૩) હવેથી બધા કલરડ લેકાને તેમની જાતના તકાવત વખર મ્યુનીસીપલ વેચ હાઉસ વાપરવા દેવા.

(૪) વેચ હાઉસની દેખરેખ રાખનાર, ને જલમણ કરવી કે પાછી વિનાકારણ ન દેખાય તે માટે સખત કાળજી રાખવી.

માંદગીથી છુટ્યા

મી. લાયાતની દુકાનના મી. મહમદ મમુજી પોલ જે વેકસરસ્ટની જેહમાં હતા તેને માંદગીને લીધે સરકારે છોડી મુક્યા છે એવા ખબર મળ્યા છે.

મી. સહુમદ અહુમદ લાલા

રડાઉરતવાળા જે હાઉટપુરની જેહમાં હતા તે મે શનીવારે છુટ્યા તેને લેવા મી. બાલાતની ગાદી ચક હતી. અને મી. બાલાતને ત્યાં તેમની બરદાસ કરવા માં આવી હતી. હું જેમેદ રાણું છું કે મી. જાલા ફરી જેહમાં જવા તખવાર રહેશે.

મી. લાયાત

પોતે આ અક જહાર પડવાની તારિખે એટલે ૧૨ મીએ છુટશે. એમ ધારવામાં આવે છે કે મી. બાલાતના છુટવા બાદ હૈડસખરગના બીજા કેદકાક હીંદી જેહ જવા તખવાર ચલાના છે.

ફરજી, કણખી રિગેરે

કેદકાક ફરજી, કણખી રિગેરેને પકડવા માં આપ્યા છે. તેઓ બધા સત્યાચકી જેવામાં નથી આવતા. કેદકાકે નવા કાયદાતમે અરજી કરેલી છે. એમાંના લખાક દેશતર ચલાને લાવક હોય એમ પણ જણાય છે. આવા હીંદી જે સત્યા શુદ્ધ અખલાર કરે તો તેઓને તેમજ કામને લાભ ચલાનો સલાવ છે. તેઓને તેમ કરવાથી દેશપાર ચલાને વખત પણ ન આવે. ધણા હીંદી જેહ જવા માગે તો જઈ શકે છે. મી. અસ્તાતના રોટર વાટે તો હમેશાં એક હીંદીનો ભોગ અપાય છે. એટલે તે ગાદી સચવીને પણ હીંદી જેહ લેવાની શકે છે. આજ લખી ધણે બાગે તામીલ બહુદેવેજ બધા છે.

બીજા હોદ્દાને આ દરમિયાન વપતારી વાત છે. એટલે જો દરજ્જા, કચુબી વીગેરે જે હોદ્દા ઉપર વાઢણ હોય તે જો કેટલાં જેસી નમ્બર તે એક પાંચ દો કાજ થાય છે. આમાં પણ એટલું તો માદ રાખવું જોઈએ કે તે હોદ્દાઓ દરંસવાલમાં રહેવા નો હક ધરાવનાર હોવા જોઈએ. આ વિચારો ઉ.ર વાંચનાર ધ્યાન રહે એવી ઉમેદ રાખું છું.

કમીઠી સાહેબ

કમીઠી અન્ડલ મદર બાવાજીર જે ત્રીજી વખતને સાથે જેઠ જોમવી રહ્યા છે તેઓ સાહેબ ૧૫ મી તારીખે છુટશે. તેમના હોદ્દાને તેમના કમીઠીપણાને અને તેમની સેવાનો વિચાર કરનાર દરેક હોદ્દા તેમને માન આપવા જેલ આગળ તે હોદ્દાને પહેંચશે એવી આશા રાખું છું.

ગુરુવારે છુટશે

મેસરસ ઇ. એસ. કુવાડીઆ, એમ પી. ફેન્સી, અદમદ હલીમ, રમક તુરબાઇ સુલેમાન કાસમત, વસલરામ છીનાબાઇ, નારાયણસાગી નાદકુ અને નાપના કાન્સીસ આવતે ગુરુવારે છુટશે. તેમને થોડા આવકાર આપવાને જોડવાનું આમે છે. તેમને લેવાને ગુરુવારે સવારે સડુ બાઇઓ જેલ ઉપર હાજર થશે એમ હું ઉમેદ રાખું છું.

શ્રી. ઇ. કનરીકીએશન કમીટી

આ કમીટીની મીટીંગ હમીદીઆ ઇસ લામીક સોસાયટીના હોલમાં ગયે રવી વારે મળી હતી ઘણા હોદ્દા હાજર હતા. સ્ટાંડરટની મી. હાજી ઇસમાઇલ આમર, પ્રોટીરીઆથી મી. ખમીસા, ઝીરસ્ટથી મી. હાજી કાસમ, અને હરગરકહેરપથી મી. મહમદ હાજી આન્વા હતા. જોડા-સ ખરમના મહરથેમાં મી. અબ્દુલ મની મી. મલ મી. જોરજ જેઠરે, મી. દાદા બાઇ, મી. શાહબુદ્દીન વીગેરે હતા. આ કમીટી સત્યાગ્રહીને મદદ કરવા નીમાઇ છે. તેમાં જેઓ જેલ જવા વીગેરેમાં નથી બળી શક્યા તેઓ દાખલ થઇ શકે છે. મી. હાજી હમીદ પ્રમુખ છે. મી. જોરજ જોડરે આ સેક્રેટરી છે. મી. ગાંધી ખસુસ આમ ત્રણથી મીટીંગમાં હાજર હતા. મી. હાજી દમીએ શરૂ કરતાં ઘણું વિવેચન કર્યું. મી. હાજી હમીએ જણાવ્યું કે હવે બાબતમાં મી. ગાંધીએ સમાધાની વખતે ઉતાવળ કરેલ. જો તેમ નહીં કરત તો, અને જનરલ રમટસની પાસેથી ખતુ કાપાવી લેત તો, કામને આટલું દુઃખ સહન કરવું ન

પડત. એમ છતાં દરે આખો આ લડ તજ સંકેતવાની છે. હોદ્દા બાઇઓ જેલમાં તપ છે તેના છુટકારો કરવામાં મદદ કરવી એ ખધા હોદ્દાના કામ છે. જેઓ જેલ નથી જતા તેને કસેક લેગ કહેવા એ બરેબર નહીં મણી શકાય. આખો હમીદમણે ચાલવાનું છે. આ કમીટી જનરલ રમટસને અરજી કરશે. નાખર ૩૬ ના કાયદામાં મણી મીજ રહી ગઇ છે. ધણાના હક માથાં જાય છે. છેકરાઓને દુઃખ પડે છે. દરંસવાલમાં આવીને અરજી નથી થઇ શકતી. આંગળાં ખધાની પાસે માગે છે. આ બધી બાબત પણ દદ માગવાની છે. ખરેખર સત્યાગ્રહ તો માથ મીર આલમે જાગવું કહેવાય. તેણે પોતાની પરમીટીજ બતાવ વની ના પાડી અને આજે તે દેશપાર થઇને બેઠા છે. ઇ. આ. માં મણી વખત લખાણો અને રીપોર્ટ એકતરફી આવે છે તે હીક નહીં મણવ. મી. ખાંડેરીઆ જેવા માણસ બાગને હોમતો આપી પોતે જેલ જતાં હરી દડ આપી બેઠા, છતાં તેની ઉપર કાઢજ દીકા ઇ. આ. માં ન આવે એ દેખીતું જોરજાજમી છે. હુરેપ ડેપુટેશન મોકલવાની જરૂર છે એમ પણ હું માનું છું.

કમીટી નીમત બાગતનો દરાવ મી. હાજી વજર અમીએ રજુ કર્યો. રજુ કરતાં જણાવ્યું કે જેઓ જેલ ગયા ત્યાં અથવા જતા નથી તેઓ પણ કામને મદદ કરી શકે છે, એમ મી. ગાંધીએ સલાહ આપી તેથી આ મીટીંગ થએલી છે. આ હરાવને મી. માલીમ મહમદે ટેકા આપ્યો, અને તે સરવાલુમને પસાર થયો. બીજા દરાવ—કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને સત્યાગ્રહીની માગણી કબુલ કરવા ની અરજી કરવાનો મી. ઇસપ કાજલી અ.એ રજુ કર્યો. રજુ કરતાં તેમણે કહ્યું કે મેં માઈ સરટીરીકેટ બાબતુ છે પાછા નકમ લીધી નથી તેથી હું તો પુરો સત્યાગ્રહી મણુઈ એમ માનું છું. છતાં આ હરાવ પ્રમુખની પરવાનગીથી રજુ કરે છે. જો અમણી કબુલ ન થાય તો ખધા હોદ્દા પાછા જેલ જવા તબપાર થશે.

આ હરાવને મી. અન્ડલ મનીએ ટેકા આપ્યો. મી. હાજી વજર અમી તથા મી. અન્ડલ મનીએ જણાવ્યું કે સરકાર જો માગણી કબુલ ન કરે તો માણસો જેલ જશે તદા એ સત્યાગ્રહ ઉડી શકે. નથી. આપણું કામ તો જેલ જનારાને

ખતી રહે તેટલી મદદ કરવાનું છે. પછી મી. હમીદ મોટણે લંબાણ બાપણ કર્યું. મી. ગાંધીની અનેક જુગ બતાવી અને કેટલાક સવાલો પુછ્યા. મી. કાજલીઆ ને ત્યાં જે ટીપાર્સ મી ઉમરજી સાથેને આપવામાં આવી હતી તેમાં હોદ્દા અને મુસકમાન સાથે બેઠા તે જોડ પેતે ખુશહી બતાવી અને તેજુજ હોંડતાન માં થાય એમ ઇજાવું. પછી સ્ટાંડરટના મી. ઇસમાઇલ આમદે દુકામાં બાપણ કર્યું, અને ત્યાર બાદ મી. ખમીસા તથા મી. ઇસમાઇલ પટેલે પણ બાપણ કર્યા. મી. જોરજ જોડરેએ ઇમેજમાં હકી કત સંકળાવી. મી. ગાંધીએ દુકામાં જવામ આપ્યો અને કહ્યું કે જો આ કમીટી ખરા હોલથી કપાટાગંધ અને ઉત્તરોર કામ કરશે તો બેસક સત્યાગ્રહને મદદગાર થઇ પડશે.

કેપનાઇમોએશન ખાતાનો રિપોર્ટ

૧૯૦૮ ની સાલનો કેપ કમીએશન ખાતાનો રિપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. તેમાં થી હોદ્દાને લગતી બાબતો લાપક હકી કત અને નીચે આપીએ છીએ:—

પારલમેન્ટની છેલી બેઠક દરમિયાન લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલ અને હાઉસ ઓફ એસેમ્બલી તરફથી સીસેકેટ કમીટી નીમો કમીએશન કાયદાનો દારબાર કેમ ચાલે છે તે બાબત તપાસ કરવામાં આવી હતી લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલ તરફની કમીટી ૧૯૦૭ની બેઠક દરમિયાન નીમાઇ હતી, અને તે વખતે અધુરું રહેલું કામ આ સાલમાં બાગળ ચલાવવામાં આવ્યું હતું. અને તે આ સાલ પણ પુરું થયું નહતું. હાઉસ ઓફ એસેમ્બલી તરફથી નીમાએલ કમીટી જણે માત્ર એટલીઆ ટીકાની તકલીફની તપાસ કરી હતી તેણે તેનો રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો હતો. અને તેમાં એવી એક બાબત મણુ કરવામાં આવી હતી કે જે એટલીઆટીકા પેતાના સગીર ઉમરના છોકરાઓને પોતાની સાથે લાવે તેની ઉમર બાબત હોંડતાનના અમકદારો તરફથી તેઓ સરટીરીકેટ કાયદા કાયદો થયે જોઈએ. ખરી રીતે આવાં સરટીરીકેટ બનતાં સુધી દરેક વખતે બાજ વરોયો ચર્ચ મામલામાં આવે છે. પણ તે ખાસ કરીને કાંઈ ખડુ ઉપયોગી થઈ પડેલાં હોય એવું જણાવું નથી. હાલમાં એક બાબતુ ફર્મ આપવામાં આવે છે અને તેમાં ત

થાઓ, નહીં તો પાપમાલ થઈ જશે." એક લખાણમાં યુનીયન તણ દેવાથી કેટલી સળંગો ભાગવવી પડશે તે ગણવી હતી.

એક કારતુનમાં એક મોટી રટીમરને ચીતરવામાં આવી હતી, ને તેને યુનીયન નું નામ આપ્યું હતું. તેની પાસે ટુંક વાલ કેપ અને ઓરેન્જ રીબર એ નામ ના ત્રણ નાના મહત્વા પડ્યા હતા. તે મહત્વાવાળાઓ 'યુનીયન' રટીમરમાં મડી ગયા હતા, અને દુરથી નાતાલ નામનો મહત્વે આવતો હતો તેને રટી મરની નજીક આવવા દેવા આપવા કોઈક વાટ ભેદ રહ્યા હોય એવું બતાવવામાં આવ્યું હતું. નાતાલ નામના મહત્વામાં એક જણ હાથ ઉંચે કરી કાંપું નમવી એવું કહેતો ચિતરેલ કે જરા સજુર કરો, હમણાં આવી પહોંચીએ છીએ.

કેટલાક લખાણ બીજા રૂપમાં આકર પક બતાવવામાં આવ્યાં હતાં. "મહાભ માટે સોંપું રહેજ કરવું હોય તો" એમ કહી બીજી લીટીમાં કહેલ કે "યુનીયન માં બજો" રહેજે કામદારોને જણાવેલું કે "તમારે વધારે મોટા પ્રમાણે જોઈએ છીએ? તો યુનીયનને વોટ આપી રહેજે નો ટ્રાશીક વધારો." એક પાનામાં વિરુદ્ધ પક્ષવાળાની ફલીલનો રટીઓ આપતાં આંકડાઓ આપીને બતાવેલું કે "યુનીયનમાં નહીં બજો તો તમારી વાર સીક આવક પા. ૨-૧૦-૦ રહેશે. તે ઉપર તમે નહીં નથી ચો. માટે યુનીયનમાં બજો." "આલ્યા આવો યુનીયનવાળાઓ" એમ કહી એક પાનામાં જણાવેલું કે "અમારી કમીટીમાં બજો ને તમારું નામ નોંધાવવાથી બરિબ્બની ઓસાદ માટે તમારું નામ ચાદગાર કરી શકશે."

"નાતલ કેટલું વધ્યું છે" એવા મથળાતળેના ચિત્રમાં દરિયાનાં ઉછળતાં મોજાં ચિત્રમાં હતાં, ને તેમાં કુખી જતી સ્થિતિમાં માંડમાંડ મથું છે એ રાખીને ધ્રુવનો નાતાલીઅનને ચિતરવામાં આવ્યો હતો. ને ચિત્રની નીચે લખ્યું હતું કે "યુનીયન વગર આપણે આ દશમાંથી કેવી રીતે ઉતરી શકશું?"

બુધવારની રાત્રે યુનીયન પક્ષવાળાઓ તરફથી કરાવેલ ટાઉન મારેન્સમાં એક જગી મીટીંગ કરવામાં આવી હતી, જે વખતે એક વિમેરે હાજર રાખી હજારો મોરો મીટીંગમાં જમા થયેલી આકરેષ બુધવારે મોકલેલ કવવામાં આવી હતી.

નાતાલના વોટરોને કેપના પ્રધાન મી. મેરીમેને ચુદ્ધીને દિવસે એવો સંદેશ મોકલ્યો હતો કે—તમને હોદ્દા હમણાં અને એવી આશા બતાવવાની હિમત કરું કે નાતાલ બીજા કોલોનીઓની જોડમાં આવીને ઉભું રહેશે. અને દક્ષિણ આફ્રિકાનું બરિબ્બ બડવાના મહાન કાર્ય માટે પોતાનો ઉત્સાહ અને પરક્રમ કપાયેજમાં લેશે.

જનરલ બોયએ એવો સંદેશ મોકલ્યો હતો કે—ડરબનની માસ મીટીંગને કહેજે કે ટરાંસવાલના બેમિ અંતઃકરણ પુરવક હમણે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા એકત્ર ધરાયી જે લાભો થવાના છે તેમાં અમારા નાતાલના લાભબંધ કોલોનીયો પશુ બાગીદાર થાય. જો દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા કોલોનીયુ યુનિયન સપાટા બંધ થાય તો અમને ખાતરી છે કે ટરાંસવાલમાં જે આબાદી જણાવા લાગી છે તે વધે. તેથી હું આશા રાખું છું કે મારી જન્મબુમિના મુલક તરીકે જે નાનકડું કોલોની મને વદાણ થઈ પડ્યું છે તે આવતી કાલે બહાર પડશે અને ભેટના વોટ આપી બહાર પડશે કે તેઓ કોંગ્રા રાજના એક મુખ્ય ભાગમાં બાગીદાર થવાને હુતેબર છે.

ઓરેન્જરીવર કોલોનીના પ્રધાન મી. શીશરે એવો સંદેશ મોકલ્યો હતો કે કાલ ના વોટનું પરિણામ સારું જ આવશે એમ માની લઈ આ કોલોનીવતી હું તમને મુખ્ય રક્ષાદી આપવાની રજા લઉં છું. તેવા પરિણામની અમે બહુસા પુરવક રાહ જોઈએ છીએ. કંરણ કે મને ખાતરી છે કે આપ મતલબી વિચારો, સાઉથ આફ્રિકન લાભબંધોનો અવિચલ, અથવા કાંઈ બની વજન વગરની ચીંતાઓને આટે ન લાવતાં નાતાલના ભેટા દક્ષિણ આફ્રિકાને એકત્ર કરવું એવો પોતાનો મત બહાર કરશે. એ મુલકના પ્રધારણ માટે તમારા સુદર અને કીમતી મુલક, તથા શેઠાચ માન બહાર વડે તમે આજેવાની બર્થો કાચ લઈ શકો એવી અમે વહી રાખીએ છીએ.

નાતાલના પ્રધાન મી. મુરે ડરબનની બુધવારની રાતની મીટીંગને એવો સંદેશ મોકલ્યો હતો કે દક્ષિણ આફ્રિકાના અને આપણી માતૃભુમિના ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ લાભો માટે યુનીયનને મજબુત કરવાની પોતાની દરજ્જા કરાવેલ બળવશે, અને હું ફરીથી કહું છું કે આ યુનીયનમાં કરાવેલ એક ભાગીદાર રૂપે થઈ પડશે.

જાણીતાં કરાવેલ તારાશી મી. કમીક કીમ. મિલ. શી. મી. નીચેનો કહેશે. શુક્ર

બુધ પ્રધાનોને મોકલ્યો હતો. તમે જે રિતકારી સંદેશો મોકલ્યો છે તે માટે અંતઃકરણ પુરવક આભાર માનું છું. તમારી લામણીઓને નાતાલના લોકો બહુ કીમતી મણશે. અને મને પકડી ખાતરી છે કે અસંત ધણા વધુ મને નાતાલ યુનીયનમાં લાગશે.

ઉપરના તારો તા. ૧૦મી જુનના વોટ ચેલાના દિવસે 'મરકપુરી'માં પહેલા પાના ઉપર આવ્યું પાનું રોકે તેના મોટા અક્ષરે પ્રમટ થયા હતા.

તા. ૧૦મીના 'મરકપુરી'માં મુખ્ય આર ટીકલની નજીકમાં જગી અક્ષરે એવું લખ્યું હતું કે "આજે આર વાગે મોટી બરતી થવાની છે, તેમાં હાજર થઈ યુનીયન માટે વોટ આપો."

સુરવારના વોટ લેવાના દિવસે ડરબન ટાઉન હોલના મોકલો અને તેની આસ પાસનો દેખાવ બહુ રમુજ ઉત્પન કરના રા હતો. દક્ષિણ આફ્રિકાના આર કોલોની બોડનારાં છે તેમાં ફક્ત નાતાલ કોલોનીનીજ પ્રમને જોડાવું કે નહીં તે વધુ મતે પસાર કરવાની તક મળેલ છે. આ તકનો નાતલ કેવો ઉપયોગ કરે છે તે બધા કોલોનીઓ બહુ આતુરતાની નજરે થી જોઈ રહ્યા હતા. સવારથી જને પક્ષના કામદારો ઘોડાગાડી, મોટરકાર, તથા ટરમ ને ચારે બાજુ દોડાવી પોતાના પક્ષવાળાઓને ટાઉનહોલ આગળ લાવતા હતા. અહીં દરવાજા આગળ જમણી બાજુએ યુનીયન પક્ષકારો મોટે મોટે સાટે પોતાનાં પક્ષમાં મત દર્શાવવા રોળાને સમગ્રવત્તા હતા. ત્યારે કાળો બાજુ તેની સામેનો પક્ષ ખાંટા પાડી રહ્યો હતો. મેદની એટલી મોટી બરાણી હતી કે આડીઓને તથા ટરામને બહુ સંભાળથી પસાર થવું પડ્યું. જમણી બાજુ યુનીયન પક્ષની નિશાની તે યુનીયનનો વાવડો હતો. યુનીયન સંબંધવાળી સફેત લામ ચોરસ રેશમી પટ્ટી તે યુનીયનના પક્ષનું ચીન્સ હતું. કોઈ ટોપીમાં, કોઈ નેટકાપમાં તો કોઈ બટન કોલની જગ્યાએ એવી નિશાની પહેરી જમા થયું હતું. સફેત લામ અને આસમાની રંગની રેશમી પટ્ટીવાળું ચીન્સ તે યુનીયનના વિરુદ્ધ પક્ષનું હતું. દુરરે ના પોકારો થતા ત્યારે યુનીયન પક્ષનો રોાર વધારે જોસથી સંભળાતો હતો તેથી જોવા રને યુનીયન પક્ષનાં જોર જણાઈ આવતું હતું. ટાઉન હોલ સામે જે માસ કરવા ની લાખી ગાડીઓમાં મોટા મોટામાં જોડેલા પક્ષપરવાં બીજામાંથી એક ભેગ થયેલું હતું કે યુનીયન મતે તો આબાદી

રશે અને તદ્દો તો બુધે મરતુ પડશે. ઉપરના ભાગમાં રેકવેનાં કારખાનાં પર 'યુનીઅન' એમ લખી તેને ધમધાકાર ચાલતાં દેખાડ્યાં હતાં. ત્યારે નીચે હલ તાલ પડી હોય તેમ 'બુખમરો' (જે યુની અનમાં ન લખાય તો) એ સળે લખવા માં આવ્યા હતા. ત્યારે યુનીઅન (વરુષ ધીત્રામાંથી બીજામાં 'સ્વતંત્રતા' દેવીની આસપાસ એક વિદ્યાળ અજગર વીંટાઇ યથા હોતો-જેને ક્રાફ્ટ એક નામ આપવા માં આશુ' હતું. આ અજગરના બીડામાં કારીગરો અને સરકારી નોકરો (સીવીલ સર્વીસ) રૂપી માથુસો સપડાઇ ગયા છે. તેને બચાવવા વચમાં ઉભલી સ્વતંત્રતા દેવી અજગરનું લોહુ પકડી દ્રઢ મને ઉભેલી છે. આ ચિત્ર ઉપરથી એવું બતાવ્યું હતું કે યુનીઅનમાં બળવાથી નાતાલ નો ઉદયોગ બંધ થઇ અજગરના કાલોની માં ઘસડાઇ જશે. સરકારી નોકરીમાં યજ્ઞોનો પગ પેસારો થશે. અને સ્વતંત્ર રહેશે તો તેનું રક્ષણ કરી શકશે. વિગેરે. સહુથી વધારે રજૂ થતી હતી-અને એ હતું કે ટાકેન હોલના ડાપરાપર બે માથુસો મોટા ભુરજામાંથી પેત પેતાના પક્ષની દિશાપત કરતા હતા અને બહુ દુર સુધે મરજના સરખા અવાજને સંભળાવતા હતા. આવા માથુસો આસપાસના કિંચા મકાનો ના ઉપરના મળેપર પણ રાખવામાં આવ્યા હતા. અજગરો માથુસો તો થોડી વખત તે અવાજે ક્યાંથી આવે તે જોવા ગાજરો બની જાય ખરો. એક હીંદીને તેના ગોરા ખાંતે કહ્યું કે તું ક્યા પક્ષમાં બળીશ? જવાબમાં હીંદી બીચારે કહ્યું કે પેતે તો એક બાલુ કાંડા બમરીઓ (દરીઓ) અને બીજી બાજુ સેતાન એમ બેની વચ્ચેમાં સપડાયો છે. ચાહે તો બમરીઓમાં ભુડે અને ચાહે તો સેતાનનો બક્ષ બને. બને તેને મન સરખું છે. હીંદીને તો જે બાજુ જવાનું બની આવે તેની સામે કમ્મર બાંધી ઉભા રહેવું પડશે. તેનામાં સંપત્તિ અને સંભળનતત્ત્વ બળ હશે તો હરિષે તરશે અથવા સેતાનને હરાવશે. તદ્દો તો બે માંથી એકનો ભોજ થઇ પડશે.

અમારા પ્રતિનિધિ મી. આલ્ફ્રેડલાલ ગાંધી પ્રેસના તથા ઇડિઅન ઓપિનિઅન ના કામ માટે મેઇન લાઇન તરફ નીકળવા ના છે તો તેમને તેમના કામમાં બતતી સગવડ તથા મદદ આપવા હીંદી ભાષામાં ને વિનંતિ છે.

ટ્રાંસવાલની હાલતને લગતો હીંદી છાપામાં ચરચા.

મુખ્યમંત્રી બાલુજી 'હીંદી પત્ર' એક અંકમાં હીંદીના હીંદી તરફથી મહારાજ એડવર્ડને અરજ કરી કહે છે કે :—

સુધારાની બેઠથી અમે ક્યાં ખુશ હાલ, પણ આ થોડાં દુખમાં દાખો તમે ક્યાળ.

આપદ આપે બપતો મુખી બનને માલ, હાડમારી હીંદી ખમે ટ્રાંસવાલમાં હાલ. કંઈક હીંદીઓ કેદમાં જે વસમો કાલ, હાડમારી હીંદી ખમે ટ્રાંસવાલમાં હાલ એનાં સવર્ણાં દુખનો અજો આપ નીકાલ. મહેર કરો મહારાજાજી પરમ પ્રભુ પતીપાળ વીગેરે વીગેરે.

બીજા એક અંકમાં નેજા છપું ટ્રાંસવાલના સત્યાગ્રહીઓની આંદોલ તથા કેટલીક દિલસેજી બાબતો મીરીંગમાં ટ્રાંસવાલના હીંદીઓ ઉપર પડતાં દુખના ઉદગારો કહેલા તે કવિતારૂપે કહે છે કે :— અજાણતી અરજ સ્વીકારો, હો પત્રાજ !

અજાણતી અરજ સ્વીકારો !—ટ્રાંસવાલની અમે હીંદી બાલુઓ, કાઠીએ દુખી ઉદગારો !— હોજ આકત આપે છે ખુરો આ બપતો એમાંથી અમને ઉગારો !— હોં સ્વામી અમારને કેદ ક્યાં છે, અવતાર લાગે અકારો !— હોં આંખા તથી એ કાંઈ કમુરમાં, કેવળ હીંદી હીતકારો !— હોં રમતા તદ્દાવતે ભંમ પડયો છે, મળે ધણક શીટકારો !— હોં સંખી થકે કેમ સાથા સવુણા, ઉરમાં ઉઠે અગારો !— હોં કાં તો અમને કેદમાં મોકલે, થાયે સ્વામીને સથવારો !— હોં ઇમ્પાડમાં આજ દેખો બાલુઓ, એમં પીં ની ઉમેદવારો !— હોં બાલુએ રહ્યું એ મુખ અમોને, ઉઘટો અમને ધરખરો !— હોં સ્વામીની સંજમાં મુખે રહીએ તો, ઉપકાર માનીએ હમરો !— હોં અમારી વતી અરજ મુખરી,

બહાલા મુરખી, ઉગારો !— હોં દુખ દરીઓમાં અજાણા આ કુબતી, અપાવે સુખનો આરો !— હોં નીર્મળ ન્યાયી રાજ છે ક્રીડનું, એમાં આ હોય દુખ મારો !— હોં પત્રજાનુની સુધી આ પ્રાર્થના, હાલતે વધારો !— હોં

મહારાજાજી 'ઇડિઅન પેટ્રીઅટ' આ મેળાવડા સંબંધી નોંધ લેતાં બાલુએ છે કે, બાલુજી સંતોષકારક હકીકત એ હતી કે અયોધ્યા તથા અહીંયાના નામોદીત મુસલમાન મહરયોએ આ કો-રંધમાં અગેવાની ભરેઈ ભાગ લીધો હતો. નવાજ સમુદ અહીંયાને દલિલ આકરિકામાં વીંદુ મુસલમાનો જે એકસંધી કામ કરી રહ્યા છે તેનો દાખરો આપી કહ્યું કે હીંદુસ્તાનમાં પણ આપણી બને કોમોની સરખી રિયતિ છે, બનેના લાભ સરખા છે અને તે સાથે રહેવાથીજ સાચવી શકારો."

કાંકતાનું 'મુસલમાન' બાલુ લખે છે કે બેહાનસરમથી હમીદીઆ ધસલા મીક સોસાયટીનો તાર અમે બીજી જગ્યાએ બાપીએ છીએ. આ સંદેશો દુકો છે, પણ તે આપણું કમનસીબ હીંદી ભાષાઓ ઉપર વરતી રહેત અસલા દુખ તો ખરો ચિતાર આપી શકે છે. ૧૫૦ હીંદીઓ જલમાં બેઠા છે. બહેલા હીંદી ઓને પલુ કોલોનીમાં દાખલ થતાં અટકાવમાં આવે છે. ત્યાંના વતની ગણા ચેલાઓને દેશનીકાલની સળ મળે છે. રિયતિ કેવળ અસલા થઇ પડી છે. વાઇ સરોય પાસે કેપુટેશન લઇ જવા તથા સલાઓ બરવાની સોસાયટી અમને વીનંતી કરે છે. અમે આ દયાજનક રિયતિ તરફ અમારા દેશી ભાષાઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ અને ઉમેદ રાખી એ છીએ કે રાજીમાં હોય તેવા સવળા કપાયો તેઓ લેશે.

મી. મહાદેવ શિવગમ પ્રાંતપેના અધી પતીપણી નીચે પુનામાં મરાઠી બાપામાં નીકળ્યું 'કાળ' પત્ર દરોસવાલના હોદીએ જોની હાડમારીનું એક મુખ્ય લેખમાં વરણન કરી જણાવે છે કે હોદીસ્તાન બીડીશ સહેનશાહનના એક અવધવ હોવા ને માટે હોદી લોકોએ અભિમાન ધરાવતું થયે એવો કેટલાક હોદી તથા ગોરાઓ ઉપદેશ કરે છે. તેને અમે પુછીએ છીએ કે ઉપરની હરીકત જાણવા પછી આપું અભિમાન ધરાવવા જેવું કંઈ જણાય છે ખરું ?

* * *

મીસીઝ એનીબીક્રેટ "સન્સ એન્ડ દિઆ" (હારતના સંતાન) નામનું જે એક નવું મહત્ત્વ ઊભું કર્યું છે તેમાં દાખલ થવી વખતે કેટલાક સોગનો લેવા ના છે. તેમાં 'સહેનશાહત' શબ્દ વિષે કેટલીક ટીકા થઈ તેના જવાબમાં મીસીઝ બીક્રેટ જણાવે છે કે, "હાલ પડીએ મુશ્કેલ વાત છે એમ તું સ્વપ્નપણે કહ્યું કરું છું, કારણ કે આજે સહેરીઓના હક આખી સહેનશાહતમાં એક સરખા જળ વાતા નથી. આપડીના રંજને લીધે ફક્ત આફ્રિકાના હોદીઓને જ્યાં સુધી આસ કાયદાઓ પડી પજવવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી સહેનશાહતનો પાયો જોખમમાં રહેશે અને સહેનશાહત તરફનો પ્રેમ વધી શકશે નહીં. રામતી બાહરાલીના વખતમાં જે તેની પ્રજા મજાલ તેને રોમના તાબાના સઘળા મુજબમાં સરખું માન મળતું. આજના સમયમાં જ્યારે રોમનો સહેરી કહેતો કે "હું રામતી સ્થપત છું" ત્યારે તે છુટથી દરેક જગ્યાએ જઈ શકતો અને તેને કોઈ જરા પણ અડચણ કરવાની હોમત ધરી શકતું નહીં. અને તેમ પ્રમાણે "હું અંગ્રેજીની સ્થપત છું" એમ કહેનાર સહેનશાહતના કોઇપણ ભાગમાં છુટથી જઈ સુલેહ શાંતી અને માન મરતવાથી રહી શક્યા જોઇએ. એટલે કે 'સહેનશાહત' શબ્દનો ઉપયોગ કરતાં ફક્ત આફ્રિકામાં પણ હોદીઓને જે દુઃખ પડે છે તે હું વીસરી જઈ છું એમ નથી. આ બાબતમાં તો મને લાગે છે કે ઈંગ્લેન્ડ દરોસવાલને સ્વરાજ્ય આપવામાં બહુ જતાવળ કરી છે. જે લોકો સ્વતંત્રતા પહેલો પાક પણ નહીં જાણ્યા હોય તેને સ્વરાજ્ય આપતું જોઇતું નહોતું. અંગ્રેજી સંસ્કૃતિના સહેરીઓ તરફ માન દેખાડવાનું શીખે નહીં ત્યાં સુધી તેમને તેના તાબામાં રાખવા જોઈતું હતા.

હેલ્લી ઇડીઅન નેશનલ કોંગ્રેસની બેઠકમાં દરોસવાલના હોદીઓ તરફથી મદદગારેલા લાહેરના અંગ્રેજાન મી. મુસીર દુસેન કીદવડની મહેનતથી આ બાબતના વાંચનારાઓ હવે સારી રીતે વાંચે થયા છે. હાલમાં તેમણે કચકતાના જણીતા અડવાડીક 'ટેલીગ્રાફ' બાપામાં એક કામળ સખી જણાવ્યું છે કે, જે તુરકસ્તાનની રાજદવારી વિષિ દાક્તા જેવી કોઈકી નહિ હોત તો હું દરોસવાલમાં વસતા મારા હોદી તથા ઇસલામીમતજોને સલાહ આપત કે તમારે લડત છોડી વેપારના તુકશાન બદલ સરકાર તરફથી જે બદલો મળે તે બદલો સ્વીકારી દરજીમાં જઈ વસવું, કેમકે દરજીજ એક એવું રાજ્ય છે કે જ્યાં દરેક ધરમના સખતને કાંઈ પણ બંધી વગર વસવા તથા રહેવાની છુટ છે. હાખવા તરીકે હાલમાર ધએલા રશીઆ તથા કોટના રહેવાસીઓને દરજી એ આશરો આપેો હતો.

* * *

હોદીના વાઇસરોયની લેજરલેડીવ કાઉન સીઝમાં બજેટ ઉપર ચર્ચા થઈ તે વિષે ખબર આપતાં લાહેરના 'ટીબુન' પત્રનો ખબરપત્રી કચકતાથી લખે છે કે, આજેના ઓનરેબલ રાજ સર અલીમહમદખાને દરોસવાલના હોદીઓની તકલીફ ઉપર હોદી સરકારનું ખ્યાન જે તરી તે તકલીફ દુર કરાવવાની અગત્યના બતાવી હતી.

* * *

આ વિષે ટીકા કરતાં કચકતાનું 'ટેલીગ્રાફ' બાપુ લખે છે કે, દરોસવાલ સરકાર તરફથી હોદીઓ તરફ ચકાવવામાં આવતી ગેરવરતણું દુર કરાવવાને ઓન. રાજ સર અલીમહમદખાને જે સખત માગણી કરી હતી તે તડન વાજબી હતી.

નતાલ ઇડીઅન કોંગ્રેસના એકઠીંગ ચેરમેન તથા ડરબન અંગ્રુમને ઇસલામના પ્રમુખ મી. અબ્દુલ કાદર પોતાની કંપનીના કમીઝજસર બધા સુરવારે "બીટન" નામની બોટમાં વિદાયત ઉપડી ગયા છે. તેઓ ત્રણેક માસમાં પાછા આવવાની વચ્ચે છે. તેમને વળવવા પોંછટપર સંખ્યાબંધ અંગ્રેજાન હોદીઓ ગયા હતા. અને તેઓના તરફથી માન અને લાડી હજીજો સ્વીકારી સંજને સમયે તેઓ રવાના થયા હતા.

હોદીમાં અશાંતિ.

[રૂર]

તા. ૮મીએ લડન ખાતે બપોલુ આપતાં લોહીકરને જણાવ્યું હતું કે હોદીની રાજદવારી રિયતિમાં નહીં બન્યા હોય એવા બનાવનો સંભવ હોવાની હું તમને ચેતવણી આપું છું. સ્વરાજ્ય માટે લોકોને થઈ આવેલ મનોરથને દર રીતે કાસુમાં ન લેવામાં આવે તો, તે વધતોજ જશે, અને આખરે એવી સ્થિતિ આવશે કે બિડીશ રાજ ન ચાલી શકે. આવી સ્થિતિ દુર છે એમ ઈંગ્લેન્ડની પ્રજા સાધારણ રીતે ધારે છે તેટલે દુર તે નથી એમ મને લાગે છે.

પરચુરણ ખબરો

હોદીસ્તાનની ફક્ત મહાવા ટાપુમાંના જાતાની નજીક આવેલા સુમાતાના ટાપુમાં તા. ૩જીએ પરતીક પ થવાથી ૨૪૦ માણસ માર્યા ગયા હતા, બચાવે ઇગ થઈ હતી, અને તે લશ્કર મકાનો વગેરેને બેશુમાર તુકશાન થયું હતું.

જરમનીના ૧૯૧૧ ની લાલના બજેટમાં કેટલાક પૈસા લગાવક વડેલો વધારવાના કામ માટે વાપરવાનું પસ કરવામાં આવશે એવું જરમન બાપામાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

નાતાલનો લડનખાતેનો વેપારી એજન્ટ ફ્રેડ મોકલનારાઓને તે બરાબર રીતે પેક કરવાની ચેતવણી આપે છે.

ઇંગ્લેન્ડના બજેટમાં ૧,૮૦,૦૦૦ માણસ છે, ત્યારે જરમનીના બજેટમાં ૮,૮૭,૦૦૦ માણસ છે.

તુરકીના નવા સુલતાને પેતાના દરમા બામાંથી દર માસે પા. ૫૦૦૦ ઓછા લેવા પોતાની મરજી બતાવી છે, જે તેમની આવકનો ૫ મો ભાગ છે.

ચાલુ ઋતુનો હુકમાં હુકો દિવસ તા. ૨૧ મી જુનનો છે. જે સુવેદિય થયા પછી ૧૦ કલાકને ૧૨ મીનીટે સુવસ્ત થશે.

મરો જોડેના ત્રીજા એનુલવ.

[લખનાર: મી. એમ. કે. ગાંધી]
આ અનુલવ પુસ્તકરૂપે આવતે બહુ ઈએ બહાર પડશે
કિમત: ત્રણ પૈસા.
ત્રણ અનુલવનાં પુસ્તક એક ચીલીંગની કિમતે આ પ્રેસમાંથી મળી શકશે.

ગેરીબાલ્ડો.

[અમા અઢથી બાકીનું.]

જેવડ તેણે સિસિલીપર ચઢાઈ કરી; આ યોજના હતેમદ પાર પડી. બેર્લિન પાદશાહ ફ્રાન્સીસને હાંધી મુકયો. વિકટરની મેરદાજરીમાં, ડીક્ટેરિયસ પોતે પારણ કરી. પણ તે સદા સાદામાં રહેતો. આખો પ્રાંત પોતાને મળે કરી, તે વિકટરને સમર્પણ કરવા ઉત્સાહી બન્યો. પ્રાંતને સ્વતંત્રતા બક્ષી અને 'ઇટાલીનો જય' 'વિકટરનો જય' 'ગેરિબાલ્ડી મધ્ય' જીવો' વિગેરે બનિયી જયબોધથી આકાશ ને ફેડી નાંખ્યું. ગેરિબાલ્ડીનું સેન્ય લાલ કપડાં પહેરતું અને તે તેજ નામે ઇતિહાસમાં વિખ્યાત છે. આ સમયનું વરણન અમમાં આ મુજબ કરેલું છે. "ગેરિબાલ્ડી અને તેના સૈનિકો લાલ વસ્ત્ર પહેરતા. તેથી પાલમેનાં સરવ સ્ત્રી પુરુષો લાલ વસ્ત્ર પહેરવા સામાં. લાલ વસ્ત્ર તો શું પણ સરવ વસ્ત્રના બાવ મહડી ગયા. નગરને જાંચેથી જોયું હોય તો જાણે લાલ પ્રાણીઓનોજ રાફડો ફાટ્યો છે. વિશેષે કરીને સ્ત્રીઓનાં વસ્ત્રમાં લાલ વિના ખીજે રંગજ નહોતો." આજ તેની જીંદગીનું એક કર્તવ્ય પુરું થયું. તેના જીવનની ઇચ્છા ફળીજૂત થઈ. વિકટરને ઇટાલીનો શહેનશાહ થયો, ફ્રાન્સમાં રાજ્યવાની સ્થાપી. સિસિલીના વિમલમાં હાથવેલા, તેના પરાક્રમ અને બહાદુરીની વાતો મોમેર પ્રસરી ગઈ એક મહાન યોદ્ધા તરિકે એક રણનિપુણ સરદાર તરિકે તેની કીર્તિ-તમના આખા જગતમાં પ્રસિદ્ધ થઈ. તે જતાં પોતે ખોડી પુલાસ મારી નથી. પોતાની સત્તા નો ગેર ઉપયોગ કર્યો નથી. નહીં તો સીકર અને નેપોલીઅન પેઠે રાજ્યવાદી મેળવી શકત. પણ તે ઇચ્છા અનિષ્ટ હતી. એક પછ પછ હરામ હતી. ઉચ્છેદન મધ્યે ત્રણસો રૂપિયાનું કરજ હતું. આજ સ્વાર્થભાગ, આજ સ્વદેશપ્રેમ: ધન્ય છે ગેરિબાલ્ડી, તારા જીવનને! તેની મદદે આપું જરૂર હતું. 'સેન્યને તે માનીતો સરદાર હતો પણ કેપ્રેસીમાં જઈ, ખેતીવાડી કરવાનું તેણે પસંદ કર્યું. પ્રાચીન રોમન સરદાર સિન્સિનેટસ માફક સર્વે સાદીખી મોટાજ તુચ્છ ગણી, પોતાના અસહ્ય કાર્યમાં મુકાયો. કેપ્રેસીમાં મોકલ્યું નહીં. સાંત જીંદગી ગમી નહીં. દેશદાઝનો અમિ તેની હૃદયથી સગડીમાં

નિરંતર બળ્યા કરતો. ઇટાલીનો છુટકારો થાય નહીં ત્યાં મુખી તેને કળ વળી શાંતિ મળે તેમ નહોતું. પાછો લશ્કરમાં જોડાયો. રોમપર હલ્લો કરવા મોકલણ કરી પણ તેમાં નિષ્ફળ થયો. રાજ્ય ખટપટ અને પરરાજ્યોની અડચણને લીધે વિકટરને તેની સામે રોજ મોકલવા પડી. તેની હાર થઈ. સહેજ ધવાયો. વળી કેપ્રેસીમાં આવી વસ્યો. હવે તેનીપર, મોગર દમથી માન અકરામનો વરસાદ વરસવા માંડ્યો. કુત્રવાન સ્ત્રીઓ તેના વાળ અને નખ, તેની યાદગીરીમાં જળગી રાખવા મંજૂર થી. "પણી કુત્રવાન સ્ત્રીઓ પણ તેને કાળગમાં દાંડી દેતી. કાંઈ તેના હસ્તકારને માટે પ્રાર્થના કરે, કાંઈ તેના વાળને માટે પ્રાર્થના કરે! કાંઈ તેના ગુણનાં ગાન કરે ને કાંઈ તો વળી તેના પ્રેમને માટે પ્રાર્થના કરે! ગેરિબાલ્ડી સુધર અક્ષરે મીઠા અક્ષરોમાં ફરેક સ્ત્રીના પત્રનો ઉત્તર આપતો કારણ કે તે સ્ત્રી જાતિનો બકલ હતો અને તેના ગુણથી મુગ્ધ બન્યો હતો." તેનો માતૃપ્રેમ પણ તેજોજ જીવ્ય હતો. તે કહેતો કે મારી માતા સ્ત્રી જનોને માટે સંપૂર્ણ આદર્શ રૂપ છે. જો મારામાં કાંઈ સાધુભાવ હોય તો તે મારી માતા પાસેથી મળ્યો છે. ટુંકાશમાં આખા મુધરેલા દેશમાં તેના જયના ગુણનાં ગીત ગવાવા માંડ્યાં. જાડનથી અનેક મિત્રોએ તેને મુખારક બાદી આપી ઇચ્છાંક આવવા વિનંતી કરી. તેણે સન ૧૮૬૪ માં ઇચ્છાંકની મુલાકાત લેવા નિશ્ચય કર્યો. અહીં તેને એક આવકાર મળ્યો. જાડન શહેરના "જુદ કારા" નો ઉમદા હક પ્રાપ્ત થયો. આખું ઇચ્છાંક તેની પાછળ મોકું થેલું બની ગયું. જાડનમાં શહેર તરફથી એક જાહેર માનપત્ર મળ્યું.

૧૮૬૭ માં તેણે રોમપર ફરીથી હલ્લો કર્યો પણ તેમાં તે ફાળ્યો નહીં. તે તેમજ તેનો પુત્ર રજીસ્ટ્રેશનમાં લવાયા; કેપ્રેસીમાં પાછા ફરવા ફરજ પડી. જેવડ કેપ્રેસી જરમન લડાઈ જગી. ફ્રાન્સને રોમમાં પુ' લશ્કર ખીજે સ્થળે મોકલવા જરૂર પડી. ફ્રેંચ સત્તા નરમ થઈ. આ ઉત્તમ તકનો લાભ લઈ, ઇટાલીએ પોતા પુ' કાર્ય સાધ્યું, રોમને સર કર્યું, આખું ઇટાલી એકત્ર થયું. રોમને પાવતમ સ્થાપ્યું. મધ્યેથી સ્વાધીનતા પ્રાપ્ત કરી, સ્વતંત્રતા મેળવી. યુરોપીઅન રાજ્યોમાં એક પ્રજા તરીકે પીછાણ થઈ. તેના હકો સ્વીકારાયા. ગેરિબાલ્ડી એક ઉદાર અને બધા સ્વભાવનો મનુષ્ય હતો કે જે

કે ફ્રેંચનો કટો દુરમન હતો, ફ્રેંચોએ તેને તેમજ ઇટાલીને અત્યંત દુઃખ આપ્યું હતું, તે જતાં, પોતાના ઉમદા વિચારોને વળગી રહી, જીજ પોતાનો પ્રતિપક્ષી છે પણ લોકતંત્રનો જીખા છે માટે તેણે ફ્રાંસનો પણ લઈ, ફ્રેંચ સેન્યને મુકળ મહદ આપી.

આજ તેના જિંદગી અવાસની પુરતી મવાહી છે. હવે આપણે અહીં અટકશું. ગેરિબાલ્ડીની ઇચ્છા ફળીજૂત થઈ. ઇટાલીની સત્તા જામી. વિકટર ઇમ્પ્યુનલ પાદશાહ થયો. લોકોને શાંતિ મળી. દેશમાં હલેહ પસરી. તેના જીવનનું મોટું કાર્ય પ્રાપ્ત થયું. પોતાના દેશનો છુટકારો જોવા તે જીવ્યો. તેનું જીવન સફળ થયું. આખરે સને ૧૮૮૨ માં, કેપ્રેસીમાં, રનેલી કુટુંબીજનો સાથે શાંતિસુખી જીંદગી ગુજારતો હતો ત્યાં તા. ૨ જી જુનને રોજ "અહા! શું સુખ!" એ શબ્દો બોલતાં બોલતાં એ મહા પુરુષનો જમર આત્મા આ મર્ત્યલોકને લજ ચાલ્યો ગયો. દેશમાં હાલકાર વર્તી રહ્યો, પ્રજા ગમગીનીમાં કુળી ગઈ. સર્વજ શોક બાપી થયો. મોમેર ગેરિબાલ્ડીના ગુણો ગવાવા માંડ્યા. ન્યુસપેપરો કાળી બોર્ડરથી જપાયાં અને લોકો તેના શબનાં ઉલ્લાસ કરીને સાર કેપ્રેસીમાં રેલના પાણી માફક તણવા લાગ્યા. એક કન્યાશાળામાં, મહેતાજીએ નિશાળ ખંધ ન કરવાથી "બધી કન્યાઓ વખત થતાં શાળામાં ગઈ ને એકત્ર થઈ, અધ્યક્ષ પાસે જઈ બોલી 'મહાશય' સેન્ટામેરિઆ, સેન્ટામેરિઆ આદિ બોજન જેતસવ, તહેવારને દિવસે આપે શાળા બંધ રાખી હતી, તારે આજે કેમ બંધ નથી રાખી?' એમ કહી અધ્યક્ષનું ટેવલ ઉપર લાવી પાડ્યું ને સરવે કન્યાઓ ઘેર ચાલી ગઈ. ધન્ય ઇટાલી! ધન્ય તારી વીર બાળાઓ.

થોડા સપ્તદોમાં ગેરિબાલ્ડીના તમામ જીવનનો તેના કાર્યનો તેના સદગુણોનો સર્વ ચિતાર આપણી સમક્ષ રજુ થાય છે. પતિત બારતખંધુ, જાગ્રત યા; ઇટાલિનો ઇતિહાસ જો. ગેરિબાલ્ડી અને મેગીની આદિ મહાન પુરુષોનાં ચરિત્રો વાંચ, અભ્યાસ કર, અને ચિરીશ સ્વતંત્રતાના અગરે જે સ્વાર્થભાગનાં તત્ત્વ ગ્રહણ કરી દેશ સેવા કરવાનો તને પ્રસન્ન પ્રાપ્ત થયો છે તે કરવા સાફ તમર યા.

એવી મજૂની કરવામાં આવી છે કે ટરાંસવાલનાં ગામડાંઓમાં વસ્તા મીનાઓ ની કુલ સંખ્યા ૭,૭૩૪ ની છે.

ખિટોશ રાજનો હાંદો માટે શું અર્થ છે?

ઇંગ્લાંડ ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા "એમ્પા ૫૨ રીન્યુ" નામના માસિકમાં સુઅધની હાઇ કોર્ટના જજ મી. જર્ડીસ ખીમન નું એક લખાણ પ્રસિદ્ધ થયેલું. તેમાં હાંદીની રાજદારી દિલ્હીમાં વિરુદ્ધ જે ટીકાઓ ચર્ચાથી તેમાં એક ટીકા એવી કરેલી કે અહીં પ્રજાઓને સ્વતંત્રતા ભેગવવાનો દર છે, અને કોઇ પણ દેશને ખીમ દેશના લોકોને કમજામાં રાખવાનો અને તેમ કરીને શહેરી તરીકેના એક સરખા હોય ન આપવાનો દર નથી. એ નીતિના સિધ્ધાંત તરીકે ખીલકુલ વાંધા ભરેલું નથી. પણ બ્યારે હાંદીને તે લાઇ પાડી લાંબા લોકોને શહેરી તરીકેના એક સરખા હોય આપવાની વાત લખવામાં આવે ત્યારે એ ન બનવા જેવું છે. કારણ કે તેવા હોય આપવા માટે જે પરિસ્થિતિ જોઇએ તે હાંદીમાં છે નહિ, અને અગતિ પણ કદી હતી નહીં. આ લખાણના જવાબમાં એક સખત લખાણ અલ્હાબાદ ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા "હાંદુસ્તાન રીન્યુ" નામના માસિકમાં મી. સી. વી. સ્વામીનાથ આપર તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે. મી. જર્ડીસ ખીમનના લખાણમાંની કેટલીક ટીકાઓનો જવાબ આપ્યા બાદ મી. સી. વી. એસ. આપર લખે છે કે:-

અમને હાંદીને 'પ્રજા' તરીકે ગણવાની તમે ના પાડો છો! કારણ કે તમારા અજ્ઞાન દિલ્હીએ અમે 'પ્રજા' ગણાવા જેટલા 'અડધા' અથવા તો 'પડધા' (તમારા દિલ્હીએ પ્રજા ગણાવું, તે અડધા નહિ પણ પડધા બરાબર કદાચ થશે) નથી. જો તમે આમજ કહેવા માગતા હો તો અમે તેને પણ અવકાશ આપીએ છીએ. પણ તો પછી તમને ચઢીઆતા કે ઉતરતા ગણવાની અમારી ગણતરીમાં તમારાથી આડે આવી પણ શકારો નહિ. અમે અમને ઉતરતા સ્વીકારી લઇએ, અને અમારા ઉપર તમને અમલ ભેગવવા હમણે તે પહેલાં, અમે પણ દિલ્હી કરી લેઈશું કે તમારા (ગેરાઓ)માં જોઇએ તેટલું ચઢીઆતાપણ છે કે કેમ? અમને જેટલે દરજ્જે નમાવા ગણતા હો તેટલે દરજ્જે અમને ખુશી સાથે યુશી લેજો. પણ બાદ રાખજો કે અમારામાં પણ દરજ્જા અથવા સંકલ્પ ની શક્તિ છે, કે જે શક્તિ અમારાં નાશ વંત શરીર મને, તેની સાથે નાશ મળવાની નથી; પણ તે અમારી જાતિનાં

નીતિ તત્વમાં ખુબ ઘણી રહેલી છે. અને તે તત્વોના અમે અદ્ય અથવા પ્રકારે માન છીએ.

આપણા જાણ મિત્ર મી. જર્ડીસ ખીમન, તથા તેની પેઠે વિચારનારા ખીમ જો માણી જોઇને જુલો અથ છે કે માણુ કે સ્થુળ શરીર જોવામાં આવે છે એટલો જ નથી, પણ તે કરતાં વધારે છે. જો એ વિચારમાં લેવાય તો પછી ખિટીશ રાજની જીતવાની શક્તિનો ફાંકો ધરાવના ગ્રામ્યોન્ન દુનિયામાં મુખ્ય ગણેલા આવેક ગ્રાંડના જેવી દશા થાય. તેણે (આલેક જાંડરે) જીતવાં જીતવાં તેના વખતમાં અધુરિતા હતી તેટલી અહીં દુનિયા જીતી લીધી; અને તોપણ આખરે નિઃશ્વાસ નાખ્યો કે તેને જીતવા માટે ખીમુ કંઈ રહ્યું નહિ; અને તે જતાં એક માણસની ઇચ્છા અથવા સંકલ્પ શક્તિને જીતવા તે સમર્થ નહોતો થયો, ને તેથી એક ગરીબ સાધુ ને પણ પેતાની નોકરી ઉઠાવવા જેટલું કામ નહોતો કરવી શક્યો. સંપુરણ રીતે આલેખી સંકલ્પ શક્તિ કે જે ઉપાડી તત્વવારે ચઢી આવેલાને દરેક કાંઠે છે, અને તેનીજ નજરમાં તેની કમતાકાતીનું તેને જ્ઞાન આવે છે, તે શક્તિ, તે સંપુરણ રીતે કેળવાયેલી સંકલ્પ શક્તિ હજી હાંદુસ્તાનની પ્રજાકીય હૈલતનો મુખ્ય કારણ છે. તે શક્તિને અમે હાંદીનાં સંપુરણ વધારે કીમતી દોલત ગણીએ છીએ, અને કોઇ સંકલ્પમાં તાકાત નથી કે તેને જુડી જાય અથવા જગાડી શકે.

જોને ઇંગ્લાંડ મનશ્રી સાથે પોતાનું બળ માને છે, તે તેને હાંદુસ્તાન બળ નથી ગણવું. અમે જોને બળ ગણીએ છીએ તે લંબે હમણાં તજવું લાગે. એમરસન કહે છે કે "મદાન નરો તેઓજ કહેવાય છે કે જેઓ દુન્યવી કરતાં હીની, અથવા શારીરીક કરતાં આત્મિક, સાધનોને બળ વાન ગણતા હોય." ઇંગ્લાંડ હાંદુપર સત્તા ભેગવે છે તે માત્ર તેના લગાવક બળને લીધે નથી. પણ તે બળની સાથે સદાચારીપણને પાળનારી તે પ્રજા ગણાય છે તેથીજ તેમ છે; તેવું સદાચારીપણ જેમ દરેક માણસને તેની ઉચ્ચ પંકિત અપાવ નાર છે; તેમ પ્રજાઓને પણ તે જર્ડી છે. હું ફરીથી પણ કહું છું કે આ સદાચારીપણનો અથવા ન્યાય ધર્મપણનો સિધ્ધાંત તમે (અંગ્રેજો) બાણુએ મુકો, અથવા તેમાંથી તમણે પણ ડગો, અને તુર તજ મેટલિટનને મોટી તાજુખી સાથે માણુમ પ્રકરે કે દિલ્હી પ્રેમકૃષ્ણ જે સાંકળી રેડે માણુસને મરેલો ખિટીશ રાજ

સાથે જોડી રાખતી હતી તે તુડી પડી છે. અને પરિણામે પેકા નામચીન ધર્મોના લોરડ કરજનને અસોસ સાથે માણુમ પડ્યું છે તેમ પ્રજા અને સરકાર વચ્ચે દિલ્હી દિલ્હી અંતર વધતું જશે. માટે સરકારના મોટા હોદાઓ ભેગવનારાઓ માટે બહેનર છે કે તેમણે પોતાના દરજ્જાની જોખમદારીનો ખ્યાલ કરવો; અને સરકાર અને પ્રજા વચ્ચે અસંતોષના જે અંગારા હજી ન હરી જ્યા તેને પાંખો નાંખી રાખતા ન કરવા.

ડેલાગોઆમે ઇંગ્લેન્ડન લાઇબ્રેરી

તા. ૭મી જુને મી. એમ. આર. સોલ્ જી લખે છે કે:-મજબુર લાયબ્રેરીની બાકી એપ્રિલ માસની આખરીએ પા. ૧-૧૫-૦ હતી, બાદ મે માસમાં મેંજર શીના પા. ૨-૭-૦, તથા લાયબ્રેરીના રૂમના બાકીની તા. ૨૨-૪-૦૬ થી તા. ૨૨-૫-૦૬ સુધી માસ એકની શી. ૧૦/- તથા શી. ૫/- મી. વીલ્હાલ્સ ગોડબાલ્સ, તથા શી. ૫/- મી. કલ્યાણુજી કાળીદાસ દરાંસવાલવાળા તરફથી બેટની, તથા શી. ૧૦/- પરચુરણ મળી કુલ પા. ૫-૧૨-૦ માંથી પા. ૨-૦-૦ માસ એકના બાકીના તથા પા. ૩-૬-૮ નો ડરાફ્ટ જુકેસર હી. લક્ષ્મી કાંસને પુરતકો માટેનો, તથા મેંકોનો ડરાફ્ટ કમીશન તથા મોકલવાના પોસ્ટ ચારજની શી. ૧/૧૧ મળી પા. ૫-૮-૭ બાદ જતાં પા. ૦-૩-૫ મે માસની આખરીએ બાકી છે. આલુ માસમાં મેંજરના નામપર ૪૬ પુસ્તકો ચઢ્યાં હતાં, મુલાકાત લેનારાઓની સંખ્યા ૧૬૫ ની હતી. મી. કલ્યાણુજી કાળીદાસ તરફથી મળેલું બેટનું પુસ્તક નામે પંચીકરણ તથા ઉપર જણાવ્યાં પ્રમાણે બને હાંદી બાઇબેલ તરફથી મળેલી બેટ આબાર સાથે રવીકારવામાં આવે છે. 'ફિ હાંદુસ્તાન' ફંડની ગયા માસની બાકી પા. ૧-૭-૦ હતી બાદ મારચમાં માર્ચીક જરેનારાઓ તરફથી શી. ૧/૩ મળી કુલ પા. ૧-૮-૬ મે માસની આખરીએ બાકી છે.

૮ ફેરજરી કરવા માટે, તથા ૧૬ જુહાણાના આરોપ માટે ન્યુકાસલનો એક ગોરો વોરંટથી આલેલીઆમાં પર્યાપ્ત પકડાયો છે, જેને નાતાલમાં કોર્ટ આગળ ખડો કરવામાં આવતાં તેણે પોતાનાપરના આરોપ કબુલ કર્યાં છે.

પ્રો. તેજસિંહ.

ફેરોડાના હીંદી સત્તાવ વિશે વધુ મુશ્કેલી
અત ઉભી થઈ હતી. તેવા વખતમાં
પંચાયતી એક વિદ્વાન શીખ અદરશ
કોઈસર તેજસિંહે ત્યાં જઈ તેનો નીવેડો
કર્ચો. તે સંબંધમાં એક લાંબો આરટી
કહ્યો 'કોલીયરસ રીક્ટરી' નામના બહોળો
ફાલો પામેલા અમેરિકન પત્રમાં હેન્ડ
ફેરોડાના નામના અમેરિકન લેખકે જણાવ્યો
છે. તેનો યુગસતીમાં સાર નીચે
સુજાય છે :—

ફેરોડાકે વરસ થમાં બ્રિટીશ કોલોનીયાલ
તેના "હીંદુ" સત્તાવનો નીવેડો લાવવા
ગયાં ખાધા કરતું હતું. હવે તે એમાં
નો અંત આવી ગયો છે. બ્રિટીશ કેસ
બીઆ પોતાના સત્તાવનો નીવેડો પોતાની
મેલે લાવ્યું નથી. બહુચર તેજસિંહે
તેને બતાવી આપ્યું છે કે 'હીંદુ' સત્તાવ,
એવી અખત છેજ નહીં તેણે ખાતરી
કરી આપી છે કે જે ગરીબી અને લાચારી
ની સામે તે (કોલોનીયાલ) કાયદા
ધરા મથે છે તે ગરીબી એક સ્વપ્નાની
કે બુદ્ધિ અવગણનારી વાત છે; અને જે
હીંદીઓને વિશે તેનું જણાવવામાં આવે
છે તેઓ તેમના લાભોએ, અથવા નહીં
કના પિત્રાઓએ છે.

અગાઉ વાનકુવરની આજુબાજુમાં સાધા
રણ રીતે ખીનરોજગાર હીંદીઓએ જોવા
માં આવતા. કાળા ચહેરાવાળાં તાનાં
તાનાં રોળાં આજાં પાતળાં કપડાં પહેરીને
વાનકુવરની લાકડાં વેચવાની મીઠીમાં તથા
વસવાટના સત્તામાં ચુપડીથી ફરતાં, અને
કામ માટે આંખ વડે—તેમને અગ્રેજી
બોલનાં તો આવડતું નહીં—આડછંદ કરતાં;
અને ખસેડીને એક જગ્યાએથી બીજી
જગ્યા લઈ જવાના માલવા દગલાએ પડ્યા
હોય તેની સામે હાથ ઉઠા આતુરતાથી
જોઈ રહેતાં કે કોઈ કામ કરવાનો ફક્ત
આપો! આવા નિરાધાર લોક સેંકડોની
સંખ્યામાં ફરતા. હીંદુસ્તાન તરફની
દરેક રીઝમરમાં થોડા થોડા આવતા જતા.
તે બધા પાતળાં ખાલી ધરે કપાંબ એવા
માં આંરે તેમાં આરાશ માટે ભરાતા.
એક એક ઓરડામાં ૨૦ ને ૩૦ જેટલા
સુતા. જમીન ઉપર તેઓ દગલાખ પ
ખડકાતા. એક કામળ જેટલું ઓડવાનું
તેમની આગળ ભાગેજ માણસ પડતું.
અને જે હોય તો તેથી જામે તથા તથા
વચ્ચે દાઢ સામે બધાવતું કામ કરતું.
ફેરોડાકે અંધશ્રુષ્ઠા જેવી દશામાં પડવાડે

ના દરવાજે જઈ ખોરાક અથવા પાન
પૈસા માટે બીખ માગતા. એમ કરતાં
વધારે કમનસીબ માણસ ભુખ તથા દાઢ
થી મરણ પામવાના કેસ પેલીસના નોંધવા
માં આવેલ છે. એવા બનાવ બન્યા હતા
રેજ તેમના દુઃખની વાત સત્તાવાળા સુધી
પહોંચી વર પહોંચવા પામી.

પણ હવે તે સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે.
હવે કોઈને દેશપાર કરવામાં આવતા
નથી—અથવા તો બહુ થોડાનેજ દેશપાર
કરવામાં આવે છે કે જે સંખ્યા છાપાને,
અથવા લોકોને ખ્યાનમાં આંરે તેવી નથી.
જે ગરીબાઈ આગળ ફેલાયેલી ગણાતી
તે હવે કપાંબ સંકળવામાં નથી. બીખ
માગતર તરફ હિંદીઓ દીંદીઓ પેતેજ
કેળા કાઢે છે. દેશ દાઢના પુત્રરામાં
કામ હીંદી ફરી જઈને મરણ પામ્યો હોય
એવો એક પણ દાખલો મળ્યો નથી
હોંદુસના ગવરનરે હીંદી મજુરોની કોષ
માં વાનકુવરની મુલાકાત દેશી લીધી
ત્યારે તેને જેટલાજ ખીન રોજગાર
દીંદી મળી શક્યા; ને તેટલા-પણ ખીન
રોજગાર હોવાનું કારણ તેમનું આજુબાજુ
પણ હતું. વળી આ ઉપરાંત શીખ
લોકો કે જે અવેના હીંદીનો મુખ્ય ભાગ
છે તેમણે પોતે ધધાસર છે એના પુરાવા
તરીકે એક પત્રનું મરણ હતું તેમણે
૭૦૦૦ ડોલર ખરચીને એક મંદિર બંધા
વ્યું હતું; તથા ૨૫,૦૦૦ ડોલર ખરચી
ને ખેતી માટે પોણા બસે એકર જેટલી
નિસ્તારવાળી જમીન રાખી લીધી હતી.

એટલે જે થોડા વખતપર બીખારી
ની દશામાં હતા તે હવે જમીનદાર થયા;
અને જે કોઈ છાપીએકાન ખાતનો અમમ
દાર તેમને દેશપાર કરવાનો ખ્યાલ લાવી
તેમનાપર નકર કરે તો તેઓ હોડતા
પોતાના મકાનપર જઈને પોતાને રોજગાર
છે એ ખતાવનારે લખત તુરત ઉપાડી
આવે. અને હરપમાં ને હરપમાં તે ઉપાડી
ને જોરથી ઉડાડે.

વખાણવા લાયક આ સ્થિતિ ઘણે
ભાગે પ્રો. તેજસિંહની ચતુરાઈ અને
કામેલીયતનું પરિણામ છે. તે થોડાંજ
અદરાડીઆં ઉપર ન્યુયોરકથી વાનકુવર
આવેલ. ન્યુયોરકખાતે તે કોલોનીયાની
યુનીવર્સિટીમાં હતા. વાનકુવર આવીને
તેમણે પોતાના કોલોનીયલ બાહ્યોની
આગેવાની લીધી. વાનકુવર આવવાના
કારણમાં તેણે જણાવ્યું કે મારા દેશની
કોલોનીયલ સંપુરણ કરવા માટે જોઈતાં
આખનેતો અખાસ કરવા હું આ મુકામાં
આવેજ છું. મારા દેશીઆઈ તેવી કે

વધુથી લાયક બનીને આખરે.....મેળવે
એવે, હેતુ છે. ઉપરના વાક્યમાં 'સ્વરાજ્ય'
શબ્દ વાપરીને એ વાક્ય તે પુરું નથી
કરતા. એવી રીતે બોલવામાં જે બુદ્ધિ
થાય અને પરિણામ આવે તેનો તે ખ્યાલ
રાખે છે. તે શબ્દની જગ્યાએ પ્રો. તેજ
સિંહ કહે છે કે તેવી કોલોનીયલ લાયક
બનીને આખરે "તેઓ છંદરે અને બધી
બે તેમને વાસ્તે જે પદ નિર્માણ કરી
મુકામ હોય તે મેળવે "

તે અગા એ અરસામાં હીંદીઓને
તેમની ખીનરોજગાર સ્થિતિને લીધે તેમને
હોંદુસ મોકલી દેવાની યોજના પુરી થવા
પર આવી હતી. પ્રો. તેજસિંહે નિશ્ચય
કર્ચો કે મારા બાહ્યોને હોંદુસખાતે
મખ અમેરિકામાં નહીં મોકલવા. તે એક
મરદના મનમાં આવેો નિશ્ચય થઈ ગયો,
તેટલુંજ એ યોજનાને ત્યાંજ પડતી મુકવા
ખસ હતું. પછીના બનાવોએ આ વાત
સાખીન કરી છે. પણ સામાન્યજાઓએ
તેના નિશ્ચયને ઉડારી દેવા માંડ્યો. તેઓ
કહેવા લગ્યા કે તેજસિંહે હોંદુસ નીચેજ
નથી, તેને લાંબો અનુસર નથી, તેથી
તેના કહેવાપર વજન મુકવા જરૂર નથી;
વાનકુવર આવતાં રરતામાં તેને કેમજો
હોંદુસલ વિરુદ્ધ કહ્યું હશે તેથી તે આમ
કહે છે. આ પ્રમાણે પ્રો. તેજસિંહને
કહેવામાં આવ્યું. તેથી પાછળથી તેણે
તે સત્તાવમાં તપાસ ચલાવી, અને પેતતું
કહેવાનું ખરું છે એની ખાતરી કરી.
તે પ્રમાણે એ સત્તાવનો નિર્ણય હતો.
અને આજે ફેરોડામાં સાફે આંધીને ફરના
રા જે શીખ લોક છે તેમને ત્રણે દાઢ
ખાતનો રજદારી સવાલ રહ્યો નથી.

અધુર

'મરકપુરી' ને ખારખરદના તારમાં
વા. જથી બુને જણાવવામાં આવે છે-કે
જોતસન નામના ઓરાનાં, તથા બુધા
નામના હીંદીનાં દોરમાં ઇસ્ટ ઇસ્ટ શીવર
ફાટી નીકળેલો છે. દોરખાતાની કપીડીએ
ફાવ કર્યો છે કે જે દોરને રોમ લાગ્ય
પડ્યો છે તેને કાપીને મારી નાખવાં, તથા
જે માસ સુધી ખારખરદનાં દોરને બીખ
કોઈ ભાગમાં જવા દેવાં નહીં. તાના
ખેડતને ખેતીના કામમાં મદદ માટે ખચર
અથવા ગધેડાં સરકારે પુરાં પાડવાની
જરૂર પડશે એવી લગામજુ કપીડીએ
કરી છે.

વડી પારલામેન્ટમાં હિંદી

દરંસવાસની હાલ

મી. એ. ગ્રેડીએ પૂછ્યું કે—મી. માંધીને તા. ૧૦મી માર્ચે પ્રિટોરીઆ બેઠકમાં શક્તિ તરીકે લખ જતાં હાથકડી પહેરાવવામાં આવી હતી તે પાતળી હાથો નીચે સેક્રેટરીને ખચર છે કે નહીં? મી. માંધીને આવું અપમાન કરવામાં આવ્યું તે જાણી ચક્રું હવે કે જાણી નોંધને તેની તમે તપાસ કરશો? દરંસવાસમાં જે હિંદીઓ પોતાની ટેકની ખાતર જેલ ભેગવે છે તેમને બીજા ગ્રુન્ડેગારો કરતાં વધારે સારી રીતે રાખવાની દરંસવાસ સરકાર આગળ રજુઆત કરવામાં આવશે?

કરનલ સીલી:—મજબૂર બનાવ તરફ રેટ સેક્રેટરીનું ધ્યાન ખેંચાયું છે, પણ તે વિષે તપાસ હજી ચાલુ છે. હિંદી કેદીને વધારે સારી રીતે રાખવાની રજુઆતથી કાંઈ લાભ થાય એવું લાગતું નથી.

મી. એ. ગ્રેડી:—નકારમાં નકારે ગ્રુન્ડેગાર મોરો હોય તો તેને ઉપરના કેસમાં બંધી છે તેવી રીતે રાખવામાં આવે?

કરનલ સીલી:—હા, તેમાં કાંઈજ શક નહીં. મી. માંધીને ખાસ અગવડો હતી એવો પ્રસારો હજી થયો નથી.

સર હેનરી કોટન:—કોરટના શાક્ષી તરીકે લખ જવાનું હોય તે ગ્રુન્ડેગારોને હાથકડી સાથે લખ જવામાં આવે એવો દરંસવાસમાં રિવાજ છે?

કરનલ સીલી:—મી. માંધીને બીજા કોષપણ કેદીની પેટાઈ દરેક રીતે રાખવામાં આવે છે. અને એક વખતે તેમણે પોતે કહ્યું હતું કે વધારે સારી રીતે રાખવામાં આવે તેવી તેની માગણી નથી.

સર હેનરી કોટન:—હા, ત્યાં હાથકડી નાખવાનો રિવાજ છે એમ કું માની લઉં?

કરનલ સીલી:—રિવાજની વાત કરતા હો તો તમારો સવલ નોંધવાથી બીજો વખતે જવાબ આપીશ.

મી. બાઇલ્સ:—તમે એમ કહેવા માંગો છો કે એ મહત્ત્વને તેના રંગને લીધે કાંઈ વિશેષ નથી વેળું પડ્યું?

કરનલ સીલી:—રંગથી કાંઈ તફાવત ખાતરમાં આવ્યો નથી.

મી. ફેરહારડી:—શાક્ષીઓ કોરટમાં જઈ જતાં હાથકડી પહેરાવવાનો રિવાજ છે એમ તમે કહી શકો છો?

કરનલ સીલી:—સવાલ તરીકે મુકવાથી બીજા વખતે કું તેનો જવાબ આપીશ. પણ કહેવું નોંધ્યું છે એ બાબતમાં મને જે કશુંક મળ્યું છે તે ઉપરથી મને સંતોષ થયો છે કે મી. માંધીને તેમના રંગને લીધે કાંઈ અપમાન વેળું પડેલ નથી.

રામસામીવાળો કેસ

મી. એ. ગ્રેડી:—નાતાલના ગોરા બેકુતે તેના ગીરમીટીઆની શુ દટા કરી હતી તે ઉપર તમારું ધ્યાન ખેંચાયું છે? પહેલાં તેના શેઠે તેને એક ધાંભજા સાથે બાંધીને માર્યો કે જેથી આખરે તેનાં શરીરપર માંસ બહુ કચકચચા લાગ્યું. મજબૂર હિંદીએ માંડ્યેટ આગળ ફરિયાદ કરતાં તેને શેઠ આગળ પાછા જવાનો હુકમ મળ્યો; હરમાન તેને નાશી જવા માટે તેના શેઠે કોરટ આગળ ખડો કસ્યો અને સાત દિવસની જેલ અપાવી, તે આખરે તેમ ધણી અજબ નોકરીપર મોકલ્યો. શેઠ માત્ર શી. ૧૦/ના દંડ ભરી છુટી ગયો. આ બાબત નાતાલ સરકાર આગળ રજુઆત કરશે?

કરનલ સીલી:—“ઈડિઅન ઓપિનિઅન”માં એ કેસ મેં વાંચ્યો છે. તેમાં કહ્યું છે તે ખરું છે કે એ હકીકત સાચી હોય તો મજબૂની વાત કહેવાય. તેમાં શુ સાચું છે એ કું નથી કહી શકતો, પણ તપાસ કરવામાં આવશે.

મી. હોરશીયો મેયર:—આ હિંદી મજબૂરાની, અને અમારો અમેરિકામાં મુકામો હતા તેની સ્થિતિમાં શુ તફાવત છે?

કરનલ સીલી:—તેમની સ્થિતિઓ જુદીજ તરેહની છે. એક તો એ કે ગીરમીટીઓ મુદત પુરી થયે સ્વતંત્ર થઈ શકે છે.

મી. એ. ગ્રેડી:—તેમના ગીરમીટના પટામાં એવી કાંઈ ચરત છે ખરી કે એ મજબૂરો તરફ સારી રીતે વરતવું નોંધ્યું?

કરનલ સીલી:—હા, તે માટે હિંદી સરકારે ખાસ ધારા દાખલ કરાવ્યા છે. એ હેવાલની વાત ખરી હોય તો તે ધારાઓનો લગ જતાવે છે. છતાં તે બાબત કું તપાસ મહાંવીશ.

મી. બાઇલ્સ:—એ તપાસનું પરિણામ પારલામેન્ટને જણાવશો?

કરનલ સીલી:—સવાલ નોંધાવવામાં આપવાથી મુદતમાં જવાબ આપીશ.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ બેઠકમાંથી)

ટોંગાટના હિંદી બેકુત હસનુની બીન વરસ મીલકતનો વહીવટ સુપ્રીમ કોરટના આક્ટીવ એસિસ્ટન્ટ માસ્ટરના હાથમાં સોંપાયેલ છે; તો મરહુમના લેજુદારો એ પોતાના હાવા અથવા કેહ્યાં મજબૂર કોરટની ઓફીસે તા. ૨૦મી જુલાઈ સુધી માં રજુ કરવાં એવી નોટીસ બેઠકમાં છે.

એડવોકેટ રામસામીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૩ મી જુને સુપ્રીમ કોરટને અરજ ચનાર છે. કોરમાઉટના ફેરીઆ તુર એલીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આક્ટા સુપ્રીમ કોરટમાં રજુ થયા છે, અને તેની નકલ અમલદારી ડીવીઝનના આક્ટવેટ આમળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૨મી જુન સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

માનિસખરમ એરટમનરોડના હાલુક હમર નામથી વેપાર ચલાવતા દાઉદ અને હમરે તેના લેજુદારો સાથે સમજૂતિ કરેલ છે; અને તે સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૫ મી જુને સુપ્રીમ કોરટના માસ્ટર આમળ બરાશે.

કાલે નોંધોમાં હિંદી ઇમીગ્રેશન

બ્રિટીશ સરકારના તાબાના કોલોનીઓ માં તોડી ઇમીગ્રેશન સંબંધી સવાલ પુછાતાં ટેટલાક આંકડા રજુ થયા હતા તે ઉપરથી જણાય છે કે—

સીડોનમાં ચાનાં ખેતરોપર ૪,૦૦,૦૦૦ હિંદી મજૂરો કામ કરે છે. તેમની આવ જવ સંબંધમાં ઇમીગ્રેશન ખાતાથી કાંઈ રીતની બંધી નથી. તેઓ ગીરમીટથી કામ કરનારા મજૂરો નથી ને તેથી ગમે ત્યારે હિંદુસ્તાન જઈ આવી શકે છે. શીજ માં કુલ વસ્તી ૧,૨૫,૦૦૦ની છે, જેમાં પાંચમા ભાગના હિંદી છે. દરીનીડામાં કુલ વસ્તી ૩,૩૦,૦૦૦ની છે, જેમાં ૬૬,૦૦૦ હિંદી છે. બ્રિટીશ ગીઆનાની કુલ વસ્તી ૩,૦૦,૦૦૦ની છે જેમાંથી ૪૪,૦૦૦ હિંદી છે. મોરીશીઅસની કુલ વસ્તી ૩,૮૦,૦૦૦ની છે, જેમાં ૭૦ હા હિંદીઓ છે. મોરીશીઅસમાં છેલ્લાં ૫ વરસના આંકડા જેતાં દર સાલ ૫૦૦ હિંદી દાખલ થતા, હાલે ટેટલાજ પાછા હિંદુસ્તાન જતા. હાંની કુલ હિંદી વસ્તી તો ૬ લાખ એટલે ૬૬,૦૦૦ હિંદી ફેરડી ની ખેતીમાં મજૂરી કરે છે.

ચાલુ વરતમાન

ચાલુ અઠવાડિયામાં જનરલ બોથા ઇંગ્લાંડ માટે ઉપડવાના હતા. જાન જતા પહેલાં તે શારીરિક દરદ સુધારવા માટે યુરોપમાં જશે.

યુનીયનનો નિર્ણય કરના માટે વિલામત જગરા ખીખ ડેલીગેટ ચાલુ માસની આખરીએ કેપટાઉનથી ઉપડશે અને બુ-લાઇની અધ્યક્ષમાં વિલામત પહોંચશે.

ડરબન પાઇન સીટમાં એક ગોરા રોડી વેચનારાની પાસે એક કાફરો રોડી ખરીદવા ગયો હતો. રોડીના તબુ પેન્સ વાળી લેવા માટે તેણે કાફરકાઉન આપેલ, ને ૨/૩ મામતમાં, ગોરાએ કાફરકાઉન મળ્યાની ના પાડી, અને રોડી માટે ૩ પેન્સ માગ્યા. કાફરે ક્રિષ્ના માંડતાં ગેરા વેચનારને પા. ૩ ના હંડની અથવા ૩ અઠવાડિયાની સખત મજુરીની સખત થક હતી.

એલ્ફિન્સ્ટન મ્યુનીસીપલિટીની ટાઉનમેંટ કમીટીએ ડરબન કપોર્ટ છે કે પા. ૧૦૦, ૦૦ ખરચીને પનાંચોતા ભાગમાં ટરમન વધારવાની કાર્ડીસલને બાકમજુ કરવી.

ઈલિયુ આફ્રિકાનું એક જ બખારજુ થયા બાદ કેપટાઉનખાતે સાથેય આફ્રિકન એકઝીબીશન ભરવાની સુચના કેપના ડાખામાં બહાર આવી છે.

ઈલિયુ આફ્રિકામાં હીરાઓ કાપવાના કામને ખીલવવા માટે જોઈતું ઉત્તેજન ટરાંસવાલ સરકારે આપ્યું એવી અરજ ટરાંસવાલ પારલમેંટને કરવામાં આવનાર છે.

કેપમાં બેઝાર્સ ખાતે ધવનના તોફાનને લીધે કેટલાંક જાડ મુખથી ઉપડી ગયાં હતાં, તથા કેન્ટહાઉસનું જા.૫૩ ઉડી ગયું હતું.

કેપના કમર્સ લેકના અને કફરના રાજદારી હક માટે ક્રેટ એક્ટમાં તદ્દા વત રાખવામાં આવે તેની સામે મી. ડબલ્યુ. પી. શરીનરે કેપની પારલામેંટમાં પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો.

નાતાલ પારલામેંટના એક મેમ્બર મી. એલ્ડીકે મરિસઅરમમાં એક બા.પજુ

દરમ્યાન જાણીતું હતું કે નાતાલ યુનીયનમાં ભગે તો એ વરસમાં પોલટેક્સ નીકળી જવા સભર છે; અને નાતાલ તેમાં ન ભગે તો એવો વખત આવશે કે દરસલ પોલટેક્સનો પા. ૧ લેવાને બદલે પા. ૫ લેવાની જરૂર પડશે.

મે માસમાં ડરબનની ટરામની આવક પા. ૧૯૫૦-૬-૨ થક હતી જે ગઇ સાલ ની તેજ માસની આવક સાથે સરખાવતાં પા. ૪૭૪-૧૩-૬ નો વધારો બતાવે છે.

કેપટાઉનમાં વેલી આર્મીન અને સેમ હોલાંડ વચ્ચે મુકાબાજુ લડાઇ હતી, તેમાં ૨૦ રાઉન્ડ પુરા થયા હતા પણ કોઇ ની છત નહોતી થક.

તા. ૮ મી જુનના નાતાલ મવરમેંટ મેજેસ્ટ્રા નીચે મુજબનો પારીમાફ પ્રસિદ્ધ થયો હતો:—મવરમેંટ એડેડ ઇડમન રજુલપરનું કરજ એ જુ. કરવા માટે રટે અના હોદીઓએ પા. ૨૦-૧૮-૬ ની રકમ એકઠી કરી છે, હોદીઓ પોતાની નીચાઓ ને સાધારણ રીતે નાખી મદદ કરે છે તેમાં આ હાખલો જાણવા સાચક અપવાદ છે.

ડરબનના કુસેન આમદઅને ક્રા. ના મી. કુસેન હાહાલીમ પટેલ તા. ૮ ના મેજેસ્ટ્રામાં બહાર કરે છે કે તા. ૧ લી અનેવારીથી મહમદ મુસાજુ પટેલ એ કંપનીમાંથી નીકળી ગયેક છે.

યુનીયન પક્ષ તરફથી નાતાલના વોટરો આમળ બાપજુ કરવા માટે ટરાંસવાલ પારલામેંટના મેમ્બર સર પરસી શીટલ પેટ્રોક નાતાલ આવેલ હતા.

કેપમાં માફરીનેટ ખાતે ધવનના તોફાન થી મ્યુનીસીપલિટીનાં કસાઇખાનાનું જા.૫ ૩ હીડી ગયું હતું.

લીલી લેક્સ બોર્ડના નવા મેમ્બર તરીકે મેસરસ એ. એ. બેયર, જે. એન્ડરસન, જે. વરનાર, બી. ખીચર, જી. ટેરી, એ. હરેક, તથા ટી. ડબલ્યુ. સુટાયા છે.

ટરાંસવાલ પારલામેંટના મેમ્બર મી. મેનીકે પારલામેંટમાં એવી નોટીસ આપી હતી કે ચાલુ સાલમાં દર માસે ડરબન તથા કેપટાઉનમાંથી કેટલાં એલિયાટીકે ટરાંસવાલમાં લખેલાં સામ છે તેના આકેડ પારલામેંટ આમળ રજુ કરવા.

ઈલિયુ આફ્રિકાના યુનીયન ખાખતમાં કેપના પ્રાંતનીધિ તરીકે વિલામત જવા ડા. જેમીસન તા. ૬ મીએ કેપટાઉનથી ઉપડવાના હતા.

ક્રેટ મોન્ડીટયુશનના ક્રેડ માટે બજાર ભરવાને અલોવાલનેરથ ખાતેની આફ્રી કન પોલ્ટીકલ એસોસીએશનની શાખાએ ત્યાંના હોલની સતાવાળાઓ પાસે મામજુ કરી, પરંતુ તેમને ચોખ્ખી ના પાડવામાં આવી હતી. આથી ત્યાંના હોદી વેપારી મી. મહમદ સુરતીએ પોતાનો હોલ કાઢી આપી મીટીંગ ભરવાની સમ્મેલ કરી આપી હતી.

રટેલન બોશ

મી. મુનશી મલેક હવાત લખે છે કે:— તા. ૩૦ મી મેના કેપટાઉનથી બિ. હ. લીંગના સેક્રેટરી મી. અમદુલ કાદર તથા મી. પેલાક અને આગા હતા. તેમને લેવાને મેસરસ મુસા નુર મહમદ, મુનસી મલેક હવાત વગેરે રટેશનપર ગયા હતા. તેમને મી. ઝવેર શામજીને ત્યાં લઇ જવા માં આવ્યા, જ્યાં ઉતારાની ગોદવજુ કરવા માં આવી હતી. પછી અગેની લીંગની શાખાની મીટીંગ ભરવામાં આવી, મેરમેન મી. મુસા નુરમહમદ, સેક્રેટરી મી. અમદુલ રહેમાન, તથા ટ્રેઝરર મી. મુસા અહમદ આકુજી તથા ખીખ સાહેબો હાજર હતા. મીટીંગમાં ટરાંસવાલના ભાષ્ય એને મદદ કરવાનાં બા.પજો થયાં હતાં. પછી ટરાંસવાલની લડતમાટે કિલરાજુ કરતાં એક નાની રકમ, પણ સારી રીતે ખુશી સાથે લોકોએ આપી હતી. મીટીંગ વિસરવન થયા બાદ ખીજે દિવસે મી. પેલાક, તથા મી. મુસા નુરમહમદ અગેથી પારલ જવા ઉપડી ગયા હતા.

૧૯૦૫ ની સાલમાં રટેશીના પ્રતાપથી હોદી મીડોએ જે નફો કર્યો હતો તેવો તે પછીના વરસેમાં નથી થયો એમ નીચેના આંકડાઓ ઉપરથી નહર થયું છે. મીડોનો નફો ૧૯૦૫ માં રૂ. ૩૪૭ લાખ, ૧૯૦૬ માં ૩૪૪ લાખ, ૧૯૦૭માં ૧૮૫ લાખ અને ૧૯૦૮ માં આશરે રૂ. ૧૨૫ લાખ થયો ગયો છે.

ખેતીને લગતી ખબરો

આ પાનની વડી તથા બગીચાવાળાને જાણવું હોય તો ખેતરો કેટલાક અનુભવી લેખકોના અને નાતાલ એગ્રીકલ્ચરલ જનરલના લખાણોમાંથી અને નીચે આપી એ છીએ:

જુન માસમાં ત્યાં પાણી કાઢક મળી ચક્રા હોય ત્યાં કેમેજ, ગાજર, બીટ, મુળા, કુંભળી, લેટીસ, સ્પીનેચ અને બીજા કેટલીક બાજી વાવી શકાય છે. બીમાં વળ્યા પછી તરતજ તેના ઉપર આપણું ધાસ પાથરવું. આથી જમીનમાં સહેજ ભેજ રહેશે. અને દર પડે તો બીબાને નુકસાન નહીં લાગે આ પ્રકારમાં કડપાનને પાણી પાવાનું બહુજ વહેલું રાખવું. ધુમસ પડતી હોય તે સવારે જેમ વહેલું પાણી પવાય તેમ વધારે સરસ.

આ રીતમાં ફળાઉ ઝાડ તેમજ બીજા ઉત્પાદક પાક વગેરેની જમીનને ઉચ્ચવારી સાફ રખાવવી એ ઝાડના ફાયદાને માટે બહુ જરૂર છે. પાણી પાવાથી કાંઈ પણ ગમેલા ઝાડના ક્યારા વખતે વખત જોડાવવાની જરૂર છે.

વાવેતર ન કરવું હોય તેવી સધળી જમીન શીયાળામાં ખોદાવી, તેનાં ટેકાં કાઢ્યા પીના વસંતરૂ આવતાં સુધી તેમને તેમ રહેવા દેવી. આથી ધુમસનું પાણી જમીનમાં સોસાઈ રહેશે. આથી જમીનમાં ચેપી જીવડા રહી શકશે નહીં, અને વસંતરૂ આવતાં વાવેતર કરવાને લાયકની જમીન થઈ પડશે.

આ મોસમમાં સ્ટરોએરીના ક્યારામાં સહેલું અને જીવું-તણું તો નહીંજ-આતરે નાખવું.

કેલીફલાવર, કેમેજ, અને વડાણના ઉત્પાદક ક્યારાઓમાં પાણી સાથે મીલાવેલું જીવું ખાતર નાખવાથી તેના પાકને બહુ સારો ફાયદો થશે.

આ માસની આખરીએ થોડી મુદતમાં ખાસ ધ્યાન એવાં પુષ્પ અથવા ફળનાં ઝાડને તથા ઘસના વેલાઓને કાપી તેની કાપડીઓ નાખવી.

આ માસની આખરીથી જુલાઈ માસ સુધીમાં એપલ, પેર, એપ્રીકો, પીચીક, પ્લમ્સ, શેડુર, કાકમ, ડાક્ક, અખોડ વીગેરે વાવી શકાય છે.

ફળાઉના બગીચાઓમાં જમીન ઉપર ખરી પડેલાં સધળાં ફળ વીણી કાઢવાં, તેમજ ઝાડ ઉપરથી પણ રોગી અથવા કાચ લાગેલાં ફળ વીણી બગીચાથી દુર

ખાણમાં દાદી દેવાં, તેમાં જેટલી ભેદર કારી રહે તેટલા પ્રમાણમાં આવાં ફળોમાં ઉત્પન્ન થયેલી રોગ તથા કીડા વધારે ફેલાઈ પીળાં સારાં ફળને નુકસાન કરે. આ કીડીકત ખાસ કરી નાચીક, મેડીન, લીંથુ તથા ચોરેંજસ માટે છે.

આવાં ફળ પરદેશ મહાવનારાઓએ ફળને કાઢ્યાથી ઉતારતાં ખાસ ધ્યાન આપવું છે. તે ફળ ઉતારવાની ખાસ કાતર આવે છે તેજીથીજ ઉતારવાં તેમ નહિ કરવાથી ઝાડ તથા ફળ બંનેને નુકસાન છે. ફળને જમીન ઉપર બીજાકુસ પછડાવા દેવાં નહીં. ટોપથી અથવા જોખામાં બહુ સાચવણીથી ભરવાં.

પાકનએપલના ક્યારા આ રીતમાં ખાસ કરીને ચોખા રાખવા જોઈએ.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના કાંઈ સમયે તો તેઓના પત્રો ઉપર દુરવધાન મળવાને સંભવ છે.

- કામળની એક જ બાબતે લખવું.
- અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.
- નામ તથા ઠેકાણું બરાબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી ભૂલને સારું.
- મંજળવારની સાંજ સુધીમાં મહેલ લખાણો તેમ જઘાડીયામાં લખાઈ કરી શકાશે.
- ૨૬ કરેલાં ચરચાપત્રો બગીચી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાકાં ચોક્કસી આપવાને અને ખાતા નહીં
- લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સ્પષ્ટ કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“એક સત્યાગ્રહી દીદી”—તમે કહેલી કીડીકત જાપવાથી કાઢાને લાભ નથી.

૪. જી. જી. (જેહાન-સખરગ) એ કીડીકત ધણી જુની છે.

અ. ઇ. ઓ.

જોડીઆ મદરેસા ફંડ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જેમ,

તા. ૫ જુન ૧૯૦૬ના ઇ. ઓ. માં મી. વસી જુમા લખે છે કે જોડીઆ મદરેસાના ફંડના નાણાની રકમ બરહ

મએલી તથા બાકી રહેલી રકમ પત્રદાર પાંચીક કરવી જોઈએ તે અંગેએ તે. લેટ તા. ૨૭-૩-૧૯૦૬ના ઇસલામી ગેઝેટ ઉપર મોકલી છે તે આપના વાંચકમાં આવશે. જે માણસનાં દીવ સખી હોય છે તે આમ જાપમાં લખી સંભળાવીને કરે નહિ. તે તો કે. હના કહેવા અમારૂં દીની કામમાં મદદ કરીને ફાડો કરવો શરૂ કરે. અંગેએ ઉમેદ છે કે મી. વસી જુમા જોડી આના મદરેસાના ફાડા બાબત બનતી કોશીસ કરી મોટું ફંડ ઉજી કરશે. મી. વસી જુમાના લખવામાં કે અત્રેથી ફેસમાં પછસા મોકલ્યા તે વેપારીઓના ઘરમાં બાળ ખાતા થઈ પડેલા છે એટલે તે બીના તે સાહેબને અર્ધીના જાપદારાએ લખવી નકામી છે. તે બાજતનો ખુલાસો જોડીઆ અનજીમનને લખવાથી મળી શકશે.

લી. મુસા જાનમહમદ

મંરિસખરમ, તા. ૭-૬-૦૬

ઉપલા કામને સાથે મી. મુસા જાનમહમદ, મી. ઓસમાજુ મીઠા, મી. ફુસેન કરીમ, મી. અબદુલ કરીમ ઓસમાજુ, મી. અશી જુમા, તથા મી. ફુસેન મહમદ તથા જોડીઆના બીજા રહીશોએ, જોડીઆ બંદરથી મેસરસ ઓસમાન અબ્બા, જાનમહમદ કરીમ, માકુબ સકુર, હસન કાસમ, તથા આલી મુસાજી, તથા અંજીમન તરફથી ઓસમાન સુમાર, તથા જમાત સમસ્તના મેખરો તરફથી એમ લખાએલ કામળની નકલ ‘ઓપિન અન’ માં જાપવા માટે મી. મુસા જાનમહમદ તરફથી અમને મળેલ છે તેમાં નીચે મુજબ કીડીકત છે:—

“આપ તરફથી કામળ ૧, તથા ૨, ૩, ૪, ૫ કીલાજીજી બીમજી ઉપર આવ્યો તે પહેાંચે છે. રા. ૨૧૦૦ નો ડરાફ્ટ તેની પહેાંચ જમાતના મદરેસાની ચોપડીમાં લીધી છે. તેજ વખતે વડીલના હાથથી રોજ કામ કરાવી મજકુર રૂપીઆ એકવીસો જમા કરાવી આવ્યા, અને જેવારે મદરેસાની જગા અથવા બીલ્ડીંગ લેવાય ત્યારે આપે. બીજી મી. અબદુલા જેમ મહમદવાળી વખતે નાં ૩ તથા પાછળના વાડા સુધાં મદરેસા ખાતે લેવાની હીલમાલ થાય છે. મજર મજકુર રકમ પુરી પડે તેમ નથી. માટે આ ફંડમાં જે લોકોએ રકમ ભરી છે પણ આપેલ નથી તેઓ પાસેથી રકમ એકડી કરી, તથા બીજી પણ રકમ જમા

બનતી કશીકંઈ કરી મોકલવા મહેર
વાની કરશેજી.

લી. ઝોરામાણુ બગદાની સહી
દાં અગદુલ કરીમ,

બાબ મહમદ કરીમની સહી
દાં બતીબ બાબમહમદના સ.

સેક્રેટરી બાબમહમદ હસનામ, જોડીવા.
જોડીવા બાબમહમદ હસનામ લાઇબ્રેરી,
તા. ૫-૪-૦૯."

પરચુરણ ચરચા

સંસ્કૃતચરિત્રી મી. એમ. એ. બાલા
જામે છે કે:—જા. ૫ મીએ કાઉન્ટપુર
જેલમાંથી ત્રણ માસની સખત મજુરીની
જેલ ભોગવી છુટયો છું. અને ફરી
પાછો જેલ જવા ઉમેદ રાખું છું. અને
ખીજ જેલો ભાષ્યોને બલામણુ કરે છું
કે તેમણે જેલથી જરાપણુ ન ડરતાં, કિમત
રાખી લડવું. આપણે જેલ જઈને, જે
ભાષ્યો જેલમાં છે તેને ડોકાવણુ લારેજ
આપણી ઇજત થશે.

મારિસપરગ હીંદુ વામનેસ એસોસી
એક્શન તરફથી મલાવવામાં આવતી તામીલ
સ્તુતિમાં એ મંત્રના પ્રતિનિધિ ઉચ્ચારણ
કરવા ડરન બએલ તેમને ઉચ્ચારણમાં
મા. ૫૦-૧૧-૨ ની રકમ મળી છે તે માટે
બરનારાઓને સેક્રેટરીઓ આભાર માને છે.

લડત વિષે છપ્પા

સંપ હોય ત્યાં સંપ સંપથી દુનિયા છતે,
વિના સંપત્તિ ગઈ બધે જેમ નામાં ભીતિ.
નથી સંપનાં મૂળ, જેલમાં જેથી બેઠાં
દાંસવાલ મોઝાર રોક વાણેતર ગહેતા.
એમ સંપ હવે ના હિંદમાં, તે ગોરાઓ
અ. રીયા,
મીડુ બોલી મળજી, ફોલી ખાતા ફવીયા.
હતો સમો બળવાન સલામત સામી બરતા,
હતો સમો બળવાન ગોરા નળાણુ ધરતા.
હતો સમો બળવાન "દીપુ" સુલતાનથી ડરતા,
હતો સમો બળવાન શીવાણથી ધરધરતા.
આજ સમો એવો બન્ધો, નળણા જેલ
નમાવીયા,
ગોરા વખતો ભંગ કરી, આ કળજીમાં
ફવીયા.

સંપ હોય જે આજ હીંદના હીરા હુટે,
સંપ હોય જે આજ બેઠીયું પતની તૂટે.
સંપ હોય જે આજ હીવાળી ધર ધર થાયે,
સંપ હોય મહેલના મુનારકળાદી માયે.
સંપ વિના સુના પડ્યાં, બેઠી મંદીર
માળીયાં,
સંપ વિના દુઃખીયા થયા, હીંદી પ્રામર
પ્રાણીયા.

વિવિધ વિચાર

સદગુણી પારસી કેવો હોવો જોઈએ ?
એ અજાણ તમે 'ભમે ભમસે' લખે છે
કે:—"એક પારસી તેની મુળ ખાસીયતમાં
પારસી રહેવા કે અણુવા માટે એવો
હોવો જોઈએ કે જે પોતાની પહેલી તથા
અનીયાર્ય ફરજ પોતાનું "પારસીપણું"
જાળવી રાખવાની સમજે; જે પોતાની
હીન પ્રમાણમાં ખડક જેટલું સતતવાર હોય;
જે પોતાના મરફૂમ ન્યાયાનો તરફ જાન
ફેશન હોય; જે પોતાના કેળવણી તથા
અભેગાહો તરફ લક્ષીમાન હોય; જે
પોતાનાં ધાર્મિક ફીયા બહુતરો તરફ માન
ધરાવનારો હોય; જે પોતાના ધાર્મિક
રીવાજોને આદનારો હોય; જે પોતાના
વડીલોથી વફા રહેલા ધાર્મિક વારસા
માટે મગર હોય; જે પોતાના ધર્મગુરુ
વરમ તરફ દીલસોજી હોય; જે પોતાના
હમદીનોના ચોક્કસ વીચાર આચારોમાં
મતભેદ ધરાવ્યા છતાં તેમની સાથે હમ
દીલ અને હમસાજ હોય; જે પોતાના
ઠોળા તથા ધર્મની ખરાબી માટે દુઃખ
પામી તેનો અટકાવ કરવાની કાળજી
રાખતો હોય; જે પોતાના ટોળાની જતી
ખાસીયત તથા વારસાઈ સદગુણોને ઘીર
ટાકથી વળગી રહેવા જોડે તેમની જાળ
વણી તથા ખીતવણીનું મથન કરતો હોય;
જે પોતાના મરફૂમ વડીલોની યાદ આરાધ
નાની કાળજી ધરાવતો હોય; જે પોતાના
તહેવારો તરફ કુરઆન હોય; જે પોતાની
અસલી હંતકાઓ, નામાં, ગાના, છલાદી
માં મોજ માનતો હોય; જે પોતાની
ઓલાદને ખરી ધર્મી તથા સુરત પારસી
જેવા તથા અખવાના આહ સાથે તેને
તેવેજી રસ્તે દેરાવવા આદતો હોય;
જે પારસી રાહો રહેલા સાથે પારસી
પોરાક તથા પારસી દેખાવમાં ફરવામાં
શોલા સમજતો હોય; જે બાહેરની
અજાણી આધ્યાત્મમાં તેમનાં અંગ
જન પોતાનું પારસીપણું ઊંડી રેવાની

નળણાઇ તથા પેચાપણું નહીં ધરાવતો
હોય; દુકમાં તે "પારસી" સંબંધી
ખરી મતલબમાં પારસી હોય, અને
અને "જરબોસ્તી" સંબંધી ખરી ખુબીમાં
જરબોસ્તી હોય.

પોતને માટે લડત લેતી કેટલીક બાબુઓ
તા. ૨૧ માર્ચના રોજ એક માસની જેલ
માં ગઇ હતી, તેમાં એક લેડી લીલા
(હીંદના એક વખતના વાઇસરોય લોરડ
લીલનની દીકરી) હતી. તેણે જેલમાંથી
નીકળી તેને માન આપવાને મળેલી મંજૂ
ર સમા લખણ આપણુ આપતાં કહ્યું
કે, "જેલની બપાનક રીતભાત ઉપર
મહેર પડ્યું જ કહેવાનું છે. અને જેલમાં
કાંઈ પણ તરેહની છુટ આપવા દેવામાં
આવી ન હતી. જેલ ભોગવ્યાથી પોતના
હકની લડત માટેનો વિચાર જરા પણ
ડાઝે નથી. જેલમાં મયા પહેલાં લડત
નું સ્વરૂપ અને આંખુ લાગતું હતું પણ
હવે તે બહુજ અજાણું દેખાય છે."

કુનાઇટ રેટેસન એક વખતના
પ્રમુખ મી. રૂઝવેલ્ટ પોતાના 'આઉરલુક'
અખમાં જાપાનીઝ ઇમ્પીરિયલિઝમના સંબંધ
લખે છે કે, "જાપાનીઝ મજુરોને અમે
રિકામાં આવતાં અટકાવવાને જાપાન ફોલે
મંદ થાય છે કે નહીં તે જોવા થોડો વખત
રાહ જોવી એ અમેરિકાની ફરજ છે.
અને જે અટકાવત નહીં થાય તો પછી
કુનાઇટ રેટેસે સલાહ કરી અથવા અમુક
કાળકા ધડી પોતાનું હીત જાળવાય એવો
બહોળસ્ત કરવો પડશે. પણ તેમ કરવા
માં જરા પણ ખટાશ થવા ન પામે
અથવા ખીલકુલ લાગણી ન દુખાય તેને
માટે બહુજ ચેતતા રહેવાની જરૂર પડશે.
આવી બાબતોમાં અમેરિકા પોતાના હક
બરાબર જાળવી શકે તેને માટે મોટા
હરીયાઇ લરકરની જરૂર છે. કેમકે નહીં
તો ઇમ્પીરિયલ સવાલ ખીરે જે કાંઈ પ્રજા
માધુ ઉમઠવા માગે તો તેની મામણી
કણુલ રાખવી કે નહીં તે વીધે બારે
વિચાર થઇ પડશે." મી. રૂઝવેલ્ટ આ
લખણના ઉવટના બાગમાં કહે છે કે,
"તખતાર હશે કે નહીં પણ અમેરિકા તો
લડશે. સુબેહના મંડળા વધુમાં વધુ તો
એટલું જ કરી શકશે કે તે દેશને લડાઈમાં
જીત મેળવતાં અટકાવે."

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

હાંદીના પટ્ટી કુવરની જન્મમાંની પ્રુથ્વીમાં લાંબા કાંઠે સાહેબે, કુવરની દીપ્તીજ્યસીદના નામની ગરાશીઆઓના છેલ્લાઓને ઉચી કેળવણી લેવા છઠ્ઠાંક જ્યાં મદદ માટે રૂ. ૧૫૦ની માર્સીક સ્કોલ રજીષ્ટ્ર સ્થાપી છે.

મુંબઈના એક વધુકે મહરથ મી. મન હરજાલ જન્મજાત ત્રીમા સંખ્યાની શાન મેળવવા બધા માસની શરૂઆતમાં મુંબઈ થી અમેરિકા ગયા છે.

ચાર સુરતી દેલી તથા શરણાઈ વાળા ઓને રૂપીઆ સો સો આપી એક પારસી વેપારી છઠ્ઠાંકના પ્રદરશનમાં દેલ શર શ્યામનો કુવર દેખાડવાને લઈ ગમેલ છે.

લાવનપરના મહારાજાએ પોતાની છેલ્લી સાલગીરી ઉજવતી વખતે અમેરીકા, નામ પુર, આમ, ખનારસ, મુંબઈ, અમદાવાદ, મોડલ અને લાવનપર ખાતે ઉચી કેળવણી લેવા માગતા પોતાના રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓને એકથી માંડીને વધતામાં વધતા પાંચ વરસ સુધી ખાસ સ્કોલરશીપો આપવાનું જાહેર કર્યું છે. આ સ્કોલરશીપોની કુલ સંખ્યા ૨૧ જેટલી છે અને તે લગભગ માસીક રૂપીઆ ચારસો જેટલી થવા જાય છે.

"અમરીતખખર પત્રીકા"નો અલ્લાહ આદનો ખખરપત્રી જણાવે છે કે આગાને કીલ્લો લેવા એક મહરથ જતાં તેને એવું જણાવવામાં આવેલું કે હાંદવા છે કે બંગાલમાં એનારકીરટ હીલચાલ શરૂ થઈ ત્યાર પછીથી એવો કુકમ કાઢવામાં આવ્યો છે કે બંગાલી લોકોને આગાનો કીલ્લો દેખાડવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

સીમલા ખાતે હાંદી સરકારનું રહેઠાણ વરસમાં કેટલાક માસમાં કરવામાં આવતું હોવાથી સાધારણ લોકોને ત્યાં રહેતાં અટકાવવા માટે એક રેલ્સ નાખવામાં આવનાર છે, જેની રૂએ દરેક મરદ મુઝા ડાઉ લેનારને માસીક રૂપિઆ ૧૫, અથવા અડધાના રૂપિઆ ૩૦ એ પ્રમાણે વેરા ભરવો પડશે.

પુનાના એક મરાઠા આગેવાનના બે ભત્રીજા જેઓ પુનાની હરપુસન કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા હતા તેમને હાંદી સરકાર સામે કાવતરાં કરવાના શક ઉપરથી પકડવામાં આવ્યા છે. પુનામાં જીવાન વિદ્યાર્થીઓ મોરનાં ખુન કરીને ફરિસી મયાના દાખલા અગાઉ બનેલ હોવાથી આ કેસ જણાવવા લાયક થઈ પડ્યો છે.

રાજપીપલા સ્ટેટની રતનપુરની ખાણને સાયનટીફીક રીતે ખોદવામાં આવે તો તેમાંથી ઘણા સારા કીમતી પેલ્લ મળી શકે અને મુંબઈ નજીક જે કાલસા મળે તો રાજપીપલાની ખાણનો ઉદ્યોગ ધણો ખીલી શકે તેમ જ એવું છેલ્લા સરકારી રીપોર્ટમાં જાહેર થયું છે.

હાંદી રાજ સુધારણાના ખીલથી થયેલી અસંતોષવાળી ખીના સાધારણ રીતે પડતી મુશીને સરકારને સંતોષની લાગણી બતાવવામાં આવી છે, તેવા વખતમાં પંજાબના એક મુખ્ય મજાતા મંડળે ભોરડ મંડિત ને એક માનવમાં એવું જણાવી દીધું કે એ ખીલમાં કોમી તકાવતો દાખલ કરવા હોય તો બહેતર છે કે એ સુધારા વગરજ અમો ચલાવી લઈએ. હાંદુ સભાની આ ખુલ્લી ટીકાપર કેટલીક ચરચા થઈ છે, અને તેમ ખુલ્લે ખુલ્લું સરકારને કહેવાની જરૂર છે એમ. એક્ટીવીસ્ટ જાપાએ બતાવી તેની તારીખ કરી છે.

કલકત્તા ખાતે જુદા જુદા ધરમના પ્રતિનીધીઓ એક કોનાફરન્સ બસાયું હતું, જેમાં જુદાધર્મ, ઝેરોઆઘીઆનીઝમ, જુધ, જમન, સદમો, આર્ય તથા ખીજા કેટલાક ધરમપર તે તે ધરમના વિદવાનો એ નિર્મલો વાંચ્યા હતા, ને ચર્ચા ચલાવી હતી.

એના ખખર હાંદી જાપામાં બહાર આવ્યા છે કે નામીયા નેશનાલીસ્ટ આગેવાન બાજુ અરવિંદ થોર સામે કામ ચલાવનાર પડીવ મી. નોરટન કે જેણે પોતાના કેસના લાખણમાં ઘણા આગેવાન હાંદીઓ રીતુરી હોવાનો ઇસારો કર્યો હતો, તે મી. નોરટનને બંગાળના એડવોકેટ જન રલના હેલપર સરકાર નીમવાની છે!

આગાની જેમમાં નાખેલ એક હાંદી કેડી સરકારી સીક્રેટમાં બતાવતાં પકડવા

થી તેને કોરટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેને ૫ વરસની સખત જેલની સજા થઈ છે.

'દાખ્તર ઓફ હાંદીઆ'માં પ્રસિધ્ધ થયેલા એક લખાણમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હાંદી એરતોને ઉપયોગી ધરવતુ ઉઘમ પુરો પડવાનું બની શકે તેટલા માટે તે વિવિધ અભ્યાસ કરવા હાંદી એરતોને જાપાન મોકલવાનો સવાલ થોડા વખતમાં ઉપડી એવામાં આવનાર છે.

એસની સોમકાં બાજીની રમતના એલાડીઓ વચ્ચે ટુરનામેન્ટ કરવા માટે એક કમીટી મુંબઈ ખાતે બની થઈ છે.

રાવલપીંડીમાં એક શીખ કન્યાશાળા સ્થાપવાને ખાલસા વિકાગના રાજ્યઓએ રૂ. ૧૦,૦૦૦ રૂપિઆની રકમ ભેગી કરી છે.

ભોરડ મોરલીની કાઠિસીસવાળા સરભી. વોરનરપર કુમશો કરી તમાચો મારવા માટે જેલ જઈ બહાર આવેલા મી. જાગ્યાયે બંગાળી જાપાને કાગળ લખ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે તેમને મળે દેવા માટે તે સરભી. વોરનરપર કામ મંજાવનાર છે.

અમદાવાદના એક જમન શ્રીમ તે પોતાના શારીરિક બળને અસાધારણ ખીલવ્યું છે, અને થોડા વખતમાં તેઓ એક જમન સોડો તરીકે બહાર પડવાની છઠ્ઠા રાખે છે. તેઓ આઠ આઠ હોર્સ પાવરની બે મોટરકાર અટકાવી શકે છે અને મોટી જાડી સાંકળના આકાશો એકજ આંચકે તોડી નાંખી શકે છે. વળી તેઓ જમન ઉપર પડી પોતાના શરીર ઉપર એક પાટીયું મુકવી બે ઘોડેચારને શરીર ઉપર ઉભા થાય છે અને જુદા હાથ ઉપર માણસોથી ભરેલી જાડી પચ્ચ કેકવી રાખે છે એ સિવાય તેઓ ખીજા પચ્ચ કેક લઈ અદ્ભુત પ્રયોગો કરી શકે છે. તેઓ નો વિચાર શરીરને વધુ ખીલવી તેને ધર્મની ખીલવણીના સંબંધમાં રોકવાનો છે.

મુંબઈ ઇલાકાના કિનારાપર ઉતારો તથા માકની આવજાવ કરવા માટે સ્ટીમશ યાત્રાવત રૂ. ૩૦,૦૦,૦૦૦ ની થાપણ સાથે "ધી ઇન્ડિયન કોઓપરેટીવ નેવીગેશન એન્ડ ટ્રેડિંગ કંપની લીમીટેડ" એ નામ થી એક મોટી કા. રૂપિઆ ૩૦ લાખની થાપણથી સુમકમાં હતી થઈ છે.

તાર સમાચાર

વિદ્યાવતની કેશીબ યુનીવર્સિટીની વધીત પરિક્ષામાં સીનીયર રેન્કની પદવી થોડા વખત પછી ખાતલ થવાની હોવાથી આ હેતુથી તેને જી.વી. પદવીનું માન મેળવવા માટે જી. ઉમેદવારો બહાર પડ્યા છે, જેમાંના ૬ હીંદી વિદ્યાર્થી છે.

જરમનીના કેડરે રશિયાના આરની મુલાકાત લીધી છે.

કેપ પાર્લામેન્ટમાં યુનીયનનો પ્રદૂત એક્ટ પાસ કરવામાં આવ્યાથી ઇંગ્લેન્ડમાં ધરો સતોપ ફેલાયો જ્યુલિયનમાં આવે છે. અને વધુમાં ઉમેરવામાં આવે છે કે નાતાલે યુનીયનમાં મળવું જોઈએ, અને તેમ કરીને યુનીયનને તમા પેતાને મળી જીત કરવા જોઈએ.

વડી પાર્લામેન્ટની બેઠકો આવતા સપ્ટેમ્બર સુધી ચાલુ રહેશે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના નેક્કા સિન્યના બસુસો તરીકે કામ કરવા કેટલાક દરમિયાન વહાણો બનાવવાનો ત્યાંની સરકારે કુકમ આપ્યો છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના કીનારા ઉપર દર ૨૫૦ માઇલે તેવાં વહાણો માટે એક એક મચક સ્થાપવામાં આવશે.

જરમનીના હવાઇ વહાણની ફોટો ઉપર લખતાં જરમન જાપા એવી દીક્ષા કરે છે કે એ વહાણો ઇંગ્લેન્ડના કીનારાપર સહેલાઈથી મુસાફરી કરી શકતાં હોવાથી એક એ લાજ થશે કે જરમની અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચે લડાઇ થાય તો જરમનીનાં હવાઇ વહાણો ઇંગ્લેન્ડના કીનારાપર રહી તેના નજીક લસકરની મેળનાઓ બંધી શકશે.

નેહાન્સબરગમાં બે ખુન કરીને કસેલીયા નાશી મએલા મોરને આજેલીયામાં ફિરમાન ખાતે પકડવામાં આવ્યો છે, તથા કેસ ચલાવવા માટે તેને ટરાંસવાલ મોકલી દેવાનો કુકમ થયો છે.

થોડા માસમાં જરમનીનો કપકર તેની ખાતુ તથા તેમની હીકરી સાથે ઇંગ્લેન્ડની મુલાકાત લેશે.

લંડનની સ્થાનિક માર્કેટ મોરડના પ્રમુખને આપણુ કરતાં અટકાવવાને સફરે

કરતે આરતોએ વારંવાર ફેશીલ કરી હતી.

તા. ૩૭ જુને એક મોટી આગથી ઇંગ્લેન્ડમાં ફેરીસીય ખાતે જયંદર ગુફ સાન થયું હતું. એક મોટા પાટીઆની મદદથી ૧૮૦ જેટલા માણસોના જીવન બચાવી લેવામાં આવ્યા હતા.

રોબરટ ફીલ્ડસીમન્સ, તથા જીમી બ્રીડ નામના બે મુકાબાજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ફરીફાની સામે ઉતરવા આવવાના છે.

બ્રિટીશ રાજના જાપાના પ્રતિનિધિઓ તુ જે કોનફરન્સ ઇંગ્લેન્ડ ખાતે બરાવાનું હતું તે તા. ૭મી જુને ચર થયું છે. તેમાં એક દરખાસ્ત એવી પાસ થઇ છે કે બ્રિટીશ રાજના જુદા જુદા મુલકો વચ્ચે જાપામાટે મોકલવાના તારના દરોમાં ઘટાડો કરવો.

બ્રિટીશ એમ્બાયરના બચાવના કાફલા માં એક લડાયક વહાણુ આજેલીયા તરફ થી પુર પાડવાને આજેલીયાના પ્રધાન મંત્રીને ઇંગ્લેન્ડની સરકારે જોષર કરી છે.

બ્રિટીશ રાજના જાપાના પ્રતિનિધિઓ ના કોનફરન્સને વડી પાર્લામેન્ટ તરફથી ખાણુ આપવામાં આવ્યું હતું.

રાયલ એકેડેમી નામના ખાતામાં વડી પ્રધાન મી. એસ્કલીથના બાવલાપર સફરે કરતે આરતોએ "જોરતોના વોટ" એવા બક્ષર કાતરી બાવલાને બેડોળ કરી મુકયું હતું.

કેપના જોરે જીસનો લંડનમાં દર ફેસના શી. ૧૨/- લેખે આવ ઉપજ્યો હતો.

પારીસખાતે જ વખણુએલા હીરા વેચવાના છે, જેના પા. ૨૦૦,૦૦ ઉપજવા વડી છે.

બ્રિટીશ રાજના જુદા જુદા જાગમાં જાપાના તારો મોકલવાના દરો ઘટાડવા માટે લંડનખાતે મએલા પ્રેસ કોનફરન્સ એક કમીટી નીમી છે, જેમાં કેલેનીયલ તથા હીંદી મેબરો પશુ છે.

પ્રેસ કોનફરન્સના પ્રતિનિધિઓને પીન્સ ઓફ વેલ્સ તરફથી ખાણુ અપવામાં આવ્યું હતું.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.

130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 320, 322, 324, 326, 328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 356, 358, 360, 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392, 394, 396, 398, 400, 402, 404, 406, 408, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 426, 428, 430, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 444, 446, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 608, 610, 612, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 626, 628, 630, 632, 634, 636, 638, 640, 642, 644, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 658, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 676, 678, 680, 682, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714, 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750, 752, 754, 756, 758, 760, 762, 764, 766, 768, 770, 772, 774, 776, 778, 780, 782, 784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 798, 800, 802, 804, 806, 808, 810, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 838, 840, 842, 844, 846, 848, 850, 852, 854, 856, 858, 860, 862, 864, 866, 868, 870, 872, 874, 876, 878, 880, 882, 884, 886, 888, 890, 892, 894, 896, 898, 900, 902, 904, 906, 908, 910, 912, 914, 916, 918, 920, 922, 924, 926, 928, 930, 932, 934, 936, 938, 940, 942, 944, 946, 948, 950, 952, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 966, 968, 970, 972, 974, 976, 978, 980, 982, 984, 986, 988, 990, 992, 994, 996, 998, 1000.

Head Office: Box 5, WARMBATHS and at NYLSTROOM.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2383

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS.

65 Market St., Kest's Building, KRUGERMAN

જોરડર મુજબ સુદ બનાવીઆપવામાં આવે છે

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

Stand No. 11 BOXSBURG LOCATION.

P.O. Box 77.

જોરડર મુજબ સુદ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

જોરડર મુજબ સુદ બનાવીઆપવામાં આવે છે.

36 MARKET STREET,

BRANCH: 147 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khandaria Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS.

Market St., and at Spelonken,
Tel. add. "KHANDERIA." Box 160

PIETERSBURG.

M. K. DAISY,

Cigar Factory,

Buyer of Natal and Transvaal Tobacco

P.O. Box 6369, JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron

Merchants,

Saw Mills & Timber Yards.

109 Queen Street, Durban

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT

IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDOEP,

Box 8040, JOHANNESBURG

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.
 Mohamed Surtis
 Merchant, Box 24.

HARBERTON
 Sulman Moses,
 Box 24.

BEACONSFIELD
 Shanboodeen Dowry,
 Robinson Street.

BELFAST
 Abdul Latif Khamisa,
 Meintjes Street, P.O. Box 34.
 E. A. Saloojee,
 Box 42.

BELLAIR
 D. A. Rabenia,
 Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG
 V. Paos,
 Tailors & Outfitters,
 Box 77, Stand No. 6, Location
 H. R. Desai,
 Box 215
 Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE
 Tayob Adam.

CAPETOWN
 Adin H. G. Mahomed,
 Estate Owner,
 Noorbagh, 8, Kloof Street.
 A. Cader
 116 Long Street.
 Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
 Randeria, 21 Roger Street.
 Importers
 Ebrahim Norodien,
 24 Frere Street, (Woodstock)
 Hosenkhan Kalekhan,
 17 Market Street,
 Somerset Strand, C.C.
 Kothaw Ramjee,
 213 Bree St, 17 Lion St, &
 13, Corner Church and Bloem Sts.
 D. Mancherjee,
 Box 1036, 14 Wight Street.
 Mo'ideen Ennos,
 189 corner Bree & Bloem Streets
 M. A. PATTEL & Co.,
 157 Lodb Street,

K. Vennasamy,
 Fruit Dealer, Box 93
 Corner High & Spring Streets.

CHARLESTOWN
 Amol Ismail Essack,
 Box 10.
 Cassim Suliman,
 Box 27.

DARNALL
 Narayan Maharaj,
 Produce Dealer and
 General Merchant.

DE AAR C.C.
 C. Appavoo,
 General Dealer.

DURBAN
 Abdool Razak, Fruit Agent,
 Box 167, 111 Victoria Street
 E. ABOOBAKER AMOD & Bao.,
 Box 441, 434 West Street.
 M. C. Anglia & Co.,
 Box 59, 339 Pine Street.
 Bhana Parshotam,
 357 Pine Street
 M. C. CAMROODEN & Co.,
 Box 126, Grey Street.
 DADA OSMAN,
 Box 88, 130 Queen Street.
 DAWAD MAHOMED & Co.,
 Plowright Lane.
 Dawjee Mamoojee Timol,
 Box 211, 116 Grey Street.
 EAST INDIAN TRADING CO.,
 Box 88, 102 Queen Street.
 Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
 113 Field Street.
 B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
 118 Commercial Road.
 Esmail Dawjee Motala,
 Saville Street,
 (near Surti Musjid).
 Hosen Cassim & Co.,
 Box 86 371 Pine St.
 IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
 171 Umgeni Road.
 JALBOY & SOBAJEE BROS.,
 110 Field Street.
 Mahomed Ebrahim,
 Commission Agent, Point.
 Mackenjee Brothers, Tailors,
 182 Grey Street.
 A. E. MAYET,
 154 Queen Street.
 J. B. Mehta,
 Box 580, Grey Street.
 B. A. Magbraji,
 Photographer,
 Sydenham Road (Opposite
 Botanic Gardens).
 G. H. MANKHAN & Co.,
 Box 97, 125 Field Street.

DURBAN
 Odhav Kanji, Fox 610.
 N. Jagjiwan Tailor,
 123 Grey Street.
 S. Peerbhoy Butler,
 506 West Street.
 P. V. Sanghaves & Co.,
 Box 738, Grey Street.
 Lala Babbai,
 Fruit & Vegetable Dealer,
 86 Queen St. Box 8/6,
 M. A. Simon,
 Jeweller, 121 Grey Street.
 E. SULEMAN BAO.,
 100 Queen Street.
 SUN BRAND TOBACCO WORKS,
 Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON
 Ambaram Jiwan & Co.,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 213.
 Harjiwan Ramjee,
 Indian Laundry
 3 Fairview Road,
 Mahan Bhana,
 Indian Laundry, Cambridge
 Berea Road, Box 245.

ENSELSBURG
 E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
 M. C. Desai,
 Fruit & Produce Dealer,
 Harding St., (oppo. Plough Hotel)
 Ratanjee Lakman,
 Tailor and Outfitter,
 Harding Street.
 Vishal Datta Bhavnagari,
 Shoemaker, Harding Street.

GRAHAMSTOWN C.C.
 V. A. DOSS,
 Wholesale Commission Agent,
 Box 110 Tel. Add: "DOSS"
 Henry Willie,
 Wholesale Fruit & Produce
 Dealer Forwarding & Commis-
 sion Agent, Kowie St.
 Marayan Joseph Naidoo,
 New Street,
 Mohanbhai Desai,
 Fruit & Produce Dealer &
 Commission Agent, Box 106.
 O. R. Samuel,
 Fruit & Produce Dealer,
 Box 38.
 S. N. Samy,
 Forwarding & Commission
 Agent, Box 110.
 V. S. Thakore,
 Indian Laundry,
 Box 122 High Street.

HAENERTSBURG

Zontpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2368.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 9031.
GOOLAM MOHDERN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARBHIA & Co.,
Box 3508, 41 Market Street
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 111 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Saheb,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3450.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369.

Johannesburg.

C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Harday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichbararo Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 13,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 210.
Gajee Ema Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHADRA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJES & Co.,
General Dealer, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

K. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Oomah,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. BAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dman Street,

PIETERSBURG

Abdool Latif Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Dhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 170.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEETA & KRANDEMA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanaabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. B. Naidoo
Box 353.
64 Walmar Road
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Draper & Groceries
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 438
Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Bona St., Pretoria
NAGARAS HARI SONI,
Goldsmith,
Bona Street Box 220
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Saliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

B. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPRINGER

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Millar.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UTTENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadhwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 58. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Minu,
Box 70.
Jocseub Tayob & Co.
Market Street.
Jocseub Hassam & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGNER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

કેડ એફીસ: ૧૦ એપ્રિલ સીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીટક મરચાંદ.

૭૮ પેસીડે સીટ, લેદાન્સબરગ.

સેટ આપવા લાયક અનેક તરેહની ધણીક
સરસ ચીજો, કેપીડે ચાંદીનો માલ, હેરક નાતલ
દેશમ, લંડીના ટેબલ ડ્રોઇય, કાશ્મીરી ખનાત
વિગેરે વિગેરે. કાપ ધણીક સરસા આરો અને
ખાલી કરો

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price

Box 58. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

દરકી કેપ.

ઉપી ફેઝની દરકી ટેલીઓ.

અમારે ત્યાં સરસે બારે મળશે. એક વખત
ચાજમાની જુઓ.

જન સેન્ટ ટાઉન્સ વહેર.

158 મે સીટ, ૬૨ ૧૦

**GOOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.
JOHANNESBURG

A. M. BHAT,

Wholesale & Retail Merchant
Market Street, Box 44
HEIDELBERG.
Branches: — Pietersburg, Box 14
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BHAT"

દેશી મીઠાઈ.

સરી અને સરસી, ચોખ્ખા વાન,
કે. છપ્પા,
૧૬૦ મેડે સીટ, ૬૨ ૧૦

Ismail Amod Kaja

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

तुलसीदासजीकृत रामायण सार.

आजकाल हिंदी प्रजाता पुत्री परदेश गमन पटु की छे. परदेशमां प्रोताना धर्मनुं भात राखवुं ए वधाने कडीन छे. परंतु हिंदुने विशेषे कडीन छे. आ लखनारनो एव मत्र छे के साधारण हिंदु धर्मनुं रहस्य जाणवुं ए वधा हिंदुनुं नही पण वधा हिंदुनुं काम छे.

साधारण हिंदु धर्म सर्व कोहिने मान्य थाए एवो छे. तनुं रहस्य नीतिमां समाएलुं छे. ए विचारे वधा धर्म सदा अने साक्षा छे एव कहां शक्य केनके नीतिपी अछन एवो धर्म होयपणुं नयो.

गमे तेम होय पण साधारण हिंदु धर्मनुं रूप तदश रामायणमां जोई शक्य छे. मूल रामायण संस्कृतमां छे. ते योजन बांये छे तेनो तरनुमो दुनायानी पणो माषामां ययो छे. हिंदुस्ताननो वधा प्राकृत भाषामां छे. आ वधा तरनुमाने तगाहोये तो तुलसीदासजीकृत हिंदी रामायणने कोई अबां शके तेर नयो. तुलसीदासजीनुं रामायण सहं जोतां तरनुमो नही गणाय. तुलसीदासजीनी मक्ति एवो अन्य हतां के तेने तरनुमो कवनि बदले पोतानाज बदलतो गायो छे. मदास जोहोने हिंदुस्ताननो एक पण भाग नही होय के ज्यां तुलसीदासजीना रामायणपी कोई हिंदु छक अज्ञापी नीकजे. एतुं रामायण ते परदेशमां (वडी देशमां पण) वधा माणहो पूव बांचता नयो. बांचगानी भरकाश नयो मळती. आवा पुस्तकोने हुंका रूपमां वडा पाठ्या होय तो हिंदी प्रजाने कल्याणकाक थई एव हेतुपी तुलसीदासजीनुं रामायण तवा दरमां पहार पाठवानो इादो राख्यो छे. तेमानी प्रथम कांड वृत्तमांज प्रजानी अगल रजु करिये छीये.

हिंदी लीपी तथा भाषा जाणपी ए दरेक हिंदीनी फरज छे. ते भाषांनुं रूप जाणवा रामायण जयुं बीजुं पुस्तक भाग्येन हस.

कीमत १ शीलींग.

फंस्टेज १ पेनी.

इंटरनेशनल मीटिंग प्रेस, फीनिक्स, नाताल.

इंटरना तारना कंपनी, लाभोटे.

हिंदुस्थान तथा युरोप भाटेना तारना सस्ता हरे.

इंटरना कंपनी केडपणु केडोने मदि हिंदुस्थान जपान, युरोप, ओस्ट्रेलिया अने अरेबो तारे मोडली सके छे. निचमीत परेशाने हरे सदेखा की ओर शीलीय शीला बांधता आरे छे.

इंटरना कंपनी तार आवना टपासपी दुनियाना केडपणुकाजपर पिसा मोडली सके छे.

इंटरना कंपनी तार मोडलनाए तथा हेनार भलीना सरनामा रहस्य हरे छे. आ केडो नायने मदि काडपणु पडवा हेवामा नही आवता. इंटरना मास होड मुड छे के छे सपुरस छे. आपी शीते नाम रहस्य हरे आपी होड सनोमां तार हेवो तथा काडपणी भली सस्ते हरे नाम केडली सहाय छे.

अने इहो होडमा आवेका तार इंटरना कंपनी तेमा मरम करी हेनार भलीने हरे छे.

पणु विगत मदि नीयने सरवाधि सजे.

इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.
इंटरना कंपनी, लाभोटे, फीनिक्स, नाताल.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.

English, Indian & all other goods at the lowest prices.

Head Office: Box 5, WARMBATHS
and at NYLSTROOM.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2383

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

RATANJI MAKAN,

TAILORS & OUTFITTERS,

Market St. Kest's Building, KROONSTADT

1232 मुख्य सुट बनानी आपनामां आवेछे.

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Old Suits Well Repaired.

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,

Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION

P.O. Box 77.

1232 मुख्य सुट बनानी आपनामां आवेछे.

Suits Made to Order. Moderate Prices.
Patterns of Latest Fashioned Cloth can be seen and
supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.

1232 मुख्य सुट बनानी आपनामां आवेछे.

36 MARKET STREET,

BRANCH: 127 MARKET STREET. Johannesburg

Mehta & Khanderia Bros.,

MERCHANTS & IMPORTERS

Market St., and at Spelonken,
Tel. 2-11. "KHANDERIA," Box 160
PIETERSBURG.

M. K. DAISY,

Cigar Factory,

Buyer of Natal and Transvaal Tobacco

P.O. Box 6369, JOHANNESBURG.

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

103 Queen Street, Darban

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 8040, JOHANNESBURG

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 271.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed.—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 19TH, 1909.

Mr. Choonilal's Case

We commented last week upon this painful case. In our Gujarati columns, we deal with a letter received from Mr. Choonilal from Zanzibar. We give below a free translation of that letter.

"I reached Zanzibar safely on the 16th May last. On the 26th April last, Mir Allam and I were arrested. An order for deportation was made. Mir Allam was to be deported to India. My destination was kept secret. On the 4th May, both of us were taken to the Charge Office, Pretoria, where we were kept under custody up to twelve o'clock. There we found three other Indians. Of these, four of us were taken to the station for the Delagoa Bay train. A constable in plain clothes accompanied us. When we were about to reach Ressano Garcia, the constable said, whilst the train was in motion, that we were free. At Ressano Garcia, a Portuguese constable in plain clothes, who was waiting, took us in charge. We were taken to the Magistrate's office, and without an examination an order was made that we were to be taken to the S.S. *Somali* bound for India. I pleaded hard that I was a domiciled resident of Delagoa Bay. The Magistrate did not listen to this. I wrote to the British Consul from the steamer.

He returned no reply. The steamer sailed the same day at about 10 p.m. We reached Zanzibar on the 16th May. Mir Allam and the other two Indians proceeded to Bombay. I got down here. It is my intention to re-enter the Transvaal. I have given to the British Consul here a statement to the effect that I am a resident of Delagoa Bay of fifteen years' standing; I have a business there under the style of Choonilal Bros; the firm is registered according to Portuguese law; I was a contractor for the British Government during the Boer War; I have many outstanding as also debts in Delagoa Bay; if I am not allowed to go back, I shall suffer much loss, and I shall consider myself absolved from the liability to pay my Banks if I am forcibly prevented from entering Delagoa Bay. The British Consul has promised a reply within two weeks. I have also petitioned the Governor-General of Mozambique. An Indian has arranged for my board here. I have only one suit with me. A friend in Delagoa Bay, when he heard about me, sent me £1 and a suit on board. I now await your advice. Please ask —to send me my clothes and £5. I will certainly re-enter the Transvaal, and face imprisonment, and if I cannot re-enter via Delagoa Bay, I shall do so via Natal."

Comment on the above letter is almost superfluous. We are not, from a public standpoint, concerned with what happens to Mr. Choonilal's outstandings and debts. Every Indian in the Transvaal to-day stands to lose his all if he becomes a passive resister, but we are concerned with the new meaning that the term "British Justice" is acquiring day by day for British Indians. Lord Crewe's credit is at stake. If Mr. Choonilal's statement is true—and we know it to be so—with regard to his domicile in Delagoa Bay, as also his educational attainments, what is to be said to Lord Crewe's answer, that no Asiatic who was domiciled in a place in South Africa outside the Transvaal would be deported to India? We feel sure that Lord Crewe has relied upon the statement made to him by the Botha Ministry. Will he still continue to do so in utter disregard of facts? Or will he, for the sake of British honour, perform a tardy act of justice, by restoring to Mr. Choonilal his liberty by bringing him back to Delagoa Bay and making him ample reparation. Mr. Choonilal's is by no means an isolated case. Many Indians have unjustly suffered like him, but these cases have not come to light because of the mute sufferings undergone by the wretched victims of General Smuts.

Preaching and Practice

THE volume that has just been issued by Messrs. Kessel and Van Velden, dealing with the Peace negotiations between the two South African Republics and representatives of the British Government, which ended in the Peace concluded at Vereeniging on May 31st, 1902, should prove interesting in the extreme to all students of South African history. The sidelights that it throws upon the character of some of those who conducted the negotiations is more than a little illuminating, and concerns us in examining the development of character of at least one of the principal participants.

In May, 1902, a certain General J. C. Smuts delivered a masterly address to his fellow-delegates from the Boer forces, at the conclusion of which he delivered the following remarkable declaration of faith:

No one shall ever convince me that the tremendous sacrifices laid upon the altar of freedom by the Boer people shall be in vain. The battle of freedom of South Africa has been fought not only for the Boers, but for the whole nation of South Africa. The result of this battle must be left in God's hands. Perhaps it may be His will to lead this people of South Africa through defeat, through humiliation, yes, even through the valley of the shadow of death, to a better future in a brighter day.

The re-publication of that address is most opportune, for it enables us to judge of its author's consistency of action during the years that have elapsed since it was spoken. For we believe that it is the same General J. C. Smuts who, in 1907, was appointed Colonial Secretary of the Transvaal Colony. In 1902, he was engaged in defending the liberties of his own people. Five years afterwards, he was destroying those of another people. In 1902, he was still in arms for the faith that was in him. Five years afterwards, he was flinging into gaol men whom he publicly declared to be conscientious objectors. In 1902, he entered into a compromise with the British representatives, part of which was in writing, part of which was verbal, and he did this, relying upon the integrity of those deputed to contract on behalf of the Imperial Government. Five years afterwards, he induced similar negotiations with those whom he had been oppressing, and who, relying upon his honour and integrity, had accepted his verbal pledge to undertake a certain course of action, on condition that their followers carried into effect a promise that they had publicly made upon many previous occasions.

But here the analogy ceases. Whereas the Imperial authorities more than fulfilled their contract to the letter, General Smuts has broken his to the ear and to the heart, and has sheltered himself behind the fact that the agreement was not in writing, and by asserting that the new crisis that has arisen is the result of a possible misunderstanding or misinterpretation. Were that all, we should have comparatively little to say. But in addition, General Smuts has unhesitatingly taken advantage of the acts of his adversaries which he knew to be performed as a result of what he has chosen to call a misunderstanding of his position, and now stands convicted of political dishonour. It is strange what a difference five years in a man's life make, how he changes his political principles as he changes his coat, from motives of expediency, resentment, or sheer obstinacy, and we cannot congratulate the General J. C. Smuts of 1902 upon his transformation into the General J. C. Smuts of to-day. The latter has betrayed the former as alone it is possible for a man to betray himself.

But let us have done with the political personality of the persecutor of the Transvaal Indians. What have our brethren in South Africa to learn from the General Smuts of 1902? A very great deal, we think. We feel that, with slight verbal changes, the quotation that we have made above is literally applicable to South African Indians to-day. We, too, cannot be convinced that "the tremendous sacrifices laid upon the altar of freedom" by the Transvaal passive resisters shall be in vain. "The battle of freedom of South Africa has been fought" not only for the Transvaal Indians but for all Indians throughout South Africa. We, too, believe that "the result of this battle must be left to God's hands." We, too, are convinced that perhaps it may be His will to lead South African Indians "through defeat, through humiliation, yea, even through the valley of the shadow of death, to a better future in a brighter day." Let them remember that "the mills of God grind slowly, but they grind exceedingly small."

JAPAN AND AIRSHIPS. The Paris *Atlatin* publishes a statement, on the authority of its Tokyo correspondent, which indicates that the Japanese are not prepared to imperil their military efficiency by surrendering the mastery of the air to the genius and inventiveness of the West. While the military Powers of Europe have been engaged in a pre-occupied rivalry, Japan has been steadily pursuing her own line of research into aerial navigation, and it is now claimed that the Japanese Army possesses an airship superior to that of any European army, and that she has further perfected an aerial torpedo of unimpeachable efficiency.—S.A.A. Press Agency.

Education of the Right Stamp

It is with extreme pleasure that we print the following extracts from some very interesting articles by Professor Fleming of Lahore, Mr. N. H. Setalvad, and the famous Saint Nihal Singh, in the April number of the *Modern Review*. We notice, too, with satisfaction, that Mrs. A. Besant calls the attention of the "Sons of India" especially to these papers, entitled "Education through Social Helpfulness" and "Race Development—Dangers Ahead." Prof. Fleming leads off with the following—

The aim of this paper is not so much to state the theoretical value of education through social helpfulness, as to show that method in actual operation. It assumes that while men may differ as to the effectiveness and advisability of direct moral instruction, all can agree that conscious ideals are formed through the practice of them; and that while the intellectual apprehension of ethics and religion may never of themselves make a man moral and religious, yet progress does come from doing things in a moral and religious way. It assumes that "Education for service" is a sound keynote; that there are teachers who recognise as their widest opportunity and greatest privilege the struggle to help young students discover their own highest possibilities for social helpfulness through initiation and co-operation, so that while they are yet in school they may take the first steps toward acquiring one of the finest factors in the art of life. For those, then, who are convinced that impressions which simply come in from a book to a pupil's eye, or from a lecture to his ear, but which do not modify his active life, are impressions which are largely lost, the following outline of service which has in various places been found practical may prove of interest and value.

I. One of the most evident lines of helpfulness toward which student sacrifice has been directed has been due to national calamities. (Earthquake, Plague, and Famine-Relief).

II. A second general group of opportunities might be classed as local relief.

Let us take a concrete instance. One student while still in the "Second Middle" was encouraged by his uncle to spend some of his leisure in the town dispensary. At first he could do little more than carry a spoon or wash a dish, but gradually the practical use and composition of the standard remedies became a part of him.

A form of service which does not require any great training on the part of the student and little organisation on the part of the teacher is that of hospital visitation.

Over 100 post cards have been writ-

ten by students in a single term in one hospital. There is a boy of twelve lying all day far from all friends who eagerly accepts a bit of Urdu to read. Yonder lies a little orphan with only a broken watch face to beguile the long moments. It is worth something as education when a student hunts up a toy in the bazaar to make the next day for that lad brighter. Simple things these, but they are worth more than a dozen sermons. They afford that motor expression—that expression in action—which clinches the impulse, and leaves the door better than he was.

III. A third general group of student activities could be grouped under the head of education.

The reformer-in-germ must be willing to go where he urges others to follow, and hence we regard it as real education for citizenship when so students of one of our Panjab colleges pledged themselves to carry on some form of home education during the summer vacation. In his home education the instruction of women stands out as a most real service to one's country, for their co-operation is necessary in all reform affecting family life. But the strategic point in the family is the child. Philips Brooks once said, "He who helps a child, helps humanity with a distinctiveness, with an immediateness which no other help given to human creatures in any other stage of their human existence can possibly give again. By helping children we help humanity at its best end." Besides this students have, when friends have pointed out the way, undertaken a harder task. It is no easy thing to gather together a few restless village children and teach them for a few hours a week, but more than one student has used his leisure in this way. Expensive buildings, elaborate text books, and a great outlay of money are not needed. Zeal can be shown and the slow results attained with a few books, a verandah and hours of self-sacrifice. After a student has taught a sweeper to read Urdu, as more than one has done, the depths of the needs of India mean something definite to him.

IV. Little Loan Libraries should go out during vacation times with students.

V. Older students have done good work with lanterns, for pictures and the mother tongue can do much for the masses.

VI. There are always students who are willing to undertake translation from English for publication in the vernacular.

We have tried as far as possible to eliminate theory from what has gone before, and to confine ourselves to things that have been actually done in various student centres. We do not say that it is a method that will work itself, but under the guidance of a man who loves education in citizenship through practical service is possible. The most stimulating

single example that we know is of the C. M. S. High School, Srinagar. Its Principal believes that a moral or religious teacher who simply says "do this," "do that," is a useless log. It must be "Come on, follow me." As a result the spirit of the school is to go about doing good. The reports of the school are about what men have done. As a result you will find this spirit leading a young Brahman student to help an old woman to raise her water pot to her head, or even to carry it a distance. It led the boys last summer to take out 150 sick people in their boats for fresh air on those beautiful Cashmere lakes. 400 boys were with difficulty and against opposition taught to swim which meant constant opportunity for serviceableness in that city of boats. A dozen people were saved from drowning by these boys in one season. During the cholera epidemic the school masters formed themselves into night watches at five centres in the city so that they might be able to take medicine to the stricken at once, which in cholera is all important. During one week of the past winter the boys rescued from the streets 50 starving donkeys, which were taken to the school premises and there fed. When the owners called for them they had to pay, and their future treatment was checked up by selected boys. By example teachers led them to see that manual work is not degrading, so that even though they were sometimes jeered at, the Brahman boys of this school were last winter hauling logs for the building of a Dispensary, while others were unloading a boat of makki straw; others still were carrying sacks or chaff two miles or more on their backs through the city—all for love. Such education means that they will go forth from the school with a positive attitude toward dirt, and wrong and suffering. They will not relieve their feelings with a pious letter to a newspaper, but will put their own shoulders to the wheel.

Nor is this all. There is a Waif and Stray Society to which masters and boys subscribe monthly and thereby pay for the schooling of fifty poor boys, clothe a score, and feed and look after those in real distress. They have forty cases in hand now. There is a Sanitation Committee to help and induce the people to put their houses and yards in a sanitary condition. This is a most important work in a city which is yearly overrun with cholera. The Principal and boys have often joined each other in the cleaning of some streets. A Knight Errant Society aims at the protection and raising up of women. The Knights pledge themselves to do all in their power to prevent girls being married under the age of fourteen. Such are some of the things which have been done and can be done by High School boys where they have a leader who believes in education

through doing.

In the absence of unanimity of opinion regarding direct moral and religious instruction, we submit that in such practical training as has been named above, members of all sects could join to the immense value of those who are in our keeping as the future citizens of this land.

Saint Nihal Singh, in "Workingmen in India and America," supports the Professor's views, it seems. The writer says:—

"Among certain classes of people of India, there prevails positive aversion to physical labour. There are others who regard manual work as debase. The glory and dignity of working with the hands is not yet appreciated and understood in Hindustan." The paper runs on and tells us how children pay for their own education, as the scholars do at Fiskegee under Principal Booker Washington:—

"It is instructive to see the children of American labourers secure their education. Thousands of young boys and girls work a part of their time in restaurants, cafes, offices, factories and mills to pay for their board and lodging while studying at some industrial or commercial institution. Hundreds of doctors, lawyers and engineers yearly qualify themselves in this manner."

We cannot do better than conclude in the same manner as Mr. Setalvad has done in his able article, and let Dr. Broda speak:—

"As regards the future, we shall not be able to be satisfied with merely warding off the danger of race-degeneracy, but we shall have to strive beyond that for the conscious production of higher race forms, if humanity is to reach its ideal goal. An essential fundamental condition will be a different education of women on the excellent models of America and Australia. [We can devise our systems, but the following fact remains.] Young girls with the advantages of a serious school-training and sound physical development through gymnastics and games will grow up to be the wise and healthy mothers of the next generation, their sons and daughters will enjoy by inheritance and training unusually favourable conditions of existence.

In the second place, our system of education must be built up on an essentially different basis. In place of the educational method derived from the medieval "schoolmen" with its learning by rote and its destruction of free individuality, the complete development of all natural talents, the encouragement of independent thinking and sympathy with Nature and Nature's wonderful forces, must become the aim of education. The development of the sound body will have to go hand-in-hand with the development of the sound mind, each supplementing the other.

Port Elizabeth British Indian Association

An Enthusiastic Meeting

A meeting of members of the Port Elizabeth British Indian Association was held at the residence of Mr. R. Teikandas, on Sunday, the 5th inst. to welcome Mr. H. S. L. Polak, the Assistant Hon. Secretary of the Transvaal British Indian Association. The meeting was presided over by Mr. R. Teikandas (of Teikandas Bros.), the chairman of the local association, and amongst those present were Messrs. W. Singora (chairman of the Port Elizabeth Chinese Association) and Chia Chong Son (Secretary), C. Appavoo (De Aar), Ismail Mahomed (Grahamstown), K. Premji (Litenhage), A. H. C. Beg (Secretary), K. N. Bhagat (assist. sec.), P. R. Naidoo (Treasurer), G. R. Panday, S. S. Vassan, J. A. Pardy, V. A. Naidoo, S. S. Brothers, S. A. Variawa, A. E. Vargam, Ahmed A. Bhattay, E. M. Bhana, A. M. Garta, J. A. Dhabelia, Paraj Bhikha, Goolab Hassen, and Akooth Salay, V. D. Pillay and others.

Mr. Teikandas briefly introduced Mr. Polak and explained the nature of his mission. Mr. Polak, addressing the meeting, dwelt eloquently upon the sufferings of the Transvaal Indians, explaining how rather than be disgraced in their own eyes and in the eyes of their fellow-countrymen, many had been ruined, others had been in gaol (some repeatedly), having committed no moral offence, whilst nearly one half of the normal Indian population of the Transvaal had been driven from the Colony, some temporarily and some permanently, rather than accept a hateful law. The Transvaal Indians were not fighting blindly. The passive resisters (many of whom were friends and relatives of those present) knew well what they were doing, and had well-weighed the sacrifices that they were called upon to make. They were fighting for two things. One was the repeal of the insulting Asiatic Act of 1907, which was promised by General Smuts in return for voluntary registration, which the Indians had honourably completed. The other was that their natural leaders, the cultured men of their race, should be allowed freedom of entry as were cultured men of any other race. If they desired them, they wished to have, as permanent residents of the Colony, the few doctors, lawyers, teachers and priests that were necessary to the higher welfare of their community. General Smuts had expressed his willingness to admit these cultured men on temporary permits, but the community regarded this as an added insult, since their leaders, whose status should really be higher than that of his rank and file, would be, in the eye of the law, no better than prohibited immigrants,

regarding whom the penalties of the law would be temporarily suspended, who would be unable to procure licences to practise their professions and whose permits could be arbitrarily cancelled the moment they indicated to their brethren any danger that would threaten them at the hands of a hostile government. No people in South Africa was self-supporting in regard to cultured men, most of whom were imported from Europe, and the Transvaal Indians felt the need as well as others. In conclusion, Mr. Polak urged upon his hearers the necessity of expressing their sympathy with their Transvaal brethren in a tangible manner, and pleaded for funds wherewith to carry on the passive resistance campaign.

The appeal was quickly responded to, and led by Messrs Teikamdas and Singson (the latter of whom spoke with much emotion regarding the sufferings of his fellow-Asiatics in the Transvaal), in a few minutes nearly £30 was subscribed, with a promise of more to come.

After the meeting, those present were entertained to tea by Mr. R. Teikamdas, and the conclusion of the repast, the meeting broke up with cheers for the Transvaal.

Cape Notes

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Wellington, Paarl, and Stellenbosch responded to the call of the Transvaal to the best of their ability, but the Indian communities there are small, and are feeling the pinch of hard times as elsewhere in the Colony. These centres are situated in the midst of the fruit and vine districts and their surroundings, when not actually magnificent, are beautiful and picturesque in the extreme. In Stellenbosch, however, the old houses are mostly spoiled by the construction of modern corrugated iron roofs. In Paarl, the new are built in modern style that jars upon one's aesthetic sense, as being out of keeping with the spirit of the place. Both Wellington and Stellenbosch are well known educational centres.

I left the Western Province by the mail-steamers for Port Elizabeth. The scene for a few hours after one leaves Table Bay is most imposing. Table Mountain dominates the landscape for a long time, almost until it is lost to view. After that, the ship puts out to sea, and there is a dull monotony, relieved somewhat by the strains of the ship's band until the vessel drops anchor at bed-time the following evening, in Algoa Bay. Awakening the next morning betimes, the steward explains that some big fish are being caught with lines, and we are bidden to be interested. It is an old joke to enquire of the newcomer to Port Elizabeth, what is the difference between that place and Algoa Bay. Naturally, the reply

from the unsophisticated one comes swiftly "None!" But he is wrong, as his interlocutor hastens to inform him and as he speedily discovers for himself. "The difference is half-a-crown," he is told. And it costs him just that amount to get landed from the ship by the tug that hails from the landing-stage a quarter of a mile away. If you desire to make Port Elizabeth, you must pay this extortionate demand. If you are content to remain in Algoa Bay, you can, of course, save half-a-crown. And then you discover that the Union-Castle Line have only booked you to Algoa Bay and not to Port Elizabeth, as you fondly expected. Who shall say that the days of pirates and free-booters are past? Not I, for one; I am the poorer by half-a-crown. Port Elizabeth (not Algoa Bay) is built on a rock, with a narrow strip of level land skirting Algoa Bay (not Port Elizabeth). It is not picturesque at all. On the contrary, it is a desperately ugly place, relieved only by the convenience and ease of getting out of it. Trains for Naauwpoort leave it every day, and for the Transvaal and Natal district, three times a week, and there is at least one steamer a week going either to Cape-town or to East London, and carrying passengers, so that, under ordinary circumstances, one period of aesthetic punishment need not exceed a week at most.

But the Port Elizabeth Indians atone for the ugliness of the place. The local organisation is alive and active, and is presided over by a very energetic chairman, whose business is conducted upon the most approved European lines, and who prides himself upon doing the right thing civilly of his own freewill, and not, by legislative compulsion. His example might well be followed by his brethren throughout South Africa. They will not lose by it. The Port Elizabeth Indian population contains a few Konkni storekeepers, a sprinkling of Surti Mahomedans, a fairly large number of Gujarati Hindus, and a majority hailing from Mauritius and Madras, but all of Tamil or Telugu origin. These local Indians take a keen interest in Transvaal affairs, and considering that the community is not a large one, it has done its duty well by its brethren in the North, both by way of addressing frequent cables to England and to India and of public subscription. The Port Elizabeth, Uitenhage, Grahamstown district shares with Kimberley the distinction of having twice contributed to the Transvaal funds. The Port Elizabeth leaders are mostly intelligent and educated men, and many of them speak three or four languages. Some of them are very energetic and enthusiastic, and warmly co-operated with me to support the Transvaal. Two well-attended and interested meetings were held in Port Elizabeth and excellent subscriptions were raised. The same thing occurred in

Uitenhage and Grahamstown, in the first of which towns the meeting was held in the Town-Hall. The Indians in both these places have closely followed the Transvaal struggle, and expressed their sympathy in a very concrete manner. In Uitenhage, most of the Indians are Gujarati Hindus, the rest being nearly all Tamils from Madras or Mauritius, whereas, at Grahamstown, the Tamils form the majority. Both places are prettily situated, and Grahamstown is a famous educational centre. Altogether, I have carried away with me the pleasantest recollections of my short stay in the Port Elizabeth, Uitenhage, Grahamstown district as having set an excellent example to the rest of the Colony.

Native Scholars' Initiative

The Ohlange Industrial School, Phoenix, provided on Saturday last a musical treat of no mean order. Boys hailing from the coastal districts were competing for musical honours contested by those coming from the up-country districts, including Basutoland and far-away Matabeleland. The initiative displayed by the scholars was remarkable. A varied programme of no less than 57 "numbers," embracing organ recitals and brass-band performances, was listened to by a full house, including a sprinkling of European sympathisers. The fact that most pieces got *encores*, backed by small contributions, proves the appreciation of the audience. The "Lowlanders" won at the finish, although honours were fairly even; but the originality of some of the Lowland band, evidently, contributed in no small measure to defeat the possibly more polished, but less imaginative, "Highlanders," who were decidedly the favourites for the first hour or so. All the more credit to the youthful winners for gamely braving an uphill fight.

On Thursday last the Inanda Mission for native girls provided an instance of perfect training in vocal music. This is a very old institution, the Principal, Mrs. Edwards, having been connected with the Mission for over forty years. Miss Hitchcock, one of the teaching staff, had trained a hundred girls to a high state of efficiency; and the rendering of a sacred Cantata, depicting scenes in the life of Jesus, was carried out in masterly style. Time, tune, and expression were equally good, and showed much care in training, and considerable ability on the part of the native scholars.

FOR EUROPEANS ONLY. A Notice in the *Gazette*, relating to Crown Lands in Natal, states that the available Crown Lands of the Colony are available for selection by European settlers only.

Mr. Polak's Article In "The State"

The Asiatic Question in the Transvaal

(Continued)

Mr. H. S. L. Polak contributes the following article to *The State* for June:—

As to the uselessness of the retention of the old Act upon the Statute Book, I need do no more than refer to the following expressions of opinion on the whole of the Asiatic legislation by no less than six judges of the Transvaal Supreme Court: The Chief Justice has said (Justice Solomon and Wessels concurring): "That is a definition clause. Now one's general idea of a definition is that it is intended to explain what might otherwise be obscure, to facilitate the interpretation of the statute or document to which it relates, and to make the meaning of its framers absolutely clear. All I can say is that, in regard to this section, the legislature has lamentably failed to attain that result. I have seldom seen a definition which needed so much defining, and so difficult of application to the statute to which it related. . . . Nobody

can be positive about the meaning of this sub-section." And later: "I hardly know how any ordinary police officer or public prosecutor is to form a clear idea how a charge under this complicated Act is to be laid. I have, for the purposes of this case, carefully read the two Acts, 2 of 1907 and 36 of 1908, which figure together upon the Statute Book, with a view of reconciling them, and with the view of applying them, when so reconciled, to the provisions of the Act 15 of 1907; and I have seldom had a task more puzzling or difficult." And again: "An Act of this kind, which takes away from people rights which, unless the legislature clearly enacts otherwise, they are entitled to enjoy, must be very strictly construed." (*Moosa Ismail v. Rex.*) In the first Randeria appeal, Justice Bristowe said, in regard to another section: "What that part of the clause means I do not understand. . . . If I might be permitted to say so, it appears to be a case of bad drafting, and it is a matter for the Colonial Secretary." And on the same occasion, Justice Curlewis remarked that, on reading that section, he could not make out what order was meant. "He did not say that there was no meaning in it. He could not see it." In the Naidoo appeal, from Justice Mason's judgment, Justice Bristowe concurring, it was decided that, contrary to popular opinion, an Asiatic whose certificate of registration has been granted, but who refuses to produce it or to give means of identification, cannot be removed from the Colony, although the Government had, until then, believed that this could be done, as witness the deportation, a few days previously, of three British In-

dians who were registered and who were born in the Colony. Most caustic of all, perhaps, is Justice Wessels' comment (unreported) in the second Randeria case, as follows: "I am profoundly sorry for the Asiatics that they are required to understand this Act. If I were setting an examination paper for the final LL.B., I should not examine on these Acts, as it would be grossly unfair to do so." And at the conclusion of his judgment Justice Mason remarked that there were doubtless quite a number of legal conundrums remaining in this legislation which would, in the future, still further puzzle the bench and the bar.

It is evident, then, from many points of view, but chiefly from that of the good faith of the Colony towards a small, weak, and unrepresented minority, that the old Act should go. Mr. Duncan makes the point that it cannot be repealed without being replaced by some equally efficient machinery, but he apparently forgets the new Act 36 of 1908, which was intended by the Government to supersede the old Act for all practical purposes, which is already operative, and which alone they profess themselves to-day to be desirous of administering.

There thus remains the question of the admission of those Asiatics who are able to pass the tests of the Immigrants Restriction Act. Mr. Duncan has performed a public service in pointing out that, at bottom, this is no new demand, though he says that it has not hitherto been definitely raised in its present form. He admits that it is only by reading Act 2 of 1907 with the Immigration Act that the latter can be made to exclude even Asiatics of high educational attainments. And there is the whole crux of the question. The Asiatics have always argued that Act 2 must be repealed. They opposed it when it was first enforced, and long before the Immigration Act was passed. Having adopted the view that it must go, they naturally were in no way concerned with the manner in which it happened subsequently to modify the privileges conferred by the Immigration Act read by itself. When, therefore, General Smuts made, as one of his conditions for repealing the old Act, the proposal that the Immigration Act should be amended to exclude every single Asiatic of whatever degree of culture, thereby himself raising the question, and got Mr. Gandhi, the latter obviously could not consent to such a vital and far-reaching alteration of the law. The Asiatics have always held that the Immigration Act, read by itself, does not exclude cultured Asiatics, a view that has already been twice upheld by the Supreme Court, notwithstanding that the Act "was intended so to do," as Mr. Duncan somewhat naively puts it.

But let us for a moment consider that intention. Hitherto, in all British dominions where an immigration law

is in force, Asiatics have only been excluded when they have been unable to pass the required tests, and not *qua* Asiatics. When in 1907, Natal passed an Asiatics Exclusion Act, it was rejected by Mr. Chamberlain on the ground that it was opposed to the fundamental policy of the Empire—that immigrants should not be excluded by reason of race alone. As a result, the famous Natal Act, since copied by the Cape, Australia, and British Columbia, was passed, whereby prohibited immigrants were defined, amongst other persons, as those who could not satisfy an education and a property test, the prohibition being in general terms. In practice, administrative differentiation has always and necessarily been made in the various colonies and even in the Transvaal, immigrants in some cases passing freely, in others being subjected to rigorous tests. In Natal, where the education test is of medium severity, less than ninety Asiatics entered the Colony as free immigrants during the last reported year. Natal has not yet complained of an Asiatic invasion from this source: the system has worked admirably, and has met with no opposition. The class of Indian so admitted, too, does not enter into competition with the European population, deriving its means of subsistence solely from the rendering of services to the resident Indian population.

In the Transvaal, however, an attempt has been made to exclude Asiatics because of their race. And it is, fundamentally, against this spirit of race and class legislation that the Asiatics have consistently protested. They urge that, in the first place, the Transvaal has failed to show that it is in any worse position than Natal, the Cape, Australia, or British Columbia, so far as the restriction of Asiatic immigration is concerned. It has not been proved, and, as a matter of fact, cannot be proved, that an immigration law of the type of the Natal Act will not be able to prevent undesirable Asiatic immigration into the Transvaal. But Mr. Gandhi and his fellow leaders have gone further. They have agreed that, whilst there must be no specific legislative disability, there may be even very stringent administrative discrimination. The Asiatic leaders are content that future Asiatic immigration shall be restricted, by administrative methods, to a maximum of six in any one year, and that these new entrants shall be only of the most cultured class—university graduates, professional men, and religious teachers. Mr. Duncan urges that "it is difficult to understand how 'administrative action' could deprive any would-be immigrant of a right of entry which he could claim in a court of law." He would be justified in his argument if his premises were correct. But he starts from the initial fallacy that would-be immigrants have a right of entry which they can claim in a court

of law. They have no such right unless and until they have passed the prescribed tests, and Mr. Gaudhi has already stated that if the Government have not the necessary powers under the existing law he, for his part, will raise no objection to an amendment thereof, giving the Minister full power to impose any test he chooses upon any would-be immigrant, his decision to be final and unappealable. What could be fairer than this, and what more calculated to soothe the fears of those who anxiously await an Asiatic invasion?

The position, briefly, is this, that the resident Asiatic population requires, for its continual growth and development, the introduction of a certain limited number of highly-qualified Asiatics who are of the highest status from a European point of view. They will not compete with the European population, but will maintain their existence solely through the goodwill of their compatriots. They should be allowed to enter, after having passed the tests, as of right and not as of grace. And, parenthetically, I would remark that General Smuts himself admits the needs of the Asiatic community, by offering temporary permits, which, of course, confer no rights, but merely suspend penalties.

The principle so laid down would not in the slightest degree affect the ideal of a white South Africa, but a white British South Africa cannot, in the interests of the Empire as a whole, be permitted to put an insult upon a whole nation, regardless even of that very culture which we have been at so much pains to give them. And there is no doubt whatever as to the intensity of feeling in India on the subject. The special correspondent of *The Times*, writing from Bombay on January 8th, says: "Only two issues really arouse universal feeling all over India. One is the deportation of political offenders without trial, and the other is the treatment of Indians in South Africa." Commenting upon the speeches delivered at the recent Indian National Congress at Madras, the special correspondent of the *Times of India*, a leading Anglo-Indian organ, remarks: "Mushir Hussain Kidwai, who proposed the resolution, said he was a representative of the Indians in South Africa. The political prophets who said Hindus and Mahomedans would never be united had been proved to be false prophets by the example of the Transvaal. He read the translation of a telegram from South Africa appointing him a delegate to the congress. This, as well as other speeches, was inspired by a feeling of a discontent which cannot be mistaken. It is to be feared that it is not sufficiently realised in England how rapidly this question has come to the front in the last two or three years. Many people think that the real Indian nation is being hammered out in South Africa."

Mr. Duncan and those who think

with him will find the incident that I am about to relate difficult to fit in with their ideals of empire. Within the last few months a Japanese gentleman of high educational attainments arrived at Volksrust from Natal, en route for Delagoa Bay. He was in possession of special credentials from his Government, instructing him to travel in various parts of the world for purposes of study and to report to Tokio. He had already spent some five-and-a-half years in travel of this nature, and proposed to spend a further six months in India, prior to returning to Japan. I am informed that, whilst in Natal, he was warmly received at Government House. He had intended only to pass through the Transvaal without stopping, in view of his previous knowledge of the anti-Asiatic prejudice of the Colony, and he had, accordingly, deliberately omitted Johannesburg and Pretoria from his itinerary. He had forwarded his baggage in advance, and had booked his passage by a certain steamer, due to leave Delagoa Bay almost immediately. Upon arrival at the border a police official stopped him, and made him descend from the train, because he was not in possession of any authority to enter the Transvaal. This was at 10 o'clock in the morning. At 11 o'clock he despatched an urgent telegram direct to the Transvaal Prime Minister, informing him of his detention, explaining the circumstances of his passage through the Colony, pointing out his reasons for not wishing to make any stay therein, and indicating the inconvenience to which he was being put. At 3 o'clock the same afternoon a peremptory message was received by the police from Pretoria, ordering the immediate release of this Japanese subject. Had a cultured British Indian (a British subject, by the way) been in the same position he would have been met with the alternatives of going to gaol or of being sent back to Natal, for, unfortunately for him, he would not have been within cable reach of his ambassador. I can hardly imagine that the gospel of force, which no doubt, weighed with the authorities in their after-treatment of the Japanese traveller, can commend itself as an Imperial ideal to Mr. Duncan in relation to cultured British Indians, who are required for the uplifting of the resident British Indian community in the Transvaal. Yet that is a direct result of an attempt, imperially conceived at, to exclude culture and character from a territory which is in great need of both. To carry the ideal of a "white South Africa" to such outrageous limits is a descent to fetishism. It would be far more honest, indeed, if, instead of this hole and corner type of legislation, the Transvaal were definitely to throw down the gauntlet and pass an Asiatic Exclusion Act. Then every one would know what to expect, and we should have at least an honest declaration of policy.

But Mr. Duncan's whole argument is finally vitiated by his scarcely concealed admission that the Transvaal is not justified in adopting its present policy, and that South Africa is not justified in following so dubious an example. He says: "It imposes upon the people of the Transvaal the obligation of doing something to justify their claim to have the question of the future population of the country left in their hands." "Of doing," he it noted. In other words, the people of the Transvaal are being asked to pursue a policy which, unless in the future they justify it by inviting further European immigration, must, in Mr. Duncan's own phraseology, be condemned "as a narrow and illiberal policy." That is to say, the Transvaal is required to indemnify itself in the future against the results of its past errors. It is contrary to a sense of British justice to hang a man first and justify the deed afterwards, but what else does Mr. Duncan, in effect, propose?

Concluding a series of valuable articles in *The Times*, on January 25th last, dealing with the negro problem in America, Sir Harry Johnston, who is so frequently regarded as the protagonist of the policy of artificial segregation, says: "Putting aside the fine fleur of intelligence which, of course, is present in individuals all over the south and centre, I must confess I was astonished at the childish ignorance, manifested both in the press and on the platform, which characterises the southern and central states in all matters but those immediately concerning the borough or the plantation. And it is a self-satisfied ignorance, one that boasts that the affairs of Europe, Asia, Africa and Oceania are of no importance to the citizens of America. It is this narrow, eminently provincial intellect (often unhappily permeating State Governments, Federal Congress, and Senate) that causes all the trouble and exacerbation over the negro question, as over any general, far-reaching proposition such as . . . the intelligent conduct of state-federal and foreign relations. When the south . . . matches the physical beauty and vigour of its white population with an equally high mental development, the negro problem in the United States will be finally solved and kept in a state of solution."

This is a frank, if somewhat biting, criticism, but, if I may say so without offence, it seems to me to apply, *mutatis mutandis*, to the greater part of South Africa in its attitude towards the Asiatic problem in the sub-continent. The first and last thing that has yet to be learnt is that the resident Asiatics and the white colonists are at one in a desire that Asiatic immigration shall be severely restricted. But that very fact pre-supposes a right that the natural growth and progress of the Asiatic element of the population, a permanent one, shall be allowed to proceed unimpeded, so

that the Asiatics may be and become an asset of value to the state, and worthy to do their part in its development and take their place in its splendid future.

HENRY S. H. POLAK.
Johannesburg.

The Late Mr. N. N. Ghosh

Babu Nagendra Nath Ghosh may truly find a place in the list of those departed eminent Indians who, during their life time, have walked steadfastly with their life's solemn burden on their heads and who, knocking at the winning post or at least dropping down with the consciousness of having done their best, "leave behind them foot-prints that a forlorn and shipwrecked brother seeing, shall take heart again." Mr. Ghosh, born in 1854, was the elder son of Babu Bhagwan Charan Ghosh, a vakil of the High Court who, noting some mental qualification of his son, foresaw that he was destined to be a great man. Mr. Ghosh began his education at the Hare School whence he subsequently passed to the Presidency College and there appearing for the First degree of Arts ranked fourth in the university list. While yet in his teens, he was sent by his father to compete for Indian Civil Service in England, but unfortunately he failed to come out successful in the competition. Three years later he was called to the bar and returned to Calcutta where he was enrolled as an Advocate of the High Court. He was a lover of knowledge and being an ardent student from his very boyhood he preferred the educational life, which could offer him greater facilities for his scholastic temperament, to the lucrative and more busy one of the bar. He joined the Metropolitan College at the request of Pandit Iswar Chandra Vidyasagar as a Professor, raised himself through sheer force of ability to the Principalship and continued to act as such and promote the interests of the institution till death demanded his services somewhere else. His work for education was not confined to his lecture rooms; he was also an Examiner and Fellow of the Calcutta University and was instrumental in the framing of the University Regulations of 1906 which are still in force. He was also the author of two books: the first of them, *Krista Das Pal—A Study*, is a happy result of his high attainment and throws credit on his originality of thought. This little book is a biography of the late talented Editor of the *Hindu Patriot* and is written in a simple but eloquent language which very much facilitates the work which the book is calculated to do. The other book is styled *Memoir of Maharaj Naba Kisen*, which although it lacks in the qualities that characterize the first book has still a merit of its own.

Mr. Ghosh had a great taste for journalism and thus it was that his

mastery of English literature and his capabilities led him on to find his vocation in journalism. At first he simply contributed papers to the *Calcutta Kisan* and other periodicals; but he was not contented with this much. He had a mission in life to fulfil and to do this he with others launched out the *Indian Nation*—a weekly paper in which we had a sound critic, sincere patriot and staunch advocate. The writings of the *Indian Nation*, in his lifetime, were chiefly characterised by their being loyal to truth and fearless in exposition of current politics; they were so very appealing, logical and representative that many others to the fact before the Viceroy's Council as a specimen of an earnest and sincere in what he wrote and his contemporaries were not slow to criticise him when very little and proclaim views diametrically opposed to his, we must in fact be honest and say that his writings were not only useful, at least an owner of the conviction,—Mr. Bhurendra NARAYAN in *The Dehlee*.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE CONCILIATION COMMITTEE. At a meeting of the Transvaal Indian Conciliation Committee held at Johannesburg on the 24th inst., the following resolutions were passed:—“(1) That this meeting of the Indian non-passive resistance forces of the Transvaal Colony hereby protest against its deep sympathy for the great suffering and distress which have undergone, and hereby resolve to appoint a committee to prepare a memorial to be presented to the Transvaal British Indian Conciliation Committee to the Hon. the Colonial Secretary praying for relief.”

“(2) That this meeting hereby confirms the proceedings of a meeting held by the Transvaal British Indian Conciliation Committee on the 24th day of May, 1909, and further approves the election and appointment of the office bearers and the personnel of the said committee.”

“(3) That this meeting authorizes the Secretary of the committee to forward copies of these resolutions to the Press and the Hon. the Colonial Secretary of the Transvaal.”

A STALWART'S RELEASE. On Tuesday morning, Imam Abdul Gado Dawazee, Chairman of the Transvaal Islamic Society, was released from the Port after serving the usual term of the monthly imprisonment of 15 days for disobedience. He was met by the principal leaders

of the community, and afterwards driven to Mr. Cachalia's premises, where a light breakfast was served to a number of guests. Imam Abdul Gado Dawazee, replying to the Chairman's welcoming speech, stated that he was quite happy to be in gaol, and was prepared to go there as frequently as was desired by the authorities. It is worthy of note that the Imam has sought imprisonment on each of the three occasions, of his incarceration, and has not waited for arrest. On the first occasion he deliberately hawked without a licence outside the Municipal Offices, and was promptly sentenced. On the second, he crossed the Natal border, and, on being arrested, was immediately arrested and imprisoned. On the last occasion he answered to the name of Abdul Gado to a warrant issued against another Indian bearing that name, he not being the person required.

MR. POLAK'S CAPE TOUR. On Tuesday inst., Mr. H. S. I. Polak arrived in Grahamstown, where he received a hearty welcome from the Indian community. He addressed an interested meeting, held at Mr. Mohanbhai Dasai's residence and presided over by Mr. C. R. Samuels, on the Transvaal struggle, and his appeal for funds was warmly responded to. Several of the local leaders accompanied him part of the return journey, and as the train left the station, delivered three rousing cheers for the Transvaal passive resistors. Accompanied by Mr. R. G. Teikamling, Chairman of the Port Elizabeth British Indian Association, and other representatives of Port Elizabeth Indians, Mr. Polak on Wednesday afternoon, went to Durban, where he was received at the Town Hall, in which a meeting of local Indians had been convened. Mr. R. R. Naidoo presided. Mr. Polak explained briefly the situation in the Transvaal, and at the conclusion of his address, which was much appreciated, a subscription was opened, and a large amount was received. Mr. R. R. Naidoo and the Uitenhage Indian Association detained the visitors to the point of their return to Port Elizabeth. The same evening, Mr. Polak attended a large meeting of Port Elizabeth Madrasah, Mauritius, and Colonial born Indians, bearing the same message. Here, too, a large amount was subscribed and more promised. Mr. Polak left for the Transvaal on the 11th inst., arriving at Johannesburg last Saturday evening.

THE FUTURE OF THE GOVERNMENT. In a speech in the House of Commons on the 11th inst., Mr. Curzon stated that unless the ambitious and ill-considered plans for self-government were firmly handled they would grow into a very serious and dangerous development which was generally imagined.

"Sons of India"

Are they Citizens of the Empire?

The *Behar*, a Bengal paper, has the following:—

Sometime back we had the pleasure of noticing the inauguration of a new order named "Sons of India" by Mrs. Besant. We are glad to find that the movement has spread far and wide during a very short time. Among the native chiefs, we are glad to notice that the Maharajas of Daroda and Mysore have consented to act as state guardians of the Order. Among the members of the Supreme Council are Sir Subramania Aiyar, the Hon'ble Mr. Justice Chandavarkar, Mr. Saroda Charan Mitra and other prominent men of India.

An objection was raised in a certain quarter as to the word "Empire" in the pledge-form of this order. Referring to the said objection, Mrs. Besant says:

I frankly admit for the moment it is a difficulty, because there is no equality of citizenship throughout the Empire to-day. So long as in South Africa the Indian because of his colour is penalised by special legislation, is treated on an entirely different level from others, so long the foundation of the Empire is imperilled, and love of the Empire cannot grow. We have to restore the old ideal of the Roman Empire which made its citizens respected throughout its territories. In the old days when a Roman citizen could say 'I am a citizen of Rome' he could go everywhere freely and no man dared to do him wrong. And so the days must come when man shall say 'I am a citizen of the British Empire,' and may go into any part of the Empire free and unchallenged and live there in peace and honour amid his fellow-citizens. It is not, then, that in using the word Empire I am ignoring the misfortunes which many Indians are undergoing unhappily in South Africa. One feels that in that case England gave self-government too soon. She ought not to have granted self-government to people who have not learnt the very first principles of liberty. She ought to have kept them under government until they learnt respect for their fellow-citizens. That is always the case where freedom is growing. England would be unwise to-day to establish her parliamentary system here. When she opens up a number of steps towards self-government wise Indians should use them properly before the next steps of the great ladder of freedom are opened. England grew like that herself. She did not grow at a single bound. It was only in 1832 that the great Reform Bill was carried. Only in the last century the household suffrage was given. With all her many ages of battling for freedom behind her, we can see that no nation can jump in a moment, so that we look in our "Sons of India"

to the Empire the ideal and hope, as a band of self-governing and free communities, joined together, too strong to be attacked, too mighty to be conquered, circling the world with a federation of free states, able to impose peace upon the unruly, able to guard every citizen from wrong; that is our ideal. And in the circles of ever-widening citizenship we endeavour to seek the fulfilment, in each one of the obligations which citizenship imposes. If you are not a good citizen in the town you cannot be a good citizen in the wider area of the province, of the mother-land, of the Empire.

Union and the Coloured Franchise

On the 14th instant the *Natal Mercury* wrote editorially as follows:—

There seems some probability of Mr. W. P. Schreiner going to England along with the delegates appointed by the African Political Organisation, to lay before the Imperial Parliament the claims of the coloured people in connection with the draft Act of Union. Mr. Schreiner has shown himself to be a powerful advocate for greater political power being allotted to the coloured population. He failed to get any satisfactory measure of support for his views in the Cape Parliament, and he may entertain hopes that he will be more successful in appealing to the British Parliament. That he would receive a considerable amount of sympathy at Home goes without saying, and that the delegates of the African Political Organisation will meet with a hearing in certain quarters does not admit of doubt. The Home Government, however, have been consulted all through the proceedings at the various Convention meetings, and we believe they are satisfied that the Act goes as far in favour of the political rights of the coloured people of South Africa as the European and ruling caste of the country is prepared to go. Some of the Radical members of Parliament may be expected to attempt to have the Act of Union amended in the direction of the claims set up by the African Political Organisation and Mr. Schreiner, but we do not believe the Government, nor a majority in the House of Commons, will be found to support them. In any case, amendments of the kind will not be accepted by the white population of South Africa, and although the time may come in the future when the coloured population will have to be granted more actual political powers, that time is not now. Native interests are better safeguarded in the Act than they are in any of the separate Colonies at present, and if Mr. Schreiner, the delegates of the African Political Organisation and the members of the Home Parliament who may be induced to interfere are well advised, they will leave well alone.

Can India Become a Nation?

A South African Example

In the report of the discussion that took place at the East India Association in London, on March 2nd, on a paper read by Mr. A. B. Duchesne, on "Race, Creed and Politics in India," we find the following:—

Mr. L. W. Ritch thought it was dangerous to assume that because people were Orientals they were incapable of assimilating and adapting themselves to institutions which were commonly regarded as peculiarly Western. It should be borne in mind that evolution and growth were as much a fact in the East as in the West, and he submitted that it ought not to be taken for granted, as he sometimes feared it was, that India was inherently incapable of becoming a nation. It seemed to be held by some as a kind of axiom that she could not possibly become a nation, much the same as the hope was more or less secretly entertained in some quarters that certain Oriental countries would not flourish under their recently acquired constitutions, because theoretically they could not. He was glad to observe that there were good grounds for hoping that those Oriental peoples that had evolved the true national spirit would ultimately succeed under representative institutions. The lecturer had used the term hotchpot as descriptive of the population of India, and, as things were, he thought quite appropriately; but it should not be forgotten that the English nation had itself passed through just such a phase in its history. The English nation was not homogeneous, but had been compounded of just such ingredients as go to make a hotchpot. Celt, Latin, Saxon, and Norman had all contributed their quota, and the resultant was not a bad specimen of nationhood. He desired to say a word about South Africa, because he had been more particularly associated with the Indian question in South Africa. There, in marked contrast to the separateness and those disintegrating elements which it must be admitted still characterized the peoples of India, Hindus, Mohammedans, Parsees, and others, lived together in terms of mutual friendliness and esteem, sinking their religious and caste differences, knowing each other only as Indians who are bound by common ties, and particularly to resist encroachments upon their self respect and liberties as British subjects. The Registration Law had done more than anything else to eradicate their differences. Welded together by a common grievance, representatives of these various "peoples" were standing shoulder to shoulder to resist by loss and suffering what to them were uncalled for indignities. It is only turned patiently towards the Imperial Government for the help it denies them. Apparently

there were more ways than one of making a nation. Injustice and oppression, such as the Indians of the Transvaal were suffering, might produce that result, or it might be brought about by affectionate care and helpfulness, such as he trusted inspired the Government of India. (Hear, hear).

Indian Emigration

In the course of a lecture, before the Royal Society of Arts, by Mr. S. H. Fremantle, I.C.S., on "The Problem of Indian Labour Supply," on the 20th April last, the lecturer said:

Emigration from Southern India to Ceylon began more than a century ago, and at the present time nearly one-third of the population of the island (including the whole labour force on the tea estates) is of Indian origin. This exodus still continues, and during the last five years the number of passengers has exceeded that of return passengers by 110,000. Emigration to the Straits Settlements and the Malay States is of more recent date, and has been greatly stimulated during the last few years by the development of rubber plantations in the States. The Indian population has increased in five years by over 80,000. Emigration to these two colonies is practically free, labour flowing backward and forward of itself; but for the more distant colonies special recruitment in India and indentures to labour are necessary, and elaborate regulations have had to be made to safeguard these proceedings from abuse. Such emigration began with the abolition of slavery in 1834, and the first shipment of coolies to Mauritius took place in that year. To the West Indies emigration was legalised in 1844, and since that date larger numbers of coolies have been shipped to British Guiana, Trinidad, Natal, Fiji, and other places, as well as to Mauritius. To all these places they go under indenture for a term of five years, and a large proportion stay on in the colony as free settlers on the expiry of this term. They have been invaluable in supplying labour for the sugar industry, on which the prosperity of each colony so largely depends. In Mauritius Indians now number 261,136, and form 70 per cent. of the whole population. In British Guiana they number 133,665, or 44 per cent., in Trinidad 103,000, or 30 per cent., in Fiji 38,540, and in Natal 112,126. Altogether in British colonies, including Ceylon, there are now nearly two million colonists of Indian nationality. But the average number recruited for the distant colonies each year is now only 16,000, and as on the average 7,000 return, the resulting loss is about 9,000 annually. It is obvious that the attraction of this small number can have no compensating effect on the general labour market.

The Hymns of Zoroaster

A Review.

This is a new edition of the metrical version of 1900, translated by Professor Lawrence H. Mills of Oxford, and published by the Cooper Publishing Company of 154 High Road, Ilford, London. The price is 2/- nett. The volume is most daintily got up, and should not only be on the desk of every follower of the great prophet, but should be read by all who are interested in the difficult side of religion. According to Professor Mills, "the Avesta religion and the Vedic religion are parts of the same original faith which arose in immemorial ages in the common home of the related races in the North, North-West, or North-East of India, when the ancestors of the present Hindus and of the present Parsis were one and the same." Further on, the Professor states "so truly was the latter Avesta a part of the same lore as the Veda, that, after the first bitterness of the controversy had subsided, the Yashts of the Avesta, with a few changed names, might be almost regarded as Vedic Hymns; and the very metres of the Gathas are the same as those of some of the Vedas, and the same as some of the most beautiful of them." These Hymns have also been translated into Sanskrit. We give below a specimen:—

I, who my soul am giving
to watchful zeal with a good mind,
For every action the grace
of Mazda, the Living One, knowing
I wish for the Truth will I teach
whole I can, and have aught of power.
For the faithful man's worship
show the faithless with justice,
While I myself rage fiercely
on the Fulgent Bridge clear,
Aid's path to him striving
with his race and his chants.

A Question of Beneficial Occupation

Indian Licences Refused

Marratburg, June 16. Mr. Morcom, K.C., with Mr. Bousfield, appeared for the plaintiffs in the Durban Corporation v. S. S. Pather and E. Aboobaker Amod & Bro. Mr. Tatham, K.C., with Mr. Doull, represented the defendants. It appeared that certain leasehold properties were sold by the plaintiff Corporation to defendants by public auction in February, 1902, and the agreement had been signed by the Corporation and by defendants, through an agent, on May 29, 1902. Defendants remained in possession for four years, and rent and rates had been paid. Then they had refused to pay, and the defence was twofold. The first defendant held that the Corporation was bound to give the defendants a licence of occupation of the land, but certain licences had been refused. There were shopkeeping licences

which were issued by an officer appointed by the Corporation, the Corporation only having power to deal with such matters on appeal. The second defendants disputed the sufficiency of the power of attorney under which their agent represented them. The Corporation held that it was not bound to provide beneficial occupation, and that the defendants had been sufficiently represented by the power of attorney. The amount claimed was £520.

The Court held that the defendants entered into the lease of the property with their eyes open, and that there was nothing in the contract to say that the Corporation guaranteed to maintain the defendants in any particular kind of business. The contract, further, was entered into with the full knowledge that the traders for whom the buildings were erected would be required to take out licences, and there was nothing in the lease to show that the Corporation ever contracted that these retail dealers should be permitted to use these premises on any other terms. The Licensing Officer exercised his discretion in refusing the licences, and the Court could not interfere with this officer's discretion. —*Natal Mercury*.

Krugersdorp Indian Location

Apparent Deadlock

Recently an agitation was set up, says the *Transvaal Leader*, by residents of Krugersdorp West and Burgersdorp, and the Government was petitioned with a view to securing the removal of the wretched hovels which constitute the Indian location at the latter suburb of the West Rand capital. Intimation was received from the Government that the Indians there, who probably had "squatted" prior to the war, had no longer a right to establish a location on a Government township. In compliance with the law the survey of a site for an Indian location has been completed about 300 yards west of the Kaffir location. The area is represented by 100 stands of 100 by 50 feet. For sanitary reasons sanitary passages of 12 feet have been provided for, and in the main the Indian location, if constructed, will be similar to the Kaffir location.

After careful enquiry instituted in responsible quarters, I gather that the true position in relation to the removal of the Indian location from Burgersdorp to another site is not quite defined. In the first place, the Indians there built their dwellings at their own expense. If it is asked, in the spirit of any law governing their place of residence—and the present law affecting their residence in the Transvaal distinctly states that they may not—whether on any Government township, they are compelled to remove to the new location, will they remove any

had hitherto prevailed. Moreover, he challenged the competency of it. In regard to the deputation to India, he objected to Mr. Polak's inclusion on the ground that he as a European would carry no influence with those who were moved by the new spirit of nationalism in India. He wished to expressly state that he spoke without any personal feeling in this matter.

Messrs. Habib Motan and H. O. Ally also opposed, stating their various grounds.

Mr. Imam Abdul Kadir followed Mr. Godfrey, and said that the deputation was called a passive resistance deputation only because it was composed of passive resisters, not because it represented only them. It represented the whole Indian community, as the meeting itself and the sheet of telegrams before the Chairman demonstrated. The personnel of the English deputation was ideal. A knowledge of European languages was not a necessary qualification. The objection against Mr. Polak was unworthy of any Indian. The whole community knew his very great services. He, therefore, commended the resolution at the meeting with all confidence.

The resolutions were then put to the vote, and carried with six dissentients. The meeting broke up shortly before six, with rousing cheers.

Foul Play

Delegates Arrested and Sentenced

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On Tuesday afternoon, information was received at the offices of the British Indian Association that Messrs. Thambi Naidoo, G. P. Vyas, N. A. Cama and U. M. Shelat had been arrested. The news was confirmed later during the day. The same evening, in Pretoria, the following Madrasites were also arrested: Messrs. Coopposamy Naidoo, K. Naidoo, K. Muruga Naidoo, Supia Padayachy, Trivengada Padayachy, Ramasamy Chetty, R. Ramasamy Padayachy and Nadasan. In Johannesburg, the charges against the first three were as on previous occasions. In regard to Mr. Shelat, it was under Section 7 of Act 36 of 1908 for being in the Colony without a registration certificate. On Wednesday morning, Mr. Shelat was brought before the Magistrate in his private office, and admitting his offence and declaring that he would not comply with the law under existing circumstances, he was ordered to be removed from the Colony. He will probably be deported to Natal, unless, as usual, the Government perform an illegal act. Afterwards, in open Court, Mr. Thambi Naidoo was charged under Section 9 of the Regulations, Mr. Gandhi appearing on his behalf. He pleaded

guilty, and was sentenced in the usual manner to imprisonment with hard labour for three months, in default of paying the fine of £50. Messrs. N. A. Cama and G. P. Vyas were afterwards brought before the Court, and charged similarly. On their behalf Mr. Gandhi, pointing out that his clients proposed to plead guilty but applied for a remand for 14 days, owing to the fact that each of the prisoners was responsible for the well-being of a near relative who was in a dangerously ill condition. The prosecution raised no objection, and a remand was granted. Meanwhile, outside the Court, Messrs. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, and V. A. Chettiar, Chairman of the Tamil Benefit Society, had been arrested on a similar charge. Mr. Cachalia complained of rough treatment after his arrest, both by the police officer taking him in charge and in the court-yard. Mr. Gandhi strongly protested against this treatment, pointing out that it surely could not be any part of the punishment meted out for passive resisters. Mr. Schuurman, the Magistrate, said that this was really a matter for the Commissioner of Police and not for himself to deal with as he was able only to deal with the specific charge before him. Mr. W. J. MacIntyre, by permission of the Court, stated that, as an officer of the Court, he felt it his duty to confirm the statements that had been made, as he had been an eye-witness to them. He thought that it was a great shame that such treatment should be used to inoffensive men. He had himself frequently seen similar treatment given to Indian passive resisters, even in the presence of the Magistrate, and respectfully protested against it. The Magistrate said that he had never noticed such treatment himself. Had he done so, he would never have allowed it. He thought, however, that this was not a matter for him to deal with. The prisoners pleading guilty, were sentenced to three months' imprisonment with hard labour. Mr. Gandhi, on behalf of Mr. Chettiar, explained that his client was a man of about 50 years of age, and suffering from diabetes. During Wednesday morning, Messrs. E. S. Coovadia and Omarji Sale, Vice-Chairman of the Hamidia Islamic Society were arrested in the office of the British Indian Association. Their cases were heard before the Magistrate the same afternoon, and remanded for a week. Mr. Dildarkhan, Acting Chairman of the Hamidia Islamic Society, was arrested the same afternoon.

It appears that a deliberate attempt is being made by the Government to break up the deputations that were proposed for England and India. Of those who have been sentenced, Messrs. Cachalia and Chettiar were members of the deputation to England. Mr. Cama was to be a delegate to India. The object of the Government is undoubtedly to try to

muzzle the community. It is anticipated at the time of writing that more arrests will be made, probably the majority of the proposed members of the deputations being included.

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Johannesburg, Friday.

Government Refuses to Release Delegates

Replying to Mr. Coovadia's telegram regarding the arrest of certain members of the proposed deputations to England and India and the suspension of their sentences, the Colonial Secretary wires that, when sending instructions for arrest of these delegates, the Government knew nothing of the likelihood of their being selected as delegates. He declines to interfere in connection with the Chairman's request for the suspension of the sentences. The matter has created the greatest sensation among the Indian community. They consider that the names selected were in the Government's possession.

Twenty-one More Arrests

Twenty-one more Indians, all Tamils, have been arrested at Pretoria, including Mr. Gopal Naidoo, one of the Indian delegates to India. The nine Indians who were arrested on Tuesday have been sentenced to three months' hard labour.

INDIAN MAIL. For Ceylon and India, per S.S. *Politician*, until 9-30 a.m., Friday June 25th.

Contents

EDITORIAL COLUMNS—	Page
Mr. Chonolal's Case ...	261
Preaching and Practice ...	261
OTHER ARTICLES:—	
Education of the Right Stamp	262
Port Elizabeth British Indian Association ...	263
Cape Notes ...	264
Native Scholars' Initiative ...	264
Mr. Polak's Article in "The State" ...	265
The Late Mr. N. N. Gosh ...	267
Notes on the Transvaal Struggle ...	267
"Sons of India" ...	268
Union and the Coloured Franchise ...	268
Can India Become a Nation? ...	268
Indian Emigration ...	269
The Hyolus of Zoroaster ...	269
A Question of Beneficial Occupation ...	269
Knights for Indian Education ...	270
Deputations Mass Meeting ...	270
Foul Play ...	271
Latest Telegrams from the Transvaal ...	271

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India,

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linea bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

785

પુસ્તક ૭.

ફોનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૯ મી જુન ૧૯૦૯.

અંક ૨૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૯ મી જુનથી, તા. ૨૫ મી
જુન સુધી, ધૃ. સં. ૧૯૦૯.

હીંદુ-અષાઢ સુદ શ્રીજ થી અષાઢ સુદ ૭
સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૨૯ મી જમાદીઉલઅવવલી
૬ હી જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૭
બીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હીંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પામ્મી રોજ.	સુર્યોદય ક. મી.	સૂર્ય અસ્ત. ક. મી.
શુક્ર.	૧૬	૨	૨૬	૧૦	૬ ૫૦	૫ ૩
રવિ.	૨૦	૩	૧	૧૧	૬ ૫૧	૫ ૩
સોમ.	૨૧	૪	૨	૧૨	૬ ૫૧	૫ ૩
બોમ.	૨૨	૫	૩	૧૩	૬ ૫૧	૫ ૩
બુધ.	૨૩	૬	૪	૧૪	૬ ૫૧	૫ ૪
ગુરુ.	૨૪	૭	૫	૧૫	૬ ૫૧	૫ ૪
શુક્ર.	૨૫	૮	૬	૧૬	૬ ૫૨	૫ ૪

અનુક્રમણિકા.

ઉપદેશન	૩૮૦
એલાસવરગમે ખબરપત્ર.	૩૮૬
છેલ્લા ખબરો... ..	૩૮૨
અરમેલોમાં એશીયાટીક બોયકોટ	"
વાઈસરોયને જાણ.	"
પરશુરમ ખબરો.	"
લડવ સંજમી હાંદમાં ચરવા	૩૮૩
પ્રો. તેજસીંહ.	૩૮૬
નાવાલ યુનીયનમાં બચ્ચું.	૩૮૫
નાદારી કોલેજની મેડીસો વગેરે... ..	"
કેપતા હાંદી	૩૮૬
પોર્ટ ઇલીઝાબેથમાં બીહીજ	"
બ્રિટીશ પ્રેસ આફ્રિકા	૩૮૭
બાહુ પરતમાન	૩૮૮
વિલાયતથી ખબરો... ..	૩૮૬
પ્રિઠ્ઠીઆ અંગ્રહમન હિંદુસાન... ..	"
વેડ મરમશમા	"
હીંદુસ્તાનમાં ખબરો.	૪૦૦
મિતીને લગતી ખબરો.	૪૦૧
તાલ કામીયાબી.	૪૦૫
મહાત્મા ગાંધીની વિદેશીયા	૪૦૫
મોરક મલ્લક જાણાણ	૪૦૫

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર, તા. ૧૯ મી જુન, ૧૯૦૯.

રેપ્યુટેશન

ટરાંસવાલના હાંદીએ રેપ્યુટેશન મોકલવા
નો હસારો કર્યો એ બહુ બારે ખબર છે.
સત્યાગ્રહી રેપ્યુટેશન મોકલવાનો નિશ્ચય
કર્યો એ અમલની વાત છે. કાયદા તેડ
નારા માણસો વિલાયતમાં દાદ મેળવવા
ન્યાય એ સાધારણ રિતે ન સમજાય તેવી
વાત ગણાય. એટલે આ બાબત મત
મેદ પડતો હતો એ સમજી શકાય છે.

આ રેપ્યુટેશનનો સત્યાગ્રહના ધોરણ
પ્રમાણે બચાવ થઈ શકતો નથી. સત્યા
ગ્રહીને તો માત્ર દુઃખ સહન કરવાનું છે.
તેનો આધાર માત્ર ખુદાની ઉપર છે. તેની
જીત તો સત્યાગ્રહમાં રહેલી છે. પણ
બધા સત્યાગ્રહી સરખા જુરસાવાળા કે
સરખા વિશ્વાસવાળા નથી. વળી બધા
હાંદી સત્યાગ્રહ ગળાથી શકયા નથી.
એમ છતાં તેઓ સત્યાગ્રહીની સાથે છે.
સહતો આત તુરત સાવધાની તેમની
પગ્ગા છે. જ્યાં સુધી મી. હાજી મહમદ,
મી. રૂક્મણ વિં. જેઠમાં પડયા છે ત્યાં
સુધી તેઓને નિરાંત વળતી નથી. જે
સત્યાગ્રહી જેઠમાંથી છુટયા છે તેઓને
પણ ઉલ્લમની જરૂર છે. તેઓને સરકાર
તુરતમાં તો પાછી પકડતી નથી. એટલે
તેઓને શું કરવું? આ વિચાર કરતાં
રેપ્યુટેશનનો વિચાર ઠીક જણાય છે.

રેપ્યુટેશન બને જઆએ મોકલવાથી
લોકજ થવાનો સંભવ છે. લડત પુરે
પુરી વિલાયતમાં તેમજ હીંદુસ્તાનમાં સમ
જવામાં આવતી નથી. એટલે જે બને
જગ્યાએ લડતનું ખરું રૂપ મૂકી શકાય
તો તે પણ મહુજ છે એમાં શક નથી.
તેથી તે બને જગ્યાએથી વધારે મદદ
મળશે અને તેટલે દરજ્જે લડત હાંડી
થવાનો સંભવ છે.

વળી આ લડત એ શખસાદે વપરાય
કે ની વળી તે હીંદુસ્તાનમાં અમુક જગ્યા
તેમ કરવાનું આપણું હાથ છે. તે વિચાર

કરતાં પણ રેપ્યુટેશનનો વિચાર ઠીક થયો
મણાય.

હીંદુસ્તાનનું રેપ્યુટેશન વિલાયતના રેપ્યુ
ટેશનને બહુજ મદદ કરનાર થઈ પડશે.
તે રેપ્યુટેશનથી લોર્ડ કરીકને પણ વિચા
રવું પડશે. તે લોર્ડ મોરલીને પેતાની
કરજનો ખચકા બાવશે.

રેપ્યુટેશનના મે ખરોની મુશ્કેલી બહુ
ઠીક થએલી મણીએ છીએ. મી. હાજી
હખીએ સત્યાગ્રહનો ઇકસર કર્યો એ મેની
વાત છે. તેમના હકવાથી કામના કેટલાક
હાંદી હીલા થયા હતા. તેમણે પાછા
જોર કરવાનો હસાર કર્યો છે તેથી બીજા
હાંદીઓને પણ જોર આવવાનો સંભવ
રહે છે. તેમ થાય અથવા ન થાય પણ
મી. હાજી હખીએ જેલે કામની ધણી
વરસ સુધી સેવા કરી છે તેમના હીલા
પણથી ધણી હાંદી દિલ્લીગીર થતા હતા.
હવે મી. હાજી હખીએ પાછા પુર જોરમાં
ખાબ્યા છે તેથી કામને સંતોષ થયો છે.
અમે ખુદા પાસે માગીએ છીએ કે મી.
હાજી, હખીએ ઠેક સુધી પાર ઉતરવાનું
જોર આવે અને જેઠ જવાનો વખત
બારે તો તે પુરી હોંસથી જેલમાં જાય
મી. હાજીના રેપ્યુટેશનમાં છે એને
રિતે તો કંઈ કહેવાપણું રહેતુંજ નથી.
બને રેપ્યુટેશનમાં તામીજ મેખર છે
એ કામને માન છે. તામીજનું કામ એવું
સરસ થયેલું છે કે તેઓના રિત રેપ્યુ
ટેશન જઈ શકતુંજ નથી. મી. હમની
કિમતી સેવાથી કામ અગળ્યું નથી
તેમનું કામ હીંદુસ્તાનમાં બહુજ છે.
અને તે બહુ સરસ કામ કરી શકે એમાં
શક નથી. મી. પોલકને હીંદુસ્તાન મોક
લવાનો વિચાર થયો છે એ કામને હીંદુસ્તા
નની વાત છે. મી. પોલાકની સેવાનો
ખ્યાલ કામને પુરતો હતું નથી આવી
શક્યો. તે વખત જતાં જણાશે. મી.
પોલાકને હીંદુસ્તાન મોકલવાથી હીંદુસ્તાન
ની આંખ કેટલેક દરજ્જે ખુલશે. વળી
આપણે તેને મોકલી બતાવી આપીએ
છીએ કે મોર અને કાળા મગાને કામ
કરી શકે છે; તથા હીંદુસ્તાન કાલ મોર
ની મદદથી વિશેષ આગળ જઈ શકે છે.
તે મદદ કેમ આપવી એ સમજાય
એકાએક.

આમ ડેપુટેશનને વિષે વિવેચન કર્યા પછી આમરે કોમને જણાવવું જોઈએ કે ડેપુટેશન ઉપર આધાર બહુ રાખવાનો નથી. ખરી ઉમેદ તો નિર્ભય સત્યાગ્રહમાંજ રાખવાની છે. ડેપુટેશન જવાથી સત્યાગ્રહ બંધ થવું નથી. તે તો જોરી રહેવું જોઈએ. આમે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે ડેપુટેશન પહેાંચે તે દરમ્યાન ધણી હીંદી કેદમાં જઈ પહેાંચે. ડેપુટેશનનું કામ મુશ્કેલ છે અને ખાલી હાથે આવે તો આટલી મહેનત કરવા જોવી હતી. તેથી તે કરી એટલું મનાવે સતેષ રાખવાનો છે.

ડેપુટેશનની ગેર હાજરીમાં કામ પોતાની દુરજ બજાવશે તોજ ડેપુટેશન ખરેખર વખત મેળવી શકશે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં દરેક જગ્યાએ મીટીંગ ડેરા દેવાને સાર થવાની જરૂર છે. તેજ કરાવે પરવારા લેઈ કરકુને મોકલવા જોઈએ.

ઉપરનું લખાણ પછી જણાવતા હીંદી અગેવાનો કે જેમાં ડેપુટેશનના મેંબરો પશુ છે તેમને સરકારે પકડ્યા છે, અને તેથી હવે લાડત ફરીથી અહીંજ પુર જોસ માં ચલવાની વધી રહે છે.

અખરખ

જોહાન્સ્વર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મી. ગાંધી જરમીરનમાં

જરમીરનની લીટરી ને ડીમેટીંગ સોશાયટીના આમજણથી મી. ગાંધીએ તા. ૭ મીએ રાતના ૮ વાગે જરમીરનના ટાઉન હોલમાં ત્યાંના ગેરાઓની આમજ સલામત ઉપર બાપજી આપ્યું. હોલમાં જરમીરનના ધણા મુખ્ય ગેરા અને બાનુઓ હાજર હતાં. તેમાં ત્યાંના ગેરમરના પ્રમુખ, ટાઉન કમીશનર વિગેરે હાજર હતા. ખુરસી ટાઉન કાઉન્સિલરમી. જોનસે લીધી હતી. મી. ગાંધીએ પોતાના બાપજીમાં જણાવ્યું કે પેસીવ રીજીસ્ટ્રેશન એ પોતાના વિચાર ખરેખર બનાવવાનો સખ્ત ન હતો. તેજ કરતાં સરસ સખ્ત તો 'સોલ ફેરસ' એટલે આત્મજળ એ સખ્ત છે. પેસીવ રીજીસ્ટ્રેશનથી ઉત્કૃષ્ટ તે 'એક્ટીવ રીજીસ્ટ્રેશન' એટલે 'મીટીંગ ફોર્સ' અથવા સંઘીર જળ છે. સંઘીર જળના કરતાં આત્મજળ એ હમેશાં ચડતું જ

છે. અને આ જળ તે માણસ જાનના જેટલુંજ પુરતું છે. તે જળને ખરેખર ઉપયોગ જસસ કાઢવે, ડાનીપલે તથા મોકરેડીસે જળને ને કર્યો હતો. આ જમાનામાં તે જળનું રૂપ બતાવનાર અને તે પ્રમાણે કરનાર કુરે.પમાં કાઉન્સિલર હતા. હીંદુસ્તાનમાં તો આ જળનો ઉપયોગ અસલ જમાનાથી આજનો આવ્યો છે. તે જળ વાપરવામાં વિશેષ પ્રિમતની જરૂર છે. તે જળ વાપરનાર કદી દાર તોજ નથી. તે જળ વાપરનારને પરિણામની ચિંતા રહેતી નથી. સત્યાગ્રહી કાઢને દુઃખ દેતો નથી પણ પોતે દુઃખ (શરીરનું) ઉઠાવે છે. દુનિયામાં સુખ કરતાં દુઃખનો આકાંક્ષા વધુ જોવામાં આવે છે. ત્યારે સત્યાગ્રહીએ માત્ર એટલુંજ કરવું થવું છે કે તેણે જણાવે જોઈને સમજ પુરવક દુઃખ ઉઠાવવું. આમ દુઃખ ઉઠાવવામાંજ લહેજત આવે છે. હીંદી કામ આના સત્યાગ્રહનો ઉપયોગ કરી રહી છે તેની સામે કાઢથી કંઈ કહેવાયજ નહીં. અગર તેનો ઉપયોગ મદરાઓ પશુ કરે તો તેમાં નુકસાન નથી. તેમ જો તેઓ કરે તો તેઓના સત્યાગ્રહ ન રહે.

આ પ્રમાણે તે બાપજીનો દુક સાર છે. બાપજીને જ તે ટાઉન કમીશનર મી. મેકા હાથે ઉપકાર માન્યો જે બાપજી તાળીઓ ના અવાજ વચ્ચે પસાર કર્યો. બાપજી ને અંતે કેટલાક સવાલો થી ગાંધીને પુછવામાં આવ્યા હતા તેનો તેણે દુક માં જવાબ આપેલો.

જરમીરનના ગેરાનો તિરસ્કાર હીંદીની સામે બહુ છે એ તો હકુ જણે છે. છતાં તેઓએ કાળા માણસની પાસેથી બાપજીની મામણી કરી એ પશુ સત્યાગ્રહ ની ખુશી બતાવે છે.

જુટેલા જેલીએને માન

મી. કુનાડીઆ, મી. ફેનસી, મી. અબ્દુલ રઝાક, મી. મહમદ હલીમ, મી. વલ્લભરામ ચીનાલાલ, મી. સુલેમાન કાસમત, તથા મી. નારાયણસામી નાઇકુ અને મી. હાન્સીસ તા. ૧૦ મીએ સવારે તથા મહી નાની જેલ એમથી છુટ્યા છે. મી. ફેનસી તથા મી. કુનાડીઆ જોહાન્સ્વર્મની જેલ માંથી છુટ્યા. ડીપકલ્કુ જવાની ગાડીએ લઇ મી. અસવાત ગયા હતા. લગભગ સાત ગાડીઓ અને કેટલીક ગાઇસીકલો લેવાને ગએથી. મી. કામા રટર સુધ્યાં લઇ ગએથ કે જેથી જેલીએને છુટે કે દુરત આ પછી આવી શકાય. મી. ફેનસી તથા મી. કુનાડીઆને લેવાને મી. કાજ

લીઆ વગેરે ધણા હીંદી જેલ ઉપર ગયા હતા મી. ફેનસીએ પશુ હાજર હતા. ચાઇનીઝ એસોસીએશન વતી મી. ફેનસી આવ્યા હતા. જેલીએ સાર હી કાજીની આવે ત્યાં આ બીસીટી અને મેંબો તજ વાર હતા. લગભગ દોડસો માણસોએ આ મીજલસમાં ભાગ લીધો હતો. મેંબો મી. થંમી નાઇકુએ હીંદી મેવાવાળાઓ પાસે થી ઉપકાર લેતો, અને આ દુધ વિગેરે મી. ઉમરજી સાહેબે મોકલ્યાં હતાં. સકુ જેલી એ ધણા ઉપકારમાં હતા. અને બાપજી જેલ વિષે નિરભયપણુ બતાવ્યું. હમેશના નિયમ મુજબ બાપજી થયા પછી અને મી. કાજીઆને ઉપકાર મનાવ્યા પછી મીટીંગ ખરખારત થઇ હતી.

મી. બાપાત

તા. ૧૨મી સનિવારે હેડક્વર્ટરમાં મી. બાપાત છુટ્યા. જોહાન્સ્વર્મમાં જ્યાં હીંદી ડેપુટેશનની બાબતમાં કામે લાગ વાધી મી. બાપાતને મળવા કાજ જઈ શકવા નહોતા. કરમરસકોરપ વીગેરેથી કેટલાક હીંદી ગયા હતા. મી. બાપાતને જોહાન્સ્વર્મથી તાર ગયા હતા તેના જવાબમાં તેમણે તાર મોકલ્યો કે હું હમેશને સાર સત્યાગ્રહી છું, અને ફરી જેલ જવાને તકવારજ છું.

ડેપુટેશન

(વિચાર તથા હીંદુસ્તાન ડેપુટેશન મોકલવાની ચરજા ધણા વખત થયાં થઇ રહી હતી. મન બેઠ પછી જોવામાં આવતો હતો. કેટલાકહીંદીઓનો (વચાર નોન-પાસો વરીગીસ્ટર (સત્યાગ્રહમાં ન ઉતર્યા હોય તેવા) નું ડેપુટેશન મોકલવાનો હતો, અને બીજા કેટલાકનો પાસીવ-રીગીસ્ટરસનું મોકલવાનો હતો. વળી બીજાનો બેજ સેગ ડેપુટેશન મોકલવાનો હતો. સત્યાગ્રહીનું ડેપુટેશન જવ એમ છેવટે મુક રર થયું છે. એ પશુ સત્યાગ્રહનો જવ છે. આ બાબતે ધણી મીટીંગો થયા પછી છેવટે અમેસરોની મીટીંગ મી. કાજીઆ ને ત્યાં તા ૧૩મી સવારે મળી હતી. તેમાં ધણી રમઝગ થયા પછી મી. દાદાભાઈની સુચનાથી મીટીંગે નીચે પ્રમાણે હીંદીઓની કમીટી નીમી. તેઓનું કામ માત્ર સત્યાગ્રહીનું ડેપુટેશન જવ કે સત્યાગ્રહી ન હોય તેવાનું જવ એ વિચાર કરવાનું, અને નામ મીટીંગની પાસે રજુ કરવાનું હતું. આમાં મી. હાજી હમીદ, મી. અબ્દુલ ગની, મી. કાજીઆ, મી. દાદાભાઈ, મી. અલી અહમદ ખમીસા, મી. ગોડફ્રે મી. કામા, મી. એચ. એ. અલી, મી.

થળી નામક, મી. હમરજી સામે, અને મી. માંધી નીમાયા દત્તા, મી. અમરજી ગની એ વખતે હજાર ન હોવાથી મી. શાદજીન હસેન નીમાયા દત્તા. આ કમીટી એ હરાવ કર્યો કે મ.ન સત્યાગ્રહીનું જ ડેપુટેશન જાય. તેમાં જ મન સત્યાગ્રહી ડેપુટેશનના પ્રશ્નમાં, અને ચાર મત વચ્ચે સત્યાગ્રહી ડેપુટેશનના પ્રશ્નમાં હતા ત્યારબાદ મી. હજી દહીયાએ મી. માંધીના સલાહ ઉપર થી જણાવ્યું કે જો કે પોતે કેટલાક કારણો સર સત્યાગ્રહી ન રહ્યા હતા તોપણ હવે કોમમાં સાંપ જળવવાને ખાતર તથા હાલનો અત લાવવાને સાડ પેતે સત્યાગ્રહી થયા, અને જો હાલમાં જો જો માગણી કોમે કરેલી છે તે ન મળે તો જેમાં જવા તક્યાર થયેનો મુસ્લિમ વિચાર બતાવ્યો, અને તે પ્રમાણે એકરાર કર્યો. તેથી કમીટીએ જ મતે નીચે પ્રમાણે સત્યાગ્રહી નામ હમરજી, મી. કાજીઆ, મી. હજી દહીયા, મી. ચેડીઆર, તથા મી. માંધી. મી. અમી ખપીસા આ નીમણું કથી વિરુદ્ધ નહોતા, પણ ની. ચેડીઆરને ઓળખતા નહિ હોવાથી પોતાને મત તેમની ખાતમમાં આપવા ના પાડી. મી. શાદજીન, મી. અલી તથા મી. ગેહરે એ આ ડેપુટેશનની વિરુદ્ધ મત બતાવ્યા. કારણ બતાવતાં મી. અલીએ જણાવ્યું કે આ નિમણુંકમાં જ્યાં સત્યાગ્રહી સીનસી અર (ગોખા) ન જણાવ. વળી આ ડેપુટેશન યુનીટીયેશનનો સલાહ મુખ્ય કરવા ને બદલે ચાલુ હાલનો સલાહ મુખ્ય કરશે તેમજ મી. ચેડીઆરનું ઉમેરું જ ન હીક ન ગણાય. મી. ગેહરેએ પણ એજ પ્રકારનો વિચાર બતાવ્યો. છતાં જો ત્રણે હાજીઓએ કમીટીના વિચારને ધારા મુજબ કહ્યું કરવા તથા તેને મદદ કરતાં જણાવ્યું. કમીટીના હરાવ મીટીંગે તાળી એના પે કાર નીચે વધાવી લીધા. મી. હજી દહીયાએ સત્યાગ્રહી થયેનો એકરાર કર્યો તે ઉપરથી મીટીંગે પ્રુલાઈના પોક્કર કર્યા. મી. દહીયા મોટણે પોતાનો ખસુમ વિચાર મોંધ્યો કે તે પોતે તો વચ્ચે સત્યાગ્રહી ડેપુટેશન જવામાં જ રાજી છે. સર બાદ હાલુરતન ડેપુટેશન મોકલવા વિષે ચરચા થઈ, પણ ક્યાં નામ બહાલ રાખવાં તેનો નિશા મીટીંગે નહીં કર્યો. વિચારત ડેપુટેશનનાં નામો બહાલ રાખવા, અને હીટી ડેપુટેશનનાં નામની મુટળી કરવા માસ મીટીંગે લાવ્યા. હરાવ એક મતે થયો.

મી. યુનીટાલ પાનાયદનો કાગળ

મી. યુનીટાલ પાનાયદે કાગળ લખ્યો છે તેમના જરૂરનો ભાગ નીચે આપું છું. "હું તા. ૧૬મી મેએ જાંજીવાર સહી સલામત આવી પહોંચ્યો છું. તા. ૨૬ મી એપ્રિલે મને તથા મીર આલમને એરેસ્ટ કરવાને હીટીયેશનનો આરદર મળ્યો. મીર આલમને ઇડિયા હીટીયેશન કરવાના હતા ને મને હીટીયેશન કરવા તે તલન છુપું રાખ્યું હતું. તા. ૪થી મેએ અમે નીનેને પ્રીટીરીઆની ચારજ ઓફીસમાં લઈ જવામાં આવ્યા જ્યાં તા. ૭ મીના ચાર વાગ્યા સુધી અમેને કસ્ટડીમાં રાખ્યા. સાંધી બીજા અમારી સાથે ત્રણ જણ હતા તેમાંથી એકને ત્યાં રાખ્યો ને તેજ દિવસે એક વાખાને સુમારે અમેને ચારે જણને રેલવે ઉપર લઈ જવામાં આવ્યા. મે સવાનેના આશરે જે ગાડી ડેપુટેશનમાં આવ્યા. તેમાં અમેને મારવામાં આવ્યા. અમારી સાથે રેસાનાગાર્ડીઆ સુધી સાદા કરેસમાં એક પોલીસ હતો. જેણે અમેને ચારજી ગાડીએ કહ્યું કે તમે બહારી છૂટા છો. તે જગા કામારી અને રેસાના ગાર્ડીઆની વચમાંની હલ હતી. પેરુ ગીજનું રેશન રેસાનાગાર્ડીઆ આવી પહોંચ્યા ત્યાં સાદા કપડાંમાં પોરદુગીઝ માડક જે અગાઉથી અમારી રાહ જોતો હતો તેણે ચારજમાં લીધા, ને લોરેન્સો મારકવીસમાં મેજીસ્ટ્રેટ જેને આલમીનીઆ દોર કહે છે તેના આગળ લઈ જવામાં આવ્યા. તેણે અમેને કાંઠાની પુછવા સિવાય એકદમ સોમાલી સ્ટીમર ઉપર ચઢાવી દેવાનો આરદર આપ્યો. મે તેને કહ્યું કહ્યું કે હું અતેનો રહેવાસી છું પણ તેણે કયું જવાબ આપ્યું નહીં. આખરે મેં બ્રિટીશ કોનસલ ઉપર સ્ટીમર માં જઈ કાગળ લખ્યો. તેણે પણ મને જવાબ આપ્યો નથી. સોમાલી સ્ટીમર તેજ દિવસે રાતના ૬ થ વગે હાંકારી ગઈ. અમે જાંજીવારમાં તા. ૧૬મી મેના દિવસે આવી પહોંચ્યા. મી. મીર આલમ તથા બીજા જે હાંકી મુંબઈ ગયા, ને હું જાંજીવારમાં કોન્ટેનીર પડ્યો છું. મારો કસ્ટો પાછો ટરાંસવાલમાં હાખલ થવાનો છે. તેથી હું અતેના બ્રિટીશ કોનસલને મળ્યો ને લેખીત રીપોર્ટ આપ્યું કે હું કેટલા જોઆમેના ૧૫ વરસનો સહીસ છું. માર બીજાનેસ યુનીટાલ એન્ડ અધરસ નામક છે. જે હમર પોરદુગીઝ કાપદા પ્રમાણે રજીસ્ટર થયેલી છે. હું એક વખતે બ્રિટીશ અધરમેટનો કસ્ટોકર બોવર લાઈલ વખતે

ડેલાઓઆમેમાં હતો. મારું લેવું દેવું હજી સંતી થઈ ગયું છે. ને જો મને હાખલ કરવામાં નહીં આવે તો મેટા તુક સાનમાં મને કોન્ટેનર પડશે. તેમજ મારો દલ તે કોલોનીમાં રહેવાનો કાપદા પુરવઠ છે. ને જો કહી મને પાછો બે.કાવવામાં નહીં આવે તો બે.કનું લેવું દેવું આપવા ને હું જોખમદાર નથી ને તે આપતની નોટીસ હું કોઈની પાસેથી પેપરમાં જો મને ઘટના અખતમાં પાછો બે.કાવવામાં નહીં આવે તો આપીશ. કોનસલે મને બે અફઘાનીઆમાં જાણ આપવાનું કહ્યું છે. તેમજ વળી મેં પરવારી અરજી મોકલે બીકના મયરનર જનરલ ઉપર લખી છે. અતે મને મી. બે.કાલ.જ નામના મુદરથે વીશીમાં આરા પીવાની સમજ કરી આપી છે. મારી પાસે એક સુટ સિવાય કોઈની જાતનું કપડું નથી. કેટલાઓએથી મારા દોરત મા. ફરામરેજનું હુડીને માલમ પડવાથી દુરથી સ્ટીમરપર મંગેલ જેણે મારી રથ નિ જોઈ દુરત પેડ ૧ રસ્તામાં ખર થવાને તથા સુટ એક મોકલવાની હીધું. અતે મારી પાસે કાંઈ નથી. માટે તમારી શું સલાહ છે? મારે કેવી રીતે પાછું હાખલ થવું? તમારી સુચના સિવાય હું બીજું કાંઈ વધુ કરી શકું તેમ નથી. મારાં કપડાં વાસ્તે મંગળા પાંચીઆને લખ્યું હતું. માટે તેને પણ વાદ દેવરા વળે. કહી કપડાં ન મોકલે તો હીકર નહીં પણ પે. ૫ મોકલવાનું તેને કહેવું. કારણ કે અતે હું કોઈને કહી શકું નહિ. માટે કે.કાલી રીતે પાછું ટરાંસવાલમાં હાખલ થવું છે. ને જેજ જતા તો કરવી જા, જો કહી કેટલાઓએથી હાખલ થવા નો આરદર નહીં મળે તો પછી તાલકો રસ્તે થઈ આવશું."

મને ઉમેદ છે કે જાંજીવારના મદદથી મી. યુનીટાલની ખાત પીવાની બરદાસ કરશે. અને તેના મિત્રો જોડાન્સજરગમાં છે તે પણ ઘટતી મદદ મોકલશે. મી. યુનીટાલ મેટી મુદતમાં પાછા બે.કાલસ બરવામાં હાખલ થશે એવી ઉમેદ રાખી શકાય છે. મી. મીર આલમનો કેસ પણ મજબુત છે. એમ કહેવાય છે કે આ બંને ને કાવડાને લાખે ચારાની બહુ તજવીજ કરવામાં આવી પણ બંનેએ તાલે થવાની ના પાડી. મી. મીરઆલમે પે.તની પાસે જે પરમીટ હતી તે બદલવાની તલ ના પાડી અને કહ્યું કે સરકારે મને તે જુલમ કરશે છતાં પે.તે પરમીટ બદલવાનાર નથી. આ બંને કેસમાં એલેક્સીએકેને

પુરી મદદ કરવાની જરૂર છે. ખી. મીર
આલમની ટરાંસવાલમાં મીલકત પશુ છે.

ઇમામ સાહેબ છુટકા

ઇમામ સાહેબ અખબુલ કાદર બાબાગીર
મ મળવારે સવારના ત્રણ માસની જેલ
પુરી કરી છુટકા. તેમને લેવા મી. કાઝ
લીઆ વિગેરે સાહેબો જેલ પર ગયા હતા.
તેમને સાફ ચાક પાછી મી. કાઝલીઆને
ત્યાં કર્યા હતાં. મી. કાઝલીઆએ બાબા
કરબુ ને તેમો જગમ આપતાં મી. ઇમામ
સાહેબે કહ્યું કે ત્યાં સુધી લડત પુરી
નથી થઈ ત્યાં સુધી પોતે જેલમાં ગયા
કરશે. ઇમામ સાહેબને સત્વરે જાણ
જણત છે એ બધા હીંદીને ખાલમ નથી.
ઇમામ સાહેબે આ પ્રીછ જેલ બેઠાની છે.
તેમને દરસની તથા ખીછ નખાણની
ખીમારી છે તેની તેણે દરકાર નથી કરી.
વળી ત્રણ વખત પોતે બધી બેઠાને
પકડાયા છે. પહેલાં ફેરી ફરીને, ખીછ
વખતે સરહદ એજાગીને, ત્રીજી વખતે
પોલીસ 'અખબુલ કાદર' એ નામના
ખીજા હીંદીને પકડ્યા બચેલ. ઇમામ
સાહેબે કહ્યું 'મારું નામ તેજ છે.' એ
કે ઇમામ સાહેબને પકડાવતું ન હતું
છતાં આમ આગળ પડ્યા તેથી પકડ્યા.
આવો બુરસો બધા હીંદીમાં હોય તો
લકતનો અત યોદીજ મુદતમાં આવી
જાય. ઇમામ સાહેબ જેલમાં જુસ્સો
સખે છે તેટલીજ રીતે લડતના બધા હેતુ
સમજે છે. એ લડતમાં માત્ર કાપડો
રદ કરાવશે અને કેળાએલાના હક મળા
વરા એટલું જ નથી, એમ તેઓ બરોબર
બોલે છે તેઓએ બોલ્યું છે કે એ લડતમાં
હીંદુ મુસલમાનનો ઇખતલાસ બરોબર જામે
છે એ લડતમાં કામ સમજે છે કે એ
બને કામે સાચેજ રહેવાનું છે. એ
લડતનું આ શુભ પરિણામ હીંદુસ્તાનમાં
પશુ બહાર લેવાને છે. એ લડતમાં
આખી હીંદો કામ નવી કેળવણી પામે છે
તે તેને નવો જુસ્સો આવે છે. આ લડત
માં કામનું માન રહે છે તે ખીજા દેસાનો
સખસ થાય છે. આ બધી ખ્યાલ જેલમાં
ઇમામ સાહેબને આવ્યો છે તેટલો ખીજા
થોડા હીંદીને આવ્યો છે એમ મારું માન
છે. આવા પુરવને કામ જેલનું માન
આવે તેટલું બોલું છે.

મ. મળવાર.

ફેરી પકડા પકડી

ડેપુટેશનની ખાત કાપમાં પકડાઈ
પકડા પકડી વારે જાય છે. આખું બધું
ત્રીજી માર્ગનાર હતા પશુ જાપાનમાં

તેથી છુટું રાખે તેમ બનેજ નહીં. પ્રથમ
હાય તો મી. મવરીશ કર બ્યાસની ઉપર
પડ્યો. તેજ વેળા મી. માંધીની શોધ
કરી પશુ તે દામીજ મીટીંગમાં ગયા હતા.
ત્યાં ખખર મળ્યા કે તુરત પોતે બોરીસે
જઈ ટેલીફોન કરાવ્યો પશુ પકડવાની ના
પાડી. થોડા વખતમાં મી. થાળી નાચક
તથા મી. ઉમીયાશંકર શેલતને પકડ્યા.
અને મી. નાદીરશા કામાને તેમના બાઈની
દુકાનેથી પકડ્યા. મી. નાદીરશા દના બાઈ
મી. અરદેસર સખત ખીમારી બોગવે છે.
આ પકડા પકડીથી હું તો અત્યંત ગાજ
વ્યો છું. ખીજાને જે પકડવાના છે
એમ સાંભળ્યું છે. આમ થાય તો ડેપુ
ટેશન નહીં જાય છતાં ગયા બરોબર
મથુરો ને પુરું જેર મળશે. સાફ લોક
અનરથ સમટસની હાંમી કરશે તે વડી
લરકાર પશુ સમજશે કે ટરાંસવાલમાં
કઈ રીતે જીવન માલી રહ્યો છે. અમે
તેમ હોય પશુ સત્વરેજાને તો જેલનું
તેડું આવે ત્યારે ખીજા કરવાનું હોયજ
નહીં.

મી. કેલનબેકની મદદ

કદિ મી. પોલાક હીંદુસ્તાન જશે તો
મી. કેલનબેક એસોસીએશનનું કામ સંભા
ળશે. મી. કેલનબેક મી. ગાંધી જેલમાં
હતા ત્યારે થઈ મદદ કરેલી હતી અને
દ્રજા કરતા જાય છે. તેમનું કામ સ્વતંત્ર
છે. તેમાંથી વખત બચારી રેવરંડ ડોક
ની માફક પોતે કામને મદદ કરે છે
તેમને લાગે છે કે આપણી લડત તદ્દન
ખાલી છે.

વધુ પકડાયા

જે દિવસે મી. થાળી નાચક, મી. બ્યાસ
મી. કામા વગેરે પકડાયા તે દિવસે સાંજે
પ્રીટોરીયમાં મેસરસ કુપુસામી નાચક,
કે. નાચક, કે. મુરગા નાચક, સુધીઆ
પડીઆચી, ટી. પડીઆચી, રામસામી
ચેટી, આર. આરસામી પડીઆચી, અને
નાદેશન વગેરે પકડાયા. જોહાનસબરગના
કેસોમાંથી મી. મૈલતને દેશપાર કરવાનો
ફુટમ થયો. પછી કોરટમાં મી. થાળી
નાચકનો કેસ ચાલતાં તેમને કે માસની
સખત મજુરીની સજા થઈ. મી. નાદી
રશા કામા, તથા મી. જી. ખી. બ્યાસના
એ કેસમાં મી. માંધી જેલો કેસ માટે
હાજર થયા હતા તેમણે જણાવ્યું કે તેમ
ના નજીકના સગાની બપડેર મીલકીતના
કારણસર ફરેક આવેપોને ૧૪ દિવસની
મુક્તિની જરૂર છે. તે મુજબ એ બને
તો ૧૪ દિવસ મુક્તિની રહ્યો. આ કેસ
આવેતો હતો તે ઉરમાન કોરટની બહાર

ધિ. ઇ. એ ના ચેરમેન મી. કાયલીયને,
તથા દામીજ ચેરમેન મી. ચેટીઆરને પક
ડવામાં આવ્યા હતા. તેમાં મી. કાઝલી
આએ તેમના તરફ પોલીસે તથા કોરટ
વારડમાં ખરાબ વરતણું બતાવવામાં
આવ્યાનું જણાવ્યું. તેથી વરતણું કામે
મી. ગાંધીએ કોરટમાં સખત પ્રેરેટ
કર્યો; અને જણાવ્યું કે સત્યાગ્રહીની
સખથી તેવી વરતણું કામ વચવાનો પોલી
સને કાંઈ હક મળતો નથી. માજીસ્ટ્રેટ
મી. સ્કુરમેને જણાવ્યું કે તે ઉપર લખાન
આપવાનું કામ પોલીસ કમીશનરનું છે
હું તો માત્ર એ આવેજ ઉપર હસ
ચાલતો હતો તેજ હાથમાં લઈ ચકું
મી. ડબલ્યુ. જે. મેજીનટાવર જે લાંબા
તેમણે કોરટની રજા લઇને જણાવ્યું કે
ખરાબ વરતણું કામે જે દાખીલ કરી
તે ખરી છે. વિધાય માથુસને આ વર
તણું બતાવવામાં આવે તે સરમની
વાત છે એમ મી. મેજીનટાવરે કહ્યું.
માજીસ્ટ્રેટ જણાવ્યું કે મેં નજરે જોયું
હોય તો તે અટકાવું; પશુ તેમાં મારો
કેપાય નથી. પછી મી. કાયલીઆ તથા
ચેટીઆરને ત્રણ ત્રણ માસની સખત જેલ
ની સજા થઈ.

જુલવારે સવારે મી. ઇ. એલ. કુવાડી
આને તથા મી. ઉમરજી સાહેબે પકડવા
માં આવ્યા. તેમના કેસ અડવાડીઆ
સુધી મુદતથી રહ્યા છે. પછી દમીદી
આના આક્રમ ચેરમેન મી. વિલ્લારખા
ને પકડામાં આવ્યા છે, અને હજુપશુ
ખીજા કેટલાક પકડાશે એવી વડી રાખ
વામાં આવે છે.

જુલવાર.

માસ મીટીંગ

ઉપર જણાવી ગયો તેમ ડેપુટેશન
બાબત છેવટનો કરાવ કરવાને આજે દમી
દાઆ મારજી પાસેના મેજાનમાં જંગી
મીટીંગ મળી હતી. તેમાં ચીના તથા
હીંદીઓ ૧૫૦૦ થી ૨૦૦૦ ની સખ્યામાં
હાજર હતા. બહાર ગામથી સખ્યાબંધ
ડેકોરિટે આવ્યા હતા. પ્રમુખરથાને એસો
સીએશનના એક્ટીવ પ્રમુખ મી. કુવાડીઆ
પ્રીસીડન્ટ હતા. હેડક્વૉર્ટર, સ્ટોનરટન,
અરમેનો, પ્રીટોરીઆ, જરમીરટન, કચરસ
ડોરપ, રડીપુરટ, બેકસબરગ, વીરીની
ગીમ અને ખીજા જગ્યાએથી ડેકોરિટે
આવેલ હતા. અને કેટલીએક જગ્યા
એથી ટેલીફોન તથા તાર મારફતે કીમસેજ
તથા પીટીંગના કામને ફોન મળવાના
મ. મેસો. મળ્યા હતા. બેઠાની પ્રથમ મીટી
ંગ કાઝલીઆ, મમકો, અરેબાત, કાજ

કાસમ, હાથ બાજુ, અહીં લતીફ તથા
ઝીરસ્ટ, કોરડીઆના, વેંટરસડાર, બેલ
હાસ્ટ, પીટરસપરગ, બારબરડન, કીયન
બરપ અને મીડસપરમની હોદી હોમ
તરફથી આવેલા હતા. હાજર થયેલ
દીલસોજ મિત્રોમાં મીડીઅ ડબલ્યુ. એચ.
વેગલ, કેનન ડીગબીમેરી, રેવ. આર્થ.
પેરી, મેસરસ ડેલાઉ, બેનસન, કેલનમેક,
વેગલ, પોલાક, આઈનીડ એસોસીએશન
ના પ્રમુખ મી. કપીન અને બીજાઓ
હતા.

મી. ગાંધીનું લાવણું

જેઠાતમાં પ્રમુખે દેહલીક હકીકત
બહેર ક્યાં પડી મી. ગાંધીએ ગયે રવિ
વારે કમીટી મીટીંગમાં જે હાવ થયો હતો
અને જેની હકીકત હું આપી ગયો છું
તેથી સંબંધિત વાંદે ક્યાં અને વધુમાં
જણાવ્યું કે હાંદુરયાન મોકલવાના ઉપ
દેશનમાં મી. પોલાક, મી. એન. ગોપાલ
નાઇક, મી. નાદીરશાહ અરદેશર કામા
અને આપણા માનવતા પ્રમુખ મી. કુવા
ડીઆના નામો અપાયા છે. પણ આજે
મામલો તદ્દન બદલ્યો ગયો છે. મી.
કાઠલીઆ મી. કુવાડીઆ, મી. નાદીરશાહ
કામા, મી. ગવરીશંકર બાસ, મી.
દીલદારખાન, બહાદુર ચાંચી નાઇક
અને બીજા કેટલાએક પકડાયા છે.
મી. ગવરીશંકર બાસ પોતાના સંખત
બીમારી બોગવતા બાઇને મળવાને જમીન
ઉપર છુટ્યા છે. મી. નાદીરશાહ કામાને
દેસ પણ તેવાજ કારણસર મુલતવી રખાયેલ
છે. અને આપણા માનવતા પ્રમુખ મી.
કુવાડીઆએ પોતાનો વેપાર સંકેતવાની
ખાતર કેસની મુદત માગેલી છે. બીજાઓ
તો જેલમાં ખીરાજી નુકયા છે. મારા ઉપર
સરકારની શી હતરાજી થઇ છે તે મને
ખબર પડતી નથી. કેમકે લમગમ મારા
બધા સોખતીઓને પકડવા છતાં મને બાકી
રાખ્યો છે. પણ મારે જણાવવું જેલમાં
કે આ મીટીંગ વિધાયત જનાર ઉપદેશન
નો હાવ મજબૂર રાખશે અને મને પકડ
વામાં નહિ આવ્યો હોય તો આવતે સોમવારે
મને વિધાયત ઉપડી ગયેલો જોશે આજે
જે મારા બાઇઓ જેલમાં મળેલા છે
તેઓ પોતાની પાછળ કુદ અને છોડી ગયા
છે. આજ એક મિત્રની જીને મહ કાલે
સાંજે મળવા જતાં તેને રહતી જેલ માર
દીલ દુખી રહ્યું. પરંતુ આ બહાદુર બાઈ
એ રહતાં રહતાં પણ જેલમાં કહ્યું કે,
“હું રહું અથવા ન રહું, પણ તમે ખાતરી
રાખજો કે મારા લણી પોતાની દુરજ બરા
બર મળવશે અને પાંચમી વખત જેલ

જશે.” તમારામાંના બધા પાંચ પાંચ
વખત જેલનું દુઃખ બોગવવાને શક્તિવાન
નથી એ હું સમજી શકું છું, પણ જો
તમે જેલ જઇ લડતને મદદ નહીં કરી શકતા
હો તો તમે જેઓ જેલ ગયા છે તેમને
મદદ કરી શકો છો. તથા તમારી દીક
સોજી બતાવવા મીટીંગે બરી, લડતના
ફાટમાં પૈસા બરી તથા બીજી અનેક
રીતે મદદ કરી શકો છો. હવે હું કામાં
મારે એટલું જ કહેવાનું કે તમારી પાસે
કેટલાક હરાવે રહ્યું કરવામાં આવશે. તે
હું આશા રાખું છું કે તમે સર્વાતુમતે
પાસ કરશો. જે કાદને તે હરાવતી સામે
કાંઈ કહેવાનું હોય તે પણ તિજો ખુશીથી
અને કહી બતાવવું.

હરાવો

પંડી નાંચેના હાવ મી. ઇમામ અળ
ફુલ કાદર બાવાઝીરે જુરસાલરેલા શબ્દો
માં રજૂ કર્યા.

(૧). હાંદુસાં જવા અને ત્યાંના લોકો
આગળ લડતને બરોબર રીતે મુકવા, તથા
તેમને દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયન સંઘ
ધમાં હોદીની રચિત સમજવવા મેસરસ
એ. એમ. કાયલીઆ, હાજી હખીબ, વી.
એ. ચેટીઆર, અને એમ. ઇ. ગાંધીની
શ્રી. ઇ. એસોસીએશનની કમીટીએ કરેલી
નીમણું અને દરસવાલતા હોદીઓની આ
માસ મીટીંગ બહાલ રાખે છે.

(૨). હાંદુરયાન જવા, અને ત્યાંની
સરકાર તથા લોકો આગળ લડતની
રિચિત મુકવા ઉપદેશન તરીકે મેસરસ
એન. એ. કામા, એન. ગોપાલ નાઇક,
ઇ. એસ. કુવાડીઆ, તથા એચ. એસ.
એલ. પોલાકને આમીટીંગ ચુટી કાઢે છે.”

(૩) મેસરસ કાયલીઆ, કુવાડીઆ, કામા,
તથા ચેટીઆર જેઓ ઉપરના ઉપદેશન
માં નીમાયા છે, અથવા નીમાવાના છે
એવી સરકારને સારી રીતે ખબર છે
છતાં, તેમને એકાએક અને અજુબતી
રીતે પકડવામાં આવ્યા તેની સામે આ
મીટીંગ માનપૂરવક પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને
સરકાર પાસે માગણી કરે છે કે તેઓ
પોતાને સોંપાએજી કામ કરી આવે, અને
ત્યાર પછી પાછા આવી જેલ બોગવે,
નેટલા માટે આખરફાર જમીનગીરી લઇ
ને તેમને છુટા કરવા.

ઉપરના હરાવોને ટેકા આપતાં મી.
દિલદારખાને જણાવ્યું કે હું હમણાંજ
પકડાયો છું અને એક અઠવાડીઆમાં
જેલમાં મારા બાઇને મળવાની ઉમેદ
રાખું છું.

મી. ઇ. વી. ગેડ્રેએ ઉપરના પહેલા બે
હરાવતી વીરુધ્ધ મત આપતાં જણાવ્યું કે
વિધાયત સત્યાગ્રહીઓનું જ ઉપદેશન જમ
તેને હું મળતો આવતો નથી. કારણકે
મારા ધારવા પ્રમુખે સત્યાગ્રહીઓની
સંખ્યા માત્ર ૩૦૦ નીજ છે, ત્યારે
બીજાઓ ૮ થી ૯ હજારની સંખ્યામાં
છે. સત્યાગ્રહીઓનું ઉપદેશન આખી
કામના પ્રતિનીધીરૂપે મણાય એ તદ્દન
વીરુધ્ધ છે. અને મને લાગે છે કે
આવું પશુ બરવાથી આખી કામ જે
આત્માર સુધી એકમતે કામ કરતી હતી
તેમાં બે તકા પડશે. વળી જે ઉપદે
શન નીમાયું છે તેની લાવકાત વીરે
મને શંકા રહે છે. હાંદુરયાન જનારા
ઉપદેશનના સંખ્યામાં મી. ગેડ્રેએ બોલ્યા
કે ઉપદેશનમાં મી. પોલાક હોય તે ઠીક
નહીં. કારણ કે તે એક ગોરા છે અને
હોદીમાં આજકાલ જે નેશનેલીસ્ટપક્ષ ઉભો
થયો છે તેમાં મી. પોલાકની વમ ચાલી
શકશે નહીં. જેવટમાં તેમણે ખાસ કરી
ને કહ્યું કે કેઇ પણ જાતની આંધત
લાગણીને ખપાલ ક્યાં વિના મેં આ
વિચારો દરજાવેલા છે.

બાદ મેસરસ હખીબ મોટજી અને એચ.
એ. અલીએ ઉપદેશનના હરાવતી વિરુદ્ધ
ના પોતાની તરફથી કેટલાંક કારણો દરજાવ્યાં.

ઉપરની દીકતા જવાબમાં મી. ઇમામ
અબ્દુલ કાદરે જણાવ્યું કે સત્યાગ્રહી ઉપ
દેશન એટલા માટે કહેવાય છે કે તેના
મેંબરો સત્યાગ્રહી છે, નહીં કે તેઓ
સત્યાગ્રહીનાજ પ્રતિનીધી છે. કારણ કે
તેઓ આખી કામના પ્રતિનીધી છે, અને આ
વાત આ મીટીંગની હાજરીથી તથા પ્રમુખ
ને આત્મારે મળેલ મોકલાવ તારો ઉપર
મી સાબીત થાય છે. ઉપદેશનના મેંબરો
જેવા જોઇએ તેવાજ છે. અંગ્રેજી બાપા
નું યાન હોય એ ખાસ જરૂરી નથી.
મી. પોલાકને માટે વાંધો એવો તે કેઇ
પણ હોદીને જાગે નહીં. તેની બાહોશી
કરેલી સેવાથી આખી કામ વાંદે છે.
તેથી આ હરાવોને પસાર કરવાની આખી
મીટીંગને હું બહામણ કરું છું.

બાદ હરાવ ઉપર મત લેવામાં આવ્યા.
તેમાં ૭ મત શિયાય બધાએ એક મતે
હરાવો પસાર કર્યા.

જેવટ આશરે ૭ વાગે ખુશાલીના મોકારે
વચ્ચે મીટીંગનું કામ અલાસ કરવામાં
આવ્યું હતું.

હેલ્થ ખબરો

[અમારા પ્રતિનિધીનો તાર]

શુક્રવાર.
માસ મીડીંગનો હેલ્થ કાર્ય દરમિયાન સરકારપર તારથી મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી તારથી જણાવે છે કે એ હોલોને પકડવા માં આવ્યા ત્યારે સરકારને ખબર નહોતી કે તેઓ ડેપુટેશનના મેંબરો મુંડાવાના છે; અને તેમાં ડેપુટેશનમાં જવા નહોતો વખત તેમને છુટા કરવાની માગણી મુજબ વચ્ચે પડવા સરકાર ના પાડે છે.

આ ખબરથી હોદ્દાઓ બહુ ઉત્ક્રાંત થયા છે; અને બધા ધારે છે કે ડેપુટેશનના મેંબરો કોણ થવાના છે એ સરકારની બાજુમાં હતું છતાં તે આમ કહે છે. બીજા ૨૧ હોદ્દાને પ્રીટોરીઆમાં પકડવા માં આવ્યા છે. જે બધા તાપીલ છે, તેમાંના એક મી ગોપાળ નંદકુ છે, જેને હોદ્દાસ્થાનના ડેપુટેશનના એક મેંબર તરીકે મુંડવામાં આવ્યા હતા. મેંબરનારે જે ક હોદ્દા પ્રીટોરીઆમાં પકડાયા હતા તેમને ૩ માસની જેલ મળી છે.

છાપતી વેળાની દમાલ

બેંગ્લોર-સપ્તમ, શુક્રવાર.

હોદ્દા ડેપુટેશન

મોકલવાનો વિચાર કરવાનો તથા મી. પોલ્લાડને મોકલવાનો વિચાર કરવાનો જથ્થા મી. દીલદારખાને પટે છે.

બેડી પહેરી

મી. કાલ્લીયા, મી. નાકડ, તથા મી. ચેટ્ટીઆરને બેડી પહેરાવીને કેદમાં લઇ ગયા હતા.

મી. ગાંધીને પકડવાની અડધા ચાલી રહી છે પણ હજી પકડાયા નથી.

બીજેથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે ત્યાંના મી. જી. રા. બીખાના ઘરમાં તા. ૧૬ મી જુને સવારના આઠ વાગે એ કંડેરા ચોરી કરી કેટલોક માલ લઇ ગયા હતા. આ જગ્યાએ આમ બે વજી વખત ચોરી થઇ માટે આસપાસના હોદ્દાઓએ ચેનીને માલવાતું છે.

લેડીરમીય સનાતન ધરમ સમાના પ્રમુખ મી. બળદેવ મહારાજ લખે છે કે આ સમાના નિયમે આજી ચાસતી તા. ૬ દીના રોજ નહેર સમામાં પસંદ થયાં હતા.

વાઇસરોયનો જવાબ

પોર્ટ ઇન્ડિયાએથ એસોસીએશનપર

ફરીથી લખાણ

પોર્ટ ઇન્ડિયાએથ ઇન્ડિયન એસોસીએશનને હોદ્દા સરકાર તરફથી મળેલ નીચેના કામળ પ્રસિધ્ધ કરવા માટે અમને મળ્યો છે :—

"દરમિયાનના હોદ્દા બાબત હોદ્દા સરકારે વચ્ચે પડવા વિષે તા. ૧૭ માર્ચ ના તમે જે તાર કર્યો હતો તેની પહેાંચ રવીકરવાને મને હોદ્દા સરકાર તરફથી દરમાસ થઇ છે.

જવાબમાં જણાવવાનું કે દરમિયાનના હોદ્દા તરફ સારી વરતણક જતાવવામાં આવે તેટલા માટે હોદ્દા સરકારે અને તેટલી મહેનત લીધી છે, અને હજીપણ બનશે તેટલું કરશે. છતાં તેઓ દિલ ખીર છે કે વડી સરકારની મળૂં મળી છે તેવો કામદો ન પાળવા માટે થએલી સંભવી બાબત એવી છે કે તેમાં તે (હોદ્દા સરકાર) વચ્ચે પડવાને અશક્ત છે."

વખતો જવાબ

ઉપરના લખાણનો જવાબ પોર્ટ ઇન્ડિયાએથ ઇ. ઇ. એસોસીએશને નીચે મુજબ વાળ્યો છે :—

"દરમિયાનના હોદ્દાની બાબતના અમારી એસોસીએશનના તરફના જવાબમાં લખેલો તા. ૨૬ માર્ચનો તમારો કામળ કુ મન સાથે રવીકાર કર્યો છે."

અત્યંત કંઈક દુઃખ ભોગવતા અમારા દરમિયાનના લાઇઓ માટે ખતથી પ્રોટેસ્ટ કરવા માટે હોદ્દા સરકારનો અમે અતઃકરણપુરવક આજાર માનીએ છીએ. અને હોદ્દા સરકાર જે બાબતમાં વચ્ચે પડી શકતી નથી એ સમજી શકીએ છીએ; પણ સાથે અમે ફરીથી અરજ કરીએ છીએ કે હોદ્દા સરકારે એવાં પગલાં લેવાની જરૂર છે કે જેથી હોદ્દા કામ ઉતર આવી સમજાવવાને દુઃખ પડવાનું કારણ ને કાપદાઓ છે તે કાપદા કુર થાય. કારણ કે એ કાપદા દરેક સ.ઉચ અફિસન હોદ્દાના મન પ્રમાણે આપ્યા હોદ્દાસ્થાનનું અપમાન કરનારા છે; તેથી ઇન્ડિય રજનાં નિરતર તરફર અને અસાંનિ ઉભાં થય તેમ છે; તથા તેથી દિશિય અફિસના બીજા ભાગના હોદ્દાને ભય રહે છે."

પરચુરણ ખબરો

જરમનીમાં એક જાહેર મીડીંગમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જરમનીનું નહિકા બળ પુરોપનાં નહિકાઓમાં બીજો નંબર છે, અને તે પહેરી બળવી રાખવા તે કાલીસ કરશે.

ઇંગ્લાંડના કેટલાક ધરમશુરઓને આવકાર આપનાં જરમનીના કંઈક જણાવ્યું હતું કે તમારી જરમનીની મુલાકાતથી જરમનો અને અમેએમાં સારી લાગણી નો વધારો થય એવો કુ જાહેરો રાખુ છું. જરમન પ્રો.સે જણાવ્યું હતું કે તમે ઇંગ્લાંડ જઇ રહેલો કે તમારી સાથે સુનેડ અને મિયાઇ બાગવા જરમનીને મંગદો છે.

તા. ૧૨ મી જુનથી એરેન્જીવર દાલોનીની પાલમેન્ટ મુલાકાતી રહી છે.

તા. ૧૬ મી જુનના નાતાલ પાલમેન્ટની એકા શર થઇ છે.

માલવરનથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે અમે ફરતો વેપાર દાલ મ દે સાથે છે.

અરમેલોમાં એશિયાટીક બોયકોટ

મરકુરીને અરમેલોના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે :—

અરમેલોમાં એશિયાટીકને વધારો થતો અટકાવવા માટે અરમેલોના વેપારી મંડળ તરફથી ગે.રાઓની એક જાહેર મીડીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. તેમાં એવો દરાન થયો હતો કે એશિયાટીકને બોયકોટ કરવા માટે એક કમીટી નીમવી. આવી કમીટી નીમતાં તથા ગે.રા વેપારીઓને તેના મેંબરો કરવામાં આવ્યા છે.

વેપારી મંડળની એક મીડીંગમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક હોલ સેલ વેપારીઓ એશિયાટીકને માત્ર પુરો પાડે છે તેવા ગે.રાઓને બોયકોટ કરવા.

અર્યાપત્રીઓને જવાબ

રમમાં જામ - એવી ખતલુ લખાણ અને લખણ કરી શકતા નથી.

અ. ઇ. એ.

લાત સંબંધો હોદમાં ચરચા

—10—

દેશપાર થયેલા હોદીઓ સુબંધમાં

અખબારે સોદાગર

તા. ૮ મેના અંકમાં લખે છે કે દરોહવાલની સરકારના આપણુક કાયદા એ સામે લડત ચલાવી રહેલા હોદીવાનો કે જેઓને હોદ ખાતે દેશપાર કરવામાં આવ્યા હતા તેમની એક નાની ટેળાને લઈને જરમન દરર આફ્રીકા લાઇનની રેલીમર “કેડર” ગઈ હતે પાછલા મહોરે આપણા ખરામાં આવી પુગી હતી. દેશપાર કરવામાં આવેલા આ હોદીઓમાં ના કેટલાએક દરોહવાલના અમુલીતા વેપારીઓ છે. બ્યારે બાકીના કેટલા એક દરોહવાલ ખાતે ફેરીઆનું કામ કર નાશ છે. પણ તેઓ સવળા દરોહવાલ ના જુના અને જલ્દીતા રહીશો છે અને બેઅર સરકારના અમલ હેઠળ એટલે કે હાલની દરોહવાલની સરકારના અમલ પહેલાં લાં વસવાટ કરતા હતા. હોદ ખાતે આ દેશપાર થયેલાઓની સખ્યા ૧૭ની જથ્થાવતમાં આવે છે. તેઓને પોરદુગીસ હા ખાતે દરોહવાલની સર કાર તરફથી હાસેલી મુકામાં આવ્યા હતા કે બ્યાંકી તેઓને અતરે દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે. આ દેશપારનો ભોગ કમચા સખસોનાં બાળ-બચાં અને માલ મીકલન દરોહવાલ ખાતેજ છે અને તેમ ને અતરે મોકલતી વેળાએ કોડેક પાઉં ની રકમ હાથમાં આપવામાં આવી હતી. પણ મુસાફરી દરમ્યાન તેમને ખાવાપીવા ની હરેક તરફની મુશ્કેલીઓ નડી હતી. વળી આ સખસોને ઝેરીઆડીક રંજી શન એકટનો ભાગ કરવા માટે ફરેકને ૬ યા તેટલી મુદતની સખ કરવામાં આવી હતી. પણ તેમની સખની અરધી પણ મુદત પુરી થાય તે પહેલાં તેમને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે. આશા રાખવામાં આવે છે જે દરોહવાલની સરકારના જુલમ હેઠળ કમચા પાપમાલ થયેલા આ બરીબ હોદીવાનો તરફ અતરેનાં બહેર મડલો તરફથી દીલસોજી ખતાવી તેમને ધરતી મદદ આપવામાં આવશે.

અર્થ પ્રકાશ

લખે છે કે—દરોહવાલમાંથી ૧૭ હોદી ઓને માત્ર કપડાંબર દેશપાર કરી હોદ માં મોકલી દીધા છે. આફ્રીકામાં આવેલો આટલો જુલમ થાય છે છતાં હોદનાં આગેવાનો નિમિત્તની માફક કઇ

મુકામાં ગરી ગયા છે તે કાંઈ સમજાતું જ નથી. અફસોસ! આ જુલમ માટે હરેક દરેક દેહેરમાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ થયા ની ઘણી જરૂર છે.

પારસો

તા. ૧૬ મેના અંકમાં લખે છે કે, અમે આઠવાડીએ બહાર પડેલી ખબર મુજબ એ આપણુક સરકારે સોળ હોદીવાનોની એક ટેળાને પોરદુગીસ સરકાર સાથે ગોઠવણ દરીને હોદ ખાતે રવાના કરી દીધી હતી અને હાલમાં મળેલી ખબર મુજબ એ વધુ હોદીવાનોને એજ પ્રમાણે તેને હાંકી કાઢવા છે અને તેઓ ઘણી મુશ્કેલી અને હાડમારી પછી રવરેસન કીનારે ઉતરી ચક્યા છે. આ કમનસીબ ઇનસાનો પોતા ઉપર ગુજરેલી હાડમારી અને જાનુ જે કમકમાટ ભરેલું વરણન આપે છે તે કાદમી સંગ દીકળેલી લાગ ભીથી પીગળાવવાને પુરતું થઇ પડે તેમ છે..... પેતાની માલમીલકત, વગેરે પડતું મેલીને આ કમનસીબ ઇનસાનો તદ્દન નાશાર અપરકમાં રહીમર ઉપર ચડ્યા અને જે તેઓને પોતાના બીજા બાળ બંધ હોદીવાનો તરફથી મદદ નહીં મળી હત તો કદાચ જુલમરો પણ સહેવવો પડત એમાં કાંઈ શક નથી. દરોહવાલ ના હોદીવાનો ઉપર ગુજરતા સીતમને આનાં કરતાં વધુ કમકમાટ ભરેલો અને દુઃખદાયક ખ્યાલ મળવો મુશ્કેલ છે. જે હોદીવાનો ખુદ બેઅર સરકાર જેવી એક પરદેશી સરકારના અમલમાં દરોહ વાલમાં વસવાટ કરી આખાં હાલતમાં રહેતા હતા તેઓ પેતાની બીટીશ સરકારના અમલ હેઠળ દરોહવાલમાં વસવાટ કરવાને બલકત થઇ પડ્યા છે એટલુંજ નહીં, પણ તરેહતાર નહીં સહન કરી શકાય એવી હાડમારીઓ અને સીતમ તેઓ ઉપર ગુજરવામાં આવે એ શુ બ્રીટીશ રાજ્ય રીતીને લાંછણ લગાડનારો ખતાવ નથી? હોદના જુલમ જુલમ લાગે માં આ કમનસીબ હોદીવાનોનું સકટ ટાળવા માટે પ્રોટેસ્ટ કરનારી સલાઓ મલી અને ખુદ છબાંડમાં પણ એ બાળે એક વગવાળી સલાએ શેકનસાલી સરકાર ને મજબૂત સ્પીચ વરીક કરી હતી. છતાં અલાર મુખી હોદી પ્રખની આ કડવી ફરીયાદ ઉપર આંખ બીચામણાં કર

વામાં આવ્યા છે એના બેલી બીજી કમ નસીબી શું હોઇ શકે? આવા પ્રકારનો મામલો બરીટીશ અમલને સહેજપણ શોભા આપનારો થતો તેની પ્રતીજ્ઞા જાળવી રાખનારો નથી હોદીવાનો હવે

એજ આશા રાખે છે કે આપણા દીલ સોજ હોદી વજર લેરડ મોરલી ટરાંસ વાલના નીરાધાર કમનસીબ હોદીવાનોની મોરડુએ ખડા રહી, એ કમનસીબોને ઇન સાફ આપવા માટે સહેનસાલી સરકારને આગ્રહ કરવાને બહાર પડે તોજ કાંઈક આશાનું કીરજ તેઓના દુઃખી જગરમાં પ્રકાશી શકે.

એજ છપના એજ બીજા અંક માં બેહા-સખરમથી ‘એન’ ની સલી નો એક કાળજી છપાયો છે. તેમાં લખ નારે દરોહવાલમાં હોદીઓ ઉપર ચાલી રહેલા જુલમનો દુઃખમાં ચિતાર આપે છે અને ઉવરના બાગમાં લખે છે કે—

જે સરકારનો ઇનસાફ દુનીઆમાં અદલ કહેવાય છે તેજ સરકાર પોતાના તાખાના મુલકમાં પોતાનીજ તાખાની હોદી પ્રખ જે સંકટમાં સખડે છે તેને માટે કાંઈપણ કરવાને પેતાની અશક્તી ખતાવે છે! ક્યાં ગયા બીટીશ રમ્પતને એકસરખા હકો આપવાના પપમતો? હોદીવાનો ઉપર આ દેશમાં પડતો સીતમ બીટીશ ન્યાયને લાંછન લગાડનારો થઇ પડ્યો છે. આજે ખુદ બીટીશ રમ્પતજ પોતાની હમશરીક બીટીશ પ્રખનું અપ માંન કરી તેઓને હેરાન પરીશાન કરે છે અને તે સામે રક્ષણ આપવા માટે નહીં બીટીશ સરકાર ગમત થતી, કે નરી શહે નસાલી સરકાર ખીદાર ખનતી? એ હોદીવાનોનાં ઐઝાગ નહીં તો ખીજુ શું કહેવાય? બીટીશ જુઝા હેઠળ બીટીશ રમ્પત તરીકે તેના ઉપર આ તે કેવી તલાપ? એક કાચ ઉપર ખુદ બીટીશ સરકાર પોતાની સલતનતમાં વરતી હોદી પ્રખની હાડમારી અને હેરાનગતી તરફ બેપરવા બની છે, ભારે ખીજા હાથ ઉપર હરાન તરફ નજર કરતાં શું માલમ પડે છે? લાં બીટીશ સરકાર કેવી રીતે વરતે છે? હરાનના અશાંત મામલાને લીધે ઇંગલાંડની પાલામેન્ટના પરદેશ ખાતાના પ્રધાન સર એડવરડ એએ સાફ ને ચેતવણી આપી છે કે, જે બીટીશ રમ્પત અને પેદીને કાંઈપણ નુકસાન પહોંચશે તો તેને જેજમ સાહના રીર ઉપર આવશે. બ્યારે બીટીશ સરકાર પોતાની પ્રખનું કાંઈપણ નુકસાન પારકાં રાજ્યમાં થતું જેમ છે ભારે તે રજવાને ચેતવણી આપી થતો લગાઇનાં વડાજી મોકલી પેતાની પ્રખનું નુકસાન પરદેશી રાજ્યમાં થતું અટકાવે છે, ભારે બીટીશ સરકાર ખુદ પોતાનાજ રાજ્યમાં કાંઈપણ

કરવાને અસક્ત થઇ પડી છે તેને માટે આપણે શું વીચારીશું ?

નવસાહી પ્રકાશ

જાપામાં ફેરોલીનામી કાબેજના મી. હસ માઈલ અદ્યત્ત દેશીઓ સતતની ફેરોલી પીતાજીવી કારણના છેવટમાં લખે છે, અરધા ઉપર લોકે રજીસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ લઈ લીધાં પછી જે ખરા હોદ્દા છે તે તો કડચાળ કરે છે અને જેઓ નબળા છે તે પડી ગયા છે, અને જ્યાં સુધી એક હોદ્દાની લાજી લાં સુધી લગત ચાલુ છે. આદીની જેલોમાં પાસી, મુસલમાન, હોદ્દા તામીલ વીગેરે દરેક કોમના આગેવાન છે. જતાં તાજીવીની વાત છે કે, હોદ્દામાં લોકો મીટીંગ નથી કરતા અને ના, વડી સરકાર ખી વચમાં નથી પડતી.

ઈન્ડિયન પીપલ

મી. ગાંધીને હાથકડી નાખી જેલમાંથી ફેરવે લઈ, જવામાં આવ્યા તે ઉપર દીકા કરતાં અલ્લાહાદુ આ જાણુ તા. ૨૭ મેના અંકમાં લખે છે કે પ્રમાણીક સહે રીએને આવી રીતે ગુનેગાર ગણી જે વરતણું ચલાવવામાં આવે છે તે કાયદે સર હેય જતાં હાંસીપાત તથા કતીહાસ માંથી કદી ન જુલાય તેવી છે. દક્ષિણ આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલીઆ અને અમેરિકામાં એશીઆટિક તરફ જે ખરાબ વરતન રાખવામાં આવે છે તેની કમતી અસર પરીણામે ધણીજ નુકસાનકારક નીવડશે.

હાજરાત

ટરાંસવાલમાં હોદ્દાઓને મળતા અન્યાયનું વીમતથી વરણન કરી લખે છે કે વીલાયતની સરકાર આ તરફ દુરલક્ષ આપે છે એ પ્રણાં ધાતક છે. આ જુલમી ધોરણુ ટરાંસવાલની સરકારને ફલદાઈ નહીં નીવડે, પણ હિંદુ તે નુકસાન કરનાર થઈ પડશે એવી ચેતવણી રીવ્યુ ઓફ રીવ્યુઝ ના ત્રીએ આપી છે. સેવડ એમ્પ થીલ પણ જણાવે છે કે તવીન સુધારણા ના કિતકારક પરીણામને આથી મોટા ધોહો લાગશે અને હોદ્દાને અસતોય મડી રુકશે નહીં. આ તિવ્ર અસતોયને વધતો અદ્યત્ત માટે વીલાયત સરકારે ફેવે લક્ષ આપવું જોઈએ. હજી પણ શાંત્ય રહેશે ને જુલમ આલ્પા જશે તો હવે કાયથ અને કડક લેખો કરતાં પણ અસતોય વધી જશે. આ વાત સરકારે લક્ષમાં રાખવા જોઈ છે.

મોહન રીવ્યુ

કલકત્તાનું આ પ્રખ્યાત માસીક લખે છે કે ટરાંસવાલમાં આપણા દેશી બાઈઓ

હજી દુખ હિંદાવી સત્યાગ્રહની લગત કીમત અને વિચાર રાખી બલાવી રહ્યા છે. અમારી તેમને પુરી દીલસોજી છે અને તેમની ફતેહ થાય એવી પ્રાર્થના છે.

પ્રો. તેજસિંહ.

[તા. ૫ જુનના અંકથી ચાલુ.]

પ્રો. તેજસિંહના હરાવની, કે તેને શું અરથ થાય છે તેની, હોંકુરાસના એજ ટેને ખખર નહોતી. તેથી તેમણે તો પૂર દમામમાં મચુરો મેળવવા સંબંધમાં તપાસ ચલાવી, તેમને ખખર નહોતી કે એ બધી મહેનત તેજસિંહે નિશ્ચય કરેલ હોવાથી નકામી જવાની છે. મચુરો મેળવવા માટે મંદિરમાં મીટીંગ કરવી એવો હરાવ કરીને જ્યારે સરકારીએજ ટો મંદિર ઉપર ગયા એટલે ટુરત તેમને જણાવવામાં આવ્યું કે ખખરમાં પહેરીને મંદિરમાં દાખલ થવાશે નહીં. તે વાત નથી તેમણે ના પાડી એટલે કોતકરન્સ એટલેથીજ અટક્યું, અને કેનેડામાંથી એ લોકને હોંકુરાસ મોક્ષવાલુ મંડી-વળાણુ. એવું કહેવામાં આવે છે કે ખખરમાં ઉતારવાની માગણી કરવાની જોઈવણુ પ્રો. તેજસિંહે રચી. હતી. તેમ કરવાથી હોંકુરાસના એજ ટો મીટીંગમાં ક્યાંથી ભરે, અને લોકોને આકર્ષીજ ક્યાંથી સફે. પ્રો. તેજસિંહે અગાઉથીજ કહ્યું હતું કે મારા બાઈઓને હોંકુરાસ અડવી દેવા ની જોઈવણુ નકામી છે, અને તેણે કહ્યું તેટલુંજ એ સવાલની ચર્ચા બંધ કરવા માટે પુરતું હતું. જેવી રીતે પાલમિટ ના જુલમ જુલમ મેખરોના મત જાતિ મુલાકાતથી બધી લીધા પછી તેજર તેઓજ વાદવિવાદ ચલાવે તેમાં કંઈનવું બહાર આવે નહીં. તેમજ આ બાબતમાં મી. તેજસિંહ પોતાનો મત જણાવ્યા પછી બન્યું. એક વખત મી. તેજસિંહ ના મેક્ષમાંથી ના પડી એટલે કોઈ પંજાબી શીયાળાની મોજ માણવા સાર પછી હોંકુરાસ જવાનો નિશ્ચય કરતો હોય તો તે બંધ કરે. હોંકીની ટેવ ધણી વખત કરવાની છે તેમ, ઘેટાનીપેટે જ્યાં તે તેમને ફેરી જાય ત્યાં આંખો વોંચીને જવા તેઓ તથાપર હતા. કારણ કે તેમણે તેને એક વખત પોતાનો સાચો આગેવાન મણી લીધો હતો. ૧૯૦૬ની સાલ સુધી હોંકીઓ કેનેડામાં બહુ આવતા

નહીં, પણ ઘેટા આવેલાઓને મેજના ૪-૬ રૂપીઆ જેટલા રોજ મચુર તરીકે મળવાના સમાચાર હોંકીમાં પહોંચ્યા ત્યારે ટોળાખંધ લોકો પોતાના બાપદાદાની પુણ્યને કંઈ હજી તે લેયું કરીને અથવા જમીન વગેરે હેય તેપર પૈસા લઈ ને કે એમ બીજી રીતે મુસાફરી ખર્ચ ને અને હમીએશન અમલદારને બતાવવો જોઈએ એટલે પૈસા એકઠો કરીને પહે લીજ રડીમરમાં વાનકુવર માટે ઉપડતા. ધણી વખત આ લોકોને લાવનારી મોટી ગલ, તારતાર. અને એપ્રેસીસ રડીમરે ૫૨-૫૦૦ થી ૬૦૦ જેટલા ઉતાર્યો આવેલા છે. એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે કે હિંદીશ કોલમીઆના કીનારા ઉપર ૫૦૦૦ જેટલા માણસો એ અરસામાં આવ્યા હશે, જેકે હાલ એ મુલકમાં તેમની સંખ્યા ૧૫૦૦ થી વધારે નથી. તેમાંના કેટલાક યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ માં ગયા છે. એક વખત એ રાજ્યુ હમીએશન ખતુ રાજના ૨૫ થી ૩૫ માણસને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં દાખલ થવા દેવા. તેમને ત્યાંના પાસીરીક કિનારાપર ખાસ કરીને જવા દેવામાં આવ્યા. પણ એ કિનારા ઉપર મચુરીની રિયનિ ખરાબ જણાવાથી હમીએશન ખાતાએ વધુ માણસોને અટકાવવા માંડ્યા. પાછળથી એ કિનારા ઉપર મચુરી સંબંધમાં જે બનાવો બન્યા છે તેથી પણ એ તરફ જતાં હોંકીઓ અટકી ગયા છે; અને હાલ તો બાંગ્લેશ કોલ કેનેડાની સરહદ ઝોજાં છે. એલોમામમાં એશીઆટીક લોકોને નિરક્ષ રીતે મારવામાં આવ્યા હતા, અને મામ બહાર કાઢી મુકવામાં આવ્યા હતા. તેમને ધર તો હતું નહીં, પણ તણ અને ઝુપડાં તેમણે ઉમાં કર્યાં હતાં તે બાળા નાખવામાં આવ્યા. તેની સાથે એ લોકોની માલમત્તા હતી તે પણ બળી મૂક. એ વખતે તેમની સ્તમે જોરાઓ એક ઉચ્છેરાયા હતા. કાલીદાર નીબામાં બાઈવ એકસમાં આવેજ બનાવ બન્યો હતો. ત્યાંના જોરાઓએ હોંકીઓને ધણીજ ઉતાવળમાં નસાડી કાઢ્યા હતા. આમ એ લોક આવતા બંધ થયા. કોઈ કોઈ વખત ઘેડાકને કેનેડાની સરકારે હથપાર કરેલ છે. બીજા ધણી પોતાની મહેનતને લીધે અને કર કસરથી સારી રકમ કમાઈ તે ભોગવવા, અથવા તો કુટુંબને લઈને પાછા આવવા દેશ ગયા છે.

કુપર ને ૧૫૦૦ કદવા તેમાંના ૨૦૦ હોદ્દા છે, જોકે આ મુલકમાં હોદ્દાન ના બધા વતનીઓને હોદ્દા એવું નામ આપવામાં આવે છે. ૪૦-૫૦ જેટલા મુસલમાન તથા બુધિષ્ઠ છે. બાકીના શીખ લોકો છે.

[અધિકાર]

નાતાલ યુનીયનમાં ભળ્યું.

૭૪૨૦ વધુ મતે.

નાતાલમાં યુનીયન માટે ને પોલ બધા મુદ્દાઓએ થયે હતો તેનું પરીણામ મને શનીવારે સાંજે જાહેર પડ્યું છે. ૭૭૦૧ વોટ યુનિયન વિરુદ્ધમાં, આરે ૧૧,૧૨૧ યુનીયનના પક્ષમાં પડતાં યુનીયન પક્ષની ૭૪૨૦ વધુ મતે જીત થઈ છે. નાતાલનાં ચૂંટણીના પક્ષાંખરા સ્થળે વધુ વોટ યુનીયન પક્ષ માટે મળ્યા હતા તે નીચેના આંકડાઓપરથી જણાશે. ૩૨૫૦ બરોમાં પક્ષ અને વિરુદ્ધનું પરમાણુ. ૩૫૦૬ (પક્ષમાં) ને ૧૪૩૫ (વિરુદ્ધ); ૩૨૫૦ કલેડી ૭૪૭ (પક્ષમાં) ને ૨૦૦ (વિરુદ્ધ), મરિસબરગમાં ૧૧૨૨, ને ૭૨૨, અમલોમાં ૧૭૩, ને ૮૨, લાયન્સ રીફમાં ૩૧૭, ને ૧૨૪; ન્યુકાસલમાં ૧૧૨૮, ને ૧૮૬; આલેક્ઝાન્ડરા કંટરીમાં ૧૮૫, ને ૨૫; આલફ્રેડ કંટરીમાં ૧૮૪, ને ૩૩; મુટરેક્ટમાં ૫૦૪, ને ૫; વીલીડમાં ૬૭૯, ને ૩૯; હકસોપો ૩૧૬ ને ૨૫૨; વીક્ટોરીઆ કંટરી ૫૦૬, ને ૧૭૭; અમલો ૪૨૪, ને ૭૯; વીનમાં ૫૦૦, ને ૧૭૪; ક્લીપ રીવરમાં ૫૪૭, ને ૧૪૧; મેલ મથમાં ૭૩, ને ૭; અને એશિંગમાં ૨૦૧, ને ૧૭ એ મુજબ યુનીયનના પક્ષમાં, અને વિરુદ્ધનું પ્રમાણ હતું.

હવે નાતાલ પાર્લામેન્ટ રીતની ખાતર ૪૪૮ એક્ટ પાસ થયો જાહેર કરશે. યુનીયન માટે નાતાલથી પ્રધાન મી. મુર, તથા કરનલ મીન એ ૨ મેમ્બરો પીલા થત જશે. નાતાલ મોટી મેન્જેરીથી યુનીયનના પક્ષમાં જાહેર થયું તે માટે મુખ્યારક્ષાદીના તારો લોરડ સેલમોરન, કેપના ગવર્નર વગેરેથી નાતાલના લોકો પર મોકલવામાં આપ્યા હતા.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે ટાંસ વાલમાંથી અંગ્રેજોને એક રેપ્પરેશન

યુનીયન વિરુદ્ધ કામ કરવા માટે વિલાયત જશે.

નાતાલ યુનીયનમાં ભળવાના બતાવ કુપર ટીકા કરતાં લંડનનું ટાઇમ્સ કહે છે કે તેથી જાણને લાગે છે નાતાલ યુનીયનમાં ભળવાથી નાતાલને ફાયદો છે એટલું જ નહીં પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકા ને તેથી ફાયદો છે.

ડેલી માર્કેટ નાતાલને મુખ્યારક્ષાદી આપીને કહે છે કે આફ્રિકાના લોકોની જાણતમાં અને સ્વદેસ પ્રિમાનમાં નાતાલ ને ખાતરી હોવાનું મોટી મેન્જેરીથી વચન મળે છે.

મેરન્ટોમ લીડર કહે છે કે એ ઠરાવ જેટલો આવકારદાયક છે તેટલો જ કષ્ટપ્રેમી છે.

'ડેલી ન્યુઝ' એવરો તથા અંગ્રેજોને નાતાલ યુનીયનમાં ભળવાના લાભ માટે મુખ્યારક્ષાદી આપે છે.

યુનીયન વિરુદ્ધ કામ કરનારા કેટલાક ગેર સાચેનના નિચાર જાણવા માટે 'મરક્યુરી' ના પ્રતિનિધિએ મુલાકાત લેતાં મી. લીલીવરસે જણાવ્યું કે કોલોનીએ જે ઠરાવ કર્યો છે તે જ કષ્ટપ્રેમી રાખ્યું છે; અને હવે જ ને પક્ષની ફરજ છે કે તેમણે એકવ યથ જવું અને યુનીયન પાર્લામેન્ટ માં નાનાલના લોકો જાણવે એવા સરસ મેમ્બરોને ચૂંટી કાઢવા.

મી. લોટન કે. સી. એ જણાવ્યું હતું કે લોકોએ રાજ કરવું એ મુદ્દાને કુલ મેશાં રીકાર્ડો આપ્યો છે. અને લોકોએ યુનીયનમાં ભળવાનો ઠરાવ મોટી મેન્જેરીથી કર્યો છે તો પછી યુનીયનને હવે તો ફોલોઅપ કરવા માટે મારાથી ખનનું કરવું જોઈએ.

મી. જ્યેરજ પેરને જણાવ્યું હતું કે અને બીક લાગે છે કે એક લખનક જુઝ થઈ છે, કારણ કે જો યુનીયનનો કામદો કહેવામાં આવે છે તે ખરેખર રીતે ડીસ યુનીયન (કુસં) નો કાયદો છે.

મેરર સીનમરન એમ એલ. એ. કહે છે કે નાતાલમાં યુનીયન માટે એટલા બધા મત પડ્યા તેથી મને અચ્છિ થયો હતો; પણ હવે તે એક્ટ આ મુલકનો કાયદો થવાનો હોવાથી અંગ્રેજ તરીકે મારી ફરજ છે કે જેટલો જ તેની સામે હતો તેટલો જ હવે જ તરફથી કરીશ, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજ માટે તેને જેટલું સાચું હર્ષાઆર થઈ શકે તેટલું કરીશ. હું આશા રાખું છું કે નાતાલ લીમ નામનું કબજાસામે લાંબા સેનાર

મંડળ હતું પણ આજ રાખવામાં આવશે, અને દક્ષિણ આફ્રિકાના અંગ્રેજોનું રક્ષણ કરનાર મંડળ તરીકે તે કામ કરશે.

કેપના સર હેનરી ડી. વીલીવરસ, મી. સોસર તથા મી. જેમરે નાતાલ યુનીયન માં ભળવાથી સંતોષ થત બોલે હતા.

નાનાલને યુનીયનમાં મેળવવા માટે 'સાંડ ટેલી મેસ' દક્ષિણ આફ્રિકાને મુખ્ય રક્ષાદી આપે છે.

વિલાયતની સરકાર નાતાલ યુનીયનમાં એટલી મોટી મેન્જેરીથી ભળવા માટે બહુ ખુશ થયેલ છે; અને એવું જણાવવામાં આવે છે કે યુનીયન બીલને વડી પાર્લામેન્ટમાં પાસ કરવાની તુરત જોડવજી કરવામાં આવશે.

નાદારી કાર્ટના નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ મેન્જેરીમાંથી.)

નોટીસોના સ્ટેટમંટ પર મહમદ ખાનની મીલકતના સંબંધમાં લેખદારોની મીટીંગ તા. ૨૨ મી જુને સ્ટેટમંટના આજ્ઞા બરાશે.

મરિસબરગના પી. કીપસામી ઉરે મી. ડેવીડની નાદાર મીલકતના સંબંધ માં તેના લેખદારોની મીટીંગ તા. ૨૨ મી જુને સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્ટર આમળ બરાશે.

ટાંમાટ, ફ્રેમરસના ગુરાવા મુની વડી મુનસામીની મીલકત નાગર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૯ મી જુલાઈએ ૩૨૫૦ સર કીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

અમલીટાના મરકુમ દોદી અમીર ખાનની નાબારસ મીલકતના સંબંધમાં લેખદારોએ પેતાના કાવા તા. ૨૩ મી જુન સુપ્રીમ આકર્ટિંગ પ્રોટેક્ટર એમ. એચ. મેસન આમળ રજુ કરવા.

બધા ડીસેમ્બરમાં બરેકખાનના એક દોદી ના ઘરમાં મોટી કરવાના તથા કુમલાના આરોપ સંબંધમાં પ્રતાપસિંહ તથા બધા દુરસિંહ નામના બે દોદીને થોડા દિવસ પર જોડા-સબરમની કોર્ટમાં ખડા કરવા માં આવતાં, પ્રતાપસિંહને બે વરસની સજા મળુરી સાથે જેલને ૧૦ દરકની સજા થઈ હતી, ત્યારે બીજા આરોપીને અસંતોષકારક પુરાવાના કારણસર જુરીએ નિરદોષ ઠરાવ્યો હતો.

કેપના હોદ્દો

તેમની રાજદ્વારી તથા વહેવારી સ્થિતિ

અક્ષવા લાયક હેવાય

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

[ના. મ. મી. શુનના અંકની આસુ]

પછી દરસવાલના અ.ક.એને મળી મુખ્ય મદદ કરનાર વેતીગટન, પરક, તથા રેલવેના આવાં. લાંબી હોદ્દી કામ બહુ નથી છે, અને વેપાર મંદીની અસરથી તેમને પણ ખમતુ પડ્યું છે. આ સ્થિતિ કૃષિ અને કાશીની પેદાશવાળા હોદ્દીમાં છે. તેમની આસપાસનો લાજ બહુજ રળીયામણો અને જોવા લાયક હેવાય અ.પે છે. વેતીગટન અને રેલવેના કૃષિના જાણીતાં સ્થળ મળ્યા છે.

વેતરન પ્રેમી-સ જોડીને હું પોરટ છલીકામેય માટે મેં રીમરમાં કપડો. ટેન્કમે જોડ્યા પછી કુદરતની લીલા ને લીધે જે દેખાય છે તે બહુજ આનંદપ્રદ છે. લાંબા વખત સુધી જે કાતાકો દેખાય રહે છે તે જોઈને કહીને ટેન્ક પહોંચીને દાર છે. ત્યાર પછી જમીન દેખાતી નથી થાય છે. આશરે ૨૪ કલાક પુરા થતાં અવગોઆમે આવે છે. કેટલીક વખત રમુજમાં એવું પૂછાય છે કે અવગોઆમે અને પોરટ છલીકામેયમાં શું ફરક છે? અવગોઆમે મુસાફર તુરત જવાબ આપે છે કે "કાંઈજ નહીં." તેનું કહેવું એવું હશે. સયમ પુજનાર તુરતજ વાકેફ કરે છે કે "ના, કાંઈકરોડને ફરક છે." મુસાફરને ત્યારે ખબર પડે છે કે અવગોઆમેમાં પા માછલ છે તે દેખાતા પોરટ છલીકામેય મવા નો એ કાંઈકરોડ કહ્યો. જો તમારે પોરટ છલીકામેય જોવું હોય તો આ અવગોઆમે રકમ અ.પેના વચર નહીં મળે. તુરતજ રીમલાય તથા રહેવા છે તેમાં એસી પોરટ છલીકામેય જવાય છે. શહેર ખડક ઉપર બાંધાયેલું છે. અગાઉ જોવામાં આવી તેવી રમણીયતા અહીં બીજકુત ન મળે. પણ આ રમણીયતા ની ખામી અતેના હોદ્દીની આસપાસ ગતા થી પુરી પડી હતી. અતેનું હોદ્દી મંડળ અમર અને અમળ છે. અમર આસપાસ અને ગોરાઓની જેમ સુધરેલી ઉપર

વેપાર ચલાવતા હોદ્દી મદુર્ય તેના પ્રમુખ છે. અતેની હોદ્દી વસ્તિમાં વેકાક મુસ લખાન છે. હોદ્દીઓની સંખ્યા સારી જેવી છે, પણ તેમાંના બહુ મદાસ અથવા મેરીશીયસથી આવેલા છે. અતે ના હોદ્દીઓ દરસવાલની હોદ્દી બાબતોમાં નજર પુરવક ખાન આપતા આવ્યા છે. અતેની કામ બહુ મેરી નથી તે જોતાં તેમણે આપેલી મદદ સરસ મળ્યા. તેમણે વિશાલ તથા હોદ્દીના કેવળે મોકલવા કૃપાંત લડતને ઉત્તરણથી પણ મદદ કરે છે. દરસવાલના કાંઈને જે વખત મદદ કરવાનું માન કીમરથી, તથા પોરટ છલીકામેય, યુનહેજ, અને એકામ્સ હાઉનનો વિભાગ ધરાવે છે. પોરટ છલીકામેયના અ.પેના બહુ ખર્ચ લાયક અને કેવળથી પામેલા છે, અને તેમાંના બહુ તો નજીક આપણો જાણે છે. તેમાંના કેટલાક બહુ ઉત્સાહી અને ખતીજા છે, અને દરસવાલના મદદના કામમાં અને બહુ મદદ આપતા આવ્યા હતા. જે મીડીંગો બરાબ હતી, જેમાં થતા માણસો હાજર થયા હતા, અને ઉત્તરણમાં સરસ રકમે લરવામાં આવી હતી. યુનહેજ અને એકામ્સ હાઉનમાં પણ વ્યવજ સરસ કામ ચલુ હતું. યુનહેજ માં લરાએલી મીડીંગ લાંબા હાઉનહેલમાં થઈ હતી. યુનહેજ અને એકામ્સ હાઉન ના હોદ્દીઓ લડતને મારી રીતે સમજતા આવ્યા છે, અને તેને તેમણે બહુ પચુદ વાળી રીતે મદદ આપી છે. યુનહેજના હોદ્દીઓમાં બહુખરા યુજરાતી હોદ્દી છે, અને બાકીના તામીરો છે, જે મદાસ અથવા મેરીશીયસથી આવેલા છે. એકામ્સ હાઉનના હોદ્દીમાં તામીસ લોકો મુખ્ય છે અને સ્થળ સુદર દેખાવાળાં છે. એકામ્સ હાઉન એ પ્રખ્યાત કેવળથી તુરત સ્થળ છે. એકાંદર રીતે જોતાં પોરટ છલીકામેય, યુનહેજ, અને એકામ્સ હાઉન વિભાગે કે.સે.નીના બીજ લાગ માટે સરસ લખેલો મેકાડયો છે, અને તેની બહુજ આનંદ ફાવક યાદશસ લાને હું લાંબી નીડવો હતો.

તેમની જામ વેકપર સર કનકન મેકેન્ડી ના ખેનરમાં એક હોદ્દીનું ખુન કરવા માટે પકાએકા નરસીમકુ ઉપર ખુન કરવાનો તથા એક ૧૭ વરસની એકતપર તેમાં મદદ કરવાનો આરોપ સાબીત થતાં મદકને ફાંસીથી, તથા એકતને વરસ એક ની સખત મજુરીની સજા થઈ હતી.

પેટ છલીકામેયમાં મીડીંગ

મી. પેલાકને આવકાર

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

શિડીશ ઇન્ડિયન એસોસીએશનના મદદ નીક એનરરી સેક્રેટરી મી. પેલાકને આવકાર આપવાને સ્વીકાર તા. ૫ મેના રોજ અતેના જાણીતા વેપારી મી. આર. તીકમલાસતા મકાન - ઉપર અહીંની મિ. ઇ. એસોસીએશનની એક મેરી મીડીંગ મેરમેન મી. આર. તીકમલાસતા પ્રમુખપણા નીચે થયા હતા. મીડીંગમાં સંખ્યાબંધ ગૃહસ્થો હાજર હતા, જેમાંના મુખ્ય નીચે મુજબના હતા: મેસરસ કમલુ. સોગસન (પોરટ છલીકામેય, ચાંદીના એસોસીએશનના પ્રમુખ) મી. આ. ચોંગસન (સેક્રેટરી), સી. અપાવુ (ડી.આર), હરમાઇલ મદમ (એકામ્સ હાઉન) કે. પ્રેમજી (યુનહેજ), એ. એચ. સી. એમ (અતેની એસોસીએશનના સેક્રેટરી), કે. એન. લગત (આસી સેક્રેટરી), આર. આર. નાઇકુ (ખાનગી) જી. આર. પાડે, એસ. એસ. વાસન, આઇ. એ. પાંડી, વી. એ. નાઇકુ, એસ. એસ. અપરસ, એસ. એ. વડીઆવા, એ. ઇ. વારગામ, અકમલ એ. લાઇ, પ્રાગ બીખા, યુજાજ હશન, આકુજ સાવે, વી. ડી. પી. અને બીજાઓ.

સરખાતમાં મી. તીકમલાસે મી. પેલાકની ઓળખાણ કરાવી તેમનો અતે આવવાનો હેતુ કહી સંલગ્ન્યો.

મી. પેલાકે દરસવાલના હોદ્દીઓનાં કુખની કદાજી બહુ અમરકારક રીતે કહી બતાવી. તેઓએ કામની તથા દેવ ની આજર સમવા ખાતર પેલાકની ખત ઉપર ફરક તરફનાં સહેલ સહન કર્યા હતાં. કેટલાક તો અતેક વખત જેલ જેલ અડ્યા છે અને હાજુ બાંધ છે. તેઓએ મેરી અથવા એવ. બીજા કામ પ્રકારનો શું-હો કર્યો નથી. આજે દરસ વાલની હોદ્દી વસ્તી લગભગ અરધી થઈ ગઈ છે. કેટલાક મેરી મદતને માટે અતે બીજા કેટલાક હમેશને માટે દરસ વાલ. જોડી આવી ગયા છે. હાજુ કે તેઓ ખુની કામકાને સ્વીકારવાને માગતા નથી. દરસવાલના હોદ્દીઓ અંખ વીચી ને લડત ચલાવતા નથી. સલામતીઓ જેમાંના કેટલાક અહીં કાનર મેસા હોદ્દી જિના મિમો અમલ અમળીઓ હતો તેઓ ખરી સમજમાં લડે છે, અને

તેઓએ આવી જાતનો સખ્ત આત્મભોગ આપવાને બહાર પડતાં પહેલાં પુખ્ત વિચારો કરેલ છે. તેઓ બે વસ્તુને માટે લડી રહ્યા છે; એક તો ૧૯૦૭નો ખુની કાયદો રદ કરાવવા. મરજીઆત રજીસ્ટર કઢાવવામાં આવે તો આ અપમાનકારક કાયદો રદ કરવાનું જનરલ રમટસે વચન આપ્યું હતું. હોદી કોમે મરજીઆત રજીસ્ટરો કઢાવ્યાં, પણ હજુ તે ખુની કાયદો રદ થયો નથી. બીજી બાજત એ છે કે કોમના વિદ્વાન માણસોને બીજી કોઈ પણ કોમના વિદ્વાનોની મદદ વગર અડચણો આપવાની છુટ મળવી નેહએ. ને તેઓ આ કોલોનીના રથથી વળતી તરીકે રહેવા માગતા હોય તો કોમના હીતની ખાતર ઘોડા ઝાકટરો, વકીલો, શાકશિ અને ધર્મગુરૂની ખાસ જરૂર છે. જનરલ રમટસે જણાવ્યું છે કે-હું તેના વિદ્વાન માણસોને આવડા દેવા ખુશી છું, પણ તે મુદતની પરમીટથી. પણ તેના તો હોદી કોમનું વધારે અપમાન થયું. કોમના મેટા વિદ્વાન માણસોને સધુરજી પ્રેહીમીટક પ્રતિજ્ઞાનની મીસાલે મળી તેના તરફ જે વસ્તુન ચલાવવામાં આવે તેવી જાતનું વસ્તુન હોદી કોમ કેમ સાંખી શકે? તેઓ લાઇસેન્સ મેળવી પોતાનો ધંધો ચલાવી શકે નહીં. તેઓ કોમની વીરોધી સરકારને કાથે જે કામ જનવાય જરેલ પમજી જરવામાં આવે અને તે બહાર પાડે કે તરતજ તેની પરમીટ રદ કરવામાં આવે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતી બધી પ્રજાઓને આવા નિહા. માણસોને બહારથી બોલાવવાની જરૂર રહેતી છે. ઘણી ખરી પ્રજા માટે તો આવા માણસો યુરોપથી આવે છે. ટરાંસવાલના હોદી આ મટે પણ આવા માણસની જરૂર છે. હેવટમાં આવી હિમ્મત લગત ચલાવી રહેલા પોતાના હોદી બાઇઓને પુરી મદદ કરવા ની ખાસ જરૂર જણાવી, અને ખાસ કરીને લગત માટે નાણાની મદદ આપવા આતાઓને અપીલ કરી.

બાપ્તિસ્ટ પુરે યહ રહ્યા બાદ મી. ત્રીક મદાસ અને મી. સીંગસને તરતજ બહાર પડી નાણાની સારી રકમો ભરી. બાદ બીજા બાઇઓએ પણ તેટલાજ ઉત્સાહથી યથા શક્તિ રકમો ભરી પોતાની દીલસોજી લગત તરફ બતાવી. મી. સીંગસને અસર કારક રાજકોમાં ટરાંસવાલમાં રહેતા પોતા ના એશીઆટીક બાઇઓની તકવીફો માટે દીલગીરી બતાવી હતી.

થોડીક માનીદમાં પેકે ૩૦ નેટલું ઉપરાજી મળું હતું, તે ઉપરાંત પણ

કરીને કેટલીક વધારે રકમ મેળવવાતી ઉમેદ બતાવવામાં આવી હતી. મીટીંગનું કામ ખલાસ થયા બાદ હજાર થયેલાઓને મી. આર. ત્રીકમદાસ તરફ થી આ પાણી આપવામાં આવ્યાં હતાં. અને નારતો લીધા બાદ સફ્ટ ટરાંસવાલના હોદી માટે 'ચીઅરો' આપી છુટા પડ્યા હતા.

ખ્રિસ્તીય પુર્વ આફ્રિકા

દક્ષિણ આફ્રિકાની મંદીને લીધે પેટ લાક મોરાપુરવમાવસરા જવાની વાત ચર્ચાઈ હતી તેવાની જાણની ખાતર પુરવ આફ્રિકાને લગતો કેટલોક હેવાલ રથાનીક છાપ માં એક મોરા જાતે જોનાર તરફથી પ્રગટ થયો હતો. તે ઉપરાંત તથા બીજા આધારે અમારા વાંચનાર માટે પુરવ આફ્રિકાને લગતી કેટલીક હકીકત અમે નીચે આપી એ છીએ.

પુરવ આફ્રિકામાં મોરાઓની વસ્તી ૧૫૦૦ની છે; જેમાંના ૪૫૦ નેટલા સર કરી નોકર છે. તેઓને પચાસ લેવા ઉપ રાંત બાગેજ બહુ કામ કરવાનું હોય છે. તથા વરસ નોકરી કરી તેઓ ૭ માસની રજાએ વિલાપત જાય છે, અને કમાણા હેપ તેટલું ખરચી પાછા આવે છે. આખા મુસકમાં પાંખખી કમાણી કરનાર બહેર ખાતું તે કુખાંડ રેલવે છે. બધી બીજા ખાતાં તે સીધી અથવા આડી રીતે પ્રજાને વેશ નાખી મુસવાતું કામ કરે છે. સાધારણ ખાનગી ઉપયોગની ચીજ વસ્તુઓપર કોઇ મુલકમાં જકાત નહિ લેવ, માં આવતી હોય છતાં મોરા પાસે પણ તેવી જકાત લેવામાં આવી હતી. એક મોરા કારીખરને પોતાના રોજગારનાં દ્વિ આરપર જકાત ભરવી પડી હતી. રટે પ ડ્યુટી પણ વધારે છે. અને પ્રોખોસરી નોટ નેટલે સુધી તે દાખલ કરવામાં આવી છે. બીજા મુલકની સાથે સરખાવતાં મુજ રાન ખરચ કમતી નથી દરિયા કિનારા થી નાઇરોબી ૪૦૦ માઇલ દુર છે. તે બધો મામડાનો બાજ કશામણો અને વેશન લામે છે. ઘોડા રેલવે રેશનો રસ્તામાં આવે છે તે સિવાય સુધારાનો ફેલાવો થયા નાં કાંઈ ચિન્હ ત્યાં જણાતાં નથી. એ રેશનો ઉપર કોઇ કોઇ વખત કપડાં વગરનાં અને અરધા જમડી રેલવે ગાડી અને હજીન જોવા માટે આવેલા નજરે પડે છે. આ મુલકમાં રેલવે ભાડવારી આમાં તથા વખત છે. ત્યાંના મોરા બેકુત

લગા જરીજ છે. ત્યાંના મોરાઓ મોટે વામે એ મુલકથી કાઢાળ્યા છે, અને ખીજો આબાદીનો સંખર નેવામાં આવે તો ખુશીથી જવા તકવાર છે.

પણ હોદીઓ ત્યાં ઘણી સારી રીતે જામેલા છે. તેમનો રોજગાર બહુ ખીજતો છે, અને તે દિવસે દિવસે વધતો જાય છે. સરકારી કે ખીજ નોકરીઓ પણ તેમને માટે ખુલ્લી છે. સરકારી નોકરીમાં તેમને માટે સારા પગારો છે; જે કે તે મોરા માટે નજીવા તથા- હોદીઓની આબાદી ને લીધે ત્યાંની હોદી વસ્તિ વધતી ચાલી છે; અને ખરે કહીએ તો આખો મુલક હોદીના વતન જેવો થઇ પડ્યો છે. વેપાર માં હોદીના પ્રખ્યાતમાં મોરાનું બજ નાંહ જેવું છે. નોકરી માટે અથવા બીજા રોજ ગાર માટે દક્ષિણ આફ્રિકા તરફ આવવા સાક હોદીસ્તાનથી ચડેલા લોકો મેન્ખાસા માં સારો 'ચાન્સ' જણાવાથી ત્યાં ઉતરી ગયાના દાખલા બન્યા છે. દક્ષિણ આફ્રીકામાં હોદી તરફ તેના રમ વાસ્તે જે સુગ છે તેવું પુરવ આફ્રિકામાં બાગેજ જોવામાં આવે છે. સંખેતીને ખીલવવા માટે તેમજ રેલવે બંધવા માટે લોકો વખત થયાં ખીરમીટલુ થેતજી કાખલ કરવામાં આવ્યું છે. તે માટે ખીરમીટીઆ ની એક દુકાનીને કરાંચી તરફથી લાવવા માં આવી હતી. આ લોકોને તથા વરસની બંધણીથી લાવવામાં આવે છે. મુદત પુરી થયે તેમને એ મુલકમાં સ પુરજી સ્વતંત્રતાથી વસવા દેક છે, અને નહિ તો તેમને મુબલ સુધી પહોંચાડવાને તેમ ના માર્ગિયા બંધાએલા છે. એ ખીરમીટ નો એક હસ્તાવેગ જોવામાં આવ્યો હતો તે ઉપરાંત જણાય છે કે તેમને બે શક ખરચ ઉપરાંત માણસ હીક ફીપીઆ ૪૫ નો પગાર આપવામાં આવનાર છે.

સર જેમીરજ દ્વારે ટરાંસવાલ ખાતે એક બાપ્તિસ્ટ જણાવ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના મુનીઅનથી એક એ લાભ થશે કે કોઇ રાજ ઇંગ્લેંડપર ચરી જમું હશે તો દક્ષિણ આફ્રિકા તેની (ઇંગ્લેંડની) મદદ તુરત જઇ શકે તેવી સિધ્ધિમાં મુની અનધી પહોંચાશે.

દક્ષિણ આફ્રિકા તરફથી ઉદ્યોગ હુન્નર ની કેળવણી લેવા વિલાપત જનના મોરા વિદ્યાર્થીઓ માટે ટરાંસવાલ પાત્રમિદના મેંબર મા, આમે મેલીમિ ૪૦ મોરશીયો કાઢી છે.

ડરમન, લોંગ માર્કેટ એટમાં મથે બહારીએ છુપવારે એક જુનો પારશીન રુદવ જેની વાટ દીવી થએલી હોવાથી વારંવાર ચડી જતી, તેનો રુદવ સળગી ઉડતાં એક ગોરાનું ધર જળી ગયું હતું.

કેપમાં ગોરડાનીઆ અને ફેનહારટ ડીબીકટમાં મથેરીઆ હાથી તીકબો છે, જેથી છેલ્લા કેટલાક બહારીઆમાં સેંક ડોની સંખ્યામાં મરણ થયાં છે.

મરકયુરીમાં એક ગોરા લખે છે કે પોર્ટલ ઉપર એક કચાબની નવી દુકાન નખાતી હતી તેનો સામાન હોદીઓ ગોઠવતા હતા. આ ગોરાએ જાણ્યું બેઠેએ કે તેના બચકો ગોરા થવાના છે માટે તેણે ગોરાં માણસોનેજ દુકાન ગોઠવવાના કામ માં રાખવા બેઠેએ.

દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયનના કાયદા પર વડી સરકારની મંજૂરી સંબંધમાં જૂના જૂના કાસોનીઓ તરફથી જે ડેલી એટો વિધાયતમાં જવાના છે તેમના માન માં લંડનમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓ તરફથી એક મેલું ખાલુ આપવાનું છે.

ટરાંસવાલમાં રેલ્વે વધારવાની એજન્ડા ને પહોંચી મળી છે.

કેપટાઉનમાં એક જાણવા લાગે લાઇ સેન્સ કેસ કોર્ટ આમળી મથે છે. તેમાં એવો મુદ્દો છે કે બરજદારને ઇમ્પોરટર નો લાઇસેન્સ હોવાથી તેણે પરદેશી પેદી ના એજન્ટ તરીકેનો લાઇસેન્સ કલવવાની જરૂર છે કે નહિ એપર સુપ્રીમ કોર્ટને મત પહોંચાડવાનો.

એડાન્સનરમ યુનીયન કલમના આર મેન ઉપર જે માણસોએ છુટ સાર દુમરો કર્યો હતો. આરમેનને મુકકાબાજનો થોડો અનુભવ હોવાથી દુમરો કરનારમાંના એક ને પહેલાજ લામાં જે આંખ વચ્ચેના ભાગમાં મુકકો મારી બેથુધ્ધ કર્યો, ને પછી બીજા માણસ સ.સે કપાજી થઇ અને આખરે ચોરને ચોરી કર્યા વગર માર ખાધને નાશી જવું પડ્યું.

બરબીડ નામનો રોપો મેંડાને નુકસાન કરનારો હોવાથી તે રોપો પોતાના ખેતર

માં ઉગવા દેશે તે મુન્હો ગણાય છે, અને એવા મુન્હા માટે કેટલાક ગરીબ હોદીને કોર્ટમાં ખડા કરવમાં આવતાં દંડની સજા થઇ હતી. આ બનાવપર ટીકા કરતાં 'મરકયુરી'માં એક લખનારકહે છે કે સરકારની ફરજ છે કે એ ખાખત (રોપે) દોદી બાપાઓમાં જાહેર કરી ગરીબ હોદી ખેડુતોને કાયદાથી વાકેફ કરવા બેઠેએ.

કથરડ લોકોના પોટ ખાખત લકડા સેવા કેપ. પાલમિટના જળણીના મેંબર ખી. ડબલ્યુ. પી. શરીનર તા. ૧૪ થી જુને વિધાયત જવા ઉપડવા હતા.

યુનીયન સંબંધમાં ઇંગ્લેંડ જવા માટે લોરડ સેથમેરન તા. ૧૨મીએ પ્રીટેરીએ થી કેપટાઉન માટે ઉપડી ગયા હતા.

જનરલ બોથા વિધાયત જવાના છે તેની સાથે તેનાં જનુ પછુ જવાનાં છે.

ખાલુમાં જીવના જેખમે જન બચાવ વાસાર સાહસ ખેડનારા જેન્સ નામના એગને હીમ તરફનો મેડલ (વાંદ) લોરડ સેથમેરનને હાથે બહીષ્ણ આપવા એક મેળાવડો થયો હતો. મુજકુર ગોરાને તથા માણસો ખાલુમાં એમા સપડાએજા માણસ પડતાં તેમને બચાવવા તથા વખત તે ગયો. પોતે બેથુદ થઇ જવાથી તેને બહાર મઢી જવામાં આવ્યો. પછુ બહાર આવ્યા પછી શુદ્ધ આવતાં તે ફરીથી બેથુધ્ધ માણસોને બચાવવા ખાલુમાં ઉતર્યો અને આખરે તથા બેથુધ્ધ માણસને બહાર ધસડી લાવ્યો. આ બનાવ ગમા જાતેવારી માં બન્યો હતો. ચાંક આપનાં લોરડ સેથ ગોરાને જખાલ્યુ કે 'માણસની આક્રમમાં આકરી કસોટીમાં તમે નાપાસ નથી થયા. બીજા માણસના જાનને ઉચારવા ખાતર તમે તજવાર જણી બેઠેને પોતાની જાંઘી જોખમમાં નાખી; અને આપણી કામની કીર્તિ હીપારથી. તમારા જવા માણસો પોતાની જાતની તામના વધાર છે."

યુનીયન સંબંધમાં એવેન્જરીવર કોલો ની તરફથી મેસરસ શીશર, હેન્ડ્રોમ, રટીન, તથા સર જોન ફેકર વિધાયત જવાના છે.

નાતાલ મવરમેંટ એજેંડમાં નોટીસ છે કે નાતાલ તથા ઝુલુસેડમાં ૨૦૦૦ એકર થી ઓછા એવા કેટલાક જમીનના દુકાડા વેચવાના છે અથવા ફર એકરે વરસના

શી. ૧ થી ૨ પ્રમાણે લીસથી આપવાના છે, જે માટે ગોરાઓએજ અરજી કરવી!

એડનહેલમાં મોન્ડ વેચવા માટે જીવા મુર મહમદને લાઇસેન્સ આપવાની અરજી પર વિચાર કરવા અમરેની ડીપીએનની લાઇસેન્સ મોરડની ખીટીંય તા. ૧ થી જુલા મુએ મારિસબરમમાં માહજેટની એડીમે મળશે.

ડરમનમાં હાથ ટેલીફોનની શી માટે જે ધેરણ છે તેમાં ફેરાફર લખસ કરવાને લગતું એક ખીલ નાતાલ પાલમિટમાં લખસ ચનાર છે.

ગેગલિનમાં ગોરાની એક પાર્ટી પેલો ની રમતનો મેચ રમતી હતી ત્યારે એક રોડતા ધોડાને અચાનક ફેરવતાં થેડો આગરા પગમાં આંટી આવવાથી પડી મથે, તેથી ૨૧૨ મજડી પડયો, અને તેની ઉપર થોડો પડયો. આથી ગોરા ખેલાડી ને બચકર ઇન્જ થઇ હતી, અને તે મરણ પામે એવો જામ રાખવામાં આવે છે.

વેસ્ટ ઇન્ડિયન નામથી ઓળખતા વેસ્ટ ઇન્ડીઝ ટાપુના કથરડે કોઈ ગોરાના નામનો પોટ આપવાથી ડરમનની કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેને એક માસની સજા થઇ હતી.

મરકયુરીમાં બરબીડ નામના રોપા ખાખતના લખનારને જે. જે. હમમેન નામના ગોરાએ એવો જવાબ આપ્યો છે કે કાયદાની ખાખતમાં સેંકડો હોદીને ફરી ફરીને વાકેફ કરવામાં આવ્યા છે, છતાં તે ચેતરણીપર તેઓ ધ્યાન આપતા નથી.

વાકરટરમથી તથા સહીઓ સાથના એક કાળમાં લખનાર જણાવે છે કે એક હોદીને ગરિમ જણીને અત્રેના એક વેપા રીએ રોજગારમાં તથા ખીજી રીતે કેટ લોક મદદ કરી. તે ઉપરાંત તે માણસને દુકાનમાંથી કેટલોક માલ ઉધાર આપ્યો, ને કેટલોક ટંટો કર્યો તે માફ કરી નિરા ધાર હોવાથી એક દિવસ પોતાને ત્યાં રાત્રે સુવા દીધો. પછુ ઉલગતુ તે માણસે બદલામાં તે પૈસા અને મદદ ધવારી પાડી કોર્ટમાં જખાલ્યુ કે હસાણા હોદીઓને ત્યાં ફૂં સુમે તો તેમણે બે જણાએ અને દખારીને મારા પા. ૧૦ લાઇલીયા. કેસ તદત ખોટોજ હતો તે માહજેટની જાણ માં આવી ગયું, અને ખેડી ફરિયાદ લાવવા માટે ફરિયાદીને સખત ચેતવણી આપી અને આરોપીને ડોડી મુકેલો.

વિલાયતથી ખબરો.

મી. કુસેન મીઆં જેઓ વિલાયત ખાતે બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરે છે તેમણે કુલ ત્રણ વરસના અભ્યાસમાંથી એક વરસનો અભ્યાસ પુરો કર્યો છે અને તેટલાની પહેલી પરીક્ષામાં તે પાસ થયા છે એવા ખબર વિલાયતથી મળ્યા છે.

પડીત સ્વામજી કૃષ્ણવરમાનું નામ બેરીસ્ટરની ટીપમાંથી કાઢી નાખવાને લગતું એક બહેરનામું હનરેબલના દીવાનખાનાની રફોન ઉપર મુકવામાં આવ્યું છે.

ઉગડના ઇમ્પીરીયલ હૅટરનેશનલ પ્રેસરનમાં એક હોદી તાલકશાળા સ્થાપનાની પરવાનગી મી. એમ. કે. ધરાની નામના એક પારસીને આપવામાં આવી છે. મી. ધરાની મુખ્યથી લાંબા તા. ૮ મે ના રોજ જઇ પહોંચશે.

"ઇવનિંગ સ્ટેન્ડર્ડ" પત્ર જણાવે છે કે એક ઇનના બેનચરોએ બે હોદીવાન વીલાયતથીએને હોદી શીતુરી હીલચાલ સાથે તેમનો છુ. સંબંધ છે તેની પુરેપુરી તપાસ થતાં સુધી તેમને બેરીસ્ટર તરીકે "કાલ" કરવાનું મુકતથી રાખ્યું છે.

એક્સકુઝંની પાલકાગામાં બપાની બાપા શીખડાવના માટે એક લેક્ચરરની નીમણુંક કરવામાં આવી છે.

એલ ઇડિઆ મુસલીમ લીગની વિરુદ્ધે નવું પ્રમુખીય ઇસલામી પત્ર તા. ૧૬મી મેને દીવસથી "યુનિયન મુસલીમ" ના નામ હેઠળ લાંબામાં પ્રગટ થનાર હતું.

બાહુ બીપીનય દ્રપાલ તરફથી 'સ્વરાજ્ય' નામનું માસિક જાણુ વિલાયતમ બહાર પડ્યા આવ્યું છે.

પડીત સ્વામજી કૃષ્ણવરમાણે લાંબા 'રાજ્ય' પત્રમાં એક કામળ લખી જણાવ્યું છે કે હાઇકોર્ટ ખાતે આવેલું ઇડિઆ હાઉસ હોદી પ્રખેને બહીસ કરે છું. પણ તે એવી સરતે કે હોદીના સ્વતંત્રપણના લાભના વિચારોની ચર્ચા થવાને સલાહ અરવા માટે તે જગ્યા પાપરવી.

એડીનબરો ખાતે પારસી વીલાયતીએને રહેવા માટે ખાસ 'અરવા હાઉસ' બાંધવામાં આવ્યું હતું તે તા. ૧૩ માર્ચના રોજ ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું છે. મુખ્ય ઇના પ્રખ્યાત દલાલ મી. અરવાનું બંધાવેલ આ મકાન બોલવાની કીવા વખતે એડીનબરોના લોરડ પ્રોવેસ્ટ, સર મ. ચેરલ ડાન્ડમરી, સર વીલીયમ ટરનર વીમેરોએ બાપણો આપ્યાં હતાં.

પ્રોટેસ્ટાંટીઆ અંબુમન ઇસલામ

સેક્રેટરી લખે છે કે—અંબુમનની મીટીંગ તા. ૨૫ એપ્રિલના રોજ મી. અલી મામદ લતીખના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. સેક્રેટરીએ આગવી મીટીંગનો રીપોર્ટ વાંચ્યો જેનાપર મી. તાર મામદ પીર મામદના ટેકથી ચેરમેને સહી કરી હતી. પછી મી. અબદલ કરીમ જે હાલ પોર બંદરથી આવ્યા છે તેનાં, સેક્રેટરી તથા મી. તાર મકમદે વખાણ કર્યાં; તે સેક્રેટરીએ તેમની પીછાણ કરાવી. મી. અબદલ કરીમને અંબુમનના મેંબર થવા સુચના કરેલ તેના જવાબમાં મી. અબદલ કરીમ બોલ્યા કે મારા માટે જે બોલવામાં આવ્યું તે માટે ઉપકાર માનું છું, અંબુમનનું કામ જેમ ખુશી થાઉં છું, અને મેંબર થવા અરજ કરું છું તે કબુલ કરશે, અને અંબુમનને બહીસ થી. ૧૦/-આપું છું તે સ્વીકારશે.

પછી મી. અબદુલ કરીમના માનમાં મી. મામદ અબ્બા તરફથી ફરદ આપવામાં આવ્યું તે માટે સરવેએ મી. અબદુલ કરીમ તથા મી. મામદ અબ્બાનો ઉપકાર માન્યો અને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

અંબુમનની બીજી મીટીંગ મી. અલી મામદ લતીખના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મધ્ય મીટીંગનો રીપોર્ટ પાસ થયા. પછી મી. અબદલ કરીમ એસમાણુ દેશ જવાના હોવાથી સેક્રેટરીએ સફળ સફર છઠ્ઠી, અને ચેરમેન સાહેબને બહામજ રૂપે બરખાસ્ત મુખી કે મી. અબદલ કરીમ અંબુમનનું મેંબર હોવાથી તેને મેંડલ આપવો. તેને મેંસરસ તાર મામદ પીર મામદ, તથા તંબુચ દાસમે ટેકા આપ્યો. તે તેના હકમાં દુઆ માગી. મી. અબદલ કરીમે ઉપકાર માની અંબુમનને એક ગીની બેટ આપી. પછી ચેરમેન સાહેબે મી. અબદલ કરીમને અંબુમન તરફથી મેંડલ બેટ આપ્યો. મી. નુર મામદ અબ્બાએ જણાવ્યું કે અંબુમનના હોલ માટે

અમેસરો ફળો સફર કરે તો પા. ૫-૦-૦૦ આપું. મી. અલી મામદ અબ્બાએ જણાવ્યું કે મી. નુર મામદે કહ્યું તેમ અંબુમનના હોલ માટે ફળો કરવામાં આવે તો તેમાં પા. ૧૦-૦-૦૦ આપવા ખુશી છું. પછી મી. હાજી ઇસમાઈલ હાજી અમદ કુડીઆ વખતને અનુસરીને બોલ્યા. ચેરમેને મી. અબદલ કરીમને સફળ સફર છઠ્ઠી અને બહારથી આવેલ મી. અબ્બાનો મેંસરસ દીનદાર, દાસમ હાજી મામદ કાળા, અબ્બા અબ્બા, હાજી ઇલમા ઇલ, તંબુચ હાજી દાસમ વગેરેનો ઉપકાર માન્યો. મી. તાર મામદ પીર મામદની કાશીય અને સુચનાથી મી. ઉમર હાજી અબ્બાએ મેંબર તરીકે અરજ કરેલ તે કબુલ સંખીને સલાહ બરખાસ્ત થઇ.

વેદ ધરમસલા.

ડરબન, તા. ૧૫-૬-૦૯.

[એક ખબરપત્રી તરફથી]

સફરકુ સજાના ચેરમેન મી. પરસરામ હુગમલ સ્વદેશ તરફ જવાના હોવાથી તેઓ માટે એક ટીપાડીનો મેળાવડો તા. ૧૫મીની રાતરે સાત વાગે ના. ૧૧૪ પ્રીન્સ એડવર્ડ બીડમાં સ્વામીજીવાળા મઠ, નમાં થયો હતો. મી. પરસરામે આ સજાને કરેલ મઠ સાટે અરસપરસ આભાર મનાયા પછી દુલતોરા આપવામાં આવ્યા. બાદ સેક્રેટરી તરફથી કામળ રજુ થતાં તેમાંથી ખબર મળ્યા કે સ્ટીમર મર ઇસ્લામી કે જે તા. ૨૦ મીના અરસામાં ડરબન આવવાની છે તે સ્ટીમરમાં સંન્યાસી મંજાનંદપુરી પધારવાના છે. તેઓ આવે ત્યારે સ્પેશીયલ ટ્રામે રેલ્વે તેઓને ટાઉનમાં લઇ આવવાનો કરાવ પસાર કરી આ ફરદ લઇ હારમોનીયમ ગાયન થવામાં છેક નવ વાગે મેળાવડો વીસવેળન થયો હતો.

નાતાલ ક્રીસ્ટમસ લાઇનની સ્ટીમર અમ ઓડિ તા. ૧૩મી એ બયોરના કલકત્તાથી નાતાલ આવવા ઉપડી હતી.

ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇનની સ્ટીમર કલેરીક તા. ૧૩મી જુને કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાના બંદરોના માલ લઇને ઉપડી છે. ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇનની સ્ટીમર શીખાટામર તા. ૨૫ મીના અરસામાં કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાના બંદરોના માલ લેશે.

હિંદુસ્તાનના ખબરો

(હોદી છાપા ઉપરથી)

વડતાલ ખાતેના સ્વામીનારાયણના મંદીરમાં સતસંગીઓની મળેલી સભાએ રૂ. ૩ લાખને ખર્ચે સ્વામીનારાયણના મુખ્ય મંદીરોમાં સરકત પાઠશાળાઓ સ્થાપવા દરાવ કર્યા છે.

ડીમ રેટેશન નજીક પાનસરા ગામે કડવા પાટીદાર સમાજમાં મે તા. ૮મીએ ૫૦૦ માણસો રૂબરૂ થી. નગીનદાસ પુર સોતમ સંઘવીએ બાળકનું વિરૂધ્ધ બાપજી આપ્યાથી કેટલાક વધે માણસોએ પોતાનાં છોકરાંઓને બાળકનમાં નહીં પરણાવવાનો દરાવ કર્યો હતો.

૨૮ મામના સુન્ની વહોરાઓની કોન ફરજી ડાલેલ મુકામે તા ૨૭ મે તા રોજ મળી હતી. તેમાં રાતિદિતના કેટલાક દરાવો ચમા હતા.

જામ સાહેબ રમણજીતસીંહજીએ પોતાના રાજ્યમાં ચાર મુરોપીઓને જુદાજુદા ખાતાઓમાં રાખ્યા છે.

જુનાગઢ રાજ્યે ગોરના જ મેલમાં સીંહ ને શિકાર કરવાનો મનાઈ હુકમ કાઢ્યો છે કેમકે આખા હિંદમાં ફક્ત લાંબ સીંહો છે.

કાસમીર રેટેના કમાનડર-ઇન-ચીફ રાજ સર અમરસીંગ પોતાના હોદ્દાથી શરેગ થએલા હોવાથી તેમની જગ્યા નામ દાર મહારાજ પોતે ચલાવશે એવા ખબર બહાર પડ્યા છે.

પંજાબની ચીફ કોર્ટના સૌથી જુના વકીલ અને શીકારના શીખીન કેમિસપક્ષી કનકયાલાલ જેઓ છેલ્લાં ૨૫ વરસથી પંજૂક રાખવાનો પરવાનો ધરાવતા હતા તેમને તે પરવાનો ચાલુ કરી આપવા ના પાડવામાં આવી છે.

ખીકાનેરના મહારાજાએ પોતાને લાં ચએલા બીજા પુત્રના જન્મની ખુશાલીમાં મુખ્યના સેવા સદનના ફૂડમાં રૂ. ૫ હજાર મોકલી આપ્યા છે.

વડોદરામાં એનેમલ અને મખમલ બનાવવાનાં કારખાનાં નીકળ્યાં છે.

પંજાબની સરકારના ચીફ સેક્રેટરીએ તા. ૭ મે ના રોજ હોદી સરકારને તાર મારફતે ખબર આપી છે કે છેલ્લા વર સાદથી પાકને મોટું નુકસાન થયું છે. ખાસ કરીને શેહતાકમાં ૩૦ થી ૫૦ ટકા દીલીમાં ૨૫ ટકા, મુલતાનમાં ૩૩ ટકા પાકને નુકસાન થયું છે.

લખનઉ તરફના ટીફરીના મહારાજા મોપાળસાંચિ માસ એલસી થોમ્પસન નામ ની એક એલેક્સીઅન છોકરી સાથે લગન કર્યાં છે અને તેણીનું નામ શ્રીમતી સીનાદેવી રાખવામાં આવ્યું છે. લગન ફીયા બનારસ, લખનઉ અને અલ્હાબાદ ના બાણીતા પડીતોએ કરી હતી.

હરદાર ખાતેના બ્રહ્મચારી આશ્રમના નીલાવ માટે ઉદેપુરના તા. મહારાજાએ રૂ. ૧૦ હજાર આપ્યા છે.

વડોદરાના ખેતીવાડી ખાતાના વડા તરફથી "વડોદરા ખેતીવાડી જિમાસીક" નામનું પત્ર કાઢવામાં આવનાર છે.

નેપાળ અને જુટાનની વચ્ચે આવેલા સીકીમ રાજ્યમાં ૨૦ ચોરસ માઇલ જેટલા વીસ્તારમાંથી કાચું ત્રણ મળી આવ્યું છે.

બાજુ અરવીંદયોસ માન સાથે છુટા થયા તે માટે મુખ્યારકબાદીને સફેદી તેમ ને મોકલી આપવાનો દરાવ તા. ૮ મીએ પુના ખાતે સારવજનીક સભાના ઉપપર મુખ ડો. વી. આર. પટ્ટરધનના પ્રમુખ પક્ષ નીચે મળેલી સભાએ કર્યો હતો. મુખ્યના નેક્નલ પુનીએ પણ બાજુ અરવીંદયોસના છુટકારા માટે ખુશાલી બહેર કરનારો તાર મોકલી આપ્યો હતો. બાજુ અરવીંદયોસના છુટકારાની ખુશાલી માં નડીઆદમાં તા. ૬ ડી મેએ સાકર વહેંચાઈ હતી.

હિંદના નાટકકારોની એક કોન્ફરન્સ તા. ૨૪ અને ૨૫ મી મેએ પુના ખાતે ભરવામાં આવનાર છે. પ્રમુખસ્થાને ડો. મલેક કૃષ્ણમૂક પ્રીરાજશે. કોન્ફરન્સનું ખર્ચ પુનાની સોશીયલ કલબ આપશે.

'બંગાળી' પત્રના અધીપતી બાજુ મુરદનાથ બેનરજી વિલાપતતી ઇમ્પીરી ચલ પ્રેસ કોનફરન્સમાં લાગ લેવા તા. ૧૫ મી મેએ મુખ્યધી ઉપડી ગયા હતા.

કલકત્તામાં હિંદિઅન એસોસીએશને તેમ ને વીલાયતીરીનું માન આપવા એક મોટો મેળાવડો કર્યો હતો. બંગાળના બાગલ પાડવામાં જે મોટી રાજદારી જુદ થઇ છે તે સુધરાવવાને વિલાપતમાં દરેક તરે હોને પ્રયત્ન કરવાનું બાજુશીએ બહેર કર્યું હતું.

અંગ્રેજ સરકાર સામે કાવતરાં કરવા ના કામ માટે ગ્વાલીઅરમાં લાંબી રેટે પોલીસે ૩૦ થી ૪૦ સખસોને પકડ્યા છે. તેમાં કેટલાક છાપા, ચિત્રો અને બીજા કેટલીક ચીજો જપ્ત કરી છે. આ કાવ તરાંમાં રકુલ મારતરો તથા વીધાયોનાં નામ પણ લેવામાં છે.

વિલાપતી મીઠું બોયકોટ કરાવવાની મહેનત લેનાર એક સખસે એક વેપારી નો વિલાપતી મીઠાનો કેટલોક બચો ઉધો વાળી નાખ્યો હતો. તે બાબત કોર્ટમાં કેસ ચાલ્યો અને તેમાં માજી જેટ એવો મુકાદો આપ્યો કે ફરીયાદીને જેકે એકાદ રૂપીઆનું જ નુકસાન થયું છે પણ સુલેહ અને સમાધાનીને ખાતર સખત સજા કરી દાખલો બેસાડવાની જરૂર છે, માટે આરોપીને રૂ. ૭ માસ ની સખત કેદની તથા રૂ. ૧૦૦ દંડની સજા કરે છું. આ આરોપીએ આ દરાવ ઉપર અપીલ કરી હતી તેમાં વડી કોર્ટે સજા રદ કરી આરોપીને છોડી મુકવાનો હુકમ કર્યો હતો.

વગર, પરવાને તરવારો તથા કુદાડી લઇ હરતા ચાર બંગાળીઓને કલકત્તાના હાવરા રેટેશનેથી તા. ૧૦મી મેએ પકડવા હતા. તેમણે ખુલાસો કર્યો હતો કે નાટકમાં પાઠ બજાવવા આ હથીઆરો રાખ્યાં હતાં અને તેમાંની બે તરવારો પતરાંની હતી અને બે માગી લીધી હતી. માજીએ કેસ ચલાવતાં સુધી તે દરેકને રૂ. ૫૦ ના જામીન ઉપર છોડ્યા હતા.

કલકત્તામાં એક હિંદુ ક્વી રકુલ રમાપ વાને રૂપીઆ ચાર લાખની કિંમતની સ્થા વર મીલકત કલકત્તાના કોલુતોલાના મર હુમ બાજુ મોવીનચંદનધારે પોતા પાછળ નસ્ટ કરીને આપી છે.

હિંદુસ્તાનમાં નવા નવા હલોમ ફુનરો દાખલ કરવા માટે હિંદુ સીઓને જાપાન મોકલવાની યોજના કરવામાં આવી છે. સી જાત ચાચળ હોવાથી આ ફુનરો થોડા વખતમાં તેઓ શીખીને પાછી ફરશે અને એ રીતે પછીથી હિંદુસ્તાનમાં તેનો પ્રચાર કરવામાં આવશે.

ખેતીને લગતો ખબરો.

આજી માસને માટેની ફેટલીક હકીકત મળ્યા અંકમાં અમે આપી ગયા હોય તે ઉપરાંત વધુ જાણવા લાયક હકીકત નીચે મુજબ મળી છે :

આ રૂઠુમાં શાક પાનના જે સુકાઈ મળેલા વેલા હોય તેને ભેળા કરી બાળી નાખવા. તેમ નહીં કરવામાં આવે તો વસંત ખેતનાની સાથે તેમાંથી છવાત ઉત્પન્ન થશે. ફેટલીક જમ્યાએ જ્યાં છાશ વીંચે જાતના ખાતરની તાગી હોય તેવા ખેડુનો આ સુકાઈ ગયેલા વેલા જોઈને ખાતર માટે રાખી શકે છે પણ તેણે તેમાં છવાત ન પડે તેટલા માટે 'જુ રોન' નું પાણી છાટવું. ૫૦ ગેલન જેટલા પાણીમાં ત્રણ રતલ 'જુ રોન' નાખવાથી તે પાણી બની શકે છે.

કાઠળ પ્રદેશના ખેડુનો પાઈનએપલ અને બનાના તરફ પુરતું ધ્યાન આપે તો તેનો પાક વહેલો સારો ઉતારી શકે છે.

વસંત રૂઠુમાં ફળ આડે ફાવેલા થાય તેટલા માટે કાઠળ ખાતર અથવા વધારે લાંબી મુદતે અસર કરે તેવી જાતનું ખાતર નાખવું હોય તો તે આ માસ પુરે થતાં પહેલાં નાખવું.

ફળના નાના આડે તો પહેલા થોડા શીયાળા આડે દેખાવડા આકાર થાય તથા વચ્ચે થડ પુષ્કળ ફળવાળી ઝાળીઓ નો બાર ઝીલવાને મજબુત થાય તેની ખાતર કાતરવા જોઈએ. જે આ કાતરવાનું કામ વીતી ગયાબાદ કરવામાં આવશે તો બીજા વર્ષની રૂઠુમાં આડના લાકડાનો ભાગ વધારે થશે અને ફળ થોડાં ઉતરશે.

કાપેલા બાગોમાંથી વસંત રૂઠુમાં પશુ ગરમ પુટશે પણ તેમાંથી મજબુત અને સમતોલ સરસ રીતે રાખી રાકતા હોય તેવા ફળવાળે રાખી બીજા બધાને કાપી નાખવા.

આજી કાઠળ જમીન ઉપર સારું અવ છે. અને મોટા જથ્થામાં વાવવામાં આવે તો તેની ઉપજ પણ સારી થાય છે. રેતાળ જમીન હોય તે આડને બહુ માફક આવે છે. આવી જમીન સાથે કાસ્ટ જંડશનમાં છે. થોડી જમ્યામાં વાવેતર કરી અનુલવે એવું જણાયું છે કે બરાબર રૂઠુમાં અને ઉપર જણાવી તેવી જમીનમાં એક એકરે આશી પાંચ ટન જેટલું આડુ ઉતરે. બનાવટી ખાતરથી

અને ખાસ મહેનતથી આવી પણ પાક વધારે થાય પણ થતે તો નહીં. હવે તેને સુકવતાં ૩૩ થી ૫૦ ટકા બાદ કરીએ તો સરાસરી એક એકરે બે ટન સુક થાય.

જળદી આડ કરતાં સહેલાઈથી અને વધારે જથ્થામાં ઉગે છે. માફકસર જમીનમાં વાવેતર કરી દર એકરે બેથી બેઢી ટન સુકી હળદરનો પાક ઉતારી શકાય છે.

મરચાણ વાવેતર બહુ સહેલું છે. તેની પછવાડે બહુ સંજાળ રાખવી પડતી નથી. કાઠપણ સાધારણ રીતે ખેડાવેલી જમીનમાં તે ઉગી શકે છે. પ્રથમ મરચાંનાં બીયાં કપાસમાં વાવવાં. તે એક અડવાડીયામાં જગી નીકળશે. ચારેક હથ ના થાય એટલે એકાદ વરસાદવાળે દિવસે તેને છુટા પાડી બંધે શીટને હેટે લાટી બંધ વાવી દેવા. વરસાદ નહીં આવ્યો હોય તો છોડને પાણી પાવું. પણ મરચાં બેસી બધ સુકાવા લાગ્યાં હોય તો પછી પાણીની જરૂર નથી. દારની વચ્ચેથી વખતો વખત પાસ કાંતા રહેવું. ચારેક માસમાં મરચાં ત્રણવાર થઈ જાય છે. સુકાઈ ગયેલા મરચાંને જમીન ઉપર નહીં પડવા દેતાં ઉતારી લેવાં. સાધારણ ધ્યાન આપી માફકસર જમીનમાંથી એક હળ રથી ચારસો રતલ જેટલો મરચાનો પાક ઉતારી શકાય છે.

તાર સમાચાર

અમેરિકા અને ઇટાલીમાં ખુનનો મારો ચલાવનારી "બેલ્કોન્ડો" નામની ખુનખાર સોસાયટીનું મથક અમેરિકન પોલીસે શોધી કાઢ્યું છે.

વડી સરકારને તેના નેકાબજમાં મદદ કરવા માટે ન્યુઝીલેન્ડના કોબોની તરફથી એક લાંબક વહાણ (ડરેડનોટ) પુર પાડવા માટે ઓફર કરવામાં આવી છે.

આલેક્ષીઆના ઉચી કેળવણી પામેલા વિદ્યાર્થીઓને યુરોપમાં અભ્યાસ કરવા જવું હશે તેમને મુસાફરી ખર્ચ લીધો વખરો ઓરીએન્ટ રેલીમ નેવીએશન કંપની લઈ જશે એવું જાહેર થયું છે.

રશિયાને ઝાર ઇટાલીના કીંગ ઇમેન્યુઅલની મુલાકાત લેનાર છે. યુરોપના રાજાઓ જાહેર રીતે એક બીજા સાથે મિત્રાઈ જણાવે છે, અને સાથે અંદર રાણી છે.

અંદર રાજાઓ ખાનગી મુલાકાતોથી સંતોષ કરી અવિશ્વાસ બતાવનાર તરીકે વરતે છે તેથી આ મુલાકાત જણવા લાયક મણાય છે.

વિધાયતખાને બ્રિટીશ રાજના જાપાની કોનફરન્સ મળી અને તેમાં બ્રિટીશ રાજ ના બચાવના ચર્ચા કરવામાં આવી તેથી જર્મન છાપો યુરોપે થયો છે અને જો કોનફરન્સને "લાઇબની કોન્ફરન્સ" એવું નામ આપી જર્મનોમાં બ્રિટીશ સાથે પ્રેરણા બાવ પેદા કરાવે છે.

તુરકીના બજાર વખતે આરમીનીયામાં આડના ખાતે કતલો ચલાવવામાં બામ લેનારા ૧૫ માણસોને ઘેરે હાસીની સળ ફરમાવી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના નામીસના ઘર કેસના ૩/૬ થી ૪/૬ જેટલા ભાવ તા. ૧૪ મી એ લંડનમાં ઉપજ્યા હતા.

તા. ૧૨ મીએ ક્રાંસમાં ધરતીકંપનો અંચકો જણાયો હતો. એ અંચકાથી મારસેડેસની વસ્તિમાં બહારાટ ફેલાયો હતો, અને લોકો દોડીને ધરતી બહાર નીકળી ગયા હતા. એ ધરતીકંપથી મામડાંઓ માં સેંકડો માણસો દટાઈ મુઆ છે.

ક્રાંસની દક્ષિણે થયેલા ધરતીકંપમાં ૫૫ માણસ મરણ પામ્યા હતાં ત્યારે ૨૦૦ ને ઉગ્ધ થઈ હતી.

આરટેલેશીઆમાં આવેલા હવાઇના ટાપુમાં બજારો ચવાનાં ચિન્હ જણાતાં ફેટલાક જપાનીઓને પકડવામાં આવ્યા છે, અને તે ઉપરથી એવું જણાયું છે કે તેઓ ત્યાંના વતનીઓને ઝોરા લોકોને એ ટાપુમાંથી કાઢી મુકવાની ઉચ્ચેરણી કરતા હતા.

દક્ષિણ ધ્રુવ શોધવા માટે શોધ બોલે નીકળનાર અમેરિકા જાપાને જણાવ્યું છે કે જો તેની પાસે થોડો વધારે ઝોરાક હોય તો પૃથ્વીની દક્ષિણે છેક દુરની હદ સુધી તે પહોંચી શકે છે.

૯ બાગાળી આવેલાને વગર તપાસે દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે તેનો બચાવ એક જાણીતો હરમ્યાન કરતાં લોરડ મોરલી એ જણાવ્યું હતું કે તેમ કરવાથી એક મહીર મામલાના વખતમાં કાંતી પથ રાણી છે.

દર્શાવવાના દારૂને સમતા કમીશને ડેલાગોઆમેની કીધેલી મુલાકાત પર ટીકા કરતાં લીસમોનનું 'સીકયુલો' પત્ર લખે છે કે શું લોરેન્સે મારકસ પોરદુગીઝ કોલેની છે? આકર્ષક મવરનરે એવું એક કામ કરેલ છે કે જેથી પોરદુગીઝ નો મોબો વધતો નથી. ત્યાં કાફર દારૂના વેપાર સામે લડત હોવા થવા વડી છે. આન એકલા ઇન્દ્રામ બેનમાંજ ૬૦ હજાર નો દારૂ વેચાય છે. તે વેપારમાં ઘટાડો ન થવો જોઈએ. જો કમીશન મુલાકાત લીએ તો, પરશભવના લોકો વચ્ચે પડવા થી મેકાબીક વધારે હલકું પડશે.

રશિઆનો ઝાર ઇન્દ્રાડના રાજની મુલાકાત લેવાનો છે. તે પ્રમુખીય રાજતંત્રનો વિરોધી હોવાથી પાલમિટમાં તેની મુલાકાત સામે કેટલીક તકરાર થઈ હતી. એક મેમ્બરે કહ્યું કે, "હું આજ્ઞા રાજ્ય છું કે ઝાર ઇન્દ્રાડમાં આવે ત્યારે તેની બરોબર ખમર લેવામાં આવશે." આવા શબ્દો બોલવામાં વધી બતાવવામાં આવતાં બેલનરે જણાવ્યું કે "ઝાર ઇન્દ્રાડ નહીં, પણ હેવાન છે." આવા શબ્દો થી પાલમિટમાં કોલાહલ મચી રહ્યો હતો. તેવા શબ્દો બોલનારને તે પાછા બેચવા સુચવવામાં આવ્યું હતું.

રોકડ ખર્ચર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવક માંજ ૧૫૨૨૦ની ૨૧ ૦ થી ૨૨ ૦	
બીમડીના .. ૨૩ ૦ .. ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર. ૧૮ ૬ .. ૧૯ ૦	
એફ. ડી. આર. .. ૧૮ ૦ .. ૧૯ ૦	
મીની સક્કર .. ૨૨ ૦ .. ૨૩ ૦	
ફાંડાના .. ૨૧ ૬ .. ૨૨ ૦	
દેથી ટુવેર ઘણ ૨૦ ૬ .. ૨૧ ૬	
ટુવેર ઘણ કાનપુરી ૨૧ ૬ .. ૨૨ ૦	
મસુરની .. ૨૩ ૬ .. ૨૪ ૬	
મગની .. ૨૭ ૦ .. ૨૮ ૬	
આડની .. ૨૮ ૦ .. ૨૮ ૬	
ચણા ઝુંબડના .. ૨૨ ૦ .. ૨૩ ૦	
" ઘણ .. ૨૭ ૬ .. ૨૮ ૦	
વટાણા .. ૧૭ ૦ .. ૧૭ ૬	
મકાઈ .. ૧૦ ૦ .. ૧૦ ૦	
બીનીસ .. ૧૩ ૬ .. ૧૪ ૦	
કડ્ડું તેલ ૧ બાલન ૩ ૩ .. ૩ ૬	
એરડીનું .. ૨ ૪ .. ૨ ૬	
મીડું .. ૩ ૩ .. ૩ ૬	
નાળીએરનું .. ૩ ૩ .. ૩ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની ૧૬ ૬ .. ૧૭ ૬	
પીળા .. ૧૪ ૬ .. ૧૫ ૬	
લીરકુળ નાતાલ ૮ ૦ .. ૧૦ ૦	
આટો - ૧૩ ૬ .. ૧૪ ૩	
મલાસી સોપારી ૧૨૦૦ આ ૦ ૬	
મરચાં ૦ ઝા .. ૦ ઝા	
મી પેટી જીનના પી ૭ ૨ ૬ .. ૭ ૧૦ ૦	
પોરબંદર .. ૮ ૧૦ ૦ .. ૮ ૦ ૦	
પારાશીન એરોફેડ	
" વાઈટ રોસ .. ૮ ૮	
" બાલન ૧૨ ૦ .. ૧૨ ૬	
નાળીએર ૧૩ ૦ .. ૧૪ ૦	
દહી ૫ ૬ .. ૬ ૦	
કાકમંડ સોપાં ૧૩ ૦ .. ૧૩ ૬	
સાણ સીંક રહેન ૧૫ ૬ .. ૧૬ ૬	
સાણ સનભાઈ ૪૨ ૬ .. ૪૫ ૦	
નેક્ટર ટી ૧ ૮ .. ૧ ૮	
માચીસ લાવન ૩ ૧ .. ૩ ૩	
સોપારી સેવરની ૦ ૧૦ .. ૧ ૦	
નીલ પોટાઈ સીઆરેડ ૧૭ ૦	
દુધ નેસબનું ૨૦ ૪ .. ૨૧ ૦	
નીમક (લીવરપુલ)	
પરતા એફ. મી ૪ ૦ .. ૪ ૬	

મકાઈનાં સરકારી ટેન્ડરો

મકાઈ, ભરદેલ મકાઈ (કરડ મીલી), અને મકાઈનો આટો તા. ૩૦મી સપ્ટેમ્બર સુધી નીચેના ટેકાણે સાથે બતાવ્યા પ્રમાણે

જગ્યાનું નામ:

ડરબન, મેકન અને નોરથફેસ્ટ લાઇનનાં કેરલાંક રેલ્વેનો	૨૮૫	૨૮૫	૨૮૫
પોણ્ટ	૩૧,૦૦૦	—	૮૭,૦૦૦
વેરલમ અને ટયુમેલા સુધીનાં રેલ્વેનો...	—	૧૨,૦૦૦	૬૬,૦૦૦
અમટવાલુમી	—	૪૫,૦૦	૧૦,૫૦૦
ઇમીબીઝાના	—	—	૧૩,૫૦૦
પોરટોફેટન... ..	૧,૭૫૦	૧૧,૫૦૦	૨૦,૦૦૦
અમઝીટો	૨,૦૦૦	૫,૦૦૦	૧૨,૫૦૦
ઇકસોપો	૩,૫૦૦	૫,૫૦૦	૧૨,૦૦૦
સોમકોલી	—	૬,૦૦૦	—
એશોવે	૪,૦૦૦	૬૫,૦૦૦	૭૧,૦૦૦
સ્ટેન્ડર	૩,૨૫૦	—	૭,૫૦૦
સીયમંડ, નોર્થવીલ જંકશન અથવા કેપરડાઉન	૪,૬૦૦	૬,૦૦૦	૧૭,૦૦૦
મારિસખરમ	૪૧,૦૦૦	૪૫,૫૦૦	૮૭,૦૦૦
આલરડન	—	૨૪,૦૦૦	૨,૧૦૦
ડનીયરક	૮,૦૦૦	૬,૦૦૦	—
હોવીક	૧,૮૦૦	૮,૬૦૦	૧૨,૦૦૦
મુધરીવર	—	૩,૦૦૦	૭,૨૦૦
એસ્ટકોરડ	૪,૫૦૦	૩૦,૦૦૦	૨૬,૦૦૦
બીનન	૪,૫૦૦	૧૮,૦૦૦	૧૧,૦૦૦
ન્યુહેનોવર અથવા કાલડન	૩,૦૦૦	૪,૮૦૦	૧૧,૮૦૦
એટાઉન	૫,૦૦૦	૪૬,૦૦૦	૪૧,૦૦૦
લેડીસમીથ	૪,૦૦૦	૨૨,૦૦૦	૨૬,૦૦૦
ડાડી	૪,૦૦૦	૧૭,૦૦૦	૩૨,૦૦૦
ત્રીલીડ	૩,૦૦૦	૭,૫૦૦	૨૦,૦૦૦
કેપુટ	—	૨,૦૦૦	૬,૫૦૦
ન્યુકેસલ	૨,૫૦૦	૨૫,૦૦૦	૨૪,૦૦૦
યુટરેક્ટ	૨,૦૦૦	૮,૦૦૦	૧૬,૦૦૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH C.O

Mohamed Surtie
Merchant. Box 87

BARDERTON

Saleman Moosa,
Box 94.

DEACONSFIELD

Shanboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khanism,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Pabonja,
Fruit supplier in South Africa

BOKEBURG -

T. Bess,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 8, Location
H. R. Desai,
Box 275
Branch : Market Street.

BUTLA BUTER

Foroh Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Klood Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhagnulal Bhawanidas Ghaswala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
FRANK NORDEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kulekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Korhaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St., &
134 Corner Church and Bloom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wight Street.
McIdeen Enora,
189 corner Bree & Moon Streets
M. A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets

CHARLESTOWN

Amol Ismail Essack,
Box 10,
Cassidy Sullivan,
Box 27.

DAKIN B.L.L.

Narayan Maharaj,
 Proboscis Dealer and
 General Merchant

DEAD C.C.

C. Appavio,
General Teacher.

DURBAN

Abdul Rozak, Fruit Agent,
 Box 167, 111 Victoria Street.
 E. ABRAHAMSON AMON & BROS.,
 Box 441, 441 West Street.
 M. C. Anglia & Co.,
 Box 59, 339 Pine Street.
 Bbana Parshotam,
 357 Pine Street.
 M. C. CAMMERMEIN & Co.,
 Box 126, Grey Street.
 DADA OSMAN,
 Box 88, 139 Queen Street.
 DAWID MANOOF & Co.,
 Flourright Lane.
 Dawjee Mamoojee Thind,
 Box 211, 119 Grey Street.
 EAST INDIA TRADING Co.,
 Box 88, 102 Queen Street.
 Ebrahime Abdul Tyah & Co.,
 118 Field Street.
 B. EZZAHIM ISMAIL & Co.,
 118 Commercial Road.
 Esmail Dawjee Motala,
 Saville Street,
 (near Surji Masjid).

Hoosen Cassim & Co.,
 Box 86, 371 Pine St.
 IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
 171 Ungeni Road.
 JALMOY & SONS, BROS.,
 110 Field Street.
 Mahomed Ebrahim,
 Commission Agent, Point.
 Mackenzie Brothers, Tailors,
 182 Grey Street.
 A. E. MAYET,
 154 Queen Street.
 J. B. Mehta,
 Box 580, Grey Street.
 B. A. Magdharaj,
 Photographer,
 Seelambur Road, opposite
 Borealis Gardens.
 G. H. MIKENDAS & Co.,
 Box 97, 125 Field Street.

DUEBEN

Adhy Karji, Fox 619,
 N. Jangwan Tailor,
 123 Gray Street.
 S. Parbhay Butler,
 266 West Street.
 P. V. Samchavse & Co.,
 Box 733, Gray Street.
 Lala Haddad,
 Fruit & Vegetable Dealer
 83 Queen St., Box 636,
 M. A. Suran,
 Jeweller, 129 Gray Street.
 D. S. Suran, Baker,
 191 Queen Street.
 Sun Fatsa Tobacco Worker,
 Box 66, 161 Gray Street.

EAST LONDON

Anabaran Mwan & Co.,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 223.
 Chajwan Ramjee,
 Indian Laundry
 3 Fairview Road,
 Makin Bhara,
 Indian Laundry, Cambridge,
 Berea Road, Box 521.

ANSELMO BUREAU

E. Omar Fajun & Co.

ET COURT

K. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Darling St., (Oppo. Plough Hotel)
Srinagar Lalamba,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dada Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. Boas,
Wholesale Commission Agent,
Box 110. Tel. Add.: "BOSS"
Leary Willey,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commission Agent,
Kewie St.,
Samuel Joseph Nalder,
New Street,
Johnnie Doss,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 103.
J. H. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
J. M. Henry,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
T. S. Tenkora,
Indian Goods,
Box 122, High Street.

HARNERTSBURG

Zoutpaansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Min Camroodsen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 42.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6360.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.

E. E. DADARROY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

P. B. Dorahjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDZEN,
Box 3755

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street

C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,

Fordaburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

Goolam Sahob,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

M. K. DASSY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

Johannesburg.

C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpshan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarassen,

Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,

Shamsooddeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building

A. E. CHOTASHAL,
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

Hirjee Modjee & Co,
Box 346.

HOSHAIGY IDOLGY,
Box 332

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.

NANJEE DULABHOS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.

I. A. Chjoo & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117.
149 Church Street.

MAPEKING

Cassim Seemar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SESHAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devies Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 18.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,

Merchant & Baker, Box 179.

Hassim Moti & Co,
Market Square, Box 149.

MENTA & KRANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dossai,
Box 128

M. E. Nunnabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. B. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 511,

E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton; Box 88

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Star 375, Boom St., Pretoria
WAGANDAR HARI SOWI,
Goldsmith,
Boom Street Box 260
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman."

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. G. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Esop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanker,
General Dealer,

OTTENHAGE C.C.

Gopal Vallabh
Calodon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 54, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLEBRUST

Vannali Lakha,
Box 45.

VRYSBURG

Dada Cassin,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Minn,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Nader & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેડ બોટીસ: ૧૦ બોટીસ સીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લાકીરામ.

જનરલ સીટ્સ મરચંડ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સીટ, બેલ્ડાન્સબર્ગ.

બેડ આપવા લાયક અનેક તરફની પછીજ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંતીનો માથ, દરેક ભતવું
રેશમ, જરીના દેવદા ક્લોથ, કાલમીરી બનાત
વિગેરે વિગેરે. બાવ ધણીજ સરસા. આવો અને
ખાતી કરો

DAWOOD ISMAIL,

General Dealer & Importer,
Tel. Add.: "DAWOOD."
P.O. Box 150, MIDDELBURG, Transvaal

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

BABU TALWANTSING,

General Merchant & Produce Dealer,
58 Wick Street,
VERULAM

164 Grey Street,
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

. . . BOER TOBACCO . . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices!
Box 33. Tel. Address: "Porbandar,"
Telephone 864.

૧૨૬૧ દેવ.

ઉંચી ફેક્ટરી દરમી દેખીઓ.

અમારે ત્યાં સરસે બાવે મલરો. બેડ વખત
અજમાવી જુઓ.

જન મેન્ડ રાખો! વાંચ.

૧૧૪ મે સીટ, બેલ્ડાન્સ

**COOLAM MOHIDEEN,
GENERAL MERCHANT**

P.O. Box 3755
2 Crown Road, Fordsburg.

JOHANNESBURG

A. M. BHAT,

Wholesale & Retail Merchant,
Market Street, Box 44.
HEIDELBERG.
Branches: — Pietersburg, Box 24
Nigel, Box 43.
Tel. Address: "BHAT"

દેશી મીઠાઈ.

સરી અને સરતી, ચોખ્ખા ફેન્ડ

કે. ભગ્ન,

૧૬૦ એન્ડ્રી સીટ, બેલ્ડાન્સ.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DZ...
Market Square, P.O. Box 44.

KRUGERSDORP.

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 284.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily help in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JUNE 26TH, 1909.

The Deputation.

A DEPUTATION, representing the British Indian community in the Transvaal, in connection with the great Asiatic struggle in that Colony, is now on its way to England. It consists of Messrs. Cachalia, Chettiar, Hajee Habib and M. K. Gandhi, and yet the Transvaal Government have seen fit to let only the last two proceed with their mission, and the first two are locked up in the Transvaal gaols. They will, therefore, speak to Lord Crewe and the British nation from the Transvaal gaols. It is most pathetic to recall the fact that both Messrs. Cachalia and Chettiar are old Transvaal citizens, have sacrificed everything, are both married and have children. They were both arrested in the Court-house whilst the cases of Messrs. Cama—another delegate—and others were about to be heard. Mr. Chettiar is an old man, and has now gone to gaol for the second time, whilst his son is serving imprisonment for the fifth time. It is a very bold step that the Indian community in the Transvaal has taken in sending the deputation at such a time, and it is most creditable that they have refused to substitute others for those who have been sentenced.

The sending of any deputations is inconsistent with the real spirit of passive resistance, but one has to recognise that there are many Indians who have been too weak to face the sufferings that a passive resister must undergo. However, they are all at

one with passive resisters in their struggle. They no more like law of 1907 or the insult to India involved in the degradation of educated Indians than do the latter. They desire that a deputation should go, and they desire also that it should consist of passive resisters, because the mission of any Indian deputation that goes to England is not to argue, but to demonstrate the earnestness that passive resisters have, and they ought to show to Lord Crewe and the British public the real nature of their sufferings. It has been said that a deputation of passive resisters speaks only for the small body of British Indians who have been going to gaol. This, on the face of it, is untrue. The deputation represents the whole Indian community, and it represents more the non-passive resisters than passive resisters, for the simple reason that passive resisters depend upon their sufferings for relief and not upon the appeal of any deputation. The deputation has been appointed by the whole community. The mass meeting, whose proceedings we reported last week, was composed largely of non-passive resisters, and the funds, too, have been found by them.

The occasion that takes the deputation to England is undoubtedly most opportune. General Botha, General Smuts, Sir George Farrar and Sir Percy Fitzpatrick will be in London shortly, and, in that serene atmosphere, it may be possible for them to view the whole question from an Imperial rather than a parochial standpoint. General Smuts has repeatedly shown that, according to his view of it, all that British Indians want he has granted, only in his own way. If so, he should have the greatness to grant what Indians ask for in their way, for the simple reason that he enjoys illimitable power, he has greater knowledge, and it behoves him, therefore, to conciliate British Indians and to give them no cause for suspicion. It is a matter of good omen that Mr. Hajee-Habib, who has served the community so long and so well during the pre-passive resistance period, has declared himself a passive resister. Whatever the motives of General Smuts in carrying out the wholesale arrests, British Indians can only welcome them. The imprisonment of almost the whole Tamil community in Pretoria adds weight to the mission of Messrs. Hajee Habib and Gandhi as no other event could possibly do. Let us hope that the statesmanship of the Imperial Ministers, as also of the Transvaal Ministers, will not be found wanting, in order to arrive at a reasonable, just, and acceptable solution of the difficult question.

NEWS HAS JUST REACHED US OF THE death Mr. Dadabhai Naoroji's wife, who passed away at Ver-sava, near Surat, on the 15th May, at the

ripe age of eighty. Indians in South Africa, who owe so much to the Grand Old Man, will mourn with him in this loss. After so many years of active life in the public cause, both in England and in India, it is pleasant to think that Mr. Naoroji has been able to pass his latter days in retirement at his quiet village home, and therefore was at her side when she breathed her last. Mr. Naoroji has lived a life of self-sacrifice for his country's sake, which has not all been sunshine. Some years back death bereft him of his only son; and now he has to bear the loss of his life partner. On behalf of the whole Indian community of South Africa, we offer our heart-felt sympathy to Mr. Dadabhai Naoroji and pray that he may find consolation in the knowledge that he has done his duty and won the affection of all India's people.

THE GUJARATI PAPERS ARRIVING BY the last mail **Will India Awake?** from India tell a sorry tale of

the wretched condition of the men who were deported from the Transvaal under the Registration Act. In another column we give a brief translation of the interviews given to a leading Bombay daily paper by these men on their arrival there. It would appear, from the Indian papers, that the arrival of these poor outcasts from a British Colony, is arousing the greatest indignation. There is a growing feeling throughout India that mass meetings and resolutions are so much waste of time and money. "Something must be done," seems to be the prevailing idea. We do not as yet gather what this "something" is. At any rate there is something to be done right away by sending these poor men to their homes, and providing them with food and shelter for the time being. But we expect much more from India! We claim that the fight which is being carried on in the Transvaal, amid such tremendous loss and suffering, is kept up not so much for the sake of residents of the Transvaal as for the honour of India. If the Transvaal Indians had thought only of "self," they might very well have accepted General Smuts' offer to allow selected men to enter the Transvaal on special permits, and would thereby have saved themselves the whole of the trouble. At the present time there is a brand

"Prohibited Immigrant" upon the forehead of every educated man in India, and it is to remove this insult that the Transvaal Indians are suffering imprisonment and ruin. Will India help in the noble effort to remove it?

SOME VERY INTERESTING CORRESPONDENCE appears in a recent issue of the *South African Jewish Chronicle* on

Flaw Distinction

the subject of Jews in relation to the Cape Immigration Act. It appears that, on the existing form, a would-be immigrant is required to describe his origin as "European, Hebrew, or Asiatic," and our contemporary has objected to Jews being regarded as a class apart, but has demanded recognition for them as Europeans. We cannot quite follow the *Jewish Chronicle* in this. Our own view of the Jewish people is that they represent the connecting link between East and West, being Europeanised Asiatics, and that they should be honoured to interpret the one to the other. They should, therefore, undoubtedly be classed apart, or, if otherwise, then as Asiatics. We can understand, though we cannot altogether appreciate, the not unnatural desire evinced by the Jewish journal to secure those on whose behalf it speaks from the disabilities that weigh so heavily upon the undesirable Asiatic. But it is a little difficult to understand how our contemporary can fairly claim European origin for Jewish people. One flagrant case comes to mind in writing these comments. It is that of Sir Edward Sassoon, a descendant of a Ben-Israelite family hailing from Bombay. He sits for the constituency of Hythe in the British House of Commons, and is the King's friend, and has often been his host. Undoubtedly, he would, according to the *Jewish Chronicle*, be entitled to describe himself as a European. Yet his grandparents lived in Bagdad and Bombay, wore Asiatic costume, and were never regarded in any other light than as Asiatics. A relative of his, in fact, was one of the speakers at the Bombay Mass Meeting in January, 1908, held to protest against the persecution of the Transvaal Indians by General Botha's Government. With all deference to the opinion of Mr. De Waal, we cannot understand how a race of Asiatic origin, of almost pure blood, exclusive, and distinct, can claim to call itself European, whatever its length of residence in the Western continent. But the incident goes to show how far the Jew in South Africa has escaped the risks of persecution; how, free from the terrors of restrictive and racial legislation, he has been able to progress and develop until it is realised that essentially he is much as other men are, his origin notwithstanding, and because of his development and racial pride, he has been

able to compel a tardy recognition, for Mr. De Waal promises to issue an amended form of declaration, with the special category eliminated. British Indians in South Africa have a lesson to learn from this—never to kick away the ladder up which they have climbed. An even more useful one is that they should live so worthily as to compel the respect and extort the admiration of their European fellow colonists, and thus make racial distinctions impossible.

THE LETTER ADDRESSED BY THE COLONIAL SECRETARY TO THE NATAL INDIAN CONGRESS, whilst it should not surprise anyone who realises the feeling that

dominates the action of the Natal Government, is still disconcerting. That the Colonial Secretary should shelter himself behind Parliament is utterly incomprehensible, in view of the fact that, when the estimates for Indian education for this year came before Parliament, it was the Colonial Secretary himself who moved a reduction of £679 in respect of higher-grade Indian education, and it was on his motion that the reduction was agreed to. Parliament simply did as he asked it to do, and did not act on its own initiative, as the Colonial Secretary would make it appear. It is simply playing with the facts for the Colonial Secretary to make a statement of this nature. As to the regulations referred to in the petition, we are now informed that they were "devised to meet special circumstances existing in this Colony, which it is impossible for any Government to alter, and the difficulties of which it is felt the Indian community should appreciate." What are these special circumstances? In what way do they differ from the special circumstances existing in 1899, and during the ten years that have elapsed since the arrangement mutually arrived at between the Government and the Indian community in that year? In what way have they been exaggerated during the time, except by the pin-prick policy of the Government? What difficulties should the Indian community appreciate that it has not appreciated already, and of which appreciation it has given material token? The whole letter referred to above is a tissue of improbabilities and impossibilities and a pure evasion of the truth. We strongly urge the Indian community in Natal to take every step possible to boycott the so-called Indian schools and to organise their own means of education. Passive resistance plays its part in every department of life, and Natal Indians should be prepared to sacrifice themselves if they desire their sons and daughters to be properly educated. They can expect no help from a reactionary Government such as the present, nor should they seek it. They should be self-reliant and they will have become masters of the situation. Sacrifice is the only remedy.

THE GOVERNOR OF NATAL, Sir Matthew Nathan, speaking at Maritzburg College Prize-giving the other day, said: "At present, with hardly any exception, our men teachers come from other countries, and our colony is open to the reproach of intellectual inertia. In the future, with this University College established, I look forward to Natal supplying from the ranks of her own men the instructors of her own youth and to the esteem in which the teaching profession is held rising rapidly with the level of the intellectual energy of the country." We would ask our readers to turn their attention for a moment towards the Transvaal, where a great fight for the right of entry of educated Indians is now taking place. In Natal, with all its opportunities for education—with its colleges and high schools set apart for the education of the predominant race—cannot produce men of sufficient ability to teach in its schools, it is quite clear that the Indian community in the Transvaal, who have no opportunity for education, cannot find men within the Colony who are able to teach and lead the people. Whilst the Governor of Natal, in the name of the Natal people, is lamenting the fact that this Colony, with all its advantages, cannot produce within its borders the right stamp of men for manning the schools and colleges, we find the Transvaal Government fiercely denying the Indian community the right to import teachers, doctors, lawyers, priests, and preachers, on terms which a man of self-respect could accept.

A Pitiabie Plight

Transvaal Deportees Landed in India Penniless and Starving

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Sixteen Indians arrived at Bombay in the early part of May, by the *Kaiser*, having been deported from the Transvaal under the Registration Act. A representative of the *Akhbar-i-Sauda-gar*, a leading Bombay vernacular daily, met the men as they landed, and obtained from them the story of their sad experiences. They looked care-worn and thin, through the hardships of gaol life, and their eyes were filled with tears as they related their troubles. They were absolutely penniless, and as their native place was far distant, they would have to throw themselves upon the mercy and generosity of the people of Bombay to enable them to continue their journey.

After their release from the Transvaal gaols, they were not allowed to see their relatives, nor did they know of their destination for the last three days of their incarceration. They had been married, as the rice and

pumpkin served to them was not fit for human consumption. When placed on board the steamer at Delagoa Bay, the whole sixteen were locked up in a cabin scarcely large enough to accommodate, with any comfort, two men. Thus they were confined until the steamer left port. Half-starved as they were from the gaol treatment, it was 24 hours after their arrival on the ship before they were given food. The captain was allowed £1 each for supplying food to the "prisoners," but the men said that the food they received on the voyage was insufficient.

In this miserable condition they landed, after a 22 days' voyage, at Bombay. When asked their opinion as to the result of the struggle, they replied that, mere hawks, as they were, it was not for them to predict. They only did their duty by going to gaol for the sake of the rights of their countrymen, and they would still do the same if they were supplied with funds to enable them to return.

In conclusion they said to the pressman: "We are here in the same unwashed clothes with which we went to gaol. We need money in order to go to our native place, which can be done only if the Bombay public help us. We are dependent on others even for food."

Other Interviews

Meer Alam Khan who was one of the second batch of deportees, was also interviewed on arrival at Bombay. He stated that he followed the trade of mattress-maker. At the time of the Boer war, he went to the Transvaal with the British forces under Lord Roberts. He had a certificate of appreciation of his services on the field, and was allowed the privilege of residence in the Transvaal. When asked by the reporter what reward he got for the services rendered at the danger of his life, he replied, with a look of great disappointment: "My reward was forceful deportation—for the crime of serving my countrymen."

Whilst he was in gaol, Mr. Chamney, the Registrar of Asiaties, tried to prevail upon him to register, but without avail. Although he holds land worth £300 on a 22 years' lease, he was given no opportunity to make any arrangements in regard to it before being deported. He had in his possession the sum of £17 which the Portuguese police deprived him of.

He concluded by saying that, if the Indians of the Transvaal were defeated in their struggle, it would be a great shame upon India. He therefore appealed to India to help the Transvaal.

Another deportee, Haji Peer Mahomed, had been residing in the Transvaal for the last 11 years. He complained that his party also did not get sufficient food on the steamer. Although he held a domicile certificate in India, he was not allowed to make use of that right, and his appeal to the British Consul at Lourenço

Marques was in vain. He, like the other unfortunate men, was without funds wherewith to proceed to his home.

A Letter to the Press

Mr. Polak has addressed the following letter to the Transvaal papers:—

Telegraphic information has reached me regarding the mail-papers just received from India. From these it appears that the sixteen Transvaal Indians who were the first to be deported via Delagoa Bay to India have arrived. They complained that they were not well treated on board, which is natural. They arrived in a miserable condition—penniless and without clothing. The incident, it appears, has aroused the deepest indignation throughout India.

I have no desire to comment upon the facts beyond asking whether that result was anticipated by Transvaal Ministers and the Transvaal public, when the Government of this Colony set so dangerous a precedent.

Indian Education in Natal

Government Refuse Relief

We have received the following copy of a letter for publication:—
28.47/09.

Colonial Secretary's Office,
Natal.

Pietermaritzburg,

14th June, 1909.

Sir,—I have the honour to acknowledge receipt of the petition forwarded by you in your capacity as Acting-President of the Natal Indian Congress, asking for the withdrawal of certain regulations in regard to the attendance of children at Government Schools in the Colony, or for such other relief as may seem meet. I am to point out that the issue of Government Notice No. 201 of 1909 was necessitated by the action of Parliament in cutting down the Estimates for Indian Education for the current year, thus necessitating the reduction of expenses connected with this branch of the educational system of the Colony.

With regard to the other regulations referred to in your petition, I am to state that they were devised to meet special circumstances existing in this Colony, which it is impossible for any Government to alter, and the difficulties of which it is felt the Indian community should appreciate. It is regretted, therefore, that it is impossible to grant the prayer of your petition.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

(Sd). A. W. LESLIE,

Assistant Under Secretary.

Mr. Abdool Cadin,

Acting President, Natal Indian Congress,

102 Queen Street, Durban.

Imprisonment of the Delegates

Government Refuses to Release Them

Mr. Gandhi writes to the *Star* as follows, under date the 18th instant:—

You have always generously opened your columns to a discussion of public questions, whether your views coincided with those of your correspondents or not. I know you will extend that generosity to those who are engaged in the Asiatic struggle, until, in the fulness of time, it is over; but I trust that you will see your way to give your opinion of the latest phase of it.

The Chairman of the British Indian mass meeting of Wednesday telegraphed the purport of the resolutions passed at that meeting to the Honourable the Colonial Secretary, requesting suspension of the sentences passed upon, and the adjourned cases of, those who have been elected as delegates composing the English and Indian deputations. The following is the Colonial Secretary's reply:—

"With reference to your telegram this morning, the Colonial Secretary desires me to state that when instructions were given for the arrest of the persons you name for non-compliance with the registration provisions of the law, nothing was known of the likelihood of their being selected as delegates. While anxious not to interfere in any way with the freedom of action of members of the deputation, he regrets it is impossible for him to comply with your request and interfere with the course of the law."

The public do not know that the Government have dotted the Colony with their spies, who watch the movements of those who are actively engaged in the struggle. They have sent to them the reports of every meeting, public, or private that is held by British Indians. The names of the members who were elected last Wednesday have been before the Government for some time. The names of the delegates were finally fixed at a committee meeting last Sunday, which was attended by nearly three hundred Indians. The Press came to know of this appointment, and an inquiry was made at the offices of the Association on Monday. The names were published on Tuesday in the local Press. The four delegates, Messrs. Cachalia, Coovadia, Cama and Chettiar were arrested on Wednesday. It is impossible, therefore, to believe that the Government knew nothing as to the selection of these delegates. The text of the Colonial Secretary's telegram, in the light of the facts given above, is quite clear. When he says "nothing was known of the likelihood of their being selected as delegates," he simply means that the mass meeting had not yet passed off, and that he did not know whether it would confirm the nomination of the committee referred

to above. One is justified in concluding that the Government did not know that those names were submitted to the mass meeting, and that the nomination of three hundred Indians was not likely to be overriden by the mass meeting. Why did not the Government stop proceedings, or wait until the decision of the mass meeting was known? Every Indian believes that the Government intended that, at the time of discussing the South Africa Bill Act in London, there should be an Indian deputation; that they, by striking terror, into the hearts of British Indians, wished to make the mass meeting a fiasco, and that they have left free the remaining members of the deputation only because they got frightened of themselves. Not only have they arrested four of the Indian delegates out of seven, they have also picked out some of the best workers and the staunchest men among the Indian community, making a total of seventeen men. Some of these have passed through the gaols of the Colony more than four times, are married, and have left behind them weeping wives and children. The refusal to suspend the sentences in the cases of the delegates is as heartless as the proceedings which were taken with such indifference and in violation of the ordinary rules of fair play and decency.

My countrymen consider that Sir George Farrar, Sir Percy Fitzpatrick and other members of the Progressive Party are just as responsible for the savage action as General Smuts and Smuts. They, however, are the name of the electors. I ask them, and I ask you, as representing the Press, as also an elector, whether you and they, who are about to receive a liberal Constitution, will use the power that will be shortly given to you and to them in prosecuting men who are fellow-subjects with you and them, but who happen to wear a brown skin. Apart from the merit of the case, is it too much for the public to demand from the Government a release of the leaders of the Indian people under the offer it offered?

"Pretoria News" Condemns the Government

In a footnote to the above letter, the *Pretoria News* says: "We need not say how very strongly we deprecate General Smuts' action in the above matter," and in a leaderette makes the following remarks—

If it be true that, as stated in a letter published in another column, the Transvaal Government is deliberately selecting for arrest and imprisonment those Indians who have been elected as delegates to approach the Imperial Government, during the passage of the Act of Closer Union, upon the subject of their grievances in Transvaal, then we can only say that such action is not only contrary to English ideas of justice and

and fair play. We should like to see the Government act generously in this matter; we should like to see them suspend the imprisonment of the delegates who are concerned, in order that the Indians may have every opportunity of putting their case before the British people. Up to the present the Government's policy of coercion has been a miserable failure, and the longer the resistance of the Indians lasts, the more pointed and emphasised will be the lesson conveyed to the natives. A passive resistance movement in opposition to direct taxation on the part of the natives would be, to say the least of it, exceedingly difficult to handle. The Indians are few in number, and more amenable to harsh measures, but it would be impossible to imprison thousands of natives if they bluntly refused to pay when called upon to do so. It is so obviously impossible to continue the struggle any longer, that we are astonished that one of the many "trained diplomats" (and the *Franchise Leader*) amongst the members of the Government have not been able to bring it to an honourable conclusion sooner.

Personnel of the English Deputation

Mr. A. M. Cachalia

Mr. Ahmed Mahomed Cachalia is the son of Mr. Mahomed Essop Cachalia of Kalakach, Nawn District, Bombay Presidency. He was born at Kalakach in 1876, and attended the local village school and madrasa. In 1890, he came to the Transvaal, and commenced hawking in Johannesburg. In 1893, he opened business in Johannesburg. In 1903, a branch was opened in Pretoria, and in 1907 another at Nystradam. Mr. Cachalia's turnover being many thousands of pounds a year. Mr. Cachalia is married and has children. Mr. Cachalia was elected to the Chairmanship of the British Indian Association in October, 1908, and has performed wonderful work in connection with the passive resistance struggle. He has been twice in prison—the first time, in January, 1908, when he was sentenced to a term of three months imprisonment with hard labour under Act 2, but was released three weeks after his incarceration, on account of his non-payment of the cost of his imprisonment. On January 20th, 1909, under Act 35 of 1907, he was sentenced to a term of three months imprisonment with hard labour. Ever since his election as chairman, Mr. Cachalia has been unremitting in his zeal for the Indian cause. When the Government commenced to sell the goods of the Indian merchants for trading without licences, Mr. Cachalia, at very great personal loss, was one of the first to go to the law, and his purely political considerations, made

him insolvent. Mr. Cachalia, however, faced insolvency rather than the deprivation of self respect. He has paid 20s. in the £ to his creditors who have now come to realise his worth. Mr. Cachalia has impoverished himself for the cause and is now again serving imprisonment. He was arrested after his election as delegate, evidently to prevent him from going to England.

Mr. Haji Habib

Mr. Haji Habib belongs to a well-known Memon family of Porbander in the Province of Kathiawar. He has settled in South Africa for over twenty years and is a merchant of known standing. When Indians in South Africa were practically devoid of any public spirit, Mr. Haji Habib studied public matters and bestirred himself about obtaining relief from anti-Asiatic legislation, which commenced in the year 1885. He was Honorary Secretary of the Pretoria British Indian Committee and, as such, before the war and after, often corresponded with the authorities and waited upon them. His help was always available to those who needed it. It was Mr. Hajee Habib who moved the now famous fourth, or the "gaol," resolution, at the old Empire Theatre and administered the solemn oath. During the second stage of the struggle against the Registration Act, Mr. Haji Habib could not see eye to eye with the vast majority of his countrymen who continued the passive resistance battle. He submitted to the Act. But at the meeting held on the 13th instant, at Mr. Cachalia's premises, he declared himself a passive resister and undertook to suffer imprisonment if the Asiatic Act of 1907 was not repealed and the status of educated Asiatics was not placed on a sound footing. He was thereupon elected as a delegate, together with Messrs. Cachalia, Chettiar and Gandhi.

Mr. V. A. Chettiar

Mr. V. Amirthalinga Chettiar is the son of Mr. Veerapatra Chettiar, a well-known landed proprietor of Tranquebar, India, who had migrated to Mauritius, where he carried on the trade of a merchant. Mr. V. A. Chettiar was born in the year 1860. He received his education partly at the Government School at Pamplemousses, and partly at the Lutheran Mission School in Tranquebar, whither his father returned in the year 1872. He remained at school until 1880, from which time until 1887 he assisted his father with his properties. In 1887, he returned to Mauritius, where he opened business as a merchant, established branches in several towns of Mauritius. In 1889, he went to Port Elizabeth, where he was engaged in trade until 1891, when he proceeded to Kimberley, where he remained until 1893. In 1893, he left for Johannesburg, where with the exception of a few years, during war-time, which he

spent in India, he has remained ever since, carrying on the trade of a general dealer. Mr. Chettiar is highly respected by all who know him. Prior to the outbreak of war, he occupied the position of Chairman of the Johannesburg Tamil Benefit Society, which he resigned on leaving for India, being re-elected in 1907. In February, 1909, he was arrested on the charge of failing to produce a registration certificate under Act 36 of 1908, and sentenced to three months' imprisonment with hard labour. Mr. Chettiar was married in 1884, and has two sons. The elder of these, Veradan, though only 19 years of age, is an enthusiastic passive resister, and is now serving his fifth term of imprisonment in connection with the Transvaal struggle.

Telegrams Received by Mass Meeting

From Indian Committee, Middelburg:—"Regret unable to send delegates. We approve deputation England and India, and wish them every success in their labour."

From Messrs. Hajee Cassim, Hajee Aboo, Alli Latief and others, Pretoria:—"Sorry not attending mass meeting. Heartily sympathise proceedings. Request Mr. Polak with Indian deputation."

From Messrs. Nagdee and Aswat, Pretoria:—"Impossible attend mass meeting, owing collection funds. We prefer Mr. Polak to go in the Indian deputation."

From Mr. Hajee Habib, Pretoria:—"Sorry can't attend meeting. Helping collection funds. I with majority."

From the Committee Zuerst:—"No train convenience. Can't attend. Supporting resolution."

From Mr. Moolla, Christiana:—"Sorry unable to come. Wish success meeting, resolutions."

From Mr. Mahomed Amrodjee, Ventersdorp:—"Cannot send delegates, but agree with you."

From Mr. Saloojee, Belfast:—"Unable attend mass meeting to-day. Agree to any resolutions you pass. Wish you every success."

From the Indian Committee, Pietersburg:—"We unanimously approve Messrs. Gaudhi, Hajee Habib, Cachalia and Chettiar as delegates to England, and others for India. We agree all resolutions passed in to-day's mass meeting. We humbly urge the deputation to speak before English people in London about our long continued troubles and hardships. May God crown us with success. We also promise to raise a good fund."

From Mr. Christopher, Barberton:—"Sorry wire received late; impossible to send delegate. In unity, we wish the Association final success in the near future."

From Mr. Ajam Abed, Lichtenburg:—"Owing late information, unable reach in time. We unanimously agree attitude nomination members deputation England, India."

From the Indian community, Rustenburg:—"Regret too late to send delegates. We support the resolutions carried by the meeting."

From Gopal, Pretoria:—"Wish deputation success. Poonoosamy left by first train representing Tamil community to send off. 51 arrested; all will go to gaol; will stand firm till end, success or no success."

Imperial Parliament.

HOUSE OF COMMONS,
May 12th.

Indian Labour for British Honduras

Mr. REES asked the Under Secretary of State for the Colonies whether any desire had been expressed by any official or non-official bodies in British Honduras that Indian labour should be imported directly to that colony from India.

Colonel SEELY: Proposals for the introduction of labourers from India have been made in both official and unofficial circles in British Honduras, and the whole matter of Indian immigration is engaging the attention of the Immigration Committee now sitting.

May 18th.

Indians in British Guiana

Mr. LURTON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether the members of the Indian community, who formed a large majority of the population of British Guiana, were represented in the Legislative Council of the Colony; and, if not, whether their claims to recognition would receive favourable consideration from the Government.

Colonel SEELY: There is no East Indian member of the Legislature in British Guiana. Under the Constitution of the Colony the Crown can only appoint official members, and all the unofficial members are elected. An East Indian gentleman stood for election last year for the first time in the history of the Colony, but he was unsuccessful on that occasion.

Mr. LURTON: Is it not a fact that the majority of the inhabitants of that Colony are East Indians?

Colonel SEELY: Yes; but supposing that to be a fact, it does not alter the fact that, as I have stated, all the unofficial members are elected.—*India.*

Indian Labour in Mauritius

A Case for Enquiry

A memorial has reached us, says *India*, from Port Louis, Mauritius, in which the grievances are detailed of certain Indian "engaged labourers" employed on the Labourdonnais Estate. The facts, as stated, show that on December 28 last, one Moonaswamy was assaulted by an overseer, of the name of Maxie Morel, on the ground of malingering, although he was, as a fact, suffering from fever, and was lying down in the cane-field through physical inability to continue work. It is alleged that the man was struck four times with an iron instrument known locally as "satage," and that blood was drawn both from the forehead and the back as a result of the blows. The statement is further made that if a sub-overseer, or sirdar, named Badayah, had not warded off further blows the man Moonaswamy would have been killed, and that the wounds on the head have been pronounced by medical opinion to be of such a serious nature that death would probably have ensued if proper treatment had not been procurable. The memorial recites that Morel was already unpopular with the labourers on the estate on various grounds, which include the cutting of rations, the setting of excessive tasks, the marking of men absent if they could not complete a long task, and constant abuse and beating. Such being the case, the assault upon Moonaswamy is declared to have acted "like a match in a magazine of gunpowder," and "the labourers of the estate, knowing how hard and impossible it was to obtain justice in a court of law, especially against a white man and capitalist, got so excited that they lost all control over themselves and hunted the overseer and did him almost to death."

It is alleged that unsuccessful efforts to obtain redress had been previously made to the Managers of the Estate, and that when the labourers then went to lay their case before the Protector of Immigrants at Port Louis, they were arrested on the charge of attempting to murder Morel. Three men—Seriram, Ramin Ranighen, and Soorayah—now stand charged with that offence. The complaint is made that the police and the Parquet (the Crown authorities) have not enquired into the cause of the whole trouble, or taken legal steps against the man whose conduct in the first instance was responsible for the disturbance.

A searching investigation is prayed, and although we are not able to vouch for the accuracy of the statements contained in the memorial, we are bound to say that the prayer is a reasonable one, and we hope it will be granted.

The South African Native Problem

Mr. Edward Dallow, T.S.A., has published a pamphlet on the above subject, being a series of articles contributed to the *Transvaal Leader*, and re-printed with additions. We take the following extracts, which are in many respects equally applicable to the Indian and "coloured" questions:—

On entering upon a consideration of the South African native problem one becomes aware of an antecedent question, which, although apart from the immediate problem, yet exercises an indefinite and often a confusing influence upon the discussion: the ethical implications are frequently antagonistic. On the one side are the ethics of revealed religion and of the transcendentalists—the first arbitrary, the second speculative, and both abstract and oblivious of time, place and circumstance—and on the other side there is the point of view which regards morals as the art of life, and human welfare as its end and aim. Whatever theories of ethics may engage the attention of and obtain credence amongst theologians and schoolmen, in practice our lives and actions are mainly controlled and regulated by the recognition of human welfare as the sanction and standard of our desires in social and civic life and in national affairs, and, in so far as the sense of human solidarity is realised, in international affairs also. We recognise that, what is lawful and expedient in one set of conditions may be harmful and wrong in other circumstances—that with many environments there must be many moralities though with always one aim: the welfare of the peoples.

It is only now, when our boundaries are co-terminous with those of other powers, and when the eleven territories of South Africa, with their divergent laws and regulations, are about to be subsumed by a central Government, that we are able to review the position and to attempt to construct a policy which will conduce to the best interests of the nation.

In making this review we recognise laws and customs we no longer consider wise—the offspring of sentiments and aspirations we no longer consider worthy, which, if South Africa is to take her place as a great nation, must be displaced by others of greater value and more prescient enthusiasm. In particular the sentiments and the conduct of a portion of the white population towards the native races will have to be modified if South Africa is to preserve her status among the white self-governing nations.

"To say to a human being, 'No matter what intellect, what quality of industry, what force of character, or what gifts you may have received from God, you will never be allowed to profit by them,' differs from the proposition of the old slave trader only in form and degree. In essentials the

attitude is the same: let there be no mistake about this."

"There is no South African who holds this hypothetical view, but there are South Africans who, because they are reckless and do not think, utter sentiments which, when examined, will be found to lead to this conclusion or to mean nothing at all." (Lord Selborne's Address, February 27, 1909.)

Assuming the consensus of desire to be in favour of a "white" South Africa, we have in constructing our policy to recognise the facts as they exist to-day. The development of the extractive industries—diamond, gold and coal mining—was possible only by the use of coloured labour; and industries, manufactures and commerce depend for their continued existence upon a supply of coloured labour. To attempt by heroic legislation to assist white labour by prohibiting the supply or use of coloured labour to those whose business enterprises are based upon it would ruin many branches of productive activity, and the prospects of the country would be imperilled, to the detriment of all the inhabitants, white and coloured alike. The employment of coloured labour under contract, as at present, will have to be continued indefinitely, and until such time as it is displaced by the competition of white labour, so that the productiveness of South Africa may not perish at the roots. To make the competition of the white labourer successful there must be an antecedent change in the sentiments of that portion of the white race who appear to have failed in their own persons to appreciate the sense of the dignity of labour which they have been so anxious to inculcate in the coloured race. The white labourer must rely upon his qualities for success, and not look for the help of protective legislation; there should be a fair field and no favour as between white and coloured competitors in the field of labour.

The schedule of the draft Act arranges for the administration of a territory—the statesmanlike outlook of Lord Selborne contemplates the evolution of a people. With this end in view, it should be open to the President and Council to employ educated natives in such positions as their abilities fit them for; and the indirect representation of native interests in Parliament might be effected by allowing the President and Council to attend Parliament when native legislation is under discussion and to speak and vote thereon. "We cannot," to quote from Sir George Farrar's speech at Boksburg, "for ever sit on the safety valve," and it is a political necessity to gain the actual or tacit assent of the people to the laws they are called upon to obey.

With regard to that portion of the community which has white blood in its veins, Lord Selborne's utterance has the same statesmanlike quality:—

"It seems to me sheer folly to classify them, as some persons do, with natives, or, by treating them as natives, to force them away from their natural sympathy with, and allegiance to, the whites into making common cause with the natives. I maintain that the wise and just policy is to give the coloured people the benefit of their white blood, not to lay the stress on the black blood, but to lay the stress on the white blood, and to make any differentiation between them and the whites the exception, not the rule."

Of which proposals it may be said that they indicate a wise and courageous solution of a national danger.

Mr. Dallow concludes with the following paragraph which is both justly critical and truly prophetic:—

There is a most astounding lack of imagination exhibited in the consideration and treatment of the native question. There are still some who think the extinction of the black race the final solution: there are others who can see nothing in the black race but a reserve of rough labour; on very few has the thought dawned that there is here a great black nation in the making, which in the future may be to South Africa what India has been to the United Kingdom: a source of wealth, prosperity and honour, and a training ground for soldiers, statesmen and administrators.

Departure of the Deputation

Park Station, Johannesburg, was, on Monday evening, the scene of a farewell gathering of about 300 European and Indian friends who had met to wish *bon voyage* to Messrs. Hajee Habib and M. K. Gandhi on their departure by the Imperial Mail for Capetown, en route for England. Amongst those present were Messrs. H. O. Ally, Habib Motan and George Godfrey, who wished success to the deputation. Cheers for the delegates were given as the train rolled out of the station.

Not Quite Correct

Mr. Polak writes as follows to the *Star*:—

In a short paragraph in your issue of yesterday, you stated, not quite accurately, that Messrs. Gandhi and Hajee Habib had left for England, in order to place the position for the passive resisters before the Imperial authorities. The description of their mission is inaccurate, in that they have gone to place the position of the whole Transvaal Indian community, whether passive resisters or otherwise, before the Imperial authorities, for all suffer alike to-day. As Mr. Habib Motan said at Park Station last night, just before the train left, the delegates represented all sections of the community, and carried with them the good wishes of every true Indian in South Africa.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE BRITISH INDIAN CONCILIATION COMMITTEE. A deputation, consisting of Messrs. George Godfrey, Gussub Ebrahim Gardi, Hahib Motan, Ali Mahomed Khumissa, S. V. Thomas, H. O. Ally, Abdul Ganie and Adam Desai, waited on General Smuts on Saturday last. The deputation was well-received by General Smuts. Its submission consisted of a demand for the repeal of Act 2 of 1907, and the status of educated Indian immigrants to be on a level with that of European immigrants, and certain amendments of Act 36 of 1908 or the regulations thereunder, such, for instance, as the authority of British Indians claiming the right of registration to enter the Colony as under Law 2 of 1907, the exemption of educated Asiatics from having to give any finger-prints, power to Receiver of Revenue to accept as sufficient the presence of one of the partners instead of all the partners when applying for a licence, the reduction of the period of three years as the period of domicile required for registration of Indians not holding permits. General Smuts is said to have declined to consider the question of repeal and the status of educated Indians but he stated that he would issue instructions as to permits being granted by wire whenever required, and, as to the partners, he would see that the appearance of one of the partners was considered enough. He said, too, that he had instructed the Registrar to issue a permit to Mr. James Godfrey under the permit section of Law 36 of 1908. General Smuts has, I understand, promised to reduce the above reply to writing. So that the position is "as you were." The Conciliation Committee, as its name implies, was formed in order to bring about conciliation between the Government and the passive resisters by getting the two requests granted. This end the Committee has not been able to obtain. It is, therefore, now time for it to dissolve. The one disquieting feature about the information I am giving to day is that Mr. James Godfrey has applied under Act 36 for a permit to enter the Colony. I hope that, for the sake of his countrymen, he will not do any such thing. In my opinion he should enter only under the Immigration Act or not at all. The fight that a handful of brave Indians are fighting is a fight for educated Indians possessing the attainments that Mr. James Godfrey has, and it is expected of him that he would strengthen rather than weaken them.

THE TAMIL SELF SACRIFICE. Practically the whole of the Tamil community of Pretoria is now in gaol, thirty-two of them being arrested on Sunday whilst holding a meeting. The following telegram from Mr. Go-

pal Naidoo one of the delegates chosen for India—himself one of the prisoners, is quite characteristic of him: "Wish deputation success. Poonoomany left by first train representing Tamil community to said off. Seventy-one arrested; all will go to gaol. Will stand firm till end, success or no success." Many of these brave Tamils have left their wives without any maintenance. I understand that some of their old men, who have not been arrested, have undertaken the mission of collecting funds for the support of these women. The cry of these heroic sufferers ever goes up to Heaven, and a day must soon arrive when the struggle must come to an end. Whoever it does, there will be the glory.

LICENSING CASES. At Johannesburg, on Monday, four Tamils were sentenced in C. Court to pay a fine of £3 or go to gaol for fourteen days with hard labour for hawking without a licence. Four more were sentenced in D Court to a fine of £2 or ten days rigorous imprisonment, for the same offence. All went to gaol.

AT VERDERBING. Mr. Mahomed Aswat, brother of Mr. Ibrahim Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, was discharged on Monday last, after having served a term of one month's imprisonment for trading without a licence. On the same day Mr. C. F. J. Frank, Acting Chairman of the Chinese Passive Resisters, during Mr. Quinn's incarceration, was sentenced to one month's imprisonment with hard labour for failing to give means of identification on his return from crossing the O. R. C. Border.

B. I. A. COMMITTEE MEETING. At a meeting of the Committee of the British Indian Association, Mr. H. Kallenbach of Johannesburg, Architect, was appointed to act as Honorary Secretary of the Association during the absence of Messrs. M. K. Gandhi and H. S. L. Polak on deputation work.

MORE IMPRISONMENTS. On Wednesday, Mr. Ebrahim Saleji Coovadia, Treasurer of the British Indian Association and the Hamidia Islamic Society, was sentenced to three months' imprisonment with hard labour, declining to pay the fine of £50 imposed. Mr. Omariji Sidi, the Vice-Chairman of the Hamidia Islamic Society was also sentenced to three months' imprisonment, but without hard labour, owing to his advanced years. At the time of writing, no further arrests are reported.

TRADING WITHOUT A LICENCE. At Pretoria, on Tuesday, Poonoomany Jack was sentenced to a fine of £5 or 14 days' imprisonment, with hard labour, for the above offence. He went to gaol, of course.

A Strange Suggestion

Transvaal Indians to Settle in Turkey

Mr. Mushir Hussain Kidwai, Barrister at Law and a former Secretary of the Pan-Islamic Society suggests the following in the columns of the *Advocate* (Lucknow):—

The Indians in the Transvaal seem to have made up their minds to carry the struggle to its bitter end, but, for one would not advise them to cause self-destruction. They have suffered most heroic martyrdom already. Their property and business has been ruined, most respectable members of their body have been sent to prison insulted and humiliated, their children and wives left unprotected and unprotected, their and their sons' future prospects wrecked and even their religious susceptibilities disregarded. They spent heaps of money, a good deal of energy in protecting themselves from these troubles. They appealed to their own Indian Government to come to their help and to put pressure on the Boer Government by some sort of retaliation but their appeal has remained unheard. They sought refuge under the Great Flag and asked the Imperial Government to use its power of veto but that Government instead of using any kind of either moral or physical pressure upon the Transvaal Government has actually rewarded it in cash by giving help to the Boer Treasury. So what is left now for the Indians to do but to move away from the Transvaal? But where are they to go? They cannot come back to India. They emigrated from India because they were not wanted here and anybody who has the interest of India and that of the rule of the 'white' people in India, at his heart would never like the return of the Transvaal Indians to India. They will swell the rank of the extremists introducing a most dangerous element, the colour and racial prejudice. All the pacification which the reform proposals have brought about will be upset again if these bitterly discontented and disaffected people come back to the country. Under these circumstances it will not be wise to recall these Indians to India at this critical time.

He suggests, says the *Tribune* (Lahore), that the Indian residents in the Transvaal should settle in the Turkish Empire where there is much spare land. The thought of it is very heartening. Cannot the Indian residents in the Transvaal, who are, to quote Lord Morley's words, equal subjects of His Majesty, find an asylum anywhere in the British Empire? Are they to be driven as helots and slaves from the British Colonies and to go and settle in their own fatherland? We realise that their return to this country may bring about a reconsideration of discontent in an acute and painful form.

But should not the Imperial Government take heed of it? Should it allow the glory of the Empire to be tarnished in this way? The Imperial Government is certainly in duty bound to give the needful relief to its own subjects. It can still bring pressure, if it leaves its present attitude of weak-kneedness, to bear upon the Transvaal Government. Will it not still make a strong move, and make the Transvaal Government understand that it will tolerate no more nonsense?

Port Elizabeth Indians and the Transvaal

Important Correspondence

The following letter from the Secretary to the Government of India, under date the 26th March last, has been received by the Port Elizabeth British Indian Association:—

I am directed to acknowledge the receipt of your telegram dated the 17th March, 1909, addressed to H. E. the Viceroy and Governor-General of India regarding the treatment of Indians in the Transvaal, and asking for the intervention of the Government of India.

2. In reply I am to say that the Government of India have used and will use their best endeavours to obtain sympathetic treatment for British Indians in the Transvaal. They, however, regret that they are unable to interfere in cases of punishment inflicted for non-compliance with a measure which has received His Majesty's assent.

The subjoined reply has been sent by the Chairman of the Port Elizabeth British Indian Association:—

I have the honour to acknowledge the receipt of your letter dated the 26th March, 1909, in reply to the Association's telegram of the 17th March, on the subject of the treatment of British Indians in the Transvaal.

2. My Association desires me in reply, to express its deep gratitude to the Government of India for their energetic protests on behalf of the Transvaal Indians who are suffering such severe hardships.

At the same time, whilst my Association realises the impossibility of interference, on the part of the Government of India, with cases of punishment inflicted for non-compliance with the laws bearing harshly upon Indians in the Transvaal, it begs once more to urge upon the Government of India the necessity of the taking of such steps as will render the further imposition of such penalties, and such entirely unmerited hardships, unnecessary, by reason of the repeal of measures which, in the opinion of every Indian in South Africa, are an insult to the whole of India, a source of continued strife and bitterness within the Empire, and a menace to Indian residents elsewhere in South Africa.

"The State" Corrects Mr. Polak

In an editorial note, *The State* says:—

We publish this month a reply to Mr. Duncan's article on the Asiatic problem. We do not propose to discuss the matter here further than to correct two points on which Mr. Polak misrepresents unintentionally the statements made by Mr. Duncan.

(1) He says in speaking of the Peace Preservation Ordinance: "Mr. Duncan here shows that even so far back as 1902 and 1903 the policy of the Government was exactly that urged by the British Indians to-day—no legal but permissive administrative differentiation. And Mr. Duncan does not state that the restriction as to the entry of only pre-war resident Asiatics was one adopted with the tacit consent of at least the Indian community. Had the latter refused to accept it the ordinance must *pro tanto* necessarily have proved inoperative." The Peace Preservation Ordinance gave absolute discretion to the Government to admit or exclude any non-European or Asiatic. It was therefore easy to use the law to discriminate against the latter without straining it in any way or giving anyone cause to contest what was done. What Mr. Polak asks for the British Indians is something different. He asks that an Immigration Law which gives the right to exclude immigrants only in certain well defined cases should be made applicable to Asiatics in the same terms as Europeans, but that notwithstanding that the law is to allow no discrimination against Asiatics as such the Government should in practice make such discrimination. Mr. Polak does not reflect what the answer of the Courts would be to any Government department which attempted to exercise powers of exclusion not conferred upon it by law. We do not see either how it can be said that the Peace Preservation Ordinance could only be used to exclude those who were not pre-war residents with the tacit consent of the Indian community. The Government under that ordinance had full power to exclude anyone from the colony with or without the consent of the British Indian community. The second point arises in connection with a statement by Mr. Polak that "the Asiatics have always held that the Immigration Act read by itself does not exclude coloured Asiatics, a view that has already been twice upheld by the Supreme Court notwithstanding that the Act 'was intended to do so' as Mr. Duncan somewhat naively puts it." What Mr. Duncan says is: "In any case it is clear that the Transvaal Government had definitely adopted the policy of excluding permanently all Asiatic immigrants with the exception of those who had already established a residence in the colony." and had given effect to it—in intention at

least—by the combined operation of the Registration Act (2 of 1907) and the Immigrants Registration Act (15 of 1907). It will be seen that what Mr. Duncan said was the intention of the Transvaal Government is something entirely different from what Mr. Polak's quotation represents it to be. We are not aware that the Supreme Court has ever held that that intention as expressed by Mr. Duncan has not been given effect to by the combined operation of the two Acts cited.

Transvaal Gold Law

An Attack on Coloured People

A new Bill to amend the Precious and Base Metals Act of 1908—better known as the Gold Law—has, says the *Transvaal Leader*, passed through the initial stage in the Legislative Assembly.

Dr. MacNeillie's Bill proposes a drastic alteration in that portion of the Gold Law of 1908 dealing with coloured residents. The first subsection of clause 131 of that law provides that no coloured person shall be permitted to reside on proclaimed land in districts comprised in Class A, except in bazaars, locations, and mining compounds, and such other places as the Mining Commissioner may permit.

Here it is, perhaps, necessary to explain that, for the special purposes of the 1908 Act, the Transvaal has been divided into mining districts as follows:—Johannesburg, Boksburg, Krugersdorp, Pretoria, Heidelberg, Klerksdorp, Pietersburg, Barberton, Pilgrim's Rest, and Ottoshoop; and the districts, again, have been divided into classes. Class A, to which the Bill now under review applies, comprises the mining districts of Johannesburg, Boksburg, and Krugersdorp—i.e., the Reef.

While the existing law has more or less succeeded in excluding coloured residents from proclaimed land proper, its object has been to a considerable extent defeated by coloured people residing on proclaimed land situated so near to townships as to be practically resident within the latter. Dr. MacNeillie's amending Bill will, if carried, bar coloured residents altogether. The hon. member proposes to amend the first section of Clause 131 of the existing Act so that it will read:—"No coloured person shall be permitted to reside on any proclaimed land or field in districts comprised in Class A, except in bazaars, locations, mining compounds, and such other places as the Mining Commissioner may permit. It is proposed that the Bill shall come into operation on the date of its first publication as an Act in the Government Gazette."

Under the Gold Law, "coloured person" means "any African or Asiatic native, or any other person who is manifestly a coloured person."

The Seva-Sadan or Sisters of India Society

The Society was formally established on the 11th of July, 1908, and registered under Act XXI of 1860 on the 5th of August, 1908. The first object of the Society was to found and maintain a Home for our Sisters with a school-house, a library, a prayer-room, work rooms for practice in arts and handicrafts, a novice room, a rest-house for the destitute and for guests, an infirmary, a garden and other similar appendages. Our Endowment and Building Fund amounted, at the end of December 1908, to only a little over half a lakh and we have not been, therefore, able to commence the building of our home. But we have, after trying Mr. Bhogwandas Madhavas's house in Girgaum for two months, taken a lease, in the same quarter, of the first floor of the Anroli House (the home of the famous Dr. Wilson) for one year from September 1908.

The panel of general lectures has been published. The list of topics therein was drawn up by Prof. Gajjar, with the help of Mr. M. R. Bhatt and Mr. Nanalal Dalpatram Kavi, M.A., of the Rajkumar College, and was shown, *inter alia*, to the Honourable Mr. G. K. Parkh, Professor N. G. Welinkar, Mr. Vinodakul, Mr. P. R. Wadai and Mr. Fatehali Sheik Ahmed. Seven of these lectures have been already delivered on Wednesday and Saturday afternoons, and have been attended, on an average, by over 100 ladies. The lectures are followed by devotional music.

In the Sadan Training Institute, the first term of which commenced on the 9th of November, 1908, work has been found for many ladies anxious to serve their sisters. Dr. Miss Gulbai M. Doctor, L. M. & S., lectures on pharmacy for one hour on Mondays and Fridays, Dr. Miss Proja J. Bahadurji, L. M. & S., on physiology and hygiene on Tuesdays and Thursdays, Dr. Mrs. H. B. Batlibai, I.R.C.P. & S. (Edin.), L.M. (Rotunda) on First Aid, on Mondays and Fridays, and Dr. Miss Kashibai W. Nowarange, B.A., L.M. & S., on Nursing, on Tuesdays and Thursdays. These ladies have been attending regularly at a great sacrifice of their valuable time. The details of the medical and nursing course were settled by the Training Committee with the help of Dr. L. L. Joshi, M.D., who has had experience of perhaps the best nursing school, that at Philadelphia. The lectures are illustrated by means of anatomical models and specimens lent by the Varaha Vishram at Surat, and practical demonstration and experiments are from time to time furnished by Prof. Gajjar's Techno Chemical Laboratory. The medical and nursing classes are attended on all evenings by 30 lady students who take a much interest in the acquisition of this most useful

knowledge. Every attempt is made to teach the subjects in the simplest and most practical manner.

We have, besides, general lectures on many interesting subjects, and among our general lecturers are: Mrs. Ramabai Kanade, Mrs. Manekbai N. Kothare, Mrs. Jannabehn N. Sakkar, Behen Shiva Gauri Gajjar, Mrs. Fatehali Sheik Ahmed, Mrs. Badrud-din Lukmani, Miss Piroja R. Nanaji, M.A. (one of our councillors, member of our Training Committee, and head of the 'Tardeo Petit Girls' School), Miss Bhikhaiji Engineer, M.A., Miss Hamabai Colah, M.A., and Dr. Mrs. Manek D. Bahadurji, L. M. & S. (daughter of the late Dr. Atmaram Mondurang), an active lay-sister who has been doing good work in orphanages.

In addition to the special and the general lectures and the work-classes already mentioned, our Training Committee have organised short practical courses for the teaching of languages to enable some of our lay-sisters to do educational work within the Sadan. One English class is conducted by Miss Jarbhau Bomonji Engineer, B.A. B.Sc., from 2 to 5 p.m., and another by Mrs. Tapibai S. Motiwala while the Gujarati class is conducted by Mrs. Vasantha Chandrashankar. The method of teaching is direct and conversational. On the recommendation of Mr. J. D. Bharda of the New High School, Dr. Oscar Schmidt's and Rippman's text-books, used in Germany for the teaching of English, have been adopted; and married and other ladies who would never have attended an ordinary school, have been attracted to the Sadan and have been attending the class. To encourage others, Mrs. Chandavarkar and Mrs. Janna Rehen and Mrs. Gajjar have become regular learners. For the teaching of Sanskrit Mr. B. R. Divatia, B.A., our Assistant Secretary, is working out a simple and easy method under the direction of Prof. Bhadrakankar of the Wilson College.

Drawing materials and benches have been provided, and we hope shortly to open a drawing class also in the Sadan. Messrs. Mhatre Brothers have been giving us help and advice in the matter.

Besides this educational work, actual medical work is also done in the Sadan. Dr. Miss Gulbai M. Doctor, L. M. & S., Dr. Miss Bachubai R. Banatwala L. M. & S., have been working in the dispensary as Honorary Physicians from 1st September 1908.

A few ladies who can find time to attend the Sadan in the morning are learning the practical work of dispensing medicines and attending to the outdoor patients. When a female medical ward is organised, which will be done very shortly, there will be further facilities for clinical instruction and complete instruction. Dr. Miss Aradhna Shetty and her sister Dr. Miss Navabhai Mehta of the Cama

Hospital have kindly consented to look after the ward. A dark room has been recently fitted up for the the examination of those suffering from eye-diseases, and Miss Phiroza B. Malabari, who has studied the subject and returned recently from London, has undertaken to treat such diseases.

Excepting the full time teacher of fine art embroidery, who receives Rs. 40 a month, none of the other teachers, lecturers and medical ladies accepts any salary or remuneration.—*Indian Social Reformer.*

Extracts from the Indian Press

On the Transvaal Struggle

"The Hindu"

In the course of a leading article *The Hindu* (Madras) says:—

... We are tired of the resolutions that we have passed at our public meetings in favour of these sufferers. We are sick of the expressions of sympathy uttered on every public occasion. The inutility of merely protesting in public meetings and denouncing in more or less strong language the action of the Colonial Government has become quite evident. It rests with the leaders of the community in this country, with Indians of all shades of political and other differences, to devise some means of concerted action, some means of effectually bringing pressure to bear upon all the authorities concerned, in view to bringing about a change in the present critical condition of affairs in the Transvaal. We have faith in constitutional agitation, a faith which is only strengthened by the reforms that have now been offered to us, and with this faith, our future endeavours must be to organise a monster agitation in this country, an agitation that will include within its sweep all races and all classes of Indians with the one object of securing justice at the hands of the Colonial Government, and of retrieving the national honour which has been impaired by the action of the Colonial Government. It seems to us that for some time to come all Indian questions must give place to this one absorbing subject, and that the endeavour to redress this great grievance must be our one pre-occupation of mind. We learn that even the Indian women of South Africa are combining and co-operating on a scale to compel the attention of the Imperial Government. Quite recently, the women of Johannesburg held a great public meeting, at which women of all ages, classes and religions, many of whom are without their husbands and sons who are suffering their terms of imprisonment in jails, attended. It is such a the determination of the women of the little to be said about the determination

ation of the men, and while this life and death struggle is going on, it is unnatural that we who are their kith and kin, and in whose veins a common blood runs, can be mere spectators, passive on-lookers of the great fight that is being fought. The appeal that is made to us is an appeal to the tenderest emotions that bind us to our country and to our countrymen, and countrywomen, and it is our first duty to respond to this appeal in all manner of ways that are open to us, peacefully, constitutionally and loyally, to ourselves and to our Government, under whose Imperial sway the oppressors and the oppressed are common subjects.

"Jam-e-Jamshed"

The *Parsee* daily paper, *Jam-e-Jamshed* of the 15th May has the following leading article:

The deportations of the Transvaal Indians have been exercising the minds of their fellow-subjects in this country in a way which does not bode well for public contentment. The situation, never promising, has become acute of late by this high-handed action of the Transvaal authorities: for it does not only mean loss of liberty and personal freedom, so closely and intimately associated with the idea of British citizenship, but it means the irretrievable ruin of property and material prospects as well. The suffering and misery entailed by this act of tyranny upon hundreds and even thousands of the King's inoffensive, loyal, law-abiding subjects,—whose worse fault in South Africa, perhaps, has been the helping hand they lent for the preservation of British power and prestige during the Boer Rebellion—sure sure to find a deep and ever resounding echo in India; and unless strong measures are taken for the mitigation of the woes of these poor defenceless people, discontent ere long is sure to crop up in India—a feeling which we make good to say would not be conducive to the sustenance of loyal, unflinching determination on the part of her princes and people to help and support England in the task of maintaining her world-wide Empire.

Indian loyalty and the Indian sword have done much in the past for the strengthening and preservation of that Empire, and British statesmen may well consider what would be the consequences of their present action, how it would be found to have affected Indian sentiment and Indian opinion when England is confronted by the prospect of a war with one or more of her great Western rivals. Hitherto England has entered into quarrels with her neighbours, her rivals or her recalcitrant subjects, with the full confidence in the moral and material support of her faithful and devoted feudatories, the Indian princes, and of her Indian Army. Will Indian Princes—when they remember the shameful wrongs, the ruthless cruelty

done to their inoffensive fellow-subjects by men of the British breed, living under the British flag, and conducting their public affairs under the control of the British Parliament and of the British Government—be willing to fight with Britain's enemies in the future with the same alacrity and zeal as they did of yore? Many of these Transvaal Indians are men who have either themselves belonged to the Indian Army or are of the families of the veterans who have fought for Britain and her sovereign on the Indian frontiers and over the seas. Will Indian soldiers forget the woes of these ruined men so far as to be ready to enter the field against England's enemies with the same ardent devotion and enthusiasm they evinced before? England would do well to remember that Indians are human after all.

To speak frankly the inaction of the British Government in this matter bodes ill not so much for India as for England and the British Empire of the future. It seems nothing short of gambling away such a splendid national inheritance to thus officiously destroy the devotion and passionate attachment of so many loyal feudatories, so splendid an army, and so many hundreds of millions of staunch and loyal subjects. We wonder if England is conscious of the fact that the victims of the white iniquities in South Africa are people of no one particular creed, but that they belong to almost all the great Indian communities, men from all corners of the countries,—not only the despised Hindus but Mahomedans and Pundjabis as well.

The British Government appear to have been ignoring one fact of paramount importance. It is that these Indians went to South Africa, settled there, invested their fortunes there, on the guarantee of England's protection, on the assurance of her good faith to protect, equally with the whites, their lives and property. If they had the faintest suspicion of the possibilities of such acts of cruelty and spoliation at the hands of their white fellow-subjects, would these Indians have ever ventured so far or staked their all in that foreign and hostile country as they have done?

A CORRECTION. Mrs. Edwards, of the *Amanta Nativ Girls' School* writes to us, correcting an error in our report of the school concert, published in our last issue. We are asked to state that Mrs. Edwards is not now the Principal, but Miss *Fidelia Phelps*, who has acted as such for twenty years. Mrs. Edwards began the school on March 1st, 1869, and gave up the Principalship on the arrival of Miss Phelps. We may add, however, that Mrs. Edwards still presides over the school and takes a keen interest in the work, after her forty years' active service.

Indian Art

Extracts from Mr. Havell's Book

The following extracts are taken from Mr. L. B. Havell's "Indian Sculpture and Painting," recently published by John Murray, London:—

Nothing is more firmly rooted in the mind of the educated Englishman than the idea that civilisation was a peculiar product of Greece; that the Greeks established æsthetic models for all times and for all peoples, and that those who depart from them must be classed forthwith as decadents and degenerates. Because Indian painters and sculptors, after coming into contact with debased Greco-Roman art, formed their ideals upon a different art-philosophy, their work is treated by most Europeans as indicating a corrupt and depraved taste which places them beyond the pale of criticism.

This habitual reference to Western standards and ideals with their criticism of oriental work frequently leads European critics astray, and generally makes them constitutionally incapable of doing justice to Indian art. It is always unsafe to assume that the Indian point of view is the same as the European: the probability is that it will always be different.

Nature, to the European, is always an obvious reality, which must be studied, exploited, and analysed, so that the exact composition of every organic and inorganic element in it may be ascertained and explained. In the degenerated popular art of to-day, which exists only to amuse and distract an uncultivated and unthinking section of the public, and art which is also affected by those Indians who put on European culture as they put on a new suit of clothes, this scientific study of nature's facts has led to the common view that imitation is the real and only end of all fine art.

Realism to the Indian artist has a different meaning from what we attach to it; for Indian philosophy regards all we see in Nature as transitory, illusive phenomena, and declares that the only reality is the Divine Essence, or Spirit. So, while European art hardly concerns itself with the unseen, but limits its mental range to the realm of nature, and thus retains, even in its highest flights, the sense and form of its earthly environment, Indian art (like the Egyptian, of which it is the living representative), is always trying to realise something of the Universal, the Eternal, and the Infinite.

Indian art was inspired by Indian nature, Indian philosophy and religious teaching, and no one, I imagine, would go so far as to say that all there was imported from the West. The little Greco-Roman art that came into India went there in the ordinary way of commercial and

political intercourse not as part of any intellectual or religious propaganda. It was assimilated by Indian art in much the same way as a great deal of oriental art became incorporated in Italian art, from the time of building of Saint Mark's at Venice down to the palmy days of the Renaissance; but we do not say that Italian art was 'inspired' by the East.

When Indian art went into Ceylon, Java, Tibet, China, and the Far East, it went with Indian missionaries as part of their philosophy and religion, and so vital was the influence of Indian thought upon the art of those countries that it remains evident after the lapse of two thousand years. India truly inspired the art of the rest of Asia, but neither at Ajanta nor anywhere else in India can the influence of Western art be called inspiration.

It is curious that archaeologists, who are so concerned in trying to prove that nearly all Indian art was derived from the West, should seem to be only dimly aware of the immeasurably greater debt which European art and science owe to India, for they rarely dwell upon it—when we find a perfectly oriental atmosphere and strange echoes of Eastern symbolism in the mediæval cathedrals of Europe, and see their structural growth gradually blossoming with all the exuberance of Eastern imagery, it is impossible to avoid the conclusion that Gothic architecture and Gothic handicraft owe very much to the absorption by the *bauhütten* of Germany, and other Western craft-guilds, of Asiatic art and science, brought by the thousands of Asiatic craftsmen who entered Europe in the first millennium of the Christian era: a period which in the minds of Europeans is generally a blank because the "Great Powers" were then located in Asia instead of in Europe.

The spirit of Indian idealism breathes in the mosaics of St. Mark's at Venice, just as it shines in the mystic splendours of the Gothic cathedrals; through the delicate tracery of their jewelled windows, filled with the stories of saints and martyrs; in all their richly sculptured arches, fairy vaulting and soaring pinnacles and spires. The Italian Renaissance marks the reversion of Christian art to the pagan ideals of Greece, and the capture of art by the bookmen, leading to our present dilettantism and archaeological view of art.

Artistic taste in India, like artistic taste in Europe, has degenerated from a high intellectual faculty into a common fashion; and in India the fashion is not dictated or influenced by the preferences of a specially cultured class, but by certain conventional canons founded on the pride of the ruling race and on the assumption

that Indian art has always been inferior to European.

The unreasoning belief in the efficacy of European processes for reviving Indian art is still so strong among educated Indians, that when, a few years ago, a miscellaneous collection of European pictures in the Calcutta Art Gallery was sold to provide funds for purchasing Indian pictures and sculpture, the journal which is the chief spokesman of the so-called *Swadeshi* (or national) party in Calcutta with sublime inconsistency assailed me for nearly a week in the best Bengali journal for my share in the transaction, and, *more so*, attributed to the Government a sinister intention of suppressing higher education in art.

Change there must be in Indian art; that is both inevitable and necessary, for there is no real life in art that never changes. But that change must come from the quickening, not from the deadening of the creative faculties; from the stimulating of thought and the strenuous upholding of higher ideals, not from the substitution of one academic ideal for another. The strength of a living art is shown in its power of assimilating foreign influences: but when it is weak such influences kill it.

Cape Town Moslem's Generosity

Two miles above the mouth of the Eerste River, on the Cape Flats, there is a shrine of a holy man, to which thousands of the local Malay people periodically pay visits of pilgrimage.

The shrine—that of Shaik Joseph—stands some 50 feet above the river bank, a conspicuous object for miles around, and has been there since 1699 as a perpetual remembrance of a pure and holy life consecrated to the best things of this existence.

The land on which it is erected was a little while ago put up for sale by public auction. Desecration of this hallowed spot would have been a deadly insult to a whole community, and Mr. Hajee Sullaiman, of 164, Bree-street, a prominent member of the Moslem community came forward, acquired the land and site, and made it over in trust, free of all encumbrance to the Moslem community in perpetuity, the responsible trustees being the Civil Commissioner of the Cape Division, his Worship the Mayor of Cape Town, and the donor, who, in addition to the £100 thus expended, has given a further £100 for the restoration of the shrine.

The donations, which have given great satisfaction to the community, were made in the names of two daughters of Mr. Sullaiman, Janah and Fatima, both of whom lost their lives by burning accidents. —*A. Nevis.*

School Reports

We glean from yesterday's *Natal Mercury* the following facts. Mr. Ormond, A. L. C. M., headmaster of the Mauritius School, reports: "The senior classes showed traces of neglect. The fact of their being without a master for nearly a month is a sufficient explanation for this state of affairs."

With proper recognition from the Education Department, there is no reason why the school should not continue in a flourishing condition, and become the success the committee wish to make it."

The report of the distribution of prizes of St. Anthony's Indian School states *inter alia*: The formidable pile of books and prizes was distributed by Rev. Father Meyer, assisted by Father Maingot. Government provides no prizes for St. Anthony's, so the following donors supplied the need: Rev. Mother Principal, Rev. Mother Rosary, Father Maingot, Father O'Donnell, the priests of Durban, Mr. V. Laurance, Mr. Miankhan, the Catholic Indian Men's Society, Messrs. V. Manikam, G. A. Ireland, A. Gangan, Zovier David, and Mr. T. B. Timol.

The Natal Witness, June 24th, tells us that Mr. C. Nulliah was responsible for the collection of the large number of handsome prizes, which were distributed on Wednesday by the Mayor, in the Indian Government School, Pietermaritzburg. The Headmaster, Mr. Mitchell, reports: "That the recent Government regulation, 'No pupil under Standard II. may be admitted to a Government School for Indians, and all pupils over 14 must leave,' has lost us 20 of our most promising pupils during the year, and I am sorry to say that the same regulation will affect not a few others in the immediate future."

On Wednesday, our representative strolled across thickly cultivated fields to the Newlands Indian School, which proved an instructive two hours' ramble as evidences of Indian industry and agricultural success were met with at every step. A low-roofed iron shed represented the Government-aided School building, which on the festive occasion of the prize distribution was densely crowded by about a hundred children and almost as many visitors. It was a blessing that the weather proved to be pleasantly cool; how the children and teachers manage to study and "keep cool" in summer is a matter worthy of inquiry. The children looked spruce and clean; in fact, it was surprising to find them so neatly dressed. Mrs. V. R. R. Moodaly had driven out from town to preside and to distribute the prizes, in reference to which the Headmaster states in his report that: "I also have to express great thanks to the public and friends of the school, who have liberally contributed towards the funds for the purchase of the prizes."

May Indian sacrifice in future, not only supplement, but supplant, the

Government of Natal's meagre provision for the education of Indian children in this Colony!

A Transvaal Chinaman's Licence

Successful Appeal

Interesting Judgment

An important judgment was given by Mr. L. A. Horsfall, A.R.M., in the Roodepoort Court in the appeal case Ah Shi, a Chinese storekeeper, against the decision of the local Municipal Licensing Committee. The appeal was made under Section 61 of the Municipal Corporations Ordinance, 1903. The Committee refused to licence on the grounds of the personality of the applicant.

The Magistrate said the onus was on the Council to satisfy the Court that the licence was refused on good and sufficient grounds. One of the grounds was public interest. From the evidence, he said, it appeared that the Council in November, 1904, adopted the principle that no more Kafir eating-house licences should be granted than one for every 400 of the native population. That limit was subsequently altered to one for every 250. The principle appeared to have been rejected in December last, and the Chairman appeared to have said that the limiting of the licences at a ratio of one per 200 would not be followed. The ruling was not discussed at the sittings and the principle of free competition appeared to have been adopted. At the sittings of the Committee, Mr. Grimmer, who appeared for the applicant, addressed the Committee at length on the question of the right of a Chinaman to have a licence. He had asked the Committee to state if there were any objections, but the Committee replied that they refused to state any. At length, without any discussion as to whether the principle of free competition should be followed, or whether they should revert to the principle of limitations, the application was refused. The granting of the licence was refused by two votes to one. The Council, in their defence, relied upon the facts that only four licences could be granted for the vicinity in which the appellant required a licence and that as the appellant was the least desirable they would refuse the licence. No figures were stated at the meeting, and the appellant had no opportunity of contesting or of proving that there were not at least 1,000 natives in that particular neighbourhood. Mr. Justice Mason, in the case of Solomon v. Krugersdorp Town Council, 1905, T.H. 4, remarked:—

"It was contended for the respondent that there was no necessity for the Committee to give any reasons

for their decision, and that it therefore made no difference whether the Committee were correct or not in their statement of what took place. That argument, to my mind, cannot be sustained where a person desires to carry on some legitimate business, as in the present case, and where the law directs him for that purpose to obtain a licence from some corporate body or authority which has power upon certain specific grounds to enforce the required licence, then in my judgment, it is the duty of that body or authority, upon proper enquiry being made, to state the specific grounds which alone authorise the refusal."

It appeared to him (Magistrate) that the fact that the appellant was a Chinaman was the guiding reason which prompted the refusal. The Chairman, in his evidence frankly remarked: "Because he was a Chinaman I was glad to be able to find some reason for dropping him out. The other applicants were not Chinamen." The fact that the appellant was a Chinaman was not sufficient reason under Section 66 and Section 61 of the Ordinance for refusal. It was for the Council to satisfy the Court that the principle of free competition in the licensing of Kafir eating-houses would be contrary or prejudicial to the interests or rights of the community, of public interest, or of a class thereof. It may be conceded, he continued, that he thought that, as far as the natives themselves were concerned, the more competitors there were the better, and it was more likely that increased competition would mean a better food supply. The laws of supply and demand would, he thought apply as well to that class of business as any other. The interests of the mining community would not be prejudicially affected, because most economists agreed that the better fed an employee was the better class of work he performed. The argument had been advanced that a large number of Kafir eating houses would increase illicit liquor selling, which was rather remote. The Council might have succeeded had they brought forward the question of the number of licensed houses already in the particular neighbourhood, and that any more would create a nuisance. It had been argued that additional licensed premises in any locality produced the erection of a number of unwholesome and evil-smelling houses. That had not been brought forward, although it was a justifiable plea. He had come to the conclusion that the appellant was entitled to succeed, and ordered the Council to issue the licence.—*Transvaal Leader*.

THE VICEROYSHIP. A rumour is in circulation that Earl Minto is about to retire from the Indian Viceroyalty on account of ill-health from stress of work.—*Reuter*.

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Johannesburg, Friday.

The Conciliation Committee have received an unsatisfactory reply from General Smuts, varying in important particulars from the promises made last Saturday when the deputation waited upon him.

Yesterday, sixty Madraasis were imprisoned. Three more were arrested at Pretoria: practically the whole of the Tamil community in Pretoria are in gaol.

To-day at Vereeniging, Mr. Kaloo was sentenced to one month's rigorous imprisonment for trading without a licence in connection with Mr. Aswat's store.

DOES THIS INCLUDE THE INDIAN PEOPLE? Retaliation against a people who stick up for their rights is the act of an inveterate enemy.—Mr. J. J. Hillier, at Maritzburg.

CHANGE OF SCHOOLMASTERS. It is announced in the Government Gazette that Mr. G. Rutter is to be transferred from the Headmastership of the Camperdown Government School to the Headmastership of the Carlisle Street (Higher Grade) Indian School, Durban, on the 1st August next; and Mr. F. B. E. Conolly from the latter School to the Pietermaritzburg School for coloured children.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Deputation	273
Mr. Dalabhai Nuroji's Bereavement	273
Will India Awake?	273
A Fine Distinction	274
Indian Education in Natal	274
Wanted—Educated Men	274
OTHER ARTICLES:—	
A Pitiable Sight	274
Indian Education in Natal	275
Imprisonment of the Delegates	275
Personnel of the English Deputation	276
Telegram Received by Mass Meeting	277
Imperial Parliament	277
Indian Labour in Mauritius	277
The South African Native Problem	278
Departure of the Deputation	278
Notes on the Transvaal Struggle	279
A Strange Suggestion	279
Port Elizabeth Indians and the Transvaal	280
"The State" Corrects Mr. Polak	280
Transvaal Gold Law	280
The Seva-Sadan, or Sisters of India Society	281
Extracts from the Indian Press	281
Indian Art	282
Congress Meeting	282
General Remarks	283
A Transvaal Chinaman's Licence	284
Latest Telegrams from the Transvaal	284

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૯.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૨૬ મી જુન ૧૯૦૯.

અંક ૨૬.

અકવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૬ મી જુનથી, તા. ૨

જુલાઈ સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૦૯.

હોદ્દા-અ. ૧૫ સુદ ૮ થી અ. ૧૬ સુદ ૧૪ સુધી. સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૭ મી જમાદીઉલઆખરથી ૧૩ મી જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	ક્રીસ્તી તારીખ.	હોદ્દા તારીખ.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી તારીખ.	ગ્રેગોરિયન તારીખ.	ક્રી. મી.	અ. મી.
કની.	૨૬	૮	૭	૧૭	૧	૫૨	૫
રવી.	૨૭	૯	૮	૧૮	૨	૫૨	૫
સોમ.	૨૮	૧૦	૯	૧૯	૩	૫૨	૫
મોમ.	૨૯	૧૧	૧૦	૨૦	૪	૫૨	૫
બુધ.	૩૦	૧૨	૧૧	૨૧	૫	૫૨	૫
ગુરુ.	૧	૧૩	૧૨	૨૨	૬	૫૨	૫
શુક્ર.	૨	૧૪	૧૩	૨૩	૭	૫૨	૫

અનુક્રમણિકા.

મી. ગાંધીનો કાગળ.	૪૦૩
મરહુમ બાઈ ગુલશાહ
એલ્ફાન્સ ગરમનો ખબરપત્ર.	૪૦૪
ઉલ્લાખજી...	૪૦૫
વિશ્વવત્ત જનાર ઉપુદેશનના મે...	૪૦૬
હોદ્દા મુસલમાન કેમ લખે ?
આખવારે-આશ્રમ...	૪૦૭
હલત વિષે હોદ્દામાં પોઝીટ.	૪૦૮
અનલોકન	૪૧૪
પ્રા. તેજસીદ.
તાર સમાચાર.	૪૧૫
બાહુ વરવમાન	૪૧૬
હોદ્દાતાનના ખબરો.	૪૧૭
નાદારી કાવળની નોટીસ: વગેરે...	૪૧૮
રેલ્વે બંધર બાજુ...

કેટલાંક લખાણો તથા ચર્ચાપત્રો જગ્યા ની તળીને લીધે દિલ્લીની સમી આવતા અકવાડીઆપર મુલતવી રાખવાની જરૂર પડી છે. અ. ઇ. એ.

જાપતી વખતે તાર છે કે મી. રીસત રીપોર્ટ લખા છે, ને પાછા જોવામાં પણ લખી મળ્યા છે.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૬ મી જુન, ૧૯૦૯.

મી. ગાંધીનો કાગળ

દરાસવાલના સરવે હોદી પ્રત્યે,

વિશ્વવત્ત ઉપુદેશન જાય છે તેમાં હું પણ બહુ છું. ચારમાથી બે ડેલીએટ તો પકડાયા ને હવે જેલમાં ખીરાળે છે. ખીજા પણ હોદીઓ ને ઘણીવાર ધવાયા છે તેને પાછા પકડાયા છે. આવે સમયે મારે વિશ્વવત્ત જવું તે જરાએ જમતું નથી. છતાં આપણા યુરોપીઅન કાઠ બધેમાં બધાનો મત એમ છે કે મારે વિશ્વવત્ત જવું; કેમ એમ માગે છે; વિશ્વવત્ત કમીટીનો એવો મત છે. આથી મી. હાજી હુસીનની સાથે બહુ છું. પણ વિશ્વવત્તમાં જવાથી ને માગણી આપણે કરીએ છીએ, ને જે ન મળવાની સંકેતો હોદી જેલમાં જઈ ચુક્યા છે, તે મળશે જ એમ નથી કહી શકાતું નથી. એવું પણ બને કે સોરઠ કરતું ઉપુદેશનને મળવાની ના પાડે અને કહે કે જેઓ કામદારો સામે છે તેવાને તે મળી શકતા નથી. ઉપુદેશન એકલનારાએ ધરી લેવાનું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા અમલદારો વિશ્વવત્તમાં એકઠા થાય તે વેળા આપણે ઉપુદેશન એકલી માત્ર અખતરે અજ માવીએ છીએ કે જેથી પાછળથી પરતા વનું ન રહે ઉપુદેશન ઉપર આજી બાંધરી એ ફાકટ છે.

જડીભુટી-અડસીરકવા-તો એક જેલ જ છે. એક હોદી પણ વખતો વખત જેલમાં મથા કરશે તો એવડે માન્યું મળે જાય. એવો એકજ હોદી અંત લગી લડ્યા કરશે તો પણ મળશે. આ લડત સાચી જુડતી છે. સાચી હોદી કેમનું છે એટલે તેનો જન્મ થવો જોઈએ. ઉપુદેશનને મદદ દેવાનું દરેક હોદીનું કામ છે. કેમકે રાહકુટ કરાવનારા હોદી પકડ્યા છે. સરકારની પાસે હોદી બહુસ છે. તેઓની મારફત મેળાને બોલે જશે કેવળ માતા ઉપાધી બમાજ હશે. ઉપુદેશન

વિલાયતમાં હશે તે દરમીયાન વધારે કપાયો લેવો. તે બધાની સામે થવું એ દરેક હોદીનું કામ છે. જેઓ જેલનું દુઃખ સહન નથી કરી શકતા તેઓએ ધર જાવી બેસવાનું છે. કાઠ માલુસ કાઠ પણ કામગીમાં સહી કરાવવા આવે તો મરાબર તપાસ કરી વગર ખીજકુલ સહી ન કરવી એ જરૂર છે.

ઉપુદેશનને મદદ કરવા સારું જગો જગોએ મીડીંગ બરવાની જરૂર છે. આ મીડીંગો મત્ર દરાસવાલમાં જ નહિ પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં થવી જોઈએ. એટલું પણ માદ રાખવાનું છે કે આ ઉપુદેશન સલામતીને સારું નથી. સલામતીનો બહુસો સત્ય ઉપરજ છે. સત્ય પાળવું એજ તેની જીન છે. પણ જેનો તેમાં છેવડ સુધી નથી દર્શી શક્યા તેઓ ની લાગણી યાંત કરવા તથા બની શકે તો સલામતીની ઉપર પડેલો બે. બે બોલે કરવા આ ઉપુદેશન જાય છે. એટલે સત્યાગ્રહીએ તો ઉપુદેશન ઉપર જરાએ નજર નથી રાખવાની. બ્યારે તેના સત્યનું જોર દરાસવાલની સરકારના અસત્ય કરતાં વધી પડશે ત્યારે સત્યાગ્રહીનાં દુઃખ તેની મેળે તુડી પડશે. આ વાત માદ રાખીને સત્યાગ્રહીએ તો જેલ જવાની તક શોધાજ કરવાની છે.

લી. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી.

મરહુમ બાઈ ગુલશાહ.

હોદ્દાના વધેલક દલાલાઈ નવરોજનાં ધણીઆણી બાઈ ગુલશાહ ૮૦ વરસની વયે વરસોવાખાતે ગુજરી ગયાના દિવસ ગીરી બરેલા સમાચાર હોદ્દાતાનની છેલ્લી દપાસમાં મળ્યા છે. મનાવના દાદને તેની આખી જીંદગીજરના સદાયક અને મિત્રની ખેટ-પડી તે માટે તેમના તરફ દુનિયાના દરેક ભાગની દક્ષિણ દિલસોજ થયા વગર રહેશે નહી. અંક મરહુમના આત્માને શાંતિ ચઢીએ છીએ, અને અંધરને પ્રાર્થના કરીએ છીએ. હોદ્દાની કરોડોની વસ્તીના અર સલામ ગણ્યાના હાથગણીને આ છેલ્લી નાન આર પોતાની જમાવરણના જમાવરણ અને ખીરજ આપે.

અખરખત

જેહાન્નમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

શ્રી. ડૉ. કનસોલીએશન કમીટી

આ કમીટીનું ડેપુટીશન જનરલ સમિટી ને સતીયારે અપેરના બાર વાગે મળ્યું. તેમાં મી. અબ્દુલ મની, મી. હાજી વજીર અલી, મી. હમીદ મેટલુ, મી. એમ. વી. ટેમસ, મી. અલી ખાન, મી. જુસુફ ઇલાહી અરદી તથા મી. જોરજ ગોડફ્રે હતા. કમીટીને લગભગ અરબો કલાક જનરલ સમિટીએ આપ્યો. કમીટીએ માગણી કરી તેમાં નીચે પ્રમાણે હતું:— ખુતી કાયદો રદ કરવો, કેળવણીને ગોરા ના જેટલાજ દર દાખલ થવાના આપવા, ધણી ભાગીદારો હોય તો ગણાએ લાઇસેન્સ લેવા જવાની જરૂર ન હોવી જોઇએ, ભણેલાએ અગ્રણી ન આપવા, રજીસ્ટરની અરજી દરમિયાનમાં દાખલ થકને કરી શકાય તેમ પરવાનગી આપવી, મુદતની પરમીટી પુરુષ આપવી, જેની પાસે પર મીટ ન હોય તેવાએ ત્રણ વરસના રહીસ છે એવું સાબેન કરવાની જરૂર ન હોવી જોઇએ, માછલોના સુકાદા સામે અપીલ સુધીમ કોર્ટમાં કરાવી જોઇએ, વિગેરે.

મરા સંબંધિત પ્રમાણે ઉપરની માગણી તો જવાબ જનરલ સમિટીએ નીચે પ્રમાણે આપ્યો છે. ખુતી કાયદો રદ નહીં કરે પણ અમલમાં નહીં મૂકે. કેળવણીને જે લાયક ગણાયો તેને આવવાની જવાબગી આપશે, જેમકે મી. જેમ્સ ગોડફ્રેને પરવાનગી આપી છે પણ કાયદામાં ફેરફાર નહીં કરે. પરમીટ મળતાં દીસ થતી હશે તો તારથી પરવાનગી મોકલશે અને ભાગીદારો બધાને લાઇસેન્સ લેવાને હાજર રહેવું નહીં પડે, વિગેરે. જવાબ લખીત વાર મોકલવાનું હતું છે. ત્રણ વરસ અખત ફેરફાર નહીં થાય કેમકે તે તો મી. ગાંધીએ ને મી. કવીને કબુલ કર્યા હુજુમ કાયદામાં નાખેલું છે એમ જનરલ સમિટી કહે છે.

આટલોજ જવાબ હોય તો તે કમિટી કામનો નથી એમ મારે કહેવું જોઇએ. આ તો જેવું ૧૯૦૭ ની સાલમાં થયું હતું તેવું થયું છે. જરૂરી પણ આપના ના ના પડે છે અને જે લેવામાં ડેપુટીશનની જરૂર પડે નહીં એવી નજીવી વસ્તુ

આપવાનું કહે છે. એમ કરવા સાચું ધારા એવી પણ બાબતેજ જરૂર પડે છે.

કનસોલીએશન કમીટી એકજ કામ સાચું ઉઠી યજ્ઞ હતી. તે એ કે કેદમાં રહેલા હોદ્દાનો છુટકારો કરવા મથ્યું. તે છુટકારો ખુતી કાયદો રદ થવાથીજ થાય. તે તો કરવાની મી. સમિટી ના પડે છે. કનસોલીએશનનો અર્થ સુલેદ અથવા શાંતિ છે. આ શાંતિ તો ન થઇ એટલે મારી સલાહ તો એવી છે કે એ કમીટીને હવે બંધ કરવી. એ કમીટીનું કામ પુરું થયું એટલે તેની જરૂર રહેતી નથી. જેઓ લડતને પુરી કરવા મારે છે પણ જેઓ નથી જઇ શકતા તેવું કામ ખતથી જેઓએ મદદ કરવાનું છે. તે મદદ પૈસાથી તથા મીડિયો ભરી ઉતેજન આપવાથી મળી શકે છે. કામનું સાચું થશે એમ સમજી જેઓ કમીટીમાં દાખલ થયા છે તેઓએ 'પ્લાન રાખવાનું' છે કે સમુજાયું તુકરાત ન થાય.

લખાની સમજ એમ જોવામાં આવે છે કે ત્રણ વરસની મુદત જે નવા કાયદા માં નાખી છે તેથી ખુતી કાયદો કરતાં પણ ત્રણ વરસે એક વરસ. આ ત્રણ વરસો સમજ છે. ખુતી કાયદો પ્રમાણે તો જેઓની પાસે પરમીટ હોય તેજ ભોકે રજીસ્ટર થઇ શકતા. ખીજાને રજીસ્ટર કરવા કે નહીં તે તો માત્ર રજીસ્ટરની અખતારીના વાત હતી. નવા કાયદા પ્રમાણે ત્રણ વરસના રહીસના દર વધ્યા. ત્રણને ગણે એ કેમ ન કર્યા અથવા તો મુદત સા સાચું નાખી તે બુદ્ધો સવાલ છે. એ સવાલ એસેસીએશનની અરજીમાં ઉઠાવ્યો હતો. પણ યાદ રાખવાનું એ છે કે લડાઇ પહેલાં દરમિયાનમાં રહેલા હોદ્દાના દર ખુતી કાયદાથી બીજાકુલ માર્યા જતા હતા તેને બદલે નવા કાયદામાં ત્રણ વરસ રહેવાના દર મળ્યા. છતાં જેટલા વિરોધ દર મળે તે માગવાનું આપણું કામ છે. પણ તે દર ન્યાં સુધી મુજ વાત નથી મળી ત્યાં સુધી મળવાના નથી. એ માગણી કબુલ થાય તો બાકી મેળવવું એ સહેલી વાત છે. વળી એટલું યાદ રાખવાનું છે કે જે ખુતી કાયદામાં લડાઇ પહેલાં રહેલા હોદ્દાના દર જળવળ્યા હોય તો તે કાયદો તો હયાત છે. તેની રૂબે રૂબ એવા હોદ્દા નથી આવી શકતા? તે કાયદો ન્યાં સુધી ચલુ છે ત્યાં સુધી તેવા દર જે તેમાં રહેલા હોય તો તે લડીને પણ લઇ શકાય છે. પણ તે દર નથી જરૂર એમ જે કામ માણસ તે કાયદો વાંચશે તે જાણી શકે છે.

પરચુરણ દરેક માગવા જનારને મારી તો ખાસ સલાહ છે કે થડ કપાશે તો કાળી તેની મેળે કરમાઇ જશે એમ સમજી થડને રાખવાની મહેનત કરવી.

પકડા પકડી

કામનાં નશીબ મડીઆતાં જોડે છું. ડેપુટીશન જતી વેળા જેવ જરાવ છે એ ખુશાલીની વાત છે. નીચે પ્રમાણે બીજા તામીલ શ્રદ્ધારે તા. ૧૭ મીએ પકડાયા.

મેસરસ એન. કે. પીટર, રોમ એન, મોઝ એન્થોની, ડેવીડ એન્થોની, મેક્લી અન્થ એન્થોની, પીટર એન્થોની, હેરી તમથમ, એડારડ વરમલો, એન્. મેરી, છના, બી.આ. કસન, વીરકુ. જે. એમ. એસ. કુક, રામ કાન્નીસ, કે. સુખીયા નાઇક, પના પડીઆમ્બી, પીરમત નાઇક. ખી. કનસામી નાઇક, વી. મથુરાસામી પડીઆમ્બી, વી. એન. પીટર, સામી મથન, સદાશા પડીઆમ્બી, વી. નાઇક, પી. મેરી, એમ. પી. પડીઆમ્બી, વી. મુડીઆ, નાઇક, એન. મે. પાળ, આર. કે. પડીઆમ્બી, એન. મેરી, એસ. મેરી, છ. પડીઆમ્બી, એન્. પી. નાઇક તથા અપુ મેરી

તેમાં મી. ગોપાળ પણ આવી જાય છે. શુદ્ધવારે બીજા એકતાળીસ પકડાયા. તે પણ તામીલજ છે. ન્યારે એકરીસ પકડાયા સારે બાકીના તામીલે પેલીસને સદેશો મોકલ્યો કે તેઓ પણ તપવાર છે. હવે પ્રીટોરીઆલોજીશનમાં બાબતેજ તામીલ રહ્યા છે. આ બધાનો ફેસ ચાલવાનો હતો સારે મુશ્કેલી રાખવાની વાત ચાલી. મુશ્કેલી રાખતાં સરકારી વડીલે એમ કહી વડાની માગણી કરી તો મેજર ડીક્સને કહ્યું કે સલામતીનો એજ હોય નહીં, કેમકે તે લોકો ભાગી જાય એટલું તો સરકાર માને છે. આ બતાવે છે કે જ્યાં ધણી હોદ્દા પકડાય ત્યાં સરકાર પોતે કાચર થન જાય તેમ છે.

સરકારનું જુદાજુદું

જુદવારની માસ મીડીંગના દરમિયાન પ્રમાણે પ્રમુખના નામથી સરકારની ઉપર તાર મોકલવામાં આવ્યો કે ડેપુટીશનના મેંજરો જે પકડાયા છે તેમને ડેપુટીશનમાં જઇ શકે તેવા હેતુથી સરકારે હોડવા જોઇએ. તેઓ પાછા આવે એવી સીકરુરીટી આપવા કામ તપવાર છે. આ તારનો જવાબ જનરલ સમિટીએ ધુરત ગોડફ્રે કે ન્યારે પકડાવાને દુકમ કહાડ્યો ત્યારે સરકારને માલમ ન હતું કે તેજ ડેવીમેરો ચુકાશે. આ વાત તદન જૂઠી છે. સલામતીની દિશાચત્રી તથા હોદ્દા મીડીંગની સરકાર ને તમામ ખર્ચ રહે છે. સરકારનો હેતુ

દેખીનેજ એ છે કે કેમ રીતે ડેપુટેશન ના મેમ્બર ન આવ. મી. ગાંધીને નથી પકડ્યા તે માત્ર બીજીથી. અને મી. હાજી દમીયને નવા સત્યાગ્રહી બન્યા નથી પકડ્યા.

પણ જ્યારે ખેડા સાચાને દુઃખ દેવા લાગે છે ત્યારે તેને કાંઈ સાચાનું સમુદાય સારું થાય છે. ડેપુટેશનના મેમ્બરોને પકડ્યા તે જનરલ રમટસની મોટી ભુલ થઈ એમ સહુ કહે છે. કાંઈ પીળા મેમ્બરોને ચુંટવાની ના પાડી છે. એટલે આપણે દિસામે તે જેમની ચુંટણી થઈ છે તે જેમ જવાથી ડેપુટેશનમાં ગયા બરેબર છે. તેની જગ્યા ખાલી રહેશે પણ કેમ પીળા હોદ્દાથી નહીં પુરાય. હું તો ઇચ્છું છું કે મી. ગાંધીને પણ સરકાર પકડે તો વધારે સારું. તેથી તુરંતજ સરકારનું બોધણું ઉપદેશ.

જેલોને મદદ

તામીલો જે પકડાયા છે તેમાંના કેટલાકનાં બધાં છોકરાને આવડું પણ નહીં રહે. આવડે સારું બહેનસ્ત કરવામાં આવ્યો છે. આનો બેભો હાથી લેવાની પ્રીટરીયાના શેઠોની દુરજ છે. અને મને ઉમેદ છે કે તેનો બેભો એસોસીએશન ઉપર નહીં પડે. મજા વેળા જેમ જ્યેષ્ઠા તામીલનાં બધાં છોકરાંનું બરજ પેપણ કરવામાં બાર પાઉંડ ઉપરાંત ખર્ચ થયું છે. તે એસોસીએશનને આપડું પડ્યું છે. આવા ખર્ચો થવાજ કરે છે એટલું જોતાંથી બની શકે તેણે પૈવાની મદદ કરવાની જરૂર છે.

આ બાબત સખતાં મને વાદ આવે છે કે રેવરંડ મી. હાવરડે એક પાઉંડ એસોસીએશનને પેતાની ગરીબાઈ છતાં આપ્યો છે. એક હોદી જુવાન એસોસીએશનની એડીસે આવી ગયે અહવાડીએ તણ પાઉંડ આપી ગયો. તેને નામ પુછતાં બહુ મહેનતે નામ આપ્યું તે એડી સરને કે તેનું નામ અહેરમાં ન આવે. આથી તે જુવનનું નામ આપતો નથી આવા દાખલાની નકલ કરવા જેવું છે.

મી. શેલતના કેસ

મી. શેલત પકડ્યાનું જાણ મળ્યું છે. તેમનો કેસ માજીસ્ટ્રેટની ખાતગી ઓરી સમાં અલ્લો હો. પ્રથમ તો તેને દેશ પાર કરવાનાં બોરેમાં માજીસ્ટ્રેટે હારે પાતે રહી કરી. એટલે કે કયે રસ્તે દેશપાર કર્યું એ તેમાં નહીં હતું. પણ એથી બરાબ મળે હો. આલવાની જગ્યા થઈ મી. ગાંધી માજીસ્ટ્રેટની પાસે ગયા પણ મુશ્કેલીથી મળી રાહતી હતી. બરે તે સુમન્યુ કે બોરેમાં હારે પાતે સહી બર જ વાગે ડેપુટેશનના મેમ્બરો મેસરે

કરવાનો માજીસ્ટ્રેટને હક નહોતો. ત્યાર પછી નાતાલની બોરડર ઉપર મી. શેલત ને મુકવાનો હુકમ થયો. મી. શેલતને ત્યારબાદ પ્રીટરીયા લખ ગયા. ત્યાં મી. ચમનીએ તેમને સમજાવ્યું કે તેણે (મી. શેલત) રજીસ્ટરની અરજી કરવી. મી. શેલતે ચોખી ના પાડી ને ખુબ દીમત બતાવી.

મી. જેમ્સ ગોડફ્રે.

મી. જેમ્સ ગોડફ્રેને પરમીટ મોકલવાનું હું ઉપર લખી ગયો છું. મને દિલગીરી થાય છે કે મી. જેમ્સ ગોડફ્રે એ આવી બમેલી લડતમાં અરજી કરી ને પરમીટ મચારી તથા કાપડને શરબ મચાનો છરહો રાખ્યો. હું ઉમેદ રાખું છું કે મી. જેમ્સ ગોડફ્રે કાપડને તાંબે નહીં થાય.

પ્રીટરીયામાં બહાર તામીલ

આજે મુનુસામી જેકને પગર લાઇસેન્સથી ફરી કરવામાટે પકડી કોરટમાં બસ કરવામાં આવેલ તેમનો પા. ૫ હાડ અથવા દશ દિવસની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઈ મી. મુનસમી જેલ ગયા છે.

અહીંના તામીલો જુરસો અવરજુતીય છે કાપમાં આવ ગળ્યા માંહ્યા માણસો પકડાયા વગરના રહ્યા છે. કુલ ૭૧ માણસો પકડાયા છે. તેમાં ૯ માણસો જેલમાં ગયા છે અને આવતા સુધારે બાકીના બધા જેલ જશે. જેલ જનરલોનાં કુટુંબોમાંનાં આશરે ત્રીસેક કુટુંબ નિરાધાર થઈ જશે તેમની સારવાર કરવા ગળ્યા માંહ્યા સાત આઠ તામીલ જેલો ખુલા જેવા છે તે રહેશે. અને તે પકડાશે તો પછી તેઓ દયારને આશરે રહેશે. દરેક કામની દુરજ છે કે આવાં નિરાધાર કુટુંબોની સહાય લેવી. અને ઉમેદ છે કે પ્રીટરીયાના સખી ચુક્કથો તે કામ પેતાને માથે ઉપાડી લેશે.

બીરીનીગોંગ

મી. ફરેક આઈનીક એસોસીએશનના એક્ટીવ મેમ્બર બોરડર કરેલ કરી પકડાયા હતા તેમને એક મહિનાની સખત મજુરી સાથે જેલની સજા થઈ છે. મી. મદમદ અસવાત (મી. દલાદીમ અસવાત ના બાહ) સોમવારે જેલમાંથી છુટ્યા છે.

ડેપુટેશનની વિદાયગીરી

સોમવાર સાંજના પોણાજ વાગ્યાથી પકડે રેશન હોદ્દાઓ લતાયા લગ્યું હતું. જ વગા સુધીમાં આખો પ્લાટફોર્મ હોદ્દાઓથી ભરાઈ ગયો હતો. આલવાની જગ્યા પણ મુશ્કેલીથી મળી રાહતી હતી. બરે બર જ વાગે ડેપુટેશનના મેમ્બરો મેસરે

એચ. કે. ગાંધી તથા હાજી દમીય રેશન ઉપર આવી પહોંચ્યા. તેમને ડુરેના પેકારોથી વધવી લેવામાં આવ્યા. બધાને મળી બેઠી દરેનમાં બને સાહેબો મેડા કે ડુરેના પેકારોથી આખું રેશન માણ રહ્યું. રેશન ઉપર તેમને વળાવવા આવેલામાં મેધરસ બે.જી. મોહરે, હાજી વજર બાકી તથા દમીય મોટાણ પણ હતા. મી. દમીય મોટાણે પ્લાટફોર્મ ઉપર તાંબુ કરાવ્યું બાપણ કર્યું તેમાં જગ્યાનું કે ડેપુટેશનના સહેબો સુખ શાંતિથી ઇન્કાંડ પહોંચે અને આખી હોદી કામને માટે ચાલતી લડતને લાલકારક તીવેડા લાવી બેરથી પાછા ફરે એમ ઇચ્છું છું. હેવટે બને સાહેબો માટે ડુરેના પેકારો કરાવ્યા હતા. કેટલાક ડુરેપીઅન સહેબો તથા મીરા અને માસ્ટર ડોક પણ રેશન ઉપર તેમને વળાવવા આવ્યા હતા. બને સાહેબોને હાર તોશ આપવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે કેટલાક મેવાવાળા મેવાની કે થળાઓ ભરીને લાવ્યા હતા, જે તે બને સહેબોને આપવામાં આવ્યાં હતાં. સયાજ વગે ડુરેના માણ પેકારો વચ્ચે દરેન ઉપડી મળી હતી. દરેન દ્રષ્ટિ મળી રી ડુર નીકળી ગઈ કે હોદ્દાઓનાં રેળાં પાછાં ફરવા લાગ્યાં આશરે આહસો હોદી એ રેશન ઉપર જમા થઈ હતા. પેલીસ તો બહેનસ્ત હીક હતો.

પ્રીટરીયામાં અધ્યા

સોમવારે એની અધ્યા પ્રીટરીયા લોકે રાતમાં રાતે ચાલી રહી હતી કે મી. ગાંધી ને રેશન ઉપરથી પકડવામાં આવ્યા પણ તપાસ કરતાં તે વત ખેડી જગ્યાથી લોકો હાંત થયા.

હેલા અખરો

[અમારા પ્રતીનીધીનો તાર]

સુરવાર.

સુરવારે ૬૦ વજુ તામીલોને પકડવામાં આવ્યા છે. પ્રીટરીયામાં તણ વજુ પકડાયા છે.

મી. અરવાતના રોટરમાંથી લાઇસેન્સ વધર વેપાર કરવા માટે મી. કજુ જેલ મચેલ છે.

ફનસીલીએશન કમીટીને જે સખીતવાર જવાળા આપવામાં આવ્યા છે તે અસતેસ કરક માલુમ પડ્યો છે. તેમાંની કેટલીક ઉપયોગી બાબતો ડેપુટેશનને કે.વોનિયસ સેક્રેટરીએ મેડે જણાવેલું હતું તેથી જુદી તરેહની છે.

વિલાયત જતાર ડેપુટેશનના મેંબરો

તેમની કારકીર્દી

મી. એ. એચ. કાઠલીઆ

મી. અહમદ મહમદ કાઠલીઆનો જન્મ ૧૮૭૧ની સાલમાં મુબમ્બઈમાં નવસારી વિભાગમાં આવેલ કાલક્યા ગામમાં થયો હતો. તેમણે ત્યાંની નીશાળમાં તથા મહેસામાં કેળવણી લીધી હતી. આગળથી ૧૯ વરસ ઉપર એટલે ૧૮૯૦ માં મી. કાઠલીઆ ટ્રાંસવલ આવ્યા અને જોડાનસબરમાં ફેરીનો ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૮૯૩ માં તેણે જોડાનસબરમાં વેપાર ખોલ્યો. આ વેપારની શરૂઆત ૧૯૦૩ માં પ્રીટોરીઆખાતે તથા ૧૯૦૭ માં ત્રીલીરટ રૂમ ખાતે ખોલી. આ બંધી દુકાનોમાં થઈ મી. કાઠલીઆને દર વરસે હજારો પૌંડો વેપાર ચાલતો હતો. મી. કાઠલીઆને બહોળું કુટુંબ તથા બાળ બચ્ચાં છે. ૧૯૦૮ ના અક્ટોબર માસમાં તેમને બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશનના પ્રમુખની માનવત ગાદી મળી. સત્કારની લડતમાં તેમણે ઘણો સરસ ભાગ લીધેલો છે. તે બે વખત જેલ ગઈ આવ્યા છે. — પહેલી વખતે ૧૯૦૮ ના જાન્યુઆરીમાં તે વખતે તેમને ખુની કાયદા મુજબ ત્રણ મહિનાની સખત મજુરીની જેલ મળી હતી. પણ સલાહ થતાં જેલ ગયા પછી ત્રણ અઠવાડીએ છુટ્યા હતા. બીજી વખત ગયા જાન્યુઆરીની ૨૬ તારીખે ત્રણ માસની સખત મજુરી સાથની જેલ મળી હતી.

પ્રમુખપદે આવ્યા પછી મી. કાઠલીઆ એ આ લડતમાં ઘણો જળશે આત્મબોગ આપ્યો છે. સરકારે બ્યારે વગર પરવાને વેપાર કરતા હોદી વેપારીઓનો માલ વેચી દડ વસુલ કરવાનું પગલું બરચું, ત્યારે મી. કાઠલીઆએ મોટું નુકશાન સહન કરી લેણદારો આગળ પેતાનો સવળો માલ રજુ કરી મરીબાઇ ખાસ કરવાની પહેલ કરી. લેણદાર ગોરા વેપારીઓ લડત તોડી પાડવાના ઇરાદાથી તેને નાદારી માં લઈ ગયા. આટલી સ્થિતિએ પહેલાં ચલાવતાં પણ મી. કાઠલીઆ અડગ રહ્યા અને હોદની આબર આગળ પેતાની હોડતને ટુચ્છ મણી. અને એમ કરતાં પણ તેની વેપારી આવરને કાંઈ નાશ આવી નથી. કેમકે મી. કાઠલીઆએ લેણદારોને બીલે શીર્ષક (ફર્સ નામ્સ)

સુક્યાં છે. વિલાયત જતાર ડેપુટેશનના એક મેંબર તરીકે મી. કાઠલીઆ ચુરંચા હતા પરંતુ ડેપુટેશન ઉપડી જાય તે પહેલાં તો સરકારે તેમને અટકવ્યા અને એશીઆટીક કાયદાને વશ નહોં થવા માટે ત્રણ માસની જેલ આપી છે. મી. કાઠલીઆ લડત દરમ્યાન આ ત્રીજી વખત જેલમાં ગયા છે.

મી. હાજી હુબોબ

મી. હાજી હુબોબ પોરબંદરની પ્રખ્યાત મેમણ કામના છે. હોંદુસ્થાન હોડી અહીં આવે તેમને વીસેક ઉપર વરસ થયાં છે. અહીંઆ વેપારમાં તેમણે સારી નામના મેળવી છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં જાહેર કામોમાં હોંદીઓ જે વખતે લગભગ કાઠ જાતનો ભાગ લેતા નહોં તે વખતે મી. હાજી હુબોબ બહાર પડ્યા હતા. તેમણે જાહેર કામની માંહીતી મેળવી અને ૧૮૮૫ ની સાલથી અશીઆટીક માટે જે કાયદો શરૂ થયો તેમાંથી હોંદીઓને રાહત અપાવવાને મોટી મહેનત લીધી. મી. હાજી હુબોબ પ્રીટોરીઆની બ્રિટીશ ઇન્ડિયન કમીટીના એક્ઝિક્યુટીવ સેક્રેટરી હતા, અને તેથી લડાઈ પહેલાં અને પછી સરકારી અમલદારો સાથે તેમણે વખતો વખત લખાણો કર્યાં હતાં, તથા મુકદ્દમ લીધી હતી. એખાવર થીએટરની મોટીગમાં એથો કરાવ જે દાવ "જેવનો અધવા કસમનો કરાવ" ને નામે મરાહુર છે તેને રજુ કરનાર મી. હાજી હુબોબ હતા. મરજીયાલ રજીસ્ટરનું કામ પૂર્ણ થયા પછી ફરીથી લડત શરૂ થઈ તેમાં જેઓએ સત્કાર્યહની લડત ચાલુ રાખી તેમની અને મી. હાજી હુબોબની દ્રષ્ટીમાં કેટલોક તકાવત રહેતો હતો એટલે તેમણે કાયદો સ્વીકાર્યો. પણ મહ તા. ૧૩ મીએ મી. કાઠલીઆને ત્યાં જે મોટીગ મળી હતી તેમાં સત્કાર્યહનો ઇકરાર કર્યો, તથા ખુની કાયદો રદ ન થાય અને બહોળા એશીઆટીકોનો મોનો ન બળવાય તો જેલ જવાનો ઇરાવ કર્યો. બાદ બીજા ત્રણ ડેલીગેટો નીમાયા તે સાથે મી. હાજી હુબોબ પણ વિલાયતના ડેપુટેશનમાં એક ડેલીગેટ તરીકે નીમાયા હતા.

મી. વી. એ. ચેટ્ટોઆર

મી. વી. અમીરચર્ચીય ચેટ્ટોઆર ટ્રાંસવલના એક જાણીતા જમીનદાર મી. વીરાપત ચેટ્ટોઆરના દીકરા છે. તે હોંદુસ્થાનથી પ્રથમ મોરીશીઅસમાં આવેલ. ત્યાં કેટલાક વખત સુધી વેપાર ચલાવ્યો. મી. વી. એ. ચેટ્ટોઆરનો જન્મ ૧૮૬૫ની સાલમાં થયો હતો. તેમણે મોટો વખત

વેપલ માઈસીઝની સરકારી નીશાળમાં તથા મોટો વખત ટ્રાંસવલનારમાં હુથરેન મીશનરક્લમાં કેળવણી લીધી હતી. ૨૦ વરસની ઉંમર સુધી અભ્યાસ કર્યો. પછી મી. ચેટ્ટોઆર પોતાના બાપની જમીનનું કામ સંભાળવા લાગ્યા અને ત્યાર પછી સાત વરસે એટલે ૧૮૮૭ ની સાલમાં તે મોરીશીઅસ આવ્યા. ત્યાં તેણે વેપાર શરૂ કર્યો અને મોરીશીઅસમાં બીજી કેટલીક જગ્યાએ શાળાઓ ખોલી. ૧૮૮૯ માં તે પોરબંદરની કાયદા આવ્યા. ત્યાં બે વરસ વેપાર કરી ૧૮૯૧ માં ઈંગ્લેન્ડ આવ્યા. અને ત્યાંથી ૧૮૯૩ માં જોડાનસબર આવ્યા. અને ત્યારથી અહીં વેપાર કરે છે. વચમાં લડાઈના વખત દરમ્યાન મી. ચેટ્ટોઆર હોંદુસ્થાન જઈ આવ્યા હતા. લડાઈ પહેલાં હોંદુસ્થાન ગયા ત્યાં સુધી તે જોડાનસબરની તામીલ બેનીરીટ સોસાયટીના પ્રમુખ હતા. ગયા ફેબ્રુઆરીમાં એશીઆટીક કાયદા મુજબ સર્ટીફિકેટ નહોં પતાવવા માટે તેમણે ત્રણ મહિનાની સખત મજુરીની જેલ ભેગવી હતી. મી. ચેટ્ટોઆર ૧૮૮૪ ની સાલમાં પરણ્યા હતા. તેમને બે દીકરા છે. મોટા દીકરા મી. વરથન જેની ઉંમર માત્ર ૧૯ વરસની છે તેમણે આ લડત માં ઘણો ઉત્સાહી ભાગ લીધો છે. લડત દરમ્યાન ચાર વખત જેલ ભેગવી મી. મી. વરથન હાલ પાંચમી વખત જેલ ભેગવે છે.

હોંદુ મુસલમાન કેમ ભળે ?

મી. હબીબ મોહમ્મદ તથા મી. ગાંધી

નીચેના કાગળો અમને પ્રસિધ્ધ કરવા મળ્યા છે:—

નામદાર મી. ગાંધી,

સલામ સથે લખવાનું કે નીચે મુજબ ચાર બાબતોના ખુલાસા કરી જાહેરની જાણ મટે આપ જાહેર જાણમાં બહાર પાડી આભારી છું.

૧ મોસલમાન હોંદુ ડેપુટેશન લડતમાં લેરડ મેમ્બી પાસે મહેલ અને હુકો માટે તે વાગળી છે કે કેમ? તેમાં માટે છે કે મુસલમાન વાહસરાવની કાંઈ સીકમાં દાખલ થાય, તે વાગળી છે કે કેમ?

૨ લેરડ મેમ્બીએ એક મુસલમાનને વાહસરાવની કાંઈ સીકમાં દાખલ કરવાનો હુક આપ્યો તે બાબત તમારો અલિખિત પ્રાપ્ત છે?

૩ હોંદુ અગર મુસલમાન નીમાય તે વિશે તો તમારો શુ અલિખિત છે?

૪ હોંદુ તથા મુસલમાનમાં સંપર્ક કેમ થાય તેનો ખુલાસો કરશો.

જોડાનસબર, લી હબીબ મોહમ્મદ તા ૧૭-૬-૦૯

જવાબ

શ્રી હબીબ મોહમ્મદ તમારા ૧૫મી જુલાઈ કાગળનો તો મેં મોકલ્યો મારો જવાબ છે.

મેસલીમ લીગની માગણી શું હતી તે મને બરાબર ખબર નથી, કેમકે હું જેલમાં હતો ને તે દરમિયાનના બનાવો હું હજી જોઈ ગયો નથી. વાઈસરોયની કબિન સીલમાં મુસલમાન હાજલ થાય તે વાજબી ગણ્યું હતું. તે કબિનસીલમાં મુસલમાન મેંબર નીમવાનો કુકમ લોરડ મેસલીએ આપ્યો હોય તો તે વાજબી ગણ્યું હતું. હાંફ અને મુસલમાન વચ્ચે હું તફાવત ગણ્યો નથી. મારે મન બને એક હાંફ માતાના દીકરા છે. મારો પોતાનો વિચાર તો એવો છે કે હાંફમાં સખ્યા ગળ પ્રમાણમાં ઘણું વધારે છે; હાંફ પોતે માને છે કે પોતામાં વિદ્યાળય પશુ વિશેષ છે. તે દિશાએ હાંફને પોતાના મુસલમાન બાઈને જેમ બને તેમ વધારે આપીને રાજ થવું જોઈએ. સલામતી તરીકે હું તો ખસુસ માતું હતું કે જે ચીજ મુસલમાન માને તે હાંફને તેને લેવા દેવી જોઈએ ને પોતે જીતી કરવી પડે તેમાં રાજ રહેવું. આમ ઉદારતા અરરપરસ બતાવાય તોજ સખ યાય. જે ધોરણે એ સગા ભાઈ વચ્ચે લાગુ પડે છે તેજ ધોરણે પ્રમાણે જો હાંફ મુસલમાન વરતે તો સદાય સખ રહે અને તોજ હાંફુરતાન તો હાંફ યાય.

લી. મોહનદાસના કરમચંદ માંધી

અખબાર-આલમ

ઇ. એ. ના વાંચનારાઓ માટે કર અંકમાં થોડી જગા મેળવવા "અખબાર" ની ખાવેશ છે. તેમાં આખી આલમના જણવા લાયક અખબાર અવાર નવાર ચુકતેચીની સ.યે આપવા હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે. વાંચકને માત્ર રસુજમાં રોકવા નો લેખકનો ખસુસ ધરાહો નથી, પણ રાજદારી, વહેવારીક, વિગેરે દરેક બાબત ને લગતા ખબરો વખતે વખતે કાંઈક વિનોદી ભાષામાં તેના ખરા રૂપ સાથે આપવાને પ્રયત્ન કરવામાં આવશે. આશા છે કે વાંચનારાઓ પોતાનો વખત રોકવા માટે લેખકને દરગુજર કરશે.

અંગ્રેજી ભાષાના લાભ સાચવવા કીબ સીમાં ગોરાઓએ એક લીજ સ્થાપી છે. કાંઈ કહેશે કે અંગ્રેજી ભાષાના લાભ શું સાચવવાના? પણ તે છેક તેવુંજ નથી. યુનીયન યવાથી તેમજ બીજી રીતે બોયર હું બળ એકદમ જમવું ચાલ્યું છે. અંગ્રેજોને અને તેમની અંગ્રેજોને ત્યાં ને ત્યાં તમારો વાંચ છે. હમણાંજ એવેજ

કોતોનીમાં કેળવણી ખાતામાંથી વધુ અંગ્રેજી ઇન્સપેક્ટરોને બોયર બાવા ન જાણવા માટે બોયરોએ પાણીચું પકડાવ્યું. કાલ સવારે યુનીયન તળે પાલમિન્ટમાં કોરોમાં કોલેજોમાં વિગેરે ઠેકાણે માત્ર ડચ વાપરવાનોજ કાપડો થાય, આવા બધા વિચારથી અંગ્રેજોને બીક લાગી છે, અને તેથી તેઓ હાંફનાહાંફના બન્યા છે.

ગુજરાતી ભાષાપર આ મુલકમાં હુમલા થાય છે તેવું કાંઈ કર એવો કાંઈગુજરી માયનો પુત છે? આ મુલકમાં ગુજરાતી ને કેટલીક વખત દેહ ગુજરાતી જેવી કરી મુકવામાં આવે છે. અરધા અંગ્રેજી કે બીજા સંજોગે બેજસેળ કરવામાં આવે છે. તો આનો ઉપાય કરવા તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાં શુધ્ધ ગુજરાતીનો પ્રચાર વધારવા મડો સ્થાપવાની જરૂર નથી? અંગ્રેજી ભાષાના અભ્યાસમાં મદદ કરતી યંત્ર પડે એવાં મડળ સ્થપાય તોપણ લાભદાયક થઈ પડે.

રાજ મહારાજનો અથવા રાહ શહેન રાહો માંહોમાંહે કેવી રીતે કાગળો લખતા દર્શી તે નીચેના ઉપરથી જણાશે. ધરાન માં જે વખતે જળવો બધો હતો તે વખતે રાહ પાલમિન્ટપર કુમલો કરી તે મકાન કમળમાં લીધું, અને કેટલાક નાશી તે બિટીસ એલચીખાતાના લીગેશનમાં ભરાયા તે હાથ ન આવ્યા. તે ઉપરથી રાહ શહેનરાહ એડવરડને લખ્યું કે "ધરા નના ખાનગી કાર્યમાં ચોખ્ખી રીતે માત્ર મારવામાં આવ્યું છે. જો આ એલચી ખાતામાં બીજો માણસ હત તો તેણે તમારા લીગેશનના દરવાજા બંધ કર્યા હોત. આથી તમે નામદાર-મારા ભલા અને માનવત ભાષ-ને" હું (મિત્રાઇ દાવે) જણાવું છું કે તમારા એલચીખાતાનાં આવાં ગેરવાજબી કામો બંધ થવાં જોઈએ."

જવાબમાં શહેનરાહ એડવરડે લખ્યું કે "તમારા મુલકના કામમાં વચ્ચે પડવા હું ઇચ્છતો નથી. મને આશા છે કે તમે ન્યાયથી અને ઇનસાનીઅત ભરેલી રીતે કારભાર ચલાવવા મામતા કરો. મારા લીગેશનમાં કોઈને આશરો લેવા બોલાવવા માં આવ્યા નથી. મારો એલચી તોફાની એને બોલાવે છે તે વાત ખોટી છે. તમારા લશકરે મારા એલચી ખાતાની એડીસ આસપાસ ભરાઈ જ વરતણક બતાવી તે કદી સહન થઈ શકે તેવી નથી. જો તે મામલાનો તમે અત નહિ આણો તો મારા વાવટાવું માન સાચવવા મારે ચાંપતા ઇલાજ લેવા જોઈશે."

ઉપરનામાં હાંફની તે કાંઈ હાંફ છે? શહેનરાહનો દંભ પણ શહેનરાહ ભાવે છે. અહીંયાં પોતાનાજ રાજમાં, ને પોતાનાજ વાવટાતળે હાંફોઓ દલકા થાય છે, અને દેશપાર ફોરાય છે, તેની ખબર લેવાનો મારા મહેરબાન શહેનરાહને ખ્યાલ પશુ નથી આવતો, અને ચાણા ચમને રાહને શીખાગણ આપવા મવા છે! અને એલચીખાતામાં ભરાએલાવું "રક્ષણ" કરવાનો કોળ દેખાય છે તેનો અરથ એટલોજ છે કે બિચારા રાહને બને તેટલો દબાવવો. "ભલા અને માનવત ભાષ" મિત્રાઇ દાવાનો જવાબ તો મિત્રાઇ ભરેજોજ આપ્યો છે એમાં કાંઈ ના નહીં!

યુરોપીયન કે ગોરા સખ વાપરીએ ત્યારે એવું સમજાય કે જેટલા યુરોપીયન કે ગોરા તેટલા બધા એક માના દીકરા. પણ હકીકત તેમ નથી. લીસ બોનર્ડ "સીકયુલો" પત્ર કહે છે કે "ઇન્કામ્બેનમાં ૬૦ હજારનો દાર વેચાય છે તેમાં ઘટાડો ન થવો જોઈએ." લોકો ને દારની બદલેલીમાં ચકચુર બતાવી પેસો કમાવો એ સધારાના બવાજ નહીં તો બીજું શું? દારનો કપયોગ ઘટાડવા કમીશન નીમે છે તે પણ ગોરા, ને આ દારનો ફેલાવો કરવા કમીશન નીમવા જેવું સુચવે છે એ પણ ગોરા!

રૂટર જણાવે છે કે વિલાયત ખાતે બાઈથુ કરતાં એક દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાએ કહેલું કે "બરીટીશ રાજ માટે લગાયક વહાણ (ફ્રેગેટ) પુર પાડવાનું તો દક્ષિણ આફ્રિકા મરીજ હોવાથી બની શકે તેમ નથી." હીરા અને સોનાની ખાણ જેને ઘેર છે એ પણ "મરીજ" કહેવાય એ તાણબી ભરેલું નથી લામતું! કે શું કવિતામાં કહ્યું છે તેમ "નામ હોય છે હીરાદાસ, ન મળે ખોટી કોટી પાસ," એ અહીંયાં પણ લાગુ પડે છે! આગળ ચાલતાં તે કહે છે કે ફ્રેગેટ ના બદલામાં "બરીટીશપર કોઇ ચલાઇ કરે તો બરીટીશ રાજનો (વતી) જવાબ આપવા હોશિઆર બોયર બાંદુકો હાજર કરશે." મને લાગે છે કે આ બાઈથુ વખતે નાતાલનો કાંઈ યુનીયન વિરુધ્ધનો (એન્ડી યુનીયનિસ્ટ) ગોરા હાજર નહીં હોય. નહીં તો તે ટુરત જવાબ વાળત કે બોયરોની એ બાંદુક બરીટીશ રાજનો (વતી) જવાબ આપવાને બહલે બરીટીશ રાજને જવાબ આપશે નહીં તેની કોઈને ખતરી છે?

અખબાર.

લડત વિષે હિંદમાં પોકાર

છાપામાં થએલી ભારે ચરચા

દેશપાર મએત્તા હીંદી

મુંબઈમાં ખેંચાએલ ધ્યાન

“હિંદુ”

ઉપરનું મહાસ ખાતે પ્રસિદ્ધ ચતુર પુરવર પત્ર ના. ૨૬ એપ્રિલના અંકમાં ‘દરાંસવાલમાં દુઃખ પામતા આપણા ભાઈઓ’ એવા મથાળા તળે એક મુખ્ય આર દીક્ષમાં લખે છે કે:—

દેશમાં અઢી વરસ થયાં દરાંસવાલમાં આપણા ભાઈઓ એક લાંબી અને મરણીઆ લડતમાં રોકાએલા છે. કામ ચાકવા આવી છે, અને ધીમે ધીમે તેની બધી આશા યુમાની બન્ય છે. તેને બહુ મેડી આફત લાગવી પડી છે. લોકો પછામાં પાછામાં થયા છે. તેમનું ધન, તેમની હોલત, તેમનું સર્વસ્વ ખલાસ થવા આનુ છે. કામના યુનદા લોકોને જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે. તેમણે નીરાધારપણામાં આપણને હીંદમાં, તથા વિદાયત વડી સરકારને અરજો ચુમરી છે. પણ કોઈ દિશામાંથી તેમને ખીલકુલ દિશાસો મળ્યો નથી. તેમને સાવ તરછોડી મુકવામાં આવ્યા છે. આ મુશ્કેલીમાં કંઈપણ વચુદ વળા દેશ વચર પોતાનો ઉપધાર પોતાની મેજે કરવા તેમને તણ દેવામાં આવ્યા છે. કાલોનીઅલ સરકારે તેમની હીલચાલને થોડે ઘણે દરજ્જે લાંબી છે; અને તેમાં તેઓ મલકાય છે. છતાં એ દુઃખી ભાઈઓ તરફ મદદનો હાથ કોઈ ભાવપુરુ નથી. કાલોનીઅલ સરકારનો ધરાદો છે કે બધા આગેવાનોને જેલમાં દાસેલવા. અને સલામતને કાંઈ પાડવા તદ્દમીર કરવી. સરકારના નિશ્ચયથી હીંદીનો નિશ્ચય ઉતરે તેમ નથી. સરકારની કચ્છાને નમંત્ર કરતાં પોતાની ટેક અને પોતીકા દેશની આખરની ખાતર આખી છુદવી જેલમાં માથાવડને પણ હીંદી આગેવાનોએ નિશ્ચય કર્યો છે. તેથી આખા મુશ્કેલીમાં માણસોને પકડવામાં આવે છે, કે નાખવામાં આવે

છે. દેશપાર કરવામાં આવે છે; અને કેમ જણે તેઓ નીચમાં નીચ ઝુલ્હો કરનારા બદમાસો હોય તેમ તેમના તરફ વરતવામાં આવે છે. મારવામાં સાક્ષી તરીકે મી. ગાંધીને કારતમાં બોલાવેલ ત્યારે તેને હાથ કડી નાંખવામાં આવી દી એવા આપણને ખબર મળ્યા છે. મી. ગાંધી જેવા માણસને તેનો દુઃખને ખુશીને આમ કરવામાં આવ્યું તેથી પ્રોટોરીઆના ખુદ ગેરા એ પણ ચુરસે થયા જણાય છે. મી. ગાંધી તે હીંદ માતાના એક અને મોટામાં મોટા આત્મભોમ આપનારા પુરોમાંના એક છે. તેમને આનું હળદળનું અપમાન કરવામાં આવે, અને નામચીન બદમાસની પેઠે રસ્તાઓપરથી દેરવામાં આવે તે આપણા થી ધીરજ રાખી કેમ જોઈ શકાય? દરાંસવાલમાં આ સ્થિતિનો અત કપારે આવે છે? જે વાળખી છે તે કરવાની દરાંસવાલની સરકારને કપારે દરજ પાડવામાં આવશે? કાલેનીમાં વસ્તા આપણા ભાઈઓ પ્રત્યે તેણે (દરાંસવાલ સરકારે) દરજ બંતવવાની છે, એટલુંજ નહિ, પણ તેમના અરેના કરોડો ભાઈઓ તરફ બગવવાની રહે છે. આવાં કામેથી સહન કરનારાના જેલવાળ આપણે પણ દુખાએલા છીએ, અને આપણું પોતાનું અપમાન ચલુ ગણીએ છીએ. જ્યારે આપણને અહીં રાજકીય સુધારણા આપવાનું કહેવામાં આવે છે ત્યારે તેમને તે વડી સરકાર કાલોનીઓના હાથમાં સોંપી દેવા માગે છે તેથી આપણા દરાંસવાલી ભાઈઓને દરદ યાય એ કુશી છે. તેમના દુઃખની જે વારતા આપણા આગળ આવે છે, તેમના જેવા નિરાધાર લોકપાર જાણીમ સરકાર નિરદય રીતે જે અન્યાય ચુમરે છે. તે ખરેખર છાતી ફાડી નાંખે તેવાં છે. અને એવો કોઈ હીંદી નથી કે જેને

તેમનાં આ દુઃખો અને આ હેતુઓ વાંચી ને ઉડુ દરદ ન થાય, અને અત્યંત ચુરસો ન લાગે. પણ અહીં આપણે પણ આપણા દરાંસવાલના ભાઈઓ જેલવાળ લાચાર છીએ. આ પીકાએલાઓ માટે સલામો બરી કરતો મેકસી મેકસીને આપણે કટબા છીએ. દરેક જાહેર બનાવ દણે તેમના તરફ બતાવતા દિલ સોજના પોકારે અમે પણ ધડા સાંમળ્યા. સખત રાજદોષી તથા ચીંટીઓના પ્રોટેસ્ટ થી કોઈ વળતું નથી એ સવ દેખાઈ આવ્યું છે. દરાંસવાલની સરકારને હેઠાણે ભારવા પુરતું દવાલુ કરવાને કાંઈક સખત છતાંજ શીધી કાઢવા ને તે કામે લગાડવા આ મુશ્કેલી આગેવાનો તથા દરેક વરવા લોકોના મહે દરે આધાર રહે છે. હાનુ રાજદારી ચળવળ ઉવર અમને વિશ્વાસ રહ્યો છે, અને તેથી આપણે હવે દરાંસવાલની ખાતમાં એવી મહાન ચર્ચા (એક્ષેશન) કરી કરતી જોઈએ કે જેના ધરખરાના કામમાં બધી જાન અને બધી કામના લોકો લાગ લીએ. અને દરાંસવાલને હાથે હીંદીઓ માટે ન્યાય જોખની આપણી મએત્તી આપર પાછી મેજે. અમને જણાય છે કે બધા રાજદારી સવાલોને ખાણુએ મુખીને આ એકજ ને સરવથી જરૂરી સવાલને ઉપાડી લેવે; અને આપણા મનને થોડા વખત મટે તેજ કામના વિચારમાં રોકવું. આપણને ખબર મળ્યા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાની ઓરતો પણ એકજ થઈને કામ લેવા મંડી છે, કે જેથી વડી સરકારનું ધ્યાન ખેંચાય. થોડાજ વખતપર જોહાનપરગમાં ઓરતો ની એક મેડી મીડીંગ હતી, ને તેમાં બધી જાત અને બધા ધરમની ઓરતો હાજર થઈ હતી. તે ઉપરાંત તેમાં જેવી ઓરતો હતી કે જેના ધણીઓ તેમજ દીકરાઓ જેલ જોગવતા હોય. તે ઓરતોએ કરોડો નિશ્ચય અને તેમનો ચુરસો એટલો બધો સરસ છે કે તેમના મરદોના લુરસામાં તેા ભાગેજ ખાખી હે. અને જ્યાં સુધી આ છુવલેલુ લડત ચાલુ છે ત્યાંસુધી આપણે માત્ર જોતા જોતા ઉસા રડી શકતા નથી. આપણે તેમના ભાઈઓ છીએ, અને આપણી નસેમાં એકજ લેહી વહે છે. આપણને તેમણે કરેલી અખીલ રહે શરેખની ઉડામાં ઉડી લાગણીઓને ઉશરે છે. અને આપણી પહેલી દરજ છે કે એ અખીલને આપણા હાથમાં હોય તેટલી બધી રીતે ધ્યાનમાં લેવાના ઉપાય કરવા.

દેશપાર ચર્ચાનાની કહાણી

દેશપાર ચર્ચાના ૧૬ દીદીની એક દુકાની મુખમાં ઉતરતાં "અખબારે સોદાગર" ના પ્રતિનિધિએ એ લોકની મુલાકાત લીધી હતી તે ઉપરથી એ લોક ની કહાણીની નીચે મુજબ હકીકત એ જાણમાં પ્રસિદ્ધ થઇ છે:—

એ કમનસીબ દીદીવાનોની સંખ્યા ૧૬ જણની છે. તેઓ કાનારા ઉપર ઉતારવા માં આવતાં જુદાજુદા વીધેરેષ્ટ ગયા હતા. ૧૬ જણમાંથી ૨ જણ તે જંગ બાર ખાતે ઉતરી પડ્યા હતા, બ્યારે બીજા ૮ જણએ મુખમાં કંઈ આશરો લીધો હતો અને પોતપોતાને પતન વીઘાય ગયા હતા. તેઓમાંથી ૭ જણએ જે એ કાફરક મારકેટ સામેની એક મહીમાં આવેલા બહીષ્કારખાનામાં ઉતર્યા હતા, તે એનાં નામે, ઉમર અને ધંધા નીચે મુજબ છે:—

૧. કાસમ મુલેમાન ઉપર વરસ ૨૮ સ્ટોરકીપર.
૨. સુલેમાન હુસેન ઉ. વ. ૨૦ સેલ્સમેન.
૩. મહમદ બાબા ઉ. વ. ૨૪ ફેરીયો.
૪. કાસમ હસન ઉ. વ. ૩૫ ફેરીયો.
૫. વાહેદ અહમદ હસન ફેરીયો.
૬. ગોપાળજી કાળા ઉ. વ. ૨૬ ફેરીયો.
૭. રૂપા દયાળ ઉ. વ. ૩૨ ફેરીયો.

ઉપલા દીદીવાનો જેઓમાંના કેટલાકે દસ દસ કે બાર બાર વરસના ટરાંસવાલ ના જુના રવીશો છે અને જેઓ સુરત, બરુચ, રતસગીરી વગેરે તરફના પતનીયો છે, તેઓની મુલાકાત અમારા પ્રતિનિધી એ અહ કહે સવારના લીધી હતી, જે મુલાકાતનો હેતુ અમારો પ્રતિનિધી નીચે મુજબ રજુ કરે છે.

"ટરાંસવાલના દીદીવાનોનાં સંકટોની કહાણી દીલ પીગળાવતારી છે. જેલનાં સંકટોથી આ આત દીદી જવાનો તદન તબીબ મએલા માલમ પડતા હતા. તેઓ ના ચહેરા ઉપર ગમગીનીનો ઉડો જાપ જણાતો હતો. પોતાના હાલેસા રજુ કરતાં તેઓની આંખોમાં આંશુ ભરાય આવ્યાં હતાં, જે ખરેખર એક કરુણા રસીક અને જાતીને પીગળાવી નાખનારો દેખાવ હતો. એવા મજલા ઉપરના એક મહીય બહીષ્કારખાનામાં વરસોની પ્રમાણિક મહેનત પછી મુફેસ હાલતમાં હમ પતન તરફ પાછી ફરેલી એ ટેળણી બેઠી હતી. તેમના વીશે પુછપરછ ચલાવતાં તેઓ પચાસ જુદી જણુયા હતા અને પોતાની ખમતાં પડેલાં સંકટોનો

ચીતાર ધણા અસરકારક ખોજોમાં કાધો હતો.

આ સેળ જણને નવા એકટ પ્રમાણે રજીસ્ટ્રેશન નહોં લેવા માટે જ જ મહીના ની સળ કરવામાં આવી હતી. સળ ખોજવાતાં હજુ એ મહીના પુરા થયા નહીં તેજામાં તેઓને ટરાંસવાલના વોલકરરટ, પ્રીટોરીઆ વગેરેની જેલમાંથી બહાર કાઢી એકદમ રેલવે મારગે ફેલજોઆએ ખાતે લઇ જવામાં આવ્યા હતા તેઓને પોતા નો સરસામાન, બીસનરો કે કંઈકી ચીજ લેવા દેવામાં આવી નહોં હતી. તેઓને જેલમાંથી નીકળતાં અગાકે પોતાના સગા વડલાંઓને બેટવા દેવામાં આવ્યા નહોં હતા અથવા તો આમમજથી તેઓને ક્યાં લઇ જવામાં આવશે, તે વીશે કંઈકી ચેનવણી આપવામાં આવી નહોં હતી. જેલમાંથી "બાર કહાણાં અમાઉ તેઓ ત્રણ દીવસ થયાં સખત જુખમરો બેગ વતા હતા, કારણ કે રંચનના કોઢી મએલા ચવલ અને સડેકું મેળું તેમને ખોરાક તરીકે આપવામાં આવતાં હતાં. તેઓને પ્રથમ ત્રેન મારગે ડેવગોઆએ જાવવામાં આવ્યા અને તા. ૧૬મીએ રવી મર "કપસર" ઉપર ચડાવવામાં આવ્યા.

પ્રથમ તો તેઓને એ જણ સમાઇ શકે તેવી એક અંધારી કોઢીમાં પુરવા માં આવ્યા. તેવી રીતે તેઓને આઠ કલાક સુધી ગોંધી રાખવામાં આવ્યા અને રવીમર હંકારવામાં આવ્યાપાદ તે ઓને છોડવામાં આવ્યા. તેઓએ પોતા ની મુસફરી કેક ઉપર શર કાધી. ખોરા કું કંઈકી ડોણ મળેજ નહોં. દીવસો થયાં જુખમરો બેગવતા એ લીધુ ભાગી સખસોને આખરે રવીમર ઉપર ૨૪ કલાકે ખોરાક મળ્યો. તે ખોરાક પચુ પુરતો નહોં અને એ રીતે તેઓ હાડમારી ખમતા ૨૨ દીવસે મુખ ખાવી પુગા હતા.

જેલનાં સંકટો વીશે પુછવામાં આવતાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે, જેલની અંદર તેઓને હદ મહાર હેરાનગળી ભોગવવી પડતી હતી. તેઓને સહવારથી સાંજ વેર સખત વહીતક કરવું પડતું હતું. ખાણીની અંદર તેઓ પાસે કામ કરાવવામાં આવતું હતું અને રસમો ઉપર આખો દહારો પથરા ફાડવામાં આવતા હતા. બીમાર હાલતમાંથી તેઓ પાસે સખત મહેનત લેવામાં આવતી હતી. જેલના સતાવાળાઓની તેઓ સાચની વર તલકે વણી જુલમાટ ભરી હતી. કોઇ કોઇવાર તેઓને સતાવાળાઓને હાથે માર

પણ ખમવો પડતો હતો. આ બધા સંકટો તેઓ કયા યુનાદને ખાતર ખમતા હતા, તેનો ખ્યાલ કરતાં તેઓને કમ કમ'ટ છુરતો હતો. ધીરશ કહેરી તરી કેના હશે તથા લાખો મેળવવા મારેની લડત ચલાવતાં કોઇ બચ કર યુનાદ કાધી હોય તેવા પ્રકારની સળ તેઓને બેઠ વવી પડતી હતી. પુરતો ખોરાક તો એક બાજુએ રહેશે, પણ જે કાંઇ ઘેડો ખોરાક આપવામાં આવતો તે તદન કોઢી મયસો હજકો ખોરાક આપવામાં આવતો હતો, જેથી તેઓ સખત બીમારીનાં બીજાને પણ પરકાશ પડતા હતા તેમને ટુરતજ હોસપીટલમાં મોકલવામાં આવતા, પણ ત્યાં તેમની ઘટ્ટી સરવાર થવી નહોં. એઓને બેઠ ઉપર સુવાડવામાં આવના અને એ પ્રમાણે તેઓને ધણ ખમતુ પડતું હતું.

તેઓની લડત વીશે પુછવામાં આવતાં તેઓએ જણાવ્યું કે નવા એકટનીકે જે રજીસ્ટ્રેશન લેવામાં આવે, તો દીદીવા નોતી હાલત એક યુવામ કરતાંની તદન હજકી પકતી ઉપર ઉતરી પડે તેમ છે. આથીજ દીદીવાનોએ તે સામેની જીવ તોડ લડત ઉપાડી લીધી છે. એ લડત માં ફતેહ મળે વા નહોં મળે, તેપણ તે ઓ તો ટરાંસવાલના દરવાજા પોતાના દેશજાણુઓ માટે બંધ કરવામાં ન આવે તે માટે જુમમેસ ચલાવી રલા છે. તે ઓતી આ એક પ્રમાણીક લડત છે. ધણાઓ બમે ત્રણ ત્રણ વખત જેલમાં ગયા છે, જેઓમાં મોટા મોટા આગેવાન વેપારીઓ પણ છે. મી. ગાંધી બેરીસ્ટર મી. હાકદ મકમદ, પારસી રસ્તમજ વગેરે દીદી આગેવાનો હાલ જેલમાં પડેલા છે.

મી. ગાંધી બેરીસ્ટર વીશે ખબર આપતાં તેઓએ જણાવ્યું કે, તેવજે દીદી વાનો માટે પોતાની આખી જાંઠગી અર પચુ કરી છે. તેવજ હાલ ત્રીજ વખત જેલનું સંકટ ખમે છે. તેવજે પોતાના શરીરની આ બાળકોની કે માલ મીલકત ની કશી પરવા કરી નથી. તેવજના જવાન બેશ મી. દરીલાલ પણ કેદખાતુ બોગવે છે. મી. ગાંધીને જેલમાંથી છુટ કરશે આવતી તા. ૨૪ મીએ ચનાર છે. દીદીવાનોની આ લડતનું પરીણામ કેવું આવશે તે બાજુવા માંચતાં તેઓ બોલ્યા કે, અમારા જેવા ફેરીયા વરગના માણુઓ શુ કહી શકે. અમેએ અમારી કામ અને દેહને કલક ન અને યુવામગી જેવી પકતી ઉપર

ઉત્તરી નહીં પડીએ તે માટે જોઈએ જવા નું પસંદ કરીશું હતું. હજી એ કોઈ અમોને પક્ષ આપે તો જોઈએ જવાને તકવાર છીએ. અમારા જવા ગરીબોને આજે મોકલી આપ્યા છે અને દરંસવાલ ની સરકારનાં આ પગલાં માટે ફરીવાર ઉદાવવામાં નહીં આવશે તો બીજા હિંદી વાનોના પશુ અમારા જવાજ કાલ સમ જવા. આજે અમને તો કાલે બીજા બળીતા હિંદી વેપારીઓ અને મી. ગાંધી બેરીસ્ટર જેવા કેળવણી હિંદીવાનોને હિંદી ખાતે હડસેલી દેવામાં આવશે.

મજબૂર સાત હિંદીવાનોએ છેવટે જણાવ્યું કે અમારી હાલત તદન મુશ્કેલ છે. અમુને સ્ટીમર ઉપર માત્ર ખોરાક મળ્યો હતો. એવી ખજર અમને મળી હતી કે સ્ટીમરના કેપ્ટનને ફરેક માણસ દીઠ એક પાઉંડ સતાવાળાઓએ આપ્યો હતો, જે માંથી અમુને માત્ર ખાવાનું આપવામાં આવતું હતું. સ્ટીમરમાં કે સ્ટીમર ઉપરથી મુળમના કીનારે ઉતરનાં અમારા હાથમાં એક પાઉંબી મેલવામાં આવી નથી. અમો અમારાં મેલાં ગદા કપડાં સાથ જોડમાંથી અત્રે આવ્યા છીએ. અમુ ને અમારે વતન જવા માટે પક્ષસાની મદદની જરૂર છે. અમો સાત મુસલ માન અને સાત હિંદી હાલ છીએ. મુળમ ના સખી શ્રીમંતો અમુને મદદ કરશે, તો અમો અમારે ગમ જવાને શક્તીવાન થઈશું. હાલ પારડી મદદ ઉપર ખોરાક મેળવીએ છીએ."

અમુખાદે સોદાગર

તા. ૧૦ મી મેના અંકમાં ઉપરનું બહુલિત્તુ છાપુ લખે છે કે:—

દરંસવાલમાં આખરે હિંદીવાનોના હાડા બરાબ મુક્યા છે. નવા કાયદાઓ ની સામે યનારા હિંમતવાન હિંદીવાનોને અસાર સુધી જોડની સળ કરી તેમજ નાતાજની સરહદ ઉપર દેશપાર કરી દરંસવાલની આપખુદ સરકાર તેમને હાંકી કાઢવા મામતી હતી. પણ તેમને જ્યારે દેશ તમા કામને ખાતર મોટા અગત મેળો આપનારા બહાદુર હિંદીવાનોની પ્રમાણિક લડતને જમીનદોસ્ત કરી નાખવામાં નીશક્તિતા મળી, ત્યારે તેઓએ હાલમાં એક અસાધારણ જીલ્લામાં બરડા પગલું અમલમાં મેલેલું જોઈ બારે અઢી સોસ છુટે છે. જોડમાંથી સીધા ડેલાએ આવેને મારગે સ્ટીમર મારગે હિંદી ખાતે હિંદીવાનોને હડસેલી કાઢવાની પોરચુગીક સતાવાળાઓ સાથ દરંસવાલની સરકારે

જોડવણ કરી છે. એ જોડવણનીરૂએ સોળ કમનસીબ હિંદીવાનોની ટોળાકી મુક લસ હાલતમાં જરમન આફ્રીકા સાધનની સ્ટીમર "ક્યસર" મારફતે ગયા શુકર વારે આપણા શહેરમાં આવી પુચી છે. આ ટોળાકીને કેવા સ જોગો હેલળ હિંદી ખાતે હાંકી કાઢવામાં આવી, તેને લમતો પીમતવાર હેવાલ અમોએ બીજા લામ ઉપર પ્રમટ કરીએ છે. તે ઉપરથી વાંચ નારાઓ જોડ શકશે કે, દરંસવાલના હિંદીવાનોની હાલત અતીશય દયાખાવા જેમ થઈ પડી છે. દરંસવાલની સરકારની આ નવી જોડવણ સામે વાંધો દરશાવવાને આફ્રીકામાં બધેબધ સભાઓ બારાહ હતી અને સંખ્યાબંધ સંદેશાઓ શહેન શાહી તેમજ હિંદી સરકાર ઉપર મોકલી આપી હિંદીવાન પ્રગતે હડહડતો ગેરમન સાથ કરનારી એ જોડવણ રફ કરવાને અરજ કરવામાં આવી હતી, પણ તે સધળી કાકલુલીકરી અરજો નીશક્તિ થઈ છે. બીટીશ શહેનશાહત હેલળ સ્વરાજ ભોગવતા એક સંસ્થાન હેલળ ખુદ બીટીશ હિંદીવાન પ્રગ માથે આવા પ્રકારનો જીલ્લા માટ ગુજરે અને બીટીશો જેવી એક સુધરેલી, બળવાન અને સ્વાધી સરકાર સધળો તમારો કેમ જોવા કરે, તે એક નહીં સમજી શકાય તેવી બીના થઈ પડી છે. દરંસવાલમાં વસતા હિંદીવાનો માટે કેવો કટાકટીનો મામલો થઈ પડ્યો છે, તેનો ખ્યાલ કરતાં આપણને કમકમાટ છુટે છે. આજે દરંસવાલની હિંદી વસ તીની સંખ્યા લમભગ અરધી જેટલી થઈ છે. તેઓમાની અતી મોટો લામ ગુલા મગીરીના ખાડામાં કચડી નાખનારા નવા કાયદા સામેની લડત ચલાવતાં પાપ માલ થઈ મથો છે. સેકડો બલકે હજારો હિંદી કુટુંબો સખડતાં થયાં છે. એકંદર રીતે શાંત પણ લડત ચલાવનારા બહાદુર હિંદીવાનો ની સ્થિતી દયામનક છે. મી. ગાંધી જેવા યુનંદા હિંદી બેરીસ્ટર દેશભકત નર અને બીજા બળીતા હિંદી વેપારીઓ કાળામઠ નાં ચાલુ સંકટો ભોગવે છે. તેઓ તરફ પુર સખતાઈથી વરતવામાં આવે છે. તેઓ ને પુરતો ખોરાક વડીક આપવામાં આવતો નથી. તેઓમાના મજાખરાઓ પાસે બીમાર હોવા છતાં સખત કામ લેવામાં આવે છે. હોસપીટલમાં એ કમનસીબ હિંદીવાનોને જમીન ઉપર સુવાડવામાં આવે છે. આવો શરમ ભરેલો મામલો દરંસવાલમાં હાલ ચાલે છે. તે માટે એકવાર ફરીથી હિંદી પ્રગએ પોતાનો મજબૂત આવાજ હાલ

વો જોડએ છે. હિંદી ખાતે દેશપાર કરવા નું જીલ્લામાં બરડા પગલું જ્યારે બરવા માં આવ્યું છે, અને સોળ કમનસીબ સખસો કે જોડો જે કે મોટે ભાગે ફેરીયા વરગના છે, તો પણ તેઓને દેશપાર કરી જીલ્લામાં રાજનીતિ દરંસવાલને ચલાવવા માંડી છે, ત્યારે હિંદી પ્રગએ સધળો તમારો જોડ બેસી રહેવાનો આ વખત નથી. આજે આ સોળ ફેરીયાઓને હડસેલી કાઢવામાં આવ્યા, તો કાલે બળીતા વેપારીઓને અને પછી સધળાઓને તેવી રીતે હિંદી ખા. એકલી અડલી મૂલેસ હાલતમાં હાંકી કાઢવામાં આવશે, તેમાં કશો શક નથી. બીટીશ શહેનશાહનાં વડપણ હેલળના એક સંસ્થાનમાં આવા પ્રકારનો સીતમ પેતાના દેશખંડુઓ ઉપર ગુજરવાથી ત્રીસ કરોડની હિંદી પ્રગ ઉપર કેટલી માડી અસર થવી જોડએ તે કહેવાની કશી જરૂર નથી. શહેનશાહી સરકારે આ બારીક મામલા તરફ હવે ફરેક ધ્યાન આપવું જોડએ છીએ, પણ સરકારે અત્યાર સુધીમાં હિંદીવાનોની હિમાયતે બહાર આવવામાં જે ખેડકારક હંપ પણ દેખાડ્યું છે, તે તરફ જોડતાં હિંદી પ્રગએ સરકારને બળુત દરવાની જેટલી અગતતા પીછાલુવામાં આવે, તેટલા પ્રમાણમાં જોડી છે. હિંદી પ્રગએ કાયદેસર લડત બહાર પાડવી જોડએ છીએ. તેઓની આ લડત ફરેક રીતે પ્રસંગોપાત થઈ પડશે, એમ અમો ધારીએ છીએ; કારણ કે જોડામફેનવીન ખાતે મોડા વખતમાં આફ્રીકાનાં સંસ્થાનોની કોનફરન્સ મળનાર છે, જે વેળાએ જો હિંદીવાનોના સંખ્યામાં દખાલુ ચલાવવામાં આવે અને શહેનશાહી સરકાર હિંદીવાનોનો કેસ રજુ કરે, તો તેથી આ સવાલનો કંઈક તોડ આવવાની વકી રહે છે. આમ હોવાથી દેશના ફરેક ભાગમાંથી દરંસવાલનાં આપ ખુદ પગલાં સામે પ્રોટેસ્ટ ઉદાવનારી અરજીઓ સ્થાનીક સરકારો મારફતે વડી સરકાર ઉપર મોકલી આપવાની હિલચાલ ઉપાડી લેવી જોડએ છીએ. છેલ્લે અમો જણાવીશું કે સુખમ ખાતે જે ગરીબ બીચારા હિંદીવાનો આવી પુગ્યા છે, તેમ ને જોડતી મદદ આ શહેરનાં સખી દીલનાં બાલુઓ તથા મુદરથો તરફથી આપવામાં આવશે.

જોડે જમસેદ

મુળમનુ આ મોટી વગ ધરાવનાર છાપુ તેના તા. ૧૪મી મેના અંકમાં લખે છે કે:—

દરંસવાલનો મામલો આવકાલ બદુ ગંબીર બનતો જાય છે. ત્યાંની સરકાર

દેશપાર કરેલા દેહ ડગ્ગન હોદીવાનેની હાડમાનીની દબીકત સંભળતાં કે.પ. પશુ કહ્યું હાલનાં પશુ દીલ પીગળ્યા પિના રહ્યું નહિ હશે. એ આપણોની નીરવાર સ્થિતિ, દરોસવાજમાં ગુજરાતમાં આવતો સીનમ અને એક પુરી બહામ પશુ પાસે નહિ એવી સ્થિતિમાં તેમને જે રીતે અત્રે હાંડી કહાડમાં આવ્યા છે તે સ્થિતિ કહાડી કીસ્સા જેવી થઈ પડે છે. એ દેશપર થએલા હોદીવાનો દરોસવાજ માં કેટલાક વરસો થયાં જઈ વસેલા દન, ત્યાં તેઓ ફેરી તથા કુકાતો રાખીને પોતા નું ગુજરાન કરતા હતા, પશુ હેલ્થ એ વરસ થયાં દરોસવાજની સરકારે રજીસ્ટ્રેશનનો નવો કાયદો લાગુ કર્યો ત્યારથી હોદીવાનોની ઉપર બધું બધું જાણી ગુજરાતી થઈ છે. આ કાયદો હોદીવાનોને દરોસવાજમાંથી હાંડી કહાડાની મુખ્ય નેમ પાડવાનો છે અને એથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદીવાનો તરફની લડતનો કુડો ઉપાડ નાર અને પોતાની આખી છદ્મી એ રીતે નીરવારપણાની લાંબા માયનાર મી. ગાંધીએ એ રજીસ્ટ્રેશન કાયદાને પહેલેથી મચક આપવા ના પાડી અને હોદીવાનોની તરફથી સરકાર સામે બચ લેવા નું શરૂ કર્યું. પરીણામમાં મી. ગાંધીને એ માટે બહુ બહુ સોસનું પડ્યું છે. તેઓને દરોસવાજની સરકારે આજુ જેલ માં નાંખ્યા ક્યાં, તેઓ ઉપર સખતાઇ આજુ રહી, પુરગમાં સખત વખતે તેઓ પાસે કરાવવામાં આવ્યું, ખાવાનું અને સુવનું વરીક પશુ પુરપાધર મળે નહિ એજ રીતે મી. ગાંધીના બેટાને પશુ પકડીને જેલમાં બે વખત પુરગમાં આવ્યા છે અને તેમના જેવી સ્થિતિ બીજા બે હાજર હોદીવાનોની થઈ છે. આજે દરોસવાજમાં હોદીવાનો ઉપર કેર વરતી રહ્યો છે. એ હોદીવાનોને પુરગમાં પુર્વા છે એટલુંજ નહિ પશુ ખ.જોમાં કામ કરાવવાથી કેટલાકો તે બહેરા થઈ ગયા છે અને સરીમાં બીજા રોગો લાખક થએલા છે. સડેકાં અતાજ અને હાડા મૂડકમાં બોંવ ઉપર સુરનું અને કલકો સુધી અધરી કેટલીમાં પુરી રાખવામાં આવે છે! આ મામલો ખરેખર દરાજનક છે. મી. ગાંધી જેવા વીરલા હોદીવાનોને જેલમાં નાંખી આવી સખત મજુરી તેઓ પસે લેવામાં આવે, તેમના માત્ર ૧૮ વરસના કામગીજ જુવાન બેટાને પશુ પુરગમાં પુરગમાં આવે—ના એટલુંજ નહિ પશુ સીક પડી જતાં કાફરોની આસપીટલ મા મોકલો આપવામાં આવે, અને કાફરો

એને તો મુવાના બીજાના વરીક મળે પશુ આ કામગીજ જુવાનને તો બોંવ ઉપરજ માંદગી વખતે મુવું પડે એ શું થેડી અભયમી? પરમી રસ્તમજ જેલ મોટા વેપારી બોમર લડાઈની અગાધરી દરોસવાજમાં આરસા જવાનો દક ધરાવતા છતાં તેમને નવું રજીસ્ટર લેવાની હવે રજ પાડવામાં આવે અને એક મુલામગીરીના ખત જેવું રજીસ્ટર લેવાની તેઓ ના પાડે માટે તેમના જેટલા મોટા વેપારીને પુરગમાં મોકલવામાં આવે એ બતાવ ખરેખર વેપારનું છુદાપણું છુડી લેવાનો છે તેમ દરોસવાજની આપણુક સરકારનું જુલમી પશુ રણુ કરે છે. મી. દકિઠ મદમર જેવા નાતાલના એક જબરદસ્ત વેપારીને જ સહિતની જેલ થાય અને આજુ મુવી તેમના જેલ વેપારી જેલની અંદરજ સખડ્યા કરે, તેમજ તે વતરોએ સખપાચ હોદીવાનોને કુતરાની માફક પકડીને પોંજ રામાં પુરગમાં આવે તેમ પુરગમાં નાખવામાં આવે એ બતાવ ખરેખર કાષના પશુ હોજનાં રયાં ઉતાં કરે એવો છે; અને છતાં બે અહીંના હોદીવાનો જુલ પોતાના જાગમજાએ માટે કષપણ ન કરે અને મુંગા મુંગા જેવા કરે એ તેમને બહુ શરમાવનાર છે. અહીંના હોદીવાનોએ, જાગન થવું બેઠાએ છે કે દરોસવાજની સરકાર શું માગે છે? તેઓ એક જુલ કહે છે કે કેળવાપણા હોદીવાનો અને અહીં આવેલા દરોસવાજનાં હોદીવાનો પોતાના અતત રનેલીને મળવા આવ્યા હોય તેમને દક છોડી દેવામાં આવે તો દરોસવાજમાં રહેનારાઓનો અત્યારે લાંબી સરકાર છુટકારો કરી આવે. પશુ આપણા એ દરોસવાજના લાખખો જે લડન ચલાવી રહ્યા છે તે પોતાનાં રચ્ય ને માટે નહો, પશુ તમામ હોદીવાનોના લાખ અને દક માટે પોતા ઉપર દુઃખ ખમીને લડત ચલાવી રહ્યા છે. તો તેઓ ને શું આપણા અહીંના હોદીવાનોએ મદદ કરવી બેઠતી નથી? બે આપણા અવેના હોદીવાન જામઓ બેરી રહીને જેવા કરશે તો વદ સખતુ કે એક વખત એવો પશુ આવશે કે દરોસવાજમાંથી નહીં પશુ અ.ખા બીડીશ સરવાનેમાંથી હોદીવાનોનો પગડો કુર કરવામાં આવશે. માટે દકબી આપણુ હોદીવાનોએ એવુંજ બેઠાએ. તેઓએ હેર હેર સલાઓ કરી પોતાના આ અંતસાઇ એ તરફની લડતમાં જાગ લઈ હોદી સરકારે મારફતે હમીપીડીઅથ ગવરમેટને દરોસવાજના આ મામલામાં હાથ પાડવા

સમજાવી બેઠાએ છીએ. દરોસવાજ સરકાર બોમરે છે ખરું પશુ બિડીય હકુમત તેની ઉપર સર્વોચી સત્તા વશ છે. અને બિડીય અદર ઇનસાફનો કહી મેર ઉપરોપ થયો નથી તો આ બતાવમાં પશુ તેમ થયા પામવાનો સંભવ નથી. દરોસવાજની બિડીય હકુમત એસોસીએ શન તથા હમીપીડીઅ હમીપીડી સોસાપરી ના પ્રમુખોને પશુ હોદીવાનો બેગી અપીલ બહાર પાડવાની ફરજ પડી છે. હોદીવાનોને તેઓ જામત થઈ દરોસવાજના હોદીવાનોની ઉપરના આ જુલમાટનો ચિતાર આપતાં અમક કરે છે. હોદીવાનોએ પોતાના આ અતસાઇએ માટે લડત ઉપાડી લેવાની દક પશુ તક મળ નહો. ખતેમફાનટીન ખતે આવતી તા. ૩૦મી જુને દક્ષિણ આફ્રિકાની બધી બિડીશ સરવાનેની પારલામેન્ટના પ્રતિનીધીઓની કલેઝર યુનીઅનને માટે મળનારી ફાન કર-સમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીવાનોનો સવાજ પશુ હાથ ધરવામાં આવવાની વજી છે. એથી બે હોદીવાનો તરફનો ખરો મુદો આ કેનદરન્સ હજુર રણુ થાય અને હોદી સંકરની માફકને બિડીશ સરકાર ઉપર હોદીની તમામ પ્રજા બે પોતાના આ અત કાષઓ ઉપર પડતા કાદેલાનો ચિતાર ખડો કરી તેઓને રક્ષણ આપવા માટે દયાણ ચલાવે નો અમો ધારીએ છીએ કે આ મુદોલીનો જટ નિશાચ આવે, અને હોદીવાનો ઉપર આવે જે જુલમાટ બર્ષો મામલે ગુજરે છે તેમાંથી તેઓને ખરો ન્યાય અને રક્ષણ મળે. મુંખના અગ્રેસરો જેઓ દરોસવાજની બાખતમાં પહેલે ધરથી આગેવાની લેતા આવ્યા છે તેઓએ આ વખતે પશુ એક વાર ફરીને દરોસવાજના હોદીવાનોની આ બાખત ઉપાડી લેવી બેઠાએ છે. કારણ આજે દરોસવાજની સરકારે ઘોડાક ફેરી આવેને દેશપર ક્યાં છે તો કલે મોટા વેપારીઓને પશુ લાંબી ધરખાર છોડીને અત્રે આવવાની ફરજ નહિ પડે તે માટે અગાધરી લાંબી સરકારને એવમથી મળે એવા હલ બે લેવાને સુકવું બેઠતું નથી. **“અંગરેજ સરકાર માટે ખાસ,”** ઉપરના મથકા તમે મુંખના ખાતે પ્રસિદ્ધ થતા “આર્થ પ્રજાજ” માં નીચેનો સખત આરટીકથ પ્રગટ થયો હતો:— દરોસવાજની અંદર અમરા રાહેશ ગ્રેમી દેશ બાંધવો હાલ જે નિતમ ગુજરે છે તે બાખત આજે અમે ગામરી કથમ ઉઠાવી છે. છતાં જે સરકાર દયાણુ છે,

જે સરકાર માયાળુ છે, જે સરકાર ન્યાયી છે, જે સરકાર પોતાના રાજ્ય ઉપર સૂર્ય હદિ અસ્ત પામતો નથી એવો દાવો કરે છે, જે સરકાર "બ્રિટીશ સિસ્ટમ" હોવાનું અભિમાન ધરાવે છે, જે સરકાર સરવે પરી દરિયાઈ બંધન ધરાવતી હોવાથી "સમુદ્ર નો રાજ્ય" હોવાનું ગુમાન ધરાવે છે અને આજ કાલ જરમની સાથે હરિફાઈ કરતાં જે સરકાર દરિયાઈ ડરેડનોટો અને રામ રાવણની ઇન્દ્રજીત લક્ષ્મણની આક્રમણની લડાઈનું પુનઃસમરણ કરાવવા માટે તત્પર થવા દવાઈ રિમાનો બનાવવાની હોડધામમાં પડી છે, તે સરકારનું ખાસ લક્ષ્ય એવવા માટેજ, અને હાલના સમય માં સખ્યામધ પેપરોના અસંખ્ય લેખો પાનમાં આપ્યા વગર અહર દવામાંજ ઉડી જાય છે તેમ ન થાય તેવા હેતુથીજ અમે આજે અમારા લેખનું "અંગ્રેજ સરકાર મટે ખાસ" એવું જરા વિરમય પમાડનાર મધ્યસ્થ રાખેલ છે; અને અમે આજ રાષ્ટ્રીયે છીએ કે ઉપર દર્શાવ્યાં સરવ વિશૈષણોયુક્ત સરકાર અમારા આ લેખનો શુભઆશય પાનમાં લઈ જુગારાહે રવકર્તવ્ય પરાયણ થવા તૈયાર થશે.

દક્ષિણ આફ્રિકા તરફથી આવતા હીંદી જોતી સ્થિતિનું યથાર્થ જ્ઞાન કરાવનારી ન્યુસપેપરો વાંચતાં અને ખાસ કરીને મહાન દેશબક્ત, ધર્મવીર, સત્યાગ્રહી મી. એમ કે. ગાંધીનું મુખ્ય વાજીત્ર "હિંદી યન ઓર્ગેનીઝેશન" વાંચતાં દરેકવાચની સરકાર, કાયદાને હમેશાં માન આપનારા નિર્દોષ હીંદીઓ ઉપર જે અસહાયરણ હુલમ વાપરે છે તે પર વિચાર કરતાં કે હ પશુ સાન્યા દેશબક્ત, સહદ દેશ બધુએ તરફ પ્રેમની નજરથી જોનારા સ્વદેસાભિમાની હીંદીનું હૃદય રિયર રહી શકે તેમ નથી; છતાં સરવ સંપિદના નિયમાઈ કદજાસિંધુ પરમેશ્વર તરફ નિગાહ કરી અમે જ્યારે જરા રિયર જાય હરી રિયર કરીએ છીએ ત્યારે અમને હમેશાં એ સવાલ ઉત્પન્ન થાય છે કે આટ આટલો જુલમ ગુજરે છતાં તેનો કાંઈ ઉપાય કરવામાં ન આવે, અને માંપતા ઉપાયોરડે તે આસુરી રૂતિઓને અંકુશ તમે મેગવવામાં ન આવે તો પછી મહાન (બ્રિટીશ શહેનશાહતના એક શહેરી (Citizen of the Empire) હોવાનો અમે દાવો કરી શકીએ ખરા?

જે હા કહીએ તો પછી બ્રિટીશ રાજ્ય ના કહેલીઓ ઉપર આજુ કુખ માતરી જાય એક મીડીયર પશુ ઇંગ્લેન્ડ નીકળે

નહી; છતાં જે ગુજરે છે તો તે વિના આખી શહેનશાહતને કતકસમાન, નામોશી હરેલી અને નીચું જોવાડનારી મણી શકાય. જે ના પડીએ તો આકાશ સાથે વાતો કરતાં હોવા પરવતનું હંચમાં હંચ શીખર શોધી તેના ઉપર ઉભા રહી અંગ્રેજ બચ્ચો મહાભારતના શખતક જેવું જે નેમબેર રણશીમકું ટુકે છે કે :— આર્થ હીંદીઓ ! તમે બ્રીટીશ રાજ્ય અમલતમે સુરક્ષિત થએલા છો, પૃથ્વિના પટ ઉપર તમારું કોઈ નામ પણ લઈ શકે તેમ નથી, શહેનશાહતની તમામ પ્રજાના હોઠો એકસરખા છે, તમારા દુખ દીવસો ચાલ્યા ગયા અને હરપસખના દીવસો આપ્યા છે, તમે શારીરિક, માન સીક, આર્થિક, સરવ પ્રકારની ઉન્નતી કરી શકવાની સ્થિતિમાં છો. તમારા ધરમને કાંઈ અડચણ આવશે નહીં, વીગેરે વીગેરે વાક્યોને વેદમંત્રોસમાન સ્વતઃ સીધર ધારી જે છુમાટો ઉઠાવે છે તે સરવે વાક્યો, નાનાં બચ્ચાંએ ખતાવેલા ગંજીપાના ધરનું એક તળેનું પાનું ખસી જતાં આખું ધર જેમ કરેરે ધુસ કરતું જમીનદેરત યજ્ઞ જાય છે તેમ, સાર રહીત અને નીરયક જતી જાય છે. આમ દેખીતી રીતે બ્રીટીશ શેકરી હોવા, છતાં પ્રથમ પુછેલા સવાલના જવાબમાં અમારે હા કહેવી કે ના કહેવી તેને માટે અમે વીમાસંજ્ઞમાં પ્રણા છીએ. તેની સાથે અમે એમ પણ ખામીથી મનીએ છીએ કે આ વીમાસંજ્ઞને જેમ અને તેમ જલદી દુર કરવામાંજ હીંદી તેમજ હિંદીસાંનું બનેતું હિત સમાજેલું છે.

ખગોળ વિજ્ઞાના જ્ઞાન માટે પ્રખ્યાતી પામેલા વિદ્વાનો કહે છે કે સુર્યની અક રણ્ય સક્રિયને હીલેજ આકાશની અહર પૃથ્વિ અધર ફરી શકે છે. તે પૃથ્વિનું Centre મધ્ય બીંદુ દુર ખસતાં ખસતાં સુર્યના આકરણશક્તિ બહાર નીકળી જાય તો આકરણશક્તિ આપાર રહીન બનવા થી પૃથ્વિનો જલદી અત આવી જાય. કુદરતનો અચલ નિયમ જડ તેમજ ચેતન બ્યકિત તેમજ સમષ્ટિ સરવેને સરખી રીતે લાગુ પડતો જણાય છે. જો તાદાન અંગ્રેજ અથવા તો મિલ્કાજિ માની એ ગમે છીંદીબન વરમાન પત્રકાર અંગ્રેજ સત્રાજ્ય તકવારના જોરવડેજ ખાલે છે એવો ધમક રાખતો હોય તો તેના વિચાર તેને મુખારક હો. પણ પશુ રૂતિ અને જનનરરી જોરથી જોડપણ મેલમલ સેલા વખતને ગાંઠે પશુ કહી શકે એક મીડીયર પશુ માતરી

ચકતા નથી; જલકે બ્રીટીશ રાજ્યના ન્યાય અને ધરમરૂપી સુર્યની સક્રિયવડે જ આખું સાત્રાજ્ય ટકી રહ્યું છે એવી અમારી દ્રઢ માન્યતા છે. આ અગાધ આકરણ્ય સક્રિય ધરાવનારા ન્યાય અને ધરમરૂપી સુર્ય દેવતાની મ્હોટામાં મ્હોટા સત્રાજ્યોને ટકાવી રાખનારી અને પુરણ ન્યાય અને ધરમથી વરતવામાં આવે તો ઉન્નત દશાએ પહોંચાડનારી એ આકરણ્ય સક્રિયમાંથી પૃથ્વિરૂપ બ્રિટિશ રાજ્ય અથવા ખરું કહીએ તો Centre-મધ્ય બીંદુ-કેન્દ્રસ્થાન સમાન ઇંગ્લાંડની સર્વે પરી સત્ (Central Power) ધરાવ નારી સંકર દુર ખસવા માટે તો તેને દીરધરહિંદી જોતર કોઇપણ વિજ્ઞાન, બ્રીટીશ રાજ્ય માટે આક્રમ સમાન, સારાં નહીં પશુ જુરાં બવાનક સ્પીન્ડ સમાન મથુસમાં જરાપણ આંચકો ખરે નહીં. બીએ હખેલો લેતાં પણ જણાશે કે ઇલિએટ્ટી યોડાને કાજુમાં નહીં રાખી ચકનાર નીરબળ મન અદેહરૂપી રથનો નાશ થવામાં કારણમૂત બને છે. તેમનો પોતાના અવયવોરૂપ સંસ્થાનો (Colonies) ને ઇંગ્લાંડની મન્દરપસતા કાજુ માં ન રાખી શકે તો અભિમાન કરનારે મહાન સત્રાજ્ય પશુ છીંદીબીન દશાએ પહોંચે તેમાં કાંઈ નવાઈ પામવા જતું નથી. છતીસાસના અબ્બસીઓ સારી રીતે જાણે છે કે રામન, ગ્રીક અને મેગલ સત્રાજ્યો, આવી રીતે Central Power-કેન્દ્રસ્થાન સમાન મધ્યસ્થ સત્તા નીરબળ પડી જરાથીજ અને તાપાના સંસ્થાનોરે દેહાઈનો ઉન્માદક રામ અસાંધ રીતે લાગુ પડાયીજ, પડતીની દશાએ પહોંચી નાસ પામ્યાં. બ્રીટીશ સત્રાજ્ય કે જે, દેખાય છે ત્યાં સુધી અમને જ્ઞાન વર્ધ વગેરે દવારા ઉચ્ચ દશા એ પહોંચાડવાની પાવિત્ર ઇન્ડાળી શખ પ્રવત્નો કરે છે તે આવી દુઃખદ પરીસ્થિતિએ ન પહોંચે એવી અમારી અતરની અશીકાપા હોવાથીજ અમે બાર હાંને જણવીએ છીએ કે અમારા વ્હાલા દેશ બધુએને દક્ષિણ આફ્રિકાની અહર અસલ દુઃખ દેહારી દરેકવાચની સરકારને તેણે તરત કાજુમાં લેવડું સામર્થ બતાવી, પોતાનાજ સંસ્થાનોને અંકુશમાં રાખવા ઇંગ્લાંડની સરકાર અસમર્થ અને નીરબળ છે એવું તેના ઉપર ચડતુ ઇચક ધોળ નાંખતું જોતએ. ઇંગ્લાંડના હિત ચતરફ મામ બળવનનાં કેલ્કાંક એમલો મીડીયર પશુ બ્રીટીશ રાજ્ય માતરી કે કાંઈમાનોને વચસજતો હા અમે

હોવાથી ઇંગ્લેન્ડની સરકાર તેના કામની વચ્ચે આવી શકે નહીં. આ પાયા વગરની હાલના જવાબમાં અમે એટલું જ જણાવીશું કે શુભામગીરી નાણુક કરવા અમેરીકાની સરકાર પર હુકમ ચલાવનાર, પારલામેન્ટને હક બક્ષવા માટે ટુર્કીના સુલતાનને મુબારકબાદીને સહેલા મોકલ નહર, પ્રજાપરના જુલમને ઓછો કરવા ઇરાના શાહને આક્રમક રીતે હવાવ નાર, હોંદમાં તો કોઈ દેશી રાગ સામાન્ય જુલમ ગુજારે તો તરત વચ્ચે મથુ મારી મલકારાવ ગાયકવાડ જેવાને પણ બચ્ચ કરનાર, અને જામનગર ના પ્રીન્સ કાળુભા જેવા ધણીક રાજપુતો ને કાળે પાણીએ મોકલનાર અંગ્રેજ સરકાર જે દરાંસવાસમાં ગુજરાત, પોતાની રક્ષિત અમેલી હોંદી પ્રજા ઉપરના જુલમ નો અત આણી ન શકે તો, ઉપરના સુત્ય કાર્યોનું વચ્ચુન કરવા ઇંગ્લેન્ડના ઇતિહાસમાં જેમ લાલ પાનાં ઉમેરવામાં આવ્યાં છે તેમ આનામેથી ભરેલી નિર્માણતા ઓળખવા માટે ઇંગ્લેન્ડના ઇતિહાસમાં અધિકાર સમાન કાળાં પાનાં ઉમેરવાની શરમ ભરેલી દિશ્વપસ્તી વહેરી લેવા તેણે તત્કાલ થવું જોઈએ. અન્ય સરકારોની માફક હોંદને સ્વરાજ્ય મળ્યું નથી તે વાત ખરી છે તોપણ ઇંગ્લેન્ડ પોતાના સ્વરાજ્યમાંથી હોંદને બહાર કાઢી ખાતસ ગણ્યાની હોંદ અથવા ઉદારતા આગળ ખતવી શકે! આવી રીતે અમારો સમાવેશ ઇંગ્લેન્ડના સ્વરાજ્યમાં થઈ જાય છે તો પછી ઇંગ્લેન્ડ સ્વરાજ્ય આપેલું હોવા છતાં ફ્રાન્સી અનેકાં સરકારોમાં અંગ્રેજ સરકારની હોંદી પ્રજા પ્રત્યે જંગલી કાહરાઓ સમાન ધતકી વરતણક શા માટે ચલાવવામાં આવે? શું ઇંગ્લેન્ડ નેજ રહેવ સી કોઈ ગોરો દરાંસવાસમાં જાય અને તેના ઉપર તેણે જુલમ ગુજારવામાં આવે તો, હાથમાં અમારાપર ગમે તેટલું દુઃખ પડે છે છતાં શરમ ભરેલી રીતે ઇંગ્લેન્ડ આપ આપ કાન કરી જાય છે, તેવી રીતે વર્તી શકે ખરું? સોનાની અને હીરાની ખાણો મેળવવી હોય કે ન હોય તે જુદી વાત છે પણ ધણી કારણોમાં હોંદીઓ ઉપર જુલમ ગુજારે છે એવું એક કારણ બતાવી શકે છે સાથે જ સરકાર પુષ્પ ચલાવનાર ઇંગ્લેન્ડની સરકાર અત્યારે શુર રાજ્ય કરતાં સેંકડો મજૂર વડુ જુલમ ગુજારે છે. છતાં જાણે કંઈ બમણું હોય તેથી એકદારી અને તીવ્રતાવાળા પાત્રોને કે તેથી વધારે પાત્રો રાજ ઇંગ્લેન્ડના જવાબદારો ઉપર ચડેલા

પડગ સમાન મણીએ તો તેમાં કંઈ વાંધો ખરો? શુર રાજ્યમાં હોંદુ ધરમ ગુરુઓ ને અપમાન કરી દરાંસવાસમાં ઉતારી પાડવા, કુટપાયપર ચાલતા હોંદીઓને હક સેલા દેવા, મી. ગાંધી જેવા મહાત્માઓને જેલમાં ધકેલવા, હોંદુઓના પવિત્ર ધરમનું અપમાન કરી હોંદુ ઓઓના ચેરલા કાંપી નાંખી છતે ધણીએ વિષવા જેવી બનાવી મુકવી, સત્યની લઘાઇ લડનારા સત્યાગ્રહી હોંદીઓને હેડખાનામાં પુરકા, તેમને કાહરાની માફક ધી વગરનો અને દલકામાં લલકો ખોરાક આપવો, તેઓની તનદુરસ્તીની કંઈ દરકાર રાખવી નહીં, તેઓ ખીમર હોય છતાં સખતાઇ વાપરી તેમની પાસે મજૂરી કરાવવી, તેઓને કંગાલ અવસ્થાએ પહોંચાડી હોંદ ખાતે પાછા ધકેલવા, જાણે કમ કરે ગુરુ કમો હોય તેની માફક સી, પુરુષ અને બચ્ચાં સુધ્ધાંતના કળા કાચ કરાવી છાપ દેવાની દરજ પાડવી, કાપદેસર રીતે ન્યયપુરસર આવા જુલમો કાવડાની સામે ચનારા સલામતીઓ ઉપર ન વચ્ચુન કરી સકાય તેવો જુલમ ગુજારી તેઓનાં બાળબચ્ચાં અને સ્ત્રી પુત્રાદિકને નિરહય રીતે નિરધાર કરી રાજાવવાં વિગેરે વિગેરે જુલમ શુર રાજ્યમાં થતો હતો ખરો? નહીં. ખીલ કલ નહીં. તો શું જે હોંદીઓએ પોતાના જીવના જોખમે શુર વેર વખતે અને કારણોના હુલ્લસ વખતે ઇંગ્લેન્ડને કીમતી મદદ કરી હતી તેજ હોંદીઓ, આજે મધ્યાન્હના સુર્યાનાં પ્રખર કિરણો નીચે સખત તાપમાં રતાપર કેદીના વેશમાં સડકો ખેડે, અને મી. ગાંધી જેવાના સુકામળ કાચમાં ફેરાલા ઉપડી આવે, તેમાંથી બળતાં પાણીની ધારાઓ છુટે છતાં કામ કરાવવામાં આવે, કેટલાક એકુધ યજ્ઞ ધરણીપર ઢળી જાય છતાં દવાની તજરથી તેમના તરફ જોવામાં ન આવે, એવી બધી વાતો ઇંગ્લેન્ડના ચળકતા સુકુદમાં ફાટતાના કેટલાક કળા કાચ જેવી જણાય છે તેનો કોઈ દિસાખ કરશે ખરો? અહીંસા! અંગ્રેજ સરકાર! આવે જુલમ છતાં તું એકદાર અનેલી છે એ તારી પડતીનાં કાંખાં કાંખાં ચિલ્લોજ દશે એમ જણી અમારું હલક કે છે. તારી ચલતી કાય એવું અમે હજીએ છીએ અને તેથી જ આજે તને અમે મીઠા લાગીએ યા કડવા લાગીએ પણ ખરા શબ્દોમાં તને સત્ય હકીકત જણાવીએ છીએ. તારાથી મહમશત બનેલો દરાંસવાસનો મોશી કાણુ તારાથી કમતોય થાય તો કમતોય થાય અમારું આપ અને પછી એક લેણું

શું થાય છે! સ્વરાજ્ય આપવા જેટલી ઉદારતા બતાવવા તું તત્કાલ ન હો તો કમમાં કમ દરાંસવાસનો હડયો કરવાનું કામ હોંદીઓને સોંપી દે. પછી દરાંસવાસનું પાણી કેટલું છે તે જણાઇ આવશે, દરાંસવાસની સાથે સરખામણીમાં પણ અમે સ્વરાજ માટે લયક નથી એમ જો તું ધારતી હોય તો તેમાં તારી જુલ છે. અમે એવેજ કરીએ છીએ કે વિદ્યા, કળા, દુનર, જ્ઞાન વિગેરે બાળતમાં શુરો કરતાં અમે અનેક ગણા ચલિઆતા નથી એમ માનનારે તે સાબિત કરી આપવું. કા. જુલમની ગેળાઓ, મશીન મન કે તોપના જોળા ઉરાવમાં હથિયારબંધીના કાવડાને લઇને અમે તેમનાથી કલાય ઉતરતા હમડું. છતાં પ્રસન્ન પડેશું પરિણામ આવે તે કહી શકાય નહીં. જો કે અમે હથિયારો ઉઠાવી (હથિયાર છેજ ક્યાં કે ઉઠાવીયે) શુરો સાથે લડાઇ કરવા માંગતા નથી પણ ઉલટું દરાંસવાસમાં હોંદીઓ અને ત્યાંની સરકાર વચ્ચે જે અગડો ચાલે છે તેનું સતોપકારક રીતે ઉલટ આવે, અમારા બાઇઓ ઉપર ત્યાં જે પીશાચી જુલમ ગુજારે છે તેનો સમાધાન થઈ જલદી અંત આવે અને સામાન્ય ને તોડી પાડવા જેવાં ઉપદાઇનાં અધ પગલાં નહીં કરતાં અધાં સંસ્થાનો ન્યાય પુરવઠ હળીમળી કામ કરે અને બરીદીશ સામાન્યને વડુ મળજીત બતાવે તે કરા દારીજ આ તરા માટે ખાસ લેખ મળ્યો છે. હોંદની અંદરનો અસતોપ દુર કરવાને માટે સુધારાઓનું કાન દેવામાં આવે કે હજાવવાના સખત કાવડા પડવામાં આવે પણ જ્યાં સુધી ખીજાં કારણોની સાથે અમારા દરાંસવાસમાં રહેતા હોંદી બાઇઓ ઉપરનો જુલમ દુર કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી હોંદની અસાંતી કહી પણ દુર થઈ શકશે નહીં માટે શાણી સરકાર! અમારા એક ગુજરાતી કવિનું 'ચિત, ચેત, ચેતરાય-કયાં સુધ ગયો' એ વાક્યને જ્ઞાનમાં લઈ અંદરારીની મહસનની નીડામાંથી જગી દરાંસવાસના જુલમને નાણુક કરી, ત્યાંની સરકારની ગુમ ચરેલી જ્ઞાનસાન ઠેકાણે કાવડા જલદી કલિયથ યા. જ્યાં રાજદવારી બાળતોમાં માથુ નહીં મારનારાં ધર્મિક પત્રો પણ હજાર પરાયણ ધર્મિક ભુધિ થી પ્રેરાઇ આવે પોકાર ઉઠવે ત્યારે તે તરફ અખાડા કરવામાં આવશે નહીં એમ છછીએ છીએ. બ.શા છે કે શાણી અને સમજુ અંગ્રેજ સરકાર તેમને માટે લખેલો આ 'અસ' લેખ જ્ઞાનમાં લઈ હોંદ અને હડતાશો મહમ પગલાં ખરી લેવાવાળી સરકારનાં અજીબ જુલમો મહમશને કુલ કરી, બ.શા

અવલોકન

ભારત જીવન

આ સચિત્ર માસિકના છઠા પુસ્તકનો પ્રથમ અંક (નવમ્બર ૧૯૦૬) અમને છેલ્લી દપાલમાં મળ્યો છે. ગુજરાતી માસિકમાં સારા ચિત્રો આપનાર તરીકે ભારતજીવન પંકાય છે. આ અંકમાં તેની ચિત્ર માળામાં કુલ ૧૨ ચિત્રો છે. હોંડ દેવીનું તથા રંગતું ચિત્ર સુદર અને બુદ્ધ પાડી છબીમાં ખાસ મહાવવા લાયક છે. બીજા ચિત્રમાં શ્રીમતી સરોજની નાછક, યુવરાજ કૃતેહસાહરાવ ગાયકવાડ, શ્રીયુત તીલક, શ્રીયુત પ્રાંજયે, મુંબઈના પ્રખ્યત પરોપકારી જનકીબાઈ, કરંચી શહેરના તથા દીર્ઘની જુમા મસ્જિદના દેખાવ વિગેરે છે. આ માસિકના લખાણોમાં મુશ્કેલી વિગેરેના દેશોનો ઇતિહાસ તથા બીજાં કેટલાંકે સારાં લખાણો આવે છે.

આ અંકમાં મોગલ બદશાહ હુમાયુ, સ્પેનની રવત-તતા, બળવાનું કારણ તથા પ્રાચીન અર્ધ રાજ્ય પદ્ધતિ, મનુ પૂજા, ખાલકોટ વિચાર, બેનને શિખામણ વિગેરેના ધર્મ, રાજદારી ઇતિહાસિક તથા નીતીને લગતાં લખાણો છે. ખેતીવાડી તેમજ વડતાના વિષયો વાંચનાર ને માટે પણ આ માસિકમાં એકેક લખાણ છે.

આ માસિક રા. ગડયાલકાંચ રાજચંદ્ર મહેતા તરફથી બહાર પાડવામાં આવે છે. ઠેકણું, કાલખાદેવી, પોરટ મુંબઈ, લવાજમ અફિકાના ગ્રાહકો માટે રા. ૩-૬-૦ (શી. ૪/૬.)

બુદ્ધિ પ્રકરણ

ગુજરાતી સાહિત્યને ઉત્તેજન આપવાને ૬૦ વરસ ઉપર સ્થપાયેલી ગુજરાત વરના કબુલર સોસાયટીના આ પ્રખ્યાત અને જુનામાં જુના માસિકનો હીરક મહોત્સવનો અંક (એપ્રિલ) સાહિત્યના દરેક શીખીને ને વાંચવા લાયક છે. અત્યુત્ત ૫૬ વરસ થયાં છપાઇ બહાર પડતું હોય એવું ગુજરાત અથવા તો આખા હિંદુસ્થાનમાં કદાચ આ એક જ માસિક છે. આ માસિક માં લખનારાઓ વિદ્વાન વરમના છે, અને લેખો ગુજરાતી ભાષા તથા સાહિત્યને બીજાવવા સંબંધીના પ્રખ્યાત છે.

અવલોકનવાળા અંકમાં પ્રથમ લેખ 'હંસનું વરસ ૧૯૦૮' નો છે. આ વિષય છેલ્લા ત્રણ અંક થયાં રા. રજુજીત ગમ વાચાસાઈ લખે છે અને હજી અપૂર્ણ છે. આ માસિક વિષયમાં માસિક તથા પ્રગતિદારના ગુજરાતી સાહિત્યને ગદ્ય તેમજ પદ્યરૂપે ૧૯૦૮ની સાલમાં જે ફેલાવો

થયો છે તેનો સંરસ ચીતાર આપ્યો છે. કલાપીની સ્વાનુભવ રસીક કવિતાનું અવલોકન તથા બુદ્ધ ધર્મનો પ્રચાર ધારનાર એક અધ્યયનજીવન જીવન ચરિત્રે આ માસિક ના બીજા તથા ત્રીજા લેખની જગ્યા રોકી છે. બીજા લેખોમાં શ્રી. કરીમ મહમદ, એમ. એ. નો ગુજરાતીમાં વપરાતા હારસી શબ્દો, પ્રખ્યાત અંગ્રેજ નીબંધ કાર શ્રી. હુમે લખેલ 'રામ દેવ અને રમણતાની તીવ્રતા' ના નીબંધનો તરજુમો તથા ઉચ્ચ કેળવણી અને રસાયણ ઉદ્યોગ છે.

છેવટમાં હીરક મહોત્સવની સચિત્રતર હકીકત આ અંકના વધારા તરીકે ૧૦ પાનામાં આપેલી છે, જે ગુજરાતી ભાષા ઉપર શાંખ ધરાવનાર દરેક વિદ્યાર્થીએ સમજવા જેવી છે.

આ માસિકના પ્રગટ કરતા, ગુજરાત વરનાકબુલર સોસાયટી, અમદાવાદ. લગ જમ વરસ એકનો રા. ૧૧. સોસાયટીના લાઇફ મેમ્બરોને આ માસિક મફત મળે છે. આ માસિકને વધારવાની ગુજરાતી છપાઓમાં પુષ્કળ ચરચા ચાલી રહી છે.

સ્પર્શમણી

અમદાવાદમાં શરૂ થયેલ આ નવા માસિકનો પહેલો અંક અમને મળ્યો છે. આ માસિક પોતાની એળખાણ કરાવનાર પહેલા લેખમાં લખે છે કે "અમારા સંબંધમાં આવનાર દરેકને શારીરિક, માનસિક અને અધ્યાત્મિક સરવૈત્કૃષ્ટતા અર્પવી એજ અમે દેશ સેવા સ્વીકારી છે." બીજા લખાણમાં મનુષ્યરૂપ માણીનો મનસરૂપ બાગ છે. તેમાં લખનાર મનસ બાગને ખેડી સાગ પાકને લાયક કરવાની ભલામણ કરે છે. લેખ અધુરો છે. સરવૈત્કૃષ્ટ વિજય પ્રાપ્ત કરવા સરવૈત્કૃષ્ટ નટપદ ધારણ કરવું બેઠવે. આ લખાણ માં માણસે કરેલી ઇચ્છાઓને પાર પાડવા ને કેવો પ્રયત્ન કરવો પડે છે તેનો સમજવા લાયક ચીતાર આપ્યો છે. લખનાર કહે છે કે હીમત રાખીને પ્રયત્ન ન કરનાર હજી દુરલાભી રહે છે. સારામૃત વિષયના મથળા નીચે રામાયણ તથા મહાભારતના કાતરી રાખવા લાયક ફકરા આ અર્થ સહીન આપ્યા છે. આ બંને લેખો પણ અધુરો છે. બીજા લેખોમાં મુસાફરી કરવાનાં સાધનો, શ્રી. લજ્જપતરાય હિંદુસ્થાનના વાઇસરોય હેય તો? (આ રીઝુ એફ રીઝુજ નામના અંગ્રેજ માસીકમાં આરેલ લખાણનો તરજુમો છે.) સ્વદેશી માલને ઉત્તેજન, વગર તારના સંદેશ, હું હજી છું છું, મને બચાવો! વીગેરે છે.

પ્રસીદ્ધ કવિ: હમાનદાર બપરસ, અમદાવાદ, કે. લીકાંટા વારસીક લવાજમ, જે રૂપીઆ અને પેસ્ટેજ.

બીજાં કેટલાંક માસિકોની વીગત પછી ના અંગેમાં આપતા જશું.

પ્રો. તેજસિંહ.

[મયા અઠથી ચાલુ]

અમેરિકામાં હિંદી હખીશન સંબંધ માં ખાસ બળુરા જેવું એ છે (લેખ કહે છે) કે ઘણું ખરું તેમાંના કામ પોતાની ઓરત કે કુટુંબને સાથે લાવતા નથી. આ સંબંધમાં કેટલાકને હિંદી શ્રેણ ખાતાના અમલદારે સવાલ પૂછવા થી માત્ર એટલો જવાબ મળેલ છે કે "બીજા કરે છે, તેમ હું પણ કરું છું." પહેલા આવનારાઓ પોતાનું કુટુંબ સાથે ન લાવ્યા તેથી તેઓ પણ ન લાવ્યા. આ બાબત મને તેમ હોય પણ એટલી હકીકત તો શક વગરની છે કે અમે ત્રણ કે ચાર કરતાં વધારે હિંદી ઓરતો નથી. તેમાંની એક માસીસ તેજસિંહ છે. પ્રેક્ષર તેજસિંહ પોતાની બધી મુસાફરી માં પોતાની ઓરત તથા પોતાનાં નાનાં છેકરાંને સાથે લઇને ફરે છે. તે સિવાય બેક બીજી હિંદી ઓરત છે, જેમાંની એક હિંદીમાં વસી આવેલા ગોરાની ધણી આશી છે. કેનેડામાં પહેલ પહેલા આખા પછી થોડા વખત સુધી હિંદીઓ સારી રીતે આખા અને સુખી હતા. તેમને ખોરાકી ખરચ નહતું હતું. બીજા કાંઈ માનવી ને તેથી ઓછું ખરચ નહીં થતું હોય. તેમાંના ધણીખરા મહીનાના ૫ થી ૬ ડોલર (શી. ૨૦ થી ૨૪) માં ગુજરો કરતા. અને તેથી ધણીખરા વખત કામ મળતું ત્યારે ઘણું બચાવતા, કે જેથી તેમને દેશપાર કરવામાં આવે, અથવા તે પોતાનાં બધાં છેકરાંને બોલાવવામાં આવે ત્યારે તે કામ લાગે. દરમ્યાન મજુરોની બરતી થઇ, અને ચાલુ કામ મળતું બંધ થવા લાગ્યું. ઉપર સિવાયો આખો તેથી લાકડાં વેરવાની મીસો બંધ થઇ. ધણી ગોરાઓની રોજી પણ અટકી પડી: અને હિંદીઓને બચાવેલી રકમનોજ ગુજરાત માટે આશરો રહ્યો. કેટલાક એક બીજાની મદદથી નબત્ત મળ્યા. પણ ૧૯૦૬ના નો સિવાયો અપવાદરૂપે એવો સજી જણાયો કે બેહદ નિરાધારપણા બનવા વગર રજા નહીં. સિવાયો ઉત્તર,

અને આળો ઉનાળો. હોં તો વાનકુવર અને વિક્ટોરીઆમાં હોંદીઓ એટલા આવી લાગ્યા કે તેમને ઉતરવાને કાંઈ જગ્યા ન મળે. વાનકુવર આવેલી એક સ્ટીમરમાં હોંદીઓ સાથે તારકનાથદાસ નામનો એક જુવાન બંગાળી વિદ્યાર્થી હતો. આ વખતે ફરીથી ટાઢના દહાડા શરૂ થઈ ચુક્યા હતા. હોંદીઓની વતી તારકનાથદાસે મહેનત લેતા માંડી. નવા આવનારાઓ માટે આશ્રય મેળવવા તેણે આખા ગામમાં તપાસ ચલાવી. પણ આ હોંદીઓને કાંઈએ બાંહેધર આપવા ની હા પાડી નહીં. તારકનાથને નિરાશા થવા માંડી. તેણે સ્ટીમરના અમલદારો ને મામમાંથી બોળી કાઢ્યા અને તેમને કાપદાની કલમ વંચાવી કે જે ઉતારીએને ઉતરવાનું ઠેકાણું ન હોય તેમને રાતવાસે સ્ટીમર પર કરવા દેશે. જોઈએ. સ્ટીમર વળાઓએ તે કબુલ રાખ્યું, અને બીજી સવારે આ હોંદીઓને ઉતરવા વાસ્તે કિનારા ઉપર તંબુઓ ઊભા કરવામાં આવ્યા. ટાઢ વધવા માંડી, અને આ લોકોને તંબુ ઊડીને બામણ પડ્યું. તારક નાથે સરકારી ક્રીડના ડાપરાં વાસ્તે ઓઠાવા સરકારને અરજ કરી પણ તે મળ્યાં નહીં. પછી ખંડીએર શ્રેય તેણે હોંદી વાસ્તે મેળવ્યાં. આ ખાલી અને બેડોળ ધોણકાં માં અગવડા મુશ્કેલી અગવડા માણસો એ કેટલાંક પહેલાં અડવાડીમાં ગાળ્યાં. એક એક ઓરડામાં વીસ વીસ જણા આડા અવળા પડી રહેતા. વિચિત્ર અને દુખી દશાનો હાસ આપનારો દેખાય તેથી થઈ રહેતો. આખરે તે ઉપર સુખરામ ખાતાનું ધ્યાન ખેંચાયું, જેમણે ખીજાં ઘરોની જરૂર બતાવી, અને તે મેળવવા માં સહાયતા આપી.

પછી બીજો ઉનાળો ખાજા આ શામળી ચામડીવાળા વધુ આવ્યા; અને તેમની સંખ્યા એટલી ગંધી થઈ કે સરકારને આ લોકો એક "ગંબીર સવાલ" રૂપે થઈ પડ્યા. પાછો સિપાળો આળો અને કામ બધું પડવાને તથા ટાઢને લીધે એવાં દુખ ઉભાં થયાં કે આ સવાલ એકદમ ધ્યાન ખેંચનારો થઈ ગયો; અને જ્યારે કેટલાક બીજા ભાગ્યા મંડ્યા ત્યારે કેને ડાના ઇન્ડિયન એજન્ટને સમજાયું કે આ લોકો પ્રજાને માથે પડ્યા છે, અને બીજી કાંઈક કરવું જોઈએ. તેને હોંદીના સંસ્થાપની બનર હતી. એટલાની સરકારે કદવું હતું કે એ ટાઢ લોકોને ઉતારવા નહીં, અને તેમની અસાનિતે સમજાવીને

બહાર ઉભો કરવો નહીં. આવા કારણથી ઇન્ડિયન એજન્ટ માટે આ ગંબીર સવાલ થઈ પડ્યો. એ લોકો બ્રિટીશ રાજની જ પ્રજા, એટલે તેમને દેશપાર કરવામાં કેનેડા ની સરકાર અચકતી હતી. આથી મુશ્કેલી બત બહુ તિક્કણ થઈ પડી.

[અધૂરું]

તાર સમાચાર

પ્રેસ કોનફરન્સના ઉદ્દેશોમાંના ૬ ને આશયોની યુનીવર્સિટી તરફથી એલ. એલ. ડી. ની ડીગ્રી આપવામાં આવનાર છે, જેમાંના એક "કેપ ટાઇટલ" ના અધિપતિ મી. મેટલેન્ડ પારકર છે.

હોંદીના વાઇસરોય લોર્ડ મોંટા પોતાના હોંદીના રાજનામું આપવાના છે એવી અફવા ફેલાઈ હતી, જે હાલમાં ખોટી ઠરાવવામાં આવી છે.

મેરાકોની ગાદી માટે અલ શેઈ નામના સરદારે ત્યાંના સુલતાન મુસાઈ હાશીદ ઉપર રૂબરૂતે દુમસો કર્યો છે, અને મુલાકાત હાશીદનું લશ્કર દ્વારા જવા થી તેની ગાદી જોખમમાં આવી પડી છે.

લીવરપુલમાં બ્રૂક જુદા પક્ષ વચ્ચે પાર મિક ઝગડો થતાં કેટલાંક ઘરો પાડી તાપ વામાં આવ્યાં, તથા બીજાં કેટલાંક સળગાવી મુકવામાં આવ્યાં હતાં. લોકનાં ઉશ્કેરાએલાં ટોળાં સમી ઘેરેઘેર ચોલીસ મોકલવામાં આવી હતી જેણે પથરાનાઓ વરસાદ વચ્ચે ૫૦ માણસને કેદ પકડીને શાંતિ દેવાની હતી.

તા. ૧ થી આમસ્તના અરસામાં પોતાની ઇચ્છાંડની મુલાકાત માટે ઝાર વીલ્સ બત જઈ પહોંચશે.

રાતા સમુદ્રને યુમ્મય સમુદ્ર સાથે જોડનારી સુવેજ નહેરને બમણી પહોળા કરવાને માટે સુવેજ નહેર કંપનીએ ઇજ્જતની સરકાર પાસે પરવાનો માંગ્યો છે.

તુરકીના નવા સુલતાન આલુ સાલના છેલ્લા મહિનામાં યુરોપની મુસાફરીની કળનાર છે.

તા. ૨૧ મીએ લંડનમાં નાનાલના એરેજમેન્ટો સાન દર પેડીના રી. ૩ થી

૫ ઉપજ્યા હતા, અને નાનીસના રી. ૨ થી ૨/૬ ઉપજ્યા હતા. ૬ થી ૨૨તામાં ખરાબ પેડીયને લીધે બમણી જવાથી તેમજ રપેઇનના ઓરેજનો બખરમાં વધારો થવાથી સારા હાવ નહીં ઉપજ્યા એવું કારણ જણાવવામાં આવે છે.

ન્યુયોરકમાં એક જુવાન મેરી હેડરી તું ખુન કરી લાસને પેડીમાં પૂરીને નાશી જવા માટે એક ચીનાને દાઢમાં પકડવામાં આવ્યો છે. મજદુર ચીનાના કમળમાંથી કેટલાક આશયોના કાગળો માણુમ પડ્યા હતા.

તા. ૨૧ મીએ જોહાન્સબર્ગના ડેલી મેન્ડ ડાપમાં લોકોને એવી ચેતવણી આપવામાં આવી હતી કે યુરોપથી કેટલાક બદમાશો અને હુંદારાઓની એક નામચીન ટોળી ત્યાં દાખલ થઈ છે, જેને પરીણમે થોડાજ દિવસમાં કેટલીક ખોટી ચોકા પકડાઈ છે, તથા કેટલાક હુંદાયા છે.

વિલાયતના સડમક ખાતા તરફથી એક જાગી દવાઈ વઢાણ બનાવવામાં આવનાર છે કે જેવું અમાઉ કદી બન્યું ન હોય.

૪૦ લાખ પાઉંડ નેટલી રકમની તુરકી સરકાર ૪ ટકાની ધોન કાઢવાની છે.

માલમથ તરફના નાતાલ પાર્લામેન્ટના મેંબર મી. થોંગે રાજનામું આપવાથી એ વિભાગની એક ખાલી જાહેર થઈ છે, અને તે માટે નવા મેંબરની ચુંટણી થશે. તે જગ્યા માટે મી. જી. એચ. હુલેટ ઉમેદવાર તરીકે બહાર પડેલ છે.

ઇંગ્લાંડમાં એક ખાણ વખતે લોરડ કરજને જનરલ બોથાને તથા સર જ્યોરજ ફારને દક્ષિણ આફ્રિકાને એકત્ર કરવામાં બચવેલા લાગ માટે મુજારફયાદી આપી હતી. તેણે જણાવ્યું કે બ્રિટીશ સરકાર ને "ડરેડનોટ" આપવા કરતાં નાનાલે પોટથી બ્રિટીશ રાજ મારેનો ત્યાદ બતાવ્યો તેમ કરવું જોઈએ. દક્ષિણ આફ્રિકાની મોટામાં મોટી જરૂર ગેરાની ફાજનીની છે. યુનીયનમાં રોડીઆનો બેળવવાની ઉતાવળ ન થવો જોઈએ.

તા. ૧૮મીએ વિલાયતમાં એક લડાઈ દવાઈ વઢાણે પ્રેસ કોનફરન્સના ઉદ્દેશો આગળ ૨ માર્ચની મુસાફરી વાપા કરી હતી.

ચાલુ વરતમાન

નાતાલના રહેવાના કામદારોની ફરિયાદ માં તપાસ ચલાવનારી એડ નીમાઇ છે અને તેણે પોતાનું કામ શરૂ કર્યું છે.

વેલવરડીનથી લીકતનબરમ વચ્ચે રેલ્વે બંધાવાની હોવાથી તેની સામે નાતાલમાં પ્રોટેસ્ટ હોયો છે. એ રેલ્વે બંધાવાથી ડેલાગોઆમેના બંદરનું ઉપયોગીપણું વધે અને ડરબનનું ઘટે તેથી નાતાલના ગોરાં આ તેની સામે થવા ધારે છે.

કેપ તરફથી વિલાયત જનારા ડેલીમેટ માં હોદ્દામીરની લાંબા કક્ષરડ લોકના એક ડેપ્યુટેશને યુનીયન તળે કક્ષરડ લોકની સ્થિતિ સંબંધમાં મુલાકાત લીધી હતી.

ટરાંસવાલ પાલમિન્ટમાં સર જ્યોરજ ફારે જણાવ્યું હતું કે વેલવરડીનથી લીકતનબરમની રેલ્વે બંધાવવા કરતાં તે રેલ્વે કલારકસ્ટોરપથી બંધાવી જોઈએ.

સાઉથ આફ્રિકન નેશનલ યુનીયન તરફથી પ્રદરશન ભરવા નો ટરાંસવાલ વગેરે બીજા કોલોની પા. ૧૦,૦૦૦ ની રકમ આપે તો કેપે પોતા તરફથી પા. ૫૦૦૦ ની રકમ આપવાનું જણાવ્યું છે.

બુલવાયેમાં ખેતીને લગતું પ્રદરશન ભરાયું હતું.

પોર્ટ પ્રીજાએયની પાસે બારકલી ખીજથી અલેક્ઝાન્ડરા સુધીની રેલ્વે ખુલ્લી મુકાઈ છે.

તા. ૧૨ મી બકરોગર સુધી નાતાલ પાલમિન્ટની બેઠકા મુલતવી રાખવામાં આવી છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમેરિકા બાપાનો ફેલાયો વધારવાને માટે 'ઈંગ્લીશ બાપાની લીગ' નામનું મંડળ કોઈરલીમાં ઉભું થયું છે.

લોરડ સેલબેરન યુનીયન સંબંધમાં વિલાયત જનાથી કેપના સર વેલ્સર હેલી હચીનસન આર્ટીંગ હાથ કમીસનર તરીકે નીમાયા છે.

સેવન એકસમાં હોંડી સરદારનું મુન કરવાના આરોપ માટે પકડાએલા પ હોંડી

ને મારિસબરગ ફીમીનલ કોર્ટમાં કેસ ચાલતાં મોતની સજા કરવામાં આવી છે.

એક બાળક તરફ નિરદય વરતણુંક ચલાવવા માટે ગોરાને તથા બીજી ગોરી જોરતને પોર્ટપ્રીજાએયમાં કોર્ટ આગળ ખડા કરવામાં આવતાં ત્રણ માસની સખત કેદની સજા થઈ હતી. એવું જણાવ્યું હતું કે મજકુર બાળકને મરદ ચાણકથી માર મારતો, ત્યારે જોરત હાથવતી મારતી. જોકરાને ધમકાવવા માટે મરદ નોકરી છોડીને રોજ એક વખત ઘેર આવતો. છતાંવળે ચાલતાં નથી આવડતું એવો વાંક કાઢી તેને ચાણક મારવામાં આવતાં બાળકને બીજાનું બગાડવા માટે રાતના કેટલાક કલાક ખુલ્લામાં મુકી દેતાં, અને કાંઈ વખત કલાકો સુધી હાડ પાણીથી ભરેલા ટબમાં બેસાડતાં. મજકુર બાળકને તેના બીજા વાત્રીના કબજામાં કોર્ટે સોંપાવ્યું હતું.

ડરબન, પાઈનલીટમાં એક હોંડી રોર માંથી સીમારેટની પેટીનું બંડલ ચોરવા માટે એક હોંડીને કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવતાં માછલેટે તેને એક માસના સખત કેદખાનાની સજા કરી હતી.

નાતાલનાં નાચીસ ઉપર ટીકા કરતાં વિલાયતનું એક જાણુ લખે છે કે કેટલાક લોકો નાચીસ એવું નામ કહી જણાવતા પશુ નથી.

કેપટાઉનથી જોહાન્સબર્ગ આવતી એકસ પ્રેસમાં એક ગોરા છોકરાનું બપોર રીતે મરણ નીપજ્યું હતું. ટીકીટ તપાસનાર કોરીડોરમાં ફરતો હતો તેવામાં એક જાણુ આરણું તેને તાણુ મારેલ માલમ પડ્યું. તેણે તેમાં જોયું તો કાંઈ માલમ પડ્યું નહીં. પાછળથી તે જાણેથી એક ગોરા છોકરાના અવયવો ચમદાએલા અને મુઠાઈ ગમેલા મળી આવ્યા. એવું ધારવામાં આવે છે કે ટીકીટ કલેક્ટર મજકુર જાણુ આગળ ગમેલો તે વખતે એક છોકરો ટીકીટ ન હોવાથી જાણુમાં છુપાયો હતો, અને જ્યારે તેણે જાણુનું આરણું ટોક્યું ત્યારે છુપાવવા માટે પાંચ ખાનાનાં જે મોઢાં કાઢ્યાં હોય છે તેમાંથી દરીર નીચે લટકતી માટીને પકડીને છુપાઈ રહેવા તે છોકરો માગતો હતો. પણ તેમાં રેસ સાથે અથાવાથી કે બીજી કાંઈ રીતે તેના હાથમાંથી ગાડી છુટી

ગમેલ હોવી જોઈએ, અને તેથી રેલવે તળે ચમદાને તેનું મરણ નીપજ્યું હો જોઈએ.

મરકુરીનો જોહાન્સબર્ગનો ખખરખતી જણારે છે કે યુનીયન પાલમિન્ટ આવતા મે માસમાં મળશે.

ટરાંસવાલ પારલામેન્ટમાં લાઇસેન્સની ફીમાં ઘટાડો કરનાર બીજા હાથ ધનાર છે.

તા. ૨૧મીએ ફ્રેટ લાડનમાં એક મોટા કપડાં વેચનારની દુકાનમાં વીજળીક બત્તી ની બહુ નજીકનો સામાન તપીને સળગી ઉઠવાથી આમ લાગી હતી, જે થોડા વખતમાં જુઓવવામાં ન આવી હોત તો બહુ ભયંકર પરિણામ આવત.

યુનીયન પાલમિન્ટ યુરોપ તેટલા વખતમાં નાતાલનો કારોબાર ચલાવવા માટે પા. ૨૦,૦૦,૦૦૦ની રકમની નાતાલ સરકારે ચાલુ પાલમિન્ટ પાસે માગણી કરી છે.

ટરાંસવાલના બજેટમાં મોટી રકમનો વધારો હતો, તે રથાનીક ઉપયોગમાં લેવા નાં, તથા લાઇસેન્સ ફી વગેરે બીજા કોઈ ઘટાડવાના કામમાં ટરાંસવાલ સરકાર રોકા એલ છે તેથી નાતાલમાં મોટો અળવળાટ જાણે છે કે યુનીયનમાં બળતા પહેલાં બને તેટલો ભાર લોકો માથેથી ઓછો કરવા બીજા કોલોનીઓ મથે છે ત્યારે નાતાલ પોતાને માથેથી પોલટકસ જેવો કર પણ દુર કરતું નથી. યુનીયન પાલમિન્ટ થાય તે પછી પોલટકસ રદ થતાં વાર લાગે તેથી તે વેરો આવતે વરસથી નાણુ કરવા માટે નાતાલના જાણ માં ચર્ચા ચાલી રહી છે.

મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી હમપીરીયલ પ્રેસ કોનફરન્સમાં ભાગ લેવા ગયેલા હોવા થી પોતાની ગેરહાજરીમાં 'બાબા' પત્ર માં લીડિંગ આર્ટીકલો લખવાનું કામ તેઓ બાણુ અરવીંદ ઘોસને એક એમીમેટ કરીને સોંપી ગયા છે. બાણુ અરવીંદ ઘોસને એ માટે માર્ચ ૩૧, ૨૦૦ નો ખગાર મળશે. પણ તેઓ એક્સપ્રીમીન્ટ વીચાર ધરાવતા હોવાથી તેઓના લખાણો ની મેન્સુસકીપ્ટો બેરીસ્ટર મી. ટી. પલીટ જાણવા અમાઉ નપતી નરે.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

મરાઠી અને અંગ્રેજીમાં મુખ્યપાતે બહાર પડતું 'નેટીવ એપીનીઅન' નામનું ૧૬ વરસનું છુતું જાણુ મયા માસમાં પંદરે બંધ થયું છે.

સરતમાં કોલેરાના રોગથી સંખ્યાબંધ માણસો મરે છે.

નીવંદ્રમવાળા હુલ્લડ કેસના ૬૨ આરોગીઓને સેશનસ જડવે ઓછી વધતી સળ કરી હતી. તેની સામે મદરાસ હાઇકોર્ટમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી. આમાં અપીલ જડવેએ બધા તકોમતદારો ને નીરહોષ કરાવી છોડી મેલ્યા છે. અને જડવેએ ટીકા કરી છે કે પોલીસ તરફની જુમાનીઓ જુલાજુથી બરપુર હતી. કેટલી તરફ રહીઅન રીત મુજબ પોલીસે સખતપણ વાપરી હતી. આરોગીઓ કરતાં પોલીસ વધારે ગંભીર ગેર બે હોઅરત ઉત્પન્ન કરવાનું સાધન થઈ પડી હતી.

મે મહીનાના પહેલા અઠવાડિયામાં મલબાર કોર્ટ ઉપર પવન તથા વરસાદનું સખત તોફાન થયું હતું. આ તોફાનમાં ક્લીકટની ખાડીમાં ૪૭ વહાણોને સખત તુકરાન થયું છે. ૧૫ વહાણો ક્રીનારે ઘસડાઈ ગયાં હતાં અને સુધારી નહોં શકાય તેવી રીતે લાંગી ગયાં હતાં. આ તોફાનમાં લાખો શુદ્ધી અનાજનો જથ્થો પણ નાશ પામ્યો હતો. આ તોફાનથી કાનનોર, તેલીચેરી વીગેરે બંદરોમાં પણ બારે તુકરાન થયું હતું.

તા. ૭ મેના રોજથી એક સ્વદેશી સ્ટીમર નારાયણમંજ અને લામપોર વચ્ચે હીવસમાં બે વખત દોડવાની સરખાત કરી છે. ડાકાના જાણીતા વકીલ અને સ્વદેશીના પ્રખ્યાત હીમાયતીની આગેવાની હેઠળ આ કામ થયું છે. પુરવ બંગાળમાં આ પહેલીજ સ્વદેશી સ્ટીમર છે.

તા. ૧૧ મેના રોજ કલકત્તામાં એક દેશી મીલમાં આગ લાગવાથી રૂ. ૮૦ હજારનું તુકરાન થયું હતું.

લગ્નના મેદાનમાં વાપરી શકાય તેવી એક તોપ ફાલ જખલપુર ખાતેના કારખાનામાં બનાવવામાં આવી છે. આ

તોપને કેટલાક અંગ્રેજો તપાસી દરેક રીતે સંતોષકારક જણાવી હતી. આદ આ તોપને તપાસ માટે વિલાયત મોકલવામાં આવી છે.

બાલુ અરવીદ્યોસને છુટકારાની મુખ્ય રકી આપવા માટે મુખ્ય નેશનલ યુનીયનની એક મીટીંગ મળનાર હતી. પણ ત્યાંના પેલીસ કમીશનરે મુખ્યમાં આવી મીટીંગ બરવાતી મનાઈ કરી છે.

બાલુ અરવીદ્યાના બાપ બારેંદ્રકુમાર ધોસ ને અને ઉલ્લાસકર દત્તાને ફાંસીની સજા થઈ છે. તે બંનેએ તા. ૧૦ મીએ ફાંસીની સજા સામે અપીલ કરવાના વકીલાતનામા ઉપર સહી કરી હતી. ઉલ્લાસકર દત્તાે ઘણી સમજાવટ પછીજ સહી કરી હતી.

દેશપારયેલાબાલુકુમારમિત્રના પુત્ર સુકુમારે આમાં ખાતે પોતાના પિતાની મુલાકાત લીધી હતી ત્યારે યુનિવર્સિટીને લગતા નવા કાયદા બનુનો મુજબ સીટી કોલેજ નો કારોબાર ચલાવવાની બાબત ઉપર તેના પિતા સાથે બેલાવા દેવામાં આવ્યા નહોતા. બાલુ કુલુકુમારની તબીબતમાં મોટો બીમાર થયો છે.

મદરાસ ખાતે બરાયલી કમિશનના ફંકમાંથી "સરવન્ટસ એન્ડ ઇન્ડિયા સોસાયટી" ને રૂ. ૧ હજારની મદદ આપવામાં આવી છે.

કલકત્તાના "ટીપીકલ" પત્રનો મુખ્યપત્રો ખખરપત્રી બલામજુ કરે છે કે એન. મી. જોખલેને મુખ્ય સરકારના ખખરપત્રીનો હોદ્દો આપવો જોઈએ અને એન. સર ક્રીડેન્શિયલ મહેતાને ખાસ સલામત વડા નીમવા જોઈએ.

કલકત્તાની નજીક જલપાઇગુરી ખાતે ૧૧ રતલ ફાર્ ગોળા અને ૧૬૦૦૦ ટોટી ઓ એક લાઇસેન્સ ધરાવનારી કુકનેથી ચોરાઈ હતી, એમ કાલમાં નડી માલુમ પડ્યું છે. પોલીસે આ બાબતમાં તપાસ શરૂ કરી છે.

કાંઈમજદુર ખાતે રથાપવામાં આવેલી ખેતીવાડીની નવી કોલેજ મદરાસના મવર નર સર આરથર લોધી તા. ૧૩મી જુલાઈએ ખુલ્લી મુકવાના હતા.

કોચીન રાજ્યમાં એક કુવે: ખોદતાં તેમાંથી સોનાના તત્વ ધરાવનારા ખડકો

મળી આવ્યા હતા, જેના નમુના માઇસોર ના ખૂરતર શાસી ઉપર તપાસ માટે મોકલવી આપતાં તેવજે તે બાબતમાં સંતોષકારક રીપોર્ટ કર્યો છે.

રેલવે બોરડની બલામજુથી બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. રેલવેના સત્તાવાળાઓએ વસંધથી સુનંત સુધીના રેલને પાછળ સુધારા વધારા માટે રૂ. ૫ લા ૪ લાખનો ખરચ કરવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

મદરાસ પ્રધાનમાં અનામતપાલી ખાતે પેનસીલ બનાવવાનું એક કારખાનું તા. ૨૩મીએ ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું હતું. જાપાનની નાગાતાની પેનસીલ ફેક્ટરીવાળા મી. શી તેના મેનેજર નીમાયા છે.

મી. સોડર નામના કેળવણીના અનુભવીને હાંદી સરકારે થોડા વખત ઉપર સલાહ માટે બોલાવ્યા હતા. તેમને વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાની સુધારણા અને તપાસથી માટે રૂ. ૨૫૦૦ નો પગાર અને બંગલો વિગેરે આપી ૭ માસ માટે બોલાવ્યા છે.

અલીપટ કોલેજના તરફી અને પ્રીન્સીપાલ વચ્ચે વાંધો પડ્યાથી પ્રિન્સીપાલ મી. આર્ચીબાલ્ડે ફરી રાજીનામું આપ્યું છે.

બંગાલના જાણીતા આગેવાન બાલુ ક્રીડાજુ કુમાર મીત્રના સંબંધમાં એનું જણાવવામાં આવે છે કે તેમણે પોતાના પુત્રની જલમાં યએલી મુલાકાત કરીઆન પોતાને ખોટી રીતે દેશપાર કરી જેલમાં રાખવા હાંદી વજર અને તેઓની કાઉનસીલ સામે દાવે માંડવાને ખાવર એક એટરની આપ્યો છે.

બેંગાલના કામલા પછી બંગાલી ક્રેડ્યુ એટો નોકરી કરવાની રાજનીતિ તરફ વધુ ને વધુ અભાવ બતાવવા લાગ્યા છે. અને તેઓ હવે કાંઈ ને કાંઈ સ્વદેશી સાહસ તરફ ઝીંપલાવવાનું પસંદ કરે છે. કાલમાં કલકત્તા ખાતે બે ગેન્જુએટ લાઇઓએ કલકત્તામાં કંદોઇનો ધંધો ચાલુ કરવાથી ત્યાં બારે અરથા ચાલી રહી છે. આ ગેન્જુ એટ બાઇઓ એમ. એ. અને બી. એ. ની હીમીઓ ધરાવે છે.

અલીપોર બોબ કેસમાંના સરકારી વકીલ મી. નોરટનને પોતાની જાહેગી લાયમાં આવવાની ખીકથી પોતાના રક્ષણ માટે એક હથિયાર બંધ સીખને બોડી ગારડ તરીકે પોતાની નોકરીમાં રાખ્યો છે.

નાદારી કેટનો નોટીસો વગેરે

(અનરમેટ મેમેટમાંથી)

કેટમેનના હીરાલાલે તેના લેણદારો સાથે સમજુતિ કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૬મી જુને ૩૨ ખન માહુદરેટ આગળ કરાવાની છે.

મારિસબરગના એ. નારાયણ પડીઆ ચીની મીટકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૩ જુલાઈએ સુધીમ કોરટને અરજ ચનાર છે.

વેરલસ પાસે ફેન્ટનવેલીના લેણદારો અને જુથુની મીટકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૩મી જુલાઈએ ૩૨ખન સરકીટ કોરટને અરજ ચનાર છે.

મારિસબરગના હરમ. હરમ. હસપ મોટા બાતી નાદાર મીટકતના સંબંધમાં લેણદારો કરેલી સમજુતિનું ખન પાસ કરવા ને ૩૦ જુને સુધીમ કોરટને અરજ કરવામાં આવશે.

અમદવાલુમીના બી. નારાયણની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫ જુલાઈએ ૩૨ખન સરકીટ કોરટને અરજ ચનાર છે.

અમહમદાબાદ મરહુમ અમીરખાનની ના વારસ મીટકતના સંબંધમાં લેણદારોએ પેતાના હાવા તા. ૨૩મી જુન સુધીમાં આક્ટીંગ પ્રોટેક્ટર એલ. એચ. મેસન આગળ રજુ કરેલા.

મારિસબરગના મુનસમી નાઈકની નાદાર મીટકતના સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૬મી જુને કરાવાની છે.

કેટમેનના રોટરફીપર એમ. ઇ. રાવતે તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતિ સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુધીમ કોરટના મારેટર આગળ રજુ થયા છે. જ્યાં તે તપાસથી માટે તા. ૧૩મી જુલાઈ સુધી જુદા રહેશે.

૩૨ખનથી મી. હળરાલીમ મહમદ કોકે રવાના લખે છે કે:—કોર જમાલે, ત્યાં ના એક છીપાના માણસે જમાતી બંધ તોડ્યો તે બદલ તેનો હડ કર્યો હતો.

૩૨ખનના દરજ્જાઓને લગતું.

૩૨ખનના કેટલાક ગોરા દરજ્જાઓએ હડતાલ પાડી છે. આ સંબંધમાં મરહુમ પુરીના ડિપુટી મેજિસ્ટ્રેટે કરેલી તપાસ ઉપર થી એવું જણાયું હતું કે કેટલાક જે એ હડતાલમાં જાણ નહોતા તેઓ મોટી કમાણી કરી શકે છે. મરહુમ પુરીના પ્રતિ નીધિ લખે છે કે ગોરા દરજ્જાઓ તેના શોકો સાથે તકરાર કરે છે પણ તેમની તકરાર "આરખ" દરજ્જા સાથે થઈ જોઈએ. તેમની સંખ્યા ૩૨ખનમાં ૨૦૦ જેટલી છે. આ મહત્તીઆઓ (મરહુમ પુરી નો લખનાર કહે છે) બહુ તાસ્દીક છે. ગોરા હડતાલ પાડનારાઓએ પેતાનું ખજા આ લોક (લીંદી દરજ્જા) ની સામે કામે લગાડવું જોઈએ. આ સવાલ કાળ—ગોરા વચ્ચેનો છે પાછળથી હડતાલ પાડનારાઓ ગોરા દરજ્જાઓ એક જણ તેમની સાથે ન લાગતાં કામે ચડ્યો તેના ઉપર હુમલો કરી તેનો નિરંકુશ રીતે માર્યો હતો. તા. ૨૩મીએ એ દરજ્જા ના શોકોઓના મંડળે કરાર કર્યો હતો કે હડતાલ પાડનારાને કામે ચડવા નોટીસ આપવી અને જો તેઓ કામે ન ચડે તો તેમને નોકરીપરથી ખાતલ કરવા.

મી. મેકમથન ખમર આપે છે કે રવામી મગજાનદપુરી જેઓના અહીં આવવાની વકાફી હતી તેઓ કેટલાક અગ લના કારણસર બે ત્રણ માસ રોકાઈ ગયા છે.

૩૨ખનથી મરહુમ અબુમન ઇસ્લામ ના સેકરેટરી મી. એ. ડી. વાટેક લખે છે કે:—આ મરહુમમાં દીનપર દીન છોકરા ઓની સંખ્યા વધતી જાય છે. આશા છે કે તેને મુસજમાન બાઈઓ બનતી માફ કરશે. કેટલીક જગ્યાએ મરહુમ માટે મુકેલા બેકસમાંથી કુલ મળી પા ૨-૦-૮ નીકળ્યા છે; તેમાં મી. બી. ઇ. હસમાઈલ કા. તથા મી. કાસમ ખસા વગેરેને ત્યાંથી વધુ રકમ નીકળી, સર કેટલાક સાહેબને લાંબી બેકસમાંથી હાંપ નીકળ્યું નહોતું. મી. અહમદ હાવજી મોતારા વરજી તેમની મરહુમ ઓરતના રહના સવાળ અરથે પા. ૨-૦-૦ મળ્યા છે.

રોકડ ખમર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંખ ૧૫૨૨૧ની ૨૧ ૦ થી ૨૨ ૦		
મીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૮ ૦
ચીની સકર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દુકાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસુરતી	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મગની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
ગાડની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
" ફાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કાનુ' તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૩	૩ ૬
એરફીલું	૨ ૪	૨ ૬
મીઠું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૩	૩ ૬
આંક સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬	૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૬	૧૪ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૨૦ જા	૦	૬
મરખા	૦	૩૧
દી પેટીફીનના પીંડ ૨ ૬	૭	૧૦ ૦
પોરખંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પારાશીન એરોફેડ		
" વાઈટ રોસ	૮	૮
" બાલન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નાળીયેર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
દહી	૫ ૬	૬ ૦
કાષમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીંક રોન	૧૫ ૮	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેક્ટર ટી	૧ ૮	૧ ૮
માખીસ બાલન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેનરખની	૦ ૧૦	૧ ૦
નરકલ પોઈટ સીમરેડ		૧૭ ૦
કુલ નેસજનું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
વસ્તી એફની	૪ ૦	૪ ૬

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots,**

**Volunteer Ammunition Boots,
Sandals, Gurgabl Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 296.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 3RD, 1909.

Three Petitions

It has been asserted, in some quarters, that the day of petitions is over, and that aggrieved parties should refrain from organising them, but rely on their own unaided efforts; and, generally, that is true. But exceptional circumstances sometimes arise, making it not only necessary, but a matter of sacred duty, to petition, in order to carry conviction of the earnestness and sincerity of the pleaders, and of the tragedy of the cause that they plead. Such circumstances obtain to-day, and the Transvaal Indian community have fully realised the true inwardness of the situation. Accordingly, three petitions are now being widely signed, each, in its own way, important for the object that the community has in view. We publish their text in this issue.

The first is a petition addressed to Her Majesty the Queen-Empress by those Transvaal Indian women who have eaten of the bread of affliction during the period of imprisonment, often many times repeated, of husbands, fathers, brothers, or sons. Its terms are more than pathetic, and its simple appeal will, we have little doubt, reach the heart

of the community who have suffered and sacrificed doubly. Their heroism has been wonderfully inspiring, and such mothers as these must breed splendid sons, who will be an asset of the highest quality to their country of birth or adoption. There is no doubt that the Transvaal Government, by arresting the Pretoria Madrasah *en masse*, have sought to reach the men by striking at the women. But these, with a calm and unflinching courage worthy of the brave women who bade their dear ones go forth to fight on either side, during the Boer war, have steadfastly refused to shed a tear, that their enemies might not rejoice at the shrewdness and cruelty of the blow so suddenly launched.

The second appeal is to India's Grand Old Man, the Hon. Dadabhai Naoroji, "the father of the Indian nation that is to be." No more suitable appeal could well have been imagined, for British Indians in South Africa owe to Mr. Dadabhai more than they can ever repay. Mr. Dadabhai represents Indians of all races and creeds. A Parsee himself, he has never recognised religious differences. The brotherhood, the common suffering and the common heritage, of all Indians has always been a light unto his feet, and he has ever been ambitious to secure free opportunities of development for his brethren exiled in portions of the Empire to which, it is true, they belong, but where they are regarded as undesirable strangers in a strange land. Notwithstanding his recent irreparable loss, his great age and failing health, we are convinced that Mr. Dadabhai will respond to this final appeal to his noblest patriotic instincts.

Lastly, there is the petition to the President of the Bengal Chamber of Commerce, in his capacity as the unofficial leader of Anglo-Indian public opinion. To Anglo-Indians, no less than to Indians, the situation in the Transvaal must bring a bitter sense of shame and humiliation. Anglo-Indians are brought so intimately in contact with the people of India that they are bound to suffer with the sufferings of these, and the Bengal Chamber has already shown its practical interest in the Transvaal trouble by strongly addressing the Johannesburg Chamber on the subject, with what result our readers are already aware. We are sure, therefore, that this appeal will not fall upon deaf ears. Everything seems to point to the correctness of the attitude of the Transvaal Indians in forwarding these petitions, and the

THE INDIAN COMMUNITY OF THE Transvaal has taken a momentous step in appointing a delegation to India. The inclusion of Mr. Polak in the delegation shows the community's appreciation of his worth. His acceptance proves Mr. Polak's devotion to the cause he has made his own. In our opinion, the decision of the community is calculated to hasten the end of the struggle. We very much fear that the public of India hardly realise the national importance of the struggle that has now been going on for the last three years, and that has brought ruin to many an Indian home in the Transvaal. We question whether the people of India know that a handful of their countrymen overseas are fighting, at much personal sacrifice, on behalf of the 300 millions of India, and to maintain their honour unsullied. They could hardly appreciate, from this distance, the fact that their countrymen in the Transvaal, during the most arduous and protracted stage of the struggle, had no selfish ends to serve. It was open to them to leave alone the question of the status of educated Indians, but their love of India had the better of their love of pocket, and they have, amid much discouragement, carried on the struggle against the powerful Boer Government with a brave heart. India needs only to realise this fact, in order to come to the rescue. No man is better qualified to enable India to do so than Mr. Polak. We have no doubt that he will receive every encouragement in his mission, both from Anglo-Indian and Indian leaders.

THE CORRESPONDENCE BETWEEN THE British Indian Conciliation Committee and General Smuts is by no means uninteresting and unimportant reading, if only for the emphasis it adds to the fact of the difficulty of reconciling the Colonial Secretary's verbal promises with his subsequent performance of them. It should also do much to re-assure those doubting Thomases who have hesitated or affected to hesitate to accept Mr. Gandhi's version of what transpired at the famous interviews with General Smuts last year, at the time that the so-called compromise was effected. But it indicates much more than this. It is plain that General Smuts has

The Conciliation Committee and General Smuts

easily been secured at any time—that is to say, they would have come as a matter of course with the granting of the two principal demands of the community. The fact is, the deputation waited upon General Smuts without a weapon. It was not only inoffensive, but defenceless—a dangerous condition of being when interviewing the Transvaal Colonial Secretary. Relying upon the hints thrown out by General Smuts so often, that he could do nothing unless those concerned approached him in a submissive spirit, the members of the Conciliation Committee, who had all submitted themselves to the law, if not in the spirit at least in the letter, made one last effort, in an endeavour to perform a fraternal duty, to secure redress, with what result we now know. We are grateful to the Committee for its energetic attempt to bring about a settlement of the unhappy business, but we feel that, in the circumstances obtaining to-day, its labours are completed, and that it will be well-advised to terminate its career. For it is obvious that the fight is one for the passive resisters to carry through, and they have with them the good wishes of all sections of the community, as is manifest from the support accorded from all quarters to the deputations that are now on their way.

IN SOME RESPECTS, WE ARE NOT AT all dissatisfied with the decision of the Ladysmith Licensing Board, in refusing the transfer

The Ladysmith Licensing Case to Mr. M. A. Goga, of that town, the licence heretofore held by Mr. Amala, his brother-in-law. A few more flagrant cases of this kind, and we may yet hope to see the Natal Indian community aroused out of its present condition of abject apathy. Apparently, nothing less than an earthquake, however, will suffice. Examining briefly the circumstances of the case, it seems that Mr. E. L. Amala occupied a store in Ladysmith belonging to Mr. Goga, his brother-in-law. The licence, however, was in Mr. Amala's name, and when he retired from business, Mr. Goga naturally wished to preserve his interests and applied to have the licence transferred to him. His application was refused by the Licensing officer on the ground that at the present time he was not issuing any new licences to Asiatic traders, or allowing existing licences to be taken up by new firms. Two things should here be noted. The licence in question was not a new licence, and Mr. Goga's was not a new licence,

had a store licence and should not have another, because an increase in the number of retail licences was undesirable (as previously shown, no increase was contemplated), because it was the custom to gradually wipe out Indian licences (a naive confession), because Mr. Amala himself was retiring from business, and because there were already more than enough Indian licences on an increase of a coloured population is not in the best interests of the community or of the Colony at large (what this has to do with the matter at issue is not easy to discover). The transfer was supported by 144 Europeans (mainly railway employers and their wives). It thus appeared that the trade competitors of Mr. Goga, and those in their employ, objected to the transfer, whilst the local consumers of commodities desired it, and as the Licensing Board is composed mainly of European traders and those whose interests lie in supporting these, the inevitable happened and the transfer was refused by a majority of five to two. So Mr. Goga suffers, and so does the public. But the Ladysmith Councillors care nothing for all this, and why should they? The Indian community itself is asleep!

MR. GANDHI DELIVERED HIMSELF OF some noteworthy remarks in his interview at Capetown with an *Argus* representative, on the subject of the effect of Closer Union upon British Indians in South Africa.

He made it quite clear that Indians look with despair upon the consummation of this Union, mainly because it is a union of whites and not of non-whites. There exists a colour bar in the Draft Act of Union, and existing legislation concerning the movements of Indians within the Union is maintained unaltered, until such time as the Union Parliament may choose to interfere, and modify it either for the better or the worse. We have no doubt what the tendency will be. The last ten years have not shouted their warning for nothing in South Africa. And, under Union, the comparatively liberal-minded Cape members will be "snowed under" by the large Transvaal, Orangia, and Natal contingent of Indophobes. Undoubtedly, the spirit of artificial race-segregation is in the air, and at the back of the Indian hostility to most of the South African Governments is the firm rooted conviction that, sooner or later, the policy of confinement in latter-day ghettos, or

to the selflessness of their acts and to the potency of soul force when pitted against brute obstinacy.

A Petition to the Queen

By Indian Women

The following petition is being extensively signed in the Transvaal:—

THE QUEEN'S MOST EXCELLENT
MAJESTY,
LONDON.

The Petition of the wives, the mothers, or the daughters of British Indians in the Transvaal who have passed through the Transvaal gaols during the past two years for conscience' sake

HUMBLY SHEWETH:

That your Petitioners are the wives, mothers or daughters of British Indians who have suffered or still are suffering imprisonment in the Transvaal in connection with the Asiatic struggle that has been unfortunately going on in the Transvaal.

Your Petitioners believe the struggle on the part of the British Indians to be righteous and for the honour of their race.

Your Petitioners are further aware that those Indians who have been continually courting imprisonment are bound by a solemn oath not to submit to the Asiatic Act of the Transvaal Parliament until the grievances which have dictated the oath are redressed.

Your Petitioners have felt bound to encourage their sons, husbands or fathers, as the case may be, in observing their obligation.

Owing to the above, your Petitioners have in many cases been obliged to suffer not only the pangs of separation but privation. Many Indian families have been reduced to poverty during the struggle.

Your Petitioners are aware that under the British Constitution Your Majesty cannot directly intervene on behalf of the sufferers. But your Petitioners respectfully lay their case before Your Gracious Majesty in the hope that it may be possible for Your Majesty to use your influence unofficially as mother or wife feeling for mothers or wives and help to end a situation that has become most acute.

The points required by the sufferers are the repeal of a law which is no longer required by the Government and the removal of a racial bar in the immigration law of the Colony, so that it may be possible for the most

37

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԾՐՈՋԷ.

The covenanters are derived from all classes and strata of Indian society. Hindus, Mahomedans, Parsees, Sikhs and Christians are all fighting India's battle. Merchants who have never undergone physical exertion and have been brought up in the lap of luxury are breaking stones, or doing scavenger's work, or wheeling barrows of earth and living on coarse local meal and boiled potatoes or rice and ghee.

We have appealed to all parties—all British subjects. And we have received support from all of them. Even in the Transvaal, a small European Committee, composed of prominent members of the community,

Facing to the almost unbearable severity of the struggle, many have succumbed. But the heroic band still continues to court imprisonment again and again. They are determined to fight unto death. The Transvaal gaols contain, at the time of addressing this appeal, nearly 200 Indian conscientious objectors. The Government have, for the purpose evidently of gagging us, arrested five such objectors, who were chosen as delegates to proceed to India and England. We pray for relief.

	BREAKFAST.		DINNER.			SUPPER.	
	Mealie Meal.	Rice.	Meat.	Vegs.	Curry Powder.	Bread.	Soup or Gruel.
Sunday	8 oz. as Porridge.	6 oz.	8 oz.	—	1 oz.	4 oz.	—
Monday	"	"	—	4 oz.	—	"	"
Tuesday	"	"	—	"	—	"	"
Wednesday	"	"	—	"	—	"	"
Thursday	"	"	—	"	—	"	"
Friday	"	"	—	"	—	"	"

The Conciliation Committee

General Smuts' Reply to the Deputation

The memorial of the Transvaal British Indian Conciliation Committee sets forth the various hardships suffered under the Asiatic Acts, and advocates the adoption of Lord Cromer's suggestion that "when registration is complete, the Acts of 1907 and 1908 shall be repealed, such provisions then as may be required for identification of Indians being re-enacted, and the entry of new Indian immigrants being regulated under a strict Immigration Act."

We have received the following correspondence for publication:—

Pretoria, June 23rd, 1909.

The President.

Transvaal British Indian

Conciliation Committee,
Johannesburg.

Sir,—With reference to the petition of your Committee on the subject of recent Asiatic legislation and the regulations thereunder presented to the Honourable the Colonial Secretary at an interview on the 10th instant, I am directed to state that the points raised have received careful consideration and to inform you that:—

1. Receivers of Revenue will be requested not to insist on the appearance in person of all the partners in a business when application is made for a trading licence, provided the person who makes the application is registered and can satisfy the Revenue Officer that he is legally acting for any Asiatic also registered or entitled to registration but who is absent from the Colony.

2. With regard to minors now residing outside the Transvaal who are the children of duly registered Asiatics, applications made for their registration will be considered with as much latitude as the laws permit.

3. The reference made in the petition to the requirement of finger impressions in the case of educated Asiatics is not altogether clear. When Asiatics who can sign in English their names in formed handwriting—whether otherwise educated or not—apply for trading licences their signature is accepted provided that a similar signature appears on their forms of application for registration. This is allowable under Regulation No. 11 of Government Notice 950-08 and it is a provision that has been very liberally interpreted. In fact signatures are never refused under such circumstances, but when applicants for licences furnish signatures in English, while on their forms of application for registration their signatures appear in Gujarati, Tamil, Arabic, Chinese or otherwise, it is the duty of the officers entrusted with the verification

of signatures to request them to furnish on one sheet a specimen of their English signature and for the purpose of verification an impression of the right thumb. This is a simple and necessary requirement has been, I regret to say, unreasonably opposed in many cases.

If however the reference purports that in the case of professional Asiatic gentlemen or well known merchants registration certificates should be issued on the faith of a signature instead of a thumb print, the Colonial Secretary would be prepared to favourably consider an amendment in the Regulations with that object, provided it is distinctly understood that such alteration only applies to the certificate and that the means of identification at present required in respect to applications for registration will be maintained.

4. The registration requirements and penalties under Act 25 of 1907 are, as the Colonial Secretary stated on Saturday last practically a dead-letter, but the suggestion that a promise should be made to repeal the Act and to control Asiatic immigration by means of an educational test as soon as legislation will have been completed is not practical or possible. I am at point out that some 5,700 permits issued under the Peace Preservation Ordinance have not yet been surrendered, and that the lawfult holders are entitled to registration on their return to South Africa at any period of their lives.

5. Regarding the delay necessitated through the issue of registration certificates at the Coast, arrangements will be made for the issue of passports on telegraphic instructions to all approved applicants who will subsequently receive their certificates on arrival in the Transvaal.

6. The power to grant temporary permits to visit the Transvaal has been very liberally construed and the number actually issued averages nearly nine per mensem, and these are for periods extending up to twelve months while many of them have been renewed from time to time. The Colonial Secretary is prepared to favourably consider applications made for temporary permits in favour of a limited number of educated men whose presence in the Transvaal is shown to be desirable in the interests of the Asiatic community, and only last week such a permit was granted to a Natal Indian barrister who wished to settle in the Transvaal and another to a Hindu preacher.

7. The questions of extension of the period for applying for registration on the grounds of three years previous residence, a right of appeal to the Supreme Court from the decision of the Magistrate specially appointed under Section 5 of Act 35 of 1908 and the possession of registration certificates issued under Law 3 of 1908 as a ground of claim to re-registration are matters governed not by regulation but by provisions embodied in the

Acts of which cannot be altered and which vary from time to time.

In conclusion I am to express the power of the Colonial Secretary of the Transvaal to the adopted by your Committee in discussing the matters, and we hope that he will look in vain to all law-abiding Asiatics for assistance in carrying out smoothly and efficiently the requirements of the registration law.

I have the honour to be, Sir,

Your obedient servant,

ERNEST P. C. LANE,

Private Secretary.

25th June, 1909.

The Private Secretary
to the Honourable,
the Colonial Secretary,
Pretoria.

Sir, I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 23rd June, 1909, which was duly placed before my Committee.

I have been directed to thank the Honourable the Colonial Secretary for the prompt and sympathetic manner in which he received the deputation of my Committee on Saturday the 10th instant.

My Committee deeply regrets to see that the Honourable the Colonial Secretary has not seen his way clear to grant any relief on the grievances arising from Act No. 35 of 1908 and the other disabilities enumerated in the memorial. It may be here observed that no reply has been vouchsafed to many of the points raised. It is only fair however to state that nothing definite was promised by the Honourable the Colonial Secretary regarding the Act itself. He said that he would do all he could. But on the other hand when it was pointed out to him that educated and enlightened Indians and Merchants could not register today under the regulations without first being required to give their two thumb impressions, the Honourable the Colonial Secretary was pleased to express great surprise and most emphatically expressed the opinion that "this was contrary to his wishes and the spirit of the law." He was kind enough to promise:

(1) That this disability would be removed at once as he certainly did not know it existed at all.

(2) That returning refugees in possession of passes or permits issued under the Peace Preservation Ordinance would no longer be delayed at the border for weeks, but should be admitted by telegraphic communication in two days.

My Committee believe that these two points were definitely settled and not promised.

To more fully illustrate the first point, as bearing on the Transvaal British Indian Conciliation Committee, I stated to the Colonial Secretary that I had applied for registration, but that I was unable to do so as my registration was the subject of one of the regulations, which circumstance

...my ...uation. The Colonial Secretary might it almost incredible when Mr. Ally Khamissa confirmed it. Mr. Jotun emphasised this point, speaking in the Dutch language, when relief was again proposed.

In the face of this generous solution at the interview on this point, my Committee are now astounded to read in your reply regarding this grievance that "the means of identification at present required in respect to applications for registration will be maintained." This regrettable passage occurs in the latter part of Clause 3 of your letter under reply.

The Honourable the Colonial Secretary was pleased to ask that a special note of this grievance be made, in pursuance of the deep impression this injustice made on his mind at the time. My Committee, not being an aggressive or militant one, can only state its feelings of deep regret at this sad departure from a promise. My Committee can only bring this again to your notice, in order that some relief may be granted.

I beg to enclose a copy of a resolution passed at a meeting held at Johannesburg on the 24th June 1909.

I beg to remain

Your obedient servant

GEORGE V. GODFREY,

Hon. Secretary Transvaal British Indian Conciliation Committee.

P. S. Since the Resolution enclosed was passed and the above letter adopted by the Committee, I with Messrs. Thomas and H. O. Ally waited on Mr. Chamney, the Registrar of Asiatics, at Pretoria yesterday afternoon. I have much pleasure in saying that we were very kindly received and Mr. Chamney said he would be prepared to help us in every way. But the fact that he declined to discuss the grievances arising from the law itself was very unfortunate for it is contended that these disabilities arise from the law. He was however good enough to discuss the Regulations framed under Law 36 of 1908 the result of which was:

1. That he would be prepared to advise and support an amendment to the Regulations providing for Educated or Professional men who are entitled to registration to apply for and receive their permits without being required to furnish any impression of finger or thumb.

2. That sons of bona fide residents will be allowed to enter although they may have passed 16 years of age.

Mr. Chamney also explained that the latter portion of Clause 3 of the Colonial Secretary's letter regarding the maintaining of Regulations dealing on the taking of thumb impressions even from professional men was written under a misconception. But now that he had understood the position clearly he would represent it to the Colonial Secretary in its proper light and would support this

alteration in the Regulations in favour of professional men.

In conclusion I have to convey to the Colonial Secretary through you my Committee's thanks for the softening of the administration of the regulations and it is hoped that serious consideration will be given with a view to remove from the law itself the many disabilities that arise thereunder.

26 6 09.

Resolution passed at a meeting of the Transvaal British Indian Conciliation Committee, held at Johannesburg on the 24th June, 1909:

"That the Secretary of this Committee be directed to communicate with the Honourable the Colonial Secretary and to state:

1. That this Committee appreciate the sympathy shown by the Honourable the Colonial Secretary at the interview on the 19th instant.

2. That it regrets to see that it has not pleased the Colonial Secretary to grant relief in cases of genuine grievances.

3. That this Committee greatly deplores the fact that the Colonial Secretary's promise to allow educated men and Indians of standing to apply for registration without furnishing thumb impressions has been disregarded."

Moved by Mr. Habib Motan, seconded by Mr. S. V. Thomas, supported by Mr. Ally Khamissa, and carried unanimously.

From the Registrar of Asiatics to the British Indian Conciliation Committee—"26th June 1909. Referring interview yesterday, signatures of professional men will be accepted on forms application for registration."

From Godfrey to Registrar of Asiatics:—"Thanks for concession for professional men."

Sympathy for the G. O. M.

The following is a resolution passed by the Hind Sudhar Sabha at a meeting held on the 26th inst:—

"The members of the Hind Sudhar Sabha deeply sympathise at the loss sustained by Shri Dadabhai Naoroji at the death of his wife and pray God may give peace to the departed soul and to Shri Dadabhai Naoroji who is left behind to mourn the irreparable loss."

SCHOOL REPORTS. Through lack of space, we are compelled to hold over the school reports and educational notes thereon, including the presentation of an address to Mr. Conolly, Headmaster of the Higher Grade Indian School, until next week.

The Fight for Temperance

"The revolt against the liquor traffic seems to be world-wide," writes F. C. Iglehart, in the *American Review of Reviews*. "The fight against it in Europe is nearly as fierce as it is in America. Finland abolished intoxicants by a vote of its Parliament, Iceland adopted national prohibition in September last.

"The Duma of Russia ordered the removal of the royal eagle from the vodka bottles, and the substitution of the skull and cross bones, the symbols of death, and the word poison written in large letters beneath them as a warning to the people. In Paris there are placards placed on the bulletin board saying that 'whoever puts alcohol in his mouth takes out his brains, his money, his health, his happiness.' Government statistics in England show a decrease of thirty million dollars' worth of intoxicants in the consumption during the year 1908.

"On May 6, 1908, North Carolina followed her sister States of Georgia, Alabama, and Mississippi in the adoption of State prohibition by a popular vote.

"The campaign was a notable one, participated in by Governor Glenn, the two United States Senators, every member of Congress, all of whom stood against the saloon, securing a majority of 147 to 100 votes.

"The fight for prohibition in 1909 was begun by Tennessee, following the example of her old mother State, North Carolina, passing a Bill prohibiting the sale of intoxicants by a vote of 24 to 13 in the Senate and 62 to 36 in the House. It was vetoed by the Governor, and passed over his objection by the same vote in the Senate, and by the loss of but one vote in the House. This Bill will go into effect the first day of next July at which time every saloon in the State will close its doors.

"A more drastic Bill to prohibit the manufacture of intoxicants in the State, which is to take effect on January 1, 1910, was carried in both branches of the Legislature, and was passed again over the Governor's veto, and is now a law.

The Economic Argument

"No great result can come from a small cause. There are powerful causes that are putting the saloon out of business. More and more the economic argument is influencing voters to abolish the saloon. The man who frequents the saloon is not so strong in body nor intellectually so keen, nor professionally or industrially so efficient as the man who does not. A man who has no scruples on the subject, but has good common-sense soon discovers that he is handicapped in the heated competition of life when he becomes a patron of the saloon.

"The New York Central, the Lackawanna, the Pennsylvania, the

Baltimore and Ohio, the Wabash, the Rock Island the Great Northern, and other railroad systems have adopted the following rule: 'The use of intoxicants by employees, while on duty, is prohibited. Their habitual use, or the frequenting of places where they are sold, is sufficient cause for dismissal.' The Michigan State Law will not permit a man who is not a total abstainer to have anything to do with the running of trains. The premium on temperance in railroad circles is so great that 25,000 employees of the North-Western Railroad signed a pledge of total abstinence at one time.

Extracts from the Indian Press

On the Transvaal Struggle

The Press (Bombay) of the 9th May writes editorially as follows:—

Sir S. French at a South African dinner in London, indulged in the usual postprandial drivel about a united South Africa, where in a few weeks Briton will be indistinguishable from Boer. For the benefit of the students present he enlarged upon the advantages of residence in England. It is singular how, in all these South African rhapsodies, two of the most important problems of the country are invariably left out of account as if they were not. The first is the native question and the second the Indian difficulty. The climate and the presence of a Kaffir population make the average white immigrant disinclined for labour, while economic conditions make patience and hard work, combined with the expenditure of some capital and a prolonged dose of the simple life the only road to his success on the land. Men with the proper pioneer spirit for this sort of thing are hard to find nowadays, and we keep South Africa a "white man's country" means turning it into a series of vast and barren Boer farms. If Sir S. French had advised a period of Indian residence for South African students, it would have been a great deal more to the point. South Africa, it is true, seems to favour chiefly the growth of "swelled head" among European immigrants, but some experience of Indian patience and industry in cultivation might make it dawn upon South African visitors that here are the men who might convert into a garden the land they have only made desolate. All the criticisms that have lately been passed upon the waste of natural resources in North America might be made with even greater force in regard to South Africa. Gold and diamonds are torn out of the ground as fast as they can be discovered; the game which once crowded the plains and forests has been ruthlessly exterminated; and except in Natal, the Indian colony, cultivation has never

risen above the most primitive and wasteful methods. It is one of the strangest of paradoxes that while in India, Agricultural Departments are endeavouring to introduce more up-to-date ways of raising crops, South Africa stands most in need of such careful cultivation as only the Indian or the Chinaman could give it.

A Parting Shot

Mr. Polak's Letter to the Press

Just before leaving Johannesburg en route for India, Mr. Polak addressed the following letter to the Transvaal papers.

At the moment when a deputation from the Transvaal Indian community is on its way to place their grievances before the Imperial authorities and the British public, and when a second deputation is on the point of leaving for India on a similar mission, I take the liberty of resuming the situation as it is to-day, so that your readers may be in a position to estimate the degree of their responsibility for the volume of misery arising from the calculated injustice that has been the lot of British Indians during the last two years and a half.

Since the beginning of the struggle, nearly 2,500 sentences of imprisonment have been imposed, practically all with hard labour. These prisoners have often been obliged to perform tasks, disgusting in themselves, but doubly offensive to those who are keenly sensible to the requirements of the religious law. They have been systematically half-starved, owing to an unnatural and unsuitable diet being in vogue (though this is, to a large extent, I am happy to admit, being modified for the better). Many of the convicted men have been sentenced again and again, some of them even throwing themselves into the arms of the police, others crossing the border and being arrested for failing to produce the registration certificate required. Some, again, have been sentenced again and again for trading without licences, because they would not provide themselves with a duplicate registration certificate.

To-day, practically the whole Madras community of Pretoria is in gaol for three months with hard labour. In some families, husbands, fathers, and sons have all sought and found imprisonment. Many families are thus left, destitute, to the mercy and the generosity of the community. Many of the principal leaders are in gaol again, and others momentarily expect arrest. No man knows but what he may be arrested as he walks in the streets, without even the opportunity being given him of bidding farewell to his family or even of making financial provision for those dependent upon him. In fact, the

community is living in a state of siege; but the heroism displayed by many a man (and woman) will never be recorded in the annals of history, and crosses and medals will not be bestowed upon them. Their acts of merit will go to swell the volume of good deeds by unknown doers, that keeps the world's machinery working smoothly. Some of the foremost Indians are incarcerated in Volksrust gaol, and have sworn to die there rather than submit to the Transvaal Government's demands. We have been told again and again that passive resistance is dead. What folly! As though it is possible to kill truth, to crush down aspiration in people who have lost all fear of material loss and punishment, and who would not barter the privilege of suffering and the joy of self-sacrifice for all the rewards of this earth. The passive resistance struggle is to-day being carried on by a choice band of men who will fight till death, but will not surrender, and they furnish the spark from which the whole community in South Africa and all India will shortly burst forth into flame.

For what do we find? Women voluntarily enduring starvation, that their husbands and sons may be true to their oath, teaching their children the lesson of their bitter experience of justice under the flag of England!

Delegates arrested as they are on the point of departure for England and India, a fact of which the Government was well-informed, notwithstanding official denials! Such an example of "chivalry" and "generosity" on the part of General Smuts will bring its own reward in England, when the Transvaal Colonial Secretary has to face the cold facts of pure reason and to explain away the inexplicable.

And last, but not least, the inflaming of India by reason of the forcible deportations that have taken place during the last few weeks. Not an Indian journal of importance but is up in arms at this breach of the Imperial contract and a wave of reaction against Transvaal inhumanity and anti-Imperial emotion threatens to carry away the people of India, Indians and Anglo-Indians alike, in a mighty flood of indignant resentment.

At a time when we are all suffered to be ambitious for South African Union, it may be interesting to observe that perhaps to the Transvaal may fall the honour of making the first breach in the fabric of Imperial unity. Loyalty to the Imperial ideal of such a nature must assuredly be a virtue to prize and preserve at any cost.

And after all, what is it all about? To the Colonists, nothing material; to the Empire, everything. British Indians accept the principle of severe restriction of immigration into the Transvaal, but they do not consent, never have consented, and never will consent to the new doctrine of total exclusion. They claim that their cultured men shall have the same

legal rights of entry as the cultured men of any other race. In no country is culture excluded by law, except the Transvaal, and British Indians are not prepared, either on their own account, or on behalf of the people of India, to submit to a race-insult such as is intended by the Transvaal Government. In order, however, to assure the public as to their bona fides, the community have publicly bound themselves to accept administrative restriction to a nominal annual figure. No-one has a right to enter the Transvaal except he pass the necessary tests, and the law may be so amended as to give the administration power to impose any test upon any person, without imposing a racial bar. The effect will be as at the Cape and in Natal, where, even in official circles, I heard nothing but expressions of sceptical amazement at the stupidity of the Transvaal Government in persisting in ignoring the experience of those Colonies. The second point is the repeal of the old Asiatic Act, which is said by the Government to be a dead-letter, and for all necessary purposes replaced by the latter Act of 1908. British Indians claim the fulfilment of a promise, on the strength of which the whole community voluntarily registered (of the 9,000 odd registrations, less than 20 per cent. have been secured against passive resistance).

Is it not utter folly to continue to impose untold misery upon conscientious objectors, and clap them into prison like so many brainless machines, thus arousing the anger of the only part of the Empire that gives to the whole its Imperial being?

Transvaal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

In the Transvaal House of Assembly, on the 22nd ult., in connection with the Industrial Disputes Bill, Mr. Sampson moved the deletion of the word "white" in the following definition:—

"employee" shall mean any white person engaged by an employer to perform, for hire or reward, manual, clerical, or supervision work in any undertaking, trade, or industry to which this Act applies;

He said members would probably be surprised to learn that there were many coloured men who belonged to trade unions in this country and that was why he wanted them included.

The Minister of Mines and Sir George Farrar opposed the amendment, which was lost.

Mr. Sampson moved the deletion of the term "imprisonment" in the interpretation of terms.

Mr. Whitehead supported the amendment, which was lost.

The Spiritual Awakening of the East.

In the course of a lecture delivered at Lahore, the Rev. C. F. Andrews, M. A., said:—

I wish to speak of a change which has come over the educated communities of every country in Asia during the present century—a change which I believe is fraught with the greatest blessing to mankind. When I came out to the Punjab five years ago, the general impression I received was one of apathy, often bordering on despair of the future. Their was at the time no real awakening, though faint glimmerings of a coming dawn were visible. Then by degrees I witnessed a change coming over the student in the Colleges, new interest began to awaken and new hopes to brighten. The course of the changes was partly due to the successes of Japan in the Far East, but there were other hidden forces at work. One began to feel that the time for a great advance in India had come. So far however the change was chiefly in the Hindu portion of the community. The awakening first came among them: it only spread later among Musalmans. But it was not difficult, to those who were watching closely the great events that were happening, to see that before long no part of Asia would remain unaffected. It happened that at this special juncture I had unique opportunities of understanding the situation. I had to go back to England in the summer of 1905 expecting to undergo an operation which was fortunately not found necessary and while there I met different travellers, who could give me first hand information concerning the changes which were soon to take place. I was especially struck by the news that was given me by a member of the Young Turkish Party who was a lecturer in Cambridge and had been my friend in my old college days. No less striking was the news I received from another friend who had just come back from China. It seemed to me from all I heard, that the situation was ripening and that we were about to witness in Asia a Renaissance in thought, ideals and standards of life, such as Europe had experienced at the end of the medieval period. The spread of English and the reading of English Literature would not inaptly compare with the spread of Greek which ushered in the European Renaissance; but there would be now as then in the past, far deeper inner causes at work, spiritual causes, which would go down into the hearts of the people.

What I found when I returned to India, in the autumn of 1905 only confirmed these expectations. The changes which I had seen earlier in the years, had now gone far deeper and become more wide-spread. It was in many ways among the educated community, a new India to which I

returned, an Indian throbbing with expectant life. The change was most noticeable to me in my own College pupils. They were now ready to take an interest in great national subjects in a way that was most significant. Another fact became clear on my return; it was clear to me that the time had not yet fully come among the Musalmans: they were still only slightly stirred to activity; but it was equally clear that when once the awakening in the Mahomedan lands began, as come it surely would, then indeed India would make perhaps the most important contribution to the Pan Islamic Movement. The last three years and above all, the events of the last year, have proved that this estimate was not a false one. The remarkable incidents which have been occurring in Turkey, the new spirit of progress that has been manifested with a moderation and a readiness for sacrifice that had won the admiration of the rest of Europe—this feature alone would show the strength of the new current of thought and aspirations and this, which had happened in Turkey, is happening in all Islamic lands. The awakening has now come and its signs are manifest. Just as India, on the Hindu side, has now started on a new career of development, so India on the Musalman side, has now started also. The two streams of the two movements are in many ways at present running separately and are cutting their own channels but there are singular lines of convergence which, if I mistake not, will some day in the future lead up to an approximation; we ourselves may not live to see that approximation, but future generations will do so. Of this I am assured.

It is very striking how rapidly bigotry and fanaticism die down as higher education advances. The two great movements of this century in the nearer East—the National movement in the India and the Islamic movement—both find energising power in education itself; and in proportion as education advances, we may be certain that fanatical religious prejudices will disappear. Here again enormous efforts have to be made good. The whole field of woman's education has to be mapped out and conquered. The masses have to be instructed and enlightened as well as the classes. But again—this is the point that I am trying to emphasize—every step taken is a step towards unification.

Last of all, there remains to be mentioned the love of India itself—a love shown by Musalman and Hindu alike, a love which has become a passion in the hearts of the younger generations, a love which is forcing them, compelling them to break down barriers, to overcome obstacles. Who can limit the power of this pure and sacred passion of love of country? Who can estimate what its power of unification may become? I rejoice unapologetically to see this passionate love

of country burning ever more and more brightly in the hearts of the students of this land. Gentlemen, I have mentioned these forces one by one; I have spoken of these movements in the East—I, who am a Padre, a Christian Missionary, a man whose calling it is to teach religion—I have done this because I firmly believe that these forces, these movements, in their ultimate analysis, are spiritual, not material, are religious in their bearing, not secular. They are forces which will, I believe, uplift from apathy and even from degradation millions of the human race. As such they cannot be without supreme significance to me in my vocation. I believe that now, in this our day, as at the beginning, the spirit of God is moving on the face of the waters—the troubled waters of humanity,—and speaking the word of power. 'Let there be light,' and there shall be light!—*Khalsa Advocate*.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, June 1, 1909.

Pictures and Pilgrims.

We have had one of the sunniest Mays on record, and hot, too, so that the parks and out-of-door attractions have been extensively patronised, to the great enjoyment of young and old in the ever-recurring miracle of spring. The Whitsuntide holiday was exceptionally favoured in the matter of weather, and Hampstead Heath, among other popular resorts of the multitude, presented a remarkable sight: crowds of holiday-makers, whole families of them, from the patriarchs to the babies, made merry in the accustomed style, and the record the following morning showed that keen enjoyment by no means entails riotous excess and afterwards the police court.

But, despite the delights of field and flower, sunshine and blue sky, the annual pilgrimage to Burlington House for worship at the shrine of the year's art, has continued throughout the month. From the first Monday in May the procession begins; many are the pilgrims who regard the annual visit as "one of the things to be done"; not a few rejoice when it is over; others welcome the opportunity of studying the fashions—on the walls and on the floor; but, apart from captious critics and inveterate pessimists on physical and artistic degeneration, the many go to enjoy, and if some come away with a headache, others find upliftment of soul.

There are many portraits in this year's Academy. Is it because it is the best-paying sphere of modern art? Even artists must live, and palette and brush must needs bring

in bread and butter in these days of competition, besides which, the example comes from the highest ranks. However, to come to some particulars. In the largest room are two portraits of His Highness the Jani of Nawanganar; one is by Mr. Henry S. Tuke, the other by Mr. H. Weigall. It speaks volumes for the popularity of "Ranji," as he is still affectionately called here, that these portraits attract much attention; had he been in cricketering flannels and labelled "Ranji" there would have been such a throng of worshippers that the services of the man in blue and his stenorian "move on," would have been necessary. As it is, he is His Highness, not the batsman, and though gorgeous in oriental costume, jewelled, and wearing his sword of State, the setting of both pictures is simple, and the figure stands out with commanding boldness. His Highness is in good company; not far away is the Prime Minister, one of Mr. Solomon J. Solomon's works, and Sir Luke Fildes' portrait of the Chancellor of the Exchequer is a near neighbour. Looking down upon the assembly with the suspicion of an almost benign smile is Sir Lawrence Jenkins, now Chief Justice of the High Court of Calcutta, as Sir W. Q. Orchardson sees him. Legal luminaries connected with India do not end with Sir Lawrence; in another room is Sir John Jardine, M.P., serious, and slight in figure and aspect, by Mr. Frank Craig; further on is Sir Robert Falconer—formerly known as Mr. Justice Rampini—to whose lecture this month on the Judicial Branch of the Indian Civil Service I refer elsewhere—by Mr. H. Harris-Brown, and Mr. Herbert A. Olivier gives an excellent picture of Sir James Lyle Mackay, K.C.I.E. There are two Indian landscapes of importance. Mr. R. Gwelo Goodman, the South African artist trained in Paris, on whom the spell of India continues to work, exhibits a striking picture of the Himalayas, with the snowy summit of Kanchinjingo, throwing back the rays of the departing sun, while the valleys are wrapt in the shadow of blue distance and night. "The Sacred Lake, Gangabal, Kashmir," by Mr. Edward Molyneux, suggests peace and aloofness from the world of strife, and is, as its name implies, characteristically Indian. Among the hundreds of other canvases of varied interest I may mention two: the days of early beginnings and discoveries which M. Sigismund Goetze portrays in his "Venus Visits Vulcan"—the feminine brightness and radiance illuminating the strength and earnestness of work; and Mr. E. Blair Leighton's "The Shadow," in which a maiden, beautiful and devoted, outlines the features of her knight, clad in coat of mail and armed for the conflict, as the sunlight throws them upon the wall: the sunshine makes the shadow; in it and the two arresting figures, lies the story of humanity.

George Meredith

Last month I had to chronicle the passing of Saintsbury; to day I must record the passing of Meredith: a notable literary authority tells us that we have now only two great Victorians left—John Morley and Thomas Hardy. The commanding genius of Meredith had to wait years for recognition, and then it was the younger nation across the Atlantic which was the first to appraise it at its true value. The sonorous periods, whether in prose or poetry, were characteristic of the great man, the man with a great heart, and withal that of a child. It cannot be said even now that the multitude loves the creations of George Meredith, but the time may come when it will be recognised that in the latter half of the Nineteenth Century a seer was looking out on life and wrote, with startling clearness what he saw. The author of "Richard Feverel" and "Diana of the Crossways" penetrated into the hearts and emotions of the men and women he saw around him, he laid bare the motives of action, and though he hesitated not to portray evil as it exists, he was an inveterate optimist, looking for the dawn of a brighter day. It is interesting to remember that it was George Meredith, acting in the capacity of reader to a publishing firm, who "discovered" Olive Schreiner, and so rendered South Africa notable service. After some uncertainty as to burial in Westminster Abbey, eventually not sanctioned by the all-powerful Dean, the remains of the great writer, after cremation, were laid to rest in the peaceful Cemetery at Dorking, two miles from his home on Box Hill, with these words, quoted from his own writings, engraved on the casket:

Life is but a little holding,
Lent to do a mighty labour.

One of the most penetrating and affectionate sonnets written in his memory is the following by R. Brimley Johnson:

To-day he died: the Master of the Day,
Than whom no man To-day knew more
of men:
For as his voice is silent, still his pen.
No need of ours hath power to bid him stay,
Whose words he ever held in sovereign sway.
Our life to-day hath nought beyond his ken.
(Of tears or laughter, nought of strife:
and when
He wrote, we read: nor thought to say him
nay.)
To-day he lives: the master of all Time.
No less the magic of his matchless skill
In taming stubborn language to his will:
No less the music of his mystic rhyme
To sing the heights of Nature's moods sub-
lime.
The people of his world are with us still.

(To be Continued)

CONGRATULATIONS. Mr. Hassan Dawad, son of Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, who went to England last year to study for the Bar, has passed the examination in Roman Law.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

DEPORTATIONS AND IMPRISONMENTS.—Mr. U. M. Shelat was deported to Natal on the night of Wednesday, the 23rd ulto. He returned the next day, and was immediately sentenced to six months' imprisonment with hard labour, as a prohibited immigrant. On Wednesday last, Messrs. G. P. Vyas, N. A. Cama, and Dildar Khan (late Acting Chairman of the Hamidia Islamic Society) were sentenced in "K" Court to three months' imprisonment with hard labour, there being an alternative fine of £50, which, of course, was not paid.

OFF TO INDIA. Mr. H. S. L. Polak, the delegate chosen for India, left for Natal, on Saturday night, en route for his destination. A large number of friends, Indian and European, attended at Park Station to wish him godspeed, and he was heartily cheered as the train moved off. At Heidelberg, Standerton, Volksrust, and Charlestown, Mr. Polak was met by the leaders of the local communities, who came to wish him *bon voyage*, and a large number of prominent members of the Durban Indian community gave him a warm welcome upon his arrival at the Coast.

Personnel of the Indian Deputation

Mr. Nadir Ardesheer Cama was born in Bombay, in the year 1870. He is the son of a well-known Parsee gentleman of that city. Mr. Cama was educated at the Free Church of Scotland School and College, under Dr. Mackiekan, where he studied for six years. He matriculated at Bombay University in the year 1888, and, in the following year, passed the Previous, now Intermediate, Examination of the University. From 1891 to 1895, Mr. Cama was an official of the Bombay Port Trust, and, in 1895, came to South Africa. For a few months, he held a position with Messrs. Dada Abdulla & Co. of Durban, but, early in 1896, shortly after the Jameson Raid, he came to Johannesburg, where he was appointed to a position in the Post-Office. Prior to the war, he took some part in the Indian public affairs of the Colony, and remained in the Transvaal during the war. In 1906, he became a member of the Committee of the British Indian Association, at the time of the passive resistance struggle, in which he has taken a very prominent part. When the situation became acute, at the end of 1907, he was informed by the Government that his services were dispensed with, as he refused to register, and,

at the beginning of 1908, he was arrested. On the 27th January, the Magistrate ordered him to leave the Colony within fourteen days, but, three days afterwards, the compromise was arrived at and, as a result of negotiations on the part of the British Indian Association, Mr. Cama, together with other employees, was reinstated in his old position. When the struggle revived, in the latter half of last year, Mr. Cama again threw himself into the breach, and, in September, he was once more dismissed. On the 17th February last, he was arrested, and immediately sentenced to three months' imprisonment with hard labour, for failing to produce a certificate of registration on demand, and refusing to give means of identification. He served for three months, and, less than a month after his release, he has again been arrested on a similar charge and, within a few days, will be once more serving a similar period of rigorous imprisonment. Mr. Cama is married, and has five children, the youngest of whom was born whilst he was serving his last sentence. His family is in the Transvaal. Mr. Cama has, on many occasions, boldly and courageously denounced the action of the Government in fluent speeches, and it is probably on account of his uncompromising attitude towards the breach of faith on the part of the Government, that he has been specially singled out for punishment.

Mr. Ebrahim Saleji Coovadia was born in Ghala, in the Surat District, Bombay Presidency, in the year 1878. He is the third son of Mr. Saleji Hassani Coovadia, a merchant of that place. He studied in the vernacular School at Ghala, and, as a young man, came to South Africa, in the year 1889, with his brothers, Moosa Salooji and Amod Salooji. The three brothers settled in Natal, and opened business at Ladysmith, Newcastle and Charlestown. In the year 1892, they came to Johannesburg, where they have since been carrying on large business transactions. In 1897, replacing his elder brother, Mr. Coovadia was appointed Treasurer of the Johannesburg Indian Committee, of which, at that time, Mr. M. H. Nazar was Secretary. Upon the outbreak of war, Mr. Coovadia went to Durban and thence, to India, and, whilst he was in India, he worked hard in order to secure a post-office and a library for his native place, and the efforts of himself and his colleagues in that direction met with success. He returned to the Transvaal in 1902, and the business of himself and his brothers was resumed. In 1904, he was appointed Treasurer of the Transvaal British Indian Association, and, in 1907, of the Hamidia Islamic Society, of which Society he is a foundation member. Mr. Ebrahim Coovadia has been one of the staunchest passive resisters, and has not a single complaint to the Government. When the Natal leaders came to the Transvaal in August of

last year, he was one of the brave band of ten who crossed the border at Volksrust with the intention of sharing imprisonment with them, but instructions were sent to the officials at the border not to arrest, and Mr. Coovadia's mission was doomed to disappointment. Upon the arrest of Mr. Ebrahim Aswat on the 2nd March last, Mr. Coovadia was appointed acting chairman of the British Indian Association, but he had held the position for scarcely a day, when he, too, was arrested on the charge of failing upon demand to produce his registration certificate and give means of identification, and eight days thereafter was sentenced to three months' imprisonment with hard labour, which period he served at the Johannesburg Fort. Upon his release, he threw himself once more into the struggle, and, on the day of the mass meeting summoned to approve of the nominated delegates to England and India, he was arrested in the offices of the British Indian Association, having been re-appointed Acting Chairman of the Association only the day before, upon Mr. Cachalia's imprisonment. On Wednesday, the 23rd ultimo, he was sentenced once more to three months' imprisonment with hard labour, which, of course, he cheerfully accepted. Mr. Coovadia has three children—two boys and a girl—who together with his wife, are to-day in the Transvaal.

Mr. N. Venugopal Naidoo is the son of Mr. M. Narayanasamy Naidoo. He was born at Papana-sain, Tanjore District, in the Madras Presidency, in 1873, where his father was at the time carrying on the trade of a brassmonger. In 1880, on the death of his mother, Mr. Naidoo migrated to Mauritius, with his father. Here he resided until 1898, with the exception of one year, which he spent in Madagascar. Mr. Gopal was educated at the Mangi School and at the Normal School in Port Louis. He served for a time with the firm of Messrs. V. Subraya Chetty of Pondicherry and Mauritius, and in 1894 opened business on his own account. In 1898, he removed to the Transvaal via Port Elizabeth, where he has remained ever since. Mr. Gopal has always taken a keen interest in public affairs affecting his community, and was for a time Honorary Secretary of the Pretoria Branch of the Tamil Benefit Society. He has thoroughly identified himself with the passive resistance movement in connection with the Asiatic Act of 1907, and has been in gaol twice—the first time, in January, 1908, when he was sentenced to a term of three months' imprisonment with hard labour for not being in possession of a registration certificate under Act 7 of 1907, but was released five days after his arrest, on account of the compromise entered into with the Government; and, the second time, in February, 1909, for failing to produce a registration certificate under Act 26 of 1908, when he was

The Transvaal's Delegate to India

Photo by

W. Byrne, Johannesburg.

Mr. HENRY S. L. POLAK,

Assistant Honorary Secretary of the Transvaal
British Indian Association.

[NOTE.—Mr. Polak's three fellow-delegates are now serving terms of imprisonment with hard labour in Transvaal Gaols, they having been arrested by order of the Government immediately after appointment.]

હોંદુસ્તાન માટેના દરજાસવાલના ડેલીગેટ.

સેલ્કી માસ મીડીંગમાં હોંદુસ્તાન નવા ડેપુટીસનમાં ને ચાર મેંબરો ચુંઠાયા તેમાંના મેસરસ. ઇ. એસ. કુવાડીયા, એન. એ. કામા તથા એન. વી. ત્રોપાલ નામકુ તે તરતજ પકડી લેવામાં પુરવામાં આવ્યાથી મી. હેનરી એસ. એલ. પોલાક (જી. ઇ. એસોસીએશનના આસીસ્ટન્ટ એક્ઝિક્યુટીવ સેક્રેટરી) એકલા હોંદુસ્તાન ગયા છે.

illegally ordered to be deported to Natal by Major Dixon. He returned immediately, and was sentenced at Volksrust to a term of three months' imprisonment with hard labour, an alternative fine being imposed, which he declined to pay. He was finally transferred from the Volksrust to the Houtpoort prison, Heidelberg. Mr. Gopal Naidoo is a member of the Theosophical Society. During Professor Parmanand's visit to S. A., Mr. Gopal became his disciple. On the 18th. ulto., almost on the point of departure for India, Mr. Gopal was again arrested, and he, too, will speak in India from a Transvaal prison.

Mr. Polak and his Work

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

In view of the departure of Mr. H. S. L. Polak as a delegate on behalf of the Transvaal British Indians to proceed to India, in order to educate public opinion there, and to rouse India to a sense of her duty, our readers will be glad to have a short sketch of Mr. Polak's life. Mr. Henry Salomon Leon Polak was born just 27 years ago at Dover, England, and is the son of Mr. J. H. Polak, J.P., who is a member of the South Africa British Indian Committee in London. Mr. Polak is an undergraduate at London University, and is holder of many certificates, in literary and economic subjects, issued by the London Chamber of Commerce and other educational bodies. He completed his education at the Ecole de Commerce, Neuchâtel, Switzerland, whereafter he was appointed Assistant Secretary of the Society of Chemical Industry, in London. For reasons of health, Mr. Polak came to South Africa, in the early part of 1903. Before he became identified with the Indian cause, and accepted the Editorship of this journal, which was and still is purely a labour of love, he was engaged in journalistic work. Desiring to realise some of his ideals, he left what might be termed a lucrative appointment, with promise of further pecuniary advancement, and, in 1904, joined the Phoenix scheme, under which the members receive only just enough support themselves in the simplest manner possible. The scheme, as readers of this journal are aware, is intended to put into practice the essential teaching of Tolstoy and Ruskin, and, in its outward manifestation, to assist in removing the grievances of British Indians in South Africa. Owing to the exigencies of Indian public work in the Transvaal, and in order the better to enable him to carry on his duties in connection with this journal, Mr. Polak took articles with Mr. M. K. Gandhi in the year 1906, and, in 1908, was admitted an Attorney of the Supreme Court of the Transvaal.

Since the year 1906, he has acted as Assistant Hon. Secretary of the Transvaal British Indian Association—a period that has marked a most critical stage in the history of British Indians in South Africa, and which has demanded from those who, like Mr. Polak, have been intimately connected with the passive resistance movement, the most unremitting zeal and devotion. During the last three years, Mr. Polak has known no rest. He has, besides using his able pen freely for the cause, travelled throughout South Africa, either making collections in aid of the passive resistance struggle, or addressing public meetings and enlightening Indians in different parts of the sub-continent as to the nature of the struggle. His knowledge of the different questions affecting British Indian settlers and Asiatic legislation in South Africa is almost unrivalled. In his eagerness to possess himself with accurate knowledge, he is considered nothing too unimportant to study, and, in order to have a proper perspective of the whole situation, during what leisure he has been able to find, he has studied also modern Indian history. Mr. Polak has kept himself in touch with the current Indian thought by contributing to several leading newspapers and magazines in India. He, therefore, goes to India by no means unknown to the Indian public. The people of India will no doubt be glad to learn that, in order to know the inner side of Indian life and character, throughout his travels in South Africa, Mr. Polak has always lived with Indians in their homes like one of themselves. He has acquired such a hold on their affections, that, during the incarceration of the Indian leaders his advice was eagerly sought and implicitly followed.

Mr. Polak was married in 1905, and the Indian community in South Africa owes not a little to Mrs. Polak sharing her husband's self-sacrifice and public spirit. Lately, she herself has taken up the organising of Indian women's meetings, and has thrown herself heart and soul into her work. Two children have been born to them in South Africa. Mr. Polak belongs to an ancient Jewish family, and, being a member of a race which has undergone much oppression, considers it a privilege to help in alleviating the sufferings of British Indians in South Africa. When he was yet quite a youth, ethics had a fascinating attraction for him. With him, religion and ethics are convertible terms. He, therefore, naturally attached himself to the South Place Ethical Society in London, which he is still an associate, and it was from an ethical standpoint that he felt himself called upon to take up Indian work.

Ladysmith Licence Refused

Board Supports Licensing Officer

On Wednesday, the 23rd ulto., the Ladysmith Borough Licensing Board sat to hear an appeal lodged by M. A. Goga (Indian storekeeper) against the decision of the licensing officer (Mr. E. Scott).

Mr. Attorney H. E. K. Anderson, for appellant, the Licensing Officer not being represented by counsel.

There were present: His Worship the Mayor (Councillor A. B. Thompson) and Councillors A. H. Doig, L. W. Christopher, Dr. J. G. Anderson, C. J. Jones, sen., W. Macdonald, and the Deputy-Mayor (Dr. Salmond).

The following petition, signed by 83 heads of firms in Ladysmith and employees, was read:—

"We, the undersigned European merchants, storekeepers, store assistants, and others, hereby respectfully draw your attention to an application made by M. A. Goga, an Indian storekeeper, of Ladysmith, for transfer of retail license to him from E. C. Amla (also an Indian storekeeper of Ladysmith), and to protest against such transfer on the following grounds, viz.

"(a) That the said M. A. Goga at present holds a retail license in the Borough of Ladysmith, and should not therefore be entitled to a second.

"(b) That conditions of trade do not warrant an increase of retail licenses in the Borough of Ladysmith.

"(c) That, in the event of death, insolvency, or retirement, it is an established custom throughout the colony of Natal not to renew Indian licenses.

"(d) That, in the matter under review the said E. C. Amla desires to retire from business as far as his interests in Ladysmith are concerned.

"(e) That the number of Indian licences (retail and otherwise) is much in excess of requirements, and the increase of a coloured population is not in the best interests of the community of the colony at large."

The Licensing Officer, addressing the Mayor and Councillors, said:—

"On the 4th day of May last I received an application from M. A. Goga, of this town, for the transfer of a retail dealer's license from E. C. Amla to himself for premises Sub-division 3, Erf 2, Block K, Murchison-street, Ladysmith.

"I duly examined the application, together with two petitions presented, and refused to grant the transfer on June 3rd.

"My reason for doing so is that at the present time I am not issuing any new licenses to Asiatic traders, or allowing existing licenses to be taken up by new firms.

Another petition containing names of 144 Europeans, who are mainly railway employees, including names of some of their wives, was read praying for the Board to grant the license.

INDIAN MATR. For Make and Hammy, per S.S. Somali, until 2.30 pm, Tuesday, 6th July.

M. A. Goga (applicant) said he was an Indian storekeeper. E. C. Amala occupied a store of his near the railway, and wanted to transfer the license to witness, but the Licensing Officer refused.

By Councillor Dr. Salmond: He did not intend to introduce more Indians to Ladysmith. He had lived in the town since he was a boy, and had conducted business many years without any complaints being made.

By Councillor Doig: He asked Amala £4 10s. per mensem as rent.

By Councillor Christophers: The property was in his mother's name.

By Councillor Macdonald: Amala was his brother-in-law.

The Mayor: That will do, Mr. Goga, you may go.

Mr. Attorney Anderson, addressing the Board commented on the desire of Amala to reside in the country and hand over his license to Goga, who was a relative. The learned attorney urged that a dark skin should not affect the matter of issue of license. He also urged that Goga was a large ratepayer, and, by selling at low rates, conferred a boon on the community.

After a retiral of about a quarter of an hour the Board refused the appeal by 5 to 2.—*Times of Natal*.

Off to England

Mr. Gandhi Interviewed

The S.A. *News* (Cape Town) in its report of the departure of the *Keatworth Castle* on the 23rd ult. says:—

Apart from the delegates and the other principal passengers named, there stood on the other side of the deck-houses an unobtrusive group of coloured people, Indians, Malays and Cape-born men, who kept themselves apart from all the rest. These were the friends of Mr. Gandhi, the well-known Indian leader from the Transvaal, and Hadji Habib, of Pretoria, and of Dr. Abdurahman, of Cape Town, Mr. Leenders, of Kimberley, and Mr. M. J. Fredericks, of Cape Town. Mr. Gandhi and the Hadji are going to London to interview the British Indian Committee upon the treatment of Indians in the Transvaal. Incidentally they will interest themselves in the presentation of the draft Act of Union to the Imperial Government. The purpose of Dr. Abdurahman and his two companions is to approach the Imperial Government on behalf of the African Political Association in respect of what they consider are disabilities imposed upon the native and coloured people by the draft Act.

Mr. Gandhi, who is a short, slim man, with a peculiar head-dress of black cloth, like a miniature turban, arrived in London yesterday morning by train. He is fully expected

that he would not be allowed to leave the Transvaal, but he did so, and he sailed as he enthusiastically spoke of the programme of work he had arranged to carry out while in London. The group of compatriots and their colour-sympathisers around him beamed joyously and applauded with Oriental quietness when Mrs. Stakesby-Lewis appeared amongst them, and in a few words expressed the hope that Mr. Gandhi—with whom she shook hands—would obtain full justice for his people and his cause. Mrs. Conwright-Schreiner ("Olive Schreiner") was with Mrs. Stakesby-Lewis, whose remarks she cordially supported, whilst she included in her greeting Dr. Abdurahman and his companions and the mission they have gone forth in the effort to accomplish. Both Mrs. Schreiner and Mrs. Stakesby-Lewis had gone down to the steamer specially to say good-bye, and extend their good wishes to Dr. Abdurahman and Mr. Gandhi. Mr. Tengo Jabavu, it may be mentioned, goes to England next week, specially to deal with the draft Act as it affects the aboriginal native. Mr. Gandhi and the Hadji were addressed in their own language by Mr. Abdoul Cader and Mr. J. M. H. Gool, on behalf of the British Indian Committee in Cape Town, and they were also presented with a number of bouquets of flowers.

Interviewed by the *Argus*, just before leaving, Mr. Gandhi hinted that he had half expected to be arrested by the Transvaal authorities, but no obstacle had been placed in his way. He added that the action of himself and his fellow-delegate, Hadji Habib, would be guided by the S.A. British Indian Committee in London. All that they wanted was to secure guarantees that their rights would be safeguarded. He was confident of a successful result of their mission.

Mr. Gandhi further said:—"I hold that union should not be merely a union of white British subjects, but of all British subjects who are domiciled here. The great fear of British Indians is that under the Constitution it will be a union of whiteraces against British Indians and coloured races, and if that happens I think it will be the duty of the British Indian deputation to leave no stone unturned to guard against any such Imperial calamity.

"I am not laying a great deal of stress on the matter of the franchise; what I am now thinking of is the general situation, which is undoubtedly against the coloured races of South Africa. I have studied all that has been said about it. I have studied the parliamentary discussions, and I will then undoubtedly go to show that a union spells perhaps ruin to the coloured races, especially the Africans, under the Imperial Government as at present constituted with regard to these matters.

"In what respect will they be worse off under union?" asked the interviewer.

"In this way: for the simple reason that the Union Parliament will speak with the united voice of South Africa and the Imperial Government would be very slow to object to anything passed by the Union Parliament."—*Transvaal Leader*.

Latest Telegrams from the Transvaal

[OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE]

Johannesburg, Friday.

Mr. M. E. Nagdee, of Warmbaths and Nylstroom, and a member of the Committee of the British Indian Association, was arrested on Wednesday, and was yesterday charged with contravention of the Regulations under Act 36 of 1905, for refusing to produce his registration certificate on demand. His case was remanded until the 5th instant.

Messrs. Rivikrishna Talewansing and H. M. Shelat were this week transferred to Houtpoort Gaol from Volksrust.

PASSIVE RESISTANCE AGAIN. London, June 27th.—At Newcastle colliers to the number of 125, have been imprisoned for refusing to pay fines for absents themselves from work.—*Reuter*.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Three Petitions	285
A Delegation to India	285
The Conciliation Committee and General Notes	285
The Ladysmith Licensing Case	286
Union and Indians in South Africa	286
OTHER ARTICLES:—	
A Petition to the Queen	286
Appeals to India	287
The British Food	287
Cape Malay Laws	288
Sixty Pretoria Men go to Prison	288
Impressment of the Delegates	288
The Conciliation Committee	289
Symptoms for the G. O. M.	290
The Fight for Temperance	290
Extracts from the Indian Press	291
A Parting Shot	291
Transvaal Parliament	292
The Spiritual Awakening of the East	292
At the Heart of the Empire	293
Notes on the Transvaal Struggle	294
Parliament of the Indian Deputation	294
Mr. Bosh and his Work	295
Ladysmith Licence Refused	295
Off to England	296
Latest Telegrams from the Transvaal	296

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

૧૯૩૦

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૩ જુલાઈ ૧૯૦૬.

અંક ૨૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ગ્રોસ્તો-તા. ૩ જુલાઈથી, તા. ૧૦ મી
જુલાઈ સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૬.
હિંદુ-અષાઢ સુદ ૧૫ થી અષાઢ વદ ૬
સુધી, સંવત ૧૯૧૫.
મુસલમાન-તા. ૧૪મી જમાદીઉલઆખરથી
૨૦ મી જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૭
હીજરી.

વાર.	પ્રતિષ્ઠા વાર.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય ક. મી.	ચંદ્ર ક. મી.
શનિ.	૩	૧૫	૧૩	૨૪	૫૩ ૫	૭
રવિ.	૪	૧	૧૪	૨૫	૫૩ ૫	૮
સોમ.	૫	૨	૧૫	૨૬	૫૩ ૫	૯
મંગલ.	૬	૩	૧૬	૨૭	૫૩ ૫	૯
બુધ.	૭	૪	૧૭	૨૮	૫૩ ૫	૯
ગુરુ.	૮	૫	૧૮	૨૯	૫૩ ૫	૯
શુક્ર.	૯	૬	૧૯	૩૦	૫૩ ૫	૧૦

અનુક્રમચક્ર.

અંગ્રેજ ડેપુટીશન...	૪૧૯
હિંદી ડેપુટીશન ...	"
નાતાલમાં હિંદી કબજા...	૪૨૦
જરમન હિંદ આફ્રીકા લાઈનની રેડી	
મરમાં તકલીફ ...	૪૨૧
ડેપુટીશનના રોજારે કેપટાઉનમાં ...	"
હાલનો પોકાર ફેવાવવાના વધુ છલાજ	૪૨૨
ડેપુટીશન માટે સુલખેલા મેંબરો ...	૪૨૩
કેપટાઉનની વિલસોજી ...	૪૨૪
અખબાર-આલમ...	૪૨૫
બેલાન્સબરગનો અખબાર...	૪૨૬
હાલ વિષે હિંદમાં પોકાર...	૪૨૭
બીરમીડીઆ માણસો કેવી રીતે મેળ	
વાવ છે?	૪૨૮
ઉલ્લીમેટાની મરપકડ-જામામાં ચરચા ...	"
મી. ગોમાની અપીલ ...	૪૨૯
મી. પોલાકને માન ...	"
અવલોકન ...	૪૩૦
છેલ્લી માસ મીડીંગ ...	"
સેંટ એડન્સ પ્રેવીનસીબલ કોલેજ ...	૪૩૧
કેપટાઉનમાં ફોતેલા ...	"
ચાહીની મીલબંધ ...	"
વિવિધ વિષય ...	૪૩૨
નાહરી કેરબની મોટીસો વગેરે...	"
પરચુરણ મરચા ...	૪૩૩
રોકડ ખબર માગ ...	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૩ જુલાઈ, ૧૯૦૬.

અંગ્રેજ ડેપુટીશન

વિલાયતનું 'ડેપુટીશન યાદુ'. જો કે
એજ એલમી વિલાયતમાં છે છતાં આપણે
હિસાબે ચાર વિલાયતમાં છે, મી. કાછલીઆ
તથા મી. એડીઆર જેલમાંથી વધારે
પોકાર કરી શકશે કદાચ મી. હાજી
હમીદ તથા મી. ગાંધી બંનેને પકડ્યા
હતા તો ડેપુટીશન વધારે જોર કરત. જેલ
જોર કરતાં વધારે જોર આ સડતમાં
ખીલું કંઈ નથી.

છતાં ડેપુટીશન બહે મધુ. તથા માસ
વિલાયતમાં અજમાએશ કરવી એ હીકજ
છે. સલામતીને ડેપુટીશનની જરૂર નથી.
પણ આખી કામ સત્યાગ્રહી નથી. એટલે
જેઓ સત્યાગ્રહી નથી તેની આમાની
ખોટ પુરી પાડવા ડેપુટીશન મધુ છે.
તેમાં જોર તો સત્યાગ્રહી કરી શકે.
તેઓ ન હોય તો ડેપુટીશન સેમેજ નહિ
તે કંઈ ન કરી શકે.

ડેપુટીશનની ફરજ સીધી છે. કામ જે
વિશે સોગતથી બધાએલી છે તે બાબત
તો જરૂર મેળવવી. તે ઉપરાંત જે મળે
તે બહે મળે. પણ મુખ્ય બાબતને પક
ડવાની છે.

'યુનીટીશનની વાત સાવતાં ન ચુકામે'
એમ જેઓ કહે છે તેને તે શબ્દની પુરી
વોફીગીરી નથી. તે વાત નીકળી છે ત્યારે
તો ડેપુટીશન બંધ છે. આવે અવસરે
દાદ મળવાનો સંભવ છે. પણ કંઈ 'યુની
ટીશન' માં ફેરફાર થવાનો નથી. તેમાં
કંઈ આપણે વિચેના કાયદા પણ નથી.
આ વાત બહુ સમજવાની છે. કેમકે શબ્દ
ની આજુસમજથી ગેરસમજાની ફેટલેટ
ફરજે થઈ છે.

ડેપુટીશનની ફરજ જેમ એજની છે
તેમજ કામની છે. કામ પુરી મદદ કરે
તો ડેપુટીશન જીતેજ. હિંદી અફિશમાં
બધી જગેએ મીડીંગ બરાબી જેમજે
ફોજનના ફરજ થયા જેમજે. અને

હાલમાં કોલોનીઅલ રેટ સેક્રેટરી
લોરડ કરીયુપર તથા હિંદુસ્તાનમાં વોલસ
રાયપર કેમસો કરવા જેમજે. કોમપણ
હિંદી ડેપુટીશનના હેતુ વિરુદ્ધ નથી એ
સમજવું જેમજે-એ બહેર કરતું
જેમજે-એકસંપી દિલ્લો અવાજ નીકળે
તો ચતરતું હૃદય ચીરે. આપણો શતર
તે ખુતી કાપે છે.

તામીલ કોમનો દાખલો જે બધા હિંદી
લેય તો સવાલનો ફરજો થોડા કલાકમાં
થાય. ડેપુટીશન વિલાયતમાં પહેલે તે
પહેલાં સેક્રેટરી હિંદી જેલ બરી શકે છે.
જેઓ નબળા થયા છે તે પાછા સળગા
કેમ ન થાય? આવો અવસર ચુકવાનો
નથી.

હિંદી ડેપુટીશન

વિલાયતનું 'ડેપુટીશન મધુ': હવે હિંદી
ડેપુટીશન જશે. મી. પોલાક જેવા માણસ
ને તે કામ સાર મેળવવા માટે હિંદી કામ
ને અમારે મુખારકપાદી આપવી જેમજે.
અમે મી. પોલાકનીજખી આ અંકમાંઆપીએ
છીએ. આ તકે તેમનું હુંક જીવન પ્રતાંત
જાણવા લાયક થઈ પડશે.

મી. હેનરી સાલોમન લીઓન પોલાક
નો જન્મ ૨૭ વરસ ઉપર છગાંડમાં
ડેવર ખાતે થયો હતો. સા. આ. બિ.
ઇ. કમીટીના એક મેંબર મી. જે. એચ.
પોલાક જે. પી. તેમના પિતા થાય છે.
મી. પોલાક (નાન:) હાલ યુનીવર્સીટીના
અંકરેજીયુએટ છે; અને હાલ એજર
એક કોમરસ તથા ખીત્ત' ફેગવણીનાં
મંડળ તરફનાં સાહિત્ય તથા અરથરાય
ના ગાનનાં પ્રણાં સરડીશીફેટો ધરાવે છે.
છેલ્લે સ્ટીટરલાંડ ખાતે નીચલની 'મોહાલડી
કોમરસ'માં તેમનો અધ્યાસ અતમ થયા
પછી, હાલની સોસાયટી એક 'કમોડક
ઇન્ટરવિ'ના મદદનીશ સેક્રેટરી તરીકે તેમની
નીચલુક થઈ. તંદુરસ્તીના કારણસર ૧૯૦૩
માં મી. પોલાકનું હિંદી અફિશમાં આવ
વું થયું. હિંદી સવાલમાં યુ થયા, અને
આ પત્રનું અધિપતિપણું લાંબુ (જે
પરવીમાત્ર સેવાકરવાના સૌખ્યા તેઓએયરે
છે) તે પહેલાં તે એક ગોરા વરતમાન

પત્રના કામમાં જોડાયા. તેમની જીવનના તાતપર્યના વિચારો અમલમાં મૂકવાની આગેસથી તે છેડી દીધું. અને ૧૯૦૪ માં શીનીકસની 'સ્પીમ'માં દાખલ થયા. તેણે પોતાની આમલી જગ્યામાં સારી આવક હતી, અને કાનિષ્ઠ્યનાં તેમાં વધારો થાય તેમ હતું. છતાં તે છેડી શીનીકસના પ્રેસ મલાવનારની જેમ ગરીબાઈથી રહી માત્ર ગુજરાન ચલાવવા જેટલું મળે એવી રકીમ માં જોડાવાનું પસંદ કર્યું. આ પત્રના વાંચનારાઓ જાણતા હશે કે 'સ્પીમ' નો હેતુ ટેલરેટ, તથા રસ્કીનનાં શિક્ષણને અમલ માં મુકવાનો અને દક્ષિણ અફ્રિકાના હોદી ની દાડમારીઓ દુર કરવામાં મહેનત લેવાનો છે. ટ્રાંસવાલમાં હોદીનું પબ્લીક કામ વધવાથી તથા આ પત્રને લગતું કામ વધારે સરસતાથી ચલાવવાના હિસાબથી ૧૯૦૫માં મી. પોલાકે મી. એમ. કે. ગાંધી ને ત્યાં વડીલાતના અધ્યાક્ષના આરટીકલ ભરવા માંડ્યા, અને ૧૯૦૮માં તેમને ટ્રાંસવાલ સુપ્રીમ કોર્ટના એટેર્નીની સનદ મળી.

૧૯૦૯ની સાલથી ટ્રાંસવાલ જિ. ઇ. એસેસીએશનના મદદનીશ સેક્રેટરી તરીકે તેઓ કામ કરે છે. દક્ષિણ અફ્રિકાના હોદીના રતિદાસમાં ઉપરના વખતથી દડા કરીને મામલો ચાલ્યો છે; અને મી. પોલાકની જેમ જેઓ સત્યાગ્રહની લડત માં પુરેપુરા સામેલ છે, તેઓ બધાને આ વખતથી અથાગ મહેનત અને સમય આપમે પડ્યો છે. છેલ્લાં ત્રણ વરસ થયાં મી. પોલાકને લડતના કામ આડે કદી આરામ મળ્યો નથી પોતાની બાહોશ કલમ છુટકો વાપરવા ઉપરાંત, તેમણે આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં સફર કરી છે; અને આ નાના ખડના હોદીઓ આમળા એશિયાટીક લડત સમજાવવા માટે અને ઉપરનાં મટે લાવણું આપ્યાં છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશિયાટીક કાયદાઓને લમતા તથા હોદી સવાલ સંબંધીના અનુભવ અને માહિતીની બાબતમાં બાગેજ કાંઈ તેમને પહોંચી શકે તેમ છે. આ વિષયનું તેમનું મન સંપૂર્ણ કરવા માટે બીણી કીણી બાબતોનો અધ્યાસ કરવાને પણ તેઓ મુક્યા નથી; અને આખા મામલા નો ઘટનો ચિતાર મેળવવા માટે, તેમને જાતરા નરસશ મગતી તેનો ઉપયોગ હોદીના આધુનિક પ્રતિદાસનો અધ્યાસ કરવામાં કાધો છે. હોદીસતાનના કેટલાક અંગ વાન છાપા તથા માસીકમાં લખણો લેવાથી હોદીસતાનની માહિતી વિવિધ અને તેના ચિંતારોથી મી. પોલાક મનિષ્ઠ રહેલ છે.

છે. તેથી આજે હોદીમાં જતાં તેઓ હોદી વાસીને સાચ અજાણ્યા લામશે નહિ હોદીના બોકો જાણીને ખુશી રહે છે, હોદી ની રહેણી કરણીને પુરતી રીતે પીછાનવા માટે મી. પોલાક, પોતની દક્ષિણ આફ્રિકાની બધી સફરોમાં હોદીઓ સાથે તેમને થેર એક હોદી હોય તેવીજ રીતે રહેતા. તેમને પ્રેમ તેમણે એટલો મેળવ્યો છે કે હોદી આગેવાનો જ્યારે જેલમાં હતા ત્યારે મી. પોલાકની સલાહ લેવામાં આવતી, અને તે અમલમાં મુકાતી.

૧૯૦૫માં મી. પોલાકની સાદી યજ્ઞ હતી. પોતાના ધર્મીના આત્મભોગ અને એક સેવામાં બાગીદાર યજ્ઞ મીસીસ પોલાકે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી માટે આજીવન કર્યું નથી. હાલમાં હાલમાં તે બાંધકો હોદી એટેર્નીની મીડીઓ ભરવાનું કામ પોતાને માથે ઉપાડ્યું હતું; અને તે કામમાં અંતઃકરણ પુરવઠા મહેનત લીધી હતી. તેમને બે છેકરાં છે. મી. પોલાક એક અસહી જ્યુ કુટુંબના છે; અને પોતે આમ છતિદાસમાં દુઃખ બોમવનારી કામના હેવાથી, દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીનાં દુઃખો ઓછાં કરવામાં સફાવ થવું તેને એક ખાસ દક બરાબર સમજે છે. જ્યારે તે માત્ર છેકરવયમાં હતા ત્યારથી નીતિનાં નિષ્પાંતો માટે તેમને ખાર બહુ હતો. તેમને મન નીતિ માં અને ધરમમાં કાંઈ તફાવત નથી. તેથી કુદરતી રીતેજ તે લંડનની સાકિથ પ્લસ એડીકલ સોસાયટીમાં જોડાયા છે, અને આજસુધી તેના એક સદાપક છે. નીતિ સિદ્ધાંતના પોતાના વિચારોને લમને હોદી સવાલ ઉપાડી લેવાનું તેમને ફરજ સરખું લાગ્યું.

આવી લાવકાતવાળાને હોદીસતાનના ટેસી જેટ તરીકે પસંદ કરવામાં કેમકે મોગજ કર્યું છે એમાં કાંઈ શંકા નથી. વિજાવત ના ડેપુટેશનને હોદીસતાનનું ડેપુટેશન બહુ જોર કરશે. વળી આપણી કાંતનું તેમ વધશે. જેવી રીતે ઇંગ્લાંડના ડેપુટેશન સંબંધમાં મી. કાયલીઆ વગેરે જેલમાંથી મળ્યાત કરશે, તેમ હોદી ડેપુટેશન સંબંધમાં મી. કુસાદીઆ તથા મી. કામા વગેરે જેલમાંથીજ પોતાનો પેકાર કરશે; અને મી. પોલાકના જવાબો તથા મદદની અરજીઓ 'ધ ઇસ્ટ'ને ટેકાણે તે પહોંચશે પણ ખરેખર. માટે હવે ઇંગ્લાંડ અને હોદીને જાગવાના જ્યારે છલાજ લેવાયા છે, ત્યારે ટ્રાંસવાલમાં જેઓ જાગતા ન હોય તે પણ કારા મ.મ.મે લેશે, અને બરાબર કાંઈ ફાં મુકે, કોઈ અમે કોઈ જાણીશું.

નાતાલમાં હોદી કેળવણી

સરકારી નીશાળમાં ભણતા હોદી વિદ્યાર્થીઓને માટે મવા એપ્રીલ માસની આખરે જે ધારણો બહાર પડ્યા હતા, અને જેની સામે નાતાલ દરિયાન કોંગ્રેસ તરફથી અરજ મોકલવામાં આવી હતી તે અરજનો જવાબ કોલેનીઅલ સેક્રેટરી તરફથી મળી ચુક્યો છે. કોલેનીઅલ સેક્રેટરી લખે છે કે, કોલોનીના ખરચમાં ઘટાડો કરવાની જરૂર પડી છે, અને તેથી પારલામેન્ટની બળામણથી હોદી કેળવણી ખાતામાં ધારણોમાં જણાવ્યા મુજબ ફરકાર કરવાની જરૂર પડી છે. ખાસ નિશાળો સિવાય બીજી નીશાળોમાં દાખલ કરવાની મનાઈની નોટીસ સંબંધમાં સરકાર કાંઈ કરી શકે તેમ નથી, કેમકે તેવો ધારો આ કોલેનીના ખાસ સંજોગોને લીધે મડવામાં આવ્યો છે. આ જવાબ બહુ અસંતોષ કરે છે. પારલામેન્ટ ઉપર બધી જુએ દારી દેવા પડવાથી કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જુદી શકતા નથી. પારલામેન્ટમાં આવી જતનું બીજા મુકનાર કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પોતે પ્રથમ પહેલાં જાતા, અને તેણે જે પચણું ભર્યું તેની પછવાડે બીજાઓએ ત્યાગ કે નીતીને કાંઈપણ વિચર કર્યા વગર લાજ દા કરી બીજા પગાર કર્યું હતું. પણ તે મમે તેમ હો. આપણા બળાંતની કેળવણીને આવી અધમ રિયાનએ લાવનાર તરીકે પારલામેન્ટ તેમજ કોલેનીઅલ સેક્રેટરી સરખા જુએદાર છે. પરંતુ આપણે તેમને જુએદાર ગણી કેમ એમી રહી શકશું? અમે નાતાલના હોદી માથાપેને પુરી બળામણ કરીએ છીએ કે તેમણે કેળવણીનાં સંબંધો કામ તરફથીજ ઉમાં કરવાં અને સરકારી - ખાલી-નામની-હોદી નીશાળમાં પોતાના બાળકોને બીજકુલ મોકલવાં નહીં. સાપામદ એ હોવી સરસ દર્શાવ્યાર છે. અને તે દરેક બાળકમાં સરખું કાણુ પડી શકે છે. આપણા બાળકોને ખરી કેળવણી આપવા માગતા હો છએ તો આપણી ફરજ છે કે તેને માટે જે કાંઈ ખરચ કરવો પડે તે ઉઠાવવો. આ બાબતમાં દાક્ષના જેવી વિરોધી સરકાર આપણને મદદ કરશે એવી થેડીજ આશા રાખવાની છે. આપણી જાતને માટે આપણેજ મહેનત કરતા એક વખત યજ્ઞ જણું તો તેના ફાયદા અગતીય છે. અને તે મહેનત જાતીઓય આપવાથી મજા મળે છે. આવી બાબતમાં જાતીઓમ કેવા મજાનો

હોય સકે તે દુઃખનીચે મુજબ મહાવી શકાય.

૧. જોણું અથવા વધારે ગુરુવાન થાય તે સહન કરવું, પણ બાળકોને સરે કારી નીશાળોમાં નહીં મોકલતાં કેમ તરફથી ઉભા થયેલી નીશાળોમાં મોકલવા.

૨. જ્યાં આવી નીશાળો ન હોય ત્યાં જરૂરી ઉપરાણું કરી તેવી નીશાળો સ્થાપવી.

૩. આવી નીશાળોમાં જણેતાઓએ વખત આપી તથા વેપારીઓએ પૈસા આપી પુરતી મદદ કરવી.

સ્વીમરમાં ઉતારાએને તકલીફ પડવાની વાત સાવ ખોટી ન હોવી જોઈએ. આવી બતની હકીકત અમારું પણ જાણે આ અથવા ખીજી લાઇનની સ્વીમરના સંબંધમાં જાણેલી છે અને ત્યારે કાંઈક રાહત મળ્યા ના સમાચાર સાંભળ્યા હતા. પરંતુ ફરી ને તેવાજ કાગળો મળેલા જોઈ અમે દિલ્લીનીર મળ્યો છીએ કે ઉતારાએને તકલીફ હજી તેવીને તેવી પડે છે. ઉતારાએ તકલીફની સામે મવા લાગ્યા છે એ અમે સારી નીશાળી મળીએ છીએ. ગોરા સાથે સ્વીમરમાં પછી સરસ સમરડો જેવામાં આવે છે, તેનું જોજ કારણ છે કે ગોરાએ કુપ પડે તે સુપ કીધી સહન નહીંજ કરે. આ તકલીફ ઉપર અમે જરમન લાઇનના એજન્ટનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ. તેઓએ બરાબર તપાસ કરી તકલીફ દુર કરવી એ તેમ ની ફરજ છે.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન ની સ્વીમરમાં તકલીફ

જરમન લાઇનની દીંદુરતાન જતી સ્વીમરમાં દીંદી ઉતારાએને ઘણી તકલીફ પડે છે તથા સામાન્ય રીતે તકલીફ હોય છે તેવી દલીલતાના ઉદાત્ત જોઈ અડવાડીઆમાં અમને પાંચ કાગળો મળેલા છે. આ કાગળે બરમીસ્ટર સ્વીમરમાં મુસાફરી કરતા ૧૦ ઉતારાએ તરફથી કેમગોઆએ થી, દીંદી અને એ જોદાન-સમરગથી મળેલા છે. બરમીસ્ટર સ્વીમરમાંથી લખાએક કાગળમાં મુજરાતી, તામીલ, ઉરદુ, અંગ્રેજી અને મરાઠી બાપામાં મળી કુલ ૬૦ સહીઓ છે. તેઓ તે સ્વીમરની તકલીફનું નીચે મુજબ વર્ણન કરે છે:

"અમને સ્વીમરમાં ધાંજીજ દુખ અને ઘણીજ મુશીબત પડે છે. અમે કુલ આસરે ૪૦૦ ઉતારા છીએ. સ્વીમરમાં મગજ મરદ તથા ઓગતને માટે એક છે. અને મરદની શરમને ઉંચે મેલી ઓરતો ને બેસવું પડે છે. કીમીન એક અને મુશી પણ એક છે મુશી ફક્ત ત્રણ તપેલી રહે તેટલીજ ખોટી છે. રાત અને દિવસ પકાવીએ છીએ, તેપણ કેટલા માન્ય ન રહી જાય છે. માલ અને દાખીના જાય છે તેની કાદ ફરીમાદ કેલ સાંભળવું નથી. મુરાતી જગ્યા આસરે ૫૦ માણસની છે એટલે લાઇનને વિચાર કરવાનો કે ઉપલા ઉતારાએ કેવી રીતે સુધે અને માલ મુકે."

ખીજા ચાર કાગળો જરમન લાઇનની સ્વીમરની સામાન્ય તકલીફને વાદ દેવ રાત્રી નથી લાઇનને ઉતેજન આપવા સંબંધીના છે.

ઉપરની હકીકત અતીશયેલી બરેલી હોય એ કહ્યું જાય છે પણ ઉપરના કાગળ ઉપરથી એમ અનુમાન મળે છે કે મજબૂત

ડેપુટેશનના મેંબરો કેપટાઉનમાં

હીંકી કોમ તરફથી માન

"યુનીફિકેશન" વિષે વિચારે

[એક ખબરપત્રી તરફથી]

ઇંગ્લેંડ આવે જાંસા દીંદી ડેપુટેશન ના મેંબરોને મળવા કેપટાઉનના જણીત મહરથો વગેરે ૨૦૦ માણસ સ્વીમર કેની લવર્થ કેસસપર હાજર થયા હતા. જેમાં મેસરસ સોરાજીજ નવરોજી ગેરવાળા, અખદુલ હમીદ ગોમતાવાળા, હાજી સુલે માન શહ મહમદ (સા આ. ■ એસો સીએશન તરફથી), અખદુલ કાદર (વિ. ઇ લીમના સેક્રેટરી) પુકમલ અખદુલ, મુસદ્દ યુલ, ડા. અખદુલ રહેમાન, આદમ યુલ, મહમદ હમરાશીમ, મુનસી હેવાન, અખદુલ રાહોદ રહેમતીયા વગેરે વગેરે હતા. મી. અખદુલ હમીદ ગોમતાવાળા એ મી. સોરાજીજ નવરોજી ગેરવાળાની ઓળખાણ કરાવી હતી. પછી બુદાજીજ મહરથોએ ડેપુટેશનને ફતેહ હાંસનારા બાપજો કપી, તથા મી. ગાધી તથા મી. હાજી હમીદને કુધના તોરા આપ્યા. મી. ગાધી તથા મી. હાજી હમીદે પોતાના અપણમાં જણાવ્યું કે અમારે તમે કેપ ના દીંદી બાઇઓની મદદની જરૂર છે. તમે સરવે લોકોની મદદ વિના અમારા કામમાં ફતેહ મેળવતાં અમને તમારે વાર લાગે છે. તમે પોતાના કામ ખીજાની તે

મેળવવા તમારી લામણી જાહેરમાં મુકતા રહેજો, કે જેથી અમારા કામને ટેકા મળે, અને અમારી ફરજ વધારે સમ્મલ તાથી બળવી સકાય. વગેરે. બાપજો વગેરે જવાબદાર એકમેકને હળીમળીને સહુ કુદા પડ્યા હતા.

આરગસ' માં ઇન્ટરવ્યુ

કેપટાઉનના "આરગસ" છાપાએ મી. ગાંધીનું ઇન્ટરવ્યુ લીધું હતું, જેની કોપી કત એ છાપામાં નીચે મુજબ પ્રગટ થઇ હતી:—

ટર્મસવાલ સરકાર પડે તેની હું અરથી વાદ જોઈ રહ્યો હતો, પણ મારા રસ્તામાં કાંઈ અડચણ મુકવામાં આવી નથી. અમારી લાઇનની યોજના સા. આ. ખી. ઇ કમીટીની સલાહ ઉપર આધાર રાખે છે. અમે જે માગીએ છીએ તે એટલુંજ કે અમારા હકની બદલી ગેરહી મળવી જોઈએ. અને મને બાકસો છે કે તેટલું બની રહે.

યુનીયન સંબંધમાં મારું માનવું છે કે યુનીયન તે ગોરા વિદીશ લોકનુંજ યુનીયન ન હેવું જોઈએ, પણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસી રહેલા દરેક વિદીશ લોક નું યુનીયન તે મળું જોઈએ. દીંદી લોક ને ખીક લાગે છે કે નવા રાજ બંધારણ તળે દીંદી અને કલરડ લોકની સામે ગેરહી પ્રત્યક્ષેનું યુનીયન થાય તેમ છે; અને જો તેમ બને તો તે દરેક રીતે બહુ કમ નશીખીની વાત ગણાય; અને વિદીશ રાજ માટે તે ખોટી આફત સમાન લેખાય; તેમ ન થાય તેની કાળજી રાખવા માટે દીંદીઓનું ડેપુટેશન પોતાથી બતલી દરેક કોસીશ કામે લગાડશે. હું આમાં વોટની બાબત ઉપર વગળ નથી મુકતો. હું આખા સવાસની અપ લોકનની દ્રષ્ટિથી આ વિચાર કરું છું, અને તેમાં મને દક્ષિણ આફ્રિકાની કલરડ ખતોની સામે ગોરાઓનું વલણ સહવગર દેખાય છે. અને તેથી આ સવાસપરની પર્લમેન્ટમાં થયેલી ચર્ચા મેં વાંચી છે, અને તે બધાથી ચોખ્ખી રીતે જણાય છે કે યુનીયનથી કલરડ ખતો, અને ખાસ કરીને એશીઆટીકોને, ફેરાનમાંત થવાની છે. તેમાં અપવાદ એટલેજ છે કે જો વડી સરકાર આ બધી બાબતની પુરતી બેરહી મેળવે તો તેમ ચડું અટકે."

ઇન્ટરવ્યુ લેનારે પુછ્યું કે કેવી રીતે નેમ બંધવા પામે?

જવાબમાં મળ્યું:—તે આ પ્રમ.ઉ.તેનું સાદું કારણ એ છે કે યુનીયન પાસાંમેટ જે ખોલશે તે દક્ષિણ આફ્રિકાનો એકજ અપાજ જોખારો. અને તેથી યુનીયન પર કામીક જે પાસ કરે તેની સામે વાંધો મેળવવા પડી જાય છે અને તેની વચે

લડતનો પોકાર ફેલાવવાના વધુ ઇલાજ

મદદને માટે અરજીઓ

હોંદુસ્તાન તથા વિશાલત મોકલવાને માટે નીચેની અરજીઓ ઉપર દરોસવાલ માં લાઇ સદીઓ લેવાય છે.

બંગાળના બે બર ઓફ કોમરસના પ્રમુખ જોગ

કમલતા.

હોંદમાં રહેતા અંગ્રેજોના આગેવાન તરીકે આપને અમે દરોસવાલમાં રહેતી અંગ્રેજ સરકારની હાંદી રાખત, નીચે મુજબ અરજ કરીએ છીએ. અમારી અરજ છેલ્લાં અઢી વરસ થયાં આ કોલોનીમાં જે એક્સિઆરીક લડત ચાલી રહી છે તે સંબંધમાં છે.

આ સવાલનો આખો ઇતિહાસ જાણવા ની અમે આપને તકલીફ આપવા માગતા નથી. અહીંની સરકાર તથા હાંદીઓ વચ્ચે વાંધો છે તે આ છે: ઇમીગ્રેશન ની બાબતમાં કોમી તકાવતવાળી અટકાયત મુકતાર કાયદા થી સકાય કે નહીં? અહીંની પારલામેન્ટે ૧૯૦૭માં બે કાયદા બહુ છે—તેમનો એક ૧૯૦૭નો રજીસ્ટરેશન એક્ટ, અને બીજો તેજ સાલનો ઇમીગ્રેશન એક્ટ. આ કાયદા એવા છે કે, ચાહે તેવો બહુલો ગણેલા હાંદી હોય, પણ તે જો અગાઉ કોલોનીમાં રહી ગયો ન હોય તો, તે જાતનો હાંદી હોવાના કારણસર, પ્રેસીડેન્સ ઇમીગ્રેશન મુજબ આપે કાયદો બીજા કોષ્ટક પછી ચિટીય, કોલોનીમાં નથી. તેની સામે પ્રથમ કેટલાક ઉપાયો લીધા, પણ તે ફેલ જવાથી કોમી બેદ નાણુ કરવા ખાતર ૧૯૦૭નો ઉપર જણાવેલો રજીસ્ટરેશન કાયદો રદ કરાવવા માટે, તે તથા ૧૯૦૮ માં પાસ થયેલ તેને લગતો બીજો કાયદો (કે જે લડત ચાલતી હતી તે દરમિયાન પાસ થયો છે) કષ્ટિ ન રાખવા જાહેર મીટીંગ બરી સોમન પુરવકે અને પછી લીધું છે. આ પછી મુજબ ૨૫૦૦ કરતાં વધુ હાંદીઓ જેલમાં બંધ મુક્યા છે. અને તેમાં દરેક કોમના વરગના તથા ધરમના માણસોના સમાવેશ થાય છે. દરોસવાલ અથવા દક્ષિણ અફ્રિકાના બીજા ભાગમાં આજ કેટલાક વરસો થયાં રહેતા હોય તેવા બહુ હાંદીઓને પોરટુગીઝ ખાતા સાથે બંધો બરત કરી કોઈ પણ જાતની ચેતણી છોએ.

આખા વચર પરબારા હોંદુસ્તાન દેશપર ક્યા છે. આમ થયાં કુદુ બો પાપમાલ થઈ ગયાં છે. બહુ વેપારીઓ લાયાર દલાઓ પહેંચ્યા છે. બહુ કુદુ બોનું બરણ પોપણ હાંદી કેમ તરફથી ઉશ્કારવામાં આવેલ ધરમાદા ફંડમાંથી કરવા માં આવે છે.

કોલોનીમાં દરેક હાંદીને વચર અટકાયતે દાખલ થવા આપે એવું અમે માગતા નથી. આ મુલકમાં ગેરાઓનું બળ સરવોપરી રહે એ મુદ્દો અમે કમુલ રાખીએ છીએ. અમે તો એટલું જ માગીએ છીએ કે બીજા કોલોનીઓમાં આજ સુધી જે કોમી બેદ દાખલ થયો નથી તે દરોસવાલ થી ન થઈ શકે; તેથી મી. જે બરલેને કહ્યા પ્રમાણે હાંદીના કરોડો લોકની માગણી દુખાય છે.

અને દરેક વરગને—અંગ્રેજ પ્રજાના—મદદ માટે અરજ કરી છે. અને તે અપા તરફથી અમને મદદ મળેલ છે. દરોસવાલમાં પણ ગેરાઓની એક નાની કમીટી સ્થપાઈ છે અને તે અમને મદદ કરે છે. આ કમીટીમાં કેટલાએક આગેવાન ગેરાઓ દાખલ થયા છે. અને મી. વીલીઅમ હોસ્કીન જે અહીંની ધરા સભા ના એક સભાસદ છે તે આ કમીટીના પ્રમુખ છે.

હોંદની આગર હાંદીઓને જેટલી વહાલી હોય. તેટલીજ એંગ્લો હિન્દિઅનને પણ હોય તેમાં અમને શક નથી. તેટલા માટે તમારી મારફત અમે આખા હાંદમાં રહેતા અંગ્રેજોને અરજ કરીએ છીએ કે આ કમ નશીબ મામલાનો નીચેડો લાવવામાં તમને મોજબ હોય તે પ્રમાણે અમને મદદ કરો.

લડતમાં કેટલાએકને માથે અરજ સખત ઇન્ટરવાથી બહુ પડ્યા છે. પરંતુ બીજા મહાદુર અને ધીરજવાન હાંદીઓ તો ફરી ફરીને હોંસથી જેલમાં ગયા કરે છે. તેઓએ મરણ પર્વત લડવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. આ અપીલ લખતી વખતે દરોસવાલની જેલમાં ૨૦૦ સલ મહીઓ છે. વિશાલત તથા હોંદુસ્તાન કેમુટેશન મોકલવાને જે મેંબરો મુંદાયા છે તેમાંથી પણ પાંચ મેંબરોને સરકારે પકડ્યા છે. આમ કરી સરકાર અમારે મે.ટે કુચો દેવા મામતી જણાય છે.

અમે મદદને માટે અરજ કરીએ છીએ.

માનવતા લાલચાઈ નવરોજી જોગ, હોંદની બવિધની પ્રજાના પતા તરીકે, આપને દરોસવાલના નીચે સદી કરનારા હાંદીઓ અંગે નીચે મુજબ અરજ કરીએ છીએ.

આ લડતનો આખો ઇતિહાસ સાંભળવાની અમે આપને તકલીફ નહીં આપીએ, પરંતુ લાજ જે રીયતિ છે તેટલીજ આપ ની પસે રજુ કરું.

દરોસવાલના હાંદી વતનીઓએ ૧૯૦૭ નો એક્સિઆરીક રજીસ્ટરેશન કાયદો રદ કરવાની માગણી કરી છે. આ માગણી બહુલા હાંદીઓ, પછી બંને તેની સંખ્યા મમે તેટલી ઘોડી હોય, વરસના છ જેટલી પણ બલે હોય. દરોસવાલમાં બીજા ઇમીગ્રેશન જેટલે એક સરખા હકથી દાખલ થઈ શકે. આજે રજીસ્ટરેશન અને ઇમીગ્રેશન કાયદો સાથે વંચાતાં અગાઉ 'કોમી સાકલ' ન થયેલ હોય તેને કોષ્ટક પછી હાંદી કોલોનીમાં દાખલ થઈ શકે તેમ નથી. આવી રીતે કોલોનીના કાયદા ચામડીના રંગબેદના ધેરણ ઉપર બાંધવા માં આવ્યા છે. આવા કાયદા બીજા કોષ્ટક પછી કોલોનીમાં બંધાયેલા નથી. આથી ફરી હાંદીઓએ જાહેર મીટીંગ કરી પ્રતિજ્ઞા પુરવકે પણ લીધું છે કે રજીસ્ટરેશનના કાયદાઓને કમુલ રાખવા નહીં, અને આ આખી હાંદી પ્રજાપર મુકવામાં આવેલ અપમાન દુર કરવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી જેલ અને બીજાં જે કુ:ખો પડે તે સહન કરવાં.

આ પછુની ખાતર છેલ્લાં અઢી વરસ માં ૨૫૦૦ કરતાં વધારે હાંદીઓએ જેલ બેઠાની છે, જે બહુ ભાગે સખત મજુરી નીજ હોય છે. આ લડતમાં બહુ ધર ભાંગી પડ્યાં છે, અને કુદુ બો પાપમાલ થયાં છે. બાપ અને બેટાઓ, ઓરત અને માતાઓને રડતાં મુકી, એકી સાથે જેલ ગયા છે. બહુ કુદુ બોનું અમે ઉમાં કરેલાં ધરમાદા ફંડમાંથી પોપણ થાય છે લાકની થીએ લગભગ ૨૦૦ હાંદીઓ કેકની ખાતર જેલ ભોગવે છે.

અરજ સખતતાને લીધે બહુઓ કટાણી ને પડી ગયા છે. બીજા કેટલાક કોલોની છોડી ચાલી ગયા છે, અને આજે કદાચ બુખમરો ભોમવતા હશે ૩૦૦ ઉપરાંત ૬૬ મનવળા વીરો જોરથી લડત ચલાવી રહ્યા છે. કેટલાએક તો દરોસવાલની જેલ માં પાંચ પાંચ વખત જન્મ અગ્યા છે.

પણ લેનારાઓ હાંદી કોમના દરેક વરગ અને જાતના છે. હાંદુ, મુસલમાન,

પારસી, શીખ અને ખ્રીસ્તીઓ બધા હોદ્દાનું પુષ્પ સહી રહ્યા છે. સરકારને જરા જોટલી પણ તકનીક નહોતી આપી હોય તેવા અને શીખતાઈમાં જીજ્ઞાસુ વેપારીઓ જેલમાં પથરા ફેડે છે, તેડ જાગી તું કામ કરે છે, અથવા તો મારી જાવેલી હાથ માડીઓ ખેંચે છે. તેઓ ભરડેલ મકાઈની વેંલ, બાઈલ પટેલ અથવા તો ચાવલ ઉપર દહાડા કાઢે છે.

અમારી મહદે ધાત્ર, અને આ દુઃખ દાયક કોમી ભેદ દુર કરાવવા હોદી સરકાર પાસે દયાથી જાણવી માગણી કરવા અમે આખા હોદ્દાને બીનનીએ છીએ. ટરાંસવાલના કાયદામાંથી કોમી અપમાન દુર થશે નહીં ત્યાંસુધી ઉપર જણાવેલ ધીર હોદીઓ મરણ પર્વત કાયદા સામે યુદ્ધશે.

અમે મહદને મારે પી ાંતી કરીએ છીએ.

માનવતા નામદાર શહેનશાહ બાબુ બેગ,

હેલ્થ એ વરસ થયાં ટેકની ખાતર ટરાંસવાલમાં જેલ ભોગવનારા હોદીઓની જોરતો, માતાઓ, અથવા દીકરીઓ નમ્રતા પુરવક અરજી ચુલરે છે કે—

ભોગવેરે ટરાંસવાલમાં ચાલી રહેલ લડતમાં જેલ ભોગવી આવેલા અથવા હાલ જેલ ભોગવી રહેલા હોદીઓની અમે જોરતો, માતાઓ અથવા દીકરીઓ છીએ.

અમે મનીએ છીએ કે હોદીઓની લડત પરિવર્તવાળી અને કામની ઈજત માટેની છે.

અમે જાણીએ છીએ કે જે હોદીઓ નિરંતર રીતે જેલ ઉઠવા કરે છે તેઓ જે મારે કસમ લેવા પડેલ છે તે હાલ મારીઓ દુર થાય ત્યાં સુધી ટરાંસવાલ પાર્લામેન્ટના એક્ઝીક્યુટીવ કાયદાને કબજા નહીં રાખવા પ્રતિજ્ઞાપુરવક કસમથી બંધા એકા છે. અમારા દીકરા, પછી, અથવા પિતા જે હોય તેને આ દુરજ પાળવામાં ઉત્તેજના અપવાને અમે બધાએ જાણીએ એમ લેખીએ છીએ.

આવી સ્થિતિને લીધે અમારે ઘણી વાર વિધેયનું દુઃખ વેઠવું પડ્યું છે. એટલું જ નહીં પણ આદતમાંથી પણ પસાર થવું પડ્યું છે. લડતમાં ઘણાં હોદી કુટુંબો સામાર અવરયામાં આવી પડ્યાં છે.

દુઃખમાં દુઃખાંતરો ખાતર પચ્ચે પડવને દુકમ કરવાનું બિચીસ રાજ્ય અમારજીને શીરે આપ નામદારના હાથ

માં નથી એ અમે જાણીએ છીએ. પણ અમારી દશા આપ નામદાર હજુર ર કરવામાં અમે એવી હુમેદ રાખીએ છીએ કે તમે પણ એક માતા તથા ઓરત હોવાથી અમારી લામણીઓનો વિચાર કરશો, અને એક અપ ત દુઃખદાયક થઇ પડેલા મામલાને અત આજુવા આપના થી અને તેટલી લાગવગ વાપરશો.

અહતમાં પડેલાઓની માગણીઓ એટલી છે કે ટરાંસવાલ સરકારને ખીન લપચોગી થઇ પડેલો એક કાયદો રદ કરાવવો, નથા આ કે.લેનાના ઇમીગ્રેશન કાયદામાંથી બાંધબેદનો દેખ કાઢી નખાવવો, કે જેથી વિહાન હોદીઓને દાખલ થવાને ખીન ઇમીગ્રેશન જોટલી છુટ રહે.

આપ હજુ નામદાર અમારી આ અરજી ખાતમાં લેશો એવી અમે માન પુરવક આશા રાખીએ છીએ. અને તેટલા માટે અમે આપ નામદારના હકમાં દુઆ આવીશું વગેરે.

ડેપ્યુટીશન માટે ચુટાએલા મેંબરો

તેમનો કારકીરહી

મી. કુવાડીઆ

મી. ઇલાહીમ સાલુજી કુવાડીઆનો જન્મ સુરત પરમણામાં આવેલ બાલા નામના ગામમાં ૧૮૭૮ ની સાલમાં થયો હતો. તેમના બાપ મી. સાલુજી હસનજી કુવાડીઆ તે ગામના જાણીતા વેપારી હતા. અહીં મી. કુવાડીઆએ શુજરાતી નીશાળમાં અભ્યાસ શરૂ કર્યો, અને નાન પછુમાંજ ૧૧ વરસની ઉંમરે એટલે ૧૮૮૯ ની સાલમાં તેમના બાપ મુસા સાલુજી અને અમદ સાલુજી સાથે દક્ષિણ આફ્રિકા આવ્યા. ત્યજે લાઇઓ નાતાલ માં વસ્યા અને લેડીસ્મીથ, ન્યુકેસલ અને ચારલસટાઉનમાં વેપાર શરૂ કર્યો. તજ વરસ રહી ૧૮૯૨ માં તેઓ બ્રેક્કાન્સરગ આવ્યા, અને ત્યારથી મોટા વેપાર અને લેવક દેવડ ચલાવવા લાગ્યા. ૧૮૯૭ માં તેમના મોટા ભાઇની જગ્યાએ મી. કુવાડીઆ બ્રેક્કાન્સરગ હોદી કમીટીના ખજા નથી નીમાયા. આ વખતે મી. એમ. એચ. નાઝર સેક્રેટરી હતા. લડાઇ માં થઇ ત્યારે મી. કુવાડીઆ કરખન આવ્યા અને ત્યાંથી હોદ્દાસ્તાન ગયા. હોદ્દાસ્તાન માં હતા ત્યારે પોતાના ગામમાં ઠપાલ ઓફીસ અને પુરતકાલક સ્થપવાની ઘણી

મહેનત લીધી હતી અને તેમની તથ ખીન મિત્રોની મદદથી આ કામમાં તેમ ને પુરી ફતેહ મળી હતી. ૧૯૦૨ માં મી. કુવાડીઆ હરીને ટરાંસવાલમાં આવ્યા અને પોતાના ભાઇનો તથા પોતાનો વેપાર સંભાળી લીધો. ૧૯૦૪ માં ટરાંસવાલની મી. ઇ. એસોસીએશનના અને ૧૯૦૭ માં હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના ખજા નથી નીમાયા. હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની સ્થાપના કરવામાં મી. કુવાડીઆએ આગેવાની ભર્યે ભાગ લીધો હતો. સત્યાગ્રહની લડતમાં તેમજ અરે ખરો ભાગ લીધો છે અને કામને દાખલો દેવાનેજ ખરૂં કામ કરી બતાવ્યું છે મયા ઓગસ્ટ માસમાં નાતાલના બહુ દુર શેડીઆ બ્યારે ટરાંસવાલમાં દાખલ થયા ત્યારે જે ૧૦ બહુદુરો નાતાલમાં આવ્યા પકડાવના ઇરાદાથી ટરાંસવાલમાં ફરી દાખલ થયા તેમાંના એક મી. કુવાડીઆ હતા. પણ સરકારે વોકસરસ્ટ ખજર આપી દીધા હતા કે તેમને પકડવા નહીં. આમ મી. કુવાડીઆની જેલ જવાની ઉમેદ પાર પડી નહીં. તા. ૨૭ માર્ચે એસોસીએશનના એક્ઝીક્યુટીવ મી. ઇમરાહીમ અરવાત પકડાયા તેની જગ્યા એ મી. કુવાડીઆ એક્ઝીક્યુટીવ પ્રમુખ નીમાયા. પરંતુ આ હુદો ભોગવવાને ૨૪ કલાક થયા નહીં તેટલામાં તો તે પણ પકડાયા અને આક દિવસ પછી વજુ માસ ની સખત મજુરીની જેલમાં ગયા. આ તજ મહીના બ્રેક્કાન્સરગની જેલમાં કાલ્યા ૫૬મી મી. કુવાડીઆ છુટા થયા અને તરતજ લડતમાં ફરીને અપવાયા. વિલાયત તથા હોદ્દાસ્તાન જનર ડેપ્યુટીશનમાં જનારાઓનાં જે નામ બહાર પડ્યાં હતાં તેને કાયમ રાખવાને જે માસ મીટીંગ મળવાની હતી તેજ દિવસે મી. કુવાડીઆને મી. ઇ. એસોસીએશનની ઓફીસથી પકડવામાં આવ્યા. આવખતે મી. કુવાડીઆ આગવેજ દિવસે ફરીને એસોસીએશનના એક્ઝીક્યુટીવ પ્રમુખ નીમાયા હતા કેમકે પ્રમુખ મી. કાળવીઆ જેલ માં પહોંચ્યા હતા. પકડાયા પછી એક અઠસડીએ એટલે મધ ૨૩ તારીખે કેસ ચલ્યો અને તેમાં તેમને તજ માસની સખત મજુરીની જેલ મળી. આ જેલ મી. કુવાડીઆએ હરતે મોટે સ્વીકારી. મી. કુવાડીઆને તજ બાળકો જે બે ડિકરા અને એક દીકરી. આ તજ બાળકો પોતાની માતા સાથે કાલ ટરાંસવાલમાં

મી. નાદીર અરદેશર કામા

મી. નાદીર અરદેશર કામાનો જન્મ મુબમ્બા ૧૮૭૦ ની સાલમાં થયો હતો. તેમના બાપ મુબમ્બા એક બાણીના પારસી મહમ્મ છે. મી. કામાએ કે. મેટ્રીકનના હાથ નીચે ફી ચર્ચ એફ રેકો ટલેન્ડ સ્કુલ અને કોલેજમાં છ વરસ સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે ૧૮૮૮ માં મુબમ્બા યુનિવર્સિટીની મેટ્રીક્યુ લેસન અને તે પછીના વરસે પ્રોવીસની પરીક્ષા પસાર કરી. ત્યાર પછી ૧૮૯૧ થી ૧૮૯૫ સુધી મી. કામાએ મુબમ્બા પોર્ટ ટ્રસ્ટ ખાતામાં નોકરી કરી. અને ૧૮૯૫ ની સાલમાં દક્ષિણ આફ્રિકા આવ્યા. પ્રથમ થેડાક મસ મેસરસ હાઇ અન્ડરલેની કુ. માં કામ કર્યું. ૧૮૯૬ ની સાલમાં જેમીસન રેક પછી તરતજ તે જોહાન્સબર્ગમાં આવ્યા. ત્યાં તેમને પોર્ટ એરીસમાં નોકરી મળી. લગભગ પહેલાં હિંદીને લગતાં જાહેર કામે માં કેટલોક કામ લીધો હતો અને લગભગ દરમિયાન તે ટ્રાંસવાલમાં રહ્યા હતા. ૧૯૦૬ માં સત્તામહની લગાઇ થઈ ત્યારે તે ખરીદીયા છ. એસોસિએશન ની કમીટીના એક મેમ્બર થયા. સત્યા મહની લગતમાં તેમણે આગેવાની ભર્યો કામ લીધો છે. ૧૯૦૭ ની સાલ આખરે ન્યારે લગત પુર જોરમાં આવી, ત્યારે સર કારે તેમને ખજાર આપી કે રજીસ્ટર નહીં થવા માટે તેમને નોકરી ઉપરથી દુર કરવામાં આવે છે. ત્યાર પછી ૧૯૦૮ ની શરૂઆતમાં તે પકડાયા, અને ૨૭ મી જાન્યુઆરીએ ટેસ ચાલ્યો. તેમાં માજી સ્ટેટે તેને ૧૪ દિવસમાં કોલોની કોલેજા નો ફુકમ કર્યો. પરંતુ આ ફુકમ થયા પછી એકે દિવસે સુલેહ થયું, અને સુલેહ ની એક કલમ મુજબ મી. કામા અને બીજા કામદારો એકોને નોકરી ઉપરથી દુર કરવામાં આવ્યા હતા તેમને ફરીને સરકારે પોતપોતાની નોકરી ઉપર રાખ્યા. એ વરસે લગત ન્યારે ફરીને જાગી ત્યારે મી. કામાએ આગળ મુજબજ લગતમાં કામ લીધો અને તેને પરિણામે સપ્ટેમ્બર માસમાં ફરીને તેમને ખરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરીએ તેમને પકડવામાં આવ્યા હતા. અને તરત જ કામ મસારી રજીસ્ટર નહીં થવા માટે તથા જોળખાણના સાધન નહીં પુરા પાડવાના વાંક માટે ત્રણ માસની સખત મજૂરીની જેલની સજા આપવામાં આવી હતી. આ સજા બોમ્બાને હજુ એક મહીનો પુરો થયો નહીં તેટલામાં તે ફરી

ને પકડાયા છે. આ વખતે પણ તેમના ઉપર તેજ તકોમત છે, અને તેને માટે તેટલીજ સખત મજૂરીની જેલ મળવા સંભવ છે. મી. કામા પરજોશ છે અને તેમને પાંચ ગાળકો છે. આપના છેલ્લા બાળકનો જન્મ મી. કામા જેલમાં હતા ત્યારે થયો હતો. તેણે કુટુંબ હાલ ટરાં સવાલમાં છે. મી. કામાએ સુંદર બાળણો કરી સરકારી કામોને સખત શખ્તે માં વખોડી કાઢ્યાં છે. અને તેમને જે કુખ સકન કરતું પંડુ છે તે સરકારના વિશ્વાસપાત્રને ટેકા નહીં આપવા માટેજ છે.

મી. એન. વી. ગોપાળ નાઇકુ

મી. નારાયણસામી નાઇકુના મોટા દીકરા મી. એન. વી. ગોપાળ નાઇકુનો જન્મ ૧૮૭૩ ની સાલમાં મદ્રાસ પ્રદેશના તાંજેર પરગણામાં પાપનસાઇ ગામમાં થયો હતો. મી. ગોપાળની સાત વરસની ઉંમર હતી ત્યારે તેની માતા મરણ પામ્યાં. થોડા માસ પછી એટલે સને ૧૮૮૦ માં મી. નારાયણસામી નાઇકુ મી. ગોપાળને લઇ મેરીશીઅસ આવ્યા. અહીં તે ૧૮૯૮ ની સાલ સુધી એટલે ૧૮ વરસ રહ્યા. આ મુદત દરમિયાન એક વરસ તેઓ માડામારકર રહી આવ્યા હતા. મી. ગોપાળે પોર્ટલુઇસની ફોલે અને નોરમલ સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. થોડો વખત પોંડીચેરી અને મેરીસના મેસરસ વી. સુપરતાથા ચેટીની પેદીમાં નોકરી કર્યા પછી ૧૮૯૪ ની સાલમાં તેમણે પોતાને વેપાર શરૂ કર્યો. ૧૮૯૮ માં પોર્ટ હાથી ગાયેથ થઇ મી. ગોપાળ ટ્રાંસવાલ આવ્યા અને ત્યારથી લાંબ રહ્યા. મી. ગોપાળે કામના જાહેર કામોમાં હમેશાં હેમિયી કામ લીધો છે. અને થોડા વખત સુધી પ્રીટોરીઆની ટામીલ બેનીરીટ સેસાયટી ના ઓનરરી સેક્રેટરીતો હોદ્દા બોમ્બો છે. ખુની કાપદાની સામે સત્તામહની લગતમાં મી. ગોપાળ નાઇકુએ બહુ સારો કામ લીધો છે અને લગત દરમિયાન બે વખત જેલ જઇ આવ્યા છે—પહેલી વખતે ૧૯૦૮ ના જાન્યુઆરીમાં ખુની કાપદા મુજબ રજીસ્ટર નહીં કાઢવા માટે ત્રણ માસની સખત મજૂરીની જેલ મળી હતી, પણ જેલમાં ગયાથી પાંચ દિવસે સલાહ થવાથી છુટી ગયા હતા; અને બીજી વખતે ગયા ફેબ્રુઆરીમાં રજીસ્ટર નહીં બતાવવા માટે નાતાલ હાઇકોર્ટ કરવા માં આવ્યા હતા ત્યારે નાતાલ આવ્યા. પછી તરતજ વોલસરસમાં હાજલ થયા

અને તે વખતે તેને ત્રણ માસની સખત મજૂરીની જેલ મળી. અહીંયા બીજા હેદીએ સાથે મી. નાઇકુને હેડક્વરમની હાઇકોર્ટ જેલમાં લઇ જવામાં આવ્યા હતા. મી. ગોપાળ નાઇકુ હીંદુધર્મને ડેવી મેટ તરીકે જવાની તકવારીમાં હતા તેટલા માં થઇ તા. ૧૮ મીએ તેમને પકડ્યા, અને બીજાઓનીપેટે ટ્રાંસવાલની જેલ માં રહી હિંદી પ્રખાને પેતાનો અવાજ સંભળાવ્યો. મી. ગોપાળ નાયકુ થીએ સોશીલ સેસાયટીના એક સભાસદ છે. મેફેસર પરમાજીંદ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવ્યા હતા ત્યારે મી. ગોપાળ તેના સિંધ થયા હતા.

કેપટાઉનની દિલસોજી

(એક ખબરપત્રી તરફથી)

ટ્રાંસવાલમાં મુસલમાન બાઇઓપર મુજ રતા જુલમ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા કેપટાઉન હાથીબીઆ મુસલીમ સેસાયટીની મુકાબાસ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. તે વખતે મોલવી અહમદ મુખતીઆરની હાજર તથા મી. ઇસમાઇલ મહમદ અને મી. મહમદ હાથીમના ટેકાથી નીચે મુજબ કરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો—

“વિલાયત તથા હીંદુસ્તાન ટેલીગેટ તરીકે જવા નીમાએલ કેટલાક મુસલમાન વેપારીઓને એકાએક અને ગેરવાળખી રીતે પકડવામાં આવ્યા છે, તેથી આ મીટીંગ અવશ્યક થઇ છે, અને મજબુત રીતે પ્રોટેસ્ટ કરે છે કે ટ્રાંસવાલ સરકારે ક્રાંતિ શહેરીઓપર આવી હેવાનીયત બરેલી રીતે નબમ ન ગુમારવો જોઇએ.”

ઉપરનો કરાવ થતે ટેકાણે મોલવાની ચેરમેનને સત્તા આપીને સખા વિસર થઇ હતી.

સોમવારના મરકુરીમાં ગોરા હરજીઓ તરફના બે કામજા છપાયા છે તેમાં જણાવવામાં આવે છે કે હરજીઓને બહુ કામ કરવું પડે છે, ને તેનો ખર્ચો જે મળે છે તે પુરતો નથી, તેથી બધા હરજીઓ હડતાલમાં સામેલ છે. હાખલાઓમાં જણાવવામાં આવે છે કે આઠવાડીઆના ૮૧૪ કલાક કામ કરનારને પા. ૫-૮-૬, ૬૬ કલાક કામ કરનારને પા. ૪-૨-૬, તથા ૫૨ કલાક કામ કરનારને પા. ૩-૧-૬ અઠવાડીઆના મળે છે, અને તે બીજા ગોરાઓના કામના કલાકો સાથે સરખા કરતાં બહુ ઓછો દરમિયાન મળેલ છે.

અખબાર-આલમ

કમળના મોરા દરજીએ એક કામ કરવા અને વધારે પગાર મેળવવા રીસાઇ એકા છે; અને કેટલાક તો તેનો વાંક દોદી દરજી માથે દેજે છે. કમળના કામ કરવો દરજીના કામકાનો કામદો હોય તો તે ખીયારા વજા રાજી ચામ, પણ તે તો ખનવું અસંભવીત છે. ઘેર ખેડાં ઉલમ કરનારને અટકાવી કેમ શકાય ?

કેટલાક મોરાને નકામે રેય લાગ્યો છે. કેપના નેટીવ તરફથી મી. સર્જનર કમડ લોક તરફથી ડા. અબદુલ રહેમાન, તથા હોદી તરફથી એમ કેટલાક કેપ્ટેન વિલાયત જવાથી જોહાનસબરગમાં કેટલાક મોરા ખલી કરી ગયા છે કે રખેને કાકર ને કલરડ તોટ યુનીઅનમાં કામલ કરવા માં આવે. આથી તેમણે એક કમીટી બની કરી છે તે મોરા લોકોનો પદા, હુમ્મીની પ્રજા આગળ રજુ કરશે.

આસિલીઆ વગેરે પાસીશીઃ મહાસાગર ના ટાપુઓ જાપાનને બહુ હમતા આવેલા છે; અને તેથી ત્યાંના મોરાઓ તથા ખીયારાઓ તરફથી વરવર કહેવામાં આવે છે કે જાપાન એ ટાપુ માટે વહેલા મોકે લડાઇ કરશે. આ બેતાં હવાઇના ટાપુમાં અમેરિકાને હાંકી કદવા એવી ત્યાંના મુળ વતનીઓને ઉત્તરેથી કરતાં જાપાનીઓ પકડાયા એ બતાવ નાનો છતાં સિપરની ખીક ને કાંઇક વજન આપ્યા વગર રહેતો નથી.

મેરેકોમાં ફરીથી અદર અદર લડાઇ થઇ છે. ખ્રિસ્ત સિવાય ખીલ રાજ્યોમાં અને લોકોમાં એકી લાયકાત છે એમ મથુવા યુરોપીઅનમાંના મરવીજોને એક વધુ કારણ મળે છે. અને એવી રિધતિને લાભ લેવાનો તો તેમને સ્વભાવ થઇ પડ્યો છે. કારણ કે એ લડાઇ ઉપરથી જાપાનમાં એવી મુશ્કેલી થઇ છે કે એ બે ખીલાડીઓને માંદોમાંદો વહતાં અટકાવવા સાફ કાઢ યુરોપી રાજ્યે જઇને મેરેકોને પોતાના કમળ તળે લેવું !

મેરેકોને પચાવી પાડવા અને હાંતા મુલતાવને મોરાના રાજના માત્ર રમડા રૂપે બતાવવા વરસો થયાં યુરોપી રાજ્યો ટાંપી રહ્યાં છે. પણ જરમની બળે છે કુ' લઉ', ને કાન્સ વાણે છે કુ' લઉ', તેમાં કોમ નથી લઇ શક્યુ. દરમ્યાન મોરકોને પોતાને મજબૂત કરવાની અને યુરોપીઓને સામે ટકા રહેવાની સરસ

તક રહે છે; પણ કુસંપના દાવાનળથી આ બધું ખુલી જવાય છે.

ન્યુડેડ રુલના મેળાવડા રખતે એક દોદી જાનુના હાથે છતાંમો વહે ચાયાં હતાં તે કામને માટે બહુ માન બરખુ' દેખાય છે. આ જાનુ શ્રીમતિ સંયમીઆમલ (મીસીસ ડી. આર. આર. મુલે) છે. જાહેર મેળાવડામાં હાજરી વિશેથી દોદી સ્ત્રીઓ નું ઈશવ વધારવાના કામમાં કે.ઇ. દોદી જાનુ' ભાગ લેતી હોય તો તે આ મદ્રસી આઇ સિવાય ખીજ કારજ નથી. કુ' કમલુ' કુ' કે મીસીસ મુલેની હરમાં આવવા માટે ખીજ દોદી બહેનો કુલગના મેળવે.

નાનાલનાં કુખો દુર કરવાનું કામ મધ્યથી નથી બની શકે, છતાં તેનાં કારણો જોવાનું બને છે. તેમાં એક તો એક તેના જેવી અગસ પારલામેન્ટ લાગ્યેજ ખીજ કે.ઇ. દુલે. તેને કામ કરવાનું ખીલકુલ ગમતુજ નથી. લાંખી રમત બોગવીને મઇ તા. ૧૬ મીએ મળી, અને આઠ દિવસ થયા નહિ તેટલામાં તો તા. ૧૨ મી અક્ટોબર સુધી એટલે જમ બમ ચાર માસની ખારી રમ લીધી !

તુરકીની છેલ્લી પ્રજાકીય અશાંતિની વખતે જુદાં જુદાં રાજ્યો તરફથી લશ્કરી હુકડીઓ તુરકીની દક્ષિણે કીટના ટાપુમાં ભેંચી મળેલી. તેમનો હેતુ તક મળે તો થોડો ઘણો બક્ષ મેળવવા સિવાય ખીજે નહોતો. પણ તુરકીમાં યુધ્ધ થયાં નહિ, અને આ લોકોને જીતવા કાંઇ મળ્યું નહિ. તેથી તે હુકડીઓને પોત પોતાને ટેકણે પાછા જવા હુકમ મળ્યો છે. ખીયારા માણસરૂપી ગીમડાંને કાંઇ બક્ષણ મળ્યા વગર જુએ પેટ, અને ખાલી હાથે પાછું જવું પડશે.

એશિયા માધનરમાં આગ્રાના ખાતે થો. વખતપર ધાર્મિક કમળાઓને લીધે કતલો થઇ હતી તેમાં નિરદયતા હદ બહાર પડે એવી કહેવાય છે. ધરમને બહાને મનુ'વને દાર કરવામાં દાર મેળાનું ખરચ કરવાની પણ ના ખાડવામાં ખ.વી. મનુનના પગ માં સપક એલાંઓને કારખંધ જમીનપર સુધ જવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો, અને જા તે બધાને તેવી રિધતિમાં કાપીને કતલ કરવામાં આવ્યાં. અને આ ક-લ નો ભોગ થઇ પડનાર અબ. બાનિ—આરતો—કતી ! આવા બતાવ એશિયા આમાં એશિયાટીકને હાથે બને છે એવું દુનિયાને જાહેર કરવામાં આવ્યું છે !

વિલાયતમાં મનેલી જાપાની કાનફરન્સ ના પ્રયાસથી જાપાના કેમ્બોના હરમાં નજીકના બંધખમાં લટાડે થશે એવું જણાય છે. તેવા લટાડાથી હોંદુસ્તાનમાં વસતા લોકો બહુ ખુશી નહિ થાય. એ તારો (વિલાયત મોકલનાર), હોંદુસ્તાન ના લોકોની તારીફ કરવા લાયક બાબતો અધારમાં રાખતજ મયા છે; અને તેની બદલો કરવા, તથા સરકારના જુલમથી કાચ દાખોના વખાણનાં બહુમાં કુકવામાંજ એનો ઉપયોગ કરતા ગયા છે. “લાખપત રાયે બળવો કયે” “સુરેન્દ્રનાથને રાજ્યા શિરેક થયો” એવા તાર પહોંચાડનારાઓ આજા દરે જવાથી વધારે રખડ તે નહિ કરે !

સત્યાગ્રહીઓ માટે ઓરતની લડતની ચાલાકીનો એક નમુનો વિલાયતથી આવ્યો છે તે હાજર કરીશ :—એકાદ માસ ઉપર છઠ્ઠાંમાં લીવરપુલ ખાતે પ્રધાનમંડળના મેંબર મી. ખીરલુ' બાપણ હતું. જે હોલમાં તે થવાનું હતું ત્યાંથી દિવસ આઠમ્યા પહેલાં મીસ રીલીસ નામની એક સફરેજીસ્ટ ઓરત પસાર થઇ હતી. તેના મનમાં એકએક અવગળી બરેલો વિચાર આવ્યો, જેથી કોઇની નજર પડે નહીં તેમ યુપડીથી હોલમાં પેશી મઇ, અને બાપણ કરવાના પ્લેટફોર્મ નીચે સંતાઇ મઇ. પોતાની દિલ્લગીર બહેનોની લડતખાતર જુખ, ટાંઠ, હવાની ખામી, તથા સંકડાઇ ખમી કેટલાક કમાઠ તેમાં કુખે સુખે ગાળ્યા.

દરમ્યાન રાતના ઠરાનેસે વખતે મીટીંગ બરાઇ. પ્લેટફોર્મની અદરથી તડમાંથી લોકો હાજર થતા હતા તે તે જોઇ શકતી હતી. જેવું મી. ખીરલે જઇથી પોતાનું બાપણ લલકારવા માંડ્યું તેવોજ કે.ઇ. દેખી શક્યું નહોં એવી રીતે જુતનો ભડકો થયો કે “ખીરલ, લીવરપુલની ઓરતોને જેલમાં નખાવી, તેની પ્રજા આગળ જાપણ કરવાનો તને શું અધિકાર છે ?” આ એખી અવાજ સાંભળી લોકો બડકયા, બાપણ બાપણને ટેકણે રહ્યું; ને કાંઇ ખુરશી ઉપર ઉભા થઇ, કાંઇ નીચે ઉતરી વાંકાવળી જુતની શોષમાં રોકાયા. તો પ્લેટફોર્મ નીચેથી નીકળી મીસ રીલીસે સકુ સાથે ‘શોક હેન્ડ’ કરવા માંડ્યા. આખી રુણાને બાપણની અધરમમાં યુલ્લીમાંસર વાંકા નખાવવામાં બાપરેલી સફરેજીસ્ટની સહાય થી સકુ ખીરલતાર બની ગયા.

અખબાર,

અખરખ

— ૦ —
લેહાન્સખર્

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મેસરસ સાલેજી તથા કુવાડીઆ

મેસરસ ઉમરજી સાલે તથા હથાલીમ કુવાડીઆનો કેસ આજે મી. સુરમેન આગળ ચાલ્યો હતો. મી. પોલાક તેમની તરફથી કોર્ટમાં હાજર હતા. હીંદીઓ થી કોર્ટ ચીફર બરાબ મળ હતી. બંને રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ નહીં હોવાથી ગુન્હે ગાર દર્શાવતા. પણ માહિયેટે તેમને સગા કરવાનું બંધોર બાદ રાખ્યું. તે ઉપરથી લોકોમાં તરેહવાર શંકાઓ થતી હતી. બંદી વાગે કોર્ટ બેસતાં બંને ને ત્રણ ત્રણ મહીનાની જેલ અથવા પચાસ પાઉન્ડના દંડની સજા કરી. મી. ઉમરજી સાલેની જુદા વપને લીધે આગળ ની માફક સાદી જેલ અને મી. કુવાડીઆ ને સખત મજુરી સાથની જેલની સજા કરી. બંને હસને ચહેરે જેલ ગયા છે. બંને જાણને ત્રણ ત્રણ મહીનાની જેલ બોનવી આપ્યાને પુરાં ત્રણ અઢવાડીઆં ચર્ચા નુદી સાં ફરી જેલમાં સીધાંબા છે.

મી. નમદીને પકડવા માટે સુ. વરનન તપ્પાર છે અને મી. નગદી પકડવા માટે તપ્પાર છે. પણ બંનેનો બેરો કમ નથીએ થતો નથી. મી. નગદી આજકાલ પકડાઈ જેલ જશે.

પકડા પકડી

લેહાન્સખર્માં ગયે અઢવાડીએ ૪ તામીલોને લડતના બારામાં ૧૪ દિવસની જેલ મળી હતી. ખીજા આર જણને ૧૦ દિવસની જેલની સજા થઈ છે. દંડ ન બરતાં તેઓ બધાએ જેલ પસંદ કરી હતી. ગયા કુધવારે મી. જી. પી. બ્યાસ તથા મી. કામા, જેમના પેસ જરૂરી કાર બુસર મુસતવી રહ્યા હતા તેઓ ફરીથી 'બી' કોર્ટમાં હાજર થયા હતા, જ્યાં તેમને ૫૦ ના દંડની, અથવા ૩ માસની સખત જેલની સજા થઈ હતી. તેઓએ ખુશી સાથે જેલ ઉઠવી લીધી છે.

શ્રી. ઇ. કમીટી

મી. ગાંધી તથા મી. પોલાક ડેપુટેશન માં જવાથી શ્રી. ઇ. એસેસીએશનના સેક્રેટરીની કામ મંત્રાઉ નીમજી કંઠવા કમીટીની એક મીટીંગ મળી હતી. જે વખતે મી. એસ. કેલનબેકને જે જગ્યા પર નીમવાનો હવા પાસ કરવામાં આવ્યો

હતો. મી. કેલનબેકના નામથી તેમજ કામથી કામ થયો વખત થયાં વાકેફ છે, અને તેઓ પોતાથી બનતી મહેનત લેવા માં કચાજ રાખે તેમ નથી. તેમને પોતા નો આરજીટેક્ટ તરીકેનો હિસમ સ્વતંત્ર પ્રકારનો છે, અને તેથી ગોરા હોઇને મી. પોલાકની ગેંદાજરીમાં તેમની જગ્યા ઠીક પુરી રહેશે.

મી. શેલત

જુન તારથી જણાવી ગયો તેમ ગયે કુધવારે રાત્રે મી. શેલતને નાનાસની હા ઉપર દેશપાર કરવામાં આવ્યા. મી. શેલતનો બુરસો કાઢનાથી ઉતરે તેનો ન હાતો. આરદસડાઉન થઇ તેજ વખતે ટરાંસવાલમાં કામગીર થઇ પકડ્યા. વાલ ફુટ કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવતાં છ માસની તેમને સખત જેલ ને એક દિવસ અધારી કોર્ટમાં પુરવાની સજા મળી છે, જે તેમણે મોટા હરખ સાથે ઉઠાવી છે. આરદસડાઉનમાં એક લડતના દિવસોગ મિત્રે મી. શેલતને પારખુ જોવા કહ્યું કે તમે લખી જેલ બોગવી છે તેથી હવે થોડો વખત રહ જાઓ. તુરત મી. શેલતે જવાબ વાળ્યો કે "મારા બાપનો એવો એરડર છે કે જેલમાં મરવું, પણ પોતાના સાથીઓને દબો ન દેવો" શબ્દાશ છે તેમની દડતને.

મી. પોલાકનો કાગળ

ટરાંસવાલથી દેશપાર કરવામાં આવેલા હીંદીની રિયતિ રિયે દેશના છાપામાં જે ઇન્ટરવ્યુ થયો હતો તેના અખર રીલીક્સ થી મી. પોલાકને તારથી મળતાં, મી. પોલાકે નીચે મુજબ કાગળ ટરાંસવાલના છાપાને લખ્યો હતો:—

"હીંદીની છેલ્લી ટપાલના છાપા (૧૫) મને તારથી અખર મળ્યા છે. તે ઉપર થી જણાય છે કે કેલાએઆબેથી દેશપાર કરવામાં આવેલા હીંદીઓ મુખ્ય પહોંચ્યા છે. તેઓ હરિયાદ કરે છે કે તેમને સ્ટીમરપર તકલીફ પડી હતી. તેઓ દુઃખદાયક રિયાતમાં મુખ્ય પહોંચ્યા હતા. તેમની પાસે એક ખામ સરખી નહોતી, તેમજ કપડાં પણ નહોતાં, એ બનાવથી હીંદુસ્તાનમાં મોટો પોકાર ઉઠ્યો છે. આ બનાવ ઉપર અત્યારે હું એટલીજ ટીકા કરવા માણું છું કે, એવી રીતે લોકોને દેશપાર કરીને શું સરકારનો મરદો લોકો ને આ દશાએ પહોંચાડવાનો હતો."

હીંદી ડેપુટેશનની વિદાયગીરી

નાતાલ થઇ હીંદુસ્તાન જવા માટે મળેલી શનીવારે મી. પોલાક લેહાન્સખર્માં નીકળ્યા હતા. તેમને સફળ સફર મળ્યા

બેરાઓ તથા હીંદીઓ મોટી સંખ્યામાં પાર્ક સ્ટેશનપર હાજર થયા હતા, જેમણે ટરેશન ઉપડતી વખતે હુરેરાના પોલીસથી મરજના કરી મુકી હતી. રસ્તામાં તેમ ને મળવા હેડક્વૉર્ટર, સ્ટાંડરટન, વેલ કરસ્ટ, ચાર્લસટાઉન વગેરે જગ્યાએ સ્થાનીક આગેવાનો સ્ટેશનપર આવ્યા હતા. જે બધાએ મી. પોલાકને ફેલેહ હજી હતી. ડરબનમાં પણ તેમને આવકાર આપવા માટે આગેવાન હીંદીઓ સારી સંખ્યામાં સ્ટેશનપર આવ્યા હતા.

નાતાલમાં હીંદી કેળવણી

સરકારનો જવાબ

નાતાલ હિંદિઅન કોમિસ તરફથી બોડા વખતપર કોમિનીયસ સેક્રેટરીને, હીંદી કેળવણી સંબંધમાં નાતાલ ગેલેટમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા ધારા ત્રિગે, લખાણ મોકલવામાં આવ્યું હતું તેનો જવાબ લાસમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી તરફથી નીચે મુજબ મળ્યો છે.

સાહેબ—તમારા કાગળની પહોંચ માન સાથે સ્વીકારે છું. મારે તમને જણાવવું જોઈએ કે સરકારની નોટીસ નીકળવાનું કરણુ એ છે કે પાસામેટે હીંદી કેળવણી ના ખરચના આંકડા કાપીને હુંકા કર્યા છે, અને તેથી તે ખરચ ઘટાડવાની જરૂર પડે છે.

ધારાઓ સંબંધમાં કહેવાનું કે આ કોલોનીની ખાસ રિયતિને લીધે તે કાઢવાની જરૂર પડી છે. તે ખાસ રિયતિ જદલા વખતી કેમ સરકારની સકિત નથી. તેમ સરકારને કેટલી મુશ્કેલીત છે તે હીંદી કોમે સમજવું જોઈએ. માટે હિંદીની છીએ કે તમારી અરજી સ્વીકારી સકતી નથી.

ઇમ્પીરીયલ પ્રેસ કોનફરન્સે એવો હવા પસાર કર્યો છે કે વાનકુવર અને અસ્ટરેલીઆ તથા ન્યુઝીલૅન્ડ વચ્ચે છાપા ના તારો મોકલવાનો દર ઘટાડીને અરધી કરવામાં આવશે.

ઉપરની મીટીંગમાં એવું બહાર કરવા માં આવ્યું હતું કે આવતા આગસ્ટ સુધીમાં બ્રીટીશ રાજના હરેક ભાગને દોરડાં વગરના તારોથી જોડવામાં આવશે, અને તેથી તાર મોકલવાના દામાં બહુ ઘટાડો થઈ શકશે.

હાલતવિષે હોંદમાં પેકાર

છાપામાં થએલો ભારે ચરચા

મી. મીર આલમ સાથે હંદરચુ

મી. મીર આલમ તથા બીજા બે હોંદી તા. ૨૬ મેના અરસામાં મુંબઈ ઉતર્યા હતા તેમની મુલાકાત લખ બાઈબલ "અખબાર-સોહાબર" બધો હેવાલ પેતા ના છાપામાં "હોંદીવાને દેશપાર," "બોમ્બે લગાઈમાં ભાગ લેનારને સરકારે કેવો બદલો આપે?" "અધ્યાત્મ પાઠશાળા દિલ ઉસ્કેરનારી કલાશુ," "અમે તે ભોગે દેશનું નામ બદલાય નહીં કરવા નો જુરસો," "દેશપાર થએલાઓને છૂટી લેતી કહેવાતી પેટ્ટુગીઝ પોલીસ," "નેહરની પાસે ધરાવનાર હોંદીઓને ગેર-હંસાઈ" એવા એવા મથાળાતે પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા, તે અમે નીચે આપીએ છીએ.

"મીર આલમની ઉમર પાંચીસ વરસ ની છે. તે જોહાન્નપુરમનો રહીશ છે અને ત્યાં તે મેત્રેસ મેકર તરીકે ધંધો ચલાવતો હતો. એવો અને ઇંગ્લેન્ડે વચ્ચે મોટી લગાઈ ભગી, તે વેળાએ તે ભોરડ રેખરટસની સરકારી હેઠળનાં લશ્કરમાં હોંદુસ્તાનથી દરોહવાલ ગણે હતો. તેને તેની નોકરીની પીછાણમાં સરદારીકેટ વટીક મળી હતી. આ ઉપરાંત હોંદી સરકારે આપેલી કબુલાતનીરૂએ તેને દ્રોહ વાલના એક વતની તરીકે લગાઈ ખતમ થયા પછી એ દેશમાં રહેવાની ખાસ પરવાનગી મળી હતી. પણ લગાઈમાં છૂટના જોખમે ભાગ લેનારા એ હોંદીને સરકારે શું બદલો આપે, તે સવાલ પુછતાં એ પહાણના ચહેરા ઉપર ઉડી ગયોની છ.યા પધરાઈ રહી હતી તેણે અફસોસ અને મોટો નીસાસો મેલી જણાવ્યું કે, સરકારે તેને આખરે એ મુલકમાંથી જખરીથી હાંકી કઢાડવાને બદલો આપે છે! દેશ અને કોમને ખાતર હાલત ચલાવતાં તેને પાછો હમવતન હાસેલી કઢવામાં આવ્યો છે.

દરોહવાલના હોંદીવાને માટે તત્ત મન તથા ધનના ભોરે વરસો. યયાં હાલત ચલાવી જોવા મી. માંધી બેરીસ્ટરને માર મારવાને તે નાં ઉલ્લેખાયો. તે વીશે પુછતાં તેણે જણાવ્યું કે, હાથનાં આંગળાં આપી રજીસ્ટર નહીં થવાથી હાલત મી. માંધી બેરીસ્ટરનાં વડપણ અને ગઢબરી હેડળ સમજા હોંદીવ નેએ ઉપાડી ચીધી હતી.

એ હાલત એટલે વેર સ્વભોગે તેઓએ જામકી હતી કે આખરે દરોહવાલની સરકાર નમી જવાની અણી ઉપર હતી. સરચાન ખાતાના પ્રધાન મી. રમટસ અને મી. માંધી બેરીસ્ટર વચ્ચે સુલેહના સંદેશાઓ ચાલવા માંડ્યા. તે સુલેહની સરતો મારેની બીજા હોંદીવાનોની સમતી લેવામાં આવી નહીં હતી. મી. માંધી તે સરતો કબુલ કરી પોતાના બને હાથના આંગળાં તથા અંગુલીની છાપ આપી રજીસ્ટર થયા. અલખતાં આ મરજીઆત રજીસ્ટરનું હુકું; પણ અમરી હાલત આંગળાંએ દેવા સામેની હતી અને તેને જામ કરેલો જાણી અમે. પકડાણો પીતો ઉછળ્યા વગર રહ્યો નથી. આથી મી. માંધી પોતાના હમથરીકા મી. નાહક વગેરે સાથે બહેર રસ્તાએ ઉપરથી પસાર થતા હતા તે વેળાએ મેં તેવજુ ઉપર લોખડના સળીઆ સાથે દુમકો કાપે હતો. મી. માંધીને સખત વાગ્યું અને તેમના માયા માંથી લેલી વહેવા માંડ્યું. આટલું છતાં તેવજુ પોતાના એક હોંદીવાન બાપુ સામે ફરીવાર નોંધવાની સાફ ના પાડી, અને સરખત ઉપર છોડી પોતે સધળું સંકટ મુજે મ્હોડે ખમ્મા. પરંતુ પોલીસે બહેર રસ્તા ઉપર ધાંધલ કરવાના આરોપ સર પાછળથી મને (મીર આલમને) પકડ્યો અને તજ મહીનાનાં સખત રેદખાનાની સજા થઇ. એ પછી તુરતજ બહેર થયું કે, મી. માંધીએ મી. રમટસ સાથે જે સરતો નક્કી કરી હતી, તેમાં મી. રમટસ ફરી મને અને હોંદીવાને બીજીપસતીમાં મેળવનારા અસલ કાયદાની કલમો રદ કરવાને તેજે ધનકાર કીધો. આથી મી. માંધી અને હોંદી અંગેવાને નાં દીલ થજા રજીદાં થયાં. સધળા હોંદીવાનોએ પાછી હાલત ઉપાડી લીધી હતી, જે હજુ સુધી એક સરખી માત્ર છે અને એ હાલતો ભોગ થઇ દુઃઆને તમારી વચે પાછો ફરે હું, એટલું કહી મજુર પહાણે પોતાની કલાશુ પુરી કરી.

બાદ પુછવામાં આવેલા સવાલોનો જવાબ આપતાં એ પહાણે જણાવ્યું કે, અમરી હાલતની નેમ હોંદીવાનેને મુત્તમ ગીરીની પાંકતી ઉપર ઉતરી પડતાં જવાવી લેવાની છે. અમેએ કોમનું નામ બદલાય નહીં કરવાના કસમ લીધા છે. રજીસ્ટરેશન લેવાથી અમેને તરેહવાર દાડ મારીએમાંથી પસાર થવું પડે છે. કાફરા કરતાં વધારે ખરાબ વરતણુંક અમે હોંદીવાનાં તરફ ચલાવવામાં આવે છે. જુલમી કાયદાએ હોંદીવાને સામે પસાર

કરવાની દરોહવાલની સરકારની નેમ હોંદીવાનોને સદાતર એ સરચાનમાંથી હાંકી કાઢવાની છે. અને તે માટે સખત પ્રયાસ આંકેલા તેઓ સામે મેલવામાં આવ્યા છે. ગઇ તા. ૨૬ મી. એપ્રિલને દીને રજીસ્ટર નહીં થવા માટે મને પકડવામાં આવ્યો હતો. જોહાન્નપુરમની જોલમાં મને તોર દીવસ સુધી રાખવામાં આવ્યો હતો. જોહાની અદર હોંદીવાનો ના રજીસ્ટર મી. ચમની તરફથી મને રજીસ્ટર થવા માટે સમજાવવામાં આવ્યો હતો, પણ કેમ અને દેશને ખાતર રજીસ્ટર થવાની ના પાડવામાં આવી હતી. હું પ્રીસરીઆમાં ૩૦૦ પાઉંડની જમીન બાવીસ વરસના પટે ધરાવું છું; તેમ છતાં મારી સપળી મીલકત તથા માલ મનની હું કંઈપી બદલવા કરું, તે અગાઉ મને જખરીથી દેશપાર કરવામાં આવ્યો છે. મારી પાસે ૧૭ પાઉંડની રોકડ રકમ હતી, જે પોરડુગીઝ પોલીસે મારી પાસેથી જખરીથી છીનવી લીધી હતી. તે રકમ મને પાછી આપવામાં નહીં આવી હતી. આવી રીતે તે પોલીસ તુડી લેતી જણાય છે. બાદ મજુર હોંદીએ સધળી વત ચીત ખસાસ કરતાં લાગણી બર્પા શન્દોમાં જણાવ્યું કે, જે હોંદીવાનો પોતાની હાલતમાં દારી જરૂર તો હોંદીનું નાક કપાઈ જશે અને તેટલા માટે હોંદમાં વસતા હોંદી બાહ્યોએ તેમને મદદ કરવાની જરૂર છે."

અહોમેદન જવાબ શું કહે છે?

દેશપર થવલા બીજા મહોમેદન જા નજી નામ અર્પણા હજી પીરમદમદ છે. તે કાઠીયાવાડમાં આવેલા જોહીઆનો અસલ વતની છે. છેલ્લાં ૧૨ વરસ થયાં તે દરોહવાલમાં રહેતો હતો અને પીટરી રીફ ખાતેના જાણીતા ખેપારી સેદ હાદા એ.સમાનની દુકાનમાં તે નોકર હતો. રજીસ્ટર નહીં થવા માટે તેને એકદમ પકડી દેશપાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે તથુ જલાલે છે કે, મને મારો સરસામાન બીલકુલ લેવા દીધો નહીં હતો. મેં રજીસ્ટર મી. ચમની પાસે સરસામાન લેવા દેવાની માંગણી વટીક કરી હતી. પણ તે સ્વીકારવામાં આવી નહીં હતી. સ્વીકાર ઉપર અમેને ખાવાતું પુરતું મળ્યું નહીં હતું. મારી પાસે નાતાલની પાસ હતી, તેમ છતાં મને નાતાલ તરફ જવા દેવા માં આવ્યો નહીં હતો. જખરીથી મને ડેલાગોઆમે લખ જવામાં આવ્યો અને મુંબઈ તરફ હાંકી કઢાડવામાં આવ્યો. અમે ડેલાગોઆમે ખાતેના ચીડીશ કોન

સવ પાસે મળા હતા અને નાતલની ખાસ ખતાવી નાનાલ તરફ જવાની રજા મેળવી આપવાની અમેએ કાઠજીબરી કરાવે કરી હતી; પણ અમર કંઈ વળખું નહીં. હીંદીઓને આ એક જમ રજાત ગેરહાજરી થાય છે કે તેઓ નાતાલની ખાસ ધરાવતા છતાં તેમને હીંદી ખાતે દેશપાર કરવામાં આવે છે. કદાચ તેમને નાતાલની સરહદ ઉપરથી પાછા દરોસવાલમાં દાખલ થવાની ધારતી હોય, તોપણ નાતાલમાં વસવાટ કરવાનો ખરો દર ધરાવનારોએને હરહંમેસા મેરહનસાફ થવો જોઈતો નથી. આ મેરહનસાફ સામે હીંદુસ્તાન ખાતેનાં જાહેર મંજૂઓ સખત પોકાર ઉઠાવી અપારા આ આક્રમક ભર્ષા સંબોધમાં દરોસવાલના હીંદુઓની હીંદીવાનોને મદદ કરવો જોઈએ છે, એટલું કહેતાં એ મદોમેદન જવાનની જાતી ભારાઈ આવી હતી. તેણે વધુ જણાવ્યું કે, હું કદાચ જેના દરોસવાલ છોડી ડોડીમાં જઈ રહ્યો હતો, પણ પાછળથી મી. મંધાએ સુલેહની સરતો નાંખી કરવાની ખામર મળતાં હું દરોસવાલમાં જઈ રહ્યો હતો, પણ મને રજા રહે નહીં થયા માટે અખરે દેશપાર કરવામાં આવ્યો છે.

“અર્થ પ્રકાશ”

“અર્થ પ્રકાશ”માં દરોસવાલની લડત વિષે “દરોસવાલ માટે હીંદીવારોઓની ફરજ” એવા મુદ્દા તળે બીજો નીચે સુજન આરટીકલ પ્રસિદ્ધ થયો હતો:—
આપણા બંધુઓ ત્યાંના રાજકારોપાર માં ભાગ લેવા માટે લડતા નથી પણ માત્ર એક શાંત, ગરીબ, કાવદાને માન આપનારી અને પુષ્ટિવાન સુધરેલી પ્રજા તરીકે ત્યાં રહી પેતાની વેપારવજુજદારા આજીવિકા પ્રપ્ત કરવાનો દર માંગે છે. વળી આ હકને પણ હીંદીઓએ કદાપણ વાપરી અને આજુબાજુના સંજોગો જોઈ એટલી સાંઠી દરમાં લાવી મુક્યો છે કે જે એક મદાન બિટીશ શહેનશાહતના જગતે સુરક્ષિત થયેલી હીંદી પ્રજાને તેટલો દર પણ રિકારવમાં ન આવે તો બીટીશ શહેનશાહત આપણું રક્ષણ કરે છે એ વાત જુડી કરે છે એટલું જ નહિ પણ યુવ ગમીરી નાંખી કરવાનું યુમાન ધરાવનાર અમેજી રાજ્યની હીંદી પ્રજા દરોસવાલમાં યુવાઓની દશામાં આવી નવ્ય છે... અફસોસ! દરોસવાલના હીંદીઓ આપણે માટે મોટી આશા રાખે છે પણ આપણે આહોં છું કરીએ છીએ? અમે મોઢના ઉપર અગત આલેખ કરવા માગતા

નથી પણ અમારા આમેવાનો તે આજ દાવ માથેરાનની માંડી મજા માણવામાં મદાબજેધરમાં મેજ ઉડાવવામાં, ધારાસભામાં પુરામતની રોપની ખતી કરવામાં, બહુ તો ખાર મહીને એકાદ વીઠો લખી સખના શાંત સમુદ્રમાં તેજાન જગાડવામાં અને બહુ બહુ તો અલગ વરજીને ઉચ્ચ દશામાં કાવત્ર એકાદ આપણુ આવી અને તેથી પણ દર થઈ જાય તો વિદ્યાર્થીઓને રજાદવારી વિષયમાં ભાગ લેવાને માટે સારી રીતે કપડો આપવામાં ખોતાની ઈનકરતખતની સમાપ્તી થતી હોય તેવી રીતે વરતે છે તે ધજાજ ખેદની વાત છે. કેમ મોજ મણે, અથવા તો તુલનજલના ના લાડીલા લાડયામમાં લપડી પડે તેની અમે વિરુદ્ધ નથી. પણ જો મી. મંધી જેવા એક મદાતમા પુરુષ અથાગ દુઃખ જીતી રહ્યા હોય, અને સંખ્યાબધ હીંદીઓ જેલના તારકિ દુઃખોને ઉઠાવી રહ્યા હોય એ કરમે સમયે પણ આપણે અજપવાંડી વાળી માન્ય ધારણ કરી મદાસુની ખતી બધાએ તે આપણા બંધુઓ દુઃખમાં રીજાય અને તેઓના દુઃખનો અંત ન આવે તે તો નિશ્ચિન વાત છે. પણ પેતાના બંધુઓનું દુઃખ જોઈ ઉઠી નહિ ઉઠતાં બેદરકારીયા નિર્માલ્ય તા અને હીંદીકારાપણુ ખતાવીએ અને છતાં ખાર ખાર મહીને સ્વરાજ્ય અને ફોલેની જેનું સ્વરાજ્ય માગવાની ધરપટતા ખતાવવાનું સદસ કરીએ તે જોઈ રાજ્ય કરની પ્રજા તેમજ દુનિયાની તમામ પ્રજા હેઠમાં હસી આપણા તરફ વિકારની અને નિરરકારની તજરે જુએ તેમાં કંઈ પણ અસ્પષ્ટાવિક છે જ નહિ. માટે હે હીંદીના આમેવાનો! તમે આજસ અને નિર્માલ્યતાને બાળુએ સુખી હઈ દરોસવાલ યાસી હીંદી બાળુઓનાં દુઃખ દુર કરવા કડખદ થાઓ! અસારે તમારી ફરજમાં તમે યુગશો તો તમે આમેવાન નહીં પણ આમકવાન હીંદીઓના સુખને આગ લગાડી બાળી ભસ્મ કરનાર દેશદિત શત્રુઓ ગણાશો. માટે ઉઠો, અને તમારા બંધુઓને દુઃખથી છોડાવો! અથે હીંદી પ્રજા! તું પણ અત્યારે સાવધ થા! ખીજ દેશની પ્રજાપર જો આવો બુલમ યુગયો હોત તો તે દેશ અત્યારે દરોસવાલની સરકારને જુટની એડી નીચે કચરી કચારનીએ છુંદી નાખી હોત. તને દરોસવાલ સાથે સડવાનું કે બળવો કરવાનું અમે કહેતા નથી કેમકે હીંદી કરવી તે અમારા ધરમથી વિરુદ્ધ છે. પણ જો અસારે તું યુગી બેસી રહીશ તો સારી દુનિયા તને નિર્માલ્ય,

હીંદીકારી, બાળવી અને નાલયક ગણી કાઢશે, અને હમેશને માટે તારા કપાળમાં કલંકની કાળી રીસી ચોટશે. ઉવરમાં હીંદીના ઉદયને હચ્ચનારા, હીંદીની ઉન્નતિ માટે પ્રયાસ કરનારા, હીંદીવારોઓના સુખને માટે રાત દિવસ યત્ન કરનારા અને હીંદી દેવીના ઉપધાર માટે સ્વાત્મારપણ કરવા તક્યાર થયેલા દરેક સાચા હીંદી અચ્ચાને અમારા ધરમની પવિત્ર ફરજ સમજીને અમે ફરગરીને, કાલાયલા કરીને અને આજીજ કરીને અર્પીત કરીએ છીએ કે તેઓએ સંખ્યાબધ અને ખતી શરે નો દરેક દરેક મમમાં પ્રોટેસ્ટ મોટીંગો ખરી, દરોસવાલની સરકારના કામને સખત શબ્દમાં વખોડી કાઢનારા અને દરોસવાલમાં દુઃખ બોગવના હીંદી બંધુઓ પ્રત્યે દિલસોજી દરસાવનારા કરાવો પસાર કરી સરકાર ઉપર અને રેટેડ સેક્રેટરી ઉપર મોકલી આપવા કૃપા કરવી! સુજાનકાવિ-કર પરમતમા અમારા બંધુઓને નવો ઉત્સાહ, નવું બળ અને નવું જીવન આપો! ધર્યોમ

“અખરદાર”

સુખાખ ખાતે પ્રસિદ્ધ થતું ઉપરનું પત્ર લખે છે કે:—દરોસવાલની સરકાર ભાંતો કમનશીય હીંદીવાનો સામે છેવટનું જરૂરીઆત ભરખું પગલું ભરવાને કહેવામાં છે. તેણે જે એક પગલું આગળ મરચું છે તે દરોસવાલના જુના રહીસો માંના સેળ જણાઓને જેલમાંથી બારો ખાર આપણા દેશમાં તેઓના બદન ઉપર નાં કપડાં સમેત હડસેલી દેવનું છે. હીંદીવાનોને જેલની સખ વીક કરવામાં આવી, તેઓને રજા ઉપર પથર ભાંખવાનું પણ કામ સોંપવામાં આવ્યું, અને દુઃખમાં તેઓને દરેક રીતનાં અપમાન અને અપજસથી નવાજવામાં આવ્યા તોપણ તેઓને પોતાના દેશ અને કામની ઇજતને ખાતર પોતાના કરાવમાં સુરત રહેલા જોઈ દરોસવાલની સરકારે ગરીબ બીચારા નીરદોસા હીંદીવાનોના બાખમાં ઉપકુ ઉવટનું પગલું ભરચું છે.

અને જે સેળ જણાઓને જખરીથી હડસેલી દેવામાં આવ્યા છે તેઓ પાસે એક ખોટી બદામ વીક રહેવા દેવામાં આવી નથી. તેઓ બીલકુલ કુદચેલ હાલ તમાં જોવામાં આવે છે. એટલું જ નહીં પણ જેલમાંથી અંજ પાછા હડસેલી દેશ પહેલાં તેઓને પોતાના કુટુંબ કબીલા સાથે પણ મજબૂ દીખા નથી. આતો જુલમની હદ અંજ, આવો બુલમ બિટીશ જેવી જાણુ સરકારની રાજનીતિ કહેવાય

નહીં, શું નામદાર શિગીસ સરકાર હજી પણ દરંસવાલની આપખુદીને તોડવાને બાહેર નહીં આવે?.....એકવાર ફરીથી આપણા દેશે જનજન થઇ દરંસવાલની સરકારનાં આ આખેરી પગલાં માટે મજબૂત પ્રેરેલા હિંમતવાળા જોડાએ છીએ અને તેઓ એ દરંસવાલ અને શિગીસ એ બંને સરકારને હેખાડી આપવું જોડાએ કે આખો દેશ દરંસવાલ સરકારની આપખુદી અને શિગીસ સરકારની બેદરકારી તરફ બેઠક દીકરીની નજરથી જુએ છે.

ઉપરાંત પૂનાના "કાળ" પત્રમાં લાહોરના "ટ્રીબ્યુન"માં કલકત્તાના "કુસલ માન" ના નામે જમશેદના અંગ્રેજી વિભાગમાં દરંસવાલના મામલા વિષે ઘણી ટીકા થઇ છે જેમાંથી ખાસ જણાવવા લાયક હશે તેનો સાર આવેતો અદવાડીએ આપવું.

ગોરમીટીઆ માણસો કેવો રીતે મેળવાય છે?

અદવાલના "અખબર" જાપામાં નીચેની દરકીત જાણ છે:—

"પરદેશ ખાતે ગોરમીટીઆ તરીકે લઇ જનાર ખાતાના વિચિત્ર કામને એક એવો જનાવ બદાર આપે છે કે એક વખત એક કુળવન જીને ધસડીને એ ખાતાની ઓશીસે લઇ જંગમાં આવતી હતી. બાહ રડતી હતી, અને તેને ત્યાં ન લઇ જવા માટે કહેતી હતી એક ઓરત જાવપર આમ જુલમ થતો જોઇ જોનાર માણસ પત્રમાં પત્તા લાગ્યો, પણ ને કમ ન લાગ્યું. આ ઉપરાંત આખું દેખાય છે કે ધણી કરેલ તથા ઓરતોને ખોળી લાલચોથી હાસ્યાને ગોરમીટીઆ લઇ જવામાં આવે છે. જેમને એ ખાતાના ડીંગામાં લઇ જવામાં આવે છે તેમને ખાતાના સગા કુટુંબીની સલાહ લેવાની તક પણ મળતી નથી. આવી રીતે અમલવા લોકોને જેન રવામાં આવે તેની સામે મોટો પોકાર થતો જરૂર છે."

દરંસવાલ સરકારે બાહેર કરવું છે કે સુનીચન સંબંધમાં દરંસવાલ તરફથી વિશ્વાસ જનારા ઉર્ફગેટો તરીકે સર જમશેદ દરાર, સર પસી રીટલે પેટ્રીક, મી. રમટમ, મી. લલ તપા જનરલ બેશની નીચેની કરવામાં આવી છે.

ડેલીગેટોનો ધરપકડ—જાપામાં ચરચા

ડેલીગેટોને પકડવામાં આવ્યા તે સંબંધમાં મી. માંધીએ નીચેનો કાગળ દરંસવાલ ની જાપામાં લખ્યો છે:—

"બહેરે સવાલેની ચરચા માટે તમે દરેક વખત તમારાં કોમમ પુરજાં રાખેલ છે. તે ઉદારતા તમે આ વખત પણ જતારશો, પણ સાચે આ બનાવ-ઉપર તમારા વિચારો પન જણાવશે એવો દં બરસો રાખું છું: દોઢી ડેલીગેટોને પકડવા તે સંબંધમાં એવું લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું કે થરતા જનજન લઇ તેમને સરકારે છુટા કરવા. આના જવાબમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કહે છે કે આ લોકો ડેલીગેટ તરીકે ચુકાદો એ સંજવની સરકારને ખબર નહોતી. એમ લોકોને ખબર નથી કે જેઓ લડતમાં રાખાય છે તેમની વિજયલ તપ સવા સરકારે કેટલાક જનજનો રાખેલ છે. તેઓ દોઢીઓની દરેક ખાનગી કે બહેર મીટીંગના રીપોર્ટ સરકારને મોકલે છે. જેમને ડેલીગેટ તરીકે ચુકાદામાં આવ્યા છે તેમનાં નામ કેટલોક વખત થયાં સરકાર જાણતી નથી. એ નામો ત્રણસો માણસ આગળ કમીટી મીટીંગમાં હાજરમાં આવ્યાં હતાં. જાપો તે જાણે છે. તે ખાતલ એસેસીએશનની ઓશીસે તપસ થઇ ગઇ હતી. મંજવાવારે તે નામો જાપામાં બહેર કરવામાં આવ્યાં હતાં. અને ખુબરે મેસરસ કાયલીઆ, કુવડીઆ, કમા, ચેડીઆર વગેરે ચાર ડેલીગેટો પકડ્યા. ત્યારે સરકાર તેમનાં નામ ન જાણતી હોય એ અસંભવિત છે. ધણી શું સરકારની ફરજ ન હોતી કે માસ મીટીંગની ચુકાદાથી ચાલ તેલ્લી વાર સદ જોતી? દરેક દાંદી માને છે કે ફક્ત સુનીચન એકરની ચર્ચા વખતે વિજાવતમાં દોઢી ડેલીગેશન હોય તે સરકારને મજબૂત નથી. તેઓ સમજે છે કે દોઢીને લખાવલ કરીને માસ મીટીંગને નિષ્ફળ કરવાનો સરકારનો ઇરાદો હતો. દરેક દાંદી જોઇ શકે છે કે આજના ડેલીગેટોને સરકારે પકડ્યા નથી તે મન ખીકને લીધેલ. સરકારે ડેલીગેટો ઉપરાંત કેમ ના સુનંદા મણસોને પણ પકડ્યા છે. તેમાંના કેટલાક ચાર ચાર વખત જેલ જઇ આવ્યા છે. અચાનક લોકોની ધરપકડ કરવામાં આવી તે જેટલું ધાનગી છે. તેટલુંજ ધાનગી ડેલીગેટોના કેલ ન મુજ તરીકે રાખવામાં આવ્યા છે તે પણ છે.

સામાજીસાદ અને ન્યાયીપણના સાધા રજુમાં સાધા જી નિયમનો આવા કામથી બંધ થાય છે. મારા દેશી બહાઓ ધારે છે કે અંગ્રેજ પકડના મેં પસી સર પસી રીટલે પેટ્રીક તથા સર જમશેદ દરાર પણ જનરલ બેશ અને જનરલ રમટસ જેટલા આ કામ માટે જોખમદાર છે. તેઓ ચુકાદાઓ વતી કામ કરે છે. ગોર. ચુકાદાઓને તથા જાપાના પ્રતિનિધિ તરીકે તમને હું 'કુલુ' છું કે તમને થોડા વખતમાં એક પાસાં મેં મગવાની છે. શું તેને કપયોગ તમે કાળી ચામડીના લોકોને પકડવામાં કરવાના છો? અમાગી લડત તમને મને તેવી લાગે, છતાં દોઢી કોમના ચુકાદાઓ આગેવાનોને ધાતી જમીનગીરી તથા કુદા કરવાની સરકાર પાસે માગણી કરવાનું તમને કહેવું એ શું વધુ પડતું છે?"

'પ્રેટરીઆ ન્યુસ' ની ટીકા

ઉપરનો કાગળ 'રટાર' વગેરે ખીખ જાપાની સાથે 'પ્રેટરીઆ ન્યુસ' માં પ્રગટ થયો હતો. તે કાગળની નીચે 'પ્રેટરીઆ ન્યુસ' એવી ટીકા કરી હતી કે "જાપાની જાખનમાં જનરલ રમટસ ના કામને અમે કેટલું પિકકારી મારીએ છીએ તે કહેવતી આગરે જરૂર રહેતી નથી." તે જાપાના અધિપતિન: વિભાગમાં નીચે મુજબ ટીકા પ્રગટ થઇ હતી:—

ડેલીગેટો તરીકે ચુકાદાઓ માણસોને પકડવામાં આવ્યા હોય, અને તેમ કરીને વડી સરકાર આગળ રજુઆત કરવા જતાં અટકાવવાની વાત ખરી હોય, તો અમે એટલું જ કહીશું કે નીનિ અને ચારમલ ના અંગ્રેજોના વિચારથી આ તદ્દન ઉલટું કામ છે. આ બાબતમાં સરકાર ઉદાર રીતે વરતે એમ જોય અમે અતુર છીએ. ચુકાદાઓ ડેલીગેટોની સખ મુજબની રખાવવી જોઇએ, કે જેથી કરીને દોઢીઓ ખોતાનો કેસ શિગીસ પ્રજા સન્મુખ રજુ કરી શકે. લોકોને હાજરવાની સરકારની રાજનીતિ આજ સુધી તો લખંકર રીતે નિષ્ફળ નીવડી છે; અને જેમ જેમ દોઢીની લડત વધારે વખત ચાલશે તેમ તેમ મોટીં તેમાંથી વધારે ધોડા લેશે. અને એ મોટીં સત્વમદ થીએ તો તેમને કાણમાં લેવા સુલેલ પડશે. આ દોઢી લડત વધારે વખત ચલાવવી એનું નિશ્ચિત પાણું એટલું દેખીતું છે કે, સરકારના મેંબરોમાં મુસદ્દીપણની ખાસ નામના ધરાવનાર મેંબર પણ તેના સતેવકર રીતે અંત નથી લાવી શકેલ તેથી અમાં અચાંચ થાય છે.

મો. ગોગાનો અપીલ

નોંધણી કારદનો સુકાદો કાયમ રહયો

લેડીસ્મીથના જાણીતા વેપારી મી. એમ. એ. ગોગાએ મી. ઇ. સી. અમલાની દુકાન નો લાઇસેન્સ પોતાના નામ ઉપર કરવાની જે અરજી કરી હતી તે ત્યાંના લાઇસેન્સીંગ અમલદારે કાઢી નાંખી હતી. તેના ઉપર મી. ગોગાએ અપીલ કરી હતી તે મથા બુધવારે અહીંની લાઇસેન્સીંગ બોર્ડ સન્મુખ સાંભળવામાં આવી હતી બોર્ડમાં કાઉન સીલરે એ. બી. થોમ્પસન (મેયર) એ એચ. કે. એમ. એલ. ડબલ્યુ. કોરોડોર, ડો. જે. જી. એડરસન, સી. જે. જોન્સ, ડબલ્યુ. મેકડોનાલ્ડ અને ડેપુટી મેયર ડો. સામંડ હતા.

મી. ગોગા તરફથી વકીલ મી. એચ. ઇ. કે. એડરસન હાજર હતા.

લેડીસ્મીથના વેપારીઓ, વેપારીઓ પાસે કામ કરતા અને બીજા મળી કુલ ૮૩ સમસોની સહીની એક અરજી વાંચવામાં આવી હતી. આ અરજીમાં સહી કરનાર બધા મોરા હતા. અને તેમણે મી. ઇ. સી. અમલાને લાઇસેન્સ મી. ગોગાને બદલાવી આપવામાં આવે તેની સામે નીચે મુજબ વાંધા દરશાવ્યા હતા.

૧. મી. ગોગાને લેડીસ્મીથમાં છુટક વેચાણ કરવાની એક દુકાન છે, એટલે બીજી દુકાન કરવા તેની નહીં જોઇએ.

૨. લેડીસ્મીથમાં વધુ છુટક વેપારના લાઇસેન્સ કાઢી આપવા જેની વેપારની સ્થિતિ રહી નથી.

૩. કોઇ મરી જળ, નાદાર થાય, અથવા ધધામાંથી કારક થાય તેવા હોદ્દા ના લાઇસેન્સ ફરીથી નહીં કાઢી આપવા એવો આખી કોલોનીમાં ધારો પડી ગયો છે.

૪. આ આમતમાં મી. ઇ. સી. અમલા વેપારમાંથી રીટાયર થયા માટે છે.

૫. હોંગી લાઇસેન્સ (છુટક તેમજ બીજી જાતના વેપારને માટે)ની સંખ્યા જોઇએ તે કરતાં વધારે છે. અને 'ફક્સર' પ્રાન્તના વધારા થાય તેથી કોમને તથા આખી કોલોનીને નુકસાન છે.

લાઇસેન્સીંગ અમલદારે બોર્ડને જણાવ્યું કે મરચીસન સ્ટોરમાં મી. ઇ. સી. અમલાની દુકાન છે તેનો લાઇસેન્સ પોતાના નામ ઉપર કરવાની મી. એમ. એ. ગોગાની અરજી અને તા. ૪મી મેના રોજ મળી આ અને બીજી જે અરજીઓ મળી તે

તપાસીને લાઇસેન્સ આપવાની મે. તા. ૩ જી જુનના રોજ ના પાડી. અને તેનું કારણ એમ જણાવ્યું કે હાલમાં એશિયા ટીકને નવા લાઇસેન્સ કાઢી આપવા અથવા તે જુના લાઇસેન્સ બદલી આપવા બંધ કરેલ છે.

સારવાદ એક બીજી અરજી વાંચવામાં આવી હતી. આ અરજીમાં ૧૪૪ ગોરા એમ્મે સહી કરી હતી. આ સહી કર નારાઓમાંના લાજાખરા રેલવે ઉપર કામ કરનારા હતા. તેમણે મી. ગોગાને લાઇસેન્સ મળવો જોઇએ એવી બોર્ડને અરજ કરી હતી.

મી. ગોગાએ જુનાની આપતાં જણાવ્યું કે રેલવે પાસે મારી દુકાનમાં મી. ઇ. સી. અમલા વેપાર કરે છે. હવે આ દુકાનનો લાઇસેન્સ તે મારા નામ ઉપર કરવા માંગે છે, પરંતુ લાઇસેન્સીંગ અમલદાર તેમ કરવાની ના પાડે છે.

કાઉનસીલર ડો. સામંડના સચાલના જવાબમાં મી. ગોગાએ કહ્યું કે લેડીસ્મીથમાં હું વધુ હોદ્દાઓને હાથલ કરવા માંગ તો નથી. બાળક હતો ત્યારથી હું આ શહેરમાં રહું છું, મારો વેપાર ધણ વરસ થયાં આવે છે અને તે દરમિયાન મારા આમે કોઇ જાતની ફરિયાદ થઇ નથી.

કાઉનસીલર ડેપુટીના સચાલના જવાબમાં કહ્યું કે મી. અમલા અને મરચીસન ૪-૧૦-૦ જાણુ આપના.

કાઉનસીલર કોરોડોરના સચાલના જવાબમાં કહ્યું કે તે મકાન મારી મના નામ ઉપર છે.

કાઉનસીલર મેકડોનાલ્ડના સચાલના જવાબમાં કહ્યું કે મી. અમલા મારા અધર-મન-લો છે.

વકીલ મી. એડરસને કહ્યું કે મી. અમલા ગામમાં રહેવા માંગે છે. અને પોતાનો વેપાર મી. ગોગાને સુપરત કરવા માંગે છે. કાળી આમડીને લીધે લાઇસેન્સ બંધ કરવો એ ઘણું મેર વ્યાજખી છે. અરજદાર મ્યુનીસીપાલિટીના કરની દર વરસે મોટી રકમ ભરે છે, અને ભારે વડાવથી નહીં વેચતા હોવાને લીધે પ્રાન્ત સુખરૂપ છે.

વકીલનું બાળક પુરું થયા પછી દારૂ નસીલગેએ પા કાકા એકાંત વિચાર કર્યો. બાદ બેરે વત્તેર કર્યું કે લાઇસેન્સીંગ અમલદારને સુકાદો કાયમ રાખવામાં આવે છે. લાઇસેન્સ આપવાની તરફેણમાં મન દતા બ્યારે નહીં આપવાની તરફેણમાં પાંચ મત દતા.

મી. પોલાકને માન

[એક ખબરપત્રી તરફથી]

મી. પોલાક જે ટરાંસવાલના ઉપરાજા માટે નીકળ્યા હતા તેઓ તા. ૮ મીએ મેક્સિસ્ટાઉન મથા હતા. ત્યાંથી મોહન બાઇ દેસાઈને ત્યાં મી. સી. આર. સેન્ડુ અમલના પ્રમુખપણા નીચે મીટીંગ બરાબ. લડતને મદદ કરવા અગત કરવામાં આવી, જેને બાદુ સંદે આવકાર મળ્યો. ત્યાંથી તેઓ પાંચ પોરટ હલીજામેથ નિદાય થયા ત્યારે તેમને વળાવવા માટે કેટલાક આગેવાનો રેલવે પર આવ્યા હતા. તેમના સત્કારથી માટે હુરરના પોકાર વચ્ચે ટરેન ઉપડી, પછી પોરટ હલીજામેથના કેટલાક આગેવાન સાથે મી. પોલાક યુટન હેજ થયા ત્યાં ટાઇનહોલમાં લાપણ થયું. મી. આર. આર. નાઇકુ પ્રમુખ હતા. મી. પોલાકનું લાપણ પુરું થયા બાદ ઉપરણું કરવામાં આવ્યું. જેમાં સારી રકમો બરાબ, પછી મી. નાયકુએ તથા યુટનહોલના એસોસિએટે મી. પોલાક તથા પોરટ હલીજામેથના મી. જાનોને ચાપટી આપી. તેજ સાંજે તેઓ પોરટ હલીજામેથ જવા ઉપડી ગયા. ત્યાં મરચીસ, મોરીશીયસરાથા, તથા કોલોનીઅલ હોદ્દા એ આગળ તેમણે બાપણ આપ્યું. અહીંયાં પણ ઉપરાજામાં સારી રકમો બરાબ. તા. ૧૨ મીએ મી. પોલાક જોડાન્સમરગ જવા ઉપડ્યા. તેમને વળાવવા માટે પોરટ હલીજામેથ થિ. ફ. એસોસિએટના કેટલાક મેંચરો તથા આગેવાનો રેલવે પર હાજર હતા. તેમાં મેસરસ આર. જી. વીકમસ, એ. ઇ. હાફેજ, આર. આર. નાઇકુ, એ. એચ. સી. એમ, કે. એન. બગત, ડબલ્યુ. સીંગસન, જી. આર. પાન્ડે, વી. એ. નાઇકુ, એ. ઇ. નવા પટેલ, એસ. એસ. વાસન, અ. ઇ. એ. કાલેશીઆ વગેરે હતા. હાજર થનારાઓએ મી. પોલાકની હોદ્દા કામના સેવાની તારીફમાં બાપણ કર્યા, તેવી મહેનત લેવા માટે તેમને અનંકરણ પુરવક આભાર માન્યો. તથા વિનંતિ કરી કે ટરાંસવાલના અમારા લાઇસેન્સ અમારી વિશ્વસીલતા સંદેશ બાપળે. જવાબમાં મી. પોલાકે લાપણી બરેણુ બાપણ કર્યું. અને તેમના માથાળુ શબ્દો માટે આભાર માન્યા. બાદ ટરેન ઉપડી, જે વખતે મી. પોલાક માટે હુરર ના પોકાર એવાવી સહુ પાછા ફર્યા.

અવલોકન

સમાલોચક

ગુજરાતી સાહિત્યના પહેલા વરમમાં લેખાતા આત્રેમાસીકના ૧૪ મા વરવનો પહેલો અંક અમને મળ્યો છે. આ ત્રેમાસીકમાં લખનારાઓ ગુજરાત તથા કાઠી આવાડના વિદ્વાન વરમના છે. વિદ્યાવતના 'સ્પેક્ટેટર' નીપેકે પુસ્તકોનું અવલોકન કરવા માટે 'સમાલોચક' સારી નામના મેળવી છે. આત્રવની ખામીને લીધે આવું સુંદર ત્રેમાસિક મહત્ત્વપૂર્ણ થતું અટકે એ ગુજરાતી ઉત્સાહની ન્યૂનતા ગણાય.

અવલોકનવાળા અંકમાં પ્રથમ લેખ ગુજરાતી સાહિત્યના 'ચંદ્ર' મરહુમ ગોવરધનરામભાઈએ લખેલ સદવર્તનના કેટલાક નિયમોનો છે. તે પછી 'સુદામા ચરિત' અને 'સંસ્કૃત લેખકો વિશે બહુ વાચન્ય પ્રસંગો' આ નામના લેખો સાહીત્યના વીરસેત્ર નદીવાહવાસી રા. અખાલાલ શુભાખીરામ જાની અને રા. તનુશંખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીના લેખો છે. આ ત્રણે લેખ અધુરા છે. છતિ દાસના ચોષક રા. પુરુષોત્તમદાસ વિશ્રામ મણુજી, જી. પી. નાં આ અંકમાં વધુ લખાણો છે. તેમાં એક તો શાંતિનો મારગ અથવા પ્રેમનું પ્રાપ્તિતરી આગળ ના અઠોધી ચાલી આવતી વાર્તા છે. બીજાં લખાણોમાં સુરતવાસી રા. અતિ સુખસકર કમજારાંકર ત્રાંવેદી, એમ. એ. એલ. એલ. બી. લીખીત હરેચ શીલસુક 'કામતના વિચારોપર મનન' નો ત્રીજો હકલે, 'મોહન રીઝુ' માં દેશભક્ત લાલા લજપતરાયના 'સોરીઅલ એરીશીઅન્સી' ના લેખ ઉપરથી 'સામાજિક સામર્થ્ય' નામનો સમજવા લાયક અનુરો લેખ, તથા અધ્યાવલોકન છે. આહુ અને ખોલું, ભક્તિ વૈરાગ્ય અને જ્ઞાનનાં પદ (એક આ લેખક), ગુજરાતી જુની કવિતા તથા સ્વદેશ ભક્તિનાં નવાં કાવ્યોના કેટલાક નમુનાના પદાકારમાં રસીક લખાણો છે. આમ મલ તેમજ પદમાં ધાર્મિક, નૈતિક અને ઐતિહાસિક લખાણોથી આખું માસિક વાંચવા લાયક છે.

વરચાક—મેસરસ. એન. એમ. ત્રિપાઠીની કા. પોસ્ટ નં ૦ ૨, મુંબઈ. વાર સીક લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦.

ગલપૃ. સંમહ

પ્રાચીન તથા અર્ચીન લેખકોના લખાણોમાંથી મધ તથા પદના સુંદર ફેરવો સુઠી આ માસીકમાં અંગ્રહ કર

વામાં આવે છે. આ નવા માસિકનો જન્મ અઠેક માસ ઉપર થયો છે. અવલોકનવાળા અંક જ્યાંમાં પ્રખ્યાત કવી દલપતરામનું 'પ્રજ્ઞા તને પ્રસન્ન કેમ થાય', મનપારીનું 'ગુજરાતનું જાતી ગૌરવ', રા. ગોવરધનરામનું 'શુદ્ધનો વીર ત્યાગ' તથા બીજાં કેટલાંક સુંદર કાવ્યો છે. અધના લખણોમાં કૌતકમળા, રવર્મની કુંમી, સદવરતન, રવામી વીવેકાનંદ જેત કર્મયોગ, નવલ-અધ્યાત્મી તથા વસંત નામનાં જાણીતાં પુસ્તકોમાંથી સુદૃષ્ટી થયેલી છે. સાહીત્યનાં બધાં સારાં પુસ્તકો બધાં માણસો પુરાં વાંચવાને સક્તીવાન થઈ શકતા નથી. એટલે સાહીત્યના સુંદર મણુકાની માળા આવી રીતે માસિકરૂપે બહાર પડે તે આવકાર લાયક ગણાય.

પ્રગટકર્તા: મિત્રમંડળ, પેટલાદ. વાર સીક લવાજમ રૂ. ૧-૦-૦.

બીજાં કેટલાંક માસિકો મળેલાં છે જેની વિગત હવે પછીના અંકમાં આવશે.

ઉદ્દેશો માસ મીટીંગ

વેદાન્તસપ્તમમાં મળેલી ઉદ્દેશી માસ મીટીંગને ટર્સવાલના જુદા જુદા જાગમાંથી ફોલ્ડ છન્ડનાસ તારો મળ્યા હતા; જે જગ્યાની તંમીને લીધે મુલતવી રાખવા ની જરૂર પડી હતી. તે હવે આપીએ છીએ:—

મીડલપરમ, ઇડિઅન કમીટી:—દિલ્લીર છીએ કે ઉલીંગેટો મોકલવા અચકન છીએ. છન્ડાં તથા હીંદુસ્તાન ડેપુટેશન મોકલવા ને અમે મળતા છીએ; અને તેને દરેક રીતે ફોલ્ડ છન્ડીએ છીએ.

પ્રીટારીઆ, મેસરસ હાજી કાસમ, હાજી અયુ, અલી લતીફ વિગેરે તરફથી:—દિલ્લીર છીએ કે માસ મીટીંગમાં હાજર નહીં થઈ શકીએ. મીટીંગના કામકાજ તરફ અતઃકરણની દિલસોજી છે. હીંદી ડેપુટેશનમાં જવાને મી. પોલાકને વિનવળે.

પ્રીટારીઆ, મેસરસ નગરી તથા અસવાત:—હંડ ઉવરાવવાના કામમાં રોકાએલ હોવાથી માસ મીટીંગમાં પહોંચવાનું અસંભવિત છે. હીંદી ડેપુટેશનમાં જવા માટે અમે મી. પોલાકને વધારે પસંદ કરીએ છીએ.

પ્રીટારીઆ, મી. હાજી હબીબ:—દિલ્લીર છીએ કે મીટીંગ વખતે નહીં આવી શકાય.

ઉવરાવવાના કામમાં મદદ કરે છું. મેને રીટીને છું મળતો છું.

ઝીરેટ, હીંદી કમીટી:—ટરેનની સમ વડ નથી તેથી હાજર થઈ શકતા નથી. હરાવને અમારો ટેકો છે.

ફીરડીઆના, મી. મુલ્લા:—આવવા અશક્ત છું તે માટે દિલ્લીર. મીટીંગને તથા હરાવને ફોલ્ડ છન્ડી છું.

એલફરેટ, મી. સહુજી:—આજની માસ મીટીંગ વખતે પહોંચી નહીં શકાય. તમે જે હરાવો પસાર કરો છો તેને મળતા થઈએ છીએ. તમને દરેક રીતે મળતા છીએ.

પ્રીટરસપરમ, હીંદી કમીટી:—છન્ડાં ના ઉલીંગેટ તરીકે મેસરસ ગાંધી, હાજી હબીબ, કામલીઆ, તથા એરીઆરને, તથા હીંદુસ્તાનના ઉલીંગેટને અમે એકમતે પસંદ કરીએ છીએ. આજની માસ મીટીંગમાં પાસ થવાના બધા હરાવોને અમે મળતા છીએ. ડેપુટેશનને અમે નમ્રતા પુરવક આમલ કરીએ છીએ કે આપણાં છુ:ખો અને મુશીખતો ધણાં લંબાયાં છે તે વિશે અંગ્રેજ પ્રમતે વાકેફ કરવી. ખુદા અપણને ફોલ્ડ આપો. એક સારું ફંડ ઉછું કરવાને પશુ અમે વચન આપીએ છીએ.

બારબરટન, મી. ફીરડોહર:—દિલ્લીર છીએ કે તાર મોડો મળ્યો. ઉલીંગેટ મોકલી શકીએ તે અસંભવિત છે. થોડા વખતમાં એસોસીએશનને સંપુરણ ફોલ્ડ મળે એવું એકમતે અમે છન્ડીએ છીએ.

લીકતનપરમ, મી. આજમ આમેદ:—ખજર મોડા મળવાથી વખતસર પહોંચી નહીં શકીએ. છન્ડાં તથા વિલાયત ડેપુટેશન મોકલવાની વાતને અમે એકમતે મળતા છીએ.

રતનપરમ, હીંદી કામ:—દિલ્લીર છીએ કે ઉલીંગેટો મોકલવા જેટલો વખત નથી. મીટીંગના હરાવોને અમારો ટેકો છે.

પ્રીટારીઆ, મી. જોખળ:—ડેપુટેશનને ફોલ્ડ છન્ડીએ છીએ. તામીલોના પ્રતિનીધ તરીકે પુતુસામી અહીંથી ઉપડેલ છે. ૭૧ જણા પકડાએલ છે. બધા જેલ જ્યો. ફોલ્ડ ચાપ કે ન થાય, પશુ અમે છેવટ સુધી લડતમાં મળજીત તરીકે ખડા રહેશું.

બેડીરમીય ટાજીન કાઉન્સીલે ત્યાં ટાજીન હોલ ટાવર ફરીથી બાંધવાનો વડુ મતે હરાવ કર્યો છે.

સેન્ટ એન્સ પ્રોવીનસીઅલ કોલેજ

(૬ એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

ડરબન પાસે સીડનહેમમાં આવેલી સેન્ટ એન્સ પ્રોવીનસીઅલ ટ્રેનીંગ કોલેજમાં ખ્યામ આપવાનો મેળાવડો ગયે શનિવારે બપોરે થયો હતો. હાંદી અને ગેરા સ્ત્રી પુરોગામી હેઠળ સ્ત્રીઓ ભરણ થયેલી હતો. નાતાલનો ખીસપે છતાંમો વહેંચ્યાં હતાં. સરખાતમાં હોકરાઓએ બેગા મળી કોલેજ ગીત ગાયું હતું. ગીત ગયાં પછી પછી એક્ટીંગ પ્રીન્સપાલ મી. રોજરસ, એમ. એ. એ કોલેજના રીપોર્ટમાં જણાવ્યું કે કોલેજમાં તેમજ નીચાળમાં વિદ્યાર્થીઓનો વધારો થયો છે. રેવરડ એ. બેરીસ યાદને પ્રીન્સપાલના બોલાવું રાજનામું આપ્યું તેથી ખાતાને જારે ખોટ ગણ છે. આ ખાતાની ફોટો મી. ડી. કેસપીએની મદદને બહુ આભારી છે ગણ ફેલાવારી માસમાં આ કોલેજ ને પ્રોવીનસીઅલ કોલેજનું રૂપ આપી ખીસપોએ તેનો મે.એ. વધાર્યો છે. આ કોલેજ માત્ર પરિક્ષાઓને માટે જોખણપૂર્ણ કરાવવાના કામ માટે જોખવામાં આવી નથી, પણ ઉત્તમ પ્રકારના ચરિત્રની છાપ અને શીખના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર પડે તે હેતુ મુખ્ય રાખવામાં આવ્યો છે. આખ સહતંન ઉપર વધુ ખ્યાલ રાખવામાં આવે છે, છતાં આ વરસમાં ઘણી પરિક્ષાઓમાં સારી સંખ્યામાં વિદ્યાર્થીઓએ ફોટો મેળવી છે એ શિક્ષણની ઉત્તમતા બતાવી આપે છે. સરકારે હાંદી ટ્રેનીંગ કોલેજને સી ટ્રાઇ બંધ કરી એ નવ છ બેડુ ઘાજે છે. વાંચનનો અને વિચારવાનો શેખ વધારવા સારે ડીમેટીંગ અને રે સે સોસા છરી રજાવામાં આવી છે એનો લાભ પણ સહુ સારી પેડે સમજી શકશે. મન ની કેળવણીની સાથે શરીરને વીસારી દેવા માં આવ્યું નથી. કસરત ક્રીકેટ, ટેલીસ ફૂટબોલ રિગેરેનો વિદ્યાર્થીઓ સારે લાભ લે છે. બોરડીંગ દાઉસમાં પણ સંખ્યા નો વધારોજ થયો જાય છે.

ખિસ્તિ ધરમનું શિક્ષણ ખાસ દરેક વધાર્યોને આપવામાં આવે છે. ખિસ્તિ ધર્મજાનની પરિક્ષા લેસમાં આવે છે અને તેમાં પાસ થનારને ખ્યામ દેવામાં આવે છે. મી. ખીસપે છતાંમો વહેંચી આખ્યા પછી જણાવ્યું કે યાજ્ઞ વરસમાં સરકારી પેટ માંધ થવાને લીધે નાણાની તંગી

બોખવી પડી હતી. પ્રીન્સીપાલે રજી નામું આપ્યો તેની જગ્યાએ ખીસ પ્રીન્સીપાલની નિમણૂક હજી કરવામાં આવી નથી. છતાં કોલેજે જે કામ કીધું છે તે વખાણવા- લાયક ગણાય અને તે માટે એક્ટીંગ પ્રીન્સીપાલ મી. રોજરસને ધન્યવાદ વહે છે. મી. કેનન રમીથ અને બેરીસ યાદને બદલે ખીસ નિમણૂકા યોગ્ય વખતમાં કરી શકશે એવી હુ આશા રાખું છું. ખિસ્તિ ધર્મજાનનો જે વધારો થયો છે તેથી મને તેણે ઉપજે છે અને સારા ભવિષ્યની અશા રહે છે. રેવરડ મી. ફેરેએ ખીસપો આખાર માનતાં જણાવ્યું કે ડરબનની આસપાસ ના હાંદીઓ વચ્ચે કોલેજે સારો રિવાસ બેસાડ્યો છે. હું માનું છું કે મી. કેનન રમીથ અને બેરીસ યાદને યાજ્ઞ કાધેશ કામને પુરાવો કોલેજમાંથી બહાર પડેલા વિદ્યાર્થીઓ અપશે.

હજી રાજગીત ગાઇ મેળાવડે સાંજન ખાંચ વાગે વીરરજન થયો હતો.

કેપટાઉનમાં ફોટો

(મળેલું)

કેપટાઉનના મી. હાજી સુલેમાન સાદ મહમદને ત્યાં તેની મરહુમ બેરી બાઇ છુલુના રૂના સવાળ અરથે ફોટો પડવા મરહુમ બાઇના મરણ પછી ૪૦ મા દિવસે તા. ૬ડી જુને ફોટોક મુસ લમાન બાઇઓ મજા હતો. જે વખતે આગેવાન મેલબીઓ તથા ખીસ ધક્કા હાંદી હાજર હતા. મરહુમ બાઇનું મરણ તા. ૨૬મી એપ્રીએ અકસ્માત આગથી છરી જવાથી થયેલી છળથી નીપ જ્યું હતું. આ બાઇની ઉંમર ૨૦ વરસ ની હતી; જ્યારે ૧૯૦૭માં જુજરી ગએલી તેની બહેન ફાલીમાની ઉંમર ૧૬ વરસ ની હતી. બાઇ ફોતેમાના મરણ વખતે તેના સવાળ અરથે મી. હાજી સુલેમાને પા. ૧૦૦ કડમા હતા તેમાંથી અરસ નહીના મુખ ઉપરના ભાગમાં મજાઇ લોકે ના બોલીઆ તરીકે મજાતા શેખ જુસળ ની કજરમળી જમીન સરકારી સેઝથી વેચી નાખવાની હતી તે ખરીદી લીધી અને હમેશને માટે મુસલમાન કેમને ટ્રસ્ટ માં આપી. લારવળી મરહુમ બાઇ છુલુના સવાળ અરથે પા. ૧૦૦ ઉપરની જમા માટે 'કરામત'ના મકા ખાંચ તથા ખીસુ સમારકામે વિગેરે કરવા ખરચવા

ઉપરના મેળાવડા વખતે મી. હાજી સુલે માને જાહેર કર્યું. મી. હાજી સુલેમાનની આ સખાવત માટે સહુએ શાંતનો દરખ ખતાવ્યા બાદ મેળાવડે ખતમ થયે હતો.

ઉપર જણાવેલ બોલીઆ શેખ જુસળ ની કરામત સંબંધમાં કેપ ટાઉનમાં પુરાણી કજરોને લગતા જ્યાનમાં નીચેની છરીકન પ્રગટ થઇ હતી, તે અમારા કેપ ટાઉનના વાંચનારને જાણવા લાયક થઇ પડશે.

"પુરોગામીઅનની કજરો કરતાં પુરાણા પણા માટે મુસલમાન કજરો ચઢી જાય છે. કહીન કોનરેટીઆ આગળ બ.બેરી કજર બહુ જાણવા લાયક ગણાય છે, અને ઘણા હાજીઓ ત્યાં આવે છે. બ.બેરી કર વાતા રયાન માટે આવી એકાંતવાળી અને પુરાણા ખીસ કોઇ જગ્યા ભાગેજ બેરા માં આવશે. માનવતા શેખ બેસફતી કરામત ખાસ જાણવા લાયક છે. અરસ નહીના મુખ આગળ એક ઉંચાણવાળો જગ્યાપર તે બાંધેલ છે. શેખના પક પણાને લીધે તથા તેના રસીક દલિલસને લીધે તે ખાસ જાણવા લાયક છે. મજફર શેખ જવાની પાસે મકાસારના પઢરી પરા વનારા અખીર હતા. ત્યાંના રાગના અચાચ સંબંધમાં એક લડાઈમાં તેમણે મોટો બાગ લીધેલો ને તેથી સીલેનમાં અને પ.જ ગથી કેપમાં દેશપાર થએલ. બેરીઆના નેડીવ લોકો તેને એક બોલીઆ તરીકે પુજતા તેથી પાછા ત્યાં જવાની તેમને ના પાડવામાં આવેલી. તેનું મરણ ૧૯૦૮ માં થયું. અને હાલ તેની કજર મુસલ માનેલી પવિત્ર જગ્યા તરીકે પુજાય છે."

શાદીનો મોજલસ

ફરતનખરગથી મી. છોકુબાઈ ત્રીજાબાઈ દેસાઇ લખે છે કે અબેના બોધવડાસી શેઠ હસમાઈજ સુલેમાનની કુપનીના બાગી હાર શેઠ હાજી સુલેમાન ખજરાદીમ લાઇ યાતની છોકરી ખતીનની સાદી તા. ૯ જુન જુધવારે બોધવડાના રહીજ મી. અહ મહ મહમદ સાહુજ સાથે થઇ હતી. સાદી માં પ્રીટારીઆની મસજીદના પેશ ઇમામ મીઆ અમદુલ કદર સાહેબે દુવા પડા હતી. નીકાહ સરીવત મુખ્ય અગ્રેજ જમા નખાનાના કંપાકડમાં થયા ત્યાં આ મંગળીક પ્રથમે ગામના અર્વ સાહેબને બોલાવવામાં આવ્યા હતા જે લોકોએ હજર થઇ મોજલસ રીમા આપી હતી. છેવટે આ સાદીમાં બોલીની બધી દુવા મારા તરફથી ચાલુ છું.

વિવિધ વિચાર

હોદ્દા પ્રખ્યાત દેશમંત્ર સાથે લગ્નપત્ર સાથે એક અંગ્રેજી લખાણમાં લખે છે કે, જેઓ પશ્ચિમની પ્રજાનું હાથનું સાહિત્ય વાંચે છે તેઓ સારી રીતે સમજે છે કે તે પ્રજાઓ પોતાના દેશની ચડતીનું મુળ કેળવણીને રાખે છે. જ્યારે ઇંગ્લાંડ, જર્મની, અમેરિકા જેવા સ્વતંત્ર, આમળ વધેલા અને ધનાઢય ગણાતા દેશોમાં કેળવણીને છોડીની એક મુખ્ય જરૂરીયાત વસ્તુ ગણવામાં આવે છે ત્યારે હિંદ જેવા પરતંત્ર અને દુઃકાળ તથા બીજી આફતોથી પીડિત રાજ દેશને માટે પીઠાની તેથી પણ વધારે જરૂરીયાત શા માટે ગણવામાં ન આવે? જે દેશમાં વહેમ ધણી ચાલે છે, વિચારોની સ્વતંત્રતા બીજકુલ નથી, પરદેશી રાજ્યતંત્ર જેમ અનુકૂળ આવે તેમ કાયદાઓ ધરીને આખા દેશનો નેપાથ દાય કરી લેવ છે અને તેથી કરીને પ્રજા દુઃખાળ અને દુરમળ રહે છે; જે દેશમાં ધી હરદોજ અસંખ્ય પેસો પરદેશ ધસ ઝાપ બળ છે તેવા દેશમાં કેળવણીની કેટલી જરૂર છે તે વાંચનાર સહેલાઈથી સમજી શકશે. કેળવણીનો સવાલ કાંઈ ઉપર ઉપરથી એવા જેવો નથી. પણ એ તો છોડી અને મોતનો સવાલ છે. આપણું સ્વનિર્ણય કેળવણીની જરૂર અને તેના પ્રકાર ઉપર આધાર રાખે છે.

અમદાવાદમાં 'સ્વદેશી મિત્ર મંડળ' તરફથી લખણ આપતાં મી. જી. વી. દેસાઈ, બારીસ્ટર-એટ-લો, બોલ્યા હતા કે, "તમે સ્વદેશી બનો. દરેક જાગૃતમાં સ્વદેશી થાઓ. શાસ્ત્ર કહે છે કે નિલ પરવશ રહેવું તેના જેવું દુઃખ એકે નથી. ત્યારે તમારે તો પારકા દેશની વસ્તુપર આધાર રાખવો પડે છે. ખાવામાં, પીવામાં, પહેરવામાં, દરેકમાં વિદેશી! એક સ્વદેશીભાવને કહ્યું છે કે દેશની રક્ષા કરતાં કદાચ હું ફરસીએ બાઉ તો ત્યાં મારે માટે ફાંસીની રસી પણ સ્વદેશી હોવી જોઈએ એવી કૃતિવદની માગણી કરીશ. દરેક વસ્તુ સ્વદેશી વાપરવાથી તમારા શાકભાજીને જ ઉત્તેજન મળે છે. તેમને લાગતે તમને પોતાને જ શાક છે."

અલીપોર બોન ફેસમાં પોલીસે સંડોવેલા બાપુ અશ્વિન ચોસનો ચુકાદો આપતાં ન્યાયમૂર્તિ મિ. બીચકરેકેટ નજીકથી કહ્યું કે "હરિયાદ પદા, તેમજ બાપુ

પદા, ઉભયની દલીલ એ છે કે તે અત્યંત ધમિષ્ટ વળણનો છે. વાસ્તવિક રીતે તાજનો વઝીર દલીલ કરે છે કે, હિંદ માટે સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવાની કામનાની સાથે મિત્ર થપડા તેના ધાર્મિક વિચારો એ તેને ધરમજાનની બન-પ્રે છે. તેના સિદ્ધાંતો કહી શાંત અવરોધના સિદ્ધાંત નથી. પણ કપટ વેડી મુકિત પ્રાપ્ત અપાવવાનાં સિદ્ધાંતો છે. જો કાયદો ગેરવાજબી હોય તો તામે ન ચાઓ! અને તેનાં પરિણામ ભોંજવો, અનુભવી ચાઓ ના! પણ જો કાયદો ગેરવાજબી હોય તો નીતિનિયમક કાનુનોને આધારે તે માન્ય કરવાને તમે અધાયકા નથી. તે પ્રમાણે વસ્તુવાની ના પાડો, અને તેનું ફળ ચાઓ!" આ શબ્દો ન્યાયાધીશના પોતાના છે કે હરિયાદ પદાના વઝીરના છે, તે સ્પષ્ટ થતું નથી. ગમે તેમ તે હો, પણ શાંત અવરોધનું ક્ષેત્ર અને તેની હદનું જ્ઞાન ન્યાયમૂર્તિને નથી, એમ તે પરથી જણાય છે. તે જણાવે છે તેમ કપટ વેડી મુકિત મેળવવાનો સિદ્ધાંત અને શાંત અવરોધના સિદ્ધાંત વચ્ચે શું ફેર છે તે અમે સમજતા નથી. જે લોકો ને ગેરવાજબી અને અનીતિને મારગે લઇ જનારા જે મનુષ્યકૃત કાયદાઓ જણાય, તેમને તે કાયદાઓ પ્રમાણે વસ્તુવાની ના પાડી, તેનાં પરિણામ ભોંજવાને ઉપદેશ કરનાર, સરવ દેશમાં, સરવ સમયે માન્ય થપડા અર્થમાં શાંત અવરોધ સિવાય બીજું કંઈ પણ શીખવતો નથી. શાંત અવરોધના ક્ષેત્રમાં ભેગ આપવો અને કપટ વેડીનું એ મુખ્ય છે, અને તેમને શાંત અવરોધથી છુટા પાડવા એ અમારા સ્થાની રાજાએ આંદોળમાં વધ્યા પુત્રનાં દરશન કરવા કરતાં કંઈ પણ વિશેષ નથી. દરોસવાલમાં આપણા હિંદી બ્રાહ્મણો, મુસલમાન, પારસી કે હિંદુ સરવેએ, મનુષ્યના બનાવેલા એશિયટિક કાયદાને, પોતાને અધમાવરણમાં ફેંકી દેનાર માની, શરણ થવા ના પાડી, તેની કોરટમાં ધસ ઝાપા, દડાબા, કેદમાં પુરાવા, પેસે ટકે ખુવાર થયા, આ પુત્રોથી વિખુટા પડ્યા. તેમનું એ કૃત્ય રાજ્ય વિરુદ્ધ, સ્થાપિત સત્તા વિરુદ્ધ લડાઇ ઉઠાવનાર ન હોય; પણ સરવ વિચારશીલ પ્રજા જણાવે છે તેમ તે એક શાંત અવરોધની રીતી હતી. મિ. બીચકરેકેટ દરોસવાલના હિંદીઓનાં આ કૃત્યને શાંત અવરોધની કક્ષામાં મુકશે કે કપટ વેડી મેક્ષ મેળવવાના સિદ્ધાંતની કક્ષામાં મુકશે? અવરોધનાં લક્ષણમાં માત્ર બળ-શારીરિક બળના ઉપયોગનો કે

વિચારનો બહિષ્કાર કર્યો છે. મિ. બીચકરેકેટ શાંત અવરોધનાં લક્ષણ બાંધતાં પુરવે જો વિચારક હતા તો તેણે પોતે જણાવેલા એ સિદ્ધાંતોની—? અમે કહીએ છીએ કે હિંદવત નથી પણ અહમ્મત છે—એકતા જણાવે.—"શુજાતી."

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરમેંટ એજેન્ટમાંથી)

ડરબનના કુદરર અબદુલ અલ્લીએ તેના લેણદારો સાથે સમજૂતી કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ ડી જુલાઈએ ડરબન માજસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

ખારિસગરના મંરમાઈલ જુમાએ તેના લેણદારો સાથે સમજૂતી કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ ડી જુલાઈએ સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટર આમળ બરાશે.

વેલમ પાસે રેડકીફના રંગાસામી હરદે કુચુસામીએ તેના લેણદારો સાથે સમજૂતી કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ ડી જુલાઈએ વેલમ માજસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

વેલમના હિંદી બેકુત કાલી ચરણની મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોએ પોતાનાં લેણાં તથા લેણદારોએ પોતાનાં લેણાં તા. ૧૨ મી આગસ્ટ સુપ્રીમાં મી. જે. જે. હમમેન આમળ રજુ કરવાં એવી નોટીસ એજેન્ટમાં છે.

કેડામેનરના હીરાલાલે તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજૂતી સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૬ ડી તથા ૧૩ મી જુલાઈએ ડરબન કોર્ટ હાઉસમાં માજસ્ટ્રેટ આમળ બરાશે.

મી. રામસે મેકનોલ્ડ જેઓ એક લેખર મેખર છે, અને પાલમિટમાં હોદ્દા લખતી અચાઓમાં ભાગ લીએ છે તેઓ, હિંદી રાજકીય નિયંત્રિતો અખ્યાસ કરવા માટે કેટલોક વખત હોદ્દામાં ગાળવા જવાના છે.

ચરચા પત્ર.

અમરાઈ ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
કાલ રાખો તે તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર
આવ મળવાનો સંભવ છે.

1. કમળની એક બાબતે લખવું.
2. અહાર માયા સાહીબી લખવા.
3. નામ તથા કેટલાં બરોબર લખવાં
તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ,
પણ અમારી બાબતે સારું.
4. મંત્રણાની સાંભળી મુખીમાં મલેલ
લખાણો તેજ અહવાલમાં દાખલ
કરી શકાય.
5. રૂઢીકાં ચરચાપત્રો બહારી રાખવા
અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી
આપવાને અમે બંધાતા નથી.
6. લખાણ હમેશાં હું અને મુદ્રાકર
કરવું. — અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

ચરચાપત્રીઓના અધિપતિ ક. હ. જી :-
તમે જણાવેલી બધી હકીકત ખોટી નથી,
પણ તે જાણમાં નાખવામાં લાજ નથી.

હીંદવાસીનો ખેરખાં :- જગદાના અવ
કારો એમાંનો સાર અંગ્રેજમાં આપવા
ધારીએ છીએ.

કઠોરવાસી (અમરકાંટી) તમારા નામ
સાથે એ બીના હું કરીને નાખી શકાશે.

મેસરસ અમાનુદયા હસનુદયા, તથા
મુલેમાન મુસાજી :- તમે જણાવેલી હકી
કત તા. ૧૯ જુનના અંકમાં ૩૯૮ પાને
જાપાક છે તેજ જણાય છે, તેથી હરીથી
નાખવાની જરૂર નથી.

મી. સકુર ખમીસા :- એ તોડીસ
નાતાલ અવરમેંટ એજેન્ટમાં જાણેલી
જણાતી નથી.

અ. ઇ. ઓ.

પરચુરણ ચરચા

કેપ્ટાઈનથી મી. મુનશી મલેક લખે
છે કે :-

અત્રે ઉદ્ધિગ્ન બાલુમને હસામનામ
ની સોસાયટી હતી. તેમાંથી કેટલાક
મેંબરોએ જુદા પડીદાલમાં અંગ્રુમને મેક
શ્લી એવા નામથી એક નવું મંડળ

કાઠવું છે. સદરહુ મંડળ હુમ આટમાં
આવેલી મરજીમાં હરેક તહેવારે રોજની
તથા નીમાજનો બંદોબસ્ત કરે છે, તથા
સરવે મેંબરો મુસલમાની તહેવારને દલાકે
પોતાની દુકાનો બંધ કરી મરજીમાં
હાજર થવા માગે છે. સદરહુ સોસાયટી
ના મેરમેન મી. અમદુલ કાદર, સેક્રેટરી
મી. હસિદા કાઠુવી અને ટ્રેઝરર મી.
હસન મીયા મુકાદમ નીમાયા છે.

બીજું ગઠ સાલ પેટ્ટે હલીજાબેયથી
મેસરસ શાહુ પાંડે, હસમાઇલ મીયા
વગેરે મરજીનું ઉદ્ધરાણું કરવા આવે
આવેલા, ને તેમને લખા લેડોએ પોતાની
સહિત મુજબ મદદ કરેલ. પણ તે સાહે
બેએ અત્રેથી તથા પછી તે પૈસાનું શું
કરવું તેનો કાંઈ ખુલાસો જાપા મારફત
બહાર પડ્યો નથી, તેથી લેડો ચર્ચા કરે
છે, અને તે પૈસાનું શું થયું, મરજી
માંથી કે પૈસા અનામત છે, વિગેરે
સવાલ લખાક અને પુછે છે. કેમકે પૈસા
ઉદ્ધરાવામાં હું પણ તેમની સાથે હતો.
માટે પોર્ટ હલીજાબેયના આવેવાનો આ
બાબતનો રીપોર્ટ બહાર પાડવા મહેરબાની
કરશે તો લેડોનો વહેમ દુર થઈ જશે.

લેડીસમીયથી મેસરસ કેદારનાથ મદા
રાજ, સેલિલક, રામાધન મહારાજ, રામ
નાથર, તથા સીતારામસીંહ લખે છે કે
તા. ૧૯ મી જુનના અંકમાં ૩૯૨ પાને
લેડીસમીય સનાતન ધરમસલાની ખબર
આપી છે તે સાચી નથી. કારણકે સલા
માં નીચેના મુકવામાં આવ્યા હતા, પણ
તે સલાએ પાસ કીધા નહોતા. તેમાંથી
કેટલાક નીચેના કાઠી નાખવાના છે, માટે
એ તોડીસ બરોબર ન હોવાથી પાછી
બેચી લેવાથી બેઠાએ.

“કઠોરવાસી” લખે છે કે કઠોર રોજ
કુલ હરયામના ઉદ્ધરાણનો કાંઈ હિસાબ
બહાર પડ્યો નથી, એ કે તે બાબત
લખ્યાં લખાણો મળેલાં છે. તો હું આચા
રાખું છું કે તેનો હિસાબ બહાર પડે તો
તેમાં જામ લેતારા મહરયોના મનમાં કાંઈ
પણ લાંકા હોય તે દુર સાધ. ઉદ્ધિગ્ન
ઓપિનિઅનદારા લખા માણસો તે હિસાબ
બેવાને છોતેજર છે. બીજું ‘મીનતોલે
હસામ’ના ઉદ્ધરાણા માટે તેના આવે
વાનો મેમન લાઇનમાં ફરવા નીકળવાના
હતા તો હું આચા રાખું છું કે હાલમાં
ફરવા નીકળે તો સારી રકમ જમા થશે.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંલ ૧૫૨૨૨૧ની ૨૦ ૦ થી ૨૦ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૯ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૯ ૦
મીની સમર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
હુંડાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
ફેશી ટુવેર દાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસુરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મગની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
અડકની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
અથા મુગદના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કઠવું તેજ ૧ આલન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૪	૨ ૮
મીડું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૩	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬	૧૭ ૬
પીળી	૧૪ ૬	૧૪ ૬
તીરકળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૬	૧૪ ૦
મદાસી સોપારી ૧૨૨૨ જા	૦ ૬	૦ ૬
મરચાં	૦ ૩૧	૦ ૩૧
મી પેટી જટીનના પૈાં ૨ ૬	૭ ૧૦ ૦	
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પાસથીન એરકેક		
વાઈટ રોસ	૮ ૮	૮ ૮
અલન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
ફેશી	૫ ૬	૬ ૦
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલ રોજન	૧૫ ૬	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકર ડી	૧ ૮	૧ ૮
આચીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરથી	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલમ પોષ્ટ સીમારેદ	૧૭ ૦	
દુધ તેસલનું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૦ ૦	૦ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	CHARLESTOWN Amod Imaail Essack, Box 10, Cassim Suliman, Box 27,	DURBAN N. Jagjiwan Tailor, 123 Grey Street. S. Peerbhoy Butler, 508 West Street. Lala Babhai, Fruit & Vegetable Dealer 86 Queen St., Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 109 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street.
BARBERTON Sulaman Moosa, Box 24,	DARNALL Narayan Mulraj, Produce Dealer and General Merchant.	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Makan Bhuna, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BEACONSFIELD Shanboodeen Dowry, Robinson Street.	DE AAR C.O. C. Appavoo, General Dealer.	ENSELSBURG E. Omar Rajan & Co. ESTCOURT M. C. Desai, Fruit & Produce Dealer, Harding St., (oppo. Plough Hotel) Eatanjee Laxman, Tailor and Outfitter, Harding Street, Vithal Dana Bhavnagari, Shoemaker. Harding Street
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DURBAN Abdool Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street E. ABOUBAKEE AMON & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhang Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMROODIEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 139 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING CO., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. B. EBRAHIM IMAIL & Co., 118 Commercial Road. Eamail Dawjee Motala, Saville Street, (near Surti Masjid).	GRAHAMSTOWN C.O. V. A. DOSS, Wholesale Commission Agent, Box 110 Tel. Add: "DOSS" Henry Willie, Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commis- sion Agent, Kowie St. Marayan Joseph Naidoo, New Street, Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106. O. M. Samuel, Fruit & Produce Dealer, Box 38. E. N. Samy, Forwarding & Commission Agent, Box 110. V. S. Thakore, Indian Laundry, Box 122 High Street. K. Veerasamy, Fruit Dealer, Box 93 Corner High & Spring Streets,
BELLAIR D. A. Babonia, Fruit supplier in South Africa	HOOGHEN Cassim & Co., Box 80 371 Pine St. IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgenti Road. JALBOY & SORABJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenzie Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MATET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 580, Grey Street. B. A. Maghraj, Photographer, Sydenham Road (Opposit. Botanic Gardens). G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Karji, Box 610.	
BOXSBERG V. Paos, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location H. R. Desai, Box 255 Branch 3 Market Street.		
BUTHA BUTHE Tayob Adam.		
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbagh, 8, Kloof Street. L. Cader 116 Long Street. Chhaganlal Bhawanidas Ghosewala Randeria, 21 Roger Street. Importers EBRAHIM NORODIEN, 24 Frere Street, (Woodstock) Hooseukhan Kalekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.O. Keahaw Ramjee, 213 Bree St, 17 Lion St, & 134 Corner Church and Bloem Sts. D. Mancherjee, Box 1036, 14 Wight Street. Mohideen Encoe, 189 corner Bree & Hloem Streets A. PATEL & Co., 167 Loop Street,		

HABNERTSBURG

(Zoutpansterij)

Essopjee Ismail,
General Dealer.**HEIDELBERG**Abou Mia Camroodeen,
Market Square,A. M. Bhat,
Market Street, Box 41.

Branches:

Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 47.

JOHANNESBURGAbdool Tayab & Co.,
Box 5842.Amod Mocoajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.A. F. Camat & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.Chhibra Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915P. B. Dorabjee,
Box 9037, Corner Alexander St.M. P. FANCY,
Box 6031.GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market StreetM. A. KARODIA & Co.,
Box 3508, 41 Market StreetC. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140Omarji Sale,
Box 5931.A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.A. A. RADEMAN,
Stand 641, 21st Street

Box 3040. Vrededorp

RATANJI ROGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market StreetA. M. SOLEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,Fordsburg, Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.S. Tavaris,
224 Market Street,
Goolam Saleh,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3456.M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369.**Johannesburg.**C. P. LOCHERAM,
78 President Street.
Head Office: 10 Orphan Street
Capetown.**KIMBERLEY**Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shrimsoodeen Barday,
25 Brett Street.**KRUGERSDORP**Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.Moosa Amod Waja & Co.,
Box 212.RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's BuildingA. E. CHOTABHAI,
Box 33.Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.ISMAIL AMOD KASSIE,
Box 11.**LOURENCO MARQUES**H. B. De Silva Bros & Co
Box 210.Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 363.Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.GORMALGY IDOLAY,
Box 332Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.VRAJIDAS & LALORAND
Box 92.NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**A. E. BRANHA,
Box 35.DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.**MAPERKING**Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.**NEWCASTLE**M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.**NORTHDENE**Devies Talja,
Merchandise & Chemical Supplier.**NYLSTROOM**A. M. RAWAT,
Box 16.**PIET RETIEF**Ebrahim Osman,
Box 9.**PIETERMARITZBURG**M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tinsmiths,
1 Dean Street.**PIETERSBURG**Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokaldas,

Merchant & Baker, Box 179.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.**POTCHKESTROOM**J. K. DEANI,
Box 128M. E. NARAIKAI,
Box 65.**FORT ELIZABETH**Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,Military Road,
R. R. NAIKOOBox 353.
64 Walmer RoadTiekandas Bros.,
Main Street. Box 631.E. A. VRIJWA,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street**PRETORIA**Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 38

PIETERIA

Mangalhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boma St., Pieteria
Ned. Ind. Hosiery,
Goldsmith,
Boma Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parokh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SOLEMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Alli,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)
Keevji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadde
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GAKHII,
Tel. Ad. L. G. 2000

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UTIMHURST

Gora' Vallabh
Caledon Street,
Ranchhod Lala,
Indian Laundry, John S.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dala Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53, Dealer

VERULAM

BABU TALWANSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Raghavji,
Goldsmith,
Main Street.

VOLESBURG

Vannali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jocannb Tayob & Co.,
Market Street.
Jocannb Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

ફેડ બેક્રીસ: ૧૦ બેરેટ્સ સીડ, રેપરેટન

સો. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીડક મેન્ટ.

૭૦ પ્રેસીડેટ સીડ, લેટ્સનસપરગ.

સેડ આપવા હાયક અનેક તરેહનો પદ્ધતિ
સરસ થીલે, લેવીકે ચાંદીનો માલ, રેકે નાવતુ
દેરાય, જરીના રેખાક મેડાય, કાચમરી બનાવ
વિજેર વિજેર, આવ વણાજ, સરતા, આરો અને
પાની રો

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDOEP,
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: IMUGSO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

Ismail Amod Kaje,

GENERAL MERCHANT & DRAPER.
Market Square, P.O. Box 78,
KRUGERSDORP

64 Grey Str.

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES.

ROSE TOBACCO, VIRGINIA TOBACCO, SHAG, etc.
At Lowest Wholesale Price.
Box 35. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.
રૂંડી કેપ.

ઉત્તરી ફેરવી રાશી રે. પાઓ.
અમારે ત્યાં સરતે વારે મળશે. એક વખત
અવગમી જુઓ.
સન મેન્ડ રેવિફો વર્ક
૧૯૪ રે સીડ, ૫૨

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

છટીઅન એ. પી. નીઅનમાં હાલ આવી.
મનેસા નવ કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં
સમગ્ર કરતેથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી
કરતાં બરાબર બરાબર થયું છે. હતાં
પ્રાચીન આયતના પ્રમાણે

એક શીર્ષક, પાચેટ ૧ પેની

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.

કિંમત ૦-૦-૬ પાચેટ ૧ પેની.

દરાંસવાસનો મુદ્રાવેસો કાયદે

કિંમત ૦-૦-૩ પાચેટ ૧ પેની.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JULY 10TH, 1909

No. 28

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 305.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 10TH, 1909.

"The Tube-Mill of Experience"

SIR GEORGE FARRAR, the leader of the Transvaal Opposition, was suitably entertained by the Union Club, Johannesburg, prior to his departure for England as one of the Transvaal delegates in connection with the Act of South African Union. At the conclusion of the banquet, Sir George delivered an interesting speech, in the course of which he remarked that "they had all been ground in the tube-mill of experience."

Sir George has coined a useful and significant phrase, and one that has reference to the sufferings of British Indians during the last twenty-odd years in South Africa, and especially in the Transvaal. The tube-mills of the Rand grind very fine. They crush and batter the ore into minute particles, from which the rich contents are extracted and used for useful and for ornamental purposes. So it has been with the Transvaal Indians. They have been crushed and battered and ground to powder in the tube-mills of bitter experience, and the fine metal of character has been extracted from the mass by the solvent of suffering.

And what an extract! Fortunate the community that can boast at once a Dawad Mahomed, a Parsee Rustomjee, a Gandhi, a Cachalia, a Vyas, a Thambi Naidoo, an Aswat, a Sorabji, a Bawazeer, to mention only a few where selection is invidious! These men would be a glory to a whole nation; how much more so to a small community like that of the Transvaal. They have been tried

and tested in every possible way. Financial loss they have borne with equanimity. Family troubles they have met with resignation. But the loss of honour has been to them unthinkable; they have refused to contemplate it, but, rising to the height of patriotic demand, they have ventured all for the sake of the Motherland, and, venturing all, they have, we believe, achieved all.

There are, no doubt, many critics who have urged some ground or other for differing from these. Some of them are honest in their criticism, some are ignorant, some spiteful, some petulant, some satirical; but we cannot imagine a single one who is deliberately hostile. Criticism is easy enough: construction requires enthusiasm. And the constructive policy of the Transvaal leaders is sane enough—nothing less than the building into the fabric of the community of a sense of personal, communal, national, and racial pride of a lofty and inspiring nature. It is a wild dream, no doubt some wise-aces will cry. But the counsels of these would be counsels of despair or else mere empty copy book maxims which leave a man cold and unsatisfied. One can sit at the feet of men of the stamp of the Transvaal leaders, learning noble lessons from them all the while, for they daily acquire the fineness of perception that only comes by passing through the cruel tube-mills of experience. Adversity makes strange bed-fellows, says the old proverb. What stranger bed-fellows could there be than the merchant who rolls in his carriage, careless how he spends his wealth so he retains his personal comfort, and the hawker shouldering his weighty burden, and eking out a scant livelihood by the sale of a few hardly bought vegetables? Or of the bar-rister with a busy practice, the waiter as he hands choice dishes to European diners, the store-assistant selling a yard of calico to a native belle over the counter, or the mithaiwala, mixing his ingredients in his brass bowl, prior to manufacturing his wares for sale? Yet all these have shared the common tasks, the common dangers, the common punishments, the common sorrows, the common responsibilities, the common sacrifices, the common joys, the common successes. They have shrunk from no duty; they have refrained from responding to no demand. And so they have added a bright page to the history of their race. And as history is but the accumulation of past experience, what a history remains yet to be written from the accumulated experience of the tube-mills!

A Serious Affair

If the news that comes from Johannesburg regarding the death of a passive resister through ill-treatment in gaol be true, no words can be found strong enough in which to condemn the Transvaal Government. That passive resisters should be set to convict labour is nothing to complain about on the part of British Indians—it is all a portion of the punishment fit for the crime of conscientious objection. But it is a shame and a disgrace to a civilised community, and the burden of responsibility for such treatment and its almost necessary consequences falls primarily upon the shoulders of General Smuts who has forsworn himself, but finally upon the European inhabitants of the Transvaal, who have had no sense of shame that the public honour of the Colony has been most wilfully, wantonly, and wickedly betrayed. We demand an immediate and exhaustive inquiry into this particular affair. If the facts alleged be untrue, let the world know it and let the Government stand absolved. But if they be true—well, there are now two deputations at work, and we have no doubt of the view that their audiences will take of the matter.

THE LETTER ADDRESSED BY MR. MEER Allam Khan to Mr. Gandhi, immediately on the former's arrival in Bombay, after deportation direct to

India from the Transvaal via Mozambique, makes highly interesting reading. Mr. Meer Allam Khan is a Pathan and therefore a soldier. He came to South Africa with other Pathans during the war, and at its conclusion, was given the right of residence in the Transvaal. He took a prominent part in the passive resistance movement, but when the compromise was effected, thinking that the interests of the community had been betrayed, he struck down Mr. Gandhi. The present letter, however, shows that there was no personal feeling, and Mr. Meer Allam Khan has carried the campaign to India. It is significant that he intends explaining the circumstances of the Transvaal trouble to his fellow-soldiers in the North-West. If the expected happens, the fault will not lie with Mr. Meer Allam Khan, nor with the Transvaal Indians, but the responsibility must be entirely borne by the Transvaal Government and, in the last resort, by the Imperial Government, who have so weakly betrayed

the unfortunate Transvaal Indians into the hand of their enemy. We very much regret that Mr. Meer Allam Khan should have found it necessary to ventilate his grievances and those of his brethren in this particular manner, but that is only natural considering the circumstances of the breach of faith towards him on the part of the Transvaal authorities.

THERE IS GOING ON, IN PRETORIA, a contest between Coloured Children the School Board and the School Committees in the la Schools

Pretoria District, over the question of the admission of coloured children into schools set apart for European children. The problem of defining what is a coloured person still remains unsolved—and is likely to remain so. We are not particularly concerned with the fine point upon which this difficulty rests. The law, as laid down in the Education Act, makes it perfectly clear that coloured children may not be admitted into schools for white children, and the question of discrimination is left with the School Boards. In all these discussions we hear of from time to time there is a conspicuous absence of any regard for the coloured children or their parents. It is purely a quarrel amongst committees, boards, and officials; the fate of the poor children being a secondary consideration. We have a great deal of sympathy for those coloured people whose children are so white that they may be mistaken for Europeans; for it is around them that these quarrels centre. In spite of their earnest endeavours to live up to a high standard and have their children educated on European lines, they are constantly being subjected to a slap in the face. If we might be allowed to tender advice, it would be that they should withdraw their children from the white schools (in cases where they enjoy that privilege) and boldly stand on the side of the coloured people. Any attempt to pose as Europeans would be resented by coloured people just as much as by Europeans. On the other hand, co-operation with their brethren in demanding good and efficient education in separate schools will be appreciated. Such questions as the definition of a coloured person may well be left to the very small minds of the various school committees in and around Pretoria to settle. Coloured people have other and better work to do. If the Transvaal Government is wise enough to provide for coloured children a thorough system of education, well and good. If not, it is the duty of all coloured peoples to unite together in providing education such as will enable their children to take their place as citizens of South Africa. The time has not yet arrived for the white and dark races to run in double harness. The time will undoubtedly come—though

it may be far distant—when the white races will be compelled to acknowledge the coloured races in South Africa as their equals. That result can only be attained by constant effort and an unflinching determination on the part of the coloured races to reach their goal. The way leads along the path of education.

OUR PRETORIA CONTEMPORARY, THE *News*, tells the story of one James Knight, an Australian, who was sentenced by Major Dixon to two months' imprisonment without hard labour

pending his deportation from the Transvaal as an undesirable. Evidence was given of previous convictions: twelve months' hard labour for housebreaking and theft at Somerset East in 1903, and at Maritzburg for obtaining money under false pretences in 1906, when he was sentenced to one month. The accused entered the Transvaal in January, 1908, and was now a convict. Some ten previous convictions in this country were proved in all. In contrast with the foregoing, we have the experiences of Asiatic passive resisters. Anything up to six months' hard labour is their portion, with the additional prospect of being half-starved in gaol, and, in some cases, deportation from the country in which they have made their homes for years. In the one case we have a degraded specimen of the white race, whom any country would be glad to be rid of, and in the other, honest British Indian and Chinese residents of the Transvaal who have committed no crime whatsoever. Passive resisters are not only classed as criminals, but it would appear from the above that they are considered to be even worse.

AT A TIME WHEN THE DEPUTATIONS are on their way to fulfil their important missions in England and in India, it is

The Need for Unity urgently necessary that all sections of the Indian community in South Africa should sink whatever differences may exist amongst them, and unite to make the work of the deputations a success. There is no doubt that this is a critical time for all Indians in South Africa; their fate hangs in the balance, and if they do not use the utmost care, the scale will go down against them. They must remember that that section of European population which is hostile to Indian interests objects to all alike, and does not choose or differentiate between them. The Indian community in South Africa is small, and its tendency is to decline in numbers during the coming years. All the more need, then, for a concentration of our forces and for the utmost unity and persistence in action. We cannot afford to dissipate

our energies in communal strife. The Boers realised long ago that paucity of numbers could be made up for by uniformity of action. "Eendracht maakt macht" is chiselled in stone over the portico of the Johannesburg Gaol, through which so many staunch passive resisters have passed. They have learnt the lesson of unity. Let the community as a whole learn from that hard-won experience.

THE TERRIBLE TRAGEDY THAT TOOK place at the end of last week in London must have shocked every Indian in South Africa.

The stupid act of violence that brought it about is so foreign to the spirit of passive resistance that animates British Indians in the Transvaal, that we can only wonder that the perpetrator of the awful deed can also call himself an Indian. We feel that every South African Indian will join with the Honourable Surendranath Banerjee in denouncing this brutal act. The very purpose of passive resistance is the opposing of the power of the spirit to brute force. We have often heard that, in the end, passive resistance leads to acts of violence. We venture to assert that such a statement is impossible from those who have the slightest apprehension of the meaning of passive resistance. We have not observed that the education passive resisters in England, or the Doukhobors in Russia and Canada, or any other passive resisters elsewhere have stultified themselves by the commission of deeds of violence, and we feel sanguine that, when once the potency of passive resistance to evil is universally recognised, the reign of terror, that veils itself behind armies and police-courts, will pass away. Physical force always, in the long run, defeats itself. Passive resistance, which is a manifestation of soul-force, can never fail of its object, when that object is a proper one; when it is an improper one, only those who use it will suffer, no-one else.

THE FOLLOWING LETTER, DATED THE 29th ult., has been addressed by Mr. E. I. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, to the Governor of the Johannesburg gaol:—"Mr. Shomi Shintrun, who had been sentenced on the 21st instant, together with nine other Indians, for hawking without a licence, was released on Saturday last from the Road Camp, after having served a term of seven days' imprisonment with hard labour. He informs my Association that, at the Road Camp, whither the men were sent to work, they were given no other food than mealie-pap, were allowed only one blanket and mat per man, though in the tents it is

bitterly cold, and that they were treated with extreme roughness by the native warders placed in charge over them. My Association has the honour to request that you will kindly investigate the matter and, if the allegations are found to be correct, that the necessary steps will be taken to avoid a recurrence of the hardships suffered." Assuming the general correctness of the allegations, the state of affairs described is shocking. We make no complaint that the ten Indian passive resisters were sent with the road-gangs, as though they were native criminals. Passive resisters are prepared for all that. But we may justly complain that the men concerned were roughly treated, half starved, and left practically unprotected against the bitter winter weather that is at present being experienced in the Transvaal. To treat men in this manner is to add torture to their sentence of hard labour. We do not know whether, if true, this is an administrative freak or whether it is a matter of sheer official carelessness. Which ever it is, it is a disgrace to the Colony, and one more sin to be atoned for by General Smuts and his colleagues when the day of reckoning comes.

The Imprisoned Tamils

In Pretoria Gaol

The following are the names of the brave Madras patriots sent to gaol for three months, with hard labour, in Pretoria, on the 23rd ulto. —

Messrs. N. Gopal, B. Kathervellu Padayachy, S. Narayanasamy Chetty, S. Appoo Chetty, S. Ponnosamy, M. Govindan (aged 50), V. Sattayappa Chetty, C. Kistnasamy Naidoo, P. Sella Padayachy, M. Pakeeree Padayachy, Soopaya Naidoo, V. Muthuranga Padayachy (aged 52), Pona Padayachy, V. Naidoo, Perumal Naidoo, C. Muthaya Naidoo, Samynathan, Palany Chetty, Nadasa Pather, Rajah Francis, Moses Anthony, David Anthony, Gabriel Anthony, Peter Anthony, Edward Andie Vambila, Harry Thumbran, Chinan, Veerdoon, Beekab Kassam, N. Candasamy Peter, Aron Johan, Raga Chidambura Chetty, P. M. Tomy, Govindasamy Padayachy, R. Annamalai Chetty, Baboolal Mahrago, Rangasamy, C. Muthusamy Pillay, Ramasamy, S. Vengadasala Mudally, V. M. Jimmy, Dorasamy Pillay, Soopramanian Veeran, Singaravelloo Mudally, Sooporayen, Litchmanan, Aroonmogam Padayachy, Ellappa Naidoo (aged 53), A. Govindasamy Pillay, V. Kistna Mudally, Soo. Rangasamy Pillay, M. A. Peters, S. Chinia Pillay, V. Chidambura Chetty, V. Nadassa Chetty, A. Manika Pillay, S. Aroonasaala Padayachy, A. Ramasamy Padayachy, S. Karoopanna Pillay, and Nyna Pillay.

The Petition of the Madras Residents

To the Imperial Parliament

The *South Indian Mail*, of the 31st May, contains the following petition:—

To The Honourable the Commons of the United Kingdom of Great Britain and Ireland, in Parliament assembled.

THE HUMBLE MEMORIAL OF THE INDIAN PEOPLE OF THE PRESIDENCY OF MADRAS, INDIA,

Most Respectfully Sheweth:—

1. That your humble Memorialists are Indian subjects of His Majesty the King-Emperor living in the Presidency of Madras and are greatly interested in the liberties, well-being and prosperity of their fellow Indian subjects in the Transvaal.

2. That your humble Memorialists like the rest of His Majesty's Indian subjects have been nothing with deep concern the increasing prejudice amongst the "White" population in the South African Colonies against Asiatics in general and British Indians in particular. They have been watching with pain and humiliation the indignities and hardships to which their fellow Indian subjects are subjected by the Transvaal Government, and they have been following with sympathy and admiration the heroic and self-sacrificing efforts that the Indians in the Transvaal have been putting forth to secure the recognition of their position as citizens of the British Empire and to vindicate their elementary rights.

3. That your Honourable House is doubtless aware how responsible British Statesmen denounced the treatment of British Indians by the late South African Republic and protested against the retention on the Statute-book of that Republic of Regulations denying British Indians in the Transvaal the rights of citizenship, and this was made a *casus belli* when England went to war with the Republic. It is deplorable that the passing of the Transvaal under British Dominion has tended not to the amelioration of the condition of the British Indians in it, but to the rigorous enforcement of laws which the Boer Government from considerations of policy allowed to be inoperative and to the imposition by fresh legislation of even more serious restrictions upon the British Indians in the Transvaal.

4. That the treatment of the British Indian in the South African Colonies, particularly in the Transvaal, has been a material factor in the creation and the growth of the "Unrest" in India and is leading to the fear on the part of the Indian people that in the conflict of interests between the White and the British Indian populations, the Indians will be made to suffer, and that, in trying

to work out their destinies and to realise to the full the possibilities that may be open to them, it is not safe for the Indian people to count upon the sympathy and co-operation of the British. A political danger is thus being created of the greatest significance, imperiling the best interests of the Empire.

5. That all the various communities that people the vast Indian Continent are at one in their condemnation of the un-British denial by the Transvaal Government to the British Indians in the Transvaal of the rights and privileges which they are entitled to as subjects of the British Empire, and the Indian Government is also of the same opinion as the Indian people.

6. That your humble Memorialists beg respectfully to submit that what is needed is a firm and emphatic declaration by the British Parliament and the British Government that they would not allow any part of the Empire even though it be a self-governing colony to carry on its Government as to refuse to allow to the subjects of the British Empire, no matter to what parts of it they may belong, the enjoyment of their birth-right as British subjects and a determined insistence on every part of the Empire, the self-governing colony as much as the rest, doing its duties by the Empire to which it owes allegiance.

7. That your humble Memorialists feel no doubt that your Honourable House will recognise the self-restraint with which the British Indians in the Transvaal have put forward their demands and the fact that the satisfaction of those demands will not involve any danger to the Transvaal being essentially a White Colony, but will only allow the enjoyment by the British Indians in the Transvaal of the rights already vested in them.

8. That while your humble Memorialists are unwilling to dogmatise on the question whether any explicit and definite assurance was held out to the leaders of the Indian community in the Transvaal by the Colonial Secretary of the Transvaal that the Asiatic Law Amendment Act of 1907 would be repealed before the leaders and the other members of the Indian community voluntarily enacted their Registration, a Registration which, your Honourable House may be aware, was effected after great personal risk to some of the leaders of the Indian community, your humble Memorialists feel no doubt that such voluntary Registration was effected in the sincere belief that the said Act would be repealed, and that the repeal of the said Act is now called for as an act of statesmanship to secure not merely the peace and welfare of the by no means negligible Indian population in the Transvaal, but also the contentment of the vast Indian population especially when it is conceded on all hands that the said Act is clumsy and unworkable and there is a clear

Act embodying some of its most important provisions.

12. That as regards the demands by the Indian fellow subjects in the Transvaal that the statute itself should provide for the admission every year into the Transvaal of not less than six Indians, of good character, and of prescribed educational qualifications your humble Memorialists beg respectfully to submit that the demand is perfectly legitimate and reasonable and errs only on the side of moderation.

13. Your humble Memorialists feel that the permissive provisions in the existing statute are not enough to meet the requirements of the case as they are emphatically of opinion that the introduction every year of at least six Indians into the Transvaal of good character, and of high intellectual and educational attainments is essential to keep up the moral tone of the Indian community and to assure to it the continuance of its distinctive type of civilisation. To your humble Memorialists this is a matter of such paramount importance that it should not be left merely to permissive provisions to give effect to it. Your humble Memorialists are sorry to confess that the light hearted manner in which the declarations of responsible statesmen have been explained away in justifying the rigorous policy that is now enforced against the British Indians in the Transvaal affords ample room for the apprehension that provisions which are left to the mere discretion of officers, however highly placed, to be brought into force, will not be given effect to at least as full an extent as the interests of the Indians in the Transvaal might require.

14. Your humble Memorialists beg also respectfully to point out that the satisfaction and the enthusiasm which the recent Reform Proposals promulgated by the Government of India and the Secretary of State for India have evoked throughout the country has not served to remove the sense of degradation and discontent which the treatment of their brethren in the Transvaal and the other South African Colonies has induced in the minds of the Indian People.

15. Your humble Memorialists would most respectfully submit that the satisfaction of the few simple demands made on behalf of the British Indians in the Transvaal, demands which even from the white point of view cannot in reason but be considered small and unimportant, will be not only an act of justice to the Indian Subjects of His Majesty in the Transvaal and in India, but will also prove an act of the highest political wisdom serving as it will do, to remove a deep cause of soreness and irritation and to strengthen the feeling on the part of the Indian people of solidarity with the British Empire which in the last resort is its greatest asset.

16. Your Memorialists therefore humbly pray that your Honourable House will be pleased to take such measures as may appear necessary to secure the repeal of the Asiatic Law Amendment Act 1907 and the embodiment in the Statute-book of the right on the part of the Indian community in the Transvaal and the other South African Colonies to have an addition of British Indians to their numbers of good character and prescribed educational attainments and to secure and assure to the British Indians in the Transvaal and the other South African Colonies that fair and considerate treatment to which they are entitled as British subjects and as the inheritors of an ancient civilisation which even now challenges the respectful attention, if not the admiration, of the rest of the civilised world.

For which act of justice your Memorialists, as in duty bound, shall ever pray.

Correspondence

The New Diet Scale

The Editor INDIAN OPINION

Sir,—In your issue of the 3rd inst. you gave the new diet scale for Indian prisoners in Transvaal gaols. Knowing the amount of correspondence there has been on the subject, and remembering well that Mr. Gandhi successfully compelled the Government to give ghee to all Indian prisoners in Transvaal gaols, by refusing to take any himself whilst other prisoners were denied, it is strange to find that the new scale for prisoners of three months contains no ghee, whilst those of six months only receive one ounce of ghee three times a week. Is this another Government promise broken?

Yours, etc.,

ENQUIRER.

The Colonials

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Will you kindly allow me a small space to make a few suggestions to the delegates that have left for England and India? In the first place, I may inform you that I am a Colonial-born Indian and am as much interested in this "Union" as any other Colonist, white, black or blue! We colonials, at least most of us, have the highest education that is given by our liberal Government, and yet are not allowed to enter our neighbouring Colony as other British subjects are. They say that all the subjects of His Majesty King Edward VII. are free under that mighty flag to enter his dominions, but I think, as all calm judges admit, that this high talk is a farce. So, knowing well the policy pursued by the Imperial Government towards their weak and yet loyal

Indian subjects, Mr. Gandhi and Mr. Polak have left, not to beg for the Indians' rights, for that is established by the late Empress of Hindustan, but to show what are our rights and how we mean to act hereafter.

The Colonial Indians are prohibited as vagrants to be out after 9 p.m. within the borough area; the Colonials are classed among the natives in the railway carriages; the Colonials have to carry their Natal-born pass, wherever they may go; the Colonials are not allowed to enrol themselves as members of any permanent corps to defend the Colony in times of necessity; and they are being slowly driven from their billets under the Durban Corporation. There are scores of other grievances under which the Colonial-born Indians are labouring, therefore I think it behoves the delegates to represent us before the mighty nation, on whose soil the sun never sets; and also before our forefathers in India.

Yours, etc.,

BRUSSENASOOR.

Lord Sanderson's Committee

The Committee under Lord Sanderson which was appointed early in March to enquire into the question of Indian emigration, in an endeavour as far as possible to remove the serious difficulties which have arisen as to the employment of Indians in certain portions of the Empire, has already, Reuter's Agency learns, taken a large quantity of evidence in regard to Fiji, British Honduras, British East Africa, Mauritius, Trinidad, British Guiana, Straits Settlement, and Jamaica. Arrangements have been made for the attendance of witnesses who will come to this country from the Crown Colonies as well as from India. Evidence is being taken not only from Governors and ex-Administrators, but also from planters, merchants and others. The Committee sits three times weekly, and so much work has to be done that it will probably not conclude its labours till late in the summer or possibly the early autumn.—*The Times*.

CONGRATULATIONS. The *South World* states that the King of Serbia has conferred upon Mr. J. H. Polak, J.P., the decoration of Officer of the Order of St. Sava of Serbia for services rendered as a member of the jury in connexion with the Balkan States Exhibition of 1907. Mr. Polak has also received the award of a *diplome d'honneur* and gold medal as a member of the jury of the Hungarian Exhibition of 1908. Mr. Polak, who is the father of Mr. H. S. L. Polak, the Assistant Hon. Secretary of the British Indian Association, is an active member of the South Africa British Indian Committee in London.

Higher Grade Indian School

Prize Distribution

Farewell to Mr. Conolly

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Mr. Conolly, the headmaster of the Higher Grade Indian School, has reason to be congratulated upon the splendid programme gone through on Wednesday, 30th inst., by his pupils on the breaking-up for the Midwinter vacation. There was a large gathering of parents and friends.

After various items in the programme were gone through, which reflected great credit upon the headmaster and teachers, prizes were distributed, at the conclusion of which Mr. Conolly made a short speech, dilating upon the splendid progress the school had made since its establishment. He said he was transferred to the Headmastership of the Coloured School at Pietermaritzburg, and as his relationship with the parents of the children had been so pleasant during the 10½ years, he regretted very much to sever his connection with them. He thanked them all for the assistance they had given him in the past and bade them farewell.

Mr. H. L. Paul said he was asked by the parents of the children attending this School to convey to Mr. Conolly on the eve of his departure to Pietermaritzburg, where they understood, he had been transferred to the Headmastership of the Coloured School, their appreciation and thanks for the work he had done during the 10½ years he had been headmaster of that institution. About ten or twelve years ago, the exclusion of Indian children attending the ordinary Government Schools commenced, and in order to satisfy the just demands of the Indian community for adequate education for their children, the Higher Grade Indian School was established by the then Minister of Education, Sir Henry Bale, and it was his credit, in might be said, that Mr. Conolly was appointed. They would perhaps remember that this School was the outcome of the speaker's efforts to obtain education for his late son in the ordinary Primary Schools of the Colony, which was refused. However, Sir Henry Bale wrote assuring him that the wish of the Government was to assist him as far as it possibly could in his desire to secure a good education for his son and that the Government was prepared to establish a School in Durban in charge of a European teacher equal in efficiency and otherwise to a Primary School where Indian children requiring Higher Education might be admitted, and he was glad to say that this assurance was then faithfully carried out.

They were in a position to state how the School then prospered at every stage under the able management of Mr. Conolly, who was an example of a good Christian and a typical gentleman of broad views.

This School, which had grown to its present magnitude, was started on the 1st February, 1899, with a few pupils in a room in Alice Street, under the exclusive management of Mr. Conolly, but it was not long before it became known, by the real Mr. Conolly displayed and the self-sacrifice he manifested, that Mr. Conolly was earnest and sincere in the discharge of his duties; not always an easy or a pleasant task, considering that Mr. Conolly was quite a stranger to the class of children to whom he was called upon to impart education in English. Mr. Conolly's genial disposition and integrity of purpose, and his earnest desire to teach and mould the general character of the children entrusted to his care, had endeared him to both rich and poor, Mahomedan and Hindu alike. The result was that the room referred to above, was soon filled up to its utmost capacity, and the number of pupils increased so rapidly, that any additional accommodation the Government were pleased to provide from time to time was insufficient to cope with the demand. The present building was erected by the Government, and it was almost entirely through the untiring efforts of Mr. Conolly. Hence the building would recall to the memory of future generations the untiring efforts of Mr. Conolly.

The School which was started with a few pupils, subsequently rose to attendance to about 250 children, besides some 800 who had passed through Mr. Conolly's hands, and some of whom they would be pleased to learn were now studying both in India and in England for University distinction; on the other hand the other school, which was intended for a similar purpose, had never, he understood, reached 100 pupils. They could bear testimony to Mr. Conolly's integrity of purpose and purity of motives. They regretted extremely that Mr. Conolly was severing his connection with them and still more because they were debased under the provisions of a recent Government Notice, from suitably recognising Mr. Conolly's services. However he could rest assured that the good wishes of the Indian Community would follow him, wherever he went, and it will always be a pleasure to them to bear witness to his future prosperity and success.

They would be, however, failing in their duty, if they omitted to recognise and appreciate as they did recognise and appreciate, the many acts of kindness in which Mrs. Conolly figured so prominently, and it was her willing and ready assistance that had done so much to bring success to the labours of Mr. Conolly.

He was asked to mention that a petition, bearing the signatures of 100

representative Indians, had been forwarded to the Minister of Education praying that the Government might reconsider their decision to transfer Mr. Conolly to the Coloured School at Maritzburg and to allow him to remain in his present position, but the Government had not yet been pleased to accede to their request, but shall the hopes entertained by the parents of the pupils be not realised, they must be content with the thought that what has been a loss to the Indian community in Durban was to be a gain to the Coloured community at Pietermaritzburg.

In conclusion they trust that Mr. and Mrs. Conolly's relation with the Coloured people at Pietermaritzburg would be as pleasant and cordial as it had been with them, and they wish them a hearty farewell and a prosperous and a happy career.

One word more in praise of Mr. Conolly's able assistants, who had done such excellent work, sometimes under very trying circumstances, and they had every reason to be confident that they would continue their good work, under Mr. Rutter, the new headmaster, as in the past. They were very pleased to see in their midst Miss Troy, who was formerly one of the teachers in charge of the girls' class, and although the transfer to the Coloured School was so sudden, which debarred them from expressing to her their appreciation and thanks, they would always remember her excellent qualities as a teacher who had done such good work for their children.

In the evening, more than 250 old and present boys assembled to bid good-bye to Mr. and Mrs. Conolly when Mr. R. C. Naidoo, one of the Vice-Presidents of the Old Boys' Association, spoke at some length, and presented the late headmaster with an illuminated address. For some inexplicable reasons the three headmasters of the Pietermaritzburg School for coloured children, the Camperdown Government School, and the Carlisle Street Indian School changed places. Mr. Conolly, in answering the chairman's speech, distinctly stated that the parting was not of his choice; in fact, that he regretted it, and that it was his duty for duty's sake to obey the Government's behest without question.

A petition has been addressed to the Minister of Education, signed by a hundred parents and guardians stating that Mr. Conolly had, during the 10½ years that he had held the position of headmaster, won the esteem of all, and further bore testimony to his active and genuine sympathy towards the children. A note is expressed at the prospect of an unknown gentleman as headmaster who may not be so sympathetic as his predecessor, and the petition concludes with a prayer that the Government may retain Mr. Conolly in his former position.

Death of a Passive Resister

Grave Allegations against Prison Officials

We have received the following affidavits and Dr. Godfrey's certificate in connection with the death of Sammy Nagappan, immediately after release from the Johannesburg Gaol:—

I, Veeramuthoo, was sentenced, on the 21st June, in "C" Court, to 14 days' imprisonment with hard labour for hawking without a licence. On the 22nd, I together with nine other Indians, was taken from the Fort to the road camp. At the camp we received no other food than mealiepap. When we asked for rice the chief warden told us that there was plenty of grass outside. We were allowed only one blanket and mat per man, although in the tents it was bitterly cold. We were treated with extreme roughness by the native warders placed in charge over us, who pushed us and struck us without the slightest provocation. I and my fellow-prisoners were not allowed water for washing or cleaning our teeth before eating, which is enjoined by our religion, during the whole term of our imprisonment. On Tuesday, the 26th June, in the morning, I took my blanket outside, after folding it, as is usual, when I was struck with a stick by a native warden, whose name I do not know, the blow tearing a piece of flesh from my thumb, which has not yet healed. Nagappan, a young man of about 18, who was sentenced with us, on the 26th became very ill. I reported the matter to the chief warden, who ordered the boy to be brought before him, and, after examining him, said that the boy was not so bad, and could work in the yard of the encampment, under the charge of the native warden, Johannes. When I returned at 12 o'clock, Nagappan told me that he had been struck a fearful blow about the body with a sjambok by Johannes, and that he was very ill. The next day (Sunday) he could not take any food. On Monday Nagappan looked as if he would die, and, supporting him, I took him to the chief warden, whom I informed that the boy had not had any food for two days, that he was very ill, and that he could not work. The chief warden then asked me for how long the boy was sentenced, and when I replied that his term was for 10 days, and that he would be released on Wednesday, he exclaimed, "Let him die like the other!" Addressing the boy, he said, "Take a pick and shovel and go with the others on the road." The boy then went with us to work, we carrying his tools and supporting him all the way. When we arrived at the work the warden in charge, seeing that the lad was unable to work, asked the sick boy had been brought, as he could do no work, and told him to sit down. I saw the European warden about two hours later, address him

and take him away to the hospital. When I met him again, he said that that evening he told me that he had been asked to work, but had been unable to do so. The next day (Tuesday) he again asked to be taken to the road works, we carrying his tools and supporting him as on the previous day. Again he was unable to work, and the warden, after asking him why he had come, told him that Nagappan, who slept next to him, felt very ill that night, and I could hear him occasionally coughing. The next morning he died in camp, with the road gang. He was re-buried that day. I next saw him re-buried at 143, Mark Street, Johannesburg, on Sunday, the 27th July. I having been discharged the day before. I spoke to him, but he was unable to say anything in reply.

I, A. A. Medall, was sentenced, on the 21st June, in "C" Court, to 14 days' imprisonment with hard labour for hawking without a licence. On the 22nd, I and nine other Indians were taken from the Fort to the road camp, at the camp we received no other food than mealiepap. When we asked for rice the chief warden told us that there was plenty of grass outside. We were allowed at night only one blanket and mat per man, although in the tents it was bitterly cold. We were treated with extreme roughness by the native warders placed in charge over us. I myself was struck by native warders Solomon and Johannes, and saw that they also treated the other Indian prisoners most brutally. I and my fellow-prisoners were not allowed water for washing or cleaning our mouths before eating, which is part of our religious duty, during the whole term of our imprisonment. Nagappan, a young man of about 18 years of age, was sentenced with us, but he was ill on the 26th. The matter was reported in my hearing to the chief warden, who ordered the boy to be brought before him, and, after examining him, said that the boy was not so bad, and could work. I then saw Nagappan working in the yard of the encampment. On Sunday he was unable to take any food. On Monday he looked very ill, and I saw him being supported by his fellow-prisoners, taking him to the chief warden. I saw the boy again with the road gang on Monday, Tuesday, and Wednesday. After being discharged from the camp, Nagappan died in my work, and two of us had to support him for about a mile, when we were met by a warden, who told us that he was dead, and was taken to the hospital. The next morning I went to the hospital to see Nagappan.

I, A. A. Medall, was sentenced, on the 21st June, in "C" Court, to 14 days' imprisonment with hard labour for hawking without a licence. On the 22nd, I and nine other Indians were taken from the Fort to the road camp, at the camp we received no other food than mealiepap. When we asked for rice the chief warden told us that there was plenty of grass outside. We were allowed at night only one blanket and mat per man, although in the tents it was bitterly cold. We were treated with extreme roughness by the native warders placed in charge over us. I myself was struck by native warders Solomon and Johannes, and saw that they also treated the other Indian prisoners most brutally. I and my fellow-prisoners were not allowed water for washing or cleaning our mouths before eating, which is part of our religious duty, during the whole term of our imprisonment. Nagappan, a young man of about 18 years of age, was sentenced with us, but he was ill on the 26th. The matter was reported in my hearing to the chief warden, who ordered the boy to be brought before him, and, after examining him, said that the boy was not so bad, and could work. I then saw Nagappan working in the yard of the encampment. On Sunday he was unable to take any food. On Monday he looked very ill, and I saw him being supported by his fellow-prisoners, taking him to the chief warden. I saw the boy again with the road gang on Monday, Tuesday, and Wednesday. After being discharged from the camp, Nagappan died in my work, and two of us had to support him for about a mile, when we were met by a warden, who told us that he was dead, and was taken to the hospital. The next morning I went to the hospital to see Nagappan.

and take him away to the hospital. When I met him again, he said that that evening he told me that he had been asked to work, but had been unable to do so. The next day (Tuesday) he again asked to be taken to the road works, we carrying his tools and supporting him as on the previous day. Again he was unable to work, and the warden, after asking him why he had come, told him that Nagappan, who slept next to him, felt very ill that night, and I could hear him occasionally coughing. The next morning he died in camp, with the road gang. He was re-buried that day. I next saw him re-buried at 143, Mark Street, Johannesburg, on Sunday, the 27th July. I having been discharged the day before. I spoke to him, but he was unable to say anything in reply.

I, A. A. Medall, was sentenced, on the 21st June, in "C" Court, to 14 days' imprisonment with hard labour for hawking without a licence. On the 22nd, I and nine other Indians were taken from the Fort to the road camp, at the camp we received no other food than mealiepap. When we asked for rice the chief warden told us that there was plenty of grass outside. We were allowed at night only one blanket and mat per man, although in the tents it was bitterly cold. We were treated with extreme roughness by the native warders placed in charge over us. I myself was struck by native warders Solomon and Johannes, and saw that they also treated the other Indian prisoners most brutally. I and my fellow-prisoners were not allowed water for washing or cleaning our mouths before eating, which is part of our religious duty, during the whole term of our imprisonment. Nagappan, a young man of about 18 years of age, was sentenced with us, but he was ill on the 26th. The matter was reported in my hearing to the chief warden, who ordered the boy to be brought before him, and, after examining him, said that the boy was not so bad, and could work. I then saw Nagappan working in the yard of the encampment. On Sunday he was unable to take any food. On Monday he looked very ill, and I saw him being supported by his fellow-prisoners, taking him to the chief warden. I saw the boy again with the road gang on Monday, Tuesday, and Wednesday. After being discharged from the camp, Nagappan died in my work, and two of us had to support him for about a mile, when we were met by a warden, who told us that he was dead, and was taken to the hospital. The next morning I went to the hospital to see Nagappan.

W. GODFREY.

The death certificate of Sammy Nagappan, issued by Dr. Godfrey, contains the following particulars: Cause of death: Pneumonia; Duration of illness: 10 days; Duration of illness: 10 days; Duration of illness: 10 days.

Death of the Transvaal

Transvaal

On Monday, the 26th June, at Johannesburg, the body of a native Indian, who had been sentenced to three months' imprisonment with hard labour, was found dead in the cell. The body was found by the native warders, who were on duty at the time. The body was found in the cell, and was found to be the body of a native Indian, who had been sentenced to three months' imprisonment with hard labour. The body was found by the native warders, who were on duty at the time. The body was found in the cell, and was found to be the body of a native Indian, who had been sentenced to three months' imprisonment with hard labour.

A crowded meeting of the Transvaal Indian community was held in the hall of the Transvaal Indian community on Sunday last, the 27th June, at Johannesburg. The meeting was held in the hall of the Transvaal Indian community, and was attended by a large number of the members of the community. The meeting was held in the hall of the Transvaal Indian community, and was attended by a large number of the members of the community. The meeting was held in the hall of the Transvaal Indian community, and was attended by a large number of the members of the community.

The funeral

The funeral of the late Sammy Nagappan took place on Monday, the 27th June, at 11 o'clock, at the funeral home of the late Sammy Nagappan. The funeral was held in the funeral home of the late Sammy Nagappan, and was attended by a large number of the members of the community. The funeral was held in the funeral home of the late Sammy Nagappan, and was attended by a large number of the members of the community. The funeral was held in the funeral home of the late Sammy Nagappan, and was attended by a large number of the members of the community.

Acting Hon. Secretary of that Society, Mr. Leung Quinn, Chairman of the Chinese passive resisters, and a large number of Indians and Chinese, including the lad's fellow-prisoners during his last incarceration for the sake of his country. Several wreaths were sent, amongst them being one from the British Indian Association, inscribed: "From the British Indian Association with heartfelt condolence: he died a martyr to duty," and another from Mr. Leung Quinn, bearing the inscription "From Leung Quinn with deepest sympathy: he died for conscience' sake."

Notes on Education

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

One cannot but be struck with the fact that Western ingenuity has been busily inventing a variety of remarkable incentives to study, which, by means of these, has latterly developed into what is practically an amusing and interesting story. With the aid of the latest standard works such as the "Children's Encyclopedia," eye as well as mind is cleverly coaxed on and on, assisted by coloured plates of artistic merit, from fairy tales, wild beasts and historic incidents to the mystery of spectrum analysis, and other wonders of modern invention. Surely, present-day youth ought to be delighted with the educational fare provided for them! But, in many cases it would appear, the parents do not avail themselves sufficiently of modern means, but are satisfied when the children follow in their footsteps and rest content with the acquisition of the mere rudiments of knowledge.

Twentieth Century civilisation, however, is most exacting in its demands. In Germany, for instance, all Postal and Customs' Officials have to obtain certificates of Matriculation before they can attain to clerical work in any Government office of that country of schools *par excellence*. In America, not only is theoretical knowledge demanded from the work people in all engineering departments but an abstemious mode of life is also insisted upon for those engaged in the more exacting branches of this modern sphere of activity. Not even moderate drinkers, or smokers, need apply, at any of the big railways, for instance, for a position as engine driver. The why and wherefore of these regulations is now taught exhaustively at school.

The virtue of fresh air and plain diet are expounded during lesson time, as hygiene is embodied in a curriculum which aims at being up-to-date. No excuse for the coming generation to be warned officially against the unhealthy practice of overeating! Happy youth, to be told of dangers we war not of! But onward still is the march of Western education. Not satisfied with devising a routine for the development of a

sound body, what is demanded is a sane mind to inhabit it, and therefore Europeans of to-day pay a great deal of attention to moral education. Lectures on spirituality and morals, which subjects were always to the fore in the East, are gaining daily in importance in the school world of the West.

Mens sana in corpore sano seems to be the motto, also, of

The St. Aidan's Provincial College in whose Magazine is to be found the following:—

And so a great German writer has said: "An intelligent man will never be an educated one in the highest sense, whose religion will shed an atmosphere of refinement over the educated." Now can we put all this into language, which all you boys will be able to understand? Let us try. You have a body, and you come to school to develop its powers and to learn to hold them under control—cleanliness, drill, games, the school discipline, all combine to give not only health and tone, but also swiftness and alertness to the body. Again—you have a mind which has to be trained both to use its faculties aright, and to think high thoughts, large thoughts, instead of mean, narrow and selfish thoughts. The various subjects of your school lessons are intended to develop and improve your mind. But above all—highest and best of all—you have moral and spiritual faculties, which you have to train and educate that they may know and love God, control your body and direct your mind. And it is only in the cultivation of body, mind, and spirit together that you can hope to become educated "all round" men.

A thousand pities that an institution aiming so high should suffer from a reactionary Government; for we notice that, on the occasion of the annual distribution of prizes, the Bishop of Natal was forced to remark:—When he spoke of financial difficulties, he referred especially to the fact that Parliament, in its wisdom, struck out from the estimates a grant towards training colleges for Indian teachers in Natal, and he also referred to the fact that the diocese in its present financial position had not been able to make up to the College what it had lost through the withdrawal of that grant.

The aim of this College, the welfare of which his Lordship has at heart, is to develop character, as it would appear from the report of the acting principal, the Rev. R. P. Rogers, M. A. "The *raison d'être* of the College is more for the training in character and influence than a cramming institution for external examinations."

We find the same spirit amongst the teachers of the Natives in this Colony. "To have a trained mind, hand and heart in a sound, clean body—that is what the American Mission is striving to teach its pupils"—winds up the report of the Adams Mission School, at which H. B. the Governor lately gave a valuable address to the assembled native chiefs and others.

Sound Advice

The Headmaster of the Durban Coloured School advised the pupils leaving school to continue their

studies. He believed that the Government were about to open evening classes for coloured youths, similar to those now in vogue in the Durban Technical Institute. It is to be hoped that the faith of the headmaster in the Government will not be belied, and that the Government not only opens night classes for coloured lads, but adds night schools for Indians as well.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, June 1, 1909.

(Concluded)

Empire Day

On May 24, formerly known as the Queen's Birthday, a part of the national memorial to Queen Victoria was relieved of its onerous hoarding, and there was revealed to the public gave a foretaste of what the completed work will be. Cascades of water flowing over white marble steps, mythological figures usually supposed to dwell in watery realms, and the great wide basins which will receive 108,000 gallons a day when the cascades are playing—these we can now see and enjoy, but the crowning glory of the statue of the great Queen, with the groups of Justice, Motherhood, Courage, and Victory are yet to come; perchance on May 24, 1910, this part of the memorial will be completed. His Majesty the King is very satisfied with the work, and especially that it should be the outcome of the genius and labour of one man, Mr. Thomas Brock, R.A., who since 1902, has given all his time to it. It will be a monument of the artistic beauty of which London may well be proud; but it will only serve to emphasise the dingy dreariness of the royal palace in the background. Inside, Buckingham Palace all is beauty and comfort, but outside, it is a deplorable disgrace.

Queen Victoria's birthday has now come to be known as Empire Day, and through the persistent efforts of Lord Meath and his supporters, the movement has assumed immense proportions. The celebration in London this year was unprecedented, and in Hyde Park there was a great ceremony of saluting the flag by thousands of school children who had marched through the main thoroughfares of the West End. The movement has now gone so far that the Prime Minister is considering whether official sanction should be given to it. To look out upon the vast Empire with a special sense of duty and responsibility is excellent; regard material possessions and geographical extent with the boastful spirit of "They are mine!" is detestable. But if Empire Day may come to mean a facing of the wrongs that exist—the *Daily News* calls attention to the treatment of British Indians in South Africa as one of them—and

a determination to reform them out of existence, then the grand name of Queen Victoria could not be better honoured on the recurring anniversaries of her birthday.

Airships and Scareships

Really it will soon require strong nerves to look up into the blue sky without thinking that the next moment may bring into sight a whole army of death-dealing airships carrying out the full designs of an inveterate enemy, and the clouds, too, when blue sky is not to be seen, may even prove most friendly allies to the invaders by concealing them from sight and just allowing the terrors to be poured down on to the victims below through the convenient gaps which our clouds are accustomed to make. This is no Jules Vernian flight of imagination; it is already working; only it is the deep blue of midnight in which the invaders are seen, and this month they have appeared on both eastern and western coasts of our island. They are all, of course, sent by those designing enemies—according to the Yellow Press of both countries the Germans, and it, with Count Zeppelin making a flight of three hundred miles or more and remaining forty hours in the air, though he did run into a tree at the end, Germany can do so much in organising pleasure trips, what may she not do when she is in dead earnest for war? Why cry for Dreadnoughts on the sea when the air is full of possible Dreadnoughts? Things went so far this last month in the direction of panic scaremongering that at last Germany waxed humorous at our expense, and even Lord Northcliffe, better known, perhaps by his name of Harnsworth—proprietor of one of the chief offenders in the fostering of scares and enmity, wrote from Berlin to say "Enough! We are being laughed at!" Meanwhile German burgomeisters visit London as guests of the City, are entertained by the King; other German visitors are coming, school teachers among them; labour members of the British Parliament are visiting Germany, and the real strength of both nations goes towards cementing good feeling and wiping out the ill effects of scaremongering.

History to the East End

One of the most striking events of the past month has been the historic pageant of the East End as played by little East Enders. At the Whitechapel Art Gallery, which with Toynbee Hall, forms one of the oases in that wilderness, the girls and boys of the State Schools to-day appeared as the great characters of the past, and with admirable skill, reflecting all honour upon their trainers and upon themselves, showed that history did really touch with magic finger the East End of London. Boudicca and Elizabeth, Norman and Plantagenet kings, Wat Tyler and the Armada men, Canterbury

Pilgrims and legend in reality, Chaucer and Shakespeare, these and many others appeared in life-like presentment, showing that

"Deeds of daring have been done,
tyrants conquered, freedom won,
By the men of London."

And perhaps the best actor of all that goodly band of school girls and boys was the typical young East Enders of to-day, who, under the guidance of the old historian, Stowe, watched the unfolding of the pageant, urging on the fighters, dancing with the merry-makers, sighing with the glad, mourning with the sorrowing, entering into every episode with all the keen-wittedness of a street Arab who begins to believe in history, and to whom Stowe speaks these parting words when, with regret, the boy and his girl companion ask, "Is there nothing more? Has it come to a finish? Don't keep anything back?"

Something remains, and some of this is in your hands to make; The future lies with you who are young, you, with a life to give.

The Royal Asiatic Society

The Royal Asiatic Society keeps festival in May; it has its annual meeting, its annual banquet, and it distributes its annual Public Schools medal. It gathers great men together; Sir Ernest Satow talked to members about extending a knowledge of the Far East; the Japanese Ambassador and Sir Robert Hart addressed the diners on the fact that knowledge brings understanding of different races; and Lord Curzon told Mr. A. H. M. Wedderburn, the winner of the medal for his essay on Lord Wellesley, that if he had a son he would choose the Indian Civil Service for him as a career because of the responsibility and power—for service—it brought.

Lectures on Indian Subjects

The Society of Arts, Indian Section, secured the services of Mr. K. G. Gupta, member of the Council of India, as lecturer on "Some Phases of Hinduism," and several important points of past history as influencing present day developments were brought forward. The growing restrictions of caste and the seclusion of women were shown to be out of accord with the ideas and customs of the virile Aryans, but Mr. Gupta, while lamenting caste as one of the great hindrances of life to-day and while urging social reform in the question of the education of girls and early marriages, maintained that Hinduism, purged of its excrescences, will be a power in the world in the direction of wider sympathy and truer recognition of the brotherhood of man.

The same Society also heard a lecture from Mr. Cecil L. Burns, Principal of the Bombay School of Art, in which it was insisted that Schools of Art in India should be joined to the practical craft work of the country, and that Government

should establish studios with workshops attached in which the best decorative work to be placed in public buildings could be designed and made. Mr. Chisholm told how that very system had been successfully carried out in Madras.

The East India Association gave Sir Robert Fulton—formerly known as Mr. Justice Rampini of the High Court, Calcutta,—a platform from which to lament the woes of the Judicial branch of the Civil Service, and to declare that either it must be reformed by giving members legal training, or abolished, reserving "legal appointments in India exclusively for Indian barristers and pleaders."

OBSERVER.

Facts and Comments.

PRISON FOOD. In the new diet scale for Indian prisoners in Transvaal gaols, which we published in our last issue, we gave the amount of treacle, molasses or jam as 10 ounces. This should have read one ounce.

YOUR HELP, PLEASE! We are opening a subscription list in our columns to assist the families of the Tamil prisoners in Pretoria. The smallest contribution will be gladly received. Please send your cheque or postal order, which will be duly acknowledged in our columns, to the Editor, INDIAN OPINION, Phoenix, Natal.

THE INDIAN DEPUTATION. Mr. H. S. L. Polak, the Transvaal's delegate to India, sailed from Durban on Wednesday on board the *Somali*, bound for Bombay. At the request of the Natal Indian Congress, the German East Africa Line issued to Mr. Polak, who is proceeding on public business in India, a specially reduced first-class passage to Bombay.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
"The Tule-Mill of Experience" ...	297
A Serious Affair ...	297
The Lesson of the Deportations ...	297
Coloured Children in Schools ...	298
The Advantage of a White Skin ...	298
The Need for Unity ...	298
The London Tragedy ...	298
Rigorous Imprisonment Indeed ...	298

OTHER ARTICLES:—

The Imprisoned Tamils ...	299
The Petition of the Madras Residents ...	299
Lord Sanderson's Committee ...	300
Higher Grade Indian School ...	301
Indian Emigration to British Colonies ...	302
The Lesson of the Deportations ...	302
Death of a Passive Resister ...	303
Notes on the Transvaal Struggle ...	303
Notes on Education ...	304
At the Heart of the Empire ...	304
Facts and Comments ...	305

CORRESPONDENCE:—

The New Diet Scale ...	306
The Colonials ...	306

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૧૦ મી જુલાઇ ૧૯૦૮.

અંક ૨૮.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૦ મી જુલાઇથી, તા. ૧૬ મી જુલાઇ સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૮.

હીંદુ-અષાઢ વદ ૭ થી અષાઢ વદ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૨૧ મી જમાદીઉલઆખરથી ૨૭ મી જમાદીઉલઆખર સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી વાંચાં.	હીંદુ તીથ.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય ક. મી.	અસ્ત. ક. મી.
રવિ.	૧૦	૮	૨૧	૧	૫૨	૫ ૧૦
રવી.	૧૧	૯	૨૨	૨	૫૨	૫ ૧૧
સોમ.	૧૨	૧૦	૨૩	૩	૫૨	૫ ૧૧
મંગ.	૧૩	૧૧	૨૪	૪	૫૨	૫ ૧૨
બુધ.	૧૪	૧૨	૨૫	૫	૫૨	૫ ૧૨
ગુરુ.	૧૫	૧૩	૨૬	૬	૫૧	૫ ૧૩
શુક્ર.	૧૬	૧૪	૨૭	૭	૫૧	૫ ૧૩

અનુક્રમણિકા.

ધન્યવાદ.	...	૪૩૬
ખ્રીડારીઆના નિરાધાર કુટુંબ માટે ફાળો.
જોહાનસબરમનો ખબરપત્ર.	...	૪૩૭
પ્રિંટ તેજસીદ.	...	૪૪૦
અખબાર-આલમ.	...	૪૪૧
દાવિટપુરના જોહીની કદાણી.	...	૪૪૨
લડત વીરે હિંદમાં પોકાર.	...	૪૪૩
વિવિધ વિચાર.	...	૪૪૪
ખેતીને લગતી ખબરો.
લંડનમાં ચોરાનું ધુન.	...	૪૪૫
તાર સમાચાર.	...	૪૪૬
દરાંસવાલમાં ચોતાનો કેસ.
અવલોકન.	...	૪૪૭
લંડનમાં ચોરોની હડાઈ.
હજાઈનું લશ્કર.
જરમન હિંદ આફ્રિકા લાઈન.	...	૪૪૮
મકકાશરીફથી કામળ.
પરચુરસુ ચરચા.
ચીજી વસ્તમાન.	...	૪૪૯
વિલાયત ડાયુટીશન.
હિંદુસ્તાનના ખબરો.	...	૪૫૦
ખ્રીડારીઆ અનુક્રમણ ઉરલામ.	...	૪૫૧
નાદારી કોલેટની મોટીસો ગમેર.
કેપના હીંદીપર લાવકર અરિય.
શાહ અલર પાપ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૧૦ મી જુલાઇ, ૧૯૦૮.

ધન્યવાદ

જેમ જેમ હાલમાં રિફોર્મ કોલોડી મળે છે તેમ તેમ તામીલ કોમનુ' તેજ વિશેષ પ્રકાશનું જન્ય છે. સલામતની તપાસીમાં આમરપણામાટે તામીલ કોમ પહેલો દાવો કરશે; અને તેને કાણુ ગેરવાજબી કહી શકશે? એક પછી એક દાખલાઓ વડે તેમણે એવો રજ જમાવ્યો છે કે કોને શ્રેષ્ઠ કહેવો અને કોને નહીં એ મુશ્કેલ થઈ પડે તેમ છે. ખ્રીડારીઆમાં કોમ તામીલ નથી રહ્યો કે જે મરદ બન્યો કહેવડાવે છતાં જેલ ન ગમે દોષ, અને પોતાના ખાવિદ વગર તથા પ્યારા ફરજ હો વગર નિરાધાર થઈ પડેલી તેમની સાચાર અબજાઓને જોઈ જો કહી દીધે ને જેલનું શુરાતન ન ચડે. તે પછી અબજાળી હિંદુમિના પુત્રોની આ કશ્વ જનકે દશામાટે એકાદ ઉડા નિકાસો તો જરૂર નીકળશે જ નીકળશે; અને મી. નાગાપનસામીએ આપેલા આત્મજોશથી તે વધારે તીવ્ર બનશે. નાગાપનસામીનું મરણ સરકારી અધિકારીઓએ નીપમળ્યું હશે તો તેનો જવાબ આ દુનિઆનો સાચો માલીક દેશે. પણ એટલું તો એકસ છે કે જે નિકાસો સત્યાગ્રહીનાં પીડાએલાં હૃદયમાંથી નીકળે છે તે, દુરમનોને કાપી નાખનારાં સૈન્યોના બળ કરતાં વધારે બળવાન છે, અને આકાશનું અંતર બેદી ઠેક ખુદા-પરમાત્મા-ના દરબાર સુધી જરૂર પડેલી શકે છે. નાગાપનસામી તો ગયો છે, પણ પોતાનું અમર નામ રચાપો ગયો છે. ધન્ય છે એવા જીવતરને, ધન્ય છે એવા વીરલાનની કોમને, તથા તેના દેશને.

ખ્રીડારીઆનાં નિરાધાર કુટુંબ માટે ફાળો.

ખ્રીડારીઆના લોકોને દયાની વાતો કરી આપણે તેમને વાસ્તે કાંઈ કર્યા વગર બેસી રહી શકતા નથી. તે લગ્યાર બાકીઓ તથા તેમનાં કુમળાં બાળકો (કે જેની ટીપ અમારા જોહાનસબરમનો ખબરપત્ર માંથી મળશે.) માટે એક ફંડ આ ઠાપામાં ખોલવા અમે ઇરાદો કર્યો છે. જે આ નિરાધાર લોકોની સ્થિતિમાં કાંઈ હૃદય પીગળાવનારું લાગતું હોય તો તેવા હિંદીઓ આ પત્રદ્વારા પોતાનો ફાળો આપી પોતાનો સ્વદેશપ્રેમ સાબીત કરી આપશે એવો અમે ભરોસો રાખીએ છીએ.

રિપ્યુટેશનની વિદાયગોરો.

બુધવારે સવારે ૩૨મને ફ્રીનારથી સ્ટીમર સોમાલી મુખ્ય જવા હપડી તે માં દરાંસવાલ તરફથી હિંદુસ્તાન જતા ડેલીગેટ મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક રવાના થયા છે. નાતાલ ઇન્ડિઅન કોમિટીએ જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇનના એજન્ટોને લખામણ કરી હતી કે મી. પોલાક હિંદુસ્તાન જાહેર કામને માટે જન્ય છે, આવી કરી જરમન કંપનીએ તેમને માટે ખાસ ઓછો દર લઈ મુખ્યદની પહેલા વરગતી ટીકીટ કાઢી આપી હતી. પહેલા વરગત સાધારણ દર પૌંડ ૧૭-૧૦-૦ છે, જ્યારે મી. પોલાક પાસેથી પૌંડ ૧૦ ભેવામાં આવ્યા હતા. મી. ઓસમાન અહમદ એફેંદી જે આ લાઇનના ડરબન ખાતેના હિંદી અજન્ટ છે તેમણે મી. પોલાકને સ્ટીમર હપર સારી સગવડ કરી આપી હતી.

એસ્ટકોરથી એક લખનાર જણાવે છે કે અને હાલમાં હિંદીઓ માટે એક નિશાળ સ્થાપનામાં આવી છે; તેમાં ૪૦ જેટલા છોકરા તથા ૪ છોકરીઓ લાગુવા આવે છે, અને આશય જતાં તે નિશાળ વધે એવી આશા રહે છે. તો એસ્ટકોરના હિંદીઓને લખામણ છે કે તેમણે પોતાનાં છોકરાંઓને આ નિશાળમાં ભેરવીને રૂબરૂની લાલ લેવો.

અખરખ

નેહાનરખ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

પ્રોટોરોઆ

મયે અહવાડીએ પકડાએલાઓને કેસ ચલાવે હતો. હોદીઓથી કેસ ચલાવે બરાબ હતી. કુલ ૬૦ માણસોને મેજર ડીક્સન પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ રજુ નહીં કરવા માટે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમજ માણસો પકડાયા હતા. તેમાંથી બે તામીએએ ફુલ્લીફેટ કરી; અને એકને દેશવાર કરવાના હતા. પણ તેને બે દિવસ સુધી કાચી જેલમાં રાખી રજીસ્ટરર એક એશિયાટીકસ અને મેજર ડીક્સનની ઓફીસો વચ્ચે ફેરા અવરારી છેવટે છોડી મૂક્યા. તે પોને દેશવાર થવા અથવા જેલ જવા ખુશી હતો. પણ બેમાંનું કંઈ થયું નહીં. તેનું નામ રામ સામી મુકુ નામક છે. તેણે વોલંટીઅરી અરજ કરેલ છે. પણ દરજી રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ મળ્યું નથી. ફરી અરજ કરવાની તેણે ચોખ્ખી ના પાડી છે. તેને બેઝ ઉપર પણ છોડવામાં આવ્યો નહોતો. જે બે મહાસીઓએ ફુલ્લીફેટ માટે અરજ કરી તેમાંનો એક પોસ્ટમાસ્ટર પીલેનો સગો થામ છે. જે સાઠ માણસોનો કેસ ચલાવે તેનાં નામ નીચે મુજબ છે.

જેલ જનારનું લીસ્ટ

મેસરસ એન. ગોપાળ, આર કાયરવેલ્ડ પડીઆચી, એસ. નારાયણસામી ચેટ્ટી, એસ. અયુ ચેટ્ટી, એસ. પુનુસામી, એમ. ગોવીંદન (કિમર વરસ ૧૦), વી. સત્યાપા ચેટ્ટી, સી. કીસ્તનસામી નામક, પી. સેલા પડીઆચી, એમ. પકીરી પડીઆચી, સુપાયા નામક, વી. મુથુરંગ પડીઆચી (કિમર વરસ ૫૨), પુના પડીઆચી, વી. નામક, પેરમલ નામક, સી. મુથયા નામક, સમયાયન, પક્ષની ચેટ્ટી, નાદાસા પયર, રામ કાન્સીસ, મોઝીસ એન્ટોની, ડેવીડ એન્ટોની, ગેબીઅલ એન્ટોની, પીટર એન્ટોની, એડવર્ડ એનડી, વનખલુ, હેરી ચંબરન, મીનમ પીરલુ, પીપ્રાદ કાસમ, એન. કંડાસામી પીટર, એરન જોન, રામ મીદામયા ચેટ્ટી, પી. એમ. ટોમી, ગોવીંદ રામી પડીઆચી, આર. અનમલે ચેટ્ટી, બાબુ લાલ મહારાજ, રંગસામી, એસ. વેગડાચલ મુલે, વી. એમ જી. હોરા

સામી પીલે, મુલમનીઆ વીરન, સુધાયન લજમનમ, અરમુગમ પડીઆચી, એલાપા નામક (કિમર વરસ ૫૫), એ. ગોવીંદસામી પીલે, વી. કીરના મુલે, સુ. રંગસામી પીલે, એસ. એ. પીટરસ, એસ. ચીનીઆ પીલે, વી. ચીદામયા ચેટ્ટી, વી. નાદાસા ચેટ્ટી, એ. મનીકા પીલે, એ. અરંગા પડીઆચી, એ. રંગસામી પડીઆચી, એસ. કરપના પીલે તથા નાયના પીલે.

આમાં મી. ગોપાળ નામક છે, જે હોદીસ્તાનના ડેપુટેશન માટે તામીલ કોમ ના પ્રતિનિધી તરીકે ચુંટાયા હતા. આ ઉપરના બધા હસ્તે મુખે જેલ ગયા છે.

રજીસ્ટરરનું ફાઈસ

કેસ ખલાસ થયા પછી જે હોદીઓ કેસ સાંભળવા આવ્યા હતા તેની પાસે પેલીસે રજીસ્ટર માગ્યાં. કોઈ કહે કે થેર છે, કોઈએ બતાવ્યાં, અને કેટલાક બહાનાં આપી છુટી ગયા. બધારે મેસરસ કસુ મદમક, કુદના રાવન અને ચુરસામી ચેટ્ટી એ જાણ્યું કે તેઓએ રજીસ્ટરે બાળી નાખ્યાં છે, અને ફુલ્લીફેટ લેવાના નથી. ભારે તેમને પકડ્યા, અને ફરેકને માત્ર બે પાઉંડના બેઝ ઉપર છોડ્યા છે, તેમનો કેસ શુકરવારે ચાલવાનો હતો.

નિરાધાર તામીલ કુટુંબો

ઉપરના જેલ ગયા તેમાં નીચે મુજબ કુટુંબો નિરાધાર સ્થિતિમાં આવી પડ્યાં છે. મીસીસ આંડી અને તેનાં છ બાળકો, મીસીસ એન્થોની અને આઠ નાનાં બાળકો (તેના ત્રણ જીવાન છેકસ અને એક લાલ જેલમાં ગયા છે.) મીસીસ નામનાક અને બે બાળક, મી. આર. મુઝુ પડીઆચી ની છુટી મા, મીસીસ રંગસામી અને તેનાં છ બાળકો, મીસીસ કીરનાસામી મુઝી આર અને તેનાં ચાર બાળકો, મીસીસ થયન અને તેનાં સાત બાળકો, મીસીસ પુના પડીઆચી અને તેનાં સાત બાળકો, મીસીસ વીરન, મીસીસ સુપયા નામક, મીસીસ પરમાલ નામક અને તેનાં ત્રણ બાળકો, મીસીસ મનીકમ પીલે અને એક બાળક, મીસીસ કરપના પીલે અને પાંચ બાળક, મીસીસ કંપુસાહેબુ અને સાત બાળકો, મીસીસ છેલા પડીઆચી અને ત્રણ બાળક, મીસીસ એસ. એ. પીટર અને બે બાળક, મીસીસ ટોમી અને છ બાળક, મીસીસ સામનાય ચેટ્ટી આર, મીસીસ રંગસામી મુઝીઆર મીસીસ વગડાચલ મુઝીઆર અને પાંચ બાળકો, મીસીસ પીટર કંદાસામી અને કંદાસામી ની છુટી મા, તથા મીસીસ જેક મુનસામી અને બે બાળકો.

ઉપર પ્રમાણે કુટુંબોની સ્થિતિ દયા જનક છે. કુટુંબના આગેવાનોને અને ખાસ કરી પ્રોટોરોઆના શેડીઆઓને મુથલુ છું કે ઉપલાં કુટુંબોના બરણ પોપલુ માટે પોતાથી બનવું બધું કરવું, અને તેમ કરવાની પહેલી ફરજ તેમની છે.

મદદ વગર ચલાવી લેનાર કુટુંબો નીચેનાં કુટુંબો કોઈની મદદ વગર પોતાની સ્થિતિ ઠીક હોવાથી નીલાવી લેશે:—

મીસીસ રામ કાન્સીસ, મીસીસ એમ. પકીરી પડીઆચી, મીસીસ પાખરી ચેટ્ટી, મીસીસ નલરાજ પયર, મીસીસ મુનુસામી પીલે, મીસીસ મહારાજ બાલુલાલ, મીસીસ છ. ગોવીંદસામી પીલે, તથા મીસીસ ચીનીઆ ચેટ્ટી.

નેહાનસબરગવાળા મેસરસ રામસામી મુઝીઆર અને નામક આ બાબત તપાસ માટે આવેલા. તેમણે ફરેક જગ્યાએ ભટકી પૈસા એકઠા કરી ઉપલાં કુટુંબો જે નિરાધાર સ્થિતિમાં છે તેમના બરણ પોપલુ માટે મહેનત લેવા માંડી છે. તેમને ફરેક હોદી પોતાના મળ પ્રમાણે મદદ કરશે એવી ઉમેદ રાખું છું. મી. પ્રમાણકર જોશી આ બાબતમાં બનતી મહેનત કરવા તકવાર થયા છે અને રવી વારે પ્રોટોરોઆમાં ઉપરબધ માટે નીકળવાના હતા.

મી કાછીઆ પ્રોટોરોઆમાં

એક સીવીલ કેસમાં સાક્ષી લેવાની હોવાથી મી. કાછીઆને નેહાનસબરગથી પ્રોટોરોઆ લાવવામાં આવ્યા હતા. તેમણે નીચે મુજબ તારનો સ દેશો કેસમાંથી વીલાયત જતા ડેપુટેશનના સાહેબો ઉપર કેપટાઈન મોકલ્યો હતો:—

“ખાસ મીટીંગમાં હાજર થઈ શકતો નથી, પણ કોમનું વધારે સારું કામ જેલમાં રહી બજારી શરીરા, ખુદા તમને હોલ આપે. નિષ્ફળ જશે તો અમે મર્જુ સુધી લડશું.”

એક સંવાદ

પ્રોટોરોઆની કોર્ટમાં માજીસ્ટ્રેટ મેજર ડીક્સને અને એક સત્યાગ્રહી મી. ગોવિંદ સામી પીલે વચ્ચે નીચે મુજબ સંવાદ થયો હતો.

બધા જોઈઓએ ચુંહો કમ્પલ કયોં ત્યારે મી. પીલેએ જાણ્યું કે કુટુંબ ચુંહો ગાર નથી. મારી પાસે સરટીફિકેટ હતું, પણ તે મેં રદ કર્યું છે. કુટુંબ જાણવા માગું છું કે મારે કેટલીવાર રજીસ્ટર કરવું? આ કનકગત ચલાવનાર એશીઆ ડીક રજીસ્ટ્રેશન ઓફીસ છે.

મેજર ડીક્સનઃ કાયદો કોવો છે કે તમારી પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ હોવું જોઈએ, અને નહીં તો જેલમાં રહેવું પડે. તમે શી. પ/- ખરચીને નવું સરટીફિકેટ લઈ ચકો છો.

મી. પીલે:—તે શી. પ/- ખરચવા હું વિચાર રાખતો નથી.

મેજર ડીક્સને ત્રણ માસની સજા કરી ત્યારે કેટલાક દોષી હરતા હતા અને આજીવનનો આહાર માનતા માનતા કોરટ માંથી નીકળ્યા.

મી. પોસ્ટાક

મી. પોસ્ટાકે જોહાનસબરગ છોડતી વખત પોતાના તરફથી એક છેલ્લો બહાર જાપા માં કર્યો છે, જેમાં લડતનો ઇતિહાસ ટુકમાં કહીને ગોરાઓને જણાવ્યું છે કે આવી બપોર સિયતિ લાંબો વખત ચાલુ રાખવાનું તેમને પોસાશે નહીં, અને તેમણે લડતનો અંત આણવો પડશે.

જેહીના ખોરાક

તા. ૧લી જુલાઈથી ટરાંસવાલમાં દોઢી કેદીના ખોરાક સંબંધમાં નીચેનું વિરલુ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.

સવારે.	અપેરે.	રાત્રે.	૧ પીટ થેંસ.				
			૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૮ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.

૬ માસની જેલસજા માટે.

સવારે.	અપેરે.	રાત્રે.	૧ આઉસ પુપુ			૧ આઉસ પુપુ		
			૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.
૪ આઉસ પુપુ	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.	૪ આ. જોડ.

સોનેરી કાયદો

ટરાંસવાલના સોનેરી કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવનાર છે જેની રૂએ કલરડ લોકોને અટકાવવાની સરદારમાં રહેતાં અટકાવવાનું ચોખ્ખી રીતે જણાવવામાં આવશે. વાંચનારના ધ્યાનમાં હશે કે ગયાકે સોનેરી કાયદો ઘડવામાં આવ્યો ત્યારેજ કલરડ લોકોને અટકાવવાનો ઉપર તો હેતુ રાખવામાં આવ્યો હતો. પણ સુપ્રીમ કોરટમાં આ સંબંધમાં કેસો ગયા હતા, અને તે વખતે સુપ્રીમ કોરટે ચોખ્ખું જણાવ્યું હતું કે સરકારનો હેતુ કલરડ લોકોને અટકાવવાનો હોય તો તે તેણે પુરતો પુરતું રહેવું જોઈએ, અને અન્ય માન કરીને સમજી શકાય કેટલેક ઉપર ન કલરડ લોકો. એકમેકને ઉપરના

કાયદામાં ફેરફાર કરીને કલરડ લોકોને ચોખ્ખી રીતે અટકાવવાની કલમ દાખલ થઈ હોય એવું જણાય છે.

વોલસરસ્ટની જેલમાંથી બહારી

વોલસરસ્ટની જેલમાંથી મી. રોલ્ટ તથા મી. રવિદ્રાજીને હાકેટપુર્ટની જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે. વળી એવું જણાય છે કે મી. સોરાબજીને વોલસરસ્ટની જેલમાંથી જોહાનસબરગ લાવવામાં આવ્યા છે. આ ફેરફારનું કારણ હાલ સુધી જાણવામાં આવ્યું નથી.

વહુ પકડાયા

મે. મવારે ચાર ચીનાઓ ઉપર સરટીફિકેટ નહીં બનાવવા માટે કેસ ચાલ્યો હતો. ચીનાઓ તરફથી મી. મેકીનટાવર કોરટમાં હાજર હતા. આ બંધાને ત્રણ માસની સજા મળુરીતી જેલ મળી છે. મી. નમદી કેટલાક વખત થયાં પકડાવાની વાટ જોઈ રહ્યા હતા. પણ સુધી. સાથે તેમ તો બેટો નહોતો થતો. છેવટે ગયા અઠવાડીએ જુધવારે તે પકડાયા છે અને તેમ તો કેસ મુજતવી રહ્યો છે.

ઓરતોની માટીંગ

ગયા રવીવારે પ્રીટોરીઆમાં લોકેશનમાં દિંદી ઓરતોની મીટીંગ મળી હતી. જોહાનસબરગથી મીસીઝ વોગલ અને મીસ સ્લેઝીન ખાસ અ.આ. હતાં. મીસીઝ ટોમી પ્રમુખ હતાં. પ્રીટોરીયામાં લગભગ ૭૦ જેટલા જેલમાં હોવાથી મીટીંગમાં દાખર થનારાઓમાંના લગભગ બધા નિરાધાર હતા. તેમણે સરકારને માગણી કરી કે અમારું ભરખ પોપણ કરનારને જેલ માં પુર્વા તો જમને પણ શા માટે પકડી જેલમાં પુરતા નથી? મીસીઝ વોગલ તથા મીસ. સ્લેશીને ધીરજ અને ઉત્તેજન આપનારાં કાયદો કમી. હતાં.

દેશપાર!

મંગળવારે પ્રીટોરીઆથી ૪ દિંદી, અને વરાહજીથી ૧ મંગળ ચારદસદાઉન ડીપોર્ટ થવાના અને ખમર મળ્યા છે. પ્રીટોરીયા વાળાનાં નામ નીચે મુજબ છે: લાખ ખાયાજી તથા ડાહયા જગા, જાતના બંને કાળી અને નારણુ કફીર તથા ગોરધન કલાધુ. જાતના બંને ચોખ્ખી.

આ ઉપરાંત પ્રીટોરીઆમાં ખીળ આઠ જણાને ડીપોર્ટ કરવાને અટકાવતમાં રાખ્યા છે. તેમને તા. ૮ની સ્ટીમરમાં ડેલ.ગોઆખેના રસ્તે દીંદુસ્તાન મોકલશે એવું સાંભળ્યું છે. તેમના નામ: મેસરસ અલીબાઈ કાલી વાળા, મુસલમાન અખીર, મુસા ખાદરાહ, કુસા કાલીજી અફેર, એમ ફોકીમો કાકેશ તથા ખીજા ૪.

ત્રણ માસની સજાવાળાને માટે.

મી. મોર આલમખાનનો કાગળ
મી. મોર આલમખાન જેને ચોડા વખત ઉપર હાંદુશના ટીપેર કરવામાં આવ્યા હતા તેણે મુબયી મી. મોરને આંગળા દુરવા આગરેજમાં નીચેની મત લખ્યો કાગળ લખ્યો છે :—

હું મુબયી પહેલો છું, આજ્ઞા રાખું છું કે તમે મુબયીમાં હશે. દરસવાલ ખાત તમારો ખાતો મેં ગુજરાતી જાણમાં જાણ્યો છે. અને હું પંચાળ જઈશ ત્યારે ત્યાં પણ જાણીશ. સર કાર કયા વાંચે સવાલ કરે તો મને મેં કરી ખાતર આપશે, અને મેં કેસના બધા ખાતર આપશે એમ આજ્ઞા રાખું છું. કાઠોર અલુમન કાઠમની મીડીંગમાં હું હાજર થઈશ અને મીડીંગમાં દરસવાલના હું બધા ખાતર આપીશ. હું કાઠોરમાં મી. લાલા લખપતરાયને મળીશ અને આ ખાતર તેને મન લઈશ અને બધા એડો-કાઠિયાન ખાતમાં જાણીશ. અને જ્યારે હું ફરીબર (૧) પહેલો થીશ ત્યાં પણ આપણા બધા મિત્રોને આ હાકલ જણાવીશ, અને મારાથી ખાતર ખાતર કરીશ. મને ખાતરી છે કે તમે ખીસી નહીં. હું આ ખાતર ધણી મહેનત લઈશ. હું અહવાનિદયાન જઈશ અને દરેકને વાંચે કરીશ. મી. કાલ લીઆ, મી. કમરજી સાહે, મી. દાહિઠ મદમદ માં દરમજી અને સોસાગીના બધા લાકમોને મારા ધણા કરી સમામ કહેશે. મીડીંગમાં મારા કાગળ મુબયી.

સત્યાગ્રહને જોગ

સત્યાગ્રહની લડનામાં નાખીત કામે જે જોગઆપ્યો છે તેની બરાબરીએ કે.છ પહેલો થી શકે એમ નથી. તે કામના છેલ્લા જોગની હાકલ લખતાં તો આંખમાં પાણી ખરાય છે. નાગાપન નામના મત્ર ૧૮ વખતી ઉમરના એક મદારી જુવાન ઉપર અરજી દુખ પાણી અને પરિણામે તેણે દેડ હોડ્યો. આમ નાગાપનને દેશને માટે દેડ હોડ્યો છે ત્યારે ખીજા હાંદીએ પાતની ખરી ફરજ સમજે એમ હું ઇચ્છું છું. નાગાપનને માથે જેલમાં પડેલ દુઃખ વાગેરે માટે નીચે મુજબ એશીકે વીડો કરવામાં આવી છે. અને તે ખાતર સંપુરણ અને જલહીથી તપાસ કરવામાં આવે એવી એમેશીએલન તરફથી સરકાર ને માગણી કરવામાં આવી છે.

મી. વીર મુથુની એશીકેવીટ

મી. વીર મુથુએ એશીકેવીટ કરી છે કે વગર સાબસેન્સે ફરી કરવા માટે તા. ૨૧ મી જુને 'મી' કાગળમાં મારા ઉપર કેડ

આજ્ઞા દતો અને તેમાં મને ૧૪ દિવસની સખત મજુરીની જેલની સજા મળી હતી. તા. ૨૨મીએ મને અને મારી સાથે ખીજા નવ હાંદીને ફારટમાંથી રોડ કેપ ઉપર લઇ ગયા. કેપમાં મકાઇના પુપુ સિવાય ખીજા કોઇ ખોરાક અમને મળ્યો નહીં. અમે ચાવલ માગ્યા ત્યારે ચીફ ફેરડરે અમને કહ્યું કે બહાર જાસ ધણુ છે. તાજુમાં જે કે ધણીજ સખત દાડ પડતી હતી તેપણ માજુસદીઠ અમને માત્ર એક સાદી અને એક ધાખળી મળ્યાં હતાં. જે નેટીવ વોરડરના હવાલામાં અમને સોંપવામાં આવ્યા હતા તેઓ અમારી સાથે ધણીજ ખરાબ રીતે વરત્યા હતા. તેમણે કોઇ પણ જાતના કારણ વગર અમને ધકકા માર્યા હતા તથા મારે માર્યાં હતા. મને અને મારા સોગામીઓને જેલમાં રહ્યા તેમાં એક દિવસ દાંન સાફ કરવાને કે ધોવાને પાણી આપવામાં આવ્યું હતું નહિ-એ કે અમારા ઘરમ મુજબ જમતાં પહેલાં દાંન સાફ કરવા જેલમાં. તા. ૨૬ જુન મંગળવારે સવારે હું મારી ધાખળી સાંકે ડીને નિયમ મુજબ બહાર લઇ ગયા, ત્યારે એક નેટીવ વોરડરે મને લાકડી મારી. તેનું નામ હું જાણતો નથી. આ ધાધી મારા અગુલામાંથી માંસનો એક કડકો જુદો થઇ ગયો. આ ધા હજુ રૂઝાયો નથી. નાગાપન જેની ઉમર આશરે ૧૮ વરસની હતી અને જેને અમારી સાથેજ જેલ મળી હતી, તે તા. ૨૬મીએ લજો માંદો પડ્યો. મુખી દરોગાને મેં આ ખાતર આપ્યો. તેણે તે છોકરાને બોલાવી તપાસ કર્યા પછી કહ્યું કે તે આટલો બધો માંદો નથી, અને તાજુની પાસેની જમીનમાં નેટીવ વોરડર જેલનાંસની દેખરેખ નીચે કામ કરી શકે છે. હું જ્યારે ૧૨ વાગે પાછો આવ્યો ત્યારે નાગાપને મને કહ્યું કે જેલનાંસે મને સાજુકર્થી સખત હટકા માર્યાં છે, અને મને બહુ તાવ આવ્યો છે. ખીજા દિવસ એટલે કે રવિ વારે તે કાંઇ ખોરાક આપી શક્યો નહિ. સોમવારે નાગાપન મરી જશે એમ દેખાયો, અને તેને ટેકા આપી, મુખી દરોગા પાસે હું તેને તેડી ગયો. અને તેને કહ્યું કે આ છોકરાએ જે દિવસ થયાં કાંઇ ખાધું નથી. તે લજો માંદો છે અને કામ કરી શકે તેમ નથી. મુખી દરોગાએ મને પુછ્યું કે તે કાંઇકને કેલો જેલ મળ્યા છે. તેના જવાબમાં મેં જ્યારે કહ્યું કે તેને ૧૦ દિવસની જેલ મળ્યા છે અને તે જુવવારે છુટશે ત્યારે તેણે જુમ પાડી કહ્યું કે, "ખીજા કો...ની જેલે તે જાતે મરી જાય."

પછી તેણે નાગાપનને કહ્યું કે, "પાવડે અને કાઠાળી લઇ બધાની સાથે રસ્તાપર કામ કરવાને જ." પછી તે છોકરો અમારી સાથે કામે આવ્યો. તેના દથીઆર અમે ઉપાડ્યા હતા, અને આજે રસ્તે તેને ટેકા આપ્યો. કામ કરવાની જગ્યાએ આવી પહેલો ત્યારે અમારા ઉપર દેખરેખ રાખ નાર દરોગાએ તે છોકરાને કામ કરવાને અસકત જેલ પુછ્યું કે આ માંદો છોકરા ને શામાટે લઇ આવ્યા છો? તે કામ કરી શકે તેમ નહોતો એટલે તેણે તેને ગેશી જવાતું કહ્યું. બે કલાક પછી એક ગોરા દરોગાને તેની સાથે વાતચીત કરતાં મેં જોયો. તે તેને ખીજા હુકડીમાં લઇ ગયો. સાંજે ફરી હું તે તાજુમાં મળ્યો ત્યારે તેણે મને કહ્યું કે મને કામ કરવા નું કહેવામાં આવ્યું હતું, પણ હું તે કરી શક્યો નહોતો. ખીજા દિવસે (મંગળવારે) તે રસ્તા ઉપર કામ કરવાને ફરીને અમારી સાથે આવ્યો, અને આ વખતે પણ આજ કા દિવસની માફક અમે તેના હથિયાર ઉપાડ્યાં હતાં અને તેને ટેકા આપ્યો. આજે પણ તે કામ કરવાને અસકત હતો, અને દરોગાએ ફરીને પુછ્યું કે માંદો હતો તો શામાટે આવ્યો? નાગાપન મારી બાજુમાં સુતો અને તે રાત્રે તે બહુ માંદો જણાયો. હું તેને વખતો વખત ઉપરસ ખાતો લાંબળતો. ખીજા સવારે રસ્તા ઉપર કામ કરનારી હુકડી સાથે તે આવ્યો નહોતો. તે દિવસે તેને છોડવામાં આવ્યો હતો. આ પછી મેં તેને રવીવાર તા. ૪ જુલાઇના રોજ ૧૪૩, મારકેટ સ્ટીટ વાળા મકાનમાં જોયો, તે વખતે તે પથા રીમાં હતો. હું આગલે દિવસે (તા. ૩ જુલાઇ) જેલમાંથી છુટ્યો હતો. હું તેની સાથે બોલવા લાગ્યો પણ જવાબમાં તે કાંઇ કહી શક્યો નહીં.

મી. એ. એ. મુલેની એશીકેવીટ

મી. એ. એ. મુલેએ એવી એશીકેવીટ કરી છે કે વગર લાઇસેન્સે ફરી કરવાના ગુન્હા માટે જેલનાંસ'ગરગની 'ડી' કેરટે મને તા. ૨૧ જુનના રોજ ૧૦ દિવસની સખત મજુરીની જેલની સજા કરી હતી. ૨૨ મી તારીએ મને અને ખીજા નવ હાંદીને ફારટમાંથી રોડકેપમાં લઇ ગયા. કેપમાં મકાઇના પુપુ સિવાય અમને ખીજા કાંઇ ખોરાક મળ્યો નહીં. અમે ચાવલ માગ્યા ત્યારે ચીફ વોરડરે કહ્યું કે બહાર જાસ ધણુ ઉગ્યું છે. તાજુમાં જે કે ધણીજ સખત દાડ પડતી હતી તો પણ માજુસદીઠ અમને માત્ર એક સાદી અને એક ધાખળી મળ્યાં હતાં. જે નેટીવ

અખબારે-આલમ

દેશપાર થએલા હોદીના 'મ-દર-નુ' પ્રસિદ્ધ કરીને "અખબારે-સોદાગરે" હક્કિય આફ્રિકાના, ખાસ કરીને દરસિવાલ ના હોદી ઉપર જીપકાર કર્યો છે.

* * *

દરસિવાલના હોદીઓએ કલકત્તાની ચે-અર એન્ડ કોમર્સના પ્રમુખને જે અરજી કરી છે તે ચે-અરને 'ઇ. એલ.' ના વાંચનાર ઓળખતા હશે. ચે-અર વખતપર તે ચે-અરે તેના દરસિવાલના બાઇબલ ધરતે એક તીખો-તમતમો કામળ લગતના ખારા માં લખ્યો હતો.

* * *

હોદીસ્તાનના લોકોના ખરા મિત્ર તરીકે ગણીતો થએલ નામીયો અમેરિકન માધરન ફેલ્પ્સ યુમ થયો છે. એટલે થોડા વખતપર નાતાલમાં એક ગોરાનું શિકાર ની સહેલાઈમાં જુલા પડી મરણ નીપજ્યું હતું એમ નહીં. મધરન ફેલ્પ્સ ક્યાં ગયો છે તે કાઠને જણાવવામાં આવતું નથી; પણ તપાસ ઉપરથી માલુમ પડે છે કે કોઇ નવું નામ ધારણ કરી એક અભવ્ય ઝોરા તરીકે હોદીસ્તાન જઈ ત્યાંના લોકોની સ્થિતિનો અભ્યાસ કરવા તે ગએલ છે.

* * *

આ ઉપરથી કેટલાક નામદારોની મુસાફરીની રીત આપણને બાદ આલ્યા વગર રહેતી નથી. ચાર છ માસમાં દરદબા કરેલા મેળાવડાઓ, સરખસો, અને ખાના પીનીની મીઠાસા એક આવી ઘણા લાટ સાહેબો સિદીરા રાજ તથા હોદ આપાદી એમને છે એવો ખોટો ચિતાર દુનિયાને બતાવે છે. પણ આપણે સદુ સારી પેઠે જાણીએ છીએ કે એવો માન 'ઉપરકી અછી બની' વાળી વાત છે. બીતરની કેવા પ્રકારની છે તે જાણવા માટે તો જ્યાં મિત્ર માધરનની પેઠે થયું એકએ.

* * *

જુલા નામ તથા અને અભવ્ય થઇને માણસ જાતની સેવા બળવનારને આપણે જોઇએ છીએ, અને તેમનાપર શીલા થઇએ છીએ; છતાં એક રીતથી દુનિયાને હમ નારા પેસાના હેતુઓ પણ પડ્યા છે એ જોઇ આપણે એક પામીએ છીએ. આવો એક દાખલો હાલમાં ન્યુઝીલેન્ડમાં જાયો છે. ત્યાંના કનડીન નામના શહેરમાં એક ઝોરત અભવ્ય મરદનું નામ ધારણ કરી બીજી જુવાન ઝોરતને પરણી! મનવા માં ન અરે એવી છતાં આ અરેખર બનેલી વાત છે.

આલેલીઆથી તમીચત સુધારવા આવેલા મુસાફર તરીકે એક હોદીમાં તે ઉતરી. ત્યાં મી. રેડમંડ નામ ધારણ કર્યું, અને હોદીકરોપરની જુવાન બેઠીને ખાર મેળવ્યો. પરજુવાની ધડીએ સર્ગાઓ તર ફથી નહીં હાજર થઇ સકતા માટે દિલ ગીરી બનાવનાર બનાવટી તારો મળ્યા ત્યારે કન્યાના બાપને શક ગયો. છતાં શાદી તો થઇ. પણ બધું પોકળ એકાદ દિવસમાં ખુલ્લું પડ્યું, અને પૈસા ફગવા ની આશા લટકી પડી. તેનીજ શોષમાં ફરતો એક ડીટેક્ટીવ હાજર થતાં માલુમ પડ્યું કે આ મરદના વેસમાં ફરતી ઝોરતે કેક ચોરીઓ, લુટકાટ, ને ખુન કરેલ; અને દરેક વખત એક કે બીજી રીતે થોડી કે વધારે સજા ખમી ભાગી છુટેલ! આ પણ જુલા નામનો ઉપયોગ!

* * *

'ઇ. એલ.' ના મયા અંકમાં અધિપતિ સાહેબે મી. પોલાકના જીવનનો જે હેવાલ આપ્યો છે તે વાંચી દરેક હોદી ખુશ થયા વગર નહીં રહ્યા હોય. હોદીની સાથે હોદી તરીકે રહેવામાં મગા માને એવા મદાન ઝોરાઓ વધુ હોય તો ખમ ગાઓના બોબ નાણુદ કરવાને જુલમગાર કાપડાઓ કરતાં સો ગણું સરસ કામ થાય. કમ નથીએ હોદીસ્તાનના લોકોને ચાહનારા અને તેમની સેવા બળવવા હજીનારા મી. પોલાક જેવા ઝોરાઓ થોડા છે.

* * *

મને પણ મી. પોલાકનો થોડો પરિચય થયો છે તેથી હોદીના તેમના પ્રેમ-વિષે એક વધુ વાત મારા જણવામાં છે. તે એ કે તેઓ "સ્વદેશી" ને બહુ ચાહે છે. દરેક સ્વદેશીભિમાની હોદીએ સ્વદેશી માલને ઉત્તેજન આપતું જોઇએ એવો તેમનો દૃઢ મત છે. મી. પોલાક પોતે પણ મુખ્ય પહેલે ત્યારે સ્વદેશી ચીજો બને તેટલી વાપરવા ધારે છે; અને વખત પર તેના જાંબળી સાંજળનાંઓ આગળ બાપણ કરવા જાય ત્યારે સ્વદેશી કપડાંમાં સજ્જ થાય તો મને નવાઈ લાગશે નહીં.

* * *

જ્યારે ઝોરા, કલરડ, હોદી એમ જુદી જુદી જાતના ટેન્ડીમેટો વિશાલત જાય ત્યારે નેટીવ (કાકરો) બાદ ન રહેવા જો-એ. તેમના તરફથી મી. ટેંગો જળાણ જવાના છે. તેઓ કેપતા કરેલા એક બાહોરા આગેવાન છે, અને નેટીવ લોકોના લાભ માટે એક બાણ ચલાવ છે.

લોરડ મોરલી બડો જખરો મુસાફરી (રેટસમેન) છે. રૂટર કહે છે કે તેણે વડી પાલમિંટમાં લોરડ કરજનને જવાબ આપતાં હોદનો લરકરી વડો લોરડ કીચનર આપ ખુદપણે વરતે છે એ વાતનો મનકાર કર્યો, ને વધુમાં ઉમેર્યું કે "પોતાના વિચારો સાવ ઉલટા હોવા છતાં, હોદી સરકારના ઠગવો કણુજ રાખવામાં લોરડ કીચનર જેટલો વફાદાર બીજો કોઇ નહીં હોય." આ જવાબથી લોરડ મોરલીએ એક ધામાં બે પક્ષી માર્યા. એક તો કરજન સાહેબ ને મહેલું મારી લીધું કે તેના જે-આપણુદ લોરડ કીચનર નથી. ત્યારે કીચનર સાહેબને વખાણવાનું અને વખોડવાનું એ બંને કામ એજ વાકયમાં સાર્યાં. વફાદાર કહી અડાવ્યા ત્યારે સચે તેમાં પોતાના વિચાર તો ઉલટા છે, એમ કહી થોડાક ઉતાર્યા પણ ખરા.

* * *

નાન શહેનશાહના જન્મ દિવસની તરે કેટલીક પદવીઓ એનાયત થવાનું જાહેર થયું છે. તે ઉપર એવી ટીકા થઇ છે કે આ માનપાન સરકારે પોતાના પક્ષકાર અને ટેકો દેનારાનેજ આપ્યું છે. એટલે કે સરકાર માન આપવામાં લાયકાતની ફરકાર કરતી નથી, પણ આપરવર્થની સંભાળ રાખે છે, અને પોતાને ચુટવામાં અને નીભાવવામાં જેઓ ભાગ લીધે છે તેનેજ બદલો આપે છે. ખુદ સરકારજ લાયકાતની પીછાત કરવાને બદલે સ્વાર્થની સંભાળમાંજ રહે ત્યારે પક્ષી બીજાં સાધારણ માણસ કે મંડળ તેમ કરતાં જોવામાં આવે તો શું નવાઈ! જેવા રાજા તેવી પ્રજા.

* * *

એક કહેવત છે કે કુખતો માણસ તથાજવાને પણ બાહે. એટલે કે કાંઈ ઉપાય ન હોય ત્યારે ઘાસના તણખલા જેવી વસ્તુ પણ બચાવ કરશે એમ માની લીએ. નાતાલના કેટલાક ઝોરા યુનીયન સંઘમાં આવી વરતણુંક બતાવવા લાગ્યા છે. ૧૧, ૧૨૧ વોટ યુનીયનના પક્ષમાં પડ્યા, ને માત્ર ૩૭૦૧ તેની વિરુદ્ધ પડ્યા એટલે એન્ડી યુનીયનીસ્ટ (યુનીયન વિરુદ્ધ વાળા) ની હાર દેખીતી થઇ. વળી બીજા પ્રેલેનીઓએ એકજ બેઠાવાનો હરાવ કર્યો છે. એટલે યુનીયન થવાને કાંઈ વાધો નથી; તે છતાં નાતાલના કેટલાક એન્ડી-યુનીયનીસ્ટ કાકર, કલરડ, હોદી જે મજે તેને કહે છે કે યુનીયન રદ કરાવવા! દેજાંક કાં નથી જતા? કેમ જાણે બધાનો હેતુ એ યુનીયન સાગ રદ કરાવવાનો હોય!

અખબારે.

હાઉટપુરના જેલીની કહાણી

(જાનનાર મી. મનજી નયુભાઈ શેઠાણી)

આપના અત્નના વાંચનારને ખબર હશે કે હું તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરીના રોજ વોલ હસ્ટની કાચી જેલમાં રહી તા. ૧લી માર્ચથી હાલના આરામાં માસ ત્રણની સખન જેલમાં હતો. ત્યારથી તે તા. ૩૧મી મે સુધીની દરેક જેલમાં જે જેવામાં આવી તે જ નીચે જણાવું છું:—

વોલ હસ્ટ જેલમાં શું બન્યું

શરૂઆતમાં હું વોલ હસ્ટ જેલમાં હતો. આ જેલ અંદર ઘણી નાની હોવાથી સલામતી જેલીએ બહાર કાઢાઉંમાં ૧૦ તંબુ ખેડી તેમાં સત્રીના સુતા હતા. રાંધવાનું કામ મી. સોહા, મી. ગોપાળ, તથા મી. શંદેરીઆ વગેરે પાંચ આદમી એ પોતાને માથે ઉપાડી લીધું હતું. બધા મળી ૭૭ સલામતી હતા. આવામાં સવારના પુણ, બપોરે તથા સાંજે ચાવડ અને તરકારી મળતાં હતાં. તે ઉપરાંત બગીચામાંથી ફરતી ઉગેલી બાજી રોજ અરથી સુગ્રીને આચરે વીંછીને બોગી પકાવતા હતા. એટલે ચાવડ ને લીંચે તરી વગેરે પુખ્ત મળવાથી સરવને ખેડાણી બાજત કંઈ દુખ નહોતું. આવી રીતે બધા હોદી જેલીએ જેલમાં મોજ મળમાં દહાડા પસાર કરતા હતા. એટલામાં તા. ૩૭ મારચના રોજ મી. ગાંધીને સરકારી હુકમ થવાથી પ્રીટોરીએ લઈ જવામાં આવ્યા. મી. ગાંધીના જવા બાદ અમારામાંના કેટલે પણ કંઈ જેલ તરફ દુખ હોય તો તેને બંદોબસ્ત મી. રસ્તમજી શેઠ, તથા મી. હાઉટ શેઠ જસદીથી કરી આપતા. રસ્તમજી શેઠ તો એટલે સુધી સરવની ખબર અંતર લેતા કે જે સરવે હોદી જેલીએ પેતા ના બધા હોય. પણ ત્યાંના વેરડેરો એવા નિરદય જણાયા કે ન પુછો વાત. દરેકે દરેક જણ પાસેથી સખન કામ લેતા. કોઈ કોઈ વખત અમારામાંના ધણીખણ પાસે નહીં અને પેશાબની બાકી પણ ઉપડાવતા. હાથી બંદે "ફેલેન" પણ કરાવતા. ને સાથે ક્યા મન પણ શીખવી પડતી. જેલર પણ કાંઈ દમાળુ નહોતો.

તા. ૧૬ મારચના પ્રીટોરીએથી એટો રની જનરલ વોલકસ્ટ આવેલા. તે દહાડે જેલની તપાસ કરવાને પણ આવેલા. તે વખતે ૫૦ જેલીઓ ગ્રહસ્થિતમાં કામ કરવા બેઠેલા. પરંતુ બાકીના અમે

વેલકસ્ટ પચ્ચર ફેડનર જેલીઓ ત્યાંના કંપાઉન્ડમાં હાજર હતા. હાઉટ શેઠ તથા રસ્તમજી શેઠ પણ હતા. ત્યાં હાજર રહેવાની 'ફેલેન' કરાવી હતા રાખ્યા. આદ એટોરની જનરલ પાસે શું ફરિયાદ કરવાની છે તે જણાવવા માટે જેલરે મી. રસ્તમજી પાસેથી બહા ક્યા. તેવાજ રસ્તમજી શેઠ પોતાની ઓળખાણ આપી કહ્યું કે "જનરલ સાહેબ, અમે અમે સખના સલામતી જેલીઓ છીએ. અમેને અમારા વાલિબની ખબર તથા જે અમારી હાલ એક માસ છ માસ ચલશે વા તો વરસ પાંચ વરસ. માટે યંદી અને વરસાદના દીવસોમાં (તેમજ ઓઢવા પચ્ચર વાતું ધણું કમી) વળી આવા ફાટેલા પુટેલા તંબુઓમાં અમારા હોદી જેલી સાહ્યોને કેમ દીવસ કાઢવા તે આપ નામકરે ફરીવાર કરી અમેને અમે દીન પતસના ધર બાંધી આપવાં જોઈએ, કે જેથી અમારી તખીયતને હાનીત પહોંચે." ત્યાર પછી એટોરની જનરલ, જેલર, અને માજસ્ટ્રેટ આવેશ ચાલી તે રિશ્તેના વિચાર કરતા અમેને જણાવ્યા હતા.

હાઉટપુર કેમ મોકલ્યા ?

બાદ અમારામાંના જેલકાદ વાલિબોને એકએક સખત કામ કરવું હતું, જેલકાદને પુખમાં વી નહીં નાખવા બદલ સવારમાં બૂખ્યુ રહેવું પડતું હતું; વળી આખી રાત તંબુમાં સરદ હરમાં સુઈ રહેવું વગેરે કારણોથી બહુ જણ ખીમાર બધ પડ્યા. અને તેને માટે કોલ્ટર તેમજ જેલર બહુજ અજરાણા કે હવે આ હોદી વાનોતું શું કરવું. અમારામાંના એક મી. નાનાલાલ દરેને તો એક દહાડામાં બેબે વખત હીસરીયા આવવા લાગે. અને તેજ કારણને તેમને તેમની બાકી સાકાયાર માસની રહેલી જેલ છતાં પણ સરકારના હુકમથી છોડી મુક્યા. અમારા બધાઓને માટે પણ એકએક તા. ૨૫ મારચના રોજ પ્રીટોરીએથી એટોરની જનરલનો વોલકસ્ટના માજસ્ટ્રેટ ઉપર તાર આવ્યો કે સલામતી સરવે હોદીઓ ને હેડક્વરગની હાઉટપુરની જેલમાં તાબડોલ મોકલી આપો.

તર્થવારો

આ ઉપરથી ખીજે દહાડે તા. ૨૬ મારચના દસ વાગ્યેથી અમારાં સરવેનાં ૧૮ આંગળાંએની નીચાનીએ લેવામાંડી. અને અમારાં ક્યાં લતાની તોવિપાંધકરી સુત્રીને નહીં વગેરે સરવે કામ આરોપવા માં અ.જ.ક. બનીતપ તા. ૨૭ના રોજ સવારમાં પુણ તેમજ ખીતીસ મીથી

નિધા ખાજ સરવે તૈયાર થયા, અને કોઈ તર તથા જેલરે આપી જે જે રીક હતા તેને નહીં મોકલતાં આપી અમારામાંના ૬૫ જેલીઓને મોકલવા, અને બાકીના ૧૨ જણને ત્યાંજ રાખવા કરાવ કરો. અને અમેને ફેલેનમાં લેવા રાખી જેલરે કહ્યું કે "તમારાં કમમાં આજે સત્રીવાર છે તો ધોએલાં બદલાવાં જોઈએ, પરંતુ તમેને હેડક્વરગની જેલમાં મળશે માટે હું બદલાવનો તથી. અને બાદ રાખ્યો કે તે જેલના મીક તેમજ મચરનર બહુ જ આકરા સ્વભાવના છે. તમેને અહીં ના જેલમાં સુખ ત્યાં નહીં મળે મચરનર તો એવા છે કે કોલપણ પુરેપીખન કેડી હોય કે મી. ગાંધી જેવા મહાન નર હોય તોપણ તે તેની દરકાર રાખતા નથી. ને પોતાની મરજી મુજબ અમત કરનારા છે. વીગેરે." હસ વાગ્યે અમે સરવેને દરેક જણ દીઠ બપોરના ખેરાક બદલ પોણો પોણો રતજ રોડી આપીને અમારાં કપડાંની બેગો ઉપાડી ચાર ચારની દાર બાંધ થઈ ગામની બજારમાંથી નીકળી રેશન ઉપરે ગયા.

રેલવેમાં

સાથે બે ઝોરા તથા ૧૬ ફરે મળી ત્રણ વેલકસ્ટ હતા. સાકાદસની ગુલસ ટરેકન માં ત્રીજા કક્કાસના બે ડાયા બેડી અમે ને તેમાં બેસાડ્યા. તેમાં મુખ્ય મળાના મેસરસ. એ. એમ. બાવાન, નાનાલાલ શ.દો. વી. એસ પીરે, ગોપાલ, જેલી, હાજુરાલીમ, રાહોઆ, ગજપાદાદુરસીમ, મેટ, ફરીલાલ ગાંધી, મહમદ કાશ, સોમા લાજ પટેલ, સોહા, વીગેરે હતા. સામન્ય વખતે રેશન ઉપરે આપણા એક હોદી બાકાએ મેપ (લીલી ડ્રા) ની બારેલી બાસકોટ નાસતા તરીકે આવેલી. તે ટરેકન ચાલ્યાખાડ મી. બાવાન કોટે સરવે ને વહેગી આપી. રજાંડરનના રેશને અમેને જેલકાદ હોદી લાકાએ વંતરા આવ્યા હતા. તેમણે એક મોટી કાક બરી બરેડ તથા જમનાં દીન કાક એક, તથા દ્રશ અને બનાના વીગેરે આપ્યાં હતાં. તે પણ અમે રસ્તમાં ખાતા પીતા મોજમજથી વાતો કરે. અમન કરતા સાંજના સાત વાગ્યે હેડક્વરગ રે સને ઉતર્યા.

હાઉટપુર આદ્યા

ત્યાં અમાને વોલકસ્ટ હતા તો તથા હાઉટ પુરની જેલમાંથી એક જે.રા અને બે કાર વોરડેના હસલ જઈ હવર રહેલ હતા. રીવાય જેલની એક મોટી દરેલી આવી હતી તે અમારા સરવેનાં કપડાંની

એમો સહને અમારી આગળ ચાલતી થઈ, પાછળ દીવાને અજવાળે સરવેજેથી એ ફોલેનમાં હાથવા લાગ્યા. રસ્તામાં નદીઓ પશુ આવતી હતી. જેમ હેડના બરમથી ઉગમણી ચાર માઈલ છેટે હતી. જેથી અમે રતીના નવ બેજે જેલમાં જામલ થયા.

જેલમાં શરૂઆત

તેવેજ ત્યાંની ચીફ અમારા પાસે આગે અને કહ્યું કે તમારા માટે આવલ કાફર પાસે રહેવાની તકવાર રાખ્યા છે. માટે તમે ખાદ્ય લેજો. અમેએ એથી ના પાડી કે કાફર કુકરું રાંધેલું નહીં ખાદ્ય એ, કારણ કે અમારા ધર્મથી ઉલટું છે. એ સાંભળી ચીફ વીચારમાં પડી ગયો. પરંતુ અમેએ જણાવ્યું કે અમે અમે એ બહુ ખાધેલું છે માટે ખાધાની દર કત નહીં ને એમજ સુખ રહેલું. પછી અંદર પતરાંના બાંધેલાં સેનો જતાં. એક એક સેલ ૨૪ ફીટ લાંબું અને ૧૬ ફીટ પહોળું હતું. એવા એ સેલમાં ૩૪ ને બીજામાં ૩૨ ને તેજ વખતે ગોળી બંને કમળને એક એક સાદરી આપી એકદમ સેલ બંધ કરી જેલર અને વોરડા માલતા થયા. હવે અધારમાં અમે એક બીજા બકરની માફક પકતા આખ હતા વાતો કરવા લાગ્યા કે આતો વેલક રસ્તેના જેલરની વાત અહીંરે અહીંરે સાચી પડી. અહીં તો બહુ જુલમ છે. દહાડા કેમ કાઢશું વીગેરે સરવે વીચાર કરવા લાગ્યા. બીજે દહાડે દળુ કીચનમાં રાંધવાની સમયક નહીં હોવાને લીધે સવા રના રાસનમાં દરેક જણને અરેખો રતલ બરેડ આપી. બપોરથી ચોખ્ખા અને તર કરીમાં એકલું કહેલુંજ આપવા લાગ્યા. કીચનના કુક મી. સોદા તથા કાલુમીયાં કાજી નીમાણા. કીચન ગેરા. કાફર, અને ઇંડીચન સરવેની એકજ હતી. પરંતુ રતલ જુલમ કરી આખા ગવરનર સાહેબ બીજે દહાડે આખ્યા. અને છટર પ્રીટર મી. રાંદેરીઆને બોલાવી હીંદી જેલીઓની દરીમાદ શું છે તે જણાવવા કહ્યું. કોષ્ટએ વધારાની કમલ, કોષ્ટએ સારા ચાવલની, કોષ્ટએ બજાર કાફર લોકો એથી છે ત્યાં નહીં જઈ શકાય, સેલમાં બકરની માફક માથુસોને પુરી મુકવા એ સાઈ નહીં અને સેલમાં સમય થકે તે કાજ માથુસને રાખવા વગેરે વગેરે અરજ કરી, આ વખતે ગવરનર સાહેબનો મીનમ્બ આર તરેહનો હતો. કેટલાક ફરીમાં કરનારને પમળી પશુ આપી. તેપશુ તેજ દહાડે તથુ લેલ ભોખ્યા.

દરેક સેલમાં ૨૨ જણની સમયક કરી તેમાં એકમાં મદરાસી, બીજામાં ગુજરાતી હીંદુ, ત્રીજામાં ગુજરાતી મુસલમાન, એમ અમે સરવે સલામતીએ હળીમળી સમાધાન કરી લીધું. બીજે દહાડે કાફરાઓથી અમને અલગ બજાર કરાવી આપી. તે બે કે ખુલી હતી, તેપશુ હીંદી જેલી સીવાય બીજાને ત્યાં જવાતો હુકમ નહોતો. બે ચાર દહાડા તો અમેને કપડાં લતાં વગેરે નોંધવામાં રોકવા હતા. જેથી અમે જેલમાંજ જેમના તેમ પડી રહેતા હતા.

[અધુરું.]

લડત વિષે હીંદીમાં પોકાર

જાપામાં થએલી ભારે ચરચા

‘જામે જમશેદ’

જામે જમશેદના અંગ્રેજ વિલાગમાં એક લખાણ પ્રગટ થયું હતું તેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

દરાંસવાલના હીંદીનાં દુઃખોથી હીંદવા સીઓના હૃદયમાં મોટા પડયો પડ્યો. અને એ દુઃખનો અંત નહિ લાવવામાં આવે તો એવી અશાંતિ પથરાઈ જશે કે બ્રિટીશ રાજ અલાવવામાં હીંદના સળગ્યો તથા બેકોનો વફાદાર ટેકો તેને નહિ મળે. હીંદીની વફાદારી અને હીંદીની તલવારથી બ્રિટીશ રાજ પશુ મજબુત થયું છે. અને જો હવે ઇંગ્લાંડ આમ વરતશે તો તેને બીજી વખત જાણ થાય ત્યારે તેનું શું થશે? અમારની તકરારો વખતે ઇંગ્લાંડને હીંદી રાજમાં તથા હીંદી લશક રની સંપૂર્ણ મદદનો લશ્કો હતો. પશુ દરાંસવાલમાં ગુજરાતી શરમ કરેલી વરત જુક અને હળહળતું માતકીપણું જાણવા પછી આ લોકો ઇંગ્લાંડને બેઠાએ તેવો ટેકો આપશે? ખુલ્લું કહીએ તો બ્રિટીશ સરકારની આવી વરતજુકથી હીંદમાં તુક સાન થઈ એટલુંજ નહીં, પશુ આખા બ્રિટીશ રાજના કવિષ્વ બાજત તુકસાન થશે. અને આ સ્થિતિ તે પોતાનો ઉમદા વારસો જુમારમાં ગુમાવ્યા બરાબર લેખાશે.

‘કાજ’

પુનઃતુ ઉપરનું કેસરીથી બીજા નંબર તું મણુતું મરાઠી એકસીમીટર પત્ર એક પાંચ કોલમ જેટલા લાંબા લખાણમાં જણાવે છે કે:—

એકલી બીંદીએ જરી કરાવે કરીએ તે ઉપર સરકાર ખાન આપતી નથી, પણ

એ રીતે કરી થકીએ. લશકરી રીતે અને વેપારી રીતે. લશકરી રીતે એમ કે ૩૦ કરોડની આપણી મોટી પ્રજામાંથી ૩ લાખ તું વેલ્ડટીઅર લશકર ઉત્તુ કરવું, અને જ્યાં જ્યાં હીંદી પ્રજા ઉપર જુલમ થાય. ત્યાં ત્યાં તેને કામે લગાડવું. આતું લશકર થાય તો પછી હીંદીપર જુલમ કરવાની કોલેનીયલોની હીંમત સરખી પશુ ચાલવાની નથી. હવે આતું લશકર ઉત્તુ કરવાતું સરકાર માથે ન લીએ, અને લેકો પશુ રજા ન આપે, તો પછી બીજે રસ્તે આપણું વેપારી બજા અજમાવવા તો છે. અને આ બજા તે જેવું તેવું નથી. ચીનમાંએ આ હથિયારવટે જાપરી અમેરિકન સરકારને નમાવી દીધી છે. બ્રિટીશ રાજને આજે હીંદુસ્તાનમાંથી જેટલો વેપારી ફાયદો છે તેટલો એ કોલો નીઓમાંથી નથી. અંગ્રેજ વેપારીઓની મોટી કમાણી હીંદમાંથીજ છે. આ બજા હીંદના વેપારીના હાયમાં છે, અને તે વેલ્ડએ ત્યારે બરાબર રીતે અજમાવવા માં આવે તો તેઓજ દરાંસવાલને ટેકાણે લાવવાના પોતાની જેલે પમલાં લીએ. અને આપણે વેપારી રીતે એટલું ન કરીએ તો આપણને સંભવથી મુશ્કારણથી જે કાંઈ મળવાતું છે તેની કિંમતપેટે દરાંસવાલના હીંદીને વેચવા જેવું થશે.

‘ડીબચુન’

લાહોરનું ઉપરનું પ્રસિદ્ધ જાણુ લાંબા લખાણની છેવટે લખે છે કે:—

શું વડી સરકારે દરાંસવાલનાં દુઃખો ખ્યાલમાં ન લેવાં જોઈએ? શું બ્રિટીશ રાજની કીર્તિને આવી રીતે અંખપ લાગવા દેવામાં આવશે? પોતાની પ્રગ્નના બેકોને ધટલી રાહત આપવાને વડી સરકાર ફરજથી બંધાએલી છે. હાલની પેટે આજીજ કરતી મટે તો વડી સરકાર દરાંસવાલપર હુકમ ચલાવી શકે છે. શું હજુ પણ તે જોર નહિ કરે, અને દરાંસવાલને નહિ જણાવે કે બ્રિટીશ રાજમાં આતું અંધાર બીલકૂલ નહિ ચાલવા દેવામાં આવે?

‘મુસલમાન’

કલકત્તા ખાતે પ્રસિદ્ધ થયું ઉપરનું જાણુ લખે છે કે: આપણા દરાંસવાલના લામઓની સ્થિતિ એવી છે કે તેમના માટે હીંદીઓમાં તો લામણી પેદા થાયજ, પણ દરેક જાતના માથુસમાં પણ દિલ સોજી ઉબી થયા વગર રહે નહિ. એટલે દરાંસવાલના હીંદીની બાંજતમાં અહીંના લોકો પુરતા નથી જમતા એ મોટા અપ સોસાની વાત છે. તેમના તરફ એકરકાર રહેતું મુખોલવા લાવક છે એટલુંજ નહિ પણ તે હીંદીકાપણું કહેવાય.

વિવિધ વિચાર

ગુજરાતના એક વિદ્વાન લેખક શ્રી. દેશ તરફ કૃપારામ પાંડ્યા 'સમાજોત્થક'માં 'દેશ ભક્તિ' ઉપર લખ્યાં જણાવ છે કે હિંદુ રથાનમાં હાલમાં સ્વદેશ ઉપર પ્રેમનાં મોજાનો સમય વરતે છે. દેશહિતમાં આત્મહિત કહેવાય છે. દેશના કલ્યાણ માટે પુરુષ થયાવળે. જગ્યા જગ્યાએ દેશ ઉત્થતિની વાતો સંભળાય છે. સ્વાસ્થ્ય કે પરચર દેશભક્તિને નિમિત્તે સંભાળા જોવા માં આવે છે. કાંઈ કાંઈ સ્થળે પરમારથ નું પર્યવસાન દેશસેવામાં થતું જણાય છે. સ્ત્રી પુરુષ, બાલ શ્વ, અરાની, વિદ્વાન, શ્રીમાન, ધીમાન, દીન દરિદ્ર આદિ સરવ પ્રકારનાં આ દેશનાં મનુષ્ય દેશભક્તિમાં અતિશય પ્રસક્તિ દર્શાવે છે. તે ઉચિત છે. સ્વદેશનો પ્રેમ તે કુટુંબપ્રેમનું કાર્ય છે, અને જગતપ્રેમનું કારણ છે. વ્યક્તિ અને સમૂહનો યોગ કરાવનાર સાચો તે આ દેશભક્તિ છે. દેશપ્રેમ પ્રથમ વિચાર માં ઉદ્ભવે છે, પછી ઉચ્ચારમાં પ્રાદુર્ભાવ પામે છે અને અંતે આચારમાં વિકસિત થાય છે. વિચારશક્તિમાં હોય ત્યાં સુધી તે અદ્યત્ત સુધે પહોંચવાનું યોગ્ય રૂપ પ્રાપ્ત છે, ઉચ્ચારશક્તિમાં તરફ અને તેજસ્વી હતાં ઉચ્છ્વસ ગર્ભરૂપે ગણાય છે, અને આચારશક્તિમાં ઉદ્વિગ્ન અને ઉદ્વિગ્ન સાચવવા બાલરૂપે ગણાય છે. જેમ જેમ એ બાલનું લાલનપોષણ તેમ તેમ દેશનું કલ્યાણ.

આ લેખના અંતમાં તે લખે છે કે; બાકી પોતાના મતનું અતિ અભિમાન, પારકામાં દોષદ્રષ્ટિ, સંભવનીતિમાં સતત ઉદ્વેગ, પરસ્પર વિરોધ, રજવાતંત્રથી અસંતોષ કલ્યાણ દોષો જે પ્રજામાં હોય તે પ્રજાનું કલ્યાણ યતાં વિલંબ થવાનો જે સમયે આર્થવર્તનો સપુરુષ ઉદય હતો તે સમયે અદ્યત્તના અભાવે મતા ન્યતાનો અભાવ હતો. ગુણના અકર્ષણ કરવાની પ્રવૃત્તિમાં દેશદરશનનો અવકાશ ન હતો. દેશભક્તિની સાધનામાં ઉદ્વેગ નથી રજા નહોતી, એકમતો બોધ પ્રાપ્ત કરનારાને વિરોધનો સંભવજ નહોતો. વિદ્યા અને કલ્યાણ મંત્ર આગળ રાજ્ય તંત્રનો હિમાય નહોતો, અને સ્વાસ્થ્યમાં નિરંજન એવા સાધુજનોને અસંતોષ તો હોવાનું ક્યાંથી! ઉચ્ચારમાંથી આચાર માં પ્રવૃત્ત થતી દેશભક્તિ, એકવ, લાગ, શાંતિ, પ્રસન્નતા, સદુદ્યોગ આદિ શુભ ગુણો

થી રહિત ન થાય એ સંભાવનાનું કાર્ય મહુ મહન છે. અને તે કાર્ય કરવાને આ દેશમાં વસતા આર્ય હિંદુઓ, આર્ય મુસલમાનો, આર્ય પારસીઓ અને આર્ય અંગ્રેજો, કાંઈ કાંઈ સ્થળે અગાનથી યતા વિતરણવાદોની ઉપેક્ષા કરી માત્ર દેશોદયનું શ્રદ્ધા રાખી, ધૈર્યથી, સ્નેહથી, વિશ્વાસથી અને ઉત્સાહથી પ્રવરતો એવી પ્રાર્થના છે.

'મોડરન રીવ્યુ' ના એક અંકમાં દેશ ભક્ત લાલા લખપતરાય 'સમાજનું ખળ' એ અધ્યાય નીચે એક અંગ્રેજી નિબંધ માં લખે છે કે આખી પૃથ્વી ઉપરના બધા મહાન નરો હવે એખી રીતે કલુષ કરે છે કે અમુક પ્રજાની ઉત્થતિ અથવા બીજી પ્રજાની સાથે દુરીકાઈમાં તેની છૂત-એ તે પ્રજાના સામાજિક ખળ ઉપર આધાર રાખે છે. વિચારવત તેમજ બીજા પુરુષો સરખી રીતે અને સપુરુષ કલુષ કરે છે કે અમુક સમાજના પુરુષ અને સ્ત્રીની શારીરિક, માનસિક તેમજ નૈતિક ઉત્થતિને માટે તે પુરુષ, અથવા સ્ત્રી, અથવા તેની સાથે સંબંધ ધરાવતાં હોય એવાં સગાં વહાલાંજ નેખમહાર છે એવું કાંઈ નથી, પરંતુ તેને માટે આખી પ્રજા, અને ખસ કરીને તે પ્રજાના મહાન તથા ઉત્તમ નરો તથા પૈસાદાર લોકો પશુ તેટલાજ નેખમહાર છે. પોતાની જાતના તથા આખી પ્રજાના કલ્યાણને માટે આ વિચાર જરૂર તો છે. સ્વાસ્થ્ય તથા પરમારથને માટે આ એકજ રસ્તો છે.

કચ્છતાનું 'ઇંગ્લીશમેન' જાણુ લખે છે કે, હિંદના સેનાધિપતી લોરડ કીચનર જે આવતા યોજરમાં હિંદુસ્થાન છોડવા ના છે તે હાલ પોતાનો ધણો ખરો વખત બગીચા પાછળ ખાળે છે. લોરડ કીચનર ને સુદર બગીચાનો ધણો શોખ છે. કચ્છતામાં તેના મહાનની આસપાસ પુષ્કળ જમીન છે. અને આ બધી જમીન ઉપર તે જતે દેખરેખ રાખે છે. તે દરરોજ સવારે બહુજ વહેણા ઉઠે છે અને એ તથા કલાક સુધી જમીન ખોદવાનું અને એક બાકેશ માળીના જેવું બગીચામાં ખોદવાનું કામ કરે છે. છેલ્લાં થોડાં વરસ થયાં તો બગીચાનો તેને એટલો ખર્ચો શોખ થયેલો છે કે તેણે બગીચામાં મુખ્ય સમ્રાટ રથાનની મુલાકાત લીધી હતી. વિચારવતમાં કાયમ થઈને રહેશે સારે લંડનની નજીકમાં તેનો વિચાર એક જગીર ખરીદવાનો છે; અને ત્યાં વિધિવિધ પ્રકારનાં પુલકાડોનો સમ્રાટ કરવાનો

પ્રયત્નો છે. વિચારવતમાં હાલ ભાગ્યેજ જાણીતા થયા હોય તેવા હિંદી નમુનાઓ તરફ તે ખાસ ધ્યાન આપે છે અને તેને જતે ઉછેરશે. તે હાલ ચીન, જાપાન તરફ મુસાફરી કરે છે ત્યાંથી પણ મળશે તે સુદર રોપાઓની ખરીદી કરી પોતાના સમ્રાટમાં ઉમેરે કરવા પ્રયત્નો રાખે છે.

આજે તમે કદિ પણ એવો કુમર્ય મેલ્યું કરશો નહીં. પ્રતિતાપુરવક રાજિના ક-૧૦ વાગતાં સુધી જવાનો અભ્યાસ રાખી પરીદિવે ૪-૫ વાગ્યાને વખતે ઉઠવા ની ટેવ રાખજો અને જોવે ત્યાં સુધી એ નિમમ ખરાબર પાળજો. એવો નિમમ રાખ્યાથી સ્વમાન્યતા: જીવગીતા દિવસો કેટલા વહે છે તે હિસાબ કરીને જોવો. જેમકે એક માણસ દરરોજ પરીદિવે ચાર વાગ્યાને વખતે નિયમિત રીતે પથા રીમાંથી સુતો ઉઠીને પોતાના કામનો આરંભ કરે છે અને બીજો એક માણસ દરેક સવારે ૬ વાગ્યે સુતો ઉઠીને પોતા ના કામનો આરંભ કરે છે. હવે જો એ બંને માણસો રાત્રે એકજ વખતે સુઈ જતા હોય, તો ૪૦ વરસ પછી જોવામાં આવે છે કે પહેલો માણસ બીજા માણસ ના કરતાં ૧૦ વરસ વધારે જીવે છે. — સદ્વર્તન.

ખેતીને લગતો ખબરો.

આ માસમાં ખીટ, રેડીશ, લેડીસ, માજર, ટરનીપ, કુંબળી વીગેરેના ખીજાં વાવી શકાય છે. કાકડી દુધી, તથા ટમાટોનાં ખીજાં થોડાની બાદનું તાજું ખાતર નાખી વાવવાથી આ ચીજોનો આગતરનો પાક ઉતારી શકાય છે. આ ખીજાં જમીનમાં ક્યારામાં નાખવાને ખહેલે એક પેટી અથવા ખોખાનું તળાઈ કાઢી નાખી તેમાં ઉપરના ખાતર સાથે માટી બેગલી વાવવા કાયદાકારક છે. રાત ની ધુમસ કે ઝાકળ ન પડે તેટલા માટે આ પેટી ઉપર દર રાતે શણીઆનું કપડું ઢાંકવું સારું છે. આથી કરી ખીજાંને જે ગરમી જોતી હશે તે પણ મળતી રહેશે. આ ખીજાં દીનમાં માટી પુરીને ઉપર રાખ પાથરીને પણ વાવી શકાય છે. આ ખીજાં ઉગી નીકળ્યા પછી શીયાળા માં સવારે પડતી ઝાંકળ બંધ થાય એટલે ખેતરમાં યોગ્ય ઢાંકણે ફરી વારવાં.

આ મોસમમાં વટાણાનું મુખ્ય વાવે તર કરી શકાય. જમીનને ખોદી જુના સડેલા ખાતરથી રસવાળી બનાવવાથી વટાણાનો ખડુ સરસ પક મેળવી શકાય છે. યુનાની ખાખીવાળી જમીન હોય તો બજેનો કચરો અથવા બજેજ ઘાસ નાખ વાવી યુનાની ગરજ સારી થકાય છે.

લંડનમાં ગોરાનું ખુન

મરણતોલ ધવાએલ પારસી

છઠાએલ બંગાળીનું હતુન

(તાર સમાચાર)

લંડનમાં નેચનલ ઇન્ડિયન એસોસિએશન તરફથી તા. ૨૭ જુલાઈની રાત્રે ઇમ્પીરીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં ગોરાઓ તથા હીંદીઓની એક મીટીંગ બરાબ હતી. બાપજી પુર થયા બાદ સહુ ભેડા પોતાને ઘેર વિદાય થતા હતા, તેવામાં સર વીલીઅમ એસ. સી. વાઇલી, જેઓ લોરડ મોરલી ના એ. ડી. સી. નો હોદ્દો ભોગવતા હતા તેમનું એક જુવાન બંગાળી વિદ્યાર્થીએ ગોળીનો બહાર કરી ખુન કર્યું; તથા સામેથી ડા. લાલકાકા નામના પારસી તેના તરફ ધક્કો આપતા હતા તેને ગોળી મારી કાપલ કર્યા. આ બે ખુન થયાં તે વખતે કેટલાક ગોરા તથા ૨૦૦ જેટલા હીંદીઓ હાજર હતા. નજરે જોનારાઓ જણાવે છે કે ખુન કરનાર પહેલાં એક મિત્ર સાથે વાતો કરતો હતો. સર વીલીઅમ ને બાપજીના હોલમાંથી વિદાય થતા જોઇ તુરંત ખીસામાંથી ૭ બહારની બરેલી પીસ્તોલ કાઢી, અને સર વીલીઅમ તરફ ધક્કો એક હાથમાં ચાર બહાર કર્યો તેજ હાથે સર વીલીઅમનું મોત થયું. તે પડતો હતો તેવામાં તેના તરફ પાંચમો બહાર કર્યો; ભારે છઠો ને છેલ્લો બહાર ડા. લાલકાકાને વાગતાં તે પડી ગયા.

બચીન યજ્ઞ મએલા જોનારાઓએ ખુન કરનારાને પકડ્યો, તેના હાથમાંથી પીસ્તોલ લઈ લીધી, અને તેને ઇમ્પીરીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પોલીસના કબજામાં સોંપ્યો. તેની ઉંમર આશરે ૨૦ વરસની છે; તેનું નામ મહારલાલ છે. આ બપોરે મામલાના વખતમાં બપોરે બધા ભેડા ઉશ્કેરાયલા અને બપોરેત દેખાતા હતા, ત્યારે સાંત અને ઠંડા મીઠામાં માત્ર એકમો મહારલાલજી હતો.

પોલીસના કબજામાં સોંપવામાં આવ્યા પછી તેની ઝડપી સેવામાં આવી તો એક બરેલી પીસ્તોલ, તથા એક કટાર તેની પાસેથી મળી આવી હતી. તેણે કાંઈ વિચાર જણાવ્યો નહિ; પણ રાજદવારી અસતોષના કારણથી ખુન કરેલું જણાવવામાં આવે છે.

પણ સરકાર તેમ માનતી નથી. અમ લલર વરગ એવું કહે છે કે મહારલાલને

સર વીલીઅમે ઇન્ડિયા હાઉસમાં ન જવાને સખત લલામજી કરી હતી, ને તેથી ગુસ્સે થઈને તેણે એ ખુન કર્યું હતું. સલાહ સર વીલીઅમે પોતે પોતાની મેળે નહોતી આપી પણ બીજા મહારલાલના સમાજો ના કહેવાથી આપી હતી.

જતાં એ ઠંડ વગરની વાત છે (તાર માં જણાવવામાં આવે છે) કે ઇન્ડિયા હાઉસ તરફથી જે ફિતુરી લખાણો કરવામાં આવે છે તેથી મહારલાલનું મન ઉશ્કેરાયું હતું. આ ઇન્ડિયા હાઉસ તે હીંદી ઉશ્કેરણી કરનારાઓનું મધ્ય સ્થળ છે.

આ ખુનખાર બતાવથી લંડનમાં હાહા કાર થઈ ગયો છે. સર વીલીઅમ સરકાર નો મોટો લશ્કરી હોદ્દાદાર છે.

મહારલાલને ઠારટમાં ખેડ કરવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું હતું કે પોતાના બચાવની ખાતર તેને ડા. લાલકાકા તરફ બહાર કરવાની જરૂર પડી હતી.

એ ખુનના કામ તરફ ચિંતકારની લાગ છુડી બતાવવાને લંડનમાં હીંદી વિદ્યાર્થીઓ ની એક મીટીંગ મળી હતી.

કેટલાક હીંદીઓની ડાખાના પ્રતિનિધી ઓએ મુલાકાત લેતાં એવું જણાવ્યું હતું કે આ બતાવથી હીંદુસ્તાનમાં કરોશની લાગણી ઉત્પન્ન થશે.

મહારલાલે લખીતવાર રમુઆતનામું કર્યું છે તેમાં જણાવ્યું છે કે રાજદવારી કુખોને લીધે તેણે એ ખુન કર્યું હતું.

સર વીલીઅમની બાતુને ના. લહેનશાહે દિલ્લોહનો સંદેશો મોકલ્યો છે.

આ બતાવ બન્યા પછી બીજો દિવસે સાંજે મી. સ્વામજી કૃષ્ણવર્માનું ઇન્ડિયન સોશીઓલોજીસ્ટ છપાઈ બહાર પડ્યું હતું, તેમાં એવી ટીકા પ્રસિદ્ધ થઈ છે કે:—

“અમે ફરીથી કહીએ છીએ કે રાજ દવારી અસતોષના કારણ માટે જનન સેવો તે ખુન કહેવાય નહિ. અને તેવા જનન લેનારાઓ ગુન્હેગાર ગણાય નહિ. તેઓ તેમની કામનો ઉપવાર કરનારાઓ છે.”

મહારલાલ પકડાયા પછી શુ. બનવાનું છે તે માટે તદ્દન બેપરવા જણાયો હતો; અને ખુન થયું તેજ રાત્રે સેલમાં પુરવા માં આવતાં તુરંતજ જર ઉંઘમાં પડી ગયો હતો.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે લોરડ મોરલી અને હીંદી એશીસના બીજા અમ લદારોના બચાર માટે તેઓ જ્યાં જાય ત્યાં તેમની પાછળ છુપી પોલીસ હાજર રહે છે; તથા તેમના રહેવાના મકાનપર ચોકી પહેરે રાખવામાં આવ્યો છે.

મહારલાલને પકડવા જનારામાં સર લેસ્લી પ્રોબીન કરીને બંગાળી અમલદાર

વરમનો ગોરો હતો, જેને મહારલાલે પકડાતા પહેલાં મહેરાપર ફેટલીક ઇજા કરી હતી.

મહારલાલે સર લેસ્લી પ્રોબીનને જે ઇજા કરેલી તેથી તેની બે પાંસળાનાં હાડકાં કાઢી ગયાં છે.

જણીતું ‘વેસ્ટ મીનસ્ટર ગેઝેટ’ જાણે છે કે આ ખુનના બનાવથી હીંદી રાજ્ય સુધારણાની યોજના કાબલ કરવા માં અટકાયત ન થવી જોઈએ.

સર વિલીઅમના ખુનથી લંડનમાં બહુ ખળખળાટ થઈ રહ્યો છે, અને ૧૮૮૨ ની સાલથી આજસુધીમાં આવું જણાવવા લાયક ખુન બીજું એકે થયું નથી એવું જણાવવામાં આવે છે.

ઇમ્પીરીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં જતા પહેલાં મહારલાલે બે કલાક સુધી એક્સ્પીમીસ્ટ હીંદીઓ સાથે વાતચીત કરી હતી, તથા તેમણે તેને કાંગ પાછા હતી એવું રટર જણાવે છે.

વડા પ્રધાને એક બાપજી દરમ્યાન સર વિલીઅમના ખુન વિષે જણાવ્યું હતું કે હીંદુસ્તાનમાં કેટલાક હીંદી બપોર અને ખુનખાર કારતરાં ચત્રાવી રહેલ હોય એવું મહારલાલે કહેવા ખુન ઉપરથી જણાય છે.

સર વિલીઅમના ખુનથી હીંદીઓ ગુસ્સે થયા છે એમ બતાવવા લંડનમાં વસતા હીંદીઓની એક મીટીંગ તા. ૪થીએ બરાબ હતી, જે વખતે બહુ સુરેદ્રનાથ બેનરજી એ જણાવ્યું હતું કે રાજદવારી અસતોષ ને લીધે સરીરને ઇજા કરવાની રીત કામ માં ન લેવી જોઈએ.

મહારલાલને જુરીએ બે ખુન માટે ગુન્હેગાર ઠરાવ્યો છે.

તેની પાસેથી કેટલાક લેખીત કામગીરી એ હીલચાલ સંબંધમાં મળી આવ્યા છે.

ખુન થયા પછી પણ હીંદી વિદ્યાર્થીઓને શોધવા તપાસ ચાલી હતી, પણ તેઓ નાશી ગયા હોય એમ જણાયું છે.

ખુન થયું તે દિવસે ઇન્ડિયા હાઉસમાં તપાસ કરવામાં આવી હતી; મી. સ્વામજી કૃષ્ણવર્મા તેજ દિવસે લાંથી પારીસ જવા ઉપડી ચુક્યા હતા.

હીંદીઓનો ગુસ્સો દરલાવવા મજેલી મીટીંગ આગળ જે હરાવ રજુ કરવામાં આવ્યો તેની સામે એક એક્સ્પીમીસ્ટ પ્રોટેસ્ટ કર્યો. તેથી તેને મીટીંગમાંથી બહાર કાઢી મુકવામાં આવ્યો. આમ કરતાં મારામારી થઈ જ્યાં એક એક્સો-ઇડિ અનના માથપર સખત ફટકો મારી ઘણી ઇજા કરવામાં આવી હતી.

સર વિશ્વમતી જોગતને ના. કહેનાક તથા પ્રીન્સ જોફ વેન્સે દિલ્લોજના સંદેશ મોકલ્યા છે.

સર વિશ્વમતી ખુન કરનાર મદારશાલ ના બાપે અરજાખાદના પાયોનીઅરને કાગળ લખ્યો છે કે મારા કુટુંબ દીકરાએ કાંડપણમાં, સર વિશ્વમતી, જેણે મારા ઉપર બહુ બાબાર હોય છે તેનું ખુન કર્યું. તેથી હું બહુ દિલ્લોજી થયો છું.

તાર સમાચાર

યુનીયન સંબંધમાં જોરડ સેલ્સમેનને લોરડ કરીયુની તા. ૬ એ મુલાકાત લીધી હતી.

મી. શરાધનરે નેટીવ વોટ બાબતમાં વડી પાલિમેન્ટને તથા વિધાયતના લોકોને અરજ કરનારો કાગળ આપાને લખ્યો છે.

તાજીરીયાના મવરનરની બિટીશ પુરવ આફ્રિકાના મવરનર તરીકે નીમણુંક થઈ છે.

મેરેકકોના અર્થાતિવાળાઓમાં ૧૬૦૦૦ સ્પેનીશ લશ્કર જવાનું છે.

વંત્રાની મોટી શોધો કરનાર એડીસને હાલમાં એવા વીજળીક ઇન્જીનની શોધ કરી છે કે જેથી કલાકના ૬૦ માઇલની ઝડપથી મોટરકાર ચલાવી શકાય.

મોટી તોપ કાંઈપણ અવાજ કર્યા વગર વજેટી શકાય એવી યુક્તિ જરમનોએ શોધી કાઢી છે. એ યુક્તિ તોપો સંબંધમાં દાખલ થવાથી તોપનો બહાર કંઈ દિશામાં થયો તેની ખબર પડ્યા વગર લશ્કરો કુશ્મનપર મારો શર કરવા શક્તિ માન થઈ શકશે.

તા. ૫ મીએ ઇંગ્લાંડમાં નતાલના એરે જતો બાવ મંદ હતો એવું રેલર જણાવે છે.

અમેલીઆમાં મેલબોરન ખાતે મીકી વીલીયમ્સ નામના નામીયા મુકાબાએ તેના હરીફને પહેલાઈ રાઉન્ડમાં એથ્લેટિક હાલતમાં પટકાવી પાડ્યો હતો.

સાનફ્રાન્સીસ્કોમાં ડુનિઆની મીડલવેટ મેમ્પીયનલીપની લડતમાં ૨૦ રાઉન્ડ પુરા

થયો કલીફોર્નીઆના સ્ટેનલી કેમ્પની જીત થઈ હતી. આ ખેલ એટલો મજબૂત બાબક મજાતો હતો કે જોનારાઓની પ્રીના મુકાબાએ માટે મા. ૮,૦૦૦ વેચાયા હતા.

આરતુ વડી પાલિમેન્ટમાં જે અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું તેની સામે રશિયન ડ્યુમાના પ્રમુખે અગ્રેજ પાલિમેન્ટ પર પ્રોટેસ્ટનો કાગળ લખ્યો છે.

ધરાનમાં પુરતા પ્રમુખીય જોરવાળી પાલિમેન્ટ યુટવામાં આવશે, અને તે યુટણી થોડા વખતમાં થશે એવું બિટીશ પરદેશખાતાના વડા સર જોડવરડ જોએ વડી પાલિમેન્ટમાં જાહેર કર્યું છે.

તા. ૨ જીએ લાંડનમાં ચાંદીના બત્ત નરમ હતા.

આફ્રિકાની પત્રિએ આવેલા વીડવરડ ટાપુની સરકારે કસ્ટ કર્યો છે કે પોતાની રેવન્યુમાંથી એક ટકાને હિસાબે બિટીશ સરકારને બચાવ કામના નણકા લશ્કર ખર્ચમાં મદદ આપવી.

કલકત્તાના તારો ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે પુરવ બગાળામાં અશાંતિ વધવા લાગી છે. દેશપાર થયેલા નવ બગાળી સંબંધમાં મોટી મીટીંગો બરાબ છે.

જાપાનની એક સરકારી મંડળના ૨૩ મેમ્બરોને ખાંડની જગત સંબંધમાં સાંચ ના ચન્દ્રા માટે કેદની સજા કરવામાં આવી છે.

હિંદુ આફ્રિકાનું યુનીયન કરવા માટે વડા પ્રધાને લોરડ સેલ્સમેનનાં વખાણ કર્યાં હતાં.

ધરાનમાં બળવાખોરો તહેરાન ઉપર હુમલો કરવા જતા હતા. જે વખતે સાહના લશ્કર સાથે તેમને ઝપાઝપી થઈ હતી.

અમેરિકામાં વરસાદનાં તોફાનથી બપોર રેલ આવી હતી જેથી કેટલાંક ગામો ખસાપ થયાં છે, માણસોના જાન ગયા છે, તથા સેંકડો માણસો ધરબાર વગર નાં થઈ પડ્યાં છે.

અમેરિકાના પ્રેસીડન્ટ રૂઝવેલ્ટે પુરવ આફ્રિકામાં ૪ સિંહ તથા ૪ ગેઝને શિકાર કર્યો છે.

ટરાંસવાલમાં ચીનાનો લાઇસેન્સ

કેસમાં મળેલી જીત

ટરાંસવાલમાં એક ચીનાને કાફર પ્રીંગ હાઉસનો લાઇસેન્સ આપવા કાઉંસીલે ના પાડી. તેથી તે ઉપર અપીલ થતાં માજી એટ તે કચુક ગામો, અને નીચે મુજબ ટીકા કરી:—

લાઇસેન્સ ન આપવાની વજનદાર કારણ કાઉંસીલે બતાવ્યાં નથી. ૨૦૦ કાફરની પરિતદીક લાઇસેન્સ આપવા કાઉંસીલે ઠરાવ કર્યો હતો. પાછળથી તે સંખ્યા ૨૫૦ની રાખવામાં આવી. ને હાલ તો તે વાતને તદન બાજુએ મુકીને લાઇસેન્સની ના પાડવામાં આવી છે. અને સામે છે કે અરજદારને લાઇસેન્સ આપવા માં ના પાડવાનું કારણ એ છે કે તે ચીનો છે. પણ ચીનો હોવા વારતે ના પાડવી એ કાયદાની રૂએ પુરતું કારણ નથી. નેટીવોનું પોતાનું હિત જોઈએ તો વધારે પ્રીંગ-હાઉસ હોય તેમાં તેમને લાજ છે. તેથી તેમને સારો ખોરાક મળવાનો વધારે સંભવ. વળી સારા ખોરાકપર રહેતાં મજુર સારા કામ આપી શકે તેથી ખાણના માલેકોને પણ લાજ છે. એ જગ્યામાં ધણું લાઇસેન્સ દાખલ છે એવો કેમ બચાવ લાવવામાં આવ્યો હતો તે ચાલી રાકત. હું એવા મુકાદા પર આવ્યો છું કે અરજદારને જીત મળવી જોઈએ, અને તેથી લાઇસેન્સ કાઢવા કાઉંસીલને હુકમ કરે છું.

મારિસબરમ વેદ ધરમસલા તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે સમાની મીટીંગ દર અડવાડીએ થાય છે, ને ધણા લોકો તેમાં હાજરી આપે છે. સમાની મેમ્બર શીપમાં ધણા નવા માણસો દાખલ થયા છે, અને સમાને ચુરત રીતે ટેકા આપે છે. સમાની ઉલ્લી મીટીંગ ગયા રવિ વારે બરાબ હતી જે વખતે ધણા લોકો હાજર હતા, અને મીટીંગનું કામ ઉત્સાહ પુરવક ચાલ્યું હતું.

અમારા પ્રતિનિધિ જેઓ મેઇન લાઇ નમાં પ્રેસના તથા ડાખાના કામ અરથે કરવા નીકળ્યા હતા તેમને જુદેજુદે કાણે હોંદી બાઇઓ તરફથી સગવડ અને મદદ આપવામાં આવી છે તેમનો અમે અતઃ કરજુપુરવક બાબાર માનીએ છીએ.

અવલોકન

વૈધ કલ્પતર

તંદુરસ્તિના સાધારણ નીચમો તથા ધરમતું વધુ દરેક ક્ષેત્રે જાણવાની જરૂર છે. અંગ્રેજ તથા હિંદી બુદ્ધી બુદ્ધી ભાષામાં ખાસ આવી ખબરો આપનારાં કેટલાંક માસિકો છે. કેટલાંક મસિકોમાં ખીજાં લખાણો સાથે અત્યંત નવાર આરોગ્યને લગતા લખાણો આવે છે, પણ આરોગ્ય છવન અને ધરમતું વધુ ફેલાવવાના હેતુથી જ ખબાર પત્રો એવું ગુજરાતી ભાષામાં હાલ આ એક જ માસિક છે—ખીજાં હશે તે તે અમરી જાણમાં નથી. આ માસિકના તંત્રી રાં વધુ જટાશંકર લીલાધર ત્રિવેદી જામનગરના પ્રખ્યાત વધુ જટાશંકરના શિષ્ય છે.

અવલોકનવાળો અંક ૧૪ માં વરસનો ઓપ્રીત માસનો છે. તેમાં પ્રથમ લેખ ઓપ્રીતના વધુ રાં અમરસાલ વિ પ્રાણસંકરે 'પ્રાચીન મરિએનુ આયુર્યેક પરિષદ' વર્ષે લખ્યો છે. તે પછી 'ગુજરાતી'માં પ્રેક્ષક કાલેએ લખેલ 'રસાવજ્ઞ શાસ્ત્ર' હિંદી સાહિત્ય' નો ઉત્તરો છે. ખીજાં લખાણમાં પોરખંડરના માણ-કચુ રેટર રાં જયકૃષ્ણ ઈંદ્રએ લખેલ 'જંગલની જડી ભુટી', મુબલના વધુ રાં કેશવલાલ ઝીલારાએ લખેલ 'તુલસી તથા પીપળા સાથે દુધના ઉપયોગની ચરચા', જેતપુરના વધુ રાં મયારામ સુદરજીએ લખેલ 'દેશી તથા યુનાની ઉપાયો', તથા દરેક માણસ અને વધુ, મધુ મેહ, અસ્થિ વિદ્યા, ઓ ઉપયોગી વધુક વાંચન વિભાગ, વિગેરે છે.

પ્રથમ કનઃ વધુ જટાશંકર લીલાધર ત્રિવેદી, ડે. રીચીરોડ, અમદાવાદ. લવાજમ શી. ૩/૧.

ધર્મવ્યવસ્થા

વડોદરામાં શ્રેયઃસાધક તરફથી પ્રગટ થતા કેટલાક માસિકોમાં આ માસિક પાંડિત જગન્નથ પ્રજાશંકર તરફથી લખાય છે. તેમાં લખાણો ધર્મ, નીતિ, આરોગ્ય અને સાધનસને લગતાં હોય છે. આ માસિકનો ત્રીજા વરસનો ત્રીજો અંક અમને મળેલ છે. તેમાં હરિ અને જમત તથા આત્મા અને શરીર, તથા જાણકોને કેવી રીતે ઉછેરવાં એ લેખો વાંચવા લાયક છે. આ જાને અપુરણ છે. ખીજા લેખોમાં સ્ત્રી જળવાન કે મરુપ ? મધ અને આરોગ્ય, અતમમિ પ્રતિ ઉદ્ધાર, પ્રુપધામ, વિગેરે છે.

ઉદ્ધાર: લવાજમ, ધર્મવ્યવસ્થા; વડોદરા. વર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦.

ઓ જૈન ચેતાંબર કોન્ફરન્સ હેરલ્ડ આ માસિક શ્રી જનન (ચેતાંબર) કોન્ફરન્સ ઓરીસ તરફથી ખબાર પડે છે અને તેમાંનાં લખાણો તે કામના ધરમ, રીત રીવાજ તથા સાહિત્યને લગતાં હોય છે. ગયા મે માસમાં તેની ઉત્તર પાંચ વરસને પાંચ માસની થઇ છે.

આ અંકમાં પ્રથમ લેખ કુમારસૌંદ નાહર, ખી. એ. એ. 'ધી પ્લેસ ઓફ ઈમેન ઇન નેશનલ લાઇફ' વર્ષે અંગ્રેજીમાં લખ્યો છે. ખીજો લેખ 'હાનિકારક રીત રીવાજો' ઉપર છે. તેના લખનાર એક સોની, રાં ન્યાયચંદ લક્ષ્મીચંદ ખી. એ. એલ. એલ. ખી. છે. ખીજાં લખાણોમાં પુના કોન્ફરન્સ, જનન સાહિત્યનો ગુજરાતી સાહિત્યમાં ફાળો, પાંચરા પેળ અને તેની સ્થિતિ વીગેરે છે.

પ્રથમ કનઃ શ્રી જનન (ચેતાંબર) કોન્ફરન્સ ઓરીસ, મુબલ લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦.

લંડનમાં ઓરતોની લગ્ન

૩૦૦૦ થોડરવાર સાથે હપાકખી

(તાર સમાચાર)

મરે આવાડીએ હાલેસ ઓફ કોમન્સ ઉપર સહેજેટ્ટ ઓરતો દુપલો કરવાની છે. એવા ખબર ફેલાવાથી ૩૦૦૦ થોડીસ ને હાલેસ ઓફ કોમન્સની આસપાસ રોકવામાં આવી હતી.

મંગળવારે રાત્રે સ્થાનિક સેક્રેટરી મી. હરબરટ ગ્લેડરટને જણાવ્યું હતું કે જો ઓરતો દુપલો કરશે તો થોડીસને તેના પર મારો અથવાવાનો દુકમ આપવામાં આવશે.

પછી તે રાત્રે બરાબર સાડાઆઠ વાગે ઓરતોની એક દુકડી હાલેસ ઓફ કોમન્સ પર દુપલો લઇ ધસી આવી. તેમની સાથે તેમની બધી જાણીતી આગેવાનો હાજર હતી. આ વખતનો દેખાવ બહુજ અદ્યુત હતો.

ઓરતોની લડનને ટેકા આપનાર બધી ઓરતો પગે ચાલીને અથવા થોડાપર સ્વાર થઈને મોટી સંખ્યામાં હાજર થઇ હતી. તેમની સામે લડનની યુનિટ થોડીસ ફાજ ખડી કરવામાં આવી હતી.

દુપલો કરનાર ઓરતોના હાકરે ધમ્મા રાત્રી મુક્તિ ચલાવી; અને તેમની બીજી

એક મોટી ફાજ પગે ચાલીને પારલામેન્ટ માં દાખલ થવાને ધમ્મી. તેમણે લાગે અને ડાંસાનો ખુરો ઉપયોગ કર્યો, અને થોડીસ રસ્તામાં ગળ્યા તેમને લપડાકા, ધડકા, ધુંગા, અને ગોદા મારતી બેપડક રીને આગળ વધી તેમની થોડરવાર દુકડી એ થોડીસ પર મારો અથવા તેમને નસાવાની ફાજીલ કરી.

આ દેખાવ થોડી મીનીટ સુધી સેનાની રાજધાનીના શહેર જેવો થઇ રહ્યો અને જો કે કાની છત છે એ કહેવું કેટલીકવાર સુધી મુશ્કેલ પડ્યું હતું, પણ આખરે થોડીસ છત પર દેખાઇ; અને થોડીસને દુપલો કરનારીઓ વિખરાવા માંડી. પણ કેટલીક આગેવાન પકડાઇ, અને તેમના કમાનડર વચરતી થઇ પડી ત્યાંસુધી લડત ચાલુજ રહી હતી.

તે વખતે ૬૦ જણીને પકડવામાં આવી. પાછળથી ૪૦ બીજાને પકડવામાં આવી. કારક આમળ ખડી કરવામાં આવી તેટલા વખતમાં પકડાએલીની સંખ્યા ૧૨૦ ની થઇ. તેમણે કારક આમળ થોડાનો ખચાવ કરવાનો ઇરાદો જાહેર કર્યો છે, અને જણાવ્યું છે કે તેમને પાલમેન્ટ આમળ અરજી રજુ કરવા જવાનો હક હતો, અને તેમને અટકાવત કરવામાં આવી તે ગેરકાયદેસર હતું.

ઈંગ્લાંડનું લશ્કર

(તાર સમાચાર)

ઈંગ્લાંડની લશ્કરી કારકીલના રીપોર્ટ માં જણાવવામાં આવે છે કે લગ્નમાં તુરત મોકલવા માટે તકવાર હોય એવું ૨,૬૫,૦૦૦ માણસનું લશ્કર તેની પાસે હાલ છે. અને કુલ લશ્કરના આંકડા એવા જણાવવામાં આવે છે કે થેરાના કામ નું ૧,૦૦,૦૦૦, ખીજા મદદનું ૧,૦૦,૦૦૦, તથા ઉપરનું મળી કુલ બ્રિટીશ સરકારનું લશ્કરી બજ ૫,૦૦,૦૦૦ જેટલું મળ્યા છે. ઈંગ્લાંડના નહિત્ર લશ્કર સંખ્યામાં જાહેર થયું છે કે બ્રિટીશ રાજની સહી સક્ષામતીની ખાતરી રહેવા માટે ૧૯૧૪ સુધીમાં ૬૦ મોટાં વહાણો, ૧૮ નાનાં વહાણો, ૧૮ રક્ષણ કરનાર વહાણો, ૨૨ ટોરપીડો સાથે બચાવ કરનારાં વહાણો, અને ૫૨ નાસ કરનારા મજબાઓ, તથા ૪ તરતી મોટીઓ બંધિવાની જરૂર પડશે. વળી નહિત્ર લશ્કરના ૧૬,૦૦૦ નો વધારો કરવાની જરૂર જણાવવામાં આવી છે.

ઉપરની યોજના લેરક બરસકરકે રજુ કરી હતી તે પાસ થાય તો તે પાછળ પા. ૬,૦૦,૦૦,૦૦૦ નો ખર્ચ કરવામાં આવશે.

ચરચા પત્ર.

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇન

એન'ટનો ખુલાસો.

જરમન લાઇનની હોંદુસ્તાન જતી સ્ટી મરેમાં હોંદી ઉતારીએને પડતી તકલીફ બાબત અમે અહવાડીએ જે લખાણ છાપી તથા છીએ તેનો અંગ્રેજી તરજુમો અમે તે લાઇનના એજન્ટોને મોકલ્યો હતો. તેના જવાબમાં એજન્ટો તરફથી અમને નીચેનો કાગળ મળ્યો છે.

અધિપતિ, હોંદીએન એપીનીઅન,—
જુદા જુદા હોંદી ઉતારીએની ફરીઆદ વિષેનો તમારો તા. ૫ નો કાગળ મળ્યો. તેના ઉપર અમે પુરતું ખ્યાન આપેલું છે, અને જવાબમાં નીચે મુજબ લખીએ છીએ.

પહેલાં તો અમે જણાવીએ છીએ કે આ ફરીઆદ છેલ્લાં થોડાંક અહવાડીઆ એમાં મળી છે અને તે બધી અમારી સ્ટીમર 'અરમરમીસ્ટર' રિપેરી છે. તમ ને ખબર હશે કે નિયમ મુજબ 'ફેઝલર' મુખ્ય જવાની હતી, પરંતુ, તેને અચા નક પુરોપ જવાનો દુકમ મળવાથી, હોંદી ઉતારીએને મેલ-બોટ 'અરમરમીસ્ટર' જે તે વખતે મુખ્ય જતી હતી તેમાં લઇ જવા પડ્યા.

અમારી લાઇનની મુખ્ય જતી સ્ટી મરે જે હોંદી ઉતારીએને લાવવા કઇ જવા માટે ખાસ બાંધવામાં આવી છે તે માં અને મેલ-બોટમાં ઉતારીએ માટે સરખી જગ્યા અને સગવડ ન હોય એ સહે લાઇથી સમજી શકશે. પરંતુ અમે એમ પણ જણાવવા માગીએ છીએ કે આ સ્ટી મરેને માટે જે ખાસ બોટ 'લીધુ' હતું તેના બદલામાં જગ્યા અને સગવડ વીધે તેઓ કોઇપણ જાતની ફરીઆદ ઉઠાવે તે બાજબી નહતું. સાધારણ રીતે વગર ખોરાકની કેકની ટીકાટનો દર પૈડ ૫ છે, તેને બદલે અમે દરજી શીશીંગે ટીકાટ કાઢી આપી હતી તેવી સ્થિતિમાં આ બરાબર હતું એમ તમે કહી શકશો એવી અમને ખાતરી છે.

અમે વધુમાં જણાવીએ છીએ કે હોંદી પહેલાંનાં બધા હોંદી ઉતારીએને મુખ્ય નીચમીત રીતે જતી અમારી 'પ્રેસીડેન્ટ' સ્ટીમરમાં બદલી દેવામાં આવ્યા હતા, એટલે મેલ-સ્ટીમરમાં તેમને થોડાક દિવસ મુસાફરી કરવા પડી હતી. સંધવા

નીચેની ફરીઆદના સંબંધમાં જણાવવાનું કે કેપ્ટોઆએથી આ કંપનીએ બીજા જરૂરી સુધા ખરીદ્યા હતા. ઉપર જણાવી તથા તે મુજબ અમે કહીએ છીએ કે 'અરમરમીસ્ટર' સ્ટીમરમાં અમારી મુખ્ય જતી સાધારણ સ્ટીમરના જેવી સગવડ નહતી, પરંતુ, અમરા મન પર માણે મેલ-સ્ટીમર ઉપર થોડા દિવસ ઉતારીએને જે તકલીફ બોગવતી પડી હોય તે બોગવતાં છતાં ભાડાની જે નાની રકમ લેવામાં આવી હતી તેનો બદલો તેમને પુરેપુરો મળી ગયો હતો. અને છેવટમાં અમે જણાવ્યું કે, તમારો કોઇ પ્રતિનીધી કોઇ વખત આવી અમારી નીચમીત મુખ્ય જતી એકાદ સ્ટીમર તપાસી તો અમને ખાતરી છે કે, ડરમનથી જતી કોઇપણ બીજી લાઇનની સ્ટીમરમાં અમારા જેટલી સરસ સગવડ નથી, અને અમારી લાઇનને હોંદી કામે પુરો ટેકા આપવો હશે એવો રિપોર્ટ આપશે.

તમે મોકલેલ લખાણ તમારા જાપામાં છપાઇ ગયું છે એટલે અમારો આ ખુલાસો તમે જાપશે. અને તેથી તમારા વાંચકોને ખાતરી થશે કે જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા લાઇનની વિરુદ્ધ દીકા થયા છતાં, હોંદુસ્તાન મુસાફરી કરવા માટે આ લાઇનમાં સફળી સરસ સગવડ છે.

[અરમરમીસ્ટર મુખ્યની સાધારણ સ્ટીમર નહોતી તેટલામાટે, લેવામાં આવેલા ઉતારીએની, સગવડ ન થઇ; અને બાહુ નછપુ' હતું માટે નછપી સગવડમાં ઉતારીએ સંતોષ માનવો જોઇએ એ અચાવ બાગેજ સ્ટીકરી રાકાય તેવો છે. —અ. ઇ. એ.]

મકકારીશી કાગળ

મકકારીશી મી. એમ. સહપદ (મેને જર, મદરેસ-એ-સઉલતીઆ, મકકા, અરબસ્તાન), લખે છે કે :—

અને એક મદરેસા નામે સોલતીઆ કરી ૬૦ વરસથી ચાલે છે. તેના બાની એક હોંદુસ્તાનના મથકર આલીમ મરદુમ મોલવી રહેમતુલ્લાહ છે. કલકત્તાની સોલ તુવનીશાં નામની એક સખી એરતે શરૂ આતના ૧૮૬૫માં શ. ૧૫૦૦૦ આપવાથી મદરેસાનું નામ તેના નામ ઉપરથી રાખવામાં આવ્યું છે. મદરેસામાં ૨૫૦ ના અંકો તાલીમે ધલમ પડે છે. મદરેસા સાથે એક મોરડોગ હાલિસ છે તેમાં અરબી ફારસી વગેરે ભણનારને રહેવાની

તથા ખાવાની ગોઠવણ કરી આપવામાં આવે છે. પણ એક મોરડોગ હાલિસ પુરું પડતું નથી, અને મદરેસા પાસે જોઇતી મદદ છે તરી, તેથી દક્ષિણ આફ્રિકાના મુસલમાન બાઇઓને લખવાની ફરજ પડી છે. તો આશા છે કે આ મદરેસા માટે કોઇક અંદો કરી કમકમ મુખ્યનો એક મોકલશે; અને તેમ કરી સવાળ હાંસલ કરશે. કોઇ બાઇ તરફથી મદરેસાને મદદ મળશે તો તે માટે મદરેસા તરફથી સરહિ આપવામાં આવશે.

પરચુરણ ચરચા

સાધમ-સદાઉન (કેપ)ના એક કાગળમાં મેસરસ અબ્દુલ રહેમાન, મુનસી મલેક દહ્યાત, રમુલમીઆ જુનુમીઆ, મલેક માજમ મુલતાન, મલેક તાજબાઇ વજર, મલેક રશીસ. તાજબાઇ અકબરખાં મેરા બખાં, બીસમીલ્લાખાન સરવરખાન તથા સરવરખાં મોજમખાં લખે છે કે :—દેશના એક જાપામાં અચેના એક માણસે કામળ લખાં અખારે વિશે જુડી અને નાજાવાદાર બાજતો એ જાપામાં છપાવી છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે અચે એક અજુમન રથ. પવામાં આવી છે જેના ચેરમેન મુનશી મલેક હયાત, તથા ચેરમર અબ્દુલ રહે માન તથા સેકરેટરી મુલ્લામ રહીમ છે. પણ તે તદન ખોટી વાત છે. અચે આવી અડળી કોઇ છેજ નહિ. ખરી હકીકત એટલી છે કે થોડી મુલતપર અચે મલેક પુરવાળાએ અમારા મામની મરજીદ માટે અતરે એક ઉચરાણું કર્યું હતું, અને તેના કેટલાક પૈસા વસુલ થયા હતા તે મુલક મોકલી દીધા હતા, ને હવે જે બરાશે તે મોકલી દહરું, પણ વખત ખરાબ હોવાથી તે બાબત કોઇનાપર દયાણુ કરી ચકતા નથી.

એકસઅરગથી મી. એમ. આઇ. લહેર, એક કાગળ ફરમાન લખે છે કે મી. દીલદારખાનનો એક બાઇ તો હાલ જેલમાં છે, અને હવે પોતે પણ જેલ માં ગયા છે તે માટે તેમને મુબારકબાદી આપું છું, તથા બીજા બાઇઓને તેનો લખતો લેવા બાલામણુ કરું છું.

જેહાનસઅરગથી મી. એમ. ઇ. આદમ તરફથી એક કાગળ મળ્યો છે. તેમાં તેઓ લખે છે કે :—મી. બોમવતારા દેશમકલ હોંદીઓની સેવાઓની તારીફ કરે છે. ઉપરુદેશનથી લાલ થશે તેમ જણાવે છે; તથા હોંદુસ્તાનના લોકો તથા જાપાઓને તથા બાગેવાન માંડોને વિનંતિ કરે છે કે તેમણે મી. બોમકલને સારો આવકાર આપવો, તથા ટરાંસવાલના સવાલપર વધુ ને વધુ ચર્ચા કરી હોંદીઓને હાદ આપાવવી.

ચાલુ વરતમાન

મરકબુરીમાં અક ગોરા લખે છે કે
ફકાનના કલાકના કાલકાથી બહુ ફાપદો
થયો છે, પણ આરખ સોફો તેનો વાર
વાર બાગ કરે છે. ફેરીયાળાઓએ શની
વારે એ વાગ્યે રોજમાર બાધ કરવો
જોઈએ, છતાં કેટલાક કેક સાંજસુધી માસ
વેચતા બેચમાં આવે છે, અને છતાં
પોલીસ તેમને પકડતી નથી.

નાતાલના મરનર સર મૈટ્યુ નેધન
હાલમાં ડરબનમાં રહેવા લાગ્યા છે.

કેપના ચવરનરે એક બાપચુ દરમ્યાન
જાણીતું હતું કે કેટલીકાની નિયતિ મુધા
રવાની બાબત વિચાર કરવા એક કોન
ફરન્સ યુરોપમાં બસવાની છે તે વખતે
કેપ તરફથી એક પ્રતિનિધિ દબર થશે.

તા. ૧ થી જુલાઈએ દક્ષિણ આફ્રિકા
ના મીસનરી (ખ્રીસ્તી ધર્મપ્રદેશક) તુ
એક કોનફરન્સ બેન્ગેલોનતીન ખાતે
મળ્યું હતું.

દક્ષિણ આફ્રિકાના રેલ્વેના કામદારોની
એક સોસાયટી રચાયવા ટરંસવાલના રેલ્વે
કામદારો દિલચાસ કરી રહ્યા છે. તેમણે
પોતાના તરફથી ટરંસવાલના રેલ્વે કામ
દારોની એક સોસાયટી નીમી છે, જે રેલ્વે
વાળાપર જીલમ મુજબે કે તેમના હક
જુદાય સારે એકસાથી કામ કરશે.

એકાન્નકાકેન ખાતે સિલકોતુ કેન
ફરન્સ મળ્યું છે, જે સિલકોતુ સંબંધમાં
તથા તેમના હોશ સંબંધમાં ચર્ચા
મચાવશે.

સાઉથ આફ્રિકા પ્રદેશન કારવા માટે
ખા. ૩૫,૦૦૦ નું ખર્ચ થશે એવો અક
સંદેહ કાઢવામાં આવે છે.

રોડેશીયા રેલ્વે ખરીદી બેચની વધારા
વાગ સરકાર તરફથી જનરલ બોયાએ
ઓફર કર્યાની વત્તાછાપમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે.

રોડેશીયાને સુનીયનમાં બેગવવા સંબંધ
માં વિલાયત ખાતે જનરલ બોયા ચર્ચા
કરતા હતા. તેમણે જણાવ્યું કે રોડેશીયા
કુ. નો એવો મત છે કે દક્ષિણ રોડેશીયા
સુનીયનમાં એક વાગમાં કોલેની તરીકે

બગશે, પણ જનરલ બોયા ધારે છે તેમ
ટરંસવાલનો એક ભાગ થઈ જવાને પહોં
કરશે નહીં.

એક આગની વીમા કંપની પાસેથી
પૈસા કલાવવાના હેતુથી રેકલીફમાં પોતા
ના ધરને જાણી બેઠાને આમ લગાડવા
ના આરોપસર જે હોદીપર ડરબન સર
ક્રીટ કોરટમાં કેસ ચાલે છે.

ઇંગ્લેન્ડ અને દક્ષિણ આફ્રિકા વચ્ચે
હોરકા વચરના તારો નાખવાથી ચર્ચા
ચાલે છે. તથા કેકાએ એવાં મથક રચા
પવામાં આવશે. અને તે દાખલ થવા
પછી વિલાયતના તારના હોશમાં લટકે
થશે એવી વધી ગજવામાં આવે છે.

કેપમાં આતેકાંડરાખાતે એક નાની રેલ્વે
લાઇન તા. ૫ થી જુલાઈએ ખુલ્લી મુકાવા
ની હતી.

લેરે કે મારકસનો ટેરીફ વાંધી નામ
નો ગોરા વેપારી લીસમેન ખાતે મરણ
પામ્યાતુ રૂટર મળ્યાવે છે.

ડરબનમાં એકઠા બેંકમાં કચરના સિક્કા
સ્વીકારવામાં નથી આવતા, અથવા તે
એક્ટી કિમતે રાખવામાં આવે છે એવી
ફરિમાદ એક ગોરા તા. ૭ થીના મરકબુ
રીમાં કરે છે.

ડરબન ટાઉન કાઉન્સિલના છેલ્લા રીપો
ર્ટમાં ચીફ કોનસ્ટેબલે જણાવ્યું હતું
કે મહં સાલ કરતાં આ સાલના જીન
માસમાં યુ-હેગારની સંખ્યામાં ૩૧૩ નો
વધારો થયો છે. જેવા આકાશ છેલ્લા
૨૦ વરસમાં કોઈ મહિનામાં માહુમ
પડ્યા નથી.

પે.એસ.ટી.મના ટાઉનહોલ ટાવરમાં નવું
ચડીઆળ નાખવામાં આવ્યું છે.

ડરબન હોંદ મુખાર સલાએ માનવાના
દાદાબાઈપર તેમનાં ખાતુ જાણ મુકાવવાના
મરણ માટે ફિલ્સો.કનો સ હોશ બોલ્યો છે.

સુનીયનને ચાર્ટર્ડ ટાઉનપુ રેલ્વેના
એક મથક નજીક ડિપોઝીટીયન આરંબુ
જશે એવી ખીક ત્યાંના આરએને લખવા
માં છે, તેથી તેને કમતીમાં કમતી બેઠો
ગોરીન (પગાર વાડવા કામદારના વાગ
બાગેલી મારીયોનું) ચમાર કામ કરતાનાં
મથક તરીકે રાખવું એવી મુચના થઈ છે.

ઓરતોના વોટની દિમાલત કરવાનું
એક મહાન નાતાલમાં રચપાનું છે. તેના
તરફથી મી. મેકલારડી એમ. એલ. એ.
એ એક બાપચુ ઓરતોના કરતવ્ય વિષે
આપ્યું હતું.

એટોરની જનરલ મી. જે. ડી. બીલી
ચર્ચ ટરંસવાલના પ્રધાન તરીકે જનરલ
બોયાની ગેરહાજરીમાં કામ કરશે.

કેપના પ્રધાન મી. મેરીમેનને રાહટ
ઓનરેબલનો કલકાળ મળ્યો છે. અને
હવેથી તેઓ પ્રોવી કાઉન્સિલના મેંબર
મળ્યા પી. સી. ની ડીમી બે.મવશે.

નાતાલના નેરીવ કારબારને લખતા
કાલકાનીએ એ લોકપર કારેખાર ચલાવવા
ના કમીસન માટે ૪ અમલદારની નીમણૂક
થઈ મુકા છે.

કા દહાના બાજથી નાતાલ સરકાર
ટરંસવાલ પાસેથી ખા. ૫,૦૦,૦૦૦ ની
લોન લેવાની છે.

તા. ૨૭ જુલાઈએ પ્રસિદ્ધ ડનમાં આગ
લાગવાથી વેસ્ટ બેંક રીપરપર એ મકાન
બળીને નાશ પામ્યાં હતાં.

વિલાયત ડેપુટેશન

[ડરબનના પ્રતિનિધિ તરફથી]

ડરબનથી મળા મુજબારે સાંજે નેતરમન
કેસમાં એક દોષી ડેપુટેશન વિલાયત
જવા હાપડી મુક્યું છે. આ ડેપુટેશનના
મેંબરમાં મી. એમ. સી. આંગલીઆ,
(નાતાલ હોડીઅન કેમિસના બેંકેટ ઓન
રી સેક્રેટરી) તથા મહિલાજનના મી.
આન્ડ બાબાન અને મી. ફૂલેન મદમદ
જદાન હતા. આ કોર્ટમાં મી. મળમુલ
કારક (એમ. સી. કોન્ટ્રીનાની કરમના)
જે. સ. મળ પેનાલ કામ સાંજે વિલા
યતમાં મેંબરને પણ મુકરર થયાનું
સાંજનામાં આવ્યું છે.

આ સાંજે મી. આંગલીઆની મુલા
કાત બેનાં બેબેચી જાણ્યું કે આ ડેપુ
ટેશન નાતાલ દક્ષિણ કેમિસ તરફથી
મળ્યું છે. તેનું કામ ચાલીઅન સમી વધી
સરકાર પાસેથી હાલ પાતું નથી મળવા
વાનું તથા કેટલીક સમુ મુશીબતો સામે
પોષાર દેહવાનું છે.

હોંદુસ્તાનના ખખરો

(હોંદી ખખરો ઉપરથી)

આવનગર ખાતે તા. ૧૮ મી મેએ સખત તોફાન સાથે વરસાદનું આપદું પડ્યું હતું. તોફાનથી ખરામાં ખલ્લું તુકસાન થયું હતું. વેરાવળથી આવનગર જતી જમનની બે બેઠ મહવામાં હતી. તેમાં કુલ ૧૧ હિતારીઓ હતા, તે બધા ડુબી ગયા હતા. આ ઉપરાંત માલના પશુ કેટલાક મહવામાં ડુબી ગયા હતા.

અમદાવાદમાં ૧૨ વરસ થયાં ટેલીફોન કંપની કામ કરે છે. ત્યાંની મધ્યપૂરી મીલોમાં તથા વેપારીની પેટીઓમાં ટેલીફોન લેવાએલ છે. હમણાં મ્યુનિસિપાલિટી અને ટેલીફોન કંપની વચ્ચે વાંધો પડવાથી તે કંપની પોતાની છાખા બંધ કરવા માગે છે.

અમદાવાદના કડવા પારીદારોએ પોતાની નાતના સુધારા માટે એક સભા રજાથી કાળુપુર પોળમાં એક પ્રસ્તાવના રચાવના કરી છે.

અમદાવાદ હાઈકોર્ટના હેડમાસ્ટર મી. કેશવલાલ હરપદરાય પુતના પ્રમુખપણા હેઠળ તા. ૬ મેના રોજ પ્રેમાબાઈ હોલમાં મળેલી સભામાં એલ્યુકેશનલ એસોસિએશન સ્થાપવામાં આવ્યું હતું. તેના હેતુ કેળવણી વીશે મર્મ કરવાનો, બાપણો આપવાનો, હંડની એમવાઈ થતાં પ્રાથમિક શાળાઓ કઠવાનો, કેળવણીને ધગતું આર્થિક સહાયવાનો તથા લેખે પ્રસિદ્ધ કરવાનો છે.

નડીઆદમાં મી. મંગળલાલ નંદલાલ કેસાઈ તરફથી હોટલ અને સ્ટીલ પેન્ટ કારખાનું ઉદ્ઘાટનમાં આવ્યું છે.

બોરસદના ખેડુતોએ જોરજુલમથી વેટે પકડવામાં આવતાં ગાંડ સંખ્યાથી મુબ્બ ના ના. મવરનરને અરજ કરી છે.

વડોદરા સભામાં ધરવેસ દેઢ મણી કરવાની ગેરવધ્ય બેઈટ સરકાર મી. વાઈ હનેક કરવા આગે છે તેમાં નવસારી તથા કડીના અભિપ્રાયે મળ્યા પછી વડોદરા ખાતે પંચાયતની મીટીંગ બેઠક મળી હતી જેમાં કેટલીક મુશ્કેલી થયા પછી રા. બા. આપાસાહેબ મોરે તથા મી. પરશુરામ

વજાલે એ કર વિરૂદ્ધ વિચારો આપી મી. દલના આવ્યા પછી પુખ્ત વિચાર કરવા સુચવ્યું હતું.

બરુચ અને ગાયકવાડ તામે ડબ્બેકની હદ સુધીમાં આવેલા કપાસના કારખાના એલેક્ષાના કોન્ટન જીનિય એસોસિએશનને લગભગ ૧૧૬૦૦૦ કાર કપાસ પીલ્યો છે અને રા. પાંચ લાખનો નફો કર્યો છે જેથી જનતાઓને દરેક શેરહોલકરને રૂ. ૪૮૫ નો ફાળો મળશે.

એલરખાડ તાલુકાના માસખા ખાતે સુરત ની દારૂ નિષેધક નીતિમંડળની સભા તા. ૨૨મીએ એન. મી. ગોળદાસ કલ્પનદાસ પારખના પ્રમુખપણાનીએ મળી હતી. તે પ્રસંગે બાણુ ગામેના કોળાઓએ બેગા મળી એવા દરમ્યાન ક્યાં હતા કે હવે પછી કોઈએ વંચપરંપરા હાર વાપરવો નહીં અને વાપરનારનો રૂ. ૨૫ દંડ કરી તેમાં થી રૂ. ૫ તેની ખચર આપનારને આપવા.

નવસારી ખાતે જીની કોમર્સીયલ જોઈસ સખસ આફરીકાલી પાછો ફરે તેને લદમીનારાયણના મંદિરમાં ૧૧૧ પૈક ધર્મદા બચા કરાવી ન્યાત જેર પાસે દેહધુધી કરાવવાના રિવાજનું ચાર જણાઓએ ઉદ્ઘાટન કરવાથી તેમનું કાંઈપણ કાર્ય ન્યાતજોરે કરવાનું બંધ કરવાથી તેમાંના એક સખસને ત્યાં કાર્યનો પ્રસંગ આવતાં તેણે એક બાવાને બોલાવી પોતાનું કાર્ય કસબાથી એ કોમર્સી મોટી ચર્ચા ચાલે છે.

નવસારીમાં કેટલાક પારસી અને હિંદુ જોડાઓએ "રેસ્ટરન ટ્રેડિંગ કંપની" સ્થાપી નવી નવી મીલો બનાવવાનું શરૂ કર્યું છે.

તવડી મામમાં નિશાળ માટે મકાન બાંધવામાં સરકારે રૂ. ૧૨૦૦૦ની રકમની મંજૂરી આપ્યા પછી એ મકાન ક્યાં બાંધવું તે વીશે હોંદી પંચાયતમાં પારસીઓએ પસંદ કરેલી જમીન ઉપર મકાન બાંધવાનું શરૂ થવાથી કચ્છની લોકોએ એ મકાનમાં પોતાનાં જોડાઓને બધાવા નહીં મોકલવા કરાવી નવી રકુસ પોતાના હતામાં પોતાને ખચરે બાંધવા ઠગવ્યું છે.

પુનના જલરજાણુ વંદેમાતરમ અને પ્રભાકર પ્રેસિમાંથી કેટલાક હસ્તાવેજો, પડેલા વગેરે જીલ્લા માજીસ્ટ્રેટના હુકમથી જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા તેને નાશ

સામાટે નહોં કરવો તે માટે ત્રણ પ્રેસેન માલીકો ઉપર નોટીસ ફાઈ હતી, જેમની તકરાર સાંભળી જપ્ત થયેલા સપ્ત જાગ્યોનો નાશ કરવાનો જલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ હુકમ કર્યો હતો.

લાહોર ખાતે લરાનાના હોંદી કુનર લિલોગ તથા બેલીવાડીની પ્રદરજન કમીટી પ્રદરજનના કામકાજ માટે જુદી જુદી પેટા કમીટીઓ નીમી છે અને રૂંડ બેથું કરવા માટે પ્રગળે અરજ કરવામાં આવી છે. પ્રદરજનને સરકાર તરફથી મોટી રકમની મદદ આપવામાં આવનાર છે.

હોંદના રેસીડેન્ટે સ્ટેટમાંની નોકરીઓ માંતા મેકેડે ત્રણ જગ્યાઓએ જાહેરને આપવા દેવાનો હુકમ કર્યો છે.

બાણુ અરવીંદ ધોસને 'જગમી'ના અધિપતી તરીકે બાણુ બેનરજીની ગેરહાજરીમાં કામ ચલાવવાની માગણી યથા હતી પણ તે માગણી તેઓએ સ્વીકારવાની ના પાડી છે.

હંડરન બંગાળ સ્ટેટ રેલવે ઉપરના કમડમ સ્ટેશનથી અસકપોર સ્ટેશન સુધી ની રેલવે સડક કે જ્યાં વારંવાર બોંગ ફેંકવાના બનાવો બને છે લાંબા લોકોને સખત કરવા માટે રાખેલી પોલીસના નીલાવ સાર ત્યાંની વસ્તી ઉપર મ્યુનિસિપાલિટી તરફના વેરા કરતાં ત્રણ ગણો કર નાખવા સરકારે ઠરાવ્યું છે.

એવું ધારવામાં આવે છે કે બંગાળના દેશવાર ચએલા આગેવાનોમાંથી કેટલાકને જ માસની આખરીએ એટલે તા. ૧૨મી જુને છુટા કરવામાં આવશે. તેમાં બાણુ કૃષ્ણ કુમાર મિત્ર અને બાણુ સુમોદિ મલીકનાં નામો ખાસ આપવામાં આવ્યાં છે.

રંજુન ખાતે જા. તા. ૨૦મીમેના રોજ બપોરે નદી કીનારે આવેલી ચોખાની મીલમાં આગ લાગવાથી એક ગોડાઈન સિવાય આખી મીલનો નાશ થયો હતો અને તેથી એટું તુકસાન થયું હતું.

હોંદી લરાકરી સેનાધીપતિ ભોરક કીચ નર રીડાચર જતાં તેમની જગ્યાએ હોંદી પ્રધાનની એક્સીસના લરાકરી સેક્રેટરી જનરલ જોશુર કીચ નીમાપા છે અને લરાકરી સેક્રેટરી તરીકે સર બેકિમા કી ને ઠરાવ્યા છે.

મીડિયોઆ અંગ્રુમન ઇસ્લામ

સેક્રેટરી લખે છે કે:—

અમ મીડિયોના રીપોર્ટ પાસ થયા પછી સેક્રેટરીએ અંગ્રુમન ઇસ્લામના મદરેસા ના બાળકોની ઇમ્તેહાન (પરીક્ષા) લેવા મોલવી સાહેબ અબ્દુલ કાદર તથા મી. ઝોશમાન અહમદ એન્ડ-હીને સુચના કરી. જેથી એ બેજ સાહેબે ઊકરાઓની પરીક્ષા લીધી. શરઆતમાં ત્રણ ઊકરા એઓ ઉરદુની પહેલી કિતાબ પડે છે તેઓમાંના એક મહમદ અહમદ ચલકતા માખાપના હક ઉપર બોલેલ, અને બીજા અને ત્રીજા એ ઉપલી બાબતના ટેકામાં હદીશની દલીલ સાથે વિવેચન કરેલ. કુલ ૧૬ ઊકરાઓમાંથી ૪ ના પાસ થયા. મી. ઝોશમાએ પોતાનો સંતોષ જાહેર કરતાં જણાવ્યું કે બચ્ચાઓને પહેલાં અમાનો યા સીપાચે મેદે પકારવો જોઈએ. મી. હાજી કાસમ હાજી જુસુએ મી. ઝોશમાન ને મળતા અમ જણાવ્યું કે બચ્ચાઓને માટે રમાલ, અને ફજ લાવ્યો છું તે કબુલ કરી ચેરમેન સાહેબે બચ્ચાઓને રમાલ આપવા. મોલવી સાહેબે ઉપરની દરખાસ્તને ટેકા આપ્યો. પછી ચેરમેન સાહેબ, મી. હાજી કાસમ, તથા હાજર મદરેસોના આભાર માની ફજ લેવા સુચવ્યું. બાદ મીડિયો બરખાસ્ત થઈ.

મી. અલી મહમદ ખમીસાના ફરજદ મી. મહમદે કુરાન શરીફ ખતમ કરેલ તેની મુબારકબાદી મી. અલી મહમદને આપવા અંગ્રુમનની એક ખાસ મીડિયો મળી હતી. મી. અલી મહમદ અ. લતીબ પ્રમુખ હતા. રીપોર્ટ પાસ થયા પછી સેક્રેટરીએ મી. અલી મહમદ ખમીસાને મુબારકબાદી આપી; તેમજ મોલવી સાહેબના તેમની કોશીશ માટે વખાણ કર્યાં. મી. અલી મહમદ, મી. મહમદ કુરાન શરીફ પુરો પકવાની પુચા લીમાં મદરેસામાં પડતાં બચ્ચાઓ માટે કરીની ટેપીઓ, તથા આખી મીજલસ માટે ફજ અને ચા લાવ્યા હતા તે માટે તેમની તારીફ કરી, અને મદરેસા માટે કાળજી ધરાવના સહુને બલામણુ કરી. મોલવી સાહેબ વખતને અનુસરી બોલ્યા. મદરેસામાં પડતા બાળકોમાંથી મી. અબુઅકર હાજી કાસમે મી. મહમદને મુબારકબાદી આપી, ને જલમના કાયદા વિષે વિવેચન કર્યું. મી. મહમદ ઇલાહીમ કુકશીએ પણ મી. અબુઅકરને મળતા અમ મી. મહમદને આગળ વધુ જલામણુ કરી, પછી મેકરસ હાજી ઝોશમાએ, હુર

મહમદ અબુઅલ તથા મી. તખ્ત હાજમે મી. અલી મહમદને મુબારકબાદી આપી. મી. કાસમ આદમ કાળાએ પણ મુબારકબાદી આપતાં પોતે હીંદુસ્તાન ફરજા મએલ ભારે લાહેરમાં આપતી કેળવણી વિષે જે બેચેલ તેનું વિવેચન કર્યું. મી. અલી મહમદ ખમીસાએ જવાબમાં સહુને ઉપ કાર માન્યો, મોલવી સાહેબની તારીફ કરી, તથા તેમને પાઘડી, અને પા. ૩ રોકડા ભેટ આપ્યા; પા. ૧ અંગ્રુમનને આપ્યો, અંગ્રુમનના બાંધીની મહેનતની તારીફ કરી તેને ૧ જરીની ટેપી તથા શી. ૧૦ રોકડી આપી. તથા હાજર મહમદને આ તથા ફજ લેવા વિનંતિ કરી. પછી ચેરમેન સાહેબે બચ્ચાઓને ટેપીઓ વહેંચી આપી, ને મી. અલી મહમદને મુબારકબાદી આપી. મોલવી સાહેબે મી. અલી મહમદને ઉપકાર માન્યો; ને ચા વગેરે લઈ સવા બર ખાતે અમ.

નાદારી કોર્ટની નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ મેકેટમાંથી)

લોવર ટયુગેસા ડીવીઝનમાં અમલોદી પાસે પુલરીજ લે-ડના વીરાસતમીની ખીલ કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૨ મી જુલાઈએ ડરમન સરકીટ કોર્ટને અરજ ચનાર છે.

કેટો મેનરના કસાક હાજીમી મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૬ મી જુલાઈએ ડરમન સરકીટ કોર્ટને અરજ ચનાર છે.

ટોંગાટ ફરજરસના ગુસવા ગુનીરડી મુનસામીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૭ મી જુલાઈએ મારિસબરમ માં સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ ચનાર છે.

કેપના હીંદીપર લયકર આરોપ

અફીજુની બદી

તા. ૮ મીના મરકયુરીમાં નીચે મુજબ તાર પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

આરમસ જખાવે છે કે અત્રેના મુસ લમાનોમાં, ધરમની અટકાયત છતાં અફીજુ તું બચન ગલીર થતું જવાની વાત તપાસ કરતાં સાબ ખરી હરે છે. દેખીતી રીતે એ બીજા છુપી રીતે આચાર કરવા માં આવતી હોવી જોઈએ.

રોકડ ખબર ભાવ

	શી. રૂ.	શી. રૂ.
આવલ માંબ ૧૫સ્તાની	૨૦ ૦	૨૦ ૬
ભીમડીના	૨૪ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૮ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૮ ૦
બીની સમ્કર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફંડાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
દેથી પુવેર કાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
પુવેર કાળ બનકુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મમુરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મમની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
અડદની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
અણા મુંબાઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
„ કાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કપડું તેલ ૧ બપાલન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૪	૨ ૮
મીઠું	૩ ૩	૩ ૬
નાલીએરનું	૩ ૩	૩ ૬
માંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬	૧૭ ૬
પીચી	૧૪ ૬	૧૪ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૬	૧૪ ૩
મદાસી સોપારી ૧૨તજ બા	૦ ૩	૦ ૩
મરચાં	૦ ૩	૦ ૩
બી પેટી ૪ ટીનના પૌંડ ૨ ૬	૭ ૧૦	૦ ૦
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પારાશીન એરોફેડ		
„ વાષટ રોસ	૮	૮
„ માલન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નાળાંચેર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
ફલી	૫ ૬	૬ ૦
કાષમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલક રટોન	૧૫ ૬	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૮
માખીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલમ પોષ્ટ સીઆરેટ	૧૭ ૦	
કુધ નેસલનું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
નીમક (લીવરયુલ)		
ખના એક-બી	૪ ૦	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtio
Merchant, Box 87

BARBERTON

Saleman Moses,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Baloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Bros.,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 153
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbugh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NOBOMEN,
24 Franc Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloom St.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Knoos,
180 corner Bree & Bloom Street
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10.
Cassim Suliman,
Box 27.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DE AAR C.O.

C. Appavoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOO MAKER AMOD & Bro.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanna Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMEROODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgani Road.

JALRUOT & FORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

DURBAN

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
Lala Bahhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636,
M. A. Sirson,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhann,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

M. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. DOSS,
Wholesale Commission Agent,
Box 110 Tel. Add.: "DOSS"
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Marayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HANNERTSBURG

Zoutpansberg)

Emopjee Iamail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,

A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:

Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,

Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.

E. E. DADABOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,

M. P. FANCY,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KAROMA & Co.,
Box 3593, 11 Market Street

C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omerji Sale,
Box 5931.

A. A. PHILAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp

RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 11 Market Street

A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,

Fordsburg, Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

Johannesburg.

O. P. LUCHFRAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,

Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Kest's Building

A. R. CHOTABHAI,
Box 33.

Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.

HORMAJY IDOLY,
Box 332.

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 320.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRJADAS & LALORAND
Box 92.

NANJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL)**

A. E. BEAM,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.

I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAYEKING

Ossim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SEUDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHERN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,

A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 172.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.

MERTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHESTROOM

G. K. Desai,
Box 128

M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,

R. B. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road

Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,

M. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Ohota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 36

PRETORIA

Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stad 376, Boom St., Pretoria
NAGARAJ HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Ehimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. G. Nani,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 84, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYSBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joonsub Tayob & Co.
Market Street.
Joonsub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. Naidoo & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હૈડ ઓફીસ: ૧૦ બોરબન સ્ટ્રીટ, ક્રેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલ્ક મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડેન્સી સ્ટ્રીટ, નેડાન્સબરગ.

એટ આપવા લાયક અનેક તરેહની પશુની
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક જાતના
રસમ, જરીના ટેબલ ક્રીસ, કાશમીરી ખનાત
વિએરેવિએરે, ભાવ પશુના સરતા. આવો અને
જાતી ત્રો.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER.

Market Square, P.O. Box 38,

KRUGERSDORP.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
stand 641, 21st Street, VREDEBORP,
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

BOER TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 88. Tel. Address: "Porbandar"

Telephone 864.

હરકી કેપ.

કૃત્રી ફેબ્રી ૨૨૪૧ રોપીઓ.

અમરે ત્યાં સસ્તે ભાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

સન બેન્ડ ટોબાકો વર્કસ.

164 ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 828

આમણં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામણાં, સીંગણાં, પેટાં અથવા બકર
નાં ચામણાં, વેદલની હાલ વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ.

સસ્તો વેચવાનો છે.

તા. ૧૫ જુલાઈ ૧૯૦૯ સુધીમાં
રતાંડ ના. ૩૫૮, ૧૨મી સ્ટ્રીટ, ધીડીડાર્પ.

પૂછો:—

પરશોતમ વલ્લભ ટેલર,
કેરનર ૭મી અને કાફર સ્ટ્રીટ,
નેડાન્સબરગ

જરૂરી ખબર.

‘ઇંડોચનોને પુરતી સમવડ માટે ખોલવામાં આવેલી ઓફીસ.’

સર્વ ઇંડોચન લાઇઓને જાહેર કરવામાં આવે છે કે, અત્રેનાં જાણીતા વેપારી શ્રી મી. મોહમ્મદ કાસમ કમરુદ્દીનની કુલ ના અનુભવી મુતલી મી. રકનુદ્દીન સાહેબ એઓ ૧૯૦૨ ની સાલમાં અતરે આવી ઉપલી કુપતીમાં ૧૫ વરસ કામ કર્યું છે અને વેપારી લાઇનમાં તથા વેપારી લાઇનને સમતા દરેક સરકારી કામકાજમાં, ખાસ કરીને માફિતી મેળવી છે, એઓની ઇંગલીશ કેળવણી પણ બહુજ ઉમદા તરફની છે, એઓએ શ્રી પાસે રાજી ખુશી તથા તેમની સલાહથી રજા લઇ શ્રીની ઓફીસની ખાલુમાં જનરલ એજન્સીની ઓફીસ ખોલી છે. ત્યાં સરકારને સમતાં તમામ કામે, તથા પાસ, પરમીટ, પાવર, એરીટેવીટ, લાઇસેન્સ, વીલ, એગ્રીમેન્ટ, બાગીદારનાં દરતાવેજ, વિગેરે બાબતનું કામ બહુજ કીકાયત રીતે અને સહેલાઈથી કરી આપવામાં આવે છે. કેમકે બહુ બાબતનું એપલીકેશન લખાવવું અથવા ગુજરાતી તથા ઉર્દુ વિગેરે બાબતનું ઇંગલીશમાં ટરાન્સલેશન પણ સારી રીતે કરી આપવામાં આવશે.

બહાર ગામવાળા સાહેબોને વેપાર સંબંધીનાં ખાતગી કામકાજ બદલ આવવ બવાનો બેદર ખરચ અને તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે, તેવા કામ માટે પણ સદા ઓફીસમાં ખુલાસો લખવાથી પૂરતા વિશ્વાસે તાકીદે કામ કરી આપવામાં આવશે. કુલ કામસર કેપટાઇન મયેલો હોવાથી મારા માલકો એમ ધારતા હતા કે કુલ ઇન્ચાર્જ મયેલો હજી ૫૨૫ કેપટાઇનથી પાછો આવ્યો હો અને કામ કરી શકે કાપુ છે.

વધુ ખબર મટિ લખો :—રકનુદ્દીન.

કમરુદ્દીન ખીલડીંગ, મે સ્ટ્રીટ, ડરબન—નાતાલ.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સ્ટુફ મખમ્મ અમારા આઠવીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે. જો દેનારને બહુ કીકાયત લાગે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

પાર બંદરનું તાલુકું ખુશબોદાર થી અમારે ત્યાંથી મલશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 864,

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા કાલકાલ નવરોજી.

એ. જરૂરીસ બદરુદ્દીન તબીબજી.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈન્ડિયન રેલ્વેયર બેરર કોર.

આફગાનિસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરુદ્દીન ફજ્દાર.

મેસર્સ એમ. કે. મીંધી, અને એચ. એ. અલી.

મી. મોરાબજી શાપુરજી અડાબનીઆ.

સ્વામી શ્રી કંકેશનંદ.

મહાત્માથી મુક્તીદાસજીકૃત

રામાયણ સાર.

શાલકાંદ.

કિંમત ૦-૧-૦ પોસ્ટેજ ૦-૧-૧

ઈન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,

ફીનીક્સ, નાતાલ

A Book—and Its
Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.)By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.ઈન્ટરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ તરફથી
બહાર પાડવામાં આવેલાં પુસ્તકો

શ્રી. પે.	
ક્રાન્સવાલનો ખુની કાયદો.	૦-૦-૬
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦
શ્રી. એ. ડાવરી ૧૯૦૬	૦-૧-૦
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩
એક સત્તવીરની કથા.	૦-૦-૬
સલામત (ઈનામી નિબંધ)	૦-૦-૩
સર્વેદિય	૦-૦-૬
મુસ્તફા કામેલ પાશાનું લાલચુ.	૦-૦-૬
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬
રામાયણ સાર, શાલકાંદ	૦-૧-૦
ટરાંસવાલનો નવો કાયદો	૦-૦-૩
ટરાંસવાલનાનવા કાયદામુજબનાધારો	૦-૦-૩
સુધારાના ભવાડા	૦-૦-૩
મારો જેલનો બીજો અનુભવ	૦-૦-૬
મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ	૦-૦-૩
ટરાંસવાલનો કુકનોબંધ કરવાનો કાયદો	૦-૦-૩
ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ ગ્રાહુ. કેમકે બહુ કોલોનીન સ્ટાંપ સજ્જારવામાં આવે છે.	

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તિ]

ઈન્ડિયન ઓપીનીયનમાં હાલ આવી
મયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તિમાં
જાખજ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તિ
કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. છતાં
કીમત આગળના પ્રમાણે
એક શીલિંગ, પોસ્ટેજ ૧ પેની

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Bahman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahbadeen Dowry,
Belissim Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamsi,
Maitjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Pasa,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
B. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tajob Adam.

CAPETOWN

Adin H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbhagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
FRAASIM NORODIN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kadekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshav Ramjee,
212 Bree St. 17 Lion St. &
12, Corner Church and Broom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1030, 14 Wicht Street.
Mohideen Enora,
180 corner Bree & Broom Street.
A. PATEL & Co.,
167 Long Street.

CHARLESTOWN

Amol Ismail Essack,
Box 10.
Cassim Suliman,
Box 27.

DARNALL

Narayan Mahoraj,
P.O. Box Dealer and
General Merchant.

DE AAR C.C.

C. Appadoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ABOOJAKER AMON & Buo.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane,
Dawjee Munoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
D. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Fahmil Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO.,
171 Ungeni Road.
JALBOY & FORBES BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghrajah,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odlav Karji, Box 610.

DURBAN

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
G. Peerbhoy Butler,
508 West Street.
Lala Babini,
Fruit & Vegetable Dealer
88 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELFBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Ratanjee Laxman,
Tailor and Outfitter,
Harding Street,
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. Doss,
Wholesale Commission Agent,
Box 110 Tel. Add.: "DOSS"
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Murayan Joseph Naidoo,
New Street,
Mohandhul Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
C. R. Samuel,
Fruit & Produce Dealer,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Vetrusamy,
Fruit Dealer, Box 93
Corner High & Spring Streets.

HAENERTSBURG

Zontpansberg)
Ranopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 41.
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhila Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dadarhoor,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Durahjee,
Box 2937 Corner Alexander St.,
M. P. Fancy,
Box 6031.
Goolam Mohudze,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. Kalidas & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street
M. A. Karodia & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Pelly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boshhoek
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street
Goolam Sahab,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3459.
M. K. DASY ORGAN FACTORY,
Box 6369,

Johannesburg.

C. P. LUCHMAN,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpshan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Naderason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pillay
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jinn,
Drett Street, Malay Camp.
Shunjee deen Sarday,
25 Bratt Street.

KRUGERSDORP

Ishiharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Ahmed Waja & Co.,
Box 292,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haasan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAH. AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

E. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajes Suloman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HOMAJAY DOLGY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 330.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 100.
VRASDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

MINDALBURG
(Transvaal.)

E. BEARDS,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 170.
E. A. CIGER & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

NAAMETTING

Cassim Bhatia,
Box 41.
Kajee Bhatia,
Box 70.

NEWCASTLE

M. E. SEBAST,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7, Branch: Ingogo.

NORTHEND

Devise Lajee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 13.

PILTRETTEE

Abraham Cassam,
Box 9.

PORT ELIZABETH

A. Cassam,
Tailors & Outfitters,
111 Main Street,

PRETORIA

Abdool Lallo Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 11.
A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokuldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Mool & Co.,
Market Square, Box 149.
MENTA & KRANDERS BEGG,
Box 140, Market Street.

POTCHERSTROOM

B. K. Dool,
Box 123
M. E. Nageshbai,
Box 56

PORT ELIZABETH

Govind Mithel,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. R. Nagesh,
Box 332.
94 Valmier Road
Tick and is Bhat,
Main Street, Box 571.
E. A. Vriwa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
151 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Brinsloo St. Box 428
Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGANATH HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Forbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 82,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box L.

RUSTENBURG

Ismail, Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

B. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettleford,

SPHONKHE

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafloa.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDRETON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ram lkhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Runchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BARU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lekha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jocessub Tayob & Co.
Market Street.
Jocessub Haasim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ મેરફીટ સ્ટ્રીટ, નેપ્થાલ્ડ

સી. પી. લાહીરામ.

જનરલ સીલ્ક મરચંડ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, લેહાન્સબર્ગ.

સેટ બાપવા લાયક અનેક તરફની મણીજ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીના માલ, દરેક જાતના
રેશમ, જરીના ટેબલ કલેમ, કાચામીરી બનાવત
વિશેર વિશેર. જાવ મણીજ સસ્તા આવે અને
માની હો.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DR.

Market Square, P.O. Box 22.

KRUGERSDORP

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDOEP,
Box 8040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE;

164 Grey Street,

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

. . BOER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 38. Tel. Address: "Forbandat"

Telephone 864.

હરફી કેપ.

ઉચી ફેઝની ટરફી રોપીઓ.

અમારે ત્યાં સસ્તે ભાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

સન બેન્ડ ટોબાકો વર્કસ.

૧૧૪ મે સ્ટ્રીટ, ૧૩૦૧

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમણ ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામણ, રીંગણ, પેટાં અથવા બહાર
નાં ચામણ, વેટલની છાત્ર વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ.

સસ્તો વેચવાનો છે.

તા. ૧૫ જુલાઈ ૧૯૦૯ સુધીનાં
રજાંડ ના. ૩૫૮, ૧૨મી જાડ, બ્રીડીડાર્થ.

પ્રકાર—

પરજોતમ વલલ રેલર,

કેરનર ડમી અને કાફર સીટ,

લેહાન્સબર્ગ

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JULY 17TH, 1909

No. 29

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 317.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 17TH, 1909.

In Support of the Deputations

We publish elsewhere in this issue a report of the Mass Meeting held in Johannesburg, last Sunday, in support of the deputations that have proceeded to England and India, on behalf of Transvaal Indians, and the text of telegrams received by the meeting, endorsing its resolutions, and announcing the holding of similar gatherings in various towns of the Transvaal and throughout the sub-continent. It will be difficult for Lord Crewe not to attach due importance to this volume and strength of Indian feeling expressed throughout South Africa in connection with the struggle. After all, the question is very simple. The justice of the Indian claim has been universally admitted, and, for the sake of the peace of British Indians in South Africa, as also of the Empire, it is the duty of both Lord Crewe and Lord Morley to secure an acceptance by Generals Botha and Smuts of the Indian prayer. It is true that, in self-governing Colonies, intervention from the Imperial Government is very little. All the same, there are many other ways whereby the Imperial Government can secure from the Transvaal Government the justice to which British Indians are entitled. We may recall here a historical incident. About the eve of the war, although Mr. Chamberlain accepted as final the decision of the arbitration that was appointed in connection with the Indian questions that arose then, he reserved to himself the right to make friendly representations to the late President Kruger, and these representations were, although perfectly friendly, yet so emphatic and

pressing that no steps were taken against British Indians, and, for over a year, the award given by the Chief Justice of the then Orange Free State remained practically a dead-letter, and, in spite of it, British Indians were able not only to live outside locations or bazzars, but to trade where they chose.

The "Squeezed Orange" Policy

THE more we examine into the circumstances of the appointment, the personnel, and the procedure of the Commission that is, presumably, now framing its report on the subject of the continuation or otherwise of the present system of importing contract labour from India, the less confident are we that any effective result will ensue from its deliberations. We do not believe that it was ever contemplated that an adverse report should be issued, or, if issued, acted upon when the Commission was appointed, and we are the more inclined to that opinion from the character of its personnel. We do not call to mind more than one member, Mr. Haggard, who can fairly be called hostile to the continuation of the system of further importation, for Mr. Dan Taylor, although notoriously, and, if we may say so without offence, ignorantly anti-Indian, is not genuinely opposed to indentured labour; and Mr. Haggard's views are already discounted. Moreover, it should be borne in mind that there was no representative of the Indian community on the Commission, a most important factor in the consideration and analysis of its report when issued. It would undoubtedly have been only a matter of justice to a community whose interests are so nearly concerned in the continuation of a system so notorious, to appoint one of its members to a seat on the Commission, but the Indian community has been systematically ignored in this matter, though, of course, it will have to bear the brunt of the blame if the system is not discontinued at an early date.

Then, too, the conduct of the Commission's proceedings are not beyond comment. In the first place, the sittings were held *in camera*, a method of procedure that is generally held to be reprehensible, but especially so when the public is entitled to know the nature of the evidence adduced, with a view to bringing rebutting evidence if possible. There is, too, a somewhat sinister suggestion between the fact that certain Commissioners are prominent members of

the Indian Immigration Trust Board, and the issuing by the Secretary of the Board of an urgent notice to its members to hasten forward with evidence in favour of the continuance of the system, as the evidence so far adduced seemed to point to the desirability of discontinuation. Moreover, a prominent witness informs us that obstacles have been placed in the way of his procuring a transcript of his verbal evidence, on the ground that the request was singular and unusual, and the evidence had gone forward for binding. Obviously, then, and this without throwing any aspersion upon the *bona fides* of the Commission, it is impossible to guarantee that the verbal evidence, if and when published, is an accurate reflexion of the intention of the various witnesses, a most important factor in considering the value of a report based upon the evidence. On the whole, we are almost led to regret that the Indian community took any part whatever in the elucidation of a problem demanding the utmost light that could be shed on it, and not hole and corner treatment.

There are three courses open for the Commission to pursue. The first is to report in favour of the continuation of importations of contract labour from India under existing conditions. The second is to report in favour of its discontinuation either immediately or within a given period. The third is to continue the system subject to the contracts of service being terminable in India. We do not think that the Commission dare report in favour of unconditional continuation. It would be flying in the face of public opinion to do so, and undoubtedly the other Provinces of South Africa would object very forcibly to the adoption of such a course. The second is possible, but highly improbable, as it would savour of common-sense, and we have long since given up expecting so startling a phenomenon in South Africa, regarding questions Indian. The third is probable, from the nature of the personnel of the Commission, the extension for a further period of ten years of the contract with the Natal Direct Line, and the probability that this was one of the secret conditions granted by the Transvaal on which Natal consented to enter the Union. It must not be forgotten that the Transvaal needs Natal's native labour for the development of its mines, and the purpose of rendering it more independent of, and, therefore, in a better position to dictate to and overawe, Delagoa Bay. It is, consequently, unreasonable to expect Natal to do away with contract labour from India when the Colony

itself depleted of native labour. And as the public will only consent to a continuation of importation subject to the termination of contracts in India, we have no doubt that a determined effort will be made, through the agency of a united South Africa, to induce the Imperial and Indian Governments to consent to take such a drastic step. With an Imperial Government in power of the calibre of the present one, anything may be expected. Indian interests in South Africa have been betrayed by it too frequently for us to feel surprise at another betrayal. And the Government of India may, for all we know to the contrary, be amenable to influence exerted from Downing Street in the required direction. Indians in South Africa must, therefore, be prepared to face yet another disastrous surrender of their interests by those whose primary duty it is to protect them; and they must be prepared to fight tooth and nail to prevent so terrible a calamity. They have much to fear from a continuation of the present conditions of importation; they have everything to fear from a modification of the shape of the termination of contracts in India. That would be an exchange of chattel labour for the semi-servile labour already employed.

There is yet another contingency to be considered, and that is the use of free Indian labour already in the Colony. There is plenty of it, if it be properly organised. But we very much doubt if there is a genuine desire for this class of labour on the part of employers of labour. They seem to be so wedded to the indenture system that, to work with a complement of free labour must be almost unthinkable to many of them. The Armitages, the T. B. Robinsons, and many others whom we may name, would be appalled at the very thought of employing independent labourers instead of sheep or cattle, as the case may be. But that, after all, is the most reasonable, as well as the most economic and the most ethical alternative after all. If it be adopted, methods and conditions of labour in Natal will be revolutionised, and who shall say that it will not be a most desirable change and one in the right direction?

WE PUBLISH SOMEWHAT SENSATIONAL, because simple and effective, report of the **The Latest Deportations** removal of certain six British Indian residents of the Transvaal, via Portuguese territory, to India. It appears that each man has a genuine claim to residence in the Transvaal. One man even alleges that, before removal, he was not taken before the Magistrate. This is so startling a suggestion that we are loath to accept it without the fullest corroboration. If true, it indicates that the Transvaal authorities are acting illegally. For

section 7 of Act 35 of 1908 requires that a man should be brought before a Magistrate and given a still further opportunity for making application for registration, before removal or removal is made. It is further stated, "on excellent authority, that some hundreds of British Indians have already been deported via Delagoa Bay. As this is the first intimation of these wholesale deportations, the matter requires the closest investigation. We trust that a question as to the numbers and circumstances of such deportations will be put in the House of Commons at an early date. We understand, too, that the six men were refused permission to return to the Transvaal, though they had been forced against their will to enter Portuguese territory. Apparently, the Portuguese Administration are acting quite beyond the scope of the local laws and in an arbitrary manner permitted by the special functions vested in the Governor-General. The only bright side to this miserable affair is the active intervention of the British Consul General who, with a praiseworthy zeal that is very welcome at this juncture, is prosecuting his investigations and pressing his representations upon the attention of the Portuguese authorities with a view to securing a proper settlement of the whole business. We earnestly hope that he will be successful in his efforts. Meanwhile, Mr. Polak has some very interesting travelling companions, who will have an equally long tale to tell when the *Shandi* arrives at Bombay.

THE THANKS OF SOUTH AFRICAN Indians are due to the people of Madras for their efforts in framing and sending a memorial to the Imperial Parliament (published in our last issue), praying for the repeal of Act 2 of 1907 and for the granting of the right of not more than six educated Indians to enter the Transvaal in any one year. The petition is couched in moderate language, and shows well-informed and intelligent interest in the question at issue. Paragraph 11 points out that "the enthusiasm which the new Reform Proposals promulgated by the Government of India and the Secretary of State for India have evoked throughout the country has not served to remove the sense of degradation and discontent which the treatment of their brethren in the Transvaal and the other South African colonies has induced in the minds of the Indian people." We are very glad to hear this statement, and to know that the Madras Presidency, at any rate, is not lulled into a state of selfish, smug satisfaction over the contemplation of its own good fortune. Experience has taught us not to attach much weight to the petitions sent to the Home Parliament, but they serve a good purpose

in showing to those brave stalwarts in the Transvaal that their efforts are not unappreciated. Let us hope that our Madras friends will not let the matter rest, but continue to advocate the cause of the Transvaal until justice is done. There will be a splendid opportunity to render help when the Transvaal's delegate appears on the scene, and we trust that the people of Madras will rally round him and give their whole-hearted support.

WE ARE INFORMED BY MR. ALIMHAT Asmat, of Johannesburg, that he has received a letter sent from Zanzibar by one Suliman Ismail, stating that he had been deported from the Transvaal, via Delagoa Bay, to India. He declared that he was placed on board without provision being made for his food during the voyage. Had it not been for the kindness of some of the passengers, he would have had to starve. If this statement is correct, it shows wanton cruelty on the part of the Transvaal authorities, and calls for immediate investigation. We draw the attention of the British Indian Association to this case, so that proper inquiries may be made.

WE PUBLISH ELSEWHERE THE RESULT of the Government inquiry into the case of **The Naguppan "Inquiry"** Naguppan, the British Indian youth who died owing to alleged ill-treatment in gaol. This so-called inquiry was conducted by the Governor of the Johannesburg Fort, who, as Mr. Edward Hallow of Johannesburg remarks, in his letter to the Press, is acting as judge and jury in his own department's case. Just so. That is the usual method of inquiry into alleged grievances by the Transvaal Government, as, for instance, in the case of the Komati Poort affair, when Mr. Chamney inquired into matters relating to his own department. By a singular coincidence there are two cases before the public, the other one being that of a white convict at the Johannesburg Prison named Gibbon, who died under very suspicious circumstances. Consequently, the European community are up in arms to demand an inquiry into both cases. *The Transvaal Leader* says: "It is a pity that the Government has not announced that a public inquiry, presided over, say, by a Judge of the Supreme Court or one of our leading Magistrates will be held at once in regard to them," and winds up its leading comments by saying: "We repeat that one should be held, speedily and publicly." Our contemporary is not alone in its demand. Such papers as the *Prætorian News* and the *Jewish Chronicle* are equally imperative in insisting upon an open inquiry being held, as are, also, the

ministers of religion on the Rand, amongst whom are Canon Berry, Rev. John Howard, Rev. Chas. Phillips, Rev. T. Perry and others. We are glad to notice, in a *Natal Mercury* special telegram, yesterday, that "the *Leader* is able to state that Government has determined to hold an inquiry into the circumstances connected with prison deaths here. The Press will be admitted."

OWING TO ILL-HEALTH, MR. DAWAD Mahomed has been released from Volksrust.

Mr. Dawad Gaol a month before his term of six months' rigorous imprisonment had expired. The complaint he is suffering from is chronic rheumatism, brought on and aggravated, no doubt, by the excessive cold now prevailing on the Drakensberg range, where the gaol is situated. Since his arrival in Durban on Wednesday, we are glad to hear, he has considerably improved. Mr. Dawad is not a young man, and the hardships of prison life must have been a severe test even to his plucky temperament. But we do not find him broken in spirit. He has expressed his determination to again proceed to the Transvaal as soon as he has recovered. What a splendid example to our younger men! And what a fine illustration, too, of disinterested effort—for is it not for the sake of the whole of India that the sacrifice is made? It should cause our friends in India to realise what it costs the community to uphold the honour of India's name.

The Times PUBLISHES THE FOLLOWING
from the Assistant Superintendent of Emigration
A Striking Contrast for Canada:—

Mr. Mackenzie King, M.P., Canada's representative at the Opium Trade Conference recently held at Shanghai, has just returned in China. During his absence he took occasion to investigate once more the question of Oriental immigration, and reports that the arrangements effected by Canada with the Indian authorities a year ago are working to the entire satisfaction of all concerned. As regards Japan the authorities there are living up to the agreement effected by the Hon. Mr. Lemieux, while as regards China the existing legislation which imposes a \$500 (\$100) head tax provides a very real barrier to the possibility of any considerable influx of Chinese. At the same time Mr. King admits that some other methods should be found to effect this end less calculated to offend Chinese susceptibilities. In this gentleman's opinion, "China is not becoming, but is a great Empire; the dawn of China's awakening is not in the future, it is already present. In nothing was I more surprised than in the industrial development which has taken place in so many parts." Mr. King believes that Canada has nothing to fear as far as immigration from the Orient is concerned so long as the wiser councils of consultation and moderation are made to prevail. The real peril lies, not in the possible movement of labour from Asia—the matter can be regulated as

described—but in the almost certain movement of capital, not only from America, but from Europe also, to Asia, once the industrial possibilities of these continents become better known and a greater degree of stability and security of investment afforded."

The difference between Canada and the Transvaal is that the Dominion, being a centre of common-sense culture, is endeavouring to secure its ends by methods that are not calculated to offend Oriental susceptibilities, whilst the Transvaal, with that vulgar effrontery that characterises the uneducated and the *nouveau riche*, whether individual or national, prefers to impose a racial bar upon a sensitive people, and to drive a wedge into the Imperial fabric that will assuredly split it in the not distant future. It is not difficult to discover whether of the two ideals is the saner.

Nagappan's Death

Official Statement

The Pretoria correspondent of the *Transvaal Leader*, writing on the 8th instant, says:—

I learn from the Secretary of the Law Department that the Government have made enquiry into the case of Nagappan, the British Indian whose death, owing to alleged ill-treatment in gaol, was referred to yesterday in these columns.

The Governor of the Pretoria Gaol, in order to conduct his investigations on the spot, visited the road camp where Nagappan was serving his time. The allegations against his management at the road camp sum up into three: (1) That the prisoners were supplied with insufficient blanketing at nights, one of the two blankets ordinarily allowed having been taken away; (2) that there was ill-usage at the hands of native gaolers; and (3) that on Nagappan's making complaint of being sick his condition was ignored, and he received an improper answer. It was further alleged that prisoners were compelled to work on the roads when unfit for labour, owing to sickness.

The Governor of the Pretoria Gaol states that certain of the native prisoners went short for a time in respect of blankets, not enough of these having been forwarded to the camp to supply the increase of prisoners. But it was only the natives, and not the Indians, who suffered this inconvenience. In the second place, all gaolers are under strict injunctions not to misuse prisoners. Some two months ago the Law Department sent out a circular giving the gaolers, white and black alike, to understand that maltreatment of prisoners would be an unforgivable offence. But the Governor of the Pretoria Gaol remarks that it is possible some native gaoler may have given one or other of the prisoners a push when the back of the European officer was turned. He thinks that

no appreciable hurt can have been inflicted, or there would have been complaint at the time. (3) He cannot find that any complaint of being ill was at any time made by Nagappan, far less that this prisoner received a reply in improper language. Neither does he believe that prisoners have been compelled to labour on the roads when unfit through sickness. The gaoler in charge of the road party is required to get through a certain quantity of work per day, and he would be unlikely to encumber himself with incapables, the more so as there were plenty of light jobs about the camp which could be performed by the sick or the weakly among the prisoners.

The Governor of the Pretoria Gaol adds that it would have been much easier for him to sift allegations if they were made by prisoners still in custody. Apparently Nagappan died of pneumonia after taking a chill. If so, there is no necessary imputation of carelessness against the gaolers, even supposing the disease could have been contracted during Nagappan's imprisonment. Since the latter's discharge an Indian has died in gaol, and of the same complaint—pneumonia. The Indian, too, made no complaint until as he was folding up some clothes, he said he felt unwell, and asked leave to lie down. In a few hours he was dead.

The road camps, I am informed, are not prisons in the ordinary sense; they are road parties of prisoners, who are housed at night, under guard, in portable accommodation. These road prisons, if they can be called so, were instituted by the Attorney-General 12 months ago for the confinement of short-sentence prisoners whose misdemeanours were technical rather than of a moral nature. The object was to prevent their contamination by hardened criminals. Nagappan's party slept in tents, surrounded by a galvanised iron fence. There is stated to be no undue risk of chill in these road parties—such risk, for instance, as would accrue from suddenly knocking off work towards sundown in a state of perspiration. The gangs work at some distance from the camp, and return at nightfall at a leisurely pace, carrying their tools with them. It is difficult to know in what way they could be better safeguarded against cooling too rapidly.

As to the alleged severity of the work, it is asserted to be of the ordinary kind performed by road parties, but the gaolers report that Indian coolies, who are accustomed to carry heavy baskets of fruit all round the town, find the smallest burdens too heavy when they enter custody.

I am further informed by the Secretary of the Law Department that making complaints after discharge dates from the imprisonment of the passive resisters. The Governor of the Pretoria Gaol desires that any

further complaints, should cause arise therefor, may be made to him during imprisonment, when he will be better able to make investigation.

The statement in yesterday's *Leader* regarding the death of an Indian prisoner should have stated:—

(1) The official sent out was not the Governor of the Pretoria gaol, but the Governor of the Johannesburg Fort, Mr. Bateman.

(2) It is officially asserted that the dead man had made no complaint previously to the head warder, the Governor Bateman, or to the Doctor. The prison hospital van was sent out twice during the time he was in camp to bring in all sick prisoners, but he did not report himself sick he was not brought in.

(3) There is also an allegation that another man died in the camp from pneumonia. This man was not an Indian but a native.

The "Leader's" Comments

Under the heading "Unhealthy," the *Transvaal Leader* of the 10th instant says:—

The veil which usually conceals what takes place within the walls of our prisons is necessarily seldom raised. During the present week, however, there have been brought to public notice two instances of alleged serious irregularity in prison administration. It is a pity that the Government has not announced that a public enquiry, presided over, say, by a Judge of the Supreme Court or one of our leading Magistrates, will be held at once in regard to them. It will be a greater pity if, failing such announcement, the public does not insist that there shall be such an enquiry. It is not a healthy sign that there was not an instantaneous outcry for such an investigation. Freedom, it was recently said by an English writer who is a good friend of this Government's, is something which has constantly to be won afresh; and one long before his day expressed the same thought in the saying that eternal vigilance is the price of liberty. It will be an ill day for South Africans if they forget that basic truth. The two cases affect one way or other four of the varied elements which make up our society—the English-speaking whites, the Dutch-speaking whites, the natives and the coloured races.

On July 5 we published an account of the proceedings at the inquest upon one John Gibbon, a convict at the Johannesburg Prison. Four other convicts at that place—Smith, Bell, Thomson and Venter—made certain allegations at the inquest. Smith said that deceased's legs and head were swollen to an enormous size; that he staggered when in the labour yard; that he applied for admission to the hospital unsuccessfully; that he complained that his prison treatment was killing him. Bell said that the deceased botched

in the labour yard; that on several occasions he had seen the deceased in the surgery; that he had heard the doctor say the deceased was perfectly fit for hard labour. Thomson said that the deceased on the day he was discharged from the solitary cell "rolled about like a drunken man," and had to be assisted to dress by two natives. Venter said that the doctor refused the deceased a bed; that the Deputy-Governor ordered a warder to undress him and put him to bed. The prison doctor in his evidence denied Venter's statement as to the refusal of a bed, but, according to the newspaper reports, said that the deceased "went to the stone-yard contrary to witness's instructions." This is remarkable. We were under the impression that in civilised countries the doctor's word, was law. There can only be two ways in which the doctor's orders came to be disobeyed. Either the lay element in the prison administration over-ruled the doctor, in which case it is folly to pay prison doctors or to pretend that we conduct our prisons on civilised lines; or the deceased prisoner himself deliberately disobeyed the doctor, in which case there must have been indiscipline which we shall characterise as appalling. We imagine that experienced judges would agree with us in thinking it exceptional for convicts, still in the power of prison officials, to come forward at an inquest and accuse any of those officials of gross, continuous cruelty towards another prisoner. Nevertheless, these four men—Venter, Bell, Thomson and Smith—may have cast prudence to the winds and concocted a series of lies intended to ruin the prison doctor, upon whom, of course, we make no kind of reflection upon the facts before us. If the Attorney-General is of opinion that this is the explanation, we think that all the prison officials of the Colony have a right to expect him to order the prosecution of these four prisoners for perjury. The reader will recall that one of the witnesses said that the doctor refused the deceased a bed, but that the Deputy-Governor ordered a warder to undress the deceased and put him to bed. We cannot find from the reports that the Deputy-Governor gave evidence upon this point. Is the Attorney-General going to do anything in this case, and, if so, what?

The second case arises out of the death of one of the Indian political prisoners, a boy of 18. He had been sentenced to 14 days' imprisonment for hawking without a licence. One of his fellow-prisoners has sworn an affidavit in which he says that the deceased, Nagappan, complained that he had been "jambokked" by a native warder; that he took Nagappan to the chief warder, and told Nagappan could not work; that the chief warder ordered the boy to take his pick and shovel and go on with

his work; that on arrival at the work the warder in charge there asked why Nagappan had been brought, as he could not work; that the warder took him away later to another "span"; that the next day the same warder again asked why he had come, as he was ill. The second fellow-prisoner swears an affidavit to the same purport as the first, and adds that when Nagappan was discharged he could not walk. Dr. W. Godfrey in his death certificate asserts that the deceased, who apparently died four days after discharge from prison, had had acute double pneumonia for nine days. (Both of the fellow-prisoners' affidavits allege that the prisoners, sleeping in tents on the veld, suffered extremely from cold, due to insufficient bedclothes.) It may be remarked that the men who have sworn the affidavits have left the prison, and are thus in a position, towards the prison officials, very different from that of the four European convicts already referred to. This is true; but it is also true that, being passive resisters, they may be called upon to re-enter prison any day, and be once more under the authority of the officials whom they accuse. One of the affidavits makes mention of Dr. Greone. Apparently that gentleman was called in the day after Nagappan's discharge. Have any steps been taken in official quarters to find out what light this gentleman can throw on the matter? Yesterday we published an official statement in regard to this second case. The gaol officials deny that the Indian prisoners had insufficient bedclothes. "It was only the natives, and not the Indians, who suffered this inconvenience!" The gaol governor thinks that no appreciable hurt can have been inflicted, "or there would have been complaint at the time." The remark gives evidence of a fine sense of humour. The prison hospital van, it is added, was sent out twice to bring sick prisoners in, but Nagappan did not ask to be allowed to go. Here it would seem to be of extreme importance to have the evidence of the second warder referred to in the affidavits. Did this warder say that the boy was sick, and order him to sit down, and not to work? Was there a doctor on the spot, or did the chief warder decide whether prisoners were or were not in need of medical attention? Did the warders observe the other prisoners supporting the deceased, and carrying his tools? The official statement has it that since Nagappan's discharge another Indian has died of pneumonia. "This Indian, too, made no complaint until as he was folding up some clothes he said he felt unwell, and asked leave to lie down. In a few hours he was dead." Apparently these Indians willfully ignore the excellent medical arrangements provided by the regulations, and patiently wait upon dying. The two cases concerned an

scarcely be prosecuted, for good and sufficient reasons; but the two who have made affidavits are in our midst, despite the excellent medical arrangements aforesaid. May we respectfully ask the Government what it means to do regarding the charges they have sworn to? The Governor of the Gaol and the Secretary of the Law Department lay stress upon the point that the making of complaints after discharge is a practice of the passive resistors. Happily this cannot be said in the European case, that of Gibbon. There, complaints were made before discharge by four living European prisoners, and, it is alleged, one now dead. Thus, there should be no difficulty in instituting an enquiry in that case. We repeat that one should be held, speedily and publicly.

The "Pretoria News"

On the 12th instant the following leading article appeared in the *Pro-tem News* :-

An enquiry must at once be held into the allegations made upon oath in regard to the death of the convict John Gibbon and of the Indian political prisoner Nagappan, and we do not think the enquiry should stop short there; it should go into the whole question of the administration of our prison system. We believe the system itself to be a good one, excellent in theory, and capable of being applied with great success, but we question whether the system is being made the best use of. The Governors of our jails are men quite beyond anything approaching inhumanity or partiality, and we believe their non-commissioned officers are, as a rule, equally trustworthy, but the rank and file of the prison officers are, we are afraid, far from being so. It is notorious that the standard, both educational and intellectual, of our prison warders is not to-day what it was under the Miller regime, and when the Commission sits it might enquire into the question of what warders have been appointed within, let us say, the last two and a half or three years; it might make it its business to find out whether the regulations imposing an educational standard have been waived in any particular cases, and whether that standard has ever been lowered in order to admit a certain class of warder to the prison service. It might enquire whether the age limit has been waived in favour of the nominees of any persons who sit high in the councils of a certain political party; it might enquire on general grounds whether the rank and file of the prison warders to-day are men of that high moral character which the duties of their position demand; we make no allegations, we merely throw suggestions for the line of enquiry. Personally, we are of the opinion that if the prisons are in a bad state, it is due to the lowering of the grade of men employed as warders; let a fearless and impartial Commission decide

whether this be true or not, and if they find that it be true, let them be informed that the reason is, and the cause, for such lowering.

The "Jewish Chronicle"

Almost every day brings forth some such information regarding what goes on in the Transvaal prisons as should have the effect of forcing upon the Attorney-General the desirability of ordering an inquiry into the administration of the prisons, says the *S. A. Jewish Chronicle*. As we write, on Wednesday, the latest iniquity is the gross allegations in connection with the case of Nagappan, although it is impossible to tell whether or not further terrible instances will become public, even while our journal is in the printing press. But even if such be not the case, the cup is full to overflowing, when one remembers even the last few instances which have found their way into the public press, while there can be no doubt that many similar occurrences take place without their finding their way to the

Referring to the fact that the man made before the coroner's jury, the last, in connection with the case of a convict named James Williams, it was said to have taken place at a prison cell on June 23rd, and that temporary proceedings in the case given by the deceased's fellow convicts was mind-arresting to the highest degree, since it must be remembered that every convict who dares to reflect, in even the slightest degree, upon gaol administration takes, if not his life, at all events his comfort, during the further period of his incarceration, in his hands. There is no section of the community who are more bound together than that class of individual who earn their living by seeing that the punishments inflicted upon their fellow beings are carried into effect, and it must be remembered that prison warders and convict guards are not selected for their possession of particularly humane traits. Both this case and the case of Nagapan are before the Attorney General—fortunately they are also before the public—and it remains to be seen what action will be taken with a view to the cleansing of the reputation of the gaol authorities, and, if need be, the punishment of those individuals, be they doctor or warder, who have disregarded the claims to human treatment of even the most degraded of convicts, much less public benefactors—in which class we place the Indian whose death now forms the subject of enquiry.

While we would not urge that a groat should be conducted as a kind of earthly Elysium, for the benefit of retired workers, we still do not think that it should be made a mere possible miniature of the ideal. Like any ideas of the kind, it is not even after a stop at the ideal, but is either a constructive or a destructive life for fear of becoming a mere life as is too often the case—how have

were captured by the inhuman
 soldiers of the army, and he has lost all
 hope of being set free for God. If
 we are doing anything for the alle-
 ged prisoners, we have drawn at-
 tention to the place the gods com-
 plete the treatment, and com-
 plete very indifferently with other
 prisons, be they where they may. A
 fact which has been lost sight of is that
 the godbirds do not immediately
 execute after serving their sentences;
 they stay in the country, marry, and
 produce children to some portion
 of the country's future population
 thus having no slight bearing and ef-
 fect upon a young country's future.
 We shall, of course, never convert
 criminals into humane men by treat-
 ing them with out humanity—in some
 respects as if they were machines, and
 in others as if they were dogs.

Letters to the Press

The Rev. John Howard writes to the Press to follow up:

In today's issue of your paper I read with profound distress the account of the death of an Indian laborer, John Nappan. It is almost incredible to believe that a man could be so cruelly lost to all that is in the world supposed to imply that they could have acted so thoughtlessly and if it were not for the shameful cruelty and injustice meted out to these people during the past few years one would be inclined to dismiss the whole matter as a hideous nightmare. As it is, every honest man must ask for a thorough and impartial investigation of the case.

That the legislation relating to British Indians is in a hopeless muddle we all know, and sympathy must be extended to all who are called upon to administer laws which even our judges confessedly do not understand, but nothing can excuse such horrible cruelty as that alleged in the affidavits you publish.

...the basic principle of white men, Indians, and our common humanity is that these statements are the only way to do it.

Fr. Rev. Chas. Phillips adds the following:

I wish to call on you to support Mr. Howard's letter in your issue of this morning for a swift and impartial enquiry into the above. One does not wish to hear of such an enquiry, however, as to the things, and we do not wish to find them otherwise or else seem to be treated otherwise with a view of later being overtaken by that Nemesis that dogs the footsteps of such actions. For the sake of the reputation of the Transvaal Government it is to be hoped an enquiry will be instituted.

It is checked, and the result, of course, will be
 different to the extent of the death of

the unfortunate Indian lad, Nagappan, the tragic incident is one which ought to make us seriously consider our attitude as a community to the entire class which he represents.

Personally, I could wish there were no Indians in South Africa. We have African problems enough without piling Asiatic problems on the top of them. But as the Indians are here, and their presence is due to the action of us Europeans, let them at least know that Christian governments and Christian populations are not indifferent to the claims of justice and humanity.

Mr. Edward Dellow concludes a lengthy letter to the *Leader* with the following:—

Now, what the public ought to know is, who is responsible for sending men out to camp "short for a time in respect of blankets" but for one night at least—a time quite long enough in a bleak camp to set up pneumonia. Again, who is responsible in camp for the medical fitness of the prisoners? Who is responsible for administering flogging to prisoners? "I myself," testifies A. A. Moodaley, "was struck by native warders, and saw that they and native warders Nos. 115 and 389 treated the other Indian prisoners most brutally." Such statements naturally carry more weight, being given under oath, than the statements of Mr. Bateman, who is acting as judge and jury in his own department's case. No enquiry by Mr. Bateman will satisfy the conscience of this community upon these important matters. When an offender is sentenced, even if it be a native, the sentence is the punishment to be inflicted, and no other, and brutality is repulsive to our sense of fairplay.

I trust the Attorney-General will see fit to order a public enquiry into the matter by a Judge of the High Court, or some equally impartial person.

From the Pulpit

At the President-street Wesleyan Church, Johannesburg, on Sunday morning, the Rev. John Howard referred to the allegations that have been made in connection with the death of Nagappan, and said:—"Before proceeding with the exposition of the Word of God, I have this morning a public duty to perform. From time to time hints and innuendoes are made against our prison administration. These we rightly throw aside, as it would be utterly unjust to judge the prison administration by hints and innuendoes that cannot be tested. During the past week, however, two cases have been reported in the Press of a most serious nature. On Monday, the 5th inst., the papers reported an enquiry into the cause of death of a convict named Gibbon. Statements were made at the inquest by four convicts containing the most serious

allegations against various persons connected with the administration. On July 7 there appeared in the papers two affidavits made by discharged Indian prisoners making the most serious allegations against the administration with regard to their own treatment and the treatment of another prisoner named Nagappan, who died a day or two after his release. On July 9 there appeared what purported to be an official explanation of the latter case from the Governor of Pretoria Gaol. A more puerile explanation it would be difficult to find, even among the archives of official statements. It is utterly impossible that the matter should rest here. In a democratic State the whole of the people are responsible in the last resort for the administration of the law by their servants. We must therefore insist upon a public enquiry into these two cases, and I trust that the members of this congregation will see to it that the Government, and especially their representatives, have no rest until they yield to this most reasonable request. It would be utterly unjust to allow the prison officials to remain under the stigma of such allegations if they are untrue, and, if they are true, then it would be entirely unjust to allow them to continue in their present positions. In the name of Him whose gospel of brotherly love it is my privilege to proclaim in this place, I earnestly appeal that everyone should do his best to secure this public investigation."

Canon Digby M. Berry, at Christ Church, Hospital Hill, made a reference to what is known as the alleged prison scandal. He said he had put his signature to a petition to the acting Prime Minister for an enquiry into the matter, testimony having been given on oath in the one case by four and in the other case by two prisoners that the two deceased had been compelled to work when practically in a dying state. An enquiry would be as much in the interest of the prison officials as in the interest of the prisoners. If the charges were not true—and they were all ready to believe that they were not true—they should be refuted. He did not know whether his hearers would have an opportunity of adding their names to the petition, but he hoped, if they had, that they would do so.

The Rev. T. Perry, pastor of the Troyville Baptist Church, speaking to a *Leader* representative, stated that the recent disclosures of prison life warranted an investigation in the fiercest light of publicity. The weighing of the *pros* and *cons*, by an official could never meet what two deaths in our prisons within a week demanded. The prison officials themselves should demand an enquiry, and so long as there was a shadow of a shade of suspicion the public should be satisfied and reassured. The "fierce light that beats upon a throne" was pro-

verbial. The same light should surely beat upon the life in our prisons.—*Transvaal Leader*.

The Latest Deportations

Cases of Hardship

Families Deserted

British Consul Intervenes

What is the Legal Position?

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Last Saturday morning, the *S. S. Somali* left Delagoa Bay carrying six men who had been deported from the Transvaal. They were sent on board with only three blankets amongst them. Only one of them carried with him his clothing. The other five had no other clothes than those they stood up in. Otherwise, they were fairly comfortable on board. Their stories are as follows:—

Akoo Sale is a Surti Mahomedan about 27 years of age. He first entered the Transvaal in 1902, receiving a permit at Port Elizabeth in that year. He afterwards obtained a registration certificate for which he paid £1. He was about 20 years old at the time. About the year 1904 he lost these documents. He was, at various times, a hawker, a store assistant, and a laundryman, at Pretoria. He is married to a Malay wife and has two children. His family are resident in Pretoria. They are left totally unprovided for, and he does not know what has happened to them. He made no application for registration under the new law, and was arrested on the 27th ulto. He does not wish to go to India but is anxious to go back to join his family in the Transvaal.

Amir Balim is a Surti Mahomedan, aged about 21 years. He first came to the Transvaal, via Durban in 1898, with his uncle Banoo Mustapha. He was a child of about 11 years at the time. He entered the service of Mr. M. S. Coovadia, the Treasurer of the British Indian Association, and was employed in his business. During the war, his uncle went to Capetown, leaving him in the Transvaal. He remained in Johannesburg, living with the Malay Indian Kamali in Vrededorp. After the war, he again worked with Mr. M. S. Coovadia. In 1903 his uncle returned to India, but before doing so, took him to the Permit Office to get him a permit, but he was informed that as the boy was under 16, no permit was necessary, but that the boy should apply again when he reached the age of 16 years. He left Mr. Coovadia's service in 1906, and went to Pretoria, where he stayed with another uncle, Kaloo Misa, in Boom Street, for sometime. He was arrested on the 17th ulto. He had applied for voluntary registration,

under the compromise, on the 8th of April, 1908, under No. 15,773, but was refused registration. He knows many European merchants who can declare as to his identity. At the Court, when he was brought before the Magistrate, Mr. Burgess, of Mr. Chamney's office, suggested to him that he should make a fresh application in Court to the Magistrate for registration. He did so, but the Magistrate ignored his request and ordered him to be deported. He does not wish to go to India, but desires to return at once to the Transvaal.

Ally Bagas is a Kanamia, about 27 years old. He first came to the Transvaal in 1902 from Capetown. He received a permit at Pretoria in 1903, and eight months afterwards was given a registration certificate, for which he paid £3. He worked for Mr. Habib Motan in Pretoria for three or four years. In 1906 he went to India with his Malay wife, returning about 15 months later, by way of Delagoa Bay. At Koinati Poort, he was stopped by the police, who, challenging the genuineness of his documents, took him to Barberton for the investigation of his case. Upon reference, however, to Messrs. Hajee Habib, Habib Motan, and A. M. Khamissa, his *bona fides* were accepted, and he was allowed to proceed to Johannesburg, being accompanied as far as Pretoria by Mr. Burgess. He applied for registration at Barberton, whilst under arrest, in terms of Act 1 of 1907, but got no reply to his application. He applied again, under voluntary registration about February or March, 1908, but was refused registration. He made no further application. When he was arrested, on the 17th ulto., he was living in Beckerstreet, Johannesburg. He declares that, prior to his removal from the Transvaal he was never taken before a Magistrate. His wife is now in the Transvaal. He does not know what has happened to her. She is left unprovided for. He wants to return to the Transvaal and not to go to India.

Ismail Suliman Bassa is a Surti Mahomedan aged 35 years. He had a general dealer's licence, with a partner, in the Indian Market, President Street, Johannesburg, when arrested. He came to the Transvaal with his cousin, Ismail Essop, and took out a hawker's licence. At the same time, he took a Dutch registration certificate, for which he paid £3. This document is now in Mr. Chamney's office. In 1899, he obtained a Dutch permit to proceed to India and return. He returned in 1906, and had no difficulty in entering the Transvaal on the strength of his old documents. He knew Detective Shaw (?) in 1897. The latter is now living in Fordsburg. Many people, he says, can identify him. In 1906 he took a hawker's licence in Wakkerstroom, coming to Johannesburg in 1908. Whilst at Wakkerstroom, he made application for voluntary registration.

He was asked to give further particulars, and gave affidavits from Mahomed Essack, Essop Mamooj Karodia, and Mr. Shaw (?). His application was refused. He later on applied again, in Johannesburg, under Act 36 of 1908, but was again refused. He appealed, but Major Dixon refused to consider his appeal, and ordered him to be deported. He wishes later on to return to the Transvaal.

Ebrahim Sahab is a Konkni boy aged about 15 years. He came to the Transvaal, via Durban, with his uncle Bala Ebrahim. His uncle returned to India, in 1908. He has been working with Mahomed Essack. He applied for voluntary registration in March 1908, but was told to come again, when he was asked to make another application, probably under Act 36 of 1908. His application was refused, and he was subsequently arrested. He was medically examined as to age, but the doctor thought he was over 16 years. He is well developed, but appears not to be more than 16 years. He wishes to return to the Transvaal.

Hari Fakir is aged about 32 years. When arrested, he was working as a municipal gardener in Johannesburg. He came to the Transvaal, via Delagoa Bay in 1907 and received a Dutch registration certificate at Koinati Poort. He went to Johannesburg, where he lived in the old Indian location, being employed by the Sanitary Board. He went to India at the outbreak of the war, returning in 1907. He made application for voluntary registration, producing his Dutch certificate, which is now in Mr. Chamney's possession. He was told to make application again under Act 36 of 1908 but refused. He was arrested and taken before the Magistrate, who again urged him to make application. He again refused. He was then ordered to be deported. He wants to return to the Transvaal later on.

The six men were deported from the Transvaal in the early hours of the 8th inst. At the Transvaal-Mozambique border, the Transvaal police officer who accompanied them informed them that they were free, but as the train was then proceeding at full speed, they could not descend, and were accordingly carried on to Russano Garcia station. There a Portuguese police officer met the train and prevented them from descending, although several of them protested that they wished to return at once to the Transvaal and that they had no desire to proceed to Lourenco Marques. The Portuguese police officer subsequently boarded the train and took them in charge to Lourenco Marques, where they were taken to the local lock-up. They were well enough treated by the Portuguese officials. Meanwhile representations were made to the British Consul-General on their behalf, as well as to the administrator. The British Consul-General took the

matter up actively, and made urgent representations to the Acting Governor-General, requesting the latter to suspend the deportations pending full enquiry into the circumstances of the men's entry into the Province. Apparently, it was found impossible to accede to this request, and on the evening of the 9th inst., they were sent on board the *Sunah*. The British Consul-General is, I understand, still representing this matter to the Portuguese authorities, and also to the Imperial Government. Meanwhile, the men are now on their way to India, whither they have been preceded, I understand, on excellent authority, by many hundreds of their compatriots, who appear to have been smuggled out of the Transvaal.

I append two documents. The first is the Law of 1907 at present in force. The second is a draft law, which has not yet been gazetted and therefore has not yet become law, but which is put provisionally into operation by virtue of certain arbitrary powers vested in the Governor-General. It is in terms of the last that the Portuguese authorities are acting.

OFFICE OF THE ADMINISTRATOR OF THE LOURENCO MARQUES DISTRICT. EDICTAL.

Antonio Luiz dos Remedios da Fonseca, Associating Administrator of the District of Lourenco Marques, etc.

I make known that in pursuance of the powers vested in me by sub-section 1 of Section 92 of the Decree of the 22nd May 1910 (I for convenience sake determine the following:—

1. It is not permitted to any Asiatic coming from outside this district by sea to enter the same without previous licence to land granted by this office.
2. The licence which the previous article refers to will only be granted in those who produce at the time of their disembarking: Permit granted by this office allowing their return to this District; Permit granted by the competent authorities of other Districts of this Province to come to this district on business; Certificate and documents mentioned therein passed by the Portuguese Consul in Transvaal expressly declaring that the bearer of the certificate can return to that Colony.
3. Permits having on photograph of the bearer shall not be valid.
4. A permit allowing the return to this district is granted by this office, and only to those who, on producing official documents, prove to have fixed residence in this district previous to the 30th November, 1907, to have at least four years of effective residence in the same and that they paid to the Government contributions and licences during that period for holding immovable properties or for exercising a profession or industry. The proof of the payment of contributions and licences will not be demanded of those who declare themselves exclusively to the order of priesthood nor to those who have contracts with the Government except if they are proprietors of immovable properties in this district.
5. The time of validity of the permit, allowing the return to this district, shall not exceed six months to those who go out of this Province or of the neighbouring Colonies, nor to two years to those who go to other localities. Landing is not allowed in any part of this Capital by an Asiatic produced with permit or certificate whose time of validity has expired.
6. The time of residence fixed in article 4 shall not exceed one year of the possession of immovable properties that are registered at

The Deeds Office of this District, not to those who prove with documents to have invested a capital no less than to control of this in their business or in their industry, and also in those who are bound for any of the ports of this Province or of the neighbouring Colonies.

7. According to the conditions of the previous article a licence can be granted to those who are proprietors, merchants or industrial, to bring with them on returning to this district their legitimate wives and legitimate minor sons or those who are considered as equal to them.

8. License will be granted to those who prove to be heirs of Asiatics that have left properties in this district for disembarking and remaining in the same for the time required for the settlement of the inheritance at to his residence if they come within the provisions of article 6.

Q. It is not permitted to any African residing in this district to go out of the country by the port of this Capital without a special licence granted by the authorities. This licence will only be granted to those who prove with legal documents to have no criminal process or that of insolvency against them pending in the Courts of this District. Those who are subject to this licence, and are found without it on board of any ship will pass unlooked, will be detained and sent to the competent Court for being punished for disobedience.

to. Asiatics who do not sail in the district and enter the same by land, are bound to present themselves at this office till 5 p.m., of the following day so that on their entering, if they have not sailed before that hour.

21. It is not permitted to any person entered into this District after the date the present edition to remain in the same for more than 30 days unless specifically authorized by this office; exceptions are made for those who have disembarked on producing permits of return to this district or to one granted in accordance with article 7 and 8.

12. An Asiatic who resides in this district in conversation of the proprietor is the present edictal will be improved and punished for disturbance as well as he who, having been ordered to leave the district, did not comply with the injunction.

13. The prescriptions of this edictal are not applicable to the Christians of the Portuguese possession in Asia. To make public this edictal has been provided as well as others of the same tenor which are affixed in the usual public places. Order of the Administrator of the District of Lousena Marques, 10th December 1907.—*Donatista Administrator, Antonio Luiz dos Reis de Almeida de Fonseca.*

Whereas it is advisable to regulate in simple manner the entrance and the exit of Asiatics and Levantines to the District of Loupou Marquet; That steps be taken on in accordance, as far as possible, with the regulations last established in the neighbouring Colony of the Transvaal, assuring by all possible means, that Asiatics and Levantines expelled from the Colony will not come and settle in Portuguese territory; I feel expedient to promulgate in force the following regulation:

Art. 1. The landing of boats at Lourenço wishing to enter by sea into the district of Lourenço Marques, will not be allowed by the Port Police to those who cannot produce a pass issued by the Town-Administrator in the capital of the same district. Such pass will only be issued to those who will produce a permit given there entrance in the terms of Art. 2, by those who, besides the jurisdiction of a woman by the authorities of other districts Mozambique, or otherwise, entering the district to enter the Province, will make a copy of the same to be to the Council of the Province, as a guarantee of the permit presented to the Port Police, and it being so, will be granted to the vessel and others which they might be liable to to men who are in possession of the permit referred to in Art. 5.

Art. 2. The entrance pass which sub-
(a) of the preceding article refers to, will
only be issued by the General Administration
of Laurence Marais, to those who submit
their photograph in duplicate and who can
prove by official document that they have
resided in the General District before the
30th November 1977. 1. Each person will
pay 1,600 rials (160 Gul.) for that pass, the
cost of 3,000 rials (300 Gul.) will also be collected for
expenses of police and administrative tax.
2. The entrance pass is valid if it does not
contain the photograph of the holder, and
its validity will not exceed ten years. 3.
This law may be prolonged for one year
or, if an agreement be made and the
General Administration can make such an

And, finally, to the wives of soldiers and sailors serving overseas, we wish to extend our warmest wishes for the success of the 1997 election, as well as to their children, siblings, and brothers and sisters who are serving. We will be pleased to celebrate with them when they return home and they may have their families.

Art. 4. To those who, by official documents, can prove to be the heirs of Assoluto and Levantinos whose estates are found in the district of Valencia Mariposa, possess under the title of land to say that the property was not the work of any of the subjects, it will be so.

Art. 5. The Clerk of the deposit has
also received Art. 1. he makes the
deposit. And stated only after the
entrance into the estate of the
heirship - who are not in possession of the
documents required by the same sub-section
if they make an application stating that they
wish to look there after their own business
or to wait in its capital the setting right
their entrance into the Transvaal.

Art. 6. A tax of 2¢ will be collected by the General Administrator, for expenses printing and administrative expenses, from Agents or Levantines who are authorized under by law to collect taxes. Levies and questions referred to the Treasurer, or his agent, apply in the same manner.

Fig. 2. Arrival of 1. molluscs who entered into the district of Leningrad. Miquel has not been granted, and it seems to leave their ships. The treatment of the rule is contrary to the vigilance of the Republic.

Ans. N. Asatides of Llanelli, who landing in the port of Llancau Manx has been granted, will be bound to prove them, i. e. with their respective passes at the Council Administration till 5 p.m. on the first working day after the arrival, or to the contrary, to be declared null and void.

Art. 9. Asiatics or Europeans will only be allowed to enter by land in the district of Loreto Maripos, if they come peacefully and under the condition of the treaty.

Art. 10. Asiatics or Levantines wishing to enter by land the district of Levant, Marquet, and who are not able to produce documents, before the administrative authorities at the frontier, that they have been resident in the Free zone, or that they have resided in the same district prior to 1870, shall be exempt, until the 1st of January, 1872, and henceforth, to make payment of 50 cents the month of the administrative authority, as a guarantee for the payment of their passage to Beirut, and of the expenses for which they will become liable, besides the 125, in Art. 6 referred to. Such exemption is made to this rule, for Asiatics or Levantines who, having been expelled from the Free zone, enter the border of the district duly accompanied by the representative of the municipality, and whose repatriation be made at the expense of the Government of that Colony.

April 12. A lot of 100 prisoners under the escort of Lieutenant Mangrove, by train, are bound to present themselves at the General Administration and 5 per cent working day on their arrival by railway before that time. They have not left, and most of the 100 are.

Colon, will be accompanied to the

by an agent of the General Administration, upon the receipt of the appropriate authorities, that they are to assume their duties from the respective territory. Subsequently the deposit made by the respective States or Government will be delivered at the hands again of the respective receipts, after deduction is made of the amount of expenses they will have incurred.

Act. 14. Masters or Owners coming from the Levant, who are bound to make the report referred to in Act. 10, will be accompanied by an agent of the administrative authority of the harbor, who will lead them, accompanied, to the district Command & Levantine, Sub-sea. These Masters or Owners are bound to embark by the first complete ship port for India, after they have presented themselves to the district Administration.

Art. 13. No Asiatic or Levantine will be allowed to depart from the port of Laurecoco Marques, going out of this district without a traveling pass issued by the respective Council Administration. Sub-sec. 1. Transgressors of this rule will be captured by the Port police and handed to the Council Administration for prosecution. Sub-sec. 2. Traveling passes will not be issued in those against whom the aforesaid Administration holds an official warrant for prosecution for any crime. Sub-sec. 3. Asiatics or Levantines coming from the mainland by railway, who embark up to 5 p.m. on the day next to their arrival, are exempt from the traveling pass.

Art. 17. The preceding passes referred to in the preceding article for leaving the district, and for re-entering referred to in Art. 2, will be made out in a single document if application for both is made.

Art. 14. Masters of Levantines, having entered the port of Lamerón Mangas in transit for a temporary residence in the same district, will not be allowed to reside there for more than 30 days. Sub-see. This time will be prolonged for 30 more days by a Council Administration, on payment of the tax of 100, for the Charity fund created by the Provincial Ordinance No. 250, of the 9th July, 1908.

Art. 17. At the expiration of the extension, which the preceding Article and its paragraph refer to, the Asiatic or Levantine will be compelled to leave the district of Lannino Murges, and make his deposit; the amount of his passage will be paid for in India or the port he came from, and the expenses incurred by him will be collected and the balance, if any, will be handed to him, when leaving. Sub-seq. Anyone having made no deposit, and after having been summoned to leave the district will not comply with that order, shall be imprisoned and after punishment for transgression will be sent over the boarder.

Art. 18. Asiatics or Levantines entering or having entered the district of Lourenço Marques, in contravention of these regulations, or of any former legal ones, will be imprisoned and handed to the Council Administration for prosecution.

Art. 19. Asiatics or Levantines to whom a temporary residence is allowed in the district of Lourenço Marques, ■■■■ they are subject to summary inspection, failing to appear, will be obliged to leave the aforsaid district immediately after the expiration of the permission granted by the British Consulate.

and the Asiatic or Levantine companies from the Franco-British are subject to the same regulations as established for Asiatic or Levantine companies by the law of 1807. Moreover, the shareholders of such registered companies are liable.

Article 17. Any transfer of interest in any article of the company, including any interest in any special dividend or other distribution, shall be permitted, without the consent of the company, only by the Limited Partnership Agreement and a limited partner.

Art. 22. The expenses according to the disposition of the preceding article shall paid within 48 hours, counted from the date of the notice for the fine, and the amount these fines is destined in its totality to the expense of police and administration of the nation. Subsec. When transgressors do

pay the fine within 48 hours, they shall be committed for trial before the Criminal Court.

Art. 23. The undermentioned fees will be collected from Asiatics or Levantines entering the district of Lourenço Marques, besides those authorized in these regulations:

For disinfection of clothing	1200 reis	5/-
For every sanitary inspection to which they may be subjected	1000 "	4/-
For every day of isolation in hospital or lazaretto, besides food	300 "	2/3

Art. 24. These regulations may not be extended to Asiatics or Levantines, whose rank, education, race, and condition are of acknowledged and evident superiority above the common people of their race.

Art. 25. A notice of alterations may be made to these regulations by public notice from the Council Administrator of Lourenço Marques, duly approved by the Governor-General of the Province of Mozambique.

Johannesburg Mass Meeting

To Support the Deputations

Appeal to Imperial Government

The Nagappan Tragedy

Strong Resolutions

On Sunday last, the 11th instant, in the grounds of the Hamidia Mosque, Johannesburg, was held a mass meeting of Indians in connection with the deputations that have gone to England and India. The meeting commenced at 4 o'clock, when Mr. W. I. Aswat, Acting Chairman of the British Indian Association, who presided, delivered the following address, which was read in English by Mr. Abdul Kadir:—

Chairman's Speech

Gentlemen and Friends,

At a time when our deputation to England has just reached the scene of its labours, and when it is on the point of bringing our grievances once more before the Imperial Government and the British people, we are again gathered together in this historic spot to speak with a united voice words of encouragement to our delegates and of appeal to that last and highest court of appeal, British public opinion. Our delegates have gone from us carrying with them our best wishes for the success of their mission, which is, to bring peace and honour to our community, and to assist in the inauguration of a policy of just treatment for British Indians wherever resident in the South Africa whose Union is approaching accomplishment. Their mission is thus twofold. On the one hand, its scope is limited to present and local exigencies; on the other, it is extended to embrace our children's future for the South African nation that is to be. Thus it is characteristic of the sort that is animating all South Africa today.

We, British Indians, have always endeavoured to do our best duty, so

far as it was permitted us to do so towards this country of our adoption, or, as it is for some of us, of our birth. We have striven at times against almost overwhelming odds. Always have we endeavoured to hold fast to our ancient faith in British traditions of fairplay and justice, but this faith has to-day almost reached the vanishing point. Our appeals, our pleas, our petitions have remained unheeded, and, as a last resort, we have been obliged to fall back upon what has been, perhaps somewhat glibly, termed "passive resistance." We have been obliged to oppose to injustice an infinite patience and capacity for suffering and sacrifice, and, great as the injustice has been, the measure of our patient suffering our sacrifice of self and material things has been yet greater. We have opposed strength of character to obstinate and cruel persecution.

I venture to claim that we have shown that we, as a community, deserve consideration in the formation of the South African nation. We have, rightly, I maintain, refused to submit to racial humiliation and national degradation. If a people is false to itself, how can it be expected to be true to others? It is only by drawing out the best of a people that the utmost good can be secured for the community as a whole, and that is what we have endeavoured to keep in view during this long and painful struggle.

We are joining here to-day once more to show that, passive resisters or not, we are united in the support of our delegates and the object of their mission, and we are united in our demand that justice may be done by the granting of the two essentials without which existence in this Colony as a self-respecting community is impossible.

We ask the fulfilment of a solemn promise by the repeal of Act 2 of 1907 which, we are informed, is a dead letter. Apart from any other reason, it would be an act of grace to remove from the Statute Book the very memory of a measure whose adoption has been fraught with so much long-endured misery for those to whom it related. We ask that our cultured men be not excluded from this British Colony because of their race alone, but that we may be enabled to prosper, as a community whose numbers are by law rendered, at the utmost, stationary, and that we may be able to develop the best that is in us by our own efforts, surely the most elementary privilege accorded to any people. The introduction of our cultured men will be subject to the operation of every possible safeguard under the general law, and our European Colonists' safety against invasion from the East is overwhelmingly assured. Presently, you will be asked to pass a resolution supporting your delegates, and giving them the powers that be to send us to a suffering people. I trust that you will honour your

delegates, and strengthen their hands and the hands of the Imperial and Indian Authorities in their representations to the Transvaal Government to grant our modest and moderate requirements, by unanimously passing the resolution.

And now, gentlemen, a sad duty lies before me. The past week has brought with it three tragic deaths. The first two are those of Colonel Sir William Wyllie and Dr. Cawas Lalcata by the hand of a misguided countryman of ours, in connection with the movement in India. Gentlemen, I know I speak for you all when I say that Transvaal Indians have been filled with the deepest horror and sorrow at the terrible deed. As passive resisters, their principles dissociate them from the use of physical force in all its forms. They believe that Truth requires not the support of such weapons. Their reliance is on "soul force" alone. Their duty is to suffer in their own persons, not to inflict suffering upon others. The second resolution that you will be asked to pass is one of abhorrence of the deed, and sympathy with the relatives of the dead men. And, now, we come to the third death, which took place on Wednesday last, of our dear brother Nagappan. We know that, on the 21st of June, he went to prison as a passive resister, a strong and healthy youth; ten days thereafter, on the expiry of his term, he returned, a decrepit wreck. A doctor was immediately called in, who from the first saw that there was no hope, and, on the 7th, Nagappan passed away. He died, gentlemen, a martyr to duty; he died for conscience' sake. The third resolution that will be placed before you is one calling upon the Government to make an urgent, thorough and open investigation into the circumstances of this death, and expressing the deepest sympathy with the noble lad's parents in India for their terrible loss. I shall now ask you to consider the resolutions.

The Resolutions

The first resolution, as follows, was proposed by Imam Abdul Kadir Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, seconded by Mr. M. P. Kancy, Hon. Secretary of the Hamidia Islamic Society, and supported by Mr. Packityasany Naidoo:—

I.—This Mass Meeting of British Indians respectfully urges the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputations that have proceeded, on behalf of the British Indians of the Transvaal, to England and India, and end the unfortunate struggle that has now been going on in the Colony for the last two years and a half, causing to hundreds of British Indian families untold suffering and great pecuniary loss.

Mr. Abdul Gaffur Rajandar proposed the second resolution, which was seconded by Mr. Abdul Kadir, and supported by Messrs. Ahmed

Coovadia, Mulji Patel and Fakir Sahab :—

II.—This Mass Meeting of British Indians dissociates itself entirely from, and expresses its deepest abhorrence of and sorrow at the deed that caused the death of Lieutenant-Colonel Sir William Wyllie and Dr. Cawas Lal-caca; and tenders to the relatives of the departed its deepest sympathy in their terrible bereavement.

The third resolution as under, was proposed by Mr. Morarji Desai, seconded by Mr. Mahomed Halim, and supported by Messrs. Moosa Bhikjee and Razak Noorbhai :—

III.—This Mass Meeting of British Indians, in view of the shocking allegations concerning the causes of death of Sammy Nagappan, who was serving a sentence of imprisonment with hard labour as a passive resister, and who has thus sacrificed his life for the cause, calls upon the Government to make an urgent, thorough, and open investigation into the circumstances, and to take prompt steps to prevent the possibility of the recurrence of such a tragedy; and tenders to Nagappan's relatives its deepest sympathy in their terrible loss.

The fourth resolutions was as follows :—

IV.—This Mass Meeting of British Indians authorises the Chairman to communicate the text of the preceding resolutions to the proper quarters.

All the resolutions were passed unanimously.

Mr. Kallenbach, who also addressed the meeting, said that that was the first time he had attended a mass meeting, since his election as Acting Hon. Secretary of the British Indian Association. He was fully aware of his limitations, but he would endeavour to serve the community to the best of his power. That day meetings were being held throughout the land, in order to show that they were all unanimous in having sent those delegates, and that every section of the Indian community was united in condemning the legislation that had been passed upon them, which was unjust and unfair, and that they had decided to fight on until their grievances had been redressed. They had also shown by passing the second resolution that they abhorred physical force, that they were passive resisters.

The following telegrams were read :—

From British Indians, Boksburg :—
"Boksburg Indians respectfully urge Imperial and Indian Governments sympathetically consider submission our deputations, end unfortunate struggle."

From Indian Committee, Pietersburg :—
"We heartily agree all resolutions passed at Sunday's mass meeting. May God give success to our London and Indian deputations. Cabling London Monday."

From Indian Community, Standerton :—
"Mass Meeting called for to-morrow. Will Cable summary re-

solution. We support your resolutions Sunday Mass Meeting."

From Mr. Saloojee, Bellast :—
"Sorry unable to attend to-day's mass meeting. Agree with any resolution your meeting may pass. Wish you every success."

From Mr. Moosa Akoojee, Bethal :—
"Sorry unable to come. Wish success mass meeting resolution."

From Natal Indian Congress, Durban :—
"Wish mass meeting success. Almighty Father will help us in unfortunate struggle. Continue your work."

From Mr. Halim, Secretary, Capetown :—
"Deepest sympathy of the Surtie Mahomedan Maifil Ikhlās. Meeting will be held on Sunday concerning Transvaal Asiatic grievances."

From Indian Association, Port Elizabeth :—
"Mass Meeting held yesterday. Resolution unanimously passed expressing heartfelt sympathy. Cabled England, India, supporting your deputation. Support your Mass Meeting to-morrow. Hope you will continue struggle till end. May God guide you to success."

From Indian Political Association, Kimberley :—
"Thanks for your good wishes. Expect to have large enthusiastic gathering to-morrow. God grant our efforts will meet with success."

From Mr. Trivedi, Kimberley :—
"Many thanks for your kind wishes. Wish also every success."

From Indian Association, Mafeking :—
"We hope your vigorous action for liberty will have God's assistance to bring it to a success."

From British Indian Association, Grahamstown :—
"Regret unable attend Mass Meeting. Agree all resolutions you pass. Wish you great success."

From Mr. Javer Samji, Stellenbosch :—
"Please convey to delegates and supporters our sympathy and best wishes on the mission they have undertaken for the benefit of our people. Wish every success."

From Mr. Cassim Karodia and British Indians, Dordrecht :—
"British Indians of Dordrecht and Indwe urge Imperial and Indian Governments to give sympathetic consideration to deputation now in England for the good and benefit of all Indians throughout South Africa. We are supporting your mass meeting to-morrow, and will heartily endorse any decision you may arrive at. Posting cheque, collection made at public meeting recently held here."

From Delagoa Bay :—
"Meeting called. Cables dispatched 'Africaia,' Viceroy, etc."

Letters arrived from Rustenburg, Middelburg, Warmbaths, Lichtenburg and Springs. Delegates attended from Pretoria, Germiston and Krugersdorp. Germiston had held a meeting earlier in the day. Meetings were also held at Capetown, of the British Indian League and the Habibia Moslem Society, and at Delagoa Bay for the same purpose.

Other Meetings

A Mass Meeting of the British Indians, non-passive resisters and others, was held at Standerton on Sunday, the 11th inst., when the following resolutions were unanimously passed :—

1. This Mass Meeting of British Indians respectfully urges the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputations that have proceeded, on behalf of the British Indians of the Transvaal to England and India, and end the unfortunate struggle that has now been going on in the colony for the last two years and a half, causing to hundreds of British Indian families untold suffering and great pecuniary loss.

2. That the Chairman be authorized to cable a summary of the above resolution to the Secretaries of State for the Colonies and India, to the S.A. British Indian Committee, London, and to the Viceroy of India.

The Chairman, Mr. I. H. Amod, in the course of his speech, said that though in some respects there might be a difference of opinion amongst them, in a struggle wherein the honour of the whole Indian nation is concerned they were in duty bound, as true Indians to sink all such differences and help with all their might to secure justice, from the Imperial and Indian Governments.

Mr. Abdul Hack, in proposing the first resolution, explained at considerable length the importance of the resolution especially in case of a misstatement, which might make the Imperial and Indian Governments believe that the deputations only represent the passive resisters. The speaker spoke highly of the valuable service rendered to the community by the small band of real passive resisters who in spite of untold sufferings, are still courting the gaol life.

Reuter telegraphs as follows :—

Capetown, July 12th.—Meetings of the local British Indian League and the Habibia Moslem Society yesterday passed a resolution supporting Mr. Gandhi's deputation to England. The resolution was couched in similar terms to that passed in Johannesburg on Sunday.

Kimberley, July 12th.—The local Indians are cabling resolution regarding the Transvaal similar to those adopted elsewhere.

THE DEPUTATION ARRIVES IN ENGLAND. London, Saturday. Mr. Gandhi, interviewed on his arrival in England to-day, stated that the object of his visit was to ensure that the grievances of the Asiatics in the Transvaal should be remedied under the unification, and the status of the King's Indian subjects in South Africa defined and embodied in the Union Constitution. S.A.A. Press Agency.

The New Diet Scale

Mr. Abdul Gaffur Fajandar, Acting Chairman of the British Indian Association, has written as follows to the Acting Director of Prisons, Pretoria:—

I have the honour to point out that the recent diet-scale appointed for Indian prisoners, whilst containing considerable improvements upon the former scale, is still causing much distress and inconvenience to the Indian prisoners.

It appears that, for prisoners sentenced to imprisonment for three months and under, ghee is not provided at all, and, for prisoners sentenced to longer periods, it is provided only three times a week, whereas heretofore it was served daily in most of the Transvaal prisons. My Association ventures to point out that ghee is an essential and necessary part of the dietary of Indians, especially when meat is not used, and I have the honour to request, on behalf of my Association, that you will be able, at the earliest possible date, to give my Association the assurance that ghee will in future form part of the daily dietary of every Indian prisoner.

Notes on the Transvaal Struggle

VISITING-DAY AT DIEPKLOOF. In reply to representations made on behalf of the British Indian Association, pointing out the injustice of denying passive resisters the comfort of a monthly visit, because they chanced to be incarcerated in a Convict Prison, where visits are allowed only after the expiration of three months, the Director of Prisons has written as follows:—"I have the honour to inform you that I am prepared as a special case to approve of the Indians sentenced to three months' imprisonment, at present confined in Diepkloof Prison, being granted a special visit, and I have accordingly instructed the Governor of the Prison to set aside the first Sunday in August for this purpose."

SYMPATHY. At a recent Committee Meeting the British Indian Association was passed the following resolution of sympathy with India's G.O.M.:—"This meeting of the Committee of the Transvaal British-Indian Association begs to tender its profound sympathy with the Honourable Dadabhai Naoroji in the terrible loss that has befallen him, and prays that Almighty God may furnish him with the strength to bear it with equanimity and resignation."

AT VOLKRUST. Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, who has so nobly cast in his lot with his suffering Transvaal

brethren, was, on the 12th inst., discharged from the Volkrust Prison, where he was serving a term of six months' imprisonment with hard labour, on account of very serious illness. The news of Mr. Dawad's illness has caused the deepest sorrow in local Indian circles, as the people know that it was for them that Mr. Dawad, no longer a young man, left his comfortable Durban home in order to partake of the hardships of a prison life, and all extend to him their sincere wishes for a speedy recovery.

AT JOHANNESBURG. On Monday last, Mr. P. Poonosamy, was sentenced in "B" Court, to three months' imprisonment with hard labour for the usual offence of failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification upon demand.

Death of the Marquis of Ripon

The death has occurred of the Marquis of Ripon, who first became a Cabinet Minister in 1863. He was Governor-General of India 1880-84, and retired from public life last year, having held office as Lord Privy Seal since Sir Henry Campbell-Bannerman became Premier. He was aged 81.

On the return of Mr. Gladstone to power, the Marquis of Ripon was appointed Viceroy of India. He arrived at Bombay, May 29, 1880, and was installed in Simla, June 8. On June 18 a large meeting was held in Exeter Hall to protest against the appointment of a Roman Catholic to the Viceroyalty of India. As Viceroy, Lord Ripon excited much diversity of opinion by his policy, which was directed towards extending the rights of natives of India, and, in certain directions, towards limiting the privileges of Europeans.

The excitement caused by the famous "Ilbert Bill" was the chief instance of this; and in a word it may be said that there never was a Viceroy so unpopular among Anglo-Indians or so popular among Indians. Lord Ripon's departure was the occasion of the most extraordinary manifestations in his favour on the part of the Indian population of Bengal and Bombay.

SYMPATHY FOR LADY WYLLIE. At a meeting of the Maritzburg Veda Dharma Sabha last week a resolution was unanimously passed deprecating the murder of Sir William Curzon Wyllie and expressing sympathy with Lady Wyllie and other members of the family in their sad bereavement. A message has accordingly been cabled to London. A meeting was also held at the Durban Hindu Temple, under the auspices of the Veda Dharma Sabha, on Sunday last, when resolutions condemning the attack and expressing sympathy with Lady Wyllie were passed.

The Bishop of Pretoria's Creed

In the course of his first sermon after his enthronement at Pretoria, the Bishop said:—"He did not forget, and he hoped and prayed that he never would, that as Bishop of this diocese he was not only the Bishop of his people, but of the native and coloured peoples of the Transvaal. He had lived here long enough at least to know something of the bigness of that problem. He knew that there was no short cut in its solution. He believed, as they (the congregation) did, in one God. He was the God of the black man and the God of the white man. He believed in one Saviour, and He was the Saviour of the African. He was of the Englishman. He believed in one Holy Spirit, who was the Lord and Giver of life to the native as well as to the European. He prayed God in that Church that no fear of his, that no mean clamour in petty racialism, would ever cause him to forget his sacred office or to be unfaithful as a father in God to all the people of the diocese who owned allegiance to the English Church or were in need of her help, be the colour of their skin whatever it might be.—Pretoria News.

Latest Telegrams from the Transvaal

{OUR SPECIAL TELEGRAPHIC SERVICE}

Johannesburg, Friday.

On Monday, at Pretoria, Mr. Mahomed Khan was released after serving his sentence of two months' rigorous imprisonment for the usual offence.

At a meeting of the Johannesburg Chinese residents, last Wednesday, £15 was collected for the Pretoria Tamil Women's Fund.

THE TAMIL RELIEF FUND. Messrs. Ah Lee Look, Ah Paun, and Ah Lew Chong have each contributed £1 towards the fund that is being raised to assist the families of the Tamil prisoners in Pretoria.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
In Support of the Deputations ...	307
The "Squeezed Orange" Policy ...	307
The Latest Deportations ...	308
The Madras Petition ...	308
Harsh Treatment ...	308
The Nagappan "Inquiry" ...	308
Mr. Dawad Mahomed ...	309
A Striking Contrast ...	309
OTHER ARTICLES:—	
Nagappan's Death ...	309
The Latest Deportations ...	312
Johannesburg Mass Meeting ...	315
Notes on the Transvaal Struggle ...	317
The New Diet Scale ...	317
Death of the Marquis of Ripon ...	317
The Bishop of Pretoria's Creed ...	317
Latest Telegrams from the Transvaal ...	317

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

<p>GOLD MEDAL Madras Industrial and Art Exhibition, 1903</p>	<p>(ESTABLISHED 1887)</p>	<p>TWO GOLD MEDALS Bombay Industrial and Agricultural Exhibition, 1904.</p>
---	---------------------------	--

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૭ મી જુલાઇ ૧૯૦૯.

અંક ૨૯.

આઠવાડીક પંચાંગ.

ખોરતો-તા. ૧૭ મી જુલાઇથી, તા. ૨૩મી જુલાઇ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૯.
હોંદુ-અ. ૧૬ ૩૦ થી આરંભ શુક્ર ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.
મુસલમાન-તા. ૨૮ મી જુલાઇથી આખરથી ૪ થી ૨જા સુધી, ૧૪૨૭ હિજરી.

વાર.	ખોરતો તારીખ.	હોંદુ તારીખ.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી મુસલમાની તારીખ.	ક. મી. ક. મી.	ક. મી.
સની.	૧૭	૩૦	૨૮	૮	૫૧	૫ ૧૪
રવી.	૧૮	૧	૨૯	૯	૫૧	૫ ૧૪
સોમ.	૧૯	૨	૩૦	૧૦	૫૦	૫ ૧૫
બોમ.	૨૦	૩	૧	૧૧	૫૦	૫ ૧૫
બુધ.	૨૧	૪	૨	૧૨	૪૯	૫ ૧૬
શુક્ર.	૨૨	૫	૩	૧૩	૪૯	૫ ૧૬
શુક્ર.	૨૩	૬	૪	૧૪	૪૮	૫ ૧૭

અનુક્રમણિકા.

કેલુ' આત્મચળાં	૪૫૧
મરહુમ લોર્ડ રીપન	"
મદરાસ હિન્દીમાં પોઝાર	૪૫૨
નમોપનનું મરહુ-લ્લેખી યજ્ઞોદી વચ્ચે	૪૫૩
દરોસવાલના જાણમાં કાગળ	૪૫૪
દિલ્લોજા પાદરીઓની મહેનત	૪૫૫
અખબારે-આલમ	"
સત્યાગ્રહી માં, હાઉસ મહમદ	૪૫૬
લેહનસરમમાં માસ મીડીંગ	"
દરોસવાલ સંસ્કારનો જુલમ	૪૫૭
સંડનમાં યજ્ઞોદ જુન	૪૫૮
હાઉસપુરના લેખીની કદાહી	૪૫૯
ઓરતોના વેશની દિમાયત	૪૬૦
દેશપાર યજ્ઞોદની ફરિયાદ	"
નાહારી કોરની નોટીસો વગેરે	"
ધી સંડન ઇન્ડિઅન કોર્પોરેશન	"
એક હોડી કુટુંબ જુગલથી મુકું	"
નાતાલમાં હોડી કેળવણી	૪૬૩
ફરજનમાં એક વાર્ષિક મેળાવટો	"
ચાલુ વરતમાન	૪૬૪
હોંદુસ્તાનના ખગરો	૪૬૫
તાર સમયવાર	૪૬૬
રોહડ ખાતર જાત	"

લંડનની સાફથ આફ્રિકન ખીટીશ ઇન્ડિઅન કમીટીનું સરનામું: ૫, પંપ કોર્ટ ટેમ્પલ, લંડન, ઇ. સી.

ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૭મી જુલાઇ, ૧૯૦૯.

કેલુ' આત્મચળાં !

ખીજે ટેકણે હાથમેલા તાર ઉપરથી જણશે કે વિશ્વાયતમાં વોટ લેનારી ઓરતો એ અવધિ કરવા માંડી છે. તેઓએ હવે જેમાં જઈ કાંઈ પણ ખોરાક ન લેતાં અપવાસો કરવાનું હથિયાર પોતાની ખીન હથિયાર લડતમાં લખત કીધું છે. આ તેમનું જન્મજીવન આત્મચળાં બતાવે છે. જો કે તેમણે કોઈક વખતે શરીરચળાંનો ઉપયોગ લીધો છે, પણ તે તેમના સિદ્ધાંત માં નથી. તે મત અપવાદ રૂપે છે, જે તેટલે દરજ્જે જુલમ બતાવે છે. તેમની લડતનો આધાર તે સત્યચર-આત્મચળાં ઉપર છે. સત્યચરના અમુક્ય ઇલાજ વિષે મહાન વિદ્વાનો લખી ચલા છે; ભારે તેનો ઉપયોગ હાલની દુનિયાને કરી બતાવવાનું, એક મંડળ તરીકે, આ ઓરતોએ માથે લીધું હોય-તેમાં પહેલ કરી હોય એવું લાગે છે. જેઓ પોતાને પરધીન અને સાધન વમરના સમજતા હોય તેમને હક, અને સ્વતંત્રતા પણ, મેળવવાનો બાદ શાહી રસ્તો અત્યારે આ ઓરતો દેખાડે છે. તે ઓરતો ભારે સરસ અને એકદમ રસો તે બોલ ને અંદુક નહિ, પણ સત્યચર મનોચળાંને આત્મચળાં જે કહે તે છે. જેણે આત્મચળાં પ્રાપ્ત કર્યું છે તે જીવંત છે-તેને જીવંત દુનિયામાં કોઈ છે નહિ. આત્મચળાંની શક્તિની સીમા નથી. બેડીના તોડવા, કિટકાઓ પાડવા, પાડો કાઢવા તે બધા અક્રિયમન છે તેના લખણાઓ ઇતિહાસમાં મેળ્યા છે. આપણાં ધર્મમાં પુસ્તકો તેની પાને પાને સાક્ષી પુરે છે. તેનું માત્ર થોડું જ પ્રત્યક્ષ દર્શન તે ઓરતોની લડત પરથી આપણને થાય છે. અંગ્રાંડે દુનિયાના બધા ભાગ ને હક તથા સ્વતંત્રતાનો રસ અપાડ્યો છે; આજે ઇંગ્લાંડની ઓરતો તે રસ પ્રાપ્ત કરવાં તેનો જાતે અનુભવ કરે છે, અને આડી રીતે દુનિયાને તે બતાવે છે.

જો રત્નાચક્ર અથવા અત્મચળાંનો મહિમ, પુરેપુરે સમજવામાં આવે તે: ઇંગ્લાંડના હિંદીને તેમનાં કાંઈ બીજાકુલ દુઃખરૂપ ન લાગે. તે અદિમા ઓરતો વિશેષ સમજ છે, ને તેથી અજ વરસો થયાં લાગે છે, તેમાં તેઓ કિયસે કિયસે વધારે બળવાન થતી ગઈ છે, અને મારે વસ્તુ મેળવવામાં રૂપે નહક પણ પડેલી છે.

મરહુમ લોર્ડ રીપન

તા. ૬મીએ લોર્ડ રીપન ૮૨ વરસની વયે મુજરી ગયાના ખગર પ્રસિદ્ધ થયા છે. હોંદુસ્તાનના લોકોમાં જો કોઈ ગોરાનું નામ ધરવતુ યજ્ઞ પડ્યું હોય તે તે લોર્ડ રીપનનું છે. ૧૮૮૦ માં તે હોંદુસ્તાનના વાઇસરોય નીમાયા. પોતાના પાંચ વરસના કારભારમાં હોંદીની પ્રજાનો તેમણે જેવો પ્રેમ મેળવ્યો તેટલો બીજા કોઈ એવરે-ઇન્ડિયને નથી મેળવ્યો. તેણે હોંદીની પ્રજાને આગળ વધારવા જેટલું કર્યું છે તેટલું બીજા કોઈ વૈશ્વસરોએ નહીં કર્યું. "હલઅર ઓફ"ના નામથી જાણીતી યજ્ઞ તકરાર સંબંધમાં તેમની ઉદારતા અને નીખાલસ દિલ સારીરે પ્રસિદ્ધ થયાં છે. યુરોપીઅનની ખામીઓ એવા, તેમજ હોંદીના સદચર પારખવામાં વાઇસરોયમાં તે એક ગણાયે છે. અંગ્રાં હોંદીમાં લોકપ્રીય થઈ પડેલાં મુનીલીવાલ વોટનો હક હોંદીએ અને બહાર લોર્ડ રીપન હતા. તેમના હોંદી છેલ્લા વખતે જે લોક સામગ્રી બદર આપી હતી તેનું હોંદીના ઇતિહાસમાં કદી અપાઈ બન્યું નહોતું. વિશ્વાયત જીવે પણ હોંદીને લગતી ખામીમાં તેઓ ઉત્સાહ લેતા રહ્યા હતા. પહેલાં ૧૮૫૨ માં તે પારલામેન્ટમાં જુલાઈ ૧૮૬૨ માં મુદાપા ત્યારે તેમની કેલેનીઅસ પ્રજાન તરીકે નામ જુક થઈ હતી. સર હેનરી કેમ્પબેલ એનરમેનના પ્રજાનવટમાં તેઓ લેરડ પ્રાવી સીમનો હોદ્દો બોલવતા હતા. તેમના મરણમાં હોંદીને એક પહેલા નાજરનો દિલ સેજા મિત્ર મુમાયો છે. હોંદીને મુનીલી પત્ર વોટનો હક બહાર તરીકે તેનું નામ તોડી લાનકામાં લદા વધાર વહી જશે. અને મરહુમના કુટુંબને કિયસે જ ચાહી એ હાંમે.

મહારાજ ઇલાકામાં પોકાર

પારલામિટપર ગએલું પીરોસન

મહારાજ ઇલાકાના લેખ તાંદુલી નીચે મુજબ પીરોસન વિલામતની પારલામિટ ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છે :—

“ મહારાજ ઇલાકાના હાંદી લેખો નામ દાર હાલિલ એક કામ-નને અરજ કરે છે :—

અમે નામદાર રહેનશાહની મહારાજ ઇલાકામાં વસતી પ્રજાના લેખો છીએ. અમારા દરોસવાલમાં વસતા હાંદી ભાઈઓના દફ, છુટ અને ભાંગની બાબતની અમને બહુ કાગળ છે.

નામદાર રહેનશાહની બીજી હાંદી પ્રજાનીપેઠે અમે અરજદારો નેહલો છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના કેલોનીઓમાં એશીઆટીકા સામે અને ખાસ કરીને હાંદીઓ સામે મોટા લેકોનો રમદવેલ વધતો જાય છે આ સિધ્ધિ નેહ અગાસમાં દુખની લાગણી પેદા થાય છે દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓ અમારા ભાઈઓપર જે ભુલમ અને અપમાન નામે છે તે અમે એક અને અપસોસ સાથે નીહાળતા આવ્યા છીએ. (ચિટીશ રાજના શહેરી તરીકેના પોતાના દર્શ કબુલ રખાવવા, તથા તેમના મનવી તરીકેના દરેક પોકા કરાવવા દરોસવાલના હાંદીઓ જે મોટા આત્મભોગ આપી રહ્યા છે, અને બહાદુરી ખતાવી રહ્યા છે તે અમે વિશ્વસી છ અને સતેષની લાગણીથી સમજતા આવ્યા છીએ.

ખાસ કરીને સરકારના વખતમાં હાંદીપર ભુલમ થતો તેની સમે તમેજ પ્રેરેર કરતા. જતાં ચિટીશ સરકારતમે આવ્યા પછી હાંદીઓનાં દુખ વધી પડ્યાં છે. તા કાવદા સખતીથી અમકમાં આવે છે, કે જેથી હાંદીઓ ઉપર મબીર અટકાવતો મુશ્કેલ છે.

હાંદુસ્તાનમાં હાલ જે અસતોય છે તેનું એક મુખ્ય કારણ દક્ષિણ આફ્રિકામાં અને ખાસ કરીને દરોસવાલમાં હાંદીઓ ઉપર મુજરતો ભુલમ છે. અને હાંદીઓને એવી બીક લાગવા માંડી છે કે મોરા અને હાંદીઓ વચ્ચેના દિલની તારામાં હાંદીઓને તુકસાની ખમખી પડશે. હાંદીઓને એવો ભય લાગવા માંડ્યો છે કે પોતાની જમીન કસમાં તેમને ભેળતો કેમ ચિટીશ લેખો આવતા

નથી. આ પ્રમાણે એક ભયકરમાં ભય કરે રાજદવારી ભય ઉભો થવા લાગ્યો, અને તેથી આખા રાજને તુકસાની થશે. દરોસવાલમાં મેરવાજખી રીતે હાંદીઓના જે દરો અટકાવવામાં આવ્યા છે તેથી આખા હાંદુસ્તાનમાં વસતા દરેક વસતા લેખો મુસ્સે થયા છે. અને હાંદી સરકારની લાગણી પણ લેખોને મળતી જ છે.

અમને લાગે છે કે વડી સરકારે એખમે એખમુ અને મજબુત રીતે જાહેર કરવું કે ચિટીશ રાજના એકપણ ભાગમાં—પણી જાએ તે સરજના એમ વડું હોય તોપણ—ચિટીશ પ્રજાના લેખો હોય તેના સાધારણ મજબુત તરીકે તા હકની અટકાવત કદી પણ થઇ શકશે નહીં, અને તેમજ દરેક ચિટીશ રાજ તરફની ફરજ બજાવવીજ પડશે.

અમને કાંઈ શક નથી કે દરોસવાલના હાંદીઓએ પોતાની માગણીઓ રદખી બધી નરમ કરેલ છે તે નામદાર મારતા મેટના સમજવામાં આવ્યું હશે. એ માગણીઓ કબુલ રાખવાથી દરોસવાલ મોરાનું કોલોની રહેવું નેહલો એ સુદાને વધે; આવે તેમ નથી; માત્ર હાંદીઓ પોતાના જીતા હશે બેગવવા શકિતમાન થશે.

મરજઆત રજાએલ કરવામાં આવ્યું ત્યારે કાવદો રદ કરવા અપાયેલ વચન તમે અમે કાંઈ કહેવા મામતા નથી; પણ અમને એટલી તો ખાતરી છે કે હાંદીઓ મરજઆત રજાસર થયા તે એમ સમજીનેજ કે વાંધા ભરેલો કાવદો રદ કરવા માં આવશે. એ કાવદાને મજબુતી પર માણે રદ કરે એ કહાવણ ભરેલું છે એટલુંજ નહીં, પણ તેથી દરોસવાલના હાંદીને સુખ અને શાંતિ મળશે, તથા તેમના અરેના કરોડો ભાઈઓના મુસ્સો શાંત થશે. વળી વદ રાખવાનું છે કે મજકુર કાવદો અમક ભરેલો અને બીજા જરૂરી છે એ કબુલ થએલું છે, તથા તેને લખતી જરૂરનેથી બાબતો છે તેનો સમાવેશ તે પછી વકેર કાવદામાં થઇ ચુક્યો છે.

દર સાલ ઉંચી કેળવણી પામેલા કે હાંદીને કામ કરવા માટે અમારા હાંદી ભાઈઓએ કરેલી લાગણી અમતવાજખી અને નમ્ર છે.

હાલના કાવદામાં છુટ હોય અમ ખતા પતી જે કસમે છે તે હાંદી કામતામા લાગવવા માટે મુસ્સો નથી એવો અમારો

ચોક્કસ મત અમે બર હમને જણાવીએ છીએ. વળી આ એટલી મહાન લેખ મોગી બાબત છે કે માત્ર છુટની કસમાં તેનો સમાવેશ થાય તે બીલકુલ પુરતું નથી. જેખમકાર કારભારીઓનાં વચનો જે રીતે ઉપયોગ વગરનાં કરી નાખવામાં આવ્યાં છે તે જોતાં અમને અરજદારોને લાગે છે કે માત્ર અમક દારોની મુખસારી ઉપર મુકેલી બાબતોથી હાંદીઓના જરૂરી હશે સચવાઈ રહે નહીં.

હાંદીને જે સુધારા આપવામાં આવે છે તેથી પદા થએલ સતેષ પણ દરોસવાલના હાંદીનાં દુઃખથી ઉભા થાય જ મુસ્સાને અને અશાંતિને દુર કરી શકતો નથી.

દરોસવાલના હાંદીઓએ જે થોડી સદી માગણીઓ કરી છે તે એવી છે કે મોરા એ પણ તેને નાની ને નજીવી ગણે. તેથી માગણીઓ સરકારવાથી દરોસવાલના હાંદીને ન્યાય મળશે એટલુંજ નહીં, પણ તે એક મોટામાં મોટું રાજદવારી કહાવણ મજબુત; કારણ કે તેથી હાંદુસ્તાનના લેખોના મુસ્સાનું અને અસતો વડું એક ઉંડું કારણ દુર થશે તથા ચિટીશ રાજ સાથે મજબુત રીતે નેહલાય હોવાની લાગણી દદ થશે; જે બાબત ચિટીશ રાજના ટકાવ માટે સહુથી વધારે કીમતી છે.

માટે અરજદારો નમ્રતપુરવક જણાવે છે કે ૧૯૦૭ નો એશીઆટીક કાવદો રદ કરાવવાનાં, હમાએલન કાવદામાં વિદ્યાન હાંદીઓને કામ કરવા દેવાનાં, તથા દરોસવાલ તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓમાં હાંદીઓ તરફ સારી વરતણક ખતવવામાં આવે તેવી ખાતરી મેળવવાનાં, બટનાં પગલાં નામદાર પાલામિટ લેશે.

અને તે માટે અમે આપનો આભાર વિચરે વિચરે.”

રખુદેશનને ટેકો

ઇંગ્લાંડના ડેપુટીશન મ.ટે મી. માંખી તથા મી. કાજી હખીમને ટેકો આપવા માટે કેપટાન ખાતે ચિટીશ ઇન્ડિયન લીગની તથા રખીખીના મુસ્સીમ સોસાયટીની મંદીએ તા. ૧૨ મીએ મળી હતી. ઉપર પ્રમાણે મીડીંગ પણ કીંગ્સલીમાં પણ થઇ હતી, અને તેમજે ડેપુટીશનને ટેકો આપવાના તાર્ક મોકલ્યા હતા.

નગાપનનું મરણ—ઉભી થએલાં ચરચા

સરકારનો બચાવ

સરકાર તરફથી નગાપનના મરણ સંબંધમાં નીચે મુજબ જવાબ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે:—

નગાપન બધા કામ કરતો હતો ત્યાં પ્રીટોરીઆ જેલનો મરનર તપાસ કરવા ગયેલ તે જ્યારે છે કે તેમાં કેદીઓની સંખ્યા વધી પડવાથી પુરતા કામજ નહોતા, તેથી નેટીવ કેદીઓને એકા કામગીરી સલામત પડેલું. આ અગત્ય માત્ર નેટીવોને બોગવવી પડેલી, પણ હોદીઓને તે નહોતી લાગુ પડતી. વળી બધા જેલોને સખત સુચનાઓ આપવામાં આવી છે કે જેલોના તરફ ખાસ વરતણું બતાવવી નહિ. અચરે એ માત્ર ઉપર સરકારના કામદારના ખાતા તરફથી જોરા તેમજ કાળા જેલોમાં એવો સરકારી ફરિયાદો આવ્યો હતો કે કેદી ને ખરાબ રીતે રાખવા તે માત્ર ન થઈ શકે એવો વાંક મળ્યો. જોરા અમલદાર ની ગેરહાજરીમાં મધ નેટીવ જેલર કેદીઓને ઘણાં માર્યા હોય એ બનવા એમ છે. પણ તેથી કાંઈ ઇન ઘણ હોય એવું ધારવામાં આવતું નથી. નહિ તો ફરિયાદ કરવામાં આવેલ, નગાપને સીક હોવા વિષે કેદી ફરિયાદ કરી હોય તેવું જાણમાં નથી, તો પછી તેને અલગ પડતો જવાબ આપવામાં આવ્યો તે કેમ બની શકે? માર્ગોને લીધે કામ કરવાને ના લાગ્યું હોય તેમને કામ કરવાને ફરજ પાડવામાં આવી હોય એવું પણ તે માનતા નથી. કેમપણા કેદીનો ઉપરી સીક જેલો કાંઈ હોય તો તેને સહેલું કામ સોંપ્યા વગર રહે નહીં.

જેલોઓએ પોતાની ફરિયાદ કેદની મુક્ત દરમ્યાનજ કરી હોય તો તે સાચા ખોટી હોવા વિષે ગવરનર તપાસ ચલાવી શકત. યદને લીધે ન્યુમોનીઆ લાગુ પડવાથી નગાપન મરણ પામ્યો જણાય છે. જો તેમ હોય તો જેલરોના તેમાં કાંઈ દોષ નથી, તે છુટકા પછી એક બીજા હોદી જેલમાં મરણ પામ્યો છે, ને તે પણ ન્યુમોનીયાને લીધે. તેણે પણ કાંઈ ફરિયાદ કરી નહોતી; ને એકાએક પાંદગી જણાતાં મોઝાજ કામમાં મરણ પામ્યો હોય.

એક રીતે કોઈ કેપ્ટન પાટીઓ જેલ જેવી પણ કહેવાય નહીં. નગાપનની

પાટી તંબુમાં સૂતી. લાં દાઢનું વધુ પડતું જોખમ નથી એમ કહી શકાય છે. કામ કરાવવામાં આવે છે તે સાધારણ બનતું છે. પણ જેલરો જણાવે કે આખા જેલમાં ફળથી બરેલી બરફ લઈને ફરી શકતા હોય તેવા હોદી "કુલીઓ" ને જેલમાં જડા પણ બાર આપવામાં આવે તે બહુ બાર પડે છે.

વળી સત્યાગ્રહની હાલતી રાજઆતથીજ તેઓ જેલમાંથી નીકળ્યા પછી ફરિયાદો કરે છે. જો કાંઈ ફરિયાદ હોય તો તે જેલમાંજ થવી જોઈએ, કે જેલો કરીને તે વિષે તપાસ ચલાવી શકાય."

હોકર

નગાપનના મરણના વાત અને તે વિશેની એશીટેરીટો છાપામાં જાહેર થતાં તેજ વિષે 'લીડર' બાર દબને જણાવ્યું કે આ એવી ગંબીર બાબત છે કે સરકાર તેમાં બરોબર તપાસ ચલાવશે. ત્યાર પછી ઉપરનો જવાબ બહાર આવતાં "બગડેલું" એક મથાળા નીચે 'લીડર' માં પસિદ થએલા આરટીકલનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ:—

"આપણાં કેદખાનાનાં કમોપર જે છુરખો રાખવામાં આવે છે તે સાધારણ રીતે કેદી ઉપકરણો નથી. કેદખાનાની ગંબીર અવવસ્થાના બે દાખલા હાલમાં બહાર આપ્યા છે. વિજયીરીની વત છે કે સુમીમ કેદના જડજ, અચરા આમે બાત માહજેદના પ્રમુખપણા નીચે તપાસ ચલાવવામાં આવવાનું જણ સુધી સરકાર જાહેર નથી કર્યું. અને હજુ પણ તેવી તપાસ નહીં ચલાવવામાં આવે તો તે વધારે વિજયીરી બરેલું મળ્યું. આ એક બનતના બગડાવું મિન્દ છે. આવા બગડા ચલાવી લેવાય. અને પોતાનો મોઝો ન સમજાવે તો રક્ષિત આદિકાના જોરાઓ માટે અપ્રસોચ ભરેલી રિમિત કહેવાશે.

જીવન નામનો જે જોરા જેલમાંથી નીકળી મરણ પામ્યો તેના પત્ર તથા માથું બહુજ સોજેલું હતાં. તેને એક વખત મુર્છા આવી હતી, તથા તેને છપ્પીતાલમાં લઈ જવાની ના પાડવામાં આવી હતી. તે તદન સાને હતો એમ તેને જેલના ડાકરે જણાવેલું. તેને ખાટલે આપવાને પણ દાકરે ના પાડેલી. આ કેટલી ગંબીર હકીકત છે! દાકરને બગતી આ હકીકતને કાંઈ પણ રીતે જમાવ થઈ શકે તેમ નથી. દાકર માં મહત્તો જાણના યુક્ત મડી સાધારણ

માણસના જેવે યુગ તેનામાં હોય તો જેલો સાથે હાજત રાખવાની સુધરેલા યોગ જરૂર બનવે છે તે જરૂર રહી નહીં. ને જો કેદી બહુ જેલને તેનું કહ્યું ન માનતો હોય તો તે અચરે વાત મળાય. જોરાના કેસમાં તેના જે આર સાધીઓએ આવી જુખાની આપી છે તે ખોટી હોય તો સરકાર તેના ઉપર કામ ચલાવવું જોઈએ. યુગ રેલા બુલમ (પે તેના બે સાધીઓ એ એશીટેરીટો કરી છે. તેના જવાબમાં જેલના અમલદારો કહે છે કે હોદી કેદી પાસે પુરતું મોઝા પાચરવાનું નહોતું એ વાત ખોટી છે. આ અચર કેદીઓને નહીં પણ નેટીવોનેજ બોગવવી પડી હતી." તે કહે છે કે કાંઈ અડચણ પડી હોત તો ફરીયાદ કરવામાં આવત. આ બચાવ હસવા જેવો છે. નગાપન સીક હતો તેથી ખેસી જવાના, અને કામ ન કરવાનો તેને હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો? તેને તપાસવાને ડાકર હાજર હતો? કે વોરડરજ એ કામ સભાળી લેતો? શું હોદીએ જણી જેલ ને દવાઈ સારવારની ના પાડી હતી, અને મરી જવાનો હક લીધો હતો? અને એ બધું સાચું હોય તો એશીટેરીટ કરનાર પર ખોટા કસમ બેસ માટે કામ ચલાવવું ન જોઈએ? તેમજ સોગન ખાઈને મુકેલા આ આરોપ સંબંધમાં સરકાર શું કંઈ માને છે? છુટકા પછી ફરિયાદો કરવાની વાત હોદી કેદીને લાગુ પડે છે, પણ તે ગીજનની બાબતમાં તો નથીજ લાગુ પડતી. અને ફરીથી પણ કેદીએ છીએ કે તપાસ થવી જોઈએ અને તે તુરત તથા જાહેર રીતે.

પ્રીટોરીઆ ન્યુસ

એક મુખ્ય આરટીકલમાં લખે છે કે:— જેલના અમલદારોપર હાલમાં મુકેલો આરોપો સંબંધમાં તુરત તપાસ થવી જોઈએ, ને તે મટે કમીશન નીમવું જોઈએ. કેદખાનાના અમલદારોની નીમણુંક સંબંધમાં તેમની કેળવણી કે લાયકાત જોરામાં બહુ ફરકાર રાખવામાં આવતી નથી. કેટલાકની બાબતમાં ઉમરજ ધોરણ પણ પડતું મુકવામાં આવ્યું છે. વળી કમીશને હદકા વધુ વરસના જેલના કાર બારમાં પણ તપાસ ચલાવવી જોઈએ; આમ કમીશન નીમી ઘણાં ઉંચેની કામ કરવાનાં રહે છે. અને તેલકા માટે નવરા અને ખુશામત કરે તેવાને નહિ. પણ ખરી લાયકાતવાળાને નીમવા.

‘મી જ્યુઝશ કોનીકલ’

ટરાંસવાલની જેમમાં રોજ એવું કાંઈ ને કાંઈ બને છે કે જેથી જેમના કારભારમાં તપાસ કરવાની જરૂર એટલેટલી જન રહીને જણાયા વગર રહે નહિ આ લખાણે છીએ ત્યારે નગાપનની બાબતમાં સખત ફરિયાદો મળે છે, અને આ હવાલે સાં સુધીમાં ખીજી ફરિયાદો કેટલી આવશે તે અમે જાણતા નથી. ‘ટરાંસવાલ લીકર’ ‘રાંડ ડેલી મેથ’ ‘રહાર’ વગેરેમાં આવી ફરિયાદો રજુ થઈ ગઈ છે. વળી જે કેદી પુરવો આપે છે તે પેતાના છવના અથવા સખથેનના જેખમે પુરવો આપે છે, તેથી તેનો પુરાવો વચનદાર મળવો જોઈએ. વળી યાદ રાખવું જોઈએ કે વોડર અને કેદી ના રખેવળ તરીકે નીમાનારા માણસોને તેમના હવાજુપણા માટે કાંઈ પસંદ કરવામાં આવતા નથી. જે જેલરોપર મુકવામાં આવેલો એક પણ આરોપ ખરો હોય તો જેલના એવા વહીવટથી સરકારની આજ્ઞામાં કાંઈ પણ વધારો થતો નથી. ગુન્હેગારને સંખા તરીકે અથવા કુતરાં તરીકે રાખવાથી તેમને આપણે કાંઈ સુધારી શકતા નથી એ ખ્યાન બહાર ન જવું જોઈએ.

ટરાંસવાલના છાપામાં કાગળ

જેલના જુલમ સખથમાં ટરાંસવાલના છાપામાં કેટલાક કાગળો પ્રસિદ્ધ થયા છે તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ.

મી એકવરડ ડેલાઉ

હામે છે કે:—ગીમનના મરણ સખથમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે કેટલેક કામ ન કરવાની સૂચનાઓ આપી હતી તે તેણે માની નહીં. પણ તેણે કેવી રીતની સુચનાઓ આપી હતી, અને તે કોને? આ જણાવવામાં આવ્યું નથી. ગીમનને ત્રણ દિવસની એકાંત કેદની સજા બોગવવાની હતી, પણ માંદગીને લીધે તેને પરખારા હરખીનાલમાં જવું પડ્યું; અને ત્યાં કેટલાક દિવસ કાલ્યા પછી ડાક્ટરે કહ્યું કે “તેને તેના ત્રણ દિવસ બોગવવાની મેં રજા આપી.” ડાક્ટરના કહેવાનો અરથ એવો છે કે મેં તેને જેલ બોગવી લેવાનું કહેવામાં બરાબ બતાવી! ત્યાંથી તેને કામ કરવા મોકલવામાં આવ્યો હતો. અને ત્યાર પછી એ દિવસમાં તે મરણ પામ્યો! આ કોણ ખારી શકે એવું છે? અને ડાક્ટરે કહે છે કે “હવે ન સમજી

શકાય એવું હતું.” વાહ, વાહ! તે હમેરે છે કે “તે હવથી વારંવાર એકા એક મરણ પામ્યો છે.” વખતકાલાના અબપારીઓ, આ તમારે શ્રીખવા જેવું કંઈક રહ્યું! વોડરની વરનાજીને બચાવ કરી શકાય! મને તે ડાક્ટરના કહેવા પ્રમાણે વસ્તો, ને તેથીજ કહેતો કે “ગીમનને માટે જરૂર એટલીજ છે કે તેને બરાબર ધમધમાવો જોઈએ.” એ કેસમાં હિંમતથી સાક્ષી આપવા આવનારા કેદીઓને પાછળથી જેલમાં કેમ થાય છે તે જોવા તપાસવા કે.ક. જોન હાવરડ, કે હર્બીઆમેથ કાય જેવા પરદુખ બાજન હોય તો તેમને સારી તક છે. આ કેસ પછી થોડાજ દિવસે નગાપન વાગ્યો કેસ બન્યો. (તેમાંની જુલમ બરેલી દરેક વાતના ઉતારા એશીડેવીટો માંથી આપીને દીકા કરતાં મી. ડેલાઉ હમેરે છે કે) ‘કુક વખત માટે જોઈ કામથીજ કેદીઓને ‘રેડ કમ્પ’ ઉપર મોકલવા માટે જેખમદાર કોણ છે? કુક વખત તે એક રત જેલોજ હોય તો પણ સખત ઠીકાણી રાતમાં ‘ન્યુ મેનીઆ’ લાવવા મટે તે ખસ છે. વળી કેસમાં મોકલવા માટે કેદીઓનાં શરીર લાયક છે એ કોણે તપાસ્યું હતું? કેદી એને ચણના સપાટામાં લેવા માટે કોણ જેખમદાર છે? પેતાનાજ ખાતામાં પેતા નાજ ઉપર જડજ અને જુરી તરીકે જવામ આપનાર જેલર કરતાં કેસમાં ખાદને એશીડેવીટ કરનારાની વાત વધારે માનવા લાયક લાગે છે. જેલરની તપાસો થી લોકોને ખીસકુલ સતોષ થઈ શકશે નહીં. કાંઈ પણ માણસને જે સજા થઈ હોય તેટલીજ સજા અમલમાં મુકવાનો અમલદારને હક છે, તેમનાપર હેવાની યત્ન ચુમરવાનો નહીં. આજા છે કે હાથ કોરડના જડજ અથવા કે.ક. ખીજ નિબંધ પાતી માણસના દબે આ બાબતમાં તપાસ કરવામાં આવશે.

“એક દુ:ખ બોગવનાર”

એવા તમ તમે એક લખનાર જણાવે છે કે:—એક ગોરા વોરડરને પોતાની બંદુકવડે જેલીને ધડકા મારતાં મેં જોયો છે. જેલીએ બંદુક પકડવા કોશીશ કરી, એટલે વોરડરે તેના મોઢા ઉપર બંદુક મારી, જેથી તેના બે દાંત પડી ગયા, તમા હોહ કપરામ ગયા. અને જ્યાં રે તેણે ફરિયાદ કરી ત્યારે તેને બંદુક પકડવા માટે સજા કરવામાં આવી! એક કાદરને રથ ફટકા મારવાની સજા થઈ હતી તેને એવી રીતે મારવામાં આવેલ

કે ફટકા માર્યા પછી તેને હરખીનાલમાં લઈ જવની જરૂર પડી. આવાં બપોરે કામેનું વધારે વરણન કરવાની જરૂર નથી. તેવા બનાવો રોજ બને છે, અને માણસને કુનિઆમાં રહેવાનું હોવાથી તે સાબી કરવાની પચાતમાં પડવાનું બનતું નથી.

‘એ. ઇ. સ્ટીવન્સ’

હામે છે કે:—આપણા પાદરીઓ જેઓ રોજ ન્યાય અને દયાનો ખોધ કુનિઆને કરે છે તેઓ આ બાબતમાં કેમ જમતા નથી? તેમણે જરૂર આ જુલમના ઉપાય લેવા કોશીશ કરવી જોઈએ.

‘ડી. શેપરડ’

હામે છે કે:—આપણામાં છુટ્ટો જે તણ્યો રહ્યો હોય તે સગથી કહીને બાકી થતો જોઈએ તેવા બનાવ જેલમાં બનતા લાગે છે. જેલની વ્યવસ્થામાં ખિસ્સી ધરમનાં સિદ્ધાંતો તરફ જે એડરકારી દેખાડવામાં આવે છે તે આપણું સુધરેલાપણું નથી પણ જુલમીપણું બનવે છે. હાલમાં એક કેસમાં ગુન્હેગારને ચાલુક મારીને પાસિરો કરી મુકવો એવી રીતનું મ.જ. એટ તન્દુથી કહેવામાં આવ્યું હતું તે જોનાં ન્યાયના નામે આવના અધરમ કરતાં ગુન્હાઓ એમજ રહે તે વધારે સારું.

રેવ. જોન હાવર્ડ

હામે છે કે:—નગાપન નામના લીડી કેદી ના મરણનો હેવાલ છાપામાં વાંચી હું દિલગી થયો છું. આરોપમાં જણાવ્યું છે એવી રીતે વસ્તનારા ગોરાઓ હોય એ માનવું બહુજ મુશ્કેલ થઈ પડે છે. પણ જેલમાં બે વરસ થયાં જે સરમ બરેલું માલરીપણું અને અન્યાય આ લોકો તરફ બતાવવામાં આવ્યાં છે, તે ઉપરથી તથી કામનું કે એ જેલની ખીના ખોલી હોઈ હવેકત એવી છે કે દરેક પ્રખણીક માણસે પ્રેરેપુરી અને નિબંધપાન તપાસ કરવા માગણી કરવી જોઈએ.

લીડી બાબતના કાળમાં નિરાશાભરેલો ગોરાઓ જેવામાં આવે છે; અને આપણા જડને પણ ન સમજી શકતા હોય તે. કાલ્યા જેને અમલમાં મુકવા પડતા હોય તેઓ તરફ આપણને દિલસોજ થાય છે; પણ જે નિરદયતાની વાત પ્રસિદ્ધ થઈ છે તે કાંઈ રીતે માફ થઈ શકે તેમ નથી.

રેવ. આરલ્ડ ફીક્સ

હામે છે કે:—રેવ. હાવર્ડના કામખોને દુઃખ અતઃકરણપૂર્વક ટેકા આપું છું. તેના ઉપર દીકા કરી તે તપાસને મે.ખ.ખી થવામાં આડે આવવા માગતો નથી. પણ

એથી આવી શકે છે; અને આપણે તેમને હેતુ તરીકે લેવાની શક્તિ નથી. તેમ વસ્તુમાં આવે તો વહેલા મોડા આપણી મહત્ત્વના દાવા આવી જાય. સારી આપણે માટે જરૂરી છે કે, આ બાબતમાં તપસ તો કરવામાં આવશે. પણ તે બનાવ ઉપરથી આપણે કામ તરીકે આપણે વસ્તુ તપસવાની જરૂર છે. હું તો હવે છું કે દક્ષિણ અફ્રિકામાં એકે દીકરી ન હોય તો વધારે સારું. પણ દીકરીઓ તો અહીંયાં છે જ (અને તે આપણા મેસાએના કામનું પરિણામ છે) તો પછી આપણે એટલું તો પાન રાખવું જોઈએ કે કિસ્મતી સરકાર અને કિસ્મતી લોકો છતાં અને હાનિનીયતના હકની બેદરકાર રાખવામાં નથી.

હિસસોજ પાદરોઓનો મહેનત

જોવાનસપરમાં પ્રેસીડેન્ટ-ઓફ ડેવલપમેન્ટ સંસ્થામાં પ્રારંભ પહેલાં આપણે કરતાં દેવ. જેનું હાવરડે જણાવ્યું હતું કે:—ધર્મિક બેધ કરવા પહેલાં આજે મારે એક બહેન જરૂર જાણવાની છે. વરંવાર આપણી જેલોના કારનાર સામે દરિયાદો થવા કરી છે. તેના સામાન્યતાની આપણને ખાતરી ન થઈ શકે તેથી આપણે તે ફેંકી દીધે છીએ. પણ ગયા અડવાડીઆમાં બે ધણા ગંભીર બનાવે બહાર આવ્યા છે. છેલ્લા બનાવ સંપૂર્ણમાં સરકારી જગ્યા પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેના કારણે વધારે નવાની બેરુખી બીજી કાંઈ હેઠળ શકે નહીં. તેલેવીજ આ બાબત ન અંકતી જોઈએ. પ્રગતિશીલ રજામાં કારનારનાં બધાં કામો માટે રોજના જોખમદાર ગણાય છે. તેથી આ મે કોમમાં બહેન તપાસ માટે આપણે દયાથી કરવું જોઈએ. જ્યાં સુધી આ વાજબી મગજની ન કમુદ્ધ થાય ત્યાં સુધી આપણે આરમ ન લેવો જોઈએ. જે આ આરોપો ખોટા હોય તો જોવાના અમ હદોપરથી તે કામ દૂર થવું જોઈએ; અને જે તે સાચા હોય તો તે કામ કરનારને નોકરીપરથી વરતરફ કરવા જોઈએ જેના નામમાં દુનિયાને આદાનો બોધ કરવાનો મારો ધર્મ છે તેના નામમાં હું તમને અરજ કરું છું કે આ બાબતમાં પૂરતી તપાસ કરાવવી જોઈએ.

જેનું દીવળી એમ બીજીએ કહ્યું મરચમાં ઉપદેશ કરતી વખતે જણાવ્યું

હવે કે:—જેવના જુલમ સમયમાં તપાસ કરવાને સરકારને કરવામાં આવેલા એક પીરીયનપર પ્રે. મારી રાહી કરી છે; કારણ કે બહાર આવેલા બને જેસોમાંથી સોમનપુરવક સહીઓ બહાર આવી છે. તપાસથી જેવીઓને તેમજ જેવોને બને તે કાપે છે. જે આરોપો ખોટા હોય તો તેના છંદાર થવો જોઈએ.

બેપોસ્ટ ચરચના રેવરંડ ડી. પેરીએ જાપાના ક્રિતીનીધિને જણાવ્યું હતું કે:—આપણો કેદખાનામાં એક અડવાડીઆમાં નીપજેલાં બે મરણ થયાં તે વિષે તેમાં જોખમદાર ગણાના અમલદારોની તપાસથી કાંઈ કામ સરવું નથી. અમલદારોએ પોતે જ બહેન તપાસની માગણી કરવી જોઈએ. અને જ્યાં સુધી જરા જેટલો પણ શક દૂર ન થયો હોય ત્યાં સુધી લોકોને સંતેપ આપવા પુરતા કાપા લેવા જોઈએ.

અખબાર-આલમ

બીયારો ન્યાયન મોત લખ્યું હતું તેથી મુજરી ગયો, પણ મરતાં મરતાં કામના બાધામાં એક દહિયાર તો ઉમેરી ગયો છે. છંદાં અને હોદના ડેપુટેશનના મેંજરને તે દહિયાર કામ લાગશે. ટરાંસવાલનાં દુખો હોદની પ્રજા આમળ મુકવા માટે ન્યાયનના મરણથી એક તાજે દાખલો મળ્યો છે. ખરેખર જ્યારે સાધારણ મેંજરે માનવી પાસે ડેપુટેશન લઈ ગયા છે; ત્યારે ન્યાયનનું ડેપુટેશન ખુદ પાસે ગયું છે.

કોંસવાલી જેલોના બેરામાં જ માસે વાળા માટે નવા ધોરણ પ્રમાણે ત્રણ માસે વળા કરતાં રાત્રે રોડી વધારે છે. તેથી જોખ અને ઘી બને થેડા પ્રમાણમાં દાખલ કરવામાં આવ્યાં છે, એ ખુશી થવા જેવું છે. આ ધોરણ જ માસની જેલવાળાને લાગુ પડે છે, એટલે કે સરકારની અમલદારો ત્રણ કરતાં જ માસની જેલ માટે લાકડાં મળશે જેવું થયું છે. તેથી જેવના દુઃખથી કરનારની ખીક ઝાંઝી થાય એવું જણાયું છે. બેરડર ઓળંગી દાખલ થયાથી જ માસની જેલ મેંજરી શક્ય છે.

(વિલાયત) માટે બારોએ જાપાના કોન હાનસમાં ચર્ચાકેસ: મોટામાં મોટા સવાલ તે કિરીસ રાજના બચાવનો છે. તે વિષેના

એક બપુમાં લોરડ રોજગરી ન.મ.ના નામકિત માણસના નીચેના બોલને બહુ વજન આપવામાં આવ્યું છે. “આખા રાજના દરેક શહેરી અને માણસપર રાજના રક્ષણ માટે જોખમદારી અને હરજનો થોડા ધણા બાર રહેશે છે.” આને, દક્ષિણ અફ્રિકામાં આપણી સ્થિતિ જોતાં આપણે કેમ સ્વીકારી શકીએ? આ મુદ્દામાં આપણે કિરીસ રાજના શહેરી તો નથી ગણાતા, પણ માણસ બરબાર નથી લેખાતા. તેની સ્થિતિમાં લોરડ રોજગરી ને હોદીને શું જવાબ હોય તે જ. આના ગયા અહીં પ્રસિદ્ધ થયેલા મીર આલમના કામમાંથી મળી આવ્યા વગર રહેવું નથી. અપસેલની વત છે કે કિરીસ રાજને આદારાઓને પણ એવું કદવા વગર આપણું નથી એવી દશા દક્ષિણ અફ્રિકાના હોદીની કરવામાં આવે છે.

એસ્ટકોરમાં નિશાળ સ્થાપનાઓને મુખ્યકર્તા હો છે. હોદી કામની મોટામાં મોટી જરૂર કેળવણીની છે, અને જે જે મજામાં ખરી કેળવણી આપવા માટે નિઃસ્વાસ્થ્યપણે મહેનત લે છે તેઓને કામની સેવા કરનારા મજૂરી શક્ય છે. તેમના કામમાં ફેરફાર મળે એવું જણાયું છે, અને સુચના કરું છું કે માત્ર નામની અથવા પોપટની પેટે સમજવા વગર મેંડે બોલી જવાની નહિ, પણ મન અને યુધ્ધિને બીજવે તેવી ખરી કેળવણી આપવા લાગતા વળગતાઓ મહેનત લેશે.

એ પણ એક વખત લોકો કે જ્યારે જણીતો હોદી કોઈ કેન્દ્ર ગોરાઓને કદા દુશ્મન જેવો લાગતો અને તેઓ તેને અને તેનાં બપોળોને હલકું કરતા. પણ એ જમાનો આજે મળ્યો છે, અને આજે આણ બેનરજ પ્રેસ કોનસ્ટેન્સના એક માનવત્વ સમાસદ ગણાય છે. જાપાઓ અને તેનાં મુખ્યતારાઓ તેમને બગાડી વળા માનરેમજ મી. બેનરજ એમ કહીને સંબોધે છે. જવાબ એ છે કે એ લોકના વક્તવ્યમાં આ ફેરફાર કોના પ્રતાપથી થયા માંડશે? આ જાણુ બેરેલી અમર શા કારણથી ફેલાય છે?

કરમનના ગોરા દરજીએ દબ્બ કામે ચડ્યા નથી. તેમના પગારના દરો નવા ધોરણપર કરવાની તેમના કોડીઆઓએ મરજી બતાવી છે. દરજીઓની હતેક થાય તે જાણુ જેવું છે. તેમાં અમે રિકા અને ગોરાઓની વસ્તિ જ્યાં છે ત્યાં

જનવાન અને મરીબના હક વચ્ચે આવી તકરારો વારંવાર જોવામાં આવે છે, અને તેવા કામલાઓમાં કામદાર વર્ગ (મરીબ) ની હિતેકામી નીતિને જળા કોય છે.

* * *

સ્થાનિક છાપાનો અખરખતી મદારબાસ ને ઓળખી શકેલ નહિ, અને તેથી પહેલાં તેણે એવું જણાવેલ કે સર રિલીઅમનું ખુન કરનાર પારસી છે એમ જાણવામાં આવે છે. ખુનના બનાવપર ટીકા કરતાં મરહુમી હમે છે કે “ખુની અને પારસી કોય એ શકેલો જોયું છે, કારણ કે પારસીઓ કામ તરીકે આખી દુનિયાના લોકોમાં સહુથી વધારે સુલેહવાળી અને કામદાર ચાલનારી જાત છે; અને હોંદુ સ્થાનની કિતુરી કિલચાલમાં તેમણે કદી ભાગ લીધો નથી.” પારસી લાખઓને આપેલા સરદીશીકેટથી કુ ખુશી છે, પણ ‘દુનિયામાં સહુથી વધારે સુલેહવાળી અને કામદાર ચાલનારી જાત’ના નામાં કિતુ જીવન આગેવાનોને જ જાણનારી છે. જોઈએ તેમના મજબૂર ટીકા કરનારાના બાકાઓ ઠોકી કાઢે છે તે વખતે આ સરદીશીકેટ લોકો આખા કેમ મુકવામાં આવતું નથી?

* * *

ગોરા લોકોમાં એક મોટો અલખરે મોજાઓ માટેનો છે. મજતની શોધમાં પાછલાં પાછી કરતાં તેઓ અચકાતા નથી. અને તેમના તેવા શુચિને લાભ લેવા પણ પૈસા કમાનારાઓ મુકતા નથી. જોહાન્સબરગની ઉપરના ગામના લોકોને રાત્રે તાલકો, નાચો, મજતો વગેરે જોવા આવવાનું સુખ થાય તેટલા માટે રેલવે એક એવો ધારો કરવાની છે કે રાત્રે ૭ વાગ્યા પછી વાપરવા માટેની ટીકેટો સાધા રજૂ કરતાં અરજા દરથી કાઢી આપવી.

અખખર.

સત્યાગ્રહી મી. હાઉડ મહમદ

મી. હાઉડ મહમદની જાણનારી જેલ ઓગસ્ટ માસમાં પુરી થાય છે. હાલ કેટલોક વખત જ્યાં જેલમાં તેમની તબીબત નાદુરસ્ત રહ્યા કરતી હતી. સખત ઠંડીને લીધે સંધીના—ઉઝેલમાં જેને કરોનીકરમેટીકામ કહે છે તે જેલ કરી આવેલ. જેલના ડોક્ટરને વધારે અજાણ સ્થિતિ માલુમ પડવાથી તેમને છોડી મુક્યા. અને નાતાલ જતા કહ્યું. તેઓ છુટ્યા કે તરતજ પોલીસ પાસે પકડાવા ની માંમણી કરી, પોલીસે પકડવાની ના

કહી. મી. હાઉડ મહમદે પુછ્યું કે તુ ફરી રીતે મને પકડીશ? જવાબમાં સારજન્ટે કહ્યું કે નાતાલથી પાછા આવશે ત્યારે પકડીશ. તબીબતને સુધારી પાછા ટર્મસ વાલના મેદાનમાં સામેલ થઈ જવાના ઇરાદાથી મી. હાઉડ મહમદે નાતાલ આવવા ઇરાદો રાખ્યો. તેઓએ વેલકરસ્ટ છેડ્યું તે પહેલાં ત્યાં મીટીંગ મરી હોંદી બાંધ્યો. ને સખત સંબોમાં કહ્યું કે “અમે જેલમાં બેઠા છીએ ને તમે બહાર નીરતિ રહો છો તેથી ખેદ થયા વીના રહેતો નથી. જેલ ન જઈ શકે તેમણે નાજાની મદદ કરવા વિશે ગેલતા ત્યાંજ પા. ર.૩ ને આશરે જમા થયેલ, જે હાલ ત્યાંના મી. કાજ પાસે છે અને તે તેઓ એસો સીએજનપર રવાના કરી દેશે.

ડરબનમાં તેઓ શુધવારે બપોરે આવી પહેંચ્યા તેમને લેવાને રેલેશનપર સખ્યા બધા હોંદીઓની બીડ જામી હતી. તેઓ ઉતર્યા ત્યારે તેમના ચહેરા ઉપરથી મદદ વાકની અસર જણાઈ આવતી હતી. પ્લેટ ફોરમપર બધા સાથે હાથ મીલાવી તેઓ પોતાની માડીમાં બેસી બેસરસ બી. ઇમાલીમ ઇસ્માઇલવાળા મી. દસ્માઇમ ગોરાને ત્યાં ગયા. ત્યાં પણ એટલીજ બીડ હતી. મી. હાઉડ મહમદે બધાને વિદાય કરતાં પહેલાં પોતાને માન આપવા માટે સહુને ઉપકર માન્યો અને કહ્યું કે મારી તબીબત હવે સુધરતી છે. અને હું જ્યાં પકડ રોજમાં સાળે થઈ મારા કસમ પ્રમાણે ટર્મસવાલની લડતમાં સામેલ થવા ઇરાદો રાખું છું. જેલમાં ખરે ખરો તાવ તો મને ત્યારેજ આવ્યો કે જ્યારે મેં અહીં હોંદુ મુસલમાનના કાસ ની હકીકત સાંજળી. આપણે અંદર અંદર બડી મરીએ તેમ કરતાં આપણા બધાના સામાન્ય શત્રુ જે ત્રીજા છે તેની સાથે આપણે લડ્યું થઈ છે. ટર્મસવાલ ની સરહદ પસાર કરતાં સાહે તો તે આખરદાર કે મરીબ મુસલમાન હશે અથવા તો આખરદાર કે મરીબ હોંદુ હશે તે બંનેને હોંદી મણીને છતારી મુકશે. છેવટમાં તેમણે હાજર ગૃહસ્થોને અસર કારક સંબોમાં કહ્યું કે તમે બધા મુસલમાન હોંદુ સંપાને રહેશે તેમાં તમે મને ખરેખર માન આપો છો એમ હું સમજીશ. તેમને સાંભળતી વખતે બધાના ચહેરા નમ્ર દેખાતા હતા અને તે પરથી દેખાઈ આવતું હતું કે આ એક દેશબંધ આગેવાન પ્રત્યે હાજરીનેની કેટલી ઉડી જામણી હતી.

જો'બર્ગમાં માસ મીટીંગ

ડેપુટેશનને ટેકો

લંડનના ખુનો તથા મરહુમ નગાખન માટે કિલસોજના ઇશવ

આખા કિલિયુ આફ્રિકામાંથી આવેલ તાર

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

જોહાન્સબરગ, સોમવાર, મધ્ય કાલે રવીવાર તા. ૧૨ મીને રોજ ૪ વાગે અત્રેની હોંદીઆ મરહુમના ખુલ્લા મેદાનમાં વિલાપત તથા હોંદુસ્થાન મયેલ ડેપુટેશનના સખ્યામાં હોંદીઓની માસ મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે હમેશની પેટે અહીંના તેમજ બહાર ગામના સખ્યા બધા માણસો હાજર થયા હતા. પ્રિ. ઇ. એસોસીએશનના એક્ટીવ પ્રમુખ મી. ઇ. આઇ. અસ્વાતે ખુશી લીધી હતી. મીટીંગના ઇરાવોના ટેકામાં નીચે જણાવું છું તે તાર ઉપરાંત મીડલબરગ ઇસ્તનબરગ, અને ર્પ્રીનિસમી કામળો અજાણ હતા. તથા પ્રીટોરીઆ, જરમીસ્ટન અને કમ્પરસ ડારપના ડેલીમેટો હાજર હતા. ડેલીમેટો ના ટેકા માટે સ્ટાંડરટન, જરમીસ્ટન, કેપ ટાઉન, પોરટમુલીકામેય, કીંગરથી, ડેલા ગોઆળે તથા ડોડરેકટમાં મીટીંગો પણ મળેલી હતી. જુદી જુદી જગ્યાએથી આવેલ તાર એસોસીએશનના એક્ટીવ ઓનરરી સેક્રેટરી મી. ફેલનબેકે વાંચી સંભળાવ્યા હતા. આ તારો નીચે મુજબ હતા.

બહારથી આવેલ તાર

ગોક્સબરગ, બિટીશ હોંદીઓ તરફથી— ગોક્સબરગના હોંદીઓ વડો સરકારને નમ્રતાથી આગ્રહ પુરવક અરજ કરે છે કે અમારા એલચીઓ તરફથી રજૂ કરવા માં આવે તે હકીકત ઉપર દીલસોજી પુરવક ખાન આપશો, અને આ કમ નથીજ ડગડાનો અત લાવશો.

પીટરસબરગની હોંદી કમીટી તરફથી— રવીવારની માસ મીટીંગના બધા ઇરાવોને અમે અતઃપરજી પુરવક ટેકા આપીએ છીએ. લંડન અને હોંદુસ્થાનના આપણા એલચીઓને ખુદા રહેલ આપે.

સ્ટાંડરટનની હોંદી કામ તરફથી—આવતી કાલે માસ મીટીંગ મળશે. ઇરાવો

તુ' તારણ કેવલથી મોકલશું'. રવીવાર ની તમારી માસ મીટીંગના હસાવેને અમે ટેકા આપીએ છીએ.

મેથફાર, મી. સાલુજી તરફથી—આજ ની માસ મીટીંગમાં નહીં દાખર રહી શકવાને માટે દીક્ષગીર છું તમારી મીટીંગના હસાવે કહ્યું છે. તમારી ફોને કહ્યું છું.

મેથફાર, મી. મુસા આકુજી તરફથી— નહીં આવી શકાય તે માટે દીક્ષગીર છું. માસ મીટીંગના હસાવેને ફોને કહ્યું મને એમ કહ્યું છું.

ડરખત, ન'તાલ હીડીઅન કોમિસ તરફ થી—માસ મીટીંગને ફોને કહ્યું છે છીએ. આ કમ નરીય. ગંગામાં ખુદા આપણને મદદ કરશે. મહેનત જારી રાખો.

કેપ્ટાઉન, મી. હશીમ, સેક્રેટરી તરફ થી—સુરતી મહોમ્મદન મહેરીત હખતસ તરફની પુરતી દીક્ષગીર છે. દરંસવાલ માં એવીઆરીક ઉપર પડતાં દુઃખોની બાબતમાં રવીવારે મીટીંગ મળશે.

પોરટલેન્ડ, મી. હાડીઅન એસેસીએ રાન તરફથી—મધ મામ મીટીંગ મળી હતી. તેમાં અતઃકરણ પુરવકની દીક્ષગીર નો હસાવ થયો હતો. આવતી કાલની માસ મીટીંગને અમારો ટેકા છે. અત સુધી લડશે એમ આશા રાખીએ છીએ. ખુદા તમને ફોને કહ્યું.

હીંગ્લી, હીડીઅન પેલીડીકલ એસો સીએશન તરફથી—તમારી લાલી હખતને માટે આભાર થયો છે. આવતી કાલની મીટીંગ વધી ઉત્સાહી થશે. આપણી મહે નતને અતે ખુદા જીત આપશે.

હીંગ્લી, મી. ત્રીવેરી તરફથી—તમા રી લાલી હખતને માટે આભાર થયો. તમારી સપુરણ ફોને કહ્યું છું.

મેફોર્ગ, હીડી એસોસીએશન તરફ થી—સ્વતંત્રતાને માટેની તમારી લડતમાં ખુદા જીત આપશે એમ અમે ફોને કહ્યું રાખી એ છીએ.

મેફોર્ગ, હીડી એસોસીએશન એસો સીએશન તરફથી—માસ મીટીંગમાં દાખર ન થઈ શકવાને માટે દીક્ષગીર છીએ. તમારા હસાવે મજબૂર છે. તમને પુરી ફોને કહ્યું છે છીએ.

રેલેન્ડ, મી. ગ્રેવેર સાથજી તરફ થી—આપણા લાલચોના લાલને માટે અમેલ ડેલીમેટને અને તેને ટેકા આપનારા આનં અમારી દીક્ષગીર તથા લાલી હખત આ લખવળે. તમારી પુરી ફોને કહ્યું છે છીએ.

ડેલેન્ડ, મી. કાસમ દરેડીઆ અને સિદીશ હીડીઓ તરફથી—આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીડીઓના હીડીની ખાતર મેલુ ડેલેન્ડને જે હાલ હખત જઈ પહેલુ છે તેને વડી તથા હીડી સરકાર તરફથી હાલ અપવામાં અને એમ ડેલેન્ડ તથા હખત સિદીશ હીડીઓ અગ્રહ પુરવક માગણી કરે છે. તમારી માસ મીટીંગને ટેકા આપવા આવતી કાલે અમે મીટીંગ બેઠાવી છે અને માં તમારા હસાવે સપુરણ ટેકા આપશું. થોડા વખતપર મહેરી મીટીંગમાં થયેલ જાહેર ઉચ્ચારણનો એક પેરમાં મોકલીએ છીએ.

ડેલેન્ડ, આભેથી—મીટીંગ મળી હતી સ્વતંત્રી કમીટી, વાઇસરોય અને બીજા ડેલેન્ડે કેવલે પોક્ષવમાં આપ્યા છે.

ત્યાર બાદ પ્રમુખનું બાવણુ જે અમે જમાં હતું તે મી. અન્ડ્રુસ કાદરે વાંચી સંભળવું હતું. આ બાવણુની મનમ નીચે મુજબ છે.

પ્રમુખનું બાવણુ

આપણું ડેલેન્ડને વિલાવત પહેલો મુક્યું છે. અને તે હવે વડી સરકાર તેમજ ત્યાંના અંગ્રેજ લોકો સંમુખ આપણાં દુઃખો એક વખત ફરીને રજુ કરશે. તેવે સમયે ડેલીમેટને આપણા એકતતાના અવાજથી ઉત્તેજન આપવા તથા સિદીશ પ્રજા મનરૂપી વડી અદાલત ને અપીલ કરવાને આ પ્રતિદારીક જુમી ઉપર આપણે ફરીને આજે બેગા થયા છીએ. આપણે સુલેહ શાંતી અને માન આપણી રહી સહીએ તથા થોડા વખત માં એકવ થતા દક્ષિણ આફ્રિકામાં મધી જગ્યાના હીડીઓ તરફ વાજબી અને ન્યાયી વસ્તુ રાખવામાં આવે એટલું મેળ વવાને આપણા ડેલીમેટને અગ્રેથી મથા છે. અને તેમાં તેમને સપુરણ ફોને કહ્યું મને એવું કહ્યું છે છીએ. ઉપર જણાવ્યા મુજબ તેઓને બે કામ કરવાનાં છે. એક તરફથી તેને દરંસવાલની હાલની હાડમારીઓને માટે લડવાનું છે અને બીજી તરફથી દક્ષિણ આફ્રિકાની એકવ થતા રી પ્રજામાં આપણા આંગિકાના લવિવ્યવૃત્તિ હિત જળવધ રહે તે જોવાનું છે. આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં આજે જે ઉત્સાહ જોવામાં આવે છે તેનું આજ ખરું કારણ છે.

આપણે સિદીશ હીડીઓએ આપણાં આજે ત્યાં મુધી આ દેશનું હિત કરવા તરફની આપણી ફરજ જાગવવામાં હમેશાં બનતી તમામ કોશીલ કરેલી છે. કારણ

કે આપણે આ દેશમાં સ્થાયી થયા છીએ, અને કેટલાએક તો આ દેશમાં જન્મ્યા છીએ. આપણને કેટલીક વખત અસાધારણ મુશ્કેલીઓ વચ્ચે મહેનત લેવી પડી છે. અંગ્રેજ રજવકનાં આપણે ન્યાયી તથા અદલ ઇન્સાફી ગણતા આજા છીએ પણ તેમ ગણી શકીએ કે નહીં તે જગમગ શકાતી વાત થઈ પડી છે. આપણી અરજીઓ, આપણી અજીજીઓ, આપણી વીન તીઓ—કોઈ કંપર કશું ખ્યાન આપવામાં આજું નથી, અને તેથી આજ રે આપણે આ સંવાયકનું પગલું બરબુ પડ્યું છે. અન્યાયની સામે થવામાં અસાધારણ ધીરજ અને અત્યા દુઃખો આપણે વેઠ્યાં પડ્યાં છે. આ અન્યાય જેમ જેમ વધતો મથે તેમ તેમ આપણાં દુઃખો વધુ વધતાં ગયાં, અને આપણી જાનને તેમજ આપણાં વેપાર વખતને કારે તુકરાન થતું ચાલ્યું. આવા નિર દય જુલમની સામે આપણે આત્મમથ વાપર્યું છે.

આપણે જે કરી બતાવ્યું છે તે ઉપર થી હું હિંમત પુરવક કહી શકું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની પ્રજાની ગણતરીમાં થી હીડી કોમ જુલાઈ જુમી નહીં જોઈએ. કામી કાયદેઓથી આપણી કોમને જે બઠો લગાડવામાં આવે તેની સામે થવામાં આપણે જે પગલું લીધું છે તે રાજખી છે. જે લોકો પોતાની મતલુ હિત નહીં સંભાળી શકે તેઓ બીજાનું કેવી રીતે સાચવી શકે ?

આપણે આજે ફરીને બેગા થઈ બધા એમ બતાવવા માગીએ છીએ કે, આપણા માંના બધા સલામતી રહ્યા હોઈએ કે નહીં, તો પછી ડેલીમેટને જે હેતુથી વિલા વત થયા છે તેમને અમારો સપુરણ ટેકા છે અને અમે બધા સથે મળીને મામણી ફરીએ છીએ કે અમે જે બે મુખ્ય મામણીઓ કરી છે તે મજબૂર રાખવામાં આવશે અને અમને પુરતો ઇન્સાફ આપ વામાં આવશે. માન સહીત રહેવા માગતી તેવી દરેક પ્રજાને માટે આપણું તો ખાસ જરૂર છે.

૧૯૦૭નો ૨ નવમરનો (જુની) કાયદો જે રદ કરાવવાને અમે સોમન આધા છે અને જે હાલ 'ડેલેન્ડ' મજબૂર છે તે રદ કરવાની અમે મામણી કરીએ છીએ. તે રદ કરાવવાને માટે આપણી કોમે મજબૂર અને લાંબા વખત સુધી દુઃખો ઉઠાવેલાં છે. તેને 'ડેલેન્ડ' મજબૂર માં આવે છે તો પછી આપણી મામણી

મુજબ કાદા ઉપરથી તેનું ન.મ. નિશાન નાબુદ કરવામાં શું કરેલ છે? રજપત નું દિવસ નહીં રાખેલું તેમાં સરકારનું જુલુમ છે. ખીજું આપણે માખીએ છીએ કે આપણી કામના વિદ્વાન માણસો ને કામના ભેદને લઈ આ વિદીય કેલો નીમાં આવતા અટકવવા બેઠેલો નહીં. આ દેશના કાયદાઓ એવા છે કે આપણી કામની દાક્ત જે સમજા છે તેમાં કોઈ દિવસ વધારો થવાનો નથી તો જે થોડા હોદ્દાઓ અહીં થઈ કરીને રદવા છે તેઓ ને નીતી રીતી અને કળવણી આપી આપાદ બનાવવાને હરેક તરફની કોરીય કરવાનો અમને દક્ક હોવો બેઠેલો સામાન્ય કાયદા નીચે બાણેલા માણસો દાખલ થયા તેમાં ધણા એકાંબાદિયા આવી ન બળ્ય તેને માટે હરેક તરફની જરૂરી સવચેતી રાખી સકાય છે. અને આદમુ ધાય તો પત્રી મોરા કોલોનીયેટ નું દિવસ પચ પુરે પુરે જળવાઈ રહે છે. તમરા તરફથી ગયેલ કેમ્પેમેને તમરા સંપુરણ ટેકા છે તથા દુઃખથી પીડાતા લોકોને માટે વડી સત્તા તરફથી તમે ઇન્સાફ માગો છો, એવી જાનને હરાવ તમારી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવશે તેને તમે સરવાનુમતે પસાર કરશો એમ હું આશા રાખું છું. તમને બધાને એક અચાન અને મજાલુતીથી બેઠેલો જોઈ તેઓના કામને મજાલુતી મગશે અને તેમની રજૂ આતમી વડી તેમજ હોદ્દી સરકારના સત્તા ધીશેને આપણી નમ્રતા ભરેલી માગણી એ દરંસવાલ સરકાર પાસેથી કજીલ રખાવવામાં મુગમતા મળશે.

અને હવે, રદમદરથી, મારે તમારી પાસે વિશ્વગીરી ભરેલી હકીકતો રજુ કરવાની છે. મયા અઠવાડીએ કમકમાડી ભરેલાં ત્રણ મરજો નીપજેલાં છે. પહેલ જે કરનલ સર વિશ્વમ વાવલી અને ડાકટર કાવસલાસકાનાં છે. આ બે મરજો હોદ્દીની હીલ્યાતના સખધમાં બેટે રરતે દોરવાઈ ગયેલ આપણા એક રાદેહીના હાથથી ચમેલ છે. આ ખુની પચકાથી દરંસવાલના હોદ્દીઓ અસત કપિત અને દિલગીર થયા છે. આપણે સત્યાગ્રહી છીએ. કાઠપણુ રીને સરીર બળનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તે આપણા શીધ્યાંતથી બિદલું છે. સલને આજ હધીઅરની જરૂર નથી. આપણું બળ તે આતમાનું બળ છે. આપણી દરજ પોતાની બળ ઉપર દુઃખ વેકલની છે. ખીજાઓને આપવાની નહીં. આ કામ

ની સામે તિરસ્કાર બતાવવાનો તથા મર નરના સગાઓ તરફ દિવસેલ બતાવવા બાબતનો ખીજો હરાવ તમારી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવશે અને, હવે, ત્રીજું મરજુ જે ગયે જુલુમને આપણા વડલા માઈ ન.મ.પતનું થયું તેને માટે જે દીલ ગીરી બતાવવાની છે તે વીખે હું બેઠું છું. આપણે જાણીએ છીએ કે ૨૨ મી જુને સન્ધ્યાગ્રહી તરીકે તે બ્યારે જેલમાં ગયો ત્યારે તે હરેક રીતે તફરસત હતો. જેલની મુદત બજાસ થઈ ત્યારે ૨૦ દિવસ પછી તે બદલ આવ્યો તો આપણે તેને મરજુ પચારી ઉદર આવી પટેલની દયામાં દીધો. ડાકટરને તરતજ બોલવ વમાં આવ્યો હતો અને તેણે પચ તેના બચવાની આશા છોડી દીધી. હમી તારીએ તો નાગાપન હમચને માટે આમી મયો તે પોતાની દરજ બાબતમાં મરજુ પાચ્યે છે. તેણે ટેકની ખાતર પોતાનો દેહ છોડ્યો છે. ત્રીજો હરાવ આ દરજ બળ વનાં મરનાર નાગાપનના મરજુ વિષે એક કમ, સંપુર્ણ રીતે અને ખુદશી તપાસ કરવા સરકારને માગણી કરવાનો તથા આવી ઉમદા રીતે મરનારના માખ.પો જે વાલ હોદ્દીયાન છે તેમના તરફ અત્યંત દિવસેલ બતાવવાનો છે. આ બધા કાવે ઉપર તમારા વિચારો બતાવવાનું કહી હું બેસવાની રજા લઉં છું.

આ પછી કેટલાંએક લાવણો થયા બાદ હમીદોઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ હમામ અબ્દુલ કાદર બાચકીરે નીચે મુજબ પહેલો હરાવ રજુ કર્યો:—

પહેલો હરાવ

“દરંસવાલના વિદીય હોદ્દીઓ તરફ થી વિલાયત અને હોદ્દીયત જે કેપુરેશન મયા છે તેની રજુઆત તરફ દીલસેલ પુરવક રિયર કરવા તથા આ કમનસીબ ઝગડો જે છેલ્લાં બહી વરસ થયાં આ કોલોનીમાં ચાલી રહ્યો છે અમે જેથી સેક્રેટા વિદીય હોદ્દીઓના કુટુંબોને અમણીત દુઃખ અને મોટું તુકાન થયું તેનો અત સાવચ વડી સરકાર તમા હોદ્દી સરકારને વિદીય હોદ્દીઓની આ મ.સ મીટીંગ નમનાથી આગ્રહ પુરવક અરજ કરે છે.”

આ હરાવને મી. એમ. પી. ફેન્સી, હમીદોઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીના બોનરરી સેક્રેટરી તથા મી. ખડીરીસામી નાહકુએ બાપણો કરી ટેકા આપ્યો હતો. બાં સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

બીજો હરાવ

વિદીય હોદ્દીઓની આ મ.સ મીટીંગ “સેક્રેટરી કરનલ સર વીલોપમ વાલલી અને ડા કાવસ લાલાકાના ખુનોને માટે અત્યંત હીલનીરી તથા તેવા ખુની પચકાં તરફ અતી તિરસ્કાર દર્શાવે છે; તથા મરનારના કુટુંબીઓ ઉપર આવી પડેલી આફત માટે હોદ્દી હીલ્યાત બતાવે છે.”

આ હરાવ મી. અબ્દુલ મહુર કાદરે રજુ કર્યો હતો. મી. અબ્દુલ કાદરે ટેકા આપ્યો હતો. અને મેસરસ અદમદ કુવા ડીઆ, મુળજી પટેલ અને ફકીર સાહેબ તરફથી વધુ ટેકા મગતાં સરવાનુમતે પસાર થયો હતો.”

ત્રીજો હરાવ

“વિદીય હોદ્દીઓની આ માસ મીટીંગ નાગાપનસામી જે સન્ધ્યાગ્રહી તરીકે સખત મજરીની જેલ બાગવતો હતો તેના મરજુ વિષે જે મોજાવનારી બચારો બદલ પડી છે તે વીખે તાખડોડ સંપુર્ણ અને ખુદશી તપાસ કરવા સરકારને વિનંતી કરે છે; અને આથી થોડક બનક બનવ ફરીથી ન બનવા પામે તેને માટે એકદમ ઉપાયો લેવા બાહેર છે; તથા નાગાપનના કુટુંબીઓ ઉપર આવી પડેલી બારે આફત માટે હોદ્દી હીલ્યાત બાહેર કરે છે.”

આ હરાવ મી. મોરારજી દેશામએ રજુ કર્યો હતો. મી. મદમદ હમીએ ટેકા આપ્યો હતો, તથા મેસરસ મુસા બીખજ અને રમક તુરલામએ વધુ ટેકા આપ્યો હતો. બાદ તે સરવાનુમતે પાસ થયો હતો.

એથી હરાવ ઉપરના હરાવો પે.બ ટેમણે પહોંચાડવાની પ્રમુખને સત્તા આપવા સમજાવીનો હતો.

આ હરાવો સરવાનુમતે પસાર થયા બાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની મીટીંગ બર ખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

રટાડરટન તથા પેટ ઇલીઅમેયમાં થયેલી મીટીંગના રીપોર્ટ મળ્યા છે પરંતુ જમ્યાની તબીબે લઈ આવતા અડવાડીઆ ઉપર મુક્તથી રાખ્યા છે.

યુનોયનનળે હોદ્દીના હક

લડના એક જાપાને આપેલા ઇન્કર નુ હરમ્યાન મી. ગાંધીએ જણાવ્યું હતું કે યુનીરીફિકેશનને દરંસવાલના હોદ્દીઓ ની હાકમારીએ દુર ચરી બેઠેલો, તથા દક્ષિય અફિકાની હોદ્દી પ્રખના હોઠા જળવાવો બેઠેલો.

છેલ્લા તાર

મી. મદમદખન બે માસની સખત જેલ પુરી કરી તા. ૧૨ મીએ પ્રોટીરીયા જેલમાંથી છુટ્યા છે.

જોહાનસબરગની મીટીંગમાં પ્રોટીરીયા ના તાખીએ માટે ચીનાઓએ પા. ૨૫ ની રકમ એડીટરી છે.

ટરાંસવાલ સરકારનો

જુલમ

જુના વતનોએને દેશપાર

નિરાપાર કુટુંબો

ખીટીરા કોન્સલ વચ્ચે પડે છે

(૭. જો. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

હેલાએઆએ, યનીવાર પેરદુગીત તાઆના આ બંદરેથી આજ સવારે 'સોમાલી' સ્ટીમર હાઈડ્રાન્સ હપડી મુકી છે. ટરાંસવાલથી લાખવામાં આવેલ ૭ હાઈડ્રોએને આ સ્ટીમરમાં અડાવવામાં આવ્યા છે. આ ૭ જહાઝીની હકીકત નીચે મુજબ છે:—

૧. આઠ સાલે કરીને એક સુરતી ખુસલામાન છે. તેની ઉંમર આશરે ૨૭ વરસની છે. પ્રથમ પેરદ હાઈડ્રાએનમાં પરમીટ મેળવી ૧૯૦૨માં તે ટરાંસવાલ માં હાખલ થયો. પછી તેણે ત્રણ પૌંડ આપી રજીસ્ટરેશન સરટીફિકેટ કઢાવ્યું. તે વખતે તેની ઉંમર આશરે ૨૦ વરસની હતી. ૧૯૦૪ની સાલમાં તેણે સરટીફિકેટ બેવ.હ મળ્યું. ખીટીરામાં ફેરીનો, કુશનમાં વેચણ કરનારનો તથા ધે.બીનો ધંધો કરેલ છે. તે એક મલાઈ ઓરત ને પરણ્યો છે અને તેનો બે બાળક છે. તે બધાં હાલ ખીટીરામાં છે. અને તેના દેશપાર થવાથી તત્તન નિરાપાર સ્થિતિમાં આવી પડ્યા છે. તેઓનું યુ. યુ. હશે તેની તેને ખબર પણ નથી. તેણે નવા કાયદા મુજબ રજીસ્ટર થવાની અરજ કરી નથી. તેને તા. ૨૭ જુનના રોજ પકડવામાં આવ્યો હતો. તે હાઈડ્રોએન જવા મામતો નથી. ટરાંસવાલમાં પોતાનાં બાપડી હોકરાં સાથે રહેવા માંગે છે. પણ સરકારે તેને દેશપાર કર્યો છે.

૨. અમીર બેલીમ આશરે ૨૧ વરસની ઉંમરનો એક સુરતી ખુસલામાન છે. તે પ્રથમ તેના કાકા બનુ મુરતકા સાથે ડરબન રહેતે ટરાંસવાલમાં ૧૮૯૮ની સાલમાં હાખલ થયો. આ વખતે તેની ઉંમર માત્ર ૧૧ વરસની હતી. તે મી. એમ. એસ. કુવાડીઆ (બી. ઇ. એસોસીએશન ના ખજાનગી) ને આ નોકરીએ રહ્યો અને તેની કુશનમાં કામ કરતાં હતાં.

દરમીઆન તેનો કાકો તેને (અમીર બેલીમને) ટરાંસવાલમાં રાખી કેપટાઈન મયો. અમીર બેલીમ વીડીકારમાં મલાઈ ધંધામ કમાણી સાથે રહેતો. લગાઇ પછી ફરીને તે મી. એમ. એસ. કુવાડીઆને આ નોકરીએ રહ્યો. ૧૯૦૩માં તેનો કાકો હાઈડ્રોએન મયો. પણ જતાં પહેલાં પરમીટ અપાવવા તેને તે પરમીટ આપીસે લખ મયો પણ તે વખતે તેને એવું જણાવવામાં આવ્યું કે તેની ઉંમર ૧૬ વરસની અંદર છે એટલે તેને પરમીટની જરૂર નથી. ૧૬ વરસની ઉંમર થયે અરજ કરવાથી તેને જરૂરી પરમીટ કાઢી અપવામાં આવ્યો. ૧૯૦૬માં તેણે મી. કુવાડીઆની નોકરી છોડી. અને ખીટીરા આ ગયો. આં તે તેના એક બીજા કાકા કાલુમોયા જે અમ રટીટમાં રહેતા તેની સાથે થોડો વખત રહ્યો. તેને મર્ષિ તા. ૨૭ જુનના રોજ પકડવામાં આવ્યો હતો. મધ સાલમાં સલાહ થઇ તે પછી ખીટીરાની ટમી તારીખે તેણે મરજઆત રજીસ્ટરની અરજ કરી હતી. પણ તેને રજીસ્ટર કાઢી અપવામાં આવ્યું નહતું. તેની ઓળખાણુ ધણુ મોરા વેપારીઓ આપી શકે તેમ છે. કારણમાં બ્યારે તેને મ.જી.એટ પાસે રજીસ્ટરેશનની ફરીને અરજ કરવાનું હતું તે મુજબ તેણે અરજ કરી. પરંતુ માજીએટ તેની અરજ ઉપર કંઈ બ્યાન આપ્યું નહીં અને તેને દેશપાર કરવાનો ફકમ કર્યો. તે મુજબ તેને પણ આજની સ્ટીમરમાં હાઈડ્રોએન અડાવવામાં આવેલ છે.

૩. બલી બમસ કાન મીઆ જેની ઉંમર આશરે ૨૭ વરસની છે તે પ્રથમ ૧૯૦૨ની સાલમાં કેપટાઈનથી ટરાંસવાલમાં આવેલ. તેને ૧૯૦૩માં ખીટીરામાં પરમીટ મળી અને ત્યાર પછી ૮ મહીને ત્રણ પૌંડ આપી સરટીફિકેટ કઢાવ્યું તેણે ત્રણ આર વરસ સુધી ખીટીરામાં મી. હબીબ મોટનની પાસે કામ કર્યું હતું. ૧૯૦૬માં પોતાની મલાઈ ઓરત સહીત હાઈડ્રોએન મયો હતો અને ત્યાંથી ૧૫ મહીના પછી પાછા આવતાં કોમાટી પુરટ આજબ પેલીસે અટકવત કરી. અને તેની પરમીટ વીઝેરે ખરાં નથી એમ જણાવી તેને બારબરન માજીએટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ મેસરસ હજી હબીબ, હબીબ મોટન અને બી. એમ. ખમીસાએ તેની આગે અપવામાં તેની પરમીટ હજીબ કાપવામાં આવી હતી. ત્યાંથી બેલાએઆએ

આવ્યો. ખીટીરામાં સુધી મી. બરબેસ તેની સાથે હતા. બારબરનમાં હતો. ત્યારે તેણે ૧૯૦૭ ના ૨ નવમના (ખુતી) કાયદા મુજબ રજીસ્ટરની અરજ કરી હતી, પણ અરજનો કાંઈ જવાબ મળ્યો નહિ. ૧૯૦૮ ના ફેબ્રુઆરી અથવા માર્ચમાં તેણે ફરીને મરજઆત રજીસ્ટર માટે અરજ કરી, પરંતુ રજીસ્ટ્રેશન કાઢી અપવાની ના પાડવામાં આવી. પછી તેણે વધુ અરજ કરી નહીં. તેને બેલાએઆએ, બેક રસીટમાંથી તા. ૧૭ જુનના રોજ પકડવામાં આવ્યો. તે જણાવે છે કે માજીએટ પાસે ખડો કર્યા વગર તેને ટરાંસવાલમાંથી લખ જવામાં આવેલ છે. તેની ઓરત હાલ ટરાંસવાલમાં છે. તેનું યુ. યુ. હશે તેથી તે અગળ છે. તેને કોષ્ટનો પણ આધાર નથી. તે ટરાંસવાલ પાછો જવા માંગે છે.

૪. હરમાઇલ સુમેમાન બસા ૩૦ વર્ષની ઉંમરના એક સુરતી ખુસલામાન છે. તે પ્રથમ ૧૮૯૪ની સાલમાં ટરાંસવાલમાં હાખલ થયા. તેને પકડવામાં આવેલ તે વખતે બેલાએઆએ, ખીટીરા ખીટીરા મારેટમાં એક બાગીદાર સાથે તેનો વેપાર ચાલુ હતો. ટરાંસવાલમાં તે પોતાના પીતરાઈ મી. હરમાઇલ હસપ સાથે આવેલ. આવીને તેણે ફેરીનું લાઇસેન્સ કઢાવ્યું હતું, અને તેજ વખતે ત્રણ પૌંડ ભરી ડચ રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ પણ કઢાવ્યું હતું. આ સરટીફિકેટ મી. ચમર્નની આપીસે છે. ૧૮૯૯માં હાઈડ્રોએન જવાની અને પાછા આવવાની ડચ પરમીટ મેળવી હતી. ફરીને ૧૯૦૬ માં તેને પાછું આવવાનું થયું ત્યારે તેનાં જુનાં કાજળીઆને આધારે ટરાંસવાલમાં હાખલ થતાં કાંઈ મુશ્કેલી પડી નહીં, તે ૧૮૯૭ માં ડીટેક્ટીવ શો (૧) ને ઓળખતો. મી. શો હાલ ફોરડક બરમમાં રહે છે. તે ધણુ માજીસોની ઓળખાણુ આપી શકે તેમ છે. ૧૯૦૬ માં વોકરેટરમમાં તેણે ફેરીનો લાઇસેન્સ કઢાવ્યો હતો. ૧૯૦૮ માં તે બેલાએઆએ, વોકરેટરમમાં હતો તે વખતે તેણે મરજઆત રજીસ્ટરને માટે અરજ કરી હતી. તેની પાસેથી વધુ વીમત માગવામાં આવી હતી અને તેથી તેણે મેસરસ મહમદ હસાઇ, હસપ માસુજી કોરાડીઆ અને શો (૧)ની ઓફીસીયો આપી હતી. તેની અરજ કાઢી નાખવામાં આવી હતી. ફરીથી બેલાએઆએ બરમમાં તેણે ૧૯૦૮ ના ૬ ના કાયદા મુજબ અરજ કરી, પણ તે કાઢી નાખ

વામાં આવી હતી. તેની સાથે તેણે અપીલ શરૂ એમ તો હતું નહીં. દરેન રેસાનો કરી પણ મેનર ડીકમને તેની અપીલ આરથીઆ પદોચનાં પોરદુગીજ પોલીસના કાફી નાખી તેને દેશપાર કરવાનો હુકમ એક માણે તેમને પોતાના હવાલામાં કર્યો. તે ફરીથી દરસવાલમાં દાખલ થયા હીધા તેમના કેટલાક ભાં ઉતરી ફરીને માગે છે.

૫. ઇલાહીમ સદેશ માત્ર ૧૫ વરસ ની ઉમરનો એક કોંકણી છેકરો છે. તે તેના કાકા બાબા હાજીમીમ સાથે ડરમન થી દરસવાલ આવ્યો હતો તેના કાકા ૧૯૦૮માં હોંદુસ્તાન ગયા. તે મદમદ હાજીક સાથે વેપાર કરતો. તેણે ગયા વરસ ના મરત્ર માસમાં મરજીઆત રજીસ્ટરને માટે અરજી કરી હતી. પણ ફરીને બીજી વખત આવવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. આ વખત તેને બીજી-પણ કરીને ૧૯૦૮ ના ૩૬ મા કાપડા મુજબ-અરજી કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. તેની અરજી કાફી નાખવામાં આવી હતી. અને લાર આદ તેને પકડવામાં આવ્યો હતો. તેની ઉમર બાબત ડાક્ટરને અભિપ્રાય મેવામાં આવ્યો હતો. ડાક્ટરે તેની ઉમર ૧૬ વરસ ઉપર હોવાનું જણાવ્યું તેણે સારું કહ્યું કર્યું દેખાય છે. પણ તેની ઉમર ૧૬ વરસથી ઉપર હોય એમ જણાતું નથી. તે દરસ વાત ફરીને જ રાનો ઇસદો રાખે છે.

૬. ફરી ફરી આસરે ૩૨ વરસની ઉમરનો છે તે બેહાન-સમરમ મુનુરીસીપા લીટીના બગીચામાં નોકર હતો. તે પ્રથમ ડેકગોઆમે રસ્તે ૧૮૯૭માં દરસવાલમાં દાખલ થયો હતો. તેણે કોમારીપુરમાંથી ૩૫ રજીસ્ટર અને સરદીરીકેટ કહાણું. તે બેહાન-સમરમમાં બુના હોંડઅન લોહિયન માં રહેતો અને ત્યાંની સેનીટરી બોરડમાં નોકરી કરતો. સડાક થઇ તે વખતે તે હોંદુસ્તાન ગયો હતો અને ૧૯૦૭માં પાકો આવ્યો. આવીને તેણે મરજીઆત રજીસ્ટર ની અરજી કરી હતી. તેનું ૩૫ સરદીરી કેટ ને તેણે આ અરજી સાથે સામેલ રાખ્યું હતું. તે બી. ચમનીની બોરીસમાં છે. તેને ૧૯૦૮ના ૩૬મા કાપડા મુજબ ફરીને અરજી કરવાનું તેને ફરમાવવામાં આવ્યું. પણ તેમ કરવાની તેણે ના પાડી. ત્યારબાદ તેને દેશપાર કરવાનો હુકમ થયો હતો. તે ફરીને દરસવાલમાં દાખલ થયા ઇસદો રાખે છે.

ઉપરના બે સહુને તા. ૮મી જુલાઈ એ દરસવાલમાંથી ચેનમાં એક પોલીસ ના પટેશ નીચે મોજબીકની સરહદ ઉપર દેસપાર કરવામાં આવ્યા. દરેન સહુ ઉપર આવનાં પોલીસે તેઓ છુટા છે એમ જાહેર કર્યું આ વખત દરેન પુ. બેસ થી ચાલતી હતી. કેટલે તેઓ ઉતરી

લાંનમાં થએલ ખુન

મહારજાસાહેબો અમકાવનારો એકરાર

(ત. રો ઉપરથી)

મહારજાસાહેબો તેણે કરેલાં ખુન માટે લાં નની કારટમાં ખેડા કરવામાં આવ્યો. કારટમાં જે પુરાવો પડ્યો હતો તે ઉપરથી એવું જણાય છે કે અંદુક વાપરવા ના કામ માટે મહારજાહે કેટલોક મહાવરો પાડ્યો હતો. અને આખરે એક નીશાન બાજુ તરીકે તેણે નિપજીવા મેળવી હતી. કારટ અગળ તેણે શાંત અને અને મંબીર ચહેરે ચિત્તર પુરવક રીતે એકરાર કર્યો. તેમાં જણાવ્યું કે સર વિશ્વમનું ખુન કરવામાં ન.ય. સરેલું અને સ્વદેશાભિ માનવાળું કામ મેં કર્યું છે. અગળ ચાલતાં તેણે જણાવ્યું કે હોંદુસ્તાનમાંથી દર સાલ પા. ૧૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ ઉસરડી જવા માટે, છેલ્લાં ૫૦ વરસમાં ૮ કરોડ જેટલા મારા દેશી બાઇઓનાં ખુન કરવા માટે, તથા મારા દેશાભિમાની બાઇઓને દેશપાર કરવા માટે, અને કેટલાકને ફાંસી એ લટકાવવા માટે હું ઇંગ્લાંડની પ્રજા ઉપર આરોપ મુકું છું.

મહારજાહે આગળ ચાલતાં કહ્યું કે અમારી પવિત્ર જન્મભુમિને જે ગોરાઓ પાવમાલ કરે છે તેમને મારી નાખવા તે હું પવિત્ર ઇન્સાહ ભરેલું મણું છું. બી આજે ઇંગ્લાંડ ઉપર જર્મની રાજ ચલાવતું હોય તો જરમતોનું ખુન કરનારા અમેજ ને તમે (અમેજ) પોતે દેશબક્ત ગણો.

ઉપરમાં તેણે જણાવ્યું કે હું કારટ પાસે બીલકુલ દયા માગતો નથી. કારણ કે મને ફાંસીની સજા થવાથી મારા હોંદી બાઇઓને વેર લેવાનું વધારે જીવન ચડશે. હું ઉમેરું છું કે મહારાના લોકો—ખાસ કરીને અમેજનો—હોંદવા કામનું વાજબી પણ સમજી શકે તેટલા માટે આ એક સર હું કરું છું.

બાદ કેસ કારટમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

‘લીડર’ માં પ્રસિદ્ધ થએલા એક તાર માં જણાવવામાં આવ્યું છે કે લાંનના ‘ટાઇમ્સ’ માં એક ચમકાવનારો કાગળ પ્રસિદ્ધ થયો છે, જેનો લખનાર એક હોંદુ વિદ્યાર્થી છે, અને તે જણાવે છે કે હવે થવાનાં ખુનોની તપસીલ તપાસ થાય છે; અને એ તપસીલ લખાણ થાય એવો સંભવ છે.

સ્ત્યાગ્રહમાં અપવાસ

(૨૨૨)

સફરેજીસ્ટ ઓરતોએ પોતાની દિલચાત માં નવી બુક્તિઓ દાખલ કરવા માંડી છે. કહિસ ઓફ કામનસપર હુમતો કરવા માટે એક ઓરતને એક મહિના ઉપર જેલની સજા થઇ હતી. તેણે જેલમાં અ. પછી એકદમ અપવાસ કરવા માંડ્યા, ત્યાર દિવસ સુધી કાંઈ બોરાક લીધો નહીં. આથી તેની તદુરસ્તમાટે સત્તવાગાઓને બીક લાગવા માંડી. તેથી તેમણે તેને ઇંડી મુકી. આ ઉપરથી તેની બીજી બહેનોએ તેનો દાખલો લેવાનો શરૂ કર્યો છે.

હાઉટપુરના જેલોનો કહાણો

(અખબર મી. મનજી નથુભાઈ મેલાણી)

ખોરાક

સવારમાં મહાકાળ પુણ્ય બહુજ સારે બનવું હતું. તેમાં અમારા રાસનમાં મળતા એક અહિસ લીમાંથી અરધો આઉંસ નાંખતા જેથી પુણ્ય સરવે જણ ધણી ખુશીથી ખાઈ જતા. બાકી અરધા આઉંસ ધીને હીરસો બપોર તથા સાંજના ચોખા તથા તરકારીમાં પડતો હતો. પરંતુ કહોળું સહેલ હમકું ને વળી નાંખતામાં પાણીવાળું અનવાથી એકાએક ધણ માણસો સીક પડવા લાગ્યા. અને ડાક ટર પાસે બહુજ અરજ કરવા લાગ્યા તેમજ વચમાં સવળા જણ એકાએક એ ટંક ભુખ્યા રહેવા લાગ્યા, ને ચીક તથા ગવર નરની નગર આગળે બગેલી ડીશો એમ ની એમ પાછી મુઠી દેવા લાગ્યા. ગવર નર પાસે અમે કહોળું નહીં આપું અને તેને બદલે તેટલીજ કાંમતની અમેને દાળ આપો, નહોતર ખીજી સારી તરકારી આપો. એમ વારંવાર કહેવાથી ગવરનરે જવાબ આપ્યો કે "તે મુજબ અમારાથી ફેરફાર નહીં થઈ શકે, કેમ જે પ્રીટરીયામાં ગોરાને કંઠાકટ આપેલો છે તે જે તરકારી તે મોકલે તેજ તમેને આપી શકશું. બાવે તો આઓ નહોતર તમારી મરજી." આ પ્રમાણે ભુખ કાઢતાં દસેક દહાડેથી તરકારીમાં, કેરટ, ટરનીપ, અને લીક પ્રીટરીઓથી આવવા લાગ્યા. પરંતુ તે અરધાં કાઢી મપેલાં આવતાં હતાં. પછી અમે સવળા વિચાર કરી અહવાડીઆ માં ખુધ અને રપીમાં બે વખતની મળતી એક રતલ ખીનીસના સાત લામ કરી હીસે પડતી પાણી જેવી દાળ અને તેમાં ઉપરનું મળવું શાક ભેગ કરી બપોર અને સાંજના આવડમાં ખાઈ સંતોષ પ.મતા હતા.

ખીજી સમવડા

લુગડાં તો વોલકરકટવાળાં બે આવાડી આનાં જેવાંને તેવાં મેલાંજ પહેરતા હતા. પાણીના પંપ નાવા માટે કાફર અને ગોરા કેદીના ભુલા હતા. ગોરાઓના સેલ અને નાવાના પંપ અમારી બાજુમાં હતા જેથી ગવરનર સહેલે અમેને ગોરાઓ વાળા પંપમાં નાવાની સમવડા કરી આપી. પંપ ચુલકા દવા જેવી સરવે દોહી કેદી પોતાની કેડમાં જુદે. દોહા બાંધી પોતાની પાસેના રમાલના હુડાઓને કહેડો બીડી

સાધુની માફક દર વખત નાહતા હતા. પરંતુ ગોરા અને કાફરની માફક નગ્ન કાંઈ નહોતું નહોત.

મજકુર જેલમાં કાફર કેદી આસરે ૪૦૦, ગોરા ૨૬ અને ઇન્ડિઅન ૧૦ મલી ભુમસે ૫૦૦ ની સરેરાસ હતી. જેથી એક નાના મામ જેટલી વાતી અંદર જણાતી હતી જેમ તફા નવી ને સુદર રસ્તેક શોખીતી છે. હજુ રાજરાજ તેમાં નવાં નવાં મકાનો બનેલાં જાય છે, અને એક ઉંચા કુમરના યઝમાંજ છે.

કામ

દોહી કેદીઓને રોજ વખતસર બે વખત બહાર કામ કરવા જેવું પડતું હતું. જેલની આગળ બાજુ અને થોડેક દુર જવું થતું. કાંઈ દહાડે ધસ કાપવું કાંઈ દહાડે બગીચાનું કામ કરવું. જેલ થી થોડેક દુર પથ્થરની ખણો છે તેમાં પથ્થર તોડી મેટલ કંવા માટે રોકાય કારમાં બરી દસ માણસથી બેચી લઈ આવવી પડતી હતી. વચમાં પાણીના પંપનો સંચો બગડી જવાથી વીસેક દહાડા સંધવાને તેમજ પીવાને માટે પાણી ની માડીઓ દસ દસ જણ વચે આપ્યા દહાડામાં પાંચ ફેરા લઈ આવવી પડતી હતી. બાકી તો બહુજ બગીચાનું કામ કરવું પડતું હતું અમારી બેળા દરેક એક ગોરા અને બે જણ કાફર વોરડાને નીખીને ચીક પોતે મોકલતો હતો. હમવોએ તો, ૩૦ એપ્રિલની રાત્રે એવી તો દંડી પડી કે એક રોકાટલાંને ગોરા વોરડર નાઈટ કુચીમાં હતો તેને તે રાત્રી ની ટાઢ લાગવાથી થોડા દહાડા સીક પડી જઈ અકાળ મૃત્યુને શરણ થયો. આ મરનાર વોરડર ઇડીઅન જેડીને દરરોજ એવી રીતથી બોલાવતો હતો કે "માઈ ઇડીઅન" તેમજ એટલી લામણી ધરાવતો હતો કે કેમ બાળે પોતાનાજ દેશીઓ હોય પરંતુ ઇશ્વર હમજા બળવાન છે કે તેનું નીખીન મૃત્યુ થયું. અમે સરવે દોહી કેદીઓએ બે દહાડા તેને માટે પમતાપ કર્યો, અને ઇશ્વરની પ્રાર્થના કરી.

આરા મિત્ર મી. નાનાલાલલાલ તો રોજ અમેને કહવા કરે કે આપણે રાનીવારનો અરધો દિવસ ને આતવારનો આપો દિવસ જેડમાં કાઢવો બહુજ બારી પડે છે. પરંતુ બાકીના કામના દહાડા તો સહેલા થઈ પડે છે. કેમ જે આપણી તખીયત પણ બહારની હવાથી અને કામ કરવાથી અત પચક મજ લાગી રહે છે. તે વચા મી. શાહનાં રામ બાજુ જોઈ હતાં.

એક બનાવ

તારીખ ૨૫ મી મેના દિવસે બાકી રહેલમાંથી સોળ જણ સવારના બગીચા માં કામે ગયા. પરંતુ તે દહાડે ટાઢ એવી તો પડી કે અમે એક ખીજની સામે ન બેઠ શકીએ. પરંતુ કાંઈથી બેલી શકાય નહીં, કામનાં બોળરો પકાયાં પણ ફપડે નહીં. તેવામાં પ્રીટરીઆવાળા મી. વી. એસ. પીએ એકાએક પડી ગયા આંખો મીંચાઈ ગઈ. એટલે તુરત ગોરા વોરડર સમજી મપો ને એકદમ કાફર જેડીઓ પાસે ધાસ વિમેરેનો કુચો મંભાવી દીધા સળીથી દેવતા સળગવી આપ્યો. અમે બધા બેમા થઈ મી. પીએને તાપ પાસે રાખી એકદમ રમાલના કહેડાઓથી શેક કરવા લગ્યા. પા કલાકે તેને સુધ આવવી અને અમારા ખીજાઓની પણ ટાઢ ઉડી. મુરજા ધણે ચડ્યો ત્યારે અમેને કામ ઉપર લગાડવા. આ ઉપરથી વાંચનારે જાણવું જોઈએ કે દુનિયામાં બધા માણસો નિરદય પણ હોતા નથી તેમ દયાળુ પણ હોતા નથી. હમરની મરજીથીજ એ બે માંની એક ચીજ બહીસ થયેલી હોય છે.

પરચુરણ

રાત્રે અમે બધા સહુ સહુના સેલમાં વાતો કરી સુઈ જતા હતા. અમારા સેલ માં મી. હરીલાલ ગાંધી તેમજ મી. મેદને તો નવી નવી વાતોમાં સંબળવાનો શોખ હતો. મી. સે.માભાઈ પટેલ કે મહારાજ વખતે વખત માયન કે બજન મતા હતા. મે માસની તા. ૧૦ મીથી વીજળીક બની પણ આવી મજ જેથી બધી રાત સુધી બતીઓ બળે અને પાછી સવારના પાંચ વાગેથી બળતી હતી. અમારામાંના બધા ઓમાંથી મી. મેદ તથા હેડક્લરવાળા મી. મહમદ કાજ દરેક સખત મહેનતનું કામ સાચા દીવથી કરતા હતા. તેમજ હેડક્લરવાળા મી. આપાત અમારી બધી બાબતની બપર અંતર રાખતા હતા, તેમજ બરફાસ કરવામાં લાગ લેતા હતા. આ પ્રમાણે રહેને રહેને અમે વોલકરકટની જેલને કુની ગયા. હાઉટપુરની જેલમાં પ્રણેજ સંતોષ પામવા લાગ્યા, અમારામાં થાંજે જે કેદી છુટવા ગયા તેને જ્યાં જ્યાં મળતા હતા ત્યાંની ત્રાંજા વરગની ટરેનની રી ડીકીટનો પાસ લાંબી દેવા હતા.

છેવટ

આ ઉપરથી મને ખામી થઈ કે સલા મુક મટે જેલ જવું ને આપણુ મનુષ્ય માનવું બરં સચેક છે. સંપૂર્ણ

ઓરતોના વોટના હિમાયત

ઓરતોને વોટ આપવાની હિમાયતમાં કેપના એક આગેવાન રાજકવરી મી. મહાને એક જાણવા લાયક બાબત કર્યું હતું તે ઉપરથી જોવામાં નીતન પત્રમાં નીચે મુજબ ટીકા પ્રસિદ્ધ થઈ છે:—

"અમે એવી આગાહી કરી હતી કે 'એવો વખત આવશે કે જ્યારે દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજકવરીએ માન્ય પડશે કે અરધા સુધરેલા કાળા લોકો કરતાં કેળવણીથી ઓરતો વોટ માટે દરકાર છે.' આ આગાહી વજનદાર થતી જાય છે. ઓરતોના વોટ સંબંધી મુખ્ય બાબત તરફ જનરલ બોધા, સર હેનરી ડી. વીલીયમ્સ, અને જનરલ ફરેન્સ જોવાએ પસંદગી બતાવી છે. આ ઉપરથી દક્ષિણ આફ્રિકાનું વલણ કાંઈક સમજાઈ શકે તેમ છે. આ બાબતને હજુ સુધી રાજ દવારી ચર્ચાની દ્રષ્ટિમાં ધારવામાં આવી નથી. છતાં વખત જતાં તે પશુ બનશે. યુનીયન પાર્ટિમેન્ટને બહુ વખત નહિ મળે હોય તે પહેલાં એ સવાલ હાથ ધરવો પડશે."

દેશપાર થએલાની ફરિયાદ

મી. અલીબાઈ અલમ્મલ જોહાનસબરગ થી લખે છે કે:—અત્રેથી સુલમાન ઇસ માહલ નામના માણસને તા. ૨૭ જુનના જરમન લાઇનની રેલીમર મારફતે કેલેડોનિયા ખે મધ દરિયા કીપર્ટ કરવામાં આવ્યા હતા. તેના તરફનો જંગલારથી એક પત્ર મને મળ્યો છે તેમાં તે લખે છે કે "મને સરકારે કીપર્ટ દીધો છે. છતાં મને ફક્ત પેસેન્જર આપવામાં આવી છે. ઓરાક બીલ કુલ મળતો નથી સારે નસીબે મારા કેટલાક મિત્રો આજ રેલીમરમાં ચઢ્યા છે તેમના તરફથી મને ઓરાક મળે છે. નહિ તો બુખે કડકાજ વેદવા પડત. તો મરી એટલી જાલામતુ છે કે આ બાબત તમે ઇન્ડિયન ઓપિનિયન ઉપર મોકલજો. તથા આ બાબત ઉપર શ્રી. ઇ. એસેના ઓરનનુ' બાન એચએ કે ધટતાં પગલાં લેવાય."

ઇરાનમાં તહેરાનની બાજમાં આવેલે અન્કીય કીલ્લે છતી મેવા માટે શાહના કમરે લે કમરે થઈ પાશે જવાબે હતો. પણ તેમાં મને ફતેહ મળી ન હતી.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંડ ગેઝેટમાંથી)

લોવર ટમ્બેલા રીવીઝનમાં ફેરફારના ગેવરાવા મુનીરેડી મુનસામીની મીલકત, વેક્ટસામી નામકુની અરજી ઉપરથી મુલત ની જમિનમાં લેવામાં આવી છે.

મારિસબરગના રામચર મહારાજની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૩૭ આગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

ડરબનના જગનબાઈ ગદયાબાઈ સોની ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૫ મી જુલાઈએ ડરબન સરકાર કોર્ટને અરજ થનાર છે.

ડરબન મે કોર્ટના ઓરામન અદમદ ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સરકાર કોર્ટને અરજ થનાર છે.

મુડન અને વોટરટનના રોરકીપર હમાદીમ દાજી જુસબની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨ મી આગસ્ટે મારિસબરગમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

મારિસબરગના હરમાઈલ જુમાની જરેત મીલકતના સંબંધમાં લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૨૦ મી જુલાઈએ સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટર આગળ જરાશે.

કંડીના આમદજી બીમાતની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૭ મી જુલાઈએ સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

રોમિટના ધનીરામની મીલકત સંબંધ માં લેજુદારોએ પોતાનાં લેણાં તથા દેણાં દરેએ દેણા વેચવામાં મી. જી. જી. હમમેન આગળ તા. ૨૫ મી આગસ્ટ પહેલાં રજુ કરવાં એવી નોટીસ એજેડમાં છે.

રોમિમાં બેલજીમની સરકારને જુલમ નાજુફ કરવા માટે ઇંગ્લેન્ડના પાદરીઓ મોટા પાયા ઉપર દિગ્વિલ કરવાના છે. પુરોષના બીજા પાદરીઓનો રોકા તેમને ન મળે તો કેપટે બ્રિટીશ સરકાર એકલા તે જુલમનો જવાબ લેશે એવો મેમો લેવડ છે.

ધી લંડન ઇન્ડિયન કોરોનોકલ

ધી લંડન ઇન્ડિયન કોરોનીકલના છેલ્લા અંકમાં મુખ્યથી એક પારસી બાઇ લખે છે કે તેણીના બે ભાઈ ટરાંસવાલના એશિયાટીક કાવલ સામે યવા માટે જોહાનસબરગની જેલમાં છે.

મી. માંધી જેલમાંથી નીકળ્યા પછી લડતને મજબુત રીતે ચાલુ રાખવાનો વિચાર બતાવ્યો છે તે માટે કોરોનીકલ લખેલો ઉદગાર કરે છે.

વળી દેશપાર કરવામાં આવેલા હોદી મંજૂરમાં ટીકા કરે છે કે હાંદુસ્તાનના છાયા ઉપરથી જાણ છે કે ૧૬ હોદીને દેશપાર કરીને ટરાંસવાલ સરકારે તેની ધમકી અમલમાં મુકી છે. જો ટરાંસવાલ સરકાર આ પ્રમાણે હોદીઓને દેશપાર કરે છે, તો હાંદુસ્તાનમાંથી ટરાંસવાલના બધા કોમોનીસ્ટોને દેશપાર કરવાની જરૂર યોરડ મોરલીને હજુ કપારે સમજાશે! જો હોદીઓને હાંધી કદવનું ટરાંસવાલ સરકાર જરી રાખે તો અમારી સુચના છે કે હાંદુસ્તાનના લોકોએ હામ કામ મીટીંગો બી ટરાંસવાલથી દર સાત ૨૦ લાખ ટન કોલસો હાંદુસ્તાનમાં આયાત થાય છે તે બેચકાટ કરવા દરોએ કરવા.

એક હોદી કુટુંબ ગુમખાઈ મુલુ

અમરેલી રોડપર આવેલા એક ઘરમાં રહેતા એક હોદી કુટુંબના માણસો ગયે અફઘાનીએ શુકરવારે સવારે મુમેલા માલમ પડ્યા હતા રાતમાં ધરના સુવના બાગમાં બધે વખત દેવતા સળગતો રાખવામાં આવ્યો હતો. તેથી અમેલા ધુમાડાથી એ માણસો ગુમખાઈને મરણ પામ્યાં હોય એવું જણાય છે. મ. જા.પ. તથા આઈ વરસની એક દોકરી એક ઓરડામાં મુનાં હતાં, સારે એક ઓદી દોકરી બીજા ઓરડામાં સુતી હતી. શુકરવારે આઈ વરસા સુધી કોઈ ઉઠવું નાહ ત્યારે તેણે જુમે પાડી સુનેતાને જગાડવા માંડ્યાં પણ કાંઈ જવાબ મળ્યો નહિ. બારીનો કાચ ફાટી ઉઘાડવામાં આવ્યો તો ઘરમાં ધુમાડો બરેલો હતો; અને ત્રણ માણસ મરણ પામ્યાં હતાં.

આખા હોદીનું ઇસલામી કેળવણી જાનકરના આપતા રીસેન્સ માલમાં રહેલ આતે મળનાર છે.

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી.

[ઇ. એ. માટે ખાસ]

કોઇપણ પ્રજાની ચઢતી કેળવણી વિનયની નથી. રાજદારિક સાંસારિક કે વેપાર કલ્યાણમાં ચઢતીનું મુખ્ય કારણ હલમ-વિદ્યા છે. આ વાત તમામ સુધે રેલા દેશોમાં મંજૂર છે તેથી ત્યાંની સરકાર પોતાની પ્રજાને હંમેશા પ્રકારનું જન આપવાની પોતાની દરજ્જા સમજે છે. તે તેમને વધુ કમાતા કરવાના હેતુથી નહીં. પણ તે એવું માને છે કે લોકોમાં વિદ્યાનો ફાયદો કરવાથી તેઓ શહેરીતરિક પોતાની દરજ્જા સમજે અને સત્તાદસ પછી વરતી ફુનિયામાં સુખનો વધારો કરે.

કેળવણી આપવાનો અર્થો હેતુ દરેક સરકારનો છે. નાતાલની સરકાર પણ ગોરાઓની નિરાશોમાં જે જે વિષયો શીખવે છે તેમાં તેણે આ હેતુ ખાસ ધ્યાનમાં રાખેલો છે એવું 'મુદ્રુ' જણાય છે. પણ ગોરા લોકો પોતાની રંગવાળી પ્રજા પ્રત્યે કાણ જાણે કેવીક સુગ ધરાવે છે કે તેમને માટે સારા પ્રકારની કેળવણીનો બંદોબસ્ત કરવામાં સદા પચતજ રહે છે. હાખલા તરીકે પોતાની હિંદી પ્રજાને કેળવવામાં કેળવણીનો મુખ્ય હેતુ જુદી જમ પેટ ભરવાનો સવાલ આડે આણે છે. હિંદીઓ કેળવણી તો ગોરાઓને ધંધામાં હરિશ્ચંદ્ર કરી દરાવશે એવી બીકને લીધે તેમની કેળવણીમાં વધુ કાપકુપ કરી છે. નાતાલની સરકારે આવી રાજનીતિ અખત્યાર કરવામાં કોલોનીના લાસની વિરુદ્ધ કામ કીધું છે. ખર્ચ બેતાં આ દેશમાં બન્યુંને માટે રહેઠાણ કરીને રહેલા હિંદીઓને કેળવીને તેમને આમળ વધારવાથી આખી પ્રજા કોલોનીની આબાદી માટે સાથે મળીને કોશેશ કરે. સરકારની મદદ વિના પણ હિંદીઓએ આ કોલોનીની ચઢતીમાં ધણે ભાગ આપ્યો છે એ પોતાની દરજ્જા સમજવાની તેમની હંમેશા પ્રકારની ચકિતનો પુરાવો છે.

ન્યારે સરકાર પોતાની દરજ્જા જુએ ત્યારે પ્રજાએ શું કરવું? આ કોલોનીમાં પ્રજાના પ્રતિનિધિઓદારા રાજ્ય આવે છે. એટલે રાજ્યના હિતમાં પ્રજાએ હક વિચાર કરવાનો છે. ન્યારે હિંદીઓ પોતાની દરજ્જા આવા રૂપમાં સમજશે ત્યારે તેઓ સ્વતંત્રતા હકે ભોગવવાને યોગ્ય પોતાની મેલે ચક્ર જશે. સર

કારની કોઇપણ પ્રકારની મદદ વિના હિંદી પ્રજા પોતાના બાળકોને મદતા પ્રકારની કેળવણી આપવાની યોજના દરરોજ ત્યારે હરિશ્ચંદ્રની હિંદી પ્રજાની યોગ્યતા એટલી વધશે કે ધણી જાતના હકો જે અત્યારે બહુ મહેનતે પણ મળતા નથી તે વગર મળે મળશે. કેળવણીનો હેતુ ધ્યાનમાં ધી કદી ન ખસેડવાની જરૂર છે. કેળવણી એ માત્ર પેટ ભરવાને સાર નહીં પણ પોતાની દરજ્જા સમજ તે પ્રમાણે વરતાત શીખવને માટે છે એમ સમજવાનું છે. આથી એમ સમજવાનું નથી કે વેપાર ઉદ્યોગની કેળવણીની જરૂર નથી. એની જરૂર પહેલી છે. પણ તેની સાથે દરજ્જાને ખાતર પોતાનો ભાગ આપવાનો વખત આવે ત્યારે તે આપવો એજ લાભ છે—દરજ્જા જાળવતાં બહાદુરીથી મરવું સારું પણ મોં સંતાડી બીકને બીકને મરવું એ બોલું એવી સમજ આવી એ કેળવણીનો મુખ્ય હેતુ સમજવો જોઇએ.

આવા પ્રકારની કેળવણી આપવા સારું હિંદુસ્તાનમાં સરખાત ચક્ર ચુકી છે. નેશનલ કોલેજ અને તેને લગતી બીજી ધણી રકુલો કલકત્તા અને આસપાસ દીદીઓને એકલે હાથે સ્થપાઇ છે. એ ને ચાલુ થયે પુરાં તથા વરસ થયાં નથી એટલામાંજ એના કામની કીમત અંકવા લાગી છે. બહોં પણ આ દેશના ખાસ સંજોગોને ધ્યાનમાં લઇ હિંદીઓ પોતાની નિરાશો સ્થાપે તો તો તેમણે પોતાની મોટામાં મોટી દરજ્જા જાળવી ગણાશે. માનવામાં આવે છે કે શીનીકસમાં સ્થપા એલી રાજાનો હેતુ ઉપર જણાવી ગયા તેવાજ છે.

[અધુરું]

ગ્રાંજીમારથી એક ઉતાર લખે છે કે સ્વીમર નાસરીમાં રવાના થઇ કેસાગેબાએ, બેરા, મેઝાંબીક અને ઇજુ બંદરે શેકાઇ આજે (તા. ૧૭ જુન) અંગ્રે પહોંચ્યા છીએ. સ્વીમરનો દેવદન ધણેજ માયાળુ છે અને તે માટે અંગ્રે ઉતારે ઉધરાણ કરી ભેટ આપવાનો વિચાર કર્યો છે. અંગ્રે તા. ૨ ના રોજ એટલે બરાબર એકે મિલીને મુજબ પહોંચ્યા.

દીવથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે તા. ૧૦ મેના રોજ ત્યાં સુરજવાવરોડ ઉપર એક લાખરેરી જોલવામાં આવી હતી. તે વખતે એક મોટો મેળાવડો થયો હતો. મી. મશનવાલને મેનેજર તથા મી. મથુરાઇસને સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા છે.

ડરબનમાં એક ધાર્મિક મેળાવડો

ડરબનથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે, તા. ૩ એટલે અશાઢ શુદ્ધ ૧૫ ના રોજ રાતના પુજ્યપાદ મહાત્માશ્રી નથુરામ શર્માની પ્રતિમા પુજન (વ્યાસ પુજન) હોવાથી પ્રીન્સ એડવર્ડ સ્મિટમાં કેટલાંક માણસો એકઠાં થયાં હતાં. શ્રીયુત અબ્બાસમ મહારાજ સ્થાવર અને જંગમ તિર્થકાને કહેવામાં આવે છે તે ઉક્ત મહાત્માશ્રીના રવેલા સંબોધ કલ્પલક્ષ્મી નામના ગ્રંથથી વિરતાર પુરવઠા સમગ્રનું હતું. શાસ્ત્રમાં જેને સંત મહાત્માઓ કહે છે તેમનો પ્રભાવ અને રહેણી કરણીની પ્રસંશા કરી હતી. સ્વધરમ પાલન કરવાથી આ લોક પરલોકમાં લાભ થાય છે પણ મનસ્વી અથવા મરજી મુજબ આલવાથી અને લોકમાં પ્રજા થવું પડે છે ત્રિગેર આખત પ્રસંગને લઇ કહેવામાં આવી હતી. આર્ય ધરમનું ઉચું રહસ્ય હવે તમે સમજ્યા હશે. એટલે સત્ય બાપણ સદાચાર વગેરે દરેક શુભ કરતબનું આમરણ કરનારનેજ હોંદુ ધરમાત્ર અર્થ કહે છે. દુઝામાં જેનાં અતઃકરણ ઉજ્જવળ હોય એટલે બીજાકુલ પાપ આચરણથી રહિત હોય તે આર્ય અને તેથી વિપરીત આચાર વિચાર વાલા નેજ અનાર્ય કહેવ છે એટલે આર્ય નહીં. આ વખતે પુજ્ય સ્વર્ગીજી તથા બ.ઇ કેસવરામ હાજર હતાં તેમને વધારે આનંદ આવત એ વાત પણ જણાવી હતી. બાદ રાતના એક વાગતા સુધી બજન કીરતન ચાલ્યા બાદ આરતી પ્રસાદ રીતસર થયા બાદ દહવેજાથી એ પ્રસંગે મી. વીલીયમ નામના અંગ્રેજ તરફથી આવેલી ભેટ માંથી સેંટ સરવેને જાંટવામાં આપ્યું હતું ને સજા વિસ્મરજન થઇ હતી.

પેટલાદમાં શેક દવારકાદાસ ઊંટલાલે એક જ્યોતીપની પાઠશાળા ઉઘાડી છે. અને તેને નીભાવવા માટે રૂ. ૩૧૦૦૦ની મોટી રકમ બાળે ચુકી છે.

બારડોલી કર્યામાં ગઇ તા. ૧ થી જુને બારડોલી ક્રિકેટ ક્લબ અને સર જોણ ક્રિકેટ ક્લબ વચ્ચે રમાયેલી મેચમાં સરજોણ ક્રિકેટ ક્લબની ૧૧ વીકેટ અને ૫ રને હાર થઇ હતી.

ચાલુ વરતમાન

—:—

કેપટાઉનના પારલામેન્ટરી વોટરની સંખ્યાની મજબૂતી કરતાં તેમાં ૧૩,૦૬૦ નામ માલુમ પડે છે, જેમાંના ૪૦ નવા હાખલ કરવામાં આવેલ છે.

રયાનીક જાપામાં પ્રસિદ્ધ થએલા કેપ ટાઉનના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે લાંબી ધિરીશ ઇંગ્લિશ્ન લીગે છુગ લાંકમાં હોદીને હાથે મરણ પામેલા મર કુમ સર વિલ્યમની ખાતુ તરફ દિલસોજી નો હાથ કર્યો હતો. વળી ઇંગ્લેન્ડમાં એક આગેવાન રાજ્યસભાની મી. મેન્ડર લેનને તેના જન્મ દિવસની ખુશાલીમાં મુજારકાઈનો સંદેશ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

કેપમાં મીડલઅરમ ખાતે તા. ૭ મીએ એક પારાલીન સ્થવ સળગી ઉઠતાં લાગેલી આગથી 'સોલજરસ હોમ' નામનું ખાતું તેની બધી માલમતા સાથે બળી નાશ પામ્યું છે.

કીંગ્સલીમાં એક કુધ દહીં વગેરેની ડેરી રાખનારે પોતાને ત્યાં ગાયો દોહવા માટે ગાય દોહવાનો સમયો રાખ્યો છે જેનાવડે તેની ૧૭૦ જેટલી ગાયો રોજ દુધ વખતમાં દોહવામાં આવે છે.

મારિસઅરમમાં નરસીમકુ નામના હોદીને ખુનના આરોપસર ફાંસીની સજા તા. ૯ મી જુલાઈએ કરવામાં આવી હતી.

તા. ૧૦ મીએ જરમીરટનથી કાઉન ડીપ જતી એક ટ્રેનને આકળને લીધે પાટા લપસ્યા થએલ હોવાથી કેટલીક વાર ઉભા રહેવું પડ્યું હતું. દરમ્યાન બેયસેન્સ જનારી એક ટ્રેન પાછળથી આવતી હતી. આગળની ટ્રેન ન જોવા થી બંને ટ્રેન ભટકાઈને કેટલાકનો જન ભાત, પથ્થ હેલ્લી ધડીએ પહેલી ટ્રેનના ના ક્રમવરને તથા બીજાના ઇન્જનીયર વગેરે માણસોને ખખર પડી. તેઓ ગાડી ને અટકાવી તો રાક્યા નહીં પણ ગાડી પરથી કુદી પડવાથી પોતાનો જન બચાવી રાક્યા. પહેલી ગાડીના ગાર્ડનો કબો, તથા બીજી ગાડીનું ઇન્જીન ખાંગી ખડકાં હતાં, તથા બીજી ગાડીના કેટલાક બારખાનાના ડબા ઉપા વળી મથા હતા.

તા. ૧૨ ના મરકુરીમાં જણાવવામાં આવે છે કે રયાનીક દરજ્જાઓની હડતાલ માં કાંઈ ફેરફાર થયો નથી. દરજ્જા શેડી આએએ નવા દરો ધડ્યા છે, અને તે કચુલ કરવા હડતાલ પાડનારાઓને કહેવામાં આવશે એવી ટીકા કરવામાં આવે છે કે હડતાલથી દરજ્જાઓની કમાવાની મોસમ લાસ ગઈ છે.

કરબનના બંદરેથી નીકાલ કરવા માટે તકવાર કરવામાં આવેલી સંખ્યાબંધ મકાઈની ગુણો જાતી તથા બગડેલી માલુમ પડી છે. આખા વરસમાં આવી રીતે નીકાલ માટે ના લાયક ગણાયેલી કુલ ૧૫,૦૦૦ જેટલી ગુણો આવી દશમાં માલુમ પડી હતી.

સર વિલીઅમના ખુન માટે દિલગીરી બતાવનારો હાથ મારિસઅરમ વેદ ધરમ સભાએ તારથી વિલાપત મોકલ્યો છે.

બેલમહેનતીનમાં એક કચ પાદરી આપધાત કરીને મરણ પામ્યો છે.

ટરાંસવાલના જુદા જુદા ડીસ્ટ્રિક્ટના હેટવોક (એપર મંડળ)ના પ્રતિનીધીઓની એક કોનફરન્સ બેલ્કાન્સઅરમમાં ગયા રાત્રિ વારે મળી હતી. તેમાં એવા હાથ કરવા માં આવ્યા હતા કે ડરાંડ એક્ટમાં નેટીવ અને કલરડ લોકોના હક પુરતા આપવા માં આવ્યા છે, અને નેટીવ કે કલરડ લોકોને વોટ આપવાની કોશીય કરવામાં આવે તે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરા ઓની મરજથી વિરુદ્ધ છે; તેવી કોશીય થી આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોને નુક સાન થવાનો બચ છે.

સ્ટેમ્પરહીલના એક ગોરાના હોદી નોકરે વેચવા સોંપેલા કુધમાં પાણીને ભેળ કરવાથી, તથા બીજી રીતે અગ્રમા શ્રીક વરતણું બતાવવાથી કોરટમાં ખડે કરવામાં આવતાં તેને પા. ૪ દંડ થયો હતો.

સર વિલીઅમના ખુન માટે શોક દર્શાવવા કરબન વેદ સભા તરફથી એક મીટીંગ કેપટોરોકપર હોદ્દુ મંદિરમાં મળી હતી, જે વખતે કિંગસોજના હાથે પસાર થયા હતા, અને તે ગવરનર મારફત વિલા પત મોકલવામાં આવ્યા હતા.

મીટીંગમાં જેમ્સ નામના આએસી અને અનડીકાવરેણસ તરીકે મેજર

ડીક્સનની કોરટમાં ખડે કરવામાં આવતાં બે માસની સદી જેલની સજા થઈ હતી, તથા ભારખાંદ દેશપાર કરવાનો કુકમ થયો હતો. તેને ચોરી કરવાના, હુલ્લાટ કરવાના, ખોટા નામ તથે પૈસા મેળવવાના, એમ જુદા જુદા આરોપસર અમાઉ દશ વખત સજાઓ થઈ હતી.

કરબન હાપર એક ઇંગ્લિશ્ન રકુલના લોક પ્રિય થઈ પડેલા હેડમાસ્ટર મી. કોનોલીની મારિસઅરમની કલરડ રકુલના હેડમાસ્ટર તરીકે બદલી થઈ છે. હોદી રકુલ જે હાલ છે તે સારા પાયાપર લાવવામાં મી. કોનોલીએ સારો ભાગ બગવેલ હોવા થી તેમને તેજ જગ્યાએ રાખવા નાતાલ ક્રિસે મી. કોનોલીની બદલી ન કરવી એવી સરકારને અરજી કરી છે.

નાતાલના જાપામાં એવું જાહેર થયું છે કે ટરાંસવાલ સરકાર સાથે લેવરેથનો સંબંધ બસવતી હોવાથી નેચનલ બેંકજ કરમરના મહોરાવાળા સીકકો રાખે છે, અને રાખશે, ભારે બીજી બેંકકોને તે પૈસા ટરાંસવાલ મોકલી દેવાય ત્યાંસુધી પડતર રાખવા પડતા હોવાથી, તેઓ કરમરના સોનાના સીકકા ઉપર રફે ટકા, અને રૂપા ના સીકકા ઉપર પાંચ ટકા કમીશન લખને જ તે સ્વીકારે છે.

આ સંબંધમાં પાછળથી એવું જાહેર થયું છે કે દરેક બેંક એ સિલકર તેની પુરી કીમતે રાખશે.

ટરાંસવાલ પાલમિન્ટની બેંકકો મથા અઠવાડીઆથી અક્ટોબર સુધી મુલતવી રાખવામાં આવી છે.

મારફસટાઉનની રયાનીક બોરકના મેંચ રો તરીકે મેસરસ ડબલ્યુ. ડી. ઇવાન્સ, રેવરંડ એસ. રામટ, બી. કેમ્પબોરન, ઇ. એસ. સીમંડસ, સી. પોલસન, સી. સી. મોરન, જે. બાલ્ડવીન સુંદાયા છે.

નાતાલમાં વોટને લગતા કમ્પદમાં ફેરફાર કરવા માટે એક બીલ નાતાલ પાર્લામેન્ટમાં તેની આવતી બેંકકો વખતે હાખલ થશે.

હોદીપર લાહસેન્સ શ્રી ચડી ગઈ હોય તે વસુલ કરવાને પગલાં લેવા નાતાલ પોલીસવાળા સારજન્ટ એ. રેનેલ્ડસની નીમણુંક થઈ છે.

નાતાલના ગવરનર સર મેથ્યુ નેધન ખાનગી કામ અરથે અચાનક વિલાપત બતાવેલી ગયા છે.

હાંદુસ્તાનના ખંખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

હાંસીની સભા પામેલા એનાર્ડિસ્ટ ઉચ્ચ સરકારના બાપ ડી દત્ત જેમને સીપ પોર કોલેજના ખેતવાડીને લગતા વિષયના પ્રોફેસરના ઓફા ઉપરથી બર તરફ કરવામાં આવ્યા હતા તેમને ૧૯૪ રૂપિયાનું પેન્શન આપવાનું છેવટે નક્કી થયું છે. તેમનાં બીજા સગાંઓને પણ સરકારી નોકરીમાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા છે.

બાણ અરવોદેવ હાથ પોતાનો જેલ નો અનુભવ લખે છે. આ અનુભવ 'ભારતી' તથા 'સુપ્રભાત' નામના બંગાળી જાપામાં પ્રગટ થશે. 'ભારતી'ના અધીપતી મોસીસ સુવર્ણ કુમારી દેવી છે અને 'સુપ્રભાત' ના અધીપતી મોસ કુમુદીની મિત્ર છે.

બેઝ નામનો એક બંગાળી કેમીસ્ટ કલકત્તાના ઝીન પારકમાં હવાઇ વહાણનો અખતરો કરી બતાવનાર છે, એવી અફવા "ઇડીઅન મીરર" અને "એમ પાવરમાં" પ્રગટ થઇ છે.

બીહારના મહારાજા જેમણે સેવા સદ ને ૩. ૫૦૦૦ ની મદદ કીધી હતી તે છે પણ ૩. ૫૦૦૦ ની મદદ હાલમાં કીધી છે. બેંકપુરના મહારાજાએ પણ બીજા હકેતા તરીકે ૩. ૮૦૦૦ આપ્યા છે. કુમરપુરના મહારાજા તેમજ ટોંકના નવાબે પણ ૩. ૧૦૦૦ નો પહેલો હકેતો આપ્યો છે.

મહારાજા ખાતે મેળેલી છેલ્લી કાંચરેસે આવતી બેઠક લાહોર ખાતે મેળવવાનો કાર્ય પસાર કર્યો હતો, તે મુજબ લાહોર કાંચરેસ કરવાની હીલચાલ શરૂ કરવામાં આવી હતી. પણ હાલ એવી ખબર મળી છે કે લાહોરના ધણુખરા બાગેવાન કાંચરેસવાળાઓમાં કાટકુટ પડવાથી રીસેપ્શન કમીટીમાં બેઠકવાને તેઓએ સાફ ના પાડી છે. આ ઉપરથી એમ માનવામાં આવે છે કે, આવતી કાંચરેસ લાહોર ખાતે મળે એવો સંભવ હીસતો નથી.

"ભારતમિત્ર" પત્ર જણાવે છે કે લાખામુરલીપુર, ખાંસાહ સરણ, હાલાઅમુ લક્ષ્મી અને બાલાજમુરના આવતી

કાંચરેસની સ્થાપત કમીટીમાં બેઠકનાર નથી.

અમદાવાદમાં કોલેજના ઉપદ્ય હાંદી નીકળ્યો છે.

અમદાવાદવાળા મી. કેશવલાલ હરજી વનદાસ ચાહેને જુદી જુદી જાતના બસ બનાવવા માટે અસેસના મોટા પ્રદરશન માંથી પહેલા નખરનો સોનાનો માંદ, રાગ લીયેપે.કા ધી સેકન્ડ તરફનો ડીપ લોખા ઓફ એનર અને પારીસના દેશ પરદેશના પ્રદરશન તરફથી સોનાનો માંદ અને કૌસ ઓફ એનર મળ્યાં છે.

સુરતના પોરા પ્રદરશ શેઠ અમદુલ અલી કેશુલાલાજી મુઝબાવાળાએ જુરાન પુર ખાતેની પોતાની કલ્કે હકીમી મદ રેસાને ૩. ૫૨ હજારની મીલકત બહોલિ આપી છે જેની મારીક આવક રૂ. ૨૦૦ ની થશે.

નાયકના કલેક્ટરની સુચના ઉપરથી સરકારે હાથુ છે કે કલેક્ટરેએ તથા મામલતદારેએ જીલ્લામાં અને તાલુકામાં વરસમાં એજામાં એજા એક વખત દર બાર બરેએ અને તેમાં સરકારી અમલ દારો તથા પ્રજાના આગેવાનોને આમત્રણ કરવું અને તેમનું લીસ્ટ કલેક્ટરે કરાવવું. આ હરબારની અંદર સામાન્ય પ્રજાના હીના સરાલ ચરચવામાં આવશે.

કોલાહૂરના સખત કાયદાઓને લીધે બંધ પડેલ "સુવ્રત વાહિની" નામનું પત્ર હવેથી મુખ્ય ખાતે સંસ્કૃતમાંજ પ્રગટ થશે.

"મુખ્ય બેઠક" પત્ર જણાવે છે કે મુખ્ય સરકારની કાગેબારી કાઉનસીલમાં હીંદીને નીમરાના સખધમાં મુખ્ય હાથ કોરટના મી. જરટીસ ચંદાવરકર અને અમદાવાદના સેશન્સ જજ મી. દયારામ ગીદમદમી નામે ચરચાય છે.

લખનૌ ખાતે કોલેજના રોજમાં ૧૬ વરસની વયનો એક છોકરો મરણ પામતાં તેની દહન કરવાની તકવારી કરવામાં આવતી હતી તેવસામાં તે બીજી હકેએ અને પોતાને સ્મરે છે એમ જણાવ્યું જે પછી તે છોકરો દૂર કમાક છરી મરણ પડ્યો હતો.

હાથના દરદીઓ માટે એક સેનીટરી યમ ઉખું કરવાની હીલચાલ મુખ્યબનાવણીતા પવકાર મી. બહેરામજી મલયા રીએ શરૂ કરી છે અને તેને પતીલાળાના દરબાર તરફથી સંગીન ટેકા મળ્યો છે. ગ્વાલીઅરના મહારાજાએ રૂ. ૨૫ હજાર ની રકમ ભેટ આપી છે, અને બીજા ૩-૪ આદામીઓએ રૂ. ૧૧ હજારની રકમ આપી છે.

અમદાવાદના માજીમેટે લાંબા આલ ફેડ મારકનમાંથી એક ટુલ તોડવા માટે જોહરાને બાર હકા બાંધી મારવાની જુલમી સજા કરી હતી.

હીસાર જીલ્લામાં બીવાનીપુર એરફનેજ ના મકાનનો પાયો નાખવાની કીયા તા. ૩૦ મીને દીવસે લાઘા લજપતરાએ કરી હતી.

નકનીતાલ જીલ્લામાં સુનાખાન મથક ખાતે સુનાની બાણુ હાથ લાગી છે.

બેંગલોરમાં સેપ્ટન નામના એક ગોગ ના હાથથી નીશાન મારતાં એક માણસ ડું ખુન થયું તે ઉપર કેસ ચાલતાં જ અઠવાડીઆની સાદી ફેદ અને રૂ. ૫૧ નો દંડ થયો હતો.

રૂ. ૧૦ લાખની શાપણથી બરમામાં ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું કાઢવામાં આવ્યું છે. તેના કાગેબારીઓ મેસરસ રોટરકની કંપની છે.

ચંચુના મુરેપીઓએ સઘળા બેંગાલી મદદનીસોને પોતાની નોકરીમાંથી કઢાડી મુકીને બોલકાટ કર્યા છે.

મી. રેમેશચંદર દત્તે તા. ૧ લી જુનને દીને વડોદરાના દીવાન તરીકેનો અખ તાર મી. મનુભાઈ નંદરાકર મહેતા પાસે થી તપસી લીધો છે, જેથી મી. મનુભાઈએ નાવજ દીવાન તથા ન્યાયમંત્રીના પોતાના અસલ ઓધાનો ચારજ પાછો લીધો છે.

વડોદરામાં આવતે વરણ રાજકન્યા તથા બે રાજપુત્રોનાં લગ્ન કરવાની તકવારી થાય છે. અને ખાનગી કારબારી રા. કેસવરાવ તથા માનકરી રા. નારણરાવ માડગે, મી. આનંદરાવ પવાર વગેરેને વર તથા કન્યા સોધવાને જુદે જુદે ટેકાએ મોકલવાના કહેવાય છે.

તાર સમાચાર

ઓરતોનું પીડીશન હીંગ એકવરડ આગળ રજુ કરવાને ઓરતોના એક ડેપુટેશને હોમ સેક્રેટરીની મુલાકાત લીધી હતી. તે વખતે મી. એડવર્ડને તેમને જણાવ્યું કે આ બાબતમાં સંતોષકારક નીવેડા હવે આવી ગયો છે. અને તેથી તે કોંગ્રેસને મોકલી આપવાનું વચન આપ્યું છે.

ઇંગ્લાંડ અને ન્યુ ઓસ્ટ્રેલિયા વચ્ચેના અંતર ૪ ઠલાકને ૩૫ મીનીટમાં કાપી દરિયાઇ મુસાફરીમાં વેગ માટે મોરીટનીઆ નામની સ્ટીમર પહેલો ન બર મેળવ્યો છે.

નેડીવ લોકના વોટ માટે મી. શરીનરે ઇંગ્લાંડમાં લઘત શરૂ કરી છે, સારે કેપના આગેવાન સર હેનરી ડી. વીલીયમ્સ જણાવે છે કે વડી સરકાર વચ્ચે પડશે તો યુનીયનનું વહાણ લાંબી પડશે.

ઓરતોના ઉદ્ધા કુલ્લડ સંબંધમાં પકડાએલીમાંની એક મીસીસ ચેકરસ્ટને કોર્ટમાં ખડી કરવામાં આવતાં માજીસ્ટ્રેટે તેનો પા. ૫ હંડ કર્યો; છતાં સાથે સલામત કરી કે આ કેસ કાયદાની ખારીકી ભરેલો હોવાથી અપીલ નોંધાવવી જોઈએ. ઓરતોને પીડીશન રજુ કરવા હક હતો; અને તેથી તેઓ કુમલો કરશે એમ ધારી લઇ તેમને બંધકાવવામાં પોલીસ હકદાર ન હતી. આ અપીલ ઓરતોનું બ્યાન ખેતી રહેલ છે, અને તેથી તેઓ પોતાની કેટલીક કીલચાલ ઓરતોની અપીલનો સુકાદો મળે ત્યાં સુધી સુલતવી રાખવા માગે છે.

મહારાજાના જે બાઇએએ હીંદી વાઇસ રાયના સેક્રેટરીની મુલાકાત લીધી છે, અને પોતાના બાઇએ સર વિલીયમનું ખુન કર્યું તે માટે શોધ બતાવ્યો છે.

સેયામ નામનો અંગ્રેજ ફ્રાન્સ અને ઇંગ્લાંડ વચ્ચે આવેલી ખાડી કપાઇ વહાણ પડે એળંગવાનો છે.

તા. ૧૦ મીએ ફ્રાન્સની દક્ષિણે ધરતી કંપના અધિકા લાગ્યા હતા.

લંડનનું 'મોરનીંગ પોસ્ટ' પત્ર જણાવે છે કે અંગ્રેજ મહિનાના પહેલા બહાના

હીમાં સુધીમાં યુનીયન એક્ટ પસાર થઇ જવા સંભવ છે; અને તેથી જન-ધુવારી અથવા મારચમાં યુનીયન બહેર કરી શકાય, અને ત્યાર બદ એકીબમાં પહેલી પાલમિટ મળશે.

લેબર પક્ષના તથા કેટલાક રેડીકલ પક્ષના મેંબરોએ સર ચાર્લ્સ ડીલ્કની આગેવાની તળે કેપવાળા મી. શરીનરે નેડીવ વોટ બાબતની લડતમાં મદદ દેવા વચન આપ્યું છે. પણ સરકારનો પક્ષ બહુ મજબુત રીતે યુનીયનની તરફેણ કરે છે તેથી યુનીયન એક્ટને પાસ થતાં કાંઈ અડચણ આવવા સંભવ નથી એવું જણાવવામાં આવે છે.

આમેલીઆના બચાવ સંબંધી ધોળના માં તેના પ્રધાન મી. ડીકીન સાથે સાચ લેવા માટે લોરડ કીમનર કેનેડા જઈ એવું તા. ૧૦ મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે.

રોડેશીઆમાં કેટલાક આમેલીયન ગોરા ઓની હિલચાલથી ૨૦ લાખ એકર જેટલી જમીન ખરીદ ચવાની છે, અને તે માટે ૫૦ લાખની મુદી બહાર પડે તેવું હોવાથી રોડેશીઆની ખીલવણી સંબંધમાં તે બહુ ઉપયોગી થશે એવું ધારવામાં આવે છે.

યુનીયન સંબંધમાં લોરડ સેલબોરન હાલમાં દરરોજ કોલોનીઅલ પ્રધાનની ઓફીસે હાજર થાય છે.

હીંદના લશ્કરી વહાતા હોવા ઉપરથી દરરોજ થતા લોરડ કીમનરને બ્રિટીશ લશ્કરની વ્યવસ્થા માટે પ્રખીરીયલ જનરલ સ્ટાફના વડા તરીકે નીમવામાં આવશે.

તહેરાનના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે શાહની સત્તા સામે બળવો કરનારાઓ તહેરાનમાં દાખલ થયા છે. તેઓ દાખલ થયા તે વખતે તહેરાનના રસ્તાઓ ઉપર ખુનખાર લગાઇ મઇ હતી. દરેક કાણે એવું ધારવામાં આવે છે કે સાહને પરદેશી એલમીખાતાની ઓફીસમાં આશરો લેવો પડશે. બળવાખોરો જેઓ નેશનાલીસ્ટ પક્ષના માણસો છે તેમણે શહેરનો પુરવનો લાગ તથા પાલમિટરી મહાન કબજે કર્યું છે, અને શાહનાં માણસો પ્રમુખીક પક્ષમાં બળતાં જાય છે.

શેકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંગ ૧૫૨૫૦૦ ૦ થી ૨૦ ૧		
બીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૬ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦	૧૬ ૦
બીની સક્કર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
કુંડના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
ફેસી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસુરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મગની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
અડકની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
અણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
„ ફાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ બાલન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીનું	૨ ૪	૨ ૮
મીઠું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૩	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬	૧૭ ૬
„ પીળી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૮ ૦
ખાટો	૧૩ ૬	૧૪ ૩
મકાસી સોપારી ૧૨૦૦ બા	૦ ૬	૦ ૬
મરચાં	૦ ૩૧	૦ ૩૧
શી પેટી ૪ ટીનના પૈ ૭ ૨ ૬	૭ ૧૦ ૦	
પેરબંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પાશીન એરોફે		
„ વાઈડ રોસ	૮ ૮	
„ આલન	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નાળીએર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
ફળી	૫ ૬	૬ ૦
કામરડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
કાણુ સીસ રોસ	૧૫ ૬	૧૬ ૬
કાણુ સનલાઈટ	૧૨ ૬	૧૫ ૦
નેકર	૧ ૮	૧ ૬
આવીશ લાવન	૩ ૧	૩ ૩
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીકલ પોઈટ કીમરેડ	૧૭ ૦	
કુખ નેસલનું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૪ ૦	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & COMPANIES

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Mohamed Moeza,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahbooddeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG

V. Paos,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Dessai,
Box 257
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tajeb Adam.

CAPETOWN

Adin H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbugh, 8, Klont Street.

A. Ouder
116 Long Street.
Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Rogor Street.
Importers

EBRAHIM NODDIEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.

Keshav Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
131 Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.

Mo'ideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street,

CHARLESTOWN

Amad Ismail Essack,
Box 10,
Cassim Suliman,
Box 27.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DEARB C.C.

C. Appadoo,
General Dealer.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.

E. ABDOUJER AMOU & Bro.,
Box 441, 431 West Street.

M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Rhona Parslova,
357 Pine Street.

M. C. CAMEROON & Co.,
Box 126, Grey Street.

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.

DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.

Dawjee Manoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 83, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. ENNAH W. JEMAL & Co.,
118 Commercial Road.

Esmail Dawjee Manda,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.

INDUSTRIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Unga Street.

JALMOT & S. NARAYAN,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Magbraji,
Photographer,
Sydenham Road.

G. H. MANKHAN & Co.,
Box 54, 125 Pine Street.

Odhav Kapji, Box 610.

DURBAN

N. J. ... Tailor,

...

...

...

M. A. ... Grey Street.

...

...

DURBAN

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

HAARLEMSTADT

(Zoutpansberg)
Esaopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2241.
A. F. Camar & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibha Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2037, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEM,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1363, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg, Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17: Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3458.
M. K. DAIBY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

JOHANNESBURG

C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Muhomed,
1 Broad Way
S. Appathuray Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsooddeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichhram Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

L. H. De Silva Bros & Co.
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLBY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDA & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULAKHDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. Chjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bopoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devino Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokelias,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
B. B. Naidoo
Box 353.
64 Walmer Road
Tiskandias Bros.,
Main Street. Box 571.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
Nagandas Hari Soni,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, - Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NADDOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKHE

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befool.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. G. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 61, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street,
Raghavjee Raghunath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joomab Tayob & Co.
Market Street.
Joomab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેડ બોક્સ: ૧૦ બોક્સ કોટ, કેપટાઉન

સી. પી. લહીરામ.

જનરલ સીલ્ડ મરચાંટ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ રોડ, લેડાન્સબરગ.

લેડ આપવા લાયક અનેક લેડની પછીજ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીનો માલ, હરેક લત્તા
રેસમ, જવીના રેખલ ક્લોથ, કાસમીરી બનાવ
વિઝેર વિઝેર. ભાવ પછાજ સરતા. આવો અને
ખાતી હો.

Ismail Amod Kaji

GENERAL MERCHANT & DE
Market Square, P.O. Box 11.
KRUGERSDORP

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBORP.
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE
... BOER TOBACCO ...
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices
Box 88. Tel. Address: "Porbandra."
Telephone 864.

દરદી કેપ.

ઉચી ફેક્ટરી ૨૨૫ રેપીડો.

અમારે ત્યાં સરતે બાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન બેન્ડ રોબર્ટો વાન્ક.

૧૧૪ ને સી, ૧૯૦૯

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.

બોક્સર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
Suits Made to Order. Moderate Prices.
Patterns of latest Fashioned Cloth can be seen and
supplied in order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.,

TAILORS AND OUTFITTERS.
બોક્સર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
16 MARKET STREET,
BRANCH:
147 MARKET STREET, Johannesburg

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT,
P.O. Box, 313, LOURENCO MARQUES.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-lineo bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JULY 24TH, 1909

No. 30

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 330.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 24TH, 1909.

The Transvaal Prison System

AN old proverb says "the tender mercies of the wicked are cruel." If cruelty is to be the test, then a great deal of such tender mercy must have contributed to the framing of the Transvaal prison system. It is a grand thing to note that, apparently, its day is gone. So far as we can gather from the reports of intended reforms published by the Press, a more humane idea of prison punishment has replaced the old-fashioned conception which has ruled so long. The remedial purpose of such punishment is to occupy a prominent place in future criminal legislation. First offenders are not to be herded with accomplished gaolbirds; rules are to be taught; the moral welfare of the prisoner is to be regarded; inducements are to be held out to those who desire to begin a better life; and, generally, the prisoners are to be considered as human beings who may be reclaimed, not as devils who have lost for ever their first estate. All this is good. If such thoughts had controlled the actions of past criminologists, numbers of men and women who are now a menace to society might have been contributing to its strength. We are thankful that public opinion has at last told upon the Government. The trouble is that good intentions may easily be frustrated by bad officials.

In those cases of cruel treatment which have come under our notice in connection with our own people, a very large percentage were not the necessity of prison laws. There was no regulation that necessitated the treatment which, so far as the complaints suggest, hastened shamefully

the death of Nagappan. There was no necessity, in the gaol regulations, that the prisoners, a while ago, in Heidelberg and Diepkloof should have suffered so severely from an unwholesome diet. There was no necessity, so far as gaol regulations were concerned, that the various assaults on passive resistance prisoners should have been perpetrated by the warders. All these things were the issue of needless neglect, or of wilful cruelty, and the public should claim with no hesitant voice that such happenings be visited with severe punishment, and that much greater care be exercised in the choice of men who are intended to occupy responsible posts. But, although much necessary reform is evidently mediated by those in authority, there are some cruelties which with a stroke of the pen might have been swept away, but which are actually incorporated, and apparently to be made permanent, in the new regulations, and these fall heavily on Indian passive resisters.

When Mr. Gandhi refused to accept ghee unless his brethren were allowed the same necessary article of diet, it was understood that the chiefs of the Prison Department recognised the justice of the claim, and that, in future, ghee would form an article of Indian prison diet. This anticipation has not been fulfilled. The new regulations have been issued, but for those prisoners whose term of imprisonment amounts to three months or under no ghee is scheduled, while for prisoners who are committed for longer periods ghee is allowed only three times a week. This is undoubted cruelty, and cruelty which has been again and again pointed out to the Authorities. It means that Indians who dare not for religious reasons touch meat are systematically starved. The provision of meat or of meat-soup and the refusal of ghee is an irony not unlike "the tender mercies of the wicked." It appears that this Colony, with its thousands of indentured Indians, many of whom do not refuse meat, has been made the pattern for the Indian diet-scale of the Transvaal, where there are no indentured Indians, but numbers of men whose religious convictions are strong enough to make them passive resisters. It is no relief and no solution of the problem to exchange one unsatisfactory diet-scale for another, though it be enforced in this Colony. In quantity, as well as in material the new diet-scale of the Transvaal prisoners, although an improvement on the old, is altogether unsatisfactory.

Another cruel usage which seems not to have been considered in the

reforms contemplated by the Prison Authorities is the classification of Indian prisoners as "Natives." It is notorious that the officials candidly acknowledge that this shameful classification lies at the root of all manner of hardships endured by the Indians. Why then should it be continued? The treatment which may be suitable for the native prisoner is a hideous cruelty when applied to the refined child of India. To be herded with natives, to be subjected to such treatment as Mr. Gandhi suffered during one well-remembered night, to be classified as Natives, should never be permitted, and need not be.

There are some of the reforms which still await the awakening of the men in authority in the Transvaal to the claims of humanity and justice.

NEWS FROM LONDON INDICATES THAT, at any rate, the question of the status of Transvaal Asiatics is occupying the attention of the delegates who are concerned with the Act of Union. Although we cannot conjecture what Earl Crewe's suggested amendments are, it is refreshing to hear that the subject is being brought into prominence. The London Correspondent of the *Transvaal Leader* wires:

At the meeting to-day the delegates decided to provisionally reject the two more important suggestions made by the Earl of Crewe in regard to amending the draft Act of Union, and which are to form the subject of discussion with him at tomorrow's Conference.

The first of these had reference to placing Native and Asiatic affairs entirely in the hands of the Union Government; while the second proposed to give Basutoland the immediate benefit of any arrangements that might be made by the Union in regard to Customs and Trade.

The delegates are opposed to any amendment of the draft Act in these particulars on the ground that the conditions relating to Basutoland, as also those affecting the natives and Asiatics, are sufficiently liberal as they stand, and have already been approved by Lord Selborne on behalf of the Imperial Government.

We sincerely trust that the desire that Asiatic and Native affairs should be left "entirely in the hands of the Union Government" will not be confirmed by the Imperial Cabinet. If these affairs which so vitally concern us are so left, we have no reason to hope that the settlement will be free from racial bids or the prejudice of colour. Whatever wisdom there may be in allowing a self-governing Colony or a Commonwealth to make and administer its own laws, England is primarily responsible for the status of her own people, and cannot shift

to the Transvaal, and face the inevitable as soon as his health would allow. This is how heroes act!

AN ARTICLE UNDER THE HEADING OF
"Passive Fiddlesticks,"
which appeared recent-
ly in the *Rand Daily Mail*, is an amusing

instance of the sort of argument employed by those who do not regard passive resistance as being "a harmless sort of thing." Our contemporary knows nothing of the ethics of passive resistance. The truths that conscience is too sacred to be wronged for the sake of comfort and that the justice of the cause is the power, the only power, which rulers have to fear have never apparently dawned upon its path. One thing, however, it can see clearly, and we rejoice unfeignedly in that passive resistance, when clothed with the power of conscience and impelled by the justice of its cause, is not to be sneered at; it is not "a harmless sort of thing." One more word, the idea of passive resistance cannot be argued away by suggestions of the "anarchy" to which it may lead. It has been materialised here, and it has come to stay. It now rests with those who realise its power to deal with it by using its own weapons—conscience and justice. When these on either side meet, there will be no "anarchy." The article in question is as follows:—

Passive resistance has never appealed to us as being a harmless sort of thing. Though it has been applauded as the most admirable of all ways of settling a controversy, it has always seemed to us, if carried on upon a sufficiently large scale, to threaten the end of all government. The suffragettes in England can hardly be classed as passive resisters, because they are apt to be extremely and unpleasantly active. Yet they have devised new plans which smack of passive resistance. One lady has recently passively resisted the prison food. She did this for four days, until the authorities, fearing she would die of starvation, released her. Other suffragettes announce their intention of refusing in future to comply with the gaol regulations regarding silence and clothing. One can quite imagine that there is a natural disinclination amongst the Pankhursts of the movement to abstain from outbursts of eloquence, even in a gaol; but the second point appears to be more doubtful, and one must await information. But it only needs the passive resisters in this country, and in England, to adopt similar tactics to prove the utter absurdity of the whole idea. An Education Act is brought into force in England—or a Vaccination Act, for that matter, would do as well. Certainly people object to it. They resolve to, passively resist it, and for refusing to obey the law are sent to

How the spare meals
Heroes Act severely on not a few of
the passive resisters. It
will, no doubt, tell on others. This
is no child's play, much less the
enjoyment of a pic-nic life. To go
to prison is a challenge to manhood
and to heroism. Our people accept
the challenge, and for all their
sufferings they will reap something of
more value than the comfort they
might have enjoyed outside the walls,
or the money they might have earned.
They will reap character and moral
strength, the "well done" of a good
conscience and the gratitude of
children yet unborn. In the years to
come, such men will look back with
a glow of thankfulness on the daring
of faith which enabled them to suffer
the rigour of this winter in a Trans-
vaal Gaol. There is something very
inspiring in the temper of that -
leaves, and Howard Johnston. When
equipped with this temper, he expressed
his determination to return again

prison. In gaol they passively resist the diet provided, and attempt to starve themselves to death, whilst at the same time setting at naught all the prison regulations. Obviously if this kind of thing spreads every man must be a law to himself. If he does not like a particular Act of Parliament he passively resists it. He goes his own way. He will not obey the law. And if he is fined he passively resists the fine, and if he is imprisoned he tries to starve himself to death. Passive resistance really means anarchy. It would, if widely adopted, lead to the end of government, simply because it would be physically and financially impossible to enforce any law which any considerable number of people objected. Passive resistance, in fact, is one of those silly fads which receive no encouragement from responsible people. On the pretence of obtaining justice, it would produce chaos.

A Petition from Natal Indians

To the Imperial Government

The following is the full text of a petition addressed, To The Right Honourable The Secretary of State for The Colonies, London:—

The Petition of the undersigned, being His Majesty's British Indian subjects in Natal,

HUMBLY SHewETH THAT:

(1) Your Petitioners are British Indians resident in Natal, either by virtue of immigration to or birth in this Colony.

(2) At a time when the Closer Union of the South African Colonies is on the point of being achieved, Your Petitioners humbly venture to approach you, with a view to placing before you a review of the many grievances under which they, as a community, labour, and to endeavour to secure redress before their affairs are handed over to be dealt with by a Federal Parliament composed generally of men hostile to the race from which Your Petitioners are derived.

(3) Since the grant of Responsible Government to this Colony, a lengthy programme of race and class legislation, aimed at British Indians has been devised, and the grievances under which Your Petitioners labour have now become so numerous and so burdensome as to render the existence of any self-respecting British Indian in this portion of His Majesty's Dominions almost intolerable. Having hitherto failed in securing redress therefor by all other methods of constitutional procedure, as a last resort, they now appeal to His Majesty's government.

Indenture

(4) The major portion of the Indian community of this Colony were either introduced or are the descendants of those introduced into

Natal under contract of labour from India, at a time when the Colony was verging upon ruin for lack of an efficient labour supply. In an address presented by the Durban Corporation, some 50 years ago, to Sir George Grey, praying for the importation of Indians, the document describes in effect the condition of the Colony as follows:—"On it (Indentured Indian Immigration) depends the advancement of the Colony or its certain and rapid decline."

(5) When the contracts of service were entered into between the Natal authorities and the Indian Government, the former bound themselves to respect the rights of the immigrant labourers, to safeguard the interests, to mete out just treatment during indenture, to educate their children, and after the expiry of the indentures, inducement was given, in the shape of free lands to the labourers and their descendants to settle down in this Colony and augment the numbers of the class of colonists necessary for the development and exploitation of the mineral and agricultural resources of the Colony. The European Colonists, in view of the immense benefit accruing to the Colony, offered them sufficient inducement to remain in the Colony for another period of five years, in consideration of which they were given a free passage to India; but any one failing to avail himself of this free-passage system on the prescribed date forfeited his claim to its benefits. It is manifest, therefore, that this Colony was eager to encourage Indian settlement.

(6) The terms of the contract of service were faithfully carried out on both sides during the Crown Colony government.

(7) The importation of our countrymen from India under indenture still continues, the conditions being most unfavourable to the labourers, and Laws and Regulations are in force embodying a system that borders on slavery as has been recently declared by the *Natal Advertiser*, a local organ of public opinion. In this connection, Your Petitioners beg to be allowed to remind you of two of the three conditions which were laid down in 1843 by Her late Majesty's government when Natal became an integral part of the British Empire.

The proclamation reads as follows:—

That slavery in any shape or under any modification is absolutely unlawful as in every other part of Her Majesty's Dominions.

That there shall not be in the eye of the law any distinction or disqualification whatever, founded on mere distinction of colour, origin, language or creed; but that the protection of law in letter and in substance shall be extended impartially to all alike.

(8) By virtue of the provisions of Act 17 of 1895, those that came under indenture and their descend-

ants, irrespective of sex, are subjected to an annual imposition of £3 per head, which in addition to the ordinary Poll tax of £1 on males living in this Colony, inflicts great hardship on them.

(9) Defaulters of payment of this annual imposition, unlike others guilty of similar offences, who are dealt with under the Small Debts Act in conformity with the civil process, are thrown into prison without discrimination as to sex, and without regard for the merits and nature of the case, notwithstanding the solemn pledges given by this Colony to the Indian government that the contravention of the provision of this Act would not be dealt with as penal offences.

(10) About two thousand Indians, owing to the fear of prosecution for failure to pay this tax under Act 17 of 1895, and unable to endure the prospect of gaol life and semi-starvation, were induced to proceed to Lobito Bay, a foreign territory situated in West Africa where, owing to many causes, hundreds of them died, and the remainder, who eventually returned to Natal, were, on account of a technicality, deported to India.

(11) For the reasons that such severe hardships are imposed upon the labourers under contract, that cases of gross abuse and cruelty are becoming increasingly common and difficult to check, that the continued importation of this class of labour results in the imposition of increased disabilities upon the free Indian population, and for the purpose of securing the removal of the £3 tax, which was imposed in order to compel the return of the time-expired labourers to India, Your Petitioners venture strongly to submit that the time has now come, in the best interests of the Indian Empire and that of the Colony of Natal, when the importation of contract labour from India into this Colony shall cease.

Franchise

(12) Your Petitioners, on the ground that, in their own country, they did not possess self-governing institutions, have been deprived of the political Franchise rights conferred upon them, in common with their European fellow colonists, by the grant of self-government.

An attempt is now being made to deprive Your Petitioners of the Municipal Franchise on the ground that they do not possess the Parliamentary Franchise, though there is no analogy between the two, and the attempt is a flagrant breach of faith with Your Petitioners who were promised by the late Sir John Robinson, when Premier of Natal, that the Municipal Franchise should remain to them.

Trade

(13) In regard to the Trading section of the Indian community, Your Petitioners respectfully submit that, at a time when this Colony was fast declining in prosperity the tax

dian Traders, 12. The Indian labourers, who are the backbone of Commerce in Natal, they who have introduced amongst the people of Natal; and the Indian population of the Colony or the Indian population proved at once the backbone of the whole Colony. The Indian population, by thrifty, honest, and industrious habits, has proved itself the backbone in meeting the needs of the Colony those who are honest and industrious means, but the Indian population brought into the Colony a large number of European labourers, to whom a considerable number of the Indians were aliens who frequently, and by trade rivalry, urged that the British Indian traders shall be deprived of their ordinary civil rights; the tendency of the Government, in order to satisfy the demand of the electorates has been to yield to these demands, and the inevitable result has been that Your Petitioners' commercial rights have been threatened at every point and many of Your Petitioners have been ruined.

In accordance with the provisions of Act 18 of 1897, unlimited powers are entrusted to Licensing Officers, who are either themselves actuated by race and colour prejudice or are under the authority of the Government so actuated. The Licensing authority in an arbitrary manner and have caused much trouble to the Trading Community by the issue of new licences, and the removal of existing ones to the Indian Traders.

(14) The Licensing Officers, with unlimited and discretionary powers, in the gradual process of the Indian Traders, have, in the past experience, proved to be a law, liberty and justice, and the rights ends.

(15) The Licensing Board has appellate jurisdiction over the decisions of the Licensing Officers, but the Board, not being an impartial Judicial Tribunal, but being frequently composed of the British Indians' trade rivals, is biased in its findings, to the material disadvantage of the British Indian appellant.

(16) In cases respecting the grant of trading licences, miscarriage of Justice has become very common, and the Supreme Court of the Colony has no appellate jurisdiction to right the many wrongs that are done by virtue of the Act referred to in (14).

(17) Owing to stringent enforcement of the aforesaid Act, no new trading licences are granted to British Indians, however qualified the applicant may otherwise be, and strenuous efforts are made with increasing frequency to exterminate the holders of existing licences.

Other Grievances

(18) Your Petitioners have been excluded from government service,

and have been debarred from competing in the Civil Service examination, which they once had the right to do.

(19) Your Petitioners' children have been removed from the Government Schools where they were at one time receiving education in common with European children and separate schools were established with definite promises that Your Petitioners' children would receive education equal in every respect to that given to European children, but these promises, Your Petitioners respectfully submit, have not been fulfilled; and attempts have been and are being made to gradually diminish the aid which this Colony solemnly promised to afford towards securing educational facilities for British Indian children.

(20) Those of Your Petitioners who are the descendants of Indians who were at one time indentured in this Colony, even though of professional attainments, are subjected to the provisions of the Municipal Vagrancy Regulations, and are required to be within doors after nine o'clock at night, unless they carry a special permit securing them from molestation at the hands of native policemen.

(21) By virtue of the provisions of the Income and Land Assessment Act of 1908, British Indians have been subjected to an onerous system of class legislation, in that Your Petitioners' occupation of land as cultivators, has been thereby declared to be non-taxable. Section 2 of Clause 31 of the aforesaid Act reads as follows:—"Land owned by or occupied by any person shall not be deemed to be beneficially occupied if the land was occupied solely by Natives or Indians unless such land is not suitable for European occupation."

Conclusion

(22) Placing implicit confidence in the sense of British fairplay and justice that Your Petitioners have always been taught to rely upon, many of Your Petitioners were induced to emigrate to this Colony, the responsibility for whose development they have been ready to share both in peace and in war, where they have built their homes, and brought up their families, in which they have invested their capital and have established themselves in various pursuits agricultural, commercial, industrial, and otherwise.

(23) During the late Anglo-Boer war, the community represented by Your Petitioners assisted His Majesty's troops in every possible way in the capacity of stretcher-bearers, and they raised men and money to carry on the operations of the Ambulance Corps, and were willing to share in active military service, but their request was refused by the military authorities; however, for the part they took in ambulance work, their services were mentioned in the despatches.

(24) Natal is the mother country of a very large number of the Indians

whose parents, in some cases, were born in this Colony.

(25) It is a fact that in the 1897 Act of the Union for a United South Africa, British Indian subjects and the Crown have been totally excluded from exercising the rights to which they, as natural-born subjects of His Majesty are justly entitled and in view of the many grievances under which they have laboured in the past in this Colony, and as there is no prospect of a brighter future for them under the Union Government, Your Petitioners have to emphatically protest against the ratification of the aforesaid Draft Act until their grievances have been redressed.

Prayer

(26) Your Petitioners, therefore, humbly pray that His Majesty's Government will be pleased to make such amendments in the aforesaid Draft Act of South Africa as would give to every British Indian citizen in Natal equal civil rights with other British subjects in South Africa in the eye of the Law, and also pray that a Royal Commission be appointed to investigate our grievances or give such other relief that you may deem fit.

For which act of justice, your Petitioners shall, as in duty bound, for ever pray.

(Sd.) Abdool Haje Adam, Actg. President, Natal Indian Congress.

" Dada Osman, Joint Hon. Secretary, Natal Indian Congress.

" J. Subramania Aiyar, President, Natal Indian Patriotic Union.

" Anthony D. Pillay, Jt. Hon. V. Lawrence, Sec. Do.

" L. Gabriel, Vice President, Do.

" J. M. Francis, Hon. Treas. Do.

" Ismail Gora, Actg. President, Anjuman Islam Society, Durban.

" N. M. Kadir, Hon. Sec. Do.

" S. Gooroozamy Chetty, President, Hindh Sadhar Sabha.

" S. K. Pather, Hon. Sec. Do.

" V. Lawrence, President Catholic Indian Young Men's Society.

" M. B. Lazarus, Hon. Sec. Do.

" Lutchman Panday, Chairman, Shri Vishnu Temple, Umgeni, and 1124 others.

Press Comments

The Natal Mercury of the 21st instant comments as follows:—

We have received a copy of the petition which has been sent to the Secretary of State for the Colonies on behalf of the Indian population of Natal, praying that the Imperial Government will be pleased to make such amendments in the Draft Act as give British Indian subjects in Natal equal civil rights in the eye of the law with other British subjects in South Africa and also asking that a Royal Commission be appointed to investigate their grievances, and give

water?—Not specially; there is an unlimited supply.

Are two blankets per man sufficient in this camp?—In regard to Indians I do not know; but a Kafir with two blankets is well supplied.

Continuing, witness said the camp was an excellent one, and very healthy. He knew nothing about Nagappan, other than that he had passed him as fit.

How long does it take double pneumonia to develop?—A doctor might find certain symptoms which would lead him to think there might be pneumonia; but the physical signs would not be manifested until the second day.

A man suffering from pneumonia would not be able to carry on his work?—It is remarkable what some of them can do. On the mines natives will drop dead at their work with pneumonia.

If a doctor examines a man on July 6th, as in this case, when he had been discharged on July 1st, and found symptoms of pneumonia, he might have developed the disease after his discharge from camp?—Certainly. The period of incubation in pneumonia is very often only a few hours.

By Mr. Benson: It was impossible for a medical man by looking at the corpse of a man who had died from pneumonia to say how long the disease had run its course. During the present month there had been nine cases of illness in the camp, five of them from pneumonia, which natives were very susceptible to. Concerning the food, he said that mealie pap was quite as nutritious as rice, and giving a prisoner the former article should not make any difference with him. He did not think that Indians perspired over their work so much as to render them liable to a chill, followed by pneumonia by their coming back to camp and sitting down in the cool. It was his duty to examine all prisoners who complained of being ill-treated.

Mr. Bateman: Can you remember ever having received a complaint of assault in this camp?—No.

Mr. Benson: In my presence here this morning nine persons stood out of the ranks and complained of assault.

Mr. Bateman: It is quite an exception.

Dr. Wm. Godfrey said he saw Nagappan on July 1st, just at sundown. He knew at once it was a case of pneumonia by his short breathings and the pain the patient suffered. Witness stopped him and examined him thoroughly. He discovered very distinct signs of pneumonia, and besides that noticed a few wheals on his back. There were also a few wheals on the lower part of his abdomen. From the way in which the patient's heart was beating witness knew there was no chance of him living, so he tried to make his last hours as pleasant as possible, and ordered his removal to a better room.

What were these bruises—you called them wheals? You could not say they were bruises, because they were not distinct. They were wheals, as if somebody had hit him with a blunt instrument. I asked him, "What are these marks?" He replied, "They bit me in the camp." It is quite possible that the wheals were caused by a sjambok which flicked round in front. The bruises were evidently four days old.

From what he told you, were you led to believe he had been bruised or injured?—I never paid much attention to what their history was, but in this case I naturally felt for him. I wondered how he could have walked from here to Johannesburg with the disease on him. It was a physical impossibility. But afterwards I found that he had been taken home in a cart.

Did you hold a post-mortem?—No, I had no right.

If Nagappan walked a certain distance and got into the cart, he might have been heated by the walking and caught a chill afterwards?—He did not walk very far—only from here to the road.

Proceeding, witness said that as a rule Indians consulted a doctor immediately they felt anything wrong with them. The first thing that struck him concerning Nagappan was that he was in a very debilitated condition, owing probably to his diet. He was absolutely emaciated.

By Mr. Benson: He issued the death certificate to the Registrar, and the Coroner asked for a post-mortem examination. Witness was asked to delete the words "bruises over the body" by the clerk in the Registrar's office.

Veramuthoo's Story

Veramuthoo, one of the Indians responsible for the affidavits that have been published, said he was sentenced on June 21st with Nagappan, and they left for the camp on June 22. Once when witness complained of the food, he was told there was plenty of grass on the veld by the chief warder. Each Indian had the same amount of food. It was not sufficient. They were very cold. He didn't ask for more, because he was afraid after the answer he had received in regard to food. Nagappan and he worked on the road. Each man carried a pick and shovel. He took off his coat when at work, and put it on on returning. When it was warm he perspired at his work. Nagappan wore similar clothing to what natives had on. They took off their coats on going to bed, and used them as pillows. They received a lot of ill-treatment. On one occasion, when removing a blanket from the tent, he got hit on the finger with a sjambok. Witness slept in the same tent with Nagappan. He was always at work with Nagappan. He did not see anybody ill-treat him (Nagappan). He remained after Nagappan left. They obtained insufficient water to wash their faces and hands. He had

not asked for more. On June 26 Nagappan was very sick, and could not stand when they formed into line. Witness took him to the chief warder, and said, "I think this man is sick." The chief warder took his temperature, and then told him to remain in the yard and do his work there. On the Saturday Nagappan complained to him that he had been assaulted by Native-warder Johannes. On Sunday witness noticed Nagappan could not eat. On Monday he was very ill, so witness took him to the chief warder and told him that. The official replied, "Let him die like the other —." After that he took the pick and shovel, gave it to him, and said, "Go to work." Witness and others carried his pick and shovel. The warder in charge asked why they had brought a sick man along. On that evening witness saw Nagappan in the camp, and asked him whether he had worked. Nagappan said he had been unable to do so. The following day they also carried his implements and assisted him to the road, but he didn't work. That night he was very ill. The next day Nagappan was to be discharged, so he did not go to work.

Nagappan could speak English a little.

On the Tuesday night before Nagappan was discharged he was coughing so much that witness could not sleep. On the previous night he had also coughed a little. Witness did not see him on Wednesday, except for a minute quite early in the morning.

Witness and the other Indians only had one blanket and one rug during the whole of the time they were in camp. Witness was refused water to drink during the night and while at work. He knew the Indian cook at the camp.

At this stage the warders were paraded, and witness picked out those he had referred to. One of them (Solomon, a native) always ill-treated them and gave them a lot of trouble. The chief warder had never seen any of the other warders ill-treat Nagappan.

Witness ate some of the food which was given him, but it did not agree with him. Nagappan took very little of it.

By Mr. Benson: Solomon had struck him with a sjambok on the 29th when he was bringing his blanket out of his tent. No white warders were about. Witness had not committed any breach of discipline. He had never seen Nagappan ill-treated. Nagappan pointed to his side when he said he had been struck. On the Monday Nagappan looked as if he would die. He was trembling, and sat down in a limp state. He was not mistaken about the chief warder's remark when Nagappan complained: "Let him die like the other b——s." It was warder Mullen who had noticed that Nagappan was unfit for work. He said: "Why have you brought a sick man here?" Witness replied that the "big baas" had sent him. Another

warder sent Nagappan to another part of the road. Referring to the statement witness had made in his affidavit, that they had been treated with extreme roughness by the native warders, who pushed and struck them without the slightest provocation, witness was unable to give instances. On the last night before witness was discharged the chief warder came round to witness's tent and asked them if they were very cold; they replied in the affirmative, and he gave them two blankets. Witness had not complained about the want of blankets, as he bore in mind the chief warder's remark about feeding on grass. Several Indians, whose names and addresses witness gave, were present at the time. Witness had seen two Indians assaulted in a tent one day by native warder 74, who found them using two blankets between them, and was annoyed at that.

By Mr. Bateman: Prisoner had never been asked in the morning whether they were sick. He saw a native report sick one day, and he was left in the camp. He knew of no other sick prisoner apart from Nagappan who had been sent to work. Witness had been discharged on the 3rd July. He was not asked anything then. He had made his complaint when he left the prison, because he had friends outside, but none inside. He mentioned the matter to the British Indian Association, and after that made the affidavit. They did not tell him to do so; they paid for the stamp. He paid no attorney's fee. During his stay in the camp he had not seen the doctor nor the ambulance.

Moodalay's Evidence

Moodalay, the other Indian who had furnished an affidavit, said he was sentenced on June 21 to 10 days' imprisonment. At seven o'clock in the morning the doctor inspected them. He got mealie pap but no rice. When they asked for rice the reply was, "There is plenty of grass on the veld." Nagappan was with him when he and three others were discharged. They walked about a mile and a half, when they met a private conveyance which had been sent from Johannesburg. Nagappan was very sick when he left the camp, and they had to support him. Witness had for the two days before Nagappan was discharged carried his tools. The warders had not remonstrated with him. On the night before he was discharged Nagappan complained that he was very sick. Witness had never heard Nagappan complain to the chief warder, but he had heard the previous witness say to the official that Nagappan was sick. The reply was, "Let him die like the others." Witness corroborated the previous witness's statements in regard to Mullen's enquiry, why they had brought a sick man to work. He had seen Warder Johannes assault Nagappan with a leather stick he had in his hand. Johannes hit him on the back while

they were all seated in a line in the camp. He had never seen such a common assault Nagappan, but Solo had assaulted him (witness). Witness had never complained to the chief warder about his food, blankets, or water. Five of them returned home with Nagappan. They had to walk very slow before they reached the cart. Witness went with him to his home, and Nagappan went to bed. The next morning he went for Dr. Green, who came along, and said he was very sick, gave him some medicine, and told him to take him to the hospital. He was quite sure that they only got drinking water on the road and not in the camp.

By Mr. Bateman: He remembered having seen another sick Indian who was kept in the camp, but he knew nothing about his case. The water in the trough in the camp was so bad that they could not even wash in it. He did not know why the chief warder should say of Nagappan, "Let him die like the others." Witness knew of no prisoner who had died in the camp. Mullen was the warder who took them out, and Mullen was the warder who wished to know why a sick man had been brought out. They could see that Nagappan was sick, but he did not know whether the warder had noticed it. Concerning the assault by a warder on him, witness had no marks to show. If it had happened outside he would have struck the warder back or gone to an attorney. When they went out they made a complaint so that the Governor might know what was going on. The affidavit had been prepared in the British Indian Association office. A white man wrote it out. Witness knew what its contents were, because an interpreter was present. Witness called Dr. Green in the morning to attend Nagappan after he had made a call on Dr. Godfrey, and found him out.

By Mr. Benson: Witness was a Hindoo. The other Indian who had been sick in gaol was a Mohammedan.

Joseph, an Indian residing at Roodepoort, said he was sentenced on May 17 and transferred to the camp, where he acted as cook. He did not know Nagappan. He slept in the same tent with the other Indians. Witness had two blankets and one mattress and so had all the other Indians. He was not in the same tent as the two previous witnesses. He took mealie pap; he had no rice. He had any amount of water. He had seen the warders abuse Indians. On one occasion Native Warder Johannes had knocked off an Indian's turban and then began kicking the prisoners. Witness was discharged on July 16. He remembered one Indian complaining that he was very sick; he was taken out of a span and kept in the camp. He had never seen a white warder abuse an Indian. When he (witness) was sick he informed the chief warder, who gave him medicine and he recovered. In the camp there

was plenty of water to drink. He had never heard the chief warder tell the Indians to eat grass. None of the prisoners ever complained to the governor of the gaol or the doctor. Witness had never been treated badly. The mealie meal diet made him weak.

By Mr. Bateman: He remembered an Indian named Mahomed Esau coming out of the camp. He said he had been starving for some days. The doctor was sent for, and ordered the chief warder to give him milk. This was given to him. It came from the officers' mess. Mahomed said he had been seven days in a police cell in Roodepoort, and could not eat the mealie pap that was given him. This prisoner was eventually removed to town in a van.

By Mr. Benson: He slept in the same tent with the two previous witnesses a few nights. He knew that the other Indians had two blankets because the native warders told him so. He had heard complaints made about the want of blankets. The trough in the camp was not always in the same dirty condition as it was at present. Fresh water was put in at 5 p.m. every day.

Chief Warder's Evidence

The Chief Warder of the Prison Camp then gave evidence. He said that there were 325 prisoners in the camp at present. On June 22 there were 401, including 11 Indians. He had a printed circular containing the orders. Nagappan arrived at 11-30 a.m. on the 22nd on foot with other Indians. Two blankets and a mat were issued to him. He gave a special order that the Indians were to have two blankets and a mat. On June 22nd he was short of blankets. He got a further supply on July 8. He was sure that each Indian had two blankets every night they were in the camp. Nagappan never complained of being ill. Witness saw every prisoner daily. Each man was given a pick and shovel for his work. Two pounds of mealie meal were given to each prisoner. On the first day that they arrived the Indians asked for rice. He told them there was only one ration. No Indian had asked for more water. He had never seen prisoners abused by the native warders. The Indian Veramuthoo had not reported that Nagappan was ill. Nagappan was discharged on the 30th June. He was medically fit and able to walk to Johannesburg. Each prisoner had two blankets and a mat issued to him at present. Five other Indians were discharged on the same day as Nagappan. Native warders were given an assegai and a knobkerri. Witness passed in front of the prisoners every morning.

Major Dixon: Would not they have committed an offence if they spoke to you?

Witness: No, Sir.

Major Dixon: Do they know it?

Witness: Yes, because a boy was sick he comes out.

Major Dixon: You see all prisoners daily and they have an opportunity to speak to you?

Witness: Yes.

Proceeding, witness said that he generally spoke to them all when they were having their food. There were no hospital facilities in the camp. The medical officer came out on an average twice a month. Witness once telephoned for him. He once took Nagappan's temperature; he could not say for certain why he had done so. When a boy complained he took his temperature. If a prisoner's temperature was anything over 100 degrees he sent a message through to Johannesburg.

Major Dixon: Anything under 100 degrees you would treat yourself?

Witness: No.

By Mr. Bateman: Nagappan had made no complaint on the day of his discharge. The camp was about 15 miles from the Fort. He would have treated anybody as Mohammed Essau had been treated. He had never given a boy his tools to take out. He had not used the expression he was credited with about saying of a boy he could die like the other b—s. One native died in camp on July 7. He thought the camp was a healthy place.

A very healthy site?—A very healthy site.

A good site?—One of the best.

By Major Dixon: He had accommodation for 380.

In regard to the circular said to have recently been issued by the Law Department to the effect that ill-treatment of prisoners would be considered an unforgivable offence he said he had not seen the circular. There was an ample supply of water.

By Mr. Bateman: Did you send an application for the Indians to be prosecuted for perjury?—Yes, I begged of it.

By Major Dixon: It was not imperative for a man to wash during his stay in the camp.

Daniel Mullens, a warder, said he was under Warder Kellaway, who had charge of the gang of Indians. No complaint had ever been made to him of ill-treatment. From June 21 to 30 two blankets and a mat were issued to every Indian, but not to every native. If a man on a road party became sick, he would be sent back to the camp on the first opportunity. He denied having asked on one occasion why a sick Indian had been sent out. If, on coming away from the camp, he noticed that an Indian was sick, he would leave him behind.

Warder James Maurice said that while he had been working on the road he had never received a complaint of ill-treatment from an Indian prisoner.

Warder Kellaway never knew or heard of any Indian being sick on the road. No complaints had ever been heard by him concerning food, water, blankets, or ill-treatment.

By Mr. Bateman: They generally gave the Indians the lightest labour.

By Mr. Benson: He had no recollection of a sick boy being brought out on the road.

Johannes, a native warder, said he looked after the food and water. The Indians got porridge and salt. They complained about not having rice. They had two blankets and a mat. Twelve or 13 slept in a tent. No Indians had ever told him they were sick. An Indian remained in camp last week. He said he had pains throughout the body. He was kept in the camp for more than two days. He had never struck an Indian. He carried an assegai and a quince stick.

Native warder Solomon said none of the Indians had ever become sick on the road. Each Indian had two blankets and a mat. If a native said he only got one blanket on certain nights he would be lying; similarly with an Indian. He never saw any native warder strike an Indian. Sick Indians always remained behind in camp.

By Mr. Benson: Every night during the last two months he saw that each prisoner got two blankets and a mat. If there was a shortage of blankets, he would sooner see a native go short of one than an Indian.

Native warder Captain said that every Indian always got two blankets, although sometimes a native had to do with one. Indians could get all the water they wanted. The water in the trough was changed twice in the 24 hours. He had never seen an Indian abused or struck.

Native warder Malingave corroborative testimony.

Native warder Hlanganisa had never heard of an Indian working on the road while he was sick.

Mr. Fred Day, a roadmaker in the employ of the P.W.D., said the last week in June he was working on the road. He had never seen an Indian sick on the road. He had never seen any warder abuse the Indians. They were no good for the work, but no one worried about them, as they only had a few days to serve.

By Mr. Benson: The two men who had signed the affidavits were in the gang which he pointed out to the warder as being no good.

Dr. A. P. Green said he was called to an Indian named Nagappan on July 1 by another Indian. Witness visited him at 143 Market Street, and found Nagappan decidedly weak. He walked in from an adjoining room. No complaint of bruises or ill-treatment was made to witness. Witness suggested a liquid diet, as the symptoms pointed to enteric. There was no indication of rapid breathing which would point to pneumonia. When witness went in to see him, he walked in unassisted. Nagappan made no complaint about the food. He simply said that he had been given a dirty prison diet. He made no complaint about blankets, nor the water, nor cleanliness of the place. It was quite

possible that pneumonia was developing. Pneumonia developed very rapidly on the Rand amongst Indians and natives, although there was a kind of influenza pneumonia which took some time to develop. A diet of mealie pap was more nutritious, and should be more beneficial to the natives, than rice. Without making a post-mortem examination, it was impossible to say how long a person had been suffering from pneumonia before he died.

Mr. C. J. Korsten, chief clerk in the Registrar of Births and Deaths office, said he received a death certificate, signed by Dr. Godfrey, in regard to Nagappan's death. He had not asked Dr. Godfrey to erase the words "Bruises all over the body." Dr. Godfrey had not actually brought the certificate himself. Dr. Godfrey came three days afterwards, and witness asked him why he had inserted "Bruises all over the body." Witness did not ask him to delete it. Witness saw a Mr. Elliott in the Coroner's office, and this clerk said it would not be necessary to hold an inquest. There had been a case some time previously in which the primary cause of deaths was burns and the concurrent cause burns. On that occasion the Registrar had asked him to request Dr. Godfrey to delete the concurrent cause.

By Mr. Benson: He was sure he had not asked Dr. Godfrey to erase the words mentioned.

This concluded the evidence, and the Commissioner will issue his report later.—*Transvaal Leader*.

The *Transvaal Leader* in its issue of the 16th instant, said:—

The announcement which we are able to make this morning, that the Government has decided to hold an enquiry into the circumstances attending the prison incidents recently referred to in the *Leader*, will, we are confident, be received with satisfaction by all responsible citizens, irrespective, of course, of the political party to which they happen to belong. The Acting Prime Minister has not merely consulted to this extent what we will venture to describe as wholesome public sentiment, but he has materially increased the value and significance of his action by ordering that the enquiry shall be conducted in public. It is hardly necessary to remind the public that difficulties of prison administration are by no means peculiar to the period of office of the present Government. They have been almost continuously acute in the country for many years past, and will no doubt always be formidable, in view of the character of much of our population. We are particularly glad that Mr. De Villiers has acted so promptly and with such sound judgment in matters raising the treatment of British Indians who are political offenders. This is the best way to prevent distorted accounts of this particular incident from working harm to the Colony and the

Empire in India. If it be found that any official has fallen short of his duty, we do not doubt that the Acting Prime Minister will take what steps the circumstances require.

The following petition was sent to the Acting Prime Minister in connection with the recent prison incidents. The hon. gentleman, it should be added, before receipt of the document had already ordered that an investigation should be made:—

Johannesburg, July 12, 1909.
The Hon. the Attorney-General,
Pretoria.

Sir,—We, the undersigned, having seen the account of the alleged ill-treatment and subsequent death of a white convict named Gibbon, and the affidavits made by two Indians relating to alleged ill-treatment of themselves and another prisoner named Nagappan, since deceased, and the official explanation of the Governor of the Johannesburg Fort, all of which appeared in last week's papers, desire to express in the strongest possible way our dissatisfaction with the so-called investigation of the latter case, and earnestly ask, in the interests of the Colony, for a public enquiry into the two cases named.—We have the honour to be, Sir, your obedient servants,

Wm. Hosken.

John Howard (Wesleyan minister).

Thomas Perry (Baptist minister).

N. A. Ross (St. George's Presbyterian Church).

D. M. Berry (Church of England minister).

Chas. Phillips (Congregational minister).

Emile Nathan, J.P. (barrister).

Leslie Blackwell (advocate).

p.p. David Pollock, D. Macdonald.

Edward Dallow (accountant).

H. Kallenbach (architect).

Alex. S. Benson (attorney).

A. Mackie Niven (stockbroker).

S. Sacko.

Walter Evans (estate agent).

R. H. Henderson (merchant).

Herbert Evans (merchant).

INDIAN SYMPATHY. The following resolution, proposed by Mr. Babu Brahmdo Narayan, seconded by Mr. Shah Md. Yehya, and supported by Messrs. M. Khelafat Hussain, and Babu Dwarkanath, was passed by the Provincial conference held at Bangalore:—"That this conference views with horror the great hardships imposed on the Indian people in certain British Colonies and calls upon the Home Government to put a speedy end to these disabilities put upon the King's equal subjects. This conference deeply appreciates the endeavours made by Mr. Gandhi and also that of Lord Ampthill."

Extracts from the Indian Press

On the Transvaal Struggle

Writing of the recent happenings in the Transvaal, *The Tribune* (Lahore) says:—Our sense of their suffering is so keen, we so poignantly feel the momentousness of the issues at stake in this historic struggle in which right is so wholly on the weaker and helpless side, and our view of the duty that rests on the Indians in the mother country is so clear, strong and stern, that we feel bound to affirm with all the sorrow of which we are capable, that publicists as well as public bodies in India have but inadequately comprehended the huge political and national importance of what is happening in the Transvaal and have earnestly endeavoured to accomplish but a tiny fraction of what they should have tried to do in face of a grave crisis. Our public bodies should take up this question in the most earnest spirit and with an unflinching determination not to subordinate it to any other question, however important in itself that might be for the time.

We most earnestly call upon our countrymen in every province to make the cause of the Transvaal Indians their own and not to rest till justice is done to them even as the sufferers themselves are not resting.

The May-June issue of the *Hindustan Review* contains the following remarks on the Transvaal situation:—

The position of our unhappy but most persevering and honoured countrymen in the Transvaal has steadily grown worse since the subject was last discussed in this review, and is fast becoming intolerable and impossible. The *Natal Mercury* took exception to the characterisation of the attitude of the Colonial Government as callous, but what else is it? Can any one who has perused the latest blue-book on the subject help stigmatising as heartless in the extreme the colossal indifference of Generals Botha and Smuts to the sufferings of the brave and just among Indians? But the easy consciencelessness with which the consideration of so urgent a question is approached by the Transvaal Government cannot rouse in us more righteous indignation than the meek willingness of Lord Crewe and his colleagues of His Majesty's Government to allow things to take their own course. The hesitancy and humbleness with which alone the Secretary of State for the Colonies can venture to approach the almighty Dutch Government would be ludicrous and arouse nothing but pitiful laughter, were it not the cause of untold suffering and disastrous ruin to as honourable a body of men as ever graced our poor humanity. Mr. Gandhi has just been released, after, undergoing for the third time, hard labour in jail, and the latest reports states that he starved

himself there as a measure of passive resistance against the inhuman and vicious jail regulations which do not enable the Indian prisoners to satisfy their hunger. It is nothing but that, defeated at every step and disgraced, oppressed and ruined beyond measure and beyond endurance, our injured countrymen have become desperate and begun to attribute the failure of their heroic effort for the good name of their nation and their motherland to the indifference of Indians out here to their cry of anguish. Public men and public bodies alike, in India, of every party and every shade of political opinion, have sorrowfully to plead guilty to the charge that they have not been as active as they ought to have been and to be in defence of their kith and kin—the blood of their blood and the bone of their bone, who are engaged in the unequal moral struggle in the inhospitable and rude South Africa. At the same time we would beg of the latter to remember this in extenuation of the comparative inactivity of people here, that it is little that they can do beyond holding public meetings and sending up petitions and prayers to an authority which has all but abdicated the functions of a supreme government. The Government of India has no power of direct intervention, and even the Secretary of State for India can only approach his colleague, the Secretary of State for the Colonies, for redress. Unfortunately for India, neither the late nor the present Colonial Secretary is a particularly able man, endowed with insight and foresight, and both Lord Elgin and Lord Crewe have failed to rise equal to the occasion, while His Majesty's Government as a whole seem to leave the solution of the grave and far-reaching issues involved in this truly imperial controversy to the unaided judgment of the Colonial Secretary. All the same, it is the duty of the Government of India not to rest until a solution, which does not outrage the national self-respect of Indians nor involve the Indians settled in the Colony in material ruin and moral degradation, has been reached. Should not retaliatory measures be adopted even when a colony has become so dead to fairness and reason as well as to imperial obligations, as has the Transvaal? It is to be hoped they will subordinate all other questions to this one of compelling urgency, and do everything that is within their means to support the righteous cause of their suffering brethren across the seas. Meanwhile we offer the brave and noble patriots in and outside the jails of the Transvaal our sympathies and our congratulations and wish to give expression to the universal feeling in India that no mother can hope for truer or worthier children than it is India's pride to possess in the Indians settled in the Transvaal, and that when a race is still capable of producing men of the stamp of Mr. Gandhi that race need not despair of the future.

The Problem of Indian Labour Supply

How to Attract the Right Sort of Men

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Natalians, both European and Indian, are naturally interested in the question of indentured labour, the former because they need labour to work their tea and sugar estates, and for the various branches of agricultural, manufacturing, and mining industries of the colony, and the latter are compelled to be interested because these indentured people are their own kith and kin.

There are those who maintain the supply of free Indian labour in this colony is ample, and, therefore, there is no need for a further and continued introduction of indentured labourers from India. If this is really so, we must pause and ask ourselves the question: Why are these free Indian labourers not induced to work for the planters, farmers, and mine-owners? If we can answer this question, and, having answered it, act honestly upon our convictions, the difficulty in regard to finding labour for these various industries will be at an end. There are four chief points to consider in order that we may answer our question. The first is the rate of wages. Secondly, are the houses fit to live in? The third point is the treatment they receive at the hands of overseers. Fourthly, what educational facilities are there provided for the children?

As to the rate of wages, ten to fifteen shillings per month, plus rations for one, is the indentured man's portion, whilst women receive half the amount of wages. It costs the planter, roughly, eight shillings per month for expenses in connection with bringing the labourer from and returning him to India. That means, without adding to the expenses of production, a free Indian might be offered work at wages ranging from 18s. to 23s. per month, plus rations. Taking into consideration the fact that trained men are worth twenty-five per cent. more to the employer than a raw recruit, it would seem that 25s. per man would not be too much to pay for free Indians who had acquired a thorough knowledge of their work. Next comes the question of housing. Some employers provide decent houses for their labourers, but in the majority of cases the accommodation is far from good. Some of these places have been described as piggeries. When a man and his family are comfortably housed, it stands to reason that he is better able to do his work, is more contented, with his fat and his wife and children are more healthy. To Westgate pays the employer to see to the housing of

employees, even if he has no humanitarian feelings in the matter. The third point, that of treatment, is undoubtedly a serious grievance on many estates. The overseer, unfortunately, has it in his power to ill-treat the poor people under his charge. He is able, in many cases, to so overawe his underlings that they dare not complain to the Protector when he makes his periodical visits. What are these poor serfs to do when they feel that their position has become unbearable to them? Knowing that they cannot obtain leave from the overseer to go and make their complaint, they are led to absent themselves from their works and proceed to the nearest magistrate. What happens, as a rule, is that a native police-boy seizes them on the way and takes them in charge for not having a pass. The result is that they are brought before the Court on that charge and sent to prison for a fortnight for absenting themselves without leave and for not being in possession of a pass, whilst their complaints may never be even heard. The appointment of a competent Protector—one understanding the Indian languages, and being independent of both the Natal Government and the Immigration Trust Board—appointed by the Indian Government, would be the means of remedying this evil, and would, of course, make the lot of the labourer much more bearable. As for the question of providing education for the children of indentured Indians, this does not even occur to the majority of employers. In some few bright instances, there is an honest attempt to teach the children, and it is to those employer's credit that they are acting like sensible and humane men.

The Value of Education

Discussing the backwardness of the Indian mill hand, his "indolence, wastefulness and irregularity," Mr. Selwyn H. Fremantle, I.C.S., (for nearly twenty years a member of the Indian Civil Service), in his paper before the Society of Arts recently, said: "The main remedy for this state of affairs is primary education, which induces a more reasoning frame of mind, a higher standard of comfort, and a higher sense of duty." So we might say again, in regard to providing education, that the employer would gain by the transaction, quite apart from the moral obligation he is under.

To return to our first question—“Why are these free Indian labourers not induced to work for the planters, farmers, and mine-owners?”—is it not right to suppose that, given better conditions in regard to wages, housing, treatment, and education, there would be no lack of labourers in the colony amongst its population of one hundred thousand?

In Mr. Fremantle's excellent paper, we find the following in regard to

the official investigations made by himself and Mr. Foley into the question of the supply of labour in Assam:—

“No fact was more clearly established from our inquiries of 1906 than this—that in an established industry the workers themselves are the best, and indeed the only, satisfactory recruiting agency. They remain constantly in touch with their homes in the recruiting districts, and if they are content with the conditions of work prevailing in their own industry they will introduce their relatives and friends to it. Those relatives and friends will go under the guidance of the old hand, and with full knowledge of the conditions under which they are to work. And so will arise a constant flow of labour sufficient to meet the wants of that industry, even though it be expanding at a considerable rate.”

“Thus the supply of labour for an established industry depends on the conditions of labour prevailing therein. If the conditions are popular, labour will come in of itself, and will stay. If, however, they be unpopular, special measures of recruitment will have to be adopted. Labour will no doubt be brought in, but at considerable expense, and it will not stay, so that further measures will very soon have to be taken to renew the supply.”

The above remarks might be applied with equal force to Natal. No further comment is needed, but the following extract from the same source should be carefully considered by every employer of labour, for it is the keynote to success in solving the problem of Indian labour supply:—

“A closer connection of the management with the employees would naturally stimulate the provision of suitable dwellings and of schools, the formation of superannuation, pension, and benefit funds, and other measures to improve the condition of the worker, and so lead to the establishment of a full and regular supply of labour, and to the prevention of strikes.”

A. H. W.

PRESIDENT TAFT AND NEGRO OFFICIALS. London, Monday. Yielding to the strenuous objections offered by the Southern States to negroes holding office under Government, Mr. Taft, the President of the United States, has ordered the retirement and dismissal of 150 negroes who held office in Texas. These men had been appointed during the Roosevelt régime. Mr. Taft's action has caused a good deal of controversy. The matter has been taken up by Press and public, and a good deal is likely to be heard of it in the near future. Those who approved of Mr. Roosevelt's action in making the appointments, are most indignant, and are loud in their protests against Mr. Taft's policy in this matter. *—Reuter.*

Further Deportations

Interesting Communication from
His Majesty's Consul

Amazing Attitude of the Portuguese
Authorities

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

On the afternoon of the 15th instant, the following communication was left at the British Consulate by the Delagoa Bay representative of the Transvaal British Indian Association: "Sir,—As the arrival of fifteen or sixteen British Indians is expected here by the 7.10 a.m. train 16 July '09, and as it is probable they will be compelled against their will by the Portuguese Authorities to proceed directly from the train to S.S. *Mozambique* and forced to go to India, I beg to draw your attention to above information and to ask you to take the necessary steps to prevent this unlawful proceeding. I have been given to understand that the S.S. *Mozambique* may sail immediately the men are forced on board."

On the morning of the 16th instant the up-country mail brought fourteen British Indians in charge of the Portuguese Police. Their names are as follows:—Sookar Kalan, New-Clare; Govind Munga, Kappil Hanjee, Bajan Angee, Mohamed Ismail Valley, Mohamed Essak, Kalend Jogee, Dia Bacha, Dawjee Jivan, Dyal Hanja, Dulal Sukee, Shaik Mohamed, Johannesburg; Anand Suleman, Meyerton; Ramjee Keedoe, Potchefstroom. Some of the deportees claim to have resided in the Transvaal prior to the war, others, to have had permits granted on making application at a later date. One claimed domiciliary rights to reside in another Colony, another to have entered at the age of ten, built up a good business, and have £400 outstanding.

Mr. Isaac called on the Administrator, having been previously informed by His Honour that deportees were not prisoners, and asked permission to interview them. "No," said the Administrator, and then added, "Had you called yesterday, I should have had no objection, as the prison visiting days are Thursdays and Sundays." "But," remonstrated Mr. Isaac, "If they are not prisoners, why do you make them submit to prison regulations?" "No," said the Administrator, "You cannot see them."

At the very time that permission was being refused to the Delagoa Bay representative of the Transvaal British Indian Association the men were in a Portuguese prison under lock and key with a sentry pacing to and fro outside the building. Later on during the same day the men were placed on board the S.S. *Mozambique*, and sailed for India.

The following communication was received by the said representative

from His Majesty's Consul at Lourenço Marques, dated 16th July, 1909.

Sir,—In reply to your communication of yesterday's date, I beg to intimate to you that I have requested the Portuguese Authorities to delay the embarkation of deported Indians pending enquiry. They inform me, however, that they are unable to comply with my request, and I have, therefore, placed the matter before my Government.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

MORE MEETINGS. A Mass Meeting of Pretoria Indians was held in the local Mosque last Sunday, Mr. Vally Mahomed Bagas presiding. The position to date was fully discussed, and the following resolution was proposed by Mr. A. M. Khumisa, seconded by Mr. Hajee Cassim, supported by Mr. Abu Dada, and passed unanimously:—"This Mass Meeting of British Indians respectfully urges the Imperial Government to give sympathetic consideration to their grievances as submitted by the deputations and grant speedy relief." It was further decided to cable the above resolution to Lord Crewe and the deputation in England, and to send a copy thereof to the Anjuman Islami of Bombay. On the same day, at Krugersdorp, a largely-attended meeting of British Indians was held, where a resolution similar to the Pretoria resolution was passed, the text whereof it was decided to cable to Lord Crewe, Lord Morley, and the Viceroy in India.

AT VERREINIGING. On Wednesday last, Mr. C. F. J. Frank was released from the Vereeniging Gaol, after serving his term of one month's imprisonment with hard labour. He was almost immediately re-arrested, and brought before the Magistrate on the charge of failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification, the case being remanded to the 28th to enable him to attend to certain business matters in Johannesburg.

DORDRECHT AND INDWE INDIANS. The Indians of Dordrecht and Indwe, who have been taking an active interest in the Transvaal struggle, have just sent to the British Indian Association a cheque for over eight pounds collected at a meeting recently held there.

RAND CHINESE. The question of the disposal of the funds of the Chinese Association was finally settled in the Rand High Court on Tuesday last. An agreement had been come to, and the Court yesterday morning granted judgment in terms of the agreement. The agreement provides that the interest accruing on

the funds (£936 18s.) be discharged, and the sum dealt with as follows:—The sum of £400 shall be given and made over in trust to the Rev. J. J. Doke, the Rev. Chas. Phillips, and Liu Ngai, Acting Chinese Consul-General for British South Africa, for the purpose of building, endowing, establishing or supporting a Chinese ward in the Johannesburg General Hospital. That amount will be a first charge on the sum of £936 18s. Then the rent in arrear for the premises occupied by the Chinese Association, together with the wages and petty outlays due to the caretaker of the premises, shall next be paid. The balance will remain on current account in the National Bank of South Africa to the credit of the Chinese Association. It shall be operated upon jointly by a representative of the compliance party and a representative of the passive resistance party, but cheques shall only be drawn for such payments as are authorised by resolutions passed at meetings of both parties. Each party will pay its own costs in the Witwatersrand High Court of all litigation in connection with the fund.

Imperial Parliament

HOUSE OF COMMONS,

June, 3rd.

Natal Coloured Schools

Mr. J. M. ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether his attention had been drawn to the Government Notice in the Natal Government Gazette of the 27th April prohibiting,

(A.) Coloured pupils from remaining in the Government Schools after they have passed the age of 16,

(B.) The admission into the Government Schools, set apart for Indians of free scholars, the attendance of any pupils who may have reached the age of fourteen, or who have passed Standard IV, and the teaching of any subject above the standard of Primary Schools?

Would His Majesty's Government recommend to the Government of Natal the inadvisability of imposing educational disabilities upon coloured and Indian children to which the children of European colonists attending the Government schools were not subjected?

Colonel SEELY: Yes, Sir, the age limit fixed by the Regulations previously in force was 14. His Majesty's Government cannot interfere with the discretion of a self-governing colony in matters of this kind.

MORE PASSIVE RESISTANCE. Two suffragettes undergoing sentences of imprisonment at Holloway Gaol have been discharged owing to having started themselves for five days, and having landed again.

Lord Crewe and the Coloured People

Diplomatic Replies

London, July 22.

The delegates have accepted the suggestion by Lord Crewe, that Asiatics be placed under the control of the Government instead of the local authorities. This, however, is not an administrative suggestion.

A deputation, headed by Mr. Schreiner and Dr. A. J. M. J. de la Rivecourt, arrived in London this morning with a letter to Lord Crewe, in which they laid request for consideration on behalf of the coloured people of the Transvaal.

Mr. Schreiner introduced the deputation on behalf of the coloured people at the Colonial Office.

The members of the deputation explained the objects of the amendments to the Union Bill for which they were pressing.

Lord Crewe replied in a courteous manner, and expressed himself in sympathetic terms, but without any assurance that the desired amendments would be made.

The Rev. Rubens and Messrs. Mapikela, Lenders, and Fredericks also attended the conference.

Supporting the Deputation

The Cape Meeting

A meeting of the Cape Indian League of Coloured People was held on the 18th instant, at the Cape Indian League Hall, Cape Town. The Cadir occupied the chair in the absence of Mr. A. J. M. J. de la Rivecourt. Amongst those present were: Messrs. Imani, Talebudin, J. M. H. Gool, Hoosen Mia, G. Kumyala, M. A. Patel, Mulek Vahed, Rahemudhai Jhaver Sanji (of Stellenbosch), Mommshi Mallek Hayat, E. Bouley, Mohamed Ennos and others. The Chairman explained that they were there to support Mr. Gandhi and Mr. Hajee Habib, the delegates of the Transvaal who had proceeded to England. Mr. Gool spoke a few words of praise of our Transvaal brethren and proposed the following resolution:—

"This meeting of the British Indian League respectfully urge the Imperial Government to give sympathetic consideration to the submission of the Deputation that has proceeded to England on behalf of the British Indians of the Transvaal."

Mr. Hassan Mia seconded and Mr. Gontawala supported the resolution and it was passed unanimously.

The meeting authorized the Chairman to send the above resolution by cable to Lord Crewe, Lord Morley and the Viceroy of India.

The Kimberley Meeting

A meeting of the British Indians of the Diamond Fields was held at Mr. S. E. Naidoo's residence at Ruitfontein Road, Kimberley, on the 18th instant, in order to explain the present position of affairs of the British Indians of the Transvaal and the mission of the deputations on their behalf to England and India. The gathering, which numbered about 100, was very enthusiastic, and the following resolutions were submitted and carried unanimously: (1) "That this meeting of British Indians respectfully urge the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputations that have proceeded, on behalf of the British Indians of the Transvaal to England and India, and end the unfortunate struggle that has now been going on in the Colony for the last two years and a half, causing to hundreds of British Indian families untold suffering and great pecuniary loss;" (2) "That the above resolution be cabled to the Secretaries of State for the Colonies and India, and the South Africa British Indian Committee in London, and the Viceroy of India."—*Diamond Fields Advertiser*.

Potchefstroom

Mr. Abdool Rahman informs us that the following cable was, on the 18th instant, sent to Lord Crewe, Lord Morley, the South Africa British Indian Committee and the *Times*, London:—"Potchefstroom Indians respectfully urge Imperial Government sympathetically consider submission our deputation end unfortunate struggle."

Port Elizabeth

A large number of the members of the Port Elizabeth British Indian Association assembled at the Jetty on the 18th instant to meet the Natal Indian Deputation, comprising Messrs. M. C. Anglia (Honorary Secretary to the Natal Indian Congress), H. M. H. Badat, and A. Bayat, three leading merchants of Durban and Maritzburg, who landed here from the Norman at the special invitation of the local Association. With them was Mr. Adam H. G. Mahomed (President of the Cape British Indian League), who was on his way from Natal to Capetown. The Natal deputation are proceeding to England to join Mr. Abdul Kadir (President of the Natal Indian Congress), who is already there, to endeavour to secure proper status under Union for the large Indian community of Natal.

At a largely attended meeting held at Mr. Teikamdas' premises, the following resolutions were passed:—

1. "That this mass meeting of British Indians respectfully urges the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputations that have proceeded on behalf of the British Indians of the Transvaal to England and India, and

end the unfortunate struggle that has now been going on in the Colony for the last two years and a half, causing to hundreds of British Indian families untold sufferings and great pecuniary loss."

2. "That this mass meeting of British Indians respectfully urges the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputation that is proceeding to England on behalf of the Natal British Indians."

Facts and Comments.

INDIAN MAELS. For Goa and Bombay, per S.S. *Markgraf*, until 4-30 p.m., Tuesday, July 27th. For Calcutta, per S.S. *Ellera*, until 10-30 a.m., Thursday, July 29th.

PRETORIA PRISONERS' RELIEF FUND. The following subscriptions have been received by the British Indian Association from Lydenburg, Transvaal, towards the fund being raised to assist the families of the prisoners in Pretoria:—Messrs. Tayob Hajee Cassim £1, Tayob Noor Mahomed 10s., Latih Gad and Co. 10s., Ragunath Dershi Thaker 10s., Abdul Carim Osman 10s., Hari Dulabh 10s., Mahomed Ally 5s., K. Francis 5s., Charlie Perum 5s., E. Pillay 5s., P. Ruthnum 5s., Ahmed Lala 5s., Bhana Govind 5s., total £5 5s.

THE CASE OF ALLY BAGAS. In regard to the statement made by Ally Bagas, one of the Transvaal deportees, to our correspondent at Delagoa Bay, that he was never taken before a magistrate prior to his removal from the Transvaal, the British Indian Association is informed that he applied under Act 36 of 1908, was refused registration, and failed to note an appeal, and, therefore, at the request of the Registrar, Mr. Jordan signed a warrant for his deportation.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Transvaal Prison System	319
Earl Crewe's Suggestions	319
Natal's Appeal to Court	320
The Tax on Women	320
How Heres Act	320
"Passive Fiddlesticks"	320
OTHER ARTICLES:—	
A Petition from Natal Indians	321
The New Diet Scale	323
Nagappa's Death	323
Extracts from the Indian Press	327
The Problem of Indian Labour Supply	328
Further Deputations	329
Notes on the Transvaal Struggle	329
Imperial Parliament	329
Lord Crewe and the Coloured People	330
Supporting the Deputation	330
Facts and Comments	330

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તુત ૭.

ફ્રીડેડે, રાનીવાર, તારીખ ૨૪ મી જુલાઈ ૧૯૦૯.

અંક ૩૦.

અઠવાહીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તા-તા. ૨૪ મી જુલાઈથી, તા. ૩૦ મી
જુલાઈ સુધી, ઇ. સ. ૧૯૦૯.
હિંદુ-પહેલા શ્રાવણ શુક્ર ૭ થી પહેલા
શ્રાવણ શુક્ર ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.
મુસલમાન-તા. ૫ રજબથી તા. ૧૧
મી રજબ સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી રોજ.	સુર્યોદય ક. મી. ઇ. મી.	સૂર્ય અસ્ત.
રવિ.	૨૪	૭	૫	૧૫	૬ ૪૮	૫ ૧૭
રવી.	૨૫	૮	૬	૧૬	૬ ૪૮	૫ ૧૮
સોમ.	૨૬	૯	૭	૧૭	૬ ૪૭	૫ ૧૮
મંગ.	૨૭	૧૦	૮	૧૮	૬ ૪૬	૫ ૧૭
બુધ.	૨૮	૧૧	૯	૧૯	૬ ૪૬	૫ ૧૬
ગુરુ.	૨૯	૧૨	૧૦	૨૦	૬ ૪૫	૫ ૨૦
શુક્ર.	૩૦	૧૩	૧૧	૨૧	૬ ૪૪	૫ ૨૦

અવકાશિકા.

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી ...	૪૬૭
ગીરમીટાઓની હાડમારી
યુનિયન તળે હિંદી
નાગાહના હિંદી પીડીશન ...	૪૬૮
પરચુરણ ખબરો
એલિઅરમનો ખબરપત્ર ...	૪૭૧
મદરાસ હિંદીઓની એમીએચન રીજીસ્ટ્રી ...	૪૭૨
નવાપતના મરણ સંબંધમાં સરકારી તપાસ ...	૪૭૩
ધી ઉદાગોળ એ ઇંગ્લેન્ડ લાઈનરો ...	૪૭૪
ચાલુ વરતમાન
અખબારો-આલમ ...	૪૭૫
કરનલ સુરેશ વિશ્વાસ ...	૪૭૬
નાતાલમાં હિંદી બાળકોની કેળવણી
ટેમ્પુરેશનને ટેકો ...	૪૭૭
ટોમલ ...	૪૭૮
સ્કોલરશિપ
સેન્ટ્રીઓમાં કડક શરીરની હાલત
વિવિધ વિચાર
કેપ્ટાઈનની ચર્યા ...	૪૭૯
'ડેલોગોઆબેના હિંદી શું કરી શકે?'
એક ખુશ્ખોશી ...	૪૮૦
નેક સલાહ
પરચુરણ ચર્યા
હિંદુસ્તાનના અખબારો ...	૪૮૧
નાર સમાચાર ...	૪૮૨
રોહડ ખબરે ખાત

વિચારપત્ર ગમેલા ડેમ્પુરેશનની મુસાફરી
નો હેવાલ અમને છેલ્લી ટપાલમાં મળ્યો છે,
જે આવતા અંકમાં જાપવા ઉમેદ રાખીએ
છીએ.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૪ મી જુલાઈ, ૧૯૦૯.

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી.

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી સંબંધમાં
અંગ્રેની સરકારનો જવાબ મળ્યો; અને
હવે વડી સરકારનો જવાબ મળ્યો છે જે
ખીજી જગ્યાએ આપેલી ખીના ઉપરથી
જણાશે. એ બાબતમાં વડી સરકારને
આપણે અરજી નહોતી કરી, પણ મી.
રીયની કાળજી આડે તેમ નહોતી જેથી
એ અરજીની ખીના ઓપિનિઅનમાં
મી. રીયને મળી કે તુરંતજ તેમણે પાર
લામેન્ટ આગળ સવાલ રજુ કરાવ્યો.
તે તેનો જવાબ વડી સરકાર વતી લોરડ
કરમુએ આપ્યો છે. જેથી અહીંની
સરકારનો જવાબ છે, તેથી આ પણ છે.
બને કહે છે કે અમે કાંઈ કરી
શકતા નથી. એકને જુઝા નથી બીજા
તે સત્તા નથી. હવે શું કામ આ બાબ
તને આટલેજ મુકશે? તેને પોતાને
પોતાની ઉપરતી પ્રજાની કેળવણી માટે
કાંઈ કરવા મરજી છે કે કેમ? જો તે
શાય તે તે અમલમાં મુકતાં વાર નસાશે.
પણ અત્યારે તો કોમને એ વિષે દાખલ
હોય તેમ લાગતું નથી, તો પછી સરકાર
ને તો કંપાનીજ દાજે!

ગીરમીટાઓની હાડમારી

ગીરમીટાની મુદત પુરી થયા પછી જેઓ
હિંદુસ્તાન ન જતાં આ મુદતમાંજ રહે
વાનું પસંદ કરે તેમની પાસેથી પા. ૩
નો કર ભેગામાં આવે છે. આ વાત બહુ
જાણીતી છે; તે નિર્ધારિત પણે દુઃખદાયક
પણ છે. પણ તેને ઉપાય લેવાયો નથી,
તે ગીરમીટાઓને તે કર સાલની પહે
આજ વરસે થયાં સવારે છે. આ સંબંધ
માં એક કેસ હાલમાં ડરબનની કોર્ટમાં
ગયો હતો. કુપાસામી નામના ગીરમીટા
આવ્યો છે.

હિંદીને તેની એરનના પા. ૩નો વેંદા
નહીં બરેલ તે માટે કોર્ટમાં ખડો કરવા
માં આવેલ. તેના નરકથી એવો બચાવ
રજુ કરવામાં આવ્યો હતો કે કર એરનો
તે લાગુ પડે છે એવું ૧૮૬૫ના કાયદામાં
ચોખ્ખું જણાવેલ નથી. એવું પણ કહે
વામાં આવ્યું છે કે કાયદામાં "તેની"
એવો શબ્દ વાપર્યો છે તે પુરો માટે
છે, ને તેનો 'તેનીની' એવો અરથ હતો
તો તે બાખ્યામાં જણાવવાની જરૂર હતી.
અલગત આવી કાયદાની આંદીશુ દીવાળી
બાબતમાં ચોક્કસ મન બતાવવાનું સુરીમ
કોર્ટથીજ બને, તેથી માછલેટે મજબૂર
હિંદીને મુદ્દેમાર કરાવેલ તે અચંપો
પામવા જેવું નથી. કેમ સુપ્રીમ કોર્ટમાં
અપીલ માટે જવાનો હોય છે. જોત્યે
છીએ કે આવો શરમ બરેમો હાથ ચિટીસ
કોલોનીના કાયદામાં નજર હોયો જોત્યે
એવું વડી અદાલત કરાવી શકે છે કે કેમ?

યુનિયન તળે હિંદો

લીડરનો લડનનો ખબરપત્ર તારથી
જણાવે છે કે યુનિયન કાયદા સંબંધી
ચર્ચા માટે કોલોનીઅલ ડેલીગેટોની કોનફ
રન્સ બરાતાં લોરડ કરમુએ કોશિયાટીક
સલાહ સંબંધમાં દરખાસ્ત રજુ કરી હતી
જે સ્વીકરવા કોલોનીઅલ ડેલીગેટોએ
ના પડી હતી

ત્યારબાદ પ્રસિધ્ધ ચમેલા બીજા તારમાં
જણાવવામાં આવે છે કે એશિયાટીક
બાબતે સંબંધી સત્તા દક્ષિણ આફ્રિકાનો
ખબરપત્ર તરીકે વડી સરકારનો જો પ્રતિનિધિ
હવે તેના હથમાં રહે એવો ફેરફાર
થયો છે.

મોમ્મસા જતારા ઉતાડ્યોની ત્યાંનું
કમીશન ખાતું હાલમાં તપસ કરવા
લાગ્યું છે, અને આવી તપાસ કેટલીક
વર બમે વજી વજી કલાક આવે છે, અને
તેમાં એરનોને મરદોની હારે ઉભી રખાવી
અપમાન કરવામાં આવે છે; તેથી પુરુષ
અફિકાની હિંદી કેમમાં અસ્મતાપ ફેલાવા
લાગ્યો છે.

નાતાલના હિંદીનું પીટીશન.

કોલોનીઅલ પ્રધાન ઉપર.

યુનીયન સંબંધમાં.

નીચે મુજબ પીટીશન કોલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી લોરડ ક્રીસ્ટી ઉપર મોકલવામાં આવ્યું છે :—

નાતાલમાં વસતા નીચે સહી કરનારા બિટીશ હિંદીઓ નમત પુરવક જણાવે છે કે

અરજદારો જન્મથી અથવા સંસ્કારથી નાતાલના રહેવાથી ગણાતા હિંદીઓ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓનું યુનીયન થતા ઉપર છે તે વખતે અમે નમ્રતાપુરવક અરજ કરીએ છીએ, અને અમારી કામ તરફ વિરોધ બાવ ધરાવનારાની જે પારસમેટ થવાની છે તેના હાથમાં અમારી આમતો સોંપી દેવાય તે પહેલાં, અમારે જે હાડમારીઓ બોમ્બર્ડી પડે છે તે અમે આપના આગળ મુકીએ છીએ.

આ કોલોનીને સ્વરાજ્ય આપવામાં આવ્યું તે વખતથી હિંદીઓ માટે કોમી બેંચવાળા કાયદાઓ ધડાતા આવ્યા છે અને હવે અમે અરજદારોની હાડમારીઓ એટલી બધી સંખ્યાબંધ અને ભારે થઈ પડી છે કે આ મુલકમાં કોઈપણ સ્વમાનવાળા હિંદીને વસતું લગભગ અસંભવ થઈ પડ્યું છે. ધારાસર જે ઉપાયો લેવાય તે બધામાં નિષ્ફળ જવાથી છેવટે અમારે નામદાર વડી સરકારને અરજ કરવી પડે છે.

ગીરમીટ

આ કોલોનીની હિંદી વસિતો મોટા ભાગ ગીરમીટમાં હિંદીથી લાવવામાં આવેલાઓનો, અથવા તેમનામાંથી ઉતરેલા હિંદીનો છે. જે વખતે મહેનતુ મજૂરોની આમતો લીધે કોલોની પાય માત્રીપર આવ્યું હતું તે વખતે પહેલાં તેમને કામ કરવામાં આવ્યા હતા. ૫૦ વરસ ઉપર ડરબન કોરપોરેશને સર જો રજ એને ગીરમીટમાં માટે અરજ કરી હતી ત્યારે તેમાં નીચેના સંખેદો હાથલ કર્યા હતા : “કોલોનીની આબાદીનો આધાર ગીરમીટમાં હિંદી મજૂરોપર છે; તેના વગર કોલોની એકસ રીતે અને સપાટાબંધ થઈ જાય.”

જ્યારે ગીરમીટની કસોટી કરી આરે નાતાલ સરકારે ગીરમીટમાંના કુલ જન

વધા, તેમનું હિત ધ્યાનમાં રાખવા, તેમને ગીરમીટની મુદતમાં સુખી રાખવા, તેમની ઓલાદને રાખવા હિંદી સરકારને બધણી કરી આપવામાં આવી હતી; અને એ ગીરમીટમાંની મુદત પૂરી થયે કોલોનીને પાલવવા માટે જોઈતી વસ્તી વધે એટલા માટે અને રહી જવા સારું લાભ આપવામાં આવી હતી. તેમના વસવાથી થતા મોટા લાભને લીધે તેમને મોટા કોલોનીસ્ટોએ બીજાં પાંચ વરસ રહી જવા કહ્યું. ને તે માટે હિંદુ સ્તાન પાછા જવું હોય તેવું અરજ આપવાનું પોતાને માથે લીધું. આ પ્રમાણે રેખાંશ આવશે કે હિંદી વસવાટને ઉતેજન આપવા કોલોની આગ્રહ હતું.

જ્યાં સુધી કોલોનીનો કારભાર વડી સરકારના હથમાં હતો ત્યાં સુધી ગીરમીટની શરતો બરાબર પળાતી.

અમારા બાપુએને હિંદીથી ગીરમીટમાં લાવવાનું કમુ ચાલુ છે. તેમને બહુજ અગત્ય શરતોએ રાખવામાં આવે છે. તે સંબંધી કાયદાઓ અને જારાઓ એવા સખત છે કે એ દશા ગુલામગીરી જેવી ગણાય છે જેમ અનેના ‘નાતાલ એડવર્ટાઇઝર’ નામના જાપાએ ગહેર કર્યું છે. ૧૮૪૩ માં આ કોલોનીને બિટીશ રાજના એક ભાગ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યું ત્યારે જે નીચેની એ શરતો કરી હતી તે જાણવા સાચક છે :

નામદાર શહેનસાદના રાજના કોઈ પણ ભાગમાં ગુલામગીરી, કે તેવી સ્થિતિ બીજા રૂપમાં ચલાવવાનું તકન એરકાયડેસર ગણ્યો.

કાયદાની નજરમાં ગત રંગ બાપા કે ધરમના તકાવત માટે બેદ સખવામાં આવશે નહીં; પણ બધને કાયદાનું રક્ષણ એક સરખી રીતે મળશે.

જેઓ ગીરમીટને આવે તેઓ તથા તેમની ઓલાદ પાસેથી ૧૮૬૫ના કાયદા નીચે પા. ૩ નો હર લેવામાં આવે છે. આ કરે એરનોને પણ ભરવો પડે છે. આ ઉપરાંત મરદોને પા. ૧ પોલ રેશનો ભરવો પડે છે, જે બધાથી તેમની સ્થિતિ કોઈડી થાય છે.

આ વારસીક કરે જેઓ ન બરી શકે તેનાપર બીજા સાધારણ દેવું ન બરી શકનારપેટે કામ ન ચલાવતાં, તેમને એક હમ, એરતો હોય તેપણ, જેમાં નાખે છે. તેમની સ્થિતિ વગેરેપર કાંઈ ખ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી. બળા ગીરમીટીજમિપર આ કર ન બરી શકના

વાંક માટે કોરટમાં કામ ચલાવવામાં આવશે નહિ એવું હોદી સરકારને વચન આપ્યાં છતાં આમ બને છે.

આ કર ન બરી શકવાની બીકને લીધે, તથા જેલનાં કુખ અને બુખમરાની સ્થિતિ ન સહન થત સકવાથી ૨૦૦૦ જેટલા હિંદીઓ પરમુલકમાં લોબીટીએ ખાતે જવાને લલચાયા હતા, જ્યાં બધાં કારણને લઈને તેમાંના સેંકડો જેટલા મરણ પામ્યા. અને બાકીના જેઓ પાછા ફરી શક્યા તેઓને, કાયદાની કોઈ બરીકરી આડે લાવીને, હિંદુસ્તાન દેશપાર કરવામાં આવ્યા.

આમ ગીરમીટમાં હિંદીઓપર સખત કુ:ખો પડે છે; તેમનાપર નિરદયતા અને જીલમ વધતાં જાય છે, તેમને વધારે ને વધારે કામ કરવાથી છુટા હિંદીઓની હાડમારીઓ વધે છે તેટલા માટે, તથા પા. ૩ નો વેરો ગીરમીટમાંપરથી કાઢી નખાવવા માટે, અરજદારો રજુઆત કરે છે કે બિટીશ રાજના તથા નાતાલના હિંદી માટે જરૂરી છે કે હવે હિંદીથી ગીરમીટમાં મજૂરો લાવવાનું બંધ થવું જોઈએ.

ફરેઆઇઝ

સ્વરાજ્ય આપવામાં આવ્યું ત્યારે મોટા ઓની સાથે, અરજદારોને પોતાના મુલકમાં સ્વરાજ્યના હોશ નથી એવા કારણથી અમને રાજદવારી ફરેઆઇઝ આપવામાં આવ્યું નહીં.

હવે અમારે રાજદવારી ફરેઆઇઝ નથી એ કારણથી અમારો મુની સીપાલ ફરેઆઇઝનો હક પણ લઈ લેવાને કેશીય કરવામાં આવે છે. મુનીસીપાલ ફરેઆઇઝને રાજદવારી ફરેઆઇઝ સાથે કરો સંબંધ નથી. અરજદારની કામ પોતાના વતનના મુલકમાં મુનીસીપાલ ફરેઆઇઝનો હક ભોગવે છે. વળી નાતાલના પ્રધાન સર જોન રોબીનસને મુનીસીપાલ ફરેઆઇઝ અમને રહેવા દેવાને વચન આપ્યું હતું. અને તે છતાં અમારો આ હક છીનવવાની કેશીય કરવામાં આવે છે.

વેપાર

હિંદી કામના વેપારી વિભાગ સંબંધમાં અરજદારો નમ્રતાપુરવક જણાવે છે કે, જે વખતે આ કોલોનીની આબાદી એકહમ લાસ જવાપર આવી હતી, ત્યારે હિંદી મજૂરોપેટે, હિંદી વેપારીઓ કોલોનીને વેપાર પતિલવવાની મહેનત લીધી છે, નાતાલના વગેરે સંબંધમાં ગીરમીટમાં

વેપાર દાખલ કરવા અને ફાઇવવામાં મોખરે રહેનાર તેઓ હતા. આ કોલોનીમાં વેપારી તરીકે હોદીની હાજરીથી કોલોનીને બેશુમાર હાથમાં થયા છે. જેમ નાપર દોઢતની મહેરબાની બદલ ન હોય તેમની જરૂરીયાતોને પહેંચી વળવા માટે હોદી વેપારી પોતાની કરકસર પ્રમાણે રાખે, અને મહેનતુપણને લીધે કોલોની સાથેન થઈ પડે છે. પણ અંગ્રેજ મોખરે આ કોલોનીમાં ઘણા ગેર વેપારીઓને દાખલ કર્યા છે. તેમાંના ઘણા પરદેશી પ્રજાના છે. તેઓ દયાથી કરવા લાગ્યા છે કે હોદીના દર છીનવી લેવા આમ બુદ્ધિ કરનારોને રાજી રાખવા માટે નાતાલ સરકારના વલણે એવું રૂપ લીધું છે કે જેના પરિણામે હર વખત અરજદારોના વેપારી દર બધામાં આવી પડ્યા છે, અને અરજદારોમાંના ઘણાઓ પાપમાસ થયા છે.

૧૮૬૭ના કાયદાનીએ લાઇસેન્સ અમલદારના હાથમાં એક સત્તા સોંપવામાં આવી છે. આ અમલદારો કોલોનીને જ રમકડાંથી હોય છે, અથવા તો રમકડાંથી ઉપરીના હાથથી તેઓની નીમણુંક થએલી હોય છે. તેથી તેઓ પોતાની સત્તાનો ચેરફસારી રીતે ઉપયોગ કરે છે, ને હોદી વેપારીને નવા લાઇસેન્સ કાઢી આપવા, અથવા જુના નવા કરી આપવા, કે દરોસર કરવા ના પાડે છે. આથી અમને અસંત ખણી પુકવાન થયું છે. આ અમલદારોના હાથમાં દર વગર ની, અથવા અથવા આપખુદ સત્તાઓ આપેલી છે તેનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે આ કોલોનીમાંથી ધીમે ધીમે હોદી વેપારીઓ ધટવા માંડ્યા છે; અને જુના અનુભવ ઉપરથી કહી શકાય છે કે જે રાજમાં આપખુદ સત્તાનો અમલ હોય ત્યાં કાયદો, છૂટ, અને સહીસલામતીને અંત આવે છે.

આ લાઇસેન્સ અમલદારની સાથે અપીલ સાંભળવાની સત્તા લાઇસેન્સ બોર્ડના હાથમાં છે. તે બોર્ડ નિષ્પક્ષપાત હોતી નથી. વળી તેમાં વારંવાર હોદી વેપારીના હરીફો મોખરે તરીકે હોય છે. તે જે નિષ્પક્ષપાત આવે છે તે દેવવાળો નીકળે છે. અને તેથી હોદી અપીલ કરનારોને પુકવાન ખમતું પડે છે.

વેપારના લાઇસેન્સ આપવાને લગતા કોલોનીમાં આવેલા જમીન પાળવાના દાખલા બહુ કાપાઈ ગયા છે. આ બધા બધા કાપાઈ ગયા છે. આ બધા કાપાઈ ગયા છે. આ બધા કાપાઈ ગયા છે.

સાંભળવાનો દર આપવામાં આવ્યો નથી. કેપરના કાયદાનો સખત રીતે અમલ થતાથી હોદીઓ અને તેટલા લાયક હોય છતાં તેમને નવા લાઇસેન્સ આપવામાં આવતા નથી અને આજુ લાઇસેન્સ ધરાવનારોને પણ નાણુક કરવા માટે સખત તકનીક કરવામાં આવે છે, અને તે દિવસે દિવસે વધતી જાય છે.

બીજાં દુઃખો

અમને સરકારી નોકરીમાં દાખલ કરવામાં આવતા નથી. અને અંગ્રેજી સીવીલ સર્વીસની પરીક્ષામાં બેસવાનો દર હોતો તે લઈ લેવામાં આવ્યો છે.

અમારું ગોરાં છોકરાંની સાથે અમારાં છોકરાંઓને કેળવણી મળતી. હવે નીચાળમાં ગોરાં છોકરાંથી અમારાં છોકરાંને દૂર કરવામાં આવ્યાં છે, અને અમારે માટે નોખી નીચાળો રચાયા છે. તેમ કરતાં અમને ચોખ્ખું વચન આપવામાં આવેલ કે અમારાં છોકરાંને ગોરાં છોકરાંના જેવી જ કેળવણી આપવાની ગોઠવણ કરવામાં આવશે. અમારે માનપુરવક જણાવ્યું જોઈએ કે આ વચનો પાળવામાં આવ્યાં નથી. હોદી છોકરાંની કેળવણી માટે જે મહા આપવાનું પવિત્ર વચન આપ્યું હતું તે મહા ધીમે ધીમે ભૂલ કરવાની કાશીસ ચાલે છે.

અરજદારોમાંના જેઓ ગીરમીટીઆના વારના છે તેઓ ઉંચા દરજ્જાની કેળવણી પામ્યા હોય તે છતાં તેમને, મુની સીપાલીટીના રખડવાને લગતા કાયદાની રૂએ, રાત્રે નવ વાગ્યા પછી, જે પાસ ન હોય તો ઘર બહાર ફરવાની મનાઈ કરવામાં આવે છે, અને નેરીવ પોલીસને હાથે તેમને કનડગત વેઠવી પડે છે.

૧૯૦૮ના ઇનકમ અને લેન્ડ ટેક્સ એક્ટ કાયદાથી એક ચોખ્ખો કામો બેદ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તેનીએ હોદીઓ રહેતા હોય તેવી જમીન ઉપર ચોખ્ખી રીતે વસાએલી ગણાતી નથી.

છેવટ

બ્રિટીશના ન્યાયીપણા અને ઇન્સાફર છતવાર રાખવાને અમને શીખવવામાં આવ્યું છે તે મુખ્ય વિષય રાખીને અરજદારોમાંના ઘણાને આ મુલકમાં આવવાને લલચાવવામાં આવ્યા. બહાઇ તથા સુલેહમાં આ મુલકની સેવા કરવાની જોખમદારીમાં લાગ લેવા તેઓ તથા વાર રહ્યા છે. અહીં તેમણે ધરો કર્યાં છે, પોતાના કુટુંબને લાગ્યા છે, પોતાની જમીન કાપાઈ ગઈ છે, અને તેથી વેપાર, કુલ

વગેરે બાબતોમાં ભોડાયા છે.

છેલ્લી મોખર લડાઈ વખતે બ્રિટીશ લશ્કરને સેચર બેર તરીકે મદદ કરવાને અમે બનતી મહેનત લીધી હતી. તે કામ માટે એમબુલન્સ-સ ફોર રથાપવા માણસ તેમજ પૈસા અમે ઉઠા કર્યા હતા. ખુદ લડવાયા તરીકે જોડાવાને પણ અમે તૈયાર હતા, પણ સત્તાવાળાઓએ અમારી એ અરજ કબુલ રાખી નહોતી. છતાં એમબુલન્સ-સ ફોરની સેવા માટે સરકારી લખાણમાં નોંધ લેવાઈ છે.

ઘણી મોટી સંખ્યાના હોદીની નાતાલ મતજીમિ છે, ને કેટલાક દાખલામાં તેમનાં માખાપ પણ આ મુલકમાં જન્મેલાં છે. એક દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજ્યધારણ માં, (બ્રિટીશ રાજની પ્રજા તરીકે અમને જે લાગ મળે તે જોઈએ તે મળતો નથી; વળી જુનકાળમાં આ કોલોનીમાં અમને ઘણાં દુઃખ પડ્યાં છે; અને કાવિયમાં યુનીયનતણે અમારી સ્થિતિ સુધરે તેવી આશા લેતા નથી; તેથી અમે સખત રીતે પ્રેટર હરીએ જીએ કે જ્યાં સુધી અમારી હાડમારીઓ દૂર કરવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી ક્રૂદ એકદ પાસ ન થવો જોઈએ.

અરજ

તેથી અમે નમ્રતાપુરવક અરજ કરીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાની બીજી પ્રજાની સાથે કાયદેસર રીતે અમારા સામાન્ય હોય રહે એવી રીતનો ફેરફાર ઉપરના કાયદામાં વડી સરકારે કરવો, તથા અમારી હાડમારીઓમાં તપાસ કરવાને એક કમીશન નીમવું, અથવા તો અમને બીજી રીતે ધટતી રાહત આપવી.

અને આ કામ માટે આપનો આભાર વગેરે.

(સહીઓ)

અબદુલા હાજી આદમ આકરીમ પ્રમુખ નાતાલ જી. કો.,

હાદા ઝોસમાન બે ઝો. સેક્રેટરી ના. જી. કો.

પી. એસ. આયર પ્રમુખ, ના. જી.

પેત્રીઓટીક યુનીયન.

એનથોની પીટર) જોઈટ સેક્રેટરીઓ

વી. લેરેન્સ) પેત્રીઓટીક જી.

એલ ગેબીયલ ઉપપ્રમુખ પેત્રી યુ.

જે. એમ. કાન્સીસ ઝો. ગ્રેકરર પેન્. જી.

ઇસ્માઇલ ગોરા આકરીમ પ્રમુખ અનુ

મન ઇસ્માઇલ.

એન. એમ. કાન્સીસ સેક્રેટરી અનુ. જી.

એલ. યુકવાની મેડી પ્રમુખ નીક

એસ. કે. પપર ઓન. એક દોડ સુ. સ.
વી. લોરેન્સ પ્રમુખ કેબીન ઇડીયન
ય મેનેન્સ સોસાયટી.

એમ. ખી. લોરેન્સ સોરેટરી કે. સો.
લખમન પાંડે ચેરમેન અમરેની હોદ્દા
મંદીર.

અને ખીન ૧૨૨૪.

દીકાઓ

ઉપરના પીડીશનપર નાતાલના જુદા
જુદા જાગમાં દીકા ચાલેલી છે તે અમે
નીચે આપીએ છીએ.

“વીનેસ”

લખે છે કે નાતાલના હોદ્દા પીડીશન
અમે આજના અંકમાં જાપીએ છીએ.
તેમાં અતિશયોક્તિ કરેલી રીતે વરણન
કરાયેલું છે એટલું પહેલેથી જ કહેવું
જોઈએ. તેમાં ગીરમીટીઆની રિયનિને
‘ગુલામીને મળતી છે’ એમ કહી છે તે
બુદ્ધ કરેલું છે. હોદ્દા મજુરોને પણ
દુખ પડે છે તેથી અમે માફીનમાર છીએ,
પણ તેને ગુલામગીરી સાથે સરખાવી
સકાય નહીં. તે સંબંધમાં એટલું વધ
રખવું જોઈએ કે ગીરમીટમાં ઉતરતી
વખતેજ તેઓ પેતાને સખત હાડમરી
ઓ બેગવર્તી મરણે એવું જાણતા હોય
છે, તેઓ તે કાનટકકટનો અત લાવી
છે, તથા તે મજુરી તેઓ પૈસામાટે
કરે છે. વળી હોદ્દાઓ ઉપર સરકાર
માખપ તરીકે દેખરેખ રાખે છે. અને
અહીંની કારદોનાં દક્ષતરોપથી માણસ
પડશે કે જે લુલ્લમ રિને પીડીશનમાં કહે
વામાં આવ્યું છે તે માટે સખત સખત
ધાય છે. હોદ્દા કામની હાડમરી વિષે
કેટલુંક કહ્યું છે તે ખરું છે, જતાં કેટ
લીક અટકાયતો આ કાલેનીને ગોરાનો
મુલક રાખવા માટે જરૂરી છે. હાખત
તરીકે વેપારી સવલ. પીડીશનમાં તેમ
ની નજરથી વેપારી સંબંધમાં જે કહ્યું
છે તે વાળખી અને મુદાસર છે. પણ
ગોરાના બલાની નજરથી જોતાં કહેવું
જોઈએ કે એની અટકાયતો ન હોય તો
આ મુલકની આગાહીને મબાર પ્રકારનું
જોખમ રહે. હોદ્દા વેપારીથી કાલેનીને
બેશુમાર લાલ થયા છે એવું પીડીશનમાં
જણાવ્યું છે, પણ એમાં ખરું
તેથી ઉલટું જ છે. વેપારને વધારવાનું
સદસ હોદ્દાએ લીધેલ છે એ દક્ષીકન
સાચી, પણ તેથી ગોરા વેપારી માટે તે
લેવ બધ થયું છે. હોદ્દા જેટલામાં
મુલકન રહાવે છે તેટલામાં ગોરા કદી
ચલાવી શકે નહીં; અને તેથી બને કામ

સાથે સાથે રહીને હરીફાઈ નજ કરી
શકે. એટલે એવી આદીક અને ગોરા
વેપારી સંબંધમાં સવલ એ છે કે
આખા કાલેનીનું હીન સાચવવું હોય તો
રક્ષણ આપવાને લાયક હોદ્દા છે કે ગોરા?
લડાઈ વખતે તેમજ મદદ કરી હતી એ
પણ ખરું; પણ ત્યાં સવલ એ ઉભો
ધાય છે કે કાલેનીસ્ટ તરીકે ગોરા અને
હોદ્દા બેમાંથી ઉત્તેજન આપવા લાયક
કોણ? જવાબમાં એવું કહેવામાં આવશે
કે બેમાંથી કોને પસંદ કરવા એ વાત
નથી, પણ કાળી આમડીના લોકને માન
નવાય આપવાની વાત છે. એ કલુત
કરીએ, પણ રિયલિ જોઈનેજ વરતનું
જોઈએ, અને તે જોતાં આ કાલેનીને
બધા વેપાર હોદ્દાના હાખમાં ધીમે ધીમે
પસંદગી જાય એ શું રિયલિ જોઈને વર
ત્યા કહેવાય?

પીડીશનમાં કહેવામાં આવ્યું નથી,
પણ અમને બારીક જોતાં દેખાત આવે
છે કે હોદ્દાના અસતેપતુ મુખ્ય કારણ
એ છે કે તેમને ગોરા વેપારીને કાંઈ
કાંઈ અટકાયતા પસંદ લેવામાં આવ્યા
છે. હોદ્દાએ વરણવેલાં બધાં દુખો બધે
દુર કરવામાં આવે, પણ આ વેપારની
બાખતમાં અમે પીડીશનરોથી જુદા પડી
એ છીએ. વેપારમાં મુકાતી એ અટકા
યતો હોવી મુકાયામાં આવે તો તે જીવ
લેણ વાન જણાય. એવા બચાવના
પ્રારણ વગર ગોરાઓ આ મુલકમાં રહી
શકશે નહીં દક્ષિણ આફ્રિકા તેમજ
આખા રાજને માટે ઉપયોગી છે કે આ
કાલેનીનો વેપાર હોદ્દાના નહીં, પણ ગેરા
ઓના હાથમાં હોવો જોઈએ. એટલે
હરીફાઈ તો ચોક્કસ અટકાયતી જોઈએ,
પણ એ અટકાયત મુકતાં સામાને ઇજા
ઓછી થાય તેમ કરવું, તથા જુના દક
નાજુક — ગામાં આવે તેને બદલો
આપવો. જો આ કાલેનીમાં વેપાર ગોરા
ના હાથમાં રહેવા દેવામાં આવે નહીં,
તો આ મુલક ગોરાઓને વસવા લાયક
નહીં રહે અને આપણા વેપારીઓને ખીન
મુલકમાં જવું પડશે.

‘અરકચુરી’

તા. ૨૧મીના અંકમાં લખે છે કે:—હોદ્દા
ઓના પીડીશનની એક નકલ અમને
મળી છે. અરજદારો જણાવે છે કે
અગાઉ તેમને વોટ આપવામાં આવ્યો
હતો; પણ યુનીયન તળે તે મળ્યો જોઈ
એ એવી કાંઈ તેઓ માગણી કરતા નથી.
પણ તેઓ કહે છે કે તેમને યુનીયન

વોટ રહેવા દેવામાં આવશે એવું વચન
આપ્યું હતું, તે પણ લખ લેવાની
કાશીશ કરવામાં આવે છે. વળી તેઓ
માટે છે કે હોદ્દામાંથી ગીરમીટીઆ મજુરો
લાવવાનું સાવ બંધ કરવું જોઈએ;
અને આ બાખતમાં કાંઈક કરવું જોઈએ
એ વાતને અમે મળતા થઈએ છીએ.
કેમકે જે કરનોએ હોદ્દાઓને લાવવામાં
આવે છે તે ટરાંસવાલમાં ચીનાઓને
અપાયેલ સરનો જેટલી સારી નથી
(ને તે જતાં ચીનાને લાવવાનું બંધ થયું
છે.) વળી દશ હજારની સંખ્યામાં ગેરી
આદીક મજુરોને હાખત કરીએ, જતાં
તેમને કાંઈ કાદવા પણ સખત કામી
કાપદા—હાખતા તરીકે લાખમેન્સ—પડીએ
તેથી પણ અમે વિરલ છીએ. વડી સર
કારને પીડીશન મોકલવાનો અને પેનાના
લાખમાં સુધારાઓ હાખત કરાવવાનો
હોદ્દા કામને એક રીતે દક છે; કારણ
કે તેમને કાંઈ એકઠામાં કાંઈ કહેવાનો
દક તો નહોતોજ પણ અખતે એવું
ધારવાનું મન થાય છે કે વડી સરકાર
કાંઈ કરશે એમ માનવું તે વધુ પડતું
છે. અમે માનીએ છીએ કે નાતાલના
કાલેનીઓ ખુટક હતાં ત્યારે થતા, તેવું
યુનીયન સરકારના હાથે ઓછું થઈ શકશે;
અને પેના કાંઈકાંઈ કાંઈ બેરવાળખી
કામ કરશે તો તેમને વડીક યુનીયન
સરકાર અટકાવશે.

પરચુરણ ખખરી

મયા અંકમાં જાહેર ખખરનાં પાનાંમાં
ખી. રકુડીનની જાહેર ખખર પ્રસિધ્ધ
થયેલ તે ઉપર વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ
છીએ.

ઉપના જાપા ઉપરથી જણાય છે કે
કેપટાકિનમાં માસ્ટરની ઓશીસે નોંધાયેલ
નાદારીમાં સોલ્ટ રીવરના સેખ હુસેન પાર
કર, તથા અલી અખદુરનાં નામ પણ છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે રેંગાટમાં
તીશાળ બાંધવાની ફેટલાક વખત દિવ
આવ થઈ હતી તે દવે લખનાર બધું જ
રહેવા આવી છે. તેમાં મુજરાતી, મદ્રાસી,
તેમજ કલકત્તાઆનાં બળકાને, કેળવણી
અપાય એવા હેતુથી એ બધી કામના
માણસો સાથે મળી મહેનત લઈ રહ્યા છે.

ખબરપત્ર

જોડાન્ટરમ્

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

નગાપત્તા મરણ વિષે તપાસ

નગાપત્તા મરણ જાતન તપાસ કરવાને કમીટીના નીમત્તા દરેક તરફથી માગણી થઇ. હાંદીઓ, જાપાઓ, તથા ગોરા મિત્રો, ખાસ કરીને પાદરોઓએ તે વિષે એકદમ ધણી ચર્ચા ઉભી કરી. મુખી, ને પદરોએ તપાસ કરવાનું સરકારે જાહેર કર્યું છે. તે તપાસ સોમવારે શરૂ થઇ છે. કામ તરફથી મી. બેનમન હાજર થનાર છે.

ગોરા મિત્રોની અરજી

મેમ્બર્સ વીટપમ હોરકીન, બેન હાવરડ, થોમસ પેરી, એન. એ. રાસ, ડી. એમ. બેરી, ચાર્લસ શીલીફ, એમીલી નેપન, લેસલી જોર્જવેલ, ડેવીડ પોલાક વતી ડી. મેકડોનલ્ડ, એડવર્ડ ડેલાઉ, એચ. કેમ્પબેલ, એ. એસ. બેનમન, એ. મેકી નીવન, એસ. સાર્કે, વોલ્ટરેટન ઇવાન્સ, તથા હરબરટ ઇવાન્સ એટલાની સહીઓ સાથે સરકારપર નીચે મુજબ અરજી મોકલવામાં આવી હતી.

"ગોરા કેદી મીનને કેદમાં દુઃખ પડેલ તથા પાછળથી તે મરણ પામ્યો તે વિષે નો હેવાલ, તથા નગાપત્તા તથા પોતાને પડેલા દુઃખ સંબંધમાં જે હાંદી, કેદીઓ એ કરેલી એકીકીટ અમે વાંચી છે; તેમજ તે સંબંધમાં સરકારે જે જવાબ જાણ્યો હતો તે પણ અમે જોયો છે. તેથી રીતની તપાસથી અમને અસંતોષ થયો છે, અને કોલોનીના હિતની ખાતર તે કેસમાં જાહેર તપાસ થઇ, રવાની માગણી કરીએ છીએ."

ઈ. ઇ. કનસીલીએશન કમીટી

આ કમીટીના ડેપુટીશને સરકારની મુલાકાત લીધી, અને તેનો જવાબ સરકારે મોકલ્યો હતો જે મુલાકાત વખતે જણાવેલી બાબતો કરતાં ઘણો અધુરો હતો એ વિષે અમારું જણાવ્યું મળ્યું છે તે પછી કમીટીએ એ કામળ અસંતોષ કારક જણાવ્યાં સરકારપર લખાણ કર્યું હતું. તે વિષે જણાવવાનું અમારું રહી ગયેલ હોવાથી તેનો સાર અત્યારે આપું છું.

"અમારી કમીટીના ડેપુટીશને જે દિલસોજી અને આવકાર બરેલી રીતે મુલાકાત આપવામાં આવી છે તે માટે કોલોની અલ સેક્રેટરીનો આભાર માનીએ છીએ.

૧૯૦૮ના કાયદા સંબંધી તથા અમારી મુખ્ય અરજીમાં જણાવેલ બીજી હાડમારી દુર કરવાનું કોલોનીઅલ સેક્રેટરીથી મળ્યું નથી તે માટે મારી કમીટીને બહુ મોટો અપેક્ષ થાય છે. અહીંયાં કહેવું જોઈએ કે ધણી બાબતો વિષે તો બીજાકુલ જાણજાણ આપવામાં આવ્યો નથી, પણ કહેવું જોઈએ કે ખાસ કાયદા સંબંધમાં કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ કાંઈ મોકલ્યું વચન અમને આપેલ નહીં. પણ બ્યારે તેને જણાવવામાં આવ્યું કે ફેનવાએશ અને સુધરેલા હાંદીઓ તેમજ રેપારીઓ જે અનુકૂળ વખતે રજીસ્ટર નથી થઇ શકતા ત્યારે તેમણે મોટો અચ્છો બતાવ્યો અને બર દબને એવો મત જણાવ્યો કે "એ તો મરજીથી તથા કાયદાનાં હેતુથી વિરુદ્ધ છે. તેમણે એવું વચન આપેલું કે

(૧). આ હાડમારી છે એમ કું જણાવે તો પણ નહોતો અને તે દુર થવી જોઈએ.

(૨) જુના પાસ અને પદમીટના આધારે પાછા આવતા રેક્યુઝને સરહદ ઉપર અકચારીમાં સુધી નહીં રોકાવું પડે, પણ તારથી ખખર આપી તેમને જે દિવસમાં કાપલ કરવામાં આવશે.

મારી કમીટી માને છે કે આ જે વાત એજમ્પી નક્કી કરવામાં આવી હતી, અને રાહત આપવા વચને દેવાયું હતું. આમાંની પહેલી બાબત એજમ્પી કરવા મારે કહેવું જોઈએ કે મે પોતે રજીસ્ટર માટે અરજી કરી હતી, પણ અનુકૂળ માગવાથી કું રજીસ્ટર થઇ શક્યો નહીં. કોલોનીઅલ સેક્રેટરીને આ વાત મનવા જેવી ન લાગી, ત્યારે મા. અલી ખમીસાએ તેની શક્તી પુરી. મી. મોટલે ટચ લાવા માં વાત કરતાં આ હકીકતને ટોડા આપ્યો. સરે રહનું વચન મળ્યું.

છતાં આ મુસીબત દુર કરવાનું તમારું સખાણમાં જણાવ્યું નથી. આમ વચન માંથી દુર ખસાવું તે માટે મારી કમીટી શોક દર્શાવે છે. કાંઈક રાહત આપવા માં આવે તે માટે ફરીથી અપનું ધ્યાન અમે એ ગીએ છીએ."

ઉપરનું લખાણ ગયા પછી કમીટીને મી. ચમનીએ જણાવેલું કે "દરજવાદાર માણસની સહીઓ રજીસ્ટરનાં કામ ઉપર

કણુક રાખવામાં આવશે."

વધુ હોધારેશન

નીચેના ૧૪ હોદીઓને રીમર મુજરી મારફત હોંદુશાન ડીપોર્ટ કરવાને મને અકચારીએ ડેલાગોઆમે મોકલી આપવા માં આવ્યા છે:

મી. સુકર કલાણ, રહેવાશી નુકલેન; મી. રામજી, રહીશ પોચેરડમ; મેસરસ મોર્ગે, કુપજ, ભગન, મહમદ હરમાઇલ વલી, મહમદ ઇસાક, કલાણ જોગી, ડાદયા બેચર, દાવજી જીવન, આદમ સુલે માન, દયાળ, રામજી, ફુલબ સુકા, શેખ મહમદ, રહેવાશી જોડા-સખરગ.

આમાંના કેટલાક ટરાંસવાલના લોકો પહેલાંના રહીશ છે અને બીજા કેટલાકને પાછળથી અરજી ઉપરથી પદમીટો કાઢી આપવામાં આપેલી છે. એક શખસ ટરાંસવાલ ઉપરાંત બીજા કોલોનીમાં રહેવા નો પણ હક ધરાવે છે અને એક બીજો શખસ એવો છે કે જેનો કેટલાક વરખો થયાં અહીં વેપાર ચાલે છે અને તેની પૌંડ ૪૦૦ જેટલી ઉધરાણી છે.

ડેલાગોઆમેથી ખખર

આ બધા ૧૬ મી તારીખે સરકારે ડેલાગોઆમે પહોંચવાના હતા એવા ખખર એસોસીએશનના પ્રતિનિધી મી. આઇઝાક ને પડતાં તેણે તેમને ડીપોર્ટ થતાં અટકાવવાની જિદીશ કોન્સલને માગણી કરી. આ ઉપરથી જિદીશ કોન્સલે લખાણો કરી તેમને અટકાવવાને મહેનત કરી પરંતુ તેની મહેનત કાંઈ કામ આવી નહીં અને ૧૬ જણાને મુજરી મારફતે હોંદુશાન મોકલી દેવામાં આવ્યા છે.

પોરદુગીઝ રાજના કેદી!

ઉપરના ૧૪ હોદીઓ ડેલાગોઆમે પહોંચ્યા ત્યારે તેઓ પોરદુગીઝ પોલીસ ના હવાલમાં હતા. એડમીનીસ્ટ્રેટોરે મી. આઇઝાકને જણાવેલું કે આ માણસો કેદી નથી. મી. આઇઝાકે તેમને મળવા ની માગણી કરી ત્યારે તેને ના પાડવામાં આવી અને જણાવ્યું કે જે તમે કાલે અ.વ્યા હોત તો મળી શકાત; કેમકે કેદી એને મળવાના દિવસ સુધવાર અને રવી વાર છે. આના જવાબમાં જે તેઓ કેદીઓજ નથી તો પછી તેમને કેદીઓના નિયમ સામાટે કાચુ પાડવામાં આવે છે, એવું મી. આઇઝાકે પુછ્યું ત્યારે એડમીની સ્ટ્રેટોરે કહ્યું કે, "નહીં, તેને મળી શકાશે નહીં." આમ બ્યારે વાત ચાલતી હતી તેજ વખતે આ બધા હોદીઓને એક કાટડીમાં તાળું મારીને રાખવામાં આવ્યા હતા અને બહાર પોરદુગીઝ સ્ટ્રી પહેરેા ભરતો હતો!

હીડનઅરગ

મીડીરીઆના અત્યાચારી જેલીઓનાં ક્રૂરતાનાં બરજી પે.પણ માટે હીડનઅરગ યી એસોસીએશનને નીચે મુજબ પાંચ ગીની મળેલી છે:

મી. તથાપણ હાથ હાસમ પૈક ૧; મેસ રસ તથાપણ નુર મહમદ, સતીબ ગનીની કુ., રમનાથ દેવશી હરે, અબ્દુલ કરીમ એસ્માન ને હરી દુલભ દરેક તરફથી શી. ૧૦; તથા મેસરસ મહમદ અલી, આર. હરા-સીસ, આરલી પીરમા, ઇ. પીલે; એફ. રમનમ, અહમદ લાલા ને બાબા ગોર્વાઈ દરેક તરફથી શી ૫. કુલ પૈક ૫-૫-૦.

ડાહરેકટ અને હીડેથી મહદ

ડાહરેકટ અને ઇસ્વેના હીડીઓ લગત માં પુરી દીલસોજી બતાવે છે. તેમના તરફથી અમાઉ એક એક મળેલ અને હાલમાં બીજો એક પૈક ૮-૩-૦નો નીચે મુજબ લખરાજી થયેલ તેનો મલખો છે:—

મી. સી. કરોડીઆ, પા. ૧-૫-૦. મેસ રસ જી. દલપત અને સાલમ અધરસ દરેક તરફથી એક ગીની; મી. જે. ખુશાલ પા. ૧-૧-૦; મેસરસ સ.સમ અધરસ, નાડાસન, રામસીમન, નાનાયજી, દુલભ બી., દરેક તરફથી શી. ૧૦/-; મેસરસ સી વજુસામી, મીઠા, તથા જે મીના દરેક તરફથી શી માય; અને મી. કાનજી દુલભ તરફથી શી. ૨/-; કુલ પા. ૮-૬-૦ તેમાંથી જોહાનઅરગ એસોસીએશનને તાર, રદાંપ વીજેરેને ખરચ શી. ૧/- બાદ જતાં બાકી પા. ૮-૩-૦.

વધુ જેલીઓ

મયા અઠવાડીઆમાં મી. પી. ખુની સામીને રજીસ્ટર નહીં થવા માટે ત્રણ માસની સખત મજુરીની કેદ મળી છે. મી. અમ. ઇ. નજદી ઉપર મધ તા. ૫ જુલાઇના રોજ કેસ ચાલ્યો હતો અને તેમને પછી તેટલીજ જેલ મળી હતી. મી. ખીમચંદ જુહા શાહ જે હેકલઅરમથી હમણાંજ ત્રણ માસની જેલ ભોગવી છુટ્યા હતા તેમને ફરીને પકડવામાં આવ્યા છે. વીરીનીખનમાં મી. સી. એફ. જે. દરેક એક માસની જેલ ભોગવી છુટ્યા થયા છે તેમને પછી ફરી પકડવામાં આવેલ છે. તેનો કેસ તા. ૨૮ મીએ ચાલશે.

ડીપકલુફના કેદીઓની મુક્તકાત

ડીપકલુફમાં ત્રણ માસની જેલ ભોગવતા કેદીઓને મહીનામાં એક વખત મળવાની ના પાડવામાં આવતી હતી તે ઉપરથી જેલના વડાને એસોસીએશન તરફ

થી કામળ લખવામાં આવ્યો હતો. જવાબ માં જેલનો અમલદાર લખે છે કે ખાસ જોડવણ કરી ત્રણ માસના કેદીઓને મળી શકશે. એમરદનો પહેલો રતીવાર મુલાકાતને માટે રાખવાની જેલના ગરનરને સુચના આપી છે.

જેલના ખોરાકમાં ફેરફાર

જોડા અઠવાડીઆ ઉપર જેલના ખોરાક માં જે ફેરફાર થયો છે તેમાં ત્રણ માસ અને તે અંદરની જેલવાળાઓને વી નથી મળતું તથા તે ઉપરની જેલ ભોગવતા કેદીઓને અઠવાડીઆમાં ત્રણ વખત બી મળે છે એવું જણાવેલું છે. જો કે આજ સુધી ટરાંસવાસની ધણીખરી જેલો માં હમેશાં વી આપવામાં આવતું હતું. આ વીજે એસોસીએશને જેલના વડાને કામળ લખ્યો છે કે વી એ હીડીઓને મુખ્ય ખોરાક છે અને તેથી દરેક હાંદીને હમેશાં તે મળવું જોઈએ

હાલના દિલસોજી

હીડીજ ઇડિઅન એસોસીએશનની કમી-દી મીટીંગમાં નીચેનો ઠરાવ પસાર કરી હીંદના માનવતા દાદા તરફ દીલસોજી બતાવવામાં આવી હતી: "ડાં. બી. ઇ એસોસીએશનની કમીટીની આ મીટીંગ, માનવતા દાદાકામ નવરોજી ઉપર આવી પડેલી આફત માટે અત્યંત દીલસોજી બતાવે છે અને તે આફત ધીરજ અને સહુરીથી સહન કરવાનું ખુદા તેમને બળ આપે એવી બાંદગી કરે છે."

નાદારી કોર્ટના નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ મેજેસ્ટ્રાટમાંથી)

મેંજિસ્ટ્રાટ મુનીયન ઉરે આર. એમ. નાઇકુની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૨૭મી જુલાઇએ માસિસઅરમમાં સુગ્રીમ કોર્ટર આમળ બસશે.

અમદવાણમીના બરતવાસ નારાયણની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૨૭મી જુલાઇએ અમગ્રીટો માજીસેટ આમળ બસશે.

ડરબનના જેક મુઝે અને પોર્ટપ્રલીના મેલના પીટર્સ વચ્ચે તા. ૨૪મીને ચાની વારે મુકાબાજીની રમત રમાવાની છે.

મદ્રાસ ઇલાકાનો એમીએશન રીપોર્ટ

મદ્રાસ ઇલાકાની મોરડાં આદે રેવન્યુ પોતાના એમીએશન રીપોર્ટમાં જણાવે છે કે ૧૯૦૮ના વરસમાં દક્ષિણ દિગ્વિરુદ્ધ નમાંથી નાતાલ મોકલવામાં આવેલા મજુરોનું કામ ૧૯૦૭ની સાલના જેવું તેજ નહતું. તા. ૨૪મી એપ્રિલથી તા. ૨૭ અક્ટોબર ૧૯૦૮ સુધીમાં એક એમીએશન મોકલવામાં નહતા. ૧૯૦૭માં એમીએશને લઇ કુલ ૧૫ રટીમરો મધ હતી, જ્યારે ૧૯૦૮માં માત્ર પાંચ રટીમરો મધ હતી. ૧૯૦૭માં પરદેશ મોકલવામાં આવેલાઓની સંખ્યા ૫૬૬૩ની હતી, અને ૧૯૦૮માં ૨૧૬૦ની હતી. શીજી ખાતે ૧૯૦૮ના ડીસેમ્બર સુધીના એક વરસમાં ૩૪૬ હીંદીને મોકલવામાં આવ્યા હતા. મોરીશીઅસ અને સેશીયના ટાપુમાં રીપોર્ટવાળા વરસમાં કાઢને મોકલવામાં આવ્યા નહતા.

રીપોર્ટવાળા વરસ દરમીયાન નાતાલ જુદી જુદી નવ રટીમરમાં આવેલા ૨૭૬૩ ઇમીએટો પોતાની સાથે રૂ. ૩,૦૪૦૧૫ લાવ્યા હતા. શીજીથી એક રટીમરમાં આવેલ ૮૬ ઇમીએટો રૂ. ૬૬૧ લાવ્યા હતા, અને મોરીશીઅસથી ૧૬૯ ઇમીએટો કાંઈ પણ નાણા વગર આવ્યા હતા. ૧૯૦૭ની સાલ પેટે ૧૬૦૮માં ફરેચ સરકારનામાં કાઢ મધું નહતું રીયુનીઅનથી આવેલા ૫૯ ઇમીએટો પોતાની સાથે કાંઈ નાણું લાવ્યા નહતા. આ વરસમાં બ્રીટીશ હીંદુસ્થાનના બીજા ભાગોમાં ૨૧૬૨૧ માણસો મધા હતા ૧૯૦૭ની સાલમાં આ માણસોની સંખ્યા ૧૬,૬૭૦ની હતી.

તા. ૧૫મીએ ડરબનથી જોહાનઅરગ પહોંચનારી ટ્રેન એક બયાનક અકસ્માત માંથી બચી મધ હતી. રદાંરદન ઊડયું તે વખતે ટ્રેન એ કલાક મોડી હતી; તેથી એકદમ ટ્રેનને અસાધારણ પુર વેગમાં મુકી દેવામાં આવી. આથી ઇ-જી નનાં પછડાં પાટા ઉપરથી ઉતરી ગયાં, ને આગળના પુલપર ખરધે આવતાં ગાડી ચાલતી બંધ પડી મધ. જો પાછળના ડબ્બાઓનાં પછડાં પાટા પરથી ઉતરી ગયાં હોત તો પુલની બ બાજુએ કોકોડો ન હોવાથી ગાડી પુલપરથી નીચે ગળડી પડી હોત.

નમાપનના મરણ સંબંધમાં સરકારી તપાસ

નમાપનના મરણ સંબંધમાં જે હજી કત બહાર થયું છે તેમાં તપાસ અસાધ્ય માટે દરિયાવાસ સરકારે પ્રીટેરીઆવાળા માછલેટ મેજર ડીકસનની નીમણૂક કરી હતી. તપાસ સંબંધમાં ડાકટરી આગત માટે ડૉ. આરનોલ્ડ હાજર હતા, ત્યારે જેલના સત્તાવાળા તરફથી ડાક્ટરેક્ટર મી. ડી. વી. રોસ, અને બિટીશ ઇડિઅન એસોસીએશન તરફથી વખીસ મી. બેન સન હતા.

જેલના ગવરનર મી. બેનમેનની પહેલાં જુલાની લેવામાં આવી. તેણે જણાવ્યું કે તા. ૨૧મીએ નમાપનને જેલની સગલ થયે, એકાદ દિવસ તેને કેપ્તર મોકલવામાં આવ્યો. કેપ્તર જેલીઆને જેલનાં કપડાં નહોતાં આપવામાં આવ્યાં, પણ તેમણે પોતાનાં કપડાં પહેરવાં હતાં તેને ૨ કમળ ને ૧ સાદી મળતી બોધ્યો. કેપ્તરમાં પુરતાં કમળ ન હોવા વિષે મારી પાસે ફરિયાદ આવી નથી. તેમને જેલના બે રતલ પુષ્પ આપવામાં આવતું. ચાવલ બીલકુલ આપવામાં આવ્યા નહોતા. કેપ્તરની મુલાકાત કેટલીવાર ડાક્ટરે લેવી તેનું પ્રમાણ રાખવામાં આવ્યું નથી. થોડીક સાદી દવાઓ લાંજ રાખવામાં આવે છે. લાંબો અમલદાર અને દિવસમાં બે વખત ટેલીફોન કરે છે. જે કાંઈ કેડી સીક જણાય તો તેની ટેમ્પરેચર (તાવની ડીગ્રી) લીધે છે, અને સાધારણ રિપોર્ટ હોય તો સાર વાર લાંજ કરે છે. જે કાંઈ જેલી મળી રિપોર્ટમાં જણાય તો ગાડુ મંગાવવા ટેલીફોન કરવામાં આવે છે. તા. ૧૭, ૧૮, ૨૦, ૨૨, ૨૬ તથા ૨૮ જુન, અને જુલાઈ તા. ૨, તથા ૫મીએ તે મોકલેલ. નમાપન સીક હોવા વિષે મને કાંઈ રીપોર્ટ મળેલ નહિ. મેં તા. ૧૭ જુન, અને ૧લી જુલાઈ એ કેપ્તરની મુલાકાત લીધી હતી, પણ તે વખતે નમાપન ત્યાં નહોતો. જેલમાં સાધારણ રીવાજ એવો છે કે આવા વખતે કાંઈને ફરિયાદ હોય તે બહાર કરવાને કહેવામાં આવે. કેપ્તરો રિવાજ એવો છે કે કેડીએને સવારમાં 'ફેલેન' કરવામાં આવે, અને પછી તેમને કાંઈ ફરિયાદ હોય તે, તથા તેઓ સીક છે કે કેમ તે પુછવામાં આવે. નમાપન જેલમાંથી આવ્યો ત્યારે તેની તનદુરસ્તી ટેલીફોન હતી તેનો રીપોર્ટ મને મળ્યો નથી. કેપ્તરમાં પાણી બોધ્યો તેટલું હતું. તા. ૧૭ તથા ૨૪

જુને ૧લી જુલાઈએ ડાક્ટર કેપ્તરમાં ગયેલા ને હિરસે જેલીમાં માંદગી લાગુ પડી હતી. નમાપન છુટ્યો ત્યારે તે ચાલે હતો એવું સરેલીફોન મને મળ્યું નથી.

મી. બેનમેનને લીધેલી ઉલટ તપાસના જવાબમાં મી. બેનમેને જણાવ્યું કે:— મુખી દરેગાને કાંઈ ડાકટરી રાત નહોતું. પણ તેને જેલીઆનો બહેનો અનુભવ હતો કેપ્તરમાં કોઈ હાંદી ફુલ-પીએ (ઇટર પ્રીટર) નહોતો, પણ અમેજી બોલી જણ્યું ત્યારે કોઈ કાંઈ દર વખતે ત્યાં હતો મુખી દરેગો જેલની નોકરીમાં માત્ર થોડા જ મહિના થયાં છે; પણ તેને પછી વસંતો જલો અનુભવ છે. કમળ સંબંધમાં તેણે કહ્યું કેપ્તર કે જેલના રીરન્ટ કમળ સોસરી જમીમાંથી કેડી જાગી જાય છે. કેડે ન જુમાં આશરે ૧ કેડીએ મુખ નમાપન જમરે છુટો થયે ત્યારે તેને પોતાને કેડે પહોંચવા સાડા કેટલાક માછલ ચાલતું પડ્યું હતું તે જેલના ધારા મુજબ હતું. તેમને કેપ્તર દરવાજા છુટા કરવામાં આવના. કેપ્તર ઉડ્યા પછી નમાપનને મદદની જરૂર હતી એવો કાંઈ રીપોર્ટ મને મળ્યો નથી. જેલીએ કેપ્તરમાં કુક વખત માટે રહેલા હતા તેથી ચાવલનો ભોજન તેમને નહોતો પુરો પડવામાં આવ્યો.

ફોર્ટના ડાક્ટર

જેહાન્સબરગ ફોર્ટના ડાક્ટર મી. ફેરી વી. સ્ટ્રેટરે પોતાની જુલાનીમાં જણાવ્યું કે:—સીક જેલનાં નામ હું એક નાંધ જુકમાં રાખું છું. નમાપનનું નામ લાયક (માંદગી વગરના) તરીકે લખેલ હોયું બોધ્યું. નમાપનની જેલની મુદત દરમિયાન હું એક વખત કેપ્તરમાં ગયો મળ્યો હતો. તે વખતે તે સીક હોવા વિષે રીપોર્ટ થયો નહોતો. નમાપનને લાયક તરીકે પાસ ખેંચેલો હતો તે કરતાં તેના વિષે કાંઈ વધારે હું જાણતો નથી કેવાં ચિન્હો હોય તો ન્યુમેનીઆ થાય તે ડાક્ટરે જાણી શકે છે. પણ બીજો દિવસ થતાં મુખી તે ખુલ્લાં જણાય નહિ. જાણવા લાયક છે કે કેટલાક જેલી ન્યુમેનીઆ લાગુ પડ્યા છતાં કામ કરી શકે છે. ખાણેપર કામ કરતાં કરતાં ન્યુમેનીઆથી નેટીવો મરણ પામે છે. તા. ૧મીએ છુટલ જેલીને તા. ૬મીએ તપાસવામાં આવે ને ન્યુમેનીઆ જણાય તો તે જેલ બહાર નીકળ્યા પછી લાગુ પડ્યો હોય. ન્યુમેનીઆ લાગુ પડ્યા તે કેટલીકવાર થોડાજ કલાકો પુરતા છે. મી. બેનસનની તપાસમાં ડાક્ટરે જણાવ્યું

જુન ૬:—મ. જુન મહા જોનો કે ડાક્ટર ન કહી શકે કે તેનો ન્યુમેનીઆ કેટલાક વખત થતાં લાગુ પડેલ હશે માલુમ નહિ. ન. માં કેપ્તર ઉપર ન્યુમેનીઆના તબ કેસ થયા હતા. પુષ્પ તે ચાવલ જેટલું જ પોષાણ અપનાર છે. અને તેથી જેલીની નમીયન માં ફેર પડી શકે છે.

મી. બેનમેનના સવાર ઉપરથી ડાક્ટરે જણાવ્યું કે આ કેપ્તરમાં કોઈ જેલીપર કુમળો થવાની ફરિયાદ મારા જાણવામાં આવી નથી.

મી. બેનસને પુછ્યું:—આજ સવારે મારી હજારીમાં તબ જણાવ્યો કુમળાની ફરિયાદ કરી હતી તે નહિ કે?

મી. બેનમેન:—તે તો માત્ર અપવાદ હતો.

મી. ગોડફ્રે

ડા. કમલુ ગોડફ્રેના પોતાની જુલાની માં જણાવ્યું કે મેં નમાપનને જુલાઈની ના. ૧લીએ સાંજે જોયો હતો. તેનો શ્વસ હુકો થયો ગયો હતા તે ઉપરથી, અને તેને હરફ થયું હતું તે ઉપરથી હું ગુરત બોધ શક્યો હતો કે તે કેસ ન્યુમેનીઆનો છે. મેં તેને બદાબર તપાસ્યો હતો. ન્યુમેનીઆનાં ચિન્હો એ જાણી રીતે બોધ શક્યો હતો. તે ઉપરાંત તેની પીઠ ઉપર સોળ પડેલા મેં જોયા હતા. તે ઉપરાંત થોડાક સોળ તેના પેટ ઉપર પણ હતા. તેના અંતઃકરણના ધમકારા ઉપર થી હું કહી શક્યો હતો કે તે જીવી શકશે નહિ. કાંઈ છુટા હથિયારથી મારેલ હોય એવું તે સોળ ઉપરથી લાગતું હતું મેં નમાપનને પુછેલ કે "આ અંધાણ રોગ છે?" જવાબમાં તેણે કહ્યું કે "તેમણે કેપ્તરમાં મને કહ્યું હતું." એ તદ્દન સંબંધિત છે કે એ સોળ ચાલુખના કટકો હોય. મેં તેનો છેડો શરીરપર વીટા લખને પેટુપર લાગ્યો હોય. એ સોળ ચાર દિવસના હોય એવું કેપ્તર આવતું હતું. તેણે કહ્યું હોય તે ઉપર આધાર રાખીને હું અટકળ કરતો નહોતો. એવા મંદવાડ સહીત તે કેમ જેહાન્સબરગ સુધી ચાલીને આવ્યો એ વાતનો મને અર્થો અર્થો હતો; પણ પાછળથી મને માલુમ પડ્યું કે તે રસ્તામાં મળી મએલ ગાડાની મદદથી આવ્યો હતો.

માછલેટ: કેપ્તરમાંથી કેટલુંક ચાલ્યો ને તે પછી ગાડી મળી તેલમાં ન્યુમેનીઆ નહીં લાગુ પડ્યો હોય તે શા ઉપરથી ધારે છે?

ડા. ગોડફ્રે: તે અણુ આવ્યો નહોતો

અહીંથી તે સામેનો રસ્તો નહોતો એટલું જ તે ચાલ્યો હશે.

સાક્ષીએ આગળ જણાવ્યું કે નગાપન ને જોઈને પહેલું મને એ જણાવ્યું કે તે બહુ દુખી પડી ગયો હતો. અને તે તેના ખોરાકને લઈને હેલું બેઠો. મરણ નોંધાવવા જતાં સરદારશીવરામશી "આખા શરીરે ઉઝડા" એ શબ્દ કાઢી નાખવા રજીરાર મને કહ્યું હતું.

મી. વીરમુખ્ય

એડીટીયલ કરનાર મી. વીરમુખ્યએ જણાવ્યું કે-એક વખત મેં જોરાક ખાતન દરિયાક કંઠે ત્યારે મુખી દરોગા એ જણાવ્યું કે જોઈએ તો સામે ધાસ એ રહ્યું દરેક હીંદીને પુપુતેજ જોરાક મળતો. તે પુરતો નહોતો. અમને બહુ દાદ જણાતી. મેં એટલાવું વધારે માગ્યું નહિ કારણ કે જોરાક સંબંધી વેરકરે જેવો જવાબ આપ્યો તેવો જવાબ મળવાની મને ખીક હતી. કામ સંબંધમાં પણ અમને બહુ દુઃખ દેવામાં આવ્યું હતું. એક વખત નંજુમશી કમળ લઈ જતાં મારી આંગળી ઉપર ચાકુક વાગ્યો. હું નગાપન સાથેજ તંબુમાં સુતો. તેની સંજેજ કામ કરતો. નગાપનને મરતાં મેં કાઢને જોઈએ નથી. તા. ૨૬ મીએ નગાપન બહુ માંદો હતો. અને 'ફેલન' કરાવ્યા ત્યારે લાઈનમાં ઉભો રહી શક્યો નહોતો. તેને હું મુખી દરોગા માસે લઈ મળ્યો, અને કહ્યું કે "આ માણસ તંક હોય એવું મને લાગે છે." મુખી દરોગા એ તેની ટેમ્પરેચર માપી, અને કહ્યું કે વાડમાં જઈને ત્યાં કામ કર. રાત્રિવારે નગાપને મને જણાવ્યું કે જોઈએ-સ નામ ના નેટીવ દરોગાએ તેનાપર હુમલો કર્યો હતો. રાત્રિવારે નગાપન કાંઈ ખાત શક્યો નહોતો. સોમવારે તે બહુ માંદો જણાયો. તેથી તે વાત મુખી દરોગાને મેં જણાવી. જવાબમાં તેણે કહ્યું કે "પેટા-ની પેટે ભલે તે મરી જાય." પછી તેણે દોઢાળ પાવડો લઈને નગાપનને આપ્યાં. તે કહ્યું કે "કામપર જા." મેં તથા બીજાઓએ તેનાં હાથિયાર ઉપાડ્યાં. જેના કમળમાં અમે સોંપાયેલ તે દરોગાએ કહ્યું કે માંદા માણસને તમે કેમ સાથે લાવ્યા? તે દિવસે સાંજે નગાપનને હું કે પમાં મળ્યો હતો, ને તેને પુછ્યું કે તે શું કામ કર્યું છે? નગાપને જણાવ્યું કે હું કાંઈ કરી શક્યો નથી. તે પછી બીજે દિવસે પણ તેનાં હાથિયાર અમે ઉપાડ્યાં, ને તેને કામપર પહોંચવા મહદ કરી, પણ તે કામ કરી શક્યો નહોતો. તે રાત્રે તે બહુ માંદો હતો. બીજે દિવસે નગાપન છુટો થવાનો હતો, ને તેથી તે કામપર નહોતો ગયો. નગાપન સહેજ અથેજ બોલી શકતો. નગાપન છુટ્યો તેની અમલી રાત્રે તેને એટલી બધી ઉધરસ આવતી હતી કે હું બીજી શક્યો નહોતો. તેની આમલી રાત્રે મળ્યું તેને ઉધરસ હતી.

મને તથા બીજા દોઢીને અમરી કેપ ની બધી મુદત દરમ્યાન માત્ર એક કમળ ને એક ધાબળી એટલું એવડા પાંચરત માટે હતું. રાતમાં તથા કામ કરતી વખતે પાણી પીવાને અમને ના પાડવામાં આવી હતી. કેપના હીંદી રસોઈઆને હું જોગ્યું છું.

[અધૂરું]

ધો રેલાગોઆમે ઇડોયન લાઇબ્રેરી

આ લાઇબ્રેરી તા. આ. સેક્ટરરી મી. એમ. આર. સોલંકી લખે છે કે, મી. રેલાગોઆમે ઇડોયન લાઇબ્રેરીની માસ મેની આખરીએ બાકી પા. ૮-૩-૫ હતી. બાદ ચાલુ માસ જુનમાં મેમ્બર શીના પા. ૧-૧૩-૬ તથા જુન ૧ ના વાંચન શી પેની ૬ તથા લાઇબ્રેરીની રૂમના કાગળની શી. ૧૦ મળી કુલ પા. ૨-૭-૫ માંથી માસ ૧ ના કાગળના પા. ૨ બાદ જતાં બાકી શી. ૭-૫ જુનની આખરીએ શીલક છે. ચાલુ માસ જુન માં લાઇબ્રેરીની મુલાકાત લેનારાઓની સંખ્યા ૧૨૬ ની હતી તેમજ મેમ્બરોના નામે ૪૭ પુસ્તકો આપ્યાં હતાં.

ફિ હોદુસ્તાન કાઢી બાકી શીલક મે માસની આખરીએ પા. ૧-૮-૬ હતી. બાદ શી. ૧-૬ માસીક બરનારાની મળી પા. ૧-૨૦-૦ બાકી શીલકમાં છે.

જુન-ગ્રાસમાં આવેના જનપ્રીતા પારસી શેક જે. પી. ધોંડી તરફથી ઇમેજ પુસ્તકો, ખિરતી ધરમનાં, તથા બીજાં પરચુરલ સાહિત્યનાં તથા જાણ અવેની લાયબ્રેરીને એટ મળ્યાં છે તેનો તેવજુના આચાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવે છે.

મજકુર લાઇબ્રેરીનું બીજું વરસ પુરું થઈ હાલ ત્રીજું વરસ શરૂ થઈ ચુક્યું છે પણ કેટલીક અગવડોને લીધે વરસીક મેગાવડો કરવામાં અમેજ પહોંચવાથી તા. ૧ આગસ્ટ રવીવારે અપોરના કરવાનું નક્કી થયું છે તો સરવે મેને જીગ કાંઈકેટલું, મેમ્બરો તેમજ બીજા મહત્વો પધારી અ.ખ.મી કરશે તેની આશા છે.

ચાલુ વરતમાન

દરોસવાલના નેટીવોને આગેવાન કેપના ધોરણે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને નેટીવ વોલ અપરાની જીજીઆલ કરવા માટે વિલાયત જવા તા. ૨૨ મી જુલાઈએ કેપડનાર હતો.

પ્રીટોરીઆમાં જોરાઓના કેપવણી કાન ફરન્સ મળી હતી જે વખતે કેટલાક ડચ બોલનારાઓએ એવી ફરિયાદ કરી હતી કે તેમનાં જોરાઓ ડચ મરી અથેજ બની જાય, અને પરિણામે થોડા વરસમાં તેમની જાત નાશ પામે એવો કાવ છે તેના ઉપાય લેવાવા જોઈએ.

યુનીયન પાસામેટ જુદી મુકવા માટે તા. ૦ કીંગ તથા કપીનને બોલાવવા કેપટા કિનમાં ફિલયાલ શરૂ થઈ છે જેનું "કાર મસ" પત્ર જાહેર કરે છે.

'મરકયુરી' જણાવે છે કે તા. ૦ કીંગને કાંપી મુસાફરી માથે લેવાનું અસંભવિત છે, પણ જે પ્રોન્સ ઓફ વેલ્સને પાસાં મેટ ઉઘાડવા માટે બોલાવવામાં આવે તો તે સુમના વાજખી ગણાય.

નાત.જના અવરનરની ગેરલાજરીમાં સર હેનરી બેન્ડ આકરીશ અવરનર તરીકે કામ કરશે.

ઇડિયન સોશીઓલોજીસ્ટના અધિપતિ મી. સ્વામશ્ચ હૃષ્ણવર્મા જે પેરીસમાં રહે છે તેમણે ત્યાંથી જના દાખલપત્રને એક કાગળ લખ્યો છે કે તેમને સર વિલ્યમના ખુન સાથે કાંઈ જાતનો સંબંધ નથી. કાગળમાં તેઓ લખે છે કે "પણ હું એકામને પસંદ કરું છું, અને તે બધા વનારને હીંદી સ્વતંત્રતાના કાંપમાં જન કુરખાન કરનાર દેશબક્ત ગણું છું." તે વધુમાં જાહેર કરે છે કે એમેરિ હોદુસ્તાન માંથી પાછા ન નીકળે તો મેંડા વખતમ ઉગાંડમાં એવો ઉદ્ઘાપત થશે કે તેમાં દુનિયાનાં માણસો વિમુક્ત બની જાય.

તેમના જાપાના જાપનારપર કેસ ચલાવવામાં આવે છે તેમાં એવો આરોપ છે કે તે જાપાના ગયા જુલાઈના અકચરી ખિરીશ સરકારના પ્રધાનોની વિરુદ્ધ બંદનહી કરવામાં આવી હતી.

અખબારે-આત્મ

આજકાલ લંડનનું પારસી કોરોનીકલ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાનું એક મિત્ર થઈ પડ્યું છે. તેના દર અંકમાં સલામતી માટે કંઈક ઉત્તેજન આપનાર, ગાળવા લાયક તો, હોયજ હોય.

હવે છે કે રાડેશીઆમાં આચરકારન ડીએક્ટમા એક સોનાની ખાણ મળી આવી છે. તેનું પરચુર કરતાં એક ખાખના માલેકે જણાવેલું કે તે જોઈ જ્યો તો "સાચી કંપેરાનની દુકાન; કેમ જાણે દરેક કેકાણે નફા સેનું જરી મુકયુ હોય." ભાગ્યશાળી રાડેશીઆ! જરેરીઓને દુકાનો બંધ કરવી તો નહિ પડેને!

હત્યાસકરે ખુન કર્યું તેમાં ગિયરા તેના લાઇઓ તથા આપને સરકારે નોકરી ઉપરથી આત્મક કપા. માયું દુખે ને પેટ કુટવાવાળીજ વાતને! પણ ના, તેમણે મહારાજાના સમાજોની માફક સરકાર આમળ જાહેર ખુન માટે પોતાનો કરોધ ને શોક જાહેર નહીં કર્યો હોય, એ એક તેમની સમજનું કારણ હોઈ શકે ખરું.

પાખાળો સીંદ્ર લગમત 'એકસત્રી મીન્ટ' મરી 'મેડરેટ' થયો કે શું એ જાણવા બધા હોદ્દા, દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ, આગર હશે. તે જાણવાનું કાંઈક સાધન તે કોઈએ કમીડીમાં નથી જોડાએલ એ જાણી મળે છે. "જાલ-પાલ" વખતની કોઈએ "સાલ"ને લુખી લાગતી હોય એવું જણાય છે. કોઈએના નવા બંધારણ તલે એકસત્રીમીરો ક્રિસ્ટીય રાજનું વડપણ રીકારવાનું જમન, ને તે પણ લખીતવાર, ન આપે ત્યાંસુધી તેમાં નથી લગી શકતા. લગમત તે બંધન સ્વીકારશે કે નહિ તે જાણ જાણવા લાયક ખીના છે.

હ. ઓ. ના એક અંકમાં વેપારી રીતે બળ ખતાવવા વિશેની પુનાના કળ પત્રની રીકા હતી તે કાંઈ ખોટી નથી. વેપારી રીતે બળ ખતાવી શકાય છે તેનું કેટલીક વખત રાજદવારી રીતે ક લશકરથી પણ નથી ખતાવી શકાતું. આનો એક તાલે દાખલો હાલમાં બન્યો છે. સાચો થોમ વગેરે પોરદુગીઝ કોલેનીમાં કોલોની ખેતી માં મુશ્કામી જેટલો જુલમ મુખરતો હોય તેકુ થોડા વખતપર જાહેર થયું હતું. આવી ત્યાં પેલા થોમ માલ વાપરના અંગ્રેજ

વેપારીઓ તથા ખીનઓએ ના પાડી. આ વેપારી બળની અસર એટલી બધી થઈ કે કોલોના ખીનની ૧,૩૦,૦૦૦ જેટલી જુલુ લીસનમાં વેચાયા વગર ભેગી થઈ પડી! પોરદુગીઝો અમકમા. તેમણે હાલમાં દુગવ કર્યો છે કે કોલોની ખેતીપર ના મજુરોની સ્થિતિમાં ક્રિસ્ટીય સરકાર કહે તેવા સુધારાઓ દાખલ કરવા, આ કારણથી ક્રિસ્ટીય સરકાર તરફથી કરનલ વાઇલી નામનો અમલદાર સાથેથી જવા ઉપડી મળે છે.

લોરડ કીયનર સાહેબને હોદ્દાના લરકરી વડાના પદ ઉપરથી ફેરવવામાં આવ્યા છે એ જેમ અચવાળું છે, તેમજ આજેની આ તરફની તેમની મુશ્કાલત પણ છે. લોરડ કીયનર ક્રિસ્ટીય રાજના લરકરી અમલદાર તરીકે એકો છે. જ્યારે પાંચ સાત વરસપર રશિઆ દીવર ચડી આવે એવો, તથા મધ્ય એશિઆમાં લડાઈ જાગે એવો સંભવ જણાતો હતો ત્યારે તેને એકકમ હોદ્દાનાતમાં મોકલવામાં આવેલ. રસો—નપનીક યુદ્ધથી એ સંભવ દુર થયો, એટલે તુરત એ બાહોશ લડવાવાળી બદલી કરવામાં આવી છે.

હાલ ઇંગ્લાંડને લડાઈનો સંભવ જર્મની સાથે છે, ને તે તેના કોલોનીઓ સંબંધમાં એવું કહેવાય છે. તેથી આજેની આમાં-ત્યાં ખચાય કેમ તપાસવા-લોરડ કીયનર જવાના છે. ત્યાંથી ન્યૂઝીલેંડ તથા કેનેડા જશે, અને આમળ જતાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ આવે. જરમનીની આંખ દક્ષિણ આફ્રિકા ઉપર હતી તે ગોરા કોલોનીરો ખુશી થયા નથી. એવરોને મદદ કરવા કહજર આગર હતો તેનું એક એવું કારણ મજુરમાં આવે છે કે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં એવરો સાથે લાગીદાર થવા તેની ખારજી હતી.

નાતાલના અવરનર વિશાળ ગયા છે. સંભવ છે કે તેમને પાછા ફરી પોતાના હોદ્દાનો આજ લેવાની જરૂર ન પડે. યુનીઅન પારલામેન્ટના બંધારણ તલે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાપર વડી સરકાર તરફનો એકજ વડો રહેવનો. એટલે સર મેટુનેધન પાછા નાતાલના અવરનર તરીકે પાછા ન ફરે એ બનવા જોઈ છે. પાછા મેંટથી રાજ અલાવવા કોલોનીમાં અવરનરનો કોઈ કામમાં કામ હોતો નથી. એટલે આ જવા અવરનરની દિલસોજીથી આપણે

માફકાર નથી; પણ એવું જાણવામાં છે કે તે નાખદાર હોદ્દાના કમ મટે. તેમજ સત્યાગ્રહીની લડત મટે પણ ઉદાર વિચારો ધરાવ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના કેટલાક રાજ કાર ખારી ગોરા એવી દલીલ કરે છે કે તેમને દુનિઆની આંખમાં ધુળ નાખવાની કળા ના ઉસ્તાદ કહેવા પડે. નેટીવના વોટ બાખન વિલાયતમાં કેપવાળા મી. શરીનર લડત લે છે, તેના જવાબમાં કેપના પ્રધાને એવું જણાવેલું કે 'નેટીવને વોટ આપવો એ કરતાં બીજું વધારે નિરહય કામ નેટીવ મટે હોઈ શકે નહિ!' સાંભળજો, આ વાતના સામરને ન નાંજળ્યા હોય તો! ત્યારે તો એમજ થયું કે નેટીવના ડેલી ગેટ મી. શરીનર નહિ, પણ કેપના પ્રધાન પોનેલ. ને એ દિસાએ તો જેઓ યુનીઅન સંબંધમાં જુદી જુદી સરકારના ડેલીગેટ તરીકે ગયા તે બધા કારર અને કારડ લોકના ડેલીગેટ પણ કર્યા!

નખાપના મરણ સંબંધમાં સરકારે આપેલા જવાબમાં એવું કહ્યું છે કે 'જેટીઓએ કાંઈ ફરિયાદ હોય તો તેજ વખતે-જેવટે જેલ છોડતા પહેલાં કરવી જોઈએ.' મને ખબર નથી કે આ વાતથી સરકારે જેટીઓને વાકેફ કર્યા છે કે નહિ. જેને ખરું કરવાની દાનત હોય તેણે તો આજે જવાબ લોકોને આપવા કરતાં જેલી ઓને તે જણાવી દેવું જોઈએ. ને લોકો ને તો થએલ જુલ સંબંધમાં ખુદસો જ આપવો જોઈએ. જેઓ જેલોએને મજબા જતા હોય તેઓ તેમને ફરિયાદ જાહેર કરવા વિષે સુચવે તો સરકારની નોટીસનું કામ સરે ખરું.

પ્રીતરીઆમાં એક આજેનીયન ગેરાને અગાઉ દહવાર શુન્દા કર્યા હતા એવું સાંખીત થવા પડી બે માસની સજા થન, અને તે સાદી-મજુરી વગરની તે ઉપરથી હોદ્દાને લાગે કે આ ગોરાનો મુલક છે તેથી એ અધુર આવે છે. પણ ના, એવું ધારવાની જુલ કેલ કરશે નહીં ખુદ આપણાજ મુલકમાં-હિંદુસ્તાન માં-ને એવાએ વધારે મોટો મજબ થાય છે. હોદ્દાને ખુનાના વાંક માટે બ માગામાં ઉપરો ઉપર ફરેલી મળે છે, ત્યારે બેગકોરનાં એક ગોરાએ હોં-વું ખુન કરેલ તે જા મહોનાની જોક, અને નહવા હડમા છુડી ગયે! એટલે સમજનું મોહ જાહેર કરવામાં આવતું

લાગે છે. ને કપાળમાં સ્વતંત્રતાની છાપ છે તેવી સજા, ગુલામીની છાપ વાળા કરતાં ઓછી કેમ ન હોય? સજા ન સજા થતી હોય તે ગુલામીનું દીકું કપાળ પર રહેવા દેવ ખરા કે?

એક ગોરાએ તોપો વહોડતી વખત સુપડીથી જળવવાને ક્ષમા શોધી કાઢે છે; બીજા દવાને જીતવાના ઇલાજ શોધે છે. આ બધું ઠીક છે, હૈશીયારી અને પુરિષ્કળ બતાવનાર છે. પણ કોઈ એ લોકના લેખ તથા મોઢતી સુપડીથી નો ક્ષમા શોધી કાઢનાર છે? જે દુનિયા અને મનુષ્ય બાંધેલું સુખ જળવાવું હોય તો તોપો અને બંદુકોને શાંત કરવા કરતાં, આ સ્વાસ્થ્યમાં અંધ બની ગયેલાઓના જીવો મેળવવાના તથા પૈસા હાંટવાના લેખને શાંત કરવાની જરૂર બહુ છે.

અખબાર

કરનસ સુરેશ વિશ્વાસ

કરનસ એ સરકારી ખાતાનો બહુ મોટો હોદ્દો છે. આ હોદ્દો સુરેશ વિશ્વાસ નામનો એક બંગાળી ભોગવો દત્તો. તેની ઉમરથી હોદ્દાના ઊંડી કેટલીક સુસાધરીઓ કરતાં આખરે તે બ્રાહ્મીમાં ગયો, ને સાંતા લશ્કરમાં ભેગા કરનસ નો હોદ્દો તે પામ્યો હતો. હાલમાં તેના મરજીના ખખર પ્રસિદ્ધ થતાં બંગાળી જાણમાં તેનું જીવન મનાંત બહાર પડ્યું છે. તેમાંથી બહુલા લાયક કુંક હેવાસ નીચે આપ્યો છે:—

સુરેશ વિશ્વાસનો જન્મ બંગાળમાં કીશનગંજ જિલ્લામાં એક જમીનદાર વરમ ના પ્રજાળી કુટુંબમાં થયો હતો. તેનો બાપ તેને લઈને કસકામાં રહેવા આવેલ. બાલ્ય કાલ સયદ વિશ્વાસ નામનો તેને એક કાકો છે જેની સાથે તે બ્રાહ્મી ગયા પછી પત્ર વહેવાર ચલાવતો હતો.

સુરેશમાં નાનપણથી મહાનપણના ગુણો દેખાતા. તેનું મન અત્યંત ચંચળ હતું. મેટ્રીક સુધીનો તેણે અભ્યાસ કર્યો. ૧૩ વરસની ઉંમરે તેને ખ્રિસ્તી કરવામાં આવ્યો. મદાસ, બ્રહ્મદેશ વગેરે જાગોની તેણે સુસાધરી કીધી. ૧૬ વરસની ઉંમરે વિભાવતી સ્ત્રીમરેમાં રુદુઅરત તરીકે તેણે નોકરી મેળવી. વિભાવતી જાગો પોતાની ખ્રિસ્તી બનાવવા પાઠવી ને મળી. તેની મહત્ત્વ તરીકેનાર પણ

પંખીને રાખવાના બગીચામાં તે નોકર રહ્યો. પોતાની આવડતને લીધે તે બગીચાના કાપડેકરની પદવીએ પહોંચ્યો. જંગલી દાથી, સિંહ વગેરે વગર કિ પ્રાણીઓને પાળવાના કામમાં તેણે કુશળતા મેળવી. થોડા માસમાં આ નોકરી છોડી ને તેણે એક સરકારી કુંપની કઢી. તે કુંપની લઈને જરમની, સ્પેન, પોરદુગાલ, કાંસ, ઇટાલી, ડેનમારક વગેરે યુરોપના મુલકોની મુલાકાત લીધી. યુરોપની બધી જાણો તે બોલી શકતો હતો. પછી એક જગી સરકાર કા. સાથે તે દક્ષિણ અમેરિકા જવા મટે કપડ્યો. રસ્તામાં તેની સાથેનાં બધાં ખર્ચાં જનગરો મરજી પામ્યાં. બ્રાહ્મીના એક બંદરે ઉતરે ત્યારે તેણે જનાવરોને કેળવીને કમાવાનો વિચાર માંડી વાળ્યો.

તે અરસામાં બ્રાહ્મીના સજમાં બે પક્ષ વચ્ચે અંદર અંદરની લગાડ આસતી હતી. રીપબ્લીકન (પ્રજાતંત્ર) પક્ષના લશ્કરમાં એક સાધારણ સીપાઈ તરીકે તે ભેગાયો. હજારની હજારથી લગાડમાં રીપબ્લીકન પક્ષનો જય થયો. તેમાં સુરેશ ચડતો ગયો; તે લેફ્ટેનન્ટ કરનસ ને હોદ્દો પહોંચ્યો. તેના મરજી અગાઉ થોડા વખત પર તેને કરનસ બનાવવામાં આવ્યો હતો. એક પરદેશી જતાં એક લશ્કરના વડાની પદવીએ પહોંચ્યો. એટલી જ દહીકન સુરેશની બાહોશીની ખાતરી માટે પુરતી છે. લીંક કે મુગપે તેની કદર જીતી નહીં, ને તેથી આખરે બ્રાહ્મીમાં ગયો, જ્યાં બ્રાહ્મીને તેને પોતાનો માની લીધો. પોતાના લશ્કર એક અમલદાર ની પદી સાથે સુરેશની સાદી થઈ હતી. તે પોતાની પાછળ વધુ દીકરા મુકી ગયો છે.

ખ્રિસ્તી કરવામાં આવેલ જતાં તે હીંદુ લશ્કરના તત્ત્વજાને બહુ માન આપતો. જરમનીમાં પોતે હતો ત્યારે તેણે કેટલાંક સંસ્કૃત પુસ્તકો મગાવ્યાં હતાં. વધુકે તથા ખમેળનું તેણે રાત મેળવ્યું હતું.

૧૯૦૩ના નવેમ્બરમાં તેણે કેરોલો કાળના હીંદુસ્થાનમાં તેના કાકાને લખ્યો હતો. તે ઉપરથી જણાય છે કે હીંદુમાંથી તેના બધા માહત્તાઓ તેની સાથે પત્ર વહેવાર ચલાવતા. કેટલાકે તેના હાથ નીચે લડ વધવા બનાવની તેને મઝાગી કહેલી. જવાબમાં તેણે એવું લખ્યું હતું કે મારા કાવચયા તરીકે તમને નોંધવા મારે હું બહુ ખુશી થઈશ, પણ તે ઉમેરતો કે "એ રામ મને, અકલિત મને તો, આમા વધારે" કામે છે."

તેના એક કાળમાં તે લખે છે કે "છોકરા તરીકે હું બીજા અનુભવી હોય ત્યારે આ બધાં બધાં બારેથી દુનિયા વિશે મને કાંઈ જાન નહોતું. ત્યારે લાગતું કે આ દુનિયામાં ચડતું તે સાવ સહેલું છે. આજે એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી દુનિયા પર ક્યાં પછી મારો દાખલો લેવા ને કું કાકાને બાકામજી કરતો નથી. પણ જ્યાં બળવાન દરજા હોય છે ત્યાં તે ચંચળતા બતાવ્યા વગર રહેતી નથી." સુરેશ વધુમાં કહે છે કે એવું કહેવું ખસ છે કે "માયુ મુકવાની જગ્યા વગર, જુબથી ને તરસ્યા પીણાં, તથા દાઢી વરચરતાં, એમ મહાન દુ:ખોમાં જે દિવસો તથા રાત્રીઓ કાઢી છે. બધી વખત સંકોને લીધે આપણા કરવા કું થાતો. તેવે વખતે હું દરિયા કિનારે જતો, થવા પરવતનાં શિખરો પર ચડતો, ને દુર દુર પૃથ્વીના છેડા પર નજર નાખતો. તે વખતે આકાશમાં એક દ ચળકતું નિશાન જણતું, અને તે જોવાની સાથે હિંમત અને આશા મારા હૃદયમાં સ્પુરી આવતાં."

તેણે પોતાનું જીવન જનાંત લખવાનું વચન આપ્યું હતું, પણ તે લખે તે પહેલાં ૫૦ વરસ કરતાં ઓછી ઉંમરે તેનું મરજી થયું હતું. માત્ર તેની જીંદગીના છુટા જણવા બનાવો જાણવામાં આવ્યા છે.

[અધુર]

નાતાલનાં હીંદી બાળકોનો કેળવણી

વડી સરકાર નીશ્પાચ!

તા. ૨૭ મી એપ્રિલના નાતાલ સરકારી મેજેસ્ટ્રેટ ઉપરથી ૧૪ વરસની ઉંમરના હીંદી બીલ દીઓને સરકારી નીશાગમાં દાખલ થતા અડકાવવાની બબત ને "જી. એ." માં જણાવવાની તે ઉપર ખ્યાન બેચી મી. જોન રેઅરડસને તા. ૩ જુનની હાઉસ ઓફ કોમન્સની મેડમાં એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે વડી સરકાર આ બાબત કાંઈ પગલાં કરવા માગે છે કે કેમ?

આ સવાલના જવાબમાં નાઇન મેથાન કરનસ સીડીએ જણાવ્યું કે બધી બાબત નાં કરનસ ભોગવતા હોયોનીની વચમાં વડી સરકાર બાબી સઠતી નથી.

ડેપુટેશનને ટેકા

જુદી જુદી જગ્યાએ થયેલી મીટિંગો

રવિવારના

રવીવાર તા. ૧૧ ના રોજ સત્યાગ્રહી તથા ખીજા બધા હિંદીઓની એક માસ મીટિંગ મળી હતી. મી. ઇસા દાજી સુભાર પ્રમુખપદે હતા. તેમણે આપણું કરતાં જણાવ્યું કે કેટલીક જાગૃતમાં જે કે આપણા વિચારો જુદા પડતા હોય પણ આખી હિંદી કોમની અ.અ.ની વાત આવે છે ત્યાં તે આપણે સવળા એક મતના છીએ. તેવે વખતે આપણી વચ્ચેના તમામ બેદો જુદી જામ એકત્રણે વડી સરકાર તથા હિંદી સરકાર પાસેથી દાદ માગવી એ આપણી દુરજ છે. મી. બબ્બ દુલ્લ હકે લખાણ પુરવક વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે કાંઈ પણ ચેર સમજુતી થવા ન પામે તેટલા માટે મારે ખાસ આર પુરવક વડી અને હિંદી સરકારને જણાવવું જોઈએ છે કે આ ડેપુટેશનો માત્ર સત્યાગ્રહીઓના જ પ્રતિનિધી નથી. તેઓ નીમણુંક ટરાંસવાલની આખી કોમ તરફથી થયેલી છે અને તેઓની માગણી તે આખી ટરાંસવાલની હિંદી કોમની માગણી છે. આપણું કરતાં વધુમાં જણાવ્યું કે સત્યાગ્રહીઓએ કોમની ખાતર જે દુઃખો ઉઠાવેલાં તે માટે આખી કોમ તેમની આભારી છે. બાદ તેણે ડેલીગેટો ને વડી સરકાર તથા હિંદી સરકાર તરફ થી દીલસોજી પુરવક જ્વાન હવામાં આવે અને તેથી મતલબના કેબલો આ મીટિંગ ના પ્રમુખ તરફથી વિલાપત લોરડ કું અને લોરડ મેરલી તથા હિંદના વાઇસરોયને હિંદુસ્થાન મેલેસમાં આવે એવા હરાવે રજુ કર્યા હતા. આ હરાવો સરવાળુમતે પચાસ થયા બાદ મીટિંગનું કામ સમાપ્ત થયું હતું.

હિંદીઓ

રવીવાર તા. ૧૧ ના રોજ અજે મી. એસ. આર. નાઇડુના મકાનમાં ડાયામંડ શીફડના બિટીશ હિંદીઓની એક મીટિંગ મળી હતી. જે વખતે આશરે ૨૦૦ હિંદીઓએ હાજરી આપી હતી. અને તેમણે મીટિંગના કામમાં ઉત્સાહ પુરવક જામ લીધો હતો, અને ડેલીગેટોને ટેકા આપનારો હરાવ સરવાળુમતે પચાસ કર્યો હતો. તથા તે કામ મે. કરીદુ લોરડ મેરલી, લોરડ સમજીલ તથા મેરલી

મીટિંગે કેબલથી મોકલવામાં આવ્યો હતો.

પાંચ ઇસીઓએ

ચતુર્થારે બપોરે અજેની એસોસીએશન ના પ્રમુખ મી. ત્રીકમદાસના પ્રમુખપણા નીચે એક મોટી મીટિંગ મળી હતી જે પખતે નાતાલથી વિલાપત જતા ડેપુટેશન ના તથા મે.અરો મેસરસ એમ. સી. આંમલીઆ, એચ. બહાત તથા આમદ જાણાત તથા કેપટાઉનની બિટીશ ઇડિઅન લીમના પ્રમુખ મી. આમદ હજી સુલ મહ મદ, મેલવી અહમદ મુખતાર, મેસરસ એસ. વાસન, એ. ઇ. હાફેજ, એ. એચ. સી. બેચ, એ. અલી અને ખીજા ઘણા એ મીટિંગમાં હાજર હતા.

પ્રમુખે ટરાંસવાલના હિંદીઓની હાડમા રી સંબંધમાં લખાણ પુરવક વિવેચન કર્યું. અને નાતાલથી વિલાપત જતા ડેપુટેશનના મે.અરોની ઓગળાણ કરાવી અને તેમના કામને દરેક તરફની ફોલ મળે એમ ઇચ્છ્યું.

પ્રમુખની બધી લાગણી મારે મી. એમ. સી. આંમલીઆએ ડેલીગેટો તરફથી આભાર મ.ન્યો અને જણાવ્યું કે અમે આટલા વખાણને લાયક નથી. ઉપર તે ખુશનો માનવાનો છે કે જેણે આપણા બાઇઓને ટરાંસવાલની તથા આ ડેપુટેશન મોકલવાનું બતાવેલું છે. વડી સરકાર તથા અ.એજી પ્રજા સમક્ષ આપણું દુઃખો રજુ કર્યાથી તે દુર કરવા તરફ પુરેજ જ્વાન અ.પદમાં આવશે એમ અને ખાતરી છે. નાતાલની હિંદી વસ્તી, કેપની કલરડ અને હિંદી વસ્તી કરતાં વધારે મોટી છે. યુનીયન તજે તેના તથા દક્ષિણ આફ્રિકા ના બધા હિંદીઓના હકનું રક્ષણ કરવા વડી સરકારને અપીલ કરવાનો આપણને સંપુરણ હક છે.

બાદ મેલવી અહમદ મુખતાર, મી. એસ. વાસન, મી. એ. ઇ. હાફેજ, મી. આદમ એચ. જી. મહમદ તથા મી. એ. એચ. સી. બેચે આપણે આપ્યાં હતાં.

મી. એસ. વાસને ટરાંસવાલથી વિલાપત તથા હિંદુસ્થાન ગયેલાં ડેપુટેશન તથા નાતાલથી વિલાપત જતા ડેપુટેશનને ટેકા આપનારો હે હરાવ રજુ કર્યા હતા. અને તે મેસરસ જી. આર. પાંડે અને અર. ત્રીકમદાસના ટેકાથી સરવાળુમતે પાસ થયા હતા. બાદ મી. વાસનની દરખાસ્ત અને મી. એ. અલીના ટેકાથી ઉપરના હરાવોની નજલ કેબલ મારફતે મોકલ કરીયુ. લોરડ મેરલી અને મે. હક મીટિંગે નોંધવા ની પ્રમુખને સલા આપવામાં આવી હતી.

બાદ કેપ તરફથી વિલાપત ડેપુટેશન મોકલવા વિષેની કેટલીક ચર્ચા થયા પછી મીટિંગ બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

કેપટાઉન

આજ રોજ (૧૧ જુલાઈ) બપોરે તથા વાગે બિટીશ ઇડિઅન લીમની મીટિંગ સુપ આઈ ઉપર આવેલા લીમના હોડમાં બરવામાં આવી હતી, જે વખતે પ્રમુખ મી. અહમદ દાજી સુલ મહમદની ચેર હાજરીમાં મી. અબદુલ કાદરે ખુરશી લીધી હતી. હાજર ધનારાઓમાં પ્લેટ ફોરમ ઉપર મેસરસ હમામ તાસેલુદીન, જે. એમ એચ સુલ, હમનખીય, જે.મદા વાળા, એચ. એ. પટેલ, મલેક વાહેદ, રહેમુભાઈ, અવેર સામજી (સ્ટેવનમેસ) મુનશી મલેક દયાલ, ઇસાક જુલી, મહમદ ઇનુસ વીચેરે હતા. પ્રમુખે જણાવ્યું કે ટરાંસવાલથી જે ડેલીગેટો મી. ગાંધી તથા મી. દાજી હખીય લાડન ગયા છે તેમને ટેકા આપવા આ મીટિંગ મળી છે. બાદ મી. સુલે ટરાંસવાલના બહાદુર જાઇઓની તારીફ કરી ડેલીગેટો તરફ વડી સરકાર દીલસોજી પુરવક જ્વાન આપશે એવી મત લખનો હરાવ રજુ કર્યો. અને તે હરાવ નો સાર કેબલથી વિલાપત લોરડ કરીયુ. લોરડ મેરલી તથા હિંદી વાઇસરોયને મોકલવાનું જણાવ્યું. આ હરાવને મી. હસનખીયા તથા મી. જેમદાવાળા તરફથી ટેકા મળતાં સરવાળુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

બાદ બીજો દિવસે જે ડેલીગેટો ડરખન થી આવનાર હતા તેમને ડેકમાં લેવા જવા તથા ધરતુ માત્ર આપવાનો હરવ યથો હતો. અને મેસરસ જુલી, જેમદા વાળા તથા અવેર સામજીએ સમજને અનુ સરતાં આપણો કરી મીટિંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

મીટિંગો

રવીવાર તા. ૧૮ જુલાઈના રોજ અજે ના હિંદીઓની માસ મીટિંગ મી. વલી મહમદ બગસના પ્રમુખપણા નીચે પ્રીટે રીઆ અરજીમાં મળી હતી. હાલની રિયનિ વીંગે કેટલુંક લવેચન થયા પછી મી. એ. એમ. ખમીસાએ લોરડ કરીયુ અને લેરડ મેરલીને કેબલ મેકલવા ની દરખાસ્ત કરી હતી. બિટીશ હિંદી ઓની માસ મીટિંગ વડી સરકારને ડેપુ ટેશન તરફથી રજુ કરવામાં આવેલાં દુઃખો તરફ દીલસોજી પુરવક જ્વાન આપવાની તથા તે દુ ઓનો જામલીથી આમક પ્રવક

વિનાતી કરે છે. મી. હાજી હાજમ અને મી. અબુલાદાના ટેકાથી સરકારને પાસ થયો હતો.

પાચિસરૂમ

સ્થાનિક એસેસીએચનના સેક્રેટરી લખે છે કે, સરકારમાં ગયેલ ડેપુટીએચનની રજુઆત તરફ દીક્સેજી પુરવક પાન આપવા પે.એમ્.રૂમના હોદ્દાઓ ત્રણના પુરવક વડી સરકારને આમલ કરે છે. એવા કેબલો લોરડ કરીયુ તથા લોરડ મોરલીને કરવામાં આવ્યા હતા. તથા તેની નકલ લાડનની સર. આ. ડિ. ઇ. કમીટી તથા લાડન ટાઇમ્સને મોકલવામાં આવી હતી. અને પૈડ ૨-૮-૩ નું ઉધરણ કરવામાં આવ્યું હતું તેમાંથી પૈડ ૨-૧૬-૩ કેમ્સનો ખર્ચ આઠ જતાં આજી થી. ૧૨ - સેક્રેટરી પાસે છે.

કરગરસાગર

અત્રેના વેપારી અને ખીજા હોદ્દાઓની એક મીટીંગ તા. ૧૮ રવીયારે બપોરે મળી હતી જે વખતે ડેપુટીએચનને ટેકાના હરાવો કરવામાં આવ્યા હતા. અને તે મુજબ લોરડ કરીયુ, લોરડ મોરલી અને લોરડ મીંગેને કેબલો મોકલવામાં આવ્યા હતા.

ટોંગાર

એક ખબરપત્રી લખે છે કે:-રવિયાર તા. ૧૮મીએ ટોંગારના વળણીના વેપારી મી. પી. બી. દેશાએ ત્યાં યજ કરવામાં આવ્યો હતો. તે વખતે મી. પી. બી. દેશાએ અને ખીજા ૧૨ પ્રદરથેએ વેદ વિધિથી ઉપવિત ધારણ કર્યાં હતાં. પછીને અતે સ્વામીજીએ માયત્રીમંત્ર ઉપર વિરોધ કરીયું હતું. દરેક હોદ્દાએ સ્વધર્મ સમજી નિત્ય કર્મ કરવાની જરૂર છે અને આ માયત્રીમંત્રથી પેતાની દરજ સમજી તે પ્રમણે વરતવામાં કેટલો લાભ છે તે સમજાવ્યું હતું. ત્યાર બાદ શ્રીયુત અંબરામ મહારાજે સ્વધર્મ ઉપર બાધણ આપ્યું હતું. સ્વધર્મને કોડી દેવાથી વરતમાનમાં હોદ્દાની પડતી અને સ્વધર્મ પ્રમાણે વરતવાથી લાભમાં તેની ચદતી થવા વિષે અનેક હાખત્તા દલીલોથી સભા જોતોને અસરકારકરી સમજાવ્યું હતું. એમના ભાવણી સમાપ્તી પછી પ્રસાદ વિગેરે લઈ પ્રેક્ષકો ઘેર ગયાં હતાં.

સોમવારે મી. એ. એ. ગાંધીને ત્યાં સાંજના આઠ વાગે મી. એક્ટ અને મી. તા. ૧૯-૭-૦૯

કુપ સામીટની શુભાશરે આપ્યા હતા. તેમણે આત્મજ્ઞાન સંજ્ઞાને કેટલાક પ્રશ્નો પુછ્યા હતા આરવલત્તપાનના આ ગદન પ્રશ્નોનો સતે.પકારક ખુલાસો સ્વામીજી તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો.

ત્યાર પછી ટોંગારમાં વેદધરમસભાનું સ્થાપન કરવા માટે ત્યાંના હોદ્દાઓની મીટીંગ મળી હતી. તે મીટીંગમાં આવા પ્રકારની સભા સ્થાપવાની જરૂરિયાત વિષે વીવેચન થયા બાદ લગભગ ૪૦ સભાસદોએ પેતાનાં નામ તેમાં લખાવ કરાવ્યાં હતાં.

સ્ટાંડરટન

સ્ટાંડરટનથી એક ખબર પત્રી લખે છે કે, તા. ૧૧ જુલાઈની માસ મીટીંગ ખલાસ થયા બાદ અત્રેની મુસલમાન જમાત મળેલ તેમાં નીચેના બે હરાવો એક મતે પાસ થયા છે: (૧). મી. હજી હાજમ મહમદ તરફથી નીચેની એક્ટ આજાર સાથે કહુત રાખવી. મીટીટરી સેલમાંથી પોતેને બીસડીંગ ખરીદેલું તે મરજદને વચર નહે દેવું તથા મરજદ તરત ખાંપા થઈ કરવાથી પૈસાની મદદ.....તરીકે દેવી. (૨). તા. ૧૦ થી ૧૫ ઓગસ્ટ દરમ્યાન મેસરસ હાજી હરમામ્મિ મહમદ, હરમામ્મ દીનદાર તથા મહમદ વાડી પેતાનો કીમતી વખત વેચી મરજદના હવરાણા સાડ જવા તદ્દવાર ચાલ છે તે સાહેબોનો આજાર માનવે.

લેડીસ્માંથમાંઉરસશરીફનીદાવત

દક્ષિણ અફ્રિકામાં વસના સરવે મુસ લેડીસ્માંથમાં અરજ કરવામાં આવે છે કે લેડીસ્માંથમાં વસતા સરવે મુસ માન બાહએતા તરફથી દજરત ખ્યાલ મોહનુદીન ચીસની અજમેરી ૨૦ નો ઉરસ શરીફને નિવસ તા. ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૦૯ ઇતવારના ઠેરવેલો છે. જોહરની નીમાજ બાદ મવલુદ શરીફ પદવામાં આવરી અને અશતી નીમાજ બાદ નીઆવડું ખાણું લઈ વીસરજન થશે. ઉમેદ છે કે દરેક જગેએથી સરવે સાહેબો આવી મરીજ વરતીને આજારી કરશે.

લેડીસ્માંથ, લી. લેડીસ્માંથની સુન્નત જમાત. થી, જુલમી અને અન્યાયી પાદશાહોથી

વિવિધ વિચાર

'શુદ્ધિ પ્રકાશ' માં મત વરપના મુજ રાતી સાહીત્યનું અવશે કન કરતાં ગ. વજી જીતરામ વવાજાજી લખે છે કે.....પણ આ રસતી રેલમાં એટલું ખડું નિમજ જન થતું જાય છે કે આફ્રિકામાં જે વીરત્વ મુજસતનાં સતાનો-તર નારીઓ દાખવે છે તે લેખકની પ્રિય યમક વતુ નથી. મુજસતલો ત્યાં રજપુતાણીઓ અને રાઈન રમણીઓ જેવું હીર જે આવે છે. હીંદુ મુસલમાન પારસી એક થઈ જઈ, જે જૂમીમાં તેઓ જનમા છે તે જૂમીનું મોરવ અવિકતીય ઓજારથી અને સાત્વિક બનાવે છે.....

અફ્રિકાના વિધાના મેરી જુલાજી બધ એની હાલતપ્રત્યે દ્રષ્ટિ એવા મથળા નીચે 'જુલાજી મિત્ર' લખે છે કે, હીંદુસ્તાનથી વ્યાસરે ત્રણ દગ્ગર માહલ દૂર દેશાવરમાં કમાણી અરથે આપણા બાહએતા અવધા છતાં એક અમવા જે અપવાદ સિવાય કોઈએ પણ સારી કમાણી કરી સારી નામના મેળવી હોય એવું હજી આ દેશમાં (યુગન્ડા અથવા આફ્રીકા) બન્યું નથી. આ બાબત આપણે તપાસ કરવા બેશક છે તે જરૂર જણાશે કે આપણી કામ કેળવણીમાં કામી છે. અથવા તો અણીતી નથી એમ કહીશું તો પણ ચાલશે. અહીં એવા મથાક કુદ્દાઓ જનથુકના માટે રહેલાઈ કરી રહ્યાં છે. અને તેના બાળકો વિદ્યમવજી કરવાએગ હોવા છતાં તેને વિદ્યા બજાવ વાતુ કામ તેમનાં માબાપો તરફથી જન વવામાં આવતું નથી એ એણું રોક કર વાતુ કરણ નથી.

'પાશ્વર્ય કેળવણીની હીંદુસ્તાનમાં પ્રિ હાસપર થયેલી અસર' એવા મથળા નીચે 'વસંત' માં એક લખનાર જણાવે છે કે, દરેક અવ્યાસરકે પશ્ચિમના દલિહાસ થી વડેક થઈ, આપણે પ્રજા શુ. મીજ છે અને સુધરેલા દેશોમાં તેની કેવા પ્રજા રતી સતા અને કેરી હકુમત છે એ અજાણ છે. વળી પાશ્વર્ય જાનિઓએ પેતાનું જોર જમાવવા, હકો મેળવવા જે એ આફતો ઉઠાવી, મુસીવતો અને અક યજો વેડી, આત્મબોગ આપી, પેતાની પાજની લડતોમાં, હિમ્મત અને મરદાઈ

વડી, તેઓને સામન આપી પદબદ્ધ કરી. ગબાર પ્રસંગે ફાંસી દબ, પોતાનો જય મેળવી, આખરે હાથી અને મનરંતી પંચી પ્રાપ્ત કરી છે, તે તે અધિનિદાસિક બાળતો અને તેઓના પ્રગલ્ભતાક રાજ્યો, અને પ્રતિનિધીના સિદ્ધાંતોથી રચાયેલી સંસ્થાઓનું આપણને જાન થયું છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રોએ નીચેના નીચેના શબ્દ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉચ્ચ ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાવળની એક જ બાલુએ લખવું.
૨. અક્ષર શાખા સાહીબી લખવા.
૩. નામ તથા ફેરફાર બદલેલ લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી બધુંને સારું.
૪. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અલવાદિયામાં ફાળવ કરી શકાય.
૫. રહે કરેલાં ચરચાપત્રો બધી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે જાહેર નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ફેરફાર અને સુધાર કરવું. — અધિપતિ.

મી. કાલપાળ.ક કરસનજી—૨૫ જાને યુજ્જસાતીમાં વાદળી કહે છે, આ એક જાત નો દરીયાઈ જીવડો છે તે મરી ગયા પછી તેના શરીરનું જે બોમ્બુ રહે છે તે શાસ્ત્રીય રીતે સાફ થઈને વાદળી તરીકે વાપરવામાં આવે છે. — અ. ઇ. એ.

કેપટાઉનની ચરચા

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ એમ,

તા. ૩ જુલાઈ નો અંક પત્રે ૪૩૪માં "પરચુરણ ચરચા"ના મથાળા નીચે કેપટાઉનથી મી. મુનશી મલેક લખે છે કે "હાલમાં અંગ્રેજીને મેદલુલી" એવા નામ થી એક નવું મંડળ લુપ્તીમાં આવેલી મસજીદમાં દરેક તહેવારે "રોસની" તથા નીમાજનો બહોમરત કરે છે, તેમજ પેટ હાલીકામેયની મસજીદનું ઉદગણ અને ખુલાસો છાપા મારફતે બહાર પાડવા કાળજી ધરાવે છે એ કીક છે. પણ એજ યુજ્જસા સદનું લુપ્તીમાં આવેલી મસજીદનો દિશાપ અને ખુલાસો છાપા માર

ફતે બહાર પાડવા કાળજી ધરાવે તો બહો ના સમજા દોડી મુસલમાનો ઉપર ઉપકાર કરેલા મથાળો. અને એ મસજીદના કહેવાતા નામના ફરજીઓ પાસેથી દિશાપ લેવને જે હર વખતે હોદી જમાતનાં લોકોથી કાઢી દેવાઈ અરજ અને તકરારો થયા કરે છે તેનો અંત આવે હોદી જમાતના લોકોનો કળાદ ખરો છે. મસજીદના દમલા ઉપર બપોર બ્યાબ ચડ્યા કરે છે, અને તરડી સાહેબો પાસે મસજીદનાં નાણાંની જે મેકસ રકમ સેધી નીકળે છે તે તેઓ પછી દબ ચકતા નથી. એમ ધરમાં બજારી આપ 'મહેલુલી મંડળ' કે આપનો ચર્ચાપત્રો જેમ ચકતા નથી. તે એક આ જમાનાની અવગતી છે.

લી. બંને મસજીદોનાં ઉપરાણા કેપટાઉન, માં પૈસા દેનાર.

તા. ૧૧-૭-૦૯

‘ડેલાગોઆબેનાહોદીશુકરોશકે?’

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ એમ,

દરસવાલમાં આપણા હોદી લાખઓ જે હાલમારી સદન કરી રહ્યા છે, સરકારનો સખતમાં સખત લુકમ ખમે છે, સંકટો વેડે છે, ધરબાર વિનાના થઈ રહ્યા છે, ખીજોસ જતાં કર્યા છે, સગાં સંબંધી કે કુટુંબની ફરકાર કરી નથી, પૈસા દેકે પાપમાલ થઈ ગયા છે, વીગેરે કુખો નહીં જાણતો હોય એવો કાષ્ટકજ હોદી કહે; બહુમત ડેલાગોઆબેમાં તેવા ઘણા મળશે. કારણ કે તેઓ નુસખેપર વાંચવાનીજ ફરકાર કરતા નથી. તેમની દલીલ એ છે કે તે નવરા મંચસનું કામ છે અને તેટલાજ કાતેશ્વી કેટલાક ગરીબ અને અતી મુશ્કેલીએથી ચાલતી લાયખેરીને પણ નાનકડાં ઉકારાને કવિતા ગાતાનું સ્થળ કહે છે. આ અને બીજી અભેદ્ય વાતો: કરનાર ખંસમજ હોદીઓને સમજાવને દાખલા દલીલ આપી શકાય તેમ છે, તો પણ સ્થળ સંકેતને લીધે દુઃકામાં એટલુંજ કહેવું બસ થશે કે જ્યાં રહેવું ત્યાં માનથી રહેવું, હોદી તરીકેનું આપણું મંદિરવ જળવનું, જ્યાં સુધી આપણા રાજ તરીકે જાણીશ છે ત્યાં સુધી તેની પ્રજા તરીકેના પુરેપુરા અને ખરા હક મેળવવા ઈચ્છાંડની પ્રજા જેટલેજ આપણે: હક છે તે આપણે સાબીત કરી આપવું. શુકામચીરીની જીજ્ઞાસા કરતાં મરતુ બહેનર છે.

ડેલાગોઆબેના હોદી કેટલે આશે મદદ કરી રાંધે અમર પોતાની ફરજ બજાવી શકે તે તપાસીયે. એક તો નાણાં સંબંધી મદદ કે જે લાગતું હોદી છે. અને તે જોએ પોત પોતાની સંપત્તી અનુસાર મદદ કરવીજ જોઈએ; પરંતુ વધારે સારી, સાદી, સોંધી, અસરકારક અને જરૂરની મદદ તે તેમના હૃદયબળની મદદ છે તેઓ ધારે તો પોતાનો એક અવજ ઉકારી શકે તેમ છે. એકમત થયેલી પ્રજાની માનણી રાજ્યે કપુર કરરીજ જોઈએ નહીંજ તેમાં રાજનું જુદું છે. આ લગત તે આખા સાઉથ આફ્રિકાની છે એ તો સદુ સમજ સંકટુ દર્શો. કારણ કે દરસવાલમાં આપણી કારણત ઉપર આખા આફ્રિકામાં વરતા હોદીની રિધત નો આધાર રહે છે. તો દેશકોહીતું નામ કાઢી નાખવાને પોતાનાજ બહાને ખાતર ચાલતી લગતને ટેકા આપવો, પોતાનો અવાજ બહાર પાડવો એમાં કાંઈ કાંઈ ઉપર ઉપકાર નથી. તેમાં સ્વાસ્થ અને પરમારથ બંને સમાયેલાં છે.

ડેલાગોઆબે રસ્તે થતા ડીપોરટેશન અટકાવવા એ ચાલુ સવાલ છે. મી. પોસાક તથા મી. દાદા અબ્દુલા બાબા ત્યારે જે સલાહ આપી મયા તે સુજ્જ વરસવામાં આવે તો તેમાં કામનું બધું બહુ થઈ શકે તેમ છે.

હોદીઓ પોતાની મીટીંગ કરી ઠરાવ પસાર કરી તેનાં નકલ પોરદુગીઝ ચવરનર, લીસમન સરકાર, હોદના પરદેશ ખાતાના પ્રધાન, હોદી પ્રધાન, હોદી વાલસરાય વીગેરે યોગ્ય સ્થળે મોકલે તો તેઓન ધ્યાનમાં આવે કે હોદી તમામ એક છે ને તેમની માનણી ઉપર ધ્યાન દેવું જોઈએ આપણો મત વધી જવાથી તેમણે આપણી માનણી સ્વીકારવીજ જોઈએ. અને આ પ્રમાણે હર વખત જ્યાં સુધી સંતોષ કારક જવાબ ન મળે ત્યાં સુધી કાર્ય કરવાનું છે. તેનું પરિણામ સારુંજ આવશે. તેમાં લાંબો ખરચ પણ નથી, પૈસા ખરચવા થી જે કાપડો થાય તેના કરતાં આ કાર્ય વધુ અસરકારક કરનાર છે. માટે દરેક હોદીએ આ સલાહ અમલમાં સુધી લે છે. સ્વાસ્થને ખાતર નહીં તો પરમારથ ને ખાતર, પોતાના જતાને માટે નહીં તો દુઃખમાં રીખાતા પોતાના હોદીલાખઓને માટે હાદ માગવી એ દરેક હોદીની ફરજ છે. ડીપોરટેશન અટકાવવાં એ પહેલું કામ છે અને તેમાં ઉપર ગતાવેસો રસ્તો લેવાનો છે. તેમાં સ્વાસ્થ તથા પરમારથ છે. લી. હોદીમન.

ડેલાગોઆબે, તા. ૧૦ જુલાઈ.

એક ખુલાસો

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ ભેગ.

ઈસ્ટલંડમાં થી દીવર હોરપીટલ છે તેના ફંડમાં પૈસા જમા ન હોવાથી અને ની ટાઉન કાઉન્સિલમાં ફરિયાદ થઈ કે કચરો લોકોના ઉપર ટેકસ નાખી ફંડ જમા કરવું. તેમજ અનેના વસતા આપણા ઈંડીઅન બાઇઓ જેઓ બારકીટ, યા ડેરી વીજેરેના થઈને છે તેમની પાસે લાઇસેન્સ લેવાવવાં. જે ઉપરથી મીના લોકોએ આફરે પૈકી ૩૮૮૦ ઉપરાશ્વ કરી આપ્યું. તેવીજ રીતે અને લોકોએ પણ ઉપરાશ્વ કરવા કરાવ કરી કામ ઉપાડ્યું. તેમાં ઈંડીઅન એસોસીએશન ના ચેરમેન મી. એ. જી. ઇસ્માઇલ તથા સેક્રેટરી મી. એસ. કાસુજી, મી. એ. કાદર, મી. કાસમ ઇસમ, મી. હયાહીમ કાનમ તથા હું પોતે મળી જ મેંબરો નીમાયા. તેમાં મી. ચેરમેન તથા હું બંને સાથે ઉપરાશ્વ કરવા નીકળ્યા હતા. તે ફરિયાદને જે જે મદદથી ઉપરાશ્વ આપ્યું તેમને મેં ખાતરી આપી હતી કે તમારાં નામો અનેના "ડેલી રીપોર્ટમાં" નામ વાર રકમો સહીત છપાવવામાં આવશે અને એ મુજબ અને ઉપરાશ્વ કરીને સેક્રેટરી મી. એસ. કાસુજીને હસ્ત કરવું હતું. ત્યારબાદ મી. એસ. કાસુજીએ આખી કુલ રકમ હોરપીટલના સેક્રેટરીને સ્વાધીન કરી નામનું લીસ્ટ છપાવવા આપ્યું હતું. હોરપીટલના સેક્રેટરીએ જણાવ્યું કે દસ શીફ્ટની અંદરની રકમ વાળા નામ છપવામાં આવશે નહીં. તે મુજબ તા. ૧૩ મી જુન ૧૯૦૬ ના 'ડીપોઝિટ'માં રીપોર્ટ બહાર પડ્યો, જેનું મી. કાસુજીને કહેવું છે. અને વસતા આપણા બાઇઓમાં સંપત્તિ બહુ ખામી છે. અર્થતઃ આજે પ્રશ્ન વખત એ મુજબ ઉપરાશ્વ થયેલાં તેમાં લોકો સતોષ થયેલા નહીં તેવું આ વખત પણ બન્યું છે. મારે આ દ્રષ્ટિકોણે જાહેરમાં લાવવાને કાંઈ ખસુસ કારણ ન હતું, અને કાંઈ ઉપર આશ્વેષ કરવાનો પણ ન હતો, પરંતુ હાલ માં કાંઈ કાંઈ માનુસેના મોંથી સાંભળું છું કે મી. ત્રીકમદાસે ઉપરાશ્વ અમારી પાસેથી લીધું અને નામ છપામાં નાખ્યાં નહીં. એવી રીતે તે લોકોનાં દીલ દુખાયાં છે. જેને લીધે મારા બાઇઓ કે જેમને મેં ખાતરી આપ્યો હતો તેમને લીનંતી કરું છું કે તેમણે તેમનાં નામો બરાબ છે કે નહીં તેની

ખાતરી સેક્રેટરી મી. એસ. કાસુજીને પૂછી કરી લેવી, અમર મજબુર રીપોર્ટ વાંચી આદીવસની મુદતમાં તેમને જોઈએ તો મારી પાસેથી આવી તેમના આપેલાં નામો લઈ જવાં. કારણ બરિષ્કમાં ફરી થી પચીસના ઉપરાશ્વનો પ્રસંગ આવે તો બાઇઓ સંપુરણ દીલસોજીથી મથા રાશિત પોતાનો ફાળો એસોસીએશનના ઉપરાશ્વમાં આપે અને પોતાનો સંતોષ જાહેર કરી એકસંપ થાય એવી ઇશ્વર પ્રત્યે પ્રાર્થના છે.

લી. ત્રીકમદાસ બધરસ.

ઈસ્ટલંડ, તા. ૧૭ જુલાઈ.

નેક સલાહ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ ભેગ.

અરજી જિલ્લાના પાનોલી ગામે સુન્ની લોકોના જમીનદાર પટેલોનું કામી સુધારા અને જીવવશીને ઉત્તેજન બારામાં જે કાન ફરિયાદ કરવામાં આવ્યું હતું, તેમાં મુકેલા કરાવો સરવાળામતે પાસ થઈ ફતેહ મંદ સાથે હતરમ્. તેમાં સામેલ થનારા ફરેક સાહેબો તથા તે પ્રાથમિક કામોમાં આવેલાની પડતો કામ ભેનારા સાહેબો કે જેઓની છંદગી કામ અને દેશ સેવામાં મુશાયલી છે, એવા મહાન નરોને મુખ્ય રકમથી જાહેર કરી આફું છું કે તેઓનું અસુખ્ય લાંબુ થાય અને સદાય તેવા કામો કરતા રહે અને કામની ઉન્નતી ફેલાવે. કદાચ પહેલાં હજારો તરફની નડતરો અને તકલીફો વેઠવી પડે, પણ ત્યાં સુધી કેમમાં પાંચ માણસના મન સ્વચ્છ અને ખરા રસ્તા ઉપર મજબુત છે ત્યાં સુધી તે કામની ઉપરે ફતેહ છે અને તેથી આખી કામ ધડો લઈ જકે છે. હિંમતની મદદે ખુદા પાક છે. તેથી બરિષ્કમાં અનુગ્રમ સાર આવે એમાં મારા મનમાં જરાએ શંકા નથી. જે બાઇઓનાં મન તે સલાહ જોઈ કદાચ દુખાવલાં હોય તેઓને વીખુદા નહીં પાડતાં સમજ અને દાનાપથી પોતા સાથે સામેલ કરી લેવા એ આવેલાનોની ફરજ છે. કદાચ કાંઈ એક સાહેબોનો મતમાં ફેર પડ્યો હોય અથવા કસુર થઈ હોય તો તેઓ પોતાનું મોડું મન અને દાનાપ વાંપરી જુલ ખેંચી લઈ પોતાના કામી હમદરદી બાઇઓથી અલગ નહીં પડશે એમ આફું છું. બહા અને સારા કામોમાં ત્યાં સ્વાસ્થ્ય વિનાના લોક હોય છે તે કામ ઉપર પડવીએ ચઢ્યા સિવાય

રહેતી નથી. હમ, આદાબ, તમીજ તવાબો સરમ હયા જે માણસમાં કમ જોવામાં આવે તેવું મુખ્ય કારણ હલમ અને સોળતની ખામીને લીધે છે. જે સાહેબો માલદાર છે તેઓની ફરજ છે કે પોતાની જોવાદને, પોતાની કામને માટે હલમ શીખવવામાં પોતાનો માલ તસદુક કરે.

લી. કમતર, ઇસ્માઈલ પટેલ.
જેહાન્નુબરમ, તા. ૧૨ જુલાઈ.

પરચુરણ ચરચા

જેહાન્નુબરમથી મી. એમ. એ. માયેત લખે છે કે સિ. ઇ. એસોસીએશને ટરાં સવાલની હડત બાબે જે પમણુ સરકાર છે તે માટે માનવતા સેક્રેટરી મી. ગાંધી તથા જીજા આવેલાનોને હું મુઆરકબાદી આપું છું. આ પમણુની પાછળ હીંદી કામે આલણુ એ તેમની ફરજ છે. તમીજ કામના સમાચાર સાંભળી માણુમ પડે છે કે સરકાર આપણા સત્યાગ્રહને તોડી પાડવા માંગે છે પરંતુ જે હીંદના હીરાઓ છે તે તો પોતાના સ્વદેશની ખાતર હયાજ કરશે. વિલાયત તથા હીંદ જે કેપુટેસનો અયાં છે તેને ફતેહ મળશે એમ હું આશા રાખું છું. મી. સેલતને હું મુઆરકબી આપું છું.

મી. મહમદ અહમદ આમેદ લાન્ગપુરી કરબનથી લખે છે કે તા. ૮ જુનના રોજ સચીન તાબાના ગામ લાન્ગપોરમાં આમેદેખાવ લીધો હતો તેમાં ભેત ભેતામાં ૨૦ ધરોનો નાશ થઈ ગયો હતો. તેમાં મારા ધરનો પણ નાશ થયો હતો અને એક પેટી સિવાય કંઈ બચ્યું ન હતું. તેથી જેહાન્નુબરમવાળા હીનીલાઇ લાન્ગ પોરવાસીને હું નમ્રતા પુરવક અરજ કરું છું કે આ ગરીબ લોકો માટે લીલાહફંડ ઉભું કરી ગરીબોની કુવા લેશો. જેજ સાથે આવનાર છે. પાંચ સાતની લકરી એકત્રે બેજ. આગને ખીજે દિવસે મારો મહાલો ફરજદ અહી વરચાની ઉમરનો ખુદાની રહેમતે પહોંચ્યો છે. આપણે પણ એજ રસ્તે જવાનું છે. સગર સિવાય હયાજ નથી. મારા મહાલા બાઈ અને દોરતોને વિનંતિ કરું છું કે મરહુમની રહે પાકને સવાળ પહોંચાડશો. આમીન.

નાતાલમાં ગાડો ઉમડવાનો ઉદ્દેશ્ય ફેલાવવા માટે નાતાલનું ખેતીનું મુસીબત એવા નામથી એક કંપની ઉભી થઈ છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

મુખ્યમાં રમ કરીયાણા વિગેરેના વ્યાપારીઓની એક એસોસીએશન સ્થાપવામાં આવી છે.

મુખ્યમાં કાપડીયાઓને ઓશીસવાળા એ સાથે ઇન્ડિયન સંઘની વધી પડવા પછી ર. પ લાખની ચાપણુથી એક ઇન્ડિયન ઓશીસ બોલવાની દિલ્હીમાં ચલે છે અને તે માટે ર. ૨૫૦૦૦ શેર કાઢવામાં આવનાર છે.

મુખ્ય સરકારે એક યાદી બહાર પાડી બહાર કરવા છે કે ગામડી નીલાઓના નિરાશીત લાપક વિદ્યાર્થીઓને સ્લેટ તથા ચોપડીઓ મફત આપવા માટે સરકારી માંડમાં એક નવી કલમ દાખલ કરવામાં આવી છે. આ દલમની રૂએ એક લાખ પાછળ એક વરસમાં ર. ૧૫ સુધીનું ખર્ચ કરવામાં આવશે. આ મુજબ પહેલે વરસે ર. ૧૩,૮૧૦ નો ખર્ચ કરવાની ૧૯૦૬-૧૦ની સાલના બજેટમાં જાહેર કરવામાં આવી છે.

નામપુર જિલ્લામાં નારંગી (એરેન્જ)નો મોઢો પાક થઈ શકે તેમ છે. તે તેની પાછળ મહેનત લેવામાં આવે તથા તે દર અઠવાડીએ વિચાપત ચલાવવામાં આવે તો સારો નફો મળે તેમ છે એવી ચર્ચા કેટલાક ડાપાઓમાં ચાલી રહી છે.

લખનઉ ખાતે એક અરબીક કોલેજ ખોલવામાં આવી છે અને તેના પ્રીન્સીપાલ તરીકે અલીગઢવાળા મી. હાજી બાહુ યજ્ઞ હુસેન, એમ. એ. ની નીમણૂક કરવામાં આવી છે.

હીસારી જિલ્લામાં બવાનીપુર ઓરફને જતા નવા મકાનનો પાયો નાખવાની કીધા લાલા લખપતરાયે તા. ૩૦ મેના રોજ કરી હતી. તે વખતે ઓરફનેજના ઉપ પ્રમુખ પડીત લખપતરાય તથા લાલા લખપતરાયે અસરકારક કાપણો આપ્યા હતાં અને ઓરફનેજના ફંડમાં ર. ૧૫૦૦ બરાબર હતા.

જંજીરાના બેગમ સાહેબે મયા મારચ માસથી હાંદુ મુસલમાન બાનુઓ વચ્ચે કેળવણી તથા એજલાસ વધારવાના હેતુથી એક મંડળ સ્થાપ્યું છે. આ મંડળ

ની સભાઓ દર મુકરવારે બરવામાં આવે છે. બેગમ સાહેબે તથા બીજા કેટલીક બાણીતી બાનુઓએ મંડળના ફંડમાં સારી રકમો ભરી છે.

પાછનએપલને દીનના કબામાં પેક કરી પરદેશ ચલાવવાના અખતરાઓ ફોદમંદ જણાવાયે પુરવ બાજામાં તેનો ઉદ્યોગ ચાલુ થયો છે. આવી રીતે મોઢલાયેલા પાછનએપલ પાંચથી છ માસ સુધી ગમડતાં નથી.

પુરવ બાજામાં સીલચરના એક હાંદી મુસલમાને કાંતવાનો તથા દીવાસળી બનાવવાનો સંયો બનાવ્યો છે.

મદરાસ અને સુવરન મરાઠા રેલવેના ડરાક્ટરોને વધુ વખત કામ કરવા માટે 'ઓવર ટાઇમ' નહીં મળતો હોવાથી તેઓ એ મોટી હડતાલ પાડી છે.

મધ તા. ૩૧ મેના રોજ દિલ્લી ખાતે સદર બજારમાં પડીત સમકાજ દત્ત ચોધરીના પ્રમુખપણા નીચે આર્થ સમાજનો એક મોટો વારસીક મેળાવડો થયો હતો. આ મેળાવડામાં ૧૦૦૦ હાંદુ તથા ૪૦૦૦ મુસલમાનોએ હાજરી આપી હતી આર્થ સમાજ તરફથી સ્વામી નીલાનંદ અને સ્વામી દરશનાનંદ હાજર હતા તથા મુસલમાનો તરફથી અબ્દુલ-હીદાયતુલ હસલામના પ્રમુખ મોલવી અબ્દુલ હક અને અલુમન અહમદીયાના ડેલીગેટ મોલવી મસીમહી હાજર હતા.

કરાંચીના ગાડીવાળાઓ ઉપર પોલીસ ની પગવણી થવાથી તેમણે હડતાલ પાડી છે. હડતાલ પાડવા માટે કેટલાક ગાડીવાળાને માજીસ્ટ્રેટ કોર્ટમાં ઉભા કરવામાં આવ્યા છે. ગાડીવાળાઓ પોતા ઉપર પડતી તકલીફો ગમતી રીતે મુકવા માટે એક જાણું કાઢનારા છે.

એલ્ફા હામ કેનહરનસના મેળાવડા વખતે સરદાર બખ્શતલીંગે શા. એક લાખની મીલકત શીખ કેમના હિતને માટે અરપણ કરી છે. આ મીલકતની વારસીક પેદાશ શા. ૬ હજાર જેટલી છે, અને તેમાંથી ખેતી તથા સાધનસની કેળવણી લેવા પરદેશ જનાર શીખને મદદ કરવામાં આવશે.

બેંગાળના જે નવ નામાંકીત નરને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે તેની બહાર

તપાસ કરવાની તથા તેમને મુક્ત કરવા વીગેરેની માગણી કરનારા કરાવો લાહોર ની હાંદીઅન એસોસીએશને બહાર સભા ભરી સરવાનુમતે પસાર કરેલા છે.

મયા માસની શરૂઆતથી વડોદરામાં 'અરોડા જેમેટ' નામનું એક નવું અઢવાડીક પત્ર બહાર પડવા માંડ્યું છે.

આખા હાંદુસ્તાનના સૈવજ રમનારાઓ વચ્ચેની હરીફાઈની ઉત્તરની રમતમાં એક મરાઠા મી. મોવકટે પહેલો નંબર મેળવ્યો હતો. રમતમાં ધણા મેરા તથા હાંદીઓએ ભાગ લીધો હતો અને તે દોઢ માસ સુધી ચાલી હતી. છત મેળવનારને મીસીસ જરડીસ ખીમનને હાથે મોટા મેળાવડા સનમુખ ધનામ આપવામાં આવ્યું હતું.

નાસિક ખાતે મી. ગણેશ દામોદર સાવરકર ઉપર શીતુરી કરીના બનાવી છાપવાના આરોપ માટે જન્મ દેશનીકાલ, બંધી માલ મીલકત જપ્ત તથા બે વરસ ની સખ્ત મજૂરીની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

દક્ષિણ ચીનના ધણાક ભગોમાં મરકો ના ધણા કેસો થવા લાગ્યા છે. દુસુન દકુરી ખાતે મરકોથી રોજના ૫૦ મરકો નીપળે છે.

હાંદ અને સીમોન વચ્ચે આવેલી પાખાની સાહુદ્રુની ઉપર પુલ બાંધી સીમોનને હાંદી રેલવે સાથે જોડી દેવાની જે ચરચા ચાલતી હતી તે રેલવેનું કામ શરૂ કરવાની હાંદી પ્રધાન લોરડ મોરલી એ બહાલી આપી છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આ રેલવે બે વરસના અરસામાં પુરી થશે.

અખાલાના વકીલ પડિત માધોરામ બી. એ. એ મરહુમ મી. રાનાડેના જીવન કૃતાંતની ઉરફ આવૃત્તિ પ્રમટ કરી છે. રાય સાહેબ લાલા મુરલીધરને આ પુસ્તક અરપણ કરવામાં આવ્યું છે.

અલીપોર કેસમાં છુટા થયેલા બધાને શીયુત અરવીંદ ધોપના વકીલ મી. કાસે મોટી મીજબાની આપી હતી.

માહસોરની સરકારે ર. ૩૦૪૫૦ માસીક ખર્ચથી ૨૬ ગામડામાં પ્રાથમીક નિશાળો ખોલેલી છે.

તાર સમાચાર

તા. ૧૫ મીએ તેહરાનમાં લડાઈ આખો દિવસ ચાલુ રહી હતી. પ્રગતીય પક્ષ સાથે સમાધાન કરવાને શાહને ઈચ્છીશ તથા રશિયન એક્ઝીક્યુટીવોએ જણાવ્યું પણ તેમ કરવા શાહે ના પાડી.

શાહના લડવઘ્યા કેસોએ જણાવ્યું હતું કે નેશનાલીસ્ટ પક્ષ વતી તેઓ સમાધાન કરવા મગણી કરે છે.

શાહના પક્ષના બખ્તવારી લડવઘ્યાએ વચ્ચે તથા સરકાર વચ્ચે લડાઈ મતાં પ્રગતીય સરકારને પાછા હટવાની જરૂર પડી હતી.

તા. ૧૬ મીએ ઇરાનના શાહને રશિયન એક્ઝીક્યુટીવો ખાતામાં આશ્રય લેવાની જરૂર પડી હતી.

તા. ૧૬ મીએ રૂટર જણાવે છે કે શાહના નાશી જવાથી નેશનાલીસ્ટ પક્ષ તરફથી પાર્લામેન્ટ બેઠાવવામાં આવેલ છે. શાહના વડા બેટાને શાહના પદ પર બેસાડવામાં આવશે.

ફેપના ડેલીએટ મી. હોલમેયરે લંડનમાં જણાવ્યું હતું કે નેટીવ વોટ સંબંધમાં પડી સરકાર આડે પડશે તો દક્ષિણ આફ્રિકા યુનીયન ના પસંદ કરશે.

નકવી હીરા બનાવવા માટે એક ફરેંચ વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી (સાયન્ટીસ્ટ) સેક્ટો પાઉંડ ખરચીને કેટલીક મહેનત કરી રહ્યો છે.

જરમનીના કમ્પરના મુખ્ય પ્રધાન ડો. વોન બુલોએ ખોતાના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું છે. તેની જગ્યાએ કમ્પરે ડો. વાન બેથમેન વોલવેચ નામના બહુ કુટુંબ માથી ઉતરેલા મહારાજની નીમણુંક કરી છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આ પ્રધાનને પરદેશ ખાતાની રાજનીતીનો અનુભવ ન હોવાથી તે કમ્પરનું હથિયાર થઈ પડશે, અને કમ્પર પોતાની લડાઈક રાજનીતીને આગળ વધારવા શક્તિમાન થશે.

કોનેનીઅસ ઓરીસમાં ભોરડ સેક્યોરન માટે એક ઓરીસ કરી આપવામાં આવી છે, ત્યાં ભોરડ સેક્યોરન રોજ હાજર

થાય છે; અને યુનીયન સંબંધી કામ કાજ માટે વડા અધિકારીઓ અને પ્રધાનોની મુલાકાત લે છે.

વિલાયતની પાર્લામેન્ટના બે લેબર મેંબરો દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાતે આવવાના છે.

યુનીયન સંબંધમાં જુદી જુદી સરકાર તરફથી ગએલા ડેલીએટો વિલાયત પહોંચ્યા છે. તેમણે જાપાના પ્રતિનિધિને એવું જણાવ્યું હતું કે નેટીવોને વાટ આપવા કાંઈ પણ કાશીય કરવામાં આવશે તો યુનીયન પડી ભાંગશે.

આએલીઆની મુલાકાત પુરી કર્યા બાદ ન્યુઝીલેન્ડની મુલાકાત ત્યાંના બચાવ સંબંધમાં લેવા માટે ભોરડ કમિયનરને આમંત્રણ કરવામાં આવશે.

મી. સ્વામથ કમ્પરમાર્ટિન ઇંગ્લિશન 'સોશીએલોજીસ્ટ' પત્ર જાપનનાઓપર મજકુર ફિટુરીપત્ર જાપવા માટે કામ ચાલે છે.

મીસમાં ધરતીકંપથી ૧૦૦ જેટલાં માણસ મરણ પામ્યા છે, તથા ૩૦૦ ધર પડી ગયાં છે.

ઇરાનના ગાદી વારસ શાહખાહ સુલતાન અહમદ મીરજાનિ શાહ તરીકે બહેર કરવામાં આવેલ છે.

'ટાઇમ્સ' જાપામાં એવો કાગળ પ્રસિદ્ધ થયો હતો કે યુનીયન એક્ટની નેટીવ વોટ વગેરે બાબતો પર બોલવા માટે કોઈ સહાય આફ્રિકન મરજેન્ટના ડેલીએટને હક આપવો નેહએ.

લેધામ નામનો હવાઇ વહાણ બનાવનાર ક્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચેની ખાડી એક્સપ્લોજીવ જવા માટે નીકળ્યો હતો, પણ તેમાં તે નિષ્ફળ થયો હતો. થોડા વખત થયા પછી તેનું હવાઇ વહાણ ઉડતું બંધ થઈ દરિયામાં પડ્યું હતું. જ્યાં તે કેટલોક વખત તરતું રહ્યા બાદ એક લડાઈક વહાણે તેનો બચાવ કર્યો હતો. લેધામ આથી તિરાડ થયો તથી પણ ફરીથી એ ખાડી એક્સપ્લોજીવ મહેનત કરશે.

એકાદ બે અકવાલીઆમાં યુનીયન બીલ ઉમરાવની સભામાં દાખલ કરવામાં આવશે.

રૈકડ 'બમર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
માવલ મંજી ૧૪૨૫ની ૨૧	૦ થી ૨૧	૬
ભીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬	૨૦ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૯ ૦
મીની સક્કર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દુકાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
દેશી તુવેર દાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસૂરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મગની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
અડની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
અણા મુખાઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
દાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૬
એરડીલું	૨ ૪	૨ ૮
મીઠું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરડું	૩ ૩	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૬ ૬
પીણા	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૪ ૦	૧૪ ૬
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ આ	૦	૦
મરચાં	૦ ૩૧	૦ ૩૧
ધી પેટી ૪ ડીનના પૈ	૮-૦-૦	૮-૧૦-૦
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પારાશીન એરોહોડ		
વાઈટ રૈસ	૮	૮
આબન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૩ ૦	૧૪ ૦
ફલી	૫ ૬	૬ ૦
મહમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણ સીલક રોટન	૧૫ ૬	૧૬ ૬
સાણ સનલાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
ડાયમંડ ૫૪ દુકાના બોક્સની		
કીમત	૧૧ ૬	૧૨ ૦
નેકર ટી	૧ ૮	૧ ૮
માચીસ બાબન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦	૧ ૦
નિકલ પોલ્ટ મીઆરેટ	૧૭	૦
કુલ નેસબત	૨૦ ૬	૨૧ ૦
ફેસલ	૨૦ ૦	૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
વસ્ત્ર એકની	૪ ૦	૪ ૬

રૂટરના તારના કંપની, લોમોટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સસ્તા દર.

હિંદુસ્થાન કંપની દેશમાં મોટા હિંદુસ્થાન, ભૂપાન, યુરોપ, એફ્રિકાના અને અમેરિકા તાર મોકલી કહે છે. નિયમિત વસાહતે હર કહેલા કોઈ એક શીર્ષક રીતે આપનાર્માં આવે છે.

હિંદુસ્થાન કંપની તાર અથવા દરવાજા પુનિઆના કોઈપણ સમયે પૈસા મોકલી કહે છે.

હિંદુસ્થાન કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર પક્ષીના સરનામા સ્પષ્ટ કરે છે. આ કંપની નામને મોટા કાષ્ટક પછાત લેવામાં નથી આવતા. હિંદુસ્થાન તાર કોઈ કોઈ સમયે કહે છે. આવી રીતે નામ સ્પષ્ટ કરવા કોઈ કોઈ સમયે તાર લેવા તથા મોકલનાર પક્ષી સસ્તે દરે કામ કરેલી સહાય છે.

વધુ કાર કોઈપણ આવી તાર હિંદુસ્થાન કંપની લેના અથવા કરી લેનાર પક્ષીને કોઈ દર છે.

વધુ વિગત માટે નીચેના કરવામાં આવે.

હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,	અથવા હિંદુસ્થાન કંપની,
હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,
હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,
હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,	હિંદુસ્થાન કંપની,

INDIAN-AFRICAN LINE.

"S.S. TINHOW" will leave Durban for Calcutta direct on or about 23rd August, taking deck passengers at reduced rates. Passage about 20 days.

Apply:
SUCHITT MAHARAJ,
Passenger Agent,
169 Grey Street, Durban.

ઈન્ડીયન આફ્રિકન લાઇન.

"સસ. ટિનહો" નામક જહાજ ૨૩ અગસ્ટ ૧૯૦૯ કે લગભગ હવે કે કલકત્તે જાણી. કિરાયા વધુત સસ્ત.

સુચિત મહારાજ, એજન્ટ,
૧૬૯ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

ઈન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન.

એસ. એસ. ટીનહો તા. ૨૩ એપ્રિલ ૧૯૦૯ ના અરસામાં ડરબનથી કલકત્તે જવા ઉપર. બાકી બધું સરતું છે.

સુચિત મહારાજ - એજન્ટ,
૧૬૯ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

ઈન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન.

"સસ. ટિનહો" નામક જહાજ ૨૩ એપ્રિલ ૧૯૦૯ ના અરસામાં ડરબનથી કલકત્તે જવા ઉપર. બાકી બધું સરતું છે.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phnom Penh
Post Free, 7d.

મહાત્માની હુલ્લીશાસનીકર

રામાયણ સાર.

પાલકાંદ.

કિંમત ૦-૧-૦ પોસ્ટેજ ૦-૦-૦

મહત્ત મહત્ત

નીચેનાં પુસ્તકોમાંથી કોઈપણ શી. ૧/- ની કીમતનાં પુસ્તક મંગાવનારને આશુ વરષ ૧૯૦૯ ની કાપરી મહત્ત મોકલવામાં આવશે.

Ethics of Passive Resistance	s. d.
Bhagavad Gita	3
The Story of the Rāmāyana	0 6
A Book—and its Misnomer	0 6

મહત્તવાલનો પુત્રી કાપડો. ૦-૦-૧

જેલનાં કાવ્ય. ૦-૧-૦

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩

હિંદુસ્થાન કામેલ પાસાતું છવન અરિય ૦-૦-૩

એક સત્તવીરની કથા. ૦-૦-૧

સલામત (મનામી નિબંધ) ૦-૦-૩

સર્વોદય ૦-૦-૬

હિંદુસ્થાન કામેલ પાસાતું બાપજી. ૦-૦-૬

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ. ૦-૦-૬

રામાયણ સાર, પાલકાંદ ૦-૧-૦

દરોસવાલનો નવો કાપડો ૦-૦-૩

દરોસવાલનાનવા કાપડામુજબનાધારો ૦-૦-૩

દરોસવાલનો કાપડામુજબનાધારો ૦-૦-૩

મુધારાના બવામ ૦-૦-૩

મારો જેલનો બીજો અનુભવ ૦-૦-૬

મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ ૦-૦-૩

દરોસવાલનાનવા કાપડામુજબનાધારો ૦-૦-૩

દરોસવાલનો કાપડામુજબનાધારો ૦-૦-૩

મુધારાના બવામ ૦-૦-૩

મારો જેલનો બીજો અનુભવ ૦-૦-૬

મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ ૦-૦-૩

દરોસવાલનાનવા કાપડામુજબનાધારો ૦-૦-૩

દરોસવાલનો કાપડામુજબનાધારો ૦-૦-૩

મુધારાના બવામ ૦-૦-૩

મહત્ત મહત્ત

મુખ્યમંત્રી તાબા પાસીવાળા મોટા નાણીએરનો લોટ આજેજ આવી પહેાંચે છે. બાવ કીશાયત છે. વધુ વિગત માટે લખો અથવા પુછો:—

એમ. એમ. દિવાન.
પોસ્ટ. ૫૬૩
૧૪૭ કવીન સ્ટ્રીટ. } ડરબન.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા દ્વારામુજબ નવરોજી.
ઓ. જર્જીસ બદરૂદીન તમમખજ.
બી. એમ. એચ. નાજર.
ઈસપન રોજર બેરર કાર.
અફઘાનિસ્તાનના અમીર.
મી. અમીરૂદીન હજર.
મેસજી એમ. કે. મીધી, અને એમ. એમ. અલી.
મી. સોરાખજ સાપુરજ અકાજનીઆ.
સ્વામી શ્રી કંકરાનંદ.
મી. એમ. એચ. એલ. પોલાક

જેલનાં કાવ્ય. [બીજી આવૃત્તી]

ઈન્ડિયન એપીનીયનમાં હાલ આવી. અથવા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં હાથલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. ઇતી કીમત આગળના પ્રમાણે
એક શીર્ષક, પોસ્ટેજ ૧ પેની

ઈન્ડિયન એપીનીયનમાં હાલ આવી. અથવા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં હાથલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. ઇતી કીમત આગળના પ્રમાણે
એક શીર્ષક, પોસ્ટેજ ૧ પેની

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.C. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	CHARLESTOWN Amod Ismail Essack, Box 10. Cassim Suliman, Box 27.	DURBAN N. Jagjiwan Tailor, 123 Grey Street. S. Peerbhoy Butler, 506 West Street. Lala Babbai, Fruit & Vegetable Dealer 86 Queen St. Box 636, M. A. Simon, Jeweller. 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 109 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street.
BARBERTON Mahomed Moosa, Box 24.	DARNALL. Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.	EAST LONDON Ambaran Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Mahan Bhaun, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BEACONSFIELD Mahomeddeen Powry, Robinson Street.	DE AAR C.C. C. Appavoo, General Dealer,	KNESBURG E. Omar Rajan & Co.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DURBAN Abdool Razaak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street. E. ABOORAKER AMOD & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parehotam, 357 Pine Street M. C. CAMEROODEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 130 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING CO., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. B. EBRAHIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road. Esmail Dawjee Motals, Saville Street, (near Surti Masjid).	ESTCOURT M. C. Dessai, Fruit & Produce Dealer, Harding St., (oppo. Plough Hotel) Vithal Dana Bhavnagari, Shoemaker. Harding Street
BELLAIR D. A. Rabeno, Fruit supplier in South Africa	HOOSER CASSIM & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING CO., 171 Umgeni Road. JALBOY & SOHABJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. B. A. Maghraj, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens). G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kanji, Box 610.	GRAHAMSTOWN C.C. V. A. Doss, Wholesale Commission Agent, Box 110 Tel. Add.: "DOSS" Henry Willie, Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commis- sion Agent, Kowie St. Marayan Joseph Naidoo, New Street, Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106. C. R. Samuel, Fruit & Produce Dealer, Box 38. S. N. Samy, Forwarding & Commission Agent, Box 110. V. S. Thakore, Indian Laundry, Box 122 High Street. K. Veerasamy, Fruit Dealer, Box 93 Corner High & Spring Streets.
BOKSBURG T. Paas, Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location H. E. Desai, Box 255 Branch: Market Street.		
BUTHA BUTHE Tayib Adam.		
CAPETOWN H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbeg, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Chhaganlal Bhawanidas Gheewala Randeris, 21 Roger Street. Importers F. J. J. NORDEN, 24 Frere Street, (Woodstock) Moosenkhan Kalekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Zeshaw Ramjee, 213 Lee St, 17 Lion St. & 174 Corner Church and Bloem Sts. D. Mancherjee, Box 1030, 14 Wicht Street. M. Idris Enock, 180 Corner Bree & Bloem Streets A. PATEL & Co., 157 Trop Street,		

HAGENBERG

Zoutpansberg)

Esopjee (small.
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Gunroodeen,
Market Square,

A. M. Bawa,
Market Street, Box 44.
Branches:

Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tahir & Co.,
Box 512.

Amed Moosjee & Co.,
27, Market St., Box 2241.

A. F. Cawley & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

Chhota Dada,
Indian Washerman,
Box 0309.

M. S. Cowandia,
45 Market St., Box 270.

E. F. Damaio,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1015

P. D. Dornjee,
P. 1037, Corner Alexander St.,

M. P. Fawcett,
Box 1071.

Goolam Moosjee,
Box 1155.

Ismail Osman,
New Laundry,
New Clare, P.O. Box 270

N. K. Ramjee & Co.,
Tailor and Outfitters,
Box 147 Market Street

M. A. Karoria & Co.,
Box 3598, 31 Market Street

C. Kyalham,
Box 1320, Market Street.

Mahomed Ibrahim Kankay,
188 Market St. Corner Kelly St.

A. M. H. Hussen & Co.,
Stand 122, Corner Kaffir and
140, Vrededorp, Box 4140

Omarjee,

A. A. P. P.,
Box 1000, President St.

A. A. P. P.,
Stand 100, 21st Street
Box 3040, Vrededorp

Box 1000,
Tailor and Outfitter,
23 & 21 Market Street

A. M. H. Hussen & Co.,
Corner 100 & 101 Park Lane.

Ford & Co.,
Box 2347.

J. E. P. P.,
221, 1st Street.

Goolam Moosjee,
100, 1st & Kaffir Street,
Box 3456.

M. H. H. H.,
Box 1000.

M. H. H. H.,
Box 1000.

Johannesburg.

C. P. Luchman,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarasan,

Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

V. G. Pilly,
Market Fruit Agent,
Market Building.

Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp.

Shamsodeen Barday,
25 Brett Street

KRUGERSDORP

Ichharan Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amed Waja & Co.,
Box 222

RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building

A. E. CHUTARRAL,
Box 33.

Hassan Amed,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

ISMAIL AMOP SAGEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co.
Box 240.

H. H. De Silva Bros & Co.,
Box 240.

Hijee Moosjee & Co.,
Box 346.

Hassan Amed,
Box 222

Madhavjee Jetha & Co.,
Box 100.

Noor Mahomed & Rawji,
Box 320.

Parasram Amambard & Co.,
Box 100.

V. G. Pilly,
Box 100.

NASSIR DULHANN & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

KINDERSBURG

A. M. H. H.,
Box 100.

Dawa & Ismail,
General Dealer & Importer,
Box 100.

M. A. Cawley & Co.,
General Dealer, P.O. Box 11,
148 Church Street.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61
Kajee Bapoo,
Box 70.

NEWCASTLE

M. E. Sedar,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDEWE

Devon L. L.,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinmitha & Tankwaters
1 Dean Street.

Pietersburg

Abdool Lath Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 2.

A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldan,

Merchant & Baker, Box 178.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 140.

MENYA & KHANDESA BROS.,
Box 100, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. E. Dood,
Box 128

M. E. Nunnally,
Box 100

PORT CHARLES

Govind M.,
Tailor and Outfitter,
Market Street.

R. R. N.,
Box 100.

Box 100,
Box 100.

Box 100,
Box 100.

E. A. N.,
Box 100.

Box 100,
Box 100.

PORTERIA

Chom Fawcett,
Box 100.

Ayob Ali,
Box 100.

Two Branches: Santerton, Box 22

PRETORIA

Mangulhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
MAHABHAI HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Perbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 112,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

EMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Mimjee R. Naik,
Box 59.

SOMMERSET STRAND C.C.

R. M. Ali,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPELONKEN
(Transvaal.)

Mesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Mesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Mesop Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Darla Oaman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53 Dealer

VERULAM

BARU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 10.
Jossab Tayob & Co.
Market Street.
Jossab Hassam & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ ચોરસ કીટ, નિયામન
સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલક મરચાંદ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ કીટ, લેલાન્ડ-સ્ટ્રીટ.
જેટ આપવા લાયક અનેક તરફની પસીજ
સરસ ચીને, જેવીકે ચાંદીનો માથ, દરેક ભવન
રેશમ, જરીના ટેબલ ક્લોથ, કાશ્મીરી બનાવ
વિશેષ વિશેષ. લાવ પસીજ સરવા. આલો અને
ખાતરી કરો.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DRAPER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

184 Gray St. 20
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES.

BOER TOBACCO. 1
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Perbanda."
Telephone 864.

દરકી રેપ

હમી દેખતી દરકી રેપીઓ.
અમારે ત્યાં સરતે આવે મળશે. એક વખત
મજામાં લીધો.

જન એન્ડ ટોબાકો વર્કસ.

૧૯૦૪ થી શરૂ, ૧૯૦૯

V. BROS.,

TAILORS AND OUTFITTERS,
Stand No. 6, BOKSBURG LOCATION
P.O. Box 77.

એવરેટ્ટ મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં આવે છે.
Suits Made to Order. Moderate Prices.
Patterns of Latest Fashionable Cloth can be seen and
supplied to order. Old Suits well repaired.

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.
એવરેટ્ટ મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
35 MARKET STREET,
BRANCH:
147 MARKET STREET. Johannesburg

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

HORMAJCY IDOLCY,

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT,
P.O. Box, 112, LOURENCO MARQUE.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, JULY 31ST, 1909

No. 34

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 338.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, JULY 31ST, 1909.

Passive Resistance in England

PASSIVE Resistance in connection with the education rate has taken a fresh lease of life in England. The Nonconformists have been disappointed in their hope of obtaining immediate redress at the hands of the Liberal Government. The House of Lords has proved too formidable an opponent, and so, in the seventh year of their sufferings, they have determined to move systematically, and create a federated council of all the Citizens' Leagues, for the purpose of bringing the greatest possible pressure to bear on the members of the Government. We do not pronounce upon the merits of this controversy, but we admire the pluck and perseverance of the passive resisters. This revised movement reminds one of experiences in past wars. When a city which was to have been carried by a brave assault proved too strong, instead of being allowed to triumph, it was patiently invested. Its supplies were carefully cut off, its walls steadily undermined, and its garrison slowly starved into surrender. The first effort might have been brave, this was heroic. The first demanded the daring and dash of excited minds, the second the cool persistence and patient resourcefulness of conscious strength. The first was great, this was sublime.

At a largely attended meeting in the Memorial Hall in London, held last month, for the purpose of re-organising and strengthening the cause, two letters were read from well-known men who were unable to be present, quotations from which will show the temper of those who are leading this struggle. Dr. Robertson Nicoll, Editor of *The British Weekly*, wrote:—

"I have remained a passive resister through all, and intend to do so as long as the grievance is continued. To abandon passive resistance in present circumstances would be to nullify our past action, for no grievance of ours has yet been touched. It is vain to speculate upon the political future—that is far from clear. But duty is clear, and we shall best prepare for any future by doing our duty from day to day."

Sir George White, who first suggested the application of passive resistance to the educational controversy, wrote:—

"If those who resent the action [of the Lords] will join hands with others who have from the first resisted on conscientious grounds, we should become a force which would speedily carry the abolition of this obnoxious rate."

I am personally prepared to help the movement to the full extent of time and energy at my disposal, and trust the Conference will result in a strong determination to persevere until our end is achieved."

A host of other letters to the same effect followed, from Revs. J. Brierly, Silvester Home, Hirst Hollowell, and others. The resolutions carried were as follows:—

- (1) To maintain and extend individual resistance to the sectarian rate.
- (2) To re-organise and federate passive resistance and Citizens' Leagues.
- (3) To appeal to all who sympathise with our convictions for co-operation; and
- (4) Specially to urge those persons who held aloof from passive resistance at the beginning, or have ceased to work for it since the election of 1906, in the hope that the Government would make an end of this unjust law, to unite with us now as resisters of personal members.

It is certainly a strange coincidence that, just when we were called to face a prolonged campaign such as we had not expected, the passive resisters of England were strengthening themselves to meet a similar surprise, and that, unknown to one another, to some extent their methods were adopted by us. Bearing this in mind, it is well for us to note and emphasise those points in the English struggle which may serve to hearten us in these difficult days. The cause we are unable to pronounce judgment on, the methods we can appreciate. For instance, the struggle in England has already been in progress for nearly seven years!—ours has been maintained for only two. For seven years, men of blameless character have been imprisoned again and again for the sake of conscience; for seven years, goods have been distrained, men and women arrested, and subjected to all the annoyance of law court proceedings; for seven years, the great heart of England has been appealed to in vain, and still the law which has caused this trouble is on the Statute-Book; and still these sufferings are imposed. If we are weary, how infinitely tired these

English passive resisters must be. Yet note, they are unbroken in their courage, unshaken in their intent. "Until our end is achieved" is their unwavering watchword. We have much to learn from this. Where conscience is involved there can be no surrender. We note, too, that, from the first, many Non-conformists have taken another course, and have held aloof from the passive resistance movement. These have considerably weakened the efforts of those who have suffered. Now, many of them apparently realise that there is no hope of redress apart from the course suggested by Sir George White, and at this late hour they are falling into line. Their conversion has not only been hailed with gladness and without reproach, but an opening has been deliberately made for those who have changed their views to enter the movement, and the present time is indicated as opportune. An appeal has been sent out to them, and the belief is entertained that it will result in a large accession to the passive resistance ranks. Circumstances alter views, and a course of action which at one time may have appeared unwise may now be seen to be the only course to be adopted. This, too, we can take to heart. We must learn to regard the views of those who differ from us with respect, and not arrogate to ourselves the title of "conscientious objectors." We are that, but others who take a different course may be that also. Certainly, it seems just now an opportune moment in our history for all Asiatics to band themselves together—the wavering ones to come into line, and those who begin to see that so-called constitutional methods will not succeed to openly declare themselves and strengthen the ranks of passive resisters. Some have done so. We should hail with joy the conversion of all. The appointment of the deputations to India and England is an opportune moment for all classes to fall into line. Most of all, we should emphasise the fact that the resolute opposition of the most powerful combination of wealth, title and influence has not succeeded in weakening the determination of the passive resisters in England. Instead of this, it has but stirred them to re-organise, extend, and render the movement more efficient. If the cause is just, justice eventually will prevail. This is a grand object lesson. Perhaps, in some respects, we could give them points, but this is superfluous. They make the hour of greatest darkness and gloom the season of their greatest advance. These sufferers will succeed! So, if we abide in the same spirit, eventually shall we. Endure, hope, pray, for God reigns!

"Alles zal Recht Komen"

THE latest cablegrams speak of the splendid reception which the Bill of Union has been accorded by responsible politicians in London. It has been accepted as a concrete proof of the death of racialism, and a guarantee of the advance of a United South Africa. When we remember the tremendous financial interests which are involved, as well as interests of a purely political or humanitarian character, we are not surprised at the satisfaction which the proposed Union has evoked, nor at the eagerness with which the great consummation is desired. We are greatly disappointed, however, to note that this natural eagerness has been allowed to blind the eyes of our chief politicians to the seriousness of some of the provisions in the Bill. Perhaps it would be truer to put it in another way. These politicians appear to be alive to the seriousness of certain proposals, but, as Lord Crewe stated in the House of Lords, "the Government refused to take the responsibility of wrecking the measure by opposing the unanimous sentiment of South Africa" on these questions. They are afraid to "do justly and love mercy" lest the measure should be wrecked! It is this miserable opportunism which is the curse of politics. What is not recognised is that, wherever injustice is permitted in the Bill of Union, there the building of a South African Empire is endangered, and rotten materials are put into its foundation! It is just as though an examining doctor were to leave and cover over some plague-spot, lest to deal with it should inflame and trouble the whole body. Such a course is madness! It means greater troubles, and troubles which may far more effectively wreck union in the days to come. It would be difficult to imagine a less satisfactory attitude on the native question than that assumed by Lord Crewe in his address in the House of Lords. He said:

"Regarding the clause which restricted the qualification for membership of the Union Parliament to men of European descent, there seemed to be a strong case against this provision, owing to the fact that non-Europeans of high standing and ability construed their exclusion as a slight, but the difficulties in the way of the framers of the Constitution were considerable, owing to the anomaly of the possibility of a Cape member belonging to a class which did not possess the franchise in the other Colonies. He mentioned the Australian precedent, and also the extreme improbability of the return of a native member to the Union Parliament, but the Government refused to take the responsibility of wrecking the measure by opposing the unanimous sentiment of South Africa on this question.

Regarding the franchise already enjoyed by the Cape native it was, he said, most improbable that a two-thirds majority of the Union Parliament would be obtained to dispossess them of their present rights. If such a thing should occur it would be a matter of the deepest disappointment to the people of

England, but he refused to believe in the possibility of such an especially odious form of disfranchisement."

Through the whole pronouncement there is evident an uneasy sense of the injustice meditated and of possible though improbable further injustice in the future, and yet, through fear of "wrecking the measure," the Government is willing to allow all this to slide. This is the action of expediency of the worst type. Racialism is not dead! The worst form of racialism is embodied in the Bill of Union—not the opposition of white factions to one another, but of the combined white population against the coloured. And this Lord Crewe is content to perpetuate. "Alles zal recht komen," said Colonel Seely in the House of Commons, but we doubt it—things can only come right, if right is done.

There is just one point of hope. A further cable reads: "It is understood that Lord Courtney will oppose the native clauses of the Union Bill in Committee." It was Lord Courtney who observed during the discussion in the House of Lords that "a few Native members would have strengthened the Parliamentary Assembly." Alas, the supporters of this conviction are apparently few and weak although the arguments on the other side are still fewer and weaker. The Archbishop of Canterbury could only see that "the greatest danger to which Great Britain could expose the Natives was the risk of votes falling into the hands of Natives who were not fitted to exercise them. A merely colour and racial bar," he said, "was unjust, but he hoped that the Colonists would remember that the whites were the adults and the natives the children of the State." Lord Lansdowne said: "the sweeping exclusion of all non-Europeans caused anxiety, but the Bill with this exclusion was better than no Bill at all. The spirit of patriotism and fairplay which had characterised the Union negotiations would in future solve the native problem." This is childlike and beautiful! The innocent and complete confidence of these politicians in the fairplay of South African Colonists towards the Natives, when in power and left to themselves, argues a childlike ignorance of the history of the coloured races in South Africa, and an utter want of acquaintance with the utterances and actions of our Colonial politicians to-day. Justice does not consist in good talk about paternal feelings towards the Natives—we have enough of that here—but in acting justly towards them. Our feelings are that, even should this childlike confidence be warranted, nothing should be left undefined in the Union Bill. The best of friends often get into the worst of difficulties when their business relations are not put upon a business basis. "You are my friend," I trust you. We need have no writings between us" is a sentiment of friendship which is not infrequently

the cause of its ruin. "Alles zal recht komen"—we hope so, but nothing should be left to chance!

THE DEPORTATIONS FROM THE TRANSVAAL to India, through Portuguese territory, are awakening considerable interest in India itself, and will probably do much to arouse our comrades there to a proper sense of the persecution under which we suffer. In the *Amrita Bazar Patrika*, reference is made to Lord Amphill's question in the House of Lords some time since, when he desired to know "whether there was any precedent for handing over British subjects to a foreign government to be punished for offences committed in British territory." The comment made by the Indian journal is pertinent:—

The question, of course, had reference to the fact that British Indians, who are deported from the Transvaal for having broken the registration law, are now detained by the Portuguese authorities in Delagoa Bay and shipped back to India. Some of these men have never seen India in their lives: they arrive almost in a strange country; their birthplace and home has been South Africa, and it is a foreign Government which carries out this wretched policy! Well might Lord Amphill declare that he knew of no precedents for such treatment to British subjects, men, too, who were not criminals, and at worst, only passive resistors. Lord Crewe's answer contained the information that no British Indian domiciled in South Africa had been thus deported, but Lord Amphill expressed a doubt as to whether the Secretary had been correctly informed. Lord Crewe justified the return of deportees to the country of origin but is practically certain that India, to some of these unfortunate British subjects, is not the country of origin. But that South Africa, from which they are being sent should claim that honour.

This is perfectly true, as we have reason to know. Some of those who have been deported are absolute strangers to India, and others, the majority perhaps, have been so long domiciled in the Transvaal that in every respect it should be called their home. But, whether it be their home or not, the method of deportation is shameful in every detail. These men, two of whom, at least, are reported as leaving wives behind in a destitute condition, are torn from their friends, taken in charge of an official across the border, and there left in the hands of the Portuguese police. What is done to them afterwards the Transvaal Government neither knows nor cares. They are British subjects. They are not criminals: the offence with which they are charged is a technical one—failure to produce a certificate. In many cases, it is not their fault that they cannot satisfy the officials. Yet they are deliberately forced into the hands of a foreign power, the farce of proclaiming them free on the border adding insult to injury, and they are left there without any power of appeal. We note that the British Consul at Delagoa Bay has cabled to

What is contended is that a strong Government "can afford to be gracious or even just, and to make concessions to Indian sentiment." We also maintain that "it does not follow of necessity that the number of Indians . . . [entering the Transvaal] would be largely increased forthwith." The severity of the education test would prevent it. Just as "Indians now hold a considerable number of high-grade posts, but they hold them on an inferior footing and on inferior pay," so may even now a considerable number of highly-educated Indians enter the Transvaal by means of special permits, but which they hold solely by favour of the Registrar, who may at any time cancel them; and hence they are altogether on an inferior footing to the lowest European. Sir Bampfylde Fuller's suggestions "for an improvement of status, for a removal of distinctions which do not affect the machinery of Government but which hurt Indian feelings and lay us open to charges of partiality," are the same as ours regarding coloured Indians in the Transvaal.

Press Comments on the Natal Petition

"Natal Witness"

In its issue of the 21st instant, the *Witness* said:—

The full text of the petition from Natal Indians to the Secretary of State for the Colonies, published in this issue, will provide food for thought, especially amongst those members of the general community who are desirous that the union of South Africa shall be established on the basis of equal rights for all. That the petition may be infused with a touch of exaggeration we are inclined to admit; and we think it was a mistake to embody in it the passing allusion of a contemporary to laws and regulations in force which are said to embody a system that "borders on slavery." There are, we are fully aware, many abuses to which the Indians—not by any means peculiar in that respect, however—are subject; but the system of indentured labour is not on a parallel with slavery, and it seems to us confusing to the issue to maintain otherwise. The essence of the contract is the free agency of the subject and, though restrictions placed upon persons after that contract is entered into may be severe, it must be borne in mind that the contract is made with a knowledge of the restrictions, and that, severe as they may be, the engagement is terminable, besides which the labourer is paid for his labour. Moreover, in many respects the Government exercises a fatherly supervision over the Indians, and the records of our courts testify not infrequently to the fact that harsh or cruel treatment, which is alleged by the petitioners, is severely punished. All

these circumstances, however, do not alter the fact that there are many restrictions as to their rights and liberties which the Indian community is forced to suffer; but this again does not alter the fact that many of these restrictions are of a protective character, and are absolutely essential to the continued prosperity of this Colony as a white man's country. Take, for instance, the question of trade, which figures in articles 13 to 17 inclusive of the petition. From the Indian point of view what the petitioners say is, we make no doubt, reasonable and restrained. From the European point of view, and from the point of view of those desirous of retaining Natal as a field for white British colonisation, the petitioners touch only upon one side of a question which has many sides, some of the most serious exposing a grave and continued menace to the general prosperity of the country.

Who amongst the European community, knowing, and understanding all the facts, could possibly endorse the declaration of the petitioners that "the existence in the Colony of the Indian as a trader has proved an incalculable benefit to the whole Colony?" This is a statement directly contrary to ascertained facts. It is true, as the petitioners declare, that the Indians have worked for the expansion of commerce in the Colony and have extended trade amongst the aboriginal natives. Yet wherever they have expanded commerce or so extended trade they have almost invariably driven the white colonist from that especial field of enterprise. They cannot for one moment contend that the Indian lives or maintains himself at the same level as the European must do by compulsion; and it is a truth so obvious as hardly to merit stating that the two races cannot compete in commerce side by side on anything like fair and reasonable grounds. The problem, therefore, so far as concerns Asiatic and European trade is to decide which is the most worthy of protection for the general benefit of the whole Colony. As to the industrious and loyal qualities of our Indian fellow subjects, nobody will surely call them in question, and we endorse what the petitioners say relating to their splendid services to the Empire during the war. Europeans also rendered such services; and we will suppose, for the sake of argument, that, other things being equal, the question to decide is which of the two races is the most desirable as Colonists in Natal. We shall be told of course, that that is not the question at all, but that only justice to dark-skinned subjects of His Majesty the King is the point at issue. Well, there is such a thing as expediency, and we ask those who sympathise with the Indians—and we are our selves sympathetic towards them—whether it is expedient that practically the whole trade of this British Colony

should be allowed to drift more and more completely into the hands of an Asiatic race?

We shrewdly suspect, although the petition does not disclose the fact, that the chief cause and reason of Indian discontent is the attempt to restrict that kind of trade competition which was fast threatening to oust the European trader and to close up a wide field of enterprise for white Colonists. This, at least, we regard as the main point in the petition where we are in disagreement with the petitioners. All other grievances should be dealt with and remedied; but, at the risk of being misunderstood, we declare that it would be fatal to relax the restrictions that are now being put upon an increase of Asiatic trade throughout the country. We have no feeling of vindictiveness towards the Indian people, but we recognise that without self-preservatory restrictions the European trader cannot continue to exist in the country. To our mind it is far more important, both to South Africa and to the Empire, that we should have a flourishing trade and commerce in the hands of Europeans in this Colony than that it should be in the hands of Indians. What should be done is to restrict and minimise the evils of Asiatic competition with Europeans as far and as quickly as possible, provided it is done in such manner as will cause the minimum of hardship to those concerned, and will not assail or destroy without ample compensation anything in the nature of vested rights. We are convinced of one thing, and that is that unless trade is preserved to Europeans this Colony will in time become almost unfit for European colonisation, and our traders will be forced to go elsewhere.

"Times of Natal"

Commenting on the petition the *Times of Natal* says:—

Some of the statements made are exaggerations or misrepresentations, but we are not among those who consider that the Indian community has no just grievances. On the contrary we consider that some of their grievances are serious, and that of late years they have received less than fair play. At the same time we question the utility or expediency of appeals to the Imperial Government, although it cannot be denied that there are sound grounds for the petitioners' declaration that "having failed in securing redress therefor by all other methods of constitutional procedure, they now appeal to His Majesty's Government." Curiously enough the underlying idea of this petition appears to be the assumption that the Union Parliament will be even more hostile to the Indians than the Parliament of Natal. . . .

Our own opinion is that the Indians, like the natives, are much more likely to receive just treatment from a union

or federal Parliament, representative of the intelligence of the whole of South Africa, than from a local legislature dominated by sectional interests and local prejudices.

We certainly agree that the time has come when restrictions should be imposed upon the introduction of indentured labour, leading up to eventual abolition of the system. That it has been of very considerable economic benefit to Natal will readily be admitted by all who are acquainted with the conditions of the colony; but latterly the system has been abused and we are not sure that the disadvantages have not outweighed the advantages.

The colony was quite agreeable to go on importing indentured Indians, well knowing that their indentures were terminable in Natal; and the weak point in our anti-Asiatic legislation has been failure to recognise that we cannot fairly make use of Indian labour when it suits our convenience to do so, and at the same time penalise resident Indians when their industry brings them into inconvenient competition with Europeans. To continue to import Indians and at the same time to discriminate against them in the manner proposed in at least one of the trading Bills recently before Parliament would have been a flagrant violation of an elementary principle of justice in dealing with subject races unrepresented in the legislature. As regards the allegations of "gross abuses and cruelties," the law there to deal with offenders, and severe penalties have on many occasions been inflicted on the guilty parties. We admit, however, that there have been miscarriages of justice, and in this connection we would refer to a recent article in an English weekly journal, in which definite and very serious charges are made against a well-known colourist, and indirectly against officials. We cannot believe that these charges are well founded, but in view of the publicity which has been given to them, and the reflection cast on the administration of justice in this colony, they cannot be ignored.

We utterly disagree with the petitioners that the Indian trader has been of great advantage to Natal; and our own view is that no new licences should be issued to traders except in the case of Natal-born Indians, against whom no special discrimination can possibly be permissible. If for our own purposes we not only allow but invite Asiatics, or any other people to come to our country, to settle in it, invest their money in it, and make their home among us, we cannot fairly refuse them ordinary civil rights. Political rights they do not claim.

A sample of the wrong sort of class legislation was that introduced—most unwisely and unjustly as we think—into the Income and Land Assessment Act of 1908. It will be remembered that an amend-

ment made Clause 34 read: "Land owned by Europeans shall not be deemed to be beneficially occupied if the same were occupied solely by natives or Indians unless such land is not suitable for European occupation." When the amendment was before the House of Parliament we dwelt upon the rank impropriety and injustice of this stipulation, which, in effect, put a heavy penalty on any Indian or native tenant cultivator, no matter how industrious he might be. In the long run no legislation is effective which is based upon injustice. The difficulty in Natal is to handle the Indian problem in a manner which will safeguard the vital interests of the Europeans without treating the permanent Indian population with injustice. The first step to take is to check the continued influx of Asiatics; and having done that it will be for the Union Parliament to consider the conditions under which those Asiatics already resident in South Africa are to live and work.

A New Higher-Grade School

At Maritzburg

At a meeting held in Maritzburg on the 9th inst., it was unanimously decided that a private high school should be opened for those Indian children who, owing to the age limit of 14 years, are debarred from attending the Government Higher-Grade Indian School; also for all Indian students who are desirous of preparing for University examinations, for the support and maintenance of the school, and for providing it with school furniture, etc. A public subscription list has been opened, and it is earnestly hoped that the Indian community will aid this establishment for higher education.

All subscriptions will be thankfully received and acknowledged by the committee appointed for this purpose.

Committee—Messrs. A. H. Peters, J. S. Joshua, C. Nullich, L. M. Naidoo, G. Nairandis, R. N. Moodley, S. R. Naidoo, Rev. John Thomas, Messrs. J. M. Samuel, G. R. Singh, Hurden Singh, D. Bramdeo, C. Stephen, Ismail Bayat, Joe Ramsamy, G. Kanbaram Singh, Mahomed Ally, Rev. N. Joseph (chairman), M. Baboo (secretary).

Imperial Parliament

Transvaal Indians

London, July 28th.—In the House of Commons, yesterday, Colonel Seely, replying to Dr. Rutherford said definite representations had been made to General Botha on the subject of the Indians in the Transvaal. General Botha was really anxious to find a solution of the question.—Reuter.

The Union Bill

Debate in the Lords

Latin and Coloured Questions

In the debate, on the second reading of the Union Bill in the House of Lords on Tuesday, Lord Courtney made an appeal that the aspirations of the natives should not be stifled, but that they should be assisted to arise and co-operate in the government of the country. He was confident that in the remote future the educated coloured men would join the Europeans in Parliament. All anticipated that Union would promote the goodwill which was growing up amid every class in South Africa. (Cheers.) He announced his intention of moving an amendment when the Bill was taken in committee, with a view to securing to the coloured people the right to a seat in Parliament.

His Lordship also commended the prohibition against taking over the protectorates by the Union Government.

The Archbishop of Canterbury, following Lord Courtney, acknowledged that the natives at present were not fitted for equal rights. The greatest danger to the natives would be for them to control the power of the franchise, but he deprecated any permanent colour bar. Nevertheless, he was unable to support Lord Courtney's amendment, as it would endanger the Bill, which he regarded as wise and beneficent, and tending on the whole to the good of South Africa. (Cheers.) He was certain a large Christian spirit would prevail.

Lord Crewe praised the provisions with regard to the High Court. Turning to the position of the Asiatics, his Lordship remarked that it would be a further benefit if the Union enabled South Africa to dispose of the difficulties connected with its Asiatic inhabitants.

There seemed a strong case, said his Lordship, against restricting the membership of the Legislature to Europeans, as there were men of high standing, character, and ability who felt slighted by this restriction. The Imperial Government regretted that any loyal subjects should have such a feeling. On the other hand the difficulties which faced the members of the National Convention were considerable, and it was only fair to point out that similar restrictions prevailed in Australia. It was also true that the grievance probably was not a practical one, since no coloured men had ever been elected to the Cape Parliament. The Imperial Government was not prepared to assume the responsibility of wrecking the Union on account of such provision, as he was assured would be the case if they interfered. Any alteration must be made in South Africa.—Reuter.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, July 1, 1909.

Crime Against Love

It is impossible to go back to the events of the past month without a reference to the terrible tragedy which has just happened and which will have the disastrous effect of shaking public confidence in the Indian student. I saw the dark deed committed by which one who may be said to have loved Indian students was foully done to death by a man whom he strove to help. At one moment Sir Curzon Wyllie was saying good-bye to his English and Indian friends at the "At Home" of the National Indian Association at the Imperial Institute, after having been most active all the evening in introducing Indians to English friends; the next, standing to hear what a student had to say to him just outside the hall doors, he received full in the face shot after shot until he fell lifeless at his assassin's feet. The horror of the situation is indescribable. Suddenly the gladness and pleasure of a most happy evening were blotted out by the shadow of death, by premeditated crime, which claimed an innocent victim, a Parsi Doctor on holiday in England, in addition to the man who was never weary in well-doing, in serving in a post of immense responsibility, the cause of Indian students in this country. The horrified students near were the first to sob out the words, "Sir Curzon Wyllie was one of our best friends," and such a statement is absolutely true. Besides which, as political aide-de-camp to the Secretary of State, he had special influence in the highest quarters, an influence which was prompted by a most kindly and sympathetic heart. As yet it is impossible to say how far political motives or a personal grudge are responsible for the tragedy, but the young Panjabi, whose name is Nudat Zul Dhillra, an engineering student, evidently came well equipped for his dark designs, for not only had he two fully loaded revolvers but a dagger and a long knife. He tried to kill himself by placing the revolver to his temple, but it clicked harmlessly for the six shots had already been fired, the last having proved fatal to Dr. Cassas Lalaca. An additional poignancy is lent to the tragedy by reason of the fact that Lady Wyllie, who had preceded her husband down the stairs to get her wraps, came hurrying back to see what the show meant, and did not at first realise that Sir Curzon was the victim. When the terrible truth dawned upon her she flung her arms round the prostrate figure and searched eagerly for signs of life, but it was of no avail. It is no use to dwell upon the horrifying details of the tragedy; they are burnt

into the brain of all who saw it. The only thing to be done is to take immediate steps to restore public confidence in the Indian student community who are all under a ban because of this deed. I hope an indignation meeting will be held immediately in which Hindus will take the lead, as the assassin is a Hindu, and all other communities will support them, for the utmost resentment of the crime was expressed by all Indians who had not left the hall. Another point, admirably emphasised by the *Nestminster Gazette*, is that the crime must not deter the work of reform. That the misguided young man will have to meet the utmost penalty of the law there can be no doubt, but it is earnestly to be hoped that this action, prompted by what must have been a maddened brain, will bring home the truth to all others that assassination is the relentless foe of progress in India.

Later: I hear that an indignation meeting has been organised for Monday next by Indians representing all communities and is sure to be largely attended—this is as it should be.

The Indian Delegate to the Press Conference

The Colonial delegates to the Imperial Press Conference probably came for the first time into touch with an Indian journalist, and the verdict expressed is that, whether they agree with or strongly oppose his political views, Babu Surendra Nath Banerjee is an interesting and delightful personality. Throughout the official programme, whether in London or during the tour in the country, the members of the Conference have been closely in touch with each other, and both by his public speeches and private conversations, the Bengali delegate has won the goodwill of his colleagues. This is all to the good for India's sake. On the memorable occasion on which Lord Morley presided over the deliberations of the Conference, Mr. Banerjee had an opportunity of denouncing the spirit of anarchy in India in a way which made a great impression upon his hearers, and to mention only one other occasion, his speech at the Town Hall, Manchester, when the delegates and distinguished guests were entertained to lunch by the Lord Mayor, was calculated to clear away many misunderstandings between the uninformed—a huge majority—of the people of England concerning the people of India and their aspirations. The Conference itself has impressed Mr. Banerjee very strongly with the unity of the Empire, and he has several times expressed the hope that England in her dealings with India and with Indians, will recognise the Indian sentiment and desires, and promote by just decisions upon palpable grievances, the progress of India to the credit of British rule.

OBSERVER.

What "Deportation" Means

The following letter has been addressed to the Transvaal Press by the Rev. Joseph J. Doke:—

It is very difficult to believe that the deportation of British Indians through Portuguese territory to India, which has been carried on with ruthless cruelty, can be in accordance with the wishes of our Colonists.

The thing is done so quietly, that probably few are aware of what is taking place. The methods employed are as follows:—Batches of Indians, drawn from different centres, are, from time to time, committed to the care of a Transvaal official, and taken by train into Portuguese territory. They are British subjects. Some have been long residents in the Transvaal. They are not criminals. The charge is failure to produce a certificate. On the border, the force is perpetrated of telling them that they are free. The train, however, does not stop, and they are carried on to Ressano Garcia. Here they are at once arrested by the Portuguese police. It is useless for them to urge that they have been brought into Portuguese territory against their desire, that they wish at once to return to the Transvaal, and to claim the protection of the law. They are lodged in prison and, when arrangements are complete, and a ship is ready at Lourenco Marques, they are placed on board and sent to India.

The statements of their destitution on board during the voyage, which have reached us, are simply deplorable. The provision made by the authorities is utterly inadequate for the voyage, and they are left largely to the kindness of passengers on the ship. These men, torn from their relatives, smuggled through Portuguese territory, smarting under a sense of injustice, and in a destitute condition, are being turned adrift in India to foster and quicken the widespread disaffection there.

I feel bewildered at the possibility of British citizens suffering in this way! The methods are such as we have been accustomed to characterise as Russian methods, and to find them practised and tolerated here under the British flag is extremely humiliating. I do not wish to use harsh terms, but, to my mind, the whole thing is a blot on civilisation and humanity.

In connection with the above, the *Star's* Pretoria correspondent wrote on Wednesday:—

Yesterday I interviewed Mr. J. Risik, the Acting Colonial Secretary, upon the subject of these allegations. The Minister pointed out that as regarded the treatment of Asiatics upon their arrival at Delagoa Bay they were merely detained by the Portuguese authorities pending their departure to India. He went on to say that the

steamship fares of the Indians were paid for them by this Government. Thus they had the usual facilities afforded ordinary passengers travelling in the same class. He said he could see no reason why the Asiatics should be treated in a different manner to other passengers, so that they need not be dependent upon the kindness of their fellow-passengers.

Mr. Kiskik further said that this was the first intimation he had had of anything wrong in the treatment of the Asiatics, and, so far as he was aware, there were no grounds for complaint.

"In any case," said Mr. Kiskik, "I intend to satisfy myself upon the point, and for that reason I have ordered inquiries to be instituted into the matter without delay."

Cape Town Habibla Moslem Society

A Mass Meeting of this Society was held on Sunday, the 11th inst., in the Society's Hall, 24, Pontac Street, Cape Town, with Mr. A. I. Gabru in the chair. After explaining the object of the meeting, which was to sympathise with the deputations which have left recently for England and India, and also with the deputation which is now on its way to England on behalf of Natal British Indians, the following resolutions were proposed and unanimously carried:—

1. "This Mass Meeting of British Indians respectfully urges the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputations that have proceeded, on behalf of the British Indians of the Transvaal, to England and India, and end the unfortunate struggle that has been going on in the Colony for the past two years and a half, causing to hundreds of British Indian families untold suffering and great pecuniary loss."

2. "To give their sympathetic consideration to the deputation of the Natal British Indians in regard to their position under union."

It was resolved that cablegrams be sent to Lord Crewe, Lord Morley, and the Indian deputation in London to that effect, and a copy of the resolutions be sent to the Viceroy of India.

A NEW KIMBERLEY ORGANISATION. A new political organisation has recently been formed in Kimberley, amongst the objects of which are:—To promote equal political rights for all civilised British subjects in United South Africa. To promote free and compulsory education at the expense of the Union Government. To promote the interests of South Africa for South Africans, any British subject who is habitually domiciled for eight months of each year in South Africa, to be regarded as a South African.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

MIDDELBURG SUPPORTS DEPUTATIONS. The local Indians held a meeting on the 18th instant to support the deputations to England and India. Cables were sent to Lord Crewe, Lord Morley, and the London Committee.

MORE IMPRISONMENTS. At Ver-eeniging, last Wednesday, the remanded case of Mr. C. F. J. Frank, the Acting Chairman of the Chinese passive resisters during Mr. Quinn's incarceration, came on for hearing, and he was re-consigned to prison for six weeks with hard labour. At Pretoria, last week Mr. Kuru Arimuthu went to gaol for three months with hard labour, charged with the usual offence of failing to produce a registration certificate and refusing to give means of identification upon demand.

THE HAND OF DEATH. It is with very deep regret that I have to chronicle this week the passing away, last Saturday, after a brief illness, of Mrs. Hazurasingh, wife of Babu Hazurasingh, the Germiston passive resistance stalwart. Mrs. Hazurasingh took throughout the keenest possible interest in the struggle, and was to the fore in organising women's meetings in connection therewith. Indeed, she was the convenor and president of the first Indian women's meeting held in the Transvaal, nearly two years ago. Recently, when the women of Germiston desired to form an Association there, Mrs. Hazurasingh was unanimously elected to the chair. She was, too, a well-known figure at the fortnightly women's meetings in Johannesburg, which she attended accompanied by her two little children when, owing to the incarceration of her husband, she had no-one with whom to leave them. The battle did not pass her by, and right nobly she bore her trials. The heartfelt sympathy of the whole Indian community goes forth to Babu Hazurasingh in his bereavement.

MR. ISAAC'S VISIT. Mr. Gabriel Isaac, on the 21st instant, returned to Lourenço Marques to resume his duties, after a few days' sojourn on the Rand. It will be recollected that Mr. Isaac was appointed representative in Lourenço Marques of the Transvaal British Indian Association and has done valuable work in connection with the deported prisoners.

INDIAN MAILS. S.S. *Mahomadi* will sail for Bombay about the 9th August. S.S. *Umkasi* for Colombo and Calcutta sails about the 12th August, and S.S. *Unfati* on the 26th August. S.S. *Tinkha* will leave Durban for Calcutta direct on or about the 23rd August.

Draft Act of Union

If the Imperial Government has done nothing else, says the *Pretoria News*, it has at least improved the Draft Act of Union by providing that the control of Asiatics and any special legislation dealing with them as a subject people, shall be placed under the Governor-General-in-Council instead of as before provided under the Administrators and Provincial Council of the various states. If we believe in South Africa at all we must believe that the Union Parliament will be a broader and more statesmanlike body than any of the Provincial Councils, consequently the more power that is placed in the hands of the Union Parliament the better. Especially must this be the case where natives and Asiatics are concerned, for on such questions local prejudice runs strong and the tendency of small communities like Natal is to bully and misgovern their native and coloured subjects while trusting to South Africa to help them out of any difficulty into which that policy may bring them. Since the Union Parliament must eventually be responsible for the result of the Asiatic and native policies of the various states, the power to control those policies should remain with it. The importation of indentured Asiatics by Natal, for instance, if it continue, will bring South Africa as a whole face to face with a very serious problem in the near future, and that policy cannot possibly be reconciled to the Transvaal's policy of rigid exclusion. At the same time the Transvaal extremist policy of persecution and imprisonment has already involved it in a great deal of difficulty and unpleasantness. It should be for the Union Government to involve a consistent policy out of the methods adopted by the various states, to serve for South Africa as a whole.

The *Natal Advertiser*, in the course of a leaderette, says:

It is almost cynically amusing to see what has been done with regard to the great Asiatic problem. This point is so thorny a one that it was carefully left alone in the drafting of the Act. The word Asiatic does not appear in the whole Act. The problem was evidently, with the tacit consent of all the delegates, left to the united wisdom of the Union Parliament to deal with. We now find that this scratch set of delegates, who do not even represent the irregularly selected sets of delegates who without being in any way elected by the people of the various Colonies, were assumed to represent those Colonies, have agreed to a suggestion made by Lord Crewe that the Asiatics be placed under the control of the Governor-General-in-Council, instead of the Provincial Councils. This, however, is, we are told, merely an administrative arrangement. We are not aware that a choice existed

between placing them under the charge of the Governor-General-in-Council, or the Provincial Councils. As a matter of fact, owing to their not being arranged for, at all, in the Act, they would fall under the control of the Union Parliament. This arrangement tends to take them out of that control, and place them in the hands of the Executive, or Ministry of the Union. It seems to make the whole Asiatic problem an administrative rather than a Parliamentary matter. We do not know to what extent the Natal employers of Asiatic labour are disposed to look on the future without uneasiness, and we presume they are drawing such comfort as they may from the fact that existing laws remain in force until amended or repealed by the Union Parliament, but there is a decided tendency in South African politics, as understood by the Bonds, to turn a Ministry into a little oligarchy as far as possible, and this new arrangement leans decidedly that way.

The *Transvaal Leader* brings out an interesting point in the following: Though our special cable intimations as to the changes to be made in the Act of Union are in some respects indefinite, it is not difficult to gather their general drift. The delegates have no powers to accept alterations involving any fresh principle, but this limitation, as appears from an amendment which is reported to have been accepted, left open a good deal. Matters specially or differentially affecting Asiatics are to be under the control of the Governor-General-in-Council, and not disposed of by the Provincial Councils. The reason why this proposal has been accepted and the similar proposal in regard to native affairs rejected is plain. Asiatic troubles originating in South Africa are but too likely to extend abroad, and involve the Imperial Government in complications either with India or foreign Powers—probably China or Japan. Without the safeguard now introduced it is conceivable that a single Province might, by headstrong legislation, involve South Africa and the Empire in an Asiatic war against their will, just as a year or two ago California, nearly involved the United States. On the other hand, native questions are a domestic matter, and if they are mis-handled there is less likelihood of the rest of the Empire being made to suffer. There may also be certain matters connected with the natives the disposal of which the Union may find it convenient to delegate to the Provinces—say, the pass laws or the administration of locations and reserves, as to which a uniform policy may be neither desirable nor practicable. Naturally, in the event of such delegation of authority the Union would prescribe limits within which the Provinces would have to act. The arrangements as regards the Asiatics are not a safeguard for all concerned. It pre-

vents the embroilment of South Africa or the Empire by hasty local action, while the views of the Province, if they accord with South African sentiment as a whole, will go before the Imperial Government with the imprimatur of the Union Ministry.

Alleged Harsh Treatment of Coloured People

Methods of the Johannesburg Police

The prisons and the police are abounding just now abundant materials for "enquiries," at least in Johannesburg. A deplorable case of extraordinary blundering on the part of the guardians of the peace, has been made public by the Rev. Charles Phillips. He writes to the *Transvaal Leader* on the 20th July:—

Readers of your paper must feel grateful to you for your insistence upon the necessity of a public enquiry into the treatment of certain prisoners within the precincts of our gaol. There are other directions in which your advocacy is needed. The reckless manner in which coloured men and natives are often treated is approaching a scandal. There are many policemen who "drest in a little brief authority," when they have to do with those of darker hue than their own, "play such fantastic tricks before high heaven as make the angels weep."

Concrete cases of this kind are of almost daily occurrence. One took place last week, which, I think, calls for special attention. A coloured family named Gysman, living in Vrededorp, had retired to rest on Sunday evening, July 11. At midnight the minions of the law came knocking at the door, and threatened to break the door open unless it was immediately unlocked and they admitted. They were asked if they had any "search warrant," but such a thing for coloured people was quite unnecessary! The door was opened, and father and son were made to dress and hauled off to prison. In vain they protested, and were asked on what charge they were incarcerated. Such information would be granted when they appeared before the Magistrate, and they must wait till then. Happily the writer heard of what was taking place, and hurried off to the court on Monday morning. By the courtesy of our chief detective the charge was learned, and he that they were natives living outside the precincts of the location at Klipspruit without first obtaining a permit. As they were awaiting trial at Fordsburg a hurried journey was made there, and as the Magistrate had not yet gone into court he was seen, together with the Public Prosecutor. Father and son were brought in. A glance at the papers showed that they were not natives, but they were not free without appearing in court. The son is light-

er than the average coloured man, and with half an eye it was quite apparent that neither was a "native." Gysman has been here since before the war, but never before have the police thought it necessary to lay such a charge against him. He is in every way a thoroughly respectable, inoffensive, quiet man, a total abstainer, and one who has never seen the inside of a prison. He is not far from 60 years of age, suffering seriously from heart disease. Such rough treatment might easily have ended fatally. As it was, he was ill for some days after. What call could the policeman have had for attacking a house like that? Why not have gone in the day-time, when they could at once have seen that they had made a mistake?

On the Sunday previous a white man was being buried. A number of coloured men followed the hearse to show their sympathy with the relatives of the deceased. At the gate of the cemetery they were stopped because they were "coloured," it being against the regulations for a coloured man to enter the white portion of the cemetery. About 15 or 16 were kept outside, including the man that was acting for the family in the conduct of arrangements connected with the funeral. All of which goes to prove that we are sowing dragon's teeth, and in due time shall reap a harvest after its kind. "The mills of God grind slowly," but they grind.

The *Leader* comments as follows on the above letter:—We can understand and appreciate the theory that the whites are aristocrats, trustees for the coloured races. But the adoption of this theory demands that we act as aristocrats, as leaders, as protectors. If Mr. Phillips is accurate, somebody who may be white in his skin has been far from white in his actions, and we hope to see him exposed and reprimanded by those who are responsible for the proper official treatment of all Transvaalers—all, whatever their race or colour.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Passive Resistance in England	331
"Alles Zal Kecht Kommen"	332
Deported to India	332
"When Doctors Disagree"	333
Mats and Ghee	333
Racial Differences	333
OTHER ARTICLES:—	
Press Comments on the Natal Petition	334
A New Higher Grade School	335
Imperial Parliament	335
The Union Bill	335
At the Heart of the Empire	336
What "Deportation" Means	336
Cape Town Habibia Moslem Society	337
Notes on the Transvaal Swaggle	337
First Act of Union	337
Alleged Harsh Treatment of Coloured People	337

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭. રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૩૧ મી જુલાઈ ૧૯૦૬. અંક ૩૧.

અઠવાડીક પંચાંગ.

શ્રીસ્તી-તા. ૩૧ મી જુલાઈથી, તા. ૬ ડી
અગસ્ટ સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૬.
હોલિ-પહેલા આવજી શુદ્ધ ૧૪ થી પહેલા
આવજી વદ ૫ સુધી. સંવત ૧૯૧૫.
સુસંજમાન-તા. ૧૨ રાજપથી તા. ૧૮
મી રાજપ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	શ્રીસ્તી દાવોજી	હોલિ દાવોજી	પુરણમની તારીખ	પારસી રોજ	સુરોજી ક. મી	ક. મી	ક. મી
શનિ.	૩૧	૧૪	૧૨	૨૨	૧	૪૪	૫ ૨૨
રવિ.	૧	૧૫	૧૩	૨૩	૧	૪૩	૫ ૨૨
સોમ.	૨	૧	૧૪	૨૪	૧	૪૨	૫ ૨૨
મંગ.	૩	૨	૧૫	૨૫	૧	૪૧	૫ ૨૩
બુધ.	૪	૩	૧૬	૨૬	૧	૪૦	૫ ૨૩
ગુરુ.	૫	૪	૧૭	૨૭	૧	૪૦	૫ ૨૪
શુક્ર.	૬	૫	૧૮	૨૮	૧	૩૯	૫ ૨૫

અનુક્રમણિકા.

યુનીયન અને હીંદીના હક.	૪૮૬
મી. હાજી દબીબનો કમળ	૪૮૪
એલાન્સબરમનો ખજાનખા.	૪૮૫
ડેપુટેશનની મુસાફરી	૪૮૬
વડી પારલામેન્ટમાં યુનીયન બીજ	૪૮૮
નાતાલમાં હીંદી કેળવણી...	૪૮૯
અખબાર-આલમ...	૪૯૦
નગાપતના મરણ સંબંધમાં સરકારી
તપાસ	૪૯૧
પ્રીટોરીયા અનુમતે ઈસલામ...	૪૯૨
હળીબીઆ મોસ્લીમ સોસાયટી...	૪૯૩
આવતા વરસની ભેટ
દેશપાર થયેલાઓનાં દુખની કહાણી...	૪૯૪
એરટેક્ટ
કવનસ સુરેશ વિશ્વાસ	૪૯૫
તાર સમાચાર...	૪૯૬
અવલોકન
ફેપરાઈન લુપ્તકીટ મરજીદ.	૪૯૭
પરચુરણ અરમા
આહ વરતમાન	૪૯૮
તાલુકી કાગળની મેડીસી વધે
શિક્ષા બતાવે આજ

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર, તા. ૩૧ મી જુલાઈ, ૧૯૦૬.

યુનીયન અને હીંદીના હક

યુનીયન સંબંધમાં છેલ્લાં બે અડધ
કલાકમાં થયાં જે ખબરો આવે છે તે બધું
સમજવા લાયક છે. યુનીયન બીજ વિલા
યનમાં કેટલે સુધી પહોંચ્યું છે તે બતાવે
છે એટલાજ માટે નહિ, પણ હીંદી સવા
લનું યુનીયન સરકાર તરફ થઈ-જોને
સોંપાશે-તે બતાવાયું છે એટલા માટે. એ
સમાચારોમાં સમાએલા અર્થનો પુરતો
પ્રવાસ આપવા માટે આપણે ઇંગ્લાંડની
મજૂર સ્થિતિ પર નજર નાખી જવી જોઈશે
પહેલાં તો દક્ષિણ આફ્રિકાનું યુનીયન
પ્રણાલિ જાણવા જોગ સંજોગો વચ્ચે થાય
છે. ઇંગ્લાંડ પોતાને હરેક રીતે-દુનિયાના
હરેક ભાગમાં-મજબુત બનેલું જોવા માટે
આતુર-અધીર-થઈ રહ્યું છે એ જરૂર
છે. યુનીયન વાત નથી. જર્મની મેકાનિકમાં
ઇંગ્લાંડ સાથે દરિયાઈ કરવા કુદરે જુરે
વધવા માં-યું છે તે, તથા બીજા કારણો
ને લીધે ઇંગ્લાંડના રાજદારી વાતાવરણમાં
દાનસ થયેલું એક મુખ્ય તત્વ, બ્રિટીશ
રાજને અપારાવધ મજબુત કરવાના
વિચારનું છે. તેથી આખા રાજની
બચાવ કામની તથા બીજી કોનફરન્સો
ભરાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાને જોડાયેલું,
અને બ્રિટીશ રાજને જરૂર પડે તો મદદ
માટે કામ લાગી શકે એવું બનેલું જોવા
ની હજારા ઇંગ્લાંડના લોકોની યાદ રહી છે.
આવી સ્થિતિ હાલની છે. તે દક્ષિણ
આફ્રિકાના યુનીયન બીજ માટે સારાં
સૂચન કરેલી નીવડી છે. જો રોને કે
દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઓને કમવાવી
રાજત્વ એક મોટા ભાગમાં અસંતોષ
દાખલ કરવો એ ઇંગ્લાંડની સરકારના
પ્રધાનોને મમતુ નથી લોડ બેન્સાકેન,
લોડ મીલનર, મી. એન્ડરસન વગેરે જેઓ
એક વખત એવરેશી સખત રીતે વિરુદ્ધ
હતા તેઓ એવરેશી બ્રિટીશ રાજ તરફ
માનીતા વિશ્વાસને-મેમને હવે સમાવી
જતરના અમે તેની કાલે-મીલના કામમાં

નાખનાર. ઉમરાવની સભામાં યુનીયન
બીજ આવશે ત્યારે બોલશે એવો સંભવ
વહે છેકાણે પારલામેન્ટ આવ્યો હતો.
બ્રિટીશના હક સચવાય કે ન સચવાય,
પણ એવરેશી અને અમેરિકા વચ્ચે, અથવા
ઇંગ્લાંડ અને કોલોનીઓ વચ્ચે કલેશ હવે
પણ થાય તેવું બોલવાનું એ નામદારોએ
મોકુફ રાખ્યું છે. એટલે વિલાયતની સર
કાર અને ત્યાંની પારલામેન્ટ દક્ષિણ આફ્રિકાની
રાજકર્તી વચ્ચે રાજી રાખવા
બનતી ખરીદ કરે છે-આતુરતા ધરાવે
છે. આવી સ્થિતિમાં આપણા હક સંભા
ળવાના છે. ડેપુટેશનને કામ કરવાનું છે.
ઇંગ્લાંડમાં અદ્યતન, ઉમરાવો, રાજવંશીઓ
કોલોનીઅલ સરકારના ડેપુટેશને ખાણી
અને માનપાનથી નવાજી રહ્યા છે. જાણ
દાય થાય છે. લોકો વખાણ કરે છે. આ
સ્થિતિમાં કોલોનીઅલ ગોરાઓની કે
બનતી વિરુદ્ધ બોલવાનું કામને મમતુ
નથી. ત્યાં તેમને એકદમ વિરૂદ્ધ કરવા, રોડ
અને સખત પગલાં લેવા તૈયાર કરવા તે
કવી તરફનું કામ છે એ રાજનિતિની
બાબતો જાણનાર સમજી શકશે.
ઇંગ્લાંડમાં હાલ આવી સ્થિતિ છે. તેવે
અવસરે ટરાંસવાલના હીંદીઓએ ડેપુટે
શન મોકલ્યું છે. એટલે ડેપુટેશન કાંઈ
કામ ન કરી શકત અથવા ખાલી હાથે
પાછું આવત તો નવાજ પામવા જેવું ન
થાત, ટરાંસવાલના હીંદીઓ નિરાશ થયા
જેવું ન ગણાત. છતાં યુનીયન સંબંધ
માં તે હીંદી માટે ફીક દુખ મળ્યું છે.
જે તારે મળ્યા છે તે હીંદી કામ માટે
સારું સૂચવે છે એવો અમે તેનો અર્થ
કરીએ છીએ. ટરાંસવાલના હીંદીઓએ
જે કરી બતાવ્યું છે તે લોડ કરીયુને
દેશે માનીપેટે ખુસેજી રહ્યું હશે એવું
જણાય છે. તેથી યુનીયનનું બીજ વડી
પારલામેન્ટમાં દાખલ થાય તે પહેલાંજ
કોલોનીઅલ ડેપુટેશને મળીને તેમણે
(લોડ કરીયુએ) બીજમાં એવો ફેરફાર
કરવો છે કે કોઈ કોલોનીની એવરેશી
કાઉસીલના કામમાં નહીં રહે, પણ વડી
સરકાર તરફથી તેના પ્રતિનિધિ તરીકે
નીમણેલા દક્ષિણ આફ્રિકાના અવરનર
જતરના અમે તેની કાલે-મીલના કામમાં

અખરખ

જોહાનુખ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

તપાસનું કમીશન

નવાપનના મરણ સંબંધમાં તપાસનું કમીશન નીમાયું છે તે હું મને અપવાદી એ કહી શકું. આ કમીશન માટે તપાસ કરનાર તરીકે મેજર ડીક્સન નીમાયું છે તપાસની બાબત વિશે સુકાદો મળે નથી તેથી હું ટીકા કરતો નથી. પણ મેજર ડીક્સનની મારે એવળખાણ આપતાં જોઈએ. કાયદા સંબંધમાં રજીસ્ટ્રારની નોટીસની મુદત પૂરી થતાં જ સકેડ પહેલાં વહેલા હાંદીઓ પ્રોટેરીઆમાં પકડાયા હતા તેમને કેસ મેજર ડીક્સન બાબત આપેલા હતા. જેદ-સપ્ટેમ્બરમાં બ્યારે એજ બાબતને લગતા હાંદીઓ પકડાયા ત્યારે તેમને સારો સમય થઈ હતી. ત્યારે પ્રોટેરીઆવાળાઓને સખત સમય થઈ હતી. હવે જોવાનું છે કે આ કેસ માં માછલો સાહેબને શું સુકાદો મળે છે. હાલમાં તે ગેસ કેસી ગીળ-સના મરણ સંબંધમાં વધુ તપાસ અગવે છે. અને એ પુરી થયે પોતાનો સુકાદો તે બહાર કરશે.

રેવરંડ ડેકનો કાગળ

ડેકનોઆએમાં ડીપેટ મતારા હાંદીઓ ને અમલ નહોતો એ વિષે હું મને અપવાદી કહી શકું. ડીપેટ મતારા આને ડેકનોઆએમાં તથા રડીમરપર તરફ લઈ પડે છે તે વિષે રેવરંડ ડેકનો ડેકનો નીચે મુજબ કાગળ ટાંચવાસના બાબતે લખ્યો છે:-

"હાંદીઓને પોરદુગીઝ હદમાંથી બહાર રીતે દેશપાર કરવામાં આવે છે તે આપણા ગાંગ કોલોનીયોની સારી મુજબ હોય એ માનવું બહુ મુશ્કેલ છે.

એ કમ એવું ચુપકીથી લેવામાં આવે છે કે શુ થાય છે એથી થોડાજ મહિના માર હશે તેમાં નીચેની રીતે વાપરવા માં આવે છે: જુલાઈ લાગમાંથી વારંવાર હાંદીની ટુકડીઓને પકડીને દેશ સવાસના અમલદારના હાથમાં સોંપવામાં આવે છે; અને રેલવે રસ્તે તેમને પોરદુગીઝ હદમાં લઈ જવાય છે. તે લોકો

પોરદુગીઝ પ્રજાના છે કેટલાક લોકો વખત મળે ટાંચવાસમાં રહેતા છે. તેઓ શુ-હેવારો નથી. તેમનો વાંક તે રજીસ્ટ્રાર સરદારીકેટ ન રાખવાનો છે ટાંચવાસની સરદાર ઉપર પહેલે જોરે આસતી મહીએ તેમને હેલવામાં આવે છે કે તેઓ છુટા છે. આ કાયદા હેલવા દરેકનું કાંઈ સરદાર ઉપર ઉભી રહે નથી; તેથી તેમને રેસાનો અરસીઆ લઈ જવામાં આવે છે. અહીં ઉતરતાં વાંચા પોરદુગીઝ પેલીસ નેનને પકડે છે તેમની મરજી વિરુદ્ધ તેમને લાં કમ મતમાં અગા રી. તે ટાંચવાસ પાછા જવા બુચી છે એવા તેઓ વિરુદ્ધ કરે છે. પણ પાછા તે સંજયનું નથી તેમને જેલમાં પુરવામાં આવે છે. અને મેજર ડીક્સન બાબતે રડીમરમાં પેનડીન લીડ નાત મોકલે દેલમાં આવે છે

મુસદ્દાનીમાં પ્રોટેરીઆ વિશે નિવેદન મળે છે તેની કોઈ અગત્યની બાબત છે તે અત્યંત દુઃખની છે. તેમને મેજર ડીક્સન જે મોકલવા ને છે તે તરફ નજરથી છે. અને તેને તેમને વધુ મળે જતા રહેવાની મરજીએ અગા લેવા પડે છે આ હેલવાને તેમનાં મળાં આવી કેમ તેમની બાબત વિષુદ્ધ પાતે પોરદુગીઝ હદમાંથી રવાના કરી દેવામાં આવે છે. તેઓ અપાવની લાગણીથી હશરિઅત્ કોય મે; અને લા.માં ફેલ એમાં અસરમાં પકડાયે કરવા માટે તેમને નિરાપર દેશમાં લીડેલ નવા રાત રાપર મુશી દેવા માં આવે છે.

સિદ્ધાંત પ્રોટેરીઆની દેશ થાય તે જોઈ હું અપવાદી મને અપવાદી રીતે ને અપવાદી રીતે મળે હાંદીઓ મળે. અને રીતે અપવાદી વખત તેઓ અપવાદી હેલમાં આવે છે અપવાદી નામે રીતે મળે છે હું સખત સખતે વારંવાર મામતો નથી, પણ મને લાગે છે કે આ આખી બાબત સુધારા અને ઇન્સાનપ્રજાના તામ ઉપર કાંઈ રૂપે છે."

જવાબ

રેવરંડ ડેકનો કાગળ સરદાર સુધી પહોંચી રાકશે છે. અને તે રીતે નિર્ણય (પ્રોટેરીઆ કેસીવાસને રડીમરપર આવે છે તે હું અપવાદી અપવાદી આપવા કાંઈ મુશ્કેલ છે કે આ બાબતમાં તપાસ નવાઈ મ. અપરે.

વિવરણ

મને અપવાદી નથી. મને અપવાદી કે માંદગીથી સુધરી ગયું છે. જરૂરી

રહતના અગેવાન કાયદાની મી. તબુર સિંગને પટેલા દુઃખ મટે હું અતઃકરણ પૂરક વિશેષ જતાવું છું. મરદુમ ખર્ચ લગતમાટે બહુ ઉત્સાહ ધગવાનાં હતાં. તથા એવોતોની ખીટીગેમાં ધણે બાગ લેવાં હતાં. ટાંચવાસની આખી કોમની વિરુદ્ધ મી. હજીર સિંગ તરફ મળા વગર રહેશે નહીં.

વધુ જોલ જનારાઓ

મીનાઓના આકર્ષિત એરમેન મી રી. એક. જે. ફરેક જેમનો કેસ મુલતવી મરજી દોષ તેમને કાયદાના બરામા હ આપવીઓની સખત જેલ વીરીનીગીતમાં મળી છે. મને અપવાદીએ પ્રોટેરીઆ માં મી ફરે અરીમુદુ નામના તખીસ જાતના બરમાં વર અસની જેલમાં મળે છે.

મી. આકરહામ

મી છ. અમલક જેઓ ડીપેટ કોલોનીયે અરવાર થયા માટે દેશ પાછા જતા હતાં. આ એસેસીએશન નાગી હેલ છે. તે થોડા દિવસ માટે નિરાપરવાર અપવાદી હતા. તેઓ હાલમાં મળા હેલને અમે જરા ઉપડી થયા છે.

મી. બીમુખમ ડી મલીઆ જે તપાસ થતે હોડુતાન જરા થયા છે. તેઓ તેમના એક મિત્રને લાવે છે કે:- મક સખત હું સલમકની લગતની વિરુદ્ધ નોડ પણ હવે મે મારો મત ફેરવ્યો છે. અને મને એકલ લાવે છે કે રવાસ થા દેલિને મેળવવી કોય તો તે જોઈથી હેલગાંજ મેળવી રાકાય છે. વિવિધને છુટ લેવાપણ માટે તેના જેવા હરલ રહેતો બીજો એકે નથી.

મરદુલે ખુબ કરવું ત્યાર પછી તેને તરતજ પકડવામાં આવે, અને તે હરકેર રેલ છે. અથવા ગાંડાખમાં છે કે કેમ તે તપાસવા રાકતરને તેની નાંક દેખડવામાં આવી, ત્યારે તે બહુજ શાંત પેમમાં જાતી હતી, અને તેથી તેવું જીવુની કાંઈ કર્યા હતાં મદારલાલ જરાપણ ઉચકે નોડ મરમ થયેલ ન હોતો એવું મનુષ્યમાં આવે છે. તેના પહેરવેશ રાકતરને સખતરવેશ મીના આવે તેવા પ્રાર્થના હતા. તેની કારકમાં લમ જતી થયે તેના નેડલાય તથા જીવની દોરીઓ કાઢી લેવામાં આવી હતી.

ડેપુટેશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. માંધી]

મુકાબલો

૧૯૦૧ ના અક્ટોબર મહિનામાં હોદી કોમે વિધાયત ડેપુટેશન મોકલ્યું હતું તે વખત જુદો હતો. આ વખતે ડેપુટેશન ત્રણ છે તે વખત જુદો છે.

૧૯૦૬ માં હોદી કોમ જેમ જવા બંધાયેલી હતી. પણ એ સરકાર દાદ ન આપે તો કેન્સ જેમ જશે એ કોમ ચોક્કસ રિતે કહી શકાય ન હતું. આ વખતે જેલમાં હોદીએવાને આપણે જાણીએ છીએ. ૧૯૦૬ માં હોદી કોમનું અતર જોર કોમ પોતે નહોતી જાણતી. આ વખતે તે જોર અંખી દુનિયા જાણતી થઈ ગયું છે.

છતાં મુકાબલે ૧૯૦૬ ના ડેપુટેશનનું કામ સહેલું હતું આ વેળા મુશ્કેલ છે. મંજુર થયેલા કાયદાને રદ કરાવવા નહોતો છે. વડી સરકારનો શું મત છે એ ૧૯૦૬ માં આપણે નહોતા જાણતા. આ વેળા સરકારે પોતાને મત બતાવી આપ્યો છે. તો પણ ડેપુટેશન નિર્ભય થઈ જાય છે. કેમકે વિધાયતમાં શું થશે તેની આપણે ધણે જાણે બેરકારી બેગવીએ છીએ. આપણું જુદું આપણી સત્ત્વ મહત્તી કસાએલી તલવાર ઉપર છે.

તૈયારી

ડેપુટેશનની તૈયારી કેટલાક દિવસ થયાં ચાલતી હતી. પણ કોમ એવા મામલામાં યુવાએલી છે કે ચાલવાના દહાડા સુધી ડેપુટેશન જશે કે નહીં એ નક્કી ન હતું. પૈસા પણ પુરા એકઠા નહોતા થયા. સ્ટીમરની ટીકીટ ચાલવાને હદાડે (સોમવારે ૨૨ મી જુને) ભવારના અગી આર વગે લેવામાં આવી. તો પણ એકમ રિતે જશે એમ મજબૂત ન હતું. બાકીના મેંબરોને પૈકઠવા એ સરકારના કમળની વાત હતી. અને કેટલાક ધારતા હતા કે ટરેન ઉપર ચડતાં પણ પકડા પકડી થાય. એમ છતાં ડેપુટેશન ચલ્યું. પણ તે કુલ પાંચળું છે. તેને એક પગ કપાઈ ગયો છે. મી. કાછલીઆ તથા મી. મેડીઆર એ ડેપુટેશનનો જમણો પગ છે. તે બંને બાક જેલમાં અને મી. કાછલીઆ તથા મી. મુસાફરીએ, આ અગાધમાંથી કોમને ચમકું નથી. પણ હું ગાણું છું કે મી. કાછલીઆ તથા મી. મેડીઆર જેલમાંથી નીકળીને જશે

તે વિધાયતમાં નહીં કરી શકત. જેલમાં તેઓ જે કુખ બેઠાવશે તે અમે પહેલાં વરગની મુસાફરી કરતાં છતાં નથી બોધ વવાતા. સત્યાગ્રહીને બીજો ખ્યાલ પણ ન આવે. મારો અનુમત એજ સાબીત કરે છે, તે આગળ ઉપર વધારે રિતે બતાવીશ.

રેશન ઉપર

પારક રેશન હોદીથી ચિકાર બરામું હતું. આશરે પાંચસો હોદી જમા થયા હશે. મી. અસ્વાત તથા મી. નમદી, જે કચેરસડોરપ ઉધરાણા સાથે ગયા હતા તે રેશન પહોંચી ગયા હતા. પોલીસે ખાસ બંદોબસ્ત રાખ્યો હતો. મકાધરી કરતાં જોવામાં નહોતા આવ્યા. ધણા હોદીને ઉપડે ઉભા રાખ્યા હતા. ધણાએ મજરા વિગેરે લાવ્યા હતા. એટલું તો જોવામાં આવ્યું હતું કે સફના ચહેરા ઉપર ડેપુટેશનની મુસાફરી સફળ થાય એવી જાહેરી જાંબ હતી. મી. કેલનએક, તેમના આગીદાર મી. કેનેડી, મી. મેરીનટાગર, મીસ એલીવટોક, મીસ રહેસીન તથા મી. પેલાક પણ રેશન ઉપર હતા. બરોબર ૬૨૫ ના અમલે ગાડી ચાલી.

રસ્તામાં

શીરીનીની પહોંચતાં ત્યાંના હોદી માત્ર રેશન ઉપર હતા એમ કહીએ તો ચાલે. તેમણે ડેપુટેશનને વધારી લીધું. તેઓ મેવાની બાસકેટ લાવ્યા હતા તે હજી ચાલે છે. હાફેજ સદુલ રવદેરી સુમધની સીસી લાવ્યા હતા.

પુરસ્કર રેશન ઉપર રોબરટસનથી ધણા હોદી આવ્યા હતા. તેઓ પણ કુલ તથા મેવો લાવેલા. રોબરટસનમાં સુખ્યતે તામીક હોદીની વસિત છે. તેથી પુરસ્કર ઉપર સુખ્યતે તામીક બાકએજ હતા.

રસ્તામાં મી. કાછલીઆની ડાબી આંખમાં દરદ હતું. તે જોહાનસઅરમીજ લાવેલા. તે આંખ લાલચેળ હતી અને પાણી બહુ વહેતું હતું. ગરમ પાણીમાં નીમક નાખી આંખ ધોવાથી કંઈક આરામ રહ્યો, પણ નહોં જેવો. સ્ટીમરમાં દાક તરને આંખ બતાવવી પડી છે. આ લખતી વેળા પણ દરદ તદન મધું નથી છતાં આરામ ઉપર છે. હમેશાં બેથી ત્રણ વખત આંખમાં દીવા નાખું છું. તે સિવાય બરહના પાણીનાં પેતાં પણ મુકવા માં આવે છે. કાકતર ખતર સારી રાખે છે.

કેપડાઉનમાં

કેપડાઉન ગાડી બરધો કાઢા મેડી પોલીસ. રેશન ઉપર કેટલાક હોદી હતા.

બાકી બધા સ્ટીમર ઉપર મળ્યા. મી. મી. આંગલીઆ તેજ દહાડે ડરગન ઉપડી જવાના હોવાથી તેમને દાવત હતી. તેમાં ધણા હોદી રોકાએલા હતા. ત્યાં પણ કુલ હલાદીથી હોદી કોમે જમને વિદાય કર્યા.

દક્ષિણ અફરિકાની પ્રખ્યાત બાક મીડીક એલીવ શરાબતર તથા મીડીક કુલસ સ્ટીમર ઉપર ખસુસ હાથ મીલાવવા આવેલ. તે બંને બાકની લામણી આપણી તરફ બહુ જોવામાં આવી. સલમહત્તી લગત તેમને બહુ વહાલી છે એમ જોયું.

સ્ટીમરપર મળેલા તારો

મી. કાછલીઆનો તાર ડેપુટેશનને ચોક્કસતરો, ચરથરાવનારો અને અમારી ફરજ બતાવનારો છે. તેનીચે પ્રમાણે છે:—

"તમે જેજણ જાઓ છો તેથી કુ રાજ થયો છું. તમારી સાથે જવાને બદલે હું જેલમાં રહી મારા દેશને ખાતર દુઃખ ભોગવવાનું પસંદ કરું છું. તમને ફતેહ મળે" છું."

મી. કાછલીઆ કુવાડીઆનો જેલ જતી વખતનો તાર નીચે પ્રમાણે છે:—

"હું જેલમાં જતો ડેપુટેશનને ફતેહ મળે" છું. બીજી જગ્યાના કરતાં હું જેલમાં કોમની સેવા વધારે સારી કરી શકું છું."

આ બંને તારનો તરજુમો કરતાં હૃદય ભેદાય છે. અમે ત્યાં જાણી છીએ ત્યાં તો માત્ર પાણી માંહેના પરપોરાજ હોય. પણ જેઓ જેલમાં જઈને બેઠા છે તેઓ હોદી કોમની સેવા બજાવેજ છે. તેઓની સેવની કિમતની પાસે ડેપુટેશન અમે તે કરી લાવે તે કંઈજ નથી એમ મારો ખસસ કમિઅય છે. મી. કાછલીઆ, મી. કુવાડીઆ વગેરે જેલીઓ હોદી કોમ નો નવો જુરસો બતાવે છે. ડેપુટેશન તે હોદીની નબળાઇ બતાવે છે. જેલીઓ દુનિયાની પાસે સાબીત કરે છે કે હોદી પ્રજામાં મરદાષ આવી છે. ડેપુટેશન સાબીત કરે છે કે હજુ તેનામાં પુરી મરદાષ નથી—હજુ આપણે બાબક છીએ; ને તેથી ડેપુટેશનથી ચલણ ગાડીના ટેકાની જરૂર પડે છે. જેલીઓ હોદી પ્રજાનું સજગ્ય અગ છે, ડેપુટેશન નબળું અગ છે. જેલ જનારને તાસીપાસ થયા હું કંઈ નથી. ડેપુટેશન ખાલી હાથે આવશે તો જેઓ ડેપુટેશનની ઉપર નજર તાકી બેઠા હશે તે તાસીપાસ થશે. મારે મારી સલાહ છે કે ડેપુટેશનની ઉપર નજર કેલ ન તાકી. ડેપુટેશનને માર

કરજો—જેવ જઈ, સંધી રહી, તારો મોઢી તો બળ બનાવી ડેપુટેશનને વરણપત્ર સમજાવો. પણ વરણ ઉપજાવવાના કાલસા તો ત્યાંથી આવશે તોજ વરણ પેદા થઈ શકે નહીં. જોર તો ત્યાં છે. વત્ર ચાલે છે એ માત્ર દેખાવ છે. આ વાત જુઠવાની નથી. એટલે ખીજ તારો અમને મળ્યા તે પણ ઉત્તેજન આપનારા થઈ પડ્યા છે.

કમીટીમાં ધરસામીક સોસાયટીનો તાર નીચે પ્રમાણે છે:—

“હાની ઇન્ક.ઓ તમારી સાથે જાય છે. દીન, માન અને મરજાઈ જાણારી. એવો ભરસો તમારી ઉપર રાખીએ છીએ. અહીં અને હીંદુસ્તાનથી તમને જોર મળે એમ બનતી મહેનત કરશું.”

ધમામ સાહેબે નોખો પોતાનો તાર આમ મોકલ્યો છે:—

“અમે (સત્યઘ્ન) વાવરો ઉડતો રાખશું. ફોદ હવે છીએ છીએ.”

પોલિટેશનની કમીટી તરફથી નીચે પ્રમાણે તાર છે:—

“તમારા કામમાં અમારો ટોલ છે. તમને ફોદ હવે છીએ છીએ.”

રાયરેડસનના હીંદીનો તાર નીચે પ્રમાણે છે:—

“તમારી મુશ્કેલીમાં સુખ ઇન્ક.ઓ છીએ, હવે તમને તમારા કામમાં ફોદ આપે. એમ તેની પાસે અરજ કરીએ છીએ.”

આવી ઇન્ક.ઓ સાથે બંધને અમે કેપટાઉન છોડ્યું.

“યુનીઅનનું કંદજો”

મળ્યા હોદી સાઠની ડેપુટેશનને બધા મળી છે કે યુનીયનની વાત ન જુઠજો. મારે કહેવું જોઈએ કે આ લાલામજી યુનીયનમાં શું છે તે સમજ્યા વગરની છે તેથી તે વિષે બે બેઠક કહું છું. સ્ટી મરમાં તે બાબત વધારે વિચાર તેમ વાત કરી શક્યો છું. યુનીયનના કાયદામાં આપણી કંઈજ વાત નથી. તે કાયદા વડે બધા કોલોની એકત્ર થશે. તેમ છતાં તે તે કોલોનીના કાયદા કાયમ રહેવા ના છે. આની સામે શું કહી શકાય? આપણે કોલોની બેળા થાય તેની સામે કંઈ નથી કહી, કે કરી શકતા. બેળા થયા બાદ જો કંઈ કાયદા કરવાના પ્રયત્ન કરે તો તે બાબત કહી શકીએ છીએ. યુનીયનથીજ કંઈ આપણા કંઈ મળ્યા જતા નથી. યુનીયનની બહાર બે થાય તો કંઈ નથી. પણ યુનીયન આપણે

નખોડ કહાડશે એમ કહી આપણે યુનીયનની સામે નર્યા થઈ શકતા. યુજ વાત એ છે કે કોલોનીના મોરારો પણ શત્રુ થઈ વરતે છે, તે શત્રુ એકત્ર થાય એટલે વધારે કપાળુ કરેજ. તેનો ઉપાય શું? તેને સાથે થતાં તે નથી અટકાવી શકતા. કોઈ એમ નથી કહેવું કે શત્રુ સાથે થાય છે તો આપણે બધા હાદી સાથે થઈએ. તે ખરો ઉપાય છે. તે કોલોને વિલાનથી કંઈક લાવજો એવી વાત હીંદી કરે છે આ આપણી લાચારી મતાવે છે કોલોનીના મોરારો તે જોરાવર ને માનીતા દીકરા છે. આપણે નખળા ને અજમા નીતા છીએ. માનીતા દીકરાની સામે મા પાસેથી અજમાનીતા દીકરા કેમ દાઢ મેળવે? અરજ કરીને? તે તો કહી શકાર નથી. અરજ બધારે કુકમનેરે હોય ત્યારેજ કામ આવે. ત્યારે આપણે બળ કરી શકીએ ત્યારે અરજ ને કુકમ રૂપે મળાય. અરજ એ વનયપુરવક કુકમ છે એમ સમજવું. બળ બે મળ ના—એક તો શરીરબળ અને બીજું આત્મબળ—સત્યઘ્ન શરીરબળ તે સત્ય બળની પાસે કંઈજ નથી. તેથી આપણે સત્યબળ શીખીએ તો યુનીઅનમાં કંઈ કરજો એ વાત યુની જાણીએ.

દાકતર અબ્દુલ રહેમાન યુનીયન બાબત માંજ જાય છે એ બરોબર છે. કેમકે યુનીયનના કાયદામાં કાળા લોકોના કેટલાક કંઈ હાલથીજ રદ થાય છે. આમ થાય ત્યારે કોરોપ કરવી જોઈએ. આતુ' આપણા કેસમાં નથી. છતાં કોઈએ એમ નથી માનવાનું કે ડેપુટેશન યુનીયનની વાત કહાડશેજ નહીં. તે કહાડ્યા વિના ચાલ નર નર્યા. યુનીયનની વાત ચાલે છે તેથી તો ડેપુટેશન જાય છે. અને વળી ડેપુટેશન ચોખી રિતે કહેશે કે જો ટ્રાંસવલ ની તકલીફ કાયમ રહે તો યુનીયન ન આપવું જોઈએ. અને વધારામાં એટલું કહું છું કે જો હીંદી પુર બળ કરે તો ડેપુટેશનની વાત કબૂલ થયા વિના નજ રહે વળી ડેપુટેશન આપ્યા દક્ષિણ આફ્રિકાના થઈ ચલેલા કાયદાની પણ વાત કહાડશે. તેનો અર્થ એમ નથી કે તે કાયદા નિકળશે. તે કાયદા કહાડવાને સાર તો સત્યાઘ્ન જોઈએ. પણ ચર્ચા કરવાથી કંઈક સમજાતી વડી સરકાર કોલોનીની સાથે કરે એમ માનીએ. કું ઉમેદ રાખું છું કે આલો. પ્રુમસી સર્વ હીંદી સમજશે. જેમ જેમ અભ્યાસ કરશે તેમ તેમ કહું એમ કાલો કે જેટલું યુનીયન આપણમાં જોઈ માય તેટલું કે

ટેશને કરશુંજ હશે. આ કાયદાની બારી કોની વાન છે. તે કાયદાની જાણ વિના પુરી કેમ સમજાય?

અમારું સાથી

અમારી સાથે કેવના વડા પ્રધાન મી. મેરીમેન, તથા તેની સાથે મી. ઓવર છે. નાતાલના મી. રમાઇથ તથા મી. ઝીન છે. એરે જરીવર કોલોનીના મી. ખોથા છે. આ શિયાય ખીજ અંગ્રેજ મુસાફરોનાં નામ આપવાની જરૂર નથી.

‘કલરડ પીપલ’ નું ડેપુટેશન પણ બાજ રડીમરમાં છે. તેમાં કાકતર અબ્દુલ રહે માન, મી. ફરેડરીક, મી. લંડર તથા મી. મા લા છે. કું દિલ્લીગીર છું કે દાકતર અબ્દુલ રહેમાન તથા તેમના બે સાથી ખીજ વરગમાં છે. અને મી. મવેલા ઝીન વર્ગમાં છે. આથી તે ડેપુટેશનને ઝાંખપ લાગે છે. કાળી પ્રજાના પ્રતિ નીધિ તરીકે તેઓ આ સ્થિતિમાં જાય છે તે દીક જાણાતું નથી. યુજ જેવા મદમાક મોરારોના કું પહેલા વર્ગમાં જોઉં છું ત્યારે ઉપલા પ્રતિનિધિઓ ખીજ અંત્રીય વર્ગમાં છે. તપાસ કરતાં માલમ પડે છે કે આ ડેપુટેશનને પૈસા ની ભારે ખંચ પડેલી તેથી આ પ્રમાણે મુશ્કેલી કરે છે. આ ડેપુટેશનના ખીજ બે એ બર હવે પછીની સ્ટીમરમાં આવડા ના છે. તે માની વતી મી. શરામનર જો આજળ ગયા છે તેને વિરોધેટલીક હડાંકત મને દાકતર અબ્દુલ રહેમાને કહી તે જો. જાણવા જોવી છે. મી. શરામનરે કાળા લોકોની શહદતી પારલામેન્ટમાં બદલ કરી એટલુંજ નહીં પણ પોતે ઇંગ્લાંડ ખસુસ તેઓની શહદતી કરવાના કપાદા થીજ ગયા છે. તેમને ખીજુ કંઈ કામ ન હતું. વળી તે પોતાને ખત્યે ગયા છે. કાળા લોકો પાસેથી એક ટુડી બદામ સરખી પણ નથી લાંથી. તેમનો ખંધા વજીલાનો બહોળ સરસ ચાસે છે છતાં પોને પૈસાદાર નથી કમર બહો પૈસો પેતા ના બહેળા કુડુંબને સર તથા પરીપકાર માં વાપરે છે. હીનીજુગ કેસમાં જગ ભગ બે માસ રોકાયા છતાં પોતાની શી દગ્ગુ મળી નથી અને તે વિષે પોને બે દરકાર છે. આતુ' નામ તે વડીત. અસલ વડીલની અવીજ રહેલું હતી. તેઓ વડીલાત પરીપકારને અર્થ કરના, નહીં કે પૈસા કમાવાને. પરીપકાર કરતાં પૈસો મળતો છે લેતા તેનું નામ ‘એન રેડીયસ’ નજરેજી મળ્યા. તે નજરેજી મો કાલો ન જાણાતો. વળી યી. શરામ મને આલોના મનામ કાળી આલોના થાય

સોને સારું કહે છે તે ઉપરથી આપણે સમજવનું છે કે મહાન પરોપકારી ગોરા આ પડ્યા છે કે જેઓ પોતાના પરોપકારની સીમામાં પરોપકારને પણ દાખલ રાખે છે. મને તો લાગે છે કે હરકોઈ કામને આંકતાં આપણે તેના સારા મહત્ત્વ સેનો દાખલો લેવાનો છે. તેમ કરવાથી જ જુદી જુદી કોમો સાથે રહી શકે.

[અધુરું.]

વડી પારલામેન્ટમાં યુનીયન ખીત

(૨૮૨)

મગજવારે ઉમરાવની સભામાં યુનીયન ખીત દાખલ થયું હતું તેના બાબતે દરમ્યાન લોરડ ક્રીયુએ જણાવ્યું હતું કે યુનીયન ખીત દક્ષિણ આફ્રિકાના ઇતિહાસમાં એક ઉદ્દેશગોળ પ્રકારે પુર થાય છે, જે ખીત ઉપયોગી અથવા કૃષિ વચરનું મહત્ત્વ નહીં વળી જે નવું પ્રકારનું ખુદ્દ થાય છે તે બહુ આશા આપતું છે.

યુનીયન ખીત રજૂ કરતાં લોરડ ક્રીયુએ દક્ષિણ આફ્રિકાના ઇતિહાસનું અવલોકન કર્યું હતું. તેમાં તેણે જણાવ્યું કે વડી સરકારના રચનાત્મક રક્ષણ કરનાર તરીકેના જે સરકારો છે તે કેટલીકવાર તેના મહાશય તરીકેના દુરચો છે. આગલા દિવસોમાં યુનીયન થય એવાં કાંઈ કારણ નહોતાં. યુનીયનનો વિચાર પહેલાં પેગ કરનાર તે સર જ્યેન્સે છે. પણ તે દિવસોમાં યુનીયનનો વિચાર ખ્રીશ્ચ સરકારને સ્વાધ્યાયો લાગ્યો નહોતો. પણ બોધર યુદ્ધ પછી તે દિલ્લિયાલ ગણતા બધ વધી. યુનીયન બની આપવાનું માન મેને આપવું તે તો મી. જે બરલેન તથા લોરડ મીલનરની પેઠે હું પણ ઇતિહાસના ચુકાદા પર મુકીશ. છતાં જાવિ બને તત્કાલીન સમયનાર એટલું તો કહેશે કે યુનીયન સંબંધિત કરવાની સ્થિતિ લાવવાનું કામ સર હેનરી કેમ્પ બેલવાળી સરકારે આદર્યું હતું. તેણે રીજવે કમીશન મોકલ્યું. તેની બહામણ પરથી ટાંસવાણ તથા એવેજીઆને સ્વ રાજ્ય મળ્યું. જે સ્વરાજ્ય આપવામાં હીલ લગાડી હોત તો યુનીયન થવાનું મુકેલ થાત. તેથી મરકુમ સર હેનરી કેમ્પબેલ બેનરબેનને તથા લોરડ એલગીન ને હું વખાણું છું. છતાં પહેલ વહેલુ માન તે દક્ષિણ આફ્રિકાના બહાદુર મુલક દીઓ (રેટ્ટમેન) ને લટે છે. તે બધા સાના જુદા જુદા કોલોનીના રાજકારણારી

છે. યુનીયનનું કામ પુરું તેમણે કર્યું છે. તેઓ દાલ ઇન્ડિયા આપ્યા છે તેથી હું ખુશી થાઉં છું. તેમને સકે આવ કાર આપે છે, અને તેમનાં નામ ધરગતુ યહ પડ્યાં છે. તેમાં સર હેનરી ડી વીલીયરસનું એ એકજ નામ હું અહીં આપું છું.

યુનીયનને વચરકામાં જે મનસીક બળો કામ કરતાં હતાં. તેમાંનું એક એ કે દક્ષિણ આફ્રિકા પણ આલેસીઆ, કોનેડા, અને ન્યુઝીલેન્ડની પેઠે બ્રિટીશ રાજનો એક ભાગ તુરંત બને એવી હજી. બીજી સાંના કારણારને બધાને એકત્ર કરીને સમજ અને સરસ કરવા તથા એણે બરથે ચલાવવાં તે પછી તેમણે લોરડ મેલબેરનના કામનાં વખાણ કર્યાં હતાં.

બાદ ખીત ઉમરાવની સભામાં બીજા વાંચનમાંથી એકમતે પાસ થયેલ જાહેર થયું હતું.

લોરડ ક્રીયુએ પોતાના બાબતમાં વધુ માં એવું જણાવ્યું હતું કે યુનીયન પાસો મેટમાં બેસવા માટે માત્ર ગેરામને દહ રહે તેની વિરુદ્ધમાં મજબુત રેસ છે. કારણ કે જણાવેલા દરજ્જાવાળા, અને બહોશ માણસો છે કે જેનું એવી અપ માન થાય છે. નામદાર કીંગની કાલ વહા દાર પ્રગતે આવી લગણી રહે એ અફ સોસની વાત છે પણ કહેલું જોમએ કે એવી અટકાવતો આલેસીઆમાં પણ છે. વળી એ દાડમારી હજુસુધી નડેલ નથી, કેમકે કેપની પારલામેન્ટ માટે કેલ કલરડ મેન્જર હજુસુધી મુઠાએલ નથી. ગમે તેમ હોય, આ કલમ વારતે યુનીયનને સાંગી પાડવાની જોખમદારી માથે લેવા વડી સરકાર પોતે તકવાર નથી. કારણ કે એમાં વચ્ચે પડવાથી એવું પરિણામ આવે એ ખાતરી ભરેલું લાગે છે. જે એ બાબતમાં કાંઈ ફેરફાર થવો હેમ તો તે દક્ષિણ આફ્રીકામાં જવો જોઈએ.

એસીઆટીક બોર્ડની મુશીબતોનો નીવડો લાવવામાં દક્ષિણ આફ્રિકાને યુનીયન મદદ કરશે તો તે એક વધુ લાભ ગણાવો જોઈએ. લોરડ ક્રીયુએ વધુમાં એવી આશા બતાવી કે બહાદુર ડચ, હોટેનટોટ તથા બ્રિટીશના વારસો માટે ઉપયોગી બનિય યુનીયન તથા બધાનું છે નવા દક્ષિણ આફ્રિકાને બ્રિટીશ રાજ આતઃકરણ પૂર્વક આવકાર આપે છે. આપણી આતઃકરણથી પ્રથમ છે કે તેને આપણી અને સાંનિધી બદલો મળે. (નાજીઓની ગરજના)

લોરડ કોરટનીએ નેડીની ઉમેદો માટે અપીલ કરી, અને જણાવ્યું કે ખીત દર્મોટીમાં જાય ત્યારે કલરડ બોલ માટે પારલામેન્ટમાં બેસવાનો દહ રહે એવો સુધારો હું રજૂ કરવા માગું છું.

લોરડ લેન્ડાઈને નેડીન સંબંધમાં જણાવ્યું કે નેડીન વોટની બાબતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોના સ્વદેશભિમાન અને ન્યાયીપણા ઉપર હું ભરસો રાખું છું. યુનીયન સંબંધમાં ઉમરાવની સભામાં થયેલા કામકાજ માટે લડનાં સાંજનાં જાપાએ પોતાનો હર્ષ જાહેર કર્યો છે.

જનરલ બોથએ ઇન્ડિયા વડા પ્રધાન મી એસ્કવીથ સાથે તા. ૨૮મીએ ખાણી લીધી. ત્યાર પછી મી. મર્ચન્ટ સરે જનરલ બોથા બહુ લેવાના હતા.

યુનીયન ખીતને જે એકમતે આવકાર મળે છે તેથી દક્ષિણ આફ્રિકાના કોલોનીઅલ ડેલીમેટોએ પોતાની ખુશાલી જાહેર કરી હતી.

તેમણે પ્રીન્સ એલ્ફ વેલ્ડની મુલાકાત લીધી હતી, અને પહેલી પારલામેન્ટ ઉધાડવામાટે તેમને આમ તજ કર્યું હતું; જે આમ તજ તે નામદાર સ્વીકારશે એવું ધારવામાં આવે છે.

જોકાદ બે અઠવાડીયામાં યુનીયન ખીત આમની સભામાં દાખલ કરવામાં આવશે.

સ્ટીમરોન આવબવ

[ઈન્ડિયન આફ્રિકન લાઇન]

શીખાટામર:—તા. ૧૦ મી જુલાઈએ કલા કતાથી ઉપડી છે.

ડીનહાઉ:—તા. ૧૬ મી જુલાઈના અરલા માં કલકતાથી ઉપડી છે.

...—તા. ૨૩ આગસ્ટે કલકતા જવા ઉપડશે.

કેનેરીક:—આગસ્ટની શરૂઆતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાને માલ લઈને કલકતાથી ઉપડવા વડી છે.

[નાતાલ કીરેક્ટ લાઇન]

અમકુલી:—તા. ૧૬ મી જુલાઈએ કલ કતાથી ઉપડી હતી.

અમકુલી:—તા. ૨૫ મી જુલાઈ કલકતાથી ઉપડી હતી.

[પરશાખન લાઇન]

મહ મડી:—તા. ૬ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

નાતાલમાં હોંદી કેળવણી.

[ઇ. એ. માટે ખ. સ]

(તા. ૧૭ના અંકથી બાકીનું)

હોંદુરયાનમાં પ્રગતિય કેળવણી અપાવી દર થઇ છે અને તેનાં રૂાં ફળ આવવાં લાગ્યાં છે એ હદેવાઇ ગયું છે. ત્યાં બાળકો દરેક છોકરો પોતાની ચોપડીઓ માંથી પાઠ શીખે કે તેની સાથે કમ્પ્યુટર પશુ તેને શીખવે પડે છે. આથી છોકરાઓને માત્ર વાંચવાંય કરી પેપર કરવામાં આવતા નથી પણ પેપર જે શીખ્યા હોય તેનો ઉપયોગ કરતાં પણ તેઓ શીખે છે. આમ કેળવણી વ્યવહાર થાય છે. કક્ષકામાં છોકરાઓએ બનાવેલા નમુનાઓનું પ્રદર્શન બરવામાં આવ્યું હતું અને તે પ્રદર્શન જોનારાઓ નમુના જોઇ છોકરાઓની કામ કરવાની શક્તિનાં બહુજ વખાણ કરે છે. જે છોકરાઓ નિશાળમાં બાળતાં કોઇ જાતનો દુખર સારીરીતે મેળવે છે તેઓ બાળી લીધા પછી કોની ગુલામી કરવા જશે? જેનું મન કેળવણીએ છે અને સાથે જે જ્ઞાનનો ઉપયોગ દુખરમાં કરતા શીખ્યા છે તેઓ નો દુખર ખીખ બિન કેળવણી કરાજના કરતાં ચતિયતો યશેજ. આથી કેળવણી લેવાની હોંસ દેશના તમામ વર્ગમાં જાય છે એટલે દેશની આબાદી યશે.

આ પ્રમાણે માનસીક સાથે એ. એ. ગીક કેળવણી આપવી દરેક કેળવણીએ પોતાનું પેટ સ્વતંત્રતાથી બરી થકશે. પણ આટલાથી કંઇ પ્રગતિય કેળવણીનું કામ પૂરું થતું નથી અથવા માણસો અરેખરા સ્વતંત્ર થતા નથી. આથી પુરતંત્ર રહેવાનો એક માર્ગ બધ થાય છે.

આપણા બાળકોને જે જે ચોપડીઓ શીખવવામાં આવે છે તેમાંની બધીખરી ચોપડીઓ આપણા દેશીઓને હાથે લખાં એથી હોતીજ નથી તેમજ, આપણા બાળકો માટે પણ તે લખાવણી નથી. છગ્ગમાં જોનારા બાળકો માટે તે ખ. સ. લખાવણી હોય છે. જ્યારે જ્યારે તેમાં " આપણા બહાદુર પુરંજો " કે " આપણા સ્વતંત્ર દેશ " એવું આવે છે ત્યારે ત્યારે તે અંગ્રેજો, અને છગ્ગડને માટે વાપરવામાં આવેલું હોય છે. છગ્ગડની આબો હવા, ત્યાંનાં જ મંજો, ત્યાંની ખેતી, ત્યાંનાં જાનવર, ત્યાંનાં પક્ષીઓ, ત્યાંનાં મામડાંઓ, ત્યાંનાં શહેરો, ત્યાંનાં રસ્તા

રિવાજો, ત્યાંની રાજ્ય વ્યવસ્થા, ત્યાંની ધરમ, ત્યાંનાં ભોજી, તેમની બહાદુરી વગેરે અનેક લાંબીજ દર્શકત તેમાં આવે છે. ખીખ દેશની વાત આવે તો તે દેશી કેવા જ મંજી વ્યવસ્થામાં હતા, અંગ્રેજોએ કેવી બહાદુરી અને આત્મભોજ આપી તેમને સુધાર્યા, વગેરે એમનાંજ વખાણ આવે છે. આપણા દેશની કુદરતી ખુબ સુરતી, આપણા પૂરવણીની બહાદુરી, આપણા દેશની ખેતી, વેપાર, બંદરો (વગેરે કોઇ બાબતનું) કશું જ્ઞાન એ બાળકો મોટાં થાય તોપણ પામતાં નથી છગ્ગડમાં કારખાનાં કાદવાની સરજતા આપણે શીખીએ, પણ હોંદુરયાન કે જ્યાં સરવે જાતનો કાચો માલ અને છે તેને વાપરવા યોગ્ય બનાવવા સારું કારખાનાં નીકળી શકે કે નહિ, એનું કંઇ જ્ઞાન આપવામાં આવતું નથી. અંગ્રેજ રાજ્ય જે જે સંગ્રોને લીધે આવક મોટું થયું તે આપણે જાણીએ પણ હોંદુરયાન ગ્રામીન કાળમાં ક્યા ક્યા વિધ્યમાં આખી કુનિયા ને પોતાના ઉદ્યોગથી આબારી કરતું હતું તે શીખવવાનું સાધન નથી. છગ્ગડનાં એક એક પક્ષાડ, નદી, બંદરો, શહેરો, રેલવેઓ (વગેરે) પોપટની જેમ બોલી જનારા બાળકો નીકળશે પણ હોંદુરયાન ની સ્થિતિનું વર્ણન કરી બતાવનાર એક વિદ્યાર્થી તકવાર કરવામાં આવતો નથી. આવી રીતે જોનામાં પોતાના દેશનું, પોતાની કામનું, પોતાની બવાનું અભિ માન જાણર થયું નથી તેઓ માણસ નાતાલમાં કંઇ બાવનાના બળે સારો કોલો નીસ્ટ થાય? સારો કોલોનીસ્ટ થવાને હાથે કરે તે સ્વતંત્રતાથી પોતાની દરજ બજાવે અને કામદા પુરરકના કંક મેળવે એ કુદરતી છે.

હવે નાતાલમાં હોંદીની કેળવણી કેવી હોવી જોઇએ એ નહીં કરવું બહુ મુશ્કેલ નહીં થાય. દરેક હોંદી બાળકને પહેલાં તે પોતાની મતુઆવા શીખવવી જોઇએ. તેને પોતાના દેશની, પોતાના લોકની, દેશની રાજ્ય વ્યવસ્થાની, પ્રતીન ઇતિહાસ, જુગેળ (વગેરે) શીખવવાં જોઇએ. નાતાલ ની જુગેળ, તેનો ઇતિહાસ, નાતાલમાં આપણી સ્થિતિ અને આપણા હકો (વગેરે) જાણવું જોઇએ. નાતાલમાં રહી બની શકે એવા ઉદ્યોગ દુખનું જ્ઞાન આપવું જોઇએ. અંગ્રેજ બાપા આપણા અંગ્રેજો ની સાથેનો સંબંધ, સત્રાત્વમાં આપણા હકો, આપણી દરજે (વગેરે) જાણવું જોઇએ. અને સહિયા અમ.યનું દરેક બાળકે પોત પોતાના ધરમ પ્રમાણે વર્તના

શીખવું જોઇએ. આ બધા વિધ્યો જુજ રાતી, મદારી, કલકતીઆ અને પખખી કે હોંદુ, સુસલમાન, પારસી અને ખ્રીસ્તી બાળકો સહ સાથે મળીને શીખે એવી નિશાળ કે કોલેજ સ્થપાય એનું નામ નાતાલની આપણી પ્રગતિય સ્થળાકે કોલેજ. અવિધની મદન હોંદી પ્રજા એવી પ્રજા કશ વ્યવસ્થામાંથી ઉદભવ યશે.

પરચુરણ

તા. ૨૪ મીએ જેક મુડલે અને પીટર સેમ વચ્ચે સુકકાબાઇની રમત રમાઇ હતી. બંને ખેલાડી વચ્ચે એક સરખી રમત ૧૮ રાઉન્ડ સુધી ચાલી હતી, જે વખતે પીટર પડી ગયો હતો. પણ તે તકે એક સરસ પોઇન્ટ મુડલેએ ખેલ્યું હતું. ૨૦ રાઉન્ડ પુરાશ્યે ખેલોઇટથી પીટરની જીત થઇ હતી. મરકુરીમાં રમતોના લખનાર જણાવે છે કે જો તે પોતે રહેરી હોત તો રમત નું પરિણામ કોઇના લાભમાં ન આવત. કેટલીક વખત રાઉન્ડ પુરા થવાને બરાબર વખતેજ પીટર પોઇન્ટ કરી જતો હતો; ને પીટર દોરડાંપર પડી જઇને ઉભો થાય તે વખતે જે પોઇન્ટ મુડલે મેળવી શકત તે તેણે ન લીધેલ.

ચલા અંકમાં રાઉન્ડરનમાં " મી હાજ હાહાહીમ મહમદ તરફથી નીચેની આંકર આબાર સાથે કચુલ રાખવી " એમ છે ત્યાં " મી. હાહા હાજ સુમાર તરફથી નીચેની આંકર આબાર સાથે હજુલ રાખવી " એમ વાંચવું.

મી. રકુહીનીની જાહેરખબર આ અંક માં છપાઇ છે તે ઉપર વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

(તાર સમાચાર)

મોરેકકામાં રપેનીશ લશ્કરની કાર થતી હોવાથી રપેનીશ લોકો ગુસ્સે થયા છે, અને કેટલેક ટેકાણે રપેનની સરકાર સામે બંનેડો જાગ્યા છે.

આવતી તા. ૩૧ મી કે જે વીરીનીર્મી મન તલનામાનો દિવસ છે તે તારીખે દિશિખ અફિકાનું યુનીયન જાહેર કરવા માં આવશે.

અખબાર-આલમ

હીંદ અને સીલોન વચ્ચે રેલવે મથવાની છે, એટલે જેમને રાજેશ્વર, કન્યાકુમારીકા, વગેરે દક્ષિણ હિંદુસ્તાનનાં સ્થળો જોવાની મરજી હશે તેઓ દેશ જતાં સીલોનનો રસ્તો લઈ શકશે. વળી આ બે જાગને જોડનારો જે રસ્તો અથવા પૂલ થશે તે પણ બહુ જાણવા અને જોવા લાયક થશે. કારણ કે આટલા લાંબા અંતર સુધી દરિયા પુરવામાં આવેલા હોય એવા દેખાવ દુનીયામાં બહુ થોડા હશે.

* * *
શરીરને જે રોગ લાગે હોય તેની અસર દરેક અવયવને થાય છે. હોદી પ્રભુ આજે જે રોગથી પીડાઈ છે તેને લીધે તેના બધા અવયવો દુખાય છે. અને પરિણામે આજે દુનિયાના જે જે જાગમાં હોદી વસે છે ત્યાં ત્યાં તેને દુઃખ છે. આવાં દુઃખોનો દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસનારા હોદીઓને પુરેપુરો અનુભવ થયો છે. પુરવ આફ્રિકાના હોદી તેવાં દુઃખથી આજસુધી અજાણ્યા હતા. પણ હવે ત્યાં શરૂઆત થઈ લાગે છે. એમાંસામાં ઇથી એશનખાતું દાખલ થયું છે, જેણે હોદીઓની કનડમતનું કામ ઉપાડ્યું હોય એવું જણાય છે. આનું કારણ હોદીની પ્રગ્નને જે દરદ લાગ્યું છે તે સિવાય બીજું કંઈ નથી. એ કારણ દુર કરવાની હરેક ટેકાણે વસ્તા હોદીમાં અર્થાત જોવામાં આવે છે, અને પુરવ આફ્રિકાના હોદીમાં પણ તે આવે એવું ધમધમ છે.

* * *
નાતાલમાં નેટીવોના લાલ જાગવનાર "હલાંકા લાસે" નામનું જાણું છે. એ લોકનું આ જાણું જળાપો કરે છે કે અમારા લોકોને (નેટીવોને) દિવસમાં બેજ વખત ખાવાની અસલથી ટેવ હતી, પણ મોરણુ જોઈ નેટીવોએ પોતાની ટેવ છોડી દેવા માંડી છે. આ જળાપો આપણે હોદીઓને પણ લીધું પડે છે. હિંદુસ્તાનની રીત મુજબ બે વખત ખાવાવાળા હોદીઓ આ મુલકમાં બહુ નહિ હોય સવાર થાય કે ગરમ પાણી તો જોઈએ. આ ટેવ પાડનારે જાણવું જોઈએ કે આપણી હિંદુસ્તાનની બે વખત ખાવાની રીતજ શ્રેષ્ઠ છે. એમ મોરણુઓ પણ હવે સ્વીકારતા જાય છે. વળી સવાર સાંજનાં ગરમ પાણીઓ દાખલને બદલે ગુલસાન કરનારાં છે. એ તો બહુ જાણીતી જેથી વાત થઈ થઈ પડી છે. ને તે જતાં ને તાજતી નથી. એ દિલ્લીરીની વાત છે.

ડેલાઓઆએમાં દેશપાર થએલ,એને મળવા જતાં મી. આ.છાકને જણાવવામાં આવ્યું કે તેઓ (ડીપેરટ મનાશઓ) "કેદીઓ નથી." ને છતાં તેમને કેદીઓ જેવી સિધ્ધિમાં જોવા, તથા કેદીઓની પેઠે, મળવાનો દિવસ ન હોવાથી મુલાકાતની ના પાડવામાં આવી. આમાં અચ્છો પામવા જેવું કંઈ નથી. કારણ કે તેમના ના સમજવામાં ફેર થયો છે. "કેદીઓ નથી" એમ કહે ત્યારે સમજવું કે "કેદી છે," અને "રવિવારે કે દલાણે દિવસે મળી શકાશે." એમ કહે ત્યારે સમજવું કે "કેદી નહિ મળવા દેવામાં આવે." આ તો એક જાતનો બોલીફેર છે. આપણે નથી કહેતા કે "મોપરાપાક" દેવો છે, ને જરૂર તો એવો હોય કે "છરડી પાક" આપવો છે.

* * *
જ્યા અંકમાં ડેલાઓઆએવાળા ચર્ચા પત્રી "ઇડિયન" તરફ મારી દિલસોજી છે. તેનો બળાપો અને તો સાચો લાગે છે. પણ મારે સુચવવું જોઈએ કે ચર્ચા પત્ર લખી તેણે ખેસી રહેવું ન જોઈએ તેના જેવા વિચારના, અને ખાતીલા થોડા ધણા તો તેને મળશેજ. એટલાને પોતાની સાથે લઈ એક મંડળ તરીકે સતત રીતે કાર્ય કર્યે જાય તો આમજ જતાં તેઓ પોતાનું વજન પાડી શકે; અને અભાવે કામ નહીં કરનારની જગ્યા પુરાય. નાના માંથીજ મોટું થવાય છે, અને આરોને આરો વધાય છે, એ નિયમ સરવંખાપી છે. સ્વર્ગવાસી મોવરધનરામ ત્રીપાડી એ એક વખત કહેલું કે આ જમનામાં ઉપયોગી હિલચાલની શરૂઆત કરનારા જુવાન વયવાળાજ હોય છે. જ્યાં મોટેરાઓ ફરજમાં પહોંત રહે, ત્યાં નવા જુસ્સા વાળાઓ ધર કાંધપર બેવા માંડે તો અચેગ્ય થયું કેમ જણી શકાય? ઉલટાના મોટેરાઓ તેમને મદદજ કરે.

* * *
પુરકાએ તેની પાલમિટ મેળવી, અને હવે વારો ધરાનનો આવ્યો. તેણે પણ પાલમિટ મેળવી, અને આપણુદ સત્તાનો અંત આવ્યો. આમ પુરવતાં રાજ્યો એક પ એક સ્વતંત્રતા એમવતાં થતાં જાય છે. ધરાની પ્રજા વગેરેને પોતાની સ્વતંત્રતા મેળવવા માટે જો કે સુધી કરવાં પડે છે એમ આપણે જોઈએ છીએ, છતાં તે સુધી તે યુરોપી રાજ્યોને રેડાવવી પડેલ લાલ નહીંઓ આમજ કંઈ નથી. એટલે એકકાર ફરીથી એજીઆની પ્રજાનું

તેમજ રાજ્યનું યુરોપના રાજ્યપ્રજા કરતાં ચઢીઆતાપણું દેખાય છે; જો કે યુરોપી રાજ્યો તો કહે છે કે કોઈ ગોરી સરકાર ની મદદ વગર ધરાનની પ્રજાને એ સ્વતંત્રતા મેળવતાં હજી વાર લાગશે, અથવા મુશીબતો નડશે. આપણે કહી શકીએ છીએ મોરણુ રાજ્યની મદદરૂકે લાયક બનવાની વાત સાચી હોય તો આજે તેમણે હિંદુસ્તાનને કેમ સ્વતંત્રતા મેળવવા લાયક નથી મરણુ? આજે આખા એશિયામાં મોરણુ રાજ્યના સહાયકમાં મુખ્ય મુલક તો હિંદુસ્તાન છે!

* * *
નાતાલના પીટીસનમાં મીરમીટને મુલાકાત સાથે સરખાવી છે તે મારિસજનરના એક જાણને બોલું લાગે છે. બીચારું એ જાણુ પોતે રામ દેવેથી એવું તો અંગત થયું છે કે ન્યાય અને અન્યાયનો તફાવત તે જોઈ શકે નથી. તે કહે છે કે અને ન્યાયને ચાહીએ છીએ, પણ હોદીના લામસેન્સ અટકાવવા એમાં અન્યાય છેજ નહિ. કેમના કક ઠરડી ખાતાં. પુકતાં પુકતાં ખાતાની તે લલા મજા કરે છે, કારણ કે હોદીને હજી થાય તેમાં તે રાજી નથી. તેને ધનસાફ તો બહુ વડાલો છે, પણ જ્યારે ચામડી મેરી ને લાલ મતે હોય ત્યારે, હોદીને જેર છનસારી થાય તેમાંજ ધનસાફ માની લીએ છે. ખરેખર આવા ધનસારીપણા ઉપર હું તો આફરીન છું.

* * *
છેલ્લી સાઉથ આફ્રિકન લેગિસલેશન કમિટી હાલના વધુ બાજ પા. ૩૨, ૧૯૦૨ના ખરેખર તકબાર કરવામાં આજાણું જાહેર થયું હતું. બ્રિટીશ લાવવવાની બહાદુરી દુનિયાની જાણમાં બરોબર લાવવાને સાફ આ ખરચ કરવામાં આવતું હશે એમ હું માનું છું. નહિ તો બોયરોની સાથે બ્રિટીશી કેવી રીતે લડ્યા હતા, અને બોયરોને મરજીજા હતા તે કેમ સફળે ખબર પડે? લડાઈ ચાલતી હતી તે વખતે તો દુનિયાં એવું સમજેલ છે કે બોયરોનાં પરાક્રમ આમજ બ્રિટીશ કાંઈ નથી. એટલે આ મોપડી વાંચવાથી બ્રિટીશોનાં પરાક્રમનો ખ્યાલ આવવો જોઈએ ખરો. પણ ના, કદાચ આ મોપડી જરમનોના ખાલ લામ માટે લખાઈ હોય તો! જરમનોની સાથે ઇંગ્લાંડને લડાઈ કરારે નહિ થાય એ કહેવું મુશ્કેલ છે એમ લખાખરા અંગ્રેજ રાજ દવારી સ્વીકારવા લાગ્યા છે.

અખબાર.

નગાપનના નરણ સ મંથમાં સર કારો તપાસ

[ગાંધી બંધી ચાલુ]

આગલી જુલાનીમાં જમા દરોગાએ તેને હાજર કરવામાં આવ્યા તેમાંથી જે જે વિશે મી. વીર મુયુજ હસારો કહેલ તે તેણે બતાવ્યા. તેમાંથી એક સોશીયલ નામનો નેટીવ દરોગા અમને બહુ દુખ દેતો હતો. નગાપનને મારતાં કામ દરોગાને મુખી દરોગાએ નહીં જોએલ એવું જણાવવામાં આવ્યું.

જે ખેડાક અને આપવામાં આવતો તેમાંથી થોડેક કું ખાતો. કારણ કે તે અમને માફક ન આવતો. નગાપન તેમાંથી જરાકજ ખાતો.

મી. બેનસને લીધેલી કલકત્તા તપાસનાં સાક્ષીએ જણાવ્યું કે :—તા. ૨૬ મીએ કું પાણીની ડોલ લાવ્યો ત્યારે સેલોમને મને આશુખતી માર્યો હતો તે વખતે ત્યાં કાંઈ એસા દરોગા નહોત. મેં કાંઈ વાંક ક્યો નહોતો. નગાપનને મારતાં મેં જોએલ નથી નગાપને પોતાને માર પડ્યા વિશે જણાવ્યું ત્યારે તેણે તેનું પકડું મને બતાવ્યું હતું. સોમવારે નગાપન મરી જવા જોયો જણાવતો હતો. તે ધરજતો હતો, અને ટુંટીઆ વાળાને બેસી મળા હતો. “પેલા—નીપેટે વાસે તે મરી જાય.” એવું મુખી દરોગાએ જણાવ્યું તેમાં કાંઈ શુભ નથી. નગાપન કામ કરવા લાગ્યું નહોતો તે મુશન નામના દરોગાની જાણમાં છે. “આવા માંદા માણસને અહીં કેમ લાવ્યા” એવું તેણે કહ્યું હતું. મેં કહ્યું કે “બડા બાસે” મોકલ્યો છે. નેટીવ દરોગા કાંઈ રજુ કારણ વગર બહુ દુઃખ દેતા એ એરીડેવીટમાંની વાતના દાખલા કું આપી શકતો નથી. કું છુટવાનો હતો તેની છેલ્લી રાત્રે મુખી દરોગાએ અમને બહુ ટાક પડે છે એવું પુછ્યું, ત્યારે અમે કા પાડી; અને તેથી અમને બે કમળ આપવામાં આવી. કમળ જોઈ પડ્યા વિશે મેં મુખી દરોગાને નહીં કહેલ, કારણ કે બાસ ખાવા વિશે જવાબ મળ્યો હતો તે મને યદ હતો. તે વખતે દુલાણા દુલાણા માણસો હાજર હતા એમ કહી તેમનાં નામ કામ સાક્ષીએ જણાવ્યાં. એક દીવસે એક તાંબુમાં બે હાંદીએ પોતા વચ્ચે બે કમળ એકેલ હતા તેમના પર હુમલો કરતાં ૭૪ નાગરના દરોગાને મેં જોએલ છે.

મી. બેનસને લીધેલી કલકત્તા તપાસનાં સાક્ષીએ જણાવ્યું કે :—અમે સીક છીએ કે નહીં એવું અમને કામ સવારે પુછવા માં આવ્યું નથી. મેં જેસ બહાર જઈ ને ફરિયાદ કરી કેમકે ત્યાં મને મદદ કરવાર હતા, પણ જેલમાં તેનું કામ નહોતું. મેં જિ. ઈ. એસેનામેશનની એરીસમાં જઈને બધી વાત કહી ને પછી એરીડેવીટ કરી. તેમણે મને તે કરવા કહ્યું નહોતું. રજીપત્રી શી એસેરીએમને આપી હતી. કેપમાં કું હતો તે વખતે મેં એ ડોક્ટર કે ડોલીને જોએલ નથી.

મી. મુડલે

બીજી એરીડેવીટ કરનાર મી. મુડલેએ જણાવ્યું કે અમે આવક માગ્યા ત્યારે એનો જવાબ આપવામાં આવ્યો કે “સામે નોંધએ તેટલું બાસ એ રહ્યું” જેલમાંથી છુટ્યા પછી ૧૧ માર્ચ જેલમાં આવ્યા પછી અમને ગાડી મળી હતી. કેપમાંથી અમે છુટ્યા ત્યારે નગાપન બહુ રોકેલ હતો; અને અમારે મદદ આપવી પડેલ. નગાપન છુટ્યો તે પહેલાં બે દીવસ સુધી તેનાં હથિયાર મેં ઉપાડ્યાં હતાં નગાપન છુટ્યો તેની આગલી રાત્રે નગાપને સીક હોવા વિશે ફરિયાદ કરી હતી. મુખી દરોગાને નગાપને ફરિયાદ નહોતી કરી, પણ તેની વતી વીર મુયુજે તે કહ્યું હતું. ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે “બીજાઓનીપેટે બલે તે મરે” અમે સીક માણસને કામરે લાવ્યા એવું ગાર કર મુશને અમને પુછ્યું હતું. ગારકર જેલમાંથી આમડાની લાકડીવતી નગાપન પર હુમલો કર્યો હતો તે મેં જોયું હતું. અમે કેપમાં લાવ્યા બેલા હતા ત્યારે નિહાનસે તેને પીઠપર મારેલ. સોલોમને નગાપન પર હુમલો કરી ક્યો હોય તે મેં જોયું નથી. તેણે મારાપર હુમલો કર્યો હતો. ખેડાક, કમળ, કે પાણી બાખત મેં કહી ફરિયાદ કરી નથી.

મી. બેનસને લીધેલી કલકત્તા તપાસનાં સાક્ષીએ જણાવ્યું કે કેપમાં એક બીજાને હાંદી સીક હતો તેની અને ખખર છે, પણ કું તે માણસને જોળખતો નથી. કેપમાં રહેતી કું પાણી એટલું બહુ મંદુ રહેતું કે તેને ધોવાના કામમાં પણ ન લાગ શકાય. દરોગાએ મને કેપમાં માર્યું તેમ જો જેલની બહાર જવું હોય તો કું તેને સામે મારત. અથવા તો વડીલ પાસે જઈ કેસ કરત. બહાર જઈને અમે ફરિયાદ કરી તે એટલા માટે કે જેથી ગવરનરને અદરખાતાની ખબર

પડે એરીડેવીટ એક મેરાએ જિ. ઈ. એ. ની એરીસમાં લખી હતી. તેમાં કું લખ્યું હતું તેની મને ખબર હતી. ત્યાં દુલાણીઓ (ઇરેમીટર) હાજર હોતો.

મી. જોસફની જુલાની

મી. જોસફ નામના હાંદી-વ જણાવ્યું કે કું કેપમાં જેલીના રસોયા તરીકે કામ કરતો હતો. કું નગાપનને જોળખતો નહોતો. મારે એક સાદી, ને બે કમળ હતી. બીજાને પણ તેટલું જ હતું. અમાણના બે સાક્ષીવાળા તાંબુમાં કું ન હોતો. કું પુપુ ખાતો. અવજ ન મળતા. પાણી પુષ્કળ મળતું. એક વખતે જેલા નસે હાંદીને ધક્કો મારી તેની પાછડી પાડી નાખી હતી, તથા પાછળથી ફેદોએને તેણે લાતો મારી હતી. એક હાંદીએ માંદા હોવા વિશે ફરિયાદ કરી હતી એવું મને વાદ આવે છે. હાંદીને બાસ ખાવા કું કહેતાં મુખી દરોગાને મેં કહી સાંભળેલ નથી. પુપુના ખેડાકથી કું નાખ્યો પડી મજેલ હતું.

મી. બેનસને સવાલ ઉપરથી સાક્ષી એ જણાવ્યું કે કેપમાં મદમદ દસા નામનો માણસ આવેલ તેને કું જોળખ્યું હતું તેણે કહ્યું હતું કે તે કેટલાક દિવસ થયાં બૂખે મરતો હતો. ડોક્ટરને તેણે વામાં આવ્યો હતો. તેણે તેને દુધ આપવાનો મુખી દરોગાને કુકમ કર્યો. મદમદે જણાવ્યું હતું કે પુપુ તે ખાધ શકતો નહોતો. આખરે તેને ગાડીમાં બેસાડીને ટાઉનમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો.

મી. બેનસને સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે બીજા હાંદીએને બે કમળ હતા એવું નેટીવ દરોગાના કહેવાથી મેં જાણ્યું.

મુખી દરોગા

મુખી દરોગાએ પોતાની જુલાનીમાં જણાવ્યું કે :—હાલ કેપમાં ૩૨૮ ફેદી છે. તા. ૨૨ મી જુને ૪૦૪ હતા. તેમાં હાંદી ૧૧ હતા. નગાપન તા. ૨૨ મીએ આવ્યો હતો. હાંદીને બે કમળને એક સાદી પુરી પાડવાનો મેં ખાસ કુકમ કર્યો હતો. તા. ૨૨ મીએ કમળ ખુટી પડેલ. તા. ૮ મી જુલાઈએ મને પુરતા કમળ મળ્યા. નગાપને માંદા હોવા વિશે કહી ફરિયાદ કરી નથી. કું દરેક ફેદીને રાજ જોતો. દરેક ફેદીને બે રતબ પુપુ આપવામાં આવતું. હાંદીઓએ આવીને પહેલે દિવસે આવલ માટે માગણી કરી હતી. મેં જણાવ્યું કે ખેડાકમાં એક જ ચીજ બધાને મળશે. કાંઈ હાંદીએ

અને તે પછી મારે માનવી કહી નહોતી
તેની દરમિયાને કેદીને ચાલ દેવાં ને કા
તેવો નથી. નગાપત મારો જ એવું
વીર મુથુએ મને કહી જણાવ્યું નથી.
હું દરેક કેદી આચળથી સવારે પસાર
થતો.

મેજર ડીક્સન :—તો તેઓ ફરિયાદ
કરે તો તમે ચુનહો ન ગણુ ?

શાહી :—ના.

મેજર ડીક્સન :—તેઓ ને તમે કે ?

શાહી :—હા. કારણુ કે તે ને એવ

સીક હોય તો તે જુદો નોકર.

મેજર ડીક્સન :—તમે અધા કેદીને
રોજ જુઓ છો ? અને તેમને ફરિયાદ
કરવાની તક મળે છે ?

શાહી :—હા.

શાહીએ આમળા આડવાં જણાવ્યા કે
તેઓ જવારે ખાવા ખેલના ત્યારે તે બધા
ની સાથે હું યાત કરતો કે પમાં હસ
પીનાલની સમવડો નહોતી. ડાક્ટર માર્ક
નામાં બે વખત કે પમાં આવતો, એક
વખત મેં નગાપતની ટેમ્પરેચર લીધી
હતી. એક જેડીએ ફરિયાદ કરી તે ઉપ
રથી મેં તે લીધી હતી.

જેલાએને ખરજ રીતે રાખવામાં
આવશે તો અમલદારોએ મારું ન થય
શકે એવો ચુનહો કર્યો ગણ્યો. એવો સર
કબુલ સરકારે કાઢ્યો હોય તો તે મે
કહી પાંચો નથી. એડીટોર દરબાર
હોદ્દાપર ખોટા કસમ ખાસ કરે કસ
અચાવનો એવી મેં અરજ કરી હતી.

મુલન

મુલન નામના દરોગાએ પોતાની જુલા
નીમાં જણાવ્યું કે તા. ૨૨ થી ૩૦ જુન
જુધી હોદ્દાએને બે કમળને એક સાદી
પુરી પાડવામાં આવી હતી. મેં ઉપર
કોઇ માણસ મારો પડે તો હું તેને કામ
ઉપરથી ખાણે મોકલું. મારા માણસને
શામાટે લાવવામાં આવ્યો હતો એવું કહી
મેં કહ્યું નથી.

મોરીસ

જેમ્સ મોરીસ નામના દરોગાએ જણા
વ્યું કે હોદ્દા કેદી સીક હોવા માટે મરી
પાસે કદી ફરિયાદ આવી નથી.

કેસાવે

કેસાવે નામના દરોગાએ જણાવ્યું કે
કે પમાં કોઇ હોદ્દા મારો હોવા માટે મે
કદી સાંભળ્યું નથી. ખોરાક, પાણી,
દમણ, કે હુમસા વિગેની ફરિયાદ મારા
અનુયાયીમાં કદી આવી નથી હોદ્દાને
અને સહેલામાં સહેલું કામ આપતા.

મેજર ડીક્સન :—તો તેઓ ફરિયાદ
કરે તો તમે ચુનહો ન ગણુ ?

શાહી :—ના.

મેજર ડીક્સન :—તેઓ ને તમે કે ?

શાહી :—હા. કારણુ કે તે ને એવ

સીક હોય તો તે જુદો નોકર.

મેજર ડીક્સન :—તમે અધા કેદીને
રોજ જુઓ છો ? અને તેમને ફરિયાદ
કરવાની તક મળે છે ?

શાહી :—હા.

શાહીએ આમળા આડવાં જણાવ્યા કે
તેઓ જવારે ખાવા ખેલના ત્યારે તે બધા
ની સાથે હું યાત કરતો કે પમાં હસ
પીનાલની સમવડો નહોતી. ડાક્ટર માર્ક
નામાં બે વખત કે પમાં આવતો, એક
વખત મેં નગાપતની ટેમ્પરેચર લીધી
હતી. એક જેડીએ ફરિયાદ કરી તે ઉપ
રથી મેં તે લીધી હતી.

જેલાએને ખરજ રીતે રાખવામાં
આવશે તો અમલદારોએ મારું ન થય
શકે એવો ચુનહો કર્યો ગણ્યો. એવો સર
કબુલ સરકારે કાઢ્યો હોય તો તે મે
કહી પાંચો નથી. એડીટોર દરબાર
હોદ્દાપર ખોટા કસમ ખાસ કરે કસ
અચાવનો એવી મેં અરજ કરી હતી.

મુલન

મુલન નામના દરોગાએ પોતાની જુલા
નીમાં જણાવ્યું કે તા. ૨૨ થી ૩૦ જુન
જુધી હોદ્દાએને બે કમળને એક સાદી
પુરી પાડવામાં આવી હતી. મેં ઉપર
કોઇ માણસ મારો પડે તો હું તેને કામ
ઉપરથી ખાણે મોકલું. મારા માણસને
શામાટે લાવવામાં આવ્યો હતો એવું કહી
મેં કહ્યું નથી.

મોરીસ

જેમ્સ મોરીસ નામના દરોગાએ જણા
વ્યું કે હોદ્દા કેદી સીક હોવા માટે મરી
પાસે કદી ફરિયાદ આવી નથી.

કેસાવે

કેસાવે નામના દરોગાએ જણાવ્યું કે
કે પમાં કોઇ હોદ્દા મારો હોવા માટે મે
કદી સાંભળ્યું નથી. ખોરાક, પાણી,
દમણ, કે હુમસા વિગેની ફરિયાદ મારા
અનુયાયીમાં કદી આવી નથી હોદ્દાને
અને સહેલામાં સહેલું કામ આપતા.

મેજર ડીક્સન :—તો તેઓ ફરિયાદ
કરે તો તમે ચુનહો ન ગણુ ?

શાહી :—ના.

મેજર ડીક્સન :—તેઓ ને તમે કે ?

શાહી :—હા. કારણુ કે તે ને એવ

સીક હોય તો તે જુદો નોકર.

મેજર ડીક્સન :—તમે અધા કેદીને
રોજ જુઓ છો ? અને તેમને ફરિયાદ
કરવાની તક મળે છે ?

શાહી :—હા.

શાહીએ આમળા આડવાં જણાવ્યા કે
તેઓ જવારે ખાવા ખેલના ત્યારે તે બધા
ની સાથે હું યાત કરતો કે પમાં હસ
પીનાલની સમવડો નહોતી. ડાક્ટર માર્ક
નામાં બે વખત કે પમાં આવતો, એક
વખત મેં નગાપતની ટેમ્પરેચર લીધી
હતી. એક જેડીએ ફરિયાદ કરી તે ઉપ
રથી મેં તે લીધી હતી.

જેલાએને ખરજ રીતે રાખવામાં
આવશે તો અમલદારોએ મારું ન થય
શકે એવો ચુનહો કર્યો ગણ્યો. એવો સર
કબુલ સરકારે કાઢ્યો હોય તો તે મે
કહી પાંચો નથી. એડીટોર દરબાર
હોદ્દાપર ખોટા કસમ ખાસ કરે કસ
અચાવનો એવી મેં અરજ કરી હતી.

મુલન

મુલન નામના દરોગાએ પોતાની જુલા
નીમાં જણાવ્યું કે તા. ૨૨ થી ૩૦ જુન
જુધી હોદ્દાએને બે કમળને એક સાદી
પુરી પાડવામાં આવી હતી. મેં ઉપર
કોઇ માણસ મારો પડે તો હું તેને કામ
ઉપરથી ખાણે મોકલું. મારા માણસને
શામાટે લાવવામાં આવ્યો હતો એવું કહી
મેં કહ્યું નથી.

મોરીસ

જેમ્સ મોરીસ નામના દરોગાએ જણા
વ્યું કે હોદ્દા કેદી સીક હોવા માટે મરી
પાસે કદી ફરિયાદ આવી નથી.

કેસાવે

કેસાવે નામના દરોગાએ જણાવ્યું કે
કે પમાં કોઇ હોદ્દા મારો હોવા માટે મે
કદી સાંભળ્યું નથી. ખોરાક, પાણી,
દમણ, કે હુમસા વિગેની ફરિયાદ મારા
અનુયાયીમાં કદી આવી નથી હોદ્દાને
અને સહેલામાં સહેલું કામ આપતા.

હાથીખીઆ મોસ્લીમ સોસાયટી તેમની ખાસ મીટિંગ હોવાથી ગેરહાજરી વિશે મારી ચલી હતી.

મધ્ય તા. ૧૨ જુલાઈના રોજ કેપટાઉન ખાતે ૮-૩૦ ટેમ્સ ઉપર તાલુકા ની હાથીખીઆ મોસ્લીમ સોસાયટીની રાજેશ કેક, હરેક, ટી, વગેરે લેવામાં માસ મીટિંગ સોસાયટીના હોલમાં મી. આબ્દુલ હાજી અને ૬ વાગે ચેરમેન મી. એ. આઈ. મખસુમ પ્રમુખપણા નીચે મળી એ. આઈ. મખસુમે ખુબ પાકના નામથી હતી. પ્રમુખે ટ્રસ્ટવાલની સ્થિતિ વીશે મીટિંગ શરૂ કરતાં ઉઝીએટો મેસરસ મહ કેટલુક વિવેચન કર્યા બાદ ટ્રસ્ટવાલથી મદ કાસમ અંબલીઆ, અહમદ બ.યાત છત્રાંડ તથા હાજીરાત ગમેલાં ડેપુટેશન તથા હાજીર હુસેન અહાત સાહેબોની પહે ને ટેકાને હરાવ રજુ કરવામાં આવ્યો. માન હાજર મીટિંગને કરાવી અને તેમનાં અને બીજાં હરાવ યુતીઅન તથા નાતાલ વખતે કરતાં કહ્યું કે જે સાહેબો કામ માં હાજીઓની સ્થિતિ વીશે વિચાર કરવા ની બહાણની ખાતર પેતાનાં બાલકાઓનાં નાતાલથી અગ્રેસ ડેપુટેશનને ટેકા આપવા વેપાર રોજમાર છેડી બહાર પડે છે તેવા સંબંધી રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. સાહેબોની કદર કરવી એ તમ.મ કામની આ હરાવોની તરફેણમાં આવ્યો થયા હરજ છે. અને તે મુજબ પોતાની હરજ પછી તે સરવાળાને પાસ થયા હતા અને સમજી સોસાયટી તરફથી ટીપારટીની તે મુજબ લંડન લેરડ કર, લેરડ મોરલી મીટિંગ બેલાવવામાં આવી છે. ડેપુટેશન અને હાજી ડેપુટેશનને કેમલ મોકલવાનો ની હાજરી વીશે બેહદ ખુશી ઉપજે છે. હરાવ થયો હતો. મખસુમ હરાવોની એક તેમાં હમારી સોસાયટીના લાવક મેંબર નકલ હાજી વાઇસરોવને મેંકલવામાં મી. આંગલીઆ એક ઉલીએટ તરીકે હોવા આવી હતી. થી ખુશીને પાર રહેતો નથી. મને ઉમેદ છે કે ખુદાપાક આ કામના ખેરખવાહોને હાજીઆની સારથી પાર કરી મનજીએ મક યુદ્ધ સુધી પહોંચાડી કામી ખીદમતમાં ફતેહમંદી સાથે પાછા લાવી હમારી મુલાકાત નસીમ કરાવે. આમીન. ત્યારબાદ મેસરસ હાજી મોલવી અહમદ મુખતી આર હાજી મુલા મુસક યુલ, હાજી અહમદ યુલ, મહમદ હાથીમ, મહમદ હકીર વગેરે સાહેબો વખતને અનુસરતું બોલ્યા અને ઉઝીએટોની તરીકે કરી ફતેહમંદી આપી હતી.

બીજી મીટિંગ

સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. એસ. એમ. રહીમ લખે છે કે, તા. ૬ મીના રોજ અ.જુમન હીમાલુક ઇસ્લામ (મારિસ ખરગ) અને મી. મહમદ કમરાહીમ (ડર ખન) તથા તા. ૧૦ના રોજ નાતાલ ઉડિ અને કેમિસ તરફથી તાર હાથીખીઆ મુસલીમ સોસાયટીને નાતાલ ઉડિઅન ડેપુ ટેશન મેલ રહીમર મોરમન મારફતે નીકળવાની ખબર વિષેના મળ્યા હતા તે માટે સોસાયટી તેમનો ઉપકાર માને છે. રહીમર મોરમન સોમવારની સવારે ૭ વાગે કેપટાઉન ડેકસમાં આવી પહોંચી, તે વખતે ડેપુટેશનને લેવા સોસાયટીના પ્રમુખ તથા સઆસહો હાજર થયા હતા. ઉઝીએટોના માનની ખાતર સોસાયટી તરફથી મંબળ વારની રાતે પેતાના હોલ ન. રજ પોન્ટાક એટમાં ટી પારટીની મીટિંગ બેલાવવામાં આવી હતી. મેંબરો ઉપગંત બીજા ઘણા સાહેબોથી હોલ સીકર બરાહ ગયો હતો. મી. હાજી મુલેમાન શાહ મહમદ તથા સાલિહ આફિકન ઇડિઅન એસેસીએશન તરફથી આવેલા કામળો સેક્રેટરી મી. એસ. એમ. રહીમે પાંચી સંબળવા હતા. મી. હાજી મુલેમાને રાનતા વખતે આંખના દરદને લીધે હાજર નહીં થઈ પણ તેમાં ફતેહમંદી દેવી તે ખુદાપાકનું શુક્રા માટે દીકરીની બનાવી હતી. અને કામ છે, વારને સફ સાહેબો દુકા કરશે. એસેસીએશનને નાનલના ડેપુટેશનને કે પાક પરવરદીયાર ફતેહવાખ કરે. બાદ ફતેહ આહતાં તેમની સાથે હરેક રીતે ડેપુટેશન તરફથી પૌંડ ૧-૧-૦ની ખસિસ પેતાનું મળતાપણું બતાવ્યું હતું અને આપવામાં આવી હતી.

ચેરમેન હરીથી ડેપુટેશન તથા તેમના ના ખાતર તમામ સહેબો તકલીફ હાજી હાજર થઈ સોસાયટીની મીટિંગને રાનકે બહી તે વિશે ઉપકાર માન્યો હતો. અને ડેપુટેશને એક બીની આપી તે માટે બેહદ ખુશી બતાવી અહેવાલ માન્યો હતો. સેક્રેટરી મી. એસ. એમ. રહીમની તારીફ કરતાં કહ્યું હતું કે આજની ટી પારટીના જલસાની તમામ ખુશી અમારા લાવક સેક્રેટરી તથા તેને મદદ કરનાર મેંબરો મેસરસ અમરામ બાબુ આદમ કામલ હસા, અલીબાહ હસમાહલ, હકીર હાસીમ, અબદુલ મહમદખાન, હાજી અહમદ, હસમાહલ હસન, હસમાહલ મહમદ, વજીરખાન હુસેનખાન, મલેક રસુલ, કમ્યા હીમ મહમદ વિગેરે સાહેબોને ઘટે છે બાદ કલાક બારના મહોળતની સથે સફુ ખુદા પડ્યા હતા.

આવતા વરસનો ભેટ

ઉદ્દેશ બે વરસની માફક ઉડિઅન ઓપિનીઅનના માહકોને નવા વરસની ભેટ ની ડાયરી આપવાની અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ. આ વખતની ડાયરીમાં ઘણો સુધારો વધારો કરવામાં આવશે. વેપારીઓને અને બીજા યુજવાટી વાંચનારને જેમ અને તેમ વધારે ઉપયોગી થાય તેવા ઘણા વિષયો તેમાં વધરવામાં આવશે. જાનેવારીમાં બહાર પડવામાં આવતી ડાયરી ખુદાં માહકોને બહુજ મેડી થઈ પડવાથી આ સંલની ડાયરી અકટોબરમાં બહાર પડવામાં આવશે. અકટોબરમાં બહાર પડવાથી ડાયરીમાં જાહેર ખબર આપનારને પણ તણુ મહિનાનો વધુ લાભ મળશે, તેથી ખર્ચ જોતાં પંદરમહિના સુધી તેમની જાહેરખબર રહેશે. આ દેરફર અમારા માહકોને તેમજ જાહેર ખબર આપનારાઓને લાભકારક છે. પોતાની જાહેર ખબરો ઓઠવનારઓને તે સરેજા મોકલવાની રિનલિ કરીએ છીએ. જાહેરખબરનો દર મહસાલની માફક એક પાનાની એક ગીની તથા અરધા પાનાની અરધી ગીની રાખેલો છે. ૧૯૦૯ના હીસે ખરતી અ.ખેરી સુરીતું જેમનું લગાજમ આવી ગમેલું હશે તેમનેજ આ ડાયરી ભેટ આપવામાં આવશે.

તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરે મોરડ સેલમારત દક્ષિણ આફ્રિકા આવવા વિલાયત પાછા ફરશે

દેશપાર થયેલાઓનાં કુખની કહાણી

કુખનાં કુખનાં કહેવાલ

એમોલના છેલ્લા અઠવાડિયામાં અહીં થી હિંદુસ્તાન રવાના થયેલ રડીમર 'અમ લોદી' મારફત ડેલાગોઆએથી દરંસવાલ ના બે વધુ હોદીઓને કીપેટ કરવામાં આવ્યા હતા તેઓ તા. ૧૧ મેના રોજ કુખને કીનારે ઉતર્યા હતા. આ ઉતા રડીમરની કુખના દીવસેજ છાપા 'અખ' આરે સોદમરના એક પ્રતીનીધીએ મુલાકાત લીધી હતી, અને નીચે મુજબ કહેવાલ પ્રગટ કરેલો છે:—

આ કમનસીબ હોદી જવાનોએ કાફલ મારફત સામેના જુના કસાઈ મહોલમાં આવેલા મી. હાફેજ ખજારાદીખ દલાલનાં કુસાદે હવા ઉભસવાળાં મકાનમાં આશરો લીધો હતો.

તેમની કહાણી આપણા કહેરમાં મમા અઠવાડિયામાં આવી પુએથી સેળ હોદી વાનોની ડેળીના કરતાં કાઠખી રીતે ઝોલકી હુલ્લેલક નથી. આ બે હોદી વાનોમાંનો એક જણ ૩૫ વરસની ઉંમર નો એક મહસસી છે અને તેણે નામ પેલઆમાં પારીયાહ છે. ઉલાં સાન વરસ થયાં તે દરંસવાલમાં વસતો હતો અને જલ્દી મહેનતે પ્રમાણિકપણે ધોખીને ધધી ચલાવી પોતાનાં પેટને ખાડો પુરતો હતો. દરંસવાલની સરકારે જ્યારે રજી એકન એકતો જુલમી કાયદો પસાર કર્યો, ત્યારે ખીજ હોદીવાનો જેઓ પોતાને એ કાફલને ચરણે યથા શ્રવામ મીરીને વીસરાવે તેવી હલકી પકતી ઉમર ઉતરી નહોતી પડવાને સરકારની સામે સુનેહ ભરી રીતે ખાસ મીડવાને બહાર પડ્યા હતા, તેઓમાં જરમીસ્ટનનો આ અગ્રાન ધોખી રહીસીયણ પોતાની કેમ તથા દેહને ખાતર સામેલ થયો હતો. નવા કાયદાનીએ પરમીટ લેવાના સવા વાગ્યાઓના આપણુદ કુકમને તાબે ચવાને તેણે હોમતથી સાફ ના પાડી હતી અને તેથી તેને પોલીસે પકડ્યો હતો. જરમી સ્ટનના માજીએટ હજુર ઉભો કરવામાં આવતાં તેને એક મહીનાના સાદા કેદખા નાની સજા કરવામાં આવી હતી. આ સજા પુરી થતાં તેને જેલમાંથી બહાર કાઢી રેલવે ટ્રેન મારફતે સીધો ડેલાગો આમે ખાતે લઈ જવામાં આવ્યો હતો, જ્યાંથી રડીમર "અમલોદી" મારફતે

હોદ તરફ હાસેલી કાલવામાં આવ્યો હતો તેને રેલવે ટ્રેનમાં લઈ જવામાં આવ્યો તે વેળાએ દેશપાર કરવાના સબખમાં કાઠખી ચેતવણી આપવામાં આવી નહીં હતી. પોલીસે સરસામન તેને લેવા દેવા માં આવ્યો નહીં હતો. અથવા તો કામને ખી મળવા બેટવાની તેને પરવાનગી આપ વામાં આવી નહીં હતી. એ રીતે તેને કુખનુપ કુખે મહોડે રડીમર ઉપરજ ચકા વધામાં આવ્યો હતો.

કસા ઉમર નામનો વીસ વરસની ઉમરનો ખીજે મહોમેડન જવાન જે દરંસ વાલની સરકારના જુલમાટનો જોમ યથ પડી અતરે હરજાતપણે પાછો ફરે છે, તે પ્રાંટીરીઆના જણીતા વેપારી મી. મુસા કાસમની પેટીમાં કામ કરતો હતો. તે કાદીઆવાડમાં આવેલા ધરેળનો રહીસ છે અને અતરેથી આશરે પાંચ મહીનાની વાત ઉપર દરંસવાલ મયો હતો તેને પર મીટ નહીં લેવા વારને પકડવામાં આવ્યો હતો અને તથા દીવસ જેલમાં રાખી આજીએટ હજુર ઉભો કરવામાં આવતાં તેને દેશપાર કરવાનો કુકમ આપવામાં આવ્યો હતો. તેને પછ મહસસી ધોખી ની માફક પ્રાંટીરીઆની જેલમાંથી સીધો રેલવે ટ્રેનમાં બેસાડી ડેલાગોઆએ લાવ વામાં આવ્યો હતો અને ત્યાંથી રડીમર ઉપર માત્ર પહેલેલાં જુમકાંમર મુજે મોટે હમવતન તરફ કાઢી કાલવામાં આવ્યો હતો. આ જવાન કહે છે કે, દરંસવાલ ના હોદીવાનોનું કાવીય કાઠખી રીતે આશાવત જણાવું નથી. તેઓ ઉપર આશતનું પુરેપુરું વાલણ ઘેરાલેલું છે અને જે વખત જાય છે, તેમાં સમજા હોદીવાનોના એકસરખા હાલ જવાનો સંભવ છે. તે વધુ જણાવે છે કે, જેલ નાં સંકટો કાઠખી રીતે સહન થઈ ચકે તેમ નથી. જેલનું કુખ જીવતાં દોજખ ના જેવું છે અને તે દોજખમાં જવા કરતાં મરવું બહેતર છે.

આ રડીમરમાં નાતાલ ખાતેથી લમ લગ દોહસો ખીજ હોદી ઉતાડ્યો મુખ્ય આલેલા છે. આ જીતાડ્યોમાં નાતાલના કેદલાક વેપારીઓખી છે. પછુ તેઓમાં ના ધણા થોડા દરંસવાલની ખરી રિયતી થી વાફે છે, તેમ છતાં જ્યારે રડીમર ઉપર આ બે દેશપાર ચએલા હોદી જવા નેને એકથી અડધી નીરાધાર અને અરધ જુખમરો જોગવતી હાલતમાં જોવા, ત્યારે તેઓની દયાની લાગણી ઉકેરેલ આવી હતી. તેઓએ પોતપોતાના વયે એક

કેડ રડીમરમાં જુલ કીધું હતું આ રડીમરમાં મહસસી ધોખીને તેને વતન મોકલવા તેમજ ખાવાપીવાની મોકલણ કરી આપવાનું નહીં કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે ખીજ રોકક રકમ તેને નીલાવ માટે આપવાનો મજકુર પરમજુ દીલના હોદીવાનોએ દરખ કર્યો હતો. એક સખીવજુદ મેમજુ અહરથે ખીજ કમ નસીમ મહોમેડન જવાનને દરેક આશરો આપવાને માથે લીધું હતું.

દરંસવાલથી પાછા ફરતા હીજુલગી હોદીવાનોને કુખનું કહેરમાં આશરો આપ વાને મી. હાફેજ ખજારાદીખ દલાલનું મકાન જણીવું યથ પડ્યું છે. મી. હાફેજ દલાલ ઉલાં લમજમ પચીસ વરસ થયાં પોતાનું આ માતીવું ખાતું ચલા વતા આવ્યા છે અને હકીજ આફીકા, મોરીસીઅસ, વગેરે તરફ જતા કે એ કુર દરાજ મુજોમાંથી પાછા ફરતા હોદીવાનો વયે એ ખાતું લોકખીય યથ પડ્યું છે. તેઓની મોટી સખજા આ મકાનનો આશરો લે છે અને ત્યાં તેમને મી. હાફેજ તરફથી દરેક પ્રકારની સમવડ પુરી પાડવામાં આવે છે.

એસ્ટકોરટ

એસ્ટકોરટથી એક ખખરખતી લખે છે કે અમેના જણીતા સોની રા. પુખ્ત રત નજી જેઓ લેડા વખતમાં દેશ જવાના છે, તેમણે અમેની સેંદ એડન્સ મીકન નીશળની મુલાકાત તા. ૨૩ શુક્રવારના રોજ જપેરે તથા વાગે લીધી હતી. તે વખતે નીશળના હેડ માસ્ટર મી. ખી. એલ. ઇ. સીઆમની ઉપરાંત મેસરસ જી. થોમસ, ડી. અલેક્ઝાંડર, જી. નખીન, ડી. નખીન, માતાદીન કમલ, દેસાઇ, વીલ્લ ધના, પીતાંબર પી. ઉકા અને ખીજ સખ્યાખંધ અહરથો હાજર હતા. મી. રતનજીએ દરેક વિચારથીને એકેક રમાલ અને ખાલા રકાખી તથા નીશળના ઉપ ચોમ માટે એક કપાટ બેટ આપ્યો હતો. અને વિચારથીઓને નીશળમાં નીચમીત આવવા, તથા માખતપ શીક્ષક અને પોતા થી મોટેરાઓની આજા મુજબ આલવા વીમેરેનો બોધ આપ્યો હતો, છેવટમાં આ નાસતો લઈ સરવે વિસરજ થયા હતા.

તા. ૨૬ મીએ લોરડ કરીવુંને ડેલેની અલ ડેલીમેટો સાથે ખાનગી વાંચીન થઈ હતી.

કરનલ સુરેશ વિવાસ

(ગણ સંકલ્પી શાસ્ત્ર)

કરનલ સુરેશના લગ્નકાલે જીવન દર્શાવતાં એક અત્યંત જાણવા લાયક ખતાવ બન્યો હતો તે નીચે મુજબ છે:—

આઝીઝમાં જન્મ રહ્યા પછી સુરેશ ત્યાંના લશ્કરમાં જોડાયો. જ્યાં ૧૮૯૩માં એક મહાન બગવો થયો. આ બગવો આઝીઝના આ હાલિદાસમાં જાણવાલાયક છે. ત્યાં તે વખતે પ્રજાસત્તાક રાજ્ય હતું. આ રાજ્યની સામે ત્યાંના દરિયાકાંઠા લશ્કરે બગવો કર્યો. ૨૦ મનવારોને બાહોશ કરાડશે સાથે તેમણે દુલ્હનનો વાવટો ફરકાવ્યો, અને રીક્ષાડેબનેરોને સુંદર અખાત કબજે કરી બધા કરી લીધો. તે યુદ્ધની બાદશર લડાઈ નીધેરાય ના મેદાનમાં થઈ. તેના વિગતવાર દેવાલ "લેફ્ટેનન્ટ રિયાસના બહાદુર કર્યો" એ નામના પુસ્તકમાં જણાવેલ છે. આમાં લખવામાં આવ્યો છે.

નીધેરાયનો નાશ થયો છે એવી જ્યારે બગવાબોરોને અખર પડી ત્યારે તેમણે પોતાની જીતનો પુરેપુરો લાભ લેવાનો મનસુબો કર્યો. તેઓ દરિયાકાંઠાની જમીન પર જીત્યાં. આમ નીધેરાય એક તરફ થી ઘેરાએલું તો હતુંજ, ત્યાં બીજી તરફ થી પણ દુશ્મનનાં માથાંસો તેનાપર ધસી આવ્યાં નીધેરાયનો બચાવ કરનારા વીરોની સિધ્ધિ બચાવક થઈ પડી. એવ તરફ થી દુશ્મનોની વચ્ચે તેઓ રહ્યા એટલે સંખ્યામાં તેમનું મજા જોડાઈ હતું. વળી અધારી રાતનો વખત એટલે દુશ્મન કે મિત્રનું મહેલું પણ દેખાઈ સકતું નહીં. ઘેરો બાહ્યનારાની પાસે તેઓ હતી, જે વડે તેમણે પ્રજાસત્તાક લડવણ્યાઓ ઉપર મારો ચલાવ્યો.

આ જીવલેલું મારો તથા કલાક ચાલ્યો તેમાં બેશુમાર માથાંસો પડ્યાં. અને તરફ પાર વચરનાં મરણ નીપળ્યાં. નીધેરાયની નિહાળુ બાહુડાની સામે યદને બગવાબોરો નજીક ધસીને આવ્યા, ને મહાકમરીને શહેરની સામે મેલવાયા. તેમની કતલ સામે બચવાનું નીધેરાય પાસે એક સાધન ન રહ્યું, આખરે તેના લશ્કરની વડાએ એક મરણીયા કામ મારે વેલંટીયરોએ બહાર પડ્યું એવી મામણી કરી; તેમને જણાવ્યું કે દુશ્મનની આગળ લશ્કરી તોપોને બંધ કરવા મારે તેની ઘેરો ધસી જનારા ૫૦ માથાંસ અને તે મારે એક ઉપરી અમલદાર વેલંટીયર

નીવર તરીકે જોડાયે છીએ. નીધેરાયપર ખુનખાર મારો ચલાવી રહેલ તોપોને બંધ કરવા સિવાય એકે રસ્તો ન હોતો. આ મુશ્કેલ કામની આમેવાની લેવા સુરેશ બહાર પડ્યો; અને ૫૦ યુનંદા લડવણ્યા ને પોતાની તથા લખને દુશ્મનની તોપો જીતી લેવાનું માથે લીધું.

ગત અધારી ઘેર હતી. કુદરત પોને બર ઉંચમાં પડેલી હતી પણ આશ્ચર્ય ચક્રને લીધે થેડું થોડું ઝાંખું બચવાનું પડ્યું હતું. આને વખતે રમણીય નીધેરાયનાં પોના મારાથી જમીનપર સુધ અચ્છેલ મહાનો વચ્ચેથી બગાળી લેફ્ટેનન્ટ તેના ૫૦ માથાંસ સાથે નીકળ્યો. થોડી વારમાં સુરેશ દુશ્મનના લશ્કરની એટલી નજીક આવી પહોંચ્યો કે "કોનો અવાજ સંભળાય છે?" એવો સવાલ થયો. દુરત સુરેશ જવાબ આપ્યો. "પ્રજાસત્તાક લશ્કરના બહાદુર લડવણ્યાઓને" સામે નો જવાબ મળ્યો "શરણે થાઓ, નહીં તો મુઆ સમજાવો." બહાદુર સુરેશ મમરીથી ઉતર ઊભો "પ્રજાસત્તાક લશ્કરના બહાદુર લડવણ્યાઓ કદી શરણે થતા નથી."

સુરેશ પોતાના માથાંસ તરફ ફરીને "ડબલ ક્રીક" કૃત્ય કરવાનો કુકમ કર્યો. પોતે લેવાડી તલવારે મોખરે આવ્યો. અને પોતાના માથાંસોને હિંમતમાં રાખવા માટે પોતાની ઠગી જુરસામાં ધુણાવતો ગયો. પણ દુશ્મનોને મારો એટલો સખત હતો, તેમનું જીવન એટલું અડમ હતું, તથા તેમનું નિશાન એટલું ચોક્કસ હતું કે સુરેશના લડવણ્યા તેની સામે ન જઈ શકે. તેઓ કૃત્ય કરતા કરતા અટકી પડ્યા. દુશ્મનના હાથેલાનો તાપ શીશ બાવી નામે તેઓ હોવાથી આગળ ન વધાવ્યું. તેઓ ડમમગ્યા લાગ્યા. ને તેઓ જે પાછા ફરે તો દુશ્મનોને પછી આગળ વધતા શું ખામી આવે?

લેફ્ટેનન્ટ સુરેશ પાછા ફરી પોતાના માથાંસો તરફ નજર કરી. તેના અંદર પડેલી તિરકકાર અને સાકડામણની ડાંચ પસાર થઈ ચક્ર દોરી. તરતજ યુદ્ધની ધુનને બચાવી, અને બચાવેલાના કક્ષાટને ભેદી તેણે મરજના કરી કે "સાથીઓ, દુશ્મનો પાસે તોપો છે; અને તેઓ દુર છે નહીં. પ્યારા આઝીઝના બેશનું કલેજું કદી મોતથી ડરતું નથી; મારે ધસી પડો, અને હીંદુસ્તાનની પવિત્ર જુમીના ફરજે પાંચ મીનીટમાં દુશ્મનોની તોપ ફેવી રીતે કબજે કરી છે એ તમને માનુષ પડશે." સુરેશના સાથીઓ ઉશ્કેરાએલા

દેખાયા કે સુરેશ જુમ પાડી "તખવાર થાઓ" આ ચીસથી તેની દુકડીમાં જેઓ જીવતા રહ્યા હતા તેમના શરીરમાં વીજળીનો ચમકારો થયો, અને તેઓ કેમ જાગે કહેતા હોય કે "મરણ સુધી તમારી પાછળ આવવા અમે આ રહ્યા" એમ જણાવ્યું. દુરત તેણે જુમ પાડી "ચાલો" એક ખડક ધસી પડે એમ સુરેશ તેના લડવણ્યા સાથે દુશ્મન ઉપર પડ્યો. તેમના જુરસાનું જોર દુશ્મનોથી ન ગીમણું. એક અજબ તરફનો ધસારો થયો. દુશ્મનના લશ્કરમાં બમાથુ પડ્યું. સુરેશ ને તેના માથાંસો બહાદુરીથી ઝુઝી રહ્યા. તેમણે તોપો જીતી લીધી, અને તોપ વહેંચનારી દુકડીનાં માથાંસોને જીતી લેતા ત્યાં તે ત્યાં બાલા અને તલવારથી વીંધી નાખ્યા, અને કતલ કર્યા. માર કાપ તાસ કાયક હતી, પણ તેથી યુદ્ધનું પરિણામ પસંદાઈ ગયું. આઝીઝના પ્રજાસત્તાક લશ્કરની કૃતેલ થઈ.

સુરેશના જીવનના ઉપરના ખતાવપર ટીકા કરતાં એક બગાળી છપો લખે છે કે પરદેશીઓ વચ્ચે, આપણા રાજકર્તાઓની જાતના લડવણ્યાઓના ઉપરી તરીકે, દુરદરાજ મુલકમાં, આપણા એક દ્વીતી આગ્રમે ઉપરની વાતમાં જે વીરપણું બતાવ્યું છે તે વાંચી કપો દ્વીતી મમર ન થાય? અને ધરતો આભાર ન માને? જે દ્વીતી સુરેશ મેળવી હતી તેની કાપ તેન ફેલ બાંધવોપર રહેવી જોઈએ.

સંપૂર્ણ.

ડરબન પ્રિન્સિપલ માર્કેટમાં મમળવારે સવારે નીચે મુજબ કામથી માલ ગયો હતો:—ખતાના ૬ પેનીથી ૧/૮ના ૧૦૦; કાલ બીનીસ ઢગલી દીક ૬ પેની; લીલી બીનીસ ૬ પેનીથી ૧ શીર્ડીગની બાર; બીટરટ ૩ પેનીથી ૧ શીર્ડીગની ઢગલી; માખણ ૧/૩ થી ૧/૪નું રતલ; કાપીય ૬ પેનીથી ૧ શીર્ડીગના ડબન; કાલીકલા વર ૬ પેનીથી ૧ શીર્ડીગના ડબન; લાંબુ ૩ થી ૬ પેનીનું કેસ; મેનરીન ઓરેજસ ૬ પેનીથી ૨/૬ ના ૧૦૦; મકાઈ ૧૦ શી. નો બરતો; નામીસ ૬ પેનીથી ૩ શી. ના ૧૦૦; ઓરેજસ ૬ પેનીથી ૩ શીર્ડીગના ૧૦૦; બીનમીઝ(ફીરાઈ) ૧થી ૨ શી. નીબરકેટ પાછન બેપલ ૬ પેનીથી ૧ શી. ના ડબન. પરેટા (ગાળ) ૮ શી. થી ૧૭/૬ નો બરતો. કહેલા ૨ થી ૩ શી. ના ડબન; દમેલાં ૬ પેનીથી ૧/૮ ના ૬૦, તથા મેપો ૬ પેની થી ૩ શી. ના ડબન.

તાર સમાચાર

કોલોનીઅલ ડેલીમેટો તથા લોરડ કરી
યુની કોનફરન્સમાં એવું નક્કી થયું હતું
કે એક દક્ષિણ આફ્રિકાનું "યુનીયન
ઓફ સાઉથ આફ્રિકા" એવું નામ રાખ
વામાં આવશે.

વગર સુધરેલાના સાબ જાળવનારી
સોનપટીના એક ડેપુટીએ કોલોનીઅલ
ડેલીમેટોની નેટીવોના હક સંબંધમાં મુશ્ક
કાન લીધી હતી.

યુનીયન ગવર્નમેન્ટના પહેલા પ્રધાન
તરીકે જનરલ બોથા સુદાર્શ એવી અટ
કળ વિચારવાના કેટલાંક રાજદવારી મંત્ર
ઓમાં કરવામાં આવે છે.

૧૯૧૪ ની સાલ સુધીમાં ક્રાન્સ તરફ
થી ૧૮ બીજા વચગાં લાયક વહાણ,
વહાણ લાંગરવાના ટોરપીડો બોટ સામે
ટકી શકે તેવાં ૨૧ વહાણ, ૫૨ વહાણ
લાગવાના ટોરપીડો બોટ, તથા ૪ તરતી
ગેટી બાંધવામાં આવશે.

મીસ મેડેન્ડી નામની સફરેશન ત્રણ
તમે હેન્ડલ, મુદતમાં બેસાડેલા બેસાડે
કેટલાં નાણાંમાં સમાવ્યાં હશે. તેમાં
સુધારાના મુદતમાં બેસાડેલા નાણાં
તેને છેડી મુકવામાં આવી હતી.

તા ૨૨ ના તારખાં એવું જાણવામાં
આવ્યું હતું કે મેડેન્ડીનાં રોજિત દર
ને એપ્રિલ સુધીમાં મર્યાદા છે, અને તેથી
૧૦,૦૦૦ માણસોને લગતમાં ઉતારવાની
જરૂર પડશે.

તા ૨૪ મીએ રોમ્બોસ કમિટીએ
કેટલાં મુદતમાં મેડેન્ડીનાં રોજિત દર
ને એપ્રિલ સુધીમાં મર્યાદા છે, અને તેથી
૧૦,૦૦૦ માણસોને લગતમાં ઉતારવાની
જરૂર પડશે.

એડેલીડ નામનો ફરેમ હવાઇ વહાણ
બનાવનાર પેનાના બનાવેલા હવાઇ વહા
ણને બેરોની ક્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચે
નીચાની એડેલીડ મેડેન્ડી અને આ
ફરેમ મેડેન્ડીના રાજદવારી મંત્ર
ઓમાં કરવામાં આવે છે.

તેલરાનના તાર ઉપરથી જાણવામાં
આવે છે કે પાકિસ્તાન કરેલા રાહને ફરી
થી માઠી ઉપર બેસાડવાની કોલોનીઅલ
વામાં આવે એવાં ચિન્હ જાણવા છે.

વિચારવા ખાતે એવો વિચાર બહાર
આવેલ કે જનરલ બોથા યુનીયન પારલા
મેન્ટના મુખ્ય પ્રધાન તરીકે સુદાર્શ તે
તે બોથર મેડેન્ડીને બીજા પ્રધાનો તરીકે
પસંદ કરવા કરતાં જુલાનુદા પસંદના
લાયક મેડેન્ડીને પસંદ કરશે. આ
વાતનો જનરલ બોથાએ ઇન્કર કર્યો છે,
અને જણાવ્યું છે કે તેઓ વડા પ્રધાન
થાય તો પોતાના પદનાજ મેડેન્ડીને
બીજા પ્રધાનો તરીકે પસંદ કરશે.

હાઇવન સોસીએલોજીસ્ટના અપનાર
ને ફિલ્ડરી લખાણ પ્રસિદ્ધ કરવાના
શુદ્ધ માટે ચાર માસની જેલની સજા
થઇ હતી.

તા ૨૩ મીએ મદારસાલને ફોર્સીની
સજા કરવામાં આવી હતી. સજા ફરમા
વનાં ટોરપીડો બોટને કે તારે કાંઈ કરેલું છે.
તારે મદારસાલને જાણવામાં આવ્યું છે. મારે
મારી જાન કોઈ કાંઈ કરેલું છે. મારે
દિવસ મેડેન્ડીનાં રોજિત દરને તમે મેડે
નુદ કરો. તારે સજામાં તમામ મદારસા
(મેડેન્ડીનાં રોજિત દરને આવશે, અને અમારું
સાદુ રહે "વાળીશું" સજા કરવામાં
આવી રહી છે. મદારસાલે જાણવું કે
"મારું" આવશે મારું છે. મારા દેશ
મારે મારી છોડી અરપણ કરવા માટે
કે મદારસાલ હશે.

તા ૨૪ મીએ મેડેન્ડીનાં રોજિત દર
ને એપ્રિલ સુધીમાં મર્યાદા છે, અને તેથી
૧૦,૦૦૦ માણસોને લગતમાં ઉતારવાની
જરૂર પડશે.

એડેલીડ નામનો ફરેમ હવાઇ વહાણ
બનાવનાર પેનાના બનાવેલા હવાઇ વહા
ણને બેરોની ક્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચે
નીચાની એડેલીડ મેડેન્ડી અને આ
ફરેમ મેડેન્ડીના રાજદવારી મંત્ર
ઓમાં કરવામાં આવે છે.

એડેલીડ નામનો ફરેમ હવાઇ વહાણ
બનાવનાર પેનાના બનાવેલા હવાઇ વહા
ણને બેરોની ક્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચે
નીચાની એડેલીડ મેડેન્ડી અને આ
ફરેમ મેડેન્ડીના રાજદવારી મંત્ર
ઓમાં કરવામાં આવે છે.

ક્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચેની ખાડી
ઓળંગી નાવ એવું હવાઇ વહાણ બનાવનાર
ક્રાન્સ અને ઇંગ્લેન્ડ વચ્ચેની ખાડી
ઓળંગી નાવ એવું હવાઇ વહાણ બનાવનાર

ઇંગ્લેન્ડ માટે સરસમાં સરસ હવાઇ
વહાણ બનાવનારને 'મેડેન્ડી પોર્ટ' માં
ઉતારણ કરી પા. ૨૦,૦૦૦ ની રકમ
ઇનામ તરીકે આપવા સાથે એકી કરવા
માં આવે છે.

એક નામીયો લખનાર બેરોનીકના
હવાઇ વહાણ સંબંધમાં કીકા કરે છે કે
"હવે આપણે (અમે) શોધબોળની
જાળમાં કીકા, અને પછાત પડેલી પ્રજા
થઇ ગયા છીએ."

બ્રિટીશ રાજના બચાવની કોનફરન્સ
વિચારવા ખાતે મળવાની છે તેમાં દક્ષિણ
આફ્રિકાના બધા મુખ્ય પ્રધાનો, તથા એ
કોનફરન્સમાં નીચામેલા ખાસ ડેલીમેટો
ભાગ લેશે.

મહાસર વિજીયનની જાનુ ફેડી
વિજયના વહાણને વરસના પા. ૫૦૦ નું
વેતન આપવામાં આવ્યું છે.

અવલોકન

દેવનાગર

દેવનાગરી લીપીનો અમર કરવાના હેતુ
થી આ મહાકે બે વરસ થયાં સાર થયું
છે. તેમાં બગાડી, હોંકી, તામીલ,
મરઠી, ઉર્દુ, ગુજરાતી, તેલગુ ઉગીયા
વિવિધ ભાષાનાં મુદતમાં મેડેન્ડીનાં રોજિત દર
ને એપ્રિલ સુધીમાં મર્યાદા છે, અને તેથી
૧૦,૦૦૦ માણસોને લગતમાં ઉતારવાની
જરૂર પડશે.

બીજાં માસિકા

આમળના બાકેમાં તથા ઉપર જણાવી ગયા તે ઉપરાંત નીચેના માસિકા પણ મળેલાં છે. આ માસિકામાં તે તે કામની ટેળવણી, સાંસારિક તથા ધર્મિક સ્થિતિ વગેરેને લગતાં લખાણો છે. તે મળવાનાં ઠેકાણાં તથા લવાજમ નીચે મુજબ છે:—

હુદાણામિત્ર—મી. વિહસલાલ આશા રામ કંકર, વીરજેત્ર મુદ્રાલય, વડોદરા. લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦.

મેમણ પ્રકાશ—મી. મેમણ મહમદ અહમદ, ૧૫૧ બ્રહ્મસિરોહ, મુંબઈ નં. ૮. લવાજમ રૂ. ૧-૪-૦.

અનાવિત—મી. હરિભાઈ અણુભાઈ દેસાઈ, સચીન (બી. બી. રેલ્વે). લવાજમ રૂ. ૧-૮-૦.

સનાતન જનન—મી. મનસુખલાલ રવજીભાઈ મહેતા, ડે. ઝવેરી બબ્બર, મુંબઈ. લવાજમ રૂ. ૧-૪-૦. (પોસ્ટેજ અલગ).

અંગરેજી માસિકા

કેટલાંએક અંગ્રેજી માસિકા વિષે અમને પુછપરછ થયેલી તેથી અમને મળતાં અંગ્રેજી માસિકાની નોંધ તેના ઠેકાણાં તથા લવાજમ સહીત અત્રે આપીએ છીએ:—

મોડરન રીવ્યુ—ઠેકાણું: ૨૧૦-૩-૧ કાર નવાલીસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા. લવાજમ રૂ. ૧૨/-.

હિંદુસ્તાન રીવ્યુ—ઠેકાણું, ૭ એલમીન રોડ, અલ્હાબાદ. લવાજમ રૂ. ૧૦/-.

ઇન્ડિયન રીવ્યુ—મેસરસ જી. નાટેસન ની કુ. એસ્ટેલેન્ડ, મદ્રાસ. લવાજમ રૂ. ૧૦/-.

સેન્ટરલ હિંદુ કોલેજ મેગેઝીન—ડે. સેન્ટરલ હિંદુ કોલેજ, બનારસ. લવાજમ રૂ. ૨/-.

યુનીયન મેગેઝીન—ડે. દયાના: એન્ડ્રો વેલ્ક કોલેજ, લાહોર. લવાજમ રૂ. ૨/-.

ધી લાન્ડ ઇન્ડિયન કરોનીકલ—ડે. ૧૫૪ હાઇવેડ, ઇલ્હોરોડ, લાન્ડ લવાજમ રૂ. ૩/-.

વેરલમથી એક લખનાર જણાવે છે કે હાં નવું બાંધણું મંદિર લગભગ પૂરું થવા આવ્યું છે. મંદિરની રોનક બહુ સુંદર છે. રંગદાર ચિત્રો તથા મંદિરના ઘાટથી વેરલમના એક સૌજીતા મકાન તરીકે દરેનમાં બેસી પસાર થતા પાસે જરેણું તે ઉપર ધ્યાન ખેંચાય છે.

ચર્યા પત્ર.

—૦૦—

અમારા ચર્યાપત્રીઓ નીચેના નોંધને ધ્યાન રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઘરે ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામળની એક જ બાબતે લખવું.
૨. અક્ષર યોગ સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરાબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમરી નજરે સારું.
૪. મંત્રણવારની સાંજ સુધીમાં નોંધ લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં દાખલ કરી સકાશે.
૫. રહેઠાં ચર્યાપત્રો જલગી રાખવા અથવા લખનારોએ પાકાં મોઢાં અપનાવે અને બાંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સ્પષ્ટ કરવું.—અધિપતિ.

ચર્યાપત્રીઓને જવાબ

મી. મુસાભાઈ—તમારો કામળ સમજી શકાતો નથી, તેમ કામળમાં તમારું ચર નામું પણ નથી, તો ફરીથી ખુલાસા વાર અને સરનામા સાથે કામળ લખશો.

એક હિંદી—તમે જણાવેલ હમીકત તમારા નામ સાથે બહાર પાડી શકાય. અ. ઇ. એ.

કેપટાઉન લુપસીટ મરજી

મી. મુનશી મનેક હયાત લખે છે કે:— કેપટાઉન તથા તમામ કોલોની તથા નાતાલ, ટ્રાંસવાલ વીગેરેમાં વસ્તા તમામ દીની મુસલમાન લાકડોની આલી જના બમાં ચરજ ગુજરવામાં આવે છે કે, અત્રે કેપટાઉન સહેરની લુપસીટમાં આપણા હિંદી મુસલમાન લાકડોના નામની મરજી બનેલી છે. અને સદરજી મરજી ની બાબતમાં મરજીની માલેકીનાં કરે છે. પણ હમ નસીબીથી સદરજી કરે. ઉપર કેટલાક કરજના પૈસા બાકી રહે છે. તેથી હમેએ હાલમાં કરજના પૈસા અદા કરવા સારૂ નીચે મુજબ નામના સાહેબોની એક મેનેજીંગ કમીટી નીમી છે. સદરજી કમીટી હવે ઉધરાણું કરવા સારૂ હાલમાં કેપટાઉન તથા આલુ બાલુ કોલોનીમાં નીકળનાર છે. માટે તમામ દીની મુસલમાન બીરાદરો પોતાની સકિત મુજબ મરજીને મદદ આપી સવાબેદારને હાસીલ

કરશે. આરબાદ થોડી મુદતમાં નાતાલ તથા ટ્રાંસવાલ તરફ પણ આદમી ઉલ રાજી કરવા નીકળશે. નીકળવા અમારો તે સાહેબોનાં નામ જાણા મારફત બહાર પાડવામાં આવશે. તેથી હમેએ છે કે બહારવાલા દીની મુસલમાન બીરાદરો આલીલાલ કામમાં મદદ કરી સવાબેદારને હાસીલ કરશે. તથા જે સાહેબો પૈસાની મદદ કરશે તેમને મરજીદના નામની રસીદ આપવામાં આવશે. કમીટીની અંદર મેંબરોની સંખ્યા વધારે કરવાની પણ કમીટીના હાથમાં સત્તા છે. કમીટીના એડીટરો તથા મેંબરોનાં નામની યાદી: મેસરસ હસલાક લુધી ચેરમેન, હસન મીવાં મુકાદમ ટરેઝરર, મુનશી મનેક હયાત સેકરેટરી, તથા મોલવી બદીઉલમાન. અબ્દુલ હમીદ મોમતાવાળા, મનેક વાહેદ રહેમ, મીઆં મહમદ ફકીર, આદમ અબ્દુલ હકાલ, ખાન મુન, ઇલ્હમી સાલેહ, વજીર ખાન ફુસેનખાન, હમામ અબ્દુલ વાહેદ, હરમાલલ દાસમ, શેખ અલી, અબ્દુલ રહે માન; (સાઇમન્સટાઉન), મુસાબુર મહમદ (સ્ટેલનબોસ), ફુસેનખાન હામેખાન (સમર સેટરેટડ).

પરચુરણ ચર્યા

જરમીરદનથી મી. જીવણ ધના લખે છે કે હું એક સત્યાગ્રહી છું, ને પણ વખત જેલમાં જઈ આવ્યો છું. મારા જેલ જવાના સમાચાર દેશમાં મારા પીતા ને યનાં તે જેલ જનારા હિંદીઓને, નાતાલના શેઠીઓને તથા મી. બાંધી વગેરે આજેવાને શાળાથી આવે છે, જેલ માટે મકકમ રહેવા મને લલામણુ કરે છે, અને લખે છે કે "હું જેલ જવાથી હું ખુશી થયો છું. ટ્રાંસવાલના હિંદીઓ, હજાર દુઃખ સહન કરવાની શક્તિ આપે છે હું મજબૂત છું. પ્રદહાદ, હરિશ્ચંદ્ર, નળ વગેરેને સત્યનું પાલન કરવા માટે હું પોતા વેઠવાં પડ્યાં હતાં. તમારી બાબતમાં હિંદુસ્તાન અગડોળે ચડ્યું છે, ને અત્યંત ગુસ્સે થયેલું છે. તમારી લડતનો અંત વહેલો આવવા જોઈએ."

મી. મહમદ અહમદ આબેદ લાગપુરી ડરખાનથી લખે છે કે મને આઠવાડીએ જે બીના તેના નામથી પ્રગટ થઈ હતી તે ઉપરથી તેમને મી. એસમાન અહમદ એફેન્દીએ એક પોંડ આપવા કીધો તેને માટે પોતે અહેસાન માનતાં જણાવે છે કે તે વિનંતિ પોતાને માટે ન હતી, પણ શરીરો જેને શર બાંધવાની શક્તિ નથી તેમને માટે છે. શરીરો માટેના આ કાળમાં પોતે પણ થયા શક્તિ આપવાનું જણાવે છે.

ચાલુ વરતમાન

રોડેશીઆ સંખ્યામાં જળાવવામાં આવે છે કે એ મુલક યુનીયનમાં બળી શકે તે પહેલાં તેને સ્વરાજ્ય મળવું જોઈએ.

જુનીયર ઇડિઅન ટીચરસ સરટીફિકેટ મેળવવાની પરિક્ષામાં ૨૭ ઉમેદવારો બેઠા હતા, જેમાંના ૧૩ પાસ થયા છે.

સીનીયર ઇડિઅન ટીચરસ સરટીફિકેટ મેળવવા માટે છેલ્લી પરિક્ષામાં ૮ ઉમેદવાર બેઠા હતા તેમાંના મેસરસ સતાબદાસ ખીયાસી, વેલીયુથમ ચીનીઆપન, તથા અમદીલ મનાસેટ એ ત્રણ પાસ થયા છે.

સીલ્વર એવન્યુમાં એક હાંદી આરતનું ખુન કરવા માટે પકડાએલા વેલાપાના નામના હાંદીને ડરબન સરકીટ કોર્ટ આગળ ખડો કરતાં ચોતની સજા કરવા માં આવી હતી.

સીટી ડીવીઝન માટે પોલ્ટેક્સ હન્સમેક ટર તરીકે જી. ડબલ્યુ. આરચરડ, તથા ડબલ્યુ. મનરોની નીમણુંક કરવામાં આવી છે.

જોહાનસબરગની 'વીટવોટરસ્ટ્રેડ ચર્ચ કોઈમીલે' એવો હાલ પસાર થયે છે કે "યુનીયન કાયદામાં નેટીવ લોકના લાલ જળવાય એવી કાર્પીક બારી રહેવી જોઈએ."

મુકબેની સાથે જીન મેળવનાર પીટર સેમ અને વીલ ફેરફો વચ્ચે તા. ૭ મી આગસ્ટે ડરબન, પાઇન ક્રીકમાં ટરફાલ ગર બીલ્ડીંગ્સમાં મુકાબાજીની રમત થવાની છે.

એક ટન ઝીરેજસ અને એક ટન નાચીસ નાતાલથી કેનેડા ચડાવવામાં આવ્યાં છે, જેને કેનેડાની બજારમાં આવક કાર મળશે તો દરસાલ વધુ ફળ કેનેડા ખાતે મોકલવાનો હરાદો રાખવામાં આવ્યો છે.

વેસ્ટ ક્રીક, મેકનેમી ને કુ. વાળા મોરાપર રીટેલ લાઇસેન્સ દહાવ્યાં છતાં હોલસેલ વેચાણ કરવાના આરોપસર કેસ ચાલે છે, તે કપરથી કેને હોલસેલ કહેવા તુ, અને કેને રીટેલ કહેવાનું એ સિવર જડજનો મત માનવામાં આવ્યો છે.

નાદારી કોર્ટના નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ એક્ટમાંથી)

ડરબનના તમાકુ વેચનાર મુયુકોન નામના ગીરમીડીઆ હાંદીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

ડરબનના આફ્રિકન સીમાર મેનફિક્ચર સેમ કુ. એ નામથી રોજગાર ચલાવતા ઘરનામે મુનસામી નાઇકુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કંડીના સ્ટોરકીપર ચીતામનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

ડરબન, અમમેની રોડના બાબુ બધર્સ ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

સેવન એકસ, મીસમનસ્ટના સ્ટોરકીપર લાલા હંસજીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી આગસ્ટે મારિસબરગમાં સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવા માં આવશે.

ડરબનના સ્ટોરકીપર આમુજ અહમદ મીચીએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે.

મારિસબરગના એ. નારાયન પડીઆ ચીની નાદાર મીલકતના સંખ્યામાં લેણદારો ની મીટીંગ તા. ૩ જી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટના માર્શલ આગળ બરાશે.

લોવર ટ્યુમેલા ડીવીઝનમાં ફેરફરસના ગુરાવા મુનીરેડી મુનસામીની નાદાર મીલકતના સંખ્યામાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૩ જી આગસ્ટે સ્ટેગર માજીએટ આગળ બરાશે.

સરકીટ ક્રીકના સ્ટોરકીપર હાવુદ હરમા ઇલલી મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૩૦મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ થનાર છે.

રોકડ બબર ભાવ

	શી. રે.	શી. રે.
આરબ માંબ ૧૯૨૨ની ૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦	૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬	૨૦ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬	૧૯ ૦
ચીની સફર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
ફૂડાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
ફેલી ટુવેર દાળ	૨૦ ૬	૨૧ ૬
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસુરની	૨૩ ૬	૨૪ ૬
મગની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
ખડકની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦	૨૩ ૦
" દાળ	૨૭ ૬	૨૮ ૦
વટાણા	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઈ	૧૦ ૦	૧૦ ૦
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
હાવુ' તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૬
ઝેરડીનું	૨ ૪	૨ ૮
મીઠું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરનું	૩ ૩	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬	૧૬ ૬
પીળી	૧૪ ૬	૧૫ ૬
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૪ ૦	૧૪ ૬
મદાસી સોપારી ૧ રતલ	૭	૭
મરચાં	૦ ૭	૦ ૭
શી પેટીજીટીનના પૈ ૮-૦-૦	૮-૧૦-૦	૮-૧૦-૦
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦	૮ ૦ ૦
પારાઈન ઝેરોલે		
" વાઈટ રોસ	૮ ૮	૮ ૮
" માલન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૭ ૦	૧૪ ૦
ફલી	૫ ૬	૬ ૦
કામમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાણુ સીલ્ક રોલ	૧૫ ૬	૧૬ ૬
સાણુ સનલાઇટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
" કામમંડ ૫૪ ફૂડાના એકસની કીમત	૧૧ ૬	૧૨ ૦
નેકટર ટી	૧ ૮	૧ ૮
માચીસ બાવન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરશની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલ પોઈટ ચીમારેડ	૧૭ ૦	
ફુલ નેસલનું	૨૦ ૬	૨૧ ૦
" ફેસલ	૨૦ ૦	૨૦ ૬
નીમક (લીવરપુલ)		
બસ્તા એકની	૪ ૦	૪ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BARBERTON

Suleman Moosa,
Box 24.

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Pros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Obhaganial Bhawanidha Gheewala
Randerin, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street,

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DE AAR C.O.

C. Appavoo,
General Dealer,

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABDOOLAKER AMOD & Bco.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanna Parahotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODZEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 159 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 68, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
E. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Seville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86, 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALMEHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.
B. A. Maghrajah,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.

DURBAN

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.
Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hoosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge.
Beres Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge.
Beres Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ETOCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Commission Agent,
Box 110 Tel. Add.: "DOSS"
Henry Willie,
Wholesale Fruit & Produce
Dealer Forwarding & Commis-
sion Agent, Kowie St.
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106,
Box 38.
S. N. Samy,
Forwarding & Commission
Agent, Box 110.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.
K. Veerasamy,
Fruit Dealer, Box 11
Corner High & Spring Streets

HAENERTSBERG

Zoutpansberg)
Kempjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Ficksburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Abdool Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. J. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Ghish Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
H. B. Ceovadia,
45 Market St., Box 270.
E. Z. DADASHOT,
2nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2037, Corner Alexander St.,
H. P. FANCY,
Box 6031.
GHOSSAN MOHIDEEN,
Box 3755
Hussail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
H. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
M. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Munaji Sale,
Box 5931.
R. A. PELAY,
Box 1353, President St.
R. A. RAHEMAN,
Stand 641, 31st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
M. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Parisburg. Branch: Boechhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Teyuria,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

Johannesburg.

C. P. LOCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpshan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsooddeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

E. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORNADJOY IDOLGY,
Box 332
Madharjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHADHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. Cajee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAPEKING

Camim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SHEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: In gogo.

NORTHEND

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MENTA & KRANDERIA BROS.,
Box 100, Market Street.

POTCHKEPSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
R. B. NAIDOO
Box 353.
64 Walmer Road
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 51,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Ohota Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 428
Two Branches: Standerton, Box 88

PRETORIA

Mangalhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NARAYAN HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 286
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. NADOO & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SURMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Saliman"

SALISBURY

Manjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Ali,
General & Provision Dealer,
21 Kattledorp,

SPRINGS

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafolla.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wade,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI.
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMBINGA

Deria Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53 Dealer

VREULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VOLKSBURG

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joomub Tayob & Co.
Market Street.
Joomub Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGRE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હૈઝ એલિસ: ૧૦ એલિસ સ્ટ્રીટ, ૭૫૪૭૫

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સ્ટીક મરચાંડ.

૭૮ પ્રેસીડેંટ સ્ટ્રીટ, બોક્સ-સાનરમ.

લેટ આપના લાયક અનેક તરફની મહત્ત્વ
સરસ અને, જેવીકે વાંદીનો માલ, દરેક મતલુ
રેશમ, જરીના રેવલ હોવાય, કાશમીરી બનાવ
વિવેર વિગેરે. સાવ મહત્ત્વ સરસા. આલો અને
આની હો.

Ismail Amod Kafoe

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 22,

KRUGERSDORP.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND LIQUOR
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 8040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT.

General Merchant and
Produce Agent
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Street
Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SEAGRAM

At Lowest Wholesale Prices.
Box 88. Tel. Address: "Punch" 364.
Telephone 364.

કચ્છી કેપ.

કચ્છી કેપની ૨૨૨૨ રોપીએ.

અમારે ત્યાં સરસે જાતિ મરસે જેવાજવા
મહત્ત્વની મુલો.

જન મેન્ડે કામલે વાંદ.

૧૯૧ મે સ્ટ્રીટ, ન્યૂ-કેપ

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.

જોરજર મુલમ મુલ બનાવી આપવા
આવે છે.

૭૭ MARKET STREET.

BRANCH: ૨૦૫ MARKET STREET. Johannesburg

E. Suleman Bros.

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

HORMAJCY IDOLLY.

GIBBET IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARSH.

મહાત્માશ્રી કુલસીરામજીકર

રામાયણ સાર.

પાલકાંડ.

કિંમત ૦-૧-૦ વેપાર ૦-૦-૦

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 7TH, 1909

No. 32

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 346.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 7TH, 1909.

"Surrender Not"

MR. SURENDRANATH BANERJEA, the solitary Indian Editor who recently took part in the Press Congress in London, has been interviewed by Mr. Stead and the result is interesting. He is not an extremist, but, as Mr. Chandra Pal recently said, "there is no man who is held in more sincere love and affection by the educated classes all over the country." In Bengal he is really the Guru of every politician of any position, in any party. Briefly, "Mr. Banerjee has been twice President of the Indian National Congress; he has been in gaol once, he is Editor of the *Bengalee*, and his reputation is such that he was once said to have been crowned King of Bengal as a protest against the partition." These are his credentials. In addition to this Mr. Stead tells us that "none of the Editors of the Empire excelled him in eloquence, energy, geniality and personal charm."

"If you were under sentence of death, Mr. Banerjee," said his interviewer, "and the headman's axe was to fall in two minutes, what is the message which you would wish to address to the British public as the last words you were able to utter on behalf of your Motherland?" Without a moment's hesitation, Mr. Banerjee replied:—"I would say this: (1) Modify the Partition of Bengal; (2) Release the deported patriots and repeal the Act which annuls *Habeas Corpus* in Bengal; (3) Amnesty all the political prisoners; (4) Give the people of India financial control of their own taxes; and (5) Grant India a Constitution on the Canadian model. That is what I would say, and having said that I would go to my doom." This was Mr. Banerjee's

view of what India wants. Still later he said: "A Constitution like that of Canada is our ultimate goal." Probably this last is the most important portion of his Programme. England for many years has been educating India. The actual instructions of the schools has been supplemented on every hand. Great things have been done in the way of education by her literature, the vision of her ideals, the influence of her own history, and of men like Burke and Milton, Macaulay and Gladstone. The very atmosphere created by British rule and British institutions has drawn out from Indians their inherent love of liberty, and has made them aspire to "the fullness of the measure of the stature" of a man. That has been the result of the British Raj. It appears now, however, that Britain is not prepared to accept the natural result of her rule. She has raised a spirit of which she is mortally afraid. And thus a deal of her energy is bent on repressing the aspirations which she herself has kindled and on chaining the spirit which her example has raised. What a pitiful issue of years of heroic toil. This repressive policy is doomed to failure. The greatest force that can be called into existence is the love of liberty. Its beating heart is religion, and all the heavenly powers are on its side. The true goal is undoubtedly "a constitution like that of Canada," and it will come! Not, perhaps, for many years—it might not be wise at once—but it will come! And when it comes, if England has not made it impossible for India to be part of her vast Empire, she will be ten times greater than she is to-day. A free, contented India will be the grandest child in all her family. Sir H. J. S. Cotton wrote recently:—"Statesmanship consists in foreseeing, and we are all of us the better for the exercise of foresight. It is well, therefore, to familiarise ourselves with the conception which the realisation of a national spirit in India involves. It was the dream of John Bright, and he indulged in no mere mystic prophecy when he foresaw that India would fulfil her ultimate destinies by a process of evolution, out of which she would emerge, not through force or violence, an independent State, or torn from us or abandoned to England's enemies, but as a federated portion of the dominion of the Great British Empire." The recognition of this, and the harmony of British statesmen with the statesmen of India for its ultimate accomplishment, will be a guarantee of the integrity of the Empire and the best promise of peace! Mr. Stead says quaintly "Surrender Not" is the

nearest English equivalent to the pronunciation of the name "Surendranath." Certainly it describes the attitude of Mr. Banerjee and his fellow-patriots.

WHEN THE ASWAT APPLICATIONS CAME before the Transvaal Supreme Court, General Smuts filed an affidavit denying that he had ever promised repeal of Act 2 of 1907. Later, in Parliament he seemed to qualify this point-blank denial by a suggestion that there might have been a misunderstanding. Turning up our newspaper files for the month of February, 1908, we have come across a document which throws considerable light on the situation. By an oversight it has been hitherto neglected, but it is a document of primary importance in the elucidation of this mystery. The document in question is the letter addressed by Mr. Gandhi, on the 10th February, 1908, to the Johannesburg Press, from his sick-bed at Rev. J. J. Doke's house, a few hours after he had been struck down as he was on his way to fulfil his promise to the Government, namely, to register voluntarily. We are only concerned here with the concluding paragraph of that letter. It reads as follows: "The promise of repeal of the Act against voluntary registration having been given, it is the sacred duty of every good Indian to help the Government and the Colony to the uttermost." This letter was addressed, through the columns of the public press, to the Transvaal Indian community. It appeared in the next succeeding issues of the *Mail*, the *Star*, and the *Leader*. It must have been read by every attentive reader of the columns of those journals, and therefore by General Smuts himself, who, at that time, was personally following every phase of the situation. But the singular part of the whole matter is that General Smuts, neither at that time nor at any subsequent date, repudiated Mr. Gandhi's statement. There may, perhaps, have been some reason for not repudiating a similar statement made in the course of correspondence addressed privately and confidentially to him by Mr. Gandhi. Quite conceivably, he never imagined that Mr. Gandhi would afterwards seek to publish this record of treachery. This, of course, is on the assumption that, even at that early date, General Smuts intended to betray the community. But why did he not immediately deny the giving of the promise to repeal the Act when the statement appeared in the public press for every one to read and to accept? If it

were untrue, it was his duty immediately to disabuse the public of the misapprehension. But General Smuts was silent. He did nothing at the time to reveal the true facts of the situation (according to the later version), though, had they been as he has since alleged them to be, it would have been not only easy to do so, but a feather in his political cap into the bargain. That he did not choose to deny Mr. Gandhi's statement, made when everyone's attention was concentrated upon Asiatic affairs, goes far to prove that not only did General Smuts in fact promise repeal of the Act, but that he had no intention at that time of repudiating his promise.

THE NEWS THAT LORD SELBORNE is likely to be appointed as first Governor of United South Africa will come as a surprise to few, and will be welcomed by the great majority of our Colonists with sincere satisfaction. His Excellency has shown such interest in South African life and problems and has brought to bear upon them so much sympathy, wisdom and common sense, that he has succeeded in winning a very high regard amongst those who have come into contact with him. When *The Ambassador* alluded to him as "an understanding person" it described Lord Selborne very accurately. We believe he has endeavoured to lift the ideals of South Africa from the low, mercenary level on which young Colonies not infrequently camp. He has insisted, with persistence on the old truth that "man cannot live by bread alone." We have attempted to divert the attention of the Colonist from becoming completely centered on the mine, to the importance of developing the agricultural and pastoral assets of the country, and in all this he has rendered good service. It would have been very wonderful if, during a long and troubled period of High Commissionerhip, Lord Selborne should have satisfied every class of people of this cosmopolitan community. But we are profoundly glad that we should be the class, whose congratulations to Lord Selborne, on the event of his appointment as Governor, will have to be tempered by painful recollections of our experiences in the past. His recommendations to the Imperial Government have been deplorable so far as Asiatics are concerned. His refusal to receive the deputation of Indians to discuss with them the questions relating to deportation through Portuguese territory, although His Excellency was their only appointed Protector, created a very painful impression amongst us. These and similar experiences are not easily forgotten. Still, we sincerely trust that, in the few months which must elapse before South African Union

becomes an accomplished fact, Lord Selborne will be able, by his kindly intervention on our behalf, and a recognition of his responsibility towards the unrepresented British Indian citizens of South Africa to obliterate even the memory of these unfortunate acts, and quicken a sense of security under his protection, such as we have never yet enjoyed. We can assure His Excellency that, should he be appointed to this high post, no section of South African citizens will welcome him with more sincerity and loyalty than we shall do under such circumstances. So may it be!

THE NEWS THAT MR. HAJEE HABIB and Mr. M. K. Gandhi have landed safely at Southampton is welcome intelligence. Each mail now should bring further information regarding their efforts. The work which they have to do is very different from the far-shining dramatic enterprises of the other union delegates, with their Royal interviews and national banquets. It will partake largely of quiet conferences with those who hold the reins, and unreported actions very much behind the scenes. We question whether our delegates will have time to address English audiences, or whether much good would be accomplished if that were possible. But we may rest confident that not a stone will remain unturned which may hold beneath some faint possibility of aiding the great cause. The best work is done quietly. We do not hear nor see much of the coral insects, but they build in silence the great islands that defy the fury of the Pacific seas. No Reuter message describes the birth of Spring, but somehow silently yet effectively the face of nature is changed and we come to know, on some fine glowing morning, that Spring is here. The best work is done quietly! We must not be disappointed if our delegates are not to all appearance immediately successful. They will do their best—more than that no one can do. It may be that for some time yet we have to remain satisfied with the removal of Asiatic affairs from Provincial Councils, to the Governor-in-Council. The details of relief may come slowly. But they will come! The ultimate successful issue of this struggle, however, is not with Mr. Hajee Habib and Mr. Gandhi—it still rests with the rank and file of our people. It rests with the men who are ready to bear imprisonment to the end, however distant that end may be—and the women who heroically encourage them. Let no one think that he can afford to sleep because our delegates are at the heart of the Empire. Such a course would bring disaster. Each man must be loyal to the cause as though there were no Hajee Habib and no Gandhi! This is the only

path to victory. Above all, God reigns! In His mighty hand are the issues of the struggle, and in the end all must be well with those who trust Him! We note that the *Somali* with Mr. Polak on board has reached Bombay. We trust that the heavy work which lies in front of our delegate to India, will be much lightened by the sympathy and help of our brethren there. His aim is to place clearly before our leaders the position of Indians in South Africa, and to endeavour to enlist their practical sympathy in order to bring the moral force of Indian opinion to bear upon the Imperial Government. He is the emissary of passive resisters, and his mission is a peaceful one. Still we believe it will prove the more effective on that account, and we shall watch with eager eyes the progress of his crusade. No one is better fitted for that work than he.

THE *Review of Reviews* is NOTHING if not pungent. Its criticism of Rudyard Kipling's last poem is a masterpiece of vituperation. Doubtless Kipling will be more than equal to a reply. Language which would not be tolerated in polite society is unfortunately quite a commonplace with both author and critic. This we regret, as a mistake is not a crime, alike in the poet whose inspirations have reached at times a great altitude, and in the censor who needs no vulgarity to add force to his style. Vulgarity in either is a sin which can never be forgiven! But the *Review of Reviews*, with all its pungency and exaggeration, has a knack of climbing "Mount Clear," and reporting its vision, especially if that particular "Mount Clear" be avoided by the watchmen of the day. Fearless, pointed, perspicuous, it tells what it has seen, and not infrequently there is the voice of the Prophet in it. Here is a late word on the native question and Union:—"But in the interest of White South Africa itself it will be well for their delegates to be reminded of the fact that the fly in the pot of ointment which causes it, if not to stink, to have anything but a savoury odour in the nostrils of John Bull, is the most inadequate provision made in the Act of Union for the retention of the native franchise in the Cape Colony, and the maintenance of the protected independence of Basutoland and other native territories. Cecil Rhodes' formula—"equal rights for every educated man regardless of colour"—is the formula of civilisation and progress. If the South African Dominion be founded on any other principle, like the American Republic which recognised slavery, it will have a terrible looking forward to of the judgment to come." Even here in South Africa, there is an uneasy consciousness of the essential truth of

this view. *The Transvaal Leader*, which is always moderate and statesmanlike in its bearing towards questions of colour, comments on the situation wisely. If its thoughts should prove to be the thoughts of the Progressive Party, there is hope of a brighter day for our land. "Lord Courtney," it says, "and those who think with him, may rest assured that in South Africa as in Britain there is a widespread feeling among thoughtful men and women that questions of the class above alluded to (i.e. native representation) cannot be left much longer as they are in various parts of South Africa. It is more than likely that the suggestions toward a national policy which will be put forward in this country will not be just such as those which Lord Courtney and his friends would make, but that the best men in South Africa, immigrant and Colonial-born alike, are satisfied that a policy must be evolved which is based on justice to those of both colours, we entertain no doubt whatever. . . . Our belief is that the Union Statesmen will be called upon almost as soon as the nation becomes formally established to put forward a comprehensive policy. We repeat, is it not the first duty to decide what to do with regard to those who, though coloured, have white blood in them, and aspirations towards the life and civilization of the white, and who have over and over again given evidence of these aspirations by bearing their share with the whites in applying the stern logic of the battlefield?" We would add that when it comes to "the stern logic of the battlefield" British Indians also have a claim to make. They too have "aspirations towards civilisation." And they, too, must find some place in that great policy which is to be "based on justice to those of both colours"—this is our hope.

Deportations Continue

Meddling With British Indians

Awaiting Home Government's Decision

No news has yet been received by the Delagoa Bay representative of the Transvaal British Indian Association from His Majesty's Consul, by whom, it will be remembered, the matter of deportation was referred to the Home Government.

The Portuguese Authorities still insist, in the face of the representations that have been made by His Britannic Majesty's Consul, on compelling British Indians to proceed to Delagoa Bay and forcing them aboard ship en route for India.

Four British Indians arrived at Lourenço Marques on Thursday, the 29th ulto., for deportation as follows:—Valabh Joku Selandi Tikka, Johannesburg; Kanno Pema, Kanna Gold Mining Company (Assaying

Dept., Johannesburg; Sutanulohai J. Patel, Hawker, Pretoria; Sebba Govan, Tailor, Boksburg. All the above claim either to have entered the Transvaal before the war or have had permission to enter since. They are respectable and intelligent, Kanno Pema, having credentials from various Gold Mining Companies of which any one might be justly proud. More about these cases will be heard in the future.

Correspondence

The Deportations

The Editor, INDIAN OPINION.

Mr.—Would you kindly give space for the following in your columns.

The Administrator of Lourenço Marques has repeatedly informed me that he is not officially known whether British Indians entering Portuguese territory are deportees or not, and are compelled to leave by sea simply because they do not possess residence permits. Questions of Portuguese territory.

The reckless attitude of such a statement may be judged when it is explained that deportees are compelled by force to cross the border into Portuguese territory travelling in a railway carriage at a high rate of speed, and are met at the next stopping place and are taken charge of by the Portuguese Police, in some cases even imprisoned in Lourenço Marques.

Again, from the non-deportee British Indians a sum of £1 is exacted for the privilege of setting foot in Lourenço Marques, £8 being demanded as deposit, £7 of which are returned on embarkation or on leaving by land. This procedure is not adopted with deportees, thus showing that official differentiation does take place and proving conclusively that considerations other than the possession of domiciliary rights (these only in very rare cases being possessed either by deportees or non-deportees) influence the Portuguese Authorities to unlawfully detain and imprison British Indians, denying them the opportunity to leave by land. British Indians claim for the deportees that degree of freedom which is the heritage of all non-criminal Britishers, viz. the right to leave Lourenço Marques as they choose by land or sea.

The Transvaal authorities finding that British sentiment does not approve of the extreme and harsh step of deportations through British Colonies, has apparently stopped to arrange for the services of a foreign power to carry out its unbearably work.

The sanction for interference of a foreign power in affairs between subjects of the King for as a very dangerous precedent and the matter is of such vital importance that the Imperial Government must

either grant relief or ignore those basic principles of protective justice whose recognition alone is calculated to promote the confidence of the subjects of the King and the best interests of our Empire. Thanking you in anticipation.

Yours, etc.,

GABRIEL ISAAC,
Delagoa Representative,
Transvaal British Indian Association
P.O. Box 141,
Lourenço Marques,
20th July, 1909.

Deputation to England

Interviewed by Reuter

Writing from Southampton on the 10th ulto., Reuter's agent says:—

Among the passengers were, also, Mr. Gandhi, and Mr. Hajee Habib, who were selected by the British Indian Association at a mass meeting held at Johannesburg to come to this country in connection with the Transvaal British Indian question. Mr. Gandhi said to the Reuter's representative: "Our deputation was to consist of four, but two are now in prison. Our movements depend largely upon the advice of Lord Amthill and his committee. We feel, we must take this opportunity when so many South African statesmen are in this country to see whether something cannot be done to relieve the very acute suffering which British Indians in the Transvaal have been undergoing for the past two and a half years. Our mission does not seriously affect the question of unification except that every Indian feels that the Imperial Government should take full guarantee regarding the status of British Indians in South Africa under the Union. What we are chiefly concerned in is the settlement of outstanding questions between the Transvaal Government and the Indian community, which, when boiled down, really means the question of the status of highly cultured Indians, and whether they may or may not enter the Transvaal under the general immigration law of the day. We contend that the present legislation insults the whole of India, in that it creates a racial bar for the first time in the history of Colonial legislation, and in order to remove this bar hundreds of British Indians have suffered imprisonment. Even to-day, some of the best Indians in the Transvaal are in gaol as conscientious objectors."

Crowded out. We have received, too late for publication in the present issue, a special article from the pen of Mr. Daniel Grove, Publisher and Proprietor of the *Natal Spectator*, the subject being "Indians in South Africa—an appeal for Fairplay." This will appear next week.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, July 1, 1909.

(Continued.)

At Work and Play

I must say something more about the general doings of the Imperial Press Conference for, during the week of its sittings in London, it monopolised public attention almost to the exclusion of the Budget debates in the House of Commons, and only in a less marked degree during the tour in the provinces. The formal discussions at the Foreign Office were presided over by Cabinet Ministers and leading statesmen of differing political opinions, but, with the exception of the discussions upon cable rates which have resulted in substantial concessions by certain companies, and the sitting over which Lord Morley presided when literature and journalism formed the topic for discussion, the Press Conference might almost have been the Defence Conference which is to take place within a week or two. It is, of course, quite clear that the Press plays an important part in the binding together of the Empire, but the alarmist tone of many of the speeches was not conducive to the best interests nor the highest functions of journalism. Newspapers have it in their power to arouse or allay panic, and "newspaper wars" are of all the most degrading. A resolution brought forward to pledge the Conference to universal military service was withdrawn, but only after protest. The social and instructive side of the Conference was admirably managed: the delegates were almost overwhelmed with hospitality from the Royal Family downwards, and the number of banquets to be lived through needed digestive powers of the highest order. The tour in the country showed the visitors much of the industrial activities of the Mother Land, and impressed them so much that their unanimous message to the people of this country was to give up the constant wail about vanished industries and commercial and physical degeneration. Lord Curzon, as Chancellor of the University of Oxford, entertained the delegates to lunch—and a speech, in which he insisted that Oxford's gift to the work of the world, whether in India or elsewhere, was a broad, humane, and liberal culture which in a utilitarian and material age is worth more than gold and diamonds. A day with the Army, another with the "Dreadnoughts" and lesser monsters of the Navy formed part of the official programme, and the visit of the overseas journalists—albeit some were proprietors rather than active wielders of the pen—has resulted in a better appreciation on their part of the Homeland and on our part of the desires of the Younger Britains and other possessions. There is a suggestion to hold the next Conference in New

Zealand, and a substantial result of this first Imperial gathering is the formation of a permanent committee to watch over Press interests throughout the Empire.

It goes without saying that Indians in London have paid all possible honour to the Indian delegate: dinners, breakfasts, receptions, and other social functions have been lavished upon him, in addition to private hospitality. He has had many opportunities to speak to his own people and to Britons about Indian affairs; two subjects have ever been emphasised: the need for the modification of the partition of Bengal and for the release of the Indian citizens deported without trial. That Mr. Surendra Nath Banerjee has made an excellent impression upon his hearers goes without saying, and it is a noteworthy fact that in every speech, whether to Englishmen or to Indian students, he has urged the absolute duty of lawful, not lawless agitation. He returns to India in about three weeks, and will carry with him the good wishes of his old, and of many new, friends.

Indians among the Wranglers

Cambridge is to have no more Wranglers—a curious term applied to mathematicians, and appertaining more to those who used to take part long ago in the "disputes" which preceded the conferment of theological degrees. More progressive counsels have prevailed and although in the future there will be no more "order of merit" but simply alphabetical lists, the mathematicians stand to gain considerably in the work required of them and the practical results. It had been hoped that perchance India might furnish the last of the Senior Wranglers, but Mr. B. N. Rau, on whom high hopes were set, comes out ninth, having the hard luck to have the five men immediately preceding him bracketed as equal, thus compelling him to take ninth, not fifth place. However, his work is to be highly praised, for he took the tripos in his second year, and is destined to be numbered amongst India's best mathematicians. Other Indians in the "Wranglers" list, which includes the men who obtain the first twenty-nine places, were G. S. Chowla, who was placed fourteenth, and Inayatullah, who was bracketed with another as twenty-seventh. Among the Senior Optimes, that is, men who come next in order of merit up to the fifty-first place were two Indians, S. N. Suleiman and V. G. Dalvi; and among the Junior Optimes, N. R. Krishnamma and V. G. Kirtoskar. Seven others were placed in Classes II. and III. of the Mathematical tripos under the new regulations, so the record is one of which India may be proud.

Birthday Honours

King Edward is favoured in these days in a way which would appeal to all children; he is not only privileged to have no number upon his motor cars, but he has two birthdays in the

year—a real natal anniversary and an official one. The latter falls on June 24, and the Honours List in commemoration of the day includes some interesting conferments upon Indians. Dr. Kash Behari Ghose, Mr. Justice Ashutosh Mukharji, and Mr. K. G. Gupta receive C.S.I., and the Kaiser-i-Hind gold medal goes to an Indian lady, Miss Cornelia Sorabji, as well as to Dr. Temulji B. Nariman, of Bombay, Dr. K. C. Bose, of Calcutta, and Moulvi M. A. Mirza of Hyderabad.

Indian Sensitiveness

Every month brings its Indian lectures on either industrial, social, political or literary questions; in this record for June I must not omit a reference to Sir Bamfylde Fuller's pronouncement before the Royal Colonial Institute, London, on "Indian Aspirations." We really had three lectures in one evening; Sir Bamfylde as chief speaker, Lord Curzon, as chairman, who also favoured the audience with almost a lecture on his own account, and Sir Andrew Fraser, whose "few remarks" grew to be so lengthy that no one else had the opportunity of joining in the discussion. Sir Bamfylde astonished not a few among his audience by putting his finger upon a weak place in the attitude of British officials towards Indians, namely, their unthinking but galling disregard for Indian sensitiveness. Sir Bamfylde, who, by the way, has little hope for conciliation through the reform scheme, thinks that Indians do not want parliamentary institutions but a recognition of their ability to hold high and responsible office, and he went so far as to commend the system of simultaneous examinations and the reservation of certain posts for Indians. He was very severe upon the needless indignities inflicted upon Indians; here is a sentence which reveals his opinions: "I believe that the grievance of the Indian people is primarily sentimental, that uppermost in their minds is a vague feeling of resentment at being treated always as if inferior to Europeans. It is depressing to belong to a conquered race, and with all his merits, the Englishman has not sufficient imagination to be able to put himself in the place of the Indian, and to realise the hopelessness or the bitter feelings which thoughtlessness or hastiness—a mere nothing between equals—can exercise in the hearts of those who are in permanent subjection." Of Lord Curzon's speech, I need only say that while professing a desire to see Indians in positions which they were fitted to fill, he argued strongly against any change in the present policy as likely to make a breach in the ramparts of British rule which would eventually leave no room for a Briton in India. His gloomy prognostications about an ominous hush before a coming storm of sedition were not repressed with utmost severity, will, no doubt, be looked upon as prophetic in view of

the tragedy at the Imperial Institute. Sir Andrew Fraser practically said "ditto" to Lord Curzon's remarks, and dilated upon the "seditious press" and the small percentage of literates throughout India. So it came about that the only ray of brightness shone from the lecturer-in-chief, Sir Bamfylde who protested against the difference made in India between man and man by reason of the colour of his skin.

Other Matters of Interest

The welcoming home of Lieutenant Shackleton has proved the modesty of a true hero; he only did his duty, says the explorer of the Antarctic, and he and his companions are ready to go again to reach their goal, the South Pole. Among our visitors during June have been Members of the Russian Duma and the Turkish deputation announcing the accession of the new Sultan. The cordial welcome afforded to these guests contrasts with the feeling of resentment aroused by the visit of the Tsar to King Edward at Cowes in August.

OBSERVER.

Indian Education

Swami Shaktiranand's Views

The following letter has been addressed by the Swami to the President of the Commission on Education which recently heard evidence in Natal:—

Allow me to thank you and your colleagues for the courtesy of having invited me to state my views on Indian Education in Natal before the Education Commission on the 25th ultimo, and also for the kind and patient hearing given to me on that occasion.

I regret to say that the letter of invitation sent to me did not convey a clear idea of the particular subjects upon which I was required to speak; and being thus unprepared I think the evidence given by me was unsatisfactory from my own point of view; and I therefore deem it my duty to submit the following written statement of my views for the consideration of the Commission, believing that it might afford the latter a better guidance in its treatment of the question of Indian education in this Colony.

The Indian population in this Colony may be divided into three sections: (1) Those who have been introduced into the Colony under the Indentured system, and whose terms of indenture are still unexpired; (2) Those who came under the Indentured system but who have since become free and are holding lands and following other independent occupations, and have become the direct subjects of the Natal Government. (3) The Indian Mahomedan Storekeepers who are mistakenly known as Arabs.

With regard to the first section, the education of their children is entirely neglected with the exception of only two or three schools started by the N. G. R., and those even, are miserably equipped and badly conducted. I think it is cruel to neglect the education of their children, because the fertility and prosperity of the Colony depend solely and entirely upon the hard labours of this section who are therefore quite indispensable to this Colony; more especially so, as the natives here would never work, and white labour, firstly, could not be sufficiently procured, and secondly it would involve enormous expense to the Colony, their wages being nearly ten times more than those of the poor Indians. It is a mistake to suppose that the Indentured Indians are low class coolies, and that they therefore need no education. The majority of these people belong to very high castes in India, and have been brought over here under false pretences. The treatment as regards the education of their children would have been quite different in their own country under similar circumstances.

In India there are primary schools in almost all the villages with central schools for higher education in the Districts. There are even night schools for the benefit of the children of the rural communities. Primary education in India is becoming free and compulsory day by day, and the Government of India is arranging for technical education for the children of the artisans, and even scholarships are being awarded to encourage education amongst cultivators and artisans. Besides the schools started by the Indian Government, many other schools have been established by private persons and religious societies. The religion of the Vedas teaches that the best charity consists in giving education to the ignorant, and that too without any sort of charge, for the buyer and seller of education are supposed to be despicable and unassociable persons in the community. Therefore in my opinion, the primary education of the children of the indentured Indians should be made free and compulsory. To throw blame upon the farmers is quite a meaningless plea, and I think the Government ought to be held responsible for their education: Firstly, because had not the Government brought the Indians here, the farmers could not have them; and, secondly, had the Government forced the farmers to arrange for the education of their (the Indians') children, they would surely have done so. It is a pity that in a British Colony like Natal the Government should be so oblivious of its educational responsibility to an unrepresented section of its subjects; such a state of affairs should never even be conceivable. On the contrary, the children of the Indentured Indians are brought up in a state of ignorance and moral

degradation; and I was extremely sorry to see on many an estate that they were made to work for the benefit of their masters instead of being sent to schools.

In regard to the second section, I should like to say that it is an act of sheer injustice to neglect the education of these people, in India to them has become a mere geographical expression. They have settled here permanently, and have become the direct subjects of the Natal Government, and therefore a permanent asset to the Colony. They have acquired properties here and made substantial contributions to the revenue of the Colony. It is the duty of every civilised and paternal government to so equip all its subjects that they may become the supporters and better defenders of the Government instead of being a burden to the State.

I feel rather disappointed to see that there are only four or five schools established by the Government for the Indian children in Natal. Besides these there are a few other schools established by the missionaries, but it is against the wishes of the parents to send their children to these schools, as the missionary forces the study of the Bible upon the students, which is opposed to the religion of the Hindus. And the missionaries have started these schools more for the purpose of proselytising than that of educating the poor Indians. I have heard Indians say that the Natal Government does not wish to educate their children owing to racial prejudices, and it is the province of the Government to disabuse their minds of such wrong notions.

I am of opinion that primary education for the children of these people should also be made free and compulsory. After completing primary education they should be admitted for higher education into the same schools provided for European students; for, apart from the opportunities which they would have of acquiring a higher knowledge, the mingling of the European and Indian students in the same school where they have to learn their lessons of Empire would lead to the better realisation of their common ideals and common destinies, and would tend to inspire the Indians with patriotism and a determination to fight for the Empire side by side with Englishmen. It would also make them appreciate the good qualities of each other, and thus create mutual respect, and the existing gulf of mutual hatred and dislike would in course of time be completely bridged over. Such an end is most desirable and it is not difficult of attainment.

In the English Universities students of all nationalities are studying together without the least distinction of any sort, and I found them all to be very friendly towards each other. It has been the pride of the English nation to be the pioneers of civilisation.

tion and enlightenment, and I wish that Natal, a Colony of the English blood, would remove the blot upon its name by removing the invidious age-limit against the Indian children attending schools, as it savours of racial prejudice. It is a pity to see a civilised government like Natal forcing Indian children to leave the schools at 14 years of age, as it goes entirely against the civilising propaganda of the West to impose such a disability upon the education of Indian children in this Colony, and I do most sincerely wish that it should be removed. The fact must not be lost sight of that the more civilised the subjects are the more efficient would be the State, for the latter is but a reflex of the individuals composing it. This individual perfection can only be attained by receiving the best liberal education, for civilisation is synonymous with enlightenment.

I would not suggest that higher education should be given entirely free, but provision should be made for a bursary system for clever children of poor parents. Those who cannot manage to get or do not wish for higher education, should be provided with technical or mechanical education, so that they may be able to earn their livelihood in an honest way in their after life and may not be a burden to the State. Even if they become labourers, the skilled labour would be far better than an unskilled one, and the trade and industries of the State are sure to increase thereby, bringing prosperity to the Colony, and the crime and vices of poverty would disappear, and the Government would have no botheration of putting Indians time after time in gaol for their inability to pay taxes specially imposed upon them.

In my opinion, the primary education of the Indian children should be imparted to them in their own vernaculars and by their own teachers, who could mould their character much better than an English teacher, ignorant of their languages, customs, and habits. For the purpose of obtaining such vernacular teachers, a teachers' class should be established with scholarships for those who join it, and a promise to give them appointments in Primary schools after they have become duly qualified by examination. For the present, a few junior vernacular teachers can be obtained in this Colony, and a few qualified graduates can be imported from India for £8 or £10 per month, provided their passages and board and lodging are guaranteed. The English language should commence with the fourth standard; but as for higher education, the medium of instruction must be the same as that of the white students, with sanskrit as one of the optional languages, the study of which would bring the English students in closer touch with Eastern philosophies and civilisation, a knowledge of which is essential as I

am sure the East and the West are bound to become one in the near future.

The study of the various sciences should be encouraged and in my humble opinion Natal should be made a seat of learning in the sub-continent of South Africa in the same way as England is in the whole of Europe.

As regards the third section, whose interests lie more in India than in Natal, and who are virtually a class of rich people, the education of their children may be entrusted to them if the Government chooses to do so, but I for one would not advise such a course, as it is feared that it might create a feeling of distrust and hatred between the rulers and the ruled, and that it might give the latter a sufficient chance to diffuse ideas of disaffection into the minds of their children. It would be better to consult them on the question of the education of their children, for I am sorry I can make no further observations in connection with their ideals and demands, as I do not represent their class.

The one question on which I feel so very keenly is that the education of the Indian girls should be looked into, because to keep the mothers of a nation uneducated is to cut at the root of the tree itself. Only good mothers can produce good children who would make good citizens of the State.

Religious and social institutions should be encouraged by grants-in-aid to start primary schools of their own to assist the Government in educational matters.

I feel greatly disappointed to find that in a Hindu population of about 100,000 souls in the Colony, hardly five per cent. of the children are receiving any education.

According to the Education Report in May last, the number of Indian students in the Government schools was 510 while that of the European children was over 7,000, and this notwithstanding the fact that the Indian population is far larger than the European population. In May, 1908, the number of Indian students was 659, and the decrease this year is due to the invidious age-limit imposed by the Education Department.

In my opinion, training for the defence of the Empire should be made compulsory for the European and Indian boys alike.

Imperial Parliament

Transvaal Indians

London, Wednesday. In reply to criticisms which had been uttered in the course of the debate on the Colonial Vote in the House of Commons, Colonel Serly said he anticipated an early amendment of the condition of the Transvaal Indians—S.A.A. Press Agency.

The Union Bill

London, July 29.—Forty members of the Liberal-Labour Party in the House of Commons, including Sir George White, member for the North-West Division of Norfolk, to-day received a deputation, representing the South African coloured and native populations, headed by Mr. Schreiner.

The meeting agreed that the following amendments be moved when the Union Bill comes before the House Committee:

(1) The deletion of the words prescribing "European descent" as a qualification for membership of the Union Assembly.

(2) The deletion of the proviso requiring a two-thirds majority of both Houses in order to deprive the registered voters under the Cape franchise of their rights on account of race or colour—the effect of the amendment being to render such deprivation impossible.

Lord Courtney's Amendments

London, July 30.—Lord Courtney has given notice to move, in the House of Lords, the following amendments to the South African Constitution Bill:—

In Clause 25, Section "D," to insert after the word "subject" the words "and if representing the Transvaal or the Orange Free State."

A similar amendment is proposed on Clause 44, Section "C."

The effect of these amendments would be to make the qualification for membership of the Union Senate and Assembly read as follows:—"A British subject, and, if representing the Transvaal or the Orange Free State, of European descent."

Labour Amendments

London, Aug 5.—At a meeting of the Labour members to-day it was decided to move the following amendments to the South Africa Bill:—(1) That the colour bar shall not apply as regards the qualification for the Cape and Natal representatives to Parliament; (2) providing for the retention of the native franchise at the Cape; (3) ensuring that the Protectorates shall not be transferred to the Union within ten years without the consent of the inhabitants. Reuter.

COLOURED CHILDREN ON THE BEACH. In answer to a suggestion of a correspondent to give the coloured children of Marienburg a trip to the sea-side just as the European children have enjoyed, the *Witness* says: "The suggestion is already under consideration. Last year an excursion into the country was run for the benefit of the coloured children out of the proceeds of the Fund, about 300 children participating in it. We hope to be able to do something for them again this year, but our correspondent is perhaps unaware that owing to the beach restrictions imposed by the Durban Corporation, it would be impossible to take them there."—Ed.

Durban to Bombay

Scenes and Happenings en Route

By Henry S. L. Point

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

The *S.S. Somali*, of the German East African Line, is a small steamer of some 2,600 tons burden, but very comfortable—at least, I found her so. Her officers are courteous, amiable gentlemen, who have gone out of their way to make the trip pleasant for me. I am daily brought into close contact with the Captain, who hails from Elberfeld, a town that is not usually associated in the mind with the seafaring profession; the Doctor, a young man of sixty, with a wide experience of men and things, catholic tastes and liberal views on most matters, and who has lived for some years in the southern and western States of America; the Chief Officer, who is a keen sailor as well as stamp-collector; and the Chief Engineer, a quiet, kindly man. My dietary vagaries (for I am the only practising vegetarian on board as well as the only saloon passenger, with one exception, of whom more anon) afford endless topics of conversation, the Doctor assuring me of his academic sympathy, excusing his practical Pharisaism on various unconvincing grounds. I imagine that, by the time we arrive in Bombay, my fellow-travelers will know almost all there is to know of vegetarianism in its many aspects, and will be heartily glad to be rid of me, if only to terminate the endless discussions on the subject. I can sympathise with them, though it is, I assure you, the Doctor who always raises the subject, and not I.

At Durban, the *Somali* transferred a large quantity of coir to the *Kronprinz*, of the same line, and we accordingly did not leave the Bay until 10.30 a.m. on the 7th July. Outside the Bluff, we felt the full force of the big "rollers" of the Indian Ocean, and the vessel began to pitch and toss heavily in the turbulent waters. To add to our miseries, the rain, which had commenced the day before, began to fall in torrents, driving in stinging drops before the strong wind that was blowing. My emotions were mixed. I disbelieve on principle in *mal-de-mer*, but I concluded that, discretion being the better part of valour, my cabin was a very useful refuge in the emergency that I saw approaching in the not distant future. Towards evening the crisis arrived and—but it is human as well as more decent, to draw a veil over what followed. Suffice it to admit that I did not see the deck again until the vessel was entering Delagoa Bay the following afternoon. Then I learnt that the *S.S. Alvaffari*, of the Bombay and Persia Steam Navigation Company, by which I had intended to travel, was storm-bound just within the bar,

and would not proceed until the weather changed for the better which it did during the next 24 hours. At Delagoa Bay, the *Somali* was due to remain at least a day, to tranship some thousands of bags of Monkey-nuts to the *Princessin*, of the same line. I therefore decided to go ashore, when I was met by Mr. Isaac who was specially representing the Transvaal British Indian Association there, with a view to investigating the circumstances and procedure of deportations to India from the Transvaal. He informed me that six men had been brought down from the Transvaal that morning, to be put on board the *Somali*. You know what happened from the special report of the circumstances that has already been forwarded to you. I will therefore add nothing to what has already been said on the subject, beyond drawing attention to the admirable, energetic, and self-sacrificing work of Mr. Isaac, who is sparing no effort to put a stop to a disgraceful condition of affairs, in which endeavour he has secured the co-operation of the British Consul-General.

Whilst in Delagoa Bay, I took the opportunity of clearing up an old outstanding affair. It will be remembered that, when I dealt publicly with the Kumatipoort scandal and what preceded it, I stated that the British Consulate-General was the only public building in Lourenço Marques where Indians were required to enter by a back door. At the time I believed the statement to be true, having been assured of the fact by Mr. M. R. Kuthore during his stay in the town. It appears, however, that at the date I made the statement, it was no longer true, as the present Consul-General, reversing the policy and custom of his predecessor, had, eight months previously, caused this back door to be closed up, and now, whatever might have been the case under Major Baldwin, who also acted as the Transvaal's Immigration Agent, no discrimination whatever is used towards British Indians who visit the Consulate-General for the transaction of business.

Early in the morning of Saturday, the 10th June, we left the wharf at Lourenço Marques, en route for Mozambique. The weather was bright and fine, and when we got outside the Bay and dropped the pilot, I began to appreciate the fact that the Indian Ocean, in fine weather, was an excellent place to be afloat upon. We carried with us the six deported Transvaal men, as well as two who were restricted at Durban, and my fellow saloon passenger,—no less a personage than a cousin, I am told, of the Sultan of Zanzibar, who is, with the aid of the British Government, being removed, via Bombay, to Muscat, on the Persian Gulf, for alleged participation in a plot against the Sultan's life. He seems a courteous, polished, harmless, elderly man, and we get on well enough together,

though he speaks no English and I no Swahili or Arabic. In addition we have some 50 deck passengers for Bombay, besides a few second-class passengers, including Mr. and Mrs. Sanghvee, and the widow and family of a Goanese officer; also a number of natives returning to their homes up the coast. They were all fairly comfortable.

These pages are being written as the ship is at anchor, opposite the town of Mozambique, loading coal into the *Reichstag*, another German boat, which is lying alongside. The pilot who was in charge of the ship was half-intoxicated. He delivered the Captain, in lieu of the customary port clearance certificate, a programme of music to be played ashore the next day! It took us three-and-a-half days to make the passage from Lourenço Marques, longer than expected, owing to the force of the southward-flowing Mozambique current. Everything is covered with coal-dust, and as a strong wind is blowing, the effect is not as pleasing as it might be. Not one inclined to appreciate it the more after a night's rest broken by the noise of transshipping baskets of coal. The ship's crew, and, of course, the porters, are Indians. I have heard nothing but praise from the officers regarding the manner in which they do their work,—no grumbling, and always willing and hard-working. The stewards and cook are Goanese. For the last three days life has been made miserable by the sound of incessant hammering and rasping—the ship's old coat of paint is being stripped off her, and a new one is to be put on. Doubtless, she will look beautiful in her new costume, but the "making up" is an unpleasant and irritating process. I have not ceased to marvel at the patience exercised by the Indian sailors, who have been put to the work in chipping away for hours at a time, often in the hot sun. Presumably they are fortunately lacking in imagination. Lack of imagination, too, is a great gift at times.

Looking towards the shore, the town of Mozambique, situated on an island, is to be seen in all its glory in the sunshine, when the rainclouds permit. It is the capital of the Province of the same name, which represents Portugal's Empire in East Africa. On the extreme left is the old Fort, built, I am told, at least 500 years ago, shortly after Vasco de Gama rounded the Cape of Good Hope, of stones every one of which was equally blessed in Lisbon before being shipped out here. It is a low, grim-looking structure, black with age. On one side is a small chapel of more modern construction, as is also the portico over the entrance which bears an inscription not more than two hundred years old. Within are many unhappy prisoners, for the Fort is used as the central gaol for the whole Province, prisoners being interned here from Lourenço Marques.

to the northern boundary. I am told that they are often brutally treated, being frequently heavily loaded with chains. Doubtless, if the walls had tongues, they could tell many a dismal tale of horror. Two years ago, when an explosion took place here, many of these unfortunate people were killed. I was courteously shown around the battlements by a Portuguese soldier. The most interesting objects to be seen were a number of antiquated muzzle-loaders grinning ferociously from the embrasures of the fortifications—quite harmless to all except those who endeavoured to fire them. I am not sure whether the fortress could successfully withstand attack to-day, from a well-trained native army. It certainly could not for half-an-hour from a European force armed with a few modern guns. Doubtless it would not attempt to. The story goes that, some months ago, when a German man-of-war anchored off the town and saluted, a solitary gunner was seen running from gun to gun, firing them off, in various directions, at all sorts of odd intervals—a gun sometimes failing to "go off." The return salute must have been a matter of amused interest for the German sailors. What they thought strategically is unrevealed. Within the walls I saw a number of happy looking natives, men and women (many of the latter carrying babies on their backs). What they were doing there I cannot say.

To be Continued.

Indians under Union

"Natal Witness" on the Future Policy

Commenting on the recent deputation of Natal Indians to the Imperial Government, the *Natal Witness* says:—

Nobody having studied the course of recent events in the Transvaal can be surprised at the Indian community moving to protect themselves against the possible adoption of Transvaal policy by the Union. Whether they are successful or not, it would obviously be in the interests of South Africa that the policy of the Union towards the Indian people should be very clearly defined by the Imperial Government before sanction is given to the Act of Union. The racial question was one of the many which was carefully ignored by the Convention, because in their haste to force Union upon the country they were afraid to tackle it. Yet, like the native question, similarly ignored by them, it must be handled and dealt with sooner or later, and the longer it is shelved the more difficult will it become. One thing cannot be forgotten, and that is the peculiar relationship of the Imperial Government towards the Indian Empire. Great and far-reaching reforms are in progress of consummation in India, and

we should think the anomaly could not be tolerated of reforms being in progress in the Indian Empire for the wider political emancipation of the people, while a restrictive policy is carried out towards the same people in South Africa. This being so, some understanding should undoubtedly be arrived at with the Imperial Government on the question of future policy. Otherwise it is not difficult to predict trouble of the most serious character in the future.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

MASS MEETING IN JOHANNESBURG. A Mass Meeting will be held in the grounds of the Hamidia Mosque, Johannesburg, on Wednesday next, the 11th August, to welcome Messrs. Parsee Rustumjee, Sorabjee Shapurji, Harilal Gandhi, Medh. Joshi, Talwantsing, Dadamia and the other long-sentence prisoners, who will be released on the 9th instant. Delegates are invited to attend from the various country towns.

ARRESTS AND IMPRISONMENTS. On Saturday last, Mr. Mardumthoo Pillay was sentenced, in Johannesburg, to three months' imprisonment with hard labour for the usual offence of refusing to produce a registration certificate and failing to give means of identification upon demand. On the same evening in Johannesburg Messrs. Morgan and Govindasamy Pillay were arrested on a similar charge. Their cases came on for hearing in B Court on Monday, and were remanded to the 13th inst., Mr. W. J. McIntyre appearing on their behalf. Mr. Morgan has been working as a volunteer in the office of the British Indian Association for the last nine months, and has rendered excellent service to the cause. He is, too, well-known in Indian circles as an enthusiastic footballer, being the Acting Secretary of the Crimson League.

PRETORIA WOMEN MEET. A large number of Indian women assembled, on Monday last, at Mr. V. S. Pillay's house in the Location, to learn the latest news in connection with the struggle. Mrs. Tomy was in the chair, and Mrs. Vogl and Miss Schlesin were also present. Many of the women had sad tales to tell of the emaciated condition in which they had found their husbands or sons on visiting day, owing to the utter inadequacy of the new diet-scale. Ere the meeting concluded, it was unanimously resolved to form a local women's association, to meet fortnightly as was the case in Johannesburg, and the following officers were elected:—President, Mrs. V. S. Pillay, Vice-Presidents, Mrs. Tomy and Mrs. Anthony, Secretary, Mrs. Supon Naidoo.

THE PRISONS. Many complaints have reached the British Indian Association from prisoners in the various Transvaal gaols in connection with the new diet-scale. It appears that, owing to the diminutiveness of the ration of rice and bread and the total absence of ghee, the sufferings of the prisoners are severe in the extreme. Representations are being made to the Government, and it is hoped that relief is at hand.

Answer to Correspondent

PARENTS OF THE CHILDREN. (Ladysmith). Before publishing your communication, we would like to have details in regard to the dismissal of the Headmaster. It is necessary also for us to have the name and address of our correspondent.—Ed. I.O.

Facts and Comments.

THE DEPUTATION TO INDIA. Mr. H. S. L. Polak, The Transvaal British Indians' delegate to India, arrived at Bombay on the 31st ulto.

HEALTH OFFICER'S REPORT. We acknowledge with thanks the receipt of the Report of the Health Officer for the year ended 31st December, 1908.

INDIAN FOOTBALL. Mr. H. Kallenbach, the Acting Hon. Secretary of the Transvaal British Indian Association, has been elected a Vice-Patron of the Transvaal Indian Football Association.

A PROBLEM FOR THE UNION GOVERNMENT. The *Rand Daily Mail*, last Saturday, published a cartoon, headed "Consistency?" On one side of a revolving door a Chinese labourer is seen leaving the Transvaal and on the other an indentured Indian is entering Natal. The sketch very cleverly displays the inconsistency of turning out one lot of Asiatics at the front door whilst letting in another lot at the back.

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
"Surrender Not"	339
Was there a Promise?	339
Our Probable Governor	340
Our Deputations	340
The Formula of Cecil Rhodes	340
OTHER ARTICLES:—	
Deportations Continue	341
Deputation to England	341
At the Heart of the Empire	342
Indian Education	343
Imperial Parliament	344
The Union Bill	344
Durban to Bombay	345
Indians under Union	345
Notes on the Transvaal Struggle	346
Answer to Correspondent	346
Facts and Comments	346
Correspondence:—	
The Representation	347

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તારીખ ૭મી અગસ્ટ ૧૯૦૯.

અંક ૩૨.

અકવાડોક પંચામ.

પ્રોસ્ટી-તા. ૭મી અગસ્ટ થી, તા. ૧૩મી
અગસ્ટ સુધી, ૪૦ સં. ૧૯૦૯.

હોલ્ડિંગ-પહેલા આવજી વદ ૧ થી પહેલા
અગસ્ટ વદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

સુસહમાન-તા. ૧૬ રજબથી તા. ૨૫
મી રજબ સુધી, ૧૯૨૭ હીજરી.

માર.	પ્રોસ્ટી તારીખ.	હોલ્ડિંગ તારીખ.	સુસહમાન તારીખ.	પારસી સંવત્સર રોજ.	સુસહમાન સંવત્સર.	ક. મા.	ક. મા.
રની	૭	૧	૧૬	૨૯	૧	૩૬	૫ ૨૫
રની	૮	૭	૨૦	૩૦	૧	૩૭	૫ ૨૬
સોમ.	૯	૮	૨૧	૩૧	૧	૩૮	૫ ૨૭
સોમ	૧૦	૯	૨૨	૧	૨	૩૯	૫ ૨૮
શુક્ર.	૧૧	૧૦	૨૩	૨	૩	૪૦	૫ ૨૯
શુક્ર	૧૨	૧૧	૨૪	૩	૪	૪૧	૫ ૩૦
શુક્ર	૧૩	૧૨	૨૫	૪	૫	૪૨	૫ ૩૧

અનુક્રમણિકા.

નાતાલના હોલ્ડિંગ
રેપ્ચુરેશનની સુસાધરી
એક્સાન્સાઈઝમેન્ટ ખબરપત્ર
વિવિધ વિચાર
અખબારે-આશમ...
ડરબન અન્ડરમન દરિયામ
હોલ્ડિંગ રમસાન ફેસ્ટ
ગીબનના મરણ સંબંધમાં તપાસ
આજી વરતમાન
રેડીમેશનની આવનાવ
ટાંસવાલની લડત વિષે હિંદી છાપામાં
ચરચા...
એક મુકાબલો
નોકરી ફોરનની નોટીસ વગેરે...
લાલો જીવનપત્રની બદલનીનો ફેસ
નાતાલનું કેળવણીનું કમીશન
હિંદમાં ટેલીનાં ફુગો
ફીબરલી
આવતા વરસની એક
વાર સમાચાર...
હિંદુસ્તાનના ખજાનો
વરચા પત્ર
લખનાના પહેલા સંખ્યાની અરજી
મોડરન માર્કેટ
હિંદુ જનજીવન

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૭મી અગસ્ટ, ૧૯૦૯.

નાતાલના હોલ્ડિંગ

ચાલુ અકવાડીઆમાં નાતાલના જોરા
અક્ટરોની એક કેમિસ ડરબનમાં બરાબ
હતી. તેમાં અક્ટરો વિવરોની ચર્ચા કર
વામાં આવી હતી. નાતાલની તંદુરસ્તી
વિશે એક નિબંધ નાતાલના હેતુ જોરા
સર પાંચે હતા. તેમાં તેણે ગીરમીટી
આ હિંદીની સાથે જોરાઓને સરખાવ્ય
હતા. ને તેના સાંભળનારાઓ આમળાંક
અને રજુ કરીને એવું બતાવ્યું હતું કે
બહુખી ખરી ખાતરમાં જોરા હિંદી કરતાં
ચડીઆતા છે. તે આખો નિબંધ વાંચનાર
ને એવો ભાસ થયા વગર રહેતો નથી કે
હિંદી વગર સુધરેલા અને અરધા જંગલી
જેવા, અથવા તો માત્ર મજુરી કરવાનેજ
લાયક છે. આ પ્રમાણે જોરાઓ આમળ
હિંદી એક ઉત્તરતા દરબનના પ્રાણી તરીકે
ચિતરાએ છે તેથી આપણે હિલગીર થવાનું
છે. નાતાલ તેમજ ખીજ કેલોનીઓમાં
આપણા હકનો આધાર, જોરાઓ હિંદીની
લાયકતા અને સદગુણોથી સંપૂર્ણ રીતે
પરિચયાર હોય ને ઉપર છે. તે વગર
રાજ કર્તા કોમની રંગ દોહની લામણી
જુસાવાને બદલે ધાટી થાય. હેતુ
જોરાઓના નિબંધમાં હિંદી વિશે જોરાઓ
ના મનમાં નહારી છાપ છે તે જોણી યજ્ઞ
નહિજ પણ જરા તરા વધશે તેથી અમે
હિલગીર થવાનું ઉપર કહ્યું. તેમાં આપણે
પોતાનોજ દોષ કાઢવાનો છે. મજુર
આંકડાઓમાં સ્વયં હિંદી-જોરા ગીર
મીટમાં આવેલા નથી પણ પોતાની આપ
મુખ્યત્વારીએ આવેલા છે; અને વેપાર
નોકરી વગેરે જુદા જુદા ખંડમાં છે-ની
મજુરની કરવામાં આવી નથી. પણ હવે
તેમના આંકડાઓને સમાવેશ કરવામાં
આવેલા હોત તો મજુર ઉપર જજાવી તેની
અ.પ નિબંધમાંથી પ્રાપ્તેજ દુર થાત.

અને કોણ ના પાડી શકશે કે આપણી
કોમમાં બધાને આરોગ્ય વિધાનાં મુળ
તત્ત્વો જાન નથી? સરીરની તેમજ
બરની સ્વચ્છતાની ટેવ, જોખમી હવાની
જરૂર, તંદુરસ્તીના સાધારણ નિયમો વગેરે
ની આપણી કોમમાં બધાને ખીજકલ
સમજ નથી. થોડા દિવસપર એક હિંદી
કુટુંબ ગ્રેવીસમાં યુગળાઇ મુલુ એવા
બનાવ આ વાત સાબીત કરે છે. એટલે
કોમની એક મુખ્ય જરૂર તે કેળવણીની
છે. જ્યાં કેળવણીનો પ્રકાશ આવે છે
ત્યાં અજાનગી આધાર તુરંત નાશ પામે
છે. મારે કેળવણી આપવી અને લેવી
એ આપણે મારે એક અગત્યનો સવાલ છે.
જો આ પોતાની કોમના બાળકોને કેળવવા
મહેનત લે છે તેઓ એક ખરી દેશ સેવા
કરે છે. મહત્ત્વ મેળવણી તારેજ આપણે
દુનીઆની ખીજ પ્રજાની દારમાં આવીયું.
ને તારે હેતુ જોરાઓ સરખા છે તેવા
નિબંધોથી જોરાઓ હિંદીની રહેણીનો
હેવાલ વાંચીને તેમનીપર તિરસ્કારથી
જોતાં મરી તારીફ કરતાં શીખશે.

ઉપરના નિબંધમાંથી ખીજુ એ બેવાનું
છે કે ગીરમીટીઆ લોકો ગીરમીટમાંથી
હુટયા પછી વધારે દુઃખી અને છે.
તેમનું મરણ પ્રમાણ ગીરમીટમાંથી હુટયા
પછી વધે છે તે ઉપરથી આ વાત આપણે
એક સકીએ છીએ. ગીરમીટની બહાર
પણ દુઃખ, ને ગીરમીટમાં હોય તારે તો
યુક્તિ એવું દુઃખ! આનો ઉપાય શું?
ઉપાય એકજ છે, ને તે એ કે ગીરમીટી
આઓને લાવવાનું બ મ યત્ન બેઠએ.
આમાં મજુરી માટે આવનારનો દુઃખ
કાયક અવસ્થામાંથી હુટકારો થશે, તેમજ
અહીં વસી રહેલી કોમના લોકો જીવવન
નું વધારે સરલ થશે.

પ મીએ આમની સલામાં મી.
એરકવીથે જાહેર કર્યું હતું કે તા. ૧૬
મી અગસ્ટે મુનીયન ખીજનું ખીજુ વાંચન
આમની સલામાંથી પસાર થશે, અને તેજ
અકવાડીઆમાં કમીટીમાં પાસ થઈ તેને
ગીજ વાંચન સહી પહેલાંજામાં
ખાવશે.

ડેપ્યુટેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. ગાંધી]

સ્તીમર અને કેડની સરખામણી

હું ઉપર લખી ચલે કે પહેલા વરગની સ્તીમરની મુસાફરી કરતાં કેદ થઈને દરજ્જે સરસ છે. મી. બી.જી.આઈ. દવાળા મતીઆ ત્રીજા વરગમાં છે. તેને મળવા અને બનેલા દરજ્જા જાણે છીએ. તેથી ત્રીજા વરગનો અનુભવ મળ્યો છે. મારી માનવતા એવી છે કે ત્રીજા વરગમાં જે સુખ છે- છુટ છે-તે પહેલા વરગમાં નથી. ને જેમાં જે સુખ-છુટ છે તે ત્રીજા વરગમાં નથી. સ્તીમરમાં જે સુખ-જે માને તે- નોકરોને છે તે મુસાફરોને નથી. જેમ બ.જી.કે.ની તેમ પહેલા વરગના મુસાફરીની આજખાણ ગુમારતાઓ કરે છે. દર બે કલાકે ખાવાનું કંઈક ચાટ્યા કરે છે. એક ખાલો પાણી હાથે ઉપાડીને લેવાય મુલાય નહીં. ટેબલે બેસતાં જરા દુર પડે એ ચમચો લેતાં મોઢાંબને બાધ બાળ્યો મણાય. આખો દહાડો હાથ સાફ રાખવા ના બહાનાથી ધોવા પડે. કામને કંઈ કામ તો રહ્યું નહિ એટલે તલન નાચુક અને સુખાળા થઈ જાય છે. મારા જેવાના

પ્રત્યક્ષ અનુભવ હું. આ લખવાથી હું એમ જાતવતા નથી માગતો કે હું મારે મારે અથવા કોઈને સારું દર્શાવું કેલ હવે છું. અથવાતો પહેલા વરગની મુસાફરી દર્શાવું. બીજી હું લખવાનું હું એ છે કે જેવતા જેવી સાદાઈ તથા એકાંત આપખતે પડાને કરતાં છે. અમુક સમયોને ખા.ર અથવા એવા ખીન ખસુસ કારણોને કારણે પહેલા વરગ જેવુંએ તેવી વાત બાદ કરી ત્રીજા વરગની મુસાફરી પસંદ કરવા લોક મણુ હું. પણ દક્ષિણ આફ્રિકા માં ધણું કારણોને સારું દર્શાવું કેલ પહેલા વરગ ખીન વરગની મુસાફરી સી જરૂર મણુ હું. આગળથી ઉપર કંબુના છતો આગળ છે તે જગ્યા બેઠાએ. વળી વરગે જામે આપખતે મન બાધી જાગતોમાં સારું છે એટલે પહેલા ખીન વરગની મુસાફરી આપખતે છકાવી દે તેવું નથી. જેણે પેસા એકડો કર્યો છે તેને તો દરજ્જા ને સારું પણ તેવી મુસાફરીની જરૂર છે એમ જાણાય છે. આપણી મહાન લડનને આજે વખતે તો હું એમજક થઈ જાણી શકું છું કે પહેલા કરતાં પણ બારે વર્ગની મુસાફરી કરતાં જેલ એ દરેક દીકાને સારું લાગે છે એમ દરેક દીકાએ દલ મનથી માનવું જોઈએ.

અસારી રહેણી

મી. તાજી દાનીના અનુભવ આજે મને પડર વરગમાં છે. છતાં જે પ્રસંગ તેમની સાથે રહેવાનો હમણું મળ્યો છે તેના તો કદી મળ્યોજ નથી. હજી સાહેબ ધર્મચુસ્ત છે. પોતાની બધી નીમાન નિયમસર પડે છે. ખાવાપીવા વિગેરેના ધર્મના કાનુનો જરોબર પાળે છે મારી પાસે થણી વખત કહી ગયા છે કે આ મુસાફરીમાં ધર્મના નિયમો પાળવામાં જતાએ અડચણ પોતાને નથી લાગી. પોતાનો ખોરાક દર્મમાં મને પસંદ કરવા દે છે. હું ખાવું તે હું મણુ છું. સવારના પોરીજ અને એમાં તથા ચાક લેવ છે. બપોરે ગાંઠેમાં પડેલાં પાંચ મછી લેડીસ નામની મુળાન બેવી ખાડ. કાંઈ પુરિય અને મેંચો તથા કેડી લેવ છે. અને રાતે કાંઈ બાજીકારો, પુરિય તથા મેંચો ને મારી. ડેપ્યુટેશન દમ સરકાર માય એના વિચાર નિરંતર કર્યા કરે છે. અને તે વિષે એમ કણી વગા કાંઈ મસલત કરીએ છીએ. તેમની સાથે થી તથા અથાર (અથાણું) બધામાં હતાં તે તેમણે મી. બી.જી.આઈ.ને આપી દીધાં છે. એમણે શાંઈ છીએ એવો આજાસ સ્તીમરના ઉતારાએ ઉપર પડ્યો જેડું છું.

હું મારા રિવાજ પ્રમાણે બે વખત ખાઉં છું. પુરિયમાં બેઠાં હોવાના સખ બધી પડતું મુકું છું. ચાદ ને કેડી ચુલામી મજુરીની પેદાશ હોવાથી તે પખ બનતાં સુધી પડતાં મુકું છું. બાકીનો ખોરાક મછી સિવાય કમલાગ ઉપર મુજબ છે. જેમ શરીર કસાતુ જાય છે તેમ તેમ જેડું છું કે વિશેષ સાદા ખોરાકથી ચલાવી શકાય છે. મધ મુસાફરીમાં જે મહાવા સરીર માગતું હતું તે આ મુસા ફરીમાં નથી માગતું.

દિવસ તથે જાગે વાંચવામાં જાય છે. વિલાસનમાં રત્ન કરવાની દકીકન લખાઈ મક છે. તે મી. કાજી દુબીએ પસંદ કરે છે તેમાં કેટલીક સુચના કરી છે તે ઉમેરી છે.

મી. મેરીમેનની સુલાકાત

સ્તીમરમાં મુખ્ય મોરબો છે તેમાંના કેટલાકની મુલાકાત થઈ છે. આમાં મી. મેરીમેન આવી જાય છે. મી. મેરીમેન ની સાથે કણી વાતચિત થતાં તેમના વિચાર કંપરથી વેતુ કે બુનીયત ખામન માં જે કાંઈ જોર કરવામાં આવશે તે નિષ્ફળ જશે. જ્યારે મેં ખતાવ્યું કે દરજ્જાવતના સવારને બુનીયતની વેંટે ગાડુ ના બંધ નથી રહ્યો ત્યારે મી. મેરી મેન વખારે કિંડા ઉતર્યા અને તેમણે આ સવારમાં પુરતી મદદ આપવા કહ્યું છે. તેમની દેલસોટા સત્યામહી કેદીઓ તરફ બહુ બેવામાં આવી. મી. જેગરની પણ મુલાકાત થઈ. તેમના વિચાર પણ મી. મેરીમેનને લગતા બેવામાં આવ્યા. બુની યન એ તો ચલાવુજ છે. પણ તેને બાધ થવા વિના જે દરજ્જાવતનો સવાર ઉકલી રહે તો તે સાહેબ પણ મદદ કરવા રાજી છે. તેમને જ્યારે મી. કાજી લીયા તથા મી. અરચાતના બેમતી વાત કરી ત્યારે તેવું મન ઉશ્કેરાયું ને તેના બોલવાનો બાવાર્થ એ હતો કે જે ખીન હીડી વેપારીએ તે મુજબ કર્યું હત તો આજે છુટ્યો પતી ગયો હોવ. મેં જ્યારે કહ્યું કે તેવી પોતાની પેદી મી. કાજીલીયાની સાથે ચર્ચેડી ત્યારે તેણે દિવ જરૂરી બનાવી ને અચ્ચો બનાવ્યો.

મી. કાંઈ મદમ. તથા મી. પારસી રસ્તમઢની વાત જ્યારે ઉપજા બનને સહેવાને કહી ત્યારે તેના મન ઉપર બહુ અસર વેસ. તેમણે દિશગીર થવા ને મેં તેમ પણ દરજ્જા આજે એમ ઉમેડ ખતાવ. આપણી માગણી ત્યારે તેમની પાસ મુકી ત્યારે તે બનનેએ કણક કરવું કે એ માગણી બહુ વાજબી છે.

હાથની સાથે મારા હાજતા હાથનો મુજબ બઝો કરવા બેસું છું તો મને ચીક ચડે છે. ગુમારતાઓને કામ કરતાં દેખું છું ત્યારે તેઓની મને અદેખાઈ આવે છે. જે સંતિ હું જેલમાં બોગવતો હતો તે અહીં નથી. જે છુટ જેલમાં હતી તે પણ નથી. અહીં તો દરેક રીતે સંકાયાઈ રહેવું પડે છે. જેટલી ઉંડાઈથી, જેટલો ધીરજથી, જેટલા ધ્યાનથી હું ખુદાને જેલમાં લગતો હતો તેટલી ઉંડાઈ, તેટલી ધીરજ ને તેટલું ધ્યાન ખુદાને લગવામાં અહીં રહેતાં નથી. આ બધું હું ઉપર દરજ્જે નથી લખતો પણ વિચાર પુરવક મણુ છું. આવા વિચારો દરરોજ થવા કરે છે. જેટલું વાંચું એવું ને વાંચું છું તે અનુભવું છું. એવું સિખ્યો છું કે જેઓ ખુદાને બળવા માને છે તેઓને આજખાણ ન થતે. રંગવિલાસ ન થતે. જ્યાં મોજમજ છે ત્યાં ખુદાનું નામ જરોબર નથી લખા શકાયું. જે કે આપણે આવા વિલાસમાં લાગ ન લખએ તોપણ તેની કુદરતી અસર થયજ કરે છે. તેની સાથે ચવામાં જે જોર વાપરવું પડે છે તેટલું ખુદાના જાનપાનમાંથી બોણું આવ છે. આ હું

મી. જોગરની પાસે કેપતા ધમીચેટન કપડાની વાત કરી. તેને અચ્ચો ધયો કે કેપતા રહેવારી દીદીને કેપ છેડવાની મુદતની પરવારથી લેવી પડે છે. તે કેપતા દીદીએ પુરી મહેનત કરી હત તે આવી કલમ કાપદામાં કવિ ન રહેત હજુ પણ તેઓની હરજ છે કે તેઓએ તે બાબત તજવીજ કરી અનેખાવિ છે કે કેપતા ધયા મેગરને આ કદગી કલમની કપજ બાધુ નથી.

મી. સારર જે કેપતા પ્રધાન મંડળ માંના એક છે તેની પણ મુજબાલ થય છે. તેણે લાગણી બધુ બતાવી છે તે બનતી મદદ કરવા કહ્યું છે. મી. સારરે કથુક કરવા કે જે કામ આપણી જેમ કુખ ઉદ્યે તેની માગણી ગેરવાજની હોવાનો સબર નથી. તે મામતે મદદ કરવી એ દરેક દરેક મનના માગણી કરજ છે. આપણે એક સમય સદની ન સીર ગાય છું. આવા માણસો આપણે જેલ ન ગાય હત તે ક હસાંજાળ પણ નહીં. વળી એક ત્રીને ગોરા છે તેની સાથે તે દાણીયાર વાત થય છે. તે પોતે પર્મિય રીઝીટર છે તે એક મંડળનો સેક્રેટરી છે. તે કહે છે કે હજેછ પર્મિય રીઝીટરને કરનાં આપણે કુખ ગેરવામાં બધુ મદદ જરૂર છે. તેણે કળમણુ પત્ર આપવા તેમ બીજી મદદ કરવા કહ્યું છે.

આ બધા બનાવો સમાવેશનો જવ બતાવે છે. સરમદનાં કુખની કદાણી સદની લાગણી દરરે છે. મદ મેમાં આંગળાં ઘાલી રહે છે તે તમુખી પગે છે કે હજુ સુધી આપણને દાદ મળી નથી.

આ બધાની લાગણીનો અધાર આપણે સાચા છીએ, તે નાટક નથી કરતા એવી સમજણ ઉપર છે. મી. હ.જી. દાખીયની મદદથી હું કરસુક અખીયા નામનું પુ તક વાંચુ છું. તેમાં મેં જેવું કે અઝાઝીયની બાબતમાં એવું હરમાન હતું કે તે જ સાખી વરણ મુખી ખાલકની ધ્યાદત કરે પણ એકવાર પણ સજદો કરવાની ના પાડે તો તેની જ સાખ વરસની ધ્યાદત ઉપર પાળી કરે. મતજણ એ કે દેસે વળતે આપણે જે કર્યું તેની ઉપર આપણી સાખ જુલોને તોલ થશે બીજી મતજણ એ કે જુલોની સાથે કહ શરત નથી કરી રાકના. તે જેમ રામે તેમ રહેવું જોઈએ. દસ વખત જેવ મછ અગીયારમ વખત ન જઈએ તો દસ વખતની જેલ ધોવાજ જમ ને આપણી મરકરી થાય.

ખબરપત્ર

—o—

જોહાન્નમર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

પહેલિયક

તા. ૩૨ મી ફેબ્રુઆરી રવીમર સોમાલી જંગમાર રસ્તે મુખમ પડેંચી છે. તેમાં ટરાંસવાલના દીદી ડેલીગેટ મી. પોલાક પણ પહેંચ્યા છે.

હુદશે

આજથી લગણા ૭ માસ ઉપર જેઓ જેલ ગયા હતા તેઓની મુદત પુરી થયા આવી છે. મી.સારર પારસી રસ્તમજ, સોગમજ કાપુરજ, રવીકપ્પુ તાલેવ તસીમ, એચ. આઝ. બેશી, રતનજ મુખજ મેંદ, મુરેંદનાથ ખાટુભાઈ મેંદ, દરીલાલ મોદત દસ માંધી, પ્રમમમ કસપ, કે. કે. દાદા મીયા, કચાદીમ મુલેન, તાહેદ અદમદ નસપ, ગોવળ કસ વીંગેરે આગતા અકવાડીયામાં હુદવાતા છે. તે બધા એકજ જેલમાં નથી પણ વેલકરટ, હાંદપુરટ, ડીવકકુક એમ જુદી જુદી જેલમાં છે. તેમના માનમાં તા. ૧૧ મી એ હમીદીઆ મરજકમાંમાસ માર્ચ થશે. ડેલીગેટને હાજર થવા આમંત્રણ કરશે.

મી. કેસનમેક

ટરાંસવાલ હિંચન હુદમેલ કલમ એ નાગની એક હુદમેલ કલમ ધોડા વખત પર રથપાઇ હતી. તેના વહસપેરન તરીકે મી. કેસનમેક નીમવામાં આવ્યા છે.

‘ડેલમેસ’માં કારતુન

અજકાસ મેદમાં એથીઆટીક સવાલ ને લગતાં કારતુન મગટ થાય છે. ગપ શનીવારના તેના અકમાં “ધુનીયન પાલા મેંદ મારે એક સવાલ” એવું મધાળું દરીને નીચે એક મહાન ચિત્રું છે. તેમાં થોડીક બારીઓ લપરાંત એ દરવાજ છે. એક દરવાજેથી બીજો મજુર જવ છે બીજે દરવાજેથી ગીરમીડીઓ દોદી દાખલ થાય છે. જેમ મી.તને તેની લાંબી ચારડી સરિત આમેદુય ચીતરેક છે, તેમજ દીદી મજુરને એક બદન વગરનું પેરજ, કમરે એમ હાંકના જેલજુ નાનું કપડું, ખાડીના પગ ઉધાડ તથા માથે જ મા પધડી સહિત, ખમે એક લાકડીના પેડાપર પોટક હટકાવી ઉભાં કહેલ છે. ચિત્રની નીચે તખ્ત છે કે ટરાંસવાલમાંથી ગીરમીડીઓ મજુર પાણે જવ છે, નાંતલ

માં ગીરમીડીઓ દોદી દાખલ થાય છે વધુ દેશપાર નીચેના ચાર માણસોને દેશા કરવા મટે તા. ૨૬ મી મે ડેમગોઆએક લ વમાં આવ્યા છે. મેસાસ લમ ગોવળ સોલડી, દરજી જોહાન્નસમરમ; કના પેમા, જોહાન્નસમરમ, સો.માઆમ જે. પટેલ, ફેરીઆ. પ્રીટરીઆ; તથ સેવા ગોવન, દરજી, પ્રીટરીઆ.

પકડાપકડી

હજુ પકડાપકડી તો ચાલી રહી છે. વીચાવત અને દીફુતવાનના ડેપુટેશન કમ ફરી રહ્યા છે તેવે સમયે જેમ વધુ દીદી ઓ પકડાવ અને જેલમાં જવ તેમ ડેપુ ટેશનને કામ કરવામાં વધુ જોર મળશે. શનીવારે મી. એમ. પોલે નજ માસની સખન મજુરીની જેલમાં ગયા છે. મી. પોલે જોહાન્નસમરમના છે અને તેમનેરજ ૨૨ નર્ડ બનાવવાને માટે કારટમાં ઉભા કર્યા હતા. તેજ દીવસે સાંજે મેનરસ મોરગન અને ગેવાંદામા પોલે પકડાયા હતા. તેજને સોમવારે બી કારટમાં કારટમાં આવ્યા હતા. પરનુ તેઓ તો ફેલ ૧૩ મી તારીખ ઉપર મુજબની રહેશે છે. આ સોમાં મા. મેડીન્ટાવર કારટમાં દાખર થયા હતા. મી મોરગન મા. હ. એસેસીએશનની આશીસમાં હેલા નવ માસ થયાં વોલંટીયર તરીકે કામ કરે છે. તેણે હડતમાં ધણો સરસ લાગ મળાવ્યો છે. મી. મોરગન કીમચનલીમ ના એકટીંગ-સેક્રેટરી છે અને સરસ હુદ-મેલ રમતા છે.

રેવ ડોકના કાગળનો જવાબ રેવ. ડોકના કાગળનો આંકટીંગ કોલો નીઅલ સેક્રેટરીએ નીચે મુજબ જવાબ આપ્યો છે:—“ડેલ.ગો.આ.મેમાં દેશપાર થનારાઓની નિયતિ સખ ધમાં એટકુજ કહેવાનું છે કે તેઓ દીદ તરફ રવાના કરવાની રવીમર મળે અટલા વખત સુધી પેરટુગીઝ સત્તાવળે રહે છે. મુસફરીના પૈલા સરકાર પોતેજ આપે છે. એટલે દરેક સાધારણ હેતાર જેટલીજ સગવડ તેમને મળે છે. દેશપાર થનારા દીદીને સામાટે બીજી રીતે રાખવામાં આવે, કે જોવા તેમને ઉતારગોવર આપાર રાખવે પડે તે હું જાંત શકતો નથી. દીદાઓ ને રવીમર ઉપર તકલીફ નડે છે તેની આ મને પહેલીજ વાર ખબર પડી છે, અને મારી જલુ પ્રમાણે ફરિયદનું કાંઈ કારણ નથી. જતાં ગમે તેમ હોય, હું તે બાબ તમાં ખતની મેદદમાં માગુ છું. અને તેથી તેમાં તુરંત તપાસ ચલાવવાનો મેં હુકમ કર્યો છે.”

વિવિધ વિચાર

‘રીઝુ ઓફ રીઝુલ્શન’ના પ્રચ્છાત અધી
પતી બી. ડબ્લ્યુ. રેડ્ડી આજુ સુરેદ્રનાથ
બેનરજી રિંગે લખે છે કે આખી રાજેન
શાહનના અધીપતીઓમાં આજુ સુરેદ્રનાથ
બેનરજીની ભાવજ કરવાની છતાં, જુરસો,
મીઠાશ અને મનોહરતા સહિતી અદી
વતાં હતાં. ઇપીરીયસ પ્રેસ કોન
કરના ડેવીએ.એ. માચેસ્ટરની મુલા
કાત લીધી હતી તે વખતે ત્યાંના લોરડ
મેયર તેમને એક ખાણ આપેલું હતું
ખાણ વખતે આજુ સુરેદ્રનાથ બેનરજીએ
જે ભાવજ આપેલું હતું તેની વીજામત
ના છાપાઓ એક અવાજે તારીફ કરી
રહ્યા છે. ‘મેચેસ્ટર કુરીયર’ જણાવે
છે કે આજુની મીડી વક્તાઓથી લોકો
છક થઈ ગયા છે. ‘ડેલીમેસ’ જણાવે
કે આનો મહાન અને વગવાળો આગેશન
હીંદે બે સદીમાં ઉત્પન્ન કર્યાં નથી
માત્ર ખાસ તાલીમ મેળવેલા વક્તાઓ
સીવાય તેની અસર કશીયો થઈ શકે નહીં.

‘રીઝુ ઓફ રીઝુલ્શન’નો એક પ્રતી
નીધીએ આજુ સુરેદ્રનાથ બેનરજીની મુલા
કાત સહ પુછ્યું હતું કે તમને ફાંસીની
સજા કરવામાં આવી હોય અને ફાંસીની
દોરી તમારા ગળામાં નાખતા પહેલાં બે
મીનીટે તમને પુછવામાં આવ્યું હોય કે
તમારી મૃત્યુમીના સંબંધમાં ખીટીશ
પ્રખતે તમે શું કહેવા માગો છો ?
વિચાર કરવાને કાંઈપણ વખત લીધા વિના
બી. સુરેદ્રનાથે જવાબ આપ્યો કે હું
આટલું કહું : (૧) બ માળના આગલા રહ
કરો (૨) દેશનીકાલ કરેલા દેશજકતોને
મુક્ત કરો અને બ માળની સ્વતંત્રતાને
રદ કરનારા કામદાને તાલુદ કરો. (૩) બધું
રાજદારી કેદીઓને છોડી આપો (૪) હીંદી
પ્રજા ઉપરના કરની બ્યરથા તેમને પોતા
ને હાથ રહેવા દેજ અને (૫) કેનેડા
ને અપાયું છે તેવી જાતનું હીંદુ-ચાનને
સંપૂર્ણ પારણ આપો.

સહનની બાણેશોમુક ધરપીનાલના
સહાકાર ડા. સર લોડર અટન ‘પ્રેક્ટી
ચનર’ પત્રમાં લખે છે કે આ પીવાથી નીચેની
નથુ માહી અસર માણસોના શરીર ઉપર
થાય છે. (૧) જુખની લાગણી કમી થાય
છે (૨) બેરાક બરાબર પડતો નથી (૩)
બેરાક પમાવનાર હોજરીની કશિત
મળવી થાય છે.

તા. ૧૩ જુનના રોજ સ્વદેશી મેળા
વડમાં આજુ અરવીંદ થોરો બાવજ
આપનાં જણાવ્યું હતું કે, જ્યારે
હું કેદખાનામાં પડેલો હતો, ત્યારે
મને કહેવામાં આવતું હતું કે, જનપ
તાની રાજ્યનીતીથી દેહીઓની નીતી
રીતી અધોગતીએ પહોંચી છે. હું તે
વાત ખીલકુલ માનતો નહોતો ; કારણ કે
આ હીંદુચાલનો અને તદન જુદોજ અનુ
ભવ હતો. જ્યારે જ્યારે સ્વદેશીનો
જુરસો નરમ પડતો, અગર બદ્ધિકારની
હીંદુચાલ દીકરી પડવા માંડતી, ત્યારે ત્યારે
મને લાગતું હતું કે આ બંને હીંદુચાલો
જોરથી આગળ વધે તે સાર, તેની વિશ્વ
કોઈપણ અધીકારી મારફત સરકારી
દખાણ મળું જોઈએ. દેશનીકાલની વિપ
રીત અસર થાય એ અને તદન અસ જ
વિત જણાવું હતું. જ્યારે કાંઈ પછુ
ચોકસ ચુનોહો બતાવ્યા શીવાય, નાદક
વીના અપરાધે, સરકારે, દેશના આગ્રહી,
કામ કરવામાં મુસ્ત, અને પાવકા, એવા
નવ જણાએને તેમના ઘરથી એકદમ અંદ
પડ વિખુલ પાડ્યા, ત્યારે બદ્ધિકારની
હીંદુચાલ દરમણા જોરથી વધવી જોઈએ.
મને તેમ હો. પરંતુ આ જાવતાઓ
આપણી કરી વીજાતમાં નથી સરકારે
કેટલાક માણસોને કેદખાનામાં પ્રવર્ષ, કેદ
લાકને દેશનીકાલ કર્યા, કેદલાકના ઘરની
જડની લીધી, છાપાં અને ભાવજની છુટ
ઉપર અ કુશ મુકવા જાવતાના કેટલાક
કાવદા ઘડ્યા. ખીટી પ્રજાઓએ સ્વતંત્ર
તા મેળાવા માટે જે કશ વેદ્ય છે તેની
જોડે તો આમાં કુણા સરખાવી શકાય
એમ નથી. આપણા અ નિમ સાધ્ય
પ્રતી, જણાવ્યું આવે એટલી પ્રખત કરતા
પહેલાં, તો આપણને આથી પછુ વધારે
વેડવાનું છે. હજારોને એ એક નિયમ
છે. સહનશીલતાકાંઈ આ મુલ્ય રાજકર
તાઓ કશ આપણી પાસેથી માગતા
નથી. હજાર પોતેજ તેની સાગણી કરે
છે. હજારી નિયમ છે કે મહાસારત પ્રવ
તો ક્યાં શીવાય તથા અસખ્ય કરો
વેડવા શીવાય, પનિત પ્રજા પોતાની જિન
નતિ સાધી શકેમ નહીં. આપણે પ્રજા
કીવ કરતવેમાંથી ચુકવા હકેલું, તેનો
આપણે હજારને આ રીતે હંડ બરીએ
છીએ.

અટકશે નહીં. પૃથ્વી ઉપર રાજ્યની
અબીલાયા રાખનારા કિપોને કાંઈકે લોક
છે કે ‘સ્વર્ગનુ રાજ્ય તમારા પોતાનામાં
જ છે.’ હું પછુ તમને કહું છું કે,
‘સ્વરાજ્યનુ’ રાજ્ય પછુ તમારા પોતાના
માંજ છે.’ આપણે તેજ સ્વરાજ્યનું
રાજ્ય જાતનું જોઈએ, અને તેને દકારી
રાખવું જોઈએ. પ્રમશી બી-વતા,
અને બકિતવનુ જાન, પ્રખતી મહતા,
અને તેના કવિન્યામાં શ્રધ્ધા, અને પ્રજા
ના અને આપણા અતરમાં એકજ હજાર
દોવાની જીતિ, અને દરેક વિચાર અને
કર્મ પરમેશ્વરી સેવા અરથે કરવો દક
નિશ્ચય. એ સર્વ સ્વરાજ્ય છે. આવા
કામમાં કાંઈપણ જાતનું ક્યાણ કે જુલમ
અસેષ પહોંચાડી શકશે નહીં. જાપા
નો કમડો, તથા સાંજ પડ્યા પછી સમા
અમ કરવાનો કાવદો પછુ આ કામમાં
અટકાવ કરી શકશે નહીં. મનુષ્યની તેમ
જ પ્રખતી આત્મવિદ્યાનો એ નીવમ છે
કે અતરમાં એક વખત ડજ થયેલું
ખલ બદાર પ્રમટરેપે દેખાવું જ જોઈએ
અને તેને પ્રમટ થતાં આખરે કાંઈ પછુ
પ્રતીજ થ નડવો નજ જોઈએ.

કે અગરપત્રી જણાવે છે કે—મારિ
તસપરગ મુડી ફડ એ નામની એક થોજના
લાંતા હીંદુઓ તરફથી થોડો વખત થયાં
અમકમાં મુકાઇ છે. તે મુજબ તે કામના
કેટલાક જણીતા માણસો કામી કામને
માટે થોડેર જાહેર દાણા ઉધરાવે છે. એવી
રીતે જે અન.જ થાય તેમાંથી નિરધાર
અને અનાથ લોકોને ખોરાકી આપવામાં
આવે છે; તથા બાકી રહે તેના પૈસા કરી
હીંદી લોકોમાં કેળવણી ફેલવાના કામ
માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.

હીંદુઓમાં એક નવું મંડળ સ્વપયુ
છે, જેના હેતુ એવા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં
કામાં બંધી સુધરેલી થિટીશ પ્રખતે એક
સરખા દક અપારવા, ફરજિયાત મુક્ત
કેળવણી દાખલ કરાવવી, દક્ષિણ આફ્રિકા
ને સાવધ આફ્રિકન લોકોને મુક્ત બના
વવા, તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાં આદ માસ
વસેસ કેઠપણુ થિટીશ પ્રખતો માણસ
હોય તેને સાઉથ આફ્રિકન પ્રખતો માણસ
મણવા.

અખબાર-આલમ

રહિયાના કારે બહુ દયાળુ હશે છે. શાહને મહેલ બાંધી પોતાની સરહદમાં રાખશે કે નેથી ધરાની બળવાખોરોને હાથે શાહના શરીરને ઈજા થવા ન પામે. અખબારે તો દયાળુપણ જનાવવા માગે છે, પણ હકીકત તેથી કેટલી જુદી છે એ સહુ જાણે છે. શાહ મળે તો શાહને તથા શાહના આખા ઘરાનને પણ પચાવી પાડે એવો હેતુ અંદર હોય છે.

ત્યારે રસે-અખાનીક લગાઇ થઇ ત્યારે અને ત્યારપછી હાલતાં આલતાં, બેસતાં ઉઠતાં અખાનીને અખાનીનું નામજ સંભળાતુ. જ્યાં જઇએ ત્યાં તેની વાત ને તેનાંજ વખાણુ. તેની બહાદુરી ને તેની હીકમત. આ સ્મિરિ હવે આજકાલ અખાણને લાગુ પડેલી બેઠકોએ હોય. કોનકર-સમાં અખાણી, બાપજીમાં અખાણી, ઉદયેગમાં અખાણી, કુનરમાં પણ અખાણી. વાહસરોપની કાકેનસીકમાં અખાણી, શાહી સના લલકરમાં પણ અખાણી. અખાનમાં મહેલા સુમેદિયનો પ્રકાર અખાણામાં પહોંચી સુકવાતું આ એક એકસ મિન્દ નથી ?

મી. સુનીલાલ પાનાય દેજ અખાર સમાચારમાં લખાણ કરવા મડિલ છે એટલે દરાસવાલનો સવાલ પુરર આક્રિકાના લોકો ના જણવામાં સારીપેટે આવશે. મી. મીર આલમના કાગળ ઉપરથી જણાવું હવે કે હાર હીદુસ્તાનના લોકોમાં અને ખસ કરીને તેની કમના લડવધ્યાઓમાં તે દરાસવાલના હીદીના જુઝમની વાત જાહેર કરશે. આમ દરાસવાલ સરકારના જુઝમથી હામકામ હીદીની પ્રગ કાકેને ખબર પણ ન પડે એવી રીતે વાકેફ થઇ રહી છે. ખીજા વાટ એવો થએલ છે કે એક અખામાં “આપ મુઠો અને મા ગર્જિર” એવી એલાહના જુઝમી થઇ બેસે છે, એવી રીતની સખત ટીક.ઓ હતી.

હીદુસ્તાનમાં અખાની છુટ સાચ કરી લેવાઈ છે. તેવે વખતે ઇંગ્લાંડમાં અખાને કેટલીક છુટ છે તે જણી આપણે અજબ થઇએ છીએ. હિંદુસ્તાન સોસીએલોજીસ્ટ તેનાં બિરીક રાજ વિરખનાં લખણે માટે બહુ જાણીતું મુકું છે. જતાં તેના અખનાવકર કેમ લખે તોનાં મામ તેને અજક લખાણ અખા માટે જાણ થઇ

થઇ છે, પણ એ જાણે હમેશાં અખા માટે નહિ. સોસીએલોજીસ્ટ જેવા અખાને પણ અખાતાં બિરીક કાપદો નથી અટકાવત કરી શકે. તે ઉપરથી આપણે બેઠક સહીએ જાએ કે ઇંગ્લાંડના અખાને કેટલી છુટ હોવી બેઠકો.

મોરાકોમાં મુર લોકોની જીત થઇ માંડી છે અને સ્પેનીશ લોકો દારવા મડયા છે, એવું હેલામાં હેલા અખરો ઉપરથી જણાય છે. મોરાકોના સ્પેનિસ કમાન્ડરે ૭૫૦૦૦ વધુ લલકરની મામણી કરી છે. સ્પેનના સાધારણ લલકરની સંખ્યા ૭૦,૦૦૦ની ગણાઇ છે, ત્યાં ૭૫,૦૦૦ની મોરાકોમાં મામણી થઇ. તેથી સ્પેનની પ્રગ અમકી છે, અને હુલ્લડો થયાં છે. જે સાધારણ લલકર મધુ મેકલાય, ને તે ઉપરાંત વેલ્ડી અરો લેલા કરે ત્યારેજ મોરાકોમાં સ્પેનથી પહોંચી વળાય. આ કારણથી ત્યાં એવી હીલચાલ થઇ છે કે સ્પેને મોરાકોના સુલતાનના કામકાજમાં વચ્ચે પડવાતુ તકન માંડી વાળવું. જે સ્પેન મોરાકોને તજ દીએ તો લાંબી પ્રગ પોતે પેતાનું ફોડી લે એવું આપણને લાગે. પણ ના, હકીકત જુદી છે.

મોરાકોઃ બહુ મોટો મુલક છે. તેનો વિસ્તાર ૧,૦૫,૦૦૦ ચોરસમાઇલ ગણાય છે. ૨,૦૬,૦૦૦ ચોરસ માઇલ સહરાના રણના હોવાથી રાજદારી રીતે તેને જણીમાં લેવાતા નથી. તેની વસ્તિ ૩૦ થી ૪૦ લાખ સુધીની છે. જુમખ સહુદરા કિનારાનો મુલક હોવાથી એક છેડે તે સ્પેનને લગતો છે, બીજો છેડે ઇટાલીની તજકમાં છે. યુરોપને આડેથી બધો તજક હોવાથી મોરાકોનો કિતિદાસ સહકાઓ થયાં અસાધિત બરેલો છે. યુરોપી રાજ્યોએ એક કે બીજા વખતે તેમાં પોતાનો પગ ધુસાડી દીધો છે, અને તેથી તેમને મોરાકોની પ્રગને પોતાનું ફોડી લેવા દેવાનું જાવતું નથી. યુરોપના તજકપણને લીધે મોરાકોની પ્રગ પણ આફ્રિકાની, કાગ્ય મીસરી સિવાય, કાકપણ પ્રગ કરતાં ચઢી આતી છે, અને યુરોપી રાજ્યના વચ્ચે પડવાથી વિરહ છે, જે કે તેઓ માંદોમાંદો તો લડવાજ કરે છે એ એક મોટી ખામી છે જતાં અખારે મુર લોકોએ પોતાનું મોર યુરોપી લલકરપર લાખીત કરી આપણે છે ને તેમાં સ્પેનને કે ઇંગ્લાંડની જાહેર પડેલી બેઠકો લાગે છે.

મોરાકોના કમનસીમે તેની મુશીબત નો અંત તેલેથીજ આવે એવું નથી. જે સ્પેન ત્યાંથી ખસી જાય તો યુરોપનાં બીજા રાજ્યો ઇંગ્લાંડ, ફ્રાન્સ, જર્મની વગેરે વિચાર કરે છે કે તેઓ ત્યાં લલકર મોકલી ‘મોરાકન મામલાનો અંત લાવશે.’ મોરાકન મામલાનો અંત લાવશે તેનો અર્થ એવો સમજવો કે ત્યાંના રાજકર્તા એને દયાથી પોતાનો કાણુ મેળવશે. ત્યાંના અંદર અંદરના અખાઓથી યુરોપનાં “મેલીટીરીયન” રાજ્યો આમાં ફાવી શકે. પણ મોરાકો પરદેશીના સારા રાજ્ય કરતાં, પોતાના ખરાબ કારવારને રવન બતાવી ખાતર પચાડ કરે તો વધુ લગાઇ આ થાય. વળી મોરાકોને દયાવાચ તો ત્યારપછી યુરોપી રાજ્યોએ પોતાના હકનો દિસો ફવી રીતે પાડવો એ તકરારી બાબત છે યુરોપમાં બીરમારક નામનો નામીયો રાજદવારી થઇ ગયો તેણે એવી આઘાતી કરી હતી કે બરિખમાં યુરોપી રાજ્યો વચ્ચે લગાઇ થશે તે મોરાકોના સંબંધમાં છે. આ પ્રમણે મોરાકોનો હાલનો મામલો યુરોપી પ્રગએ માટે જાણવા લાયક છે; તેમજ એક “નોન-હીલીઅન” રાજ્ય તરીકે સ્વતંત્રતા જાળવવા મોરાકો કેવું મથે છે તેલલા માટે એથીઆ તથા બીજા પ્રગએને માટે પણ તે જાણવા લાયક છે.

એવું કહેવામાં આવે છે કે કાપલા સોમણ સાણુએ ધોણે તોપણ સફેદનજ થાય, આ દિસામે સર બેચીદુ પૂલ્લર કરી હીદીનું સાર બોલે એ આપણે સ્પેનને પણ ન ખારીએ. જતાં આ નામદર અજ દીદીનું કાંક સાર બોલતા લાગે છે. ત્યારે આ વલણ ફેરવવાની સાચાસી અખાણને આપવી કે તેમને પોતાને આપવી એ એક સવાલ થઇ પડ્યો છે. અખાના ના અમલા પાડવામાં લોરક કરજનને મદદ કરનાર તરીકે, તથા પાછળથી પુરવ ખાખા બાના ગવરનર તરીકે આ નામવર નામ બીન થએલ છે; જતાં તેમના મનમાં હવે હીદી (ને કાંક માન ઉત્પન્ન થએલ છે. તેમણે ઇંગ્લાંડમાં હેલુ બાપણ એવું કરકું હલ કે હીદીએને હીદી સરકારના ઉતરતા હોદાએને બદલે મોટા મોટા હોદાએ આપવા બેઠકો. કેમકે હીદીએને મોરાધી ઉતરતા ન મણતાં સરખા રાખવામાં આવે ત્યારેજ હીદીએને બિરીકના વક પણમાં વિચાર બેઠકો.

લેરા કરીયુ ઉમરાવની સમાજમાં શું
કહે છે તેઓ કહે છે કે યુનીયન બીજમાં
ધણા ફેરફાર કરવા લાયક છે, પણ તે
કરવા જતાં બીજ નકામું થઈ પડે તેમ
છે—કાલેનીઓ તે ખુબ ન રાખે તેમ
છે. કાલેનીઓ મટે લેરા કરીયુએ જે
મત બતાવ્યો છે તેમાંથી આપણે પણ
કેટલાક સલાહો લીએ. તેમના કહેવા
નો અરથ એ થયો કે બીજને નકામું
ન કરી દે. માટે જે કરવું પડે તે, અને
તેટલુંજ કરવું. લેરા કરીયુ આમ
કહે છે એવું નથી. ખાસ જોરા રાજ્યના
રીઓ તેમ કહે છે. બીજ કે કાપદો
નકામો થઈ પડે એટલાવરા માટે જરૂરી
હોય તેટલુંજ કરવું આ ઉપરથી એવો
કેટલો સલાહ છે કે જ્યારે જમ. ર.
આપણા હક માપ્યા જતા હોય ત્યારે ત્યારે
તે મેળવવા કાપડાને નકામો કરી નાખવો.—
નકામો થઈ પડવાનો છે એ અગત્યથી
ચેતવી દેવું, ને જરૂર પડે તો પાછળથી
કરી બતાવવું.

અખબાર.

નોન-દીઓવન એટલે ખિસ્તી સિવાય
ના બીજા અખાં. જોરાઓ કહે છે કે
દુનિયાનાં ધણા ખરાં સારાં રાજ્યો
ખિસ્તી પ્રજાનાં છે; ને તેથી ખિસ્તી
સિવાયનાં બીજા એટલે હુદિસ્ત (મખા
નીજ, ચ.ઇનીજ.) મુસલમાન. કે હોંદુ
વગેરે બીજા અખાં ધર્મની પ્રજાનાં સંજ્ઞાને
" નોન-દીઓવન " એવા નામથી
બોલાવે છે.

કરમન અંબુમન હસ્તામ

[કરમનના ખબરપત્રો તરફથી]

અથા સનીવારે અંબુમને મસ્જામની
મીટીંગ મળી હતી જે વખતે મોલવી
અહમદ મુખત્યાર સાહેબે મંચ તા.
૨૮ના ર.જ જરમન લામનની રડીમર
એડમીટમાં કપડાઉનથી આવે આવી
પહોંચ્યા છે તેમજે કામને એડમીટથી બંધી
સુરેદથી વરતવા અસરકારક રાખેલાં
આપણુ કરવું હતું. મીટીંગ તરફથી જે
તાર પાસ કરવામાં આવ્યા હતા જેમાંને
એક તાર ટરકીય પારલામેટમાં મોકલ
વ તો હતો. તેમાં માજી-સુતતાન અખ
દુન હમીદખાન બીજાએ જે હરકાતી
ખીદમત કરી અલે અગ્રી તરફથી રાખ
અજ.ખુ. તે માટે તેનો અહેદાન માનવા

માં આવ્યો હતો; અને નવા સુલતાનને
મુખારકબાદી આપી અને ટરકીય પારલા
મેટને હરકાતી કાપડા મુખ્ય હકુમત
કરવાની બીનતી કરવામાં આવી હતી.
બીજે તાર બીજાવત ટેપુરેશન મધુ તેને
ટેકા આપવા સંબંધનો હતો. આ તાર
સર્વિનુમતે પસાર થયા હતા. બાદ કેટ
લીક અરથા થઈ સમા અરખાસ્ત થઈ
હતી.

મોલવી અહમદ મુખત્યારને મી. ઓસ
માન અહમદ એફેદી તરફથી 'અલ હક
લામ' ને માટે બોલાવવામાં આવેલ છે.
મોલવી સાહેબ હરદુ અને યુજરાતીમાં તે
જ.પો જલવીથી જહાર પાડવાની આશા
રાખે છે. તેમનો ઉતારો મી. હરમાઇલ
ડીમેલને લાં છે.

કરમન હોંદુ રમશાન ફડ

એક અખીલ

નાતાલ કોલેનીમાં વરતા હરેક હોંદુ
અહમદને નત્રના યુરવક 1૨૦૦૦ કરવાની
કે કરમન રમશાન બધામ્યુ તેને ખરવો
આસરે પા. ૪૦૦ થયો છે. આ પ્રોપર્ટી
ને નિભાવી રાખવી એ હરેક હોંદુલાઓ
ની ફરજ છે. આ બાબત યાપદારો
અનેક વખત અરજી કર્યા છતાં હજુ સુધી
તેને માટે કાંઈ પણ બંદોબસ્ત થયો નથી.
આ ફંડની શીટીક આજે પા. ૭-૧૭-૧
છે. અને હાલ તુરત નીચે લખ્યો ખરવો
કરવાની ખાસ જરૂર છે.

૧. નોકરની ખાસ જરૂર હોઇ એક
નોકર તા. ૧-૭-૦૬થી બે પૌંડના ખરવ
થી હાખલ કર્યો છે, જે તેમ ન કરાય
તો લાંચ તોડ થયા કરે છે. ને તે જગ્યા
પણ સાફ સુક રહેતી નથી તેથી કેટલીક
અમલકો આવે છે.

૨. કેટલીક મુન થયાં ત્યાં લાકડાં
નથી તેથી પણ કેટલીક તકલીફ પડે છે
વરસાદ હોય ત્યારે અગર સાંજને વખતે
તેવો પ્રસંગ આવે ત્યારે વધુમાં વધુ
ખરવો કર્યાં છતાં મુદતસર લાકડાં મળતાં
નથી તેથી બહુ મુશ્કેલી પડે છે.

૩. બીલીમ દરીયા કીનારે હોઇ ખારી
હવાને લીધે કેટલાંક દીન સડી જવા
લાગ્યાં છે તેથી તેને રંગ લગાડવાની પણ
જરૂર છે.

ઉપર લખી મુખ્ય ત્રણ અડમ્બોને
લીધે હાલ તુરત ૧૦ થી ૭૦ પૌંડની
ખાસ જરૂર છે. અને તેથી હરેક હોંદુ

મહત્ત્વ આ ઉપયોગી કામમાં યથા શક્તિ
મદદ કરશે એમ ઉમેદ છે. વળી સ્વામી
શ્રી હંકરાનંદજી મહારાજને પણ નમ્ર
યાચના છે કે આ કામને જરૂરથી ધારી
હરેક જગ્યાએ આ બાબત ફંડ જમા
યાય તેમ કોશીશ કરશે તો તે પણ
ધર્મના એક કામને નિભાવી રાખવામાં
ધર્મ તુર તરીકેની એક ઉત્તેજાથી ફરજ
અદા થઈ મળુશે. આ ફંડને હરેક હોંદુ
ખાલ પોતાના તરફથી યથા શક્તિ મુખ્ય
પણ વેગાસર રકમ નાંચેને સરનાપે
મોકલશે એમ ઉમેદ છે.

હરેક મહત્ત્વને મળેલી રકમની રસીદ
મળશે. હોંદુ તરીકે મળતા હરેક બાઇએ
ઓછામાં ઓછી પેની, ત્રણ પેની, છ પેની,
શીલ્ડાંગ કે છપર જે રકમ આપવા સુમતિ
આપે તે આપવી બોધ્યો.

લી. સેવક, એમ. એમ. દીવાન.

૧૮૭ કરીન સીટ, બે. પટક, કરમન.
તા. ૨૮ જુલાઈ ૦૬.

પરચુરણ

કેટો મેનરના હોંદુ એકત મી. મથુરા
મહારાજની પાવર તેની મેરહાજરીમાં કેટો
મેનરના મી. રામચરણના કાષમાં આપવામાં
આવી છે એવી નોટીસ ગેઝેટમાં છે.

બાણ સુરેદ્રનાથ બેનરજીએ તા. ૨૪
જુનના રોજ લેરા મોરલીની ઇડિયા
ઓરીસમાં મુલાકાત લીધી હતી. તા. ૨૩
મીએ બાણએ હાઉસ ઓફ કોમ-સની
અને પારલામેટના ડેટાઓંક લીમરસ
અને લેખર મે બરેની મુલાકાત લીધી હતી.

શુકરવારની સવાર સુધી બોવાઇ મરેલી
રડીમર વસાડાનો કાંઈ પતો લાગ્યો નથી.

કલકત્તાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં
આવે છે કે બંગાળી બાગચા તથા બોય
કોટની સ્થાપનાના દિવસ તરીકે આગસ્ટ
ની ૭મીનો દિવસ ગણાય છે. તે દિવસે
બંગાળીયોનો એક જગી મેળાવડો તથા
બપોરે કલકત્તામાં યવાનાં ફાં તે અટ
કાવવાનો સરકારે હુકમ કાઢ્યો છે.

કેપ અને નાતાલમાં રંગના કારણસર
કલકત્ત લેક યુનીયન પાર્ટીમેટના મેમ્બર
ન થઈ શકે એવી અટકાવત યુનીયન
બીજમાંથી કાઢી નાંખવાનો સુધારો અમની
સભ.માં લેવરપર્ટી તરફથી મુકવામાં
આવ્યો એવો તેમજે કરાવ કર્યો છે—૨૮૨.

ગોળનના મરણ સંબંધમાં તપાસ

નગાપનના મરણનો બનાવ બન્ને તે પહેલાં ગોળન નામનો ગેરો જોડાન્સખર્ગ ની જેઠમાં મરણ પામ્યો હતો. આ સંબંધી જેઠર ડીકસને જે તપાસ ચલાવી હતી તેનો હેવાલ નીચે મુજબ પ્રગટ થયો છે :—

ગી. બેટમેન

જોડાન્સખર્ગ જેલના મરનર ગી. બેટમેને પોતાની જુઝાનીમાં જણાવ્યું કે :—જેલની સગ્ગ બે.ગવતાં બે.ગવતાં જેલના ધારાને બાંધ કરવા માટે ત્રણ વખત ગોળનને સગ્ગ થઈ હતી. તા. ૫ મી જુને તેને ઇસ્પીતાલમાં મોકલવામાં આવ્યો, ને ત્યાંથી તા. ૨૦ મીએ તે પાછો આવ્યો. પછો જેલમાં આવવા તેલાયક હતો એવું મારી પાસે સરડીશીકેટ છે. જેલમાં મારીતલે ૮૫૦ કેડી છે. તેમને બધાને ખીજાનાં છે. તા. ૨૬ મીએ તે મરી ગયો. તેને આગલે દિવસે મેં ડાક તરને તેની રિશિતિ વિષે જણાવ્યું હતું. ડાકતરની સુચનાએ બરોગર પાળવામાં આવતી. મરનારને હું પાકો 'લોહર' ગણ્યું હતું. તેણે મને કહ્યું હતું કે લશ્કરમાં તે હતો. પણ તેની આલ ઉપરથી તેમ સામણું નહીં. હું તેનેજ્યારે ત્યારે જોતો ત્યારે તે ફરિયાદ કરતો. તેને તમ કુ અવવાની ટેવ હતી. તે ટેંગ કરતો જણાતો હતો. ૧૯૦૫ના અકોટ બરની ૧૬ મી તારીખથી તે હેલ્થાવખત સુધી તેણે ૧૭ વાર નાની મોટી મુદતની જેલ બે.ગવી હતી.

ડા. રલેટરે

જણાવ્યું કે :—હેલ્થી વખત મરનાર કેદ માં હતો ત્યારે તે વારંવાર માંદા હોવા વિષે ફરિયાદ કરતો. તા. ૧૧ મી જાન્યુઆરીએ તેણે જાતીમાં દરદની ફરિયાદ કરી હતી. ત્યાર પછી ૨૫ મી માર્ચે, તથા ૫ મી એપ્રિલે ફરિયાદ કરેલી. તે પછી તેને માંદો જેલના કામપર મોકલવામાં આવ્યો. તા. ૧૮ મી એપ્રિલે ફરી થી માંદા હોવાની ફરિયાદ કરી. ત્યાર પછી ફરીથી તેને કામપર મોકલવામાં આવ્યો. તા. ૧૦ મી મેએ તેણે પાટલુન માટે મામણી કરી. તે પુર પાડવામાં આવ્યું. ૨૨ મી મેએ પેટમાં દુખવાનું કહ્યું ત્યારે દવા આપી. તા. ૨૫ મી મેએ વધારે કામજ મામી તે આપી. દાક ની સાથે તેની ફરિયાદ વધતી ગઈ. તા. ૨૩ મીએ તેને નખીયત તપાસવા માટે

ઇસ્પીતાલમાં લઈ જવામાં આવ્યો. તેની જાતી મજબુત જણાઈ, ને સરીર માં કામ પુરતી તાકાત માલુમ પડી. તા. ૨૫ મીએ મરનારે ફરીથી માંદગીની ફરિયાદ કરી, પણ તપાસ કરતાં તેણે કાંઈ જણાવ્યું નહીં. તા. ૫ મી જુને મેં તેને જોયો તો તેના પગ સુજ ગયેલા હતા. તુરત તેને ઇસ્પીતાલમાં મોકલવાનો, ને તેનો મદવાલ મરી ગયો. તેણે હૃદયતથા ખીજા અવયવો સારીપેટ કામ કરતા હતા. જતાં તેને બળ વધારનાર ખોરાક આપ્યો. તા. ૨૦ મીએ તેને ઇસ્પીતાલમાંથી રજા આપવામાં આવી. તે નિરાતર ફરિયાદ કર્યા કરતો, તે તમાકુ આપતો દેખાતો હતો. ત્રણ દિવસ ઓછા ખોરાકપર રહેવાની તેને સગ્ગ કરવામાં આવી. તેથી તેને તુકસાન થાય તેમ નહોતું. તે સગ્ગ તા. ૨૩ મીએ પુરી થઈ. તા. ૨૫ મીએ નિનાકારણ તેના પગ સુજેલા દેખાયા, તેથી તેને દવા આપવા કુદમ કર્યો. તે પછી હું આવ્યો ત્યારે તે મરણ પામ્યો હતો. તે ટેંગરે હતો એવો મારો યોક્ત મત છે. પ્રીટોરીઆ તથા ડીપકલુકના મળી મારે ૨૧૦૦ માણસપર દેખરેખ રાખવાની છે.

ડા. રસેલે

જણાવ્યું કે :—મારામ મેળવવા માટે કેદી કેદમાં આવે છે એમ હું નથી ધારતો. જેલના ડાકતરને જેથીઓ સગ્ગ થમાં તકન પુરતું કામ છે. ડા. રલેટર નાથી ખીજા રીતે હું તેની સારવાર ન કરત. મરણમાં ડાકતરનો વાંક નથી.

જેન ફાલો નામના દરોગાએ પોતાની જુઝાનીમાં જણાવ્યું કે ગોળને પોતાની રિશિતિ સંબંધમાં કદી ફરિયાદ નથી કરી.

ડા. ગીલકરીસ્ટે જણાવ્યું કે ગોળન ની જાતી જેવી રિશિતિમાં હતી તેવા ૨૦-૩૦ માણસને સખત કામ કરતાં મેં જોયેલ છે. હું મુખ્ય વાત એ કહેવા માથું છું કે ગોળનને ડાકતર એટલો બધો વખત આપતા કે તેથી હું અગ વખ મતો.

આફફરેડ રમીથ

નામના કેદીએ પોતાની જુઝાનીમાં જણાવ્યું કે :—મરનાર ગોળનને હું ૧૬ મહિના થયાં ઓગળ્યું છું. દેખાવ ઉપર થી તે મજબુત અને ત દરસ્ત લાગતો. તા. ૨૪ મી જુને તેણે માથું સુજને બહુ મોડું થઈ ગયું હતું, તેમજ તેના પગ પણ સુજ ગયા હતા. પેટમાં દુખવા વિષે પણ તેણે ફરિયાદ કરી હતી. મેં તેને ડાકતર પાસે જવા કહ્યું ત્યારે તેણે

જવાબ આપ્યો કે "તેથી શું ફાયદો છે ડાકતર તો મને મારી નાખે છે." પાછ જથી તે એટલો માંદો થયો કે તેને ડાક કર પાસે જવાની જરૂર પડી. જતાં તેને ઇસ્પીતાલમાં ન દાખલ કરવામાં આવ્યો તે જણી મને અચંબો થાય છે.

પોતાના સવાજ વમર સાક્ષીએ હમેરણ કે જે કે હું ડાકતરી માલુસ નથી, પણ મને લાગે છે કે તેણે દરજી જુદાજ પ્રકાર નું દવું. કામ ન આપતું જેમએ તેની રિશિતિમાં જતાં તેને કામ કરવું પડ્યું.

ખીજા કેદીક બાળનો પણ સાક્ષીએ જણાવવા માંડી ત્યારે માજીએ જણાવ્યું કે હું તે સાંભળી શકતો નથી.

સાક્ષીએ કહ્યું :—તે મંબીર પ્રકાર ની છે.

માજીએ :—મારે ગોળનના મરણની બાબત સાથે સંબંધ છે. જેલના કાર બાર સાથે નહીં

રોબર્ટ બેલ

નામના ઝોરા કેદીએ જણાવ્યું કે :—ગોળન વારંવાર ફરિયાદ કરતો કે ડાકતર તેની બરોગર સંભાળ ન લેતો. મરણ પહેલાંનાં ત્રણ અઠવાડીયાં તે જેલમાં હતો જતાં એકાંતના બાગમાં તેને રાખવા માં આવ્યો એ અચંબાની વાત છે. ત્યારે તે ત્યાંથી પાછો આવ્યો ત્યારે તેણે માથું સુજને બહુજ મોડું થઈ ગયું હતું, તેનો રજ ફરી ગયો હતો, બને બહુજ અગ્રી દેખાતો હતો. જતાં તેને પથરા બાંધવા મોકલવામાં આવ્યો. ત્યારે રેટમાં દુખવું હતું ત્યારે ગોળને કહ્યું કે "જુદાને વાસ્તે મને પીપરમીટ કે કાંકક દવા આપ" ડાકતરને ગોળનને એવું કહેનાં સાંભળેલ કે તેને કાંકક દરદ નહોતું. ફરિયાદ કરનારને ડાકતર જવલે જ તપાસે છે. જે લકવાની ફરિયાદ કરે તો ન. ૩ ગળની દવા આપે. સરદીની ફરિયાદ કરે તો પણ ન. ૩ ગળની દવા, ને જેની ફરિયાદ કરે ત્યારે ન. ૩ ગળની દવા આપવાનું કહે.

સાક્ષીએ ખીજું કેટલુંક પણ જણાવવા માંડ્યું પણ તે સાંભળવા માજીએ ના પાડી.

ખીજા કેદીએ પણ એવી જુઝાની આપી કે ડાકતર ગોળનની સંભાળ ન લેતો.

ત્યારપછી ઇસ્પીતાલના દેલ્લાક દરોગા એએ જુઝાની આપી. તેમણે ડાકતરની સારવારનું વરણન કર્યું.

જરૂર આરમ્ભોગ નામના મુખી દરોગાએ જણાવ્યું કે ગીળન માંદો નથી, પણ દોઝ કરે છે એવું કહેતાં મેં ડોક્ટરને સંબોલે છે. તા. ૨૪મી જુને ડોક્ટરે ગીળનને કહ્યું કે "તું માંદો નથી, ને કામ કરી શકો." પણ તેને પથરા ફોડવા મોકલવામાં આવ્યો. પણ તેથી તેનો મંદ વાડ વધ્યો, ને તેની સારવાર કરવાની જરૂર પડી.

તા. ૨૪મીએ ગીળનને કામ વારસે લાયક હોવાનું કહેવાનો ગીળને ઇનકાર થયો.

ઇસ્પીતાલના વેરડર ફાલીએ જણાવ્યું કે તા. ૨૪મીએ ડોક્ટરના હુકમથી ગીળન ને કામપર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

ચીફ વેરડર બેલે જણાવ્યું કે ગીળન મરી ગયો તે રાત્રે તેને જોવા કાંઈ મળેલ નહિ. સખત મજુરી, તથા સાદા કામનો તકાવત તેણે એવો કહ્યો કે સખત મહેનતવાળાએ આલુ રીતે કામ કર્યા કરવું જોઈએ, ત્યારે સાદી મજુરીવાળો પોતાની મરજી માફક વિસામા લેતાં લેતાં કામ કરે. તેઓ બંને પથરા ફોડવાનું કામ કરતા હોય તે છતાં એક સખત મજુરી કરે, અને બીજાની સાદી મજુરી હોય. ડાકતરી સારવાર તળેના માણસોને કામ ન કરવું. અથવા સાદું કામજ આપવું એવો હુકમ મળ્યો હોય તેજ હું તેને સખત કામપર ન મોકલું. આલફ્રેડ હેરીસન નામના દરોગાએ જણાવ્યું કે ગીળન બહુ ફરિયાદો કરતો, પણ ત્યારે ડાકતરને કહેવામાં આવ્યું ત્યારે "હું" ગીળનને સારી પેઠે ઓળખુ છું. ઇસ્પીતાલમાંથી મેં તેને જોયો છે. તે જેમ છે એમ બહુ કીક છે. તેના કકળાદ ની કંઈ દરકાર ન કરજો. કારણ કે તે તો હમેશાં એમજ કપાં કરે છે," એવો જવાબ મળ્યો.

બીજી કેટલીક ડાકતરી જુઆની લેવાયા બાદ તપાસ પૂરી થઈ. કમીશનર તેનો રીપોર્ટ નામદાર ટ્રાંસવાલના અવર નરને જાહેર કરશે.

ચાલુ વરતમાન

તા. ૨૬મીએ ફોરડસપરગમાં ૭૦૦ શીટ જેટલી ઉચાઈએ કાંઈ બહુન જેવું કોણું હતું. ને તેથી લોકોમાં કેટલીક ચર્ચા થઈ હતી. સરકારી તપાસ ઉપરથી પાછળથી માણસ પડ્યું હતું કે તે એક નાનું બહુન હતું.

બહુ એકર લાઇનની કેપટાઇન યાદને લંડન જવા ડરબનથી સોમવારે ઉપડેલી સ્ટીમર વારાઠા મુદત ઉપરાંત ત્રણ દિવસ સહ ગયા છતાં કેપટાઇન પહોંચી નથી. તેથી તે સ્ટીમર માટે ધારણી રાખવામાં આવે છે, અને તેની શોધમાં એક સ્ટીમર કેપટાઇનથી નીકળી છે. નોરવેજીયન લાઇનની સોલવેગ નામની સ્ટીમર તોફાનમાંથી ઉતરીને ત્યાં રવિવારે ડરબનમાં પહોંચી હતી તે જણાવે છે કે તેને ત્રણ દિવસ ધણું ભયંકર તોફાન તડયું હતું. જે દિવસોમાં કુરુષી થોડા પુમાલા જોવામાં આવ્યા હતા તે કદાચ વારાઠાના હોય.

સોમવારે સંજરે પેડોરા નામની સ્ટીમર વારાઠાની તપાસ માટે ડરબનથી ઉપડી ગઈ હતી.

નાતાલ રેલવેના પહેલા તથા બીજા વરગના કરેમાં કેટલાક ઘટાડા થયા છે એવું જણાવવામાં આવે છે. કામલાં તરીકે ડરબનથી મારિસપરગના બીજા વરગના શી. ૧૧/૧૦ ને બદલે ૧૦/૮; ડરબનથી લેડીસમીથના ૩૧/૮ ને બદલે ૨૮/૨; ડરબનથી ન્યુકાસલના ૪૪/૮ ને બદલે ૩૬/૮ કરવામાં આવ્યા છે.

ફાસો મોકલવા સંબંધમાં પૈસા ઉચાપત કરવાના આરોપસર મારિસપરગમાં ટપાલ ખાતાના એક નોકરની તપાસ ચાલે છે. એક ગોરાએ પૈસા સંબંધી કેબલગ્રામ મોકલેલ હશે તેમાં તેણે મોકલનાર તરીકે પોતાનું નામ લખેલ. તેનો જવાબ આવ્યો તે બીજા માણસના નામ ઉપર મળ્યો ત્યારે તેણે તપાસ કરી તો માણસ પડ્યું કે કેબલમાં મોકલનાર તરીકે તેનું નામ હતું, તેને ૨૬ કરવામાં આવેલ; ને તે પ્રમાણે ઘટેલ સંબંધના પૈસા ઉચાપત થયેલ. જે આ હકીકત ખરી નીકળે તો તેવી રીતે કેટલો વખત થયાં પૈસા ખવાઇ જતા હશે તે માટે પણ તપાસ ચાલનાર છે.

મારિસપરગના બદારના ભાગમાં રહેતા એક ગોરાના ઘરમાં ચાર ચાર કે પાંચ પાંચ દિવસને આંતરે આગ લાગવાના બનાવ બન્યા છે. આવી રીતે ૭ સત વખત આગ લાગેલ માણસ પડી છે, પણ તે શાથી બનેલ, અથવા કાણે લગાડેલ તે સમજાયું નથી. એ કામ કરનારને પકડવા માટે હાલમાં બારીક તપાસ રાખવામાં આવે છે.

શુભ યજ્ઞેલી સ્ટીમર વારાઠા સંબંધમાં સુધવાર સુધી કાંઈ પતો મળ્યો નથી, અને તે વિષે ચોંટા વધતી ગઈ છે. ગયે અઠવાડીએ મંચળવાર પછી કેપટાઇનના તરફ ભયંકર તોફાન થયું હતું તેથી એ સ્ટીમર સપડાઈને મધ્ય દરીએ લેસડાઈ મંઈ હોય, ને તેનું સંચાક્રમ અગડી જઈ ને મહત્તી વાટ ભેદ પડી હોય એવું ધારવામાં આવે છે.

સ્ટીમરોન આવબાવ

[ઈડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

શીખાટામર:—તા. ૭ મી આગસ્ટના અર સામાં ડરબન પહોંચવા વડી છે.

ડીનહાઉ:—તા. ૧૬ મી જુલાઈના અરસા માં કલકત્તાથી ઉપડી છે.

" :—તા. ૨૩ આગસ્ટે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

ડોનેરીક:—આગસ્ટની શરૂઆતમાં ફક્ત આફ્રિકાનો માલ લઈને કલકત્તાથી ઉપડવા વડી છે.

[નાતાલ લીફેટ લાઇન]

અંબકુલી:—આવાતા અઠવડીયામાં ડરબન પહોંચવા વડી છે.

અંબકુલી:—તા. ૨૫ મી જુલાઈ કલકત્તાથી ઉપડી હતી.

અંબકુલી:—તા. ૩૦ મી જુલાઈએ કલકત્તા પહોંચી હતી.

" :—તા. ૨૨ મી આગસ્ટે નાતાલ આવવા ઉપડશે.

[જરમન લાઇન]

સોમાલી:—તા. ૩૧ મી જુલાઈએ મુંબઈ પહોંચી હતી.

ગવરનર:—તા. ૨૩ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[પરરીઅન લાઇન]

મહામદી:—તા. ૬ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

સાઉથ આફ્રિકા પ્રિટીયા ઇડિઅન કમી રીડું શીરનામું 5, Pump Court, Temple, London E. C. એ પ્રમાણે છે. ટપાલ મારફત તારનું શીર નામું Africalia, London, એવું છે. અને ૨૨૨ મારફત તારનું શીરનામું Depurition, London એવું છે.

દરાંસવાલની લડત વિષે હિંદી છાપામાં ચર્ચા

હિંદુસ્તાન રીવ્યુ

હિંદના પહેલા વરમનના ગણતા અલ્લાખાનના આ માસિકમાં મી. સી. વાય. ચૌતામણીની કલમથી દરાંસવાલની હિંદી લડત વિષે નીચેનો લેખ પ્રગટ થયો છે. મી. ચૌતામણી હિંદુસ્તાનની ઈસ્ટ્રીઅલ કોન્ફરન્સના એક્ઝીક્યુટીવ છે અને એક રિક્ષાન રાજદારી અને વાન છે:—

દરાંસવાલના આપણા કમનસીબ, પરંતુ ખતીલા અને માનવતા બાધઓની સ્થિતિ આ માસિકમાં તેમના પીપે ઉલ્લેખ લેખ આવી ગયા પછી બહુ ખરાબ થઇ પડી છે અને તે દિવસે દિવસે અસહ્ય થતી ચાલી છે. કોલોનીની સરકારની આવી વરતણુંકને 'નાતાલ મરકુરી' એ નિરૂપ્ય હશે છે. અને નિરૂપ્ય નહીં તે ખીજું શું કહી શકાય? આ વિષે ઉલ્લેખી ખુબ બેજો વાંચેલી હશે તેઓ એમજ કહેશે કે જનરલ બોયા અને સમટસ બહાદુર હિંદીઓ તરફ અત્યંત બેદરકારી વાપરી નીરૂપ્યપણે વરતેલા છે. પરંતુ આવા અગત્યના સવાલ ઉપર દરાંસવાલની સરકારે જે બેદરકારી બતાવી છે, તેના કરતાં ભારત કરતુ અને તેના સાથીઓએ જે બેદરકારી બતાવી છે તે બધી વધારે શોકજનક છે. કોલોની ખતાના પ્રધાને સરવ શક્તિમાન ડચ સરકાર પાસે રજુ આત કરવામાં જે નબળાઇ બતાવી છે, તે દયા અને દારૂચળનક છે. પરંતુ તેની આવી નબળાઇથી આપણી રાંક પ્રગળે શોભાવે તેવી બહાદુરી બતાવનારા વીર નરોને જે અમધૂતિત દુઃખો ઉઠાવવાં પડે છે તે વિચારતાં જણાશે કે સ્થિતિ હસી કાઢવા જેવી નથી. મી. ગાંધી ત્રીજી વખત ની સખત મનુરીની જેલમાંથી હુમલાંજ છુટ્યા છે. જેલના કાપણ એવા નિરૂપ્ય અને કુદ્દ જેવા હિંદી હેદીઓને સંતોષ કરતે ખોરાક પશુ નથી મળતો. ખાની સામે પશુ તેમણે સત્યાગ્રહ વાપરેલો. અસહ્ય લુલમ અને વુકશાનથી પાયમાલ થઇ ગયેલા આપણા દુઃખી માઇઓ કહેલાયાર થઇ ગયેલા દેખાય છે, અને દેશ તથા દેશીઓની કીર્તી માટેની લડતમાં તેમને જે નાફમેદી થઇ છે તેવું કારણ તેઓના સંકટની લુમ તરફ અને જે બેદરકારી બતાવવામાં આવી છે તે છે. હિંદના

દરેક પક્ષના તેમજ વરમના બહોર અંજે વાનો અથવા તો બહોર મંડળોએ આ સવાલને માટે લેવી જોઇતી મહેનત નથી લીધી, અને પોતાના જાત બાધઓ-પોતા નુંજ લોહી અને પોતાનાં સગા સંબંધીઓ જેઓ બેકદર અને જંગલી દક્ષિણ આફ્રિકામાં વરમનું વુદ અધારી રહ્યાં તેમની બહાર નથી કરી, તેને માટે દિલ મોરી બતાવી મારી માગવી થતે છે. અહીં ના લોકોની શીશોતના જણાવવાની સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાના બાધઓને એટલું યાદ રાખવાની વિનંતિ કરીએ છીએ કે બહોર સમાજો ભરવા ઉપરાંત અથવા તો વડી સરકાર તરફથી પોતાની ફરજ સુધી ગએલી છે, તેવી વડી સત્તાને અરજીઓ મોકલવા ઉપરાંત ખીજું કંઇ કરી શકાય એવું નથી. હિંદી સરકારથી વચ્ચે પડી શકાય તેમ નથી. હિંદ ખતાના પ્રધાનથી પશુ કોલોનીઓ ખતાના પ્રધાન પાસે દાદ આપવાની વાત કરવા સિવાય બીજું કંઇ થઇ શકે તેમ નથી. હિંદના કમ નસીમે, આગળના અથવા તો હાલના કોલોની ખતાના પ્રધાન ખાસ બાહોશ માણસ નથી. તેઓ દીર્ઘ વિચાર પહોંચાડી શકતા નથી. ભોરક એકગીન અને ભોરક કરતુ બને બોળ્યું છે તે સમજી શક્યા નથી. અને વડી પારલામેન્ટ આ ગંબીર અને આખી શહેનશાહતને લમતા અગત્યના સવાલનો નીચેડો માત્ર કોલોની ખતાના પ્રધાનની વિવેક જુદિ ઉપર છોડી દીધો છે. છતાં હિંદી સરકારની તો ફરજ છે કે હિંદની પ્રગતી આખરને કણક ન લાગે, અથવા તો કોલોનીમાં વસતા હિંદીઓ પાયમાલ થતાં અને ધાર્મિક અધોર્મતિએ પહોંચતા અટકે, એવે નીચેડો આવે નહીં ત્યાંસુધી શાંત બેસી રહેવુંજ નહીં. કોઇપણ કોલોની-જેમકે દરાંસવાલ-ન્યાય અને વિચાર સુન્ય થઇ બેસે, તેમજ વડી સરકાર તરફની પોતાની ફરજ વિસારી બેસે ત્યાં સુધી પશુ તેને બદલો વાળવાનાં પમથાં કરાવાં નહીં જોઇએ? આશા છે કે આ સુકુશી અગત્યના સવાલ ઉપર પ્રથમ લક્ષ આપવામાં આવશે અને દરીયાપારના દુઃખ ભોગવતા આપણા બાધઓની ધાર્મિક લડતમાં આપણાથી જેટલી મદદ આપી શકાય તેટલી મદદ આપવામાં આવશે. દરમિયાન દરાંસવાલની જેલની અંદર અને બહારના તે બહાદુર અને સ્વદેશાભિમાની હીરાઓને અમે દીલસોજી અને મુખારકબાદી આપીએ છીએ, અને સમસ્ત હિંદનીવતી ખુશાલી

ના ઉદગાર કાઢીએ છીએ કે દરાંસવાલમાં વસતા હિંદના આવા સાચા અને લાયક પુત્રોને માટે હિંદ મગર છે, અને જે પ્રગળા ગાંધી જેવા નર પેદા કરવાને હજુ શક્તિમાન છે તેણે બચિવવને માટે નિરાશ થવની જરૂર નથી.

ટીપ્પણ

લાહોરનું આ જાણીતું વગદાર છાપુ લખે છે કે:—દરાંસવાલના હિંદીઓનું દુઃખ સાંભળી અમને બહુજ લાગી આવે છે આ ઐતિહાસીક ઝગડો જેમાં સલ સવરવાંદે નાળા અને નિરાધાર પક્ષ તરફ છે તેનું નીરાકરણ લાવવામાં જે વિલંબ થાય છે તે અમને જોખમકારક લાગે છે તે બાબત આ દેશના હિંદીઓની ફરજ એટલી બધી તો સ્પષ્ટ અને ભારે છે કે અમે જેટલી હીઝગીરી બતાવવાને શકતી માન હોઇએ તેટલી હીઝગીરી બતાવીને ઇચ્છુક કરીએ છીએ કે છાપાએ અને હિંદ ના બહોર મંડળો દરાંસવાલમાં જે ચાલી રહ્યું છે તેની મદદા રાજદવારી અને પ્રત્યક્ષ અગત્યતા બરાબર સમજના નથી, અને આવા ગંબીર પ્રસંગે લેવી જોઇતી મહેનતનો માત્ર જજ બાગ બગ વેડો છે. આપણાં બહોર મંડળોએ આ સવાલ ધ્યાનજ ઉત્સાહ અને આતુરતાથી ઉપાડી લેવો થતે છે અને હાલને સમયે ખીજો ગમે તેવો અગત્યનો સવાલ હોય તેના કરતાં પશુ આ સવાલને વિશ્લેષ અગત્યતા આપી અગ્ર દરતા આપી તેને હાથ લેવો થતે છે. દરાંસવાલના હિંદીઓ ડુંકુપ દુર ચતાં સુધી આ દેશના દરેક માણસોને, દુખથી પીગાતા માણસો જેમ શાંતિવાળી બેસતા નથી તેમ શાંતિવાળીને નહીં બેસવાનો હિંદના દરેક ધલાકાને અમે અલગ બાધક પુરવક વિનંતિ કરીએ છીએ.

બીહારની દિલસોજી

બીહાર જે બગાળાનો એક મોટો વિભાગ છે તેની પ્રેક્ષીનસીઅત્ર કોન્ફરન્સ જુન માસમાં 'હિંદુસ્તાન રીવ્યુ' ના અધિ પત્રી મી. સન્નીદાન દર્સીદ, બારીરટર-એટ-લો ના પ્રમુખપણા નીચે બાગલપુર ખાતે મળી હતી. તેમાં પસાર થયેલા ઠરાવોમાં એક ઠરાવ મી. બાબુ યજ્ઞદેવ નારાયણે નીચે મુજબ રજુ કર્યો હતો. અંગ્રેજ સંસ્થાનોમાં હિંદીઓપર પડતાં દુઃખોને આ કોન્ફરન્સ પશુ બચતી નજરે જુએ છે અને શહેનશાહની રમયત ઉપરના દુઃખનો જલદીથી નીચેડો લાવવાની વડી સરકારને વિનંતી કરે છે. મી. ગાંધી

અને લોરડ એમ્પથીલની કીમતી સેવાની આ કોનફરન્સ કહર કરે છે."

આ હરાવને મી. ખીલાફત હુસેન અને બાલુ દારકાતાથેના ટેકા મળતાં સર વાનુમતે પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

મદ્રાસ છલાકાની કિલ્લેસોજી

મદ્રાસ છલાકાની પ્રેક્ષીનીચલ કે.નક રન્સ લાતની ૧૭ તારીખે રા. બ એમ. અઉદીનારાયન છલાકા પ્રત્યક્ષમાં નાચે બરહમપુર ખાતે મળી હતી. આ કોનફરન્સમાં આખા છલાકાની જુદી જુદી જમાએથી ૧૫૦ દેલીએટો હાજર હતા કેટલાએક પસાર થયેલા હરાવોમાં ટર્ગેસ વાલને લગતો એક હરાવ મી. પી. તમા જુવલુમ તરફથી નીચે મુજબ રજુ કરવા માં આવ્યો હતો.

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં એશિયાટિક નિકટ અને ખાસ કરીને બ્રિટીશ હોદીઓ સામે લાંબી યોદ્ધા પ્રગતો જે હવેલાવ વધે છે તે તરફ આ સમાચારો બપ અને ચિંતાની નજરે જુએ છે, અને સહેન શાહની હોદી પ્રગત જે બહુદુરીથી પોતાની જાત લિપર દુઃખ વેડી બ્રીટીશ શહેનશાહત ના શહેરી તરીકેના દક સાખીત કરવાને માગે છે, તેમની પ્રત્યે લાંબા યોદ્ધાઓ તરફથી જે દુખમય તથા અપમાન ભરેલી વરતણક સજાવકમાં આવે છે તેને માટે અત્યંત ધુરસો દર્શાવે છે; અને પારતી રાખે છે કે યોદ્ધાઓની આવી વરતણકથી અને શહેનશાહની હોદી પ્રગતના શહેરી તરીકેના આવા સાદા હકનું રક્ષણ કરવા માટે બ્રીટીશ રાજ્યદારીઓની બેદરકારીને લીધે એવી યાપ પડે છે કે હોદી અને ખીજ યોદ્ધા પ્રગતના હીતની વાત આવે ત્યારે હોદી પ્રગતના હીત તરફ તદન બેદરકારી જતાવવામાં આવે છે, આવી જાતની હોદી પ્રગત ઉપર યાપ પડે એ શહેનશાહતના હીતને મદાન હકસાન કરતા છે, અને તેથી નમ્રતાથી આમલ કરે છે કે આવી જાતની લાચણી દુર કરવા ને એકદમ ઉપયોગ સેવા બેમલે. અને તેને માટે ૧૯૦૭નો એશીયાટિક કંપનો રદ થવો બેમલે તથા ટર્ગેસવાલના તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓ બ્રીટીશ રાજ્યત તરીકે જેને માટે કહ્યું છે તેટલું તેમને મળવું બેમલે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની કેનફરન્સે કુની અનને માટે જે ખરડો ધડ્યો છે તે તરફ આ કેનફરન્સ વડી સરકારનું ધ્યાન બેમલે છે અને જાહેર કરે છે કે આ યાપ હુદી ત્યાંની હોદીઓની તકલીફો હમેશાં

યાજુ રહેશે એટલું જ નહીં, પરંતુ ૧૫ પ્રેક્ષીઓમાં હોદીઓ જેને આલજના જે દક બેમલે છે તેવું જીવંતી લેવાય છે. આ કેનફરન્સ બેમલે કરે છે કે મદ્રાસજાતના આ બાબના હોદીના શહેરી તરીકેના દક તું રક્ષણ કરવા નવા અંધ રણમાં ફાળી કક્રમો લખલ કરવામાં ન આવે. બંધુથી તેવું લખિય બેમલમાં છે, અને તેથી અગત્ય કરે છે કે આવી કક્રમ લખલ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે કાયદાને વડી સરકાર મંજુરી આપશે નહીં."

આ હરાવ રજુ કરનાર મી. પી. તમા જુવલુમે છલાકાર બાપલુ કરતાં બહેન કરચુ કે આ સવત્ર અગેજ પ્રગતના શહેરી તરીકેના દક સખધીને હોવાથી અત્યંત અગત્યને છે શહેનશાહતની જુદી જુદી પ્રગત વચ્ચેનો ફેરો સખધ છે તેનો મુખ્ય આધાર આ સવાલ ઉપર છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના બહાદુર હોદીઓ તરફથી લોરડ એમ્પથીલ (તાળીઓ) બેસલેર કક્રમ ચલાવી રહ્યા છે. આંગળાઓની યાપ લેવી એ બહુજી હીચપન ભરેલું છે. હોદીઓએ મદ્રાસજાત રજુકર થવાનું વચન પાળવું જ્યાં જુની કાયદો રદ થવો નથી મજ સવત્રમાં ૨૦૦ હોદીઓ જેમનાં મયા દના અને આ સવત્ર વધુ ૧૩૦ જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે. મા. ગાંધી (તાળીઓ) જે બહાદુરીથી લડી રહ્યા છે તેને કક્રમ દરમ્યાન ત્રણ વખત જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા છે. હજુ વધુ બેસલેર ટેમ્પલ છે અને વડી સરકાર હાય જેડી બેસી રહેલી મ.કુમ પડે છે. લોરડ મોરલીએ પણ કજુલ કરેલું છે કે કોલોનીની જાત યોદ્ધાઓએ છે. ત્યારે શું આપણા બ્રિટીશ પ્રગતના શહેરીઓ માન નામનાજ છે?

મી. તડી પીલે કજુલે આ હરાવને ટેકા આપ્યો. તેણે બહુજી કે વડી સરકારની દુરજ હતી કે હોદીનું દિત સાચ વવા ખતર ટર્ગેસવાલના કાયદાને તેણે ના મંજુર રાખ્યો બેમલે હતો. તે કાયદાને મંજુરી આપી પોતાની દુરજ તે, યુકી મએલ છે.

મી. પારેએ મોટે અવાજે અને ધુરસાદાર રીતે ઉરીય બાપમાં બાપલુ કરી આ હરાવને ટેકા આપ્યો તેના બાબત દરમ્યાન બધી તાળીઓ પડતી હતી અને બાપલુથી આતા ઉપર હોદી યાપ પડી હતી. યોદ્ધાઓ હોદી હરીફમાં ફાળી ચકના નથી અને તેથી તેઓ હોદીની અદેવાલ કરે છે તે સખધી બાપલુ કરતાં ખાસ વીચેચન કરચું હતું.

સુખર્ષના યાપમાં અરચા

સુખર્ષના રેજીસ્ટ્રા યાપ 'સાંજવરત માન'માં (૧૧ ૬૨) એક પારસી મદ્રાસ ની સહીથી ત્રણ ઉપરાંત કાલમે નો એક લખિયા કામળ પ્રમદ થયો છે. બેમલે આપી કક્રમને હોવાસ સુદર રીતે રખ કરી. વડમાં લખે છે કે, સરકાર કંઈ પણ નીકલ જાયવા મામની નથી. સરકાર સામે મારે એ કક્રમને નીકલ જાય? અતરેના હોદીઓ નાવારેસ છે, તેમને તેમના હોદીઓના તરફની કાંઈ પણ મદક મકલી નથી, તેમજ તેમને મારે સરકાર પણ કાંઈ કરી ચકતી નથી. સરકાર પોતાનો ધનસાધ કુનીકમાં અલક કહેવાય છે તેજ સરકાર પોતાના તાખાના મુલકમાં, પોતાનાજ તાખની હોદી પ્રગત જે અપહર દુઃખથી પીતલ છે, તેને મારે કાંઈ પણ કરવાને અચક છે! અરે બ્રીટીશ! આજે તરાં વચને ક્યાં ગયા? આજે બ્રીટીશ નામને લાંચના લાગવા બેલું છે અરે! અરે! આજે બ્રીટીશ નામના હેલળ ર લાખની-કહેવાતી-સદે પ્રગત દોરતી ૩૦ કરોડ જુની પ્રગતુ જેવું અપમાન કરે છે!! અરે! અરે! હોદી આ તરાં પોતાના શું કાલ? આ તારા પુત્રેની બ્રીટીશ નામના હેલળ શું રસા? અરે હોદીના પુત્રે વચનો અને એકે અવાજે બ્રીટીશ રાજને કહો કે તુ તારાં વચન પાળી તારા રાજના દરેક બાબમાં બ્રીટીશ હોદી પ્રગતને સખળા દક આપા નહીં તો હોદીને તેવું ફેડી લેવા હોદી હો!!

આજે ક્યાં જુઓ ત્યાં બ્રીટીશ હોદી ના નામની રક્ષકુટણ મ.કુમ છે. એણે શીઆ, કેનેડા, અમેરીકા, દક્ષીણ આફ્રિકા, પુરવ આફ્રિકા, ક્યાં જુવો ત્યાં એશીઆ દીકના બહાનના હેલળ બ્રીટીશ હોદીને મારે ખારખાં બંધ છે. બ્યારે એક સદેદ ચામડી નો માણસ પછી તે વાહુદી, બ્રોક, એવી બેચન, પોલ, ગમેન, ફરેચ, ધરા કીઅન, રશીઅન, હંગરીશ વીગેરે કાંઈપણ કુરોપી પ્રગતો માણસ-પછી તે કુચ્ચો, મોટો હેચ તે પણ-હેચ તે કુનિ વના દરેક લામમાં લખલ યાપ છે. ત્યારે ખીચારી હોદી પ્રગત કે જે કુનીઆની મોલ માં મોડી સુપરેલી બ્રીટીશ રાજની પ્રગત કહેવાયવા મગદુરી માને છે તેનેજ માટે ચેર, હુદારાની માફક અલકાયત મુકામાં આપી છે! કહેન અને કાળી ચામડી વચ્ચેનો ફેરક કુનીઆમાં ક્યાંસુધી ચાલશે? કિતિદાસ શું ખતાવે છે? એશિયા કે જેમાં

કુનીઆના સમજા ધર્મો પેદા થયા છે, જેમાં મોટા મોટા ગભીરો અને રાજાઓ થઈ ગયા છે, જેમાં જુની પ્રજા વસે છે તેજ એશિયા આજે પડતી દશામાં છે! યુરોપ કે જે એશિયાની બહોળાલીમાં મહામ પદ્મ દહાં નહીં, તે આજે કુની આમાં વખણાય છે. કાળની ગતિ ન્યારી છે. આજે મહત્તી તેની કાલે પડતી થાય છે. અરે માનવી! કાળી અને ગેરી આમકી વચેનો ફરક ફર કરો! કુનીમાં દરેક મનુષ્યને માટે સરખાએલી છે, પછી તે કાળો છે કે ગોરો! તે પેદાના કરનાર પરવર દીનારની કરામત ન્યારી છે. એકું કોણ કહી નહીં શકશે કે આજે જેની મહત્તી છે તેની કાલે પડતી નહીં થશે?

એક મુકાબલો

ડરખાનમાં ભરાએલી મેડીકલ કોમિશનમાં ગોરા તથા હીંદીની રહેણી. તથા તેમના મરણ પ્રમાણ સંબંધી એક નિબંધ નજાલના હેતુ ઓરીસરે પાંચમે હતો તેમાંથી નજુલ સાચક જાળ અને નીચે આપીએ છીએ:—

નિબંધમાં ૫ વરસની મુદતમાં વાતીની મજૂરી ખાનમાં લેવામાં આવી છે. તેમાં ગોરાની વારત ૧,૦૦,૦૦૦ ની જણાવે, ત્યારે હીંદીની વારત ૮૫,૦૦૦ ની. આ નિબંધમાં હીંદી રાજા જેઓ ગીરમીટમાં આવ્યા હોય તેમને માટે વાપરવામાં આવ્યો છે.

આ બે કામની રિયનિમાં મોટો તફાવત જોવામાં આવે છે. ગોરાની સરાસરી જોડામાં એકી આવક વરસની પા. ૭૫ ની છે. ત્યારે હીંદીમાંના પોડાજ વરસમાં પા. ૩૦ જેટલું કમાય છે. તેમાંના અરથા તો પા. ૨૦ થી વધુ એકું મેળવે છે. ગોરાનાં રહેવાનાં મકાનોમાં માત્ર ૭ દડા ધરાને ૩ થી એકા ગોરાડા હશે. ત્યારે ૭૦ દડા જેટલાં હીંદી કુટુંબો એક એક ઘરમાં રહે છે. થોડાને જ બે કરતાં વધારે ગોરાડા હશે. દર ગોરાડા દીઠ એકામાં એકા બે માણસો (હીંદી) હોય છે.

ગોરાએ મુખ્યત્વે કરીને સારી સ્થિતિ ના હોય છે, તેમનાં ઘરો સુંદર હોય છે, ને તેમને ગોરાક સારો મળે છે. સંક્રમણ તેઓ કદી બોગવતા નથી. કપડાં પુરતાં અને સારાં વાપરે છે, અને આરામ અને મમ્મત મેળવવા તેમને તક રહે છે. હીંદી

ને તેને કીક પડે એવો ગોરાક પુરતો મળે છે, પણ તેને કુમડાં બહુ થોડાં હોય છે, અને તેનો ગોરાક બહુ થોડીજવાર બદલાય છે. તેનાં રહેવાનાં સાધન બહુજ કુતરતાં હોય છે, અને તેમાં બધાં માણસો ખીચોખીચ રહે છે. આની અસર બહુ ખરાબ થાય છે, પણ તેમને કિચકના ખુલ્લી કપામાં કામ કરવાનું હોવા થી તે અસરમાં બહુ ઘટાડો થાય છે. ગોરાને આરોગ્ય વિજ્ઞાનાં મુગતત્વોનું જ્ઞાન હોય છે. હીંદી તેથી તદ્દન અજ્ઞાન હોય છે.

પાંચ વરસમાં ૪,૮૩૬ ગોરાનાં મરણ થયાં હતાં, ત્યારે હીંદી મરણ ૧૦,૪૦૦ થયાં હતાં. એટલે દર ૧૦,૦૦૦ માણસો દર, અને ૨૧૭ એવા દર બે કામના થયા ગોરા કરતાં હીંદીને સ્વાભાવે વધુ મરણનો સંભવ. હીંદીના મરણોમાં ૬૪ હજારે ૨૫ મરણ એવી મહેરીયાથી હતાં, કે જેની સંખ્યા ગોરામાં માત્ર ૩ ની છે. બે આ બાદ કરવામાં આવે તો હીંદીનું મરણ પ્રમાણ ગોરા કરતાં બરાબર બમણું થયું. જાળકોમાં દર ૧૦૦૦ જન્મ દીઠ ગોરાનાં ૭૨ મરણ થતાં, ત્યારે હીંદીનાં ૧૨૩.

ગીરમીટમાં કામ કરનાર કરતાં ગીરમીટમાંથી છુટેલાઓમાં મરણ પ્રમાણ વધારે છે, બે કે તેનાં બધાં કારણો છે.

હીંદીને મહેરીયા બાથ પડવાનો સંભવ ગોરા કરતાં ૮ ગણો છે. મહેરીયાવાળા બાગોમાં હીંદીને રહેવાનું વધારે છે; તેથી એ આધારે મજૂરી કરીએ તો ગોરાના પ્રમાણમાં હીંદીને મહેરીયા બાથ પડવાનો ૧૭ ગણો સંભવ છે. ગીરમીટમાં હોય તેવા હીંદીમાં મહેરીયાનું પ્રમાણ ગીરમીટમાંથી છુટા હોય તેવા કરતાં ૬ કરતાં વધુ એકું છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અમરમેટ મેજેસ્ટ્રાટમાંથી)

કોર્ટ મેનરના રચના પીલેની મીલકત નક્કર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે ડરખાન સરકાર કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

વેરસમના રોડરજીપર કસાક સુલેમાન ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે ડરખાન સરકાર કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

લાલા લજપતરાયના બદનક્ષીનો કેસ

લાલા લજપતરાય ત્યારે દેશપાર થયા હતા ત્યારે કલકત્તાના 'ઇંગ્લીશમેન' વગેરે કેટલાક જાપાએ એવી હકીકત બહાર પાડેલ કે હીંદી સરકારને બ્રિટીશ સરકાર વિરુદ્ધ લડાઈ કરવાને તેમણે ઉત્કેરેલ. તેથી લાલા લજપતરાયે કલકત્તાના 'ઇંગ્લીશમેન' જાપા સામે બદનક્ષીની જે ફરીવાદી નોંધાવી હતી તેને લખતો મુકદ્દમા કલકત્તા હાઇ કોર્ટના જજ જી. મી. ફેલેચર સમુખ તા. ૨૮ જુનના રોજ સંજળાયો હતો.

લાલાજીએ ફરિયાદ નામામાં જણાવ્યું હતું કે તકરારી આરટીકલમાં મારી સામે મુકદ્દમાં આવેલ આરોપો તદ્દન જુઠા, વચર આધારના અને મારી બારે બદનક્ષી કરનારા છે, અને મને હોરાબ કરવા માટે તે દવપજાવથી જાપવામાં આવ્યા છે. તે આરોપો પ્રગટ થવાથી મારું મન બહુ દુઃખી થયું હતું. જાહેર લોકોના મોટા ભાગની નજરમાં હું હલકો પડ્યો હતો, અને હીંદુસ્તાન અને ઇંગ્લાંડમાં મારી પ્રતિજ્ઞાને ધોલો પુગ્યો હતો. મેં જવાબ દારો સામે ર. ૫૦ હજારની તુકસાની બરી આપવાની નોટીસ મોકલી જણાવ્યું હતું કે તે રકમ હું કાંઈ સાચક સંપાતતમાં આપી દઇશ, પણ તેઓએ તેમ કરવાને ના પાડી, તેથી હું જવાબદારો સામે કોર્ટ પાસેથી હનસાઈ માગું છું.

"ઇંગ્લીશમેન" પોતાના બચાવમાં એમ જણાવે છે કે કેદમાં રાખવાનું કામ ખોટું હતું ના નહિ તે બાબેની તપાસ ચલાવવાનો આ કોર્ટને અધિકાર નથી. એલ વામાં આવેલા આરોપો ખોટા, વચર આધારના અને બદનક્ષી કરનારા છે એમ વાદીએ ખાસ બતાવ્યું નથી. ફરિયાદીની આખરે ધોલો પુગ્યો તે બીજાની પ્રતિ જાદીઓ નાપાડે છે. આ મુકદ્દમો લાવવાનું તેમની પાસે કાંઈપણ કારણ નથી અને તેટલા માટે કલેજી કાદી નાંખ્યો.

આ કેસનું નીરાકરણ ચીફ જસ્ટીસે લાલાજીના લાભમાં આપ્યું છે. અને 'ઇંગ્લીશમેન' પાસેથી તુકસાની બદલ પૈસા ૧૦૦૦ અપાયા છે.

ગોરા-હીંદીના મોરચીમ લીગની લડત ની જાખાની વારસીક સભા તા. ૨૪ જુનના રોજ કેમ્પ્ટન હોલમાં નામદાર આગાખાનના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી.

નાતાલનું કેળવણીનું કમીશન.

નાતાલના કેળવણીના સલાહમાં તપાસ કરવા નીમાએલા કમીશન ઉપર સ્વામીશ્રી શંકરજી દણે લખીતવાર જુથાની મોકલી છે તેનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

નાતાલની હીંદી વસ્તિના ત્રણ વિભાગ પાડી શકાય. (૧) જેઓ ગીરમીદમાં હાથ છે તેઓ; (૨) જેઓ ગીરમીદમાં આવેલ છતાં હવે છુટા છે; તથા (૩) મુસલમાન સ્થાવરોપર જેમને આરબ એવા નામથી ઓળખવામાં આવે છે.

પહેલા વિભાગવાળાનાં છોકરાંની કેળવણી તજ હવામાં આવી છે. તેમને માટે બે ત્રણ રેલ્વેની નિશાળો છે, પણ તે પણ માલ વિનાની તેમજ ધકા વગર ની છે. તેમનાં છોકરાંની કેળવણી તજ દેવી એ ધાતકી છે, કારણ કે આ કાલે નીની કુશલતા, અને આખાદીનો આધાર તેમની મજૂરી ઉપર છે. કાફરા કામ કરે તેમ નથી; અને ગોરા મજૂરો મળી શકે નહિ, તે રૂબે તે હીંદી કસ્ટ ગ લગ ૧૦ મણા દરમાયા તેમને જોઈએ તેથી સરકારને તેઓ પોશાય નહીં. એટલે આ મજૂરો વગર કોલોનીને ચાલે તેવું નથી. બધા ગીરમીદીના ઉતરતી કામ ના છે એમ ધારવું તે જુદા રહેલું છે. કેટલાક ઉચી કામના પણ છે. તેઓ ખોટી લાલચથી ફસાઇને અને આવેશ હોય છે. જો તેઓ અહીં ન આવ્યા હોત તો તેમનાં છોકરાંની કેળવણીની રિયાત તદન જુદાજ પ્રકારની હોત. હીંદુસ્તાનમાં લખવા વાંચવાની ને ચદતા દરજ્જાની ઉપરાંત ઉદ્યોગ દુનરની કેળવણી પણ હવેમાં આપવા લાગી છે. જ્યાં સરકારી નિકાલો નથી ત્યાં ખાનગી સખાવતી મદદથી, કે ધાર્મિક મંડળ તરફથી નિશાળો ચલાવવામાં આવે છે. તેથી મારો મત એવો છે કે ગીરમીદીનાં છોકરાંને લખતાં વાંચતાં બાળવાનું સરકારે દરજ્જામાં અને મુક્ત કરવું જોઈએ. મજૂરોને રાખનાર ગોરા ખેડૂતો ગોરાઓપર તેનો ભાર નાખવો એ અર્થ વગરનું છે. તેનું જોખમ સરકારને માથે બાળવું જોઈએ. ગીરમીદીઓને અહીં મોકાવનાર સરકાર છે. નાતાલ જેવા બિદીય કાલો નીમાં પોટ વગરનાં લોકની કેળવણી સંબંધી જોખમદારીમાં સરકાર આટલી બધી ખેદરકાર રહે એ વિચારીની પાત

છે. ગીરમીદીઓનાં છોકરાં અજ્ઞાન દશામાં રહે છે, ને નીતિનું તેમને જ્ઞાન હોવું નથી. પણાં એસ્ટેટપર ગીરમીદીઓનાં છોકરાંને કામપર ચડાવવામાં આવેલાં મારા જોવામાં આવેલાં તેથી અને બહુ ખેદ થાય છે.

બીજા વિભાગનાં હીંદીનાં છોકરાંની કેળવણી તજ ધ્યાન ન આપવામાં આવે એ તદન અન્યાય બરેલું છે. એ લોકો હીંદુસ્તાન વિષે તેના નામ કરતાં વધારે જાણના નથી. તેઓ અહીંનાં જાણુને માટે રહેલા છે, અને તેઓ નાતાલનીજ વસ્તિ છે. તેઓ અહીંનાં સ્થાવર મીલ કામ ધરાવે છે, અને કોલેનીની મહેસુલ માં વજુદવાળા હિસ્સો ઉમેરે છે. દરેક સુધરેલી સરકારની દરજ્જા છે કે પોતાની બધી પ્રજાને કેળવણી આપીને લાભક બનાવવી.

હીંદી છોકરાઓ માટે આખા નાતાલ માં માત્ર ૪-૫ જ નિશાળ છે તેથી કુ નિશાળ થઈ જાય. તે ઉપરાંત કેટલીક પાદરીઓની નીશાળો છે. પણ ત્યાં ખ્રિસ્તી ધર્મ હીંદીઓને શીખવવામાં આવે છે તે હીંદીના લાભથી વિરુદ્ધ છે. પાદરીઓની નીશાળો કેળવણી આપવા માટે નહીં પણ ખ્રિસ્તી કરવા માટે હતાં કરવા માં આવી છે.

મારો મત છે કે આ લોકનાં છોકરાંને પણ લખતાં વાંચતાં શીખવવાનું મુક્ત અને દરજ્જામાં હોવું જોઈએ. પ્રાથમિક કેળવણી પુરી થઈ રહે તરે ચદતી કેળવણી તેમને ગોરાઓની સાથે મળવી જોઈએ. ગોરા અને હીંદી છોકરાં સાથે બધું તેથી બે કામ એક બીજાને વિદ્યેય ઓળખશે ને બિદીય રાજની મજા પુતી વધશે. તેથી હીંદીઓ ગોરાની સાથે રાજના બચાવ માટે ઉભા રહેતાં શીખશે.

ઉગ્રાંડની મુનીવરસીદીઓમાં બધી પ્રજાના વિવર્ધો નીકે નીકે ભળે છે, અને એક બીજાને સાહે છે. સુધારો અને વિદ્યા ફેલાવવા માટે ઉગ્રાંડ મગર છે અને નાતાલ પણ એકજ કોલીતું હોવાથી તેણે એમ કરવું જોઈએ, અને ૧૪ વરસની ઉમરનાને બાળતાં અટકાવવાની જે કલમ થઈ છે તે ગાય દુર થવો જોઈએ. જેમ પ્રજા સુધરેલી હશે તેમ રાજ્ય સુધરેલી શકે છે.

ચદતા દરજ્જાની કેળવણી તદન મુક્ત હોવી જોઈએ એમ કું નહીં કહું. પણ ગરીબ માખાપનાં હોશીઆર છોકરાંને ઉતેજન મળે તેવી મદદની ગોઠવણ થવી

જોઈએ. જેમને ચદતી કેળવણી લેવાનું પસંદ ન હોય, અથવા પોશાય નહીં તેમ ને ઉદ્યોગ દુનરની કેળવણી આપવી જોઈએ. તેથી તેઓ આગળ જતાં પોતાનું યુગરન સહેલાઈથી મેળવી શકશે, અને રાજને તેઓ બોખરૂપ થતાં અટકશે. તેઓ મજૂરો થશે તોપણ કેળવણીને લીધે સારું કામ કરી શકશે. તેથી કોલોનીના ઉદ્યોગ તથા વેપારમાં વધારો થશે, અને મુલક આખાદીમાં આવશે. ગરીબાઈથી ચતા યુગા અને દુરાચરણ નો અંત આવશે, અને કરો બરવા કાંડલ માન ન થવા માટે હીંદીઓને ફરી ફરીને કેદમાં નાખવાની જરૂર સરકારને રહેશે નહીં.

મારા મત પ્રમાણે હીંદી છોકરાંને પ્રથમ મીક કેળવણી તેમની પોતાની મનુષ્ય માં મળવી જોઈએ, તથા તેમને માટે તેમની જાતનાજ શિક્ષક હોવા જોઈએ. ગોરા શિક્ષકો કરતાં હીંદી શિક્ષકો તેમને સારીપેટ સલાચારી કરી શકશે. આવા શિક્ષકો તબયાર કરવા માટે હીંદીના બાળ ના શિક્ષકોને કલાસ ઉધાડવો, ને તેમાં લખાવ ચનારા માટે સ્કોલરશીપ સ્થાપવી. તેઓને પરીક્ષામાં પાસ થએ આવી નિશાળમાં ગોઠવવા લાગેને માટે ચોક્કસ શિક્ષકો અહીંનાં મળી શકશે, ત્યારે ચોક્કસ પાસ થયેલ મેનુઓટોને હીંદુસ્તાન થી મોકાવવા. માસીક ૮ થી ૧૦ પાઉન્ડ પમાર અને બોરડીંગ લોશન તથા મુસા ફરી ખરચ આપવાથી તેમને મેળવી શકાશે. એથા ધોરણથી વિદ્યારથીઓને અંગ્રેજી શિક્ષણ આપવું. અને ચદતી કેળવણીનું શિક્ષણ ગોરા વિદ્યારથીઓની સાથે આપવ, ને તેથી તે અંગ્રેજી બાળા માં હોવું જોઈએ. પણ બીજા બાળ તરીકે સરફ રાખવી. તેથી ગોરા વિદ્યારથીઓને પુર્વનું તરજગીન જાણવા મળશે. અને પુરવ અને પશ્ચિમ જોડવા માટે તેનું જ્ઞાન જરૂરી છે.

જુદી જુદી સાયન્સના અભ્યાસને ઉતેજન આપવું જોઈએ, અને મારા મત પ્રમાણે જરી રીતે ઉગ્રાંડ મુદ્દાપનું વિદ્યા ભુવન છે તેથી રીતે નાતાલને દક્ષિણ આફ્રીકાનું વિદ્યાનું મુખ્ય સ્થળ બનાવવું. હીંદી કામના ત્રીજા વિભાગ માટે દીવ ગીર છું કે હું તેમને પ્રતિનીધી નથી ને તેથી તે વિષે મારો મત આપી શકતો નથી.

જે એક સલાહ માટે મને બહુ લાગે છે તે હીંદી છોકરાંની કેળવણીનો

કોઈ પણ પ્રજાની માતાઓને કેળવણી વગર રાખવી તે ઝાંઝની કુળને કાપી નાખવા બરેબર છે. લાયક માતાઓને લાયક છોકરાં ઉત્પન્ન કરી શકે, કે જેઓ આમજી જતાં રાજના સારા સહેરી બાપ. સરકારને કેળવણીની જવાબદારી મદદ આપવા માટે આયોજીક નિયમો સ્થાપવા ધર્મિક અને વહેવારીક ખાતાંઓને સરકારી "ગ્રાંટ" આપીને મદદ કરવી જોઈએ. કેળવણી ખાતાના રીપોર્ટ પ્રમાણે અણુ સાલના મેની આખરીએ સરકારી નીશાનોમાં મોરા વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૭૦૦૦ ની હતી. મોરા કરતાં હોદીની વસિત નાતાલમાં વધારે છતાં હોદી વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૫૨૦ ની હતી. ૧૯૦૮ ના મે માં હોદી વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૬૫૯ ની હતી. એટલે આ સાલમાં જે ઘટાડો થયો છે તે ઉપરને લગતી જે વાજખી અટકાવતણું પરિણામ છે. મોરા ખત પ્રમાણે બ્રિટીશ રાજના બચાવ માટે લગાયક કેળવણી મોરા તથા હોદી છોકરાઓને એક સરખી રીતે દરજ્જા અત મળવી જોઈએ.

અને એવું કહેવામાં આવ્યું કે જો તેઓ પોલીસની પુકેલી વાત કબુલ નહીં કરે તો તે જોરતોની લાજ છુટવામાં આવશે. બચાવ પક્ષવાળાની આ દલીલ સામા પક્ષના એક સાક્ષીએ પણ કબુલ કરી છે. એક દિવસે નર્યા નામના માણસને તેમની પાસેથી ક્યાંક લઇ જવામાં આવ્યો, જે વખત પછી તેમણે તેમને જોઈને નહોતો. લઇ જતા પહેલાં દરોગાએ નર્યાને પોતાની ઓરીસમાં લઇ જઇને ખૂબ માર્યા હતા. નર્યા મારની અસરથી મરણ પામ્યો હોયો જોઈએ એવું જણાવે છે.

તેમનો બચાવ એવો હતો કે પોલીસે પોતેજ મરનારનું પુત્ર કરેલ છતાં કેદી એપર મરનારના સાથીઓ તરીકે પુત્રનો આરોપ પોલીસે એકાગ્ર્યે હતો. જુરી એ આરોપીઓને બીનકુલ-હેગર દરાવ્યા હતા. માણસોને તુકદો આપ્યો નથી.

કીબરલી

(એક ખમરપત્રી તરફથી)

આજ લગતમ પણા માસથી કીબરલી ના હોદીઓમાં કુસંપનાં બીજ રોપાયો છે. પ્રથમ મહારાસી મહારાસીમાં ખાનગી લેવડ દેવડની લડત ચાલી અને તે લડતે મોરા મારીનું રૂપ પકડ્યું જેમાં એક બીજને સખત માર પડ્યો અને કેસ કોર્ટે ગયો. જ્યાં હંડ થયો અને છુદી મયા, પરંતુ તેટલેથી નહીં અટકતાં ટાંટો વધ્યો અને તેમાં એક માણસને ખોટી જુબાની આપી ખોટો કેસ કરવા બાબત માસ દ ની જોલ થઇ જે હજુ જોલમાંજ છે. હવે મહારાસીઓ સંત થયા છે. પરંતુ ગુજરાતિ હોદીઓમાં આજ એ માસ થયાં સખત ટાંટો ચાલે છે. જુન માસમાં મારકેટમાં ફરેલ વેચતાં એવી લકાઇ થઇ કે એક બીજનાં માથાં પુટ્યાં અને કોર્ટમાં કેસ ગયો, હંડ થયો, અને છુદી મયા, પરંતુ લડતે બારે રૂપ લાંબુ છે. એ પક્ષ પડ્યા છે, અને જ ને પક્ષે એક બીજને મારવા ફરે છે. દરેક પક્ષના સમજુ મણવા લાયક માણસો અને તેમના સોગતીઓ હાથમાં ગેંગી મેટી લાકડીઓ લઇ રાત્રે અમર દીવસે ફરે છે અને તેમાં એવું પરિણામ આવ્યું છે કે એક બે હોદી ને ૧૧ માસ અને ૧ માસ એમ સખત જોલની સાત થઇ છે. જે કેસની

કેપટાનકેમાં સુપ્રીમ કોર્ટ અપીલ થઇ છે. ઉપર મુજબ અરેના હોદીઓમાં લડત ચાલે છે. યું હોદીઓ પોતાની ખાનગી લેવડ દેવડને દિસાખ આવી રીતે પતાવવા માગે છે કે કોર્ટે અડી પૈસાની ખરાબી અને ધમત ખેવાને સારું ગણે છે? મોરા સાંમળવા અને જણવા મુજબ સારો વેપાર કરનાર અને પ્રતિષ્ઠીત માણસોને મારે તો મારમેળે નીકલ કરી શકે. તેવા મણુરો મારામારી કરવા માં આમળ પડે એ જોઇ ખરેખર એવ થાય છે. હાલ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીઓ પોતાપર પડતા જુલમ માટે રજાદારી લડતમાં જોડાયા છે. ભારે આવા ખાનગી ટાંટાઓ કરી કીબરલીના હોદીઓ વડીલોના મજામાં બારે છે એ કેવું કહેવાય? આજે ટરાંસવાલમાં ટામીલ કોમના સલઅલીઓનાં બાવડી છોકરાં ખાવા માટે ખોરાકની તંગી મોમને છે અને તેમને મદદ કરવા છાપામાં અનેક વખતે ચેતવણી આવે છે છતાં તેમાં કામ માં જાગ નહીં આપતાં આવા લકાઇ ટાંટા ઓ કરી પૈસાની મોટી રકમો ખરચે છે એ વાંચી આપના વાંચકો ખ્યાલ કરશે કે હોદીઓ પોતાની અચીતિ પોતાને હાથેજ કરે છે. ઉપરના લકાઇ ટાંટામાં માણસોને એવી સખત ટીકા કરી હતી કે જો કોઇ સમજુ હોદી હોય તો તુરત લકાઇ ટાંટામાં નહીં પડતાં અજમ રહે.

આવતા વરસનો ભેટ

હેલ્થા જે વરસની માફક હિંમન ઓર્થોપેનિઅનના માહકોને નવા વરસની ભેટ ની ડાયરી આપવાની અમે હિમેલ રાખીએ છીએ. આ વખતની ડાયરીમાં પ્રજો સુધારો વધારો કરવામાં આવશે. વેપારીઓને અને બીજા ગુજરાતી વાંચનારને જેમ અને તેમ વધારે ઉપયોગી થાકે તેવા ઘણા વિષયો તેમાં વધરવામાં આવશે. વડેવારીમાં બહાર પાડવામાં આવતી ડાયરી વધુ માહકોને અલુજ મેડી થઇ પડવાથી આ સાલની ડાયરી અકટોબરમાં બહાર પાડવામાં આવશે. અકટોબરમાં બહાર પાડવાથી ડાયરીમાં જાહેર ખખર આપનારને પણ વધુ મદિનાનો વધુ લાજ મળશે, તેથી ખરેખર તેમાં પદરમદિના સુધી તેમની વડેરખખર રહેશે. આ ફેરફાર અમારા માહકોને તેમજ જાહેર ખખર આપનારાઓને લાજદારક છે.

હોદીમાં જોલીનાં દુઃખો

લાહોરના ટીબુનમાં નીચે મુજબ કહી કત પ્રગટ થઇ છે:—
દિનાજપુરની સેશન કોર્ટમાં એક ચોંકાવનારો કેસ ચાલે છે. પોલીસના બાપતા નીચે સેપાયા પછી એક કેદીનું પુત્ર કોવામાં આવ્યું હતું. તે કેસમાં કેદીઓ પર ગુજરાતી જુલમની નીચે મુજબ કહી કન સાક્ષીઓએ જણાવી હતી:—
તેમને સપટેબરના અરસામાં કેટલાક હોદીઓ સાથે પકડવામાં આવ્યા હતા. ત્યાર પછી તેમની પાસે કેસના મુદ્દા કબુલ કરાવવા માટે તેમના તરફ પ્રશ્નના જેવી વરતણક બનાવવામાં આવી. આજુ માં તેમને કેદ રાખવામાં આવ્યા ત્યારે તેમના હાથ પીછાકે બેગા કરી બાંધી લેવામાં આવ્યા; તથા પગ પણ બેગા બાંધી લીધા. તેમને થાણુમાં ૬ દિવસ રાખવામાં આવ્યા ને તેમના ૨ દિવસ તેમને થેડા ખોરાક ઉપર રાખવામાં આવ્યા. તેમણે જ્યારે પાણી મળ્યું ત્યારે પોલીસે કહ્યું કે તેઓ તેમના મ્હોં માં મુનરશે. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું કે તેમના કેટલાકની ઓરતો તથા માતાઓ ને તેમની આમળ હાજર કરવામાં આવી,

પોતાની બહેન બચે મોઢાનારાએને તે સંવેળા મોઢાવાની વિનંતિ કરીએ છ.એ. બહેનબચેનો દર મહાસાલની મહા એક પાનાની એક ગીની તથા અરબા પાનાની અરબી ગીની રાખેલો છે.

૧૯૦૮ના ડીસેમ્બરની બાબેરી સુધીનું નેમનું લવાજમ આવી ગએલું હતું તેમનેજ આ કાચરી ભેટ આપવામાં આવશે.

તાર સમાચાર

મોરોક્કોમાં સ્પેનીસ લશ્કરની હાર થવા લાગી છે, અને તેથી સ્પેનીસ લશ્કરી વડાએ ૭૫,૦૦૦ લશ્કરની માગણી કરી છે.

મોરોક્કોમાં સ્પેનીસ લશ્કરની સ્થિતિ થી સ્પેનના લોકોએ બળવો કર્યો છે. રાષ્ટ્રીને તથા વીધવા રાજમાતાને ક્રાન્સની હદમાં મોઢાથી દેવામાં આવ્યાં છે.

યુનીયન પાર્લામેન્ટના મેમ્બર કોલ્ડ થઈ તેની બાબમાંથી "મે.રાની એલિઝાબેથ" એવા સ્ટેટ કમી નામવાનો સુધારો કમીટીમાં આવે તો દાખલ કરવા વડી પાર્લામેન્ટના ૪૦ મેમ્બરોએ સર્વાનુમતે કરવા કર્યો હતો.

લોરડ કોરટનીનો સુધારો એવો છે કે જેઓ પાર્લામેન્ટના મેમ્બર થઈ શકે તેઓ "લિટીલ પ્રબ્લમ, અને ટ્રાંસવાલ તથા આરેન્જરીવરમાં ગોરાની એલાદના" હોવા જોઈએ.

વડી પાર્લામેન્ટમાં મી. એલ્ફ્રીડો જી.બુલ્ડુ હવે કે કમ્પીરીયલ હિન્સ કમીટીનો મત એવો છે કે જ્યાં સુધી બિટીલ લશ્કર દરિયા ઉપર સર્વેયરી છે ત્યાં સુધી કોઈ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ચર્ચી આવી શકે તે અસંભવિત છે.

સ્પેનના બળવાખોર લશ્કરે બારસીલોનાના બધા મહા (ધરમ યુરોપનાં રહેવાનાં મહાનો) બાળી નાખ્યા છે, તથા ૪૦૦થી ૧૦૦૦ નેટલા માણસોને હતલ કર્યા છે. હતલ થએલાં માણસનાં માથાં, તથા બીજા અવયવો વાંસડાની ટોચપર બાંધી તેને લોકોની નજર માટે છેલ્લે હવામાં રાખીને બળવાખોરો બારસીલોનાના રસ્તા ઉપર ફેંચેલાં હતાં.

સરકારી લશ્કરનો વડો તે વખતે હાજર હતો, પણ બળવાખોરોનું બળબેઠને તેણે વચ્ચે પડવાનું માંડી વાળ્યું હતું. એક હજાર ધરમયુર તથા તેમની ઓરનેને પ્રાર્થના કરતી વખતે કાપી નાખવામાં આવ્યાં હતાં, અને કેટલાકને મહાનાં બળતાં મકાનોપર ફેંકીને બાળી નાખવામાં આવ્યાં હતાં.

પાછળના તારમાં જાણવામાં આવે છે કે સરકારે સુલેહ ફેલાવવા માંડી છે.

સ્પેનના બળવાને લીધે ૩૦૦૦ સ્પેનીસ લશ્કરમાંથી સ્પેનમાંથી બાગી પડ્યા છે, અને ક્રાન્સમાંથી અમેરિકા તરફ છોડી જવા પડે છે.

અમેરિકામાં આવેલા મેક્સિકોનું આકા પુલકા નામનું ગામ ધરતીકંપથી અરધું નાશ પામ્યું છે.

જાપાનમાં ઓસાકાખાતે બપોરે આગ લાગવાથી ૧૩૦૦૦ ફરિયા બળીને નાશ પામ્યાં છે. આખો ફેલાવો ચાર ચોરસ માઇલ જેટલા વિસ્તારમાં થયો હતો.

'સંડ ડેલીમેશ' નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના પહેલા અવરનર જનરલ તરીકે લોરડ સેલબોરનની નીમ જીંદગી કરવામાં આવશે એવી વાત વિલાયતમાં જાહેર આવી છે.

ડૉ. આન્ડ્રુસેમાને લંડનના ટાઇમ્સમાં કામળ લખ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે નેટીવ વોટર રાજ્ય વડી સરકાર નહીં કરે તો તે લોક લેવામાં આવશે એવો ભય છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના જાપાના તારાનો દર ધટાડીને દરેક જગ્યાએ ૧ શીશીંગ હતો તેને બદલે -/૯ પેની કરવામાં આવેલ છે.

તા. ૧લી આગસ્ટે જનરલ બોથા પોતાની તબીબત સુધારવા માટે યુરોપખાતે જવા લંડનથી ઉપડી ગયા હતા.

જનરલ બોથાએ જણાવ્યું હતું કે જે નેટીવ વોટને લગતો સુધારો આમની સલાહ કરશે તે યુનીયન કદી યશે નહીં.

રશિઆનો કાર, તથા કરીના તા. ૨ જીએ પોતાની સુલાકાત માટે ઇંગ્લાંડના કિનારાપર આવી પહોંચ્યા વડી હતી.

કલકત્તામાં કોલેજોનો ઉપદ્રવ શરૂ થયો છે.

રશિઆનો કાર ઇંગ્લાંડ બધું પહોંચેલ છે. તેના માનમાં તા. કીંગ એડવર્ડે 'માલ્ડુ' આપ્યું હતું, જે વખતે તેમણે જણાવ્યું હતું કે આ સુલાકાતથી બિટન બને રશિઆ વચ્ચેનો સંબંધ વધશે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગોરત્સોની વસ્તિ નો વધારો થામ એવો સુધારો યુનીયન બીલમાં કરવાને સંમત થઈ છે.

યુનીયન બીલ ઉચ્ચારવાની સલાહી કમીટીમાંથી કીંગ ફેરફાર થવા વખતે થયું છે.

નેટીવ વોટ બાબતમાં લોરડ મેક્ડોનાલ્ડ એવો સુધારો રજૂ કરવાના છે કે કેપના નેટીવનો વોટ રદ થવા "એવુ" બીલ યુનીયન સભામાં પછી ૧૦ વરસ સુધી માં દાખલ કરવું નહીં.

લોરડ કોરટનીનો સુધારો કમીટીમાં રજૂ થયો હતો, પણ તે મત લેવાયા વગરજ નીકળી ગયો હતો.

તેના જવાબમાં લોરડ કરીયુએ એવું જણાવ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં મોટી સંખ્યામાં ગોરાઓ મર કરીને રહ્યા છે; અને જે સલા જનરાઇથી સુધારાઓ દાખલ કરશે તો બધી જાત બેગી કરવા નો હેતુ આમળ વધશે નહીં, પણ ધીમે પડશે.

લોરડ મેક્ડોનાલ્ડે પોતાનો સુધારો પાછો ખેંચી લીધો હતો. બાકી બીલ કમીટીમાંથી પાસ થયું હતું.

દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારોના ડેલીગેટો ના માનમાં લંડનની સ્ટાંડર્ડ બેંક તરફથી 'ખુલ્લું' આપવામાં આવ્યું હતું.

પોરટુગાલના જીવાન રાજ કીંગ મેન્યુ અલને ઇંગ્લાંડ તરફથી તા. કીંગ એડવર્ડે ઇંગ્લાંડની સુલાકાતે આવવા આમંત્રણ મોકલ્યું હતું. જે કીંગ મેન્યુએ સ્વીકાર્યું છે.

કીટના ટાપુમાંથી ગ્રીસનું લશ્કર પાછું ખેંચી લેવામાં ન આવે તો ટુરકી બળથી પોતાનો હક સાબીત કરશે એવું બહેર થયું.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

તા. ૧૯ જુનના રોજ મહાસ નજીક જીનગર અને એનુર સ્ટેશન વચ્ચે કલકત્તા મેડ રેલને એક મોડો અકસ્માત થયો હતો તેમાં ૧૫ ઉતારાઓ માર્યા ગયા હતા અને ૨૦ને ઇલાય થયેલી જાણવામાં આવી છે.

કાનપોરના દેશીઓમાં એક નવી જાતનો તાવ ફેલાયેલો જણાવવામાં આવે છે. દરદીને સરખાતમાં મજબુત તાવ આવે છે, પણ થોડાક કલાક પછી તાવ તદ્દન ઉતરી જાય છે. આરબાદ દરદી દેખીતી રીતે પાછો સાજો થાય છે અને તેની તબીબત સારી થઈ હોય એમ તેને લાગે છે, પણ થોડાક કલાક પછી તે મરણ પામે છે. આ મોત તદ્દન શાંત તથા દુઃખ વીનાનું નીપજે છે. આવી રીતે ત્રણ મરણો નીપજેલાં જણાવવામાં આવે છે.

દેશપાર થયેલ 'અંગાળીઓમાંના' એક બાણુ સર્વોદય પ્રસિદ્ધ બોઝ તેની બેન શ્રીમતી સરણુ સુંદરી ઉપરના એક કામળમાં લખે છે કે મેં જનવરોને અપાતે હોય તેવો ખોરાક તદ્દન બંધ કર્યો છે. પદ્માણુ અગરથી શાકભાજી માફકસર કેમ રાંધવી તે જાણતો નથી. હું ફજાફજાદી ઉપર રહું છું, અને ગ્રુપ ગ્રુપ સમજી સહન કરવા દો. કંઈક સમજી જુએ છે.

સ્વદેશી વસ્તુઓનો ફેલાવો કરવાને બરતમા કંટલાક કારખાનાંઓ જ્યાં છે તેમ હાલ સ્વદેશી સાણુ બનાવવાનું કારખાનું ઉભું થયું છે. તેઓના સાણુ અરખીની બેગસેળ વચર અને વીદેશી સાણુ ઓ કરતાં કિંમતમાં સસતાં હોવાનું જણાવવામાં આવે છે.

મુખમાં એક કરોડ રૂપીઆની થાપણ થી રાવ બહાદુર શીવલાલ મોતીલાલની આગેવાની નીચે એક બેંક બોલવાની યોજના ચાલે છે. આ બેંકનું નામ 'બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ ઓરિજનલ રાખવામાં આવશે. બેંકની થાપણ એક કરોડ રૂપીઆની રાખવામાં આવી છે અને દરેક શેર રૂ. ૧૦ નો નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. જતાં તેની 'પેડ અપ' કેપીટલ રૂ. ૧૦ લાખની અને દર શેર દીઠ માત્ર રૂ. ૧૦ જ લેવાની મેઠવણ કરવામાં આવી છે. આ

બેંકના લગભગ ૯૦ લાખ રૂપીઆના શેરોની મંગણી થઈ ચુકવાનું જણાવવામાં આવે છે.

અનાથ પેનસીય ફેક્ટરી નામની દીના જુર ખાતેની જાણીતી બંગાલી પેનસીય ફેક્ટરીની અનેક જુદા જુદા રંગની પેન સીલોની માગણી હાલમાં વધીજ વધી પડી છે અને તે સ્વદેશી સાહસની એક અચુક ફેલે હોવાડે છે એમ કલકત્તાના કેટલાક જાપાઓ જણાવે છે.

હાંદી જાપાની એક મોટી ડીક્ષનરી બહાર પાડવાનું કામ કાશીની નાગરી પ્રચારીણી સભા તરફથી હાથ ધરવામાં આવ્યું છે. આ ડીક્ષનરી માટે ૬૫ હાંદી સહાયરોની એક સલાહકારી બોરડ નીમાઈ છે. એ મહાભારત પુસ્તક માટે વચર લવાજમે કામ કરાવવું અશક્ય હોવાથી એક પચાસદાર સટાફ રાખ્યો છે, જે પાછળ દર માસે રૂ. ૩૦૦નો ખર્ચ થાય છે. પ્રેફેસર સ્વામસુંદરદાસ એ પુસ્તકના એનરરી અધીપતી છે. તેવણની કીમતી સેવા માટે રૂ. ૫૦૦૦ની રકમ તેવણને આપવાની માગણી થઈ હતી, પણ એ રકમ લેવાને તેવણે ઉધાર દીધે ના પાડી છે. એ પુસ્તક પાછળ રૂ. ૩૦ થી ૪૦ હજારનો ખર્ચ થવાનો અડસટો થયો છે. તેમાંના રૂ. ૧૫ હજાર બરાબ ચુક્યા છે.

"નેચનાલીસટ" ના તખલ્લુસવાળા એક લખનારે લાહોરના "એડવોકેટ" પત્રમાં બાણુ અરવીંદેશ સુપર એક ખુલ્લો પત્ર લખીને અરજ કરી છે કે તમારા ધણાક હમસરીકા તથા વખાણુના રાખોના ઉતસાહને, મુકતી ફોજવાળાઓ જેવું કામ બળવે છે તેવું કામ બળવી ને, પછાત વરમના હાંદીવાનોની સ્થિતિ સુધારવા માટે વપરાય એવી મહેનત કરો.

નાગપુરના "દેશ સેવક" જાપાના અધીપતી મી. અચ્યુત બલરાંત કાલ્હાટ કરને બાણુ અરવીંદેશ નાગપુરમાં આવેલાં લાપણુ જાપના માટે સખત મજુરીની જોલ મળી હતી તેને જ માસ નાગપુરની જોલમાં રાખી હાલ કોઈ એક ખીજી જોલમાં લઈ જવામાં આવેલ છે. અફવા એવી છે કે તેને ખંડવા જોલમાં લઈ ગયા છે. મી. કાલ્હાટકરને મોટા લોખંડના ખીલાઓથી જડેલી બાર સાંકળોથી બાંધી હાથીઆરખ પોલીસના પહેરા નીચે મલવી

ને સ્ટેશને લઈ જવામાં આવેલ હતા. હાથકડી અને લોખંડના ખીલાને લીધે તે બહુ મુશ્કેલીથી ચાલી ચકતા હતા. તેને ચહેરો અત્યંત શીકા, આંખમાં ખાગ, અને મોઢા ઉપર કચરલી દેખાતી હતી. સ્ટેશન ઉપર માણસો અને કેટલાક મિત્રો ધણે દુરથી તેને જોઈ સક્રયા હતા. કોઈને એક પણ શબ્દ બોલવાની પરવાનગી મળી ન હતી.

"ઇડિયન પ્રેસીડન્ટ" ઉપર લખતાં એક ખખરપત્રી સુચના કરે છે, કે આ વેળા હાંદી પ્રમુખીય કોંગ્રેસના પ્રમુખ હાખલ એક મહારાષ્ટ્રીની ચુટણી થવી જોઈએ છે અને તે માટે સરવથી લાયક નર મી. જી. સુધામની આચર છે.

હાંદીનું 'મોરનીંગ પોસ્ટ' જાણુ જણાવે છે કે એક મોરા લસરી અમલ દારે રેલવેના એક ડગ્ગામાં દાખલ થવા માટે એ હાંદી રાજકુમારોને પહેલા વરમના ડગ્ગામાંથી ઉઠાડી મુકવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો. આથી એક રાજકુમારે રીયો હવર ખેંચી હતી. સજકુંવરોને પોલીસે તપાસ માટે રોક્યા હતા. છેવટે આ વાત આદરેથી પડતી મુકવામાં આવી હતી. કેટલેક કેકાણે આ જુરસા બતાવનાર રાજકુંવર રાજકોટના સાખાજીરાજ હતા એવું જણાવવામાં આવે છે.

કલકત્તાનું 'પ્રેસીડન્ટ એજેન્ટ' બાણુ અરવીંદેશ ધોવને ૧૮૧૮ના કાવલાની રૂએ દેશમાં સાંતિ ફેલાવવા દેશપાર કરવાની સરકારને સુચના કરે છે. આ સામે 'અંગાળી' જાપાએ સખત ટીકા કરી છે. બાણુ અરવીંદેશને કોરટે નીદેમિ બંદોર કરેલ છે એ હકીકત ઉપર ખ્યાન ખેંચી ઉપલા પત્ર સંબંધી ઘટનું કરવાની સરકારને 'અંગાળી' અરજ કરે છે.

સ્વદેશી ઉત્સાહ વીધ લખતાં 'ગોડન રીવ્યુ' લખે છે કે, પ્રમુખીય ચોલદીવરો એ દુકળના વખતમાં અને ઉત્સવોને કિવસે ન્હારાને આવેલાઓને જે કીમતી મદદ કરી છે તે સ્વદેશી ઉત્સાહના પ્રતિહાસમાં હમેશને માટે અમર થઈ રહેશે. આ સંબંધ કાવરચ જુવાનીઆ ચોલદી અરોંધ દુકળવાળા એક ભાગમાં એક તળાવ ખોદી પાણીની તળી દુર કરી હતી. ઉનાળાના સખન ગરમીના કિવસોમાં કરણુ જુમીને ખોદવાનું તથા ટોપલા ઓ ઉચકી દામ કાઢવાનું કામ કરતા આ પરમાર્થી મર્લ શ્રામતોને જોઈ ખામડા ના રહીશો ચકિત થઈ ગયા હતા.

કેટલાક મહીના ઉપર એશીઆટીક
ઓરડીનન્સ વીધે રાજ્યની રમતવાળું
એક કારદુન 'સ્ટાર' પત્રમાં જાણ્યું હતું,
તેના ઉપરથી 'હીદી પંચે' એક કારદુન
જાણેલું છે. તેમાં સહેદ ઘોડા 'એશીઆ
ટીક ઓરડીનન્સ' નાં ઘરમાં આવીને
પોતાના હાથીને કાળા બાદશાહના પંજા
માંથી બચાવે છે, અને બાદશાહને (એશી
આટીકને) 'હીદીઆ' ના ઘર તરફ ચાલવા
ની ફરજ પાડે છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીએ નીચેના નીચે
સાથ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉર
આન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચોખ્ખા સહીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું જરૂર લખવાં
તે હમેશાં બહાર પાડવા સાથે નહિ,
પણ અમારી ભૂલને સાથે.
૪. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મોકલ
જાણો તે જ અઠવાડિયામાં કામ
કરી જાય.
૫. રૂ. ૨૬ કરતાં વધારાના ભવની રાખવા
અથવા અમારાઓને પાયાં મેલવી
આપવાને અમે બાંધાતા નથી
૬. લખાણ હમેશાં ફક્ત અને સ્પષ્ટ
કરવું.—અધિપતિ.

ઉધરાણાના પૈસા સંબંધી ચરચા

મે. જી. એ. ના અધિપતિ જોગ,
સાહેબ,

મી. પોલાક બપોરે આ તરફ ઉધરાણું
કરવા આવેલા તે વખતે કેપ્ટાઉનમાં હોદ્દા
કામ તરફથી પણ ઉધરાણું થયેલું છે.
અને તે પૈસા કેપ્ટાઉનના મી. જગન
વીરાજ સાહેબ પાસે છે. હું બપોરે
કેપ્ટાઉન યોગ્ય વખત ઉપર મેલે હતો
તે વખતે મને માલુમ પડ્યું કે હજી
સુધી તે પદસા જોવા-સ્પર્શ એસોસી
એશન ઉપર મોકલ્યા નથી. હું ઉમેદ
રાખું છું કે થયેલા ઉધરાણાની અમુક
રકમ મી. જગનભાઈ તાકીદથી મોકલી
આપના જાણકારા એ બીના બહેરમાં
સાવશે. કેમકે હાલમાં જો. બરમમાં એસો
સીએશનને પદસાની મહત્તી જરૂર છે.

સેવક, અવેર સામંત.

સ્ટેલનબોય,

તા. ૩૦-૭-૦૯.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૫ મી ને ગુરુવારે ૩૨મી પ્રોડ
યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ કામથી માલ
વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાળીચ	૦ ૬ ૧ ૬ ૩૩	
કાળી રૂલાવર	૦ ૬ ૧ ૦ ૧ ૦	
પાઇનએપલ	૦ ૩ ૧ ૦ ૬ ૦	
કહોળું	૦ ૭ ૧ ૨ ૦ ૧ ૦	
અવોકાડોપેર	૧ ૦ ૧ ૫ ૬ ૧ ૦	
લેડીસ	૦ ૩ ૧ ૦ ૬ ૧ ૦	
પોપો	૧ ૦ ૧ ૨ ૬ ૧ ૦	
બનાના	૦ ૬ ૧ ૨ ૬ ૧ ૦ ૦	
અનેડીલા	૧ ૦ ૧ ૨ ૦ ૧ ૦	
કામદી લીંબુ	૧ ૦ ૧ ૨ ૬ ૧ ૦	
મેડરીન	૦ ૬ ૧ ૩ ૦ ૧ ૦	
નાચીસ	૦ ૬ ૧ ૩ ૦ ૧ ૦	
ઓરેંજસ	૦ ૬ ૧ ૨ ૬ ૧ ૦	
મગફળી	૦ ૦ ૧ ૩ ૦ ૧ ૦ ૦	
મકેઈ	૦ ૦ ૧ ૧ ૦ ૦ ૧ ૦	
મટેટા (ગાળ)	૮ ૦ ૧ ૨ ૮ ૦ ૧ ૦	
મટેટા (સ્વીટ)	૧ ૦ ૧ ૩ ૦ ૧ ૦	
ટરનીપ	૦ ૬ ૧ ૨ ૬ ૧ ૦	
લીંબુ	૦ ૩ ૧ ૦ ૬ ૧ ૦	
દમેડા	૦ ૬ ૧ ૧ ૬ ૧ ૦	
સોલવાટ	૦ ૦ ૧ ૦ ૬ ૧ ૦ ૦	
મીનપીઝ (કીરાઈ)	૧ ૦ ૧ ૨ ૦ ૧ ૦	
સાલ બીનીસ	૦ ૦ ૧ ૦ ૬ ૧ ૦ ૦	
બમકળ	૦ ૩ ૧ ૦ ૬ ૧ ૦	
રૂબી	૦ ૬ ૧ ૧ ૦ ૧ ૦	
બીટરુટ	૦ ૩ ૧ ૧ ૦ ૧ ૦	

જયા રાજીવારે મસમેલ રોડપર સાથ
કલપર એસીને પસાર થતા એક હોદીને
કેટલાક મેરા છોકરાઓએ ડીલ કલાસમાંથી
દોડીને રેલીની કામગીરી મારી બેમાન
કરી પાડી નાખ્યો હતો; જે ઉપરથી
એક ગોરાએ તે બનાવપર પોલીસનું
આન બેન્ચુ હતું, તથા જાણમાં લખ્યું
હતું કે ગોરા છોકરાઓ આવી વરતણક
બતાવશે તો હોદી કે કાંઈ તેમને કદી
માન આપશે નહીં.

ચારાટાની પહેલાં ધલાવો નામની રડી
મર ૩૨મની ઉપડી હતી તેને પણ મળ
કર તોફાન નડ્યું હતું, તે તેથી આવવલ
હાસથી કેપ પહેલ્યાના ૧૧ કલાકનો રસ્તો
હતો તેમાં તેને ૩૨ કલાક સાંજા હતા.

રોકડ બબર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંબ ૧૦૨૨૨ની ૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦ ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૧૮ ૦	
બીની સક્કર	૨૨ ૦ ૨૩ ૦	
ફૂંડાના	૨૧ ૬ ૨૨ ૦	
ફેલી ટુવેર ફાળ	૨૦ ૬ ૨૧ ૬	
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૩ ૬ ૨૪ ૬	
મગની	૨૭ ૦ ૨૮ ૬	
આફની	૨૮ ૦ ૨૮ ૬	
મસુર મુગના	૨૨ ૦ ૨૩ ૦	
ફાળ	૨૭ ૬ ૨૮ ૦	
વટાણા	૧૭ ૦ ૧૭ ૬	
મકાઈ	૧૦ ૦ ૧૦ ૦	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
હવું તેલ ૧ બાલન	૩ ૩ ૩ ૬	
એરડીનું	૨ ૪ ૨ ૮	
મીઠું	૩ ૩ ૩ ૬	
નાળીએરનું	૩ ૩ ૩ ૬	
ખાંડ સહેદ નાતાબની	૧૫ ૬ ૧૬ ૬	
પીળા	૧૪ ૬ ૧૫ ૬	
તીરકુળ નાતાબ	૮ ૦ ૧૦ ૦	
આટા	૧૪ ૦ ૧૪ ૬	
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ બા	૦ ૬	
મરચા	૦ ૩૧ ૦ ૪૫	
બી પેટી ૪ ડીનના પૈ ૮-૦-૦ ૮-૧૦-૦		
ચોરખંદર	૮ ૧૦ ૦ ૬ ૦ ૦	
પારાશીન એરોફેક		

વાહટ રોસ	૮ ૮
બાલન	૧૩ ૬ ૫૪ ૦
નાળીએર	૧૩ ૦ ૧૪ ૦
ફલી	૫ ૬ ૬ ૦
મકમક સોપ	૧૩ ૦ ૧૩ ૬
સાણ સીક રોન	૧૫ ૬ ૧૬ ૬
સાણ સનલાઇટ	૪૨ ૬ ૪૫ ૦
દામ ૫૪ ફૂડાના બોક્સની	
કીમલ	૧૧ ૬ ૧૨ ૦
નેકર ટી	૧ ૮ ૧ ૮
માચીસ કાવન	૩ ૧ ૩ ૬
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ ૧ ૦
નીલ પોટા સીમારેક	૧૭ ૦
ફૂધ નેસબનું	૨૦ ૩ ૨૧ ૦
ફેસલ	૨૦ ૦ ૨૦ ૬
નીમક (લીવરફૂલ)	
ખસ્ટા એફની	૪ ૦ ૪ ૦

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.O. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	CHARLESTOWN Amod Ismail Essack, Box 10,	DURBAN Lala Babhai, Fruit & Vegetable Dealer 86 Queen St., Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROS., 109 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street. Shaikh Hoosen, Plumber & Tankmaker, Umgeni.
BARBERTON Salesman Moosa, Box 24.	DARNALL. Navayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 8 Fairview Road, Makun Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BEACONSFIELD Shahboodeen Dowry, Robinson Street.	DURBAN Abdool Razaq, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street. E. ABOORAKER AMOD & BROS., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglia & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhana Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMROODEEN & Co., Box 126, Grey Street. DADA OSMAN, Box 88, 139 Queen Street. DAWAB MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeab & Co., 113 Field Street. B. EZZAHIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road. Esmail Dawjee Motala, Saville Street, (near Surti Masjid).	ENSELSBURG E. Omar Rajan & Co.
BELFAST Abdul Latif Khamiss, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	Hoosen Cassim & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. JALBOY & SOBAJKE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenzie Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 580, Grey Street. B. A. Mughrajh, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens). G. H. MLYNKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kanji, Box 610. N. Jagjiwan Tailor, 123 Grey Street. S. Peerbhoy Butler, 506 West Street.	ESTCOURT M. C. Desai, Fruit & Produce Dealer, Harding St., (oppo. Plough Hotel) Vithal Dams Bhavnagari, Shoemaker. Harding Street
BELLAIRE D. A. Rabenia, Fruit supplier in South Africa		GRAHAMSTOWN C.O. V. A. DOSS, Wholesale Commission Agent, Box 110 Tel. Add.: "DOSS" Henry Willie, Wholesale Fruit & Produce Dealer Forwarding & Commis- sion Agent, Kowie St. Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106. Box 38. S. N. Sam, Forwarding & Commission Agent, Box 110. V. S. Thakore, Indian Laundry, Box 122 High Street.
BOKSHURG V. Eros. Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location H. R. Desai, Box 255 Branch: Market Street.		
BUTHA BUTHE Tayeb Adam.		
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner. Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala Rangieris, 21 Roger Street. Importers EUGENE NORDEN, 24 Frere Street, (Woodstock) Hoosenkhan Kalekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.O. Keshaw Ramjee, 213 Bree St, 17 Lion St, & 184 Corner Church and Bloem Sts. D. Mancherjee, Box 1036, 14 Wicht Street. Mohideen Enock, 189 corner Bree & Bloem Street. A. PATEL & Co., 157 Loop Street.		HAENERTSBURG Zoutpansberg) Essopjee Ismail, General Dealer.

HEIDELBERG

Abdool Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Cooradia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHAI,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander's St.
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDREN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Claro. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
30 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street.
Goolam Eakab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUCHURAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pillay
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
RATANJI MAKAN,
Tailor and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTASHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Gajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

MIDDELBURG (TRANSVAAL)

A. E. BHANJA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
E. A. CAJEE & Co.,
General Dealer, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SNEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devise Taljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
METHA & KRANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHKESTROOM

G. K. Dossai,
Box 128
M. E. Nensabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 5, 1.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fukir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 493
Two Branches: Standerton. Box 88
Mangalthai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boon St., Pretoria
VAGLIDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boon Street Box 280
A. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vanker,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John B.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 54, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BAHU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VOLESBURST

Vanmali Lakha,
Box 45,

VEYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joomsub Tayob & Co.
Market Street.
Joomsub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

કેડ ઓફીસ: ૧૦ એનફ્રન સ્ટ્રીટ, રેપાઈન

સી. પી. લાહીરામ.

જનરલ સીલક મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ, બેન્ગાલુરુ.
કેડ આપવા લાયક અનેક તરફની પહોળ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક ભત્તર
રેશમ, જરીના રેવલ ક્લોથ, કાચબીરી બનાત
વિએરે વિએરે. સાવ પહોળા સરતા. આવો અને
જાણી કરો.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DRAP
Market Square, P.O. Box 22,
KRUGERSDORP

ઇ. એ. ના બુના અકે

આ જાપાના મશા તથા ચાલુ વરપના
ફેટલાક અકે સીલકમાં પડી રહેલ છે.
આ અંક અમારી હરખનની ઓફીસેથી
દરેક એક પેનીથી મળી શકશે. પોસ્ટલ:
સીલક આફ્રિકા માટે અરધી પેની, તથા
ઈંગ્લેન્ડ માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 3040, JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 Grey St.

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROOTS

. . BOER TOBACCO . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c
At Lowest Wholesale Price
Box 89. Tel. Address: "Porbanda"
Telephone 354.

સરકારી ફેબ્રીક.

ઉચ્ચ ફેક્ટરી ટરકી ટોપીઓ.

અમારે ત્યાં સરતે ભાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન એન્ડ રેસીડેન્સ વર્થ.

૧૧૪ એ સીટ, (૧૯૦૯)

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.
એનકર મુજબ સુદ બનાવીઆપવામાં
આવે છે.
16 MARKET STREET,
BRANCH:
147 MARKET STREET. Johannesburg

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,
Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

NORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER
—AND—
GENERAL MERCHANT
P.O. Box, 372, LOURENCO MARQUES.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.
સાથે, લુવર અને મશીનો જેવા બનાવો શ્રવણમાં
આવે છે.
Head Office: Box 5, WARMBATHS
and at NYLST ROOM.

રૂઢરના તારના કંપના, લોમોટર્સ.

હિંદુસ્તાન તથા યુરોપ મારેના તારના સસ્તા ફર.

રૂઢરના કંપની ડાઈપલ્સ-કેબલ્સ મારે હિંદુસ્તાન જપાન, યુરોપ, ઓસ્ટ્રેલિયા અને અન્ય તાર મોકલી આપે છે. નિચીલ ભરતોને ફર સહેલા કીડ મેક શીટીંગ રીમેડ વાપરમાં આવે છે.

રૂઢરના કંપની તાર અથવા ટપાલકી દુનિયાના ડાઈપલ્સમાનપર પૈસા મોકલી આપે છે.

રૂઢરના કંપની તાર મોકલનાર તથા લેનાર મધ્યિના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને મારે ડાઈપલ્સ પછલા લેવામાં નથી આવતા. રૂઢરની ખાસ ડાઈપલ્સ છે તે કીડે સમજાય છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ડાઈપલ્સ સરનામા તાર લેવા તથા ડાઈપલ્સ મોકલ સહેલ ફર માન લેવામાં આવે છે.

અર્થે રૂઢર ડાઈપલ્સ આવેલા તાર રૂઢરની કંપની તેના અથવા બી લેનાર મધ્યિને કીડ કરે છે.

પણ નિચીલ મારે નીચીને સરનામે લખો.

રૂઢરની કંપની,
ટેલિગ્રાફીકલ,
૫૨, રીડીંગ સ્ટ્રીટ,
લંડન.

રૂઢરની કંપની,
સેંટ નીકોલસ સ્ટ્રીટ,
રૂઢર.

અથવા રૂઢરની કંપની,
મી ડાઈપલ્સ કીડ,
કમીસનર સ્ટ્રીટ,
બ્રુક્લિન-ન્યૂયાર્ક.

તુલસીદાસજીકૃત રામાયણ સાર.

ભગવાન હિંદી પ્રજાના પુત્રો પરદેશ ગમન શુ કરે છે. પરદેશમાં પોતાના ધર્મને માન રાખવું એ વધારે કઠીન છે. પરંતુ હિંદુને વિદ્યે વર્તીન છે. આ લક્ષ્યનારનો એવો મત છે કે સાધારણ હિંદુ ધર્મને રહસ્ય જાણવું એ વધારે હિંદુત્વ નહીં પણ વધારે હિંદીત્વ કામ છે.

સાધારણ હિંદુ ધર્મ સર્વ કોઈને માન્ય થાય એવો છે. તેનું રહસ્ય નીતિમાં સમાવેલું છે. એ વિચારે વધારે ધર્મ સ્વરા અને સરસ છે એમ કહી શકાય કેવળ નીતિથી અલગ એવો ધર્મ હોવાવળું નથી.

ગમે તેમ હોય પણ સાધારણ હિંદુ ધર્મનું સ્વ સાદગ્ય રામાયણમાં જોઈ શકાય છે. મૂળ રામાયણ સંસ્કૃતમાં છે. તે શોદાજ વાંચે છે. તેનો તરજુમી દુનિયાની ઘણી ભાષામાં થયો છે. હિંદુસ્તાનની ઘણી પ્રાકૃત ભાષામાં છે. આ વધારે તરજુમાને તપાસીએ તો તુલસીદાસજીકૃત હિંદી રામાયણને કોઈ અંશે શકે તેમ નથી. તુલસીદાસજીનું રામાયણ સર્વ જોતાં તરજુમો નહીં ગણાય. તુલસીદાસજીની માફક એવી અન્ય હતાં કે તેને તરજુમી કરવાને શરૂ પોતાનાજ હૃદયારો ગાય છે. મદાસ હાલોને હિંદુસ્તાનનો એક પણ ભાગ નહીં હોય કે જ્યાં તુલસીદાસજીના રામાયણથી કોઈ હિંદુ એક અજાણ્યો નીકળે. પરંતુ રામાયણ તે પરદેશમાં (ઘણી દેશમાં પણ) વધારે માન્ય પૂરું થાંચતા નથી. થાંચવાની અવકાશ નથી મળતી. આવા પુસ્તકોને ફેલા રૂપમાં વધારે પાઠ્ય હોય તો હિંદી પ્રજાનું જીવનકારક થઈ શકે એવા હેતુથી તુલસીદાસજીનું રામાયણ તેવા રૂપમાં વધારે પાઠ્યનો ફાવો રાખ્યો છે. તેમાંનો પ્રથમ કોઈ હૃદયારો પ્રજાની આગળ રડુ કરીએ છીએ.

હિંદી લીપી તથા ભાષા જાણથી એ દરેક હિંદીની ફરજ છે. તે માણવું સ્વ જાણવા રામાયણ જેવું બીજું પુસ્તક ભાગેજ હશે.

કીમત ૧ શીલીંગ.

પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ઈંદરનેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ, ફીનિક્સ, નાતાલ.

E. E. DADABHAI.
DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

Arya Kartavya (Card Board),
'Human Soul' and 'Re-incarna-
tion of Soul' price with postage 3½d
each, to be had from M. M. DIWAN,
P. O. Box 593, DURBAN.

આર્ય (ધર્મ) કર્તવ્ય કાર્ડ બોર્ડ તથા
હિંદી તથા ગુજરાતીમાં, કીમત પોસ્ટ સહિત
૩½ પેની. મળવાનું ટેકાણું: એમ. એમ. દીવાન
ઓ. બો. ૫૯૩, ડરબન.

વેપારાઓને અમુલ્ય તક.

અમારા ફેલ્ડાક માનવતા આકર્ષક
આમલથી અમેએ ફાલમાં અમારા ચંદ્ર
ખનાવવાના કરખાના સાથે ટીનની પેટીઓ
(Steel Trunks) ખનાવવાનું આવું
ખોલ્યું છે જેની અંદર આલોક લીધી
કારીખરોથી કામ લઈ અમેએ માલને ટકા
મારે તેવી મજબુત અને તરેહવાર સુચીત
રંગની પેટીઓ ખનાવીએ છીએ.

દરેક ખતના ચંદ્ર વિષે રીનનું કામ
સસ્તામાં સસ્તા આવે કરી કરીએ છીએ
એક વખત અમારા માલની અવગણ્ય
કરવા બલામલ્ય કરીએ છીએ. પ્રાપ્ત
લીસ્ટ મારે લખો.

M. RAWAT & Co.,
Manufacturers of Camp
Kettles and Steel Trunks.
(No. 1 Dean Street)
PIETERMARITZBURG, Natal

જેલનાં કાવ્ય. [ખોલ આટ્ટી.]

છડીઅન એપીનીઅનમાં ફાલ આવી
મથેલા નવા કાવ્યો આ નવી આટ્ટીમાં
કાખલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આટ્ટી
કરતાં બરાબર અમલું થયું છે. છતાં
કીમત આગળના પ્રમાણે

એક શીલીંગ, પોસ્ટેજ ૧ પેની

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 14TH, 1909

No. 33

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 357.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 14TH, 1909.

"Ex Nihilo Nihil Fit"

We did not expect much from the Commission of enquiry into the prison treatment of Nagappan, and we have got nothing. The warders have been "completely exonerated," the newspapers are jubilant, and the whole community of officialdom can once more breathe freely. What a beautiful spectacle it is! These humble public servants, kind-hearted and faithful—one at least so tenderly disposed toward the Indians that he would rather see one of his own people cold than that an Indian should be short of a blanket—have been basely maligned. This must have been so, for the *Road Daily Mail* and the *Star* affirm it. Charges have been "trumped up." Their honour has been insulted. That lovely little Eden called the Road Camp, has been painted in dismal colours. A great wrong has been done. But now at last Major Dixon, with impartial spirit and clear vision, has drawn back the curtain, or rolled back the clouds, and these worthy officials leave the Court absolutely without a stain on their characters! There are just two little items which might be adjusted with advantage, but they are very trivial and deserve no censure. "Your Commissioner," writes Major Dixon, "finds that the allegations made by the Indians

Veeramuthu and Moodaley, have not been substantiated, but on the contrary, they have been entirely refuted." On the strength of this, we are invited by the Press to acknowledge that the allegations were "slander," and to exert ourselves to chase after the affidavits which are supposed to be fluttering around India, in order to annul their pernicious effects. Before, however, embarking on that enterprise, we have thought it wise to examine the evidence which was given in the enquiry, for ourselves. We have also made it our business to quietly talk the matter over with Mr. A. S. Benson, who watched the case with great skill on our behalf, and we have come to a conclusion altogether opposed to the finding of Major Dixon.

The Road Camp is not an Eden. Pneumonia is frequently contracted there. Cold winter nights find the prisoners ill-provided with blankets. Food is so "simplified" that the spare prison diet is yet further curtailed, the rice which the diet scale prescribed, being withheld. Assaults are not unknown. The warders are not infallible, they are not men martyrs to truth: and, also, Major Dixon's beautiful whitewash scales off sadly at the lightest touch. Completely exonerated! *O tempora, O mores!* There can surely be no more crushing condemnation of the Transvaal prison system than is pronounced by that mass of evidence elicited at the enquiry. For sixteen nights there was a shortage of blankets in the camp, but the Chief Warder never reported the matter to the Governor of the Gaol. During those severe winter nights some men, whether natives or Indians does not affect the charge, were obliged to suffer—or, as was suggested, creep under the coverings of others as best they could. It is amazing that, from the point of view of morals, this could be contemplated with equanimity. It is still more amazing that a responsible warder could allow this to continue for sixteen nights! The Governor knew nothing of it, although he was in constant communication with the warder. Major Dixon hears all this, and murmurs "it should have been reported." No one would have known of this shortage but for the "trumped up slander" of those Indians. Yet it was true! But the unprejudiced Major calmly writes—"the allegations made by the Indians . . . have been entirely refuted!"

The Chief Warder—his name is "Joffe"—what a character! He

might have made of this man—involved himself in a complete tangle by admitting that to his belief "he took the temperature of Nagappan." When he realised that his statement involved the further admission that a complaint of illness must have been lodged on Nagappan's behalf, which was denied, the warder denied that he took his temperature. It was a pitiful business, but no one can carefully follow the evidence without reaching the conviction that poor Nagappan must have been seriously ill in camp. The only bright spot in the whole dark picture being the manly kindness of one or two of the under-warders in allowing him to rest on the road. Yet our clear-sighted, unprejudiced, even-handed Major writes,—"the allegations made by the Indians . . . have been entirely refuted!"

That affair of the diet is simply shameful. The diet scale for short sentence prisoners prescribes six ounces of rice per day, as well as mealie-pap, the rice being, for Indian prisoners, the one element of food that is not distasteful. Yet this rice, an article of diet which is valued by the Indians and might have stood between Nagappan and much suffering, was not issued in order, so Major Dixon was assured, to simplify the administration in the Road Camp. The regulations did not provide for its issue. We affirm that this cruelty bears out the allegations of our people. Major Dixon listens, suggests "as a matter of consideration, the issue of rice for food in camp," and proceeds calmly to write "the allegations made by the Indians . . . have been entirely refuted."

Charges were made against the prison officials of brutality in dealing with the prisoners. Dr. Godfrey testifies that he saw "weals" on the body of Nagappan which he could only have received in camp, which in fact the poor boy said that he did receive there. A lurid unexpected light was thrown on this evidence by the complaints of assault made on the spot by eight other prisoners! And yet, only on the denials of those immediately involved, Major Dixon professes himself "forced to the conclusion that this allegation" also "is groundless!" We refuse to accept a finding of this nature, as final. "Nothing can come out of nothing," and there was nothing when the appointment of one, whom the *Transvaal Leader* describes as "in the ordinary official hierarchy" was made, out of which any thing satisfactory could come. But the "complete exoneration" over which some of our contemporaries are so jubilant is indeed a revelation!

The Strength of Soul-force

COUNT Tolstoy quotes with evident approval the dictum of that Peace Convention which was held in Boston seventy years ago, that "there is great security in being gentle, harmless, long suffering and abundant in mercy." The chief arguments in support of this assertion, which commend themselves to him are evidently these, "that those who resort to the sword are destined to perish with the sword;" and that "soul-force" as distinguished from brute-force is "armed with omnipotent power."

It is well that these ideas should be kept in view, since physical or brute-force has the appearance of omnipotence and may easily mislead anyone who can be seduced by show. Napoleon is credited with saying, sincerely, "God is on the side of the big battalions." That was his way of affirming the omnipotence of brute-force. And yet, tradition speaks truth, the power that first dealt an effective blow at his throne and tarnished the pride of his glory was not embodied in a "big battalion." It was that marvellous force which accompanied the non-resistance of the Russians, when they retired before their enemy, allowing him to march in apparent unhindered triumph, until the elements, servants of the greatest King of all, drove him defeated from Moscow. God is on the side of justice and truth, whether the battalions are big or small!

Stoughton the Historian says "The knell of the Puritan Commonwealth was rung when Oliver Cromwell died," and then proceeds to consider the reasons. But the real reason is missed. The Puritan Commonwealth had no stability in it because it was built on force. The Puritans may have been right in their political ideals, and largely in their social economy. The evils under which they suffered when Strafford ruled, were too great to be borne. England was languishing under a despotism that threatened the very foundations of its liberty, and revolution became an absolute essential to progress. Hampden saw this and began the crusade with an attempt at "Passive Resistance." In fact for a little while the doctrine of Royalty which was embodied in the cry of "Passive Obedience" was met on every hand by a counter-cry of "Passive Resistance," and John Hampden led the way by his refusal to pay the obnoxious tax which Parliament had not sanctioned. So close an imprisonment in the Gate House rewarded his protest "that he never afterwards did look like the same man he was before." If the Puritans had maintained that method of opposing force—the history of England would have been altogether different, but their Kingdom would have been secure. They took the sword, and although a brief brilliant success crowned them as the result, they perished with the sword.

Few historical scenes are so pathetic as that of the old Army drawn up sullenly at Black Heath to watch the return of the Monarch against whom and against whose Father, they had fought so well. Meanwhile a greater force was at work in England to the same end, but which triumphed at last through suffering. When the Empire of the Puritans fell, it made no difference to the Quakers. The Old Army might melt away in impotence, Prince Charlie return, the effects of the revolution be industriously obliterated, and Cromwell's dust be scattered to the winds, but the thousands of passive resisters who followed George Fox and filled the prisons of England, remained true to conscience and at length gained the day.

England owes more of her civil and religious liberty to the soul-force of those heroic sufferers than to all the brute-force exercised in the battles of the Revolution. "There is great security in being gentle, harmless, long suffering and abundant in mercy," for soul-force is essentially greater than brute-force, and God holds the scales!

IT IS SATISFACTORY TO NOTE THAT Mrs. Maxim, a poor

Another Verdict from Major Dixon woman who tried to help her innocent husband to escape from gaol, at his instigation, has been set free. She had been condemned by Major Dixon to a month's imprisonment with hard labour. The "inhuman harshness" and "horrible callousness" of the sentence, phrases which were used freely by our contemporary journals, roused a storm of protest right along the Reef, which resulted in very prompt action on the part of the Acting Prime Minister. The result must have been felt keenly by the Magistrate in question. He has learned that public opinion has some force in it yet, that a Magistrate cannot go on "exonerating" prison officials at the expense of innocent people, and that his verdicts are being watched by those who can act with lynx-eyed alertness. The effect should be good.

THE Rand Daily Mail AND THE Transvaal Leader have been engaged in an exciting duel over the case of Nagappan. The *Mail* attacked the *Leader* for expressing its "inability to endorse" the finding of Major Dixon, and in the course of a sharp article charged the *Leader* with all kinds of wicked things—chiefly with insinuating that the Attorney General had "arranged a bogus inquiry" and that Major Dixon had allowed "his judgment to be influenced by what he believed to be the wishes of the Government." It suggested, too, that

this failure ■ be as jubilant as the *Mail* itself feels, will have a bad influence in India. In reply, the *Leader* publishes Mr. A. S. Benson's letter, together with a strong but scathing article on the whole of this despicable business. It seems to us impossible that the matter should be left where it is. Surely the Government must either justify its Magistrate or else condemn him. Some folk are expressing a very definite opinion about Major Dixon and suggesting that the case be re-opened under more hopeful auspices. If this is done, *tant mieux*.

WE CONTINUE TO RECEIVE VERY painful reports regarding the treatment of the passive resistance prisoners in the Transvaal gaols, with regard to their food.

The quality appears to be good but the quantity is altogether insufficient. The new Diet Scale has reduced the quantity of food allowed to a cruel extent and in Diepkloof especially great suffering is experienced, on this account. We have authentic information that here there has been a reduction of over fifty ounces per week for short sentence prisoners, and about forty-eight ounces in the rations of others. If this is true, it is a serious matter, more particularly as the food supplied has little nourishment in it—no ghee is allowed and the full toll of work is exacted from them. Strenuous efforts are being made to obtain relief from the Government, but up to the present no change has been made.

News of the Deputations

London, Aug. 6.—The deputation of Natal Indians will shortly be granted an interview by Lord Crewe and Lord Morley.

Mr. Smuts is also considering the Indian question, and will confer with Sir Mancherjee Bhownagree, and other Indian leaders.

London, Aug. 7.—Reuter learns that Mr. Gandhi and other members of the the coloured deputations are strenuously organising an attack on the Union Bill in the House of Commons, but they are keeping their plans absolutely secret. There is considerable comment in South African circles regarding the method of procedure.

London, Aug. 9.—The deputation of Natal Indians now in England has submitted a petition to Lord Crewe, enumerating the grievances for which they seek redress, and asking that they be placed on an equal footing with the whites under the Union.

London, Aug. 11.—Last night, the deputation headed by Mr. Schreiner, which is seeking to obtain amendments on the Union Bill in the interests of the native and coloured population of South Africa, attended

a meeting of the Labour Party in the House of Commons. The meeting promised to support the amendments already announced, which are in similar terms to those that were moved by Lord Courtney and Lord MacDonnell in the House of Lords.—*Reuter.*

Nagappan's Death

Prison Enquiry

Report of the Commissioner

The report of the Commissioner (Major F. J. Dixon, Assistant Resident Magistrate, Pretoria) who enquired into allegations made in connection with the death of the Indian, Nagappan, after the latter was released from 10 days' imprisonment, with hard labour, was issued yesterday, says the *Transvaal Leader* of the 5th inst. *Inter alia*, it says:—

The deceased, Nagappan, was sentenced in the Court of the Resident Magistrate, Johannesburg, on the 21st June, 1909, to pay a fine of £3 or, in default, to be imprisoned with hard labour for 10 days, for a contravention of the Hawkers and Pedlars' By-Laws. Nagappan was received into Johannesburg Gaol on the evening of the same day he was sentenced. On the following morning, June 22nd, 1909, Nagappan was examined at about 6.30 by the medical officer of the gaol, passed "fit," and sent with other Indians on foot to the Jukskei Road Camp, which is about 16 miles from Johannesburg. This camp is for short-sentence native and Indian prisoners committed for comparatively trivial offences, and is designed to prevent the contamination of such offenders which would follow from confinement in association with hardened criminals in the gaols. Nagappan, with the others, arrived at the camp about 11.30 a.m., and did not labour on that day.

The Camp

The prisoners in this camp sleep in bell-tents enclosed by a high galvanised-iron containing fence, with coir mats under them, and the regulation is two blankets for each prisoner, and each tent is occupied by from 12 to 16 prisoners. The daily ration for all prisoners is two pounds of mealie-meal boiled with water, making eight pounds of porridge, with one ounce of salt. Rice is not issued. Water is obtained from a spring contiguous to the camp, and at the camp enclosure it is placed in three 400-gallon tanks. Within this enclosure there are two troughs containing water for washing purposes. The water in these troughs is replaced twice every 24 hours. There are numerous buckets also, containing water for drinking purposes. There is telephone communication between the camp and the gaol in Johannesburg, and the head warder in the

camp reports twice daily by telephone to the Governor of the gaol. The gaol medical officer visits the camp twice every month, and on other occasions whenever telephoned for. The ambulance from the gaol visits the camp for sick prisoners every two or three days, and was at the camp on June 22nd, 26th and 29th, 1909. There is no hospital in camp and no person on the gaol staff with medical or nursing qualifications. Some simple medicines and clinical thermometers are in the custody of the head warder, who is in charge of the camp. If a prisoner complains of sickness his temperature is taken by the head warder, and if found to be normal some simple medicine is given applicable to the complaint. If, however, the temperature is above normal, the ambulance is telephoned for and the prisoner transferred to the gaol in Johannesburg. In any serious case the gaol medical officer would be telephoned for. Between June 22 and June 30, 1909, the daily number of prisoners varied from a minimum of 377 to a maximum of 430. The maximum number of blankets available for issue to prisoners in the camp was 767. Therefore, during the period under review, June 22 to June 30, 1909, there would be but two nights in which it would be possible to supply every prisoner with the regulation number of two blankets per man.

The declaration of the two Indians, Veermamuthoo and Moodaley, may be summarised as stating that at the camp (a) no food other than mealie-pap was supplied; (b) one blanket only was issued to each Indian prisoner; (c) that Nagappan was treated with extreme roughness by the native warders; that Moodaley saw Nagappan assaulted once on June 26, 1909; (d) that water was not allowed to the Indian prisoners for washing or cleaning their teeth before eating; (e) that Nagappan on June 26, 1909, became very ill, and so remained until discharged on June 30, 1909; notwithstanding this illness he was sent out by the head warder, and had to work on the road.

The Evidence

The evidence of these two Indians, Veermamuthoo and Moodaley, was practically a repetition of their declarations. The evidence of both was that Nagappan never made a complaint to anyone about blankets or asked for additional ones, or complained or asked for water, or complained of any rough treatment by native warders, and that Nagappan could speak some English. The evidence of Joseph, an Indian prisoner employed as a cook during the time Nagappan was in the camp, was that two blankets and a mat was supplied to every Indian, that Nagappan had some knowledge of the English language, and that he (Joseph) had a good knowledge of English and Hindustani, and frequent-

ly acted as interpreter; that the assault on the Indian he could not identify occurred on June 22, 1909. The evidence of the head warder (who was in charge), of three European warders, and five native warders was to the effect that Nagappan never made a complaint about anything, never asked for additional blankets or water, never complained of ill-treatment, never reported sick, and was never absent from his labour party until the day he was discharged. The evidence of the foreman of the Public Works Department, who is constantly on the road where these prisoners work, and supervises the particular section worked by the prisoners from this camp, and who was with the prisoners every day from June 22 to June 30, 1909 was to the effect that he had never seen one ill-used by a warder. Nagappan, with some other Indians, was discharged on June 30, 1909, at about one or two o'clock p.m. The evidence of Moodaley, who was discharged at the same time, and who accompanied Nagappan to Johannesburg, is to the effect that Nagappan was sick before leaving camp, and continued in that state until their arrival home, when Nagappan went to bed. The following morning Moodaley went for and procured Dr. Green. Dr. Green visited Nagappan in the morning at his house, and concluded after examination that he was developing enteric fever, and prescribed accordingly. Nagappan walked unaided into the room to see Dr. Green, and made no complaint of ill-treatment or bruises or of any cough or pain. Nagappan's lungs and body were not examined, as there was no cough, or complaint of cough, or any statement about ill-treatment or bruises or about water at the camp. The evidence of Dr. Godfrey, an Indian registered medical practitioner, is to the effect that he visited Nagappan in the evening of July 1, 1909, and diagnosed the case as pneumonia. Upon examining Nagappan's body, he found two indistinct "weals" on his back and a few indistinct ones on the lower part of his abdomen. Dr. Godfrey then came to the conclusion that Nagappan's illness was fatal, and treated him to make his life as easy as possible. Nagappan died on July 6, 1909. In Dr. Godfrey's opinion these "weals" were three or four days' old, but certainly not more. The medical evidence shows that, as no post-mortem examination was made, it is not possible to state that the disease had commenced, or to what stage it had reached, on June 30, 1909.

The Finding

After hearing the whole of the evidence and reviewing the camp, your Commissioner came to the following conclusion:—

(a) That Nagappan entered Johannesburg Gaol on June 21, 1909, in a healthy state; he was passed "fit" by the gaol medical officer, and

transferred to the Jukskei-road camp on June 27, 1909.

(b) In this camp he was placed in a bell-tent with 10 or 12 other Indians, and supplied every night with a mat and two blankets. The evidence is most conclusive that each Indian had two blankets. Although there was for a time an insufficient number of blankets to supply each prisoner with two, yet the evidence of the gaol staff must be accepted that in these circumstances the natives were made to go short by reason of their habit of combining their blankets and two or three of them sleeping together under this combined number.

(c) The evidence does not warrant the opinion that injurious effect would follow from having coir mats only to sleep on. Similar tents in the army are usually occupied by 12 to 16 soldiers with kits.

(d) It is true that rice is not issued to Indians in camp, and its issue was not provided for in the gaol instructions affecting road camps.

(e) Ample water was provided for all prisoners, both for drinking and washing purposes.

(f) There is only the unsupported evidence of one Indian prisoner—Moodaley—that Nagappan was assaulted; but the evidence of every gaol officer is to the contrary. In view of the evidence of all these gaol officers and all the others who gave evidence, that none of them had even seen Nagappan assaulted, and, as he made no complaint, although there were facilities for doing so, your Commissioner is forced to the conclusion that this allegation is groundless.

(g) The allegation of Nagappan's sickness in camp has been wholly refuted by the evidence of the gaol officers, the foreman of the Public Works Department and the Indian, Joseph.

(h) Your Commissioner finds that Nagappan left camp on discharge on June 30, 1909, in an apparently healthy condition.

Your Commissioner finds that the allegations made by the Indians, Veeramuthoo and Moodaley, have not been substantiated, but, on the contrary, they have been entirely refuted.

Your Commissioner may add that Nagappan had the right at any time to leave the camp upon payment of the proportionate part of the fine for the unexpired period.

Your Commissioner suggests, as a matter of consideration, the issue of rice for food, in camp to Indians, in the same way as it is issued to Indians in Johannesburg Gaol.

Although it is true that the sentence of a prisoner does not expire until 12 o'clock midnight of the last day of sentence, it appears to your Commissioner desirable that any such prisoner should be discharged at an early hour in the morning of his last day of sentence, rather than to the middle of the day, in view of the

distance to travel on foot to Johannesburg.

It appears to your Commissioner that the shortage of blankets existing up to July 8, 1909, should have been reported to the Governor, so as to regulate the supply of prisoners in accordance with the supply of blankets available.

The "Leader's" Comments

On the 6th instant, the *Leader* remarked as follows on the above enquiry:—

We cannot pretend to endorse the conclusions of Major Dixon, the Special Commissioner appointed by the Government to enquire into the Nagappan case. The enquiry, of course, ought not to have been entrusted to anybody in the ordinary official hierarchy at all. A Judge of the Supreme Court, at any rate, should have conducted it. We do not know to what extent the Commissioner was given a free hand by the Government—it seems a little uncertain, in view of a remark he made while enquiring into the Johannesburg case—but he says nothing about the undesirableness, to put it at its mildest, of placing Indian political prisoners under native warders, in face of the well-known contempt of the natives for the Indians on account of racial differences and the latter's inferiority in physical strength. Nor does it seem to have struck him as possibly unsatisfactory that medical examination of prisoners should be carried out during winter months at 6-30 in the morning, when it is not fully light. In his reference to the question of giving rice to Indian prisoners, the Commissioner roars as tenderly as any sucking dove. If he believes that rice is necessary and essential, why does he not say so outright? Stress is laid upon the point that the dead ex-prisoner did not complain to the prison officials. It is a state of things not entirely unknown in prisons. Well, let us hope that the Government and the Commissioner are satisfied with the report.

"Rand Daily Mail"

The *Mail* writes as follows on the 5th instant:—

Those members of the public who were startled and concerned at the allegations made in certain affidavits sworn by local Indians, regarding the ill-treatment of a young man named Nagappan, whilst in a prison camp, will find by the report of the Commissioner appointed to investigate the matter, that the prison staff have been entirely exonerated. The Indians seem to have been well treated in the camp, and the finding of the Commissioner is that the allegations made were "entirely refuted." One can only hope that the report now issued will overturn the sensational statements which have been circulated in India regarding this case. That the Indian public have been stirred up against

the policy of the Transvaal cannot be doubted, and when one reads the allegations made one cannot be surprised that the indignation has been great. But one hopes that those who have been roused to anger will now be told that a careful enquiry has shown that the complaints were absolutely false. The original affidavits were no doubt spread broadcast by the British Indian Association. In justice to the officials of the Transvaal we trust they will circulate with equal energy the report of Major Dixon's investigations. Passive resistance should not be bolstered up by slander.

In reply to the above, Mr. E. I. Aswat, Acting-Chairman of the British Indian Association, writes as follows:—

On behalf of the British Indian Association, will you allow me to express great surprise at the judgment of the Commission on the death of Nagappan. We cannot but feel that sufficient weight has not been attached to some portions of the evidence which my committee is confident indicate very clearly that Nagappan was sick while in the camp and that the nature of the food and his ill-treatment by native warders increased his illness, which speedily resulted in death. We regard our brother as a martyr to his conscientious convictions. The fact that while suffering he was silent and did not pay the fine to obtain liberty endears his memory to us all.

We very respectfully deprecate your imputation that slander has been used by us. We have slandered no one. We have stated facts, and can only add sorrowfully that we are disappointed with the inquiry.

Further Comments by the "Mail"

On the 7th instant, the *Rand Daily Mail*, under the heading "Serious Insinuations," said:—

Major Dixon's report on the Nagappan case has satisfied everybody save the Asiatics and the *Transvaal Leader*. The public are quite prepared to accept the word of the Commissioner that the allegations made by the British Indian Association were "entirely refuted" by the evidence at the enquiry. When a charge of this nature is publicly investigated, and an experienced magistrate finds that it is unfounded, the ordinary citizen is willing to take his word. Not so the *Transvaal Leader*, which is so irritated because the prison officials of the Colony have not been found guilty of inhuman conduct, that it sees fit to bring the gravest charges against both the Government and the Commissioner who dealt with the matter. The *Leader*, which apparently holds that the word of an Asiatic is more reliable than the word of a white man, made the following comments yesterday:—

"We cannot pretend to endorse the conclusions of Major Dixon, the Special Commissioner appointed by the Government to enquire into the Nagappan case. The enquiry, of course, ought not to have been entrusted to anybody in the ordinary official hierarchy at all. A Judge of the Supreme Court, at any rate, should have conducted it. We do not know to what extent the Commissioner was given a free hand by the Government—it seems a little uncertain, in view of a remark he made while enquiring into the Johannesburg case—but he says nothing about the undesirableness, to put it at its mildest, of placing Indian political prisoners under native warders, in face of the well-known contempt of the natives for the Indians on account of racial differences and the latter's inferiority in physical strength. Nor does it seem to have struck him as possibly unsatisfactory that medical examination of prisoners should be carried out during winter months at 6-30 in the morning, when it is not fully light. In his reference to the question of giving rice to Indian prisoners, the Commissioner roars as tenderly as any sucking dove. If he believes that rice is necessary and essential, why does he not say so outright? Stress is laid upon the point that the dead ex-prisoner did not complain to the prison officials. It is a state of things not entirely unknown in prisons. Well, let us hope that the Government and the Commissioner are satisfied with the report."

ordinary official hierarchy at all. A Judge of the Supreme Court, at any rate, should have conducted it. We do not know to what extent the Commissioner was given a free hand by the Government—it seems a little uncertain. ■ view of a remark he made while enquiring into the Johannesburg case—but he says nothing about the undesirability, to put it at its mildest, of placing Indian political prisoners under native wardens, in face of the well-known contempt of the natives for the Indians on account of racial differences and the latter's inferiority in physical strength."

Now to all intents and purposes this passage charges the Attorney-General with arranging a bogus enquiry, and Major Dixon with allowing his judgement to be influenced by what he believed to be the wishes of the Government. It is a matter of regret that ■ journal which is so fond of alluding to "responsible" newspapers should have published insinuations for which there ■ not the faintest foundation.

And the attitude of the *Leader* is the more remarkable because it only discovered that the enquiry was not a fair one after the report had gone against its Asiatic friends. When the announcement was made on July 16 that a Commission would be appointed to investigate the allegations, the *Leader* declared that the action of the Government would "be received with satisfaction by all responsible citizens," and added that "the Acting Prime Minister has not merely consulted to this extent what we will venture to describe as wholesome public sentiment, but he has materially increased the value and significance of his action by ordering that the enquiry shall be conducted in public." On July 17 it was announced that Major Dixon would be the Commissioner. But the *Leader* did not instantly protest that the investigation "ought not to have been entrusted to anybody in the ordinary official hierarchy at all." It did not demand that "a Judge of the Supreme Court" should be called upon to undertake the task. On the contrary it maintained a silence which was naturally taken to mean consent. But now after the enquiry has been held, and the Asiatics have been found guilty of trumping up a case against the prison authorities—a practice which is by no means uncommon in India—the *Leader* proceeds to cast doubts upon the honour of the Acting Prime Minister and Major Dixon. We are not particularly concerned about the effect these unwarrantable insinuations will have upon the public of the Transvaal, because the public will bear in mind the source from which they proceed. But we are afraid that the *Leader's* aspersions will be printed in the native press of India as another proof of the gross injustice of British rule. When applauding the appointment of a Commission, the *Leader* remarked that this was "the best way to prevent distorted accounts of this particular incident from working harm to the Colony and the Empire in India." And now that the enquiry

has shown that the white men of the Transvaal are not brutes, the *Leader*, in a fit of angry disappointment at the result, proceeds to provide the Indian newspapers with one of the most dangerous "distorted accounts" that can be imagined—one eminently calculated to work "harm to the Colony and the Empire in India." The *Bengaler* could not have dealt a more insidious blow at the belief of the people of India in British justice. But it is a sorry thing to try to win the applause of Mr. Tilak by casting aspersions upon white men.

The "Pretoria News"

It seems ■ us (say the *Pretoria News*) that the mistake made was in not taking our advice, and widening the scope of an enquiry so that it might include a careful investigation into the personnel of the rank and file of our prison wardens. Our contention is that the personnel of the lower ranks of the prison staff has lately deteriorated, that the standard ■ recruits is not ■ high ■ was, and that there should be a careful enquiry into whether there is any truth in the suggestion that the qualifications demanded nominally for recruits to the Prison Department have been waived ■ certain cases for ulterior and quite improper motives. The rumour may be merely a malicious endeavour to discredit the staff of the Prison Department, but if so ■ might the more conveniently be "scotched" through the medium of an enquiry such as we have suggested. The actual facts of the Nagappan case seem less important than the general issue which we had hoped would be raised. Major Dixon found, of course, on the evidence put before him, and we have no quarrel with him on that account.

The "Star"

The *Star* of the 15th instant writes editorially as follows:—

The sensational allegations made against the officials of the Jukehei Road camp prison by discharged Indian prisoners in connection with the death of a fellow-prisoner named Nagappan have not stood the tests to which they were subjected by Major F. J. Dixon, the Commissioner appointed by the Law Department to conduct the investigation. At the time the affidavits were sent to us for publication by the Chairman of the British Indian Association, we took the view that the charges were ■ grave and so specific as to demand a public inquiry, but at the same time we were careful to point out that the public would be well advised ■ suspend judgment pending the holding ■ a judicial investigation. And we deprecated particularly the disposition in certain quarters to assume that the more grave of the statements contained in the affidavits were true ■ substance and in fact. What do we now find? That every one of the allega-

tions which reflected upon the humanity of the gaol officials has been "entirely refuted."

No one who has followed the evidence given at the inquiry will be in any way surprised at the Commissioner's findings. No other verdict than of "not guilty" could have been returned by a magistrate trained as the A.R.M. of Pretoria has been in the sifting and the weighing of evidence. Possibly the British Indian Association and their friends may hold that on at least one point the evidence still leaves room for doubt. A fellow-prisoner swore that the deceased had been assaulted by a native warden in his presence, and marks found on the body by Dr. Godfrey certainly went to support this testimony. But against these statements must be placed the facts (1) that Nagappan never made any complaint to those in charge, although ■ had many opportunities of doing so; (2) that none ■ the other witnesses could corroborate the evidence as to flogging; and (3) that emphatic denials were given by all the officials and others of any knowledge ■ such abuse of power by native wardens. We have dealt with the weakest part of the defence first, not because the alleged flogging had any direct or indirect bearing upon the death of Nagappan, but simply because we recognise the difficulty ■ proving or disproving an accusation of this kind. The Commissioner has been "forced to the conclusion that this allegation is groundless"; and in the light of the view he has taken of the Indian evidence on other points, on which a more searching test could be applied, it is impossible to quarrel with his finding. We cannot believe that, if Nagappan were repeatedly and brutally thrashed, on the one hand he would lodge no complaint and that on the other there should be only one witness of these assaults available.

On the main charges—those reflecting upon the prison camp administration as a whole—the outcome ■ the searching and impartial inquiry has been most satisfactory from the public point of view. The attempt to connect Nagappan's illness and death with anything which the prison officials did or failed to do has hopelessly broken down. Deceased may, of course, have contracted pneumonia in camp. It is far more likely that the attack was brought on by a chill caught ■ the way back to town. British Indians are peculiarly susceptible to this disease; and it is fair to assume that had Nagappan not been a passive resister nothing would ever have been heard of his case any more than of the scores of similar cases which occur annually among the Indian population of Johannesburg. We think the prison authorities deserve to be congratulated not alone upon the completeness of their vindication, but also upon the excellence of the provision they appear to have made for keeping short-term coloured prisoners separate from hardened criminals.

AUGUST 14TH, 1909

The health record of the camp and the general absence of serious complaints afford the strongest testimony to the adequacy and efficiency of the arrangements. Apparently the only improvements that Major Dixon felt called upon to recommend are the introduction of a rice diet for Indian prisoners and the discharge of prisoners from outside gaol camps at an earlier hour, so that they may return to their friends at a reasonable time. Both suggestions commend themselves to us as eminently sensible, and we hope the Director of Prisons may see the wisdom of giving effect to them. We trust that those who showed themselves so ready to scent "a gross scandal" will now be satisfied that though our prison system may not yet be perfect, the men at the head of affairs and their subordinates are neither cruelly callous nor incompetent.

An Analysis of the Evidence

The following letter by Mr. Alex. S. Benson, who watched the enquiry on behalf of the British Indian Association, appears in the Transvaal papers:—

Acting under the instructions of the British Indian Association, I attended, on behalf of that Association and the relatives of the deceased Indian Nagappan, the Commission of Inquiry held on July 19, 1909, at the Vokeskei River Prison Camp. With the permission of the Commission I was allowed to examine or to cross-examine witnesses appearing before the Commission.

I have before me as I write, a certified copy of the evidence as taken down in shorthand by the official stenographer to the Commission, together with much brief notes as I made at the time, and also the report of the Commissioner as it appears in all the local newspapers of to day's date.

Quoting from the *Leader*, Major Dixon is reported to have said with regard to the evidence: "The evidence of both (Moodaley and Veramuthoo) was that Nagappan never made a complaint to anyone about blankets or asked for additional ones, or complained of any rough treatment by native warders." Let us now see how this finding is borne out by the certified evidence. Veramuthoo says: "On the 26th June when he layed up in bed with us he (Nagappan) was very sick. He could not stand up and had to sit down. I took him with me to the Chief Warder and said to him, 'This man is sick.' He put something into his mouth to see what was wrong with him, a thermometer or something like that. He (the Chief Warder) said he was not sick. He said to him, 'You remain in the yard and do your work for to-day.' . . . On Monday morning (June 28) he was very ill. I took him to the Chief Warder, and said, 'This man is very ill.' He asked me how long he had come to gaol for

and I replied ten days. I told him he would get released in a day or two. He said, 'Let him die like the other b. . . . I slept in the tent the whole time with Nagappan.

When we returned from work and asked for water they would give us a bucketful, but during the night we got none. We all asked for water during the night. Whenever I asked for rice I was told that there was plenty of glass on the veld. I asked the Chief Warder. We all asked for rice. I did not ask for more blankets because when I asked for food I was told to eat grass, besides, we were afraid of the Kaffirs about and none of the Indians asked for extra blankets."

Moodaley stated: "When we asked for rice we were told there was plenty of grass outside. We all complained. . . . I did not hear any complaint made to the Chief Warder by Nagappan. I heard the last witness (Veramuthoo) complain to the Chief Warder that Nagappan was sick. He said, 'No, he is not very sick, go to work.' He put a glass in his mouth."

From the Commissioner's finding, the public would be led to believe that no complaints were ever made by or with reference to Nagappan. After reading the foregoing evidence, the public may judge for themselves.

Joseph Manuel, who was a witness called by Mr. Bateman, stated: "I did not know an Indian called Nagappan. I did not speak to these Indians from time to time. I was not in the same tent with the Indians who gave evidence (Veramuthoo and Moodaley). I had two blankets and one mat. The other Indians had the same, everyone of them." When under cross-examination by me he stated: "I am sure the witnesses and Nagappan had two blankets. I did not see them, but the police gave them two blankets. If I was not in the same tent, I could not know how many blankets they had. I always had two blankets. The Indians used to complain that they did not get enough blankets, and the policeman used to give them blankets in the night. They were telling the native police that they had not enough blankets. I have heard the Indians tell the police boys to get them extra blankets."

This is the verbatim evidence upon which the Commission finds that Joseph Manuel stated upon oath that during the whole time Nagappan was in camp two blankets and a mat were supplied to every Indian. Let the reading public draw its own conclusions from the evidence quoted.

With regard to the evidence of one Frederick Day, foreman of the Public Works Department, the Commissioner's sole comment is that he (Day) had never seen a prisoner ill-used by a warder. It is perfectly correct that Mr. Day did say so, but this gentleman's evidence went a deal further. He says: "I made a remark (one day) to one of the warders and pointed out

one (Indian), saying he was doing nothing. He (the warder) said: 'They have only got two or three days to do; let them get it in.' When under cross-examination by me he continued: "There were about four or five Indians working together. It was, as near as I can remember, about a month or three weeks ago. I could not swear to the men if I saw them again." At this point I called into the tent where the Commission was sitting both Veramuthoo and Moodaley. Now, Veramuthoo is a very striking-looking Indian, tall and with distinctive, refined features. Mr. Day then went on: "Yes; Moodaley is one of the men. Veramuthoo is another. There was a little chap there. I should say there were four or five of them. I recognise Veramuthoo, but I would not swear to Moodaley. I recognise that Veramuthoo was there. Warders Kellaway, Morice and Mullens were with the span. He (one of these three warders) said: 'Take no notice of them; let them alone; they will be out in two or three days; they have only three or four days to do.' This would take place about the 24th or 26th of June.

Now let us read the evidence in conjunction with the evidence of the two Indians. Veramuthoo states: "On Monday morning (June 28th) he (Nagappan) was very ill. . . . We took the pick and shovel that he had to carry, and took them with us, and led him along to work. He was standing at the work, and a white man who was in charge of us said, 'Why do you bring this person here who is sick and unable to work?' The white man said to Nagappan, 'Sit down for a moment.' A little later on a white man took him away from there ■ work at another spot."

Moodaley, with reference to the same incident stated: "I went out with the others and Nagappan to work. One warder said something. He said, 'Why do you bring a sick man here to work?' He first addressed Nagappan, and finding that Nagappan did not answer him, he addressed us, and we answered him. Nagappan did not work, because he had his coat on. Another white warder took him away and made him stand a little distance off us. Mullens (a warder) is the man who said he was sick. The other man, whom I cannot identify, took him away."

Will any person accustomed to combing evidence attempt to deny that these three men, Frederick Day, Veramuthoo, and Moodaley, in the above quoted, are undoubtedly talking about and giving each his own recollection of the same incident? Let us first examine the dates. We know that Nagappan was discharged on the June 30. The two Indian witnesses state, and naturally enough they clearly remember that the incident took place on June 28. Day, who could not be expected to swear positively to the exact date, admits that it was about the 24th or 26th

June. But the reason given by the warders to Mr. Day for allowing a hard labour prisoner to remain idle at his work practically fixes the date, and, in my opinion, entirely corroborates the story of Nagappan's illness as narrated by Veramuthoo and Moodaley. "They have only got two or three days to do, let them get it in." And again "Take no notice of them; let them alone, they will be out in two or three days; they have only two or three days to do."

To summarise this incident. The foreman of the Public Works Department, who is responsible for a proper amount of work being done on the roads, finds one of his workers doing nothing at all. He complains to the warders in charge. They, instead of reporting this prisoner or calling him sharply to account on the spot, begin with one accord to make excuses for him. Why? The question well-nigh answers itself. Warders Kellaway, Morice, and Mullens knew only too well that Nagappan was sick, and not being devils incarnate they try to excuse him. That it was Nagappan is perfectly clear from Day's recognition of Veramuthoo and Moodaley. The three warders above mentioned deny having any recollection whatever of this incident. Not the least curious feature of this part of the case is the absence of all reference by the Commissioner to the inferential confirmation by Day of the story told by Veramuthoo and Moodaley. Nor must it be forgotten that Mr. Day was called as a witness by Mr. Bateman at the eleventh hour, in order, apparently to say that he had never seen a prisoner ill-used on the roads. Once again, I am content to leave the verdict to a discerning public.

Let me next deal with the finding of the Commission on the shortage of blankets. The report states: "The evidence is most conclusive that each Indian had two blankets."

Perhaps a dissection and analysis of the official evidence may help the public to draw its own conclusions.

Mr. Bateman's evidence: "Each prisoner is supposed to get two blankets and a mat. I have had no report of shortage of blankets. The officer in charge of the camp telephoned to me twice a day at the Fort."

Chief Warder Jeffers: Two blankets and a mat were issued to Nagappan. They are issued to every prisoner. During the whole time he was here Nagappan had two blankets. I gave special orders that the Indians were to have two blankets and a mat. When a lot of prisoners were here we gave one native two blankets and a mat. On this date we were short of blankets, but not many. We remained short of blankets until July 8th, when we got a supply. I say now positively that the Indians who were here had two blankets every night they were here. I am standing there when the blankets are issued out every night. The prisoners just march along where the

blankets are piled. The Indians fall out and get their blankets, and they are put in a tent by themselves. The blankets are given to them.

Warder Mullens's evidence.—Two blankets and one mat were issued to every Indian. Two blankets were not issued to every native because there were not sufficient.

Warder Kellaway's evidence.—The Indians got two blankets and a mat. I help to give them out and lock them up. The natives get two, but sometimes we run short and then we do the best we can.

Native Warder Solomon.—The Indians got two blankets and a mat. I look after them being folded up. Every night they have two blankets. The natives had the same. Every native had two blankets. If a native said he only got one blanket some nights it must have been a lie. If an Indian said he had only one blanket he would be lying. I know of my own personal knowledge that they had two blankets every night. (Cross-examined by me.) I see every prisoner receive his blankets. For the last nine months I have seen every prisoner get two blankets and a mat. It did not matter how many prisoners were here they would always get two blankets and a mat each. The native prisoners got two blankets. I told them up outside in twos. I help to give out the blankets. If there were not enough for all I would sooner see the Indians get two blankets. We have not been short of blankets here yet. When I fold the blankets there are always two. I never counted them.

Native Warder Captain.—The Indians had two blankets and a mat. I saw it. I have seen our native prisoners sometimes have one blanket and a mat.

Native Warder Malli.—Each Indian has two blankets and a mat. I have seen the natives with two blankets and a mat. Every Indian always has two blankets and a mat. I saw them with my own eyes. There was never any shortage that I know of.

Native Warder Hanganisa.—Each Indian got two blankets and a mat every night. They never failed to get two blankets and a mat. Each native got the same. There was never a shortage in blankets. Whenever we give the prisoners the blankets we see they get two blankets and a mat. The native warders issue the blankets. I am one of the warders who issue the blankets. I have never yet given less than two blankets to any prisoner.

Now the native warders Solomon, Malli, and Hanganisa are all directly, intimately, and personally concerned with the folding, counting, issuing, and distribution of the blankets to the prisoners in this camp. The last-named warder says, "I am one of the warders who issue the blankets. I have never yet given less than two blankets to any prisoner." These three witnesses therefore give the direct to the official report emanating

from the Law Department in Pretoria, which admitted a shortage of blankets. Their evidence likewise contradicts flatly that of Mr. Bateman and the warders Jeffers, Mullens, Kellaway, and native warder Captain.

Jeffers makes no attempt to give any reason why he should have given any special orders about the issue of blankets to Indian prisoners. He could have received no orders from Mr. Bateman to differentiate between Indians and natives because to his own gross negligence Mr. Bateman knew of no shortage. The Chief Warder asks us to believe that every night he watches over the blanket parade with hawk-like vision. I trust I shall be excused of flippancy if I remark that the earnest protestations of all the gaol officials on the question of the supply of blankets to the Indians led one almost to suppose that the Indian prisoners were tucked up in their blankets each night by warders specially detailed for the purpose. Once more let the public decide for themselves upon the official evidence as above set forth.

Now let us look at the evidence as to the alleged ill-treatment of prisoners by native warders. In Mr. Bateman's evidence we find these words: "I have had no complaints of ill-treatment by native warders until this morning."

Dr. Slater's evidence is as follows: "I have been called upon to inspect cases of prisoners being struck by warders. I have not been called upon to examine prisoners who have complained of assault at this camp. I cannot remember having received a complaint of assault at this camp." When under cross-examination by me Dr. Slater stated: "Nine prisoners stood out of the ranks and complained this morning." Before the Commission arrived on the morning of July 19 I walked round the prison enclosure with Mr. Bateman, Dr. Slater, and Dr. Godfrey. There were between three and four hundred prisoners in the camp at the time. Mr. Bateman called for "any complaints," and nine prisoners immediately stepped to the front, eight of whom complained of ill-treatment by the warders. Dr. Godfrey and I had time to examine the wounds of three of these men. Two out of the three had bad open wounds, healing but scarcely healed, on their forearms or hands. These wounds may or may not have been the result of blows from a stick or sjambok—as I am not a medical man I cannot express an expert opinion. But the wound shown to me by the third man was on the outside of the left hand and spoke for itself. It was a severe contused wound. I felt and examined it carefully, and am quite convinced that it could only have been caused by a heavy blow from a stick, sjambok, or other similar instrument. The bone of the hand had suffered and the man was evidently in pain. All these eight complainants alleged that they

had been ill-treated by native warders. Dr. Slater said to me at the time, "You must not believe everything these prisoners tell you; many of them are old offenders and are up to all the tricks." I was at the time, and still am, unable to reconcile this assertion with the official statement to the effect that this camp is for short-sentence men, and is designed to prevent the contamination of such offenders by association with hardened criminals, or as Dr. Slater expressed it, "old offenders."

Let us see what the Commissioner has to say on this point. It will be found in Clause (i) of his finding: "There is only the unsupported evidence of one Indian prisoner—Moodaley—that Nagappan was assaulted; but the evidence of every goal officer is to the contrary. In view of the evidence of all these goal officers and all the others who gave evidence that none of them had ever seen Nagappan assaulted, and as he made no complaint, although there were facilities for doing so, your Commissioner is forced to the conclusion that this allegation is groundless."

The logic of this conclusion amounts to this and nothing more. One man tells me that he has seen a snake on the Market Square this morning. Twenty other men tell me that they did not see that snake this morning. Therefore the man who says he saw the snake must of necessity be a liar.

It sounds logical does it not? Dead men tell no tales. Nagappan is dead and as he made no dying declaration, the Commissioner did not apparently concern himself with the evidence of Veramuthoo when he placed his hand on the native warder, Johannes, and said, "This is the person whom Nagappan pointed out to me as having assaulted him."

Nor does the Commissioner concern himself with the evidence of Dr. Godfrey, to whom Nagappan stated that the weals found on his body were caused by blows from the native warders. We all know now that the words "bruises all over the body" formed part of Dr. Godfrey's death certificate, and that in view of all the surrounding circumstances, that gentleman asked for a post-mortem or inquest to be held, which the Coroner refused. Dr. Godfrey stated in his evidence that he was asked by the clerk of the Registrar's office (Mr. C. J. Korsten) to delete that sentence. Mr. Korsten denies this. Let us see how he denies it. His evidence runs thus: "I asked Dr. Godfrey why he did not leave out the last sentence (bruises all over the body) and he said he reckoned it was necessary. I did not ask him to delete it to my knowledge." Surely we have found in Mr. Korsten a hair-splitting dialectician. But a further astonishing fact came to light during this gentleman's examination. The original death certificate was produced, and underneath Dr. Godfrey's ink written

words "bruises all over the body," the following words appeared in pencil "lashes whilst in goal." Mr. Korsten admitted having written these words on his own initiative, and this what he has to say for himself when under oath: "I entered on the certificate, 'lashes whilst in goal' for the edification of the Registrar. (The italics are mine.) I think I got it from the newspapers that he had 'lashes in goal.' As soon as he said this, I produced from my papers the cuttings with reference to Nagappan's death and told him that no such statement had ever appeared in the public Press. However, Mr. Korsten was quite prepared to give the lie to me and repeated emphatically: "I remember seeing it in the daily papers that he had had lashes whilst in goal." In subsequent re-examination by the Commissioner he attempted to modify his statement by saying: "I did not necessarily mean that he had had lashes. I mean sjamboked."

This was one of the side issues arising out of the inquiry, but it was a lurid limelight interlude. With regard to the water supply in the camp Mr. Bateman stated: "The water supply is practically unlimited." This sounded very satisfactory, until I elicited from the Chief Warder that all the water had to be fetched in a 400 gallon travelling tank from a distance away from the camp. It will readily be seen that in such case "a practically unlimited supply" becomes a purely relative term. In other words, does this travelling tank afford a sufficient daily supply for 400 or 450 adults. I am prepared to believe that sufficient drinking water was provided for the camp. It would be presuming sheer inhumanity to suppose otherwise. But I am equally convinced that for ablutionary purposes the supply is woefully inadequate. The prisoners are supposed to wash in two ordinary horse troughs. The water in these troughs is changed twice in twenty-four hours. This is how the Indian Moodaley describes the washing accommodation. "We never washed ourselves. There were no troughs in the camp to wash ourselves. I have never washed myself. There is water in something there, but it is so bad that we dare not even wash ourselves. It is a kind of tub full of smut and rubbish. It is a thing made of planks about 8 ins. wide and 8 ft. long. I inspected these washing troughs in the company of Mr. Ross and Major Dixon at 2 p.m. on July 15th. The water in the troughs was indescribably filthy. Four hundred men are supposed to wash in the same water without changing it; the quality supplied would be at the outside 70 or 80 gallons. The Commissioner finds that ample water was provided for all prisoners for washing purposes. Opinions on what constitutes cleanliness differ. Personally, I agree with Moodaley.

With regard to the diet supplied to Indian prisoners, it is admitted that

they receive nothing but mealie pap. Mr. Bateman made the very naive statement that "they did not get rice here because the idea was to make the administration as simple as possible." This simple, oh so simple, system of administration is about on a par with the old story of a man who reduced his horse's diet little by little until he gradually brought him down to two straws a day, and then the horse died. So did Nagappan. In conclusion, just one word with regard to Chief Warder Jeffers and his knowledge or ignorance of Nagappan's illness while in camp. This is his evidence:—"Nagappan never complained of being ill all the time he was here. I remember the particular Indian Nagappan. There was nothing in particular to call my attention to Nagappan on June 26th. Nagappan worked up to the time he was discharged. I believe I took the temperature of this Nagappan. I cannot say for certain if I have a record of it." All this was said in answer to the Commissioner. The moment I began to cross-examine I challenged him on his utterance, "I believe I took the temperature of Nagappan." Then for the first time he saw what a fatal step he had made and got confused. He attempted to deny that he had ever said such a thing. I challenged the record, and when both Major Dixon and the stenographer informed him of the actual words he tried to explain it away as a mistake. Now Jeffers was not being cross-examined by the Commissioner when he made this voluntary confession. Why should he tell an uncalculated falsehood? It was plain to anyone who sat at that Commission that Jeffers remembered Nagappan clearly and distinctly. Why? My contention is that he did take Nagappan's temperature, and remembered very well having done so. If I am correct in believing this, then it follows that Jeffers knew Nagappan was ill in camp.

I ask the public to read this evidence along with what I have already said about the evidence of Foreman Day, and I then recommend to their attention and thoughtful deliberation the Commissioner's finding that "the allegation of Nagappan's sickness in camp has been wholly refuted by the evidence of the goal officers and the foreman of the Public Works Department." During the holding of the inquiry I also elicited from Dr. Slater the interesting fact that from July 1st to July 19 nine prisoners from the Yokeskei Camp were reported or sent in as seriously ill. Of these nine five had pneumonia. Yet in the face of all this evidence and in the very teeth of Dr. Godfrey's evidence and death certificate we are asked to believe that Nagappan left the camp on June 30 in an apparently healthy condition. The Commissioner seems to have made some point of Dr. Green's examination of Nagappan. I have entirely neglected it because he

made the following admission under oath:—"I quite recognised the boy was very ill, but I could not diagnose." I am quite sure that Dr. Green would be the last person in the world to ask the public to attach much weight to his evidence consequent on that admission. I must crave pardon for the length of this letter, but Nagappan is dead and I shall be pleased to show anyone who desires to see it the official evidence which proves my satisfaction how and why he died. The Commissioner has found that Veramuchoo and Moodale, have made false affidavits. Then let the Crown prosecute them. They are only too anxious to await the verdict of a public, which, though probably anti-Asiatic, is still, I hope, open to conviction upon the circumstances attending Nagappan's death.

Indians in South Africa

An Appeal for Fairplay

By Daniel Grove

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

When the Chinese assassinated the German Minister at Peking and carried their anti-European crusade so far as to attack the several European Legations, our Indian troops were among the first to volunteer for the relief of the besieged. My cousin, Surgeon-Major D. Grove Marshall, accompanied the Indian contingent to China, as medical officer, and wrote in the highest praise the conduct of that contingent which likewise won the respect and admiration of the various European contingents. Writing from personal experience, my own Indian servant who was with me in Parak and Telangon in 1895, gave up his small ration of rice that I might be sustained until relief came from William Cameron, my chief and friend, who was then geologist and explorer to the Straits Settlements Government. Again, in South India, when I was down with sunstroke and fever, my servant Vythery never left my bedside for a whole month until doctors Farquhar and Birdwood pronounced me convalescent. It is no exaggeration to state that India contains men and women, heroes and martyrs, such as would honour any nation. In Natal, some thousands of Colonial-born Indians owe their birth to indentured labourers who have helped to make beauty spots where virgin swamp and forest once existed. India to them is a beautiful historical romance; it has no claims because they have no known relations in the land of their forbears. Then why should these Colonial Indians be denied an equality of political opportunity with Cape coloured people? I say emphatically that the British House of Commons will not be doing its duty by the Empire if the Colonial-born Indians in Natal are not

included in the Act of Union as eligible voters for the Provincial Council. They were not consulted because the majority of the Delegates to the Convention do not know the difference between Indian and Colonial-born Indians. I am against unrestricted Asiatic immigration as strongly as I am against unrestricted immigration from the continent of Europe. South Africa must continue to be governed by the white race, but at the same time the governing race should recognise the necessity for politically assimilating Colonial-born Indians.

The spread of anarchism in India is deplorable because its influence will change the character of conservative and high-caste peoples from being law-abiding subjects to that of discontented and wholly misguided assassins. The beauty, virtue and simplicity of family life in India will be contaminated by the chatter of irresponsible agitators and murderous fanatics.

The moment has arrived when South Africans should know that Colonial-born Indians are not imbued with a sense of disloyalty. They speak the English language; many of them are good Christians and they constitute a unit of the permanent South African population. It is because I feel that every white man and woman in South Africa is just in his or her estimation of the qualities which should entitle Colonial-born Indians to Provincial adult male franchise, that I urge you to remain calm and dignified in your appeal for justice. The spirit of fairplay that inspires men and women throughout the civilised world to redress acknowledged wrongs will prevail against prejudice. The God who gives vitality to Europeans also breathes the eternal message of hope and life to Indians. We are all little plants in His garden; all different coloured lamps giving off the light of life which has one grand origin, and it is because of that common priceless possession that good results are hoped for in the fulness of time.

It is not my intention or wish to enter into a controversy on the subject of unrest in India. That country has been governed by Britons who have brought it to such a state of economic and political perfection that to-day it ranks as one of the great Powers of the world. If offices must be filled by Indians, then surely these can best be won by peaceable and loyal efforts? Natalians who think on the subject of India must admit that Colonial-born Indians would make excellent administrators in the land of their origin. The vista of future employment in India, Burmah, the Malay States, Central East and West Africa is such that Colonial-born Indians should mentally ponder over. They have great opportunities before them. When public opinion throughout South Africa is educated on the subject,

there will indeed be no provincial prejudice against them as a class.

DANIEL GROVE.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE RELEASES. At Heidelberg, on Monday last, Messrs. R. M. Sodha, H. K. Dadania, Ismail Essop, Ebrahim Hoosen, H. M. Gandhi and S. B. Medh were released from Houtpoort prison after serving their sentence of six months' imprisonment with hard labour. They were met at the prison-gates by Messrs. E. I. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, S. M. Casmat, and Manjee Nathubhai, from Johannesburg. Messrs. Waja and Mahomed Kajeer from Krugersdorp, Mr. Lalbahadursing from Germiston, and Mr. A. M. Bhayat of Heidelberg. The party then proceeded to Mr. Bhayat's residence, where they were entertained to breakfast. Mr. Harilal Gandhi proceeded to Johannesburg the same afternoon. He was met at Germiston by Messrs. Hazurasing, K. K. Patel and others, and at Park Station by Messrs. Imam Abdul Kadir Bawazeer, the Chairman of the Hamidia Islamic Society, Mr. Faney, Mr. Leung Quin, Chairman of the Chinese passive resisters, Miss Schlesin, Master C. Doko, and a number of Indians and Chinese. The next day, Messrs. H. I. Joshi and Ravikrishna Talwantsing left the prison-walls, and were met on their release by the gentlemen above mentioned as also by their late companions in captivity. The ex-prisoners and those who had come from Johannesburg to receive them entertained the same afternoon for Johannesburg, where they received a warm welcome at Park Station. The majority of the freed men are enjoying the hospitality of Imam Abdul Kadir Bawazeer. On Wednesday, they were entertained to lunch by Mr. Packirysany Naidoo, at Johannesburg. On Monday, Mr. Somaji Shapurji of Adajan was released from Diepkloof Prison, whither he had been brought from Volksrust about a month previously to give evidence in a case. The Parsee hero was received outside the gaol by a large number of friends, among them being Messrs. Imam Abdul Kadir Bawazeer, M. P. Faney, A. M. Mundoo, J. Favaris, A. Halim, Abdul Gaffur Fajandar, B. Kunki, M. Essackji, B. Dorabji and B. Feroze.

AT VOLKSRUST. The following telegram received by the British Indian Association on Tuesday from that hero of heroes Mr. Parsee Rustomjee tells its own tale:—"Heartiest thanks your wires. Deported and arrested. Result to-morrow. Can't attend meeting. Better gal than

meeting." Up to the time of writing the result was not known.

MORE ARRESTS. Our old friend Superintendent Vernon was busy on Sunday and Monday last and the following are the honoured recipients of his kind attentions:—Messrs. N. Cundassamy Padayachy, C. Ayadooray Padayachy, S. Govindasamy Padayachy, Uthravatee Padayachy, K. Durmalunga Padayachy, C. Aronsala Padayachy, Doorasamy Naidoo, A. Moonsamy Naidoo, S. Supramanya Moodaley, N. Sutappa Moodaley, Moonsamy Naidoo, A.B. Pillay, R.D. James, Moosa Begg, A. A. Moodaley, M. Pather, Daya Dulabh, Peter Moonsamy, and Marimuthoo Padayachy. The last four have been ordered to be deported. Mr. A. A. Moodaley has been given 8 days within which to apply for registration, and the cases of the others have been remanded to the 13th. On the 6th inst., Mr. Martin Easton was arrested on the usual charge, his case being remanded to the 30th. On the 4th inst. Mr. K. J. Shah was sentenced to three months' hard labour at Pretoria.

Durban to Bombay

Scenes and Happenings en Route

By Henry S. L. Polak

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

(Continued.)

Mozambique, being the real seat of Government of the Province, is also the seat of the Supreme Court. Its public buildings include a police station, a port-office, a post-office, where one is served through holes in a wall, a splendid-looking hospital, which has considerable architectural pretensions, but, I am informed, no good doctors, a Municipal Office, a Customs House, a Government House, a Magistrate Court, and two other buildings whose purpose I was unable to distinguish. There are also at least two churches, besides the one above referred to, presumably a theatre, if one may judge from the name of a particular street, and probably a bull-fight arena. There are three Vice-Consulates—the British, which is next door to the Eastern Telegraph Company's Offices, the French, which is attached to nothing in particular, and the German, which is in the same building as the agency for the line of steamers by which I am travelling. It is the only European firm doing any extensive business, probably chiefly in monkey-nuts and similar local produce. There is, however, also a Swiss firm here. The European population, apart from the consular staffs and the small foreign mercantile community, consists almost entirely of Portuguese soldiers and officials. Portuguese civilians are few and far between. They keep wine-shops, restaurants, and nothing

else. How they spend their time I cannot imagine. What they spend their money on—if and when they ever get any—is also a matter for wonder. Practically the whole of the local trade is in the hands of Indian traders—Hindus and Mahomedans. These and the natives are the only people I saw doing any work.

The buildings are picturesque in the extreme, mostly flat-topped, as is usual in Eastern and semi-Eastern countries, though a few of the buildings have red-tiled roofs, they are of all possible shades of green, red, blue, and yellow. They are so far as I can judge, built of rough brick and stones bound together by a coarse cement. This is then plastered, and on top of the plastering is laid a coat of colour-wash. The contrasts are startling—or would be, were not the colours subdued by the bleaching action of the sun, and the effects of wind and rain. The windows and doors are usually picked out in white, and the blinds and shutters are frequently painted green. Most of the houses and shops are dismally dark within—not by contrast with the brilliant sunshine outside, for to-day is a dull, squally day. There cannot be over much ventilation either, for the upper part of the windows is usually filled in with planks of wood, and the lower part with movable horizontal wooden blinds. Very often, in the centre of the buildings is a court-yard, in which grow coconut-palm and other trees, which, when the building is deserted, or is crumbling away, as frequently happens, grow wild and luxuriant, completing the ruin that has already commenced. The doors are heavy and forbidding, many of them having bolts of an old type formed something like a T, whilst the locks are heavy and cumbersome. Within many of the rooms whereof the doors stood open, I caught glimpses of ancient carved settees and tables. The East Coast of Africa must surely be the collector's paradise, if the antique and the curious be desired. Postage stamps are of many varieties. There are no less than four types of the 15 reis stamp all in use at the same time. The streets of the settlement are generally well-paved. The soil is sandy, but the roads have been hardened, and walking is not the arduous exercise that it is in some of the streets of Lourenço Marques. There is not very much pavement. A notable exception is the tessellated black and white marble pavement around the building of the Banco Nacional Ultramarino and the Portuguese Steam Navigation Company. When one does not walk, the mode of conveyance is the ricksha. But these are not the tawdry vehicles of Durban or Johannesburg. They are glorified rickshas, handsomely constructed—rickshas in *excelsis*, especially those belonging to the consulates.

The native population is extremely interesting. The natives, where they have not retained their primitive animism, profess Mahomedanism. Christianity does not appear to have affected them very much; indeed, although the settlement is a Catholic one, I only saw one priest, and he came on board the *Somali* shortly after she dropped anchor. Moreover, neither of the churches was open, as is usual with Catholic sacred buildings. Apparently, there is no great missionary enthusiasm locally. The usual garment for the men is the long Zanzibari shirt, of various hues, reaching below the calves of the legs. Upon the heads is the characteristic East African white cap. The women, splendid, healthy creatures they look, when young, hideous hags, when old, wear a number of garments, chiefly a frock hanging loose from the neck. The bosom is not exposed, and as a matter of fact, the natives of Mozambique are far more highly civilised than their brethren of South Africa (for we are now north of the Zambezi). Probably this is due to the fact that they are not pure Bantu. There is a strong Arab admixture, and the half-caste element, due to intercourse between the Portuguese soldiery with the native women, is rather arresting. One constantly comes across men and women, boys and girls, very dark, but of a handsome half-European appearance. There is, too, the Goanese element, with its off-shoots, to take into consideration. All told, the coloured population of Mozambique is much mixed and its composition is extremely complicated. I said, with special reference to clothing, that the Mozambique natives were more highly civilised than their Southern brethren. I do not recollect seeing a single nude, or even semi-nude, body, except amongst the grinning children and the fat, pot-bellied babies. The houses, too, are far above the native Kraal in Zululand and Natal, in excellence of structure and architectural detail. In fact, they are houses, and not huts. Their shape is square or oblong, with properly-formed roofs. The method of construction seems to be to build a frame work of reeds, upon which the roof is built. This frame work is afterwards usually covered with mud-plaster, the roof being thatched with palm-leaves. Around each house is a reed palisade, making for privacy. The houses are often divided into rooms. The native town is ten thousand times cleaner than the Malay Location is kept by the Johannesburg Municipality. The site is sandy; perhaps its sanitary condition might be different were the soil of clay. I may here say that the whole town is kept scrupulously clean, considering the narrowness of many of the streets, whilst an attempt is being made to plant trees and flowers in the public places, the space in front of the Hospital being especially

beautiful with its trees bearing blue, yellow, or red flowers.

Walking through the native town, I observed one woman pounding grain in primitive mortar shaped like a V superimposed upon another V inverted, the pestle being a log of wood. In another place I saw a woman shaking the dust out of a primitive bedstead (for, be it noted, the native here uses a bedstead and not the ground for purposes of rest), constructed of four pieces of tree-trunk shaped and nailed together, supported at each corner by a shaped log of wood. The "spring-mattress" took the form of a net work of cocoa-nut fibre rope attached to the frame work, much like the liner bedsteads made with the network of oxhide thongs. Great use is made of baskets, and bags constructed of closely woven cocoa-nut fibre or grasses, whilst, of course, there are the familiar calabash kaffir-beer vessels of huge dimensions. I went into the native market. The "salesmen" are mostly women. They dispense (for valuable consideration, I need scarcely add) kaffir-beer, fish fried in cocoa-nut oil, bread, sugar-cane, roots forming, I imagine, the raw material for kaffir-beer, sweet-potato, chillies, cocoa-nuts, beans of two or three kinds, tomatoes, berries, oranges, bananas and plantains, and a host of smaller luxuries. There seemed to be a great deal of talk but not much business done—a phenomenon common to the whole town. The women, or many of them, affect a curious form of ornamentation. They paint portions of their faces white, and their appearance, with a daub of white on each cheek, the nose, the chin, and a broad white streak across the forehead, is most grotesque. Sometimes they vary it by painting the face until it looks like a white mask thus not unsuccessfully imitating their Western sisters. When the paint begins to crack and fall away, they present the appearance of having had a paint-brush dashed in their faces. The effect is not pleasant, but I doubt if the custom is worse than the "rouging" of European women, and they certainly do not suffer from the constricted waist affected by the latter. With very few native women did I see any articles of adornment about the head. Here and there were ear-ornaments of black wood. Nor was there any fearsome hair-decoration as is common in Natal. The men, when they did decorate their faces, presented a frightful appearance. Their faces seemed to be crimped. Apparently, they have cut themselves symmetrically, and have kept the wounds open, with the above result. They look horrible. The native tongue is an offshoot of the great Bantu group of languages, but Swahili is commonly spoken, as well as Portuguese. The town of Mozambique is the Southernmost limit of the range of Swahili.

Until a few years ago, there existed the old slave-market, with the grim and cruel chains hanging from the walls, but this has now disappeared. But slavery was only done away with in comparatively recent times in these parts. Only eight years ago, the Portuguese captured six Indian dhows laden with slaves destined for the French Comoro Islands, where there is a perennial dearth of labour. The captives were hanged, the dhows confiscated and broken up, and the slaves liberated.

The shipping in the harbour is as picturesque as the town, from which at night come the strains of music played by a Portuguese military band. In the bay are several old Portuguese East Indiamen of the high-sterned, clumsy, blunt-nosed type. Their day has passed. There are also an old man-of-war and a modern police-boat to patrol the coast against smuggling, of which, I am told, a great deal exists, though what there is to smuggle, beyond bad spirits, I cannot conceive. The small crafts, too, are interesting and varied. There is the ordinary rowing-boat. Then there is the blunt-nosed sampan or shallow-boat used for fishing near the coral-reefs. There are the single curved-sailed and double-sailed (V. shape) boats on the plan of the Southern European fishing-boat and similar to the picturesque vessels that ply on the lake of Geneva. I was taken back to the *Somali* one of the curved sail boats. The sail is attached to a curved beam fastened by ropes to the boat's mast. We went away at a spanking rate, and just as we threatened to ram the steamer, down came the sail with a run and we came gingerly alongside. The natives and Indians do all the work of Mozambique. The Europeans "govern" the place. Lower down the coast they do not even do that. It is said that the Portuguese dare not go outside the precincts of the town, for fear of being massacred by the hostile natives. In fact, the *Pax Lusitana* is somewhat nebulous over most of the Province of Mozambique.

(To be Continued)

Mr. Parsee Rustumjee again Imprisoned

We have received a telegram from the British Indian Association, Johannesburg, which states that Mr. Parsee Rustumjee was, on Wednesday, sent to prison at Volksrust for a further period of six months with hard labour. We are also informed that the Johannesburg cases remanded on the 13th were postponed till the 14th instant.

PRETORIA TAMIL RELIEF FUND. We have received £2 10s. from Mr. S. H. Phatak of Chunde, which have been subscribed by a few sympathisers there.

Mass Meeting in Johannesburg

To Welcome the Prisoners

There was a large number of Indians and not a few Chinese assembled in the grounds of the Hamidia Mosque, Fordsburg, Johannesburg, when Mr. E. I. Aswat, the Acting Chairman of the British Indian Association, took the chair at 4 p.m. on Wednesday last, the 10th instant. The occasion was the welcome of the long sentence prisoners on their release from gaol, and the opportunity was taken to pass resolutions supporting the deputation and expressing dissatisfaction at the Commissioner's finding in the Nagappan enquiry. The Chairman's speech was brief and to the point, and was read in English by Mr. H. O. Ally.

Chairman's Speech

Gentlemen,—We have gathered here to extend a very hearty welcome to our brethren who have but just served a long term of imprisonment for conscience' sake. We congratulate them on the honour which has been laid upon them in being called to suffer in such a noble cause, and we congratulate ourselves that we have heroes among us who are ready to endure as these have done.

There have been seasons when we have felt discouraged because the justice for which we strive has been so long in coming. The fact, too, that our trusted leaders are many of them either far distant or else silenced in prison has made us sad. But we have never remembered the heroic sufferings of their brethren and of others like them without feeling strengthened ourselves, and the more determined to stand firm to the end. Their imprisonment has inspired us all. Gentlemen, we pledge ourselves afresh here and now to help make the trial of the noble-hearted men certain of bearing fruit by standing by them manfully and suffering, if needs be, as they have suffered. The imprisonment which is now so common that the white community around us, save in exceptional cases, has ceased to think of it, is no holiday enjoyment to any of us. It is hard and bitter, although there is no criminal taint with it. Mr. Dawad Mahomed, whose name is honoured by us all, was stricken down by illness in his cell, and now is slowly recovering among his friends in Natal. Like a brave soldier, he is anxious to become well, that he may again take part in our struggle. Our young brother Nagappan passed away immediately on being liberated from the camp, and we think of him with affection and gratitude as of one who was faithful unto death. But we deplore the result of the Commission of Inquiry which was initiated after his decease. When we compare the finding of the Magistrate with the evidence which was given, it appears to us that there has been a grave miscarriage of jus-

tice. The feeling awakened among us by this experience is one of painful conviction that British Indians can hope for little justice from the officials of the Transvaal. Others have felt the pinch of hunger in prison. The new diet scale has entailed fresh suffering upon them. We are glad to recognise that beans are allowed in place of meat, but although representations have again and again been made, the authorities refuse the grub to short sentence prisoners which is needed by the Indian prisoners so much while the quantity of food provided has been greatly reduced. In the Road Camp even rice has been refused. Still we stand by our oath, and whatever the unjust afflictions may be which British statesmen allow to British subjects under the British flag, we refuse to give up the struggle until we can remain outside these prisons without staining conscience or dishonouring our faith.

It is to us peculiarly painful that the shameful method of deportation through Portuguese territory should still be permitted by the British Government. Numbers of our brethren have been forced into the hands of a foreign power, and left there to be dealt with in the most stringent way. They have been locked up in a Portuguese prison, and placed on board India-bound ships, while no appeal to the British Government has been of the least avail. We protest, and shall continue to protest, against this shameful practice.

Gentlemen, you will be invited to pass a resolution supporting our delegates to whom we have committed the sacred duty of pleading our cause in England, and in India. Such a resolution serves to remind us of our obligations. While they are working for our good so far away, we must do our part in providing the sinews of war. We honour and thank them. We must never forget that only as we all work together will victory be assured.

The Resolutions

The first resolution, as hereunder, was proposed by Imam A. K. Bawa-zeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, seconded by Mr. M. P. Fancy and supported by Mr. Packiramy Naidoo:—

"This Mass Meeting of British Indians hereby tenders its sincere congratulations to those of our comrades who have completed a long term of painful imprisonment for the sake of conscience and as a protest against the organised oppression which Asiatics are now suffering in the Transvaal, and we specially offer our congratulations to Mr. Parsee Rustonjee on his noble action in returning to the Transvaal, immediately after deportation, to suffer arrest again, although he has but just completed an imprisonment of six months. We regard their splendid courage and endurance as

incentives to us all to continue as passive resisters until our wrongs are redressed, and we, with a good conscience, may rejoice in liberty."

The second resolution, as follows, was moved by Mr. Mahomed Khan Osman Khan, seconded by Mr. B. Hazarasingh of Germiston, and supported by Mr. A. E. Waja of Krugersdorp:—

"This meeting hereby pledges itself to support our delegates Mr. M. K. Gadhvi, Mr. Hajee Habib and Mr. H. S. L. Polak, who are representing us in England and India, to the best of our ability. We hold them in high esteem, and fearlessly commit to them the sacred charge of pleading our cause. We pray that their noble efforts may be crowned with complete success."

Mr. Mulji Patel moved the third resolution, which was seconded by Mr. Ahmed Coovadia, and supported by Mr. S. Sokalinga Pillay:—

"This Mass Meeting respectfully and urgently appeals to the Imperial Government to intervene at this juncture, and to secure for us, British subjects, that justice for which we have suffered so long."

The fourth resolution was proposed by Mr. Lalbahadursingh of Germiston, seconded by Mr. Manjee Nathubhai, and supported by Mr. Razak Noorbhai:—

"This Mass Meeting of British Indians expresses its deep dissatisfaction at the finding of the Commission relative to the death of our late brother Nagappan, being convinced that the published evidence substantiates completely the allegations made by our Indian comrades. We continue to regard our late brother as a martyr to his passive resistance convictions and the victim of his experiences in prison."

The fifth resolution, as follows, was moved from the Chair:—

"This Mass Meeting of British Indians hereby authorises the Chairman to forward copies of the foregoing resolutions to the proper quarters."

All the resolutions were carried with acclamation. Mr. Sorabji Shapurji responded on behalf of the prisoners, and Rev. J. J. Duke and Messrs. Edward Dallow and G. Godfrey also addressed the meeting. Delegates attended from several of the country districts, and telegrams were received from others. Telegrams were also received from the Natal Indian Congress, Mr. Kallenbach (who is in Durban at the present time), the Verulam Indian community, and Mr. Parsee Rustonjee.

The following letter, dated the 10th instant, was received from Mr. Wm. Hosken, M.L.A., the Chairman of the European Committee of sympathisers:—

"I have your kind invitation to attend a Mass Meeting of British Indians which is to be held in the grounds of the Hamidia Mosque, Pretoria, to-morrow afternoon. I regret I am unable to attend the

gathering, but I send hearty greeting to the long-sentence passive resistance prisoners, whom you will welcome to-morrow on their release, and earnestly hope that your patient and long-suffering as a community will soon receive adequate recognition."

Correspondence

Ladysmith Indian School

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—Through the conspiracy of some maliciously interested persons moving the Educational Department, the Head-master of Ladysmith Indian School was dismissed without proving his faults, if any, before him, and without informing him of the nature of the complaints either. The local Indian community, whose petitions of May and June, 1909, against the dismissal were ignored by the Department, have thought wise to recall the so-dismissed teacher, who gave them every satisfaction as a teacher in the past. His qualifications are undoubtedly unquestionable, being on the eve of securing the Senior Teachers' Certificate. The Indian community have, therefore, established a school on their own accord, where their children are taught Hindi and English languages.

It is a shame to note that some of the store-keepers and a few others (parents of school children), though they signed the petitions against the dismissal of the teacher, and said they would refrain from sending their children to the school, if any other teacher was appointed, have sent their children to the very school; thus proving traitors to the public and to their own conscience.

The newly appointed youth who took the Headmaster's place has not even obtained one-third of the marks in the Junior Teachers' Examination in arithmetic, the principal School subject, as will be seen from the examination reports of 1907. It is a wonder how he has got a certificate and how he is going to teach that subject adequately.

I am, etc.,

RAJCOOMAR SINGH,
President, Sanathan Dharm
Sabha.

Box 74, Ladysmith,
5th August, 1909.

Contents

"Ex Nihilo Nihil Fit"	347
The Strength of Soul-force	348
Another Verdict from Major Dixon	348
"When Greek Meets Greek"	348
Starving the Prisoners	348
News of the Deputations	348
Nagappan's Death	349
Indians in South Africa	355
Notes on the Transvaal Struggle	355
Durban to Bombay	356
Mr. Parsee Rustonjee again	356
Imprisoned	357
Mr. Meeting in Johannesburg	357
Ladysmith Indian School	357

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીડે, રાનીવાર, તારીખ ૧૪ મી અગસ્ટ ૧૯૦૯.

અંક ૩૩.

અઠવાલિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૪ ડીસેમ્બરથી, તા. ૨૦મી
અગસ્ટ સુધી, ૭૦ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-પહેલા આયુષ્ય વદ ૧૪ થી બીજા
આયુષ્ય શુક્ર ૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૨૬ રજબથી તા. ૩૭
સાઆન સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તારીખ.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી તારીખ.	સૂર્યોદય ક. મી.	અસ્ત. ક. મી.
રવિ.	૧૪	૧૪	૨૬	૬	૩૨	૫ ૨૯
સોમ.	૧૫	૩૦	૨૭	૭	૩૧	૫ ૩૦
મંગ.	૧૬	૧	૨૮	૮	૩૦	૫ ૩૧
બુધ.	૧૭	૨	૨૯	૯	૨૯	૫ ૩૧
ગુરુ.	૧૮	૩	૩૦	૧૦	૨૮	૫ ૩૨
શુક્ર.	૧૯	૪	૩૧	૧૧	૨૭	૫ ૩૨
શનિ.	૨૦	૫	૧	૧૨	૨૬	૫ ૩૩

અનુક્રમિકા.

મી. રસ્તમજીની દેશસેવા...	૫૧૧
લડતને મદદ...	...
નગાપનના મરણ સંબંધમાં તપાસ...	૫૧૨
ડરબનમાં માસ...	૫૧૩
એલાન્સનના માસ મોર્ડિંગ...	૫૧૪
એલાન્સનના અવરખ...	૫૧૫
ડેપુટીશનની મુસાફરી...	૫૧૭
લંડન...	...
દેશપાર થયેલા હિંદી મુળદર્મી...	૫૧૮
એક દિલસોજ ગ્રામના વિચાર...	૫૧૯
એક બાંગી પડેલ રીમર...	૫૨૦
આવતા વરસની ભેટ...	...
ટેલાગોઆબે ઇન્ડિઅન લાઈબ્રેરી...	...
ગેલીવાદને લગતી ખબરો...	...
અખબારે-આલમ...	૫૨૧
દરોસવાલના હિંદી વિષે મુજરાતી કવિ...	૫૨૨
વિવિધ વિચાર...	...
નાદારી કોરટની મોડીસો બહેર...	૫૨૩
તાર સમાચાર...	...
રેપ્ડાઈનની મર્યાદા...	૫૨૪
ડરબન ઇન્ડિઅન એન્ડર એન્ડ કોમર્સ...	...
પરચુરણ મર્યાદા...	...
હિંદુસ્તાનના ખબરો...	૫૨૫
મોહનજોદો માર્ગ...	૫૨૬
પોસ્ટ બોર્ડના બાંધ...	...

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૪ મી અગસ્ટ, ૧૯૦૯.

મી. રસ્તમજીની દેશસેવા

મી. રસ્તમજીનું નામ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં મશહુર છે. નાનપણથી આ દેશમાં આવી તે બહુ કમામા અને બહુ ખર્ચુ, હવે તેની આ ઉત્તર અવસ્થા એ આરામ લઈ રહે છે. તેને બદલે તે કોમની જે સેવા બજાવી રહ્યા છે તેની કીમત અગત્યની છે. તેની કીમત તો જાણી જાણી જાય છે. આજથી લગભગ એક વરસ ઉપર પોતાનું પથરાએલું બીઝનેસ છોડી ડરબનથી ૨૪ કલાકમાં દરોસવાલની મદદે ગયા. મી. રસ્તમજી ત્યારના હજુ જેલમાં છે. છેલ્લી ૭ મહીનાની લાંબી જેલ ગોમની મંગળવારે છુટ્યા તેવાજ પકડાયા અને પાછા ૭ માસની જેલ ભોગવતા થઈ ગયા છે. જેલનાં દુખોથી કંટાળી જઈ બીજા કેટલાક પડ્યા છે ત્યારે આ બહાદુર પારસીએ સત્ય ઉપર વિશ્વાસ રાખી જેલ જઈ કામ નું નાક ભાળવેલ છે. મી. રસ્તમજીએ જૂની છેલ્લા ખતાવેલા ભુસ્તારી ખરેખર દક્ષિણ આફ્રિકામાં પારસી બચ્ચાની કીર્તીને ગળવી મુશ્કેલી છે, ને જ્યાં જ્યાં તે બહુ વાર્તા આવશે ત્યાં સૌ પારસી હોય કે બીજા હોય તેઓ આ ભુર્ગો તરની દીમતપર આફ્રીકનના અવાજ કરશે મી. રસ્તમજીની ઉંમર પાંચી મહાય. અમને ખબર મળ્યા છે કે આ વખતે જેલમાંથી નીકળ્યા પછી લડત છોડી દેવાનું વોક્સ-સ્ટોના અમલદારો તરફથી તેમને મહુ સમજાવવામાં આવ્યું હતું. પણ તેમણે પોતાનું પથ છોડવા સાફ ના પાડી. અમલદારો આથી ચીડાયા છે અને જેલમાં તેમને વધુ દુખ આપે એવો સંભવ છે. તેના જેવા સખી દીલ ના માણસ ઉપર અને તે પણ આ અવસ્થાએ આવું દુખ પડે તેને માટે અમે દીલગીર છીએ. મી. રસ્તમજી જેલના દુખથી કરે તેમ નથી. તેમને જેલ છૂટાને છે, અને તેથીજ પોતે લીધેલા

સોમન મરતાં સુધી પાળવાના કરાવને વળગી રહ્યાં છે. તેમના જેવી દલતા અને શુર હિંદીઓમાં આવશે ત્યારે હિંદની ઉન્નતિ થતાં વાર નહિ લાગે.

લડતને મદદ

હિંદુસ્તાન અને ઈંગ્લેન્ડના આપણી લડતને મદદ કરતા નામાંકીત માણસોને આ જાપાની હોલોનેટલી નકસો હાથ આ જાપાની તરફથી મફત મોકલવામાં આવે છે અને ૩૦ નકસો અરધુ દામ લઈ મોકલવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત બીજા અસંખ્ય ટેકાણાં છે કે જ્યાં આ જાપાની મોકલવાથી લડતને મદદ મળી શકે છે. હિંદુસ્તાનમાં લાહોર, કલકત્તા, આમ, અલીગઢ, પુના, દીલી, મદ્રાસ, નાગપુર, અને બીજા સ્થાને હિંદુ તથા મુસલમાની અનેક મંડળો છે જેને આપણી લડતની પુરી માહિતી હોય તો તેઓ પોકાર ઉઠાવી શકે. આવાં મંડળોને ઇન્ડિઅન ઓપીની અન મળવું રહે તો અત્રેની બધી હીલ આલથી તેઓ બચી જાય. લડતમાં આવી રીતે મદદ કરવાના હેતુથી આવા મંડળોને મોકલવાનું સવાજમ અને માત્ર ૧૨/૬ રાખેલું છે. અમને આશા છે કે ઇન્ડિઅન ઓપીની અનના વાંચનારાઓ આ તકનો લાભ લઈ પોતાની બચ્ચમાં હોય તેવી મંડળી અથવા અંબુમનેને જાણ મોકલવાનો ઓરડર અમને સખી મોકલશે.

દરોસવાલના હિંદી

[૩૨૨]

તા. ૭મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મી. મોંધી તથા કલરડ ડેપુટીશન ના બીજા મેંબરો, યુનીયન બીલપર આમની સભામાં હુમલો કરાવતા માટે ખતથી મહેનત લઈ રહ્યા છે. પણ તેઓ પોતાની દ્વિતમાલ એકદમ છુપી રાખે છે. એ લોકની દ્વિતમાલથી દક્ષિણ આફ્રિકાનાં મંડળોમાં બહુ ચર્ચા ચાલી રહી છે.

દરોસવાલ કરોનીકલમાં એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે કે જનરલ રમટસ દરોસવાલના સવાસપર વિચાર ચલાવી રહેલ છે, અને તે સર મેંબરડ જાવનગરી, તથા લંડનના બીજા આગેવાન હિંદીની મુલાકાત લેવામાં છે.

નગાપનના મરણ સંબંધમાં તપાસ

નગાપનના મરણ સંબંધમાં ચલવાવા માં આવેલી તપાસનો રીપોર્ટ તથા મુકાદા કમીશનર મેજર ડીકસને બહાર પાડ્યો છે, જેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

જુલાનીઓ

મુકદ્દમે અને વીરમુથુની જુલાનીઓને સાર કાઢી શકાય કે (૧) પુત્ર સિવાય બીજા બેમાં જેલીને આપવામાં આવતો નહોતો. (૨) દરેક હોદ્દા કેદીને માત્ર એક જ કમળ આપવામાં આવતી. (૩) નગાપન તરફ નેટીવ દરેક આપત સખતાઈથી વરતતા; નગાપન પર કુમલો કરતાં મુકદ્દમે દરેકાને જેલે હતો; (૪) હોદ્દા કેદીઓને ખાવા પહેલાં દાંત સાફ કરવાને બાણી આપવામાં આવતું નહોતું. (૫) તા. ૨૬મી જુને નગાપન બહુ સીક હતો; અને તા. ૩૦મીએ તેને છાંડવામાં આવ્યો ત્યારે પણ તે તેવો જ હતો. માંદગી છતાં મુખી દરેકાએ તેને કામ પર મોકલ્યો હતો.

આ બંને હોદ્દાની જુલાનીઓ તેમની એશિયનિટીને મળતી હતી. તેમનો બંનેનો પુત્રવેદ એવો હતો કે નગાપને કદી કમળ પાણી, કે માર બાગત ફરિયાદ કરી નહોતી. તેને થોડું અંગ્રેજી બોલતાં આવડતું હતું. જેલમાં નામના હોદ્દાએ એવી જુલાની આપેલી કે નગાપન કેપમાં હતો તે અરવામાં હોદ્દા કેદીઓને બે કમળ મળતા. એક હોદ્દા પર તા. ૨૨ મીએ કુમેલો ચએલો પણ તેને તે જોખવતો નહોતો.

મુકાદા

જોરા દરેકાઓની જુલાનીનો સાર બે જા મુકાદામાં કમીશનરે જણાવ્યું કે

૧. નગાપન તા. ૨૧મી જુને તનકુ રસ્ત દાહતમાં જેલમાં દાખલ થયો હતો. તેને 'લાયક' શરીરવાળા તરીકે ડાકટરે પાસ કર્યો હતો, અને તા. ૨૨મીએ રોડ કેપ ઉપર મોકલ્યો હતો.

૨. કેપમાં ૧૦-૧૧ હોદ્દા કેદીની સાથે તેને નાખવામાં આવ્યો હતો. દરેક હોદ્દાને બે કમળ આપવામાં આવી હતી એ જુલાનીઓ ઉપરથી તદ્દન પૂરવાર છે. એ કે થોડો વખત દરેક કેદીને પુરા ન પડે તેટલા કમળ હતા છતાં, જેલના અમલદારો કહે છે કે તેવી રિવાજમાં કમળ રાખીને બે કે ત્રણ વચ્ચે કમળ આપવા

માં આવતી. આ વાત કમુદ રાખતી જ નોંધાશે.

૩. પુરાવા ઉપરથી ખાતરી નથી થતી કે જેલીને આપવામાં આવતી સાદીઓથી તેમને મજા થતી હોય. લશકરમાં ૧૨ થી ૧૬ જેલના કડવડાઓ કેદીના જેવા નજીકમાં રહી શકે છે.

૪. કેપમાં હોદ્દા જેલીને ચાલ મળતા નથી એ ખરું છે. કેપના જેલીને લમતી સુચનાઓમાં આવલ આપવા વિશે કહેવા માં આવ્યું નહોતું.

૫. બધા કેદી વાસ્તે થીવાના તથા વાપ રવાના બાણી માટે પુરતી ગોઠવણ હતી.

૬. નગાપન પર કુમલો થયો હતો તે માટે માત્ર હોદ્દા કેદી મુકદ્દમેનાજ પુત્રવે છે. તેને બીજા કોઈના પુત્રવમાં રોકા મળ્યો નથી. જેલના દરેક અમલદારનો પુરાવો તેથી ઉલટો છે. જેલના અમલદાર તથા બીજા જેલે પુરાવો આપેલ તેમજ કામને નગાપન પર કુમલો થતાં જોએલ નથી; ને નગાપને પોતે ફરિયાદ કરી નહોતી, એ કે તેને ફરિયાદ કરવાની તક હતી. તેથી કુમલોનો આરોપ નાખવાદાર હતો એમ માનવા કમીશનરને ફરજ પડે છે.

૭. જેલના અમલદારોના, પબ્લીકવર્ક ખાતાના માણસોના તથા જેલના નમના હોદ્દાના પુરાવા ઉપરથી કેપમાં નગાપન સીક હોવાનો આરોપ ખોટો પડે છે.

૮. કમીશનરનો મત એવો છે કે નગા પન છુટ્યો તે દિવસે તે દેખીતી તનકુ રસ્ત દાહતમાં હતો.

કમીશનરને એવું માલુમ પડ્યું છે કે વીરમુથુ તથા મુકદ્દમે મુકેલા આરોપો પુર ચાર થયા નથી, પણ ઉલટાનો તેનો તદ્દન ધનકાર થયો છે.

કમીશનરે ઉમેરવું નોંધ્યું કે જેલમાં ગાળવાનો વખત બાકી હોય તેના પ્રમાણ માં હંડ કરીને નગાપન છુટો થઈ શકતો હતો.

જોદાન્સખરગતી જેલમાં આપવામાં આવે છે તેવી રીતે હોદ્દા જેલીઓને કેપમાં હોય ત્યારે પણ આવલ આપવાની બાબત પર વિચાર કરવા કમીશન સૂચના કરે છે.

કેપ જોદાન્સખરગતી દુર હોવાથી, જેલીઓને મુદત પુરી થએ બપોરે છુટા કરવામાં આવે તે કરતાં સવારમાં વહેતી છુટા કરવામાં આવે તે તેમના વખતસર પર લેવા થઈ શકે એવું કમીશનરને લાગે છે.

કમીશનરને જણાય છે કે તા. ૮ મી મુખી કમળની નંગી રહેલ તે બીના ગવ રતર અગળ પહેાંચવાની જરૂર હતી, કે

જેથી કરીને કેદીઓને નિયમસર કમળ પુરા પાડી શકાય.

ડીકસો

ઉપરના મુકાદા પર દરોસવાલના જાપા માં નીચે મુજબ ડીકા થઈ છે.

'લીકર'

નગાપનના કેસમાં તપાસ કરવા નીમા એલા કમીશનર મેજર ડીકસના મુકાદા ને અંતે મળતા થઈ શકતા નથી. અમ લદારે વરગતા કોઈ માણસના હથમાં તપાસતું કામ નહોતું સોંપવું નોંધવું છેવટે કોઈ અમલદારને જ નીમવે. હતો તો સુખીમ કારટના જડજને તે કામ સોંપવું હતું. કમીશનરને સરકારે કેટલા પ્રમાણમાં છુટ આપેલી તેની અમને ખબર નથી. ગીમનવાળા કેસ સંબંધ માં કમીશનરે જે એક ડીકા કરેલી છે તે ઉપરથી તેની છુટ વિષેનું જરા નોંધવું લાગે છે. હોદ્દા કેદીઓ તરફ ખાતીએ ને લીધે કાફરોને જે નિરકાર હોય છે તે જાણીતી વાત છે, છતાં હોદ્દાઓને તેમ ની સથે રાખવા ન જોઈએ એટલું પણ તેમજ પેતાના મુકાદામાં જણાવેલ નથી. હોદ્દા નેટીવ કરતાં શરીર બળમાં પણ જિતરતો છે. શીયાળાના મહિનાઓમાં સવારના ૬ા વાગે કે જ્યારે પુરું અજ રાણું પણ ન થયું હોય, તે વખત કેદી ઓની ડાકતરી તપાસ માટે પસંદ કરવા માં આવેલ એ અસતોષકારક છે એ પણ તેમને માલુમ પડ્યું નથી. હોદ્દા કેદી ઓને પુપુને બદલે આવલ આપવાની બળા મજૂ કરી છે તે પણ કેટલી નરમ રીતે અને બીતાં બીતાં કરી છે? જો આવલ જરૂરી લાગતા હોય તો શા માટે તે ખુલે ખુલ્લું નથી કહેવામાં આવતું? મરકુમ જેલીએ જેલના અમલદારો આગળ પેતા નાં દુઃખો વિશે ફરિયાદ નહોતી કરી એ વાત ઉપર સાર મુકાદામાં બાળ્યો છે તે ન મુકાદાએ નોંધ્યું. જેલમાં તેવું બધી વખત બને છે તે સાવ અગત્યનું નથી. ત્રાસ, અમે આશા રાખીશું કે સરકારને તથા ગવરનરને પોતાને તો રીપેટથી કલે સંતોષ થાય.

'કેપ'માં એક ફરિયાદ મુસાફરી ન અનુભવી જણાવે છે કે વરાટા પવનથી આંચેલી આ જવાના રસ્તા તરફ ઘસડાઈ ગઈ હોય એવો સંકેત છે. એટલે આંચે લીધા તરફથી આવનારી રહીમદેમાં તેના વિષે કોઈક સમાચારો મળવા નોંધાશે.

કરબનમાં માસ મીટીંગ

કોંગ્રેસને ટેકો

વિલાયત તથા હિંદુસ્થાન બંનેમાં ટેલી ગ્રેડને ટેકો આપવા તથા ૭૭ માસની જેલ મોજૂરી હમણાં જુલેલા દરજ્જા વાલના કેટલાક સલામતીઓને મુખ્ય રક્ષાદી આપવા માટે જુલવારને રાજ કરબનની ગ્રેડીટવાળી મોહરીમાં બંધોરે રવાનું કેમિસ તરફથી એક માસ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. હુકમી મોટીસ ના પ્રમાણમાં માણસોની સારી સંખ્યા એકઠી થઈ હતી. ના. ઇ. ડા. ના પ્રમુખ મી. દાઉદ મહમદ પ્રમુખ હતા. પ્રમુખ દાઉદ રહેલાઓમાં મેસરસ એમ. કેલનબેક, (વિ. ઇ. એ. ના એક્ટીવ એન. સેક્રેટરી), આર. કે. ખાન, મોલવી મુખતાર. ડા. નાનજી. ડા. હીરા માણેક, હરમાણ જોરા, હુસેન કાસમ, એન. એમ. કાદર, અબ્બાસ મહારાજ, સુચીત મહારાજ, આર. નાયના, જી. પી. ગાંધી વગેરે હતા.

મીટીંગનું કામ જુલાના નામથી શરૂ કરતાં મી. દાઉદ મહમદે હાજરીનનો તંજા જુલે જુલે નામથી તારો મોકલનારનો ઉપકાર માન્યો અને કહ્યું કે ડેલીમેટને ટેકો આપવા, સલામતીઓને હોજન આપવા તથા લોરડ કરીયુ વગેરેને કાપસો કરવા વિષે જે હરાવે આપની આજ્ઞા રજુ થશે તેને બધા એકમતે પસાર કરશે. હમણાંજ એક ધુળવતારા બપોર મળ્યા છે કે, મારા સાથી મી. રસતમજી ૭ માસની જેલ પુરી કરી હવે પાછા ફર્યા અને તરતજ વેલકરરમાં તેમને સખત જેલ મળી છે. આ બપોર ધુળવ નારા છે છતાં હું ધુજતો નથી. મારા સાથીઓ જુદી જુદી નહીં આવે પણ ફરી ફરી જેલ જશે અને હું પણ હવે હું મુલતમાં તેમની સાથે થઈ જશ. આવે વખતે આપણે દીક્ષસોજનો ટેલીમાફ પણ ન મોકલીએ તો પછી છનસાન શાના! અમે તમારા પૈસાની મદદ અત્યારે નથી મામતા, માત્ર મીટીંગમાં હાજર રહી એક અવાજે હરાવે પસાર કરો એજ માગીએ છીએ. આવે વખતે એકદમ એકઠા ન થાઓ તે બેદની તાત છે. મુસલમાન, હિંદુ, પારસી, ખ્રીસ્તી બધા હિંદી છે. અને તેમને એકજ ઇન્સાફ મળવાનો છે. માટે આવે સમે બેઠ જુલો જશે. મી. ખાને પ્રમુખનું અગ્રેજી બાપજી બાંધુ અને પહેલો હરાવ અગ્રેજીમાં

વાંચી તેને ગુજરાતીમાં તરજુમો કરી સંભળાવ્યો.

૧ કરાવ

ખીટીસ હિંદીઓની આ માસમીટીંગ, દરસવાલ તથા નાતાલના ભાઈઓ જેઓ એ દુઃખદાયક લાંબી સમય પુરી કરી છે તેમને દીક્ષસોજ મુતારકમાદી આપે છે અને જે જુલમ તેઓ હારી રહ્યા છે તે સામે પોશ્કર કરે છે. અમે તેઓની હિંમતને વખાણીએ છીએ અને બને તેટલી મદદ કરવાને બંધાઈએ છીએ.

મોલવી સાહેબ અહમદ મુખતારે આ હરાવ રજુ કરતાં એક છટાદાર શાપજીમાં કહ્યું કે મને હમેશ છે કે બધા એકમતે આ હરાવ પસાર કરશે, અને બતાવશે કે અમે દરસવાલના હિંદીભાઈઓની સાથે છીએ. તેઓએ દુનિયાને બતાવી દીધું છે કે તેઓ એક જગતદરત કેમ, કે જેણે હમેજને હાંધી નાંખેલ તેની સાથે કેવી બહાદુરીથી લડી રહ્યા છે. હિંદી વહાદાર રખત છે. બેવરોએ હમેજને બંધુકની ગોળીઓ આપેલી છે. સારે તેને સ્વરાજ્ય આપવામાં આવ્યું છે. હિંદી હમેજને દર વરસે કરોડો રૂપિયા આપે છે. સારે તેને સજા સ્થળે ગેર છનસાફ બંધે જુલમ આપવામાં આવે છે. અમારી બંધુક તો સલામત છે. તેમાં ખરી જવાંબરદી છે. અને દુનીયા તેથી બળીતી થઈ ગઈ છે માગેલું મળે કે ન મળે પણ ધણી રીતે ફતેહ આપણને મળી ચુકી છે. આ લડત નથી હાંફની કે નથી મુસલમાનની પણ આતો ખુન અથવા રમતી લડાઈ છે. જેટલા કાળા રંગવાળા છે તેટલા બધા સામેલ નહીં થાઓ તો એરા રંગ વળા તેમને કચરી નાખશે. હવે જુલમની હદ વળી છે. અમર છમ્પીરીયક ગવરમેન્ટ દડ નહીં સાંભળે તો ખીટીસ રખત કહેવાતાં હવે આપણે સરમાવું જોઈશે. અરે! હિંદુ સ્માનવાલે તમારી વહાદારીએ હવે ગુલામીનું રૂપ પકડેલ છે. ગુલામીમાં સુખ માનશો તો તમે લેહી વીનાના ગણાશે. આ તમારા ચેરમેન હું જેલમાં પડ્યે ફોડવાને લાયક છે? તેઓ જાત કે એલાદ ને માટે નહીં પણ પેતાના મુલક ને માટે પેતાની જાતને મુશીબતમાં નાંખા લે છે. હું હવે કેમ પાછા હમ હાંધીશ. જનરલ સ્મટલ કહે છે કે કાયદે કાયમ રહ્યો તો ૧૦ વરસમાં હિંદીઓને ખલાસ કરીશ. તેણે કહી દીધું છે કે કાં તો મારી ખુરશી નહીં અને કાં તો હિંદી

નહીં. આ સામે ફરીવાર કરવા ઉપ ન બાકુ બળનું કામ છે. હું તલવારની લલામણ નથી કરતો પણ સત્યાગ્રહી લડવા કહું છું. આ વખતે મામે મામ થી હરાવે પસાર થઈ તેમને મોકલવાની જરૂર છે. નાખતેહાકીથી તમે પાપમાલ થઈ જશો. પોલીટીકલ બાબતમાં તમે એક થઈ જાઓ. પછી જનરલ બેયાના જુલાણા વિષે કેટલુંક કહી રજુ કરેલા હરાવને વળગી રહેવા લલામણ કરી. મી. એન. એમ. કાદરે કહ્યું કે વિલાયત ગમેલા ડેલીમેટને અહીંથી બેર મળવું જોઈએ. મી. રસતમજીને તરતજ ૭ માસની જેલ મળી તેથી બાકુ બેદ થાય છે. મી. ગાંધી, મી. દાઉદ મહમદ અને મોલવી સાહેબ કહી ચ્યા છે કે દરસવાલમાં હાર નહીં તો બધાને દુખ છે તે બદાવર છે. પછી તેમણે પહેલા હરાવને ટેકો આપ્યો અને તે સરવાનુમતે પાસ થયો.

કરાવ બીજો

આ માસ મીટીંગ વિલાયત અને હિંદ ની સરકાર પાસે હિંદીઓના દુઃખની રજુઆત કરવા મથા છે તેને સંપુરણ ટેકો આપવા બંધાય છે.

ઉપજા હરાવની મી. કાળીદાસ ગાંધીએ દરખાસ્ત કરી અને મી. સુચીત મહારાજે ટેકો આપ્યો.

કરાવ ત્રીજો

આ માસ મીટીંગ વડી અને હિંદી સરકારને માનપુરવક પણ આગ્રહ પુરવક અરજી કરે છે કે આપણા હકોનું રક્ષણ કરે અને આપણી અરને પ્લાનપુરવક સાંભળે.

ઉપજા હરાવની દરખાસ્ત કરતાં ડા. નાનજી બોલ્યા કે અત્યારે હિંદમાં બેંચ હુડે છે ત્યારે સરકાર કહે છે કે કોન્ટ્રી ટપુસનલ લડત લેવી જોઈએ. આપણે આ તેથી લડત લડીએ છીએ. જોઈએ હવે સરકાર જેવી દાદ દેવ છે. દરસવાલના પેમીય રેગીસ્ટ્રાસથીજ રોડેલીઆનો કાયદો તથા નાતાલના જુલમી નંચા કાયદાઓ વડી સરકારે નામંજુર કર્યા. માટે અતી જડતને માત્ર સુધી નીભારવી જોઈએ. મી. અબ્બાસ મહારાજના ટેકા પછી સરવાનુમતે આ હરાવ પસાર થયો.

ઉપજા હરાવને ચોથા રચળે મોકલવાની પ્રમુખને સત્તા આપનારો એ.એ. હરાવ મી. ખાનની દરખાસ્તથી અને મી. હમામ અલીના ટેકથી સરવાનુમતે પસાર થયો. પ્રમુખ સહેબેનો આભાર માન્યા પછી લમણમ જ વાંચે સભા બરખાસ્ત થઈ.

જોહાન્સબર્ગમાં માસ મીટીંગ.

બહાદુર જોશીએને આવકાર

(૭. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ)

જોહાન્સબર્ગ, જુલવાર.

આજે બપોરે ૪ વાગે જોહાન્સબર્ગમાં હમીદીયા મસ્જિદના મેદાનમાં બહાદુર જોશીએને આવકાર આપવાને અંગ્રેજી દીદીએની એક ગાસ મીટીંગ મળી હતી. મીટીંગમાં સંખ્યાબંધ દીદીએ ઉપરાંત કેટલાક ગીતાઓ પણ દાખર થયા હતા. પ્રમુખપદે એક્ટીંગ ચેરમેન મી. ઇ. આઇ. અસ્વાત બીરાજયા હતા. તેમણે ટુંકમાં હાલની સ્થિતિ ઉપર વિવેચન કર્યું હતું. તેમણે બ.પણ અંગ્રેજીમાં મી. એચ. ઓ. અલીએ નીચે મુજબ વાંચ્યું હતું.

પ્રમુખનું વાપણ

શુદ્ધરથો, - રેકની ખાતર જાંબી મુદત ની જેલ ભેગવી આપણા બાઇઓ જે હમણાંજ છુટા થયા છે તેમને અતઃકરણ પુરવક અવકાર આપવાને આપણે અહીં રજેલા છીએ આવા ઉમદા કામને માટે જેલનું દુઃખ ભોગવી તેઓએ જે માન મેળવ્યું છે તેને માટે આપણે તેમને મુખ્ય રકબાદી આપીએ છીએ, અને અ.વ. હીરાએ આપણી ફાસમાં છે તેને માટે આપી ફાસને મુખ્યારકબાદી ધરે છે. આપણી લડત આટલો લાંબો વખત લાગ્યો તેથી કેટલીક વખત આપણે નીરાસ થયા હયું. આપણા માનવતા આગેવાનોમાંના કેટલાએકે દુર દેશાહાર ગયા છે અને બીજા કેટલાક લાંબો વખત સુધી જેલમાં રહ્યા છે તેથી પણ આપણે નિસ્તેજ થઇ બેઠા છીએ. પરંતુ જ્યારે આ બહાદુર બાઇએની બહાદુરી માદ આવે છે ત્યારે આપણામાં નવું શકુર આવ્યા વગર રહેતું નથી, અને તેવખતે વધારે દૃઢતાથી આપણે લડવાને તૈયાર થઇ જીએ. તેઓના જેલ જવાથી આપણે બધને વધારે ઉત્તેજન મળેલું છે. શુદ્ધરથો, આપણે આજ અહીંયા હરીથી સોગન ખાઇ કહીએ છીએ કે આ કાલમ દીકના વીર નરોએ જે દુખ ઉઠાવેલાં છે તેમનાં કામોનું શુભ પરિણામ મળતાં સુધી આપણે તેમને મદદ કરીશું, અને પકડવામાં આવશે તો બહાદુરીથી તેઓનીપેટે જેલનું દુખ પણ ઉઠાવીશું. જેલ આપણને સાધારણ થઇ પડી છે. ખતા. ત્યાં કાંઈ એકાદ દુખ નથી. કેટ દુખ લાગે છે, આપણા સંખ્યાબંધ

બાઇએ અપવાદરૂપે ગણતા હોય તે સિવાય બધા ગેરાઓ તો તેનો કાંઈપણ પ્રવાસ કરતા પણ બાધ પડ્યા છે. આપણે કોઇપણ ગેરી કે એવી જાતનો ગુન્હો નથી કરેલ, છતાં આપણે સખત મજ્બરીની જેલ ભોગવવી પડે છે. મી. હાઉડ મદમદ જેને આપણે બધા માનની નજરથી જોઇએ છીએ તે જેલમાં આંદા થઇ ગયા હતા. મી. હાઉડ મદમદ હાલ નાતાલ ગયેલા છે અને ત્યાં તેમની તબીબત ધીમેધીમે સુધરતી આવે છે. બહાદુર લડવણ્યાની માફક તે સખત થઇ આપણી લડતમાં ફરીને ભાગ લેવાને હિતેજાર છે. આપણા નાનોલાઇ નાગા પન કેપમાંથી છૂટો થયા પછી તરતજ ફેફસોડી ચાલી ગયો. તેણે મરતાં સુધી જે નીમકહસાલી બતાવી છે તે હી પણ વીસરી શકાય એમ નથી. તેના મરણ વીરે તપાસ કરવાને જે કમીશન બેઠું હતું, તેનું જે પરીણામ આવ્યું છે તેને માટે આપણને ધણીજ દીલગીરી થાય છે. જે પુરાકો રજુ થયો હતો તેની સાથે માછીએટે જે ચુકાદો આપ્યો હતો તેની સરખામણી કરીએ છીએ ત્યારે આપણને મલુમ પડે છે કે આ બાબતમાં મેટો અન્યાય થયો છે. આ કેસના દાક્ષણ અનુભવ ઉપરથી આપણને જણાય છે કે ટરંસવાલના અમલદારો તરફથી દીદીઓને ન્યાય મળે એ આશા રાખવા જેલું નથી. કેટલાક બાઇઓ જેલમાં બુખથી ન હાય છે. જેલના ખેરાકમાં હાલ જે ફેરફાર થયો તેથી દુખમાં વધારો થયો છે આ બાબતમાં સરકાર પાસે ફરી ફરીને રજુઆત કરવામાં આવી છે, તોપણ દીદી કેદીઓને ધી આપવાની ના માનવામાં આવી છે. રસ્તા ઉપર કામ કરનારી ટુકડીને આવક પણ આપવાની ના માનવામાં આવી છે. અંગ્રેજી વાવટા નીચે અંગ્રેજી પ્રજાને અંગ્રેજી રાજદારી એ આપણી ઉપર ગમે તેટલો જીલમ ગુજારવાની પરવાનગી આપે પરંતુ આપણે તો લીધેલા સોગનને વળગી રહેશું અને જ્યાં સુધી જેલની બહાર આ મુશ્કમાં માન મરતવાયો વસી થકીશું નહીં ત્યાં સુધી લડત ચાલુજ રાખશું.

પોરદુમીઝ સરહકમાં થઇ અંગ્રેજી હીંદુ સ્તાન દેશપાર કરવાની જે સરમ ભરેલી રીત હજી ચાલુ રાખવામાં આવી છે, અને વડી સરકારે તેની પરવાનગી આપેલી છે, તેને માટે આપણને ધણી તાણખી અને ખતા. ત્યાં કાંઈ એકાદ દુખ નથી. કેટ દુખ લાગે છે, આપણા સંખ્યાબંધ

બાઇએને જખરજરતીથી પરદેશી સતાના હાથમાં મુકવામાં આવે છે, અને તેમના ઉપર ધણીજ સખતપણ ગુજરે એવી સ્થિતિમાં ત્યાં તેમને છોડી દેવામાં આવે છે. તેમને ત્યાં પોરદુમીઝ કેદખાનામાં પુરવામાં આવે છે, અને ત્યાંથી હીંદુ સ્તાન જતી રીમમમાં મોકલી આપવા માં આવે છે, અને જો કે અંગ્રેજ સરકારની પાસેથી દાદ માંગવાને ધણી અરજ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તે તરફ કાંઈ પણ લક્ષ અપાયું નથી. આ સરમ ભરેલી વસ્તુએક સામે આપણે પોકાર ઉઠાવીએ છીએ અને તેનો અત આપતાં સુધી તે પોકાર ચાલુ રાખીશું. વિદ્યા વત અને હીંદુસ્તાન ગએલાં કેપુટેશનને ટેકા આપવા વિષેનો હરાવ આપની સમક્ષ રજુ કરવામાં આવશે. કું અ.શા રાખું છું કે તમે સહુ તે હરાવને ટેકા આપી તેમના કામમાં મજબુતી આપશો. આપણે તેમના તરફ માન ધરાવીએ છીએ અને તેમના ઉપર સંપુરણ વીશ્વસ રાખીએ છીએ. આપણે બધા સાથે મળી એક જતાથી કામ કરીશું તોજ આપણી છત થશે.

હરાવો

આપણ વચ્ચે રદયામાદ નીચે મુજબ નો પહેલો હરાવ હમીદીયા ઇસ્લામીક સોસાયટીના પ્રમુખ મી. હમામ અમદુલ કહર બાયાઝીરે રજુ કર્યો હતો તેને મી. એમ. પી. ફેનસી અને મી. પકીરી સામી તાઇકુનો ટેકા મળતાં સરવાલમતે પસાર થયો હતો.

કોટીશ હીદીએની આ માસ મીટીંગ, રેકની ખાતર તથા ટરંસવાલમાં એશીયા રીક ઉપર દુખ પાડવાને જે કાયદો ઘડવા માં આવ્યો છે તેની સામે 'પ્રેટેસ્ટ' કરવાવા ખાતર આપણા બહાદુર બાઇ એ લાંબી મુદતની જેલ ભોગવી છુટેલા છે તેમને અતઃકરણપુરવક મુખ્યારકબાદી આપ છે. તથા મી. પારસી ફરતમજ જેમણે જેલમાંથી છુટતાં તરતજ પકડાઇ બીજી છ માસની જેલમાં જઇ બહાદુરી બતાવી છે તેમને ખાસ સાબાશી આપે છે. તેમની બહાદુરી ભરેલી હીમત અને સહનશક્તિથી, અમારાં દુખો દુર થતાં સુધી સત્પામદની લડત ચાલુ રાખવાને અમને ઉત્તેજન મળે છે.

બીજો હરાવ નીચે મુજબ મી. મદમદ ખાન એસમાનખાને રજુ કર્યો હતો. તે ને મી. બી. હદુમકીંગ (જરમીરદન) અને મી. એ. ઇ. વાગ (કરચરસોરપ) તરફથી ટેકા મળતાં સરવાલમતે પાસ થયો હતો.

૨. આ સલા વિલાસ તથા હાંદુ સ્તાન મળેલા આપણા ડેલીમેટો મી. એમ. કે. ગાંધી, મી. હાજી હળીમ અને મી. એચ. એસ. એલ. પોલાકને સપુરણ ટેકા આપવાને બંધાય છે. આપણે તેમના તરફ ધણું માન ધરાવીએ છીએ અને આપણા હિત માટેની લડત લેવાનું પવિત્ર કામ કોઈપણ જાતની હહેલત રાખ્યા વગર તેમને સોંપીએ છીએ. તેમના આ ઉમદા કાર્યમાં સપુરણ ફોટો મળે એવી અમે અંદગી કરીએ છીએ.

ત્રીજો ઠરાવ મી. મુળજી પટેલે રજૂ કર્યો હતો; અને તેને મી. અલમદ કુવા ડીઆ તથા મી. આર એસ. પીટે તરફથી ટેકા મળતાં સરવાળામતે પાસ થયા હતા.

૩. આ માસ મીટીંગ નજીકથી પણ ભારપુરવક અરજ કરે છે કે હવે વડી સરકારે વચ્ચે પડી ન્યામ આપાવેલો ઘટે છે; કેમકે આપણે અંગ્રેજ સરકારની મજબૂત છીએ અને ન્યાય મેળવવાને માટે ઘણું દુખ હાલેલું છે.

ચોથો ઠરાવ જરમીસ્ટનના મી. લાલ બહાદુરસાહેબે રજૂ કર્યો હતો અને મી. મનજી નથુભાઈએ અને મી. અબ્દુલ રબ્બાન મુરબાખને ટેકા મળતાં સરવાળામતે પાસ થયો હતો.

૪. આ માસ મીટીંગ, આપણા મરહુમલાલ નમાપનના મરણ સંબંધી જે કમીશન મેડું હતું તેના સુકાદા તરફ અત્યંત અસંતોષ દરશાયે છે; કેમકે જે પુરાવો બહાર પડ્યો છે તે ઉપરથી અમારા હિંદીભાઈઓએ જે તહેાનિતી સુકેલાં હતાં તે સપુરણ રીતે સાબીત થાય છે. અમારા તે મરહુમ ભાઈને અમે સત્યામહની લડતમાં પેતાની જાન અરપણુ કરનાર તથા જેલનાં દુખોનો ભોગ થઈ પડનાર તરીકે ગણવાનું ચાહુ રાખીશું.

ત્યારબાદ નીચે મુજબનો પાંચમો ઠરાવ રજૂ થયો હતો અને તે પણ સરવાળામતે પાસ થયો હતો.

૫. આ મીટીંગ પ્રમુખને ઉપરના ઠરાવોની નકલ યોગ્ય ટેકાએ પહોંચાડવાની સત્તા આપે છે.

આ ઠરાવો પસાર થયા બાદ જેલીઓ તરફથી મી. સોરાબજી સાપુરજીએ અસર કારક ભાષણ કર્યું હતું. રેવરંડ જે. ડેક, મી. એડવરડ ડેલાઈ અને મી. જી. વી. એડ્ડરે જે આ મીટીંગમાં હાજર હતા તેમણે પણ ભાષણો આપ્યા હતાં.

મીટીંગમાં આસપાસથી ધણા ડેલીમેટો હાજર થયા હતા. તેમજ બીજા કેટલાક તરફથી તાર આવેલા હતા. દરંસવાલ બહારથી આવેલા તારમાં એક તાર નાતાલ ઇડીઅન કેમિસ્ટનો અને મી. કેટનમેક (જે હાલ ઇરબનમાં છે) નો ડરબનથી તથા વેલ્લમની હાંદી કોમ તરફનો હતા. મી. રસ્તમજી તરફથી પણ એક તાર હતો. મી. વીલયમ હેન્ડીન, મ. એલ. એ. ને મીટીંગમાં હાજર થવાનું આમ તથા આપવામાં આવ્યું હતું, તે કેટલાક કામકાજને લઈને હાજર થઈ શક્યા નહોતા; પરંતુ તેમણે બહાદુર સત્યામહી એને મુબારકબાદીનો કાગળ લખ્યો હતો તથા કોમ ધીરજથી લાંબા વખત સુધી દુખ સહન કરી રહી છે તેને દુક પુરત માં પુરતો બદલો મળશે એવી ઉમેદ બતાવી હતી.

મીટીંગનું કામ બહાસ થયાબાદ મોડી સાંજે સરવે છુટા પડ્યા હતા.

અખરખમ

જોહાન્નખર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

નમાપન કેસની તપાસ

નમાપન કેસની તપાસનો રીપોર્ટ મેન્ડર ડીકસને બહાર પાડ્યો છે. જુદા દરંસવાલના બેરા જાપામાંજ તે રીપોર્ટ સામે અસંતોષની લાગણી બહાર આવી છે. લીડરે તે ઉપર સખત ટીકા કરી છે. મેલના રિવાજ પ્રમાણે તેણે સરકારને ટેકા જ આપવા પસંદ કર્યું છે, અને તેથી 'લીડર'ની સખત ટીકાથી મેલ બહુ ગુસ્સે થયું છે. 'લીડર'ની ટીકા ઉપર તેણે એક જિલમ લાંબો આરટીકલ લખ્યો હતો, અને 'લીડર'ને એક્ષિપાટીકનું જ કહેવું સાચું લાગે છે, અને સરકાર તથા અમલદારપર તે વજન મુકવું નથી એવો આરોપ તેના મુકયો હતો. જવાબમાં લીડરે લાંબો આરટીકલ પ્રસિધ્ધ કર્યો છે. તે ઉપરાંત નીચે નો કાગળ એસોસીએશન તરફથી ડેલી મેલપર એકલવામાં આવ્યો છે:—

એસોસીએશનનો કાગળ

"સાહેબ, નમાપનના મરણ સંબંધમાં તપાસ ચલાવનાર કમીશનના સુકાદાથી બિ. ઇ. એસોસીએશનને મોટો અચળો

થયો છે તે આપના જાપા મારફત હું દર્શાવું છું. પુરાવાના કેટલાક ભાગોને પુરતું વગળ નથી આપવામાં આવ્યું એવું અમને લાગ્યા વગર રહેતું નથી. તેથી એપ્યુ જસ્ટાઇ આવે છે કે નમાપન કેપમાં હતો ત્યારે સીક હતો; તથા પ્રુવના બેરાકથી તથા નેડીર દરોગાના મારજી નેની માંદગીમાં વધારો થયો, અને તેનું મરણ વહેતું નીપજ્યું. અમારા ભાઈનો જાન પેતાની ટેક માટે ગયો એમજ અમે તો ગણીએ છીએ. બ્યારે દુખ પડ્યું ત્યારે તેણે દંડ ભરી તેમાંથી છુટા થવા કરતાં મરવાનું પસંદ કર્યું. તેથી તે અમારી બાદગીરીમાં પ્રેમને પાત્ર થઈ પડ્યો છે.

અમે નીંદા કરી છે એવા તમારા આરોપનો અમે માનપુરવક સ્વત્ત્વ કરીએ છીએ. અમે કોઈને પણ વગોળા નથી. અમે માત્ર હકીકતજ જણાવી છે, અને કિલમીરી સાથે એટલું જ ઉમેરી શકીએ છીએ કે તપાસના પરિણામથી અમે નિરાશ થયા છીએ."

મી. રસ્તમજીનું લેખન

તા. ૧૦મીએ વોકસરસ્ટ જેલમાંથી મી. રસ્તમજી પારસી ક માસની જેલ પુરી કરી છુટા થયા હતા. તે વખતે તેમને વધાવી લેવા જેલ-સજરમવાળા જાજ સાહેબ, તથા મેસરસ જી. આર. મુલ્લા, સુલેમાન કાજી, તથા ચારલ્સટાઉનના પેચ હમામ વગેરે તેમને લેવાને જેલપર ગયા હતા. મી. રસ્તમજી હસતે ચહેરે બહાર આવ્યા હતા, અને ઘણી પ્રુસાલી વચ્ચે સહની મુલાકાત લીધી હતી. તેઓ છુટા થયા કે પુરત તેમને ખકડીને ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા. ડીપોરટ થઈને મી. રસ્તમજી નાતાલમાં કોઈને મળવા રહ્યા વગર તેજ બડીએ દરંસવાલમાં દાખલ થઈને ખકડાયા.

એવું જણાય છે કે મી. રસ્તમજી ને જેલમાંથી છુટ્યા પછી ખકડયા ત્યારે તેમને ડીપોરટેશનનો વોરંટ વાંચવા આપવામાં આવ્યો હતો, તથા તેમના આંગળાં માગવામાં આવ્યાં હતાં. આંગળાં આપવાની તેમણે એપ્પી ના પાડી, ને જણાવ્યું કે હું જેલ સિવાય કંઈ બી આંગળાં આપવાનો નથી. ઘણી તકરાર થઈ પણ મી. રસ્તમજીએ ના પાડી ત્યારે તેમને ચારજ એક્ટીસે લઈ જવામાં આવ્યા, ને ત્યાં જેલરે જેલના મારા પ્રમાણે આંગળાં લીધાં. પછી ડીપોરટ કરવા માટે ચારજ બંદની એક્ટીસે લઈ જવામાં આવ્યા.

ત્યાં સારજી તેમને ઘણું સમજાવતો હતો. મી. રૂસ્તમજીએ જવાબ દીધો કે ત્યાં સુધી કામદો તુરંતો નથી ત્યાં સુધી હું કદી પશુ લગત મુક નાર નથી. તું એક કલાકને બદલે એક આખો દિવસ ને રાત મને સમજાવે તો પશુ તારું કાંઈ મારી આગળ વળશે નહીં. વીગેરે.

મી. રૂસ્તમજીનો કેસ તા. ૧૧ મીએ ચાલનાર હતો, અને આ હવાઈ જાય ત્યારે તે ફરીથી જેલમાં પશુ બીજાજી ચલાશે એમ ધારૂં હતું.

રેવ. ડોક્ટરી મહેનત

નગાપનના મરજી સંબંધમાં મેજર ડોક્ટરને આપેલા ચુકાદાપર રેવ. ડોક્ટરીએ મુજબ કમળ દરોહવાલના જાખને લખ્યો છે:—

પુરાવાનો સબેડેન્સ હેવાલ મેં વાંચ્યો છે, તેમજ મી. બેનસને જાપામાં કામળ લખ્યો છે તે પશુ મેં જોયો છે. મને લાગે છે કે આ તપાસની બાબત સહેલાઈથી પડતી મુશી દેવા જેવી નથી. મેજર ડોક્ટરને જેવા મજબૂત ઉપર સખત ડોક્ટરો યથા છે તે ગંભીર અને વિચારવા જેવી વાત છે. તેઓ શું પુકારો આપવાના છે તે જાણવા સહુની ઇચ્છા થશે. પુરાવો અને ચુકાદાના તકાવત અગળ થતી હોવાનું કહે તેવો છે. હાખલા તરીકે એક તો એ આરોપ હતો કે પુત્ર સિવાય કાંઈ બેરાક આપવામાં આવતો નથી. "હવે આ આરોપ પુરે પુરો સાબીત થયો છે, અને અમલદારોએ પશુ તે કબુલ રાખ્યો છે. જતાં મેજર ડોક્ટર કહે છે કે "વીરમુદુ તથા મુલેએ મુકેલા આરોપ પુરવાર થયા નથી, પણ ઉલટાને તેનો ઇન્કાર થયો છે!" કહેવું જોઈએ કે આ બેરાકની બાબત તે બહુ ગંભીર છે. હીંદી કેદીને કુંડી મુકેતની કેદમાટે દર રોજના ૬ આઉંસ આવલ આપવામાં આવે છે. આ બીજા વગર હીંદીને ચાલતું નથી. પુત્ર તેમને કુદતી બેરાક નથી. કેટલીક વાર તો હીંદીઓ પુત્ર મુકી દેવાને માત્ર ચાલતીજી ચલાવી લેય છે. તપાસના કમીસને વિચિત્ર તપાસ કરી છે કે આવલ આપવાનું કેપને લગતા ધારામાંજ નથી! વળી એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જેલનો કારભાર અને તેટલો સરળ કરવા માટે આવલને જાણી જોઈને કાઢી નાખવામાં આવ્યા હતા. જેલનો કારભાર સુંદર રીતે સરળ થયો એમાં કાંઈ ના નહીં, પણ તેથી નગાપન તથા તેના સાથી

ઓને બંધકર દુઃખ ખમવું પડ્યું તેનું શું? આ માટે એક કમળ મેજર ડોક્ટરને બોલતા નથી! આવલ આપવાની જરૂર વિશે માત્ર સુચના કરે છે અને જતાં કુંડે પેરે કહે છે કે "હીંદીએ કરેલા આરોપ પુરવાર નથી થયા."

બીજો આરોપ તે કમળને લખતો છે. આ સંબંધમાં ધારાની અબજબી બરેલો બાજુ જેવામાં આવ્યો છે. કમળ ઓછા હતા. ને જે હીંદીઓએ ફરિયાદ ન કરી હોત તો એ વાત કદી બહાર આવત નહીં. શીવાળાની કુંડીમાં કુંડી-૧૨ રાત સુધી કમળ વચર ચલાવવામાં આવ્યું, જતાં મુખી ફરિયાદો પોતાના ઉપરીને તે જણાવ્યું નહીં. ૧૬ રાત સુધી કેદીને બીજાની સાથે સુતું પડ્યું જતાં આ આખી સુધા રવાનો તેને વિચાર ન આવ્યો. એક રાત પશુ આવી રિપતિ ચલાવી લેવામાં આવે તેથી નીતીની ખાતર ગુસ્સે થવાનું છે. જતાં મેજર ડોક્ટર માત્ર એટલુંજ કહે છે કે "તે વાત ઉપરીને જણાવવી જોઈતી હતી," પણ તે ઉપરાંત જોઈતો કપકો, હીંદી સિવાય બીજાને આપતાજ નથી. નગાપનની ચરમી માપવામાં આવ્યાનું ફરિયાદો કબુલ કરેલ, તેમજ કાદર ફરિયાદો લુભલા કર્યા વિશે પશુ પ્રકાશ પડેલ, તે ઉપરથી એવુંજ લાગે છે કે મેજર ડોક્ટરને દોષિતને નિર્દોષ ઠરાવ્યા છે. ન્યાય કરવાની તેમની આ રીત બલે હોય, પણ ખરી રીતે આ કેસને આટલેથીજ પડતો મુકવો જોઈતો નથી.

છુટયા

સોમવારે હેડલગરજ જેલમાંથી મેસરસ સોહા, કે. કે. દાદામીઆ, ઇસમાઇલ ઇસમ, ઇમરાદીમ હુસેન, એચ. એમ. ગાંધી, તથા મી. માસની જેલ ભોગવી છુટયા. તેમને લેવા જેલપર મેસરસ ઇ. આઇ. અસવાલ, સુલેમાન કાસમત તથા મનજી નયુબાઇ (જે'બરમથી) મેસરસ વાળ, તથા મહમદ માજી (ફગસીડારપથી), મી. લાલ બહાદુરસીંગ (જરમીસ્ટનથી), તથા મી. ભાયાત (હેડલગરમથી) એટલા હાજર હતા. જેલી હીરા છુટયા પછી બધી પાર્ટી મી. ભાયાતને ત્યાં ગઇ, ત્યાં સહુને માટે નારતો તકવાર રાખવામાં આવ્યો હતો. તેજ બગેરે મી. હરિલાલ ગાંધી જેલ-અરગ જવા ઉપડયા. જરમીસ્ટન રેલેશને તેને મેસરસ હજુરાસીંગ, કે. કે. પટેલ વગેરે મળ્યા, ને પારક રેલેશનપર મેસરસ ઇમામ અબદુલ કાદર બાવાઝીર, એમ.

મી. ફેનસી, ઇપુપંગ કવીન, માર્ટર સી. ડોક, તથા બીજા કેટલાક હીંદી અને ચીના એ વધાવી લીધા. બીજો દિવસે મેસરસ જોશી, તથા રવિશંકર તાલેવતસીંગ છુટયા તેમને લેવા હેડલગરમથી ઉપરની પાર્ટી હાજર હતી. જુલેલા જેલીઓ સાથે જેલ-અરગની પાર્ટી છેક સંજેરે દરેનમાં રવાના થઇ, જે બધાને પારક રેલેશને હવે બરો આવકાર આપવામાં આવ્યો. ઘણા ખરા જુલેલા જેલીઓ ઇમામ અબદુલની સાથે રહે છે. બુધવારે મી. પટ્ટરીઆમી નાઇકને ત્યાં ખાણું હતું.

જેલ-અરગ જેલમાંથી સોમવારે મી. સોરાબજી છુટયા. તેમને વધાવી લેવા જેલને દરવાજો મી. ઇમામ અબદુલ કાદર વગેરે ઘણા હીંદીઓ હાજર થયા હતા.

મી. રૂસ્તમજી જેલમાં

જહાદુર મી. રૂસ્તમજી ફરીવાર જેલમાં જઇ ચૂક્યા છે. જેલમાં જતા પહેલાં તેમણે નીચે મુજબ તાર જેલ-અરગ મોકલ્યા હતા: તારે માટે અતઃકરજી પુરવક આભાર. ફરિયાદ ચક્રપાછો પકાણ મુક્યો છું. મીટીંગમાં હાજર નહિ થઇ શકું. મીટીંગ કરતાં જેલ સારી છે." મી. રૂસ્તમજીના જુસ્સાથી સૌ ઉત્સાહમાં આવી ગયા છે.

વધુ પકડાયા

આપણા જુના મિત્ર સુમી. વરનન પાછા કામે લાગી ગયા છે. ૧૯ તામીએ તેમનું આમત્રણ સ્વીકારીને પકડાયા છે. તેમનાં નામ તથા કેસનું પરિણામ આવતે અઠવાડીએ જણાવવા ઉમેદ રાખું છું. પ્રીટીરીયામાં મી. કે. જે. શાહ તા. ૪મી એ ત્રણ માસની જેલમાં ગયા છે.

નાતાલના હીંદી

[રટર]

તા. ૬મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે નાતાલથી ગએલા હીંદી કેપ્ટુટેશને લોરડ કર્યુ ઉપર એક પીટીશન મોકલ્યું છે, જેમાં નાતાલના હીંદીની હાડમારીઓ દર્શાવી છે, તથા એવી માગણી કરી કે યુનીયન તથા હીંદીને બેરાઓની હાર માં મુકવામાં આવવા જોઈએ.

દરોહવાલ કરોનીકલમાં એવા ખખર પ્રસિદ્ધ થયા છે કે આ સંબંધમાં હીંદીઓ કેપ્ટુટેશન લોરડ કરીયુ તથા લોરડ મેરલીની મુલાકાત લેનાર છે.

ઉપદેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. ગાંધી]

પહેલો અગા

મદીરા સુધીની દોડીકા કું જણાવી ગયો છું. અમે દસમી તારીખે સાઉથે મપટન પહોંચ્યા. ત્યાં રૂઠરો એવંટ મળ્યો. તેને મુખતેસર હકિકત સંજ્ઞાવી અને તે ઘણાખરા ડાખામાં આવી ગયો છે. હંકન હજબજ ૧૦-૩૦ સવારે પહોંચ્યા. પણ રેશન ઉપર કાંઈ ન હતું. આથી બહુ તાણુબી થઈ. અમે હોટેલ સેસીય માં સમાન રાખી મી. રીયને મળવા ગયા. તેની પાસે મી. અબ્દુલ કાદર બેઠા હતા. તે બંને જણાને અચ્છો થયો. મી. રીયે કંઈ તાર ન હોવાથી અમારા જવાની આશા છોડી દીધી હતી. એમ બંને કે જોડા-સખરગરી રૂઠરો તાર મોકલ્યો હતો તે ડાખામાં બહાર પડે એમ ધારી ખાસ તાર મી. રીયને મોકલવામાં આવ્યો ન હતો. રૂઠરના ટરાંસવાલ બાબતના તાર કાસમાં ડાખામાં બહુજ થોડા ડાખાય છે. અમારા નિકળવાનો તાર ન ડાખાયો. રેસીમેટ પકડાવતો તાર ડાખાયો હતો. એ ઉપરથી મી. રીયે અનુમાન કર્યું કે ઉપદેશન મોકલવાનો વિચાર મુલતવી રહ્યો છે. એટલે કોઈને અપારા આવવાની ખબર ન હતી.

કામ શરૂ કર્યું

પણ મી. રીયને મળ્યા પછી ખાતે દુરત કામ શરૂ કર્યું. અમે બંને કામ, મી. અબ્દુલ કાદર-તથા મી. રીય અને મી. હુસેન દાઉદ જે મી. રીયની એડીસે પહોંચી ગયા હતા તે સર મંચેરજી બાવ નગરી પાસે ગયા. ત્યાં મસલત કર્યા પછી મી. રીયે લોરડ એમ્પીલને કામજ લખ્યો. અને મુસાફરો શરૂ થઈ. આખો દહાડો મુસાફરોમાં અથવા કામજો લખવા માં જાય છે. અને રાતના પણ કામ કરવું પડે છે. મીસ પોલાક નવરાં હતાં એટલે તેને ટાઈપરાઈટરનું કામ સોંપ્યું છે. તે પુરી મહેનત કરે છે. રાત્રી કે દહાડાનો વિચાર નથી કરતાં. તેનો રત્રી ભાવ પણ સારો જોવામાં આવે છે.

અમે લોરડ એમ્પીલ, સર રીયરડ સોનેમન, મીસ વીંટર બોટમ, મી. સુરેંદ્ર નાય બેનરજી, મી. કોટન, મી. જરદીસ અમીર અલી, કાકતર અબ્દુલ મજીદ, મી. આકાશ વિગેરેને મળ્યા છીએ. છઠી તારીખે

ઓશીસના મેજર સર વીલીયમ લીવેરનર, તથા મી. મોરીસનની પણ મુસાફરત થઈ છે. કાસ વધારે ખબર નથી આપી શકતો. ખાનગી મસલત થાય છે. તેમાંથી આશા થોડી ધણી રહે છે. અને જે તેમાં કશુંજ નહીં થયય તો બીજી રીતે કંઈ બને એનો થોડો સંજ્ઞ છે. ઉપદેશન વિગેરે લઈ જવાં કે નહીં, તેમાંથી શો ફાયદો થવાનો છે, એ પણ લોરડ એમ્પીલ વિચારી રહ્યા છે.

એટલું જોઈ શક્યો છું કે જેલની વાત ને સહુ વધતી લેય છે અને જે કંઈ વળન પડે છે તે એજ હકીકતનું કે જેલમાં ઘણા હોદી ગયા અને ઘણા જાય છે.

ડાખામાં જાણી જોઈને અમે કાસ દુરત કંઈ હકીકત આપતા નથી તે ન આપવી એમ લોરડ એમ્પીલની સલાહ છે.

અહીંના જાહેર માધ્યમોને મળવાનો આ પ્રજો ખરાબ વખત છે સહુ આ વખતે મામતી બધાર દરવા નીકળી પડે છે એટલે ઘણાની મદદ મળવી, મુશ્કેલ છે. વળી અંગ્રેજી પ્રજા પોતાના મામલામાં સારી પેડે મુજાબ રહેલી છે. પારલામેન્ટમાં નવા બજેટની તકરાર ચાલી રહી છે. વળી દક્ષિણ આફ્રિકાના અમલદારો આવ્યા છે તેઓ પણ ઘણો વખત લઈ લે છે. આ બધાનો વિચર કરતાં અને એ તરફ જોતાં મને જણાય છે કે જે ખાનગી હિલચાલ ચાલે છે તે પડી ભાંગશે તો કંઈ થવાનો સંજ્ઞ નથી.

પહેલો ભોગ

દક્ષિણ આફ્રિકામાં કરાએલી મીટીંગના પુરૂણ તારો અહીં આવ્યા છે. એ સંતોષકારક છે. નાતાલથી એક પણ તાર નથી. મી. નગાપેનના ભોગથી મી. હાજી હમીય તથા કું બહુ દિલ્લીર થયા છીએ. આ વખત અમને સેત્તો તો હતો તેમાં વધારો થયો છે. છતાં કામ નો વિચર કરતાં દિલ્લીરીનું કારણ નથી. આપણે જણતા આવ્યા છીએ કે મોત મુધાંન પણ ભોગ આપવાનો છે, ને તેમ થાય તો પણ આપણે રજી થઈને તે ભોગ આપવાનો છે. આ હકતમાં શીખવા પડે છે કે કોમી બંધાને સાહ આપણે તમમ જાતનાં કુખ ઉઠાવવાં અને તેમ કરવું એજ આપણો ઇલાજ છે. જેમ જેમ આ મુલકમાં અનુભવતો જાઉં છું તેમ તેમ જોઉં છું કે આપણે ઉપદેશન મોકલ્યું છે તે આપણી નજીકનું છે. જેલની મહેનત લોકોને મળવામાં, મના વવામાં થાય છે ને તેમાં વખત જાય છે તેટલી મહેનત ને તેટલો વખત માત્ર

કુખ ઉઠાવવામાં જાય તો છેડા દુરત આવે. પરિણામ કું જાણ્યો નથી. પણ આ હકતમાંથી ઉપર મુજબ આપણે શીખીએ તો ધણું છે.

મી. દાઉદ મહમદ પણ બીમારીને લીધે જેલમાંથી છુટવાના ખબર મળ્યા છે. મી. દાઉદ મહમદને ખાતર દિલ્લીરી થાય છે. કોમને ખાતર મી. દાઉદ મહમદને મુજા રહ્યાદી આપું છું. આપણે વધારે ખામ ને, રંગરાજ કરીને, અથવા આપ સ્વાસ્થ માં મહેનત કરીને બીમાર ધણીવાર પડીએ છીએ તેમાં નવાઈ નથી માનતા. વળી તે બીમારીને સાર વાંક આપણો પાતાનો હોય છે. ત્યારે કોમી કામમાં બીમાર થઈએ તેને સાર તો જેલક મુખારકી મટે. નેમ હમેશાં ચાલતું આવ્યું છે ને ચાલશે. જેવું મી. દાઉદ મહમદ કરી રહ્યા છે નેવુંજ તેમના કિન્દા મી. હુસેનમોંયા અહીં કરે છે. તેના ખરસો જોઈને સંતોષ થવા જેવું છે. ને તેની કામ તરફની લાગણી ધણી ઉમદા છે.

લંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

સર કરજન વાઈલીનું ખુન

ઉપદેશનની મુસાફરી એ મથાળા નીચે ઉપદેશનના કામ બાબત જેટલા ખબર આપી શકાય તેટલા આપ્યા છે. ઉપરના મથાળા નીચે બીજા ખબર જે જણવા જેવા છે તે આપું છું.

સર કરજન વાઈલી તથા કાકતર લાંઝ કાકાનું ખુન થયું છે એ લાયકર કામ થયું છે. સર કરજન વાઈલી એ હીંદુસ્તા નમાં જૂની જૂદી જગ્યાએ અમલદાર હતા. અહીં લોરડ મોરલીના એડીકમ્પ હતા. કાકતર લાંઝકાક એક પારસી કાકતર હતા અને ચીનમાં શાંધાખાતે ધણી મલાવતા હતા તે અહીં થોડી મુદતને જ સાર આવ્યા હતા.

તારીખ બીજી જુલાઈએ હમ્પીરીઅલ કન્સ્ટીટ્યુટમાં જાહાંગીર દોલમાં નેશનલ ઇડિઅન એસોસીએશનની નારનાપણીની મીટીંગ હતી. તે હીંદી જણનારાઓની સાથે અંગ્રેજોની મુલાકાત થાય એટલા સાહ જગ્યામાં આવે છે એટલે દરેક હીંદી ના ઇંગ્લેન્ડે જે આવે તે મહેમાન કહેવાય. એ પ્રમાણે ખુનીના આ કરજન વાઈલી મહેમાન હતા. આ વિચાર પ્રમાણે મી.

મહનસાલ ધીંઝરાએ પોતાના મહેમાનનું પોતાનાજ ઘરમાં ખુન કર્યું. ને વચમાં પડનાર દાકતર લાલકાઠાનું પણ ખુન કર્યું. સર કર્મન વાઈલીના ખુનનો બચાવ એ કરે છે કે હીંદુસ્તાન પાપમાલ થયું છે તે અંગ્રેજોને લીધે. એ ઉચ્ચાર ઉપર જરમની ચકાષ કરે તો જરમનને મારી નાખે તેવીજ રીતે દરેક હીંદીને દરેક અંગ્રેજને મારવાનો હક છે.

આ ખુન ઉપર ધીરજ પુરવક દરેક હીંદીએ વિચાર કરવાનો છે. તેથી હીંદુસ્તાનને ઘણું નુકસાન થયું છે. કેપ્તુ ટેલનના કામને પણ કેટલોક ઘડકો પહોંચ્યો છે. પણ તે વિચાર કરવાની જરૂર નથી. આખરની સ્થિતિ વિચારવાની છે. મી. ધીંઝરાનો બચાવ નકામો છે. કામ મારા વિચાર પ્રમાણે બાંધવાનું છે. છતાં તેની ઉપર તો હયાજ આવે છે. તેણે નકામાં લખાણો ઉપર ટપકે વાંચીને આ કામ કર્યું છે. ને બચાવ પણ ગેબી સખેલો જણાય છે. સળ તો તેને શીખવનારને થવી જોઈએ. તેને હું નિર્દોષ ગણું છું. ખુન તે નિસામાં થયેલું કામ છે. નિસો કંઈ માત્ર દારૂ લાંગોળ નથી હોતો. અમુક ગાંડા વિચારનો પણ નિસો હોઈ શકે છે. તેમ મી. ધીંઝરાનું હતું. જરમન અંગ્રેજનો હાખલો ખોટો છે. જરમન ચડી આવે તો ચડી આવનારનેજ અંગ્રેજ મારે. કંઈ જે જરમનને જ્યાં જોય ત્યાં તેને મારે એમ નથી. વળી જરમનને છુદ્ધિ રિતે નહીં મારે. જરમન કોઈના પરાણા હોય તો તેને નહીં મારે. બ્યારે હું વગર ચેતવણીએ, મારાજ મહાનમાં જોણે મારા કંઈ મુન્દો નથી કંઈ તેને મારે લારે હું બાપલોજ મણાઉં. અરખોમાં અસલી રિવાજ છે કે તેઓના ઘરમાં દુખમન પણ હોય તો તેને તે નહીં મારે. દુખમન બહાર નિકળે પછી તેને હાથિઆર પકડવાની ચેતવણી આપીને મારશે. જેઓ મારકુટથી સાથે થાય છે એવું માનનારા છે તેઓ ઉપરના નિયમ બાળવીને મારકુટ કરે તો બહાદુર ગણાય. બહી તો બીકણજ ગણાય. કાંઈ કહેશે કે મી. ધીંઝરાએ જે કામ કર્યું તે બહેરમાં, તથા સમજીને કે તેને તો મરવુંજ પડશે, એ કંઈ જેવી તેવી બહાદુરી ન ગણાય. પણ હું ઉપર જણાવી ચ્યો કે નીસામાં માણસ આવા કામ કરી શકે છે ને મરણનો ભય પણ છોડી શકે છે. તેમાં બહાદુરી તો નીસાની આવી, માણસની નહીં. માણસની બહાદુરી તો ધણું દુઃખ ધણું વખત સુધી સહન કરવામાં છે.

સમજ પુરવક જે કામ થાય તેજ બહાદુરીનું ગણાય.

આવા ખુનથી હીંદુસ્તાનને ફાયદો થાય એમ માનનારા અણુસમજી છે એમ મારે કહેવું જોઈએ. કમ્પોર કામોથી પ્રગતને લાભ થાયજ નહીં. આવા ખુનથી અંગ્રેજો કદિ હીંદુસ્તાનમાંથી જશે તો પછી રાજ્ય કોણ કરશે? બચાવ તો એજ આવે કે ખુનીઓજ રાજ્ય કરશે. જો ખુનીઓ, રાજ્ય કરશે તો સુખ કોણ ભોમવશે? શું અંગ્રેજ તે અંગ્રેજ છે વાસ્તેજ અરાખ છે? શું હીંદીની આમદી જોને છે તે સારાજ છે? એમ હોય તો બાપણને દક્ષિણ આફ્રિકામાં હાજર નથી. એમ હોય તો દેશી રાજ્યોના જલમની સામે છુપાટ થવોજ ન જોઈએ. ખુનીઓ પછી તે કાળા હોય કે ગોરા તે હીંદુસ્તાન માં રાજ્ય કરે તેથી કશો લાભ હોયજ નહીં. એવા રાજ્યની બંદર હીંદુસ્તાન વેરાન અને પાપમાલ થઈ જાય. આમાં થી ધણા વિચારો જીવન થાય છે. પણ તે અહીં લખવા જટલો અને વખત નથી. મને ધારિત છે કે કેટલાક હીંદી આ ખુન ને વખાણશે. તેઓ મહા પાપ કરશે એમ હું માનું છું. એવો વા તજ દેવા ની જરૂર છે. વિશેષ આગળ ઉપર.

‘સફરેજી’

અંગ્રેજી ઓરતો જેઓ વોટ માટે છે તે ગજબ કરી રહી છે. કશા દુઃખથી ડરતી નથી. તેઓમાંની કેટલીક ઓરતો માંદી પડી છે. છતાં લડત છોડતી નથી. દરેક રાતે આખી રાત કેટલીક ઓરતો મી. જીરકનીયને અરજી આપવાના ધરાણથી પાર્લામેન્ટના હરવાળ આગળ ઉભી રહે છે. આ કંઈ ઘોડી બહાદુરી નથી, તેઓ ને વિશ્વાસ કેટલો જાણે હોવો જોઈએ? ધણી ઓરતો આ કામમાં ખુવાર થઈ છે ને થતી જાય છે. પણ પોતાની લડત છોડતી નથી. આ લડત આપણા કરતાં ખુની છે. આમાંથી આપણે બહુ શિખામણ લેમજ હીંમત લઈ શકીએ છીએ.

માનસિકબળની શક્તિથી લાવિષ્ય જાણવાનો કાવો કરનાર એક ગોરાએ જણાવ્યું છે કે વરાટાના આગલા ડેકનો બાજ તોફાનને લીધે ખડક સાથે અથડાઈને આંગી ગયો છે, ને તેનાં ધનજીનનાં બેઠકર હાડી ગયાં છે, તેથી તે લાગ્યાર દશામાં એક ખડકપર પડી છે. તેનાં ૬ જીવાર માર્યા ગયાં છે. ૭ દિવસ પછી તેનો પતો મળશે. એક રાત્રે ૭-૮ વાગ્યાના અરસામાં એક મૈથનાર સ્ટીમર તેની પાસે જઈ પહોંચી હતી, પણ તે આગળ વધેલ નહીં, તેથી વરાટાને ન મળી શકી.

દેશપાર થયેલા હોદી મુંબઈમાં

‘અખબારે સેદાગર’ જણાવે છે કે તા. ૬ જુલાઈના રોજ મુંબઈ પહોંચેલી સ્ટીમર ‘કંઈજર’માં દરાંસવાલથી દેશપાર થયેલા ૭ વહુ હીંદીઓ મુંબઈ જીત્યાં હતાં. આ કમનશીબ ૭ સખસોમાં ૭ મહોમેદન અને એક હીંદુ છે. તેઓનાં નામો નામે મુજબ છે:—અમીર સમસુદીનખાન, ઉમર લાઇજ, મહમદ ઇસાક, ફકીર સાલે, રામજી હરી, અને ખીનજો. મુંબઈ પાછા ફરેલા આ હીંદીવાનો દરાંસવાલમાં રહી ફેરીઆઓ તરીકે પોતાનો ધંધો ચલાવતા હતા. તેઓ ને રજીસ્ટરેશન નહીં લેવા માટે દરાંસવાલના સત્તાવાળાઓએ પકડ્યા હતા અને ડેલાઓઆએ ખાતે લઈ જઈ લાંબા બારાં મારફતે તેઓને હીંદ તરફ ચલાવી દેરામાં આવ્યા હતા. અમીર સમસુદીનખાન નામ નો મહોમેદન જવાન ગજા ટીસેબર મહી નામાં પકડાયો હતો અને તથા મહીનાની સળ ભોગવ્યા બાદ તેને ડેલાઓઆએ ખાતે લઈ જવામાં આવ્યો હતો, પણ તે પોલીસ ના પંબમાંથી નાશી છુટ્યો હતો અને દરાંસવાલ તરફ પાછો ફર્યો હતો; પરંતુ એ કમનશીબ જવાન પાછળથી દરાંસવાલ ના સત્તાવાળાને ભોમ થઈ પડ્યો હતો અને તેને બારબરટનની જેલમાં પુરવામાં આવ્યો હતો. જેલમાં તેને જે હાડમારી આ અને સંકટે અખવાં પડ્યાં હતાં, તેવું વરણન એ જવાન આપે છે, જે મમે તેવી કઠણ જાતીને પણ પીમળાવવા ને જાય છે. તેની બાળોમાં આંસુનાં સળ ઝળીનાં કારણ આવ્યાં અને જેલમાં તથા દિવસ સુધી કેવો સખત છુખમરો વેઠવો પડ્યો, આખરે મહાકાનો આટો ખોરાક તરીકે ગધીય હાલતમાં તેને આપવામાં આવ્યો, વગેરે કરેલું જવાન હીલ પીમળા વનાર હતું.

આ હીંદી જવાનીઆઓને સ્ટીમરમાં ખોરાક તેમજ ખીજ બાળતના સંખમાં ધણી હલાકી વેઠવી પડી હતી અને સ્ટીમરમાં માલમ સાથે ખરપટ જીવી થતાં તેઓને કેટલીક હેરાનગતી ભોગવવી પડી હતી, તોપણ કેપટન સનમુખ સઘળી ફરિઆદ લઈ જતાં તેઓને ઘટતી સુખ સમ વડ કરી આપવામાં આવી હતી.

આ જીતાડ્યોને મુંબઈમાં કાફરડ માર કાટ સામે આવેલા મેસરસ હાફેજ ઇબ્રાહીમ વાહેદ એન્ડ સન્સના મકાનમાં આહરો આપવામાં આવ્યો હતો.

એક દિલસોળ ગોરાનાં વિચાર

મી. ડેનીઅલ એવ તરફથી નીચે મુજબ કાગળ ખમારા અંગ્રેજ કોલમમાં છાપવા માટે મળ્યો છે. મી. ડેનીઅલ નાતાલ રેપોર્ટર નામના અંગ્રેજ આવા ડીક છાપા સાથે સંબંધ ધરાવનાર એક ગોરા મહત્ત્વ છે. એ છાપાએ પણ હોદી માટે દિલસોળ વિચારો ખતાવેલ છે :—

પેકીનમાં જ્યારે ચીનાઓએ જરમનો નાં ખુન કર્યાં, તથા ગેરાઓ સામે કુલ લડ મચાવ્યું ત્યારે ઘેરાઓએ ગોરાઓના બચાવનું કામ માથે લેનાર હોદી લરકર હતું. હોદી લરકરની સાથે જનારામાં ડાકતરી અમલદાર તરીકે મારો એક પિત્રાઇ હતો. તેણે તે વખતની હોદી લરકરની બહાદુરીનાં બહુ વખાણ કર્યાં હતાં. અને પોતાને હોદી લરકરનો અનુભવ છે. ૧૮૮૫ની સાલમાં હું લડાઈમાં હતો. ત્યારે મારી સાથે એક હોદી નોકર હતો. અમને કુમક પહોંચે ત્યાં સુધી, અમારે માટે પુરતો ખોરાક નહોતો. તેણે વખતે મારો હોદી નોકર પોતાના કાઝના ખોરાકમાંથી બચાવી અને આપતો. બીજી વખત લડાઈમાં હું મારો પડેલો ત્યારે લગભગ એક માસ સુધી એક હોદી નોકરે મારી એવી માફરી કરેલી કે તે સખો વખત મારા મંદગીના બીજાના આગળથી ખર્યો નહોતો. હોદીની બંદર પણ મરદો અને ઘોરતો, ધીરલાઓ અને દેશ બકતો એવા પડ્યા છે કે જેને માટે કેઇ પણ પ્રજા મરદર થાય. નાતાલમાં હજારો હોદીઓ મીસ્મીટીઆમાંથી ઉતરેલા છે. આ લોકોનાં માબાપની મહેનત વડે નાતાલ વેરાન જુમી મટીને રમણીય સ્થળ થઇ પડ્યું છે. આ લોકો આજે હાંડુસ્તાન જુગોળનો એક મુલક છે તે કરતાં કાંઈ વધારે હોંડ વિષે જાણતા નથી. તે પછી આ લોકોને કેપના કલ રડ લોકોના જેટલું રાજદારી એકમરખા પણ સામાટે ન મળવું જોઈએ ?

લોકોને પ્રેવીનસીયલ કાઉન્સીલના વોટરો તો બનાવવાજ જોઈએ. જો એવો સુધારો યુતીયન સંબંધમાં ન કરવામાં આવે તો આમની સલાહ હોદીની પ્રજા તરફની ફરજમાં મુશ્કેલી મચાશે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગોરાઓ વગર અલગલગે કાબલ થાય તેની સામે હું જેટલો જુલો તેલોજી હોદીઓ સેધી રીતે કાબલ થાય તેની સામે પણ જુલો. દક્ષિણ આફ્રિકાના રાજકર્તાઓ ગોરાઓ રહેવા જોઈએ પણ

તેમણે કોલોનીમાં જન્મેલા હોદીના હડ સ્વીકારવા જોઈએ. હોદીમાં જે બાબ ગોળા કાબલ થયા છે તેથી દીલગીર થવાનું છે, કારણ કે તેથી હોદીની કાબદા ની હદમાં રહીને ચાલનારી પ્રજા તેવી મટીને અચાંત અને અવિચારી ખુન કરનાર બનશે. એવો વખત આવ્યો છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓએ વગર વસી રહેલા હોદીને બેરકઝ મજબૂતો વિચાર મુખી દેવો જોઈએ. તેઓ અંગ્રેજ કાપા જાણે છે, કેટલાક તો ખ્રિસ્તી ધર્મે પાલે છે; ને તેઓ બધા દક્ષિણ આફ્રિકાની હમેશની પ્રજા તરીકે ગણવાને સાપક છે. ને તેમને પ્રેવીનસીયલ કાઉન્સીલના વોટ મળવા જોઈએ. ગોરાઓએ રંજ દવેપાની લાગણી બાજુએ મુકી ન્યાય શું છે તે જોવું જોઈએ. ગોરાઓને તાકાત આપનાર જે ખુદા છે તેજ ખુદા હોદીને પણ હોંમત આપે છે. આપણે બધા ખુદાના બગીચાના છોડપે છીએ. હોંડુ સ્તાનની અચાંતિ વિષે હું અહીં વિશેષ કહેવા માગતો નથી. સિટીશ રાજ્યના સહવાસથી હોંડુસ્તાન આજે સુધરીને ફુનીઆના એક રાજ્ય તરીકે ગણવા સાપક જન્યું છે. જો દક્ષિણ આફ્રિકા નો લોકમર કેળવાય તો હોદી કામ તરફ નો રંજદેવ ન રહે.

સ્ટીમરોનો આવજવ

[દક્ષિણ આફ્રિકન લાઇન]

ડીનહાઉઃ—તા. ૧૬ મી જુલાઇના અરસા માં કલકત્તાથી ઉપડી છે.

—તા. ૨૩ આગસ્ટે કલકત્તા જવા ઉપડ્યું.

ડનેરીકઃ—આગસ્ટની શરૂઆતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો માલ લઇને કલકત્તાથી ઉપડવા વડી છે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમદુલીઃ—તા. ૨૫ મી જુલાઇએ કલકત્તા થી ઉપડી હતી.

અમલાઝીઃ—તા. ૨૨ મી આગસ્ટે કલકત્તા થી ઉપડી.

[પરેશીઅન લાઇન]

મહ મહીઃ—તા. ૧૪ મી આગસ્ટે મુંબઇ જવા ઉપડી.

[જરમન લાઇન]

મગરતઃ—તા. ૨૩ મી આગસ્ટે મુંબઇ જવા ઉપડી.

બીજી એક જહાઝ જેવું નામ મહાદી બધ થાયેલ મહી તે તા. ૧૫ મી વર્ષે જાના આજમાં મુંબઇ જવા ઉપડી.

એલાન્સટાઉન

એક ગોરાની દિલસોળ

એક ખગરખતી લખે છે કે તા. ૫ ઓગસ્ટના રોજ અત્રે મી. ઇ. એસેસરી એજનની એક મીટીંગ મળી હતી. આ વખતે હોલ લોકોથી ચીકાર બરાઇ ગયો હતો. મી. જે. સી. મીલસ જે એક ગોરા મહત્ત્વ છે તે હોલમાં કાબલ થયા એટલે લોકોએ હરખના પોકારોથી વધાવી લીધા હતા. તરતજ મી. કે. વી. હેમરસે દરખાસ્ત કરી કે આજની મીટીંગના મુખ્ય આપણા દીલસોળ મી. મી. જે. સી. મીલસને નીમવા જોઈએ. તેને મી. એમ. દેસાઇનો ટેકો મળતાં મી. મીલસે આજાર માની એક લીધી હતી. આપણું કરતાં મી. મીલસે જણાવ્યું કે તમે સાહેબો દીનપર દીન સંપત્તી માંડી વધુને વધુ જોડાતા રહેશો. આજે તમારા ટરાંસવાસના બધા દુર હોદી લાઇઓ જેવી મજબુતાઇથી લડત ચલાવી રહ્યા છે તે દરેક કેઇ સુધ રેલ માણસ કણક કરી રહ્યા છે. અને આટલે સુધીની લડાઈ સંપના પ્રતાપથીજ લડી ચકાઇ છે. છેવટમાં લાપણું કરાંચિ મી. ગાંધીનાં બજાજ હિંચા શબ્દોમાં વખાણ કર્યાં હતાં. અને જોહાનસબરગવાળા રેવ રંડ ડાકનો થોડો ઇતિહાસ કહી બતાવી તેમના વિચારોને પોતાનું મળતાપણું જાહેર કર્યું હતું. મી. મીલસે આપણી કામને પોતાથી ખતતી મદદ કરવાનું વચન આપ્યું હતું.

મી. કે. વી. હેમરસ એક ગેરા મહત્ત્વ આપણી મીટીંગમાં કાજર થઇ આપણને કીમતી સલાહ આપે છે એ બહુ ખુશી થવા જેવું છે. મી. હેમરસે મી. મીલસનો આજાર માન્યો અને તેના પવિત્ર વચનો હૃદયમાં કેતરી રાખવાનું જણાવ્યું હતું.

મી. એચ. વીલીએ દરખાસ્ત રજુ કરી કે જો અરગવાળા રેવરંડ ડાક ટરાંસવાસના આપણા દુઃખી બાઇઓને જે તન મન અને ધનથી બધી મદદ કરી રહ્યા છે તે બદલ આપણે તેમનો ખરા અંતઃકરણથી આજાર માનવો જોઈએ. અને તાર મારફત સંદેશો પહોંચાડવો જોઈએ. મી. ગોર્વીલ્ડે કરસનજી દેસાઇનો ટેકો મળતાં તે સર્વાનુમતે પાસ થયો હતો. બાદ મેસરસ પી. એસ. ફીલે, કે. વીરાસામી, ઇરમાઇસ મહમદ, સી. આર. સેમુઅલ વિગેરે સાહેબોએ સંપત્તે લગતું વિચારન કર્યું હતું. અરે એમને તન બાને કરવે શક્યો. આ વિષે લખ જુડા પડ્યા હતા.

એક ભાંગી પડેલ સ્ટીમર

કેપટાઉનથી ન્યુઝીલેન્ડ જવા ઉપડેલી મએરી નામની ૫,૩૩૭ ટનની સ્ટીમર તા. ૫ મીએ તોફાનથી ઘસડાઈને ખડક સાથે અથડાઈ ભાંગી પડી છે. તેમાંનાં ૫૫ માણસો મજવાઓમાં ઉતરી શક્યા હતા, પણ તેમાંથી માત્ર ૯ માણસો જ કીનારે પહોંચી શક્યા છે. એ મજવામાં કુલ ૧૫ માણસો હતા પણ ઉતરવા જતાં મજબો ઉધો વળી ગયો, જેથી ૬ માણસો કુખીને મરી ગયા તથા બાકીના ૯ ઉતરી શક્યા. તેમાંના ૧ સ્ટીમરનો ચીફ ઓફીસર છે. સ્ટીમર ઉતર્યોની લાવજવડું કામ કરતી નહોતી તેથી તે ઉપર બહુ માણસો નહોતા. તેમાંના એ મજવા વિશે કંઈ તા. ૫ મી સુધી પતો મળ્યો નથી.

ટેન્ક્ર જે પ્રોડ્યા પછી ૪૦ મીનીટનો રસ્તો કાપ્યાબાદ ખડક સાથે તળીકુ અથડાયાથી સ્ટીમર ભાંગી પડી હતી માણસો મજવામાં ઉતરી શકે એટલીવાર સ્ટીમરને પાણી ભરાઈને કુખી જતાં ભાંગી. વહાણથી દુર ખસતાંજ ત્રણે મજવા છુટા પડી ગયા. ચીફ ઓફીસર વાળા મજવાના માણસા કેપટાઉન પહોંચ્યા ધારતા હતા. પણ દરિયો તોફાની હોવાથી તેઓ બહુ આશય વધી શક્યા નહીં. સવાર થઈ ભારે તેઓ રવંગકેપ થા થેડ દુર હતા. તે વખતે મજબો ખડક સાથે અથડાઈ ઉધો વળી ગયો. ૯ માણસો તરીને આવ્યા. ને જે જણા નાં મુઠાં તણાઈને કીનારે આવ્યાં. ૧૫ માંના ચારનાં સરીર હાથ લાગ્યાં નથી. તેમજ બીજા મજવાનાં માણસોનો પણ પતો લાગ્યો નથી.

સાર પછી સ્ટીમરના પાણી બહાર રહેલ ભાગપર સ્ટી મએલ ૧૦ માણસો ને એ રાત ને દીવસ તોફાન, વરસાદ, ને કાંડીમાં જુખ્યા તરસ્યા ગાળ્યા પછી બચાવવામાં આવ્યા છે. સ્ટીમરના યાંત્રિકા ની ટેચપર એક માણસ બચાવનારોએ પહોંચ્યા ત્યાં સુધી લટકી રહેલો હતો, અને આખરે પોતે વધારે વખત ત્યાં લટકી નહિ રહી શકે માટે બચાવવાને ઓસ પાડી, ને તરતજ માંજલાથી છુટી પાણીમાં પડી મરણ પામ્યો. બાકીનાં માણસોને લાવકર એમને બચાવી લેવા માં આવ્યા હતા. તેઓ કેપટાઉન મવા ત્યારે તેમની મુલાકાત લેવા મરરનર તથા તેનાં બાનુ મએલ.

સ્ટીમર મએરીમાં બએલા માણસોને મદદ કરવા કેપટાઉનના ઝોરાઓએ એક ફાંડ ઉઠાડ્યું છે.

આવતા વરસનો ભેટ

હેલ્થ એ વરસની માફક ઈડિઅન ઓપિનિઅનના માહકોને તવા વરસની ભેટ ની ડાયરી આપવાની અમે ઉમેઠ રાખીએ છીએ. આ વખતની ડાયરીમાં વણે સુધારો વધારો કરવામાં આવશે. વેપારીઓને અને બીજા યુજાર્તા પાંચનારને જેમ બને તેમ વધારે ઉપયોગી થાય તેવા વણા વિષયો તેમાં વધારવામાં આવશે. જાનેવારીમાં બહાર પાડવામાં આવતી ડાયરી વણાં માહકોને બાહુજ મેડી થઈ પડવાથી આ સંલની ડાયરી અકટોબરમાં બહાર પાડવામાં આવશે. અકટોબરમાં બહાર પાડવાથી ડાયરીમાં બહાર ખખર આપનારને પણ તણુ મહિનાનો વધુ લાભ મળશે, તેથી ખરે જોતાં પંદરમહિના સુધી તેમની બહારખખર રહેશે. આ ફેરફાર અમારા માહકોને તેમજ બહાર ખખર આપનારાઓને લાભકારક છે. મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો કઈ કઈ તારીખે આવે છે તે આ ડાયરીમાં દાખલ કરવા માટે અમને કોઈ લખી મોકલશે તો અમે ઉપકાર માનશું.

ડેલાગોઆમે ઈડિઅન લાઇબ્રરી

આ લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી મી. એમ. આર. સોલંકી શ્રેય છે કે, ડેલાગોઆમે ઈડિઅન લાઇબ્રેરીની માસ લુનની આખે રીએ પા. ૦-૭-૫ સીલકમાં હતા તે બાદ માસ લુલાઇમાં મેંજર શીના પા. ૧-૧૭-૦ તથા રમના ભાડાના પા. ૦-૧૦-૩ સીલકવરના વટાવ સહીત, તથા મી. માલોકલાલ ઉજમશી શેઠ તરફથી ફેરફાર સીધાવતાં શી ૧૦/ બેટ મએલી તે મળી કુલ પા. ૪-૪-૮ માંથી પા. ૨-૦-૦ માસ એકના ભાડાના તથા માસ મેના પરચુરણ ઉછીના વાળી શી. ૧૦/ તથા જ પેતી ક્રેમેજી જાપાની કોપી એકના ખરીદના મળી પા. ૨-૧૦-૬ બાદ જતાં હાથ લુલાઇની આખરીએ પા. ૦-૧૪-૨ બાકી સીલકમાં છે. માસ લુલાઇમાં મેંજરેના નામે પુસ્તક ૪૭ ચડ્યાં હતાં ત્યારે મુલાકાત લેનારાઓ ની સંખ્યા ૧૯૫ ની હતી. મી. માલોક લાલ ઉજમશી શેઠ તરફથી મએલ બેટને: આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવે છે. કી હાંકુરતાન ફાંડના પા. ૧-૧૦-૬ મવા માસમાં સીલકમાં હતા બાદ લુલાઇ માં શી. ૧/૬ માસીક બરનારા તરફથી

આવેલી તે મળી કુલ પા. ૧-૧૧-૬ લુલાઇની આખરીએ સીલકમાં છે.

મી. માલોકલાલ ઉજમશી શેઠ જેવા અંગ્રેની લાઇબ્રેરીના દિનેચુ સ્વદેશ તરફ જતાં લાઇબ્રેરીને ખોટ પડી છે તેમજ તેમનું એકાએક બપું થવાથી મિત્ર મંડળ દિલ્લીર થયુ છે. તેપણુ બીજી તરફથી સ્વદેશ તરફ સીધાવતાં મુલાલી સાથે કબર પાસે તેમની અજ્ઞ સફર ખરે છે.

ખેતીવાડીને લગતી ખ મરો

વટાણું હજુ એક વાવેતર આ માસ માં થઈ શકે છે. તેમજ કેમેજ, બાબર, બીટ, લેટીસ, મુળા, લીક કુ મળીનું મરમ વિભાગ જ્યાં જાકળેનો બપ દુર થયો હોય ત્યાં આ રજુમાં ટોમાટો, કુખી, કાકડી, અને રીંગણાનું વાવેતર કરી શકાય છે. જ્યાં હજુ થંડી પડતી હોય ત્યાં છેડી તણુ વસ્તુ ટીન અથવા જોખામાં વાવવી. અને બીજો મહીને લુલાઇ કપારામાં વાવવાં. કુખી અને કાકડી આ મહીનામાં નાખેલાં હોય તે વણાં સરસ થાય છે. અંદરનાં દેશમાં (કાંઠા નહી હોય તે) આ રજુ માં રજાવખ વણે સરસ ઉગાડી શકાય છે. આ માસથી આવતા ફેબ્રુવારી સુધી નાની બીનીસનું વાવેતર થઈ શકે છે.

મારિસખરમથી મી. એ. એન. ગેરા શીઆ, મુકી ફાંડના સેક્રેટરી લખે છે કે તા. ૭ એપ્રિલ ૧૯૮૦ના અંકમાં ૪૯૮ પાને જે મુકી ફાંડ વિશે ખખર આપી છે તેમાં લખે છે કે "બાકી રહે તેના પૈસા કરી હાંદી લેકોમાં ફેળવણી ફેલાવવાના કામમાં આવે છે" તો તે મુજબ શુનું નથી પણ જે અનાજ આવે છે તે કેમ પણ બહાર ગામથી અથવા આબુખાજ થી માણસ આવે અને તેને કેમપણુ વતની સમવડ ન હોય તો ખોરાકી દેવા માં આવે છે તેમજ સુકના વીધ થઈએ ને જેઓનાં ઘર દુર છે તેમને તથા રાહે રમાં રહેતા નીરાધાર છેકરાઓને જખાડ વામાં આવે છે. બાકી રહે તે બેઝ-સમાં અને મુકી ફાંડ માગવા નીકળીએ છીએ ત્યારે તેમાં જે પૈસા આવે છે તે પૈસાનો ફેળવણી અરમે હાંદીઓના છેકસ-માટે ઉપયોગ થાય છે જેમકે ખુસો, રલેટ, પેનસીલ, બેઈટી ચીજો વગેરે એમ છે.

અખબારે-આલમ

દરોસવાલથી રેશપાર થયેલા હોદીઓ ની મુલાકાત લઈ તેમની મુશીબતને દેવાલ પ્રગટ કરવામાં અખબારે સોદાગરે પહેલ કરી હતી આ છાપું કાઢનાર માં, નાનાબાઈ રતનજી ચાંચર ગુજરાતી અવાના સમાચાર હિંદુસ્તાનની દેલ્લી દપાલ માં મળ્યા છે તેથી હું દિલ્લીગીર થયો છું. તમો હાલમાં અખબારના 'એન્ડે ગેઝેટ' ના એનેજર તરીકે નીમાયા હતા.

રપેનમાં મુદ્દાના અવધેને વાંસડા એપર લટકાવી બળવાખોરો રસ્તાપર ફેલા, એ ઉપરથી એશીઆમાં બનેલા નિરદય બનાવની મારી ટીકા અને વદ આવે છે. ગોરા લોકોમાં સાધારણ રીતે આવાં જાગલીપણાનાં કામે કરવા જેટલી અધમતા આપણે ધારતા નથી, ને છતાં આવાં નિરદય કામ ગોરાને કહે એ જોઈએ છીએ સારે આપણે અજબબ યજ્ઞો છીએ. બ્રિટન કે ફ્રાન્સ જેવી અમુક પ્રજા સુધારાનો ટોએ પહોંચેલી કહેવાડાને તેથી તેવી ચમડીના બધા લોકો તેટલાજ સુધરેલા હોય એમ ધારતું તે બુદ્ધજ છે. રપેન, પોરદુગાલ, ને બીજી પણ કેમકે ગોરી પ્રજા ઘણી આખામાં એશીઆટીક કરતાં જરા પણ ચઢીઆતી ન હોય એમ ખુલ્લું દેખાય છે.

દુનિયાના નામીયા વિદ્વાન નર મી રોડની સવાલો પૂછવાની અલૈકીક ખૂબી લાગે છે. લાલા જળપતરાયની બપારે તેમણે હેલ્લી મુલાકાત લીધેલી ત્યારે લાલાજી ગવરનર થાય તો કેમ કારભાર કરે એવો સવાલ પુછ્યો હતો, ને હવે બાહુ સુરેન્દ્રને ફાંસી મળે તો શું સંદેશો મોકલે એવો સવાલ પુછ્યો છે. આ બાહોરા તર્કશક્તિ બતાવે છે. તે વિદ્વાન નર બાહુ સુરેન્દ્રનાથને રમુજમાં "સરન્દર નોત" એવું નામ આપે છે, જે એક અંગ્રેજી વાક્ય બન્યું, ને તેનો અર્થ એવો થયો કે "કદી શરણે ન થવું."

મઓરી બાંધીને નાશ પામી, ને વસાટા પણ સારંતર હોમક મક હોય એવું જણાય છે. આમ ઉપરા ઉપર બે રટી મરની ચમેલી રિયતથી એક સુચના છાપામાં બહાર આવી છે. તે એ છે કે મોટી રટીમરોપર દોરડાં વગરના તારના

સદેશ મોકલવાની મોઢવણ રહેવી જોઈએ. જો આવી મોઢવણ હોય તો અકસ્માત વખતે થતી અચકર પુવારીઓ અટકાવી શકાય. અમારે એક રટીમરને અકસ્માત નડેલો, ને ત્યારે તે નેનાપરની દોરડાં વગર ના તારેની ચોળનાથી બચી શકેલી. આવી રીતની મોઢવણ અમુક માપની રટીમરોએ ફરજીઆત રાખવી જોઈએ એવો યુનાઇટેડ રેટરસની સરકારનો કાયદો હોવાનું જણાવવામાં આવે છે. ને તે ઉપરથી એવી સુચના મક છે કે ઇંગ્લાંડ તેમજ ફક્ષિણ આફ્રિકાએ પણ એવા તારો ની મોઢવણ રટીમરોપર રાખવાના કાયદો કરવા જોઈએ.

ઇંગ્લાંડ એક ટાપુ છે તે બીનાને તેના ઇતિહાસ સાથે મણો સમંધ છે. તેની સારે બાહુએ દરિયા દેવાથી કાઠ પણ રાખ્યને તેના પર દલો લાજ બવાનું મુશ્કેલ પડે એમ ઇતિહાસમાં પહેલેથી દેખાતું આવ્યું છે. ઇંગ્લાંડ આજે એક નોકાબળ ભરાવે છે તેનું એક કારણ બુગેજપર તે દરેક મુલકથી દરિયાને લીધે જળમું રહેલ છે એ છે. કેમ પણ રાજ ને ઇંગ્લાંડના કિનારાપર પમ દેવામાંથીજ અટકાવવા માટેનાં સાધનો હોય તો ખુરકા (જમીનપર લગનર) લરકરની જરૂર ન પડે, એ કારણને લીધે તેનું દરિયાકાબજ સધકાએ થયાં કિમતી બહુાય છે, ને તે દિનપરદિન વધતું મયું છે. આજે સમુદ્ર ની લગાઈમાં-ઇંગ્લાંડને બાગેજ કાઠ પહોંચી શકે એવું મણાય છે. તેનું નોકા બળ આમ એક ગણાય છે. ત્યારે તેનું જમીનપરનું લશકર નબળું મણાય છે. આ કારણથી તેની ટાપુ તરીકેની રિયત માં ખલેલ પડે તે ઇંગ્લાંડની પ્રજાથી સહન થાય તેમ નથી.

તેથીજ બ્લેરીયર નામનો ફરેચમેન પેતાના દવાઈ વહાણમાં દરિયા બોળગી ઇંગ્લાંડના કિનારાપર ગયો તે બનાવથી અંગ્રેજ પ્રજા ચમકી છે. એક અંગ્રેજી કહેવત પ્રમાણે એક ચકલીથી વસંત મકતુ મણાતી નથી, તેમ એકાદ દવાઈ વહાણથી ઇંગ્લાંડપર દુમલો થઈ શકતો નથી, છતાં તેવા બનાવથી ઇંગ્લાંડના પ્રજા તાવથી પટકાઈ પડી હોય તેવા વિચાર થયા છે તેથી અબંધબી ઉત્પન્ન થાય છે. અંગ્રેજ લોકોની બેચેનીનું કારણ એ છે કે આજસુધી સોષબોળની બાબતમાં તે ફરેચ, જરમની, તથા અમેરિકન વિગેરે

પ્રજાની આગળ ન થતી તેપણુ તેની દાર માં તે રહેતીજ, સારે આ દવાઈ વહાણ ની ઉપયોગી બાબતમાં તે સફળી પછાત રહેલ છે. જરમન, અમેરિકન, તથા ફરેચ લોકોએજ દ્રજુ સુધી દવાઈ વહાણો બનાવ્યાં છે, ને તેમાં તેને સારી ફતેહ મળી છે; સારે કાઠ અંગ્રેજે સારાં દવાઈ વહાણ બનાવેલ નથી, ને એકાદ બનાવેલ હોય તો તે નિષ્ફળ મળેલ છે. આથી દવાઈ વહાણોની સોષબોળ કરનાર અંગ્રેજોને હિતેજન આપવા માટે ઇંગ્લાંડના લોકો તથા સરકાર મોટી કાથીસ કરી રહેલ છે.

દવાઈ કાણુ મેળવવાની જુદાં જુદાં મહાન રાજ્યો વચ્ચે દરીકાઈ આવી રહી છે. જપાન પણ દુનિયાનું એક મહાન રાજ્ય ગણાય છે, અને તેથી તે દરીકાઈ માં હિતયાં વગર રહે એ બનવાજોઈ નથી. જપાન ટાઈપ્સ પત્રમાં એવી વાત પ્રસિદ્ધ થઈ હતી કે મી. કાઝાબેરા યામાડાએ એક દવાઈ વહાણ બનાવ્યું છે, ને તે ફતેહમંદ થયું છે. એટલુંજ નહીં; પણ જપાન યુરોપ કરતાં પણ આગળ વધ્યું છે. દરિયાઈ લડાઈમાં પાણીની સપાટી નીચે મુસાફરી કરી દુરમનોનાં વહાણ લાંગી નાખવામાં ટોરપીડો નામની યોદ થાય છે. કાઠ રાજ્યે આવા દવાઈ ટોરપીડો બનાવ્યા નથી, સારે જપાને તે બનાવી દવાઈ વહાણો લાંગી નાખવાના બુદ્ધિબળની ચેજ નામાં આગેવાની લીધી છે.

કાઠને "કદી નહીં"નો અર્થ સમજવો છે? નમાપનના કેસની જુબાની વખતે એક શાહી તરીકે આવનાર સાહેબ બોલ્યા કે કાઠ જેથીપર દુમલો થવાની ફરિયાદ મારા જણવામાં "કદી" આવી નથી." આ "કદ" નો અર્થ સમજ્યા કે? જેટલી વાર જોવામાં આવી હોય તેટલી બાદ-કારણ કે તે તો અપવાદરૂપે—અને બાકી બીજી એકેવાર ન જોવામાં આવેલ હોય તો "કદી નથી આવી" કહેવાય. કારણ કે તેજ શાહી બીજાજ સવાલના જવાબ માં કહે છે કે દુમલની ફરિયાદ આજ સવારે સાંભળવામાં આવી હતી, પણ તે તો અપવાદરૂપે!

અખબાર.

તા ફક્ષિએ કેનરટાડ ખાતે મોટી આગ લાગવાથી ત્યાંની ઇસ્પીતાલ બગીને નાશ પામી હતી.

દરાંસવાલના હોંદી વિષે ગુજરાતી કવિ

ઉછરતા વિદ્વાન ગુજરાતી લેખકોમાં એક પ્રસિદ્ધ કવિ તરીકે મણિયેલા મી. અમરેશ્વર દ. ખંભારદારની નીચેની કવિતા “ગુજરાતી” માં “દરાંસવાલમાં ત્રાસ અને ગુર્જરીત્વ” એવા મથાળાત્મે પ્રસિદ્ધ થઈ છે:—

(મિત્ર હારીત.)

દેવી! ધરો અમ સંગમાં!
હરી ધો અનલ અમ અંગમાં!
જમ ડોલશે,
મખ યોળશે,
અમ જીવનના રજુ રંગમાં!
દેવી! ધરો રજુતર શૂર સ્વરૂપ હા!
જમવો, ગળવો સૂર પુરજુ મરન હા!
- બાડ મર્જના ત્રાડી મનપડ
ફોડતી ઉડી વહે:
એદેવી! પુકો સઘ! અમ
અંતરે અનલ બાડબાડ હશે!

૨

શું આજ આ તૂટી પડે?
ઓ સિંહુ શું ઉછરી પડે?
દુઃખ ઝળમાં
આ કાળમાં
શું તેજ અમ ખૂબી પડે?
શું ના અમે ગુજરાતનાં સંતાન કે?
શું ના અમારી માતનું અભિમાન કે?
હોંદુ, મુસલમાન, પારસી—
કો કહે વિવિધ અમ જાતિયો?
એકાત્મ સદ્ બોલો અડગ!
શું ના અમે ગુજરાતિયો?

૩

કંઈ દેશ દેશ યુધ્ધાં અમે,
કહિં રવ ઉમે—કહિં આથમે:
જંગલ બધાં
મંગલ કીધાં
અમ ધીર પાદ ખરાકમે!
ન મરવા અમે પહોડો, વનો, મહાસાગરો:
ન મરવા અમે કંઈ વનચરો કે જલચરો:
ર કંઈ હજારો વર્ષથી
હોં મર્યા પડેદેશમાં,
તે માતૃકુદ્ધ ધિક્કારવા
શું કવિયે આ વેશમાં?

૪

ઓ રજુશૂરી ગુજરાતીઓ!
મતિશાશ્વરી મજાસાતીઓ!

(શું એજ કે

ધરને ચકે

રિખતી હરી ગુજરાતીઓ!)

પડખે અમારે રહી સહે સદુ વેદના,
રજુદેવીશું પુકે હરે અમ ચેતના:
ગૌરવ-પ્રભા-મદિમાવતી!
વીરત્વ તમ ઝળકાવજો!
તમ કૂખ પાક્યાં મોતિકાં
અમ દેશને હીપાવજો!

૫

હે પ્રિયનના થસ રજોકો!

સ્વાતંત્ર્યના ઉરબક્ષોકો

વિષ વિષ બિડે

અમને પિડે

આ દરાંસવાલી તલોકો!
બાડ યુદ્ધમાં ગાજી હિલા સાથે અમે:
ક્યમ દુર જઈ દગ ફેરવો આજે તમે?
તમ કિરણતંત્ર ઘડી ઉભા
સત્રજ્યની છાયાં તળે,
લાં એક તસુ જુમિય અમેને
ના મળે, શું ના મળે?

૬

ઉઠજો અમારાં અંતરો

આંખે વહે અગ્નિઝરો:

હાથે નહીં,

હાથે નહીં,

આ આફતે અમ સિંહનરો!
શું અમે કાળા હોંદીઓ કહેવાઈએ?
(નમને શું ગોરા સીધીઓ ખેતારીયે?)

અમ આત્મકુન્દન અગ્નિ આ

ખળતાં પ્રતાપ ઝગાવશે,

હે ભોવનન! તમ ધોર આ

ઉર-જૂમીનેજ ધગાવશે!

૭

વીરા! મચી શી હોળિ આ!

આ સુલટ રંગે ચોળિ આ!

ઉર જહિતની

દૃત જહિતની

અમ પ્રજુને ધૂળ રોળી આ!

વીરા! અમારા રંગમાં ચીર ભોળજો!

વીરા! અમારા ફાગની ધૂળ ચોળજો!

ધેરા મગનને ફોડતી,

પાતાળનાં પડ તોડતી,

આવો, પ્રમત્ત મજાવિયે

રજુહોરી જમજ ઝેડતી!

૮

ઉઠજો મગન મહાસાગરો!

વરોળિયા નહાને હરો!

પહોડો પડો!

જવાબા પડો!

અંધાર અવનિ આજશે!

ગુજરાતના શુરા અમે ગુજરાતિયો!
અમરે શું ભારતદેવીના યશધારિયો?
અમ એક દહાયે, દેક દહાયે,
ચેહ બળિયે તાલીઓ!
અમ રેક ના તજયે કદી!—
તરે આ અમે ગુજરાતીઓ!

અમરેશ્વર દ. ખંભારદાર.

મદ્રાસ, તા. ૧૬-૬-૧૯૦૯.

વિવિધ વિચાર

‘ધર્મપરજ’ સ્વતંત્ર સ્થાપનના મથાળા નીચેના એક લેખમાં લખે છે કે, આ સ્વતંત્ર સ્થાપનના ચલનમાં તમને બધા જિપ ખપે એવા પ્રસંગો, મનુષ્યો વગેરે પ્રાપ્ત થશે. નિશ્ચિત રહેશે. કુદરતે સ્પુરાવેશા ઉપાયોને આમારમાં મૂક્યા. ન્યાય પ્રજાતિ સેવો. તમારું અંતઃકરણ જે નિર્દોષ પ્રજાતિને શ્રેષ્ઠ માને તેને આમારમાં મૂકે. મિત્રાભાવને વશ થવાનો તમારો પોષકો સ્વભાવ દાળવાનેજ અંતરાત્મસત્તાએ આ આવરણ રચ્યું છે, એમ માનો. અંતર્ધર્મી કહે તેમ નિરબયપણે વર્તો. અર્થાત્તિ અરિવેકનો લાગ કરો. અને તમારું સ્વરૂપસામર્થ્ય વિશેષ પ્રક્ટી નીકળશે, તમારું સ્વરૂપ ઝળકી ઉઠશે.

× × ×

તા. ૧૨ જુલાઈના રોજ લાહેરના એડવોકેટો હોલમાં સરદાર અણ્ણતસિંહે “પ્રજા એના અસ્તોદય” ઉપર બાપજી આપતાં જણાવ્યું હતું કે છટાલી અને ગ્રીસના પ્રાચીન અને અર્ચાચીન દેશબક્તો, તથા શીખ તવારીખ અને શીખ ગુરુઓએ આપેલા જાતીભેદ જાણવા જોઈએ. મેસરસ તીલક અને અરવિંદ યોશ દેશને ખાતર ભેગ આપનારા છે. પ્રજાની ચડતી પૂલો ની વડીમાંથી આવ્યા જવા જેવી રહેલી તથા પણ તે માટે આત્મચળીદાન આપવું જોઈએ. હોંદીની ખરી પ્રજા ગામડાંમાં વસે છે માટે સુધારકોએ લાંબા જમ મહેનત લેવી જોઈએ. હોંદી સંસાર મંડળન છેક ઉપલા વરગતું વરતન ઠપકાને પાત્ર જણાવી તેમને સખ્ત શબ્દોમાં તેમણે વખોડી કાઢવા હતા. ઉપર તેણે શ્રીનાઓ ને માફા સ્વદેશી ખતવાનો આમહ કયો હતો અને ખાનગી સ્વાદ કુટુંબ સ્થાપવા ની તથા દેશનો સેવા અભ્યાસ વાંના એક પણ વિવલ પકાવ મહોં મુખાં મેવાની જાગામજા કરી હતી.

નાદારી કાર્ડનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ એજેન્ટમાંથી)

કેટોમેનરના ઇસાક હાજીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી આગસ્ટે ૩૨૫૧ માછોટ આગળ બરાશે.

રીયમંડના ઇબ્રાહીમ સુલેમાન પારેખે તેના લેણદારો સાથે સમજુતિ કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી આગસ્ટે ૩૨૫૧ માછોટ આગળ બરાશે.

ડાંડીના રોટરકીપર આમદજી ખીમાત ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી આગસ્ટે ૩૨૫૧ માછોટ આગળ બરાશે.

૩૨૫૧ના સોની જમનલાલ ડાલાલાલ ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી આગસ્ટે ૩૨૫૧ માછોટ આગળ બરાશે.

રોંગર પાસે ટુલરીજસ લેંડના વીરી સામીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી આગસ્ટે રોંગર માછોટ આગળ બરાશે.

૩૨૫૧, અમરેની રોડના અગાઉ કસાઇ તું કામ કરતા, ને હાલ પુટરર તરીકે ધંધો ચલાવતા મહમદ ઇબ્રાહીમે તેના લેણદારો સાથે સમજુતિ કરી છે, જે સંબંધમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૧૭મી આગસ્ટે ૩૨૫૧ માછોટ આગળ બરાશે.

મારિસપરના મરહુમ રોટરકીપર વીરા સામી મોવિંદસામી ખીલેની મીલકત સંબંધ માં વ્યવસ્થા કરનાર તરીકે મી. ડી. સી. મીચલ નીમએલ છે, જેની પાસે ૧૨, ટીપર ઓટ, મારિસપરમાં લેણદારોએ પોતાના દાવા, તથા લેણદારોએ પોતાના દેણાં આવતા માસની તા. ૨૧મી સુધીમાં રજુ કરવાં.

અના મલાઇ નામના ગીરમીટીયા હોદી ની ખીનવારસ મીલકત સંબંધમાં ગાર મીટીઆના પ્રોટેક્ટર એવું જાહેર કરે છે કે મરનારાના સમાજો, તથા લેણદારોએ તેમના દાવા તા. ૫મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં તેની ઓફીસે રજુ કરવા.

તાર સમાચાર

તા. ૮મીએ કલકત્તામાં બોવકોટનો દિવસ ઉજવવા દેવામાં આવ્યો હતો. સંખ્યા બંધ હોદીઓએ સ્વદેશી માલ વાપરવા જાહેર મોચનમાં જામ લીધો હતો.

વરાટનો ત્યાં હોય ત્યાં બચાવ કરવા માટે આંતરેલીઅન લોકોએ પ્રાર્થનાઓ કરી હતી.

મેરીટીયસના અગાઉન ગવર્નર સર ચારલ્સ બર્સે વિશ્વાવતના છાપામાં કાગળ લખ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે યુનીઅનનળે માત્ર મોરારી એલાદનાનેજ વોટ આપવા એવી કલમ છે તે વડી સરકાર કાયમ રાખશે તો તેનું પરિણામ ખરાબ આવશે.

યુનીઅનનળે દક્ષિણ આફ્રિકાની ઓરતો ને વોટ આપવાની જરૂર છે એવો કાગળ નાતાલની એક ગોરી ઓરતે વિશ્વાવતના છાપામાં પ્રસિદ્ધ કરાવ્યો છે.

કંઈ તરફ નામની તુરકીની પ્રબળીય પાર્ટીના કેટલાક મેંબરો જેઓ હાલમાં ઇંગ્લાંડ ખાતે ગયા છે તેમને સાંજળવા લાંડનમાં મોરારીની એક જાહેર મીટીંગ બરાઇ હતી. તેમાં ડોક્ટર અબદુ રહેમાન હાજર થયા હતા. તેમણે મીટીંગમાં બાપલુ પુર્ણ થતાં ચેરમેનને સલામ પુરવ્યાં કે તુરકી માં રંગના કારણસર પ્રમુખના લોકોને પાર્લામેન્ટમાં બેસતાં અટકાવવામાં આવે છે? જવાબમાં ચેરમેને ના પાડી. સારે કાકટર અબદુ રહેમાને સલામને જાહેર કર્યું કે સ્વતંત્રતા આદ્યના ઇંગ્લાંડના કોલોનીઓ કરતાં તુરકી વધારે સુધરેલું છે. તુરકીના લોકોને શીખામણનાં બાપલો લોરડ કરજન આવે છે તે તેમણે જોડી દેવું જોઇએ, અને કોઇએ તુરકીમાં જમને શીખવું જોઇએ કે છુટ બોગવનાર મુલકે કેમ વરતવું.

પોરટુગાલનો રાજા નવેબરમાં ઇંગ્લાંડ ની મુલાકાત લેશે અને સારનાહ યુરોપ તરફ ફરવા જશે.

રોજર સે.મર નામના હવામાં મુસા ફરી કરનાર ફરેંચ સૈનિકે પોતાના હવાઇ વહાણમાં ૨ કલાક જેટલો વખત મુસા ફરી કહી હતી, જે દુનિયામાં સદુધી વધુ લાંબો વખત હજુસુધીની હવાઇ મુસાફરીઓમાં ગણાય છે.

ફીટની બાબતમાં ગ્રીસ વચ્ચે પડશે તો લડાઇ થશે એવું છેવટ તુરકી સરકારે જણાવી દીધું છે.

આમેલીઆ તથા જાપાનની મુસાફરી પરથી પાછા ફરે ત્યારે લોરડ કીમનરને ભુમખ સમુદ્રના લસકરી વડા તરીકે નીમવામાં આવશે એવું જાહેર થયું છે.

મંચુરીઆમાં આનંદગંધી મુકડન વચ્ચે જાપાન રેલવે બાંધે છે તેથી ચીન ઝુસ્સે થયું છે, અને તે સંબંધમાં વધુ ખટપટ જાગે તો ચીનનું લડાઇક ખાતું જણાવે છે કે તે દરેક સંજવ માટે તકવાર છે.

બરલીનમાં એક જરમન ઓરતે એક ચીના તરફ પ્યાર બતાવીને પાછળથી તેને તજ દેવાથી ચીનાએ જરમન ઓરતનું ખુન કર્યું છે, જેથી ત્યાં ચીના વિરુદ્ધ મોડી ડ્રામણી ઉઘડેરાઇ છે. ચીનો આપણાત કરીને પાછળથી મરણ પામ્યો છે.

દક્ષિણ ધરતી તરફ મુસાફરીના સાહસ માં ઉતરનાર મોરો પા. ૧૪,૦૦૦ના કરજ માં આવી પડ્યો છે, જેથી પોતાના અનુભવનાં બાપલો આપી શીમાંથી તે પૈસા પેદા કરવા માટે તે યુનાઇટેડસ્ટેટસ તથા કેનેડામાં ફરનાર છે.

તા. ૨૪મી આગસ્ટે નાતાલના પ્રધાન મી. સુર તથા કેપના પ્રધાન મી. મેરીમેન દક્ષિણ આફ્રિકા તરફ પાછા ફરવા માટે વિશ્વાવતથી ઉપડશે. લોરડ સેલગોરન તા. ૪થી સપ્ટેમ્બરે ઉપડશે.

જનરલ બોસા તથા ડે. જેમીસનને યુનીઅન ખીલની ચર્ચા વખતે ઉમરાવની સલામાં માદીનાં પગથીઆંપર ખેંકે આપવામાં આવી હતી તે ઉપર એવી ટીકા થઇ છે કે આ બનાવ ઇંગ્લાંડની કોલોનીઓ સ્થાપવાની કાર્ય કુશળતા બતાવે છે.

એક છટાલીઅન હવાઇ વહાણ બનાવનારે પોતાના વહાણમાં ૧૮,૨૦૦ શીટની ઉંચાઇએ મુસાફરી કરી ઉંચી હવાઇ મુસાફરી માટે દુનિયાનો પહેલો નંબર મેળવ્યો છે.

મંચુરીઆમાં રેલવે સંબંધમાં જાપાન અને ચીન વચ્ચે તકસરતો સંજવ હતો તે દુર થયો છે, અને ચીને જાપાનને રેલવે બાંધવા દેવાનું સ્વીકાર્યું છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
વારા રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ટૂંક
અને મળવાનો સંભવ છે.

1. કાગળની એક જ બાજુએ લખવું.
2. અક્ષર ચોખ્ખા સ્પષ્ટીથી લખવા.
3. નામ તથા ઠેકાણું જરૂર લખવાં
તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ,
પણ અમારી બાજુને સારું.
4. મંગળવારની સાંજ સુધીમાં મોકલ
જવાશે. તેજ અઠવાડિયામાં દાખલ
કરી શકાયો.
5. રા. કૃષ્ણા ચરચાપત્રો બજારી રાખવા
અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી
આપવાને અમે જવાબદારી નથી.
6. લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સ્પષ્ટ
કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. એસ. મહમદ—તમારો કામળ નહીં
સમજી શકાય તેવો છે. સારા અક્ષરથી
અને ટૂંકમાં દલીલ લખશો તો અમે
જાપશું.—અ. ઇ. ઓ.

કેપટાઉનની ચરચા

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

આપના તા. ૨૪ જુલાઈના અંકમાં
"મે મસજીદના ઉધરાણામાં પૈસા આપ
નાર" ના નામથી જે કાગળ છપાયો છે
તે વીધે લખવાનું કે, સદરહુ સાહેબ મસ
જીદમાં કોઈ વખત નહીં આવતા હોવા
જોઈએ. જેમકે તા. ૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૦૭
ના રોજ ટ્રસ્ટી અને ખમનથી મી.
હાજી આદમ ગુલ સાહેબે મસીદના તમામ
હીસાબ આપેલો છે. અને તે કાગળ
પર બીજા તમામ ટ્રસ્ટીઓની સહી થઈ
તે કાગળ ગુજરાતીમાં લખાવી મસીદની
અંદર ટાંગેલો છે. અને હજુ સુધી
મોજુદ છે. તથા સાર પડીતો હીસાબ
મોકલવી બહી જરૂર જણાયેલું ત્રસ્ટીપણું
નથી તેમની પાસે રહે છે અને તે છેલ્લો
હીસાબ મે મસીદનામાં ૧૯૦૬ માં જમાત
ની રૂબરૂમાં મસીદમાં આપેલો છે. વળી
સદરહુ સાહેબ લખે છે જે મસજીદના
ઇમારતની ઉપર ધરજ છે. પણ તેમની
બૂક છે. મસજીદ તો હી છે પણ મસ
જીદની માલિકીના મકાનની ઉપર ધરજ

બાકી છે અને તે બાબત અમેજો કાગ
લાગત પાંચ મીટીંગો કરી સદરહુ કરજ
ના પૈસા અદા કરવા એક મેનેજીંગ
કમીટી નીમી છે. અને તેની અધીસ
પણ આપના છપા મારફતે જાહેર કરવા
માં આવી છે. હાલના જમાનાની ખુબી
છે કે સદરહુ સાહેબ પોતાનું નામ જાહે
રમાં આપતા નથી. જેવી રીતે કુ.
હમેશાં માર્ક નામ જાહેરમાં આપું છું તે
ખુબજ એ સાહેબ પણ પોતાનું નામ
જાહેરમાં આપશે તો વાંચનાર સાહેબને
રોજન થશે કે સદરહુ સાહેબે જે મસ
જીદના ઉધરાણામાં પૈસા આપેલા છે કે
નહીં. અમારા મુસલમાની મસજીદમાં
એવું ફરમાન છે કે જમણા હાયથી
ખેરત કરવી તો કાળા હાયને ખમર
થવી નહીં જોઈએ પણ ચાલુ જમાનામાં
પણાક લોકો મસજીદ અને મદરેસાના
નામથી ઉધરાણામાં પૈસા કરી ઠગાએલા
છે તેથી હમેશાં હવે પબલીક કામ પબ
લીકની જાહેરમાં જાણુને સારું મુકવું
જોઈએ તેને અનુસરીને મેં પોરટ પ્રીસીડ
ન્ટની મસજીદના ઉધરાણા બદલનો આર
ટીકલ લખેલો. તેમાં મેં કોઈ આગેવાન
સાહેબોપર આરોપ નથી બલકે આગેવા
નેની જવાબદારી સારું લખેલું હતું.

કેપટાઉન. મુનસી મલેક હયાત.
તા. ૧-૮-૦૯.
તા. ક.

તા. ૨૪ ના અંકમાં અનજુમને મહે
સુલી નહીં પણ અનજુમને મેહસુબીઆ
જોઈએ.

ડરબન ઇડિઅન ચેંબર
ઓફ કોમર્સ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

ડરબનમાં ઇડિઅન ચેંબર ઓફ કોમર્સ
સ્થાપન થઈ હતી તેથી વેપારીઓને ઘણી
સગવડનું કામ થતું હતું. મગર અફસોસ
ની વાત છે કે આજે કેટલાક દહાડા થવા
એ ચેંબરની મીટીંગ બોલાવવામાં આવી
નથી અને એ ચેંબરનાં નાણાં કોની પાસે
છે તે કાંઈ ખબર પડતી નથી. માજી
સેક્રેટરી ઇડિઆ જવાથી તેની જગા
ઉપર બીજા કોણ સેક્રેટરી નીમાયા તે
કાંઈ જાણતું નથી. તો તે વીધે કોઈ
ખૂણાસો કરશે એમ આશ રાખું છું.

ડરબન. લી. મેંબર, ઇડિઅન ચેંબર
ઓફ કોમર્સ.
તા. ૬-૮-૦૯.

પરચુરણ ચરચા

ઇનફોર્મેનથી એક લખનાર જણાવે છે
કે હાલ એ માસ થયાં જરાધારી મહા
રાજ કાલીદાસ જેઓ આઠ વરસ થયાં
હિંદુસ્તાનથી આફ્રિકામાં પગ રસ્તે જંગલ
માં મુસાફરી કરતા આવેલ છે તેમણે
નીચેની દલીલોતની ઇ. ઓ. છપા મારફત
લોકોને ખબર આપવાની ઇચ્છા બતાવી છે.
ડેલાગોઆમેમાં હિંદુ લોકોની ધરમશાળાનો
ઉપયોગ ત્યાંના દેખરેખ વાળાઓ મકન બાડે
આપવામાં કરે છે. તે હિંદુ ધરમનારીવાજ
થી વિરુદ્ધ છે. (ધરમશાળાનો ઉપયોગ
અતિથી લોકોના ઉતારા અને ચોપણ
અરથે કરવો જોઈએ. ડેલાગોઆમે અને
ઇનફોર્મેશન સરકારમાં કેટલાક લોકોએ
સેવા (ઇશરની પુણ) રાખેલી છે. તેઓએ
હાર પીવો છોડી દેવો જોઈએ. રિસેપે કરી
બીજી કોઈ બસન હોય તે પણ છોડી
દેવાય તો વધારે સારું. મુર્તી જે આપણા
દેવ સમાન બધીએ છીએ, એટલે તે ગમે
તો સોનાની, રૂપાની અમર પારાણી
અથવા કાગળની ઉપર હોય તે પણ તેઓ
ને રાખવાનું ઠેકાણું પરિત્ર જગ્યા અને
એકાંતમાં રાખવું જોઈએ. વળી કેટલાકને
અમેજો એ મુર્તીઓ અહીં વહેંચતાં પણ
જોઈએ છે. તો તેમ થતું અટકે તો
તેઓ પોતાનું ને પોતાનાદેશનું બધું ઇચ્છ
તા મણુશે.

જોહાન-સખરગથી મી. બહુ બીખા લખે
છે કે દેશમાં કોણી દુબળા બંધી વગેરે
ઉતરતા વરણુના લોકો પણ દારૂની બહી
છોડી દેવા ધાર બાધે છે, તેમજ દેશમાં
કેટલેક ઠેકાણે દરજી લોકોમાં પણ તે માટે
ધારાઓ બંધાવાનું જાણવામાં છે, છતાં
ટ્રાંસવાલના દરજીઓએ તેવું કાંઈ કર્યું
નથી. ઉલટાનું લડતના કામ માટે એક
ઉધરાણું થયેલ તેમાંના કેટલાક પૈસા
દારમાં વપરાએલા જાણમાં છે. વળી એ
મસીદનો ઉપયોગ કરનારાઓ પોતાના જેવા
બીજાને કરવા માટે બોલકાઈ વગેરે રીત
નો પણ ઉપયોગ કરે છે. આ દિલગીરી
ની વાત છે. આ કામે સુધરવાની જરૂર છે.

નાતાલના બંદરેથી મકાનની નિકાસની
સગવડો વધારવા માટે નાતાલ રેલવે સારું
રેલવેનું લગતો કેટલોક સામાન વધારવાના
ઓરડો છોડાડતી કોને આપવામાં
આવ્યાનું જાણવામાં આવે છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો.

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

બહુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી જે હાંદીની યશ પ્રેક્ષ કેન્દ્રરસમાં બાગ સેવા વીલા પત ગયા હતા તે તા ૨૦ મી જુલાઈએ લાંડનથી ઉપડી તા. ૧ હી ઓગસ્ટે મુંબઈ જઈ પહોંચનાર હતા.

નવસારીમાં મી. હાજીબાઈ રતનજી દેસાઈ તરફથી એક નવું પત્ર 'ભારત ભક્ત' પ્રગટ કરવામાં આવશે.

તા. ૧૬ મી જુલાઈના રોજ કચ્છતાના વડા પ્રેસીડેન્સી માજીસ્ટ્રેટ હજુર મી એન. એન. મીનરે હાજર થઈ 'બાલી' પત્ર ના માલિક મેનેજર અને પ્રીટર સામે બદનકી માટે સમન્સ કાઢવા અરજ કરી હતી. એવું જણાવવામાં આવે છે કે મીનરપુર બેંચ દેસની તપાસ જે હાલ માં ચાલે છે, તેના સંબંધમાં મી. મીનર ને અંગત અને ધર્મની રૂએ નુકસાન પહોંચે એવી ખીના જાણપદોએ પ્રમદ કરી છે. મેજસ્ટ્રેટ સમન્સ આપી તા. ૩૦ જુલાઈ ઉપર સુનાવણી મુલવી રાખી હતી.

કચ્છતાની પ્રાંતીક કૅબિસ કમીટીએ લાહોર ખાતે બરાનારી ઇડીઅન નેશનલ કૅબિસના પ્રમુખ તરીકે ચુડી કઢાડવા માટે નવાજ સહયદ મદમદ, મી. બાંધી અને મી. મધોલકરનાં નામે રજુ કરવાનો હવાલો કર્યો છે. જુદી જુદી પ્રાંતીક કમીટીઓ તરફથી ઉપલાં ત્રણ નામે ઉપરાંત એન. મી. ગે.એ, બાહુ સુરેન્દ્ર નાથ બેનરજી, એન. સીર શીરોજી મેહતા અને મી. મંગાપ્રસાદ વરમાનાં નામે પણ સુચવવામાં આવ્યા છે. કેમ કે રેસના સંબંધમાં લાલા લજપતરાયે "પંજાબી" પત્ર ઉપર એક લંબાણ પત્રમાં પોતાના વિચારો દર્શાવ્યા છે. જેમાં જણાવ્યું છે કે પંજાબની હાંદી પ્રજાના મતથી વેમળા જાળે કાંઈદેસની આવતી બેઠક લાહોર ખાતે ભરવાની કેસીસ કહાવણુ બરેલી નથી, અને તેથી પંજાબ, હાંદ કે ખુદ કાંઈદેસના પોતાના લાલો સચવાશે નહીં.

ગૌરહીલ ઉકાઈદી કેસમાં એક કેદી મનમથનાથને તેની અધારી ઓરડીમાં ખબર આપવામાં આવી કે તેને સાત વર

સતી કેદની સજા થઈ છે ત્યારે આ બંન્ના ણીએ લાગણી સહીત મોટા સાદે ગીતાના મ્નોકો માયા હતા. જે પછી તેને કોટ ડીમાંથી બેસમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો.

નોર્થ વેસ્ટરન રેલવેના લાહોરના વરક શોપમાં તા. ૧૩ મીએ આગ લાગ્યાથી રૂ. ૧૦ લાખનું નુકસાન થયું છે.

મુંબઈ સરકારની ધારાસભાના પ્રમુખ ક્રિપ સભાસદોએ એન. મી. ગોપાળકૃષ્ણ ગોખલેની ના. વાઇસરોયની ધારાસભામાં પોતાના પ્રતિનીધી તરીકે ફરીથી ચુટણી કરી છે જેથી તેમના હોદ્દાની મુક્ત પુરી થશે તેઓ ફરીથી ચુટી કઢાવલા બહેર થશે.

કાઠિઆવાડમાં રાજકોટ ખાતે મળનારી ત્રીજી સાહીત્ય પંચાયતની સરકાર કમીટીનું પ્રમુખપદ ગોંડળનાં રાણીજીએ સ્વીકાર્યું છે.

બમનગરના મી. પ્રેમચંદ કેશવજીને રાજકોટના આરોપ માટે ત્યાંની દરખાસ્ત તરફથી ઘએલી સજા રદ કરી બમન સાહેબે મી. પ્રેમચંદને છુટા કર્યાની ખબર એક જાપામાં બહાર આવી છે.

કેદપુરના મહારાજાએ હરદવારના ગુર કુળને રૂ. ૧૦૦૦૦ ની રકમ બેટઆપી છે.

રંજુનની સુરતી હાઈ સ્કુલના લાલક મહોમેડન વીઠાઈઓને ઉચી કેળવણી આપવા માટે મી. અખલુલ કરીમ જમાલ નામના એક વેપારીએ રૂ. ૨૦૦૦૦૦ ની રકમ આપવાનું કહ્યું છે.

ઉમરહતા ખેડાવાળા પાતના મી. મહુ પતલાલ ક્યારમ મહેતા જેઓ સરકાર તરફથી સ્ટાંડરડીય લઈ કેમીસોના અભ્યાસ માટે ઈંગ્લેંડ ગયા હતા તેઓએ નેચરલ સાયન્સની પરિક્ષા પહેલા વરગમાં માન સહીત પસાર કરી છે અને છનામ મેળવ્યું છે.

મુંબઈ હલાકની વચમાળેની કેળવણી સંબંધી હાલતમાં સુધારો કરવા માટે રૂ. ૨,૨૦,૦૦૦ના ખર્ચની બજાલી મળી છે. જેથી હાલકુને માટેનાં મકાનો અને રમત ખમતનાં સ્થળો પુરાં પાડવા ઉપરાંત હેડ મસ્તરોના પગરૂમાં વધારો કરવામાં આવશે અને ગ્રાંટ મેળવનારી હાલકુનેની માંદમાં વધારો કરવામાં આવશે.

મુંબઈની લગભગ ૩૫ મીલવાળાઓએ મહીનામાં ૧૮ દિવસ મીલો ચાલુ રાખવા હરાવ્યું છે અને જે મીલો વીજળીક રોજ નીની મદદથી રાત્રે કામ કરતી હતી તે છેવટે બંધ થઈ છે. રૂના વધ્યા જતા બાવ તથા કાપડ સુતરના બજારોની હાલત સુસ્ત હોવાથી મીલો ઉપર મુંબઈની હાલતે પુગી છે.

નવસારી પ્રાંતના તમામ અમલદારોએ બેચુ કેનદર-સ સરકારી કામે ચલાવવા માં કેવી સવળતા કરવી તે માટે વિચાર કરવા તા. ૫ જુલાઈના રોજ મળ્યું હતું.

લાલા લજપતરાયની બદનકી કરના માટે નામદાર જડજે 'જીવીશમેન' પત્ર ન માલેકો સામે વાદીને રૂ. ૧૫ હજાર નું નુકસાન બરી આપવાનું જે ફક્ત કરી આપ્યું હતું તેથી નારાજ થઈને જીવીશમેન પત્રે અપીલ નોંધાવી છે.

સંયુક્ત પ્રાંતોના ડે. કલેક્ટર શેખ મક જુલ હુસેન કીડવાઈ બેરીસ્ટરને મારીક રૂ. ૮૦૦૦ના પમારથી હાંદી સરકારની સ્વદેશ ખાતાની ઓફીસમાં નીમવામાં આવ્યા છે. તેમને આગળ જતાં રૂ. ૧૨૦૦ મળશે.

પી. એ. ક પનીની મોટી આમખેડોમાં તારનાં દોરડાં વચરના સંદેશ માટેનાં સાધનો બેઠવવામાં આવ્યાં છે. ફરિયા તરફ ૩૦૦ માસલ સુધી આવા સંદેશ મોકલી શકાય તેવી અજમાયશી બેઠવણુ મુંબઈમાં કરવાનો હવાલો થયો છે. આવતી રરમી અક્ટોબરે મુંબઈ આવતી મેલ આમખેડ સાથે પહેલ વહેલો ડ્રોયો મુંબઈ થઈ કરવામાં આવશે.

સરકાર અજીતસીંહના વડા બાઈ સર દાર માનસીંહ જેમને ૧૯૦૭ના ડીસેમ્બર માસમાં લાહોર હુલ્લડ કેસમાં બે વરસની સજા કરવામાં આવી હતી તેમને મજ તા. ૨૫ મી જુને સીઆલકોટની તુરગ માંથી છોડી દેવામાં આવ્યા છે.

વડોદરાની ખબરો-એ રાજકુવરો તથા રાજકન્યા ઇદીરા રાજના લગ્ન આ વરસ થવાની વડી છે. રાજકુવર જયસીંહરાવ માટે સાવંતવાડીના રાજકુવરની બીજી કુવરી પસંદ કરવામાં આવી છે. ભોરડ મીટિ (વાઇસરોય) આવતા શિયાળામાં વડોદરાની મુલાકાતે આવશે. રાજકુમાર જયસીંહરાવ તા. ૩૦મી જુલાઈએ અમેરી

કાથી મુખ્ય આવી પહેંચવાના હતા મહારાષ્ટ્ર પ્રમુખશાહી દેવદર-સ વડેદરામાં અઠોળર માસમાં બરાશે. આ રાજ્યના મહાલોમાં સારો વરસાદ પડ્યો છે. આ રાજ્યના મહાલોની લાલુઆમાં પ્લેગ અને પલસાણામાં કોલેરાનો રોગ ચાલે છે. અમદાવાદ સરકારે હાલમાં ડેળવણી કમી રાન નીચું છે અને દેશી બાપાની પાઠ શાળા સ્થાપના થારે છે.

વરસાદ-તા. ૧૬ જુલાઈમાં જુદી જુદી જગ્યાએ નીચે જણાવ્યા મુજબ વરસાદ પડ્યો છે. પારડી ૪૩ ઇંચ, ચીખલી ૩૪, વલસાડ ૩૭, જલ્દાલપુર ૩૨, ચોરા ૨૨, જોરપાડ ૧૪, માંડવી ૨૬, બાર ડોલી ૩૦, વાલોડ ૨૮, ડાંગ ૨૫, ધરમ પુર ૩૯, સચીજી ૨૭, નવસારી ૪૦, સુરતતળમાં ૩૫, અમદાવાદ ૧૧ને મુખ્ય કોટમાં ૫૫ ઇંચ.

સાધન-સ ટાઉન (કપ)ની મી. અમલુ રહેમાન વગેરે તરફથી જે ચર્ચા તા. ૧૦ મી જુલાઈના ઇ. એ. ના બેઠકમાં પર સુરજ ચર્ચાવાળા મથાળા તળે પ્રસિધ્ધ થઈ હતી, તેના જવાબમાં સાધન-સ ટાઉ નથી ઇન્ડિયન મોહમમદીયન ચેરીટી કલબ ના સેક્રેટરી મી. મુહામ રહીમ ઉરે એસ. અદમદ તરફથી તા. ૨-૮-૦૯ નો લખેલ કામળ મળ્યો છે જેની મતલબ એવી છે કે-તા. ૧૦નો કાગળ લખતા રાજો કહે છે તે વાજબી નથી. ફરજ સમજી લીસ્લાહ કામ સારા અલુમન સ્થાપી હતી ને તેથીજ તેના રીપોર્ટ દેશ ના જાપામાં નખાવ્યો હતો. તેના ફડમાં સાહેબોએ પૈસા લખ્યા હતા, તેમજ માસીક શી આપવાનું પણ કલબ કર્યું હતું. છતાં હવે તે જરવા ના પાડે, ને જાપામાં ચર્ચા પ્રસિધ્ધ કરાવે તે બરોબર નથી. દર મહિને શીની શી. ૧/- રાખવાની, શી વસુલ કરવાની, બેઠકમાં પૈસા મુકવાની, વગેરે બધીએ વાતો બોલી? મીજલીસ થઈ તેપણ બોડું, ને અલુમન સ્થપાએલ તે પણ બોડું! બાવી વાત દુનિયા કેમ માનશે? અલુમની સ્થાપના આશરે ૩૫ માણસના મેળાવડા રચાઈ થઈ હતી, ને તેના હોદ્દાઓ પણ સલાની આમળજ સુદાયા હતા.

ડોલટનવાળા મી. દીનકાહજી કાવસજી કસતુરનાં મણીઆણી બાઈ કવરબાઈ ગુર વાર તા. ૫મી એપ્રિલ સને ૧૯૦૬ ના

દીને મુખ્ય મુજબવાનો કેવલ આવેલો તે બધી નાતાલના તથા દરસવાલના બર ચોરતીઓએ દીલાસાના તારો તથા કાગળો મોકલેલા તેને માટે સરવે સાહેબોનો મી. દીનકાહજી અહેવાલ માને છે.

ડરબનથી એક ખબરપત્રી લખે છે કે ડરબન રીફર્મીટના મી. એ. એમ. મુસા રહીમર મહમમદીમાં દેશ બધા છે અને ત્યાંથી મોકે હજ પડવા જશે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૧૨ મી ને ગુરવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દામથી માલ વેચાયો હતો:-

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીચ	૦ ૬ થી ૧ ૬ ૩૩૦	
કાલી હાલવર	૦ ૬ ૧ ૦ ૦	
પાઇનએપલ	૦ ૩ ૦ ૬ ૦	
કોળું	૦ ૦ ૨ ૦ ૦	
અવોકાડોપેર	૨ ૦ ૦ ૦ ૦	
લેટીસ	૦ ૩ ૦ ૬ ૦	
પોપો	૦ ૬ ૨ ૬ ૦	
બનાના	૦ ૬ ૧ ૩ ૧૦૦	
આનેરીલા	૧ ૦ ૩ ૦ ૦	
કામળી બીજી	૧ ૦ ૨ ૬ ૦	
મેડરીન	૦ ૬ ૩ ૦ ૦	
નાચીસ	૦ ૬ ૪ ૦ ૦	
ઓરેન્જસ	૦ ૬ ૩ ૦ ૦	
મમરળી	૦ ૦ ૩ ૦ ૦ ૦ ૦	
મકાઈ	૮ ૬ ૬ ૩ ૦	
પટેટા (ગાળ)	૮ ૦ ૧ ૭ ૩ ૦	
પટેટા (સીવટ)	૦ ૦ ૨ ૦ ૦	
ટરનીપ	૦ ૦ ૦ ૬ ૦ ૬	
લીંબુ	૦ ૬ ૧ ૬ ૬ ૬	
ટમેટા	૦ ૬ ૧ ૩ ૦	
લોકવાટ	૦ ૦ ૦ ૬ ૦ ૦	
મીનપીટ (કીસકી)	૧ ૦ ૨ ૩ ૦	
લાલ બીનીસ	૦ ૦ ૦ ૬ ૬ ૬	
જમમળ	૦ ૩ ૦ ૬ ૦	
રબાર્બ	૦ ૬ ૧ ૦ ૦	
બીટરુટ	૦ ૩ ૦ ૬ ૦	

સ્થાનિક જાપામાં પ્રસિધ્ધ ચમેલા બેઠા નસબરમના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે રોડેરીઆ તથા દરસવાલના ઉતર જાવમાં તા. ૫મીએ ૧૦.૩૫ના ધુમારે એક નાનો ધરતીકંપનો અવકાશ લાગ્યો હતો.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંજ ૧૦૨૨૨ની ૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦ ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૧૯ ૦	
બીની સકર	૨૨ ૦ ૨૩ ૦	
કુમના	૨૧ ૬ ૨૨ ૦	
દેશી ટુવેર દાળ	૨૦ ૬ ૨૧ ૬	
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૩ ૬ ૨૪ ૬	
મગની	૨૭ ૦ ૨૮ ૬	
અડકની	૨૮ ૦ ૨૮ ૬	
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦ ૨૩ ૦	
દાળ	૨૭ ૦ ૨૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ ૬ ૦	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
કકડું તેલ ૧ બાલન	૩ ૩ ૩ ૬	
એરડીનું	૨ ૪ ૨ ૮	
મીડું	૩ ૩ ૩ ૬	
નાળીએરડું	૩ ૪ ૩ ૬	
આડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ૧૬ ૬	
ધીળી	૧૪ ૬ ૧૫ ૬	
લીરકુળ નાતાલ	૯ ૦ ૧૦ ૦	
આટો	૧૪ ૩ ૧૪ ૬	
મદ્રાસી સોપારી ૧૨૦૦ જા	૦ ૬	
મરચાં	૦ ૩ ૦ ૩	
શી પેટી ૪૮૦૦ના ૬૮-૦-૦ ૮-૫-૦		
ચોરબંદર	૮ ૧૦ ૦ ૬ ૦ ૦	
પારશીન એરોફેડ		
વાઈટ શેસ	૮ ૮	
બાલન	૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
બાળીવેર	૧૧ ૦ ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ ૬ ૦	
કામળ સોપ	૧૩ ૦ ૧૩ ૬	
જાજી સીમ્સ રોમ	૧૫ ૬ ૧૬ ૬	
જાજી સનલાઈટ	૧૨ ૬ ૧૫ ૦	
ડાયાઈ ૫૪ દુકાના બોક્સની		
કીમત	૧૧ ૬ ૧૨ ૦	
નેકર ડી	૧ ૮ ૧ ૬	
માચીસ લાવન	૩ ૧ ૩ ૩	
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ ૧ ૦	
નીલ પોલક બીચારેટ	૧૬ ૬	
ફુલ નેસલનું	૨૦ ૩ ૨૧ ૦	
ફેસલ	૨૦ ૦ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
જરતા એકની	૪ ૩ ૫ ૬	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.
Mohamed Surtio
Merchant, Box 87

BEACONSFIELD
Rhanboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST
Abdul Latif Khamisa,
Meintjie Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR
D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG
V. Erca,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE
Tayob Adam.

CAPETOWN
Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhaganlal Bhawnnidas Ghoswala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
Ebrahim Norodien,
24 Frore Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
12, Corner Church and Blaem Sts.
D. Maucherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mo'ideen Enock,
189 corner Bree & Blaem Streets
A. PATTEN, & Co.,
157 Loop Street,

CHARLESTOWN
Amod Ismail Esack,
Box 10,

DARNALL.
Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN
Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ABOGBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhanda Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEN & Co.,
Box 128, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 118 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING CO.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Emmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALSHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN
Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SOULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Shaikh Iicosan,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON
Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSBURG
E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT
M. G. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HARNERTSBURG
Zoutpausberg)
Esaopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2241.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadin,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915.
P. B. Dorahjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEES,
Box 3755.
Ismail Cussam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270.
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street.
M. A. KADODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay,
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432, Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp.
RATANJI RUDNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street.
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street.
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Stet,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369.
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
S. Naderasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly,
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Stamsoodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building.
A. E. CHOTARIAL,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJOT IDOLOT,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 309.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DILABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

MIDDELBURG (TRANSVAAL).

A. E. BHARHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAPERING

Cassim Soomer,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

V. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHEND

Devies Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 18.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Haseem Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dami,
Box 128.
M. E. Nangabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 611.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
158 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAH HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 380
J. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODKPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1,

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPELONKKE

(Transvaal.)

Kemaji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer,
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, Jola St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Ohhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLEBRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VEYBURG

Dadu Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.
Market Street.
Joosub Haasim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ ચેમ્બર્સ સ્ટ્રીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલ્ક મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ, બેન્ગલોર.

બેટ આપવા લાયક અનેક વરેહની પક્ષીજ
સરેઈ ચીને, નેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક બતલુ
દેશમ, જરીના દેખલ કલોચ, કાશમીરી બનાત
વિચેરે વિગેરે. ફાલ પક્ષીજ સરતા. આવો અને
ખાતી કરો.

Ismail Amod Kajee

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP

ઈ. એ. ના જુના અકો

આ જાપાની મથા તથા સાલુ વરવાની
કેટલાક અકો સીલકમાં પડી રહેલ છે.
આ અકો અમારી ડરબનની ઓફીસથી
દરેક એક પેનીથી મળી ચકશે. પેસટેલ:
દક્ષિણ આફ્રિકા માટે અરધી પેની, તથા
હોલ્સ્ટાન માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBORG,
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

. . . BOER TOBACCO . . .
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices
Box 88. Tel. Address: "Porbandar,"
Telephone 864.
હરફી કેપ.

હવેની ફેક્ટરી દરેકની યોગીઓ.
અમારે ત્યાં સરતે સાવે મળશે. એક વખત
અજમાની જુઓ.
સન એન્ડ ટોબાકો વર્ક્સ.
164 ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.

જોરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
16 MARKET STREET,
BRANCH:
147 MARKET STREET. Johannesburg

Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:
109 Queen Street, Durban

HORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

—AND—

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUE.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.

જાહેર, જુવાર અને અરધી પેની અમારા સમગ્રમાં
મારે છે.

Head Office: Box 5, WARMBATHS
and at NYLSTROOM.

પોરટ ઇલીઝાબેથની મસ્જીદનો હિસાબ

પોરટ ઇલીઝાબેથ, તા. ૨૨ જુલાઈ ૧૯૦૮

આવક	જાવક
પોરટ ઇલીઝાબેથનું કુલે ૭૫	મેસરસ સાઉપાઉ અને ઈસ
રાજ્ય ઉપરની તા. સુધીમાં ૨૬૦ ૦ ૦	માઇલ અદખલ ડાબેડીઆને
પોરટ ઇલીઝાબેથ સિવાય કેપ	કેપ કોલોનીમાં ઉધરાણું ૬૨
કોલોનીનું ઉધરાણું... ૧૨૦ ૦ ૦	વા મોહાયા તે બદલ ખર્ચા ૨૬ ૨ ૬
મેફેડી... ૧૩ ૭ ૬	મસ્જીદને વારતે જમીન તથા
માઇબરન... ૮ ૬૫ ૦	ધર મળી... ૧૨૦ ૦ ૦
વારનટન... ૨ ૨ ૬	મી. ડબલ્યુ. એલ. બાઉન
વીન્ડમરટન... ૧૩ ૦ ૦	વધીલને ખર્ચ પેટ... ૧૦ ૦ ૦
હાઉસલી... ૧૩ ૬ ૦	જનાલે બધાઓ તેનો ખર્ચા ૫ ૧૬ ૦
બીકામરીકડ... ૭ ૧ ૦	જમીનનો ટકસ ૧૬૦૬ની સાલ
શિઆર... ૩ ૦ ૦	નો જરૂરો... ૩ ૬ ૧૦
સોલટરીવર,	જેકનો ખર્ચો, જેક બુક, લેનર
કુકરેટા, તથા	શી અને બદલ જામની ચેકો
આબ્દુલરહેમન ૧૨ ૩ ૬	નું કમીશન મળી... ૦ ૧૬ ૦
પારસ... ૨ ૦ ૦	મી. મહમદ ઇસમાઇલ
સ્ટેલનમેશ ૧ ૦ ૦	ધોડા વારનટન વાળા
સમરસેટવેરટ	પાસે બાકી... ૨ ૦ ૦
કુકરેટા, અને	મી. કાજી મહમદ ઇબને
સરલોરીપાસ. ૪ ૧૬ ૬	કાજી ઉસમાન મેફેડીંગ
વેરટલેડન અને	વાળા પાસે બાકી... ૨ ૧૦ ૦
મોબરે... ૪ ૦ ૦	મી. સાઉપાઉ પાસે કેપ
મેટલેડ... ૨ ૧૦ ૬	કોલોનીમાંના રોકડ ઉ
રૂડીમાસ... ૦ ૧૨ ૬	ધરાણામાંના બાકી... ૨૪ ૧૧ ૬
ધુલેન્ડ, હલે	આબ્દીન સુધીમાં પોરટ
રમોન્ડ અને	ઇલીઝાબેથના ઉધરા
સાઈમ-સટન ૧૦ ૧૧ ૬	જુલામાંના બાકી... ૬૯૮ ૧૩ ૬
કેપટાઉન... ૧૬ ૬ ૩	આ બદલેર ખર્ચ માટે જેક ઈલિ
કુકરેટ... ૨ ૨ ૦	અન એફિનિઅનને... ૧ ૧૪ ૦
બેકરેટ... ૧ ૫ ૦	રોડપોરેશન મેકમાં આબ્દીન
૧૨૦ ૦ ૦	બાકી શીલક... ૧૩ ૧૦ ૦
	૧૧૦ ૦ ૦

ઉપર મુજબનો હિસાબ અત્રેની જમાત તરફથી બરાબર છે.

(Sdg) Mahamed Hoosen Haspattail (Chairman).

ઇસમાઇલ અહમદ ડાબેડીઆ.

A. H. Cader Beg (Acting Secretary).

A. E. H. Stee.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

Arya Kartavya (Card Board).

'Human Soul' and 'Re-incarna-
tion of Soul' price with postage 3rd
each, to be had from M. M. DIWAN,

P. O. Box 593, DURBAN.

આર્ય (ધર્મ) કર્તવ્ય કાર્ડ બોર્ડ ઉપર

હિંદી તથા ગુજરાતીમાં, કીમત પોસ્ટ સહિત

૩૦ પૈના, મલબાનું ઠેકાણું: એમ. એમ. દાંવાન

. ઓ. સી. ૫૯૩, દુરબન.

વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

અમારા કેટલાક માનવતા માહકોન
આગ્રહથી અમેએ હાલમાં અમારા ચંચુ
બનાવવાના કારખાના સાથે ટીનની પેટીઓ
(Steel Trunks) બનાવવાનું ખાતુ
બોલ્યું છે જેની અંદર માલાક ઘી
કરીબરોથી કામ સધ અંગ્રેજી માલને ટકા
મારે તેના મજબુત અને તરેહવાર શાળીત
રંગની પેટીઓ બનાવીએ છીએ.

ફરેક જાતના ચંચુ વિગેરે ટીનનું કાચ
સરનામાં સરતા ભાવે કરી લઈએ છીએ
એક વખત અમારા માલની અબઝાવેલ
કરવા બલામજ્જ કરીએ છીએ. પ્રાપ્ત
લીસ્ટ માટે લખો.

M. RAWAT & Co.,

Manufacturers of Camp
Kettles and Steel Trunks.

(No. 1 Dean Street)

PIETERMARITZBURG, Natal.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURE.

P.O. Box 23.

Telephone 629

જામડાં ખરીદીએ છીએ.

જીન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા બાર
નાં ચામડાં, વેટલની ઢાલ વગેરે ખરીદવા
મંજીએ છીએ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 21ST, 1909

No. 34

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 369.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 21ST, 1909.

History Repeats Itself

THE Asiatic problem is by no means new to this country, neither are the methods new by which responsible statesmen attempt to solve it. Problem and methods were burning questions in Africa many centuries ago, as they are to-day. History in this respect curiously repeats itself, only the details are reversed. It is as though we have the negative and positive of the same photograph. Nearly 4,000 years ago a Colony of Asiatics left the Assyrian deserts and came to settle in Africa. They came by invitation, just as many of our compatriots came, and they were welcomed with every expression of delight. They chose the North and settled in Egypt, and lived there as the best of her Colonists for many years. Then their growing influence awakened jealousy. The Asiatic problem became to Egypt precisely what the Asiatic problem is to South Africa, a very difficult, and very perplexing problem. In that case however the immigrants were white, the Government coloured; to-day the Government prides itself on being white, while the Asiatics are coloured. Still the problem is the same.

The question that faced the politicians in the days of Ramesis was one with which we are very

familiar.—"How can these Asiatics be kept within bounds?" They were multiplying to an alarming extent. According to the ancient records of those days, these aliens "were fruitful, and increased abundantly, and multiplied, and waxed exceeding mighty, and the land was filled with them." All the good lands were occupied by Asiatics, they ran the Markets, gained the contracts for building—touched the pockets of the coloured aristocracy by their greater energy—and all classes became alarmed. During the centuries "the little one had become a thousand, the small one a great nation." Then the statesmen of Egypt propounded a scheme to meet the necessities of the case. "Let us deal wisely with them," they said, again we quote from the records which are extant, "lest they multiply and it come to pass when there falleth out any war, they also join themselves unto our enemies." The plan proposed was to frame an "Asiatic Law Amendment Act," taking the form of a Royal proclamation, which would make them all slaves, and place them under task masters. It was a policy of degradation! Wonderful how closely the methods adopted then and now approach each other! Their science of criminology was probably not so far advanced as the science of to-day. So we read nothing of a "finger print system." But the same spirit was there. Make them slaves, degrade them, set them as a class apart, and lay the heaviest disabilities on them, any thing but make them happy, free, loyal citizens of the State. So they were made slaves. Apparently deportation did not enter into the dreams of Egyptian statesmen, that refinement of cruelty was left for the modern statesmen to devise, under the folds of the British flag. But they "made their lives bitter with hard service in mortar and in brick, and in all manner of service in the field, all their service wherein they made them serve with rigour."

When these methods failed, as they are sure to fail, an attempt was made to close the door of Egypt against all new-comers! There should be absolutely no increase. These Asiatics must be kept under the heel of the ruling power, and no immigration,

at least of males, must be permitted. Again a Royal Proclamation was made, similar to our "Immigrants Restriction Bill" with this drastic provision in it "if it be a son you shall kill him." The gateway of birth was to be guarded by the Egyptians, as the boundary of the Transvaal or the seaboard of South Africa is guarded to-day, and every little new-born Asiatic immigrant, "prohibited" by law, having no right of domicile and no registration certificate with him, was to be dismissed at once. That kind of immigration is most difficult to deal with and the machinery completely broke down. But the action shows how similar the spirit was to that which guides our statesmen. In fact, taking into account the advance which civilisation, and humanitarian principles are supposed to have made since those days, the student is amazed at the way in which History has repeated itself. But the main point, the great lesson which this past teaches us, is the utter failure of human force however powerful, to really degrade, or hold within the leash of slavery a nation in which the yearning for liberty, and the aspirations of manhood are kept alive, and whose cry "comes up unto God by reason of their bondage." The spectacle of that nation of slaves, oppressed but passive, mutely suffering, save as "their cry went up to God" is one of the finest scenes which we can contemplate. They were passive, but God worked, and there came a moment when the fact of this Divine activity became apparent to all, and the power of Egypt became consummate weakness before the might of the Asiatics' God!

What folly is the repetition of these methods which have failed, and failed again! Has modern civilisation no solution to offer better than the worn-out policies of Ancient Egypt? Is force to be the only Gospel for to-day? If so, then it needs no prophet to predict that South Africa will suffer as the rich Empire of Egypt did, "double for all her sins." It is only a matter of time, and in this particular as in others History will repeat itself. We have no need to resort to force—to use force would be to confess weakness. Let us but be passive, maintain the highest ideals, refuse to be degraded, feed continually the flame of prayer, and that power which in spite of all oppression is rather through oppression, made the Hebrews into a mighty Nation, will set us free also to realise our ideals, and to enjoy, as we were meant to enjoy, those privileges of citizenship which form our birth right, and for which we suffer.

consulted before the report was issued or compiled, and no official denial has been given to this statement.

Three medical men were examined and cross-examined before the Commission on all aspects of the case. Until, therefore, denial is made to the *Star's* authoritative statement the public will naturally ask why Dr. Arnold's assistance in the compilation of the report was necessary.

The *Rand Daily Mail* says it can find no reason why Major Dixon should be prejudiced against Asiatics. Who said that he was? It is a somewhat dangerous method of defence to forestall an argument or attempt to destroy a theory which has never been raised against you. This paper asks for more detailed evidence of the supposed mistakes made by Major Dixon before it will doubt his decision. If this meant as a challenge, I am prepared to take it up and will furnish them with 94 pages of the certified evidence if they will promise to print it verbatim. If the *Daily Mail* is as anxious for the truth as I am, let it pick up the glove. I have no fear of the public verdict.

Finally, the *Mail* says: "Major Dixon had no axe to grind. On the other hand, we cannot regard Mr. Benson as an impartial arbitrator."

Let us analyse the facts from which a certain inference is asked to be drawn. The Commissioner is a paid Government servant. Mr. Roos, the secretary of the Law Department and the Director of Prisons, doubtless appointed or advised the appointment of Major Dixon as Commissioner to enquire into a scandal arising in one of those departments.

I am paid by my client, but I am not dependent upon that one client for my future. Why, then, should I be accused of bias and inability to draw honest inference from ascertainable facts any more than the Commissioner? If necessary, the parallel could be further extended, but I forbear.

The *Star* has only gone wrong in its facts; the *Daily Mail* apparently despises facts and prefers to rely upon theories and suggestions, which doubtless the public can weigh for themselves.—I am, etc.,

The "Mail's" Comments

On the 11th instant, the *Rand Daily Mail*, under the heading "Serious Insinuations," said:—

Endorsing as we do, the opinion expressed a few days ago by the *Transvaal Leader* that it is well that "distorted accounts" of the Nagappan case should not be allowed to work harm "to the Colony and the Empire in India," we regret that our contemporary has not seen fit to withdraw the insinuations it made against the Transvaal Government. The hysterical comments made by the *Leader* yesterday seem to have been poured out in order to conceal the real protest we made. There was no desire on our

part to "cover up" anything. If any newspaper believes that Major Dixon is incapable of weighing evidence, by all means let it say so. No Magistrate, or bench of Magistrates, is infallible. Many decisions are upset on appeal. But what we do protest against is the imputation that from the very outset the Indian case was damned by the determination of the Government to have a verdict in favour of the prison authorities. The point at the moment is not so much whether Major Dixon was right or wrong—though we believe he was right—but whether his decision was an honestly arrived at decision, or a decision virtually ordered by the Government before the first witness was called. The *Leader's* first article certainly gave the public the impression that the enquiry was a bogus one, and that Major Dixon never had a free hand, and was influenced in some way before he actually began his work. This, to our mind, is the really important point, because it is this insinuation which will be spread broadcast over India in order to show the people that there is no justice in a British Colony. All the pother about "criticism upon the doings of public men in their public capacity" is, to use our contemporary's own elegant phraseology, "clotted nonsense." What the public want is the withdrawal of the insinuation that the Government tampered with the Commission, or that Major Dixon was not a free agent, able to draft a report according to the dictates of his conscience. It is merely waste of time to obscure this issue with angry personalities. If it is conceded that the Government dealt honestly and fairly with the case, and that Major Dixon was brought under no influence, direct or indirect, to pronounce judgment in a particular way, then the ground is clear. Having withdrawn the insinuations contained in its first article, the *Leader* can then agree or disagree with the verdict to its heart's content. There is no reason why everybody should endorse the verdict of every official enquiry, but there are excellent reasons why the impression should not be given that in the Transvaal an important official enquiry may be a cut-and-dried affair from the outset. It is one thing to argue that upon such and such evidence, the finding of a Commissioner cannot be justified. It is quite another thing to insinuate that owing to Government influence or Government methods, a Commissioner was forced to give his finding against the weight of evidence laid before him.

This is the serious part of the affair. A vague but ugly charge has been brought against the Government, and the Commission it appointed, of denying justice and fair-play to a section of the community. Withdraw this charge, and the whole controversy takes another shape. It becomes a controversy over evidence, not over the honour of the Ministry, or the Magistrate. One may discuss the

evidence at length, and arrive at the conclusion that the verdict was mistaken, without reflecting upon the integrity of the gentleman who gave that verdict, or of the Minister who instructed him to make the enquiry. We might disagree with such an attitude taken up upon the merits of the case, but we should certainly not assert that no one had a right to take up such an attitude. But without a stronger case than that which has so far been made out, we do not think many people will prefer to accept the dictum of Mr. Benson rather than the decision of Major Dixon. Setting aside the theory of Government influence—as we hope our contemporary will do, if it refers to the case again—we can find no reason why Major Dixon should be prejudiced against the Asiatics. He had no axe to grind. On the other hand, we cannot regard Mr. Benson as an impartial arbitrator. He was the retained legal adviser of the British Indian Association, and the opinion of the counsel for the prosecution is not India Association, and the opinion of the judge. Mr. Benson is naturally doing his best for his clients, but unless a great more detailed evidence of the supposed mistakes made by Major Dixon can be produced than has been done so far, we are certainly not going to throw over the decision of the Magistrate in favour of that of the advocate who appeared for one of the parties in the dispute. It may be that more will be heard of the Nagappan case. A controversy over the evidence may rage for some time. Further evidence may be produced. But whatever is done or said, we do sincerely hope that the last has been heard of the suggestion that the Transvaal Government deliberately schemed to obtain a verdict for its own officials and to hush all adverse criticism. The gravity of the charge hardly seems to be realised in the quarter in which it was made. It will do an immense amount of harm both in India and England, especially at a time when even the capacity of the white people of South Africa to control the coloured population is being questioned. Unless such a charge can be proved by overwhelming evidence, it should be promptly and unreservedly withdrawn.

The "Leader"

The *Leader* of the 12th inst. said:—

The *Rand Daily Mail*, in the course of some further comments upon the Nagappan enquiry, had raised a point which, though it had not the least right to raise it, must be dealt with, since it has been raised. Our contemporary reads into the observation made in these columns, that it is uncertain how far Major Dixon had a free hand in conducting the Nagappan enquiry, an insinuation against the honour of the Acting Prime Minister and Major Dixon. The *Mail* thinks—or professes to

Dumb Citizens

A SAFETY valve in good working order is as great a necessity in our political system, as it is in the realm of mechanics. Adequate representation is the best guarantee of peace. A contemporary writes:—"So long as the majority of the dwellers in this country have no kind of representation in the Councils of the State, so long will the basis of our national life be no better than quicksand." This is a true word. Discontent will increase with increasing education, unless side by side with development the governed have some voice in the Government. Taxation will prove a continual source of irritation, unless "those who pay the piper" are allowed to some extent "to call the tunes." Adequate representation appeals to one's sense of justice, and even should an enactment under such circumstances be objectionable, the feeling that there is a constitutional remedy, that no one has to suffer in silence, that if reason can persuade the wrong may be righted, will allay that unrest which is always the greatest danger to the state. As a safety valve, some form of franchise for those who are capable of using it is an absolute necessity. Apart from this it is a partial guarantee of fair play. The game of politics is not always a moral stimulus. So many conflicting interests bear upon the statesman of to-day that he hardly considers himself free to choose the path of righteousness. At least his principles must be higher than those which rule most men, if he sets aside personal or party consideration, and legislates justly for the good of the governed. Usually, a politician does right for one of two reasons, either because it co-incides with his personal interest, or because he is forced to do so. There are splendid exceptions, but as a rule the political life, does not reach a high ethical standard.

Under such conditions, those who have power to oust a member from his seat, are likely to catch his ear; but who cares for the cries of the unrepresented? Even the gaol officials know the difference! Best of all it gives the citizen an interest in his country, because it places responsibility on his shoulders. For an Indian, say in the Transvaal, to be expected to remain complaisant, ready to assist in any good work, to build a better house, to spend his money freely, and to deport himself as a citizen should, while he is denied any vested right in the land, and any voice in the Parliament, is to expect a miracle. The position is absurd. Dumb citizens are inevitably discontented citizens.

THERE HAVE BEEN FEW FINER INCIDENTS in connection with the long passive resistance struggle than the action of Mr. Parsee Rustonjee on the completion of six months' imprisonment. He might have returned for a breathing space to Natal. His friends here would have heartily welcomed him. The affairs of his home and business seemed to require his presence. But instead, when deported, he immediately returned to the Transvaal, and faced without flinching another period of prolonged imprisonment. His messages to the mass meeting in Johannesburg stirred the hearts of those who had prepared to do honour to the hero—"Sorry cannot attend meeting" he wired, "better gaol than meeting." To a friend he wrote, when the prison gate was closing on him:—"Please inform our people that I am comparatively an old man. . . notwithstanding which, this will be the third time that I shall suffer imprisonment for my duty towards my country and them, and I wish to exhort them not to show the white feather but to stand firm to the last for right and liberty. The principal points which they will have not to lose sight of if they withdraw from the contest are these:—First, the future of their children lost. Second that the whole of the South African Indians will look upon such with loathing and contempt, and third, India will treat them with derision and scorn. Whereas, on the other hand, they will receive the blessings of a whole nation, and a clear conscience, for having faithfully performed a sacred duty towards their fellow-men. More they cannot do, and that is sufficient for all purposes." Coming as this summons to stand firm does, from such a veteran, and from the prison gate, it cannot fail to win a response from every loyal Indian heart, and to inspire with fresh courage those whose strength is small.

THE NAME OF NAGAPPAN WILL NOT easily be forgotten by Major Dixon and his friends. The facts which are elucidated by Mr. Benson, and which served to form a very heavy indictment against the Commissioner and his finding, throw a lurid light on the whole management of the prison which can hardly be ignored by the Government. Nagappan has probably lightened the load of many prisoners by his death, and has materially advanced the cause for which he died. Since the first letter from Mr. Benson was published, public opinion has considerably changed. The sentence of Major Dixon on Mrs. Maxim had much to do with this, while Mr. Benson's second letter simply clinched the matter. Undoubtedly the facts are completely at variance with the verdict, and the last word has not yet

been said. If the case should be re-opened, still more hidden things will be brought to light, and the public at last, will be in a position to pronounce a verdict for itself, which will probably be just. The Indians have not "trumped up" these allegations, they have simply told what they have seen—and every one who desires even a prisoner to have fair play should be glad that they have spoken.

IT WAS NOT WITHOUT REASON THAT Natal and the Transvaal united in according a great welcome to those of our brethren who were liberated last week after a long term of imprisonment. They deserve well at our hands. Their sterling qualities are among our richest assets. They are indeed our "Stalwarts." We use this word advisedly. Its derivation, so books tell us, is from the Anglo-Saxon phrase *stal-wardh*, meaning literally "worth stealing." Government thinks these men worth stealing, and has stolen them again and again, guarding them jealously, lest such precious treasure should be lost. We recognize their value too, and, on once more receiving them, we bid them welcome with joy, and assure them that we regard them as *stal-wardh*, stalwarts, jewels "worth stealing." We deeply regret the illness of our old friend Mr. Dawood Mahomed. We understand that it required two doctors and the Governor to eject him from Volksrust gaol. It is also whispered that his present doctor will not long be able to keep him from the Transvaal! Victory can never fail while such a dauntless spirit inspires us. We note with pleasure that Mr. Sorabji and Mr. Harilal Gandhi have been released, together with a goodly array of long sentence prisoners. Welcome to them all! May it be some time before they are "stolen" from us again, but if that moment comes, may it find them with unsubdued hearts, and faith still more firmly fixed on God!

DISSATISFIED INDIANS. Ten indentured Indians, in the employ of H. D. Reynolds, of Chaka's Kraal, were brought before Mr. G. Brunton Warner, in the First Criminal Court, Wednesday morning, the 18th inst. charged, at the instance of the Protector of Immigrants, with absenting themselves from their employment to make a complaint against their employer. Sergt. Holway prosecuted, and all the accused pleaded guilty, saying they left their employer's service without a pass. The Magistrate said they had no right to leave their employment in a body in this way; that was where they had contravened the law. They were each fined 20s., or in default, sentenced to imprisonment for seven days, with hard labour. The prisoners said they could not read the law.

Nagappan's Case Again

Re-Opening of Enquiry Urged

Rev. Duke's Letter

Rev. Joseph J. Duke wrote in the Press on the 10th as follows:—

Sir,—I shall be obliged if you allow me space to comment on the evidence which was adduced at the inquiry into matters connected with the death of the Indian Nagappan.

I have been allowed to read the verbatim copy of the evidence, and have also read carefully the letter which was published on Saturday from Mr. A. S. Benson, and it appears to me that the matter is too serious to be dismissed easily. That a Magistrate of Mr. Dixon's standing should lay himself open to criticisms such as Mr. Benson makes is a serious and very disquieting thing. One would like to hear what his explanation is. To a layman, the conflict between the evidence and the "finding" is extraordinary, throughout the case. For instance, in one of the allegations made by the two Indians was that "no food other than mealie-pap was supplied." This was completely borne out by the evidence, and acknowledged by the official. Yet Major Dixon writes "Your Commissioner finds that the allegations made by the Indians Veeramuthoo and Moodaley have not been substantiated, but on the contrary they have been entirely refuted!" Perhaps it is well to explain that this matter of diet is a very serious one. The diet scale at present observed in our gaols prescribes six ounces of rice daily, in addition to mealie-pap, for short sentence prisoners. This rice is the element in their daily meal which the Indians value. "Mealie pap" is not their natural food, rice is. In some cases it has been the only portion that they could eat. The Commission of Inquiry elicited the extraordinary fact that no provision is made in the regulations of the road camps for the issue of rice! It was also officially stated that the absence of rice was deliberately planned in order "to make the administration as simple as possible." It was beautifully simple no doubt, but it worked with disastrous effect on Nagappan and his comrades. Major Dixon has no word of censure for this. He suggests granting rice "as a matter of consideration," and straightway proceeds to write "Your Commissioner finds that the allegations made by the Indians.....have not been substantiated."

Another allegation dealt with the issue of blankets, and in this connection an extraordinary breach of discipline was discovered. There had been a shortage of blankets, but no one would have heard of it, save for the complaints of the Indians. Yet, for sixteen nights in the coldest season of winter, the Chief Warder knew of this shortage and never

reported it to his chief! For sixteen nights, prisoners, whether natives or Indians is not material just now, had to suffer, or, as was suggested, they were accustomed to do, creep in under the blanket of someone else, and yet no effort was made to remedy this defect. In the interests of morality, one is angry that such a thing should be allowed for a night, but that for sixteen nights the Chief Warder knew of this without reporting it is scandalous. All things are credible under such a rule. Yet Major Dixon, while saying "it should have been reported," utters no word of censure, save on the Indians. That matter of Nagappan's temperature, and the unexpected lurid light that was thrown on assaults by the native warders, when eight men lodged their complaints on the spot all point to the same fact that Major Dixon has exonerated the wrong party. It may be his method of dealing justice—apparently it is,—but the case should not be allowed to drop here.

Mr. Dallow's Letter

Mr. Edward Dallow wrote to the Mail on the 11th inst. the following:—

Sir,—If Major Dixon were a man endowed with keen ethical intuitions and logical acumen the report upon the alleged ill-treatment of Nagappan in prison would have been a quite different document, although its findings might have been the same. Apparently he appears to have regarded the inquiry as confined to two issues, namely, did Nagappan ever complain of being ill? And, secondly, was there any neglect or ill-treatment of Nagappan on the part of the officials? With regard to both of these matters Major Dixon is entitled to say neither has been proved, and he gives his verdict in strictly legal method according to the weight of evidence. The verdict of "not proven" is seldom satisfactory to either side. In this case it is made possible only by excluding the actual facts, the suffering and subsequent death of Nagappan, from consideration. The aim of the enquiry appears to have been directed to establishing the unimpeachable conduct of the medical officer and the gaol officials. The conclusion is not that he was not ill, but that he did not complain of being ill; the fact that others complained of his being ill and drew the attention of the authorities to it on more than one occasion is set aside; the prisoner did not complain. The fact that he was brutally ill-treated, and he died with the wounds still visible on his body, is set aside because it was oath against oath, and the oath of the native warder prevailed with Major Dixon. In short, the prison authorities have been white-washed, but not cleansed.

The bare facts remain. It has been deposed by two witnesses on oath that Nagappan was ill, and that the authorities were made acquainted

with that fact; that he was brutally ill-treated; that he was discharged in a dying condition at a remote camp sixteen miles from Johannesburg; that he died, and that after death the marks of his ill-treatment were still visible on his body.

In so far as the depositions of these two witnesses have been contradicted it is clear that there has been perjury on one side or the other. Is it likely that the Government will institute prosecutions for perjury against Moodaley and Veramuthoo? I trow not.

The proper course for the British Indian Association to pursue is to procure the sworn statements of the remaining seven Indian prisoners in support of the facts sworn to by Moodaley and Veramuthoo; the weight of evidence will then be with them, to place this additional evidence before the Government and to ask them to re-open the inquiry.

And should there be a second inquiry, it is to be hoped that the Government will appoint a Judge of the High Court to conduct it. Judges of first instance are some of them, not of the standing that commands the confidence of the public in such an inquiry as the present. Their judgments are frequently upset or quashed—Major Dixon and the Maxim case is still fresh in our minds. Let the Judge be able to combine equity with law—mere law satisfies no one.

I attended the inquiry into the death of Gibbon, and after this first report of Major Dixon I look for his second report with much interest, and some misgiving.

Mr. Alex. S. Benson's Letter

Mr. Alex. S. Benson wrote to the Leader as follows on the 14th inst.:—

Sir,—In my letter in the Star dated August 6, which also appeared in your columns of August 10, I tried, so far as possible, to deal solely with the evidence that was given before the Commission of Enquiry held into the circumstances attending the death of Nagappan.

With some effort I refrained from making any personal comments, except in so far as such were necessary to explain the tenor and purport of the evidence. Since my letter was published, three, if not four, leading articles on this subject have appeared in the daily press, and as some, if not all, of these articles contain new assertions of fact or fresh conclusions based upon facts incorrectly assumed, I now wish to review as briefly as possible the contents of these articles. If in so doing I bring other facts to light which some of our local newspapers seem to be in ignorance of, they will doubtless all join in thanking me for my attempt to lift this matter to the very bottom.

First with regard to the leading article which appeared in the Star of

August 9. It was there asserted that "neither the British Indian Association nor Mr. Benson has been able to adduce a vestige of fresh testimony in respect of the charge that Nagappan had been unmercifully flogged." Now, the only person who has ever suggested that Nagappan had at any time been flogged, either mercifully or unmercifully, is Mr. C. J. Korsten by his entirely unauthorised endorsement on the death certificate. The word "flogged" has never been used, either on affidavit or in verbal evidence, by Veramuthoo, Moodaley or Dr. Godfrey. They allege that Nagappan was struck or assaulted by a warder or warders; but it is unfair that any newspaper should put words into the mouths of witnesses which were never uttered, and should then ask the public to decide whether its own exaggerated assertions have been proved or not.

While I am on this subject of Korsten's evidence, let me go further and say that it—and I do not think any sensible man will conclude otherwise—his lead-pencil endorsement of "lashes whilst in gaol" was made on that death certificate before it was presented to the Coroner with Dr. Godfrey's suggestion for an inquest, then I say that a heavy burden of responsibility lies upon Mr. Korsten's shoulders, for which he should be called to account.

The *Star* further goes on to say that in appointing Major Dixon to conduct the enquiry the Administrator expressly let it be known that no witness would suffer in consequence of the evidence he might give before the Commission. One cannot refrain from asking what would have been the value of such an indemnity in the face of the Commissioner's finding. He exonerated every gaol official in the road camp, and consequently they would not be suspended nor removed from service. Is it in human nature to suppose that in these circumstances the lives of any prisoners in that camp who had ventured to come forward and give evidence against the warders under whom they would still have to remain in subjection would be happy for the remainder of their sentence?

The *Star* goes on to lay down as a definite fact that "Dr. Arnold, the Medical Officer of Health for the Transvaal, attended the enquiry as medical assessor." Again I say, if this be a fact, the British Indian Association has every right to ask why they were not so informed beforehand. When the Commission sat, the Commissioner read out publicly his terms of reference, which contained no mention of Dr. Arnold or anyone else except Major Dixon. But the *Star* goes further and says: "We have no doubt whatever that Major Dixon consulted him on the medical aspect before compiling his report." I ask, and I would like an answer to my question, on what ground had Major Dixon the right to consult with

anybody on any aspect of the case before compiling his report? If Dr. Arnold sat there as a medical man in support of the Government, why was he not rendered subject to cross-examination like the other medical men present? Let the public understand in what form the Commission sat. Four gentlemen sat at one table—namely, Major Dixon in the centre of one side of it, Dr. Arnold on his right-hand side, and Mr. Roos (the Director of Prisons) on his left, with Mr. Bateman (the Governor of the Johannesburg Gaol) sitting at the end of the table to the left of Mr. Roos. On the authority therefore of the *Star's* assertion, is it unfair for me to assume that if Dr. Arnold was medical assessor to the Commissioner and influenced him in the compilation of his report, Mr. Roos was sitting there as administrative assessor and likewise influencing the report? Please do not let the public misunderstand me. It was never I who suggested that Dr. Arnold was joint Commissioner with Major Dixon, but in the face of the fact which I now state on the authority of the *Star* that paper can scarcely blame me if I am forced to the conclusion that the Director of Prisons had an equal say with Dr. Arnold upon the substance of the Commissioner's report. The *Star* has used Dr. Arnold as a weapon against me, using him as a one edged sword. Are they prepared to accept the conclusion that Mr. Roos was the other edge of the sword? I have no wish to relieve it.

Again, the *Star* considers that with regard to the washing water in the troughs "the views of the Commissioner and of the gaol officials are entitled at least as much weight" with mine. I quite agree. I only ask that each man's conclusions should always be based upon the same facts, which are these: At that camp 300 or 400 prisoners have to wash in the same water in the same troughs. There is no supply of water running through the troughs. Assume that three or four of these prisoners are suffering from venereal diseases. How would any of your readers like to be one of the prisoners who has to wash in the same water with such individuals? I merely wish to place this suggestion in front of your readers—let them reflect upon it.

Now for a further fact which has hitherto not been brought to light. During my examination of Veramuthoo, the Commissioner stopped me from putting a certain question, stating that he was only there to enquire into the circumstances regarding the death of Nagappan, without having regard to any extraneous matter. On the other hand, when Mr. Bateman proceeded to elicit some 30 or 40 lines of evidence from two of his own witnesses with reference to some particularly kind treatment which was alleged to have been displayed by the chief warder to an

Indian prisoner named Mahomed Essa, Major Dixon made no comment, nor did he stop Mr. Bateman from leading evidence which was wholly and entirely irrelevant. I offered no objection to this evidence, because my sole object was to get at the truth as to the treatment of the Indian prisoners in that gaol.

Nevertheless, in my opinion the questions which I proposed asking with reference to ill-treatment by native warders of an Indian prisoner other than Nagappan, were legally permissible within the terms of the Commissioner's reference, and in the same circumstances would have been admitted in any court of law under the rules of evidence by which the exceptions to the doctrine of *res inter alios acta* are governed. My question was put with a view to proving systematic ill-treatment. Mr. Bateman apparently wished to show that because Mahomed Essa, as he alleged, had been treated kindly, therefore no other prisoner had ever been treated unkindly, which, at the best, could only be an argument from the particular to the general. Two other facts (?) are made use of by the *Star*, which no doubt are unintentionally false, but are nevertheless false. It is stated that Dr. Godfrey did not see Nagappan until three days after Dr. Green had been called in. Now, the evidence shows without dispute that Dr. Green first saw Nagappan on July 1. Dr. Godfrey saw him on the evening of the same day about 6.30. As a matter of fact, Dr. Godfrey was first sent for, but as it was impossible for him to go at the moment, Dr. Green was called in.

Again, the *Star* states: "Not infrequently death ensues within 24 hours of the first symptoms of an attack of pneumonia." This is evidently a careless paraphrase of the evidence given by Dr. Green in reply to questions put by Mr. Bateman. Dr. Green's actual words were as follow: "I have had experience of acute pneumonia developing within 24 hours and proving fatal."

"You would have proof of acute pneumonia within 24 hours?"

"No, I have not known it to prove fatal within 24 hours, but I have known it within four days, but not under." So much for the leading article in the *Star*. It seems unfortunate that wealth of words should be so willfully wasted.

The *Rand Daily Mail* is anxious for a "withdrawal of the insinuation that the Government tampered with the Commission, or that Major Dixon was not a free agent, able to draft a report according to the dictates of his conscience." Now, let us look facts fairly and squarely in the face. Major Dixon was hedged in on either side by Dr. Arnold and Mr. Roos, both of whom he turned for suggestions and questions before allowing any witness to leave the tent. The *Star* seriously and deliberately states that Dr. Arnold was

consulted before the report was issued or compiled, and no official denial has been given to this statement.

Three medical men were examined and cross-examined before the Commission on all aspects of the case. Until, therefore, denial is made to the *Star's* authoritative statement the public will naturally ask why Mr. Arnold's assistance in the compilation of the report was necessary.

The *Rand Daily Mail* says it can find no reason why Major Dixon should be prejudiced against Asiatics. Who said that he was? It is a somewhat dangerous method of defence to forestall an argument or to attempt to destroy a theory which has never been raised against you. This paper asks for more detailed evidence of the supposed mistakes made by Major Dixon before it will doubt his decision. If this be meant as a challenge, I am prepared to take it up and will furnish them with 94 pages of the certified evidence if they will promise to print it verbatim. If the *Daily Mail* is as anxious for the truth as I am, let it pick up the glove. I have no fear of the public verdict.

Finally, the *Mail* says: "Major Dixon had no axe to grind. On the other hand, we cannot regard Mr. Benson as an impartial arbitrator."

Let us analyse the facts from which a certain inference is asked to be drawn. The Commissioner is a paid Government servant. Mr. Roos, the secretary of the Law Department and the Director of Prisons, doubtless appointed or advised the appointment of Major Dixon as Commissioner. I enquire into a scandal arising in one of those departments.

I am paid by my client, but I am not dependent upon that one client for my future. Why, then, should I be accused of bias and inability to draw honest inference from ascertained facts any more than the Commissioner? If necessary, the parallel could be further extended, but I forbear.

The *Star* has only gone wrong in its facts; the *Daily Mail* apparently despises facts and prefers to rely upon theories and suggestions, which doubtless the public can weigh for themselves.—I am, etc.,

The "Mail's" Comments

On the 11th instant, the *Rand Daily Mail*, under the heading "Serious Insinuations," said:—

Endorsing as we do, the opinion expressed a few days ago by the *Transvaal Leader* that it is well that "distorted accounts" of the Nagappan case should not be allowed to work harm "to the Colony and the Empire in India," we regret that our contemporary has not seen fit to withdraw the insinuations it made against the Transvaal Government. The hysterical comments made by the *Leader* yesterday seem to have been poured out in order to conceal the real protest we made. There was no desire on our

part to "cover up" anything. If any newspaper believes that Major Dixon is incapable of weighing evidence, by all means let it say so. No Magistrate, or bench of Magistrates, is infallible. Many decisions are upset on appeal. But what we do protest against is the imputation that from the very outset the Indian case was damned by the determination of the Government to have a verdict in favour of the prison authorities. The point at the moment is not so much whether Major Dixon was right or wrong—though we believe he was right—but whether his decision was an honestly arrived at decision, or a decision virtually ordered by the Government before the first witness was called. The *Leader's* first article certainly gave the public the impression that the enquiry was a bogus one, and that Major Dixon never had a free hand, and was influenced in some way before he actually began his work. This, in our mind, is the really important point, because it is this insinuation which will be spread broadcast over India in order to show the people that there is no justice in a British Colony. All the pother about "criticism upon the doings of public men in their public capacity" is, to use our contemporary's own elegant phraseology, "clotted nonsense." What the public want is the withdrawal of the insinuation that the Government tampered with the Commission, or that Major Dixon was not a free agent, able to draft a report according to the dictates of his conscience. It is merely waste of time to obscure this issue with angry personalities. If it is conceded that the Government dealt honestly and fairly with the case, and that Major Dixon was brought under no influence, direct or indirect, to pronounce judgment in a particular way, then the ground is clear. Having withdrawn the insinuations contained in its first article, the *Leader* can then agree or disagree with the verdict to its heart's content. There is no reason why everybody should endorse the verdict of every official enquiry, but there are excellent reasons why the impression should not be given that in the Transvaal an important official enquiry may be a cut-and-dried affair from the outset. It is one thing to argue that upon such and such evidence, the finding of a Commissioner cannot be justified. It is quite another thing to insinuate that owing to Government influence or Government methods, a Commissioner was forced to give his finding against the weight of evidence laid before him.

This is the serious part of the affair. A vague but ugly charge has been brought against the Government, and the Commission it appointed, of denying justice and fair-play to a section of the community. Withdraw this charge, and the whole controversy takes another shape. It becomes a controversy over evidence, not over the honour of the Ministry, or the Magistrate. One may discuss the

evidence at length, and arrive at the conclusion that the verdict was mistaken, without reflecting upon the integrity of the gentleman who gave that verdict, or of the Minister who instructed him to make the enquiry. We might disagree with such an attitude taken up upon the merits of the case, but we should certainly not assert that no one had a right to take up such an attitude. But without a stronger case than that which has so far been made out, we do not think many people will prefer to accept the dictum of Mr. Benson rather than the decision of Major Dixon. Setting aside the theory of Government influence—as we hope our contemporary will do, if it refers to the case again—we can find no reason why Major Dixon should be prejudiced against the Asiatics. He had no axe to grind. On the other hand, we cannot regard Mr. Benson as an impartial arbitrator. He was the retained legal adviser of the British Indian Association, and the opinion of the counsel for the prosecution is not India Association, and the opinion of the judge. Mr. Benson is naturally doing his best for his clients, but unless a great more detailed evidence of the supposed mistakes made by Major Dixon can be produced than has been done so far, we are certainly not going to throw over the decision of the Magistrate in favour of that of the advocate who appeared for one of the parties in the dispute. It may be that more will be heard of the Nagappan case. A controversy over the evidence may rage for some time. Further evidence may be produced. But whatever is done or said, we do sincerely hope that the last has been heard of the suggestion that the Transvaal Government deliberately schemed to obtain a verdict for its own officials and to hush all adverse criticism. The gravity of the charge hardly seems to be realised in the quarter in which it was made. It will do an immense amount of harm both in India and England, especially at a time when even the capacity of the white people of South Africa to control the coloured population is being questioned. Unless such a charge can be proved by overwhelming evidence, it should be promptly and unreservedly withdrawn.

The "Leader"

The *Leader* of the 12th inst. said:—

The *Rand Daily Mail*, in the course of some further comments upon the Nagappan enquiry, had raised a point which, though it had not the least right to raise it, must be dealt with, since it has been raised. Our contemporary reads into the observation made in these columns, that it is uncertain how far Major Dixon had a free hand in conducting the Nagappan enquiry, an insinuation against the honour of the Acting Prime Minister and Major Dixon. The *Mail* thinks—or professes to

think—that our observation may be taken in India and Britain to mean that the Acting Prime Minister instructed Major Dixon to arrive at the finding he did. It is to be hoped that no intelligent reader would or could read the remark in the sense; but in order that there may be no misunderstanding we state our unqualified belief that neither the Acting Prime Minister nor the permanent head of the Law Department is capable of giving such an instruction, and that Major Dixon would not carry it out if it were given. What we meant by expressing doubt was whether Major Dixon had a completely free hand in this. During his enquiry into the Johannesburg gaol scandal (in which the necessary corpse was provided not by the Asiatic but by the European population) one of the witnesses asked if he might refer to certain other matters affecting the governance of the gaol, but he was stopped by the Commissioner, who remarked that he could not go into those things. Major Dixon's personal honour we accept without question. We do not in the least admit the adequacy of his findings, and have given our reasons for our dissent. What we meant by our request that a Commission with a free hand should have been appointed was that such an officer as a Judge of the Supreme Court should have been given the task, with instructions to enquire not merely into these two cases, but into the whole of the surrounding circumstances. We are not alone in feeling this. The *Diamond Fields Advertiser*, after commenting in strong terms on the Maxim case, remarks: "Major Dixon is the official who was selected by the Government to hold the recent investigation into the allegations against prison officials of the ill treatment of Indians. The authorities were fully exonerated on all counts of the indictment, but obviously the report would have carried more weight if it had emanated from one of the Judges or some barrister of high standing. It is, to our mind, an entirely wrong principle when the conduct of a Government Department is impugned to entrust the investigation to a member of the permanent Civil Service." We accept without complaint the criticism that when Major Dixon was appointed those of us who had pressed for an enquiry, and were dissatisfied, should at once have stated that the appointment was unsatisfactory, and have asked for the appointment of a member of the Judicial Bench. That this was not done was, as we have already explained, our fault entirely, and not that of the general body of local European petitioners for the enquiry. We preferred to err on the side of leniency of criticism. We now perceive that this was an error. Perception was somewhat quickened when we read of Major Dixon's distinguished performance in the Maxim case, and his jocosse remark, in the course of the

Johannesburg enquiry, that he supposed people did not go to gaol for a rest cure. A dignified and appropriate observation, from a person sitting in a special judicial capacity to enquire into the death of a human being! (Reference to the Johannesburg scandal, by the way, reminds me to ask: Is it not about time that the public had the Commissioner's report given to it?)

The finding in this case must now be accepted; but are we to have further cases of the sort? If the *Ram Daily Mail* has misunderstood us at any previous point, we hope that neither it nor the public will misunderstand us now, or fail to back us up, in urging that the two recent deaths and the trapping scandals which are becoming disquietingly frequent necessitate the appointment of Commissioners or a Commissioner, of Supreme Court Bench rank, who will not care two straws for Governments or their policies, to whom should be given a completely free hand in enquiring into our prison system and its attendant factors. We consider this necessary for two reasons. First, we have made the indeterminate sentence part of our penology in this country. We believe the indeterminate sentence to be just and necessary. It represents social justice at one end of the scale, as the release of the first offender on probation represents it at the other. But a country which adopts the indeterminate sentence must be extraordinary sensitive to anything like irregularity in its prison administration; its Government must come down with heavy and blighting hand upon every prison official who forgets his duty; otherwise the indeterminate sentence will lead to abuses of power and attacks upon human rights and liberties, the effects of which one does not care to contemplate. Our treacherously kindly climate, the presence of a mighty mass of native people, and the employment of certain of those people in the despicable capacity of traps, in which they are stally prone to do what they think will please their immediate employers—these things must, if we have regard for the position of the white race, make us not less, but far more, strict in administration than we should be in Europe. In the second place, we believe that the more closely the Government and the public examine our prison system the more plainly will it be seen that so long as the majority of the dwellers in this country have no kind of representation in the councils of the State, so long will the basis of our national life be no better than quicksand. We have no patent plan, any more than others have. Assuredly we cannot give our native uncivilised masses the franchise of the white man. But not all our people of colour are uncivilised, and equally certainly our present no-policy, or policy of drift, cannot be followed except at the cost of periodical scandals which leave deeply pessimistic those citizens who use their eyes and ears and brains. If history

holds any meaning at all, it is certain that if great sections of the people are without the protection of representation that fact will induce in those ruling them an attitude of mind which is bound to lead to abuse of authority, beginning, doubtless with the unprotected class, but as certain to creep upwards as night is to follow day.

Still Deporting!

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Humiliation of true Imperialism is still taking place—deportation through foreign territory by foreigners still continue. His Majesty's Consul's protests being entirely ignored while from the Home Government there is no reply to the representations made.

The following arrived at Delagoa on Saturday 14th August for deportation presumably by S.S. *Mohammed*, whose statements are as follows:—
Moosa Bigus, hawker, came to the Transvaal in 1904 when he was 14 years of age with his uncle Cassim Suliman, merchant, 35 President Street, arrested in Johannesburg on the 7th August 1909, brought to Pretoria and deported on the 13th August 1909. Koosal Dajee, 48 years of age hawker, (arrived first time in Transvaal 1896, left for India 1899, paid £3 for Dutch Registration Certificate) in 1904 came back to Transvaal via Durban, by permit, in 1905 went back to India, in 1906 came to Durban again and entered Transvaal. Applied for registration but was refused, has £43 outstanding. Daya Narana, 26 years of age, occupation tailor, 182 Market Street Johannesburg. Entered first time 1897, paid £3 Dutch Registration Certificate, left for India 1899, returned Transvaal via Durban 1905. Application made and refused. Ranchod Jalam 36 years of age, hawker, Krugersdorp, came to Transvaal in 1906, left for Cape Colony 1899 staying there till 1902 when he returned to the Transvaal applied for registration was refused, outstanding £40. Dulab Karijer, 30 years, occupied Ferreira G. M. Co. Entered Transvaal 1898, paid £3 Dutch Registration Certificate, left for India just before the war, came back via Durban 1902, entered Transvaal on production of Dutch Registration Certificate. Arrested and examined privately before the Magistrate on the 28th July. Ratan Valbha 30 years, working on the Ferreira G. M. Co., came to Transvaal 1894 via Delagoa, left for India 1896, known to Europeans as residing in the Transvaal between 1894 and 1896. Came back via Delagoa 1897, paying £3 for Dutch Registration Certificate, leaving again for India just before the war, re-entered the Transvaal. Ratan Valbha states he was arrested and brought before the Magistrate on the 28th July, taken to Pretoria and deported on the 13th of August, no opportunity being afforded of settling his matters.

Natal Health Report

Serious Death Rate Amongst Indians

Of Phthisis and Pneumonia

In the Report of the Health Officer for the Colony for the year ended 31st December, 1908, we find the following:—

The total number of Indian Immigrants on the Protector's books on June 30th, 1908, was 104,120 as against 101,078, 98,049, 91,239 in 1907, 1906, 1905 respectively. Other Indians: estimated to be 17,830.

Very few births or deaths are registered by this class, and it is not possible to ascertain from any records what is the birth rate, or the death rate, the causes of death or anything at all about their vital conditions. A large proportion of them are merchants and shopkeepers.

3,432 births were registered compared with 2,938 in 1907. The rate was 32.9 per 1,000 living as against 29.6, 27, 33 in 1907-6-5 respectively.

CAUSES OF DEATH

In the tables showing detailed causes of death amongst Indian Immigrants we find the following:—Diarrhoea, Dysentery 197, Malarial Fever 81, Phthisis 224, Abdominal, General and other forms of Tuberculosis 47, Ankylostomiasis 29, Bronchitis 115, the various forms of Pneumonia 256 and the figures for suicides by hanging, etc., are 32. The suicide figures for the previous four years were 22, 34, 41, and 41 respectively, and the rates per 1,000 living per annum for the five years were 0.26, 0.37, 0.42, 0.40, and 0.30.

The total deaths of Indian Immigrants registered in the year 1908 were 1,955, of which eight having occurred prior to the beginning of the year 1907 are not included in the tables, continues the Report. The rate amounted to 18.69 per 1,000 living, the lowest recorded since this Department was established. There has been an evident saving of 431 lives as against last year, but the real saving is greater, because if the population had not increased, and the death rate had been 18.69, the number of deaths registered would have been 1,889 and the saving in lives 489.

To form any correct estimate of the relative and comparative significance of the general death-rate of Europeans and Indian Immigrants, it is necessary to keep in mind their respective status in the community. The Indians represent the working and indigent classes, the Europeans generally the directing and prosperous classes. To the former classes belong also the large numbers of Natives living outside Native areas. But these people, for the most part, live short periods at one stretch, and leave wives and families in the kraals. They form a large proportion of their classes. It is not, then,

possible to render any correct representation of the mortality in a population of strictly normal constitution consisting in due proportion of all social elements. If the mortality of Europeans and Indians is taken together, a nearer approach to normal is attained than if the death rate of Europeans is taken alone. The death rate for the two groups combined for 1908 is 15.89.

The corrected death rate for England and Wales in 1906, the latest year for which particulars are available, was 15.37, but whereas in what are styled by the Registrar-General Rural Counties, &c., "in which the rural character greatly predominates," the rate was 12.96, in Urban counties it was 18.85. Natal contains one great town, but its main character is rural. This advantage, however, in the case of the lower classes (i.e., Indians) is counterbalanced to some extent by the low standard of living and housing.

The death rate of Indian Immigrants from all causes is 50 per 1,000 higher than the European; the diarrhoeal rate being 4 per 1,000 lower, as against 12 per 1,000 lower in 1907. The higher death rate from all causes naturally results from the inferior circumstances of these people.

SANITATION

The Sanitary Inspector reported as follows regarding Thorville Junction:—

"Proper sanitary arrangements should be made for Natives at the station. Under the present conditions it is impossible for (2) closets (one for Natives and one for Indians) to meet the requirements of a large number of Natives travelling by train, which often happens.

"I further wish to draw your attention to the N.G.R. Coolie quarters. I consider they are unfit to live in, and are in a disgraceful condition. I could not see any sanitary arrangements there either.

"Filth and stagnant water are exuding from the back premises and running on to the main road. Last year some of the Arab storekeepers put up reed "closets," but to-day I had them pulled down, and all the old material burnt, and started them on new closets. I have always taken a great deal of trouble over these people and their sanitary arrangements, and I am quite sure their places are better kept than most."

The matter, says the Report, was represented to the General Manager, N.G.R., who undertook that the complaints should receive remedial attention.

DISEASES

Syphilis caused no less than 40 deaths of Indians, 32 being adults and young children, an indication of a very serious prevalence of this disease. Dr. Bonf, District Health Officer, writes, however, that it is not likely to be the chief cause of the fact that Indians generally and Natives in Government employ are

not entitled to free treatment for venereal diseases. The Immigration (Indian) Act, 1891, requires the employer (section 54) to take an indentured Indian known to be suffering from venereal disease to hospital, if he is willing to go. Thereafter he is not to be discharged until reported cured. If the Indian is unwilling to go, he may (section 56) be arrested, sent to hospital, and detained there. Section 57 provides that the expenses of removal, detention and treatment may be deducted from the wages. I do not know to what extent, if at all, these sections are acted upon, but certainly such a law will do nothing to prevent persons becoming infected, while placing obstacles in the way of treatment, to the disadvantage not only of the infected individual, but of others with whom he or she may come in contact, and to the children of either.

In the section devoted to the Native population, we find the following remarks on this disease:—It cannot be doubted that a number of quite innocent persons become infected from lack of knowledge of the danger to which they are exposed.

Dr. Bonf, District Health Officer, Alexandra, writes:—"The diffusion of the disease happens generally otherwise than in a sexual way."

Dr. Masser, of Waschbank, reports:

"In the case of Syphilis, the danger of contagion has always been pointed out by me, especially from spoons, drinking vessels, etc. This latter fact is generally quite unknown by the patients. I have seen three cases of chancre on the lip in this District."

In regard to Malarial Fever the Report says:—

The returns from the hospitals of the Indian Immigration Trust Board communicated by the Protector show a diminution by over 80 per cent. of cases treated, and of deaths of indentured Indians. Indentured Indians have profited from the fall to a much greater extent than Free Indians, doubtless from the greater facility in obtaining medical treatment.

In the year 1908 five per cent. only of the 224 fatal cases of Phthisis were of persons of less than one year's residence, as against 14 per cent. last year, and 21 per cent. of between one and three years, as against 26 per cent. in 1907. The improvement in this respect is, however, more apparent than real, because many more consumptive persons are invalided to India at an early date in their indenture. The increase in the total number of Indians of more than five years residence in the Colony has not been more than 1½ per cent. over 1907, but the increase in deaths from Phthisis is over 30 per cent. I find from the Annual Reports of the Protector that the mean rate per 1,000 men of Tubercular Diseases for the years 1902-1908 was 23, with a maximum of 26 in 1902, and a minimum of 17 in 1907.

The mean rate for Indentured Indians, including men serving further periods after their first five years, was 32 per 10,000, with a maximum of 43 in 1903, and a minimum of 24 in 1904.

Thirty-three per cent. of Indians deceased of Phthisis in 1907 to 1908 had been resident for less than three years; 18 per cent. were born in the Colony.

Tuberculosis in Indians and Natives is a matter which needs serious attention. There is no difficulty in assenting to the abstract proposition that the best method of dealing with it is by giving facilities for a course of Sanatorium treatment, and preferably in institutions in which those who are able help to meet the cost of the establishment by working. There are, however, many serious obstacles to giving practical effect to such a scheme, and there is room for grave doubt whether the results would not be very disappointing. Coloured people do not come under medical observation until the disease has made serious inroads; they would be unwilling to leave their families for long periods and reluctant to remain at a Sanatorium after some improvement in condition had resulted. One is not very sanguine that they would prove themselves capable of profiting by the lessons received during their stay, and they would certainly experience great difficulty in obtaining and maintaining for themselves satisfactory surroundings. It is very probable that the advantage gained would speedily be lost again in the majority of cases on return to previous modes of life.

ANKYLOSTOMIASIS

The deaths of 29 Indians were attributed to this condition as against 18 in 1907, while the returns of persons treated in the Hospitals of the Indian Immigration Trust Board show 226 entries as against 67. The increase in numbers returned is not due to increased prevalence of the illness, but to the closer scrutiny to which persons suffering from certain conditions of ill-health have been subjected by the Medical Officers.

Information was also received that 5 Europeans, 2 children living in suburbs of Durban, and 1 child and 2 adult women in Victoria County, had been proved infected.

It is necessary to draw attention to the distinction between infection by the worm *Ankylostomum* and the disordered conditions resulting therefrom which are known by the name *Ankylostomiasis*. A relatively small proportion only of those harbouring these parasites may be at any one time seriously affected in health by their presence. By examination of the feces of three groups of coolies on arrival from India, amounting to 607 individuals, the eggs were demonstrated in 52, 92, and 12 per centum respectively. These men had been medically examined in India and passed fit for field labour, and it was ad-

ditionally certified by the Surgeon of one of the ships that none of the immigrants in his charge were suffering from any conditions of debility or anaemia. This, however, does not greatly affect the importance which is to be attached to the matter, because on the occurrence of any other illness the effect of the infection frequently becomes very marked. It is well known that *Ankylostomiasis* is a most important factor in diminishing the efficiency of labour in many tropical and some temperate climates. Every infected person is a potential, and unless sanitary precautions are closely observed, an active agent in the dissemination of the disease, and his potentiality for evil is not diminished by the fact that he himself is at the time not adversely affected by the infection.

The essential measure for limitation is the provision of suitable latrines for the use of coloured labourers, and the enforcement of their use to at least the extent of keeping the neighbourhood of dwellings free of soil pollution by excrement. Casual relief of nature in the fields by labourers at work cannot of course be prevented, but it is of relatively little importance so long as persons do not frequently or continually resort to the same spot.

The Regulation passed in 1907 enabling the Health Officer for the Colony to require provision of latrines at his discretion has so far been utilised only in respect of places where information has been received of persons being found to be infected: it is, however, intended in future to use the powers granted in respect of all places where more than 10 adults are employed. Hitherto the provision of suitable trenches has been demanded, but there are places where the site, or the quality of the soil, or the insufficiency of available ground, render trenches undesirable, and at such places and where it is found by experience that trenches and the surroundings are not properly kept, it is intended to require the erection of suitable structures for the use of buckets, made of reinforced concrete, on a plan, modified by the Borough Engineer, Maritzburg, from that used at the Government Asylum.

In the year 1908 orders were served on 30 owners or managers, many however, applying to several barracks in different situations on large properties. Considerable difficulty has been experienced by District Health Officers and Sanitary Inspectors in inducing those responsible to give effect to the details of the order, and to take any real interest in their maintenance in satisfactory condition. There appears to be a disposition to regard the whole thing as a lad of this Department, and not as a measure for the proper safety of labourers, far less as of prospective advantage to employers. In other instances the neglect has been due to apathy. In respect of both classes there appears to be a strong feeling that the disregard of the re-

quirements of Law and Regulations is a matter of no consequence, a feeling which will only be removed by the institution of proceedings in the Magistrate's Court.

Durban Mass Meeting

Support for the Delegates

A mass meeting, under the auspices of the Natal Indian Congress, was held on Wednesday, afternoon, in the Market, at the Grey Street Mosque, to support the delegates who have proceeded to England and India and to protest against the continued oppressive action of the Transvaal Government. Mr. Dawad Mahomed, President of the Natal Indian Congress, presided, and there were with him on the platform: Messrs H. Kallenbach (Acting Hon. Secretary of the British Indian Association in Johannesburg), R. K. Khan, N. M. Kadir, Hoosen Cassim, D. M. Timol, Abdul Haek, B. A. Meghraj, S. Emmamally, Dr. Nanji, R. Pathar, P. S. Aiyar, and Sachit Maharaj.

The Chairman addressed the meeting in Gujarati, after which Mr. R. K. Khan read a translation in English, which reads as follows:—

Gentlemen and Friends,—We have gathered here to-day in order to make it clear beyond doubt to our own people in South Africa, and to our European fellow-Colonists that we are, I hope, unanimous in our support to help to the utmost to end the unfortunate struggle which is still raging between our brethren and the Government in the Transvaal, and to support, as far as it is in our power, the Transvaal and Natal Delegates, who at the present moment are bringing our grievances before the Imperial Government and the British people, and before our Mother Country and our Indian people.

We British Indians in Natal have always followed the Transvaal struggle with the keenest interest, so much so that your humble Chairman has, in company with our brave Parsee Rustomjee and a number of others, willingly undertaken imprisonment as a protest against the injustice done to our Transvaal brethren and through them to our beloved Mother Country.

You all know the untold suffering and sacrifice which have been borne by our countrymen in the Transvaal, and I do not doubt that you are wholeheartedly with me when I say that we are not going to rest until the racial humiliation and national degradation has been removed from our Transvaal brethren.

To show our strong indignation against the wrong done to our nation by the Transvaal Government, and our love and admiration for those amongst us who have, over and over again, preferred imprisonment to submission to laws which, I hope, not one of you would submit to if passed in this Colony, I shall request you to

consider, and I hope you will pass unanimously, a resolution congratulating heartily our brave brethren, many of whom have just completed a term of six months' imprisonment with hard labour. On account of an acute case of rheumatism, I had to leave the prison three weeks before the completion of the six months. Permit me, however, to tell you that notwithstanding my physical weakness, I am leaving for the Transvaal at the earliest possible moment and again give expression to my protest and continue to do so until these degrading laws have been removed from the Statute Book. Regarding our deputations: five Indian Delegates are at the present moment in London, two from the Transvaal, amongst whom is our beloved leader, Mr. M. K. Gandhi, and three from our Colony. Mr. H. S. L. Polak is, on behalf of the Transvaal and Natal, appealing to India to assist our Transvaal brethren to end their sufferings and to explain to the Indian people the position of South African British Indians. I shall ask you to consider two resolutions, one our delegates assuring them of our willingness to do our utmost to strengthen their hands and the hands of the Imperial and Indian authorities in their representations to the Transvaal Government to grant what we consider the modest and moderate requirements of our Transvaal brethren, and further to secure for us in a United South Africa sufficient safeguard against laws which men with self-respect cannot accept. I venture to claim here that, as a community, we deserve consideration in the formation of the South African nation that is to be. The third and last resolution which you will be asked to pass has the purpose of respectfully urging the Imperial Government and the Indian Government to give sympathetic consideration to the submission of the deputations that have proceeded on behalf of the Transvaal and Natal to England and India. I implore you, brethren, to work wholeheartedly with me to bring about a betterment of the position under which South African British Indians are suffering at present, and in this endeavour also to work from within and to consider with me the ways and means which are necessary to improve our status, so that our European fellow-Colonists will consider British Indians an asset in South Africa and willingly grant to our children the position of a self-respecting community, for which position, it grieves me to have to own, we have to fight at the present moment.

I shall now ask you to consider the resolutions.

Mr. Moulvi Ahmed Mukhtar proposed, and Mr. N. M. Kadir seconded the first resolution as follows:—

"This Mass Meeting of British Indians tender its heartiest congratulations to those of our Transvaal

and Natal brethren who have completed a long term of painful imprisonment as a protest against the oppression which British Indians are suffering in the Transvaal. We regard their splendid courage and endurance with sincere admiration and pledge ourselves to assist them to the best of our ability."

The second resolution was proposed by Mr. G. P. Gandhi and seconded by Mr. Suchit Maharaj:—

"This Mass Meeting of British Indians pledges itself to support wholeheartedly the Delegates who have proceeded to England and India to lay their grievances before the Imperial and Indian Governments."

Dr. Nanji proposed and Mr. Ambaram Maharaj seconded the third resolution as follows:—

"This Mass Meeting of British Indians respectfully and urgently appeals to the Imperial and Indian Governments to protect our rights as British subjects, and to give a sympathetic hearing to our representations."

The fourth resolution was proposed by Mr. R. K. Khan and seconded by Mr. Emmamally:—

"This Mass Meeting of British Indians authorises the Chairman to communicate the text of the preceding resolutions to the proper quarter."

All resolutions were put to the meeting and carried enthusiastically.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

FURTHER RELEASES AND IMPRISONMENTS. The following have been released from Diepkloof Gaol after serving a term of three months' imprisonment with hard labour:—On Saturday, Mr. Esse Asmal, on Monday, Mr. S. Sujee, on Tuesday Mr. P. K. Naidoo, and on Wednesday, Mr. A. Varadan Chettiar. All these gentlemen, it will be recollected, were sentenced at Vereeniging in connection with Mr. Aswat's store, for trading without a licence, and were subsequently transferred from the local gaol to Diepkloof Prison to enable them to obtain a daily ration of ghee, which was not issued at the former prison. At Heidelberg, on Monday Messrs. V. S. Pillay and S. Chetty, both of Pretoria, were set at liberty. They had been transferred to Houtpoort from Volksrust. The Johannesburg Tamil cases came on for hearing on Monday last, and not on the 13th, as stated by me last week. The usual sentence of three months or £50 was imposed, the fine being, of course, ignored.

THANKS. The recently released long sentence prisoners hereby desire to respectfully thank for the many messages of cheer and encouragement received from their relatives.

The Witwatersrand Church Council And Native Representation

The Witwatersrand Church Council, at its annual meeting, dealt with the question of native representation. We understand that the Council, being a church organisation embracing Anglicans, Baptists, Congregationalists, Methodists, Presbyterians, and the Salvation Army, refrains from importing purely political matters into its discussions. When moral and spiritual interests are involved action is taken.

The Rev. Amos Burnet proposed, and Mr. Walter Evans seconded, the following resolution:—"This Council, as being especially interested in the welfare of the natives, respectfully urges that some general provision be made for some form of native representation with reference to matters specially affecting their welfare." He said he was not so stupid as to come and propose a resolution in favour of native franchise; it was such a highly-contentious matter, on which the Council was hopelessly divided. But surely this dumb mass of helpless people, who were looking to them and appealing to them for a word of sympathy, could not be ignored. They were the leaders of the Christian Church, they were, and if they claimed to represent the high-water mark of Christian opinion, which they did, and refused to take cognisance of this important matter, they might at once disband the Council. He reminded them that the seven millions of native people in this land could not be permanently and finally governed without their having an opportunity of expressing their views and of making their wants known to the people who claimed to govern them. If they ignored this, they were working for anarchy and chaos, and it would come sooner than they thought if they worked for that end.

Some objection was made by various speakers to the vagueness of the resolution, and speaker held that it was "political." Mr. W. Hosken and Rev. Dr. N. A. Ross eloquently supported the resolution, the former pointing out that in a resolution such as this they could not deal with details; the latter stating that many of the matters dealt with by the Council might equally be termed "political," and their action in touching such matters as gambling and betting had not been questioned.

It was eventually agreed to pass the resolution in the following form:—"This Council, as being specially interested in the welfare of the native peoples, is of opinion that provision should be made for some form of native representation with reference to matters affecting their welfare." The motion was carried with but three dissentients.

Kaffir Eating-houses in the Transvaal

Rodepoort's Action

Some weeks ago we reproduced from the *Transvaal Leader* an important judgment delivered by Mr. L. A. Horstall, A.A.R.M., at Rodepoort, in which he sustained an appeal made by a Kaffir eating-house licensee against a decision made by the Licensing Committee of the Rodepoort-Maraisburg Council. Although the Magistrate would not allow the refusal of a licence simply because the applicant was a Chinaman, he suggested that the Council might have succeeded had they brought forward the question of the number of licensed houses already in the particular neighbourhood, and that any more would create a nuisance.

Acting upon the cue given by the Magistrate, "The Health Committee recommended that the Licensing Committee be authorised to sit for the purpose of considering new applications on the 20th August, 1909, and further recommended that at future sittings of the Licensing Committee the principle of allotting one Kaffir eating-house for every 250 natives, as laid down by resolution of the Council at the meeting held on the 15th March, 1905, be strictly adhered to. The following letter was received from Messrs. Steytler, Grimmer and Murrey:—On behalf of Ah Amen, the holder of a Kaffir eating-house licence in respect of premises situate on Stand No. 309, Herold street, Rodepoort, we beg to apply for an assistant's certificate to be issued in favour of T. R. Emanuel under By-law No. 17. We recognise that under such by-law a certificate in favour of a Chinaman cannot be claimed by means of the procedure laid down therein, and as our client's nomination is a Chinaman, we must ask the Council to be good enough to give special instructions for the issue to him of a certificate. In support of our request, we beg to point out that our client, being a Chinaman, will not be able to get a trustworthy European to accept a position as his *bona fide* servant, and that when your by-laws were promulgated it could never have been taken into consideration that a Chinaman would become the holder of a licence. It is, of course, necessary for our client to occasionally absent himself from his business for a short period of time, and we therefore trust that the Council will see its way clear to grant our request. We submit that in the peculiar circumstances of the case the Council would be fully justified in issuing such special instructions."

After discussion, it was resolved not to grant the application, because, in the opinion of the Council, it would be tantamount to establishing an undesirable precedent.

Madras Provincial Conference

South Africa Resolution

At the Madras Provincial Conference, held at Benaulpore on the 18th June, the following resolution was introduced to the assembly:—

(a) That this Conference views with alarm and deep concern the increasing prejudice of the white population in South Africa against Asiatics in general, and British Indians in particular, and strongly resents the indignities and hardships which the Indian subjects of H. M. the King-Emporer are being subjected to by the white population in their native, heroic and self-sacrificing efforts to assert and obtain a recognition of their position as citizens of the British Empire and fears that the treatment on the part of the Whites in South Africa coupled with the indifference of the British statesmen to protect the elementary rights of citizenship of the British Indian subjects of His Majesty have been giving rise to a strong and growing feeling that, when there is a conflict of interests between the Indians and other White races, both subjects of His Majesty, the latter will invariably be sacrificed to the former, and that the Government of the United Kingdom, in the past, have been perpetrating the last injustice of the Empire, and respectfully urges, under the circumstances, the absolute necessity of taking immediate steps to allay this feeling and take such measures as may appear necessary to His Majesty's Government to obtain the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, 1907, and to secure to the British Indians of the Transvaal and other South African Colonies that treatment which is accorded to British subjects.

(b) That this Conference would further invite the Government of His Majesty's Government to the draft Act of Union, drawn up by the representatives of South Africa, the terms of which are so grave and disabling to the Indian population that it will not only be perpetuated, but the troubles now present enjoyed by the Indians of Cape Colony will be further drawn. This Conference believes that the future of the Indian population of that portion of the Empire will be gravely imperilled unless explicit provision is made in the new constitution to safeguard their rights of citizenship and to provide that His Majesty's sanction to the Act of Union may be withheld if such provision is not made.

Mr. P. Nagabhushanam moved this resolution which he characterised as most important as it concerned the citizenship of British Indians and as the racial relations between the different classes of His Majesty's subjects depended thereon. He referred to Lord Amthill (cheers) who had lost no opportunity to put the case strongly for the honest Indians in South Africa, who were regarded with jealousy by the whites there. The finger-print system was humiliating and though the Indians kept to their promise of voluntary registration, the Asiatic Law Amendment Act had not been repealed as yet. 204 Indians were incarcerated in 1908 and 130 have been sent back to prison. Mr. M. K. Gandhi (cheers), who was fighting bravely for the cause, had been sent thrice to the jail. This showed the righteousness of the cause. The prospect was still gloomy and the Imperial Government have held out no hopes. Lord Morley conceded that the condition of the colonies was anomalous. Were we then British citizens only nominally?

Mr. Tampalli Krishnaya seconded this resolution. He said that the Imperial Government failed in its duty towards Indians by not vetoing the Transvaal law.

Mr. Petro supported the resolution in brief. The speech was loudly cheered and created a profound impression. He dwelt on the jealousy of the colonists at Indians' prosperity, because they were unable to compete with the latter.—*The Hindu*.

The Next Indian National Congress

Candidates-Elect

Mr. Gandhi Honoured

The following report of the Provincial Congress Committee of Bengal appears in the *Bengalee* of the 14th ultimo:

A meeting of the Provincial Congress Committee was held on Friday last, the 10th instant, in the rooms of the Indian Association. Amongst other matters it was also resolved that a representative be sent by the Provincial Congress Committee to nabussil for organising District Committees and Associations. The Committee was of opinion that for the choice of a President of the next Congress the names of the Hon'ble Nawab Syed Mahomed, Mr. Gandhi and Mr. Mudholkar be submitted by the Reception Committee to the various Provincial Congress Committees.

CORRESPONDENCE. Orient—The book can best be obtained from its Publishers Messrs. G. A. Natesan & Co., Esplanade, Madras, for Rs. 2 as we do not know of any local book-sellers stocking this work.

Indian Press Comments

On the Transvaal Situation

The whole sad story of the sufferings of Indians in South Africa (says *The Press*, Bombay) is writ large with the ink of persecution on the bleated pages of the history of the last decade and more. If anything requires the highest kind of moral courage, a faith in the righteousness of one's cause, it is a policy of what has come to be known as the policy of passive resistance, patiently pursued by Indians during the last two years. By their willing self-abnegation, ready sacrifice and heroic sufferings, they have proved to their persecutors, the Imperial Government and the world at large that they possess the highest kind of moral courage. And now they propose, if we may so state it, to give another "chance" to the Colony and the Suzerain power to right a wrong most heartlessly perpetrated, in defiance of justice and the best traditions of the British race and Empire. Reuter cables that four prominent Passive Resisters, including Mr. Gandhi, shortly sail for England as a deputation to the Imperial Government. This is a wise step. When a door is deliberately banged in one's face, there is no "Open Sesame" that can make it fly instantaneously. The only talisman in such a case is knocking—tapping gently first, then loudly, and lastly knocking all together and continuing to knock until the object is gained. Several deputations, led by prominent Englishmen like Lord Ampthill, have knocked before at the doors of the Imperial Government, but nothing was gained. Yet knocking in the word till we succeed. The present deputation is going to England under more encouraging circumstances than its predecessors. All honest Englishmen are now convinced of the inequity of the treatment meted out by the Colonists to our brethren in South Africa. They can hold in their right hand, as Luther did the Bible before the historic Diet of Worms, Lord Curzon's gospel of Retaliation and Lord Morley's latest utterances on the subject at Oxford. His Lordship said that "An Imperial Conference undoubtedly raises the delicate question as to whether common citizenship is to be observed, or whether relations between India and the Colonies should remain as at present." We wish Lord Morley had given the "relations" a name and a character, and not taken refuge behind the diplomatic "as at present." But the deputation, we are sure, will do that and with a will. They may not succeed. Yet each successive failure but increases the moral balance in our favour, and adds a drop to the cup of the Colonists' sins. Reuter also wires that other Passive Resisters—what a pathos there is about this paradox!—are proceeding to India

to explain the position. Need we say they will receive the heartiest welcome? We are aware that a certain class of people here laugh at Passive Resistance, saying that such has never won. They are wrong. The Christian martyrs of the time of the fiddling incendiary and blood-sucker Nero were Passive Resisters of the most heroic type. Who succeeded, history but too vividly records.

Mr. Gandhi Corrects "South Africa"

Mr. M. K. Gandhi writes to the Editor, *South Africa* as follows:—
22nd July 1909.

Sir,—In your leading article in the current number, you state that:—

"Mr. Gandhi of Natal and Transvaal fame, admits that the campaign of himself and his friends will be dictated by sympathisers in England, whose names the way are unfortunately associated with the dangerous movement in India, which has been brought into such startling prominence of late."

Will you kindly allow me to say in reply that what I said in Reuter's Agent was that our movements will be guided by the advice that may be given us by Lord Ampthill and his Committee.

I am not aware that Lord Ampthill or his colleagues are associated with what you call "the dangerous movement in India." Moreover, for passive resisters there can be no dictation save that of their consciences. They are under solemn obligation to secure what they are justly entitled to, and in their endeavour to do so, they are resolved to undergo personal suffering to any extent not even excluding death. The test of true passive resistance is sacrifice of self and not of others.

Indian Students in England

Contemporary Opinion

London School of Economics

Mr. Lee-Smith has, we are glad, not forgotten India and Indian students. He is anxious that Indian parents should know the arrangements that have been made for the benefit of young Indians going to England for the study of political institutions and economics. It will be seen from his letter that arrangements will be made to enable Indian students to come into living contact with British institutions by means of lectures and tours, and to introduce them to representative Englishmen in all classes during the vacations. The study of Indian sociology, including the social, political and economic conditions of India, will be duly attended to, and the applicability of lessons derived from British institutions discussed in the course of lectures on English and Indian

sociology. The lecturers will not be Englishmen only but will include Indians also. It is satisfactory to note the proposals to elect one or two of the foremost Indians on the Board of Governors of the London School of Economics and Political Science. We hope the selections will be such as to meet with the approval of the Indian public or inspire public confidence. The students will not be left to shift for themselves as regards their residence. They will have to live in English families selected by the London School of Economics and Political Science. Those who have scruples regarding food, etc., will have to place themselves in immediate communication with Mr. Lee-Smith.—*The Gujarati*.

Facts and Comments.

NO PRISONS COMMISSION. It has been reported during the last few days that the Transvaal Government were about to appoint a Commission to enquire into the whole question of prison administration in this Colony. On the matter being mentioned to the Acting Prime Minister yesterday he said that the Government had no intention to present or appointing any such Commission.

DURBAN INDIAN SOCIETY. At a meeting of the Durban Indian Society held last Sunday at 159, Grey Street, an interesting lecture was delivered by Mr. S. R. Pather on the "Duty to our motherland." The lecture dwelt on the unity that should exist between the two great communities—Hindoo and Mahomedans, and in a very earnest manner pleaded for attainment of this object. It is only by every son of India having this in view, Mr. Pather concluded, that the Indians could discharge their duties to their Motherland. Mr. Moulvi, one of the distinguished leaders of the Mahomedan community endorsed the views of the lecturer, and observed that the salvation of the Indian nation rests in the hands of the Indians themselves.—*African Chronicle*.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
History Repeats Itself	359
Dumb Citizens	360
At the Prison Gate	360
A Martyr to the Cause	360
The Return of the Stralwarts	360
OTHER ARTICLES:—	
Nagappan's Case Again	361
Still Departing?	364
Natal Health Report	365
Durban Mass Meeting	366
Notes on the Transvaal Struggle	367
The Witwatersrand Church Council and Native Representation	367
Kaffir Eating-houses in the Transvaal	368
Madras Provincial Conference	368
The Next Indian National Congress	368
Indian Press Comments	369
Mr. Gandhi Corrects "South Africa"	369
Indian Students in England	369
Facts and Comments	369

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીડેસ, શનિવાર, તારીખ ૨૧ મી અગસ્ટ ૧૯૦૯.

અંક ૩૬.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ગ્રીસ્તો-તા. ૨૧ મી અગસ્ટથી, તા. ૨૭મી
અગસ્ટ સુધી, ૪૦ સ. ૧૯૦૯.

હિંદુ-ગ્રીષ્મ આવળ શુક્ર પ થી બીજા
આવળ શુક્ર ૧૧ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૪થી સાબાનથી તા. ૧૦
સાબાન સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

ગ્રહ.	સૂર્ય.	ચંદ્ર.	ગુરુ.	શુક્ર.	મંગલ.	બુધ.	શનિ.
રવિ.	૨૧	૫	૪	૮	૧	૨૫	૫ ૩૩
શુક્ર.	૨૨	૬	૫	૯	૨	૨૪	૫ ૩૪
મંગલ.	૨૩	૭	૬	૧૦	૩	૨૩	૫ ૩૪
બુધ.	૨૪	૮	૭	૧૧	૪	૨૨	૫ ૩૫
શનિ.	૨૫	૯	૮	૧૨	૫	૨૧	૫ ૩૫
રવિ.	૨૬	૧૦	૯	૧૩	૬	૨૦	૫ ૩૬
શુક્ર.	૨૭	૧૧	૧૦	૧૪	૭	૧૯	૫ ૩૬

અનુક્રમણિકા.

નગાપન કેસની તપાસ ...	૫૨૭
નાતાલમાં લાઇસેન્સની તકલીફ ...	"
અંગ્રેજી ઉપરુશનની મુસાફરી ...	૫૨૮
લંડન ...	"
હોદી રેપુટેશનની મુસાફરી ...	૫૨૯
ગોરમીટનાં દુઃખ ...	"
'લીડર' અને 'મેલ' વચ્ચે દ્વંદ્વ ...	૫૩૦
બેલ્ગિયમનાં બળરૂપ ...	૫૩૧
આપની સભામાં યુનીયન બીલ ...	૫૩૨
જેલનો ખોરાક ...	૫૩૩
ટરાંસવાલની લડત વિષે હોદી છાપામાં	
ચરમા ...	"
અખબાર-આલમ ...	૫૩૫
ડરબનની ઉલ્લી મીટિંગ ...	૫૩૬
પરેપકાર વિષે-ટેશલકતેને બંધવાઈ ...	"
હોદીના રીવાજનો સવાલ ...	"
ગ્રેવલ્સે અગ્રેવ માલ ...	"
લડતને મદદ ...	૫૩૭
ટેલિગ્રાફને ઉદ્ધવન લાઈબરેરી ...	"
કેપટાન હબીબીયા મુસલીમ સોસાયટી ...	૫૩૮
નાહારી કારકની નોમિસેલેશન ...	"
તાર સમાચાર ...	૫૩૯
પોસ્ટ ઓફિસનાં મરદમોની હિંસા ...	૫૪૦
પરકારથી ચરમા ...	"
હિંદુ મંત્રાનાં અર્થ ...	૫૪૧
કોલકાતાનાં મુસાફરો ...	૫૪૨
પોસ્ટ ઓફિસનાં મરદમોની હિંસા ...	૫૪૩

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનિવાર, તા. ૨૧ મી અગસ્ટ, ૧૯૦૯.

નગાપન કેસની તપાસ

ધણીવાર સુધારણે મોટા ફેરફારો થાય છે, અથવા જલ્લમનાં કામો ઉપાડાં પડે એવી તપાસો ચાલે છે, તે દુઃખો ભોગવ્યા ને પરિણામે થાય છે. સાધારણ રીતે આમજ બનવું આવ્યું છે. ઇતિહાસમાં તેના બધા દાખલાઓ જોવામાં આવે છે. જ્યાં જ્યાં કેદીઓપર ગુજરેલા ફેરમાં તપાસ ચાલેલી છે, ત્યાં અમુક માણસોને બહુ સહન કરવું પડેલ હોય છે. મુલાખી સામે પોકાર થયો, ને તે નાહુદ થઈ ને ગુજરેલા સીતમન હોવાલો પ્રગટ થયા ત્યારેજ. તેવીજ રીતે ધણી નાની મોટી બાબતોમાં બને છે. નગાપનનો કેસ તે બાબતો જાતનો એક નાનો દાખલો છે. તેને દુઃખ ખમવું પડ્યું તેના પરિણામે તેને પોતાને તો લાજ ન થાય, પણ તેની પાછળના બીજાઓને હાથેલ થયો જોઈએ. આમ જોઈનાં દુઃખમાં તપાસ કરવાને સરકારી કમીશન નીમાણું તે આપણે જોઈએ. કમનથીએ તપાસથી બીજાના હકમાં રાહતરૂપે જેવું પરિણામ આવવું જોઈએ તેવું નથી આવ્યું. તેથી આપણે દિલથી ન ચર્તા તેનું કારણ તપાસવું જોઈએ. એક કે વધારેના દુઃખ ઉઠાવવાથી બીજાને સુખ થાય એ મુદ્દાને આ તપાસના પરિણામથી બાધ નથી આવતો. કારણ કે નગાપનને દુઃખ પડ્યું, તેમજ તપાસના ચુકાદામાં સતોષ ન મળ્યો તે, આપણી જાતપરના દીલાને લીધે, આપણી આ મુલકમાં આકાલી નમાલાપણાની જાપને લીધે છે. જુલમ કરનારા એમજ માની જોઈ છે કે "કાળી ચામડીવાળો જે હોદી તે આટલું સહન કરીજ લીધે; જોનામાં તેની સામે ધવાળું પાછીજ ક્યાં છે?" તપાસ કરનારની તપાસ અસંતોષકારક નીરવે છે કારણ કે 'હોદીના અસંતોષકારકો' મળ જવાળું છે. એક મિત્ર મિત્ર મિત્ર છે. આપણે આ કલંકની બહુ ટોં મળતો.

જાપ હોદી કાળો, જ્યારે આ રેડીયાળ પણાતો આરોપ હોદી ખસેડશે ત્યારે આવા બનાવો અટકશે. તેથી આવી બાબતમાં જે કરવું પડે તે હમેસાં ચુક જ જોઈએ.

નાતાલમાં લાઇસેન્સની તકલીફ

લાઇસેન્સ અમલદારના હોદી વેપારી ઉપરના જુલમનો એક વધુ નમુનો હાલ જાણવામાં આવ્યો છે. મી. ગોકળદાસ કુમેરદાસના નામથી કરજનીમાં ફેટલાક વરસ થયાં એક હોદી દુકાન ચાલતી હતી. ફેટલાક સંજોગોને લઈને તે ધણીને અમલદારી (રજીસ્ટર લાઇસેન્સ) માં આવવું પડ્યું. ત્યાં દુકાન ઉઘાડવા લાઇસેન્સની અરજ કરતાં તે ધણીને કહેવામાં આવ્યું કે વેપાર ચાલુ કરો, અને તે દરમિયાન તપાસ કરી લાઇસેન્સ કાઢી આપવામાં આવશે. આ બેલવાપર વીચાર સખી તે હોદીએ દુકાન લાડે સહ તેમાં માલ ભરી દુકાન ચાલુ કરી. એટલે થોડા માસ પછી જવાબ મળ્યો કે આ દુકાન અલ્લા પવા દેરામાં પાડોશી વેપારીઓ વાંધો બતાવે છે. આમ તે લાઇસેન્સ જરૂર વગરનું છે કહી દુકાન બંધ કરાવી, અને દુકાનના ચાલના ૧૦૦ના ૬૦ થયા!

દક્ષિણ આફ્રિકામાં યુનીયન પાર્લામેન્ટ થયા બાદ પ્રધાનમંડળ મેણ રૂપાપરો તે વિષે લંડનમાં અનેક તર્ક બાંધવામાં આવે છે. કેપનો આફ્રીકનર બોંડ પક્ષ તથા એરે જરીવર કોલેનીનો યુની પક્ષ મી. મેરીમેનને મુખ્ય પ્રધાન તરીકે પસંદ કરે એવું જણવામાં આવે છે. જો મગર નર તરીકે લોડ સેલમેનન આવે તો તે જનરલ બોયાને પસંદ કરે, ત્યારે લેટરડ પેટલેડ આવે તો તે મી. મેરીમેનને પસંદ કરે. આવું ધારવામાં આવતું હોવાથી મગરનરની નીમણુકનો સવાલ લંડનમાં બ્યાન બેચનારો થઈ પડ્યો છે. દરબાન એવું જણાવવામાં આવે છે કે દરબાલ તથા કેપની પ્રેસિડેન્ટ નાઈલો મિત્ર મિત્ર મિત્ર, તે તપને નાતાલ તરફથી મિત્ર મિત્ર છે. આપણે આ કલંકની બહુ ટોં મળતો.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. ગાંધી]

મને લાગે છે કે હું મને અઠવાડિયાએ લખી મર્યાદા અને સર વીલીયમ લી વોરનર તથા મી. મોરીસનને, અને જ્યાં ઉતર્યા છીએ તે હોટેલમાં મળ્યા. તેઓ એ દિલસેજી બતાવી. ત્યારબાદ અમે મેજર સમ્પદ દુસેન બેઠકમાં બેઠા. તેમણે પોતાની જાનનો પ્રમાણ કરવાની સંમતી આપી છે. મી. વીલર મોટમની મારફતે મી. સી. ટી. ડેમેન કરીને એક બાઇ છે તેને પણ મળ્યા. તે બાઇ ડેમેન પરણી છે. મી. ટી. ડેમેન સાંના ડચ બાપાનું કામ કરે છે ને જનરલ બોચા વીગેરેને જોળામે છે. તેમણે જનરલ બોચાને મળવાનું જણાવ્યું છે. મી. બાઇન કરી ને એક જાપાણા છે જેણે આખલે વખતે મદદ કરી હતી તેની પણ મુલાકાત લીધી.

મી. બેઠકાર કરીને એક પારસી બેરીસ્ટર છે તેને માન આપવા પારસી જાણુમને ખાણું આપ્યું હતું તેમાં સર મેજરજી એ પુરથી લીધી હતી. આ મેળાવડામાં અમને આમંત્રણ હતું. તેમાં હિંદીઓએ આપણને મદદ કરવા બાબતનું બાવણું કર્યું. અને અમને બંનેને તથા મી. રીચને તે રિપે બે બોલ કહેવાનો વખત મળ્યો હતો.

રીચી બોલ રીચીના અધિપતિ મી. સ્ટેડની મુલાકાત લીધી. તેમનો પ્રસંગ મી. સ્ટેડ સાથે સારો છે. તેમણે મી. સ્ટેડને મળવાનું કહ્યું છે.

છડીઆ ઓરીસના મેજર મી. સુપ્ત તેમજ નવાજ હમદુલ મુલક સમ્પદ દુસેન બેઠકમાંની મુલાકાત થઈ. તેમને બધી દક્ષિણ સમજાવી છે.

આ સિવાય બીજાઓની મુલાકાત થઈ છે તે નજીવી હોવાથી તેનું વર્ણન નથી કરતો.

લોરડ એમ્પટીલની સલાહથી લોરડ કરીયુ તથા લોરડ મોરલીની મુલાકાત કરવા નો વખત માગ્યો છે. લોરડ કરીયુનો જવાબ આપ્યો છે તેમાં શું કારણસર મળવા મંગીએ છીએ એ પુછાવ્યું છે. તેનો જવાબ મોકલ્યો છે. મળશે કે નહીં તે બાબત આપને અઠવાડિયાએ પડશે.

હું જેમ જેમ અનુભવ લેતો જઈ છું તેમ તેમ મોટાગણતા ને મોટા હેતુ તેવા માણસોને મળીને કંટાળાને જાહેર છું.

આવી મહેનત તે ફોનમાં ખાંડના જેવી જણાય છે. સહુ પોત પોતાના વિચાર માં મશગુલ રહેલા બેઠકમાં આવે છે. સત્તાવાળાના મનમાં ખરો ન્યાય કરવાના વિચારો થેડાજ બેઠકમાં આવે છે. પોતાનો હોદ્દો બળવી રાખવાની લાગતી લાગેલી છે. એક અથવા બે માણસને મળવાની તજવીજમાં આપો દહાડો આપ્યો જાય છે. તેને કામજી લખવો, તેનો જવાબ મેળવવો, પહેલે લખવી અને તેને વેર પહેલવું. એક હોલ ઉતર માં તો બીજા દક્ષિણમાં. આ બધું કામ કર્યા બાદ પણ કંઈ મળે એવી આશા થોડી રખાય. ન્યાયની નજરથી અપાતુ હોય તો કમ રતુ મળી જાય. વાત માત્ર બચતી આપવાની રહેતી છે. આવી સ્થિતિમાં કામ કરવાનું સલામતીને નજર રહે.

આ પ્રમાણે મહેનત કરવી, તેમાં ધણા પૈસા કુમાવવા, તે કરતાં વધારે દુઃખ બોગવવું એ હું ધણે દરબજે અરસ મળ્યું છે. અડચણો છે છતાં જો આપણી માગણી કબુલ થાય તો હું સમજીશ કે આપણે સહન મેળવવા જેટલું દુઃખ સહન કરી ચૂક્યા તેથી મળ્યું. જો માગણી કબુલ ન થાય તો સમજીશ કે હજી વધારે દુઃખ સહન કરવા ની જરૂર છે. દુઃખ સહન કરવા જેવો કામગીરી બીજો મને બેઠકમાં આવતો નથી. દુઃખના પોકારને બીજી શકે એવો પોકાર જનરલસ્ટ બાવણું કર્યા કરી શકતા નથી. દુઃખની દાદ સંભળાયા વિના રહેવા ની નથી. દુઃખ બોગવવું છે તેને કહી બતાવવાની જરૂર નથી. દુઃખ તેની મેલ બોલે છે એમ માનું છું. અને હું દરેક હિંદીને સલાહ આપું છું કે તેણે દુઃખની બાબત ધી કરવાની છે. બાકી તો પાણી માંના પરપોટા છે. ડેપુટેશન ઉપર થોડી નજર રાખવી. આપ સમાન બધા નહીં એ વાત મોખી રાખવી, ને જે જવાબની તકવારી રાખવી. આમાંજ કુતવાનું રહ્યું છે.

બીજા બાબો તરફથી તાર આવ્યા છે તે તાર કેલેનીઅલ ઓર્ડીસે તથા છડીઆ ઓર્ડીસે મોકલવામાં આવ્યા છે.

કવખત

સહુ એમ માને છે કે ડેપુટેશન ક વખતે આવ્યું છે. થોડાજ દહાડામાં લંડનમાંથી મોટા માણસો બધા માલ્યા જશે. તેઓ આગસ્ટ માસમાં - ફરવા નિજાની પડે છે. એટલે જાહેરમાં કંઈ કામ કરવું હોય તો તે ફરવું મુરકેલીની

વાત છે. આવી કોઈ સ્થિતિ છે છતાં ડેપુટેશન બીજી વેળા આવી શકે એવી સ્થિતિ ન હતી. જ્યારે દક્ષિણ આફ્રિકા ના બીજા માણસો આવ્યા ત્યારેજ અવવા ની જરૂર હતી. એટલે પરિણામ એ આશુ કે જો ખાતરી દિલચાલમાંથી કંઈ નહીં વળે તો જાહેર દિલચાલથી ધણુંજ થોડું થવાનો સંભવ છે.

લંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

દક્ષિણ અંગ્રેજી મજલ

સેપ્ટેમ્બર અંગ્રેજી મજલ જે કાપવાના દર તર છે તે થોડા રોજમાં હિંદુસ્તાન જવા ના છે. તેના માનમાં મેળાવો થયો હતો. તેમાં મી. હાજી હમીયને તથા મને આમંત્રણ મળવાથી ગયા હતા. તેમાં પ્રસંગ હોવાથી દરસવાજના હોદ્દો ની વાત ચલી હતી. દક્ષિણ અંગ્રેજી મજલે હિંદુસ્તાનમાં મહેનત કરવાનું વચન આપ્યું છે. આ મેળાવડા માં કેટલાક ગેરા પણ હતા. મી. રીચ પણ હાજર હતા.

એડિટોરિયલ બીજલોસ

દરજીની પારલામેન્ટના કેટલાક મેમ્બરો ખાસ અંગ્રેજી પ્રજાના મોટા માણસોને મળવા આવેલા છે. તેઓના માનમાં હોટેલ સેસીલમાં ખાણું આપવામાં આવ્યું હતું. મેં બેઠકમાં નામદાર તરવાત બે મુખ્ય છે. બીજા મુરતજા અરીફખે, જેવાદખે, દક્ષિણ રીઆ તકીશખે, મેહમ્મદ અલીખે, મુખેરજાદે, અહમદ પંચા, મી. પાતખે, સુલે માન ખુસતાની, નવાજ મઝલીઆં એફ નદી, સામુઅલ એફ હી, ફાલ અરીફ એફ નદી વીચેર છે.

આ મીજલમાં લગભગ ત્રણસો માણસો હશે. બરલ બોલ જોનસબો પ્રમુખ હતા. તેમાં લોરડ કરબન પણ હતા. લગભગ પચાસ હિંદી હજર હશે તેમાં મી. જસડીસ અમીર અલી, નવાજ હમદુલ મુલક સમ્પદ દુસેન બેઠકમાં, મેજર સમ્પદ દુસેન, સર મેજરજી બાવ નમરી વીચેર હતા.

મુખ્ય લાવણ લોરડ કરબનનું હતું. દરજીસ મેંબરોની વતી જવાબ આપનાર મી. સુલેમાન ખુસતાની ફીસડીઅન હતા. તેણે કહ્યું કે તુરકી સભ્યમાં બધાને સરખા દર છે.

મો. ધોંગરાનો કેસ

મો. મદનલાલ ધોંગરાનો કેસ આજે (તારીખ ૨૩મીએ) આજે. કોર્ટમાં અમને જાણી મનાઈ હતી. મો. ધોંગરાએ પોતાનો ખર્ચા નહીં કરેલો તેથી કેસ બંદ થોડો વખત ચાલ્યો. તેણે એમજ જવાબ આપ્યો કે મેં દેશના ભલાને ખાતર ખૂન કર્યું છે ને તેમાં હું ગુન્હો નથી સમજતો. પણ જડજે ફોરોની સજા કરી છે. આ ખુનને વિશે મારા વિચાર હું જાણતી ગયો છું. મો. ધોંગરાનો જવાબ તે માત્ર આગકપણું છે કે માંડપણુંનો સમજાવું છું. તેને જેમણે અડું કરવાનું કાગળું દો તેણે ખુદ ના દરખાસ્તમાં જવાબદાર છે ને આ દુનિયામાં ગુન્હાગર છે.

મી. ધોંગરાના કેસનો પડછાયા

મો. ધોંગરાના કેસ ઉપરથી સરકારી નજર છડીવન સોશીયલેજર ઉપર પડી. તે જાપામાં મોખ્ખા સખાણુ હતું કે દેશના ભલાને ખાતર ખૂન કર્યું એ ખુન મજાબ નહીં. આમાં કરડાં સખાણુ જાપવાને સાફ ખીચારા જાપવાને ગાર માસની સજા મળી છે. જેને સજા મળી છે તે એક નિરદોષ અને ગરીબ અંગ્રેજ છે તેને કંઈ ખર્ચ નહતી જાપવા નાર પારીસમાં બેઠા છે. એટલે તેને સરકાર પકડી રાખી નથી. આજે કરવાથી કંઈ દેશનો ઉદ્ધાર થતો નથી. જ્યાં સુધી પ્રજામાં જાતે અલંત દુખ સદન કરનારા પેલા ચાતા નથી ત્યાં સુધી હિંદુસ્તાનનો ઉદ્ધાર થતો નથી.

નાતાલનું ડેપુટેશન

નાતાલનું ડેપુટેશન આવતે અઠવાડિયે પહોંચવાનું છે. તેટલામાં યુનીયન એક્ટ લખાઈ પસાર થઈ ગયો હશે. યુનીયન એક્ટ ખાતની કાનફરન્સ ચાલી પડી છે. તેમાં કંઈ બારે ફેરફાર થવાના નથી. કાળા માણસોને લાગુ પડના કાયદામાં ફેરફાર કરવાનું યુનીયન પારલામેન્ટના હાથમાં રહેશે એમ જણાય છે. આમાં કંઈ જ નથી. મુઆ નહીં તો માજા થયા એવું એ કહેવાય. મને ધારિત છે કે નાતાલનું ડેપુટેશન બહુ મોટું આવ્યું ગઈશે. તેમ ન હોત તો પણ કંઈ ખતી સકત એમ માનતો નથી.

કાકતર અબ્દુ રહેમાન

કાકતર અબ્દુ રહેમાન બહુ મહેનત કરી રહ્યા છે. તેણે સોરા કરવી પણ સુલાહાત લીધી છે. પણ તેમાંની કંઈ

કંઈ એવો સહય જોવામાં આવતો નથી. મો. સરીતર ઘણી મહેનત લેતો છે. મો. સરીતરના માનમાં ૨૭ મી તારીખે જે દોરેલમાં બેસી હું કાગળ લખું છું તેમાં મેળાવડો થવાનો છે.

હિંદી ડેપુટેશનના મુસાફરો

[મો. પોલકના સખાણુ ઉપરથી]

તા. ૭મી જુલાઈએ સવારે ૧૦૧ વાગે સોમાલીમાં અમે કરવન છોડ્યું. બીજે દિવસે બપોરે ડેકાગેઆમે પહોંચ્યા. સ્ટીમર અહીં એક દિવસ રહેવાની હોવાની હું શંકામાં ગયો. મને મળ્યા મટે મા આગાખા કિતારે આપ્યા હતા. ૭મીએ સોમાલીમાં દેશપાર કરવાના હતા તે વાતના તેણે મને ખબર આપ્યા. તે ખબર હું અગાઉ મોકલી ચુક્યો છું. આ સખાણુમાં મો. આગાખાની મહેનત અને ખત ઉપર ખાત ખેંચવા સિવાય કંઈ બધું લખતો નથી. ડેકાગેઆમે કાનસજની એડીસમાં ફેટલીક ચર્ચા કરી. ત્યાં અગાઉ હોદી માટે દાખલ થવા પાછું બારણું રાખવાની જીના જે મો. કાકતરના વખતમાં બહાર પડી હતી તે બારણું તાલુદ કરવામાં આખ્યાની ખબર મારા જાણવામાં આવી. આમજ કાનસજના વખતમાં તે રિયનિ હતી, પણ નવા કાનસજના આવ્યા પછી તે રીત નીકળી ગઈ છે.

તા. ૧૦ મી જુને વહેલી સવારના સ્ટીમર મોઝાંબીક જવા બેપડી. મારી સાથે પહેલા વરગમાં મુસાફરી કરનાર તરીકે જે ગ્રદરથ છે તે કાંઝીમારના યુવતીના પિત્રા છે એમ મને જણાવવામાં આવે છે. તેમને સુવતનની છઠ્ઠી લેવાના કાવળમાં સામેલગીરીના અર્થે પસર ફિટીશ સરકાર મુજબ થતો મરજત મોકલાવે છે. તેઓ વિવેકી તથા સુવરેલા જાણવા, ને જે કે તેમને અંગ્રેજી આવડતું નથી, ને મને સુવાતી કે અરબી આવડતું નથી. પણ અમારો સંવાદ હિંદીમાં. સોમાલીમાં જીના વરગમાં ફેટલાક ઉનારો ઉપરાંત રેકતા પૃથ્વીઓ હતા. સ્ટીમરના અમજદારો મારા તરફ માયાળુ જણાયા. રેવનપર જેલક લેનારોમાં હું એકજ વેઠેરી થઈ દો, ને તેથી તે વિશે કાકતરને મારી સાથે બહુ ચર્ચા થતી.

ડેકાગેઆમે છોડ્યા પછી ૩૧ દિવસે સ્ટીમર મોઝાંબીક પહોંચી. આ ગામ પોરુગીઝ વરગણની રાજધાની મજાબ છે. આ વરગણની સુધીમ કોર્ટ પણ અહીં છે. ગે.સનો રાજમાર બહુ નથી. તેઓ કોર્ટી દુકનો, ને રેસ્ટોરંટો ઉપરાંત બીજા કાંઈ રાખતા નથી. તેઓ પોતાનો વખત ને પૈસા કેમ વાપરે છે તે કુચમજ શકતો નથી. અંગ્રેનો ઘણો ખર્ચા વેપાર દોરી વેપારીના હાથમાં છે. તેમાં હોંદુ તેમજ મુસલમાન અને જામ છે. શહેરનાં મકાનો બહુ સુંદર લાગે છે. રસ્તા પણ સારા છે. ગામમાં રીક્ષાઓ હોય છે. નેટીવ લોકોમાં ઘણા મુસલમાન છે. ખ્રિસ્તી ધર્મ તેમજ અહુ અસર કરી રાખે છે. એમ લાગતું નથી. હિંદી આફ્રિકાના નેટીવ કરતાં તેઓ વધુ વધારે સુધરેલા લાગે છે. કદાચ તેનું એક કારણ એ હોય કે તેઓ શુદ્ધ બાંદુ આત્મિકતા નથી. મુસુલેડના નેટીવ કાલ કરતાં અહીં નેટીવોનાં ઘર ઘણાં સારાં છે. બેદન-ખરબતના મકાન લોકે રાત કરતાં આ નેટીવ ટાકિન રવજાતામાં ઘણું ચડીયાતું છે.

ગીરમોટનાં દુઃખ

આકસ કરલના એક ગોરા માલિકને ત્યાંથી પોતાના દુઃખની હરિયાદ કરવા માટે રખ વગર ૧૦ ગીરમોટીઆ મએકા, તેવી તેમના ઉપર મજબૂત મી. ખનદન વોરનાની કોર્ટમાં કામ ચલાવવામાં આવ્યું. ગીરમોટીઆઓએ પાસ વગર જવાનો આરોપ કબુલ કર્યો એટલે તેમને માજી જોડે ૭ દિવસની સખત જેલની અથવા ૧૦૦૦ દંડની સજા કરી, ને એવી ટીકા કરી કે તેમને આવી રીતે કામ છોડીને ચાલ્યા જવાનો હક નહોતો. તેમ કરવામાં તેમણે કાયદાનો ભંગ કર્યો હતો. આરોપીઓએ દંડ ભરવા અસક્ત હોવાનું જણાવ્યું હતું.

૪૦૦ ને તેવી વધારે ગીરમોટીઆ હોંડી રાખનાર માલિકોને ગીરમોટીઆની દેખ રેખ મટે એક દાકતરી માણસને રાખવાને જાણિયેલન ટ્રસ્ટ બોર્ડ ફરજ પાડી રાકશે એવો દરાવ ગેજેટમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે.

‘લીડર’ અને ‘મેલ’ વચ્ચે ફરક

નગાપન કેસ સંબંધમાં ‘લીડર’ અને ‘મેલ’ વચ્ચે ફરકની ચર્ચા છે. ‘લીડર’ની દીકા જનર ‘મેલ’ આરટીકેસ લખેલ તે વિષે તેના ચલા અંગમાં કહેવાઈ ગયું છે. જવાબમાં એક સાંખા લખાયું દરમ્યાન

‘લીડર’

લખે છે કે કમીશનરની તપાસને મી. બેન સને કેવી રીતે ખુલ્લી પાડી છે તે તેના કામળ હૃદયથી જણાઈ આવશે. મી. બેન સનને એવું જાહેર કરવા વાસ્તે શું કરવું? ‘મેલ’ તો તેને ડીપોરટ કરે તોપણ ન થરાવ. બે કે મી. બેનસન પછુ રેટપેયર છે, છતાં ‘મેલ’ને લાગે છે કે રેટપેયરની ફરજ એટલીજ છે કે જે થાય તેની માથુ પુણાવી દા પડયા કરવી, ને ન દિલગીરી દેખાડવી, કે ન દીકા કરવી. અમે મેજર ડીકસનના ચુકાદાપર જે દીકા કરી છે તેથી ‘મેલ’ કહે છે કે અમે એટલેની જનરલપર ખોટી તપાસ ચલાવી દેવાનો. અને મેજર ડીકસનપર સરકારની મરજી મુજબ ચુકાદો ધડી કાઢવાનો આરોપ મુકયો. આગળ ચાલતાં આંતરગીરી આંખે ‘મેલ’ કહે છે કે અમે આઠઠીમ પ્રધાન અને મેજર ડીકસનની આખરપર હુમલો કર્યો. આને અમે કમરની પડાવતું રેર કહીએ છીએ. આની કડકડતી બેવકુફી જરેલા ખડખડમાં વાજળી દીકાએને ન મણવાના દિવસો ચાલ્યા ચલા છે એવું અમે ધારતા હતા. રવિવારના દિવાનાખા નાના છાપામાંજ એ તો શોભે, પણ ‘મેલ’ માં નહિ. પણ કહાય એ પછી મેળવવાને ‘મેલ’ ઉમેરવાર હતો. બીજી જગ્યાએ ‘મેલ’ કહે છે કે અમે મેરા કરતાં એશીઆટીક ના બોલને વધારે વજન આપીએ છીએ. તેનો આધાર સામસામા માણસની લાગણત પર છે. અમે કહીએ છીએ કે સર વાઇલી ના ખયાલ માટે બન આપનાર પારસી કે કટરના અથવા, તે કામને વખોડી નાખ નારી મોટીચવાળા આજાખાનના બોલનું વજન, કાઢપણ માણસ દાખલા તરીકે ‘મેલ’ના લખનાર જેટલુંજ અમે મળીશું. ‘મેલ’ કહે છે કે ગેસાની બુલેનો કરીને મી. તીમક (હીંદીઓ)ની વાદવાહ મેળવવા અમે કોશીય કરીએ છીએ. પણ અમે કહીએ છીએ કે બેહાનસપરગના હીંદીઓને મી. તીમક જેવા કહી ચકાવજ નહિ, કેમકે તેમણે સર વાઇલીના ખુનના કામને જાહેર ખોટીય કરીને વખોડી કાઢ્યા છે. નિહી આંતરગીરીના જાણપર વજન કાઢવાનું અમને

કહેવામાં આવે છે, પણ જોસફ નામના એશીઆટીકેસ વોરડરને મળતી જુજાની આપી ત્યારે મેજર ડીકસને પોતે તેને એકને (એશીઆટીકેસ છતાં) વજન આપ્યું છે તેવું કાંઈ? આવા દિવાનાપણાના બોલ વિષે અમને નથી લાગી આવતું. પણ બિટીસ રાજની કળા રંગની જાતે તરફ ના વલણ વિષેના વિચારો તેમાં દર્શાવાયા છે તેથી અમને લાગી આવે છે. જો લખ મેરાના વિચારો આવા થાય તો બિટીસ રાજની બલકર દશા થાય તેમાં કાંઈ શક નથી. “બધે બધું ઢાંઢી લો, વિરૂધ્ધ દીકાઓ છાની રાખો; આ કોશના વિચાર ને કાનપર ન આવવા દે.” આવું વલણ આ ધરાવ આંધળા બેમીઆ બતાવે છે. અને આ ભોકને અહકાર છે કે આ બધું હમપીરીયાલીરટપણું છે! દુલાએલા હીંદી કે મેરા, મેજર ડીકસન જેવાની તિરક અહીં પોઠાર કરે તે શુપચુપ રાખવા કહે છે ભારે તેઓ હીંદુરાનના દેથી બાયાના છાપાઓમાં તે પ્રસિદ્ધ થાય એ પસંદ કરે છે. બિટીસ સરકારનાં આનાંઓ વિષે શું આપણને આવો કલકો મત છે? અમે એમ નથી ધારતા. અમારા મત પ્રમાણે જો અમારી જેલની રિયાત સડેલી હોય અને તેથી માથુસના જન જતા હોય તો તેની સામે પેકાર ઉઠાવવામાં મરનારની ચામડીનો રંગ કેવો છે તે અમે ખ્યાલ માં નથી લેતા. સરકારે પછુ મેક્સીમ કેસ માં મેજર ડીકસનને ધમકાવેલ છે તે બતાવે છે કે મેજર ડીકસન જે કરે તે સાચુંજ હોય એમ ન માનવું જોઈએ.

‘મેલ’

કપરના લખાણના જવાબમાં તા. ૧૧ મીએ ‘મેલ’ લખ્યું કે:—અમે દિલગીર છીએ કે દરસવાલ સરકારપર મુકેલા આરોપો ‘લીડર’ પાછા નથી ખેંચી લીધા. અમારા લખાણ સામે જે જકવાદ જરેલી દીકાઓ તેણે કરી છે તે અમારા પ્રેટેર ધુરાવવા માટે હોય એવું લાગે છે. જો કાંઈ છાપાને લાગતું હોય કે મેજર ડીકસનને જુજાનીઓ પારખતાં નથી આવડતી તો તે જાહે તેમ કહે. માણસોટા પણ જુલ તો કરેજ. ધણા ચુકાદાઓ અપીલમાં રહ થાય છે. પણ અમે પ્રેટેરટ કરીએ છીએ તે, પહેલેથીજ સરકારે જેલના અમ લદાઈના લાગમાં ચુકાદો છોતરે એવી તપાસ ચલાવી, એવો આરોપ ‘લીડર’ મુકયો છે, તેની સામે છે. ‘લીડર’ના પહેલા લખાણ તો એવો લાલ જણાતો હતો કે સરકારે મેરાવાળી તપાસ કરાવી, અને મેજર ડીક

સનને ક્યાવું પડેલું. અમરો વાંધો છે તે આની સામે છે. બિટીસ કોશોનીમાં બીલ કુલ ન્યાય નથી એવું બતાવવા આવી બાબતો હીંદુસ્તાનમાં થેર થેર પાધરી દેવા માં આવશે. આ આરોપ તેણે પાછો ખેંચી લેવો એવું લોકો માને છે. એટલું તે ખેંચી લે તે પછી તકરાર જુજાનીઓને લગતી રહે છે. માણસોટાની આખરને લગતી નહીં. ને તે ઉપર ‘લીડર’ કાવે તેમ મત જાહે બનાવે. અમને લાગે છે કે મી. બેનસનના નીરખપ કરતાં મેજર ડીકસનના ચુકાદાને લોકો સ્વીકારશે. મી. બેનસન પોતાના અસીમે માટે અને તેટલું કરે એ કુદરતી છે. ભારે મેજર ડીકસનને એશીઆટીક સામે દરેક હોય એમ માનવાં કાંઈ કારણ નથી. નગાપન કેસ વિષે કણુ વધારે સાંભળવામાં આવે તે જુદી વાત છે.

‘લીડર’

જવાબમાં તા. ૧૨ મીએ ‘લીડર’ લખ્યું કે:—નગાપન કેસમાં મેલે એવી વાત ઉઠાવી છે કે જે ઉઠાવવા તેને હક નહોતો. છતાં તે લડી છે તો તેનો ખુલાસો કરવો જોઈએ. અમે લખ્યું હતું તેનો અરથ સરકારપર આરોપ મુકયો હતો એવો ‘મેલ’ કરે છે. મેલ ધારે છે—અથવા તો ધારવાનો દોષ કરે છે—કે અમારી દીકાને એટલેની જનરલની આખરપર અલેપતરીકે હીંદુસ્તાન અથવા બિટનમાં ફેલાવવામાં આવશે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે કાંઈ સપણ માણસ ‘મેલ’ કોઈ છે એવો અરથ અમારી દીકાને નહિ કરે. તેથી અમે કહીએ છીએ કે એટલેની જનરલનું એવું ખોટું કરવાનું મજા નથી ને, તે તેની લુચનાઓ કરે તોપણ તે મુજબજ ચુકાદો મેજર ડીકસન આપે નહિ. એ વિષે શક બતાવીને અમે એવું કહેવા માગતા હતા કે ગીખન કેસમાં (જે અસિ પાટીક નહિ પણ મેરા હતો) એક સાક્ષી એ જેલ સંબંધમાં કેટલીક બાબતો રજુ કરવા માંડી ત્યારે તે સાંભળતા મેજર ડીકસને ના પાડી. અમે એટલું કહેવા માગતા હતા કે જો સરકારે કમીશન નીમવું હતું તો તેના કાચ આમ આંધી લેવા નહોતા, ને તેવી સુધીય કારદના જડજ જેવાને તપાસ કરવા નીમવાની જરૂર હતી; ને તે જેલના આખા કારકારની ગાખત માટે. સાધારણ માણસોટા નિરજપપણે ચુકાદો આપી શકે નહિ. ને તે મેક્સીમ કેસમાં મેજર ડીકસને ભગવેલા બહાદુરી જરેલા મેલથી જણાઈ આવ્યું છે. વળી તેણે ગીખ મવાળા કેસમાં જે કમી દીકા કરેલી કે જેનો જેલમાં આવ્યા બોલવામાં તો તહીતો મળેતો

તે પણ એજ બતાવે છે. એક માણસ બતના મરણની તપાસ માટે નીમણેલા ન્યાયાધીશના મહેામાં આજન્દો કેવા શોભેછે! (ગીમનવાળો કેસ અત્યારે માફ આવ્યો છે તેથી એ પશુ ઠીકે દેવું જોઈએ કે: એ કેસ વિષે પોતાનો નિરજુલ કમીશન બહેર કરવાનો વખત હજુ નથી થયો?)

એ કેસનો મુકદ્દો તો આપણે સ્વીકાર લેજી પડશે. પશુ શું એવા વધુ કેસો આપણે લેવા થવા દેવા છે? જો અમારું 'મેસ' નહોતું સમજવું તો હવે તે તથા લોકો અમારું કહેવું સમજશે કે છેલ્લાં બે મરણો બતાવે છે કે એવા કેસની તપાસ સુધીમ કોરટના જડજી કે તેના હરજમદાર માણસથી થવી જોઈએ છીએ કે જેઓ સરકાર અથવા તેની પોલીસની ધસના તજખસા જેટલી દરકાર ન કરે જેમ જેમ સરકાર કેદની બાબતમાં વધારે તપાસ કરશે તેમ તેમ તેને માલુમ પડશે કે ત્યાં સુધી રાજકારણમાં મોટા ભાગ ના લોકોને બીજકુલ વોટ નથી ત્યાં સુધી આપણી પ્રજાકીય જીવનિતો પાયો રેતી ના ઢગલા ઉપર બાંધવા જેવું છે. બધા વગર સુધરેલા નેટીવોને ગોરાના વોટ આપણે નજ આપી શકીએ. પશુ આપણી પ્રજાના બધા કહાં લોકો વગર સુધરેલા નથી. જો ઇતિહાસમાં કાંઈ અરથ હોય તો તે એ છે કે પ્રજાના મોટા ભાગે વોટ વગરના હોય તો રાજ કારણાર કરનારાઓ તેનો ગેરઉપયોગ કરતાં જરૂર થીએ છે. તેની અસર પહેલાં અવાજ વગરના લોકોને જણાય છે, પશુ પાછળથી રાત પછી દિવસ આવે જ છે એટલી ચોકસ રીતે તે અસર બીજા બધા વરગો સુધી પહોંચી વળે છે.

6 એલ 7

ઉપરના બખાણના જવાબમાં તા. ૧૩ મીએ 'મેસ' લખ્યું કે:—કોમનાપર આલેપ મુકવાનો 'લીડર' નો વિચાર નહોતો. એવું તેણે બહેર કર્યું તેથી અમને સંતોષ થાય છે. ઇન્જવાનું એટલું જ રહે છે કે આ ખુલાસો તેની અચાકની ટીકાની પેટેજ હીંદુસ્તાનમાં ફેલાવવામાં આવે. ને તેના અચાકનો આરટીકલ હીંદુસ્તાનના એકબીમીસ્ટ જાપામાં ફેલાયો હશે એમાં કાંઈ શક નથી. તપાસ સંબંધ માં કહેવાનું કે તપાસ પ્રમાણિક હતી અને મેજર ડીક્સનના મનમાં દવેય નહોતો ને તેઓ ન્યાય કરવાજી આગ્રે હતા એટલે સંતોષ 'લીડર'ને તથા હીંદીઓને

થયો હોય એવું માની લઇ શકાય. ને જો બાબતે પર મેજર ડીક્સને મુકદ્દો આપ્યો છે તે મુકદ્દો હીંદીના વધીલના કરતાં વધારે સ્વીકારવા કાયક અમને લાગે છે.

અખરખ

એકાન્સખર્મ

[અમારા અતિનિધી તરફથી]

પકડાએલા તામીલ

ગમે અઠવાડીએ પકડાએલા તામીલોનાં નામ આપવાનું મેં કહ્યું હતું તે નીચે મુજબ છે: મેસરસ એન. કાકાસામી પડીઆચી, સી. અવાકુરે પડીઆચી, એસ. એવિંદસામી પડીઆચી, ઉચરવટી પડી આચી, એસ. અરવચ પડીઆચી, દોરા સામી નાઇકુ, એ. મુનસામી નાઇકુ, એ. બી. પીલે, આર. ડી. જેમ્સ, મુસાએગ, એ. એ. મુડલે, એમ. પશર, કાલ્યા ફુલજ, પીટર મુનસામી, અને મરીમુલુ પડીઆચી આમાંના છેલ્લા ચારને દેશપાર કરવા કુકમ થયો છે. મી. એ. એ. મુડલેને આઠ દિવસમાં રજીસ્ટર થવાની મુદત આપી છે. અને બાકીના કેસો ચાલવાના છે.

મેજર ડીક્સનનો એક બીજો મુકદ્દો પોતાના કેદમાં પડેલા ધણીની શીખવણીથી મીસીસ મેક્સીમ નામની ગેરી ઓરતે પોતાના ધણીને કેદમાંથી નાશી છુટકા ના કામમાં મદદ કરી હતી. આ ઓરત પર મેજર ડીક્સન આગળ કેસ ચાલ્યો. માજીસ્ટ્રેટે તે બાંધને એક માલેની જેલની સજા કરી. નિર્દોષ ઓરતના આવા વાંક માટે મેજર ડીક્સને જે સજા કરી તે વિરુદ્ધ એવો સખત પોકાર ઉઠ્યો કે, મજકુર ગેરી બાંધને મેજર ડીક્સને કરેલી સજા રદ કરવાનો કુકમ મળ્યો. પોતાની સજા વિષે આટલો લોકમત ઉચકેરાયો અને સજા રદ કરવામાં આવી તેથી મેજર ડીક્સનપર કાંઈ પશુ અસર નહીં થાય? જો નમાપનની ચામડી ગેરી હોત તો તેની તપાસ સંબંધમાં કાંઈક આવું આપણા જોવામાં આવ્યું હોત.

મી. ડેલાઉનું લખણ

એકાન્સખર્મની છેલ્લી માસ મીટીંગ માં મી. એવરેડે ડેલાઉએ નીચે મુજબ લખણ કર્યું હતું:—

"જો તમે એક રહીને કામ કરશો, અને નિરાશાને તમારી પાસે નહીં આવવા દો તો તમારી ફોદ થશે. જેઓ તમારા હક ખુશ્કી લે છે તેની સામે મજબુત રીતે અને નિશ્ચયથી તમારે ખડા રહેવું. ને ત્યાં સુધી તમારું માગ્યું મળે નહીં ત્યાં સુધી લડત ચાલુ રાખવી. તેમ કરશો તો મને લાગે છે કે તમારી આ લડતનો અંત નજીક હોવાય છે. જે તારો જાપામાં આવે છે તે બહુ ડુંકા છે, છતાં તે કામને સારા ખખર સાંભળવા તરફપાર કરતા હોય એવું લાગે છે."

જેલના કારણારમાં તપાસ

નગાપતના કેસથી ઉઠેલી ચચાને લીધે એવી વાત ફેલાઈ હતી કે સરકાર જેલના આખા કારણાર સંબંધમાં તપાસ કરવાને કમીશન નીમશે. આ વાત આકર્ષિત પ્રધાન આગળ રજુ કરવામાં આવતાં તેમણે એવું જણાવ્યું હતું કે જેલના કારણારમાં તપાસ ચલાવવાનો દાવમાં સરકારનો ઇરાદો નથી.

મી. ચમની સામે અપીલ

સીતા કુંવરજી નામના હીંદીને રજીસ્ટર કાઢી આપવાની રજીઆર મી. ચમનીએ ના પાડવાથી તેની સામે અપીલ મેજર ડીક્સન પાસે લઈ જવામાં આપી હતી. અરજદારવતી મી. મોડરે હાજર થયેલ. અરજદાર ૧૮૯૬ માં ટરાંસવાલમાં હતો એ બતાવવા ગેરાઓની જુગની લેવાયા બાદ માજીસ્ટ્રેટે અપીલ કમુત રાખી હતી.

દેશપાર

નીચેના માણસોને સીમર મહમદીમાં હીંદુસ્તાન ડીપોરદ કરવા માટે ડેલાગેઆ બે મોકલવામાં આવ્યા છે. મેસરસ મુસા ખમસ, ખુસાલ દાજી, કાયા નારાજી, રજી હોડ બલમ, ફુલજ કાનજી, તથા રતન વલજ. આમાંના કેટલાકે રજીસ્ટરન સર ટીરીકેટ માટે અરજી કરી હતી, પશુ તેમને તે આપવા રજીઆર મી. ચમનીએ ના પાડી, અને તેમને દેશપાર કરવાનો આરડર મેળવ્યો હતો.

આભાર

લાંબી મુદતની જેલ બોમ્બેઈ છૂટેલા જેલોએને મુખારકાબદી અને ઉતેજનના જે તાર તથા કામગીર મળ્યા છે, તે બદલ મોકલનારાઓનો આ બહાદુર જેલોએ આભાર માને છે.

વધુ જેલોએ

કયા સેમવારે અહીં પકડાએલા તામીલો નો કેસ ચાલ્યો હતો. તેમના ઉપર રજી

રહત નહીં કદાવવાનો અરોપ હતો. કેસ ચાલ્યા બાદ હમેશની માફક વજ્ર મ. સની સખત મજુરીની જેલ અથવા પા. પ. ૫૦ ફાગની સજા થઈ હતી. ૬૭ કોષ્ટકે કચેરી હતો નહીં અને બધા યુક્તિથી જેલમાં ગયા હતા.

હુદેલા કેસો

ડીપકલુદની જેલમાંથી નીચેના કેસો ત્રણ માસની સખત મજુરી ભોગવી હુદેલા છે. કનીયારે મી. હસે અસમાલ, સોમ વારે મી. પી. કે. નાહડુ અને હુધારે મી. એ વરવન ચેટીઆર. વાંચનારાઓને યાદ હશે કે આ ગણા લાહોએ વીરીની ગ્રીમની મી. અસવાતની દુકાન વગર લાહ સેન્સે ચકાવવાને માટે ત્રણ માસ ઉપર એક પછી એક જેલમાં ગયા હતા. આ બધા પ્રથમ વીરીનીગ્રીમની જેલમાં હતા પણ ત્યાં થી નહિ મળવાથી તેમને ડીપ કલુદની જેલમાં લાવવામાં આવ્યા હતા સોમવારના રોજ હાઉટપુરની જેલમાંથી મી. વી. એસ. પીને તથા મી. એ. એસ. ડોરાસામી ચેટી છુટવાના હોવાથી તેમને લેવા પ્રીટરીઆથી મી. મુલાયા પડીયાથી (તામીલ-એનીટીટ સોસાયટીના ચેરમેન) તથા મી. વી. એમ. પીએ અને બ્રેહ્મન્સ બરમથી મી. પરીરસામી ન.હ. તથા મી. આર. એમ. સોદા આગલે દિવસે આવીને મી. ભાયાતને ત્યાં ઉતર્યા હતા. સેમવાર ના સવારમાં મી. ભાયાતની ગાડી જંગલ માં ચલેલી હોવાથી લાડે કરેલી ગાડી લઇને ઉપલી પાર્ટી તેમજ મી. અ. આચંકર તથા મી. મદમદ અદમદ કાજી જેલસુધી લેસ ગયા હતા. બરાબર ૬-૩૦ વાગે બંને કોમી સેવકોને છુટા કર્યા, જેમને બહાર નીકળતાં લેવાને આવેલા બંને સાહેબોને વધાવી લીધા, અને ત્યાંથી મી. ભાયાતને ત્યાં આવી આ નારતો કચેરી હતો. બાદ સરવે જાહઓ તેજ દિવસે સાંજના મેલમાં હોલબરમથી રવાના થયા હતા.

દરાંસવાલ મોઝાંબીક ડીટીની (નેની સામે નાતાલમાં ફેરવેને થતી તુડસાતીને લીધે ધણો પોકાર થયો હતો.) સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા કેસોઆબેમાં ત્યાંના પેરુડ ગીઝ લોકોની એક મોટી મહેર મીટીંગ તા. ૧૬ મીએ મળી હતી.

બ્રેહ્મન્સબરમનું 'રહાર' પત્ર જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાના ગરબરને હે.દો મે.રહ સેસબોરન દવે લેવ એવો સંભવ નથી.

આમનો સલામાં યુનોયન બંદ

[૨૬૨]

તા. ૧૬ મીએ આમની સભામાં યુનીયન બીજા બીજા વાંચન માટે દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જે વખતે મે બરોની દાજરી બહુ ઓછી હતી. તેનું કારણ એવું જણાવવામાં આવે છે કે બરોની ચરચા બહુ ચાલી રહી છે, તેમજ બીલ કંઈ ફેરફાર વગર પાસ થશે એવું માનવામાં આવે છે.

કેસી કરોનીક જણાવે છે કે નેટીવ કેટની બાબત દક્ષિણ આફ્રિકાના હાથ માં રહેવા દેવી એ વધારે સારું છે.

બીલ બીજા વાંચન માટે રજૂ કરતી વખતે કરનલ સીલીએ પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું હતું કે આગળ જતાં નેટીવોનો વોટ એટલો ધીમેધીમે દાખલ કરવામાં આવશે કે, એ ફેરફાર ચલાવી બજાર પણ નહીં પડે. બીલ રાજદારી કહાપણ બતાવનાર છે, અને તેના ધના સભ્યોએ બધી જગતોને ન્યાય આપવાનો છરો રાખ્યો છે તેથી સહુને ખુશી થવાનું છે. બીજામાં 'ગોરી ઓલાદના' એવા કચ્છે છે તે માટે હું દિલગીર છું. પણ એક સમજૂતિબાદ તેમ થયું છે. બે એ કચ્છે કાઢી નાખવામાં આવે તો યુનીયન બાંગી પડે. (લેખર પક્ષના મેમ બરો: "ના") અને નેટીવો કે જેનું રક્ષણ કરવાનો છરો છે તેમને બહુ તુક સાન થાય.

સર ચારલ્સ ડીલ્કે જણાવ્યું કે ગોરા અને બીજા કોમો વચ્ચે એક દાખલ કરવાથી કહડું લોકોનું ભરિય નિસારા બરુ થાય છે; અને ઉ-ચા દરજ્જાના નેટીવો ચલાવે બહારે જેથી બીજાની સિધ્ધાંતિ સિટીય નથી, પણ બોયર છે. રાજની અટકાયતને લીધે કહડું લોકોની ચડતી સામે દરવાજે બંધ કરવામાં આવે છે. 'ગોરાનો ઓલાદ' એ જાહેરમાં ફેરફાર થવો જોઈએ એવું હું અ.મ.ક.કર છું.

મી. ફેરફારડીએ જણાવ્યું કે ગોરાને લગતી બાબતમાં વચ્ચે પડતું તે અઝડ પણ મળાશે. જતાં કહડું લોક સંખ્યામાં કમીટીમાં ફેરફાર કરવામાં આવે તેટલા માટે યુનીયનને ડચ લોકો નકામું ગણે એવું માનવો નથી.

વડા પ્રધાન મી. બરકલીએ જણાવ્યું કે બીજામાં રરજોડ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે તેથી હું દિલગીર છું, છતાં તે બેદ દુર કરવાનું યુનીયન પોતે દાખ

માં લેશે એવી હું આશા રાખું છું. તે બાબત દક્ષિણ આફ્રિકાના હાથમાં રહેવા દેવી એ વધારે સારું છે. યુનીયનને બાંગી પડે તેનું કાંઈપણ ન કરવા હું સલાને વિનંતિ કરું છું.

બીજા કેટલાંક ભાષણો બાદ સરવાળ મતે બીલને બીજા વાંચનમાંથી પાસ થવું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

આમની સભાની કમીટીમાં સુધારો મુદ્દાની નોટીસ મી. બારનસ, સર ચારલ્સ ડીલ્કે, મી. રામજે મેકડોનલ્ડ, મી. ફેરફારડી વગેરેએ આપી છે. આ સુધા સભો બોરડ કોરટનીના સુધારાને મળતા છે.

તા. ૧૬ મીએ યુનીયન બીલ ઉપર આમની સભાની કમીટીમાં ચર્ચા થઈ હતી. સર ચારલ્સ ડીલ્કે એવો સુધારો મુક્યો કે ટ સીનેટરો નીચવાની મવરતરને તથા તેની કાઉન્સિલને સત્તા આપવી, કે જેથી તે જગાપર નેટીવના લાભ જળવનારની નીમણૂક થઈ શકે.

જણાવવામાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે એ સુધારો સ્વીકારવાનું અસંભવિત છે. તેમાં તો આપણે નેટીવ સંખ્યામાં ગોરાઓપર રિશ્ત સ નથી મુક્તા એવો સવાલ ઉઠો યાય છે. એ તે કશુંજ રાખવામાં આવે તો ગોરાના સ્વરાજ્યના હકમાં વચ્ચે પડવા જોવું થાય.

મી. રામજે મેકડોનલ્ડે જણાવ્યું કે આમની સભાએ બીલમાં બીલકુલ સુધારો કરવો તેની સામે હું સખત પ્રોટેસ્ટ કરું છું. બહેતર છે કે આપણે સહુને ઘેર ચાલ્યા જવું, કેમકે યુનીયન બાબતમાં આમની સલાને કાંઈ પણ ફેરફાર કરવા દેવાનો ઉરાદો હોય એવું જણાવું નથી.

ઉપર પ્રમાણે ભાષણ મી. બાહલ્સ નામના મેમરે પણ કર્યું.

સરકારના 'બીપે' જણાવ્યું કે કાંઈ પણ સુધારા કરવાના નથી. તેથી સર ચારલ્સ ડીલ્કે પોતાનો સુધારો પાછો ખેંચી લીધો.

મી. જયેરજ ઓનપુડે એવો સુધારો મુક્યો કે "કહરડ લોકોની 'વાળખી' ગ.ગણીઓ" માંથી 'વાળખી' કચ્છ કાઢી નાખવો. આ સુધારાની સામે ચતાં કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે આપણને તેમ કરવામાં વિગતોના તકાવત લાગે છે, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓ તેમાં મુદ્દાનો લાજ થયો ગણે છે, ને તેથી તેનો સુધારો કરતાં યુનીયન બાંગી પડે.

કરનલ સીલીને મી. બાલ્કરે રકા આપ્યો ને જણાવ્યું કે ત્રીણી ત્રીણી બાબતમાં દક્ષિણ આફ્રિકાને ન દુખાવવું.

દક્ષિણ આફ્રિકા એકત્ર થાય છે તેમાં આપણે હવે માનવાનો છે.

સરકારના વળણ સામે મી. ફેરફારી એ પ્રોટેસ્ટ કર્યો ને જજીવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકા અને વિલાયતની સરકાર ને કહે તે બધાની હાજી હા કરવા હું ના પાડું છું; અને તેથી મારા સુધારા રજૂ કરું છું.

મી. ગવીને જજીવ્યું કે બીજા અહીં આ બધાનું નથી, તેથી આખું રાખવું નહીં તો કાઢી નાખવું. પણ જીજીયા ફેરફાર હાખલ ન કરવા.

મી. ઓનકુડે પોતાની ફરખાસ્ત પાછી ખેંચી લીધી.

મી. બારનેસે ટરાંસવાલમાં અને ઓરેન્જ રીવરમાં મેરી એલાહનાને, અને બીજી ક્ષિત્રીશ પ્રજાનાને વોટ હોવા એકઠાં એવો સુધારો મુક્યો.

આની સામે મી. એસ્કવીથ થયા. તેણે જજીવ્યું કે બીજામાં નેતીવના હકો જળવાયા છે, ને બીજામાં છે તેવી કથમ થી તેમને બહુ લાજ છે. છેવટમાં તેણે છુટ અને સુલેહના આ મોટા બીજાને કોમ્પ્રોમિસ સાંગી ન પાડવું એવી અરજ કરી.

મી. બાલફોરે વડા પ્રધાનને ટેકો આપ્યો, ને જજીવ્યું કે મી. એસ્કવીથનું કહેવું મંજૂરતાવાળું છે, ને તેને ટેકો આપવાનું એકઠું.

સર ચારલ્સ ડીલે અસરકારક રીતે જજીવ્યું કે આમળનું પોતાનું નમુનેહાર વળણ લીખરલો તજી દેવ છે.

મી. ક્રેકસે જજીવ્યું કે રમ્બોદની અટકાયતથી બંધનમાં મળીર પરિણામ આવશે. પોતાની નસોમાં થોડું પણ કાળું લોહી હોય એવા બધા મોટા માણસો નીકળશે. એવી કલમ તે આવા રજૂનું અપમાન કરનારી છે. તેથી સુધરેલા નેટીવો એક મોટા કાળા બળવા ના આગેવાનો થશે.

આ વાકયને લેખર મે બરોએ તાળીઓ થી લખાવી લીધું. ત્યારે પ્રધાન નંડળના મે બરોએ તથા એપોઝીશનના મે બરોએ તેની બામે સખત પ્રોટેસ્ટ કર્યો.

મી. ક્રેકસે જજીવ્યું કે સરકારે ઇંગ્લાંડનું સરકાર દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી પાછું ખેંચી લેવાની સરત કરવી એકઠું "એ તેમ કરો" એમ કહેવું અને પછી બુએ થાય ત્યારે લશ્કરની મદદ આપવી અમ ન થવું જાણ્યું.

મી. ફેરફારીએ જજીવ્યું કે કલરક લોકો આમની સલામાં; અને દીંદના વાલ્ફ રૂરેમની કાઉન્સિલમાં એથી કહે છે. આ રમ્બોદની અટકાયતવાળા કાપદાથી એકત્ર નેટીવોને બળવો થશે, ને ત્યારે વડી સરકારના લશ્કરની માગણી કરવામાં આવશે, ને તે લશ્કરનું ખર્ચ પણ વડી સરકાર પર પડશે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના લોકોના કમમાં આમ વચ્ચે પડવામાં આવે તેની મ. લીટલ્ટને વખોડી કાઢ્યું.

મી. રામકે મેકોનકેડે કેપતા અનુભવ થી ચેતવા ફરીથી બલામણ કરી.

બાદ ઉપરતા સુધારા ૫૫ વિરુદ્ધ ૧૫૫ વોટથી નીકળી ગયા. વધુ તકસર માણ્યું.

જેલનો ખોરાક

દિલ્લેસજ ગોરાઓની કમીડીની મહેનત

સલામદની લડતમાં ટરાંસવાલમાં ગોરાઓની ને કમીડી છે તેમની તરફથી મી. વીલ્યમ હોસ્કીને જેલના વડાને નીચેનો કાગળ લખ્યો છે:—

ધી. ઇ. એસોસીએશનના એકટીવ પ્રમુખ તરફથી જેલના ખોરાક બાબત હજુ ચમકાવનારી હજીકતો મળ્યા કરે છે. આમળ તેમને ને ચાવલ આપવામાં આવતા હતા તેમાં નવા ખારા મુજબ ઘટાડો થવાથી અને તજી માસની જેલ વાળાઓને થી પણ નહીં મળતું હોવાથી, તેઓને લશ્કર બુએ મરવું પડે છે. આથી સલામદી તરફ દીલ્લેસજ ધરાવતા ગોરાઓની કમીડી તરફથી આમલ પુરવઠા અને નમતકથી ખાસ માગણી કરું છું કે આ બંધન તરતજ તપાસ થવી એકઠું; તેમને રાજત્વ એક આઉસ થી તો મળવું જ જોઈએ, કેમકે ખોરાકના નવા ખારા મુજબ ને ગોરા અપાય છે તે તેમનાથી ધાર્મિક કારણોને લીધે લાઇ શકાય તેમ નથી.

જેલના વડાનો જવાબ

ઉપલા કાગળના જવાબમાં જેલના વડા એ મી. ડમ્લુ. હોસ્કીને ફરીથી લખ્યું છે કે જેલની દીંદીઓના ખોરાકમાં હાલ ને નવો ફેરફાર કરેલ છે તે બધી સંજાળ અને ધુપ્ત વિચાર કર્યા પછીજ કરવામાં આવેલ છે. આ ફેરફાર અમલમાં મુકતા પહેલાં તે જેલના મેડીકલ અમલદાર તથા તકુરરી ખાતાના મેડીકલ અમલદાર પાસે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. નાતાલ માં દીંદીઓને ને ખોરાક મળે છે તેના કરતાં ઘણે દરજે સારો છે. દીંદી દીંદીઓ ને અને હાલમાં ને પોરણ મુજબ ખોરાક અપાય છે તેનું પત્રક આ સાથે રજૂ કરું છું. મી. જેલનેક, ને હાલ મી. આંધીની વતી છે, તે થોડા વખત ઉપર મારી ઓશીસે આવ્યા હતા તે વખતે તેમણે આ પત્રક જોયું હતું અને તે તરફ સતોડ બતાવી તાજુમી જણાવી

હતી. પત્રકમાં જણાવ્યા મુજબના ખોરાક ઉપરાંત ને દીંદીઓ ધરમના કારણસર ગોરા નથી લેતા તેમને બીનીસ આપવા.

ટરાંસવાલની લડત વિષે દીંદો

છાપામાં ચરચા

જામે જમસેદ

તા. ૧૮ જુનના અંકમાં મુખ્યમંત્રી આ જણીવું છું એક અંગ્રેજી લખાણ માં જણાવે છે કે સલામદીના પ્રતિનીધી એ દક્ષિણ આફ્રિકાથી થોડા વખતમાં લડન તથા આ દેસમાં ખાતરી પહોંચશે. ઉપુટેશનની જરૂર હતી એ ખુલ્લી વાત છે. થોડા અઠવાડીયામાં વડી પાર્લામેન્ટ દક્ષિણ આફ્રિકાના 'યુનીયન' ને બહાવી આપશે. આ પ્રસંગે વડી સરકારે પોતા ની દીંદી રહયતના હક અને સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરવાની જરૂર છે એવું દીંદી આગેવાનો સ્પષ્ટ બતાવી આપે એ કુદરતી છે. જુનકાળમાં કોલોનીઓની સરકારે કાળી પ્રજા તરફ ને વરતણક ચલાવી છે તે નજરમાં રાખી કોલોનીઓ પસંદી વડી સરકાર કાળી પ્રજાના વાજમી હકો જળવાય એવી ખાતરી માગી શકે છે.

ઉપુટેશનને ફતેહ મળશે કે નહીં અને તેના બેલનારાઓને રાજનગરમાં અખલું જોઈવું બાન આપવામાં આવશે કે નહીં એ આ બીજી કહેવું મુશ્કેલ છે. આમળ ના અનુભવ ઉપરથી એટલી અટકળ કરી શકાય કે વડી સરકારના રાજદારીઓને ગોરાઓના જુલમમાંથી ગરિજ દીંદીઓના હકનું રક્ષણ કરવાનું સમજાવવું એ અરપ્પરકન સમાન લાગે છે.

વિલાયત અંગ્રેજી ઉપુટેશન પોતાની જાત તરફનીજ ફરજ બજાવશે એમ નથી. પરંતુ તે એક પવિત્ર ફરજ, અને વિલાયત તથા અંગ્રેજી પ્રજા તરફની પોતાની નેક ફરજ બજાવશે. ઉપુટેશનને તેના કાર્યમાં ફતેહમંદી નહીં મળે તો દીંદીઓ તે પોતાની ફરજ બજાવી ચુક્યા છે એમ કહેવાનો તેમને પુરો રહેશે. અને તે પછી કંઈ પરિણામ આવશે તેની જવાબદારી તેના પોતાના ઉપર નહીં પણ વિલાયત ઉપર રહેશે.

અમને લાગે છે કે આ દુઃખોનો સફ થી સરસ ઉપાય દીંદીઓના પોતાના હાથ માં છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા ગણધર્મો એક ઉપુટેશન આ દેસમાં

પણ ભેદને વાઢેક કરવાને સાથે સાથે આવે છે. અમે આશા રાખી છીએ કે આ દેશમાં આવેલ કેપ્ટુરેશનનો હેતુ બરાબર પાર પડે એવી રીતે અહીંના જાહેર કામોમાં લાભ લેતા આગેવાને તેમને મદદ કરશે. બીજી બાબતોમાં ગમે તેવો મતભેદ હોય, તોપણ આ બાબતમાં તો તેઓ એકજ મત ધરાવે છે. તે અમુક વરમ અથવા જાતને લગતો સવાલ નથી, તેમાં બધાનું સરખું હિત સમાયેલું છે. અને જે હિંદીઓ—હિંદુ, મુસલમાન, શીખ, બુદ્ધિસ્ટ, અને ખ્રિસ્તીઓ—આ બાબતમાં જે લાભથી ધરાવે છે તે એકજ યથા જાહેર કરે તો તે બહાદુર રાજકારીઓને પણ પોતે લીધેલા આત્મ ધાતી વલણની મુખાંધ માટે જરા થોભી વિચાર કર્યા વગર આવે તેમ નથી.

હિંદીઓએ એક વખત દ્રવિડોથી જાહેર કરવાનું છે કે જે ઇંગ્લેન્ડ ગેરી ચામડીથી અગ્રણ્ય જઈ ગેરાઓના લાભ માટે હિંદીઓના હિતનો ભંગ આપશે, તો, હિંદીઓ પોતાનું જાતી અભીમાન બરાબર સમજી શકે છે, અને તેથી ઇંગ્લેન્ડના પરદેશી સરચાનો માટે હવે પછી એક પણ હિંદી રાજપુત બહાર પડી પરદેશી દુમલા સામે કોઈપણ જાતની મદદ કરી શકશે નહીં; અને એક પણ હિંદી લડવઘરો રાજા ખુશીથી સહેનસાહતની લડાઈ લડશે નહીં, અથવા તો યુનાઇટેડ કોંગ્રેસ અને ભારતના સિવાયની એક તરફ નેટલી જૂનીના રક્ષણ માટેની લડાઈમાં પશુહોંશથી મદદ કરશે નહીં. જે તેઓ માત્ર એક વખત પોતાને જે લાગે છે તે ઇંગ્લેન્ડને ચોખ્ખી રીતે કહી આપે કે ગેરી ચામડીથી અગ્રણ્ય જઈ હિંદીઓના વાજબી અને ખરા હકોને કુપાડવામાં આવશે તો ખ્રિસ્તી-રાજ્યના હિતને માટે હિંદીઓની ભક્તિરૂપી જે ઝરો વહે છે તે તદ્દન સુકાઈ જશે તો તેઓએ પોતાની જાતને તથા ઇંગ્લેન્ડને કીમતી મદદ કરેલી ગણાશે. હિંદુસ્થાન ચોખ્ખી રીતે કહી શકે છે કે સરચાનીક રાજ્યોની આબાહી માટે હવે પછી તેને કાંઈ પણ લાભનું વળગતું રહેશે નહીં, અથવા તે મુલક સાચવવા માટેના ખર્ચમાં કાંઈ પણ ભાગ આપવા તરફ તેનું વલણ રહેશે નહીં; કેમકે તે સરચાનોમાં તેના પુરોને કાંઈ પણ લાભ નથી અને તેમને શુભામોની માફક રાખવામાં આવે છે. અમને હમેશાં લાગેલું છે કે પોતાના દેશી બાઈ તરફ આ દેશના હિંદી રાજ્ય-શીઓ ની જે દરજ્જા છે તે તેમણે બજાવેલી

નથી. અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ બાબતમાં વડી સરકાર પાસે અસર કરે તેવી રજુઆત કરવાની ખરી જરૂર છે એવી છાપ રાજ્ય-શીઓ ઉપર પાડવાની તક હવે લેવામાં આવશે. આ બાબતમાં તેમને જે લાગે છે તે અંગ્રેજ સરકારને ચોખ્ખી અને ખુલ્લી રીતે કહી દેવું ઘટે છે. કેલેડોનીમાં આપણા બાઈઓ તરફ આવી ધાતડી વરતણુંક ચલાવવામાં આવે છે તે છતાં હિંદીમાં રાજ્ય-શીઓ તથા સીપાઈઓ સહેનસાહત માટે લડવાને તત્પર રહેશે તથા હિંદી સહેનસાહત તરફની ભક્તિ કાયમ રહેશે એવું ગેરાઓને મનાવવું એ તેમની મરકરી કરવા બરાબર છે.

ચાલુ વરતમાન

કેપ સેન્ટ ફ્રાન્સીસ આમળ 'બીટન' સ્ટીમરને એવું સખત તોફાન નડ્યું હતું કે ૮ કલાકમાં માત્ર ૧૫ માઈલની જ મુસાફરી તે કરી શકી હતી, ને તેથી બહુ મોડી કેપટાઉન પહોંચી હતી. ૩૫ તાન જળાને છે કે ૬ વરસ સુધીમાં તેનું તોફાન ત્યાં અગાઉ કહી નહોતું જણાયું.

અમેરીકાની પડવા સંબંધમાં તપાસ કરનાર કમીશને એવું ઠરાવ્યું છે કે મજૂર સ્ટીમર લાંગી પડવાથી કુલ ૩૨ માણસના જીવન ગયા હતા. જે ખડકપર સ્ટીમર લાંગી પડી ત્યાં દિવાદાંડી બાંધવાની જાલામણ કરવામાં આવી છે.

કોંબરલીના ખખરમાં જળાવવામાં આવે છે કે કેનકારેક ડીસીકટમાં એક તારો ખર્ચો હતો, જે ૧૨૨૫ રતલ થયો છે. મજૂર પથ્થરને કેપટાઉન મ્યુસીયમમાં મોકલવામાં આવ્યો છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવડો મોટો તારો કહી ખર્ચો ન હતો.

કેપટાઉન અને તેની આસપાસના ભાગમાં તા. ૧૫ મીએ ધરતીકંપનો આચકે લાગ્યો હતો.

કેનરડેલના ખખરમાં જળાવવામાં આવે છે કે ત્યાં સખત ઠંડીને લીધે ૩ નેટીવ નાં મરણ નીપળ્યાં હતાં; તથા બોક્સ બરમમાં બરફ જામી પડ્યો હતો.

મયા સ્વીચારે સેલીપ્પરીના ટાપુથી બ્લક તરફ આવતાં તોફાનથી એક મહત્વે ઉધો વળી જવાથી ૪ હિંદી, (જે મરદ, એક ઓરત, ને એક બાળક) નાં મરણ નીપળ્યાં હતાં. તથા તેણે જળાને બચાવી લેવામાં આવ્યા હતા.

નાતાલમાં ઇસ્ટ કોસ્ટ રીવરને લીધે જળદો મરણ પામતા હોવાથી દક્ષિણ અમેરિકાના આરજેનટાઇન સ્ટેટમાંથી કેટલાંક ખચ્ચરો નાતાલના ખેતીવાળાઓ માટે લાવવામાં આવ્યાં છે.

દીનકાઉ ૧૦ કલાક નેટલી મોડી ચોરસ લીલીઓમાં પહોંચી હતી; તેનું કપતાને જળાવ્યું હતું કે દીનકાઉને ઘણું સખત તોફાનમાંથી પસાર થવું પડ્યું હતું.

તા. ૧૫ મીએ ચોરસ ઇલીઓમાં તોફાનથી રસ્તાપરનાં કેટલાંક મોટાં ઝાડો ઉખડીને પડી ગયાં હતાં.

ઇસ્ટ લંડનના બંદરથી છેલ્લા ૧૧ દિવસમાં ૩૦૦૦૦ બસ્તા મહાધ વિલાપત જવા નિકાલ થઇ હતી.

હિંદીઓ વચ્ચેના કેસની બાબતમાં ડરબન કોર્ટમાં ચીફ માસ્ટ્રેટે એવી રીત કરી કે જુલાની આપીને જતી વખતે સાક્ષી રીતસર સલામ કરવાની ફરજ કરતો નથી. તેથી સાક્ષીને તેમણે પાછો બોલાવ્યો, અને રીતસર માનપૂરવક સલામ કરીને જવા કહ્યું.

ઇડિયન સોસીએટીસ્ટ વિગે સર એચ. કરેક નામના મેબરે આમની સલામમાં સવાલ પૂછ્યાં એવો જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો કે એ સંબંધી જે પમલાં લેવાય છે તે હાથ જાહેર કરવાની જરૂર નથી.

યુનાઇટેડ સ્ટેટની સાથે તથા કેનેડાની સાથે ફ્રાન્સને દોરડાં વગરના તારોથી જોડવામાં આવે છે.

તા. ૨૦મીએ મુનીયન બીલની તકરાર પુરી થયે જનરલ સમટસ ઇંગ્લાંડથી ફ્રાન્સ જવાના હતા.

અખબાર-આલમ

ચીન અને જાપાન વચ્ચે ખળભળાટ થવાના સંભવના સમસ્યારથી ખરેખર હું ચમકી મયો હતો. પણ પાછળથી એવું જણાયું છે કે એ સંભવ દુર થયો છે. બે એશીઆના સુર્યોદયના આ વખતે એવી માહોમાહેની લાગુ થાય તો સુર્ય ઉપર વાદળો આવી ગયું મહાપતે !

* * *

કરબામાં હોદી વેપારી ચેંબરના ખખર માટે 'ઈ. ઓ.' માં એક અર્થપત્રીએ માગણી કરી છે. કોઈ એ ખખર આપશે? મને નથી લાગતું. આપણા વેપારીઓ એકત્ર થઈને કામ લઈ શકતા નથી તેનો આ એક દાખલો છે. જ્યારે મોરારથી ખીજી ઘણી બાબતમાં આપણા વેપારીઓ અડી જાય છે, ત્યારે એકસપથી કામ લઈ કાયદે કરવાની બાબતમાં તેઓ પગાલ છે. નહીંતો આખા દક્ષિણ આફ્રિકા માં એટલા બધા હોદી વેપારીઓ છતાં એક પણ વેપારી ચેંબર કેમ ન હોય?

* * *

એક લખનાર પોતાના નામ સાથે લખીને ટરાંસવાસની દરજી કેમ ઉપર એક ખરાબમાં ખરાબ બહોળીનો આરોપ મુકે છે; શું આ વાત સાચી જ છે? શું તેઓ પરદેશમાં આવી ખુસાહરીઓથી આ તરફનો લાભ લેય છે? શું દક્ષિણ આફ્રિકામાં પૈસા જેવી ચીજ પેદા કરતાં ધર્મે જેવી અમુક બાબત ગુમાવે છે? આ કરતાં ઉપયોગની વાત ખોટી હેય એવું હું ઇન્કુ છું. ને તેથી આશા રાખું છું કે આ આરોપનો કન્કાર કરવામાં આવશે.

* * *

ટરાંસવાસમાં છુટેલા જેલીઓને હું મુખારકબાદી આપું છું ને ઇન્કુ છું કે તેમને ફરીવાર જેલ જવાનો વખત આવે તે પહેલાં લડતનું સમાધાન થઈ જાય. પણ મારે ખરી મુખારકબાદી મી. રસ્તમજી સેફને આપવી જોઈએ. તેમના જીવનને લીધે આખું દક્ષિણ આફ્રિકા આ બુઝર્ગ શીડીઆને "રસ્તમ પહેલવાન" ના ઉપનામ જીએ છે. આવો નર પોતાની કામમાં હોવા માટે રીજુ મરફર ન થાય!

* * *

છુટેલા જેલીઓમાંના ડેલોક જેઓ નાત લના છે તેઓ હાથમાં હમીદીઆના

પ્રમુખ હમામ સાહેબની સાથે રહે છે એવા સમાચાર ઈ. ઓ. માં વાંચી હું ખુશી થયો છું. હોદને જે મુખ્ય જરૂર છે તે તેથી એ કેમેમાં એખલાસની છે. એ બંને કેમના સાહ્યો એક બીજાને ચાલવા લાગશે ત્યારે હોદસ્તાનની દસા ફરી જવાની. અંગ્રેજ લોકો હોદસ્તાનની અંદર રજ કરે છે તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે અપણે માહેમાહે કુસપમાં ડુબેલા હતા. જ્યારે આપણે કુસપ રાક્ષસનો નાશ કરીશું ત્યારે ઇન્કાંડ આપણને સ્વરાજ્ય આપશે જ, ને આપણે નહીં નોપણ મળશે જ. તેથી એખલાસ વધારે તેવા સદવાસથી સહિ હોદીએ ખુશ થવાનું છે.

* * *

લેડીસ્મીયમાં હોદીઓએ સ્વતંત્ર નિશાળ સ્થાપી છે એવું જણાય છે. હોદી કેમ પોતાની કેમની કેળવણી પોતાના હાથમાં લેય એવું મવા માટે ઉપરની નિશાળની ગ્યાપના એ એક પથનું આગળ છે. એવું જણાય છે કે લાંબી નિશાળના લોકપ્રિય માસ્તરની જગ્યા ઉપર એક બીજા ઓછા અનુભવીને નીમવાથી લોકોની લામણી ડુબાઈ ને તેથી તેમણે સહુએ હરાવ કરી સરકારી નિશાળમાં પોતાના છોકરાને મોકલવા કરતાં પોતાની કામી નિશાળમાં મોકલવા હરાવ કર્યો. વિલગીરી માત્ર એટલી જ છે કે કેટલાક લોકોએ કામી નિશાળને કોલેજન આપવાનું વચન આપ્યા છતાં તેને બાજુએ મુકી પોતાનાં છોકરાં ને સરકારી નિશાળે મોકલવા માંડ્યાં છે.

* * *

પહેલાં એવા તારો વાંચવામાં આવ્યા કે બંગાળીઓને મોપકોટનો દિવસ ઉજવવા દેવા સરકારે ના પાડી છે; ત્યારે પાછળથી એવા ખખર મળ્યા કે તેમણે શાંતિ અને સુલેહથી તે દિવસ ઉજવ્યો છે. આમાં ખરું શું? પહેલાં ના પાડી, ને પાછળથી હા પાડી, તેનું કારણ કદાચ આમ હોય: બાલુ સુરેન્દ્રનાથ જે વિશાલ તથી તા. દીએ મુખ્ય પડોંચવાના હતા તેઓ કદાચ ત્યાં વખતસર પહોંચ્યા હોય. બે એમ હોય તો હિજવણીમાં બેગા થનારા લાખો બંગાળીઓ અરવીં બાલુની નેશનાલીસ્ટ દિવસલેનો વાવટો ઉઠાડવાને બદલે, બાલુ સુરેન્દ્રનાથનો વડે દારીનો વાવટો ઉઠાડે. કાંઈક આમ સમજીને પાછળથી સરકારે એ મેગાવગ્રની રજા આપી હોય એવું હું ધારું છું.

* * *

હોદસ્તાનના ખખરોમાં લાલા લખપત

નો કામળ વાંચીને મને એમજ થાય છે કે તિલક અને અરવીંદને કામલ કરવા ના પાડે એવી કેએસને લખપતરાય ટેકો આપવા નથી માગતા. આ વખલના સીંહે કેટલોક વખત થયાં મુપકીદી પકડી છે, તેથી તેના આ બોલ બહુ અરથવાળા છે. આ પ્રમાણે કેએસના નવા બ'ધારણને સ્વીકારવા અરધા વખતે ના પાડી એમ થયું. એટલે કે દીંદીની પુરવ (ગંગાલામાં) પાલનો પક્ષ વિરુધ્ધ, પશ્ચિમમાં બાલનો પક્ષ વિરુધ્ધ, અને ઉત્તરમાં લાલનો પક્ષ! આમ ત્રણ દિશામાં મોકરેટ અને એકથી મીસ્ટનાં તડાં એખખાં થયાં જણાય છે. ત્યારે દક્ષિણમાં-મદ્રાસમાં અને છે તે જણવું જોઈએ. લાનો એકસ્વીમીસ્ટ આગેવાન જી. સુબમન્ય આપર છે. કદાચ આટલા માટેજ તેનું નામ લાહોરની કેએસ ના પ્રમુખ તરીકે સુમચાયું હશે. આ ઉપરથી મને લાગે છે કે કેએસને એકત્ર કરવાને ફરીથી કોશીસ થાય એ સંભવિત છે, બે કે તે મતબેદ એટલો જગરો છે કે કોશીસ ફળીજીત થાય એ અસંભવિત છે.

* * *

મી. જી. સુબમન્ય આપરનું નામ મદ્રાસના એક મુખ્ય આગેવાન તરીકે ઘણો વખત થયાં જણીતું છે. અરદાબાદ ખા. કનવેનશનની મીટીંગ બરાબ ત્યારે તેમણે કેએસના બંને પક્ષને એકત્ર કરવાની અપીલ કરી હતી. બાલુ વિપીનપાલ નાં મદ્રાસ ખાતેનાં બાપણો વખતે પ્રમુખ પદ મી. આપરે લીધું હતું. તેઓ અગાઉ "દિંદુ" પત્રના અધિપતિ હતા. હાલમાં તેઓ "સ્વદેશમિત્ર" નામનું પોતાનું તામીલ પત્ર કાઢે છે. તે પત્રના અધિપતિ તરીકે રિતુર માટે તેમની ધરપકડ થઈ સાલ ઓમરેટના અરસામાં કરવામાં આવી હતી, પણ પાછળથી તેમને છોડી મુકવા માં આવ્યા હતા. તેમના વિચારો નેશનાલીસ્ટ પક્ષને કાંઈક મળવા છે, તેથી નવી કેએસને તેઓ ટેકો આપશે, કે લાજાની પેઠે અલમ રહેશે એ જણવા એમ છે. જે બીજા નામ સુમચાયું છે તેમાંના નવાજ સહયદ મહમદ તે મદ્રાસના પ્રમુખ પક્ષથી મુટાઈને પાછલસરોવની લેજરલેડીય કાઉન્સિલમાં બીરાજના મેંબર છે. (જેની રીને મુખ્ય તરફથી મેંબર મી. એ.બલે છે) નવાજ સાહેબ વરસો થયાં કેએસમાં લગ લે છે, ને મદ્રાસની મદ્રાજન સમાના પ્રમુખ છે.

અખબાર.

રૂબનની છેલ્લી મોટીંગ

તારો

રૂબનમાં સરખેલી માસ મોટીંગને ટેકા આપનાર બહાર મામથી કેટલાક તારો મળ્યા હતા તે મી. ખાને વાંચી સંભળાવ્યા હતા. અમે તે નીચે આપી એ છીએ :—

આરસ્સટાઈન, મી. મુલા :—મોટીંગમાં હાજર ન રહી શકતા માટે દીલગીર સંપૂર્ણ ટેકા છે.

પી. એમ. બરમ, મી. મુલા :—સત્તા મહીએને હુકમપુરવક મુઆરકાદી. માસ મોટીંગ અને ડેલીગેટને સંપૂર્ણ હોતે. આપણી પ્રાર્થના ખુદા સ્વીકારે.

પી. એમ. બરમ, આલુમન હીમાયત તુલ હરસામ :—હાજર ન રહી શકવા માટે દીલગીર છીએ. વિધાયનના ન્યાય તપ્ત પાસે નાતાલ અને ટરાંસવાલના ડેલીગેટની ઉમદા રજુઆતને ફોલ્ડ મળે એવી સરવસ્થિતમાન પાસે દુઆ ગુખ રીએ વીગેરે.

મેટાલિન, આમદ અબ્દુ રહીમ :—આજની માસ મોટીંગમાં હરાયો થાય તેને હું મળતો આપું છું.

વેરલમ, હોદી કામ :—તાર મળ્યો. હાજર ન રહી શકવા માટે દીલગીર. બધા હારોને ટેકા છે. સખત જેલમાં થી છુટેલા સલામહીએને ટેકા છે. ડેલી ગેટને ફોલ્ડ મળીએ છીએ.

અમલીટો, એમ. એમ. સુરેમાન :—માસ મોટીંગમાં નાતાલ, ટરાંસવાલના ડેલીગેટને ટેકા આપીએ છીએ. પ્રતીનીતી ન મોકલી સકવાથી દીલગીર છીએ. બધા હરાયોને આમારો ટેકા છે.

જેહાનસબરમ, ખી ઇ. એસોસીએટન :—તમારી મોટીંગને સંપૂર્ણ ફોલ્ડ મળી એ છીએ. દુખને છેડા આવે એવું માહીએ છીએ. ડેપુટેશનને ફોલ્ડ હરન શીન થાય એમ ઇચ્છીએ છીએ.

ડા. ડી. પેટીંગ સોસાયટી :—ચીલાયત ના ડેલીગેટની હીસવાલની અમે કદર કરીએ છીએ, અને પુરો ટેકા આપીએ છીએ. તેને ફોલ્ડ મળે એમ દીલથી ઇચ્છીએ છીએ. છુટેલા સલામહીએ માટે મગર છીએ. આવા નરો હીલ્ડ બહુ કરશેજ. તમારી માસ મોટીંગને ફોલ્ડ મળીએ છીએ.

ટેમ્પલ, ખમીસા સુમાર :—તમારો આભાર માનું છું, અને તમને ટેકા આપું છું.

વેલકરસ્ટ, મુલા :—મી. રસ્તમજી છુટયા, હાજર થયા, પાછા પકાયા અને ૭ માસની સખત જેલમાં ગયા.

પરોપકાર વિષે—દેશભક્તોને ધન્યવાદ

(સખનાર મી. અંબારામ મંગેજી ઠાકર.)

દેહરા

સારું છુટે પરતવું, એમાં છે ક્યાલુ આર વેદનો સાર એ, ઉલટી રીતે હાથ ૧ વાણી સમજા સંતની, પોકારે છે એમ પારસ પરસે લોહને, બને ખરું તે હેમ ૨ પ્રીત વિષે પડે નહીં, મનમાં કરો વિચાર સાચે રસ્તે ચાલતાં, કાપે નહીં કિરતાર ૩ બેદ છુદિ પ્રગટે જ્યાં, કદી સખ નવ થાય સર્વ સાસ્ત્રને સંત સહુ, પેકારીને ગાય ૪ સગળે કર્તવ્ય તો સદા, પાપ સુખ સંસાર અકર્તવ્ય સેવન થઈ, દુઃખ છે અપરપાર ૫ સદેશ સેવા જે કરે, ધન્ય તેહની માત જમમાં તે નર જનમીયા, ખરેખર પ્રખ્યાત ૬ નાટાસે નર એક છે, ખરો સાધુ શુવીર જઇને બેઠા જેલમાં, ધન્ય બીજા નરવીર ૭ આખે આંસુ આવતાં, વાંચી જેલનાં દુઃખ ધન્ય જનેતા તેહની, પરહીન તજ્યાં સુખ ૮ હાલિદ મહમદ જેલ જઇ, પરચર ફોડે બાત ૯ અદ્ભુત મંથી દુઃખ કયા, લખે કાલુ એવાત ૧૦ રસ્તમ જેવા શેહીયા, જેલ જાતરામાં ૧૧ ટ્રાંસવાલની ટાકમાં, ઘરઘર ફુલે કાય ૧૨ કાયકીયો થાપી પથ્થા, કિંદુ મુસલમાન બેહદ દુઃખ સજે નરો, જાણે આખી જહાંના ૧૩ રવિદુષ્ટસિંહ રંગ છે, તલેરતના તન ખાળ તજી રતનો ભગત, શેલત રાજી મનાર ૧૪ સંદા તરપથુ સત્ય છે, કરીલીધો મન કયાસ દેશહીત માટે ખમે, અનિ કંઈ પણ વ્યાસ ૧૫ દેશભક્તો દીકરો, સાચો વુ હરિલાલ દુઃખ કરે નીજ દેશનાં, ખરા હરિના લાલ ૧૬ લખવું કહેવું સહેલ છે, કરવું છે મુરકેલ લેહામાંથી થાય છે, શોધાતાં મજબે ૧૭ કહ્યું ધર્મ સેવા તણે, બધે સંત સુખયુ સાચા હીરા હીના, લખએ સત્ય લખાયુ ૧૮ સાચાનો બેઝી પ્રભુ, સાચે રીએ રામ દુઃખ સકળ પ્રભુદર કરો, છુટે આંખારામ ૧૯ તરરી મળા એક રૂપ એકજ અલ્લા-રામ હળીમળાને હેતથી કરવાં રૂડાં કામ.

તા. ૧૩ મીએ જિહાનસબરમમાં એક બીતાએ કરી પોતી એક કાકાઈ જાન કહ્યું હશે. આજાને પકાયામાં આપેલ.

હીંદીના રોવાળનો સવાલ

નાતાલ ટાઇમ્સમાં નીચે મુજબ દર્જી હત પ્રસિદ્ધ થઇ છે :—

—પુકેનોવરમાં એક કોન્ટ્રેક્ટ સંબંધ નો ભંગ કરવા માટે મહમદ બહર નામ ના હોદીપર આસુદીન અલી હામા નામ ના હોદીએ પા. ૮૫ની તુકસાની મારેલી તેનો કેસ લાંબી કોર્ટમાં ચાલ્યો હતો. ફરીપાદીના વધીએ એવી માગણી કરી કે આરોપીની જોરત અખીના ખીબીએ કોર્ટમાં ચાલુ આપવા હજર થવું. આ માગણીથી કોર્ટમાં બહુ કોલાહલ થયો, અને આરોપીએ તેની જોરતને કોર્ટમાં લાવવાની સામે સખત વાંધો બતાવ્યો. તેણે જણાવ્યું કે તેમ કરવું તે મારા દીની પ્રમાણથી વિરુદ્ધ છે. અને જે હું મારી જોરતને કોર્ટમાં લાવું તો મારા કોમી ભાઇઓની નજરમાં મને ના મેરસી લાગ્યા જેવું થાય. તેમ કરતા કરતાં મારેલા તુકસાનીના પૈસા આપવા તું હું પચાદ કરું છું. માજીએ જણાવ્યું કે જોરતને કોર્ટમાં લાવવી પડશે ; કારણ કે કાયદો તેવો છે. આરોપીએ તેમ ન થવા માટે બધી મહેનત કરી, ને જણાવ્યું કે કોર્ટ સીતાર ખીજે ટેકાણે તેની જુબાની લેવા સામે તેને વાંધો નથી. પણ તેની મહેનત કામ ન થાગી. પછી મજકુર બાઇને મથે આજો આરપાર દેખાય તેવો છુરખો જોદાવીને કોર્ટમાં લાવવામાં આવી હતી, જ્યાં તેની જુબાની લેવાઇ હતી.

ગેરવહલે ગએલ માલ

હીંદી વેપારીને ખબર

માજીક ન મળવાથી નીચે મુજબ માલ તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરે કસ્ટમ ખાતા તરફથી બંદર લીલાઈ કરી વેચી નાખતામાં આવશે એવી નોટીસ ગેઝેટમાં પ્રગટ કરવામાં આવી છે :—

તા. ૨૮મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૮ના કલકત્તા થી રીમર અમકુમીમાં આવેલ M ની નીચે B. E. I. એવા નિશાનવાળા એક સાક. તા. ૮મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૮ ના કલકત્તાથી રીમર મમગીયામાં આવેલ E. M. C. એવા નીશાનવાળા ૧ કાકીના. તા. ૧૪-૧૯૦૭ માં કલકત્તાથી રીમર

સુલતાનમાં મુસા નામના મોકલનાર તરફથી આવેલ ૨ રતલ સુલતાની તમાકુ તા. ૨૭-૧-૦૬ના રોજ હેમજરમથી એસ માન ખમીસા નામના મોકલનાર તરફથી આવેલ ૧ ગાંસડી, તથા ૨ પેટી (દરેકમાં ૧ ડઝન હોદી ગરમ રાધો છે) તા. ૨૧-૧-૦૬ના એસ. હાથ, મગદલે નામથી આવેલ ૬૫૩૧ગરેડુ એક પારસલ છે.

લડતને મદદ

હોંડુસ્થન અને હોંડુસ્થાના આપણી લડતને મદદ કરતા નામાંકીત માણસોને આ છાપાની દોહસો નેટલી નકલો હાલ આ છાપાના તરફથી મફત મોકલવામાં આવે છે અને ૩૦ નકલો અરજી દાખલ થઈ મોકલવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત બીજા અસાધ્ય દેશમાં છે કે નહીં આ છાપા મોકલવાથી લડતને મદદ મળી શકે છે. હોંડુસ્થાનમાં લાહોર, કલકત્તા, આમ્રા અલીમદ, પુના, દિલી, મદ્રાસ, નાગપુર, અને બીજા સ્થાને હોંડુ તથા મુસલમાની અનેક મંડળો છે જેને આપણી લડતની પુરી માહિતી હોય તો તેઓ પોતાર ઉદાવી શકે. અત્રાં મંડળોને હોંડુ અપીની અન મળવું રહે તો અત્રેની બધી હીલ ચાલથી તેઓ બચીતા રહે. લડતમાં આવી રીતે મદદ કરવાના હેતુથી આવર મંડળોને મોકલવાનું કલ્પાન અમે માત્ર ૧૨/૬ રાખેલું છે. અમને આશા છે કે હોંડુ અપીની અનના વાંચનારાઓ આ તકનો લાભ લઈ પોતાની નજીમાં હોય તેવી મંડળો અથવા અજીમને હાથ મોકલવાનો ઓરડર અમને બધી એકલશે.

રેલવેઓ (કેપ) થી મી. ક્રેવર સામલ લખે છે કે:—દેશમાં આમેદ તાલુકે મામ દેરા મધ્યે એક મુખ્ય મંડળ છે તેની સાખા તરીકે અત્રે એક સફતાન બોલક સમા નામનું મંડળ સ્થાપવામાં આવ્યું છે. મી. કુવરજી દેવાસાઈ પ્રમુખ, મી. કુવરજી વલ્લભ સેક્રેટરી, તથા મી. ક્રેવર સામલ ટ્રેક્ટર તરીકે નીમાયા છે. દર રવિવારે સાંજે સમાની મીટીંગ જરૂર છે, ને આ ઉરિકથા તથા રાનવી ચરખા કરવામાં આવે છે. જાણ તો મેં જોયું છે કે વરતનવાળા કવેના માટે રેલવાર થાસાનો ધરમણસાર મિથિયામાં આવ્યા છે.

ડેલામોઆથે હોંડોયન લાઇબ્રેરી

વાર્ષિક મેળાવડા

ઉપરની લાઇબ્રેરીના સેક્રેટરી તા. ૧૩ મી ઓગસ્ટે લખે છે કે:— લાઇબ્રેરીની વાર્ષિક મીટીંગ તા. ૮ ઓગસ્ટ રવિવારે મળી હતી. જેમાં સ્થા નીક મેં જરો તેમજ ડેલામોઆથે સેક્રેટરી મી. એમ. આર. સોલંકીએ પ્રેમાત્મ વાંચી સંબળાવે. શેઠ આમદ હાથીબની દુકાનના મેનેજર મી. એ. મની ને પ્રમુખ ચુંટવામાં આવ્યા. બાદ સેક્રેટરીએ લાઇબ્રેરીની આજ સુધીની હવાતી માટે ખુદ પાકનો એકલાન માની તેમ જ મેં જરો અને ડેલામોઆથે સખી મદદથી મેં જરો લખલ નામ રાખી માથુ મદદ કર્યે બન્ય છે તેમનો પણ આભાર માની નીચે મુજબ વાર્ષિક રીપોર્ટ વાંચી સંબળાવે હતો:—

આ લાઇબ્રેરીના ૧૯૦૮ના જુનમાં મેં જરોની સખ્યા ૨૦ની હતી. બાદ ૩૮ મેં જરો નવા લખલ થયા હતા તે મળી કુલ મેં જરો ૫૮ની સખ્યામાંથી ડેલામોઆથે વતન તરફ જતાં હાલ ૩૧ મેં જરો છે. મયા વરસમાં પુસ્તકની સખ્યા ૧૨૫ ની હતી ત્યારે આ વરસમાં વધીને કુલ ૨૧૪ની થઇ છે. જેમાં ૯ પુસ્તકો મેં જરો તથા વીલીડરો તરફથી, તથા ૨ પુસ્તક છાપાવાળા તરફથી ભેટનાં, તેમજ ૭૮ ખરીદ્યાં હતાં. જેમાંથી પુસ્તક ૨ મેં જરોએ ગ્રુમ કરેલાં તે જતાં હાલ ૨૧૨ પુસ્તકો સીક્રમાં છે. મયા વરસમાં મેં જરોને નામે ૧૨૮ પુસ્તકો ચડ્યાં હતાં. ત્યારે આ વરસમાં ૮૫૮ મેં જરોને નામે, તથા એ પુસ્તક વાંચનથી આપનારા રાખરીને નામે ચડ્યાં હતાં.

લાઇબ્રેરીમાં વાંચનને લાભ લેનારા ની સખ્યા મયા વરસમાં ૨૨૦ની હતી. તે આ વરસે વધીને ૨૩૪૫ની થઇ હતી. તે સિવાય મધ્યા હોદી લાઇબ્રેરી તેમજ ડેલામોઆથે ગેસાઓ પણ જુકમાં સહી કર્યા વગર લાભ લઇ ચલ્યા બન્ય છે.

૧૯૦૮-૦૯માં લાઇબ્રેરીની સીલક પા. ૧-૪-૦૫ હતી. તે બાદ મેં જરો શીના, બેટાના, વગેરે વગેરે જુદી જુદી રકમો મળી પા. ૫૧-૧-૪ મયા તેમાંથી વરસ એકમા જામના પા. ૧૮૦૦-૦૦; તથા મુકામ બરસ પા. ૧૨૨૧૫૫ (મિથા) પા. ૧૭૧૦૦૦૦ જુલેલેલી હી. કાખરીકાલ

ની કા. પાસે લેવા છે) તથા જાપાના લવાજમો, રેશનરી વગેરે વગેરેના મળી પા. ૫૦-૧૭-૧૧ બાદ જતાં બાકી જુન ની પહેલી તારીખે પા. ૦-૩-૫ સીલકમાં છે. લાઇબ્રેરીમાં કુલ છાપા ગ્રુમરાતી તથા અંગ્રેજી ૧૪, તથા માસીક ચોપાનીમાં ૪ આવે છે. જેમાં 'દરસવાલ લીડર' શેઠ શેઠ એ. જીનવાળા તરફથી, તથા 'સખાજી વિજય' એક મેં જરો તરફથી, તથા માસીક હોદી ગ્રાસીક શેઠ નુરમામદ એડ રવજી તરફથી ભેટ લખલ મળે છે, તેમજ 'મુખલ સમાચાર' પણ અરધી કીમતે શેઠ નુરમામદ એડ રવજી તરફથી પરબાલુ મળે છે.

મળકુર લાઇબ્રેરીનું કામ વરસ ૬૧ મ્યાન કાંત રીતે ચાલ્યું હતું. મેં જરો માં વાંચવાનો ઉત્સાહ વધારે છે. પણ કમતી આવક અને બહેળા ખચચને લીધે પુસ્તકો માટે જીજ નાણાં રહે છે. તેમજ જાપા વાંચવાનો લાભ મેં જરો સિવાયના માણસો વધારે લેના જેવામાં આવે છે. પણ તેઓ મેં જરો લખલ લાઇબ્રેરીને નાણાં ઉત્તેજન આપવા કાચકુંડા કરે છે.

લાઇબ્રેરીને નીલાવ ઉત્સાહી લાઇબ્રેરી ની ઉદાર મદદપર અવલંબી રહેલો છે. જેથી સખી સેક્રેટરીએ પોતાના જાત લાભ આનું, અને પોતાનું તેમજ સ્વદેશનું બધું જાણી પુસ્તકો અને છાપાથી જે જાન મળે છે તેનો અનુભવ કરી પોતાની આ નાની બાળવધની એક સ્થાને હમેશ તે મટે નીલાવી રાખવા વતન કરી આ સ્થાનમાં લખલો બેસાડશે તેવી આશા છે. બાદ પરચુરુ કામકાજ કરી બાહ્ય ઓતો આભાર માની મીટીંગ ખુલાસી વચ્ચે બરખાસ્ત કરી હતી. મીટીંગ બાદ શેઠ કુરજી વાલજી કા. તરફથી રી ૫/- લાઇબ્રેરીને ભેટ મળી હતી જેનો આભાર સાથે સ્વીકાર કરવામાં આવે છે.

વેરસમથી એક ખજરપત્રી લખે છે કે:—તા. ૧૧મીએ અત્રેના હોદીઓની એક મીટીંગ મળી હતી તેમાં કરાવ થવાથી ડેલીએટોને ટેકા આપવા માટે સા. આ જિ. ઇ. કમીટીપર કેમલ કરવા, ડરબન ની મીટીંગને ટેકા આપવાનો તાર કરવા, તથા દરસવાલની જેમમાંથી છુટેલા સમાચારીઓને મુખારકગારીને તાર જોડા નજીમ મોકલવા કરાવે કરવામાં આવ્યા હતાં. જે મુજબ અમલ કરી કિયામાં આવેલો છે.

કેપટાઉન હામીઓના મુસલમાન સોસાયટી

ઉપરની સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. શેખ મહમ્મદ હીમ બખ્ષે છે કે:—
તા. ૧૮ મી જુલાઈ સને ૧૯૦૮ના હામી સોસાયટીને વરસ પુરું થવાથી ઓશીસરોની સુદણી કરવા મેંબરોની મીટીંગ સોસાયટીના હોલ નંબર ૨૪, પોન્ટક ઓટમાં બોલાવવામાં આવી હતી. બરાબર ૮ વાગે રાતના ચેરમેન મી. એ. આઇ. મજરએ મીટીંગનું કામ શરૂ કરતાં મીટીંગ બોલવવાનું કારણ જાહેર કરી પોતાનું રાજીનામું વાંચી સંભળાવ્યું હતું તે નીચે પ્રમાણે:—પસબપ દરવામી બાહ્યો, અને હામીઓના મુસલમાન સોસાયટીના નામ પર મેંબર સાહેબો, ખુદમાક નો બેહદ એહસાન સુખરું છું કે તેણે હમારા કેટલાક નામ પર મેંબરોને દીએમાં એવો શોખ દીધે કે મોઝ દરવામી સોસાયટી થવી જતી. જેથી આ સોસાયટી ના પાયાનો સંજય થયો. જેને આજ વરસ પુરું થયું છે. જેથી તેવણનો હુમારા ખરા અતઃકરણથી સુકરે સુખરું છું. માને ખાસ કરીને મેસરસ ફારીઝ હાસીમ એ. થીઆ, હામીમ મોહમદ (ટરેઝરર), મહમુદ ફારીઝ, હરમાઇલ મોહમદ કહેદ, હામીમ હસનખાન, હાફિઝ અહમદ શાહેદ, વજીરખાં કુસેનખાં, મોહમદ યુસુફ, મોહમદ અહમદ અબ્દાલ વગેરે. એ ઉપરાંત મારે તે સહેબોનો પણ એહસાન મનવો જેણે કે જેઓએ સોસાયટી કામ થયા બાદ પોતાના દીલોગ્ગનથી મદદ આપી છે. તેમાં ખાસ કરી મી. ફારીઝ હાસીમ એ. થીઆ કે જેણે પોતાનું રમ સોસાયટીના હોલ તરીકે જ મંદિરાં સુધી વગર કારણે આપ્યું. તેમજ મી. હામીમ મોહમદ રોસનરી કાગળ વગેરે પરસુરણ ખરચ પુરે પાડ્યો. તારખદ માણ સેક્રેટરી મી. હરમાઇલ મોહમદ કહેદ, તેમજ મી. અહમદ અલી મસેક (વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ) વગેરેથી પણ કેટલીક મદદ મળ્યા તે બદલ આભારી છું. પણ આખરી નવ મંદિરાંમાં હમારા લાવક સેક્રેટરી મી. શેખ મોહમદ રહીમ થી જે કંઈ તરફી થઇ તેમજ ઉત્તેજન મળ્યું જેનું જ્યાન કરી શકો નથી. પણ હુઆનો કે અપ રૂબે દોઆસમ હમારી સોસાયટીને હમેશાં એવાજ લાવક સેક્રેટરી મેંબરને કે જેથી સોસાયટીના ઉત્તેજનનું સંજય છે. હવે હું કહેવાની

રમ લઈ છું કે વરસ માટે જે હસલામી સોસાયટીની મોઝામ ખુરશી ઉપર બેસાડી જે ચેરમેન હોદ્દો સોંપ્યો હતો, જે કે હુ તેને લાવક ન હતો, પણ અલ્લાહ પાકે જ્યાં સુધી મને હિમત અને અઠલ દુસ્તી બારી આપી હતી આં સુધી મારી દરજ બખલી છે. છતાં જુલસુની મારીનો ઉમેદવાર છું. હું ચેર હોડતાં પહેલાં સેક્રેટરીને મયા વરસની વારસીક આવક બાવકની હું નોંધ વાંચી સંભળાવવા જવામજ કરું છું.

મી. એસ. એમ. રહીમે (સેક્રેટરી) પોતાનું રાજીનામું વાંચી સંભળાવતાં સોસાયટી ના લાવક મેંબરોનું તેમના જાન શીશાની બતાવેલીપર એહસાન માન્યું હતું. તેમજ પોતાની દરજ દરમ્યાન જે કંઈ જુલસુક થઇ હોય તે બદલ મારી આઠી વારસીક હીસાબની નોંધ વાંચી સંભળાવી હતી.

મી. હામીમ મોહમદ (ટરેઝરર), મી. અહમદ અલી (વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ), મી. આદમ બાહ દહા (જેઈટ સેક્રેટરી) અને મી. મહમુદ ફારીઝ (જેઈટ ટરેઝરર) તેમણે પોતાના રાજીનામાં રજુ કરી સોસાયટીના ચાલુ કામને લીધે તેવણ સાહેબોએ જગપર આં કજુલ કીધી હતી. તેમજ હમણાં જેહતા લાવક મેંબરો થઇ ગયા છે જેથી ઉમેદ છે કે એ ખાલી જગ્યા પર લાવક ઓશીસરો હાજર મેંબરો સુદી કાદશે, અને જે કંઈ જુલસુક થઇ જેથી મારી આઠી હતી.

મી. વજીરખાં કુસેનખાંએ દરખાસ્ત કરી કે રાજીનામાં આપનાર ઓશીસરોએ પોતાની જગ્યા પાછી કજુલ રાખવી જેથી ઉમેદ છે કે એથી પણ સારે દરજજે સોસાયટીની તરફી થશે. તેને મેસરસ ફારીઝ હાસીમ, હાફિઝ અહમદ શાહેદ, હામીમ બાપુ, અબ્દુલ મજીદ, અમદુલ મની, હરમાઇલ હસન, આદમ હાજી, મોહમદ યુસુફ, અલીબાહ હરમાઇલ, હામીમ હસન વાંઝા, હરમાઇલ મહમદ, હામીમ વલી વગેરેએ મી. વજીરખાંને મળતા આવી ટેકા આપ્યો. આખરે ઓશીસરોની મંડળીએ એહસાન માની એ દરખાસ્ત કજુલ રાખી. ને ખુદાથી સોસાયટીની દેખરેખ સંજયા પોતાને વધુ હિમત દેતા તેમજ એ સોસાયટીના ફગથી દરેક હરજામી બાહ્યોને ફાવેદો પહોંચવા અને મેંબરોને વધુ શોખ થઇ આ હરજામી સોસાયટીને દીનપર દીન તરફીપર લખવા દુઆ આઠી, જેથી સરવેના તરફથી આમીનની પુકર આજળ ફારદ ફાઈસમાં મળશે.

સંભળવામાં આવી હતી. બાદ સમનું કામ ખબરસ થયું હતું.

[ઉપરના રીપોર્ટમાં જણાવેલો હિસાબ અમને મળ્યો છે. રીપોર્ટ અમે હામીએ જીએ: ત્યારે હિસાબ છપાવવા માદન રે તે જાહેર ખજરનાં પાનામાં છપાવશે. —અ. ઇ. એ.]

નાદારી કોર્ટના નોટીસો વગેરે

(અવરમેટ મેજેસ્ટ્રાથી)

મારિસબતગના રામ વરણ મહારાજની નાદાર મીલકતના સંજયમાં તેના લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મી આગસ્ટે સુપ્રીમ કોર્ટના માર્કેટ આગળ બરશે.

રોંગાટના ગીરગીડીઆ દાદી હસ્તુની મીલકત સંજયમાં બ્યારથા અને વહેંચણી ના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માર્કેટ આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૩૧ મી આગસ્ટે સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

વેરસમના હસાક સુલેમાન ન. મથી રોંગાટ કરતા દાદી રોરગીપરે તેના લેણદારો સાથે સમજુતિ કરી છે, જે સંજયમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મી આગસ્ટે ડરખન માણસેટ આગળ બરશે.

લેડીશીથના રોરગીપર હરમાઇલ મુસા છની જપ્ત મીલકતના સંજયમાં વહેંચણી ના આંકડા મારિસબતગ, સુપ્રીમ કોર્ટની આગળ રજુ થયા છે, ને તેની નકલ લેડીશીથ માણસેટની કોર્ટમાં રાખવામાં આવે છે, જ્યાં તે તા. ૩૧ મી આગસ્ટે સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

બોતર ટયુગેલા હીરીજનમાં ફરેઝરસના મુરવા મુનીરડી મુનસામીની નાદાર મીલકત ના સંજયમાં ટરફી કે. જી. એન્ડરસન જણાવે છે કે લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મી આગસ્ટે વેરસમ માણસેટ આગળ બરશે.

અમદવ. સુપ્રીના બી. નરાયણની મીલકત સંજયમાં ટરફી એચ. એલ. કરેકેટ જણાવે છે કે લેણદારોની મીટીંગ તા. ૨૪ મી આગસ્ટે ડરખન માણસેટ આગળ ફારદ ફાઈસમાં મળશે.

તાર સમાચાર

ફીટ તથા મેસીડોનીઆ બાબત વચ્ચે ન પડવા માટે તુરકીએ ગ્રીસની સરકારને સખત ચેતવણી આપી છે.

રાષ્ટ્ર નામનો હવાઇ વહાણ બનાવનાર જાણીતા છે કે હવે જે વહાણ બનશે તે એવું થશે કે તેમાં એક સાથે ૨૪ હવાઇ સુધીમાં ૧૦૦૦ માણસ જેટલી મુસાફરી કરી શકાય.

ઇંગ્લીશ આનલ ઓળખી જનાર પ્લેરી પટ જાણીતા છે કે થોડા વખત પછી હવાઇ વહાણ એટલાં બધાં બનશે અને એટલાં સોંધાં થઇ જશે કે બાઇસીકલની પેઠે લોકો તેનો ઉપયોગ કરવા લાગશે.

હરન નામનો તાર કાન્સથી ઇંગ્લીશ આનલ તરીકે જવા ઉતર્યો હતો પણ ઠેક ડોનર આમણ પહોંચ્યો ત્યારે તેણે પોતાનું સાદસ પડવું મુક્યું હતું.

નેટીવ ફેરઆઇઝ બાબતમાં મી. શરી નરે ભેગર મેળરે પાસે મહદ સાર ફરીથી અરજ કરી છે.

'લીડર' ના લંડનના પ્રતિનિધિને તેની મુલાકાત વખતે મી. શરીનરે એવું જણાવ્યું હતું કે નેટીવની હાડમારીઓની બાબત ઇંગ્લાંડની પાર્લામેન્ટ તથા જાપાને પડતી મુશ્કેલી છે તે માટે તેમને બહુ નિરાશા ઉપજી છે. તે વલણનો ટુકડો એવો અરજ કરાય કે "તેમણે જોયું, જોડું લાય છે એ પણ તેઓ સમજે છે, છતાં તેમને તે કામદો પાસ કરવો પડે છે." તેમણે વધુમાં જણાવ્યું કે આ બાબતમાં વડી સરકારે બતાવ્યું છે તેવું અરાબ વધુ તેણે આગાહી કહી પણ બતાવ્યું નથી.

મિડીય રાજના જુડા જુડા બાગોને દોરડાં વચરના તારોથી બેંડવા એક પોળના તારવાર કરવામાં આવી છે. એવાં માણાં એ લગભગ ૧૩૦૦૦ માણસના વિસ્તાર સુધી સ્થાપનામાં આવશે, જેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનો પણ સમાવેશ થશે.

સાથે જ અફ્રિકાની યુનીયન પાર્લામેન્ટ ખુદશી મુકવા ના. પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ

પોતાનાં બાનુ સાથે આવશે એવું જાહેર થયું છે. તેઓ પાર્લામેન્ટ ખુદશી મુકવા બાદ દક્ષિણ આફ્રિકાની મુસાફરી કરશે, તથા વિઠેરોની આજ્ઞાના ધે.ધ બેન્ડા જશે.

મુમ્બીની અલ બચાવ કમીટીએ એવી મજબુતી કરી છે કે મિડીય રાજનું કુલ લગભગ ૪,૮૦,૦૦૦ નું થશે.

ફીટના હાપુના લોકોએ ગ્રીસનો વાવટો જુઓ કર્યો છે. જેથી તે ઉતારી તુરકી વાવટો કાવમ રાખવા બીજી યુરોપી 'વાવર' તેને મુકના કરી છે.

ઇંગ્લાંડના એક હવાઇ વહાણને બે માણસો સાથે એક માણસની મુસાફરી કરી હતી.

નાતાલના ગરરનર સર મેથ્યુનેધન તા. ૨૫મી સપ્ટેમ્બરે દક્ષિણ આફ્રિકા માટે વિલાયતથી ઉપડશે.

આમની સત્તામાં યુનીયન બીલની ચર્ચા સંભળવા હાજર થયેલાઓમાં મી. શરીનર તથા નેટીવ અને હાંદી ડેપુટીશનના મેળરે હતા.

તા. ૧૭મીના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે આજ સવારે સર વિલ્યમનું ખુન કરનાર ધોંધરાને ફરીથી અદાવવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૧૭ના લંડનના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે નાતાલના ગરરનર સર મેથ્યુ નેધનની પોરટ એરીસના સેક્રેટરી તરીકે નીમલ્ડ થઇ છે. છતાં તે નામ દાર થોડા માસ માટે નાતાલ તરફ ખાજા કરશે.

ગ્લાસગો ખાતે એક મોટી આગ લાગવાથી અહીં લાખ પાઉન્ડનું નુકસાન થયું હતું.

ગ્રીસમાં સર વિલ્યમનું ખુન ગાંડપણમાં કરેલ એવો અચાવ તેના સંબંધીઓ તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો, ને તેથી તેના કેસ બાબત વચ્ચે પડ્યાં હોમ સેક્રેટરીને જણાવવામાં આવ્યું હતું, પણ તેણે તેમ કરવા ના પાડી હતી.

ટોકીઓના ખજર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે જાપાનની સરકારે કાઉન્ટ ટોલરેશનનાં પુરકો બાબતમાં હાખલ

યતાં તથા વેચાતાં અટકાવ્યાં છે, ને જે હાખલ થયેલ હતાં તે બધાં મેળવીને રદ કર્યાં છે.

ફીટની સરકારે ગ્રીક વાવટો ઉતારી નાખ્યો છે, ને તેથી તુરકી અને ગ્રીસ વચ્ચે લડાઇનો સંભવ હતો તે બંધ પડ્યો છે.

તા. ૧૮ મીએ લીસ્બોનમાં ધરતીકંપના સખત આંચકા લાગ્યા હતા.

દક્ષિણ આફ્રિકાના નવા મવરનર જન રલ તરીકે લોરડ સેક્સમોરન, લોરડ પેન્ટ મેંડ તથા મી. વીનસ્ટન ચર્ચીલનાં નામો મુચવવામાં આવ્યાં છે.

આવતા વરસની બેટ

હેલ્થ બે વરસની માફક ઇંગ્લેન્ડ ઓપિનિયનના માહોને નવા વરસની બેટ ની ડાયરી આપવાની અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ. આ વખતની ડાયરીમાં થણા મુધારો વધારો કરવામાં આવશે. વેપારીઓને અને બીજા ગુજરાતી વાંચનારને જેમ બને તેમ વધારે ઉપયોગી થાય તેવા થણા વિષયો તેમાં વધારવામાં આવશે. જાનેવારીમાં બહાર પાડવામાં આવતી ડાયરી થણાં માફકને બહુજ મોડી થઇ પડવાથી આ સાલની ડાયરી અકટોબરમાં બહાર પડવામાં આવશે. અકટોબરમાં બહાર પાડવાથી ડાયરીમાં જાહેર ખજર આપનારને પણ મજબુતિના વધુ લાભ મળશે, તેથી ખર જોતાં જાહેરમહિના સુધી તેમની જાહેરખજર રહેશે. આ ફેરફાર અમારા માહોને તેમજ જાહેર ખજર આપનારાઓને લાભકારક છે.

મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો કઈ કઈ તારીખે આવે છે તે આ ડાયરીમાં હાખલ કરવા માટે અમને કોઈ લખી મોકલશે તો અમે ઉપકાર માનશું.

સીડોના ખેતરોમાં રહેને ઇન્જનના તણખાઓથી આજ લાખતાં પવનને લીધે તે જાહેરા પીસ્તારમાં ફેલાઈ મઘ હતી, જેથી ખેતરો ઉજાડ થઇ ગયાં છે, તથા એક હાંદી બાળક બચીને મરણ પામ્યું હતું. આગથી કુલ પા. ૨૦,૦૦૦ નું નુકસાન થયું છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના શબ્દ સમજી તો તેઓના પત્રો ઉપર તુરત જવાબ મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામળની એક જ વાણીએ લખવું.
૨. અક્ષર લેખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા રેકાર્ડ બરોબર લખવાં તે ઉમેર્યાં જહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી ભૂલને સારું.
૪. મંગલવારની સાંજ સુધીમાં મોકલ લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં કામલ કરી શકાશે.
૫. સહ કરેલાં ચરચાપત્રો ભૂલથી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછા મોકલી આપવાને અમે બાંધતા નથી.
૬. લખાણ ઉમેર્યાં હું અને સુધાર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને અજાણ

મીટીંગનો અનુભવી: તમારો ચરચાપત્ર જાપવા જેવો નથી.—અ. ઇ. ઓ.

પોરટ ઇલીઝાબેથ મસ્જિદનો હિસાબ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ એમ,

અત્રેની હોદી મુસલમાનની જગતની એક ખાસ મીટીંગ તા. ૧૮મી જુલાઈને રાજ અત્રેની માલુ મસ્જિદમાં મળી હતી. મીટીંગમાં માલુસોની સારી સંખ્યાએ હાજરી આપી હતી. મીટીંગનું પ્રમુખ સ્થાન મી. મહમદ ફુલેન હાથ પટેલને આપવામાં આવ્યું હતું.

પ્રમુખ સાહેબે ટેલુક રિવેન્યુ કર્મી બાદ મસ્જિદ સંમંધીના હિસાબ બાબત આપણું કરવું હતું. આપણું કરમાન જણાવ્યું હતું કે 'પ્રિન્સિપલ ઓપિનીઅન' માં કેપટાઈન તરફથી મસ્જિદ સંમંધીના ઉધરાણાને હિસાબ માંમવામાં આવ્યો હતો. બાદ આજીન સુધી હિસાબ બહાર ન પાડવાનું કારણ એટલું જ હતું કે જે જમીન રાખી છે તે જમીનના ટરાંસફર સંમંધીનાં કારણીમાં કેપટાઈન થી હજી સુધી મળ્યાં નથી. એથી હિસાબ બહાર પડ્યો ન હતો; પરંતુ 'ઇ. ઓ.' માં ચર્ચા બેઠક પંચીકની ખાતરે વાસ્તે

આજ સુધીનો હિસાબ બહાર પાડવો નોંધ્યો. ત્યાર બાદ બીજા ધણી મહારથો તરફથી આપણે કરવામાં આવ્યાં અને સર્વાનુમતે ઉપર મુજબનો ટરાંસ પસાર થયો.

પહેલા ટરાંસ બાદ નીચે મુજબ ચર્ચા થઈ હતી. હાલમાં જે જમીન રાખી છે તેમાં જે મકાન છે તેમાં નમાજ પઢવામાં આવે છે. આજ કાલ વખત ખરાબ હોવા ને લીધે અત્રેનું ઉધરાણું ધીમે ધીમે આવે છે. ટરાંસવાલ તથા નાતાલ કેલેન્ડરની એમાં ઉધરાણા વાસ્તે આદમી મોકલવા વિચાર હતો. પરંતુ ટરાંસવાલમાં તેમજ નાતાલમાં આપણા સોફાના ઉપર હાડ મારીના સંમંધી દાલ તુરત ઉધરાણું થઈ શકે તેમ નથી. આ ઉપરથી અત્રેની જમાત ઉમેદ રાખે છે કે દરેક મુસલમાન સામજી પોતાથી જનતા મદદ કરશે એવી અમારી કુઆ છે.

આ સાથે હિસાબ મોકલ્યો છે તે તથા એજ બાબત સંમંધીની મી. બાઈન તરફથી લખાણેથી મીટીંગ મુજરાતી તરજુમા માં જાપવા તરફી લેશોછ.

(સહીઓ) મહમદ હાસમ હાસપટેલ, (ચેરમેન)

„ કરમાઇલ અહમદ ડાબેલીઆ,

„ એ. એચ. કાદર બેગ, (આક્ટીંગ સેક્રેટરી),

„ એ. ઇ. કાદર.

પોરટ ઇલીઝાબેથ,

મી. ઓ. બેકસ ૬૧૫.

[ઉપર જણાવેલ હિસાબ વિચારવાર રૂપમાં આ અંકના ભહેર ખબરનાં પાનાં માં જોવામાં આવશે. મી. બાઈન તરફની મીટીંગ બેઠકે અમે પાછી મોકલવાની છે. તેનો મુજરાતી તરજુમા નીચે મુજબ છે.—અ. ઇ. ઓ.]

„ મી. એ. એચ. કાદર બેગ,

હોદી મુસલમાન જમાતના સેક્રેટરી,

૭૪, કવીન સ્ટ્રીટ પોરટ ઇલીઝાબેથ.

તા. ૨૧-૭-૦૯

વહાલા સાહેબ,

હોદી મુસલમાન કોમને 'ટોનટાક' ના ટરાંસફર કરી આપવા બાબત.

આ ટરાંસફર સંમંધીમાં આ કામળથી હું એવું સરદીરીફ્ટ આપું છું કે, મજબૂર મીલકતની ખરીદી કીમત તરીકે અને પા. ૧૨૦, આ કે એક્સીવીસ, મળ્યા છે. ટરાંસફર કરી આપવામાં આવે તેટલો વખત તે આરા હવાલામાં રહેશે. ને ટરાંસફર ચક્ર અંતેથી 'ટોનટાક'ને તે સોંપી દેવામાં

આવશે. ટરાંસફર કરવાને લગતા કામળી આંખો હાલ કેપટાઈનમાં છે.

મી. તમારો વિશ્વાસ,

કમલુ લોસન બાઈન.

પરચુરણ ચરચા

રીચમન્ડથી મી. લતીફ મોહમ્મદ લખે છે કે:—ડરબનમાં મીટીંગ થવા વિષે કેમિસ તરફથી તાર મળતાં અત્રેના હોદી સામજીની મીટીંગ ચર્ચે અઠવાડિયા મંગળ વારે રાત્રે મી. ઇ. એસ. પારેખની કુઠાન પાછળ મળી હતી. જેમાં ટરાંસ કરી સુધવારે સવારે તાર મોકલવાનું મી. એમ. એ. પારેખને સોંપવામાં આવ્યું હતું. તારના ખરચના પુછસા અહીંના કુઠાનદારોના પાસેથી બાંધે પડતા ઉધરા વપાવું મી. દાવુદ અમલ્યાએ માથે લીધું હતું. ને તેથી બધા ધારતા હતા કે તાર ચર્ચે હશે, છતાં તે તાર મોકલવામાં આવ્યો નહોતો, ને જેવટ સુધી કમીટીના માલુસોને તાર ન મોકલ્યા વિરે અજણ રાખેલ. તો તેવું કારણ સમજાવવા મેહેરબાની કરવામાં આવશે!

કેપટાઈનથી એક ચર્ચાપત્રી લખે છે

કે:—તા. ૭ના અંકમાં ડીપ્રેશીની તકરાર વિષે લખીકત છે તે સાચી છે એવું હું જણું છું. ખાનગી લેવડ દેવડ જેવી બાબત આટલે સુધી પહોંચે એ દિલગીરી ની વાત છે. સાંના ઇજ્જતદાર હોદીઓએ સમજીને ધીરજથી તેનો નિકાલ લાવવો નોંધ્યો. કે જેથી આ મુલકના ઝોરાઓમાં આપણી આબર ન બધ. જે આપણે મહિમાદે લડવા કરીશું, ને તેમાં આપણું બળ ખપાવી નાખશું તો પછી કેમના લાલા મારે, અને કેમના લાક મારે ક્યાંથી લડી રાકીશું?

નોહાનસખરમથી મી. એમ. ઇ. આદમ

લખે છે કે:—ડાબેલ તેમ સામલેકમાં તાલા મોહદીન નામથી એક મદરેસો મોલવી અહમદ હકીમ સામલેકી તરફથી મોટા ભોમ આપીને બોલવામાં આવ્યો છે. તે મદરેસો ચલાવવાનો વિચાર કરવા ડાબેલ સામલેકના સુની વેરાઓની એક મીટીંગ અત્રે મળી હતી; ને પા. ૩-૧-૦૦ હંકમાં થવા હતા. મહસૂસ લખા તેનો હિસાબ મોલવી અહમદ તરફ મોકલી દેવા મને સુચના થઈ છે, તો તેમ કરવું કે નહિ તે મારે જરનારાઓએ ટરાંસ કરવે નોંધ્યો.

હિંદુસ્તાનના અખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

અરવીંદ ધોળના ભાષ બીરેદ કે જેને મોતની સજા થઇ છે તેના જાનપંથમાં એક અભ્યયથી ભરી ખીના બહાર આવી છે. એ ખીના એકી મતલબની છે કે બીરેદને પ્રાણીય અને ખ્યાન (મેડીટેશન)નો એવો તો બારીક અભ્યાસ કર્યો છે કે તે જમીનની વજુ ચાર ફીટ ઉચ્ચ પોતાના શરીરને હવામાં અધર ઉચ્ચ રાખવાને સામરથવાન છે.

ખાવાના રાજ્ય બળવત્સર્ગને જે થોડાક દિવસની વાત ઉપર મરજી પામ્યા હતા તે સંખાવતમાં ૩. ૬ લાખ આપી ગયા છે. એ રૂપિયા તેમણે સ્થાપેલી રજા પુત કાઢ રકુલ કેલેજમાં ફેરવી નાંખવા માટે આપવા ફરમાવી ગયા છે.

માયમનસીંગના ત્રીજા સગ-બડબ મી. એસ. ઇ. ધોસલે એક કેસ દરમ્યાન એક જુનીઅર પ્લીડરને એમ બધાવ્યું હતું કે હું તને કોરટની બહાર હાંકી કહાડીશ. આ ઉપરથી તે સગ-બડબની કોરટને ધારા મ'ડળે બેલકોટ કરી અને કુલો તર ફૂધી તે કોરટમાં ઉભા રહેવાને એકેએક ધારાના હીમાયતીએ ના પાડી. છેવટે સગ-બડબે ધારામ'ડળ પાસે બારી માંગી અને ત્યારેજ સખળા પ્લીડરો પાછા આવ્યા હતા.

હેડરબાદવાળા મી. મેટ્યુડે એક નવા મહત્તી સોધ કરી છે કે જે મહ સુરમ કરતાં દશ હજારગણો મોટો છે.

અઠ્ઠાબાદનું 'ઇડિઅન પીપલ' જણાવે છે કે 'ઉરદુ-ઉ-મહલા' પત્રના અધી પત્રી સમયક ફલકુલ હુસેનને થએલી સગ ની મુદત પુરી થવાથી તેમને તા. ૧૯ જુનના રોજ છોડવામાં આવ્યા છે. તેમ ને જેલમાં બંદીએ હળવું પડ્યું હતું. તેમને ખોરાક બરાબર નહીં મળવાથી તેનું વજન ૨૪ રતલ થઈ ગયું હતું. છુટતી વેળા જેલના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટે જણાવ્યું હતું કે આમ ફરીથી નહીં કરવાની તું સલાહ રાખજે. હરકરમાં ફીતુરી ઉરકરથી મલાવવાના વાંક માટે સગ પામેલા હોતીલાલ વરમાને જેલમાં એક એકાંત બેંચમાં પુરી રાખવામાં આવે છે. તેની સાથે કેમને પણ મેલવા દેવા માં આવતા નથી.

ભરૂચ ખાતે પાણી પુરું પાડવાના બાંધ કામની ચોખ્ખા મુજબ ઝનોર ગામ પાસે થી નરમદા નદીમાંથી ૧૫ હજારના નળો મુકી પાણી લાવવામાં આવશે. આ ચોજ નાના ખરચેનો અડધટો રા. ૬ લાખને આશરે થએલો છે.

બલીપોરના પગલીક પ્રોસીક્યુટર બાણુ અસુતોસ બીજાસના એનારકીસ્ટને હાથે થએલા ખુનના સગમે તેના ત્રણ બેટાઓ ને વારસીક રા. ૧૦૦૦ ની આવકની જમીન સરકારે આપી છે.

દખણ હેડબાદ ખાતે ગયા સપ્ટેમ્બર માસમાં મુસી નદીમાં મોટી રેલ આવવા થી કુલ ૧૮૬૦૩ મકાનો નાશ પામ્યાં હતાં એવી ગણતરી થઇ છે.

હીંદીવાનોમાં રસાયણીક અને હુનર ઉદ્યોગની ડેવલપ્મેન્ટો વધારો કરતા માટે ની કલકત્તાની સજાના સાત વધુ પીડવાર થીઓ પરદેશ ખાતે જવા ઉપડ્યા છે. તેમાંના એક મી. પી. સી. મીતર જરમ નીની બરદીન યુનીવર્સિટીમાં દાખલ થઇ મદદતી કેમીસ્ટ્રીનો અભ્યાસ કરશે. બાકીના ૭ મેસરસ ને. એન. કત, ડી. જી. મુકરજી, બી. કે. ચોધરી, જી. સી. બોઝ, ડી. બીસવાસ અને એન. એન. રાય ચોધરી જાપાનમાં ટોક્યોની યુનીવર્સિટીમાં દાખલ થશે અને મીકેનીકલ એનજીનીયરીંગ, માશીનિંગ એનજીનીયરીંગ, હોરોલોજીકલ એનજીનીયરીંગ વગેરેનો અભ્યાસ કરશે.

બ'માળાની સરકારી કોલેજમાં જંગી ડેવલપ્મેન્ટ પામેલા શીક્ષકો રાખવા માટેના ખરચમાં વડી સરકારે દોઢ લાખ રૂપિયા ની મંજુરી આપી છે.

રત્નપ્રદોહના યુન્હા માટે સગ પામેલા મદ્રાસના એધરાજ એસ. આવરને જેલ માં આપવાત કરવાની ફેરફારના વાંક માટે કોરટમાં હોજી કરવામાં આવ્યો હતો. મી. એથીરાજને કોરટમાં બેઠી પહેરાવી લાવવામાં આવ્યા હતા. તેણે એવી ફરી યાદ કરી હતી કે જેલમાં દિવાલ સાથે મારા હાથ પાંધી રાખી આપો દિવસ કલાકો સુધી મને હોજી રહેવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે. આપવાતની કોર્ટીર ના યુન્હા માટે તેને ૪ માસની સાદી જેલની વજુ સગ મળી હતી.

હાલની મેંધવારીને લીધે વલસાડ તાલુકાના એક મામડામાં હમ્મમોએ ભેળા મગી હજમત દીઠ એકેક પૈસો વજુ લેવા નો હરાવ કર્યો. આની સામે ભેળાએ કેટલોક વાંધો લીધો પણ હમ્મમો એક સંપથી દહ રજા તેથી દર મામાંદીઠ એકેક પૈસાનો કર વખ્યો છે.

તા. ૧૮ સુધીના આવેલા જાપાઓ ઉપરથી જણાય છે કે આખા ગુજરાત કાઠીયાવાડ અને હીંદુસ્તાનના ઘરેક શહેરો માં વરસાદ સારી રીતે પડેલો છે.

સર કરજન વામલીતું ખુન કરનાર મદ્રા રલાલતું અર નામ મદનલાલ ધીઆ છે. તેના વડીલ ડા. કત ધીઆ સીવીલ સર જન તરીકે ૩૦ વરસ સુધી સરકારી નોકર હતા. તેનો એક દીકરો એમ. ડી. ડી. પી. એસ. થએલ છે. બીજો મહા રાજા સીધીબાની નોકરીમાં છે. ત્રીજો અમ્રતસરની દીવાની કોરટમાં રીસીવર છે. ચોથો તેજ ગામમાં બારીસ્ટરનો પદો કરે છે, અને પાંચમો વીલાયતમાં અલ પાસ કરે છે.

સહુથી નાનો મદનલાલ મીકેનીકલ એનજીનીયરીંગનો અભ્યાસ કરવા માતા પિતાની રજા વચર વીલાયત આવ્યો ગયો હતો તેની થણી સોધ કર્યા પછી તેના પિતાને ખબર પડી હતી.

સમ્પદ હાહરેરજા વીલાયતમાં "ક'મ મોરલેમ" નામનું એક માસીક પત્ર કાઢ નાર છે. વારસીક લવાજમ ર. ૧૧ રાખ વામાં આવ્યું છે.

રાજકોટ ખાતે બરાનારી ત્રીજી સાદી ત્વ પરીવહના પ્રમુખ તરીકે અમદાવાદ વાળા જણીતા શહેરી દી. બા. અ'બા લાલ કાકરલાલને યુ'ટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

મી. ફુશીન બહરદીન તથાજીને કેમ બીજ યુનીવર્સિટીની માર્ટર ઓફ આર ટસ તથા માર્ટર ઓફ લોઝની ડીમી એનાયત કરવામાં આવી છે.

ના. માયકવાડ સરકારે પોતાના સમા આલ સંપતરાવ માયકવાડને હાથની ર. ૧૨૦૦ ની જે આશામી હતી તેને બદલે ર. ૫૦૦૦ ની વારસીક આવકનું તેઓ પસંદ કરે તેવું મામલું આપવા ફરજ કર્યો છે.

બાબુ અરવીંદ ઘેસ એક શુભાખી રંગન અઠવાડીક પત્ર "કર્મચોરીન" માં પુષ્કળ લખાણ કરે છે, જેમાં જવાન બાબુએને પ્રમુખીય જાણીતી નીચીરતા સમજવાને જણાવવામાં આવ્યું છે.

સ્ટીમરોની આવજા

[ઈંગ્લેન્ડ આફ્રિકન લાઇન]

દીનહાઉઃ—તા. ૨૩ મી આગસ્ટના અરસા માં કલકત્તા જવા ઉપડશે.

ડનેરીઃ—તા. ૧૨ મી આગસ્ટે કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનો માલ લઈ ઉપડી હતી.

ધરેરીઃ—સપ્ટેમ્બરની શરૂઆતમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમદુલીઃ—તા. ૨૫ મી બુધવારે કલકત્તાથી ઉપડી હતી.

અમદાલીઃ—તા. ૨૨ મી અગસ્ટે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમદાલીઃ—તા. ૧૨ મી આગસ્ટે કલકત્તા પહોંચી હતી.

[પરશોઅન લાઇન]

નાદરીઃ—આગસ્ટની આખરીએ મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[જર્મન લાઇન]

ગવરનરઃ—તા. ૨૩ મી આગસ્ટે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

કુપ્પેસરઃ—તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

હીંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૫ મીના અરસામાં સ્ટીમર અમદુલીમાં આવવા વધી છે.

ગવરનરમાં જવા તા. ૨૩ મી ને સોમવારે ડરબનમાં સવારના હા વાગે બંધ થશે.

તા. ૨૬ ના અરસામાં અમદુલીમાં જવા વધી છે.

અમદુલીમાં જવાની ટપાલ જોદાનસખ રમમાં તા. ૨૫ આગસ્ટે સંજના બંધ થશે.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ ઇન્ડિયન કંપી દીનું ચીરનામું 5, Pump Court, Temple, London E. C. એ પ્રમાણે છે. ટપાલ મારફત તારનું ચીર નામું Africaia, London, એવું છે. અને રૂટર મારફત તારનું ચીરનામું Depuration, London એવું છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૧૨ મી ને શુક્રવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દામથી માલ વેચાયો હતોઃ—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીય	૦ ૬ થી ૧ ૩ ડઝન	
કાથી ફલાવર	૦ ૬ " ૧ ૦ "	
પાઇનએપલ	૦ ૬ " ૨ ૩ "	
કહોળું	— " — "	
અવોકાડોપેર	— " — "	
લેટીસ	૦ ૩ " ૦ ૦ "	
પોપો	૦ ૬ " ૨ ૩ "	
બનાનાં	૦ ૬ " ૧ ૩ ૧૦૦	
માનેડીયા	૧ ૦ " ૨ ૬ "	
કામદી બીંધુ	૦ ૬ " ૨ ૦ "	
મેડરીન	૦ ૬ " ૫ ૦ "	
નાચીસ	૦ ૬ " ૨ ૬ "	
એરેંછા	૦ ૬ " ૩ ૦ "	
મગફળી	— " — બસ્તો	
મકાઈનો બરડો	૦ ૦ " ૧ ૦ ૦ "	
પટેટા (ગોળ)	૮ ૦ " ૧૭ ૩ "	
પટેટા (સ્તીટ)	— " — "	
ટરનીપ	૦ ૬ " ૧ ૦ સેક	
લીંબુ	૦ ૬ " ૧ ૦ કેસ	
ટમેટા	૦ ૬ " ૧ ૩ "	
લોકવાટ	— " — બા.	
ગ્રીનપીઝ (કીરાઈ)	૦ ૬ " ૨ ૬ "	
લીલી બીનીસ	૬ " ૨ ૩ "	
જામફળ	— " — દમથી	
શ્યામે	— " — "	
બીટરૂટ	૩ " ૦ ૦ "	

એક "જાણનાર" લખે છે કેઃ—વેલ કસ્ટ જેઠાંથી રસ્તમજી શેઠ છુટ્યા સારે પોલીસગેટપર તેમના આંગળાં લેસ લણી તજનીજ કરવામાં આવી. પછી આંગળાં આપવા તેમણે એવું જાણી ના પાડી. ત્યારે પોલીસે કહ્યું કે મી. ગાંધીએ એરેસ્ટ થયા ત્યારે આંગળાં આપેલાં છે, ને તમે કેમ ના પાડો છો? જવાબમાં મી. રસ્તમજીએ કહ્યું કે તેની કોપી મને બતાવ તો હું આંગળાં આપું. પછી સમજાવ્યા પછી તે પોલીસની જાળમાં આવ્યા નહીં. દેશપાર થયા પછી મી. રસ્તમજી તુરત પકડાયા છે ને જ માસની સખત જેલ મેળવી છે. આફ્રીન છે પારસી કામને. બધા હોંડીમાં આ પારસી જેવો બુરસો હોય તો હોંડીએને બુલમ સહન કરવો પડે નહીં.

રેલ્વે બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવજ માંબ ૧૦૨૨૨૨ની ૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬ " ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ " ૧૯ ૦	
ચીની સક્કર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
કુંડાના	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
દેથી તુવેર ફાળ	૨૦ ૬ " ૨૧ ૬	
તુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
મજુરની	૨૩ ૬ " ૨૪ ૬	
મમની	૨૭ ૦ " ૨૮ ૬	
અડની	૨૮ ૦ " ૨૮ ૬	
ચણા મુંબાના	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
" ફાળ	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ " ૬ ૦	
બીનીસ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
કાપું તેલ ૧ બાલન	૩ ૩ " ૩ ૬	
એરડીનું	૨ ૪ " ૨ ૮	
મોહું	૩ ૩ " ૩ ૬	
નાળીએરનું	૩ ૪ " ૩ ૬	
માંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
પીળા	૧૪ ૬ " ૧૫ ૬	
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ " ૧૦ ૦	
આટો	૧૪ ૩ " ૧૪ ૬	
મદાસી સોપારી ૧૨૨૨ બા	૦ ૬	
મરચાં	૦ ૩૧ " ૦ ૪૧	
થી પેટી જ દીનના થી ૮-૦-૦ " ૮-૫-૦		
પોરબંદર	૮ ૧૦ " ૮ ૦ ૦	
પારાશીન એરેકલે		
" વાઇટ રોસ	૮ ૮	
" " બાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળાંચેર	૧૧ ૦ " ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ " ૬ ૦	
કામંડ સોપ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
સાણુ સીલ્ક રોડન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
સાણુ સનબાઇટ	૪૨ ૬ " ૪૫ ૦	
" કાપડ પાટ દુકાના બોક્સની કીમત	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦	
નેક્કર ટી	૧ ૮ " ૧ ૬	
માચીસ બાલન	૭ ૧ " ૭ ૩	
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ " ૧ ૦	
નીલ પોલ્ટી મીઠાચેર	૧૬ ૬	
ફાધ નેસલનું	૨૦ ૩ " ૨૧ ૦	
" ફેસલ	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
બસ્તા એકની	૪ ૩ " ૪ ૬	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

BEACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 41.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Eros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Nourbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Ghoewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NORROOEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancharjee,
Box 1036, Wicht Street.
Mohideen Encos,
180 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

CHABLESTOWN

Amad Ismail Eweck,
Box 10,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razaq, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ASOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. O. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODDEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyab & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHOT & SONABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackonjee Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Magbrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 89, 164 Gray Street.
Sheikh Hosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambarum Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhans,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSHLSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTOUCOURT

M. O. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. N. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HARNERTSBURG

Zoutpanaburg)
Eesopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodean,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2341.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Ohhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadin,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOT,
22nd St. Malay Location, Box 2368.
Tel. 1015
P. B. Dorabjee,
Box 9937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDZEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street
M. A. KABODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUONATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SOLEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Taveria,
224 Market Street,
Goolam Saheb,
17c Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISSY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
O. P. LUCHERMAN,
78 President Street,
Head Office: 10 Orrehan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarsaen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pillay
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shamscoodean Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTARHAL,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 240.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.
HORNALGY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LAUCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRANHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street

MAPERING

Cassim Soomay,
Box 81.
Kajee Bapoo,
Box 70.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: In gogo.

NORTHDENE

Devies Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 16.

PIET RETINF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHKESTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Draperies & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton. Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGENDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
7. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 42.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Sulman"

SALISBURY

Rhinn R. Naik,
59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allis,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPHONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Bood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Hooeen Amod Vanker,
General Dealer,

UITENHAGEN C.O.

Ranchhod Lal,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Deja Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakhs,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joesub Tayob & Co.
Market Street.
Joesub Haseem & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હૈડ બોથ્રીસ: ૧૦ બોથ્રીસ સીટ, ઉપરાંત

સી. પી. લાહીરામ.

જનરલ સીટ્સ મરચન્ટ.

૭૦ પ્રેસીડેન્ટ સીટ, બેદાન્સગરમ.

કેટ આપવા લાયક અનેક તરફની મજીજ
સરસ બોલે, લેવીકે આંતરેના માલ, દરેક ભત્તુ
રેસમ, જરીના દેખલ કલોથ, કાસમીરી બનાવ
વિવેરે વિગેરે. બાવ ધણાજ સરસતા. આવો અને
આતી રંગ

Ismail Amod Kales

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11,

KRUGERSDORP

ઇ. એ. ના બુના અકે

આ ડાખાના મથા તથા આણુ વરખના
ફેટલાક અકે સીલકમાં પડી રહેલ છે.
આ અકે અમારી કરમતની ઓટીસેથી
દરેક એક પેનીથી મળી શકશે. પોસ્ટલ:
ફક્ષિય આદિકા માટે અરધી પેની, તથા
હૈડસ્ટાન માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDOEP,
Box 8040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 Gray Street

Durban,

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

... BOER TOBACCO, 1

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price

Box 55. Tel. Address: "Porbandar,"

Telephone 864.

અરફી હેપ.

હવેથી ફેક્ટરી દરકી રોપીઓ.

અમારે ત્યાં સસ્તે બાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી શુઓ.

જન બેન્ડ પ્રાપ્તિ વગેરે.

૧૯૪ ને સીટ, ૧૯૦૧

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.

બોરસર મુજબ સુક બનાવીબાપવામાં
આવે છે.

36 MARKET STREET,

BRANCH: 147 MARKET STREET, Johannesburg

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 312, LOURENCO MARQUE.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.

1000, બુથર અને મમકથી એકા બધામાં સળખામાં
નહે છે.

Head Office: Box 5, WARMBATHS

and at NYLSTROOM.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, AUGUST 28TH, 1909

No. 35

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 380.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, AUGUST 28TH, 1909.

Our True Goal

It is well sometimes to pause in the midst of a campaign, to straighten out our ideas, take stock of the forces on either side, and direct our energies afresh to the highest goal.

The passive Resistance struggle is no exception to this rule.

In our eager and strenuous efforts to obtain the rights of British citizens, we are apt to confuse the issue. Sometimes we lay too much stress on a symbol, too little on the principle for which it stands. Not infrequently amidst the drifting smoke of the battle, we mistake friends for foes, and foes for friends, or underrate the forces which are fighting on our side.

It is well to pause and quietly consider these things.

In classic story we read of one who was hemmed in by a great hostile army. His servant at his side, abandoned himself to despair. Defence appeared to be so hopeless, defeat so sure. And yet the master, the one most involved, stood calm and radiant amidst it all! Suddenly a mist passed from the eyes of the young man, and he saw what the master had seen for long, a greater host of bright God-like warriors, on whose spears and chariots the sun glanced like tongues of living flame, gathering beyond for his rescue!

The calm review that will clear our eyes and reveal that vision is worth attempting. First of all then, in this movement our goal is not chiefly material gain, but the development of all the God-given powers which we possess. It may be that not a few of our number are unable to see beyond the material benefits which a just settlement will mean, just as many are quite unable to appreciate

the value of a principle. But for some of us at least, the most determined and unflinching, the true goal lies beyond.

We do not wish to live as, in many cases, we have been forced to live, on a low plane of civilisation. We do not want to be the creatures of mercenary passions. We desire to take a position morally as well as commercially, in the life of our adopted country, such as the children of centuries of Eastern civilisation should be fitted to do. And because of this we passively but determinedly resist every effort which men make to degrade us, or hold us down.

The goal towards which we suffer to be an asset of peculiar value in this new Empire of South Africa.

If we lose sight of this, and allow ourselves to be absorbed in mercenary pursuits, degraded by commerce with the natives, or debased by craven submission to unjust laws, though we may gain all we ask, we shall lose everything worth having! The point then which must be kept in view, but which the pressure of the moment is apt to obscure, is that the sufferings which we have endured are not only of value in connection with the present struggle, but as a refining fire, cleansing much of that selfishness and worldliness from our characters which would otherwise dress-like alloy and debase the gold. Only as we recognise this, that our true goal is not material comfort, but the perfection of character, and the development of manhood to its proper stature, shall we welcome suffering, and grasp the glorious reality that by the victories which we chronicle over self and low passions, we are gaining all along the line!

Since this is so, one necessary issue of our aim is the use of those means only to attain our end, which are in keeping with the high moral character of our goal.

War, with all its glorification of brute force, is essentially a degrading thing. It demoralizes those who are trained for it. It brutalizes men of naturally gentle character. It outrages every beautiful canon of morality. Its path of glory is foul with the passions of lust, and red with the blood of murder. This is not the pathway to our goal. The grandest aid to development of strong, pure, beautiful character which is our aim, is the endurance of suffering. Self-restraint, unselfishness, patience, gentleness, these are the flowers which spring beneath the feet of those who accept, but refuse to impose, suffering, and the grim prisons of Johannesburg, Pretoria, Heidelberg and Volksrust, are like the four gateways to this garden of God.

Our friends then, unintentionally, are those statesmen who have imposed such disabilities on us, as have aroused us from our lethargy, as a rough kick may save a sleeping man from a snake. Our foes are within ourselves, when we lose sight of our high calling, and fix our hopes on the material benefits of the coming settlement.

Apparent defeat, the prolonged struggle, the afflictions which loyalty to conscience has involved, these are the stepping stones to the highest goal, for those who endure such things victory is sure!

Lest Union be Wrecked

THE whole discussion of the Union Bill in the Imperial Parliament was a revelation of the feverish desire of South African and British statesmen to carry it through. Doubtless the Government had well considered each word, but the discussion in the House was a farce. There was no serious deliberation. Every amendment was met by the cry "It will wreck the Bill," and was withdrawn as quickly as possible. The anger of South Africa was the nightmare of St. Stephens. So the third reading was passed.

Meanwhile what of the great principles at stake? They have simply been drowned in a flood of hope and flattery! No man of colour, however refined and statesmanlike, is to be allowed a place in the Union Parliament. The splendid British traditions, the theories by which so many men live, that merit, character, soul, should be the only passports to power under the British flag, and that birth and colour are no hindrance, have been again trampled in the dust and the Imperial Parliament has sanctioned at this critical moment a gross violation of Imperial principles. This, too, when turning, as Lord Crewe said, a new chapter in the history of South Africa!

There was something very pitiful in the helpless appeal of Mr. Asquith when he moved the third reading of the Bill: "I desire," he said, "to make it clear that the House has exercised a restraint of expression and a reserve of judgment regarding the treatment of natives, because they wish the great experiment of the Union of South Africa to start in accordance with the ideas of their South African fellow-citizens. I am sure," he continued, "that South Africans will not take it amiss if we earnestly convey to them the hope that they will find it possible sooner rather than later to alter the Bill in these respects." That is, a pious

hope is expressed in place of an act of justice done. There are signs however, in many of the speeches made during the passing of the Bill, that British statesmen are uneasy over this bit of business. Sir Charles Dilke's band of opponents made their convictions known, although they were unable to press their points. Mr. Keir Hardie, one of the most fearless of men, spoke strongly; he emphasised the fact that Coloured people can sit in the House of Commons, and in the Viceroy of India's Council.

Mr. Cox and Mr. Ramsay MacDonald were equally brave. But the most significant signs of uneasiness are found in the utterances of those who have given the Bill their benediction. Lord Curzon, for instance, "on abstract grounds regretted the exclusion of natives in South Africa, from the privilege of standing for or being returned to the Union Parliament." Colonel Seely "was convinced that the South Africans themselves would make alteration in future in favour of the natives," while the Premier said "that the House was unanimous in its regret that the clauses regarding the natives, imposed a bar upon the coloured man." The wrong has been done with the full knowledge and appreciation of these responsible men.

We naturally feel this keenly, since the measure which bars the native from rising to take a proper share in the development of his country bars the British Indian also, who has made South Africa his home. It may be years before any appreciable number of our own race may be equal to the high honour of sitting in the Union Parliament, but we look to the far future. We are just now at the parting of the ways. A new chapter is opening, South Africa has framed a constitution which will last, and with Sir Charles Dilke we "fear that this colour bar will be imposed for ever." This is "the fly in the pot of ointment."

THE BRITISH INDIANS OF THE TRANSVAAL should know General Botha's friends. We Anxiety commended especially Dr. Rutherford as

a good champion of their cause in the Imperial Parliament, and call attention to his appeal which we publish elsewhere. Speaking in Committee of supply on the Colonial Office vote, he urged the Under Secretary "to seize this opportunity to see General Botha, capture him and bring him to see the wisdom of advocating and carrying out a better, a more reasonable, and a more just policy, and so bring contentment to British Indians, as well as those in our Empire of India." In reply, Colonel Seely gave it as his opinion that we may look forward to some amelioration of the condition of British Indians, "especially in view of the

approaching Union." He then said, "I can assure Dr. Rutherford that the Prime Minister of the Transvaal is sincerely anxious to find a solution for what is a very difficult matter." We do not doubt the anxiety of General Botha. The policy so far pursued towards the British Indians of the Transvaal has only made confusion worse confounded. Every batch of passive resisters sent to prison, every petty indignity forced upon them while under the power of the law, every refusal to modify the Diet Scale or grant redress of grievances, every stroke of the warder's sjambok, or deportation through Portuguese territory, has only served to involve the Government in greater difficulty. Not only has no solution been found along these lines, but the British Indian community has been embittered against the Government, and strengthened in its passive resistance, while India itself has been aroused. We are not surprised to hear that General Botha is anxious. The longer the struggle is continued, the greater cause statesmen on either side of the sea will have for anxiety. It seems to us, however, extraordinary that the General and his friends should refuse to take that course of justice which would once solve the difficulty, allay the irritation, and set their minds at rest. It must eventually be done. But it needs some courage to face a reversal of policy such as a step like this would mean. Will they show themselves equal to it? General Botha and General Smuts have proved their bravery on the field of battle; it remains to be seen whether they are equally brave in the realm of morals.

IN THE LETTER WHICH WE PUBLISH

from the Director of

Prison Diet Prisons in reply Mr.

William Hosken, advantage is taken of the surprise expressed by Mr. Kallenbach at the specimen of food which he saw in the Director's office, combat any suggestion that an alteration of prison diet is needed. This if allowed appear without explanation would convey a wrong impression. When Mr. Kallenbach and Mr. Doke visited Mr. Roos in Pretoria to endeavour secure for the Passive Resisters better treatment, the Director very courteously caused specimens of the food now supplied, to be brought to his office for their inspection. The quality of the food was exceedingly good, and Mr. Kallenbach, willing to give the Government all the credit deserved, said so. At the same time he strongly urged that the quantity was insufficient and the absence of ghee from the Diet Scale of short sentence prisoners was a great hardship. This Mr. Roos acknowledged, always courteously, with absolutely no result save the substitution of beans for meat.

APPARENTLY IN ORDER TO MEET THE wishes of the Transvaal Government, the Portuguese authorities at Delagoa Bay have framed a law "making it compulsory for Asiatics entering Portuguese territory by land, without residential qualifications, to depart by sea at the earliest opportunity." This was first published on the 24th July. Under this law the deportations continue unchecked. In some cases British Indians complain that they have not been brought before a Magistrate prior to deportation. In others every humane instinct has been outraged and men have been torn from their families, and forced into the hands of foreigners. Then, by the working of this new law they have had no power of appeal, but have been hurried on board a vessel, and consigned to India. It is however an open question whether this method of dealing with Indians is strictly legal even under the new-made law. No law made by the Portuguese can destroy a man's citizenship, and every British citizen has a right to the protection of the Imperial Government. These men are not criminals. They are forced into Portuguese territory against their will, and we contend that the British Consul should see to it that the rights of British citizens are maintained. Failing this, we fail to understand why a British Consul should be maintained at Delagoa Bay.

Compound Managers

Rules Regarding the Appointment of Compounders on Certain Estates

The subjoined new Rules, framed and passed by the Indian Immigration Trust Board of Natal, under the authority of Section 116, Law 25, 1891, are issued with the approval of His Excellency the Administrator in Council:—

1. Employers of 400 or more male adult indentured Indians shall, at their own cost, whensoever called upon by notice in writing from the Board, engage and employ a competent Compounder and Sanitary Officer, to the satisfaction of the Board or of the Protector of Indian Immigrants, to satisfactorily supervise the barracks and accommodation provided for Indian Immigrants, and generally attend to the welfare of the Indian Immigrants employed by such employer.

2. Any employer not complying with the terms of such notice shall, upon conviction before any competent court, be liable to a penalty not exceeding £5 for each and every month or portion of a month during which he may neglect or refuse to comply with such notice.

Government Gazette.

Imperial Parliament

Transvaal Indians

HOUSE OF COMMONS,

Tuesday July 27.

Dr. RUTHERFORD said: I should like to appeal to the Under Secretary with regard to a problem that has taxed his predecessors and in which they have unfortunately failed. I wish to make a direct appeal to him to do justice to the British Indians in South Africa. That is a very serious grievance which has its reflex in India, and causes and excites immense indignation there. I think the Under Secretary ought to use his best endeavours at the present time to rectify this serious situation in the Transvaal. The British Indians there complain of the Asiatic Registration Acts, because these Acts put indignities upon their countrymen, and there have been a large number of passive resisters, many as 2,500 of them having gone to prison. This is really a serious matter, and I want the Under Secretary to take the opportunity of the presence of General Botha and General Smuts in this country to see what he can do to remedy this state of things. He will have their ear, and can make a direct appeal to them and explain that the matter has been discussed in the House of Commons and the House of Lords, and that the general sentiment is in favour of more reasonable and equitable justice being meted out to British Indians. I know the difficulties of the situation. We dislike, when self-government has been given, to interfere unnecessarily, but as the Imperial Parliament we are directly responsible for justice to natives and to Indians in every portion of the Empire. I trust sincerely the Under Secretary will seize this opportunity to see General Botha, capture him, and bring him to see the wisdom of advocating and carrying out a better, a more reasonable, and a more just policy, and so bring contentment to British Indians, as well as those in our Empire of India.

Colonel SEELY, in the course of his reply on the debate, said: With regard to the treatment of British Indians in the Transvaal, I think we may look forward to some amelioration of their lot, especially in view of the approaching Union. The Union Government is certain to be anxious to give fairest possible treatment to our British fellow subjects. The Union has been commended to the House on the ground that the larger the body is the more impartial it is likely to be. Dr. Rutherford has asked me to make definite representations to the Government of the Transvaal. I can assure him that that has been done and will be done. I can assure him also that the Prime Minister of the Transvaal is sincerely anxious to find a solution for what is

a very difficult matter. There is a good deal to be said on both sides.

August 25.

Mr. HART DAVIES to-day presented a petition signed by 8500 native inhabitants of the Madras Presidency, praying the House to consider the condition of Indians in the Transvaal, and also praying for the repeal of the Asiatic Amendment Act.—Reuter.

The New Diet Scale

Further Correspondence

Johannesburg,

4th August, 1909.

The Director of Prisons, Pretoria.

Sir,—The Acting Chairman of the British Indian Association informs me that ■ still continues to receive alarming accounts from the different prisons regarding the diet of the Indian prisoners. It appears that, owing to a reduction in the quantity ■ rice which is allowed them, and the absence of ghee from the diet-scale ■ those who are admitted for three months, the men are practically starving.

I would venture, as Chairman ■ the European Committee of sympathisers with the passive resisters, to strongly and respectfully urge that investigation be at once made and that sufficient food be given these prisoners, especially that they be allowed at least one ounce of ghee daily, since the meat and soup provided cannot be used by them, for conscientious reasons.

I am, etc.,

(Sd.) WM. HOSKEN.

On the 10th of August the Director of Prisons replied as follows:—

Sir,—With reference to your communication of the 4th instant on the subject of Indian diet, I have the honour to inform you that this question has been given a considerable amount of attention and that the present diet was fixed on after careful consideration.

Before being brought into force the Diet Scale for Indians was submitted to and approved by the Chief Medical Officers of the Prisons in this Colony and to the Medical Officer of Health for the Transvaal. These diets compare very favourably with those in Natal for Indians and are in fact on a more liberal scale.

I attach for your information copy of the Diet Scales in force for Indian prisoners.

When Mr. Kallenbach, representing Mr. Gandhi, was at my office recently, he saw a specimen Indian diet and expressed himself as pleasantly surprised thereat. I might mention that in addition to the diets shown on attached schedule I have authorised an issue of 100 lbs. to such Indians as object on religious grounds ■ partake of meat.

Johannesburg,

14th August 1909.

The Director of Prisons, Pretoria.

Sir,—I beg to acknowledge with thanks your communication of the 10th ulto., together with a copy of the new diet scale. On behalf of my European Committee, I shall be obliged if you will kindly allow me a further word on this subject. We note with pleasure that a concession has been made to the religious convictions of the Indian passive resisters by permitting them beans instead of meat, but we would point out that this change affects only one meal per week, so far as short sentence prisoners are concerned. We have also reason to believe that in Diepkloof at least, while eight ounces of meat are prescribed on the diet scale, only four ounces of beans are given to the prisoners.

With the Natal diet scale we are not concerned. Apparently, it is most unsatisfactory. But we particularly desire to call your attention ■ the fact that the present scale in our prisons is greatly reduced in point of quantity from the diet scale previously in force. The released prisoners assure me that in Johannesburg and Diepkloof this reduction for short sentence prisoners amounts to over forty-five ounces of food per week, while for long sentence prisoners it amounts to over forty ounces. From other gaols we hear of a similar reduction. If this is true, and we have every reason ■ believe it, when we consider how meagre the diet-scale was before, we cannot but credit the pitiful complaints which reach us of the severe sufferings of the prisoners ■ this account.

We are further assured that, while, in some instances, the representations of European and native prisoners have been generously listened to in this respect, the Indians have had no relief.

We would again very earnestly plead that ghee be allowed daily to short sentence Indian prisoners, as being a practical necessity for them.

I am, etc.,

WM. HOSKEN.

NATIONAL VOLUNTEERS MAKING ROADS. The Bengali magazine *Panchajanya* ("Village-Picture") says:—"The village boys of Kotalipara pargana in Faridpur district have repaired the village roads there. Most of them are sons of Brahman parents. They have made the roads using spades with their own hands. In this way 4 or 5 roads have been made in village Unashia. When bands of boys of similar sacred impulse will be formed in every village, then alone will the deplorable condition of the villages be possibly improved." The reader will remember that in this same district of Faridpur, "national volunteers" have excavated a tank with their own hands.—*Modern Review*.

Correspondence

Mr. Grove's Appeal

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I have read the appeal for fair-play by Mr. Daniel Grove, in your recent issue. He shows the public the reasons why Colonial-born Indians should be treated with justice and fair-play in the coming Union of South Africa. Mr. Grove, as I presume from his appeal, has a fair knowledge of the Indians and especially of the Colonial-born Indians and the article in question must have told the statesmen that the Colonials are really to be here for good and all and that this Colony is to be their home. All those who have studied history will acknowledge that the British Government has always tried to uplift the weak and the oppressed; and has also endeavoured to improve the status of all her subjects without making any distinction whatsoever as to their colour, caste or creed. Now since this is the real object of that mighty nation then it is of vital importance that all her statesmen should consider and make a study of this most important problem, viz., that of the Colonial-born Indians. It is not a question that ought to be shelved or be left in the hands of the few Colonial statesmen who happen to know how intricate this question is and hence have left it to be dealt with later on! Still I believe that the salvation of the Colonial-born Indians is in the hands of our Colonial statesmen and in the Colonials themselves; therefore it behoves those in authority in the colonies that they follow the lofty precepts and traditions of the British, and thereby gain the applause not only of their fellow-subjects but of other nations as well. As regards the Indians' loyalty in the past and in the present, it has been testified from all sides, from the highest officials to the lowest. They, as a whole, are born to respect their King and their superiors, their religion teaches them so and history certainly repeats itself. I am the son of one who came here in the eighties to improve the Colony in its industries and, well, I have nothing to reckon on as mine, no status in the Colony, cannot vote, yet I am proud—but not quite—to say "I am a British subject". Any calm judge would acknowledge that India is to them (Colonial-born Indians) a beautiful historical romance, and certainly all would admit that we constitute a unit of the permanent South African population; then are we to be ignored and to be excluded from the Act of Union as eligible voters for the Provincial Council? Of course not in the eyes of Mr. Daniel Grove and in the eyes of many true Britishers. At present, I might say, we are not better off than the natives as far as our status is concerned. If I may be

allowed to thank your correspondent for his wise, sympathetic and striking appeal, I would be very grateful. Now in conclusion may I with him say "The God who gives vitality to Europeans also breathes the eternal message of hope and life to Indians." ■ British statesmen consider your duty and obligation to the Colonial-born Indians!

I am, yours etc,

BRUSSMASOOR.

The Hunger Strike in Holloway

Passive Resistance in Excess

A very dramatic account is given in *Fates for Women* of the Hunger Strike in Holloway, which led to the release of twelve of the imprisoned Suffragettes.

"An attempt had been made to enforce the ordinary prison regulations against the prisoners. They had been shut up in cells, refused writing materials, and the privileges of political prisoners. They had accordingly rebelled. They had refused to clear up their cells or to carry out the orders of the wardresses. They had also broken the windows in their cells.

Punished for Mutiny

"On Wednesday afternoon they were brought, one at a time, before the visiting magistrates. The Governor, the matron, and the wardresses gave their evidence, and then the prisoners were called in and asked whether they had any reason to give why they should not be punished for mutiny. Each in turn justified her action on the ground that they had been refused the treatment to which they were entitled as political prisoners. The attempt, they said, which was being made by the authorities to coerce them by treating them as ordinary criminals was contrary to the practice of civilised nations, and not only on behalf of themselves, but on behalf of all political offenders to come after them, they were determined to make a stand against it. The magistrates refused to recognise this plea, and ordered punishments to be inflicted on the prisoners ranging from seven to ten days' close confinement.

"The nature of this punishment can be, to some extent, understood from the graphic description given by Miss Florence Cooke on the morning after her release.

Five Days in a Dungeon

"I shall never forget," she said, "the horrible place into which I was taken. When I saw the damp underground dungeon into which they took me, I could have cried bitterly, but somehow the spirit always comes to you when you are fighting a fight for principle, and I determined to stand my ground. The place was horribly dirty, and full of all kinds of germs.

There was scarcely any ventilation, and no light except that which came from a thick skylight in the ceiling, so that the place was nearly dark. The smell of the cell got into all my clothes, and it is in my nostrils to-day; I cannot get rid of it. The only bed in the room was a piece of wood let into the wall.

"For sleeping at night a mattress was given me and some rugs, but these and all the utensils in my room smelt horribly, and were unfit for use. The whole place seemed to me as though it had not been used for a very long time, and was dank and damp. I said to the Governor, 'The spirit of the Suffragettes is strong enough to stand up even against this place, but it is wrong that there should be such places to-day; they would drive any ordinary person mad.' I saw that all means of protest had been taken from me except one, and that was to do what Miss Wallace Dunlop had done, and refuse to take any food.

"The hardest time was the first twenty-four hours. Milk was brought to me, which I felt I could have taken very willingly, but I put it from me.

"On Friday I took to my bed, and the doctor told me that if I persisted I should get a fever; but I was absolutely determined to do my part at whatever sacrifice, and I told the Governor that so long as I was responsible for my action I should refuse to take any food. I also told the doctor that I would not allow myself to be fed through the nostrils. I told him that I knew this was illegal.

Five Days and Six Hours without Food

"On Sunday night I was taken to the hospital, and there a fresh effort was made to get me to take food. Medicine was brought to me, which I absolutely refused, knowing that it was either food in disguise or else intended to aggravate my hunger. On Monday afternoon my head felt exceedingly bad, and I felt that I hardly knew what I was doing, but I determined that I would not give in.

"In the evening the Governor came to me and said, 'Be very calm.' I said to him, 'There is a Supreme Power which gives us strength to bear whatever comes to us.' He said, 'I have orders to release you,' and I said to him, 'Does Mr. Gladstone prefer this to doing us justice?'

"I am glad to have gone through this week in Holloway. I am thankful to know what exists in prison, and what ought not to be allowed to exist a day longer. I also know that the spirit that is in women is stronger than the authorities, and that we can compel them to do the right thing and give us what is just."

ERRATA. Page 353 "Indians in South Africa" by Daniel Grove read *Perak and Gelangor* 1885, instead of 1895.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, August 2, 1909.

After the Tragedy

It is not surprising that the tragedy at the Imperial Institute on Thursday, July 1, and its consequences have dominated interest this month. A gloom has been cast over the Indian community which time and fair-mindedness alone can remove. Immediately after the tragedy steps were taken by Indian students here to organise a protest meeting which took place on the following Saturday evening under the chairmanship of Mr. Surendra Nath Banerjee. It was a most impressive gathering, principally of Indians, young and old, with some European friends, and to each of the three final but strong resolutions Hindus and Mahomedans spoke. The chairman, in emphatically condemning the deed insisted that "murder was murder, no matter what might be the determining motives, no matter under what specious plausibility it might be sought to be justified by an apostle of any new principle of morality," and he impressed upon the young men as the future leaders of public opinion in India that in their struggle for constitutional freedom they needed the sympathies of the civilised world and the blessing of God but that these were forfeited by the violation of law and order. "If you wish well to your country," he said, "if you wish her to be prosperous and great, you must cultivate among yourselves a strong moral force condemning with unhesitating emphasis all that promotes lawlessness and violence and thereby create a most effective barrier against the recurrence of such crimes as that which we meet to deplore." Mr. Bepin Pal and Mr. G. S. Khaparde, Major Sinha, Dr. Khatiji, Mr. B. Dubé, Mr. A. H. K. Khan, W. S. M. Manga, Mr. J. M. Parish, and other speakers expressed horror and detestation of the deed, sympathy with the bereaved, and they emphatically declared that the movement for Indian reform and advancement is in no way connected with any propaganda of lawlessness and violence.

Two days later another meeting was held at the Caxton Hall: the Aga Khan was in the chair, and was supported by such leading representatives of the Indian communities as Sir M. M. Bhownagere, Syed Amir Ali, Syed Husain Bilgrami, Major Hassan, Mr. Gupta, Major Singa, Maung Ba Ghine and others, while the body of the hall was packed with Indians representing all parts of the country as well as with British friends.

A startling incident was the appearance of Dhangra's brother under the care of Mr. Theodore Morison, to dissociate himself from the idea that must have been a most trying ordeal. Soon afterwards another young stud-

ent went forward to the platform; he was Bhattacharyya, who assaulted Sir William Lee Warner recently near the Athenæum Club; he, too, desired to explain that his action was entirely personal and had no association with any propaganda of violence. A further excitement arose when there was one dissentient to the resolution condemning the deed; he was turned out of the meeting but not before some rough handling had happened. Letters to the press from the dissentient, Mr. Savarkar, whose call to the Bar has been refused by the Benchers of Grays Inn, explained that he wished to protest against the assumption by the meeting of the rôle of the Courts of Law in condemning Dhangra unheard. With this exception the meeting fully supported all the resolutions of sorrow, the expressions of sympathy, the appreciation of the unceasing courtesy and personal efforts of Sir Curzon Wyllie on behalf of Indian students in this country, and the honouring of the self-sacrificing bravery of Dr. Lalceca. It was felt that though an Indian hand did the fatal deed an Indian life was offered in expiation. Mr. Jehangir, in whose company Dr. Lalceca had gone to the At Home, gave some interesting particulars of his life in Shanghai and of his devoted service to all good causes in addition to the practice of his profession, and finished by saying that he was always proud to be a Parsi but that Dr. Lalceca's courageous deed had made him a hundred times prouder. A young Hindu, M. M. Sinha, it must be added, certainly risked his life in staying the assassin's hand, and he was helped by a veteran Englishman, Sir Lesley Probyn.

At the funeral of Sir Curzon Wyllie there were remarkable tributes of public sympathy, and a gathering, never I think before seen, of men who have held office in India, from ex-Viceroy and Secretaries of State downwards: Lord Morley was present at the memorial service; to him the loss of his political aide-de-camp is a serious handicap as well as a personal grief. Lady Wyllie was present at the service in the Church close by her darkened home, and also at the graveside at Richmond. Perhaps the most impressive moment throughout the services was at the Church when silent praying was asked "for our dear sister and for him who has committed this crime."

When Dr. Lalceca was laid to rest in the Parsi cemetery at Brookwood about two hundred Indian and European friends testified by their presence to the honour in which he was held, and among the many touching floral tributes was one from Lady Wyllie to the memory of a brave man who gave his life in attempting to save her husband and others.

And now M. L. Dhangra is in the condemned cell awaiting the inevitable penalty of his deliberate crime. The trial at the Central Criminal Court

before the Lord Chief Justice last week was brief. Before the pronouncement of the death sentence the prisoner insisted that his act was patriotic, as he had done before the magistrate at the police court, and as he left the dock said that he was glad to give his life for his country. An effort is being made to get a reprieve on the ground of insanity. Evidence is available from the young man's father of his strange behaviour at home before he came to England; at University College here, where he was a student of engineering, his conduct was so unusual that he went by the nick-name of "Crazy." That he was obsessed by the idea that to kill a British official was to render service to his country there can be no doubt, and he took all steps to make himself proficient in the use of his deadly weapon. But whether these facts will stay the course of law is open to doubt, in spite of Mr. W. T. Stead's well meant appeal. Fanatics are not completely sane men, their mind is dangerously warped, they cannot see things in true perspective, they hold life cheap, as Dhangra does, thinking to do service to a great cause. But their presence at large is a danger to the community: life under the conditions they favour would be impossible. As Mr. Gandhi said the other day in private conversation, resistance by force hurts others besides the resister; passive resistance, soul resistance, hurts no one else; it compels attention and honours the cause.

The Deputation

Needless to say that Mr. Gandhi and Mr. Hajeo Habib have been most warmly welcomed by their friends in London and hopes are entertained that their mission may achieve success in bringing the true meaning of the courageous struggle of Indians in South Africa to the authorities here. The result is awaited here, and, of course, in the Transvaal, with deepest interest. The presence of General Botha, General Smuts, and the South African leaders adds to the importance of the deputation; the moment is one of deep significance. Mr. Gandhi is working with his habitual tact and good feeling and is being loyally supported by many friends. Another aspect of the effect of the Constitution Bill has been brought forward by the hon. W. P. Schreiner, who has not only given in the Press his views on the position of the native and coloured races, but had an opportunity of speaking to an influential audience when he was entertained at breakfast a few days ago by the Anti-Slavery and Aborigines Protection Society. Dr. Abdurahman, Mr. Tenga Jabaru, and Dr. Khubusana also spoke, and among the guests were Dr. Rutherford, M.P., Mr. A. H. Scott, M.P., as well as Mr. Travers Buxton, Secretary of the Society.

The introduction of the Constitution Bill in the House of Lords by

Lord Crewe on Tuesday aroused great interest, and it is significant to note that the Lord Chancellor gave expression to the following opinion: "Where there is exclusion there will always be apprehension whether in England or any other part of the world. My hope and belief is that by indirect leading to direct means there will be in good time an admission of the native element in South Africa."

Lord Ripon

The end of Lord Ripon's long and devoted service to his country came with unexpected suddenness about a fortnight ago; his name is enshrined in India's heart with deepest affection as the Viceroy who made definite and practical efforts towards the fulfilment of Queen Victoria's great Proclamation. The strenuous life, which might have been one of ease and luxury but was not, is over, but Lord Ripon still lives in the memory of those whom he served with single-minded, selfless devotion. Scarcely had he laid down the responsibilities of office when the end came; he was in harness almost to the last of his long years, but it was evident to all in touch with him that the loss of his wife some two years ago was a blow from which he did not recover. To change the poet's words, Lord Ripon leaves the world's stage wept, honoured, and sung, and with what better tribute could he pass into the Greater Life Beyond?

Mr. Surendra Nath Banerjee's Return to India

One of two definite and practical results may be expected from Mr. Surendra Nath Banerjee's stay in this country: either there will be a session of the Indian National Congress in London, with, perhaps, fifty delegates; or there will be a deputation every year of the leaders of public opinion in India who will put before the British public the aspect of the constitutional struggle towards self government in India and the wrongs which need righting in the meantime. Mr. Banerjee, since the termination of the Imperial Press Conference has been devoting his time to speaking in London and different parts of the country—Birmingham, Manchester, Glasgow—on Indian questions, particularly on the partition of Bengal, and he has assured the public and the authorities that Bengal refuses to accept the partition as "a settled fact." In an interview with the Bengali leader, written by Mr. Stead, which appears in the current "Review of Reviews," and from various platforms, Mr. Banerjee has declared that modification of the partition, the return of the deported men, an amnesty for political prisoners, the power of the purse, especially with regard to education and sanitation, are essential reforms in addition to those formulated by Lord Morley and Lord Minto and passed by Parliament for India. At a meeting at the

Caxton Hall over which Sir Charles Dilke presided, Mr. Banerjee made an appeal to his audience on behalf of Mr. Gandhi's mission to this country and the struggle that is being so bravely carried on in South Africa by Indians for the honour of the Motherland.

The International Anti-Vivisection and Animals' Protection Congress

I had much pleasure in representing by request *INDIAN OPINION* at the important Congress which took place early in July on behalf of the protection of animals from vivisection and torture. It was a remarkable gathering of sympathisers with the movement: from all parts of the world they came; India had a champion in the presence of Mrs. Lennox, who has established at Darjeeling a society which works up to the utmost limit of its possibilities to prevent the needless suffering of animals in India. The heroine of the Conference was Miss Lind-a-Hageby, and whom an enthusiastic Spanish Doctor, an opponent of bull-fighting, declared to be enshrined in the hearts of all who attended the Congress and thousands who were unable to do so. At an important meeting at the Queen's Hall, Mrs. Annie Besant made the strongest possible appeal for the abolition of vivisection, and told of the horrors perpetrated in the name of science for the benefit of humanity on human beings in Continental hospitals. Mrs. Despard and Mr. W. T. Stead also took part in the meeting, the latter suggesting that a cinematograph record should be taken of all vivisectors at work; he added that if animals had votes there would be no more vivisection, and after animals human beings would follow, women first, so that to prevent this terrible possibility the vote was a necessity to them.

Very useful work was done at the daily meetings, such questions as the development of humane ideas in children towards animals, the protection of birds, the docking of horses, pit ponies, bloodsports, as well as medical anti-vivisection evidence being brought forward. There were demonstrations of humane killing; and the value of a fruitarian diet in the protection of animals as well as in the promotion of a humane life found a very able advocate in Mr. Sidney H. Beard, the founder of the Order of the Golden Age. The culmination of the Congress was the public demonstration in Hyde Park following on a procession of friends of animals from the Embankment; animals themselves, particularly dogs, were among the processionists, and from six platforms in Hyde Park excellent speakers impressed their views upon a great crowd of listeners. The power of the Congress produced oppositions from vivisectors, but there is no doubt that its influence has been widespread in the promotion of serious thought with regard to the

question and a more humane attitude towards suffering animals.

The Popular Hero: Jack Tar

London has had an opportunity this month of realising what the Navy means; the largest battleships, Dreadnoughts and later ones, together with cruisers, torpedo boats, submarines, and all the varied units of the fleet have been on view in the Thames for a week. Submarines off the Houses of Parliament, cruisers, torpedo boats, etc., off the Tower, and at Southend such a gathering of men-of-war as has never been seen near London. It was an object lesson; the public were welcomed on board by Jack Tar who explained the working of the guns and the machinery of the ships to thousands of interested spectators, and Jack Tar, as entertainer, was also entertained, by the Lord Mayor of London, the Mayor of Southend, and other dignitaries. It was Jack's holiday, and vastly he seemed to enjoy it, while the public came to understand that even with the latest production of science the human element is absolutely essential in the navy. And some people are asking, in view of M. Bleriot's success in flying across the Straits of Dover, how soon will the *Dreadnoughts* of the air annihilate the *Dreadnoughts* of the sea?

Other Matters of Indian Interest

One of the pleasant friendly gatherings in London which shows how Hindus, Mahomedans, Parsis, and Christians, are Indians first and sectarians afterwards, took place a week ago when Dr. Abdul Majid, a distinguished Mahomedan whose success in the sphere of the law is a credit to himself and to his country, was entertained to a farewell party at the Criterion Restaurant, previous to his return to India and legal work. It was a pleasant meeting of East and West—including Mr. Gandhi, Mr. Habib, Mr. Ritch—and the right note was struck by Dr. Pollen when he said that East and West met together in true friendliness unaffected by recent happenings. From Briton, from Hindu and from Mussalman Dr. Majid heard gratifying testimony of appreciation of his success, and it is with many expressions of good will that he takes up his life's work in his own country.

Two lectures of the month may be briefly mentioned; that given by Mr. Iwan-Muller, a distinguished journalist and writer, on "What England Owes to Islam," and Mr. S. H. Freemantle's lecture before the East India Association on "The Progress of Co-operative Societies in Northern India."

OBSERVER.

FROM VOLKSRUST TO HOUTPOORT. Mr. Parsee Rustomjee was on the 24th instant transferred from Volksrust to Houtpoort in a third-class compartment.

Indian Press Comments

On the Transvaal Situation

Deputations of "passive resisters" in South Africa are shortly to visit the Imperial capital and this country. Reasons for this step lie on the surface. The British Parliament will, within the next few weeks, be granting a charter of confederacy to the South African States, and it is not unnatural that the leading Indians there, should seek to impress the Imperial statesmen with the necessity of adopting such safeguards for the protection of the rights and liberties of the King's Indian subjects as their position may warrant and the past attitude of the Colonial Governments towards the coloured races may dictate as justified.

Whether the mission will succeed and the spokesmen of the Indians will receive the hearing they deserve ■ Caesar's capital or their mission will prove abortive, it is not for us to say at this stage. Judging from past experience it may seem almost a forlorn task to persuade the Imperial statesmen to stiffen their back and ■ obtain for the poor Indians the guarantees they need for their future protection against white tyranny. But, all the same, one cannot condemn the attempt on the part of the Indian leaders to help the Imperial statesmen to awaken both to their sense of duty and to the danger to which they would be exposing the destinies of the British Empire by recklessly signing away the rights of three hundred millions of its Indian citizens, at the bidding of a handful ■ white colonists now dictating at their gates.

It will be not only a patriotic duty the deputation to England will perform. It will ■ a sacred, and, in many ways, a lasting duty ■ England and to the British nation, to whom their country is so greatly beholden for innumerable blessings; and if the Deputation fails in its purpose the Indians will at least have the right to say that they have fulfilled their part of the obligation and the responsibility for the consequences must lie at other doors than their own.

It seems ■ us that the best remedy for the grievance lies in the hands of the Indians themselves; and since a Deputation for their countrymen in South Africa is simultaneously coming ■ "educate" them here, we hope public leaders in this country will see that here at least their mission does not fail or prove abortive. Whatever the people's diffidences in other matters, in regard to this question at least they stand united. It is not a matter which affects any particular class or creed. It affects the interests and welfare of all; and if Indians—Hindus, and Mahomedan, and Sikhs, and Budhists, and the rest, would but for once unite in saying what they have been feeling all this time, those valiant Imperialists would not fail to pause

and ponder on the folly of their fatuous and almost suicidal course.

Indians have but to say, and for once, that if England sacrifices them at the altar of white and colour prejudices they in their turn mean to be at least self-respecting, and that so far as the possession of England's outside dominions is concerned, not one Indian prince shall henceforth come forward to offer their substance or his service for their integrity and preservation against foreign invasion: that not one Indian soldier shall be henceforth found willingly fighting the battles of the Empire or voluntarily helping in the preservation of one inch of British territory other than the United Kingdom and the Indian continent. If they would only once plainly tell England what they all feel, if they would tell her that any further sacrifice of their legitimate rights and privileges at the shrine of the white skin would be but the sealing of the fountain springs of all their devotion ■ the interests of the British Empire they would be doing ■ lasting service both to themselves and to England. It would be within India's rights ■ plainly say that she would cease ■ feel herself concerned for the welfare and integrity of a Colonial Empire in which she has no share, and that she would not be inclined ■ undergo any sacrifice for the maintenance and preservation of territory in which her children are treated as slaves.

It has always seemed to us that Indian princes have not done by their countrymen in this matter the duty they owe them; and hope may be entertained that an opportunity will be now taken ■ press upon them the need of making an effective representation to the Imperial Government on the subject. It behoves them to tell the British Government plainly and frankly what they feel in the matter. To make Englishmen believe that the Imperial sentiment will become strengthened in India, that Indian princes and Indian soldiers will be willing and ready to fight for the Empire in spite of such cruel and remorseless ill-treatment as is meted out to their countrymen in the Colonies, is nothing short of making them live in a fool's paradise.—*James James*.

The Colour Bar

The House of Lords agreed without a division on Tuesday last (July 27) ■ Lord Crewe's motion for the second reading of a Bill "to constitute the Union of South Africa." This unusual complaisance on the part of the Peers was due, no doubt, to the fact that a colour line is sharply drawn in the new Constitution by a clause which excludes men of non-European descent from sitting as representatives in the Union Parliament or even among the nominated members of the Senate.

For what had Lord Crewe himself to say on the subject?

There did seem to him ■ be a strong case against the insertion of such a provision in this Act, or any Act of Parliament.

And so a miserable alternative is found in a clause which ordains that half the nominated Senators are to be selected "on the ground mainly of their thorough acquaintance, by reason of their official experience or otherwise, with the reasonable wants and wishes of the coloured races in South Africa." Anyone, in fact, may represent the British Indian in South Africa, except the British Indian himself:—*India*.

Imperial Help Foreclosed

"Imvo" and the Colour Line

Commenting on the doings of the colour line delegation in England, *Imvo* says: "It seems inevitable that, after the Constitution Act is passed, the natives will have to give up the expectation that England will any longer look after their interests, and they will have to face out the fact that they must work out their own political salvation and destiny. To this end they should henceforth recognise ■ to be their paramount duty to advance in industry, sobriety, education, moral character and respectability and all the elements which ■ to make up an enlightened Christian civilisation, so as to make it impossible that the civil and political rights they now enjoy in the Cape Colony should ever be taken away from them, and to ensure that their rights will be in God's good time extended to all of their race who fulfil the qualifications just mentioned. A long, long struggle upward and forward lies before them, but if they are true to the highest and best that is in them, true to God, and true to each other, that struggle must end in the recognition of their rightful place in the body politic.—*Bloemfontein Friend*.

Mombasa Chamber of Commerce

The following is the first portion of Rule 6 of the Mombasa Chamber of Commerce: The executive of the Chamber, with whom shall rest the management of all the executive affairs and funds of the Chamber, shall consist of a President, two Vice Presidents, and a Committee of seven Members, of these, the President and seven Members must be British or naturalised British subjects, only two of whom, but not the President, shall be Indians to represent the Indian Community. Two members of the Community shall be non-British to represent and care for the interests of the other European or American Communities.

Indian Art and Swadeshi

At a public meeting held in the Ranade Library on Saturday evening, Dr. Kumaraswamy delivered an interesting lecture on the above subject. Mr. W. S. Hadaway, Superintendent of the School of Arts, was in the chair. Dr. Kumaraswamy remarked that he saw comparatively little in the practice of Swadeshi in art. The endeavour of the Indians to imitate everything European destroyed the foundation of art and industries in their country. In destroying their industries they were not only incurring pecuniary loss, but also national culture. He then dwelt upon the degeneration of the industries in India and the growing tendency of producing cheap things. By placing in the market inferior goods they were not only injuring their own country, but they were also co-operating with the exploitation of the European worker. He regretted that Indians ignored that duty in their own interests and advocated the development of Indian arts and industries and pointed out that the ultimate success of Swadeshi and of the national movement in India depended upon the development of arts and industries.—*Madras Times*.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

AT JOHANNESBURG. On the 30th inst., Mr. Martin Easton went to prison for three months with hard labour on the usual charges. On the same day, Mr. M. Naidoo, another of Mr. Aswals managers was released after having served his term. Mr. Govindjee was released from Diepkloof on the 21st, and Messrs. R. Raja Naidoo and Muthoo Kumara on the 25th inst. All these had been sentenced in connection with Mr. Aswal's store.

AT ROODEPOORT. In the Roodepoort Court on the 20th instant before Mr. R. W. M. Rushton, A.A.R.M., an Indian named Imaai Essak, a storekeeper of Roodepoort, was charged with contravening section 7 of Act 36 of 1908. Detective J. R. Whitlow said that on the morning of the 16th August he went to the store of the accused and asked him to produce his registration certificate. The accused said, "I am a passive resister, and I've burnt it." He produced an old permit and certificate. Witness was an examination officer, and his appointment appeared in the *Gazette* dated 28th August, 1908. The date fixed for registration was the 30th November, 1908. The accused, in his defence, said he had followed the example of the others who had burnt their registration certificates. He had resided for 17 years in Roodepoort, and had never been in the Court before. He had a

wife and a son there. He did not want to re-register. He was born in Bombay. His age was about 37, and he was not domiciled in any other part of South Africa. In answer to the Court, the accused said he did not desire a copy of the registration certificate which he had burned. The Magistrate ordered the accused to be deported on the expiry of such detention as might be necessary, the place of deportation to be Natal. Mr. W. J. MacIntyre appeared for the defence.

'Race Prejudice'

In England and America, in France and Germany, and in the other civilised countries, it is the "anthropologists" who have lent the most constant and active support to the false doctrines of caste and race; but they are at last thoroughly discredited. Among others the French writer Pinot, in his book "Race Prejudice," has shown the utterly untenable position of this pseudo-anthropology, even though it has filled thousands of volumes of more or less "scientific research." The book has already had a remarkable reception, and must exert a great influence for the truth. It has the triple value of summing up the theories of race prejudice, of showing their essential futility, and of proving the fundamental unity of the human race.

As to human varieties, it was attempted at the time of the slavery controversy to classify them by the colour of their skins, as white, yellow, black, red, and brown. Any educated person to-day is able to prove the scientific inadequacy of any such classification even for the purpose of differentiating humanity in varieties, to say nothing of races. It is now discovered that among those races that are confessedly most backward, and are therefore usually classed as most inferior, are the very ones with the longest skulls. The result has been that the advocates of the doctrine of racial inferiority are abandoning skull measurements as a crucial test, and are now totally at sea for any physiological data on which to rest. This leaves them only psychological analyses, which Pinot reduces to an equal absurdity by mere quotations of endless contradictions from the various "authorities" on the subject.

Results of Race Mixture

We do not need to recall the remarkable number of geniuses who have been of mixed blood. The very fact that the human race has advanced in the last few thousand years, as all anthropologists are agreed, strongly reinforces the belief that the most general race mixture is beneficial to humanity and leads, not to a reversion to an ancestral type, but to the maximum of progress, for intermixture has been almost universal.

Science not only denies the existence of any rational basis for a fundamental differentiation of human varieties, but refuses to admit that there exists in normal human beings any irrational feeling or instinct of racial antipathy against members of an alien race to which they are accustomed.

Where considerably different and clearly marked varieties of mankind are living side by side (as in America), the temptation for the more developed to keep the more backward in permanent subjection seems, indeed, to be almost irresistible. The whole of the truth is that the whites, as a rule, hate to have the lower caste of the South, who happen to be blacks, on a level with themselves. As at least two reputable and conservative Southern Governors have clearly stated, what the respectable and aristocratic whites of the South want is to keep the negro in a position of inferiority.

The North, too, is being tainted with the same inhuman caste spirit, and while the negro's enemies are aggressive, his friends are benumbed by the new and undemocratic "culture" our universities and publicists have been importing from monarchical and aristocratic Europe. The same Europe which was almost at the feet of Washington and Lincoln is now become our political preceptor and given free rein to corrupt our literature and our youth.

A Titanic Struggle

Here are two powerful world-movements, equally aggressive and vigorous: the movement towards democracy, hitherto led by the United States and now newly shared by the people of Russia, Japan, Turkey, Persia, and by a growing minority in Egypt, China, and India; the movement for less democracy and more empire, supported by a bare majority of the English and Germans at the terrible expense of the lower classes of both countries and the ruin of the subjected peoples. Are we about to see the anti-democratic principle redouble its strength in England and Germany and obtain the upper hand in the stronghold of democracy? Or will the defenders of individual freedom, social justice, and human brotherhood awake in time to the danger of the most monstrous reversion in history since the foundation of the religions of human brotherhood and love? Has not the time arrived when something should be done, when the propaganda of hatred should be checked, when democrats and lovers of humanity must once more subordinate every cause to the great and underlying cause, and centre all their efforts, as of old, around the struggle for human brotherhood?—*Public Opinion*.

S. S. "BELLERIC" Commenced loading in Calcutta about the 25th inst. and is expected to sail early in September.

The Science of Temperance

Alcohol and Immunity

Some important statements were made at the recent International Congress on Alcohol, held in London.

Prof. Laitinen, who delivered the learned Kerr Lecture on "The Influence of Alcohol on Immunity," came to the broad conclusion as the result of minute and prolonged experiment that:

"The normal resistance of human red blood-corpuscles appears to be somewhat diminished against a heterogeneous normal serum or an immune serum by the consumption of alcohol provided that tolerably large equal, or nearly equal, numbers of drinkers and abstainers of both sexes be examined, and the average of resistance be taken on both sides."

"It seems clear, therefore," he says, "that alcohol, even in comparatively small doses, exercises a prejudicial effect on the protective mechanism of the human body."

Professor Feistkom (Swinemünde) spoke of the conditions in Germany, and described a recent visit paid to Winchester College. Here the boys, who numbered seventy, were allowed to drink beer with their meals, but one of the masters had told him that only five or six availed themselves of the opportunity. He thought this was an honour to England.

Dr. Carl Gregor, a nerve specialist from Basle traced the influence of alcohol in the children of parents who used it. Where no alcohol at all was consumed 5 per cent. of the children were mentally diseased or tubercular; when alcohol was moderately and habitually taken, the proportion of such children was 9 per cent.; in cases of immoderate drinking the percentage rose to 15; and 17 per cent. of the children of drunkards were mentally affected or tubercular.

Abstainers and Insurance

Sir Thomas Whittaker, M.P., said he doubted whether in individual cases the use of alcohol was innocent and innocuous, but he was certain that communities as a whole could not take it without hurt. Insurance statistics showed this fact conclusively. A company with which he was connected, and which had for a period of more than sixty years kept accurate statistics of the comparative mortality of abstainers and non-abstainers, found that each year the death-rate among the former had been markedly less than among the latter. The difference amounted to something ranging from 25 to 30 per cent. per annum.

A paper read by Herr Karl Kögler, Vienna, on "Alcoholism and Workmen's Insurance" contended that alcohol led to a degeneration of the whole race, and thereby to a general increase of the risks for every class of workmen's insurance. The statistical investigation of the influence of alcoholism in regard to the frequency

of illness, the number of accidents, and incapacity was still in its infancy. Notwithstanding, experience showed that alcohol is harmful to workmen's insurance.—*Public Opinion.*

A Brave Parsee Doctor

The following letter and foot-note appears in the *Spectator* of the 10th ultimo:—

Sir,—May I crave a little space in your widely read paper to pay a tribute to one of the *Whitest* and best men that ever lived? I refer to Dr. Cawas Lalca, who was murdered by Madar Lal Dhirgra. I have looked in vain in the papers to find some kindly mention of the noble deed which cost him his life. But so far he is hardly mentioned, and all the space is devoted to the untimely end of Sir Curzon Wyllie. I dare say the latter was a very good man, but surely his position and title should not be allowed to eclipse the brave action of the other even if he brave action did nothing more than cause the death of the performer of it. Even if I had not known Dr. Lalca, and known what a good man he was I should still have noticed the passing over (practically) of his deed, and the big difference where Sir Curzon Wyllie is concerned. So far from praising Dr. Lalca's action in one or two instances doubt is thrown on Madar Lal Dhirgra's assertion that Dr. Lalca had tried to shield Sir Curzon Wyllie. No one else seems to be coming forward to let the public know that this some Parsee gentleman was a man that the suffering poor in many parts of the globe could ill spare. He was not a man to seek public honours, or to let the world know what he was doing, but I am sure that all who knew him will feel that they have lost a friend indeed. Many an eye will be dimmed when the manner of his death is known, and all will say he died as he lived—to help others. Also I am sure that they would agree with me in thinking that the English newspapers might have given praise where due, and thereby softened the blow of his death a little for those who were proud to have him for a friend.—I am, Sir, etc.,

An American Subscriber.

[We are delighted to publish our correspondent's eulogy of Dr. Lalca's noble deed, for such we fully acknowledge it to have been. We cannot, however, admit the justice of his strictures on the British public and Press. Sir Curzon Wyllie was not only the man whom the murderer intended to murder, and therefore his prime victim, but he was well known to a very large number of people,—practically to all who compose that large and influential section of Londoners which is connected with India. There are literally hundreds of men and women who are mourning him as a friend. We may add that our personal experience is entirely contrary

to that of our correspondent. We have heard nothing but praise of the action of the brave Parsee doctor.—*Ed. Spectator.*]

The Study of History

Self-Control and Self-Respect

From the Tenth Annual Report of the Central Hindu College, Benares, we glean the following. Mr. Arundale, M.A., the Vice-Principal, laid stress on the importance of the study of history and economics and deplored the present tendency to make students learn too large a number of subjects, thus preventing them from acquiring a really useful acquaintance with any. History, he said, was regarded by many as subject which might be given to any teacher to impart, and the result was that history occupies at present a very subordinate position—so much so that though Indian history is taught in matriculation classes attached to Allahabad University, the moment a student enters the College department, Indian history has to be dropped until he has passed his Intermediate Examination. To use a rather strong expression, this state of things considering that we are in India and are teaching Indian students, is little short of scandalous, and the sooner the place of history in the training of the youth of a country is recognised the better it will be both for the young men and for the country as a whole. He therefore appealed to those whose voices were of influence to endeavour to insist that history shall be given its rightful place, and that it shall be taught by competent people—those who combine clear judgment and impartial sympathy, for in the light of the history of the past are we helped to understand the circumstances of the present and the possibilities of the future.

The President, Mrs. Annie Besant, then rose and said. . . . Nothing is more needed at the present time than the implanting in young men of the sense of responsibility, of public duty; and this is best done by encouraging the study of history, so that by the knowledge of the methods and the ways of free peoples, they may learn the balance and steadfastness needed for the exercise of citizenship, may from the lessons of the past gather the principles required for wise action in the perilous present, and may cultivate those virtues of self-control and self-respect which make the citizen worthy to be free. Because I hope, and pray, and believe, that India will see her children free, I seek to train those children who are here into self-control, self-sacrifice, discipline and order, for, without these civic virtues, freedom would be a danger alike to the Indian people and to the Empire at large.

Another part of our work is to draw India and England nearer to each other, in the bond of fellow-citizenship and mutual service, mutual defence, mutual love, and mutual respect. Nations are different with differences arising from differing customs, differing conditions, differing lines of thought, differing experiences, leading to different ways of looking at things, to different standpoints. These differences make grounds of quarrel when they are accompanied with mutual hatred, but they serve for the creation of a richer harmony when they are accompanied with mutual love, when love strikes the chord of many notes. How may this be done? By trying to understand each other, by each giving credit to the other for good intentions, by resisting suspicions of each other's good faith, by fixing our attention on each other's virtues, rather than on each other's faults. Very often the intention is good when the action is rough or foolish; let us look at the heart, and not only at the act. Let India and England sink their minor differences, and work harmoniously for their joint advantage. They come from one stock; they are of one blood; they are living under a single crown. They can be brought to mutual understanding, if each learns to trust rather than to suspect. One thing unites—love, not hate; one thing brings mutual understanding—trust, not suspicion. In our College, Indians and Englishmen work side by side; we have no colour line. We work in mutual harmony and co-operation; the only rivalry is a rivalry of usefulness; we know no difference of race; only an identity of service, of hope.

Indian Students in England

Contemporary Opinion

London School of Economics

In order to keep in touch with students and educated opinion in India it is proposed to elect one or two of the foremost Indians on the Board of the Governors of the London School of Economics and Political Science. We may suggest one very appropriate name in this connection of an Indian gentleman,—Sir M. M. Bhowmaggree, whose kindly offices in the interest of students from this country have already been recognised by his appointment on the Board of Advisory Committee for Indian students lately instituted, with which the Bureau for the supply of information will co-operate. As a domiciled resident of England and by dint of his sober views on politics, Sir Mancherji would prove immediately useful in guiding any scheme that is undertaken in the interest and benefit

of Indian students. The importance of attaching to the School's directorate a few Indians owning something like an experience of the needs and habits of students upon this country cannot be overrated, and no better name suggests itself to us than the one we have herein proposed. Years before Government in England seriously applied itself to the student question, Sir Mancherji quietly did what the Bureau is now meant to accomplish in its official capacity—guiding new comers on their arrivals, answering friendly inquiries from expectant parents, and helping students in their difficulties.—*The Rust Gaffer*.

Facts and Comments.

S. S. "KAISER." Will be leaving Durban on the 15th of September for Bombay. Passengers for the East Coast will be transhipped at Dar-es-Salaam to S. S. *Somali*.

THE PARSI ROTHSCHILD. Mr. Nowroji M. Wadia, the richest among the Parsis, worth about two crores, died on the morning of the 21st July leaving only his widow, and appointing trustees to administer his estate and giving discretion to them to utilise the same for any charitable purpose. Mr. Nowroji was the eldest son of Haji Mollibai who has given the largest Obstetrics Hospital to Bombay. Mr. Nusserwanji, a younger brother died a few years ago, also childless. This Wadia family is the oldest, and closely and honourably connected with the British from the very early times.—*Hindu*.

LALA LAJPAT RAI VS. THE "ENGLISHMAN." Mr. Justice Fletcher delivered judgment at the Calcutta High Court recently in the suit brought by Lala Lajpat Rai against the *Englishman* Limited, and others, claiming Rs. 50,000 damages for alleged libel published in the *Englishman* of the 10th September. His Lordship held that the statement published was libellous and that the damages awarded must be substantial. To do otherwise would, after the course the defendants had seen fit to adopt in that case wholly wrong. His Lordship awarded Rs. 15,000 as damages, with costs on scale No. 2.—*Indian Review*.

ENGLISH SCHOLARSHIPS FOR INDIANS. We are glad says the *Hindu* in its issue of the 29th ultimo, to announce that four more students of the Association for the advancement of Scientific and Industrial Education of Indians, Messrs. B. Mukherjee, S. C. Ghose, N. K. Bose and S. Roy have started per S. *Calcutta* on Thursday, the 2nd of August. Sir H. Mukherjee will take up Chemistry in the Paris University, and Messrs.

S. C. Ghose and S. Roy will join the Mechanical and Electrical Engineering Departments of the Glasgow University, respectively, and Mr. N. K. Bose will learn Pharmacy in the Edinburgh University.

55 YEARS IN MOZAMBIQUE. The sudden death took place on the 28th inst. of Adam Haga Omar, a British Indian, aged 75. He died at 7-30 a.m. The deceased had just come from his house to business, and was sitting on a chair. He turned to speak, when he expired. Two medical men were summoned, who stated the death was due to heart failure. The deceased was the oldest member of the British Indian community, having resided here for 55 years, and having previously been in Quilimane for 10 years, making a residence of 55 years in the Province of Mozambique. At the funeral many people followed the body to the grave, the Governor-General being represented by his A.D.C. Lieut. Torre do Valle.—*Star*.

"THE VISION OF A KNIGHT." "The Vision of a Knight" by Raphael is one of the most valuable possessions of the National Gallery, London. It is supposed to embody in an allegorical form the struggle between duty and pleasure which was, at the time when the picture was painted, agitating the soul of the artist himself. This work was produced by Raphael when he was almost a boy (A.D. 1483—1505). At the foot of a mountain under a tree a Knight in armour has fallen asleep. He dreams that on two sides of him there stand two female figures, one offering him a book and a sword, symbolizing a life of thought and action, and another, flowers, &c., symbolizing a life of pleasure. There comes a moment in the life of every man when he has to make a similar choice between duty and pleasure. Young men of India, what will you choose?—*Modern Review*.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Our True Goal	371
Last Union be Wrecked	371
General Borth's Anxiety	372
Prison Diet	372
Deportation by Sea	372
OTHER ARTICLES:—	
Compound Managers	372
Imperial Parliament	373
The New Diet Scale	373
The Hunger Strike in Holloway	374
At the Heart of the Empire	375
Indian Press Comments	377
Imperial Help Foreclosed	377
Mombasa Chamber of Commerce	377
Indian Art and Swadeshi	378
Notes on the Transvaal Struggle	378
"Race Prejudice"	378
The Science of Temperance	379
A Grave Parson Doctor	379
The Study of History	379
Indian Students in England	380
Facts and Comments	380
Mr. Greville's Appeal	384

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તા. ૨૮ મી અગસ્ટ ૧૯૦૯.

અંક ૩૫.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ગ્રોસ્ટો-તા. ૨૮ મી અગસ્ટથી, તા. ૩ જી
સપ્ટેમ્બર સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૯.

હોંડુ-બીજ આવજુ શુક ૧૨ થી બીજ
આવજુ વદ ૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫

મુસલમાન-તા. ૧૧ સાબાનથી તા. ૧૭
સાબાન સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

ચાર.	પ્રવેશી તા.થી.	હોંડ તીથી.	બીજ આવજુથી.	પાસી રોજ.	સુલેહ ક. મી.	કુલ અસર.
શનિ.	૨૮	૧૦	૧૧	૧૫	૧ ૧૮	૫ ૪૭
રવી.	૨૯	૧૩	૧૨	૧૬	૧ ૧૭	૫ ૩૭
સોમ.	૩૦	૧૪	૧૩	૧૭	૧ ૧૬	૫ ૩૮
બોમ.	૩૧	૧૫	૧૪	૧૮	૧ ૧૫	૫ ૩૮
બુધ.	૧	૧	૧૫	૧૯	૧ ૧૪	૫ ૩૯
ગુર.	૨	૩	૧૬	૨૦	૧ ૧૩	૫ ૩૯
શુક.	૩	૪	૧૭	૨૧	૧ ૧૨	૫ ૪૦

અનુક્રમણિકા.

આપણા પુરવ આફ્રિકાના ભાઈઓ...	૫૪૩
અંગ્રેજી ડેપુટેશનની સુસાફરી...	૫૪૪
નવાપન કસપર મી. ડેલાઈ...	...
લંડન...	૫૪૫
દરાંસવાલમાં રમતો સવાલ...	...
આમની સમામાં યુનીયન બીલ...	૫૪૬
હોંડી છાપાની ટીકા...	...
જોહાનસબરગ ખબરપત્ર...	૫૪૮
આમની સમામાં દરાંસવાલના હોંડી...	૫૪૯
માનવતા દાદાજી...	...
જેવનો ખોરાક...	...
અખબાર-આલમ...	૫૫૦
જાંબીજારથી મદદ...	૫૫૧
ડેલાઈઆબિગાં શોક જનક મરણ...	૫૫૨
દરાંસવાલના હોંડી વિષે...	૫૫૩
જનસમાજ અને પોલીટીક્સ...	...
વિવિધ વિચાર...	૫૫૪
કંડી...	...
તાર સમાચાર...	૫૫૫
નાદરી કોરટની નોટીસો વગેરે...	...
પરચુક અરયા...	૫૫૬
હોંડીરતાનના ખબરો...	૫૫૭
રહીમરની આવલવ...	...
પોરચુક માર્કેટ...	...
૧૮૭૭ સપ્ટેમ્બર (જાન્યુઆરી)...	...

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૮ મી અગસ્ટ, ૧૯૦૯.

આપણા પુરવ આફ્રિકાના ભાઈઓ.

ત્યારથી દરાંસવાલ સરકારે સત્યાગ્રહી
ઓને દેશપાર કરવાની રીત અખત્યાર
કરી છે ત્યારથી દક્ષિણ આફ્રિકાની બહાર
ના લોકોનું-હોંડીઓનું ખ્યાન દરાંસવા
લના મામલા તરફ અચુક રીતે ખેંચાયું
છે, ને તેમાં દિવસે દિવસે વધારો થતો
અગે છે એવું જંગમ્યારમાં ચર્ચાથી છેલ્લી
મીટીંગ અને દિલચાલના હેવાલ ઉપરથી
આપણને માલુમ પડે છે. અમે "દક્ષિણ
આફ્રિકાની બહારના" એમ કહ્યું. કારણ કે
દક્ષિણ આફ્રિકાની અંદરના હોંડીઓ તો
હાલમાં એક જેવાજ છે, અને યુનીયન
થી વિશેષ તેવા થશે. વળી દેશપારની
અસર જણાય છે તે દક્ષિણ આફ્રિકાની
બહાર મોકલવામાં આવે છે ત્યારે જણાય
છે, કે જેવી સ્થિતિમાં કેટલાક હોંડી પુરવ
આફ્રિકામાં જવાનું પસંદ કરે છે, ત્યારે
બીજા આપણી માતૃભૂમિ ખાતે હોંડમાં
જાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાને સૌથી નજીક
કના કામ તરીકે પુરવ આફ્રિકામાં જે
ભારણી અને ગુરસો સત્યાગ્રહીઓના દહ
માટે જોવામાં આવે છે તે સ્વભાવિક છે,
તેમજ હાલમાંજ ને જરૂરી છે. દરાંસ
વાલ માટે હોંડીમાંથી પૈસાની મદદ મળ્યા
ના, તેમજ પુરવના બીજા ભાગોમાં દિલ
સોજી ઉભી થવાના સમાચાર આપણે
અગાઉ ધણી વખત સાંભળ્યા છે. હાલ તે
ખાબતમાં ખાસ જાગેરું અને સારું જેવું
ઉભરાણું કરવા તૈયાર થએલું આપણે
જંગમ્યારને જોઈએ છીએ. અમે બીજી
જગ્યાએ જાએ છે તે હેવાલ વાંચનારને
આમ દેખાઈ જાવ્યા વગર રહેશે નહીં.
સત્યાગ્રહીઓની મદદમાં તત્પર થવા માટે,
અને પૈસા તેમજ પ્રોટેસ્ટના કરાવો વગેરે
થી મહેનત લેવા માટે જંગમ્યારના સખી
દિલના તેમજ ખાલીલા આમેવાનોને ધન્ય
વાદ પડે છે. અમે અહીં શાખીએ
જાએ છે તેથી ઉભરાણું આપણે મામ

ખાતથી અને એકસપીધી પાર ઉતારશે,
અને દરાંસવાલના ભાઈઓ તરફની પોતા
ની ફરજમાં દરદમ જામત રહેશે, કે
જેથી આખા પુરવ આફ્રિકાના બધા હોંડી
માટે જંગમ્યારનો દાખલો નક્ક કરવા
લાયક બને. આખું હોંડ અને તેની
બધી પ્રજા એક બનવા મધી રહી છે
એવો જમાનો હાલ છે. તેવે વખતે
દક્ષિણ આફ્રિકા અને પુરવ આફ્રિકામાં
વસતા હોંડીવાનોના દિલ એક હોવા, અને
અરસપરસ લાગણી અને દિલસોજીની માંક
થી જોડાએલાં હોવા એ હોંડની ઉત્તિ
માટે એક સારું ચિન્હ કહેવાય. પુરવ
આફ્રિકાના, અને આ બાબત માટે ગોરહ
મીઝ રાજના, હોંડીઓને અમારે કહેવાની
કે ખાતરી આપવાની જાએજ જરૂર છે
કે દરાંસવાલના હોંડીનો લડત-સત્યાગ્રહ
ની લડત-તે અત્યંત નિર્દોષ, વફાદાર,
તેમજ નીતિની છે. તેના કરતાં વધારે
સરસ સાધન, સુલેહ અને શાંતિ જળવી
ને હક મેળવવાનું, બીજું એકે રાજ
નીતિની વિદ્યામાં નથી. સત્યાગ્રહનું દક્ષિ
આર સુલેહ અને શાંતિ જળવે છે એટ
લુંજ નહીં. પણ તેના ફેલાવો વધારે છે.
માટે સત્યાગ્રહીની મદદની દિલચાલને
તોફાની કે કિપુરી ગણાવા વિષે કોઈ
દિવસ બીલકુલ સંભવ રહી શકતો નથી.
જંગમ્યારના હોંડીનો ઉપકાર માન્યા
પછી મી. પોલાકને આપણે સુલી જવા
ન જોઈએ. સત્યાગ્રહીનાં હુ:ખોને લીધે
ત્યાંના લોકોના હૃદયમાં બધી સામગ્રી
તૈયારી થઈ રહેલી. તે વખતે બધાને
એકઠા કરી જોઈઓનાં, ને સત્યાગ્રહીનાં
સંકટોનો બધો હેવાલ નજરે જોએલા
ઉપરથી પોતાની સરસ અને ભુરસાદાર
ભાવનામાં ખડો કરી મી. પોલાકે જોઈતા
છેલ્લા ધાતુ કામ સાચું છે, જે મી.
પોલાકના હોંડી ડેપુટેશનના કાર્યને પહેલો
દાખલો આપણને પુરો પાડે છે.

"દરાંસવાલનો એક્સિઆટીક કાયદો ૨૬
કરવાનું તથા હોંડીની સ્થિતિપર વિચાર
કરવાનું" મદ્રાસ હવાદાના ૮૫૦૦ હોંડીની
સહીવાળું પીટીશન મી. હાર્ટ ડેવીસે તા.
૨૫ મીએ હાઈકોર્ટ જોઈ કોમન્ડમાં મુજબ
જાએ છે.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. માંધી]

આ અઠવાડીએ મુલકાતો ધણી થોડી થઈ છે. વખત કામળો લખવામાં તથા પરચુરણ માણસોને મળવામાં ગયેલો છે.

મૂખ્ય મુલકાત

બોરડા મેરલીની યજ્ઞ. અમને બનેને તેઓ સાહેબ ખાનગી રિતે મળ્યા. તેમને જવાબ સતોષકારક માનવો કે નહીં એ કહેવું મુશ્કેલ છે. હું તો એટલું જ લખું છું કે તેમણે મદદ કરવા કહ્યું છે.

બોરડા એમ્પટીલ સખત મહેનત કરી રહ્યા છે. તેમનું કામ તદ્દન ખાનગી છે એટલે હું કંઈ જણાવતો નથી. તેમને સંપુરણ આપ્યા છે કે સુલેહ થશે. તેમની સાથે હમેશાં કામળ વહેવાર ચાલ્યા કરે છે. હવે શું થાય છે તે જોવું રહ્યું છે. તેમના કામળ ઉપરથી જોઈ છું કે આવતે અઠવાડીએ કંઈક ખબર પડી રહેશે. જે તેમ થાય તો તારથી ખબર પુરશે એટલે આ લખાણ છપાશે તે પહેલાં પરિણામ વખતે જણાવ.

જો પરિણામ સારું આવે તો કામળે નથી સમજવાનું કે વિધાયતમાં જોર થયું તેથી તેવું પરિણામ આવ્યું છે. તેવું કારણ તો માત્ર જેલજ સમજવાની છે એવું જો માણસ અહીં વસે તે સહેજે જોઈ શકે છે. જેલની પાત સાંભળનાર દરેક જોરા તાલુખી પામે છે. સહન કરેલા દુઃખની અસર અત્યંત થવા વિના રહેતીજ નથી, એમ મને તો વખતો વખત અનુભવ થવા કરે છે.

મી. હાજી હુસીબ, મી. અબદુલ કાદર તથા હું મીસ રમીથને સાં આમંત્રણથી આવ્ય હતા. સાં બધા એકજ વાત કરી રહ્યા હતા, એટલે કે જેલની. અને જેલની વાત સાંભળવાનીજ અસર થતી હતી. હાડે હાડે એવો વખત આવતો જોઈ છું કે અરજીઓથી માણસો દાદ નહીં મેળવી શકે, તે પછી બલે કળા હોય કે કૌશલ. જો આ બરોબર હોય તો પછી આતમબળ કહેતાં સત્યામહતા જળને પહોંચનાર ખીલું બળ દુનિયામાં છેજ નહીં. તેથી હું હમ્મણ છું કે જે આ કામળ છપાતી વેળા ચુકાદો ન થયો હોય તો હીદીઓ, જેલ જરૂરને.

નવમી અગસ્ટે ધણી હીદીબાઇ છુટ્યા હશે. તે બધાને મારી વિનંતી છે કે

એ ધક્ક થઈ પાછા જેલ જામે. લીધું પણ છેડશે નહીં. દુનિયામાં એવોજ પવન અત્યારે વાહી રહ્યો છે. નાના મોટા સહુને દેશબંધિતની લગની લાગે છે. તેમાં ખોટું બહુ થવા કરે છે. જેઓ સલામતને વળગશે તેજ ખરી બંધિત કરી શકશે.

નગાપત કેસપર મી. રેલાઉ

નગાપતના મરણમાં તપાસ ચલાવનાર મેજર ડીક્સને જે ચુકાદો બહાર કર્યો છે તે સંબંધમાં મી. એડવર્ડ રેલાઉએ નીચે મુજબ કામળ દરસાવવાના છાપામાં લખ્યો છે:—

જો મેજર ડીક્સન નીતિને ખાસ ચાહતા હોત, અને મુદ્દાની ખુબી સમજતા હોત તો તેમાં રજુ થએલ પુરાવા અને નિરણય તેના તેજ રહેવા છતાં તેના ચુકાદો જુદી તરેહનો આવત. દેખીતી રીતે તેણે તપાસમાં એટલીજ બાબતનો સમાવેશ કર્યો છે કે “નગાપતે માંદા હોવા વિશે કદી દરિયાદ કરી હતી કે નહીં?” તથા “તેના તરફ અમલદારો ખરાબ રીતે અથવા બેદરકારીથી વર્તવા હતા કે નહીં?” આ બંને સંબંધમાં મેજર ડીક્સનને કહેવાનો હક છે કે તેમાં ની એક વાત પુરાવાઓથી સાબીત થઈ નથી. જે પુરાવાઓ પડ્યા છે તેના આધારે અહલાઅદલ કાયદાની રીત મુજબ તે પેતાનો ચુકાદો આપે છે. પણ “સાબીત નથી થએલ” એ ચુકાદો જેમાં ના એક પક્ષ માટે સતોષકારક નથી. વળી આ કેસમાં તો ખરા બનેલા—

નગાપતને જોમવતું પડેલ દુઃખ, અને પાછળથી નીપજેલ તેવું મરણ એ— બનાવોને બાબુએ મુકીનેજ એ ચુકાદો લાવવામાં આવ્યો છે. જેલના અમલદારોની ચાલ ચલગત તદ્દન નિરદોષ છે એ સાબીત કરવાનોજ તપાસનો હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરથી જે નિરણય તરી આવે છે તે ‘નગાપતે માંદા નહોતો’ એવો નથી, પણ ‘નગાપતે માંદા હોવા વિશે દરિયાદ નહોતી કરી’ એવા છે. તે માંદો હતો એવી ખીલઓએ દરિયાદ કરી હતી, અને સત્તાવાળાનું એક કરતાં વધારે વાર બ્યાન એમ્પુ હવું એ ખીલાને બાબુએ મુકી દેવામાં ખરી છે. તેને પશુતીપેડે મારવામાં આવ્યો હતો, અને તે મરી ગયો ત્યારે

તેના શરીરપર લીસોટા બેવામાં આવ્યા હતા. આ હકીકત સોગન ઉપર કમીશનર આગળ રજૂ થઈ હતી; પણ એક નેટીવ દરોખાએ આવી સામે સોગન ખાધા, ને તેથી કમીશનરે નેટીવ દરોખાના કહેવાને વધારે વજન આપ્યું. હુંકમાં કહીએ તો જેલના સત્તાવાળાઓપરથી મેલ દુર કરવામાં આવ્યો નથી, પણ તેમને સહેલા થી ધોળવામાં આવ્યા છે.

ખુદશી હકીકત છે તે પડી રહે છે. બે સાક્ષીઓએ સોગનપર જમ્યાવ્યું છે કે નગાપત માંદો હતો, તે વાતની અમલદારોને ખબર આપવામાં આવી હતી, તેનાપર હેતુનીયત બરેલી વરતણુંક બતાવવામાં આવી હતી; તથા જોહાન્સવરમ થી ૧૬ માઇલ દુરના કેપમાંથી તેને મરણતોજ દરમાં છુટો કરવામાં આવ્યો હતો. સોગનપર એ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે મરણ પામ્યો છે, ને તે મરણ પામ્યા ત્યારે તેના શરીરે મારનાં ચિન્હો હતાં.

આ બે સાક્ષીઓની રજુઆત વિરુદ્ધ પુરાવો પડ્યો તેટલે હરજો બેમાંથી એક પક્ષે ખોટા સોગન ખાધા છે. મુલે તથા વીરમયુ સામે ખોટા સોગન લેવા માટે સંકાર કેસ માંડે એ સંબંધિત છે? મને નથી લાગતું.

બ્રિટીશ ઇન્ડિયન એસોસિએશન માટે યોગ્ય રહેતો એ છે કે મુલે અને વીરમયુએ જે બાબતો રજુ કરી છે તેના રેકમાં તેની સાથેના ખીલ ૭ હીદી જેલીનાં સોગંદનામાં મેળવવાં. તેથી પુરાવાનું વજન હીદીના પક્ષમાં વધી જશે. આમ કરીને તે બધો પુરાવો સરકાર આગળ રજૂ કરવો અને તપાસ ફરીથી ઉઘાડવા તેને કહેવું.

અને જો ખીલવાર તપાસ થાય તો આશા છે કે હાજી કારદના જડજની તપાસ માટે નીમણુંક કરવામાં આવશે. સાધારણ જડજને એવા દરજ્જાના નથી હોતા કે તેમના ચુકાદાપર આવી બાબતમાં લોકોને વિશ્વાસ બેસે. તેમના ચુકાદા વારંવાર અપીલોમાં રદ થાય છે. મેજર ડીક્સન અને મેક્સીમ કેસ દબાવ્યા આપણા મનમાં લાગ્યા છે. જડજને કાયદાની સામે ન્યાયને ભેગો મુકવો જોઈએ. એકલા કાયદાથી કોમને સતોષ થતો નથી.

ગીમનના મરણ બાબતની તપાસ વખતે હું હાજર હતો. મેજર ડીક્સન તો પહેલો ચુકાદો લે બોલે, હવે ખીલો ચુકાદો કેવો આવશે તે જાણવા આગુતા થી તેમજ કંઈક સકંપ રીતે સહ જોઈ છું.

લેડન

[મી. માંધી તરફથી]

શુક્રવાર તા. ૩૦-૭-૦૯.

નાતાલના એલચો

નાતાલના એલચો આવતી કાલે સવારે પધારશે. તેમને સેવા જવાની તકવારી અમે કેટલાકે કરી રાખી છે.

સફરેજેટ

મી. અમદુલ કાદર, મી. હાજી હમીદ તથા હું સુદહીના દસ મેળવવાની લડાઈ કરનારી બાબુઓની સભામાં મયા હતા. તે મીટીંગની બાબુઓથી સેટ જેમ્સ હોલ ચીકારે ભરાયો હતો. મી. હાજી હમીદની મણ્ડી પ્રમાણે ચારેતો અને મરદ મળી ૧૫૦૦ હોવા જોઈએ.

આવી મીટીંગો દર દરેકે લગભગ ભરાય છે. તે મીટીંગમાં દરેક વખતે ઉવરાણુ થાય છે. તે ઓળમાં ઓછા પા. ૫૦ આવે છે. મહા કાશની મીટીંગમાં પા. ૧૦૦ થયેલા. તે મીટીંગ જેલમાંથી છુટેલી બાબુઓને માન આપવા સારે ભરવામાં આવી હતી. તેવી બાબુઓ ૧૪ હતી. તેમને આંદોના ચાંદ આપવા માં આવ્યા હતા. તે બાબુઓને સારે બાણની મેલવણુ થઈ છે તેમાં એક શીર્ષીગની ટીકારો કહાડી છે.

આ મીટીંગમાં મીમીઝ હોરેન્સ કરીને બાઈ પ્રમખપદે બેઠી હતી. આપણે બધા બાઈઓએ જ રેસાં. તમામ મેઠ વણી પછુ તેઓજ કરે છે.

જેલમાં જતારી બાબુઓમાં એ ચર તો વીસ કે બાવીસ વરસની બાલકોઓ હતી. તેઓ બધી વોટની લડતમાં પડ્યા એલી. અહીના રિવાજ પ્રમાણે જેલીઓ માં વરગ છે. આ બાબુઓને બીજા વરગના જેવીની સગ મળી હતી. તેઓ કહે છે કે તેઓને પહેલા વરગની કેડી મણવી જોઈએ. આમ સરકારે ન કરવા તેથી તેઓએ સંપ કરી જેલના કાપડા કાનુનોનો લાગ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેમણે જેલની કોટડીની બારીઓ તોડી બીજા કાનુનો ગળવાની ના પાડી. આથી તેઓને અંધારી કેટલીમાં પુરવામાં આવી લાં પછુ તેઓએ જેલરેના કુકમેનો અનાદર કર્યો જેવડે બધી બાબુઓએ ખોસક આવાનું બંધ કરેલું. એક બંધ એ ૭ દિવસ સુધી બીલકુલ ખાધુ જ

નહી. બીજી કેટલીક પાંચ દિવસ સુધી એમ સહુએ ખોરાક બંધ કર્યો. તેથી જેવડે કાપર મળેને સરકારે તેઓ ને છોડી મુકી. બાબુઓ આથી નિગમ થઈ છે, અને કહે છે કે જ્યાં સુધી આવી બાબુઓને પહેલા વરગ માં નહિ મુકવામાં આવે લાંલગી તેઓ જેલમાં ગયા કરશે. આજ મીટીંગમાં છુટેલી બાઈઓમાંથી એને જેલમાં મારામારી કરે વાને સાર પોલીસ સમન આપી ગયો. જ્યારે સમન મળ્યો ત્યારે તળીના બવા જથી ને ચીલકારીથી હોલ ગાજી રહ્યો હતો. બાઈઓનાં આવાં દુઃખ આગળ ને આવી તેમની હીમત આગળ હોંદી સત્તા પ્રદી શી ગણતીમાં છે?

આ મંડળ. પોતાનું 'જાણુ' દર અઢવા ડીએ બહાર પાડે છે. તેની ૫૦,૦૦૦ નકક ખર્ચે છે. હીમત રખેતી છે. તેમાં મળનારી મુખ્ય બાજે બાબુઓ છે. વેચ વાને સાર પોલીસ ડીવર બાબુઓ દર અઢવા ડીએ નીકળે છે. તેઓને કંઈ પમાર મળતો નથી. આ બધી બાબુઓ મોટા કુટુંબની છે છતાં આ કામમાં શરમાવાને બદલે મગરૂરી માને છે. તે બધી 'વોટ હોર પુમન' એવી બ.પની રીબન ખસા ઘર પહેરીને નીકળી પડે છે.

આ ઉપરાંત તેઓએ ઘણાં ચોપાનીઓ વિગેરે છાપ્યાં છે. કેટલીક બાબુઓ આ કામમાં પોતાનું બધું આપીને પેતે પછુ જાત મહેનત કરવામાં પડી છે. કેટલીક ઘણી લણેલી છે.

એક વરસમાં તેઓ ઉવરાણામાં પા. ૩૦૦૦ હપતલે છે. તેઓની નેમ પા. ૨૦,૦૦૦ લેખા કરવાની છે.

તેઓની લડતને પાંચ વરસ થયા આજનાં. લડતનો પાયો તો ઘણા વરસ થયાં મંડાયો છે. પછુ જેલ જઈને જોર કરવાનું પાંચ વરસથી ચાલે છે. આટલી સુદતમાં લગભગ ૫૦૦ જણી જેલમાં થઈ આવી છે. તેમાંની કેટલીક એક કરતાં વધારે વખત જેલ ગઈએલી છે. તેના અમલદારો બધા જેલી છે. જેલમાં પરાણે પહેંચે છે.

આટલાં વરસો મયા છતાં તેઓ દારતી નથી. દહાડે દહાડે વધારે જોર કરે છે. સરકારને પત્તવવાની નવી કુકિતઓ શોધે છે. અને ઘણીક બાઈઓ આ કામની પાંછળ બેખ લઈને બેઠી છે. કેટલીક મરવા તકવાર થયેલી છે. 'જીતવુંજ' છે 'જિતુ' તો તેઓનું પછુ છે. તે પછુ મરણની સાથેજ જીવ એવી હતા બતાવે છે.

તેઓની કામ કરવાની મોઠરણુ અને તેઓની ચતુરાઈ એ તો મણાં વખાણુવા લાયક છે. તેઓનો ઇતિહાસ બહુ છે. આ બધું જોઈને ઘણા મંદો ચકીત થઈ ગયા છે.

હોંદીએ વિચારવા જેવું છે કે જ્યારે ઇંગ્લાંડની અમળાઓને દાદ મેળવતાં આવી આવી દીલ થાય છે, આવાં દુઃખ વેઠવાં પડે છે ત્યારે દરાંસવાલમાં આપણને વખત લાગે, દુઃખ ભોગવવું પડે, મરવું પછુ પડે. જેલમાં દરદો થાય, જીવમરો બે ચરો પડે તેમાં શી નવાઈ છે? મીસીઝ હોરેન્સ જેણે આ લડતમાં ઘણો પૈસો આપ્યો છે ને જે જેલમાં જ.૪ આવી છે તે કહે છે કે "દરેકોઈ પછુ સુધારા કરવાને સારે અથવા મણુસ જાતનું બહુ કરવાને સારે જ્યાં સુધી અમુક માણુસો પોતાના બોહીના વાટથી ચણતર ન કરે લાંલગી સુધારાનું ચણતર બાંધી શકાવું જ નથી."

આ શબ્દો દરેક હોંદ વિતેલુએ વિચાર વાના છે. આપણે છુટ મેળવવા માગતા હોઈએ તો તે બીજાને મારીને કે દુઃખ દખને (જેટલે શરીર બળથી નથી મેળવ વાન) પછુ આપણે મરીને, દુઃખ સહન કરીને (જેટલે આત્મબળથી) છુટ મેળ વવાના છીએ. દરાંસવાલની લડત માન રાખવાની એટલે છુટ મેળવવાની છે. તે મેળવવામાં મરણ થાય તે જીવ્યા બરોખર છે. તે ન મેળવીને જીવવું તે મરણુતુલ્ય છે. વોટ મેળવવા મથનારી બાઈઓ પસેથી ઘણું શીખવાનું છે. તેઓમાં કેટલીક જોડ પછુ જોવામાં આવે છે. તેનો વિચાર આ જગ્યાએ દાક્ષ કરવાની જરૂર નથી.

દરાંસવાલમાં રંગનો સવાલ

એક કોનસલનું થયેલ અપમાન

રથાનીક જાપામાં નીચે મુજબ હડા કત પ્રગટ થઈ છે :-

જોહાનસબરગમાં એવી વાત બહાર આવી છે કે એક યુરોપી રાજ્યનો કોન સર પોરટલ રટેપ લેવા પોરટ ઓરીસે ગયેલ. તેની મામડી થોડી કાળાચ ઉપર હોવાથી પોરટ ઓરીસના કારકુને તેને રટેપ આપવા ના પાડી, અને જણાવ્યું કે કલડં લોહાને અહીંયા રટેપ મળશે નહીં. કુદતી રીતેજ આથી મોટી તક રાર થઈ, અને પરિણામે પોરટ મારેર

જનરલે કારકુનની જુથ માટે નગરપાલિકા
મારી માગી હતી.

એવું જણાય છે કે જોડાન-સપ્તમની
રકુલ જોરડા આગળ રંગબેદને લગતા
સવાલ દરેક મીડિયમમાં આવવા લાગ્યા છે.
લોકો ફરિયાદ કરે છે કે તેમનાં ઓકરને
રંગબેદની ખતર જુદી નિશાનમાં શા
માટે મોકલવામાં આવે? કેપટાઉનમાં
હવે તેમ આવે પણ રંગબેદની બાબત
રોજ રોજ બહુ મુશ્કેલીતવાળી અને ગુંચ
વાદા ભરેલી થતી જાય છે.

"દક્ષિણ આફ્રિકાનો કલંડ સવાલ"
એ વિષય ઉપર રેવ. ચારલ્સ શીલ્ડસ
ડોકે એક બાપ્તિસ્ટ આપ્તુ હતું. તેમાં
તેમણે કલંડ લોકોને ઉત્તરતા ન અણવા
ની હીમાયત કરતાં જણાવ્યું હતું કે કલ
રડ લોકોની રહેણી જોડાઓના જેવીજ છે,
તેમનામાં કોઈ લોકો છે નહીં, તેમજ
કાયદાનો ભંગ કરનારા પણ કોઈજ છે.
જોરની સાથે ફરજ બજાવવામાં તેઓ
કેવા તૈયાર રહેલ છે એ બહુ કશ્ચાજનક
છે. લશ્કરમાં તેઓ કંઈ ઉતરતા નથી.
કલ કલરડ લોકોને નેટીવની દારમાં ગણ
વાની પદ્ધતિ જોડાઓએ અખત્યાર કરી
છે તે ભયંકર અને જોરડાપણુવાળી છે.

ડરબન તથા તેના આજુબાજુના ઠીંસ
ઠીંસમાં તા. ૨૫ ની સાંજે આર વાગ્યા
પછી પવનનું ધણુંજ સખત તોફાન થયું
હતું, જેથી ડરબનમાં તથા ખીજે ધણે
કેકાણે બારીઓના કાચ વગેરે બાંગી થયા
હતા, ખીરીઆ ઉપર કેટલાંક ઘાડો ઉખ
ડીને પડી ગયાં હતાં, તથા એકાદ બે
મછવા ઉધા વળી ગયા હતા, જેકે માણ
સના જનન ગયા નહોતા. એકાદ બે
કલાક પછી પવનનું તોફાન નરમ પડ્યું
હતું, પણ પવન આખી રાત ધણે જોડા
બેર કુંકોતો નથી. બંદર ઉપર કોલસા
વગેરે બાર સ્ટીમરોપર ચઢાવવા ઉતારવા
નો જે સમયો (કેપ્ટન અથવા ટ્રાંસપોર્
ટર) રહે છે તેને એકાએક સખત પવન
નો ઝપાટો લાગતાં તેના હરવાના પાટા
ઉપર તે એકદમ ટોડી ગયો હતો, તે
કેડતાં કેડતાં હેઠ ઉધાપર પહોંચી અટકા
વની સાથે જોરથી અથડાઈ ઉધા વળી
પડીને બાંગી ગયો હતો જેથી પાઉંડ
૭૦૦૦ જેટલું સરકારને કષ્ટમાન થયું
હતું.

આમનો સભામાં યુનોયન ખેલ

[૩૨૨]

આમની સભાની કમીટીમાં યમેલી
વધુ અર્થ દરમ્યાન કરનલ સીલીએ જણા
વ્યું કે નેટીવોના હક જુદી લેવાનો
દક્ષિણ આફ્રિકાના જોડા ઉપર આરોપ
મુકવામાં આવ્યો છે તેનો કું સખત
રીતે છન્કાર કરે છું. ઉલટાના નેટીવના
હક યુનીયન તથે વધારવામાં આવ્યા છે.
આ સંબંધમાં કેપના પ્રધાને લખેલા
કાગળમાંથી કેટલાક શબ્દો તેમણે ખાતરી
થવા માટે વાંચી સંજગાવ્યા, અને
જણાવ્યું કે કેપના મહાન રાજ્યદારીએ
કું તે માટે શાખ.શી આપુ છું. અને તો
ખાતરી છે કે નેટીવ ફેંચાઇ બાબતમાં
જરૂર દશે તેટલું દક્ષિણ આફ્રિકાના જોડા
ઓ પોતેજ કરશે.

૩૫ મી કલમ સંબંધમાં એટરની
જનરલે જણાવ્યું કે યુનીયન તથે પાર્લા
મેન્ટને ઓરતોને વોટ આપવાની સત્તા
રહેશે.

ફરીથી કરનલ સીલીએ બાર દબને
જણાવ્યું કે યુનીયન ખીલમાં નેટીવોના
હક તદન સહીસલામતીમાં છે.

પાછળથી સભામાં મેન્ડેનોના સંખ્યા
એછી યથ ગણ. લેખર મેન્ડે એક પછી
એક ઉપરનાને મળતા નેટીવ તથા કલરડ
બાબતને લગતા સુધારાઓ મુકતા ગયા,
તે તે તેઓ એક પછી એક પાછા ખેંચ
તા ગયા, અથવા તો તે પડતા મેલવામાં
આવ્યા.

મી. બારનેસે એવો સુધારો મુક્યો કે
નેટીવ પ્રમણાને લગતા કાયદાઓ કીંગ્ડમી
મંજુરી માટે રાખવા.

કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે કોઈ
જુલમી કાયદો હોય તો તે કીંગ્ડમી મંજુરી
માટે રાખેજ એવો વિશ્વાસ કું અવરતર
જનરલપર મુકી શકું છું.

બાદ એક પછી સુધારા વગર ખીલ
કમીટીમાંથી પસાર થયું હતું.

ખીલના ત્રીજા વાંચન વખતે મી.
એરકવીથે જણાવ્યું કે રંગબેદની અટકા
વત માટે સહિ એકમતે દિલગીર છીએ.
પણ સરકાર તથા કું આશા રાખીએ
છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાના જોડાઓ આ
બાબત તરફ દિલસોજી ભરેલી રીતે
ચિચાર કરશેજ. ઉવટમાં મી. એરકવીથે
જણાવ્યું કે "આ મહાન અને સુંદર
અખતરને દરેક હોતક મળે એવું આપણે
હૃદયથી છીએ."

પછી ખીલ ત્રીજા વાંચનમાંથી બહાર
મતે પસાર મુકું હતું.

હોદી છાપાનો ટીકા

'યુનાઇટેડ બરમા'

"દક્ષિણ આફ્રિકામાં જુલમ" એવા
મથાળા તથે મી. મદનજીતનું 'યુનાઇટેડ
બરમા' લખે છે કે:-

દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા આપણા સ્વ
દેશી બંધુઓ ઉપર પડતા ભારે જુલમ
વિશે અમે ધણીવાર અને બહુ લંબાણથી
સખત લખાણો લખ્યાં છે. તે છતાં
અમારા દેશી બાંધુઓ અહીં એવી માદ
ઉંધમાં પડ્યા છે કે તેમને જગાડવા સાર
કેવી સખત બાપા વાપરવી તેની અમને
સમજ પડતી નથી. ખરૂં છે કે બવાર
નવાર કોઈ આ વિષય ઉપર બાપણુ કરે
છે, પણ આપણી સરકારનું પરાણે ખ્યાન
એવાય એવા મંડળો અને સરખસો કાદ
વાનો કોઈએ પ્રયત્ન કીધો જણાતો નથી.
તેમજ આ દેશમાં રહેનારા લોકો દક્ષિણ
આફ્રિકામાં વસતા પોતાના બંધુઓ પ્રત્યેની
પોતાની હરજ જણાતા થાય એવી વ્યવસ્થા
પણ કોઈએ કરી નથી. દરેક માણસ
જણે છે કે એ પાપી સંસ્થાનવાસીઓ
આપણુ મરીબ બાંધુઓને કેદમાં પુરી
સાખીને, અને દેશપાર કરીને ધસવી
નાખવા છડે છે. જે સાંપ્રાણની વસ્તી
હોવાથી આપણો ભાં રહેવાનો હક છે તે
હક ઉપર આમ પાણી ફેરવવામાં આવે
છે, તો પછી સામાટે તે સાંપ્રાણની
વસ્તી હોવાની અ.પણુને મગરૂરી થાય ?
રાજ્ય પોતાની પ્રજાના રક્ષણ વાસતે નિમા
મેલ હોય છે. વડી સરકાર અ.પણુ
રક્ષણ કરવાની દરકાર કરતી નથી, અને
આ લશ્કર સાંસ્થાનવાસીઓ જેઓ પોતા
ના રસદની વાત આવે છે તે સાંપ્રાણ
ની દરકાર કરતા નથી તેને તે ખુશી રાખે
છે. સ્વદેશાભિમાન કે સ્વમાનની લાગણી
વાળો કોઈ પણ માણસ કદિ કશુંજ ન
કરે તેવા કાયદા સિવાય ખીજ કોઈ પણ
કાયદાની સામે અ.પણુ બાંધુઓ થતા
નથી. તે પણ એ ઘાતકી કાયદા ધડના
રાઓની સામે થતા નથી, પણ તેવા કાયદા
ને તાખે ન ચલાવી તન મન અને ધનનો
બોમ આપી દુઃખો ખમે છે, અને પોતા
ના દુઃખનો પોકાર વડી સરકાર કે જે
પોતાનું રક્ષણ કરવાને બંધાવેલી છે તેને
સંજગાવે છે. અમે પોકાર કરીએ છીએ
કે ક્યાં ગયા તે રાજનીતિજો, કે જેઓ
કહેતા હતા કે હોંદુસ્થાન તો સાંપ્રાણને
મળકોતો સિતારો છે, અને હોંદુસ્થાન જે
કાગળમાં જુલમ રીતે મી. હંદુસ્થાનમાં

હોવાનું બંધ થાય? જો હોદ્દાના આપણે અમલનું છે તો પછી હોદ્દા પ્રત્યે સતો પમાં અને સુખમાં રાખવી એ વડી સરકારની ફરજ નથી? ખુદ હોદ્દાનામાં સખતાઈ અને દેશપારની સળ દાખલ કરવાથી, અને સંસ્થાનોમાં બંધની જુલમ ગુજારવાથી મોકા સંતોષી અને સુખી રહી શકશે ખરા? ક્યાં ગયો તે લોરડ લેન્સડાઈને કે જે જ્યારે હોદ્દાના દક્ષિણ આફ્રિકાથી પાછા આવી દેશમાં પોકાર કરતા કે બહાદુર ઇંગ્લાંડ એક નાના રાજ્યથી અમારે રક્ષણ કરવા સમરથ નથી તે સાંભળી ગભરાઈ ગયો હતો? દરંસવાલ સરકારના અતિ બારે જુલમથી કંટાળી એક ટોળી ઇંગ્લાંડમાં અને બીજી આ દેશમાં આવવા તક્યાર થઈ છે. તેમનામાંથી થજાકને પકડી કેદ કાઢેલા હોવાથી પોતાની મુસાફરીથી પાછા ફરે ત્યારે કેદમાં પાછા જવાની સરતે તેમને છુટા કરવાની અરજી ને નામંજુર કરવામાં આવી છે. અમે આજ રાખીએ છીએ કે આ દેશમાં આવી છુટા છુટા વહેવાર જમ દરેક ઇલાકામાં તેઓ ફરશે, અને દરેક દેશને મંડાઈ રથાથી અંગ્રેજી પ્રજા તરિકેના પોતાના હકનું રક્ષણ થવા માટે મંજુર બહોલો બેશે. આપણી પાસે હથિયારો નથી, એટલે આપણે લડી શકતા નથી. સંસ્થાનવાસીઓ પાસે પુરેપુરાં હથિયારો છે, અને વળી પોતાની કમળ પ્રમાણે વરતવા સાફ વડી સરકારને ફરજ પડવાનું બળ ધરાવે છે. વડી સરકાર આપણા હકો તરફ બે દરકાર છે; અને આપણા માટેની જંખમદારી તરફ તેમને જગૃત કરવાને આપણે આપણા દેશમાં જુલ પોકાર ઉઠાવવો જોઈએ. અંગ્રેજી રાજ્યનાં બીજાં સંસ્થાનો અને હોદ્દાનાં સાચની સ્થિતિમાં સુધારો કરાવવા સાફ આપણે આપણાથી બને તેટલી મહેનત લેવી જોઈએ.

“ ગુજરાત ”

નડીયાદ ખાતે પ્રસિધ્ધ થતું ગુજરાત લખે છે કે:—અમારા અભિપ્રાય પ્રમાણે તો દરંસવાલ માટે પારલામેંટે જે આંખ બાંધી કાન કરવા માંડ્યા છે તેથી તો એમ જણાય છે કે તેનામાં એવું વીર્ય નથી કે તે દરંસવાલની સરકારને થયેલી કાદી એક પ્રજા તરીકે દરકાર હોદ્દાનાં દરંસવાલમાં રક્ષણ કરાવી શકે. આટલી બધી નિરજગતા કદાચ એનામાં નહીં હોય તોયજી એમ તો કોણ એક છે કે તેનામાં પોતાના સ્થિતિ બારે વિચારવાનું નથી.

વાસજ નથી, અથવા તો જાણી જોઈને હોદ્દાના બેગે દરંસવાલના ગોરાઓનું હિત સંધાય તે જોવાને તે ખુશી છે. ઇંગ્લાંડની આ ફજા છે ત્યારે હોદ્દામાંથી ના. મીટો દાદ આપશે એ આજા પશુ આજા કુસુમવતજ ગણી શકાય. ત્યારે હવે શું કરવું? આવા અત્યાચાર ક્યાં સુધી સહન કરવા અને તેનો અંત ક્યાં? નથી કાંઈ દાદ કે ન્યાય! આ દુરવેદ રિયલિમાં એકજ ઉપાય છે અને તે એ કે હોદ્દાનાનીજ સહાય મેળવવી. જ્યારે આ એકજ ઉપાય છે ત્યારે હોદ્દાનાના હોદ્દાઓ પછી તે હોદ્દા, મુસલમાન, કે પારસી મને તે હોય તેની ફરજ છે કે પોતાના વીર્યમાં વસતા બંધુઓની વહારે ધાવું અને એમના કુખમાં જામ લેવો. ડેપુટેટ હોદ્દામાં આવે ત્યારે તેને જામે જામ અને શહેરે શહેર આમંત્રણ કરી જાહેર સભાઓમાં એમના સંકટ સાંભળી ચાર આંસુ પાડવા અને બ્રીટીશ સરકારની એક પ્રજા તરીકેના પોતાના હકની વાદ આપી દરંસવાલના અત્યાચાર સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કરવો. સરકારને પશુ તે દવારા કપાણ કરી જણાવવું કે બ્રીટીશ જેવા ન્યાયી મણાતા ઉત્તરજે જે છે, હોદ્દાએ અન્યાય થાય છે તે અટકાવવો, અને જો તેમ નહીં થાય તો હોદ્દા પ્રજાના અસંતોષને વધારો થશે, ગોરલીના સુધારા કંઈ પ્રભાવ નહીં પાડી શકે અને બ્રીટીશ કીર્તિને કલંક લગતાં જાણકાર આઘાત થશે. આ રત્ન અવાજ જતાં અમને આજા છે કે અતુર બ્રીટીશ રાજના નાયકો ખરી વરતુ રિયલિ જોઈ શકશે અને થેન કેન પ્રકારે દરંસવાલના અત્યાચારને અટકાવવા પ્રયત્ન શીલ થશે. અમે આજા રાખીએ છીએ કે ના. મીટો આ ડેપુટેશનનો મોઝ સત્કાર કરી તેની ફરીવાદ સાંભળશે અને તેના દાખમાં જે ઉપાય છે તેનો ઉપયોગ કરી દરંસવાલની સરકારની શુદ્ધ ઠેકણે લાવશે. હોદ્દાઓ તો એમના કુખમાં જામ લે તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી.

“ પારસી ”

સુબહનું જહોળો ફેલાવો પામેલ આ વગદાર જાણ તા. ૨૦ જુનના અકમાં ‘ હવે તો અવધી થય ’ એવા મથાળાનીએ લખે છે કે, છુટાપણા અને ઇનસાફના ઉમદા બ્રીટીશ મુદરા લેખનું જાનીર અને નામેલીસરી રીતે ઉલખન કરનારી દરંસવાલની આપણા સરકાર તરફથી ખરીદાય હોદ્દાનાં ઉપર ગુજારવામાં

આવતા ધોળે દીવસના સીતમનો હજી અંત આવ્યો નથી બલકે દીનપ્રતીદીન પોતાની આપણા અને ગેરવાજબી રીતીમાં તે વધારે અને વધારે સખત થતી જણાય છે. મધ પરમદીને અત્રે મળેલી ખબર ઉપરથી માલમ પડે છે કે દરંસવાલના હોદ્દાના તરફથી લડત ચલાવતા મી. માંધીની આગેવાની હેઠળ હોદ્દાનાના તુ જે ડેપુટેશન ઇંગ્લાંડ ખાતે જઈ ત્યાંની પ્રજા સનમુખ તેઓ ઉપર ગુજારત સીતમની હકીકત રજુ કરનાર હવે તેમાંના ત્રણ મદસ્થેતે પકડીને દરંસવાલની સરકારે દરેકને ત્રણ મહીનાના સખત કેદખાનાની સળ રજુએલન કાયદા મુજબ કરી છે. આતો ખરેખર અવધી થઈ. આ જુલમ તો રશીઅન રાજનીતીને પશુ લીસરાવે તેમાં નવાઈ નથી. આ સીતમ તો હેઠળ નહીં ખાગેલ થઈ શકે તેવી જાલેમ હદ ઉપર વધી પડ્યો છે. તેઓ ને દરંસવાલમાં નહીં છુટકારાનો દમ ખેચવાનાં વખત મળતો, કે નહીં તેઓને બ્રીટીશ પ્રજા તરફથી અને બ્રીટીશ સરકાર તરફથી ઇનસાફ મેળવવાની તક આપવામાં આવતી. એ જાતના જુલમને શાની ઉપમા આપવી એ સમજ પડતી નથી. એ પ્રકારના હેવાનીયત બંધાં બાતકીપણાને અટકાવ કરવા માટે આ મરીખ બોકડાંઓની દાદ સાંભળવાને શું બ્રીટીશ પ્રજા તથા બ્રીટીશ સરકાર પશુ કાન બંધ કરી બેઠી છે? આ આપણા હોદ્દાનાના અંતે ચાકીને દાદ ચાલવા ઇંગ્લાંડવેર જવા તક્યાર થયા પશુ તેઓની ઉમેદ પાર પડે તે અમલિ તો દરંસવાલની આપણા અને સીતમગર સરકારે તેઓ ઉપર સખતાઈ વાપરી તેઓમાંના ત્રણને પુરજમાં મોકલી દેવા છે. એ કમ જાતનો ઇનસાફ ને કમ જાતની દાદ? તેના આવા દયાહીન અને અતીથવ ગેર ઇનસાફી કાર્યોથી શું બ્રીટીશ પ્રજા ખેખર રહી છે? શું બ્રીટીશ સરકાર તે વાતથી નાવાકેજાર છે? ખરેખર એ અજગ જેવું છે કે બોચર જેવી એક પરદેશી સરકારના અમલ હેઠળ હોદ્દાનાના દરેક જાતનું છુટાપણું મળતું અને તેઓ પોતાના ઉદ્યોગ અને બહોશીના બળથી આજા સ્થિતિએ પહેંચ્યા હતા, પશુ ખુદ બ્રીટીશ હકુમત હેઠળ આ ખેખવાળ અને રાંધે હોદ્દાનાના ઉપર આવો જુલમ પડ્યા છતાં તેઓને તેમાંથી રાહત મળી શકતી નથી. આ મામલો કે હવે તમાજ મહાબી નથી કે તેમ

સુધારવાની અમત હવે પછી બી જોવામાં આવે એમ આપણે ધારીશું. ટરાંસ વાસની સરકારનાં આવાં આપણુદ પમલાં ને દાખી દખને નીરદોષે ઉપર નાહકને શુઝરતો જુલમ અટકાવવાને સાચા અને શુદ્ધ જોન મોર્લીઓ બહાર પડવા જોઈએ છે.

ખબરખ

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

લાંચ!

રૂડીપુરમાં લાંચસેન્સ શી બર્લ વગર વેપાર કરતા એક હોદીને તા. ૧૨ મી આગસ્ટે કોનસ્ટેબલ જાન લેડમેને પકડેલો હતો. હોદીને નેડીવને કપડું વેચતાં જોઇને કોનસ્ટેબલે લાંચસેન્સ માગ્યો. હોદીએ તે ન હોવાનું જણાવ્યું ત્યારે તેને પોતાની સાથે ચારજ ઓફીસે આવવા કહ્યું. તેઓ ચાલતા થયા, ત્યાં કોનસ્ટેબલના અચાની સાથે હોદીએ તેને ૭/૬ આપી ને કહ્યું કે "આ લે અને મને જવા દે." કોનસ્ટેબલે પૈસા લીધા ત્યારે હોદીએ પુછ્યું કે હવે કું જઈ? ત્યારે કોનસ્ટેબલે કહ્યું કે "મારી સાથે ચાલ્યો આવ." ઓફીસ આગળ પહોંચતાં હોદીએ ચારજ ઓફીસે પૈસાની વાત ન જણાવવા કોનસ્ટેબલને વિનંતિ કરી હતી. બાદ તે માણસને કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવતાં પા. ૨ ની અથવા ૧૪ દીવસની જેલ લાંચસેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે, તથા પા. ૧૦ અથવા ૬ મહ વાડીઆની જેલ લાંચ આપવા માટે મજી હતી.

મારા જાણવા પ્રમાણે આ માણસનું નામ હાસીમ ઇસ્માઇલ છે. ફરીથી આપું કામ કરી ન કરવા કું તેને બળા મળુ ૧૨ છું.

મી. ઇસમાઇલ ઇસાક

રૂડીપુરમાં મી. ઇસમાઇલ ઇસાકને તા. ૨૦ મીએ પકડવામાં આવ્યા. તેમની પાસે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ માગવામાં આવ્યું, ત્યારે તેમણે જવાબ આપ્યો કે "કું સલામતી છું, મેં મારું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ બાળી નાંખ્યું છે." તેણે પોતાની જુની પરગીટ જતાવી તેમના તરફથી મી. મેડી

નલાયર કોર્ટમાં હાજર થયા હતા. કોર્ટ ના સવાલના જવાબમાં મી. ઇસમાઇલ ઇસાકે જણાવ્યું કે રજીસ્ટ્રેશનની કોપી હાવવા કું હમ્મતો નથી. બાદ તેમને નાતાલની સરહદ ઉપર દેશપાર કરવાનો માણસેટ ફકમ કર્યો.

મી. રૂસ્તમજીની બહાલી

મી. રૂસ્તમજી શેઠને વોલકરસ્ટની જેલમાંથી ફરવીને હાઉટપુરની જેલમાં નાખવા માટે હેડક્લારક લઈ જવામાં આવ્યા છે. તેઓ ત્યાં સારે તેમણે પોતાની કાંધ પર બે પોટલાં ઉપડેલાં હતાં, તથા તેઓને ત્રીજા વરમના ડાખમાં ખેસાડવામાં આવ્યા હતા. મી. રૂસ્તમજીની બહાલી કરવાનું કાંઈ કારણ જણાવું નથી, પણ હાઉટપુરમાં ખીજા હોદી જોડીએ હોય તેની સાથે બધાને એકઠા રાખવાને હેતુ હોય એવું કું ખાર કું. વોલકરસ્ટની જેલમાં તેમ ને કાંઈ આરામ રહેતો, તે ન રહેવા છ આ યુઝર્ગ શેડીવા પાસેથી હાઉટપુરમાં મજુરી લેવાને હેતુ રાખવામાં આવ્યો હોય તેપણુ બહાલુ મી. રૂસ્તમજી જે એક ખસ સત્યાગ્રહી છે તે તેનાથો ડરી અલ તેમ નથી. મી. રૂસ્તમજીને ખુદા પીરજ અને સદન શક્તિ બક્ષે એવી બદગી કરું છું.

મી. એસ્ટન

તા. ૨૦ના મી. મરડીન એસ્ટન ત્રણ માંસની સખત મજુરીની જેલમાં ફરીથી ગયા છે.

જુટયા

મી. એમ. નાહકુ ત્રણ માસની જેલ પુરી કરીને તા. ૨૦ મીએ છુટયા છે. ડીપક્લુક જેલમાંથી તા. ૨૧ મીએ મી. એનિ-દણ છુટયા હતા, તથા તા. ૨૫ મીએ મેસરસ આર. રાજ નાહક, અને મુશુ કમેસ છુટયા હતા. તેઓ બધા મી. અસ્વાતના સ્ટોરમાંથી જેલમાં ગયા હતા.

બેથાલનું વિધવાયું

મિ. ડ. એસેસીએશનને બેથાલથી મી. ઇસમાઇલ એન્ડ ઇસમાઇલ તરફથી નીચે મુજબ કામજા મળ્યો છે:—

"જ્યા ડીસેન્સમાં મી. હાવુદ મદમદ વગેરેએ બેથાલમાં ઉપરાણું કર્યું હતું તે ડીપમાં ઇસમાઇલ હાસમ રાવત ના નામ ઉપર પા. ૧-૧૦-૦ છે તે નામ બેચી લઈ ઇસમાઇલ એન્ડ ઇસમાઇલ કરશે. આ સાથે તે પા. ૧-૧૦-૦ ની પોસ્ટલ ચેક બીડી છે તે તપાસી લેશો. જો કે આ રકમ બહુજ નાની ગણાય, પણ અમારી તાકાત પ્રમાણે મોટી મળ્યો. એજ."

નાતાલનાં જમીનના ટરાંસફર નો કેસ

સ્થાનીક છાપામાં સુપીમ કોર્ટના રીપોર્ટ દરમ્યાન નીચે મુજબ હકીકત પ્રગટ થઇ છે:—

સાથિય શીપસ્ટનમાં જમીનની ખરીદ કીમત તરીકે આપેલા પા. ૨૦૦ મેળ વગા માટે દુસેન ઇસાહીમ નામના હોદીએ સ્ટોટન નામના ગોરાપર દાવે માંડ્યો હતો. તેની હકીકત એવી છે કે પ્રતિવાદીએ વાદી (હોદી)ને જમીનનો એક ટુકડો વેચવાનું ખત આપ્યું હતું. ખત ઉપર રીતસર સહીઓ થઇ, અને વાદીએ પ્રતિવાદીને જમીનની કીમતના પા. ૨૦૦ આપ્યા. પણ જ્યારે જમીનનું ટરાંસફર કરવા અરજ કરવામાં આવી ત્યારે સરકારે હોદીને જમીનનો ટરાંસફર કરી આપવા ના પાડી તેથી વાદીએ કોર્ટ પાસે મગણી કરી કે જમીનનું ખત રદ કરવાનું, અને તેને તેના પા. ૨૦૦ પાછા અપાવવા. પ્રતિવાદીએ પોતાના તરફથી એવી દલીલ કરી કે કું વાદીને ટરાંસફર આપવા હમેશાં તકન તૈયાર હતો; પણ વાદીને ટરાંસફર ન મળ્યું તેનું કારણ એ છે કે વેચાણ ખત પ્રમાણે તે ઉપર મકાન બાંધવાની શરતનો બાંધ કરવાની તેણે બેદનકારી બતાવી હતી.

બંને પક્ષની દલીલો સાંભળ્યાબાદ મી. જસ્ટીસ ડવ વીલસને ચુકાદો આપતાં જણાવ્યું કે પોતાના હાથમાં હતું તેટલું બધું તેણે કર્યું છે એવું વાદી જણાવે છે, તથા કહે છે કે તેને જમીનનું ટરાંસફર કરવી આપવાનું કામ પ્રતિવાદીનું છે. હવે પ્રતિવાદી વધારેમાં વધારે એટલું કરી શકે કે પોતાનો હક તે વેચી શકે, ને વેચાણ ખતનું સરકારી સરટીફિકેટ તે ધરાવી શકે આ કરતાં વધારે કરવા તે અશકત ગણાય. આ સરટીફિકેટમાં કહ્યું છે કે વાદીએ બે વરસમાં જમીન પર પા. ૨૦૦ની કિંમતનું મકાન બાંધવું. આ શરત પાળવામાં આવે ત્યારે સરવેપર જનરલ મરજમાં આવે તો ટરાંસફર કાઢી આપે. વાદીને જે હક છે તે એટલોજ કે જમીનમાં પ્રતિવાદીનો મામીક તરીકેનો હક બંધ કરવો. વેચાણ ખતના સરટીફિકેટમાં ટરાંસફરનો હક મળી ગય છે કે નહીં એ આ કેસમાં ચુકાદો માંગવામાં આવ્યો નથી, પણ મને લાગે છે કે સરટીફિકેટથી એટલો હક મળે છે

અમુક શરતો પાળે તે કોઈક દરંસવાદી માગી શકે. જે તેવો હક ન આપવાની શુદ્ધ સરકાર કરે તો વાદીએ તે બાબત સરકાર સામે કામ ચલાવવું; કચ્છ કે પ્રતિવાદીએ તો રજીસ્ટ્રેશન મારે તેને કરવા જેવું હતું તે કર્યું હતું. જે દરંસવાદ ન આપવા સરકારને હક હતો તો તેનું કારણ એ છે કે વાદીએ સરદી ફીફ્ટની શરતો પાળી નહોતી. વાદી પ્રતિવાદી વચ્ચેના અતમાં વાદીએ શરતો પાળવાનું પોતાને માથે લીધું હતું. કચ્છ કે વાદીને પહેલેથી ખબર છે કે અમુક હરાવેલી રકમની કિંમતનું મકાન તેણે જમીનપર બાંધવું પડશે. એટલે વાદીને કેસ તેની પોતાની જ દલીલોથી પડી જાય છે. માટે પ્રતિવાદીના હાથમાં ચુકાદો આપ્યું છે. પ્રતિવાદીને કેસનું ખર્ચ, તેમજ જુગની માટે નીમાએલા કમીશન નું ખર્ચ પણ અપારવામાં આવ્યું હતું.

આમની સભામાં દરંસવાલના હોદ્દો

ડા. રૂઢરૂડની હિમાયત

કોલોનીઅલ વોટની ચર્ચા વખતે આમની સભામાં ડા. રૂઢરૂડે દરંસવાલના હોદ્દો બાબત નીચે મુજબ જણવ્યું કર્યું હતું:—

કરનધસીલીને દરંસવાલના હોદ્દો માટે હું અરજ કરું છું. એ સલાહથી અગાઉ ના કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએને મુશીબત પડી હતી, અને તેનો નીવેડો લાવવામાં કમનશીએ તેઓ નિષ્ફળ નીવડ્યા હતા. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દોને ન્યાય આપવા હું તેમને અરજ કરું છું. તેમની હાડ મારીએ બધી જ બીર છે, ને તેની અસર હોદ્દોસ્તાનમાં થાય છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દોની હાડમારી એ હોદ્દોસ્તાનમાં લોકો ના ચરસાનું એક કારણ મધ પડે છે. દરંસવાલના આ મળીર મામલાને અંત લાવવા આ વખતે કરનધ સીલી એ પુરતી તકબીર કરવી જોઈએ એવું હું માનું છું. લાંબા રજીસ્ટ્રેશન કાપદા સામે હોદ્દોએ ફરિયાદ કરે છે. તેથી તેમની લાગણી એટલી બધી દુખાઈ છે કે ૨૫૦૦ જેટલા સત્યાગ્રહીઓ જેલમાં જઈ આવ્યા છે. આ ખરેખર બીર મળીના છે, માટે હું મામણી કરું છું કે એ જીએ.

કોલોનીઅલ કચ્છને બાને ઉપાય લેવા જનરલ સમિટી તથા જનરલ બોયોની મુલાકાતની તકનો લાભ લેવો, અને તેમને જણાવવું કે દરંસવાલના હોદ્દોના સલાહ આમની સભામાં તેમજ ઉમરાવની સભામાં ચર્ચાએલ છે, અને બંને સભાની સામાન્ય લાગણી છે કે હોદ્દોએને વધારે ઘટતો ન્યાય મળવો જોઈએ. તેમાં જે મુશીબતો છે તે હું જાણું છું. સ્વરજ આપ્યા પછી બીન જરૂર વચ્ચે પડવાનું આપણને ગમતું નથી; પણ વડી પાર્લામેન્ટ તરીકે આપણે રાજના કામપણ કામમાં નેટીવોના અને હોદ્દોના હક માટે આપણે જોખમદાર છીએ. હું અંતઃકરણથી ભરંસો રાખું છું કે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જનરલ બોયોને મળવાની તક લેશે, તેને જીતી લેશે અને વધારે વાજબી અને ન્યાય બરેલી રજીસ્ટ્રેશન પ્રદણ કરવાનું હકાવણું તેમને સમજાવશે; જેથી હોદ્દોઓમાં, તેમજ આપણા હોદ્દોના રાજમાં સંતોષ ફેલાય.

જવાબમાં કરનધ સીલીએ જણાવ્યું કે ખાસ કરીને યુનીયન ચવાનું છે તેથી દરંસવાલના હોદ્દો મામલા સંબંધમાં રાહત મળશે એવું હું ધારું છું. આપણી બ્રિટીશ પ્રજા વચ્ચેની બીજી કોમોને બનતી સારી રીતે રાખવાનેય નીચન સરકાર ચીંતા પુરરહેશે એમોક્સ છે. યુનીયનની જલામણ પાલમેન્ટને કરવામાં આવી છે તેનું કારણ એ છે કે જેમ દક્ષિણ આફ્રિકાની પાલમેન્ટ વધારે મોટી તેમ તે વધારે નિષ્પક્ષપાત. દરંસવાલ સરકાર આમજ બાર દધને રજુઅત કરવા ડા. રૂઢરૂડ મને કહે છે. હું તેમને ખાતરી આપી શકું છું કે તેમ કરવામાં આવ્યું છે, અને હજુ પણ કરવામાં આવશે. વળી હું સને એ પણ ખાતરી આપી શકું છું કે દરંસવાલના વડા પ્રધાન તે બહુ મુશ્કેલ બાબતનો નીવેડો લાવવા અતઃકરણ પુરવક ચીંતાપુર છે.

માનવતા દાદાભાઈ

આવતા સનીવાર (તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર) હોદ્દો દાદાનો જન્મ દિવસ હોવાથી મુખ્યારજબદીના સંદેશ 'મે કમવાનું' બંને તે માટે અમે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં જુદાંજુદાં મંડળોનું તે ઉપર ખ્યાન ખેંચી શકીએ.

જેલનો ખેરાક

હિલસોજ ગ્રામ્યોનો મહેનત

સત્યાગ્રહની લડતમાં મદદ કરનાર જે રાએલી કમીટી તરફથી મી. હોસ્કેને જેલ ના વડાના લખાણને નીચે મુજબ જવાબ લખ્યો છે:—

“તમારા લખાણ માટે આભાર માનું છું. ગેરતના બદલામાં બીન-સ આપીને સત્યાગ્રહી હોદ્દોની પાર્લામેન્ટ લાગણી મળવવામાં આવી છે તે અમે ખુશી સાથે જોઈએ છીએ. પણ અમારે કહેવું જોઈએ કે આ ફેરફાર હુકમી મુદતના જેલીને અદ વાદીઓમાં એકજ બાણને લાગુ પડે છે. વળી એક જેલમાં જ્યારે ગેરત આઠ આઠિસ આપવામાં આવે છે, ત્યારે તેના બદલામાં બીન-સજ ૪ આઠિસ મળે છે.

નાતાલના ખેરાકના ધોરણ સાથે આપણને સંબંધ નથી. દેખીતી રીતે તે બહુ અસંતોષકારક છે. પણ અમારે એ બાબત ખેંચવાનું છે કે આમળના ધોરણ પ્રમાણે દરંસવાલમાં જે ખેરાક આપવામાં આવતો હતો તે હાલમાં ઘટાડી નાખવામાં આવ્યો છે. તેથી ૪૦ ને ૪૫ આઠિસ ખેરાક જેલમાં દર અઠવાડીએ તેમને મોઝો મળે છે. અને ફરી પણ અરજ કરીએ છીએ કે હોદ્દો જેલીને થી આપવું જોઈએ.

[મયા અંકમાં જાપેલા લખણમાં જેલ ના વડાએ પોતાના જવાબમાં જેલીના ખેરાક બાબત મી. કેલનએકના બોલવા નો જે લાભ લીધો હતો તે સંબંધમાં એવું જણાય છે કે મી. કેલનએકે સરકાર ની કાળજી માટે સંતોષની લાગણી દર્શાવી હતી, ત્યારે તેમણે થીની જરૂર વિષે અને ખેરાક એમોઝો હોવા વિષે બાર દધને જેલ ના વડાને જણાવ્યું હતું. — અ. ધ. એ.]

મારિસબરગ વેદધરમ સભાના સેક્રેટરી તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે ત. પમી સપ્ટેમ્બર સભાના હોલ (૪૪૫, ચર્ચ ઓફ)માં પાર્લામેન્ટ મહેતસવ થવાનો છે, જે વખતે હાજર થવા સરવે લાઈઓ ને આમંત્રણ છે.

મી. હુસેન મીરન પોરટ ઇલીજ. ખેલથી ચાલુ અઠવાડીઓમાં ડરખત આવેલ છે. મી. હુસેન ત્યાંના ૧૦ વરસના બુના રહી છે, અને ત્યાર પહેલાં ૮૦ થી ૮૨ વરસ ડરખત માં રહેલ છે. તે હાલ મી. દાદા અમદુલાને ત્યાં ઉતરેલ છે.

અખબારે-આલમ

ડેલાઓઆને ઇડિઅન લાઇબ્રેરીના વારસીક મેળાવડાને હેવાલ વાંચી તેના કારવાહએને હું મુબારકબાદી આપું છું. આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી માટે ચલાવાતી એ એકજ લાઇબ્રેરી છે, ને તેથી તેને નીચીત રીતે કામ કરતી એક સતોષ હવજ છે. મારી જાણ પ્રમાણે તે ચલાવનારાઓ એક મુવક મંડળ છે, જે એ લાઇબ્રેરીને લોકપ્રિય કરવાને વધારે ને વધારે કાશીય કરે છે. જ્યારે મથુવા નો વખત આવે છે ત્યારે જાહેર કે ભેંક કીતનાં કામજ લેખવામાં આવે છે, ને ખીજુ બધું મિત્રા મથુવા છે. ડેલાએ આખેના હોદી જ્યારે ખીજુ બાજતમાં પછાત છે, ત્યારે આ લાઇબ્રેરી તેમને કાંઈક દીધાવે છે, ને તેથી બધા વરગ તરફથી તેને યોગ્ય મદદ મળે તો વાજ ખીજ મધુ કહેવાય. શું આવી ઉપયોગી બાજતમાં ખીજાં કાંઈ મામ તેનું અનુકરણ નહીં કરે!

* * *

"હરદુ-હ-મહલા" ના અધિપતિ જેલ માંથી છુટવાના ખબરથી, તથા તેમને પડેલ દુઃખ ઉપરથી દેખાઇ આવે છે કે હીતુરી લખાણો કરવાના આરોપસર જેલ નાં દુઃખો સહન કરવામાં હોદીની બને કામ ભાગ લે છે. વળી જેમણે બાજુ વીપીનપાલનાં બાપણો વાંચેલ કે સાંભળેલ છે તેમને સહમદ હકકરરેકામાં એક કામ વચ્ચેનો એક સરસ મુકાબલો મળે છે. બાજુ પાલનીપેઠે મી. રેઝાના વિચારો નેજનાલીસ્ટ પક્ષના છે. તેમનીપેઠે મી. રેઝા એક સરસ બાપણુકાર છે. બને મહસ્યો હોદીની રાજદારી સમ્પત્તિને લીધે હાલમાં વીલાયત ગયા છે. બનેએ સાં પોતાનાં હાથાં કાઢ્યાં છે. બાજુ પાલ તરફથી સ્વરાજ્ય પત્ર નીકળે છે, મી. રેઝા તરફથી 'વન મુસ્લીમ.' બનેના વિચાર હોદ માટે સ્વરાજ્ય મેળવવાના છે. આ બધું હોદુ મુસલમાન વચ્ચે રાજદારી બાજતમાં એકપણુ બતાવે છે, ને તે દરેક હોદીએ સમજવાની જરૂર છે.

* * *

જપાને ત્રિહાન ટોલરેશનનાં પુસ્તકોનો ફેલાવો કેમ અટકાવ્યો હતો એ ન સમજાય તેનું નથી. ટોલરેશનનાં લખાણમાં ચારીરીક બળની સામે આત્મબળની લીધા પતની એક મુખ્ય વાત છે. શું જપા

નને આ નાપસંદ પડ્યું હતું? કે જપા નનું રક્ષિત્વા દુસ્મન હતું, માટે રક્ષિત્વ અનો તરફ જપાનીઓમાં માનની લાગણી ન થવા માટે ટોલરેશન (કે જે એકવીદ વાન રક્ષિત્વન છે) નાં પુસ્તક અટકાવ્યાં હશે? પહેલા કારણનો સંભવ વધારે છે. ત્યારે શું રાજદવારી નામના જાળવી રાખવાને ખાતર ટોલરેશનના ઉમદા વિચારો વધવા ન દેવા, અને માત્ર બાકુ બળનાજ વિચારો મજબુત રાખ્યા કરવાનું જપાન ઇચ્છે છે શું? જપાનને સુદિસ્ટ પ્રજા તરીકે ટોલરેશનના નીતિ રસ અને ક્યાના સિદ્ધિતોથી ભરેલા વિચારો પ્રિય મવા જોઈએ; પણ આતો રાજનીતિની અને ધરમની બાબતોને કલ ટાપણુ કોય એવું બતાવે છે.

* * *

હું પણ મારા "અખબાર"ના સંબંધમાં આઝાદીની ક્ષોધમાં કાંઈ કાંઈવાર તર્ક કોઠાવું છું. તેથી પેલા કવાઇ વહાણ બનાવનાર બ્લેરીયટની આઝાદી વાંચીને તો હું એકદમ બહાજી બને છું. બલો આદમી મેળો ફેંકે છે કે યોડા વખતમાં કવાઇ વહાણો તો બાહરીકલની પેઠે ફરે. એટલે કામકામ આપણા ઉપર કવામાં અધર બાહરીકલનીપેઠે કવાઇ માડીઓ ફરે. અને તો આ આઝાદી પણ કવાઇ લાગે છે! પણ ના, બલોલો ફેંકવો ત્યારે જેવો તેવો ચા માટે, પુરે પુરેજ નાખવો એટલે સાંભળનારાઓ સાંભળીને જ ધરાઇ જાય! વાર પણ, કવાઇ વહાણો સાધારણ થઇ પડશે ત્યારે જમીન પર ફરનારાની સહીસલામતી ખાતર કવામાં ખીજે માળ બાંધવામાં આવશે કે શું, જેથી એ 'સાઇકલો' પડે તો અધરજ અટકી જાય! કારણ કે નહીં તો મોટલે ને પોટલે ફરતી કવાઇ બાહરી કલો થાય, ત્યારે તેઓ પડી આખડીને જમીનપર ચાલનારના જાન જોખમમાં પથ નાખેજ!

* * *

અલખત જેઓ દેશ માટે દુઃખ ખમે છે તેને સહુ ચાહેજ છે; છતાં મમ સાથે અડદ પણ માલ્યા જાય છે એ ખ્યાલ બહાર ન જવું જોઈએ. કોઇના દેશપાર ચલાવી ખીના વાંચીને કે સાંભળીને આપણે એમજ લેખીએ કે મજકુર હોદી ઓએ દેશસેવા વારતે, અચચ પોતીકા કામને માટે, એ દુઃખ ઉઠાવ્યું. પણ ના, બધા દાખલામાં સાવ તેમજ નથી હેતુ. મારા જણવામાં આવ્યું છે કે ઉલ્લી

વખત દેશપાર કરવા માટે જેમને ડેલાએ આખે મોકલવામાં આવ્યા તેમાંના બધા ખરાએ રજીસ્ટરની ચરજી ફરી ફરીને કરી હતી, પણ તે મળ્યું નહીં, ને મી. મમ નીએ તેમને સલામતી તરીકે નહીં પણ ચુનહેમાર તરીકે દેશપાર કરાવ્યા. આવ્યા માણસો તરફ તેમને પડતાં દુઃખ માટે મારી દીધસોજ છે પણ એટલું કહેવું જોઈએ કે સરકારને હાથે ચુનહેમાર તરીકે દેશપાર થવા કરતાં કામની સાથે લડતમાં સામેલ રહે ને દેશપાર થાય તો તેમનેજ લાજ છે. છતાં બધા હોદી તે જોઇ શકતા નથી.

* * *

'લીડર' કાંઈક હોદીની હિમાયત કરે છે એવું દેખાય તે 'મેલ'થી જરાએ દેખી શકાતું નથી. 'લીડર'ની દીકા ઉતારી પાડવા હાલ મલે ત્યારે તે સુઘટ જ નથી એવું તેનાં લખાણોપરથી જણાય છે. બધી તકરાર પુરી થઇ ને ચરચાનું સમાધાન થયું, તોપણ છેવટમાં 'મેલ' 'લીડર'ને તથા હોદીને સતોષ થયે એટલે ખસ' વગેરે કહી 'લીડર' ને હોદી સાથે એક હારમાં મુકે છે, ને તેથી ગોરા ઓની નજરમાં તેની દીકાનું વજન ઘટાડે છે! ખરી રીતે 'લીડર' હોદીની હીમાયત માટે તેમ લખતું નથી, પણ તેને જે ન્યાય લાગે છે તેજ તે લખે છે. પણ 'મેલ' ને તેમાં હોદીની હીમાયત જણાય છે, એ ખેંદની વાત છે. 'મેલ'ના દયા વવાથી 'લીડર'ની ન્યાય સુધ્ધિ કાંઈ માંખી ચતી નથી, ને તેથી તે તો આમજ વધીને એવું કહે છે કે "જ્યાં સુધી રાજકારભારમાં મોટા ભાગના લોકને ખીલ કુલ વોટ નથી ત્યાં સુધી આપણી પ્રજા કીય છ'દમીનો પાયો રેતીના ઢગલાપર બાંધવા જેવું છે." મતલબ કે જેલના જેવા જુલમો દુર કરવા કોય તો કાળા લોકને વોટ પણ મળવા જોઈએ. 'મેલ' આનો કાંઈ જવાબ આપ્યો નથી.

* * *

આપણા કોલોનીઓ ખાતાના નામજ પ્રધાન કરનલ સીલી રહ્યા ને, તેઓ કહે છે કે યુનીયન પારલામેંટ તો જાકુ કરશે કારણ તે નામદારે પોતાના બાપણમાં એવું જણાવ્યું હતું કે યુનીયન પારલામેંટ નેટીવ વોટ એવી રીતે ધીમે ધીમે દાખલ કરતી જશે કે તેમને ખબરજ નહીં પડે! આમ બને તો આને મોકલ હું જલદુગીરીજ કહું. પણ આમ છુપી રીતે વોટ દાખલ કરવો, ને નેટીવોને

ખબર પહોં પડવા ન દેવી તેનું કાંઈ કારણ? નેહીવ માટે વેટ મામતારાઓ મહેનત કરી કરીને કુચે મરી જાય છે ત્યારે શા માટે ખુદશી રીતેજ આપવાનું વચન નથી આપતા? કે શું તેમ કરે તે હીલેલ દાનના પુનર્જન હજી ન રહે એટલા માટે તેમ કરે છે? આમ હોય તો નામદાર સીલી તેમજ યુનીયન પારલામેન્ટ અને ધર્મતિમા કહેવાય! ગમે તેમ હોય. તેઓ ધર્મતિમા હોય કે ન હોય, જનુ કરે કે ન કરે, પણ આમની સભામાં તો સલાસદોને આ ખેટા રૂપીઆનો દમવો દેખાડીને નામજ પ્રધાને ખરેખર એક જનુ જેવી બાજુ કરી છે.

આમની સભામાં ઇંગ્લેન્ડના વડા પરધાન મી. એસ્કવેથે જે બાપજી કર્યું હતું તે તમે વાંચ્યું હશે. હકરૂપી મેવા મી. કામ્પબેલે બધાં પોતાના દક્ષિણ આફ્રિકાના મોરા બાઇઓને પીરસીને ખલાસ કરી દીધાં; ને તેથી કલકત્તા, નેહીવ, હોંડી વગેરે લોકો કાંઈક ખાવાનું મામે છે ત્યારે વડા પ્રધાન કહે છે કે આ લોકોએ પણ ખીલકુલ શીકર કરવાની નથી. તેમને વાસ્તે પણ હિમદા બેટ સાચવી રાખી છે. એમ કહી "દિલસોજી, અને દિલગીરી" ના થાળો આપાને આપા આ કાળીને કલકત્તામાં ડીના લોકો વાસ્તે હજી દેવ છે, ને કહે છે કે હજી પણ બેઠાએ તો વધારે લેજો; "દિલસોજી અને દિલગીરી" નો તેમની પાસે કાંઈજ પુરો નથી. વાહ, વાહ! શું દયાળુ મારા સાહેબ છે! હકમાં ને વેટમાં શું દિવસ વળવાનો છે? નામદાર વડા પ્રધાનની, તથા વધુ બેઠાએ તો તેમની આખી સરકારની "દિલસોજી, અને દિલગીરી" નાં ગાડાં ભરી દ્યો ને! જ્યારે વેટવાળા ગોરાઓ દુખ કે ત્યારે "દિલસોજી" માંથી થોડું થોડું ખાવું એટલે બધા દુખ દરનો આરામ થઈ જશે, ને હક ને વેટ ને ફેટ વગેરે કથાની જરૂર રહેશે નહીં!

અખબાર.

કહેનચાહતની જાપાની કેમ્પેસ, લશ્કરી કેમ્પેસ વગેરેની મીટીંગો થઈ હતી તેવી રીતે આખા બ્રિટીશ રાજના વેપારીઓની એક કેમ્પેસ આંગ્રેલીઆમાં સીડનીખાતે બરાવાની છે, જેમાં ૬૬ વિલામતના ૨૨ કેનેડાના, ૨૨ આંગ્રેલીઆના, ૫ દક્ષિણ આફ્રિકાના, ૧ દક્ષિણ અમેરિકાના, ૫ હોંડના, તથા ૧ પરદેહી રાજ તરફનો એક પ્રતિનિધિઓ હાજર થશે.

ઝાંઝીપારથો મદદ

દરંસવાલમાટે મીટીંગ

મી. પોલાકનું બાપજી

દરંસવાલના હોંડીઓ તરફથી ૩૫૫ ટેલેગ્રામમાં જતાં મી. પોલાક જગત્તાર કિત્યાં હતા. તેમની પાસેથી લડત વિષેની સલાહી હકીકત સાંભળવા ત્યાંના હોંડીઓની એક જાહેર સભા હોંડી વેપારી મંડળના મકાનમાં બોલાવવામાં આવી હતી. 'જગત્તાર સમાચાર' જામે છે કે આ વખતે મેક્સોની આપજનર હતી જતાં મોટા મોટાઓ સીવાય સમસ્ત હોંડીઓ નો મોટો ભાગ હાજર થઈ મયો હતો, જેથી હોલ ચીકાર ભરાઈ જવા ઉપરાંત બીજાઓને જમા રહેવું પડ્યું હતું. શરૂઆતે મી. યુસફખી પ્રસમાલજી જીવજીની દરખાસ્ત અને મી. બહુબાઈ સાખા વેલાણીના ટેકાથી તાલીઓના ગડગડાટ વચ્ચે અત્રેના માનવતા હોંડી શાહ વેપારી શેઠા કાવરાજી દીનશાહજી અને બાઇઓની પેઢીના મેનેજર મી. શાવકશાહ કાવરાજી દીનશાહજી પ્રમુખસ્થાને ખીરાબ્યા હતા. પ્રમુખ સાહેબે જણવ્યું કે ચૂકરથો, આજે તમેને અમાનક બોલાવવામાં આવ્યા છે તેનું કારણ એજ કે આપણા માનવતા પરોણા મી. પેલાક અત્રે પધારેલા છે. એવજી સાહેબ આપણા હોંડીઓ ઉપર પડના ધતકી જીલ્લો વીરે દરેક હકીકત હોંડી પ્રજા આગળ મુકવા ને અને પોતાનું મીથન લોરડ મોટો પાસે લઈ જવાને ઇડિઆ જવાના છે. વળી તે દયાળુ સાહેબ તમારી આમળ દરંસવાલના હોંડીઓની હાડમારી વીરે વિવેચન કરશે, તે સાંભળવાની તરફી લેશો.

ખાદ મી. પોલાકે લડતની હકીકત તથા દરંસવાલ સરકારના જીલ્લમનો મિતાર આપી જણાવ્યું કે કેટલાક અહરથો પાંચ પાંચવાર જેલમાં મયા છે. તેમનાં બાળ બચ્ચાં અને ઓરવો ધરમાં રોતાં ટળવલે છે. થોડા દિવસ ઉપર જેલમાં જઈ આવેલ એક સત્યાગ્રહી હોંડી વમર લાઇસેન્સથી વેચવા બાળત ફરીને જેલમાં ગએલ અને તેને કાફર વારડે ફટકા મારવાથી તે મરજી પામ્યો છે. વળી મારી સાથે જ હોંડીઓ છે, તેમને ડીપોરટ કરવામાં આવ્યા છે. તેઓ દરંસવાલના બાંખા વખતના રહીશ છે, તેમજ વળી બે જણની તો એરેનો.

પણ નીરાધાર ત્યાં રહી છે. અને તેમને કશું પણ સાચ લેવા દીધું નથી. જનરલ રમડસની નેમ એજ છે કે તમે કાવરે સર અને નરમ સચી દાદ માગો તોપણ તમને કચરી નાંખીશે. આથી પણ વધારે જીલ્લમ તમારા બાઇઓપર ત્યાં ઝુજરે છે. શું તે તમે સાંભળ્યા કરશો? તેમના વાસ્તે કંઈ હસાજ નહીં લો? મને જે લાગણી થાય છે તેના કરતાં તમેને હજી મળી લાગણી થવી બેઠાએ એમ કહું માનું છું; અને જે તમે ખરું હોંડનું લોકો હોય તો આ વખતે તમારા બાઇઓને મદદ કરો. ઇડિઆમાં લોરડ મોટાને અને ઇંગ્લેન્ડમાં લોરડ કર્યુ, લોરડ મોરલી વગેરે ને તારો કરી પ્રોટેસ્ટ કરો, અને એક સાથે ફડ અત્રે ઉજી કરી તમારા દુખી બહાદુર બાઇઓ પ્રત્યે પ્રેમ બતાવો અને તેમને મદદ કરો.

તમારા માનવતા પ્રમુખ મી. શાવકશાહ શેઠે તે હડમાં રા. ૩૦૦ ત્રણસો ભરવાને કહ્યું છે. ને જે તમે સાહેબો પણ તમારી યથા શક્તિ પ્રમાણે ભરશો તો તમારા બાઇઓનો મોટો આશીર્વાદ મેળવશે. આ વખત ઉત્તવાનો નથી. આ વખત એક કાને સાંભળી બીજો કાને કાઢી નાંખવાનો નથી. આંખો ખેલો ને મદદ કરો. તમારે પોતે ત્યાં જઈ કાંઈ દુઃખ ઉઠાવવાનાં નથી પણ મારે એટલુંજ કહેવાનું છે કે તમારા સખી હાથને જાપાનીને સારું ફડ ઉજી કરો ને ખી. છ. એ. ને મોકલી આપો. વખત ફડ છે, તેથી હવે ફડ વધારે બોલી શકું તેમ છે નહીં. અને આપ સાહેબોએ મારા અત્રે આવવાથી જે હાજરી આપી છે તેને માટે ફડ મોટો ઉપકાર માનું છું.

ત્યાર બાદ ચેરમેન મી. શાવકશાહ શેઠે જીભ યજી કહ્યું કે અહરથો, ખરેખર મી. પોલાકનું બાપજી સાંભળી રડવું આવ્યા વિના રહે નહિ તેમ છે. આ સાંભળી મને તેવા કંઈક હજીયાના આદમીનું પણ હૃદય નરમ અને પીગળી જાય તેમ છે આ વખતે તમે જેટલો જિસાદ બતાવો તેને અહીંથી બહાર મથા ખાદ બીલકુલ ધટાડતા નહીં અને મી. પોલાકના કહેવા પ્રમાણે આપણે એક માસ મીટીંગ બોલાવી ધટતા તારો કરવા અને એક લાચક ફડ ઉજી કરવું. (તાળીઓના ગડગડાટ) એટલું કહી ચેરમેન સાહેબ મી. શાવકશાહે મી. પોલાકનો ઉપકાર માની મીટીંગ ખરખાસ્ત કરી હતી.

જ ગામના સમાચાર નો હોતસોજી

ઉપલી મીટીંગનો દેવડ આખા પછી ના અંકમાં આ છપ્પ બધે છે કે, અમારા ગયા અંકમાં મી. પોલાકના માનમાં યજ્ઞે લી મીટીંગ અને તેઓએ આપણા આગળ દક્ષિણ અફ્રિકાના હોદીઓના સંકેતોનો આપેલો ચિત્ર તરફી કયુ દોડી દીલ નરમ પડ્યું નહી હે વ? પેતાના ભાઈઓ તરફની લાગણી એ કદરવે બહેલી એક બહેલી છે. એજ લાગણીથી પ્રભ એકમ તામાં જોડાઈ પોતાના બગમાં વધારે કરે છે, એ સહ કેમ જાણે છે. મી. પોલાક કે જેઓ એક અંગ્રેજ પ્રહર્ય હોઈ સલતાને પકડી રાખી પોતાના બીજા ભાત ભાઈઓ કે જેઓ પણ હોદીઓના દુઃખે દીલગીર છે, છતાં મુગા બેઠા છે તે પ્રમણે મુગા નહીં બેસતાં ક્ષીટીશ ધનસાફને લાગતો કલક ધોઈ નાંખવાને પોતાનો કુટુંબ કપીલો હોડી હોદુસ્તાનની મુસફરીએ નીકળ્યા છે. તેઓને સરવે હોદી પ્રમ તરફથી ધન્યવાદ થતે છે. આવા એક પરકેમના પ્રહર્યને આપણા ભાઈઓ માટે હોડી દાઝ હોય અને આપણે જો મુગા બેસી બેસા કરીએ તો આપણા માટે ધણુ શરમ બરેલું ગણાશે. એમાં જરૂરએ શક નથી.

મી પોલાકે દોરેલા ચીજ ઉપરથી તથા તેઓએ કરેલી અગ્રીલ ઉપરથી આપણા માનવતા શેઠ શાવકશા કાવરાજી દીનશાહે પોતે સારી રકમ ભરી આ કામ માટે મજબુત કમર કશી છે. અને આ અઠવાડીઆમાં અત્રેના આગેવાન હોદીઓને પોતાની જોશીસમાં બેલાવી શનીવાર તા. ૩૨મી જુલાઈ ૧૯૦૯ના બપોર બાદ ઇસમાઈલ બાગમાં (ચોરાઓ ના) એક માસ મીટીંગ બેલાવી છે. જે માટે અથા અઠવાડીઆમાં બેખીન સરકયુ લર ફરવી સરવે હોદીવાનોને માહિતગાર કરવામાં આવ્યા છે. પણ જેઓ પાસેથી સહીઓ લેવાની નજર ચુક થઈ હોય તેઓને તે સહીઓ માટે વાટ જોવાની કશી જરૂર નથી પણ તેઓએ પોતાની ફરજ સમજી હોદીના લેહીને દીધાવવાને તે સભામાં હાજર થવું જોઈએ છે.

વળી આ મીટીંગમાં હાજરી આપીને જ અટકી જવાનું નથી, પણ પોતાના મગ્ન પ્રમાણે આમાટે બેલાવા ધારેલા રૂકમાં બટતી રકમો ભરી આપણી ફરજ અદા કરવાની છે. સહુ કોઈ લેડો લેડો ટેકા આપતાં આ રૂક સંગીન થયા બપોર રહેશે નહીં.

માસ મીટીંગ

ઉપર જણાવ્યા મુજબ તા. ૩૧ જુલાઈ ના રોજ અત્રેના હોદીઓની એક માસ મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે સેક્રેટરી હોદીઓ પધારેલા હતા. શરૂઆતમાં શેઠ હસન અલી ઇસમાઈલજી જીવજીતી ફરખરત તથા શેઠ મહમદ સાહે કાનજીના ટેકાયા તાળીઓના મડમડાટ વચ્ચે શેઠ શાવકશા કાવરાજી દીનશાહજી સભાપતિની ખુરશીએ બીનાબ્યા હતા. તેઓએ ધણા અસરકારક બોલોમાં આજની સભાનો હેતુ તથા ટરાંસવા લમાં હોદી ભાઈઓપર પડતા જીલ્લોનો ચિતાર રજુ કરી તેઓને મદદ આપવા માટે સલામજી કરી. તે બાદ મી. ચુનીલાલ પાનાયત કે જેઓ દક્ષિણ આફ્રીકાના સત્તાસભાઓના જીલ્લામંદથી દેશનિકાલ થયેલા તેઓએ આ હોદીઓના દુઃખને ચિતારવરજી કર્યો હતો. તથા તેજ સભામાં હાજર રહેલા ત્યાંના વતનીઓ કે જેઓ પણ દેશનિકાલ થયા હતા તેમને નજીક બેલાવી સભાસભેની લાગણીને બેશ અપ્યું હતું.

બાદ કેટલાક ઠરાવો રજુ થયા હતા. જેને સભાએ બહુ મતે પસાર કર્યા હતા જેમાં આ પડતા જીલ્લો માટે હોદી વજર, પરદેશ ખાતાના વજર તથા હોદીના વાઇસરોય લેરડ મીન્ટોને તાર કરવાના તથા એક સારું જેવું રૂક ઉજી કરવાના પણ હતા.

આ પછી સભાપતિની રજાથી ત્યાં રૂક પુર્ણ લીરડ ફરવવામાં આવ્યું હતું. તેમાં કેટલીક રકમો કરાઈ હતી. અને બીજે કેટલેક કેશણે ફરી ઉપરાણુ વધારવાની સુચના કરવામાં આવી હતી. બાદ મીટીંગ ખલાસ થઈ હતી.

હેલાગોઓએમાં શોકજનક

મરણ

[એક ખબરપત્રો તરફથી]

લોરેન્સો મારકસ, તા. ૧૮ આગસ્ટ. અત્રે વસ્તા હોદીઓના આગેવાન જૂના વેપારી કન્જ માંડગી તામે કોડાઇના રહીશ ખત્રી આદમ હાજી ઉમર (ઉરફ આયા આદમ) થયા શુકરવારે સવારે પોતાના અંગલેથી પગે ચાલીને આવી પોતાના સખથી ખત્રી હુકરી આ હાજી આદમની દુકાનમાં પાંચ મીટીટ બેઠા. બાદ વાતો કરતાં

કરતાં એકાદ બગામ ખાતાં તેજ લેણે દેહ હોડી છે. આ ખબર લાગતા વળગતા વાગાને પડતાં પુરતજ તેઓ સારવારને માટે હોડી ગયા, તેમજ ડોક્ટરોને પણ બેલાવવામાં આવ્યા. મૃતક દેહ ઉપર ડોક્ટરોની જુરી ભરી તપાસ કરવામાં આવી પણ આખરે નીરજીવ દેહ હોવાનું સાબીત કરનાં એ દીલગીરી ભરેલા ખબર ગામમાં ફેલાઈ ગયા; અને તેઓની સાથે ખરી રનેહની લાગણીને લઇને અત્રે વસ્તા તમામ હોદીઓએ તેમજ સખ ધગવનાર પોરદુગીજ તથા ગોરા વેપારી એઓ આખો દિવસ પોતાની દુકાનો બંધ કરી દડતાળ રાખેલી હતી.

પાંચરત સાંજના સાઝવાર વામતાં કહા ડવામાં આવી હતી. અને તેમાં બધા મુસ લમાન ભાઈઓ તથા હોદુ અને પારસી મહરથો તથા પોરદુગીજ, મુરોપીઓ તેમજ અત્રેની મજાતી રહયત મકવા લેકા વિગેરે મળી આશરે ૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦ માણસોએ મરદુમના હકમાં દુવા માગવા માટે કબરસ્તાન સુધી જવા માટે ભાગ લીધો હતો. અત્રેના અમલદાર વરમ તથા પોરદુગીજ વેપારી મંડળના આગે વાન પ્રહર્ય તથા જેખર એક કોમરસ તરફથી મી. એલ. કોહેન તથા શીયોર બોરજસ તેમજ અત્રેના મવરનર જનરલ તરફથી તેજજીના એકટોમ એડીકાંવ લેકટે નાટ ટોરેડી વાલીએ આ દિલગીરી ભરેલા ખતાવમાં ભાગ લઈ કબરસ્તાન સુધી આવી મરદુમના હકમાં દુવા છૂંચી હતી.

મરદુમ અત્રેના ૪૮ વરસના જુના અને જદ વયના હોઇને અત્રેના અમલ દાર વરગમાં તેઓ માન પામેલા હતા. તેમજ મુસલમાન જમાતના પ્રમુખ હતા. તેઓ લમા અને ઉઠાર સ્વલાવના દત્ત તેઓ પોતાનો જુનો બહેલો વેપાર બંધ કર્યા પછી પોતાના મુજરાત જેટલો પર મુરજી વેપાર કરતા હતા.

અત્રે તેઓના વાલી વારસ તરીકે તેના બે ભત્રીજા છે. તેઓ અત્રેથી જુજ દિવસ માં હજ કરી પોતાને વતન જવા ઇરાદો રાખતા હતા પણ ખુદાની મરજી આઠમી બળથી શક્ય નથી.

તેઓની ઉમર લગભગ ૮૦ વરસની હતી છતાં શરીરને બાંધે મજબુત દેખાવ નો હતો. પોતાની જરૂરી છતાં અત્રેના મોહમેદન મદરેસાની વખતો વખત પગે ચાલને મુલાકાત લેના હતા.

આ અચાનક મૃત્યુથી અત્રેના મુસલ માન ભાઈઓએ એક જગ્રો નર રતન

ગુમાવેલ છે. તેમજ અત્રેની જમાતમાં અહીંયાં વસ્તા દરેક હિંદી બાઇઓને તેઓની પુરેપુરી ખોટ જણાશે.

તેવજુ દરેક વરગમાં માન પામેલા વતા નથી સહુ કેાઇ દીસગીર થયું છે. પરંતુ દીગાર તેઓને જનતનસીન કરેા અને તેઓના રહેને શાંતિ આપેા. આપીન.

ટરાંસવાલના હિંદ વિષે

(હિંદી પંચ ઉપરથી)

કહી ધન્ય ધન્ય, હે હિંદી
લે હેડે મુખારકખારી!

ટરાંસવાલમાં જુઓ ખમે છે
હાડમારી બહુ હિંદી,
જુરો જાપતો આશ્વ આપે
કેદ કરે છે બાંધી, કહી.

જુર લોકને સ્વતંત્રતાની
આવી ગણ છે બાંધી,
આપે છે અપમાન હિંદીને
રીત આચરી જાંધી. કહી.

સ્વદેશીઓને માટે, શાશ્વ
સારી સેવા સાધી,
હજુ યાત્ર કરતા દલદથી
ખાસી કમર બાંધી. કહી.

આપ આપનો ધધો જોડીને
લડતા હિંમત સાધી.
ધન્ય ધન્ય કહી દહે સાખારી
જુગ પોટલો બાંધી કહી.

કાંઈક વખત છે કેદ બેઠારી
મયા ન હિંમત હારી,
અડમ ટેક રાખી છે જિતમ
જાહેરું હું બધીદારી. કહી.

બાઇઓ માટે કેદ જવામાં
નહીં મનથી કરમાયા,
ધોરી રસ્તે કરી મજુરી
નહીં જરીએ શરમાયા. કહી.

ડગ્યા નહીં કંઈ દુખો પડતાં
ધન્ય ધન્ય છે હિંમત,
સુદઢ ટેકથી બહુ વધારી
હિંદીની રે હિંમત. કહી.

તુજ જમાએ અવર હોત તો
ખમતાં સખતખ આવી,
કુંકે વખતમાં હિંમત હારી
હાથ લેત ઉઠાવી. કહી.

નીવડયા મરા મદાન વીરા
શુરા ને બહુ ધીરા,
ચડ્યા સરાએ પશુ ના લાગ્યા
હિંમત આ લીરા. કહી.

હિંદી બાઇની દરેક કરવા
ને પુરા ખંતીલા,
લડત ચલાવી રહ્યા હજુએ

પડયા નહીં કંઈ દીલા. કહી.
દેશ પ્રેમને માટે શાશ્વ
આત્મભેા તમે આપે,
સહનશીલતા કેપટ બતાવી

હજુ નહીં જે થાક્યા. કહી.
હરી કેપુરેશન ગયું વિલાપત
હીક ધારણા બાંધી,
“પંચ” કહે છે ન્યાયજ મળશે

ટળશે બધી હપાધી. કહી.

જન સમાજ અને પોલીટીકસ

(લખનાર એક હિંદી)

માણસ જાતના જવાને ખાતર તથા એક પ્રજાની જાવસ્થાને ખાતર કાયદા જરૂરના છે. પરંતુ મનુષ્યના કુંકા મગજ થી ધકાવેલા કાયદાને માન આપવા કરતાં પવિત્ર પરમેશ્વરના કાયદાને-કુદરતના કાયદા ને વધારે માન આપવું એ સહુ માનવ જાત વધારે પસંદ કરે એ સ્વભવીક છે. તે પસંદગીને ખાતરજ કેટલાક માણસોએ જાન આપ્યા છે, કેટલાક હેરાન થયા છે કેટલાક પાપમાસ થઇ ગયા છે. ટરાંસવાલના હિંદીઓ તથા હિંદુસ્થાનનો પ્રજા કીચ સમાજ તેટલાજ માટે જોજ જયા, હદપાર થયા, દુઃખ સહન કરવા તકવાર થએલ છે. પાક પરમેશ્વરના કાયદાને માનવા આપણે ક્યાંય દુર જવું નથી પડતું. અંતરાત્માની શુદ્ધ અને પવિત્ર આત્માઓ આપણને સત્ત્વે રસ્તેજ દોરશે

જે કાયદાને આપણે માન આપવું પડે છે, જીંદગીના દરેક કાર્યમાં જે આડા આવે છે, આપણા જીવન સાથે જે ઘણી રીતે સધાયેલા છે, આપણી જીંદગી જે કાયદારૂપીજ બની ગઇ છે (કારણ કે તેને માન આપ્યા વગર છુટકા નહીં મળે) તે કાયદાઓ વાળગી છે કે ગેરસજખી, આપણને મરવા માટે કે જિગારવા માટે, આપણા લસા માટે છે કે જુરા માટે, તે બાજત વિચાર કરેા તે દરેક મનુષ્યનું હરતબ છે, પરંતુ તેમ કરવામાં પશુ કોમને લાગુ પડતા કાયદા તરફ કોમની આંખથી જોશ માટે આપણા બ્યકિત તરીકેનો સ્વાર્થ જોડી દેને જોઇએ.

આપણા તે પવિત્ર કાર્યમાં આડે બાર નાર એકજ ચીજ છે, અને જેવી આપણા

માં તાણુ છે. જાહેર જુગ્સો (પબ્લીક સ્પીરીટ) તે એક પ્રજાનું સત્ત્વ છે. પ્રજા નો આત્મા તેજ છે. તેના સિવાય પ્રજા થી કંઈ બની શકતું નથી. એ પશુ આપણે જોઇએ છીએ. તેના વિનની જીંદગી એક કીડા સમાન છે. કારણ પોતાને માટે સહુ જીવે છે, પરંતુ અપણી કોમને ખાતર, અપણા બાઇઓને ખાતર જીવવું એજ ખરેખર કાર્યક છે.

જનસમાજ ઉપર પોલીટીકસ રેલથી અસર કરે છે તથા તેને કેવો ધાડો સંમંધ છે તે જોયા પડી આપણે જાણી શકવા છીએ કે ખરાબ રાજનીતિ આપણા ઉપર ખરાબ અસર કરે. આપણું જીવં યતુ હોય તો તે રાજનીતિ તરફ અણુમતો બતાવવો, તેને તાણે ન થવું, સહન ન કરી ઉત્તરા સામે થવું, એ આપણી પહેલી તેમજ છેલ્લી દરજ છે.

લડતને મદદ

હિંદુસ્થાન અને હિંદુસ્તાના આપણી લડતને મદદ કરતા નામાંકીત માણસોને આ જાપાની દોડસો જેટલી નકલો હાથ આ જાપ ખાતા તરફથી મકન મોકલવામાં આવે છે અને ૩૦ નકલો અરધુ દામ લઇ મોકલવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત બીજા અસંખ્ય ઠેકાણાં છે કે જ્યાં આ જાપુ મોકલવાથી લડતને મદદ મળી શકે છે. હિંદુસ્થાનમાં લાહોર, કલકત્તા, અમ્રા અથીમદ, પુના, દીલી, મદ્રાસ, નાગપુર, અને બીજા રથએ હિંદુ તથા મુસલમાની અનેક મંડળે છે જેને આપણી લડતની પુરી માહિતી હોય તો તેઓ પોકાર ઉઠાવી શકે. આમાં મંડળે ને ઇડીઅન ઓપીની અન મળતું રહે તો અત્રેની બધી દીલ ચાલથી તેઓ જાણીતા રહે. લડતમાં આવી રીતે મદદ કરવાના હેતુથી આવા મંડળેને મોકલવાનું લવજમ અમે માન ૧૨/૬ રાખેલું છે. અમને આશા છે કે ઇડીઅન ઓપીનીઅનના વાંચન-રાઓ આ તકનો લાભ લઇ પોતાની જાણમાં હોય તેવી મંડળી અથવા અંગ્રુમનેને જાપુ મોકલવાનો ઓરડર અમને લખી મોકલશે.

થોડા દિવસપર ડરબન ઇડિઅન સોસા ધટીની એક મીટીંગ ૧૯૬ મેટ સીટટમાં મળી હતી. જે વખતે મી. એસ. આર. પથરે “આપણી માતૃભૂમિ તરફની દરજ” એ વિષય ઉપર બાપણ આપ્યું હતું.

વિવિધ વિચાર

શ્રીમત ગાયકવાડ સરકારે કેલાપુરના 'મરાઠા બોરડોંગ હાઉસ' માં આપેલ આપણું દરમ્યાન જણાવ્યું હતું કે:--

વિદ્યાર્થી વસતિસ્થાનો મળ્યાજી કાયદા થાય છે. 'અક્ષિત તેટલી પ્રકૃતિ' એ ન્યાયથી મિત્ર મિત્ર શુદ્ધિપ્રવાણા વિદ્યાર્થી એ અહીં એક જ થાય છે. બીજાનું કાલુ' શું? સહન કરી લેવું પડતું હોવાથી મનનું મોટાપણ પ્રાપ્ત થાય છે. સારા ની સમર્થ કરીને નહારાની સમર્થિથી દુર રહેવર અવશ્ય હોવાથી મનુષ્યસ્વભાવની પરીક્ષા કરવાની પાતતા આવે છે. અહીં આ શિક્ષણ મેળવીને તમે પોતે સુશિક્ષિત થયા એટલે તમારું કરતવ્ય પુરું થયું એમ સમજશો નહીં. પોતાને મળેલો શિક્ષણનો ફાયદો ખીજાને કરી આપવો એ તમારી ફરજ છે. એક અક્ષિત અથવા એક જ સમાજ સુશિક્ષિત થાય તો તેથી તે અક્ષિતનું કે સમાજનું સ્થિતિ દિત થતું નથી. કેટલાક વખત સુધી તેને ઉન્નતિની રિયતિ પ્રાપ્ત થશે ખરી; પરંતુ પરંતુ પરિણામે ૧ આખા દેશની જે રિયતિ હશે તેજ રિયતિમાં આ સમાજ આવ્યા સિવાય રહેનાર નથી. આટલા માટે તમને મળેલું શિક્ષણ ખીજાને આપી ને સંવર્ણની ઉન્નતિ થાય તેને યત્ન કરો.

* * *
શુભળની એલરીન્ડન હાઇ સ્કૂલના જાણીતા શિક્ષક મી. કરીમ મહમદ (એમ. એ.) 'શિક્ષક' પત્રમાં 'શુ-કરીએ કે ખાગેડા શાળામાં દોડ્યા આવે?' એ મથાળા નીચેના લાંબા લેખ દરમીયાન લખે છે કે, ઉપર આપણે શું કહ્યું તે હું ક્યાં તપાસી જઈએ, શિક્ષણપદ્ધતિ એક આધુનિક યુગનાં માનનીય સુત્રો પર માણે પડાવી જોઈએ. શિક્ષકોએ આવી શિક્ષણપદ્ધતિનો અભ્યાસ કરેલો હોયો જોઈએ. દરેક શાળાનો રંગ જેમ બને તેમ જાણવો જોઈએ. દરેક શાળાની કેટલીક પદ્ધતિ આજુબાજુના પ્રસંગોને અનુસરીને બડવા દેવી. કેટલીક સ્વતંત્રતા આપવી તે દરેક હેડમાસ્ટરની હોશીયારી ઉપર આધાર રાખે છે. દરેક માસ તરને એટલો પગાર તો મળવો જોઈએ કે તેને પોતાના ખર્ચ માટે બીજું કંઈ કામ કરવાની જરૂર ન રહે. શાળાનું મહાન આકર્ષક જોઈએ, લાંબા દેખાત આજુબાજુની બિંબો મળી જાય તો જાણનાર ન હોયે તે મહાન મોડિયન. આજ

વરગના શિક્ષક માટે ખાસ બહેનસ્ત હોવો જોઈએ. શીક્ષકોએ શિશુઓ અને તેમનાં માતાપિતા સાથે પરિચયમાં આવવાના પ્રસંગો શોધવા અને તક મળ્યે લાભ લેવા ચુકવું નહીં.

* * *
અરવીંદ ઘે.પતે કલકત્તાની પેલીસ તરફથી ચેતવણી આપી જણાવવામાં આવ્યું છે કે તમે તમારી જીભને બહુ કુટી સુકી દીધી છે. બાજુ અરવીંદ એક વરતમાન પત્રના પ્રતિનિધી હજુર પોતાનો અનુભવ રજુ કરેલો હતો તે વેળા તે પ્રતિનિધીએ તેને જણાવ્યું કે આ અનુભવ વારંવાર જોઈ જરૂર કરવામાં તમે મોટી ભૂલ કરી છો. એથી તમે મુશ્કેલીમાં આવી પડશો. બાજુ અરવીંદે જવાબ દીધો કે હું જે જણાવવા માશું છું તે એજ કે બંદીખાનાની જાંઘી જણાવ્યામાં આવે છે તેટલી ભયંકર નથી. જો તમામ મનમાં દેશની સેવા કરવાનો ખ્યાલ હોય તો પછી બંદીખાનામાં રહીને જે એમ આપવો પડે તે ધણો કહેવાય નહીં. દેશ તમારી પાસે જે એમ માગે છે તે આપવાને તમે તક વાર થાઓ તો પછી બંદીખાનામાં હુજો તમે સહેતથી સહન કરી શકશો અને ત્યારેજ તમારો દેશ અગળ વધશે. હું બંદીખાનામાં જવા માટે કે દેશપાર થવા માટે બીહતો નથી. પણ જો મારી પીઠ પસારવામાં આવે તો તેથી મને બીજું પડે. એક બાજુ મ.ય. બતાવી બીજી તરફથી સખતાઈની રજીર્નિ અખસર થયેલી જોવાની અને બીક લાગે છે. આપણે સુધી જવું નહિ જોઈએ કે આપણામાંના નવ જણાએ દેશપારને નામે ઇંગ્લીશ જેલમાં સપડે છે.—ગુજરાતી.

આવતા વરસનો ભેટ

હેલ્લા બે વરસની માફક હિંમત આપિનિઅનના માફકને નવા વરસની ભેટ તો ડાવરી આપવાની અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ. આ વખતની ડાવરીમાં જણો સધારો વધારો કરવામાં આવશે. વેપારીઓને અને બીજા શુભરાતી વાંચનારને જેમ બને તેમ વધારે ઉપયોગી થાય તેવા ધણા વિષયો તેમાં વધારવામાં આવશે. જાનેવારીમાં મહાર પાડવામાં આવતી ડાવરી પણ માફકને બહુજ મેડી મધ પડવાથી આ સભાની ડાવરી અકોબરમાં મહાર પાડવામાં આવશે. અકોબરમાં મહાર પાડવામાં ડાવરીમાં ભૂલે ખર્ચ આપવામાં પણ મહાસહિબાનો ભૂલ લાભ મળશે, તેથી ખર્ચ

જોતાં પંદરમહિના સુધી તેમની જાહેરખબર રહેશે. આ ફેરફાર અમારા માફકને તેમજ જાહેર ખબર આપનારાઓને લાભકારક છે.

મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો કંઈ કંઈ તારીખે આવે છે તે આ ડાવરીમાં દાખલ કરવા માટે અમને કોઈ લખી મોકલશે તો અમે ઉપકાર માનશું.

હંડી

[એક ખબરપત્રી તરફથી]

આજુ માસની તા. ૧૭ ને દિવસે સવારના સાત વાગ્યાથી બરફનો વરસાદ વરસેલો સર થયો હતો, તે ઠંડ બપોરના ૧ વાગે બંધ પડેલો હતો. બરફનાં ફોરાં ફોરાં ધુમકાં જેવા બનેલા હતા, ને તે ધીમે ધીમે આસમાન ઉપરથી ઉતરના હતા. બરફના મહોટા મહોટા ફોરાઓને લીધે આસમાનનો દેખાવ જોનારને વિચિત્ર લાગતો હતો; જણે કેમ આમમાનમાંથી ધુલ ખરતાં હોયની તેમ દેખાતું હતું. જોત જોતામાં આજુબાજુના ધરપતો તથા જમીનની સપાટી બરફથી ઢાંકાઈ ગઈ હતી, ને ઠંડીએ પોતાનો આવેશ મનુષ્યનાં કાળજાં વીંધી નાખે તેવો બતાવેલો હતો. બરફને લીધે જનાવર માત્રને ચારો મેળવવા માટે મુશ્કેલ પડેલ હતું. સદ રહુ દિવસની સાંજે બારે ઠંડ હોવાથી મી. હરમાઇલ મુસલમાન બાપતના નોકરોએ પોતાની રમ ઝરમ રહે તે માટે રાત્રે તાપવા માટે ખાણના કાલસાઓની સમઢી ખાણેલ હતી, અને તે સગડી ચાર નોકરો અદર રાખી, ને રમ બંધ કરી લીધી તથા પથ આસરે રાતના એક વાગે એક નોકરનો જીવ મહારાણે, એટલે રમ ની ખારી પેલી નાખી અને સવાર થતાં તેમાંના તથા માણસોની સદ એકદમ મુંઝાઇ મધ, ને તેઓની જાંઘની સલામતી જાળવવા આવર લોકો આવરા બની તથા ઠંડગરે દવા આપી જેથી તેઓ સારી હાલતમાં આવી તથા છે. માટે આ ઉપરથી સરવે લાઇઓને ધડા લેવાનો છે કે પોતાની રમમાં બારણાં બંધ કરી કહી પણ વિલાયતી કાપલાની સગડી બાળવી નહીં, કારણ તે કાપલામાં ગેસના ઝેરી પદાર્થો અંચ રહે છે.

એડનહેલના એક હાંદી હોરસ ડીક્ષર અત્રે આવેલ. તેને લડીને થોડો નાકો તેથી તેનું માથું હાડી જઈને તેને સખત હળ મધ છે. તથા તેના ખીસામાંથી પા. રૂ. ૩ મી રકમ હતી જે પડી મધ હતી.

હુમ્મલક શરી રીતે જે કો મહાન હામ મંદ છે.

તાર સમાચાર

ઉત્તર ધરૂવ તરફ શોધખોળ કરવા જનાર જોરને પા. ૧૪,૦૦૦ના કરજમાંથી ઉતારવા માટે પા. ૨૦,૦૦૦ની રકમ વડી સરકાર તરફથી તેને આપવામાં આવનાર છે.

પોર્ટુગાલના રાજા ક્રીમ મેન્યુઅલ નવે અખરની અધવચમાં યુરોપની મુસાફરી માટે લીરમોનથી નીકળશે.

તા ૧૦મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટનો આવ આજિસના ૧/૧૧૬ નો હતો.

તા ૨૧મીએ સીમસામાં એક ખાણ વખતે સોરડ કીચનરે જણાવ્યું હતું કે હીંદી લશ્કર કરતાં વહાલારી, નીચમીતપણું, અને હોંશીઆરીમાં અદે એવું બીજું લશ્કર હતું નહિ.

યુનીઅનને લગતા કલકામો સંબંધમાં જનરલ બોથને બ્રિટીશ લશ્કરના એક જનરલ તરીકેના કલકામ આપવામાં આવશે.

સોરડ કરકુ તથા મી. હાલડેનનાં કાષ્ઠો વખતે ઓરતોને મીટીંગમાં હાજર ન થવા દેવા માટે તેમની સામે હોલનાં બારી બારણાંમાં બંધ કરી લેવામાં આવ્યાથી ઓરતોએ બારીઓ તોડી નાખી હતી. આ સંબંધમાં લીવરપુલ તથા ગ્રાસગે ખાતે ૧૧ ઓરતોને પકડવામાં આવી છે.

ઓરતોની લડત બેરુબેર ફાટી નીકળવાથી સેકડો પોલીસને તેમનાપર નજર રાખવા કામે લગાડવાની જરૂર પડી હતી.

આસ્ટ્રેલીઆમાં પાણીની રેલ આવવાથી કચકર નુકસાન યથુ હતું.

જનરલ રમકજ જે ગયા શુકરવારે ક્રાન્સ બમા હતા તે તા. ૨૪મી ને મગજવારે લાંથી લંડન પાછા ફરવાના હતા.

લંડનના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે ગ્વાલીઅરના મહારાજાએ એવું જાહેર કર્યું છે કે બ્રિટીશ રાજના આકાશ તમે મારો મુખક બહુ આપાક થયો છે. મે બ્રિટીશ રાજને ઉલ્લાસી પાઠવાનો કોઈપણ મારા શબ્દમાંથી કહ્યું બહાનુવા દેવામાં આવશે નહિ.

મુબાબી મજુરોની મજુરીથી પેદા થતો કોઈ વાપરવાનું બંધ કરવા માટે અમે રીકન બોર્ડને કહેવા માટે લંડનની વખર સુધરેલા લોકોનું રક્ષણ કરનારી સોસાયટી તરફથી એક ડેપુટીશન યુનાઇટેડસ્ટેટસ જનાર છે.

એક ઇટાલીઅનનું હવાઇ વહાણ ૧૦૦ શીટની ઉચાઇએ મુસાફરી કરતું હતું તેવામાં તેના સાંચા કામમાં કાંઈ ખમડો થવાથી નીચે તળાવમાં ખોટા ધબકારા આવે તે પકડ્યું હતું. તે પછાકથી લાંબી મથું હતું, ત્યારે તેનાં માણસોને બચાવી લેવામાં આવ્યાં હતાં.

જરમનીમાં રહામ્મસ ખાતે હવાઇ વહાણમાં હડનારાઓ વચ્ચે એક સરત દોડાઇ હતી. જેમાં રાઇટ જામના અમરિકનના વહાણને ફોટો મળી હતી.

બ્રિટીશ રાજના બચાવ સંબંધમાં કેનેડા સાથે મસલાન કરવા જનરલ ફૂરેચ કેનેડા ગએલ છે. તેની મુલાકાતને હેતુ સોરડ કીચનરની આસ્ટ્રેલીઆની મુલાકાત ને મળતો છે.

મોરકોમાં ૪૮૦૦૦ રૂપિયા લશ્કર એકતું કરવામાં આવ્યું છે, અને મુર લશ્કરપર ફોટોમંદ રીતે ચકાજ કરવાને વિચાર કરવામાં આવે છે.

લંડનનું નેશન પત્ર જણાવે છે કે વિલાયતની પાલમેન્ટની નવી સુટથી ૧૯૧૦ની શરૂઆત કરનાં મોટી ન થવી બેમંજી.

તેલરનના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે સાહના પદઉપર તેના ૧૧ વરસ ની ઉમરના જે દીકરાને બેસાડવામાં આવેલ છે તે પોતાના બાપના પદપ્રજ થવાથી બહુ દિલગીર થએલ છે, અને તેથી તેણે આપણાત કરવાને કોશીશ કરી હતી.

આવતા ડીસેમ્બરમાં સર મેથ્યુ નેધન પોતાના હોદ્દાનું રાજીનામું આપશે.

ફેરારીનથી આસ્ટ્રેલીઆ જવા ઉપરથી ફરીમોરે લાં પહોંચી છે, મે તેમને જણાવે છે કે તેમના પત્નીમાં પેરારાઈ કાંઈ બિમાર થવાને જણાયું નથી.

નાદારી કોર્ટના નોટીસો વગેરે

(ગવર્મેન્ટ એજેન્ટમાંથી)

ટેમ્પલ પાસે ફેરરસના મુનીરેડીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

વેરુસમના મોવન નારાયણની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ નવેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

કસીપીઆ અને અમાનજીટીટીના કાસી મજી અને કાસમની જપ્ત મીલકતના સંબંધમાં વહેચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર આગળ રજુ થયા છે, તેની નકલ ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે સુપ્રીમ તપાસણી માટે ખુલ્લા રાખવામાં આવશે.

ડરબનના ફેરરસ બજાફુલ આગ્રીએ તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે, જે સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૩૧મી આગસ્ટે તથા ૭મી સપ્ટેમ્બરે ડરબન કોર્ટ હાઉસમાં માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

વરાહાની તપાસમાં મએલી સ્ટીમરો કાંઈ પશુ સમાચાર મળ્યા વગર પાછી આવી છે, અને કાંઈ વજુદવાળાં કારણ જણાય તે સિવાય વધુ તપાસ કરવા તે કહે જશે નહિ.

ચેડા દિવસપર બે આગળ તોફાનને લીધે મજબો લાંબો વળી જતાં ચાર હીંદી મરજી પામેલ તેમાંથી એક ઓરતની લાસ થયા શૂકરવારે વોટર પોલીસને મળી આવી છે. ઓરતની ડેકમાં પા. ૮૦ની કીમતનો દાગીનો માલુમ પડ્યો હતો.

સાઉથ આફ્રિકા બ્રિટીશ હાઈઅન કમીટીનું શીરનામું 5, Pump Court, Temple, London E. C. એ મોકલે છે. દવાલ મારફત તારકું શીર નામું Africaia, London, એવું છે. અને ૧૯૧૧ મારફત તારકું શીરનામું Depurition, London એવું છે.

ચરચા પત્ર.

—:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના માફ રાખો તો તેઓના પત્રો હવે તુરંત જમાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એક જ ખાલુએ લખવું.
૨. અક્ષર શોખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તમા ઠેકાણું બરોબર લખવું તે હમેશાં બહાર પાડવા સાફ નહિ, પણ અમારી બધુને સાફ.
૪. મંજૂરવારની સાંખ સુધીમાં મને જ લખાણે તે જ અઠવાણીમાં ફાંખ કરી સમજો.
૫. રૂ. ૧૬ હરેલાં ચરચાપત્રો જાળવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાસાં ફેલાવી આપવાને જમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં હુંડે અને સુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“તારો સંતાન” :—અહીં તે અચ્છ ને છે.

“શુભેચ્છક” :—તમારું લખાણ હુંક કરી ઉઠે એવી રીતે લખી મોકલશે તો જાપશું.

મી. એમ. એ પારખ (રીચમંડ) :—તમારું કાગળમાં કાંઈ વિચાર નથી, વિગત વાર લખેથી જાણવામાં આવશે.

અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચરચા

રૂડીપુરથી મી. ખુશાલ લખમીદાસ દેહર લખે છે કે :—આપના છેલ્લા અંક નંબર ૩૩ (તા. ૧૪ મી અગસ્ટનામાં) જોહાનસવરથી મી. લગુ બીખાએ એસો સીએસની લડતના ઉધરાણાના પૈસા દારમાં વાપર્યા બદલ જે દરજી કોમ ઉપર જુડો અરોપ મુક્યો છે, તેના હમો સરવે દરજી કોમ ઇન્કાર કરીએ છીએ. વિશેષ, દરજી કોમે દાર બદલ કોઇને બેવકાફ કીધા નથી, તેમજ લડતના પૈસા દારમાં વપરાતા નથી. તેમજ વાપરેલા પણ નથી. એસ જહા આર્ટિકલના આપનાર નકામું દરજી કોમનું નામ બદનામ કરે છે.

ડરબનથી કઠોરવાસી લખે છે કે :—કોર મેહરીને રોનકુલ ઇસ્લામની મીટીંગ ગયા માસમાં ડરબનમાં થઇ ને તેમાં

ટરસ્ટી નીમાયા હતા. પણ હજી સુધી તેનો રીપોર્ટ બહાર પડ્યો નથી, તો મજકુર મહેરીદાના ટરસ્ટીને અરજ છે કે તેમણે મહેરીદાની મીટીંગનો રીપોર્ટ જાપામાં બહાર પાડવો.

સ્ટેશનમેસ્ટ્રી મી. અકબરખાન મહેરા બખાન (જામ મહેકપુરના) લખે છે કે :—દેશના જાપા ઉપરથી જાણાય છે કે સુરત છલ્લાના સુનન જમાતના વોરાની એક કોનફરન્સ ડાબેશમાં તથા બીજી પાનેલીમાં બરાઇ હતી, જેમાં ઘણા હીન તથા ફુનિ આનાં સુધારાની ચર્ચા થઇ હતી. આવી કોનફરન્સ અમારા કરગતી મુસલમાન બાઇઓ બરે તો પણ ફાવેલા થાય, ને તેથી તેમ કરવા અમેના બાઇઓએ દેશ ના કાગળોમાં જસામજી કરવી જોઇએ, ને પોતાની તાકાત મુજબ પૈસા મુસક મોકલવા જોઇએ. સુરત છલ્લાના કરગતી મુસલમાનો કોનફરન્સ બરે તો ખરચમાં મદદ તરીકે રૂ. ૨૦૦ કરીએ એવે, કામગી અમરેલીના ઇસ્લામી જેઠેપર હમોએ અચેથી લખ્યો છે. આરા છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતા મારા કરગતી મુસલમાન બાઇઓ આ બાબતને ટેકા આપશે.

કરમરજકોરપથી મી. ઇમ્દાદરામ ગોપાલ લખે છે કે :—દરજી કોમ વિશે અમુક ચર્ચાપત્રીએ લખ્યું છે, પણ બધા માણસો સરખી ચાલના હોતા નથી. જેઓ ભુલ કરતા હોય તેમણે તે સુધારવી જોઇએ. લખનરે શા ઉપરથી તે લખ્યું છે તે સમજાવું નથી. જો લખનાર નામે, સહીત બધી હકીકત લખે તેજ એક મેકની જુલ સુધારવાનો વખત રહે.

સમરસેટ રટરાંડથી મી. સરદરખાં મોજમખાં લખે છે કે :—તા. ૧૨ના અંક માં મી. શુભાળ રહીમે હખેલી હકીકત બરોબર નથી. તેમને બીજા માણસો નો ટેકા નથી, ને તેથી મેકરેટરી તરીકે ઘણા માણસો વાલી લખવાનો કે બોલવા નો દાવો કરે છે તે ચાલી શકે નહીં.

ડેલામોઆએથી “બહાદુર ખોખર અખીર ખોખર” એવા નામથી લખનાર લાઇબરેરી સંબંધમાં એવી ફરિયાદ કરે છે કે :—તેની છેલ્લી જનરલ મીટીંગ વખતે “સુબનાઓ ટેબલની વીઝીટ જુડ માં લખવી” એવો એક ધારો રદ કરવા

માં બાજબો છે, તથા વીઝીટજુડ ન રાખવી એવો ઠરાવ થયો છે, આ બંને બાબત ગેરવાજબી છે.

તા. ૧૪-૮-૦૯ના અંકમાં રસિક થએલ મી. શુભાળ રહીમના કાગળના જવાબમાં કેપટાકનથી મી. મુનસી મલેક હખાત લખે છે કે :—સોસાયટી સ્થાપી તો તેનો તથા તેની મીટીંગનો રીપોર્ટ હમેશાં અહીંના જાપામાં બહાર પાડવો જોઇએ. મી. શુભાળ રહીમે તેમ કર્યું નથી. વળી તેને કાઇ (એકાદ માણસ સિવાય) નો ટેકો છેજ નહીં. ને તેમ હોય તો પછી એકલા માણસથી સોસા વડી કહેવાયજ નહીં, ને તેથી તેવા હેલા ની તેમની વાતો તદન નકામી છે. [આ વિષયની ચર્ચા આ કાગળથી જમે બંધ કરીએ છીએ, તે વિશેના વધુ કાગળો અમે જાપશું નહીં.—અ. ઇ. એ.]

તા. ૨૩ મી આગસ્ટે જોહાનસવરથી મી. જગુ બીખા લખે છે :—તા. ૧૪ આગસ્ટ ૧૯૦૯ ના અંકમાં પ્રસિધ્ધ રૂ. ૧ વેલા મારા લખાણમાંથી લીટી આડખી ખર સુધીનો લેખ હું આપના જાપા મારફતે પાછો ખેંચી લઉં છું. તે વિશે મને પુરતી ખબર ન હોવાથી આ કામગી લખવો પડ્યો છે.

રમીંગસથી એક લખનાર જણાવે છે કે :—મઇ તા. ૧૬મીએ રમીંગસમાં ૨૮ કલાક સુધીમાં જે ડ્રટ જેટલી ઉંચાઇ થાય એટલો ખરફ પડ્યો હતો.

કોપો (નાતાલ)થી મી. હુસેન હફેજ લખે છે કે :—અચેથી મી. આજમ હફેજ જે ઇંગ્લાંડમાં બારીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા ગયેલા છે, તેમણે હાલમાં રોમન ડચ લોની પરીક્ષા પસાર કરી છે, અને હવે રોમન કીમીનલ લોના અભ્યાસમાં લખલ થયા છે.

માડાગાસ્કરની ખરટ લડન જવા નીકળેલી મેનરાંડરા નામની ફેચ રમીમર ૧૫ ઉપરાંત દિવસ મોડી થવાથી એજુ ધારવા માં આવે છે કે રસ્તામાં તેને યુમ થએલ વરાતાનો કાંઈક પતો મળ્યો હોતો જોઇએ. ને તેને ઉમારવાના કામમાં નોકાવાથી તે મોડી થઇ છે.

હાંદુસ્તાનના ખખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

કલકત્તા ખતે ગઇ તા. ૧૮ મીએ મી. અરવીંદ મે.એ એક અગત્યનું જાપણ કીડું હતું. એ વેળાએ સર એડવર્ડ બેકરના જાપણનો જવાબ આપતાં તેવજે જણાવ્યું કે સરકાર ફક્ત કાયદોજ અમલમાં મેલી ચક્રો પશુ પ્રજા સાથે મળીને કામ લેવા ની આજ્ઞા રાખી ચક્રો નહીં, અને જો તે પોતાની ધમકી અમલમાં મુકશે તો તેથી એનારકીરોના ગુનાહો એટલા વધી જશે કે તેથી સરકાર પશુ અજળ થઇ જશે.

કુખરી (જંગાળ) ના બહુ લોકપ્રીય અને પ્રખ્યાત શહેરી બાપુ મોહન દાસને કોઇ બદમાશી તા. ૨૪ની રાતે તેમ ના મકાનમાં એક ખજૂરવડે કમકમટી બરી રીતે ઠાર કરેલ છે. વખત તદ્દન અંધરી રાતનો હતો. ખુનીનો પતો મળેલ નથી. તમા ખુનનો હેતુ પણ જણાયો નથી.

મદ્રાસ હાકાકામાં મરહુમ સેરક રીપન ની યાદગીરી જળવવા માટેનું એક ફંડ ઉભું કરવાની હીલચાલ થાય છે.

હાંદી સરકારની રેટ ટેકનીકલ સેક્રેશ રથી પ લઇને મી. બાલકૃષ્ણ બાબર પ્રધાન ઉમ્મદાજી જી હાલેકડીકલ અને મી.કે.નીકલ એન્જનીયરીંગનો અજ્ઞાસ પુરો કરશે.

મુંબઇના જાણીતા પારસી મી. એન. એમ. વાડીઆ ૭૩ વરસની ઉંમરે તા. ૨૧ જુલાઇએ પાછળ એક વિધવા મુઠી યુજરી ગયા છે. તેની દોલત બે કરોડ રૂપીઆ ની કહેવાય છે. આ બધી દોલત ધરમાદા ના કામમાં લેવાને માટે વીલ કરી ટ્રસ્ટી એ નીમી ગયા છે. મરહુમ મી. વાડીઆ એ દેહમાં ૧૨ વરસમાં ૩૫ સાડા ગણુ લાખની સંપાત્ત કરી હતી.

કાનપુરની કેમેરોનીયન રેલમેન્ટની જરોખમાં માર પડ્યાથી એક પંખો ખેંચ નાર હાંદી માર્યો ગયો હતો. કારણ ઉપર જુરી ભરવા દેવામાં આવી નહોતી પણ લશ્કરી તખીખીએ તલ્લી ફાટી જવાથી મરણ નીપજ્યાનું જણાયું હતું. કોન્ટે નમેન્ટ મેજસ્ટ્રેટ તપાસ ચલાવે છે.

મુંબઇનાં રહીશ એક પારસી બાપુ કુંવરમાઇના ઉત્તમજીની કીયા વખતે રા. ૨૫ હજારની મોટી રકમ સંપાત્તમાં મરહુમતા પુન માટે આપવામાં આવેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી. એ રકમમાં થી રા. ૫૦૦૦ની રકમનાં ઉપયોગ તીયલ સીનીટરીશનમાં એક બસોઠ બંધાવવા કરવામાં આવનાર છે.

કલકત્તાના એક ખંજાળીને મી. એફ. કારવે ના એક કુખાએ સખત બટકું ભરેલું તે માટે કોરટમાં ફરીવાર ફરી રા. પાંચ હજારની નુકસાની માગેલી. આ કેસ તા. ૨૬ જુલાઇના રોજ ચક્તાર હાઇ કોરટના જરડીસ ફેલેચરે વાદીને પ્રતીવાદી પાસેથી રા. એક હજારની નુકસાની અપાવી છે. વાદીની ઉમર સાત વરસની હતી.

મુંબઇના 'એડવોકેટ એફ. હિડિઆ' પત્રે ઉલ્લેખ કર્યો છે. કારસ લાલાકાકાની શાદગીરીના ફંડમાં તા. ૨૩ જુલાઇ સુધીમાં રા. ૬,૪૨૨ બાઇ ગયા હતા.

રંગુનવાળા સેક્રેશ બાબદુલ કરીમ અબ દુલ સકુર જમાલે તા. ૨૧ મીએ અલી ગઢ કોલેજની મુલાકાત લઇ પોતાને નામે રા. ૫૦ હજારને ખર્ચે બંધાનારી હોટેલ નો પાયો નાખવાની કીયા કરી હતી. ટ્રસ્ટીઓએ તેમને આવકાર આપી તેમને આભાર માન્યો હતો. તેઓ પોતાને વતન જામનગર જઇ પહોંચ્યા છે જ્યાં માન આપવાના મેળાવડા ગયા હતા.

અતીગઢના સ્ટેચી હેલમાં મળેલી સભાના પ્રમુખસ્થાને નવાજ મુસ્તાફકુસેન વીકારમુદકજણાવ્યું હતું કે રામપૂરના નવાજ ની મહેનતને પરિણામે એક મહારથે અલી મદમાં રજાપવા ધારેલી સાયન્સ કોલેજ માટે રા. ૧ લાખની બાદશાહી સંપાત્ત કરી છે. સંપાત્ત કરનાર પોતાનું નામ પણ આપેલું નથી.

રંગપુતાનામાં આવેલા સંકાર શહેરમાં કેટલાક અમલદારોને જુલમ ચાલતો કહેવાય છે. આની સામે ત્યાંના શહેરી ઓએ હડતાલ પાડી છે.

નામપુરના કેટલાક ખાનગી તખીખીએ ત્યાંના ચીફ કમીશનરને એવી અરજ કરી હતી કે તુરંમમાં પડેલા મી. અન્યુત બજાવંત કોલેજકરની તખીખનની તપાસ કરવા એક તખીખી બોરડ નીમવાની મહે

રજાની કરવી. ચીફ કમીશનર તરફથી મળકુર તખીખીને હાલ એવો જવાબ મળ્યો છે કે કેદીની તખીખત ખમડી છે એવું માનવામાં તેઓ ખુશ કરે છે.

કલકત્તાના "હંગ્રીશમેન" પત્રનો લંડનનો ખખરપત્રી તારકારા જણાવે છે કે જુલ જુલ હાકાકાની કારેખારી યાહસીયો માં મુંબઇ, બંગાળ અને મદ્રાસ ખાતે અનુક્રમે મેસરસ જમ્હીસીસ ચંદાવરકર, મુકરજી અને નેરને નીમવામાં આવશે.

કલકત્તાના પ્રખ્યાત 'રેટસમેન' જાપ નો લંડન ખાતેનો ખખરપત્રી જણાવે છે કે ફ્રાંસમાં "હાંદી બગવા" વીધે એક ચોપડી જપાલ છે. જે મધે ઉમ્મદા વીરધ હાંદુસ્તાનને ઉરકેરી મેલવાની તખીખ કરવામાં આવી છે. આ ચોપડીનો ફેલાવો હાંદમાં અટકવવા સાર હાંદી સતાવાળા એને ચેતવણી આપવામાં આવી છે. એ ચોપડીનો લખનાર વી. ડી. સાવ રકર કરીને છે. લંડનમાં એનારકીરક નાં એક છુપાં મડગ બાપે પણ એ ખખર પત્રી ચેતવણી આપે છે. એ મંડળેજ ધીંગરાને ખુ. કરવાને મોકલ્યો છે એવું તે જણાવે છે.

ગોંડામાં તા. ૧૮ જુલાઇના રોજ ભગ વત સીંદજી લાઇખરેરીવાળા મકાનમાં એક મોટી સભા મળી હતી. જે વખતે કોરાર સાહેબની 'સીલવર જ્યુબીલી' ઉજવવાની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. જ્યુબીલી માટે કમીટીમાં ફંડ ઉઠાડવામાં આશું હતું. આ ફંડમાં ૨૫ હજાર રૂપી આ ભરાઇ ગયા છે અને ખીજી તેટલીજ રકમ મળવાની વડી છે. આ રકમમાંથી કાંઈક જાળુની સંરચા બોલવાનો વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

દેશપાર થયેલા પ્રખ્યાત ખંજાળીઓમાં ના બાપુ કુંજાકુમાર મિત્ર તરફથી તેના કીકરા સુકુમાર મિત્રે હાંદી સરકારને ફરી યાદ કરી છે કે તેના બાપને જેલમાં બે બોરડામાં રાખ્યા છે તેમાં પુરતી હવા કે અજવાળું નથી. માટે તેને ખુદશી હવા મળે એવો બ દોખરત કરવો મટે છે. આ ના જવાબમાં હાંદી સરકારે જણાવ્યું છે કે બાપુ મિત્રની તાંદુરસ્તી સારી છે અને જેલમાં પ્રથમ પછી તેમનાં શરીરનું વજન વટકું નથી એમ હાંદી જેલના સુપીન્ટેંડે જણાવ્યું છે.

મદ્રાસ પ્રેસીડેન્સીમાં કોંગ્રેસ કમીટી તરફથી આવતી કોંગ્રેસ માટેના પ્રમુખપદ ને માટે જોન. નવાજ સમુદાય મહમદ અને જોન. પંડીત મદન મોહન માલવીયા ના નામો રજુ કરવામાં આવ્યા છે.

લુનાગઢ સ્ટેટમાં મુસલમાન વિદ્યાર્થીઓને મફત કોળવણી આપવાનું હરમાન બહાર પડ્યું છે.

કલકત્તાનું "ઇડિઅન મોરર" જાણીતું છે કે એક બંગાળી સાયંડીસ્ટે હવાઇ વહાણ બનાવીને તપશ્ચર કર્યું છે, અને તેને હવામાં ચલાવવાનો અખતરો થોડા વખતમાં કરનાર છે. તેની મુસાફરીનો પ્રયોગ કરવા જમીનની સરહદ નકી કરવાની સરકાર પાસે તેણે માગણી કરી છે.

ગીજામ હેડક્વાટ ખાતેની મુસી નદીમાં પાણીની છેલ્લી રેલ આવ્યાથી કુલ ૧૮૬૦૩ થર નાથ પામ્યાં હતાં.

વરસાદ-તા. ૨૭ જુલાઈ સુધીમાં રાજ કોણ ૧૬ ઇંચ, સીહોર ૧૩ ઇંચ, કપડ વજ ૧૬ ઇંચ, ધોલેરા ૧૨ ઇંચ, મુખ્ય કોટમાં ૧૦ ઇંચ, પ્રાંતીજમાં ૧૪ ઇંચ, ધોળકામાં ૧૭ ઇંચ, વીરમગામમાં ૧૭ ઇંચ, એ પ્રમાણે વરસાદ થયો હતો.

સ્ટીમરોની આવબાવ

[ઈડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

કનેરીક:-તા. ૧૨ થી આગસ્ટે કલકત્તાથી દક્ષિણ આફ્રિકાનો માલ લઈ ઉપડી હતી.

બેરેરીક:-સપ્ટેમ્બરની સરખાતમાં કલકત્તાથી ઉપડશે.

[પરશીઅન લાઇન]

નાહરી:-તા. ૫ થી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડવાની વડી છે.

[જર્મન લાઇન]

મારકમાહ:-તા. ૨૧ થી આગસ્ટેમુંબઈ પહેંચી હતી.

કમ્પસર:-તા. ૧૫ થી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમહુલી:-તા. ૨૬ થી એ કલકત્તા માટે ઉપડવા વડી હતી.

અમલાગી:-તા. ૨૨ થી આગસ્ટે કલકત્તા થી ઉપડી હતી.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૨૬ થી ને ચુરવારે કરખન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દાખવી માલ વેચાયો હતો:-

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીય	૦ ૬ ૧ ૧ ૩ ૩૩૧	
કાલી ફલાવર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પાઇનએપલ	૦ ૬ ૨ ૦ ૦ ૦	
કહોળું	૦ ૦ ૦ ૪ ૦ ૦	
અવોકાડોપેર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લેડીસ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પોપો	૦ ૬ ૧ ૦ ૦ ૦	
બનાના	૦ ૬ ૧ ૩ ૧ ૦૦	
આનેડીલા	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કામડી લીંસુ	૦ ૬ ૧ ૬ ૦ ૦	
મેડરીન	૧ ૦ ૦ ૫ ૦ ૦	
નાચીસ	૧ ૦ ૦ ૫ ૬ ૦	
એરેંજસ	૦ ૬ ૫ ૦ ૦ ૦	
મમફળી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	પરતો
મકાઈનો ભરડો	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પટેટા (બીજ)	૧૦ ૦ ૦ ૧૬ ૬ ૦	
પટેટા (સ્વીટ)	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ટરનીપ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	સેક
લીંસુ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	કેસ
ટમેટા	૦ ૭ ૧ ૦ ૦ ૦	
લોકવાટ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	બા
ગ્રીનપીઝ (મીરાઈ)	૦ ૬ ૦ ૬ ૦ ૦	
લીલી પીનીસ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
બમફળ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	૬ મલી
રુબાર્બ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
બીટરુટ	૦ ૩ ૦ ૦ ૦ ૦	

રાતના કલાકો પછી પાસ વખર બહાર ફરવા માટે એક કલરડ માણસને બરો કારટમાં ખડો કરવામાં આવતાં તેણે એવું જણાવ્યું હતું કે તેનો બાપ કેપ-અમેરિકન, તથા મા કાફર-ફેરેમ ફીઓલ હતી. તેણે ગોરી જોલાલ વિષે વધુ પુરાવાઓ આપ્યાથી માણસે તેને છોડી મુક્યો હતો.

ફુકાનના કલાકોના કાવકાનો જામ કરવા માટે અખીલો રોડના એક મોસાને કારટ માં ખડો કરવામાં આવતાં તેણે પોતાનો મુન્હો કણ્ણ કર્ચે હતો. માણસે તેને પા. ૩ ના દડની સજા કરી હતી.

ફેરેમ હવાઇ વહાણ બનાવનાર બેરેરી પટે પોતાના વહાણમાં છેલ્લી વખતે કલાક ના ૪૬ માઇલના દરે મુસાફરી કરી ૪૩૫ માં ફુનિયાનો પહેલો નંબર મેળવ્યો હતો.

રેલ્સ બખર બાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માળ ૧૧૨૨૨૨ની ૨૨ = થી ૨૧ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦ ૦ ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
મીની સક્કર	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
ફુડાના	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
ફેશી ટુવેર દાળ	૨૦ ૬ ૦ ૨૧ ૬	
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૩ ૬ ૦ ૨૪ ૬	
મગની	૨૭ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
અડની	૨૮ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
માણા મુંબઈના	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
બળ	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ ૦ ૬ ૦	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
કલપું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૩ ૦ ૩ ૬	
એરડીયું	૨ ૪ ૦ ૨ ૮	
મીડું	૩ ૩ ૦ ૩ ૬	
નાળીએરડું	૩ ૪ ૦ ૩ ૬	
ખાંડ સહેલ નાતાલની	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
પીળા	૧૪ ૬ ૦ ૧૫ ૬	
વીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ ૦ ૧૦ ૦	
આટો	૧૪ ૩ ૦ ૧૪ ૬	
મદ્રાસી સોપારી ૧૨૨૨ જા	૦ ૦ ૦ ૦	
મર્યા	૦ ૦ ૦ ૦	
શી પેટી ૪ ટીનના થી ૮-૦-૦ ૦ ૮-૫-૦		
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦ ૮ ૦ ૦	
પારાશીન એરેકેક		
વાઈટ રેલ	૮ ૮ ૮	
માલન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
નળીવેર	૧૧ ૦ ૦ ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ ૦ ૬ ૦	
કામંડ સોપ	૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૦	
સાણ સીલ રમેન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
સાણ સનલાઇટ	૪૨ ૬ ૦ ૪૫ ૦	
ડાયમ્બ ૫૪ ફુડાના બોક્સની		
કીમત	૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
નેકર ડી	૧ ૮ ૦ ૧ ૮	
માચીસ લાખન	૩ ૧ ૦ ૩ ૩	
સોપારી સેવરબંદી	૦ ૧૦ ૦ ૧	
નીકલ પોલ્ટ સીઆરેક	૧૬ ૬	
ફૂપ નેલબંડું	૨૦ ૩ ૦ ૨૧ ૦	
ફેસલ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
ખસ્તા એકની	૫ ૩ ૦ ૫ ૬	

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 10. KAMARUDDIN SHEIKH AHMAD SHEIKH NAG KUMBLE-
KAR Esq.,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM
PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE—No. 5, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 112 lakhs of passengers in 1908 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 30 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and growing demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for this favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable as forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To

THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., Ltd.,

BOMBAY.

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10,—per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and conditions embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit Rs. _____

„ 1st Instalment „ _____

„ Final Instalment „ _____

If full value has to be paid „ _____

Total Rs. _____

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 1909 .

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BRACONSFIELD

Shahboodien Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjie Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabania,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG

V. Bros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 285
Branch: Market Street.

BUTKA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAROMED,
Estate Owner,
Nourbagh, 8, Kloof Street.
A. Cedar
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Ghoewala
Banderia, 21 Roger Street.
Importers
ERASIM NODDIE,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
18, Corner Church and Bloem Str.
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN

Abdool Bazak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMOD & BROS.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Pureshoom,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODIEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box ■ 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALMEY & SONAJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St. Fox 638.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.
Sheikh Hoozon,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambarnam Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Maken Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

FRANKSBURG

E. Omar Rajan & Co.

HESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakora,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HANNERTSBURG

Zoutpausherg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhyat,
Markot Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tavah & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
F. E. DADABHAI,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alameda St.,
M. P. FANCY,
Box 8031.
GOOLAM MONIDDEEN,
Box 3755
Imail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
BATANJI RUGHAYE,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavaris,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp. Box 3458.
M. K. DANCY CIGAR FACTORY,
Box 6369.
C. P. LAGGERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamooddeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
BATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Ludian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KASER,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

H. H. De Silva Bros & Co
Box 210.
Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332
Madhavjee Jethe & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJNATH & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BHARHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

NAFFERING

Cassim Soomnar,
Box 61
Kajee Bapoo,
Box 70.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingozo.

NORTHDENE

Devise Ialje,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM.

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. Rawat & Co.,
Tinamiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 11
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MENTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHKEPSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabbhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekandas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGABHAI HAZI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULJMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kestledorp.

SPELONKEM

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befools.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Road Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Rupchod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VEBULAM

BAND TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Raghath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLESBURST

Vannali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હૈડ ઓફીસ: ૧૦ મોરબાઝ સ્ટ્રીટ, ડેપ્ટાઈન

સી. પી. લાહીરામ.

જનરલ સીલક મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડન્ટ સ્ટ્રીટ, લેકાન્સબરગ.

બેટ આપવા લાયક અનેક તરેહની ધણીજ
સરસ ચીને, લેવીકે ચારીને માલ, દરેક જાતનું
રેશમ, જરીતા ટેબલ ક્લોથ, કાસમીરી ખનત
વિવેરવિવેર. બાવ ધણીજ સરતા. આવો અને
ખાતી રહે.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER.
Market Square, P.O. Box 11.
KRUGERSDORP

ઇ. એ. ની જુના અકે

આ ડાખના મયા તથા ચાલુ વરણના
કેરલાઈ અકે સીલકમાં પડી રહેલ છે.
આ અકે અમારી હરખનની ઓફીસેથી
દરેક એક પેનીથી મળી લકશે. પોસ્ટેજ:
દરેક અકે માટે ચરખી પેની, તથા
હીડુસાન માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.
Box 2040, JOHANNESBURG.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INOGGO.
Tel. Add: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 GERT STREET

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

HOER TOBACCO, VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At Lowest Wholesale Prices.
Box 11. Tel. Address: "Porbandar,"
Telephone 354.

દરેકી કેપ.

ઉભી ફેઝની દરકી ટોપીઓ.

અમારે ત્યાં સરસે બાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન એન્ડ ટાબેકો વર્કસ.

૧૬૪ ગેર્ટ સ્ટ્રીટ, ન્યુકાસ્ટલ

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.

જોરજર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.

૩૬ MARKET STREET,

DEAR: 147 MARKET STREET, Johannesburg

Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Saw Mills & Timber Yards:

109 Queen Street, Durban

HORMAJCY IDOLGY.

DIRECT IMPORTER

-AND-

GENERAL MERCHANT

P.O. Box, 332, LOURENCO MARQUES.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers,
Wholesale & Retail.

કાંઈ, જુવાર અને અન્યકી ચીજ અમારા સમુદાયમાં
સહે છે.

Head Office: Box 5, WARMBATHS
and at NYLSTROOM.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition.
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, ciga and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 4TH, 1909

No. 36

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 389.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 4TH, 1909.

Vicarious Suffering

HENRY DRUMMOND was an optimist. He saw what was brightest and most hopeful in everything, and perhaps because of this he himself was a bright and attractive soul. When Charles Darwin wrote of "the struggle for existence," as though this doctrine explained the progress of the race, Drummond suggested that something had been forgotten, and pointed out "the struggle for the life of others." When Darwin wrote "The Descent of man," Drummond emphasized his more hopeful convictions by publishing "The Ascent of man." In a sentence he was an incorrigible optimist. His contention was that selfishness and cruelty and the failure of the weak are not the main incidents in human progress, nor indeed of the more general developments of nature; that brightening over all history, a factor of the first magnitude, beautiful in the lower forms of existence as in the higher, the chief feature in a long experience, is that Love which he named "the greatest thing in the world." Mother-love, the love of comradeship and tribe, eventually love without bounds. This, he suggested, Darwin had missed, and, missing this, had permitted a fatal flaw in his theory of natural progress. "There is," wrote Drummond "in point of fact a second factor which one might venture to call the struggle for the life of others, which plays an equally prominent part. Even in the early stages of development, its contribution is as real, while in the world's later progress—under the name of Altruism—it assumes a sovereignty before which the earlier struggle sinks into insignificance." It was the vision of an

optimist. Darwin complained in later life that he had lost the power of appreciating the finer and more spiritual realities. He spoke of his mind as having become "a kind of machine for grinding general laws out of a large collection of facts." He was perhaps incapable, through the atrophy of which he at last became conscious, of seeing that love which underlies the grim rough surface of all nature. Drummond was different. He looked for love and expected it. His eyes were clear, his appreciation of spiritual things undimmed. He saw what the great scientist could not see, that behind all the travail of creation, the tireless struggle for existence, which seems so bitter and so selfish, there is a large element of vicarious suffering, the self-forgetfulness and self-sacrifice of love. For him, who saw this vision, even that struggle was transfigured and all nature was clothed and crowned with a new radiance.

If Henry Drummond had been here to-day to witness the struggle in which all the sections of our people are engaged, he might have added to his store of optimistic facts. Not a few of those who stand aside and watch our sufferings, take the view that Darwin held, and sum the whole matter in a sentence, "the struggle for existence." To them our strenuous efforts to obtain a secure status in South Africa, and the admission of at least a few of our best men, are efforts of selfishness. We are supposed to be grasping bastards, forcing our way into European preserves, and bent on the selfish business of feathering our own nests. They are altogether wrong. We are not fighting this battle only for ourselves. We are not thinking merely of our commerce and our comfort. Deeper than all other convictions, there is the certainty in our souls that the great future is involved in the struggle of to-day! That South Africa is the small battle-ground on which world issues are faced. That we, for some reason which to us is obscure, are the chosen champions of our race, destined according to our faithfulness to this trust, to influence the lives of multitudes in all British Colonies and in India herself. We have fought the battle for Rhodesia and have gained; we can see that. What we cannot see is the gain which our faithfulness must mean to Canada, and Australasia, and countries wherever British Indians are found. It is not only a "struggle of existence," it is that, but not that chiefly, it is "the struggle for the existence of others." We suffer vicariously. When Parsee Rustonjee wrote from the gates of Yokskei Prison, "After the future of our children," he touched a chord in

every heart. Though we die, our children will reap the harvest of the struggle.—

"As the day breaks, as the steer breaks,
from the herd where they graze
in the faith of little children we went on
our ways.
Then the wood failed, then the food failed,
then the last water dried
in the faith of little children we lay down
and died.
On the sand drift, on the veld side, in the
fern scrub we lay
That our sons might follow after by the
bones on the way."

"Let them eat Grass"

PROBABLY that notable man, Mr. Jeffers, did not know when he told Nagappan and his comrades "eat grass" that he was repeating the words of a French Marquis before the French Revolution: that he was, in fact, quoting one of those historical sentences which have done their work in the past, helped to stir a nation, and to sharpen the scythes of war. Mr. Jeffers, Chief Warder at the Yokeskei River Camp, is probably not a reading man. He thinks he can read a thermometer, but those who know him well are not quite sure of this. He apparently is not quite sure himself, worthy man! Sometimes he affirms he did read a thermometer, and sometimes he denies it. As a matter of fact, to imagine Mr. Jeffers reading a thermometer is like picturing Jumbo making lace! But for books, no one has had the audacity to charge him with having a literary gift. Probably if he ever heard of the French Revolution, it is quite as much as he has done. So it is more than interesting to mark how once again, "history repeats itself," and that quite without collusion the spirit of autocracy which always actuates officials of this type, when it becomes vocal, utters that historic saying in the Yokeskei River Camp—"let them eat grass!" "Perhaps," writes Chesterton, "that French oligarch was a humanitarian; most oligarchs are. Perhaps when he told the peasants to eat grass he was recommending to them the hygienic simplicity of a vegetarian restaurant." Perhaps so, 'charity hopeth all things,' and when we think of it, this profound humanitarian suggestion of Mr. Jeffers should be placed beside the Governor's "naive" confession, that the repression of rice was "to simplify the administration" of the prison camp. These are days when "the simple life" is supposed to possess a special charm. How charming then must a prison camp be under a paternalist like Jeffers! "Simplify! Why, meath' pap was

the only luxury permitted, what can be simpler than that? And when like *Oliver Twist* our hungry comrades asked for something more--they were told to "eat grass." This is really beautiful. Even their spare bedding was simplified, and they were left to shiver through the cold winter nights under one blanket apiece. Well, this was the sort of thing that in France carried the peasants past endurance, and inaugurated the French Revolution. The heartlessness of paid officialism, and the arrogance of the autocrats. And yet through it all the British Indians are patient. These repeated insults fail to stir them to retaliate, not because there is insufficient reason, nor because the children of the East have no spirit, but because they have adopted in their struggle for justice that high and holy method of Passive Resistance, which a Jefferson, who tells them to "eat grass," or a Governor of Prisons who withholds their rice, cannot be expected to appreciate. They have borne this shameful treatment nobly, they have suffered and are suffering hunger and thirst, their women and children are starving, Nagappan is dead, but all the heartless persecution of the Transvaal officialdom will not turn them from their course, the endurance, instead of the imposition of suffering, until that mighty moral force which bears such suffering company, invests them with the visible rights and dignities of free citizens of South Africa.

WE HAVE RECEIVED NEWS OF THE conclusion of an inquiry

under Mr. Ross Innes into the alleged ill-treatment of two Indians in Pretoria Gaol.

The officials were, we believe, warned and exonerated. Our own investigations lead us to accept the following statements. Poona Samy Naidoo had been guilty of making complaints to the Governor regarding the food, and the difficulty of obtaining a bath. On the 15th. August, a cold day, the Chief Warder ordered the Indians to take a bath, at which they demurred. Six penal natives were then called to take Poona Samy to the bath, and while two held him, the others scrubbed him with hard yard brooms, until he was scratched and bleeding all over. During this operation it is alleged that the Chief Warder touched him on the shoulder saying:—"You are the man who complained to the Governor that you could not get a bath. I shall give you a good bath now." Another Indian was treated similarly but with less severity. So far as we can gather the case broke down because it was impossible to get at the truth from the native witnesses. We trust, however, that this will not prevent a thorough investigation. If these things are so, the man responsible deserves to be cashiered. Apparently, complaints in this prison are treated as crimes.

One of our men being sent to solitary confinement for twelve days, and another for seven, because they had complained about their food. If complaints are treated as crimes, it is easy to see why a man like Nagappan should suffer in silence even unto death.

WE UNDERSTAND THAT AN APPEAL has been made by the European Committee over which Mr. Wm. Hosken, M.L.A., presides, to General Lord Methuen, Acting Governor of the Transvaal, praying him to sanction a re-opening of the enquiry into the circumstances which attended the death of our late brother Nagappan. The affidavits filed by seven companions of Nagappan are painful reading. They state clearly that only one blanket apiece was allowed them at the Road Camp, that the warders were cruel, and that Nagappan was not only sick during his imprisonment, but was savagely assaulted by a native warder. These statements are too serious to be permitted without careful investigation. They should have been elicited during the former enquiry, but as these prisoners were not called, and as they have since filed these affidavits, it seems only right that the case should be re-opened. We understand that the European Committee has appealed for the services of a Judge of the Supreme Court in this connection. We sincerely trust that their request will be granted.

VOLKSRUST HAS STARTED THE BALL rolling, and now patriotic and loyal councillors are vying with each other round about Johannesburg in denouncing Asiatic traders.

The only influx of Asiatics of which we have heard as affecting Volksrust of late has been by means of police administration. This we are quite willing to join with the Municipal Council in attempting to prevent. In fact it is a considerable part of our work to attempt it. Beyond this, for once Roodepoort, we think, is wise. Still the following is worth reading:—At yesterday's meeting of the Roodepoort-Maraiburg Municipal Council, the following letter from the Volksrust Council was read:—"Sir, I am directed by Council to forward to you the following resolution which has been adopted by the Council at its last meeting, held on the 11th inst. You are requested to lay this before your Council with a view of having the co-operation of all Municipalities in this matter, as the Council thinks it desirable to limit as much as possible the influx and unlimited issuing of licences to Indians. Copies have also been sent to the Colonial Secretary, Municipal Association etc." "That in view of the continued influx of Asiatic traders into Volksrust, this

Council strongly urges upon the Government the necessity of taking stringent steps to limit the number of Asiatics holding trading licences in the Transvaal, and would further humbly suggest that the time is now opportune to vest the sole authority for the granting or refusal of said licences in the Municipal Councils throughout the Colony." The recommendation of the Finance and General Purposes Committee, that the Town Clerk of the Volksrust Municipality be informed that the present time is somewhat inopportune, was adopted.

THE LETTER FROM MR. GANDHI TO *The Englishman* which we

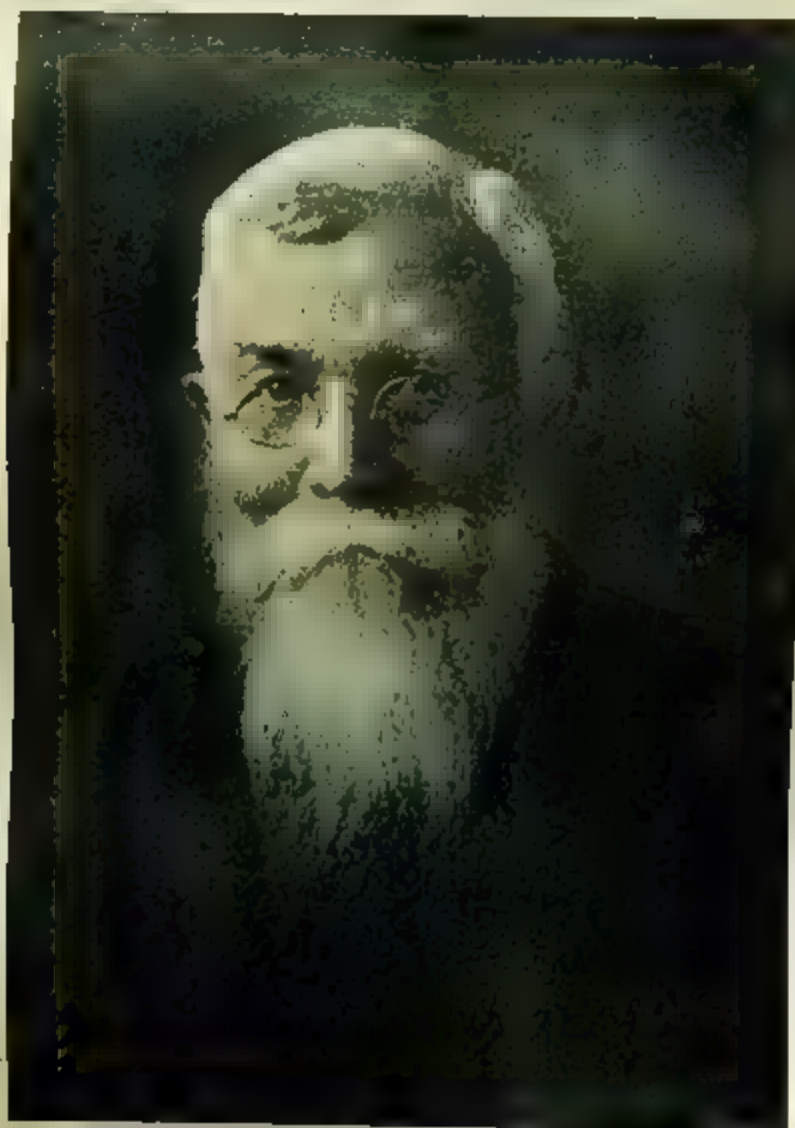
publish in this issue, shows how necessary it is for a responsible leader to be "at the heart of the Empire"

during these critical days. In a private letter to a friend, our representative describes the attacks which are being made on Passive Resisters as "wicked charges." We are well acquainted here with such matters, but they become more serious, when published in London while our delegates are making strenuous efforts to reach a satisfactory settlement. We may rest assured, however, that the men to whom we have committed this delicate task will prove themselves well qualified to deal with our detractors. Meanwhile we must preserve our souls in patience.

ANOTHER YEAR HAS SPED ITS COURSE, and to-day witnesses the

Dadabhai Naoroji eighty-fifth anniversary of the birth of India's Grand Old Man, Dadabhai Naoroji, the greatest Indian of his day. 'Tis an occasion for rejoicing throughout the Indian world, and great is the volume of love and veneration that goes forth to him this day. But the highest honour that can be paid him, the greatest homage laid at his feet, is to follow in the path he has so nobly pointed out, to continue the great work he has begun. And who can view that grand figure in our history, who can contemplate that life so nobly consecrated to his country's weal, but feel inspired, uplifted, determined to do even as he has done? Now, after a lifetime's strenuous service, the venerable patriot is living in quiet retirement in his native village of Versova. But, alas, now, in the winter of his days, his life's partner is no longer at his side, she having left him but a few months since. Yet he is not alone, the millions of India are his children, their love and reverence is his. Through him our Transvaal brethren recently appealed "to the whole of India," he being pithily addressed in the petition as "the father of the Indian nation that is to be." We extend to the Grand Old Man our

Supplement to INDIAN OPINION.
4th September, 1909.

From a Photo by ALLIOT & FRY.

Sadashahi Narogi

heartiest congratulations, and trust that a similar privilege may be ours for many and many a long year to come.

THE IMPRISONMENT OF A LARGE proportion of the Tamil community has imposed great hardships on many families. In some cases, the sufferings outside the prison gates have equalled the sufferings within. When the story of British Indian Passive Resistance is written, one of the brightest chapters will deal with the heroism of our women. They have seen their husbands and sons imprisoned, they have taken up the duties of life which do not usually fall to a woman's lot and have borne the heaviest burdens ■ make it possible for those they love to be true ■ conscience. They have felt the grip of hunger and even of pangs which are keener than hunger, and yet through all they have never wavered. All honour to them! They are worthy helpmeets of a band of stalwarts! Just now some twenty-three families are destitute. Their bread winners are among the hundred odd Tamils now in prison, and the stress of endurance falls with peculiar weight on these women and children. One remembers Ibsen's "Agnes" as she replies to "Brand" :—

" Easy to stand firm in strife
Easy is a battling life,
Think of me, the lonely sifter
Mid the still small sparrow twitter
Of the thoughts I cannot deaden,
Through the hours that drag so
leaden.

Think of me shut out of sight
Of the struggle's beacon light :
Think of me, who cannot ask
Aught beyond my petty task :
Think of me beside the ember
Of a silent hearthstone set,
Where I dare not all remember
And I cannot all forget."

WE NOTE WITH PLEASURE THAT OUR staunch friends, the Chinese Passive Resisters, are again to the front. When nine were arrested last week, at least a hundred offered themselves to the police, and were disappointed that their company as prisoners was not required. We congratulate Mr. Leung Quinn and his compatriots on this fresh proof of their loyalty to the cause.

MOTOR CAR ACCIDENT. On Friday, the 27th ulto., at Johannesburg, Mr. Sorabji Shapurji, who has figured so prominently in the passive resistance movement, was run over by a motor-car. The injury sustained was fortunately slight, and confined to the hand and ankle, and Mr. Sorabji will be about again in a day or two.

Imperial Parliament

HOUSE OF LORDS.

Qualification of Members

The Earl of Crewe, moving the second reading of the South African Bill said : When we come to the qualification for sitting in either House we approach a point which has been the subject of much discussion, and as to which many protests have been made. Those who sit in either House of Parliament have to be of European descent. So far, the position is that in Cape Colony no such restriction has hitherto existed. On the other hand, nobody not of European descent has ever sat in the Cape House of Assembly. There does seem to me to be a strong case against the insertion of such a provision in this bill, or in any Act of Parliament. (Hear, hear.) There are men not of European descent who are ■ high standing, high character, and high ability. They regard this provision ■ a slight, and it is ■ be regretted that any loyal subjects of the King should consider themselves slighted. On the other hand, the difficulties which have confronted those who prepared the bill were no doubt considerable.

In the first place, it is only in the Cape that the natives have a vote, and therefore it would seem anomalous to allow a man to sit in an Assembly for which those of the class to which he belongs have not the vote in the greater part of the Union. It is also fair to point out that in the Australian Commonwealth a similar restriction exists, so that this cannot be said to be without precedent. It is also true that the grievance is probably not a practical one, because if it be the case that no coloured member has been elected for the Cape Assembly ■ is extremely improbable, at any rate for a long time to come, that any such would be elected to the Union Parliament. But the fact which has decided us in not attempting to press this matter against the wishes of the South African delegates has been that it is undoubtedly one of those matters which represents a delicately-balanced compromise between themselves.

The Government is not—and I personally am not prepared to take the responsibility for the possible wrecking of this Union measure altogether on account of a provision of this kind, and I am assured that such would be the result of any attempt to insert such a provision as that. The cause of those who desire this change to be made has been pressed with deep feeling and much eloquence by some of the natives themselves, and by those who especially represent their cause. But I do feel that if this change is to be made it must be made in South Africa by South Africans themselves, and that it is not possible for us, whatever we may consider the special

merits of the case, to attempt to force it upon the great representative body which, with absolute unanimity, has come to its decision.

Franchise Question

In view of the varying franchise conditions in the South African Colonies, it is obvious how difficult the problem was if there was to be any question of instituting a uniform franchise all over the Union. What was ultimately settled was that Parliament was ■ prescribe the form of the franchise, it being, however, provided that the native vote should be saved to the Cape on the terms as at present, unless it was decided by a two-thirds majority of both Houses sitting together to abolish the native franchise there. That is said by those who desire to see the interests of the natives in every way protected to involve a somewhat serious risk that the Cape franchise itself might be done away with. I think we may assume that, so far as the rest of the Union is concerned, there will be for the future ■ white franchise. It would require 106 members of both Houses sitting together to abolish the franchise at the Cape. In fact, I think it may be assumed that it would require more, because it is not likely that the nominated senators, especially those who were nominated for their interest in the natives, would be likely ■ join in a venture of that kind.

Therefore, from that point of view, so far as South Africa itself is concerned, there does seem to be much risk. But it must also be remembered that it is a matter on which we could not say it was impossible that the power of disallowance, which, of course, belongs to the Crown, would not be exercised. Certainly it is not too much to say that the disenfranchisement of a class who had held this power of voting so long would be viewed in this country with deep disappointment. Disenfranchisement is always an odious thing in itself, and if it were to be applied in this manner I am bound to say that it would assume a somewhat specially odious form. Consequently I myself refuse to believe that there is any probability that this particular provision will be carried into effect.

As your lordships know, in more than one Colony there have been difficulties arising from the presence of Asiatics and the regulations concerning them. There will be a still further benefit if the establishment of this Union enables South Africa ■ dispose of these difficulties, and I sincerely hope such may be the case.

The Native Problem

Lord Northcote asked whether it was in the interests of the coloured races themselves that the risk should be run of ruining this new-born Constitution for the sake of giving to certain coloured residents in South Africa privileges which they did not at present enjoy? As to the effect of

interference in this matter on the relations between South Africa and the Mother Country, surely it would create a very bitter feeling if the people of South Africa were left to think that owing to the interference of the Mother Country in what they regarded as a matter of local arrangement, the work they had striven so long to accomplish were suddenly undone. At the present time a very grave moral responsibility rested upon every white race which felt it incumbent upon itself to restrict in any way the rights of citizenship of coloured fellow-subjects, and he believed that on the whole that responsibility was acknowledged and acted up to by the governors of our great self-governing possessions. If he thought hostility to coloured labour was the result of any foolish prejudice against the colour of a man's skin, or was actuated solely by the fear that coloured competition would reduce the rate of wages, he would have no sympathy with such feelings, but he believed that above and beyond that lay the feeling that unless relations with their coloured fellow-citizens were carefully regulated grave national dangers might be apprehended.

Political Rights of Natives

Lord Curzon did not for one moment complain of the attitude taken up by the advocates of what were called native rights. It was incumbent upon both Houses of Parliament to safeguard the interests and protect the future of the natives so long as they were committed to our charge. There was no doubt that both the chiefs and peoples in these territories regarded with very great apprehension the change in their status, and they attached very great importance to the direct rule by the Crown in South Africa. He agreed unreservedly with the conclusion at which the Government had arrived, for he did not see how it would be possible to contemplate permanently, or in the remote future, a system of dual control in South Africa. He hoped that the proposed transfer of the natives would not be sudden, abrupt, or violent, but gradual and slow. Whenever and wherever it took place he trusted it would be with due regard to the feelings and desires of the natives of the Protectorate. To his mind the schedule was the most important part of the bill, and a perusal of it would satisfy the House that a guarantee had been given for the preservation of the land rights of the natives, and for the restriction of the liquor traffic. It was a guarantee that the form of administration which the Government proposed to set up was on the whole most satisfactory.

Racial Issues

He would pass to the political rights enjoyed by the natives. It could not be denied that in two respects the situation suggested by the bill was not satisfactory. The first was the question of the franchise, and the second was the question of the right of the natives to sit in the Union Parliament.

result of this bill. Whereas there was in the existing constitution of South Africa nothing to prevent a native of Cape Colony standing for, or being elected to, the Cape Parliament, under the bill natives would be excluded altogether from the Parliament of the Union. Referring to the case of the political rights and franchise of the natives, he confessed to being in complete sympathy with what Lord Cromer had said. On abstract grounds he regretted the exclusion of natives in South Africa from the privilege of standing for or being returned to the Union Parliament. But he thought the Government was perfectly right not to assume the responsibility of insisting upon any such measure. (Hear, hear.) The noble Earl had told the House in very serious language that if they had insisted upon any such provision, they might have wrecked the Union Bill, and that, he admitted, would have been a very serious and perilous step to take. He doubted whether any Government could have acted otherwise.

Lord Courtney regarded the Bill with satisfaction because it came from South Africa itself. It was based on an intimate knowledge of the requirements of the country and on the authority of the most distinguished men belonging to both races, who had been engaged in the government of the various Colonies for years past. (Hear, hear.) Every principle which had been introduced in that House now induced him to accept this Act in its entirety as it applied to the white races. The great problem of the future of South Africa was the government of the natives by the whites. The natives were increasing in number, and showed a remarkable aptitude for the practical education which lay at the root of the industrial development of the community. It was most desirable that the legitimate aspiration of the natives should not be stifled, and their lordships really wished to create a national policy in respect of the natives there could be no better course than the possible admission of one or two native members into the Union Parliament itself. When the bill was under consideration in Committee, he should feel it his duty to place before their lordships a proposition for removing the clause providing that all senators and members of the House of Representatives should be of European descent. If they did not strike out that part of the bill relating to the transfer of the protectorates they might at least attach some conditions to the transfer which would give greater security to the natives. The Basutos had been clearly persuaded that they should have the benefit of the Government of this country, and no transfer should be made until the indunas had been collected together and the circumstances explained to them.

The Archbishop of Canterbury said he was an enthusiastic supporter

of the second reading. The chapter in the history of South Africa which was now opened might be a story of progress in more ways than one. The native question was not an easy one, and he would not say that those who drew up the clauses regarding the natives were deserving of censure, although he would have liked to have seen extended to them more of the privileges which were the rights of citizens. The condition of the overwhelming majority of the native people in South Africa would, he was afraid, make it impossible to extend to natives the privileges of citizens for some generations to come. The greatest danger of all to which they could expose the native cause would be that the privileges of the franchise should fall into the hands of natives who were positively unfit to exercise them. If, when this episode was recounted in history, they were regarded as acquiescing in a principle that put a bar against certain men on the ground of race and colour only, then he would not say that that would merely be against the grain, but would positively be traversing a principle which they regarded as most sacred.

The Marquis of Lansdowne: This bill comes before us in somewhat special circumstances. We are not asked to consider a draft or outline of a new system to be submitted to the Colonies, but a carefully elaborated scheme for the creation of a new Constitution in South Africa—a scheme which comes to us backed by the responsible Governments of the four Colonies themselves, and, so far as we are able to judge, by the people of these Colonies. We on this side of the House do not approach the question in any critical spirit, and we realise that it is most important that this bill should pass through Parliament without anything approaching serious alteration. (Hear, hear.) For this reason our discussion has necessarily been of a somewhat academic character. If we are to give self-government to these Colonies, surely it is not for us, at any rate in matters of detail, to tell them how they are to exercise the rights we confer upon them. To do so would be to sow the seeds of future trouble and assume responsibilities which I do not think we should undertake.

Anxious Points

There are points with regard to which considerable anxiety is felt. There is, in the first place, a general and sweeping exclusion of all persons not of European race from the right to sit in the Union Parliament. That conclusion has come to many people, I have no doubt, as a very considerable shock. It does undoubtedly seem a somewhat striking and unsatisfactory feature. There is only one answer, and it is the answer which, in effect, the Colonial Secretary has given. He told us that without this condition the bill would not have been introduced at all. It had to be the

case, I say that, much as I regret the insertion of those words, I very much prefer the bill with them to no bill at all.

Just one word with regard to the question whether, under this bill, there is really anything like adequate security for the retention of the franchise by coloured citizens of Cape Colony. The Colonial Secretary was confident that the provision requiring a two-thirds majority before that franchise could be withdrawn was a sufficient safeguard. I frankly confess that I am not quite so easily reassured. As I understand the figures, a two-thirds majority would mean 108 votes out of 161. Of those votes I understand that 94 would be cast in the Transvaal, the Orange River Colony, and Natal, in which it is notorious the feeling is against the native franchise. If those figures are correct, it follows that only fourteen votes would be necessary to provide the two-thirds majority by which the natives in Cape Colony might find themselves disfranchised. That does seem to me to be a serious risk. The noble Earl told us that in his view a disfranchisement bill would probably be disallowed by the Imperial Government is not a light matter, and I should be sorry to look forward to the use of that particular safeguard. (Hear, hear.)

Lord Chancellor's Hope

The Lord Chancellor remarked that the only topic on which he would say a word was that of the political status of natives. It was easy to express aspirations or political ideals, but it was quite impracticable for his Majesty's Government to press further the point on which so much insistence had been laid. At the same time he hoped their countrymen in South Africa would feel the real anxiety which existed in Great Britain on this subject, and which was due not to any selfish reasons of our own, but to our obligations of honour. That anxiety was not due to any distrust of our countrymen in South Africa; but where there was exclusion there always would be apprehension, whether the scene be in England or in any other part of the world. His hope and belief was that by indirect leading to direct means, there would be in good time an admission of the native element in South Africa.

HOUSE OF COMMONS.

Colonel Seely's Statement

I will say a few words only with regard to the amendments made during the last few days. There are a number of drafting amendments, to which attention need hardly be drawn; the other amendments, though more important, in no case alter the purpose of the measure. They are designed in each instance to carry out the known intentions of the framers of the bill, and they have in each instance received the consent of the delegates. In this spirit a provision

has been inserted making it clear that any differential treatment of Asiatics will be a matter for the Union Government, and not for the provinces. Similarly, the provision in the schedule prohibiting the sale of intoxicating liquor to natives in the territories, and that providing for the financial relations of the territories to the Union, have been amplified, and now embody the fullest possible safeguards. It should be understood that these amendments are modifications made by mutual agreement to give effect to a common purpose.

To the Editor of "The Englishman"

Westminster Palace Hotel,
London, S.W.

3rd August 1909.

Sir.—Your correspondent "South African" has packed so much ignorance into the letter published by you in your issue of the 21st ultimo, that he had need to conceal his identity. May I correct a few of his mis-statements?

Mr. L. W. Ritch, though he calls me his friend and colleague, is not as your correspondent assumes—an Indian. He is an English Jew and is at present practising as a barrister.

The registration of Indians is a measure of identification, impugning the honesty of Indians as a class. The pass system with reference to the Kaffirs is somewhat of a taxing measure and in no way insulting in the same sense that the Asiatic Registration Act of 1907 is. There is as much difference between the Asiatic Registration Act and the Continental Passport system as there is between chalk and cheese. The Continental Passport is a protection to the holder and the non-holding of it does not make him criminal and liable to imprisonment with hard labour up to six months, whereas the non-holding of Registration Certificates under the Asiatic Act by British Indians has sent already 2,500 Indians to gaol in the Transvaal. There are no Indian coolies in the Transvaal.

The Indian trading community in Natal—notwithstanding your correspondent's statement to the contrary—had no part in shaping the legislation in connection with the introduction of indentured Indian labour into that Colony.

Your correspondent's fiction is that every Indian in Natal lives at a cost of 10/- per month and in a hut made of old tin linings of cases, whereas the fact according to the borough valuation of Durban is, that the Indians hold substantial properties in that place valued at nearly a million pounds and that this very fact has been used against them by their European competitors in trade.

In one thing, however, the Indians can join hands with your correspondent, and that is in his denunciation of

the existence of indentured labour in Natal or in any part of South Africa. British Indians have been for the past fifteen years agitating for abolition of that form of labour, which the late Sir William Wilson Hunter described as perilously near to slavery.

I am, etc.,

M. K. GANDHI.

Passive Resisters

Meeting of Chinamen

The arrest of nine prominent Chinese, including John Fortun, at the Cantonese Club on Friday night on charges of failing to produce their registration certificates when asked to do so, induced the Chinese passive resisters to hold a meeting yesterday to consider their position. On Friday afternoon about 100 Chinese, besides those actually arrested, offered to accompany the officers to the Charge Office. Yesterday's meeting was attended by about 300 Chinese, and was presided over by Mr. Leung Jui-p. The following resolutions were unanimously carried:—

(1) That this meeting of the Chinese Association regret the Authorities have not seen fit to repeal the Asiatic Law Amendment Act, 1907, and desire to express their unanimous determination to remain steadfast to the passive resistance movement until the Act is repealed.

(2) They have learned with pleasure of the recent arrest of many adherents to the passive resistance movement for non-compliance with the Registration Certificate Act, and congratulate those who have obtained the opportunity of going to gaol rather than prostitute their manhood.

(3) This meeting would point out that the diet of mealie meal porridge, as supplied by the prison authorities to native prisoners is calculated to induce sickness amongst Chinese, and urges that rice and bread be placed on the scale of diet for Chinese prisoners.

The meeting then terminated.

Solving the Question

Transvaal's Colonial Secretary Interviewed

Important Statement

The Colonial Secretary, emphasised the hope that, if it were dealt with in a fair way, the Indian question would disappear from South African politics, adding that the majority of Indians were heartily sick of agitating. He and the other Transvaal delegates had had repeated conversations with the Earl of Crewe and other prominent leaders of the Imperial Government, and he thought it possible to now solve the question in a way which all reasonable men would consider right and fair.—Reuter.

Nagappan's Death

Affidavit of R. Samy

I, the undersigned, R. Samy hereby make oath and say:—
I am a British subject of Indian descent. I was sentenced to 14 days' hard labour for hawking without a licence. I was sent to the Yokeskeri Camp on June 22nd. I was discharged on Saturday July 3rd. I was in that camp during the whole time that Nagappan was there. Nagappan was one of my party when we were sent to the Road Camp. I have known Nagappan for the past two years. As far as I know on June 22nd Nagappan was in good health. He appeared to be perfectly well and walked along with the rest of us, never making any complaint of any sort. Our parties arrived at the road camp about 1.30 p.m. that day. We were not sent out to work that afternoon. I slept that night in a tent with the following Indians, namely, N. Packri, Rama Samy, Veramuthoo, Packri Samy, Moodalay, Nagappan, and a few others whose names I cannot remember, but whom I can identify. Joseph Manuel the cook of the camp never once slept in our tent during the whole time I was there. Two or three native prisoners (Kaffirs) also used to sleep in our tent every night. As a rule our tent had thirteen or fourteen men sleeping in it every night. I had one blanket and one mat at night and during the whole time I was in that camp I never had more than one blanket and one mat, except that on the night of July 2nd, Friday, I had two blankets and one mat, and as there were then only four Indian prisoners left in my tent we all got two blankets and one mat that night. The four prisoners left with me were, Veramuthoo, Packri Samy, and N. Packri. The nights were very cold; they were frosty and there was ice every morning when we went to work. Sometimes two of us would creep close together under two blankets for the sake of greater warmth. One night one of the native warders whom I can identify, but whose name I do not know, came into the tent where we were sleeping, and said in English "How many blankets you got on?" and then I saw him strike Packri Samy and Moon Samy. This last man was also in my tent, but I did not know what his name was until I was told it. I recognise him as one of the men struck by the native warder on the occasion of which I speak. The native warder carried a lantern, and I could see quite plainly what he did. The warder struck there two men with a sjambok. I cannot say exactly on which part of their bodies they were struck, but the blows were hard ones. The warder then took away one of the blankets which were being used by Packri Samy and Moon Samy, and then they had only one

blanket between the two of them. I know that he took it out of the tent, but after that I do not know what happened to it. As far as I know this only happened once. Sometimes when we filed up to receive our blankets they would be handed to us rolled up, and at other times a Kaffir warder would just throw us a single blanket and a mat and we had to pick them up as he threw them to us. The white warders used to count us out each night and tell us how many men were to go into one tent. We used to form ourselves together each night into the parties that wanted to sleep in the same tent, and then if the white warder did not think there were enough in any one party for one tent, he would fill up our number with Kaffir prisoners. I know the Chief Warder. During the whole time I was at that camp the Chief Warder was only present at the giving out of the blankets two or three times. He used to wait until the prisoners had been counted and then he would go away. On Monday the 28th of June I was standing with Nagappan inside the gaol and just opposite the door of the gaol. This was about 6 a.m. The same warder who struck the two Indians in the tent came up to us and he struck Nagappan with all his force with a sjambok. Nagappan fell down and I ran away and hid myself amongst the Kaffir prisoners. Before this warder struck Nagappan I also saw him strike several Kaffir prisoners. He struck Nagappan on the right hand side over the ribs. This warder was standing behind Nagappan as he struck him. Nagappan was doing nothing wrong at that time, nor did the native prisoners who were struck at that time. I do not know what happened to Nagappan after he fell down. I went to work with Nagappan on the roads that same morning, and was in the same span with him. While we were at work Nagappan pulled up his shirt and showed me the mark which the warder had made on him by the blow which I saw struck. It was a very bad blow about 12 inches in length extending from back to front half across the stomach. On the previous Saturday June 19th while we were standing in line in the gaol before going out to work in the morning I saw Veramuthoo take Nagappan out of the lines and go up with him to the Chief Warder. I do not know what was said, because I was too far away, but afterwards Nagappan was sent to sit down by himself, like they treat the sick men and Veramuthoo came back to the lines. On Monday June 28 while we were standing in the lines in the morning I again saw Veramuthoo take Nagappan up to the Chief Warder. I have heard all that has been said about there being plenty of water in the camp for us to drink, but there was no opportunity for us to drink. The Indians will not drink water out of the same vessel as anyone else after

it has been used and after anybody else has drunk out of it. We used to drink from the river as we went to our work.

(Sd.) R. Samy,
His X mark.

Dated at Johannesburg, this 14th day of August 1909.

Sworn to before me at Johannesburg, this 14th day of August 1909.

(Sd.) K. Vachell,
Justice of the Peace.

The affidavits filed by

S. Kanapathy,
N. Moonshamy,
N. Packri,
Packri Samy,
S. Ramasamy,
K. Somasunthrum,

substantiate the statements made in above, but pressure of other important matter precludes us from publishing the same to-day.

The Death of Nagappan

Major Dixon's Report

To the Editor.

Sir,—In a recent letter to which you were kind enough to afford the hospitality of your columns, I called attention to the report of Major Dixon as one which would satisfy no one, and I suggested that the British Indian Association should proceed to take the evidence of the remaining seven Indians who were in prison with Nagappan from the commencement to the end of his sentence. This obviously ought to have been done by Major Dixon in order to secure a thorough enquiry into the facts. Inspector Vincent's assistance was at his disposal and subpoenas could easily have been served upon these men. From the Head-Warder, three European warders, and five native warders, Major Dixon got an amount of concurrent swearing on oath, which appears to have been to him without a flaw; at any rate in his printed report as it appears in the press he indicates none. But these are the men whose whole interest it is to prove themselves not guilty of the charges brought by the Indians; probably their continuance in the service, and certainly their chances of advancement turn up on the result of this enquiry. Mr. Day, the foreman of the P.W.D., who is not within the circle of this compelling influence, testifies to the fact that he "made a remark to one of the warders and pointed one (an Indian) out, saying he was doing nothing." Mr. Benson, in his cross-examination confronted him with Veramuthoo and Moodalay, and Mr. Day recognised Veramuthoo, and said "there was another little chap with them"; that little chap, who did not work was Nagappan, because, poor fellow, he was sick unto death and could not. And yet Major Dixon finds that he worked up to the end; was discharged fit according to the evidence.

Now to turn to another point, the supply of blankets. There is little doubt, from a medical point of view, that sleeping on damp ground that had been watered with disinfectants, on a porous coir mat, with a temperature below freezing, are conditions likely to set up pneumonia in a strippling of eighteen and of not over robust physique. Major Dixon, in his report, states that between June 22 and June 30—the time Nagappan was in camp—"there would be but two nights in which it would be possible to supply every prisoner with the regulation number of two blankets."—I have in front of me the testimony of nine Indians, fellow prisoners of Nagappan's, that during the whole of that period one blanket only and one coir mat was all that was allowed them, or that they ever received. There was, according to the official returns, a shortage of blankets says Major Dixon; and the Head Warder, Frank Jeffers states the same fact in his evidence; but he swears that he is positive that every Indian had two blankets—it was the natives who went short. But the custodians and distributors of the blankets, the native warders, Solomon, Captain, Hlanganisa, and Malli, go one better. They swear not only that the Indians had two blankets each, but that all the natives had two each also: there was no shortage that they ever heard of. The situation is a little humorous: one calls to mind the Oxford undergraduate's definition of a lie: "An abomination in the sight of the Lord, but a very pleasant help in time of trouble."

We learn from the evidence of Mr. Bateman that the Head Warder, Frank Jeffers, was selected quite recently for this particular work. He had had many years' prison experience under the "old Government"—by which, presumably, meant the Boer Republic. It is impossible, however, in the face of what has taken place to compliment the Hon. J. de Villiers and Mr. Ross, Inspectors of Prisons, upon their choice of a subordinate. The idea was, says Mr. Bateman, to make the administration of the camp "as simple as possible"; that was the reason the dietary was confined to mealie pap. Just so; these jaded officials are votaries of "The Simple Life," it gives so much less trouble, and Frank Jeffers was selected to initiate the system at the Camp. About three months since the prison dietary was reformed by depleting it by 45 ozs. per week for short sentence prisoners. The reformed dietary includes rice for Indian prisoners; but in the pursuit of "the simple life" the rice, as we see, has now been deleted. No fat in the shape of ghee is allowed, and apparently no sugar. Now anyone who kept dogs knows that without fat or sugar you may starve a dog kept entirely on mealie meal. The effect of such a diet must be debilitating to the last degree; and only the calcu-

lation that the prisoners will be subject to for a short time makes such a diet possible; long sentence prisoners must be treated better or the prison death rate would produce a scandal. Short sentence prisoners are returned to the community and their subsequent death does not affect the prison record.

But to return to Frank Jeffers' evidence. He swears, "I never took the temperature of Nagappan. I could not have forgotten it if I had examined Nagappan." But unfortunately for him his memory appears, notwithstanding, to be defective. Seven Indian prisoners have sworn to the fact that they saw him take Nagappan's temperature, and some of that seven further depose his naughty exclamations: "Let the b—— die like the others!" (a native died) and "Go to hell!" It is a bad thing for an official to have a defective memory, and it amounts in this case almost to a disqualification for his post: the defects of such an one may get his superiors into much trouble. Then there is that other matter when the prisoners asked for rice, and he replied to them that "there was plenty of grass on the veld": as sworn to by six Indian prisoners whose memories appear to be tenacious; it was a bit of pleasantry, the humour of which men with hungry stomachs were unable to appreciate.

With regard to the brutalities of the native warders, not only Nagappan, but to other Indian prisoners, the conclusion of Major Dixon "(f) that this allegation is groundless," will have to be reviewed in the light of fresh evidence,—evidence which he could have procured at the enquiry if he desired it to be searching and thorough. Six Indian fellow prisoners of Nagappan's depose to having seen the warder or warders assault him with the sjambok, and more than once. "The same warder who struck the two Indians in the tent came up to us (June 28), and he struck Nagappan with all his force with a sjambok. Nagappan fell down, and I ran away and hid myself among the Kafir prisoners. He struck Nagappan on the right-hand side over the ribs . . . that same morning Nagappan pulled up his shirt and showed me the mark which the native warder had made on him by the blow." On July 1, the weal caused by the blow was still visible, as deposed by Dr. Godfrey. Besides Nagappan, the warders, or one or other of them, assaulted Pari Sami and N. Moon-samy, as testified to by three other prisoners, and forcibly deprived them at night time of one of their two blankets which they were sharing in common for the sake of warmth; and Moodalay and Veramuthoo also swear that they were assaulted.

Now it does not need to be pointed out that there has been wilful and corrupt perjury on one side or the other; the public will be interested to know what the Government intend to

do. Frank Jeffers, in the course of his examination, asked that the two Indians, Veramuthoo and Moodalay, should be prosecuted for perjury. It was a bold thing for a man with such a defective memory and an ill-kept journal to do; but will the Government act upon his request? The Indian community would be pleased for such action to be taken. And the Government will not do so, what do they intend to do to satisfy the public conscience?

The initial mistake was to appoint any other than a Judge of the Supreme Court to make the enquiry. Such an one is practically independent of the Government and its influences, and his position is a guarantee of his judicial fitness for the task. It would be a thankless office to canvass the merits of Major Dixon, who is no doubt a most estimable gentleman in whom may reside the germs of future greatness. But at present he is at the foot of the judicial ladder; he is only A.R.M., and his future career to a great degree may be helped or hindered by Government influences. That he would scorn the thought that such considerations would for one moment influence his action or his judgment, I am willing to believe; but cannot be denied that a Judge of the Supreme Court is better qualified to conduct such an enquiry to the satisfaction of the public by reason both of attainments and of independence.

We have just placed on the Statute Book an Act which empowers the giving of indeterminate sentences to criminals. It is a dreadful power to place in the hands of any body of men. The light thrown on our prison administration by the cases of John Gibbon, Nagappan, and Mrs. Maxini have disturbed our sense of equanimity. Are we quite playing the game? Do we commit our criminals to untold horrors of neglect and ill-treatment in addition to the sentence which we judge to be the adequate punishment of their crime? We have an uneasy conscience in the matter which Major Dixon's Report has given no satisfaction.—I am, etc.,

EDWIN DALLAW.

New Club, Aug. 25.

SKATING RINK FOR COLOURED PERSONS. Mr. M. Cekalovich submitted plans for a skating rink for natives Boom Street, Pretoria. The committee were of opinion that it was not desirable to have skating rinks for coloured persons erected on private ground, and therefore re-submit the report and recommendations passed at the preceding meeting, as follows:—Reference from Council, reading: "That the Council take steps to set aside a site on the town lands or other municipal property for a skating rink for natives and coloured persons."

Colour Problem

A Lecture

Rev. Chas. Phillips' Views

At the monthly meeting of the Native Affairs Society, held on the night of the 24th ultimo in the Public Library, the Rev. Charles Phillips read a paper on "The Coloured Problem in South Africa." In this paper he referred entirely to the "coloured" or half-caste section who had white blood in their veins, as distinct from natives; and he suggested that they should, to avoid confusion be called "Eurasians," as the same class in India were called "Eurasians."

Mr. Howard Pim was in the chair. Among those present were Mr. Haddon, Mr. David Pollock, Mr. and Mrs. Dallow, Mr. John Roy, M.L.C., Mr. F. Perry, Mr. Fred Bell, Mr. T. Purchas, Mr. Baker, Mr. Herschensohn, and many other persons interested in the colour problems.

Mr. Phillips referred to the many gradations of colour which existed, from that almost identical with the white man to that as dark as the full-blooded native. And he recalled Beecher's slave girl, who had to be put up to auction because one sixty-fourth part of her was black, while sixty-three parts were white. There might be 100 variations between pure white and pure black. The number of coloured people was upwards of 450,000, about two to every five whites. In dealing with these people he wished to leave out of count the "submerged tenth" which existed in every race; people should be judged by their best, not their worst, capabilities. It was said that hybrids had all the vices and none of the virtues of either race; but this was one of those phrases that lived by virtue of its own expression. Facts were stronger than phrases, and facts were against it. By inter-marriage among themselves, these hybrids became a race of separate people, and were increasing rapidly.

The Verseniging Treaty

Mr. Phillips claimed that the clause in the terms of Verseniging referring to native franchise had nothing whatever to do with the coloured people; and quoted the letter of Lord Kitchener to General Botha, in which he stated that the "legal position of coloured persons (in the Transvaal and O.R.C.) will be similar to that which they hold in the Cape Colony." Mr. Chamberlain endorsed this even more fully and pointedly, refusing to "purchase peace by leaving the coloured people in the condition in which they stood before the war." The coloured people were the ordinary working class, living in the same way as Europeans; and among them were found no mendicants, or loafers, and very few law-breakers. There was something pathetic in the way they had always answered to the call of

their white blood and stood at the side of the white man in periods of conflict with savagery. Their qualities in the field were undisputed. There might be another side to all this, but there also were evil things that, both Boer or Briton could cast at each other. We should not judge by the worst; and one thing was certain, that the white man and the coloured would rise or fall together. He did not ask for social equality for them; they were more opposed to that than we were, and kept willingly to themselves. But our present policy of throwing the coloured people back on the native races was dangerous and unwise.

Mr. Phillips detailed the pin-prick annoyances and disabilities the coloured people suffered, in the town, in school accommodation, even in the cemetery; but he said they could not be altogether kept out. At the last election many had voted, and many would vote again. Many had climbed at different times to all positions—judge, cabinet ministers, members of the legislative assemblies, mayors, lawyers, doctors, members of town councils. A writer to a Cape newspaper had taken 20 of his acquaintances at hazard and traced their ancestry; 18 of them proved to be of coloured descent, and he sent the names to the paper for publication. The lecturer himself knew of three coloured families descended from the British Peerage.

Mr. Phillips concluded a most interesting paper with a plea for the assurance of justice he upheld to be incorporated in the foundation of United South Africa. (Applause.)

The Discussion

Mr. Dallow opened the subsequent discussion, in full agreement with the lecturer. He agreed that there was not the same economic objection to the coloured man's competition as to the competition of the native; the standard aim was the same as the European, and often the struggle to reach it was more strenuous, as the desire to rise in the social scale was greater. It would be altogether more advantageous to absorb these people than to throw them back on the native races; for the time would come when there would be great trouble with those races. It was a question of national importance, what should be done with those capable coloured people who made first-class fighting men.

Mr. J. J. Ware expressed much sympathy with Mr. Phillips's point of view, but brought forward several matters tending to show how difficult the situation was. On the school board there were often most painful things brought up to be dealt with. He was not a negrophile in any way, but he found these matters very painful. Some of the committee appeared to be colour blind or something and it caused a lot of ill-feeling. He thought it a great hardship that

the coloured children had to clean the schools they used. As to the franchise question, it needed a good deal more study.

Mr. Fred Bell pointed out that the lecturer had omitted one argument that appeared very important, and that was the white people's responsibility for the existence of the coloured people and the peculiar claim it gave them on the white people. It could not be ignored. After the war the coloured people had been left in the lurch. The quoted authorities concerning their capability for good work. In regard to the difficulties of the situation, which he admitted, he said they had to be faced and overcome.

Mr. Baker was greatly incensed at the policy of bringing in the brown man to help keep the black in his place, and twitted those who would not give votes to natives with being afraid not of the native's faults and vices, but of his capabilities and virtues. Mr. Bell's argument, that the coloured man was the best labourer possible, was the best advocacy of miscegenation he had ever heard. It was said that the black man could never rise; but there was always the fear that he might, so he must never be allowed to. He was himself prepared to sit at the feet of a native and learn from him if he were the better man, and he contended that no consideration of self should prevent the white man bestowing political rights on natives as a measure of justice.

Mr. Herschensohn admitted that the problem was of a vast nature, and was undoubtedly complicated by the question of manhood suffrage. He asked the lecturer to go further into his suggested plan for devising a satisfactory franchise system for the coloured people.

Mr. David Pollock thought it a pleasing feature of the Cape coloured problem that the white people could deal with it without danger. It should encourage them to deal with it in a spirit of justice. He, too, wished to emphasize the peculiar claim these people had on us. Their climb was ever upwards, ever towards us, and widening the gulf between them (the coloured people) and the native. There had been a time when certain occupations were earmarked for the coloured man, in stores and trolley-driving, but economic pressure had brought down the white man from above, and the cheaper native up from below, and the coloured man was being crushed between the upper and nether grindstones.

On a special call from the audience, Mr. Pim broke what Mr. Dallow described as his "eternal silence." Mr. Pim was entirely in accord with the lecturer so far as he went. He thought the cause eminently deserving. But he did not agree to confine the argument to the coloured people, and thought that the lecturer's remarks and illustrations might have a much wider scope. Like Mr. Pollock, Mr.

Pini expressed no fear at the prospect of native voters, and was strongly in favour of wiping away restrictions based entirely on a colour line. He asked for a vote of thanks to Mr. Phillips for his most interesting paper.

Mr. Phillips responded with a few further remarks in answer to Mr. Ware and Mr. Hershenson, and the meeting then closed.—*Transvaal Leader*.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

ZANZIBAR INDIANS. The following cable has been received by Sir Mancherjee Bhownagree from the Indians of Zanzibar. "Mass Meeting of loyal Indians deeply deplore sufferings, cruel treatment of fellow subjects in Transvaal and grievous injustice of Transvaal Government. Humbly beseech your Lordship redress their grievances. Trusting Transvaal Indian deputation will receive sympathetic hearty support."

CHINESE PASSIVE RESISTERS. On Thursday, the 26th instant, ten Chinese were arrested for failing to produce registration certificates and refusing to give means of identification. Their cases were heard the next day, and remanded to the 3rd instant, as several of the accused were witnesses in pending cases. On Tuesday afternoon last, seventeen more were arrested, all of whom were sentenced to three months' imprisonment with hard labour the next day. Large numbers of the Chinese offered themselves, but after seventeen has been arrested, Superintendent Vernon grew tired of showering honours and left the remainder to possess their souls in patience until they too should meet with favour in his eyes.

MORE RELEASES. On the 27th ult., Messrs. Moosa Adamji, Essop Adam and Suliman Kassoo were discharged from Houtpoort gaol after having served their terms of three months' imprisonment with hard labour. Mr. Moosa Adamji, as he was on the way to his house after his release, was re-arrested, immediately brought before the Court and sentenced to another six weeks for the same offence of refusing to produce a registration certificate and failing to give means of identification. This is the third term Mr. Moosa Adamji has served for the cause, the first two being for three months each. For the last two months, Mr. Moosa had been ill in the Houtpoort Prison Hospital. Mr. S. R. Naidoo, another of the Aswat managers, was released on Tuesday last from Diepkloof Prison.

Bombay's Protest

Government Intervenes

"Discussions Undesirable"

London, Sept. 1.—The *Times* correspondent at Bombay reports that the meeting convened by the Sheriff to discuss the position of the Indian population in the Transvaal has been cancelled at the eleventh hour, by the desire of the Government of Bombay, which thinks that the passing of the South African Constitution Bill makes the holding of such a meeting under the auspices of a Government official at present undesirable.—*Reuter*.

Many of the leading Indians in Bombay resent the cancellation of the meeting for such a reason.—*Star*.

British Indians

Meeting in Grahamstown

A general meeting of the British Indian Association was held on Monday evening in the Trinity Church lecture hall. Mr. J. C. Mills presided and introduced the Rev. J. Gray, who delivered a very interesting address. The object of the association is to promote the moral and intellectual well-being and to foster the spirit of brotherhood in the Indian community.

Mr. Gray made use of the name of the association for his opening remarks. Showing the great antiquity of the Indian civilisation, of the pride one ought to feel in belonging to the British Empire and of the necessity of a community so small to unite in this way, the speaker urged the formation of educational classes and the proper care and training of their children. No association ever makes a success of selfishness. So the association must have the best interests of the town and country at heart. Mr. Gray paid a high tribute to the self-control exhibited by the Transvaal Indians and praised their spirit of submission, which, he said, was sure to win the day for them. Mr. Gray passed on to the question of education and morals, yet there was, he said, something else needed. Men must know they are immortal souls. Men were seeking God through their religions, but the Christian religion shows how God has been seeking man. Portions of Mr. Gray's address were interpreted, where necessary, and at the close Mr. V. A. Doss, the secretary of the association, moved a vote of confidence in Mr. Gandhi and the members of the deputation to the Home country. This, with a resolution of thanks to the Rev. J. Gray, terminated the proceedings.—*The Journal*.

Facts and Comments.

MR. RAVIKRISHNA TALWANTING on Sunday last left Johannesburg for a brief sojourn with his people in Verulam.

THE H.Y.M.S. The weekly meetings of the Hindu Young Men's Society are now being held on every Thursday at 7 p.m. at 95, Prince Edward Street Durban, and everyone irrespective of any religious denomination is invited to attend.

COMMERCIAL EDUCATION. The distribution of the scholarships, medals and prizes gained in connection with the 18th Junior and 14th Senior Examinations for Commercial Education certificates of the London Chamber of Commerce was made by H.R.H. the Duchess of Albany in the Egyptian Hall of the Mansion House, on July 12th, when Sir Fortescue Flannery, Bart., proposed a vote of thanks to the chairman and the members of the Commercial Education Committee which Mr. J. H. Polak, J.P., of the South Africa British Indian Committee, is the Chairman of its Commercial Education Finance Sub-Committee. The vote was duly seconded by the Vice President of the London Chamber of Commerce, and responded to by Mr. Polak in the name of the Committee.

THE OTTOMAN DELEGATION. On July 23rd the Members of the Imperial Ottoman Parliamentary Delegation were entertained at luncheon, at the Savoy Hotel, by the London Chamber of Commerce, when Sir Albert K. Rollet (ex-President of the Chamber) assured their guests of a most cordial welcome "what welcome could be too great to those who were the pioneers in Turkey of right and law and liberty," he queried among cheers. After pointing out that the Turks had achieved within 10 or 15 years what it took others centuries to attain Sir Albert said that Turkey had now the chief condition of civilization and commercial progress—government by the people, through the people and for the people.

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
Vicarious Suffering	381
"Let them eat Grass"	381
In Pictoria's Gird	382
The Death of Nagappan	382
The Municipal Councils Again	382
A timely Letter	382
Dadaji Naidoo	382
Our Brave Women	383
Our Friends the Chinese	383
ORIGIN ARTICLES:—	
Imperial Parliament	383
To the Editor of "The Englishman"	385
Passive Resistance	385
Solving the Question	385
Nagappan's Death	386
The Death of Nagappan	386
Colour Problem	388
Notes on the Transvaal Struggle	389
Durban Protest	389
British Indians	389
Facts and Comments	389

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૩૧.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ગ્રોસ્ટો-તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૧૦ થી
સપ્ટેમ્બર સુધી, ૫૦ સં ૧૯૦૯.
હોંડુ-ખીન આવજુ વડ ૫ થી ખીન
આવજુ વડ ૧૧ સુધી. સંવત ૧૯૧૧.
મુસલમાન-તા. ૧૮ સાબાનથી તા. ૨૪
સાબાન સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	પ્રોત્તમ વારીખ.	હોંડુ વીજી.	પ્રસન્નમની વારીખ.	પાસપાસી મુઝાબ.	મુઝાબ અસલ.
કની.	૪	૫	૧૮	૨૨	૧૧, ૫ ૪૦
રવી.	૫	૬	૧૯	૨૩	૧૦, ૫ ૪૧
સોમ.	૬	૭	૨૦	૨૪	૯, ૫ ૪૨
બોમ.	૭	૮	૨૧	૨૫	૮, ૫ ૪૨
શુક્ર.	૮	૯	૨૨	૨૬	૭, ૫ ૪૨
શનિ.	૯	૧૦	૨૩	૨૭	૬, ૫ ૪૩
રવિ.	૧૦	૧૧	૨૪	૨૮	૫, ૫ ૪૩

અનુક્રમણિકા.

જનરલ રમટસ શું કહે છે ?	૫૫૯
આપ બળ	૫૧૦
દાદીશર્મ જયંતિ	...
ચીનાઓ ફરીથી મેદાનમાં	...
સત્યાગ્રહી મી. રવિદ્રુષ્	...
અંગ્રેજ કેમ્બ્રિજનાની સુસાધરી...	૫૬૧
લંડન...	...
શુભમમાં ચનાર પ્રેટેસ્ટ મી. ગ્રીન	...
મી. આંખીઆનો કામળ	૫૬૨
બેન મીબનજી મરણ	...
"મુન્ડીસમેન" પર મી. માંધીનો કામળ	૫૬૪
નવાખન કેસ	...
"દાસબદ્ધ" ખબરપત્ર	૫૬૫
રેલવેઆગેમાં એક હીંદીને નડેલી	...
મુશીબત	૫૬૬
માહ વરમાન	...
અખબારે-આશ્રમ	૫૬૭
ટરાંસવાલની લડત વિશે કવિતા	૫૬૮
સત્યાગ્રહી વિશે	...
વિવિધ વિચાર	૫૬૯
કેપટાઉનની ચરચા	૫૭૦
પરસુરુ ચરચા	...
પ્રોટેસ્ટાંટ અંગ્લિકન ઇસલામ...	૫૭૧
તાર સમાચાર...	૫૭૨
ટરાંસવાલના હીંદી	...
હિંદુવાંતનના ખબરો	૫૭૩
માધવી કેપટાની નેતાશિ પગે	૫૭૪

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનીવાર, તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૦૯.

જનરલ રમટસ શું કહે છે ?

ટરાંસવાલની લડતમાં પણ હીંદીઓ બહાદુરી ભરેલા આગ દળ સુધી લંબેલ છતાં હવે કંઈક શાકી ગયેલ હોય એમ દેખાઈ આવ્યા વગર રહ્યું નથી. તેમાં અમે તેમનો હોય કહવા કે રોય ધરવા માગતા નથી. અમે એટલું કહેવા માગીએ છીએ કે રાજદારી અને આવી મદાન લડતમાં લડવાયાઓને જે દુઃખો પડે છે તથા તેમાં જે વખત ગય છે તેની કાંઈ સીમા બાંધી શકાતી નથી એ ખ્યાલ બહાર ન જવું જોઈએ. ખરા સત્યાગ્રહીએ કૃષ્ણ કે લાભની સામું જોવા વગરજ કર્તવ્યમાં મગ્ન રહેવાનું છે. એ જુલો જવાય છે. તેથી કેટલાક વિલાયતથી કંઈક ખબરની રાહ આતુરતાથી જુએ છે. ખરી રાહ દુઃખ ભડવવાની અને જેલ જવાની જોવાની જોઈએ. આવા હીંદીઓને જવાબ જનરલ રમટસે આપ્યો છે. તેમણે કહેલા શબ્દોનો તરજુમો અમે ખીજી જગ્યાએ આપ્યો છે. તે શબ્દોનો ભાવર્થ સમજવા જેવો છે. તેમણે જે કહ્યું છે તે બધાનો અર્થ "મેટા કામના હીંદીઓ 'એન્ટેસન'થી અત્યંત કંટાળી ગયા છે" એ વાક્યપર લટકી રહ્યો છે. તેઓ પાછા અહીં ફરે ત્યારે જો તેમને સત્યાગ્રહીઓ ખરેખર અત્યંત કંટાળી ગયેલા માલુમ પડે તો પછી તેઓ શું કરે તે માણવા માટે તેમના ખીજી શબ્દો તરફ જોવાની પણ જરૂર નથી. આટલું આટલું લડી લડીને હવે કિનારે આવવા ટાળે જો સલામતીને શાકીને લેાય ચમેલા દુસ્મન જુએ તો પછી ટરાંસવાલમાંથી તો હીંદી સવાલું નામ કાઢી નાખે, પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી હીંદી સવાલને જનરલ રમટસ-કે જે પુનીઅન તળે પણ પથા સારી હેદાની હિમેદ રાખે છે-નાશુદ કરે. આમજનરલ રમટસ કહે છે, તે એમજ માય જેને તેઓ 'એન્ટેસન' કહે છે તે

સત્યાગ્રહ, તે પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ, એ એકજ આપણું દર્શિયાર છે, એ એકજ આપણું અમુલ્ય ઔપદ છે. જો એ એકની એક જડીલુડીથી કંટાળ્યા હોઈએ તો પછી આપણે બચીજ કેમ શકીએ? આપણી જડ દક્ષિણ આફ્રિકામાંથી કલાક જતી સલામત વગર ખીજી કોણ અટકાવશે? આ બાબત સૌ હીંદીએ લક્ષમાં લેવા જેવી છે. પહેલેથી કહેવાયું છે તે બરોબરજ કહેવાયું છે કે ટરાંસવાલની હીંદી લડત તે માત્ર તેમને માટે નહિ, પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાને માટે છે. પુનીઅનથી આમ ચોકસ અનુ છે. ટરાંસવાલના હીંદી પર આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીના હક સાચવવાનું જોખમ આપ્યું છે. તેઓ યાદવા હોય કે ન હોય, પણ આ ટાંકણે તેમણે આ બાર વિઠાવ્યા વગર છુટકો નથી. જો આટલો વિચાર કરી, ખુદાપર આકીન રાખી હિંમત કરશે તો તેમને જરૂર જુસ્સો ચડશે, અને જેલ કે ખીજા અને તેવાં દુઃખ જરાપણ વિકટ લાગશે નહિ. જુએ, બહા દુર ચીનાઓએ કેવા શુરવી ફરીથી છુટા હપાડ્યો છે? તામીલો તો જેલમાં બેઠાજ છે. લાર ખીજાઓ-શુજરાતીઓ જેમને કવિતાઓ માફ શુજરાતી કવિઓએ અમર કરી મુક્યા છે તેમણે હવે કેશરીઆં કરવાં પડે છે. ત્યારે જનરલ રમટસને ખાતરી થશે કે 'એન્ટેસન'થી હીંદીઓ કંટાળ્યા નથી, પણ તે તો હીંદીને પ્રાણ પ્યાર થય પડ્યું છે. ટરાંસવાલ તો કીકજ, પણ આપણું દક્ષિણ આફ્રિકા પણ તે 'એન્ટેસન'નો આશ્રય લેવા તૈયાર છે, એવું સમજ દીંદી કોમે દુસ્મનના હાથમાં દસાવી દેવું મટે છે. ત્યારે કંટાળી જવાની જનરલ રમટસની આજ્ઞા તે તેમને ધુમાડાના ખાચા જેવી ફેમટ લાગશે, ને ત્યારે તેમણે કલા તેખીજા શબ્દો-"બધા સમજુ માણુમેને ખરે અને વાજખી લાગે તેવી રીતે એ સવાલનો નીવેડો ભાવવાનું હવે બનશે."-ખરા પડશે-તે પાળશે. નહિ તો "દેખાતો બધ થવા ઉપર છે," એટલે ઉવટ સમાધાન થવા ઉપર છે, તેને બહલે નાશ પામવા ઉપર છે એમ પણ ખર્ષે તે

આપ બળ

મુખ્યમંત્રી મીટીંગ સમયે નો તાર બંધે પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ તે વખત સર નો છે. મુખ્યમંત્રી શ્રીશંકરે નો સરકારી અમલદાર છે તેના વડપણતણે મીટીંગ બરવાની ના પાડીને મુખ્ય સરકારે એમ કહે છે કે મુનીયન કોનસ્ટીટ્યુશનની વિરુદ્ધ લાગે એવું કાંઈ સરકાર કે તેના અમલદાર નહીં કરે. એટલે કે હિંદીઓ એ પોતાનું પોતાને બળે જ ફેડી લેવું. ને સરકાર, માળાપરેકે આપણું રક્ષણ કરવાને બંધાએલી છે તેવું આ વલણ દેખી એક તરફથી દિલગીરી થાય છે. પણ વિચાર કરતાં એ દિલગીરી નહામી લાગે છે. સરકારના એવા વલણથી આપણે આપણા આપ બળપર નકવાતું છે એ જ્ઞાન મુરેમુરે થાય છે. પોતાના જ બળે ટકવા જેટલા બળવાન થયા વગર કહી ઉદાર કરો શકતો નથી. પારકું બળ કહી ખરી ઉત્તિ લાવી શકવું નથી. 'આપ સમાન બળ નહીં' એમ કહ્યું છે તે અહીં પણ બરોબર લાગુ પડે છે. આ ખ્યાલ એ સમાચાર ઉપરથી આપણે લેવાનો છે; અને પોતા નાજ બળથી મુકવાનું સામર્થ્ય લાવવાનું છે. હરમાન મુખ્યમંત્રી પ્રેસ્ટ મીટીંગ નહીં જ થાય એમ માનવા કારણ નથી. મુખ્યમંત્રી શ્રીશંકરના આગ્રવણે મીટીંગ નહીં થાય તોપણ પ્રગતિ આગેવાન તરે ફથી તો થશે. મી. પોલાક ત્યાં હોવાથી જનરલ રમટસના હિંદીઓ કંટાળી જવા વિરેના ખોટા સંબોધી લાં બહુ અસર થઈ શકવા પામશે નહીં એવું અમે ધારી એ છીએ.

દાદાભાઈ અંબેડકર

આજે માનવતા દાદાભાઈને ૮૫ મું વરસ એવું. તેથી દરસાલ પેટે તા. ૪થી સપ્ટેમ્બરનો દિવસ આપણે માટે આનંદ નો છે. દક્ષિણ આફ્રિકા તેમજ દુનિયા ના બધા ભાગમાં જ્યાં જ્યાં હિંદીઓ વસે છે, અને દાદાનું નામ જાણે છે ત્યાં હજારો અને લાખો અતઃકરણથી બંદીનો પોકાર જશે કે હે ખુદા, અમારા મહાન દાદાને હજી ખીળાં ઘણાં વરસો સુધી છવાડજે. અમે આવી બંદીમાં અમારો અવાજ ઉમેરીએ છીએ. એ મહાન દાદાની મહેનત અને વખત હિંદુસ્તાનને

આમળ વધારવામાં બહુ કામ લાગ્યાં છે. તેના નરને માટે આવી દુતાઓ મુજરે એ કુદરતી છે. તેઓ પોતાની જાણ ઉભરને લીધે બહુરુ જીવંતીમાં ભાગ લેવા અસક્ત છે, જ્યાં પોતાની દાનરીથી કે પોતાના લખેલા કે ગોલેલા સંબોધી કાણી અસર કરી શકે છે. હિંદી પ્રગતિ માટે આ લઘાવો છે. તેથી જ દરોસવાલના હિંદીની હેડલી અરજ દાદાના નામપર મોકલવામાં આવી. અમારું જણાવ્યા પ્રમાણે આજના અંક સાથે મી. દાદાભાઈની જખી અમે આપીએ છીએ; ને ઉમેદ રાખીએ છીએ કે તે જોડને દરોસવાલમાં સત્યાગ્રહીઓને લડતનું અને હિંદી તરીકેનું અભિમાન વધશે, તથા થકેલા હિંદીઓને તેથી હિંમત અને બળ મળશે. હિંદુસ્તાનને આજે સુધારાપે ને હશે મળ્યા છે તે દાદાભાઈની અને તેમની સાથે ખીજઓની આખી જીંદગીભરની લડતને પરિણામે મળ્યા છે એ વાત તેમને જખી પાદ આપશે, ને તે ઉપરથી તેઓ જોડતો ધડો લેશે. આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીએ પણ માનવતા દાદાની નકલ કરી દેસ ભેવાના કામનેઓતાની નજર આમળ હમેશાં રાખતાં રીખવાનું છે.

ચીનાઓ દરેથી મેદાનમાં

જુસ્સા ભરેલી મીટીંગ

અખત ઠરાવો

ગયા શુક્રવારે જોહાનનગર કેનટોનીઝ કલબમાં મી. જોન ફોરડીન વગેરે ૬ આગેવાન ચીનાઓને રજીસ્ટ્રેશન સરટીરી કેટ ન ધરાવવા માટે પકડવામાં આવ્યા. આથી ચીનાઓમાં ગુસ્સો પેદા થયો. પકડાએલા આગેવાનોની સાથે ખીજ ૧૦૦ ચીનાઓ ચારજ ઓશીસે ગયા, અને તેમને બંધાને પકડવાની માગણી કરી. પછી ચીનાઓની મીટીંગ બરાબ. જેમાં ૩૦૦ ચીનાઓ દાનર થયા હતા. મી. જુઆન કપીન પ્રમુખ હતા. સમામાં જુસ્સાદાર ભાવણો થયાં હતાં, તથા નીચે મુજબ ઠરાવો એકમતે પાસ થયા હતા:—

(૧) ૧૯૦૭નો એક્શીઆકી લો એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ ૨૬ કરવાનું સરકારે વાળખી ધારણું નથી તેથી ચાઇનીઝ એસોસિએશનની આ મીટીંગ દિલગીરી બતાવે છે, અને એવી ઇચ્છા દર્શાવે છે

કે ત્યાં સુધી કાયદો ૨૬ કરવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી સત્યાગ્રહની લડતને અમે એકમતે અને મજબુત રીતે વળગી રહેશું.

(૨) સત્યાગ્રહની લડત લેનારા ને કેટ લાકને રજીસ્ટ્રેશન કાયદો કબુલ ન કરવા માટે પકડવામાં આવ્યા છે તેથી અમે ખુશી થયા છીએ; અને પોતાની મરજી નીતે લગવવા કરતાં જેમને જેલ જવા ની તક મળી છે તેમને અમે મુબારકબાદ આપીએ છીએ.

(૩) જેલમાં નેટીવ કેદીઓની પેટે ચીનાઓને મદાદની રાખ આપવામાં આવે છે તેથી ચીનાઓની તખીયત બગડે તેમ છે, એવું આ મીટીંગ સરકારને જણાવે છે; ને આગ્રહ કરે છે કે ચીના કેદીઓના ખોરાકમાં સવચ અને ફેડી કાપસ કરવાં જોડાયે.

સત્યાગ્રહી મો. રવિદ્રુણુ

—:—

બાણુ તાલેવત સીંદના ફરજાન મી. રવિદ્રુણુ જેઓ સત્યાગ્રહી તરીકે દરોસ વાલમાં બે વખત જેલ જઈ આવેલ છે તેઓ ૭ માસની જેલમાંથી છુટી થોડા દિવસ જોહાનનગર રહેવા પાદ હુંક મુદતને માટે નાતકમાં વેરલમ ખાતે પોતાના કુટુંબીઓની મુલાકાત માટે ગયા સોમવારે જનમાં આવી પહોંચ્યા હતા. તેઓ થોડા દિવસ રહી પાછા લડતમાં સામેલ થવા હસડો રાખે છે.

મી. રવિદ્રુણુના માનમાં થયેલા મેળા કાનો આખો રીપોર્ટ છાપતી વેળા મળ્યો છે, ને આવને અહવાડીએ છાપવામાં આવ્યો.

દક્ષિણ આફ્રિકાના વેપારના આંકડાઓ જુદાજુદા કેનેટોની તરફથી બહાર પડ્યા છે, ને તે ઉપરથી એવું બતાવવામાં આવે છે કે આ મુતકની વેપારમદી મરીને ધીમે ધીમે નાબુદ થવા લાગી છે.

ડરબનમાં નેટીવો માટે રોજેશન સ્થાપવા ની ચર્ચા ચાલી રહી છે, અને આગેવાન ગોરાઓ તે ઉપર પોતાના વિચાર છાપાકારે બહુરે કરે છે.

મામન-સદાકેન (કેપ) માં દોરકાં વગર ના તારવું મથક નાખવામાં આવ્યું છે.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. માંધી]

જેમ જવે અઠવાડીએ તેમજ આ અઠવાડીએ હું ખાસ ખબર નથી આપી શકતો. કેમકે બધું ખાતરી છે. લોકો એમપીસ જતે મહેનત કરી રહેલ છે. સુલેહ ચવાની કંઈક આશા બાંધી શકાય છે. જે સુલેહ ચર્ચે તોપણ કામદો છૂટવાની તથા બાણેલાના હક સામંતવાની વાત સિવાય બીજું કંઈક થાય એવો સંભવ જોતો નથી. બાણેલાના હકનો અરથ ને બધી વેળા પ્ર. એ. માં થયો છે તેજ સમજવાનો છે. એટલે કે જ્યોત્સના બધું અપમાન હશે તેજ આવી શકે, ને તેમાંથી પણ માન છે. એટલું બરાબર કે કાયદામાં જની વાત નહીં, તેમજ આમદીને બેદ નહીં. કાયદો એક, અમલ જુદો. કાયદો એક હશે તો અપમાન નહિ થાય. કાયદો બેદ રાખે તો અપમાન થાય. આ સિવાય બીજી પરચુરણ વાતો સુલેહમાં નહિ આવી શકે એ સર્વ હીદીએ યાદ રાખવાનું છે. અને ઉમેદ છે કે આવતે અઠવાડીએ કંઈક વિશેષ ખબર આપી શકીશ.

આ કામમાં સર મંચેરજી પણ ખુબ મહેનત કરી રહ્યા છે. તેમજ જનરલ રમટસની મુલાકાત લેવાને કામગીરી લખ્યો છે. તે કામજનો જવાબ આપ્યો છે કે યુનીઅનના કામની બીડમાંથી પોતે છૂટા થયા બાદ મળવાનો વખત નીમશે.

ડેપુટેશન લોરડ કરવાને મંગળવારે તા. ૬ મીએ મળશે. એજ દહાડે બધા હીદીને જેલમાંથી છૂટવાનો છે.

લંડન

[મી. માંધી તરફથી]

શુક્રવાર તા. ૧-૮-૦૯.

નાતાલનું ડેપુટેશન

મી. આમદ બાબાત, મી. એચ. એમ. બહાત, તથા મી. આમલીલા મે સુનિવારે ખુશીની સાથે પહોંચ્યા છે. તેમને મળવા મી. રીચ, મી. ફાજ હબીબ, મીસ પેલાક, મી. આજમ હાફિજ, મી. હુસેન દાઉદ, મી. અબદુલ કાદર તથા મી. માંધી મળ્યા હતા. તેમનો ઉતારો ટરાંસવાડના ડેપુટેશનની હોટેલમાંજ રાખવામાં આવ્યો છે. તેઓએ સર મંચેરજી, નવાબ

સાહેબ મેજર સદપદ હુસેન મેલમ, મી. સમૃદ્ધ હુસેન તથા મી. યુત્તની મુલાકાત લીધી છે. લોરડ કરીયુ તથા લોરડ મોરલીને મળવાની અરજી કરી છે તેમાંથી લોરડ કરીયુનો જવાબ શુક્રવારે તા. ૧૨મી એમરટે મળવાનો આવ્યો છે. તેમજ એક લખાણ તકવાર કરવા છે. મને લાગે છે કે ડેપુટેશન આવવાથી કંઈક કાદ મળશે નહીં. એકતો વખત ભરાઈ ગયો છે અને પુરાણી બાબત રિપે આવેલ છે. છતાં અહીંથી અનુભવ લઈ જશે એ કામને લાભકારક થશે એમ કહી શકાય. બીજા મુખ્ય માણસોને મળવાની તજવીજ કરી રહ્યા છે. આ વખત એવો છે કે વિલાયતના બધા ખરા મુખી માણસો બહાર ફરવાને નીકળી પડે છે ને સપ્ટેમ્બર માસ સુધી પાછા ફરતા નથી. જરૂરીસ અખીર અહીં પણ હાલ અહીં નથી અને દુર મહેજા છે.

મીસીઝ રીચ

મીસીઝ રીચે ખણી સખત માંદગી બોગવી છે. તે બધી બાબતે વરસ થયાં પીસાય છે. તેના જન્મ ઉપર ચાર વખત કાપા કાપી થઈ છે. ખાટલા વસા છે. અને માંદગીના ખરચ તમે મી. રીચ દબાઈ ગયેલ છે. એ ખરચના બોલમાંથી કેમ પોતે હરી શકશે એ કહેવાતું નથી. તેમજ બારીસ્ટરનો ધંધો ચરૂ કર્યો છે. તેમાં નામ પણ કઢાડ્યું છે, ને કેટલાક અગત્યના કેસમાં કોલે મેળવી છે. પણ નવા બારીસ્ટરને અહીં કમાણી બહુ હોતી નથી. મી. રીચને લાગણીનો કામળ હીદીઓએ લખવા મારી બહામણ છે. તેનું 'ડ્રેકલ' L. W. Ritch Esq. 5 Pump Court, Temple, E. C. London એચ છે. મને લાગે છે કે મીસીઝ રીચ હેવટે ખાટલામાંથી ઉઠશે.

સરકારે

યુટલિટીના હક માગનારી બાબતો મક્કા મહેનત કરી રહી છે. તેમની મહેનત, તેમની મોઢવણ, તેમની દુઃખ સહન કરવાની તાકાદ વગેરે જેમ જેવું છે તેમ અને જણાવું નામ છે કે તેઓના કામની આગળ આપણું કામ કંઈજ નથી. તેમની પાસે મરજીઆત કામ કરનારા (વોલન્ટી અર) પુષ્કળ છે. તેઓ અહીંના પ્રધાનોની મીટીંગમાં પગલે દાખલ થઈ પકડાય છે, ને જેલમાં જાય છે. જેલમાં જઈ ખોરાક બીજકુલ લેતી નથી. તેથી સત્તાવાળાઓ તેઓને છોડી મુકે છે. બધે પ્રકારે સત્તા વાળાને પગલા કરે છે અને જ્યાં સુધી

યુટલિટીનો હક ન મળે ત્યાં હજી ખીલકુલ સુખે ન 'મેસુ' એવું પણ લઈને મેસેલી છે. સાહિથ અફરિકા યુનીઅન આ ખીલ ઉમરાવની સલામાં પસાર થઈ ગયું છે. હવે થોડા દિવસમાં આમની સભામાં આવશે. મી. શરાહનર હજુ મહેનત કરી રહ્યા છે. પણ કશો લાભ થાય એવું કું જોતો નથી. ચર્ચા ખુબ થઈ છે. લાભ થાય કે નહીં. પણ મી. શરાહનરની બાહોશી, તેમની મહેનત, અને તેમની પરોપકારી લાગણી એ બધાં બધું તારીફ કરવા લાયક છે.

મી. ધીંગરા

મી. ધીંગરાને ફાંસીની સજા થઈ છે. તેને ફાંસી ૧૦મી તારીએ આપવાની વકી છે. ફાંસી ન મળે એવી મહેનત કેટલાક મોરા કરી રહ્યા છે. તેણે કામ બેવકુશામાં કર્યું છે એમ તેઓની ફલીલ છે. વળી તે કામ કરવામાં તેનો ખાતરી લાભ નહોતો એટલે તેને સારારજી જનનું ખુન ન ગણવું જોઈએ, એમ પણ તે કોઈ કહે છે. ઇડિઅન રોસીઓલોહસ્ટના જાપનર મોરાને તે પત્ર જાપરા સાર ચાર માસની સજા મળી છે. આ મોરા બહુ મરીખ માણસ છે તેથી બધા નુકસાનમાં લીટરી મયો છે. તેને તો એ જાપામાંના લખાણની કંઈ ખબર ન હતી. છતાં અજાનપણાનો બચાવ કાયદો કબુલ નથી રાખતો.

મુંબઈમાં થનાર પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

સરકાર આડે આવી

તા. ૨જી સપ્ટેમ્બરના 'મરકુરી' માં લંડનથી રૂટરને નીચે મુજબ તાર પ્રસિદ્ધ થયો છે:—

'ટાઇમ્સ' નો મુંબઈનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે ટરાંસવાડના હીદી મામલા ઉપર વિચાર કરતા શેરીફે જોલાવેલી બહેર મીટીંગ ઉલ્ટી લીધીએ મુંબઈ સરકારે અટકાવી છે; કારણ કે તે (સરકાર) ધારે છે કે સાહિથ આફ્રિકન કોનસ્ટીટ્યુશન બીજ પાસ થવાથી મુંબઈના શેરીફ કે જે સરકારી અમલદાર છે તેના વડપણ તમે આવી મીટીંગ દ્વારા બરબાદ નહીં કરાવવા જોગ છે.

સરકારે મીટીંગ અટકાવી તેથી મુંબઈના બધા અંગ્રેજોનો શુભે મળ્યો છે એવું 'રટાર' માં પ્રસિદ્ધ થયેલા તારમાં છે.

મી. આંગલીઆનો કામળ

દેવદાસિન હાથીનીના મુસલિમ સોસા મહીના ચેરમેન મી. એ. આઇ. મખરને લેડનથી મી. એમ. સી. આંગલીઆ તરફથી મળેલો નીચેનો કામળ અમને જાપવા મળ્યો છે:—

અમે શનીવારે અમે અને સુખ શાંતી માં પહોંચ્યા. મહીસાના કિનારાપર અમે મથા હતા. અને તે જોઈ બહુ ખુશી થયા હતા. વેલરજી રેલેશને અમને લેવા મી. ગાંધી, મી. રીય, મી. અમદુલ હાદર તથા બીજાઓ દાખર હતા. પહોં આ પછી અમે કામે લાગી ગયા છીએ. અમારી હાડમારીઓનો મુસદ્દો ધડી કાઢ્યો છે, જે જાપીને લાગવગવાવામાં વહેંચવામાં આવશે. વગદાર માણસોની અમે મુલાકાત લઈએ છીએ, અને અમારો કેસ તેમની આગળ રજુ કરીએ છીએ. કમનસીબે જરૂરીસ અમીર અલી હાથ અહીં નથી. તેઓ સ્વીટઝરલેન્ડ ગયા છે. ને કેટલાક વખત સુધી પાછા ફરે તેમ નથી. આવતા શુરવારે અમને મળવાની લોરડ કરીશું નીમલુંક કરી છે. ધણુ કરીને રેપ્યુટેશનની આગેવાની સર ચારલ્સ જુસને આપવામાં આવશે. વળી સર મચેરજી જાવતગરી જે આ જાગતમાં બહુ મહેનત લે છે, તે સાહેબ તથા મી. રીય પણ હાલ સાથે આવશે હજુ અનો ડો. અમદુ રહેમાનને મળી શક્યા નથી, તેમને પાછળથી મળશે તે મળશે. તેઓ મી. શરાહનરની સાથે બહુ સખત મહેનત લઈ રહ્યા છે, પણ અમેને ખબર મળ્યા છે કે તેમને હજુ કાંઈ ફળ મળ્યું નથી. મી. ગાંધી અમારી તરફ બહુ કાળજી રાખે છે. આ કામળ ઉપરથી જણાશે કે અમારે શીરનામુ: Westminster Palace Hotel, Victoria St., London S.W. એ પ્રમાણે છે.

નાતાલ પાર્લામેન્ટની આવતી બેઠકે વખતે મી. હુલેટ તરફથી પોલટેક્સ રદ કરવાનું બીજા દાખમ કરવામાં આવશે. તેની સાથે એક કરતાં વધારે જોરત પરજીવાર નેટીય પાસેથી એક ઉપરાંત જેટલી વધારે જોરતો હોય તેની પાસેથી તેટલા પાઉંડ વારસીક કર લેવાની કલમ પણ દાખમ કરવામાં આવનાર છે.

જેન ગોપનનું મરણ

કમોશનરનો સીધારક

જેલના અમલદારોની જુલ

ગઈ તા. ૩૦ જુનના રોજ જેલનાંસ બરગની જેલમાં જેન ગોપન નામના એક ગેરાનું મરણ થયું હતું તેની તપાસ થાલી રહ્યા બાદ કમોશનર મેજર ડીકસને સીધારક દરમ્યાન નીચે મુજબ જણાવ્યું છે:—

જેલના મેડીકલ અમલદારે મરનારની સારવાર કરવામાં બુધ કરી હતી. તે એવી રીતે કે (૧) મરનારને ઇસ્પીતાલમાંથી અધારી કોટડીમાં પુરવાની અને જોઈએ જોરક આપવાની તા. ૨૦ જુન ૧૯૦૯ના રોજ પરવાનગી આપી તે. (૨) તા. ૧ જુન ૦૯ થી મરનારની તબીબત બગદારી જતી હતી અને સારે મરનાર તેના ખખર લગભગ હમેશાં આપતો હતો તે ઉપર તથા ખાસ કરી તા. ૫ જુન ૦૯ તેનું હૃદય નબળું પડ્યું હતું તે ઉપર પુરતું ધ્યાન નહીં આપ્યું તે બીજી. (૩) તા. ૨૩ જુનના રોજ તેને ઇસ્પીતાલમાંથી છોડ્યો ત્યારે મરનારને તેણે જે સલાહ તથા સુચના આપી હતી તે ગણ અધારીત હતી અને સખત મજુરીનું કામ તેની પાસેથી લેવા માં આવ્યું હતું ત્યારે જેલના નિયમ મુજબ તેની રોજ તપાસ થવી જોઈતી હતી તે ન થઈ તે બીજી બુધ.

ઇસ્પીતાલમાંથી મરનારને પરખારે અધારી કોટડીમાં મોકલ્યો તથા તેને તા. ૨૦ જુનના રોજ જોઈએ જોરક આપવાનો દુકમ મેડીકલ અમલદારે આપેલો તે તે વાજબી જણાવે; એવું જણાવી ને કે 'હાઇપરટરોડીક હાર્ટ' ના દરદવાળા ને તે જાણે છે. દરદીની સારવાર કેવા રીતે કરવી તેનો નિરખમ ડાક્ટર કરી શકે છે, અને તેનો આધાર દરદીની બારીક તપાસ અને તેની જાતના દરદ માટેના તેના અમલદારો અનુભવ ઉપર રાખે છે. ડાક્ટરે મરનારને તપાસ્યો હતો ખરો, અને તેની સારવાર કરવામાં પોતાના અનુભવનો ઉપયોગ પણ કર્યો હતો એમ કહી શકાય. ડાક્ટરે પોતાની જુલાનીમાં જણાવ્યું છે કે તા. ૫ જુનના રોજ મરનારે હૃદયની નબળાઈ બતાવી હતી, અને દરદાગોની જુલાની ઉપરથી આખુ નીકળી શકે છે કે તા. ૨૦ જુન ના રોજ મરનારને અધારી કોટડીમાં પુરવા

માં આવ્યો ત્યારે અને તે પછી તે બીમાર હતો. ડાક્ટરે પ્રમાણીકપણે ધારણ કે અધારી કોટડીમાં પુરવા થી તથા જોઈએ જોરક આપવાથી મરનાર ની તબીબતને કામદો થશે. પરંતુ તેને માટે થોડા જગ્યા ઇસ્પીતાલ હતી—અધારી કોટડી નહીં. જોઈએ જોરક શીક્ષા તરીકે અપાયેલો, પણ ડાક્ટરે તે તે તબીબત સુધારવાના કારણસર કમુક રાખેલો. મરનાર તા. ૨૩ મીએ અધારી કોટડીમાંથી બહાર આવ્યો ત્યારે તેની તબીબતમાં કાંઈ સુધારો નહોતો થયો એવો પુષ્કળ પુરાવો છે. ડાક્ટરે આ જાગતમાં શીક્ષાને દરદની સારવાર તરીકે ગણી કાઢી છે એ ધણુ અધારીત થયું છે.

મરનાર લગભગ ૫૦ વરસ ઉપરની ઉમરનો હતો. પોસ્ટમોરટમ તપાસ ઉપરથી જણાયું હતું કે તેનું હૃદય વધીને સાધા રજુ હૃદય કરતાં બમણું લાંબુ થયું. મરનાર બહુ દાર પીનારો હતો. અને તેને ચાંદીનું દરદ હતું. મરનાર જેલમાં દેખીતી રીતે નજીવા કારણસર વખતો વખત મંદિ પડતો. પણ જાન્યુઆરીની ૧૧ અને મેની ૧૭ તારીખે તપાસ માટે તેને ઇસ્પીતાલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ૫૦ વરસ ઉપરની ઉમરના અને ચાંદીવાળા દરદના તથા બહુ પીનાર માણસ ને જેલ જે અમરૂપ એટલી છે કે તેને બીજાક પીવાનું મળતું નથી, અને તેને જેલની લારે શરતો અને જોરક ઉઠાવવો પડે છે, અને તેથી તેની સાધરજી તબીબત માં વડાડો થાય. અને તેથી તેનું હૃદય નબળું દેખાય એ બનવા જોગ છે. જુન ૫ મીએ મરનાર નબળો દેખાયો હતો. ડાક્ટરે તેને તપાસ્યો અને ઇસ્પીતાલમાં મોકલ્યો. આ તપાસ વખતે ડાક્ટરે ઇસ્પીતાલના વોરડર બેગને કહ્યું કે તેનું હૃદય નબળું હતું અને તેથી કડવતની દવા લખી આપી હતી. મરનારને ડોરપ્સી (કોહર) નું દરદ છે એમ તા. ૧ જુન રોજ વોરડર આર્ડરોંગેને જણાયું હતું. પણ આથી હૃદય બધ પડવાની જરૂર આવે યદ્ય એવું તે તારીખે પારખી શકાયું ન હતું. તા. ૨૦ જુને મરનારને 'લાયક' ગણી ઇસ્પીતાલમાંથી છોડી મુકવામાં આવ્યો હતો અને ડાક્ટરી રજીસ્ટરમાં તેને 'ડેમીલીડી' છે એમ જતાવવામાં આવ્યું હતું. તા. ૨૦ જુનથી તેના મરણ સુધીના દિવસોમાં તે વખતો વખત પોતાને બીમાર જાહેર કરતો હતો. અને તેની આ વિધિ ઉપર એક અમલો

વખત મવરનર અને વેરડરને ઝઘડરનું
ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. તા. ૧ જુન ૧૯૦૯
થી મરનારની તબીબત નબળી પડતી મધ
એ ખુલ્લું છે.

ઝઘડરી પુરાવો એવો પડે છે કે દરદીનું
મરણ નહીં પારખી શકાય તેવા 'પેરીટી
નાઇટીસ' નામના દરદને લીધે થયું હતું.
આ દરદ જીંદગીની હાલતમાં દરેકાન
પારખી શકાયું ન હત.

મરનારને અપારી કોટડીમાંથી તા. ૨૩
જુનના રોજ ૬૫ વર્ષે છેડવામાં આવ્યો
હતો અને તેજ સવારે તે બીમાર તરીકે
જાહેર થયો હતો; અને ઝઘડરે મવરનર
ની જાણ માટે 'સીક રીપોર્ટ' ઉપર આ
મુજબ લખ્યું હતું: 'વાડામાં કામ કરે
વતું.' મરનારને તરતજ એક વેરડરને
સોંપવામાં આવ્યો અને તેને પથર તોડવા
નું કામ આપવામાં આવ્યું. આમ તા.
૨૩ તથા ૨૪ મીએ તેની પાસે સખત
મજુરી લેવાઇ અને ઝઘડરે તે તેની પાસે
'મજુરી નહીં' કરાવવાનું પારેલું હતું.
મરનારને તા. ૨૩ મીએ ઝઘડરે જોના
પછી કામે મજાવવામાં આવ્યો હતો. અને
હસ્તીતાલના વેરડરે તેના વિલામના મુખી
વેરડરને 'કામ કરવાને લાયક' મણી
સોંપેલો હતો. આ કુકમ મોદેથી અપાયો
હતો. બીમારીના લખીતવાર રીપોર્ટ
પરવાસ મવરનરને નથી મોકલાતા, પણ
મુખી દરોગાને મોકલાય છે. મુખી દરોગા
ને આ રીપોર્ટ દિવસના પાછળથી મળે
છે. આથી 'સીક રીપોર્ટ' એક કરવા
ની થોડી તક રહે છે. ઝઘડરે તા. ૨૩
ની સવારે મરનારને તપાસી ટોંગી કહેલ
હતો, એટલે હસ્તીતાલના વેરડરે પણ
તેમ કહી 'મજુરીને લાયક' જણાવી કામ
મોકલ્યો હતો. 'સખત મજુરી' નું કામ
કરાવતી વખત ઝઘડરે જોસના નિયમ
મુજબ તેને તપાસ્યો હત તે ઝઘડરે મર
નારનું દરદ વધારે સારી રીતે પારખી
શકત.

મવરનરની જુલ એ હતી કે તેણે જેલ
ના નિયમ બરાબર જાળવ્યા નહીં; તે
એવી રીતે કે તેણે મરનારની પાસેથી
કેવી જાતનું કામ લેવું એ ઝઘડર પાસે
થી મોકલ જાણી લેવું જોઇતું હતું.
અને બીજી જુલ એ કે જવાબદાર ઉપરી
અમલદાર તરીકે તેણે તાખાના અમલદારો
ને કહ 'સખત મજુરી' અથવા કહ
'સાદી મજુરી' ગણાય તેની સમજૂતી
આપવી જોઇતી હતી.

મરનારને તા. ૬૩ અને ૬૪માં જોડ

પછી હસ્તીતાલમાં કામજ નહોતો કર્યો,
પણ તેના વિલામમાં પાછો મોકલી આવ્યો
હતો. અને તે વખતે ઝઘડરે 'સીક
રીપોર્ટ' ઉપર આ શબ્દો લખ્યા હતા:
'વાડામાં કામ કરવતું.' આ રીપોર્ટ
અપા રીપોર્ટની પેઠે મવરનરની જાણ
માટે હતો અને મવરનરે ઝઘડરની લખીત
સુચનાનો અમલ કરવો જોઇતો હતો.
આવી અધુરી સુચનાવાળો રીપોર્ટ મળ્યા
પછી મવરનરે તરતજ ઝઘડર પાસેથી
તેના પારવા પ્રમાણે મરનારની પાસેથી
કેવી જાતનું અને કેટલું કામ લેવું તે
આખત ખુલાસાવાર જવાબ લેવો જોઇતો
હતો. ઝઘડરના આવા અધુરા વાક્યથી
અને મવરનરે તરતથી પણ કાંઈ સુચના
નહીં મળેથી એટલે તે વાક્યનો ઠી અરથ
કરવો એ દરોગાએને મુશ્કેલી આવી પડી.
કેટલાકે તેનો અરથ 'સખત મજુરી,
કર્ષે; અને બીજા કેટલાકે 'સાદી મજુરી'
તથા 'મજુરી નહીં' એવો અરથ કર્યો.
આનું પરીણામ એ આવ્યું કે ઝઘડરે
'મજુરી નહીં' એવો અરથ પારેલો ત્યારે
તેને તા. ૨૩ અને ૨૪ જુનના રોજ
'સખત મજુરી' આપવામાં આવી.

મવરનર અને ઝઘડરની વચ્ચે એકબી
બી કામ લેવાની ખામી દેખાય છે. ઝઘડર
એ મવરનરનો ઝઘડરી સલાહકાર છે,
પણ જોસના કારોબાર માટે તે એકલો
મવરનરજ જવાબદાર છે. મવરનરે ઝઘ
ડરને આપવા જોઇતા કેટલાક 'સીક રીપોર્ટ'
તાખાના અમલદારો તરફથી અપાય છે,
અને મવરનરને અપાવી જોઇતી સુચનાઓ
ઝઘડર પરવારી તાખાના અમલદારોને
આપે છે. ઝઘડરની સલાહ અને સુચના
મળ્યા પછી મવરનરને વાજખી લાગે તેમ
તાખાના અમલદારોને લખવાની ફરજ હતી.
કેદીએને કાંઈપણ જાતની મજુરીએ મોક
લવાની સત્તા ઝઘડરની ન હતી. તે
સત્તા તે માત્ર મવરનરનીજ હતી. પણ
પુરાવા ઉપરથી દેખાય છે કે આ આખત
માં મવરનરને કરવાનું કામ ઝઘડર કરતા
હતા.

મરનાર લખો વખત થયા પોતાને
બીમાર જાહેર કર્યા કરતો હતો અને ઝઘ
ડર તેને 'લાયક' ગણી પાછો મોકલતા
હતા, તે મવરનરે ડીએકટ સારજનને;
મત લઇ 'અર' થું છે તે જાણવાની
જરૂર હતી.

મરનારને મવરનર પકોલોહર અને ટોંગી
તરીકે મજુતા હતા, અને તેને સખત
મજુરી આપેલી તે વખતે તે કાંઈ કામ

નહીં કરતો જણાયો હતો, છતાં તેના આ
શુદ્ધા માટે તેના ઉપર કાંઈ પણ જાતનો
રીતસર આરોપ સમવામાં આવ્યો ન હતો.
ઝઘડરે પણ મરનારને મવરનર તથા દરોગા
પાસે ટોંગી તરીકે એક કરતાં વધારે વખત
જાહેર કહેલો હતો. એક કેદીને ટોંગી
તરીકે મણવો અને તે માટે કાંઈ પણ
પમલાં લેવાં નહીં એ ધણજી અધરીત
મણાય. એમ કરવામાં મવરનર પોતાની
ફરજ સુકે છે અને હમાનો અરથાને ઉપ
યોગ કરે છે. આ જોસના કાનૂનથી ઉલટું
અને મવરનર તેમજ ઝઘડરની સત્તાને
નુકસાનકારક છે.

હસ્તીતાલમાં કરોનીક સીક વિલામમાં
બીમાર કેદી એકલો કોટડીમાં હોય ત્યારે
હસ્તીતાલના દરોગાએ રાતે તેની મુલાકાત
લેવી ધટે છે. કેદી એ શુદ્ધિમાં હોય
મદદને માટે ઘંટડી વગાડવાને અશક્ત
હોય એ તદન જનવા જોમ છે. દરદીનાજ
જલ્લા ખાતર નહીં, પરંતુ ઝઘડરના કામ
માં મદદની ખાતર પણ ઝઘડરી કામમાં
જેળવાયેલ મદદનીશોની જરૂર છે.

કેદીએને ફરીવાર કરવાની સમયક
પુરુષ દેખાય છે. મવરનર અથવા
ડેપુટી-મવરનર દરેક કેદીને હમેશાં મળે
છે અને કાંઈ ફરીવાર હોય તે તે સાંભળે
છે. જોસની સાથે સખત નહીં કરાવતા
હોય તેવા ખાતાના અમલદારો દર મહીને
કેદીની મુલાકાત સતવાર રીતે લેય છે
અને કાંઈ ફરીવાર હોય તે તે સાંભળે છે.
આવા અમલદારોએ જુન ૧૯૦૯ માં છ
વખત જોસની મુલાકાત લીધી હતી.

'સીડર' ના જાણવામાં આવ્યું છે કે
આ ચુકાદા ઉપરથી યોગ્યતા તરફથી
જટનાં પગલાં લેવામાં આવશે અને જોહા
નસબરની જોસમાં વધુ ઝઘડરી મદદ
આવવામાં આવશે.

નાતાલ વીટનેસે એવા અખર મદાર
પાડ્યા છે કે સરકાર તરફથી ઇચ્છાક
મએલા ડેલીગેટો જોકે વડી સરકારના
મેમાન તરીકે રહેવાના હતા તે છતાં
તેમણે મુસાફરી ખરચ ઉપરાંત બીજા
ખરચ માટે પા ૭૫૦ દરેકને સરકારી
તીએરીમાંથી આપ્યા છે.

થોડા દિવસ ઉપર બેકપાનમાં પેલટ
ઓપીસથી થોડે દુર, અચાનક કેટલીક
જમીન સંગ્રહ ૩૦ શીડ જોડી થઈ
બેસી મળે હતી.

“ઈંગ્લીશમેન” પર મી. આંધીનો કામળ

તા. ૩ જી આગસ્ટે મી. આંધીએ નીચે મુજબ કામળ કસકતાના નામીયા એંગ્લો-ઈન્ડિયન વાજીંગ ઈંગ્લીશમેન ઉપર એક લેખ છે:—

મયા માસની તા. ૨૧ મીના અંકમાં તમારા ખબરપત્રી “સાફેશ આફિકને” પોતાના ખબરપત્રમાં એટલું બધું અત્યંત પાણું ફાંકી દીધું છે કે તેણે પોતાનું નામ છુપાવ્યું છે તે બંધરી હતું. તેની કેટલીક બુલે સુધારવા મને રત્ન આપશો?

મી. એલ. ડબ્લ્યુ. રીચને મારા મિત્ર અને સાથી હયા છે. પણ તે તમારો લખનાર ધારે છે તેમ હાંદી નથી. તે એક અંગ્રેજ હતો, અને હાલ ઈંગ્લાંડ માં બારીરહેલો ધણી કરે છે.

હાંદીઓનું રજીસ્ટ્રેશન તે તેમની જોળ ખાણ લેવાનો કાયદો છે, ને તેમાં હાંદીઓ પર કામ તરીકે પ્રમાણીક ન હોવાનો આરોપ ધારી લેવામાં આવ્યો છે. કારણ તે લગતું પાસનું ધોરણ તે વેશને લગતો કાયદો છે, ને તેમાં એશીઆટીક કાયદામાં અધમાન સમાવેશ છે તેવું કાંઈજ છે નહીં. જેટલો તદ્દાવત ચાકમાં અને ચીજમાં છે તેટલો તદ્દાવત એશીઆટીક રજીસ્ટ્રેશન કાયદામાં અને યુરોપની પાસ પોરટ રીતમાં છે. યુરોપખાડનો પાસપોરટ તે ધરાવનારને રક્ષણ રૂપે છે; અને તે ન ધરાવનાર તે વગર ગુ-હેગારે દરતો નથી, કે જો માસ જેટલી સખત મજુરી ની જેલને લાયક બનતો નથી; ત્યારે એશીઆટીક કાયદા તળેલું રજીસ્ટ્રેશન ન ધરાવવા માટે, હજી સુધીમાં ૨૫૦૦ હાંદીઓ જેલમાં જઈ ચુક્યા છે. ટર્સસ વાલમાં એક હાંદી ‘કુલી’ છે નહીં.

તમારો લખનાર મને તેમ કહે, પણ નાતાલની વેપારી હાંદી કામને ગીરમીટીઆ મજુરી કામલ કરાવવામાં કંઈ દાખ હતો નહિ.

તમારો ખબરપત્રી કહે છે કે નાતાલમાં ફરેક હાંદી મદિનાની શી. ૧૦/-માં મુજ રાત ચલાવે છે, અને નકામાં કલકત્તા પતરાનાં ધરોમાં રહે છે. આ વાત મગજ માંથી ઉભી કરેલી છે. ડરબનની મજુતરી પ્રમાણે ખરી દફતર એવી છે કે સંતા-હાંદીઓ તે આમમાં પા. ૧૦ લાખ જેટલી કામનની વજુદદાર પ્રાપ્તી પસંદ છે; અને આજ હાંદીકા તેમના હરીફ ગોરા વેપારીઓ તેમની સામે વપરે છે.

જતાં એક બાબતમાં હાંદીઓ તમારા ખબરપત્રી સાથે સામેલગીરી કરે છે. તે નાતાલ અથવા દક્ષિણ આફ્રિકાના ટોપપણ બાજમાં ગીરમીટીઆ મજુરી ખીલકલ નુક સાનકારક છે તે સંબંધમાં છે. એવી તરેહની મજુરીને મંદુમ સર વીજીઅમ વીજસન હંદરે યુલામીને લગભગ પહેાંચી ભવ તેવી મણી છે. તેને ન છુદ કરવા હાંદીઓ ઉલ્લાં પંદર વસ થયાં હિમાયત કરે છે.

નાગાપન કેસ

વજુ ઓફીડેરીટા

મી. રામસામીએ નીચે મુજબ એશીડ વીટ કરી છે:—

હું હાંદી હોઈ અંગ્રેજ પ્રભુ જેલન વગર ફેરી કરવા કાર મને ૧૪ દિવસની મજુરીની સખ યદ હતી. તા. ૨૨ મી જુનના દિવસે મને મોકલકાઈ કે પમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો.

તા. ૩ જી જુલાઈ ને સનીચરે મને છોડી મુક્યો હતો. રસ્તા ઉપર કામ કર નારી પારટીમાં હું અને નાગાપન સાથે હતા. હું નાગાપનને છેલ્લાં બે વરસ થયાં જાણું છું. તા. ૨૨ મી જુને નાગાપન તંદુરસ્ત હતો એમ હું માનું છું. તે ખીલકલ સાળે દેખાતો હતો અને અમારી બંધાની સાથે ચાલતો હતો. તેણે કોઈ જાતની ફરીયાદ કીધી હતી નહીં. તે દિવસે દેહ વાગે અમે રસ્તા ઉપરની ડાવ છીમાં જઈ પહોંચ્યા. તે બપોરે અમને કામે મોકલવા નહોતા. એન. પકીરી, રામસામી, વીરમુતુ, પકીરીસામી, મુડમે, નાગાપન અને ખીજ થોડા હાંદીઓ (જેમ નાં નામ મને યાદ નથી પણ જેમને જેલને હું જોળખી ચકું છું) ની સાથે હું તંજુમાં સુતો હતો. અમારી દંપતી રસોઈએ બેસક મેનુઅલ અમારી સાથે તંજુમાં કદી સુતો નહોતો. બે ત્રણ નેટીવ (કાકર) હાંદીઓ પણ દર રાત્રે અમારી સાથે તંજુમાં સુતા હતા. દર રાત્રે અમારા તંજુમાં તેરથી ચહિંક ફેદી ઓ સુતા એવો નીવમ હતો. દર રાત્રે મને એક કામળ અને એક ચટાઈ મળતાં. તા. ૨ જી જુલાઈ અને શુકરવારે અમે માર્ગ હાંદી ફેદીઓ હતા તેથી અમને બે કામળ અને એક ચટાઈ મળ્યાં હતાં તે ઉપરાંત બીજો કોઈપણ દિવસે મને

એક કામળ અને એક ચટાઈથી વધારે મળ્યાં નથી. મારી સાથે રહેલા ખીજ હાંદીઓનાં નામ વીરમુતુ, પકીરી સામી અને એન પકીરી છે. રાતની ટાલ બહુ સખત હતી. રાત્રે હીમ પકતો અને સવારે અમે કામે જતા ત્યારે બરફ બંધાઈ ગયેલું દેખાતું. અમને સારી ફૂંક મળે તે સારું લાગી વખતે બે જણા બે કામળ સાથે ઓઢીને સુતા. એક નેટીવ વોરડર કે જેને હું જોળખી ચકું છું પણ જેનું નામ હું જાણતો નથી તે એક રાત્રે આવ્યો, અને અંગ્રેજમાં બેસ્યો કે તમારી પાસે કેટલી કામળ છે. એવું કહી તેણે પકીરી સામીને અને મુન સામીને માર્યા. મુનસામી પણ મારા તંજુમાં હતો, પણ મને એના નામની ખબર નહતી. તે વખતે નેટીવ વોરડરે એને પણ મારેલો એમ હું જાણું છું. નેટીવ વોરડર પાસે રાતસ હતું તેથી તે ગું કરતો તે સારી રીતે દેખાતું હતું. વોરડરે એ બે માણસોને ચાણકવડે મારેલા. શરીરના કયા ભાગ ઉપર મારેલા તે હું ખાતરીપુરવક કહી શકું નહીં પણ ફટકા જોરથી પડેલા. પકીરીસામી અને મુન સામી પાસેથી વોરડરે એક કામળ લઈ લીધી એટલે બે જણ વચ્ચે માત્ર એક જ કામળ બાકી રહી હતી. મને ખબર છે કે તે કામળને તંજુમાંથી બહાર લઈ ગયો. પણ પાછળથી તેનું શું કીધું તે હું જાણતો નથી. મારી જાણમાં તો આવું એકજ વખત બન્યું છે. કેટલીક વખત કામળ લેવા સાર અમે હારખંધ ઉભા રહેતા એટલે અમને તેના વોટા એક પછી એક આપવામાં આવતા અને કોઈ કોઈ વખત તો કારણ ચટાઈ અને કામળ અમારી ઉપર ફેંકતા અને તે નીચેથી અમે ઉપાડી લેતા. ગોરા વોરડરે દર રાત્રે અમને મણુતા અને એક તંજુમાં કેટલા માણસે સુરા જવું તે કહેતા. એકજ તંજુમાં સુવાવાળાઓની પાટી અમે કરી લેતા, અને ગોરા વોરડરે ને તે પાટી નાની જણાતી તો તેમાં કારક હાંદીઓનો ઉમેરો કરતા. હું ચીક વોરડરને જોળખું છું. હું જેટલો વખત ફેદમાં હતો તેટલા વખતમાં તે સાંજના કામળ વહેંચતી વખતે માત્ર બે કે ત્રણ વખત હાજર હતો. ફેદીઓને મળી લેતા કે તુરતજ તે માર્યો જતો. સોમવાર તા. ૨૮ મી જુને જેલની અંદર બીંતની સામે હું અને નાગાપન સાથે ઉભા હતા. આ વખતે લગભગ સાંજના છ વાગેલા હતા. જે વોરડરે આજળ બે

હોદ્દાએને મારેલા તેજ વોરડરે આવી નાગાપનને ભેરથી આજુકવડે માર્યા. નાગા પન પડી ગયો અને હું લામીને કાફર ફેદીએમાં લગી ગયો. આ વોરડરે નાગા પનને માર્યા તેની પહેલાં તેણે કેટલાક કાફર ફેદીએને પણ મારેલા. તેણે નાગા પનને જમણી બાજુના પાંસળામાં ઝાલેલું. નાગાપનને મારતી વખતે વોરડરે તેની પાંસે ઉભેલો હતો. નાગાપનનો સારો કંઈ પણ વાંક નહોતો, તેમજ જે કાફરાએને મારેલા તેમનો પણ વાંક જાણ્યો નહોતો. નાગાપન પડી ગયા પછી તેનું શું થયું તે હું જાણતો નથી. બીજાજ સવારે હું નાગાપનની સાથે રસ્તા ઉપર કામ કરવાને ગયો હતો, સારું તેણે પેતાનું ખમીસ લેવું કરી મને મારતી સેજો દેખાડી હતી. આ સેજો તે આગલી રાતના મારા દેખતાં નાગાપનને વોરડરે મારેલો તેની પડેલી હતી. પાંસેથી તે પેટ કુધી લગભગ અડધું લાંબી સોળ તે હતી. આગલા રાત્રીનારે તા. ૧૯મી જુનની સવારે અમે કામ કરવા જતા હતા ત્યારે વીરમુથુને નાગાપનને છબને ચીફ વોરડર પાસે જતાં મેં જોયો. હું ત્યાંથી બહુ છેટે હતો તેથી ત્યાં થું પાત ચીત થઈ તેની મને ખબર નથી પણ જેમ માંદા માણસને બેસી રહેવા દેવામાં આવે છે તેમ નાગાપનને પણ એક બાજુ એ બેસવા દીધો હતો. વીરમુથુ પુરતજ પાછો આવી લાકડામાં બેઠો ગયો. સોમ વાર તા. ૨૮મી જુને વીરમુથુને ફરીથી નાગાપનને ચીફ વોરડર પાસે લઈ જતાં મેં જોયો. પીવા માટે કેપમાં પુષ્કળ પાણી હોવાની વાત મેં સાંભળી છે. અમને તો તે પીવાની કહી બેગવાઈ મળી નથી. બીજાએની જેમ એક વખત વપરાયજુ પાણી હોદ્દાએ વાપરતા નથી તેમજ એકે બોટેજુ પાણી બીજે હોદ્દા કદી પીતો નથી. અમે કામે જતા સારે તરીમાંજ પાણી અમે પીતા.

આ ઉપરાંત બીજા જ એરીડેવીટો કર વામાં આવી છે.

નાતાલની પેઠાસની ચીની ટરાંસવાલ જતાં સાઉથ આફ્રિકન પ્રોડ્યુસ તરીકે એકા રેલ્વે દરથી જતી તેને બદલે સાધા રથ દરથી જશે એવી સુચના થઈ છે. સા. આ. પ્રોડ્યુસ તરીકે ૧૦૦ રતલપર ડરબનથી બેહા-સખરમ જવનો રેલ્વે દર ૨/૪ છે. ત્યારે સાધારણ દર ૪/૧૦ છે. આની સામે ગોરા વેપારીઓએ રેલ્વે પાસે રજુઆત કરી છે.

ખબરપત્ર

બેહા-સખરમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

નાગાપન કેસ

ફરીથી નાગાપન કેસ વિષે પુષ્કળ ચર્ચા થઈ રહી છે. મી. ડેલાઉ તથા બીજા મિત્રો એ જવામાં કારણે લખ્યા છે. નાગાપનની સાથે જેઓ જેલમાં હતા તેમાંના ૭ માણસો બહાર નીકળ્યા છે તેમજે એરીડેવીટો કરી છે, અને મી. વીરમુથુ તથા મી. મુડલેએ જે એરીડેવીટો કરી હતી તેને આ બીજા એરીડેવીટોમાં ટેકા મળે છે. આથી સત્યા પ્રવરે મદદ કરનાર ગોરા મિત્રોની કમીડી એ આકર્ષક પ્રથમ મીનીસ્ટરને કમળ લખ્યો છે કે નાગાપન કેસમાં વધુ પુરાવા મો હવે બહાર આવ્યા છે, માટે સરકારે ફરીથી તે કેસમાં તપાસ ચલાવવી. વળી ને અરજમાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે તપાસ ફરીથી કરવા માટે સાધારણ માન્યતાને ન નીમતાં સુધીય કોરટના જજને નીમવો જોઈએ.

મી. સોરામજી

મી. સોરામજી જેઓ હમથાંગ જેલમાં થી છુટ્યા છે, અને સત્યપ્રકાશ લગતમાં આવેવાની ભેવા માટે જાણીતા થયા છે. તેમને તા. ૨૯મીએ મેટરકારનો અકસ્માત નડ્યો છે. જેથી તેમના હાથને તથા થુંડી ને છગ થઈ છે. સારા નશીમે છળ બહુ સખત નથી. અને તેથી એક દિવસમાં તે મરી જવા વડી છે.

વેપારી સામે પગલાં

વોકસરટની મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલે નીચે મુજબ ઠરાવ પસાર કર્યો છે:—

"વોકસરટમાં આજુ રીતે એશિયાટીક વેપારીનો બસાયો થાય છે તે બેતાં આ કાઉન્સિલ બાર કબને સરકારને આગ્રહ કરે છે કે ટરાંસવાલમાં એશિયાટીક વેપારી લાઇસેન્સની સખ્યાની હદ બાંધવાની જરૂર છે. વધુમાં કાઉન્સિલ નમૂના પુરવઠ સુચના કરે છે કે તેવાં લાઇસેન્સ આપવા ની કે અટકાવવાની બધી સત્તા આખા કેલોનીમાં મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલના હાથ માં મુકવાનો ચોખ્ખો વખત હવે આવી લાગ્યો છે."

ઉપરના ઠરાવની નકલ વોકસરટના કલેક્ટર કલારકે આખા કેલોનીમાં જુદા જુદા ગામની કાઉન્સિલપર તેમજ મ્યુની

સીપલ એસોસીએશનના સેક્રેટરીપર મોકલવી છે; તથા જણાવ્યું છે કે દરેક કાઉન્સિલે આ બાબત વિચાર કરવો, અને બધાએ એકમત થઈ એશિયાટીક લાઇસેન્સ અટકાવવાનાં પગલાં લેવાં.

વોકસરટની કાઉન્સિલના આવા કમળ ના જવાબમાં ફીપોરટની કાઉન્સિલે એવું જવાબ વાળ્યો છે કે એમ કરવાને હાલના વખત અયોગ્ય છે. બીજા એક કાઉન્સિલે એવો જવાબ લખ્યો છે કે વોકસરટની કાઉન્સિલનો વિચાર બરોબર છે, પણ તે કામ ટરાંસવાલ મ્યુનીસીપલ એસોસીએશન માથે લઈ શકે.

ચીનાઓ પકડાયા

ગુરવાર તા. ૨૬ મીએ રજરટર નહીં ખતાવવા માટે ૧૦ ચીનાઓ પકડાયા અને બીજે દિવસે તેને કોરટમાં હજા કર્યા. આમાંના બહુભાગ ચીનાઓ ચાલતા કેસ માં સાક્ષી તરીકે હોવાથી તેના કેસ તા. ૩ જી ગુરવારે સુધી મુલતવી રહ્યા છે. મંગળવાર તા. ૩૨ આગસ્ટના રોજ બીજા ૧૭ ચીનાઓ પકડાયા છે. તેમના કેસ બીજે દિવસે ચાલ્યા. તેમાં બધાને ત્રણ માસની સખત મજૂરીની જેલ મળી છે. આ ૧૭ ઉપરાંત પકડાવાને માટે બીજા બહુ ચીનાઓ બહાર પડ્યા પણ તેઓની મુરદ પાર પડી ચકી નથી.

ઘેર જતા પકડાયા

ગઈ તા. ૨૭ મીએ મેસરસ મુસા આદમજી, હસપ આદમ અને સુલેમાન કાસુ હાઉટ પુરટની જેલમાંથી ત્રણ મહી નાની સખત મજૂરીની જેલ પુરી કરી છુટ્યા હતા. મી. મુસા આદમજી છુટી ને ઘેર જતા હતા તેવાજ ફરી પકડાયા અને કોરટમાં હજા થયા. તેનો કેસ ચાલ્યો અને રજરટર નહીં ખતાવવાના મુન્દા માટે ફરીને દોઢ માસની સખત મજૂરીની જેલ મળી. મી. મુસા આદમજી કોમની ખાતર આ ત્રીજા વખત જેલમાં ગયા છે. પહેલી એ વખત ત્રણ ત્રણ માસની જેલ મેં ગવી છે. મી. મુસા હાઉટપુરટ જેલની ઇરપીતાલમાં છેલ્લા-જે માસ થયાં બીમારી ભોગવતા હતા. તેમની કોમી સેવા માટે હું તેમને મુજારકગાદી આપું છું અને મુન્દા પાસે માથું છું કે તેમને જલદીથી આરામ થઈ જાય.

છુટ્યા

મી. અરસાતની કુહાનના એક બીજા મેનેજર મી. એસ. આર. વાલકું અવ; મંગળવાર ડીપકલુદની જેલમાં ત્રણ માસ ની જેલ ભોગવી છુટ્યા છે.

મુંબઈથી જાવર

મુંબઈમાં ટરાંસવાલના સંબંધમાં તા. ૩૨ આગસ્ટના રોજ એક બહેર સભા મળશે એવો કેબલ મળ્યો હતો. આ પછી શું બન્યું તે આપણે જાણીએ છીએ.

મી. નાનાલાલ શાહને જુરસો

મી. નાનાલાલ શાહની જેલ પુરી થવા ને ચાર દિવસની વાર હોવા છતાં તા. ૨ જી સપ્ટેમ્બરે તેમને છુટા કરીને જુરસ પકડીને હાલમાં કરવામાં આવ્યા છે. મી. નાનાલાલ ચાર્જસ્ટાઉન પહોંચ્યા પછી જુરસ જોડકરમાં પાછા હાજર થવા નીકળી ચુક્યા હતા. તેમને થોડા દિવસ આરામ લેવા માટે કેટલાક મિત્રોએ કહ્યું પણ તેમણે એમની ના પાડી, ને જણાવ્યું કે જેલમાં મારી નખીયત બહુ સારી રહે છે, હમણાં મને જેલ અને જેલી બાઈએની સોબત કરતાં કાંઈ વિશેષ બેહુશ નથી. ધન્ય છે આવા જુરસાને. હરેકે હાથ આવે જુરસો ખતાવવો પડે છે.

જેલોઆના સમાચાર

તેમણે હાઉટપુરના સત્યાગ્રહીઓ ના સમાચાર પુછતાં જણાવ્યું કે રસ્તમજી સેઠ, મી. શંદેરીઆ વગેરે સહુ સારી મજેમાં છે. મી. શંદેરીઆ તા. ૭ મીએ છુટવાના છે. તેમને છુટતી વખતે ઘટ્ટા માન આપવામાં આવશે એવી હ આશા રાખું છું.

સ્ટીમરોની આવજવ

[ઈન્ડિયન આર્થિક લાઇન]

અમેરીકા:—આવતા અઠવાડિયામાં આવી પહોંચવા વધી છે.

બ્રિટેરીકા:—સપ્ટેમ્બરની શરૂઆતમાં કહ કતાથી ઉપડશે.

[પરદેશીઆન લાઇન]

નાદરી:—તા. ૬ થી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડવાની વધી છે

[જરમન લાઇન]

ક્રુસર:—તા. ૧૫ થી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડિરેક્ટ લાઇન]

અસલાહી:—તા. ૨૨ થી આગસ્ટે ક્રુસર તો ઉપડી હતી.

ડેલાગોઆમેમાં એક હીંદોને નડેલી મુશોબત

શ્રી. ઇ. એસેસીએસનના પ્રતિનિધિ મી. જી. આઈઝાકે લખે છે કે:—

મવરનર સ્ટીમર ઉપડી ત્યારે બંદર ઉપર હું ગયો હતો. તે વખતે મી. બાણા પટેલે મને જણાવ્યું કે "તા. ૨૨ મીએ હું અહીં આવ્યો, ને બપોરે બંદર ઉપર સ્ટીમર જોવા ગયો હતો. ત્યાંથી પાછા આવતાં દરવાજામાંથી પસાર થતી વખતે એક પોલીસે મને કાંઈક કહ્યું, જે હું સમજી શકી નહીં તેણે મારા કાનમાંથી એ સોનાની બંગડીઓ લઈ લીધી. તે બંગડીઓ મેં પ્રીટોરીઆમાં પા. ૧૦ની ખરીદી હતી. તે ઉપરાંત ૨ કદના બટન, ૫ નવા રેશમી રમાલ, ૧ સેન્ટની શીશી, ને ૧ મોબાની બેડ પણ મારી પાસેથી લઈ લીધાં. જ્યારે હું ટરાંસવાલમાંથી ઉપડવાનો હતો ત્યારે મારા મિત્રોએ મને તે ચીજો આપી હતી. પછી મને એક ઓશીસે લખ જવામાં આવ્યો ને ચીજોની રીસીટ મને આપી અને કહ્યું કે બીજે દિવસે આવવું, ત્યારે એ ચીજો પાછી આપવા માં આવશે. હું બીજે દિવસે ગયો તો અરજ કરવાનું કહેવામાં આવ્યું. તે કરી, ને તેમાં મેં જણાવ્યું કે એ ચીજો મારી પોતાની છે. પછી પા. ૪ ડીપોઝીટ આપવા કહ્યું. તે આપ્યા ત્યારે જવાબ મળ્યો કે ચીજોમાંનું મને કાંઈ નહીં મળે. મને પા. ૧-૦-૯ કસ્ટમ ખાતાએ પાછા આપ્યા. પકડવાની ધમકી આપીને હું સમજતો નહોતો એવા ડોક્યુમેન્ટ્સ પર સહી કરવાની મને ફરજ પડવામાં આવી."

આ સંબંધમાં મેં (મી. આઈઝાકે) કસ્ટમખાતા આગળ રજુઆત કરી. તેમાં કાંઈ હાલ મળી નહીં. તેથી વધુ તપાસ કરી. તે ઉપરથી લાગે છે કે મી. બાણાને પોતાની બંગડીઓ તથા કડના પૈસા પાછા મળી શકે એવો સંભવ છે. તે માટે તેણે પાવર ઓફ એટોરની મોકલવી તથા પોરટુગીઝમાં સોગંદવાર રેટરમેન્ટ મોકલવાં. મારા નામપર પાવર મોકલે તો મેથીવલ આઈઝાક, મી. ઇ. એસેસી એસન જેલ-સબરમ એમ મોકલવી. જે ડોક્યુમેન્ટ કરવાં તે મુંબઈમાં પોરટુગીઝ જોનસસ મારફત કરવાં. આશા છે કે મી. બાણા પટેલના મિત્રો તેને આ ખાતત ચેતવણી આપશે.

ચાલુ વરતમાન

તા. ૨૪ મીએ સ્વામી શ્રી સંકરાનંદે મેડીસ્મીથમાં મોશએની એક મીટીંગમાં બાપજી આપ્યું હતું.

માસમાસકરથી કસ્ટમકન જવાની સ્ટી મર મેનસાનકર યુમ થયા વિષે ખાસ્તી બામવા માંડી છે.

તા. ૨૬ મીએ લેરેન્સો મારકસમાં કસ્ટમસ ડાઈરેક્ટર અને કનસામનેના એક મેંબર વચ્ચે તકરાર થતાં રસ્તા ઉપર મારામારી થઈ હતી.

ડરખન હીંદુ મંચેન્સ સોસાયટી તરફ થી "હીંદુ ધરમ પ્રમાણે સ્ત્રી બલિનો દરજ્જો" એ વિષય ઉપર મયા ગુરવારે એક લાપજી આપવામાં આવ્યું હતું.

પોરટ ઇલીઆમેથમાં એક નવું રોશંદુ કાપું નીકળવાનું છે.

ધાસમાં વીંટીને નાતાલ રહેવે રસ્તે મોકલવાના માલ માટે, ધાસમાં ટીક શીવર નાં જંગ નથી એવું સરદારીકેટ મારિસ જરમના રેટરનરી અમલદાર આમળથી મેળવવું બેહુશ એવું રહેવે તરફથી બહેર થયું છે.

ધાસમાં વીંટીને મોકલવાના માલના ધારા સંબંધમાં પાછળથી રહેવે તરફથી એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જે ધાસને વીંટવા માટે પરદેશી અથવા આવતા થયેલું ધાસ વાપરવામાં આવ્યું હતું, અને કનસામનેન્ટ નોટ ઉપર તે જણાવ્યું હતું તો પરમીટરી જરૂર પડશે નહીં.

મી. રાલવજી રૂમનાથ મેલ, તથા મી. ધનજી રામજી લખે છે કે તા. ૭ થી સપ્ટેમ્બર ને મંચવવારે વેરલમમાં શ્રીકૃષ્ણ જયંતિનો ઉત્સવ કરવામાં આવશે તો સર્વે મહાશયોને બાળબચ્ચાં સહિત પધારવા આમંત્રણ કરવામાં આવે છે.

મારિસજરમ વેલ્થર્મસલ તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે ત્યાં તા. ૫ થીએ ધાર્મિક ઉત્સવ યવાનો છે જે વખતે હાજર થવા સહિ બાઈએને આમંત્રણ છે.

અખબાર-આલમ

લોરડા કોમનરે સીમકાના ખાણ વખતે હોદી લરકરની ખુબ તારીફ કરી. દોષ માત્ર એટલોજ છે કે તેથી "વરને વરની મા વખાણે" એ કહેલીના જેવો કાંઈક ભાસ આવે છે. પોતાના તાજાના લરકર નાં વખાણ કરતાં તેમાં પોતાનાંજ વખાણ થોડાં મધ ગયા બરાબર થયું. હોંશિયારી માં હોદી લરકરની ખીજ પછી જખાણે તારીફ મધ છે. એ નામદારે વફાદારીની ખાતરી આપી છે તે પણ કામનું છે. તે ખાનમાં લખ હોદી લરકર પોતાનો મંજરાટ તજશે? અને આગેવાન બંગાળી એને દેશવટામાંથી છુટા કરશે?

* * *
આમલિ કાંચિસ સાબધમાં બહાર આવેલાં નામે સંબંધમાં હું કાંઈક કહી ચો દતો. તેથી આ વખત પડિત મદન મોહન ભાલવીઆનું નામ સુચવાએલ છે તેમના સંબંધમાં મારા જાણવામાં છે તે હકીકત જણાવું છું. પડિત એક જુના કાંચિસના આગેવાન છે, અને મુસ્તમાં મુસ્ત મોહરેટ છે. "બોમ્બેટ"ના વિચારને પણ તેઓ મનમાં આણી શકતા નથી, ને તેથી 'બોમ્બેટ' 'નેશનલ એન્ડ્રુકેશન' વગેરે જે ચાર દરાવો માટે એકબીબીરેટો ને વાંધો પડેલ છે તે દરાવોથી તેઓ સખત વિરુદ્ધ છે, અને બોમ્બેટ કે એવી તોછડી પદ્ધતિ કાંચિસ પ્લેટફોર્મની બહાર રાખવામાં કાંચિસનું બહુ છે એમ તેઓ સમજે છે. સુરતની કાંચિસ વખતે પ્રમુખ પદ માટે તેમનું નામ સુચવાયું હતું. બલ્લાખાદ આતેના કનવેનશનમાં, પોતે તે નરકના હોમ સારો ભાગ લીધેલ હતો. તેઓ એક મુન'દા વક્તાબાજ છે. પડિત ના વિચારો તેમના નામ પ્રમાણે પુરાણા હોદુ વિચારના છે કે જેથી રપરાશિપરચને તેઓ બહુ જાણવે છે. જેમણે તેમને સાંજ જોલ છે તેમને મોટે મેં એવું સાંકળેલ છે કે બાપજીની છટામાં સુરેદ્ર બાપુથી બીજે નખરે તેઓ આવે તેમ છે.

* * *
કરાનના શાહની આપઘાતની કાંચિસના ખબરને લીધે તેના વિગેની કેટલીક વધુ હકીકત જાણવા જેવી છે. બ્યારે આમલિ શાહને પદબાજ કરવામાં આવ્યા પછી કરાનનું પ્રત્યક્ષ ડેપુટેશન તે ૧૧ વરસ ના શાહ પામે તેને ગાદી મળ્યાનો સંદેશ લખ થયું, ત્યારે તે મોટા અપસોસમાં પડેલ. ડેપુટેશન પાછું ગયા પછી

તેને બહુ ખેદ થયો, ને તેથી તે પોતે પોતે મુકીને રહેલ. એવું જણાવવામાં આવે છે કે તેનો તેના બાપ તરફનો ખાર એવો છે કે જેટલો આમલિ એ માદીપર આવી મએલા કાંઈ બાપ હોરા વચ્ચે જેવામાં આવ્યો નથી. તેના હજુરી એએ તેને રકતાં જાનો રાખવા બહુ મહેનત કરેલ, અને તેના નાના નાના સોખતીએને બોલાવેલ, પણ કાંઈ રીતે તેનો શેઠ દુર થયો નહોતો. અને લાગે છે કે "ખરા ખાર આગળ ગાદી અને તાજ શું વિચારમાં છે?" આમ કહેવા માં આજુ છે તે સાચુંજ છે.

* * *
કેટલીકવાર મોરાઓની ચામડીની સુગ હક ઝોળાંથી જતી લાગે છે. ને હક ઝોળાંથી જવામાં આવે ત્યારે કેકર વાએજ. આ પ્રમાણે જોહાનસખરગમાં કોનસલનું અપમાન થયું એ દાખલામાં બન્યું છે. ઇચ્છું છું કે સુગ ધરાવનારાઓ એવી કેકર વારંવાર આવ. ભારેજ તેમની સાનજાન કેકરે આવશે, ને ચામડીની સુગ જુલી જશે. ચામડી તે ખુદાના દરખાસ્તમાં પાસપેર્ટ તો નથીજ, પણ આ દુનિયામાં પણ નથી. સફેદ ચામડી તેજ જુદિ અને લાખકાતની મેખ મારી હીધી હોય તો કાળી ચામડીનો "રજીસ્ટ" ફુનીયાનો પહેલા નખરનો કોફીદીપર કેમ મણ્યો? પ્રોફેસર રમમુત ગોરાઓથી કેમ ચડી ગયો? રસો બપાનીજ લગાઇ પછી આ સુગ ધરાવનારાઓને ખાત્રી થયા જરૂર હતી કે ખુશી ચામડી માં નથી, પણ મચજ કે જુદિબળમાં છે.

* * *
જોહાનસખરગના એ જનાવ આમળ સરખારતાં કેકરેઆમેમાં હોદીની પાપ દસ્તમાં હાજર થનાર ગોરાઓ કેટલા ચડીઆતા લાગે છે? માત્ર ગોરાઓજ નહીં, પણ ખુદ સરકારી અમલદારો હાજર થએલ. બ્રિટન દુનિયામાં એટલા ની નામના મેળવીને પોતાના સિવાય બીજાપર ચિકારથી જેતાં શીએ, તે તેના કરતાં એકા ચટલા, પણ વધુ હિહાર વિચારના, પોરદુમીએ વધારે સારા નથી લાગતા? બ્રિટન પોતાને દુનિયાની સુલેહ જાણવવામાં મોટી વગ ધરાવનાર મણ્યે છે. પણ તેણે તેવો હક ખરેખર કરવો હોય તો સાધ્યારાના વિચારોને પહેલાં ઉતેજન આપવું જોઈએ. એટલે કે કાંઈ પણ જાતને તેના જુદા રંગના કારણસર હલકી કે ના લાયક ન મણવી

જોઈએ. ને તેમ ન થયા માટે ગોરા કોનસલે જેમ મારી મગાવી હતી તેવું અમિમાન-દરજાનું બાન-હોદી કામમાં આવવું જોઈશે.

* * *
કાંચિમાં એક હોદી લરકાં બતેલી હકી કતથી વિલાપતી કાલસા સળગાવી બારી બારણાં બંધ કરીને સુખ જવાથી થના મુકસાનની વાત બીજવાર જાણવામાં આવે છે. જો એ હોદીઓએ ગ્રેવીલમાં ગણુ હોદી માણસ તેવી રીતે મુજાઈને મરી ગયાં એ ખબર ખાનમાં રાખી હોત તો તેઓ તે સુલ કરત નહિ. પાછળથી બારી કંધાડીને હવા લાખલ કરવામાં આવી ને મજકુર માણસો જમી શક્યાં તેથી ખુશી થવા જેવું છે. પણ એ બનાવ ઉપરથી એતવું જોઈએ કે જેથી તેવીજુલ હકી થાય નહિ. વિલાપતી એટલે કે ખાણના કાલસામાં કારખોલીક એસીડનું પ્રમાણ છે, ને તે તત્વ એવું હેરી છે કે લવામાં તેને થોડો મેગ હોય તોપણ તે મુજવી નાખે છે.

* * *
કરનલ સીલીના વાકેપોપર મેં થોડી ટીકા કરેલ તેથી તેના વિચારોમાં કાંઈ સારું હોય તે ચોતી કાલવા મેં જાપમાં બહુ તપાસ કરી, પણ તેવું કાંઈજ મળતું નથી. કરનલ સીલીના કબ્રમાં કમલે કમલે એકપછીપણ જેવામાં આવે છે. ને બ્યારે ગોરા વિરુદ્ધ કાંઈ કહેવામાં આવે ભારે તો સાહેબનો મીબજ એકદમ છેડા છજ જાય છે. ને પછી પછી જોઈ થયો કોલોનીસ્ટનીતારીફનો વરસાદ. "ગોરા ઉપ રના આરોપનો છનકાર કર છું," "નેડી વનઃ હક વધારવામાં આવ્યા છે," "મહાન રાજકારીએને રાખાથી આપુ છું." આ કબ્રોથી દુખાએલા કવરડ કે નેડીવ કે હોદીને કાંઈ શાંતિ વળવાતી છે? હું કહું છું કે એ નામદારના એવા કબ્રોથી શાંતિ તો એક કારે રહી, પણ ઉત્તરના એ કામેમાં વધારે ખીજવાટ થશે. સાહેબ હું પેટે લાકવા ઉપર કામ દેવ છે.

અખબાર.

અયે શનીવારે 'પોષ્ટ' અને 'કોલોની અલ' એવી એ હોદી પાઈઓ વચ્ચે ટુટખોલ મેચ લીગમાઈડ ઉપર રમાઇ હતી જેમાં પોંછટવાળાના ૨ ગોલ, અને કોલોનીઅલનો ૧ ગોલ થતાં પોંછટવાળા પાઈની જીત મધ હતી.

દરાંસવાલનો લાંત વિષે કવિતા

નદીઆદના "યુગ્મરાત" માં નીચે મુજબ કવિતા "કાળી ગોરીની લડાઈ" જેવા મથળા તમે દરાંસવાલની હોદી લાંત સંબંધમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે:—

મનહર હંદ

કાળી અને ગોરી લડી, આભે જેવા મુકા હરી; બહી અડી પડી કડી, જેવા જેવી બહાર છે. હામ હામ નામ હામ, જેવા મળ્યા છે તમામ. કાણુ ખરી ખોડી મોડી, રૂપમાં અપાર છે, એક આસમાન મધ. ખીછ પાતાળના મહી; બને ખેડી માથે લઈ, દુનિયાનો ભાર છે. કહે અમૃતરામ, તાણા તાણી તણાં હામ; આપસમાં કરે આમ, વિપરીત સાર છે. ૧ ગોરી ઘણી મુશ્કયાન, સમરથમાં શેરે પ્રાણ; કાળી પ્રત્યે મારે તાણુ, મુશ્કયામાં ગોરી છે. મારા જેવું ખીજું કાણુ, બતાવવું આને હામ; કેવા જુગતીનાં હામ, કરે તોએ બોળી છે. ગુરુ ગુરુ ગુરુ હર, બરી ખેડી છું જરૂર; તારામાં શું છે સહુર, મારી ચાણી પોરી છે. કહે અમૃતરામ, બધું સમો કરે આમ; ગોરી નહીં મામો મામ, ગોરીતણી ટોળી છે, ૨ એકદીન આપસમાં, શોકય બે કાળી ને ગોરી; પિયુ ખાર માટે લડી, પડી તરફડીને. જગત જેવાને મળ્યું, શોકયને રવાદ મુણી; બીજાને બોલાવે દેખા, દોડા કાઢી દડીને; બખાએ વિચાર કરે, કાણુ પિયુ ખારી દરો; તેનું નીરાકરું થશે, લડે ચઢે ચઢીને ગોરી તો મુશ્કયા બરી, કાળીને કટાક્ષ કરે; પિયુની વાંઘી છું હું તો, આજ હિંમત અડીને, ૩ કાલી તણા કશ પકડીને, ગોરી હાથ માંડી; પછાડવા મુખીપર, બોલી રાક્ષ બરીને અરે જુડી કાળી આજ, મુશ્કયાની બનીમારી; સામે મ્હેંડે બોલે બોલ, કેને જેરે કરીને. ગોરીતણા મુશ્કયા રૂપ, પ્રગટ પ્રાકટ બધે; ગોરી ઘણી રૂપાળી છે, પછા બોલે કરીને. હામ છે મારાં કાણુ, રૂપાળના ધર જેવાં; જાની માની બેસ છેડે, અવળે મ્હેંડે કરીને. ૪ કોષ કરી કાળી બોલી, તરછોડી હાથ તેને; ફર રહે દિડી તુને, મહા મારી માકડી. બાધા જુડા બાન નથી, સરવ સમાન મણે; માપ બેંસ બેડલીને, હાંકે એક લાકડી. પિયુ પરદેશ તેથી, પોલમાં તું પેતી મધ. સમય સખજ આજ, બે હું બની રાંકડી. પછુ પરથમ હું તો, પિયુ ને પરણી આવી; નવી તું ને લાવી તેમાં, યુલે સીદ હાંકડી ૫ હુરખીને ગોરી બોલી મુપ રહે જાની માની, મારી અજુવાળી હીરકયાળી ને પ્રકાશ છે; નથી અનુભવી ર તો મતમાં દેખાય ઘણી. તારામાં તો હડી હડી ચિંતને આભાસ છે.

કપુર સુંદર જેવું કનેવર જેવું મારું, તું તો કાળી બમરાળી અમારી અપાસ છે; જેલી આલી જાનીમાની બેસી રહેજે બાપડીતું કાગડીના કાકરાળા કેટલી મુશ્કયા છે. ૬ નાંદના નાંદનજીને સેળસેં સહઅ ગેળી, ગોરી ગોરી મુશ્કયાના યુલ જેવી બમરાળી; કપુરના સુગંધનો ઘરમાં સુવાસ થણે, કસતુરી પરદેશ પછુ પછા માનની. કાશી મીરમ મેલવીના કપુર જીડી વનય, મીરના રહેવાયે બે કે હોય તે મોહાવણી; કાલીના પ્રતાપ થકી ગોરી મુશ્કયાન શોભા, કાશી તણી મુશ્કયામાં આલે છે વધામણી. ૭ રીસના અવેશ માંડી ગોરી બોલી ઘરેરીમાં, આધિળી અકલ તારી કેમ મારી મધ છે? કેવળ કાગડી તું તો હંસરૂપ હું તો આજે, કેવી રીતે કાગ હંસ જરાજરી થઈ છે. અન્ધોદક સળગ્યો બની છું હું ઉગ્ર બાગી, મુકતાકાગ હાર મારો તારી નિષ્ટા કશ છે? પાંખ નહીં મુને તોયે પરી ધારી કર્મ નથી, ચંદ્ર બીંબ મુખમાદ ચાંદની છવાઈ છે. ૮ મુશ્કયા સમાન તું તો મુશ્કયાને મમતી નથી. કાળીને અંધારી રાત કેમ રૂડી કહીએ? કડકડી કાળી કહે મુખ કેમ મલકાવે રાત નહીં હોય તો ચાંદની કેમ ચાલીએ; પોતાના મનથી તું તો પોપટ બણે છે પુરી, બગલીને કેમ કરી હંસનાં સુઝડીએ; કાપલ ને કાગ કહે સીંદની પ્રગતી ગણે એવું અણઉત્તિ તાં વદતાં શરમાળએ. ૯ કાળા રંગ પર તારે કદાપિ બે કેપ હોય, તોપ તારી આંખ માંડી પુતળીએ કાળી છે. શીર વાળ શેએ કાળા તેઓને મુકાવી કાઢ કાળજા વિનાની કેવી આંખડી રૂપાળી છે. મીઠી થકી મુખ મુખ સુ દર જણામ બધું બ્રહ્મડી સાંભળી બહી કાળી શોભા વાળી છે; સાંભળીને વાણી ગોરી રીસમાં બરાણી ઘણી, અદેખા આણી કાળી મારે વેર લાવીએ. ૧૦ ગડાકુને ગોળો કિંવા કાળાકી કુતરી કહું, કિંવા કાળા વિકરાળ સુકેલ કે જુતડી, કાણુ નામ કહી તુને બોલાવું હું કંકળણુ, તુજ નામ તણી કહી પાણુ નહીં કુતરી; કાણુડી કહીને તેવા નામથી બોલાવું તુને, રખે કહી હું બીકાળી બની જાઉં કુબરી; કાળા મારી શોકય અને કેમ કરી સાખીસકું, તુતો જુડી આલડી હું બેબન મદે બરી. ૧૧ તારામાં તામત શી છે કેટલી મુશ્કયા તારી. મારી તારે લાકડીએ માયું ફોડી નાખું છું બરાડા પાડીશ તોએ તારી મુને બીક નગી, બહુ દહાણી તારી બાડપડ સાંજું છું; જુના જુનાના જેવી હવે તું ઝરણુ થામ, ચાડી કરવાની મન દિમત તું રાખું છું;

પિયુ ને મેઘામ તારો પોચવા ન કહું પુરો. બળમાં દસાવી તુને મારવાને બાંધું છું. ૧૨ [અનુર.]

સત્યાગ્રહી વિષે

(દેખો પુરે મેરે બામ, કરમકી કોન છુઝાવે આમ-એ રામ) પારસી રસ્તમજ જેવા, કામની કરે ખરી સેવા. હરીચંદ સહવાદી જેવો, ધર્મ પુરંધર વીર, રામચંદ જેવો ટેકાદો સહાય કરે રઘુવીર, બહુ શોડા થાવા એવા. કામની. ૭ મહીનાની મેળો જેલમાં, ગુરતજ ઝીણવાર, કામને ખાતર ધન્ય જનુની ધન્ય પિતા પરીવાર, પારસી અન્ધા સિંહ જેવા. કામની. ૭૨જનથી તથ્યાર થઈ શું કરી મેળો એ કરાર, કુદ કાપદો રદ ન કરે તો, પાછો નહીં કરનાર. બાંકે છું હું વધાવી લેવા. કામની. દહિદ જેવા જમણા હાથ પછુ દતો પારસી સાથ. ખીમાર થઈ કેમ નસીએ આલો એ કીરમતની વાત, સાને થઈ બાંસે ખજર લેવા. કામની. વધી ખુદાના હથે ખરા તે નહીં જ કમનારા, હોંડી આપએ! તોજ આપણા દહાડા વળનારા, હાથાં તો નહીં દેશી રહેવા. કામની. આવી બહાદુર હોય કામતો છંદ, દીવાળી, ચાપ, નહીં તો "મુનીયન" હાડી ખ.શે, ને હોળી પ્રમદાય, ખીયો કાં ફાગટ દુઃખ સહેવા. કામની. ૭૩એ પચવ્યા ઘણાને લજવ્યા, વળી પ્રાણ લીધા, લોહી પીવાને જંગલી કાપદા આ મારે કીધા, શું કાળો કાટડીતું વેર લેવા. કામની. વેડો જેટલું દુઃખ તેટલું સુખ છે અપરમપાર, પારે કાપ ને સારે જ્ય છે કહું કેટલી વાર? આખે મહેતાખ મીદ મેવા. કામની.

વિવિધ વિચાર

જોનરેનલ મી. જોખલેએ મહ તા. ૪
જુલાઈના રોજ પૂના ખાતેની દબલ
સભામાં 'દાકની રાજકારી સિસ્ટિ'
ઉપર આપણુ ફરમીયાન બહુબુધ' કે,
આપણામાં એકતા શીવાય બીજા પક્ષ
દોષો છે. કેટલાક ગુણોને લીધે હાથેજ
આપણાથી બિટ મજાવ છે, એમ કહેવું
જો તમને રમશે નહીં. પરંતુ ખુલ્લે
ખુલ્લું કહ્યા શીવાય દુરગુણો સુધારી
દેશી નહીં. આપણામાં જેવી જોખલે
તેવી કામ કરવાની દાનત નથી. સારવ
જાતીક કામમાં આપણામાં સેકડે પાંચ
જણ સારા નીવડશે અને ઇંગ્લેન્ડમાં સેકડે
તેવું ટકા નેટલા નીવડશે. બાવીસ વર
સનો ઇંગ્લેન્ડ છાકશે દુર દેશવર જઈ,
અમુક વીરતામાં પોતાની સત્તા જમાવશે.
આવી ટેવ આપણામાં આવશે નહીં, ત્યાં
સુધી આપણે હાથે કાંઈ કામ થઈ શકવા
નથી. તેજ પ્રમાણે આપણામાં કામ
ખીરીતો પક્ષ જમાવ છે. માથે લીધેલા
કામ પાછળ મંડવા રહેવું એવી ઇંગ્લેન્ડ
ની ટેવ છે. આ ટેવ ન હોવાને લીધે
આપણને ધણી ધણી અડચણો નડે છે.
આપણી એકાદ વરતી ૩૦ કરોડની છે.
આપણી ઉત્પત્તિમાં પારકી સરકારની ચોટી
અડચણ હોય તો તે પારકી સરકાર કંઈ
આકાશમાંથી ઉતરી બાવી નથી. આપણા
દુરગુણોને લીધેજ તેને આ દેશમાં અવ
કાશ મળ્યો હતો એ વાત પણ કક્ષમાં
રાખવી જોઈએ. આને આપણામાં ખરી
દેશભક્તિની અસંત આવશ્યકતા છે. સર
વત્ર સોઢ પ્રીતીની જુઓ ન્યાં ત્યાં માર
વામાં આવે છે. ઇંગ્લેન્ડે આપણને પોતા
ની બરોબરન રાખે, તે માટે આપણે દોઢ
ખામ કરી રહ્યા છીએ. આવે સમયે
આ દેશમાં સાડા ૭ કરોડ લોકોને નહીં
આકાશનેમ મજુવામાં આવે છે, એ
કેટલી બધી સરમતી વાત છે! આ લોક
ની ઉન્નતિ કરવા માટે મદ્રાસમાં કરનલ
જોલકોટે ધણી હીમચાલ કરી છે. મુંબ
ઈમાં મી. શીધે પણ આ દીશમાં પ્રયત્ન
કરે છે, તથા અહીં મી. મુડલીપર પણ તે
દીશમાં કામ કરે છે. ઇંગ્લેન્ડ સખી
વાંધી બાજુનારાની સખ્યા આને ૧૧
લાખની છે. આ લોકોએ એક પત્ર
માંસ મામના લોકો માટે શું કરવું છે!
આ લોકો માટે ખરી કામચૂં થઈ નહીં
ત્યાં હાથી આપણી દેશભક્તિ ખરીબ
સિતીજ છે. સિધ્ધ આપણામાં હોઈએ

ને પહેલા વરમના ડબામાં પ્રવાસ કરવા
દેતા નથી, એ સાંભળીને આપણને અત
વંત ગુસ્સો મટે છે. જો કે આ ગુસ્સો
સ્વાભાવિક છે, તોપણ દેહ, ચમાર, સાથ
ના આપણા વરતનને સરખાવતાં, તે વિશે
ગુસ્સો કરવાનો આપણે કેટલો અધિકાર
છે! તેનો વિચાર કરો. પારકું સહન
ન કરવું એવું નામ જો દેશભક્તિ કહે
વાતુ હોય તો તે સમજતાં તમારી મુક
ધાય છે. હાલકી સાતિની ઉન્નતીનો
આપણી દેશભક્તિમાં સમાવેશ નહીં થાય
તો, આપણી હીમચાલ હાથ પમ વરતની
મધ પડશે. આ શિવાય આપણે સ્વાસ્થ
લામ પણ કરવો જોઈએ. ૬૩ ભેગા કર
વાનો મને અનુભવ થયેલો છે. મેં
આજ સુધીમાં માર પાંચ લાખ રૂપીઆ
ભેગા કરેલા છે. કેટલાક સદમદર્યોએ
સો સોની અને ૬૪ કક્કની રકમોનો
જવાબ આપેલોજ નથી. અનેક સદકા
એથી જામી ગયેલા દુરગુણોને કંઈ એક
દમ શસ્ત્ર કિપારી કાપી નાખાય તેમ
નથી. આપણે આપણી દાનત, કામગીરી
તથા લાખકાત બતાવીશું, તો, આપણે જે
માગીશું તે સરકાર આપણને આપવા
માંડશે. પરંતુ તેમ કર્યા શિવાય માગણી
કરવામાં કંઈને સુઠવવાથી કંઈ પણ લાભ
થવાનો નથી.—'ગુજરાતી.'

જોનરેનલ મી. જોખલેએ તા. ૧૧
જુલાઈના રોજ 'હીંદુ મુસલમાન પ્રશ્ન'
જે વિષય ઉપર બાવણુ આપતાં હીંદુઓ
ની જોખમદારી વિષે જણાવ્યું હતું કે,
જો કે આપણા રસ્તામાં કેટલીક ખાસ
મુશ્કેલીઓ નડે એમ છે, અને તેથી
આપણા પ્રયત્ન સમજાય અસ બવીત
જણાય છે, તોપણ, જે સિકા પહેલાં કેપો
લીક અને ગ્રેટેસ્ટ ધરમોનાં જાનુરી
વિરોધ વચ્ચે યુરોપે જે ક્રમ કરી બતાવ્યું
છે, તેના જેટલો આપણો પ્રયત્ન અશક્ય
નથી. બને કોમોમાં કેળવણીનો પ્રસાર
થવા માંડ્યો છે, શહેરી તરીકેની બહોળા
અને કાર્ય સાધક ફરને તેઓ બળવતાં
શીખ્યા છે, તેમનામાં પ્રગતીય અભિ
લાસોની વૃદ્ધિ થવા માંડી છે, અને પ્રજા
તું માન બળવવાની તિલ લાગણી બમત
થઈ છે. આવા ગુણોની ખીલવણીથી
પરંપરાનો વિરોધ આખરે યમી જશે.
તે દીશમાં આમજ વધવાના પ્રયત્નો અલ
બત મહાબ્યા કરવા જોઈએ, અને વાર
વાર તેમાં ઉમજા પણ ખાવા પડે. પરંતુ
તેની જાનીમમાં ફરતે મને એમ આપણે

સાધુરજી હમ્મણ ચકિતથી માનવું જોઈએ
અને મને તેટલી મુશ્કેલીઓ નડે છતાં તે
દીશમાં આપણે પ્રયત્નો કરતાં રહેવુંજ
જોઈએ. ન્યાં સુધી પુરતી રીતે નબી
કહે એવો, બધી રાજકીય બાબતોમાં,
સહકારીપણાનો જુરસો, બને કોમોમાં,
ઉત્પન થશે નહીં, અને કદ રીતે બમશે
નહીં, ત્યાં સુધી હીંદમાં એકપ્રજા થવાની
આશા કેવળ ખાલી છે. બને કોમો
વચ્ચે ગમે તેવા વીરોધો ઉઠે છતાં સહ
કારીપણાથી કામ કરવાનો જુરસો આપણે
ટકાવી રાખવો જોઈએ, જે માણસોની
કદ હમ્મણ બને કોમોનાં સહકારીપણાને
બળવી રાખવાની અને તેને જમાવવાની
છે, તેમણે તો બને કોમો વચ્ચે હઠતા
વીરોધોમાં બને ત્યાં સુધી બામ લેવો ન
જોઈએ, તથા ખીજાઓને સહનથીલતર
અને આત્મસંયમનો પાઠ બહુવવા સાર
પોતે તે ગુણોને પોતાનામાં ખીલવવા
જોઈએ. હીંદુઓ કેળવણીની બાબતમાં
ખીજી કોમથી ચઢીઆતા છે, તથા ઉગતા
પ્રગતીય તત્વની જરૂરીઆતો તેઓ વધુ
સમજી શકે એમ છે. તેથી મારા મત
પ્રમાણે, હીંદુઓને માથે ખાસ જોખમ
દારી રહેલી છે. જો મુસલમાન કોમના
ખાસ લાભને માટે કેળવણી અને ખીજા
ઉપયોગી કોમોમાં તેમને મદદ કરવામાં
કેટલાક હીંદુ ગૃહસ્થો પોતાનું જીવન મળે,
તો બને કોમો વચ્ચે બહુ અશો એમ
લાસ વધવા પામશે. આવા ઉપયોગી
કામમાં તેમણે કરેલી મદદની કદર તે
કોમ કર્યા વગર રહેશે નહીં. તેથી બને
કોમો વચ્ચેનો અવિધાસ, શંકા અને
અત્યાપણુ દુર થઈ તેમને બદલે વિધાસ
પુલ મરજી અને સહકારીપણું બમશે.
—ગુજરાતી.

પાછળ પડી ગયેલી જાતીઓના
શિક્ષણ માટેના એક બાવણુ ફરમીયાન
શીમત ગાયકવાડ સરકાર કહે છે કે સત્ર
જાંજ મનુષ્યો પરમેશ્વરનાજ ધરના પ્રાણી
છે; તેણે કાંઈ બેદખાવ રાખેલો નથી.
એમ છતાં પણ આપણે વિતાકારણુ ઉચ
નીમપણાનો આડંબર રાખીએ છીએ તે
સાર નથી. ટરાંસવાલના ગેરા લોકો
આપણી સાથે સમતલાવે વરતતા નથી
તેથી આપણે વાદ કરીએ છીએ; પણ
એવો વાદ કરવાનો આપણને શા અધિ
કાર છે! આપણે જેને કનિષ્ઠ માનીએ
છીએ તે જાતી સાથે આપણે કેવા રીતે
વરતીએ છીએ! આપણે આપણી આ

એ સારું કેવું વસ્તન રાખીએ છીએ ? દરસિવાલના ગેરા લોકોએ હોદી લોકો સાથે અન્યાયી વસ્તનુ એમ મારું કેવું નથી; એઓ તેથી રીતે વસ્તન કરે છે તેમનો હું નિષેધ કરું છું. પરંતુ જો આપણે તેમના ઉપર દોષારોપ કરીએ છીએ ત્યારે આપણા લોકો ઉપર આપણે કેટલો બધો દોષારોપ કરવો જોઈએ ! પ્રજાને શિક્ષણ આપવું એ રાજનું કર તત્વ છે. પ્રજાને અશિક્ષિત હોય તો રાજકારભાર ચલાવવો દુરવશ થઈ પડે છે, માટે રાજ્યને પ્રજાને મક્કત અને ફરજિયાત શિક્ષણ આપવું જોઈએ. હમણાં આપણને લરકરી ખરચની બાજબી બીજા કુલ રહી નથી, તેથી તે બાબતમાં બચેલા પૈસાને પ્રજાના શિક્ષણના કામમાં ખર્ચ કરવો. સાત સંપન્ન પ્રજા જોઈ આપણું લરકર છે. —કેળવણી.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના ત્રણ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉત્તર આપવાનો સંભવ છે.

૧. કાચગળી એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ઓળખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે ઉપરનાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી બજુને સારું.
૪. મંચવણની સાંજ સુધીમાં મલેલ લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં કાઢવા કરી શકાયો.
૫. ૧૬ ફેબ્રુઆરી સુધીમાં અમારા અધિકારીઓને પત્રો મોકલી આપવાને બધે જાણતા નથી.
૬. લખાણ હંમેશાં હોં અને સ્પષ્ટ રહેવું. —અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“મોટી જમાતને મળતાઓ” :— તમારા કાચગળી હકીકત તમારા નામ સાથે જ ડાખી શકાય.

“મોટીમને અનુભવી” :— ઉપરાજાનું બનાવટીપણું બતાવે તેવી દલીલ તમારા કાચગળીમાં નથી.

અ. ઇ. ઓ.

કેપટાઉનના ચરચા

એ. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ એમ.

તા. ૧૪ અગસ્ટના અંકમાં મી. મુનશી મલેક દયાલ લખે છે કે “જમણા હાથથી ખેરાત કરવી તો ડાખા હાથને ખજાર ચરી નહિ જોઈએ.” એજ કાયદે મેં મારું નામ તમને જણાવી જાહેરમાં નાખ્યો. અત્યાર ખરા રાખેલો નથી. પણ એવણું મારું નામ, મેં બને મરજીદોના ઉપરાજામાં પૈસા આપેલા છે કે નહિ, એ વાંચના ઇતેમ્મરી રાખે છે. તેથીજ મેં મારું નામ ઠેકાણું અને બને મરજીદોમાં દીધેલા પૈસા ની રસીદોનો ફુંક મુસદ્દો નીચે લખેલો છે કે જેથી તેઓને પુરા સંતોષ થાય.

(I) Mosque Collection 21st March 1892 £5 : 5 : 0 by order J. M. H. Gool ફરદીની સહી છે. (II) 15/2/1905 £5 : 5 : 0 for Mosque A. H. G. Mahomed ફરદીની સહી છે. એમ મેં કેપટાઉનની, હુપ્પીટ હોદી મરજીદમાં પા. ૧૦-૧૦-૦ દીધા છે.

(III) 11th September 1908 Port Elizabeth Indian Mosque collection £2 : 2 : 0 ની રસીદ ઉપર પણ ફરદીઓની સહી છે કેપટાઉન હુપ્પીટ હોદી મરજીદના ઉપરાજાઓ, અને હિસાબની ફરીઆદનો પેકાર તો આજ સુધે ૧૮૯૪થી આવે છે. સને ૧૮૯૮માં મરજીદ બોન્ડમાંથી ઊઠાવવાના ઉપરાજાનો પેકાર થયો, અને તા. ૧૨ ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૮ ના “કેપ ટાઉનશ્પ” પા. ૪૮૯-૧૦-૦ ના ઉપરાજાની નામવાર લીસ્ટ નોંધાય. અને ફરદી સાહેબોએ લોકોને જણાવ્યું કે મરજીદ ફી થઈ છે. એ ઉપરથી સદરજુ ચમોપત્રી મરજીદ તો ફી છે કરી લખે છે. પણ ત્યાર પછીની નોંધ સને ૧૮૯૮ ના એપ્રિલની ૨૩મીના “કેપ ટાઉનશ્પ” Bond Hypothecation Mosque Stephan Bros., Cape Town” જોવાથી રેશન થશે કે મરજીદ ફી થઈ નથી. ફરી મરજીદ અને મરજીદની માલિકીના મકાન એ એક બીજાની સાથે જોડાયેલા છે; એ મરજીદ નાં મકાનનું બાહું ચોક્કસ વરપો સુધી તો માસ ૧ ના પા. ૨૦ લેખે ફરદીઓને મળેલું છે. સને ૧૮૯૧થી ૧૯૦૬ વચ્ચેના એ દરકો સાઉથ આફ્રિકાએ નાણાની રેલ છેલ્લો જોયો. કેટલાક બાહેરનાઓ ઉપરાજા કરી અમારે અમારી આ કેપ ટાઉનની મરજીદ ને તેના ટરસ્ટી સાહેબો

એ, ખુઆમે ગદવતીથી, કદમમાં પડી રહેવા લાગ્યા, અને આજે બપોરે ૪૩૬ વખત આબો લારે-મહેલુથી-કે-મહેલુથી આ જોવા બળપવા માણસોના હાથમાં આ મરજીદના કદમનો રોપલો સોંપી પોતે ચુપ બેઠા.

હું આંખોની બીમારીથી ઝાઝું લખી વાંચી શકતો નથી. પણ આ લીલાદ કામ કે મરજીદ અને તેનું મકાન કરજથી મુક્ત થાએ એજ ફક્ત ઇતેમ્મરીથી આ લેખનું લખવું થયું છે. અને એજ હેતુ થી ડાખા મારફતે સને ૧૮૯૨ થી ૧૯૦૬ સુધીના હિસાબ ડાખા મારફત જાહેર પાડવાનો ટેકા મેં સદરજુ ચરચાપત્રીને દીધો છે.

બી.

બને મરજીદોના ઉપરાજામાં પાંચા દેનાર હાથ સુલેમાન શાહમદમદ.

૧૧૪ શ્રી કોટ, કેપટાઉન

તા. ૨૩-૮-૦૯

પરચુરણ ચરચા

કેપટાઉનથી મી. મુનશી મલેક દયાલ તા. ૧૬ મી આગસ્ટે લખે છે કે :— કેપમાં બપોરે કોઈ આદમી અકસ્માત ચુગરી ખાય છે તો તે મધ્યતને સરકારી ડોક્ટર ચીરે છે, પણ મુસલમાનો સારું અને ૧૯૦૪ માં એક ડેપ્યુટી સરકારી ડોક્ટર ની જનરલ સાહેબ પાસે ગમેલું. ડેપ્યુટી ડોક્ટરમાં પ્રમાણ તાલેજીદન, મી. હાથ આદમ ગુલ, મી. હાથ મુસલિમ ગુલ, મી. અબદુલ કાદર વગેરે હતા. સરકારને સમજાવ્યું કે મુસલમાની મધ્યતને ચીરવાનું અમારી ચરીયતથી વાંધા બરેલું છે. તેથી ડોક્ટરની જનરલે એક દુકાન લખી આપેલો છે કે મુસલમાનોમાં કોઈપણ એકદમ કોઈ બતના અકસ્માતથી ચુગરી ખાય તો તે મધ્યતને વચર ચીરે દફનાવવાની રજા આપવાનો ફુકમ આપેલો છે; અને તે બાબતની નકલો મી. અબદુલ કાદર પાસે છે. માટે કેપટાઉનનીમાં જે જે ઠેકાણે મુસલમાનો રહેતા હોય તેમણે (મી. અબદુલ કાદર, નં. ૧૧૬ Long St. Capetown.) એ સીરતામે લખી નકલ મગવી લેવી, ને કામ પડે તો તેના ઉપર ચોમ કરવો. છનીવારથી રાતે મેઅરાજ ચરીફની રાત હોવાથી હુપ્પીટ ઇડિઅન મરજીદમાં અંજુમને મહેલુખીઆ તરફથી લારે જવસો કરવામાં આવ્યો હતો, ને મરજીદમાં વાચક મોહુલ થયા પછી રાતે

આર વાગે શીરણી લઇ સહુ છુટા પડ્યા હતા.

રેલવેનબે.શી.મી. કાસમ ઇસમાઇલ તા. ૨૩મી આગસ્ટે લખે છે કે:-તા. ૩-૭-૦૬ ના 'ઓપિનિયન'માં ૪૩૨ પાને ઓલીઆ કુલુક સાહેબની દરમ્યાદ સંબંધમાં કેટલુંક લખાયું છે, પણ હું ગદ્ય કાલે મારી જાતે સદરકુ ઠરાવત ઉપર ગયો હતો, ને અત્યારે કદાચ સાર ત્યાં તબીબ કરતાં ત્યાંના મુજબર મલાય મી. અવામને પુછતાં તેણે કહ્યું કે સદરકુ જમીન તો એક આફરિકન નામે રેલવેને વાવેતર કરવા સાર આવી છે: અને તેમાં તેણે અલુતું વાવેતર કીધું છે, અને તે જમીન ને ફરતા તારતુ કંપાઉડ કરવાથી લોકોના વપરાશમાં આવી શકતી નથી. તો એ જમીન વધુ કેવી રીતે મળ્યા? વળી મરામત માટે પૈસા કાઢવામાં અ.વ્યા હોય તે તાકીદથી જવી જોઈએ.

મી. ઇન્કારામ જોષામ ઇન્કારસકોરપ થી લખે છે કે:-મી. અરુ બી.ખાના કામળ સંબંધમાં લખવાતું કે જોદાન્સ જરમ દરજી કમીટી તરફથી એસોસીએશનના ઉપરાષ્ટ્રમાં જાહેરાત પા. ૮-૧૦-૦ એસોસીએશનને આપેલા તે આગલા અંક માં અપાઇ મયું છે. બાકી પૈસા જલદી ન આપવાથી પા. ૧-૫-૦ ની રકમ દરજી કમીટીમાં હલ બેલેન્સ છે. એસોસીએશનના ઉપરાષ્ટ્રની કોઇ રકમ બીજા મારગે વપરાએલી જોવામાં આવતી નથી. એટલે ઉપર જણાવેલા લખનારનો આરોપ ચોખ્ખો ખોટો હર છે.

કરબનથી મી. આદમજી અસમાલજી મુલ્લાં લખે છે કે:-અંકલેસર તાલુકા ના ગામ પાનોલી મુકામે સુની વોરાની જનરલ મીટીંગ અથા મે માસમાં મળી હતી, તેમાં જે સુધારાઓ કીધા છે તેથી મજર થવાતું છે. તે સુધારાઓ કામ રાખવામાં આવે તો સાર. નાતાલમાં ગ.મડાના કેટલાક સુની મુલ્લામાન બાપ એએ મળીને એ લોકને કામળથી ઉતે જન હેતુ જોઇએ તેમજ પૈધાથી મદદ કરવી જોઈએ.

ડેલાગોઆમેથી "ઇન્ડિયન" લખે છે કે:-અને થએલા ઉલ્લા હીંદી મરણ વખતે અનેના બધા હીંદીઓએ દુકાનો બંધ કરી હજાસ પાડી તેને એકસથી ને હાખલો ડેલાગોઆમેમાં પહેલીજવાર

જ-ગો છે. તેવી એકસથી ડેલાગોઆમે ના હીંદીઓ હમેશાં જળથી રાખશે એવી હું ઉમેદ રાખું છું.

તા. ૧૪ મી આગસ્ટના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલા ઇનકામબેનવાળા કામળ સંબંધ માં ઇનકામબેનથી "સ્વદેશ હીતેન્દ્ર" લખે છે કે:-મજકુર કામળમાં હાડના ઉપયોગ વિષે તથા કૃતિ પુત્ર વિષે કહેવામાં આવ્યું છે, પણ તે દીવ સિવાય મુખ્ય કરીને કુદ લોકોમાંજ છે. મામ માં ગૌરવ અને સોનાપુર સંબંધના, તથા જુનનાથ ને તુલસી વીતાહના ફક્ત પૈસા અમુક જગ્યાએ છે. તેમજ મામ ના વાસણો એક ટેકણે છે, જે બધાની કાંઇ બચરચા નથી. મામમાં કુસંપ છે, તેમજ સરકારી જુલમ મણો છે પણ કોઇ કાંઇ કરતું નથી. ટ્રાંસિવાલના હીંદીને મદદ થય જરૂર છે. તે પણ કોઇ ધ્યાન માં લેવું નથી, એ દીલગીરીની વાત.

જોદાન્સજરમથી 'એન' લખે છે કે આજકાલ 'દારૂની બદી' આપણી હીંદી કામમાં દીનપર દીન વધતી જાય છે એ બાબત અસોસિયલ ભરતું છે. દાલમાં આપણા પોલીસ વતનમાં એ બદીનો નાશ કરવાને દેશના આગેવાનોમાંના કેટલાક બારી જહેમત ઉઠાવી રહ્યા છે, અને તેનું કેટલોક દરજી શુભ પરિણામ આવ્યું છે. કેટલીક કામમાં 'દારૂની બદી' દુર કરવાને કેટલાક સારા કરાવે કરી શુભ શરૂઆત કરવામાં આવી છે. ત્યારે તેવાજ સમયમાં દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસતી હીંદી પ્રજામાંના કેટલોક ભાગ એ બદીમાં વધારે ને વધારે શું આપણને તથી માલમ પડતો? તા. ૧૪મીના અંકમાં એક લખનાર કહત દરજી કામપર એ વિષે આરોપ મુકે છે. અને તા. ૨૧ ના અંકમાં 'અખતાર' પુછે છે કે 'શું' આ વાત સાચી છે? હું 'પુછ' છું કે શા માટે એકથી એ કામ પરજ આરોપ લાગુ પાડવો જોઈએ? શું બીજી કામો એ બદીથી નીરાળા છે? ને ને કામમાં દારૂની બદીનો આશ દાખલ થયો છે તે શું દીનપર દીન વધતો જતો નથી? જો એ બદીનો આશ વધતો જતો હોય તો શા માટે અનેના આગેવાનોએ આપના ઉપાય નહિ લેવા જોઈએ? શા માટે 'અખતાર' એવા કાંઇ પણ બદીના દાખલા જુલોખેડેલેથી બહાર લાવી જાહેર કરતું નથી?

તા. ૨૨ આગસ્ટના અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલ મી. લતીફ એસમાનના કામળના

જરાબમાં મી. મદમદ અમદદ પારેખ લખે છે કે:-મી. એ. ના ૫૪૦ પાને લખાવનાર મી. લતીફ એસમાનનીજ ખુબ છે. અમેને ટેકીમદ સોંપવામાં આવેલો મળે નહિ.

પ્રોટેરોઆ અંજુમન ઇસ્લામ

સેક્રેટરી લખે છે કે:-

તા. ૨૫ મી જુલાઇએ દેશ જનારા એના માનમાં અંજુમનની મીટીંગ મોલવી સાહેબ અમદદ હાદર સાહેબના પ્રમુખ પણ તીમે અંજુમનના કોલમાં મળી હતી. શરૂઆતમાં મધ્ય મીટીંગનો રીપોર્ટ વંચાયો. પછી દેશ જનારા માટે ચેરમેને દુઆ ગુજરી. તથા ઇસમપર બાવલુ કરતું શેક અલી મદમદ ખમીસા, શેક કાસમ આદમ વગેરેએ બચ્ચાંએને અગ્રેજી ભાષાવા માટે એક માસર તેકાવલો વગેરે વિચેચન કર્યું. ને તેથી મી. અલી મામદ ખમીસા દરમાસે પા. ૩-૫-૦, મી. કાસમ આદમ તથા મી. મદમદ અથા દરેક તરફથી દરમાસે પા. ૧-૦-૦, મી. હાજી હસલીમ જાન મદમદ દરમાસે પા. ૧-૫-૦; મી. હાજી એસમાલ હાજી અથા, મી. હસમાલ આદમ, તથા મોલવી સાહેબ અમદદ હાદર દરેક તરફથી દરમાસે શી. ૫/- એ મુજબ મદદતરી કજુલાત આપવા માં આવી છે. મી. અદમદ અથુ તરફ થી મદદેસાનાં બાજકો માટે સીપારા સાર શી. ૧૦/- રોકડી આપવામાં આવી. બાદ દેશ જનારાના હકમાં દુઆ ગુજરવા માં આવી.

દેશ જનારામાંથી મી. અલી મામદ લતીફ (પોએસ્ટર) તરફથી શી. ૧૦/૩, મી. વલી મામદ અથા (પીટરસજર) તરફથી શી. ૧૦/-, મી. તમયમ મોટન તથા મી. તમયમ લતીફ, દરેક તરફથી શી. ૫/-એ પ્રમાણે બેટા મળી. મી. અથ દુલા સુલેમાન મોટીવારે મેંબર થય. અરજી કરી એક વરસતું લવાજમ અને દાખલ શી મળી શી. ૧૨/- આપી. પછી મી. અમદદ સુલેમાન મેંબર હોવા થી, અને દેશ જનારથી અંજુમન તરફથી મેડલ આપવામાં આવ્યો. બાદ થા ફળ લખને મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ.

તા. ૨૪ મીએ મી. અમદદ આદમ દેશ જનાર હોવાથી તેના માન માનમાં મીટીંગ મળી હતી. મોલવી સાહેબ અથ દુલ હાદર પ્રમુખ હતા.

દેશ જનારા પદકી મી. અબદુલા આદમ તથા મી. તકવળ નુર મહમદન હકમાં દુવા ગુજરાત યેરમેન વખતને અનુસરી બેઠ્યા. બીજા સાહેબોએ દેશ જનારાના હકમાં દુવા કીધી. બાદ મી. અબદુલા આદમ તથા મી. તકવળ નુર મામદ બંને એ મેમ્બર થવા અરજી કરી તે મી. કાજી ઓશમાજના ટેકાથી પાસ થઇ. મી. અબદુલાએ હાખલ શી શી. ૫/-, વરસ એકનું લવાજમ શી. ૬/-, તથા બક્ષીસ પા. ૧-૧૧-૦, એમ કુલ પા. ૨-૨-૦, મી. તકવળ નુર મહમદ તરફથી હાખલ શી શી. ૫/-, વરસ એકનું લવાજમ શી. ૬/- તથા બક્ષીસ પા. ૨-૬-૦ કુલ પા. ૩-૦-૦, મી. મુસતાની હેમતરામે મદદેસા માટે પા. ૨-૦-૦, તથા મી. ગોડફરે પા. ૧-૦-૦ એમ બેટ આપી જે માટે ઉપકાર માનવામાં આવ્યો. બાદ મી. અલી મહ મદ ખમીસાએ દેશ જનારાના હકમાં દુઆ માગી, અને મી. રીમ ખરખારત થઇ.

તાર સમાચાર

દક્ષિણ આફ્રિકાના ગવર્નર જનરલ તરીકે કેનેડાના પ્રધાન સર વીલફ્રાંસ લોરી વરનું નામ આપવામાં આવે છે. વળી મદ્રાસના હાલના ગવર્નર સર આરથર લોક્લી, મુલબના અમાહિના ગવર્નર લોર્ડ સેંડ હાર્ટ વગેરેનાં નામ પણ આપવામાં આવે છે.

તા. ૨૮ મીએ મી. મેરીમેન, મી. મુર તથા મી. રમદસ દક્ષિણ આફ્રિકા આવવા લાડનથી ઉપડ્યા છે.

ઉપડતી વખતે રૂટે તેમની મુલાકાત બેનાં તેમણે એવું જણાવ્યું હતું કે માત્ર ભુમિએ જતાવેલ મયાળુપણ તેઓ ખરા ખર જોઇ શક્યા છે, ને નથી તેઓ ખુશ થયા છે.

જનરલ રમદસે જણાવ્યું હતું કે જુદા જુદા પક્ષોને વધારે સુલેહ બરી રીતે કામ કરતા જોવાની તેમની હમ્મજ છે. તેમણે જણાવ્યું કે જુના બેદ પ્રમાણે યુનીયનના પક્ષે રાખવામાં આવશે નહીં.

નેડીય સમાવપર મિલતાં જનરલ રમદસે જણાવ્યું હતું કે પહેલાં દક્ષિણ

આફ્રિકાની મેરી જતોને એકવ કરવામાં આવશે, અને તેમ થયા પછી તેઓ બંને નેડીય સવાલનું પ્રમાણીક રીતે અને અંતઃકરણપુરવક જે થાય તે કરશે.

ખયાવના કામ સંબંધમાં તેમણે જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાને લગાઇખોરપણ ની જરૂર નથી. લગાઇખોર રાજ્યથી કોલોનીઓને ભવ પહોંચશે, અને તેમની ખીલવણી બદલી પડશે જનાં કોલોની ઓ જેઓ દરેક રીતે પોતાની મરજી પર માણે કરી શકશે તેની સાથે વડી સરકાર સંપુરણ સંમતિમાં છે તેને હું આવકાર આપું છું.

મી. મુરે જણાવ્યું કે એમ્પાયરના ખયાવ માટે નાતાલ હમેશાં આતુર રહેશે; તથા યુનીયનને ફોલ્લમદ જોવા બદલ પુરવક રાહ જોશે.

મી. મેરીમેને જણાવ્યું કે ડેલીગેટોનું કામ ક્ષિત્રને તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાની પ્રજાઓને માટે ફળદાયક નીવડશે એવી હું આસ્થાપુરવક રાહ જોઉં છું.

ગ્રીસમાં એક લશ્કરી ટુકડીએ બળગો કર્યો છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાની મકાઇ (ચે) ચાલી રહેલી ચર્ચા દરમ્યાન એવું જણાવવામાં આવે છે કે નાતાલની મકાઇ સારી આવે છે.

રહીમ ખાતે જુદાં જુદાં દવાખ પદાણો ખનાવનારો તેમની ફોલ પ્રમાણે હનામે મળ્યાં હતાં, જેમાં હારમેનને પા. ૨૦૦૦, લેયામને પા. ૧૦૦૦, પોલકનને પાકિઃ ૪૦૦ મળ્યા હતા.

મેક્સીકોમાં પાણીની રેલ આવવાથી ૨ કમિઝ ડેલરનું નુકસાન થયું છે, તથા ૧૨૦૦ ઉપરાંત માણુમોના જન ગયા છે.

ટાસમાનીક નામની ખીજ એક સ્ટીમર આસેલીઆ પહોંચી છે, તે જણાવે છે કે તેણે પોતાના રસ્તામાં ખારીક તપાસ રાખી હતી, પણ વરાલાતું કોઇ ચિન્હ તેના જોવામાં આવ્યું નથી.

દવાખ પદાણો ખનાવનાર જોરીવક અને મેકામ વચ્ચે હુમલામાં મરત મોડા

વાની છે, જેમાં ફોલ મેળવનાર માટે પા. ૪૦૦૦ નું ઇનામ કાઢવામાં આવ્યું છે.

લોર્ડ સેલ્મોરન, મી. સાવર, મી. શરા જનર તથા મી. જેમર શનીવારે લાડનથી દક્ષિણ આફ્રિકા માટે ઉપડવાના છે.

કોલમ્બીયાના કીનસથી વળા માધલ દુર આવેલી એક સ્ટીમર લાંગી પડવાથી દોરડાં વમરના તારની મદદવડે તેમાંના ૧૨૫ માણુસોને ખયાની લેવામાં આવ્યાં હતાં.

રેનોલ્ડસ ન્યુસપેપર જણાવે છે કે પાસ કરીને તાંદુરસ્તીના કારણને લીધે જનરલ મોથા દક્ષિણ આફ્રિકાના મુખ્ય પ્રધાન થવા ખૂશી ન હોવાથી મી. મેરી મેન મુખ્ય પ્રધાન થશે.

કુરોપમાં કોઇ કોઇ ટેકાણે કોલેરાને ઉપદ્રવ સર થએલ હોવાથી લાડનમાં તે કાખવ થવાની સામે સાવચેતી રાખવામાં આવે છે.

તા. ૨૬ મીએ મુર લોકોએ રપેનીસ લશ્કરને હરાવીને પાછું હટાવ્યું હતું.

કરનલ કોડી નામનો દવાખ પદાણ ખનાવનાર પોતાના પદાણમાં બેસી લાડન માં ચેસ્ટર જ્યા નીકળશે. આ કામ માં ફોલ મેળવે તો તેને પા. ૧૦,૦૦૦ નું ઇનામ મળશે.

ટરાંસવાલના હીંદી

તા. ૩૦ ના 'મરકપુરી' માં પ્રસિદ્ધ થએલ તાર મુજબ જનરલ રમદસે પોતાના ઇન્ટરવ્યુ દરમ્યાન હીંદી સવાલ ઉપર નીચે મુજબ વિચારો જણાવ્યા હતા—

હું જરૂર આશા રાખું છું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની રાજનીતિમાંથી હીંદી સવાલ દેખાતો બંધ પડવા ઉપર છે. કારણ કે મોટા ભાગના હીંદીઓ 'એક્સ્ટેન્' થી અત્યંત દંડાળી ગયા છે. આ સંબંધ માં હરી ફરીને લોરડ કરીયુ સાથે, તેમજ મોટા આગેવાનો સાથે મેં ચર્ચા કરી છે, અને હું ધારું છું કે બધા સમજી માણુ સોને ખરા અને વાળખી બાને તેણી રી જે જવાબનો નીવેલો કાવવામાં આવે અને

હીંદુસ્તાનના ખખરો

(દ્વિતીય અંક)

હીંદુસ્તાન ડેલી રેલીમાંથી એક ખખર પત્રી જણાવે છે કે મહાખાતે મહા તથા નેડા વચ્ચે મોટર યાંત્રો મલાવવાને માટે એક ઓટોમાન કંપની ઉભી થઈ છે. તેના શેરો શ્રેષ્ઠ તથા આરબ કામ ના મુખીઓએ સંમત છે. આ કંપની એ દરકીશ સરકાર પાસેથી રૂ. ૫૦ લાખ સેન્સ મેળવે છે.

સંસ્કૃત ભાષાની જોનરરી હીંદી મેળવવા માટે એક મરાઠી વિદ્યાર્થી મી. હરીનાથ હી. એમ. એ. ને સરકાર તરફથી રૂ. ૫૦૦ હજારનું ધનમ મળ્યું છે.

માંડેલીની જલમાં કોલેરા ફાટી નીકળવા થી મી. તીલકને લાંબી મીકલીલા ખાતે લઈ જવામાં આવ્યા છે.

મુંબઈના મવરનર સર જ્યોત્સના કલા રો જોન. મી. જોખલેની સરવંત એક હીંદી સેસાયટીની ખાનગી મુદ્રાકાત પુના ખાતે લીધી હતી. તા. મવરનર જોન. મી. જોખલે તથા સમાસદો સાથે એક કલાક ખેરી તે મંડળના કામકાજ સંબંધી માહિતી મેળવી હતી. આ માહિતી મેળવ્યા બાદ સેસાયટીના ઉત્પાદકો માટે ઘણા સંતોષ બતાવ્યો હતો.

મેટ્રીક્યુલેશનની પરીક્ષાના સવાલપત્રો અગાઉથી મેળવી આપવાની લાલચ આપી એક ઉમેદવાર પાસેથી રૂ. ૧૫૦ ની રકમ મેળવનાર મદ્રાસના મી. જાનરલમને ત્રણ માસની સખત મજુરીની કેદની સજા થઈ છે.

શેડા માસ ઉપર મી. બી. સી. આઇ. રહેવેનો છટોલા ખાતે અકસ્માત મૃત્યુ હતો તેમાં મી. જોન. એમ. આશવાનને જે છળ થઈ હતી તે બદલ તેણે કંપની સામે રૂ. ૨૦ હજારનો ફાવો બાંધ્યો હતો. તે કેસનો ચીફ જરકીસ દાવરે મુકાદો આપતાં ડાકટરી ખર્ચના રૂ. ૩૦૦ તથા તુકશાનીના રૂ. બે હજાર મળી રૂ. ૨૩૦૦ ફરીયાદીને અપાયા છે.

હીંદુસ્તાન અને યુરોપ વચ્ચે જાપા ખાતે ચાલતા તારના સંદેશના દરને ઘટા

ડીને ફર શબ્દે એક શીલ્ડીને બદલે નવ પેન્સ લેવાની ફીલચાલ ચાલે છે. આ ઘટાડાથી તાર કંપનીની આવકમાં જે ઘટાડો થાય તેનું અરજીને સરકાર આપશે તે આ મોઢવણ તાર કંપની કબુલ રાખશે.

શ્રીમુત તીલકની વરસગાંઠને દિવસે તેમ નું લાંબુ આયુષ્ય ઇચ્છવા માટે જોખ્ખે નેશનલ યુનીયન તરફથી મુંબઈમાં એક સભા મી. મેપરીરદાના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તેમાં કેટલીક હોદ્દા બાલુઓ પશ્ચ હાજર હતા. મી. તીલકનો જલદી થી મુદકારો કરવાની સહેનશાહને સભામાં આગમ્મી કરવામાં આવી હતી.

પંતલમમાં જાહેર બાંધકામ ખાતા તરફ થી ખેતીવાડીની કોલેજ માટે રૂ. ત્રણ લાખની ગ્રાંટ આપવામાં આવી છે.

કરોડપતી શેઠ નવરોજી ભાણેકજી વાડીઆની મીલકત નીચે મુજબના ધર્માદા ખાતામાં વાપરવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. (૧) ગરીબ પારસી છોકરાઓની નવ જોન કરી આપવી. (૨) નવી ઇસ્પીતાલો ઉધાડવી અને હવાત છે તેમને ઘટતી મદદ કરવી. (૩) દુકાળ, મરકી, આમ, તોફાન, ધરતીકંપ વીગેરે દુસ્તરી આફતોથી જે સંકટ આવી પડે તેને દુર કરવા મદદ આપવી. (૪) ગરીબ છોકરીઓનાં લગ્ન કરી આપવાં. (૫) માળાપ વગરના બાળ કેલું પોષણ કરવા તથા કેળવણી આપવા માં મદદ કરવી. (૬) લાચાર કે નવારસો ને મદદ કરવી. (૭) માણસ જાતને કામ આવતાં પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવું. આમાં પહેલી સખાવત પારસી કામને લાગુ પડે છે. અને બાકીની પારસી તેમજ બીજી બીજી કોમોને સરખી રીતે લાગુ પડે છે.

મુંબઈખાતે 'જોખ્ખે લીવીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની' નામથી એક સ્વેદી કંપની ઉભી થઈ છે. તેનો હેતુ હિંદી પ્રકારનું તરેહવાર જાતનું અને બારીક કાપડ જેવું કે મલમલ, હિંદી કુમાસની સાડીઓ, ધોતીઆં વીગેરે બનાવવાનો છે. આ કંપનીની ચાપણ રૂ. ૧૦ લાખ રાખવામાં આવી છે. અને તે રૂ. સોના દસ હજાર શેરોથી ઉભી કરવા માં આવશે. પ્રોસેક્યુટરમાં જણાવે છે કે કંપની તમામ ખર્ચ બાદ કરતાં રૂ. ૮૫૦ ઉપર નફો કરવાને સક્તિવાન થશે એવી આશા રખાય છે.

જામનગર હાઈકુલમાં દાલ નામના એક સુરદાસે અપઠાવધાની દીવા કરી બતાવી હતી. આ સુરદાસને માટે શીક્ષો તથા વિદ્યાર્થીઓ તરફથી એક રૂ. ૬૫૦ કરવામાં આવ્યું હતું.

લાહોરની સરકારી કોલેજના બે મહો મેદન વીદ્યારથીઓને તેમની વસ્તુક માટે કઠાડી મેલવામાં આવ્યાથી ૬૦ ઉપર મહોમેદન વીદ્યારથીઓએ હડતાલ પાડી છે.

રાજકોટની જાણી માટે 'સમરથ' જાપખાનાના માલિક મી. સાતવલેકર ઉપર જે મુકદ્દમે કોલ્કાપુરમાં ચાલતો હતો તેની તપાસ પુરી થતાં એસેસરોએ આરો પીને નિર્દોષ જાહેર કર્યાં હતા અને તેથી જડગે મી. સાતવલેકરને છોડી મુક્યા છે.

વડોદરા ગણદેવી તાલુકામાં મરકી, અને પલસાણમાં કોલેરાનો રોજ ચાલે છે.

નવસારી ખાતે કડીયા કામ કરનાર ત્યાં બનતાં સુધી સ્વદેશી ચીજ વાપરવા, ઇર્ષી અલગ રહેવાની બને તેટલી કોલેજ કરવા, બનીતીવાન તથા અરબાણુ રીવાજો નાશ કરવા, તથા અંતિમને દાલથી કેણી સુધીના મુદ્રા પહેરવાનો રીવાજ છે તે કાઢી સાધારણ રીતે બગડી પહેરવાના સુધારા કર્યાં છે.

જામનગરના જામસાહેબે રેટની આબાદી માટે કેટલીક યોજનાઓ ઘડી કઠાડી છે. જેમાં બંદર સુધારી વેપાર શેજગાર વધા રવાનો તથા જામનગરથી સલામા સુધી રેલ્વે બાંધી દારકા સાથે જોડાણ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. રેલ્વેના સંબંધમાં મહારાજા ગાયકવાડ પશ્ચ તેવો વીચાર રાખે છે. વળી મોતીની છીપેથી ઉપજતી પેશાશ વધારવા અને મહાલોમાં દરામવે કરવાનો જામ સાહેબનો ઇરાદો છે.

અંકલેશ્વર કરખામાં હાઈકુલ રખાપવા માં આવે અને તેને પોતાનું નામ આપવા માં આવે તો મી. માણેકલાલ અમરતલાલ ફવેએ રૂ. ૧૦૦૦૦ ની રકમ આપવાની ખામેશ બતાવી છે, જે કરખાવાસીઓએ ઉપાડી લઈ હાઈકુલની યોજના અમલ માં મુકવા તથા રૂ. ૩૦ બેથ કરવા માટે એક કમીટી નીમવામાં આવી છે.

સરકારે એક ઠરાવ ગઠાર પાડી જણાવ્યું છે કે કોઇ પણ સહેર અથવા કરવામાં સરકારી હાથથીનો મુકામ થયો હોય અને સરકારી માણસે મામના અથવા સહેરના દુકાનદાર પાસેથી માલ ખરીદ્યો હોય, અને તેના પૈસા દુકાનદારને મળ્યા નહીં હોય તો લાંબા કોઇપણ મહેસુલી જમલ હારે સરકારી ખાતાના વડાને મળી તેના પૈસા અપાવવા.

સરકારી નોકરોને પગલાં આજીવન સુધી એક મામથી બીજો મામે બદલી કરી મોકલવામાં આવે તો તેમના હોકરા એ પાસેથી શાળામાં દાખલ થવાની રી નહીં લેવાતું હરાવ્યું છે.

રંજુનના મી. અમલુદ્ધ કરીમ જામલે લાંબા મહેસુલોનો કોળવણી પાછળ રા. બે લાખ અપવાતુ જાહેર કરેલું છે.

નાદારી ડેટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ મેટેટમાંથી)

અગાઉ મુકામ અને વીનટરટના સ્ટોર કીપર હજારાદીમ હાજી જુસુબ બે હજારાદીમ જુસુબ અને મરોઆ હજારાદીમના નામથી જોળખાએલા છે તેની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેણદારોની મીટીંગ તા. ૭ મી સપ્ટેમ્બરે એસ્ટેકાઇટ માણ એટ આગળ બરાસી.

ડરખન કાલેંડીમાં બાઉકરસના કોલોની અલ દીદી પરમેસરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૨મી સપ્ટેમ્બરે ડરખન સરકારી કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

ડરખન એ સીટના ફેરીયા મદમદ સાલેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૭મી સપ્ટેમ્બરે ડરખન સરકારી કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

મારિસખરગના જોખળની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુધીમ કોરટના માર્ટર આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૪મી સપ્ટેમ્બરે સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મારિસખરગના રામચંદ્ર મહારાજની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના

આંકડા સુધીમ કોરટના માર્ટર આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૪મી સપ્ટેમ્બરે સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

મારિસખરગના સ્ટોરકીપર સાહુભુદીને તેના લેણદારો સાથે કરેલી સમજુતી સંબંધમાં છેલ્લી વહેંચણીના પોતાના દિરસા માટે લેણદારોએ ટરસ્ટી મી. જી. અરમ્મીન ડહને ૧૨, ટીઅર સીટ, મારિસખરગ એ સીટનામે લખવું.

વેરલમના હસાક હજારાદીમ અને સુલે માન હજારાદીમના નામથી વેપાર કરતા સ્ટોરકીપર હસાક હજારાદીમે તેના લેણદારો સાથે સમજુતી કરી છે, જે સંબંધમાં ટરસ્ટી મી. બી. ઇ. સ્વીનખરન જણાવે છે કે લેણદારોની મીટીંગ તા. ૭મી તથા ૧૪મી સપ્ટેમ્બરે ડરખન કોર્ટ હાજિરમાં માણએટ આગળ બરાસી.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૨ જી ને ગુરવારે ડરખન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ હામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાળીય	૦ ૧ થી ૧ ૩ ૩૩૦	
કાલી દલાવર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પાંચનએપલ	૦ ૬ ૦ ૧ ૬ ૦	
કહેણું	૨ ૬ ૦ ૪ ૦ ૦	
અવોકાડોપેર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લેલીસ	૦ ૩ ૦ ૦ ૦ ૦	
પોપો	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૦	
બનાના	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૧૦૦	
આનેડીલા	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કામદી લીંબુ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મેડરીન	૧ ૦ ૦ ૪ ૦ ૦	
નામીસ	૧ ૦ ૦ ૫ ૦ ૦	
એરેંજસ	૧ ૦ ૦ ૪ ૬ ૦	
મગફળી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મકાઇનો ભરડો	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પટેટા (ગોળ)	૧૨ ૬ ૦ ૧૫ ૦ ૦	
પટેટા (સ્પીટ)	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ટરનીપ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીંબુ	૦ ૩ ૦ ૦ ૬ ૦ ૦	
ટમેટા	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૦	
લોકવાટ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ગ્રીનપીપ (કોરાઇ)	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીલો બીનીસ	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૦	
જામફળ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
રજાઈ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
બીટરટ	૦ ૩ ૦ ૦ ૪ ૦	

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવજ માંબ ૧ મસતાની ૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬		
બીમડીના	૨૩ ૦ ૦ ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
ચીની સકર	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
દુડાના	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
ફેલી ગુવેર દાળ	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૬	
ગુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૨ ૬ ૦ ૨૩ ૬	
મગની	૨૭ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
અડદની	૨૮ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
અમ્બા મુખાંબા	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
દાળ	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬	
વટાખા	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬	
વટાઈ	૬ ૦ ૦ ૬ ૦	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
હાવું તેલ ૧ આબન	૩ ૩ ૦ ૩ ૬	
એરડીનું	૨ ૪ ૦ ૨ ૮	
મીઠું	૩ ૩ ૦ ૩ ૬	
નાળીએરું	૩ ૪ ૦ ૩ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
પીળી	૧૪ ૬ ૦ ૧૫ ૬	
તીરકળ નાતાલ	૮ ૦ ૦ ૧૦ ૦	
આટો	૧૪ ૦ ૦ ૧૪ ૦	
મદાસી સોપારી ૧ રતબ ખા	૦ ૦ ૦ ૦	
મરચાં	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
બી પેટી જટીનના પૌ	૮-૦-૦ ૮-૫-૦	
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦ ૮ ૦ ૦	
પારાશીન એરોફેડ		
વાઈટ રેસ	૮ ૮	
આબન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
નાળીવેર	૧૧ ૦ ૦ ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ ૦ ૬ ૦	
કામચંદ સોપ	૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
આણ સીકર રોળ	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
આણ સનથાપટ	૪૨ ૬ ૦ ૪૫ ૦	
ટ્રાયમ ૫૪ દુકાના બોક્સની		
દીમત	૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
નેક્ટર ડી	૧ ૮ ૦ ૧ ૮	
મામીસ લાબન	૩ ૧ ૦ ૩ ૩	
સોપારી સેવરમની	૦ ૧૦ ૦ ૧ ૦	
નીલમ પોષ્ટ એઆરેડ	૧૬ ૬	
ફૂધ નેસબનું	૨૦ ૩ ૦ ૨૧ ૦	
ફેસલ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરસુબ)		
ખરતા એફી	૪ ૩ ૦ ૪ ૬	

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL Rs. 30,00,000.
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

- Directors.**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 10. KAMARUDDIN SHEIKH AHMAD SHEIKH NAG KUMBLE-KAR Esq.,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank.—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors.—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors.—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative.—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary.—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE :—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd. has been formed firstly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 13 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the same. While there were others who, though they had neither any to do with the maritime trade nor any steamers to get rid of, but were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission". Seeing that there was either no realisation on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstance under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To
THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., LTD.,
BOMBAY.

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/—per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and conditions embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit Ra. _____

„ 1st Instalment „ _____

„ Final Instalment „ _____

If full value has to be paid „ _____

Total Rs. _____

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 190 .

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C. Mohamed Surtie Merchant, Box 87	DARNALL. Narayan Maharaj, Produce Dealer and General Merchant.	DURBAN Lala Babbai, Fruit & Vegetable Dealer 86 Queen St., Box 636, M. A. Simon, Jeweller, 120 Grey Street. E. SULEMAN BROE., 100 Queen Street. SUN BRAND TOBACCO WORKS, Box 88, 164 Grey Street. Sheikh Hossan, Plumber & Tankmaker, Umgeni.
BEACONSFIELD Shanboodeen Dowry, Robinson Street.	DURBAN Abdool Razak, Fruit Agent, Box 167, 111 Victoria Street E. AZOORAKER AMON & BRO., Box 441, 434 West Street. M. C. Anglin & Co., Box 59, 339 Pine Street. Bhanu Parshotam, 357 Pine Street M. C. CAMROODEN & Co., Box 126, Grey Street.	EAST LONDON Ambaram Jiwan & Co., Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223. Harjiwan Ramjee, Indian Laundry 3 Fairview Road, Makan Bhana, Indian Laundry, Cambridge, Berea Road, Box 223.
BELFAST Abdul Latif Khamisa, Meintjes Street, P.O. Box 34. E. A. Saloojee, Box 42.	DADA OSMAN, Box 88, 130 Queen Street. DAWAD MAHOMED & Co., Plowright Lane. Dawjee Mamoojee Timol, Box 211, 116 Grey Street. EAST INDIAN TRADING Co., Box 88, 102 Queen Street. Ebrahim Abdul Tyeb & Co., 113 Field Street. B. EBRAHIM ISMAIL & Co., 118 Commercial Road. Esmail Dawjee Motala, Saville Street, (near Surti Masjid).	ENSELEBURG E. Omar Rajan & Co. ESTOOURT M. C. Desai, Fruit & Produce Dealer, Harding St., (opposite Plough Hotel) Vithal Dana Bhavnaguri, Shoemaker, Harding Street
BELLAIR D. A. Babonin, Fruitsupplier in South Africa	HOOGEN CASSIM & Co., Box 86 371 Pine St., IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co., 171 Umgeni Road. JALSHOY & SOHRAJEE BROS., 110 Field Street. Mahomed Ebrahim, Commission Agent, Point. Mackenjee Brothers, Tailors, 182 Grey Street. A. E. MAYET, 154 Queen Street. J. B. Mehta, Box 530, Grey Street. B. A. Mughraji, Photographer, Sydenham Road (Opposite Botanic Gardens). G. H. MIANKHAN & Co., Box 97, 125 Field Street. Odhav Kanji, Box 610. N. Jugjiwan Tailor, 123 Grey Street. B. Peerbhoy Butler, 506 West Street.	GRAHAMSTOWN C.C. V. A. Doss, Wholesale Produce & Fruit Exporter & Commission Agent, Box 110 Tel. Doss. Mohanbhai Desai, Fruit & Produce Dealer & Commission Agent, Box 106. Box 38. V. S. Thakore, Indian Laundry, Box 122 High Street.
BOKSBURG V. Bros. Tailors & Outfitters, Box 77, Stand No. 6, Location H. R. Desai, Box 255 Branch: Market Street.		HARNERTSBURG Zoutpansberg) Sasopjee Ismail, General Dealer.
BUTHA BUTHE Tayob Adam.		
CAPETOWN ADAM H. G. MAHOMED, Estate Owner, Noorbagh, 8, Kloof Street. A. Cader 116 Long Street. Chhaganlal Bhawanidas Gheewala Randeria, 21 Roger Street. Importers EBRAHIM NORDIEN, 24 Frere Street, (Woodstock) Hoozenkhan Kalekhan, 17 Market Street, Somerset Strand, C.C. Keshaw Ramjee, 213 Bree St. 17 Lion St. & 131 Corner Church and Bloom Sts. D. Mancherjee, Box 1036, 14 Wicht Street. Mohideen Ennos, 189 corner Bree & Bloom Streets A. PATEL & Co., 157 Loop Street.		
CHARLESTOWN Amod Ismail Esack, Box 10,		

HEIDELBERG

Aboc Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 47.

JOHANNESBURG

Abdool Tnyah & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Caway & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibha Dujee,
Indian Washerman,
Box 6360.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1015
P. B. Dorahjee,
Box 9037, Corner Alexander St.
M. P. FANCY,
Box 8031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KASOMA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALSAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omariji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAUHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
BEJANJI RUGHATE,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN Nis & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
24 Market Street,
Coola & Fakob,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3459.
M. K. DAISY OIGAL FACTRY,
Box 6360.
G. P. LAUGHAM,
78 President Street
Head Office: 10 Orphan Street,
City Row.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp.
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pillay
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamwooden Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal. Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222.
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 340.
HORMAJEE IDOLAY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 100.
VRAJIDAS & LAICHAND
Box 92.
NANJEE DELAHEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

MIDDELBURG
(TRANSVAAL)

A. E. BHAGNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. CAJEE & Co.,
General Dealer. P.O. Box 117,
143 Church Street

MAFFERING

Cassim Soogoor,
Box 61
Kajee Hajee,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SNEEDAY,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingego.

NORTHDENE

Devian Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 140.
MEHTA & KRANDEBIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nausabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 51,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton. Box 88
Mangalbhui V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Bobin St., Pretoria
VAGARDAS HANI BONI,
Goldsmith,
Boon Street Box 280
Z. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Gign, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Rauchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Rauchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

L. S. Kadiwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWASTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugmath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSEBURG

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jooseph Tayoh & Co.
Market Street.
Jooseph Hussain & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેડ એફીસ: 10 એફીસ એટ, કેપટાઉન
સી. પી. લક્ષીરામ.
જનરલ સીક મેચાંટ.

૭૮ પ્રેસીડેંટ એટ, લેહા-સલરમ.
એટ આપવા લાયક અનેક તરેહની યક્ષીજ
સરસ ચાને, જેવીકે ચાંદીના માલ, હરેક બાલુ
રેશમ, જરીના રેખલ કલેચ, કાસમીરી બનાલ
વિવેરે વિવેરે. માલ પસુજ સસ્તા. આવે અને
ખારી રી.

Ismail Amod

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORP

ઈ. એ. ના લુના અંકો

આ બજારના બધા તથા આજુ પાસના
ફેરલાક અંકો સીકમાં પડી ફેરલ છે.
આ અંકે આમારી કરામતની એફીસેવી
હરેક એક પેનીરી માળી હરેક, પેસ્ટેલ:
દક્ષિણ આફ્રિકા માટે અરખી પેની, તથા
હોફ્ટાન માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 8040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.
Branch: INGOGO.
Tel. Add.: "SEEDAT."
Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Elms
Durh. F.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

... BORN TOBACCO ...
VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.
At LOWEST Wholesale Price.
Box 55. Tel. Address: "Purabaya".
Telephone 864.

દરકી કેપ.

હયી ફેડની દરકી રેખાએ.

આમારે ત્યાં મરેકે બાવે મળશે. એક વખત
અવજાવી જુઓ.

સન એન્ડ રેખેડા વાંચ.

1118 ને સીટ, 1877

N. KALIDAS & CO.

TAILORS AND OUTFITTERS.

એરડર મુજબ સુટ બનાવી આપવામાં
આવે છે.
26 MARKET STREET,
BRANCH:
247 MARKET STREET. Johannesburg

E. Suleman Bros.,

Wholesale & Retail Timber & Iron
Merchants,

Bank Hill & Timber Yard:

109 Queen Street, Durban

NORMAJCY IDOLCY.

DIRECT IMPORTER

- AND -

GENERAL MERCHANT

P.O. Box 312, LAWRENCE MARKES.

M. E. NAGDEE & Co.,

General Merchants & Direct Importers.
Wholesale & Retail.

અમ, હાજર મુને મરખુદ એટા અપાવી રાખવામાં
આ છે.

Head Office: Box 3 WARMBATHS
and at NYLSTROOM.

ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ.

इंटरनेशनल वीटिंग मेस, फीनिक्स, नाताल.

Stand 512, 17th St., Box 6031.
Vrededorp, Johannesburg.
Telegrams: "FANCY."

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 11TH, 1909

No. 37

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 400.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 11TH, 1909.

The Hunger Strike

THE most potent weapon which has been used by the imprisoned suffragettes in Holloway Gaol, in order to obtain a just amelioration of their treatment has been "the Hunger Strike." They were treated as "second class misdemeanants" and as no protest produced any effect upon the authorities, a number of these ladies determined to abstain from food. They carried out their plan of campaign very bravely, in some instances refusing for days to take the food provided, until, for fear of the consequences of such starvation, the Home Secretary released them. Commenting on their action the *Nation* says:—

"The Home Secretary has been compelled to release a dozen of the imprisoned suffragettes, who have carried on a 'hunger strike' as a protest against their treatment as second-class misdemeanants. Wrong on some points of tactics, in this respect the suffragettes have been absolutely right, and we are astonished that a humane and enlightened Home Secretary like Mr. Gladstone has not long ago admitted their cause."

Mrs. Lawrence, in a speech at Exeter Hall, said:—"The other day I heard of a boys' school which met to debate the aims and methods of the Women's Social and Political Union; they passed a resolution approving heartily of the methods, but not the aims of the Society. This verdict pleased me greatly, for it had the charm of novelty." Unfortunately, while approving the aims of the Women's Social and Political Union, the method employed to obtain enfranchisement do not always appeal to us as wise and good. The suffragettes have been disappointed and criticised as "Passive Resisters." In this language, however, we are

altogether with them, and we note that once more the method of passive resistance has proved invincible within the walls of a prison.

The step, however, was a very serious one. The Editor of the *Suffragette Organ* puts it in this way:—"The women who went thus bravely forward took their lives in their hands, and had Mr. Gladstone refused their release, he would have been saddled with the everlasting odium of the death of those women to whom he refused justice. He knew this and knew that the country would not tolerate such action, and therefore he was obliged to give way."

We turn from these ladies and their "Hunger Strike" to the affairs which concern our comrades in prison. A few weeks ago, a "Hunger Strike" on a small scale was initiated in Diepkloof prison, and proved eminently successful. The prisoners through some freak of those in authority, were denied the pitiful luxury of the water in which the vegetables were cooked. The vegetables were served to them dry. To men on the verge of starvation a small comfort like this is of the utmost importance, and nothing, but sheer inhumanity would have withheld it. As protests were of no avail, they agreed to abstain altogether from their midday meal. This they did for two days, and were prepared to continue, but the water was restored, and the strike ended.

A still more serious matter confronts us now. The Director of Transvaal Prisons has again and again refused to increase the amount of food granted to Indian prisoners or to allow the use of ghee for short sentence prisoners. These matters have been the subject of repeated appeals and so far little change has been made. Something else must be done, should this state of things be allowed to continue, and it would be well for the Government to note that our men are quite equal to the sacrifice of a hunger strike and that if attempted it will be thorough. But why should every concession to mere humanity have to be wrung from our rulers in some such way as this? Surely it will be to their eternal disgrace if the callousness of officials induces a calamity of this character. Besides this, it seems to us inhuman, that large numbers of men should be torn from their homes, and consigned for months to prison, while their wives and children are left, so far as the Government knows or cares, in utter destitution. The women are noble and make no appeal, but the iron enters into their souls. Surely it might not be possible for such things to occur in a civilized land? The

men are not criminals; yet they are consigned to prison, while the women and children are left to starve or die by a so-called Christian Government. This is wrong, and God will judge it!

"Try, try, try again!"

If some prophet had dared to prophecy, in the streets of Johannesburg on the evening of August 16th, that within a few hours, without storm, or wind, or rain or fire, the beautiful trees of the City, and of the whole district would be placed in the utmost peril, passersby would have counted him a lunatic. If he had attempted to picture the details of the experience, how huge branches would cumber the ground, veterans of the forest be prostrate, the cemetery present the appearance of having been bombarded, and the plantations and gardens be almost wrecked, every fresh item would have confirmed their impression. Men would have said—"Absurd! The thing is impossible! Such ruin can only be effected by the sweep of a storm, and of such a storm as the Transvaal has seldom seen." And yet the destructive work was done! Silently, softly, gently, without wind, the snow-flakes came, and the pure white burden accumulated on branch and trunk, until giant trees which had braved the storms of many a year cracked and fell, as though bomb-shells had destroyed them!

Take it as a parable. Individually, the snow-flake had no power, no weight. It was beautiful, but so light and feathery that its impact would hardly have disturbed a butterfly. A warm breath would have dissolved it. Yet by sheer force of numbers, the continued attack of a white-robed army, the greatest trees were broken and have worked that years will fail to repair! In our efforts to obtain justice we need the same persistence. At times, it may seem as though all our attempts to break down the Asiatic Law Amendment Act, or the still more difficult efforts to alter the invincible determination of our white fellow-colonists to isolate and oppress us, will end in despair! The opposing forces are so tremendous. At times, it appears as though our repeated imprisonments, the sufferings of our wives and children, the death of Nagappan, the work of our delegates in England and in India are all powerless before the might of a hostile Government. In reality, this is not so. We shall only fail if we abandon the path of persistent suffering. These repeated acts of heroism are doing their work.

though it may not be apparent yet. They are like the snow flakes gathering weight in silence. When sufficient has been done even the Government will be powerless to withstand the just claims which we make. Beyond everything we must be united. Disunion is weakness anywhere, with us it would be fatal, and, for the rest, trust God, and, if we appear to fail at first, "try, try, try again!"

UNDOUBTEDLY SUPERINTENDENT VERNON made a fatal mistake when he told Mr. Van den Berg in "A. J. Court, Johannesburg,"

on Monday, his views of a white man's duty. However true it may be that the Superintendent and Mr. Chamney, and not a few influential and Official men beside hold such views, and make it the goal of their endeavour, it has always been decorously denied. Now, alas, in a moment of excitement and truthfulness, this honest man has blurted it out and maintained it. Referring to the Asiatics, he said "I think it is a white man's duty to hunt these people out of the country." And again when the Magistrate said: "Your advocacy is too strong. You say it is the duty of every white man to hound these people out of the country." The Superintendent replied, apparently with insolence, "So it is." Subsequently, after the Magistrate had dealt with him severely he added, referring to his observation, "I am sorry I made it now." No doubt he was sorry, and will be still more sorry before the matter is finished. The end is not yet. His statement, however, of his conception of duty reveals an extraordinary position. A police officer tells the world in open court what motions and policies guide him in dealing with Asiatics. His great impelling principle is "to hunt them out of the country." This is the man, too, who has charge of Asiatic affairs, who has been in fact, Mr. Chamney's satellite during all these troublous times. He has directed the arrests of Asiatics, he has assisted at their prosecutions, he has managed their deportation, he has watched their houses, and attended their meetings, and, through all, his guiding principle has been "to hunt them out of the country." Is it any wonder that difficulties have multiplied and a just settlement has been impossible? The paid agent of the Government, the Asiatic officer, has not wanted a settlement, but has laid his plans to make it impossible for the Asiatics to remain here. Last week, this beautiful officer made other statements in Court of equal honesty. Guided by this same admirable principle, he found himself in a crowd of Indians. This is his account of it:—"I struck at several of them, with a sjambok and with my bat. I am the only white man who struck a black man in the crowd." According to his own confession, he ran amok,

lost his head and his temper, and "could not say whom he struck." But they were Asiatics, and it was his duty as a white man "to hunt them out of the country!" He then described another scene which occurred at the door of a house in which a few Indians were gathered. "Witness told Ruid to hold the door and he struck at those coming out."—"Witness struck one in the front row with a sjambok and the other with his fist." "He did more than flourish the sjambok, he used it." What an extraordinary story! If Superintendent Vernon had treated a crowd of white men in that way, or guarded the door of a European house to strike at everyone coming out, his position as a police constable would not have been secure for an hour. It ought not to be secure now. But we can understand all this brutality, this want of tact, these constant pin-pricks, and assaults, when we learn from his own lips the guiding principle of his life—"to hunt these people out of the country."

BUT, AFTER ALL, THE SERIOUS POINT in this unhappy business is not what view a man like Superintendent Vernon takes of the matter, but what is the guiding principle of his masters? In all such affairs, an official of this type is practically an echo of those who employ him. He knows well enough what kind of action, what line of method will please them. If Superintendent Vernon was very foolish he may have done last Monday, but he is not naturally a fool. He said what he had reason to believe his superiors would endorse. With this conviction before us, we confess that the whole treatment of the Asiatics assumes a new complexion, and fresh light falls on the irritating, often utterly inhuman, way in which the Government has dealt with them. Take, for instance, the discoveries made in connection with the death of Nagappan, when all the Government Officials were exonerated, or the constant refusals of the Director of Prisons to alter the new diet scale to the extent of supplying ghani to the Indian prisoners, or those pin-pricks in the administration of the prisons which seem so trifling to outsiders, but bulk so large to those who suffer, or those persistent deportations through Portuguese territory. What does it all mean? Does it mean that Superintendent Vernon has simply blurted out the guiding principle of the Transvaal Government, discovering in a moment of weakness the plan of campaign? We sincerely trust not. But, until it is disowned by the Government, and better treatment accorded to our coloured men in prison, it will be very difficult for us not to believe that for Superintendent Vernon's masters also—"a white man's duty is to hunt them out of the country."

ALL THIS, HOWEVER, IS BUT PART OF a still larger question, a Officialdom question frequently alluded to in books on India, and one that will have to be faced if the problem of dealing with Asiatic races is ever to be solved. That is the employment of officials who understand the character, and appreciate the civilization of those with whom they deal: in other words, the employment of those who have been specially trained for this work. What does a Superintendent Vernon know of the language, manners or religious customs of the Indians or Chinese, even supposing he desired to act justly by them?—Absolutely nothing. Most of the troubles which now have become so acute might have been avoided, if those officials who have been in charge of the Asiatic department had not been ignorant of Eastern customs which should have been respected. So far as India is concerned, Sir Henry Cotton advocates "the gradual substitution of Indian for European official agency" which he regards as "the keynote of administrative reform." "It is apparent," he says, "that while Indians of mature age will work for less pay than youthful Europeans, their knowledge of the language and customs of the country gives them in other respects an immense advantage." "They have," he continues "of necessity a more perfect insight into the character and conduct of the people. However great the merits of European officers may be, they can never be so great as the counterbalancing advantages like these." Regarding the competence of Indians to undertake official work, he instances the testimony of "a late Lord Chancellor, the Earl of Selborne," near relative of our present High Commissioner. Speaking from his place in Parliament he said:—

"My Lords, for some years I practised in Indian cases before the judicial committee of the Privy Council, and during those years there were few cases of any imperial importance in which I was not concerned. I had considerable opportunities of observing the manner in which, in civil cases, the native judges did their duty, and I have no hesitation in saying—and I know this was also the opinion of the judges sitting that day—that the judgment of the native judges was as good as the judgment of a general rule, with the judgments of the English judges. I should be sorry to say anything in disparagement of English judges, who, as a class, are most careful and scrupulously to discharge their duty; but I repeat that I have no hesitation in saying, that in every instance, in respect of integrity, of learning, of knowledge, of the soundness and satisfying character of the judgments arrived at, the native judges were quite as good as those of English judges."

So much for India. Here, the difficulty of working smoothly with Asiatic people, is accentuated by the profound ignorance of officials of everything that concerns them. Even with the best of intentions, ignorance of the language, and of the history of

the Asiatics, is a terrible drawback in dealing with them, and when, added to this, the official is guided by the principle of Superintendent Vernon, the thing is hopeless. Instead of closing the door of South Africa to educated Indians, it would help the Government if some of the best examples of educated Indian life and character were deliberately imported. Failing this we appeal for better officials men of better character, who have some knowledge of India, and at least humanity in their hearts.

Our Delegates

ALTHOUGH NO NEWS OF A DEFINITE settlement has yet reached us from England, from private letters received from Mr. Gandhi we learn that our Delegates are in close touch with those great Statesmen who represent Imperial interests and Imperial power. Lord Ampthill is tireless in his advocacy of our cause, and should have the gratitude of every British Indian heart. Still, since we cannot say whether the negotiations may not after all break down, we are prepared to continue the struggle. We act as though there were no Delegates in India and England, and no hope of immediate settlement. News from Mr. Polak is very reassuring. The Bombay meeting which appears to have been abandoned at the instance of the Government is to be held to-day and doubtless will prove of great importance to our cause. Meanwhile his time is fully occupied, especially with a newspaper crusade.

A Martyr to the Cause

We lay this wreath upon the grave of Nagappan. Many have suffered severely, numbers have been imprisoned, not a few have been ruined in the holy cause of Indian emancipation in South Africa. Nagappan has died for it! Passive Resistance is again hallowed by martyrdom. Our late brother, S. Nagappan came from Vanagarie, Kovari Patanam in the Madras Presidency. His father Mr. Sunevasaga Padichay, is the representative of a good family, a man of high character and repute. He gave all his children a good education in the vernacular, Nagappan as the eldest of the family being especially enriched in this way. In 1903, our late brother came to South Africa together with his cousin, and, when the passive resistance movement began, he did his utmost to spread its principles and to bring it to success, last giving himself for the cause. He was a favourite among the Tamils of Johannesburg for his kindness, unselfishness, and pleasing manners, and all classes of British Indians mourn his loss.

It may be that his death after serving in the Yokeskei River Camp, will do more to further the cause

which he had at heart, and to ease the lot of other prisoners, than his continued presence amongst us would have done. At any rate, he has not suffered in vain. We accept his example as an incentive to a nobler self-sacrifice than we have yet shown; and upon his grave we renew our pledge to follow in his steps until victory is gained. *Dulce et decorum est pro patria mori.*

Court Sensation

Police Superintendent's Ideas

"White Man's Duty"

How Police Official pays another

Rigos Ismail, an Indian constable in the department of Superintendent Vernon, Asiatic officer, was again before Mr. Van den Berg in "A" Court on Monday charged with extortion.

Mr. Hopkins prosecuted, and Mr. Lewis Levy appeared for the accused.

It is alleged that the accused extorted money from Indians on the covenant that he would not arrest them for being without registration certificates.

The case for the Crown was concluded with the evidence of Superintendent Vernon, whose testimony, however, was on the line of showing that the accused could not have been present on the occasions referred to by witnesses for the Crown when it was alleged he extorted money. He testified to the character of the accused, who, he said, had on more than one occasion saved his life. He was a faithful and brave servant. Witness then dealt with the specific occasions upon which it was alleged that the accused obtained the money to show that he could not have been present. He believed there was a conspiracy against the accused.

The Magistrate: You wish me to believe that all the witnesses have conspired against the accused?

Superintendent Vernon: Yes. They will give you a murder case and all the witnesses complete for five shillings.

Mr. Hopkins: The accused lives at a high rate, doesn't he? I have been told he lives at the rate of £30 a month?

Superintendent Vernon: He gets £4 a month as a constable and what I can afford to give him. Sometimes I give him 30s. I have applied unsuccessfully for an increase for him.

The Magistrate: Do you pay that out of your own pocket?

Superintendent Vernon: Yes. I gave him £5 when his wife was sick.

Mr. Hopkins: Accused pays £3 a month rent?

Superintendent Vernon: Yes; he keeps boarders.

The Magistrate: But I cannot understand why you should pay this money yourself.

Superintendent Vernon: I have certain work which is very dangerous, and if my arrests fall off it is quite possible my commissioner will say: How is it you are not doing the work you were doing before? Therefore, I must give the man sufficient money.

The Magistrate: How are you so generous?

Superintendent Vernon: I am not generous. I am paying for my own security. I have had a few men with me, white and black, and he (accused) is the only one who has stuck to me.

The Magistrate: I still cannot understand your supplementing the man's salary out of your own pocket.

Superintendent Vernon: I have to get the work of my department complete.

Mr. Levy: His (Superintendent Vernon's) life is in danger every time he goes out. You would sooner pay 30s. or £1 a month to make sure of your life.

The Magistrate: I would not do it.

Mr. Levy: He has to do that or lose his own job.

Superintendent Vernon: No, I should not do it. I should not lose my job, but I think it is a white man's duty to hunt these people out of the country.

Mr. Hopkins: You do not think really that the Asiatics would attack you?

Superintendent Vernon: Yes.

The Magistrate: Your advocacy is too strong. You say it is the duty of every white man to hound these people out of the country.

Superintendent Vernon: So it is.

The Magistrate: You are a police officer. You have nothing to do with the policy of the law. You go too far altogether.

Superintendent Vernon: They get justice.

The Magistrate: I cannot understand you. The accused is getting a certain salary, and you pay out of your own pocket to a Government servant.

Superintendent Vernon: He is my servant.

The Magistrate: Is he your private servant? Does he black your boots?

Superintendent Vernon: No, he does not.

The Magistrate: I do not like that remark of yours. You are a Superintendent of police.

Superintendent Vernon: I am sorry I made it now.

Mr. Hopkins: Of course, it is not really evidence.

The Magistrate (to Superintendent Vernon): You talk such a lot. You should not say a thing like this. There may be bad ones: there may be good ones. You have nothing to do with hounding them out of the country.

Mr. Hopkins: Have you ever been attacked by them without you first attacking them?

Superintendent Vernon: Yes.

The case was adjourned until

Monday, when evidence for the defence will be called.

The Violence of Mr. Vernon

It would be waste of words and a reflection upon the intelligence of the public to comment at length upon the proceedings before Mr. Van der Berg on the 7th instant, in which Police Superintendent Vernon figured to such effect. Bowen once said that truth would out, even in an affidavit. Sometimes it will out in a police court. Many people had known that if the inner workings of the administration of the Asiatic Act could be laid bare the sight would not be edifying. On Monday a corner of the curtain was raised. It discloses among other pleasing objects of animate nature a Superintendent Vernon whose strong point is not a sense of humour. For, one of his Asiatic police being charged with extortion, the Superintendent denounces Indian witnesses as prepared to supply a murder case with witnesses complete for 5s.; but fails to realise that at this charge be true his own Indian witnesses and informants must be scrutinised rather narrowly. If however, Mr. Vernon is lacking in the sense of humour, he has attributes which deserve consideration. He allowed his attorney to tell the Magistrate that his life was in danger from Asiatics every time he went out. This is a departure from the way of police officers in general. Their lives are always in danger; they do not talk about it, but go about their work unperturbed. But Mr. Vernon added that he had been attacked by Asiatics without his having attacked them. This, as Alice would say, is curiouser and curiouser: for there is no record of the prosecution of the assailants of the intrepid superintendent. Can the Government have suppressed the charge? But the cream of the worthy officer's statement is his remark that he regards it as his duty to hunt every Asiatic out of the country, and his confession that he has been paying another police employee out of his own pocket. We assume that the Government, remembering the country's responsibilities as a State of the Empire, will not trouble Mr. Vernon with Asiatic matters for any longer period than it takes the Acting Premier to verify the accuracy of our report. Apart from those responsibilities, there is Mr. Vernon's health to be considered.—*Transvaal Leader.*

DONATION TO ALIGARH COLLEGE. Seth Abdulkarim Ardushakoorjamaal of Rangoon laid at Aligarh the foundation stone of the hostel named after him and to be constructed out of his donation of fifty thousand. Yesterday in thanking him at a meeting of the trustees of the Aligarh College, the Secretary announced the princely donation of one lakh for a science college at Aligarh from an unnamed friend through the agency of the Nawab of Banpur—*Bengal.*

Death in Gaol

Case of John Gibben

The report has been issued of the Commission of Enquiry (Major Dixon, Assistant R. M., Pretoria) on the treatment, while confined in the Johannesburg Gaol, of a Prisoner named John Gibben, who died in Gaol on June 30 last.

After detailing the evidence the Commissioner finds:

That the medical officer of the Gaol made an error of judgment in treating deceased: (a) In allowing deceased to go from hospital to solitary confinement and reduced diet on June 20, 1909; (b) in not realising that deceased's health was failing on and after June 1, 1909, when deceased was almost daily reporting sick, and more especially after June 5, 1909, when deceased's heart was found weak; (c) in issuing such vague advice and direction to the Governor on discharging deceased on June 23, and in not examining deceased during the time he was being employed at hard labour, as should have been done according to gaol regulations.

The medical officer justifies his action in sending deceased direct from hospital to solitary confinement and reduced diet on June 20 on the grounds that reduced diet is a proper and recognised method of treatment in cases of hypertrophied heart. Medical treatment is a matter for the medical attendant to decide, and depends on his examination of the patient and his past experiences in the treatment of apparently similar cases. The medical officer did examine deceased, and there is no evidence that he failed to bring to the treatment a reasonable amount of experience and skill. The medical officer states in his own evidence that on June 5 deceased showed weakness of the heart, and it is perfectly clear from the evidence of the warders that when deceased was received into the solitary cell on June 20, and whilst he was there, he was unwell. The medical officer was no doubt honestly of opinion that any condition of ill-health from which deceased was suffering when sent to solitary confinement and reduced diet would be improved by the lowered diet. In any case, a hospital, and not a solitary cell, would appear to be the proper place for a prisoner submitted for medical reasons to such lowering treatment. It might be said that the reduced diet was part of a punishment, but the medical officer approved of it for medical reasons—namely, that it would be of benefit to a man suffering from a hypertrophied heart. There is a great deal of evidence that deceased's health, when discharged from solitary confinement and reduced diet on June 23, was not improved by the treatment. In this instance, the medical officer appears to have attempted to reprobate punishment with medical treatment, which is not only

very difficult, but a most undesirable proceeding.

The deceased was a man of about 50 years of age—i.e., past middle age—with a hypertrophied heart, which was shown at the post-mortem examination to be more than twice as heavy as the average heart; evidently at some time or other in his life he had led a strenuous existence. Deceased was an "alcoholic," a "soaker," and a "syphilitic." In Gaol, deceased repeatedly went sick on apparently insufficient grounds; but on January 11 and May 13, 1909, deceased was admitted to hospital for observation and for overhauling, with negative results.

The risk for a prisoner in gaol, aged 50 years or over, with a hypertrophied heart, a heavy drinker, an "alcoholic" and syphilitic, is that, cut off from all alcohol and living under depressing conditions of gaol life and diet, his general health might fail. He will therefore very likely show a weakness of the heart, as evidenced by dropsy (oedema). On June 5 deceased did show weakness, and was admitted to hospital and examined by the medical officer. At this examination the medical officer told Hospital-Warder Legg that deceased's heart was "weak," and prescribed a tonic. It may be observed that on June 1 Warder Armstrong had already noticed "dropsy" on deceased, but which on this date, however, was not interpreted to be the commencement of failure of the heart. On June 20 deceased was discharged "fit" from hospital, and his disease was diagnosed, as shown in the medical register, "debility". From June 20 to the time of his death, deceased was constantly reporting sick, and his condition was on one or two occasions brought to the notice of the medical officer by the Governor and warders. It is clear that from June 1, 1909, deceased's health was on the decline.

At some date, unknown, prior to death, on the night of the 25th or the morning of the 26th June, deceased developed peritonitis, which, according to the evidence, was up within certainly a few hours of his death masked—that is to say, it showed no objective signs by which a medical man could by examination detect its presence. It may be that deceased had this disease when in solitary confinement, and on this account his health was not, as the medical officer anticipated, improved by the reduced diet. It had to be borne in mind that, according to the evidence, masked peritonitis may exist for days unsuspected by the medical attendant, and then suddenly reveal its presence by rapidly fatal general collapse.

The independent medical evidence of Dr. Russell and Dr. Gilchrist supports the medical officer's opinion that deceased's death was due to an obscure form of peritonitis, the existence of which could not have been diagnosed during life.

Deceased was discharged from solitary confinement at 6 p.m. on June

23, and reported sick the same morning, when the medical officer discharged him and wrote on the "sick report," for the information of the Governor, these words: "To be employed in section yard." The deceased was immediately handed over to a warder, taken to the stone-breaking section, and put to work. The result was that deceased was put to "hard labour" on June 23 and 24, when the medical officer intended deceased to do "no labour." The deceased, after seeing the medical officer on June 23, was returned to duty and handed over by the hospital warder to the head warder of his section, "fit for labour." This order was given verbally. The written sick reports are not sent direct to the Governor, but to the chief warder, the latter receiving them late in the day, so that there would be little opportunity to check the "sick report." As the medical officer called the deceased a "malingerer" after examining him on the morning of June 23, the hospital warder, in returning deceased to duty, did so with the words "fit for labour," as directed by the medical officer. If the medical officer had examined the deceased during the time of his being employed at "hard labour," in accordance with the gaol regulations, the medical officer might have been in a better position to diagnose deceased's condition.

The Governor of the gaol failed to carry out the gaol regulations by: (a) Failing to obtain the medical officer's specific directions as to the class of labour and description of labour for deceased intended by the medical officer, after seeing deceased on the morning of June 23, 1909; (b) neglecting, as the responsible controlling officer, to give instructions to the subordinate officers as to what kind, and how much, labour of any class constitutes "hard labour" or "light labour."

Deceased after seeing the medical officer on the morning of 23rd June was not admitted to hospital, but returned to his section, the medical officer writing on the sick report these words: "To be employed in section yard." This report, in common with all sick reports, was for the information of the Governor, and it was the Governor's duty to carry into effect the written recommendation of the medical officer. Upon receipt of this "sick report," with such vague directions, the Governor should have immediately pinned the medical officer down to a precise statement as to deceased's capacity to do labour, and any particular labour the medical officer thought fit to recommend. This vague sentence used by the medical officer was, in the absence of instructions from the Governor, interpreted by the warders differently. Some warders interpreted it to mean "hard labour," while other warders interpreted it to mean "light labour," and some as "no labour." In consequence, deceased was not put to "hard labour" on the 23rd and 24th

June, when the medical officer intended deceased to do "no labour."

In the absence of any enquiry by the Governor as to the meaning or intention of the medical officer in writing this sentence, no instructions were issued by the Governor to his subordinate officers, leaving it to each one to put his own interpretation upon it. Allowing subordinate officers to arrogate to themselves the functions of the Governor or medical officer by putting prisoners to do "hard labour" or "light labour" according to what, in their judgement, the prisoners are fit or able to do, is liable to abuse and contrary to gaol regulations.

It is the Governor's duty, as the administrative officer of the gaol, to issue instructions to his subordinate officers as to what kind of labour, and how much, appertains to each class of labour or particular labour.

There is an apparent want of co-ordination between the Governor and the medical officer, owing to a want of appreciation of the intent of the gaol regulations. The medical officer is the medical adviser to the Governor, but it is the latter, and the latter alone, who is responsible for the administration of the gaol. The various sick reports which should be furnished the medical officer by the Governor are furnished by subordinate officers, and the directions the medical officer gives in regard to prisoners are given direct to subordinate officers in place of the Governor. It is the Governor's duty to communicate to his subordinate officers such orders as he sees fit, after receiving the medical officer's advice and directions. The medical officer has no authority to send prisoners to any kind of labour, that authority being vested in the Governor alone. But from the evidence it is evident that the medical officer was in practice usurping the functions of the Governor in this respect.

There would appear to be a desire to keep the number of prisoners in hospital at a minimum, and the number of prisoners for labour at a maximum. When deceased was daily reporting sick for some considerable period, and being returned "fit" by the medical officer, it was the duty of the Governor to take active steps to investigate the matter, and, if necessary, ask for additional medical opinion, especially seeing that the services of the chief district surgeon are available in such connection. This joint opinion would then have determined whether deceased was "fit" or "unfit" to do labour or any particular labour.

Although the deceased was looked upon by the Governor as a confirmed loafer and "malingerer," and was seen doing nothing on his cell when he should have been doing "hard labour," he attempted to deal with it and came under no punishment for this offence. The medical officer had more than once called the

deceased a "malingerer" when speaking to the Governor and warders about him. It is most undesirable to call a prisoner a "malingerer" or have him so called by the medical officer and Governor, and not give effect to the opinion by charging the prisoner with this offence. Once the Governor decides clearly in his own mind that a prisoner is a "malingerer" his duty is obvious, and any shrinking in his duty, or misplaced leniency, is subversive of gaol discipline and destructive not only of the Governor's authority but that of the medical officer's as well.

It appears desirable that a sick prisoner in a cell alone in the chronic sick section of the hospital should be visited during the night-time by a hospital warder. It is quite possible for a prisoner to be in a state of collapse and unable to call or ring for assistance. Trained male nurses should be in the hospital, not only for the benefit of the patients, but to relieve the medical officer of many duties which an untrained nurse would not be qualified to perform.

It is desirable for prisoners to make complaints as and when possible. Every prisoner is seen daily by the governor or deputy governor to receive visit and on complaints. Every month departmental officers not connected with the gaol visit it officially to receive and hear complaints from prisoners. In the month of June, 1909, the gaol was officially visited six times by such departmental officers.

The services of Dr. F. A. Arnold, acting medical officer of health for the Transvaal, were placed at my disposal as medical adviser, to whom I am indebted for much valuable assistance. Dr. Arnold was present throughout the enquiry, as was Mr. J. de V. Ross, Director of Prisons. Mr. H. E. Alecock, shorthand writer to the High Court, Johannesburg, took the minutes of evidence.

It is understood that departmental action will be taken in regard to the findings, and that additional medical assistance will be given to Johannesburg Gaol. Probably another medical man will be appointed to assist Dr. Slater.—*Transvaal Leader*.

"THE SPLENDED ASSEMBLY". In the assembly hall of the Mahomedan Association Pietermaritzburg the "Splendid Assembly" of Islam was celebrated on Saturday night. From 8.30 o'clock till 11 o'clock prayers were said, after which members of the Society were presented with medals. After the Secretary (Chibhoy) and the Chairman (Shaik Hassan) had finished the gathering supper was partaken of. The hall was very nicely decorated for the occasion. Several Europeans were present during the evening.—*Times of Natal*.

Local European Sympathy

Poll Tax and the Indians

The following two letters appeared in the columns of our contemporary, *Times of Natal* :—

Sir,—This is a question that has troubled me for some time. Not a month passes without a dozen or more Indians being summoned at the City Court for not having paid their poll tax within the prescribed time.

I have personally known cases where Indians who had paid their poll tax in April were summoned and convicted in July for not having paid it. I will admit that, strictly speaking, it is a technical offence not to pay the tax by the 28th day of February in each year. But, sir, do you think it fair, in face of the present depressed times, to summon a man who had already paid his tax for not paying on the day stipulated by the Act? If you think so, then why are not the Europeans similarly dealt with? Has a single European been summoned at the City Court this year for not having paid his poll tax? No!

Perhaps it may be said that a European is wise enough to apply to the Magistrate for an extension of time within which to pay his poll tax. But an Indian, though he is entitled to it, is not granted the same privilege. It is not the Magistrate who is responsible for this injustice, but, sir, a sergeant of the Natal Police has entire charge of receiving the poll tax and of granting extensions to the Indians, and I know personally that even the most pitiable cases have not received consideration at the hands of this officer, whereas had the man been a European he would have instantly been granted an extension of time to pay his poll tax.

I do not refer to cases where men who are capable of paying make false representation. These men, I say should have no mercy at the hands of any officer. But, Sir, I refer to cases where men with wives and children are in a deplorable state, and who do not know where the next meal is to come from, and what is more these are the very men who are hunted down by Indian constables specially detailed for the work.

I hope, sir, that some other abler pen than mine will take up this matter seriously so that it may open the eyes of the Government to the gross injustice that is being meted out to the poor Indians under its very eyes. Thanking you in anticipation,

Yours, etc.,

"JUSTICE."

[Consideration is always extended to impoverished Europeans. If the same consideration is not extended to others, whatever their colour, for similar reasons, the responsible officials should be brought to book and severely reprimanded. We cannot believe that the higher authorities would wink at such rank injustice.—Ed., "T. of N."]

The Colour Question

Sir,—South African political problems have a habit of growing larger if not solved. The political significance of the segregation of the coloured races must cause a line of demarcation in our future domestic policy. Retrogression is impossible, standing still is also impossible, and no portion of a South African community must be left in a state of hopeless despair. Chauvinism must be out of the question, and the domestic policy of the politically unrepresented must be approached by intellectual discipline tempered with justice.

Scientifically we can argue from the ethnological and ethnographical sequences of the coloured question in South Africa, which as a race question has come to stay, but we of the European race have a bounden duty, as a superior race, to introduce a backward race as early as possible to civilisation, and a policy of segregation or isolation is unscientific from a civilising point of view.

History has proved that a flimsy political barrier placed in opposition to racial questions has been unsound legislation.

Questions of caste and colour are not political questions, they are merely sentimental; but the question of taxation without representation is retrogression to despotic times, and the fundamental principle of political idealism is being attacked by having "to pay the piper and not being able to play a tune."

The political history of the South African coloured question has not reached a state of finality at present, and it must be borne in mind by all political parties that we are dealing with a very valuable asset, which must not be subjected to the vulgarity of a changing Government who wish to foster a policy of their own for political power. As the primary policy of constitutional progress is being attacked by taxation without representation, the political idealism of democracy is being assailed. Such men as Bright, Cobden, Russell, and Gladstone threw down the gauntlet for something which was supposed never to be assailed again. Yet we have lived to see the political descendants of these noble men, to use the words of Mr. Lloyd-George, "the greatest democratic Government that Britain has ever placed in power," throwing to the winds the greatest political principle democracy has ever fought for, so that all political opinions are of little value whether Liberal or Conservative, but a policy of justice must carry with it a policy of equal rights and the domestic legislation of a country must be sound in principle and ethics, therefore it must be approached with a clear sense of righteous duty that each man shall bear his part in the State irrespective of colour or creed. "The mind is the standard of the man," and the political policy of tweedledum and tweedledee will never

solve the problem of the South African coloured question.

I am, etc.,

P. B. MACDONALD,

93, Church-street,
2nd September, 1909.

British Indians

The Grahamstown Association

On Sunday afternoon last a special meeting of the Grahamstown branch of the British Indians' Association was called at the association room to bid farewell to Mr. J. C. Mills on his departure for Johannesburg. Mr. Mills has identified himself with the movement and has won the esteem and affection of the men of the Indian community by his services in guiding them in framing a constitution and in conducting meetings of a religious character amongst them.

In his valedictory remarks Mr. Mills urged the members to prove by their good works and by aiming for the highest possible, that their association was doing good work, and in their efforts to reach and uplift their fellows never to forget that hidden potentiality for good may be found in all men.

Mr. P. Townshend and Mr. Boag, who were also present to show their interest in this movement, spoke encouraging words.

Mr. V. A. Doss, secretary to the association, expressed to Mr. J. C. Mills the gratitude of the association for the help he had rendered and a vote of thanks to the other speakers closed the proceedings.

On Monday the 6th ult., at nine o'clock, a large number of the members assembled on the platform to bid Mr. Mills Godspeed.—*The Journal*.

ELEVENTH ANNIVERSARY OF THE "HINDUSTAN REVIEW." With its July issue, the *Hindustan Review* (Allahabad)—which is the oldest Indian monthly in existence—enters upon its eleventh year. Its current issue, which extends over 150 pages, is replete with articles of permanent and topical interest. Politics, Economics, Law, Philosophy, Theology, History, Art, Science and Literature, are all duly represented in the present issue in contributions by well-known writers drawn from all the communities in the country. A new feature, viz., a "Literary Supplement" is inaugurated in the present number. Mr. R. C. Bonnerjee writes on "Swinburne and Meredith" in this section which also comprises critical appraisements and notices of a large number of important recent publications. This section also includes reviews of "Recent Legal Literature" and "Recent Hindustani Literature." Some instructive "Criticism, Discussions and Comments" on articles which have previously appeared bring the present number to a close.

East and West

A Curious Phenomenon

Last year Mrs. Annie Besant gave a striking lecture in the Ranade Library, Mylapur, Madras, from which the following lines are culled as of especial interest, bearing as they do on the injustice involved in the treatment meted out to Eastern colonists by their Western compeers, the Colonials as they are called by their home-born friends.

"The civilisation of the West began a work which was deadly, not vivifying, which undermined instead of strengthening. As time went on, the European countries came to regard Asia as a mere dumping-ground for their surplus population. They acted as though Asiatic nations had no rights in their own lands, though those countries might justly be plundered or split up according to the greed of any European country that might cast a covetous eye thereon. In the late Chinese war, the last thing considered with regard to China were the wishes or the rights of the Chinese. The important questions were: what was best for European commerce, what would benefit European interest; German commerce was considered, French commerce, British commerce, but no one cared about Chinese commerce, nor asked the Chinaman his views on the incursion of Europeans into his land. Then came a very curious phenomenon, which would have been grotesque had it not been so bitterly unjust: while the European was claiming his right to the open port, while he was demanding concession after concession, while he was urging, at the point of the sword, his right to build a railway here, his right to hold a piece of land there, in order that his colony might be perfectly comfortable under European law; at the very same time that these claims were being made, and their refusal denounced as barbarian exclusiveness, the younger off-shoots of these same nations were excluding from their domains the very Asiatics into whose lands they were forcing themselves. Nothing more preposterously unjust, nothing more outrageously impudent, could be conceived, than the way in which Europe demanded, as of right, in the name of civilisation, places in the country of the coloured man for its commerce and its people, while at the same time calling out that Australia was to be a white country, that South Africa was to be a white country. It shut fast its own gates against Asiatics, while talking loudly about the narrowness of Asiatics in shutting their ports against Europeans. And then Europe and America wonder at the growing feeling against them among Asiatics. When America shut her vast territory against the Chinese, and at the same time demanded room for Americans in China, you can hardly wonder that

even Asiatic patience began to ask whether this was quite fair, whether this was really just.

"Gradually a new spirit is beginning to appear in the East. Some people in Asia are becoming impertinent enough to ask whether any interest, God-given right, is vested in the white man to take everything from the coloured man as of right, and ask no privilege as of grace. Some begin to remark sullenly that the 'white man's burden' is a very real thing, but that he himself is the burden, bound on the coloured man's weary shoulders. Others murmur of a 'white peril,' far more imminent and more deadly than the 'yellow peril,' of European journalists. Asia is beginning to awaken."

Effects of Passive Resistance

In England

Mrs. Pankhurst and Mrs. Pethick Lawrence received a royal welcome at Queen's Hall on Monday afternoon, July 26, on their return from bye-election work. Mrs. Pethick Lawrence, as chairman, referred to the enormous advance that had been made in the movement during the past few weeks, and to the spiritual as well as outward victory that had been gained through the action of the fourteen militants in Holloway and their pioneer, Miss Wallace-Dunlop. All in the movement were so closely united that they felt that they also had had a share in the baptism of fire, and had come out of the vicarious struggle with a new capacity to dare, to suffer, and to achieve—veterans in the fight, with a stronger assurance than ever that no power on earth could stay the progress of the movement. The power of tyranny had been broken—to some extent for ever—and the Government had been made to see the weakness of their position. The Government realised that had one of these women died in prison—as they were quite prepared to do—it would have meant the death of the Government also, and their everlasting disgrace in the eyes of the country. The militant movement had found its final expression in the hunger strike, in which the women instead of inflicting violence took the suffering on themselves. Inasmuch as the Government was animated by self-interest and women by love of humanity, the former was bound to break down as it had done in the case of the prison revolt, and the endurance and strength of spirit that had prevailed in prison would prevail in the great issue, and the great inheritance of womanhood would be won for ever. Never in the whole history of the movement had there been such cause for joy and thankfulness, or such certainty of triumph. —*Votes for Women.*

Correspondence

A Congress Stalwart

Returning to Cool until Question Settled

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—It has come to my knowledge that there is a rumour current amongst my countrymen that I have changed my views with regard to the present struggle in the Transvaal. It is surprising to me that this view should be taken, notwithstanding my submission at our last mass meeting, which I beg your leave to quote again:—"Permit me to tell you that notwithstanding my physical weakness, I am leaving for the Transvaal at the earliest possible moment to again give expression to my protest and to continue to do so until this question is settled." Let me again emphatically state that my views with regard to the struggle pending in the Transvaal have not undergone the slightest change. I am as strongly as ever of opinion that the struggle in the Transvaal is not fought only for the Transvaal Indians but for every Indian in South Africa, and that it is the sacred duty of everyone to do his best to oppose laws which he considers degrading and humiliating to his manhood and an insult to his Motherland. It grieves me to the heart that even at the present time ill-health ties me to Durban, and prevents my proving my sentiments by action, but I hope that it will not be long before I can do so.

I am etc.,

(Sgd.) DAWAD MAHOMED.

The Jews' Friend

Dr. Max Nordau, this remarkable son of Israel has secured for himself a prominent niche in the Temple of Fame—in literature, in philosophy he is a distinct force. But, we believe, that proud and justly proud as he is of the place he has taken by the prowess of his wonderful personality, by the rare powers with which he is endowed, and which he has cultivated and educated to so high a standard, no honour—and what honour does he lack?—is more pleasing to him than the enshrinement which he has secured in the hearts of his poorest brother-Jews—the most down-trodden, the most despairing, the least hopeful of a down-trodden, despairing, albeit hopeful, people. 'Tis then Max Nordau means much less philosopher than friend—the friend who has brought the whole armoury of his matchless genius to help them in their sorrow, to raise them from the dust of their affliction, to set them as a people high above the lowliness and the shame to which the forces of the world have consigned them.—*Jewish Chronicle.*

Indian Press Comments

British Indians in South Africa

Mr. Gandhi, the acknowledged head of the British Indian community in South Africa, has arrived in England for the purpose, as he explains, of obtaining fairplay for British Indian subjects in the new Colonies and in the old. Under the old regime the treatment of Indians by their Boer rulers was condemned as inhuman and was one of the causes alleged to justify our waging war against the Dutch Republics. But their condition under the British Government is rather worse than it was under the Boer. It may be justifiable to restrict Asiatic immigration, but the Indians who are there are, in many cases, older settlers than those who wish to displace them and who render life for the Asiatic almost intolerable. The Registration Act may be necessary for the checking of the influx of Chinamen, but our own people as subjects of the British Crown have morally as much right to enter one part of the British Empire as another and the educated and well-to-do are far more desirable colonists than the riff-raff of Southern Europe who have free access to the Colonies and whose influence in every British State is invariably for evil. It is true that many European settlers in South Africa would expel every Asiatic, if they had their choice, particularly retail tradesmen, who find their profits cut down as the result of competition with travelling hawkers. The number of European sympathisers with Asiatics, who will openly express their views, is, we learn, not great, but there are more who disapprove of the treatment meted out to them for no apparent useful purpose. A section of these sympathisers early in the present year—when Mr. Gandhi, who had been imprisoned, was arrested and re-imprisoned for passive resistance made a representation of their views and urged that the welfare of the Empire, which they had at heart, might be endangered unless a speedy termination of the present state of affairs can be effected. "The Transvaal domiciled Indians, to-day in India," said they "are likely to be a grave source of danger to the Empire, since they will have left this Colony with a feeling of bitterness in their hearts at the remembrance of their hard treatment by their European fellow subjects of the Crown, a feeling which they will not be slow to ventilate amidst the sympathetic surroundings of their native land."

The claims put forth by Mr. Gandhi and his countrymen are by no means extravagant or unreasonable. They have been declared by a committee of Englishmen, who investigated them, to be legitimate and

of such a degree of moderation as to be capable of being granted without danger to the Colony. They, first of all, ask that the Government shall repeal the obnoxious Asiatic Law Amendment Act, which the Colonial Secretary has pronounced inworkable. This law, which was passed unanimously by Parliament without consultation with the Asiatic leaders, and on the assumption that there was a considerable illicit influx of Asiatics into the Transvaal, has now been, for all practical purposes, replaced by the new Validation Act, which is generally acceptable to the Asiatics and which removes the stigma under which they feel they labour so long as the old Act remains on the Statute Book. Those who did not register under it, cannot register—it remains a menace to the Indian community because to make it effective it was necessary that the community should co-operate. The old law having virtually been superseded and characterised by the Colonial Secretary as useless, it is but natural that its formal repeal should be asked for, especially as Asiatics have all along resented the imputations upon which the policy laid down in the old Act was based, and realise that so long as it remains on the Statute Book their position is perilous. They undertook voluntary registration in the belief that the old Act would be repealed. The second concession they ask is that all educated Indians may enter the Colony at will, under the restrictions of the general Immigration Law. They are witting that the educational test shall be raised so as to render it impossible for other than professional men or University graduates to enter the Colony, and they have offered to consent to Government's limiting the number of these to six per annum. They object to the issue of temporary permits as un-British as well as unsuited to their needs. Under them such persons as received temporary permits would be allowed to enter the Colony only as an act of grace and not as a matter of right, that they would be prohibited immigrants with the penalties suspended, and they would consequently be unable efficiently to practise their professions. An earnest appeal has been made in support of the admission of educated Indians, and, as one writer recently showed, the influx of a small number of cultured Asiatics is necessary to the welfare of the Asiatics themselves and even more important to the European population. "Without the means of communal development the Asiatics must, in course of time, become a source of danger to the white colonists, for in the absence of their natural leaders, they would sink to a depth of degradation which we cannot contemplate with equanimity."

Mr. Gandhi will meet with many sympathisers in England, probably more than he wants and more than will be really of assistance to him. It is unfortunate that their attitude of

passive resistance has been so widely adopted, for, as was pointed out to them, passive resistance begets anarchy and there is an end to all government until some man comes forward and shoots down those who refuse to obey the laws. On the other hand British Indians in South Africa have adopted and patiently tried legitimate means of representing their views—without avail. An enormous amount of hardship and suffering has been endured and since the beginning of the year "conscientious objectors," to the number of over a thousand have undergone hard labour and treatment similar to that prescribed for aboriginal native felons. It is undeniable that they have shown a marked degree of courage and self-sacrifice, besides incurring considerable pecuniary loss. These men include not only hawkers,—coolies, as the Colonial is pleased to call them—but doctors and lawyers and other men of culture of all faiths and creeds. It is a dangerous policy the Colonial Governments adopt towards their fellow-subjects, dangerous because it is unfair and unjust though legalised by Colonial Parliaments. If Mr. Gandhi can carry on a campaign without the assistance of the "Indian Members of Parliament" and party politicians he should do some good, but if he gets in the hands of "irresponsible degenerates" he had better have remained in South Africa. Let him see the Secretaries of State for the Colonies and for India, and if he can, endeavour to interest the leading journals of the country, but we trust he may be better advised than to throw in his lot with the class of agitator who now roams through Great Britain and advocates he knows not what. The effects of his visit to the Secretary of State for the Colonies may be far-reaching, especially if he can give the Colonial Office the information it lacks and induce it to re-open the question with the South African Governments, and we believe that is what Mr. Gandhi will devote his energies towards bringing about.—*Bombay Gazette.*

THOSE MUNICIPAL COUNCILS. You dealt editorially last week with Volksrust's proposition in regard to Asiatic traders, and Rooodepoort's reply thereto. The following further decisions are in hand. At Pretoria, the General Purposes Committee recommended that the Town Clerk, Volksrust, be informed that the Council, whilst in accord that stringent steps should be taken to limit the number of Asiatics, holding trading licences in the Transvaal, are of opinion that the matter is one to be considered by the Transvaal Municipal Association. At Ermelo, it was decided to co-operate with the Volksrust Municipality, and to bring this to the notice of the Municipal Association.

The Diet Scale Again

Chinese Sufferers

The following official correspondence has passed between His Excellency, the Chinese Consul, and, Mr. Leung Quinn:—
His Excellency, the Chinese Consul, Johannesburg.

Sir,—I have the honour to bring to your notice certain facts in connection with the prison diet supplied to Chinese prisoners in accordance with the present gaol regulations.

Since the immigration into this country of indentured Chinese labourers, the prison authorities seem to consider that mealie porridge as supplied to Kaffir prisoners is a fit and proper diet for all Chinese prisoners, irrespective of habit, custom, former conditions of life, or district from which any particular Chinaman may happen to come.

You are doubtless well aware that the class of Chinese from which the mine labourer is drawn cannot be fairly or reasonably compared with the class of Chinese forming the great bulk of the Chinese population in the Transvaal. The free Chinese citizens of the Transvaal are, almost without exception, Cantonese, and the staple diet of this section of the community is, as you know, rice and bread. If, therefore, Cantonese prisoners are condemned to exist upon a diet which is in every sense of the word repugnant to them—a diet which no other civilised country in the world would force upon them—a diet which is actually detrimental to their physical well-being, then imprisonment of hard labour must of necessity mean an intrinsically heavier punishment to the Chinese and other Asiatics than it does to the other races of mankind who may suffer imprisonment in Transvaal prisons.

Moreover, the other Asiatic races in our prisons are placed upon a scale of diet which includes rice, and even though the amount of rice supplied is insufficient in quantity, it is nevertheless possible for the other Asiatic prisoners to eke out a bare existence upon their natural food.

I respectfully request that you will make urgent representations to the proper authorities that all Chinese prisoners should be placed upon a diet scale which includes both rice and bread in fair proportions.

I have the honour to enclose herewith resolutions passed at a meeting of Chinese held at the Cantonese Club yesterday afternoon.

(Sd.) LEUNG QUINN.

Leung Quinn Esq., Johannesburg.
Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 30th instant, together with a copy of resolutions passed by a meeting of Chinese held in the Cantonese Club on the afternoon of the 18th instant; and in reply I beg to advise you that

I have this day addressed the Attorney-General, Pretoria, expressing my regret that the Government should have taken action against certain Chinese under Act 36 of 1908, and entering my strongest protest against the present prison diet of mealie porridge given to Chinese political prisoners, respectfully and earnestly urging a change to a diet to include both bread and rice more suitable to their natural conditions.

(Signed) LIN NGAI.
Acting Imperial Chinese Consul-General for B. S. A.

Lesseps' Perseverance

"To those who now come and go between England and the greater East the Suez Canal has become the natural channel of navigation," says Mr. J. D. Grace in a paper in the *Cornhill Magazine* on "Through the Suez Canal with Lesseps." "Yet forty years ago the writer was riding on dry land where now is the path of the great ships which carry the commerce of the world between Europe and India, Australia, and China. But one year before Englishmen were quite incredulous as to the Suez Canal. Had not eminent English engineers pronounced the project impossible or doomed to failure?"

It was in the late autumn of that year that the present writer visited Egypt, carrying with him an introduction to M. de Lesseps as a result of which he was invited to visit the canal under the guidance of its great originator. "In places the excavation was but begun, in others the cutting descended by rough terraces to depths of twenty, thirty, and forty feet. The whole, bottom and sides, seemed alive with people. Men of many nationalities struck the hard soil with pick or spade; long lines of Arab men, women, and boys marched continually up inclined planes, each bearing on his head a flat circular basket laden with excavated earth and stones, ■ shot on the bank. To the writer these head-born baskets of earth seemed ■ present so comical a contrast to the vastness of the undertaking that he could not refrain from remarking it to M. de Lesseps.

Here was a man already past sixty, who had been writing letters soon after four o'clock that morning, riding like a youth of twenty, and gay as a boy, full of spirits, full of anecdote, of local folk-lore, ■ Arab traditions. "Of the anxieties of a great project which had been laughed at, schemed against, resisted by statesmen, pronounced impossible there was no trace. With a cheery laugh he told us that the canal would ■ opened in the following October. Our incredulity was obvious; but with a confident nod and a smile he only added, 'You will see.' The thing seemed impossible even to us who had seen what was doing and what remained to be done. But events proved him

right. Ten months later the canal was formally opened by the Empress of the French."

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

CHINESE PASSIVE RESISTERS. The remanded Chinese cases came on for hearing before Mr. D. J. Schuurman in "B" Court on the 3rd inst. and sentence was imposed in each case of three months' imprisonment with hard labour or payment of a fine of £15. Needless to say, the fine was ignored and our Chinese friends marched jubilantly off to prison. Mr. W. J. MacIntyre, who appeared on their behalf, entered a strong complaint as to the way in which the men, according to their statements, had been treated by the police on their being taken in custody. The Magistrate said that it was a matter with which he could not deal, as it was a subject for police inquiry. The Public Prosecutor assured the Bench that the matter would be inquired into. On Saturday last, Mr. Hosai was arrested on the charge of refusing to produce a registration certificate and failing to give means of identification. His case was remanded. On Tuesday last, at Vereeniging, was released Mr. C. F. J. Frank, after serving a term of six weeks' rigorous. It will be recollected that Mr. Frank acted as Chairman of the Chinese passive resisters during Mr. Quinn's imprisonment. Mr. Frank was re-arrested on Tuesday, and brought before the Court on Wednesday, the Magistrate remanding his case for a week. Mr. Hosai appeared before the Court on Monday, his case was remanded to the 13th instant.

THE WEEK'S RELEASES. On Tuesday last Mr. Shapurji Randeria, another of the Natal contingent of heroes, was released from Houtpoort Gaol, after having served his term of six months. At Diepkloof, on the same day, was set free Mr. Fakira Bhikha, the thirteenth of Mr. Aswat's managers, after having served his seventh term ■ imprisonment in the cause. On Monday, Mr. Chokalingam Moodaley, and on Wednesday Mr. Vassan Penna were released from Diepkloof Prison. Both had been charged in connection with Mr. Arwar's store. On the 3rd inst., Mr. N. V. Shah was to have been released from Houtpoort after an imprisonment of six months, but, on the 21st ulto., he was deported to Natal. He returned immediately, was re-arrested, and has been sentenced ■ a further term of six months imprisonment with hard labour.

FURTHER ARRESTS. Last week two little boys, Mohanlal Manjee Ghetani, aged 14, and Narotam Govind, aged 12, were brought before the

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૩૭.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તી-તાર ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરથી, તા.
૧૭મી સપ્ટેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.
હિંદુ-શ્રીમદ્ વ્રાજસુ વ્ર ૧૨ થી બાદરત્રી
શુક્ર ૩ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.
મુસલમાન-તા. ૨૫ સાબાનથી તા. ૨
રમઝન સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	દિવસ	દિવસ	દિવસ	દિવસ	દિવસ	દિવસ
ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ	ક્રમ
શનિ	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
રવિ	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
સોમ	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
માંગ	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯
બુધ	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
ગુરુ	૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧
શુક્ર	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨

અનુક્રમણિકા.

સત્યાગ્રહીને માન-ને તે ઉપરથી ઉપજતા વિચારો	૫૭૫
મરહુમ મી. એસ. નાથાપન	૫૭૬
ચીનાઓની દિલ્લચાલ	૫૭૭
અંગ્રેજી ઉપદેશનની મુસાફરી	૫૭૮
લંડન	૫૭૯
મા. પોલાડ મુખર્જીમાં	૫૮૦
એલાન્સબરમમાં લાંચનો કેસ	૫૮૧
છેલ્લા ખબરો	૫૮૨
મી. ફુલેન મીઓનો કાગળ	૫૮૩
આવતા વરસની બેઠ	૫૮૪
વિવિધ વિચાર	૫૮૫
આહુ વરસમાન	૫૮૬
એલાન્સબરમ ખબરપત્ર	૫૮૭
મી. એલવરડ ડેલાવેનો કાગળ	૫૮૮
તાર સમાચાર	૫૮૯
અખબાર-આલમ	૫૯૦
ટરાંસવાલની લડત વિષે કવિતા	૫૯૧
સત્યાગ્રહી મી. રવીશંકરને માન	૫૯૨
જેતીવાડીને લમતી ખબર	૫૯૩
મી. હાલડ મહમદનો કાગળ	૫૯૪
હાલથી એક દિવસી બાબુનો કાગળ	૫૯૫
પરગુરુ ચરચા	૫૯૬
પરગુરુ ખબરો	૫૯૭
નાદારી કોરટની મોટીસી વગેરે	૫૯૮
હિંદુસ્તાનના ખબરો	૫૯૯
ડેલાવેનામાં ઇશિયન લાઈબ્રેરી	૬૦૦
મિહાસ માવકે	૬૦૧
ફેલ્ડ ખબરમાન	૬૦૨

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૧મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૦૯.

સત્યાગ્રહીને માન-ને તે ઉપર થો ઉપજતા વિચારો

વેરલમમાં એક સત્યાગ્રહીના માનમાં થયેલા મેળાવડાપરથી કેટલાક વિચાર ઉપજે છે. તે સંબંધમાં ધાર્મિક ક્રિયા વગેરે જે થયેલ જોવામાં આવે છે તે ઇતિહાસીક યનાયોની રીત યાદ આપે છે. રજુકેરપરથી આવેલા યોધાઓને જે માનપાન મળતાં તેની તેમાં કાંઈક કાંઈક યામ છે. તેવા મેળાવડાઓ આપણામાં યામ તેને અમે સારું શુદ્ધ મણીએ છીએ. રજુસામામાં ઉતરનાર યોધાઓને કાંઈક તરેહનાં માન મળે છે-ને મળવાં જોઈએ. સત્યાગ્રહી લડત પશુ એક તરેહ નું યુધ્ધ છે, અને સત્યાગ્રહીઓ તે મેલ્યા ઓ છે. તેમને માન મળે તેમાં થતું જ યામ છે. વળી લડાઈઓમાં જના રાજ્યો (દરિયાકાંઠા લડવડાઓ કે સેના પાલિકો) જ્યારે નોકરીના અંગમાં તે કામ કરે છે, ને તેમને જે શુરાતન ચટે છે તે રજોશુધી હોય છે; ત્યારે સત્યાગ્રહી લડતમાં જાગ લેનારાઓ પરમારથના અંગમાં તે કામ કરે છે, ને તેમને જુરસો તે સાત્વિક પ્રકારનો છે. રજો શુધ્ધ વખાણવાને પાત્ર હોતો નથી, ને હાનીકારક પશુ તીવર છે. સત્યાગ્રહી સદાયે વખાણવા લાયક છે, ને તેનો ધારણ કરનાર અજીત છે. એટલે સત્યાગ્રહી લડતને જુરસો અને યુધ્ધ તે ઉત્તમ પ્રકાર નું છે. સત્યાગ્રહી શમશેર ધારણ કરનારાઓ ખીમને સારનાર નથીજ, ખીમ ને હિમ્મતને પોતાને તારનાર છે. એટલે તેમાં કામ લેનારાઓ મોટા માનને લાયક છે. શુરોપમાં, તેમજ જાપાન, તથા ચીના દરસો વખતના હિંદુસ્તાનમાં યોધાઓ મોટા માનથી પુજવા હે, ને હજુ પશુ તેમ બને છે. આ રીતે ટરાંસવાલ ની લડતમાં સત્યાગ્રહી લડવડાઓ વખાણાઈ રહ્યા છે. આફ્રિકાના હિંદીના માનને માન

છે. હાલ જોઓ રજુસામા વચ્ચે જુએ છે-જેલમાં બીરાજે છે, અપવા મુદત પુરી કરી છુટ્યા છે-તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકાની હિંદી પ્રજાનું લશ્કર સુચવે છે. આટલી વિસ્તારવાળી કોખના હકની બાબત જોતાં હાલનું સત્યાગ્રહી લશ્કર તે જુગ કહેવાય. તે છતાં તે ધણી અસર કરી શકે છે. -ફુનિઆને ગમતી રહ્યું છે, સત્યાગ્રહ નો પ્રમંડ પરિતાપ બતાવી ચુક્યું છે. તે દક્ષિણ આફ્રિકાની લાખ બે લાખની વસિતના પ્રમાણમાં થતું લશ્કર હોય તો શું ન કરી શકે? કાલ્દો કેમ રહ ન થાય? દોકો કેમ ન મળે? બધું જો યામ. બળ વગર કાંઈ બનતું નથી. તેમાં આત્મબળથી તો સર્વે વાતાં બને છે. નાના મોટા મુલકોએ, રાજ્યોએ પ્રજાઓએ હક વગેરે જે જે મેળાવડા છે તે બળ વડેજ. તેમાં સાધારણ રીતે લરીરબળનો ઉપયોગ થયો છે. આપણું બળ તે કરતાં ચડીઆતું-આત્મબળ-છે. જેલમાં વસવા જેટલું સામર્થ્ય ધરાવવા કરતાં આપણું લશ્કરને વધારેની જરૂર પડતી નથી. આના જેટલું કાંઈ બીજું સીધું ને સરળ હોઈ શકે નહિ. જે હક મેળવવા હોય તો આટલું તો કરવા આપણે તૈયાર રહેવું જ જોઈએ. ને તે કાંઈ મુશ્કેલ નથી. નાતાલના જુજ હીરા બાદ કરતાં આજે ધણાખરા લડત લેનારા ટરાંસવાલનાજ છે. પશુ હવે દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા હિંદીઓએ સત્યાગ્રહીઓ પુરા પાડવાની જરૂર પડે, એ વખત પશુ યુનીઅન પછી દુર નથી. ને તેમાં કાંઈ ગભરાવાનું નથી. તેવું લશ્કર તો હોવાનું જોઈએ. દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકારના સંન્યમાં નથી જોડાતા તે કદાચ ચાલે, પશુ હિંદીના સત્યાગ્રહી સંન્યમાં ન જોડાવું તે નહિ ચાલે. સત્યાગ્રહીઓ તે આપણા હકના રક્ષક છે. મામે ગામ તેવી ટુકડીઓ જોઈએ એવો વખત ચાલ્યો આવે છે. વેરલમમાં થયો તેવા મેળાવડા નજીકના અધિપતિ યનારી હિંદી લશ્કરી ટુકડીઓનું બીજું સુચવે છે. તેવું થશે ત્યારેજ આપણે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા હક મેળવી શકીશું. જુનીયન સરકાર કે હિંદી અથવા વિલાયતની સરકાર તે આપણા હક અમલા નહિ બાપે. આપણી ટુકડીઓએ બીજાને તે મિલાવવા

જોઈશે. ને તે હાલ તે સરસમાં સરસ અને સરસમાં સરસ સત્યાગ્રહની છે. હંફાણ આફ્રિકાના દીંદીનો ઉદાર તેથી થશે. ને એવો જમાનો પણ આવશે કે જ્યારે પરદામાં રાજ્યોની પ્રજાઓમાં દરેક ઠેકાણે તેનો ઉપયોગ થવા માંડશે, જે કદાચ દુનિયાની બધી પ્રજામાં નહિ તોપણ દુનિયામાં સર્વત્ર તેનો ઉપયોગ થવાનો સમય હજી દૂર છે. તોપણ તે પણ ચર્ચાની જગ્યા નથી. કેમકે જુનાં જુનાં મહારાજાઓને સરકાર અને નાનામાં અલગ પેસો ટેળનાં જોઈને દુનિયાની સુખશાંતિના વિચાર ચાલવાનાં હોય. હાથ્યા છે કે સંન્ય અને હરેકને તેનો વધારો અતિ દરથી લેવાયે જવાથી તેના ઉપયોગ ના અસ્તનો, અને જુદા અને સુલેહ ભરેલાં સાધનોના ઉપયોગના સમય નજીક આવ્યો છે.

મરહુમ મી. એસ. નગાપન

મી. એસ. નગાપને પોતાનો ભેગ સલામતની લડતમાં આપ્યો છે. તેનું નામ આપ્યું કદી જીવવાના નથી. તેની ચાહગીરી માટે એમની જામી અને આ અંકમાં આપીએ છીએ. જે માણસે કોમની સેવાના કામમાં જેટલું સદા કરી તથા બીજાં દુ:ખો ઉઠાવી આપે પોતા નો જીવ અરપણ કર્યો છે તેવો માણસ પોતાના દેશી ભાઈઓનો ચાહ મેળવવા વગર રહે નહીં. તેથી અમારા વાંચનારાં એને મી. નગાપનમાં એક સાચો સલામતી જોવા મળશે. પોતાના નમ નામ, અને નમ કામ છતાં તેણે ખરી દેસમેયા કરી છે એની કોઈથી ના પાડી શકાશે નહીં. કદાચ તે કુમળા છેડમાંથી મદન દેશભક્તરૂપી વક્ત્ર ચલુ હોત. પોતાની કોમમાંથી તેણે પરમાર્થ અને કામઃ બાહુ શુભાશ જવાથી ક્યો દીંદી દિશગીર નહીં થાય !

મદ્રાસ હાલાકમાં કાવરીપટન આગળ વનગારી ગામ ખાતે મી. નાગાપનનો જન્મ થયો હતો. તેના પિતા મી. શ્રીની વાસ પડીઆથી એક મોજાદાર કુટુંબમાં થી ઉતરેલા છે, અને સારી પ્રતિષ્ઠાવાન માણસ ગણાય છે. નાગાપન તેનો સહુ થી મોટો દીકરો થાય. તેને પોતાની માતૃભાષાની (તામીલની) સારી જોડી હોવાથી આપનામાં આવી હતી. ૧૮૮૬માં પોતાના પીતાજી સાથે જુવાન મી. નગાપનનું હંફાણઆફ્રિકામાં આવવું થયું હતું. પોતાના

સલામત તથા આગાહી આપનાથી જોવાના બરમાનતામીએમાં સને તેને આવતા, ને બીજા કુમળા દીંદીઓ તેને જોવાપત્યા. સલામતની લડત વાર ચલુ ત્યારથી તેણે તેમાં જામ રેતા માંડ્યો હતો. તે કામ તેણે આખરે સુધી છેડ્યું નહીં. ઉત્તરના કામી કામ કેડતા કરતાં પોતાનો દેશ કોમનાં તેણે વહેરી લીધું.

જે સન તેને જીવતાં આટલી વધારી હતી તે સનની, તેણે કદાચ પોતાનો દેશ આપીને વિશેષ ઉપયોગી સેવા કરી છે. તેને જે દુ:ખ જોગવતું પડ્યું છે તેથી પોતાના બીજાં મણા જેવી જામમાં નું દુ:ખ કાંઈક નરમ કરવામાં તેણે મદાય કરી છે. ગમે તેમ, પણ તેનો જોગ તે નિરચક નથી. ૨૦ વરસથી પણ નાની ઉમરે જતાં તેણે જે આપજોગ નો હાખલો ખેસાડ્યો છે તે નાના મોટા દરેક દીંદીને તારીફ કરવા લાયક છે. જે પ્રજામાં આપા માણસો થાય છે તેજ પ્રજા સુખ જોગતી થકે છે, ને દુનિયામાં નામ કાઢી શકે છે. તેવાની સંખ્યા જેમ વધારે તેમ કોમી દિત અને દેશનો ઉદય વહેકાં થાય છે. અમે અંતઃકરણ પુરવઠ પ્રયેના કરીએ છીએ કે મરહુમ ના આદર્શને દરેક શાંતી આપે, અને તેના જેવા ધણા લાયક પુત્રો દીંદીમીમાં પેદા કરે.

ચીનાઓની હિંસચાલ

કોનસલપર લખાણ

ખોરાક સંબંધી દરિયા

માઈનીઝ એસોસીએશનના ચેરમેન મી. દુપુઅંચ કમિને ચાઈનીઝ કોનસલપર નીચે મુજબ લખાણ મોકલ્યું છે :—
“દરોસવાત જેલના ધારા પ્રમણે ચીના કદીએને જેલમાં જે ખોરાક મળે છે તે ઉપર હું આપનું ધ્યાન ખેંચું છું. આ કોલોનીમાં ચીના ગીરમીરીઆ મનુરેને હાખલ કરવામાં આપના સારથી જેલના સત્તાવાળાઓ એમ ધારે છે કે કાફર કદીએને આપવામાં અવની મહાદ ની પોરીજ તે બધા ચીનાઓનો પગલ યોગ ખોરાક છે. બધા ચીનાઓ એકજ રહેણી, દેશાચલ કે દરજીબના હોતા નથી. તેમજ એકજ પ્રમણમાં આપેલા હોતા નથી એ વાતનો ખીરકુત ખ્યાલ રાખવા માં આવતો નથી.

આપને ખેલક ખમર છે તેજ જે વરગ માંગો મનુર ચીનાઓને આપવામાં આવે છે તે વરગની સાથે સ્વતંત્ર ચીનાઓ ને સરખાવી શકાય નહા. દરોસવાત ના ઘણાખરા ચીનાઓ કોનટોનીઝ છે, અને તેમનો મુખ્ય ખેલક તે આવજ અને રોટી છે. તેથી જો કોનટોનીઝ કદી એને તેમને અગાખામણ લાખતા ખોરાક ઉપર રાખવામાં આવે તો સખત જેલ, ખીજ જાનના લોકો કરતાં ચીનાઓ અને એશીઆટીક માટે વધારે દુ:ખદાયક નીવડે છે. કોઈપણ કુધરેલી પ્રજા તેમ ને આવા ખોરાકપર રાખે નહીં. તે ખોરાક તેમના શરીરને તુકશાનકારક છે તે પુરવાર છે.

બધી આપણી જેલોમાં ખીજ એશિયા ટીક જાનોને આપવાના ખોરાકમાં આવજ નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જે કે પુરતા પ્રમાણમાં નથી, જતાં તેઓ તે ઉપર નબી જાય છે.

હું માનપુરવઠ અરજ કરું છું કે આ ખાખત આપ હદને ઠેકાણે રજુઆત કરશો, કે જેથી બધા જેલોઓના ખોરાકમાં આવજ અને રોટી ઘટતા પ્રમાણમાં હાખલ કરવામાં આવે.

કોનટોનીઝ કલબની ગીરીંગમાં પાસ કરવામાં આવેલા કુમળોની નકલ આ સાથે ખીડવાની રજા લઉં છું.”

કોનસલનો જવાબ

આઈનીઝ કોનસલ-મનરલે મી. દુપુઅંચ કવીન ઉપર નીચે મુજબ જવાબ લખ્યો છે :—
“ચીનાઓની મીટીંગના ફરાવની સાથે તમારા કાગળની નકલ અને પહોંચી છે. જવાબમાં જણાવવાનું કે અન્ને પ્રીટોરીએ એટોર્નીજનરલપરમે લખાણ મોકલ્યું છે. તેમાં ૧૮૦૮ ના કામદાતળે ચીનાઓને ૫૩ ડવા સામે ખેદ દર્શાવ્યો છે; તેમજ રાજ દવારી ચીના કદીએને મહાઈની પોરીજ આપવામાં આવે છે તેની સામે સખત પ્રોટેસ્ટ કર્યો છે; તથા માનપુરવઠ અને આતુરનાથી અમદ કર્યો છે કે અવજ અને રોટી એ ચીનાઓના ખોરાકની વસ્તુ એ હોવાથી તે હાખલ કરવાની જરૂર છે.”

કેપના પાટરનું નવું લીસ્ટ બહાર પડ્યું છે તે મુજબ કેપ કોલોનીમાં કુલ ૧૪૨૩૬૭ વોટરો છે, જેમાંના ૧૨૧૩૩૬ એરા, ૭૧૩ દારી, ૪૨૪૨ કાફર, ૨૩૯૫ દુગિ, ૧૧,૮૮૮ “જુદી જુદી જાનના”, ૬૦૮ મલયા, ૭૧૪ કોરેનસીદ, અને ૨૦ ચીનાઓ છે.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. માંધી]

સમાધાનીની વાતચિત યાએ આરે જાહેર માં ખબર આપવાની દમેશાં થોડી હોય છે. અમે અહવાડીએ કું ધારતો દતો કે આ અહવાડીએ એકમ ખબર દહ શકીય. પણ દવે જ્નેડ હું કે આ અહવાડીયું પણ એકમ ખબર ચિતા મધું છે. આમ છતાં વાતચિત વધતી જાય છે. રે.રડ એમ્પીલીની મુલાકાત સોમવારે થઇ. તેમની સાથે લમખમ દેડ કલાક લાગી મી. હાઇ હમ્પીય. મી. રીચ તથા કું બેડા અને પછી વાત થઇ. મગસવારે લોરડ કરીયુનો મેળાપ થયો. તેમજે જવામ ખડુ સારો આપ્યો એમ કું મળું છું. જનરલ રમટસની સાથે વાતચિત કરવાનું તેમજે કશુક કરવું છે.

આ વાત યાએ છે તે દરમ્યાન ડેવાઓ આપેથી તાર મળ્યો છે કે સે.એક હીંદીને દહવાર કરવાની વડી છે. આ તારના ખબર લોરડ કરીયુને પહોંચાડ્યા છે. તે બાબત ચતલી તમ્બીજ આલી રહી છે.

આ લખતી વેળા જ્નેડા-સમરમનો તાર મળ્યો છે તેમાં સત્યામહીઓ છુટવા બાબત તથા મી. રસ્તમજી પુરત દાખલ થવા બાબત ખબર મળ્યા છે. તેમને પાછી છ માસની સખત મજુરીની જ્લ મળી એ તાર પણ વાંચ્યો. વાંચીને કું રાજ થયો ને રોયે. મી. રસ્તમજીની મેં એજ આરા રાખી હતી. તેમજે ખવધી કરી છે. તેવા હીંદી આપખામાં પડ્યા છે તેથી કું રાજ થયો. તેમને એટલું દુઃખ ભોગવવું પડે છે તેવા રોયે. અ.વા દાખલાએ જવારે અ.ગેવાન હીંદી બેસાડે ત્યારેજ પ્રજા બંધાય. આ લખવાની નકલ બધા કરે તો હીંદીને કશું દુઃખ ભોગવવું નજ પડે. કું જેમ બનુભવ લેતો જાઉં છું તેમ એવું જોઉં છું કે હાલતો હીંદીના ખચ્યા એવા પુષ્કળ પડ્યા છે કે જેઓ દેશને ખતર અલંત કપટ સહન કરવા તદ્યાર છે. સમાધાની થાય તો તો હીંજ છે. પણ કહી ન થાય તો મારી દરેક હીંદીને એજ અરજ છે કે, 'હીંદુ' પણ કહી ન ઊડતો, ખેડા સખતા કરતાં ખરું દુઃખ વધારે સખકારી છે. આપણી ભગેલી તુટેલી દશમાં તો મેજ શોખનો આપણને હકજ નથી. દુઃખ થોડો વખત સહન કર્યા

પછી આપણે દેવાઇ રહીશું. એટલે દુઃખ સહન કરવાની ટેવ પાડજો.' આ સિવાય બીજો કશાજ કું તો જાણતો નથી.

લંડન

[મી. માંધી તરફથી]

નાતાલનું ડેપુટેશન

નાતાલનું ડેપુટેશન લોરડ કરીયુને ગુરવારે મળ્યું. લોરડ કરીયુએ બધી હકીકત સાંભળી. મી. આંગલીઆએ પોતાનું બાવણ કરવું ને પછી મી. અખદુલ કાદર બેઠ્યા. લોરડ કરીયુએ લાગણી બતાવી, પણ જાણવું કે થએલ કાવદા રહ થવાના નથી. યુનીવીર્સિટીન થવા બાદ યુનીવર્સ પાર્લામેન્ટની નીચે રિચીત સારી થવાનો સંભવ છે એમ કરીયુ સાહેબ બોલ્યા. ડેપુટેશનની અરજમાં લાક્ષ્મીન, ગીરમીટનો કાવદો તથા કેળવણીની બાબત આવેલી છે. અરજીની નકલો દવે બધા પાર્લામેન્ટના મેમ્બરોમાં વહેંચવાની છે. તેની તદ્યારી આલે છે. ડરબનથી મોકલા એલી અરજીની હકીકત અહીંના બે છાપામાં કુંકમાં બહાર પડી છે. તેની નકલ મી. રીચ બીજી જગ્યાએ મોકલવાના છે.

સફરજેક

સફરજેક આરતો હજુ પુરતી મહેનત કર્યા કરે છે. ઠેકાણે ઠેકાણે મીટીંગો કરે છે. પારલામેન્ટના દરજાખ આગળ હજુ આખી રાત દરેક આરતો બેસી રહે છે. તેઓ કેટલાંક દુઃખ સહન કરે છે તે બહુ વખાણવા લાયક છે એમાં શક નથી.

મી. ધોંગરા

મી. ધોંગરાને ફાંસી સજામી તારિએ દેવાની વાત આલી રહી છે. પણ વખતે ફાંસીની સજા માફ થાય એમ પણ બને એવો સંભવ છે.

આમની સલાહ

આમની સલામાં હાલ બજેટનું બીજા દાખલ થયું છે તેની મારામારી આલી રહી છે. મેમ્બરો આખી રાત લગી બેસે છે. આમ થવાથી અરધા મેમ્બરો ભરી સભામાં જાયા થઇ મુશ્કેલી છે ને વોટ આપવાનો વખત આવે ત્યારે જાને છે ને વોટ આપી પાછા સુખ જાય છે. આજા હાલ દુનિયાની સરસ પાર્લામેન્ટના છે. આમાં પ્રજાનું કામ કેમ થતું દશે તેનો વાંચનારેજ ખ્યાલ કરી લેવો. વજે લાએ લોટો સ્વર્ધીજા બેરામાં આવે છે. ખરા ઇન્સાફનો સુરજ અરત થયો છે. મુકશે નહિ.

એમ કહેવામાં ખોટું નહીં ગણાય. મુકા બસે અંગ્રેજી પ્રજા હીંક કામ કરે છે તેથીજ બીજી પ્રજાએના કરતાં હીંપી નીકળે છે. પણ પશ્ચિમનો સુધારો હવે લાંબો વખત નબીશો એમ જાણવું નથી.

મી. પોલાક મુંબઈમાં

તા. ૧ એમરટના અંકમાં મુંબઈનું જાણીતું 'પારસી' છાપું લખે છે કે:— દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીવાનોના એક ખેર ખવાહ મી. એમ. એમ. એમ. પોલાક જેવજી હીંદીવાનોના બધા અરથે ટરાંસ વાસની સરકાર સામે મજબુત લડત ચલાવતા આવ્યા છે તેવજી મજ કાલે મુંબઈમાં આવી પુગ્યા છે. મી. પોલાક દક્ષિણ આફ્રિકા ઉપરાંત હોંદમાં પણ પોતાની બીન સ્વાર્થી અને સ્વાયંત દનસરી લડત માટે જાણીના થઇ પડ્યા છે અને તેવજીની હોંદમાંની પધરામણીને દેંક હીંદીવાન આપકાર લાયક લેખશે. 'ઉડઅન એપિન અન' જે દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીવાનોનું વ.જી.ન છે તેના અંગ્રેજી વિભાગના તેવજી આધિપતિ તરીકે કાંઈપણ ફાંસલ. વખર કામ બાળવે છે. એ ઉપરાંત તેવજી ટરાંસ વાસની બિરીજ ઉડઅન એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરીકેનો પણ એધો ભોગવ છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હીંદીવાનોની ટરાંસવાસ ની સરકારના આપખુદ ખચમાં સામેની લડતમાં તેવજી મી. માંધીના જમથા હાથ મજ પડ્યા હતા. અને મી. માંધીને જ્યારે ૧૬માં નાખવામાં આવ્યા હતા તે વેળાએ તેવજીની સલાહ અને આગેવાની હેડજ હીંદીવાનોએ પોતાની લડત જારી રાખી હતી. હીંદી પ્રજા પ્રાચેતી જે જાલી લાગણીથી સર વીંધીઅમ વેરઅરન અને મી. હયુમ ઈંગ્લાંડમાં લડત ચલાવે છે તેજ પ્રજાજે મી. પોલાક દક્ષિણ આફ્રિકામાં ત્યાંના કમનશીખ હીંદીવાનો તરફથી લડત ચલાવતા આવ્યા છે. એવા એક હીંદીવા નોના ખેરખવાદ ટરાંસવાસના હાલતા મામલા વીશે શું ધારે છે તે વિશે તેવજીના વિચારો એક જાહેર બાવણુ મારફતે જાણવાની તક બે આપણી પ્રેમીડન્સી એસોસીએશન મુંબઈની પ્રજાને આપવાની ગોઠવણુ કરશે તો આપણને ટાંકક નવું જ જાણવાનું મગશે એટલુંજ નહિ પણ તેવજી જેવા ટરાંસવાસના મામલા સંબંધી સતા સમાન લેખાતા ચુકચના વિચારોને નામ દાર સરકાર પણ મટવું વખત આપવાને મુકશે નહિ.

જોહાનસબરગમાં લાંચનો કેસ

પોલીસ સુપરીન્ટેન્ડન્ટની જુલાની

જુલમગારના વિચારો

સુપરીન્ટેન્ડન્ટ વરનનની ઓફીસના બમસ હરમાફક નામના હોદી કોનસ્ટેબલને પૈસા કઢાવવાના આરોપસર જોહાનસબરગ "એ" હોટલમાં મી. વેનડરબરગ બરગ આગળ તા. ૧ ફી સપ્ટેમ્બરે ખડો કરવા માં આવ્યો હતો. એકું જજીવ છે કે રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ ન હોવા છતાં ન પકડવાની ચરત કરીને હોદીઓ પાસેથી પૈસા કઢાવવાનો મજકુર હોદી કોનસ્ટેબલ બમસ હરમાફક ઉપર આરોપ હતો. તેમાં સરકારી પક્ષે સુપરીન્ટેન્ડન્ટ વરનનની જુલાની લીધી હતી. તેમાં તેણે આરોપી નાં વખાણ કરીને જજીવ છે તેણે એક કરતાં વધારે વખત મારી છ'દગી બચાવી છે. તે વધારા અને બહાદુર નોકર છે. તેની સામે દમાબરેલી જુલાનીઓ ઉઠી કન્યામાં આવી છે એમ કું માનું છું. માજીસ્ટ્રેટ : બધા શક્ષીઓએ આરોપી સામે કાવતરું રચ્યું છે એવું તમે અને સમજવવા માગો છો ?

સુ. વરનન : હા. માત્ર ૫ શીર્ષીમ આપવામાં આવે તો ખુનના કેસ માટે પણ જોઇએ તેટલી બધી શક્ષીઓ ઉઠાં કરે.

પ્રેસીક્યુટર : આરોપી બહુ ઘણા ખરચે રહે છે વર ? અને ખર મળ્યા છે કે તેને મ.સીક પા. ૩૦૦૦ ખરચ છે.

સુ. વરનન : તેનો દરમાયો કોનસ્ટેબલ તરીકે પા. ૪૨૦૦ છે, અને બીજાં જે મારા તરફથી મળે તે. કાષ્ટ કાષ્ટાર કું તેને સી. ૩૦/- આપું છું. તેનો પમાર વધારવા મેં કોશીસ કરી હતી પણ તે કામ નથી લાગી.

માજીસ્ટ્રેટ : તમે તે પૈસા તમારા પોતાના પમારમાંથી આપો છો ?

સુ. વરનન : હા, તેની ઓરત સીક હતી ત્યારે મેં તેને પા. ૫ આપ્યા હતા.

પ્રે. : આરોપી મ.સીક પા. ૩૦૦૦ આપે છે ?

સુ. વરનન : હા, તે જોરકરો રાખે છે.

માજીસ્ટ્રેટ : પણ આ પૈસા તમે પોતે શામાટે આપો છો તે કું સમજી શકતો નથી.

સુ. વરનન : મારું કેટલુંક કામ બહુ જોખમીયું છે. મેં હું પકડું છું મેં

માણસોની સાખ્યા ઘટી તો મારો કમીય નર કહાય કહે કે : "અમારોના જેવું કામ કાલ કેમ નથી આપતો ?" આથી એ માણસને (કોનસ્ટેબલને) મારે પુરતા પૈસા આપવા જોઇએ.

મા. : તમે એટલા ઉદાર કેમ થઇ શકો છો ?

સુ. વરનન : હું ઉદાર નથી. કું મારીજ સહી સલામતી માટે તે ખરચું છું. મારી મદદમાં કું કેટલાક કાળા તથા મોરાને રાખું છું. અને તેઓમાંથી તે (આરોપી) એકજ અને વળગી રચ્યો છે.

મા. : હજી પણ કું સમજી શકતો નથી કે તમારા મજવામાંથી તે માણસોને તમે શામાટે પૈસા પુરો છો.

સુ. વરનન : મારે મારા ખાતાનું કામ પૂરું કરવું જોઇએ ને.

સુ. વરનન વતી તેના વકીલ મી. લીવા કહે કહ્યું : જોડલીવાર તે બહાર નીકળે છે તેટલીવાર તેની છ'દગી જોખમમાં રહે છે. તમારી છ'દગીને સાચવવા તમે સી. ૩૦/- કે પા. ૨ ખુશીથી ખરચશો.

મા. : ના કું તેમ ન કરું.

મી. લીવા : તે તેમ ન કરે તો પોતાની નોકરી ખુવે.

સુ. વરનન : ના, કું તે ન કરું. કું મારી નોકરી ખેડી નહીં. પણ મને લાગે છે કે દરેક જોરાની દરજ છે કે આ લોકને કાળજીથી જોળી કઢીને કાંઈ કાઢવા.

પ્રેસીક્યુટર : એશીઆડીક તમારા ઉપર હુમલો કરે એવું તમને ખરેખર લાગે છે ?

સુ. વરનન : હા.

મા. : તમારી વાત બહુ આકરી છે તમે કહે છો કે દરેક જોરાની દરજ છે કે આ લોકને કોશીને મુલકની બહાર કાંઈ કાઢવા જોઇએ ?

સુ. વરનન : હા, કું એમજ કહું છું.

મા. : તમે પોલીસખાતાના અમલદાર છો. ક વહની તકરાર સાથે તમારે સાખ્યા નથી. તમારાથી એટલું બધું કાચ નહીં.

સુ. વરનન : તેમને નાચ મળે છે.

મા. : હું તમારું કહેવું સમજી શકતો શકી. આરોપીને અમુક પમાર મળે છે. અને તે છતાં સરકારી નોકરને તમે તમારા ખાનગી પૈસામાંથી વધુ આપો છો.

સુ. વરનન : તે મારો નોકર છે.

મા. : તે તમારો ખાનગી નોકર છે ?

તે તમારા છુદ સાજ કરવાનું કામ કરે છે ?

મા. : અને તમારી પેલી ટીકા મમતી નથી. તમે પોલીસના એક વડા અધિકારી છો.

સુ. વરનન : મેં તે ટીકા કરી તે મારે કું હવે દિલગીર છું.

પ્રે. : અશ્વત, તેની મહત્તરી પુરાવા માં નથી થતી.

મા. : તમે કેટલું બધું બેલી નાખો છો ? તમારે આવું ન બોલવું જોઇએ. સારા માણસ હોય, તેમ ખરાબ પણ હોય. તે લોકને આ મુલકની બહાર કાંઈ કાઢવા સાથે તમારે ખીસકુલ સાખ્યા નથી.

પ્રે. : તમે પહેલાં હુમલો કર્યો ન હોય તે સિવાય તેમણે કહી તમારાપર ક્યો છે ?

સુ. વરનન : હા.

આટલી જુલાની બાદ કેસ મુલતવી રહ્યો હતો.

‘લીડરની ટીકા’

“મી. વરનનનું જુલમીપણ” એવા મથાળા તળે ટીકા કરતાં ‘લીડર’ લખે છે કે :-

મી. વેનડરબરગ માજીસ્ટ્રેટ પાસે આશના કેસમાં પોલીસ સુપ. વરનને જે અમુક જુલાની આપી છે તે ઉપર લખાણ ટીકા કરવી તે નકમું છે. વિદ્વાન કાવલ શક્તી બોલેને એક વખત કહ્યું હતું કે એરીટ વીટમાંથી પણ સાચી વાત લખાઈ જાય છે. કાષ્ટ વખત પોલીસ કોરટમાં પણ સાચી વાત કહેવડ જાય છે. ઘણા માણસ જાણતા હતા કે એશિયાટીક કમ્પાના અમલ સ બધની બારીક વાત બહાર જણાય તો તેથી નીચું જોવાનું થાય. મહ કામે પકડે જરાક ઉચો થઇ ગયો હતો. જાણવા જોમ ખામતોમાંની એક બાબત તેમાં સુપરીન્ટેન્ડન્ટ વરનનની છે કે જેની વાત હસવામાં કાઢી નાખવા જેવી નથી, તો નાતાલના એક એશિયાટીક પોલીસને લાંચના આરોપ માટે ખડો કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં જુલાની આપતાં સુપરીન્ટેન્ડન્ટ વરનન કહે છે કે “ખાંચ શીર્ષીમ ખાતર ખુનનો ખોટો કેસ આપો ઉઠો કરી આપે એવા જૂઠા હોદીઓ છે.” આવી જુલાની આપતાં તે જુલમ જાય છે કે તેના પોતાના એશિયાટીક સાક્ષીઓ અને ખખર આપનારો પણ થોડાજ બરોસાને લાયક કરે છે. હવે મી. વરનનને પોતાની કાંસી થાય છે તે વાતની તો ખખર રહેતી નથી, પણ તેના બીજા શુધ્ધ પક્ષ કાંઈ મોઠા વખાણના કાવલ છે ? પોતાના વકીલ પક્ષે તેણે એમ કહેવ

અવ્યુ' કે હું' બહાર નીકળું છું' સારે
એશિયાટીક તરફથી મારી જીવંતી મને
ભય રહે છે. પોલીસ અમલદારોની જીવંતી
તો હમેશા જોખમમાં હોયજ તેઓ એ
બાબત બોલી બતાવતા નથી. એ
વિષે મેં ફિફરપણાથીજ પોતાનું કામ
કર્વે ભય છે. પણ મી. વરનનને
એ નવાઈ જેવું લાગે છે. તે કહે છે કે
પોતે એશિયાટીક ઉપર હલ્લો કરતો
નથી, છતાં તેઓ એ ઉપર હલ્લો લઈ
ભય છે! આ વાત વળી ઉપલી નવાઈ
ને મધે પછડવા જેવી આવી. આ
મરીબડ સુપ્રી-ટેન્ડન્ટ ઉપર હલ્લો થવા
નો એક કેસ નોંધાયેલો જણાયો નથી.
શું સરકારે આ તહોમતો દાખી દીધાં
હશે? પણ આ બાયક અમલદારની
જુગાનીનો સાચો નમુનો તો બીજો છે.
તેઓ માને છે કે દરેક એશીઆટીકને દેશ
માંથી હાંકી કાઢવા એ તેની ફરજ છે.
અને વળી એવો એકરાર કરે છે કે તે
એક પોલીસ પોતાના પૈસાથી ખાસ મદદ
કરે છે. હવે અમે આશા રાખીએ છીએ
કે પોલીસ કોર્ટમાં ચાલેલા કેસના રીપોર્ટ
દેના ખરાપણની ખાતરી થતાંજ એક
દીન પ્રીમીયર તુરતજ મી. વરનનને એશી
આટીક જોખમની ચીંતામાંથી મુક્ત કરી
દેશે. કંઈ નહીં તો મી. વરનનની તબી
યતને ઠેકાણે રહેવા માટેજ એમ થવું
જોઈએ.

મી. હુસેન મોઆનો કામળ

મી. દાવુદ મદમદવરના કામળમાં તેમના
ફરજંદ મી. હુસેન વિદ્યાવતથી લખે છે કે:—
મારા વહાલા બાવાજી, આપ લખો છો
કે મારી તબીયત સારી થતાંની સાથે હું
પાછો ટરાંસવાલની જેલમાં બંધ પુગીયા.
એથી મને અત્યંત ખુશી થઈ છે. આપ
ની ઉમર જોતાં વહાલા બવાજી દુઃખ
લખું છે એમ હું પણ માનું છું, પણ
જુવાન માણસ કરતાં એ તે પાક ઠીજ
રીયાને વધારે પીવાર છે એમાં કાંઈ શક
નથી. એજ દુઃખથી ખરું સુખનું બી
રોપારો, અને બવિસ્મય ઉછળવું જાણ
દવા દેશે. જે શુભાળના કાઝમાં વધારે
કાંટા હોય તેનાં પુલોમાં વધારે ખુશ્બો
હોય છે. એ તો પાક પ્રદાનો કુસરતી
ખેલ છે. હમેશ મહાન અને ખરાં કામો
ખાતમવાને તો વધારે દુઃખ હોવાનું પડે
તો. એવું કાંઈક હું તો એમ જ માનું છું.

કે સારેજન કનસાન તેની ખરી કદર માને
છે. ઇંગ્લાંડમાં ૧૬ મી અને ૧૭ મી
સદીમાં સેંકડો માણસે જાન આપ્યો
સારેજન બાળે એ અંગ્રેજો સ્વતંત્રતાની
મમરૂરી બતાવે છે, અને તેનું ફળ પણ
આપણે જોયું. હવે એજ અંગ્રેજોએ
જુલમ, હાથ, જુલમ, છુટ કરી દીધી.
એનું ફળ પણ આપણે નહીં તો આપણા
ખુશ્મા જોશે. એનું શું ફળ? આજે
તવારીખમાં એઓના કામોથી બીજી પ્રજા
ઓ મમરૂરીથી દાખલાઓ લીએ છે.
પણ હવેની તવારીખમાં એ દમલખાએના
દાખલાઓથી હવેની પ્રજાઓ સરમારો,
અને હીમકારો એમાં શક નહીં. રાજ
ક્યાં છે? શીસ ક્યાં છે? સ્પેન ક્યાં
છે? બેબીલોનીયા ક્યાં છે? અશીરીયા
ક્યાં છે? સીડનનું વખાણાયેલું નામ ક્યાં
છે? અને વખાણાયેલી શીનીશીયન પ્રજા
ક્યાં ગઈ? હાંડોનો ચલકતો સીતારો
ક્યાં છે? એ બધું બતાવે છે કે ગપારે
એકવચના (જે પ્રજા બનવાની પહેલી ચ પી
છે) ગઈ, ગપારે પાક કીરતાર ઉપરથી
ભરોસો ફાડ્યો, સલમાં શક લાગ્યા,
અને ખરાજ કામોનો રસ્તો અખતવાર
કીધો ત્યારેજ આજે કેટલાઓનાં નામ
નીસાન નથી, અને કેટલાઓને હજુ પોતા
નો સીતારો ચમકાવાનો વખત છે. જો
તેઓ વખતનો ઉપયોગ નહીં લેશે તો
આજની પ્રજા જેવાજ અતે હાલ થશે.
હાંડુસ્તાન આગાનું એક છે. હાંડુસ્તાનના
બાળકો હાંડુ અને મુસલમાન એકજ
જુમોના કીકરા છે. એક બોળને ભાઈ
ગણી એકવચના પધીજ હાથ પકડી
પુકારે, એ વહાલા હાંડુસ્તાન, અમે
તારાજ પુત્રો લીએ, એના બાલાંતો
ખાતર એ અમારા પાક પૈદા કરનાર,
તુ મદદ આપ. સારે એ મારા વહાલા
બાવાજી, રહેલ સિવાજ એકે પરિણામ નથી.

લખનઉના એક છાપાનો ખબરપત્રી
જણાવે છે કે હેઝલ રેલવેને લગતું કામ
અટકી પડ્યું છે અને માજી સુલતાન
અબ્દુલહમીદખાને જે કુરદ સરકારીઓને
એ રેલવેના રક્ષક તરીકે રાખ્યા હતા તેને
ટરકીની નવી સરકારે તોકરીથી રખસદ
આપવાનાં કારણે તેઓ છૂટ ચલાવવા
પડ્યા છે. કેટલાક ખરલીન તાવજાઓ
પણ એ સડકના બાંધકામની સામે ચાપ
છે, અને મકા શરીફ સુધી તેને બંધાવવા
નું કામ અમીકસ વખત અધી ચલતવની
રાખેલું જણાય છે.

આવતા વરસની ડાયરો

આવતા વરસની ડાયરીમાં નવા ફેરફાર
તરીકે એક દિવસને માટે એક પાનું રાખેલું
છે અને તેમાં દરેક હાંડુ, મુસલમાન
પારસી, અને ખ્રીસ્તી તહેવાર તથા દક્ષિણ
આફ્રિકાના હાંડોને લગતા મુખ્ય જાણવા
લાયક બનાવોની નોંધ લેવામાં આવી છે.
ડાયરી જલદીથી બહાર પાડવાની હોવા
થી જાહેર ખબર મોકલનારાઓને તે હવે
તરતજ મોકલવા પીનંતી કરવામાં આવે
છે. જાહેર ખબરનો એક પાનાનો ફર
એક ગીની છે.

માણ સાલતુ પુરું લવાજમ ભરેલું
હશે તથા નવા થનારા માલિકોને આ ડાયરી
બેટ મોકલવામાં આવશે.

મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો
કયા અને કઈ તારીખે આવે છે તે
અમારી જાણમાં નથી તો આ પત્રના
કોઈ વાંચનારા લખી મોકલશે તેના
આભાર માનશું.

સ્ટીમરોનો આવજવ

[ઈડિઅન આફ્રિકન લાઇન]
ડનેરીક:—આવતા અઠવાડીયામાં આવી
પહોંચવા વડી છે.
પરેરીક:—તા. ૧૦ સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી
ઉપડવા વડી હતી.
ડીનહાઉ:—સપ્ટેમ્બરની આખરે રંગુન
અને કલકત્તાથી ઉપડશે.

[પરસીઅન લાઇન]
નાદરી:—તા. સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડવાની વડી.

[જરમન લાઇન]
કપસર:—તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.
મારકમાફ:—તા. ૪ થી અક્ટોબરે મુંબઈ
જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]
અમરીટો:—તા. ૭ મી અક્ટોબરે કલકત્તા
જવા ઉપડશે.
અમલારી:—આવતા અઠવાડીયામાં અત્રે
આવી પહોંચવા વડી છે.
અમકુછી:—તા. ૫ મીએ કલકત્તા પહોંચી
હતી.
તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બરે કલ
કામાંથી ઉપડશે.

વિવિધ વિચાર

મજાત સહરેટ બાબુ મીસીસ પાન કરત અને મીસીસ લોરેન્સને જેલમાંથી છુટતાં વધાવી લેવાની મીસીસ વખતે પ્રમુખ મીસીસ પેપીકોરેન્સને સત્યાગ્રહથી યજ્ઞેલી અસર ઉપર બાપુજી કરતાં કહ્યું કે કોલેજેની ૧૪ થુરી બાબુઓ (જેમણે પોતાને અને તેવી રીતે સળ યજ્ઞેલી બીજી બાબુઓને પહેલા વરતના કેદી તરીકે ગણાવવા માટે જેલમાં સત્યાગ્રહ વાપર્યો હતો) તેના કાર્યથી આપણી લડતને એક નવી ભાતની છત મળી છે. આપણી બેતોએ પરમારથી કામ માટે બહુ દુખ સહન કર્યું છે અને તેમ કરતાં તેઓ આ હીલચાલને માટે એટલી બધી દડ બની છે કે તેમના કાર્યમાંથી કોઈપણ સત્તા તેમને ડાઘી શકે તેમ નથી. જુલમની સત્તા હમેશને માટે કેટલેક દરજ્જે અટકી પડી હતી. અને સરકારને પોતાની સ્થિતિની નબળાઈ તતાવી સકાય હતી. સરકારને લાગ્યું હતું કે જેલમાં જો આમાંની એકાદ બાબુ મરણ પામી હત તો સરકારનું પશુ મૌત થાત અને તેના ઉપર હમેશનું કલક ચોટત. આ બહાદુર ઓરતોએ અપવાસ કરવાથી પોતાની ભાત ઉપર દુઃખ ઉઠાવ્યું હતું. સરકાર સ્વાસ્થ સાંભળીને કામ લેતી હતી, આ બેતો પરમારથી ખાતર લડતી હતી; આવી સ્થિતિમાં સરકારને હાલેજ છુટકો હતો.

* * *

ડી. એ. વી. કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ પ્રત્યે બોધ આપતાં દેશબક્ત લાલા લજ પતરાએ કહ્યું હતું કે મારા વહાલા જુવાનીઓ, તમારી ઉપર મોટી જોખ મહારી રહેલી છે, તમારી નીતિ તમારો ઉત્સાહ, તમારી આબર, તમારી નિમક હલકી અને તમારી ભક્તિ ઉપર કોલેજ ની હનેહમ'દીનો આધાર છે. તમે બેપુ છે કે તમારી મહે સરવ સક્રિયતાન પ્રથ વરનો હાથ છે. તે જેની મહે છે તેની હમેશાં આવી છે. તમે જ્યાં સુધી તમારા બળ ઉપર ઉભા રહેવા સક્રિયતાન નહીં સરો અને ઇશરી મદદ તથા અત્યંત યો પ્રગ લાયક અને છે એ વિચારોને અમલમાં નહીં મુકો ત્યાં સુધી તમે ચાલતી જોઇ શકશો નહીં. આપણે સખીત કરી આપણું જોઇએ કે આપણું માં એકસ'પ તથા સતતા છે. આ

વખત ખીજની જુઓ શોખનો કે હર્ષ કરવાનો નથી પણ અરસપરસ હળીખળી ને રહેવાનો છે.

ગીરમોટીઆની હાડમારીઓ

નાતાલ રેલવેપર કામ કરતા વજુ ગીર મોટીઆને પ્રોટેક્ટરે કામ છોડી જવા માટે મી. ધનદન વોરનરની ફારટમાં ખસ કર્યા હતા. તેમણે પોતાના પરનો આરોપ કબુલ કર્યો, અને જણાવ્યું કે તેમણે કામપર જવા ના પાડી હતી તે સાચું છે.

તેવું કારણ માણસેટ પુણ્ય ત્યારે એક આરોપીએ જણાવ્યું કે સોંપવામાં આવેલા કામ કરતાં ઓછા સખત કામ ની મારે જરૂર હતી.

ખીજ આરોપીએ કહ્યું કે મારું શરીર બહુ નબળું છે, ને તેથી મહાછના કોમળા ઉપાડવા જેવું સખત કામ મારાથી થઇ શકતું નથી. તેથી ઓછા સખત કામ ની માગણી કરવી હતી.

માણસેટ જણાવ્યું કે તમારે ફરિયાદ કરવી હતી. પછી દરેકને સાત દિવસ ની સખત મજુરીની જેલ આપવામાં આવી.

પછી થપાડુ નામના શેરડીની ખેતીપર કામ કરવારને ફારટમાં ખડો કરવામાં આવ્યો. તેણે જણાવ્યું કે બીજી ભાત ના કામ માટે હું પ્રોટેક્ટરની ઓફીસે મથો હતો.

માણસેટ જણાવ્યું કે પ્રોટેક્ટરે આરો પીની ફરિયાદમાં તપાસ કરી છે, અને તે તેને નજીવી જણાય હતી. પ્રોટેક્ટરે તે ને સળ થવા માટે ફારટમાં મોકલ્યો હતો. પછી આરોપીને સાત દિવસની જેલ અથવા શી. ૧૦/- ના દંડની સળ કરવામાં આવી.

માર્ચનેટમાં એક ગોરા કસામને ત્યાં એક નવ વરસનો કલરક છોકરો ગોરત લેવા મથો હતો. કલરક કોવાથી તેને ગોરત આપવાની ના પાડતાં છોકરો યુરમે થયો, ને દુકાન છોડી ચાલવા મડપો. ગોરા કસામએ તેને મારવા હાડકાનો કડકો બળીને એક યીજ તેના ઉપર ફેંકી, જે અકસ્માત કસામની જરી નીકળવાથી ટોકરને લાગવાથી તે મરણ પામ્યો. ગોરા કસામ ઉપર કેસ ચાલે છે.

ચાલુ વરતમાન

૧૦:

ડરખનથી એક અબરપત્રી જણાવે છે કે કીબરલી અને મેફીકોમના રક્ષી મી. હાજી ઇમરાદીય સોમાલી હાલ ડરખન આવેલ છે અને તે મી. અહમદ ઓલ માનને ત્યાં મીજમાન છે. તથા ડેલાગોઆ બેના વેપારી મી. અબદુલા ડરખન આવેલ છે અને તે મી. દાદા ઓલમાનના મીજ માન છે.

બારબરદનના બે કાફર કેદીઓ તા. ૩ જુલે નાથી ગયા હતા.

યુનીયનની સેનેટ સભામાં નાતાલ તરફથી નીખાનારા મેંજરો સંબંધમાં મર કયુરીમાં વાંચનારાઓ તરફથી અજમા વશી સુટણી થવાની છે.

ડેલાગોઆએ—કોમાટી રેલવે ૨૫ વર સના લીસે ટરાંસવાલના કબજામાં સોપારો એવી વાત લ'ડનમાં ફેલાઈ છે.

યુનીયન કેસલ લાઇનની રીમર સેલાઇન ગુરવારે વરાટાની તપાસ માટે કેપ્ટાઇનથી નીકળવાની હતી.

હામમ્મ એક નાતાલ જણાવે છે કે બ્રક ઉપર દોરડાં વગરના તારતું મથક સ્થાપવા માટે લ'ડનમાં ચર્ચા ચાલે છે.

ટરાંસવાલના જાણીતા બાહોલ ગોરા વજીલ મી. જે. કબલુ. લેનારક યુરોપમાં યુવરી મયાના અબર બહેર થયા છે.

ગયા રવિવારે પે.મેરટરમમાં એક આગ લાગી હતી.

તા ૪ થી સપ્ટેમ્બરે વીલ ફેરકલે, અને નેટ ટેરીલક વચ્ચે મુકકાબાજ થઇ હતી, જેમાં ૨૦ સકંડ પુરા થયે, ફેર કલેની જીત બહેર કરવામાં આવી હતી.

દેશમાં વરસાદના ખમર:—મોમાસ કંગાળ નીવડવાને બંહેલે તે બરપુર બકે તેથી પણ આગળ વધી મથું છે. ત્યારથી વરસાદ પડ્યો શરૂ થયો છે ત્યારથી કોઇ સહેજ ઉચાડ સિવાય તે બંધ પડ્યોજ નથી અને આખી મોસમનું પાણી પડી ચુક્યું છે. કોઇપણ ડેલાગોથી, અમારે ત્યાં વરસાદ નથી એવી ખુમ સંભળાતી નથી, પણ વરસાદ હવે ઉપાડ આપે એવી કમળા બતાવવામાં આવે છે. મુ'મકમાં પણ તેની રેસાવેલ ચાલુજ છે. અને લગભગ ૬૦ મી ૬૫ ઇંચ પાણી પડી ચુક્યું છે.—યુવરાતી.

ખબરપત્ર

એકાન્તખર્ચ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

ચીનાઓનો કેસ

પક્ષાએલા ચીનાઓના કેસ સુધતવી રહ્યા હતા તે તા. ૩૭ એ "ખી" કોર્ટમાં મી. રકરમેન આગળ સાંભળવામાં આવ્યા. તેમને દરેકને પા. ૨૫ ના દંડ ની અથવા તથા માસની જેલની સખત મજુરીની સજા કરવામાં આવી. કહેવાની સાગેજ જરૂર છે કે આપણા ચીના મિત્રો એ દંડ ભરવાની ચોખ્ખી ના પાડી, અને તેમને ખુશીની સાથે જેલ ઉઠાવી. એ કોર્ટને અપતામાં લેવામાં આવ્યા પછી પોલીસે તેમને જે કનડગન કરી હતી તેની સામે મી. મેડીનદાપરે કોર્ટમાં વાંધો દર્શાવ્યો. જવાબમાં માજીસ્ટ્રેટ કહ્યું કે તે એવી ખીના છે કે જેની સામે કું કાંઈ કરી શકતો નથી; તે બાબત પોલીસની તપાસ માટે છે. આ ઉપરથી પચ્ચીક પ્રેસીડ્યુટરે કોર્ટને જણાવ્યું કે તે બાબત કું તપસ કરીશ એવી ખાતરી આપું છું.

વધુ ચીનાઓનો પકડાપકડો

ગયા રાત્રીવારે મી. હોસકને રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ ન બતાવવા માટે કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. તેમનો કેસ સુધતવી રહ્યો છે.

હુટ્યા

ચીનાઓના આઠીમ ચેરમેન મી. સી. એફ. જે. ફૅક જેઓ વીરીનીશીમમાં હોઠ માસની સખત જેલમાં હતા તેઓ પોતાની મુલત પુરી કરીને ગયા મંચળ પારે છુટા થયા છે. તેજ દીવસે નાતુલ દુકડીવાળા મી. સાપુરજી રાંદેરીયા છ માસની જેલ પુરી કરી હાઉટપુરટ જેલ માંથી છુટ્યા છે. તેમજ કીપકહુકમાંથી મી. ફરીરા બીઆ છુટ્યા છે. મી. ફરીરા તે મી. અખ્તાતના રેડોરમાંથી ૧૪ મા મેનેજર તરીકે પકડાયા હતા. મી. ફરીરા એ આ સાતમીવારની જેલ કુરી કરી.

મી. નાનાલાલ શાહ

મી. નાનાલાલ વોલકરટમાં હાખલ થયા છે, અને તેમને પકડવામાં આવ્યા છે. તેમને છ માસની સખત મજુરીની જેલ મળી છે.

હાલને મુખારકખાદી

મી. હાહાહા નવરોજીને નીચે મુજબ મુખારકખાદીનો કેસ મોકલવામાં આવ્યો છે: "મદાન હોદી દેશમકતને તેના જન્મ દિવસને ટાંચે બ્રિટીશ ઇડિઅન એસોસીએશન મુખારકખાદી આપે છે."

મી. રસ્તમજી પારસી

હાઉટપુરટની જેલમાંથી છુટેલ એક સત્યમદી તરફથી ખબર મળ્યા છે કે, મી. રસ્તમજી પારસીને વોલકરટથી ટરાં સફર કર્યા પછી તેમની કાળી આંખમાં સખત દરદ નીકળ્યું હતું, તથા આંખુ કરીરે રમેટીમથી દુખતું હતું. હાઉટ પુરટની જેલનો ડાક્ટર ધણે બાહોશ છે. તેણે ચાંપતા ઉપાયે લીધા તેથી મી. રસ તમજીને હાલ આરામ છે. આ ખબર થી કું ધણે દીલગીર થયો છું અને તેમ ને સંપુરણ આરામ થાય એમ ખુદા પાસે માગું છું.

મી. પોલાકનો તાર

મી. પોલાક તરફથી એસોસીએશનને તાર મળ્યો છે કે સરકારના વચ્ચે પકવા ના કારણસર જે પ્રેટેસ્ટ મીટીંગ અટકી રહી હતી તે તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે ભરા ચાની છે.

સિંહના ખચ્ચા

ગયે અકવાડીએ મી. મોહનલાલ મનજી વેલાણીને તથા મી. નરેતમ એવીંદને લાઇસેન્સ વખર ફેરી કરવા માટે કોર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. મી. મોહન લાલ તે બધીના સત્પાત્રદી મી. મનજી નયુભાઇ વેલાણીના પુત્ર થાય છે. મી. મનજી નયુભાઇ થોડા વખતપર હાઉટપુરટ જેલમાંથી છુટ્યા છે. મોહનલાલના મોટા ભાઇ મી. વીંહલદાસ મનજીને દેશપાર કરી ને હીંદુસ્તાન મોકલી દેવામાં આવેલ છે. મોહનલાલ તથા નરેતમ આ બંને એક રાએને ચેતવણી આપીને માજીસ્ટ્રેટ છોડી મુક્યા છે. ગયા રાત્રીવારે મેસરસ ય ખી આપન, અને એસ. પોલે પકડાયા છે.

વેપારી સાંમે દિલચાલ

વોલકરટ કાઉસીલવાળી બાબત વિષે ગયે અકવાડીએ કું જણાવી ગયો તે સંબંધમાં વિશેષ જવાબો તે કાઉસીલપર મળ્યા છે. પ્રીટેરીઆની મ્યુનીસીપલ કાઉ સીલની કમીટીએ જણાવ્યું છે કે વોલકર ટરટની કાઉસીલના મત પ્રમાણે એશિયા ટીક વેપારીની સખ્યાની હદ બાંધવાની વાતને અમે મળતા યથાએ છીએ, પણ તે બાબત એવી છે કે ટરાંસવાલ મ્યુનીસી

પાલ એસોસીએશનજ હાથમાં લઇ રાં. અરમેલોની કાઉસીલે જણાવ્યું છે કે એ બાબતમાં વોલકરટની સાથે મળીને કામ લેવું; તથા મ્યુનીસીપલ એસોસીએશનનું તે બાબત ઉપર બ્યાન ખેંચવું.

કાંઝીખારના હોદ્દો

કાંઝીખારના હોદ્દીઓએ સર મંચેરજી બાવનમરી ઉપર નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:—

"ટરાંસવાલ સરકારના દુઃખલાયક જીલ મથી, અને ત્યાંના હોદ્દીઓનાં દયાજનક દુઃખોથી કાંઝીખારના હોદ્દીઓની આ માસ મીટીંગને અસંત ખેદ થાય છે. તેને દાદ અપાવવા નામહારને નર્મતાપુરવક અરજ કરીએ છીએ. અરૂમો રાખીએ છીએ કે ટરાંસવાલના હોદ્દી ડેપુટેશનને અંતઃકરણ પુરવઠ મદદ કરશે."

હેલ્લા ખબરો

મી. રાંદેરીઆ દેશપાર

[જી. એ. માટે ખાસ]

ચુકરવારે ૧૧ વાગે અમારા ચારલ્સ ટાઉનના ખબરપત્રી તારથી જણાવે છે કે:—

હેડલજરમથી મી. સાપુરજી રાંદેરીઆને ચારલ્સટાઉન દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે. પોતાની ૬ માસની સખત મજુરીની જેલ પુરી કર્યા પછી તુરંતજ તેમને પક ડવામાં આવ્યા હતા. ચારલ્સટાઉન આવતાં પોતાના નાના ભાઇની માંદગીને તાર મળવથી મી. રાંદેરીઆને ડરખન તરફ જવાની ફરજ પડી છે. મી. રાંદેરીઆએ તુરંત પાળ આવવા, અને લડતમાં જેડાજ જવા નિશ્ચય કર્યો છે. પોતાની અગાડની સગથી તેમણે લગભગ એક વરસ જેલમાં ગાળ્યું છે, અને હજુ ના. રહેનશાહની હોટેલની પરોણાચત પામવા આતુર છે.

મોંખાસાના એજન્ટ

મોંખાસાની બધીતી પેટી મેસરસ અતારીના વસરામની કા. આ જાપાના એજન્ટ છે. ત્યાંથી જાપાના લસાજમ બહેરખબરના દર વીગેરેની સધળી લગી કન મળી શકશે, તથા તેમને પૈસા લઈ જાયા બાબતનું સધળું કામકાજ ચક્ર ચમશે.

મી. એડવરડ ડેલાઉનો કામળ

દરિયાકાંઠાના જાપામાં મી. એડવરડ ડેલાઉએ નગાપનના મંદુ સંબંધી નીચે મુજબ કામળ લખ્યો છે:—

એવું કહેવાય છે કે નગાપનના મરણ સંબંધી મેજર ડીક્સનના રીપોર્ટથી કામળે સંતોષ થયો નથી. નગાપન જેલ માં દાખલ થયો ત્યાંથી તેને છોડી મુકવા માં આવ્યો ત્યાં સુધી તેની સાથે રહેલા જે સાત હોદી કેદીઓની જુથાની તપાસ વખતે લેગમાં આવી નહોતી. તે જુથાની વિદીયા ઈડિઅન એસોસીએશન લઈ પ્રબલ સમક્ષ મુકશે. ખરું જોતાં તો સાચી વાત પુરેપુરી બહાર લાવવાને મેજર ડીક્સનેજ આ જુથાનીઓ લેવાની હતી.

વડો વોરડર, તથા ગેરાલ વોરડર અને પાંચ નેટીવ વોરડરોએ સોમદ ઉપર એક બીજાને મળતી જુથાની આપી છે જે મેજર ડીક્સનને ખોટાખાપણ વિનાની જાહેર છે. એનો રીપોર્ટ જાપાએલો છે તેમાં એણે કંઈ પણ ખોટાખાપણ કાઢેલી જણાવી નથી.

જાહેર બાંધકામ ખાતાના ઇન્સપેક્ટર મી. ડેની ઉપર કોઈની લાગવમ આવી શકે નહીં: તે જણાવે છે કે એક હોદી કેદી કંઈ પણ કામ કરતો નહોતો એવી તેણે ફરિયાદ કરેલી. મી. બેનસને લાંબેલી ઉઘટ તપાસમાં તેને વીરમુદ અને મુડલે ને દેખાડી પુછ્યું કે આમાંથી કોણ હતો જે કામ કરતો નહોતો? મી. ડેએ વીર મુદને ઓળખીને કહ્યું કે તેમની સાથે એક જણ બીજો હતો તેની મેં ફરિયાદ કરેલી. એ બીજો કોણ? મરીજ નગા પનજ, જે જુથાની દરબારમાં પહોંચી ગયો છે અને અહીં દાખલ થઈ શકતો નથી અને તો પણ મેજર ડીક્સન કહે છે કે નગાપને તો છેવટ સુધી કામ કર્યું છે, અને જુથાની એવી પડી છે કે તેને તંદુરસ્ત હાલતમાં છોડી મુકવામાં આવ્યો હતો.

હવે કામળ વિષેની હકીકત તપાસીએ. દાહ કડકડતી હતી. જમીન ભેજવાળી હતી. બીજાના ઉપર જંગુનાશક દવાનું પાણી રેડવામાં આવેલું હતું. આવી સ્થિતિમાં અઢાર વરસની વયનો નાનુક બાંધાનો જાહેર ન્યુમોનીઆના પંજમાં સપડાય એ બિલકુલ કુદરતી છે, એમ કહતરો મત આપે છે. મેજર ડીક્સન પોતાના રીપોર્ટમાં કહે છે કે જુન માસ ની તા. ૨૨ થી ૩૦ સુધીમાં બેજ રાતે જેલના કાનુન મુજબ દરેક કેદીને બે કામળ

પુરી પાડી શકાય. નગાપનની સાથેના નવ હોદી કેદીઓની સોમદ ઉપર આપેલી જુથાનીઓ મારી પાસે છે. તેઓ બધા કહે છે કે તેમને એક કામળ અને એક મટાઈ ઉપરાંત બીજું કંઈ પણ મળ્યું નથી. જેલના અધિકારીઓના હિસાબે પણ કામળો થોડી હતી એમ મેજર ડીક્સન કહે છે. વડો વોરડર ફેંક જેફરસ પણ કહે છે કે કામળો થોડી હતી એ વાત ખરી છે પણ હોદીઓને તો બે કામળો મળતીજ, કાફરોનેજ એકેક કામળ આપવામાં આવતી એમ સોમદ ઉપરવક કહે છે. પણ કામળો સમયવાર અને વહેંચી આપનારાઓ—સોલોમન, કેપ્ટન, રસાંમા નીસા અને માલી એક પગલું આમળ વધે છે. તેઓ સોમદ ખાંધ કહે છે કે દરેક હોદીને બે કામળ અને એક મટાઈ મળી હતી એટલુંજ નહીં પણ દરેક કાફરને પણ બે કામળ મળી હતી. કામળો થોડી હતી એ વાતજ તે ઓ કબુલ કરતા નથી. હવે આ બનાવ વિચિત્ર છે. એક ઓકસર્ડ એજુએટ “અસલ” વિષે આપેલી વ્યાખ્યા યાદ આવી જાય છે. તેણે કહ્યું હતું કે અસલ એ કમરની નજરે મહા પાપ છે, પણ દુઃખની વખતે બહુ મદદમાર છે.

મી. બેટમેન કહે છે કે વડા વોરડર દરેક જેફરસને આ કામ માટે દમજાંજ ખાસ પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો. એ ને જેલનો બહુ લાંબા વખતનો અનુભવ છે. તે છતાં ઓનરેબલ જે. ડી. વીલી જરસ અને મી. રસે આ અધિકારીની પસંદગી કરી તેમાં વખાણવા જેવું કીધું છે એમ કાંઈ કહેશે નહીં. મી. બેટમેન નો મત એવો છે કે કેપની બવરથા જેમ બને તેમ સાદી કરવી. આટલા સારા આવલ કાદીને પુપુ આપવાનો હરાવ ક્યો! આ કંઠાળેલા અમલદારો સાદી જીંદગીના શકતો છે; તેથી કેપમાં દરેક જેફરસને સાદી જીંદગી દાખલ કરવાને પસંદ ક્યો! લગભગ તથા મહીના ઉપર કુઠી મુલતના કેદીના ખોરાકમાંથી દર અઠવાડીએ ૪૫ આઉન્સ લટાડી નાખ્યો. આ લટાડેલા ખોરાકમાં હોદીઓ માટે આવલ દાખલ કર્યા હતા તે પણ સાદા જીવનને ખાતર કાદી નાંખવામાં આવ્યા! નહીં વી કે નહીં સાકર! દરેક જણ બલે છે કે કુતરાને પણ ચીની કે ચરખી વગર એકલું પુપુ દેવામાં આવે તો તે બૂખે મરી જાય. આવા ખોરાકથી નળ જાંબ વધી જાય અને કુઠી મુલતના

કેદીઓનેજ આવી રીતે રાખવામાં આવતા હોવાથી જેલનું મરણ પ્રમાણ વધેલું જોવામાં આવતું નથી. તેઓ જેલમાંથી નીકળ્યા પછી મરી જાય એટલે જેલના અધિકારીઓને તેની દરકાર રહેતી નથી. નળજ એ ન્યુમોની આનું મુખ્ય કારણ ગણાય છે. જેલમાં નવ જણ મૃત્યુ પામ્યા તેમાંથી પાંચ તો ન્યુમોનીઆથી મરેલા.

વળી દરેક જેફરસને તપાસીએ. તે કસમ ખાંધને કહે છે કે તેણે નાગા પનની ગરમી કદી માપી નહોતી. તેણે બે ગરમી માપી હત તો તે વાત તે જુથી જાય નહીં. સાત હોદીઓ પણ કસમ ખાંધ કહે છે કે નાગાપનની ગરમી તેણે માપેલી અને તે દુઃખની ફરીયાદ કરતો હતો તે પણ તેમણે સાંજળેલી.

નેટીવ વોરડરોની ધાતકી વસ્ત્રકે માટે મેજર ડીક્સન કહે છે કે તે બીલ કુલ ખોડ રહીત હતી. તે બાબત બીજી જુથાનીઓ ઉપર નજર કરવી પડશે. મેજર ડીક્સને આ જુથાનીઓ ત્યારેજ લીધી હત તો તેનાથી બની શકત. નાગા પનના છ સાક્ષીઓ કહે છે કે વોરડરોએ નાગાપનને ચાણુકવડે મારેલો જે વોરડર બીજા બે હોદીને મારેલ, તેણેજ નાગા પનને તેની પાંસળા ઉપર ચાણુકવડે મારેલ. નાગાપન પડી ગયો અને પોતે જાગી કાફર કેદીઓમાં બળી ગયો. સવારમાં નાગાપને પોતાનું ખમીસ ઉંચું કરી પોતાને પોંદેલી સોળ દેખાડી. તા. ૧ થી જુલાઈએ ૩૧ ઓક્ટરેએ એક સોળ હોડેલી. બીજા તથા હોદીઓ કહે છે કે પકીરીસામી અને મુનસામીને વોરડરે ચાણુકવડે મારી જીવમથી તેમની પાસેથી એક કામળ લઈ ગયો. તે બે જણ વચ્ચે માત્ર એકજ કામળ બાકી રહી. વીરમુદ અને મુડલે પણ કહે છે કે તેમ ને પણ મારેલા.

હવે બેમાંથી એક બાણુએ જાણી બેઠને ખોટું ખેલાયું છે. દરેક જેફ રસ કહે છે કે વીરમુદ અને મુડલે ઉપર ખોટી જુથાની આપવા સાર કેસ કરવો જોઈએ. સરકાર પાસે આ બાબતનો ખુલાસો થવા જાહેર પ્રબલ માગણી કરે છે. એ માગણી સરકાર કબુલ કરશે? પહેલી જીલ એ થઈ છે કે આમથી તપાસ વેળા સુપ્રીમ કોર્ટના જડજની નીમણુંક ન થઈ. તે સ્વતંત્ર ગણાય છે તેથી તેના ચુકાદા ઉપર પ્રબળ વિશ્વાસ રહે છે. મેજર ડીક્સનની લાંબકાત વિષે ખોલવું જરવાજની છે. તે બધો માણસ

૩. બનીબમાં તે મહાન નીવડે એવાં અંકુરો તેનામાં છુપાયેલા હોય એ બનવા બેન છે. તેની લાવિબની છંદગીમાં તેના હાલના સુકાદથી શાલ મળવાનો વીચાર એ કરે એવું કું માનવો નથી. તોપણ સુપ્રીમ કોર્ટનો જડજ આવી તપાસમાં વધુ લાયક છે એવું તો કું ખાતરીથી માનું છું.

ગુન્હેગારોને અચેક્ષ સજા કરવાની જતા આપનારો કાયદો હમણાં કરવામાં આવ્યો છે. કોઈ માણસના હાથમાં આવી સત્તા સોંપવી એ બધા બરેકું છે. બેન ગીબન, નાગાગન અને મીસીસ મેક્સીમના કેસ ઉપર જેલની ગેરબવરયાથી પ્રજાની ન્યાય બુદ્ધિને આંચકો લાગ્યો છે. શું આપણે ખેલ કરીએ છીએ? ગુન્હા માટે કાયદાપુરવક સજા ક્યાં ઉપરાંત ગુન્હેગારની તરફ બેઠકારી અને પાતકીપણું વાપરવાની સત્તા પણ આપણે બોમ્બીએ છીએ?

આ બાબતમાં અમારાં અતઃકરણ અશક્ત થયાં છે તેને મેજર ડીક્સને શ્રાંત ક્યાં નથી.

તાર સમાચાર

વરાટાની તપાસમાં એક રટીમર મોકલવાનું નકી કરવાને આલેલીઅન સરકાર તબવીબ કરે છે.

તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બરે લંડનમાં બાલ્ટીક ખબર મુજબ પછીનો બાવ નરમ હતો, અને ૬ પેનીથી શી. ૧/- જેટલો ઘટાડો થયો છે.

તા. ૩જીએ લંડનમાં માંદીની પાટનો ભાવ આઉસના ૧/૧૧ ઉપજાયો હતો.

કેનેડાનો મવરનર જનરલ અરલ એ બીટીસ કોલબીઆમાં શિકારે નીકળેલ ત્યારે તેને જુલા પડી જવાથી આખી રાત રસ્તો શોધવા માટે જગલમાં બેઠકું પડ્યું. તે પછી ઉપરથી મળી પડી મરી જતાં સહેજ બચી ગયેલ. બીજે દિવસે તેની શોધમાં નીકળેલી પાટીને તે માકીને લોચ થઈ ગયેલ દયામાં મળી આવેલ હતા.

પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સના દીકરા પ્રીન્સ એડવર્ડ અને પ્રીન્સ આલ્બર્ટને ૧૯૧૧માં

એમ્પાયરની મુસાફરી કરવાની યોજવણ થાય છે. હાલની યોજના પ્રમાણે તે બંને પ્રીન્સ પહેલાં કેનેડાની મુસાફરી કરશે, અને ત્યારપછી હોંકુસ્તાન અને આલેલી આની મુલાકાત લઈ દક્ષિણ આફ્રિકા રસ્તે પાછા ફરશે.

તા. પના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે જનરલ બોથા હાલ પારીસમાં છે, અને એક અઠવાડીઆમાં પાછા લંડન ફરશે.

ડૉ. કુક નામના શોધબેળ કરનાર ઉત્તર આફ્રિકાની શોધ કરી છે.

લોરડ સેલ્સમેન, મી. માલકમ, મી. સવાઇનર, મી. જેમર, ડૉ. હેકટર મેક નગી, મી. રેનો, તથા કરનલ હેરીસ રટીમર લેક્સનમાં ૫ મીએ દક્ષિણ આફ્રિકા આવવા માટે ઉપડ્યા હતા.

તા. ૬ડીએ લોરડ કીચનરે પોતાનો નવો હોદ્દો લેવા માટે સીમલા છોડ્યું હતું.

મદ્રાસના મવરનર સર આરથર લોલી નો એકનો એક દીકરો શીકારે ગયેલ ત્યાં અકસ્માતથી ગોળી લાગવાથી મરણ પામ્યો છે.

કેનરડાનનીનોપલના એક તાર ઉપરથી જણાય છે કે તુરકીના માજી સુલતાન અબદુલ હમીદને માંડપણ લાગ્યું પડવા માંડ્યું છે. તે વારંવાર બુએ પાડીને રટી પડે છે.

તા. ૮મીએ જનરલ બોથા ફ્રાન્સથી હોલાંડ પહોંચ્યા હતા.

જનરલ બોથાએ પેરીસમાં કેટલાંક ઘેરા ખરીદ્યાં છે. ખરીદતી વખતે રોળા ના ઉપરીએ તેમને જણાવ્યું કે તમારી મેજ પસંદ કરી લેવાની તમને છુટ આપું છું. તેથી આખા રોળામાંથી પાંચ ઘેરાં જનરલ બોથાએ જુલાં તારવ્યાં. ત્યારે ઉપરીએ જુમ પાડી કે "ખમજો. કું તે પાંચ તો નહીં આપી શકું, તેઓ આખા રોળામાંનાં સઉથી સરસ પાંચ છે." જવાબમાં જનરલ બોથાએ કહ્યું: "મને તે ખબર છે. તમને ખબર નહીં હોય કે કું એક જનરલ નથી, રાજદારી પણ નથી, માત્ર એક હોસિઆર બેકુત છું."

ડૉ. બેમીસને રહેના પ્રતિનિધીને એવું જણાવ્યું હતું કે યુનીઅન પાર્લામેંટ માટે યુરાવાની કું ઉમેદ રાખું છું. કેપની પાર્લામેંટની વધુ બેઠકો વખતે હાજર રહેવા કું દક્ષિણ આફ્રિકા પાછો ફરી શકું એમ નથી. કું આવતા અક્ટોબર અથવા નવેમ્બરમાં પાછો ફરી ચડીશ, અને બનશે તેટલા ઉત્સાહથી રાજદવારી બાબતમાં બાગ લગશ.

કેન્ટસાયરમાં લીમ્પીન કેસલની મી. એરકવીથે મુલાકાત લીધી હતી તે વખતે સફરજોને લાખલ થતાં અટકાવવાથી તેઓ દિવાલોપર ચડીને તેમજ બારીઓ ભાંગીને લાખલ થઈ હતી, તથા કેટલુંક બીજું નુકસાન પણ તેમણે કર્યું હતું.

મોગકોની ગાદી માટે કાવો કરનાર અરલ રાધીને સુલતાન મુલાહ હારીદે છંદગી પર્યંત પાંજરામાં પુરી રાખવાની સજા કરી છે.

તા. ૭મીએ લંડનમાં "પીળા ચોળ" મકાઇનું દામ શી. ૨૪/૯ હતું.

દક્ષિણ અમેરિકાથી નાતાલ માટે ટીબર લખને આવતી બારરટન નામની રટીમર શીપ આલ્લાંડ નામના ટાપુ આગળ ભાંગી પડી છે.

આવતા નવેમ્બરમાં ઉગ્લાંડની પાર્લામેંટ ની સામાન્ય સુટણી ફરીથી થશે એવું યુનીઅનીસ્ટો તરફથી ધારવામાં આવે છે.

બોપર લગાઈ સજામાં જાણીતા થયેલ બોધર રાજદવારી નર ડૉ. લીડહે જનરલ બોથા સાથે હેમ ખાતે તા. ૮મી એ ખાણ લીધું હતું.

લીસ્બોનનું એક જાણુ જણાવે છે કે ટરાંસવાલ કામાટી રેલ્વે લાઇન ટરાંસવાલ સરકારના કબજામાં જમાના સંલવ ની વાત બોટી છે.

સીમલાના તાર ઉપરથી જણાવવામાં આવે છે કે લોરડ કીચનરના રસ્તામાં દેહાણે દેહાણે લશ્કરી ટુકડીઓએ મળીને સારો આવકાર આપ્યો હતો.

તા. ૬ ડીએ લંડનમાં સોનાનો ભાવ આઉસના શી. ૭૭/૧૦ નો હતો.

અખબાર-આલમ

“મ. એ. ના ગયા અંકમાં “એન.” નામથી લખનાર કહે છે કે “આજકાલ દારૂની બધી આપણી દીદી કામમાં દીન પર દીન વધતી જાય છે એ અપસોસ બરબુ” છે.... દક્ષિણ આફ્રિકામાં વસિત દીદી પ્રજામાંને રેલવેના ભાગ એ બધીમાં વધારે ને વધારે” વગેરે. અમ લખી “એન.” ઉઠેલી ચર્ચાને મારી ગેરે ટેકા આપ્યો છે, ને તે બટુજી કર્યું છે. તે છતાં મેં તેનું કહેલું તેની સામે તે વાંધો લે છે—તેના શબ્દો પરથી તેનું દેખાય છે—તેનું કાંઈ કારણ? દેખીતું છે કે લખનાર એ કહેવાં માગે છે તે ખરોખર દર્શાવી શકેલ નથી; અથવા તે બીજાનામાં ખામીજ નોવાની ટેવ પડી ચૂકેલ હોવાથી બીજાના લખવામાં કે ખોલવામાં સાફ હોય તે જોતા કરતાં, તેમાં દેખ કાઢવાનું વધારે પસંદ કરે છે. તેના કહેવાનો અરથ એટલેજ નીકળી શકે કે ચર્ચાના વિષયના આ દાખલાપર જ્યાં એ ચર્ચામાં “અખબાર” “યુ-હો” ક્યો છે, ને તેટલા માટે તેણે “એવા” શબ્દપણ દાખલા ખુલ્લે ખટોલેથી બહાર લાવવા”નું પથ ફરજિયાત માગે લેવાની સજા ઉઠાવવી!! કેટલી વાજબી સૂચના છે!

અમારે દરોસવાલમાં પોસ્ટરૂમની કાઉન્સિલ તે દીદીના દુકની વેરણ ચર્ચામાં એકઠા થઈ પડી હતી એવું જોવામાં આવ્યું છે. તે અરસામાં એ કાઉન્સિલને કાષ્ટક મે ખર દીદી પાછળ અડુ ખાળને આપ્યો હતો, તેથી તે કાંઈને કાંઈ કોઈક દીદીનું કાસળ કાઢવા કમીજ કરતો. હાલ એવું જણાય છે કે આ વા વોકસ રસ્તે લાગુ પડ્યો છે. એશીઆટીકના લાઇસેન્સની સજા તેને પોતાના હાથમાં જોઇએ છીએ. તે કહે છે કે વોકસરસ્તમાં એશીઆટીક લાઇસેન્સ વધ્યા છે, ને તેથી તે અટકાવવાની ઉપરની સજા ફેરવના હાથમાં રહેવાને જાણે તેના હાથમાં રહેવાની જરૂર છે! આ લાઇસેન્સ ક્યાંથી વધ્યા છે, ને કેવી રીતે તેની અને તો કાંઈ ખબર નથી. પણ મને એટલી તો ખબર છે કે તે સજા તેને મળે તો પછી એશીઆટીક લાઇસેન્સ પર મારો આલ્પ વખર રહે નહિ. કાઉન્સિલને જ્ઞાન નથી કે સસામહના લઘકરમાં ભરતી ચર્ચા આ પછી બીજા કશાની વિશેષ જરૂર ન રહે.

નાતાલનો પોસ્ટરૂમ એ એવો ટેકસ છે કે રાજકારભાર કરતાં આવડતો હોય તેવી કાંઈ પથ ન્યાયી સરકાર તે ન નાખે. છતાં તે નાખવામાં આવ્યો છે, કારણ કે ગોરાઓના પ્રમાણમાં દીદી અને કાફર પાસેથી બહુ પૈસા ને ટેકસથી સરકાર મફતના પેશ કરી શકે છે; ને તે વગર નાનાડના કારણાનું મફત માલે એમ નથી. આની સામે ધણીવર પોકાર થયો છે, પણ પારકે પૈસે તાગડધીનાં કરવાનો આપણી રાજકરનારી કામને એવો સ્વભાવ પડી ગયો છે કે આ પોલટેકસ રદ કરવાનું હજી સુધી તેને મન્યું જ નથી. છતાં આ વખત બીલ દાખલ થવાનું છે તે જુદી સ્થિતિમાં છે. કેમકે હવે તે રદ કરવામાં ન આવે તો યુનીયનનજે નાતાલ જન્ય ભારે પોલ ટેકસની સજા યુનીયનને મળે, ને તેથી નાતાલ પર કાળા કાષ્ટથી ટેકસ કાયમ રહેવાનો સંભવ રહે. આ કારણથી અ વખત એ બીજા પાસ થવાનો, અને પોલ ટેકસ રદ જવાનો સંભવ લાગે છે.

જનરલ રમટસ કહે છે કે દરોસવાલની લડતથી દીદીએ અલગ કંટાળી ગયા છે એ વાતની મને ખબર છે! તમને ખબર છે એ તો અમને પણ ખબર છે. અમારે એ “ખબર છે” કરી કહેતા હતા તે વિષે પણ અમે ખેખબર નથી. લડનારા દીદી એને પાછા પાડવા, મુંજબ અને આખી દીદીની દિલચાલને મેળી પાડવા, અને હજાડના દીદી મિત્રોને મુંજાવવા મી. રમટસે આ કંડુ પાણી રેડ્યું છે તે જવા ની અમને ખબર છે. સાહેબ પાકા ગોરા છે. ને ગોરાનો એક શુભ એવો છે કે સામાવાળામાં દમ ન હોય ત્યારે તે તરફ ખેપરવા રહે છે, ને તેને કાન પણ દેતો નથી. પણ જ્યારે સામામાં બળ જુએ છે, ને બીક લેપડે છે ત્યારે “કંટાળ્યા છે,” “મુંજાવા છે” વગેરે પ્રકારે બોલવા નું પસંદ કરે છે. બલે તે તેમ કરે. જે સસામહીનાં મન માટીનાં નહિ હોય તેમને તો રમટસ સાહેબની મંડુ પાણી રેડવાની શોધીપથી કંઈ અસર થશે નહિ.

હવે રમટસ સાહેબની બીજી ટીકા પર આવીએ. બ્રિટીશ રાજના બચાવ સંબંધ માં તેઓ બોલ્યા હતા કે દક્ષિણ આફ્રિકા ને લઘાઇપોરપણીની જરૂર નથી. સાહેબ કે તેમના પોષરો કહ્યાં ખોલ નથી, અને તેથી તેમને લઘાઇપોર થવાની જરૂર નથી એ તો સમજવા; પણ વધુમાં કહે છે કે

હજાડની બ્રિટીશ સરકાર ‘લઘાઇપોર’ થાય તો કેલોનીઓને લાય પહોંચે! આનો અરથ અર્થ છે. હજાડ આજકાલ પોતાના અખા રાજના લઘકરના સંબંધ માં ચર્ચા કરી રહ્યું છે, અને ગમે ત્યારે લઘાઇ થાય તો લઘકર તકવારજ હોયુ. જોઇએ એવી મેં કંચુ કરવા તેના કાર બારીઓ વિચાર ચલાવે છે. આની સામે આપણા જનરલના શબ્દો કહેવાયા હોય એવું મને લાગે છે. તે વખરે તે ‘જનરલ’ કેમ કહેવાય? બ્રિટીશ રાજ ગમે ત્યારે લડવા તકવાર હોય એ આ સુજેડકારી સાહેબને મિલકુસ મમનું નથી; છતાં કલો નીઓ પોતાની મરજી પ્રમાણે કરી શકશે, એટલે કે ગમે તેટલું લઘકર મળી શકશે એ વાતને તેઓ બહુ આચકાર આપે છે! કેમ ન આપે? તે વખરે બોયરોની મુરાદ કેમ બર આવે?

ઉપરના ફકરામાંની મારી ટીકાને મી. મુરના શબ્દોથી વજન મળે છે. મી. મુર નાતાલના પ્રમુખ પ્રધાન છે, ને તેથી બોયર નહિ, પણ ચોખ્ખા બ્રિટીશ છે. એટલે બ્રિટીશ સરકારની બચાવને લગતી ચર્ચાની સામે ટીકા નથી કરતા, પણ હિંમતાના કહે છે કે એચાવરના બચાવ માટે નાનાલ હમેશાં આગુર રહેશે. રમટસ સાહેબના વિચારમાં ને આમાં કેટલો તકાવત? મી. મુરના શબ્દોમાં બીજો પણ ભાવ સમ એલો છે.—પણ તે જુદી વાત છે.

મુંજાબની સરકારે દરોસવાલના દીદી માટે પ્રેસ્ટ માર્ટીન ન બરવા દીધી, પોતાના અમલદારને લરવા ના પાડી! ને આ સરકાર તે આપણી માખાપ તુલ્ય ગણવા લાયક છે એમ ‘હ. એ. ના’ આપ પતિ આપણને કહે છે!! હા, કેમ નહિ? સાચાં માખાપ, પુણ્ય માખાપ આ જ. તેના વગર આપણી આટલી બધી સંજાળ કાણ લીએ? જુએને રાત દિવસ આપણાં દુઃખને લીધે તેને ઉપ પણ આવતી નથી! આનું નામ સરકાર માખાપ કેમ નહિ? વધુ તો નહિ પણ એટલું તો ચોકસ છે કે બ્રિટીશ સરકારને દીદી પ્રજા તે સાચાં છેકરાં જેવી છે. અથવા તો મુંજાબ સરકાર છે તો સાચી માખાપ, પણ બીચારી ગરીબ રાંકડી છે. મીટીંગ તો બરે, પણ કાલ્ય સાહેબ આફ્રિકા યુની અનના ગોરાઓ તેને ટીકીતું દર ગોતાવે તો? અથવા તો કેપટાઉનથી મે. જો ફેક્ટી તમને પાતાળ પહોંચાડી દીએ તો? આવી બીક, એટલે ગરીબ બીચારી માખાપ તુલ્ય મુંજાબ સરકારને શું વાંક કાઢે?

અખબાર.

દરાંસવાલનો લડત વિષે કવિતા

(અમા બાંધી ચાલુ)

મનહર ૭-૬

મારનારી મોટી જરા લવરી રિયાર કરે
 કપોર કાલસા કાઢ પેટ માંથી બર્ષા છે:
 ધણીની વહાલી ચવા કુડાં કુડાં કામ કરે
 કાલીની જાહોજાલી જુડી ધર ભર્ષા છે,
 હેમ કીરા મોતી તારી કોઢરીમાં ક્યારે હતી,
 હેત દહ સાંભળીને દમો કરી કર્યા છે;
 દયા નહીં કાઢ્યને રહત માંસ ચુસી લીધું,
 જાણુ નહીં કામ તારા જમને રિસાર્યા છે.
 વાલમે રિસારી તેથી લાચાર આવાર જરા,
 પશુ દિન દયાળુ એ દેવ દેખનાર છે;
 અમારી પોકાર વોલા સરજનહાર તુને,
 મોરીતું સમાન મદ તું હિતારનાર છે.
 પાપ કુંભ બરવાથી આખરમાં પુડી જાય
 આવે જ્યારે અદો ત્યારે કેમ જામનાર છે,
 મોરૂં રૂપ પામી તેથી ગમડ ન કર બહો
 મોરી ખાલ તારી તેમાં મારો શો સજાગાર છે.
 કમાનતી નાર કહી સજાગાર ચાહે પશુ,
 પિયુ ખારી નથી તેથી કંઈ નથી પામતી;
 દસીપણું પુર કર નુરને જહુરે નાખી,
 ખાલ મોરી જમરી કું કર તું ખુસામતી.
 ધણું ભેર મારયું તો એ તારાં સધરયું જરા,
 રાને માટે સોઢ્ય મારી ચાહે છે સલામતી;
 ખારા અમૃત મોરી મહાંદ એવાળ જણી,
 ભરે રખવાળ પ્રભુ તારી છે હિમાયતી.
 ધીરજ ધરીને મોરી તારાં મેં સહન કરયું
 આશ-મુને એવી છે કદીક પિયુ આવશે;
 મુજને દેહાર હરો તાહરી ફોતી થશે,
 કુડાં કામ તારા ભારે પ્રગટ દેખાવશે.
 ગામ ગાય કહી તુને દાન માંડી આપી ફેશે,
 ફરી નહીં પાણી પુછ પાણી તો રેગવશે;
 અરેજુંડી જાહેન બણી પ્રતિમા કાળીની પાળ,
 ફેર માર ફરી તુને ખરથી બેલાવશે.
 હવે તાર ભેર પુર ચવાથી ચાહે છે ખાલ,
 જાધી બાલુએથી માર મુખ બંધ કરવા
 પશુ ધારયું પ્રભુ તણું આખરમાં પર પડે,
 જુઠાકનો માર જુઠી માંડી શું સંધરવા
 જોય ખાલ ખાવિંદનો ખાલી મુખ ખાર છેડ,
 મને મોટી જાણુ તારી જુલિ મઠ મરવા,
 ફેરન ઉપર પાણી દુઃખ રૂપી ફરી વળ્યું,
 ફારીને લાચાર થઇ માંડી કું વિફરવા
 મરતી કું મારી જહુરા કાળ તણું રૂપ મંઠરા;
 કાળ જા તારાને કું તો મારું કું ઉપાડવા;
 ગલીસ મ'ખાલ મુખ' અભિજ્ઞ અરમા મંજા
 અભિષેક ભમે ભમે માંડ્યો છે જામનગા
 મંકરેક પિયુ ખારી મંકરેક ખાલે છે કહે,

અંજન તારાને કાઢી ખાંખડી ઉધાડવા,
 ખારા અમૃતલાલ નિરખી સહુની હાલ,
 દિનનો દયાળ પ્રભુ ચાહે છે ઉગારવા.
 અંજન આઠરી પશુ જુએ મરજાક મુકે,
 અતિ તાવે તુપમાંથી આમ હડી આવે છે.
 સુખડ શીતળ પશુ રમેડથી આમ કરે,
 નિત્ય ઉઠી ફેર તારો નિસાસો ન'ખાવે છે.
 મુઠ મરજતી કું કે લોહખી પીમળી જાય
 એવી મુજ અખળાની આમડી દુખાવે છે.
 કાલ કું જાલીમ સ્વાર લમામ છે હાથ તારે,
 કરજો વિચાર પછો કાણુ પરતાવે છે.
 લક્ષ્મી કહું કું તુને પતિ નથી પક્ષપાતી
 ધણીએનો ધણી એવો મોટો મહારાજ છે.
 કાળી મોરી તણું બેદ તારામાં ખરેલ જુડી
 એ નામ ન જને આંખે મુખગાની માઝા છે.
 અદેખાલ જાત હતી અધિકાર હાથ આવ્યો
 શોકપનો સ્વભાવ ખાલ છે કાલ છે હાજર તુમાં
 નવી આવી તેથી તુમાં, નખરાઓ કાઝાં
 બેટકા બહેકાવ્યા તેથી ખુન પીવા ખાઝપાલે.
 ધરાધને પીધું તોએ હણુ થાકતા નથી.
 કેશળીયાની આજણું પેટમાંથી કહાડે છે.
 મરીય માખીઓ ધણી સાવધ રહે છે પશુ.
 પરણે ફસાવે લાવી બંધનમાં પાડે છે
 કુંડી કુંડી મુસા જેમ ત્વચાને કાતરી ખાલ
 ખાલી ખાલ ફરી નાખી જોખા વળગારે છે
 કહે અમૃતલાલ મોરીના મોરીલા બન્યા;
 ફળને ખાચને પેટે કાડને ઉખાડે છે.
 ઉદય દિવસતણી આલ છે અમેને ખાલ,
 નિરાસ થવાનું પ્રભુ હાજરી હજુર છે,
 મન અભિજ્ઞાપ મારી જાણુ પુરયુ થઇ
 સાચાએનો સંગી દેવ દુલ થકી ફર છે;
 અસખ્ય વખત મુને કુળતી ઉમારી તારી
 મુજને સતાવનાર ધયા ચક્રમુર છે.
 ખારા અમૃતલાલ કાલીક એવાળ ખાળ
 જોવાયા કેક હવે થવા રજુશુર છે.
 સંપુર્ણ.

નેડીર બીવર ડીપારટમેન્ટ મ:ટે ૬ માસ
 કે ૬ માસની મુદત સુધી માસીક ૩૦ સેક
 પ્રમાણે કાફરકોરન પુર પાડવાનાં ૨૩૨
 ગ્રોહસનારે તા. ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં
 તે મારિસપ્તરમ ટાઉન ક્ષારકપર ગ્રોહસના
 એવી જાહેર અગર મારિસપ્તરમના છાપા
 માં છે.

સ્તનપરમમાં એક ગોરો પોતાના
 કોઠરા તરફ બંદુક ઉગામતો હતો તેને
 અંબર મહોતી કે તે કાચેલી હતી, તેથી
 તે કહતાં કોઠરાને બામખાથી તે કોઠરા
 મરજુ પાડ્યો હતો.

સત્યાગ્રહી મો. રવિકૃષ્ણને માન

વેરૂલમમાં મોટા મેળાવડા

આપણે તથા મીજબાનો

(એક જામનાર તરફ)

દરાંસવાલ સરકારના જુલમી કાપલા
 સામેની સલામકની લડતમાં ભાગ લેના
 રાઓ પૈકી એક ઉગતી વયના જુવાન
 મી. રવિકૃષ્ણસીંહતુ નામ પશુ પેતાની
 શુભ કરણીથી મસકુર થયું છે. અમે
 ના જાણીતા બાલુ તાલેવતસીંહને સાત
 પુત્રોમાં એ એકના એકજ પુત્ર છે.
 નાની ઉમરમાં સલામકમાં ભાગ લેવા
 હોમન ધરી મી. રવીકૃષ્ણે અસલા દુઃખ
 પોતાના દેસાને માટે ઉપાડ્યું. તેઓ
 વેરૂલમ આવવાના સમાચારનો તાર
 મળતાં બાળને ધણું દર્દ થયો, ને તે
 વાતની ખબર બીજા હોદીને મળતાં મી.
 રવીકૃષ્ણને લેવા બાલુ ચ દુસરોડ મી. રામ
 વજી મહેના, રાજા હેમરાજ તથા મી. રાજ
 કુમાર વગેરે મહસ્થો ડરખન સામા ચવા.
 સાં આવી મી. રવીકૃષ્ણે કેમિસના પ્રમુખ
 મી. દાવુદ મહમદ વગેરેની મુલાકાત કરી,
 ને પછી વેરૂલમ આવવા ઉપડ્યા. વેરૂ
 લમ રહેલને તેમને લેવાને ૩૦૦ જેટલા
 માણસો હાજર થયેલ. ટોંગાટથી મી.
 પી. બી. દેસાઈ, મી. જી. પી. માંધી,
 મી. આર. બી. શેઠ વગેરે આવ્યા હતા.
 સત્યાગ્રહી જેલીતું મહેાં નેવાને લોકોનો
 ઉત્સાહ ઉછળી રહ્યો હતો. કેટલાક પુઝ
 ના હાર વગેરેથી વધતી લેવા તત્પર થઇ
 રહ્યા હતા. જેન આવતાં મી. રવીકૃષ્ણ
 ની મુલાકાત લેતાં પ્રથમ મી. અખારમ
 મહારાજે ધર્મ રીતી મુજબ સ રકાર કર્યા
 ખાલ હાજર થયેલા મહસ્થોના હાથે મી.
 રવીકૃષ્ણને ઉપરા ઉપર જુલ હાર પહેરાવ
 વામાં આવ્યા. પછી શ્રી ગોપાળલાલના
 મંદિરે દરશન કરી મી. રવીકૃષ્ણ આપ્ત
 વરગને તથા પોતાની માતૃશ્રીને નમન
 કરવા ચવા. સ્વાસ્થ્યક બાલુએ તેમને
 મંજળ આશીર્વાદ આપ્યો. પછી તુરત
 તેઓ સભામાં હાજર થયા, અને રીતસર
 સરવે થયાં. અ જાણીએ બેઠા. સરખા
 તમાં મંથર સ્વૃતિ થયાખાલ મી. અખ્યા
 રામ મહારાજે ધરમનો ઉપદેશ આપ્યો,
 જેમાં તેમણે કાયામક વિષે પશુ રાખવા
 હોની. કલિત વિવેચન કરી, ખાલવીત

સર પ્રમુખની દરખાસ્ત થતાં સર્વાનુમતે
શ્રી. ગોકળદાસ પરમાજી દાસ માંથી એ
સરવના આચાર્યશ્રી એ પદ સ્વીકાર્યું.
૫ થી મેસરસ ચંદુભાઈ, અખારમ મહા
રાજ, કીસનદત્ત મહારાજ, રાધવજી મેતા,
નખી, ધનજી, પારેખ, હરજી, રમણીક,
શીવપાળશાહ, જુહા, પી. બી. દેસાઈ,
હેમરાજ, આર બી. શેઠ, લજ્જન મહા
રાજ, કેમણર એ પ્રદરશીએ શ્રી. રવી
કૃષ્ણની હાજર, સહનસકિત, દેશદાજ,
અને તેમણે બળવેલી સેવા માટે તારીફ
કરી તેમને ધન્યવાદ આપ્યો. તેમનાં
આપણેથી સત્યાગ્રહ જાણે પોતેજ પ્રમુ
ખ સર્વને બોધ કરતું હોય તેથી આવદ
હાજર યએલા લગભગ ૪૦૦ માણસોમાં
જાણ રહ્યો હતો. પછી બાપુ તાલેવત
સીડે પોતાની મંદુર દાખમાં આપણું કર્યું,
અને દેશસેવાના અનેક દાખ્યાઓ આપી
નિવેચન કર્યું. દેશબક્ત લાલા લજ્જ
પતરાય, બળમગધર નિલક વગેરેની
બીજીઓ સજાના અગ્રગામમાં ગોઠવવામાં
આવી હતી તે બતાવી તે પ્રદરશીની દેશ
સેવા તરફ તેમણે સલાહનોડું ખાન
ખેડ્યું. પછી કોનોનીઅલ હોદી તરફ
થી આપણું માનપત્ર સમયની અનુકૂળ
તા ઉપર રહેવાથી છેરટે શ્રી. રવીકૃષ્ણ
હાઈ પોતાના તરફથી વણીજ મંદુરવાણી
માં શાંતિથી જવાબ વળતાં જણાવ્યું કે
આપ સરવે જોએ મારા કરતાં વધુ અને
શુદ્ધિમાં વડીલ હો, એટલે જાણે તમે
મને હિતોપદેશ આપી મારું અને દેશતુ
જાણું માહતા હો એમ દાહના આપના
ઉત્સાહથી હું જોઈ છું. મેં મારી
દુરજ કરતાં લેશ પણ વધારે કરેજી
હોય એમ હું માનતો નથી. આવા
સારા રસ્તા ઉપર દોરનાર આપણા દેશ
બક્ત આગેવાન શ્રી. માંથીનેજ આ બધું
માન લઈ શકે. અથવા મારા કરતાં
આપણા શુદ્ધર મુસલમાન અને હીંદુ
લક્ષ્યો જે મહેનત અને તકલીફ ઉઠાવી
રહ્યા છે તે સરવે ધન્યવાદ થટે છે.
હું સરવેનો આશીર્વાદ આવી મોડી મુદત
માંજ પાછો ટાંસવાલ જવાને ઉમેદ
રાખું છું. વગેરે. પછી સજાનું કામ
આવદ ઉત્સાહથી પૂરું થવાવા પ્રમુખે
પોતાને આપી જગ્યા માટે ઉગાર
માની સજા બરખાસ્ત કરી.

અગાઉથી કરી રાખેલી એકવચ્ચ મુજબ
જાણુ વગેરે મિલ્કાનત્ત જોજન લીધાવાદ
કેટલાક પ્રદરશી પોતપોતાને રખે જવા
રવાના થયા હતા. બીજા પ્રદરશી બીજે
કિલસ સરવે રવાના થયા હતા. આ
વધા કામની બરખાસ્ત કરનાર કમીટીને
જે ઉગાર માનવામાં આવ્યો હતો.

ખેતીવાડીને લગતો ખબર

એગ્રીકલ્ચર માસની અધ્યયમાં જે હર
અને બરફ પડ્યો તે અસાધારણ મળ્યા.
આથી કુપી, કાકડી, ટમેટા, પટેલા વગેરેને
મજાનું તુકરાન થયું છે. જેમનું આ વાવે
તર આવી અસાધારણ ટકાવી નકામું થયું.
હોય તેમણે તે હવે ફરીથી વાવવા થટે
છે. બીજું અધુ શાકપાન પણ આ માસ
દરમીયાન વાવી શકાય છે. ઉનાળામાંજ
સારી રીતે હજી તેથી વરતુ તરફ દાહ
ખાસ ખાન આપવું થટે છે. તેમાં ટમેટા,
કુપી, કાકડી અને બીનસ આવી જાય છે.
આમતરને માટે વાવેલી કેમેનું હવે ટાં
સપોટ કરતું થટે છે.

ફળ ઝાડને ખાતર

“ફેમ ગારડન” ફળ ઝાડને ખાતર
અપવા વિશેષ એક ઉપયોગી લેખમાં લખે
છે કે સાધારણ માન્યતા એવી છે કે ફળ
ઝાડને ખાતરની જરૂર નથી. આના કારણ
માં બીજાવાળા એવું જણાવે છે કે ઘણા
ઝાડો ખાસ ખાતર વગર અવાર નવાર
થણે સરસ પાક આપે છે. વળી કેટલાક
એવું માને છે કે એક વરસે જે ઝાડ
પુષ્કળ ફળેજી હોય તે બીજે વરસે એઠાં
ફળ આપે છે, અથવા નથીજ આપતાં;
કેમકે તેમને પણ આરામ જોઈએ છીએ
આ માન્યતા ખરી નથી એ બતાવવાને
એટલુંજ કહેવું બસ છે કે બીજા ઝાડની
પેટે ફળ ઝાડને પણ ખેરાક-ખાતર-ની
જરૂર હોય છે. જમીનમાં થોડાંક પોષક
તત્વ હોય તે ખસાસ થાય એટલે તે ફરીને
પુરાં પાડવાં જોઈએ; એટલે કે ફરીને
ખાતર પુરું જોઈએ.

ફરેની સુકવણી

‘એગ્રીકલ્ચરલ જર્નલ’ માં એક લખ
નાર જણાવે છે કે મધ સાહમાં
દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે ખજુરને બાદ
કરતાં સુકું ફરે પા. ૨૯.૧૦૦ ની
કીમતનું આવાત કરવામાં આવ્યું
હતું. આમાંથી ઘણું ખરૂં યુનાઈટેડસ્ટેટસ
માંથી આવે છે. આ ફરે પ્રથમ વખ
હજાર માંદક જેટલા દુર દેશવરથી રેલ
રસ્તે ન્યુયોર્ક અને ત્યાંથી રવીનર રસ્તે
અહીં લાવવામાં આવે છે; અને તેમ છતાં
તે અત્યે પોસાય છે. આને બદલે અહીંના
બીજાવાળાઓ આ ઉદ્યોગ દાહ લીએ
તો દેશનો પકસો દેશમાં રહે અને કાઢી
જતું ફરે ઉપયોગી થાય.

ઘણા બગીચાવાળા ફરીઆદ કરે છે કે
તેઓના વધારાના ફરેટના પાકનું શું કરવું

તે સમજ પડતી નથી; ફરેટનું દામ સારું
ઉપજતું નથી, અથવા તો ખરાબ રસ્તાને
લીધે બહાર મોકલવામાં આવતું ફરે ખરે
દેશણે પહોંચતાં પહેલાં બગડી જાય છે.
આથી તેઓ તેને જમીન ઉપર પડી કાઢી
જવાજ દે છે. આને બદલે તેની જો તેઓ
સુકવણી કરે તો તેમને લાભ મળે.

હવે સુકવણી કેમ કરવી તે જાણવું
બહુજ અગત્યનું છે, તકામાં સુકવી બેગો
બરવાથી તો કાઢીજ જશે. હજારો માખી
અને અસંખ્ય જીવદ પેદા થશે અને
દુરગંધ છુટશે. સુકવણી કરવાને માટે
પ્રથમ તો સફાઈ સરસ જાતનું ફરે જાણું
કાઢવું. એપ્રિલ, મે, જુન, સપ્ટેમ્બર અને નવન
ફળની યાજ ઉપેક્ષવાના ખાસ બોલાર (ફરે
-પીલરસ) આવે છે તેથી યાજ ઉપેક્ષવી.
જાજ ઉપેક્ષવા પછી તરતજ કાળાં થઈ
જતાં હોય તેવા ફરેટને જરા મીઠાવાણું
પાણી કરી તેમાં નાખવાં સુકવેજ ફરેટનું
પેકીંગ વણું સફાઈદાર અને કામજાણી
પેકીંગમાં થવું જોઈએ.

સુકવણના ફરેટને ૮ થી ૧૦ ચોરસ
શીટ સપાટીવાળા નાના હવેપરેટરમાં ગોડવી
ફરેશની રમોઇ થની હોય તે વખતે યુક્તા
ઉપર તેમાંથી પાણીનો બાજ છડી જાય
લાં સુધી રાખવાં. મોટા પ્રમાણમાં ફરે
સુકવણનાઓ માટે ૨૦ થી ૧૦ ચોરસ શીટ
સપાટીવાળા અને ૧૨થી૨૦ ફીટની રહી
શકે તેવા હવેપરેટરો તેને માટેના ખાસ
યુક્તા સાથે મળી શકે છે. મોટા હવેપરે
ટરથી ૧૨ ફીટમાં ૧૦૫ રતલ એપ્રિલ
સુકવી શકાય છે, અને તેને માટે લગભગ
૩૦ રતલ જળનજી જોઈએ છીએ, એટલે
કે સુકવણીનું ખરચ વધુ લાગતું નથી.

મરિત્સખરગના “ટાઇમ્સ” માં એવો
કામળ પ્રસિદ્ધ થયો છે કે જ્યારે ગરીબ
ગોરાઓને પેલેટકસ ન બરી થય્યા માટે
મરી મળે છે ત્યારે ગરીબ હોદીની દવા
કાઢ ખાતું નથી, ને તેમને કારટમાં ખડા
કરવામાં આવે છે. વળી હોદીએ ખરીયાઈ
ને લીધે ફેમજારીની મુદતથી મોડો પોલ
ટેકસ ભર્યો હોય તે માટે પણ સત્તાવાળા
તેને કારટમાં ખડા કરે છે. જે માણસ
ને બીજા ટકુનું ખાવાનું પોતાનાં જમ્યાં
વારને ક્યાંથી મેળવવું એ વિચાર બરેજી
થઈ પડ્યું હોય તેમનાપર હોદી હોવાથી
સત્તાવાળાઓ શુદ્ધ કરે છે એ બજબ
ની વાત છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
સાથ રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર
ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એકજ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર લેખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા દેશનું બરોબર લખવાં
તે હમેશાં બહાર પાડવા સાથે નહિ,
પણ અમારી બહુને સાથે.
૪. મંત્રણવારની સાંજ સુધીમાં મહેલ
લખાવો તેજ અઠવાલિકામાં કામલ
કરી સકારો.
૫. ૧૬ ડરેલાં ચરચાપત્રો બજવી રાખવા
અથવા લખનારાઓને પાતાં મોસલી
આપવાને અમે અમાતા નથી
૬. લખાણ હમેશાં ફક્ત અને મુદ્દાસર
કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“એન. એસ. એસ.”—એકજ વિચાર
ની પુનરેકિત છે.

“કામનો ખાદમ”—તમારો કાગળ
તમારા નામ સાથે છાપી સકશે.
અ. ઇ. એ.

મો. હાઉડ મહમદનો કાગળ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ જોગ,

દરંસવાલની હાલની હાલત સંબંધમાં
મેં મારા વિચારો ફરજીયા છે એવી અહવા
આપણુ દીદી બાહ્યોમાં ફેલાવાનું મારા
જણવામાં આવ્યું છે. છેલ્લી ડરગમની
મીદીય વખતે મેં ખુદને ખુદનું જણા
વેલ છતાં આજો વિચાર બાંધવામાં આવે
તે મને અભયથી ભરેલું લાગે છે. તે
વખતે બેલેસા મારા રાખેલો ફરીથી અત્રે
આપવાની કૃ રજા લઉં છું. “મારી
શારીરીક નબળાઈ છતાં કું કહેવાની રજા
લઉં છું” કે, આ સવાલનો નીચેડો થઈ
જાય ત્યાં સુધી તેની સામેનો મારો ખોટો
રૂ દર્શાવવાને, અને તે ચાહુ રાખવાને
બનતી ઉતાવળે દરંસવાલમાં હામત થવા
નો કું છતાં રાખું છું.” ફરીથી કું
બાર હમને કહું છું કે દરંસવાલની
હાલત સંબંધી મારા વિચારોમાં બીજકુલ
ફેર પડ્યો નથી. હમેશની મુજબજ

મારો મોકલ મન છે કે દરંસવાલની
હાલત દરંસવાલનાજ દીદી માટે નહીં,
પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના દીદી માટે
છે; અને દરેકની ખરિત ફરજ છે કે
પોતાની મરદાનીને નાગોથી લગાડે અને
પોતાની માનુષીયતા અપમાન કરે તેવા
કાવદાની સામે થવા બનતી મહેનત લેવી
જોઈએ. હાલ પણ નાદુરસ્તી અને કર
બનમાં રોડી રાખે છે, અને મારી લામ
શીઓને અમલમાં મુકતાં અટકાવે છે
તેથી મારા હૃદયમાં અને બહુ દુઃખ થાય
છે, પણ મને આશા છે કે લાંબા વખત
પહેલાં કું તે કામ ઉપાડી ચકીય.

લંડનથી એક દીદી બાનુનો કાગળ

મે. ઇ. એ. ના અધિપતિ જોગ,

મી. માંધી અને તેમના સહાયક જે
દીદના વાસીઓ પેન ના દેલની કોર્ટી અને
ગોરર સાયવરા માટે દરંસવાલમાં સરખે
પ્રકારનાં કુંઓ સદન કરે છે તેમની સાથે
મારી સંપુર્ણ સદાનુભૂતિ છે. જો કે દરંસ
વાલ વિશે કું થયું જણતી નથી તોપણ
જે થેકું થયું જણું છું તેથી મને થયો
જ સૌક થાય છે કે મારા બાહ્યોને એટલાં
સંકટ સદન કરવાં પડે છે, એટલુંજ
નહિ પણ જે મારી બેનો પોતાના પતિ,
પુત્ર, અને બાપ, બાહ્યોનો સાથ છોડી
છે, તેમને ઉતેજન આપી, પોતે પણ
દુઃખ સદન કરી પોતાનું માન સાચવવા
માં મદદગાર થઈ છે તેમની સાથે મારી
હારદીક સદાનુભૂતિ છે, અને કું તેમની
પુરી રીતે તારીફ કરી સકતી નથી. મી.
માંધી અને તેમના મિત્રોને હજારો વાર
ધનવાદ છે કે તે આપત્તિમાં પડી પોતાના
દરંસવાલમાંથી ડગા નથી. સિદ્ધોગ અને
વિવેચીજ સધળાં કડચુ કામો સફળ થાય
છે. કામ સ સારમાં એવો જમાનો પણ
થશે જ્યારે લોક ફેકેટના કચા કાકાસ
તણ સંપત્તી રહેશે, અરસપરસ એકતા
ફેલાવી બાહ્ય બાંધવો વર્તાવ કરશે! એવો
જમાનો આવે તે માટે હમને સરવેને
પુનઃક મહેનત કરવી છે. અને સન-મંગો
સચાહનો અશર મહલુ કરી ખરા કામ
કરવાની હીમત ધરાવી જોઈએ, અને
તેથી ડરડું નહીં એ ખુદિયાત અને વૈદ
માન મનુષ્યનાં કામ છે. પુરો અને સ્ત્રીઓ
અને મળીને કામ કરે ત્યારેજ ખરી સફ
ળતા થાય, અને એક બીજની મદદ વગર
મેટાં કામ થઈ સકતાં નથી, તે માટે મને
આશા છે કે મારી બેનો પોતાથી થઈ શકે

તેલવી મદદ આપશે. મહાન કાર્ય સાધવા
માં મદદગાર થશે તેમને પરમ શક્તિમન
પરમાત્મા મદદ જરૂર કરશે.

સમકુમારી કુંબે.

લંડન,

૧૪-૮-૦૮

[મીસીસ કુંબે મધ્ય દીદુસ્તાનની
મહીલા છે. પણ પોતે બાળ વયમાં મુંઝ
કમાં રહેવાથી ગુજરાતી બાળા બન્યું છે.
તે મી. કુંબે જે હાલ વિશ્વાયતમાં બારીસર
તરીકે કામ કરે છે તેમનાં ધણીઆણી
છે. તેમનું અંગ્રેજી જ્ઞાન પણ સરસ છે,
ને હાલ પોતે વિશ્વાયતમાં પોતાના પતિની
સાથે રહે છે—અ. ઇ. એ.]

પરચુરણ ચરચા

જરૂરીદનથી મી. આદમ કારા અકુછ
લખે છે કે અને હોકરોપર બહુ જુલમ
થુમ્બે છે. એક દીદી હોકરોનો ચાર મહિ
નામાં પા. ૧૨-૧૦-૦ જેટલો દંડ થઈ
થુમ્બે છે. આ પ્રમણે જુલમ એકજ
મહસુસપર નહિ, પણ થણા માણસોપર
થાય છે. હોકરો દંડથી કાઢાળી બચા છે.
આનો કાંઈ ઉપાય લેવાનો જોઈએ.

ડેસાઓઆમે લાઇબરેરી વિષે તા.
૨૮-૮-૦૮ ના અકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ
કાગળના જવાબમાં એકરેટરી મી. એમ.
આર. સોલંકી લખે છે કે:—“સુચનાઓ
ટેબલની વીઝીટ જુકમાં લખવી” એ કારો
યોગ્ય વખત સુધી જરૂરી હોય પણ હાલ
અને જુકો એલાયદી રાખવામાં આવી છે.
“વીઝીટ જુક ન રાખવી” એ ફર્કાદ તદ્દન
ખાયા વચરની છે.

ડેસાઓઆમેમાં રાજદવારી બાબતમાં
તેમજ બીજી જાહેર કામની બાબતમાં
દીદીઓ તરફથી બતાવાતા સુલતપણા
ઉપર ધ્યાન જેથી “શુભેચ્છ” લખે છે
કે:—તા. ૨૪-૭-૦૮ના અકમાં જખનાર
“ઇડિયન” જેવો ઉત્સાહી માણસ બહાર
પડી કેવળ પોતાનાજ બચા ઉપર અને
કંધરની મદદ ઉપર બરસો રાખી જાહેર
કામને ઉપાડી લે તો તેની મહેનત કામ
લાગે ખરી. તેવા કાર્ય માટે એકાદ દીમે
દીગ સેક્સાયટી જેવી સરચા શરૂઆતમાં
ધેસા વગરની હોવી કરેથી તેમાં એડાવા
ફેટલાક વધેલાંમેની બાહ્યો મળી આવશે
એમાં શક નથી. પણ માટેરાઓ માટેની
બારા રાખવી તે તો ફેકટ લાગે છે.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હોંદી જાણ ઉપરથી)

નડીઆદ કપડાવજ રેલવે બાંધવાનું કામ મેસરસ પ્રીવીક નીક્ષનની કંપનીને આપવા કુકમ થયો છે. આ માટેની પરવાનગી હોંદી સરકાર તરફથી મળ્યા ગાદ રેલવેનું કામ શરૂ થશે.

બાણ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી મુખ્ય પહેલે ત્યારે "હોંદી સુધારકોના મતોરમ" એ વિષય ઉપર તેઓ મુંબઈમાં એક બહેર બાપજી આપવાના હતા.

મરદમ ચોથા બરેનેટ-સર જમશેદજી જીજીભાઈની યાદમાં એક પારસી બાણ એ પોતાનું નામ છુપ્પુ રાખવાની સરતે મી. મલખારીપર સેવાસદનના ફંડ માટે રૂ. ૧૦૦૦ મોકલી આપ્યા છે, ને તેમની મરજી પડે તો તે દાનના દર્દીઓ માટેના આશ્રમસ્થાન માટે વાપરવા જણાવ્યું છે. વળી કચકતાના એક પારસી મહારથે પણ સેવા સદનના વખારાના ફંડમાં દર માસે રૂ. ૫૦ બરવાની પોતાની મરજી જણાવી છે.

મી. જમીલદાસ લલુભાઈએ સેવાસદન ના વપરાશ માટે માહાડમાં આવેલો પોતાનો મોટો જગલો ભેટ આપ્યો છે. આ જગલો રેલવેની નજીકમાં છે અને તે સાથે મોટી વાડી તથા મીઠા પાણીનો મોટામાં મોટો કુવો છે. સેવાસદનના લાગતાવળગ તાબેને તેમનાં છુદાં છુદાં કામ માટે સાન્ટાક્રુઝ વિજેરે મથકે જમીનના ચારા દુકાઓ મળવાની આશા છે.

નડીઆદથી પીઝ, વસો, માતર થઇ એકા સુધી ઇલેક્ટ્રીક ત્રાસવે કરવા માટે અગદાવાદની એક કંપનીને પરવાનગી મળી છે. આ બાબતની સરહે ચર્તા ફેલ્ડએ અડચણ કરવી નહિ એમ ના. સરકારે કુકમ કર્યો છે.

કલકત્તાની હાઈકોર્ટે કોર્ટમાં બેસતી વખતે સખ જડને તથા મુનસફેએ પોતાના દરજ્જા મુજબના કબા હવેથી પહેરવાનું ફરમાન કાઢ્યું છે.

આખા વડોદરા શહેરમાં વીજળીક શક્તી કરવાનો વીચાર ચાલે છે.

ગોંડળ રેલવેના ગામો વચ્ચે માડાંઓ

પસાર થવાના જેટલા માર્ગો તથા રસ્તાઓ વચ્ચે આવતાં તમામ નદીનાળાને વોંકળા ઉપર પાકા પુલો બાંધવા હોંદી સરકારે ફરમાવ્યું છે.

ગોંડળ રેલવેના કમિયલકે એન્જીનેયરનલ ઇન્સપેક્ટર મી. બી. બી. બેરીએ મચ્છર તથા મેલેરીયા તાવ અને તેનાં કારણ, તથા તે અટકાવવાના ઉપાય નામનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સંયુક્ત પ્રતિનાં કેટલાંક વરતમાનપત્રોમાં ફાલ એવી ખબર પ્રગટ થઇ હતી કે અહીંમદ કોલેજનો વહિવટ ધીરેધીરે સરકારને હાથ જમ્મ પડનાર છે. આના સંબંધમાં એ પ્રતિના લેફ્ટનન્ટ મયર નરનો સત્તાવાર ખુલાસો પ્રગટ થયો છે. લેફ્ટનન્ટ મયરનરે નરડીઓને લખી જણાવ્યું છે કે વરતમાનપત્રોમાં જે ઇસારાઓ આપ્યા છે, તેમાં જરાક વળુદ નથી અને સરકારે એવો વિચાર પણ કર્યો નથી. કોલેજની ફોલ જોઈ આજ સુધી ઇસારાઓ કામની ખત અને ઉલટથી ચલી રહી છે, તેમ હવે પછી પણ ચલી રહેશે એવી સરકારની ખાત્રી છે અને સરકારનો વિચાર તેના વહિવટ વચ્ચે આવવાનો નથી પણ માગે ત્યારે સરકાર ઘટતી મદદ અને સલાહ આપવાને તકમાર છે.

એલ હડિઆ મુસલ્લીમ લીમના સેક્રેટરી મી. અલી હમામ તા. ૧૪મી ઓગસ્ટે વિલાપત જવા ઉપડવાના હતા એવા ખબર 'બંગાળી'માં પ્રગટ થયા છે.

મદરાસની સરકારના કામ ચલાઈ મદદ નીચ સેક્રેટરી તરીકે પ્રતિક્ષીવીજ સરવીસજાણ એક હોંદીની નીમણુક કરવાથી તે ઇલાકતની પ્રગમાં સંતોષની લાગણી દેલાઈ હતી.

જેતપુર દરબારે પોતાના રાજ્યમાં ગ્રામ મીક કેળવણી મફત આપવા ફરમાવ્યું છે. અને ફાલની નીચાળોની સંખ્યામાં પાંચ શાળાઓનો વધારો કર્યો છે.

પેરબંદર રેલવેના મરદમ મહારાજાની તરફીરના રટાપના કાગળો તથા ટીકાટો પુરી થતાં નવી ટીકાટો તથા કાગળો સમીર રાજા સાહેબ શ્રી નટવરસીજીની તરફીરના તકમાર કરાવવાનો કુકમ થયો છે.

પેરબંદર રેલવેના બેનુતોને ખેતી સંબંધી ઉપદેશ આપવા માટે એક ફોંડી ઉપદેશક ની નીમણુક થઇ છે.

મરદમ સર કર્જન વાઘીની યાદગીરી કામ રાખવા માટેનું ફંડ માઉન્ટ અણુ માં ઉભું થયું છે.

નવસારીની ધાંચી બાતની ઓઓએ હવે પછી મજુરી કરવી નહીં, અને મજુરી કરે તો રૂ. ૨૫ નો ફંડ કરવો એવો ફરમાવ ધાંચીની પાંચે કર્યો છે.

અલીમદ ખાતે સાયનસ કોલેજ સ્થાપવા માટે રામપુરના નવાજ સાહેબ હરતક એક મહારથે રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦ ની રકમ આપવાનું કહ્યું છે.

મદરાસની સરકારે દર વરસે ઉદયોગ તથા ખેતીવાડીના પ્રદરશનો બરવા અને તેના સંબંધમાં અનુકુળ વચ્ચેને માટે ઇનામો આપવા ફરમાવ્યું છે.

હોંદી સરકારે એક ફરમાવ બહાર પાડી કેલેક્ટરો અને સીવીલ સરજનનોને જણાવ્યું છે કે યુગાન્ડા અને આફ્રિકાના કેટલાક ભાગોમાં ઉંઘની બીમારીનો રોગ ચાલે છે અને ત્યાંથી તે રોગનો ચેપ લઇ કેટલાક માણસો હોંદુસ્તાનમાં આવે છે માટે એવા માણસો આફ્રિકા તરફથી આવેલા માણસ પડે તો તે બાબતનો તાત્કાળીક રીપોર્ટ સેનીટરી કમીશનરને કરવો.

શીતુરી લખાણનો ફેલાવો કરવાના આરોપસર નાશીકના વડીલ મી. વામન શેખરજી ખરેની વડીલાતની સનહ એક વરસને માટે ખેંચી લેવામાં આવી છે.

લોરડ કીમનર તુલીકારીન થઇને તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બરે હોંદુસ્તાન ઊડશે.

બાણ અરવીંદ પોસના લાંછ વિરેન્દ્ર લોસને તથા તેની સાથેના બીજાઓને જે સખત સજાઓ થઇ છે તેની સામેની અપીલો તા. ૨ જી ઓગસ્ટે સંભળાવાની હતી.

ફેશપાર થએલા ૮ બંગાળીને છુટા કરવા માટે આમની સલામાં સખત રીતે દિમાયત ચલાવનાર મી. મેઝરનેસ એમ. પી. ને લાહોરની હડિન એસોસીએશને કાશમીરી બનાવતો ચાંદીનો ટી-સેલ (ચાદાની, ખાસા વીજેરે) ભેટ આપેલ છે.

મેન્નાલ નાગપુર લાકનની મદ્રાસ મેલ
ત્રેનમાં એક ડબ્બામાં ધણા ગેરા ઉતારીએ
હોવાથી તે ડબ્બા ઉપર એક ગોળી છોડ
વામાં આવી હતી, પણ તે ગોળી સુધીને
ગાંડના ડબ્બામાં ગઈ હતી, ને માર્ડ સહેજ
માં બચી ગયો હતો. ગોળી મારનાર
નાથી જવા પામ્યો હતો.

કેમ્બ્રિજના પ્રમુખની સુદૃષ્ટી માટે સુચ
વાએલાં નામોમાં સર સુધમન્ય આપર,
શ્રી. દાજી અમાજી ખરે, શ્રી. એસ. સિંહ
નાં નામ બહાર આવ્યાં છે.

ડા. કાવસ લાલકાંડની માદગીરીના
ફંડમાં મુજબના અવરનરે રા. ૧૦૦ ની
રકમ ભરી છે.

પદ્મી કેળવી બજારને એક દીડાએ
પદાવેલા પોપટોવડે એક સરકસ કા. કાદી
છે, અને પોપટ પાસેથી હેરત પપાડે
તેવા ખેલો કરાવવામાં આવે છે.

૧૯૦૮ ના છેલ્લા ૭ માસમાં આસામ
તરફનાં જંગલોમાં આસામ-બેંગાળ રેલ્વે
પાંચ વખત હાથી સામે અથડાઈ હતી.
એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ જંગલો
માં હાથીનો બહુ વધારો મયો છે, ને
તેથી તેનો ઉપાધ લેવાને સરકારને રેલ્વે
તરફથી અરજ કરવામાં આવનાર છે.

નવા મુધારાના ધોરણ મુજબની કાઉ
સીલોમાં જનન મેળવેને ખાસ બેઠકો
આપવા માટે સર્ધન મદ્રાસ જનન એસો
સીએશને મુખ્ય સરકારને અરજ કરી છે.

ડેલાગોઆમે ઇંડોયન લાઇબ્રેરી

સેક્રેટરી લખે છે કે:—લાઇબ્રેરીની
જુલાઇની આખરીએ શ્રી. ૧૪/૨ હતી,
બાદ ઓગસ્ટ માસમાં મ સીક મેમ્બર શ્રી
ના પૌંડ ૩-૧૧-૦, તથા શ્રી. ૧૦/૩ લાલ
બરેરીની રમના બાડાની, તથા શ્રી. ૩/-
વંચન શ્રી તેમજ શ્રી મમદ મુસા તરફથી
શ્રી. ૫/- વારંતીક બેટ, શ્રી કુરજી વાલજી
કુ. તરફથી શ્રી. ૫/- મીર્ઝા પખતની
બેટ, તથા શ્રી કુરમાબદ બાબુ પોતાને
વતન જતાં આપેલી શ્રી. ૫/- બેટની
મળી કુલ પા. ૫-૧૩-૫ માંથી માસ
એકના બાડાના ૨-૦-૦ પુરતકાની જગત
તથા મજુરી શ્રી. ૬/૧ તથા કોરી બુક ૩

તથા રસીદ બુક ૧ ની શ્રી. ૩/૬ મળી
કુલ પા. ૨-૧૨-૨૦ બાદ જતાં બાકી
માસ અગસ્ટની આખરીએ પા. ૩-૦-૦
સીલકમાં છે.

મજુર માસમાં મુલાકાત લેનારઓની
સંખ્યા ૨૭૭ ની હતી તેમજ ૧૨૨ પુસ્તકો
મેમ્બરને નામે મળ્યાં હતાં.

લાઇબ્રેરીને બેટ આપનાર લાઇબ્રેરીઓ
આવારે માની સ્વીકાર કરવામાં આવે છે.
ચાલુ માસમાં આવેલાં નવાં પુસ્તકોનો
લાલ મેળેરા લખાણ ઉમંગથી લેવા
લાગ્યા છે.

શ્રી હીંદુસ્તાન ફંડની મળા માસની
સીલક પા. ૧-૧૧-૬ હતી, બાદ ઓગસ્ટ
માં માસુ બરનારા તરફથી શ્રી. ૧/- મળી
પા. ૧-૧૨-૬ સીલકમાં છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૯ મી ને ગુરવારે ડરબન પ્રોડ
યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ કામથી માલ
વેચાયો હતો:—

	શ્રી. પે.	શ્રી. પે.
કાપીચ	૦ ૧ થી ૧ ૬ ડઝન	
કાલી ફલાવર	૦ ૧ " ૧ ૩ "	
પાઇનએપલ	૦ ૧ " ૩ ૧ "	
કોહોળું	૨ ૦ " ૪ ૩ "	
અવોકાડોપેર	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
લેડીસ	૦ ૩ " ૦ ૬ "	
પેપો	૧ ૦ " ૨ ૩ "	
બનાના	૦ ૧ " ૧ ૯ ૧૦૦	
ગ્રાનેડીલા	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
કામદી લીંબુ	૦ ૦ " ૧ ૦ "	
મેડરીન	૦ ૧ " ૧ ૦ "	
નંત્રીસ	૦ ૫ " ૫ ૦ "	
ઓરેંજસ	૦ ૬ " ૬ ૧ "	
મગફળી	૦ ૦ " ૦ ૦ મરતો	
મકાઇનો ભરડો	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પટેટા (ગોળ)	૮ ૦ " ૧ ૬ ૦ "	
પટેટા (સ્વીટ)	૧ ૬ " ૨ ૦ "	
ટરનીપ	૦ ૬ " ૦ ૬ સેક	
લીંબુ	૦ ૩ " ૧ ૦ કેસ	
ટમેટા	૦ ૬ " ૩ ૦ "	
લોકવાંટ	૦ ૦ " ૦ ૦ બા.	
ગ્રીનપ્રીઝ (કીસલિ)	૧ ૦ " ૨ ૦ "	
લીલો બીનીસ	૦ ૬ " ૨ ૦ "	
બમફળ	૦ ૦ " ૦ ૦ ડઝલી	
રબર્બ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
બીટરટ	૦ ૩ " ૦ ૬ "	

રોકડ બજાર ભાવ

	શ્રી. પે.	શ્રી. પે.
આવલ માંબ ૧ મસ્તાની ૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬		
બીચડીના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬ " ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ " ૧૯ ૦	
ચીની સક્કર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
ફુંડાના	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
રેશી ટુવેર દાળ	૧૯ ૬ " ૨૦ ૬	
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૨ ૬ " ૨૩ ૬	
મગની	૨૭ ૦ " ૨૮ ૬	
અડદની	૨૮ ૦ " ૨૮ ૬	
ચણા મુંબાના,	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
" દાળ	૨૭ ૦ " ૨૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
મકાઇ	૬ ૦ " ૬ ૦	
બીનીસ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
કડ્ડું તેલ ૧ આબન	૩ ૩ " ૩ ૬	
એરડીયું	૨ ૪ " ૨ ૮	
મીઠું	૩ ૩ " ૩ ૬	
નાળીએરડું	૩ ૪ " ૩ ૬	
માંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
પીળી	૧૪ ૬ " ૧૫ ૬	
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ " ૧૦ ૦	
આટો	૧૪ ૦ " ૧૪ ૬	
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતબ બા	૦ ૦ " ૦ ૬	
મરચા	૦ ૩૧ " ૦ ૩૧	
શ્રી પેટીટીનના પૌ ૮-૦-૦ " ૮-૫-૦		
પોરબંદર	૮ ૧૦ ૦ " ૮ ૦ ૦	
પારાશીન એરોફેડ		
" વાઇટ રોસ	૮ ૮	
" " ચાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીયેર	૧૧ ૦ " ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ " ૬ ૦	
કામમંડ સોપ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
ચાણુ સીલક રટોન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
ચાણુ સનલાઇટ	૪૨ ૬ " ૪૫ ૦	
" ક્રાઇમ્સ પટ કુકાના બોક્સની		
કીમત	૧૧ ૬ " ૧૨ ૦	
નેકટર ટી	૧ ૮ " ૧ ૬	
માચીસ લામન	૩ ૧ " ૩ ૩	
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ " ૧ ૦	
નીલક પોઇટસીયારેટ	૧૬ ૬	
ફુધ નેસલનું	૨૦ ૬ " ૨૧ ૦	
" ફેસલ	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
વસ્તા એફ. ડી	૪ ૩ " ૪ ૬	

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/- within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

- Directors.**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 10. KAMARUDDIN SHEIKH AHMAD SHEIKH NAG KUMBLE-
KAR Esq.,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM
PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank.—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors.—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors.—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative.—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary.—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE:—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organize a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 114 lakhs of passengers in 1908 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognized economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organize and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalist to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organized this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To

THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., LTD.,

BOMBAY.

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/—per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and conditions embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit

...	Rs.
" 1st Instalment	"
" Final Instalment	"
If full value has to be paid	"

Total Rs. ...

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 1909

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteaux Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, ciga and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ફેદરના તારના કંપની, લોમટેડ.

હિંદુસ્થાન તથા યુરોપ માટેના તારના સરતા ફેર.

ફેદરની કંપની ઇન્ડિયન ટેલિગ્રાફ કોર્પોરેશન, યુરોપ, એમેરિકાના અને અન્ય દેશોના તાર મોકલે છે. નિશ્ચયિત પ્રમાણે ફેર સરતા ફેર એક શ્રેષ્ઠ રીતે વ્યવસ્થા આપે છે.

ફેદરની કંપની તાર અથવા ટેલિગ્રાફ ટુલિયાના ફેરિયુક્તિયત રીતે મોકલે છે.

ફેદરની કંપની તાર મોકલનાર તથા ફેરનાર મશીના સરનામા રજીસ્ટર કરે છે. આ રજીસ્ટર નામને મારે કાલપણ પછાત રીતે નથી આવતા. ફેદરની ખાસ ફેર મોકલે છે જે સુરક્ષિત છે. આવી રીતે નામ રજીસ્ટર કરાવી ફેર સુરક્ષિત તાર મોકલે તથા ફેરનારી પછાત રીતે ફેર નામ ફેરની સુરક્ષિત છે.

પણ ફેર ફેરનાર આવેલા તાર ફેરની કંપની તેના અરથ કરી ફેરનાર પછાત રીતે ફેર કરે છે.

પણ વિચાર મારે નીચેને સરનામે લખો.

ફેદર,	ફેદરની કંપની,	અથવા ફેદરની કંપની,
ફેદરની કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,
ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,
ફેર, ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,
ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,	ફેર નીચેના કંપની,

તુલસીદાસજીકૃત રામાયણ સાર.

આજકાલ હિંદી પ્રજાના પુત્રો પરદેશ ગમન વધુ કરે છે. પરદેશમાં પોતાના ધર્મનું માન રાખવું એ વધારે કર્મ છે. પરંતુ હિંદુને વિચારે કર્મ છે. આ લક્ષ્યનારનો એક મત છે કે સાધારણ હિંદુ ધર્મનું રક્ષણ આપવું એ વધારે હિંદુનું નહીં પણ વધારે હિંદીનું કાર્ય છે.

સાધારણ હિંદુ ધર્મ સર્વ કોઈને માન્ય થાય એવો છે. તેનું રક્ષણ મિતિમાં સમાવેલું છે. એ વિચારે વધારે ધર્મ સરા અને સુરક્ષા છે એમ કહી શકાય કેમકે નીતિથી અલગ એવો ધર્મ હોવાપણું નથી.

ગમે તેમ હોય પણ સાધારણ હિંદુ ધર્મનું રક્ષણ તારક્ષ રામાયણમાં જોઈ શકાય છે. મૂળ રામાયણ સંસ્કૃતમાં છે. તે યોદ્ધાન વાંચે છે. તેનો તારુમો દુવાયાની ઘડી માધામાં છે. હિંદુસ્તાનની વધારે પ્રાકૃત માધામાં છે. આ વધારે તારુમાને તારાસંધિ તો તુલસીદાસજીકૃત હિંદી રામાયણને કોઈ અડી શકે તેવ નથી. તુલસીદાસજીનું રામાયણ સર્વ જોતાં તારુમો નહીં ગણાય. તુલસીદાસજીની માર્ક એવી અન્ય હતો કે તેણે તારુમો કરવાને વધારે પોતાના જ ઢંગનો માધા છે. મદ્રાસ જોઈને હિંદુસ્તાનનો એક પણ માધા નહીં હોય કે જ્યાં તુલસીદાસજીના રામાયણનો કોઈ હિંદુ એક અજાણ્યો નીકળે. એવું રામાયણ તે પરદેશમાં (જલ્દી દેશમાં પણ) વધારે માન્યો પુરુ વાંચતા નથી. વાંચનાનો અવકાશ નથી મળતો. આજ પુસ્તકોને ફેરનાર રૂપમાં વધારે વાંચના હોય તો હિંદી પ્રજાને કરવાગકારક થઈ પડે એવા હેતુથી તુલસીદાસજીનું રામાયણ તેવા રૂપમાં વધારે વાંચનાનો ફેરનો રાખ્યો છે. તેમાંનો પ્રથમ કાંઈ સુરતમાં જ પ્રજાની અંગત રજુ કરીએ છીએ.

હિંદી લીધો તથા માધા જાણવી એ ફેરકે હિંદીની ફરજ છે. તે માધાનું રૂપ આજના રામાયણ જેવું થીજું પુસ્તક માધેવજ ફેર.

કીમત ૧ શીલીંગ.

પોસ્ટેજ ૧ પેની.

ઈન્ડિયન નેશનલ પ્રીંટિંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Prero St., Woodstock

M. J. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 167 Loop Street, Capetown
તથા તથા વાગાની મેટરેસ બનાવવાનું
કારખાનું.

Telephone 1434.

નામરજાસ હરી સોની

ફેરકે રકમના સોના ચાંદીના સરક
કામીના બનાવનાર.

જોઈ ના રજી-રજી. એલિયાલિક બન્ડ,
સરકારના જુમ રજી. P.O. Box 280 Pretoria

વાંચો! વાંચો! વાંચો!

મુસલમાન બાઈબોને ખમર

રમજાન શરીફ માટે નવીન ચીજો

રમજાન શરીફમાં મુસલમાન બાઈબોને ખાસ જગ્યાથી થઈ પડે એવી ચીજો કીજા. વત કાવે અને રાખીએ છીએ. આમના રસ ના દીનો, હાલુકાનું ખાંસ, ગુલાબગળ, સર બત, પોરબંદરનું ચોખું ઘી, કલકતાનું ઘી, બીમડી, માંગ, ધાઉન, ફેરકે જાતના આવલ દમેશાં કીજાયત કાવે મળશે. એ ઉપરાંત ફેરકે જાતનું માંધીવડું, કરીમાણું તાળું અને ધમપોઈ કરીએ છીએ. ઇંગ્લીશ બરે સરી પછી સરતા દામે મળશે.

ગુરકી ટોપીઓ, રંગ બેરંગી, ફેરકે રોપ ની, ફેરકે જાતની પોતી, સીકકના રમાલ, સાલો, વીમેરે બક્ષીસને લાયક બ્યારે જોઈએ સારે લઈ જાઓ. બહાર આમના બોરડો ઉપર ગુરત ધ્યાન દેવામાં આવશે. ખાખી માટે બરોમને અજમાયશ કરવાની ફરમાશ કરીએ છીએ.

એમ. પી. ફેનસી,

M. P. FANCY,

Stand 512, 17th St., Box 6031.
Vredburg, Johannesburg.
Telegrams: "FANCY"

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 18TH, 1909

No. 38

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 311.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a firm, "donym," or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Spare being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 18TH, 1909.

One Strong Soul

WE have need to remind ourselves that the influence of one strong soul in a moment of crisis, may turn the battle, and wring victory from impending defeat.

This reminder is more than ever needed now, when co-operation is the watchword of the age, when, on all hands, the multitude of small concerns is being swamped by the great combination; when the "big battalion" is regarded as practically omnipotent; and when a United South Africa is supposed to inaugurate the millennium. To some extent there is wisdom in these ideas. Union is strength. In Parliament men feel the advantage of belonging to a party,—the independent member however right his contention is too often like "a voice crying in the wilderness." In the deliberation of Imperial statesmen, the demand of a solid body of white South Africans has broken down hoary traditions, overthrown sacred principles, and secured temporary success for an iniquitous clause. The amalgamation of the pines, the history of the steel and oil trusts, and the victory of little Japan, all point the same moral.

It would be indeed folly for us, who are now depending so much on the persistent union of all Asiatics, in our struggle for right, to underestimate the value of such combinations. At the same moment we must guard carefully against losing sight of the individual in the adoration

of the crowd. If a combination of weak units spells strength, how supreme must a combination of strong souls be! To reach that goal each unit must be counted of value.

In old Indian annals the story is told of a famous elephant whose solitary, passive resistance, turned the tide in one of those great battles which redden so many a page of history. It is said that the Prince who rode the elephant, the leader of the army, was killed early in the battle, but before the fatal arrow reached him, he had given his faithful beast the order to "stand firm," and without wavering the great elephant obeyed him. When the Prince fell, his followers gave way, and the opposing force swept like a flood across the field, but the solitary elephant stood firm. When the flying warriors turned in their flight—they saw that wonderful vision of loyalty and their hearts smote them. Gradually they rallied and fought their way back to the side of their dead Prince, and the faithful elephant became the rallying point of the army, and the cause of their victory!

The Prince who lays his commands on us is conscience. Let each one obey! The danger in a combination of weak units, is the danger of panic—that shiver of cowardice which at times affects vast bodies of fighting men—the co-operation of despair. Let us co-operate, combine, act as one, but individually let us say, "though the whole army desert the sacred cause, I will be true to conscience, I will at least stand firm." Let us remember that at some point or other the success of the cause may depend on the bearing of one man, and if that solitary soul be one of God's "strong souls," yet unborn generations will bless his name.

It is well also to note that the "strong souls" of the past, have not of necessity been wealthy, nor educated, nor physically powerful. But they have been honest souls, standing firm where conscience planted them, ready to die but not to surrender. Wealth, education, physical strength, are mere clothes which we put on, character is ourself. It is ourself that matters.

This then is the conclusion which we reach. Whether rich or poor, hawker or merchant—let each man look to himself, and stand habitually as though his whole cause depended on him. Above all, let each man be true to conscience and stand firm whatever comes!

A Brave Resolve

The native and coloured people have felt keenly the surrender of the Imperial Government to the clamours of the white majority of South Africa. They accept the admission of the "colour bar" into the constitution of the Union as the abandonment of their interests by England, and they realize that they must henceforth "work out their own political salvation and destiny." This is a very natural interpretation of the text which the Imperial Parliament has given them.

We believe, however, that England must not be judged by the act of a band of men—really a small band of men, whose interests, are all involved in the speedy realization of South African Union. Nor must we imagine that England will stand by and see the natives wronged, and the promises made by South African Statesmen broken, without showing that conscience is still alive. Our first thought naturally was one of bitter disappointment, our second was one of hope, born of the conviction that Imperial Statesmen are not England any more than Napoleon was France.

That "colour bar" will stain the page of British history for many a year to come. We believe that South African Union is dear at the price, and that eventually it may cost a tremendous struggle to expunge it. But we are not hopeless. Again and again in British history, the people have saved the position. When rulers have failed, and political representatives have betrayed the cause,—the British people, the throbbing heart of England,—have brought salvation. It will be so again. But while we regard the position without despair, we commend heartily the brave resolve which *Times* dictates. If the coloured races of South Africa take this path, the future is theirs!

"To this end," so *Times* says, "they should henceforth recognise it to be their paramount duty to advance in industry, sobriety, education, moral character and respectability, and all the elements which go to make up an enlightened Christian civilization, so as to make it impossible that the civil and political rights they now enjoy in the Cape Colony should ever be taken away from them, and to ensure that the rights will in God's time be extended to all of their race who fulfil the qualifications just mentioned. A long, long struggle upward and forward lies before them, but if they are true to the highest and best that is in them, true to God, and true to each other, that struggle must end in the recognition of their rightful place in the body politic."

This is splendid! Not infrequently just as the proverbial irritating grain of sand may be a potential pearl, a disappointment such as the coloured races of South Africa have suffered, has held in it the forces of a great advance. If this be the issue of the "colour bar" in the Union Constitution, and our native and coloured friends are made to feel that they must make moral, and social headway, or be lost, we can only say "blessed be that colour bar, it is salvation in disguise." The point is one that we must not miss. The affliction of to-day must be turned by us to the best account. Power goes with character. Moral purity is our greatest asset. We, too, must henceforth recognize it to be our paramount duty to advance in industry, sobriety, education, moral character, and respectability. Our salvation also rests with ourselves.

He appealed for statistics "showing the number of Indians residing in Pretoria." "He had heard that they were overcrowding the town already." There is something very ludicrous in the pretended fears of these public men. They know as well as we do, that there is no Asiatic invasion. They know too, that Vernonism with its "duty of the white man" has cruelly turned numbers of Asiatics away from their home, consigned them to poverty and deported them to—no one knows where. One is sick and tired of all this canting hypocrisy, which throws a mantle of duty and patriotism, over the meanest mercenary motives, which ever moved the soul of man. Superintendent Vernon with all his wickedness, as an honest man compared with those who act on his principles, and yet piously deny them.

bearing on South African Politics. Thoughtful men are content with hearsay, with the stale drops of newspaper reports, the cheap generalizations which satisfy the reading public. They do not care to enquire for themselves. Take the one exception, South Africa, to the profession of ignorance, and you have a dogmatic statement which is worse than the confession of ignorance. It was the South African Editor who replied—"no: they would immediately find another grievance." To begin with, the question was not "would the rescinding of the Partition of Bengal completely satisfy India?" Everybody who has a scrap of knowledge of the problem would at once answer "No." But it took this form "would it conduce to the contentment of India?" Our South African Editor replies to this "no, because they would immediately find another grievance." This is true, and false. True, because the partitioning of Bengal is by no means the only grievance of which India complains, and if one is remedied there is another waiting close at hand, although the remedying of one would "conduce" to its contentment. But it is false because it means more than it says. It means that the complaint is not a *bona fide* grievance, which if removed would produce content, but has been made up, pretended for a purpose, manufactured for the work of agitation, to be replaced when done with, by another equally false. This is the charge which we have to meet here at every point, and with which we are unhappily familiar. It has been a burning question in connection with each attempted settlement. Even in England Mr. Gandhi has been obliged to combat it. It is said that the claim to place educated Asiatic immigrants under "the Immigrants Restriction Act," is a new claim trumped up after the compromise was made, and its refusal is one of those new grievances which Indians can find so easily. This is utterly false. General Smuts himself made the grievance, not the Asiatics. We protest against the constant attempt which is made, sometimes by direct charges, more frequently, as with this Editor, by veiled suggestion to injure the credit of our nation, and to reflect on our character. We have not manufactured grievances for the purpose of agitation. Unfortunately our grievances in South Africa are too many to need any supplement. They enter our very souls, and we prove our good faith by the things that we suffer. Men do not go to prison again and again, suffer financial ruin, face even death itself for concocted grievances.

THE REVIEW OF REVIEWS, PUBLISHES an article entitled "The Press Empire Editors on the Ignorance of Homeland." In substance, it is composed of replies

given by the recent visitors to a series of questions submitted to them by Mr. Stead. The questions cover many subjects of interest. To us, however, the questions which touch on Indian affairs are of chief importance, and the answers which result are quite enlightening. The great points to be emphasised appear to us to be the utter ignorance of most of these gentlemen on matters which vitally concern India, and the apparent gusto with which they own it. Take for instance that question; "would the rescinding of the Partition of Bengal conduce to the contentment of India?" Here are the replies of different Editors from various countries:—North America (1) Do not know. (2) Not well enough informed to express opinion. South Africa. (1) No; they would immediately find another grievance. Australia (1) I do not know. (2) Have no definite knowledge, but there seems to be danger of such an act appearing to the minds of the natives as a sign of weakness and a concession to violence. (3) No opinion, as no knowledge of the matter. (4) Haven't the faintest idea what it would do. Don't know enough to have an opinion. Must trust the responsible authorities. New Zealand. (1) I can offer no opinion. (2) I do not know. The Indian Editors, of course, have strong views. So have we. But the thought is pressed in upon us, that outside India very little is known of Indian subjects. Picked men, men of thought and character—reading men, like these Editors, know absolutely nothing about it, and probably care as little. A subject that has thrilled India, and more than any other has quickened a new spirit there—is a subject of unimportance to men like these. It is not less true of South Africa, and even of those Indian subjects which have their

NOTHING APPEARS TO BE MORE DIFFICULT than to refute the time honoured contention of our fellow Colonists, that the

aim in all our efforts to obtain justice, is really to bring about an Asiatic invasion. That, in fact, although no one can see it, and statistics prove conclusively the opposite, there is at the present moment an awful, overwhelming flood of Asiatics pouring into the Transvaal. The other day in Parliament it was openly stated as a fact by one of the Honourable, but "much afraid" members, whose nightmare is an Asiatic invasion. The result was a counter statement by General Smuts, who could not for the moment help putting the true facts before the House. These proved that there is a distinct, and increasing decrease in the number of our people. The other day almost every Municipal Council was aroused by a communication on the subject from Volksrust, and acquiesced in the Volksrust fiction. We pointed out then, that Volksrust holds a peculiar position as the gateway through which Asiatics are expelled by the police, and through which they return to be imprisoned. Beyond this we have heard of no increase in that District. But wise Municipal Councillors watching day by day with jealous eyes every ebb and flow in Volksrust society, saw these gangs of prisoners, these deported or arrested men, and they trembled for the future of the town. To them it seemed as though they had seen the vanguard of a mighty army. Handcuffs became sword blades. The broad arrow, the uniform of an Eastern prince and poor weary feet, the prancing steeds of an Asiatic invasion! So these worthy men sent round the "fiery cross," and raised all the Municipal fathers of the Transvaal. The latest cry of alarm is from Pretoria where Mr. R. L. Ford, M.L.A., views with great distress the presence of Asiatics in the town.

PRETORIA TAMIL RELIEF FUND. Dr. P. I. Mehta of Rangoon has handed Mr. Gandhi in London the sum of ten pounds stg. for assisting the families of poor passive resisters who are now in gaol.

Natal Delegates Busy

Statement of Grievances

The following circular, headed "A short statement of the grievances of the British Indians in Natal by the Natal Delegation" has reached us. The Right Honourable, the Secretary of State for the Colonies has been waited upon, and the responsible politicians besides the general public are being appealed to for assistance.

"The delegation consists of Messrs. Abdul Cassir, Acting Chairman of the Natal Indian Congress; Amod Hayat, of Pietermaritzburg, a merchant of twenty-five years' standing; Hossen Mohamed Badat, a merchant of Pietermaritzburg and Richmond, of twenty-two years' standing; and Mahomed Cassim Anglia, of Durban, merchant and Joint Honorary Secretary of the Natal Indian Congress. The delegates were unanimously appointed at a British Indian Meeting presided over by Mr. Abdoola Hajeer Adam, Acting President Natal Indian Congress, and held at Durban on the 7th day of July last, and have received numerous telegrams supporting the mission. A petition has been forwarded to the Colonial Office, a copy of which has since been received by the delegates. The British Indians of Natal have suffered for a long time from a number of serious disabilities arising out of certain laws enacted by the Colonial Legislature and by reason of certain municipal laws. The delegation desires respectfully to place on record its gratitude to His Majesty's Government for having refused Imperial sanction to the Municipal Corporations Act of 1906 and the Natal Licensing Acts of 1908, all of which measures threatened their community with still further disabilities. The British Indians of Natal are practically unrepresented in the Natal Parliament, and are therefore obliged almost entirely to rely upon the protection of the Imperial Government. For them Self-Government has no special or beneficial meaning. The delegates propose, however, to restrict their representations to three very serious and tangible grievances:—The Dealers' Licences Act, 18 of 1897; The Indentured Immigration Law of 1895; and The Policy with reference to the Education of Indian Children.

The Dealers' Licences Act, 1897. This Act is felt by the whole British Indian community to be extremely unjust and tyrannical. It affects the whole of the Indian mercantile population. In its wording it is of general application, but in practice it has been employed more and more extensively for depriving Indian traders of their licences. The powers conferred by the Dealers' Licences Act of 1897 were, it would appear, abused from the beginning. Mr. Chamberlain went as far as to intimate that if the unopposed administration against Indian traders did not cease, he should

be compelled to take serious action. The immediate effect would appear to have been that circulars were sent round to the different Municipalities by the Government of Natal (at Mr. Chamberlain's suggestion) to the effect that although they had been given arbitrary powers they were expected, on pain of being deprived thereof, to use them in a reasonable and general manner, and that in no case, if they wished to retain those powers, were they to touch vested interests. Two cases of recent occurrence may be cited by way of illustration. Mr. M. A. Goga, a British Indian merchant of Ladysmith, long established and widely supported by Europeans both as sellers and customers, was in June last, refused permission by the Licensing Officer, who is invested with almost autocratic powers in this matter, to take transfer of a licence from another Indian in Ladysmith of equal standing. The premises in which the business was conducted were the property of Mr. Goga's mother. Appeal was made by Mr. Goga to the Licensing Board, which, however, declined to reverse the decision of their Licensing Officer. In the course of an appeal to the Licensing Board from a refusal to renew another licence of this applicant the previous year, Mr. Wylie, K.C., M.L.A., remarked:—

"You as a Council are not going to see injustice done even to an Indian. Take the licence away and the business is at an end. You and the inhabitants of Ladysmith have enabled him to build up a business, and I submit that you cannot take that licence away. If he comes to-day and asks you for a new licence, then you can refuse. He tells you that 95 per cent. of the business is with Europeans, therefore it is a convenience to the burghers of the town. It would be utterly impossible to come before you with a stronger case. I ask you to deal with it without bias as to anything that happened previous to entering this room, and with justice to the applicant."

Commenting upon the recent decision of the Klip River Licensing Board, the *Times of Natal* said:—

"A Scandalous Injustice"

"A more arbitrary and unjust proceeding could not be imagined; and we have no hesitation in saying that had the Boer authorities, in the days of the South African Republic, been guilty of such conduct they would have instantly been brought up with a round turn by the Imperial Government. Here we have a number of reputable Indian shopkeepers, who have built up businesses in which a large amount of capital is invested, suddenly and arbitrarily deprived of their trading licences through alleged non-compliance with the law. They had complied with the laws far as it was in their power to do so, and those who could not write in English had their books made up in English at the end of each week by a competent book-keeper. They had done this for years past, and not a word has been said against the practice till now. We can only describe the decision of the Ladysmith Licensing Board as a scandalous injustice, and illegal as well. Had the applicants and the right of appeal, which is a mere formality, been respected, the decision would have been quashed by the Supreme Court. We wish to be

perfectly clear in this matter. We have no sympathy with Indian traders, and we should be glad to see an end of Indian trading. We would support the most drastic restrictions at the port of entry, and would go as far as to favour no fresh licences being granted to Indian applicants. But to decline to renew a trading licence in the case of Indians who have been allowed to settle in the country, who have been conducting their businesses in a perfectly legitimate manner for years past, and who have invested their capital in commercial enterprises on the strength of the licence to trade, is to do something which conflicts with the laws of all civilised nations and with the most elementary notions of justice. We hope that stringent instructions will be issued to all licensing officers in order to prevent a repetition of the Ladysmith scandal; otherwise Natal will gravely embarrass the Imperial Government in its relationships with the people of India."

In 1908, Col. Greene, M.L.A., appeared to support the appeals of a number of Escourt Indian traders. He remarked as follows:—

"Throughout his Parliamentary career he had maintained that it was undesirable that the Indian mercantile community should be allowed to increase, and it was with great surprise that he had been approached and asked to take up these appeals; but it was pointed out to him that in the House he had said that we as a community had to face the position like men, and that we had not to do any injustice, but that we had to take steps that would be perfectly just to the men whom we had encouraged and allowed to come into the country and obtain vested interests there. He said that they as a superior race had a duty to perform to the community, and that if there was any dirty work to be done it was for Parliament to face it, and to take the right steps. It had never been intended by the law that any dirty work of this sort should be done by local boards of this sort, and, upon my word, if you refuse this application I think it will make us all feel like worms."

The other case is that of one of the delegates, Mr. M. M. Badat, of Pietermaritzburg and Richmond. Last year a licence granted to him in the latter place by the Licensing Officer, for buildings owned by him, was at the instigation of a few European rivals taken away by the Licensing Board. The Licensing Officer again granted it, and again the Board overrode his decision. In 1907, Renewals of licences were refused in the Division of Klip River. Ten Renewals of licences were refused in Inanda, two in Alexandra, five in Victoria, three in Weenen. Last year there was a further crop of similar refusals. The delegates desire to point out that this harsh and arbitrary conduct towards Indian traders is not adopted at the instance of the general European population of the Colony, but that it is essentially an activity of European trade rivals. The Licensing Boards, which are the final Courts of Appeal in this matter, consist largely of European storekeepers. The Supreme Court has on more than one occasion commented upon the arbitrary powers conferred upon these Licensing Boards, and has deplored its inability to interfere with their decisions. The Licensing Boards who in the first instance decide the

tate of Indian merchants are in most cases the appointees and servants of the Licensing Boards. They decide whether a licence shall be granted, renewed or transferred. Very rarely are their decisions not upheld by the Licensing Boards. The declared policy is to reduce the number of Indian traders, and the outcome of this policy is the almost complete failure on the part of British Indian traders to obtain common justice in the matter of new licences, renewals or transfers. Proof of this could be adduced by citing numerous instances which have occurred during the twelve years that the Law has been in operation. Respectability and responsibility in the applicants or considerations of vested interests have hardly appeared to count if they have been Indian. For instance:—The second signatory hereto in 1907 purchased a business in Weenen from a trustee. The Licensing Officer declined to transfer the licence of the business to him. On appeal to the Licensing Board the latter upheld the decision of its officer. The Supreme Court being moved, declared its powerlessness to grant relief. In 1906 the fourth signatory hereto was the transferee of a licence of a business in Port Shepstone. The transfer of a licence was duly allowed, and renewed once. When next applied for further renewal was refused at the instigation of trade rivals. It is obviously merely a question of time—by no means remote—when the whole class of Indian traders in Natal will be extinguished, unless the Dealers' Licences Act is so amended as to give the aggrieved party the right of appeal to the Supreme Court.

The Indenture Immigration Law Amendment Act, 1905. During the last half century Natal has relied for its labour and prosperity upon indentured Indian immigrants. The fact stands admitted by nearly every Natal statesman past and present. Natal's chief industries have depended for their very existence almost entirely upon this class of labour, but the labourer, after he has given the Colony the best energies of the best years of his life, is now denied an opportunity to settle down and finish his years in the Colony as a respectable freeman. Every effort is made to compel him either to re-indenture or to leave the Colony. A prohibitive special annual tax of £3 per head is imposed upon him and upon his wife and his children—a tax that presses so severely upon him that it has ruined many a freed Indian and has driven many more to questionable practices and moral degradation. The imposition of this tax has not been defended save on the grounds of political expediency. Thanks to the firm attitude of His Majesty's Government, the Government of the Colony has hitherto failed to carry into effect the desired and long-contemplated plan of repatriating the Indian indentured labourers upon completion of their

indenture. The delegates respectfully submit, however, that His Majesty's Government should with equal propriety and justice have refused their sanction to the imposition of the iniquitous special annual tax, which very nearly produces the same result. The delegates feel that in the interests of the Colony, of the free Indian population, and even of the indentured labourer, themselves, the whole system of indenture should be put an end to. They consider that the mere fact that these unhappy people are able during the term of their indentures to earn a little more money in Natal than in India, is a matter of relative unimportance. What material advantage thereby accrues to them is as nothing compared to the deterioration of their manhood and the vicious consequences that react upon the Colony as a whole. If, however, the supply of indentured labour cannot suddenly be withdrawn without jeopardising the chief industries of Natal, the special tax above referred to should in the humble opinion of the delegates certainly be abolished.

The Education of Indian Children.

The delegates feel keenly that a deliberate attempt is being made to starve the Natal British Indian Community intellectually, by depriving them of even such limited facilities for educating their children as have hitherto existed. The Indian schools supported by the Government have never supplied British Indian children with any but very elementary education. The general schools of the Colony are of course closed altogether to Indian children. The Government higher grade school no longer permits Indian children to remain as pupils after completing the age of thirteen, consequently such education as might be acquired in the upper standards if the children were given the chance of reaching them, is no longer available to them. The effect of this policy has been to drive a large number of Indian children, whose education was scarcely begun from out of the Indian schools. This lack of facilities for acquiring education operates as a very serious handicap upon, and causes the gravest anxiety to the thoughtful members of the Indian community. They are deeply concerned for the future of their children. The delegates respectfully submit that this important matter should be equally a matter of concern to the European colonists themselves, inasmuch as the condemnation of a section of the population of the Colony to a condition of illiteracy is bound to affect the general intellectual and moral well-being of the State. In view of the above facts, British Indians in Natal naturally approach the proposed Union of the South African colonies in fear and trembling. It is generally recognised that an anti-Indian wave is passing over South Africa. Three of the four States of the proposed Union are admittedly hostile to British Indians. The Cape

has already shown signs of joining the hostile movement, so that the Union will represent a combination of hostile forces which hitherto have been working independently of each other. British Indians feel, therefore, that the proposed Union in South Africa will mean further degradation of a class of loyal subjects of His Majesty domiciled in South Africa, who already labour under a double disability, viz., of being British Indians, and of classification with the so-called "coloured races." It is submitted here that whatever may be said in regard to the other colonies in South Africa, the Imperial Government have undoubtedly facilities for securing justice to the British Indians of Natal. This Colony cannot take all and give nothing. It has on its own admissions to depend upon the goodwill of the Imperial Government for the development and retention of its industries. The least that Natal can be asked to do in return for the supply of indentured labour that is permitted to flow on to her lands is to grant common justice and fair treatment to those British Indians who have settled there, and who have thus acquired vested interests.

ABDUL CAADIR.
AMOD BAYAT.
H. M. BADAT.
M. C. ANGLIA.

Westminster Palace Hotel,
10th August, 1909.

Pretoria Indians

Residents in the Town

The question of the number of Indians residing in town was raised at to-day's meeting of the Pretoria Town Council by Mr. R. Loveday, M.L.A.

Mr. Loveday stated that he had noticed that there were many Indians residing in Pretoria. He submitted that they should be obliged to live in the location. He would like to know whether it would be possible to lay upon the table a list showing the number of Indians residing in town? He had heard that they were overcrowding the town already. Dr. Savage (Chairman of the Health Committee), replied that he would bring the matter up before the next meeting of his committee and at the next meeting of the Council he would doubtless be able to furnish the Council with the information asked for by Mr. Loveday.—*Star*.

VISITORS AT PHOENIX The Rev. S. L. Barnett from New Zealand visited Phoenix recently on his way to Bloemfontein, Kimberley, Johannesburg, and other centres. Mr. Wade from Durban accompanied this well-known Spiritual Lecturer.

Transvaal's Mission to India

Mr. H. S. L. Polak interviewed

Harrowing Tale of an Heroic Struggle

(Concluded)

"There are roughly speaking four elements that entered into the passing of the present *Anti-Asiatic Legislation* of the Transvaal.

1st. There is the intense race and colour prejudice of the Transvaal Europeans.

2nd. There is the bitter trade jealousy of the European store-keepers, many of whom are of foreign extraction and of only recent British nationality.

3rd. There is the official incapacity and inefficiency manifested by the officials of the Asiatic Department, and which it is sought to cover by taking advantage of popular prejudice, and by inventing an imaginary Asiatic invasion of the Colony.

4th. Personal ambitions of a few able and brilliant politicians of the Transvaal, who rightly or wrongly imagined that they were aiding the establishment of a powerful white nation in South Africa.

Continuing Mr. Polak said that in September, 1906, the Asiatic Law Amendment Ordinance was passed by the Crown Colony Government of the Transvaal. The whole Indian community rose up in indignant protest against the series of insults in the new law, which attacked their religion, conscience, manhood and racial dignity. After vainly imploring the Government not to pass the law, a mass meeting attended by one-fourth of the whole Indian population of the Transvaal unanimously resolved to go to gaol rather than accept the law, until such time as it should be repealed.

Meanwhile, a deputation went to England, and as a result, with the combined earnest co-operation of a large number of prominent Englishmen representing all political parties, including many eminent Anglo-Indian gentlemen, Lord Elgin, the then Secretary of State for the Colonies, decided that the Ordinance should be suspended until the Transvaal had a Parliament of its own to decide its own policy. But it now became evident that the relief afforded was merely temporary, for at the elections early in 1907, Sir Richard Solomon, who was then aiming at the Premiership of the Transvaal, plainly stated that in this matter, at any rate, the clause reserving Asiatic legislation for the Royal assent, would be a dead letter. The first act of the new Transvaal Parliament was to re-enact the old ordinance almost literally. The Indian community, you can well imagine, once more strongly protested against the law and went so far as to offer voluntary registration, provided

the Government withdrew the law which the Indians declared to be unnecessary and a most serious reflection upon their communal honour. No notice was taken of the protest, and eventually the Act received the Royal assent, and now what is known as *Passive Resistance* began. Registration offices were opened in various parts of the Colony, but with rare exceptions, Indians refused to present themselves at these. In September 1907, the Indian community presented a monster petition signed by nearly 5,000 Indians of all communities once more urging the repeal of the law and again offering voluntary re-registration. The petition was ignored. Shortly after this, the Transvaal Immigration Act was assented to by the Imperial Government of Britain and towards the end of December, several Indians were arrested and, ordered to leave the Colony. On their refusal to do so, they were sentenced to two months imprisonment without hard labour. Owing to the strength of purpose shown by the Indian community and growing feeling on the part of the thoughtful section of Transvaal European community, the Transvaal Government opened negotiations with the imprisoned leaders and a compromise was effected, whereby the Government, through General Smuts promised, to repeal the objectionable law, provided the Indian community successfully accomplished voluntary re-registration as had been previously offered. The voluntary re-registration was completed within 3 months to the satisfaction of the Government. Then, however, General Smuts refused to fulfil his promise and denied having made the promise; he was however, prepared to repeal the Act if the Indian community accepted a number of impossible conditions, the principal of which was that they should consent to the total exclusion of all their fellow-countrymen from India in future, solely because of their race. The other demands were dropped by the Government in the amendment of the Act, which was subsequently passed and which validated the voluntary re-registration. But the Government refused to repeal the old Act, and to make provision for the entry of those British Indians, who could pass the educational test of the general Immigration Act, even although the Indian community agreed to allow the Government to impose an educational test, upon those who might desire in future to enter the Transvaal, of such a degree of severity, that it would in fact exclude all except men of culture, such as professional men and University graduates. But even this moderate request was refused, though the Indian community agreed, in order to allay the suspicion that this would be a hidden means of flooding the Colony with Asiatics, that they would be satisfied with the entry of six such cultured men per annum.

Question.—What is your personal opinion as an English gentleman about the *Anti-Asiatic Legislation*?

Answer.—As an Englishman, I feel that the law is a disgrace to my country, and it is as an Englishman that I am here on this mission to India. I feel that it is an insult to the ancient Indian civilisation and to its profound culture. I feel, too that the wonderful sacrifice of the Transvaal Indians is worthy of India and that India would be utterly unmindful of all past traditions and greatness, were she to ignore this terrible suffering willingly and unselfishly borne on her behalf by her unhappy children in the Transvaal. Indeed the Transvaal Indians have been sustained for the last two-and-a-half years by their love of India and the hope that their fellow-countrymen in their motherland would come to their rescue."

After answering many more questions which pressure of urgent matters precludes us from reproducing, the representative of the *Sanj-Parman* withdrew, "wishing the Transvaal Delegate hearty success in his noble mission in the cause of suffering humanity."

Bombay Mass Meeting

Hon. Gokhale present

Retalliation Advised

A meeting of representatives of all sections of the community was held on Tuesday in the Town Hall, Bombay. A resolution was adopted again appealing to the Imperial Government to prevent the continued injustice and cruelty done to the Indians in South Africa, and requesting the Government of India to stop the recruitment of Indian labour for South Africa, pending the settlement of the grievances complained of. One speaker, Mr. Gokhale asserted that the stoppage of recruitment would paralyse the industries of Natal, and this was now the most vulnerable point of federated South Africa. Other speakers declared that a continuance of the present treatment of Indians would affect even the loyalty of India to the Crown. The description given by the Transvaal delegate, Mr. Polak, of the sufferings endured by the Indian community of that Colony aroused intense indignation. His speech was punctuated by almost constant hissing and cries of "Shame!" This was particularly so when he referred to the case of the man named Nagappan, who died after imprisonment. One of the Indians deported from the Transvaal appeared on the platform in his shirt-sleeves; and Mr. Polak declared that this man had been ruined and obliged to sell his coat. A committee was appointed to collect and distribute funds to alleviate the sufferings of those who have been deported.—Reuter.

Hook Worm Infection

Report by Dr. Nicol

The Medical Superintendent, Indian Immigration Trust Board of Natal has issued his Report, on Hook-Worm Infection and Hook-Worm Disease in Indian Immigrants, with a copy of which we have been favoured. After giving extracts from expert evidence gathered from all over the world, we are told that the distribution of the parasite, called hook-worm, said to produce Ankylostomiasis, is very general everywhere. "It is evident," states the Doctor, "that from 75% to 100% of the agricultural class in India harbour hook-worms. Of those passing through the Madras Depot on their way to Natal, more than 90% have these parasites in small numbers. In preparing these people for shipment, all are now treated with Beta-Naphthol without any preliminary examination. The amount of infection in individual cases is a point which has not received sufficient attention in Natal. The evidence on this point goes to show, that, in the very large majority of cases the number of parasites in each person is quite small. In from 80% to 90% of the cases that have been investigated, the number has been less than 20. This number is too small to produce disease. It is conceded by every authority on the subject, that, in order to produce that group of symptoms which has been called ankylostomiasis, uncinariasis or hook-worm disease, 500 or more of the parasites must be present in the bowel for six months or more. The facts are, that, although this parasite is world-wide in its distribution and is known to be quite common in Europe, it has always been intimately associated with Africa. A papyrus written 3,400 years ago, is accepted by Egyptologists as an account of the disease produced by this worm. The hook-worm exists in every part of this continent. Its presence has been demonstrated in the native races in every part of Africa whenever looked for. Even the gorilla and the chimpanzee are infested with it.

"A period of ten weeks quarantine before any treatment is commenced will be necessary, if complete freedom from these parasites is to be made compulsory. There has been a campaign of misrepresentation on this subject in Natal. Those, who through malice or ignorance, have published exaggerated statements as to the prevalence of hook-worm disease have caused unnecessary alarm. There has been much confusion between the terms hook-worm infection (ankylostome infection) and hook-worm disease (ankylostomiasis). The one is practically the normal condition of native races in all parts of the world, the other is a grave disease, limited to certain regions of the world where the conditions are extremely favourable for the rapid multiplication of

the parasite, coupled with opportunities for easy access of the embryo, in large numbers to their human hosts. These conditions, as has been said before, are not met with in Natal, where the natural forces at work, are inimical to the parasite. It is not suggested that the numerous parasites with which Indians are infested, can be of any benefit to their hosts. Treatment, should in every case be carried out: treatment, directed towards the elimination of the last hook-worm involves very serious hardship upon the Indian. It also imposes the maximum amount of worry and increased work upon the Board's staff. The expense to which the Board has been put and which is still going on, will ultimately fall upon employers. It has been out of all possible proportion to the benefit attained. The difficulty of landing coolies in good physical condition is certainly very greatly increased. While so much attention is being directed towards hook-worms it will not be very surprising if the standard of physique is lowered owing to the increased difficulty of obtaining labourers. The extra time spent by medical officers and others in making the enormous number of microscopic observations now necessary, will also concentrate the attention of all concerned upon intestinal parasites to the neglect of other health factors. Consistency in this policy will bring about some curious complications. Hook-worm infection is known to be quite common in Johannesburg. The only authentic case of ankylostomiasis in a European, that I have heard of in Natal, was that of a Johannesburg miner who was in Addington Hospital. Natal natives are largely engaged as mine labourers in the Transvaal and large numbers of them are constantly returning to Natal, many of these must be infected. In order to check the entry of this parasite into the country, a detachment of Government Medical Officers will have to be stationed at Standerton. All travellers entering Natal will have to submit to examination. A quarantine camp will have to be formed for the detention and treatment of all found to be infected. All this will cause some inconvenience, but if the issue is of really great importance, it will have to be submitted to. A large number of Indian traders domiciled in Natal, frequently travel between here and infected ports such as Delagoa, Mombassa and Bombay. A high rate of infection will probably be found amongst these people. If quarantine measures are carefully carried out and the cost of treatment charged to the individual, this may go far towards settling the problem of Indian traders in Natal. I have no desire to be facetious in dealing with this matter, but the present policy if carried out consistently, must bring about conditions which are extremely favourable for the rapid multiplication of

try or colony. Of all the British Colonies importing Indian labour, one only, has attempted this sort of treatment. British Guiana made an attempt at treatment before embarkation of their Indians from Calcutta. The coolies promptly rioted and the experiment came to an end. They then tried treatment on board ship, but this again has been a pronounced failure. They have now succeeded in dealing with the local problem of hook-worm disease by simple sanitary regulations.

America imports thousands of poor Europeans annually, of these, many, especially the Italians, are known to harbour hook-worms. Strict medical examination is carried out at the ports of arrival, and every effort is made to prevent the introduction of disease. These people with hook-worms are allowed to pass freely into the country. The Americans may be said to lead the world in Preventive Medicine, if these parasites are of such great importance would they not legislate against them?

"I would strongly urge the Board to represent to the Government, that, the regulations as framed and carried out at present, render it necessary to give large quantities of toxic drugs at intervals, and that this treatment is being pushed to a point which is actually dangerous to the health of the Indian. Much good would be effected by a routine treatment of all emigrants carefully carried out before embarkation. This simple measure, avoiding the pursuit of the last hook-worm, combined with efficient sanitary supervision, will meet every requirement of the situation and will put an end to the heavy expenditure which is going on at the present time. When I left Madras, the organisation for the treatment and microscopic examination of emigrants was complete. Three microscopists are kept fully engaged, they are supplied with good instruments and the general routine of the work is thoroughly understood. I hope that the work of preparation of shipments will now proceed without interruption. Taking into consideration the extra work to be done, and also the rate at which coolies are coming forward, I still think my original suggestion of a shipment every six weeks, good. It is of great importance that shipments should be made at regular intervals. It will also be inadvisable to attempt to hasten the preparation of a shipment, lest the necessary examinations be made with insufficient care, delays in Durban may in this way be brought about. The stay of each individual emigrant in the Madras depot is, of course, much prolonged. I find it necessary when making up a shipment, of say, 400 souls, to have about 700 coolies to make a selection from. Thus, in leaving Madras this time, 400 souls were left in the Depot, (here were undergoing preparation, by July 31st, when the next shipment will take place, there will again be

about 700 coolies on hand from whom the next shipment will be made up. I trust that the information collected and the work done will meet with your approval."

Durban to Bombay

Scenes and Happenings on Route

By Henry S. L. Polak

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

(Continued.)

We had not left Mozambique more than twenty-four hours before the first sad incident of the voyage occurred, namely the death of one of the female passengers who, I understand, was a relative of Mr. Ismail Gora. Her death was a merciful release; she was buried at sea the same evening. We arrived a few days later, without further mishap, at Zanzibar, in the early morning. Zanzibar is situated on an island of that name, and rejoices in the nominal possession of a Sultan of its own. In point of fact, the Sultan is a possession of the British Foreign Office. Some years ago, his elderly predecessor got somewhat annoyed at British interference in what he was pleased to regard as his own internal affairs (the Transvaal has therefore a good precedent), and one day, by way of amusement, fired a few shots from his toy man-of-war at the British Empire. The latter promptly responded, with the result that the Zanzibar navy is now peacefully reclining upon the quiet bosom of the sea-bottom, with its masts, lit at night as a warning to traffic and to future Sultans who may be tempted to similarly misbehave themselves, sticking up into the air at an angle of sixty degrees with the horizontal; the Sultan's historic palace was blown to smithereens; and he himself has since been accepting the hospitality of Germany across the road, in Dar-es-Salaam. The present Sultan is a wealthy young man, of negroid type, and was nominated to his position by the British authorities probably by reason of his known proclivities towards pleasure rather than politics. Six years ago there were only the ruins of a battered palace facing the harbour. To-day a new one stands in its stead. But what a palace! It is a comic-opera palace! It is a piece of crude America dumped down in the East. Approaching it by sea from the rear, it seemed, in the distance, to be a mixture of town-hall and cathedral, surmounted by a flag-staff. But the front view removes all the glamour of enobled commerce and aspiring religion. The palace, bluntly, baldly, and brutally, is a huge yellow-tinted many-storied warehouse, with a cheap imitation of an elongated cupola on top of a roof built upon nothing in particular. It is relieved by a number of broad verandahs running all round

it. On one side, it is connected, by a covered wooden staircase, with the harem, an ancient, ugly, square, yellow, windowless building attached to a number of smaller buildings used for a similar purpose. But the flag-staff of the palace is bare. The huge red flag flies not. The reason is that the Sultan, being upon pleasure bent, has gone to Paris accompanied, it is whispered, by a lady of easy morals well-known in certain East Coast circles. This pleasure seeking young ruler is possessed of great wealth—in fact, a superfluity of it. So much so that he is depriving himself of an uncle who has become something of a dangerous nuisance, and who is now being consigned by this ship as first-class merchandise to Bombay, for transshipment to Muscat, where another relative assumes the privilege of watching his peculiarities. Among the Sultan's other possessions are the State and nearly all the revenues (except the Port and customs revenue), the clove gardens, a couple of ugly steam yachts, and almost everything that does not belong to other people, including several palaces, residences, estates, summer houses, and other retreats *four passer le temps*. But he is careless of public affairs, and so Britain is gradually assuming control. He has long ago "leased" Mombassa and the mainland to Britain.

Do your readers know anything of Bu-bu-bu? No, it is not a patent medicine, nor a hair-restorer, nor a new kind of monkey, nor a word-puzzle, nor the name of the local newspaper. It is not a title of esteem nor is it one of reprobation. It cannot fly, swim, or run, neither can it breathe or talk. Its sex is masculine, for it keeps silence. It is always there when you want it, but it is never out of place, and does not disturb you when you do not wish it to trouble your thoughts. It has a value for those who value such things; and then again, you can do without it. You have not yet guessed what Bu-bu-bu is? Not even when I tell you that the accent is on the second syllable? Bu-bu-bu is not like anything else; it is unique. It is the only one of its kind. Were there another—but there, let us draw a hasty veil over such a dreadful picture. We are not treating Bu-bu-bu with the respect due to it. It is said of a certain American young lady, who had just returned from Russia, that, in reply to a question as to whether she had seen Gorky, she remarked no, she had not seen them! She had never heard of this famous novelist, and mistook him for the latest thing in rabbits! So it is with Bu-bu-bu. You may fondly imagine Bu-bu-bu to be the name of a pet-dog, but it emphatically is not, and you will be emphatically wrong if you reveal such an opinion. In a case like this, remember, silence is golden. The mystery is a simple one to solve. Bu-bu-bu is the outside limit of the city of Zanzibar.

You reach it by a tin-can attached to a string of closed-in trucks—technically called a steam-tram—and when you get to the end of your tether, you know that you are at Bu-bu-bu. I have not been to Bu-bu-bu. I confess it with shame. I have not been there, and the memory of it is a source of abiding regret with me, for me Bu-bu-bu is but a name—true a unique name, but a name only, nevertheless, others have been Bu-bu-bu. Others are, perhaps, at this very moment, in Bu-bu-bu. Others will go to Bu-bu-bu. But I have not been there; I may never go there. Bu-bu-bu may forever be but a name to me! Alas, one does not realise one's opportunities until they are past—and Bu-bu-bu is now for me but a misty recollection.

Apart, however, from Bu-bu-bu, Zanzibar is still famous. It is an Arab town, with narrow, tortuous streets of high and ancient looking buildings. Owing to business engagements, I had little opportunity of enjoying its picturesqueness, however. Its trade, created by them, is in Indian hands. The principal Customs officer is an Indian. All the principle merchants, with the exception of a few Goanese shopkeepers, are Bombs, Khojas, or Hindus of renown and standing. One of the principal merchants, and the leader of the local Indian community, is Mr. Cowasji Dinsha, a Parsi gentleman, who offered me his hospitality during my short stay. As I sat in his exquisitely furnished *salon*, I thought that, if this polished gentleman were to go to the Transvaal to-day, he would be kicked back over the border, or else lodged in a Transvaal gaol as a "coolie undesirable." In the afternoon an important meeting was held to discuss the Transvaal matter, details of which have probably already reached you.

We left Zanzibar shortly before sundown, and gently crept past the lovely venture-clad banks of the island, dotted here and there with white, cool-looking pleasure-houses. Just as evening was stealing upon us, and as I was conversing with the doctor, I noticed a sudden commotion below, and before I could do more than utter an ejaculation of surprise, I observed a completely dressed young man, wearing a fez, spring to the side of the ship, clamber over the railing, hang for an instant, and then deliberately drop into the deep water alongside. For the moment, I was uncertain whether this was a Zanzibari showing a clever trick of swimming, intending to haul himself up again by a rope, or whether it was an attempt at suicide. But I was not left long in doubt. At once the terrible cry rang out, "man overboard," the telegraph rang, the engines stopped instantly, and then the ship began to move full-speed astern. A lighted life-buoy was flung overboard, and a boat lowered. We cruised about for half an hour, but were unsuccessful in our

search, and eventually had to proceed with one passenger fewer than our complement. Search next morning revealed that the absentee was a young Zanzibari, who was evidently homesick. All Zanzibaris can swim like fishes, and if he escaped the propellor and the sharks, he no doubt swam ashore, for we were not more than a mile and a half away.

(To be Continued)

Joh'burg Mass Meeting

Government's Policy

Carefully Watched

The holding capacity of the Hamidia Hall in Vrededorp was taxed to its utmost limits on Wednesday afternoon last, when it was the scene of a mass meeting of British Indians convened to welcome the day's freed men, Messrs. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, V. A. Chettiar, the Chairman of the Tamil Benefit Society, and Mr. Thambi Naidoo, the occasion being also availed of to pass a further resolution of sympathy with the delegates across the seas and to enter a protest against the statement made by Superintendent Vernon as his view of the duty of a white man. The proceedings were marked throughout by the greatest interest and enthusiasm, and hearty indeed were the cheers that hailed the reading of the message of welcome to the day's heroes and the announcement of the afternoon's Chinese arrests, and as loud the hisses and cries of "shame" that greeted the reading of the Vernon pronouncement and the relation of the Pretoria scrubbing incident. Mr. E. I. Aswat, the Acting Chairman of the Association, was in the Chair, and amongst those present were Rev. and Mrs. Duke, Rev. Phillips, Rev. Howard, Mr. Kallenbach, Mr. Leung Quinn, with a number of Chinese friends, the recently released Natal men, and Miss Schlesin. The Chairman spoke in Gujarati, and the English rendering of his address was given by Mr. Sorabji Shapurji. Delegates attended from Pretoria, Krugersdorp, Roodepoort and some other of the country places and telegrams of support and congratulation were received from all over the country. The chairman said:—

We have gathered once more to do honour to those of our brethren who have been recently released from prison after completing sentences of three months' imprisonment with hard labour. We welcome them with gladness, and give them honour because we are convinced that their sufferings have not subdued their spirit, nor quenched their determination to continue this struggle until our efforts are crowned with victory. When General Smuts left England recently on his return to South Africa, a cable message told us that he had

given expression to his views of the Asiatic position in the Transvaal. He was reported to have said that "the majority of Indians were heartily sick of agitating." We are here to assure General Smuts and his colleagues that they will become heartily sick of imprisoning us long before we are wearied out with imprisonment. We are not mere agitators, but a compact, tireless, determined band of men, who have pledged ourselves to continue without flinching on the lines of passive resistance until we can once more take up the common duties of life without doing violence to conscience, and breaking the solemn oath which we have made. General Smuts does not yet know the might of that spirit which his legislation has evoked. We are not sick of this protest. We have suffered greatly—not a few of us are ruined financially—but we are not dispirited. Our brethren who have but just been liberated from prison are willing to face imprisonment again at once with cheerful hearts, and we are ready to go with them, knowing that eventually justice like truth is strong and must prevail. It is but right that we should acknowledge the splendid heroism of our wives and families in this struggle. Whether it is in accordance with the white man's sense of duty we cannot tell, but it seems to us an inhuman thing that the Government should consign such great numbers of our men to long terms of imprisonment, and leave their wives and children absolutely destitute. This has been done again and again, until the sufferings outside the prison have almost equalled those within. But our brave women bear all this with a quiet heroism that we cannot praise too much.

Since we last gathered like this, Superintendent Vernon has stated openly before a Magistrate, referring to Asiatics, that he "believes it to be a white man's duty to hunt these people out of the country." Superintendent Vernon is the Asiatic Officer under Mr. Chinnery, the representative to us of British Government and British law: yet, he has stated that the guiding principle of his life is to act in this way towards us. We are anxious to know whether this is the policy which the Government endorses, and for this purpose we are watching carefully to see what course will be taken. We have been frequently assured that there is no desire to turn out of the country those who have a right to be here, but we confess that the sufferings which we have been made to endure render it hard for us to believe it. Now this matter is brought to an issue. We protest that it is not right for us to be placed at the mercy of a Police officer who insolently proclaims that he believes it to be his duty to hunt us out of the country.

Gentlemen, we await with patience the end of this long struggle. We have endured too long to think of forfeiting the fruits of our afflictions

by yielding now. Our delegates in England and in India are doing their utmost for us, but as yet no settlement apparently has been reached. That, however, is a small matter. Whether a just settlement is reached speedily or not, we place ourselves in God's hands, and with his help stand firm.

I shall now proceed to put before you three resolutions for your consideration.

On the conclusion of the reading of the Chairman's address, Mr. Abdul Gaffur Hazender proposed the first resolution, as follows, which was seconded by Mr. Inam Abdul Kadir Bawazeer, and supported by Mr. Waja of Krugersdorp.

RESOLUTION 1. "This mass meeting of British Indians congratulates its noble leaders, Messrs. Cachalia, Thambi Naidoo and Chettiar, who have just completed a long period of imprisonment, on the splendid testimony which they have thus given of their loyalty to our cause and to the principle of passive resistance; and we once more pledge ourselves to continue with them this struggle with unflagging zeal, until the objects which we have in view are gained."

The second resolution, as under, was moved by Mr. P. K. Naidoo, seconded by Mr. M. P. Fancy, and supported by Mr. Kusmat.

RESOLUTION 2. "This Mass Meeting of British Indians reaffirms its complete confidence in its delegates across the seas, assures them that their efforts are greatly appreciated by it, and afresh pledges itself to their support."

Mr. Mulji Patel proposed the third resolution, which was supported by Mr. Mahomed Khan, Mr. A. S. Coovadia supporting.

RESOLUTION 3. "This Mass Meeting of British Indians enters its solemn protest against the statement made by the Asiatic officer, Superintendent Vernon, in the Magistrate's Court recently, referring to Asiatics, that he believed it to be 'a white man's duty to hunt these people out of the country'; and it affirms that until in some practical way this statement is repudiated by the Government, it is bound to interpret it as the disclosure of the Government's policy."

RESOLUTION 4. "This Mass Meeting of British Indians authorises the Chairman to forward the preceding resolutions to the proper quarters."

The fourth resolution was moved from the Chair. Other speakers were Rev. Mr. Duke, Rev. Phillips, Rev. Howard, Mr. Cachalia, Mr. Thambi Naidoo, Mr. Sorabji, Mr. Joshi and Mr. Chettiar. Mr. Kallenbach also added a few words. A letter was read from Rev. Canon Berry who regretted that an important engagement prevented his attendance and expressing his sympathies with those who were vindicating the rights of British Indian subjects throughout South Africa. The Meeting terminated at 6.30.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE WOMEN'S PETITION. The following reply, dated the 10th inst., has been received from the Acting Private Secretary to the Administrator:—"I am directed by His Excellency the Administrator to state that he has been requested by the Secretary of State for the Colonies to inform you that His Majesty has desired him to acknowledge the receipt of the petition addressed to Her Majesty the Queen by the female relatives of certain British Indian subjects in the Transvaal and forwarded to Her Majesty by you on the 19th July."

POTCHEFSTROOM SPEAKS. In reply to the Volksrust circular, the local Municipality, while expressing itself as in sympathy, considered the Government should be petitioned on the larger issue, namely, the vesting in local authorities of the sole power to grant trading licences generally. The following motion is, therefore, to be transmitted to the Colonial Secretary and the Transvaal Municipal Association: "That in view of the continued influx of Asiatics this Council strongly urges upon the Government the necessity of taking stringent steps to limit the number of Asiatics holding trading licences in the Transvaal, and would further humbly suggest that the time is now opportune to vest the sole authority for the granting of trading licences in the Municipal Councils throughout the Colony."

DEPORTATIONS, ARRESTS, AND IMPRISONMENTS. Mr. Ismail Essack of Roodepoort, who was, on the 20th ulto., ordered to be deported to Natal, was so deported on Saturday last. He returned immediately, and was to have appeared before the Court on Monday, but I do not yet know the result. The little lad, Mohanlal Manjee, of whom I wrote last week, was re-arrested for hawking without a licence, and, on Saturday last, sentenced to ten days' imprisonment with hard labour. The child was most anxious to go to prison to suffer for his countrymen even as his father and brother had done before him, and now his wish has been granted and he is happy.

CHINESE PASSIVE RESISTERS. Mr. Hosai was on the 13th inst. sentenced to three months' imprisonment with hard labour or the payment of a fine of £50. Needless to say, he chose the former course. This gentleman is the Plaintiff in an action for damages for trespass against Superintendent Vernon. He is a store-keeper carrying on business in Jeppe Street, Johannesburg, and alleges that on the afternoon of Wednesday, the 1st inst., when his store was closed and he was away, the Superintendent visited

his store with a number of police officers. One of the officers, on the Superintendent's instructions, climbed over the yard fence, opened the backgate of the premises, and admitted the police. Neither Superintendent Vernon nor any of his men had any lawful right or warrant to enter the premises, and Mr. Hosai, therefore, claimed £100 as damages for trespass. The case which was set down for the 13th inst., was remanded to the 3rd prox. Mr. Benson is appearing for the plaintiff. Another Chinese store-keeper was arrested on Saturday last, and yet another on Monday, both cases being set down for the 17th inst.

On Tuesday last were arrested Mr. Leung Quinn, Chairman of the Chinese passive resisters and two Chinese storekeepers. The cases came before the Magistrate on Wednesday, and were remanded to the 17th inst. On Wednesday afternoon 74 more Chinese were arrested.

MORE RELEASES. On Wednesday last, Messrs A. M. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, Thambi Naidoo and V. A. Chettiar, the Chairman of the Tamil Benefit Society, were released after serving their term of three months' imprisonment with hard labour, the first from the Fort, the others from Diepkloof Prison. Mr. Cachalia was met by a large party of friends amongst whom were Messrs. Dike, Kallenberg, Leung Quinn, Cooradia, Harilal Gandhi, Karodia, Waja (of Krugersdorp), while Messrs. E. I. Aswat the Acting Chairman of the Association, Imam A. K. Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, and a number of others from all sections of the community. The newly released were entertained to breakfast at Mr. Cachalia's house, and amongst the after breakfast speakers were Messrs. Aswat, Cachalia, Chettiar, P. K. Naidoo and Sorabji. Mr. Thambi Naidoo paid a visit to the grave of Nagappan.

Dadabhai Naoroji

Autograph Letters

The G.O.M. has kindly addressed the following two letters, the first to the Acting Chairman, British Indian Association, Johannesburg, and the second to us.

"I received your letter of the 9th ulto. on the 17th inst. communicating to me the resolution of the Committee of the British Indian Association of the Transvaal, expressing their very kind sympathy with me for my bereavement and praying for strength to me to bear it. Will you kindly offer my most sincere and best thanks to the Committee."

"Thank you very much for sending me *INDIAN OPINION*. How deeply I sympathize with you in all your struggles."

Vigorous Protests

Against Supt. Vernon's Evidence

The following two letters appeared in the Johannesburg *Star* of the 10th instant.

Sir,—The evidence given by Superintendent Vernon before Mr. Van den Berg on the 6th day of September, 1909, will long live in the memory of Indians. Mr. Van den Berg, the man who rightly commands the confidence of the community for his fairness, impartiality and humanity, has with a persistency characteristic of his thoroughness brought to light a state of affairs which will bring home to the most prejudiced of "white" men the treatment Indians receive in that "Chamber of Horrors" over which presides the genius whose doctrine is: "It is the duty of every white man to hound Indians out of the country." Superintendent Vernon, sir, is only a unit in the hotch potch of Asiatic Office officialdom; his attitude towards Indians is apparently the result of instructions disseminated through the medium of circulars from the head office of the Asiatic Department. Superintendent Vernon stated in the witness-box that if the number of Indians "hounded out" had fallen below the average, his Commissioner—presumably, the Commissioner of Police—would have remonstrated with him. Now this is a fine and candid confession on the part of a police superintendent, and one cannot help giving him credit for his sincerity. But how about the general administrative system of the Asiatic Department? The removal of Vernon will not remedy the distressful condition of the Indians. How many Indians are there not to-day in many parts of the world who have been made to suffer unjustly through the blind prejudice of the Asiatic Department? How many Indian outrages have not been committed in the sacred name of Act 2 of 1907. And yet "white" men wonder at the dissatisfaction of Indians with British rule. Well, sir, the victims of Vernon, the castaways of Chamney, the cruelty of "Commissioners," will yet tell a tale which will reveal in full glare the tragedy enacted in Act 2 of 1907, and this will but to the everlasting shame of General Smuts and his associates. I am, etc.,

MAHOMED KHAN.

Sir,—On behalf of my Association, I beg leave to protest against the statement made by Superintendent Vernon in 'A' Court on Monday last. The statement from the police officer who has been placed by Government in charge of Asiatic affairs, that he "believes it to be a white man's duty to hunt us out of the country," has aroused the strongest feeling in our community. We have been constantly told that this is not the desire of the Government. We

are perplexed, and our people are asking whether the Government and the Colonists of this country think it right that we should be placed, as we have been for years, at the mercy of one who is guided by such a conviction, and who is very consistent with it, in his dealings with us. We think fair-minded people will see that this is not right, and we hope they will not mind saying so. Thanking you for already speaking on our behalf in this matter,—I am, etc.,

E. T. AMBAT.

(Acting Chairman, British Indian Association.)

The Case of Superintendent Vernon

An incident happened in the local police court yesterday which may unfortunately be utilised for political purposes by those Asiatics who are still endeavouring to keep alive the agitation against the enforcement of the Asiatic Act. A superintendent of police, Mr. Vernon, who was entrusted by the authorities with the arrest of those Indians who would not conform to the law, was called as a witness in a case against an Indian constable charged with extortion. In giving his evidence the Superintendent seems to have displayed a lamentable spirit of prejudice and to have suggested the use of extraordinary methods in carrying out his duty. If it is admitted that his work was dangerous, it was certainly the responsibility of his senior officers to see that he was adequately protected, and it is equally certain that it is no part of a police officer's responsibility to secure the faithfulness of a subordinate by a system of private doles. It is simply amazing that a police officer entrusted with a delicate duty should have so far forgotten himself as to state in court that "it is the duty of every white man to hound this people out of the country." It is unnecessary to say that such a policy has never been advocated, and would not be tolerated by the white people of South Africa. The whole desire of the law which was passed unanimously by the Transvaal Legislature was to afford a means of identification by which those Asiatics who were entitled to reside in the country would have that right safeguarded, and to save the Colony from being overrun by fresh Indian immigrants to the detriment of the white trader. The Vernon attitude is indefensible, and the Law Department will certainly have to take cognisance of yesterday's proceedings.—*Star*.

UNIVERSITY MAN'S RETURN. Mr. Joseph Royceppan (B.A. Camab), Bar-at-Law is due to arrive by the *Tintagel*.

Imperial Parliament

The Bombay Meeting

HOUSE OF COMMONS,

Colonel Seely replying to Sir Henry Cotton, said he had no information that the meeting of Indians convened at Bombay to discuss the question of the status of Indians in the Transvaal had been prohibited, though he had seen a statement in the press that the Bombay Government considered the holding of such a meeting undesirable in view of the passing of the Union Bill.—*Transvaal Leader*.

Indian Press Comments

Indians in the Transvaal

Reuter wires as follows:—

In the House of Commons, Colonel Seely replying to Dr. Rutherford said that definite representations had been made to Mr. Botha on the subject of Indians in the Transvaal. Mr. Botha was really anxious to find a solution.

It is interesting to learn on the authority of Colonel Seely that Mr. Botha is "really anxious" to find a solution of the Indian question. There has been so little evidence of Mr. Botha's anxiety in the past, that one really wonders what could have brought about this marvellous transformation. Has the campaign of passive resistance then proved entirely successful? In the meantime one learns with some degree of interest that the Home Government has made definite representations to Mr. Botha. The Home Government, one would think, has taken a little too much time to make up its mind; and even now we know so little of the kind of representation that has been made. It has always been our firm conviction that the Government of His Majesty ought in fairness to his Indian subjects in the Transvaal to have made it obligatory upon that Colony to respect the rights of the latter, at the time of the granting of the Constitution. This, indeed, was demanded of them by every consideration of justice, of fairness and of Imperial responsibility, the more so as the oppressive treatment of Indians by the Boer Government had been authoritatively put forward as one of the grounds for the recent war. Having failed to take this much-needed step at the right moment, the Home Government has since persistently evaded its responsibility on the ground that the Transvaal being a Self-Governing Colony must be left free to do as it liked in regard to its internal affairs. The ground is plausible, but it will convince nobody. Suppose the Transvaal had taken it into its head to treat Canadian or Australian citizens in the way that it has been treating Indian citizens? would the Government of His Majesty have evaded their responsibility in this manner? Why should the fact that the oppressed in

this case are Indians make any difference to Imperial statesmen? We hope for the good name of England something effective will be done this time.—*Bengalee*.

Grievances, Demands and Sufferings

Now or never. If there has been an occasion peremptorily calling upon all India to speak out with united voice and in unmistakable language on behalf of their patriotic countrymen, gallantly fighting India's cause and for that purpose cheerfully undergoing untold hardships and sufferings, it is now. The Boers and the British Colonists of South Africa have made up their jealousies and quarrels and pushed up to final success the project of a great federation, practically independent of Great Britain. A Bill formulating the constitution for the union of the Self-Governing Colonies of South Africa is now before the Parliament and its successful passage is only a question of time. If the opportunity of securing fair treatment for the Indian emigrants in South Africa as a condition precedent for the granting by the Mother country of her sanction for the constitution, is lost, the cause of the Indians shall have to be finally abandoned as absolutely hopeless. Mr. Gandhi and others are doing all they could. Deputations on their behalf have gone to England. They have sent a delegate—an European gentleman, be it noted to his credit—to India and he is amongst us, seeking to rouse us to a proper sense of our duty in the crisis. We hope our leading men and the masses too will cheerfully respond. They have often been told of the thrilling story of the woes of our countrymen in South Africa. In view of the present crisis, we propose once more to give succinctly the main incidents so that the people may know exactly the great points at issue. There are to-day only 6,000 British Indians remaining in the Transvaal out of a total Indian population of 13,000, the remaining 7,000 having mostly been driven out or forced to remain out of the Colony. They are suffering terrible hardships for the sake of the motherland. The Transvaal Government are trying to crush them out of existence, and have passed laws insulting to their religion and their race. This legislation has been added to the mass of existing anti-Indian laws, rules and regulations, whose removal was promised by the Imperial Government both before and after the Anglo-Boer war. These legislations prohibit an Indian from exercising any franchise, whether political or municipal, holding land outside of a location, walking on the footpath in certain towns, riding upon the Pretoria or Johannesburg tram cars, residing on mining areas, to mention only some of a sickeningly long list of disabilities and restrictions. The Passive Resistance movement of the day is however confined to a determination of two issues—to

secure the granting of two demands only. These two demands are:—

(1) The repeal of the Registration Law of 1907 (the Asiatic Act), because (a) It was the subject of a solemn promise of repeal by the Transvaal Government. (b) It is un-British and reactionary. (c) It insults British Indians as a race and regards them as criminals. (d) It attacks religion. (e) It is unnecessary. (f) It constitutes a vicious precedent. The Transvaal Government refuse to repeal the Act, and have broken the promise in that behalf. There is in force to-day in the Transvaal an Immigration Law of general application, restricting the immigration of Europeans and Indians alike. Read however with the Asiatic Act, it prohibits the entry of even the most cultured Indians. Our countrymen, therefore, demand:—

(2) Recognition of the legal right of cultured British Indians to enter the Transvaal, under the tests of the general Immigration Act of the Colony on terms of equality with others, because, (a) such cultured men are needed for the healthy maintenance of the Indian community. (b) Cultured Indians should be able to enter a British Colony as freely as the cultured men of any other race. (c) To deny this right is an insult to the whole of India. The Transvaal Government have taken this right away, and prohibit the entry of any Indian, however highly educated he may be, whether a professor, a doctor, a barrister or a priest. In order to secure these two points, the Transvaal Indians have suffered terribly. More than 2,500 sentences of imprisonment mostly with hard labour, have been imposed on innocent, law-abiding British Indian passive resisters in the Transvaal, because they held religion, personal integrity, self-respect, and national honour of higher worth than personal safety or wealth accompanied by their degradation as individuals and the dishonour of their country. Husbands, brothers, and sons have been torn away from their families and flung into goal, where they are treated as savages and criminals. In the gaols they have been half-starved and often badly treated. One Indian of 18 years is said to have died after his release from goal, owing to his having been flogged by a kaffir prison warder. Homes have been broken up. Many people have been utterly ruined. In some cases women are hawking vegetables in order to feed their children. In others whole families are dependent upon public charity. Very many Transvaal Indians have been deported direct to India by the Transvaal Government who in some cases, have left the families of these to starve. Delegates to England and in India have been arrested and imprisoned by the Transvaal Government in order to silence the Indian community. All this suffering has been endured for the benefit of the Transvaal. All this self-sacrifice has

been undertaken for the sake of India. Will the people of India resident in the Bombay Presidency help their suffering Transvaal brethren to secure their just demands? That is the question daily asked by the Indians now in goal doing hard labour for their sake.—*Daily Indu-Prakash.*

The Diet Question

Further Correspondence

Mr. William Hosken, M.L.A. has received the following reply from the Office of the Director of Prisons, dated the 2nd of September 1909:—

Sir,—With reference to your letter of the 14th ultimo, I have the honour to inform you that the same hearing and proper consideration are accorded to complaints from Indians as to those of European and Native prisoners. That 8 ozs. of beans are now issued universally whenever religious scruples prevent the eating of the 8 ozs. of meat. As to the relation of the present diet to the former one I would refer you to a statement made by the Acting Chairman of the British Indian Association to the effect that the new diet scale contains considerable improvements upon the former one. Under the diet scales the Medical Officers may in exceptional cases order departures from the scales, and any departures ordered will of course be carried out.

Education Question

Commission's Report

The Natal Education Commission, which was appointed to draft conclusions to be of service to the Colony after Union, has agreed upon an interesting report, of which the following are some advance details. The Commission recommends that there should be free and compulsory education, gratuitous privileges only to apply where the parents are genuinely unable to afford payment. The principles of compulsory education and enforced fees need not, the Commission explains, necessarily stand or fall together. The cost of free education should continue to be paid from central revenue instead of from local rates. . . . Attention is drawn to the privations suffered by the children of very poor parents in obtaining food before their attendance at school, and although the Commission approaches the matter with due caution, having regard to what they term its socialistic character, they recommend free board as well as free schooling to the children of people who are found in such deep poverty as to justify it. With regard to the natives, the Commission express themselves as satisfied of the desire of the Kaffirs to have their offspring given the benefit of instruction in at least primary subjects and they report the

principal need of the natives to be an acquaintance with the "three R's" and knowledge of unskilled handicraftsmanship. The policy should be to raise the native to the civilised scale and make him realise the value of his material faculties. The Commission ventures on the most debatable part of its report when it discusses Indian education. Generally, it regards Indian facilities as insufficient, and recommends the extension of free education to Asiatic children as well as Europeans. The means open to the Arab class for the instruction of their children the Commission finds to be adequate, but the members regard the employers of indentured Indians as having fallen short of their duty in this matter. The advantages of the coloured people in the same connection should the Commission think, also be reasonably increased.—*Daily Mail.*

PHOENIX STAFF. Our Mr. Chhuganlal Gandhi has left temporarily for India by S.S. Kaiser, his main intention being to assist Mr. Polak in his mission. Mr. West, (joint manager with Mr. Chhuganlal) who has been suffering from an attack of pneumonia for the last month, is slowly recovering. Being deprived of their experience for the time being, we ask our readers' indulgence for any errors of commission or omission.

PRETORIA TAMIL RELIEF FUND. We just learn from India that subscription lists have been opened at Rajkote in Kathiawar. Some prominent men of the place have supported the movement, and an amount of over Rs. 250 has been already collected.

PHOENIX SCHOOL. Dr. P. J. Metha, the donor of that noble gift to the Pretoria Tamil Relief Fund, has given Mr. Gandhi the sum of fifteen pounds towards the Phoenix Library and School. The first consignment of books purchased with part of this donation is already to hand, others as well as instruments for science class will follow. The generous donor has learned the thanks of principal and pupils alike.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
One Strong Soul	401
A Brave Resolve	401
That Flood of Asiatics	402
Press Ignorance	402
OTHER ARTICLES:—	
Natal Delegates Busy	403
Pretoria Indians	403
Transvaal's Mission to India	404
Bombay Mass Meeting	405
Hook Worm Infection	406
Burban to Bombay	407
Johannesburg Mass Meeting	408
Notes on the Transvaal Struggle	409
Dadabhai Naoroji	409
Vicarious Protest	409
The Case of Superintendent Verdon	410
Imperial Parliament	410
Indian Press Campaign	410
The Diet Question	411
Education Question	412

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તારીખ ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૩૮.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તો-તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બરથી, તા.

૨૪મી સપ્ટેમ્બર સુધી, છં સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-આદરવા શુદ્ધ ૪ થી આદરવા શુદ્ધ ૧૦

સુધી, સંવત ૧૯૬૫.

મુસલમાન-તા. ૨ રમઝનથી તા. ૮ મી

રમઝન સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદી તીથી.	પ્રજાસત્ય તારીખ.	પાસ્તી રોજ.	મુસ્લીમ રોજ.	ક. મી.	ક. મી.
રવિ.	૧૮	૪	૨	૬	૧૫	૫ ૪૭	
રવી.	૧૯	૫	૩	૭	૧૫	૫ ૪૮	
સોમ.	૨૦	૬	૪	૮	૧૬	૫ ૪૯	
મંગ.	૨૧	૭	૫	૯	૧૬	૫ ૪૯	
બુધ.	૨૨	૮	૬	૧૦	૧૭	૫ ૫૦	
ગુરુ.	૨૩	૯	૭	૧૧	૧૭	૫ ૫૦	
શુક્ર.	૨૪	૧૦	૮	૧૨	૧૭	૫ ૫૧	

અનુક્રમણિકા.

કોણ કંટાળ્યું છે?	૫૦૧
વારે અટકું મુબદ્દ	૫૦૨
મુસ્લમાની મતરરીતું કારણ
મી. હમનલાલ માંધીની વિદાયમીરી...
અંગ્રેજ ડેપુટીશનની મુસાફરી...	૫૦૩
હાંડન
ખજાણી કોટું હાંડ
હાંડી ડેપુટીશનની મુસાફરી
અખબારે-આલમ	૫૦૪
એલ્ફાન્સબરમ ખબરખત	૫૦૫
દરસવાલની હડત વિશે હાંડી હાખમાં
ચરચા	૫૦૬
સુખી, વરનનની ટીકાઓ વિશે ચરચા	૫૦૭
મી. મુનીલાલ પાનાચંદો કાચળ	૫૦૮
મી. મોહનલાલ મનહની તારીફ
આફ વરતમાન
પરચુરણ ચરચા	૫૦૯
પરચુરણ ખબરો
એલ્ફાન્સબરમમાં માસ મીટિંગ	૬૦૦
તાર સમાચાર	૬૦૧
પ્રોટેરીઆ અનુમન હસલામ	૬૦૨
મારિત્સબરમ કુડી ફંડ	૬૦૩
શંદેર અનુમન હસલામ
આલુશિ પ્રત્યે પ્રેમ
વિવિધ વિચાર	૬૦૪
હાંડની રાત્રીવહાલી હિલચાલ
હાંડુવાનના ખબરો	૬૦૫
નાકરી કારતની મોટીસો વગેરે	૬૦૬
પ્રાંત્યુસ મારકેટ
શંકડ ખબરખાવ

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૦૯.

કોણ કંટાળ્યું છે?

હાંડીઓ અત્યંત કંટાળ્યા છે એવા જે ભાવનારા શબ્દો જનરલ રમટસે કાઢ્યા હતા, તેનો રહીઓ વખતસર પુરા પાડવા માટે અને દરસવાલના હાંડી તે મુબારકખાદી આપીએ છીએ. જેમ જેમ આ સાહેબે હાંડી કામને વધારે સતાવી છે તેમ તેમ હાંડીનું રૂપ વધારે પ્રકાશ્યું છે. એક પુરાણ સુધારાવાળી અને હજમતદાર પ્રજા તરીકેના હાંડીના મુલો જાહેર કાવત્રા માટે, તેને દરસવાલ ની સરકારે જે આફરી કસેટીએ ચલાવેલ છે તેમાં તે સો રૂબની ઉતરવાની છે એ ચિન્હ જોઈ કયો હાંડીવાન એવો છે જે મગર ન થાય? દરસવાલના હાંડીઓ ની જોડાસપરમમાં મલેલી છેડી માસ મીટિંગ તેમના જુરસાનો ખરોખર ખ્યાલ આપતી હોય તો હાંડી હામની અચુક ફતેહની તે મવાલી આપે છે એમ કહેવામાં જોડું નથી. પેલા અખબારીઆ ઇસોનીવક સેક્રેટરીને જે 'મુસીન' રિશે પછુ આપવામાં આવેલ તે જેમ નગાપત ના મરણથી વધારે સાખીત થયેલ છે, તેમજ તેના છેડકા ખોલોતો રહીઓ મળ વાધો જુહાપણનો આરોપ પછુ તે સાહેબે પોતા ઉપર વધારે પુરવાર કરાવ્યો છે. હજારો માધ્યમ દુર ખેડા છતાં, અને સેક્રેટરી એશીઆટીકા ઉપરા ઉપરી જેલમાં ધર કરવા મએલ છતાં, આ ખેડાર સોદજર ના સરકારે ઇંગ્લાંડના કિનારા ઉપરથી ફ્રિન્ચાને જુહાવો ખવડાવવા સતવાચદી આ કંટાળ્યા છે એવો ગપગોળો ફેંક્યો હતો! તે (ગોળો) જોડાસપરમમાં થએલી મીટિંગથી હવામાં ઉડી જતાં, વિજાવત હાંડુસ્તાન અને આખી દુનિયા જે દરસ વાલની આ મદ્રાન અને કરણવતઃ હડત નીહાળી રહ્યા છે તેઓ ફરીને સત્યા

ગુહીઓની ફનેલ ઉતાવળે થએલી જોવા આતુર બનશે. તે ફતેહ, હડત લેનારાઓ પોતાની રેક અને અડમપણને લીધે અરધી તો મેળવીજ ચુક્યા છે, ને જો આવી ને આવી ખત ચાલુ રાખશે, ને એકવાર ફરીથી બરાવા માંડેલી જેલોને પુરી બરી દેશે, તો હવે તેનું છેવટ નજીક આવ્યું કહી શકાય. તેમ થતાં વાર લાગી છે, અને હજુ વધારે લાગે, તો તેનું કારણ આપણામાંનાજ કેટલાક છે એમ આફસોસ સાથે કહવા વધર ચાલતું નથી. આગેવાનોએજ બધું કર્યું જોઈએ, અથવા તો ડેપુટીશનમાંજ બળ સમાજેલું છે, એમ સમજા કેટલાક ભાઈઓએ જેલમાં જવા મોળાપણું બતાવ્યું છે. બળ ડેપુટીશનમાં નથી, પણ જેલ બરવામાં છે એ ફરી ફરીને કહેવામાં આવ્યું છે. આ વાતની, હડતનું પરિણામ જણાતાં હીલ થઈ છે તેથી હવે તેમણે ખાતરી કરી લેવી પટે છે. ને તો પછી તામીરોની અને ચીનાઓની સેન એ તેમજ મુજરાતી ઓની મુનહા હુકડીએ જેલમાં પગલ કયો છે તેમ બહારવાળા બધાએ કર્યું જોઈએ. આટલું કરવામાં પછાત રહેવા ધીજ ઇંગ્લાંડથી શુભ સમાચાર મળતાં અટકી ગયા એ ચોક્કસ છે. મી. ગાંધી તરફથી મુંબઈના જાપાઓમાં જે સંદેશો— કાપદો રડ કરવાનું લગભગ નહીં છે, માત્ર હમીરેશન સંબંધી ધોષાક વધિ રહે છે—પ્રસિદ્ધ થયો હતો તે બધવા પછી આ વિષે શકા ન રહેવી જોઈએ. માટે આ વીરજા હાંડીઓ, જે તમને પોતાને તથા આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના બીજા હાંડી લોકોએને ખુરા હાલમાંથી ઉગારવા હોય, તેમજ આપણી વહાલી હાંડુમિના નામને હલક લાગતું અડગપણું હોય તો ધરાને જેલો ભરે. તે સિવાય બીજો ઉપાય એક નથી—પછી ફતેહ મળતાં વાર લાગે કે ન લાગે. જેલમાં જતાં હાંડીઓ કંટાળ્યા નથી, ને કંટાળવાના નથી; કંટાળ્યું તો જેલમાં નાખનારાઓ ને પંડે, એટલી ખાતરી કરાવી દેવી જોઈએ.

વારે ચોલું મુંબઈ

આખરે મુંબઈ જાયું છે. આપણી માતૃભૂમિના નાકરૂપ મહાતા મુંબઈએ દરેકવાલના હાથોનો હાથ ઝડપ્યો છે. તેણે પોતાનો પોકાર શહેનશાહી સરકાર પર મજબૂત રીતે પહોંચાડ્યો છે. મી. પેલાક પહેલેથી હોવાથી એ સમાચાર સહીષ્ણુમાં મળશે એમ વડી રાખવામાં આવી હતી. જેઓ હાંદની મદદ સંબંધમાં નિરાશ થતા હતા તેમને મુંબઈના લોકની દિલસોજી અને મદદ વિશે દવે શક રહેશે નહીં. એ કે મુંબઈની સરકારે તેના મેટા અમલદારને મીટીંગની આગેવાની લેવા ના પાડી હતી, છતાં તેને મીટીંગના હેતુ સામે વાંધો દતોજ નહીં-હોમ શરે નહીં-તેથી મુંબઈના રાજન હેલમાં એક મળવર મીટીંગ યોજાઈ આપણે જોઈએ છીએ. દરેક કામના લોકોએ તેમાં ભાગ લીધો છે. વાઇસરાયની કાપડકારી કંડેસીસમાં ખીરાજનાર, અને હાંદી તેમજ વડી સરકારના ખાસ વિશ્વસપાત્ર યજ્ઞ પટેલ એના મી. ગોખલેની હાજરી ઉપરથી તે મીટીંગની કુતેહની અટકળ આપણે કરી શકીએ છીએ. માતૃભૂમિની મદદનું પગલું જોઈને આપણને દર્પ થાય છે, અને તેથી આપણા પવિત્ર અને પરમાર્થ કામમાં ઉત્તેજન મળ્યું. જેમણે, દેશપાર યોજાયા માટે એ નગરીમાં ઉપસાણું ચલાવું હોવાથી દેશ વડાના જૂતની ખીટના ખારજ વાગી જાય છે. ધણીપર ખજુ હાંદીએને દેશપાર કરતાં સરકાર ડરી છે, છતાં તે ન ડરે તોપણ મુંબઈમાં દેશપાર ચનારા માટે અલી રહેલી તજવીજ પછી દેશનીકલ ચરામાં કોમ હાંદીએ ભાડવા જેવું ન મળ્યું જોઈએ. આટલી તૈયારી દરેક લડનારે મનની સથે રાખવી તેમાં ભાગ છે. એ મદદ માટે આપણે આભારી યજ્ઞશુઃ ત્યારે તેમ સંખ્યાવેશો હાથ આપણા જેથીઓનાં નિરાધાર કુટુંબના નિજાવ માટે પહેલિયાની જરૂર ઉપર અમે આપણા મુંબઈના ખેરખાહોનું ધ્યાન ખેંચ્યા વગર રહીશું નહીં. અત્યુ રૂંડ કાઠીઆવાડમાં રાજકોટ ખાતે ઉજુ ચવાના સમાચાર મળ્યા છે તે પણ આ સંબંધમાં નોંધ લેવા જેવા છે. મુંબઈ નહીં અને તેથી સાથે આખા હાંદુસ્તાનની દિલસોજીનો પ્રતાપ પ્રગટ થવા માંડ્યો છે. આપણે આજા રાખીશું કે આ જુરસો, જરૂર પડે તો, મુંબઈ હવાકામાં અને

આખા હાંદમાં સહેરે શહેર જણાવવાના જુસ્સા માટે અને મીટીંગ માટે પહેલ તરીકે નીવડશે.

ગુજરાતીઓનો મગરોનું કારણ

હાલમાં હિંમત અને કેમી જનુનના એટલા બધા દાખલા આપણે જોયા છે કે તેવા સાહેબોનાં વખાણ કરવા આપણને વખતજ નથી મળ્યો. પણ હાલમાં ચીતઓ અને તામીલોએ એવો બહાર ખીલવ્યો છે કે આ તકે ગુજરાતીઓ એક નથી એ બતાવનારા દાખલાઓની નોંધ લઈએ તો આપણી ગુજરાતી કામ માટે પડપાત થયો મણાશે નહીં. ધણી આજે ચાનો જેલમાં બેઠા છે તેમાં મી. રસ્તપજી એ કહેશે ઉમેરો તે ગુજરાતીના માનમાં છે. ત્યાર પછી હાલમાં મી. નાનાલાલ શાહે જગજો દાખલો પુરો પડ્યો છે. તેમનું નામ બતાવે છે તેમ તેઓ એક ગુજરાતી છે. તેમણે ૬ માસની જેલ લાડેટપુરમાં પુરી કરી કે તરતજ દેશપાર થતાં વોલકરસ્ટ દાખલ થઈ ૬ માસની બીજી સજા મજુરીની જેલ ઉઠાવી લીધી છે. ગુજરાતીઓને દીવાલનારો એક વધુ અને કાઠને ન પહેંચી શકે તેવા દાખલો મોહનલાલે પુરો પડ્યો છે. આ ૧૪ વરસના કુખળા બાળકે કામના કિતમાં જે જુરસો ને હિંમત બતાવી છે તેથી ગુજરાતીઓનું નામ લડતના ઇતિહાસમાં અમર થયું છે. મોહનલાલની નાની વય બેતાં અમે દિલગીર છીએ, ત્યારે તેનામાં નાની ઉમરથી કામી સેવાનાં આવાં બીજા રાખાતાં જોઈને અમે તેને, તથા તેના પિતા શી મી. મનજી નયુભાઈ ધેવાણી-જે પોતે એક યુક્ત સત્યાગ્રહી છે ને જેમનો બીજો દીકરો થોડા માસ ઉપર હાલપર યજ્ઞ દેશ પહેલેથી છે-તેને મુંબઈક બાદી આપીએ છીએ. જે ગુજરાતીઓ દણુ જેલ ન ગયા-ન જઈ રાક્યા-હોય તેમણે આ દાખલાથી ધડા લેશે ઘટે છે. આજા દાખલાઓથી ગુજરાતીની પીર્તા જળવાઈ રહી છે. તામીલો અને ચીના એ વધી જવા મંડ્યા છે, તેવે વખતે ગુજરાતીઓ પછાત પડતાં આથો અટક્યા છે. તેઓ માટે હાલમાં ભાગ લેનાર તરીકે તો કીકજ, પણ ગુજરાતી તરીકે આપણે મગર થવું જોઈએ. મુંબઈ ઉમર ન પહેલેથીએ રાજ દારી બાંધેલાં ભાગ હોય તેની વિરુદ્ધ હોય

તેવા દેશના વાંચનારાઓની ખાતર અમારે કહેવું જોઈએ કે ઉપરનો દાખલો તેરી રીતનો નથી. અહીં દરેકવાલની સરકાર હાંદી ચામડી હોય તેને ગુજેમાર ગણી બેઠી છે, ને તેથી નાના હાકરા પાસેય રાજગરનો પરવાનો દેતાં સરદારીકેટરૂપી ગુલામોનો પટો માગવામાં આવે છે, કે જે પટો ન હોવા માટે નાના મેટા દરેકને રાજગર કરતાં અટકાવે છે ને નિરદય રીતે જેલમાં નાખી દેય છે.

મી. છગનલાલ માંધીની વિદાયગોરો

મહા કલે કલસરમાં મી. છગનલાલ કે. ગાંધી દુક મુદત માટે દેશ જવા ઉપરી ગયા છે. આ પત્રના વાંચનારાઓ મી. છગનલાલના નામથી અમર્યા નથી. તેઓ મી. માંધીના લનીલ યામ છે. આ જાપાને શીનીકલમાં કાવવામાં આવ્યું ત્યારે તેનું કામ મને તે જોઈએ ઉપાડી લેનારા એમાં તેઓ એક મુખ્ય હતા. તે દિવસ થી આજ સુધી પ્રેસના કામમાં ઉત્સાહ થી ભાગ જમાવવું તેમણે વધી રાખ્યું છે, અને હવે પછી પણ ને કામને વળગી રહેવા તેમની ધારણા છે, જો કે શીનીકલ ના કામ કરનારાઓને માત્ર ગુજરાત જેટલા ઉપર રહેવાનું છે. પ્રેસના જેઈટ મેનેજર તરીકે હેવા ઉપરાંત જાપાના કામ સાથે પણ તેઓ નિકટ સંબંધ પરાવતા હતા. હરજમાં ભકિતપુરવક મર્યા રહેવું એ તેમનો ખાસ મુજ છે. દેશમાં ગયા પછી મી. પેલાકના કામમાં સાહેલા આપણ તેમને ઉમેર છે. અમે ઇચ્છીએ છીએ કે તેમની ઉમેદ ખર આવે અને તેમની મુસાફરી સફળ થાય.

મુંબઈની મીટીંગ વીચ પારલામેન્ટમાં ચરચા

તા. ૧૦ મીના 'લીડર'માં નીચે મુજબ તાર પ્રસિદ્ધ થયો હતો:-
દરેકવાલના હાંદી સંબંધમાં મુંબઈ ખાને ભરાનારી મીટીંગ સરકારે અટકાવ્યા વિશે સર દેનરી કાઢને આમની સલામાં સંવાદ પ્રુકયો હતો, જેના જવાબમાં કર નલ સીલીએ જણાવ્યું કે તે વિશે તેને સત્તાવાર ખબર મળી નથી, પણ જાપામાં એવો તાર વાંચવામાં આવ્યો છે કે કુનીયન બીલ પાસ થવાથી એવી મીટીંગ ખરાય તેને મુંબઈ સરકાર ન પહોંચવા જેવું ગણે છે.

અંગ્રેજ ડેપુટીશનનો મુસાફરો

[અખનાર મી. માધી]

આ અફવાદીએ તો મારે આપવાની ખબર બહુ જ ઘોડી છે. સમાધાનીની વાત ચાલ્યા કરે છે. પણ પરીણામ હજી નથી. ટાઇમ્સમાં આરટીકલ છે તે ઉપરથી લાગે છે કે વખતે પરીણામ સારું આવે. તેમાં લખેલું એ બહુ બેદુનું કામ જેવામાં આવે છે. જો લખે છે કે મી. સ્મટ્સ હિંદીની લાગણી ન કુખ્યાય તેણે ખુલાસો કરી નાખ્યો એવી આશા રહેલી છે.

અમે મી. સ્મટ્સને મળ્યા. ઘણી લાંબી વાત થઈ. તેઓ સાહેબને પણ એમ લાગે છે કે મહેરબાની દાખલ જ માણસ દાખલ થાય તેમાં કંઈ કહેવા જેવું ન હોય. હકથી દાખલ ન થઈ શકે. પોતે જે વીચાર બાધે છે, તે પ્રમાણીકપણે બાધે છે. પણ તેમનો ધણા પ્રાણથી આપણે ઉતરતા છીએ, એવો વીચાર બંધાઈ ગયેલો છે એટલે ધડ ખેંચતી નથી કે મહેરબાનીથી હિંદી દાખલ થાય તે અપમાન બનેલી વાત છે.

લંડન

[મી. માધી તરફથી]

યુનીયન બોલ

આ બીજા પસાર થઈ ગયું. મી. સ્મટ્સને, દાકતર અબ્દુ રહેમાન વીઝેરે એ બંને પ્રવાસ કર્યા. પણ કંઈ બળ્યું નહીં. તેની અસર કદાચ હીક થઈ હશે. બાળકો લાંબા ધણા મેંબરોએ કર્યા. કાચમાં કાચો ગાય તેઓને પસંદ ન પડ્યો. તેઓએ ફિલગીરી બતાવી. તેથી શું? કાં તેઓ પોતાનો દોષ નથી ઓડતા? ફિલગીરી બતાવીને કામ તો તેવું તેજ કરે છે? હવે કાળા માણસો શું કરે? એ સવાલ હોયજ નહીં. તેઓ માં રામ હોય તો નામ રામનું લઈને સત્યાગ્રહનો ડોકો વળકે, નહીં તો મુએલ જ પડ્યા છે. અહીં આવી મોટાં બાળકો કરી ગયા તેમાં કંઈ તેઓનું વળવાનું નથી, બાળકોથીજ કંઈ મેળવવાના દદાડા ગમેલા જણાય છે.

નાતાલ ડેપુટીશન

નાતાલના મેમ્બરોના નાતાલના ઉજવણી માટે આખી કુનિયામાં મોકલવાના

કામમાં મુંઘાયા રહે છે. બધી જગ્યાએ તે ખરડા મોકલ્યો છે. વળી મી. બોટ મલી કરીને પારલામેન્ટના મેંબર છે તેમને તેઓ મળ્યા છે. બોટમલી તેઓની બર ઘસ સરસ કરે છે. તેઓને ચાહ પાણી આપે છે તે બીજાં પ્રજન પણ આપ્યાં છે. તેમની મારફતે બોરડા કરીયુની મુલાકાત થઈ છે. હજી બીજી વેળા મળશે. મી. બોટમલી મદદ સારી કરે છે. પણ નાતાલ નીવાસી હિંદીનો છુટ કરો તો સત્યાગ્રહ વારંજ છે એમ સહુએ સમજી લેવાનું છે. જીવશે તે જોશે.

અખનારની ઉઠેલું હોંદ

મુખ્યમાં માસ ચીટીંગ

ઓન. મી. ગોખલેની હાજરી

“શરમ, શરમ”ના પોકારો

[રટર]

મુખ્યના ટર્કન હોલમાં ગયા મંગળ વારે બધા વરગના હિંદીઓની બનેલી મીટીંગ મળી હતી. ફ્લીયુ આફ્રીકાના હિંદીઓની તરફ ચાલુ અન્યાય અને વાતકીપણું યુજરવું અટકાવવા સારૂ પડી સરકારને અરજ કરનારો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેમજ હિંદી સરકારને એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં સુધી જુલમનો અંત આવે નહીં ત્યાં સુધી હિંદુસ્તાનમાંથી ગીરમીટીઆ મજુરોને પુરા પાઠવાનું બંધ કરવું.

મી. ગોખલેએ જણાવ્યું હતું કે ગીર મીટીઆ બંધ કરવાથી નાતાલના ઉદ્યોગોને બહુ નુકસાન થશે. આ વાત યુનીયનની સરકારમાં બહુ અમલની છે બીજાઓ બોલ્યા હતા કે લાંબા વખત સુધી હિંદીઓ તરફ આવી વરતણુંક ચાલુ રાખવાથી જુલ હિંદમાં પણ લોકોની વફા કરીમાં ખલેલ પહોંચશે.

બ્યારે મી. પોલાકે હિંદીઓના દુઃખ તો ચીતાર આપ્યો ત્યારે મીટીંગમાં મોટા ખીજવારની લાગણી ફેલાઈ ગઈ. અને જેલમાં નગાનનું અત્યુ થવાની વાત સંભળીને તો શરમ શરમના પોકારોથી ગરબના થઈ રહી.

એક દેશપાર થએલા હિંદીએ માત્ર પોતાના અમીસબર મીટીંગના મેમ્બરોને જુલમ જેવીય કાપી હતો. તેણે જણાવ્યું કે હોંદમાંથી હોંદી કાપી તેને પોતાનો

કાટ વેચી નાખવાની જરૂર પડી હતી. તેને પોતાને થએલા નુકસાન વિષે મી. પોલાકે જણાવ્યું કર્યું.

દેશપાર થએલાઓને પૈસાની મદદ કરવા માટે એક ફંડ ઉભું કરવા કમીટી ની નીમણૂક કરવામાં આવી છે.

હિંદી ડેપુટીશનનો મુસાફરો

જંગપારમાં ટરાંસવાલના મામલા વિષે ફિલચાલ થઈ હતી તેથી મી. પોલાકે લાં પહેંચ્યા વિષે જણાવ્યું કર્યું છે. મી. પોલાકે જંગપારથી મોમ્બાસા ગયા હતા, જ્યાં તેમણે લાંબા આગેવાન હિંદીની મુલાકાત લઈ ટરાંસવાલના હિંદીની બાબત રજુ કરી હતી, ત્યાં જઈને જમતિ આપવા ફેશીય કરી હતી. સાર પછી સેલીલ ટાપુને રર. મી. પોલાકે મુખ્ય પહેંચ્યા હતા.

મુખ્યના જાપાઓ ઉપરથી જણાય છે કે મી. પોલાકે વિકટોરીયા ગાદીમાં જઈ પહેંચતાં તેમના સરસામાનની, રાખેલાની તપાસ કરટમસ ઓરીસરોએ લીધી હતી, પણ તે તપાસ દરમ્યાન તેમના સરસામાન માંથી મી. કાલજાઈ નવરોજના લખેલાં કેટલાંક પુસ્તકો તેમજ બીજી ચોપડીઓ અને “ઇડીઅન એપિનીઅન” પત્રની કાપલો માલમ પડી હતી, જેની જગજગ એ કલાક સુધી બારીક તપાસ કરટમસ સતવાળાઓએ લઈ મી. પોલાકેને તેમના સરસામાન સાથે મુકત કીધા હતા. એ તપાસ એ ચોપડી ચોપાનીઓની અંદર કંઈથી રાજકોહી સાહીત્ય છે કે નહીં, તેને લગતી હતી, પણ તેણે કશુંથી માલમ નહીં પડવાથી એ સમજો સરસામાન મી. પોલાકેને વચર અડચણે સોંપી દીધો હતો.

મી. પોલાકે જઈને તાજમદાલ હોટેલ માં ઉતારો લીધો હતો. તેમણે ત્યાં જઈ ને જાપામાં સખત લડત ચર કરી જણાવ્યું છે.

જે રટીમરમાં મી. પોલાકે ગયા તેમાં દેશપાર થએલા હિંદીનાં નામ નીચે મુજબ છે. મેસરસ અલી બક્ષ મહમદ, અમીર બેલીમ, આફ્રુ સાલેહ, મુસા સુલેમાન બાદશાહ, હરી કુશર, અને ઇમાલીમ સાહેબ. આ છએ જણાએ જરમન લાખનના પેસેજર એજેટો મેસરસ હાફેજ ઇમાલીમ વાહેદ એન્ડ સંજના કાફરક ભાઈજી કાંમે બાનેજા મજાનમાં બાકેશી લીધી હતો. આજુ જણાય છે કે મેસરસ

સખી મહારાજ દરેક દેશપાર યજ્ઞેના દ્વીપી ને પેતાને ત્યાં આસરે આપે છે. તેઓ દર રૂઢીમર મુખપના આસમાં પહેલતી વખતે દર વખત હાજર રહે છે, તેથી દેશપાર જનારા માણસો તેમને સહેલાઈથી મળી શકે છે, ને તેઓ ત્યાં ન હોય તો કારણ મારફત શોધીને તેમને ત્યાં જવું એવી મરજી મી. હાઈડ્રોગ્રાફીએ જણાવી છે.

અખબારે-આલમ

મી. રવિદ્રુષ્ણસિંહને નાતાલ આવવાની તકે હું મુખારકબાદી આપું છું. એકના એક પુત્રને જેલમાં મોકલે તેવા પિતાઓ થોડા છે, તેમજ અખ્યાસતું કામ છોડી જેલની નિસાળમાં દેશ સેવા બંધવવા બંધ એવા પુત્રો પણ થોડા હોય છે. લાયક આખાપનો લાયક પુત્ર. રવિદ્રુષ્ણસિંહ. જેવું નામ તેવા સુધુ. તેના માનમાં જે સમઘનું થયું, ને માતૃ તથા દેવને વંદન ની હીમા યજ્ઞ તેથી દ્વીપીઓની રિવાજની રીત સાંભરી આવે છે. 'કીર્તિની સાથે શાહી કરવી' એવું ખોલાય તે મી. રવિ દ્રુષ્ણ ખરેખર તે પામેલ છે.

ઈડિઅન નેસાલ કેમરેસ સંખેષમાં બીજા વિશેષ નામો બહાર આવ્યાં જણાય છે. તેમાંના મી. હાજી અખાજી ખરે મુખપ ધલાકાના આગેવાન છે. ન્યાતે દિલ્હી છે. મી. તીલકના મિત્ર છે એવું કહેવામાં આવ્યું છે. તેમના રાજદારી વિચારો તદ્દન મોડરેટ પણ નહીં, તેમ એકસદીમીરટ પણ નહીં એવા છે. મી. મોખમે છેલ્લી વખત વિલાયત ચલા હતા ત્યારે મી. ખરે (મી. વાઝા ની સાથે) કેમરેસના જનરલ સેક્રેટરી નીમાવા હતા.

બીજાં બે નામોમાંના મી. એચ. સિંહ તે બીહારના છે. ન્યાતે કાપરચ છે. એકદમ મોડરેટ વિચારો તેઓ ધરાવે છે. 'હૈદરુસ્તાન રીઝુ' નામના માર્કીકના અધિપતિ તરીકે તેમણે સારી ખ્યાતિ મેળવી છે. સર સુધમન્ય આખર તેમના સના છે. ત્યાંની હાઇ કોર્ટમાં હોદ્દો ભોમવી થોડો વખત પયાં ફરાગત ચએલ છે. તેમના નામની સાથેનો "સર" નો ખેતાબ ખતાવે છે. તેમના વિચાર એકદમ મોડરેટ હોવા જોઈએ.

દરસવાલનાં બાપબોની મદદમાં ડેલા એઆબેની (બે)મુમાર મહેનત પછી, ખાસ કરીને ડેલાએઆબેથી દેશપાર કરવા ની બાબતમાં ત્યાંના દ્વીપીઓએ ખતાવેલ બાહોશી પણ એ શહેરના કોઇ દ્વીપીમાં બહાર કામનો વિચાર કે જુરસો બેવામાં આવે તો હું દરપથી તપાસતો આવ્યો છું, ને તેથી "શુભેચ્છક" અને "ઈડીઅન" એવા નામથી ચર્ચા ચલાવનારાઓની ખંત જોઇ હું ખુશી થાઉં છું, ને તેવા માણસો પોતાના કામમાં થોડા પણ હોવા માટે ડેલાએઆબેને મુખારકબાદી આપું છું. જે ચાહત છે તે વખાણવા લાયક છે, પણ લખનારના ખ્યાન બહાર એક વાત જતી થાય છે. કામ બહાર કરવું, ને નામ જાતું રાખવું એ કેમ બનશે? નામ બહાર પાડવા વખરે કામ કરવું તે પછી વખત સારું છે એ હું કહુલ રાખું છું, પણ આ બાબતમાં તે હવે નહીં લાગુ પડી શકે. નામ બહાર કરીને કામ લેવા ની કિંમત કરવી એ વિશેષ મોટાં કામો કરવાનું એક પગથીલ છે.

ચીના કોનસલનો કામળ વાંચી મારાથી એક નિશાસો નાખી જવાયો. ચીનાઓ માટે આપનીક કોનસલે તેમની મજબુત દિમાયત કરી છે તેથી દિલ્હીમાં ચાહને નહીં, પણ દ્વીપી દિમાયત કરનાર કોઇ કોનસલ નથી. એ વિચારથી ચીનાઓને જેલમાં નાખે છે, ને શેડી આવલ જેલ માં નથી આપતા તેથી કોનસલ એકદમ લાલચેળ ને મરમામરમ યજ્ઞ મએલ હોય તેમ તેના લખાણ ઉપરથી જણાઇ આવે છે. ને કેમ તેમ ન થાય? તેની નસો માં ચીની લોહીજ વહે છે, તે ચીની લેહી ઉઠગતું જોઇ કેમ ન ઉઠે?

દ્વીપીની બાબતમાં ઉલટુંજ છે. દ્વીપીની સંભાળ લેનાર કોઇ કોનસલ દ્વીપી સરકાર રાખતી નથી. ને રાખતી હોય તો પણ દ્વીપીનું લેહી ઉઠગતું જોઇ તેનું લેહી શીતળ થવા ઉપરાંત કાંઇ ન બને મુખપની સરકારે મીટીંગ અટકાવી તે આપું નથી ખતાવતી તો બીજું શું ખતાવે છે? હા. દ્વીપીની કલાણી કાને ધરનાર કોનસલ એક છે. તે કિરતાર છે. પણ આપણે લોકો આ કાની ડુનિયા ને વધારે ચાહનાર હોવાથી તે કાંઈક દુર મસે છે, મે તેથી તે મહાન કોનસલને આપણી કલાણી પહેાળમાને કાંઈક મખત

લાગે છે, પણ પહેાળે તો ખરીજ. એમાં શંકા નથી.

ઉપર મેં કહ્યું કે આપણા માટે કોનસલ કદી હોય તોપણ દ્વીપીપર જુલમ થતો જોઇ ખજબજી ઉઠે એ આશા ખોટી. આ માત્ર તર્ક નથી. આપણી બાબતમાં તો રક્ષણ કરવાનું કામ મુકી લક્ષણનું કામ અખત્યાર કરવા જેવું થાય છે. આના દાખલા ઘણાએ જોવામાં આવે છે. ફરજના કિલ્લા ઉપરોચનો દાખલો જોઇએ તો ગીરમીટીઆની દેખ રેખનો સવાલ જુઓ. ગીરમીટીઆ આવે રાવ ખાવા બંધ, ત્યારે મોકલી દીએ શુન્હેમાર તરીકે ફરીયાદ ચલાવવા! માને હાલ ત્યારે બને બેદાદ, અને દેખાડે જેલનાં દેહાર. વિનિતિ કરે વાર ચડવા, ત્યારે સાહેબ લાગે પૂઠે પડવા. આદશા દ્વીપીની છે ત્યાં શું કમીના હોય? એવા કોનસલ હોય તે કરનાં ન હોય એજ સારું છે!

જરમીરટનથી કોઇક ફરિયાદ કરે છે કે હોકરો દંડના જુલમથી કંટાળ્યા છે, માટે તેનો કાંઈક ઉપાય લેવાનો જોઇએ. આથી હું દિલ્હીમાં ચાઉં છું, પણ આ ઉપાયની જરૂરની હજુ આજ ખખર પડે છે એ આશ્ચર્યની વાત છે. અથવા તો એક વાતવાણું થતું લાગે છે. રામાયણ ની કથા પુરી સાંભળી લખને એક મામ ડીઆએ પુછ્યું હતું કે 'બધુ' તો કીક, પણ સીતાનું કરણ થયું તે માણસ થયું કે નહિ? દરણ થયું એટલે દરાણ મઘ, તેને બદલે દરણીઉં બન્યું એવો વિચિત્ર અરથ થયો!

ઉપાય લેવાનો જોઇએ, ત્યારે આ બધું ચાલી રહ્યું છે તે ઉપાય નથી તો બીજો ઉપાય કીયો લાવશો? જો આ ઉપાય લાગુ ન પડે તો બીજા ઉપાય લાગુ પડી રહ્યા. ઉપાય લેવાનો જોઈએ, ઉપાય લેવાનો, એવી વરસો સુધી જુઓ પડી હતી તેથી તો લડત લેવાંજ, ને જતાં તે જુમી જઇ આવેવાનોને બાંબ ઘણા માણસો જેલમાં પડ્યા છે, ત્યારે ઘણા જેલ અને કસમને બાબતે મુકી આપ મતજબના કામમાં મસથક રહે છે, ને બીજાઓને કહે છે કે ઉપાય કરોને!

અખબાર

ખબરપત્ર

જોહાનસબેન

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

જોહાનસબેન

જોહાનસબેન સંપ્રદાયમાં જોરા મિત્રોની કમીટીએ જે કામના જેવના વડા ઉપર મોકલ્યા હતા તેનો તેણે નીચે મુજબ જવાબ વાળ્યો છે:—

“હોદ્દા કોમિટીની ફરીયાદો ઉપર જોરા અને તેનીય કોમિટીના જેટલું જ ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

આઠ આઠસ જોરાના બહારમાં જોરા ન લેવાયેલાને હરેથી આઠ આઠસ બીનીસ આપવાની મોકલવા કરવામાં આવી છે.

હાલના જોરા અને અગાઉના જોરાની મરખામતી સંપ્રદાયમાં જાણવાના કામને ફેરફાર નવા ધોરણથી કામલ થયો છે એવું બિ. ઇ. એ. ના આક્ટોંગ ચેરમેનને જણાવ્યું હતું તે ઉપર તમારું ધ્યાન એ સુધી.

નવા ધોરણમાં કોમિટીને તુકાન થાય છે એવા કેસો ઉપર કમિટીની અમલદાર કહેશે ત્યારે તેના કુદરત પ્રમાણે ફેરફાર કામલ કરવામાં આવશે.”

અરજીનો જવાબ

ટરાંચવાળી હોદ્દા ઓરોની સહી સાથે નાં સહેનસાદ બાલુપર જે અરજી મોકલવામાં આવી હતી તેની પહેાંચ સ્વીકારવા નાં. સહેનસાદ બાલુએ મને સુચના કરી છે, એવો જવાબ કોમિટીના સેક્રેટરીની સુચનાથી એસોસીએટને મળ્યો છે.

ચીનાઓ

મી. હોસબેનો કેસ તા ૧૩ મીએ ચાલ્યો, જેમાં તેમને પા. ૫૦ ના દંડની અથવા જેલની સજા થઈ. તેમણે જેલ છોડવી લીધી છે. બીજા બે ચીનાઓ પકડાયા છે જેમના કેસ મુલતવી રહેવા છે.

સુખીં વરનનપર કેસ

મી. હોસબેનો સ્ટોર બંધ હતો ત્યારે સુખીં વરનન તેના કંપાઉન્ડમાં વાડ જોગંગીને કામલ થયેલ, અને મકાનનું પાછળું બારણું ઉઘાડી પોલીસને અંદર દખલ કરેલો આમ કરવા માટે સુખીં વરનન પાસે રીતસર વારંટ કે બીજું કાબુ નહોતું તેથી તેના ઉપર પા. ૧૦૦ ની તુકાની સેવાનો મી. હોસબેનો કેસ

માંડ્યો છે, જે મુલતવી રહેવાથી તા. ૩ અક્ટોબરે ચાલવાનો છે.

છુટયા

મએ અઠવાડીએ મી. ચોકડોંગરામ મુડે, અને મી. વસન પ્રેમા ડીપકલુ જેલમાંથી પોતાની જેલની મુદત પૂરી કરીને છુટયા છે. તેઓ બંને મી. અરવાત ના સ્ટોરના મેનેજર તરીકે પકડાયા હતા.

મી. રંદેરીઆ

મી. રંદેરીઆ તા. ૨ જુએ છુટયા હતા. તેમને તુરતજ પકડવામાં આવ્યા હતા, અને બે દિવસ કમી જેલમાં રાખી ત્યાં સત્યાગ્રહ છોડી દેવા માટે તેમને ધણ ધણ સમજાવવામાં આવ્યું હતું. મી. રંદેરીયાની ટેક એકજવ હતી, અને તેમને મત ફેરવેલે તે કદી બનવાનું નહોતું. તેથી મી. રંદેરીયાએ લડત છોડી દેવા ચોખ્ખી ના પડી, ત્યારે તેમને ડીપોર્ટ કરવામાં આવ્યા. ચારસદાવેન આવતાં તેમને ટેલીફોનથી ખબર મળ્યા કે તેમને નાનો લાઇ ટેલકા દહાડાપી સીક પડેલ છે ને તેથી કામપર ૮ દિવસ થઈ જઈ શકેલ નથી. આ ચિંતા કારણે ખબર થી મી. રંદેરીયાને તુરત વેલકરટ કામલ થવાનો ચિચાર માંડી વાળ્યો પડ્યો, ને લાચારીએ ડરન તરફ જવું પડ્યું. છતાં તેમણે બનતી ઉતાવળે પાછા આવવાનો પોતાનો ઇરાદો ચોકસ રીતે જણાવ્યો છે. હું મી. રંદેરીયા તરફ દિલ સોજા બતાવું છું. અને તેમના લાઇને ખુલ્લ જલદી આરામ કરી દીએ એવી બંદગી સુખર છું.

સિંહનો બચ્ચો

મી. મનજી નયુલાઇ શેઠાણીના દીકરા મી. મોહનલાલને ચેતવણી આપી કોરટે છોડી મુકેલ એ ખબર હું મએ અઠવાડીએ આપી મયો છું. મી. મોહનલાલ તેથી અટકે તેમ નહોતા. તુરતજ તેણે ફરીથી ફરી કરવાનું શરૂ કર્યું. તેથી તેમને પકડવામાં આવ્યા. ‘બી’ કોરટમાં કેસ ચાલ્યો. માજીસ્ટ્રેટ પ્રજુધું કે તને મયા અઠવાડીઆમાં લાઇસેન્સ વખર ફરી ન કરવાને ચેતવવામાં આવ્યો હતો છતાં ફરીથી તે તે કામ શામટે ઉપાડ્યું જવાબમાં મોહનલાલે હિંમતથી જણાવ્યું કે મારી હોદ્દા કોમિટીને સારું કું સત્યાગ્રહી થયો છું. વળી મારે મારું સુખદાન તો કરવું જોઈએ. તેથી હું વગર લાઇસેન્સ ફરી ફરું છું. કોરટ દંડ ફરમાવશે તો તે ન બરતાં હું મારી કોમિટીને ખાતર જેલમાં જવાનું વધારે પસંદ કરું છું.

જે ઉપરથી માજીસ્ટ્રેટ કુદરત કર્યો કે તને શી. ૩૦ દંડ અથવા તો ૧૦ દિવસની જેલની સજા કરું છું. તેજ વખતે મોહનલાલે જેલ માથે ઉઠાવી, ને તે પાધરે જેલમાં આવ્યો હતો! મોહનલાલની ઉમર માત્ર ૧૪ વરસની છે. ધન્ય છે આવી બહાદુરીને!

હાઉટપુર જેલમાં

હાલમાં પકડાતા ધણખરા જેલીઓ ડીપકલુ જેલમાં જતા હોવાથી હાઉટપુરમાં હવે ખાડી મી. રસમજી શેઠ, તથા મી. શેઠત એ બે રહ્યા છે. મી. રંદેરીયાએ ખબર આપ્યા છે કે મી. શે.સ બજીને મોટરથી ઇબ્ન મયાના સમાચાર સાંભળી તેઓ દિલગીર થયા હતા.

ચાચેસ્ટરમની કાઉન્સિલ

હોદ્દા વેપારીના લાઇસેન્સ અટકાવવાની બાબતમાં વોલકરટની કાઉન્સિલે જે સર ક્યુલર કાલ્યો છે તેના જવાબમાં પેચેસ્ટરમની કાઉન્સિલે મળતાપણાને જવાબ આપ્યો છે, ને જણાવ્યું છે કે તે બાબતમાં સરકારની મદદ માગવાની જરૂર છે. તેથી નીચે મુજબ ફરાવ કોમિટીના સેક્રેટરી ઉપર મોકલવામાં આવ્યો છે. “ટરાંચવાળાં એસોસીએટ વેપારી લાઇસેન્સની સંખ્યા વધતી જતી હોવાથી તે અટકાવવાને સખન પચસાં લેવાની જરૂરપર આ કાઉન્સિલ સરકારનું ધ્યાન એચે છે, તથા નમૂના પુરવઠ સુચી કે લાઇસેન્સ આપવાની સંપુરણ સત્તા મ્યુનીસીપાલ કાઉન્સિલના હાથમાં આપી દેવાનો વખત હવે આવી લાગ્યો છે.”

વધુ જેલીઓ છુટયા

મયા ખુધારે જોહાનસબેનની જેલમાં શી. બી. ઇ. એ. ના પ્રમુખ મી. મયલીલા, તથા ડીપકલુની જેલમાંથી મી. થ બી નાઇકુ તથા તામીલ સોસામરીના પ્રમુખ મી. સી. એ. ચેટીયાર છુટયા છે. તેમને વધારી લેવાને મેસરસ ડાઇ, જેલનેક, દ્યુઅન્ન કવીન, કુત્રાડીઆ, ફરીલાલ માંધી, ફોડીઆ, વાગ્ન (કરમરસોરપ), ઇ. આઇ. અસવાત, પ્રમામ અમદુલ કાદર બાવાઝીર, અને ખીજા ધણા માણસો મયા હતા. બધાએ મી. કાયલીઆને ત્યાં નાસતો લાંબાબાદ મેસરસ અસવાત, કાયલીઆ, ચેટીઆર, પી. કે. નાઇકુ, સોરુ બજી વિગેરેએ બાપણા કર્યા હતાં.

વધુ ચીના પકડાયા

મયા મગવારે મી. લીઅંમકવીન તથા ખીજા બે ચીના સ્ટોરકીપરોને પકડવામાં આવ્યા હતા. ખુધારેનો દીવસ કેસ ચાલ્યો અને ૧૭ માં ઉપર મુકાવવા રહેલો છે. ખુધારે ૭૪ વધુ ચીનાઓને પકડવામાં આવ્યા છે.

દરાંસવાલનો લડત વિષે હિંદી છાપામાં ચરચા

જામે જમસેદ

તા. ૧૬મી આગસ્ટના અંકમાં જામે
જમસેદ લખે છે કે:—

“હિંદીવાનો માટે એક જુની લડત
માટે એકવાર ફરીથી જાગૃત ધરાવતો વખત
નજીક આવ્યો છે. એ લડત અત્યાર
અગાઉ બની શકતી મજબુતાઈથી ચાલ
કરતી નોંઠતી હતી, પણ આ દેશ રાજ
દવારી ચળવળમાંથી પસાર થતો હોવા
થી તેને દક્ષીણ આફ્રીકા ખાતેના પોતા
ના રવરેટીઓની દાદે ધાવતો અવકાશ
મળ્યો નથી. દેશ વરસની વાત ઉપર
નામદાર આગાખાનના પ્રમુખપણા હેઠળ
મુખ્ય ખાતે મળેલી જાહેર સભા પછી
અત્યાર સુધીમાં મુખ્યએ આફ્રીકાવાસી
હિંદીઓને કરવામાં આવતો ગેરબનસાફ,
અને તેઓની મારફત હિંદુસ્તાનને કરવા
માં આવતું અપમાન, દુર કરવા સાર
કદા પણ ઇલાજ લીધા નથી. બધકે
કામએ તે બાબે હિંદી પ્રજામત મજબુ
તીથી આદર પાડવાને હમ જેવી કોશિશ
પણ કરી નથી. જાહી વરસની મુદત
દરમ્યાનમાં ૨૫૦૦ હિંદીવાનો સલામતની
લડતને સાચી નીવડીને અનેકવાર જેલમાં
જઈ આવ્યા છે, એકઆશમથી રહેનારા
ઓ જેલની અંદર હાલકું કામ કરતા
અમકયા નથી, અનેક વીપતીઓને તેઓ
એ હસી રહ્યા છે, પણ અતે જેલના
સંકટથી આજેજ યજને થોડાકો ખાખા
વીખી હાલતમાં પોતાને વતન પાછા ફર્યા
છે. આશરે ૩૦૦ જણા હજી એ લડત
ને ચીવટથી વળગી રહ્યા છે, અને હજી
તેઓ જેલમાં સજા છે. તેઓએ જે
પ્રકારે જાતીઓગ આપ્યો છે તે આપણા
થી વખવવા વખર રહેવાનો નથી. ખુદ
દક્ષીણ આફ્રીકાના ગોરાઓનો એક નાનો
ભાગ વડીક હિંદીઓની એ લડતને વખા
લતો આવ્યો છે અને પોતાના મોરા જાત
આપણોની દોર, દોર, કે સંસારી
એખલાસની બંધીની પરવા નહીં કરતા
એ દીલસોજ રાષ્ટ્રીવાળાઓ હિંદીઓને
ધીરજ ઉતેજનના સમુદાયથી નીખાવતા
આવ્યા છે. હિંદીઓના આ ગોરા મીચો
ની બહુ નાની સંખ્યામાં મી. હેનરી
પોલાક બહુ અગેરાન જગ્યા લે છે. તે
ત્યાંના હિંદીઓના એક કેસીંગ તરીકે
અહીંના હિંદીઓની મદદ આપવા સાર

આપણા વચ્ચે આવી વરચા છે, અને
‘જામે જમસેદ’ મારફતે તેવજી આ શહેર
ની હિંદી આલમને જે આગ્રહપૂરવક
અપીલ કરે છે તે ઉપર તેનું ‘પ્લાન
એગવાની રજા લઈએ છીએ. આફ્રી
કાવાસી હિંદીવાનોને હિંદી પ્રજા અગાજ
રૂપી મદદની અતીશય જરૂર છે. અને
અમો આજ વરસો થયાં કહેતા આવ્યા
છીએ તેમ એ પ્રજા પોકાર એવી મજ
જુતીથી રજી થવો જોઈએ કે જેને આ
દેશમાં, રહેનશાહતના પાવતખતમાં અને
ખુદ દક્ષીણ આફ્રીકામાં અસરકારક
વજન મળે. ત્યાંના બહાદુર હિંદીઓએ
હાલની લડત ચાલુ રાખવા સાર ફેટલો
અમત અને નમદ મોમ આપ્યો છે તેનો
ખ્યાલ કરી રોકવો એમ નથી. તેના
સાથમાં ત્યાંની ખીરીશ છીડીઅન એસો
સીએશનના પ્રમુખ મી. ઇ. આ. ઇ. અસ
સાતે શેઠ દ. રામાય નરસિંહજીએ મોક
લાવેલી અરજ માંહેકા નીચલા ફક્કા
અર્થસૂચક લેખ છે.

“એ કાયદાએ છેલ્લાં અઢી વરસમાં
૨૫૦૦ હિંદીઓએ મોટે ભાગે સખન કેદ
ખાનું સહન કર્યું છે. એ લડતથી
વધુકે વધુ ખોરાવામાં છે તથા બધાંકે
કુટુંબો પાવમાલ થયા છે. બાપ અને
દીકરાઓ, પોતાની મોહોરોદાર તથા માતા
ઓને એકલાં વીકાપ કરતાં મેથીને, જેલ
માં ગયા છે. બધાંકે કુટુંબોનો નીરવાહ
નીશાશીત ફડોની મદદનેકે થાય છે. આજ
ની ધડીએ અહીંસો હિંદીઓ અતઃકરણ
પુરવક સલામતની લડત ખાતર કેદખાનું
ભોગવે છે. જેલમાં એવી સખતતાઈ નડી
છે કે કેદલાક માત્ર ચાકના માર્યા નસોસ
મજ પડ્યા છે. બીજાઓ સરથાન છોડી
ગયા છે, જેઓ આજે કદાચ જુખમરો
સહન કરતા હશે. કેદલાકો તો પાંચવાર
જેલમાં જઈ આવ્યા છે. આ છતાં
૩૦૦ બહાદુર હિંદીઓ સલામતની લડત
હજી ચલાવે જાય છે.”

“જેલી” એને નામે જોળખાતા આ
આગ્રહાર હિંદીઓની વીપતીની વીગનો
વખતો વખત આ કુદારેમાં પ્રગટ થઈ
મજ છે. એ હેતુએ બહાર પડવાથી,
અને વીલાયત ગએકા તેમજ હિંદ ખાતે
આવેલા કેલમેટોની ફીલચાલથી એટલીજ
અસર થઈ છે કે મી. ગાંધીએ પુરા
પડેલા તાર સમાચાર મુજબ “દરાંસ
વાત્રની સરકાર ૧૬૦૭નો એક્સિઆટીક
કાયદો રદ કરવા કસુબ થઈ છે, પણ
દરાંસવાલમાં આવતા એક્સિઆટીકની

વારસીક સખ્યા હરાવવા માગે છે. જેને
માટે હિંદીઓ તરફનું ડેપુટેશન કામ
કામના ધોરણસર કાયદામાં તકાવન રાખ
વાની ના પાડી સુચવે છે કે દરાંસવાલના
ગવરનરને કાઇપણ કામના આવનારાઓ
ની સખ્યા સુકરર કરવાની સતા આપ
વાની કજમ કાયદામાં કાખસ કરવી, અને
તેમ કરી એક્સિઆટીક માટે જુદા કાયદા
પડવાની હાલની સતાની આડે આવ્યા
વગર કાયદામાં સરવને એક સરખા મજબુ
વાનું ધોરણ ચાલુ રાખી રાકરો.” આ
સુચના તદ્દન ફક્કાર, અસરકારક તથા
મખમ છે. એ મામણીને હિંદીવાનોએ
પુરેપુરા બળથી ટેકા આપવાનો આ
સમય છે. હિંદીઓના મીચ મી. પોલાક
આ દેશના એટલો તથા મેડીઓને આજ
રહ કરે છે કે તેઓએ હવે સુસ્તી છોડી
હમને આફ્રીકાવાસી હિંદી બંધુઓના તર
ફથી તેજી લડત ચલાવવાને બહાર પડવું.
પાદ રાખવું કે આ સવાલના સાંપમાં
તમામ હિંદી આલમ એકમત છે કેમકે એ
સવાલ જેટલો હિંદીવાનોના છુટાપણાસાચ
નીકટ સખધ ધરાવનારો છે તેટલેજ
નામદાર રહેનશાહની ખીરીશ હિંદી રજ
વતના હકને લગતો છે, જે હક ચહતા
સતાધીકારીઓએ વાજખી હરાવેલો છતાં
તેઓ આફ્રીકાની ગોરી પ્રજા ઉપર વજ
વસીલો ચલાવી હિંદીવાનોને અપાવવાને
હજી ડમગ્યા કરે છે. વીસપતી સરકાર
હિંદીઓને ખીરીશ રજવત તરીકે સ્વીકારે
છે, પણ આફ્રીકાનું ખીરીશ સરથાન
હિંદીઓને ખીરીશ રજવત તરીકેના હકો
ભોતવવા દેવાને ના પાડે છે. આથી
હિંદીઓની લડતને ટેકા આપવાને હિંદી
સરકારની તેમજ ખીરીશ સતાધીકારીને
માથે પવીત્ર ફરજ આવી પડે છે. આ
ફરજ અત્યાર સુધીમાં અગાધએ મેલવા
માં આવી છે. અને તે ઉપર પુર માન
સહીત સતાધીકારીઓનું પ્લાન એકવાર
ફરીથી એગવાને હવે દરેક શહેરમાં
ચોકસા દીવસે મોટી જાહેર સભાઓ
કરવી અવશ્ય છે.

હિંદીવાન દરાંસવાલના સતાધીકારીઓ
ને અડધે રસ્તે બેઠવાને કેદલા તખતાર
છે તે મી. ગાંધીએ સુચવેલા ઉપલા તાર
ખતખુ છે. તેઓની લડતને આપણે
મજબુતીથી ટેકા આપવો જોઈએ છે.
મહોમેડન બંધુઓ આ સવાલ બાબે
બહુજ તીક્ષ્ણ લાગણી ધરાવે છે. નામ
દાર અગાખાને દેશ વરસ ઉપર કરેલાં
કાયદો ને સીદ કરી આપ્યું છે. તેઓ

ની સામેલગીરી સાથે આ વખતે હાંદી વાનો એકમતી હાંદી પ્રજા પોતાને મળી જાય છે. આવી રીતે શરૂ કરી શકો—ત્યારે ખોટી કાલની યા રેની છે? અહીં હાંદીરતન તેમજ હાંદીવાનોની હોરમતનો સવાલ છે. અને આપણે પુર માનથી હાંદી સરકાર નામદારનું ધ્યાન ખેંચી શકીશું કે દરેક સવાલના સત્તાધીશીઓ અને નહીંજ સમજે તે આ દેશના નામ અને તેની હોરમતના બચાવ માટે એ સંસ્થાના આ દેશ સાથેના દરેક પ્રકારના વહેવારને સહેજથી ફેરવત આપવાને સાફ ના પાડવી. માનવંત સરકાર તરફની એવી મજબુત વલણ દરેકસવાલની સુધી કેટલેક લાવ્યા વગર રહેશે નહીં.

ખોંખે એકેટ

સુખદત્ત રાજાદા એએ. ઇડીઅન કાપા બેબે એકેટમાં "દક્ષિણ આફ્રિકા માં ખીટીશ હાંદીઓ" એવા મથાળાથી એક લખાણ લખાણ કરવાનું લખે છે કે:-

મી. મી. અને તેના ગોડીઓના ઇંગ્લેન્ડમાં પોતાના દેશીઓના સામમાં બહુ મર્યાદા કર્યા વગર કામ કરતા જણાય છે. હાંદી એકેટરોની નાપસંદ કરવા અને ગણવણથી તેઓ નિરાળા છે એ ખુશી થવા જેવું છે. તેઓ સ્વસ્થાન ખાતાના અને હાંદીસ્થાન ખાતાના પ્રધાનો ને પોતાના હકનું વાજખીપણું કમી કસવવાની મહેનતમાં રોકાયેલા છે. પાક્કી મેટમાં આ સવાલ ચરચાવી અહેરમાં પોતાના કેસ ઉપર ધ્યાન ખેંચ્યું હોય તો અમે વધારે લાલકારક મણીએ છીએ બોહાનસખરમ અને બીજા કેસો ઉલી ગેટને રોકા આપવા મીટિંગો થઈ હતી તે ઉપરથી જણાય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા માં એક પ્રજા બનાવવાનો હાંદીઓનો થમ ધ્યાનમાં લેવા જેવો છે. પ્રજા તરીકે રાજબેદને ખાતર અપમાન સહન કરવાની અમે સામે છીએ. ને પ્રજા પોતાને વફાદાર નથી તે બીજાને વફાદાર કેમ રહેશે? બિટીક ઇડિઅન એસોસી એશનના પ્રમુખ મી. અસવાતના આ શબ્દો લડતનું સ્વરૂપ બતાવે છે. આવી એમની લડતને અમે હમેશા રોકા આપતા આવ્યા છીએ, અને ઇંગ્લેન્ડ કે પુરેશન મોકલવામાં ત્યાંના હાંદીઓએ ડહાપણનું કામ કર્યું છે એમ માનીએ છીએ.

નાતાલથી પણ સ્ટેટ સેક્રેટરી ઉપર એક અલગ ચક્ર છે. તેમાં તેઓ જણાવે છે કે પોતાની કામગીરી વિશે માનવીય સલામતીમાંથી કુલીન થાય તે પહેલ

તેમની સ્થિતિનો ફક્ત આશુવાની અરજ કરવામાં આવી છે. નાતાલ ને વખતે વેરાન હતું અને તેને ખીટવવાની જરૂર હતી ત્યારે પોતાના લાલ માટે ખાસ હાંદીઓને કાવવામાં આવ્યા હતા. તે વખતે એમ કહેવામાં આવ્યું હતું કે ગીરમીટીઆ હાંદીઓના આવાથીજ નાતાલની આગાહી થશે; એ વિના કોસોની ટકી શકો નહીં. હવે એ લોકોને કેટલું દુઃખ દેવામાં આવે છે કે આથી અત્યંત ખીજાને ગીરમીટીઆઓને કાવવાનો કાવદો બંધ કરવાની તેઓ અરજ કરે છે. વળી તેમના રાજદારીક હોડા પણ હાથ લેવામાં આવ્યા છે. તેમના વેપાર ઉપર જાપતો છે. લાલસેન મળવામાં હરકત છે. આને લીધે હાંદી વેપારીને અનહદ દુઃખ ખમવું પડે છે. ગોરાઓની નિકાળમાંથી તેમને કઠી મુકવામાં આવ્યા છે. નવ વામા પછી બહાર નીકળવા માટે તેમની પાસે પરમીટ માંગવામાં આવે છે.

તેમના દુઃખોની કદાણી તો લાંબી છે. અમારા મત પ્રમાણે આવી સ્થિતિથી હાંદીઓ કરતાં ખુદ ગોરા કોલોનીઅલને વધારે શરમ ભરેલું છે. દક્ષિણ આફ્રિકા જ્યારે ખીજા દેશના કચરાને પણ વસવા દે છે ત્યારે બિટીશ પ્રજા ગણતાં હાંદી અને સરખા હકથી વસવા ન દે એ અમે ના પસંદ કરીએ છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકામાં ખીટીશ ઇન્સાફ જુદા પ્રકાર તો જણાય છે.

સુમી. વરનનની ટીકાઓ વિષે ચરચા

રચાર પત્રનો ટીકા

"બોહાનસખરમમાં કાંચના કેસ" સખં ધર્માં રચાર ટીકા કરે છે કે:-

"પોતાની જુવાનીમાં મી. વરનને અસંત રંગ દેવે બતાવી આપ્યો છે; અને પોતાની ફરજ અદા કરતાં વિચિત્ર રીતે અમલમાં મુકવાની વાત બહેર કરી છે. તેનું કામ જોખમ ભરેલું હતું એટલું કમી કરવામાં આવે તોપણ તેણે ત્યાંના નોકરની વફાદારી મેળવવા ખાતગી રીતે પૈસા નહોતા પુરવા. અત્યંત તવાઈ ભરેલું છે કે એક પોલીસના વડા જેવો માલુસ જેને તાજુકે ફરજ બજાવવાનું કામ સોંપા એલું છે, તે પોતાને એટલે સુધી ખુશ મને કે ગોરામાં "આ ભોટાને આ પ્રમુક માંથી પ્રાપ્ત કામગીરી એ રીતે ગોરાની ફરજ

છે," એવા શબ્દો તેણે વાપર્યા. એવો હેતુ કદી રાખવામાં આવ્યો નથી એ કહેવાની બાજેજ જરૂર છે. તેવા વલણનો કાઠપણ રીતે બચાવ થઈ શકે તેમ નથી, અને સરકારી ધારાના ખાતાએ એ ખાતન પર ચોકસ ધ્યાન આપવું પડશે.

એસોસીએશનના કાગળ

બિ. ઇ. એસ. સી. એશન તરફથી મી. ઇ. આર્. અસવાતની સહી સાથે નીચે મુજબ કાગળ 'લીડર'માં પ્રસિદ્ધ થયેલ છે:-
તા. ૬ ફી સપ્ટેમ્બર સુમી. વરનને 'એ' ગોરામાં આપેલી જુવાની ઉપરથી મારી એસોસીએશન પ્રોટેસ્ટ કરે છે. સરકારે એશિયાટીક એશીસમાં નીમેલો પોલીસ અમલદાર કહે કે 'અમને શોધી શોધીને દેશની બહાર ધકેલી મુકવા' એ દરેક ગોરાની ફરજ છે એવું બહુ જાણી અમારી કામને ખીજવાટ ઉત્પન્ન થયો છે. સરકારનો આવો ઇરાદો નથી એમ તો અમને હમેશા કહેવામાં આવે છે! ને માલુસ આવા ઇરાદાથી વરસે થયાં અમારી સાથે વગે છે તેવા માલુસને અમારી ઉપર અમલ કરવા ચાલુ રાખવો એ સરકાર અને અમેના ગોરાઓ વાજખી માનતા હશે કે કેમ એમ અમારી કામ આતુરતા થી પુછે છે. અમે આજ રાખીએ છીએ કે ન્યાયને ચાહતા હોય એવા કાઠપણ ગોરા આ વાત પસંદ નહીં કરે.

મી. મહમદખાનનો કાગળ

મી. મહમદખાને ઉપરની બાબતમાં નીચે મુજબ કાગળ 'લીડર' પર લખ્યો છે:-

તા. ૬ ફી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯ નો દિવસ હાંદીઓ કદી જુવશે નહીં. તે દિવસે સુમી. વરનને મી. વેનકનખરમ આગળ જુવાની આપી હતી. મી. વેનકનખરમ પોતાની શુદ્ધતા, નિષ્પક્ષતા અને દયાથી કામ ને માનીતા થઈ પડેલ છે. તેણે પુરી બજારદારીથી ને દક્ષીકત અજવાળામાં આણી તેથી હાંદીઓની વિરુદ્ધના ગોરાઓ પણ ચમક્યા છે કે "દરેક હાંદીને દેશમાંથી બોળા બોળાને ધકેલી દેવા" એવો મત જ્યાં ચાલતો હોય તેને કાળી દાટડી મણવી જોઈએ. પણ કાહેળ, સુમી. વરનનનું કામ તો એશિયાટીક એશીસના ખીજામાં માન એક હાથે છે. તેની વરતણુંક તે એશિયાટીક ખાતા ના તરફના ખાતગી ટુકમેનું પરિણામ છે. સુમી. વરનને જુવાની આપતાં કહ્યું હતું કે જો હાંદીઓને હાથેલવાની સંખ્યા મળી પડે તો તેને કમીગમર-પોલીસ ખાતાના-તરફથી ઉપર મળે! પોલીસ

સુપ્રી-ટેન્ડન્ટ જેવો આસામી આપું છું તો કરી દે તો તેને તેના પ્રમાણિકપણા સારા આપાથી દીધા વિના રહેવાનું નથી. સુપ્રી-વરતનને રાજ દેવાથી હોદ્દાઓની પીકા ધટવાની નથી, આપી એવી સ્ત્રી વ્યવસ્થા ફેરવવી જ નોંધ્યો. કેટલા બધા હોદ્દાઓ ઓફિસમાંથી ખાતાની આંધળી અદાવતના બોગી ચપ પડ્યા છે! ૧૯૦૭ના (અ) ૫ વિત્ર કાગળને નામે કેટલા હોદ્દાઓ ઉપર ફેર નહીં થયો હોય? હોદ્દાઓ અગ્રેષ્ઠ રાજથી નાગજ થયા હોય તેમાં ગેરાઓ ને નવાઈ સામ્રાટે લામતી હશે? વરતન ના જુઝમના, સમનીના દેશ નીકળના અને કમીસનરની નિરહવાતાના બોગ ચપ પડેલાઓ ૧૯૦૭ના બીજા કામદારી કાળી કહાણી હજી વિરોધ કહેશે ત્યારે જનરલ સમટસ અને તેના સોબતીઓએ કેવું સરમ બરેલું કામ કાધું છે તેની પુરી ખબર પડી શકશે.

મી. સુનીલાલ પાનાયદનો કાગળ

જગજારથી મી. સુનીલાલ પાનાયદ તરફથી આવેલા કાગળમાંની કેટલીક હકીકત અમે નીચે આપીએ છીએ:—

ટર્સવાલના હોદ્દાઓ માટે જગજાર માં અરેના મેસરસ કાયસજી દીનજી એન્ડ કમ્પર્સવાળા મી. સાવકશાની આગેવાની નીચે એક ફંડ ઉત્તરવામાં આવ્યું છે. તેમાં મી. કરીમજી જીવજીની પેઢી ના મી. યુસુફ અલી, તથા મી. બાલુજી બાહ વગેરે સારી મદદ કરે છે. ડા. નારાયણસિંહ, મી. કાલકાબાહ મુલતાની, મી. મલીધરલાલ, મી. મનલાલ વગેરે વોલ્ડીઅર તરીકે કામ કરે છે. મી. કાલકાબાહ પોતાનો સીનેમેટોગ્રાફ લઈ આવેલ છે તેની ઉપજમાંથી દર રૂપીઆદીઃ એક આનો ટર્સવાલના ફંડમાં આપે જાય છે, જે બહુ જ સ્તુતિપાત્ર છે. મી. સાવકશા શેઠ અમુલ્ય મદદ કરે છે, તેઓ જે લાગણી ધરાવે છે તે માટે તેમને ધન્યવાદ ધટે છે. તેમણે મને તે ફંડના કામ વારતે મોખાસા મોકલેલ છે, અને મી. અલી દીના વીસરામ ઉપર બળામજી કરી છે. મી. દલાલ કરીને પારસી મહરજ, જેઓ અત્રે વડીલાતજી કામ કરે છે તે એ તથા મી. કમળાકાંડર જે એક સારા વેપારી છે તેઓ પણ સારી મદદ કરી રહ્યા છે. આવતી કાલે (તા. ૨૮ આગસ્ટના) મીટીંગ થવા ચર્ચા થાય છે.

મારા દરેક બહાદુર બાઇઓને કહેશો કે આપણા દેશના ખાતર તથા આપણા પોતાના હકના ખાતર જે લડત કીધી છે, તે માટે પરદેશમાં લડત લેનારાનાં ધણાંજ વખાણ થાય છે, અને સહુ વાહવાહ બોલે છે. માટે લડનારાઓએ હોંમતથી આગળ વધ્યા જવું. તેમાંથી પાછું પગલું બર વાતું નથી. જે એક બોલેલા છીએ તે તોડવાનાં નથી. તેજ ફતેહ છે. જેઓ હોંમત દારી ગયા છે તેમની દરકાર ન કરતાં તેમની અણસમજ માટે તેમના પર દયા લાવજો.

મારા દરેક બહાદુર પાસીવ રીઝીસ્ટર બાઇઓને મારા નમ્રતાપુરવક સલામ કહેજો, ને બહાદુરીથી ટકી રહેતા બળા મજી કરજો.

મી. મોહનલાલ મનજીનો તારોફ

મી. નારાયણસ વીરવલસ દમણીઆ તા. ૧૧મીએ લખે છે કે:—

જો હું જીવતો ન હોઉં તો હ. એ. ના ચાલુ સાધના ૨૦ મા અંકમાં જે મોક નવાલે કમળા લખ્યો હતો તે દાલ જેલ મચેલ છે, ને તેણે જે કહ્યું હતું તે કરી ખતાવ્યું છે. આવા નાના બાળકે પોતાની કુમારી વયમાં આત્મજોગ આપી જેલમાં સીધાથી પોતાનું લખેલું લખાણ અને બોલેલું વચન પાળી સત્પત્રે મારમ પકડયે એ કંઈ જેવી તેવી વાત ન કહેવાય. માટે હું મારા તરફથી પુરજી ધન્યવાદ અને મુબારકબાદી આપું છું કે આવા વીરલા બાળકે દરેક હોદ્દા કામમાં હથેર પેદા કરે, ત્યારેજ આપણી હોદ્દા કામને જમ જલદીથી થશે.

મી. હમજી કવારામ જોહાન-સબરજથી લખે છે કે:—

ગઈ તા. ૧૧-૯-૦૯ ના રોજ વચર લાઇસેન્સથી ફેરી કરનાર છોકરા નામે મોહનલાલ મનજી પેલાણી પોતાની નાની વયમાં ફારટમાં ઉભો હતો ને 'પાસીવ રીઝીસ્ટર' તરીકે પોતાની જુઆતીમાં કજી લાત આપી. એક પણ હોદ્દાના સાથ વચર 'મી' ફારટમાં થએલી શીક્ષા દી. ૩૦/- ફંડ, અથવા ૬૩ ન ભરે તો ૧૦ દીવસની મજુરી સાથની ફેદ થઈ, જે મજુર બાળકે પોતાની ધીરજ રાખી ફારટને જવાબ આપ્યો કે હું ૬૩ નહિ આપું, પરંતુ જેલ જઈશ. તેજ વખતે માજીસ્ટ્રેટે જેલમાં મોકલાવી આપ્યો. તે

જુઓની સાથે કજી કરી મોહનલાલ કેટલાક કારકે હોદ્દાઓ બેળા આલતો થયો. આ ઉપરથી હું મારા દરેક ટર્સવાલના હોદ્દા બાઇઓને જણાવું છું કે આ દેશ સેવા કરનાર આવી નાદાન જુહિનો અને કુમળો વયનો બાળક અમારા દેશ કરી આવાડનો જન્મેલો છે, અને હું પણ (મનનગર) કાઠીઆવાડનો રહીશ છું જેથી તે અમારા દેશના માનની ખાતર હું વેને મુબારકબાદી આપું છું અને ધન્યવાદ આપું છું કે હથેર અમારા કાઠીઆવાડ દેશમાં આવા અનેક હોરાઓ ઉત્પન્ન કરે, અને દેશને શોકારે.

ચાલુ વરતમાન

૧૮૯૯ના મે માસમાં તા. ૫ મી જુને વજકેટો નામની સ્ટીમર કેપટાઉનથી ઉપડી હતી. તે થોડે દુર ગયા પછી તોફાન નડતાં ઘસડાઈ ગઈ હતી, જેથી તથા માસ પછી તેની તપાસમાં નીકળેલી સ્ટીમરને તે મળી આવી હતી. વજકેટો જે દીશમાં ઘસડાઈ ગઈ તે દીશમાં વરાટાની શેધમાં સ્ટીમર સેબાઈન ઉપડી ગઈ છે.

ગયા અકવાડીવામાં ચારફસટાઉનમાં બરફ પડ્યો હતો.

“વરાટા” એવા સંબંધવાળા પાટીઆ ને કંઈકે લોવર અમકુમાસ ખાતે મળ્યે હતો એમ જણાવવામાં આવેલી વાત ખોટી કહે છે.

ડરબનમાં બ્લક ઉપર દોરડાં વચરનાં તારડું એક મુખ્ય મથક નાખવા માટે વધુ ચરચા થઈ રહી છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આખા બ્રિટીશ રાજને દોરડાં વચરના તારથી જોડવાની યોજના માં આ મથક એક સાંધા તરીકે થઈ પડે એવી જોડવણથી નાખવામાં આવશે.

ગ્રેટાઉનથી મુઝનસુધી ટેલીફોન લંબાવવા ત્યાંની પોસ્ટ ઓફીસ વિચાર રાખે છે.

આગસ્ટ માસમાં ડરબનથી ૧,૮૦૦ ન સેક, મકાઈ, તથા ૩૦,૦૦,૦૦૦ રતલ ચીની નિકાસ કરવામાં આવી હતી, જે અગાઉના આંકડાઓ સાથે સરખાવતાં મોટો વધારો ખતાવે છે.

ચરચા પત્ર.

—:—

જામાણ ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
લાઈ રાખે છે તે સેનાના પત્રો જીવર દુરવ
ખ્યાત મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એક જ બાજુએ લખવું.

૨. અક્ષર ચોખ્ખા સાદીથી લખવા.

૩. નામ તથા ફોટા જરૂર લખવાં
તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ,
પણ અમારી ભાજુને સારું.

૪. મંગલવારની સાંજ સુધીમાં મને
લખાણો તેજ અડવાડીયામાં કાપવ
કરી શકાયો.

૫. ૧૬ કોલાં ચરચાપત્રો બલની રાખવા
અથવા જાનનાશને પાછાં મોકલો
આપવાને અમે બંધાતા નથી

૬. લખાણ હમેશાં ફક્ત અને મુદ્રાચક
કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. મીરજી:—તેથી બોધનો અરથ
નથી સરવો.

એક ઇલાખી:—તે જાપવા લાગ્યું નથી.
અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચરચા

રીચમંડી મી. મહમદ અહમદ પારખ
લખે છે કે:—મી. લતીમ એસમાનનો
જવાબ તા. ૪થી સપ્ટેમ્બરના જાપમાં
પાડે પાને મેં આપ્યો છે.

મારફસાહિનથી "વી. પી." લખે છે
કે:—જરૂરીસરથી હોકરોનાં કુખ વિશે
ફરિયાદ કરનારે બહુજી જોઈએ કે સલા
અહ એ આપણો જવાબ છે, ને તે એકનો
એક જ જવાબ છે.

મી. અહમદ અ મેંજી ફીરોઝથી લખે
છે કે:—મને મી. ચમનીની મુલાકાત
અચ્છી. તેણે મને લાહોર-સ લેવા બહુ
સમજાવ્યો, ને ગમતવા સાફ કેટલીક
વાતો કહી, ને કહ્યું કે તું લાહોર-સ
લખ લે તો તને છોડી દઈશું. પણ મેં
તેમ કરવા ચોખ્ખી ના પાડી. જેલથી
હું કાંઈ કરતો નથી, મને ડીપોરટ કરે
એવો સંભવ છે. કયે દિવસ ડીપોરટ
કરશે એ કહી શકતો નથી.

પરચુરણ ખબરો

રંગુનવાળ ડો. પી. જે. મહેતા જે
લાલ ઇંગ્લાંડમાં તેમણે મી. ગાંધી માર
ફત સલામતી જેવીઓનાં કુટુંબોની મદદ
માટે પા. ૧૦ ની રકમ આપી છે.

હિંદિયા એશીસવાળા નામજ દોહી
પ્રધન મી. જુકાનને પોતાના હોદાવું રાજ
નામું આપ્યું છે, અને તેની જગ્યાએ મી.
એલીએકની નીમણું ક થઈ છે. એવું જણા
વવામાં આવે છે કે આમની સમામાં
દોહના મિત્રના સલામતી કટાણી મી.
મોરલી ઉમરાવપદ લખ ઉમરાવની સમામાં
ગયા, ત્યારે તેના તાજાના માણસોએ એક
પછી એક રાજનામાં આપ્યાં.

મી. રામસેવકસીંગની વતી મી. કરસ
નલાલ લખે છે કે:—તા. ૬ સપ્ટેમ્બર
સોમવારના રોજ વેસલસનેક રીમ કોલી
અરીમાં વોશમેન્ક વેદ ધરમ સલાનો મેળા
પડે ગયો હતો, સરવે લાહોર-સ બેળા
મળી લાજન કીરતનમાં જ-માટેમીની
રાત્રિ ગાળી હતી, તા. હવન અને ગીતા
છનો પાડ થયા બાદ પ્રસાદ તથા પ્રીતિ
ભોજન સરવે લાહોર-સ મળી કરવું હતું.
વેદ ધરમ સલાના કામકાજ માટે મેસરસ
રામાવતાર મહારાજ, રામપ્રસાદ તવાડી,
બાહુ બેનીસીંગ, અમરકુનખી, હવારકા
પ્રસાદ મહારાજ, લખરાજ કુનખી, કાહુ
કદાર, કુલકકુનખી, રામખીલાવનકુનખી,
જમધારીકુનખી, હવાળજી, એન. ડી. મોહી,
ખરપત્ત, એટલા સલાની કમીટીના મેંબર
નીમાયા છે તથા મહારાજ અણેજી યુસાઇ
ને ઉપદેશક તરીકે રાખ્યા છે.

તા. ૩ જી આગસ્ટે હાઉસ એક કોમ
નસમાં મી. ફેર હારડીના સવાલના જવાબ
માં મી. જુકાનને કહેવું કે સરકાર ડા.
લાલકાકાની બહાદુરીની પીઠાન કરવાનો
વિચાર કરે છે.

કુનીમન પાલમિટ માટે ડો. જેમીસન
બહાર પડ્યા છે તે માટે દરેકસવાલ પ્રોએ
સીય પાર્ટીના આગેવાન સર જ્યોરજ
ફારે પોતાની ખુલાશી બહેર કરી છે.

૧૮૩૫ ની સાલમાં બેરામાં આવ્યા
પછી ફરીથી ચાહુ અને આવતી સાલમાં
"હેલ્થ કોમેટ" નામનો તારો બેરામાં

આવશે. તા. ૧૪ મીએ હેલ્થઅરમમાં
તથા ઓનીચમાં એ તારો ફેખ્યો હતો.

મી. મુર, જનરલ સ્મટસ વમેરે કોલો
નીયલ ડેલીનેટા તા. ૧૪ મીએ કેપટાઉન
આવી પહોંચ્યા હતા.

કેપ કેલોની તેમજ નાતાલમાં એકાદ બે
અડવાડીયામાં ઘણો સરસ વરસાદ પડ્યા
ના ખખરો બહેર થયા છે.

કેપટાઉન હપીબીઆ મુસલીમ સોસા
મરીનો દિસાજ બહેર ખખર તરીકે જાપવા
અમને મળ્યો છે તે મુલતી રહ્યો છે.

હિંદિયન કોઓપરેટીવ નેવીમેકન એન્ડ
ટરેડીંગ કા. લીમીટેડની 'ઇ. એ.' માં
પ્રસિદ્ધ થતી બહેર ખખર સંબંધમાં
ધ્યાન ખેંચવાનું કે જેમને મજકુર કા.
ના શેરો ખરીદવા હોય તેઓ 'ઇ. એ.'
ના બહેર ખખરના પાનામાંથી ખીજ
બાહુએ રહ્યો તે નીચેનો અરથો લામ,
જે કારમનો છે, તે કાપી લઈ રીતસર
કારાવી સહેલાઈથી ગોળ વ્યવસ્થા કરાવી
શકે છે.

આવતા વરસનો હાયરો

આવતા વરસની હાયરીમાં નવા ફેરફાર
તરીકે એક દિવસને માટે એક પાનું રાખેલું
છે અને તેમાં દરેક હોદ્દા, મુસલમાન
પારસી, અને ખ્રીસ્તી તહેવાર તથા દક્ષિણ
આફ્રિકાના હોદ્દાને લગતા મુખ્ય બાજુવા
લાલક બનાવેલી નેંધ લેવામાં આવી છે.

હાયરી જલદીથી બહાર પાડવાની હોવા
થી બહેર ખખર મોકલનારાઓને તે હવે
તરતજ મોકલવા પીનંતી કરવામાં આવે
છે. બહેર ખખરનો એક પાનાનો દર
એક ગીની છે.

ચાહુ સાથનું પુરું લવાજમ બહેર
હશે તથા નવા ચનારા કાફોને આ હાયરી
એટ મોકલવામાં આવશે.

મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો
કયા અને કઈ તારીખે આવે છે તે
અમારી જાણમાં નથી તે આ પત્રના
ફોઈ વાંચનારા લખી મોકલશે તેનો
અલિહાર માન્યું.

જેહાન્સપરમમાં માસ મીટીંગ

લોકનો જીવસો

સખત હરાવો

[૪. જી. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

જ્યાં સુધરે જેહાન્સપરમમાં હોદીઓ ની માસ મીટીંગ મળે હતી. હમીદીઆ સોસાયટીને હોલ ખીચોખીચ ભરાય ગયો હતો. મીટીંગમાં જીસો પદ હતો. 'જેહા' જોને આવકાર દેવાનો હવાવ મુકાતાં ખુશાલીપૂરવક તળીઓથી હોલ માણ રહેતો, અને ચીનાઓને પકડવા ખાખત તેમજ સુધી. વરનના સત વિરોધો હરાવ રજુ થતાં 'સરમ, સરમ' ના અવાજો ફેલાઈ રહ્યા હતા. હોદીઓ સપરાંત ધણુ મોરારીઓ પશુ હાજર હતા. ચેરમેનના ગુજરાતી ભાષણનું અંગ્રેજી ભાષાંતર મી. સોરાજીએ કર્યું હતું. પ્રીયોરીઆ, કમ્પરસોરમ, રીપોર્ટ અને બીજે ધણે ઠેકાણેથી મીટીંગના ટેકામાં તારો આવ્યા હતા.

કમ્પરસોરમ

નવું મંદિરાની સખત જેહાંથી પુરી આવેલા આપણા બાપજોને માન આપવા ને આજે ફરીથી આપણે બેઠા થયા છીએ. આપણે તેમને આનંદથી આવકાર હાથે છીએ, અને માન આપીએ છીએ. કારણ કે દુઃખથી તેઓ ફરી ગયા નથી, અને જીન મજે નહોં ત્યાં સુધી રજાહેનમાંથી પીક ફેરવવાના નથી એવી આપણી ખાતરી થઈ છે. હંગાંડથી ફિલિપ આફ્રિકાખાતે પાછા ફરતાં જનરલ રમટસ બ્યારે બોલેલ કે આપણે સત્યાગ્રહથી કંટાળી મયા છીએ ત્યારે તેને બાગેજ ખચર હરો કે તે અને તેના હમ કરીકા આપણને જેલ માં મોકલતાં યાદશે તેઓ આપણે જેલ જતાં યાકવાના નથી, એ વાત જાહેર કરવા આપણે બેઠા થયા છીએ. આપણે કંઈ માન એજીટેટો નથી, પણ પ્રદ, ખતીથી અને એકસ પ થએલી બહાદુર ફેજ તરીકે છીએ. મી. ગાંધી જેવા અમેરિકાનો આપણામાં પડ્યા છે, જેથી આપણે મગર છીએ. આપણા કસમ તોડ્યા વિના કે આપણા દિલને દુખવ્યા વિના આપણે આપણા ધંધો કરવાને સક્તિવાન ન થઈએ ત્યાં સુધી આપણે સત્યાગ્રહની લડતમાંથી પાછા હઠવાનો નથી. જનરલ રમટસે પોતાના કામદારો કેવું જોસ પેદા કર્યું છે તેની તેને ખચર

નથી. આ લડતથી અમે કંટાળ્યા નથી. આપણે બહુ બહુ સન કર્યું છે છતાં આપણા જે બાપજો હજી હમણાંજ પુરી ને આવે છે, તેઓ પુર આનંદથી ફરી જેલ જવા તૈયાર છે, અને આપણે બધા પશુ તેમનો સથવારો કરવા ખુશી છીએ; કારણ કે સત્ય અને ધનસાહની અતે હોદ છે એ વાતની આપણને ખાતરી છે.

આપણી સીઓ તથા બાળકોએ આ લડતમાં જે બહાદુરી દેખાડી છે તે પશુ કાંઈ એકી નથી. આપણા આટલા આટલા માણસોને આવી લાંબી જેલની સખત કરે છે, અને આપણાં બધરાં છોકરાં ને સાચાર બનાવી દે છે તે બહુ ખાતરી જણાય છે. આવો જીલમ કરવો તેને મોરારીઓની ફરજમાં મજબૂમાં આવવું હોય તો આપણે નથી જાણતા. આ પ્રમાણે જેલમાં એટલી બધી વખત નાખવામાં આવ્યા છે કે અદરના ટેહીઓનાં દુઃખ, અને બહાર રહેલાં તેમનાં બધરાં છોકરાંનાં દુઃખોમાં ફેર રહ્યો નથી. પણ અમારી બહાદુર સીઓ શાંતિથી આ બધું ખમે છે તેનાં અમે જેટલાં વખાણ કરીએ તેટલાં થોડાં છે.

સુધી વરનને માણજેટની કોરટમાં ખુશી રીતે કહ્યું છે કે 'એસિવાટીકાને શાંધી શાંધીને આ દેશમાંથી ધેલી કાઢવા એવી દરેક મોરારી ફરજ છે એમ હું માનું છું.' આ આપણી હેલ્થી મીટીંગ પછીના અમલને બતાવે છે. મી. ચમતી સિદીસ કાવદાનો આપણી આમળ પ્રતિ નીધી છે. સુધી. વરનને તેના હાથ નીચે નો અમલદાર છે. એવો માણસ ભર કોરટમાં પોતાનો સિદ્ધાંત ઉપર મુજબનો જાહેર કરે છે. શુ' સરકારનો પણ આવેજ વિચાર છે એ જણવા અમે આગર છીએ. એટલા સાર સરકાર શુ' રસ્તો લે છે એ અમે ખાતરી જોઈએ છીએ. અમને અનેકવાર કહેવામાં આવ્યું છે કે જેઓ હકદાર છે તેમને કાઢી મુકવાનો સરકારનો ઇરાદો નથી. પણ અમને જે સંકેતો ઉદાવવાં પડે છે તેથી તો એ વાત ઉપર ભરોસો રહેતો નથી. હવે આ વાત ચર્ચાએ ચડી છે. જે પેલીસ અમલદાર જાહેરમાં કહે કે અમને દેશમાંથી કાઢી મુકવા એ પોતાની ફરજ છે, તેના હાથમાં અમને સોંપી દે. તે સામે અમે પ્રોટેસ્ટ કરીએ છીએ.

મહરો, આ લાંબી લડતના પરિણામ ની અમે શાંતિથી રાહ જોઈએ છીએ. અમે જે દુખો ખચ્યાં છે તેનાં ફળનો લાભ ફરી હવે એ લડત અમે જોડી દેવા

ના નથી હંગાંડ અને હોદીયાનમાં મોકલેલા અમારા ટેહીઓએ અત્યંત ધ્રુપ કરી રહ્યા છે છતાં હજી કંઈ સલાહ રવા ના ખચર મળ્યા નથી પણ તેની કંઈ ચિંતા નથી. સલાહ તુરતમાં થાય કે ન થાય પણ અમે તો કચરને આશરે મયા છીએ, અને તેની હિંમતથી પ્રદ હિંમત છીએ.

હરાવો

"ટેહી તેમજ સત્યાગ્રહની ખાતર આપણા બહાદુર અમેરિકાની મી. કાલવીઆ, થાપી નાઇક અને ચેડીઆર લાંબી જેલ બોમ્બી છુરેલા છે તેમને સિદીસ હોદીઓ ની આ માસ મીટીંગ સુખારક્યાદી આપે છે, અને ફરીથી જાહેર કરે છે કે તેમની બહાદુરી અને સદનકલિત જોષ અમારાં દુઃખો દુર થતાં સુધી હિંમતથી લડત ચાલુ રાખવામાં આવશે."

"આ સલાહ કમ્પાંડ તથા હિંદુસ્તાન મયજા અમારા પ્રતિનિધીઓને ફરીથી ટેકા આપે છે, અને તેઓ જે હમ મસલત ચલાવી રહ્યા છે તેમાં પોતાનો પુરો વિશ્વાસ જાહેર કરે છે."

"એસિવાટીક એરીસર સુધી વરનને માણજેટની કોરટમાં જાહેર કર્યું કે 'એસિવાટીકાને દેશમાંથી શાંધી શાંધીને કાઢી કાઢવા એ મારી ફરજ સમજું છું' તેની સામે આ સલા પોતાનો મજબુત પ્રોટેસ્ટ રજુ કરે છે. અને જ્યાં સુધી સરકાર આ વાંધા ભરેલી બાખતને ખોટો જાહેર ન કરે ત્યાં સુધી સરકારનીજ રાજનીતિનો આ પુરાવો છે એમ આ સમા માને છે."

આ હરાવોની નકલ ચે.અ. ઠેકાણે મોકલવાની સત્તા આ સલા ચેરમેનને આપે છે. હરાવો સરવાનુમતે પાસ થયા હતા.

રીપોર્ટ મોકા મજલ હોવાથી પુરો લખલ કરી શક્યા નથી.

કાઠોઆવાડમાં નિરાધાર હુલ્લો

માટે ફંડ

કાઠોઆવાડમાં રાજકોટથી મી. નારણ દાસ ખુશાલચંદ જણાવે છે કે ત્યાં થોડા દેશસિમાની ખુશાલચંદ રાજકોટના આમે વાન સદમહરોની મદદથી ટરાસિયાલનાં નિરાધાર હુલ્લો માટે એક ફંડ હિજુ કર્યું છે જેમાં

શ. ૧૦૦ મી. એસ. એન. પંડિત.

ખારિસ્ટર એટ-લો.

શ. ૫૦ મી. ડી. બી. ધુલ્લ,

ખારિસ્ટર એટ-લો.

એ, તથા બીજા શ. ૧૦૦ મળી કાલ સુધી શ. ૨૫૦ની રકમ ભરાય સુધી છે, ને વધુ ભરણું થશે એવી દરેક વધી રાખવામાં આવે છે.

તાર સમાચાર

પેરી નામનો શોધ બોળ કરનાર કહે છે કે તેણે ઉત્તર ધરૂવની શોધ કરી છે, હાલે ડો. કુક કહે છે કે તેણે તે શોધ કરી છે. આથી એ બે શોધબોળ કરનાર વચ્ચે મોટી તકરાર ચાલી રહી છે. ડો. કુક પોતાના સાક્ષી તરીકે પોતાની મદદ માં બે માણસો હતાં તેમને મોરેચેથી બોલાવનાર છે.

મેથેકોમાં સ્પેનીશ લશ્કર અને મુર લોકો વચ્ચે ચાલતી લડાઈના અખરો દાખી દેવા સ્પેનીશ સરકારે ઘણીજ સખત રીતે કોશીશ કરી હતી, ને તેથી કેટલાક વળત દાર જાપાના કેટલાક અંગે સદંતર દાખી દેવામાં આવ્યા હતા, જેથી તે જાપાના છતાં વહેંચાતાં બંધ રહ્યા હતા.

ડો. જેમીસન મેકાન્સટાઉનના મેંબર તરીકે મુનીઅન પાર્લામેન્ટ માટે ઉમેદવારી કરશે.

ઇંગ્લાંડની પાર્લામેન્ટના લીબરલ પક્ષની સામેના પક્ષમાં ટેરીફ રીફોર્મર્સ અને યુનીયનિસ્ટ ફ્રી ટ્રેડર્સ એવી શદ પડેલી તે મોરડ સેલબોરનના વચ્ચે પડવાથી મટી ગઈ છે એવું જણાવવામાં આવે છે.

ઇડિઅન સોશીએલોજીસ્ટમાં ફિતુરી લાઇબ્રેસ જાપા માટે તેના બીજા જાપ નારને પકડવામાં આવ્યો હતો, અને કેસ ચાલતાં તેને એક વરસની જેલની સજા થઈ છે.

તા. ૧૦ મીએ લંડનમાં ચાંદીની પાટ ના બાવ આઉચના થી. ૧/૧૧૩૬ પેન્સ હતા.

હવાઇ વહાણે બનલનારાઓને મોટી કમાણી મળ પડી છે. તેના દાખલા તરીકે જણાવવામાં આવે છે કે કર્લીસ નામના અમેરિકનને અક્ટોબરમાં પા. ૬૪૦૦ ત્યારે બ્લેરીયટને પા. ૪૨૦૦ મળવા પડી છે.

‘ટાઇમ્સ’ પત્રમાં ઉત્તર ધરૂવ શોધી કાઢવાનો દાવો કરનાર પેરી જણાવે છે કે તેણે ઉત્તર ધરૂવ પર બરોબર પહોંચવા માટે છેલ્લે ધસારો કર્યો ત્યારે તેની સાથે ૭ મોરડ, ૫૬ એક્સીઓ લોક, અને ૧૪૦ કુતરાઓ હતા. પહેલાં તેના રસ્તામાં બરફ હતો તે છવાયો હતો, પાછળથી ધણી તાબો નડ્યો. મુસાફરીમાં તેને બહુ મુશ્કેલી પડી નહોતી. રસ્તામાં તેની સાથેના પ્રેફેસર માર્વીન ટાઇથી ઠરી જઈને મરણ પામ્યો હતો. બરફ સરી જતાં તે તેમને બરોબર દેખાતું તેમજ તેના વેગથી થતો અવાજ સંભળાતો. એક વખત એક સામટો બરફ સરી જતાં તેનો કેપ બેખમમાં આવવા સંભવ હતો. સરી મગધા બરફથી ઈંડા આડા બેસું થઈ રહ્યું હતું. ને તેમાંથી ધુમાડા નીકળતા જણાયા હતા. તેથી તેઓ અચાંખે પામ્યા હતા.

ઉત્તર ધરૂવની શોધ કરનાર પેરી ‘ટાઇમ્સ’માં વધુ લખાણમાં જણાવે છે કે ધરૂવ ઉપર પહોંચતાં કુતરાઓની મદદ તેને બહુ કમ લાગી હતી. તેણે ધરૂવ પર પહોંચ્યા પછી ત્યાં ૩૦ કલાક ગાળ્યા હતા, જે વખત દરમ્યાન કેટલાક ફેફા ભીંધા હતા, પોતાની સરકારનો વાવડો આરોપ્યો હતો, તથા જમીનની શોધ કરી હતી.

વિલાયતથી ઉપડતી વખતે ઓરેન્જ રીવર કોલોનીના પ્રધાન મી. ફારે જણાવ્યું હતું કે ડો. જેમીસન રાજદારી બાબ તમાં બાગ લેવાના હોવાથી હું ખુશી થયો છું.

જનરલ બોથા તા. ૧૧મીએ હોલાંડથી પાછા લંડન આવેલ છે, જ્યાં તેઓ ચોટા વખત આરામ લેવા પારે છે.

લોરડ કીમનરને ‘પ્રીસ્ટ માર્શલ’ નો પ્રલકાળ આપવામાં આવ્યો છે.

જરમન સરકાર દોરડાં વગરના તારો નાખવાની કોશીશ કરે છે તેમાં ફતેહ મળશે તો આફ્રિકાના બધા જરમન કોલોનીઓને દોરડાં વગરના તારોવડે જરમની સાથે જોડવામાં આવશે.

લોરડ રોઝબરી લીબરલ પક્ષનો એક મુખ્ય આગેવાન હતાં, લીબરલ સરકારના બજેટની વિરુદ્ધ ચલેલ છે, જેથી બજેટ ની ચર્ચા બારે ૩૫ પકડ્યું છે: અને તેથી હાલની ઇંગ્લાંડની સરકારને રાજ નામું આપવાનો સંભવ હોવાનું ધારવા માં આવે છે.

ફ્રાન્સમાં બોમ્બારડીમાં અમેરિકન અને ફરેન્ચ હવાઇ વહાણ ઉરાડનારાઓ વચ્ચે ઇન્કમી ચરતો દોડાઇ હતી.

ઉપરનીચરતમાં એકમેકજીઅમનો હવાઇ વહાણ ઉરાડનાર ૮૦ શીટની ઉંચાઈએથી પડતાં તેનો પત તથા કેટલીક પાંસળાઓ ભાંગી ગઈ હતી.

૯૦,૦૦૦ પાવર, ૨૦,૦૦૦ ઘેડેરવાર અને ૫૪૦ તોપો સાથે જનરલ ઇમ્પીરી અલ લરાકરમાં તા. ૧૨ મીએ કવાપત થવાની હતી. તેમાં બહુનો પલ્લુ બાગ લેશે. કાઉન્ટ્રેપેલીનના ૨ હવાઇ વહાણને પલ્લુ કવાપત માટે રોકવામાં આવનાર છે.

જનરલ બોથા અને ડો. જેમીસન રીકારની સહેલચાહે સાથે મળા હતા, જે ઉપરથી આવતા મુનીઅન મપરમેન્ટના બંધારણ સંબંધમાં કેટલાક તરક બાંધવામાં આવે છે.

ફેપટન રોકેટ નામનો શોધક દક્ષિણ ધરૂવની શોધબોળ માટે નીકળનાર છે.

સ્ટીમરોની આવજાવ

[જરમન લાઇન]

ક્રસર:—તા. ૧૭ મી સપ્ટેમ્બરે સવારના ૬૨૫૫થી ઉપડી જવા પડી હતી.

પ્રેસીડન્ટ:—તા. ૪ થી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[પરશીઅન લાઇન]

નાદરી:—તા. ૬ મી સપ્ટેમ્બરે મુંબઈ જવા ઉપડી હતી.

મુન્દરી:—તા. ૪ થી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

મહમદી:—તા. ૨૬મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ક્રસેરીક:—તા. ૧૨ સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડી છે.

ડીનકાઉ:—સપ્ટેમ્બરની ૧૫મી પછી રંગુન અને કલકત્તાથી ઉપડશે.

ડનેરીક:—તા. ૨૪મી સપ્ટેમ્બરના બરસા માં કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[નાતાલ લીરેક્ટ લાઇન]

અમકુહી:—તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તા થી ઉપડશે.

અમકુહી:—તા. ૧૫મીએ મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

પ્રીટોરીઆ અંજુમન ઇસ્લામ

વારસીક રીપોર્ટ

મી. તમયજી હાસમ તરફથી પ્રીટોરીઆ અંજુમનનો વારસીક રીપોર્ટ તથા હિસાબ તથા વારસીક જનરલ મીટીંગનો હેવાલ મળ્યા છે. જેમાંથી હિસાબ છપાવવા માટે તે જાહેર ખર્ચના પાનાઓમાં નખાવવો જોઈશે, સારી બીજી હકીકત અને નીચે આપીએ છીએ:—

તા. ૫મીએ પ્રીટોરીઆ અંજુમનની ખાસ મીટીંગ મેલબી બજારના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. હજારોમાં પ્રમુખ સાહેબે મીટીંગનો હેતુ જણાવતાં કહ્યું કે આજની મીટીંગ મી. હાજી મુસા ખાન મહમદ મુહામ્મદ કે જે એક અંગ્રેજી પ્રખ્યાત વેપારી ઉપરાંત રાજાવાવ હખવ વુલ હસલામના પહેલા પ્રમુખ હતા તેઓ આજ દેશથી અંગ્રેજી આવે છે તો તેમને રોશન હિપર લેવા જવા અંજુમન તરફથી માથુસો મુકરર કરવા જોઈએ, તેમજ આજે ત્રણ વાગે અંજુમનની જનરલ મીટીંગ છે તેમાં તેને માન આપવા પત્ર લખવો જોઈએ. મી. અલી મહમદ ખમી સાહેબે પ્રમુખના બોલવાને ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે મી. હાજી મુસા ખાન મહમદને લેવા માટે અંજુમન તરફથી મી. મહમદ અમ્યા તથા મી. હાસમ આદમ કાળા એ બેએ જવું, તેને મી. હાજી એસમાન અખા તરફથી ટેકા મળ્યો. મી. હાસમ આદમના કહેવાથી મી. હાજી એસમાનનું નામ પણ મુકરર થયું. તે મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ.

૫મી ત્રણ વાગે અંજુમનની મીટીંગ મરજહના હોલમાં મી. અલી મહમદ અખ દુલ હતીકના પ્રમુખપણા નીચે મળી. મહમદ મીટીંગનો રીપોર્ટ પાસ થયા પછી સેક્રેટરીએ જે વરસની કુંડ મુદતના કામ નો રીપોર્ટ તથા આવક જવકનો હિસાબ રજુ કરતાં ખુદાપાકની દુઆ ચાલી તથા મહમદાર બાહ્યોનો આજાર માની જણાવ્યું કે સરવે સાહેબો જાણે છે કે આજે દરેક કામ અને મુદતમાં ગોત પોતાની અંજુમનો અને સોસાયટીઓ, કલ્લો અને કમીટીઓ દરેક ટેકાણે મોજુદ છે; અને તે અંજુમનોએ પોતાની કામમાં કેવા સારા સુધારા અને સલા માટે નથી નથી પોજનામો અમલમાં લાવી શકે તે કહે તે જાણી શકાય છે તે જાણી શકાય છે.

તે અંજુમન નથી. કોમની પડતી હાલત ઉપરથી તરફથી લાવવી તે કાંઈ એક માથુ સનું કામ નથી. પણ સરવેની એક જ કોમીશ અને સંપત્તી નો તે કામ લેવામાં આવે તો ખુદાપાક તેનો હામીતી ને મદદ માર ચક્ર તેમાં ફોટો આપે. પણ જ્યાંસુધી આવજો આવી ભેગી કોમીશ કરી આપણા દુખી બાહ્યોની દુખી હાલત ઉપર નજર દોઢવી તેનો ઉપાય નહિ કરીએ ત્યાંસુધી કોમની ચલતી અને સુધારાની આશા ફાટ છે. માટે ખુદા પાકનો અહેવાલ માનવો જાણીએ કે આવી એક અંજુમન અંગે લખી થયેલી છે. તેને સ્થાપવા માટે અને સારી સ્થિતિમાં લાવવા માટે જે જે મદદથીએ મદદ આપી છે તેને વિષે વધુ ન કહેતાં એટલું કહેવું બસ થશે કે ખુદા તેમને નેક અંગર આપે. તે કોમના પરાપકારી અને સખી મદદથી મેસરસ હાજી હાસમ હાજી જુસબ, હાજી હખીબ હાજી દાદા, અલી મહમદ હતીક, અલી મહમદ ખમી સા, હાજી અજુ હાજી તમયજી, હાસમ મુસા, હાજી હાસમ, અહમદ હાજી હખીબ ડેકાઓએવાળા, તુર મામદ ઇનરાહીમ, અને હરમામલખાન દોલતખાન વગેરે જે જે સાહેબોએ અંજુમનને મદદ કરી છે તેઓનો અંગે હજીજ આજાર માનીએ છીએ.

મદદેશમાં હોઠાઓને દીની ઇલમ આપવા માટે એક સિદ્ધક મુકરર કરેલ છે, તેને દર મહિને પા. ૨-૦-૦ આપવામાં આવે છે. અને તેની દેખરેખ માટે ૪ મદદથીની નીમણુંક કરી છે. મદદેશમાં હાલ ઉરદુ, અરબી, ફારસી શિક્ષણ આપાય છે. તેમાં વિદ્યાર્થીની ઇમલગ ૨૦ની સંખ્યા છે. આ અંજુમનમાં પહેલાં લાખમરેરી બોલવાનો વિચાર હતો, પણ ધંધાને લીધે તે બંધ કરી આજળ ઉપર મુસતવી રાખવામાં આવ્યું છે.

અંજુમનમાં ચાર લાખ મેંબરો છે, તેમાં હખીદીયા દુગજ રેલવે કંડ બીજા વરસમાં બોલવામાં આવેલ, જેમાં ખુદાના ફજલથી પા. ૧૦૨-૩-૧૦ થયા હતા. તેમાંથી પા. ૧૦૦-૦-૦ ફજલ રેલવે કમીટીને જે હપતાથી મોકલવામાં આવ્યા છે. પહેલા પા. ૫૦ મોકલ્યા તેની રીસીટ મળી ચક્ર છે, અને બીજા પા. ૫૦ મોકલ્યા તેનો જવાબ થોડા રોજમાં મળવા પડી છે.

૫મી અંજુમનનો હિસાબ મી. અલી મહમદ અખ દુલ હતીકના પ્રમુખપણા નીચે મળી.

આ અંજુમનની વરસની આખરીએ બહારમામના મેંબરો પાસે ચડેલું લવાજમ બાકી પા. ૭-૧૫-૦ છે, અને ગામમાં મેંબરો પાસે ચડેલું લવાજમ પા. ૩-૧૪-૬ છે. હજીએક મેંબરો પાસેથી ત્રીજા વરસ માટે અમાકીથી લવાજમ મળ્યું છે તે પા. ૨-૭-૬ની રકમ છે.

અંજુમનમાં બચ્ચાંઓને તાલીમ આપનારા મેલબી બજારના કાદર સાહેબ ખતીલા અને અલી હોવાથી બચ્ચાંઓના હમંચમાં વધારો થયો છે. આવા એક લાખડીવાળા શિક્ષક મેળવવામાટે અંજુમન ખુશી જાહેર કરે છે.

ફરી ચાલુ ત્રીજા વરસમાં એક અંગ્રેજી સ્કુલ માટે કોમીશ ચક્ર રહી છે. તે અંજુમનના પેટામાં બોલવા માટે હજી મદદની કલુલત મળી છે, ને વધુ કોમીશ જરી છે તે માટે ખુશી થવા જેવું છે. સ્કુલ કમીટી નીમી સંગીન ફેજલથી આપવા જનતી કોમીશ કરશે એવી ઉમેદ છે. તેમાં કામ માટે બાહ્યોની મદદની જરૂર છે.

અંજુમન આજળ મી. હાજી અમયજી હાજી બેમ મહમદની ઉદારતાથી ફી હોલ વાપરતી હતી, જે માટે અંજુમન તેમનો ઉપકાર માને છે. હાલમાં અંજુમને મરજહના પેરુમાં એક હોલ બાડે રાખેલ છે, તેવું બહુ મરજહને તે આવે છે.

વરસની આખરીએ અંજુમનના બેંક ઓફ આફ્રિકામાં બાકી બેચેન્સ પા. ૬૩-૦-૧૦ છે સીલકમાં સેક્રેટરી પાસે પા. ૪-૧૬-૬ છે.

ઉપરમાં કારોબારી કમીટીનો ઉપકાર માની અંજુમન વિભાસ અને ખુશી જાહેર કરે છે. અંજુમનના રીપોર્ટ છાપવા માટે છાપાનો, તેમજ અંજુમનને મદદ કરનારાઓનો આજાર માનવામાં આવ્યા બાદ કેટલાક કામગીરી અંજુમન પર આવેલા તે વાંચી સંલગાવવામાં આવ્યા.

૫મી મી. હાજી મુસા હાજી ખાન મહમદને સહી સલામત આવી પહેંચવા માટે મુબારકબાદી આપવામાં આવી. બીજા મદદથીએ વખતને અનુસરવું વિવેચન કરવું. મી. હાજી મુસા હાજી ખાન મામદે પા. ૧ એક બેટ આપ્યો.

૫મી અંગ્રેજી હિસાબ માટે મી. અલી મહમદ ખમીસાએ બેમાસના પા. ૬ રજુ કર્યા. તિલાળ માટે એક લાખ મામદે બેમાસના હાલ મળ્યો, ૫મી તિલાળ

બાળતના ફંડમાં જેટલાક પ્રદરથી તરફથી નોખી નેખી રકમો મળી. પછી મોઢવી સાહેબે વખતને અનુસરતું વિવેચન કરી નિશાળના ફંડ સંબંધી રકમો હાથર કરી.

પછી વરસની આખેરીએ ધારા અનુસાર નવા હોટેલનો ચુંદાતા ચેરમેન મી. અલી અ. લલીફ, ટરેઝરર મી. હાશ હાસમ બુસફ તથા સેક્રેટરીએ પોતપોતાનાં રાજીનામાં દાખલ કર્યાં હતાં. પણ વખત ધણે બગેલ હોવાથી તે કામ બીજી મીટીંગ ઉપર રાખી સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

મારિસખરગ મુઠી ફંડ

મારિસખરગ મુઠી ફંડના સેક્રેટરી મી. એ. એન. ગોશાળાએ લખે છે કે:—

અહીં હાલમાં ૩ માસ થયાં મુઠી (ચપટી) ફંડ ખોલવામાં આવેલ છે, જેની વ્યવસ્થા વિશે અમારું ઇન્ડિયન એ.પી.નિ અન'માં કહેવાઈ ગયું છે. મજકુર ફંડમાં થી તા. ૨૮ મે ૧૯૦૮થી તા. ૩૧ ઓગસ્ટ ૧૯૦૮ સુધીમાં કુલ મળી ૧૦૨૨ આરબ બધુએએ બોજન લીધું હતું, જેમાં ખદા રના (ફારમર) બાઇઓ ૧૨૭ હતા, ન્યારે વેદ ધરમ રકુમના વિધાર્થીઓ ૮૯૫ હતા જેઓએ હમેશાં બોજન લીધું હતું. ઉપરની હકીકતથી જણાશે કે આ કોલોનીમાં આવું કામ જો થયું હોય તો આ પહેલુ જ છે. વાસ્તે જરૂરે બધુએને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે આવા પરમાર્થી કામ માં પોતાનાથી અને તે પ્રમાણે મદદ અપવા બુદ્ધિ નહીં. એમજ નથી કે આમાં પૈસાની મદદ આપીએ તોજ આપી શકાય. કોઇપણ જાતનું અનાજ તેમજ રકુલમાં રાખવા લાયક તેમજ બાક કોને બજવા લાયક પુસ્તકો વિગેરે બધુ (સોની નરસી પ્રેમજી, ૪૬૪ ચરમ સીટ, મી. એમ. બરગ) એ કારનામે મોકલવાની આજાર સાથે સ્વીકારવામાં આવે છે.

મી. એસ. ડંગલુ એચ. બદુ:— ઇડિઅન કોલોપરેટીવ નેવીગેશન એન્ડ ટ્રેડિંગ કો. લ્ડ શીરનાથું જાહેર બજારના પાનામાં જણાવ્યા પ્રમાણે (નં. ૮, ગીરગામ એક રોડ, મુંબઈ) એ પ્રમાણે છે. બીજી કુપનીઓ નાં શીરનામાં અમે જણતા નથી.—અ. ઇ. એ.

રંદેર અંબુમન દસ્તામ

રંદેર અંબુમન દસ્તામની બીજરી સન ૧૩૨૫-૧૩૨૬ના રીપોર્ટની એક નકલ અમને રીવ્યુ લેવા માટે મળી છે. રીપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે કે અંબુમન તરફથી (૧) રકમો તથા મદદેસામાં બજુતા મરીમ વિધાર્થીઓને કિતાબો વીગેરે ફરેક વિદ્યાભ્યાસને લગતી જણસો છુટથી મફત અપાય છે (૨) એક પગલીક લાવતરેરી ઉપાડવામાં આવી છે જેમાં આવના અંગ્રેજી, ગુજરાતી, હિરદુ વસ્ત માનપત્રો તથા ચોપાન્યાં અને કિતાબોથી સરવ લોક સામાન્ય લાભ લે છે. (૩) મરીમ લાવારેસ મુસલમાન મધ્યતોને કફન કફન લીધવાહ અપાય છે તથા મરીમ મુસલમાન બચ્ચાઓને ખતના ખરચ અપાય છે. (૪) કોઈ માણસને મધ્યતનાં કામ માટે મખશીરીતે જરૂર પડે તો ફરગુ મુધી કરજે હસનાં આપવામાં આવે છે. (૫) સાહી, ગખી વીગેરે અનેક ટાંકણસર કોમનાં સામાન્ય લાભ અને સમવડ માટે જોઈતી જણસો જેવી કે પુરસીઓ, ફાટો, બારડીઓ, બત્તાઓ વીગેરે વીગેરે માત્ર નહીં અને નામના કીરાવાથી આપી મરીમ અને તવંજર સરવેને એક સરખો ફાજ પહોંચાડે છે. હાલ લગલમ ૭ મહીનાં થયાં એક મદદેસો—જોકરીઓ તથા મોકરોએનો કાયમ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં કુરાન શરી ફતી પહાલ તથા હિરદુ ગુજરાતી વીગેરે હાલમાં હોંદુસ્તાનમાં જરી થએલી નવી મુશરેફી ટપે એક બાહોશ અને અનુમતી મુનશીની દેખરેખ હેઠળ લખનાં તથા વાંચતાં શીખવવામાં આવે છે. આ કરનામાં એવી જાતનાં મદદેસાની જણાતી લાંબા વખતની ખોટ હાલમાં પુરી પડી છે. માટે એવા જરૂરી અને ઉપયોગી ખાતાને જો હમાર લાઇઓ તરફથી વખતો વખત મદદ મળતી રહેશે તો ઇન્સા અલ્લા ફૂંક વખતમાં એક ટરેઇન્ડ (કેળ વાપલી) એ શિક્ષકને રાખી બચ્ચાઓને જરવા મુંચવા વીગેરે ફુન્નરતું કામ પણ શીખવવામાં આવશે. તેમજ અવકની કુસાદગી સાથે મરીમ, લાતાર અને થતીમ બચ્ચાઓ સાર અંબુમન તરફથી એક મોરડીમ હાલિસ (રહેવા કરવા તથા ખાવા પીવાની સમવડ સાથે) ઉપાડવામાં આવશે.

રીપોર્ટવાળા વરસમાં અગ્રેથી તેમજ દેશાવરથી જુદા જુદા ખાતાઓમાં અંબુમનને મદદ મળી છે. ફરાંસવાલના

હીંદીવાનો ઉપર ગુજરાતી સપ્તાહ સંબંધી હમદરદી જાહેર કરવા અંબુમન તરફથી જાહેર સભાઓ જારવામાં આવી હતી એક તા. ૯-૨-૦૮ મીએ તથા બીજી તા. ૨૯-૬-૦૮.

આ અંબુમનના કામ માટે મુંબઈ સમાચાર, સાંજ વસ્તમાન વગેરે જાપા એએ સારા અભિપ્રાયો જાહેર કરેલા છે. તેના મેંબરોમાં ઠ ઓનરરી લાઇફ મેંબર, ૧૪ લાઇફ મેંબર, ૧૯ ફરેટ કલાસ મેંબર, ૨ સેકન્ડ કલાસ મેંબર, તથા ૯ થરડ કલાસ મેંબરો છે.

અંબુમનના એજંટો હોંદુસ્તાનમાં જુદા જુદા રેકાણા ઉપરાંત નાતાલ, ટર્ન્સવાલ, કેપમાં છે.

અમે રંદેર અંબુમન દસ્તામને ફતેહ હુસ્તીએ છાએ, અને સુચનીએ છીએ કે ટર્ન્સવાલના બાઇઓ માટે મી. રોમો વગેરે જરી મદદ કરવાનો જુરસો તે કાયમ રાખશે.

માતૃભુમિ પ્રત્યે પ્રેમ

(જુજંગી હંદ)

હશે બાપસો નીચ પાવાણુ પાપી,
નથી હેત લાવી વધેલો જે કદાપી;
ભુમો માહરી તે ખરે માત મારી,
કુને પ્રાણથી કે અતિ પુત્ર્ય પ્યારી.
રૂડો દેશ મારો જડ દાસ એનો,
કરે જુદમ એનાપરે જાર કેનો;
મુજ દેશ મુજ દેશ કહી આંસુ લાવે,
ખડાં રોમ થાએ અતિ હર્વ આવે.
ખરે જુદમના ગાસથી વીર તાતા,
થયા જૂતળે તે જુઓ ધન્ય માતા;
તજને ઘોર નીકા અરે હોંદ પુત્રો,
ખડા થાએ ને ગાએ સ્વદેશ સુત્રો.
છટાલી અને કાન્ધવા શરવીરો,
દીધા જાન જેણે ખરા એજ ધીરો;
દહ અન્ન ને પાન તે દીધ મોટો,
ધિક અવતર્યો પુત્ર દુઃ થાઈ ખોટો.
નપું રનેહથી આપને મારી માતું,
નમું માનને હાંના લાવી આંસુ;
અરે હીંદી લ્યો હાથમાં હાથ સરવે,
વ દેમાતરમ કહી કરે માન ગરવે.

હારો સંતાન.

ગયા અંકમાં ૫૮૦ પાને થયુ વસ્ત માનના પહેલા પેરીઆમાં મી. અહમદ એસમાન જાપાનું હતું તેને બદલે મી. એસમાન અહમદ એફેદી જોઈએ.

વિવિધ વિચાર

મુળ્ય હાલકામાં છેલ્લાં ત્રણ વરસમાં ચાર મોટી બેંકો મોટી અપભ્રંશો થઈ છે, તેમાં જે હેલ્થી બેંક મર્યાદામાં બેંક થઈ છે તેના શેર માટે પ્રજા વરસે જે મામણી કરી છે તે ખતાવી આવે છે કે આ હાલકામાં નાણાની છુટ છે અને હજુ તેવી ૩-૪ મોટી બેંકો આ મુળ્ય શહેરમાં થાય તો પણ નબે તેમ છે. આવી મોટી થાપણ બરાવાથી આખી દુનિયામાં જેની સાખાઓ રહે તેવી એક બેંક થવા ના પડવા બજારમાં પડી રહ્યા છે. વળી સરોડીઆઓએ, નવી બેંક કામની રકમ આત કરી નથી, શેર એલોટ કર્યો નથી તે પહેલાં તો આ બેંકના વધુ ભાગ બેલાવી દીધા છે. જે નવી બેંકો થઈ છે તેમાં અમે જોયું છે કે જમન કામગીરીએ ધણી શેરો લીધા છે. તેમાં કેટલાકોએ હાલની સંખ્યાના લીધા છે. વળી હેલ્થી નવી ઉપરેલી બેંકમાં ૫૦૦ શેર સુધીની મામણી કરનાર જમનખંડુઓને અમે જોયા ખીએ છીએ. આ બધું જોતાં આપણા જમન કામગીરીના આપારની ખીલવણીના સાધન માટે એક સારી બેંકની જરૂર છે.

—“જમન”

* * *

બાણ સુદેવનાથ બેનરજીએ છઠ્ઠાંક અધે હોદી વિચાર્યો અને દેશબીમાની તરફથી આપવામાં આવેલી મીનખાની ઉપર બાપણ કરતાં આશા દેખાડી હતી કે હોદી પ્રજાકીય કેમિસને બેળાવડો છઠ્ઠાંકમાં કરવામાં આવે. આ છઠ્ઠાંકને હોદી દેશબીમાનીએ બેશક ટેકા આપવા ને તથ્યાર થશે અને તેવી જોડવણીથી વધુ લાભ મળવાનો પણ સંભવ રહેશે. હોદી વજર લોરડ મોરલીના છેલ્લા બાપણમાં ‘મુલ્ય’ જણાવવામાં આવ્યું છે કે હોદી બાપણમાં છઠ્ઠાંકની પ્રજા અસોસકારક રીતે અગાલ છે, અને હોદી બાપણ તરફ અગ્રેજ પ્રજા સુક્ત અને બેરકાર છે. હોદ તરફ અગ્રેજોનું ધ્યાન બેચવાની જરૂર વિશે મી. હાલકામ નવરોજીએ આપણને અનેકવાર સુચનાઓ કરી છે અને તેવણે બાર મુખીને જણાવ્યું છે કે એકવાર ખરી વીજતોથી અગ્રેજ પ્રજા બરાબર માહિતગાર થશે અને હોદ તરફ તેમની ઉલટ ઉરફેરશે તો હોદને ધણી લાભો થવાનો, હોદની ધણી માગણીઓ કમી રહેવાનો, અને હોદને વાજખી દરો મળવાનો સંભવ રહેશે. અગ્રેજોની સુક્તી ભરાડવાના ધણીક ઉપાયોમાં કેમિસને બેળાવડો છઠ્ઠાંક અધે કરવાનો ઉપાય સરવર્થી મોટો અને સારો જણાય છે, તો જો કે તેમ કરવાની સામે ધણી મુશ્કેલીઓ પણ માલમ પડે છે. —“જમને જમશીદ.”

હોદની રાજ્યદારો દિલચાલ

કલકત્તામાં તા. ૭ મી આગસ્ટે બોય કોલેને લગતી મીટીંગ બરાબ હતી. બાણ સુદેવનાથ બેનરજી પ્રમુખ હતા. બાપણ છાપી રાખેલું હતું. તેમાં જણાવ્યું હતું કે બોયકોલેનો હરખ અગ્રેજોનો કે કોલના તિરકકાર માટે નથી કર્યો. પણ બામલા સંખધી બાપણમાં અમારી દરિયાની તે વાદગીરી છે. આ મીટીંગ બતાવે છે કે બામલા સંખધીની રજનીતિ સરકાર જ્યાં સુધી નહીં ફરવે ત્યાં સુધી બંધાણી પ્રજા પોતાના હાવને વળમી રહેશે. સરકાર સ્વદેશીની સલામક છે તો બેચકોટ પણ સ્વદેશીને સલામક હોવાથી તેની વિરુદ્ધ સરકારે થવાની જરૂર નથી. અમે સરકારની વિરુદ્ધ નથી. સરકારની સાથે મળી કામ કરવા છઠ્ઠાંકો છીએ. પણ સરકાર અમારી વાત સાંભળે નહીં, અમારી ઉપર તિરકકાર પુરવક જૂઠમ મુજરે, ત્યાં સાથે મળાય કેમ? જો સરકાર પ્રજાની ખાતરી કરી દે કે તે તેમની વાત સાંભળવા ને તથ્યાર છે તો પ્રજા ઉપર બહુ અસર થશે. ત્યાર પછી સ્વદેશીના નિયમિત કસમ લઈ સભા બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. બંધાણના ખીજ બામોમાં પણ મીટીંગો લરાબ હતી.

વિસાવતથી પાછા ફરતાં બાણ સુદેવ નાથ બેનરજી કસકતે પહેલેલા ત્યારે તેમને અસાધારણ આવકાર દેવામાં આવ્યો હતો. મુળ્યથી ઉપડ્યા પછી રસ્તામાં ધણી રેશને પણ લોકો તેમને માન આપવાને બેશ થયા હતા. હાવરાના રસ્સન ઉપર મોટી દડ જમી હતી. બંધાણી વેલ ટીમરોની દુકડી પણ હાજર થઈ હતી. હારો પહેરાવ્યા હતા અને ફુલની ઘટ્ટિ કરવામાં આવી હતી. બાપણ કરતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે તમે અને જે માન આપો છે તે અને નથી, પણ જેઓએ પોતાની માતૃભૂમિની સેવામાં પોતાના દેહ અર્પણ કીધાં છે તેવા લાખો આસામીને આ માન છે એમ હુ માનું છું. પોતા ના દેશની ઉન્નતિ માટેના પ્રયત્નમાં દર રહેલો જોરી શીખામણ આપી બાપણ પુરે કીધું હતું.

લંડનમાં બાણ ખીખીનયદ્ર પાસના અધિપતિપણા નીચે નીકળતાં ‘સ્વરાજ’ પત્રના મુખ્યમંત્રીએ જોડેને રાજકોટી લખાણ વહેંચવાના આરોપસર પકડવામાં આવેલ છે. ‘સ્વરાજ’ના અધ્યક્ષે ને સાતમાં અવેશ ‘આઝીઝોલોજી એન્ડ ધી બોંગ’ નામના લેખને રાજકોટી અણી પેલીશે આ કેસ આજુ કીધો છે. કસદમ ઓરી

સરે વાંચીને પસાર કીધેલા બાપણમાં રાજ કેલી લખાણ હોવાનો વહેમ સ્વાભાવિક રીતે ન આવે એવો તેઓ બચાવ કરે છે. તે કહે છે કે જો તેને મળ્યા પહેલાં તેણે તે વાંચેલો ન હોતો. તેને તે લખાણ વિશે આગળથી જાહેર કીધું હત તો વળી લો ની સલાહ લીધા વિના તે કદિ વહેંચત નહોતો. તે સરકાર તરફ યતુવટ બરાવતો નથી તેમ તેવી યતુવટ ઉશ્કેરવાનો તેનો ઇરાદો નથી. વળી જાણ મળ્યા પછી તેણે જોયું છે કે તેના લખાણને કિતુરી કદી શકાય નહોતો. કેસ મુલતવી રહ્યો છે.

લંડનમાં સર કરજન વાઢલી તથા ડો. કાવસ લાલકાકાનાં પુત્ર થયાં તે માટે મુળ્યમના મુસલમાનોનો ખેડ દરશાવવા તેમના તરફથી એક ખાસ મુસલમાનોની જાહેર મીટીંગ બરાવામાં આવી હતી. સર કરીમલાલ જમરાહીમને પ્રમુખપદ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમાં પ્રમુખે લંડનની પુનરેજ માટે નીચે મુજબ દરાવ મૂક્યો હતો, જે સભાએ એકમતે પસાર કર્યો હતો. “લેફ્ટનન્ટ કરનલ સર વીલીઅમ કરજન વાઢલી અને ડક્ટર કાવસ લાલકાકાનાં કરવામાં આવેલાં ડરખીણ પુતો તરફ આ સભા બારે ધીકાર અને લખ બતાવે છે ને મરનારોનાં કુટુંબો તરફ ખરી દીલસોજી બતાવે છે અને દીલાસો દે છે.” ત્યારપછી લોરડ રીપનના મરણ માટે દિલગીરનો હરાવ મી. હોદઅલી સૈખ અલી મામદની દરખાસ્તથી પાસ થયો હતો.

ઉપરની મીટીંગમાં મી. કાજી કપીરદીને જણાવ્યું હતું કે સુધારાના સવાલ ઉપર હોદના બાકીના ભાગમાં જે અબીપ્રાય દરશાવવામાં આવ્યો છે તે સાથે આ ધણી કાના મુસલમાનો તદન એકમત છે. કમ નશીખીબરી વાત છે કે આ નવા સુધારા ઓ લખલ થવાની છેલ્લી ઘડીએ હોદુ અને મુસલમાન કોમો વચેની મીતઆરી બરી લામણીઓ દુખાવ એવાં કારણો ઉભાં થયાં છે. હુ એ બતાવને ધણેજ કમન સીમી બંધો લેખું છું. કેમકે કોઈખી પ્રકારે આ હાલકામાં નો હોદની આપાદી નો કોઈપણ સવાલ ઉભો થશે મુસલમાન કોમે ખીજ કોમો સાથે તદન બશી જમ હમેશાં કામ લીધું છે. કોઈ વખત મુસલમાનોને ગેરલામ પણ થયો હશે, પરંતુ તેમનો સ્વએગ આપનારો બૂરમો એવો તો હતો કે તેમના આવા ખરી મીતઆરી દરશાવનારા સંખધને તેઓએ છુટવા દીધે નહિ.

હોંદુસ્તાનના ખબરો

(હિંદી હાવામાંથી)

સંધ્યામાં આવેલા શેરીના ખબર ઉપર થી જણાવવામાં આવે છે કે સોંપુ નદી માં આ સાલ કારે પુર આવેલું હતું.

ગુજરાતમાં સીમપુર પાટણ પાસે બહુ સખત વરસાદ પડવાથી મહેસાણા, પાલ નપુર અને આજુ રોડ આગળ કેટલોક વખત સુધી રેલવે ચાલતી બંધ પડી હતી. પોસ્ટ અને પાસેજરોને મછવા મારફતે સાથે કાંઈ લઘુ જગ્યાંથી બીજી રેલવેમાં લઈ જવામાં આવતાં હતાં.

લાહોરની કેટલીક મુસલમાન સ્ત્રીઓ એ જરુ બાપનો સુધારો અને દેશનો કરનાર મંડળ સ્થાપ્યું છે. સ્ત્રી અને બાળકોને સાડા સહેલાઈથી વાંચી શકાય એવા અક્ષરોથી ત્યાંની અક્ષુભન કેટલીક ચોખ્ખીઓ અને ચોપાનીઆં પ્રસિદ્ધ કરશે. તે મુક્ત અથવા નામની કીમતે વેચવામાં આવશે.

તા. ૨૭ આગસ્ટે એક વિદ્યાર્થીને શીયુત બાલ મંગાધર તીલક અને પ્રાંજ પેના બાપણો હાવાવા સાડા નાસીક ખાતે પકડવામાં આવ્યો છે. આ બાપણો રાજ દોહી માનવામાં આવે છે.

તા. ૭ મી આગસ્ટે બોયકોટ દીવસની વાલગીરીની મીટીંગમાં હાગ લેતાં નીંદાર થીઓને અટકાવવાનો કુઠમ નીકળ્યો હતો.

પંજાબમાં પકડેલો પાક ધણે સરસ છતરવાથી એવું માનવામાં આવે છે કે કેટલાક વખત સુધી દર અઢવાડીએ છ થી છાત હળવ દન ધણે કરાંચીથી પર દેશ ચલી શકશે.

સંયુક્ત પ્રાંતના લેફ્ટેનન્ટ ગવરનરે તા. ૬ હી આગસ્ટે નાઇની ખાતે બાંધવામાં આવતી પ્રયાગ યુગર કંપનીને પાયો નાંખવાની કીયા કીધી હતી તે વખતે તેમણે હોંદુસ્તાનના ખાંડના ઉદ્યોગ વિશે સાદાં બાપણુ આપ્યું હતું.

સોંધમાં આવેલા સકરના વેપારીઓએ રેલવે ખાતામાં થતા દમા બાબત એવી ફરીવાર ફરી છે કે તેઓએ થી મોકલ્યું હોય તેને જાહેર માધુનીના કબા મળે છે.

અને બીજા માલમાં પધરા ભરી દેવામાં આવે છે. રેલવે ખાતું માલ આપ્યા પહેલાં સહી લે છે અને હમનારાઓ પેકીંગ અને સીલ બરોબર કરે છે તેથી આગળથી ફરીવાર ચક્ર શકતી નથી.

કારવાર ખાતે મ્યુનીસીપલ કમ્પાસના તું મહાન બાંધવા સાડા લાંના આબકારી કંટરાક્ટર મી. હાદાભાઇ રતનજી બચસાર વાળાએ રૂ. ૪૦૦૦ નેટ આપ્યા છે.

સુલતાનાબાદ પરમણુમાં આવેલા સીંધ પુર મામમાં એક ગરમ પાણીનો ઝરો નીકળે છે એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. તેમનું પાણી સુકાતું નથી.

મુંબઈ, ઘેરામરા (રાજશાહી) પુના વગેરે કેટલાક શહેરો ખાતે બોયકોટના દીવસની મીટીંગો અટકાવવાની નોટીસો લાંના પોલીસ અમલદારોએ કાઢી છે.

મદ્રાસમાં એ લાખ રૂપીઆની ચાપણુ થી કાચતું કારખાતું કાઢવામાં આવ્યું છે. એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે આ કારખાતું બહુ ફતેહમંદ નીવડશે.

બાંકીપુરની ત્રેનીંગ સ્કુલના વિદ્યાર્થી ઓ દડતાલ પાડી ગેરફાળવર રહે છે.

બે.યકોટ મીટીંગ મુંબઈમાં ન મળવા દેવાથી ત્યાંના નેશનેલીસ્ટોએ વાંદરામાં તે મીટીંગ ભરી હતી. બાપણો થયાં હતાં અને રવરેશી પ્રદરશન બરવામાં આવ્યું હતું.

આગ્રા ખાતે એક ત્રેનના ફર્સ્ટ ક્લાસ ના હાવામાંથી એક ટ્રક તેના માલેક રીના ની મળી આવી. તેને બોલાઈ ગયેલો માલ રાખવાની ઓશીસમાં લઈ જવા પહેલાં ઉઘાડી જોતાં તેમાંથી એક માણુ અને કાપીને કટકા કરી ભરેલું જોવામાં આવ્યું. આ અવકાર ગુન્દાની પોલીસ તપાસ ચલાવે છે.

અકોલાની મ્યુનીસીપાલિટી ત્યાંની લાઇ ખરેરીને અમુક મદદ આપની પણુ તે લાઇખરેરીમાં શીટરી વરતમાનપત્રો આવતાં હોવાથી તે મદદ બંધ કરવામાં આવી છે.

હોંદુસ્તાનમાં આવતી મોંધવારીના સંખ્યામાં તપાસ ચલાવવાને સિંધ અમલદાર નીમવાનો ફાવક કરવામાં આવ્યો છે.

ધારવાર તાલુકામાં કોલેરાનો રોગ એવે સખત ચાલે છે કે લોકો ચાર કલાકમાંજ મરી જાય છે. લોકો ધણે બાગે નાશી છુટ્યા છે.

નવા હીંદી સુધારાની યોજના આવતા ફેબ્રુઆરી મહીના દરમ્યાન સંપુરણુ રીતે અમલમાં સુકાવાની વકી રાખવામાં આવે છે.

પોરબંદરની જેસતા જેલર રાજા દેસવ કેદીઓના વજાટના કારખાનામાં રોજ છ તું વજાટકામ તપાસવા ગયો હતો તે વખતે જેલ તોડી નાશી જવા માટે બળપીતા થયેલા ચાર કેદીઓએ પાછળ થી લોખંડના સળીવાવડે સખત ફટકો માર્યો અને તેથી જેલર બેશુદ્ધ ધત્રાંજ તેની આંખો ફેડી અને બીજી ઇંજા કરી હતી, જેની અસરથી તે મરણુ પામ્યો હતો. પોલીસે કેદીઓને પકડ્યા પછી તપાસ ચાલી સેશન્સમાં નોંધ્યા છે.

વડોદરાના મગદી મંચકારોની પરિપદ આવતી હોળીના તહેવારો સુધી મુક્તવી રહી છે.

ઘોલેરાનાં કેરોમાં ગાંધીયા જેવા રોગ ફેલાયો છે, જેથી દરરોજ ચાર પાંચ બેસો મરણુ પામે છે.

વડોદરા રેલવેને મધ તા. ૧૭મીએ પુરા થયેલા અઠવાડીયામાં રૂ. ૩૨૪૦૦૦ જેટલી પેદાશ ચક્ર હતી, જે ગયા વરસ ના એજ અડવાડીયા કરતાં રૂ. ૬૯૦૬૬ જેટલી વધુ હતી.

પંજાબના લેફ. ગવરનરે કોઓપરેટીવ કરેડીટ ફાનફરન્સમાં બાપણુ કરતાં જણુ બુદ્ધ કે આ દેશમાં ફેલતનો મોટો ભંડાર છે, જમાના થયાં તે રં કટો ચક્ર ને પડેલો છે છેલ્લાં ૧૦-૧૨ વરસ થયાં આગળના કોષપણુ વખત કરતાં લગ્ની અડપથી બેરો થયો છે પણુ તે પડયો પડયો કાટ ખાય છે, કાંઈ ઉપયોગ થતો નથી. જો આ હોલતનો થોડે લામ બદાર ફરતો થાય તો, બેતીવાડીમાં વધુ મદદ મળતી રહે.

મુંબઈના નવા શેરીફ મી. ગ્વેફમરકને સરકારે શેરીફ નીમેલ હોવાથી તેમના માનમાં કોમાયાના રના પુરોપીઅન તથા ફેરફાર વેપારીઓની તરફથી તેમને બાળ આપવામાં આવ્યું હતું.

વડોદરાના રાજ્યમાં રેલ્વેના કોડાઓ ઉછરવાનો ઉદ્યોગ દાખલ કરવા માટે રાજ્ય તરફથી સોનમદ અને વ્યારમાં જે ખેતરો સ્થાપ્યાં છે.

પોરબંદર ખાતે ઘર વેરા નામે લેવાતો કર કાઢી નાંખી રહેતો જે નુકસાની બધાં તે ખાડે ધીની રીખેટ ઓછી આપીને અમર તલન કાઢી નાંખીને પુરવા પામેલો.

પોરબંદરથી મહત્તા ધી ઉપરની રીખેટ ઓછી કરવાની હીલચાલ થતી સંભળાતાં મુખ્યના કેટલાક ધીના વેપારીઓએ તેની સામે એક અરજી પોરબંદર એડમીનીસ્ટ્રેટર ઉપર મોકલી છે. પોરબંદરથી ધીના વેપારને એ રીખેટ ઓછી થાય તો મોટી અસર થશે એવું મજબુતમાં આવે છે.

જામનગર ખાતે જમન વિદ્યાર્થીઓની ફળવણીને ઉત્તેજન આપવાના વીચારથી એક સોસાયટી સ્થાપવામાં આવી છે તેનું નામ ધી "જમન યુનીયન" રાખવામાં આવ્યું છે.

તા. ૬ ઠી આચરેટના "અખ્યાલે સોદા ગર" માં જણાવવામાં આવેલે કે પાનખી રાજદારી લાઘા લજપતરાય પાંચા થોડા વખતમાં છઠ્ઠાં જનાર છે. લાંના પત્રો એ તેવજની કરેલી બદનક્ષી માટે તેઓ સામે મુકદ્દમે માંડવાનો તેઓ ધરાદો ધર વતા જણાય છે.

અમદાવાદમાં ધી વેરા યુનીયન સોસાયટી સ્થપાઈ છે. તેની પહેલી સભા મી. શુભાષભલી તમખખભલીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જે વખતે મી. મહમદ અલી તમખખભલીને પ્રમુખ નીમવામાં આવ્યા હતા.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ એજેન્ટમાંથી)

ડરબન કાઉટીમાં માલવરનના ફારમર મોરારજી જયભાઈ દેસાઈની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦મી નવેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

એ. નારાયણસાગી પીલેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૧ મી ઓક્ટોબરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૬ મી ને ગુરુવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દાખલ થી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. રે.	શી. રે.
કાપીય	૦ ૬ થી ૧ ૬ ૩૦	
કાલી ફાવર	૦ ૬ ૧ ૩ ૧	
પાઇનએપલ	૦ ૬ ૩ ૦ ૧	
કહોળું	૨ ૦ ૬ ૦ ૧	
અવોકાડોપેર	૦ ૦ ૦ ૦ ૧	
લેટીસ	૦ ૩ ૦ ૬ ૧	
પોપો	૧ ૦ ૨ ૦ ૧	
બનાના	૦ ૬ ૧ ૩ ૧૦૦	
કાનેડીલા	૦ ૦ ૦ ૦ ૧	
કામદી લીંબુ	૦ ૬ ૦ ૬ ૧	
મેડરીન	૦ ૬ ૪ ૦ ૧	
નાય્પીસ	૦ ૬ ૫ ૦ ૧	
ઓરેંજસ	૦ ૬ ૪ ૬ ૧	
મમરૂળી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૧	
મકાઈનો બરડો	૬ ૪ ૬ ૬ ૧	
પટેટા (ગોળ)	૮ ૦ ૧ ૬ ૬ ૧	
પટેટા (સ્પીડ)	૧ ૦ ૩ ૦ ૧	
ટરનીપ	૦ ૬ ૧ ૦ ૧	
અમ્બી	૦ ૦ ૪ ૦ ૧	
લીંબુ	૦ ૩ ૧ ૬ ૬ ૧	
ટમેટા	૦ ૬ ૨ ૦ ૧	
લોકવાટ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૧	
મીનપીઝ (કોરાઉ)	૧ ૦ ૨ ૦ ૧	
લીલો બીનીસ	૧ ૬ ૨ ૩ ૧	
જામરૂળ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૧	
રૂબી	૨ ૦ ૨ ૬ ૧	
બીટરૂટ	૦ ૩ ૦ ૬ ૧	

નાયબ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી કરનલ સીલી થોડા વખતમાં પૂર્વ આફ્રિકાની મુલાકાત લેવા ધારે છે.

જમોરજ સેક્રેટરી નામનો નામીયો કુસ્તીયાજી ગોરો કુસ્તીના ખેલો કરવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકા આવવા છાંડાંડી ઉપડ્યો છે.

પુરકીના નવા સુલતાન શારીસની મુલાકાત માટે કોનસ્ટાન્ટીનોપલથી નીકળ્યા છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના ગવર્નર જનરલના હોદા માટે લોરડા આયરલેન્ડ, લોરડા મેથ્યુન, આલેક્ષીઆના ગવર્નર જનરલ અરલ ઓફ ડાલી વગેરેનાં નામો બહાર આવ્યાં છે.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. રે.	શી. રે.
આવજ માંબ ૧૦૨૨ની ૨૨ ૬ થી ૨૨ ૦		
લીમડીના	૨૩ ૦ ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૬ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૧૯ ૦	
મીની સમર	૨૨ ૦ ૨૩ ૦	
કુંડાના	૨૧ ૬ ૨૨ ૦	
ફેશી ટુવેર ફાળ	૧૯ ૬ ૨૦ ૬	
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૨ ૬ ૨૩ ૬	
મગની	૨૩ ૦ ૨૮ ૬	
અડની	૨૮ ૦ ૨૮ ૬	
ચણા મુખ્યના	૨૨ ૦ ૨૪ ૦	
„ ફાળ	૨૩ ૦ ૨૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ ૬ ૬	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
કકડું તેલ ૧ ગ્યાલન	૪ ૩ ૪ ૬	
એરડીયું	૨ ૫ ૨ ૬	
મીઠું	૩ ૩ ૩ ૬	
નાળીએરુ	૩ ૬ ૩ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ૧૬ ૬	
પીળા	૧૪ ૬ ૧૫ ૬	
તીરકળ નાતાલ	૮ ૦ ૧૦ ૦	
આટા	૧૪ ૦ ૧૪ ૬	
મદાસી સોપારી ૧ રતબ આ	૦ ૬	
મરચાં	૦ ૩૩ ૦ ૩૩	
મી પેટીઈટીનના પૌં ૮-૦-૦	૮-૫-૦	
પોરબંદર	૬ ૦ ૬ ૧૦ ૦	
પારાશીન એરોફેડ		
„ વાહટ રોસ	૮ ૮	
„ „ આલન	૧૩ ૬ ૧૪ ૦	
નાળીયેર	૧૧ ૬ ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ ૬ ૦	
કાષ્ઠમાં સોપ	૧૪ ૦ ૧૪ ૬	
કાણુ સીમ્સ રોલ	૧૫ ૬ ૧૬ ૬	
કાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬ ૪૫ ૦	
„ કાપમ્ ૫૪ કુંડાના બોક્સની		
કીમલ	૧૨ ૦ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી	૧ ૮ ૧ ૬	
માચીસ બાવન	૩ ૧ ૩ ૩	
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦ ૧ ૦	
નીલ પોઈટ સીમારેડ	૧૬ ૬	
કુપ નેસલનું	૨૦ ૩ ૨૧ ૦	
„ ફેસલ	૨૦ ૦ ૨૦ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એડની	૫ ૩ ૫ ૬	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabania,
Fruit supplier in South Africa

BOKENBURG

V. Eros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Ohbaganlal Bhawandas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
ERABHIM NEMODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hoosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
134 Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Melideen Enoca,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOORAKEE AMOD & Bao.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hoosen Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALMEY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Magbrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babbai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Gray Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Gray Street.
Shaikh Hoosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppe. Plough Hotel)
Vishal Datt Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. Desai,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Desai.
Mohaubbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abdo Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tryah & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibha Dajee,
Indian Washermen,
Box 6360.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADASHOT,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1015
P. B. Dorabjee,
Box 2837, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clats. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 841, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUDNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LOTTERHAM,
78 President Street,
Head Office 410 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennis Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
66 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haasan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Easa Hajee Sulsman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Muhamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BEAHNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SHEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: In gogo.

NORTEDDUNE

Devise Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLATROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KRANDEHIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEPSTROOM

G. K. Dami,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 56.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 521,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangulbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAS HARI SONT,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga. Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadde,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. G. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

VITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VHRULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSBURST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VEYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joesub Tayeb & Co.
Market Street.
Joesub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGHEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હોલ બોર્ડિંગ: 10 બોર્ડિંગ હોલ, રેપ્પાલન.

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલક મરચંડ.

૭૮ પ્રેસીડેન્સી હોલ, લેફ્ટનન્ટન.

એક આપવા લાયક અને તૈયારી પહોંચ
સરસ ચીજો, જેનીકે માંદગી માલ, દરેક ભાવ
રસમ, જરીના ટેલર કલોથ, કામગીરી બનાવ
વિશેષ વિશેષ. લાવ મહાજ સરસ. આવો અને
માની હશે.

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORP.

ઈ. ઓ. ના જુના અકો

આ બપોના ગયા તથા માહુ વરવના
ટેલર અકો સીલકમાં પડી રહેલ છે.
આ અંક અમારી દરબનની બોરીસેથી
દરેક એક પેનીથી ગળી શકશે. પોસ્ટલ:
ફિલિય આરિકા માટે અરથી પેની, તમા
ફિલિય માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

164 Gray Street

Durba.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

. . BOKER TOBACCO . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 83.

Tel. Address: "Forbunders,"

Telephone 864.

હરકી કેપ.

જીવી ફેઝની ટરકી ટોપીઓ.

અમારે ત્યાં સરસે માલે મળશે. એક વખત
ગળાવાની જુઓ.

જન સેન્ડ ટાઇલ વાંચ

૧૧૪ મે સીટ, ૧૧મન

જેલનાં કાવ્ય.

[બોલ આવૃત્તી.]

ઇડીઅન બોપીનીબનમાં હાથ આવી
અથેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં
હામલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી
કરતાં બરાબર બનતું થયું છે. છતાં
કીમત આમળના પ્રમાણે

એક શીલીંગ, પોસ્ટલ ૧ પેની

ઈ. ઓ. ની કાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વરવની
આવૃત્તી આખી કાઇલ હરકની કીમત
શી. ૧૭/૬.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.
Mohamed Surtio
Merchant, Box 87

BEACONSFIELD
Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST
Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR
D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG
V. Proa,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE
Tayob Adam.

CAPETOWN
ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Ohaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
Ebrahim Nobodien,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St. &
19, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wight Street.
Mohideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATTEL & Co.,
157 Loop Street,

CHARLESTOWN
Amed Ismail Essack,
Box 10,

DARNALL.
Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN
Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street.
E. ABOOBAKER AMO & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 50, 330 Pine Street.
Bhans Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMEROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 130 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timoi,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motals,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBHAY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MATET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.

DURBAN
Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hoosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON
Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhans,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENNELSBURG
E. Omar Rajan & Co.

ETECOURT
M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vishal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.
V. A. Dess,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Dess.
Mohabbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HABNERTSBURG
Zoutpaansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Taysab & Co.,
Box 5842.
Amod Moosjee & Co.,
27, Market St., Box 2741.
A. F. Camat & Co.,
Box 3504, 2 Kori Street.
Chhibu Dajee,
Indian Washerman,
Box 6360.
M. S. Coovadin,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dababoy,
22nd St. Malay Location, Box 2368.
Tel. 1915.
P. B. Dorabjee,
Box 2837, Corner Alexander St.,
M. P. Fancé,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3765.
Imail Cassam,
New Laundry,
New Clare, P.O. Box 270.
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street.
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3508, 41 Market Street.
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay,
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kafir and
14th St., Vrededorp, Box 4140.
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp.
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street.
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street.
Goolam Suhed,
17th Street & Kafir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369.
C. P. LINDHAM,
78 President Street,
Head Office: 16 Gresham Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Alimed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waje & Co.,
Box 222.
RATANJI MAKAR,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
IMAIL AMOD KAJET,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.
HORMAJGY IDOLY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 100.
VRAJDA & LAURAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bepoor,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENS

Devise Laljee.
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128.
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street, Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 68
Mangulbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street, Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box - Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettleloep.

SPELONKERN

(Fransvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 36, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osmari.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce Dealer
P.O. Box 53.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith
Meos Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassara,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hussain & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફીસ: ૧૦ એરડન સીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લાહીરામ.

જનરલ સીલ્ડ મરચન્ટ.

૭૮ પ્રેસીડેંટ સીટ, બેલ્ડાન્સબર્ગ.
હેડ ઓફીસ લાયક અનેક તરફની પસંદગી
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીનો માલ, હરેક જાતનું
રેશમ, જરીના રેબલ કલોથ, કાસમીરી બનાત
વિગેરે વિગેરે. માલ પહોંચાણ સરતા. આવો અને
જાતી ૧૭૧

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 47,
KRUGERSDORP

ઇ. એ. ના બુના અકો

આ જાગના ગયા નધા ગાય વરપના
કેટલાક અકો સીલકમાં પડી રહેલ છે.
આ અક અમારી કરમનની ઓડીસેથી
ફરેક એક પેનાથી મળી શકશે. પોસ્ટલ:
દક્ષિણ આફ્રિકા માટે અરથી પેની, તથા
હોફસ્ટાન માટે ૧ પેની.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT".

Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Street
Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEFOOT

. . . BOER TOBACCO . . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 55. Tel. Address: "Porbandar".

Telephone 364.

૨૨૬૧ કેપ.

ઉચી ફેક્ટરી ૨૨૬૧ ટોપીઓ.

અમારે ત્યાં સસ્તે ભાવે મલશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

સન એન્ડ ટેલિગ્રાફ વર્કસ

૧૯૪ મે સીટ, ૨૪૪૫

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

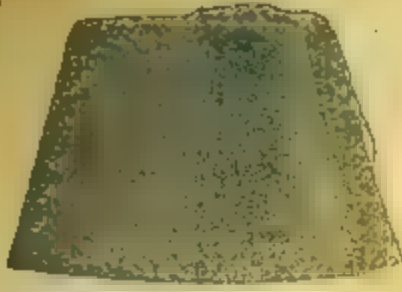
છટીઅન ઓપીનીઅનમાં દાલ આવી
ગયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં
દાખલ કરવાથી તેનું કદ પહેલે આવૃત્તી
કરતાં જરાબર જમણું થયું છે. જતાં
કીમત આગળના પ્રમાણે

એક રીલીંગ, પાસ્ટન ૧ પેની

ઇ. એ. ની ફાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વરપની
જાહેરી આખી ફાઇલ ફરેકની કીમત
શી. ૧૭/૬.

ટોપીઓ !

ટોપીઓ !

જે તમેને નવા મુધારા સાથે સાથે ફેરફાર કરવા તથા પ્રાઈસની નવી તુરફી હાઈલીંગ, બેન્ડો અને સાઈફ ટોપીઓ ખરીદવાની હોય તે ૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટના ફક્ત પંચાસી અથવા પેરડ મારફતે મંગાવી ખાતરી કરી લીધો.

પ્રાઈસલીસ્ટ માટે નીચેના સંપર્કને લખો:—

એસ. પી. બટલર.

૫૦૬ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

S. P. Butler,
506, West St., DURBAN.

Tel: Add: JALBHAY & SORABJEE BROS. Telephone No. 223.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુઝરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર અધિકાર તથા ખેતરમાં કાષ્ટકો સાથે લાકુત જોઈ એ છે. લાકુત સરવુ. પાણીની દરેક રીતે સગવડ છે. જમીનમાં મનાના ના તરવાર હાથ છે. આજુબાજુ હીલ તથા ગોરાઓના ફારમ છે. વધારે ખુલાસે રૂબરૂ મળવાથી કરી શકાશે.

આવલ, દાળ, ઘી, તેલ, આમલી, વીંજેર વીંજેરે સધળો મુખ્ય કલકત્તાનો માલ હમેશાં સ્ટોકમાં રહે છે. તમારું લાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવા નો છે. કેપટાઉ ની શુક્ર મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સુધુથી કીફાયન દામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી શાસ્ત્રીજીને કનાલે દુલે ઓર સ્વામીશ્રી સંકરતંત્રજીને છપાવે દુલે આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તજ્જીને કાલે જાયે એલે મજનૂત કાલકાલે ઉપર અલે મજનૂત ફક્ત તોન વેનીલે મો. એમ. એમ. રીવાન કો મોકલ ૫૯૩, વરવન લીસનેસે મોલેંગા. રૂમ્મી, મુશ્વરાતી ઓર હીલો સપાળમે મોલતા હે.

કસી જગદ્ગર લીસનેસે સ્વામીશ્રીને હીલ રીવર "માનવ આત્મા" તથા "મુનરજન્મ" વિષયકે ઉપર રીવા દુલા રૂમ્મી ધ્યાનસ્વામી તોન વેનીલે મોલેંગા.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા દાદાબાઈ નવરોજી.

ઓ. જરૂરીય બદલેદીન તરખખજી.

મી. એમ. એસ. નાહર.

ઈડયન સ્ટ્રેચર બેરર ફાર.

અધ્યાપનસ્થાનના અધીર.

મી. અમીરદીન ફજદાર.

મેસર્સ એમ. કે. આંધી, અને એમ. એમ. અલી.

મી. સોરાબજી કાપુરજી અડાબનીઆ.

રવામી શ્રી કંકરાનંદ.

મી. એમ. એસ. એસ. પોલાક

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (૨૨):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Farrow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. J. PATTEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાચા તથા વાણીની મેટરેસ બનાવવાનું
કારખાનું.

Telephone 1434.

નામરદાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરક
દાગીના બનાવનાર.

જોઈ ના. ૨૪૪-૨૪૫. એલિથાટીક મનર,
કરકલોપ કુમ સ્ટીટ. P.O. Box 280 Pretoria

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

મુસલમાન બાઈબોને ખબર

રમજાન શરીફ માટે નવીન ચીલે

રમજાન શરીફમાં મુસલમાન બાઈબોને ખાસ ઉપયોગી થઈ પડે એવી ચીલે કીફા થત બાલે અમે રાખીએ છીએ. આમના રસ ના દીનો, ફાલુદનું માંસ, શુભાખબજી, સર પત, પેરબંદરનું ચોખું ઘી, કલકત્તાનું ઘી, બીમડી, માંચ, કાલિન, દરેક જાતના આવલ હમેશાં કીફાથત બાલે મળશે. એ ઉપરાંત દરેક જાતનું આંધીવડું, કરીયાથું તાળું અમે ઇમ્પોર્ટ કરીએ છીએ. ઇંગ્લીશ ગરો સરી પથ સસ્તા દામે મળશે.

તુરકી ટોપીઓ, રંગ ચેરંગી, દરેક શેપ ની, દરેક જાતની ધોતી, સીલકના રમાલ, સાલો, વીંજેર બક્ષીસને લાયક બનાવે જોઈએ ત્યારે લઈ જાઓ. બહાર મામના ચોરડો ઉપર તુરત ખાન દેવામાં આવશે. આથી માટે મુશ્વરાને અજમાયશ કરવાની રૂમાલ કરીએ છીએ.

એમ. પી. ફેનસી,

M. P. FANCY,

Stand 512, 17th St., Box 6031.

Vrededorp, Johannesburg.

Telegrams: "FANCY."

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, SEPTEMBER 25TH, 1909

No. 39

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 422.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, SEPTEMBER 25TH, 1909.

"Not Sick of it Yet!"

One of the most wonderful features of the passive resistance movement in the Transvaal is the power of endurance which appears to be cradled in it. The strain is great, but the perseverance of the sufferers is greater. Day after day, month after month, year after year, the struggle goes on. Arrests lose their early interest. The excitement of a new experience makes way for the hum-drum common place of daily care, men once exhilarated by the cheers of companions who hailed them as heroes, now have to tramp their lonely path to prison; there are too many heroes for all to be cheered! Deportations which last year were chronicled with surprise and shame are now accepted as a familiar part of Asiatic experience; while the white community at first interested, now absorbed in its hunt for gold, or wrapt in its own comforts, hardly cares to ask whether the Asiatic trouble is settled or not.

And still passive resistance holds on! Few utterances of General Smuts have awakened such a storm of protest as that statement which he made on leaving England that "the majority of Indians are heartily sick of this agitation." At the Mass Meeting held ten days ago in Johannesburg the repudiation of the assertion was emphatic and complete. When the Chairman said, "We are here to assure General Smuts and his colleagues that they will become heartily sick of imprisoning us long before we are wearied out with imprisonment," he expressed the widespread conviction of our people. No, we are not sick of it yet!

It may not be unwise to seek for the reasons of this endurance, of this dogged, cheerful, determined resistance. What is the secret of it all?

Possibly a partial answer may be found in that element of patience which forms one of the richest assets of the Eastern character. Casual visitors to the East bring away with them many wrong ideas,—to keep company with the curiosities of nature which they collect. One of these is the conviction that an Eastern is a creature of unbridled passion, excitable, impulsive, emotional beyond others. They have seen exhibitions of this in religious festivals or in the wild rush of war, but they forget that if the whole nation, and the national character were judged by the experience of a Making Day in London or the snow balling crowds in Johannesburg the verdict on England and South Africa might be of the same nature. Those who know the inner life of the people know also that the elements of self-control, and patience are amongst the most wonderful forces in oriental character. The repression of self, the endurance of pain voluntarily for the sake of the soul, which have been for many centuries great features of Eastern religions, have woven rich strands into the net of common life. No doubt this explains much.

But this is by no means all. A partial answer may also be found in the fact that the method of passive resistance schools one in the virtue of endurance. The exercise of brute force quickens the passions, and exhausts the soul; passive resistance represses the emotions, feeds and conserves a man's spiritual forces, and makes long endurance possible.

But the complete reply is only reached when we remember that the struggle is just, and that religion forms its motive power. If the cause failed to commend itself to conscience, failed to draw its life from those springs of religion which rise perennial in the human heart, and are fed from the river of God, the effort even of passive resistance would soon cease. The cause must be just if it is to prevail. In this is to be found the secret of such wonderful endurance. We are enduring in a righteous cause. It is not opinion, it is conviction that urges us on. It is not only for ourselves, but for the sake of our people everywhere that we suffer. It is not a mercenary motive, but a religious force that gives us strength.

When Cromwell remodelled his army he obtained a result like this. His supreme aim was "Mercenary motives, the mere desire for gain, the excitement of a fighting life will,

never do," he said, "against these cavaliers of the King. I must have men who will make some conscience of what they do."

That is precisely the outstanding feature of our hosts, and when the method of passive resistance, the exercise of soul force, is added to this, we have an army that must succeed.

No—by a very long way, we are "not sick of it yet!"

The Fast of Ramadhan

The fast of Ramadhan commenced on the 15th instant, and will continue for thirty days. This is the great fast of Islam, and throughout the whole world wherever Mahomedans gather it is observed with scrupulous care. "During the day," so writes Sir William Muir, "the obligation is so stringent that, without respect of sex or age, from dawn to sunset no indulgence is allowed of any kind,—not a morsel of bread nor even a drop of water may pass the lips. For the sick and for travellers a dispensation is given; but with that exception, a penalty is imposed on very breach."

The Al Koran makes this perfectly clear. In Sura 2 the command runs:—"The month of Ramadhan shall ye fast, in which the Koran was sent down from heaven, a direction unto men, and declarations of direction, and the distinction between good and evil. Therefore let him among you who shall be present in this month, fast the same month; but he who shall be sick, or on a journey, shall fast the like number of other days. God would make this an ease unto you, and would not make it a difficulty unto you; that ye may fulfil the number of days, and glorify God, for that he hath directed you, and that ye may give thanks." Beyond these exceptions, the sick and the traveller—no permission of relief is given. At day-break according to this Sura, when "ye can plainly distinguish a white thread from a black thread," the fast must begin. It must be kept "until night" and Moslems must "be constantly present in the places of worship."

It will be recognised at once that such a fast, scrupulously observed, must tell severely on the Mahomedan Passive Resisters in the Transvaal prisons. They are neither sick nor travelling according to a strict interpretation of the Sura, while the very fact that they are suffering for conscience sake makes it certain that they will observe to the best of their ability the sacred dictates of their

religion. At present the diet scale for Indian prisoners in the Transvaal prison system hardly provides sufficient food to keep body and soul together. To fast on such scanty evening fare is absolutely to starve. Under these circumstances the appeal of the British Indian Association, and the Hamidia Islamic Society, to the Attorney-General for some consideration for these prisoners should surely have met with a humane response. Unfortunately it failed to do so as so many other appeals to the mere humanity of the Government have failed, and the result has deeply stirred the Mahomedan community.

The request was very simple and modest. The Mahomedans respectfully asked that in view of the stringent obligations of the fast, a better meal should be provided each evening for their compatriots by the prison authorities or in lieu of this, that friends outside the gaols should be permitted to supply such extra food. This was met by an absolute refusal. A telegram praying for a reconsideration of the decision, and for the reception of a deputation on the subject resulted in another refusal—the Attorney-General, not acquainted with the Koran himself, relying, so he intimated on a statement made by someone else that it would be quite in accord with Mahomedan usage for such prisoners to observe the fast on their discharge, an idea that has no foundation in fact. It simply gives point to the old assertion that our responsible officials know nothing whatever about our religious customs or our sacred books, and that they are not sufficiently interested in us to become acquainted with them. The refusal is felt all the more keenly because relief is granted to the Jewish community along the alternative line suggested. We sincerely trust that this important matter will be settled soon, so that extreme measures may not be made necessary to obtain such a small concession.

NOTHING CAN BE FINER THAN THE

way in which our
Was it Legal? Chinese friends have

rallied round Mr. Leung Quinn during these later days of trouble. Within a fortnight over a hundred have been arrested. Amongst them the leader himself. On Wednesday week during the progress of the great Mass Meeting Superintendent Vernon arrested seventy-three in one batch, and he might easily have arrested as many more. The trouble is that Superintendent Vernon makes trouble. He might accomplish every needful object by sending a note to Mr. Quinn asking for the surrender of seventy three or a hundred or two hundred. These men are not cowards cowering away from the policeman, and frightened at arrest. They offer them lives to be arrested. But this irritating officer in his eager endeavours to

"hunt these people out of the country" charters a covered cart, commandeers a posse of policemen, and then cautiously springs upon his prey. In his great hurry he forgets to have the warrant properly filled in, and so his work becomes not only shamefully insulting but so far as Mr. Benson argues positively illegal. What view the Magistrate will take of it remains to be seen. This however is clear. While the Chinese are willing to go to prison for refusing to show a registration certificate under the present Act—so long as the arrests are made lawfully, they are not prepared to be insulted, and treated in any manner that Superintendent Vernon with his highhandedness cares to direct. So they take the method that will make this clear to the Court, and object to the arrests as illegal. When this question is settled, they will prove their loyalty to the cause by going cheerfully to prison.

THAT RESOLUTION REGARDING SUPER-
intendent Vernon pas-
ed at the Johannes-
burg Mass Meeting
last week indicates
the strong feeling
which has been aroused amongst all
classes of Asiatics by this biased
officer. The *Transvaal Leader* again
referring to him in its issue of the
17th ult. said: "If the Government is
under the impression that there is any
reason in Johannesburg of allow-
ing the matter to rest in the absence
of drastic Governmental action, all
we can say is that the Government is
likely to find itself mistaken." But
so far, Superintendent Vernon is not
only not suspended, but apparently is
encouraged to continue in the path
which he outlined as "a white man's
duty." When a few days ago, a con-
stable acting under this officer appre-
hended a respectable Chinese Passive
Resister, handcuffed him, and took
him about Vrededorp, while he was
searching for others, he was presum-
ably only carrying the theory of his
chief into practice. The same might
apply to the method which the Super-
intendent used to arrest the seventy-
three Chinese last week. In fact, in
every turn fresh evidences are present-
ed of the thoroughness with which
this conscientious policeman fulfils
what he declared in Court to be his
duty. No passive resister would wish
to do other than return good for evil.
We would not injure even Superinten-
dent Vernon. Somewhere or other
doubtless even a man like this may
find his niche. But we contend that
his niche is not the position of Asiatic
officer in Johannesburg. He is doing
positive mischief, and injuring the
possibility of a happy settlement.
For his own sake, for evidently he
lives in constant fear—possibly he is
naturally a timid man, as well as for
the sake of the Asiatics, the sjambok
should be removed from his hand,

and he be transferred to some depart-
ment where his Anti-Asiatic bias will
not endanger local and Imperial
concerns.

WE HAVE RECEIVED INFORMATION
that the Acting Governor
The Case of Lord Methuen advised
Nagappan by his Ministers, has
declined to re-open the

inquiry into the circumstances which
attended the death of Nagappan.
We are not surprised at this. The
allegations of the seven witnesses
were so serious, and the affidavits so
conclusive that it would have been a
dangerous thing for the prison officials
to have been obliged to face again
such substantiated charges under the
eye of a Magistrate of the Supreme
Court. As it stands, no thoughtful,
unprejudiced soul will accept Major
Dixon's finding as satisfactory, and
those who have carefully followed the
evidence adduced at the inquiry will
draw their own conclusion. One
good thing however has been the
result of this lamentable business.
The prison officials have suffered
such pangs of fear during these
months, that they will hesitate to
incur the possibility of such an in-
quiry again. At any rate they may
rest assured that sleepless eyes are
on them, and that the cut of a sjambok
on the back of the poorest hawker
will never pass unnoticed by our
community.

THE DEATH OF MR. KHURSHEDI
Kustomjee Cama
"Do it! Do it!" has removed one
of the most learned

men that India possessed, and one
who set a lofty example for his
co-religionists and his fellow-country-
men. A devout Parsi, he was also a
true Indian, and the small Parsi
community in South Africa, which
has been so devotedly represented in
the Transvaal gaols by men of the
character of Messrs. Parsi Kustomjee,
N. A. Cama, Sorabji Shapurji, and
Shapurji Randeria, will feel a special
sense of loss at the sudden, yet not
altogether unexpected, demise of this
great and good man, full of years and
honour. He has been described as
"the father of the Zoroastrian
educated priestly class, an oriental
scholar, a social reformer, a true votary
of learning, and one of the founders of
several religious and social bodies and
literary societies." His energies were
insatiable. He was tireless in the
pursuit of knowledge, and humble in
its achievement. He was the greatest
authority on the ancient Iranian
literature, and his ripe scholarship did
much to elucidate obscure points in
the Zoroastrian faith and to remove the
superstitious accretions of centuries.
Mr. K. R. Cama's public life
commenced, more than half a century
ago, with that of India's Grand Old
Man, and the two giants have laboured
ever since with patriotic fervour for

their country's great cause. South African Indians will ever keep his memory green when they know that one of his last acts was to sign the requisition to the Sheriff of Bombay last month, for the calling of a Public Meeting to protest against the shameful treatment of the Transvaal Indians. To a gentleman who explained to him what was afoot, and the steps sought to be taken, he exclaimed "Do it! Do it!" No more inspiring message can be given to those who strive to achieve the right.

THE REPLY OF THE BRITISH CONSUL at Lourenco Marques to our representative, which we publish in another column, is a painful revelation of official helplessness. If the existing regulations are injurious to British subjects, why cannot a British Consul help us to protest against them? In old times, in the heroic age of Britain, the regulations of a foreign power were never accepted as an excuse for British helplessness. The King of Spain's beard was "sing'd" because of his regulations. The regulations of the Dictator of Italy well nigh brought Cromwell's guns to the gates of Rome. We cannot understand the use of a British Consul, unless he protects British subjects and British interests. "I am unable to interfere on behalf of the persons affected" is a pitiful confession of ineptitude. But it will be noted that there are good reasons to question whether or not the "regulations" do apply to the case in point. At least, the matter is not yet settled.

THAT WAS A SPLENDID MEETING HELD last week in the Hamidia Islamic Hall in Johannesburg, by way of welcome to a noble trio of leaders: "The Dauntless Three". The great crowd was intensely enthusiastic, and the released gentlemen received a great ovation when they rose to speak. They were thin—prison fare insists on that—but there was a dauntless bearing about them, that gave point to the Chairman's assertion that "their spirits were unbroken." They reminded one of "the dauntless three" of whom Macaulay sang in his lays of Ancient Rome, only it would have been difficult to select from these champions of passive resistance the modern representative of "Horatius." They were all like Horatius; not one "darted back," not one will "dart back" though the bridge of negotiations should crack and fall like the bridge of Rome. Welcome these veterans, Cachalia, Chettiar, Naidoo—"the dauntless three!"

INDIAN MAILS. For Bombay, S.S. *President* and S.S. *Musaffir* for Calcutta S.S. *Dunrobin* on 30th about the 4th of October.

Ramazan and Prison Diet

Privileges Refused

Mr. E. I. Asvat, the Acting Chairman, British Indian Association, wrote as early as the 9th of September to the Director of Prisons:—

Sir,—I have the honour to draw your attention to the fact that, on or about the 14th inst. with the appearance of the New Moon, the Mahomedan Fast of Ramazan commences. This fast, according to the Mahomedan religion, may only be broken at sun-down of each day, and continues for 30 days. In view of this, and the fact that such a large number of hard labour prisoners are Mahomedans, I beg respectfully to request that instructions be issued to the various Gaol Governors that the Mahomedan prisoners be supplied with a good meal, including ghee, every evening during this period. Should your Department not see its way to sanction this addition to the diet scale, may I request that permission be granted that the provision of food may be made by their friends. I would also beg respectfully to point out that the Jewish community has this latter privilege granted to it during its fasts.

A week later the following reply was received:—

Pretoria, 15th September, 1909.
Sir,—With reference to your letter of the 9th instant requesting that special privileges may be granted to the Mahomedan prisoners during the Mahomedan Fast of Ramazan, I have the honour to inform you that the matter has been submitted to the Attorney-General, who, however, regrets that he is unable to accede to your request.

I am, etc.,

(Sd.) J. DE V. ROOS.

Director of Prisons.

On receipt of this communication the following telegrams were exchanged:—

From the British Indian Association to the Attorney-General, Pretoria, Association earnestly requests reconsideration case of Mahomedan prisoners during Fast of Ramazan. Trust it is unnecessary to point out how religious observance of Fast is incumbent on all Mahomedans. Stop. Will you favour Association by receiving deputation on this subject at earliest possible date.

From Attorney-General to British Indian Association. A 62: Regret cannot alter decision and cannot receive deputation. Stop. Prisoners may observe Ramazan after release. This I am advised is quite in accordance with tenets of Mahomedan faith.

From British Indian Association to Honorable Attorney-General, Pretoria. Respectfully submit Attor-

ney-General misinformed regarding Mahomedan faith. Mahomedans cannot do as suggested. Request Moulvi be allowed to explain position to Attorney-General at earliest date. Mahomedans deeply stirred.

Chinese Prison Diet

The Acting Imperial Chinese Consul-General for British South Africa has favoured Mr. Leung Quinn with the following further information:—

As stated in my letter of the 8th instant, re prison diet for Chinese prisoners, having received a reply to my letter and interview in regard to this matter, I beg to advise you as follows:—

The Attorney-General is prepared to allow the majority of Chinamen in each prison to declare whether they prefer the Native or the Indian Diet, but a selection once made will have to continue for three months at least. The Attorney-General does not consider it feasible to have more than one diet running concurrently for Chinese prisoners.

Natal Emigrants

Miserable Savings

In the annual report on emigration from the port of Calcutta some interesting figures are given as to the resident Indian population in British and foreign colonies. The figures are only tabulated up to the end of 1907, but they may be taken as illustrating present conditions. There were at that time just under 668,000 Indians living in the colonies, of whom nearly 264,000 were in Mauritius, 133,000 in Demerara, and about 100,000 in Trinidad and Natal respectively. The savings of these people amounted to the large sum of £1,890,000. Mauritius, as being nearest to India and requiring labour for sugar-cultivation, is the most popular place; and the resident Indian population there has accumulated £1,295,600. This leaves less than £600,000 for the other six colonies that are enumerated. Taking the savings per head, Jamaica, with only 13,800 Indians ranks next to Mauritius in the returns, the average savings being £4-14-8. Natal with 102,800 shows the low return of £1-1-2, but this does not imply that Indians in that Colony are not prosperous. On the contrary they remit by money order to India some ten lakhs of rupees annually, and in some years considerably more. They prefer this course, apparently, to keeping the money with them.—*Printer!*

(Rs. 28 13s. 4d) per head total £1,145,600, as against £4,705,800 for Jamaica! and nearly £5 for Mauritius!

Durban to Bombay

Scenes and Happenings en Route

By Henry S. L. Polak

(SPECIAL TO INDIAN OPINION)

(Concluded)

When in Zanzibar harbour I was much struck by the flimsy nature of some of the craft. There was one imp who sat in a seatless, six-foot, narrow boat, paddling with his hands. He went along at a fine speed, and was prepared at any moment to jump over board and dive for coins thrown into the water by speculative passengers. He seemed quite at home in the water. Other boats were long, narrow crafts with wooden outriggers to prevent capsizing. Some were driven by round-bladed skulls, others by narrow, pointed ones; some by side rowing, others by rear-propulsion. How they managed to get along was a mystery at times. But they lived, moved and had their being—and even, upon occasion, broke their mooring and drifted away. And the excellence and the variety of the boat-boys' English was fearful and wonderful to listen to. Such a wealth of highly-coloured expletive I have never heard except outside of a Johannesburg bar. It was lurid and fanciful in the extreme. But they did not mean anything by it—it was "only pretty Fanny's way!"

Next morning we arrived at Mombassa, situated on a palm-grown, horseshoe-shaped island enclosing a rather small bay varying in depth. The ship was able, at times, to go within its own length of the shore, the water was there so deep. In other places could be seen shallows where no vessel of any draft could go. The entrance, however, is very narrow, and large vessels have to go to Kilindini, "round the corner." Mombassa, too, is an old Arab town, chiefly peopled by Indian traders who carry on most of the commerce of the country. It is a British protectorate, and is connected with the highlands of Nairobi by the Uganda Railway, from which it is a day's journey. From ten miles north of Mombassa to just south of Mozambique Swahili is spoken. North and south of those points respectively, it merges into local dialects. The principal Indian merchants of Mombassa are Khoja, Bora, and Hindu. There is a Parsee gentleman, Mr. Dalal, practising law there. One of my hosts was the principal ivory-dealer along the East Coast. Another possessed a collection of East African China, from the old factory of Lamu, that filled me with amazement—a whole hall filled with choice examples of the potter's art, walls, floors, tables, benches, covered with valuable porcelain objects. I was informed that they were worth at least £5,000. And the gentleman who displayed so much artistic taste would have likewise been driven into a dither by the mere sight of the great, low, red, brick, and grey, London & Co. had their

way! What fools my fellow-countrymen can make of themselves at times! And how one can afford to laugh at their folly!

There are no rickshas in Mombassa as there are in Zanzibar. Instead, there are about three miles of narrow-gauge rail, upon which are trundled small wooden covered trolleys. They look very queer. My host had an estate in Mombassa whither I was driven in a well-appointed carriage. On the estate are grown all sorts of fruits and vegetables. There are also a large cocoa-nut and sesame-seed oil press, and a cotton grinding machine. In the grounds was a huge tank, containing a couple of enormous whitish-coloured turtles. The Mombassa Indians complain that the "South African scum" that has emigrated to the country, so-called white men, are doing their best to import South African customs regarding the treatment of Indians, so far with no great success.

Our last calling-place was Port Victoria, capital of Mahé, the chief island of the Seychelles group, which is of volcanic origin and covered with cocoa-nut palms. The local industry is, of course, cocoa-nut oil. There is also a small industry in plaited grass hats and ornaments. On one only of these islands is found the huge cocoa-nut-de-mer, a double nut which, when stripped and polished, makes a handsome table decoration. The islands are British, but Creole-French is spoken, and the inhabitants are of mixed negro, Indian, Malay, and Arab origin, with a little French and English blood thrown in. Some of the deck-passengers wished to go ashore, but were not allowed to do so by the Port Doctor. I enquired the nature of the prohibitive regulations, but was informed that, whilst there were none, and he could not, therefore, legally prevent the landing of these men, he assured me that, if they insisted upon landing, he would immediately have regulations framed and put into operation.

We were recommended to go to the Botanical gardens, and made many attempts to find that desirable locality, for some time without success. Eventually, a European lady resident took pity on our forlornness, and volunteered to direct us. When we got there, our reward was a remarkably fine outcrop of rocks and a few wild grasses growing higgledy-piggledy. This did not come up to our expectations, and we were preparing to leave, with vituperation on our lips, and the dark thought in our hearts of writing to *The Times* about the fraudulent spirit rife in Mahé, when a thoughtful gardener, evidently suspecting our evil intention, inquired whether we wished to see the Botanical gardens. At first we felt that he was bent upon adding insult to injury. Afterwards it dawned upon us that we had gone the way and had almost killed the island. For that black-hearted gardener showed us a

lovely garden, full of the choicest flowers, plants, grasses, and trees. More than that, he showed us some of the most delightful views it is possible to see. Our photographic records, if they have come out of the developer's hands safely, will, perhaps, give a faint conception of their beauty. The main street of Port Victoria contains a large number of wooden houses. Apparently, these are the buildings erected by the prehistoric discoverers of the place. They are of planks, coloured with various washes, and the effect is not unpicturesque. A "boarding-house" was excellently descriptive of its nature, except that it was more boards than house. Personally, I should prefer "the open road" as a residence, especially in the hot weather. When the sun shines upon the water in the harbour, it is possible to see exactly how the channel runs and where the coral reefs are situated.

For many days past we have rolled and rocked and kicked and jolted. We have come in the tail-end of the monsoon, and what with winds and currents, waves and deeps, our main pastime has been climbing the cabin walls or walking on the ceiling. Many of us can now beat the common housefly at his own special games of gymnastics. To wave an airy greeting at an angle of thirty degrees with the horizontal, what time the brilliant flying fish chases the luminous phosphorescent animalcula, is a pastime in itself. *Mul-de-mer* has been quite an ordinary pleasure with many of the passengers, and even such an old stager as the Doctor has been known to heave. We are making the ship look pretty with a new dress of paint, prior to running into Bombay this evening. If she were not well-dressed, I am told, the Port Doctor, miserable man that he is, would refuse to be introduced to her. Some people carry their prejudices too far!

Last night I went down to the engine-room and the stoke-hole. Ugh! First a drop of hot oil on my hand; then a drop of hot water on my head. Then a mouthful of oil-vapour, a rattle of machinery in my ears, almost deafening me, and goodness knows what else besides. I thought I had suddenly fallen into Dante's Inferno, but discovered my mistake soon after. I was initiated into the mysteries of cylinders, and manometers, and vacuum-gauges, and water-gauges, and gauges of all sorts except greengages; pistons, and cranks, and rods, and tubes; coal-dust and cylinder-oil, grease and dirty-water; revolutions of the propeller, and telegraph-apparatus; engine-room miles and ship-miles; water-consumption and coal-consumption; temperature and mechanical idiosyncrasies of all kinds. Then I was introduced to a black-hole called a bunker, upon investigation, I discovered it to contain coal. The furnace-room was a revelation—a hot oven. I have not become dishevelled yet since! The heat was scorching

and stifling. Bits of blazing coal fall out of the white-hot fires every now and again, and added to the horror of it all, grimy fiends, called stokers, rammed shovelfuls of coal into the incandescent maws that seemed to have an insatiable appetite. Like *Oliver Twist*, they always were asking for more. I soon hastened away from this ugly place. One of these days, when my sins find me out, I may become a stoker. But, on the other hand, I may not. On second thoughts I won't! Even hard labour in a Transvaal gaol is preferable to that.

Chinese Meeting

A large and most enthusiastic meeting of Chinese Passive resisters was held in the Cantonese Club on Wednesday afternoon under the presidency of Mr. Leung Quinn. There was also a contingent of Indians present from the British Indian Association, led by the Chairman Mr. Cachalia. The speakers included Revs. C. Phillips, J. Howard and J. J. Doke, and Messrs. A. S. Benson and H. Kallenbach. The Chairman, after speaking at some length in Chinese, recapitulated his address in English. He said:—

Our object in meeting this afternoon is to make it perfectly clear that there is no intention on our part of abandoning the great struggle which has now been continued for more than two years. We are pledged to passive resistance until the Asiatic Law Amendment Act is removed from the Statute Book, and the possible entry of at least a limited number of our educated brethren assured. We do not wish to flood the country with Asiatics. We have never wished to do this. Our supreme desire is to obtain justice for those who have already made South Africa their home, and to secure the means of their becoming useful and respected members of this great Union.

It has pleased the Government recently to arrest a large number of our people. Some are already enduring imprisonment, and we congratulate them on their heroic sufferings. The greater number still awaits the verdict of the Magistrate. Last week, over seventy of our brethren were arrested for being passive resisters. Had the arrests been made legally, they would have gone to prison for their principles without complaint. We had reason, however, to believe that Superintendent Vernon, who has acquired an unenviable notoriety, had acted illegally in this matter, and we determined to challenge the arrests. This was done, and the finding of the Magistrate will shortly be given. We wish it to be known, however, that, whilst we resent illegal arrest, and the methods which are used by Superintendent Vernon to bring discredit on the Chinese, by making it appear as though they are

criminals, and need to be surprised in order to be caught we do not hold back from suffering imprisonment in this great struggle. Should the Magistrate discharge these prisoners, they will at once present themselves for re-arrest. Our action has simply been in the nature of a protest against what we believe to have been illegal methods used against us on the part of the police.

We rejoice to know that, so far from these recent attentions of the Government awakening fear and cowardice in our community, they have only served to strengthen us, while over a hundred Chinese, since these arrests were effected, have joined our ranks and have become passive resisters.

Gentlemen, it may be that the end is not yet, but, whether the period of struggle which remains be long or short, we are pledged to continue, and with God we shall not fail. We are law-abiding Colonists, anxious only to preserve our self-respect and the honour of that great Empire to which we belong. We do not wish to defy nor to embarrass the Government of the country in which we live; we would gladly help with all our might to preserve peace, and to assist every good work. But we value conscience above all, and we dare not place our necks under the yoke of unjust and degrading laws.

We are not without hope. We trust that, in the near future, our humble requests may be granted, convinced that such action would add fresh lustre to the Union of South Africa, and purge a stain from the British flag. But, be that as it may, we have no option but to go forward.

The following resolutions were then put to the gathering, and carried unanimously:—

RESOLUTION 1. "That we heartily congratulate those of our number who are so nobly suffering imprisonment, or are under arrest, for their efforts to obtain justice for Asiatics by means of passive resistance, and in this way to uphold the honour of the Chinese Empire."

RESOLUTION 2. "That we afresh pledge ourselves to continue loyally to support the passive resistance movement, until the objects for which it was initiated are attained."

RESOLUTION 3. "That we re-affirm our complete sympathy with the efforts of those delegates who have been deputed by the Indian community to visit India and England in the interests of the Asiatics of the Transvaal, and that we promise them our unstinted support."

RESOLUTION 4. "That we earnestly call upon the members of the Chinese Students Association in Europe to espouse our cause, and to do their utmost to help their brethren in South Africa in this hour of need."

RESOLUTION 5. "That the Chairman be hereby authorised to forward copies of the foregoing resolutions to the proper quarters."

Consul's Reply

Mr. Gabriel Isaac, the representative of the Transvaal British Indian Association at Lourenco Marques has been favoured with the following reply by H. B. Majesty's Consul, dated 14th Sept. 1909.

Sir,—Referring to the deportation of British Indians from Lourenco Marques as at present pursued, His Majesty's Government understand that this is carried out in pursuance of existing regulations, and in these circumstances I am unable to interfere on behalf of the persons affected.

To which Mr. G. Isaac replied as follows:—

To His Majesty's Consul, Lourenco Marques.

Sir, I have the honour to acknowledge receipt of yours 225/09 14 Sep. 09 and to thank you for same. My Association are advised however, that the Act of a foreign power compelling free non-criminal British Indians to proceed to Lourenco Marques and leave Portuguese territory by sea against their will constitutes a breach of International Law being an unlawful restriction on the liberty of a British subject. As the Portuguese authorities compel free non-criminal British Indians to proceed to Lourenco Marques and leave Portuguese territory by sea against their will, my Association fail to understand that deportation of British Indians as at present pursued under existing regulations by the Portuguese authorities is lawful.

In view of the gravity of the question, its far reaching consequences considered as a precedent, the unnecessary hardship inflicted on deportees, I respectfully request that the matter of this communication be placed before your Government with as little delay as possible and that my Association be informed as to the particular regulations referred to and as to whether your Government approve of their enforcement and application of British Indians under the circumstances related.

The Vernon Affair

The public, to its surprise we venture to think, is still without news as to official action "in re Vernon." We can only suppose that the members of the Government have not yet had time to deal with the matter, the Acting Premier having been visiting Western border districts during the last few days. But this is one of the things which cannot wait. If the Government is under the impression that there is any intention in Johannesburg of allowing the matter to rest in the absence of a drastic Governmental action, all we can say is that the Government is likely to find itself mistaken.—*Transvaal Leader.*

Indians in Mauritius

Extraordinarily Heavy Death-Roll

The annual report of the Immigration Department for the Colony of Mauritius for 1908, says that no immigrants were introduced during the year owing to the financial crisis that the Colony has been passing through. This crisis led to planters reducing their expenses in every possible way, and one of these methods was to employ as few hands as possible for the up-keep of their estates. Two B.I.S.N. Company's steamers left in the course of the year with return immigrants for Madras and Calcutta, most of whom had been granted free passages under the Labour Law. The first brought back 399 returned emigrants and the second 393. Of these 248 men, 69 women, 18 boys and 16 girls came to Calcutta, 55 of whom had paid their own passage, while 164 emigrants left at their own expense in steamers chosen by themselves after having obtained passports. The amount of money carried away by the immigrants was Rs. 9,30,200. The Calcutta men brought home Rs. 1,59,680; Bombay men, Rs. 4,74,100; Colombo men, Rs. 2,37,500, and Karachi, Rs. 54,000.

The sums deposited by Indians residing in Mauritius to be remitted through the Post Office to their relatives and friends in India, amounted in 1908 to Rs. 65,998. The amount deposited in the Government Savings Bank and other Banks in Mauritius during 1907-08 was Rs. 2,89,022 and the value of immovable property purchased by Indians in 1908 amounted to Rs. 38,84,834. The total value of landed property in the possession of the Indian population was estimated at over Rs. 1,80,00,000.

The total Indian population of the Colony was 261,550 of whom 142,202 are males and 119,348 females. There were 103,922 deaths during the year.—[103,922 deaths out of total population of 365,472! 1! or nearly 29 per cent. if the above figure is correct.—Ed. I.O.] Three main factors prevailed to produce a high death rate. Measles, malaria and a cyclone. Malaria was responsible for 26.8 per cent. of the deaths, dysentery for 13 per cent., pneumonia for 9 per cent., bronchitis 6.9, and tuberculosis and diarrhoea for 5 per cent. each. [66 per cent. what about the other 33 per cent. ?—Ed. I.O.]

The rates of wages prevalent for male day-labourers varied from Re. 0.50 to Re. 0.75 per diem. Owing to the financial crisis the year was not a favourable one for the Indian population. On many estates women and day-labourers could not obtain employment at all for about four months. [Were they indentured or free? If indentured, did they get paid?—Ed. I.O.] On others they were able to get work for two or three days in the week.—*Bombay Gazette*.

The Triumph of the Indians in Canada

Despite opposition, despite the "advice" of friends, despite the persuasions of "sympathisers" and despite his own transient inclination born of momentary weakness which the fighter has to incessantly battle against the Indian has "stood pat" in Canada. He has remained in the Dominion, doing his best, hoping for the best. To start with, the opposition dazed him. He did not merit kicks from the Canadians—and he did not understand why he should get them. It took him sometime to realize that the white man has two standards, one for his own use and the other for the man with the brown skin. The white man may go to any part of Asia and settle there. If the Asian refuses to receive this lord of creation, the white man will send an expedition to humiliate the impudent, stiff-necked nigger. The Lord God Himself ordained that the white man was to repair to the innermost recesses of the dark continents and milk the Asiatic cow dry; and the brown and yellow races must hold their peace and do nothing to disturb, much less prevent the white man from engaging in the operation. Furthermore, the coloured man must prostrate himself before the white man and sing his praises for bringing him civilisation, Christianisation and enlightenment. This on the one hand. On the other: The Asian must stay pat where God placed him. He must not come to the continent which erstwhile belonged to the red-man, who is said to be of Mongolian origine—the continent which has now been appropriated by the white man. The Asian, moreover, must not discuss the ethics of this procedure. Of all this the immigrant from India's coral strand was perfectly ignorant. He also did not know that his sterling qualities, such as thrift and sobriety, would be displeasing to the white man. If he was a spender, that is to say, if he was a drunkard and gambler, if he spent ten rupees more than he earned, his presence might be tolerated; but if he dared to save money that he had earned by the sweat of his brow, and if he committed the further enormity of sending some of his savings to India, the white man branded him "undesirable." In that event he must go. In the white man's continent there was no room for those who want to live a thrifty, sober life. This the Indian immigrant did not know, and when the Canadian began to kick up a row our immigrant was rendered absolutely speechless. A little later, when he had regained some of his former poise, the Indian asked the Canadian: "Why this opposition?" "The Indian is a filthy beast!" "The Indian cannot resist the climate." "The Indian is physically inefficient." "The Indian's head is devoid of brains—it is filled

with mashed potatoes." "The Indian lacks adjustability." "The Indian is slothful—he does not want to work." "The Indian does not know English. He is unfamiliar with conditions in Canada." "The Indian is not acquainted with the methods of work prevailing in America." "The Indian is caste-ridden." "The Indian comes to Canada penniless. He is likely to be a charge on the public purse." "The Indian does not bring his wife with him. Therefore he is apt to be immoral." "The brute is Aryan and genetically our cousin; but he is sallow-checked and dark-haired." "For these reasons he can't stay in Canada; he must go," said the Canadian. "That so?" was all the Indians said. They could not white-wash their faces nor did they care to render themselves per-oxide blondes (as do so many of the North-American—white, not Negro, nor North American Indian—women.) But they could show to the world that the Indian was not what he had been painted to be. Our immigrant "got busy," as the American would put it, to give the lie direct to Canadian mis-statements.

About the first thing the Indian immigrant did was to smarten his appearance. His hide is brown; but it is not brown with dirt, as the unexposed parts of many a white man are apt to be; for a white man who bathes oftener than once a week is an oddity in North America. The Canadian people need centuries of culture before they can boast of the personal cleanliness that is in-bred in the Indian. The Canadian did not like the Indian's dress. That was what led him to call our immigrant filthy. The Indian immigrant showed that he possessed adjustability and also an appreciation of the conditions about him by donning clothes *à la Canadienne*. The immigrants not only affected an attire that looked neat and smart in the eyes of the Canadians; they also saw to it that their clothes were warm enough to suit the Canadian climate. British Columbia, except in its extreme Northern parts, is not a cold country by any means; but the Indian Immigrants had drifted from warm lands like Burma and the Malay Straits Settlements, and their clothes of khaki and drill were not made to wear in a cooler temperature. If the "Hindu" could not resist the climate of Canada, it was not his physique that was to blame. The fault lay with his clothes. A mere change in the clothes answered most of the objections that the Canadians offered to the Indian immigrants.

SAINT NIGAL SINGH,
in the *Modern Review* for August '09.

SUCCESSFUL INDIAN LADY STUDENT.
It is with pleasure that we are able to record the fact that Junior Honours have been awarded by the London College of Music to Miss Angelina Paul of Durban.

Mr. Anglia's Letter

The *Times* of 27th August, 1909, published the following letter from Mr. M. C. Anglia:—

Sir,—I see a brief reference in your columns of yesterday's date to the British Indians in Natal. There are statements in it which may give rise to a misunderstanding. It would therefore not be proper for me to allow them to pass without offering an explanation, and I am sure that the importance of the question will be treated by you as sufficient for publishing my letter.

You say "the British Indians have no grievance as regards the Parliamentary franchise." Although we do not lay great stress on the political franchise, we have never admitted it not to be a grievance. Our grievances are many, but the most pressing have been placed before Lord Crewe so that his attention and our energy may be concentrated upon them only. Franchise and other rights will be of no use to us if we may be deprived of the facility for honestly earning our livelihood by the simple "stroke of the pen" by the licensing officer—against whose decision there is no appeal to the Law Courts under the General Dealers' Licences Act, 18 of 1897, no matter how large and long acquired the vested right of the unfortunate British Indians may be, and of the future generations' ability to utilize the right of voting, by being intellectually starved in the way of education and if the best Indian labourers in the Colony may be condemned to servitude by a ruinous special tax.

We have presented the public with this trinity of grievances (and our requests have been universally admitted to be very moderate) because, as you can easily see, they have to be singled out from the others which do not immediately affect our physical or intellectual wants. The withholding of the franchise under democratic institutions will ever remain to the British Indians in Natal, as in some other parts of South Africa, a serious grievance. In not pressing this point home at the present moment we have bowed before the storm. We have shown our hereditary self-restraint, and in the very act we are proving our fitness for the political rights which must sooner or later come to those who live under the British Constitution.

You say that "the British Indians claim on racial and intellectual grounds a position of superiority to the native races of South Africa." It is not for us to lay any such claim, nor, in my humble opinion, is it necessary to make these fine distinctions with reference to the enjoyment of elementary rights, that every civilized man should possess in civilized countries.

Indian Press Comments

Indians in the Transvaal

"What the Deputation Stands For"

In the 20th of August Number of *India* South Africa looms largely. Its first article deals with "The Empire and the Colour Bar," and ably represents that the South Africa Bill lays down, close, strict, and rigid as the will of the Imperial Parliament, that the coloured citizens of the South African Union shall be deprived of the elementary rights of citizenship, and that its passage marks a landmark in Imperial policy. The Second Reading Debate is printed in full.

This is followed by a spirited article under the above heading, pointing out that:—"It is worthy of note that both deputations are being financed by those who may not technically be described as passive resisters, as they do not seek imprisonment." It winds up its lucid exposition with an appeal to the public of India in these words:—"Leaders of public opinion both here and in India owe it to the British Indians in the Transvaal that they should bestir themselves and endeavour, by putting pressure upon the India Office, to end the sufferings of the Transvaal Indians by securing from the Government of that colony an acceptance of their demands, to which they are justly entitled."

Finally we have "Indians in Natal," "A Petition for Redress of Grievances" alluding in sympathetic terms to it and reproducing the text of the Petition. Our Indian contemporary also prints the cablegram from the Natal Indian Congress to Mr. Ritch, expressing its whole-hearted support of the delegates.

The Question of the Hour

The *Parsi*, one of the most influential of Bombay papers, followed up its fine "illustrated supplement" of Mr. Polak's photo of the 8th August issue with a long and vigorous leader significantly called "The Question of the Hour," setting forth the need of immediate action on the part of the millions of India on behalf of the Transvaal Indians. "What veritable pigmies we are, millions and millions of us, when compared with that little band of heroes and heroines who are carrying on a heroic struggle against weird odds—against heartless Colonists without a shred of conscience, without those very qualities which have hitherto been Britain's legitimate boast; against the pitiable helplessness of an Imperial Government which admits its absolute impotence and—worse of all, against the apathy and callousness of nearly three hundred millions of their countrymen." Our *Times* contemporary winds up with the following powerful appeal:—"Let the sense of Indian politics then, for the present, be trans-

ferrred to South Africa. Let the cause of that heroic minority be made their own by the millions of India. We are confident that the Moslem, Hindu and Anglo-Indian united—backed by the moral support of the Government of India, will sufficiently strengthen the hands of the Imperial Government to bring the Transvaalers to a sense of what they owe to the suzerain power, to the millions of India and to the claims of civilisation, fair-play and justice."

British Indians in South Africa

The *Bombay Gazette* under the heading of "British Indians in South Africa" sums up the situation admirably and ends a well informed article with the following succinct comment "British justice in South Africa is of a different quality from that which subsists elsewhere."

The *Wednesday Review* of the 18th ult., has a leader entitled the same. It quotes the *Saturday Review*, "A Cape rebel may yet be Prime Minister of South Africa" and then very pertinently observes that:—"The most disgraceful part of the whole affair is that a handful of new-fangled loyalists are allowed to lord it over a people who have in fact laboured to make the dark continent habitable for them. Now they are no more wanted, they are kicked away without ceremony, while the Imperial Government is looking on the game with incredible callousness and, what is worse, is trying to justify its attitude by the preposterous plea that self-government has been granted to the colonies and it cannot interfere with their discretion."

Maori Landlords

New Kind of Colour Bar

The Maoris own a good deal of the land of New Zealand, land which is now wanted for settlement by whites. It is easy to see that this may be a delicate and difficult business, and a New Zealand M. P. (so the *Standard* correspondent at Auckland tells us) is convinced that on no account must the Maoris be made into "a rent-receiving class." The road to ruin is "to provide them with a living without labour," their salvation "lies in their having work to do for their living, as our settlers do." Here we have, as it were, a new kind of colour bar. You must be white for generations before you can safely become a mere rent receiver. Surely this ought to console our disconsolate dukes? If the worst comes to the worst, they can reflect upon the perils which lurk in a workless rent. At the same time, the feelings of a Maori who follows our political controversies can be better imagined than described.—*Saturday Westminster Gazette*.

The Late Mr. K. R. Cama

A Scholar and Reformer

Of the small band of enthusiastic and indefatigable workers in the cause of social and religious reforms in the Parsi community the two most prominent members until recently were Mr. Dadabhai Naoroji and Mr. K. R. Cama. The latter passed away on the 30th August, at his residence in Mazagon, Bombay, at the ripe age of 78, death being due to the failure of the heart.

The late Mr. Cama was still as active and vivacious as a youth and only two days before his death he attended a meeting of Parsi Justices held in Bombay under the presidency of Sir Jamsetji Jijibhai for the purpose of electing a delegate for the Parsi Matrimonial Court in place of the late Mr. N. M. Wadia, C.I.E. and made a vigorous speech supporting the candidature of Mr. Sorabji E. Warden. Few then realised that his end would come within forty-eight hours, and now that it has come, the extent of his loss will be self-apparent. He was a moving spirit in the social and religious life of Parsis for more than half a century, and he was one of the early pioneers who successfully carried the torch of female education in the community in spite of obloquy and ridicule. He led an exemplary and laborious life, and what struck his observers was the thoroughness with which he performed his task and the phenomenal activity which he brought to bear on it. When his colleague, Mr. Dadabhai Naoroji, drifted into politics and removed the scene of his political labours from Bombay to London, Mr. Cama continued to be a strenuous worker in many-sided social, educational and religious activities, and to the last devoted his services to his community and to the city of Bombay.

Born in 1829, Mr. Cama married his uncle's daughter when he was only eight years of age, early marriages then being not uncommon occurrences among the Parsis. He finished his education in the college department of the Elphinstone Institution in 1849, having for two years enjoyed the West scholarship. In the same year he left by sea for Calcutta to join as an apprentice in the firm of his relative Mr. Dadabhai Homasji Cama. The ship he was sailing in was disabled, being caught in a hurricane and dismantled while nearing the Bay of Bengal, and the passengers and crew were rescued at a critical moment by a passing vessel. He reached Calcutta in 1850 and the same year he left for China and on attaining his majority he was made a partner in his uncle's Canton firm. When in China, he offered anonymously, in 1852, a prize of Rs. 150 to the Board of Education in Bombay, through the late Mr. Sorabji Shapurji Bagaloe, for the best essay on "The Advantages of

Railways" and published 500 copies of the essay at his own expense, the prize being won by the late Mr. K. H. Alpalwala, a Judge of the Small Causes Court, Surat. In 1853 he offered another prize for Rs. 250 to the Board of Education, for an essay on the "Education of students in the Bombay Presidency—its present and future results." In this connection, the Board in their report for 1853-54 observed: "We are not acquainted even with the name of the gentleman who has thus a second time come forward to invite his countrymen to useful mental exercise." The offer of these prizes showed the donor's bent of mind to help education from his very early age and his passion for the promotion of education among Indians remained with him to the end of his life as he firmly believed that the advancement of the country depended upon education.

Religious Education

Among all the branches of education with which Mr. Cama's name is connected, and the one in which he took a great interest was the religious education of the Parsis. The first step necessary to ensure the spread of that education was to introduce a scientific system of studying the Iranian languages in which the ancient Parsi scriptures were written, translated and commented upon. The services of Mr. Cama in this direction are greatly valued. Mr. Cama was not only the founder and promulgator of accurate Zoroastrian studies among the Parsis but he was the originator of a new literature in connection with Zoroastrian studies among them. He opened a private class at his residence in the Fort to teach the Avesta and Pahlavi languages on the system of comparative philology to a small group of ardent Avesta students of the priestly class and who subsequently made a mark as learned in the lore of ancient Iranian literature. He took a leading part in getting the Avesta languages introduced into the curriculum of the Bombay University and was elected an examiner in Avesta and Pahlavi languages for the M. A. degree. He also founded a society for the promotion of researches into Zoroastrian religion. He published several works written in a critical and masterly method, which was unknown to publicists of that period. He edited for some years a periodical called "Studies in Zoroastrianism" with great ability. A collection of his lectures in connection with Zoroastrianism, his English essays on Mithraic worship, Jamshedi Naroz, etc., are highly prized and largely referred to for information, the knowledge imparted in them being very accurate and useful. Besides these he has published several valuable translations from German scholars, such as Rupp, Spiegel, Roth and others. Over and above his own productions, Mr. Cama from time to time encouraged other writers on Zoroastrianism by giving

prizes to them in public competition. The most prominent among them is the Gujarati translation of the Vendidad by Mr. K. E. Kanga.

(To be Continued)

Correspondence

"Soul Force"

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—In reading the leader in one of your recent issues, it has greatly pleased me to say a few words therewith. Your great purport in writing it, was I dare say, to show the enlightened public why "Soul Force," the victorious weapon has been chosen in preference to that deadly brute force. It is not a matter of surprise to find that there are a few, very few indeed who have sacrificed their all-in-all for their and the coming generations' self-respect. Passive resistance is the only means by which the oppressed can show those who are in authority that a wrong is being done to them. It is not a new method nor is it a defiance of the law, of course it depends in what way the law is resisted and by whom. I do not believe the law of the land should be resisted by those who have had a hand in framing it whether passively or actively and if they do it is an open rebellion and the rebels should be severely dealt with. But if the law is made by a certain section of the people for another section without the latter's consultation, then certainly and by all means they should resist it by the best and safest or rather the surest method they could rely on. To-day, nothing can beat that "Soul Force." The Transvaal Indians have selected it with such sacrifices that God only knows. The coming generation will learn from history how their sires had fought for their prestige, honour and self-respect and perhaps another Campbell may sing to them,

"Yours are Ruston's, Dawod's glory,

Gandhi's matchless shade is yours—

Martyrs in heroic story,

Worth a thousand Agincourts!"

Then the world would consider and think the worth of an Indian. And may be a Duke or Grove who would preach "consider we are all in His image therefore try to act like Him by being fair and just; and treat all human beings as your brother; do away with racial differences and colour prejudices and treat them on an equal footing."

I am, yours, etc.,

BRUSSMASOOR.

MR. ROYEPAN'S WELCOME. The "At Home" decided upon to be held to welcome Mr. Joseph Royepan took place last night, as advised at Mr. Timol's residence.

South Africa's New Task

Unavailing Protests against the Colour Bar

Servitude for Five Millions

The *Nation* takes a strong line on this matter, and asks: "With what face can a great British Commonwealth start its career under an instrument which, in the interests of a million white settlers, proclaims servitude for at least five millions of coloured men, mainly aborigines? We cannot forget that these ominous provisions were inserted in the Act of Union by the pressure of Natal, which shocked both parties in the Empire by its treatment of the Zulu nation, and remains to-day little better than a planter State.

"For the first time in the history of the British Empire the Imperial Parliament will not only assent to racial inequality, but will establish it, and will stamp a colour disability on all those races, African and Asiatic, who constitute most of the subjects of its overseas dominions. In the act of admitting Indians to a further share in the Government of India, it will put them under a ban in South Africa. It signs away the right of the South African native to all share in the administration of the two northern Colonies, and transfers his existing privileges in Cape Colony—carefully guarded as they are—to the will of two-thirds of the Union Parliament. We have," concludes the *Nation*, "washed our hands of responsibility for the drawing of the colour line in politics; it is for South Africa to shrink back in time from the abhorrent vision of a slave State, sinking, by the evil force of parasitism, into physical dependence on a proscribed and disinherited race."

Irresponsible Eloquence

The *Saturday Review* is quite unsympathetic, and says: "Naturally there would be a flood of irresponsible eloquence in assertion of the claim of Kaffirs to have the franchise and the right of sitting in the African Parliament. When a theory is not to be put into practice it is easy to rise to great moral heights in asserting it. As the Union Bill has been passed with the franchise question left to the new Parliament, if these eloquent speakers imagine their glowing periods will have any effect on that Parliament, they are more sanguine than sagacious."

Cultivated Natives as M.P.s.

The *Spectator*, on the other hand, says: "We look forward to the time when the number of cultivated natives, like Dr. Abdurahman, shall have so increased in influence that the white men of South Africa will perceive that justice and humanity require them to welcome native Members into Parliament as much as the Maori Members are welcomed in the Parliament of New Zealand."

The *Times* also says:—"We trust that South Africans, aided by these debates, will realise how keen the feeling in the Mother-Country is that no man who raises himself to the same level of civilisation as the average European should be debarred, merely by reason of his colour, from the attainment of equal political rights. That principle comes to them recommended, not merely by English sentiment, but by the deliberate judgment of the greatest of South African pioneers."

A Native Protest

Mr. T. Tongo Jabavu, himself a native and the editor of one of the native papers in Cape Colony, the *Imvo*, who has a son in London who has taken his B. A. degree (but, with his father, is disqualified by colour from entering the South African Parliament), writes to the *Times*, saying:

"Like Pontius Pilate, the Imperial Parliament would wash its hands of the colour exclusion, and retain the confidence of the coloured subjects of the King throughout the Empire, by simply enacting that it leaves the fixing of the qualifications for membership from time to time in the hands of the South African Parliament itself. Some such amendment, it would appear, would meet the strong wish of the Imperial people not to be participants in what is distasteful to them, and yet not fetter the South African people who set store by the phrase 'of European descent' from putting it on their own statute-books."

Excluded Religious Teachers

"Perhaps the most impressive phrase in the debate," says the *Nation*, "was used by Mr. Cox, who said that the insertion of the colour bar 'would have excluded the founders of every great religion in the world. No great religion had been founded by men of European descent. *Ex Oriente lux*. But under this colour bar South Africa joins in the family of nations."

Indefinite Postponement Better

It is with very mixed feelings that I view the Constitution of United South Africa. On the one hand, the history of those Colonies under the present Government is an amazing record of the triumph of honesty and good-feeling. The prophets of distrust, the sowers of racial hatred between Boer and Briton, have been finally discomfited, and that distracted province has at last entered an era of tranquillity. It is an example of the fearless application of the best principles of Liberalism, which Liberal statesmen would do well to apply in all parts of the Empire. And in view of the need for the concentration of our forces, the pacification of South Africa, and the consequent opportunity for still further reducing the garrison, is of the first importance. But in this happy consummation there is one element of bitterness. The Imperial Parliament has been asked

to affirm the exclusion of all those who are not of European blood from membership of the United Legislature. Thus the inhabitants of these islands are dragged into the disgrace of enacting a colour bar, and of playing false to all the highest traditions of their past. It is such degradation that is one of the heaviest prices of Empire. I will readily admit that in an Empire, which, so far as the self-governing Colonies are concerned, becomes more and more a confederation of independent States, the mother-country has no power to impose her will, nor would it be well for her to do so if she could. I am all for Colonial freedom. But that is no reason why the scheme of consenting to this gross outrage on all the principles of Humanity and freedom should be placed on the Imperial Legislature. Better far to have postponed indefinitely the Union of South Africa. S. H. SWINNY in *The Postfree Review*.

A Crowded Court

Nearly 70 Chinese Charged

Exceptions to a Warrant

A considerable section of the Johannesburg Chinese community filled "B" Court on the 16th instant. Nearly 70 were charged under the Asiatic Ordinance with having failed to produce their registration certificates and with having refused to give their thumb and finger impressions. The accused had been arrested by Superintendent Vernon at the Cantonese Club on a search warrant issued by Inspector Fitzgibbon. This fact provided grounds for objections later by counsel for the defence to the procedure. Superintendent Vernon gave evidence as to the arrest. Over 70 men were arrested, but at the Charge Office some half-dozen produced their certificates and were released. Superintendent Vernon, in cross-examination, stated that he spoke to each of the accused, and asked them for their registration certificates. In re-examination, Superintendent Vernon said that at the Charge Office he gave all who had been arrested a further chance of producing their certificates or of making fresh application. This was the case for the Crown. Police Inspector Fitzgibbon was called by the defence. He admitted issuing the search warrant, under which the accused were arrested. The warrant was issued under the Criminal Procedure Code. Before calling further evidence, Mr. Benson argued that the arrest of the accused was illegal under a search warrant. He applied for the discharge of the accused. Mr. Samuels submitted that even if there were a technical irregularity, the Court should deal with the case on the evidence. The Magistrate reserved his decision, bail being fixed at £10 each.

The Natal Deputation

The Natal Deputation have addressed the following to the Indian Public:—

We beg to draw your earnest attention to the statement of the most pressing portion of the Natal Indian case, and a copy of the statement made before the Colonial Secretary.

We who have been specially deputed to see the authorities in London and to inform public opinion, have already waited upon the Secretary of State for the Colonies and other officials, and have circulated very widely copies of the statement. What Lords Crewe and Morley will do remains to be seen, but we feel that unless India helps us seriously, no relief is likely to be obtained.

British Indians in Natal form a very important portion of the inhabitants of Natal; have very large interests in that Colony, and are drawn from all parts of India. They number over 100,000, of whom about 10,000 belong to the trading class, the balance being indentured or having once been under indenture are now free. It is an acknowledged fact that the prosperity of Natal depends largely, if not entirely, on the help she received from India in the shape of indentured labour. British Indian settlers in that colony, in our humble opinion, deserve well of India. Whenever the occasion has arisen, they have in their own humble manner put their hands into their pockets, as for instance at the time of the last two famines in India. Subscriptions were collected from rich and poor and forwarded to the Famine Funds. We ask for no pecuniary assistance, but we do feel that India can successfully alleviate the very great distress we are suffering in Natal by kindly assistance.

As will appear from the statement, we are being crushed out of existence in Natal in a three-fold manner. Our trade is slowly being reduced by means of an unjust and tyrannical administration of a Licensing Law that leaves in the hands of a Licensing Officer and his employers—who are themselves our trade rivals—unlimited powers without any check from the judicial tribunals to the Colony. Indian labourers are worked almost as slaves for the benefit of Natal, but as soon as they have finished their service under the Natal planters or mine owners they and their wives and their children are taxed exorbitantly, and thus prevented from settling in the Colony and earning an honest livelihood as freeman, and our future progress is almost entirely prevented by depriving us of even ordinary facilities for giving a suitable education to our youths.

Unless, therefore, India, by means of meetings, memorials, and such other ways continuously add and insist on our grievances being redressed, it is only a question of time when we will be slowly starved

out of the Colony. There is a tangible remedy at the disposal of the Indian Government, and that is, unless the Colony would deal justly by the Indian traders and the Indian labourers, to stop the supply of indentured labour that annually flows into it. This is no new remedy. Lord Curzon accepted the proposal that was made some years ago by us, and he even sent a dispatch to the Natal ministers almost threatening to take action unless redress was granted, especially to British Indian traders. We do not know what was the result of those negotiations, but instead of any redress being vouchsafed to us our condition ever since that time has become much worse owing to the stringency of the measures stated above and their almost remorseless enforcement. Our means of subsistence are every day curtailed, and our very existence in the Colony in the enjoyment even of the elementary rights of British citizenship is imperilled.

We trust that our appeal will not be in vain.

We remain,

ABDUL CAADIR,
A. M. BHAYAT,
H. M. BADAT,
M. C. ANGLIA.

Notes on the Transvaal Struggle

ARRESTS AND IMPRISONMENTS. On the 14th inst., Mr. Ismail Essack was sentenced at District to six weeks' imprisonment with hard labour. On the 16th inst., Messrs. C. Tambiran Padinay and S. Pillay appeared before the Magistrate at Johannesburg, the former charged with hawking without a licence, and refusing to produce a registration certificate, the latter with hawking licenceless. In the former instance the Magistrate passed sentence of 14 days' imprisonment with hard labour on the first count, and three months on the second count. In the second case, sentence of 14 days' was passed. Both these gentlemen have been in gaol before. Mr. Tambiran twice and Mr. Pillay four times.

CHINESE PASSIVE RESISTERS. Two Chinese went in prison at Johannesburg on the 17th inst. Another was arrested on Saturday last, his case being remanded. On that day, too, Mr. C. F. J. Frank, the Acting Chinese Chairman, was sentenced to three months' rigorous at Vereeniging.

RELEASES. On Wednesday last, Messrs. Omarji Sale and Ibrahim S. Coovadia were released from Diepkloof prison, after having served their term of three months' imprisonment. They were welcomed at the prison gates by a large and representative gathering of Indians, including Messrs. A. M. Coovadia, Chairman of the British Indian Association, Imam

Abdul Qadir Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, E. J. Aswat, M. P. Fancy, A. S. Coovadia, Thambi Naidoo, Mulji Patel and H. M. Gandhi.

TAMIL MEETING. A well-attended meeting of Tamils was held at 115, Market Street, Johannesburg, on the 19th inst. Mr. V. A. Chettiar, the Chairman of the Tamil Benefit Society, presiding. The proceedings were marked throughout by the greatest enthusiasm. Amongst the speakers were Messrs. Thambi Naidoo, P. K. Naidoo, M. P. Naidoo, K. K. Samy, S. R. Chetty and Dorasamy Pillay.

DURBAN INDIAN SOCIETY. The general meeting of the Durban Indian Society was held on Sunday last at Deshbandu J. B. Timol's premises. There was a fair attendance and the chairman Shriji S. R. Pather proposed that a reception be given in honour of Mr. Joseph Royceppan on his arrival from England. A hearty welcome was also accorded to the Acting Secretary of the African Political Organisation who said that they were in sympathy with the just cause of the Indians and he urged that admittance to the Union should not only be confined to the Indian themselves, but it ought to be extended to the other coloured populations.

BOYCOTTING DEPORTERS. The Bombay and Persia Steam Navigation Co. are issuing instructions to their South African Agents not to accept deportees from the Transvaal for India.

INDIAN MASS MEETINGS. Cable intelligence was received from Mr. Polak on the 18th inst., to the effect that an excellent meeting was held in Surat on the 16th inst., that another would be held at Ahmedabad on the 19th, and one at Kathore on the 20th.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
"Not Sick of it Yet?"	413
The Fast of Ramadhan	413
Was it Legal?	414
What will the Law Department do?	414
The Case of Nagappa	414
"Don't Touch"	414
A Bait and Snare	415
"The Banders Three"	415
NOTES:—	
Removal of Prison Diet	415
Chinese Prison Diet	415
Natal Land Grants	415
Diplomats to Bombay	416
Chinese Meeting	417
Consul's Reply	417
The Vernon Affair	417
Indians in Mentifors	418
The Triumph of the Indians in Canada	418
Mr. Anglia's Letter	419
Indian Press Comments	419
Major Landlords	419
The Late Mr. R. R. Cama	420
South Africa's New Law	421
A Touch of Court	421
The Natal Deputation	422
Notes on the Transvaal Struggle	422
CONCLUSIONS:—	
"Soul Force"	420

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૨૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૩૯.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ગ્રોસ્તો-તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બરથી, તા. ૧

૧ થી અક્ટોબર સુધી, ક્ર. સં. ૧૯૦૯.

હોંડ-ભાદરવા શુદ્ધ ૧૧ થી ભાદરવ વદ ૨ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૧૧ રમઝનથી તા. ૧૭મી રમઝન સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ગ્રોસ્તો તારીખ	હોંડ તારીખ	મુસલમાન તારીખ	પારસી તારીખ	સુર્યોદય ક. મી.	અસ્ત. ક. મી.
કની.	૨૫	૧૧	૧૧	૧૩	૫ ૪૬	૫ ૫૨
રવી.	૨૬	૧૨	૧૨	૧૪	૫ ૪૫	૫ ૫૨
સોમ.	૨૭	૧૩	૧૩	૧૫	૫ ૪૩	૫ ૫૩
બોમ.	૨૮	૧૪	૧૪	૧૬	૫ ૪૨	૫ ૫૩
બુધ.	૨૯	૧૫	૧૫	૧૭	૫ ૪૧	૫ ૫૪
ગુરુ.	૩૦	૧	૧૬	૧૮	૫ ૪૦	૫ ૫૫
શુક્ર.	૧	૨	૧૭	૧૯	૫ ૩૮	૫ ૫૫

જનક મંથન.

હાલના રવિયમી પોજાન	૬૦૭
આવકાર દાયકા માગણી	૬૦૮
મી એસકુ રાયપન	"
હોંડની સરસાર્થ	"
અંગ્રેજી ડેપુટેશનની મુસાફરી	"
દાદાની દિલ્લોશ	"
સંડન	"
દક્ષિણ આફ્રિકાના સગાડુ કપર મા.	"
સી. વાઈ. ચીતામણી	૬૧૦
દરાંસવાલની હાલ વિદે દોડી છાપામાં ચરચા	૬૧૧
ચોનાઓના ચાહુ જુરસો	૬૧૨
જેહાનસબરમની હેલ્લી માસખીડી	૬૧૩
જેહાનસબરમ ખબરપત્ર	"
માહુ વરતમાન	"
અખવાર-આલમ	૬૧૪
સફરેન્ટે એરતો ક્યાં દુઃખ ખમે છે?	૬૧૫
સત્યાગ્રહીઓ માટે	૬૧૬
વિવિધ વિચાર	"
રવીમરોની આવલવ	"
હોંડરતાનની ટપાલ	"
તાર સમાચાર	૬૧૭
નાદારી કોરતની મોટીસો વજેરે	૬૧૮
અરમા પત્ર	"
પરચુરણ અરમા	"
હોંડની ભહેર દિલચાલ	૬૧૯
જીજ્ઞેષામાં શોક જનક વફાત	"
હોંડરતાનના ખબરો	૬૨૦
પરચુરણ અબરો	૬૨૧
મોડયુસ મારકેટ	"
શોકક બખરલાવ	"
આવતા વરસની ડાયરી	૬૨૨

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા. ૨૫મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૦૯.

હાલના રવિયમી પોજાન

અમે જાણીને ખુશી થઈએ છીએ કે દરાંસવાલની હાલના સાચા અને સંપૂર્ણ રવિયમી મુજબના છાપાએ જાહેર છે. અને જાણીને તેની ઘટના સપ્તદશમાં બાહોરી ગરેલી રીતે પ્રિમાયત કરેલ છે. બીજી જગ્યાએ આપેલા બાહ્યમાં 'પારસી' ના લખાણુ જવરચી આમ કહી શકાય છે. ડેપુટેશનના ગયા પહેલાં આપેલી સરસ રીતે હાલના રવિયમી ક્યાં સમજાયું નહોતું. ને સમજાયું હશે તેપણુ તેને સઘળી અમલના સવાલ તરીકે આપેલી મજબુત રીતે ઉપાડી લેવામાં આવ્યું નહોતું. બીજી જગ્યાએ આપેલા સારમાં કહ્યું છે, ને અમે પહેલેથી કહેતા આવ્યા છીએ, તેમ આપણી આ હાલ તે મદાન મુદ્દા ('પ્રીન્સિપલ') ની છે. આપણે હોંડીઓને આપણને બીટીશ પ્રજાજન તરીકે ગણવાના માગીએ છીએ; એવોનીસ્ટ ગોરાઓ તેમ ગણવા ના પાડે છે. તે ના પાડે છે તેમાં જવરજસ્ત મુદ્દા નો જગ થાય છે. જે બિટીશ પ્રજા તરીકે ના આપણા હજ ન રવીકારાય તો પછી બિટીશ રાજના આદર તથા આપણી અગતીની આજ્ઞા માથે પાણી ફરી વળ્યું ગણાય; ને પછી વાર કહેવાયું છે તેમ આપણે હોંડીઓ ગોરાઓના "પાણી ખેંચનારા અને લાકડાં ફાડનારા આકરો" જેવા થયા કહેવાઈએ. આ આપણાથી કેમ કણુત કરાય? આપણે બિટીશ સરકારના હાલના રવી દુનિયાની બીજી પ્રજાઓની દારમાં આવી નામના કદવા માગીએ છીએ. તેને બદલે દરાંસવાલ કરે છે તે અપમાન તથા કપાલ જઈએ તો પછી બીજી તુકસાન ઉરરાંત અંગ્રેજી પુરણા સુધારા અને ઉચા ધર્મોને એક લાગે: આપણે હાલની અને વધારે શાહીઓ મગરૂરી માને છે.

સુધરેલી પ્રજામાં મજાહમે; તેમજ આખી હોંડ ભુમિનું નામ બોળાવ. તેમ થયું નજ જોઈએ એ, હાલમાં સમાજોએ કીમતી મુદ્દો છે. આખા હોંડની બાબત આમ આવે છે. જે આપણને બિટીશ પ્રજા તરીકે ગણવાનું આપે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બંધ કરવામાં આવે તો કાલે કેનેડામાં, ને જે દિવસ પછી યુનાઈટેડ સ્ટેટસ જાપાન કે દુનિયાના બીજા ભાગોમાં તેમજ થાય. તેથીજ હેલ્લાં અહીં વરસ થયાં આપણે હાલની છીએ, અને હાલ ન થાય તો હાલની સુધી પણ હાલના માગીએ છીએ. આ વાત હોંડમાં દવે સમજવામાં આવેલી, અને તેની સાથે એક સુખ્ય સવાલ તરીકે બહાર પડેલી આપણે પહેલીવાર જોઈએ છીએ. હાલની કોઈમાં કામદામ તે સમજાય, અને સમજ્યા પછી તેને મટે હોંડ જેટલું જેટલું કરવું થશે તે બધું એ કરવામાં આવે. આ સવાલ હોંડનો પોતાનો છે એમ આખા હોંડના મોઢા માંથી નીકળવું જોઈએ. એક કરતાં વધારે પ્રસંગે અહીં કહેવામાં આવ્યું છે કે, આ સવાલનો નીવેડો ન લાવે તો, બિટન હોંડ રાખે અથવા કોચેનીઓ રાખે એવા પરિણામ સુધી આ વાત પહોંચશે. આનો પડો આખા હોંડમાં પડવો જોઈએ. હાલે બિટીશ રાજને હાલુ વાળના તકવાર થએલા ઉદ્ધત મોલો નીસ્ટ ગોરાઓની-ખાસ કરીને બોવરોની શુલસાનને વડી સરકાર ટેકાણે લાગ્યા વગર રહે નહીં. હાલે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંડીનાં દુઃખ આ એક દરાંસવાલના કાયદા જાનવમાંજ નહીં, પણ બધી બાબતમાં દુર થશે. આખા હોંડના બાબતની ટીકાઓ વાંચીને દરાંસવાલના તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંડીઓને હાલ ના કીમતીપણાની પુરેપુરી ખાતરી થવા વગર રહેશે નહીં. તેમને જાણીને હાલ થશે જોઈએ કે તેઓ જે જોગ આવે છે, જે દુઃખો સહન કરે છે, ને જન આપવા પણ તકવાર છે તેની હોંડ કદર કરી શકે છે, અને તે માટે આપણા દેશવાસી શાહીઓ મગરૂરી માને છે.

આવકાર દાયક લાગણી

હાલ તરફ હોંઠમાં—આસ કરીને મુંબઈ માં મળી શકાય છે. એવા અન્ય મળ્યા છે કે મી. જ્ઞાંગીરજી બચનજી પીટીટ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંટી ડેપુટેશન ના ડેલીમેટ તરીકે મી. પોલાકને પોતાને ત્યાં રહેવાને આમંત્રણ કર્યું હતું. આથી તેમના મલબાર કીલના બંગલા પર મી. પોલાક રહે છે, જ્યાં તેમને વારં વાર આસ ઓફીસ કહી આપવામાં આવી છે. તે જ્યાં સુધી ડેપુટેશનને મુંબઈમાં રહેવાનું હોય તે બધે વખત પોતાને ત્યાં જ ઉતારે રાખવાને તે સાહેબે પોતાની આયેશ જણાવી છે. આ ઉપરાંત ટરાંસવાલની હાલ વિષે હોંટીસ્ટાનના લોકોમાં ફેલાયેલા માટે એક ચોખ્ખાનીક મી. પોલાકે લખ્યું હતું તેની રૂ. ૨૦,૦૦૦ નકસો જાણીને ફેલાવવાનું પણ તેણે સાહેબે માથે લીધું છે; જે બધા માટે મી. પીટીટ સાહેબને ધન્યવાદ કરે છે.

એવા અન્ય મળ્યા છે કે ભોમ્બે એન્ડ પરશીઆ રીમ નેવીગેશન કુ. પોતાના દક્ષિણ આફ્રિકાના એન્ડેને એવી સુમના મોકલવાની છે કે ટરાંસવાલ સરકાર દેશ પાર કરવા માટે જે હોંટીસ્ટાને મોકલે તેને ઊનાર્યો તરીકે લઈ જવાની ના પાડવી આમ કરીને દેશપાર કરવામાં રીમર કુ. ની સહાયતા સરકારને મળે છે તે અટકે એવો હેતુ રાખવામાં આવ્યો છે; ને એ હેતુ પારીએ તે સહેલાઈથી પાર પાડી શકાય એવો છે.

મી. જોસફ રાયપન

મી. જોસફ રાયપન બી. એ. બારીસ્ટર એટ-લો ગુરુવારે ડરબન આવી પહોંચ્યા હતા, જ્યારે તેમને સેવા પેઇટ પર ઘણા હોંટીએ હાજર થયા હતા. કેટલાકને ઓફીસના વખતને લીધે મુલાકાત થાય તે પહેલાં પાછા જવું પડ્યું હતું. તેમની તંદુરસ્તી સારી જણાતી હતી. હાલ તે પોતાના બાક મી. ડેવીડ રાયપનની સાથે રહે છે. તેમના માનમાં એક મેળા વડે સુકરવારે સાંજે થવાનો હતો.

મી. જોસફ રાયપન અબ્બાસ અરથે વિશાળ ગયા હતા ત્યાંથી પોતાનો અબ્બાસ પુરો કરીને પાછા ફર્યા છે. તેમણે બારી સરની પદવી ઉપરાંત કેબીજ ફુનીવર

સીટીની બી. એ. ની હંચી પદવી મેળવી છે. બારીસ્ટર યદુ કાયદાનું જ્ઞાન લેવા ની સાથે તેમણે સાદિલની બી. એ. ની પદવી મેળવી પોતાના કલમને સંપૂર્ણ કર્યો છે. અમે મી. રાયપનને ફોટો હાજરીએ છીએ, અને સુચવીએ છીએ કે તેમની વિદ્યા દક્ષિણ આફ્રિકાની હોંટી કામને હંચી પાપરીએ ચક્રવર્તમાં કામ લાગે.

હોંટીની સરસાઈ

મયા જુનમાં અમે, લંડન કોલેજ ઓફ મ્યુઝીક તરફથી લેવાએલી માયનકળાને લખતી પરીક્ષામાં કેટલીક ગોરી ઉમેદવારો સાથે ડરબનના કોલોનીઅલ હોંટી મી. એચ. એલ. પોલની દીકરી મીસ એનજેલીના મેસેલ. તે પરીક્ષાનું પરિણામ હાલમાં બહાર પડ્યું છે, તે ઉપરથી જણાય છે કે જુનીયર વરગમાં મીસ એનજેલીનાએ બધી ઉમેદવારોમાં પહેલો નંબર મેળવ્યો છે. લંડનની કોલેજની માયનકળાની પરીક્ષા હયા દરબનની જણાય છે, ને તેમાં ગોરી ઉમેદવારો કરતાં હોંટી બાકએ ચઢીઆતો નંબર મેળવ્યો તે માટે હોંટીએ મમર થવાનું છે; તથા એ માન મેળવનારને મુબારકબાદી આપવાની છે.

અંગ્રેજ ડેપુટેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. માંધી]

જેમ મધ્ય અઠવાડિયું તેવુંજ આ અઠવાડિયું મધ્ય છે. હજુ કંઈ સમાધાનીનો પતો નથી. વળી જનરલ રમટસ આ અઠવાડિયે ટરાંસવાલ તરફ ઉપડી જાય છે એવા અન્ય પણ છે. એટલે શું કહેવું તે મુશ્કેલ નથી. દરેક હોય એમ જણાવું નથી. સર મયેરજીએ મળવાનો કામળ જનરલ રમટસ ઉપર લખેલો તેનો જવાબ આપે તા. ૨૭ મી ઓગસ્ટે આપ્યો છે તેમાં તે જણાવે છે કે સમાધાનીની ખાનગી વાત ચાલી રહી છે તેથી હાલ મળવાનું મોકુફ રાખ્યું છે. આ ઉપરથી એમ મનાય કે વખતે સમાધાની થઈ જાય. વળી બીજી તરફથી એમ પણ મનાય કે આટલી દીલ યદુ તે ખતાવે છે કે આપણી માગણી કબુલ થવામાં કંઈ અડચણ પણ આવી છે. તેમાં

શું બરોબર છે એ જણાવું નથી. કુ તો એટલું જ કહી શકું છું કે સમાધાનીની વાત ચાલે છે તેમાં મને તે પરિણામ આવે. તેની સાથે આપણને થોડો સંબંધ છે. જોન દુઃખ સહન કરી લેવું છે તેને શી ધારિત કે ચિંતા હોય; એક દલાડો આપણી માગણી કબુલ થએજ છુટકો છે તેમાં તો મને જરાએ શક નથી લાગતો. અને કાંઈ સત્યાગ્રહીને નજર રહેવો જોઈએ. લોરડ એમ્પટીલની ઉપર પણ તેવાજ અન્ય છે કે સમાધાનીની વાત હજુ ચાલીજ રહી છે.

દાદાની દિલસોજી

માનવંતા દાદાબાઈએ નીચે મુજબ બે પત્રો લખ્યા છે. તેમાંના પહેલો જોહાન્સ બરગની બ્રીટીશ ઇડિઅન એસોસિએશન ઉપર છે, અને બીજો અમારી ઉપર છે.

‘મયા માસની તા. ૯મીએ લખેલો આપનો કામળ મને ચાલતા માસની તા. ૧૭મીએ મળ્યો છે. તેમાં મારા દુઃખમાં દિલસોજી દેખાડી છે તે માટે તેમજ એ દુઃખ સહન કરવાને હું સહિતવાન થાઉં તેવી પ્રાર્થના માટે હું આપનો અત્યંત આભારી થયો છું.’

“ઇડિઅન ઓપિનિઅન” મને મોકલ્યો છે તે ખાતે આભારી થયો છું. તમારી હાલમાં મારી ઉંડી અંતઃકરણ પુરવઠની દિલસોજી છે.”

મુખો. વરનન

તા. ૧૭મીના અંકમાં ‘લીડર’ લખે છે કે—

વરનનવાળી ખાખતમાં સરકારે હજુ સુધી કંઈ કર્યું જણાવું નથી. આવી સ્થિતિ જોઈને લોકો અમંબામાં પડી ગયા હોવા જોઈએ. અમે પારીએ છીએ કે તે કામ હાથ લેવાને સરકારને હજુ વખત મળ્યો નથી. કારણ કે આક્ટીમ પ્રધાન પશિમનાં પરમજીઓમાં ફરવા ગએલ છે. પણ આ એવી ખાખત છે કે તેને રાહ જોવાની શકાતી નથી. જે સરકાર એમ પારતી હોય કે આ ખાખત ને પડતી મુશી દેવામાં આવે તોપણ લોકો ઇનામના પાંદ રહેશે, તો તેમ પારખામાં સરકાર જુલ કરશે એવું જાણે પડીશું.

સંકેત

[મી. માંધી તરફથી]

નાતાલનું કેપ્પુટેશન

મેંબર સાહેબો કેપ્પુટેશનની રિપોર્ટનેટ હજુ બધી જગ્યાએ મોકલી રહ્યા છે. જાહેર ભોકાને મળી રહ્યા છે. હોદ્દા સ્થાન બધી નકલો મોકલી છે તેની સાથે એક કાગળ પણ લખ્યો છે તેનો સાર નીચે પ્રમાણે છે:—

હોદ્દાને અરજ

નાતાલમાં હોદ્દાઓની સ્થિતિ વિશે કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પાસે અમે જે રજુઆત કરી છે તેની નકલ અમે આપને મોકલીએ છીએ. લાંડનમાં મોટા અમલદારોને મળ્યા અને લાંબા ભોક્ષમતને જામત કરવા અમે આગ્રહ છીએ. સ્ટેટ સેક્રેટરી અને બીજા સાહેબોની મુલાકાત અમે લીધી છે, તેમજ તેમની પાસે કાલેથી રજુઆત સારી પેઠે જાહેર કરી છે. જ્યાં સુધી હોદ્દાસ્થાનમાં હોદ્દાઓ અમને પુરા દિશથી મદદ ન કરે ત્યાં સુધી લેવડ કરીશું કે લેવડ મોરલી કંઈ બહુ કરી શકે એ બનવાં જોગ નથી.

નાતાલમાં હોદ્દાઓની વસ્તી બધી છે. તેઓ મોટી મીઠકત ધરાવે છે તેમજ હોદ્દાના બધા ભાગમાંથી આવેલા છે. તેમની સંખ્યા એક લાખની છે, જેમાંથી લગભગ દસ હજાર વેપારમાં છે, બાકીના ગીરમીટમાં છે, અથવા ગીરમીટમાંથી છુટા થયેલા હોય તે છે. નાતાલની આબાદી હોદ્દાની મજુરી ઉપરજ દડી રહેલી છે એ વાત તો સહુ કમુદ્ય કરે છે. હોદ્દાને પણ મદદ કરવા અમેએ પાછી પાની કરી નથી. ઉલ્લા એ દુકાનો વેળા મરીજ તેમજ તવંનર સહુએ પોત પોતાના મળ મુજબ ઉપરાજ્યામાં પેલા જારી દુકાન કંડમાં મોકલી દીધા છે. અમને પેલાની મદદ નથી જોઈતી પણ હોદ્દા અમને મદદ કરી અમારા કુખો ઓળાં કરી શકે એવો તો અમારો મત ચોક્કસ છે.

રજુઆત ઉપરથી આપ જોઈ શકો છો કે નાતાલમાં તજ રીતે અમારો નાશ કરવાનો રસ્તો લેવાય છે.

એક તો વેપારના લાઇસેન્સદારા જીલમ થાય છે. લાઇસેન્સ આપનાર અમલદાર અને લાઇસેન્સીંગ ઓફિસ જેઓ અમારા વેપારી હરીફ છે તેઓ મરજી મુજબ અમારા લાઇસેન્સ અટકાવે છે, અને તે બાબત કાયદાની કોરોમાં અપીલ પણ શક્ય નથી, બીજા નાતાલને આબાદ

કરવા સાર હોદ્દા ગીરમીટમાંએને શુલામની માફક મજુરી કરવી પડે છે. છતાં શેરડી અને માવા ખેતરોમાં કે ખાલોમાં સખત કામ કરી પોતાની મુદત પુરી કર્યા પછી તેમને અને તેમનાં બહરાં જોઈએને બારે કર દેવે પડે છે. આથી આ સંસ્થાનમાં રહી તેઓ સ્વતંત્રતાથી પોતાનું મુજરાન ચલાવવાને અશક્ત બને છે. અને ત્રીજું અમારાં બાબતોને કળવણી આપવાના સાધારણ સાધનો હતા. તે પણ બંધ કરી અમારી લવિબ્યની ઉન્નતિનું કાર પણ બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

હવે જો હોદ્દામાં મીટીંગો, અરજીઓ વીગેરેથી અમારાં કુખો સાર રોકાર કરવામાં નહીં આવે તો આ સંસ્થાનમાંથી અમારે જુએ મરી લાગવું પડે એને લાંબો વખત નહીં લાગે. હોદ્દા સરકારના હાથમાં એક અસરકારક હથાળ છે. તે એક નવાં સુધી નાતાલ સરકાર અમારા હોદ્દા સ્વીકારે નહીં ત્યાં સુધી હોદ્દા સ્થાને નાતાલને મજુરો આપવાનું બંધ રાખવું. લેવડ કરજને આવો રસ્તો લીધો હતો. જો હોદ્દા વેપારીઓની સ્વતંત્રતા જળવવાની જામીનમીરી ન મળે તો મજુરો અટકાવવામાં આવશે એવો સુમાર પણ લખ્યો હતો. એ વાતોનું પરિણામ જો કે કંઈ જાણ્યું નથી, પણ સ્વતંત્રતા સાચવવાને બદલે ઉપર મુજબ સખત કાયદાઓ બાંધવામાં આવ્યા છે, અને તેનો લાતકી બરેલી રીતે અમલ થાય છે. અમારા મુજરાનના સાધનો દિવસે દિવસે ઘટવા માંડ્યા છે, અને બિટીસ પ્રજા તરીકેના સામાન્ય હોદ્દા સહિત આ કોલોનીમાં રહેવું તે પણ જોખમમાં આવી પડ્યું છે.

‘લાઇસેન્સ’માં લખાણ

‘લાઇસેન્સ’માં એમ લખાણ આવેલું કે કેપ્પુટેશને વોટની મામળી જતી કરી છે. તે ઉપરાંત બીજી પણ બહુભરેલી વાત હતી. તેથી મી. આંગલીઆની સહીથી એક કાગળ લખાયો હતો તેનો સાર નીચે આપું છું:—

આપના મંત્ર કાલના અંકમાં આપ લખો છો કે ‘પારલામેન્ટરી વોટ બાબત નાતાલના હોદ્દાઓને કંઈ તકરાર નથી.’ રાજદારી વોટ બાબત અમારી હાલની હકત નથી, છતાં તે બાબત અમારી ફરિયાદોમાંથી એક છે એ તો અજાણ. અમારી ફરિયાદો તો બધી છે, પણ કાલમાં મજુરો મજુરી છે તેજ લેવડ કરીશું પાસે રજુ કરી છે, કે જોથી અમે અપુરજી

લાગણીથી તેનું ધ્યાન તે બાબતો ઉપરજ ખેંચી રાખી શકીએ. લાઇસેન્સીંગ ઓફિસરની કલમના એક મેદાથી અમારાં મુજરાનનાં સાધનો અટકી પડે! અમારા જોઈએ તેવા પુરાજ્યા હોય હોય તોપણ તેની સામે અપીલ કરવાનો હક ન મળે! અમારાં બાબતોની કેળવણીના દરવાજા બંધ કરી તેમની મન ચકિતને ખીલવતી અટકાવવામાં આવે અને નાચકારક બારે કર નાખી જવરા હોદ્દા મજુરોને સદા શુલામગીરીમાં રહેવું પડે તો પછી રાજદારી હોદ્દા અમને શું હાથે હરી શકે?

અંગ્રેજ પ્રજા પાસે અમે જે તજ ફરિયાદો રજુ કરી છે તેને બધાઓ તરફથી વાજખી મજુવામાં આવી છે. તે બાબત અમારી સારીરિક તેમજ માનસિક ઉન્નતિને લગતી છે. નાતાલ જેવા પ્રજા કિય રાજમાં હોદ્દાઓને વોટનો હક નહીં એ કંઈ નાની ફરિયાદ નથી. પણ હાલના મામલાનો વખત વિચારી અમે તે વિશે દબાજી કરતાં અટક્યા છીએ. અમે અમારી સ્વાકષિક મર્યાદામાં રહીએ છીએ એજ રાજદવારી હક મેળવવા માટેની અમારી યોગ્યતા સિદ્ધ કરી આપે છે.

વળી તમે લખો છો કે ‘સુધારામાં અને કેળવણીમાં હોદ્દાઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના નેટીવોથી અધિમાતા છે તેની રજૂએ તેઓ પોતાને માટે વધુ હક માગે છે.’ તેના જવાબમાં માનપુરવક જણાવવાનું કે અમે એવો હક માગવાને પુશી નથી. સુધારેલા દેશોમાં જુદામાન માણસોને પોતાના હોદ્દા ભોમવવામાં આવા બારીક બેદો આડે નજ આવવા જોઈએ એમ અમે ધારીએ છીએ.

વાઇસરોયપર લખાણ

વળી વાઇસરોયને ખાસ કાગળ લખ્યો છે, તેમાં મામળી કરી છે કે જો વેપારના હક ન જળવાય તો ગીરમીટમાં જતા હોદ્દાને અટકાવવા.

મુલાકાતો

સુરત તરફના સર હરેડરીક લેડીને પણ તેઓ સાહેબ મળ્યા છે. લેડી સાહેબે બહુ સાંભળ્યું. મી. બોટમલીની મુલાકાત પણ થયા કરે છે, ને કોરપોરેશન બેંક વાળા મી. કલારકની મુલાકાત પણ થયા કરે છે. તેઓ કરનથ સીલીને એકવાર મળ્યા. હવે ફરી પાછા મળવાના છે. લેવડ મોરલીએ પહેલી સપ્ટેમ્બરે મળવાનો હરાવ કર્યો છે. મી. ગુપ્ત તથા નવાબ સાહેબ મી. બેલમામી વીગેરેની મુલાકાત ફરી લીધી છે. ઉપરાંત આગાખાન સાહેબની આમે પત વહેવાર બલાવે છે. હર

મંચેરજીની મુલાકાત વખતે વખત થયા હરે છે. તેમની મદદનો પાર નથી.

મી. પોલાકનું કામ

મી. પોલાકનું કામ હિંદુસ્તાનમાં જોરથી ચાલતું જોવામાં આવે છે. તેમની તરફથી જાપાની કાપડીઓ મળી છે તે બતાવે છે કે એક અઢવાડીઆમાં કારે કામ તેમણે કર્યું છે. સુજરાતી તેમજ અંગ્રેજી લખાણ બધા જાપાની હકિકત જોવામાં આવે છે. મુંબઈમાં લખાણોને લખી મોકલા છે. ૩૧ મીએ જાહેર મીટીંગ નો પણ તાર છે. હવે શું થય છે તે જોવાનું છે. તેમની તરફથી અહીં ખાનગી તાર આવ્યા હરે છે એટલે ખચર પુરી રહે છે.

સર મંચેરજી ધારે છે કે હિંદુસ્તાનમાં પૈસાનું ફંડ ઠહાડી દરારસવાલને મદદ મળવી જોઈએ. આ બાબત તાર મી. પોલાકને મોકલ્યો છે. હવે મીટીંગમાં જો બને તે ખરું. આ ફંડનો હેતુ એવો છે કે તેની અસર મોટી થાય તે હિંદુસ્તાનની ખરી લામણી જણાય.

ઈન્ડિયન સોસાયેટીજરૂર

આ જાણું તેનો મુળ જાપનાર જેલમાં જવા જતાં પાછું જાપાય છે. નવા જાપનારને પણ પકડવામાં આવ્યો છે. નવા જાપનારે જે ધડક થઈને જાપવાની છુટ જાળવવા ખાતરજ જોખમ માથે ઉઠાવ્યું છે. તે માણુક કહે છે કે તેના તથા મી. રશમજીના મતને બીસકુલ મજતાપણું નથી. તેણે તો માત્ર જાપાની છુટને ખાતર કામ માથે લીધું છે. આપણે આમાંથી એટલું તો શીખી શકીએ છીએ કે જે મજાસે આમ માથે લીધું છે તે તો એકા છે. તેણે હાથે કરીને જોખમ ખેડ્યું ત્યારે દરારસવાલના હોદી પોતાના ને દેશના માનને ખાતર લડત ચલાવે તેમાં નવાઈ ન ચલાય.

મી. જોસફ રૅયપન

મી. જોસફ રૅયપન જે લખ્યા વખતથી ખારીરદર રૂઠ મુક્યા છે તે પૈસાની તંગી ને લીધે પાછા ફરી શક્યા ન હતા. તેમ ને સારું દરારસવાલમાં ઉચરણું પણ થયું હતું. હવે તે દીટજલ પ્રેસમાં ઉપડી જાય છે. તેનો વિચાર દેશ સેવાને ખાતર ખરીખાઈ ધારણ કરવાનો છે. આ વિચાર તેનો ચુલત રહે એમ ફૂં છપ્પું છું. જરૂર જણાય તો, તેમનું અને તો ચોકસાઈ હેતુ છે કે તે દરારસવાલ જેલમાં પણ જશે.

બાબાન ઓરતો

જેમ લંડનમાં તેમ લીવરપુલમાં સાત માઇ વોટ બાબત પકડાએલી, જેલમાં ગઈ ને ત્યાં તેમણે અપવાદ આપ્યો. જ હાલ જામી કંઈજ ન ખાધું તેથી તેમને જેલ પુરી થતાં પહેલાં છોડી દેવામાં આવી છે. આમ જે જે બાબતો કરે છે તેની નકલ આપણે દરેક સ્થળમાં કરવી જોઈએ એમ બતાવવા હું હકિકત જાહેર કરું છું એમ સમજવાનું નથી. હેતુ માત્ર એજ છે કે તેઓ દુઃખ ઉઠાવવામાં કયાસ નથી રાખતી તે સમજવું.

દક્ષિણ આફ્રિકાના સવાલ ઉપર મી. સી. વાઇ. ચીંતામણી

મી. સી. વાઇ. ચીંતામણી જે એક મોટા રાજદ્વારી બાબેવાન બણાય છે તેમ ના તરફથી નાખીયા "હિંદુસ્તાન રીજુ" ના ઉદ્દેશા અંકમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી સવાલ ઉપર નીચે મુજબ લખાણ પ્રસિદ્ધ થયું છે:—

દરારસવાલની સરકાર પોરદુમીઝ સરકાર સાથે ગોઠવણ કરી ત્યાંના હકદાર હોદીઓને હિંદુસ્તાનમાં હથપાર કરવા મંડીએ. નાતાલની સરકાર વડી સરકારની પરવાનગી લઈ નાતાલનાં હોદી બાળકોને તેઓ ગોરાં નથી તેટલા સારા જાહેર નિશાળોમાં લખુતાં અટકાવે છે. અને કેપ કોલોનીમાં કળા કોલોને વોટનો જે હક છે તે પાછા લઈ લેવા ઉપર છે. આ તથા બાબત દક્ષિણ આફ્રિકામાં ચર્ચાતા મુખ્ય સવાલો છે. લોરડ કર્યુ હિંદુસ્તાન મોકલી દેવાની સમ્મ ને એટલાસાર વાજળી ગણે છે કે પરાઇ હદમાં કોલોને મોકલી દેવા કરતાં પોતાને સ્વદેશ મોકલવું એ વધુ સારું! પણ ખરી વાત તો એ છે કે જેઓ નાતાલ અથવા દરારસવાલના રહીશ છે, અને જેમણે હિંદુસ્તાન જોયું પણ નથી તેમને રવાના કરી દેવામાં આવે છે. આવા લખા દુઃખ હાયક અને કરૂણા જનક બનાવોતો હેવાલ 'ઈન્ડિયન ઓપિનિયન'માં પ્રગટ થયો છે, અને લોરડ એમ્પીલ, મી. રીચ અને તેમની કમીટીની ચોકસાઈ જતાં વડી સરકારે તે બનાવ ઉપર નજર સરખી નાખી નથી. જેમણે બનેકવાર સખત મજુરી સાથે જેલ ભોગવીએ, જેમનાં બાળ બચ્ચાં દરારસવાલમાં છે, એવા માણસોને તેમનાં બાળ બચ્ચાંના કંઈ પણ બંદોબસ્ત કર્યા વિના હાલેલી દેવામાં આવે છે. આવા મામલાથી જે ખીજવાટ અને ગુસ્સો પેદા થાય છે તેનું પરણુન થઈ શકતું નથી.

હમેસતું ગંભીર 'ઇ.ઓ.' પણ સરકારના આ પ્રયત્નને સખત ચબ્દોથી વખોડી કાઢે છે. લોરડ કર્યુ આ પીડાકારક કાયદાને ધારે તો રદ કરી શકે, એ તો રોડેથીઆમાં તેવોજ કાયરો થતાં તેણે પરવાનગી ન આપી તે ઉપરથી સમજી શકાય છે. ડા. રૂધરફરડે બ્યારે મુજબું કે શા માટે આ કાયદો રદ નથી કરવામાં આવતો, ત્યારે કરનલ સીલીએ જણાવ્યું કે સ્વરાજ્ય ભોગવતા કોલોનીના બંને હાકિસમાંથી સર્વાનુમતે પસાર થયેલા કાયદાની વચ્ચે પડી શકાય નહીં. ત્યારે સ્વરાજ્ય ભોગવતા સંસ્થાનોમાં હોદીઓની તકલીફોને કંઈ ઇલાજ નહીં? એખાવરના ખીજ લાગેતું રક્ષણ કરવાની જરૂર તેના એકાદ અમથી ખીજ જમ મુકી જવામાં આવશે? જોર લડાઈમાં અંગ્રેજી કર લરનારાઓનાં જે કરેલ બહાવીશ લાખ પાઉંડ શું આટલા સારા ખરચવામાં આવ્યા હતા? દશ વરસ ઉપર લડાઈ પહેલાંની રિયાત કરતાં આજની રિયાત કેવી ખરાબ છે તેનો જરા ખ્યાલ કરવો જોઈએ. નાતાલ ની જાહેર શાળાઓમાં હોદી બાળકોને લખલ ન થતા દેવા એ કેટલું ખીજવાટ ઉત્પન્ન કરનાર છે? રમ બેદ આથી વધારે દુર જઈ શકે ખરો? આવા ઉપાયથી હોદીઓ અંગ્રેજી રાજ તરફ વફાદાર રહી શકશે? કેપમાં હોદીઓ વોટનો હક ભોગવે છે તે મુનીયન થતાં પાછા લઈ લેવામાં આવશે. મી. જરાસનર અને ખીજ કેટલાક ગોરાઓ આ અન્યાય થતો અટકાવવાની તજવીજ કરે છે પણ તેમનું ચાલતું નથી. મુનીયન થવાથી હોદીઓ ના ખીજ હકો પણ કમતી થઈ જશે એવો બચ રહે છે. વડી સરકાર મુનીયનના બીલને હોદીઓ બાબત કંઈ પણ ઇલાજ લીધા વિના કણુલ કરી દે એ અન્યાયની સીમા છે. તેથી બંદિખને માટે અખને મોટી ચિંતા ઉત્પન્ન થાય છે. તેમનો હાલનો મામલો તે અલંત કટા કરીનો છે. આપણા એ દેશાવરવાસી લાઇઓના તરફની જરૂર બળવવામાં હોદી વાસીઓ પછાત નહીં રહે એવો અમે મરસો રાખીએ છીએ. હજુ સુધી ઘટવું ન કરવા માટે હોદીવાસીઓ દુપકાને પાત્ર છે, આ મોટી અપસોસની વાત કહેવાય. હજુ પણ કામ કરવાનો વખત છે. તે કરવામાં આવશે? મી. ગાંધી હાલ ઇન્ડિયામાં છે. તે વખતે તેમના હાથ મજબુત કરવનું કામ અહીંના જાહેર મંડળે ઉપાડી લેશે? અમે ખચરજ કરીએ છીએ કે તેમણે આ કામ ઉપાડી લેવું જોઈએ.

દરાંસવાલના મામલા ઉપર હિંદી છાપાની ટીકા ૨

“પારસી” ના સખત મુળરો

મી. પોતાક મુળમ મયા પછી મુળમ
પણકાનાં પશ્ચાત્તર યુગોએ દરાંસવાલ
ની લડતને સત્તા પુર જોરથી ઉપાડી
લીધી છે. તેનો ખ્યાલ આપના કેટલાક
લખાણો અને અંગ્રેજી પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ.

“અસારનો સદુથી મુખ્ય સવાલ” એના
મથાળા તથા નામોયુ “પારસી” પોતાના
પાંચ આખા કાલમ જેટલા લાંબા અંગ્રેજી
આરટીકલ દરમિયાન લખે છે કે:—

આપણા દક્ષિણ આફ્રિકાના બાઇઓનાં
દુઃખો કદી કયાંય ન સહન થયાં હોય
એવાં સખત થઇ પડ્યાં છે. દરાંસવાલના
કોલોનીયલોએ તેમનાપર સીતમ મુળરવા
માંડ્યો છે. આની સામે વડી સરકાર
અત્યંત લાચારી બરેલી વસ્તુઓ બનાવે
છે. છતાં તેની સામે દરાંસવાલના હિંદી
ઓ બહાદુરી બરેલી રીતે સલામતથી જીએ
છે. આ બધા વિષે વધુ લખતાં પશુ હવે
દુઃખ થાય છે. બ્રિટીશ રાજની તવારીખ
માં આથી વધારે જુલમ તેમજ અન્યાય
ના દાખલા બાગેજ મળી શકશે...
અસારનો મામલો તે અત્યંત કાળો અને
નામોથી બરેલો છે. તેની વારતા દુઃખ
ઉપજવનરી છે. હજારોનાં જીવનનાં દુઃખ
અને સેંકડો કુટુંબની થયેલી દુઃખદાયક
અવસ્થા ઉપરાંત ધણી હિંદીઓને ડેલાઓ
અને રસ્તે દેશપાર કરવા માટે પેરદ
ગીઠ સરકારની સાથે દરાંસવાલે શરમ
વિતાની બાજુ રચી છે.

આ બધું દુઃખ તેઓ સામારે બેઠે
છે? તેમની માગણીઓ વધુ પડતી છે
નહિ. તેઓ ૧૯૦૭ નો અગામી
કાયદો રદ કરાવવા, અને જીંદી ફેગવણી
પામેલા હિંદીનો દરજ્જો સ્વીકારવા માગે
છે. હવે આપણે તેમને વારંવાર શું કરવા
ધારીએ છીએ? આપણા બાઇઓ માટે
નિઃસ્વાસ્થ્ય રીતે લડત લેવા આવનાર સખી
દિવના મી. પોતાકને અંગ્રેજી આપવાને આઠ
દિવસ થયા આગા છે. હવે હિંદીના લોકો
ની પરિક્ષા થતોય વખત આગે છે.
વારંવાર દિવસોના જાહેર કદાવર સિવાય
તેણે ખરી મદદ શું કરી છે? વારંવાર
કોમેસમાં એક કાલ થાય છે. ને કોઇ
સહેરમાં છુટી છાપા મીટીંગ થાય છે.
બાઇઓ કર્યાં, ને મેંજરો ઘેર મયા એટલે
બધું શાંત, ને સુપાસુપ. હકીકત એમ છે

કે દરાંસવાલની બાબતમાં હિંદીના લોકો
કપકા બરેલી રીતે બાજુ સુરેલ છે, તેમજ
શરમ બરેલી રીતે આપણને બનેલ
છે. આપણા નાનાં મોટાં દુઃખોમાં
આપણે મુઠાએલા રહ્યા છીએ. આપણે
વાતોજ કરી છે, અને કામ કાંઈ નથી
કર્યું. ને અરખી સમુદાયની પેલીમેર નજર
સરખી પશુ આપણે ફેંટી હોત અને ત્યાં
શું બને છે તે જોવાની હરકાર કરી હોત
તો રાજનીતીની બાબતમાં કેમ કામ લેવું
તેનો પદારથપાઠ શીખવાનું આપણને
મળત. એ લોકોની ખુશી ઉપરથી હજુ
પશુ આપણે એ પાઠ શીખવાની જરૂર છે.
જેઓ એ મહાન લડત ચલાવે છે તે બધા
દુર વીરદાઓની સાથે સરખાવતાં આપણે
તો લાખો સાથે સર્વ વેંતીમાં માથુસ
જેવા દેખાઈએ છીએ. તેઓની સામે
અગાધ જોર છતાં તેઓ લડે છે. તેમના
સામાવાળા કેટલા નિરદય છે? તેમનામાં
દયા કે ન્યાય ભુલિતો છારો પશુ નથી.
આપણે ૭૦ કરોડ હિંદીઓ આગસુ અને
ખેદરકારીમાં પડ્યા છીએ ત્યારે એ બધાદુર
દુકડી લડવા કરે છે! અપમાન જુલમ
અને સતાવણી તેમજે હૃદયી જગાડે સહન
કરી છે. ધગધમતા લેલા જેઓ આકરો
જુલમ હિંદુ, મુસલમાન, પારસીઓ એક
હોય તેમ બની સહન કરે છે. કુટુંબી લઈ
ને પશુ ન્યાય મેળવવા માટે તેઓ આ
બધું વેંટે છે. હિંદીના કોરોડો લોકો વારંવાર
પદારથપાઠ જોઇતો હોય તો આ રહ્યો.
એંજો ઇડિઅન જુલમમારો આપણના
કાનમાં ઝુકવા કરે છે કે હિંદીમાં અનેક
જાતોને ન્યાયો દેવાથી હિંદીઓ પ્રજા બની
શકે નહિ. પશુ અમારા દરાંસવાલના બાઇ
ઓએ પુરવાર કર્યું છે કે જુલમની સામે
રવામાં તો નાત જાતના તફાવતોને મુર
ફા એક બની સામાન્ય દુઃખમનની સામે
હિંદીઓ થઇ શકે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના
હિંદી હીરાઓ આપણને આ વાત શીખવે
છે. આપણે તે શીખવું અને બાનમાં
લેશું? હિંદીનું સુદ દક્ષિણ આફ્રિકાના
મેદાનમાં લડવા આપણે આપણી નાની
સુની બાબતો બાજુએ મુકી દઇશું નહિ?
છતાંએલી કેમ માટે સ્વતંત્ર શહેરીના
હક મેળવવાનું સહેલું નથી. ને આપણે
તે લાપક બ્રિટીશ પ્રજાનું પદ મેળવવું
હોય તો તે રસ્તામાં કેટલી મુશીબતો
પથરાયેલી છે, અને કેવાં દોષખી દુઃખ
ઉઠાવવાં પડે છે તે દક્ષિણ આફ્રિકાના
આપણા બાઇઓએ આપણને ખુદને
ખુદથી રીતે બતાવ્યું છે.

માટે તેમની લડતને આપણે આપણી

લડત કરી લેવા રહ્યો. તે માત્ર હજુ
સુધી કર્યું તેમ મોટાંની દિલસોજીથીજ
નહી, પણ એકત્ર રીતે એકદમ કામ
લખતે. લોકમતનું જળ હજુ સુધી
આધુનિક રાજનીતિમાં અસર વગરનું
નથી થઇ પડ્યું. પ્રમુખપદ લીધું હતું,
એટલે સુધી જણાવ્યું હતું કે આ બાબત
માં કોલોનીયલો સામે વેરનાં પથકાં પશુ
લેવાં. એટલે ને ઉપર કહ્યું તેવું
આલ-ઇડિયા કોનફરન્સ બરવામાં આવે
તો મોટી ફતેહ થાય એમાં કાંઈ શક
નથી. તેની આજેવાની મુળમ લખ શકે
છે. તેનું ખાસ કારણ એ છે કે એ
લડતમાં બાગ લેનારાઓમાં મુળમ પલાકા
ના લોકો મુખ્ય છે. વળી મુળમની
પહેલી ફરજ ઇંગ્લાંડના લોકોને ખબર
પડવી જોઇએ કે દક્ષિણ આફ્રિકાની બધા
દુર દુકડીની પછવાડે હિંદીના કોરોડો લોકો
મરણીયા થઇને ઉભા થયા છે. ભારે
તેઓ ફરી વિચાર કરશે, અને જુલમમાર
દરાંસવાલના અધમ કામને અટકાવશે.
માટે આખા હિંદી દક્ષિણ આફ્રિકાના
દેશમહતોના આ ડેપુટીશનને વધાવી
લેવું. આખા દેશમાં બધે કેટલે મીટીંગો
બરેલી એટલુંજ એ છે કે ડેપુટીશનને
સાંભળવા એક જાહેર મીટીંગ કરવી.
એંજો ઇડિઅન બાઇઓ પશુ આ દરાંસ
વાલની બાબતમાં લડતને મળતા છે.
વડી સરકારે એ બાબતમાં જોઇતું નથી
કર્યું, કારણ કે આપણે તેને હસેલી
નથી. હિંદી એ બાબતમાં કાંઈજ નથી
કર્યું. એટલે ઇંગ્લાંડનો વાંક કાદવાનો
નથી. હિંદી એટી પેરે પડ્યા રહેતા
માટે ગુન્હેગાર છે. ઇંગ્લાંડ કહે છે કે
હિંદીમાં અશાંતી છે તો તે અશાંતી આ
દરાંસવાલના મામલાથી કેટલી વધશે
તેનો તેણે વિચાર કરવો જોઇએ. શું
દક્ષિણ આફ્રિકામાં અમારા બાઇઓપરની
મુલામગીરી ઇંગ્લાંડની સરકાર ન અટકાવી
શકે? અમે મુલામગીરી શખ ન વાપરી
એ, પણ દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીની
દરાને ખીંચે કયો શબ્દ લાગુ પડે?—
ને કે તેમાં લોકોને વેચવાની અને ખરી
દવાની હકીકત માત્ર બાકી છે. આ કાળા
કામોની અસર હિંદીના લોકોપર શું થશે?
તેનો જવાબ આપવાનું અમે બ્રિટીશ
મુલતહીઓ ઉપર મુકીએ છીએ. જરૂર
એટલી છે કે વડી સરકારપર દયાણ કરો.
એ “કાળા” મુલકમાં આપણા બાઇઓ
ને લડત ચલાવે છે તે બ્રિટીશ શહેરી
પણાના અમુક્ય હકના મુદ્દા માટે લડે છે.
એટલે હિંદી રાજદારી હીલમતનું ફેર
અંગ્રેજી દક્ષિણ આફ્રિકામાં એ સડોવાવું

છે એમ મણુવું, ને તે બહાદુર દુકડીઓની હાલતને આપણી પોતાની કરી લેવી. તેથી હોદ્દા કરોડ તરફ, તથા નીતિ, ન્યાય, અને સુધારના દર માટે વડી સરકાર તરફ પોતાની શું ફરજ છે એ વાતવું ઠરાવવાના ગોરાઓને જાન થશે.

ચીનાઓનો ચાલુ ભુરસો

તેમની માસ મીટીંગ

સખત હરવો

ભાષણ

[મ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ચીનાઓની એક મોટી અને ભુરસા ભરેલી મીટીંગ શુષવારે કેન્ટોનીઝ કલબ માં મળી હતી. એમના એસોસીએશનના ચેરમેન અને જાણીતા સત્યાગ્રહી જેવી મી. ફુઅંગ કીન પ્રમુખ હતા. મિ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી દ્વિતીઓની એક દુકડીએ પણ મી. કાછલીઆની આગેવાનીતમે હાજરી આપી હતી. શરૂઆતમાં મી. ફુઅંગ કીને ભાષણ કર્યું, જે નીચે મુજબ હતું:

પ્રમુખનું ભાષણ

આજે આપણે મળ્યા છીએ તે એ વરસ થયાં જે ભારે હાલત આપણે ઉઠાવી રહ્યા છીએ તેમાંથી આપણે જરૂરે જીવવા નથી એ જાહેર કરવા. એશિયાટીક કાપડો રદ થાય ત્યાં સુધી અને અમારા કેળવણીના બાંધબંધના થોડી સંખ્યામાં પણ હાથપાશ થવાના દર કબુલ થાય ત્યાં સુધી આ ક્ષતિને વળગી રહેવા અમે બંધાય છીએ. આ સંસ્થાને એશિયાટીકથી ભરી દેવું એવી કાંઈ અમારી ઇચ્છા નથી. કદી અમે એવો વિચાર કરીએ નથી. અમે દક્ષિણ આફ્રીકાનેજ અમારું વતન બનાવી દીધું છે; તેમને વારં વાર કનસાફને ધોરણે દર મેળવવા, અને આ મહાન યુત્તીઓમાં ઉપયોગી અને આગ્રહાર ભાગીદાર થવું એ અમારો મહાન આશય છે.

અમારી કામમાંથી થોડી સંખ્યાને પ્રકરણ એવી સરકારની ઇચ્છા થઈ. બહુકે તે કદમાં જઈ પણ બેઠા. તેઓ બહુકે રીથી કુખ અને તે માટે તેમને મુશ્કેલી આવી હશે છીએ. ખીજાઓ માટે એક

ના ચુકાદાની રાહ જુઓ છે. અમે આ વાડીએ અમારા ૭૦ જણને સલામતી હોવાના વાંક સાર પકડવામાં આવ્યા છે. જે તેમને કાપડાપુરવક પકડ્યા હોય તે તેઓ પોતાની ટેક સાર શુષવાર જેવ જવા તકવાર છે. પણ અમે માનીએ છીએ કે સુધી. વરતને તેમને ગેરવાજબી રીતે પકડેલા છે. તેથી તે સામે અમે વધી ઉઠાવ્યો છે. સુધી. વરતન હવે આ હાલમાં નામચીન થયા છે! અમને ગેરવાજબી રીતે પકડી લેવાની નજર માં સામાન્ય ગુ-હેમારની જેમ હવે પાડવા સામે અમારો સખત વધી છે. તેથી એમ નથી સમજવાનું કે આ મહાન હાલતને ખાતર જેવ જતાં અમે ડરીએ છીએ. જે કદી માછલેટ તેમને છોડી મુકશે તો તેઓ ફરી પકડાવાની તુર તજ ઉમેદવારી કરશે. પોલીસ અન્યાય કરે તે અન્યાય સામેજ વધી ઉઠાવે એવી અમારી મતલબ છે.

સરકારની વધતી જતી સખતાઈથી અમે ડરી જવાને બદલે વધુ ને વધુ મજબૂત થતા જઈએ છીએ. અમારે અત્યંત ખુશાલી ઉપજે છે. છેલ્લી ધર પકડ પછી સલામતીના હરકરમાં ૧૦૦ ચીનાઓનો વખારો થયો એ આપણી વાત ને સાબીત કરી આપે છે.

ભાષણો હાલતને છેક નજીક છે કે દુર હો તેપણ આપણે તે ચાલે ત્યાં સુધી તેમાં હાલત બંધાય છે, અને તેથી હવે સલામતી આપણે જરૂર પડે જવા નથી. આપણે કાપડાને ચાલનાર કાલેનીરો છીએ. જે મહાન રજવામાંથી આપણે આવીએ છીએ તેનાં માન અને ટેક જળવવામાં એ આપણી ફરજ સમજીએ છીએ. આપણા વતનના મુલકની (ટ્રાંસવાલની) સરકારને મુકવવા કે તેની સામે થવાનો આપણો લેશ પણ ખરો નથી. સુલેહ સાચવવા વારં કાષ્ઠપણુ સારા કામમાં મદદ કરવા આપણે આગ્રહ છીએ. છતાં અમે અમારા અત્તરમાંના ફરમાનને તોડી ચકતા નથી. તેથી અન્યાયની કુંસરી નીચે અમારો ગરબ અમે મુકશું નહીં.

અમારી હાલતના ફળમાં અમને નીરાશા ઉપજતી નથી. અમારી ખાતરી છે કે થોડા વખતમાં અમારી નજર માગણીઓ નો ખીકાર થઈ દક્ષિણ આફ્રીકાના યુત્તી અને કીર્તિવત બનાવવામાં આવશે અને અમેજ વારંવારના દર થોડાજ જઈ. પણ એવું એકજ તે થાય. અને

અમારી હાલતમાં આગળ વધવાનોજ હરાવ કાપો છે.

હરવો

પછી સરવાળામતે નીચે મુજબ હરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

(૧) "મહાન ચીનાઈ રાજ્યની ટેક ખાતર તમામ એશિયાટીકાને સાર ઇન સાફ મેળવવા સલામતીના હાલત હાલત અમારા જે સાથીઓ જેવામાં ખુશાલીથી કુખો ઉઠાવે છે અને જેઓ જેવાના ઉમેદવાર છે તેમને અમે ધન્યવાદ દર્શાવે છીએ."

(૨) "જ્યાં સુધી અમારી માગણીઓ કબુલ ન રહે ત્યાં સુધી સત્યાગ્રહનું અમારું વચન અમે પ્રકટાવી પાળશું એમ અમે ફરીથી બંધાયે છીએ."

(૩) જે ડેલીગેટને ઇંગ્લાંડ અને હોલ્ડ સ્તાનમાં એશિયાટીકાના લાભ વારંવાર હોદી કામે ચોકલ્યા છે તેને અમે ફરીથી અગ્રહણપુરવક ટેકા આપીએ છીએ.

(૪) "યુરોપ ખાતેના ચાલનાર એસેસીએશનના સલામતોને અમારી હાલતને ટેકા દેવાને અમે અરજ કરીએ છીએ, અને દક્ષિણ આફ્રીકામાંના પોતાના બાંધબંધોને મદદ કરવામાં તેઓ જેટલું બનશે તેટલું કરશે એવી આશા રાખીએ છીએ."

"આ હરાવોની નકલો ઘડતે કેમલે મોકલવાની સત્તા ચેરમેનને આપવામાં આવે છે."

દિવસોજ ગેરા મિત્રો પણ હાજર હતા, અને ઉત્તેજનકારક ભાષણો કર્યા હતાં.

મીટીંગનો આખો રીપોર્ટ ગોડા મેજક હોવાથી હાથપાશ કરી શક્યા નથી.

વીટનેસમાં 'પીડાકારક કુતરાઓ' એવા મયાળાતમે જણાવવામાં આવે છે કે અમરકાલી સ્ટીમર ઉપરથી બચેલા ખલાસીઓને ગોદીમાં લાવવામાં આવ્યા ત્યારે તેમણે બાચેલી સ્ટીમર ઉપરથી પોતાનો કેટલોક માલ લેવા માટે માગણી કરી હતી. તેમણે વહાણ ખાતાના વડાને મળવાની માગણી કરી, પણ તે સ્વીકારવા મન આવી ત્યારે કનડક્ટ કરવા લાગ્યા છેવટે તેમને તેમને હોલ્ડસ્તાન મોકલવા માટે સ્ટીમરપર મદાવવામાં આવ્યા. એક માણસને તેમ ચડાવવા માટે પોલીસ ને કામમાં લેવી પડી હતી. બીજા માણસ નાશી બાંધેલો હતો, છતાં તેને પકડી રાખેલી હવામાં બાંધેલો છે.

જોહાન્સબર્ગની છેડલી માસ મીટીંગ

ઉપરની મીટીંગ સંબંધમાં મુખ્ય દુકા કત ગમે અઠવાડીએ ગમે આપી રવા છીએ. વિશેષ વિષય નીચે મુજબ છે:-
મીટીંગનું પ્રમુખપદ મી. ઇ. એસ. અસ્વાતે લીધું હતું. હાજર થનારાઓ માં મેસરસ કાઝલીઆ, થંબી નાઇડુ, વી. એ. ચેટીઆર, રેવ. ડોક, ચારલ્સ શીલીપ, રેવ. હાવર્ડ, મેક લીનાડ, લ્યુ અમ કપીન વગેરે વગેરે હતા. મીટીંગ નું કામ શરૂ થતી વખતે ૭૪ ચીનાઓ ને પકડવામાં આવ્યાના ખબર મળતાં હાજર થયેલાઓમાં મોટા ખીજવાટ અને લાગણી યથા રહ્યાં હતાં, અને કીચી આટી અને "સરમ, શરમ" ના અવાજો યથા રહ્યા હતા. પ્રીટોરીઆ કમરસ ડેરપ, ફીડેરપ વગેરે દેહાણી દેલીગેટ હાજર થયા હતા, તથા બીજે ફેલેક ટેકા લેથી મીટીંગને ટેકા દેનારા તારા મળ્યા હતા. ચેરમેન મી. અસ્વાતે મુજરાલીમાં બાપણ કર્યું હતું. પછી તેમનું બાપણ અંગ્રેજીમાં લખી રાખ્યું હતું તે મી. સોરામજી શાપુરજીએ વાંચી સંભળાવ્યું હતું. આ બાપણનો તરજુમો ગમે ગમે અઠવાડીએ આપી ગયા છીએ.

જે ઠરાવો પાસ કરવામાં આવ્યા હતા તેમાંનો પહેલો ઠરાવ મી. ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીરે રજુ કર્યો હતો, તે તેને કમરસડેરપવાળા મી. વાઝાએ ટેકા આપ્યો હતો. બીજો ઠરાવ મી. પી. કે. નાઇડુએ રજુ કર્યો હતો, તે તેને મી. એમ. પી. ફેનસ્ટીએ તથા મી. કાસમતે ટેકા આપ્યો હતો. ત્રીજો ઠરાવ મી. મુજજબાઇ પટેલે રજુ કર્યો હતો, તે તેને મી. એ. એસ. કુવાડીઆએ ટેકા આપ્યો હતો. ચોથો ઠરાવ પ્રમુખે રજુ કર્યો હતો. જે બાદ તે બધા એકમતે પાસ થયા હતા.

રેવ. ડોક, રેવ. ચારલ્સ શીલીપ, રેવ. હાઉવરડ, તથા મેસરસ કાઝલીઆ, થંબી નાઇડુ, સોરામજી, જોશી, ચેટીઆર, કેલ નમેક વગેરેએ પણ સમય અનુસાર બાપણો કર્યાં હતાં. રેવ. કેનન બરીએ હાજર ન થઇ શક્યા માટે દિલગીરી દર રાખનારો કામળ લખ્યો હતો.

આશરે ૫૦ વાગે મીટીંગનું કામ સંપૂર્ણ થયું હતું.

મી. એસ. પી. બદશરની ટોપીઓની બહાર ખબર તરફ વાંચનારનું ધ્યાન એથીએ છીએ.

ખબરખ

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

વડુ દેશપાર

ઉપરજી હાવાલીમ, આદમ ઇસ્માઇલ, અબ્દુલ રહેમાન, તથા મુસા આદમજી એટલા માણસોને ડેલાગેઓએ રસ્તે દેશ પાર કરવા મોકલવામાં આવ્યા છે. તેમ ના સંબંધમાં નીચે મુજબ દુકાકત બાપુ વામાં આવી છે: ઉપરજી તેના કાકા મી. માદમદ ઇસ્માઇલી સાથે ૧૯૦૩માં ટરાંસ વાલ પહેલીવાર આવ્યો હતો. હાલ તેની ઉંમર ૧૭ વરસની છે. તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બરે તેને મી. અમનીએ માણસેટ આગળ ખડો કરવી દેશપારનો કુકમ મેળાવ્યો હતો. આદમ ઇસ્માઇલી ઉંમર ૨૮ વરસની છે. તેને ઉપર પ્રમાણે પકડવામાં આવ્યો હતો. અબ્દુલ રહેમાન રોશીનસન જી. એમ. અને કા. માં નોકર હતો. ૧૮૯૭ થી જોહાન્સબર્ગમાં હતો. કેપમાં વસવાનો પણ તેને દુક છે. મુસા આદમજીની ઉંમર ૩૬ વરસની છે. ૧૮૯૬ માં ટરાંસવાલમાં હતો. હકદાર છતાં તેને રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ આપવા ની મી. અમનીએ ના પાડી તેથી દેશપાર કરવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત ઇસપ અલી જીવા તથા રટાંડરટનના હરજી વલ ભજી રજીજીએ નામના બે હોદીને પણ દેશપાર કરવા માટે ડેલાગેઓએ મોકલવામાં આવ્યા છે.

મી. એન. વી. શાહ

મી. શાહને વોકસરસ્ટ જેલમાંથી હાઉ કપુરટ જેલમાં બદલવામાં આવ્યાના ખબર મળ્યા છે.

ચીનાઓ

ચીનાઓની એક જુસ્સા બરેલી માસ મીટીંગ આ અઠવાડીએ બરાબ હતી. તેમનો જુસ્સો દિવસે દિવસે વધવા માંડ્યો છે. સંખ્યાબંધ ચીનાઓ હાલમાં જેલમાં જવા લાગ્યા છે. તા. ૧૭ મીએ એ વડુ ચીના જેલમાં ગયા હતા. તા. ૧૮ મીએ એક બીજો માણસ પકડાયો હતો. તેનો કેસ મુલતવી રહ્યો છે. તેજ દિવસે ચીના ઓના આઠલીંગ ચેરમેન મી. સી. એફ. જે. ફરેક પણ માસની જેલમાં ગયા છે.

જુરયા

જુલવારે મી. ઉપરજી સાલે નવા મી. ઇમ્મશલીમ એસ. કુવાડીઆ ડીપકલુક જેલ કબી છે.

માંથી પણ માસની જેલ પુરી કરી હુટ્યા છે. તેમને જેલપર લેવા મેસરસ કાઝલી આ, ઇમામ અબ્દુલ કાદર બાવાઝીર, ઇ. અ. ઇ. અસવાત, એમ. પી. ફેનસ્ટી, એ. એસ. કુવાડીઆ, થંબી નાઇડુ, મુજજબાઇ પટેલ, હરિલાલ માંથી વગેરે હાજર થયા હતા.

તામીલોની મીટીંગ

તા. ૧૮ મીએ તામીલ લોકોની એક મીટીંગ ૧૭૫, મારકેટ સ્ટીટમાં મળી હતી. તામીલોએ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. મી. વી. એ. ચેટીઆર પ્રમુખ હતા. મીટીંગનું કામ લખ્યા ઉત સાહપુર્વક આલ્યું હતું. મેસરસ થંબી નાઇડુ, પી. કે. નાઇડુ, એમ. પી. નાઇડુ, કે. કે. સામી, એસ. આર ચેટી, દેરા સામી પીલે વગેરે વગેરે બોલનારાઓએ જુસ્સા બરેલા બાપણો કર્યાં હતાં.

મી. પોલાકનો તાર

મી. પોલાક તરફથી તા. ૧૮ મીએ કેપલ મળ્યો છે કે સુરતમાં એક મળ વર મીટીંગ લડત બાબતમાં પેરકાર ઉઠા વયા તા. ૧૬ મીએ મળી હતી. તા. ૧૮ મીએ અમદાવાદમાં, તથા ૨૦ મીએ કઠોરમાં એવીજ મીટીંગો મળવા વડી હતી.

પકડાયેલ

તા. ૧૪ મીએ મી. ઇસમાઇલ ઇસાકને વોકસરસ્ટ ખાતે જ અઠવાડીઆની સખત જેલની સજા થઇ છે. તા. ૧૬ મીએ મી. થંબી આપન પડીઆચી અને એસ. પીલે ને જોહાન્સબર્ગમાં માણસેટ પાસે ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. મી. થંબી આપનને લેસન વગર ફેરી કરવા સાર ચઢે દીવસ તથા રજીસ્ટર ન દેખાડવા સાર પણ માસની સખત મજુરીની સજા થઇ છે. તથા મી. પીલેને લેસન વગર ફેરી કરવા સાર ચઢે દીવસની સખત મજુરી મળી છે. મી. થંબીઆપન બેવાર અને મી. પીલે આરવાર સત્યાગ્રહ સાર જેલ મહેલની મેદલ કરી આવેલ છે.

કેપના કિનારા ઉપર અમરલાલી નામ ની સ્ટીમર બાંગી પડી છે. તે પરના એક નાના છોકરા સિવાયના બિતામોને બચાવી લેવામાં આવ્યાં છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે આ સ્ટીમરપર હોદી ખલાનીઓ હતા તેમણે થણી અમુજાજતી વસ્તુક બતાવી હતી. બચાવના મજવા માં બેઠા પછી વચ્ચે સુઇ ગયા હતા, ને હલેસાં મારવાની ચોખ્ખી ના પાડી હતી. તેમની વસ્તુકને ગોરા લખનારાઓએ નામોશી બરેલી. 'લીચકારાપણા વાળી' કહી છે.

અખબારે-આલમ

મી. યુનીયનના પાતાલ દેશપાર ચળેલ છતાં ટરસવાલની કડતને બદલે રીતે વળગી રહ્યા હાલે છે. ખરું કહીએ તો તેમણે કડતને પોતાના મુખ્ય ઉદ્દેશ તરીકે ગણેલ હાલે છે. પૂર્વ આફ્રિકામાં એક ટરસવાલી ડેલીએટ તરીકે તેઓ કામ કરવા લાગ્યા હોય એવો ખાસ થાય છે, જે માટે તેમને તથા તેમના મદદગાર સાહેબોને કાળાથી ઘટે છે.

જ્યારે બારીસનું કોનફરન્સ પૂરવ બંગાળની સરકારે વિખેરી નાખ્યું ત્યારે ઘણા નિર્દોષ માણસને પોલીસના હાથે કેદ લોક માર પડેલા. તેવી દશમાં એક ૧૩ વરસનો છોકરો પણ સપાટ પડ્યો હતો. તે છોકરાને “વડે માતરમ” બોલવા માટે પોલીસે મારવા માંડ્યો, ત્યારે છોકરાએ પોલીસને જવાબ આપેલા કે “મારી મારીને જન કાદી બેસે તોય, મરતાં મરતાં પણ વડે માતરમ બોલવાનું બંધ નહીં કરું.” ૧૪ વરસના મોહનલાલે બતાવેલી બહાદુરી તે આ બંગાળી છોકરા કરતાં ઉતરે તેવી નથી.

દક્ષિણ આફ્રિકાની રાજનીતિમાં ડા. જેમીસનનું નામ બહુ ગણીતું છે. બોયર વેર વખતે જેમીસન રૂઝ નામના હલ્લા ને લીધે તેમના તરફ બેલરોને વેરભાવની લાગણી ખાસ કામ રહી ગઈ ગણાય છે. ડા. જેમીસન અગાઉ કેપના પ્રધાન હતા. લાંબા બ્રિટીશ પક્ષના તે આગેવાન છે. બાહોશીમાં તેમને પહોંચી શકે એવા બ્રિટીશર આફ્રિકામાં થોડા છે. આથી તેઓ યુનીયન પાર્લામેન્ટ માટે બહાર પડવાના હોવાથી બ્રિટીશરો બહુ ખુશ થયા છે. ટરસવાલ પ્રેસિસીવ પક્ષે (કે જે નામ બ્રિટીશ પક્ષનું છે) ડા. જેમીસનને પોતાના આગેવાન તરીકે સ્વીકારવાની મરજી જાહેર કરી છે. નાતાલમાં કોઈ આગેવાન ન હોવાથી ડા. જેમીસનને નાતાલ પણ પોતાના આગેવાન તરીકે સ્વીકારે તેમ છે.

આ પ્રમાણે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના બ્રિટીશ પક્ષના આગેવાન તરીકે યુનીયન પાર્લામેન્ટ માટે ડા. જેમીસનને પસંદ કરવામાં આવે એવો સંભવ છે. છતાં તેઓ બેલરોના કાદુ દુરમન તરીકે ગણાયેલ હોવાથી એ બનાવને લીધે

બોયર અને બ્રિટીશ વચ્ચેનું અંતર વધે એવો સંભવ ગણીને કેટલાક બ્રિટીશોએ ગેરવશ્યને પસંદ કરતાં અમકાયા છે. સુદક્ષીમાં બ્રિટીશ પક્ષની કડત થાય એ તો લગભગ અસંભવિત જેવું છે. ને બંને પક્ષનું એક પ્રધાનમંડળ ચુકાવ એ સંભવ ડા. જેમીસનની હાજરીને લીધે બેલરો વિરુદ્ધ જાય તેમ છે. છતાં ડા. જેમીસન, અને જનરલ બે.યા પુરેપ માં મળતા રહ્યા છે તે ઉપરથી એવું કહેવામાં આવે છે કે કદાચ બંને પક્ષના બાહોશ માણસને યુનીયન પ્રધાનમંડળ માં દાખલ કરવામાં આવે. ને તદ્દી તો મી. મેરીમેન અથવા જનરલ બે.યા માંથી કોણ વડા પ્રધાન થાય એજ સવાલ રહેશે.

મુખ્યમંત્રી મીડીંગમાં કોલોનિયલ ગોરા આ સામે વેર લેવાની જે સુચના થઈ છે તે ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે. તે સુચનામાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે ગોરા આ હોદ્દાને વાળખી હક ન આપે તો હોદ્દા મળ્યો દક્ષિણ આફ્રિકાને પુરા પાડવાની ના કહેવી આથી ગોરાઓ પર બહુ અસર થાય એવો સંભવ અને તો નથી લાગતો. યુનીયન પાર્લામેન્ટ પોતે જ હોદ્દા મળ્યો લાવવાની નાતાલને ના પાડે એવો વખત છે. નાતાલમાં ઘણા ગોરાઓ મીડીંગમાં લાવવાથી વિરુદ્ધ છે. એટલે એ ધમકીથી ગોરાઓને કરાવી શકાય તેમ નથી એ દિલ્લીરીની વાત છે. છતાં ધમકીનાં પગલાંની પણ મુખ્યમંત્રી મીડીંગમાં સુચના થઈ તેની અસર થવી જોઈએ.

‘હેલેઝ કોમેન્ટ’ નામનો પુછડીઓ તારો દેખાશે એવા ખબર પ્રસિદ્ધ થયા છે. આ તારો હેલે નામના માણસે શોધી કાઢ્યો તે ઉપરથી તેનું નામ ‘હેલેઝ કોમેન્ટ’ એવું પડ્યું છે. આ તારો દર પોણોસો વરસે આપણી રૂપી ને દેખાવ દે છે એવી તેણે મહાનરી કરી છે. છેક ૧૮૬૬ની સાલથી નીચમસર પોણોસો વરસે તે દેખાતો આવ્યો છે. ખ. સ. ૧૫૩૧, ૧૬૦૭ અને ૧૬૮૨ માં તે દેખાયો હતો, અને ફરીથી તે ૧૭૫૮ માં દેખાશે એવી હેલેએ આગલી કાંધી હતી. તે છેલ્લા ૧૮૩૫ માં દેખાયો હતો. હાલમાં તે ૪૨ કરોડ માત્ર છે. અપેક્ષા અથવા અકોપરમાં તે બરો બર દેખાઈ શકશે. ૧૮૧૦ ના મે માસ માં તે પૂર બહારમાં જોઈ શકાશે.

ખગોળ શાસ્ત્રીઓ મોટાં મોટાં દુર બીનો લઈ પુછડીઆ તારા ઉપરથી નજર ફેરવતાજ નથી. તે શાજના ૨૫ લાખ માઇલની મુસાફરી કરે છે. એટલે બીનો દના ૧૭૩૧ માઇલ, અને સેંકડોના ૨૯ માઇલ થાય. અથવા નાતાલ રેલ્વે વધુ માં વધુ ઝડપથી મુસાફરી કરે તો લગભગ સાડા અગીઆર વરસમાં જેટલું દોડે તેટલું આ તારો એક દિવસમાં ચાલે છે !

આપણા કેટલાંક જાહેર મંડળોની જાગૃતિ જોઈ ખુશ થવાનું છે. લોક સેવાનું કામ ખાનગી રીતે અમુક માણસો કરે તે કરતાં મંડળમાં સાથે મળી વધારે સારી રીતે કરી શકે. આ રીતે મંડળો કામની જનલિ માટે બહુ ઉપયોગી ગણાય. તેમાં મંડળ અમુક મેળાવડાઓ કરવામાં, તથા જીવણીના ફેલાવા માટે જે મહેનત લેવ તે આવકારદાયક છે. મંત્ર એક સુચનાની જરૂર છે. તે એ કે તેના મંજરો ખરેખર સેવા કરવા માગતા હોય તો તેમણે પોતે વિશેષ જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ. દરેક માણસે દરરોજ પોતાની ધંધમરૂપ દોલતમાં કાંઈક કાંઈક વધારો કરવા જરૂર છે, કેમકે ઇલમ એજ ખરી દોલત છે. ધંધાને લીધે લોકો જ્ઞાન વધારવાના કામને-એટલે વાંચવા માટે-કાંઈ પણ વખત નથી દેના.

પણ તે કેટલું જરૂરી છે તે માટે નામ દાર અખીર હળીપુલ્લાએ બાહોરમાં બે વરસ ઉપર કહેલા નીચેના શબ્દોથી ખાતી થશે : “અરે ! મારા બાપજી, અજણ રહેશો નહીં. તમારામાં અજાનપણ હોય તો તેથી વાકેફ રહેવા પ્રયત્ન કરશો, કે જેથી તેના ઉપાય બોળી શકો. કેટલાક એવા છે કે જેઓ તમારા કાનમાં રોજ કહ્યા કરે છે કે મુંસજમાનેને કાલના જમાનાને અનુસરવાનું કામ નથી ; વળી તેવા લોકો પશ્ચિમની વિદ્યાને તો પાપ સમાન ગણે છે. જે લોકો તમોને આંખો અને કાન બંધ કરવાની શીખામણુ દે છે તેઓના વરસમાં હું નથી લગતો. જુલુ નો હું તો કહું છું કે જ્યાં જ્યાં જ્ઞાન મેળવી શકો ત્યાં ત્યાં તેને બોળી કાઢી ગ્રહણ કરો.”

થોડા વખતપર ડરબન રમજન ફડના સેક્રેટરીએ હોદ્દા રમજન માંડુ પડેલ હોવાથી દવા કરવા માટે હોદ્દાનું બાન ખેંચ્યું હતું. આ બીનાને ઘણા વખત થયો પણ કાંઈ ખબર ન પડી કે તે

ખીચાડ સાથુ થયું કે માંદું ને માંદું રહ્યું ! હોંદી લોકોમાં જાહેર કામની કાળજીની બહુ ખામી છે એમ કહેવામાં આવ્યું છે તે ખોટું નથી. મને ખીંક લાગે છે કે આવી સ્થિતિ ચાલુજ રહે ને રમશાનનેજ રમશને પહોંચાડવાનો વખત પણ આવે ખરો. તે એ કામ તો તે લાં પડ્યું રહેશે એટલે પોતાની મેળેજ યશ જશે, ને કાષ્ટને કશી વાતની—ખાડો ખોદવા જેટલી પણ—મહેનત, કે ખર્ચ નહીં પડે, કું પરકોમી હોષ અથવા વિરોધ જાવથી આમ નથી લખતો. ધર્મિક—રમશાનના કામ જેવી અગત્યની—આવત માં પણ ધેર અપાર ધોળે દિવસે મ્હા લગુ હોય તો ટીકા કરનારપર કેમ દોષ પડે ?

અખખાર.

સફરજોટ ઓરતો કેવાં હુખ ખમે છે ?

છગ્રાડમાં વોટ સાર લડનારી ઓરતો તરફથી પ્રસિદ્ધ થતાં 'વોટ ફોર વુમન' નામના છાપામાં નીચે મુજબ લખાણ પ્રસિદ્ધ થયું છે :—

વોટને સાર લડતી ઓરતો રાજદ્વારી કેદીઓ મળ્યાવી જોઇએ એ વિષે લડતની સરખાતથીજ હોમ સેક્રેટરીને અરજીઓ કરવામાં આવી હતી. આધારીજ પ્રજા કીય મેંબરો, ડાક્ટર જેમીસન વિગેરેના આગળના દાખલા આપી અમે અમારી અરજીમાં તેવું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. આગલા વખતમાં ફ્રાન્સમાં બેરટીલના કીલ્લામાં રાજદ્વારી કેદીઓની જે સ્થિતિ હતી અને હાલમાં રશીઆમાં તેમની જે સ્થિતિ છે તેના કરતાં હોલોવેની સ્થિતિ વધુ ખરાબ છે, તે પણ પુરાવા સાથે દેખાડી આપ્યું. પણ હોમ સેક્રેટરી મી. ગેડરટને એક વાત સાંભળી નહીં, અને સફરજોટ ઓરતોને પહેલા વરગના કેદી ગણવાનો કુકમ આપ્યો નહીં. ઓર તોનાં મંડળે તેથી ઠરાવ કર્યો કે સરકાર પાસેથી ઇન્સાફ માગવો ફાકટ છે. તેથી સરકારની હક મુકાવવા સાર ખુદ તેમણે જાતેજ ફટકો મારવો પડશે. આ પગલું તેમણે લખ્યું, તે નહીં કે તેમના પોતા નાજ સાડ, અથવા હવે પછી જે ઓર તોને જેલમાં જવું પડે તેમના હકને સાડ, પણ તેમની પછી કાષ્ટપણ રાજ દ્વારી કેદીઓ આવે તેમને પણ તેજાજ કે રજે તેટલા સાડ જે એક વખત

રાજદ્વારી કેદી તરીકેના તેમના હક લઈ લેવામાં આવે તો ચાલુ સુધારાના જમા નામાં સદીઓની સત્વથી મેળવેલા હકો ઉપર જન્યુને માટે પાણી ફરી વળે.

ખીંજ વરમના કેદીઓને કાષ્ટની સાથે વાત કરવાનો હક નથી તે છતાં જ્યારે ખીંસીસ પેંકરટે અથા અકટેબરમાં પેતા ની દીકરી સાથે જેલમાં વાત કરવાની હક લીધી ત્યારે અમલદારોએ તેને સખ્ત સખ કીધી તોપણ તેણે પોતાની હક છેડી નહીં, અને અંતે તેનો હક કણલ કરવામાં આવ્યો.

આથી વધુ જાણવા જેવો કાષ્ટલોખીસ કનલેપનો છે. તે બાઇએ છગ્રાડના લોકોના હકને લગતી કેટલીક કસમો જેલ માં જીંત ઉપર ચોટાડી તે વાંક સાર તેને તા. ૨૭ જુલાઇએ જેલમાં મોકલવામાં આવી હતી. અમલદારોએ તેને પહેલા વરગના કેદી તરીકે એટલે રાજદ્વારી કેદી તરીકે ગણવાની ના પાડી. તેથી તેમને હાંપવા સાડ ખીસ કનલેપે કંઈ પણ ખોરાક ન લેવાતું સખત પગલું ભરવાનો ઠરાવ કીધો. આ પગલાની સખતાઈનો ખરેખરો ખ્યાલ મેળવવા માટે જાણુજુ જરૂરું છે કે પોતાનું મૃત્યુ યશ જાય તોપણ પોતે જે ઠરાવ કીધો છે તે ને મુકશે નહીં એવી અમલદારોને ખાતરી થવી જોઇએ તથા જે તેઓ નેની માગણી કણલ નહીં રાખે તો તેના મોતનો જવાબ તેમને શીર છે એવો જલ તેમને ઉત્પન્ન થશે જોઇએ, ત્યારેજ કેદીની માગણી તેઓ કણલ કરે છે.

ખીસ વોલેસ કનલેપ એ બહાદુરની દીકરી છે રાજદ્વારી કેદીઓના જે હકો સરકાર છીનવી લેવા પારે છે તે પાછા મેળવવા આ બાંધકર કસોડીએ ચડવાનું તેણે માથે લીધું. તા. ૫મી જુલાઇથી તેણે પોતાની ધારણા અમલ માં મુકવાની સરખાત કરી. એકાણુ (૬૧) કલાક અમલદારોએ તેને લલચાવી, તેની પાસે આખો દિવસ આવતું રાખી મુકવામાં આવ્યું. પણ તે ડગી નહીં. પોતાની વાત તે આ પ્રમાણે લખે છે.

"સેમવારે સવારના મેં નાસતો લીધો નહીં, અને એડરટને લખી વાળ્યું કે રાજદ્વારી ગુન્હાના કેદીઓને જેલમાં પહેલા વરમના મુશ્વરમાં આવે છે તે હક મને આપવો. તેને એમ પણ લખ્યું કે મારા હકને ખાતર અને હવે પછી મારી સિત્તીમાં આવનાર ખીંજ કેદીઓના હક ને ખાતર જ્યાં સુધી આ બાંધકરો અને સતોપ થાય એવી રીતે ખુલસો નહીં

થાય ત્યાં સુધી કું કંઈપણ ખોરાક લઇશ નહીં. અને સાર પછી આમલદારવક આ ફરાવને કું વળગી રહી, મંગળવારને દીવસે મળી, રાદીના ચાર ટુકડા, તણુ બનાના અને ગરમ દુધનો એક પ્યાલો જે મારી આગળ મુકવામાં આવ્યાં હતાં તે મેં ખારીમાંથી ફેડી દીધાં. કારણ કે તે પાસે રહેવાથી મને ખાવાની તલપ થાય. મારા નાકવાટે કુધ મને પાવાની તેઓ ધમકી આપવા લાગ્યા. મારું ટેબલ ખોરાકથી બરેલું રાખવા માંડ્યું. પણ કું કશાને અડકતી નહીં. માત્ર પાણી પીતી. તેઓ મારી નાક વારંવાર જોતા. કું તેમની સામે જોઇ હસતી, ને કહેતી કે, વોટ લેનારી ઓરતો કેવી દ્રક છે તેની તમને ખાતરી કરી આપવા કું માથું છું. અને અંતે કાંતો તમારે અને પહેલા વરમમાં મુકવી પડશે, યા તો છેડી મુકશો. તમે મને નાક મરડતે કુધ પાશો ? આવતા શુકરવારે ૧૦૮ ઓરતો આવશે તેને જલને નાક મારડતે કેમ પાછ સકશે ? આ સાંભળી ડાક્ટર નો ચહેરો જોવા લાલક બનતો."

અંતે અમલદારો થાક્યા. ખીસ કન લેપના નિશ્ચયની તેમને ખાતરી થઇ. મરણપર્વ પછી તે પોતાનો આમલ છોડશે નહીં, અને જે તેમ બને તો આખા દેશના લોકોનો ખીંજવાટ અને ચિંકાર તેમના ઉપર આવી પડે તેથી ડરી જઇ, શુકરવાર તા. ૯મી જુલાઇએ ખીસ કન લેપને છેડી મુકવામાં આવી. કામલા આગળ ઓરતનું કાંઈ ચાલવાનું નથી, અને તેઓ આડી થશે તો જૂબે મરી જશે એવું ગુમાન સરકારી અમલદારે કરતા હતા તે પડી જાંબુ.

એરી હજીકત બહાર આવી છે કે ફુનીઅન પાર્લામેન્ટમાં બેસવા માટે "ઓર ની એલદનો" એવા સખ્તો સખધમાં કેપનો કલરક પક્ષ ચુંટણી વખતે સખત લડત લેનાર છે. તેમના તરફથી એક કલ રડ મેંબરને ઉમેદવાર તરીકે બહાર પાડવામાં આવશે. ને તેને ઉમેદવાર થવા દેવામાં કોરટ વાંધો આપશે તો "ઓરાની એલદનો" એ સખ્તની કોરટ પાસે બ્યાખ્યા માગવામાં આવશે. તેમાં તેમની વિરુદ્ધ ચુકાદો મળશે, તો ટરાંસવાલ પાર્લામેન્ટમાં હાલ એક મેંબર તરીકે હોદો બોગવતા જાણીતા બોયરને કલરની કલમ શામરે લાગુ ન પાડવામાં આવે એ માટે કોરટનો ચુકાદો માગવામાં આવશે.

સત્યાગ્રહીઓ માટે

(અરે ભલે જરા તો કર—એ રાગ.)

અભય.

અભય આપું વચન મુખથી,
કસમ ખાઇ નહીં કરશું;
બંદા પેદા થયા મરવા,
તો જમગાથી નહીં કરશું. અભય. ૧

સીતાએ સહ્યાં સંકટ,
સીયળ પોતાનું ભગવત,
છાંદગી પર્વત અને પશુ,
સત્ય સાચવવા નહીં કરશું. અભય. ૨

સિંહ બૂખ્યો અને તેણે,
હસે પશુ તણ નહીં ખાશે;
અને પશુ ચાટશું થુંકશું
નહીં, પશુ નામ અમર કરશું. અભય. ૩

હક માટે વિલાસતમાં,
હડે યેરાં પડે જઈ જશે;
અને પશુ સિંહનાં બચ્ચાં,
પાતી પાછી નહીં બરશું. અભય. ૪

બલે દુઃખ જોઈ અને દે,
તથા રૂધીર સુશી લે;
અમારી કામને ખાતર,
કલેબુ પશુ અર્પણ કરશું. અભય. ૫

બલે કાલીલ કતલ કરશું,
સખ્યા વીધીના ભોમવશું;
મર્્યા કરશું કુર્વા કરશું,
માયુ મળશે ત્યારે કરશું. અભય. ૬

ધડી ઘેલા ધડી કાઢ્યા,
કહો દીવાના હોંડી છે;
હક દેવા નથી તો એમ,
બોલ્યાથી નહીં હકશું. અભય. ૭

જે છે સૂર્ય આયમવા,
પતંગ જીવે બળી મરવા;
અમને પશુ દેહની પરવા
નથી, પુરં વચન કરશું. અભય. ૮

ઝેર ખાલા અમૃત બદલે,
બલે આપો હજમ કરશું;
શૂળી તો શું દીધો રૂક્ષી,
પુશી સાથે અમે ચક્રશું. અભય. ૯

લેવા જમ જીવ તેડાવે,
કે જીવતાં જીવ બેંચાવે.
નેજપર શીશ લટકાવે,
મુલામી ખત નહીં કરશું. અભય. ૧૦

બંગાળી બોમ્બ ગાળાની,
નથી ખાહેજ બંદુકાની;
સત્યાગ્રહનાં મહી હથીવાર,
તમારી જોશમાં મરશું. અભય. ૧૧

અમીરી બો તજ દીધી,
હકીરી બો હરી લીધી;
કરવા કામની સેવા,
હવે મહેતાબ ચમન કરશું. અભય. ૧૨

વિવિધ વિચાર

“પોલીટીવીસ્ટ રીયુ”માં મી. એસ. એચ. સ્વીની “યુનીયન બીલ” ઉપર ટીકા કરતાં લખે છે કે યુનીયન સંબંધમાં રંગ બેદનો તફાવત લખાઈ કરીને છન્દાનીયત અને સ્વતંત્રતાના મુદ્દાઓ પર બપોરે હુમલો કરવામાં આવ્યો છે. તે હુમલો કબુલ રાખી છન્દાની સરકારે શામાટે પોતા ઉપર નામોશી લીધી? તેમ કરવા કરતાં યુનીયન હમેશને માટે સુલતવી રહ્યું હોત તો ઘણું વધારે સારું હતું.

પારસી કામની એક કોનફરન્સ બોલાવવા બાબેની કરામીના પહેલ વહેલા દસ્તુર ડા. ધાલાની હોલચાલ દરેક રીતે પસંદ કરવા જોઈ છે. તેવી એક પારસી કોનફરન્સની જરૂરિયાત છે. આ કોનફરન્સમાં કેવા કેવા સવાલો ચર્ચા કરવા અને નિર્ણય આપવા જોઈ છે તેમના યોગ્ય દાખલા નમુના તરીકે દસ્તુર ધાલાએ રજુ કર્યા છે તે આમાં એક પારસી મંડળ અથવા અંગ્રેજીમાં સાહેલાથી સારી પેટે ચર્ચા ને દરાવરે કામને માટે ઘણા કામગીરી અને લાભકારી ચર્ચા પડશે તેમાં યોગ્ય સંદેહ છે. બ્યારે હોંડોળની પછાત પડેલી જુદી જુદી ન્યાતો પોતાની કોનફરન્સ બરવાની જલ્લત બતાવે, બ્યારે મુસલમાન જેવી મોટી પશુ કેળવણી અને સુધારામાં સારો દેખાવ નહિ કરતી કામમાં સુધારા વધારા માટેની ચટપટ પેદા થાય, ત્યારે પારસી કામ પોતાના સન્સાર અને ધરમના સુધારા માટે પોતાની અહરસમો અને ક્રિયા કામોની બહેતરીને માટે, એક કામ દાખલના પોતાના વધારાને માટે, બીજા કામોની જોડેજોડ કદમ કરીને પોતાને આગેવાન હાથ સદા નો આગેવાન રાખવાની કાં નહિ કરકાર રાખે? એક કામ દાખલ પારસીઓએ પોતામાં સંખ્યાબંધ સુધારા કરવાના બાજી છે, અને બ્યારે કુરોપની ઇમેજને જેવી સુધરેલી કામમાં જાત જાતનાં કામો માટે જાતજાતની રાનફરન્સ બરાબ છે ત્યારે પારસીઓ અનેક ઉપયોગી અને કામી સવાલોને માટે વરસમાં એક કોનફરન્સ બેઠી કરવાની થી રીતે ના પાડી શકશે? “રાક્તચોરસાર”

નવા રીહારમ બીલ પ્રમાણે અમુક કામ વાળાને આપણી કાઉન્સિલમાં જોડાઈ મોકલવાનો હક આપવા સંબંધી થોડા વખત ઉપર અંગ્રેની પ્રેડ્યુએટ એસેસરીએ થર્ને અરજ કરી હતી. હાલમાં રિજિસ્ટ્રના ડીપ્ટરની જાહેરાતે પશુ અરજ કરી છે.

અને તેમાં તેમણે એક વખત સ્વેતાંબર અને એક વખત દીગંબરને એમ હક આપવા સૂચનું છે. કોમ તરીકે હક માગવા કરતાં સામાન્ય રીતે તરીકે હક માટે ઉમેદવાર થવું તે વિશેષ માન છે. આવો ઉમેદવાર કામનું તેમજ દેશનું કાંઈ કારણ કરી શકે છે. બાકી કામવાર હક માગવાથી એક તો આપણે અન્ય કામથી જુદા પડવા માગીએ છીએ, અને તેમ કરી સામાન્ય પ્રજાની આંખમાં આવવા જેવું કરીએ છીએ. —“જમન.”

સ્ત્રીમરોની આવજવ

[જરમન લાઇન]

કલકત્તા:—તા. ૨૦ મીએ ડેલાગોઆબેથી મુંબઈ જવા ઉપડી હતી.

મદરનર:—તા. ૨૦ મીએ મુંબઈ પહોંચી છે.

પ્રેસીડન્ટ:—તા. ૨૦ મીએ હારેસલામથી ઉપડી છે. અંગ્રે તા. ૨ જી અક્ટોબરે આવી. તા. ૪ અક્ટોબરે ઉપડી જશે.

[પરશીઅન લાઇન]

મુબરરી:—તા. ૪ થી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

મહમદી:—તા. ૨૬ મી અક્ટોબરે મુંબઈ જવા ઉપડશે.

[ઈડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

હલેરીક:—તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી આવવા ઉપડી છે.

દીનહાદિ:—સપ્ટેમ્બરની ૧૫ મી પછી રંગુન અને કલકત્તાથી ઉપડશે.

ડનેરીક:—તા. ૪ થી અક્ટોબરે કલકત્તા માટે ઉપડશે.

[નાતાલ રીફરેન્સ લાઇન]

અમલાત્રી:—ગયા અઠવાડીયામાં આવી પહોંચી હતી.

અમકુત્રી:—તા. ૨૬ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તા થી ઉપડશે.

અમક્રીટા:—તા. ૧૫ મીએ મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

અમકુલી:—તા. ૨૦ મીએ કલકત્તા પહોંચી હતી.

હોંડુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨ જી અક્ટોબરે ‘પ્રેસીડન્ટ’ માં આવવા વડી છે.

તા. ૧૦ મી અક્ટોબરે ‘અમક્રીટા’ માં આવવા વડી છે.

પ્રેસીડન્ટમાં જવા તા. ૪ ના અરસામાં, અને અમલાત્રીમાં જવા તા. ૭ મીના અરસામાં ધરબનમાં બંધ થશે.

તાર સમાચાર

આલેક્સીઆના અવરનર જનરલનો પચાસ
પા. ૨૦૦૦ હતો તે વધારીને પા. ૩૦૦૦
કરી આપવામાં આવ્યો છે.

એવું જણાવવામાં આવે છે કે જે
યુનીયન ડેલીવેટો દ્વારા સુધી જંગમાંથી
ઉપડી સુધા નથી તેઓ યુનીયન કાયદા
ઉપર નાં સહેનશાહની સહી ઉમરાવની
સભામાં થાય તે વખતે હાજર રહેશે.

જનરલ બોથા આ કુનીવારે ઇંગ્લેન્ડથી
ઉપડવા પડી છે.

પ્રારંભના ખબરો ઉપરથી જણાવવા
માં આવે છે કે માછ સુલતાન અબદુલ
હમીદ પોતાના રાજકારવારના ક્રિટિકાસનું
પુસ્તક લખે છે.

દરસવાલની ખાણોમાં ચીનાઓને
બહોલે મધ્ય આફ્રિકાના નેદીવેને કાપલ
કાંધા પછી તેમનામાં લય બરેલ્લુ મરણ
પ્રમાણ આપે છે એમ આફ્રિકાઓથી બતાવી
લેવાનું એકામ પત્ર પ્રુછે છે કે ચીનાઓ
ને કાંદી આ સોફાને કાપલ કરવાથી
દરસવાલ બોખુ? થઈ ગયું?

તા. ૧૬ થીના લેડનના તારમાં જણા
વવામાં આવે છે કે કલકત્તાની પાસે
એક પેસેન્જર ટ્રેન ઉપર બેંચ ફેંકવામાં
આવ્યો હતો જેથી માલના ડબ્બાનું ડાખર
હોઈ ગયું હતું. કાંઈને કાંઈ થઈ નથી.
પોલીસ ગ્રુન્ડેન્ડરની શોધમાં છે.

જપ્તો બનાવ બન્યા પછી માલનો
ડબ્બો જેમાં ખમરો હતો તેનો ત્રણ હોંદી
ઓએ બહુ બહાદુરીથી બચાવ કાઢ્યો હતો.

ડા. કુકે ઉત્તર ધરવમાં કીધેલી શોધ
બોળનો વિચિત્રવાર હેવાલ બહાર પડવાનો છે.

પેરી કે જેણે હમણાંજ ઉત્તર ધરવની
શોધ કરેલી કહેવાય છે તે દક્ષિણ ધરવની
શોધ માટે તકવારી કરે છે.

મેનીબાના ખબર ઉપરથી જણાવવામાં
આવે છે કે જેનીક બરકર મુર બેંગલ
કાંચે સામે આંધ્રા કીધેલ છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયન બીલને
કાઉસ બોર્ડરમાં રાખની સમિતિ
દેવાની ક્રિયા તા. ૨૦ થીએ કરવામાં
આવી હતી.

જુહી જુહી પ્રજાઓના જાપાની લેડન
માં કેમરેસનું કામ તા. ૨૦ થી સપ્ટેમ્બર
સર કરવામાં આવ્યું છે.

સોમાલીલેન્ડમાં આવેલા બનાવથી રૂટર
નો ખબરપત્રી જણાવે છે કે લાંબો મુદ્દા
ફરીથી હલવામાં કરે છે.

ઝોરતોને વાડકાપ કરવાની પરિક્ષામાં
પાસ થયા બાબત પછી આપવામાં ન
આવતી, પણ હવેથી તે આપવામાં આવશે
એવું વિધાયતના રજાનીક સેક્રેટરીએ
જણાવ્યું છે.

બારસીલોનામાં તા. ૧૭ થી આગર
પછી કુલ આઠ ભોળના ધડાકા થયા હતા.

ઉત્તર ધરવની શોધ બાબત પેરી વધુ
પુરાવા રજુ કરે છે. ૨૫ વરસ ઉપર
સેક્ટેન્ટ મીલીની પડી રહેલી જાવણી
તેમજ તેનો સરસામાન તેને મળ્યો છે.
૧૮૭૦માં ગયેલા માથુસો કે જેઓ નાસ
પાગ્યા હતા તેમની ચીજો પણ તેને મળેલી
છે. ૧૮૭૬માં કેપ્ટન નેરે જે ગેળીઓ
ત્યાં રહેલા હોધી હતી તે પણ તેને તેવીજ
રિશતીમાં મળી છે.

ફ્રેન્ચ હવાઇ વહાણ બનાવનાર પોલાને
૬૧ થીનીટમાં જાડા કીશીમીટર જેટલે
છેડે હોડી સહીથી લાંબી મુસાફરી કરી
કે તેના બા સાહસ માટે તેને ૨૫૦૦૦,
ફ્રાંકનું ખનામ આપવામાં આવ્યું છે.

અમેરીકા ખાતે સપ્ટે એક પાસેજરને
લઇને ૬૭ થીનીટ સુધી હવાઇ વહાણમાં
ઉડ્યો હતો.

મી. એરેકવીય બોલ્ડની રમત રમવા
નીકલે છે ત્યારે સફરેજરટ ઝોરતો તેના
ઉપર હુમલો કરતી હોવાથી પોલીસની
કુહડી તેની આસપાસ તે વખતે ચોક્કી
માટે રોકવામાં આવે છે.

બરમીંગહામમાં મી. એરેકવીયનું કાપણ
હવું તે વખતે ઝોરતો બારીઓના કાચ
તોડીને હોલમાં કાપલ થઈ હતી. બાકી
મેથા બનાવ ફરીથી બનતાં બરકરપત્ર,

માટે ૯૦૦ પોલીસને મી. એરેકવીયના
બીજા કાપણ વખતે હોલના રક્ષણ માટે
હાજર રાખવામાં આવ્યા હતા.

આલેક્સીઆ ખાતે મળેલો હમ્પીરીયલ
વેપારી કેંગરેસમાં એવો કરાવ કરવામાં
આવ્યો હતો કે આલેક્સીઆ ખાતે વધુ
ઝોરા હમીટો જઈ શકે તેટલા માટે
સરકારે પૈસાની મદદ આપી ઉતેજન
દેવું. કેંગરેસે એક કરાવ એવો પચાસ
કરોઈ હતો કે આખા રાજના જુવાન માથુ
સોને લશ્કરમાં જોડાવા લાયક બને એવી
તાલીમ આપવી.

નેર્થ પોલની શોધ કરનાર અમેરિકન
છે, ને તેથી તે જિપ્સ મુનાઇટડ સ્ટેટસ
સરકારનો વાવટો ઉડાડવામાં આવ્યો છે.
આની સામે કેનેડાની સરકારે વધેલ લીધો
છે, ને એવું જણાવ્યું છે કે ઉત્તર ધરવ
તે કેનેડાની મુખ્ય જમીનનો લખતો છે,
છે, ને માત્ર થોડા પાણીના અંતરને લીધે
જુહી પડ્યો છે, તેથી તે ઉપર કેનેડીયન
સરકારનો હક છે, અમેરિકન સરકારને
નહી.

વિધાયતના લેખર પક્ષના એક મેબર
મી. રામસે મેકડોનલ્ડ હોંદુસ્તાનની મુલા
કાત લેવા માટે વિધાયતથી ઉપડ્યા છે.
માડામારકરની પાસે આવેલા કેમોર
ટાપુના સુલતાનને ફરેન્ચ સરકારે પેન્ડન
આપીને પદબદ્ધ કર્યો છે.

જિમરાવની સભામાં ઇંગ્લેન્ડના યુનીય
નીસ્ટ પક્ષની આગેવાનીનું લોગડ લેન્સ
ડાઉને રાજનામું આપ્યું છે, ને કારણમાં
જણાવ્યું છે કે બજેટ ફેંકી દેવાનું જોખમ
પોતાને માથે લેવા તે ખુશી નથી.

મી. અબદુલ કરીમ કાંબાણી "રમ
બન" એવા મથાળા તથા યરાઇપરગ(કેપ)
થી તા. ૧૫મીએ લખેછે કે બાન્ને (જુલવાર
ના) પશ્ચિમમાં સુર્ય ધીરેધીરે અસ્ત થતો હતો
ત્યારે મુસલમાન ભાઇઓ ચાંદ જોવા આકા
શમાં જોતા હતા. અતે એક પછી એક
ચંદ્રમાને જોઇ એક બીજાઓને મુબારક
બાદી આપી રનાન કર્યા પછી મસજીદને
દીર્ઘ હલમી માનથી દીપાવી હતી. અત્રેના
પેસ મમામ સારી મજહબના હોવાથી તરત
બીઓ બાદ વીતર પકાવવાના વાસ્તે યુની
મજહબના મી. હસમજીબ કુસમ કીંગી
કામ બળાવે છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરખેટ એજેન્ટમાંથી)

ડરબન કાઉન્ટીમાં બેમનના સીયર મનાવનાર વી. યુનસામી પીએની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૦ નવેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

વેરુદ્ધ પાસે આવેલ ન્યુગ્રાસમેના ફારમર મેલુસાલુ ઊરે મહીલાલ નામના હોદીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫મી નવેમ્બરના રોજ ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

બાઈકરસના ખેડૂત પરમેસરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫મી નવેમ્બરના રોજ ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

અમલાલી ડીવીઝનમાં આવેલા એવર મોરટના કુસેન મીઆબનના લેલુદારોએ પોતાના ઘાવા, તથા દેખાદારોએ પોતાનાં દેખાં તા. ૧૮મી સપ્ટેમ્બરથી ૬ અઠવાડિયાની અંદર ટરસ્ટી મી. આરસ ડીકોટ આગળ રજુ કરવાં.

કાંડીના સ્ટોરકીપર આમદજી ખીમાત ના લેલુદારોની મીટીંગે ડરબન કોર્ટ હાઉસમાં માલ્કોટ પાસે તા. ૨૮મી સપ્ટેમ્બરે તથા તા. ૫મી અક્ટોબરે ૧૦ વાગે મળશે.

મેરિસખરમના યુનસામી નાહુની નાદાર મીલકત સંબંધમાં છેલ્લી વહેંચણીના આંકડા તા. ૬ અક્ટોબર સુધી તપાસ માટે સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ગદર્શક પાસે ખુલ્લા રહેશે.

ડરબન પ્રેસીડેન્સી સ્ટોરકીપર ઇ. એમ. બહાતની નાદાર મીલકત સંબંધમાં છેલ્લી વહેંચણીને લગતા આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ગદર્શક પાસે રજુ થયા છે, તથા તેની નકલ ડરબન માલ્કોટની કોર્ટમાં રાખવામાં આવી છે જ્યાં તે તા. ૮મી અક્ટોબર સુધી તપાસ માટે ખુલ્લા રહેશે.

મેરિસખરમના સ્ટોરકીપર ઉમરખીયા અને હસન આમદની જમ મીલકત સંબંધમાં ત્રીજી વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ

કોર્ટના માર્ગદર્શક આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તા. ૫ અક્ટોબર સુધી તપાસ માટે ખુલ્લા રહેશે.

અમરેની પાસે સીકાઉલેકના ખેડૂત મહુની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૫મી નવેમ્બરે ડરબન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

ચરચા પત્ર.

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના શબ્દો રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ટિપ્પણ મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામગીરી એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર યોગ સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ટેકાજ બરોબર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી ભૂલને સારું.
૪. મંત્રણાની સાંભળ સુધીમાં મને લખાણો તેજ અઠવાડિયામાં ફાળવે કરી સકાશે.
૫. ૨૬ ફેબ્રુઆરી ચરચાપત્રે બલબી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાતાં પ્રોત્સાહ આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ટૂંક અને સુદાસર કરવું. — અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને બંધાવ

‘હોદી હિતેચ્છુ’ (પ્રદાનમેન):—દીવ સંબંધમાં તમે કહેવા માગો છો તેનોજ બાવાર્ય મુળ લખનારનો છે. બચરચા સંબંધી તમારા શબ્દમાં જવાબ નથી. સ્વદેશાભિમાન ધરાવવાનું કહેવાની સાથે તે ન ધરાવતા હોવા વિષેની હકીકત તમે જણાવી નથી.

મી. હરમાઇલ દાવજી મોટલા (મોટા વસછા):—તમારી સુચના બ્યાનમાં રાખવામાં આવશે.

“જી. ઇ. ડી.”:—તે સંબંધમાં હાલ મારીઓના લખણ હોય તેજ નાખી શકાય, માત્ર ટીકા નહીં.

હનમ રામા કારા:—તમારે કાંઈ ફરિયાદ હોય તો તે તમારા બચાવ સાથે જણાવવી.

મી. શંખ મદમદ:—જે રીપોર્ટ નાખવા તમે કહો છો તે ઉકેલે તેવા અક્ષરે ટૂંકમાં લખી, મોકલશે.

અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચરચા

પોસ્ટરફર્મથી મી. મુલાખબાઈ કીકાબાઈ લખે છે કે:—

આજ કાલ સા. આફ્રિકામાં મેસા કાળા ને સવાલ આપત જોઈએ ચર્ચા રહ્યો છે. ગોરાઓ કાળાથી એન્ટ છે તેનું પ્રથમ કારણ તેઓની આમડીનો રંગ સફેદ હોવાનું જણાવે છે. અને હોદીઓ (કાળા) દુરગુણથી અલગ રહી પૈસા બચાવે તે અને એવાં એવાં બીજાં વખત પાયાનાં કારણો દર્શાવી કાળાઓને આ દેશમાંથી માંસડે પોટલે વિદાય કરવાનું વિચારમાંજ મોસાઓ મશ્ગુલ રહેવા લાગ્યા છે. તેમને ક્યાં બંધર છે કે તમારા આ બધા બંધતાની સામે ટકકર ઝીંકવાને અમે સમરથવાન છીએ, અને તેનો દાખલો રસો જાપાનીસ વેર ઉપરથી જણાવે આવે છે. ચીન, જાપાન, અને હોદીના એકસંપની સામે દુનિયાની બધી યુરોપી પાવરો ટકવાને સામરથ ધરાવતી નથી. તો આ બીચારા સા. આફ્રિકાની ખીસાત શું? ભાગીમાં છે ત્યાં સુધી જોતવી લે. રાવણ જેવા ચક્રવર્તી રાજા ઓનો અહંકાર ઉતરી આજે દુનિયામાં તેની નિરાશી નથી. કાળ હમેશાં બદલાય છે. ધરતિ હમેશાં ફરે છે તેમ તમારે પણ વખત લોકેશનમાં રહેવાનો આવે એ પણ અસંભવિત નથી. હોદીઓ તમારી પાસે રાજગાદી મામતા નથી, પણ એક માણસ તરીકે રહેવા હો એવું વારંવાર કહે છે. તો પછી તમોને એક માણસ જાતની સ્વતંત્રતા ઉપર તરાપ મારવાનો શો હક છે?

જરમીરનથી મી. આદમ કારા બાકુડી તા. ૧૪ મીએ લખે છે કે:—હાલ અત્રે ૨૦ મીનીટ બાગત ધણા ફેરીવાળા પકડાયા કરે છે, ને હાલ જરચા કરે છે. વળી પોલીસ ખરા જુઠાને જોયા વગરજ પકડે છે. આથી ફેરીવાળાઓ કંટાળી રહ્યા છે. એક માણસને ફરી ફરીને પકડવામાં આવ્યો છે, ને પા. ૨૦ જેટલો દંડ જરવો પડ્યો છતાં તેથી ન ધરાતાં પોલીસે ફરીથી પકડ્યો ત્યારે મોટા ફાંસી બીકથી તે માણસને દેશ તરફ ઉપડી જવા જરૂર પડી છે. બધાએ એકત્ર થઈ ઘસાળેલો જોઈએ.

મી. કાનજી વસરામ ટોંચાટવાળાની ‘નોટીસ’ ઉપર (જાહેર બંધરમાં) વાંચનારનું બ્યાન ખેતીએ છીએ.

હોંદનો બહેર દિલચાલ

શ્રી જૈન ગ્રંથોત્તર કૌનર-સની જીવ
દયા કમીટી તરફથી "Perfect Way
in Diet" અને "Diet and food,"
ઉપર લેવાયેલી કનામી પરીક્ષામાં હોંદ
મદ ઉત્તરેલા પ્રાંટ મેડીકલ કોલેજના
વીદ્યાર્થીઓને પ્રતાપે વહેંચી આપવાનો
એક મેળાવડો યોજી તળાવ ઉપર ફરામ
જી કાવસજી ઇસ્ટરબુટના હોલમાં સવ
બહાદુર રોક વસનજી ખીમજી જે. પી.
ના પ્રમુખપણા નીચે યજાનો હતો. તે
પ્રસંગે બાણીતા સુપ્રસિદ્ધ વક્તા મી.
જહાંગીરજી જમશેદજી વીમા દલાલ એમ.
એ. એલ. એલ. ખી. સોલીસીટર શ્રી
મંત્રિશી જનન સભા તરફથી બાપજી
આપનાર હતા. તથા તે વખતે અપાવા
નાં કનામો મી. પેલાકને હાથે વહેંચાવા
નાં હતાં.

જે નવ બંગાળીઓને જુદી જુદી
જેલોમાં રાખવામાં આવ્યા છે તેમાંના
એક બાણુ પુલીન વીદ્યાર્થીએ કરીને છે.
તેમનાપર મેંટગેમરી જેલમાં બંધી નિર
દય વરતણક ચલાવવામાં આવે છે એવા
અખર હાંદુસ્તાન પત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે.
તે જણાવે છે કે અત્યંત સખત ગરમી
ના દહાડામાં પણ બાણુ પુલીનને રાત્રે
જેલની કોટડીમાં ગોંધી રાખવામાં આવે
છે. માત્ર સવારના એક વખત તેને
જેલમાંથી બહાર નીકળવાની છુટ છે.
તેનાં રહેણી મારે માસીક રૂ. ૧૫૦ નું
ખરચ કરવા સરકારે પરવાનગી આપ્યા
છતાં માત્ર રૂ. ૨૦ ના ખરચમાં તેને
રાખવામાં આવે છે.

ક્રિસના પ્રમુખપદ માટે બહાર આવેલાં
મુખ્ય નામોમાંના રૂઢસવાળા નવાબ સહ
યદ મદમદે તે પદ સ્વીકારવા પોતે માગતા
નથી એવું બહેર કર્યું છે. આથી સર
શીરોજશ મહેતાને પ્રમુખ તરીકે પસંદ
કરવા લાહોરની રીસેપશન કમીટીએ ઠરાવ
કર્યો છે એવું બહાર આવ્યું છે. ને સર
શીરોજશહે તે પદ સ્વીકારવા પોતાની
મરજી બતાવી છે. જે તેઓ તે નદી
સ્વીકારે તો એન. મી. ગોખલે, અથવા
બાણુ સુરેદ્રનાથને પ્રમુખ યથા સૂચવવા
માં આવશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

બમનમર અને રજુનના એક બાણીના
વંપારી મી. અબ્દુલ કરીમ જમાલને

બમનમરવાસીઓ તરફથી એક માનપત્ર
આપવામાં આવ્યું હતું. એ માનપત્ર
બમ સાહેબે પોતાને હાથે મી. અબ્દુલ
કરીમને એનાયત કીધું હતું. એ વખતે
તેમને મુખ્યારજવાદી આપનારાં બાપજો
થયાં હતાં, જેનો યોગ્ય જવાબ મી. અબ
દુલ કરીમે આપ્યો હતો. એ પછી મી.
જમાલની વિનંતિ ઉપરથી બમ સાહેબે
"જમાલ ઇન્ડિયન મીડલ રકુલ" ખુલી
મુશ્કવાની કીવા કરી હતી અને બમ સાહે
બને હાથે એ કીવા ધવલી હોવાથી મી.
અબ્દુલ કરીમે "રોલરશીપો" ની
સંખ્યામાં સારો વધારો કરી આપ્યો હતો.

બાણુ અરવીંદ ઘોસે "મારા દેશીબાઇ
ઓને ખુદશો કામજ" એવું એક લખાણ
પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. તેમાં તેને સરકાર
દેશપાર કરવા માટે પકડે એવો સંભવ
હોવાથી નેશનાલીસ્ટ દીલચાલે કરી રીતે
કામ લેવું તે વિષે પોતાના વીચારો
અસરકારક બાપમાં લખાણથી જણાવ્યા
છે. તે કહ્યું છે કે હાલ આ મારો હેતુ
સદેશ છે. માટે સરકાર ગમે તેટલાં
કુખ દીએ તોપણ નેશનાલીસ્ટ દિલચાલ
કળાષ ન જવી જોઈએ એવી બળામણ
કરે છું. સરકાર આગેવાનોને પકડી પક
ડીને હાલ ખસેડી મુકે છે તોપણ યોગ્ય
આગેવાન એ પકડને વખત જતાં મળીજ
રહેશે, ને તે વખતે તેની જીત થશે. જે
પ્રજા નાચ પામવા લાયક નથી તેનો
સ્વતંત્રતાનો જુસ્સો કદી છાળી કઇ શકાતો
નથી. સ્વતંત્ર સરકારને ઉદ્દેશ તરીકે
મળ્યું જોઈએ. ભારેજ નેશનાલીસ્ટ
કોંગ્રેસમાં લાગી શકે. લાં સુધીની કોંગ્રે
સ તે માત્ર એકતરફી છે, ને તેથી હોંદ
ની ઉન્નતિ માટે જરૂરી છે કે મેડરેટ
આગેવાનોએ પોતાનો ખોટો આમદ છોડી
દેવો. સમીતિઓએ પોતાનું કામ ચાલુજ
રાખવું હટે છે, ને તે સરકારી કાયદાની
હદમાં આવ્યા વગર પણ થઇ શકે છે.

'સરત ગોહતાર'નો સૂરતનો ખખર
પત્રી લખે છે કે:—ઇસલામી કોમના ગડા
અને બાણીતા બગીરદાર તથા ચહેરના
એક અગ્રેસર એનરેબલ સહયદ જેન
અલ એદરસ મહ તા. ૧૭ આગસ્ટના
મંજબવારે મધરાત પછી ત્રણ વાગે
હાથની ખીમારીથી પદ વરસની વગે
મરજી પામ્યા છે. મરદુમ પોતાની
પાટળ બે પુત્રો મુખી મયા છે. જેમાંના
એક સહયદ બહેર એલ એ'ડરસ એદરસ
પંચમદાલના ઉચ્ચુડી પોલીસ સુપ્રીન્ટેન

ડેન્ટ છે. મરદુમના મરજીથી આખા
ચહેરમાં અને ખાસ કરીને મુસલમાન
કોમમાં બારે દીલગીરી ફેલાઇ છે. મર
દુમ મુખ્ય સરકારની ધારાસભાના વધા
શના સભાસદ તરીકે સને ૧૯૦૬ના આગ
સ્ટ માસમાં નીમાયા હતા કે જે માન
તેમના મરદુમ પીતર સહયદ હુસેન
સાહેબ સી. એસ. આઇ. પણ બોમવતા
હતા. બીજી વખત પણ તેમને એ
ઓખા ઉપર સને ૧૯૦૮ માં પાણનીમ
વામાં આવ્યા-હતા. મરદુમ મ્યુનીસીપા
લીટીમાં સરકાર તરફના સમાસદ હતા.
અને અનજીમને ઇસલામના પ્રેસીડેન્ટ.
મહોમેદન મ્યુનીસન તથા મહોમેદન કેજ
વણી કૌનર-સના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ હતા.
સુરત જીલ્લાના એનરરી માજીસ્ટ્રેટ પણ
માન તેમને મળ્યું હતું તથા સુરત અને
બાંચ જીલ્લામાં બે મામેના બગીરદાર
હતા.

ઝીરસ્ટમાં શોક જનક વફાત

મી. હખીબ મેટજી તરફથી જણાવવા
માં આવે છે કે:—

અગેના મી. હાજી કાસમ મુસાના તુર
મસમે હરજદ અહમદ હાજી કાસમ તા.
૧૩ સપ્ટેમ્બરે પુદાપાકની રહેમતે પહોંચ્યા
છે. મરદુમની ઉમર વરસ ૧૬ ની હતી,
ને તે સારી કેળવણી પામેલ તેમજ મીઠા
સ્વભાવના હતા. આ શોક જનક મરજી
થી ઝીરસ્ટ તથા ડીસ્ટ્રીક્ટના હાંદી બાઇ
ઓમાં દિલગીરી ફેલાઇ ગઇ હતી. તેમની
દફન કિયા (આખરમજલ) તા. ૧૩ મીએ
૪ વગે કરવામાં આવેલ હતી તેમાં સરવે
બાગેની સમીતીથી અગે દુકાનો બ ધ
રાખવામાં આવી હતી. ઝીરસ્ટના તેમજ
ડીસ્ટ્રીક્ટના પણા માણસો પ.વદરતમાં
હાજર હતા. મેડીગીથી મી. અબ્દુલ
અ. હાજી અહમદ પણ હાજર હતા.
ઓદુસકુપમાં મી. હખીબ મેટજી પણ
પોતાની ખીજનેસ બ ધ કરી હાજરી આપી
હતી. મરદુમની દિલગીરી બહેર કરવા
માટે ઝીરસ્ટના ઓફિસિયલ તેમજ પબ્લીક
ગોરઓએ પણ હાજરી આપી હતી.
દીલસોજના તારો પણ કેટલેક દેકણેથી
મળ્યા હતા, જે સાહોમોનો ઉપકાર માન
વામાં આવે છે. મરદુમની જનન કિયા
તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે હતી. મરદુમના
પીના તથા કુટુંબીઓને પુદાપાક સખર
આપે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

“ઉરદુ-ઉ-મહા” પત્રના અધીપતી સમુદાય હાલુત કુસેનને તુરંગમાં ઘડીએ જીવુ પડવું હતું. જોરાઈ પક્ષ બતાવે તો મળેલા હોવાથી તેનું વળન ૨૪ રતલ જેટલું ઘડી ગયું છે.

લક્ષ્મીમાં શીતુરી ઉચ્ચેરથી ચલાવવા માટે સળ પાનેલા આરોપી હોતીલાલ વરમાને તુરંગમાં એક એકાંત ભોંવરામાં પુરી રાખવામાં આવે છે, અને તેની સાથે કાંઈને પક્ષ બોલવા દેવામાં આવતા નથી.

અધીપોર બોંગ ટેલ સંબંધમાં બંગાળી આગેવાન મી. એ. ચોધરી બારી સ્ટર એટ લો એક પુસ્તક લખે છે.

મુખ્યમના ચાંતિનાથના દેસસરમાં આશરે ૨૦ હજારની કીમતનો મુખ્ય મુજ નાથક શાંતિનાથની પ્રતિમા માટે કરાવવા, તેમજ ચાંતિની કમાડ રૂ. ૬૦૦૦ના ખર્ચે કરાવવા ઠરાવ થયો છે.

દેસપાર થયેલા બાળીતા જવાન પંજાબી નર અને સુનંદા વક્તા સરદાર અજીત સિંહ હરી જાહેર તખ્તા ઉપર દેખાવ દેતાં લાહોરમાં એક મંજવર મેળાવડા સનમુખ એક જણવાળેમ બાળક કર્યું હતું. તેમાં મેસરસ તીલક અને અર વોલ ધોસને દેશને ખાતર ભોગ આપના રાજો તરીકે જાહેર કર્યા હતા. હાંદીની ખરી પ્રજા મામડાંઓમાં વહે છે, માટે સુધારકોએ ત્યાં જઈ મહેનત કરવી જોઈ એ. તેઓએ હાંદી જાંસાર મંડળના છેક ઉપલા વરગોનું વરતન દપકાને પાત્ર જણાવી તેમને સખત શબ્દોમાં વખોડી કહાડ્યા હતા. છેવટે તેમણે પોતાના સાંભળનારાઓને ખરા સ્વદેશી બનવાનો આમંત્ર કર્યો હતો.

યુનાઇટેડ પ્રોવીનસીસ ના. ૨૦ પરગ જ્ઞાતા મહેમોદન ડેલીગેટોની સલાએ મી. અબદુલ મજીદના પ્રમુખપણા દેહળ મેસ લેમ-શીમના બંધારણની રચાવના કરી હતી.

બાજુ અરવીલ ધોસ તરફથી “પ્રેમ” નામનું બાજુ નીકળવાનું છે એવી વાત વખતમાં દેખાઈ હતી.

હાંદીપોર શહેરની મજલીસ-મસલામી આંત્રી મળેલી સભામાં તે શહેરની મુસલ માન કોમ તરફથી સર વીલીઅમ કરજન વાયલી અને ડા. લાલકાકાનાં ખુનો માટે ધીકાર બતાવવામાં આવ્યો હતો.

બંગાળમાં યુગાંતર પત્ર પરમીડીઆમાં બીડીને સોફામાં ફેલાવવામાં આવે છે એવી અફવા ચાલી રહી છે.

બંગાળમાં બહુકાર યોગની જાતી માટે મળેલી સભાનો ફોટોગ્રાફ પોલીસે એક જગ્યા ધરની અમાશીમાં બેસી લેવા નો અવત્ર કર્યો હતો પણ લોકોને ખબર પડવાથી બધાએ તકોતક છતરીઓ ઉઘાડી દીધી તેથી ફોટોગ્રાફ પાડવાની કોર્ટેશ નિષ્ફળ થઈ હતી.

કરમનદમાં રેલ્વે સ્ટેશન નાખવામાં આવ્યું છે.

મુખ્યમમાં ઇસલામીઓની એક સભા કાજ મહમદઅલી મુજેના પ્રમુખપદ હેઠળ બેઠી મળી હતી, જે વેળા જોઈત રફુલ્લ કમીડીએ ઉરદુ પ્રાથમીક શાળાઓનાં લાલ નાં શીશુઓના ધોરણમાં ફેરફાર ન કરી કુરાનની તાલીમ આપવાનું ચાલુ રાખવા જણાવ્યું છે તે માટે તેનો ઉપકાર માન વામાં આવ્યો હતો.

અમીર હાથીબુલાખાન થોડા વખતપર હાંદુસ્તાનની મુલાકાતે આવ્યા હતા ત્યારે તેઓએ દીક્ષીની ભુમામસજીદની મુલાકાત લીધી હતી અને તેની યાદમાં તેને અફ માન બતાવવું કીમતી હુમ્મર બેટ આપવા જણાવ્યું હતું. આ હુમ્મર હાલ કાજુલથી આવી લાગેલું હોવાથી ઘટતી હીવા સાથે તે મરજીમાં ગોઠવવા માં આવ્યું છે. અમીરના એકથી હાજી મહમદ સાદખેને લટકાવવાની હીવા ગળા ખાસ હાજરી આપી હતી.

લંડનની છેડી ખુતરેજમાં માર્કામયલા ડા. કાવસ લાલકાકાની યાદગીરી કાવમ રાખવાને ભાષ્ય ધ “એડવોકેટ ઓફ ઇન્ડીઆ” એ જે ફૂડ ઉઘાડ્યું છે, તેમાં કુલ રૂ. ૧૩૮૩૨ લગાયા છે. એમાં હાંદુસ્તાનની સરકાર તરફથી મી. જે. એચ. કુમેલોએ રૂ. ૧૫૦૦ ચોક્કસ આપ્યા છે.

જાન્યારના જાહેર પંક્તીના કુવાઓમાં

ના પાણી ઉડા કરવાને માટે “બોરીંગ એપેરેટસો” કામે લગાડવા માટે રૂ. ૧૭ હજારની ઝાંટ વડોદરા સરકારે મંજુર કરી છે.

નડીઆદ હાંદુ અનાયાશમના ઉપદેશક આશ્રમ માટે જાહેર બાખવાનો આપી ફૂડ એક્ટ કરવા એક ઉપદેશકની નીમણૂક કરવામાં આવી છે.

કચ્છતા માટ અટવાળા બી. બેનરજી નામના બંગાળી ગ્રહરથે પરનની સામે રહી શકે તેવું (ફરીકેન) જ્ઞાનસ સ્વદેશી બતાવટથી કર્યું છે, તે જાનનાં પરદેશી જ્ઞાનસો સાથે સરખાવતાં તે ઉતરવું નથી, ને કીમત બહુજ ઓછી છે.

સાંજ વરતમાનના એક પ્રતિનીધીએ બાજુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીની મુલાકાત લીધી હતી જે વખતે હાંદીને ક્યારે સ્વરાજ્ય મળશે એવો સવાલ પુછવામાં આવતાં બાજુ સુરેન્દ્રે જણાવ્યું હતું કે વીસ વરમ ની અંદર.

લંડનની સાયન્સની પરીક્ષામાં રામ મુની પનીકર નામના તામીરે ગોરા તેમ જ હાંદી વીદ્યાર્થીઓમાં સવૃથી ઉચ્ચ નંબર મેળવ્યો છે.

વડોદરામાં મી. જાહેરલાલ દાદાભાઈ પટેલ તરફથી “બોરોડા એજેન્ટ” નામનું નેશ નાલીસ્ટ વિચરોની ક્રિમિયલ કરવું પત્ર કાઢવામાં આવ્યું છે.

અમદાવાદની પ્રજાએ જાકાત કાઢી નાંખવા તથા શહેરમાં ટરામવે ચાલી શકે તેવા રસ્તા બનાવવા મ્યુનીસીપાલિટીને અરજ કરી છે.

લાલા લજપતરાએ નડીઆદ અનાયાશમને રૂ. ૨૫૦૦ બહીષ આપ્યા છે.

ઓ. મી. ગોકળદાસ કહાનદાસ પારેખ તથા રા. બા. શીરનદાસ ડી. રોડાની મુખ્ય સરકારની ધારા બાંધનારી કાઉન્સિલમાં થએલી ચુંટણીને નામદાર મુખ્ય સરકારે છેવટની બહાલી આપી છે.

બેંગાની હજમ ન્યાતે જે કાંઈ હજમ દારૂ પીએ તો તેને રૂ. ૫૧ દંડ અને જે વરસ ન્યાત બહાર મુકવાનો ને બાર વર સની અંદરના છેડરા અને ઓડીઓને બજાર ન મોકલે તો તેને મુન્દેજાર મણી દંડ કરવાનો ઠરાવ થયો છે.

પરચુરણ ખબરો

જોહાનસબરમ (૧૦ કાફર ઓટ, ૨૦૬ ૨૮૮, ત્રીકીડોરપ)થી મી. મહમદ કાબાલીમ આદમ કાબે છે કે:—

અગેલ સીમલકના મદરેસાના સ્થાપક લાજપોરવામી મોલવી અહમદ સુતેમાન સુરી સાહેબજી અકાળ મૃત્યુ નીપળ્યાના સમાચાર આજરોજે મળ્યા છે જે સાંભળી તેમના સહવાસમાં આવેલો હોય એવો એક પશુ મુસલમાન દિલગીર યવા વિના રહેશે નહીં. મરદુમ સાહેબે ધીરેલા મહેસા વિખેનાં લેકચરો વગેરે નેક કામને તેમજે પારેલા વિચારને વળગી પોતાના મુસલમી પહેચાવશે એવી ઉમેદ છે. મરદુમને ખુદાપાક જન્મત તસીય કરે. મજહુર મદરેસાને મદદ કરવા આહવારા એએ જે કાંઈ રહે લીલાલા પાક રમઝાન કરીશ માસમાં આપવું હોય તે આપી સવાબમાં દાખલ થવું.

હિઝિઅન કાઓપરેટીવ નેવીગેશન એન્ડ ટરેસીંગ કા. ની જાહેર ખબર સંબંધમાં ખુલાસાની માગણી ઉપરથી જણાવવાતું કે દર શેર (જે દરેક રૂ. ૧૦ નો છે.) દીઠ ખરીદનારે રૂ. ૨-૮-૦ અરજીનું ફારમ મોકલવી વખતે, રૂ. ૨-૮-૦ એક માસ પછી, તથા રૂ. ૫ અરજી કર્યા પછી ૧૦ દિવસમાં મોકલવા જોઈએ એમ જાહેર ખબરમાં જણાવ્યું છે. મરજી હોય તેઓ શેરના પુરા પૈસા પણ એક સામટા મોકલી શકે.

કાપો (નાતાલ)થી મી. ડુસેન હાફેજ કાબે છે કે:—મી. આંગલીઆને એક કામળ લાંડનથી મળ્યો છે જેમાં તેઓ જણાવે છે કે મી. આજમ હાફેજ જે લાંડનમાં ખારીસ્ટરનો અખ્યાસ કરવા રહેલા છે તે તેમને (મી. આંગલીઆને) જાહેર કામમાં મદદ કરવા બનતી મહેનત લે છે.

ઇનહામબેનથી એક લખનાર જણાવે છે કે અંગેના મહાત્માથી કાળીદાસ તા. ૩૦મી આગસ્ટના રોજ દેવલોક પામ્યા છે.

ડરબનથી એક ખબરપત્રી જણાવે છે કે ઓસ્ટરેલીઆથી ગયે યાનીવારે ડરબન આવેલી રડીમર “સ્વાગી”માં એક મુસલમાન ખલાસી બહુ ખીમાર હોવાથી તેના એજન્ટ મેસરસ પારકરવુડે મી. ઓસમાન આમદ એફેદીને ખબર આપ્યા. તરતજ તેને ઇસ્પીતાલમાં લઈ જવામાં આવ્યો.

જ્યાં તે તુરત મરી ગયો. મી. ઓસમાન અને હીમાયતે હજીયામની મદદથી તેને રીતસર દફનાવવામાં આવેલ, અને ખરચ મેસરસ પારકર વુડે આપ્યો હતો.

સુબ ધી પદાર્થો (અતર, એટ) તાકાદની દવા તથા કેટલીક પેટાટ રવદેથી આપધો વિષે “મુબલના એલેખીક કેમીકલ વરકસ” ની આ અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલી જાહેર ખબર તરફ વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

આ અંકમાં પ્રસિદ્ધ થએલી કેપટાઈન હખીખીઆ મુસલીમ સોસાયટીની જાહેર ખબર ઉપર વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

પ્રોડયુસ મારકેટ

તા. ૨૪ મી ને ગુરવારે ડરબન પ્રોડયુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીચ	૧ ૧ ૧ ૧ ૬૩૦	
કાલી કલાવર	૦ ૬ ૨ ૦ ૨	
પાઇનએપલ	૦ ૬ ૧ ૩ ૨	
કહોળું	૦ ૦ ૬ ૦ ૦	
અવોકાડોપેર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લેટીસ	૦ ૩ ૦ ૬ ૧	
પોપો	૧ ૦ ૩ ૦ ૨	
ખનાના	૧ ૧ ૧ ૬ ૧૦૦	
આનેડીલા	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કામદી લીંબુ	૧ ૦ ૩ ૦ ૨	
મેડરીન	૦ ૬ ૫ ૦ ૨	
નાપીસ	૬ ૦ ૬ ૦ ૨	
ઓરેંજસ	૦ ૬ ૫ ૬ ૨	
મગફળી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	ખરેલો
મકાઈ	૮ ૦ ૬ ૬ ૧	
પટેટા (ગ્રીન)	૬ ૦ ૧ ૭ ૬	
પટેટા (સ્વીટ)	૨ ૦ ૩ ૦ ૨	
ટરનીય	૦ ૬ ૧ ૦ ૨	સેક
અજવી	૦ ૦ ૩ ૦ ૨	
લીંબુ	૦ ૬ ૧ ૬ ૨	કેસ
ટમેટા	૦ ૬ ૧ ૬ ૨	
લોકવાટ	૧ ૦ ૧ ૬ ૫૦	
ગ્રીનપીઝ (કીરાઈ)	૧ ૦ ૨ ૩ ૨	
લીંબો ખીનીસ	૧ ૦ ૫ ૦ ૨	
જમકુળ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	કમલી
રખાઈ	૨ ૦ ૬ ૦ ૨	
બીટરુટ	૦ ૩ ૧ ૦ ૨	

રેકડ ખબર આવ

	શી. પે.	શી. પે.
આલબ માંજ ૧૫૨૫૦ની ૨૧ ૬ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના	૨૩ ૦ ૨ ૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૨ ૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૧ ૬ ૦	
બીની સક્કર	૨૨ ૦ ૨ ૩ ૦	
કુડાના	૨૧ ૬ ૨ ૨ ૦	
ફેલી તુવેર કાળ	૧૬ ૬ ૨ ૦ ૧	
તુવેર કાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૨ ૨ ૦	
મસુરની	૨૨ ૬ ૨ ૩ ૬	
મગની	૨૭ ૦ ૨ ૮ ૬	
અડકની	૨૮ ૦ ૨ ૮ ૬	
ચણા મુંબઈના	૨૨ ૦ ૨ ૩ ૦	
„ કાળ	૨૭ ૦ ૨ ૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ ૧ ૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ ૬ ૬ ૬	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૧ ૪ ૦	
કમળું તેલ ૧ ગ્યાલન	૩ ૩ ૩ ૬	
એરડીનું	૨ ૫ ૨ ૬	
મીઠું	૩ ૩ ૩ ૬	
નાળીએરનું	૩ ૬ ૩ ૬	
બાંડ સફેદ નાતાલની	૧૫ ૬ ૧ ૬ ૬	
પીળી	૧૪ ૬ ૧ ૫ ૬	
લીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ ૧ ૦ ૦	
આટો	૧૪ ૦ ૧ ૪ ૬	
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ ગા	૦ ૦ ૦ ૦	
મરચા	૦ ૨૧ ૦ ૦ ૦	
બી પેટીજીટીનના પૈ ૮-૦-૦ ૬-૫-૦		
ચોરખંદર	૬ ૦ ૬ ૧ ૦ ૦	
પારાશીન એરોફે		
„ વાઈટ રાસ	૮ ૦ ૮ ૦	
„ „ બાલન	૧૩ ૬ ૧ ૪ ૦	
નાળીએર	૧૧ ૬ ૧ ૨ ૦	
ફેલી	૫ ૬ ૬ ૦	
કામકંડ સોપ	૧૩ ૦ ૧ ૩ ૬	
જાણુ સીકે રચેન	૧૫ ૬ ૧ ૬ ૬	
જાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬ ૪ ૫ ૦	
„ કાપમ્ ૫૪ કુડાના બોક્સની		
કીમત	૧૨ ૦ ૧ ૨ ૬	
નેક્કર ડી	૧ ૮ ૧ ૬	
માનીસ કાવન	૩ ૧ ૩ ૩	
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ ૧ ૦	
નીકલ પોઈક ઓઈર	૧ ૬ ૬	
કુલ નેસબનું	૨૦ ૩ ૨ ૧ ૦	
„ ફેસલ	૨૦ ૦ ૨ ૦ ૬	
લીમક (લીવરફુલ)		
વસ્ત્રા એડની	૪ ૬ ૪ ૬	

આવતા વરસની ડાયરી

આવતા વરસની ડાયરીમાં નવા ફેરફાર તરીકે એક દિવસને માટે એક પાનું રાખેલું છે અને તેમાં દરેક હોદ્દા, મુસલમાન પારસી, અને ખ્રીસ્તી તહેવાર તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાને લગતા મુખ્ય ગણવા લાયક બનાવેલી નોંધ લેવામાં આવી છે. ડાયરી જલદીથી બહાર પાડવાની હોવાથી જાહેર ખર્ચ મોકલનારાઓને તે હવે તરતજ મોકલવા વીનંતી કરવામાં આવે છે. જાહેર ખર્ચને એક પાનાનો દર એક ગીની છે.

આજી સાક્ષતુ પુરું લવજમ કરેલું હશે તથા નવા ચનારા શાહકોને આ ડાયરી ભેટ મોકલવામાં આવશે.

મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો કયા અને કઈ તારીખે આવે છે તે અમારી જાણમાં નથી તે આ પત્રના કોઈ વાંચનારા લખી મોકલશે તેનો આભાર માનશું.

મફત

મફત

મફત

નીચેનાં પુસ્તકોમાંથી કોઈપણ થી. ૧/- ની કીમતનાં પુસ્તક મંગાવનારને આજી વરસ ૧૯૦૯ ની ડાયરી મફત મોકલવામાં આવશે.

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	૦	૩
Bhagavad Gita ...	૧	૦
The Story of the Rāmāyana	૦	૬
A Book—and its Misnomer	૦	૬
દાસવાલનો ખુની કાવદો.	૦-૦-૬	
જેલનાં કાવ્ય.	૦-૧-૦	
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩	
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૪	
એક સત્યવીરની કથા.	૦-૦-૧	
સલામત (કનાખી નિબંધ)	૦-૦-૪	
સર્વોદય	૦-૦-૬	
મુસ્તફા કામેલ પાસાનું કાવ્ય.	૦-૦-૧	
નીતિ ધર્મે અથવા ધર્મે નીતિ.	૦-૦-૧	
રાંબાદળ સાર, કાલકાંઠ	૦-૧-૦	
દરેસવાલનો નવો કાવદો	૦-૦-૩	
દરેસવાલનાનવા કાવદામુજબનાધારા	૦-૦-૩	
દરેસવાલનો કાનોળાધરવાનો કાવદો	૦-૦-૩	
સુધારાના કુવાડા	૦-૦-૩	
મારો જેલનો બીજો અનુભવ	૦-૦-૬	
મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ	૦-૦-૩	

દરેસવાલના મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ ખર્ચ પેની ૧ ગ્રુહ. કોઈપણ કોલોનીના સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

ઈન્ડિયન પ્રેસ,
કોનાકસ, નાતાલ.

કેપ્ટાઉન હપીબીઆ મુસલોમ સોસાયટીનો

આવક બવકનો હીસાબ.

પૌંડ શી. પે.

૧૩ ૧૭ ૦ મે-બર શી જમા આવી તે.
૨૧ ૫ ૯ લીલાહ રૂડમાં ઉતરાવ્યા તે.
૧ ૭ ૦ સોસાયટીને ભેટ મળી તે જમે.
૦-૫-૦ મી. હુસેનખાં કાલેખાં
રહાન.
૦-૨-૦ મી. હરમાઇલ.
૧-૦-૦ મી. હસન કસાક વીન્ડ
સર.

૧-૭-૦

પરચુરણ ખાતે જમા.

૧૦ ૬ ૧૦ મે-બરમાંથી ઉપલબ્ધ આવ્યા તે.

૧ ૦ ૨ પોલીટીકલ ખાતે જમા.

૪૭ ૧૬ ૯

પૌંડ શી. પે.

૧૦ ૬ ૨ પરચુરણ ખાતે ખરચ્યા તે.
૧-૫-૦ મેરાજ શરીફની રાતે
જલસો.
૮-૬-૨ સુલતાન મોઅઝમની
જુબીલી તેમજ હુન્નજ
રેલવે ઉપકવાની મુખ્યા
રકબાદીના કેબલો.
૨-૨-૬ પેટ્રન મી. એસમાન
અહમદ એફેદીના માન
ખાતર દી પારટીનો
જલસો.
૩-૧૨-૬ સુલતાન મોઅઝમને
પહેલી પાલમિટ ઉપ
ડવા બદલ મુખ્યારક
બાદીનો કેબલ.

૧૦-૬-૨

૬ ૧૧ ૬ લીલાહ રૂડ ખાતે ખરચ.

૬-૮-૬ મી. આદમ હાજી મોહ
મદ મુલને એક મુસલ
માન કુકણીને મોદામાં
કુકરતુ ગોસ તાખવા
બદલ મીકનાપર ફેસ
કરતાં થયેલા ખરચ
તેમજ એવું ગોસ માટે
અલગ મારકીટ થવા
મોકલેલા પીટીસનનું
ખરચ મળી.

૧-૧૫-૬ મી. હરમાઇલ મોહમદ
ની બીમારીમાં હવા
વગેરે પુરી પાડી તે.

૧-૭-૬ મી. અબદુ રહેમાદી
રોબર્ટ આયલન્ડ પર
મયત થતાં કફન ફફન
નો ખરચ.

૬-૧૧-૬

૨ ૧૬ ૧ પરચુરણ ખરચ ખાતે.

૧-૦-૦ કીરાયું.

૧-૦-૦ પ્રેસ ખરીદી તે.

૦-૬-૬ મી. હરમાઇલ હયા
હીમને મેડલ.

૦-૧૨-૭ રેશનરી વગેરે.

૨-૧૬-૧

૨૫ ૦ ૦ બેબેન્સ (માસરીકા બેકમાં).

૪૭ ૩૬ ૯

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL Rs. 30,00,000.
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 10. KAMARUDDIN SHEIKH AHMAD SHEIKH NAG KUMBLE-KAR Esq.,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE:—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organize a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organize and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organized this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to enter with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 5, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1884.)

To
THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., Ltd.,
BOMBAY.

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/- per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit

Rs.	_____
„ 1st Instalment	_____
„ Final Instalment	_____
It full value has to be paid	_____
Total Rs.	_____

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 190 .

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Sartie
Merchant, Box 87

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 24.
E. A. Salcogoo,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babuina,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBERG

V. Bros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street. (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

CHARLESTOWN

Amod Ismail Essack,
Box 10.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 107, 111 Victoria Street.
E. ABOORAKER AMOD & Bzo.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Dhans Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Matsoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.
JALBOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghrajli,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANEHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
88 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ENSELSBURG

E. Omar Rajan & Co.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Doss.
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HABNERTSBURG

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodean,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHAI,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 8031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare, P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAIKY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
O. P. LOCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpsham Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarason,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 292,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
85 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMALJOY IDOLY,
Box 332
Mudhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parahotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDAH & LALOHAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

MIDDELBURG
(TRANSVAAL).

A. E. BRADDA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

NAPEKING

Cassim Soomay,
Box 61.
Kajee Bapor,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SKEGAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: In gogo.

NORTHDENE

Devise Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 18.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinamiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 170.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 140.
MERTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street, Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mungalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGABHAI HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street, Box 230
V. S. Pilly,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL, SULMAN & Co.,
Box. Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befool.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Dessai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Bunchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

L. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 63. Dealer

VERULAM

BARU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joomsub Tayob & Co.,
Market Street.
Joomsub Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

કેડ બોધીસ: ૧૦ બોધીસ સીટ, ડેપાર્ટમેન્ટ

સી. પી. લક્ષીરામ.

બનરસ સીટ મરચંડ.

૭૮ પ્રેસીડે સીટ, બેદાન્સનર.
કેડ આપવા લાયક અનેક વરેહની પશુઓ
સરસ ચીત્રે, લેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક નવલુ
રેશમ, જરીના ટેબલ ક્લોથ, કાચબીરી બનાવ
વિચરે વિચરે. લાવ પશુઓ સરસ. આવો અને
ખરીદો હો.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DRAPER

Market Square, P.O. Box 22.

KRUGERSDORP.

ફરેટ ચઢાવનાર.

બધી ભવના ફરેટ તથા વેલ્ડેબલ સરસ
પેડીંગથી કીકાયલ ભાવે ખરીદવું હોય તો
નીચેના સ્થાનોએ જાઓ:—

જી. એ. આર્થર લાન્ડપુરો,

૧૩૩ એ સીટ, ડરબન.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,
Stand 641, 21st Street, VREDEDORP.
Box 3040, JOHANNESBURG

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO. 1

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price

Box 88. Tel. Address: "Porbandar."

Telephone 854.

૨૨૬૧ ૬૫.

ઉચ્ચી ફેરવી દરકી ડેપીઓ.

અમારે ત્યાં સસ્તે ભાવે મળશે. જેક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન બેન્ડ ડાબેડા વર્કસ

૧૧૪ એ સીટ, ડરબન

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 22.

Telephone 830

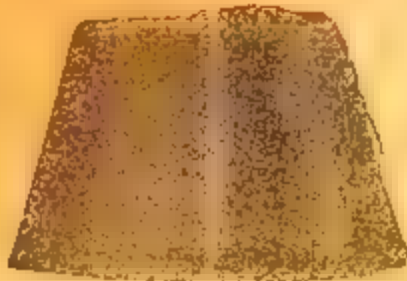
જામાઈ ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, કીમડાં, પેટાં અથવા બકર
નાં ચામડાં, વેટલની ઝાલ વગેરે ખરીદવ
મગીએ છીએ.

ઇ. એ. ની ફાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વરસની
આંખેલી આખી ફાઇલ દરેકની કીમત
શી. ૧૭/૬.

ટોપીઓ !

ટોપીઓ !

જે તમેને નવા મુલાકાતુર સારા રંગના ટોપી કલર તથા પ્રાઈસની નવી તુરફી, હાથેરીઅન, બેજલાર અને સાઈફલ રાઈફના બરીલનાર હોય તે ૫૦૯ નેસ્ટ ઓફવાળી દુકાને પધારી અથવા પોસ્ટ મારફતે મળવાની ખાતરી કરી લીધી.

પ્રાઈસલીસ્ટ માટે નીચેનાં નંબરોને લખો :-

એસ. પી. બટલર.

S. P. Butler,
100, West St., DURBAN.

૫૦૯ નેસ્ટ સ્ટીટ, દરબન.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frase St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
હાથા તથા વાગાની ચેટરેસ બનાવવાનું

કારખાનું.

Telephone 1434.

નાગરદાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરેક
દાગીના બનાવનાર.

જેઠ નં. ૨૪-૨૪૫. અધિમાસ ૧૯૦૯,
૧૨૩૯૫: લુગ સ્ટીટ, P.O. Box 280 Pretoria

વાંચો ! વાંચો ! વાંચો !

મુસલમાન બાઈઓને ખબર

રમઝાન શરીફ માટે નવીન ચીજો

રમઝાન શરીફમાં મુસલમાન બાઈઓને ખાસ હુપચોગી થઈ પડે એવી ચીજો કાઢી પત બાવે અમે રાખીએ છીએ. આમના રસ ના દીનો, ફાહુલાનું ખાંસ, મુસાબગળ, શર બત, મોરબાંદરનું ચોખું ઘી, કલકલાનું ઘી, બીમડી, ગાંગ, બાઉન, દરેક જાતના ચાવલ દુમેશાં છીકાવત બાવે મળશે. એ ઉપરાંત દરેક જાતનું ગાંધીવડું, કરીયાણું તાળું અમે છમપોર્ટ કરીએ છીએ. ઇંગ્લીશ ગરો સરી પશુ સરતા દામે મળશે.

તુરફી ટોપીઓ, રંગ બેરંગી, દરેક રંગ ની, દરેક જાતની ઘેતી, સીકના રમાલ, સાલો, વીમેરે બક્ષીસને લાયક બધાં જોષ્ટો આરે લઈ જાઓ. બદાર આમનાં ઓરડરો ઉપર તુરત ધ્યાન દેશમાં આવશે. ખાત્રી માટે બરાકાને અગ્રમાવલ કરવાની ફરમાશ કરીએ છીએ.

એમ પી. ફેનસી,

M. P. FANCY,

Stand 512, 17th St., Box 6031

Vrededorp, Johannesburg.

Telegrams: "FANCY."

YB: Add: JALBHAY & BORABJEE Bros. Telephone No. 110.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુઝરમનીયા

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા તેપાર બંગલામાં કોઈએક સારો બાહ્યત વીકે એ છે. બાહ્ય બલ્કન સરતુ પાણીની દરેક રીતે સગવડ છે. જમીનમાં જાના ના તકવારે ઓડ છે. આબુખાલુ દીંદી તથા ગેરાઓના કારમ છે. વધારે ખુલસો રૂબરૂ મળવાથી કરી શકાશે.

ચાવલ, દળ, ઘી, તેલ, આમલી, વીમેરે વીમેરે સગવડો મુજબ કલકલાનો માલ દુમેશાં રટોકમાં રહે છે. તમાકુ સાલ લાંબા પાતરાનો લેવાનો લેવાનો તથા લેવાનો નો છે. કેપટાઉ ની સુક ચમીના સોલ એજન્ટ સદુચી કીફાવત દામે મળશે

TO LET-HOUSES SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય.)

સ્વામીજી આત્માનંદજીને વગરે દુધે ઓર સ્વામીજી સંવત્રાનંદજીને ઇગરે દુધે આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય.) તરુતીને કાલે જાયે પ્રતે મજબૂત કાળજીકે ઉપર મહે અધારમે ફક્ત ત્રીન પેનાસે મી. એમ. એમ. શીવાન કો વોકસ ૫૫૩, લાયન લીસનેસે મીલેંગા. રૂમેજી, મુઝરાતી ઓર હીંદી હવાનમે મોલતા હે.

હસી જગદુવા લીસનમે સ્વામીજીને રીલ રીવા "માનવ આત્મા" તથા "પુનરજન્મ" વિષયકે ઉપર દોવા દુવા રૂમેજી વ્યાસતામી તીવ વર્મલે મોલેંગા

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા કાદાબાહ નવરોજી.

એ. જરડીસ બદરદીન તકવબહુ.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈડવત રટ્ટેચર મેરર કોર.

અહમદનરતાનના અમીર.

મી. અમીરદીન રૂબાંર.

મેસરે એમ. કે. ગાંધી, અને એચ. એ.

અમી.

જે સોરાગળ શાહુ:જી અડગનીઆ.

સ્વામી શ્રી શેકરાનંદ.

મી. એમ. એસ. એસ. પોસાક

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 2ND, 1909

No. 40

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 433.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 2ND, 1909.

Inaccessible

It seems well nigh impossible for suffering Indians to come into direct touch with those who alone have power to help. Be the need of the greatest urgency imaginable British officials highly placed, are so hemmed in by routine, or so determined to hold themselves aloof from the common herd, that every attempt to reach them is futile. This we venture to think is a blunder from every point of view. No doubt it is pleasant for the official. It is very nice to bury one's head in the sand like the fabled Ostrich, and ignore everything that is distasteful, but it is very foolish all the same. The distasteful thing is there and in peril is accentuated by such methods. An interview, a kindly word, the mere expression of sympathy if nothing could be done, would be worth any sacrifice.

Take for instance those earnest efforts which were made by the British Indian Association to obtain an audience with His Excellency Lord Selborne. The High Commissioner is the official protector of those subjects who are unrepresented in Parliament, and when the deportations commenced through Portuguese territory it was natural that the Asiatics should turn to him. They did so, humbly asking for an interview, and were twice refused. Or take this present necessity in connection with Ramadhan. Every attempt to place the matter before the Attorney-General has failed. He will listen to men who have no knowledge of the subject, or who wilfully mislead him, but the Moujvi whose knowledge of Ramadhan is unquestioned he will not receive. The

Acting Governor has also been approached, and following Lord Selborne, has also refused to see us. We repeat, this is bad policy, and a great blunder. It serves to keep alive dissatisfaction. It makes the Asiatics feel that they have no friend at Court, no one who cares whether they are hunted out of the country or not. Edwin Arnold in his book entitled "India Revisited," described another sort of policy which if primitive is very beautiful and effective. Maharajah Mangal Singh is pictured by him as "an intelligent and high minded prince" governing excellently the Rajput State of Ulwar. Although on befitting occasions he kept great state, yet personally he affected very simple habits. "The room in the Summer Palace where the Prince of Ulwar administers Government" he writes "is as plain as a bank-parlour, furnished with a few common arm chairs and a second hand writing table, and carpeted with a woollen rug." But it is a "King's room," notwithstanding; for at its window, opening into the garden, the Maharajah receives with his own hand the petitions of all who come, and over the window is inscribed a Persian verse which says:

"Heed thou the sighs of the oppressed:
They wait
The tyrant's prayer, and drive it from
Heaven's gate."

Here is a glimpse of the Maharajah. "A week ago he was walking staff in hand when an old Rajput met him, and this conversation ensued:

"Ram! Ram! they say the Maharajah is here, where can I see him?"

"What do you want?"

"I have a petition to him; I am old and poor, and have been wronged by a great man."

"Give it to me, Baba!"

"Not so. I will trust nobody except Mangal Singh."

"But I know him and will give it into his hand."

"Tell me where he is; they say he will always do justice."

"Such but, old man! they say true. If he can he will. Let me see the paper."

"It's only for the King's eye, Ji!"

"Well then, I am the King!"

And there and then the Prince read the petition, and, finding it reasonable in its demand, issued on the spot an order which repaired the Rajputs' wrongs. One is not surprised to come across a sentence like this, after such a scene: "His people adore him for his love of justice and simplicity."

All this is very primitive of course, and only possible under conditions such as exist in Ulwar; but the difference between that kindly interest of the Prince in his people, his desire

to come into personal touch with them, and do them justice, and these curt refusals to even receive a deputation is extremely painful. We venture to say that if representatives of our Emperor-King, like Lord Selborne and Lord Methuen, had taken some pains to come into touch with our leaders, instead of wrapping themselves in impenetrable officialism, most of the troubles from which our people suffer might have been avoided. At least that reverence and affection which children of the East give so completely to those who govern righteously, would have been theirs, and under such feelings many a rough place would have been made smooth.

What is Militarism?

It is very seldom that INDIAN OPINION finds itself in agreement with General Smuts. As a rule we feel ourselves unwillingly obliged to oppose his sentiments and not infrequently his actions with all our might. Apparently however, if reports are to be credited, on one subject at least General Smuts and INDIAN OPINION are at one.

In an interview reported in the press the Colonial Secretary is represented as saying:—"In the Colonies we do not want Militarism. The British Empire run as a military Empire would cripple development and be fraught with the gravest risks."

The question which of course rises at once to our lips, is one that the papers are not slow to ask—"what is meant by Militarism?" Probably our definition would be a much wider one than the definition accepted by most people, simply because the essential principle of Militarism is regarded by us as latent in all those efforts to promote a so-called spirit of loyalty and patriotism which are considered by the majority of people as essential to the maintenance of the Empire. We gather that even the least warlike of our contemporaries rule out of "Militarism" that form of conscription which has been adopted in Australia. Indeed it is difficult to ascertain what is not ruled out of the Militarism to which they imagine General Smuts to have referred. One writes:—"It is not Militarism to learn to ride and shoot, and defend your home and your homeland with fair chance of success. It is patriotism, and how anybody labelling himself Liberal or Radical or Democrat can take any other view passes our understanding." This is putting the matter very nicely, but as the trappings of war cover over not infrequently the basest passions which

over move the heart of man, so much is covered over by these sentences which when stripped bare will not look so pleasant. This riding and shooting business, this so called "patriotism," is in reality the description of the spread of the war spirit among the Colonial youth in school and home. It is in effect the establishment of that compulsory training, that glorification of force and obedience to armed authority which to our mind is not only the quintessence of Militarism, but one of the most ominous signs of the times. We sincerely trust that General Smuts has in view the widest definition of that difficult word.

There is one point seldom considered but which we believe is an argument against the military life of supreme moral force. The first claim of a commander on a young recruit is the absolute surrender of conscience, and implicit obedience to a Superior Officer. To our mind this is an outrage on the soul. It lies we believe at the basis of the immoral character of war. Conscience ought never to be surrendered to any one!

In 1891 the Emperor of Germany put this matter very baldly before his soldiers, one may almost say brutally. He said:—

"Recruits! You have given me the oath of allegiance before the altar and the servant of the Lord. You are still too young to comprehend the true meaning of what has been said here, but first of all take care ever to follow the orders and instructions that are given to you. You have taken the oath of allegiance to me; this means children of my guards; that you are now my soldiers, and that you have given yourself up to me, body and soul.

But one enemy exists for you—my enemy. With the present socialistic intrigues it may happen that I shall command you to shoot your own relatives, your brothers, even your parents (from which may God preserve us!), and then you are in duty bound to obey my orders unhesitatingly." This is the heart of Militarism.

COUNCILLOR FISHER OF VOLKSRUST is evidently entitled to **It Dickens** be included, with Jeffers **were here!** and Superintendent Vernon, in our gallery of Dickens' celebrities. Would that the master were not dead! Councillor Fisher reminds us of that estimable and beautiful character "Sairey Gamp," who, so far as we remember, was willing to "lay out" all her fellow creatures for a small consideration. Councillor Fisher is ready to do even better than that! If report is to be believed he was party the other day to the granting of a cemetery site for the Mahomedan community, saying by way of explanation, "that, as they did not intend to leave the country, the Council could have no possible objection to burying them." Even

the small consideration was not insisted on! Generous man! It is refreshing, however, to note that even a man like Councillor Fisher has learned this lesson, that the Asiatic community does not intend to leave the country. Even Superintendent Vernon's policy of hunting them out, carried on with such ruthless severity, and Mr. Chamney's deportations, with Chief Warder Jeffers' refinements of cruelty, or the simple life insisted on by the Governor of the Fort, will fail to clear the Asiatics from the Transvaal. This is the home of the men who are fighting the passive resistance battle, and they mean to remain to fight it out, so long as life remains. Cemeteries may be needed. In view of the death of Nagappan, it looks painfully clear that they will be needed. But even a prospect like this, and the knowledge that Councillor Fisher and his colleagues, defeated in the hope of harrying our brethren from the country, watch with pleasure an increasing death rate, "having no objection whatever to burying them" will have no effect on us, save that it will help to close our ranks, and make us suffer in greater unison for the cause which is so dear and sacred!

THE QUESTION THAT MUST CONSTANTLY

occur to such a man
Why not go? as the Volksrust Coun-

cillor is a natural one
—how is it that the Asiatics are not sick enough of their troubles to wish to see the last of South Africa?" The answer will perhaps perplex still more our friend on the border. We stay to suffer! We stay in order that British Indians throughout all British possession may be freed from the incubus that is threatening them. We stay because conscience refuses to let us go. We look upon South Africa as a battle ground on which great world-issues are being fought. And we humbly regard ourselves as the Divinely appointed guardians of a Divine cause. To leave would be as criminal for us, as such an act would have been for a British soldier, when life was almost intolerable for him on the banks of the Tugela, when Parsi Rustomjee, one of the noblest of men, wrote from the prison-gate to his countrymen in the Transvaal, reminding them of their duty to their children, to the future, and to India, adding that, should they prove faithful, they will receive the blessings of a whole nation, and a clear conscience for having performed a sacred duty towards their fellow men, he revealed the motives and incentives which actuate our people. Truly Vernonism has made life very difficult for British Indians in the Transvaal and it must seem wonderful to those who have no appreciation of moral claims, that there should be no weakening in our determination, and no shoddy thoroughness. It must seem still more wonderful that men like Parsi Rustomjee and Dawud Mahomed, should leave

their homes in our midst, and suffer with our Transvaal brethren. The secret is to be found in conscience. We can die, but we cannot go!

BECAUSE WE INTEND TO REMAIN, WE insist on hav-
"The Dog's Collar" ing more than the privilege of a decent burial. We are not dead yet, and we have a shrewd suspicion that, in spite of the kindly wishes of Councillor Fisher, which are really the echo of General Botha's prophecy, we shall not die as a community even in the Transvaal. Individuals will probably succumb to prison treatment, but when the great struggle is last over, and the cup of suffering has been drained to the dregs, we believe that a strong, united, purified community of Asiatics will remain to take their part in the development of the Transvaal and in the larger life of South Africa. Because of this, we claim more than cemetery privileges. When Mr. Gandhi was first sentenced, in his parting address to his followers at the Mosque Mass Meeting, he referred to an incident which happened when Mr. Ally and he were going to London, to attempt to influence British politicians against the Asiatic Law Amendment Ordinance. He said "a gentleman on board remarked 'I see you are going to London in order to get rid of the dog's collar.'" The "dog's collar" was simply a figure of speech for all that tended to degrade the Asiatic community, to make them less than men, to set them apart as unworthy of the rights of manhood and of citizenship, and it is to get rid of all this that the struggle still continues. If we intended to leave South Africa it would matter little what sort of collar was marked with our name. Because we mean to stay, because conscience bids us stay, we strenuously oppose everything that would brand us as less than men. We mean to strive for the highest education that can be obtained. We mean to qualify ourselves for the best citizenship. We mean to passively resist those reflections on our birth, our country, our colour, which stand at the back of recent legislation. In a sentence, we claim not only to be allowed a decent burial, but the right to live as men should who are members of the greatest possession of the British Crown.

SOME SIXTY-NINE TAMIL PRISONERS were released last
Once More Free! week from Pretoria prison. They looked thin, and several came from the Hospital. Still it is grand to note that they profess themselves ready to submit to the same sufferings as soon as Mr. Chamney desires. What wonderful courage and persistence these Tamils show! Their account of the prison treatment reflects little credit on the staff. Their food has been

shockingly inadequate, and often, so they report, even below the scheduled scale. If they complained, their complaints were either neglected, or treated as a crime. More than one suffered solitary confinement, or sparse or reduced diet for daring to complain. The method appears to have been this. If a prisoner made a statement reflecting on his treatment, the official roughly ordered him away. If he persisted, he was charged as a disobedient prisoner, and punished for it. Mr. Gopal Naidoo in this way suffered solitary confinement for twelve days! There have been cases also of rough handling which will have to be inquired into, and indeed the whole treatment of these prisoners at Pretoria merits little but censure. All the more heartily we welcome these heroic Tamils. May their health speedily be restored, and may they continue to show what stuff Passive Resisters are made of!

Ancient Indian Chemistry

A history of Hindu Chemistry from the earliest times to the middle of the 16th century A.D. with Sanskrit texts, variants, translations and illustrations. By Praphulla Chandra Ray, B. Sc., Ph. D., Professor of Chemistry, Presidency College, Calcutta.

Before the publication of the first volume of this monumental work seven years ago, European scientists believed that in the domain of Chemistry at least the Indians were behind the Arabs and the Westerns; but Dr. Ray's work showed that in the middle ages or at the time of the Mahomedan invasion of India, the Hindus were farther ahead in chemical and metallurgical processes than their contemporaries in other parts of the world.

In the first volume it was with diffidence and hesitation that the author placed the remotest limit of alchemical *Tantras* in the 12th century A.D. It now transpires that this date is to be pushed back by several centuries.

The Sanskrit texts close the volume. The index of proper names and of subjects, is a most useful and valuable feature. We shall conclude with repeating the pious sentiment expressed by the author in the concluding lines of the preface:—

"The Hindu nation with its glorious past and vast latent potentialities may yet look forward to a still more glorious future, and if the perusal of these pages will have the effect of stimulating my countrymen to strive for regaining their old position in the intellectual hierarchy of nations, I shall not have laboured in vain."

Another Translation. We learn that Mr. H. V. Anand has been transferred from Vellore to Hoopoor.

An Awkward Business

The special correspondent of the *Transvaal Leader* sent on the 20th instant the rather disturbing cable to the paper:—

"I understand that there is a prospect of the 'of European descent' qualification of South African Act of Union being interpreted in a spirit which was far removed from the intention of the framers of the clause which has given rise to so much controversy, and that an attempt will be made to test its sincerity and impartiality by applying it in a manner which, whether frivolous or not is certain to establish a precedent which cannot fail to put a dangerous and particularly offensive weapon in the hands of the politically unscrupulous."

The information that has reached me is to the effect that there is a prospect of organised opposition, on the part of the coloured population of the Cape Colony, to the eligibility for Parliamentary life of a certain member of the Transvaal Cabinet, on the ground that he is barred by the 'of European descent' clause."

It will be within the recollection of our readers that we have consistently pointed out that sooner or later a position of great unpleasantness and difficulty must arise out of our anti-colour legislation. We were the more prepared to accept the compromise agreed upon by the National Convention, in regard to the coloured franchise, and the disability imposed upon those candidates for Parliament who were not of European descent, because we relied that the arrangement could not last long, and now sooner, rather than later, it would seem that matters are to be brought to a crisis by the simplest of methods. It was Jefferson who said, "If you want to get rid of a bad law, the best way is to enforce it." The coloured people wish to get rid of the law which prevents their sitting in Parliament, and they meant to do so by insisting that if it remain upon the Statute Book at all, it shall be rigidly enforced. We cannot, of course, blame the coloured people, but it is obvious that a campaign upon such lines will be productive of danger. Many men in this country, and many more in the Cape Colony, the Free State and Natal, who are obviously of coloured descent, are accepted as white men. The practical test is not really colour, but conduct, civilization, mode of life, environment, and especially wealth. The wealthy coloured man finds no difficulty in getting himself accepted as an European, we need mention no names—trouble of that sort will come soon enough—but our readers will recall numerous instances even in Transvaal

in which coloured men have used a golden key to open the door of European privilege, but the law as expressed in the Act of Union has no cognisance of custom; it is written in black and white that no one not of European descent shall sit in the Union Parliament, and the Courts, unpleasant though their duty may become, may interpret that provision in the plain English in which it stands. If the coloured men as a body have not the right to sit in Parliament, they have at least the right to demand that that privilege shall also be refused to the few wealthy members of their community. If the Courts support them, as they must do if the judges know their duty, then we shall throw back upon the coloured community a number of wealthy, intelligent, capable and deserving citizens of high character who will lead their coloured brethren in an irresistible demand for the extension of the franchise. If, on the other hand, the Court, shrinking from precipitating a great issue, determine to arbitrarily consider certain individuals of European descent—it is difficult to conceive any argument which would support such a decision—then we admit certain coloured men to our Parliament, and how shall we refuse others equally wealthy, equally intelligent, equally capable, and equally determined?—*Pretoria News*.

Notes from Volksrust

(FROM OUR OWN CORRESPONDENT)

Saturday.

The Mahomedan community were granted a site for a cemetery. Councillor Fisher said that as they did not intend to leave the country, the Council could have no possible objection to burying them.

The Registrar of Asiatics wrote in reply to the Council's resolutions requesting the Government to legislate giving Municipalities power to refuse licences at their discretion, and stated that there was no legislation in force delegating power to municipalities to refuse Asiatics trading licences.

Councillor Fisher proposed that a copy of the Registrar's letter be forwarded to the Colonial Secretary and that the Town Clerk write to him:—"May respectfully point out that had desired legislation been in force there would have been no necessity for the resolution passed by this and 14 other municipalities in the Transvaal; and, further, the Council points out that such proposed legislation is in force in Natal, and there appears no reason why a similar law should not be passed in this colony."

The proposition was carried unanimously.

Indians in London

The Students of Bayswater

[BY AN INDIAN IN THE "DAILY MAIL" LONDON.]

There are at present about 700 young Indian students in Great Britain. Half of them are in London, chiefly in one district, Bayswater. Most Indian students come to prepare for the Bar, medicine, and the Indian Civil Service, and in recent years an increasing number for engineering and other technical professions. With but few exceptions they are drawn from what would correspond in this country to the upper and upper-middle classes. And of the 350 in London 300 return to India with no love for England in their hearts. I do not refer to the few who are actually embittered by failure in the competitive services, but to the vast bulk who never see what is best in England, and perhaps never cross the threshold of an English home—who all along feel themselves to be exiles in a strange land. Probably that is also true of those who study elsewhere in Great Britain. So it amounts to this, that every three or four years some 600 young Indians return to their country—glad to get away, glad to leave the land that has not one tender memory for them—in most cases not one pleasant reminiscence. Most of them come here as mere boys of eighteen or nineteen. Indian boys are like other boys—only more so, to use an Irishism. Nay, they have this quality, that they are affectionate and responsive by nature: show any kindness to them—without making them feel that you are patronising them—and they will be most grateful. From childhood they are taught to reverence their parents and any one in *loco parentis*, wherefore anyone who might be guardian to them abroad. Also, they are brought up to honour and obey their teachers; once a "guru" (teacher), for ever a "guru." Which means that if an English tutor or lecturer so chose, he could exercise a moral control over his Indian students in all things, even beyond the class-room, provided he acted in the true spirit of a "guru." Moreover, they are taught to obey their elders. I have checked the rudeness on an Indian boy's lips by simply reminding him that I was older than he, though the rudeness was not to me, but to an Englishman—in vague retaliation of some Englishman's rudeness in India. And on being further reminded that the Englishman also was older than he, the boy apologised to him instantly, handsomely. But in actual life what English influence is there upon the Indian student on his arrival and afterwards? None that is wholesome. This article would be of no special value if I were not candid and fearless. So let me be. Homeless and friendless on his arrival, he goes to

a lodging-house, at the best recommended by another student whose people he may have known in India. And afterwards? The student goes to his classes by day, and returns to his lodgings by night—or walks the streets of London. The only English gentlemen he meets are his tutors and lecturers, and they usually have no concern with him beyond the class-room. So in despair he falls back upon the companionship of a few of his countrymen whose acquaintance he has made. And when two or three Indians are gathered together there is nothing to talk about outside their studies, except politics; Indian politics discussed with the vague resentment of exiles forced to live in unfriendly surroundings. Involuntary exiles; for they are compelled to come to England by the regulations governing public services in India. That is how the mischief begins—and the hostility to the Government. The one thing the Indian never forgets is that he has repeatedly asked not to be sent out of his country to qualify for its services. So he cannot get away from politics even in speaking of his studies. What would you that he should do? Would you see the alternative picture—what he might do when not talking politics? For his recreation he might go to a public billiard-room—for most Indians dearly love a game of billiards—and there meet betting men. For the majority of Englishmen he meets in billiard saloons talk to him of horses; from them he learns the mysteries of starting prices. Or he might talk to the barmaid, paying for the acquaintance with the price of wine or spirit—which in India he has never touched. The barmaid is the only type of Englishwoman he often sees for a mere conversation. The stage is his one opportunity of seeing what he deems to be European life. Does he then see it in its "best" form—in what is regarded as the highest type of modern plays? Rather in sheer ignorance of actual life he misses the real meaning of the plays and comes away with but a vision of wicked earls and philandering countesses, fraudulent solicitors and rapacious cotton-spinners. Then, having seen that much of England, the Indian students return to their country. Let us remember that in time they become the leaders of public life in India, and their experience of England is sure to be reflected in their mental attitude afterwards. Can nothing be done—first, to make them feel at home in England, and then to give them a knowledge of English life, of English ideals. Krishnavarma's India House was a success primarily because it was a cheap boarding-house, with occasional Indian cookery, which in itself was an attraction. But surely a similar institution could be inaugurated under better auspices? A small endowment may be necessary at first; hence, very properly, that institution may be

named after the donor; but afterwards the demand for admission should be so great, owing to these material advantages alone, that the institution should be self-supporting. There is a precedent. A few years ago students coming to Calcutta from the provinces to study at the Calcutta University found themselves friendless and homeless. Then the Oxford Mission there started hostels for them—with immediate success. It worked on similar lines the London institution should be even a greater success. On the social side it should be possible to hold at-homes on Sundays with the co-operation of some of the Indian ladies resident in London, who would also invite their usual English friends. Thus the students would meet Englishmen and women without feeling that they were encompassed by an "official" atmosphere.

That is the main obstacle one must foresee to the success of Lord Morley's scheme as recently announced in Parliament. Indian students would rather go on as now than come under official surveillance, however remote and however benevolent. The fact of having Indian gentlemen on a committee will avail nothing; these gentlemen will never gain the confidence of the students. But an institution of the kind described in this article—even as supplementing Lord Morley's scheme—should possess their fullest confidence, if carried out on parallel lines with the Oxford Mission hostels—that is, with the entire visible control in the hands of the senior students, who have already been some time in England. The invisible control alone need be in English hands. Regarding the other part of Lord Morley's scheme, except in very rare cases it will be found impracticable to have Indian students living with English families from the beginning; social etiquette and domestic ideals are so different in England and India. But the institution here suggested would enable the newcomers to learn something of English customs; then, no doubt, they could live with the English families, Lord Morley has in view, and learn English ideals. This is but a bare scheme, with possibilities of improvement and extension. Will any public-spirited Englishman come forward to inaugurate it?

SARATH KUMAR GHOSH.

NOTICE TO SHIPPERS. *S.S. Tinkow* now loading and expected to leave Calcutta early October. *S.S. Clematis*. This steamer will follow the *Tinkow* and will commence loading second half October, sailing early November. *S.S. Elleri* left Colombo for South and East African ports on the 20th September. *S.S. Dunera* expected to leave Durban for Calcutta about 4th October. Messrs. De Waal Baiwe & Co., ask to kindly cable any orders for *Tinkow* in good time.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

London, Sept. 1, 1909.

Royal Holidays and Royal Visitors

August is the holiday month—for those who are fortunate enough to be able for a time to enjoy a brief spell of respite from the daily task, and the appearance of our railway stations would lead a stranger to imagine that London must needs be deserted. It takes many trains, however, to disperse six millions of people, and by far the larger proportion never get so far as a railway station. King Edward is supposed to begin a kind of holiday at Cowes early in August; there is great charm in exchanging a palace for a yacht and living on the water instead of on land—if the weather be kind. This year however, there were State duties to be carried out during the open air life off the Isle of Wight: the Emperor and Empress of Russia with their children arrived to pay a visit to the King and Queen. There had been considerable opposition shown to the coming of the Russian Emperor on anything but a private visit to his relations, and there was no thought of his appearance in London. Yet it was a State visit, the officers of State were present as well as the monarchs, and international politics were discussed. The objection to the Tsar's presence lay in the fact that he, as head of his Government, must be aware of the terrible deeds that are permitted under its sanction. To welcome the Tsar, it was held by a strong body of opinion both in Parliament and outside, was to hinder the struggle of the Russian people towards true constitutional government. This opinion, however, did not prevail, and the Tsar came. He only set foot on British soil by landing in the Isle of Wight, quietly and quickly, and watched over by the ceaseless vigilance of hundreds of eyes, while round his yacht was a circle of steel in the form of fighting ships. The children appear to have enjoyed the visit hugely, and the Tsarina fulfilled a long cherished desire of renewing—though for the briefest spell and under most restricted conditions—the memories of the years long past when she spent much time with her royal grandmother, Queen Victoria. King Edward is now having his holiday cure at Marienbad, and Queen Alexandra is in Scotland on her way further north to Norway and Denmark.

The Progress of Flight

Flying men may be said to have dominated us this month; since M. Bleriot's successful flight across the Channel on his monoplane and Mr. Latham's disappointing failures when success seemed within his grasp, interest has been transferred from the neighbourhood of Calais and Dover to Rheims in France where during the last week in August a great aerial contest meeting took place. Keenest

interest was aroused in the preparations for the first flying "Derby," and already we are told of its successors. Very soon London is to witness a contest between the two would-be Channel fliers, Bleriot and Latham, and there will be candidates for the challenge flight from London to Manchester. The sight at Rheims was certainly in a sense awe-inspiring; it was plainly demonstrated that the problem of flight is no longer academic or visionary; it is "in the air" but with possibility demonstrated beyond doubt. Still, the wind has played havoc with the "planes" and we hear of the arena being "strewn with a number of stranded aeroplanes, lying on the grass, with their white wings, like wounded birds." In Paris an airship, after a notable flight, came ignominiously into the Seine by reason of "a sudden gust of wind." But though the perverseness of the elements has still to be overcome flying men would make no progress if they allowed themselves to be daunted on this account. And the sight of an aerial race with some of the aeroplanes reaching a speed equalling that of an express train cannot fail to be impressive and to warrant the belief that these evolutions are but the precursors of an amazing development of aerial navigation. Mr. Lloyd George was present for part of the "Great Week" at Rheims, and although he sees no possibility of danger of an aerial invasion of these isles, he thinks England ought to do more than has been accomplished at present in keeping pace with other countries, notably France, in the art of flying.

Hugh Clements, Weather Prophet

The name of Hugh Clements, as a most successful weather prophet, may not be unknown in South Africa, but within a reasonable time, it is destined to become still better known. Mr. Clements is contemplating a tour through India and the Colonies next year, on completion of his service at the Patent Office, London. His leisure for many years has been devoted to the elucidation of his method of forecasting not only the weather but great natural phenomena, such as earthquakes, volcanic eruptions, etc. He believes in the tides of the air as well as the tides of the sea, and that the dominant factor is the moon which, when it "pulls" the air in conjunction with the "pull" of the sun, relieves the pressure of the atmosphere on the surface of the earth, with the result that "something gives way." Realising how important a true forecast of the monsoon would be to India, Mr. Clements will, no doubt, devote himself first to that country, but later he will visit the Colonies, and he hopes to benefit agriculturists by inaugurating a system of correct weather forecasting for the whole Empire. I may add that one of the last important works written by the late Mr. William Digby, whose writings on Indian questions are so

well known, was entitled "Natural Law in Terrestrial Phenomena," in which he set forth clearly the Clementian theory.

The Indian Budget Debate at Westminster

Parliament is working hard, chiefly because of the much-debated Budget, and there seems no likelihood of its rising until far into the autumn. But one brief Parliamentary day—there was no suspension of the eleven o'clock rule on that occasion—has been devoted to India. The new Under-Secretary, the Master of Elibank, had to carry out the not too easy task of making the annual statement to Parliament on Indian affairs; his training had been of the shortest, and though he kept pretty closely to his carefully prepared Notes, he came through the ordeal with credit while Lord Morley watched his performance from the Peers' Gallery. It must be admitted that though economic, military, and financial questions are of the utmost importance, the political part of the official speech was that which aroused the keenest interest among the faithful few who thought it incumbent upon them to be present on August 5. The Master of Elibank, referring to the recent tragedy in London, declared that it was the isolated act of a fanatic and not to be connected with any general, widespread conspiracy against British rule. The deportation policy, as resorted to in India—not in South Africa, to that there was no reference—was defended by the Under-Secretary and he impressed upon the House that there would be no supineness in keeping dangerous characters out of harm's way. There would be no quarrelling with this dictum if one were sure that dangerous characters and not innocent men were kept out of harm's way. It is here that the sting comes in with regard to the nine men now deported. But though the Master of Elibank defended these repressive measures he considered that the new reforms were proof of a conciliatory policy on the part of the Imperial and Indian Governments towards India. He concluded with a very timely request to the Press of Britain to consider Indian susceptibilities when writing on Indian questions. The question of education bulked largely in the debate, brought in by two Unionist Members; the attack on the niggardly expenditure, the lack of primary and technical education, and the neglect of agricultural improvement was particularly strong; Sir Charles Dilke was also very strong in his attack upon increased and secret military expenditure. It was not until fairly late in the debate that Mr. Mackarness, Dr. Rutherford, Sir Henry Cotton, and others brought forward the questions of deportation without trial, the doings of the police, the partition of Bengal, and other matters with which their names are associated. Dr. Rutherford did not

hesitate to declare that if Lord Morley could not carry out true Liberal principles, especially with regard to deportation without trial, he should make room for some one who would do so. The debate of 1909 was marked by any particularly arresting and outstanding feature; there was the official optimism and there was severe criticism, as I have indicated, on a variety of questions. There was some rather hot wordy warfare between Mr. J. D. Rees and those members against whom he is constantly tilting and there was a remarkable absence of hon. members on the opposition benches, where the strength of the Imperial party is considered to be found. The front Government Bench was but scantily occupied and, in proportion to its numbers, the Labour party was certainly the best represented. So the figure of India passes once more in ghostly fashion across the parliamentary stage, and is then scarcely seen again in serious debate for twelve months.

The Ultimate Penalty

Madar Lal Dhingra has passed to his account; he chose to be undefended at his trial, and he made no statement afterwards. How much of Dhingra himself is in the document that has been circulated since the execution, some copies coming from Paris, is open to serious doubt, but he maintained his attitude of quiet defiance to the law, believing that he was doing his country a service by murdering a British officer whose practical sympathy with Indians was well known. The appeal for commutation of sentence failed.

The tragedy has given special importance to the steps that are now being taken to improve the conditions under which Indian students spend their time in this country. On the one hand official control, however remote, is discountenanced; on the other, the India Office feels that it has some measure of responsibility. There is no doubt that personal influence goes farthest, but there is nothing to be objected to in an official helping hand. It rests with Indian students to bring their personal influence to bear in restoring confidence; it rests with Britons to put away prejudice and be guided by sympathy in anything they do to help the young men—and women—who come here for study and experience.

On Behalf of Indian Seamen

In this connection it is pleasant to record the success attained by the little Club started eight months ago near the London Docks on behalf of Indian seamen; the few rooms first taken were soon found to be too small and the British Indian Seamen's Institute—to give its official title—now occupies a house close to the Victoria and Albert Docks. Here the lascars, with a few hours' leisure, may come and find pleasant grates, appetising refreshments, and pleasant intercourse. Besides which, visits to places of

interest are arranged from time to time, as well as other hospitality. No fewer than three hundred and sixteen men have taken part in these outings, and the average daily attendance at the Institute is fifteen, running up to sixty on Sunday. Here is a valuable work which deserves great encouragement; the prime mover is Mr. K. Chowdry, a Bengali, and he is helped by Dr. Pollen and others.

The Deputations

The arrival of the Natal Indian Deputation has been an event of great interest during the past month. If Mr. Anglia and his companions see London for the first time with interest and pleasure there are not a few Londoners who welcome them with special kindness and who will be glad to number them henceforth among their friends. The Natal case had been laid before the Secretary of the State for the Colonies and for India; if the outcome still hangs in the balance the reception of the delegates has been courteous and friendly. The Westminster Palace Hotel, where Mr. Anglia and his companions are residing in company with Mr. Gandhi and Mr. Habib, is now a centre of special Indian interest and a visit to Mr. Gandhi and his companions is an inspiring experience. No truer leader could be in the cause of justice than M. K. Gandhi, and the result of his high ideals and selfless devotion is shown in the courage of those who are daring everything in this great struggle; such deeds, for instance, as that of Mr. Rustonji, freed and re-arrested at once, can only be the outcome of the noblest spirit and inspired by a splendid example. Whether the struggle is nearing an end or not the Indians of South Africa are being refined by fire and the gold will be the purer. A protest of words alone in the colour bar marked the discussion of the Union Bill in Parliament.

India in the August Reviews

It was only to be expected that the tragedy of the Imperial Institute on July 1st should have resulted in prominence to Indian questions in the August reviews. In the *Nineteenth Century* the first article is on "The Foundations of Indian Loyalty" by Sir Bamfylde Fuller; he thinks that "bargaining" for loyalty now takes the place of the older method of loyalty through respect, and he writes with some bitterness that "In the circumstances of Indian immorality there is little difference but of degree between the illegalities of the boycott, the violent contumacious authority, and political assassination."

The same review also publishes a long article by Professor Dicey upon "Hindu Students in England," dealing principally with the law students of Gray's Inn; he recognises that there are often difficulties and a good deal of loneliness to be faced by the Indian law student, but advocates a kind of passport for each student from the authorities in India before he

starts for this country, and adds that the Benchers of the Inns here must exercise their discretion in the matter of "calling" or not "calling" Indians to the Bar.

In the *Fortnightly* Mr. J. D. Rees writes on "Political Assassination in London," and he blames Sir Henry Cotton, Mr. Keir Hardie, *India* and the *Bengali* as guilty of just as much misrepresentation of the Government of India as the *Indian Sociologist*. He declares that force must sometimes be made manifest in the East, otherwise it is goodbye to law and order.

In the *Empire Review* Sir Charles Elliott writes about the Indian student, and blames his education in general and his faulty political education in particular for anarchistic outbursts. He wants more repression of seditious meetings and writings and more control of students here.

The branding together of such men as Mr. Surendra Nath Banerjee and Mr. Shyamaji Krishnavarma finds support in the columns of the *Whitehall Review* as well as in the *Fortnightly*, but in the former it is declared that the present signs of violence are due to the re-action against the measures of reform which have been forced upon India since the days of Lord Ripon. While the writer of the monthly Notes on India in the *National Review* insists that all reformers, Sir Henry Cotton, Mr. Gokhale, Mr. Bipin Pal, and Mr. Krishnavarma are working to the same end and that no varying degree can be recognised among them in responsibility for the unrest in India. A practical comment upon these lucubrations is the cable to hand a few days ago of the welcome home meeting of Mr. Surendra Nath Banerjee, at which an enormous audience rose to express their support of his dictum that anarchy is the foe to true progress in India.

—OBSERVER.

Chinese Diet Scale

The following is the report of Drs. Van Niekerk and Hamilton on the diet scales for Chinese prisoners.

1. That mealie meal is not the natural food of the Chinese, and that forming practically their entire diet when in gaol it is bound to cause digestive disorders and in consequence to prejudice their general health.

2. The Chinese employed on the mines are not given mealies in any shape or form, it having been recognised that it was not a suitable food for them when engaged in strenuous labour.

3. That rice their natural food should invariably form the basis of the prison dietary and a reasonable amount of vegetables should be issued daily to obviate the risk of scurvy or allied disorders.

4. That a meat ration be issued five or six times per month as is customary in the gaols of China.

The Indian in South Africa

It is extremely difficult to give an entirely satisfactory reply to the arguments brought forward by the speakers at the Indian meeting in Bombay with reference to their treatment in South Africa. In the first place these Indians are British subjects, and they have known civilisation far longer than Western Europe. They are not a barbarous people. Large numbers of them serve in the Indian Army and they perform their duty as citizens, and one reason for their loyalty to British rule is the justice and freedom which it secures to them. They have been told that they are members of the Empire, and numbers of them go to England every year for professional training. As education is advancing, and the people begin to gather a clearer idea of their privileges as British subjects, they are brought face to face with a position in British South Africa, which they do not understand. Very many thousands of them have been taken to Natal for the sugar and tea plantations, for domestic service, and other purposes, but though British subjects they find themselves placed at once on a different footing to other British subjects in that Colony. Every possible difficulty is placed in their way to settle permanently in the Colony.

In the Transvaal the position is worse. Many thousands of them went to the Transvaal in the days of the Republic, and the Government then laid down regulations with regard to them which formed the subject of protests from the British Government. In the Transvaal the bulk of the Indians were traders, and after the declaration of peace they returned to renew their occupations. On the granting of self-government to the Transvaal, however they found themselves faced with a determination on the part of the Government to expatriate them. The Transvaal did not want them, and they were told to return to India. They found, in fact, that though British subjects they were not allowed to wander through the Empire and settle in any part of it they choose. In the Cape Colony, a different system was adopted though the object in view was the same. The law allowed those to remain who were already domiciled in the Cape Colony, but put an end to immigration. Virtually, therefore, British South Africa is closed to British Indians except in the case of Natal where they may still be imported by the farmers under certain stringent conditions.

That the British Indian should find the position difficult to understand is natural enough, and in Australia he sees the same stringent law in force. The Colonists have discovered that the conditions render it impossible to permit the settlement of men of another race, and there is no pro-

bability of their reversing the decision at which they have arrived. It is a decision which the British Indians must accept, and which they must regard as final and irrevocable. The Colonists have been guided in their resolution by experience. In South Africa they feel that they have enough rare problems on their hands. They have the ever present native problem and have to deal with some five millions of people but now emerging from barbarism, and the Colonists have to solve the difficulty of fitting these into the social life. It is an enormous problem and it varies from year to year as the natives gradually rise in the scale of civilisation. In South Africa the Colonists cannot safely add to the difficulties of that problem. It is true that the Indian is a product of a civilisation more ancient than our own, but it is a different civilisation. The people have different characters, habits and ideas. They cannot be assimilated into the population, and their presence in large numbers creates constant friction and trouble. They cannot easily intermix, and it is not desirable that they should do for the sake of either of them. The characters and ideas of both have been fixed by many centuries of growth, and no wise man would seek suddenly to change either.

The conclusion to which we are driven is that British Indians should either remain in British India or that they should colonise tracts of the British Empire where they can carry their own customs and habits, and form the great bulk of the inhabitants. There are areas better suited to them than to the European, areas in which they can live and thrive, and where the European cannot, and their migration must be limited to those areas. It is not the Imperial Government, but nature which has made the difference between the European and Asiatic, nature has formed the mould for each, and the mould cannot be altered by legislation or by public meetings and Europeans as well as Indians must recognise the facts as they are. If the facts are fully recognised on both sides it will make matters easier in South Africa and in India, and the facts are that it is not advisable to attempt to mix the two races indiscriminately in any of the Colonies. It is wiser and better to allow them to remain apart and live apart though they are members of the same Empire.

The position in Natal is peculiar. The tea and sugar planters rely mainly upon the agricultural labourer of India, and employ large numbers of them. It is true no doubt, as was stated at the Bengal meeting, that if this labour supply were stopped the consequences might be serious for both these industries in Natal, for the Indians who do much of the unskilled labour in Natal are not agriculturists. We see no reason why agricultural labourers should not be allowed to go from India to Natal for a term of

years if they wish to do so, and if they can do so with advantage to themselves, returning to India with a sum of money which may set them up in life. Nor is it quite reasonable to argue that if Indian traders and others are not allowed to settle indiscriminately in South Africa Indian agriculturists shall not be allowed to come. The question should be left to themselves, there is no compulsion, but if the agriculturists wish to come, and are allowed to come for a fixed term, they should not be denied the opportunity of earning money which will be very useful to them. It is not a question in fact in which the Indian Government should be asked to interfere.—*The Eastern Province Herald.*

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

MORE RELEASES. On the 23rd ulto. the time of the Pretoria Tamils expired, and some fifty were released. They were met at the prison-gates by Mr. A. M. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, Mr. Thambi Naidoo, Mr. V. S. Pillay, Mr. G. P. Vyas, Mr. P. M. Joshi and a number of other passive resisters. Eighteen of the Tamils had been released on the previous day, the remission of the one day being made on medical grounds. On Wednesday last, Messrs. G. P. Vyas, N. A. Cama and Dildar Khan were released from Diepkloof Prison, after having served their term of three months' rigorous. Amongst those who went out to Diepkloof to welcome them, were Messrs. A. M. Cachalia, Imam A. K. Bawazir, M. P. Fancy, Sorabji Shapurji, Parsee Bomansha, P. B. Dorabjee, E. S. Coovadia, and H. M. Gandhi. On the same day was also released Mr. S. Pillay.

CHINESE PASSIVE RESISTERS. Two more Chinese were arrested on Monday last. Their cases, as also all the other Chinese cases, were remanded to the 30th ulto.

JUKKEI ROAD CAMP. In reply to representations made by the British Indian Association, on learning that an Indian prisoner had been removed to the Jukkei Road Camp, the following has been received from the Director of Prisons:—"With reference to your wire of yesterday, I have the honour to inform you that one Indian prisoner was transferred to the Jukkei Road Camp, owing to a misunderstanding by one of the Prison officers. Instructions have however been given for this Indian to be returned to Johannesburg Gaol immediately. It is not proposed in future to transfer Indian prisoners to Road Camps."

The Romance of the East*

A Review

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

Mr. John Murray deserves the warmest thanks of every lover of Eastern literature. He has not been satisfied with the splendid success of the excellent little volumes of the "Wisdom of the East" series published by him. He has now sought to ensnare the less serious-minded reader with the glamour of Eastern life and thought by the publication of a lighter series of volumes from well-known pens, entitled the "Romance of the East" series. The form of the new series is crown 8 vo., and therefore much larger than that of the better known series; but whereas the latter volumes are rather for the study and the coat-pocket, these are for everybody's use, even for that children, if need be, and are, accordingly, of more usual and, in some respects, more convenient, size. Mr. Murray has secured the skilled services of Mr. L. Cranmer-Byng, as Editor of the series. Mr. Cranmer-Byng is already well-known as joint-editor, with Dr. Kapadia, of the "Wisdom of the East" series, and nothing further, therefore, need be said as to his fitness and capacity for the new design.

We have on our library table at the moment the first three volumes of the new series, and they form a catholic enough selection. The scholarly Sir Arthur Wollaston leads off with "Tales within Tales," a simple, but picturesque condensed rendering into English of Pilpai's famous fables. The fable seems to be by far the most popular form of the moral lesson amongst all people and in all ages. The fable has, indeed, been called, "not a child's plaything, but a nation's primer." Pilpai's fables date from about 300 B.C. Nor does it matter, as Sir Arthur Wollaston half hints, whether Pilpai himself is historic or not—any more, for that matter, whether Aesop was historic or not—the Fables live, and will live for so long as the need for fables exists in the human mind. The Fables are strung together on a light cord of narrative, and, though short and simple in themselves, they contain gems of truth that the world would be poorer without. There are fourteen chapters to the main story—The Dangers of Calumny; The Fate of Evil-doers; The Benefits of Sincere Friendship; The Dangers of Deceitful and Treacherous Enemies; The Danger of Want of Caution; The Evils of Rashness; The Advantages of Caution; The Dangers of Flattery and Deceit; The

Advantages of Mercy and Pardon; Retaliation and its Dangers; The Danger of Ambitious Aspirations; Clemency and Compassion; The Danger of Misplaced Confidence; Fate, Destiny, and the Cruelties of Misfortune. The child, who is brought up on the pleasant intellectual food of fables, can surely never, when it has reached years of discretion, regard its wise animal teachers of erstwhile days as members of a lower and another creation.

The second volume, by Mr. Claud Field, the author of "The Confessions of Al Ghazzali," the famous Moslem divine who was the contemporary of the great Omar Khayyam, deals with the romances of the Abbassid Caliphs of Bagdad and Cordova. It is a fascinating book, recording the many interesting stories of "Al Mansur, the Builder of Bagdad," "Al Mahdi," "Haroun Al Raschid," of immortal fame, "Al Mamoun," and "The Clerk who became Caliph of Cordova." The stories are rendered into English from the pages of Masoudi, the historian, from his great work, "Marouj-ud-dhabab" ("Meadows of Gold"), written "at a time when Europe was slowly merging from barbarism," and when "in Bagdad the Arab theologians and philosophers were splitting metaphysical hairs, poets were making fortunes by poetry, and from Spain to India the arms of Islam were striking terror into the infidels." Of this Caliphate, Renan, the brilliant Frenchman, wrote:—

"At the culminating period of their power, the Abbassid Caliphs displayed a gaiety and skill in the art of living which had never hitherto been witnessed in Eastern sovereigns. At this epoch, gifts which the Arab spirit had never shown before were revealed: witty conversation became the highest form of enjoyment; theories of literary art were elaborated with extreme refinement. . . . This Arab society of the ninth century, the final product of an intellectual race, will always have its place in the history of culture. . . . The Caliphs . . . rendered a service of the highest value to humanity. It was under their auspices that translations of the chief works of Greek philosophy and science were made into Arabic. Few events in history are more important, for it was by means of these Arabic translations that the Western world in the twelfth century obtained its first knowledge of the writings on which all science is founded, the Greek originals of which did not come to light till the great Renaissance of the fifteenth century." And General Smuts and his Government would vouchsafe temporary permits to these poets and philosophers, whom an enlightened "National" Convention would relegate to modern ghettos! It may be noted, parenthetically, that it was rendered possible, through another Eastern people, the Jews, for Europe

to avail itself of these Arabic translations three centuries before the Greek originals come to light.

The third volume, "The Golden Town," and other tales, is a rendition into English, by Dr. Barnett, of the Hindu poet Soma-deva's great "Kathā-sarīt-sāgara," or "Ocean of Romance-rivers," itself a condensation of an earlier collection of tales called the "Brihat-Kathā." The stories are three in number—"The Golden Town," "Sudara-Sena and Mandaravati" and "Mriganka-Datta's Quest," and are said to have been related by the poet for the amusement of Sūryavati, wife of Ananta, King of Kashmir. The material of the story dates, in part, from long before the Christian era, "often showing affinities to the folklore of the most distant lands." The author adds a couple of pages of explanatory notes at the end of the volume which certainly make its perusal more valuable as well as more interesting.

A. CHESSEL PIQUET.

Governor Appealed to

Re-Fast of Ramadhan

An exchange of the following telegrams took place consequent on the Attorney-General not replying.

From the Chairman, British Indian Association, to His Excellency Acting Governor, Pretoria.

Mahomedan community urgently beseeches your Excellency listen to our prayer. The Fast of Ramadhan occupies thirty days. No Mahomedan allowed by religion to break fast between dawn and dark. No Mahomedan permitted neglect Fast save only sick or traveller. We have respectfully approached Attorney-General praying grant passive resistance Mahomedan prisoners a small relief, namely, a sufficient meal at dark, or permission to friends to provide such. Attorney-General absolutely refuses. We have by telegram asked him receive our Moulvi, but no reply has come. As this is so urgent, we venture apply thus to our only Protector. We pray you grant request or accept a deputation.

Government House, Pretoria,
September 24th, 1909.

Sir,—I am directed by His Excellency the Deputy Governor to acknowledge the receipt of your telegram of yesterday regarding the diet of Mahomedan prisoners during the fast of Ramadhan and in reply to say that he cannot undertake to receive a deputation on the subject except on the advice of his Ministers. His Excellency has, however, caused a copy of your telegram to be sent to his Ministers for their consideration.

I have the honour to be,

Sir,

Your obedient servant,

D. O. MALCOLM,
Private Secretary.

* "Tales Within Tales," by Sir Arthur N. Wollaston, K.C.I.E.; "Tales of the Caliphs," by Claude Field; and "The Golden Town and other tales," by Dr. Barnett, M.A., Litt. D.; "Romance of the East," Series, John Murray, London.—2s. 6d. each.

The Late Mr. K. R. Cama

A Scholar and Reformer

(Concluded)

In 1881, he delivered four lectures on the subject of the religious education among the Parsis and the necessity of placing it upon a sound basis. These lectures stirred the community to a certain extent and resulted in the starting of a fund, the objects of which were (1) to deliver lectures and sermons on the Zoroastrian religion, (2) to print religious and moral text books, (3) to impart a religious education to Parsi children attending Zoroastrian schools. Most of the books were written by his pupil, Mr. Sheriarji D. Bharucha.

When his uncle closed their firm they set apart a sum of one lakh of rupees to help in the education of members of the Cama family or any other Parsi. To this fund the late patriarch contributed twenty-five thousand rupees and he was at liberty to apply a portion of the income to any religious or charitable object he deemed fit.

A Clever Linguist

Mr. Cama besides being a prolific writer, was well conversant with about half a dozen languages, Oriental and Western, ancient and modern. He was a member of several European learned societies and was always in correspondence with most of the renowned European savants who generally consulted him on various Zoroastrian topics on which he was a profound authority.

The Society for the Diffusion of Knowledge, in Bombay, founded by Mr. Dadabhai Naoroji and others is the oldest institution of its kind in Bombay. Mr. Cama's connection with this society was long, intimate and useful. Besides this association, he was connected with several other local scientific and literary societies. Among those might be mentioned the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, the Anthropological Society, the Sassoon Mechanics Institute, the Student's Literary and Scientific Society, the Native General Library and Anjuman-e-Elmi-e-Parsi. He was well-known for his readiness to encourage the promotion of knowledge and there was hardly a public lecture or meeting of a religious or literary society which he did not attend. His familiar face was to be seen at almost all the meetings of the societies in Bombay. Almost all his evenings were generally occupied in either general or committee meetings of educational institutions, or in meetings convened for some public benevolent purpose for the good of the community or city. Recently he hardly left Bombay, but if he did it was on a lecturing tour or on some purpose of public utility. He always planned some benevolent movement or engaged himself in developing one already started.

The promotion of female education was one of the cherished objects of his heart. The Zoroastrian Girls' school of Bombay, the Nawajbai Tata's Girls' school at Navsari, and many other Parsi schools received encouragement from him. The Students' Literary and Scientific Society welcomed him and thanked him, so far back as 1855 on his return from China for the great interest he had shown in the cause of female education by his generous contributions.

Not only was the cause of scientific, moral and religious education, the object of his care and devotion, but that of physical training among the population of Bombay and chiefly among the Parsis also received his attention. The Parsi gymnasium which has given physical training to thousands of Indians, had been under his guidance for the last five decades. He joined the first Parsi Volunteer Corps in 1861, formed by the late Mr. Jehangir Burjorji Wacha's efforts. He was a member of the Bombay Corporation in 1875, as a representative of the Girgaum ward. He was also a fellow of the Bombay University and a delegate of the Parsi memorial court. He took a prominent part with the late Mr. Tyrrel Leith in starting the Anthropological Society in Bombay and had been its vice-President since 1889. He was connected with charitable and educational institutions too numerous to mention. A singular honour was conferred on him by the Mahomedan community appointing him a member of the committee deputed to report upon the Anjuman-e-Islam Madressa. He served as a plague volunteer and pointed out to Parsi priests that the inoculation was not opposed to the teachings of Zoroaster. He set an example to mill-hands by getting himself inoculated in their presence. He also assisted the authorities in the enumeration census of 1896, and explaining its aims and objects to the people.

The Parsi Calendar

The most important and monumental of Mr. Cama's work in connection with Zoroastrianism consisted of his arduous researches in ascertaining the religious year of the Parsis. He took great pains to remedy what he considered the defective calendar and he devoted a great deal of his time that the Parsi New Year must commence on the 21st of March, the day on which the sun enters the Aries. On this subject he had delivered scores of learned lectures and written a number of articles.

Mr. Cama took a keen interest in the question of "Baj-rongar" or "Muktad" ceremonies that agitated the mind of the community in 1897 when a certain religious trust was set aside as invalid in law. Mr. Cama deprecated the current notions of the ceremonies in honour of the dead as they were perverted and through he advocated a reform in this direction

he saw that the institution in its original conception was a good one. Last year a suit was brought in the Bombay High Court and it raised afresh the question of what should be the rationalist attitude towards charitable endowments in general, and those directed by religious propaganda in particular. In that case Mr. Justice Davar after a lengthy enquiry decided, contrary to certain previous decisions in India, that a bequest for the purpose of performing certain Parsi ceremonies, called "Muktad" ceremonies, was a good charitable bequest, and therefore not void on the ground of perpetuity. This was a great vindication of the principle held by Mr. Cama.

In order to mark the appreciation of his services to the community a movement was started by Erwad Jivanji Jamsetji Mody to present him with the "Cama Memorial Volume" and this was presented to him at a public meeting by Sir Jamsetji Jijibhai, about seven years ago.

In 1856 Mr. Cama left for England with Mr. M. H. Cama, and Mr. Dadabhai Naoroji to start the first Indian firm in London and Liverpool, under the name of Messrs. Cama and Co. In England he was the guest of Mr. Mount Stuart Elphinstone who first sowed the seeds of English education in Bombay. He visited the principal cities of Great Britain, France, Switzerland, and Germany, studied French, German, and other languages at Paris and attended the course of lectures delivered by Professor Charles at Paris on the religion of Zoroaster. He also visited the Roman Catholic monastery at Chartreuse with a view to learn the working of institutions of that nature.

Masonic Honours

Mr. Cama was a zealous mason. He joined the Freemasons' Lodge, "Rising Star" in 1854 and he was the oldest member of the Masonic Brotherhood and had obtained the highest honours within the reach of an Indian. He was the first Indian to be the Grand Master Depute of the Scottish Grand Lodge in India. During a few months' absence of the Grand Master he had full charge of the Grand Lodge of India. He had received the unusual honour of being the first Indian Grand Superintendent of Scotch Royal Arch Masonry in India. In 1876 he published a pamphlet on Freemasonry setting forth the teachings of the craft for the benefit of non-Freemasons.

DURBAN INDIAN SOCIETY. An interesting debate on the Natal Indian Congress took place on Sunday last in the Anjuman Islami Hall, Grey Street, Durban, under the auspices of the Durban Indian Society, in which Deshbandhu, Lazarus, Gabriel, V. Lawrence, S. N. Pathe, Moulvi Sahib and A. D. Pillay took part, Shriji T. M. Nair being the principal speaker.

More Deportations

Sufferlugs en Route

Deportation through foreign territory by foreigners still continues with its hardships and its deplorable influence. Special attention is drawn to the hardships of Omarjee Abraham. Adam Ismail and the illegal deportation of Abdool Rahman. They made the following statements. Omarjee Abraham, Hawker, 27 years, came to Transvaal in 1903 with uncle Mahomed Ismail, was then 11 years of age, arrested 3rd Sept., taken before Magistrate 4th Sept., sent to Pretoria, kept in charge-office till the 9th September. Adam Ismail, 28 years, entered 1905, details of arrest as above. Omarjee Abraham and Adam Ismail arrived at Delagoa on the morning of the 10th September. They were sent to prison and released at four thirty on Saturday Sept. 11th 09. On Thursday Sept. 9th at 8 o'clock in the evening they were served with rations and had nothing eatable till after their release at four thirty on Saturday Sept. 11th 09. They were offered mealie-pap on the afternoon of the 10th Sept. 09 in gaol but as this makes them ill they could not eat it. Abdul Rahman employed Robinson Gold Mining Co. came to Johannesburg 14th July 1897 taking Dutch Registration certificate, claims domicile rights in Cape Colony. Is well known in Cape Town to both Europeans and Indians as connected with the businesses of Mr. Shapoordeen, No. 3 Railway Mt. Woodstock and No. 17 Godfrey St., is known to Mr. Friedlander, Solicitor, S. H. Carey, Law Agent, R. Wilson and Donald Wilson, Merchants of Capetown; has £75 outstanding. We may add here that deportation is illegal for those possessing domiciled rights in neighbouring colonies. Moosa Amodjee, Johannesburg and Heidelberg, age 34, came to Transvaal 1897, bought Dutch Registration certificate, left Komati Poort 1899 staying Lourenco Marques till 1902, permission being granted to enter Transvaal on application made by Ebrahim N. C. Camroodeen, Ebrahim Couvadia and Vale Adam, merchant, Johannesburg. Applied voluntary Registration—name posted outside von Brandis Square Registration Office as a successful applicant—asked for certificate, was told that he must give eighteen impressions, threatened with retention of certificate etc., if eighteen impressions were not given, refused. Informing official that he had taken an oath and could only give thumb impression, certificate was withheld, arrested and sentenced three months imprisonment with hard labour twice 19. 3. 09, at Volksrust, 28. 5. 09, at Heidelberg, arrested Heidelberg 17th August, sent to Roodepoort then to Jeppe, arriving at Jeppe at 6.30 in the morning of the 8th Sept. Last food served out was at Roodepoort 5 o'clock evening

of 20th 7. 09, arrived Delagoa morning of the 9th suffering from hunger. £50 outstandings. Valmari Ranchod Tailor, Standerton came Transvaal 1902, paid £3 for registration certificate in 1903. In 1904 lost certificate in Pretoria received a copy from Asiatic Office, went to India 1905, returned Sept. 1906 via Delagoa, arrested and was sent to Kimberley, brought before Magistrate, won his case, was allowed to proceed after being about fourteen days in gaol, went to Standerton, later applied voluntary Registration, refused, deported via Volksrust, returned. Valmari Ranchod states, went before the Magistrate prior to his deportation asked for time to settle his business, refused, although bail was offered. Essop Alli Jawa entered Transvaal first time about six months prior to outbreak of hostilities returning via Durban and receiving permit 1902, in 1903 took Registration certificate paying £3 for same, in 1908 left for India, returned to South Africa. In August 1909 made application under Act 36/08, refused, appealed and lost his case. Known as a resident in Pretoria since 1904 by Europeans.

Indian Graduate Honoured

Under the auspices of the Durban Indian Society, an "At Home" was held at Mr. I. B. Timol's hall in Grey Street, on Friday evening last, to welcome Mr. Joseph Royceppen, the first Colonial-born Indian to graduate as Bachelor of Arts of Cambridge University, and a Barrister-at-Law.

For the occasion the hall was made gay by the decoration with plants, ferns, etc., and was made to present an animated appearance. The hall was filled to its utmost capacity, and the guest was received with hearty cheers. The first of the proceedings consisted of a musical programme of vocal and instrumental items. A pleasing innovation was a musical drill by young ladies. The musical programme being completed, Mr. H. L. Paul welcomed Mr. Joseph Royceppen on behalf of the Indian community, in a lengthy speech mentioning Mr. Royceppen's accomplishments as a musician of no mean order and his fondness for cricket and other manly sports. Mr. Gaelem Hoosen, of M. C. Camroodeen and Co., on behalf of the Indian community, then garlanded him with a wreath of roses, amidst loud cheers. Mrs. Royceppen, the aged mother of the guest was also honoured in a similar manner, according to the national custom. Other speeches were made, to which the guest said in reply that the occasion was to him both a pleasant and a painful one: pleasant because he was favoured by good fortune to look upon the faces of his near and dear ones after so long an absence, and painful because

of the distress of the Indian community of South Africa as a whole, and of the Transvaal and Natal in particular. He urged upon the gathering the pressing need for concerted action in any given direction, and pointed out the peculiar force of unity. His services were at the community's disposal, the speaker continued, but the work to be done in South Africa required the best endeavours of every good Indian, as it was not a one man's job.

A feature of the meeting was the presence of members of every section of the community.

Correspondence

A Valuable Suggestion

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I have for some years past taken a deep interest in what is known as the "Asiatic Question" in Natal and the Transvaal, and have, from time to time, gained much enlightenment on the subject in its various and varying phases from the perusal of admirably written and lucid articles appearing in INDIAN OPINION. The chief features of the question seem to my mind to be the present political disabilities of Asiatics in both colonies and the absurd and degrading persecution of Asiatics in the Transvaal, a persecution which is without question one of the foulest blots on the administration of the country. One has watched with painful interest the malicious growth of this persecution from the passing of the ill-advised ordinance to the latest phase of its cruel and stubborn enforcement, and one has noted, as month succeeded month, the pathetic bending to the storm, the courage, the noble tenacity of purpose, of those unhappy victims of a vindictive law. Then the question arises: What are the Asiatics and their leaders doing in the way of active work towards the amelioration of the very deplorable state of affairs which exists? We are all, I suppose, looking forward to that happier future which is promised us under Union, when wiser, kinder, and more humane counsels will dictate the Government of South Africa, but if no strong and stirring effort is made now, the chances seem to be that, so far as the Asiatic question is concerned things will remain pretty well as they are. The Prime Minister of the Transvaal, who is likely to be the dominant force in the Union politics and who will most assuredly be advised by Mr. Smuts, is asking England, even now, to "leave South Africa alone," to trust him and his friends to administer the country with justice to the native races. Well you have seen what Mr. Smuts' idea of justice is as regards Asiatics.

Some definite active policy must be framed and acted upon at once if any alteration is to be effected in the

status of the Asiatic in South Africa. The exhibition of a high-souled martyrdom will have no effect whatever on the powers which dominate the Transvaal, and as regards the question of the enfranchisement of resident Indians in Natal or the Transvaal, if this is to be achieved there should be definite organisation in the matter of joining a powerful body of European opinion on the subject. While one has every sort of respect for the lofty intelligence of the Asiatic community, so far as their leaders of thought are concerned, it stands to reason and common-sense that their efforts unaided by European support and sympathy will not avail entirely. Are any efforts being made to obtain this support and sympathy in Natal. Do you know your friends? It is a fact that there are large numbers of thoughtful and influential men in the Colony who have sound ideas on the question of Asiatic enfranchisement, but so far as I am aware, no one has yet come out in the open. The press of the Colony is hardly likely to support the cause of the Asiatic, simply because commercial interests are more valued than political honesty. With all due respect, but I am open to contradiction and would welcome it—I venture to suggest that not ten per cent. of Europeans in Natal ever read your excellently edited paper. The ordinary man in this Colony regards the Asiatic question with absolute indifference, the majority of those who are brought in contact with Indians in their daily lives simply regard them as soulless animals to be driven and sworn at, creatures without any human instincts, devoid of traditions, religion or family love. All this must be altered.

You will have noticed in the South Africa Act (Chapter 23, Section 1 and 2) that eight senators shall be nominated by the Governor-General in Council and shall hold their seats for ten years. One half of their number (i.e. four) shall be selected on the ground mainly of their thorough acquaintance by reason of their official experience or otherwise with the reasonable wants and wishes of the coloured races in South Africa. The selection of these four senators will not, of course, take place for some time yet, but perhaps it would be worth while even now the various Asiatic communities in South Africa were to keep themselves acquainted with the trend of political intrigue, and it may be by some combined effort, influence may be brought to bear in the highest quarters in the direction of securing the selection of four men who would loyally and faithfully carry out their duties in the evident spirit of the Act.

I trust you will absolve me from any desire to dictate to you or your followers, since I can assure you that in making these few unreserved remarks on a subject which greatly interests me, I am only animated by a real

sympathy and regard for the welfare of the oppressed.

I am,
Yours Faithfully,
GEORGE F. HOLLINGSWORTH.

The Colour Question

What is European Descent?

Cape Town, Sept. 29. In the Supreme Court to-day Mr. Justice Buchanan heard the application of Henry Alexander Kinnear, of Beaufort West, that his description on the voters' roll as "off coloured" be altered to "European."

The applicant was a grandson of a former civil commissioner of Paarl, his grandmother being "off-coloured." The applicant was born in Scotland, and his mother was white.

Mr. Justice Buchanan, in giving judgment, said that Parliament had not chosen to indicate in the Civil Commissioner how he was to in the column as to the race of voters, and he thought it was not for him to decide the question, for under the Act of Union applicant's status would not be affected by the judgment. The description in the present case did not affect the qualification, and he declined to make the order. He remarked, in doing so, that the applicant was not prejudiced as to the construction put upon his descent. If this had been a question of European descent the Court would hold the view that the applicant was of European descent.—Reuter.

A Moving Thing to see

"I take my stand firmly on the ground that the welfare of a nation rests not on its material prosperity, not on its great schemes of irrigation and the development of its natural resources, not on its increase of wealth, or even on its progress in what we call civilisation, but on its religion.

Writing on this subject in the *Daily Telegraph*, Mr. Hall Cairns further says:—

"The religion of the people of Egypt is manifestly the most powerful force in their lives. 'Allahu Akbar' (God is most great) seems to be for ever ringing through the air. No moral degradation can silence the voice that proclaims the profession of faith. Even the ghazis (the night watchmen), who tramp through the towns and villages in the darkness, salute each other with cries of 'Wahhed!'—an abbreviated form of 'God is one!'

"Somebody said he could never look upon Mahomedans at prayer without wishing to be a Moslem; and, indeed, it is a very moving thing to see, in the course of a great pilgrimage such as that of the Sacred Carpet, a vast multitude of men on the open desert, when the afterglow is flaming along the sand, giving its yellow the

look of bronze, kneeling in long rows, with their faces to the East. The thought that millions of other men are at the same hour sending up their great chorus of praise to God is profoundly affecting."

Facts and Comments.

SIR MATTHEW NATHAN'S APPOINTMENT. "Not only his many personal friends in the community, but all who appreciate the services and ability of Sir Matthew Nathan, will congratulate him on his appointment to the position of Secretary of the General Post Office," says the *Jewish Chronicle*. "The appointment marks another stage in a singularly brilliant career, which has shed great honour on our community. Sir Matthew Nathan is, indeed, making Jewish history fast; for, as he was the first Jew to obtain a colonial governorship, so he is now the first of his race to occupy an important post in St. Martin's-le-Grand. It is a pleasure to know that Sir Matthew has always been ready to serve his coreligionists when and where he could."

A BLOW AT THE FREEDOM OF THE PRESS. "If a head constable has reason to believe any meeting or meetings are likely to result in a breach of the peace he can invoke the power to forbid them; but he has no moral or legal right to tolerate the holding of such meetings and yet to forbid the advertising of the same in the usual way. If the Liverpool head constable's action is to be taken as a precedent it will be the most serious blow that has been aimed for many a year at the freedom of the British Press, and through the Press at the freedom of the public itself. The right of free speech and of public meeting is a sacred one, and lies at the very root of our liberties.—*Evening Express*, Liverpool.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Inaccessible ...	423
What is Militarism? ...	423
If Dickens were here! ...	424
Why not go? ...	424
"The Dog's Collar" ...	424
Once More Free! ...	424
OTHER ARTICLES:—	
Ancient Indian Chemistry ...	425
An Awkward Business ...	425
Notes from Volksrust ...	425
Indians in London ...	426
At the Heart of the Empire ...	427
Chinese Diet Scale ...	428
The Indian in South Africa ...	429
Notes on the Transvaal Struggle ...	429
The Romance of the East ...	430
Governor Appealed to ...	430
The Late Mr. R. B. Cairns ...	431
More Deportations ...	432
Indian Graduate Honoured ...	432
The Colour Question ...	433
A Moving Thing to see ...	433
Facts and Comments ...	433

CORRESPONDENCE:—	
A Valuable Suggestion ...	434

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીપ્રેસ, રાનીવાર, તારીખ ૨૭ ઓક્ટોબર ૧૯૦૯.

અંક ૪૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ઓરેલો-તા. ૨૭ ઓક્ટોબરથી, તા. ૮ મી ઓક્ટોબર સુધી, ૪૦ સ. ૧૬૦૯.
હાઉ-બાહરના વડ ૩ થી બાહરના વડ ૧૦ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.
સુસલમાન-તા. ૧૧ રમખાનથી તા. ૨૨મી રમખાન સુધી, ૧૯૨૭ હીબરી.

વાર.	ક્રિસ્ટી કાલે	હાઉ કાલે	ક્રિસ્ટી કાલે	પારસી કાલે	સુસલમાન કાલે	સુસલમાન કાલે
કની.	૨	૩	૧૬	૨૦	૫ ૩૭	૫ ૫૧
રવી.	૩	૪	૧૭	૨૧	૫ ૩૬	૫ ૫૧
સોમ.	૪	૫	૧૮	૨૨	૫ ૩૪	૫ ૫૭
બોમ.	૫	૬	૧૯	૨૩	૫ ૩૩	૫ ૫૮
સુધ.	૬	૮	૨૦	૨૪	૫ ૩૨	૫ ૫૪
સુર.	૭	૯	૨૧	૨૫	૫ ૩૧	૫ ૫૯
શુક.	૮	૧૦	૨૨	૨૬	૫ ૩૦	૫ ૫૯

અનુક્રમિકા.

સફરેજેટ ઓરેલોની સહનશકિત	૧૨૩
નમાપન કેસ	...
શ્રી કેવલુ	૧૨૪
મી. સી. વાય ચીંતામણીનો કાળ...	...
દેસવડા વિરુદ્ધ હિલચાલ	...
મી. ઈ. એરોરીએશનની હાલત	...
એલેક્સાન્ડર ખજાણા	૧૨૫
અંગ્રેજ ડેપુટીશનની સુસાફરી	૧૨૬
ગોરખીઆ હાઉસ કોર્ટમાં	૧૨૭
હાઉસ	...
અવલોકન	૧૨૮
ટરાંસવાલના માર્ગદર્શક હાઉસની	...
મી. અખાદે-આલમ	૧૨૯
મી. હાઇ હાઉસનો સુરેષો	૧૩૦
પરચુરણ ચર્યા	...
આનાઓની હાલત	...
હાઉસ ડેપુટીશનની સુસાફરી	૧૩૧
એક લાલચીનો સવાલ	...
પોર્ટ ઈન્ડિયાએવની હાઉસ સુસલમાન	...
કામ	૧૩૨
જનરલ બેથાના વિચારો	...
મી. રાયપનને માન	૧૩૩
ચાલુ પરતમાન	...
તાર સમાચાર	૧૩૪
કેપ્ટાઇન કુલવલ્લ કોસ્લામ	૧૩૫
હાઉસ રાજકવારી હિલચાલ	...
હાઉસના ખજાણા	૧૩૬
નાહારી કોર્ટની મોટીસી પદ્ધતિ	૧૩૭
મોહમ્મદ મોહમ્મદ	...
રોહિત અમલદાર	...

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૭ ઓક્ટોબર, ૧૯૦૯.

સફરેજેટ ઓરેલોનો સહન શકિત

વિધાયતની ઓરેલો કેવાં કુખ ખમે છે તે ખતાવનાર એક લખાણ અમે ગયા અંકમાં આપ્યું હતું. સમજી હાઉસ એક પક્ષ એવો ન હોવો જોઈએ કે જે ઓરેલોની કુખ સહન કરવાની શક્તિ જોઈને પડે ન લેવ. અત્યારે આ બોધ ટરાંસવાલના હાઉસ એવો—હાલમાં રોકાએલા સત્યાગ્રહીઓએ ખાસ કરીને લેવાનો છે. ટરાંસવાલની જેલોમાં ધણું કુખ સહન કરવામાં આવે છે તેની કેસથી ના પાડી શકાય નહીં. જતાં તે કુખ સહન કરવાથી કેટલાક દીલા પડે છે, અથવા તો કેટલા લાંબા વખત સુધી જેલનાં ને બીન કુખો ઉઠાવતાં પડે એવો સવાલ મનની સાથે કરે છે. તેમને માટે ઓરેલોની દ્રવતાના દાખલાથી ખાસ ટીપ્પણી મળે છે. તેમની પેટે અપવાસો કરવા એવું અમે નથી કહેવા માગતા. માગેલું મેળ વવા માટે મરતાં સુધી લડવા તપપર હોઈએ તોજ ફતેહ મળે છે એ ઉપર અમે ખાસ ધ્યાન ખેંચવા માગીએ છીએ. અમુક હક (રાજપૂતારી કેદી ગણાવાનો) ના આપવામાં આવે તો અમુક કામ મરતાં સુધી ન કરવું એવું ને અગમણ્ય ઓરેલો ખતાવે છે તે (અગમણ્ય) ખાસ અનુકરણ કરવા લાયક છે. "શત્રુ યથા જાય તોપણ પોતે ને હરાવ કરે છે તેને કદી છોડવું નહીં" આવી પ્રતિજ્ઞા ઓરેલોની હતી તે આપણી હાલમાં પણ લાગુ પડે છે. જીત ન થાય તો જેલને નહીંજ છોડીએ એ પક્ષને મરણ પર્યંત વળગી રહેવાનું છે એ તેનો ખાસ બોધ છે. તેમ માથે તો, ઓરેલોને જેલમાંથી છોડી દેવા પડે છે, તેમ આપણી કાલે પક્ષ અવકાશ માગવા માગ.

નમાપન કેસ

નમાપનના મરણ સંબંધમાં ફરીથી તપાસ કરવાને ટરાંસવાલના આક્ટીવ મેમ્બરને પાસે થોડા વખતપર માગણી કરવામાં આવી હતી તેનો હાલમાં જવાબ મળ્યો છે. સરકાર જણાવે છે કે એ કેસમાં વધુ તપાસ ચલાવવા તેઓ ધારતા નથી. આમ ના પાડવાનું મરણ થયું છે તે આપણે સહેલાઈથી સમજી શકીએ છીએ. જેથી હાઉસનો ને નવી એરી ડેવીટો થોડા વખતપર કરવામાં આવી હતી તે તેમજ જુની એરીડેવીટોનું એક વળન એટલું વધી જાય છે કે તેની આગળ સરકારના જેલના અમલદારોની જુલાનીઓ માલ વગરની થઈ પડે છે. એટલે સરકાર પેતાના અમલની ખુલ્લા પડવાની અણીપર આવેલી એક બાબતને વિશેષ ઉધારી પડતાં અટકાવી છે. તો પણ નમાપન કેસમાં જેટલી મહેનત લેવામાં આવી છે તેથી હાઉસ કોમનો અર્થ સર્વો વગર રહ્યો નથી. ઉપરા ઉપરી એરીડેવીટોથી જે દયાથી સરકારપર ચલાવાયું છે તેની અસર તેનાપર ઘણી થવી જોઈએ. તેને ખાતરી થઈ હોવી જોઈએ કે જ્યાં ગેરમનસાઈથી થેડો ધણો પક્ષ જુલમ હશે ત્યાં ની સાથે માંપના ઉપાયો લેતાં હાઉસ અચકાવ તેમ નથી. વળી જે તપાસ, અધુરી જેવી પણ, થઈ અને જેલના અમલદારોને નોકરી શુભાવવાનો ભય આવી પડ્યો હોય તેથી તેઓ એવી વસ્તુકે ફરીથી ચલાવતાં કરશે. પ્રીટોરીઆમાં કેટલક તામીલ જેલોએને એક દિવસ અગાઉથી છોડી મુક્યા, એ નમાપન કેસમાં કેમે જે કાળજી ખતાવી છે તેવું જણે છે; ને ભવિષ્યમાં હાઉસ કેદી બાબત ઓછી ખેદકારી રખાશે તેવું ચિન્હ છે. વળી ટરાંસવાલની જેલોમાં માત્ર હાઉસ સંબંધમાં નહીં, પણ આખા હારોપારમાં ખામી છે એમ ગોરા લોકો ને લાગી આવ્યું છે. તેથી તે મોટા સવાલમાં તપાસ ચલાવવા એક કમીશન નીમાય એવી વધી છે. એટલે આપણી વક્તિના હકમાં આ કેસમાં લેવાયેલી મહેનત લેવામાં મીવડી છે એમ જણી શકાય.

સો કેળવણી

મએ અઠવાડીએ એક દીદી સ્ત્રીની ફોતેલ વિષે અમે તોંધ લીધી હતી. સી કેળવણીના બાકામાં એક વિશેષ ખચર અમારા જાણવામાં દાલ આવેલ છે. મદ રાજના 'સ્વદેશમિત્ર'માં પ્રસિદ્ધ સચેલા લખાણ ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે કરમનના મી. વી. આર. આર. મુડનેની દીકરી બાઇ ગુણવૃધીઆમલને અભ્યાસ કરવા માટે દેશમાં મોકલવામાં આવેલ છે. આ બાઇની ઉંમર નાની છતાં વિદ્યાભ્યાસ માટે દેશમાં રહેવાનું તેણે પસંદ કર્યું છે. તેને જાણવામાં માટે એક કેળવણી તામીલ એરતને ખાસ રોકવામાં આવેલ છે. બાઇ ગુણવૃધીઆમલ દાલમાં મદુરા પંડીયાઇની એન્ટ્રન્સ પરીક્ષા માટે અભ્યાસ કરે છે. એના ખચર મળ્યા છે કે જ્યારે કરમનમાં હતી ત્યારે એ બાઇ કરમનની તામીલ રજુ સાથે સંબંધ ધરાવતી હતી, તેમજ તેની માતૃશ્રીની સાથે કરમનની એરતોની મંડળીની સંકરેટરી હતી.

મી. સી. વાય ચીંતામણીનો કામળ

ખરી લાગણીના ચિતાર

મી. સી. વાય. ચીંતામણી તરફથી એક કામળ જોડા-સખરમ મી. ઇ. એસોસીએ જનને મળ્યો છે. મી. ચીંતામણીનું નામ આ જાપાના વાંચનારની જાણમાં અત્યાર પહેલાં આવી ગયું છે. હોંદના મુખ્ય રાજદારી આગેવાનોમાંના તે એક ગણાય છે. અદલાખાદના 'ઇન્ડીઅન પીપલ' પત્ર સાથે તેઓ સંબંધ ધરાવે છે. કોંગ્રેસના આગેવાનોમાં તેમનું વચન બહુ છે. તેમના કામળનો તરજુમે અમે નીચે આપીએ છીએ:—

મી. ઇ. એ. ના પ્રમુખ જોગ, વહાલા સાહેબ,

"મી. દાદ બાઇ નવરોજી તથા બંગળાની એંગરને મોકલેલી તમારી અરજની નકલો મળી છે. તે મોકલવા માટે હું આભાર માનું છું. દરસવાલની લડતને ધ્યાનપુરવક નીદાળી રહેનારામાંના હું એક છું. ત્યાં મારા બાઇઓનાં દુઃખો વિશે સંકળી મારી આંખમાંથી ખરેખર આંસુ પડે છે, એ તમે નકરી માનજો.

પણ તે બાઇઓની બહાદુરી જાણીને હું અસાન મચરર થાઉં છું કે જે પ્રાંતમાં આવા નરો ઉત્પન્ન થાય છે તેની ઉન્નતિ જરૂરમાં યધીજ જોઇએ. હું ઇચ્છરને આરયના કરું છું કે મી. ગાંધી તથા મી. પેલાકને તેમના મીશનમાં ફોતેલ મળે. દીદી જાપાઓમાં તો હું ઘણી વાર લખાણ કરી ચુક્યો છું. અને કહેતાં ખેલ થાય છે, અને શરમ આવે છે કે અત્રેના દીદી ઓએ તમારે માટે ચોકુજ કર્યું છે; પણ હું આશા રાખું છું કે હવે તેઓ વધારે મદદ કરે, અને તમારા વતીમાં તમને લિતાવળે છત મળે."

લી. તમારો, અત્યાંન સ.એ

સી. વાય ચીંતામણી.

દેશવટા વિરૂદ્ધ હિલચાલ

મી. એબીઅલ આઇઝાક જેએ જોડા-સખરમની એસોસીએશન તરફથી ડેલા જોઆને મળેલા છે, અને દેશપાર ચનારા દીદી સખ ધમાં બનતી તજવીજ કરે છે, તેમણે ત્યાંના વિદીશ કોનસલર એક લખાણ મોકલ્યું હતું. જેમાં દીદીએને દેશનિકાલ કરવામાં આવે છે તે જ ધ થાય તેટલા માટે પોતાની લાગવગ ચનારા કોનસલરને અરજ કરી હતી. તેનો જવાબ કોનસલરે એવો આપ્યો છે કે:—

"પોરદુગીઝ સરકાર એ કામ કાયદા પુરવક કરે છે, એટલે વડી સરકાર તેમાં વચ્ચે પડી શકતી નથી."

મી. આઇઝાકે પાછું લખણ કર્યું છે તે નીચે મુજબ છે:—

"આપે કામળ લખી તરફી લીધી તે માટે આભાર માનું છું. બીન ગુ-હેમાર વિદીશ દીદીએ લોરે-સો મારકલ આવવાને રાજી નથી. તેમને અહીં ફરજઆલ કમ જવામાં આવે છે. ત્યાંથી તેમની મરજી વિરૂદ્ધ દરિયા રસ્તે હીંદુસ્તાન ચલાવી દેવામાં આવે છે. આમાં છટર નેજનલ કાયદાનો ભંગ થાય છે, અને વિદીશ પ્રાંતની રસ્તેત્રતા ઉપર કાયદા વિરૂદ્ધ હરકત આવી પડે છે. આટલા સારૂ મારી એસોસીએશન માને છે કે પોરદુગીઝ સરકારનું આ કામ કાયદા પુરવક નથી.

આ સમય ખંજીર છે. આવો બતાવ દાખવારપ બને તો જરૂરમાં લખણ મુચવાકા ઉભા થવાનો સંભવ છે. તેખજ દેશપાર ચનારા ઉપર પારાવાર દુઃખ પડે છે, એ બધા તરફ નજર કરતાં હું

આપને ફરીથી અરજ કરું છું કે આપ સાહેબ નામદાર સરકાર પાસે આ બાબત તુરતજ રજુ કરશો, અને વિદીશ પ્રાંત ઉપર આવા કાયદાનો અમલ થાય એમાં એમને શું મત છે તે જાણવાની કૃપા કરશો."

બિ. ઇ. એસોસીએશનનો લડત

રમજન માટે ખોરાકનો સવાલ

દરસવાલની જોડેના વડાને ગમ્મ તા. ૯ મીએ બિ. ઇ. એ. ના ચેરમેન મી. ઇ. આઇ. અરવાતે નીચે મુજબ કામળ એટર ની જનરલ ઉપર લખ્યો હતો:—

ચાલસ માસની તા. ૧૪ના અરસામાં નવો ચાદ દેખાશે લરથી મુસલમાનોને રમજન માસ શરૂ થાય છે. આ આખા માસમાં તેઓ દિવસના મુદ્દલ ખાના નથી. સખત મજુરી જોગવતા ધણા કેદઓ મુસલમાનો છે, તેથી તેમને આ અરસામાં ઘી સાથે સારો ખોરાક મળે એવું જેલના મચરનરને ફરમાવશો એવી મારી કપીટી આશા રાખે છે. પણ જે આ તરફ ડીપાર્ટમેન્ટ એવી સમવક કરવા નારાજ હોય તો એ કેદીઓના લાગના વચગતાઓ તેમને ખોરાક પહોંચાડી શકે એવી પરવાનગી આપશો. યા દુદી લોકે ને પોતાના અપવાસના દિવસોમાં આવી પરવાનગી મળે છે. એ બાબત ઉપર હું આપનું ધ્યાન ખેંચું છું.

જવાબ

એક અઠવાડીયા પછી જેલના વડા મી. જે. ડી. રૂસ તરફથી નીચે મુજબ જવાબ મળ્યો:—

મુસલમાન કેદીઓને રમજનના દિવસોમાં ખોરાક બાબતની સમવક કરી આપવા સંબંધીના આપના કામળના જવાબમાં લખવાનું કે એટોગની જનરલ આપની માંજણી કબુલ કરી શકતા નથી.

ફરી લખાણ

ઉપલો જવાબ મળ્યા પછી મી. ઇ. એ. તરફથી નીચે મુજબ તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો:—

રમજનના અપવાસ બાબતના આપના ચુકાદા વિશે ફરી વિચાર કરવાનું સુચવીએ છીએ. મુસલમાન લોકોએ આ ધાર્મિક અપવાસ કરવા એવી તેમના ઉપર ફરજ છે એ ઉપર બહુ ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર નથી. આ બાબત તુરતજ કેપુટેશનને મળવાની રજા આપશો.

વળતો જવાબ

તેનો જવાબ એટલેની જનરલે નીચે મુજબ આપ્યો છે :—

યુક્ટો ફેરવી શકાય એમ નથી. તેમ જ ડેપુટેશનને પણ મળી શકાય એમ નથી. જેલથી છુટવા પછી કેદીઓ રોજ રાખી શકે છે. એમ કરવામાં મુસલમાની ધરમ પ્રમાણે વાંધા આવડે નથી એવા મને ખબર મળ્યા છે.

ફરી શ્રી. ઇ. એ. તરફથી નીચે મુજબ તાર કરવામાં આવ્યો છે.

મુસલમાની ધરમ વિશે એટલેની જનરલને ખોટા ખબર મળેલા જણાય છે રોજ મુલતવી રાખી શકાય નહીં. એટલે ની જનરલને અમારા તરફથી મોલવી સાહેબ સમજણ પાડવા મળે એવી રજા આપશે. મુસલમાનો આ બનાવથી બહુ જ ઈશ્કેરાયા છે.

વધુ લખાણ

તા. ૨૨ મીએ એસેસીએશન તરફથી નીચે મુજબ લખાણ ગવરનર ઉપર મોકલવામાં આવ્યું :—

"મુસલમાન કોમ અરજ કરે છે કે અમારી માગણી ઉપર ખાન આપણું જોષએ, રમજનના રોજ ૩૦ દિવસ સુધી ચાલે છે. સવારથી તે સાંજ સુધી માં મુસલમાન હાથ ખેરાક ખાઈ શકતા નથી. તેમ જ રોજ કરવામાં તેઓ સુધી શકતા નથી. અમે માનપુરવક એટલેની જનરલને અરજ કરીએ છીએ કે સત્યાગ્રહી મુસલમાન જેલીઓને દિવસ આશર્યા પછી ખાવા માટે પુરતો ખેરાક આપવો, અથવા તે તેઓ ખેરાક પુરો પાડવા લેવા જેલીના સગાઓને રજા આપવી. આ વાતની એટલેની જનરલના પાડે છે. અમારા મોલવી સાહેબની મુનાકાત લેવા કહ્યું, પણ તેનો જવાબ આપ્યો નથી. ગવરનર તરીકે તમે અમારા રક્ષક હોવાથી હાથ માટે અમે અરજ કરીએ છીએ. આશા છે કે અમારી માગણી સ્વીકારશે અથવા અમારા ડેપુટેશનની મુલાકાત લેશે.

ગવરનરનો જવાબ

ઉપરનાનો જવાબ નીચે મુજબ મળ્યો છે :—

"રમજન માસમાં જેલી ખેરાક સંબંધી તમારું લખાણ મળ્યું છે તેની પહોંચ સ્વીકારું છું. જવાબમાં લખવા તું કે પ્રધાનની સજા વચર કું ડેપુટેશનને મળી શકતો નથી. તેપણ તમારા છેલ્લા લખાણની નકલ ઉપર વિચાર કરવા પ્રધાનને તે મોકલું છું."

ખબરપત્ર

—o—
જોશ-સ્થર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

પ્રોટેસ્ટાન્ટ-શુરા ટામીલો

તા. ૨૩ ગુરુવારે ૧૨ મદરાસીએ પ્રોટેસ્ટાન્ટ જેલમાંથી છુટ્યા હતા. આમાંના સગમમ દરેક તથા તથા ચાર ચાર વખત જેલ જઈ આવેલા છે. આ શુરાઓએ હા કરી છે. આ લોકોની તારીફ કરવાને હવે શબ્દો નથી રહ્યા. આમાં મુખ્ય મી. ગોવાક નાઇકુ, મી. કદરવે પડીયામી, અને મી. એન. પીટર હતા. મી. કાલ્લીઆ, મી. ચંપી નાઇકુ, અને મી. હરીલાલ ગાંધી ઉપર જણાવેલા સત્યાગ્રહીઓને જેલે મળવા જોશ-સ્થર્મથી પ્રોટેસ્ટાન્ટ ગયા હતા. પ્રોટેસ્ટાન્ટ જેલમાં બાકી રહેલા સત્યાગ્રહીઓમાં હવે મી. ખીમચંદ રાહ એકલાજ રહ્યા છે, તેમ ની તખીયત બહુ સારી જણાય છે.

જેલો તરફ સરકારની નરમાશ

પ્રોટેસ્ટાન્ટ ટામીલ સત્યાગ્રહીઓમાં એક તાણુથી ભરેલો બનાવ જણવા જેવો બની ગયો. ખરું જોતાં તા. ૨૩ ગુરુવારે ૧૨ ટામીલો છુટવાના હતા. સાંજ બરા પ્રમાણે પ્રોટેસ્ટાન્ટ જેલમાં સધળી જેલો કરતાં વધારે દુઃખ ખમવું પડે છે. અત્યંત દુઃખ પડવાથી એક સામટા ૧૮ ટામીલોની તખીયત બગડી હતી. આ બધા બધા દિવસ જેલની ધરપીતાલમાં રહેલા. તા. ૨૨ મીએ ખીયારી સરકારને જેલના દરદારોની માંદગી વધતી જોઈને બીક લાગી કે કદાચ હતા લાયકો એટલે તેમને એક દિવસ સારું ખાસ ટીસચારજ સરદારીકેટમાંથી છેડી મુકવા હતા. આવો દાખલો ટરસિવાલની લડતમાં આ પહેલોજ બન્યો છે. હાથ "અખારે" કહ્યું હતું તેમ નમાખ ના ડેપુટેશનના કામનું આ સારું પરીણામ જણાય છે.

પ્રોટેસ્ટાન્ટ-જેલીઆના માનમાં મીટીંગ

તા. ૨૩ ગુરુવારે છુટ્યા સત્યાગ્રહીઓના માનમાં પ્રોટેસ્ટાન્ટ તેજ દિવસે બપોરે તથા વાગે મીટીંગ કરાઈ હતી. મી. કાલ્લીઆએ મુખ્યાર્થબાદી સધળાઓને આવી લડતની અસરની સ્થિતિ સમજાવી હતી. મી. ચંપી નાઇકુ, મી. ગેટીઆર અને મી. હરિલાલ ગાંધી પણ બેઠ્યા હતા. મીટીંગ વધી સરસ થયેલી. જેલો

ઓમાંથી કાઢીને જોડવાની સુચના થઇ ત્યારે બધાએ જેલમાં જતા તકવાર છીએ એજ છુટો પડી રહ્યા હતા. સધળાઓ વતી આજાર માનવા માં, ગોવાળ નાઇકુ થોડું બોલ્યા હતા.

માંદગીને લીધે છુટલાનાં નામે

મેસરસ ફીરના મુકે, વી. સરીઆમા, વી. ચીમખરમ, ચીનત, મુયુસામી, વી. નાઇકુ, રાજા કરાન્સીસ, માની કાપ્પીલે, એમ. ગોવાળ, બાલુલાલ મદારાજ, સુખ મનીઆ, ગોવીંદાસામી, વી. એમ. ચરાચી, એમ. ગોવીંદ, તી. કે. નાઇકુ, એસ. એ. પીટર, હરમેદ પરાચી અને મોઝીક એન થની, આ બધાએની તખીયત હવે સાવ સારી થઇ ગઇ છે એમ અમને ખબર મળ્યા છે.

છુટ્યા

ગુરુવારે નવ વાગે ડીપકલુ જેલમાંથી મેસરસ દિલદારખાન, નાદીરસા કામા, તથા બચરીચંકર આસ જેમણે કેમની બારી ચાકરી કરી છે તેઓ તથા મળી મહીનાની જેલ બોજવી છુટ્યા હતા. તેમને લેવા બધા માથેસો જેલે ગયેલા. તેમાં મેસરસ કાલ્લીઆ, હમમ સાહેબ, ફેનસી, પ્રભાચંકર બાસ, દોરાબજી બમ નસા, સોરાબજી તથા હરીલાલ ગાંધી હતા. સગમમ દરેક જણ પેતાની સાથે તેમને વારતે આવણું જઈ આવેલ. થોડું ખાઇ જેલથી ઉપડ્યા હતા. તેમને મુખ્યાર્થબાદી આપવા ક્રિ. ઇ. એ. ની એક્સીસમાં મીટીંગ થઇ હતી. મી. ડેક, તથા મી. કેલનબેક પણ હાજર હતા. ચેરમેન સાહેબ તથા મે. ડેકે તેમની કિમતી સેવા માટે વધુ તારીફ કરી હતી.

જેલમાં નોટીસ

પારડીકાપના ઇલાહીમ મદમદ કાઢી નાદારી મીટીંગ સંબંધમાં જે. ટી. ગુડને ફ્રેડી નીમવામાં આવ્યા છે. અને તા. ૭ અક્ટોબરના, રહાડરેટન ફેરીડેન માંજ જીએટ આગળ દેખુની તપાસ કરવા, તથા ટરરટીને કેટલીક સુચનાઓ આપવા મીટીંગ કરાશે. અને આ નાદારના જે જે દેખાશે છે તે ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર પહેલાં દેખું નહીં ચુકવી જાય તે તેના ઉપર કાયદેસર પગલાં કરવામાં આવશે એવી નોટીસ છે.

સત્યાગ્રહી મી. એ. ઇ. એમ. કાલ્લી આની નાદારી મીટીંગ બાબતમાં લેલુદારે ની મીટીંગ કનેક્ટમ હાખક કરવાને આસી રટ-ટ માંજીએટ આમળ તા. ૫ અક્ટોબર ના કરાશે.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનની મુસાફરી

[લખનાર મી. ગાંધી]

હજી સમજાવીના ખબર નથી આપી શકતો એવું લખીને કાઢ્યો છું. છતાં એજ લખવાનું રહ્યું છે. જેઓ કલ્યાણી પુરા છે તેને તો એવા ખબર વાંચીને કંઈ થાક નહીં લાગે એમ પણ જાણું છું. કેમકે તેને સમાધાનીની સાથે સંબંધ રહેલો નથી. તે જીતેલાજ છે. જરા વધારે ખબર આ વેળા આપી શકું છું ખરો. એવા ખબર મળ્યા છે કે જનરલ રમટસ કાયદો તો રદ કરશે. પણ બજેટની બાબતમાં અમુક સંખ્યામાં તેજ હોદીને મહેરબાની દાખલ રહેવાના પરવાના આપશે. તેઓના હક રજીસ્ટર થએલા જેટલાજ ગણાશે. પણ તેમાં કંઈ લાભ હું જોવા નથી. 'મુઆ' એમ કહેવાને બદલે 'પાછા થયા' એમ કહેવાશે, પણ મુએલા તો ખરાજ. આપણે તો જાણી સાથે બાથ બીડવી છે. એટલે હજી લડવુંજ રહ્યું છતાં ખબર એકસ નથી. થોડા દિવસમાં ખર્ચ શું છે તે જણાવ રહેશે. આ વખતની સમાધાનીમાં કંઈ મસખત થાય એવું જોતો નથી. માણેલું વખત પુરો થયે મળી રહેશે, ને ત્યારેજ આપણે આપણાં દરથીઆર ખીંતીએ ટાંગી દેવાનાં રહ્યાં એમ થશે.

હવે જે ઉપર મુજબ કાયદો રદ થાય અને જ માણસને રહેવાના અચળ પરવાના મળે તો લડત વધારે જમ્મે નેનું ખર્ચ રૂપ વધારે સમજાય. ત્યારે તો શહુ સમજશે કે આપણી લડત અમુક સંખ્યાને સાફ નથી, પણ હિંદુસ્તાનના નાકને સાફ છે. કાયદો સર ગેરાની બરોબર દક રહે, ને પછી બલે અમલમાં એક પણ બજેટો હોદી ન આવે. આ આપણે સાંખી શકીએ છીએ. પણ કાયદામાં કાણું પેસે, ને પછી બલે પચાસ હોદીને પરવાના મળે તે આપણને કામના નથી. લડત સ્વર્ધની નથી પણ પરમારથની છે. લડત બજેટની, કે બહુ લજેટની નથી, પણ હોદના નાકની, આપણા માનની, આપણું પણ પાળવાની છે. તેને સાફ જેટલું કુખ ઉઠાવીએ તેટલું સુખ છે. એી લડતમાં શામ મેનાવે તે ખાસ બનાવકીજી આમળાજીયા છે. આપી શકું, અચ

લડતમાં ઉતરેલા દરેક હોદીને જોવા માણું છું.

આ ડેપુટેશનનું કામ બહુ પડદાની અંદર થયા કરે છે તે વાંચનાર જોતા હશે. છતાં તેણે સમજવાનું છે કે જે કંઈ કરવું ઘટે તે કરવામાં ખામી રહે છે એમ નથી. વડી સરકાર પાસેથી આપણે કામ લેવડારવું એ આપણી નેમ છે તે કામ થયા કરે ત્યાં લગી અહીં (વિલાયતમાં) ખીજું કરવાપણું હોય નહીં. ખીજું કરવા જતાં સમુજાએ લડતને ધડો પડેવે.

ત્યારે ત્યારે વડી સરકાર હાથ ધોઇ નાખે ત્યારે જાહેરમાં આવવું પડશે મસલતમાં આઠ અઢવાડીયાં ચાલ્યાં. હજી કંઈક વખત જશે. પછી જાહેર કામ જરૂર પડે થશે. આમાં વખત જાય છે. ધારણા કરનાં મુકત વધારે થશે, છતાં છુટકો જોઈ શકાતો નથી. વળી ત્યારે વડી સરકાર આપણને મદદ કરવાની મહેનત કર્યા પછી હાથ ધોઇ નાખશે ત્યારે અહીંનું કામ બહુ અધરું થઇ પડવાનું છે. લડત તીખી, જલદ ને કકણ થશે તે બધું સદન કરીશું ત્યારેજ જોને મી. કાઉંટ મદમદ હાથી કહે છે તે હાથીને આપણે મારી રાખીશું.

જેમ જેમ જોઈ શકું તેમ તેમ માસમ પડે છે કે ડેપુટેશન આજીએ ત્રિગેરે પાછળ ખર્ચ બળ ન હોય તો તે બધાં નકામાં છે. માણસોને મળવું તેના કરતાં જેસમાં રહેવું તે વધારે સરસ છે એમ અનુભવ થાય છે. મીરાંબાઈએ ગાયું છે કે:—

‘શકરે જોઈડીનો રસાદ તજીને,
કડવો કડવો લીંબો ધોળમા,
‘સુરજ ચંદ્રનું તેજ તજીને,
આગીયા સંચાતે પ્રાંત જોડમા,’

આ લડતાણી કહી ગઇ છે કે હથરની લગનીમાં—પુદાની બદગીમાં—જેવું મન પરવાયું છે તેને ખીજું લીંબાના રસ જેવું કાવું ને આગીયાના તેજ જેવું નિરતેજ લાગે છે. તેમજ જેણે સલામત—આત્મબળ—નું સેવન કર્યું છે, જેને તેનો પાકો રંગ ચડ્યો છે, તેને અરજીઓ અને ડેપુટેશનો લુખાં લાગે છે, ત્યારે કાં જોજ સુખ મુશીને ડેપુટેશનમાં થયા? આ સગલ વાંચનારે પુછવેજી જોઇએ. હું અમાલિતા મારા પત્રમાં કહી ગયો છું કે ડેપુટેશન તે કામની નજીબાઈ બતાવવાનું છે. વળતાને અપમે આપણું મી કેમકે કરાવે રહેજી મજ

વડી. પણ અનુભવે હું કહું છું કે અમારો અને ખીબ બધા હોદીનો સરસ ઉપયોગ કેમ અમને જેલમાં રાખીને કરી શકે છે. સલામતીએ જેલથી અરજી જે કરે છે તેના કરતાં જે ડેપુટેશન લઇ જાય છે તે, વધારે ચતુરાઈથી લખેલી અરજી નથી કરી શકતી. તેવાં કામ ઉપરથી માણસોનો બરસો ઉઠી ગયો છે. હું તો બેધડક થઇ કહી શકું છું કે જે અહીં અમારું કામ સાંભળે છે તે તે એવાજ કારણથી કે અમે સલામતી છોડે, ને ખરો આધાર દુઃખ સદન કરવા ઉપર રાખીએ છીએ.

આવા મારા વિચારો છે તોપણ એમ મનમાં રહે છે કે જે સમાધાની નજ થાય તો અમારે હિંદુસ્તાન પહોંચવું, ને ત્યાં જે કરવું ઘટે તે કરી વિલાયત પાછા ફરી અહીં વિશેષ કરવા જેવું હોય તે કરી દરસવાલમાં દાખલ થવું. આ તો અત્યારે માત્ર શોખસથી જેવા વિચારો છે. હજી તો સમાધાની થશે કે નહીં તે પણ નથી કહેવડું. છતાં કામની જાણમાં આ વિચારો આવે તો સારું એમ જાણી અહીં મુકું છું.

મુજબમાં મી. પેલાક ધણું બારે કામ કરી રહ્યાં જોવામાં આવે છે. બહુ માણસોને મળ્યા છે, ને બધાએ મદદ કરવા લા પાડી છે. મુજબની પ્રેસીડન્સી એસોસીએશન તેમજ લાંબી અંજુમન ઇસલામની મીટીંગમાં જઇ આવ્યા. મુજબના સલામિપતિ મી. જહાંગીર પીટીટે તેમને ઉતારો આપ્યો છે. તેમની રૂઝ દાસ કરે છે અને એપાનીઆ પોતાને ખરચે છપાવવાનું કહ્યું છે. તેમજ અમુક મન ઇસ્લામે મી. પેલાકનું કાપણ અંગ રેજી તથા ઉદુમાં છપાવી ફેલાવવાનું કહ્યું છે.

તાર ઉપરથી જણાય છે કે મુજબના શેરીફે મીટીંગ પહેલી તારીખે બોલાવેલી. મુજબની સરકારે ગેરબન સારી દોર ઉપર તે મીટીંગ ન કરવાનું શેરીફને કહ્યું. હવે પાછો તાર આવ્યો છે કે મુજબ સરકારે જીલ કરી એમ દિલ્લીની બતાવી પાછી મીટીંગ બરવાની રજા આપી છે. તે મીટીંગ ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરે મળશે. આ કાગળ છપાશે ત્યાં તો મીટીંગના ખર્ચ પણ ત્યાં પડ્યા હશે એટલે મારે શું લખવું એ સુઝતું નથી. મીટીંગ ન બરવાનું કારણ સરકારે એવું જતાવું કે મીનિમન બહુ બહુ મિત્રોને કારકિર્દીના અમલકારોને ફરી કહેવા

તેણે મીટીંગ ન બોલાવવી જોઈએ. આ માં બેરડી જુદા છે. એક તો એ કે યુનીયનની સાથે ટર્ગેટવાસની લડતને સંબંધ નથી. બીજું એ કે સૈરીફ મીટીંગ બોલાવે તેથી સરકારે બામ લીધો એમ ગણાય નહીં. સૈરીફ માત્ર મીટીંગ બોલાવે તે લોકોની મરજીથી. તેમાં તે ભાગ પડ્યું નથી લેવો.

રમટસ સાહેબ રવાના થતાં પહેલાં ફરતે વાત કરતા મયા કે હોંદીને સતોળ થાય તેવી સમાધાની થશે. તેની સાથે એમ પણ ઉમેરવું કે ઘણા હોંદી તો લડી ને કાયર થઈ ગયા છે, માત્ર થોડાજ તક સારી રહ્યા છે. આ હકીકત બતાવે છે કે હોંદી સવાલ બાબત લોડ કરીયુ સાથે ખુશ વાત થઈ છે. પણ તેઓ સાહેબ નો વિચાર ઉપર હું જણાવી ગયો તે મુજબ અધુરી સમાધાની કરવાનો છે.

હું તો કામનું ધ્યાન તે સાહેબના એકજ વાક્ય ઉપર ખેંચું છું. તેઓ કહે છે કે 'ઘણા હોંદી તો થાકી ગયા છે' આમાં બધું આવી જાય છે. આટલી વાર કેમ લાગી ને હજી વાર કેમ લાગ્યા કરે છે તે આ ઉપરથી સમજાઈ જાય છે. આપણા બધા ઉપર સમાધાનીનો આધાર છે.

ગીરમીટીઆ હોંદી કોરટમાં

મયા શુકરવારે કેટલાક ગીરમીટીઆ હોંદીના કેસો મી. જનટન વેરનર આગળ આવ્યા હતા. નાના સાહેબ નામના માણસે જણાવ્યું કે ઘણી ટાંઠને લીધે તેને કામ છોડી આવવાની જરૂર પડી હતી. તેને શી ૧૦/- અથવા ૧૪ દિવસની સજા કરવામાં આવી. મુની સામી ગદુ નામના માણસે જણાવ્યું કે તેના માલેકે તેને માર માર્યો હતો તેથી તેને નાથી આવવાની જરૂર પડી હતી. તે તે વાત બોલી હોવાનું પ્રોટેક્ટરે કહ્યું. તેથી તેને ૧૪ દિવસની જેલ અથવા શી. ૧૦/- ના દંડની સજા થઈ. મનુ નામ ના હોંદીને પાસ વગર કામ છોડી આવવા માટે ૭ દિવસ અથવા શી. ૧૦ની સજા થઈ.

ફરટ ચઢાવનાર મી. એમ. એ. આબેડ લાજપુરીની આ આંકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલી જાહેર ખગર તરફ પાંચનારનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

લંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

નાનાસ ડેપુટેશન

આ ડેપુટેશને ફરતમ સીલીની તથા લોરડ મોરલીની મુલાકાત લીધી છે. અને અમલદારોએ દિલસેજી પુરવળા બતાવી છે. પણ ફરતમ સીલીએ જણાવ્યું કે કંઈ બની શકે તેમ નથી. લોરડ મોરલીએ જણાવ્યું કે તેના અખલારની વાત નથી. કોલોનીઅલ ઓફીસના હાથ માં વાત છે. છતાં પોતાનાથી બનતી મદદ કરે છે તે કરશે. ફરતમ મોરલી કોલોનીના કારભારની વચ્ચે તેઓ આવી શકતા નથી એમ ડેપુટેશનને વાદ આપ્યું. ડેપુટેશનની મામણીયા ફરતમ સીલીએ કળીત જવાબ આપવાની હા પાડી છે. ડેપુટેશનની અરજીની નકલો હજી મોકલાયા કરે છે. સર મચેરજી બાવનગરીની મુલાકાત થવા કરે છે અને તેમની સલાહ પણ મળ્યા કરે છે.

પ્રધાનો પંચાયત

મી. મેરીમેન, જનરલ રમટસ, મી. મુર વિગેરે દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રધાનો મે એઠવાડીએ વિદાય થયા છે.

કેકતર અખદુલ રહેમાન

અને તેમના સાથીઓ આ પગ જે મેલમાં જશે તેમાં રવાના થશે. તેઓ સાહેબ હજી લડત ચલાવવાના જ છે. તેવું ૨૫ સપ્તાહક કે બીજું તે જણાવાનું રહ્યું છે.

મી. મોરિસ

જે કેપટાઉન કોલોનીઅલ ઓફીસમાં નોકર હતા તે કેટલાક કળા માણસોના મોકલ્યા અહીં આવેલા છે.

મુધારાની લેલણ

પવનમાં વહાણ ચલાવનાર મી. બેરી એટ અને પૂર્વીના ઉત્તર છેડા લગી જઈ આવ્યાનું કહેનાર દાકનર કુકની ઉપર લંડન પેકું થઈ ગયું છે. છાપામાં તેઓ ના કામોની બીના પુરવળા આવ્યા કરે છે. તેમાં દલમેર પાર્કિસ લોકે ફેડે દેતા બેચા માં આવે છે. આમાં શું ધાડ મારી છે એ હું તો સમજી શકતો નથી. હવા માં વહાણ ચાલે તેથી માણસ જનને શો હાથે મનાશે એ તે કામ બતાવતું નથી. કંઈક નવું થતીંગ બેચામાં આવે તો તેની પાછળ લોકો માંડાની માફક દોડે છે. જે ઘણાં વહાણો હવામાં ફેરે તો આપણી જાંબી અસલા થઈ પડે એવું અને તો બાસે છે. આપણી નીચે જુઓ તો માડીઓ ગામે છે, ઉપર તારનાં

કોરડાં તો લટકી રહ્યા છે. રસ્તામાં માડીઓનો અવાજ કાનને બહેરા કરી મુકે છે. હવે હવામાં વહાણ ચાલે એટલે લોકો મુએલાજ સમજવા. આ મુલક જેમને હું પોતે તો પશ્ચિમના સુધારાથી કંટાળેલો છું. લોકો રસ્તામાં મળે તે અરધા ઘેસા જેવા લાગે છે. તેઓ મોજ રોખમાં અથવા તો ખાવા બેથું કમાતા માં દહાડો બાળી રાતે ચાકયા પાકયા સુઈ રહે છે. આવી સ્થિતિમાં ક્યારે હાથરતુ બજન કરી શકે એ હું સમજી શકતો નથી. દાકનર કુક ઉત્તર છેડા ઉપર જઈ આવેલા હોય તેથી એ શું? તેથી લોકોનાં દુઃખોમાંથી રતીભાર ઘટાડો થવા તો નથી. પશ્ચિમના સુધારાને ઘણાં વરસ હજી થયાં નથી. તેટલામાં તેની દલા એવી જોવામાં આવે છે કે માત્ર સુધારાનાં જે સાધનો છે તે દુર થયાં જોઈએ, અથવા તો લોકો પતંગીયાની જેમ મરી રહેશે. હાલ પણ જોઈ શકાય છે કે પ્રમાણમાં આપવાત દહાડે દહાડે વધના જાય છે. વિલાયતમાં અમુક કામ સારું અથવા તો ક્ષિપ્રવાને ખાતર માણસો આવે એ કેટલાક કારણસર સલાહકારક છે, પણ સાધારણ રિતે બેતાં મારો વિચાર તો એકસ છે કે આ મુલકમાં આવવું ને રહેવું એ તદ્દન ગેર મુનાસબ છે. બીજી વેળા આ બાબત ઉપર વિચાર વધારે કરવું.

મી. બોલકુ રોચપન

મનીવારે સીધાવી સુકાના અગર આપી સુકયો છું. તેમને જેમાં મેં છુટકો છે એવી નીચાનીઓ જોઈ છું. જશે એવી ઉમેદ રાખું છું.

ડરખતથી મી. ત્રીશુભાઈ કોઠાવાળા લખે છે કે :—અત્રેના મી. કાળીદાસ વલ્લભની દુકાને નવસારીના ફરજી બાઇઓની એક મીટીંગ થઈ હતી. તે વખતે ન્યાત માં થતાં બીનકારજનાં ખરચ કાઢી નાખ્યા વાસ્તે ચર્ચા થઈ હતી. બધા બાઇઓનો એકસરખો મત પડવાથી એ બાબત નવસારીના પંચ ઉપર કામળ લખ્યો છે, ને સરવે હકીકત જણાવી છે, જે નવસારીની પંચ હજી રાખશે એવી આશા છે. કેટલીકવાર ન્યાતમાં જમણ ખરચ કરતાં અમલપાણી વધી જાય છે. વળી જે નવસારીમાં પાકો બંદોબસ્ત થાય તો બીજા પણ એ પ્રમાણે વરતે. મી. કાળીદાસે ગાપણી આપેલ તે લઈ મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

અવલોકન

“સુદર્શન” :—આ માસીકનો ૨૪ મા પ્રતનો ૬ મો અંક (માસ બુનનો) મળ્યો છે. નડિયાદના સરસ્વતી સંસ્કાર રત્ન મહિલાલ નજીબાબેએ તે ૨૪ વરસ ઉપર રચ્યું છે, ને તે વખતથી આજ સુધી ગુજરાતી સાહિત્યની માસીકના પ્રમાણમાં સારી સેવા તે બજાવતું આવ્યું છે. તેમાં ઇત્લીક કવિનાઓ ઉપરાંત “પ્રતિભાઓનો સંગ્રહ” “કવી રીતે વાંચવું” “વેદકાળ વિચાર” વગેરે વગેરે વિષયો પર વિદ્વાનોના લખાણો છે.

“મહાકાળ” :—આ માસીકના ૨૨ મા પ્રતનો ૬ મો (માસ આપદ) નો અંક મળ્યો છે. વડોદરાના ‘કેપરસાધક’ અધિકારી વરચંદ્ર તરુથી પ્રસિદ્ધ ચર્ચા માસીકમાં ‘મહાકાળ’ સદૃશી વધારે ઉપયોગી છે. તેમાં પદ્ય (કવિતા), તત્ત્વ, અર્થ, સાહિત્ય, અને પ્રકીરણ એવા પાંચ વિભાગો તથા સારાં લખાણો આવે છે. આજુ અંકમાં ‘વિચાર રતનારણ’, ‘સ્વ રૂપ’ તુ’ અખંડ બાન મનુષ્યને સરવ દોષથી મુક્ત કરે છે, ‘સ્તુતીથી મનુષ્ય બગડે છે કે સુધરે છે’ એ લખાણો ખાસ વાંચવા જેવાં છે.

“વૈદ્ય કલ્પતરુ” :—તો જુલાઈનો અંક મળ્યો છે. “આયુરવેદની આજ્ઞાઓ,” “મલેરીયા તાવ,” “હૃમતી પ્રત્યોત્તરી,” “દાંતનાં દરદો,” “મીતાહરી યજુ” કે બહુ ખાનારા યજુ? “આમડીની કાળાશ દુર થવા વિધે” “મોટી ઉધરસ” વગેરે વિષયો પર અનુભવ સુચક લેખો છે.

“બુદ્ધિ પરકાશ” :—તો આગસ્ટ માસનો અંક મળ્યો છે, જેમાં “જયદેવ પત્ની” “સુરદાસ” “ગુજરાતના ઇતિહાસ ના સાધનો” “અનાજની મોંઘવારીનો પ્રશ્ન” “હવેનો સંબંધી પ્રશ્નોત્તર માળા” વગેરે લેખો છે.

“રાણાવાવ અંબુમન ઇસ્લામ” :—આ અંબુમનના ઇસ્લા રીપોર્ટ (હીજ રી સન ૧૩૨૧-૨૭) ની નકલ મળી છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે અંના મદદેસા (સ્કુલ)ને અંબુમન તરફથી રૂ. ૧૫૦ સાડા સાત આંટ માસીક આપવામાં આવતી હતી, પરંતુ તા. ૧૩ મી મારચ સને ૧૯૦૮ થી ફક્ત મદદેસાને ખર્ચ આ અંબુમનના તરફથી આપવામાં આવે છે અને તેની દેખરેખ રાખવા અંબુમને કમીટી નીમી છે.

રીપોર્ટવાળી સા.દ. દરમ્યાન આવક રૂ. ૧૨૦૭-૧૦-૦. ને ખર્ચ રૂ. ૧૨૭૮-

૧૧-૧ થએલ જણાય છે. તેમાં બકીસ તરીકે અંબુમનને રૂ. ૪૪૫-૧૩-૧ ની રકમ મળી હતી તેની મેં નરથીપમાં ૩ બાકી મેં બરો, તથા ૨૨૫ સાધારણ મેં બરો રીપોર્ટવાળી સા.દ. દરમ્યાન હતી.

ટરાંસવાલના મામલા ઉપર હોદ્દી છાપાનો ટીકા

“ઈંદુ પ્રકાશ”

મરાઠી અને અંગ્રેજી બા.પ.માં પ્રગટ થતું ‘ઈંદુ પ્રકાશ’ રોજનું “ઈંદુ પ્રકાશ” ટરાંસવાલની હાલતના બારમાં એક લંબાણ આરટીકલ દરમ્યાન લખે છે કે :—

ટરાંસવાલમાં આપણા બાકીઓ જે હાલ લડી રહ્યા છે તે હોદ્દી સ્વતંત્રતાની હાલ છે. તેને ખાતર જેલ ભોગવી તેઓ જે તકલીફો ઉઠાવી રહ્યા છે તે માટે આપણા હોદ્દી એકે અવાજે પોકાર કરવો એ હાલ બહુ જ જરૂરી છે. જે આ વખત આપણી ફરજમાં સુકડું તો પોતાના બાકીઓને મદદ કરવાની એક ઉમદા તક ગુમાવી જાય છે. બોપર અને બિટીરીએ પોતપોતાનો અંટસ મુખી દમ એક સંપ થઈ ગ્રેટબ્રિટનની મદદ વિના સુતીઅનનો કસાવ કરી દીધો છે. પારલામેન્ટ પણ એમના કસાવને આંખોમીંથી બહારથી અપરે એમ જણાય છે. પારલામેન્ટની બહારથી મળે તે પહેલાં દક્ષિણ આફ્રિકામાંના આપણા બાકીઓ સારા ઇનસાફ મેળવવાની તક જશે તે મળજ સમજવી મી, માંધી અને બીજા આવેવાનો પોતાથી બને એટલું કરી રહ્યા છે. ડેપુટીસનો ઇન્કાંડ અને હોંદુસ્તાન માં મોહરમાં છે. આપણી વચ્ચે એક ગોરા પ્રદક્ષ્ય આપણી ફરજ તરફ આપણને બાંધત કરવા આવી પહોંચ્યા છે. તેમના દુઃખોની હદયભેદક દલાઈઓ આપણને ઘણી વખત કહેવામાં આવી છે. તકલીફનું લીસ્ટ બનાવીએ તો તેનો પાર આવે એમ નથી. પણ ટરાંસવાલના સત્તામંડીઓ માત્ર બે બાબતજ સુખ્ય ગણી તે બેને ખાતર જેલ સેવે છે. ૧૯૦૭નો અકાશ કાયદો રદ કરવો. કારણ કે તે રદ કરવા વચન આપવામાં આવેલું હતું; તે અંગ્રેજ રાજને બાજતો નથી; આખી હોદ્દી કોમને તે શું-કેમરતી રિયતીએ પહોંચાડી દે છે; તે ધર્મ ઉપર હલ્લો કરે છે; તથા બીજા જરૂરી છે; અને બિટીરીની બીજા કાયદાઓ માટે તે બાબતો થઈ પડે છે. અને બીજી બાબત

તે કેળવાએલા હોદ્દીઓને દાખલ થવામાં હરકત હોવી ન જોઈએ; અને તેમનો આ હક ન કબુલ કરવો તે આપણા હોદ્દીને અપમાન છે. કાકતર, પ્રોફેસર, બારિસ્ટર કે ધર્મગુરુ જેવા બાહ્યોર અને પવિત્ર માણસોને પણ દેશમાં દાખલ થવાનો હક આ કાયદાથી ખુલ્લી લેવામાં આવ્યો છે. આ બે હકોને માટે ૨૫૦૦ માણસોએ જેલ ભોગવી છે. પોતાના ધરમને ખાતર, અને દેશની ટેકને ખાતર આ બહાદુર માણસોએ નથી દરકાર કરી પોતાના સરીરની, કે નથી જીવ રાખ્યો પોતાની હોલતમાં. નાનાં નાનાં બાળકો અને નિરાધાર ઓરતોને મુખી તેઓ જેલમાં સળડ્યા છે. બધાં જમણી અને શું-કે ગારોમાં તેમની મજબૂત થઈ છે. પૂરું ખાવાનું મળ્યું નથી, અને સખત મજુરી ઉઠાવી છે. એક અઢાર વરસનો ઉગતો જુવાન કાકર દરોગાના મારથી તે કિરતાર ની હજુરમાં પહોંચી ગયો છે. ઓરતો પોતાનાં બચ્ચાંઓનાં પોપણને સારા રાક બાજીની ફેરીએ નીકળે છે, કે પરગણ માણસોએ તેમના નિભાવ સાર કીધેલ ફરજમાંથી અજાણ મેળવે છે. ઘણાંક માણસોને હોદ્દી ખાતે દલપાર કરી દીધા છે, જેમાંના કેટલાકનાં બાળબચ્ચાં હજી ટરાંસવાલમાં નિરાધાર રિયતીએ પડ્યાં છે. આ બધી તકલીફો આપણી માતરજુમીને ખાતર તેઓ ઉઠાવે છે; આ બધો ભોગ હોદ્દીને ખાતર દેશમાં આવે છે. શું શું બધું છલાકામાં રહેતારા તેમના બાકીઓ તેમને સાર અમરો નહીં! ટરાંસવાલની જેલોમાં થી એ અવાજ કહે છે. ખરો વખત હમણી છે. પછી વખત વીતી જશે.

“અંગાળી”

બાણ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના આપણે પછા નીચે ચાલતું ‘અંગાળી’ પત્ર એક લંબાણ આરટીકલ દરમ્યાન લખે છે કે :—

માનો કે ટરાંસવાલ સરકારના માથામાં એવો પવન બસાય કે કેનેડા અથવા આલે લીઆન વતનીઓ (ગોરા) ઉપર હોદ્દીઓ જેવા કાયદા લાગુ પાડવા. શું વડી સરકાર તે વખતે આમ ખેશી રહે છે? આ દાખલામાં દુઃખ ખમનાર હોદ્દીઓ છે તેથી હમણીથી અલ રાજદવારીઓ કેમ સુખ થઈ રહ્યા છે? અમે આજ્ઞા રાખીએ છીએ કે ઇન્કાંડ પોતાની ટેકને ખાતર પણ લાગવમ ચલાવવામાં પાછાજનદ પડે.

મદ્રાસ છલાકામાં ત્રીવીનાપલીના “વેડ નસડે રીચુ” માં તા. ૧૨ મીના અંકમાં મુજબ લખાણ “દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દી” વિષે હતું, જેમાં વડી સરકારને હાલ આપવા માટે આમદ કરવામાં આવ્યો હતો.

અખબાર-આલમ

મી. નાનાલાલ શંદને પોલકરર જેલમાંથી બહાર આવ્યા છે. અમ અલ્લાખદલી ફરિદ્દે કેમ કરે છે તેનું કારણ તો કાંઈ સમજાતું નથી. પોલકરર જેલને સલામતી જેલીના મધ્યકનો દરજ્જો મળે છે તે અટકાવવાનો વિચાર હશે કે શું? અને તેમ હોય, પણ મી. નાનાલાલ પોતે હાઉરુર જવાથી ખુશી જેમ થશે, તેમ હાઉરુરમાં બાકી રહેલા જેલીઓ પણ થશે. તેઓ ત્યાં જુજ થઈ ગયા હતા, તેથી તેમનો એકનો વધારો થવાથી વિશેષ મમત રહેશે.

મી. જ્યેષ્ઠ રાયપત રિલા દેવીને પરધીને રિલાપતથી પધારેલ છે. હું તેમને વખતું છું. એક સરકત શ્રોતમાં કહ્યું છે તેમ આદમીનું ખરૂં રૂપ તે વિદ્યા છે. વળી તે તેનું મુખ તે અખુટ ધન છે. તે સુખ આપનાર છે, તેમજ કીર્તિ મેળવનાર છે. શુર્યોમાં શુરૂ તે વિદ્યા છે. વિદેશમાં તે મિત્રની ગરજ સારે છે, ને રાજ્યમાં પુખ્ત છે, જે બધાં કામો ધન પણ નથી કરી શકતું. વળી મી. રાયપતે જેટલી વિદ્યા મેળવી છે તેટલી મેળવનાર દક્ષિણ અફ્રિકામાં હોદીઓ તો શોધકજ છે. પણ ગોરાઓ પણ થોડા હશે. એટલે મી. રાયપતની વિદ્યાથી સફળ મગર થવાનું છે.

ફરીથી મારે જરૂરીરૂદનની ફેરીઆ વળી બાબતપર દીકા કરવી પડે છે. એ બાબતોપર સકટ પડે છે તેથી હું દિલ ખીર છું. પણ તેઓ સકટ સહન કરવાના પાણી વચરના પેચાપથ્ય હોવાનું કહે છે તેથી વધારે દિલગીર થવાનું નથી શું? જે હોદીઓ અત્યારે ગોરા અમલદારના જુવમળી એટલા હેરાન છે કે બીલકુલ રોજગાર કરી શકતા નથી, તેમ ને શું લાભ નથી કે તેવા રોજગારને એ દોષ બાજુએ મુકી આખી છાદગીને અને હોદીની ઇજાતનો રોજગાર હાથમાં લેવો?

કેપના કિનારા આગળે છેલ્લી સ્ટીમર કાંમવાના સમયમાં હોદીને દલકા પડનારી એક વાત બહાર આવી છે. એ સ્ટીમર ઉપરના ખલાસીઓ હોદીને દલકા તેઓ સ્ટીમર કાંમી પડતાં સહુથી પહેલાં મજબૂતો ઉપર દોડી મથા હતા. આવા બનાવ વખતે સાધારણ રીતે એવું

બનતું જોઈએ કે ખલાસીઓ તેમજ અમલદારો પહેલાં ઉતરે એ તથા તેના બાળખાઓને બચાવવાને મદદ કરે, ને બધાં માણસો ઉતરી જાય ત્યારે પાછળથી તેઓ મજબૂતો ઉતરે. આ રીતે આ વરતણક વખોડવાને લાયક છે. વળી તે લોકોએ (હોદી ખલાસીઓએ) મજબૂતો એકા પછી હલેલાં મારવા વગેરેની મહેનત લેવા ના પાડી વચ્ચે નિરાતે સુધ જવાનું પસંદ કર્યું હતું એવું જણાવવામાં આવે છે, જે વરતણક એવી નથી કે આપણે તે માટે મગર થઈ શકીએ.

આ બાબત નાની સુની છે, તોપણ કેટલાક જે રાએ રજનું ગજ કરી નાંખ્યું જણાય છે. રંગદેવની અધીથી આંધળા બની મએલા સાહેબોને એમાં "નામોશી કરેલી" અને "લીયકારાપણાગી" વરતણક દેખવામાં આવી. અલગત આ લોકો એવું જ માનવા શીખ્યા છે કે હોદી માત્ર તેમના બાપદાદાના નેકર છે એટલે મમે ત્યાં તેમના જોવામાં આવે તે તેઓ તેમની નોકરી ઉઠાવેજ. જે આવેલું હુકમ ઉઠાવવા હોદી ખલાસીઓએ ના પાડી હોય તો તેમાં ખોટું થયું કહેવાય એમ કહી શકાશે નહીં. તેની બાબતમાં શણા થઈને બહાદુરીની અને મર જાતગીતી જે ગોરા સાહેબો શીખામણ દેવા નીકળ્યા છે તેમને જાન નથી કે નિરપરાધી અને નિર્દોષ માણસોને જુલ મગર રીતે જેલમાં બરી દેવામાં, અથવા વચર તપાસે દેશપાર કરવામાં જે હુકમ હાવું લીયકારાપણું સમજાવ્યું છે તેનું હોદીઓમાં નથી, નથી, ને નથીજ.

પણ નહીં. તેના એક બીજા ભાષના બોલવા આગળ એ બાબત કુલ વિસાતમાં નથી. તે બધો આદમી તો એ હોદી ખલાસીઓને "કુતરાઓ" કહેવા સુધી વધી ગયેલ છે. આમ બોલનારી જાનમાં હોદીની અમડી તરફનું દળાકળ વેર વરતાઈ આવે છે. હા બાબ, અને તમારા કુતરાઓ, બીલાડાઓ, જે કહો તે બધુંજ. પણ તેમ કદાચ પછી તમારી પોતાની સજ્જનતા—દાનાઈ—ના શુભો બતાવવામાંથી પાછા હડશે એ કામ નહીં લાગે. તે છે તમારામાં? તેનો જો છાંટે મળે નહીં, તો પછી પોતાનાજ પચતળે આમ બળે છે, ત્યાં કુચર ઉપર બાંધવા બાંધે છે તે ક્યાં સુધી ચાલશે?

મુજબના દિલસોજ "પરતી" જાણ ની દીકાઓ વાંચી હું ખરેખર ખુશી થયો છું. પણ તેમાંની એક દીકા વિરે જવામ દેવાનું મને મન થાય છે. તેમાં હોદીની દશને ગુલામીની દશા કહી છે, ને પછી ઉમેર્યું છે કે "વેચવાની અને ખરીદવાની હકીકત માત્ર બાકી છે." મને લાગે છે કે આમાં સમજ ફેર છે. હું ધરું છું કે વેચવાની અને ખરીદવાની હકીકત બાકી નથી, પણ આતો વચર વેચ્યો ને વચર ખરીદ્યો ગુલામી જેવી દશા કરે છે! ખરીદવા પૈસા આપવાનું તો એક કારે રહ્યું, પણ અહીં તો લગાઈ (ગોચર) વખતે દાંડીઆ તોડી ને શરીરનાં લેહી કાઢી આપી આપીને બચતી હોય તેવી સેસ કરી છે, ને તેના સાટામાં આ દગ મળે છે! એટલે "વેચવાની કે ખરીદવા"ની સુધરેલી રીત સરખીની આ અતિસુધરેલી સરકાર જરા પણ ફિર ચીંતા કરતી નથી!

ખુશ્સરત સુરતે આખરે દરસવાલ વાસી સુરતીઓ તરફ કાંઈક સુરત (નજર) કરી છે. તેણે મળ્યું જોઈએ કે એ સુરત નગરીને શોભાવવા માટે તેના "કાઢીઆ, દેનરી" વગેરે વગેરે પુત્રો કરતાં વિશેષ ચઢીઆતા હોવાએ બીજા તેણે નહીં પેદા કર્યા હોય. અહીંની દીરા ની બાણેમાં તો થણાએ હોરા પાકે છે, પણ તે તો નીમકહરામમાં નીમકહરામ છે—ત્યાં વેચે ત્યાં વેચાય છે. તે હોરા ને દાખ સાથે કાપ છે; નામ તેને મન નકામ છે. પણ એ સુરત, તારા આ દરસવાલી સુરતી બેટાઓને મન કામમાં કાંઈ હામ નથી. તેઓ તો તારી નામના પાઠળ મસ્તાના છે, અને "સુરતી બચ્ચાઓ" કદી કાયદાને સરણ નહીં થાય એવી ગરજનામાં દીવાના છે. આવા પુત્રો હોવા માટે કાણ મગર ન થાય? બેશક તેમના માટે સુરત કહેર તેમજ આખા સુરત જલ્લાએ પણ મગર થવું જોઈએ.

અખબાર.

નાતાલના પ્રધાને રિલાપતથી પાછા ફર્યા પછી એવું જણાવ્યું છે કે મહુરોના સલાહ બાબતમાં બધા કાસોનીઓ વચ્ચે ગોઠવણ કરવાનો વિચાર આવે છે. આ સંબંધમાં એવું ધારવામાં આવે છે કે નાતાલના ઉદયોએ માટે ગીરમીટીઆ લાવવાનું ચાલુ રાખવામાં આવશે.

ચરચા પત્ર.

—૧૦—

જામણ જુલ્યાપત્રીઓ નીચેના નીચેના બાક રાખશે તો તેઓના પડો ઉપર દુરસ્ત આન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામળની એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચાખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા કેશજી બરેલિયર લખવાં તે હમેશાં બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી બજુને સારું.
૪. મંત્રણવારની સાંજ સુધીમાં મહેલ લખાણે તેજ અલગાલગામાં લખવા કરી સમાશે.
૫. રૂ. કરેલાં ચરચાપત્રો બજાવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બાધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં હુંડે અને સુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. ઇસ્માઇલ સાહે મહમદ:—જગ્યા ના અવકાશો આપવામાં આવશે.

મી. કાસમ કોટીયા:—મુલતવી રહેણું. અ. ઇ. ઓ.

મી. હાજી હબીબનો જુસ્સો

તેમની હોંડી પ્રત્યે વિનંતિ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોગ,

મારો કામળ આપે અમારોના અંકમાં જાણો તેથી આજારી થયો છું. બહુલ વિષે ફરી એ બોલ લખવાની રજા લઉં છું. હાલ દુરસ્ત લડતવું રૂપ એવું જાણું છે કે કેમ જરા વધારે જોર કરે તો આપણને ખુદા ફતેહ આપે. આપણી મામણી વાજબી છે એમ તો સહુ કહ્યું કરે છે ને આપણા દુ:ખની અસર બધા ની ઉપર થાય છે. સમાધાનીની ચરચા હજી આવી રહી છે. તેથી હું મારા સરવે બાઇઓને વિનંતિ કરું છું કે બધા દુરસ્ત જોર કરશે. આમ થશે તો આટલા વરસની આપણી મહેનતવું ફળ મળશે. એક ગોરા અંગેરજી આવી તરવાની મહેનત બધા વરસ થયાં કરે છે. ચોવીસ માઇલ સુધી પહોંચીને ઉલ્લે માઇલ રહે છે તેમાં યાજી જમ છે. તેથી તેની બધી મહેનત બરબાદ જાય છે. તેમજ આપણું છે. હવે માઇલ તો છેલ્લેજ રહેશે છે. પણ તેમાં યાજી જમણું તો આપણી કરેલી મહેનતવું

ફળ નહીં મળે. પણ જો બાકીની મહેનત પુર જોરથી કરશું તો આપણને સંપૂર્ણ રાહત મળશે.

વધારે તો નથી લખતો કેમકે એસો સીએશન ઉપરના કામળથી તથા ડેપુટે જનની હકીકત ઇ. ઓ. માં આવે છે તેથી મારા સરવે બાઇઓ પાકે થાય છે. વેસ્ટમીનસ્ટર પેનેસ હોટેલ તા. ૪-૯-૦૯ } હું છું કામનો સેવક હાજી હબીબના સલામ.

પરચુરણ ચરચા

મી. પ્રધાન શામજી (કચ્છવાસી) રેસાનો માર્સીઆથી લખે છે કે:—આપણા ઇન્ડિયન બાઇઓ થરડ કલાસની ટીકીટ લઈને અહીં દેશ જવા સારું આવે છે તેઓને રેસાનો માર્સીયામાં ઉતારી પાડવામાં આવે છે, અને બહુજ દસાક થવું પડે છે. કારણ કે તે લોકો પા ની કાફર ટરેનમાં અહીં આવે છે. તે દાખમ ઉપર ડેલાગે આવે જવા સારું ટરેન ન હોવાથી એકરાત અહીં રોકાવું પડે છે; એટલામાં સ્ટીમર ઉપડી જાય તો નાહકું જરચામાં લત રવું પડે. માટે તે લોકો સેકન્ડ કલાસની ટીકીટ લઈને મેલ ટરેનમાં આવે તો તેઓને કામળજી જતની હવાકી બેગવતી પડે નહિ.

ઇનહામબેનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ત્યાં એક હોંડીને કેદમાં નાખેલ છે, જેના ઉપર બહુ જુલમ ગુજરે છે. માત્ર ઝાડા પીસાળવું વાસણ કાઢવા માટેજ તેનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવતો. અને બોરાક આપવો હોય તો ત્યારે બારણું ન ઉઘાડતાં બારીએથીજ તે દેવામાં આવતો. તે ઉપરાંત અળવ્યાં ડોક્યુમેન્ટ ઉપર મારની બીકને લીધે તેને સહી કરવી પડેલ. લીસ્મોન બરજી કરવા માટે દસ દિવસની મુદત તેને આપવામાં આવી છે, જે પણ થોડા દિવસમાં વહી જશે, તો ફરીથી કાળા કેરવું દુ:ખ બેગવત જવું પડશે. અંગ્રેજી આવડતું નહિ હોવાથી કોનસલને કોઈને અરજ પણ થઇ શકે તેમ નથી.

મી. મુનશી મલેક હમયાત જણાવે છે કે કોઇ સાહેબો નીચેની બાબત વિષે ખુલાસો કરશે:—

કોઇ મુસલમાન પોતાની જાતનો તથા પોતાનાં બન્ધાનો છાંડીને વીમે ઉતરાવે અને પછી ગુજરી મથા પછી એ વીમા

ના પછસા મળે તે પછસા માખાપ લીલસાક કામમાં વાપરે તો તે પછસા દુરસ્ત છે કે કેમ? મુસલમાનેને છાંડીને વીમે ઉતરાવવો દુરસ્ત છે કે કેમ?

ગ્રેહામસ્ટાઉન (કેપ)થી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રે અમુક હોંડીએ ખીજા હોંડી ઉપર કુમચો કર્યો હતો, જેથી એક કેસ ફોજદારીમાં મોકલ્યો હતો. તેના કેસ વખતે એક હોંડીને જોડા તથા મોળાં કાઢીને પીજરામાં ઉભા રહેવું પડ્યું હતું. બે આરોપીને શી. ૧/-, અને પા. ૧ ના દંડની સજાઓ કરવામાં આવી હતી. છપ્પું છું કે હોંડીઓને ટાઈટમાં જવું પડે છે એવા બનાવ બદલશે.

ચીનાઓની લડત

જેલના બોરાક વિષે લખાણ

દક્ષિણ આફ્રિકાના ચીનાઇ કોન્સલે નીચે મુજબ કામળ મી. લ્યુઅંચ કવીન ઉપર મોકલ્યો છે:—

તા. ૮ મીના મારા કામળમાં મેં જણાવેલું કે ચીના ફોંડીઓના બોરાક બાબત મેં લખાણ કરેલું છે. તેના જવાબમાં કામળથી તેમજ મુસાકાતથી જે ખુલાસો થયો છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

દરેક જેલના ચીનાને ફોંડીને મળતો, કે નેટીયોને મળતો બોરાક જોઈએ છે તે પુછવા પછી વધુ મત જેમાં પડશે તે બોરાક નક્કી કરવામાં આવશે. પણ એક વખત પસંદ કીધા પછી કમતીમાં કમતી તથા માલ સુધી તે ચલાવી લેવો પડશે. બોરાકનાં એકથી વધુ ધોરણે એક વખતે ચીનાઓના લાભને વારતે ખાસ કામલ કરવાં જે એટોરની જનરલ ને મોઝા લામતું નથી.

કેપટાઉનના બહર ઉપર સારી દીવાદાંડી બધિયા બાબત એક ડેપુટેશને ત્યાંના પ્રાઇમમીનીસ્ટર મી. મેરીમેનની મુલાકાત લીધી હતી. મી. મેરીમેને જવાબ આપતાં કહ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકાની કામળજી દીવાદાંડી કરતાં કેપટાઉનની દીવાદાંડી સારું અજવાળું આપે છે. મજોરી તેમજ અમરલાવી સ્ટીમરને ચપલા અકરમાતમાં બાંકે તેના અમલદારોનોજ જણાય છે તો પણ વેપારીઓની સુચના ઉપર તે વિચાર કરશે.

હોદી રેપ્રેસેન્ટેશનની મુસાફરી

મી. પોલાકે મુખ્ય પદોમાં પછી છાપામાં એક મોટી ખુબેશ કરી છે. "સાંજ વરતમાન" માં તેમનો એક લખો છન્ટરબુ પ્રસિદ્ધ થયો હતો જેનો ઉતારો હોદીરતાનના ઘણા છાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે. તથા હંદુ પ્રકાશ વગેરે મરાઠી છાપામાં તેમજ મુખ્ય સમાચાર વગેરે ગુજરાતી છાપાઓમાં તેના તરજુમા છપાયા હતા.

‘પારસી’ અને ‘અમે જમસેદ’માં મી. પોલાકેનો ફોટો પ્રસિદ્ધ થયો હતો.

તેમના કામ સંબંધમાં નીચે મુજબ એક ફકરો જામે જમસેદમાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો :—મી. પોલાકે મુખ્યના લોકો ની એ સલાહ ઉપર જામતી કરવા મથી રહ્યા છે. એજ પ્રમાણે જુદા જુદા દેશો માં ફરી તેઓ હોદીવાનો પ્યાન ખેંચવા માંગે છે, અને એ રીતે ઓડીશ સત્તાવાળાઓ ઉપર ટરાંસવાલના હોદીવાનો ઉપરનો જુદામાં દાખી દેવાને હોદીવાનોની પાસે જવાબુ ચલાવવાનો ઇરાદો રાખે છે. આ સલાહના સંબંધમાં મુખ્યના જુદા જુદા આગેવાન ચહેરીઓની મુલાકાત તે ઓએ લીધી છે. દાઉનહોલમાં એક જાહેર સભા થોડાકામાં એ માટે ખેલાવવા ની મોઢરણુ થઈ છે. વળી મુખ્યમાં એ સલાહની જાગૃતી ચલુ રાખવા માટે ટરાંસવાલના હોદીઓના રક્ષણ માટેની એક જાગૃતી કમીટી એ સભામાં નીમવાની પણ સુચના થઈ છે.

મી. પોલાકેનો એક કામજા તા. ૧૨મી આગસ્ટના સાંજ વરતમાનમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે તે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું છે કે ખરી રીતે જેતાં ટરાંસવાલના હોદીઓને પોતાના હોદી બાહ્ય-ઓની દીલસોજી ભરેલી મદદ વીના ન્યાય મેળવવો અશક્ય લાગે છે. ટરાંસવાલના હોદીઓ તેઓના ગાંઠને કામ કામ વચ્ચેના અંતરેથી કીચડમાંથી બહાર કાઢવા છન્ટે તેથીજ તેઓ એવી સખન રીતે લડયા છે અને પોતાના ભારે પ્રયાસમાં તેઓને ઘણી તરફથી ઉત્તેજન અને ટેકા મળ્યો છે. ભારે હોદીના લોકો પછી અને તો તે હોદી હોય અથવા એડો-હોદી થન હોય, તેઓ ટરાંસવાલના હોદીવાનોને મદદ આપવામાં એકત્ર થઈ ટરાંસવાલ સરકારને વીપતીમાં આણતી રાજનીતીમાં

થી રાજ્યના પ્રધાનોને દુર રાખવામાં મદદ કરે એ જરૂરી છે.

મુખ્યની ટ્રાંટ મેટ્રીક્સ કોલેજના ઇનામના મેળાવડા વખતે છનામો વહેચી આપવાને મી. પોલાકેને આમંત્રણ થયું હતું. તે સભાનું પ્રમુખપદ મુખ્યના મી. વસનજી ખીમજી લેવાના હતા. પણ તેઓ સાહેબ છેલ્લી ધડીએ નાદુરસ્ત તખીયતના કારણસર હાજર ન થઈ શક્યાં મી. પોલાકેને એ મેળાવડાના પ્રમુખ તરીકેનું માન આપવામાં આવ્યું હતું. સભાનું કામકાજ થઈ રહ્યામાં મી. પોલાકે છનામો વહેચી આપ્યાં હતાં. ત્યારબાદ તાળીઓના મોટા આવજો વચ્ચે મી. પોલાકે બાપણ કર્યું હતું તે દરમ્યાન તેમણે જણાવ્યું હતું કે આજે મને આપવામાં આવેલું આવું ભારે માન ટરાંસવાલમાં થોડાક મુડીઅર હોદીવાનો જે શુરવીર તથા હીમત ભરી લડત ચલાવે છે, તેઓ તરફની મારી હીમાયત ની એક એવાની તરીકે લેખું છું. બાપણ કરનાર મી. વીમાદસ તથા મી. પોલાકેને કુત્તેરોના દારો અપાયા બાદ મેળાવડે વીસરજન થયો હતો.

પોરટ ઇન્ડીઆમેયથી એક લખનાર જણાવે છે કે સ્વામી શ્રી શકરાનંદ ૩૨ બનથી વેદમર કેસદવારા પોરટ ઇન્ડીઆ મેય તા. ૧૮ મીના પહોંચ્યા છે. ખીનારે ઘણા માણસો વધારી લેવા હાજર હતા, તથા ખેટ ઉપર પણ મી. વાસન વગેરે ગૃહસ્થો પણ આવ્યા હતા. સ્વામીજી તા. ૧૯ મીના મોરીશીઅથ કોલોનીઅથ હોદુ મેન્ડીશીટ સોસાયટીના આમંત્રણથી ત્યાં પધાર્યા હતા, ત્યાં લગભગ ૨૦૦ મણસોએ ભાગ લીધો હતો. કસરક તથા મલાઈ લોકો પણ આવ્યા હતા. સ્વામીજીએ સોસાયટીથી શા શા કામ છે તે વીશે અસરકારક રીતે વીવેચન કર્યું હતું. અને સોસાયટીની અદરમાં બધા વચમાં આવતાં છોકરાંને વીધા સંપાદન કરવા વીશે બળામણ કરી હતી. તા. ૨૦ મીએ મી. વી. આર. નમસુએ પોતાને ત્યાં તેમના પૌત્રની વરસમાં હોવાથી સ્વામીજીને આમંત્રણ કર્યું હતું, જ્યાં થઈ કરવામાં આવ્યો હતો, અને ઘણાં ગૃહસ્થો તથા જાતુઓ દરશન કરવા આવ્યાં હતાં. તા. ૨૨ મીએ મી. આર. આર. નાઇડુના મકાનમાં આરતીની સભા ભરવામાં આવી હતી જેની અદર પોરટ ઇન્ડીઆમેયની તમામ હોદુ જાતુએ હાજરી આપી હતી. વેદરાજ પ્રમાણે આયં બાળાઓની શી શી કરજો છે તે વીશે ઘણુંજ અસરકારક બાપણ તે વખતે આપવામાં આવ્યું હતું.

એક લાગણીનો સવાલ

હોદુઓની ખીટીંગ

સરકારપર લખાણ

ઇસ્ટ ઇસ્ટ રીવર સંબંધમાં અમુક સરહદ ઓળ મવાના કારણસર ડરમનની નજીક આવેલા રાયકોપીસમાં કહેર એસ્ટેટ પાસે બે તનદુરસ્ત ગાય તથા ૨ વાછરડાં ને મોળીવડે મારી નાખવા નાતાલ સરકારે તેના હોદુ માલીક પાસે મામણી કરી હતી. હોદુમાં ગાય પવિત્ર ગણાતી હોવાથી એ જગ્યાના હોદુઓની લાગણી બહુ દુખાઇ, અને તેથી તે કામ અટકાવવા માટે ગવર નરપર તા. ૧૭મી સનીવારે એક પીટીશન મોકલવામાં આવ્યું હતું.

તે ઉપરાંત તે ત્રિપે કેટલીક ચર્ચા ચલાવી રિવારને દિવસે મેવીજમાં ચંદર કમીટી તરફથી હોદુઓની એક મોટી મીટીંગ પહિત કનીયા મહારાજના પ્રમુખપણ નીચે ખેલાવવામાં આવી. તેમાં સરકારના કમને વખોડી કાઢનારા કરાવો કરવામાં આવ્યા, અને ખેતી ખાતાના અમલદાર પર તથા ગવરનરપર તારો મોકલવામાં આવ્યા. તેમજ આ કામ મટે એક ફડ એકઠું કરવામાં આવ્યું.

પીટીશન સંબંધમાં સરકારનો જવાબ એવો મળ્યો કે ઇસ્ટ ઇસ્ટ રીવર સંબંધમાં એવો કાયદો છે. તેથી ફરીથી ખીજી મીટીંગ ખેલાવવામાં આવી, જેમાં ગમે તે ખરચે આ લડત ઉપાડી લેવા નિશ્ચય થયો, ડેક્વિટ મોકલી રજુઆત કરવામાં આવી. તેથી સરકાર તરફથી એવો જવાબ મળ્યો છે કે એ પ્રાણીઓને ત્યાંથી ખસેડીને નાતાલના ખીજા ભાગમાં લઈ જવામાં આવશે.

આના જવાબમાં સરકારનો આજાર માનવામાં આવ્યો, અને વધુમાં કહેવામાં આવ્યું કે એ પ્રાણીઓને ખીજા ભાગમાં ખસેડવા પછી મારી નાખવામાં નહિ આવે તેની ખાતરી મળવા અરજ છે.

તે ઉપરથી સરકારે એવો જવાબ મોકલ્યો છે કે અરજદારોની માગણીની તોંધ લેવામાં આવી છે.

જુલવાયો દરેનમાં પડીમોર સ્ટેશન પાસે એક ગોરો મુસાફરી કરતાં એકાએક મરણ પામ્યો છે. મરનાનું નામ ખીંદર ચાલીમ હતું અને તે કેપટાકન જતો હતો. તેની પાસે પા. ૧૩-૦-૦૦ મોકલ હતા.

પોરટ ઇલોઝાબેથનો હિંદો મુસ સમાન કામ

મરજીને લગતું કામકાજ

વકફ જાહેર કરી

ઉપરની બાબત સંબંધમાં સેક્રેટરી તરફથી લખાણ રીપોર્ટ અંગ્રેજીમાં લખેલો અને મળ્યો છે, જેનો મુખ્ય હેતુક શુદ્ધતામાં અને નીચે આપીએ છીએ:—
ઉપરની કામના બંધારણ મુજબ પહેલી જનરલ મીટિંગ હંફરી બીટની કામ ચલાવે મરજીમાં તા. ૧૨ મીએ મળી હતી. કોમી બાદબેથી મરજી ચીકાર કરાઈ ગયું હતી. મી. એમ. એચ. હાસ પટેલને સર્વનુમતે પ્રમુખપદ માટે ચૂંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. પહેલાં આકટીંગ સેક્રેટરીએ મીટિંગની નોટીસ વાંચી સંભળાવી. પછી પ્રમુખ સાહેબે નીચે મુજબ બાબત કર્યું.

પ્રમુખનું બાબત

આજની મીટિંગના પ્રમુખપદથી આપે અને બહુ માન આપ્યું છે. હું આપની હિંમેદા સમજી શકું છું. તેને પાર ઉતારવા હું મારી બતલી કાઢીશ કરીશ. આપણી આગળ સહેજ કામ નથી. આપણે બધાએ મળીને અતઃકરણ પુરવક અને એકતાથી કામ કરવાનું છે. ખુદા આપણને રહેલ આપે એવી હું દુઆ મુજબ છું. ઉદ્ધા થેડા મહિનાઓ દરમ્યાન આપણે જે કામ કર્યું છે તે મગરૂરી લેવા જેવું છે. હવે હું મીટિંગને ખુશી થયેલી જાહેર કરું છું. બેરે.

ટરાંસફર ડીડ

પછી આકટીંગ સેક્રેટરી મી. એ. એચ. સી. બેગે હાજરી કામ ચલાવે મરજીમાં આવેલી છે તે કમ્યુનીટીની પ્રોપર્ટી નું ટરાંસફરનું અત રજૂ કર્યું. પછી મેસરસ એ. અલી, એ. ઇ. હાફેજ, ને બી. મહમદ વતી, તથા પેતાના તરફથી, એ બધાને કામના પ્રતિનિધિ તરીકે ચૂંટી કાઢી કામના વતી તેમનામર, પ્રોપર્ટી રજીસ્ટર કરાવવામાં આવી તે માટે મી. એચ. સી. બેગે સહુને આભાર માન્યો. કામના બંધારણના કાનુનો ધડવામાં, ઉપરની મીલકત ખરીદ કરવામાં, તથા 'ઇ. એ.' માં તેના આવક નવકના આકાશમાં જાહેર કરવામાં થયેલા ખર્ચનો પા. ૧૪૭૭૭૧ નો હિસાબ રજૂ કર્યો, જેને પ્રોપર્ટી ડેપુટી આપી એકમતે માન્ય કર્યો.

કમીટીની ચુકાણી

મી. આઇ. એ. ડાબેલીઆએ દરખાસ્ત રજૂ કરી કે બંધારણના કાનુન મુજબ મરજીની કામકાજ કરનારી કમીટી માટે નીચેના નવ મદરથેને ચૂંટી કાઢવા. મેસરસ એસ. એ. વરીઆવા, આકુજ એસ. પટેલ, આઇ. એ. પારડી, અબ્દુલ ગની, સાલે ખાન, ઇ. આર. પટે, ફેરી હુદીન હલદર, શુભ ફેરીસ, તથા એમ. એ. ગની.

મી. એ. ઇ. હાફેજએ ઉપરની દરખાસ્ત ને ટેકા આપ્યો, ને કમીટીના મેમ્બરોની લાયકાત વિશે લખાણથી વિવેચન કર્યું. બાદ મીટિંગનો સંપૂર્ણ ટેકા મળતાં દરખાસ્ત સર્વનુમતે પાસ થયેલ જાહેર મદ.

કામકામની નીમણુંક

પછી મી. એ. એચ. સી. બેગે દરખાસ્ત કરી કે મી. હાફેજ આદમ સુબેમાન જે હાલ કામચલાઉ કામ તરીકે સંતોષકારક રીતે કામ ચલાવે છે તેમને કામમાં ચૂંટી કાઢવા. ઉપરાંત મી. બેગે મી. હાફેજના ચુકાણી તારીફ કરી. મી. અહમદ આદમ બટમએ તેને ટેકા આપ્યો. મેસરસ ઇ. આર. પટે, શુભ ફેરીસ, તથા બીજાઓએ બાબત કર્યા પછી તળાઓની મરજીના વચ્ચે દરખાસ્ત પાસ થઈ.

સમાની ખુશાલીના પોકાર વચ્ચે મી. હાફેજ અદમ સુબેમાન જવાબ વાળવા કલા થયા. તેમનું અતઃકરણ લાગણીથી ઉજારાઈ આવ્યું હતું. તેમણે સહુને અતઃકરણ પુરવક આભાર માન્યો, અને ખુદાની દુઆ માગી.

વકીલ મી. લોસન પ્રાઉન તરફથી કામને પા. ૩-૩-ની બેટ મળી હતી તે આકટીંગ સેક્રેટરીએ સલા આગળ જાહેર કરતાં, મજકુર મદરથનો આભાર માનવા કરાવા થયો.

વકફ

પછી કામચલાઉ મરજીને ખુશી સુકતાં તથા તેને વકફ જાહેર કરતાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે આપણા પક મજહબ મુજબ મરજી તરીકે વપરાતી પ્રોપર્ટી અને તે ઉપરની કામચલાઉ બાબતથી વકફ તરીકે જાહેર કરવામાં આવે છે, ને તે ઉપર કોઈ અમુક માણસ કે માણસોને વેચવા, કે ગોરટગેજ કરાવના, કે કોઈ રીતે તેમાં વધી બાવનાનો દાક નથી. પણ હમેશને માટે તે કસલામના મજહબ મુજબ હીની કામ માટે રહેશે. વિગેરે વિગેરે.

બાદ નવાજ પહીને કલા મિસરજન સહ હાજી.

જનરલ બોથાના વિચારો

[૩૮૨]

વિભાગતથી ઉપડતી વખતે જનરલ બોથાએ નીચે મુજબ બાબત લખ્યું વિચારો રટરના પ્રતિનિધીને જણાવ્યા હતા:—

"વખત થયા પહેલાં અમને ફરી પક વાની સલાહ આપો મા, પણ ખરો સમય આવે ત્યારે દક્ષિણ આફ્રિકા પોતાની ફરજ બજાવશે, એને બરોસો રાખો. લોકોના દેશાભિમાની આગેવાનોના હાથમાં દક્ષિણ આફ્રિકાનું બરિષ સોંપાયું છે. તે સહુ થી સરસ રસ્તો છે એમ હું ખાતરી પુરવક માનું છું."

છેવટમાં જનરલ બોથાએ નીચેના કબ્દો જણાવ્યા હતા. "દક્ષિણ આફ્રિકાને એક કોરે રહેવા દીઓ. શુતકાળના દુઃખની વાત ને જુલો જાઓ. ઘોડીવાર અમને તમારા મનમાંથી કાઢી નાખો, અને અમારી મુશીબતોનો નીવેડો લાવવાની તક અમને પોતાને આપો. અમે જાણીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જોરાવર અને તંકુ રસત પ્રજા ઉભી થાય એવું ક્ષિતનો ઇગ્છે છે. શુતકાળનાં લોકો અને આંસુઓ રેડાયા પછી માતૃભૂમિ મગરૂર થાય એવી પ્રજા બનાવવા અમે નિશ્ચય કર્યો છે. બને ગોરી જાતોને સદન શક્તિ, સંપ તથા મળતાપણાની જરૂર છે; અને આ વિચારો તથા આ રાજનીતિને મારા ખ્યાલમાં લઈને હું મારી જનમણિમાં જાઉં છું."

કોંગ્રેસમાં મરઘાં ચોરવા માટે એક હિંદીને કરબન ખરો કોરટમાં ખડો કરવા માં આવતાં તેને કે માસની સખત મજુરીની જેલની તથા નવ પ્રકારની સજા કરવામાં આવી હતી. માલુમેટ પોતાની ટીકામાં એવું જણાવ્યું કે મરઘાં ચોરવા નો ગુન્હો એટલો બધો સાધારણ થઈ પડ્યો છે કે તે માટે સખત સજા કરવાની જરૂર છે.

'મરકપુરી' માં તેનો ડીપેઝનો લખ નાર જણાવે છે કે આ ડીલીકટમાં આરથ વેપારીઓની સંખ્યા બધકર થઈ પડી છે, અને તે અટક વવાની જરૂર છે. તે લોકો પોતાની દુકાનો રાખે છે અને ગોરાઓથી જોછે બાવે વેચે છે, ને તે ઉપરાંત વળા મુસાફરી કરનારા ફેરીઆ એજ ટો રાખે છે, જેઓ તમાકુ વેચવાનું તથા મહાઈના સોદા કરવાનું કામ કરે છે. આવી રીતે મોટાં મોટાં વખતે જાણી લોકો ફેરે.

મી. રાયપનને માન

કરુણમાં મીડીંગ

ભણવા લાગક વિચારો

[જ. એ. માટે આસ રીપોર્ટ]

મી. જોસફ રાયપન ઉચ્ચકક્ષી કેમ્બ્રીજ યુનીવર્સિટીની બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી બારીસ્ટર થઇને આવ્યા છે એ નાતલ કેલેબીના હાઈકોર્ટમાં પહેલે જનાવ છે. તેમની આ ફોટોને સાર કરી બન હાઈઅન સોસાયટીએ ગયા શુકરવારે એક 'એટહોમ' નો મેળાવડો ઠાવેલો હતો આ મેળાવડામાં બધી જાતના હાઈકોર્ટમાં ફાજરી આપી હતી. મી. આઇ. બી. ટીમોથનો હોલ આ પ્રસંગ માટે આસ સહુગારવામાં આવ્યો હતો. એ મોટો હોલ માણસોથી સીકાર ભરાઈ ગયો હતો. જેવા મી. રાયપન મેળાવડામાં ફાજર થયા તેવા જ તાબીએના મડમડાટથી તેમને વધાવી લેવામાં આવ્યા હતા. મેળાવડાનું કામ સંમીતથી શરૂ થયું હતું. મદરાસી બાળા એએ સંગીતની સાથે ક્રીક કરી મેળાવડામાં નવીનતા ધમક કરી હતી. સંગીત ખલાસ થયા પછી મી. ચેલેનીએ પ્રમાણે ભાષણ કર્યું:—

પ્રમુખનું ભાષણ

માનવંતા મીસીસ કેથરીન રાયપનના સહિથી નાના પુત્ર મી. જોસફ રાયપનને માન આપવાને આપણે એકઠા થયા છીએ. આપણા માનવંતા માટે તરફવાર મુશ્કેલીઓ અને અડચણોની દરકાર કર્યા વિના જે ખંતથી પોતાનો અભ્યાસ ચાલુ રાખ્યો છે તેથી તેમની તરફની આપણી લાગણીમાં વધારો થાય છે.

નાના બાળક તરફ પોતાની વહાલી માતાના યોગમાં રમતી વખતે કોઇને થોડેજ ખ્યાલ હશે કે આ જ બાળક બલિષ્ઠમાં સ્વતંત્ર વિચારવાળા ઉત્કૃષ્ટતા આજેવાન તરફ નીવડશે. રસજતાને વાસ્તે સંગીત શીખી, શરીરબળ વાસ્તે હસરત કરી, અને મનબળ મેળવવા વાસ્તે ઉડે અભ્યાસ કરી એમણે પોતાની શક્તિને અદ્યુત ખ્યાલ આપ્યો છે.

નાતાલની કલેક્ટીવ અને સીવીલ સરવીસની પરિક્ષાઓ પસાર કરી જગા છતાં અભ્યાસ માટેની પોતાની જુઓને તૃપ્તિ ન મળી, આ પરિક્ષાઓ તો ખૂબ મજા હતા અભ્યાસને મળીને આપણે મુશ્કેલી પામે

છતાં ઉપરી ગયા. પોતાના પ્રમાણીકપણા અને આપણથી નાતાલના હાઈકોર્ટમાં પહેલ વહેલા કેમ્બ્રીજ યુનીવર્સિટીના પ્રિન્સિપલ માન તેમણે મેળવ્યું છે. અને ત્યાર પછી બારીસ્ટર થઇ તેઓ આપણી વચ્ચે પાછા ફર્યા છે તે વખતે હાઈકોર્ટમાં તરફથી હું તેમને મુબારકબાદી આપું છું.

આપણે આજ રાખીએ છીએ કે આપણા આ હુદિમાન મિત્રનું બલિષ્ઠ આગાહ અને ચળકતું નીવડે, અને ખાતરીથી માનીએ છીએ કે પોતાની કામ તરફની દરજ્જામાં તેઓ કદી પાછા હઠશે નહીં.

આપણા આજના મહેમાન જેવા કુવાનો હોવા માટે આપણી કામ પોતાને ભાગ્ય સાળી માને છે. છેવટે રાયપન કુટુંબના સહિથી નાના રત્નની આવી ચળકતી ફોટો માટે મુબારકબાદી આપી હું મારું ભાષણ ખલાસ કરું છું.

બીજાં ભાષણ

મેસરસ હમફ્રીડ કુ. ના મી. ગુલામ કુસેને હાઈકોર્ટમાં તરફથી મી. રાયપનને તેમજ તેમની વૃદ્ધ માતાને હારો પહેરાવ્યા હતા, તેમજ મી. એસ. ડોરાસામી ચેરીએ પણ તેમને હાર પહેરાવ્યો હતો. મેસરસ ગુલામ કુસેન, વી. આર. મુડલે, લાઝરસ એચીઅલ, લગ્નવેતી, કે. આર. નાયના, વી. ભોરેન્સ, એલ. પાંડે અને એસ. આર. પધરે પણ પ્રસંગને અનુસરતાં ભાષણો કર્યા હતાં. ત્યાર પછી જવાબ આપતાં મી. રાયપન બેસ્યા કે:—

મી. રાયપનનો જવાબ

આ પ્રસંગે મને ખુશાલી તેમજ દીલ મીરી થાય છે. ખુશાલી એટલા સાર કે આટલા લાખા વિયોમ પછી પોતાના ખતિ વહાલા મિત્રો અને સર્માં સંબંધીઓને મેળાપ કરવા હું ભાગ્યસાળી થયો છું. દીક્ષમીરી એટલા સાર કે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાની અને ખાસ કરીને નાતાલ અને ટ્રાંસવાલની હાઈકોર્ટમાં આજે આટલી બધી આફરોથી મેરાવલી હું જોઈ છું. જોઈએ તે દિશામાં પણ એકત્ર થઇ કામ કરવાથીજ ફોટો મળશે એ ખચકાસ વાદ રાખવાનું છે. સંપ્ર લાંબ જમ છે. કુસંપ થી કંઈપણ ફળ મને એ આજ રાખવી ફાકટ છે.

કામ જે હરમાને તે સેવા લાગવા હું તબક્કાર છું. દક્ષિણ આફ્રિકામાં પ્રજાક્રિય કામ તે એક જગ્યાનું નથી પણ ફરેક જગ્યા હાલની જે રજા છે. મારા ખાતિય માટે કમી લાગણીમાં ખતાવી છે તે કારણ

તેમજ આજના મેળાવડાની ફોટો સાર છે. આપણે સહુનો આભાર માનું છું.

આખરે મી. રાયપનના માનમાં તથા ખુશાલીના પોકારોથી હોલને ગળવી મેળા વડો બરખાસ્ત થયો હતો.

ચાલુ વરતમાન

કેપટાઈનના મેયરની ચુટણી કરવાને લાંબી સીટી કાઢીલીલી એક મીટીંગ મયા શનીવારે મળી હતી, જે વખતે મી. કનકન બક્સરને સહુથી વધારે વોટ મળ્યા હતા, પણ તેમણે એ હોદ્દો સ્વીકારવાની ના પાડવાથી મી. સ્મીથને ફરીથી એ હોદ્દા માટે ચુટી કાઢવામાં આવ્યા હતા.

કેટોમેનરના અખવર નામના હાઈકોર્ટ એકરના ટ્રાંસક્રે માટે અથવા તો પા. ૧૦૦ તુકસાની માટે અમલોની કાર્ટમાં ડોમા આપાકુ નામના હાઈકોર્ટ માથે કાવો માંડ્યો હતો, જેમાં માણસોએ ફરિયાદોના લાભમાં ચૂકાદો આપ્યો છે.

લાગી પડેલી અમસ્લાલીમાનો એક હાઈકોર્ટ ખલાસી ગુમ થયો છે. જેથી એવું ધારવામાં આવે છે કે તે કુખી મુખો હોવો જોઈએ.

જેહાન્સબરમાં એક ગોરી ઓરત ઉપર એક નેટીને માત્રી વરતણુંક ચલાવી હતી. તે ઓરતનો ધણી બહાર ગયેલો અને તેની સાથે તેની તથા વરસની છોકરી એક મંદિનાનું એક બીજું બાળક તેમજ એક નેટીવ છોકરી હતાં. તે ઓરતને પેલા નેટીવે લાકડી વડે મારીને તેને ડાઢ કલાક સુધી હેરાન કરી હતી. હજી સુધી પોલીસ ગુ-હેગારને પકડી શકી નથી.

વરજનીઆ ખાતે આવેલા ન્યુપોર્ટ ન્યુરીથી આવેલી સ્ટીમર કારસેનો કેપટન જણાવે છે કે ડરબનથી ૧૮૦ માઇલ દુર તેણે તા. ૨૭ મી જુલાઈએ આગમાં સપડાયેલી એક સ્ટીમર જોઈલી. તે સ્ટીમર 'ગુ' નામ તેમજ થી જળથી સમાયુ નહોતું, પણ તે વારાટા હોવી જોઈએ એવું અનુમાન થાય છે.

વીલીઅમ કોટસની કંપનીને પ્રતિનિધિ અખર આપે છે કે સ્ટીમર નારાટા ડરબન થી ૧૬૦ માઇલ દુર જોવામાં આવી કે. પ માત્ર માનવમાં આવતી નથી. મુખી

ચન કેસક લાઇનની રીમરે વાસકાને તા. ૨૭ મીએ સાંજના સડીસલામત બેએલી તેથી તે આગમાં સપડાએલી હોવાની વાત સાચી જણાવી નથી.

કેપટાઇન ખાતે એક મોરો માછીએ પોતાની ઓરતનું પુન કરવાથી તેને ૬ વરસના સખત કેદખાવાની સજા થઇ છે.

શુભ કચેલી રીમર વાસકા દહી સહી સલામત છે એમ માનવામાં આવે છે. સેન્ટપોલ અને ન્યુ આમસ્ટરડેમ ટાપુઓ ખાતે તપાસ કરવાની કાલામણુ કરવામાં આવે છે.

હોનીકમાં તા. ૧૩ મીએ એક ગોરી બાઇના ઓરડામાં એક કાફરે હાખલ થઇ બારણું બંધ કરી હુમલો કર્યો હતો. ઓરતની શુભ સાંજળી એક ગોરો મદદે દોડી આવ્યો હતો. કાફરે બારીમાંથી નાસવા માંડવાથી ગોરાએ બહુકે છોડી હતી, જેથી મજબૂર કાફર મરણ પામ્યો હતો.

મુલુલેડમાં એક ગોરાએ પોતાની ઓરત અને બે છોકરીને ગોળીથી મારી પોતે આપઘાત કાઢ્યો છે. બે છોકરીઓમાંની એક છોકરી દહી સુધી ખચી ગઇ છે.

ડીડી પાસે કેમ્પીઅન માલીઅરી (કેલસાની ખાજમાં) કામ કરનાર એક ગોરા ઉપર પથ્થર પડવાથી તે મરણ પામ્યો છે.

એક કાફર છોકરો રેલવે લાઇન ઉપર સુઇ રહ્યો હતો, તેવામાં રેલવે તેના ઉપરથી પસાર થઇ જવાથી તે કચરાઇ મરી ગયો. આ બનાવ ઇલીઅર અને પાઇનો રેલવેનો વચ્ચે બન્યો છે.

૨૬મી તારીખે ટરાંસવાસમાં વીજળીક ખાતામાં એટલી બધી દરકતો થઇ હતી કે બધી જાતના તારોનું કામ કેટલોક વખત સુધી બંધ રાખવું પડ્યું હતું.

ટરાંસવાસ પારલામેન્ટની એકો અકરો બર માસમાં ચવાની હતી તેને બદલે મુલતવી રાખી હવે ડીસેમ્બર માસમાં તે ચલુ થશે એવું જાહેર થયું છે.

'સડે ૧૮૮૫' અટકળ કરે છે કે ટરાં સવાલની પારલામેન્ટ ૧૯૦૬ની સાલમાં

પાછી મળશે નહીં પણ એક ૧૯૧૦ના મારચ મા એપ્રિલમાં મળશે.

ઓરેજીઆ કોલોનીમાં બેથાની ખાતે બાપણુ કરતા જનરલ ડીવેટ જણાવ્યું હતું કે નેટીવો અને ગોરાઓના હક એક સરખા કદી થવાના નથી. બે નેટીવો સરખા હકની માગણી કરે તો ગોરાઓ પોતાની જાદગીને બેખમે પણ પોતાના હકોનું રક્ષણ કરશે.

એટાઇનમાં વીજળી અને ગરજના સાથે એક તોફાન ગમે અઠવાડીએ રવીવારે થતાં વીજળી પડવાથી કેટલુંક નુકસાન થયું હતું.

એવા ખખર પ્રસિદ્ધ થયા છે કે ટરાં સવાસમાં આવેલા વેકરસ્ટેશનની મ્યુની સીપાલીટીનો દાઉન કલારક બાગી ગયો છે. પોલીસ એક અઠવાડી ઉં થયાં તેની શોધ ચલાવે છે, પણ હજી તેનો પતો નથી. એવી અટકળ થાય છે કે પાઉંડ ૧૦૬ની મોરી થએલી છે. ખસ ખખર કાઉ સીસમાં ઓડીટરો તરફથી થોડા વખતમાં આપવામાં આવનાર છે.

બેહા-સખરમમાં એક ગોરાનું મુઝડું રમવાના મેદાનમાંથી મળી આવ્યું છે. તેણે અઆવડે પોતાનું મળુ કાપી નાખ્યું છે. તેના મજવામાંથી કાગળો તપાસતાં તેનું નામ હેનરી હેરીસ જણાય છે. આપઘાત કરવાનું કારણ જણાયું નથી.

ઇલોવો નદીના પુલ ઉપર એક કાફર છોકરી ઉપર થઇ રેલવે ચાલી જવાથી તે મરી ગઇ છે. ડરાઇવરોએ જે વખતે રેલવે લાઇન ઉપર કાફર બેસ્યું તે વખતે બરેક દાખી ગાડી અટકાવવાનો પ્રયત્ન કાઢ્યો હતો, પણ ટેળ વ હોવાથી ગાડી ટુરતમાં અટકી રાકી હતી નહીં.

પોર્ટ ઇલીઝાબેથ ખાતે નદીમાં નદાતાં એક ૧૨ વરસની છોકરી જરા ઉંડા પાણીમાં જતાં કુખી જવાની તકવારીમાં હતી. પણ તેની સાથે બીજી એક ૮ વરસની છોકરી તથા ૭ વરસનો છોકરો હવે તેમણે સાથે મળીને એ છોકરીને બચાવી લીધી.

કેપટાઇનમાં દારૂનિષેધક મંડળના સ્કો વિન્કોમનું કોનફરન્સ તા. ૨૭ સપ્ટેમ્બરે

મળ્યું છે. કોનફરન્સની ચેરમેન મીસીઝ મેકેનઝીએ શાપણુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના સરવ જી મંડેગેને એકન કરવાની જરૂર છે. સાઉથ આફ્રીકન ટેપરન્સ એસોસીએશને એ. મી. એ. વીલપોટના પ્રમુખપણા નીચે એ કોનફરન્સમાં પોતાનું ડેપુટીશન મોકલ્યું હતું.

બેહા-સખરમમાં તા. ૨૭ મીએ કામ્પ ટન નામનો એક ગોરો ટરામના ઉાલા બાગ ઉપરથી પડી મર્યો હતો જેથી તેના માથામાં સખત વાળ્યું છે તેને ઇસ્પીતાલ માં લઇ જવામાં આવ્યો છે. જ્યાં તે લંચ બરેલી રિપનીમાં છે.

બેહા-સખરમમાં તા. ૨૭ મીએ મીસ હેમન્ડ નામની એક નરસે ઉંઢરને દેવાનું હેર ખાંધેલું માલમ પડવાથી ક્ષયીતાલ માં લઇ જવામાં આવી જ્યાં તે ટુરતજ મરણ પામી છે.

બેહા-સખરમમાં ફેલસ સીટમાં રહેતા એક દીંદી વેપારીની દુકાનમાં તા. ૨૬ મીની રાત્રે ખાતર પાડવામાં આવ્યું હતું, જેથી પા. ૨૮૫ નગદ અને ૨૫ પાઉંડ ની નોટો ચોરાઇ ગઇ છે.

નાતાલ પારલામેન્ટની અ.વતી બેઠકે વખતે મી. ચરચીસ તરફથી એવું બીલ રજુ થનાર છે કે ઓકશનીયર અથવા ડીલરનો લાઇસેન્સ ધરાવનાર કોઇપણ માણસ મ્યુનીસીપાલીટી, ખસ, અથવા દાઉનની હદમાં ખેતીની પેદાશનો અથવા બીજાનો માલ નાના કે મોટા જથ્થામાં ખાનગી રીતે કે લીજાઉંથી વેચવા હક કાર મળાશે.

વીકટોરીઆ કાંટરી તરફનો નાનાસ પારલામેન્ટનો મેજર ગુજરી જવાથી ખાલી પડેલી બેઠક પુગ્ગા માટે નવો ઉમેદવાર ચુનાનાર છે.

દ્યુસરાઇન (એક જાતનું બાક). સુકું બાક, તથા ઘઉંનું ઘુકું ૧૯૧૦ ના એપ્રિલ ની ૩૦મીએ પુરા થતા ૬ માસ સુધી ચારિતસખરમ, એસેવે અને ડરબનમાં પુરાં પડવા માટે ટેન્ડરો માગવામાં આવ્યાં છે, જે ચારિતસખરમમાં સો ડીપાર્ટ મેન્ટના સેક્રેટરી પાસે તા. ૧૧ મી અક્ટોબર સુધીમાં રજુ કરવાં એવી નોટીસ મેજેટમાં છે.

તાર સમાચાર

મારકોનીના દોરડાં વખરના તારડું મચક ડરખનમાં રમાયવા સારે લ'ડનમાં વસતા નાતાલના ખેરાઓ બહુ મહેનત કરી રહ્યા છે.

સાલિય આફ્રિકા ખેંઠના એક કામદારે વિલાયતમાં રહેલેના ડાખાં રીવોલવરવડે આપઘાત કીધો છે તે પ્રીટોરીઆ કમળ નો મેંબર હતો, અને હુક વખતમાં લખ કરવાની તેણે મોઢવણ કરી હતી.

ગરીબાના તારડી ગણ્યા છે કે રહેલેના જંગલોમાં આજ લાગવાથી ભારે નુકસાન થાય છે. ૫૦૦ માણસો તે એના ઝપાટા માં આવી માર્યા ગયા છે ત્યારે હજારો માણસ લાચાર થઇ ગયા છે.

જરમનીની રાજધાની બર્લિનમાં કોલે રાના ફરદીઓ જણાઇ આવ્યા છે.

લીબરલ પ્રધાનમંડળે આવતી સાલનું આવક ખરચનું બજેટ રજુ કર્યું છે તે જો હમરાવોની સલામાં એમ ને એમ પસાર ન થાય તો આવતા નવેંબરમાં ફરીથી ચુંટણી થવાનો સંભવ છે. મી. એબરલેન બરમીંગામ તરફથી હમેશ્વારી કરશે અને લીબરલો તેના માનને ખાતર સામી ફરીફાઈમાં ઉતરશે નહિ.

માજ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી લોરડ એલગીનના ખાનુ કાલેસ એક એલગીન તા. ૨૪મીએ મરણ પામ્યા છે. તેનો જન્મ ૧૮૫૨માં થયો હતો.

ઇંગ્લાંડના હેલ્થ બજેટ તરફ હમરાવોની વિરોધી લાગણીને લીધે બહુ ઉશ્કેરણી ફેલાઇ રહી છે. પ્રીનેનશીયલ સેક્રેટરી મી. હોબહાઉસે ધીરેલ ખાતે બાપજી આપતાં કહ્યું હતું કે ત્યાંસુધી લીબરલ પાર્ટી હમણાત છે ત્યાંસુધી હમરાવોને હરાવ્યા વિના તેને સંતોષ થાય એમ નથી.

ડમારાલેડમાં એક જરમન પોતાના કાર મમાંથી છુપી રીતે હીરાઓ શાદી યુરોપ માં વેચતો હતો. હાલમાં તે જરમની ખાતે પકડાયો છે. ખેંઠમાં તેની પાસે ૧ લાખ પાઉંડ જમા છે. તેની ખેંઠની ચોપડી અને હીરાઓ જપ્ત કરવામાં આવ્યા છે.

મયા શનિવારે જનરલ બોયા દરોસ વાલ આવના સાર ઇંગ્લાંડથી ઉપડી ચુકેલ છે તેને વળાવવા સાર વોલરજી સ્ટેશન ઉપર ધણા માણસો એકઠા થયા હતા. સર મેથ્યુનેધનને પણ સાર માન હેવામાં આવ્યું હતું.

કરનલ સીલી, જનરલ બોયા અને સર મેથ્યુનેધન કેનીલવરથ કેસલ રટીમર ઉપર સાથે જમ્યા હતા. કરનલ સીલી અને જનરલ બોયા વચ્ચે તેના ઉપડી જવા અમાઠ બહુ અમત્યની વાતચીત થઇ હતી.

બરમીંગામમાં મી. એરકવીયના જાનજી વખતે તોફાન કરનારી સફરજેટ ઓરોતો ને કેદ કરવામાં આવી હતી. ત્યાં તેમણે ખાવાનું બંધ કરેલું હોવાથી નાક વાટે કુધ પાવામાં આવેલું. આથી તેમણે તોફાન કરી બારીઓ ફરનીચર અને વાસણો ભાંગી નાખ્યાં. હાલમાં તેમને અધારી કેલડીમાં પુરવાનો હુકમ થયો છે.

દરોસના એક તાર ઉપરથી જણાવવા માં આવે છે કે ધારી પબ્લીક નામનું દવડ વહાણ ફાટવાથી તે ૩૦૦ શીટ ઉપરથી પછડાઇ ભાંગીને ભુકા થઇ ગયું અને તેની અંદરનાં ૪ માણસો મરી ગયાં.

દરોસવાલ સરકારના ટરેઝરરનો હોલો બોમ્બનાર મી. હલને ચાલુ માસની આખરે કેટલાક દિવસ ના. કીંગ્મી સાથે ચુનવર વાને કીમિ આમંત્રણ કંચું છે.

આમની સલામાં "ટાઉન પ્લેનીફ બીલ" નામનું બીલ પાસ થયેલ છે, જેમાં હમરાવની સલા કેટલાક સુધારા લખલ કરનાર હોવાથી લીબરલો ગુસ્સે થયા છે.

મી. હેરી બીટની નામનો એક પૈસા દાર અમેરીકન એક વરસ થયાં ઉતરમાં શીકાર કરવા ગયો હતો તે હમણાં પાછો આવ્યો છે. તે એક કામળમાં ડા. કુકની ઉતર ધરવની રોધને સાચી માને છે.

જે વખતે પેરીની રટીમર રૂઝવેલ્ટમાં તે ચલ્યો ત્યારે ડા. કુકને લગતો કંઈપણ સામાન ન લેવાને તેને જણાવવામાં આવ્યું હતું. આથી તેનો કેટલોક સામાન છોડી દેવો પડ્યો હતો.

પોતાની અસલ નોધો ન આવી લાગવાથી ડા. કુક ફિલગીર થતો નથી. કારણ કે તેની પાસે તે બધી નોધોની નકલ છે.

કમાન્ડર પેરી કહે છે કે ડા. કુકની શોધને દેશ ન હેવાનો મેં ડરાવ કરલો હોવાથી તેનો સામાન ન લેવામાં મેં ગેર બ્યાનખી કીધું નથી.

સફરજેટ ઓરોતોને ફરજિયાત કુધ પાવની રીતને મી. ફેરહારડી અને બીજા લેગર મેંબરોએ જમલી અને જુલમી કહી વખોડી કાઢી છે. જવાબમાં હોમ ઓફીસના સેક્રેટરી મી. માર્ટરમેને બચાવ કર્યો કે એ ઓરોતને આપઘાત કરતી અટકાવવી એ કાકટરોની ઉપર ફરજ હોવાથી એમને ફરજિયાત ખોરાક આપવો પડે છે.

વડી પારલામેન્ટમાં મી. હાલડેને એક સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં પેલા થતા જર (ઓર) હલકી ભતના હોવાથી સરકારી કેન્ટ્રાલમાંથી તેમને કાઢી નાંખવામાં આવ્યા છે, પણ એ તે ભત સુધારવામાં આવશે તો તે ફરીથી વિચાર કરશે.

ઓસ્ટ્રેલીઆમાં ૧૨ થી ૧૮ વરસ સુધીની ઉમરના ફરક છોકરાને ફરજિયાત લશકરી તાલીમ આપવી અને ૧૮ થી ૨૬ વરસ સુધી લશકરી ટુકડીઓમાં કામ કરાવવું એવો ડરાવ મયો છે.

ઓસ્ટ્રેલીઆ પોતાનો બચાવ પોતાની મેળે કરી શકે એવી તેમ રાખવામાં આવી છે એક મોટી મનવાર, પણ નાની મન વારો, છ ટોરપીડો બોટો અને ત્રણ સબ મરીનનો (પાણી નીચે કામ કરનારો)કાફલો બનાવવામાં આવનાર છે.

ઉપલા કાફલાની કીમત પા. ૩૭૫૦૦૦૦ થશે, અને તેને નીલાવવાનો વારસીક ખર્ચ પા. ૭,૫૦,૦૦૦ થશે. વડી સરકાર તેમાં કેટલાંક વરસો સુધી દર વરસે પા. ૨૫૦૦૦૦ ની મદદ કરશે. આખરમાં તમામ ખર્ચ ઓસ્ટ્રેલીઆ ઉપડી લેશે. લડાઈના વખત માં આ કાફલો વડી સરકારના હવાલામાં સોંપવામાં આવશે.

જુદી જુદી ભતના હવાઈ વહાણનું પ્રદરસન પારીસ શહેરમાં ૧૯૧૦ની રજી ભનેવારીએ બરાવાનું છે. એક કારખાના વાળો એક નમુનાથી વધારે નમુના બતાવી ન શકે એવી શરત હોવાથી લગભગ ૨૦ જુદા જુદા નમુના રજુ થશે એમ મનાય છે.

ઇંગ્લાંડના ગેરકસાયર પ્રજામાં કાલ વડી શહેરમાં ઉનની વખારમાં આગ લાગવાથી પા. ૨૦,૦૦૦ નું નુકસાન થયું છે.

કેપટાઉન કુખતુલ્ય ઇસ્લામ

મેનેજીંગ કમીટીના સેક્રેટરી મી. મુનસી હમ્બાત લખે છે કે:—

અંગ્રેજી કુખતુલ્ય ઇસ્લામની મેનેજીંગ કમીટીની મીટીંગ તા. ૧૯-૯-૦૯ ના રોજ લુપ કોર્ટમાં ઇન્ડિયન મરજીના રૂમમાં ચેરમેન મી. હસમહાલ સુલેમાન પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. મીટીંગની અંદર મેંજીંગ હાજર હતા. થોડીક મુદતવેર અમે એ મરજીના ઉપશાળા સાથે તેમજ તમામ ટેપરેમ સાથે તે બાબત સદરજી મરજીના ટ્રસ્ટી સાહેબોના તરફથી પાવર ની પથ જરૂર હતી તો તે પાવર ટ્રસ્ટી સાહેબોએ પોતાની સહી કરી ને આપ્યો છે. સદરજી પાવર ચેરમેન સાહેબે મીટીંગ માં વાંચી સંજ્ઞાઓ હતો. ત્યાર બાદ મી. વજીરખાંએ દરખાસ્ત કરી કે ઉલ શાહુલુ કમ રમજન ચરીફ બાદ શરૂ કરવું. તે મી. સુલીએ તથા મી. ફકીર હાસમ ચોથીઆના ટેકાથી પસાર થયું. બીજો દરાવ મુનસી મલેક હમ્બાતે રજુ કર્યો કે આપણી મીટીંગનો રીપોર્ટ જાપા મારફત હમેશાં બહાર પાડવો. તેને મી. ગોમટાવાળા સાહેબે ટેકો આપવાથી પસાર થયો. પગલીકતું કામ છે તો હમેશાં પગલીકતું આવવું જોઈએ કામને કામ તરફનો કામ રહે નહીં. ત્યારબાદ વધુ કામકાજ ન હોવાથી રમજન ચરીફ બાદ મીટીંગ મુલતવી રહી. ચેરમેન સાહેબનો ઉપકાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

તા. ૧૨-૯-૦૯ ને રવિવારે ઝીરસ્ટના મી. હસમહાલ સુલેમાનની કુખતીના મેનેજર મી. હસમહાલ હાજી હમ્બાતીમ વડવાજાની ને પુત્રી તથા એક પુત્રનો અકીકા મી. હસમહાલ સુલેમાનની કુખતીના મહાનમાં થયો હતો. આ શુભ પ્રસંગમાં બામ લેવાને પ્રીટરીઆથી મોલવી સાહેબ અબ દુલ હાદર તથા મામના સરવે બાઇએ હાજર થયા હતા. શરૂઆતમાં મોલવી સાહેબ અબદુલ હાદરે બચ્ચાને બીસમી હલાલ પઢાવી હતી. હાફેજ સાહેબ હસમ અહમદ ટેલીયે હાફરાઓને આમીન પઢાવી હતી. બચ્ચાઓને યુમારકળાદી અરસ પરસ હમ્બાવામાં આબ્યા બાદ મોલવી સાહેબે કેળવણીના કાયદા વિષે અસરકારક રીતે વિવેચન કર્યું હતું. પછી મી. હાજી સુલેમાન હમ્બાતીમ બાબાતે તથા મી. વડવાજાએ સરવેનો અંતઃકરણ પુરવક આબાર માન્યા બાદ બાઇ તથા આપણી લખ સહ વિસરજન થયા હતા.

હોંદની રાજ્યદ્વારો ક્લિયાલ

ગ્વાલ્યરના મહારાજા સિંધાએ પોતાની પ્રજા જોડું એક બહેરનામું બાહેર પાડીને જણાવ્યું છે કે ફિગુરને લગતા મુકદમાઓની છેલ્લી તપાસે મારા રાજ્યમાં બ્રિટીશ સરકારને લેવાની નાખવાનાં ચાલેલાં એનર્જીના કામની હસ્તી પુરવાર કરી આપેલી હોવાથી, હું મારી પ્રજાના લોકોને એવા ખોટા રસ્તે દોરવાયલાંઓનાં કહેવાને વળન આપીને, તેમના કાચપર ગોગ ન થઈ પડવા ચેતાવું છું. નામદાર સહેનશાહની સરકાર અને મારા વંશજો વચ્ચે જે કાલકરાર લગલગ સવા સદી થી હસ્તી કરાવે છે, તેની રૂએ મને બ્રિટીશ સરકાર તરફથી જે મદદ અને ટેકા મળતા રહ્યો છે તેથી હું બ્રિટીશ સરકાર સાથે બાદ અને ઉપકારની લાગણીઓથી બંધાયો છું, અને તેથી મને આશા છે કે મારી બધી પ્રજા દોસ્તીના તે ગાંઠ વધારે મજબૂત બનાવવામાં બ્રિટીશ સરકાર તરફ વફાદાર રહીને મને આભારી કરશે.

હોંદમાં એક મોટી અમેરિકન ટુકડી મુસાફરી અરથે જનાર છે એવું કહેવાય છે. એટલા બધા લોકોને ત્યાં જતાં અટકાવવા માટે કલકત્તામાં ક્લિયાલ ઉભી થઈ છે. એક ટુકડી ન્યુયોરકથી ઉપડી મુરોપ રસ્તે તથા બીજી ટુકડી સાન ફ્રાન્સીસ્કોથી ઉપડી જાપાન રસ્તે જનાર છે. દરેક ટુકડીમાં ૭૦૦ અમેરિકનો છે. પહેલી ટુકડી ૭ મી નવેમ્બરે, તથા બીજી તા. ૬ મી ડિસેમ્બરે પહોંચવા વધી છે. તેઓ જે સ્ટીમરમાં જશે તેનું વળન ૧૮,૦૦૦ ટન છે કે જેવી સ્ટીમર કલકત્તાની કુમળી નદીમાં અગાઉ કદી દાખલ થઈ નથી.

વડોદરા રાજ્યમાંથી જકાત કાઢવા માટે દિવાન મી. દત્ત સાહેબની સહી સાથે એવું ફરમાન બહાર પડ્યું છે કે (૧) આ રાજ્યમાં જકાતી માલની સંખ્યામાં ઘટાડો કરવાને, તેમજ જકાતને લીધેજ વેપારને જે હરકતો આવે છે તે કમી કરવાને વખતો વખત કાયદા કાનુનો કરવામાં આવ્યા છે, વેપાર તથા હુન્નરની વિશેષ ખીલવણી કરવાના હેતુથી શ્રીમંત સરકાર મહારાજા સાહેબે પોતાના રાજ્યમાં આપાત માલ ઉપર લેવાતી સરવ સરહદી જકાત હવેથી બંધ કરવા ફરમાન કર્યું છે. આ કુકમથી ત્યાર બાદ

રૂપિયા ઉપરાંતની આવક બંધ થવાનો અંદાજ થાય છે. (૨) હાલ અમરેલી અને વડોદરા પ્રાંતમાં રવાનગી જમાત છે. અને તે જકાત મુખ્યત્વે કરી વડોદરા પ્રાંતમાં પાડતા રૂ ઉપરથી મળે છે. રવાનગી માલની જકાત કે જેની ઉપજ આશરે દોઢ લાખ રૂપીયા થાય છે તે જકાત કાઢી નાખવામાં આવશે. તે મુકદમા વડોદરા પ્રાંતમાં જે તાલુકાઓમાં કપાસતું વાવેતર થાય છે તે તાલુકાઓ ઉપર, એક ખાસ કર નાખી ટેલેક અંશે પુર કરવામાં આવશે. (૩) હાલમાં અમરેલી, કોટર, નવસારી અને વડોદરા જિલ્લોની અંદર સરકારી કરના જકાત લેવામાં આવે છે તે બંધ કરવામાં આવશે. (૪) વરગ સુધરાહના નામથી જોળખાતાં બીજાં રથો ગામડાંથી સેજ વિષેય હોઈ તેઓનો નીલાવ સરકાર મદદથી થાય છે. આ રથોમાં હવે ગ્રામ્ય પંચાયતોનું બંધા રથ થશે.

સ્ટીમરોની આવજવ

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડન્ટ:—તા. ૨૦ મીએ દારેસલામથી ઉપડી છે. અને તા. ૨૭ અક્ટોબરે આવી તા. ૪ અક્ટોબરે ઉપડી જશે.

[પરશીઆન લાઇન]

મુજફ્ફરી:—તા. ૪થી અક્ટોબરે મુબઇ જવા ઉપડશે.

મહમદી:—તા. ૨૬મી અક્ટોબરે મુબઇ જવા ઉપડશે.

[ઈડિઆન આફ્રિકન લાઇન]

ઇસેરીક:—તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી આવવા ઉપડી છે.

દીનહાદિ:—અક્ટોબરની શરૂઆતમાં કલકત્તાથી ઉપડવા વધી છે.

ડનેરીક:—તા. ૪ થી અક્ટોબરે કલકત્તા માટે ઉપડશે.

કલીમીટીસ:—તા. ૧૫ મી અક્ટોબર પછી કલકત્તાથી માલ કરવા માંડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમકુઝી:—તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બરે કલકત્તાથી ઉપડશે.

અમકીટી:—તા. ૧૫મીએ મદ્રાસથી નાતાલ આવવા ઉપડી છે.

હોંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૧ ડીએ તથા ૭ મીએ કરબનમાં બંધ થવા વધી છે.

હોંદુસ્તાનના ખખરો

(હોંદી જાપા ઉપરથી)

‘પોરબંદરના જોશરતુ’ ખુબ કરનાર ચાર ફેદીઓને સેસન્સ બજા મી. ડોડીઆએ તકસીરવાર ઠરાવી ગયા સનિયારે ફાંસીની સજા કરી છે અને જોશરતુની વિધવાને રૂ. ૧૨૫ પેન્શન રટ્ટે કરી આપ્યું છે.

હોંદીના મી. પોપટલાલ ત્રીકમલાલ સ પવીને કલકત્તાની સેન્ટ્રલ કોમીયોપેથીક કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા હોંદીના નાં હાકાર સાહેબે રજાલરથીપ આપીને મોકલવા છે.

હોંદી રાજ્યમાં જે કોષ્ટ નવી શોષ, નવી સ્ત્રી જે દવા વગેરેનું સાધન કરે તેને ‘પેટન્ટ’ કરી આપવા હોંદીના હાકાર સાહેબે ઠરાવ કર્યો છે.

રાજકોટમાં મળનારી નીજ સાહિત્ય પરિષદ દી. બા. અખાલાલ સાકરલાલ ના પ્રમુખપણા હેઠળ તા. ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ અક્ટોબરે મળશે. કાઠિયાવાડના દેશી રાજ્યોના શિક્ષકોને આ પરિષદમાં ભાગ લેવા દેવા અને તે દિવસોએ નિશાળ માં રજા પાળવાને રજા તરફ સખળા પરિપક્વતા વ્યવસ્થાપકોએ અરજ કરી છે.

મોરબીમાં પ્રજાની સમવડતાની ખાતર કોષ્ટ પશુ રોજનની રેલ્વે ટીકટ ટરામ રેલ્વે સીટી રોજનથી આપવામાં આવે છે અને માલની આપલે પશુ લાથીજ કરવામાં આવે છે.

પાલીતાણાના એડમીનીસ્ટ્રેટરે કુકમ કાકો છે કે આ રાજ્યનો સોળ વરસથી આઠી સમરનો કોષ્ટ પશુ છેકરો ખીડી કે દાડ પીશે તેને રૂ. ૧૦ ફાડ અને ફેટકાની શિક્ષા કરવામાં આવશે.

લાહોરની મીઠા કોરટમાં ધંધા ચલાવતા બેરીસ્ટર બમતરામને તેમના ધંધામાં અયોગ્ય વસ્તુકે મલાવ્યાના આરોપથી તેમની સનદ રદ કરવામાં આવી છે.

એક બંગાલીએ દાલમાં દિસાજ મણવા નું એક યંત્ર સીધી કાઢેલું છે. ને તેની કમિત માત્ર ૧૦૦૩ રૂપિયાજ છે.

દેશબંધત શીશુત બાણ અરવીંદ ધોપની વરસમાંનો દિવસ બંગાળીઓએ ઉત્સવ

થી ઉજવે છે. જે વખતે તેમને સુખડનું તેલ ચોપડી મળરા પહેરાવીને ધોતી ચટ અને મીઠાઈ બેટ કરી તેમને એક માનપત્ર એનાયત કર્યું હતું અને “અરવીંદ બહુ” જીવો” એવા પોકાર કર્યા હતા.

ભાનનગરના મહારાજા શ્રી રણજીતસિંહ ને મલ કુસ્તી જેવાનો શોખ જણાય છે. હમણાં જે વખત મલ કુસ્તી કરાવી હતી, જે જેવાને ભાનનગરના લોકોએ સારી હાજરી આપી હતી. તે સિવાય મહારાજા શ્રી નટની રમત જેવાના પશુ શોખીન છે.

દેશીના દિવસોમાં વડેદરા ખાતે બરા નારી મરાઠી સાહિત્ય પરિષદના અરજ માટે કારોબારી કમીટી તરફથી અરજ ચતાં નાં ગાયકવાડ સરકારે રૂ. ૨૫૦૦ ની બક્ષીસ આપી છે.

શ્રીમંત પ્રીન્સ શીવાજીરાવ અને શ્રી પ્રીન્સ જયસિંગરાવના લગ્ન માટે સાવંત વાડી અને દાવડી મામની બે કન્યાઓ પસંદ કર્યાં હોવાય છે.

નવસારીમાં મ્યુનીસીપલ મારકેટને બોલકોટ કરી વેપારીઓ બજારમાં બોલકોટ પર બેસી માલ વેચે છે. મ્યુનીસીપલ મેરમેન તરફથી બજારમાં કે બીજા કોષ્ટ સ્થળે બેસી દુકાન નહીં માંડવા બહારના માં કાઢવામાં આવ્યા છે.

રૂની પુરાંત બહુ ઘડી જવાથી મુખ્ય માં રૂના લાવ બહુ મહડી મલા છે. અને રૂના વેપારીઓને બહુજ લાલ થએલ છે, પણ મુખ્યની મીસો ચીંતાગુર સ્થિતિમાં આવી પડી છે. રૂની બજાર અને પ્રોંધા લાવને લીધે ફેટલીક મીસો બંધ પડી છે અને ફેટલીકને ઘોડા વખતમાંજ તેમ કરવું પડશે.

છંદાકમાં વસતા હોંદી વિદ્યાર્થીઓને જોષ્ટી ખખરો પુરી પાડવા માટે લંડન ખાતે એક ખાતું બેલવાના સંબંધમાં સંયુક્ત પ્રાંત ખાતે એક પ્રાંતિક કમીટી નીમવામાં આવી છે.

શ. ૩૦ તથા તેથી વધારે માસિક પગાર મેળવતા દરેક સરકારી નોકરને તેના પ્રાંતના પોલીટીકલ એજન્ટને સરકાર તરફની પોતાની વફાદારીના એકરાર ઉપર પોલીટીકલ એજન્ટ પોતાની સહી કરશે.

મીદનાપોર બેંચ કેસમાં છુટી મચેલો એક આરોપી સતોશદાસ પોતાનો કેદખા

નાનો અનુભવ લખવામાં દાલ રેકાપે છે. એ દેવાલ તેણે દેશી ભાષામાં લખવા માંડ્યો છે. તે જણાવે છે કે, હું જે સરકાર તરફનો સહી નહીં બનું તે મારી માતાને અને મારા આખા જરનાં માણસો ને કેદ પકડવાની ધમકી મને પોલીસે આપી હતી. અને હું જે સરકાર તરફ નો સાહી થવાને કણુલ થાવું તો પોલીસે મને રૂ. ૨૦ હજાર આપવાને જણાવ્યું.

બનારસની જનન પાઠશાળામાં એ. મુનસી માધોલાલના પ્રમુખપણા હેઠળ જનન વિદ્યાર્થીઓને ધનામ આપવાનો એક મેલાવડો કરવામાં આવ્યો હતો.

હોંદુ ધરમને લગતાં નાટકો સાને પોલીસ કમીશનરને એક અરજ કરવાની હીલચાલ મુખ્યમાં ચાલી રહી છે. તે અરજમાં એવાં ધાર્મિક નાટકો બંધ કરવાની અરજ કરવામાં આવી છે.

સંયુક્ત પ્રાંતની આર્ય પ્રાંતીનિધિ સભાને ૨૫૦૦ રૂપિયાનું ખુદાદિંદ નામનું એક ગ્રામ ફળવણીનો વધારો કરવા માટે બાણ રયામસ્વરૂપે બેટ આપ્યું છે.

નવસારીની ધી મહોમેડન એજ્યુકેશન સોસાયટીના એક મુખ્ય મદદમાર નવસારીના વતની શ્રી. અબ્દુલ મની મલેક સોસાયટીને કમીટી મદદ કરતા રહ્યા હતા તેની યાદમાં કારોબારી કમીટીએ એક કાસકેટ સાથે માનપત્ર આપવાની કમીટી માંગણી રક કરવા શ્રી. અબ્દુલે એ મંડળીને જણાવ્યું છે, અને ઉમે રમ્ છે કે એક લીલાહ કામને મારેથી બનતી મદદ કરવાની મારી ફરજ છે, કારણ કે હું નવસારીનો વતની છું. તેથી એવું માન મેળવવાને હું ખુશી નથી. તમેએ કમીટી માંગણી માટે હું તમારો ઉપકાર માનું છું, પણ એવું માન લેવાને હું સાધક નથી.

હિંદના વાઇસરાય માઇસોરની મુલાકાત લે તે વખતે તેને માનપાન આપવા પાછળ રૂપિયા બે લાખની રકમ ખરચવા માઇસોર હરબાર મંજૂરી આપી છે.

હોંદુસ્તાનના બધાં એંગ્લો ઇડિઅન મંડળો એકત્ર થવાની હિલચાલ કરી રહ્યા છે.

મદ્રાસની એંગ્લો ઇડિઅન એસોસીએશન તરફથી નાં વાઇસરાયને તેની મદ્રાસ ની મુલાકાત વખતે માનપત્ર આપવામાં આવશે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(નવરમેટ મેજેસ્ટ્રાટી)

ડરબન, અમરેલી રોડના અણુ બધરસ ની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેણુ દારોની મીટીંગ તા. ૫ મી અક્ટોબરે ૧૦ વાગે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ આગળ બેસશે.

રોડરના આમદ મુસા મેતરની મીલકત, ડરબનના મારલીક અને હેન્ડલની અરજી ઉપરથી સુપ્રીમ કોર્ટના માર્ટરના હાથ તળે કાચી જખતીમાં લેવામાં આવી છે.

નુકાસલના મહમદ સમુદના લેણુદારો ની મીટીંગ તા. ૫ મી અક્ટોબરે ૧૦ વાગે ડરબન માજીસ્ટ્રેટની આગળ બેસશે.

ડરબનના ફેરીયા છવા મુતાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા ડરબન સરકાર કોર્ટને તા. ૧૫ મી નવેમ્બરે ૧૦ વાગે અરજ કરવામાં આવનાર છે.

અમલક વોકસરદરમના મહમદ દાવુદ પટેલ લુક કીપરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭ મી નવેમ્બરે ૧૦ વાગે ડરબન સરકાર કોર્ટને અરજ કરવા માં આવનાર છે.

વેરલમના ફર્ટીલર ઇસપ પટેલ જે ઇસપ આદમના નામથી પશુ ઓળખાય છે તેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૭ મી નવેમ્બરે ડરબન સરકાર કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

મારિસબરગના રોડરકીપર એસ. અલ વાર નામકુની મીલકત સંબંધમાં છેલ્લી વહેંચણીના આંકડા મારિસબરગ સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ રજુ થયા છે, જ્યાં તે તપાસણી માટે તા. ૧૨ મી અક્ટોબર સુધી ખુલ્લા રહેશે.

ટોંઘાટના ગીરમીટીઆ હીંદી ફુસોયેની નાવારસ મીલકત સંબંધમાં લેણુદારોએ પોતાના દાવા તથા હેજુદારોએ પોતાનાં હેજાં તા. ૧૧ મી નવેમ્બર સુધીમાં ડરબન, ૨૪, ૨૫ સપ્ટેમ્બર સામુદ્રી બીલ્ડીંગ્સમાં મી. જેમ્સ એન. નોબલ આગળ રજુ કરવાં.

એલ્ફાન્સબરગની ઓરેન્જમરોવ હોટેલ ના સ્વીમીંગ બાથમાં તરતાં એક ગેરો એકા એક મરણ પામ્યા હતા.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૩૦ મી ને ગુરવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીચ	૦ ૬ ૫ ૧ ૬ ૩૫	
કાલી કાપર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પાઇનએપલ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કહોળું	૪ ૦ ૦ ૪ ૩ ૦ ૦	
અવોકાડોપેર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લેડીસ	૦ ૩ ૦ ૦ ૪ ૦ ૦	
પોપો	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૦ ૦	
બનાના	૦ ૮ ૦ ૧ ૩ ૧ ૦ ૦	
આનેડીલા	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કામદી લીંબુ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મેડરીન	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
નાચીસ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ઓરેંજસ	૨ ૦ ૦ ૫ ૬ ૦ ૦	
મગફળી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મકાઈ	૮ ૬ ૦ ૬ ૩ ૦ ૦	
પટેટા (ગિળ)	૭ ૬ ૦ ૧ ૭ ૦ ૦	
પટેટા (સ્વીટ)	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ટરનીપ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
અળવી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીંબુ	૦ ૩ ૦ ૦ ૪ ૦ ૦	
ટમેટા	૦ ૬ ૦ ૧ ૬ ૦ ૦	
લોકવાટ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મીનપીઝ (કીરાઈ)	૨ ૬ ૦ ૩ ૩ ૦ ૦	
લીલી બીનીસ	૧ ૦ ૦ ૪ ૦ ૦ ૦	
જામફળ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
રૂબાઈ	૦ ૪ ૦ ૦ ૦ ૦	
બીટરૂટ	૦ ૩ ૦ ૦ ૦ ૦	

દીવાળી માટે ખાસ

નવા વરસ માટે મુખ્યારકબાદીની પત્રિકા ખાસ જોરડર તખવારે કરેલી હીંદ દેવી ની છબીવાળી, રંગ બેરંગીથી તેમજ સોનેરી અક્ષરોમાં મનહર કવિતામાં તખવાર થાય છે. તે ગમે તે માણસ પોતાની સહી કરી પોતાના મિત્ર, સંબંધી, મુરખી વરગ વીએરે ગમે તેને મોકલી શકે એવી સગવડ રાખેલી છે. તા. ૧૫ મી અક્ટોબર ૦૯ સુધીજ જોરડર લેવામાં આવશે. બાવ ડાન ૧ ની શી. ૧/૦, એકસોની શી. ૮/-, જોરડર સાથેજ નાણાં મોકલી આપવાં. લખો યા મળો.

લી. એમ. એમ. દીવાન. ૧૪૭ ક્વીન સ્ટ્રીટ ડરબન પી. ઓ. બોક્સ ૫૬૩.

રોકડ બબર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવલ માંગ ૧૫૨૨૫૧ ૨૧ ૬ ૫ ૨૨ ૦	
બીમડીના	૨૩ ૦ ૦ ૨૪ ૦
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦
મીની સક્કર	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦
હુંડાના	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦
ફેલી ટુવેર દાળ	૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૬
ટુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦
મસૂરની	૨૨ ૬ ૦ ૨૩ ૬
મગની	૨૭ ૦ ૦ ૨૮ ૬
અડદની	૨૮ ૦ ૦ ૨૮ ૬
અણુ મુખંધના	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦
દાળ	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬
વટાણા	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬
મકાઈ	૬ ૦ ૦ ૬ ૬
બીનીસ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ બાબન	૩ ૩ ૦ ૩ ૪
એરડીજી	૨ ૫ ૦ ૨ ૬
મીઠું	૩ ૩ ૦ ૩ ૬
નાળીએરજી	૩ ૬ ૦ ૩ ૮
આંડ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬
પીળા	૧૪ ૬ ૦ ૧૫ ૬
લીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ ૦ ૮ ૦
આટો	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
મદાસી સોપારી ૧ રતલ બા	૦ ૦ ૦ ૦
મરમા	૦ ૦ ૦ ૦
ધી પેટીડીનીના પૌ ૮-૦-૦	૮-૫-૦
પોરબંદર	૮ ૦ ૦ ૮ ૧૦ ૦
પારાશીન એરોફેડ	
વાઈટ રોસ	૮ ૮ ૮
બાબન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦
નાળીયેર	૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦
ફેલી	૫ ૬ ૦ ૬ ૦
કામંડ સોપ	૧૩ ૦ ૦ ૧૪ ૦
સાણુ સીલક રોડન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬ ૦ ૪૫ ૦
ટાપર ૫૪ હુંડાના બોક્સની કીમત	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬
નેકર ટી	૧ ૮ ૦ ૧ ૬
માચીજી બાબન	૩ ૧ ૦ ૩ ૩
સોપારી સેવરજીની	૦ ૧૦ ૦ ૧ ૦
નીલ પોપટ મીઠાવેટ	૧૬ ૬
કુખ નેસબુ	૨૦ ૬ ૦ ૨૧ ૦
ફેસલ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬
ફેસલ મીલક	૧૮ ૬ ૦ ૧૯ ૦
નીલક (લીવરપુલ)	
બરતા એકની	૫ ૩ ૦ ૫ ૬

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

BEIRA

Gardhanda Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Loda," Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
F. A. Salongee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Bahenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Pros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayeb Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randieria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NOBODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1038, 14 Wicht Street.
Mohideen Enosh,
180 corner Bree & Bloom Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN

Abdool Batak, Fruit Agent,
Box 107, 111 Victoria Street.

E. ASOODAKER AMON & BAO,
Box 441, 434 West Street.

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhama Parshotam,
357 Pine Street

M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.

DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.

Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.

Emnail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Uingeni Road.

JALSHOY & SOHABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghrajli,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan Tailor,
423 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULKMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hossein,
Plumber & Tankmaker,
Uingeni.

EAST LONDON

Ambarum Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Doss.
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Buxar,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 42.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amed Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2041.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6360.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. Dabashor,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAN MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clav. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARDIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAJEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUONATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavarin,
224 Market Street,
Goolare Sahob,
171 Street & Kaffir Street,
Vredeorp, Box 3450.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LOONRAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadaraseen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. C. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Darday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABRAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 303.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.
HORMAJY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 100.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DELADEIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRABHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapor,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devine Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyst, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 501,
E. A. Vrinwa,
General Merchant
Draperies & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Agob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 408
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

E. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Bunchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhbits Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Daria Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce Dealer
P.O. Box 53.

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેડ એપ્રિલ: ૧૦ એપ્રિલ સીટ, કેપટાઉન

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીટ અરવંટ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સીટ, લેહાન્સબરગ.

સેટ આપવા લાયક અને વેરેલની પછીજ
સરસ થીને, જેથી ચાંદીનો માથા, દરેક જાતનું
રેસમ, કરીના ટેબલ ક્લોથ, કાશ્મીરી બનાવ
વિગેરે વિગેરે. બાવ પછાળ સરતા. આવો અને
ખાતરી કરો

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 28,

KRUGERSDORP

ફરેટ ચઢાવનાર.

બધી જાતના ફરેટ તથા વેલ્ટેબલ સરસ
પેકીંગથી કીકાયવ બાવે ખરીદ્યું હોય તે
નોંધને ધ્યાનમાં લેવો:—

એમ. એ. આબેદ સાગપુરો,

પી. એ. બોક્સ ૫૭૦,

ટબી. એડ્રેસ. "સાગપુરો."

૧૩૩ એ એપ્રિલ, ૧૯૦૯.

164 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

. . . BOER TOBACCO . . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 55. Tel. Address: "Porbandar."

Telephone 554.

૧૨૬૧ કેપ.

ઉપી ફેઝની ટરકી રોપીઓ.

અમારે ત્યાં સરસે બાવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

સન એન્ડ ટોબેકો વર્ક્સ

૧૧૪ એ એપ્રિલ, ૧૯૦૯

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE

MERCHANT.

English & Indian Groceries always
be had at cheapest price.

2nd Street, Malay Location

P.O. Box 2383

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આરંભાનંદજીને બનાવે હુવે
ઔર સ્વામીશ્રી હંકારાનંદજીને છપાવે હુવે
આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તક્તીમાં રાહે જાવે
એવે મજનૂત કાગળકે ઉપર અહીં અક્ષરમાં
ફક્ત ત્રીજ પેનીસેં શ્રી. એચ. એમ. હાવાન
કો બોલ્ડ ૫૧૨, હરબન લીલાનેસે મોહેલા.
હમ્દી, ગુજરાતી ઔર હાંદી જ્ઞાનમાં
મીલતા હૈ.

હમ્દી જગદ્ગર લીલાનેસે સ્વામીશ્રીને હીલ
સીપર "માનવ આત્મા" તથા "પુનરજન્મ"
વિષયકે ઉપર રીયા હુવા હમ્દી બ્યાલાનમી
ત્રીજ પેનીસેં મોહેલા

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવંતા હાદામાઇ નવરોજીજી.

ઓ. જર્જીસ બદરૂદીન તકયબજી,

મી. એમ. એચ. નાઝર.

હાડયન સ્ટ્રેચર ખેરર હાડ.

અફઘાનિસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરૂદીન હજીદાર.

મેસરં એમ. કે. ચાંધી, અને એમ. એ.

અલી.

મી. સોરાબજી સાપુરજી અડાજનીઆ.

સ્વામી શ્રી ચંકરાનંદ

મી. એમ. એસ. એલ. પોલાડ

દાક્ષણ આદિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે. જ્યાં ચરખી વપરા

નથી. દવા ખતાવવામાં માત્ર ઘીજ વપરાય છે.

પોરબંધી મળતા બોરબંધી તુરતજ સવાના કરવામાં આવે છે. દવા મંજૂરનારે બોરબંધી સાથે રોકડા પડેલા મોકલવા અથવા સી. એ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસતા ભાવ. ભાવનું લીસ્ટ મંગાવી ખાતરી કરો. ઉંચો માલ.

૧૮૧, એ બોટ, ડરબન.

Tel. Add: "POTOMJEE."

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No. 933.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુઝરમનોમા

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા ત્રણ અંગણમાં કોષબેંક સારો સાબુત બેંક એ છે. બાંકુ ધણજ સરતુ. પાણીની દરેક રીતે સગવડ છે. જમીનમાં ખતાવા ના તપવાર ઓડ છે. આખુઆખુ હોટી તથા બેસબોના ફારમ છે. વધારે ખુલાસો હમર મળવાથી કરી શકાશે.

આવક, દળ, ઘી, તેલ, આમલી, વીંચેરે વીંચેરે સધળો મુજબ કલકત્તાનો માલ હમેશાં સ્ટોકમાં રહે છે. તમાકુ સાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવા નો છે. કપડાઉની સુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સહુથી કીમત ઘામે મળશે.

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

A. E. CHOTABHAI,

MERCHANT

P.O. Box 33,

KRUGERSDORP.

M. E. SEEDAT,

General Merchant and Produce Agent.

Branch: INC000.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

A. A. RAHEMAN,

General Merchant and Direct

IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDESDORP.

Box 3040, JOHANNESBURG

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાપ્તા તથા વાગાની મેટરેસ ખનાવવાનું
ઘરખાનું.

Telephone 1434.

નાગરજાલ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના ચરક
દાગીના ખનાવનાર.

જે. નં. ૨૪૪-૨૪૫. બેંકિંગાદીક બનર,
જરકોથા શુભ સ્વીટ. P.O. Box 280 Pretoria

વાંચો! વાંચો! વાંચો!

મુસલમાન બાઇબોને ખમર

રમજાન શરીફ માટે તવીન ચીએ

રમજાન શરીફમાં મુસલમાન બાઇબોને ખાસ ઉપયોગી યદ પડે એવી ચીએ કીમત ઓવે અમે રાખીએ છીએ. આમના રસ ના દીને, ફાલુદનું ધાંસ, શુદ્ધાબજળ, ચર બત, પોરબંધનું ચોખું ઘી, કલકત્તાનું ઘી, બીમડી, માંખ, બાઉન, દરેક જાતના ચાવક હમેશાં કીમત ઓવે મળશે. એ ઉપરાંત દરેક જાતનું માંધીવડું, કરીયાણું તાણું અમે હમપોર્ટ કરીએ છીએ. ઇંગ્લીશ ગરો સરી પશુ સસ્તા ઘામે મળશે.

તુરકી ટેપીઓ, રંગ બેરંગી, દરેક રોપ તી, દરેક જાતની પેતલી, સીકના રુમાલ, સાલો, વીંચેરે બક્ષીસને લાયક બનારે બેંકબે લારે લઈ જાઓ. બહાર આમના બોરબંધ ઉપર તુરત ધ્યાન દેવામાં આવશે. ખાતરી માટે ધરોહાને અજમાયશ કરવાની ફરમાઈ કરીએ છીએ.

એમ. પી. ફેન્સી,

M. P. FANCY,

Stand 512, 17th St., Box 6031

Vrededorp, Johannesburg.

Telegrams: "FANCY."

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 9TH, 1909

No. 41

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 444.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 9TH, 1909.

'A White Man's Country'

GENERAL SMUTS selected the annual dinner of the Rand Pioneers, last week, as the occasion for breaking silence after his return from London. He disowned at once any intention of making a political speech. "He had come there," he said, "to enjoy himself and meet old friends among the pioneers of the country," and, "he was not going to traverse that thorny field of politics."

But this, of course, was merely a preliminary canter. Everybody knew that politics would be the subject of the address, and everybody expected some indication at least of the trend of affairs in that great world from which the General declared himself to have withdrawn, like a new Simon Stylites, at least for the night. Nor were they disappointed. When a speaker commences by calling attention to the fact that previous speakers have "said all that need be said upon the subject in hand," that the hour is late, and the audience weary, adding that he has not prepared a speech, and intends to be very brief—we settle ourselves down with a sigh, knowing well that, if we are let off within an hour, we may consider ourselves fortunate. So the Pioneer audience naturally settled down, or became alert, according to disposition when the Colonial Secretary forswore politics that evening, knowing well that they were in for a good dose of it.

The particular part of the speech which particularly interested us, was

the declaration that the General made on the colour question. We think it very difficult to overestimate its importance. He said:—

"We in South Africa have definitely resolved that the future South Africa shall go in for a resolute policy of making this, as far as our circumstances permit, a white man's country. There were articles in the Constitution which laid down, as they would remember, far-reaching policies, but he did not think there was one article in the Constitution which laid down a more far-reaching policy than the article that dealt with the question of European descent. After having groped in this country for a long time, and having been tossed hither and thither over this question of white and black, they ultimately at the Convention made up their minds that so far as possible this was going to be a white man's country, and the policy of South Africa he hoped in the future would more and more give expression to this indication of policy which was found in the Constitution."

That is, broadly speaking, if General Smuts can be regarded as voicing the views of responsible South African Statesmen, there is not only no hope of South Africa adopting a more liberal "coloured," policy regarding representation in the Union Parliament, but a strong effort will be made to "more and more give expression to this indication of policy which is found" in the "European descent" clause. Well, we say frankly if this is so, and it would be difficult to indicate what he wishes the policy of South Africa to be more clearly than the speaker did at the Rand Pioneer Dinner, then the good people in England have been bamboozled over this clause. The impression left on the British public was that South African Statesmen should be trusted to deal fairly with this "coloured" question; that the matter of European descent was a temporary phase; that they might hope with reason that these just, generous, and large hearted Statesmen would soon import a more liberal policy into the affairs of the Union—and in this child-like trustfulness they concluded the settlement. So far as we can gather, no English audience was favoured with such an expression of policy as that with which the General delighted the Rand Pioneers. Now we learn that this is not to be taken as a passing phase, but if the Colonial Secretary can manage it as the thin end of the wedge to be emphasised "more and more" with the passage of time, until the coloured man is completely ousted from his God-given heritage and South Africa becomes essentially "a white man's country."

We do not scruple to say that this policy is altogether wrong. It is neither just nor expedient. It will serve eventually, if persevered in, to

bring about that great revolution which far-seeing politicians universally dread—the uprising of the native races to recover the heritage which is theirs by right. We can only hope that the principles of Passive Resistance will make swift headway, and prevent that horror of bloodshed which such an uprising otherwise must mean.

We cannot but remember that God's plans are not easily overthrown. The water on the veld has a strange power of persistence, finding out and returning to its natural channels again and again. The natural force of volcanic action, become but more destructive by artificial attempt at repression, and breaking through their sleep as last as though refreshed, horribly the world with the tale of victims they claim. To our mind this policy of repressing the coloured man has in it every element of danger, chiefly because it is opposed to that justice which we associate with the march of God.

Our conviction is that this country can never become "a white man's country" save by the superior character which the white man shows. He may rule by force of arms for a while, but only for a while. If he is to maintain an Imperial position here, he must do it by merit of character. By that unspotted justice which wins the respect of white and black alike, by that truthfulness which will not break faith with an Indian, by that scrupulous honesty which will not take advantage of the ignorance of a native, by that moral purity which will punish sin as severely in the white man as in the black. These are elements of strength which might form the basis of the throne. But we fail to see the least trace of them in the policy of General Smuts.

We believe that instead of aiming at the goal of Superintendent Vernon, which it seems to us is the intention of the Colonial Secretary, stripped of its bright garments, but applied to all coloured people, South Africa should aim at the uplifting of its coloured citizens, to the intent that they may become useful intelligent, respected members of this great Union; taking their share alike in its political, social and commercial life; not debarred from the highest posts, if they can reach them by merit, and encouraged by such possibilities, to regard the white man as their teacher and their friend. In a sentence, it is the duty of the ruling power to fit the native to enter into his inheritance, it has no right to oust him from it. The "colour bar" as emphasised by General Smuts is the antithesis to this. We, too, desire this to be "a white man's country" but it must be a whiteness of heart, not merely of skin.

Generosity or Justice

ONE of the keenest thinkers of a past generation gave it as the sum of his experience that people are far more ready to be generous than just. Yet to do justly is the higher virtue. In the Laws of Manu, as interpreted by Sir Edwin Arnold it occupies the loftiest throne. Speaking of the close of life when :—

"Kinsmen, sadly turning,
Forsake thee, like to clay or wood,
A fragment fitted for the burning—"

the old wisdom runs :—

"But Justice shall not quit thee then,
If thou hast served her; therefore never
Cease serving; that she hold thee, when
The darkness falls which falls forever ;

"Which hath no road, nor ray to guide.
But Justice knows the road; the midnight
Is noon to her. Man at her side
Goes through the gloom safe to the hid
light.

"And he who loved her more than all,
Who purged by sorrow his offences,
Shall shine in realms celestial
With Glory, quit of sins and senses."

Generosity is great, but if it be proffered in the place of justice, as it frequently is, it becomes an insult. The best generosity is to be just.

It is this justice which we desire and claim from those who have power in the state. We are fighting for justice. We do not pray for grace at their hands, we do not plead for mercy—we simply ask for the rights of human beings and of British subjects, and for these we suffer.

So far as we can see, it is this one sacred principle which our politicians conspire to outrage. They will be very generous, they will grant us as "of grace" the entrance of some few educated Asiatics on a prolonged, perhaps even permanent permit, this has long been spoken of—but the simple act of justice in acknowledging a—"right of entry" they have again and again refused absolutely. Yet the difference between that pretence at generosity and our claim to justice is the difference that makes the offer an insult to our race. To refuse the right of a British subject to live on British soil on the plea that he is an Indian is racial legislation of the most flagrant type. We are willing to acquiesce in a stringent limitation so far as administration is concerned, we are not prepared to submit to the insult which limitation by law, and a system of permits would mean.

There is a sting in injustice which every honest soul feels. Mr. A. S. Benson indicates it when, writing to the press on the late Chinese arrests he concludes his letter by saying :— "I have been specially asked to make it known that, while the Chinese Passive Resisters have no objection whatever to going to gaol in defence of their political belief, they have a rooted objection to receiving illegal treatment at the hands of a man who wants to hunt them like cattle." Freely, and, if, illegally they had been sent to a palace, and loaded

with generous fare, they would have left the sting all the same, for generosity can never take the place of justice !

This too shows on which side of the field victory will eventually be found. It is Shakespeare who says :—

"What stronger breast-plate than a
heart untainted ?
Thrice is he armed that hath his quarter
just,
And he but naked, though locked up in
steel,
Whose conscience with injustice is
corrupted."

THE WORD "VERNONISM" MIGHT well be incorporated in the British language as expressing at once the bitterest Anti-Asiatic feeling, and the sum of Official ineptitude. Once more the Superintendent of Police in Johannesburg, whose name is familiar to Asiatics throughout the country, has distinguished himself, and once more the Magistrate has emphasised this Officer's ineptitude by discharging sixty-eight Chinese "on the initial objection that they had been illegally arrested." How many more Asiatics ought to have been discharged on the same objection during the progress of Passive Resistance it is impossible to say, but probably the experience of law courts outside Russia, has never chronicled so many illegal arrests in proportion to the size of the community affected and the time involved. We remember how several months ago a large batch of Indians amounting to over one hundred were discharged at once on the same ground, and our prisons were suddenly emptied of men who had been serving various terms wrongfully. These are the incidents which bring British law, and British Courts into contempt. The worst feature of the whole wretched business is that the Government apparently takes no notice of these illegalities. This is shameful, we can only say that so long as the Government maintains Superintendent Vernon in the position of Asiatic Officer, it accepts the responsibility of his misdeeds, and condones them, so that "Vernonism" is likely to become a name that will be used to characterise the whole bearing of the Government towards our people.

THE REPORT OF DRS. BAUMANN AND WILLE on the Indian Prison Diet Scale of the Transvaal prisons is a document well worth perusal. No pains have been spared to reach a wise and humane conclusion, and the finding of these gentlemen must have, we imagine, considerable weight with the Director of Prisons. Since the new Indian Diet Scale has been in force, the complaints of deficient nourishment from the different prisons have been pitiful. In some cases, the whims of officials or the dishonesty of the natives, defrauded the Indian

prisoners of the full amount of food scheduled for them. But, even where the exact weight has been given, great suffering has been experienced through its insufficiency. In most prisons, the food has been good. Serious complaints have reached us of bad food and bad cooking from Pretoria chiefly, but, as a rule, the quality of the food was not the subject of protest. It was the meagreness of the Diet-Scale that was the trouble. Many of the prisoners came out of gaol in a weak and emaciated condition. All made serious complaints. Even a layman knowing the facts could understand the sufferings, when it was ascertained that at least 45 ounces of food less per week had been allowed in the new Diet-Scale, although the complaints regarding the inadequacy of the old scale had not been few. When it was known that the Government intended to re-examine the Diet question under medical advice, the British Indian Association requested well known and acknowledged experts to report also on this matter. One report is now to hand from Drs. Baumann and Wille and we gratefully acknowledge the assistance that Dr. Porter has also rendered us in assisting these medical gentlemen. The points to be noted are these. Apparently, the present Diet-Scale for Indian prisoners was framed as though it were to be enforced in India, and among free Indians, or in Natal where the climate is so warm. Then, too, no account seems to have been taken of the hard labour which has to be done in Transvaal prisons. These are serious points. The cold of the Transvaal absolutely necessitates the use of some form of fat. The hard labour makes more nourishment essential. Yet neither of these points received due attention when the Diet Scale was framed. We are glad to note also that the Doctors strongly advise that ghee should be given daily to these prisoners. This we have constantly claimed for the past two years without effect. We trust that now, following a report like this, such a change will be made.

OUR INDEFATIGABLE SECRETARY, MR. H. S. L. Polak, is doing splendid service in India. Of necessity it is his

object to be much in public, and to arouse interest in the great Transvaal struggle everywhere. It is equally of necessity Mr. Gandhi's object to work quietly and for the present at least while negotiations are pending to take no part in public agitation. That may possibly have yet to come. Should the necessity arise, we shall hear much of Mr. Gandhi. Exchanges from India, and cuttings from Indian papers indicate that the subject which is of paramount interest to us, is beginning to lay hold of the imagination of our distant friends.

The *Times of India*, together with several other important journals, has warmly espoused our cause. Meetings are being held in the great centres. Influential people are taking part in these gatherings with enthusiasm. Pamphlets, articles and letters are following each other with wonderful swiftness: and it looks very much as though India, our glorious motherland, were awakening at last. Our conviction is that help, if any help come to us outside our own homes, will probably reach from India. A great work has been done there—but at least a grand beginning has been made.

Mass Meeting Speeches

The following speeches delivered at the Johannesburg Mass Meeting on the 15th ult., were unavoidably held over, owing to pressure on our space.

Mr. Doke's Speech

Mr. Doke said that he joined with them in a very hearty welcome to Mr. Cachalia, Mr. Naidoo, and Mr. Chettiar on their release from imprisonment for three months with hard labour. They were leaders of whom no section of the community need be ashamed. From the very commencement they had taken their stand, and they had held on loyally to passive resistance, which was still their mode of fighting their difficulties. They were glad to have them out again, and trusted that their presence would inspire others with fresh courage to do their duty. They (the released men) would be able to tell them that imprisonment was, as Major Dixon had put it with great callousness, "not a rest cure." They had done hard work, but they did not object to that. What they had a right to demand in prison was treatment according to the laws of humanity, which everyone has a right to expect, and it was just there that great improvements could be made. He was informed that, a few weeks ago, in Pretoria Prison, one of their number had been seized by order of the Chief Warder and cruelly scrubbed with a stable-broom, by natives, until he was bleeding all over, and, although the investigations had broken down, as such investigations often did, he had reason to believe that the facts were as he had stated. In Diepkloof Prison, in Pretoria and elsewhere, the sufferings of their comrades under the rules of the new diet scale had been acute. They all knew that the previous diet-scale had been meagre enough, but from that diet-scale the Government had struck off at least 45 ozs. of food per week, so that the Indians might feel the effect of it. They all knew what had happened at Yokeskei River Camp, and the brutality that had been perpetrated there, which ended at last in the death of Nagappan. All these things they knew, and they had reason to ask that the Government

should make some change in these matters, and treat their comrades and them, for he hoped they should all stand by them, with common humanity. The Chairman had alluded to the bravery of the Indian women and the families. He wished to say that he had just received a message stating that the petition of the Indian women to the Queen of England had been received. His Majesty the King had sent that message saying that the petition had reached in safety the Royal Palace. But he believed that, in coming years, it would hardly appear credible that those who heard of it that, during that struggle, such numbers of men were put into prison, by a Government acting under the British flag, for long terms, while their families were left utterly destitute. Why, in the great Boer War, this had not been done by England. He knew at least thirty families who had suffered severely, many of them having a number of children, and he thought it was to the eternal honour of their community as a whole—Indians and Chinese—that, during those days of stress, they had stood by these women and children, and, by doing that, they had said to the men "you can go to prison, without the additional burden of feeling that your families are forgotten by us." And, when he mentioned the Chinese, he could not refrain from saying that they ought to be delighted to find how loyally they were standing by their Asiatic brethren, so that Mr. Quinn and 74 Chinese had just been arrested, and would have to face imprisonment. For the future, he could only say to them "Stand firm." There was no news to give, so far as he knew, of another settlement just yet. Their delegates, as he had heard the Chairman say, were leaving no stone unturned to reach a just settlement speedily. But, whether it came speedily or not, they would have to act as if there were no delegates in India or in England, but as if the whole struggle rested with them. They must bear in mind and think of that, let their characters tell upon the people with whom they came into contact. He took that to be their welcome to General Smuts on his return to South Africa; and he took their resolutions to mean that they wished to assure him (General Smuts) that his patience would be exhausted long before theirs was. If that was so, they would have to go now and prove it. He had heard Mr. Gandhi say often: "Words are nothing; words are very cheap." Now they would have to prove it. And he, believing that their cause was just, and that God ruled over all, dared to prophesy that victory would crown their efforts.

Mr. Phillips said he was very glad to be with them that afternoon, and to listen to all that had been said. He was sure they were all delighted with the speech in which they had

just listened from Mr. Doke, who had fought so bravely and in many respects had suffered a great deal on their behalf, and who was quite ready to suffer or to do anything else to help them in the future. He joined with Mr. Doke in very hearty congratulations to the three brethren who had been released from prison that day. They were happy to have them back again, and hoped they might keep them for some time, but he was certain that, if Superintendent Vernon decreed that they should not keep them but that they should go back to the place whence they had but just come, they were quite ready. If they were to have a meeting every time Asiatics were let out of prison, they would have to have one nearly every day, when men were being arrested 74 at a time and sentenced to different terms of imprisonment. He could quite understand that Superintendent Vernon had had a good many difficult tasks in his life, but he considered that he had now taken up the hardest task. When he talked about hunting Asiatics out of the country, he was going to meet with dismal failure, and he would go out of the country before they. But one liked candour sometimes, liked to find people speaking plainly what they meant. And the reason that he had stood by them (the Asiatics) from the beginning—and he only regretted that he had not been able to do more than he had done—was because he had believed from the beginning that they were fighting against what Vernon had expressed. There had been no finality in the legislation passed, and, had it not been for the passive resistance movement and for the thorough determination on the part of the Asiatics that were going to fight it—and as bravely as men ever fought—they would have had measures beyond those proposed by the Government up to the present. What the Government had done was only a beginning. It had meant to go further. There were sequestered places already marked out, where it was going to compel them (the Asiatics) to live, and its ultimate object was to harass them out of the country, to hunt them out of the country, as had been so plainly said by Vernon. He was there that day, together with the other white friends who were present and a great many more who were absent, to show that they were going to stand by them through thick and thin, through imprisonment and through release from imprisonment, and that, so far as in them lay, the Asiatics should not be harassed and driven out of the country. Of all the passive resisters of whom history holds a record, he did not know of any who had shown greater steadfastness, stronger determination, more fearless resolution than the Asiatic passive resisters. In other days and in other times, men had sealed their testimony with their blood for the sake of their struggle against evil.

which they had passively resisted, and he doubted not that there were brave and fearless and resolute men there present who also were ready to seal their testimony with their blood, who, rather than give up, were prepared to choose death. Freedom, if possible, but, if not freedom, then death, for what was there worth living for, if freedom and all that constituted manhood and nobility of character and the privilege of living was taken away? He believed that Mr. Smuts and a good many others had stated with a cheap sneer that Mr. Gandhi seemed to like to play the martyr. If Mr. Smuts and some of the others would only try the experience of playing the martyr in the same way, and live upon the same diet, their salaries being suspended in the meantime, he thought that they would talk no more with a cheap sneer of easy martyrdom. And here he wished to say that General Smuts and the Law Department did not trouble about the imprisonments. The whole matter was given over to Mr. Chamney, and Mr. Chamney gave it over to Superintendent Vernon, and, at the present time, the real rulers of the Asiatics of the Transvaal were just these two men. He was sure they were not very proud of these rulers. In conclusion, he urged them to press forward brave, strong and true, and in a short time, or whether short or long, they would meet together to celebrate victory.

Mr. Howard said that he accounted it a great honour to be there that afternoon to congratulate the brave leaders who had just come out of gaol. He felt that the Indian community had reason to be proud of the large numbers who had been prepared to undergo any amount of suffering rather than yield in their eminently moderate and just claims. Sometime previously, when the matter had been first put before him, theirs had seemed to him the most plain and simple and moderate proposal which could possibly be made by a community of self-respecting people, and he was exceedingly surprised that, among the excellent and able men who ruled over them, there had not been one with sufficient sense to realise that the way in which they could rightly and wisely deal with this matter was to accept these moderate proposals. The Government had not done so, it had sent them to gaol, and he had been glad to find that that bravery, that true heroism, that power of endurance which go to make up a strong people had been abundantly manifest among them. From many white people so-called—he could not say how white they were inside and outside—there had come from time to time in days gone by contemptuous references to them and to their people generally, but the day for making those contemptuous references had gone by so far as many of them were concerned. They knew at last that

of all that makes for the strength of a people they (the Asiatics) had their share; and he, therefore, congratulated the friends upon once more obtaining that liberty that they had used so wisely. And he also congratulated General Smuts upon having a problem or two to settle now that he was back among them. The Asiatics were here still. General Smuts might go to England, but he found them here and ready still to be supported at His Majesty's expense. The table of His Majesty, so far as they (the Asiatics) were concerned at all events, he had been given to understand, was not a very liberal table; and probably the excessive expense to which the Government had been put had caused them to take 45 ozs. from the diet-scale. He was glad that they were alive still, and ready to continue in their brave and noble struggle for their rights as men in this country. And he wished also to join in the congratulations to those brave women who had taken their part in this great fight, and hoped they would still inspire the men to continue until General Smuts was brought to reason. He congratulated them further upon the patient way in which they had borne all kinds of provocation. Already their people had been hunted to death. Already their women had been driven backwards and forwards. Already they had been prevented from receiving medical counsel when they had required it. Already they had suffered all kinds of persecutions. There remained still one further thing to be done, and that had been done by the one who, for all practical purposes, was their governor to-day. He referred to Superintendent Vernon—Superintendent of what it was impossible to say, certainly not Superintendent of his own tongue. He had no control over that, and, as a result of that want of control, they knew what his sentiments were. They knew that the Officer charged with the very grave responsibility of administering the law with regard to a large number of His Majesty's subjects had declared in open court that it was a white man's duty, and pre-eminently, he (the speaker) supposed, his duty to hunt these subjects of the King out of the King's realm. It was an abomination and a shame to hunt them out of any part of the realm where they had been told, on the authority of the King, they had the right to be. Surely, in the whole history of their public administration, they had had no such pronouncement by anybody as this by the Superintendent of Police. What they should have had if the Magistrate had not brought him up sharp it was impossible to say. It had seemed as though he were inclined to go on, but the Magistrate stopped him. To hunt Asiatics out of the country—well, he should not. It had been said that some of them (the Europeans) were agitators. Instead, they sat still per-

haps a good deal too much. He thought that, if there were sufficient sense of honour in the Government of this country, Superintendent Vernon should be hunted out of his place. But, so far, it had not been their privilege to hear what the opinions and desires of the Government might be, and they (the Asiatics) rightly said that, until and unless the Government repudiated the statement made by Superintendent Vernon, they had the right to assume that the statement made represented its policy. They (the Europeans) agreed with them, and considered that it was high time that this country officers of the government should not be allowed to make such statements, and anyone holding such awful sentiments should be prevented from holding in his hands the administration of the country. Those were his sentiments. He sincerely trusted that they would continue in this great conflict in the same brave and patient way until, at last, they won the battle and were able to settle down in the land of their adoption.

Catch-Penny Journalism

The article appearing in our contemporary this morning on the "blazing indiscretion" of permitting the native servants at the High School to witness a rehearsal of a certain dramatic performance to be given by the ladies of that institution is a pitiful one; pitiful in its panderings to prejudices which in this country are reduced to an absurdity by the lengths to which they are carried. As Sir Percy Fitzpatrick said at one of his famous electioneering meetings: "It is always easy to raise a round of cheap applause by abusing the nigger." Our contemporary should at least be consistent, and in its endeavour to win its "round of cheap applause," it should carry its colour prejudices into high places, it should insist that the colour line which it demands with so much pinchbeck eloquence should be rigidly drawn, not only where native servants are concerned, but in official circles. If the coloured people are things of such hideous mien that they cannot be tolerated upon any plane except that of serfs, then the fact that they are wealthy, intelligent and ambitious should make no difference to the disabilities placed upon them, but of course if the colour prejudice were carried into high places it might not win that "cheap round of applause" which some of our public men seem to covet so greatly; indeed, it might cost those who were consistent very dear indeed.—*Pretoria News*.

TAMIL RELIEF FUND. Mr. C. V. Chintamani has just sent us a money order for eight shillings for this fund, expressing his deep sympathy with the sufferers.

The Bombay Meeting

And Public Feeling

The cancellation by the Sheriff of the public meeting that was held at the Town Hall has provoked universal dissatisfaction. The fact that the Sheriff acted under instructions from Government has added to the unpleasantness of the feeling that has been aroused. Why Government waited till the last moment it is not easy to understand. They could not possibly have been ignorant of the movement that was started in Bombay even before they received a formal communication from the Sheriff. They acted most improperly in delaying their decision and it was little short of an insult to the many respectable and honourable citizens who had signed the requisition to have brought about the cancellation of the proposed public meeting by their ill-considered and unjustifiable intervention at the eleventh hour. We do not think that those who were responsible for this extraordinary procedure would have ever dared to act in this delinquent, summary and discourteous fashion in England or treated any portion of the British public with such gross lack of consideration. Until Wednesday morning at any rate the entire Indian public were kept in tantalizing ignorance as to the precise reasons which influenced the decision of the Government and the Sheriff. The more educated and enlightened were busy inquiring into the reasons, but without any avail. The more ignorant had their own conjectural reasons. The Sheriff informed Mr. Jehangir B. Petit that he had acted under instructions from Government but refused to vouchsafe further information. It is, however, not a little extraordinary that the *Times of India* was able to give the needed information on Wednesday morning, though it was deliberately withheld by the Sheriff from the signatories to the requisition who were, of course, intensely anxious to know for what precise reasons the meeting had been cancelled. This is one more glaring illustration of the inconsiderate and thoughtless manner in which the Indian public are not seldom treated in this country. It appears that the Sheriff was informed by Government so late as Monday last, which happened to be a public holiday, that "the passing of the South African Union Bill by both Houses of Parliament in London makes a meeting under the auspices of an officer of Government undesirable." Apart from the lamentable misconception under which Government seem to have laboured, they appear to us to have misconceived the nature of the Sheriff's functions in convening a public meeting in response to a public requisition. How is the Sheriff responsible for the views and resolutions of the public meeting? What part does he take in

the proceedings beyond formally asking the assembly to proceed with the election of their president? Was this barely formal participation on his part in the public meeting so very objectionable as to call for the cancellation of a public meeting actually fixed to be held, thus arousing general indignation and dissatisfaction? The public meeting that was held at the Town Hall under the auspices of H.H. the Aga Khan in connection with the grievances of Indians in the Transvaal was convened by the Sheriff, and the action of Government on the present occasion in treating the public with absolute want of consideration is altogether unjustifiable and has deservedly called forth expressions of strong public disapprobation everywhere. We confess we never imagined that the public would ever be treated in this most humiliating fashion under the regime of His Excellency Sir George Clarke. But the ways of Government are inscrutable and the incident is one which will not be easily forgotten. The Government blundered in unduly delaying their decision and it was a still more grievous blunder to have cancelled the proposed public meeting at the eleventh hour on the absolutely ridiculous ground that a Government officer would have to take a barely formal part in the proceedings of that meeting! The grievances of Indians in the Transvaal are not new. They have been discussed so often both in England and India. Only last year they formed the subject of discussion at a public meeting held in the Town Hall under the Presidentship of His Highness the Aga Khan. Mr. Polak's presence in Bombay has aroused further interest in the question of the treatment of Indians in the Transvaal. The South African Union Bill is only a recent measure and even its provisions are not yet widely known and have not yet received the attention they deserve. Our countrymen in the Transvaal have hitherto consistently kept the question of their political rights in the background and fought constitutionally for the maintenance of their threatened civic rights. There ought not to have been any misunderstanding on the subject on the part of the Government. Further those who asked the Sheriff to convene a public meeting knew very well that the South African Union Bill had received the assent of both Houses of Parliament and Government would have done well to give them credit for the possession of some common sense to perceive that not one but even hundred meetings would be powerless to undo what had been done. Government, knowing as they ought to have done the consequences of cancelling a public meeting at the eleventh hour, should have promptly intimated what the object of the meeting was and not drawn upon their imagination before asking the Sheriff to take the first step that he did and of which the public knew absolutely nothing until

Tuesday on which day the meeting was actually to be held. Indians and the Indian press are often advised in a superior fashion to inquire into facts with care, obtain reliable information and then form their conclusions on public questions and the measures of Government. Government could have easily adopted this procedure before calling upon the Sheriff to cancel the proposed public meeting. It was a serious step to take at the last moment under any circumstances and the Government should have obtained the necessary information before writing the letter they did to the Sheriff. They would have known, if they had cared to inquire, that the object of the meeting was not different from that of a meeting convened by the Sheriff last year and held at the Town Hall and there was nothing in the proposed resolutions to compromise their positions or of their Sheriff. Further both the Government and the Sheriff could have easily extricated themselves from their imaginary difficulties. The Sheriff could have quite frankly informed the assembly that, so far as he was concerned, he would be no party to any criticism on a Bill which had already met with the approval of the British legislature and the British Government. That would have satisfactorily met the difficulty which had so much frightened the Government and at the same time avoided the indignity and impropriety of the procedure that was actually adopted to the dissatisfaction and disappointment of the public. We wish the Sheriff himself had shown greater moral courage and resourcefulness and followed the procedure we have suggested as a way out of the ridiculous difficulty which Government had needlessly thrown in his way at the last moment. A Press communique explaining the actual position of the Government appeared yesterday in the morning dailies. It is no small satisfaction to the public even to receive this belated explanation, containing an expression of regret. We do not think that the reasons given in the communique justify the step taken or in any way lessen the force of our criticism. It is, however, with great pleasure that we publish the Press communique for whatever it is worth:—

Government regret if any personal inconvenience has been caused by the cancellation of the Sheriff's notice convening a public meeting in regard to the question of the position of Indians in Transvaal. They have, of course, no objection to the holding of a meeting for this purpose. Their views and those of the Government of India and of the Secretary of State are known. On the other hand, they consider that the Sheriff as a Government Officer should summon and preside over no meetings, except such as are non-controversial, non-political and intended only to give general expression to universal public feeling. In the present case these conditions are not fulfilled.—*The Gujarati.*

Another Letter to the "Times"

By the Natal Delegates

The *Times* of the 10th September, 1909, published the following letter from Messrs. ABDUL CAADIR, AMOD BAYAT, H. M. ILADAT, M. C. ANGLIA.

Sir,—We beg to invite your attention to a statement prepared by us and circulated in connection with the grievances of British Indians in the Colony of Natal.

In order to concentrate public attention on only the most pressing of them, we have excluded mention of many that do not call for immediate redress. The position of Natal among the other South African Colonies is somewhat peculiar. Natal has an Indian question because it introduced, when its prosperity hung in the balance, indentured Indian labour. In the words of her best statesmen, Natal wants indentured labour from India, and yet she wants to avoid some of its natural consequences. In other words, it wants all the advantages that this form of labour gives to it without having in its midst a non-indentured and free Indian population.

Hence, first, its desire to starve out inoffensive Indian merchants and traders by depriving them of their licences to trade. In Natal every trader requires a licence, renewable annually, to trade. The officers appointed to grant these licences or their renewals or transfers from place to place, or from person to person, even partners, have absolute discretion to grant or refuse. This discretion has been used detrimentally to Indians. The right of appeal to the Supreme Court which is statutorily barred should be granted. Secondly, its desire to drive out of Natal those Indians who have finished their indentures by imposing a prohibitive annual tax upon them, their wives, and their children. Thirdly, its desire to keep them in a state of perpetual ignorance by depriving the children of British Indians in Natal of what little facility they had for receiving education.

In the course of a Press letter it is not possible to give an adequate idea of our grievances. Domiciled Indians cannot even bring with them their children over a certain age, or their female relatives who are dependent upon them. Thus the Indian community in Natal is attacked from three very dangerous positions. We have, therefore, come to the centre of the Empire in order to obtain justice, and although Natal is a self-governing colony, and will now form part of the Union of South Africa, there is no reason why acquired rights of British Indian settlers of Natal should not and cannot be protected. We are practically unrepresented in the Natal Parliament. Our remedy therefore is, and

must continue to be, by means of Imperial protection. Indeed, so far as that Colony is concerned, the Imperial Government have a very tangible remedy, and that is to withdraw from Natal the assistance she receives from India in the shape of indentured labour, until she has granted fair justice to those Indians who are suffering from the above-mentioned three-fold disabilities.

We venture to trust that the Press of the United Kingdom will come to the rescue and insist upon the Imperial Government doing its duty. W.

Fast of Ramadhan

The following telegram has been received from the Attorney-General with reference to the fast of Ramadhan:—From Attorney-General, Pretoria, to Chairman, British Indian Association, B.S.G. Your telegram 22nd September H. E. the Governor. H. E. understands interview has already been granted your Moulvi. He regrets is unable to grant request your Association, and, this being so, considers no good purpose would be served by receiving deputation.

[The Moulvi mentioned in the above telegram was, we learn, Mahomed Shah who endeavoured on his own account to obtain this relief.

The Attorney-General has not permitted any deputation from the British Indian Association to wait on him with reference to this subject.—Ed. I.O.]

Report on the Diet-Scale

For Indian Prisoners in Transvaal Prisons

[By E. P. BAUMANN, M.D., EDIN., M.R.C.P., LON., AND F. A. WILLE, M.D., EDIN., D.P.H., D.T.M., (CANTAB.)

Pursuant to the request of the Acting Chairman of the British Indian Association, we have investigated the nature and chemical composition of the dietaries supplied to Indian prisoners in Transvaal Prisons. The investigation was desired on account of the fact that Indian prisoners on their dismissal from prison presented, as we were informed, a condition of marked emaciation and inanition which they ascribed mainly to insufficiency of the diet supplied to them by the prison authorities.

Before undertaking this investigation, we, with the consent of the British Indian Association, communicated with the Director of Prisons, Mr. J. de V. Roos, bringing the project to his cognizance and inviting his approval thereof. This approval was readily accorded us, and we are much indebted to the Director for his kindly assistance in the supply of all requisite

preliminary data with regard to the general character of the dietary in question.

Our first step was to calculate, in terms of (a) proteins, (b) fats, (c) carbohydrates, and (d) salts, the chemical value of the prison dietary.

The results of these calculations are shown in the Tables appended. Table I relates to the diet officially described as "Indians up to 3 months." This Table is sub-divided into Section 1 and Section 2, the former representing the dietary for week days; the latter that for Sunday. The Sunday differs from the week day dietary in the issue of rations of meat and curry powder in substitution for vegetables. Since, however, as we were informed, Indian prisoners for religious and other reasons do not avail themselves of the meat allowance, we have grouped the Sunday dietary under two sub-headings, viz., (a) with meat, and (b) without meat. For practical purposes we shall recognise only the second of these sub-sections of the diet.

Table II deals with the dietary officially described as "Indians over 3 months." Here the diet is grouped under three heads, viz., Section 1 Sunday and Wednesday (sub-divided into sub-headings (a) with meat and (b) without meat, to the latter of which alone we shall devote further attention for the reasons already detailed, i.e., the refusal of the prisoners to accept their meat allowance); Section 2, Monday, Thursday and Saturday; and Section 3, Tuesday and Friday. The composition of the various groups of this Table differs in that Section 1 comprises no ration of vegetables; Section 2 contains both vegetables and ghee; and Section 3 includes vegetables but no ghee.

Referring first to Table I, Section 1, we find that Indian prisoners "up to three months" are supplied on week-days with food of the following average chemical composition: Proteins 56.87; Fats, 27.09; Carbohydrates 372.03; and Salts 12.61 grammes.

Section 2, Sub-section (b) of the same Table shows the Sunday diet to possess the following average chemical composition: Proteins 55.77; fats 26.62; Carbohydrates 364.59; and Salts 11.99 grammes.

For Table II, Section 1, Sub-section (b), the following are the average chemical values: Proteins 49.88; Fats 25.81; Carbohydrates 362.43; and Salts 6.60 grammes.

In Section 2 of this Table, the chemical composition of the diet is Proteins 57.74; Fats 55.21; Carbohydrates 424.79; and Salts 8.18 grammes.

Lastly, Section 3 of Table II yields the following values: Proteins 57.74; Fats 26.86; Carbohydrates 424.79; and Salts 8.18 grammes.

Comparing these diets, we find that the protein values do not vary greatly from an average amount of 57 grammes, with the exception of Section 1 of Table 2 (i.e. food for Indian prisoners, over three months, on Sunday and Wednesday with the meat allowance omitted), they reveal the much lower figure of 50 grammes.

The fat constituents maintain an average value of 27 grammes, except in the case of Section 2 of Table II (i.e. food for Indian prisoners on Monday, Thursday and Saturday, which comprises an allowance of both vegetables and ghee), where they rise to 55 grammes.

The Carbohydrates constituents vary considerably. They possess an average value of 368.5 grammes for Section 1 and Section 2 of Table 1; a value of 362 grammes for Section 2 of Table II, and an average value of 425 grammes for Sections 1 and 3 of this Table.

The Salts fall from an average of 12.5 grammes for the two sections of Table I, to an average of 8 grammes for the three sections of the second Table.

As a whole, the diet "over three months" is not markedly superior to that "up to three months," and falls below it with regard to Salts.

The variations between the different groups are sufficiently slight to justify us in striking an average result of the following composition; Proteins 55.8; Fats 32.4; Carbohydrates 390.0; and Salts 10.0 grammes.

It is obvious that this average result militates greatly in favour of the "up to 3 months" diet in respect of Fats and Carbohydrates.

Having now established an average value for the chemical composition, it is necessary to attempt to ascertain the adequacy, or otherwise, of the diet under consideration.

Were the diet that of Europeans, this might easily be done by comparing it with certain universally adopted standard diets. There is, for instance, Moleschott's Standard Diet for labourers of European countries of the Northern temperate zone (e.g., England, Sweden, Russia, Germany etc.), which presents the following average chemical composition: Proteins 140; Fats 90; Carbohydrates 434; and salts 32 grammes.

Compared with these figures, our average dietary (uncorrected for variations in body-weight) falls short, by 58% in the case of proteins, 65% in the case of fats, 21% in the case of Carbohydrates and 69% in the case of Salts.

Or it might be compared with Munson's "Military Hygiene" 1902, corrected, i.e., figures proportionately increased, for the purposes of comparison, to the common European standard of body-weight of 145 lbs.—the average body-weight of the smaller

labourers of the Southern temperate zone being assumed to be about 125 lbs. "Typical Working Diets of the Southern portion of the Temperate Zone" (i.e. Italy, the Southern U.S.A. etc.), which is composed of: Proteins 89.3; Fats 61.19 and Carbohydrates 589.28 grammes.

Here our dietary falls short by 35% in respect of proteins, 50% in respect of fat and 34% in respect of Carbohydrates. (The salt values of Munson's average Southern temperate zone dietary are not stated in the literature available to us).

Comparisons such as these, with the standard average dietaries of European flesh-eating labourers do not, however, at first sight seem justifiable in the case of tropical labourers such as Indians.

In order justly to estimate the adequacy or otherwise of the special prison dietary now under consideration, we must bear in mind that it has long been recognised that the dietetic needs of labourers of tropical countries are appreciably lower than those of labourers in cold or temperate climates. Little food is required for the maintenance of the proper degree of animal warmth, and practical experience shows that this diminution of food especially affects the protein and fat values. Whilst the foods habitually used by natives of the tropics are well-known to differ widely in character from those employed in temperate climates, there has been but little investigation as to the force-value of tropical dietary or as to the exact qualities and relative proportions of the several proximate principles entering into its composition. The question of tropical dietaries has, however, been locally studied by Maurel (in Guadeloupe), by Church (in British India), by Bijkman (in Java), and by Lapicque (in Abyssinia). The results obtained by these investigators in diverse portions of the tropical zone, although but few in number, agree so closely in all respects that they may be accepted as conclusive, and their average as fairly representing the nutrient standard of the labouring classes of natives throughout the tropics. The following is the average uncorrected, i.e. figures not proportionately increased, for purposes of comparison, to the common European standards of body-weight of 145 lbs.—the average weight of the small and slight races of the tropics being assumed to be about 115 lbs, chemical composition of these dietaries: Proteins 60.21; Fats 31.8; and Carbohydrate 442.2 grammes (Salt values are not stated).

Contrasted with Moleschott's average Northern temperate zone dietary, this average tropical dietary falls short by 57% in the case of proteins and 64% in the case of Carbohydrates. Our Indian prison dietary, it will be remembered, fell short of Moleschott's dietary by 58% in the case of proteins,

by 65% in the case of fat, and 11% in the case of Carbohydrates.

In other words, the average Indian prison dietary in the main conforms closely to Munson's average tropical dietary, falling short of it by only 1% in the case of Proteins and 12% in that of Carbohydrates whilst the fat values of the 2 dietaries almost coincide.

The fact thus becomes apparent that our average Indian prison diet was framed with due regard to the standard of the average dietary of the prisoner in his native surroundings. Here, even when performing severe work, he ingests an average amount of Nitrogen (Nitrogen constitutes the important element of Proteins)—i.e. 12.83 grammes—which is only slightly in excess of the theoretical requirements for bare subsistence for men of the same weight in temperate climates. Here he favours a non-salty dietary drawn almost wholly from the vegetable kingdom, and but little of his vegetable food is imported in the form of the highly nitrogenous cereals (e.g. oatmeal, wheat, barley, etc.) grown in cooler climates. Such vegetables as are mainly used (e.g. ripe bananas, sweet potatoes, sugar-cane, etc.) show great poverty in nitrogens. The tropical dietary is thus doubly inferior as regards protein, first, in that little meat is eaten, and secondly, in that the vegetables which replace the cereals of temperate climates are deficient in nitrogen. At the same time this light vegetable tropical diet, containing proportionately very little protein, suffices to maintain the health and strength of the native at work. It is not a matter of theory but an unrecognised chemical instinct which leads the native of the tropics to make his choice of diet and nature's provision of aliment accord so closely.

Not alone is the tropical dietary poor in proteins, but the consumption of fat in the tropics is also greatly reduced as compared with the fat consumption in temperate climates. Fat is largely replaced by sugars and starches (Carbohydrates.) This distaste for fats in any considerable quantity may be regarded as evidence of an unconscious but instinctive recognition of the fact that a dietary of low caloric (heating) value is sufficient for the needs of the organism exposed to high external temperatures; the more concentrated heat-producers are rejected in favour of bulky vegetable foods of lower potential value. Natives of British India, when they can afford it, generally use a small amount of fat in the form of ghee (clarified butter), but where so great a deficiency exists in the natural fats of the dietary, the use of even an apparently considerable amount of ghee would fail to make good the deficiency in fats as compared with the dietaries of temperate regions. Actually, the fats and carbohydrates exist in a proportion of 1:5 in Moles-

cholesterol's average Northern temperature zone dietary whilst in Munson's tropical dietary the ratio is only 1:14.

With these remarks we propose to conclude our consideration of the dietetic habits of the labourer in the tropics. Indeed, we have entered into this question with what may be regarded as an unnecessary degree of insistence upon detail. Our object has been conclusively to demonstrate the general suitability of our average prison diet to the needs of the tropical labourer.

The question which now presents itself for discussion is this,—is a diet, poor in proteins and fats, and rich in carbohydrates, sufficiently well-adapted though it be to the wants of the Indian in India, suited to the wants of the Indian at hard labour in the Transvaal?

In our opinion this question must be answered in the negative, for two reasons—one theoretical, the other practical. Theoretically the claim might be put forward that Indians, who adopt a protein-fat-poor and carbohydrate-rich diet in their own country, require a similar diet when transferred even to a temperate climate such as that of the Transvaal. This claim would scarcely seem to be well-founded. Habit and heredity, in the use of certain classes of food-stuffs, certainly operate against a change of diet. Yet Eijkman found, in Java, that the food of resident whites—born in Europe—ultimately approached the native dietary, presenting a marked decrease in both protein and fats. It is a matter of common observation that natives of the tropics removed to colder climates soon adopt the dietetic customs of the region in which they may be resident. Definite proof of this statement has been afforded by the investigations of Atwater and Woods, and of Frisell and Bevier, in regard to negroes resident, respectively, in the Northern and Southern States of America, who, though members of the same race, present marked variations in the chemical composition of their average standard dietaries, approximating in each case nearly to the dietetic habits of the region in which they live. Munson regards it as idle to assume that such great dietetic variations for corresponding classes of the same race, resident in different latitudes, can be dependent upon other than climatic conditions.

Many proofs might additionally be adduced in support of this view, which we fully endorse: but we have probably said enough to show that we may legitimately assume that the food of Indians, as of mankind generally, varies directly, both in relative proportion and in nutrient quality, with temperature as expressed by latitude.

Consequently, our Indian prisoner diet, though framed for the Indian labourer in the tropics, is inadequate

when applied to the same labourer in the Transvaal. An additional fallacy in this connection may be sought in the fact that the work required of the Indian at hard labour in a Transvaal prison, is probably vastly severer than that performed by the same prisoner as a free man in the tropics. For this reason alone, a dietary higher in protein and fats is required than that supplied to the prisoner.

Practically, the question as to the sufficiency of the official prison dietary is answered in the negative by the statement that the bulk of Indian prisoners become subject to emaciation and inanition. On this point, however, possessing no knowledge based upon personal observation, we are dependent upon statements vouched for by the officials and sympathisers of the British Indian Association. If these statements are shown to be accurate, they serve conclusively to prove the necessity for an increase in the protein-fat constituents of the official prison dietary.

The framing of an effective diet-scale does not form a part of our present task, and we must rest content in generally indicating some of the measures which may easily be adopted in achieving the desired end.

The dietetic customs of a life-time cannot be entirely changed in a day, and a stomach accustomed to a bulky and less nutritious diet composed of chiefly tropical vegetable material would undoubtedly find difficulty in at once properly digesting the rich and concentrated food of temperate regions. Nevertheless, whilst bearing this consideration in mind, much may be done by judicious alterations, to prepare a suitable prison diet from which can be obtained a sufficient supply of proteins, fats, carbohydrates and salts—the essential principles of a proper dietary. In this connection, we would direct attention to the official dietary (1906) supplied to native labourers on the Rand Mines. This dietary has been carefully worked out to suit the needs and idiosyncracies of various and widely divergent races, including many drawn from tropical regions, and many who are Mahomedans and refuse to eat ordinarily prepared meat.

The average composition of this dietary is as follows:—Proteins 131.5; Fats 77.1; Carbohydrates 629 and Salts 35.55 grammes. Its protein values equal those of Moleschott's dietary; its fat values fall below Moleschott's by 14%; its carbohydrates exceed Moleschott's by 33%; and its salts are somewhat higher also. The fat-carbohydrate ratio in this dietary is 1:9—as compared with 1:5 in Moleschott's; 1:14 in Munson's tropical dietary, and 1:12 in our Indian prison dietary.

Protein should be supplied both in the form of meat, killed in such a

manner as to be acceptable to the prejudices of the prisoner, and, as an adjunct to or a substitute for meat, in the form of beans and pea nuts (monkey nuts)—the latter constituting articles of diet rich in proteids.

Fat should be supplied in the form of ghee (or clarified butter) served daily to Indian prisoners of every class.

We may briefly summarize the results of the foregoing considerations and derive therefrom the following inferences and general conclusions:—

1. The Indian prison dietary in the main would be adapted to the needs of the native labourer in the tropics, but not to those of the same labourer in a temperate climate such as that of the Transvaal.

2. Certain fallacies characterize the framing of the dietary for Indian prisoners in Transvaal prisons, viz., (a) Too much attention has been paid to racial and hereditary preference in the preparation of the diet-scale, the effects of climatic influence being disregarded;

(b) The fact has been ignored that the prisoner probably performs severer work than he was accustomed to perform in India.

3. The Indian prison dietary is markedly deficient in proteins and fats.

4. The reported emaciation and inanition which Indian prisoners become subject in Transvaal prisons prove conclusively, if shown actually to occur, that there is urgent need, in the interests of humanity for the immediate rectification of the above-noted defects of the prison diet-scale.

5. A detailed consideration of the necessary readjustments of the diet-scale is not attempted in this report, but the following general suggestions are made, viz.,

(a) The dietetic customs of the Indian prisoner should be studied in the supply, as at present, of a large proportion of light vegetable constituents such as carrots, parsnips, leeks, marrow, etc.

(b) Proteins should be supplied in much larger quantities than at present. This may be done in the form of meat, killed in a manner acceptable to racial or religious prejudice, and, as an adjunct to or substitute for meat, in the form of highly nitrogenous vegetables such as beans and monkey-nuts.

(c) It is essential that the higher caloric (heating) requirements of local temperate climatic conditions be met by the daily issue of a much increased amount of fat. This should be supplied in the form of ghee (or clarified butter).

Finally we would express our indebtedness to Dr. Charles Porter for valuable suggestions as to the preparation of this report.

Dietary for Indian Prisoners

Table I. "Up to 3 Months"

Article	Allowance per diem Ozs. eq. Grms.	6. WEEK DAYS.			
		Proteins	Fats	Carbohydrates	Salts
Mealie Meal	8 "	22.67	15.12	145.92	3.15
Rice	6 "	12.24	3.40	130.56	1.70
Meat	8 "	46.48	12.47	—	2.25
Curry Powder	4 "	—	—	—	—
Bread	4 "	7.37	1.13	58.40	1.13
Soup (or Gruel)	20 "	13.49	6.97	29.71	6.01
Total:		102.25	39.09	364.59	14.25
(b) without meat		Proteins	Fats	Carbohydrates	Salts
		Grms.	Grms.	Grms.	Grms.
Total:		55.77	26.67	364.59	11.99

Table II. "Over 3 Months"

1. SUNDAY AND WEDNESDAY.

(a) with meal.

Article	Allowance per diem Ozs. eq. Grms.	Proteins	Fats	Carbohydrates	Salts
		Grms.	Grms.	Grms.	Grms.
Meal	8 "	22.67	15.12	145.93	3.15
Molasses (Jam)	1 "	—	—	19.41	0.85
	4 "	5.66	0.11	47.49	0.34
	8 "	46.48	12.47	—	2.26
Powder	4 "	—	—	—	—
or	10 "	Av.	—	—	—
Bread	8 "	21.55	10.58	149.60	2.26
Total:		96.36	38.28	362.43	8.86
(b) without meat.					
		Proteins	Fats	Carbohydrates	Salts
		Grms.	Grms.	Grms.	Grms.
Total:		49.88	25.81	362.43	6.60

2. MONDAY, THURSDAY,

SATURDAY.

Article	Allowance per diem Ozs. eq. Grms.	Proteins	Fats	Carbohydrates	Salts
		Grms.	Grms.	Grms.	Grms.
Mealie Meal	8 "	22.67	15.12	145.92	3.15
Treacle, Molasses (or Jam)	1 "	—	—	19.41	0.85
Rice	8 "	11.32	0.22	94.98	0.68
Vegetables	8 "	2.20	0.94	14.88	1.24
Mealies or	10 "	Av.	—	—	—
Bread	8 "	21.55	10.58	149.60	2.26
Glue	1 "	—	28.35	—	—
Total:		57.74	55.21	424.79	8.18

3. TUESDAY, FRIDAY.

Article	Allowance per diem Ozs. eq. Grms.	Proteins	Fats	Carbohydrates	Salts
		Grms.	Grms.	Grms.	Grms.
Mealie Meal	8 "	22.67	15.12	145.92	3.15
Treacle, Molasses (or Jam)	1 "	—	—	19.41	0.85
Rice	8 "	11.32	0.22	94.98	0.68
Vegetables	8 "	2.20	0.94	14.88	1.24
Mealies or	10 "	Av.	—	—	—
Bread	8 "	21.55	10.58	149.60	2.26
Total:		57.74	26.86	424.79	8.18

NOTE.—In working out the above food values we availed ourselves of the following sources, viz:—

Mealie Meal and Mealies (maize) "Notter & Firth," 3rd Edition, 1908, p. 244;

Meat (medium fat)—Hutchinson's "Food & the Principle of Dietetics," 3rd Edition, p. 61;

Rice (cooked, husks removed) Ibid p. 183;

Vegetables "taken as the average of the composition-percentages" of uncooked carrots, leeks, parsnips, cabbage, turnips, and marrow; (potatoes, pumpkins and beans being specifically excluded upon information kindly afforded us by the Director of Prisons.)—Ibid, pp. 228-40;

"Soup or gruel" we took as soup alone (availing ourselves of the average composition-percentages of pea-soup and potato soup.)—Koenig, cit. Ibid, p. 196;

Treacle, Molasses or Jam (taken as the average of the composition-percentages of treacle and molasses only.)—Ibid, p. 264;

Bread (whole meal, brown).—Atwater, cit. Ibid, p. 196;

Glue.—Ibid, p. 130.

TO BOMBAY. The Bombay Agents of the Bombay and Persia Steam Navigation Co. Ltd., have written to Messrs. Dada Abdulla & Co., as follows:—"We have instructed our Delagoa Bay and Durban Agents not to book Indian Deportees, as we find South African Indians do not wish their brethren deported from South Africa to be booked by our line."

The Descent Clause

A Mistake

The first case in which the "colour bar" question has come up since the passing of the Union Act came before Mr. Justice Buchanan, in the Supreme Court, at Capetown. The question arose in the form of an application that the description of a voter on the roll as "off-coloured" should be altered to European. The applicant said he was the grandson of a former Civil Commissioner in the Cape Colony, but his grandmother was "off-coloured." He, however, was born in Scotland, and his mother was white. The judge declined to make the order, as he said the description did not affect the voter's qualification, but that if it had been a question of European descent the Court would have taken the view that the applicant was of such descent. The question simply bristles with difficulties, and we may expect to hear a good deal of them before any of us are very much older. Is the slightest tinge of colour to be a bar, no matter how remote the non-European ancestor is, or is a pure European ancestry to be the determining factor? An instance of the difference of opinion likely to arise is illustrated by a recent case in Pretoria, where objection was taken to certain children attending one of the Government schools, on the ground that they were coloured. The Board interviewed the mother of the children, and finally decided to allow the children to remain at the school, and immediately a deputation was got up to demand that the Board should rescind its decision. In the course of discussion, it was stated that in at least one instance, while one child of a family had been told to leave the school, another was allowed to remain, because in the one case there was some evidence of colour in the child's blood, and in the other it was less perceptible. We had something of the same kind in Durban, if we remember rightly, but when it comes to voting rights and intervention of the Courts, some other method of determining the matter than a shade of colour will have to be arrived at, but the Union Parliament, in its wisdom, may decide that the decision of the Courts should be determined by the use of a chromometer, with a scale fixing the exact shade of colour sufficient to debar anyone from claiming to be of European descent. The inclusion of the words in the Constitution was a mistake, as while they are sure to give rise to interminable trouble, and be a source of everlasting grievance to a section of the population, their non-inclusion would not have raised any practical difficulties by reason of natives or coloured men being returned to Parliament. The experience of the United States ought to have saved the perpetration of what is undoubtedly a blunder.

The Transvaal Indians

Mr. H. S. L. Polak the delegate to India from the Transvaal Indians has received the following cable from Mr. Gandhi in London:—

The Transvaal Government agree to repeal the Asiatic Act of 1907, but they desire to insert a clause in the Immigration Law limiting the annual number of Asiatic immigrants.

The Indian deputation have declined to agree to legal differentiation upon racial lines and have proposed that a clause may be inserted in the Immigration Law empowering the Governor of the Transvaal to frame regulations fixing the number of immigrants of any nationality thereby maintaining the principle of legal equality without interfering with existing powers of administrative differentiation.—*Hindu Prakash.*

'Search Warrant' Arrest

A Batch of Chinamen

The case in which 67 Chinamen were charged with contravening the Asiatic Ordinance, by failing to produce their registration certificates and to give their thumb and finger impressions, was again brought up in "B" Court yesterday.

The case had been heard by Mr. Schurman, and the Magistrate had taken time to consider exceptions raised by Mr. Benson, who appeared for the accused. They had been arrested on their club premises on a search warrant, counsel had argued that the accused were not properly before the Court. They could not be arrested under a search warrant, and the officers of the law had no power to go on to private premises to make the men commit an offence.

Mr. Hopkins, who is acting as Magistrate in "B" Court, delivered Mr. Schurman's finding yesterday morning. The accused were discharged.—*Transvaal Leader.*

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

MORE RELEASES. Mr. E. M. Nagdee was on Monday last released from Diepkloof Prison, after having served the usual sentence of three months' rigorous. He was welcomed at the prison-gates by a large number of friends, including Messrs. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, Imam Abdul Kadir Bawazeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society, E. I. Aswat, E. S. Coovadia, Ahmed Mia, A. B. Waja, Moola Essackji, N. A. Cama, Thambi Naidoo, Maimce, Mahomed Ismail Vadh, Suliman Cassat, and Moola Ibrahim Patel. On the same day, four Chinese passive resisters were released from

Boksburg Prison, whither they had been transferred, on the completion of their terms. They were met at Park Station by Mr. Leung Quin, Chairman of the Chinese passive resisters, and a large number of their fellow-countrymen, and were afterwards entertained to lunch at the Cantonese Club, when enthusiastic speeches were delivered.

THE VOLKSRUST COUNCIL. The Volksrust Correspondent of the *Star* writes to his paper that the retiring members of the local Town Council have organised a ticket to secure their return at the election on the 5th inst. This is called the "white" ticket, and their announced platform is, inter alia, a determined resistance to further Asiatic influx.

Facts and Comments.

INDIAN IMMIGRATION. The Committee appointed by Lord Crewe in March last to inquire into Indian immigration in the Crown Colonies has finished its labours, and presents its report in November. The Committee consisted of Lord Sanderson (chairman), and a number of officials of the India and Colonial Offices. They heard 80 witnesses in India, Trinidad, and Mauritius, regarding the best means of organising Indian immigration.—*Reuter.*

PRETORIA TAMIL RELIEF FUND. It was, indeed, with feelings of extreme thankfulness that we received the splendid gift of £30 by Postal Money Order from Rajkot, India, for the benefit of the poor suffering Tamil families in Pretoria. This noble collection must be the outcome of the efforts made on behalf of these deserving stalwarts by the prominent men of Kathiawar as foreshadowed in our issue of the 18th September. No direct further information has reached us and we take these present means of thanking most heartedly the kind-hearted and generous-minded donors in the homeland on behalf of our Transvaal brethren, the more so as we learn that a further sum is to follow which is already partly subscribed for, and as the lists are kept open.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
'A White Man's Country' ...	435
Generosity or Justice ...	436
Vernacular ...	436
Prison Diet ...	436
India Awakening at last! ...	436
OTHER ARTICLES:—	
Mass Meeting Speeches ...	437
Catch-Penny Journalism ...	438
The Bombay Meeting ...	439
Another letter to the "Times" ...	440
Fast of Kumbhakar ...	440
Report on the Diet-Scale ...	440
Dietary for Indian Prisoners ...	441
The Descent Clause ...	444
The Transvaal Struggle ...	444
'Search Warrant' Arrest ...	444
Notes on the Transvaal Struggle ...	444

નિઁઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૬મી અક્ટોબર ૧૯૦૯.

અંક ૪૧.

અહવાડીક પંચાંગ.

શ્રોતો-તા. ૬મી અક્ટોબરથી, તા. ૧૫મી અક્ટોબર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.

હાલુ-મ. ૬૨૩ વડ ૧૧ થી આશો સુદ ૧ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.

સુસદમાન-તા. ૨૩ રમખનથી તા. ૨૬મી રમખન સુધી, ૧૭૨૭ ઢીબરી.

વર.	પ્રોતી તારીખ.	હાલુ તીથી	પ્રસંગથી તારીખ.	પરસી રોજ.	સુસદમા ક. મી. ક. મી.	સુવં. અરસ.
શની.	૬	૧૧	૨૩	૨૭	૫ ૨૮ ૬	૦
રવી.	૧૦	૧૨	૨૪	૨૮	૫ ૨૭ ૬	૧
સોમ.	૧૩	૧૨	૨૫	૨૯	૫ ૨૬ ૬	૧
મોમ.	૧૨	૧૩	૨૬	૩૦	૫ ૨૫ ૬	૨
બુધ.	૧૩	૧૪	૨૭	૧	૫ ૨૪ ૬	૨
ગુરુ.	૧૪	૩૦	૨૮	૨	૫ ૨૩ ૬	૩
શુક્ર.	૧૫	૧	૨૯	૩	૫ ૨૨ ૬	૪

અનુક્રમણિકા.

"અખત્યારની વાત"	૬૩૯
નિરાધાર સત્યાગ્રહી કુટુંબો અટિ કુટુંબ.	૬૪૦
રાંસવાલના મામલાપર હાંદી ડાખાની ટીકા	...
લંડન	૬૪૨
અંગ્રેજ ડેપુટીશનની મુસાફરી	૬૪૩
હાંદી ડેપુટીશનની મુસાફરી	...
કેનેડામાં હાંદીની કૃતિ	૬૪૪
નાતાલના રોનીને લગતું	...
જોહાનસબરખ અખત્યાર	૬૪૫
સહકારને આડકતરી મદદ	...
આહુ વરતમાન	૬૪૬
સાધુ બનાવવાની રીત	...
અખત્યારે-આલમ	૬૪૭
અવલોકન	...
હાંદીઓ જરૂરમાં	૬૪૮
ઈન્ડિયા હાંદી	...
પરચુરણ ચરયા	૬૪૯
પરચુરણ ખબરો	...
તાર સમાચાર	૬૫૦
હાંદુરતાનના ખબરો	૬૫૧
માલિરખરખ મુઠી કુટુંબ	૬૫૨
પ્રોડ્યુસ મારકેટ	...
નાદારી કારટની નોટીસો વગેરે	...
શાકડ બનાવવા	...

હાંદુરતાનની રૂપરેખા-આજરોજ સવા ૧ના કા વાગે ડેપુટીશનના ૫૫ જાગી છે.

પિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૬મી અક્ટોબર, ૧૯૦૯.

"અખત્યારની વાત"

મયા અંકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા લંડનના અખત્યારમાં ઉપરના શબ્દો હતા તે તરફ વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચાયા વગર નહીં રહ્યું હોય. એ બોલ લોરડ મોરલીએ વાપર્યા હતા. નાતાલના હાંદી ડેપુટીશનની રજુઆતના જવાબમાં એ વાત લોરડ મોરલીએ કહી છે. તેઓ હાંદુરતાનખાતાના પ્રધાન છે. બ્રિટીશ સરકારના રાજ્ય તંત્રમાં હાંદના વડા તરીકે, તેમનો દરજ્જો કોઈથી ઉતરતો નથી. એટલે હાંદી તરીકે ના આપણા હક માટે છેવટની દાક માગવાની તેમની પાસે રહી હતી. છતાં તે સાહેબે તો પોતાની સત્તાની વાત નથી એમ અણુજાળતો જવાબ નાતાલના હાંદીની દાહમરીઓ સમક્ષમાં આપ્યો છે. આ જવાબ હાંદી માટે કેવો છે તે જોતાં પહેલાં બ્રિટીશ રાજમાટે તે કેવો કહેવાય એ જોવાનું છે. જો પોતાના તાજાની વફાદાર પ્રજાના હક સાચવવાની બાબતમાં હાંદી સ્ટેટ સેક્રેટરી લોરડ મોરલીના અખત્યારની વાત નથી, તો તે બીજા કાના અખત્યારની વાત છે? મહાત્મા બ્રિટીશ રાજને ચલાવનારાઓના અધિકારની આ કેવી દશા! વડી સરકારના પ્રધાનોનું આવું વલણ ખરેખર તેની નબળાઈ બતાવે છે. તે જોઈ બ્રિટીશ રાજને ચાહનારાઓને ખેદ થયા વગર રહે નહીં. દક્ષિણ આફ્રિકામાં જે દશા પોતાની પ્રજા-હાંદીઓ-બોગવે છે તે દશા જો જાપાનીઝ કે બીજા કાઈ પ્રજાની થતી હોય તો તે મુલકોની સરકાર કંઈ કરવામાં કચાશ રાખે નહીં. કદાચ યુદ્ધ ન કરે, તોપણ તેની અણી ઉપર તો સામાવાળાને તેઓ જાતી પ્રતે હાંદીઓને અપસોસ રાખે

જોવાનું પડે છે કે તેમાંનું કાઈજ વડી સરકાર આપણને માટે નથી કરતી. નાતાલ પરરાજ્ય નહી, પણ ઇંગ્લાંડનું પોતાનું જ સરકાર છે. તેને કેકાણે લાવવામાં વડી સરકારથી યુદ્ધ ન થાય, તોપણ તેદલાથી કમતીખીજી જોવાયને બહુયે કરવું જોઈએ. તે વગર કાયેનીઓ આખી સહેનશાહતને ધુળકેળી મેળવશે એવું દેખાય છે. તો વડી સરકારે શામાટે વચ્ચે પડી પોતાનો અખત્યાર ન ચલાવે?

ઇંગ્લાંડ અત્યારે પોતાની નબળાઈ તરીકે જે વાત જાહેર કરે છે તેમાં પહેલાં તો તેને નુકસાન છે. અત્યારે નબળાઈ નહીં હોય તો હાલની સ્થિતિ વખત જતાં તેજ (નબળાઈનું) રૂપ પકડશે. અખત્યાર નહીં મળે હોય તો જતો રહેશે. આ ઉપરથી હાંદીઓએ જોવાનું છે તે આ છે: શું હાંદીઓ પણ આ બાબતમાં-જેમાં વડી સરકારે દાક આપવા ના ખાડી છે- નબળાઈ રહેવા માગે છે? જો તેઓ અત્યારે સમજા થવા નિશ્ચય કરે, તો હાલ તેવા ન હોવા છતાં, વખત જતાં તેવા થાય. આ કુદરતનો ખારો છે. લોરડ મોરલી કે કોઈ પણ વડા અધિકારી ની આવી નબળાઈથી નાતાલના, કે કાઈ હાંદીઓએ નિરાશ નથી થવાનું. તેમણે મક્કતી કરવી હોય, પોતાનાં દુઃખ બાંધવા હોય, તો ડેપુટીશનો ઉપર આધાર રાખવા કરતાં જાતે સમજા ચલુ. આમ લોરડ મોરલીના જવાબથી આપણે શીખી શકીએ છીએ. અંદર અંદર સંપ પથરાયી અને આપણોમ આપવા તથાપર થઈ આપણે જે બળ બતાવી શકીએ તેથી સુલેહબરી રીતે સરકાર આગળથી આપણા હક મેળવી શકશે. જે બળ તે અખત્યાર સરકારે શુમાર્યાં કહે છે તે બળ ને અખત્યાર આપણામાં પેદા થવાં જોઈએ છીએ. ત્યારેજ લોરડ મોરલી, લોરડ કડીયુ અને અણી બ્રિટીશ સરકાર ન આપણાં પીટીશનો કે ડેપુટીશનેને નથી દાક દેતી, તે તકાવજ મહજ કરશે.

નિરાધાર સત્યાગ્રહી કુટુંબો માટે

૬૬

ટરાંસવાલના મામલા ઉપર હાંદી

છાપાની ટીકા

છેલ્લી વખત પ્રીટોરીઆમાં સેક્ટો જેટલા તામીલો એક સામઠા જેલમાં ગયા. અને ભાગ્યેજ કોઈ પુરુષ જેલની બહાર રહ્યો, ભારે સખ્યામાં જ્યોરતો તેમજ બાળકો દુખદાયક દશમાં આવી પડ્યાં, ને એ વાત જોસોર બહાર આવી. તે વખતે તે સત્યાગ્રહી કુટુંબોની મદદ માટે એક અરજ આ છાપ.દારએ કરવા માં આવી હતી. એવું જણાય છે કે તેનો અવાજ નજીક તેમ દુર સુધી અને પહોંચ્યો છે. તે વિષે અગાઉ આ છાપા નાં પાનાઓમાં પ્રસારે થયે એ છે. તે એક દાખલો કાઠીઆવાડમાં રાજકોટ ખાતે ૬૩ ઉપાડવામાં આવ્યું છે તે છે. એ ૬૩ માં થયેલી રકમમાંથી રૂ. ૪૫૦ (પાંચ ૩૦) અમને છેલ્લી ટપાલમાં મળી જોર ડરથી મળ્યા છે. ઉધરાણું કરનારાઓ વતી જણાવવામાં આવે છે કે કુલ રકમ રૂ. ૬૦૦ ઉપર થઈ ચુકી છે, અને વધુ કામ જારી છે.

જેમણે આ કામ કંપાડી લીધું છે તેમ ને ધન્યવાદ થતો છે. તેથી નિરાધાર કુટુંબો ઉપર આજાર થયો છે એવું જ નહીં, પણ આખી સત્યાગ્રહી જાતને મદદ મળ્યા બરાબર કહી શકાય. કુટુંબના નિભાવના આધાર વગર જેલમાં પડનારો ઓની ફિકર આથી ઓછી થશે. જ્યારે સખી પ્રદરથેની પૈસાની સહાયથી નિરાધારને આધાર મળે છે, ત્યારે તેમની લાગણીથી—ઉધરાણું એ તેમની લાગણી નો એક ચોક્કસ પુરાવા છે—પડનારાઓને જળ મળવું જોઈએ ને તેમની હોસ વધવી જોઈએ. હાલમાં જોગ આપનારો ઓમાં તામીલો તથા બીજા હાંદી ઉપરાંત કેટલાક કાઠીઆવાડીઓ પણ છે તે બીના થી આ ઉધરાણું કરનારાઓને ઉત્તેજન મળવું જોઈએ. જ્યારે તેમને આદરેલા કામમાં હોતે હાથગીએ છીએ, તથા ઉધરાણામાં ભરનારા પ્રદરથેનો આભાર માનીએ છીએ.

ઉપર જણાવેલી પા. ૩૦ ની રકમ વગર વરયા માટે જોહાન્સબર્ગની બિ. ઇ. એસો સીએસને પહોંચાડવામાં આવી છે.

અમેરિકાના કોરોડપતિ મી. કારનેગીની મદદથી વાલકેડમાં કારનેગી શ્રી લાઇબ્રેરી ખોલવામાં આવી છે.

હાલ ઉપર હાંદુસ્તાનના અને ખાસ કરીને મુંબઈના જગામાં પ્રુકળ પેકાર થઈ રહ્યો છે. મુંબઈમાં મીટીંગ ભરાવા ની હતી તે સંબંધમાં ચર્ચા આટી હતી. તે પછી મીટીંગ સરકારે છેલ્લી થડીએ મૂલતવી રાખી તેથી તે ચર્ચા વધારે જોસોર થઈ. પાછી દૂરીથી મીટીંગ ભરાવાનું કંટાળુ તે ઉપર પણ ચર્ચા થઈ. તેનો ખ્યાલ આપવા કેટલીક ટીકાઓ અમે આપવા ધારીએ છીએ. મુંબઈના તામીલો “મુંબઈની” માં તેના તા. ૨૬ મી આગસ્ટના તેમજ તા. ૫મી સપ્ટેમ્બર ના અંકમાં મુંબઈ “હીડર” ટરાંસવાલની ખાતરને લગતા હતા. તા. ૫ મીના અંકમાં “મુંબઈ સરકારે ખેલેલો નવો નાટક” એવા મથળા તળેતા મુંબઈ લખાણમાંથી હુંક સાર અમે નીચે આપીએ છીએ.

“મુંબઈની”

મયા અઠવાડીઆમાં મુંબઈ સરકારના હુકમથી એક નવો નાટક ખેલવામાં આવ્યો છે. એવેજ નાટક ૧૮૯૮માં સર રીચાર્ડ ટેમ્પલની કારકર્દીમાં ખેલાયો હતો. તે પછી પ્રજા માનની હતી કે ભવિષ્યમાં કોઈપણ દુર્લભ પ્રજા માત્રો અવજળ બંધ કરવાનો નાટક ખેલશે નહિ. અહુણું સર રીચાર્ડને કલ રકની હાકમીમાં તેવોજ નાટક ખેલ્યો છે. એ નાટક વચ્ચે કળાં તરે જી વરસવું છે. ૩૧ વરસ થયા છતાં હજી બિહીસ રાત્રમાં જોહુકમી, જહાંગીરી, મનસ્વી અને સ્વચ્છંદીપણું કાયમ રહે તેનાથી વધારે આશ્ચર્યકરક કંઈપણ નથી. અજાયબ જેવું છે કે જહોર ખજાર બહાર પડ્યા પછી શેરીફ મયા સોમવારે છેલ્લે વખતે જહોર કીધું કે શેરીફ માર હોતે જોહાવેલી સજા માંડી વાળી છે. આ ખજાર સાંભળી મુંબઈની પ્રજા અજાયબી માં ગરકાવ થઈ ગઈ છે.....મુંબઈના હાલના ગવરનર લોક લાગણીને માન આપ નાશ કહેવાય છે: પ્રજા હિતમાં તત્પર ગણાય છે. અને સારી રાજ્ય વ્યવસ્થા કરવાના કાળજીવાળા મનાયા છે. છતાં ઉકળ જહાંગીરી હુકમ સાંભળીને મુંબઈની પ્રજાને થોડી અજાયબી થઈ નથી. પ્રથમ તો કોઈપણ કારણ દરદાવવામાં આવ્યું ન હતું. પરંતુ પાછળથી એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાનું મુનીઅન

બીજા પક્ષાર થઈ ગયા પછી આવી પ્રોટેસ્ટ ની સભા સરકારી મકાનમાં, અધિકારીની આગેવાની નીચે ખોલાવાની જરૂર નથી અને તેથી પ્રજાની માગણી સ્વીકારવામાં આવી નથી. એ સભાના પ્રોટેસ્ટથી કંઈ વિશેષ લાભ થાય એવું મુંબઈ સરકાર માનતી ન હોય એવો તેના ખુલાસાનો ભાવારથ હતો. મુંબઈ સરકારનો આ ખ્યાલ જણાવવા સત્ત મતીએ તોપણ લક્ષમાં રાખવા ચોગ્ય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા નું મુનીઅન બીલ ગઈ ૨૦ મીએ પસાર થઈ ગયું છે, અને શેરીફ ગઈ તા. ૨૫ મીએ સજા ખોલાવવાની ખજાર બહાર પાડી હતી. એ દરમ્યાન જે પાંચ દિવસનો ગાળો રહ્યો છે તેમાં મુંબઈ સરકારને શેરીફના પત્રનો જિનર આપવાનો શું સમય મળ્યો નહતો, કે જેથી સભા ખોલાવવા પછી નીચે દિવસે તે સજા અટકાવવાની દરજ પડી? મુંબઈ સરકાર તરફનો જે ખુલાસો ખાનગી રીતે જણાવવામાં આવે છે તે જો સત્ય હોય તો ઉપલા પ્રશ્નથી એટલું તો માનવાને કારણ મળે છે કે જ્યારે શેરીફ સજા ખોલાવવી કે નહીં તેનો પત્ર લખ્યો ભારે, મુંબઈ સરકાર એવી અણુ ધન હાલતમાં હતી કે તે નકાર કે હકાર નો જવાબ દઈ શકી નહોતી. પાછળથી તેને એ છુદ્ધિ સુલેલી હોવી જોઈએ. અહીં આ નાટકનો પ્રથમ અંક ખલાસ થાય છે. મુંબઈ સરકારના એ કામથી પ્રજામાં અતિધણે અસતોષ થઈ ગયો છે એમાં શક નથી.....પહેલા અંકમાં જે દિલગીરી ભરેલી બતાવ બન્યો છે તેનાથી વિશેષ હસવા જોગ બતાવ સાથે બીજો અંક શરૂ થાય છે. સરકારે ટાકિન હોબની સભા બંધ કરીથી તે સંબંધે વિચાર કરવાને મયા મંગળવારે સર રીચાર્ડજાહની એમ્બરમાં કેટલાક આગેવાન પ્રદરથેની એક મીટીંગ મળી હતી. સભા ખોલાવવાની ખાસ જરૂર છે એમાં તો કાંઈજ શક નથી. ટરાંસવાલ, નાતાથ આદિની રથાનીક સરકારે હાંદી પ્રજાપર જે બુલબ મુજબ છે, જે અન્યાય આપે છે તેને માટે દક્ષિણ આફ્રિકામાં જઈ વસેલા હાંદી લાકષ્ણો હાંદી પ્રજાની મદદ માંગે છે, તેની વહાલે વધારો વધમ હાંદી પ્રજાને છે. હાંદી પ્રજાના દાયમાં એવી કોઈ સજા નથી કે જેને પેંગે તે સંસ્થાનવાસીઓને ડરાવી શકે. તેની રિથિત તો હાંદાન છુટે ગીરાણુ જેવી છે. હાંદુસ્તાનની સરકારને પ્રારથના કરવાની શક્તિ તેનામાં છે, છંડાડતી સરકાર આગળ પોતાના દુષ્ખનાં રોડણું રડવાની છે. ચોક્કસ બહુ જીમ જરામ પાડ

વાની છે અને આપા દાદા કરીને દાદ માગવાની છે—એ સિવાય તેના હાથમાં કંઈજ નથી. એથી વિશેષ કરવાની સત્તા પ્રગ્નના હાથમાં નથી અને તેમાં હૌદુસ્તાનની સરકાર સહાનુભૂતિ બતાવે એ આશા તો હવે સંભવાનીજ નથી. તેટલું છતાં સર શ્રીરાજશંકરની ચેરમરમાં મળેલા મહારથો એ બીજી રીતે જાહેર સભા બોલાવવાનો વિચાર કીધો. એ બાબત કંઈ પણ વહેવાર થયો, અને જણાવવામાં આવે છે કે તા. ૧૪મીને મમળવારે મુંબઈની પ્રગ્નની એક જાહેર સભા બોલાવવામાં આવશે. એ સભા શેરીફની મારફતે બોલાવવાની નથી, પણ પ્રગ્ન પોતાની સ્વેચ્છાથી બોલાવે છે એમ મણી લઈ, સમયને માટે પ્રગ્નના પદસાથી જ ધાએલો પુરાલય વાપરવા આપવાની મોટામાં મોટી મહેરબાની મુંબઈ સરકારે કીધી છે..... બીજા અંકનો વિષ્કંભક પુરો થયા પછી, એ અંકનાં પાત્રનો પ્રવેશ થાય છે. ગયા શુક્રવારે મુંબઈ સરકારે જાણા જોગી વાદી બહાર પાડી તેમાં પોતાના કાર્યની યોગ્યતા સિદ્ધ કરવાનો પ્રયત્ન કીધો છે. ટરાંસવાલમાંના ભારતીઓના હક માટે સભા બોલાવવામાં આવે તેમાં મુંબઈ સરકારને જરાએ વધો નથી એમ તે કહે છે, પણ શેરીફ સરકારી અમલદાર છે, તે બીજા તકરારી, બીજા રાજકીય અને માત્ર પ્રગ્નની લાગણી જ દરજાવનારી હોય તેવીજ સભાનું વડ પણ લઈ ચૂકે. ઉક્ત સભા તેવી નથી—તકરારી સભા છે માટે શેરીફવારા સભા ન બોલાવાય! મુંબઈ સરકારે ડીક ખુલાસો કીધો, પણ બીજા તકરારી, બીજા રાજકીયનો અન્ય બાબત કીધી હત તો ડીક થઈ પડત. ત્યાં જે મત ન હોય ત્યાં પ્રગ્નને લાગણી શી બતાવવાની હોય કે તેને માટે સભા બોલાવાય? પણ એ કહેવાનો લાવારથ એટલેજ છે કે મરી જાય તેના ઉદમજાની, કે માનવજની, કે રજૂતિ ગાનની સભા શેરીફ મારફતે બોલાવાય, રાજકીય કે જેમાં પ્રગ્નને અધિકારી વચ્ચે મતભેદ હોય તેવી સભા બોલાવી શકાય નહીં. એ પણ મુંબઈ સરકારે નવી રાજનીતિનું ડીક દરજન કસતું છે. રાજકીય બાબતમાં—તકરારી બાબતમાં—મતભેદમાં શેરીફવારા જાહેર સભા બોલાવવાના હક માટે, સરકારે લોભાના હાથ ધેવાડયા છે—એ નવી નીતિ છે! આ દેશમાંની રાજનીતિ માટે જાહેર સભા, શેરીફવારા ન બોલાવવા દે એ તો જમ જાહેર છે. પણ પરદેશમાં હોંદી પ્રગ્નને

અન્યથ થાય, જૂલમ થાય તે માટે લોક લાગણી બતાવે તેમાં આ દેશની સરકારની સહાનુભૂતિની જરૂર છે, તે સહાનુભૂતિ પણ આ દેશની સરકાર, આ દેશની પ્રગ્નના સરક્ષણ માટે આપવાને તત્પર નથી, એ આ દેશની સરકારની ખાસ નીતિ છે, એ લોકોએ જાતીએ કેતરવા એમ છે."

આ લખાણ લખાણની છેવટમાં નીચેના સંખેદથી "શુજરાતી" પ્રગ્નનો કરાધ જાહેર કરે છે:—

"અભાર સુધીમાં હૌદુસ્તાનનું રાજતંત્ર મળડી મળુ છે અને તેમાંથીજ આજની અસાંતિ અને અસતોષ, બંબ અને એનાર્કી, ખુના મરડી અને સુલકાટ વિગેરે ટુટી નીકળ્યા છે તે સર જોર્જ દલાયડની સાથી સરકાર બુલી જાય છે તે ચોંટું વિસ્મય પમાડનાર નથી. એક પાસથી લેરડ મોરલી હોંદી પ્રગ્નને શાંત રાખવા ને અને અસતોષ દુર કરવાને પ્રયત્ન કરે છે, બીજી પાસથી હોંદી પ્રગ્નને મના ગેરજનસાધ્ય બચાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં હોંદી સરકારના અધિકારીઓ મદદ કરવાને ના પડે છે—રે સહાનુભૂતિ પણ દર્શાવવાને તત્પર નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદી પ્રગ્નને મોરડુટો વળે છે તે તરફ અખાડા કરવા જેવાં આચરણો બતાવે અને મોડરેટોને પણ એકત્રીમોડેટોની માફક હડધુત કરવામાં આવે, એ શુ હૌદુસ્તાનમાં અસાંતિ અને અસતોષ દુર કરવાનાં રસ્તા છે?"

"અખખારે સોદાગર"

મુંબઈમાં શેરીફે બોલાવેલી મીટીંગ બંધ પડવાના બતાવ ઉપર ટીકા દરમ્યાન "અખખારે સોદાગર" લખે છે કે:—

હોંદીવાનો જુલમાટ અને ગેરજનસાધ્યમાં સખડે છે, એ તો પુરવાર થએલી બીના છે. ખુદ હોંદી સરકારે પણ તે માટે તેઓ તરફ પોતાની દીલસેજ આડકતરી રીતે દેખાડેલી છે, તો તેવા ગેર જનસાધ્ય સામે દાદ મેળવવાને પ્રગ્ન પોતાની એક જાહેર સભા બારે, કે જે સભા સાથે હોંદી રાજકારોવારી સવલોને કંઈ પણ સંબંધ નથી, તેવી સભા બરાતી બંધ કરવાને નામદાર મુંબઈ સરકારને કયા મુસતકીમ સખખો મલયા હશે તે સમજી શકાઈ નથી. નામદાર સરકારના આ પગલાંથી પ્રગ્નમાં મળીર પ્રકારની ચીંતા દેવાય કે હવે તો મોડરેટો ઉપર પણ સત્તાવાળાઓ ને વિશ્વસ નથી અને બંધીજ સલાઓ તરફ તેઓ રાક અને લખથી જુલે છે, તો તેમાં નવાઈ નથી. તેઓનો વિચાર

જો આ રીતે સભા બરાવાની પીરકર હતો, તો તેજ વેળા તેઓએ અગેવાન શેહેરીઓના કાન ઉપર તેવો હશારો નાખી ને પોતાનો વિચાર જણાવવા હતો. પણ તેમ ન કરતાં સભા બરાવાના માત્ર એક દીવસ અગાઉથી તે બરાવાની મનાઈ કરી ને તેઓએ પ્રગ્નમાં નીરાશાનીજ નહીં પણ મોટા ખેદની લાગણીને જન્મ આપ્યો છે.

"જામે જમશેદ"

મુંબઈ શહેરમાં એક અનુપમ બનાવ બન્યો છે. મુંબઈના શેરીફ સાહેબે, આ શહેરના સારવજનીક અગ્રેસરોની ખાસ ફરમાસથી બોલાવેલી એક જાહેર સભા સરકારના હુકમથી માંડી વાળવાની બંધર છેલ્લી ઘડીએ—સભા મળવાની માત્ર ૨૪ કલાક અગાઉ જાહેર પાડવામાં આવી છે. આ બંધરે શહેરમાં બહુજ દીલગીરી દેલાવી છે. તેનાં તરફવાર કારણ અટકળ વામાં આવે છે. આજે ટાઉન હોલમાં મળનારી સભા કાંઈ સાધારણ આદમીઓ એ બોલાવી નહીં હતી. આ શહેરના સારવજનીક અગ્રેસરોની ફરમાસ ઉપરથી શેરીફે આ સભા બોલાવી હતી, જેઓના નામ, કામ, હોરમત તથા પ્રતિષ્ઠા જમ જાહેર છે, જેઓની વફાદારી સરકાર દરખાસ્તમાં જાણીતી છે, જેઓ જનસમજ ઉપરના વગવરીલા માટે મદદુર છે. એટલે તેવા મદદુરોનાં નામોજ સભાના સુલેહશાંતી બરવાં કામકાજ માટે જમીન ગીરી મીસાલ હતાં. તેવા સદમદદુરોની ઇજ્જત તથા એતખાર ઉપર સંપુરણ વિશ્વસ મેલીને સભા બોલાવવામાં શેરીફ તદ્દન વાજબી હતા. આ સભાનાં જાહેર નામા જાપાદારા પ્રગટ થયાં હતાં, પણ સાર ખાદ એથે દિવસે સરકાર તરફના મનાઈ હુકમને આધીન થઈને શેરીફ સાહેબે અને સભા ભરવાનું માંડી વાળવાની ફરજ પડી છે, જેવો બનાવ અગાઉ કદીમી મુંબઈની તવારીખમાં બંધો હોય એવું આપણને યાદ નથી. આ હુકમથી હોંદી વાનોના લાગને આડકતર નુકસાન થવાની ચીંતા રહે છે, અને ટરાંસવાલ ખાતે હોંદી વાનોના મુદાહઓ તેને કટગુ રૂપ આપવાને સુકનાર નથી. સ જોશો ઉપરથી મુંબઈ જગરાઓમાં—જલક—તમામ હૌદુસ્તાનમાં—દિલગીરી દેલાય એ સ્વાભાવીક છે.

એક નેટીવ દારની ખાલ્લી સહીત પક પ્રવચી દરખતના માછલેટે તેને ૪ પાઉડ નો દંડ અથવા ૩ આસની સખ કરી હતી.

સંકેત

[મી. સંધી તરફથી]

નાતાલનું ડેપુટેશન

નાતાલના ડેપુટેશન રેટરમેન્ટ હજી જુદી જુદી જગ્યાએ મોકલવામાં કરે છે. તેમણે એક કાગળ પ્રેસમાં મોકલ્યો છે. તેની નકલ નીચે પ્રમાણે છે. તે કાગળ હાઇકમમાં આપે (તા. ૧૦મી સપ્ટેમ્બર) બહાર પડ્યો છે. તેમણે કરનલ સીલીને લખીતરાર જવાનું મોકલવાની વિનંતી કરી છે. આજ કાલમાં જવાનું આવી જવાની વકી છે.

‘રાષ્ટ્રિક્ષ’માં પ્રગળ

“નાતાલના બ્રિટીશ હોદીઓ વિશે અમે જુદે જુદે ટેકાણે રેટરમેન્ટ મોકલ્યાં છે તે તરફ આપનું ધ્યાન ખેંચું છું.”

અમારી ઉપર ધણાં દુઃખ પડે છે. બધાં દુઃખો તરફ એકજ વખતે ધ્યાન ખેંચતાં અમારી વાત મારી જવાનો ભય રહે છે. તેથી બહુજ બારે પડતી હકી કલેજ રજુ કરી છે. દક્ષિણ આફ્રિકાનાં સંસ્થાનોમાં નાતાલની સ્થિતિ નોખી છે. અમારે નાતાલની આબાદીનું ત્રાજવું કિલકું હતું ત્યારે હોદી મળુરોને ખાસ બોલાવ્યા. હવે તેનું પરીણામ બોગવવા ની તે ના પાડે છે. એટલે કે ગીરમી દીઆ એ સંસ્થાનને લાસ કરી શકે તે લેવો પણ સ્વતંત્ર હોદીઓને ન રાખવા.

આટલા સારા પ્રયત્ન તો વેપારીઓનાં લાભસેન્સ બંધ કરી તેમને સુજ્ઞાનના સાધન વિનાનાં કરી મુકવા માંડ્યા છે. જે અમલદારો આવાં લાભસેન્સો આપે છે, અથવા એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ કે એકના નામ ઉપરથી બીજાના નામ ઉપર લાભસેન્સ બદલવાની સત્તા ધરાવે છે તે અમલદારો પોતાની આપખુદી અલાવી શકે છે. આ આપખુદીથી હોદી ઓનાં ધણાં લાભસેન્સ જતાં રહ્યાં છે. આટલા વારંતે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવાનો હક મળ્યો. બીજું હોદી ઓને સંસ્થાનમાંથી ખસાડી દેવા સારું હોદીની ગીરમીટ પુરી થાય કે તુરંતજ તેને તેની ઓરત તેમજ બાળકને બારે વેશ દેવો પડે છે. બીજું તેમને સદા અતંત રાખવા સારું જે જુજ સાધનો પણ કેળવણીનાં હોદીઓને હતાં તે પણ કમતી કરી નાખ્યાં છે.

આવાં એક અર્થપૂર્વક અમારાં દુઃખો ની મુદી હકીકત તેમ આવી હકાલ

હકાર હોદીઓ અમુક ઉમર પછી પોતાનાં બાળકોને પણ ન બોલાવી શકે, અથવા પોતાના કુટુંબની કોઈ નીરાધાર સ્ત્રીને પોતાની માથે ન લાવી શકે. આ ઉપરથી જોશો કે હોદી કોમની ઉપર પણ બાબુએથી હલેતો માવરામાં આવ્યો છે. એટલા સારા કનસાર મેળવવા બ્રિટીશ રાજ્યના મુખ્ય ધામમાં અમે આવ્યા છીએ. બંને નાતાલ સ્વતંત્ર સંસ્થાન હોય કે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં યુનીયનમાં બંને. પણ જુના હકો સાચવવા એ વડી સરકારની ફરજ છે, એ ફરજ તેનાથી યુગ્ય નહીં. નાતાલના કાલ્દાઓમાં અમારો અગાજ નથી. એટલા સારા અમારા રક્ષણનો ધલાજ વડી સરકારના હાથમાં છે. નાતાલની બાબતમાં તો વડી સરકારના હાથમાં અસરકારક ધલાજ છે. તે એ કે જે ગીરમીટીઆને પોતાના લાભ સારા નાતાલ બોલાવે છે તે બંધ કરી દેવા. આમ કરવાથી ઉપર કહેલા તથા જાતનાં દુઃખોથી હોદીઓને મુક્ત કરવા જ પડશે.

અમે આશા રાખીએ છીએ કે હવે લાંડના જાહેર જાપાઓ અમારી વારે લાઇ વડી સરકારને પોતાની ફરજ બજાવવાનું દયાથી કરશે.”

(સહીઓ) અમદુલ કાદર,

“આમલ લાઇલાત,

“એમ. એમ. બદાત,

“એમ. સી. આંમલીઆ

ઉત્તર પોસ્ટ જડયો?

પૂટીનો ઉત્તર છેડો મળ્યો કે નહીં, ને મળ્યો હોય તો કેને મળ્યો એ બાબતની જગ્યાઓની જેમ તકરાર એ અમેરીકાનાં ગોરા વચ્ચે ચાલી રહી છે. એક તું નામ દાકતર પેરી અને બીજાનું નામ દાકતર કુક. બંને જણ કહે છે કે અમે ઉત્તર છેડા ઉપર ઉભી આવ્યા. દાકતર પેરી કહે છે કે દાકતર કુકની વાત બનાવતી છે. દાકતર કુક કહે છે કે દાકતર પેરીની વાત બનાવતી છે. આ કમડાની પાછળ રાજસો ગાંડા થઇ ગયા છે. જાપાઓ તેઓની વાતથી બરપુર છે. તેના બપર અંતે પુટીઓ—કીકેટ ના અગરથી જાપાઓ બરાબ રહે છે. ઉત્તર છેડો મળવાથી દુનીઆને શો લાભ થયો એ મારી સમજની બહાર વાત છે પણ આ બધી દાલતા સુધારાની બારે નિસાની ગણાય છે. તેમાં બારે શું છે એ તો બહુતારા બાજુ. કું તો એટલું એક કું કે આ બધી ગાંડપણની નિસાની છે. માણસને પડતી ધંધા ત

મળે તેથી જેમ તેમ વખત મળ્યો. વળી પૈસાને અતિ લોભ એટલે જેમ તેમ પૈસો મેળવવાનાં સાધન ચોતવાં. આવી સ્થિતિ તો કુખનને પણ ન આપને એમ કું તો કહીશ.

સકેરેજેટ

વેરના હક મેળવનારી રેટરીક બટરી એ અધીરી બની ગઇ છે. તેઓ જેલ જાય એ તો સરસ વાત જાત કુખ ઉડાવવામાં કોઇ કંઈ કહી શકે નહીં. પણ જટ વોટ નથી મળતા એટલે હવે તેઓ મુખ્ય પ્રધાન મી. એસ્કવીથની બારીએ તોડવા ઉભી થઇ છે. તેના બનામથી વખત અને ધર ઉપર ચડાઇ કરે છે. આમ તથા બાઇઓએ કરવું. તે બાઇ એ હાથ આપી છતાં તેને કું કરે? તે ઓની ઉપર કામ પણ નથી ચલાવ્યું. આ બધું કહ્યું ગણાય. બાઇ માણસ થઇને યુદ્ધમાંથી છુટી પડે છે. અમરેજ પ્રજા સ્ત્રી જાતને માન આપે છે એટલે આ ઓરતો ઉપર કોઇ હાથ નાખવું નથી. આવી જાણથી તે બાઇ એ ન જાણતી છુટ લેય છે. તેથી કંઈ વોટ મળવાના નથી. જે અંગ્રેજ બાઇ એ માત્ર સત્યાગ્રહથીજ લડતી હોય તે તેઓથી ઉપર પ્રમાણે રીત અલાવાય નહીં. સત્યાગ્રહને તથા અધીરાઇને નથી બનાવું. થોડી બાઇ વોટ લેવા માગે છે ને ધણી તે વાતની વિરુદ્ધ છે એટલે થોડીને ધણી મુદત સુધી દુખ ઉડાવે છુટકો છે. તે દુખથી હારી હદ છેડી તેઓ માર પછડ કરશે તો મેળવેથી લાજણી બોમ બેસશે, ને લોકો તેઓની સામે થશે. આ કીસ્સા માંથી આપણે પડો લેવાનો છે. આપણે સત્યાગ્રહથી તલવારને છેડી કદી અધીરાઇ કરવાની નથી. તેમ કરતાં આલા જટ પાછા પડવા જેવું થવાનું છે. એટલે બીજાના દાખલા ઉપરથી આપણે ધીરજ શીખવાની પુરતી જરૂર છે. જે સલા અહીં નથી તેને તો અધીરાપણું રજુજ નહીં જે સત્યાગ્રહી છે તેની આશા પોતાના સત્યના બળની ઉપર પુરેપુરી હોય તો તેઓએ ધીરજ છેડવાનું કારણ નહોતું જ નથી. જ્યારે સત્યનું બળ જોઇએ તેટલું એક કું થશે ત્યારે અસત્ય તેની મેળે નારી જશે.

ગાંધી આલેક્સાન્ડરેટ

હીમન સોશીયોલોજીસ્ટના છેલ્લા આંક ના જાપનારનું નામ ઉપર મુજબ છે. તેની ઉમર ૨૨ વરસની છે. તેની ઉપર કામ ચાલી મુક્યું છે. બચાવ તો કંઈ હતો નહીં. તે જાપામાં યુનનાં ખુદી રીતે વખાણ હતાં. સૈને બાપ આજની એક મળી છે.

અંગ્રેજ ડેપ્યુટેશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. ગાંધી]

‘જ્યાં હતા ત્યાંના ત્યાંજ. આવી તેજી મારે આ અકરાડીએ પણ મોકલવી પડે છે. સોરઠ કરીયુનું નોતર’ હજુ આજુ નથી. આવશે કે નહીં અથવા તો ક્યારે આવશે એ કહેવાતું નથી. તેઓ સાહેબને કામગીરી મોકલવામાં આવ્યા છે. બેઠા-સપરમથી તાર મળ્યો કે કોરટમાં જુલાની આપતાં સુપ્રીટેન્ડેન્ટ વરને કહ્યું કે દરેક ગોરાની ફરજ છે કે તેણે એશીઆટીકને હાકારી કઢાડવા. આ ઉપરથી મળ્યો સખત દીકા કરીને ‘સ્ટાર’ તથા ‘હીડર’ સખત લખાણ કર્યાં એવા ખબર છે. આ ખબત લોડ કરીયુને તુરતજ કામગીરી લખવામાં આવ્યો છે. આમ જે જે જુલમ થાય છે તે આપણને મદદ કરનાર છે. ટરાંસવાલનો સવાલ સરકારને મદદારત થઈ પડ્યો છે. દરેક સરકારે શું કરવું એ વિચારી રહેલ છે. આવી સ્થિતિમાં જો આપણી ઉપર વધારે દુઃખ પડે તેમ વધારે બોલે સરકાર ઉપર પડે છે. મી. કવીનનો તાર મળ્યો કે ચીનાઓને હજુ પડે છે, જ્યારે જનરલ રમટસ કહે છે કે સમાધાની થઈ જવા જેવું છે. આ કેમ હોય એવો સવાલ મી. કવીન કરે છે. જનરલ રમટસના મનમાં જે સમજાણી છે તેવું હું મને અકરાડીએ લખી ગયો. તેણે આપણને ખસ નથી એ દેખાતી વાત છે. એટલે હજુ પકડા પકડી તો ચાલ્યાજ કરશે. બધા-હીંદી તથા ચીના-જેરમાં રહે એ જરૂર છે. જનરલ રમટસ કહે છે કે હીંદીનું જોર પુટી ગયું છે. ધણીએ એ કવહો કણક કપે છે. આ તહોમત બેટું છે એ બતાવવું આપણી ઉપર છે.

મુખ્યમંત્રી જાહેર મીટીંગ આ કામગીરી પોસ્ટ થવાને દહાડે થશે. ઉપર મુખ્યમંત્રીની સરકારે મારી માગી તે મીટીંગ પાછી કરવાની નોટીસ કઢાડી એ ઠીક કામ થયું છે. તેના ખબર તો ત્યાં મળી રહેશે.

મી. પોલાકના કામગીરી ઉપરથી જોઈ છે કે બન્ને ડેપ્યુટેશનનું ખરેખર મુખ્યમંત્રી આપવાની દિલચાલ આવી રહી છે. પૈસાની આપણને જરૂર ન હોય. પણ આવી દિલચાલ જોઈ હજુ દરેક બતાવે છે તેજી જોર તો મોકલ આપણને જોઈશે.

આપણી લડત બાબતે કેવળા બચલી પ્રધાન મી. સોલ સોલોમનની ઓરત મીસીસ સોલ સોલોમન તથા મરદુમ સર જોન મોલડીનોની દીકરીની સાથે ધણી વાત થયેલ છે. આ બન્ને બાઈ દક્ષિણ આફ્રીકાની હોવા છતાં ધણીજ લાગણી ધરાવે છે. તે આપણને મદદ કરવાની હામ બીડે છે. તે વિશે વધારે નથી લખી શકતો. મીસ મોલડીનો વખતે દક્ષિણ આફ્રીકામાં થોડી મુલતમાં આવશે.

હીંદી ડેપ્યુટેશનનો મુસાફરો

મુખ્યમંત્રી જાહેર મીટીંગ શરીફે બોલાવી તે પહેલાં તે મીટીંગ બોલાવવા શરીફને જાહેર અરજ કરવામાં આવી હતી. તેમાં ૧૦૦૦ જેટલી સહીઓ લેવામાં આવી હતી, તે તેમાંથી આગેવાન ૧૦૦-૨૦૦ જેટલાં નામે જાહેર જાણમાં પ્રસિદ્ધ થયાં હતાં. આ સહી કરનારાઓમાંનાં ખાસ જણીતાં નામોમાંથી કેટલાંક નીચે મુજબ છે:—

જમશેદજી જીજીભાઈ, સાળચંદર દીપ્પા, કરીમભાઈ ઇબરાહીમ, બમનજી દીનસા પીટીટ, ચીમનલાલ એચ સેતમવડ, કાજી આજીજી ખરે, જેમ્સ મેક ડોનાલ્ડ, કે. આર. કામા, વસનજી ખીમજી, રસમજી મેરવાનજી પટેલ, મનમોહનદાસ રામજી, રસમજી બેરામજી જીજીભાઈ, લલુભાઈ સામળદાસ, જહાંગીર બમનજી પીટીટ, જોસેફ બેપટીસ્ટા, એફ. ઇ. દીનસા, નારાયણ વીરજી ગોખલે, જમશેદજી અરેશર વાડીયા મંદમદ આર. સયાલી, કે. ઇ. દાદયાનજી, હુસેન બદર દીન તખ્તખજી, જે. એન. બહાદુરજી, કાજી કમીરદીન, મદમદભાઈ આદમજી ખીરભાઈ, જહાંગીર પી. એમ. મહેતા, ફાજલભાઈ એમ ચીનાઈ, ચુનીલાલ વીજ બુખણદાસ મહેતા, કરીમભાઈ આદમજી ખીરભાઈ, બેરામજી આર. ખી. જીજીભાઈ, એચ. સુલેમાન અબ્દુલ વાહેદ, આર. એસ. રસમજી, શીરજીજી બમનજી પીટીટ, એન. એસ. બંગાલી, વરજીવન દાસ મુળચંદ, મનેદાસ ત્રીભોવનદાસ વરજીવનદાસ, જે. જે. વીમાદલાલ, ગોપાલજી વાલજી, ચુનીલાલ ડી. સરખા, શીરજીજી એમ. મહેતા, સાસુનડેવીડ, આદમજી ખીરભાઈ, વીરજીજી દામેદર કાકરશી, ઇબરાહીમ વહીમજીજી, મી. કાજી કાજી કાજીજીજી ખરેખર, કરી કીતાદામ

દીક્ષીત, ગોરધનદાસ ગોઠળદાસ તેજપાળ, ધરમસી મેરાસજી ગોઠળદાસ, ડી. ઇ. વાળા, અમીરદીન તખ્તખજી, નરોત્તમ મેરાસજી ગોઠળદાસ, એચ. એ. વાડીયા, ત્રીભોવનદાસ મગળદાસ નયુભાઈ, બંદર રહીમતુલ્લા, ડી. એન. બહાદુરજી, એમ. એ. જીનાઈ, હારશાઈ રતનજી ચીચગર, તેમજ બીખજી નરીમાન, એન. એન. વાડીયા, મદમદભાઈ કરીમભાઈ ઇબરાહીમ, એફ. પી. તાલીવારખાન, મેરાસજી વસનજી મનજી, દીનસા બમનજી મરતર, જે. એમ. રસમજી પટેલ, રતનસી મેરાસજી, એસ. આર. બમનજી, જે. પી. એચ. દસ્તુર, જહાંગીર જે. મહમદ, રામ ચંદર, ભાસ્કર મંત્રી.

ઉપર રેકર્ડીશનનીરમે, મુખ્યમંત્રી રહેવાસીઓની એક જાહેર સભા, ટાઉન હોલ મધે તારીખ એકત્રીસમી માહે અગસ્ટ સને ૧૯૦૯ કરી તે મંજૂરવારને દીને પાછલા પહેરના (સ્ટાંડરડ ટાઇમ) પાંચ વાગે હું બોલાવું છું.” એવું મુખ્યમંત્રી શરીફ એન. એસ. ગલેકરજી જાહેર કર્યું હતું.

લડત ઉપર હીંદી પંચમાં એક સરસ ચીત્ર પ્રસીદ્ધ થયું છે. એક તરફ મી. ગાંધીને ચીતરેલ છે. તેમના પગમાં તેમ જ હાથમાં બેટીઓ છે. તેના ઉપર જનરલ બેથાના જેવા ચહેરાવાળું ડુકકર ધસી આવ્યું છે. તેની સાથે બચાવમાં એક હાથ હોયો કરી મી. ગાંધીને ગોઠણ બોડી બેસી જવું પડેલ છે. એ તરફથી બે બીજાં તેજાં જનાર ચડી આવ્યાં છે, બને મી. ગાંધીને બંને પડ બેસી મારતાં હોય એવો દેખાવ આવ્યો છે. આ ચીત્રની નજીકમાં હીંદ દેવી તથા એક વડી સરકારશી મોટા પેટ વાળા ગોરાનું ચીત્ર છે. હીંદ દેવીના હાથમાં ત્રીશુળ છે. ગોરાના હાથમાં ચુનીઅર કાયદાનું ખીસ છે. હીંદ દેવીની આંખ ઉપર યુરસો તેમજ શોક છે. તેણે ગોરાના એક હાથને બાહ્યેથી બેંચ્યો છે, અને પોતાનો બીજો હાથ લાંબો કરી મી. ગાંધીને ડુકકરે મારી રહ્યા છે તે તરફ આંગળી ચીંધી ગોરાનું ખાન બેંચ્યું છે કે “અરે સાહેબ, આ દેખાવ તરફ તમે જોયા કરીને શું એમના એમ અલગ ઉભા રહી શકશો? જમશેદી બોયર (ડુકકર) બીચારા હીંદીને આત્મી રીતે હેરાન કરે છે તે તરફ શું તમારે દાસ જરાખી પીચળવું નથી? અરે કાહેમ, જરાક હીમો બને તમારી કચ્છ ખરી બીમતથી જાળવો.”

કેનેડામાં હિંદીની ફતેહ

(સેંટ નીલાકસીંગના લખાણ ઉપરથી)

મયા ઓગસ્ટ માસના પ્રસિદ્ધ નેશનાલ ઈસ્ટ માસીક "મોન્ટ્રી રીવ્યુ" માં કેનેડામાં હિંદીઓએ મેળવેલી ફતેહ વિશે અમે રીકાના નાણાંના પંચમી લેખક સેંટ નીલાકસીંગની દલમથી એક લંબાણ આર દીકક લખાવ્યો છે. જાપામાં આગળ પ્રોટેસ્ટ તેમજ સિમિ વિશે કેટલીક હકીકત આપી ગયા છીએ. ગોરાઓ અને હિંદીઓ વચ્ચે કેક દેશો વાંધાઓ ઉઠવા કરે છે તેનો કેનેડાના હિંદીઓએ જે બાહોશી ભર્યા નિરજીવ કર્યા છે તે આપણને જાણવાગેજ હોવાથી આ આરટીકલનો હેવાલ અમે અત્રે રજૂ કરીએ છીએ :-

૧૯૧૦માં આપણે મરકી દુકાળ વિશેરે આફ્રિકાથી અધમુઆ યદ્ય રહ્યા છીએ. પરદેશમાં અંગ્રેજ સંસ્થાનોવાળા કહે છે "ભાગી જાઓ, અહીં તમારું કામ નથી". બર્લિનથી આમદી અને કાળા વાળ પ્રત્યેજ ગોરાઓનો આટલો બધો ધીકકાર છે? મારા અનુભવ પ્રમાણે કહું તો થાત એમ નથી. ગોરાઓ હિંદીને નહિ છે તેવું વાસ્તવિક કરણ્ય તો એ છે કે બર્લિનથી આમદીવાળા માથુસ પાસે એવી આવડત છે કે તે વેપાર રોજગારમાં ફતેહ પામી જશે એવું ગોરાઓ આતરીપુરવક માને છે. ને નો આપણે ફતેહ પામીએ તો પછી ગોરાઓ કાળા કરતાં ચડીઆતા છે એ વાત ખોટી પડી જાય. પોતાના દિલમાં તેને એવું ઠસી ગયું છે કે જે વખત જાય છે તેમાં કાળાઓ મોરને જીંદમીની શરતમાં હરાવી દેશે. આ ધાગિતથી કરી ને પરદેશમાં હિંદીઓની સામે તોફાનો મચે છે. એટલે હિંદીઓની સામે જ્યાં જ્યાં "ભાગી જાઓ" નું પાટીક જુઓ, ત્યાં ત્યાં એમજ સમજવાતું છે કે ગોરાઓ અંતઃકરણપુરવક આપણી હુશીયારી કસુમ કરે છે.

હિંદીની ચડતીના પાયા નખાઈ ચુક્યા છે એમાં તો શક નથી. મજબુત યતિ બંધનો અને ખીજ પશુ અનેક સદીઓના સંઘ ધોને છોડીને આજે હિંદીઓ પર દેશેમાં નીકળી પડ્યા છે. કેટલાકો થોડા વખત સાર કનાવા ગયા છે, અને કેટલાકો જન્યુકના વસવા ગયા છે. દુનીયાના દરેક ભાગમાં હિંદીઓ વસે છે. હિંદીની ભાષી મહત્તની એથી વધુ ખાતરી કશ હોઈ શકે? "મારા પુરખીયા, એર

તેરા ચોકા" એવા દુકાવીચારના આપણે નથી તેવો પુરાવો આપતાંની સાથે કહી શકાય છે કે હિંદી પ્રજા જીવતી ને જતવતી છે, તે મરી ગયેલી નથી, તેમ મરવા પડેલી પણ નથી. હિંદી પ્રજા દરેક ખંડમાં વસે છે એટલુંજ નથી, પણ પાપી દુરમનાવટ અને બેકાયદે હરીફાઈની વચ્ચે આપણે ફતેહ મેળવવાને સક્તિવાન છીએ. એ આપણું બળ અને શુદ્ધિનો ખ્યાલ આપે છે. જ્યાં ગયા છીએ ત્યાં, અને જે કામ માથે લીધું છે તેમાં આપણા બહુર ભાઈઓએ પુરી નામના મેળવી છે. જાપાનમાં કે અમેરીકામાં કે ઇંગ્લાંડમાં હિંદી વિદ્યાર્થીઓએ માન સહીત પરીક્ષાઓ પાસ કરી છે, ખુદ ત્યાંના દેશીઓને તેમની પોતાની ભાષામાં અને તેમના માનીતા વિષયોમાં હરાવ્યા છે. હિંદી મજ્જાઓએ પોતાની ચડતી સમજ સક્તિ, સદનસક્તિ, શાંતિ અને કરકસર તાનો પુરાવો આપ્યો છે. હિંદી વેપારીઓએ સિદ્ધ કરી આપ્યું છે કે તેઓ પોતાના હરીફાને ક્યાંએ પાછળ મુકી દે એવા હુશીયાર છે. યુરોપ અને અમેરીકાના લોકો રાગદવેસથી, અને હિંદીઓ ને પોતાથી ઉતરતા માને છે તેથી, જે દર કોના નામે છે તે બધાની સામે યદ્યને આપણે આપણી શક્તિઓનો ખ્યાલ આપ્યો છે.

એક વાત જાણવાગેજ છે કે પરદેશમાં પોતાના ભાઈઓના તરફ જે ખરાબ વરતાણું ચલાવવામાં આવે છે તેથી બધા હિંદીઓ ગુસ્સે ધાય છે. હિંદી પ્રજાની એકતા આથી જણાઈ આવે છે. કારણ કે જેમ દુઃખો અને અન્યાયો આપણી ઉપર મુજરે છે તેમ આપણે નાત જતના બેદો ભૂલી જઈએ છીએ, અને ધરમની તકરારો નાશ પામી છે. બધા હિંદીઓના દિલમાં એકજ ભાવ પ્રકટી નીકળે છે—એકજ પ્રકારે ગુસ્સો ઉપજે છે—કે દુઃખને દુર કરવાં, નખાણ ને મટાડતો, અન્યાયને છતવો. આવો અનુભવ જેમ જેમ મળતો જાય છે તેમ તેમ ખરી સહિષ આવતી જાય છે, અને કામ એક બ્યક્તિની કે આખી કેમની ઉભતીનો ખયો આવી રીતેજ સજાય છે.

હાંદુસ્તાનમાં યાતિભેદને લીધે નીચ ઉચ તો ખ્યાલ મહુ હતો. પરદેશમાં આ દુરમુજા બિલકુલ જુલમ ગયો છે. પરદેશમાં હિંદીની સાહસીકતા અને મદદિ ખુબ જણાઈ આવે છે. જે પગની લાન વામે તેજ પગચાટે એવો નીચમાં નીચ કુતરો

હિંદી પરદેશમાં નથી જનતો. આથી ત્યાં હિંદી ઉપર જુલમ કરતાં ગોરાઓ અટકે છે. હિંદી માતાના મુત્રો પરદેશી પરધર્મીઓની નજરમાં પોતાની શક્તિ અને ગુણનો આવો સરસ ભાસ આપી તેને દુનીયામાં દેવો બધો ઉંચો દરજ્જે આપે છે? આમ હિંદીઓ દેશાંતરમાં જઈ પ્રજાની નીરાશી દુર કરી ચળકતા મરિખની આશા આપે છે.

અધુર.

નાતાલના સોનીને લગતું

૧૯૧૦ ના જાન્યુઆરીની શરૂઆતથી જુનું સોનું તથા ૩૫૦ વેચનાર કે વેચાણ રાખનારને પા. ૩ ખરમીને વારસીક લાઈ સેન્સ લેવો પડશે એવું ખીલ નાતાલ પાલમિટની આવતી બેઠકમાં ઘાખ થનાર છે. મજ્જુર ખીતમાં એક કલમ એવી છે કે આવો રોજગાર કરનાર દરેક માથુસે જુનું સોનું કે ૩૫૦ ખરીદ્યું હોય તેની વીચતવાર નોંધ રાખવા મટે એક ચોપડો રાખવો પડશે. તેવું સોનું કે ૩૫૦ ૧૨ દિવસ સુધી ગાળી શકાશે નહીં. લાઇસેન્સ અમલદાર તેવું રજીસ્ટર તપાસવા હકદાર છે. કોઇ કેસમાં ગોરાઓલો આવ વેચાવાનો શક દશે તો માંજીએટ વેરંટ કહી તેમાં તપાસ ચલાવી શકશે. ૧૮ વરસથી નાની ઉમરના પાસેથી તેવું સોનું કે ૩૫૦ ખરીદી શકશે નહીં. આ કાયદોનો જામ કરનારનો પા. ૨૦ જેટલો દંડ અમલ ૩ માસ જેટલી જેલની સજા કરી શકાશે.

સ્ટીમરોનો આવજાવ

[જરમન લાઇન]

પ્રેસીડન્ટ—તા. ૧ હી એ ઉપડા ગઈ હતી. ગવરનર—તા. ૨૭મી અક્ટોબરે મુખ્ય જવા ઉપડશે.

[પરશાખન લાઇન]

મુજ્જરી—તા. ૪ થીએ ઉપડી ગઈ હતી. મદમદી—તા. ૨૬મી અક્ટોબરે મુખ્ય જવા ઉપડશે.

[ઈટિઅન આફ્રિકન લાઇન]

કેરેરાક—તા. ૧૩ મી અક્ટોબરના અરસામાં આવી પહોંચવા વહી છે. ડીનકાઉ—અક્ટોબરની શરૂઆતમાં કલકત્તાથી ઉપડવા વહી છે. કલીએટીસ—તા. ૧૫ મી અક્ટોબર પછી કલકત્તાથી માલ ભરવા માંડશે.

અખરખ

જોહાન્નમ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

વોલકરસ્ટ અને હોંદી

સ્થાનિક કાપામાં પ્રસિદ્ધ થયેલા વેલકરસ્ટના એક તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે વોલકરસ્ટની મ્યુનીસીપાલિટીમાં મુસલમાન મેમને મુઠ્ઠાં દફનાવવા માટે જગ્યા આપવાનો કસવ થયો હતો તે ચર્ચા વખતે કાઉન્સિલર શીશર એવું જણાવ્યું હતું કે "તેઓ આ મુલક છોડવાના તો નથી; એટલે તેમને દાફવામાટે જગ્યા આપ્યા વગર છુટકો નથી."

વેપારીને અડકાવવાની આખત

એશીઆટીક વેપારીઓને ન.મુદ કરવા સંબંધમાં વોલકરસ્ટ કાઉન્સિલે જે સખાણું છોડે જોડે ટેકણે મોકલ્યાં હતાં તેના જવાબમાં એશીઆટીક રજીસ્ટ્રારે કાઉન્સિલને એવું લખ્યું હતું કે એવી સત્તા મ્યુનીસીપાલિટીએ ને સોંપવાને એકે કાયદો હાથ દસ્તી ધરાવતો નથી.

ઉપરના લખાણનો તીએ મુજબ જવળ મોકલ્યા મી. શીશરની સુચનાથી કરાવ થયો હતો:

"જો એવો કાયદો દસ્તી ધરાવતો હોત તો તો અમારે અને ટરાંસવાલની ખીજી ૧૪ કાઉન્સિલોને જે કરાવ પસાર કરવા પડ્યા છે, તે નજ કરવા પડત. અમે જણાવ્યો છે તેવો કાયદો નાતાલમાં છે; અને અહીં ટરાંસવાલમાં તે ચામાટે ન થયો જોઈએ તેની અમને ખબર પડતી નથી."

ચીનાઓનો ખોરાક

ડો. નીકર, તથા ડો. હેમીલ્ટને ચીના જેલીઓના ખોરાક સંબંધમાં તપાસ કરી તીએ મુજબ રીપોર્ટ મોકલ્યો છે:—

"પુપુ એ ચીનાઓનો કુદરતી ખોરાક નથી. જેલમાં તે ચીજ ઉપરજ મુખ્યત્વે કરીને તેમને રહેવું પડતું હોવાથી તેમની તંદુરસ્તીને નુકસાન પહોંચ્યા વગર રહે નહીં. ખાણોપર કામ કરનારા મજુરોને પણ પુપુ આપવામાં આવતું નથી. કેમકે સખત કામ કરવાનું હોવાથી પુપુથી તેમની તબીયતને નુકસાન પહોંચે છે એ પહેલેથીજ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. જેલમાં તેમના ખોરાકનો પાળે આવલ ઉપર હોવો જોઈએ. તેમજ તેમને રીતસર

તરકારી આવલ સાથે મળવી જોઈએ. ચીનની જેલોમાં તેમને માંદગામાં પાંચ છ વખત વેરત આપવામાં આવે છે, તે પ્રમણે તેલથીજ વાર અહીં પણ તેમને તે પુર પાડવામાં આવતું જોઈએ.

રોડ કેમ્પ

એક સલામતી જેલીને જુલસકાઇ રોડ કેમ્પ ઉપર મોકલવામાં આવ્યો હતો. આ વાતની જિ. ઇ. એમેસીએલને ખબર પડતાં હોંદીને ત્યાં મોકલવાની સામે જેલના સત્તાવળએ ઉપર લખાણ મોકલવામાં આવ્યું. તેના જવાબમાં જેલના વડાએ લખ્યું છે કે "એક હોંદી કેદીને રોડ કેમ્પ ઉપર મોકલવામાં આવ્યો છે તે વાત સાચી છે, પણ તે જેલના એક અમલકરની જુવને લીધે થવા પામ્યું છે. તેથી તે હોંદીને તુરતજ તેને મુળ ટેકણે (જોહાન્નમ) પાછો મોકલવાને હુકમ કરવામાં આવ્યો છે. હવેથી હોંદી જેલી ને કદી રોડ કેમ્પ પર ન મોકલવતો ઇશદે રાખવામાં આવ્યો છે."

મી. નગદી

સોમવારે ડીપાર્ટમેન્ટ જેલમાંથી મી. એમ. નગદી છુટ્યા છે. તેમને લેવા જેલ ઉપર એક પાર્ટી હાજર થઈ હતી. તેમાં મેસરસ કાલ્લી, કમામ સાહેબ, ઇ. અલ્હ. અસ્વાત, ઇ. એસ. કુવાડીઆ, અહમદ મીઆં, એ. ઇ. વાળ, મુસા ખસકજી, જેન. એ. કામા, થાળી તાંકુ. મે મી. મહમદ હરમાઇલ વાદ, સુલેમાન કાસમ તથા મુસા હરમાઇલ પટેલ મુખ્ય હતા. તેમજ મી. નગદીને જેલમાંથી નીકળતાં હરથથી વધાવી લીધા હતા.

ચીનાઓ

તેજ દિવસે જોહાન્નમ જેલમાંથી ૪ ચીના સલામતીઓ છુટ્યા હતા. તેમને લેવા પારક રોડને ચીનાઓ હાજર થયા હતા. તેઓના માનમાં કેન્ટોનીઝ કલ્લમ માં ખાણું આપવામાં આવ્યું હતું. જે વખતે જુસ્સાદાર લાપણો થયા હતા, અને લડતપર કાયમ રહેવાનો વિચાર તેમજે જણાવ્યો હતો.

૬૭ ચીનાને છોડી મુક્યા

રીતસર વેરંટ વગર સુધી. વરનને થોડા દિવસપર ૬૭ ચીનાઓને પકડવા હતા. ચીનાઓ પેતે પકડવા માટે ખુશી હતા, ને જોડ બોમવવા તકવાર હતા. પણ રીતસર વેરંટ કઢાવવામાં સરકારે જુલ કરી તે માટે તેને પાછી પાડવા સાડ સુધી. વરનના કામ સામે વાધો લીધો. આ કેસ થોડા દિવસ વગર કારડ

માં ગયો હતો, પણ મુલતવી રહ્યો હતો. તેનો ચુકદો દાવમાં ચીનાના લાજમાં મળ્યો છે. માલજોરે વેરંટની ખામીની વાત કબુલ રાખી બધા (૧૭) ચીનાને છુટા કર્યા છે.

જેલીના ખોરાક

જેલમાં ચીનાઓને કેવો ખોરાક મોકલ સરનો છે તે વિષે ચીનાઓએ ખાસ કાક ટરો રાકો તપાસ ચલાવી છે તે વિષે આવરે દિવસે હુકમી ગયો હતું. આવીજ તપાસ હોંદી ખામત પણ ચલાવવામાં આવી છે. તે માટે જિ. ઇ. એમેસીએલને જે નામીઆ કાકતરને રોક્યા હતા. તેમજે જેલના ખોરાકને લખતાં જે જે સાધનો હતાં તે બધાં લખને ખારીક તપાસ ચાસ્તીવ (લાયનટીરીક) રીતે કરી છે. તેમને રીપોર્ટ હમણાં બહાર પડ્યો છે. તેમાં તેમજે હોંદી કેદીઓને ટરાંસવાલમાં કેવો ખોરાક મળ્યો જોઈએ તે વિષે વિગતવાર દલીલોની સુચનાઓ કરી છે.

લડતને આડતલી મદદ

પરશીઆ લાઇન સ્ટીમર કુ ની ફિલસોજી

ધી જોમ્મે એન્ડ પરશીઆ લાઇન સ્ટીમર કુ ના મુખ્યના એજન્ટો, તેમના ડરબનના એજન્ટો મેસરસ હાઇ અમલુલા અને કુ. ઉપરના એક કાગળ દરમ્યાન લખે છે કે:—

અમારા ડેલાગેઆમે તથા ડરબનના એજન્ટોને અમે સુચના કરી છે કે જે હોંદીઓને દેશનીકાલ કરવાના હોય તેને આપણી લાઇનની સ્ટીમરપર લેવા નહીં. અમે જોમ્મે છે કે આપણે દેશપાર થનારા હોંદીઓને લઈએ તે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓને પસંદ પડતું નથી. અમે આજ રાખીએ છીએ કે અમારા આ કામની તેઓ પીછાન લેશે.

સ્ટીમર મુજરીમાં કેટલાક હોંદીઓની સહીથી કેપ્ટનને આજાર માનનારો એક કાગળ લખી કેપ્ટનને આપ્યો છે. તેમાં સ્ટીમરની સરવડ અને કેપ્ટનની બલાલ માટે આજાર માનવામાં આવ્યો છે. કાક તરની દરદી તરફની સંભાળ માટે પણ આજાર દર્શાવવામાં આવ્યો હતો.

ચાણુ વરતમાન

હરમી નામના હાંદીની બીનવારસ મીલ કતનો કારોબાર ચલાવનારા તરીકે ગીરમી દીઆના પ્રોટેક્ટરે બેલેકવરનના હાંદી અબ્દુલ્લા ઉપર પા. ૧૨૦ ની રકમ તથા કેટલીક ગ્રીમીસરી મોટા વએરે માટે ડરબન સરકીટ કોર્ટમાં ફરિયાદ માંડી હતી. જે ખરચ સાથે કોર્ટે કાઢી હતી.

હાંદીઓમાં ડાયમંડ શીટ એડવરટાઇઝર ડાપુ નીકળે છે તે પ્રગટ કરનારી કંપની પાસેથી તાર ખાતાએ જોઈએ તેથી વધારે પૈસાનું બીલ મોકલી તેટલા વધુ પૈસા લીધા હતા. પાછળથી દિસાય કરતાં પા. ૨૭૧૮-૫-૧૦નો આરજ વધુ ચયેલો માલુમ પડવાથી તે પૈસા પાછા મેળવવા નો દાવો કર્યો. કોર્ટે તે દાવો કાઢી નાખ્યો હતો. તારખાતાના કલારકે તે પૈસા લખતે ઉચાપત કરીધેલા, જેને ત્રણ વરસની જેલની સજા કરવામાં આવી છે.

ડેલાગોઆને ખાતે તરતી ગોઠી સ્ટીમ રેલી મરામત વારતે બનાવવામાં આવનારી છે. તેનું બાંધકામ કરવાનો કંટરાક્ટ મેસરસ આરથર કોપલ લીમીટેડને આપવા માં આવ્યો છે.

પ્રીટોરીઆમાં એ નામના ગોરાનું વોલેસ ક્રીમોર્ન નામના બીજા ગોરાએ ખુન કર્યું હતું. એએ ક્રીમોર્નને પ્લમ્બરની પરિક્ષા માં પાસ થવા દીધેલ નહીં તેથી તે ઉરકે રાઇ ગયો હતો. એને ફાંસીની સજા થઇ હતી, પણ હાલમાં તે ગડિ જાણવાથી મવરનરની મરજી થાય ત્યાં સુધી તેને કેદ રાખવાનો કુકમ થયો છે.

ગોરંજીઆમાં બરેકોરટ ઠાઉન ઠાઉન શીલના ટાઉન કલારકે પોતાના જોડા નું રાજનામું આપવાથી ઠાઉનસીલરોએ તેનાં વખાણુ કરી રાજનામું ફરી પાછું ખેંચી લેશે એવી આશા બતાવી હતી. ટાઉન કલારકે જવાબમાં જણાવ્યું કે મામમાં ડચ સોડોની લામણી મારે વિષે કેવી છે તે જણાવ્યા વિના આણું નથી. સરકારી શાળામાં મારા ડોક્ટરનું અપમાન થાય છે. કારણ કે તે ઇંગ્લીશ મેનનો ડોક્ટર છે. મને સરકારી નોકરી માંથી હાંકી કાઢવામાં આવશે એવી ધમકી આપવામાં આવે છે. દેવળના અધિકારી એ મારકેટ સ્ટેવરમાં ખુબેખુલ્લું કહ્યું

કે મારી રાજ બધ કરવામાં આવશે. આ બધા સંજોગો જોતાં મારે રાજનામું આપવાની ફરજ પડે છે. મારી રાજ મારે બીજે ઠેકાણે શોધી કાઢવી જોઈએ અને તેવો સંજોગ હમણા મને છે તેથી રાજનામાને હું વળાવી રહું છું.

વરાઇવરમમાં ત્રણ સિંહ બહુ તાસ આપતા હતા. તેમાંના એકનો શંકાર કરવામાં આવ્યો છે. બીજા બે નાસી ગયા છે. બેલેક નામનો એક ગોરા લામણ થયો છે પણ તે સારો થતો જાય છે.

હેરી ફરેડરીક મેક્લીન નામનો એક ગોરા બેકર રેલવે લાઇન ઉપર ચાલતો હતો ત્યારે જેપીસટાઉન આમળના કારે સીંગ ઉપર રેલવેથી તે પછડાઇ ગયો હતો ને છસપીતાલમાં લઇ ગયા પછી તે થોડી વારે મરી ગયો હતો.

કેપમાં કલાખાતે સરકીટ કોર્ટમાં ઇડાના પોસ્ટ માર્ટર ઉપર રજીસ્ટરડ કામજો. ચોરવાનો ઝુન્હો સાખીત થવાથી તેને ૧૦ પાઉન્ડનો દંડ અથવા ૬ મહવાડીઆની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી.

મીસીસ મી. બી. બ્રીસલી નામની ૬૨ વરની એક વિધવા જોહાન્સબર્ગના સ્ટેશન પાસે વાત કરતાં ચકરી ખાઇને પરી મઇ. છરપીતાલમાં લઇ જવામાં આવતાં કંઇ પણ કિપાય કરવામાં આવે તે પહેલાં તે મરી મઇ.

કેપમાં એક જાણુવા લામણ કેસ કોર્ટ આમળ ગયો હતો. એક ગોરા વોટરે પોતાના વોટના ઢક સાથે "અધુરો ગોરા" એવા લખેલો હતો તે કાઢી નાખવા કોર્ટ તે આરજ કરી હતી, ને એવું જણાવ્યું હતું કે તે સંબોધી તેના વોટને વાંધો આવે તેમ નથી; પણ જપારે વાંધો આવે છે એવો સવાલ ઉઠશે ત્યારે આરજકાર ગોરા એલાદનો છે એવો નિર્ણય સુપ્રીમ કોર્ટ આપશે.

કહે છે કે બાણુ પાલ તો ખરેખર સુરત સ્વદેશી છે. દરેક બીજા કલકત્તા થી મંગાવીનેજ ઇંગ્લાંડમાં બેઠાં બેઠાં વાપરે છે અને જો તે આવી પહેાંચતાં વાર લાગે છે તો તે વિના પણ ચલાવી લે છે.

સાણુ બનાવવાની રીત

એક લખનાર જણાવે છે કે :— આજકાલ દુનીઆમાં સાણુનો વપરાશ વધારે છે. તેજ પ્રમાણે હાંદીઓમાં પણ તેનો વપરાશ વધતો જાય છે. એ સાથે આપણે કંઇ સંબધ નથી. પરંતુ એની બનાવટમાં જે દુરામ ચરખી વાપરવામાં આવે છે તે સામે આપણો ધણો મોટો વાંધો છે. કેમકે હાંદીની ખતે કામોમાં એવું વાપરવું અપવિત્ર ગણાય છે. માટે અમારા સાધનો જેવો પોતાના હાથે બનાવેલા સાણુની અજમાયેશ કરવા મામતા હોય તેઓ નીચે પ્રમાણે સાણુ સહેલાઈથી બનાવી શકે છે :—

■ બાગ નાળીએરનું તેલ લઇ એક વાસણમાં ગરમ કરવું.

૩ લાગ ચોખ્ખું પાણી એક વાસણ માં લેવું, અને તેમાં,

૧ બાગ કોરટીક સોડા (Caustic Soda) પાણીમાં નાખવું.

પાણીમાં કોરટીક સોડા પડવાથી પાણી પોતાની મેળે ગરમ થઇ જશે.

તેલને ટાડું પડવા દેવું. તેમજ પાણી ને પણ ટાડું પડવા દેવું. પછી બંનેને મિશ્રણ કરી એક વાસણમાં રાખવું. ૨૪ કલાક રાખ્યા પછી તે જમી જશે. ભારપાદ વાસણમાંથી કાઢી કકડા પાડવા. એ કકડાઓ ૨૦, ૨૫, કહાડા રાખવાથી સખત થઇ જશે, અને વાપરવા લાયક બનશે. ઉલ્લા વાસણમાં જેમાં ૨૪ કલાક સાણુનું મિશ્રણ રાખવામાં આવે છે તેમાં આગળથી છુગડું રાખવું જેથી બધાએનો સાણુ તેમાંથી કાઢવામાં આવે ચણુ પડે નહીં. કોરટીક સોડા હોલસેલ વેપારીઓને ત્યાંથી જચાખધ મળી શકે છે. કોરટીક સોડા લણુજ સરતું મળે છે. રીટેલમાં રતલ ૧૭ ના ટીનની પેની ૧૬ છે. અને તેમાંથી રતલ ૧૨ જેટલો સાણુ બની શકે છે. ખરચો માત્ર તેની સાથે શીલીમ જુ જશે. એટલે રતલ ૧૭ ની માત્ર ૪ પેના બેસશે.

ધાંત્રાએ ફાંસીએ મઠાવતાં પહેલાં એવી મામણી કરી હતી કે તેના શરીરને બાંધ સંસ્કાર કરવાની તેના મિત્રોને રજા આપવી, પણ સરકારે તેમ કરવા દેવા ના પાડી હતી.

હાંદીના ખેરખાં મી. એ. એ. હયુમને તા. ૪ થી આગસ્ટે ૮૧ સુ. વરસ બેઠું હતું. એટલી જલ્દ વય થવા છતાં હાંદીના સવાલ ઉપર ખ્યાન આપવાનું મી. હયુમે ઉલ્લેખ સાથે ચાણુજ રાખ્યું છે.

અખબાર-આલમ

મી. ચીતામણીને કામળ, દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીના સવાલ બાબે હોદીસ્તાનની ચિંતા બતાવનારો પેગામ હોય તો દરમિયાનથી હોદીનાં દુઃખનો અંત સહેલાઈથી આવે; પણ સાધારણ રીતે હોદીવાસી હોદીઓ જાહેર દિવસવાસમાં મોળા છે, ને તેથી દરમિયાનની બાતમાં કરવું જોઈએ તેટલું નથી કરતા એ અપસોસની વાત છે.

આસ્ટ્રેલીઆમાં બધા જુનાનો ભરકારી તાલીમ આપવાનો હસાવ થયો છે. વળી તેણે પોતાના માટે ખાસ લગાવક દરિયાક કાફો પશુ તકવાર કરવા માંડ્યો છે. આ બધું તેને જાપાનની કેટલી બીક લાગી છે એ બતાવે છે. આસ્ટ્રેલીઆને હમેશાં ઝર રહ્યા કરે છે કે વહેવા મોડે જાપાન તેના ઉપર કુમરો કરશે. તેવી લગાવનો સંભવ માની સદાય ફિકરમાં રહ્યા કરવું એ એક રીતે જોડું દેખાય છે; ત્યારે ભરિખની કાળજી રાખી આમ જથી એવતા રહેવામાં આવે એને સદ્ ગુણુ પશુ મળી શકાય છે.

વિલાયતથી ઉપડતી વખતે જનરલ બોથાએ જે બાપણ કરવું હતું તે જાણવા જેવું છે. તેના ઘણાએ અરથ લેવાયા છે. દક્ષિણ આફ્રિકાને આખા જનાવવા તે માગે છે, અને તે માટે બધા પદ સાથે મળીને કામ કરશે એવો અરથ એક વરને લીધો છે. ત્યારે તે વિચારો બોયર તરીકેનું તેનું ઉડાપણું જતાવનારો છે એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે. અંગ્રેજોના કદા દુઃખન તરીકે ગણાતા ડો. લીડઝ ની તેણે હોલાઈમાં મુલાકાત લીધી હતી. આ ડાક્ટર અંગ્રેજોને વિરુદ્ધ કાવતરાં કરવા માં એકો ગણાયેલ છે. એટલે તેની આગળથી જનરલ બોથાએ કેવા વિચારો મહાય કર્યા હશે એ વિચારવા જેવું છે. "વખત થયા પહેલાં અમને કુદી પડવા ની સલાહ આપો મા" વગેરે કહ્યો જનરલ બોથાએ કહ્યા છે તેના એ અર્થ કરી શકાય છે. એક તો ઉપર કહ્યો તે. ને બીજો, આગળ જતાં બોયરો બિરીચને દગો દેશે એવો ભાવ તેમાંથી નીકળી શકે એ છે, એ કે તેના શબ્દોથી સાધારણ રીતે તે બાવ ખોટો છે એમ કહી શકાય.

ચીના જેલીના ખોરાક સંબંધમાં તેના કાનસને દરમિયાનની જોડના વડા ઉપર

કપાણ કરવું હતું. તેના જવાબમાં એ અમલદારે એવું જવાબું છે કે એ લોકોને હોદીનો ખોરાક પત્રક પડશે, કે કાફરોનો ખોરાક ગમશે તે જાણવું. આ જવાબ પ્રખંધી છે. હોદી અને કાફરાના ખોરાક માં બહુ તફાવત નથી. આવલ અને રાદી મુખ્ય ખોરાક તરીકે મળી જોઈએ એવી માગણી ચીનાની છે; ત્યારે જોડનો વડો તેને ખ્યાનમાંથી કાઢી નાખે છે, અને હોદીનો ખોરાક ગમશે, કે કાફરાનો એમ આડી વાત કરે છે. અને અરથ ઉકમાં પડશે, કે સુખમાં એમ પુછવા જેવો જ થયો. છતાં તેટલું પણ એ સાહેબ નમ્યા એ યોડું નથી.

લાગેલી સ્ટીમરના હોદી ખલાસીઓની વરતણુંકને જોરાઓએ રજના ગજ પ્રમાણે વધારી દીધી છે એમ મેં ગયા અંકમાં કહ્યું હતું. હવેના ખબર ઉપરથી મારી જાતને વજન મળે છે. વિલાયતની પાસાં મેંટમાં એક મેંજરે એવો સવાલ પુછ્યો હતો કે "અમરલાલી સ્ટીમર ઉપરના હોદી ખલાસીઓએ ખરાબ વરતણુંક બતાવી હતી એવું જણાય છે, માટે હવે થી હોદી ખલાસીઓને સ્ટીમર ઉપર ન રાખવા એવો કાયદો ઘડવામાં આવશે કે નહીં." જવાબમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે મજકુર કાખલામાં હોદી ખલાસી ઓએ કેવી વરતણુંક બતાવી હતી તેની વડી સરકારને ખબર નથી; પણ ગમે તેમ હોય છતાં તેનો કાયદો ઘડવા સરકાર માગતી નથી. એક નહીં જેવા જનાવમાં કાયદો ઘડી હોદી ખલાસીઓને અટકાવવા ની માગણી કરનાર સાહેબની હિંમતને પણ ધન્યવાદ કે નહીં!

આ હોદી ખલાસીઓને લગતો સવાલ આજ કાલનો નથી. દસ બાર વરસ થયાં તેની ચર્ચા ચાલે છે, એ કે હાલમાં તે બંધ પડેલી છે. હોદીસ્તાનથી વિલાયત જતી આવતી કેટલીક સ્ટીમરોપર હોદી ખલાસીઓ હોય છે. આસ્ટ્રેલીઆ અને વિલાયત વચ્ચે આવજાવ કરતી સ્ટીમરો ઉપર પણ હોદી ખલાસીઓને રાખવામાં આવતા. એ લોકોને ખાસ મહેનતુપણુ માટે તેમને પસંદ કરવામાં આવે છે. આ વાત કેટલાક અદેખા જોરાઓથી કેપી શકાય નહીં. તેમણે એવો પોષાર ઉઠાવેલો કે હોદીઓ ખલાસીના કામમાટે ના લાયક છે. વળી તે કામ એવા પ્રકારનું છે કે જોરાઓ કરી શકે.

આવી ચર્ચા કેટલાંક વરસ ઉપર બહુ બેરથી ચાલી હતી. તેથી હોદી ખલાસી ઓને સ્ટીમરોપર ન રાખવાનો આસ્ટ્રેલીઆન સરકારે કાયદો કર્યો છે. તોપણ તે સામાન્ય કાયદો થયો નહીં. હોદીથી વિલાયત આવજાવ કરનારી સ્ટીમરોએ હોદીના કામની તારીફ કરીને તે વાતની સામે ધણેજ મજબુત વાંધો લીધો હતો. પરિણામે સ્ટીમરો ઉપર હોદી ખલાસીઓ રહી શકે છે. તોફાનના વખતમાં બહુ સખત કામ કરે છે એ તેઓનો ખાસ ગુણ છે. તે ઉપરાંત પણ તેઓ ઉદ્યમી અને મિતાહારી કહેવાય છે. દાર પીતા નથી. અમરલાલીવાળા કાખલામાં તેમણે અણધરતી વરતણુંક બતાવી હતી એમ કહી શકાય ખરું; છતાં તે ઉપર તેમનું ખ્યાન ખેંચાય તો તે સુધરી શકે તેવી વાત છે.

અખબાર.

અવલોકન

"પ્રાતઃકાળ" નો આપાડનો અંક મળ્યો છે. વડોદરાના શરેયરસાધક અધિકારી વરગ તરફથી પ્રમટ થતાં માસિકા માંનું આ એક છે. "મહાકાળ" ની પધ્ધતિ ઉપર એમાં લખાણો છે. "કેવું શિક્ષણ કિતકર છે," "અન્યને સુધારત પહેલાં પોતે શું કરવું" વગેરે લેખો વાંચક લાયક છે.

"ચમકડ" નો આપાડનો અંક મળ્યો છે. આ માસિક પણ ઉપરના વરગના માસિકાનું એક છે; ને લખાણોની શૈલી પણ તેને મળતી છે.

"લુહિરતાને મેમણુ" પુસ્તક ડચુ અંક ૧. તથા ૨. દીન સંબંધી ગજનો, વાતોઓ, હસ્તામની ખુબીઓ, વિગેરે લેખોવડે આ માસિકને ઉપયોગી બનાવવામાં આવ્યું છે. મી. ઉમેદગમી કરીમ મહમદ મુનસી, તથા મી. ઉમર દરાઝ ઉમેદગમી મુનસી ખી. એ. ના હાથતળે નહીપાઠમાં પ્રસિધ્ધ થાય છે.

"હુહાણા મિત્ર" નો આવજુ માસ નો (૩૫૫ પુસ્તકનો ૧૦મો) અંક મળ્યો છે. તેના નામ પ્રમાણે તે હુહાણા કામ નું માસિક છે. "અધકચતાની બલિ કારી," "એક પંથે દો કાળ," "તાતિ સમાચાર" વગેરે વિશે લખાણો આ અંક માં છે.

હોદીઓ પરદેશમાં

મદ્રાસમાં પ્રગટ થતા અધીતા મસીક 'ઇન્ડિયન રીવ્યુ'માં મી. એસ. વી. કેલકર, એમ. એ. એ. "પરદેશ વસવા જનાર હોદીઓ" એ મથાળા નીચે એક લેખ લખ્યો છે તેમાંથી અગ્રલનો ભાગ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

અહરદેશ

પરદેશ જનાર હોદીઓના બે ભાગ કરી શકાય છે. પરદેશ જઇને જેઓ પુરવના લોકોનાજ સમાયમમાં આવે છે. અને બીજા વરમ તે છે જે પાશ્વલ (પશ્ચિમ ન.) લોકોના સમાયમમાં આવે છે. પહેલા વરગના લોકોને જવાના મુખ્ય સ્થળો ખરમા અને સ્ટેટ સંસ્થાનો છે. હેઠલાં દશ વરસમાં ખરમામાં હોદીઓએ જખરો ધસારો કર્યો જણાય છે. ૧૯૦૧ની સાલમાં ચારલાખ વીસ હજાર હોદીઓ લાં દતા. લાંની દર દશ હજારની વસતીએ ૪૦૧ હોદીઓ છે. ૧૮૯૨ માં બે લાખ એંશી હજાર હોદીઓ ત્યાં દતા એટલે દશ વરસમાં ૧૩ લાકા હોદીઓનો વધારો થયો. મુખ્યત્વે કરીને બંગાળા અને મદ્રાસના લોકો લાં વધુ સંખ્યામાં જાય છે.

સ્ટેટસ સંસ્થાન

ખરમા છોડી સ્ટેટસ સંસ્થાનોમાં જોશું તો લાં પણ હોદીઓ દિનપ્રતિન વધતા જાય છે. ૧૮૦૪ માં લાં ૧૫,૦૦૦ હોદીઓ દતા. ૧૯૦૪ માં ૩૨,૦૦૦ અને ૧૯૦૫ માં ૪૦,૦૦૦ હોદીઓ થઇ ગયા. મદ્રાસ સ્ટેટસમાં ૫૮,૦૦૦ અને હોંમ કોંગમાં લગભગ ૪૦૦૦ હોદીઓ છે.

આ ભાગમાં જનાર હોદીઓમાં ફેરી આઓ, દુકાનદારો તેમજ મોટા વેપારીઓ છે. મજૂરો જખલેજ લાં જાય છે. આ ભાગમાં જનાર હોદીઓની અને ત્યાંના લોકોની રીતભાવમાં ઝાંઝો ફરક ન હોવાથી એ લોકોને તેઓ ધારતી ભરેલા ભાગતા નથી.

આંદામાન

આંદામાન દાપુઓ દાલમાં હોદીઓથી વસાવા માંડ્યા છે. ખુની અને બીજા કાયકર ગુન્હેગારોને હોદી સરકાર ત્યાં મોકલી આપે છે. એનો જતિહાસ પણ જાણવા લાયક છે. ૧૭૮૮ માં ગુન્હેગારોને સુમાત્રા મોકલતાં, લાંથી ૧૮૨૫માં પીનાંગ અને સંગાપોર ખાતે લાવવામાં આવ્યા, અને લાંથી મલાકાના બેટામાં તેમને બદલવામાં આવ્યા.

બહુ જુના વખતથી બંગાળના ગુન્હેગારોને આંદામાનના દાપુઓમાં મોકલવામાં આવતા પણ લાંની દવા સારી ન હોવાને લીધે તે જગ્યા છોડી પડી. છોડતી વખતે ૨૭૦ હોદીઓને પીનાંગ લઇ જવામાં આવેલા, અને ૫૫૦ ફી બંગાળીઓને પાછા બંગાળા જવું પડ્યું.

૧૮૫૮માં આંદામાન કમીશન નેમવામાં આવ્યું. ગુન્હેગારોને સાફ લાં રહેવા લાયક જગ્યા શોધી કાઢવાનું નક્કી થયું. એ કમીશને પોરટ બ્લેર વસવાટ વાસ્તે નક્કી કર્યું. તે વખતથી હોંદુસ્તાનથી દેશપાર થયેલા ગુન્હેગારોને લાં રાખવામાં આવે છે. લાં હરદુ કાળા બોલાય છે પણ તે બહુજ અપવંશ થઇ ગયેલી છે. લગુ અંગ્રેજ સરકારે તેમાં ધુમાડી દેવામાં આવેલા છે.

ફેટલીક વખત ખુન વિગેરે મોટા ગુન્હેગારનાર કાંસીની લગથી બચી જાય છે. ત્યારે તેમને પોરટ બ્લેરખાતે મોકલી દેવામાં આવે છે. ૧૮ વરસની અંદર અથવા ૪૫ વરસની ઉપરના ગુન્હેગારોને ત્યાં લેવામાં આવતા નથી. અદારથી વીસ વરસની ઉમરના છોકરાઓને તેમજ કંવારી સ્ત્રીઓને તેમના ખાસ વિભાગોમાં રાખવામાં આવે છે. નની છેકરીઓને જોડીએ લાં રહેવામાં હરકત નથી. તેઓ જખાને સખત નિયમોથી રહેવું પડે છે.

આ દાપુની વસતી એકલા ગુન્હેગારોથી જ બનેલી નથી. ફેટલાક સતંત્ર વેપારીઓ, તેમના નોકરો અને સરકારી અમલદારો પણ લાં રહે છે. પરખીટ વિના લાં દાખલ થઇ શકતું નથી અને લાઇસેન્સ વિના ત્યાં રહી શકતું નથી. હોંદુસ્તાનની સતિ બ્યવસ્થા પણ લાં સચવાઇ છે એ આશ્ચર્ય કારક છે. સતિ બંધા રણ એ હોંદુઓમાં માનવું ચિન્હ ગણાય છે અને ગુન્હેગારો પેતાનું માન સાચવતાં શીખે એ જરૂરી હોવાથી તેમની સતિ સંબંધી લામણી દીલી થાય એવું કંઇ પણ બનવા દેતા નથી. બહારથી આવેલા ઓ 'કોલોનીયલ બેરન' સાથે લગનની માંડણી એકાવું હલકું ગણે છે. હોંદુ મુસલમાનને એક બીજામાં શાદી કરવા દેતા નથી.

૧૯૦૬માં ત્યાં સોલ હજારને પચાસ માણસોની વસતી હતી. જેમાંના બે હજાર લોકોએ મોરન છે. તેમાં તેર હજાર નવસોને છેતાળીસ પુરુષ તથા સાતસો પચાસ સ્ત્રી ગુન્હેગારો છે. તેમણે ચોવીસ હજાર સાતસોને માઠ એકર જમલ સફા કરીને અમીઆર હજાર ચારસો ઉપન એકર જમીનમાં વાવેતર કર્યું છે.

અધુરું.

ઇન્ડોવેના હોદી

તા. ૨૬ સપ્ટેમ્બરે મી. કાસમ કહે, હોદીઓ ડોહરકટથી લખે છે કે:—

ગઇ તા. ૨૫ મી જુને ઇન્ડોવે દાખમ્સ માં એરી નોટીસ પ્રસીદ થઇ હતી કે દરેક ફરદની ગાડીની ફેરી કરનાર અથવા ખારકેટથી વેચનાર કે હાંપોરેટ ફરદ અથવા ગ્રેડયુસ ફેરીને વેચનારને પા. ૨ નું વરસ દહાડાનું લાઇસેન્સ લેવું પડશે. તેમાંથી બગીચાવાળા માલ લિગાડનારા અથવા તેમના નોકરોને ખાદ કરવામાં આવ્યા હતા. આની સામે જેને વાંધો હોય તેને મ્યુનીસીપાલિટી આગળ રજુ કરવાને જણાવવામાં આવ્યું હતું. તેથી ઇન્ડોવેની સિ. ઇ. પેલીટીકલ એસોસીએશનની મીટીંગ તા. ૨૫ મી જુને બરી હતી, અને મ્યુનીસીપાલિટીના ધારા સામે વાંધા દરજાવનારી અરજ કરી હતી. ધારો આ અરજ સાથે સરકારપર મંદુરી માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો આનો જવાબ તા. ૨૪ સપ્ટેમ્બરના ઇન્ડોવે દાખમ્સમાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો. તેમાં જણાવ્યું છે કે એવા કાયદાથી લોકોને લાલ નથી, પણ નુકસાની છે; મારે મ્યુનીસીપાલિટીએ એવા ધારા બાંધવા જરૂર નથી.

આ બનાવથી હું મારા હોદી ભાઇઓને ચેતવું છું કે દરેક વખત આવી બાબતમાં આપણે પહેલેથી પમલાં લેસ જોઇએ. નહીં તો ફેટલાક કાયદા પાસ થયા પછી માત્ર હોદીનેજ લાડ પાડવામાં આવે છે.

તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરે મે. એક નવા લાઇસેન્સ વાસ્તે અરજ કરી હતી. મારી સાથે બીજા એક જગ્યે પણ અરજ કરી હતી. પહેલાં જગ્યની અરજ સાંભળવામાં આવી. તુરત તેને લાઇસેન્સ આપવા હુકમ થયો. મારી અરજ લાખમાં લઇ ને કહ્યું કે સી. કોહીઆને એક લાઇસેન્સ આપ્યું છે, ને તેથી બીજું આપી શકતા નથી. મારા વજીલે કહ્યું કે પેલા જગ્યને હમણાંજ આપ્યું તે પણ નવું જ ને બીજું લાઇસેન્સ છે. ત્યારે ચેરમેને કહ્યું કે તે એશીઆટીક છે, ને એશીઆટીકને હવે અમે અટકાવવા માગીએ છીએ. આવા બનાવોથી દરેક હોદીએ ચેતન રહેવાની જરૂર છે.

ગઇ તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરે કેપમાં આવેલા અરજીઓને એક ફેરી રેલવે તથા કચડામ માર્ગો ગયો છે.

ચરચા પત્ર.

—૦—

અમારા ચરચાપત્રીએ નીચેના નીચેના બાર શખે તે તેમના પત્રો ઉપર ઉપર આન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાનગની એક જાણીએ લખવું.
૨. અક્ષર યોગ સાક્ષી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે હમેશાં જાહેર પાઠવા સારું નહિ, પણ અમારી જાણને સારું.
૪. મંજૂરવારની સાંજ સુધીમાં મહેલ લખાણો તેજ અડવાડીયામાં લખવા કરી શકાયો.
૫. રફ કરેલાં ચરચાપત્રો જાણવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાઠમાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી.
૬. લખાણ હમેશાં ફક્ત અને સ્પષ્ટ કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

હાઈ હિતેન્ડ્રુ (જી. કે.), યોમેસ્ટરમ : એ ખીના જાપામાં નાખવા લાયક નથી. તેનો ઉપાધ આનમી રીતે-શાંત ઉપચાર થી લેવાવો જોઈએ.

મી. જનનભાઈ ડાહ્યાભાઈ સોની :— તમારા નામનો એક નોટપેડ કાનગ અમારી એવીએ આવેલો છે, જે તમારું ઠેકાણું વગેરે મોકલી મંગાવી લેતો. અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચરચા

માંચેરટર (ઇંગ્લાંડ) થી મી. બી. ખુલાઈ દયાળજી મહીઆ લખે છે કે :—મારું માનવું છે કે માણસ કુપો રહી પણ સાચી સેવા કરી શકે છે. સાત વરસ પુરવે કું કોઈવાર દેશમાં જાહેર લખાણ કરતો. આજે લાંબી મુદતે તે રસ્તે મારે ફરવું પડે છે. જેમ જાપાનાં સાધન એવાં તેમ લેખકની ને જાપાકારની વચ્ચે વિષયના સંબંધમાં એવી મત જીનનતા હોવી જોઈએ. અહીંયાં આપના તા. ૩૧ મી જુલાઈના અંકમાં મારે વિષે લખવામાં આવ્યું છે કે : 'એક વખત કું સત્યાગ્રહની લડતની વીરધ્ધ હોતો, પણ હવે મેં મત ફેરવ્યો છે.' એ વિષે લખવું યાવ છે. મત ફેરવવામાં નામેથી નથી, પણ લડતની વિરધ્ધમાં કું હોતોજ નહીં ને નથી. સારું કંઈ ને નખણ ન કરવું એ એમાં ફેર છે. કું પાછલી

પંકતીમાં કું, જે કે એવી અધિણી આખ માનનો દાનો કરતી નથી, પણ દ્રષ્ટિના પાપાચારમાંથી બચીએ એજ સંતોષ. આગલી રહેવા કરતાં નીચલી રહેવામાં મેં કહાપણ જોયું. મેં એજ ખ્યા પણ મને નથી જોળખવાના, ને એ જોળખાણ છેડે એટલીજ નીચપાંજલી કે "લડતનો સુખરૂપ છેડા આવે."

અરુચી મી. હકીમ હસમત અલી ખીજનોરી લખે છે કે :—તા. ૨૨ મી સાબાનના રોજ મદરસાએ તાલીમુદદીન ડાબેલ સીમકકની ટાલાની પરીક્ષા લેવા માં આવી હતી. પરીક્ષામ નતીએ પરીક્ષાનો ઉમેદ બતાવી રહ્યો છે કે જે મુસલમાન કોમ જોઈતી મદદ આપશે તે આ મદરસો શુબસતમાં ઇલમની ખાણરૂપ થઈ પડશે. મી. હજી મુસદ્દ આખણુદ સાહેબે ખાસ મદરસા મારે રા. ૫૦૦૦ દેવાને ફરમાવ્યું છે અને મજુર શેઠ સાહેબે પોતાના તમામ મદરસા મદરસાએ તાલીમુદદીન સાથે જોડીટ કરી આપ્યા છે, તેમ જતાજ શેઠ હાજી અહમદ હસમાબલ તુરાવાએ રહીથી સુત પણ પોતાના મદરસાઓને આ મદરસા સાથે જોડીટ કરવા ખ્યાલ બતાવેલ છે.

સુરત, ન. ૪૩૫ અંબાજી સીટ, એસ. આર. ડી. એસ. લોજ તરફથી જોનરરી સેક્રેટરી લખે છે કે :—કુશળમાં ગરીબ માણસોના નિર્વાહ માટે એક ખાતું તેમજે કાઢવું છે, જેને માટે પછસા ચરચે દક્ષિણ આફ્રીકામાં તેમના તરફથી માણસ આવનાર છે, તો તે સંબંધમાં માહિતી મારે લખનાર જીવ સા રાખે છે.

પરચુરણ ખબરો

જાનખારના હાંદી વેપારી મંડળની સભા રૂણી હતી, જે વખતે આગલા પ્રમુખ શેઠ હુસુરઅલી અલીબ. અને સેક્રેટરી, મી. મદમદભાઈ શેખકુસેનબ. અને પ્રમુખ, શેઠ પીર મદમદ હીરજીને વાહસ પ્રમુખ અને શેઠ જેઠા લીલાધરને ખમ્મ નથી નીમવામાં આવ્યા હતા.

મી. બી. કે ભટે જરમન સરકારના પાયતપત હારેસલામ ખાતે તા. ૧ લી આગસ્ટથી "ડય એસ્ટ આફ્રિકા ન્યુસ" નામનું અઠવાલીક પત્ર કઠાડવું શરૂ કર્યું છે.

લંડનમાં ગયે મહીને લેવાયેલી ખારી રટરની છેવટની પરિક્ષામાં મુખ્યવાળા મી. અજબલકર રાનમનેકર થી. એ. એલ એલ. બી. પહેલા વરમમાં પહેલી પદવીએ આવ્યા હતા. અયા મારમ મહિનામાં કમદાની પરીક્ષાની વીલાયતની કાઉનસીલે લીધેલી પરીક્ષામાં પણ તેવજે બે આંદ મેળવ્યા હતા. ઈંગ્લીશ ખારના કાઉનસીલ માં આ બીજે બનાવ છે કે જેમાં એક હાંદીવાને હુતેદમંદીથી ત્યાંના ઉમેદવારો માં પહેલી પદવી મેળવી છે.

ઇંગ્લાંડના સે.સી.એલીસ્ટ પક્ષના એક વાજીત 'જરડીસ' પત્રને હાંદીની આકરી કિલયાલને ઉતેજન આપનાર તેના વિચારના કારણસર હાંદુસ્તાનમાં દાખલ થવાનું બંધ કરવામાં આવશે એવું હાંદુસ્તાનના સરકારી ગેઝેટમાં બહાર પડ્યું છે.

હાંદીના સરકારી ખાતાના નોકરો સાચ વવા મારે પોતાના બચાવેલા પૈસા સરકારને ૪ ટકાના વ્યાજે સોંપી શકે એવી ગોઠવણથી એક પ્રેવીન્ટ ફંડ ઉધાડવામાં આવ્યું છે. ફંડની વ્યવસ્થાનો બધો કાર બાર ચરકાર પોતાના હાથમાં રાખશે.

અક્ટોબરની તા. ૨૫ મીએ અલવાર, જેપુર, ઉદેપુર, અજમેર, બરોડા, ગ્વાલીયર, તથા બોપાળ રસ્તે થઈને હાંદીના વાહસરાય મુખ્ય જરો, બ્યાં તેઓ તા. ૧૭ મી નવેંબરે પહોંચવા વડી છે.

મરહુમ સર કરજન વાહલીના રમારક ની યોજના ઘડાઇ ચુકી છે, જે મુજબ લંડનમાં અખરવા. એલીઆટીકા મારે હોમ (આગમસ્થાન) બાંધવા માટે સર વાહલી ફંડમાં થએલા પૈસા વાપરવામાં આવશે; તથા તે રજીને સર કરજન વાહલીનું નામ અપાશે. આ કામ માટે બે ઉધરાણાં થયાં છે, જેમાં જરનારાના નામોમાં લોરડ મોરલી, લોરડ રાજરટસ, લોરડ જ્યોરજ હેમીલટન, લોરડ કરજન તથા બીજા એંગ્લો ઈન્ડિયનોનાં નામો છે.

લંડનમાં પ્રગટ થતું "લંડન ઇન્ડિયન કોસીકલ" પત્ર લખે છે કે જે હાંદીઓ ને હાંકી કાઢવાનું ટરાંસવાલની સરકાર ચાલુ રાખે તો અમારી સુમના છે કે, હાંદુસ્તાનના લોકોએ કામેલામ સભાએ જરીને ટરાંસવાલથી દર સાલ ૨૦ લાખ ટન કાલસો હાંદુસ્તાનમાં આયાત છે તે એકદમ બોયકોટ કરવા કરાવો કરવા.

તાર સમાચાર

આવતા બનેવારીમાં વિલાયતની નવી પારલામેન્ટની સુટણી થશે એ વિચાર હિલ્લે દિવસે વધવા માંડ્યો છે.

તા. ૨૭નીની સાંજે બરલીન શહેરમાં મોટો ગભરાટ ફેલાઈ રહ્યો હતો. હોટેલો અને ટી રૂમોમાં માણસોની અથડાઅથડી થઈ રહી. ગભરાટમાં નિશાળોમાં બાળકો ઝાલોડા માર્યા ગયા હતા, અને ઘણાં બાળકો ઘરની તાલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા. આ ગભરાટનું કારણ એ હતું કે શહેરને વીજળીક બનાવવા પાડનારા મથકમાં કંઈક સંચાલો અમરેલાં હોવાથી બધે અંધાર અંધાર થઈ રહ્યું હતું.

તા. ૨૭ મીએ મોરોકોમાં સ્પેનીશ લશ્કરે મુરની કોલોન બંધ ઉપર હુમલો કરી તેમનું એક મજબુત મથક હાથ કર્યું છે.

કેલસાને લગતું ટ્રસ્ટ બનાવવામાં સામેલ થવાના વાંકે સાર ૨૭ કેલસાનો વેપાર કરનારી પેટીઓ ઉપર એસટરેલી આની સરકાર કામ ચલાવે છે.

અમસલાલી રીડીમર બાંગી મજ સારે હોદી ખલાસીઓએ શરમ ભરેલી વસ્તુ લોક મલાવી હતી એવા ખબર ફેલાવાને લીધે વડી પારલામેન્ટમાં મી. વીનમન ચરમીકને એવો સલાહ પુલવામાં આપ્યો હતો કે દરેક અંગ્રેજ રીડીમરમાં વધુ મોરા ખલાસીઓ રાખવાની જોડવણ કરવા માં આવશે કે નહીં. જવાબમાં મી. વીનમન ચરમીકે જણાવ્યું કે આમળ કોઈ પણ વખતે હોદી ખલાસીઓએ ખરાબ વસ્તુક ચલાવ્યાના કામલા બન્યા બન્યામાં નથી તેટલા સાર એવો કાયદો કરવાની કું જરૂર નેતો નથી.

ટરનો સીમલાનો ખબરપત્રી જણાવે છે કે હોંદુસ્તાનમાં હોરકાં વગરનાં તાર નાખવામાં આવશે, ને તેના સરવ મથકો પુરોપીઓના હાથનીએ રાખવામાં આવશે, એ તારને લગતાં સંચાલો બીજા એને વાપરવાનો મનાઈ ફક્ત નીકળ્યો છે.

ડેલી ન્યુસમાં મી. નેવીનસન અને મી. ખરેખરે લે લીકા બખમાઈ કામ

કરતા હતા, તેમણે સફરેલેટ ઓરતને જેલમાં તકલીફ આપવામાં આવે છે તેથી સરકારની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા ખાતર તેમણે પોતાના ઓફિસનું રાજીનામું આપ્યું છે.

અમેરિકામાં ન્યુયોર્કથી આવતી સુધી ૧૮૭ મધ્યની દવાઈ વહાણની સરવ થઈ હતી. ૨૦૦૦ પાઉન્ડનું ધનામ હતું. કેપ્ટન બોલ્ડવીન અને મી. ટોમલી નસના વહાણો ઉડ્યા. ચારેક માધ્ય ઉડ્યા પછી કેપ્ટન બોલ્ડવીનનું વહાણ નદીમાં પડી ગયું હતું. તે પોતે કાંઈ કામ વગર બચી ગયો હતો.

નેપ્યુન નામની નવી મોટી ક્રેકનેટ મનવારને પોરહસમાઈ ખાતે પાણીમાં ઉતારવામાં આવી છે, આ મનવાર દન ૨૦૨૫૦ ની છે, અને ૧૦૦ ફુટ લાંબી છે. તેમાં ઘણા ૨૪૦૦૦ હોરસપાવરનાં જખર છે. આ મનવાર બીજા બધી મન વારો કરતાં મોટી અને મજબુત છે.

શી રીંગ એજેટ જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાની મકાઈ મોરલવાનો હમણાં ખરે ખરો વખત છે.

ડા. જેમીસન અને મી. હલ હાલમાં બાલમોરલ ખાતે હોંધ એકવરડના મહે માન થયેલા છે.

મોરોકોમાં ચાલતી લગાઈમાં સ્પેનીશ લોડોને એકવાનથી પાછા લઈ પડ્યું છે. તેમાં ૪૨ સ્પેનીશો માર્યા ગયા છે, અને ૨૦૦ લાયક થયા છે. સ્પેનથી વધુ લશ્કર મોકલવાની તક્યારી થાય છે.

રશીઆના ઝારની રાણીનું મન રોજ બહુજ ચીંતામાં રહવા કરે છે. તેને એવો શક પેટો છે કે તેના વડો પુત્ર કોઈ વખત એનારકોરને હાથે મારશે જશે. તેના મનની આવી નખખાઈને સાર તે કાકટરો ની સારવાર હેડળ છે.

અમેરિકાનો પ્રેસીડન્ટ મી. રૂઝવેલ્ટ પોરટ કોન્ડમાં જામલ થતો હતો ત્યારે એક માણસ તેની તરફ ધસી જતાં પોલીસે તેને પકડ્યો હતો. તેની પાસેથી ફોટોગ્રાફ લેવાના કેમેરામાં એક રીવોલ્વર છુપાવેલી પકડાઈ હતી.

મોરો કાઠાઈ પેસમાં મી. હોલ્લી

નામનો મોરો બહુ વેમથી સમકલ ચલાવતાં ફ્રેન્સ સાથે અથડાઈ પડી ગયો તેથી તે તરતજ માર્યા ગયો હતો.

વોટ મારે લડતી ઓરતોને જેલમાં જેલવારીથી બેરક દેવામાં આવે છે એ સામે પ્રોટેસ્ટ કરતાં મી. ચાર. જે. કેમ્પ બેમ લખે છે કે આમ કરવાથી સરકાર સામે વિરોધ વધશે. તેઓ બલામણુ કરે છે કે સીઓને પણ વોટ આપવાનો વખત હવે આવી લાગ્યો છે.

‘ડેલી ન્યુસ’ પણ સરકારને આચક કરે છે કે પુરૂષ તેમજ સીઓના વોટ મારે નો ખુલાસો નવી સુટણી પહેલાં કરી દેવો.

અમેરિકાના વેલીન્ટન સ્ટેટમાં રોડીન ખાતે આવેલી એક ખાણમાં આવ લાગવાથી ૧૧ માણસો માર્યા ગયાં છે આજ બહુ બાંધકર રીતે મળે છે.

ફરેકરટ ખાતે દવાઈ વહાણનું મદર થન ભરાવાનું હતું. મદરસનના મકાનમાં આવ લાગવાથી તે પ્રસંગે દાણનું ઘટ વાનું હતું તે સુધાં બધું બળી ગયું અને મોટો ઘડાકો થયો તેમાં એક એનજીની અર માર્યા ગયો.

આસોલીઆની પારલામેન્ટના સ્પીકર સર ફ્રેડરીક હોલ્કરનું મરણ એકાએક થયું છે. તા. ૨૩ જુલાઈએ આખું કાઉસ કમીટી તરીકે એક પછી તે પોતાની પુરૂષી કોટીને એક ખુણામાં બાલુએ એકા કે મુરતજ તે ત્યાંથી જખીન ઉપર પડી ગયો. મુરતજ કાકટરોએ તેની સાર વાર કરવા માંડી પણ તે કામ લાગી નહિ.

લંડનમાં વેરટપીનસ્ટરની ચાર લાઇખરે રીના રીપોરટ ઉપરથી જણાય છે કે વરસ માં લાં આપનારાઓની કુલ સંખ્યા ૨૭,૨૭,૦૦૦ ની હતી, કુલ ૨.૬૭,૩૮૭ પુરતકો વાંચવા માટે બહાર મ્યાં હતાં. આઠમાં બધાં પુરતકો બહાર જવા છતાં શી. ૧૮ની કમિનનાં માત્ર ૪ પુરતકો સિવાય બધાં પાછાં ફર્યાં હતાં.

તા. ૧૮મી સપ્ટેમ્બરે પોરટ ઇલીઆ બેમ ખાતે મેસરસ બેમશે મીઓડની કા. ના આમડાંત કરવામાં આવ મામલા મી. પા. ૬૭૫૦૦ મુકતાલ બેમશે જણાય છે. આ કુલાનીનો મીનો કુલસમેલો મી.

હોંદુસ્તાનના અબરો

(હોંદી બપોરથી)

મોરબીના દરબારી મેજેસ્ટ્રેટમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે રવેરીયા કાપડપર એક રૂપીએ અર્ધાં આનો અને વિદેશી કાપડપર એક રૂપીએ એક આનો જઠાત લેવામાં આવશે.

રંગુના વેપરી મી. અબદુલ્લ કરીમ જેઓ જામનગરના વતની છે તેઓ આવ નગર ખાતે રાજ્યના પરીણા તરીકે ચલાવતાં તેમને અસાધારણ માન આપવામાં આવ્યું હતું.

વહવાણ અને કેપ વચ્ચે મધ તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરથી ટ્રામ ચલે ચલે છે. ના. કોર સહેમે તે ખુલ્લી મુકવાની કિંયા કરી હતી.

દી. બા. અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઈ ને અમદાવાદની મ્યુ. ના જનરલ કાઉન્સિલર તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

અમદાવાદના રાજપર મહેલા સેસન્સ જજ મી. દયારામ ગીરુમલ સોંપ હાલના બાદ જ્યુડીશીયલ કમીશનર નીમાવાની વાત ચાલી રહી છે.

પેટલાદ તાલુકાના જાણીતા છુટારાને પકડવા માટે મેજેસ્ટ્રેટ ફોજદાર તથા પેટલાદ સર ફોજદારને મોનોમામ તથા પેલાક આપવા ના. ગાયકવાડ સરકારે હુકમ કર્યો છે.

પોતાની હોંદની મુસાફરી દરમ્યાન લેડ મીટા તા. ૨૩ મી નવેમ્બરે વડોદરામાં આવવાના છે. તે વખત માટે ધામકુમ કરવાને વડોદરામાં ફેટલીક તખવારીઓ ચાલી રહી છે.

વડોદરા વિખ્યાત કાઢવાની જે મેળના ચાલે છે તેના લાભારથે ના. વાહસરોય આવશે. જેમાં ના. મહારાણી વગેરે માલ વેચવા બેસશે, અને લેડી મીન્ટે તે ખુલ્લો મુકશે.

તા. ૧૫મી જુને કમ્પાઈનીના રેસન કોપર બાજબી કરી આવવાને માનના અધિકારને તેમની પાસે મેળના માનવાની કપાસીની કંઈ કોઈના કમને પકડવામાં

આવે છે. એ માણસની સામે પુરતી જુલાની ન મળી શકવાથી સરકારે કેસ ખાંડો ખેંચી લીધો છે.

એલ ઇંદીઆ મેજેસ્ટ્રેટ એલ્યુકેશનલ કોનફરન્સમાં આખા મુંબાઈ પ્રદેશના તરફ ના પ્રતિનિધિ તરીકે અમદાવાદના વતની મી. નિજામુદ્દીન એ. કુરેશીને પસંદ કરવામાં આવ્યા છે.

પ્રવાહીક કારોબારી કાઉન્સિલમાં હાલ કોરટના જજને હોદ્દો ભોગવ્યો હોય તેના એક હોંદીને નીમવો એમ લોરડ મોરલીએ જણાવ્યું છે.

દક્ષિણ વીજામની મ્યુનીસિપાલિટીઓએ રાવ બહાદુર એસ. કે. રોડા નામના એક કનારીક મદરસને મુંબાઈની ધારા સભા માટેના પોતાના પ્રતીનિધિ તરીકે ચુંટી કાઢ્યા છે. આથી એન. મી. હાજી આખાજી ખરે, જેઓ વરસો ચલાવે તેમના પ્રતીનિધિ તરીકે ધારાસભામાં બોરાજતા હતા, તેઓને પોતાની જગ્યા ખાલી કરવી પડશે.

નામપોર શીતુર કેસમાં મી. માડગીલને રા. ૧૦૦૦ના હંડની અને હંડ ન કરે તો ૧૨ માસના કેદખાનાની સજા થઈ છે.

“ રાસ ટાઇમસે ” એવી બલામણ કરી હતી કે હોંદીઓ અને અંગ્રેજો વચ્ચે એમલસ ઘાડો રાખવા સાર બાજુ અરવીંદ ઘેસને દેશપાર કરવાની જરૂર છે. બોલકોટના હરાવને તે અંગ્રેજો સામે દુસ્મની ધરાવનારો માને છે.

મુંબાઈના એક આગેવાન વકીલ મી. જોસફ બેપ્ડીસ્ટા એલ. સી. ઇ. બી. એ. એલ. એલ. બી. એકસ્ટ્રીમર વિચારો દિમાયત કરનારા જણાવાથી તેમની જે પી. ની હીમી સરકારે પાછી ખેંચી લીધી છે. છેલ્લો મી. તીલકનો કેસ ચલાવવા માં મી. તીલક તરફથી મી. જોસફ બેપ્ડીસ્ટા વકીલ હતા.

વાપરને કેળવીને તાલીમ આપનારા પહેલ વહેલા બંગાલી પ્રોફેસર રામા કાનતો બેનરજી ઘેડાં વરસની વાત કોપર પોતાની ઉદ્યોગી જીદગી તજને સમ્પાસી ચમ મલા હતાં. હાલ તે હીમાલય પર પહોંચી ગયાં છે. પોતાનો વચ્ચે પુરે કરે છે અને મોજેમ ક્વામીજી નામ

ધારણ કર્યું છે. તેમણે પોતાના એપાંત વાલ દરમ્યાન ગીતાનું એક પુસ્તક રચ્યું છે. તેમાં તેમણે સરળ બંગાળી બાપા માં વેદાંત ધરમ સમજાવ્યો છે.

કલકત્તામાં લોરડ હીમનરજી આવક ઉછું કરવા અંગ્રેજી પગલાં કરવા બંગાળના જાણીતા રાખસોની એક જાહેર સભા ફોરિફ તરફથી બોલાવવામાં આવી હતી પ્રમુખસ્થાને નામદાર વડા જજ બીરાબા હતા. રૂ. ૬૦૦૦ની રકમ ફંડમાં કરાઈ હતી. નામદાર વાહસરોયે પા. પાંચે હાથે આપ્યો હતો.

બાજુ અરવીંદ ઘેસ દર રવીવારે જુદે જુદે કેસો હાલને લોકોની વચ્ચે ધાર્મિક છટાદાર ચાલે છે. કહે છે તેઓ જુદી જાણી બાપામાં બોલતા હોવાથી તેનો તરજુમો ચમ સકતો નથી. તેમના ચાલે મુકતી કેમ મેળવી શકાય તે દેખાડી આપનારાં છે.

કલકત્તા મ્યુનિસિપલિટીના રજીસ્ટ્રાર સલ્મણા હેડમાસ્ટરને એક પત્ર લખી જણાવ્યું છે કે કામ પજુ વિચારીને રાજકવારી બાબતોમાં લાગ લેવા દેવો નહીં.

કલકત્તાના બાજુ ઇશ્વરમંદ્ર મોધરીએ એક મુકદ્દમામાં જુલાની આપતા જણાવ્યું કે કદી પજુ વિદેશી વસ્તુ વાપર તો નથી અને જે કામ વાપરતા હોય તેને પીકકારે છું.

“ હુગ્લીસમેન ” પાર્સી લાલા લજ પતરાવને રા. ૧૫૦૦૦ અપાવવામાં આવ્યા તેની સામે એ જાણુ અપીલ કરવાનું હતું એવા અબર પ્રસિદ્ધ થયા હતા તે ખોટા હરાવવામાં આવ્યા છે.

મીનાજોગમાં સતકાનીઆ ખતેના રજીડરો અને મુખત્યારોએ તેમની સાથે ખરાબ વરતણું ચલાવવા માટે ત્યાંની મુનસફ કોરટને બોલકોટ કરી છે. કોરટ માં સંવતર કામ બંધ પડેકું જોઇ મુનસફે કોરટકેટ જજને અપીલ કરી છે.

કરબન “ મોરીએન્ડલ ઝન રેડોર ” ની આ અંગમાં પ્રસિદ્ધ મએલી જાહેર અબર કોપર માંનારજી ખાલ જેઓએ કીધી

મારિત્સમરમ મુકી ફંડ

આ ફંડના સેક્રેટરી શ્રી. એ. એન. મેસલીઆ લખે છે કે આઠી વેદ ધરમ નિશાળ માટે જે મુકી (ચપટી) ફંડ ખાસ વામાં આવ્યું છે તેનો તા. ૧ જુનથી તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર સુધીનો રીપોર્ટ નીચે મુજબ છે. આવક આવક રતલ ૮૬૨, આટો રતલ ૪૫૭, દાળ રતલ ૯૨, રોકડ પાર્ક ૧-૭-૨, તેમાંથી ખર્ચે આવક રતલ ૫૯૨, આટો રતલ ૧૬૪, દાળ રતલ ૮૬ ને રોકડ પા. ૬-૨-૨ થયો છે. ઉપર બતાવ્યા મુજબ રોકડ ખર્ચ જે થયો છે તે ફંડ ૬૫, ચીની, આ મસાલો, ચોપડીઓ, પાટી, પેનસીલ વગેરેમાં વપરાયેલ છે. તે ઉપરાંત આવકમાં સોની પુખ્ત રતનજીએ શી. ૧૦ સોની દેવલ સાકુને શી. ૫, બાણુ નારા મજુસીને શી. ૬ આપેલ છે. ૬ કમલ નીલવાર્ધીએને આદવાને સાકુ નીચે લખ્યા મુજબ અદરથો તરફથી મળેલ છે. યુગાખીમા ૧, જુહા પટેલ ૧, રાધવજી દેવજી ૧, રણજી કારા ૧, આવજી મેરાર ૨, જે આભારની સાથે સ્વીકારવામાં આવેલ છે. આસા છે કે દરેક આર્થ બધુઓ આ કામમાં પોતાનાથી બનતી મદદ આપવા સુકશે નહીં. આ ફંડના બારામાં તા. ૨૦-૧૦-૦૬ પછી સોની વસરામ નરતી, મેસલીઆ અમરતલાલ નરમેરામ, તમા દરજી કરશન ખીમજી એટલા અદરથો કરબન તરફ માગવા માટે બળવાના છે તે દરેક બાહ્યો તેમાં પોતાનાથી બનતી મદદ આપવા મહેર બાની કરશે.

"હ. એ." ના ચયા અંકમાં ન્યેર્વે એફ. હોલીઅર્થે નામના એક દલસોજ ગોરાનો કામળ અંગ્રેજી વિભાગમાં પ્રગટ થયો હતો. તેમાં તેણે દરેકવાલના હોદ્દા ની સહત તરફની પોતાની દિલસોજ ખુલ્લી રીતે બહેર કરી હતી, તેમજ નાનાક તથા આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદ્દાના દરેક સમયના બેઠાએ એવી સુચના કરી હતી. યુનીયન તમે નીમાનારી સીનેટની સભામાં પોટ વખરની પ્રજા તરફના ૮ સભાસદો ચૂંટાશે તેમાંના ૪ ને કલરડ પ્રજાની બાબતોનું જન ધરાવનારા તરીકે પણ દરવામાં આવશે. આ ચાર મે બરો હોદ્દાના લાભ જળવે તેવા ચૂંટામ તે માટે દક્ષિણ આફ્રિકાની હોદ્દા મેમે આપારથી દિલસાલ કરવાની જરૂર છે. એ મે બરો ની નીમણૂક ૧૦ વરસ માટે થનાર છે. તે આ સવાલ ઉપર હોદ્દા કામ ખ્યાન આપે એવી લાસામણુ લિપરના લખનાર પોતાના કામળમાં કરી છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૩૦ મી ને શુરવારે કરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ હામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીચ	૧ ૦ થી ૨ ૬ ૩૫ન	
કાથી ફલાવર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પાઇનએપલ	૨ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કલોળું	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
અમેઝોપેર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લેટીસ	૦ ૩ ૦ ૦ ૪ ૦	
પોપો	૦ ૩ ૦ ૧ ૦ ૦	
બનાના	૧ ૦ ૦ ૨ ૩ ૧૦૦	
ગ્રાનેડીલા	૦ ૦ ૦ ૨ ૬ ૦	
કામદી લીંબુ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મેડરીન	૧ ૦ ૦ ૫ ૬ ૦	
નાચીસ	૧ ૦ ૦ ૪ ૬ ૦	
ઓરેંજસ	૨ ૦ ૦ ૪ ૬ ૦	
મગફળી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મકાઈ	૮ ૬ ૦ ૬ ૩ ૦	
પટેલ (ગોળ)	૬ ૦ ૦ ૧ ૫ ૬ ૦	
પટેલ (સ્વીટ)	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ટરનીપ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
અળવી	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીંબુ	૦ ૩ ૦ ૦ ૬ ૦	
ટમેટ	૧ ૦ ૦ ૧ ૮ ૦	
સોકવાટ	૦ ૩ ૦ ૦ ૬ ૦	
ગ્રીનપીઝ (કોરાઈ)	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૦	
લીલી બીનીસ	૧ ૦ ૦ ૩ ૦ ૦	
બમફળ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
રૂપાઈ	૨ ૩ ૦ ૭ ૦ ૦	
બીટરુટ	૦ ૩ ૦ ૦ ૪ ૦	

નાદારી ડેટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ એક્ટમાંથી)

અમલાજી ડીવીઝનમાં ૧૦૨ મેનરના રમના પીલેની નાદાર મીલકતના સંબંધ માં તેના લેજુદારોની મીટીંગ તા. ૧૨ મી અક્ટોબરે, તથા ૧૯ મી અક્ટોબરે કરબન અમલાજી કોર્ટના માજીસ્ટ્રેટ બામળ બારાગે.

તા. ૩૦ મીએ વરહોદેમાં અગમડાટ સાથેના તોફાનમાં બીરમારક પ્રીટોરીઅસ નામનો ગોરો કોલસારના બાડી હાંકના વીજળી પડવાથી માર્યો ગયો હતો.

રોકડ બજાર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવક માંખ ૧૫૨૫૫૫ ૨૧ ૧ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના	૨૩ ૦ ૦ ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
ચીની સકર	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
ફંડાના	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
દેશી તુવેર દાળ	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૬	
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૨ ૬ ૦ ૨૩ ૬	
મગની	૨૭ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
અડકની	૨૮ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
અણુ મુખાના	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
દાળ	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬	
વટાણા	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬	
મકાઈ	૮ ૦ ૦ ૬ ૬	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
કકડુ તેલ ૧ આબન	૩ ૩ ૦ ૩ ૪	
એરડીન	૨ ૫ ૦ ૨ ૬	
મોહું	૩ ૩ ૦ ૬ ૬	
નાળીએરુ	૩ ૬ ૦ ૩ ૬	
ખાંડ સોફે નાતાલની	૧૬ ૦ ૦ ૧૬ ૬	
પીળી	૧૪ ૬ ૦ ૧૫ ૬	
લીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ ૦ ૧૦ ૦	
આટો	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
મદ્રાસી સોપારી ૧ રતલ બા	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મરચાં	૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
બી પેટી ૪ ટીનના પૌ ૮-૦-૦ ૦ ૮-૫-૦		
ગેરબંદર	૬ ૦ ૦ ૬ ૧૦ ૦	
પારાથીન એરેશ્ક		
વાઈટ રાસ	૮ ૮ ૦	
અબન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
નાળીએર	૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
હાથી	૫ ૬ ૦ ૬ ૦	
મકાઈ સોપ	૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
આણુ સીલ રટોન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
સાણુ સનભાઈ	૪૨ ૬ ૦ ૪૫ ૦	
ટાપર ૫૪ ફુડાના બોક્સની કોમલ	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬	
નેકટર ટી	૧ ૮ ૦ ૧ ૬	
માચીસ બામન	૩ ૧ ૦ ૩ ૬	
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ ૦ ૧ ૦	
નીલમ પોલ્ટ સીઆરેક	૧૬ ૬ ૦	
ફુલ નેસલુ	૨૦ ૬ ૦ ૨૧ ૦	
ફેસલ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
ફેસ-ટ મીલક	૧૮ ૬ ૦ ૧૯ ૦	
નીમક (લીવરપુલ)		
અસ્તા એકમ	૪ ૩ ૦ ૪ ૬	

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 10. KAMARUDDIN SHEIKH AHMAD SHEIKH NAG KUMBLE-KAR Esq.,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE :—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organize a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 16 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the Hon's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalist to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built in order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount submitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To
THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., LTD.,
BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. _____ per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit

Rs. _____
" 1st Instalment _____
" Final Instalment _____
If full value has to be paid _____

Total Rs. _____

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 190 _____

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary:

તુલસીદાસજીકૃત રામાયણ સાર.

આજકાલ હિંદી પ્રજાના પુત્રો પરદેશ ગમન વહુ કરે છે. પરદેશમાં પોતાના ધર્મનું ખાન રાખવું એ વધાને કઠીન છે. પરંતુ હિંદુને વિશેષે કઠીન છે. આ લક્ષનારનો એવો મત છે કે સાધારણ હિંદુ ધર્મનું રહસ્ય જાણવું એ વધા હિંદુનું નહીં પણ વધા હિંદીનું કામ છે.

સાધારણ હિંદુ ધર્મ સર્વ કોઈને માન્ય પાય એવો છે. તેનું રહસ્ય મીતિમાં સમાવેલું છે. એ વિચારે વધા ધર્મ સરા અને સરસા છે એમ કહી શકાય કેમકે નીતિથી અલગ એવો ધર્મ હોવાપણું નથી.

ગમે તેમ હોય પણ સાધારણ હિંદુ ધર્મનું રૂપ તાદ્રશ્ય રામાયણમાં જોઈ શકાય છે. મૂળ રામાયણ સંસ્કૃતમાં છે. તે યોદ્ધાજી બાંધે છે. તેનો તરજુમો દુનિયાની ઘણી ભાષામાં થયો છે. હિંદુસ્તાનની વધો પ્રાકૃત ભાષામાં છે. આ વધા તરજુમાને તપાસીએ તો તુલસીદાસજીકૃત હિંદી રામાયણને કોઈ અલો શકે તેમ નથી. તુલસીદાસજીનું રામાયણ સર્વ ઓતો તરજુમો નહીં ગણાય. તુલસીદાસજીની ભક્તિ એવી અનન્ય હતી કે તેણે તરજુમો કરવાને બદલે પોતાના ઝ ઉદગારો ગાયા છે. મદ્રાસ છાંદોને હિંદુસ્તાનનો એક પણ ભાગ નહીં હોય કે જ્યાં તુલસીદાસજીના રામાયણથી કોઈ હિંદુ છેક અજાણ્યો નીકલે. એવું રામાયણ તે પરદેશમાં (વલ્લી દેશમાં પણ) વધા માણસો પૂરું વાંચતા નથી. વાંચવાની અવકાશ નથી મળતી. આવા પુસ્તકોને ટુંકા રૂપમાં વહાર શક્યા હોય તો હિંદી પ્રજાને કલ્યાણકારક થઈ પડે એવા હેતુથી તુલસીદાસજીનું રામાયણ તેવા રૂપમાં વહાર શકવાનો હરાદો રાખ્યો છે. તેમાંનો પ્રથમ કાંઠ તુરતમાં જ પ્રજાની આગલ રજુ કરીએ છીએ.

હિંદી છીપી તથા માણ જાણવી એ શ્રેષ્ઠ હિંદીની પરજ છે. તે માણવું એ જાણવા રામાયણ જેવું કોઈ પુસ્તક મારેયજ હશે.

કૌમલ ૧ શીર્ષક.

સોસ્ટેજ ૧ પેની.

ઇન્ટરનેશનલ મીટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, નાતાલ

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Girdhanda Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Loda." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Pros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 265
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EUBANIM NODDIEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
17a Corner Church and Broom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mo'ideen Enoss,
189 corner Bree & Broom Street.
A. PAUL & Co.,
157 Loop Street,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer and
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ARGOBAKER AMON & BAO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 118 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hossein Cassim & Co.,
Box 371, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.

JALDHIV & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MATET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

B. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hecson,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Export & Commission Agent,
Box 110 Tel. Doss.
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. B. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HAENERSBURG

Zoutpaushoop)
Fasopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mis Camroodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 42.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Mooljee & Co.,
27, Market St., Box 2841.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHAI,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordaburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sabab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3450.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Cape Town.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Naderasen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jinn,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichiharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
85 Market St., Kret's Building
A. E. CHOYABHAI,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.
HORMAJY IDOLLY,
Box 332
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL)**

A. E. BHABHA,
Box 35.
DIWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAPERKING

Cassim Soomay,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devies Laljee.
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 18.

PIET RETIEP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinamitha & Tackmakers
1 Deon Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets. Box 9.
A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDESHA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Dekamdas Bros.,
Main Street. Box 571.
E. A. Vrinwa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGANDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
J. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box III,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box L.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box - Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kottledorp,

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wades,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Deval,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller,
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

Babu Talwantsing,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSEKUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VREYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હોટ બેથ્સ: ૨૦ બોર્ડર સ્ટ્રીટ, ડેપાર્ટમેન્ટ

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલક મરચાંદ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, લેફ્ટનન્ટ બેઠક.

બેઠક આપવા લાયક અનેક તરફની યશસ્વી
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીના માલ, દરેક નવનિર્મિત
રેશમ, બડીના ટેબલ ક્લોથ, કાશમીરી બનાત
વિશેષ વિશેષ. બાવ યજ્ઞાજ સરસા. આવો બંદે
ખાતી કરો.

Ismail Amod Kajeo

GENERAL MERCHANT & DRIST

Market Square, P.O. Box 11,

KRUGERSDORP

ફરેટ ચઢાવનાર.

બધી જાતની ફરેટ તથા વેલન્ટાઇન સરસ
વેર્મિગેલી કીડીયત બાવે ખરીદવું હોય તો
નીચેના શીરનામે લખો:—

એમ. એ. આયેડ લાજપુરો,

પી. એ. બોક્સ ૫૭૩,

ટવી. એડ્રેસ. "લાજપુરો."

૧૩૩ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

64 Gray Street

Durban,

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

... BOER TOBACCO ...

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price

Box 55. Tel. Address: "Porbandar,"

Telephone 864.

૬૨ કી રેપ.

હવેની રેટની રેપીઓ.

અમારે ત્યાં સરસે બાવે મધરી, એક વખત
અજમાવી લુઓ.

જન બેન્ડ રોમ્બો વાંક

૧૧૪ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE

MERCHANT.

English & Indian Groceries always
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આત્માનંદજીને કૃત્યે હુવે
ઔર સ્વામીશ્રી હંકરનંદજીને છપાવે હુવે
આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય) તહતીમેં રાહે જાવે
એસે મજબૂત કાગજકે વપર અહીં અક્ષરમેં
ફક્ત ત્રીન પેનોહેં મી. એમ. એમ. હીવાન
જો નોકસ ૫૧૩, ડરબન લીજનેહે મીલેંગા.
ઈંગ્લીશ, ગુજરાતી ઔર હિંદી સ્થાનમેં
બીલતા હે.

હસી જગદ્ગર લીજનેહે સ્વામીશ્રીને હીઠ
રીપર "માનવ આત્મા" તથા "પુનરજન્મ"
વિષયકે વપર લીયા હુવા ઈંગ્લીશી આજ્ઞાનમી
ત્રીન પેનોહેં મીલેંગા

**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમદાં ખરીદીને હીએ.

હીન, ચામડાં, સીંગડાં, પેટાં અથવા બહાર
નાં ચામડાં, વેલન્ટાઇન જાલ વગેરે ખરીદવા
અગીએ હીએ.

દાક્ષણ આફ્રિકામાં

આ એકલ દવાખાનું છે. જ્યાં ચરખી વપરા

નથી દવા બનાવવામાં માત્ર ઘીજ વપરાય છે.
પોરબંદી મળતા ઓરડો તુરતજ દવાના દરવાખાં આવે છે. દવા મંગાવનારે ઓરડો સાથે રોકડા પછીના મોકલવા અથવા સી. ઓ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.
સસતા ભાવ ભાવનું લીસ્ટ મંગાવી ખાતરી કરો. ઉચો માત્ર.
૧૮૧, ટ્રે ઓફ, ડરબન.

Telet Add:

"RUSTOMJEE."

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.

233.

110 Field Street, DURBAN.

મુજરમનોમા

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા ત્રણ બંગલામાં કોમ્પ્લેક્સ સારો બાડુન એક એ છે. બહુ વજુજ સગુ પાણીની દરેક રીતે સગવડ છે. જમીનમાં બનાવના તપાસાર માડ છે. આજુબાજુ હોટી તથા ગેસ્ટાઉના ફારમ છે. વધારે ખુલ્લો ફળદ્રુપ મળવાથી કરી શકાય.

આવસ, દળ. લી, તેલ. આમરી, વીજેરે વીજેરે સરજો મુખ્ય કલકત્તાનો માલ હમેશાં રોકડામાં રહે છે. તમાકુ શાલ લાંબા પાતરાનો નેચાનો લેવાનો તથા વેચવા નો છે. કપડાઈ ની સ્લુક મચ્છીના સેલ એજન્ટ સદુથી કીફાયત દામે મળશે

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સુધે મચ્છી અમારા આડવીખાના (દસામે વેચી નાંખવાની છે) કરી લેનારને બહુ કીફાયત બાવે મળશે. માલ ખુલ્લો સારો છે.

પોર બંદરનું તાલુ ખુસબોદાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban.

Telephone 86

Telegraphic Address: "PORHANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Telet. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT

IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEDORP,

Box 8040, JOHANNESBURG

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER.

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parrow, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Matress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાપ્તા તથા વાગાની મેટરેસ બનાવવાનું

કરખાનું.

Telephone 1434.

નાગરદાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરજ
દાગીના બનાવનાર.

જે. એ. ૨૪૪-૨૪૫. એફિસાલિક બહાર,
કાપ્તોલ: ગુપ્ત પોસ્ટ. P.O. Box 280 Pretoria

વાંચો! વાંચો! વાંચો

મુસલમાન બાઈબોને ખમર

રમજન શરીફ આદે નવીન ચીએ

રમજન શરીફમાં મુસલમાન બાઈબોને ખાસ ઉપયોગી થઈ પડે એવી ચીએ કીફાયત બાવે અમે શાખીએ છીએ. આમના રસ ના દીનો, ફાલુદનું પાંસ, ગુલાબજળ, શર ખત, પોરબંદરનું મોખુ ઘી, કલકત્તાનું ઘી, બીમડી, માંગ, સાલ્ફન, દરેક જાતના આવસ હમેશાં કીફાયત બાવે મળશે. એ ઉપરાંત દરેક જાતનું માંચીવડું, કરીયાલું તાલુ અમે ધમપોઈ કરીએ છીએ. ઇંગ્લીશ ગરે સરી પથ્થુ સરતા દામે મળશે.

તુરકી ટોપીઓ, રંગ બેરંગી, દરેક શેપ ની, દરેક જાતની ધેતી, સીફના ફાસ, સાલો, વીજેરે બક્ષીસને લાયક બધારે જોઈએ બારે લઈ જાઓ. બહાર મામના ઓરડો ઉપર તુરત ધ્યાન દેવામાં આવશે. ખાત્રી માટે ધરાવેને અજમાયશ કરવાની ફરમાય કરીએ છીએ.

એમ. પી. ફેનસી,

M. P. FANCY,

Stand 312, 17th St., Box 6031

Vrededorp, Johannesburg.

Telegrams: "FANCY."

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 16TH, 1909

No. 42

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 458.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 16TH, 1909.

Judicial Severity

At the Rand Criminal Sessions on Friday the 8th inst., Mr. Justice Mason sentenced a number of Chinese prisoners who were charged with having caused a breach of the peace in April last. The offence, if committed by them, was a very serious one, but the punishment imposed in some instances appears to us to be still more serious, and altogether out of proportion to the offence alleged to have been committed. One prisoner was sentenced to seven years imprisonment, one to five years, one to three years, two to two years, two to nine months—while the remainder of the seventeen convicted, were sentenced to fines of £15 each or in default to two months imprisonment, all with hard labour.

The trial was the issue of a faction fight of a serious character which occurred in the streets of Johannesburg nearly six months ago, when the two parties who had been at law over the fund of the Chinese Association, freely used revolvers. No one was killed—some were injured, the houses were searched and twenty-six men were arrested. We are not concerned with the details of the disturbance which made such a hopeless tangle of the evidence adduced in Court. In sudden riots of this character, without any willful premeditation,

the evidence is sure to be contradictory and perplexing; passions have been excited, and excited men seldom take careful notice of happenings around them. In this case everything was tangled. Our chief concern is with the summing up of Mr. Justice Mason.

His Lordship dismissed altogether from view the origin of the disturbance. "Even" he said, "if the note was started by the non-resisters, people were not entitled to have a pitched battle in the Streets because they had a quarrel to settle." He then proceeded to throw discredit on both parties. The evidence of the "compliance party" or "non-resisters" he characterised as "absolutely incredible," and that of the "passive resisters" "equally incredible." He pointed out that the Chinese witnesses for the prosecution "never saw one of the non-resisters fire a shot, a fact which he thought made their testimony extremely doubtful." "It was quite clear to him," he said, "that the non-resisters had been a good deal smarter than the other side. That they had got on the side of the police, and got the police to arrest the other side."

From these remarks by the Judge it seems evident that it must have been most difficult to prove the guilt of the parties involved, and that it is seriously to be questioned whether the parties who were most actively engaged in the fray, were the men taken by the police. The difficulty of decision was also increased by the fact that most of these prisoners were not caught on the spot, but arrested in their homes afterwards.

Under these circumstances the severity of the sentences is appalling!

We do not for a moment minimise the serious character of the affray. Justice Mason was perfectly right in saying that "people were not entitled to have a pitched battle in the streets, because they had a quarrel to settle." We have absolutely no sympathy with men who take such methods to settle a dispute. But for unpremeditated riot, which did not issue in manslaughter, and a riot in which so many, who were perhaps more guilty, were involved, seven, five, three, and two years' imprisonment with hard labour, appear to us to be sentences of unjustifiable harshness.

These prisoners are young men. They have been already for some months in gaol. They will be undoubtedly demoralized by long contact with other criminals. They will have their characters ruined, and their lives completely blighted, and if they live they will probably come out to be a menace to society. Can not these young lives yet be saved?

Drink and Natives

There are signs that the Liquor Laws which affect natives will not long be left untouched. At present the trade is chiefly skirmishing with outposts. Mr. Merriman is visibly weakening before the strong pressure of the wine farmers. He is willing "to reduce the excise upon wine and brandy to one half" and even to give these gentlemen greater relief than that. Incidentally he drops the remark that "the native is in a strait-waistcoat, poor chap." The Transvaal Government Commission which was appointed to enquire "inter alia," into the propriety of reviving the distillation of spirits, and of relaxing the statutory restrictions upon the supply of intoxicating liquor to coloured persons, is still engaged upon its task. *The Star* thinks that it "will probably continue its deliberations just as long as the innumerable other bodies of the kind which have been created by the Government, as a modest livelihood for deserving politicians." There is no secret however about its leaning to the relaxation of the Native Liquor Laws. Mr. G. G. Munnik, M.L.A., a member of the Commission, has already outlined the course which he and his brethren intend to take, by assuring the wine farmers that if they (the Commissioners) could be of any assistance to them in their report they would not fail. A more scandalous revelation of bias in a Government Commissioner it would be difficult to find. He is also credited with saying that "there is practically no drunkenness at Delagoa Bay,.... that the Kaffirs there did not drink brandy, but Portuguese wine, and they were sober people."—A statement which, as a correspondent to *The Leader* said, "to those who know the facts—is grotesquely untrue." But untrue or not, it is the straw upon the stream which shows the trend of the current. For most thinking people the evident bias of the Commission will render its report unworthy of regard, but it will give the Transvaal Government a great weapon with which to fight in the interests of the trade.

To-day it is an affair of outposts. The efforts of the friends of the Drink Traffic are chiefly confined to agitation, evidence given before Commissions, not always of the most reliable kind, and to the formation of strong committees whose duty it is to watch for any opening to push the traffic among the natives of these Colonies. To-morrow it is probable that something worse than the defeated "Beer Bill" of 1907 or Mr. De Wai's Liquor Bill of the same

year, introduced into the Cape Parliament, will be launched in the interests of "the Trade." We devoutly hope the Union Parliament at least will be wise and strong enough to refuse its sanction to any such measure.

Those of us who remember vividly the condition of the mine natives in Kimberley or on the Reef prior to the imposition of those restrictions which are now enforced, and who have no direct interest in the Liquor trade, view the position with unqualified alarm. In many a compound and along the Rand, the drinking habits of the natives, even now are a menace to life and limb, and the greatest hindrance to their uplifting. Then the savagery was beyond description! To return deliberately to those conditions would be a crime of the deepest dye. To our thinking, the sobriety of the coloured races of South Africa is far more important to the country, than the solvency of the wine farmers of the west.

In this great cause of social purity, we do not regard it as any hardship that we are involved in these restrictions. It is better that it should be so. Our desire is not that the restrictions now enforced among native and coloured people should be relaxed, but that they should be applied to a wider area, and include the white citizen as well. So may it be.

THE INDIAN PRESS APPEARS TO BE thoroughly aroused where-
Our Friends ever our Delegate Mr.
in India Polak has had the opportunity of speaking.

A list of the Journals which have already espoused our cause or have spoken on our behalf with no uncertain sound, would be a very long one. It would include *The Times of India*, *The Bombay Gazette*, *The Paru*, *The Oriental Review*, *The Sanj Vartaman*, *The Rast Gofsur*, *The Indu Prakash* and other important papers. Articles which reach us by every mail are full of sympathy with South African Indians, and hot with indignation over the treatment which we are receiving from the Transvaal Government. It seems likely that in time all India will respond to our cry. It has never been our desire to increase the embarrassment of the Imperial Government in this way. Agitation in India, which is already writhing under its own wrongs, could only be justified by absolute necessity. Unfortunately that necessity has arisen. We have suffered for nearly three years. We have appealed for the most elementary justice again and again in vain to the local and Imperial Government. We have exhausted every means that ingenuity could suggest to settle this business

without compromising conscience. And we have utterly failed! We have failed to awaken the sympathy of the great majority of our fellow-Colonists, and we have failed to move either Government to redress our wrongs. One thing remained, perhaps the most potent weapon of all, that was to appeal to the great heart of our Motherland. And we have done it! Should this appeal add to the difficulties of the Imperial Government in India, we shall be sorry, but we cannot help it. We can only suggest that the sooner this vital matter is settled in South Africa, the sooner will one of the most agitating, irritating, questions of which India is just now full, be removed from the realm of politics. It is our desire that England and India should find a common ground for united harmonious action, and that agitation should cease altogether in that Empire of the East. But to us it appears that peace may be bought at too great a price, and such a price would be the surrender of our manhood, and the degradation of conscience. We shall use bloodless weapons. We shall never be found on the side of brute force. But neither shall we be found willing to relinquish the struggle until our end is gained.

WE REJOICE TO NOTE THAT THE Bombay Agents of the
True Bombay and Persia
Patriotism! Steam Navigation Co.

Ltd., have written to Messrs. Dada Abdulla & Co. as follows:—"We have instructed our Delagoa Bay and Durban Agents not to book Indian Deportees, as we find South African Indians do not wish their brethren deported from South Africa to be booked by our line." This is a step in the right direction. Patriotism like this should spread. We have already pointed out at different times that India can greatly help us in our struggle, if the desire for gain through South African trade were to give place to a disregard for temporal loss, and a systematic withdrawal from those commercial enterprises which are of inestimable value here. The suggestion that India should refuse to supply any more indentured Indians to Natal is in line with this, and in many other ways such harmony of action between the Motherland and her suffering children here would greatly aid to end this trouble. Certainly no line of steam ships controlled by Indian companies should make a penny out of these Deportees. Their treatment has been shameful, and nothing in the annals of British administration has been less creditable to the Imperial Government, than the stolid indifference with which this deportation of British Indians through Portuguese territory has been watched and permitted.

IT APPEARS TO BE A CONSTANT PER-
plexity to the good people
Rhodesia of Rhodesia, and to those
who are interested in the
development of that country, why
the Imperial Government should have
sanctioned the Transvaal Asiatic Law,
and have refused to sanction a similar
measure for this sister Colony. We
notice the *Transvaal Leader* of the
12th inst publishes a contribution on
"Rhodesia to-day" in which this
paragraph occurs: "Why coolie im-
migration should not be compatible
with the welfare of the Transvaal,
and at the same time be, according
to the Imperialistic view, desirable
for Rhodesia, is baffling." It is by
no means baffling to us. We pass
over the insulting term 'coolie', as
no doubt the writer is ignorant of the
usages of courtesy—such ignorance
is very common in South Africa—
and we deal at once with the main
question. The Imperial Government
has never looked with pleasure on the
Asiatic laws of the Transvaal. Lord
Crewe said so much the other day,
and used the word "regret" in this
connection. The Imperial Govern-
ment yielded only to the determina-
tion of the Transvaal, and regretfully
put "policy" in the place of "justice."
But when it was not hampered by
the particular kind of pressure which
made the request of the Transvaal so
powerful, another course was adopted
and the Imperial Government made
haste to repudiate the idea that it
favoured the exclusion of Asiatics
from British territory. That is one
reason why the Royal sanction to the
Rhodesian Ordinance was refused.
It was a tardy return to the path of
justice. There was also another
factor in the change of policy which
is of Supreme importance. The Im-
perial Government did not want to
incur the possibility of another passive
resistance campaign. If the Trans-
vaal Indians had easily given way
before the Asiatic legislation which
affected them, Rhodesia would prob-
ably have also carried its point.
Rhodesia may regard the prolonged
passive resistance struggle in the
Transvaal as the true secret of that
apparent change of front which has
"baffled" many a wise head. It is
this experience which leads us to lay
emphasis on the far reaching effects
of the local movement in the Trans-
vaal. The struggle has been already
successful. It has given the Imperial
Government good ground for refusing
to sanction the extension of this in-
iquitous legislation. It has set an
object lesson before South Africa,
which will not be forgotten for many
years to come. It has proved the
wisdom and power of passive resist-
ance. If nothing else were the issue
of this great sacrifice it would still be
"well worth while." Once more, our
Transvaal brethren are not acting in
their own interests merely, they are
suffering for us all. The Indian
leader far up in Rhodesia feels the
blessing of their devotion. In Natal

and Cape Colony the Asiatic communities are made strong to resist injustice. Indians everywhere watch with anxious eyes the stalwarts of South Africa. And everywhere this influence is felt. It was said that the Iron Duke tramped through the ranks of waiting men on the field of Waterloo on the eve of battle repeating, "What will England say if you falter now?" The repeated question nerved the hearts of those soldiers to great endeavour. They saw in fancy the eyes of their homeland watching with anxiety, hope, and pride, that far off field. They imagined the shame and degradation that cowardice would bring, and they fancied how the light would die from those watching eyes if they "faltered now." But they did not fail. In the strength of that vision they fought and conquered. Neither shall we fail! Beloved eyes are on us too. The eyes of the motherland, the wistful eyes of Indians everywhere. No, we shall not fail! But whether in the Transvaal, the Cape Colony, Natal or Rhodesia we too shall form a "United South Africa," pledged to see this thing through, though, it may be, we die for it!

WE PUBLISH TO-DAY THE FINAL REPLY from the Governor of Johannesburg gaol to the request of the British Indian Association that the Moulvi Ahmed Khan should be allowed to visit the Indians, now imprisoned. The reply is a refusal. We understand that duly accredited Ministers of Christian Churches are permitted this privilege, and we cannot see any valid reason why it should be withheld in this case. The refusal too, of the Attorney-General to grant any relief to the Mahomedans through the Fast of Ramadhan is not less perplexing. We protest that it is the duty of the state to see that the religious needs of those who are incarcerated in our gaols, are properly provided for. It should be a first principle with those who are in charge of prisons, to endeavour to surround them, during their imprisonment with the best of influences, to try and encourage any desire that they show for religion, and to place no hindrance in their way, when they wish to come into touch with the leaders of their faith. It appears as though this principle were ignored in the Transvaal.

Answer to Correspondent

"VENI SAP." After reading the correspondence, and affidavit in the matter of Kamadu, we consider that it is not advisable to publish them. It would appear that the affidavit does not quite represent the facts in their true light. We should be glad if you would inform us of any further developments.—Hd: fth

Report of the Education Commission

The Commission appointed to specially consider:—

(a) The advisability of adopting in Natal the principle of free and compulsory primary education, and, if it is adopted, the method of meeting the resultant financial obligations, whether from general revenue or from a special education tax; (b) The necessity for providing further school accommodation throughout the Colony on a uniform plan, and if it is provided, the question whether the cost of the buildings and equipment should be defrayed entirely from public funds as at present in the towns and larger townships in the Colony, or in equal parts from public funds, and from local contribution; (c) The best means of encouraging technical education; (d) The provision of Government schools preparatory for Government secondary schools; (e) The provision of a central resident training college for European teachers; (f) The establishment of centres in Natal and Zululand, of Institutions where the sons of Chiefs and Natives desiring to be teachers may get a plain education and instruction in the principles of agriculture and other industrial work; and (g) The question whether, in the event of the founding of a South African resident and teaching University, it would be in the best interests of the youth of this Colony that they should matriculate directly from the secondary schools of Natal into such a University:—has issued its reports and after dealing with A.—Free and Compulsory Education, B.—Country Schools, C.—Technical Education, D.—Preparatory Schools, E.—Central Training College, F.—Native Education, G.—The South African Teaching University, states as follows:—

Claims of the Half Caste

The educational claims of the half caste have been strongly urged upon the Commission in various parts of the Colony, notably in Zululand and Alfred County. The colour prejudice has rigidly excluded this class of children from the regulation Government schools. In one case one of the children of a family was, as happened, admitted to a European school, whilst another was rejected on account of its more pronounced colour. Now, it goes without saying that every half caste who has been refused the status of his white sire may become a formidable menace to the body politic, should days of native disaffection again come upon us, as come they will unless we set our social fabric permanently in order. The Commission was much impressed by the evidence of a half caste resident in Zululand, who stated that for lack of local facilities, he had sent his children to the coloured

school in Maritzburg, at considerable cost for school and boarding fees. He stated that if local schools existed a large number of children would be found to attend. In many cases but for the intervention of religious bodies children of this class would receive no education at all, and the Commission strongly recommends to the Government the policy of reasonably alleviating the disabilities referred to, instead of ignoring the disastrous possibilities which may otherwise ensue.

Indian Education

Though this matter is not specifically mentioned in the order of Reference, the Commission feels bound to call attention to the grave disabilities under which the Indians in Natal are placed as regards education. Our Indian population, which exceeds that of the European colonists may be divided into (a) Indians under indenture, (b) free Indians, and (c) the so-called Arab merchants or Mohammedan traders. For the children of class (a), save in the case of one or two planters only, no educational provision is made whatever, and the Commission is of opinion that it should be made compulsory on the owner of any estate where there are twenty or more Indian children of indentured employees, between the age of 5 to 12, to supply them with elementary education at the employer's cost, preferably by teachers of their own nationality, who would act at a much lower salary than a European teacher could afford to do. The Commission feels bound to express its regret that, while the large employers derive great benefit from the services of Indians, these employers show themselves so callous in regard to the future of the children of their servants, and so little alive to the future interests of the Colony, on the score of a little expense. (b) With regard to the children of the free Indians, the Commission would recommend that in districts in which this class of our population is most congested Government primary schools should be established. The contributions of this class of citizen to the revenue entitle them as our fellow-subjects to elementary education at least. (c) As regards the children of Mohammedan traders, who generally live in towns, the education facilities already provided for Indian and coloured children seem to the Commission to be adequate; while for those who live in the country, if primary schools are established, as already proposed, such children would be provided for.

Conclusions

By way of summarising, to some extent, what has been said in the preceding pages, the Commission submits the following main recommendations:—

(1) That primary education up to sixth standard be compulsory; and

that parents who are able continue the payment of school fees.

(2) That pupils after leaving the primary school be compelled to give part-time attendance at continuation schools, up to the age of seventeen years.

(3) That committees to supervise local educational matters be created in the Boroughs, Townships, and Magisterial Divisions; and that the powers be purely advisory; these committees to be composed of four or six members, in the Boroughs and Townships half to be appointed by Government and half by the Municipalities, with the Mayor *ex officio* as chairman; in the Magisterial Divisions the choice of members to follow lines similar to those observed in the election of Road Boards, with the Magistrates *ex officio*, as chairman in each division.

B:

(1) That in the country districts Government built suitable schools, where needed, and in addition defray wholly or in part the expense of boarding children whose homes are so distant as to prevent their attendance, and whose parents are unable to bear the cost of boarding.

(2) That immediate relief be given to the deficiency in accommodation and general unsuitability of many of the schools of the Colony—notably in Durban—by extensions, improvements, and erections of new buildings in central localities.

(3) That provision be made for the systematic medical inspections of all pupils at the Government schools in the Colony.

(4) That in addition to rifle and Indian club exercises, Swedish drill be adopted throughout the Government schools in the Colony.

(5) That private schools throughout the Colony be registered and licenced.

C:

(1) That hand and eye training become an integral part of the educational system of the Colony at all ages, and for both sexes, without additional charge; all schools to be planned so as to provide rooms specially adapted for hand and eye work; and an expert, specially trained, to be appointed to organise and supervise this department in the schools.

(2) That a well-appointed technical institute be founded in Pietermaritzburg, on the lines of Durban Technical Institute; in the townships and populous centres throughout the Colony night classes to be established, approximating in their work to the subjects taught in a technical institute; the Government to draw up regulations for the purpose of assisting in the establishment of committees in the before mentioned centres whose duties would be the organisation of night classes, etc.; and the Government also to contribute towards the

necessary expenses on the pound to pound principle.

(3) That a special officer, familiar with the methods of technical education, be appointed to assist in the organisation of night classes in the townships, etc.; and, meantime, that such duty be undertaken by the present Inspectors of the Education Department.

D:

(1) That boys and girls intending to proceed from a primary to a secondary school be required to do so not later than the age of twelve, and after having received special preparation.

(2) That Government preparatory schools, be immediately established.

E:

That a central resident training college for European teachers, in affiliation with the Natal University College, be organised.

F:

(1) That there be established two Government controlled institutions, one in Natal and one in Zululand, in which Natives, including the sons of Chiefs, would receive instruction in agriculture and handicrafts, and also an elementary education; the two classes of teaching to run concurrently; the medium of instruction up to the third standard be the mother tongue.

(2) That such religious instruction as is given be strictly undenominational.

(3) That the ordinary instruction at such institutions be extended in the case of particularly proficient scholars, with a view to advancing the latter to the status of qualified teachers of natives; training classes being absolutely necessary for the production of competent native teachers.

(4) That such institutions be under the direction of a European Superintendent and staff.

Half Castes:

That, where the necessity exists, schools for half castes be established.

Indians:

That the educational claims of the Indian population receive due attention.

Moulvi's Visits Prohibited

From Governor, Johannesburg Gaol,
To Chairman British Indian Association.

With reference to recent correspondence regarding an application for Moulvi Ahmed Khan to be permitted to pay weekly visits to Indian prisoners I am directed to inform you that the permission asked for cannot be granted.

W. S. BATEMAN

Governor.

Female Education

[SPECIALLY CONTRIBUTED]

We have perused an article on the above subject which appeared in one of the South Indian Journals, *Swadeshimithra* and noticed its contents with great satisfaction.

It is stated in the article that Shrijut V. R. Rajarathna Moodaly, Indian Interpreter, Umhaz Court, Durban, sent his family including his eldest son and daughter, to India he present at the Great Maha Magam Festival, which was celebrated at Kumbakonam during the early part of the year.

During their sojourn, it was decided that Shrijut V. R. R. Moodaly's daughter, Shrimati R. Goonaruthinammal should remain in the Motherland and take up a course of study in the Tamil vernacular in particular.

Through the assistance and recommendation of Shrijut N. Thunbiappa Chettiar, late of Durban, and Shrijut M. Narayanasamy Naiddoo of the Nellikuppam Swadeshi Spinning and Weaving Co., Ltd., Shrimati Pundithai Achalambigaiammal, a Brahmin lady of high culture and remarkable ability was engaged to give her tuition. Shrimati Goonaruthinammal is now studying for the Madura Pundithai Entrance Examination.

The pluck and energy of this girl are worthy of admiration for she is only young and is separated from parents and other relatives by thousands of miles for the sole purpose of study.

The sympathy of the parents with the aspirations of their daughter is also to be highly commended and is evidently recognised with admiration by our friends in India if we may judge from many reports in the Indian papers. It must be remembered that our young friend was for a while in charge of the Durban Tamil School and she also held the position of Secretary, while her mother Shrimati Sowbhagiammal is connected with the Durban Indian Women's Association, which is an organisation for the elevation of women. Shrijut V. R. R. Moodaly and family are enlightened people and it is notable that the former has done a great deal for the promotion of female education which is an important factor in the building of a nation.

IN PRAISE OF GARDENING. "Gardening is one of the enjoyments which one appreciates more and more with the advance of years," said Lord Rosebery. "When other amusements leave us from want of strength or aptitude, gardening remains to be an increasing enjoyment and pleasure. No one who appreciates the daily task and toil of the gardener can fail to see that there is no calling that can, or should, raise the nature and the mind of man so completely as his.—Public Opinion.

Supt. Vernon's Case

III Si's Claim

Dismissed with Costs

Mr. Lionel Gill, in the Court of the Resident Magistrate this afternoon, gave judgment in the action brought by Ho Si against Supt. John G. Vernon for the recovery of £100 as damages on account of trespass alleged to have been committed by the defendant.

Mr. Benson appeared for the plaintiff and Mr. Bernberg for the defendant.

The Magistrate, in the course of his judgment, said:—It is common cause that on the 1st of September last, the defendant, a Superintendent in the Transvaal Town Police, accompanied by several constables, went to the shop occupied by the plaintiff, and after knocking on the front and back doors demanding admission and receiving no reply, ordered a constable to climb over the corrugated iron fence at the back of the shop and unbar the gate. This the constable did, and thereafter the defendant with a sergeant entered the yard and walked through the shop in search of the plaintiff. The defendant's intention was to arrest the plaintiff, and any other Asiatic he might find there who had contravened laws dealing with Asiatics.

The ground upon which plaintiff bases his claim is that defendant was armed with a warrant which was illegal, and that he had no right to enter the premises, as the plaintiff had committed no offence justifying a police officer in entering upon his premises in the way in which the defendant did.

The following I have found to be facts in the case, and on these facts I shall base my judgment:—On June 25 last, the defendant entered the plaintiff's shop, which was then open for ordinary purposes of trade, and demanded to see his registration certificate. The plaintiff failed to produce it, saying he had burnt it. This was a contravention of Sub-section 3 of Section 8 of Act No. 2 of 1907. Now it is argued that when the defendant entered plaintiff's shop the latter had committed no crime or offence, and was not suspected of having done so, and consequently defendant had no right to enter for the purpose for which he did, and was a trespasser. This contention may be perfectly correct, and the plaintiff may have been within his rights had he ejected the defendant. But the fact remains that he refused to produce his certificate, and thereby contravened the law. That being the case, the defendant was justified in arresting him there and then, or later if he pleased. And for the purpose of this arrest he was entitled to enter upon the plaintiff's premises and arrest him without a warrant in terms of Sub-section 3 referred to. It may

be argued that there was an unreasonable delay between the 25th June—the day on which plaintiff refused to produce his certificate—and the 1st September, the day on which the alleged trespass on which this action is founded took place. But this delay is explained by the evidence of Plainclothes-constable Krause, who was present on the first date, and who states that the plaintiff was not arrested then because a criminal prosecution was pending against him on a charge of public violence. I am of opinion that in view of the contravention of Sub-section 3 of Section 8 of Act No. 2 of 1907 referred to above, the defendant acted within his rights in entering plaintiff's premises on the 1st September, whether he was armed with a lawful warrant or not. Judgment will be entered for the defendant, with costs.

It is understood an appeal will be lodged against the judgment.—*Transvaal Leader*.

Superintendent Vernon and the Law

A Letter from Mr. Benson

Mr. A. S. Benson's letter in the press alluded to in the sub-leader of last week was unavoidably held over:

A week or two ago the public were enlightened with regard to the motives which inspire Superintendent Vernon in what he considers to be the proper discharge of his duties under the Asiatic laws of the Transvaal. Hitherto the Government have taken no active steps in the matter, but in order that there shall be no mistake about the necessity for immediate action I desire to make public certain incidents which have recently transpired.

On or about April 19 of this year 26 Chinese were arrested and lodged in gaol in connection with what is now known as the Chinese riot case. Whilst they were still incarcerated, awaiting trial upon this charge, Superintendent Vernon went up to the gaol, and asked them all to produce their certificates of registration, and to satisfy the other requirements of Act 36 of 1908. With one exception, all declined to comply with the request, and were accordingly charged with this offence in "B" Court. I appeared for the accused, and by consent, at the request of the Crown, they were remanded for a week. On the remand day the Crown again asked for a postponement, to which I again consented without demur. The question of bail did not arise, as they had all at that time been refused bail in "A" Court on the riot charge. The third day of hearing came round in due course, and again the Crown asked for 10 days' remand. To this I objected, but the Court overruled my objection, and granted the Crown the postponement asked for. On the fourth remand day the following telegram was read in the Court by the

Public Prosecutor: "Please remand case of 28 Chinese *sine die*, pending further enquiries to be made," or words to that effect. This remarkable request purported to be sent by one Chamney, of Pretoria. I do not bind myself to recollect the *ipsissima verba* of the wire, but a remand was asked for *sine die*, as I have stated. Against this further remand I strenuously objected, and the Magistrate, though again over-ruling my protest, made it perfectly clear to everyone that the magistrates of Johannesburg take no instructions from anyone in the discharge of their judicial functions. Eventually, when my clients came before the Court for the fifth time, the Crown withdrew the charge, without having led one single word of evidence against my clients.

Whether in point of law Superintendent Vernon had any right to enter the gaol with a view to making a waiting trial prisoners commit an offence against the law is a matter which I need not here discuss, but it is manifest that so far back as April last the tactics of this police officer were not altogether approved by the authorities.

The next public incident in Superintendent Vernon's career is what is now generally known as "the hounding-out process," of which this officer proclaimed himself to be the devotee. About a week later, and following hard upon his damning admission then made, this protector of the law procures what he is pleased to call a search warrant.

This particular warrant was issued on Vernon's own affidavit, and was made out in his own handwriting and phraseology. It was an extraordinary and entirely illegal document. I need not now discuss its details, as they have already been argued in Court; suffice it to say that under its authority Superintendent Vernon was expressed to have the power to enter at any time of the day or night any house or place in Johannesburg which might be pointed out to him, and there to search for and arrest any number of Asiatics, unmentioned by name and unspecified in any way.

Armed with this "letter of marque," the Superintendent entered the Cantonese Club one Wednesday afternoon, and, with the assistance of a cartload of subordinates, arrested 66 Chinese for failing to comply with his demands after his entrance into their private club upon an illegal warrant.

After a considered judgment, the Magistrate discharged the accused, on the initial objection that they had been illegally arrested.

Apparently anticipating the Court's judgment, Superintendent Vernon decided that what he could not do with a warrant might perhaps be done without one. He and his subordinate officer, Krause, thereupon at a subsequent date entered the private stores (and dwelling-houses combined) of Lee Ah Fat and Yun Chow, without a warrant of any sort in their possession,

Having thus intruded, they compelled the owners to commit an offence against the law by asking them for their certificates, the production of which was in both cases declined. Both these cases came before the same Magistrate on the same day. It was admitted by the Crown that the facts were identical in each case, and on that understanding the Magistrate, after hearing argument, reserved his judgment, and remanded the accused until September 30. On that date Lee Ah Fat was called up, and the Magistrate delivered his judgment, and discharged the accused, on the ground of illegal arrest. The second accused, Yun Chow, then entered the dock, and at this stage something occurred which I sincerely hope is unprecedented in the history of our Courts. Superintendent Vernon came over to the Public prosecutor, beside whom I was sitting, and asked him to apply to the Court for a remand until October 2, on the ground that another Magistrate would then be sitting, when he (Vernon) hoped he would get a conviction. Needless to say, the Magistrate was neither to be coerced nor bluffed. He at once discharged the accused. I have hitherto refrained from commenting on the facts I have put before the public, but with reference to this last incident it is clear that Superintendent Vernon was actuated by one or other of two motives. Either his intention was publicly to insult the Magistrate, who had just delivered a considered judgment, based upon identical facts, with reference to the two accused, or else he hoped to persuade the Magistrate who will sit on October 2 in "B" Court to reverse the judgment of a brother-Magistrate. In either case, it was, as I have said, a gross insult, publicly offered to our magisterial bench, by a police officer who has yet a great deal to learn. Assuming that Superintendent Vernon honestly considers the Magistrate was wrong in his decision, it is always open to him to ask the Public Prosecutor to bring the matter to the consideration of the Attorney-General, who would doubtless take the course usually taken in such cases.

In an untried recruit ignorance of the fundamental principles of law might be excused, an excess of zeal and a feverish desire for conviction—all costs might be forgiven, but from a Superintendent of the Transvaal Town Police the public has at least a right to expect a modicum of brains, flavoured with a relish of fair dealing.

And the amusing feature of it all is that if the authorities want all the passive resisters in gaol they can attain their desire for the asking at 24 hours' notice, without the trouble and expense of making illegal arrests—either with or without warrant. I have been especially asked to make it known that, while the Chinese passive resisters have no objection whatever to going to gaol in defence of their

political beliefs, they have a rooted objection to receiving illegal treatment at the hands of a man who wants to hunt them like cattle.

The South African Indians

The Climax of Injustice

The South African Union Act has passed both Houses of Parliament, and Boer and Briton are gratified. They have got what they wanted, and what they did not want has not been thrust upon them. They did not want the Indians to have any voice in the constitution. They did not want them to form a part of the organic whole. These despised pariahs are only to be tolerated as an unmitigated nuisance, an ugly excrescence on the body politic, which must be lopped off. The Indian residents of Natal had the right of voting, and this right carried with it that of a seat in the representative assembly of the Colony. We do not know if any coloured representative was ever returned to the Assembly. But allowing, for a moment, that this was never done, the inestimable right was there and there was always chance of an Indian getting admission to the Colonial Legislature. This franchise has been taken away from our countrymen, and we wonder what will be the next move of the enemy in his campaign of scandalous injustice and shameless oppression against them. We are afraid the white colonists will not rest, until they have swept out the whole mass of swarthy immigrants into the sea. They do not want them any longer. The purpose for which they were required in the early stage of development in South Africa has been fulfilled. Their very virtues have gone against them,—their frugality, their industry and perseverance, their temperate and orderly habits. If they had not been so good, they would not have been so successful in trade and business, and would not have drawn towards them the envy and jealousy of the whites. Race and colour prejudice has been emphasized and aggravated by the economic problem, which as it touched their pockets, hit them in the sorest part. So they are determined that these Indians shall go. The rights of property, prescription and person, the most elementary rights of citizenship, must sink before the dictates of selfishness. The motto most appropriate for the colonists to blazon on their banner is, "Might is Right!"

Mr. Polak, the representative of the helpless and the oppressed in South Africa, has been ceaselessly active in their interests. Since his arrival in Bombay, he has done much to rekindle public interest in the cause he has at heart. "The real question," he says, "that must be settled is, what is the status of India within the Empire." Her status all along has been that of the Cinderella of the Empire! She is the poor, bedraggled,

serving maid of the Empire. Poor as she is, she has been made to serve on occasions as the milch-cow of the Empire. She has been made to pay charges which ought to have been paid by Great Britain. A writer, drawing up a scheme of the defence of the Empire, has lately suggested a plan, whereby India must contribute a substantial share towards it. All loyal Indians, all true patriots, are for the absolute security, the greater glory of the British Empire. We should participate in the responsibility of the imperial scheme, provided our share of it is fair. But we have at the same time, a right to claim a place commensurate with our dignity and self-respect, in the imperial brotherhood. "India is the Empire," says Lord Morley. Who realizes the full import of these words? Not England quite, and least of all, the colonies.

The practical question is: How are we to help our suffering brethren? Is it possible to help them? We cannot shut our eyes to the fact that in the last resort, the colonies will be master of the situation. We may raise an uproar throughout India loud enough to reach the skies. But what boots it all? We do not want to enlist the sympathy of the Indian Government, for on this question it is in sympathy with us. We cannot, we are afraid, influence the Government at home. An overwhelming majority of the members of Parliament will be with their kith and kin across the seas. But even if the British Government harbour any sympathy for the Indians in the colonies they can only use moral "suasion" which, however, can never go far, and which, although exercised on occasions, has effected very little. They cannot enforce their argument so far as to provoke a colony to break away from the mother country. The problem is one of overwhelming difficulty. It can only be solved, if it is ever solved, at an Imperial Conference, where India is properly represented. Meanwhile we must agitate. If our efforts secure nothing tangible, we shall, at least, have done our duty. We may arouse attention in England and in South Africa, and that might lead to a *modus vivendi*. There is not much room for hope; but that is no reason to maintain a lifeless, listless attitude.—Sanjivartman

AN ACKNOWLEDGEMENT. "We are indebted to INDIAN OPINION, Phoenix, Natal, for the portrait of Mr. Polak reproduced here," says the *Modern Review* for September, which acknowledgment is preceded by the following prayer:—"Our sisters and brethren in South Africa are fighting a most heroic and glorious fight,—a fight which is far more heroic than any sanguinary battle. We are proud of them and ought to do all that we can for them. We pray to the Father of all nations to give them faith and strength to carry on the struggle, unto death if need be."

The Chinese Riot

Firing on the Police

Heavy Sentences

At the Rand Criminal Sessions this morning, before Mr. Justice Mason, the case against twenty-six Chinamen charged with the crime of public violence on the occasion of the riot in Alexander Street on the 18th of April last, was concluded.

Mr. Douglass, in addressing the jury for the Crown, pointed out that the prisoners had not contended that they had acted in self-defence. Their contention was that they had nothing to do with the matter at all, so that the jury found that they were at all engaged in the riot they must find them guilty of the crime of public violence. There were two distinct parties in this disturbance, and there was a considerable amount of violence between them. The original cause of the dispute was that some money had been collected for the purpose of resisting the law in connection with registration. There was a split between them. They divided themselves into the party of resisters and compliance. The party of compliance wanted to apply the money to some charitable purpose, while the party of resisters wanted to prevent them using the money at all pending negotiations. A compromise was ultimately effected, and the money was applied in various ways, more particularly in erecting a ward for Chinese in the Johannesburg Hospital. The two parties subsequently met on the day of the riot, and had it out, and it was so they endangered the public safety. They did not confine themselves to attacking one another. When the police came upon the scene they attacked the police. He maintained that every person who took an active part in the disturbance was guilty of the crime of public violence. He then reviewed the evidence against each of the prisoners, stating that if the jury had any doubt about the individual cases against whom there was only one witness they should by all means give the prisoners the benefit of the doubt. But, in regard to the others against whom there was more than one witness he claimed that the jury must come to the conclusion that they were guilty of the crime of which they were accused.

Mr. Taylor, for the defence, urged the jury to dismiss the case against those of the prisoners which was based on the evidence of one witness alone. He maintained that it was extremely dangerous to convict on the evidence of one of these Chinese witnesses. Proceeding, he pointed out that the majority of the prisoners had been arrested merely on suspicion. He emphasised the point that much of the evidence against the accused was obtained after they had been

arrested. Twenty-nine men were arrested, but only six revolvers were found. He maintained that an attack was made on the passive resisters and that those of the accused who were concerned in the affair were merely defending themselves. He condemned the evidence also as not being sufficient to identify any of the accused.

His Lordship, in addressing the jury, said that all they need consider was whether the accused took part in some active way in the riot which undoubtedly took place on April 18 last. It did not matter whether they carried sticks or revolvers. The question was did they take an active part in the riot. He did not think they need consider who was to blame for the disturbance. Even if the riot was started by the non-resisters, people were not entitled to have a pitched battle in the streets because they had a quarrel to settle. On the question of self-defence it had not been contended for one moment that the resisters should take up arms to defend themselves. The evidence against the prisoners might be divided into two parts. Chinese evidence and European evidence. The importance of the division was this, that the whole of the Chinese evidence against the accused was brought by members of the other party—the non-resisters—and therefore it was of importance to consider generally the evidence of the Chinese witnesses. They told a story which was remarkable. They said they had been to a peaceful feast of "Hu" and were returning to their homes or the Cantonese Club when suddenly the resisters came upon them with revolvers and began firing at them without any provocation whatever. He thought it was an absolutely incredible story. On the other hand the story told by the defence was equally incredible, that the accused should have locked themselves in their rooms without taking any note of what was going on outside. It was for the jury to decide whether they could believe the prisoners or the evidence of the Chinese witnesses. Those witnesses never saw one of the non-resisters fire a shot, a fact which he thought made their testimony extremely doubtful. Another point against them was that the people who pointed out the accused to the police had given no evidence against them. The evidence had been given chiefly by other people, and it was quite clear to him that the non-resisters had been a good deal smarter than the other side. That they had got on the side of the police and got the police to arrest the other side. Not a single non-resister apparently was taken into custody until a special complaint had been made. It seemed to be that having regard to the strong feeling between the parties it would be dangerous to rely on the evidence of people hostile to the accused for their conviction. If they decided

that the Chinese evidence was reliable then, of course, they would convict the whole of the 26 prisoners. His Lordship then went on to review the evidence in each case, and stated that only against seven of the prisoners was there any independent evidence, and which he dealt with at some length.

The jury, after retiring for about an hour, brought in a verdict of guilty against 17 of the accused, of which seven were, in their opinion, aggravated cases, whilst the others were participants in the riot, and were recommended to mercy. The other nine prisoners were found not guilty.

Mr. Douglas said there were two previous convictions against one of the accused.

His Lordship, in giving judgment, said it was clear there had been a most serious riot, which had resulted in injury to several people, as well as danger to many others. It was quite clear also that those who had been found guilty of serious participation in the riot had committed a most serious offence. They had used their revolvers, and two persons had been seriously injured by two of the prisoners. Four others had used their revolvers in firing at the police. Two others had revolvers in their possession, and took an active part in the riot. He would make allowance for the fact that their feelings were much excited, but he nevertheless took a serious view of some of the cases, and must impose severe punishment. One of the prisoners, No. 3, was fortunate in not being tried for murder, and he would be sentenced to three years' imprisonment with hard labour. No. 7, who had clearly fired at several people, would be sentenced to five years' imprisonment with hard labour. No. 9 was the worst offender, who had not only narrowly escaped killing a man, but had also fired on the police. There were also three previous convictions against him, and he would be sentenced to seven years' imprisonment with hard labour. His Lordship, continuing, sentenced two others who chased the police out of the yard with their revolvers to two years with hard labour, two others to nine months with hard labour, and the other prisoners, whom the jury found guilty but recommended to mercy, were fined £15 each or in default two months' imprisonment with hard labour. His Lordship further expressed his regret that the police did not get witnesses from both sides.—*The Star*.

Mr. Gandhi Lecturing

Mr. M. K. Gandhi gave a lecture at the New Reform Club on the 8th on the struggle of the Indians in Transvaal, which, he said, was second to none in the world. Passive resistance required greater courage than the battlefield.—*Reuter*.

A Review and a Reply

"A Tragedy of Empire"

Under this title, Mr. H. S. L. Polak, who is at present touring India in order to rouse public feeling on behalf of the Transvaal Asiatics, has issued a pamphlet explaining to the people of India the grievances of the British Indians in South Africa. It is in reality a long and a bitter attack upon the Transvaal Administration, in the course of which every charge which has been made in the past few years is repeated, together with some charges we have not previously heard of. For instance, it is alleged that whilst in prison Mr. Gandhi was "seized by a berty Kaffir, lifted high in the air, and dashed violently to the ground. Had he not seized hold of a door-post as he fell, he would have undoubtedly had his skull split open!" It is not stated whether Mr. Gandhi complained to the prison authorities, and had the Kaffir punished, but in any case the attack does not seem to us to be one for which the Transvaal Government can be held responsible. We read, too, that the Progressive party in the Transvaal "numbers amongst its adherents most of the British Indian's trade rivals. Many of these are of low degree and foreign extraction, and have only recently acquired British citizenship. But they have cunningly contrived to divert popular resentment against their own business methods—very often extremely questionable methods—by laying the blame therefor upon the shoulder of the Indian trader, and exciting the ever present race-hatred and colour-prejudice that have so strong a hold upon the thoughtless majority and upon the Dutch population, they kill two birds with one stone by endeavouring to secure the removal of their dreaded competitors."

It seems to us, however, that this "Tragedy of Empire" pamphlet might better have been called "The Tragedy of Obstinacy." The complaints are mainly due to the fact that the Asiatics have been imprisoned for persistently, and deliberately, and knowingly breaking the law. It would be just as reasonable for the English suffragettes who first deliberately assaulted the police and then persistently refused to take food in prison, to issue a statement complaining of being starved and suffering ill-health whilst in goal. The point which Mr. Polak, and the passive resisters generally, always avoid, is that if the law can be successfully defied and altered by every minority which is sufficiently obstinate, then it is no use to have any laws at all and we must drift into anarchy. There will always be opponents to every law ever enforced—even to the laws enforcing conventional decency to which some of the Dukoblers object. There will always be minorities. And if the minority must have its way, it will not

be long before chaos reigns. We are sorry for the British Indians in their troubles, but we cannot forget that they have brought them upon themselves, and we are certainly not going to support a campaign which successful must make white rule in this country appear a feeble and ridiculous thing to nearly six millions of black men.—*Rand Daily Mail*.

The Reverend Joseph J. Duke replied on the 7th instant as follows:

Sir,—In a sub-leader on the above subject published in your issue of Tuesday, I notice that you hesitate to accept Mr. Polak's statement that a brutal assault had been made by a Kaffir on Mr. Gandhi, while the latter gentleman was imprisoned in Johannesburg goal. You say: "It is not stated whether Mr. Gandhi complained to the prison authorities and had the Kaffir punished" . . . and you add, "in any case the attack does not seem to us to be one for which the Transvaal Government can be held responsible."

It happens that I am able to supply part of the missing information. When I knew of the shameful assault, the details of which you naturally do not publish, I spoke of it personally to Mr. Roos, who expressed regret, and said that Mr. Gandhi had already told him of it. The Kaffir, I imagine, was not punished, as Mr. Gandhi would make it a point of conscience not to identify the man who had injured him. In similar circumstances, he refused to prosecute the Pathan by whom he had been assaulted.

Regarding the responsibility of the Government, I fail to agree with you. It is perfectly true that the Government had nothing immediately to do with the assault, and that great regret was privately expressed, and I have no doubt was felt, that this had happened, but the Government is nevertheless responsible for the system under which it was possible. The fact is that passive resistance Indians have been classed as "natives" and as criminals, and all attempts to get this altered, so far as I am aware, have failed. As a "native," Mr. Gandhi was locked up on one occasion in a cell with natives, and suffered a night of torture such as Mr. Polak describes. As a "native" he was obliged to consort with natives, and in that enforced contact the assault was committed. Efforts are made now and I believe successfully, to keep the Indians as much as possible to themselves. But so long as they are classed with natives as criminals, and watched by native warders, what happened to Mr. Gandhi in the Fort, to Nagappan at Yokeskei River Camp, and the others in different goals may happen at any moment.

As for your complaint of Mr. Polak's "bitter attack upon the Transvaal Administration," it appears to me that his statements are completely justified: in fact, you do not controvert them. The worst that he

has done has been to tell without palliation what has happened, in the ear of India. This has become a necessity. It was only undertaken when justice could not be obtained here. The Indians have been driven by the cruel injustice of our legislation, and the callous temper of our people, to make their appeal where it will be heard.

The close of your article was quite in keeping with the general treatment of this subject. Let me quote it that the moral beauty of the sentiment may be recognised:—"We are certainly not going to support a campaign which, if successful, must make white rule in this country appear a feeble and ridiculous thing to nearly six millions of black men."

That is, the fine old principle *fiat justitia ruat cælum* has given place, in our politics, to mean expediency.

Correspondence

Encouraging Message

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—I was rather pleased to read in the *Hindu* of the 19th August, the following which appeared in its telegram columns.

"Mr. Polak, Delegate to India from Transvaal Indians, has received the following cable from Mr. Gandhi in London:—

"The Transvaal Government agree to repeal the Asiatic Act of 1907, but they desire to insert a clause in the Immigration Law limiting the annual number of Asiatic immigrants. The Indian deputation have declined to agree to the legal differentiation upon racial lines, and have proposed that a clause may be inserted in the Immigration Law, empowering the Governor of Transvaal to frame regulations fixing the number of immigrants of any nationality, thereby maintaining the principle of legal equality without interfering with the existing powers of administrative differentiation."

Now, sir, if this is true as I believe it to be, it certainly is a very encouraging message to the Indians of the Transvaal particularly and the Indians at large generally. Hope that the close of the struggle is not in the distance, but near at hand if the Transvaal authorities will open their eyes in agreeing to the splendid suggestion of Mr. Gandhi.

I am yours etc.,

BRUSSIASOOR.

PRISON MATTERS. Mr. Parsee Rustonjee and Mr. U. M. Shelat were last week transferred to Diepkloof Prison from Houtpoort. Mr. Anthony Theim has been arrested on the usual charge of failing to produce a certificate of registration and refusing to give means of identification, and sentenced to the usual three months with hard labour. Mr. N. Poonsamy was, on Tuesday last, released from Diepkloof after having served his term of three months.

Registered Indians Deported

The following letter headed "The South African Deputation" appeared in the *Bombay Gazette* from the pen of Mr. H. S. L. Polak:

Sir,—There have just arrived from the Transvaal two men whose stories are as follows:—Ram Avtar Singh is a Punjabi, aged 30 years. Just before the war, and hearing that war was likely to break out in South Africa, he went to Natal and thence to the Transvaal, where he lived in the town of Heidelberg for one year. He was then working on the Netherland Railways, but when the war broke out he subsequently went to Johannesburg where he was at the time of the occupation of that town by the British forces. He was employed by the military under Lord Roberts specially to look after the military horses. At the conclusion of the war he took service at the Modderfontein Dynamite Factory. In 1903 he was granted a permit and a registration certificate the document which, parenthetically it may be stated, was declared by Lord Milner to give the owner an inalienable right to reside in and re-enter at will the Colony of the Transvaal. About three months before the compromise was effected last year, he together with a few other mis-guided men applied for registration under the Asiatic Law Amendment Act, repeal of which is now demanded. He was granted a certificate of registration and was therefore lawful resident of the Transvaal, even on the Transvaal Government's own showing. At the time when it was discovered that General Smuts refused to repeal the old law as promised, Ram Avtar Singh, in common with about 2,500 compatriots consigned his registration certificate, which he had a double right to regard as a badge of slavery, to the flames. This act, however, did not affect the validity of his registration, and, at the beginning of the current year, the Transvaal Supreme Court ruled that a man who is registered, but who, for any reason, failed to produce his registration certificate, would be liable to the other penalties of law, but that, being registered, he could not be deported. Ram Avtar Singh has, however, been deported. He went on business a couple of months ago to the town of Christiana near the Cape Colony border. Here he was arrested for failing to produce his registration certificate on demand. He was brought before the Magistrate, who appears not to have taken the trouble to investigate the facts of the case at all. He was hustled out of the Magistrate's Office by the Police Sergeant in charge of the case; was taken to Cape Town and thence sent to Bombay where he arrived by the *Markgraf* yesterday.

Colonel Seely a little while ago stated in the House of Commons

that lawful residents of the Transvaal were not being deported. The Transvaal Government in this case, has given him the lie direct.

Johansingh, aged 25 years old, was born near Umgeni in Natal, just outside Durban. He is the son of indentured Indians in that Colony. When he was 12 years old his father took him to the Orange Free State, and he has lived in that territory until within the last year. Some months ago, owing to a family dispute, he left his home in Kroonstad and travelled to Ladysmith in Natal to look for work. Failing to obtain it, he went to Zululand and then came to the Transvaal on his way back to Kroonstad. On his arrival at Standerton, he went to the local Magistrate, as was the custom in Orangia and Natal, to obtain a pass. He was subsequently ordered to leave the Colony, but he had no means to do this, having failed to secure work. He was arrested and ordered to be deported to India. He was taken to Charlestown in Natal, where he was kept in jail for some days, and then taken to Durban. Here he explained his circumstances, but no notice was taken of his statements. He was put on board the *Markgraf* and sent to India. He arrived yesterday in Bombay. This man had a double claim of residence in South Africa. He was born in the Colony of Natal and had subsequently acquired domicile in Orangia. The proper course for the Transvaal Government would have been to send him to Kroonstad, in the Orange River Colony where his home was. Instead of this he is deported to a country which he is quite a stranger to, which he has scarcely even heard of, and which is not his mother country at all, without a penny in his pocket, without any clothing other than that which he carries on his back, and without a friend in the world.

A little while ago, Colonel Seely stated in the House of Commons that no Indian who was domiciled in any other Colony of South Africa was being deported from the Transvaal to India. The Transvaal Government have, in this case, also given him the lie direct. Sir, I ask you, is it not time that a mighty effort was made to stop this shocking injustice perpetrated against men who are innocent of any offence whatever. For failure to produce a certificate of registration under the Transvaal Asiatic Act has been expressly stated by the Supreme Court not to be an offence, and therefore not cognisable by it in its judicial capacity. These men, therefore, being unlawfully deported, have been absolutely precluded from obtaining redress in the highest Court of Justice in the Colony. I appeal to my fellow-countrymen here to answer, whether this treatment of fellow-subjects of the Crown accords with their traditional ideals of British justice, and whether they will not wholeheartedly join in the public protest that will

shortly be made in this city against such treatment in order that the hands of Imperial Ministers may be strengthened to do justice to the community represented by these unfortunate men.

The Social Conquest

Of the Hindu Race

In the September number of the *Modern Review* the following remarkable passages occur in Mr. Har Dayal's article under above heading:—

Political dominion is never permanent unless it is based on a social conquest of the subject races. The social conquest must, in the nature of things, follow the political subjugation of one race by another. Political power is acquired by means of military superiority and skill in diplomacy; it is also maintained by the same means. But the social conquest is a slower process; it cannot be accomplished with the help of maxim guns and disciplined armies.

The decay of the moral calibre of a nation paves the way for foreign domination which, in turn, accelerates the process of decline by its very existence. Professor Seeley says that subjection to a foreign rule is one of the most potent causes of moral deterioration. Thus moral decrepitude is both the cause and the effect of foreign rule, just as fever attacks the man whose system has been weakened by intemperance or unhealthy living and at the same time renders him more unfit to resist disease and physical decay.

If the conquered people manage to keep alive their self-respect and dignity through centuries of foreign political supremacy, they are sure to enter into their inheritance of independence some day. The great duty of a subject people consists in guarding the Promethean spark of national pride and self-respect, lest it should be extinguished by the demoralising influences that emanate from foreign rule. The natural almost inevitable effect of foreign domination is the gradual loss of the virtues which distinguish free men from slaves.

National pride is the greatest asset of a fallen race. Conquerors will always teach us that we are an inferior people: their laws and their methods of administration will impress this truth on our minds. A subject people should try to resist the social conquest before they can hope to avert or remedy the evil consequences of the political conquest. A nation that has lost its gold and diamonds may recover them; but a nation that has parted with its pride and self-respect, cannot regain its material prosperity, for it has lost its character, its soul, its life. And the dead do not enjoy the fruits of the earth and its bounty.

"South Africa" again Corrected

By Mr. Gandhi

We give below a cutting from *South Africa* and Mr. Gandhi's reply thereto:—

Another Indian invention exploded! A few weeks ago London was being dosed with cablegrams from the agitating Asiatics in this part of South Africa alleging that a poor young Indian had died as a result of his treatment while serving a short sentence for deliberate defiance of the ordinary laws of the Colony. Whatever the effect of this yarn upon the credulous section of the British public, such statements as this could not go without an official inquiry. Major Dixon, the Magistrate appointed to report on the circumstances concerning the treatment of Nagappan, who died shortly after discharge from prison, says that Nagappan was passed as fit by a medical officer. It is not, he says, clear whether the deceased had two blankets in the camp, and there is nothing to warrant the opinion that sleeping on coir mattresses would have an injurious effect. Though no rice was supplied, there was an ample supply of water. The allegation that deceased was assaulted he finds to be groundless, as also allegations regarding Nagappan's sickness in camp, he having left camp in an apparently healthy condition. The allegations of two Indian witnesses are, he holds, entirely refuted. Deceased had a right to leave camp at any time on payment of a proportionate part of his fine. The Commissioner, having inquired into prison conditions, suggests two or three small improvements, but these have no bearing on the case. The result of all this fuss and invention on the part of the Asiatics has been to show that their compatriot was healthier when in custody and on his discharge than when he returned to his old manner of life.

Sir,—Your Johannesburg correspondent, in his weekly letter published by you in the current issue of your journal has done a serious injustice to the British Indian community in the Transvaal, by misstating facts in connection with the Nagappan case. Moreover your correspondent has omitted to state in his letter, that many men besides British Indians who have read the evidence laid before the Commissioner, have refused to accept the Commissioner's finding, and that Mr. Benson, who represented the British Indian Association at the inquiry, has exposed the weakness of the finding in a three column letter published in the Transvaal press. That letter still remains unanswered. And after all, what is Major Dixon's finding? He does leave it an open question as to whether the deceased had two blankets or not. He admits that the deceased did not have rice

supplied to him. It is very charitable on the part of your correspondent to suggest that if no rice were supplied, water certainly was, and that amply. My countrymen, however, consider that even an ample supply of water is not a substitute for rice, nor has the Commissioner, as your correspondent suggested, found that poor Nagappan was healthier when in custody. Any layman, and I should imagine even a medical man, would consider, as certainly did Dr. Godfrey, that partial starvation and insufficiency of clothing, in the very rigorous winter on the high veldt of the Transvaal, apart from anything else, would be quite sufficient to induce pneumonia, from which this poor passive resister died within six days after his discharge.

In spite of your correspondent, the Indian community and many other unbiassed Europeans in the Transvaal, indeed throughout South Africa, will continue to believe that Nagappan died a martyr to duty, and that his death must lie upon the conscience of those who were in immediate charge of him whilst he was serving imprisonment.

A Grammar of Commercial Honesty

The Rules of Society

It is a touching how little attention is really paid to the teaching of both boys and men how to be honest and to live in harmony with those rules by keeping which alone is society possible.

The great University of Yale evidently realises this, and has started a series of lectures for the senior class of its Scientific School on "Morals in Modern Business," and the first series has just been published in a notable volume under that title by Henry Frowde.

Here is what the founder of these lectures thinks on commercial morality.

Public Opinion and Business

"To judge from the public expression of current opinion it would appear that business operations generally were conducted with a fine disregard of moral principle, as if business men generally needed the drastic coercion of the Statute Law to compel them from 'doing' those with whom they dealt, and even that possibly business successes generally were conditioned upon taking advantage of every opportunity to cheat, deceive, and delude those with whom transactions were conducted.

"Sitting by the club table, in the intimate discourse which follows that certain relaxation of reserve promoted by good dining, I once heard the expression of a noted lawyer that in his judgment the corruption of modern commerce was appalling; that it was the rule for business men to be either cheating on the fly or devising

plans to follow such open dishonesty as could be practised without incurring the penalties of the law. 'For,' said he, 'my office is crowded with those who either want me to get them out of the consequences of their misdeeds or to tell them how far they can go along crooked lines without getting into gaol.'

The Statistics of Honesty

Here is an actuarial estimate as to the prevalence of dishonesty:

"Insurance against dishonesty is as common as against any other catastrophe: the companies stake their business upon the high estimate that their risks are 98 per cent. honest, and the profits of their business show that this is true. Of credits extended by commercial houses the overwhelming majority are paid as a matter of course; the losses by bad debts would be enormous at 3 per cent. of the transactions; their common average range is from one-tenth to three-quarters of 1 per cent.; and the premiums of the credit insurance companies are based on this experience."

Though this is true, the writer goes on to show that:

"In the mad race for riches, busied with the furtherance of its own extraordinary economic development, the community has neglected to carry on, coincidentally, the presentation and determination of what duties and what obligations are involved in the conduct arising from that development. This neglect has permitted a margin of business competition under unethical conditions and according to unethical standards; the financial results of which may be seen in many of the great fortunes, the methods of whose acquisition are obviously scandalous."

Another of the addresses gives an optimistic view, and says:

"We are often discouraged, no doubt. We see things and we read things which, seen too closely, make us lose that perspective needed for just conclusions. But after all, as our vision clears, as we regain that perspective we can but see, surely and not slowly building under our eyes, on solid foundations, the moral framework of American business, building on principles which recognise character as the great basis of credit and an approximation to the Golden Rule as an essential part of the name of the house."

In Utopia—When It Comes

One of the speakers ventured to depict the Utopia to be:

"In Utopia men will have time to devote their efforts to the industry we now most conspicuously neglect—saving our souls: there will be time for geniuses to write their best, and restore literature, instead of hurrying and overworking for superfluous and even harmful things; and time for ordinary men to read and think; to listen to music, and make it."—*Public Opinion*.

New Department's Work

The helping hand which is being extended to Indian students in this country through the medium of the newly formed Bureau at the India Office, is being greatly appreciated by those who are benefiting by it. The Bureau is the outcome of the inquiries made by a committee appointed by Lord Morley, and it seeks to remove the disadvantages under which students from India labour. It is being controlled by Mr. T. W. Arnold, whose official title is "Educational Adviser to Indian Students." The work was generally outlined by the Under Secretary for India in the House of Commons last week, and we are now in a position to add a few details which will show how wide is the scope of what may be described as a new department.

The Under Secretary stated that Lord Morley has determined to charge the Indian revenue with the rent of a house in a central position where Indian societies may unite their activities on behalf of students. This house, we are informed, will be in the neighbourhood of Caxton Hall, not far from the India Office, and the lease will probably be completed this week.

The Bureau will take up its quarters there as soon as possible, and the Northbrook Society, which has its headquarters in Piccadilly, will probably be the first of the Indian organisations to follow suit. The new headquarters will be far more than an office. They may be better described as an Indian club, in which students will be able to gather for mutual intercourse, while at the same time being in the closest possible touch with the Bureau and with their own societies.

Appeal to English Families

Mr. Arnold has briefly indicated the nature of his duties to a representative of the *Westminster Gazette*.

"In the first place," he said, "the Bureau is in continual correspondence with parents in India, who seek to obtain information with regard to courses of study for their sons who are coming to England. We are able to give them great assistance in this matter, and, of course, this also shows that we have a considerable correspondence with heads of Universities and colleges all over the country."

"Then when the students arrive in England they come to me for advice on many matters—such, for instance, as where they shall reside. This is one of the most important of the subjects with which the Bureau has to deal. We are anxious to get these students into the houses of English families who are willing to receive them as paying guests, while the students themselves have the same desire. We are always glad to learn of such families, and I should esteem it a favour if they—or any of their friends who are aware of their willing-

ness to receive Indian boarders—would communicate with this Bureau."

Last, but not least, Mr. Arnold stands in loco parentis to the Indian State scholars, who number between forty and fifty. They are enabled to study in this country through scholarships which they have won in India, and all the arrangements regarding their education here are made through the Bureau.

In brief, the aim of the Bureau is to enable the Indian students to combine their studies with opportunities of acquiring a personal knowledge of English home life, without which they themselves feel that much of the time spent in this country would be wasted.—*The Sheffield Independent*.

To Awaken The Boys

The remarkable effect produced by the higher-grade schools in Denmark is shown in a very interesting article in the *International*:

"The most notable of these private higher-grade schools was the one in Fuenen built by Christen Kold (born 1816, died 1870). This genial pedagogue was himself a child of the people. His language was such that the ordinary peasant could understand him; but he possessed an extraordinary power of making his simple yet powerful words pierce the hearts of his hearers.

A Spirit in a Poor Exterior

"He firmly believed that a noble spirit might dwell within a very poor exterior. He advised his pupils not to give up their peasant manners, nor to abandon their daily work in the field or the stable. But he gave their thoughts and feelings such spiritual inspiration that it opened unlimited possibilities to their continuous inner development. He himself used to say that his aim was more to awaken the boys than to instruct them, for if he was successful in the former they would easily acquire the necessary knowledge and technical education wanted in their after-life. Kold's pupils all ate at his own table, and slept beneath his roof. The daily association and intimacy which thus arose between teacher and scholars became a powerful means of gaining an attentive hearing to his impressive words from the younger generation.

A Model School

"Christen Kold's school became a model for all other popular higher-grade schools which were gradually started in Denmark. The majority of the 'cultured,' who considered knowledge of foreign languages and examinations in all possible subjects to be the only path to true culture, shook their heads at first at these schools, 'which would only make the young peasants conceited without imparting any real knowledge to them.' But today there are only

very few who do not admit that Kold's method has borne rich fruit.

"Without fear of contradiction it may be asserted—e.g., that the capability of the Danish peasants to produce the best butter in the world is not unconnected with the intellectual enlightenment which the higher-grade schools have spread amongst them. The very people who are now advocating the spread of technical knowledge among the peasants always admit that the popular higher-grade school has been most effective and indispensable in preparing them for their theoretic instruction.

Education and Co-operation

"It may also be proved that the co-operative movement amongst the country population of Denmark, which was the cause of the great industrial enterprise and export of home produce, would not have been possible if the popular higher-grade schools had not given the young generation of peasants a wider outlook upon human life and a feeling for the value of intellectual companionship. But the most direct and important consequence of these schools is that a large portion of the Danish people, which was formerly ignorant and untaught, is now intellectually trained and capable of holding its own in every department of civic life. A large number of the members of the Danish Parliament, and even one Minister of the Crown, are ordinary peasants, who have had no other school education than that afforded by the higher-grade schools.

"The number of higher-grade schools has latterly increased to such an extent that there are at present about seventy of them in Denmark, which are attended every year by about 7000 pupils."

Madras Mass Meeting

Stoppage of Indenturing Demanded

London, Tuesday, Oct. 12th, 1909.

Reuter's correspondent at Madras states that a crowded meeting of leading Indians, held to protest against the "ill-treatment of the Indians in the Transvaal," passed resolutions urging the Imperial Government to secure relief in view of the South African Union, and demanding the immediate stoppage of the recruitment for indentured labour. The meeting authorised the establishment of a fund to support deported Indians. Mr. Polak's description of the sufferings of those deported Indians evoked considerable indignation.

ACKNOWLEDGMENT. The British Indian Association has received from Mr. Dadabhai Naoroji an autograph letter, as follows:—"I have received your kind telegram heartily congratulating me on my 85th birthday. Really accept my sincere thanks."

LATEST

The Asiatic Trouble

Related Negotiations

The Indian press of Natal, as represented by the bilingual paper *INDIAN OPINION*, publishes a reprint from an Indian paper which suggests that General Smuts has arrived at a compromise with the Asiatic community of the Transvaal.

According to *INDIAN OPINION* the communication was made by Mr. Gandhi to Mr. Polak while the latter was in India a month ago.

It reads: "The Transvaal Government agree to repeal the Asiatic Act of 1907, but they desire to insert a clause in the Immigration Law limiting the annual number of Asiatic immigrants."

It appears that the same cable was received in the Transvaal at the same time, and that despite the statement there is no question, at present, of the Act being repealed.

No doubt the Asiatic community in the Transvaal are doing their utmost to secure the repeal of the Act, but it is obvious that nothing but a deliberate act upon the part of the Transvaal Parliament can alter the position.

The Indian paper in which the statement is published says: "The Indian deputation (presumably to England) have declined to agree to legal differentiation upon racial lines and have proposed that a clause may be inserted in the Immigration Law empowering the Governor of the Transvaal to frame regulations fixing the number of immigrants of any nationality, thereby maintaining the principle of legal equality without interfering with existing powers of administrative differentiation."

But the position in the Transvaal to-day is that the Asiatics, notably the Indians, are making no progress with the business. Enquiries last evening tended to show that the local Indian community were still in negotiation with the Transvaal Government, and that no decision had been arrived at—or was likely to be arrived at within the next six months. *Rand Daily Mail*.

The Asiatic Act

New Agreement Denied

Pretoria, Tuesday.—A statement taken over from *INDIAN OPINION* appeared in last evening's edition of *The Star* to the effect that "the Transvaal Government agree to repeal the Asiatic Act of 1907, but they desire to insert a clause in the Immigration Law limiting the annual number of Asiatic immigrants."

I am in a position to state officially that whilst negotiations are in progress with the Hon. Government concerning the Asiatic question, nothing

definite has been arrived at. In any case the matter will have to come before Parliament, which does not meet until December, according to the prorogation notice which appeared in the *Gazette*.

On calling at the Colonial Secretary's office this morning I was informed that no compromise has been made as is stated in the Indian newspaper. The question of the British Indians in the Transvaal, I was informed, was discussed by General Smuts when in England, and prior to his departure he stated his views upon the subject to the Secretary of State. So far the answer of the Secretary of State has not been received by the Colonial Secretary. There are no new developments in the matter, which remains *in statu quo*.—*Star*.

A Flutter in the Dovecots

OUR Johannesburg contemporaries have evidently been much exercised regarding a cablegram from Mr. Gandhi to Mr. Polak which we published last week in our Indian news. The news was very old, and was simply published to keep our people in touch with the trend of thought in India. The actual details were discussed by our leaders in South Africa and dismissed weeks ago. We cannot congratulate our contemporaries on the freshness or fulness of their information. Apparently in their intense desire to obtain light on this old cablegram, our journalistic friends besieged the office of the Colonial Secretary. All they obtained was the information that the matter remains *in statu quo*. Precisely, and this is owing to what our contemporaries seem hardly to have noticed, that the proposed terms were not acceptable to the Asiatics. We do not hesitate to say that any attempt at settlement which involves "class legislation" will prove abortive. Our ranks as "passive resisters" may have been thinned during the long progress of this struggle, but we have a powerful phalanx of men still who are as strong now as ever they were in their determination not to be parties to any legislation which imposes disabilities on Asiatics as such. We are perfectly willing to submit to administrative restrictions, but we refuse to dishonour conscience, and resign our rights as citizens of the British Empire by sanctioning "class legislation." We now patiently await the suggestions of the Colonial Secretary, and as patiently continue in the old path.—Editor, *INDIAN OPINION*.

A MESSAGE FROM BEIRA. The following message has been received by the British Indian Association from the Indians of Beira:—"We appreciate the terrible suffering for national honour, and pray God strengthen to endure till our Achived, Funds coming."

Natal Indians

A Commission's Report

(S. A. AMALGAMATED PRESS AGENCY)

Maritzburg, Tuesday.

The Commission appointed to enquire into Indian immigration reports that the abolition of Indian labour would seriously affect certain industries, but the problem is solving itself owing to the increase in the numbers returning to India.

The report recommends a labour bureau for free Indians, controlled by a trust board, also a renewal of the rights of the return passage to indentured Indians. The Commission cannot recommend that the importation of indentured Indian labour be discontinued.

The report deals exhaustively with the general question of labour, and says many of the recommendations will partly remove numerous objections to the present system of Indian labour and entirely remove some.

Colonel Addison appends a scheme for indenturing all native youths from 14 years for labour purposes.—*Transvaal Leader*.

[The verbatim Report of the Indian Immigration Commission will appear in our next issue as space prohibits as from publishing it this week.—Ed. I. O.]

MR. MOSS AND ASIATICS. Mr. Moss, one of the candidates for election on the Johannesburg Town Council, in an address delivered at Vrededorp on the 8th inst.—"Strongly advocated as a most important item the early removal of the Asiatic Location from Vrededorp."—*Mail*.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Judicial Severity	445
Drink and Natives	445
Our Friends in India	446
True Patriotism!	446
Rhodesia	446
Not Permitted	447
A Flutter in the Dovecots	456
OTHER ARTICLES:—	
Answer to Correspondent	447
Report of the Education Commission	447
Moulvi's Visits Prohibited	448
Female Education	448
Supt. Vernon Case	449
Supt. Vernon and the Law	449
The South African Indians	450
The Chinese Riot	451
Mr. Gandhi Lecturing	451
Registered Indians Deported	453
A Review and a Reply	454
The Social Conquest	443
"South Africa" again Corrected	454
A Grammar of Commercial Honesty	454
New Department's Work	455
To Awaken the Boys	455
Madras Mass Meeting	455
The Asiatic Trouble	456
The Asiatic Act	456
Natal Indians	456
CHRONICLED:—	
Encouraging Message	454

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રકાશક ૭.

ફ્રીનીકસ, રાનીવાર, તારીખ ૧૬ મી ઓક્ટોબર ૧૯૦૯.

અંક ૪૨.

અકાઉન્ટ પંચાંગ.

ખોસ્તો-તા. ૧૬મી ઓક્ટોબરથી, તા. ૨૨મી ઓક્ટોબર સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૯.
હિંદુ-આશો સુદ ૨ થી આશો સુદ ૮ સુધી, સંવત ૧૯૬૫.
મુસલમાન-તા. ૩૦ રમઝનથી તા. ૬ ઈ સત્તર સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખોસ્તો વર્તમાન.	હિંદુ તીથી.	મુસલમાન તારીખ.	પાસ્કો રોજ.	ગ્રેગેરિયન ક. મી.	ક્રમ.
રવિ.	૧૬	૨	૩૦	૪	૫ ૨૩	૪
રવી.	૧૭	૩	૧	૫	૫ ૨૪	૫
સોમ.	૧૮	૪	૨	૬	૫ ૨૫	૬
બોમ.	૧૯	૫	૩	૭	૫ ૨૬	૭
બુધ.	૨૦	૬	૪	૮	૫ ૨૭	૮
શુક્ર.	૨૧	૭	૫	૯	૫ ૨૮	૯
શુક્ર.	૨૨	૮	૬	૧૦	૫ ૨૯	૧૦

અનુક્રમિકા.

મો. પોલાકનું કામ	૧૨૩
એક આગકારક કોશીય	"
એકાદશમી અવધન	૧૨૪
હો. ઈ. એસોસિએશન	"
અલ્પવા લાયક આઈનીમ કેસ	"
ટરાંસવાલના મહાસાગર હોદી ડાખાની ટીકા	૧૨૬
લંડન	૧૨૭
અંગ્રેજી ડેપુટીશનની મુસાફરી	૧૨૮
હોદી ડેપુટીશનની મુસાફરી	"
વિભાગતના ખજાનો	૧૨૯
નાદારી કોરટની નોટીસ વધેર	"
આલુ વરતમાન	"
" બ્રિટીશ રાજની કમકમાટ ભરેલી કદાણી "	૧૩૦
ટેનેડામાં હોદીની ફેરફાર	૧૩૧
ટરબન અંગ્રેજીન ઇસ્લામ	૧૩૨
અખબાર-આલમ	"
હોદીઓ પરદેશમાં	૧૩૩
પરચુરણ વરમા	"
તાર સમાચાર	૧૩૪
મહારાસમાં પ્રોટેસ્ટ	૧૩૫
અવલોકન	"
હોદીની બહેર દિલચાલ	"
હોદીશનના ખજાનો	૧૩૬
ડેલોગીઓ ઉપર અંગ્રેજી સોસાયટી	૧૩૭
પ્રોડ્યુક માર્કેટ	"
પ્રોડ્યુક માર્કેટ	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૧૬મી ઓક્ટોબર, ૧૯૦૯.

મો. પોલાકનું કામ

જાપાનના દરેક વાંચનારે જોયું હશે કે આજે હોદીશનના ટરાંસવાલની લડત સંબંધિત જાણી જાય છે. મુખ્ય, સુરત વિગેરે ટેકાણે મીટીંગો ચલાવતા ખજાનો આપણને મળી ગયા છે. અમદાવાદ, કોલર વિગેરે ટેકાણે મીટીંગો ચલાવી હતી. છેલ્લામાં છેલ્લા ખજાનો પ્રમાણે મદ્રાસમાં પહોંચી પોકાર ઉડ્યો છે. સત્યાગ્રહી એ માટે ઉપરાણાઓ થવા માંડ્યાં છે. જાપાનો પોતાના કાલમનાં કાલમે ટરાંસવાલની ચર્ચા માટે રોકે છે. ટરાંસવાલ નો સવાલ હોદીશનમાં થેર થેર ચર્ચાવા માંડશે એવું લાગે છે. મુખ્ય ઇતિહાસમાં તો અલગે "દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીની હાલમાં" એ હરગત બોલ થઈ પડ્યો હશે એવું ત્યાંના જાપા ઉપરથી કહી શકાય છે. આ બધું એક તરફથી આપણા હોદી બાહ્યેની હમદરદી સુચવે છે, ત્યારે બીજી તરફથી મો. પોલાકનું કામ બતાવે છે એટલું તો જોઈ શકાય છે એ કે દક્ષિણમાં બધા વર્ગ આજે એક મતે આપણી હમયાન કરે છે. બધા બધા આગેવાનો, અને જાપાનોની મો. પોલાકે મુસાફર લાંબેથી છે, રાજા હા જાપાનોમાં તેમના લાંબા ઇન્ટરવ્યુ પ્રતિષ્ઠિત થયેલા છે, તે ઉપરાંત જાપામાં તેઓ વારંવાર જાણી કરતા રહ્યા છે, જે કે જાપાની તરીકે લાંબે અજાણ્યો અને ટાંકી શક્યા નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાના બતાવની તક રજામાં હોદીની હાલમાં વિષે મો. પોલાન જે ચલાવી એક પથ તક ગળી હોય તે તેમજે ખાલી જવા દીધી નથી. જે જાણી મુખ્યમત રાજા હા "ઉદુ પ્રકાશ"ના અંગ્રેજી કાલમે માં પ્રસિદ્ધ થયાં છે તે એક મોપાનીયા રૂપે બહાર પડ્યાં છે. જે જાપાના અધિપતિ પ્રિન્સના એક નામીયા આગેવાન મધ્યાત્મ હોવાથી તે જાણી જાણ ઉપરથી ભીડમાં જોઈએ. તે ૧૯૦૯ માં, મો. પોલાનું નેતૃત્વ છે. હોદીઓ આજે

પોલાકે "બ્રિટીશ રાજની એક કમકમાટ ભરેલી કદાણી" એવા નામનું મોપાનીયા લખ્યું છે. આ મોપાનીયામાં લડતનો કેક ઇતિહાસ કર્યો રસીક જાણમાં આપ્યો છે. તેને છેડે જે બજવાન અપીલ ગુજરી છે તે અંગે આજના અંકમાં બીજી જગ્યાએ આપીએ છીએ. આ બધું એવું કામ છે કે જો આજે મગજ, અને તેવીજ બાહ્ય કલમ કરી શકે. એટલે આપણે જોઈને ખુશી થઈશું કે હોદીશનમાં આપણે માટે લખ્યું બધું કામ થઈ રહ્યું છે, અને આપણી મનુષ્યમિત્તા લાખ્યોની દિલસોજીથી હજુ વધારે કામ થાય એવો સંભવ છે. આ પછી ટાંકાવાલના હોદીની હરજ લડતને કદાચી મજાળીથી વળગી રહેવાની છે, એ વિષે અમારે કહેવાની જરૂર રહે છે ?

એક આવકારદાયક કે.શોશ

દેશપાર થનારાઓને પોતાની સ્ત્રીઓ માં ન લેવાની સુચનાઓ બેન્ચે એન્ડ પરશીઓ સ્ત્રીમ નેવીશન કા. વાળાઓ એ પોતાના ડરબન અને ડેલાઓએના એજેન્ડાપર મોકલી છે તે અંગે અહવાદીએ આ પત્રમાં જાણવામાં આવી હતી. આ કારણે આવકારદાયક છે. હોદીઓને દેશ પાર કરવામાં ટરાંસવાલ સરકારને તેથી એકાદ વતી પાછી ખાલી શકશે આ એક તરફનો બોલોટ છે; અને બોલોટ ન અરહિનનું કિંમતી હિંમતાર છે. તેને જે સંપૂર્ણ કરવામાં આવે તો ટરાંસવાલ સરકાર હોદીઓને દેશપર કરવામાં બરાબર પાછી પડે. એટલે આ બાબત ઉપર હોદીશનના ઉત્તરેઓની લાગવન કરનારી બીજી સ્ત્રીમર કુપનીઓના એજેન્ડાનું ધ્યાન બેન્ચાવાની જરૂર છે. જે તેઓ પોતાના હોદી અસીલોની લાખણી માટે કાળજી કરે તો તેઓ "ડીપોટીઓ" ને લેવાનું સહેલાઈથી મોકુફ રાખી શકે છે. તેમાં તેમને કંઈ નુકસાન જગાનું નથી; સારે તેમ કરનાર કા. હોદીઓમાં લોક પ્રિયતા વધારી શકે એ રીતે તેમને લાંબા થશે. મારે આ વિષયમાં હિંદુ કિંગે મોકુફ આપ્યું નેતૃત્વ છે. હોદીઓ આજે

તો એવી કુ ના એજેન્ડાનું આ બાબત પર અસરકારક રીતે બાબત એવી રીકે છે. હાંદી કોમની લડત બાબતમાં ધી બે.એ.એ.એ. પરથીમા રીકે નેવીએલન કુપનીએ જે વખતેવા લાયક કોરીશ કરી છે, તેને એજેન્ડો સુસ્ત રીતે વળગી રહેશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

આ. રમી

સુપ્રી. વરનન, જોહાન્સ નામના ચીનાના મકાનમાં દાખલ થયેલ તે બાબત જોહાન્સબર્ગ પા. ૧૦૦ ની નુકસાનીને દાવો માંડે છે. ચુકાદામાં ખરચ સાથે કેસ કાઢી નાખ્યો છે. આ ચુકાદા ઉપર અપીલ કરવામાં આવશે એવું મનાય છે.

માનવ તથા દાદાબાઈ

શ્રી. ઇ. એ. ને માનવ તથા દાદાબાઈ નવરોજીનો પોતાને દાવો લખેલો કાગળ મળ્યો છે તેમાં તેઓ લખે છે કે "મારી ૮૫મી સલામતે ઉપર તમેએ મુઆરકબાદી નો તાર મેલ્યો તે માટે હું આપનો આભાર માનું છું."

એસીનો ફેરફાર

મેસરસ પારસી ફેરફાર તથા ઇ. એમ. શેલતને કાઉન્ટપુર જોહાન્સબર્ગી રીપ હુકમ જોહાન્સબર્ગમાં આવ્યા છે. મી. એનથની ચીમને રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ ન દેખાડવાના આરોપસર પકડવામાં આવેલ છે, અને હમેશ મુજબ ત્રણ માસની સખત મજુરીની જેલની સજા થઈ છે.

હુદયા

મી. એન. પુનસાની ત્રણ માસની સજા ભોગવી ગયા મગજવારે હુદયા છે.

બેરથી હિતેજન

શ્રી. ઇ. એ. ને બેરથા હોંદીએએ સદેશી મોકલ્યો છે, કે દેશના માનને સર તમે જે ભારે દુઃખ ઉઠાવો છો તેની અમે કદર કરીએ છીએ, અને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે ત્યાં સુધી આપણો દહન મળે ત્યાં સુધી તમે મજબુત રહો એવું બળ તમને હથર આપે. હું મોકલીએ છીએ.

મી. માસ

જોહાન્સબર્ગની ટાઉન કમિનિસ્ટીલી બેઠક માટે ઉમેદવારી કરનાર મી. મેસે ત્રીડીકારપ ખાતે લખેલ આપ્ત છે. તેમાં તે કહે છે કે ત્રીડીકારપમાંથી એસિ આદીક લેવેશનને જેમ બને તેમ કંટ અસેક્ટ્ર જોહાન્સબર્ગ.

શ્રી. ઇ. એસોસિએશનની લડત

રમજનનો ખેરાક

રમજન માસમાં સલામતી જેલ.એ. માટે ખેરાક સંબંધમાં શ્રી. ઇ. એસોસિએશન તરફથી જે લખાણ ગવરનર ઉપર કરવામાં આવ્યું હતું, તે સંબંધમાં ગવરનરે લખ્યું હતું કે લખાણની નકલ પ્રધાનોપર મોકલવામાં આવી છે. પ્રધાનો નો જવાબ ટાંસવાલના એટેરની જનરલ મારફત ફાલમાં મળ્યો છે. તે નીચે મુજબ છે:—

"ગવરનરપર મોકલેલા તમારા તારની નકલ મળી છે. ગવરનરને લાગે છે કે તમારા મોલવીની મુલાકાત લેવાઈ ગઈ છે. ગવરનર દીલ્લીર છે કે તમારી એસોસિએશનની અંજ રસીકારી સકાય તેમ નથી. આમ હોવાથી તે ધારે છે કે કેપ્ટુ ટેશનની મુલાકાત લેવાથી કાંઈ અરથ સરે તેમ નથી."

[કેપ્ટુના લખાણમાં મોલવીને મળ્યા રીમે જે હસારો કર્યો છે તે ખોટો છે શ્રી. ઇ. એસોસિએશન તરફથી કે.ઇ. મોલવી સાહેબની મુલાકાતની સરકારે રખ અ.પી નથી, અમને ખબર મળ્યા છે કે મી. મહમદશહે પોતાના ખાનગી કારણસર પેતા તરફથી તેવી કોશીશ કરી હતી.— અ. ઇ. એ.]

તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરે અમરાવતીથી મી. સી. વ.ય. ચૌતામણી લખે છે કે:— "નિરાધાર સલામતીએના કુટુંબની મદદ માં મારા તરફના નમ્ર દાખાની શી. ૮ મની ચોરડરથી મોકલી છે તે રસીકારસો."

આ શી. ૮ અમને મળેલ છે, અને જોહાન્સબર્ગની શ્રી. ઇ. એસોસિએશન પર તે પહેલાંઆવામાં આવેલ છે.

કેપની પારલામેન્ટ સીંગરેટ બનાવવાના કામળ ઉપર કર નાખવાથી ત્યાંની યુનાઇટેડ ટેમ્પેકે કંપનીના કારખાનાં બંધ કરવામાં આવે છે. મી. મેરીમેન પાસે કેપ્ટુ ટેશન મોકલવામાં આવ્યું હતું તેને જવાબ દેતાં મી. મેરીમેને કહ્યું કે એ કેસ કદી પણ કાઢી નાખવાનો નથી, પુણ્ય તમને અને સીંગર ઉપર દજી પણ વધારે ભારે કર લેવાનો વિચાર અસાધ્ય માં આવે છે.

જાણવાલાયક આઈનોજ કેસ

સુ. વરનન તથા મી. ચમનીની જુબાનીઓ

મી. બેનજન સાથે ઝપાઝપી

કદતા વોરંટ વખર હો સહ નામના જોહાન્સબર્ગના સલામતી ચીનાના કંપા ઉડમાં વાડ કુદી દાખલ થયા માટે, અને હો સહ તથા બીજા ચીના સલામતીએ ને રીતસર વોરંટ વખર પકડ્યા માટે સુ. વરનન ઉપર પા. ૧૦૦ ની નુકસાની માટે દાવો માંડવામાં આવ્યો હતો. એ કેસ તા. ૪ થીએ મી. લીએનચની આમળ ચાલ્યો હતો. ચીના તરફથી મી. બેનજન કાગરે કદતા, ત્યારે સુ. વરનન તરફથી મી. બર નખરમ કદા. કેસનો જણ્યુસ લાયક લાય અમે નીચે આપીએ છીએ:—

ફરિવાદીએ પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું કે હું જેપી સીટમાં રહું છું. તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરે બપોરે ત્રણ વાગે હું દુકાનમાં નહોતો, અને મકાન બંધ કરેલ ત્યારે આદોપી (સુ. વરનન) એ આવી ને વાળાની વાડ કુદીને જાનરેબજને મારા મકાનમાં દાખલ કર્યો, અને અંદર જઈ બારણું ઉઘાડી બીજા પોલીસને ધુસાડ્યા. તેની પાસે કદતા વોરંટ હતો નહીં, તેથી પા. ૧૦૦ ની નુકસાની તેણે ભરવાં જોઈએ.

જોહાન્સ નામના ચીના ચીતારાએ જણાવ્યું કે હું ફરિવાદીની સાથે રહું છું. હું અવાજમાં ગીચી ગયો, ને જાનરે બજ કરેસને વાડ કુદીને દાખલ થતાં તથા બારણું ઉઘાડી પોલીસને ધુસાડતાં એ જોઈએ.

મી. બરનખરમ—તમારા હાથમાં ચીન રચનો બધા હતો!

જોહાન્સ—કદાચ હશે. મને ઉંધ આવી ગઈ તે વખતે કામ કરતાં તે કદાચમાં રહી ગયો હશે.

રે.જરેટ મોટન નામના ગોર એ જિર નાને મળતી જુબાની આપ્યા પછી મી. બેનસને સફી તરીકે જુબાની આપી તેમણે કહ્યું કે "તા. ૨જી સપ્ટેમ્બરે જોહાન્સબર્ગ અને કેસ સોંપ્યો. એ દિવસ પછી મેં નુકસાની ભરવાનો કામળ સુ. વરનનને જાને આપ્યો. પછી ૬લી સપ્ટેમ્બરે બપોરે બી કોરેટમાં વરનને મને હકું કે પા. ૧૦૦ની નુકસાનીને કામળ મોકલીને તું તારા મનમાં શું સમજે છે?" મેં જવાબ આપ્યો કે "જેર કાયદે મારા અહીં

નમાં દાખલ થયો તે તું શું સમજે છે?"
વરનન "તે કુ' નહોતો. દીવાલ કુદી ગયો
તે કસેસ હતો." મેં પુછ્યું "તે શા માટે
તેમ કર્યું?" વરનન "કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના
દરીના કાગળ મુજબ કુ' વરનનો હતો."
મેં કહ્યું "કોલોનીઅલ સેક્રેટરીના બાપને
તેમાં શું લાગે વળતે છે?" વરનને જવા
બ ન આપ્યો."

મી. બરન:—કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ
તેને સુચનાઓ આપી હતી કે નહિ એ
વાતની તપાસ કરી હતી?

મી. બેન.—ના; કુ' તે માની ચક્રો
નહિ. કુ' વળતો હતો કે આવી સુચના
એ આપે તે ગેરકાયદેસર છે.

મી. બરન.—વરનન સામે તમે આદા
વત નથી દેખાડો?

મી. બેન.—એક સાધારણ માણસ
તરીકે પીલકુલ નહિ.

મી. બરન.—તેના સુપરીન્ટેન્ડન્ટના
હોદ્દા તરીકે?

મી. બેન.—એક ■

મી. બરન.—જ્યારે જ્યારે તમારાથી
બને ત્યારે મી. વરનન સંબંધમાં તેની
વિરુદ્ધ 'ટ્રાંસવાલ લીકર'માં કાગળો લખો
છો. કેમ નહિ?

મી. બેન.—ના; પણ જ્યારે જ્યારે તે
ખરાબ માલ બતાવે ત્યારે કુ' 'લીકર'માં
કાગળો લખ્યું છું. હમેશાં તેમ લખતા
રહેવા કુ' આશા રાખ્યું છું.

મી. બરન.—'લીકર'ના કોલમોમાં તમે
કેટલીએક વાર માગણી કરી છે કે મી.
વરનનને સરકારી નોકરીમાંથી રક્ષક
આપવી. કેમ નહિ?

મી. બેન.—ના, આજના જાપામાં
પ્રસિદ્ધ થએલ કાગળમાં છે તે સિવાય નહિ.

મી. બરન.—તે સંબંધી 'લીકર'માં
તમે લખો છો?

મી. બેન.—ના, મારી જાદગીમાં
નેકાનરખરમના જાપામાં 'લીકર' મેં
કદી લખ્યા નથી.

મી. બરન.—તમે જાણો છો કે આ
કેસ આજે ચાલતો હતો, છતાં જાપા
માં લખવાનું જરૂરી રાખ્યું?

મી. બેન.—તે વહેલો પ્રસિદ્ધ થયો
જોઈએ. જાપાવાળાથી તે નહીં થઈ
શકે.

મી. ચમનીની જુલાની

મી. ચમનીએ પોતાની જુલાનીમાં
જ્યુન્યુ છે કે કેટલાક ચીનાઓ પાસે
ખરબીટ છે કે નહીં તે તપાસવા મેં હુકમ
કર્યો હતો.

મી. બેનસને પુછ્યું કે કા. ક.વદા
પ્રમાણે, ત્યારે મી. ચમનીએ જવાબ આપ

વાની ના પાડી અને કહ્યું કે તે માર
કામ નથી, કાવદાખાતું તે જુએ છે.

મી. બેન.—આ રહેલો આખણી પાસે
એક માણસ, જે કહે છે કે કુ' એશીઆ
દીક રજીઆર છું, ને છતાં તે—

મી. ચમની—મી. બેનસન મારા અપ
માન કરે છે તેની સામે કુ' વધી લઈ છું.

મી. બરનનરમે કહ્યું કે મી. ચમની
ને જવાબ આપવાની ફરજ નહીં પાડી

શકાય. માછલેટ કહ્યું કે મી. ચમની
ને કાવદા વિષે પુછવામાં આને એમાં

મને વધી નથી લાગતો. ત્યારે મી. ચમ
નીએ કહ્યું કે એ આપ નામદાર કહેતા

હો તો તે વાત જુદી છે. તે કાવદો
૧૮૭૭ના ૧૫ની ૪ થી કાયમ.

મી. બેન.—કુ' મારા છું કે તે કાયમ
કેવર ચીફ જરૂરીસે સખન દીકાઓ કરી
હતી તેની તમને ખબર હોવી જોઈએ.

મી. ચમની—તમારી સખત દીકાઓ
તો મને મદારો પડી ગયો છે. કુ'

એક કેસ જાણ્યું છું કે જેમાં ચીનાને
જુલમથી આપવાત કરવો પડ્યો હતો.

તેણે ચરમથી આપવાત કરેલો એવો બના
વડી કામળ પાછળથી જાપામાં તાખવામાં

આવેલો. સડત લેનારાઓ શરણ ધનારા
પર જુલમ કરે છે. (આવા દાખલાઓ

આપવાની તેણે ના પાડી) જો તેવા માણ
સોનાં નામ કુ' ખુદ્દાં પાડુ તો તેનાં

પહેલો તકે ખુન થાય.

મી. બેનસને કોરટને જણાવ્યું કે કોર
ટમાંથી બધા ચીનાઓને દુર કરીએ, અને

એટલી જુલાની છુપી રાખીએ, છતાં
સાક્ષીએ જણાવ્યું કે તે નામ જાહેર કર

વાનું લોકલિત ખતર નહીં બને. કાવદે
સર ચાલનાર ચીનાઓને પોલીસનું રક્ષણ

માગવાની જરૂર પડી છે.

કેપ્ટુરી કમીટનરની ઉલટ તપાસમાં
મી. બેનસને પુછ્યું કે જો આ વોરન્ટ

નો અમલ કરવા વરનને ના પાડી હોત
તો શું થાત? જવાબ—તેના પર હુકમનો

આદાર કરવા માટે કામ ચલાવવામાં
આવત. મારા હુકમનો અમલ કરતાં

સાધારણ અકલ અને વિવેકનો ઉપયોગ
સુ. વરનન કરશે એમ મેં લાહસો રાખ્યો

હતો.

આગળીએ પોતાના ખચાવમાં જણા
વ્યું કે મેં જે મુજાકાન લીધી હતી તે

ખાસ હુકમને લીધે હતી. તેવો હુકમ
મળ્યા પછી તે કાયદેસર છે કે નહીં તે

વિશે કુ' તપાસ કરશે નહીં તે ખાખત
નો વિચાર કરવાને પગલ અને નહીં

મળતો. મેં મહાનની આસપાસ સાહ

દરવેશમાં હાજર થએલા મારા માણસોને
રાખ્યા, અને બારણું કેટલીકવાર ઠોક્યું,
તે ઉઘાડવા માટે આદરના માણસોને
કહ્યું. કમ્પાઉન્ડને દરવાજો પણ મેં
ઠોક્યું પણ કાંઈ જવાબ મળ્યો નહીં.
મેં પણ મીનીટ વાટ જોઈને કરોસને વાડ
કુદી જવા મેં કહ્યું. આદર બોદાસ
હતો. તે ઉઘમાંથી ઉઠેલ હોય એમ
જણાતું નહોતું. બીજા બહાર ગયા છે
એમ કહ્યું. કુ' બધા ઓરડામાં આટો
હમને ચાલ્યો આવ્યો. હોસાઇએ કહ્યું
હવે તેથી કુ' જાણ્યું છું કે તેની પાસે
સરડીરીફટ નથી.

મી. બેન.—તમે એ શામાટે કહો છો તેહ
સખજી શકતો નથી. તે આ રહ્યું. જવાબ

માં સાક્ષીએ કહ્યું કે તેણે પેતે મને
કહ્યું તેથી. સાધારણ રીતે તે જુડું બોલે

છે. હજુ પણ મને નથી લાગતું કે તે
તેવું છે. તેના જેવા સે કોઈ હોયછ છે.

મી. બેન.—તમે ખબરોના આધારે
ફરિયાદીના ઘેર ગએલા નહીં? સુ. વર

નન—એક.

મી. બેન.—ત્યારે તમારી ખબરને સડેલી
કહેવી જોઈએ? સુ. વ.—તે કાંઈ ખરાબ

હતી.

મી. બેન.—પોલીસની ખબરો હમેશાં
આવીજ ખરાબ હોય છે કે? સુ. વ.—

તેને લીધેજ આમાર કામ મુશ્કેલ થઈ
પડે છે ને.

મી. બેન.—મુશીબતો અને જોખમો
ઉપર હવે આપણે આવીશું. સુ. વ.—

જોખમો છેજ નહીં.

પછી ઉલટા કેસ હરમીઆન
કોરટમાં સુ. વરનને જે શખ્તો વાપરેલા

હતા તે વિષે તેને પુછવામાં આવ્યું, ત્યારે
તેણે જણાવ્યું કે કેટલાક સવાલોથી

કુ' ખીજાઈ ગયો હતો, અને તેથી કહેલું
કે "આ લોકોને શોધી શોધીને આ

મુશ્કેલમાંથી હાંપી કાઢવા એ મારી ફરજ
સમજી." આમ કુ' કોરટવાળા ચીનાઓ

વિષે કહેતો હતો. બધા એશિયાટીકા વિષે
નહીં. તેમનામાં મારે ઘણા મિત્રો છે.

તેમાં ઘણા સારા માણસો પણ છે. આ
પ્રમાણે વધારે સમજૂતી ને દિવસે કુ'

આપવા માગતો હતો. પણ માછલેટ
મને કહેલું કે કુ' જુદું એવી નાણું છું.

તેથી મારાથી ખુલાસો ન થઈ શકે.

મી. બેન.—એ ખુલાસો કરવાને તમે
બહુ દહાડા લીધા.

સુ. વ.—ના, કુ' તે ખુલાસો તમારી

આમળ નહોતોજ કરવાનો.

જુલાનીઓ પછી માછલેટ કેસ કદી

નાખી આરેખીતા લામમાં ચુકે આપે

દતે.

દરાસવાલની લડત ઉપર હોદી ધાપાની દીકા

“જામે જમશેદ”

તા. ૩૦ મીના “જામે” માં “જોષ્ટએ
છે—હોદીએને કનકા” એવા મથળા
તળે એક લાંબું લખાણ પ્રસિદ્ધ થયું
હતું. જગ્યાની તંગીને લીધે તેમાંથી
મન નીચેમો ફરો અને ટાંકીશું:—

“હોદીસ્તાનમાં ખીરીશ રાજ અમલે
રંધનને જનમાલની સલામતી ઉપરાંત
ખીરાં અનેક મુખ બદલાં છે, પણ એ
ખીરાંવંત અમલની તપાસમાં જે શીકા
ધાળું છે તે સફા કરવાને ખીરીશ અધી
કારીએએ, પોતાને મળેલી ઉમદા તકો
છતાં, કાશીય કરી નથી એ ખરેખર ખેડ
કારક છે. હોદીય આફ્રીકા એકત્ર થયું
છે. આગલા મુદ્દાએ હેત પ્રીતીથી ગળે
ખાઝવા છે. પણ વચમાં ખાપડા હોદી
વાનેનો ખુરદો થઈ ગયો છે.”

તા. ૨૮ મીના “જામે” માંથી નીચેના
ફરો અમે આપીએ છીએ:—

“મૃગ ખીયારા હોદીસ્તાનનો કોષ્ટએ
આવ પુછ્યો નથી. હોદીવાસીઓ તો જે
સ્થિતિમાં હતા તેજ સ્થિતિમાં રહ્યા છે
એટલુંજ નહીં પણ એથી વધારે કફોડી
હાલતે મેલાયા છે.”

“એ અન્યાય માણસોની નજરમાં
બંને વાજખી વામતો હશે, પરંતુ સરવ
મહુસાઈ સતાની ઉપરી સર્વોત્તમ સતા
એ અન્યાય સાંખી શકશે નહીં.”

“ખીરીશ શહેનશાહતમાં જેનેડાનું માન
છે, અ.એ.ટી.આનું માન છે, ખીરીશ આફ
રીકાનું માન છે, પરંતુ હોદીસ્તાનનું તો
સરવમ અપમાન છે.”

તા. ૪-૬-૦૯ ના જામેમાં પ્રસિદ્ધ
યમેલા લખાણમાંથી ઉલ્લા શબ્દો નીચે
મુજબ છે:—

“સરકારના માન તરફ અમો પુર
માનથી જોષ્ટએ છીએ, પણ તેજ વખતે
કહવું પડે છે કે આ સવાલ વિષે આ
દેશની સમગ્રી કોમો તકન એકમત છે,
તેમના એ અભીપ્રાયને એંગ્લો ઇન્ડિયન
આલમનો ટેકો છે, ખુદ સરકારે હોદીઓ
ની માંગણી તરફ દિલસોજી બતાવી ખુબી
વંતા ખીરીશ અમલની ગવાહી આપી છે,
અને એ સંજોગે વચ્ચે આ સવાલના
જવાબમાં શેરીફ મરફતેજ સેફી બેગ્લા
વરા દેવાની એ નામદાર બેગ્લાહી આપવી
પડતી હતી.”

તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બરના “જામે” માં
અમેક વીમાગમાં પણ આ અવાજ ઉપર

સખત દીકાઓ કરવામાં આવી હતી.

સાંજ વરતમાન

મુખબતા રાજીંદા “સાંજ વરતમાન”
ના તા. ૨૮ ના અંકમાં એક લાંબું લખાણ
દક્ષિણ આફ્રીકાના હોદી સવાલ બાબે
પ્રસિદ્ધ થયું હતું તેમાંથી કેટલાક ફરો
નીચે મુજબ છે:—

“દક્ષિણ આફ્રીકાના હોદીઓના
સંબંધમાં આવી વરતલુંક અખ
ત્યાર કરવાથી ખીરીશ સરકારે પોતાનું
દંડ બદારનું નમુનાપણ બતાવ્યું છે.”

“તોપણ દક્ષિણ આફ્રીકાના હોદીઓ
જે લડત ચલાવી રહ્યા છે તેમાં તેઓએ
નીરાશ થવાનું નથી, તથા પોતાની લડત
માંથી એક કમલું પણ પાછું હાંકવું
જોઈતું નથી. આથી તો તેઓએ વધુ
હીમતથી તથા વધારે મજબુતીથી લડત
ચલાવવી જોઈએ છે, અને સત્ય તેઓની
બાજીએ હોવાથી અને તેઓને નીચવ
ફેલે મળશે.”

“ધણી દીલગીરીની વાંત છે કે, હોદી
ઓએ દક્ષિણ આફ્રીકાના પોતાના ખીરા
દરોને તેઓની વાજખી તથા કાયદેસરની
લડતમાં જે જાનની મદદ કરવી જોઈએ
તેવી કરી નથી.”

“સાંજ વરતમાનના” તા. ૨૦ મીના
સખાણમાંથી કેટલાક ફરો નીચે મુજબ
છે:—

“આ સભામાં દરેક દરેક કેળવાયેલા
અને અજ્ઞાન હોદીએ હાજરી આપવાની
પોતાની દુરજ વીચારવી જોઈએ, અને
આખો ટાઉન હોલ તેની સીડીએ અને
તેની આસપાસનો રસ્તો પોતાના વાજખી
ફક માટે માંગણી કરનાર હોદીવાનોથી
ભરેલ ભરણ જોવો જોઈએ. આવતી
કાલની સભા એક એવાં કામ માટે જો
છે, કે જેમાં હાજરી આપનાર હોદીવાન
હોદી છે કે મુસલમાન, પારસી છે કે
વાહુદી, મરાઠા છે કે મુજરાતી, જમ્હન છે
કે વધુપણ તે જુગી જમ. હોદીસ્તાન
ના રાજદવારી તખ્તા ઉપર છેલ્લી અર્ધ
સદીની લડતમાં વચાક સવાલો ઉઠા
યા છે, પણ કોઈખી સવાલના સંબંધ
માં એવી એકમતી જોષ્ટમાં આવી નથી,
કે જેવી એકમતી દરાસવાલના સંબંધ
માં છે.”

“હવે મી. મોલાક પુછે છે કે: હોદી
સ્તાનના વતનીઓએ પોતાનાં જાતબાજ
ઓ માટે શું કાંઈ છે? અમેને કહેતાં
સરમ બાજે છે કે, તેઓએ કાંઈજ જમ
નથી.”

“જોષ્ટાંતની પીનાતુલ્ય પ્રાંતને આપણે
દેખાડી આપવું જોઈએ કે “તમે હોદી
સ્તાનને ખીરીશ તાજમાંના કીમતી ગ્રા
હીર સમાન ગણો છો, પણ અમો કે જે
જો હોદીસ્તાનના બેગ્લાઓ અને બેડીઓ
છીએ તેને તમે કંકર-પથરસે પણ જા
તર કમતર સમજો છો.”

શેરીફ બેગ્લાવેલી સભા બંધ કરવાના
બનાવ ઉપર લખતાં તા. ૨૨ મી આમરદે
“સાંજ વરતમાન” માં એક મુખ્ય આર
દીકલ પ્રસિદ્ધ થયો હતો, જેમાં સભા
અટકાવવામાં સરકારે બતાવેલી વરતલુંક
ને સખત રીતે વખોડી કાઢવામાં આવી
હતી.

ઉપરનીજ બાબત ઉપર તા. ૧ થીએ
પણ સાંજ વરતમાને “મુખબ સરકારે
દાંધેલી મંબીર જુલ” એવા મથળાતળે
મુખ્ય લખાણ કરવું હતું.

“હોદી પ્રકાશ”

મરાઠી તથા અંગ્રેજીમાં પ્રસિદ્ધ થના
રાજીંદા “હોદી પ્રકાશ” ની દીકાના નીચે
મુજબ શબ્દો દેતા:—

મુખબની જુદી જુદી કોમના આવે
વાનેની સહી સાચનું રેકરીગીયન મળનાં
ધટતી રીતે બેગ્લાવેલી તથા જાહેર કરેલી
સભા માંડી વાળવાના ધણા ગેરવાજખી,
ધણા અવીચારપણે લાગણી ઉત્તેજનારા
તથા ધણા દુખદાયક રીતે હીનપસતી
ભરેલા કામને હાજના શેરીફ રાજી ખુશી
થી સંમત થયા હશે એવું માનવું એ
મી. ગલેક્ષમફને ધણા બારે ગેરજનસાહ
કરનાર થશે. મુખબના શેરીફને એધો
કે જે કાંઈ પમાર આપનો નથી અને જે
એક સ્વતંત્ર મહુસને સતાવાળાઓના
કહેવા મુજબ આલનારો બનાવે છે, તે
એધો હવે પછી મુખબનો કોષ્ટ માનવંત
અદસ્થ સ્વીકારશે તો તેથી અમે તાજુબ
થઈશું. સભા માંડી વાળવાનું કામ
શેરીફ માટે હીનપસતી ભરેલું છે, અને
મુખબ તથા મુખબની વસ્તી માટે તે
વીસરણ હીનપસતી ભરેલું છે.

“રાજીંદા એકાદ ઇન્ડિયા”

મરીંગ અંગવાના બનાવ ઉપરની
ઉપરના પવની દીકામાંથી નીચેની ફરો
કત અમે આપીએ છીએ:—

પણ અમોને હાલમાં નજીકના સંજો
ગમાં જે લાગે વખતે છે તે એ કે સર
કારે કહેલી દીકથી આપણાં પરીક્ષા
સંખ્યાબંધ વધારા અને માનવંત
શહેરીઓને મંબીર માફ માફ છે, અને
વખા બીજા એ કે તેનાથી કરીને કહે

માં એવી તો અફવાઓએ જન્મ લીધો છે કે જે સરકારની આપડમાં ઘટાડો કરશે. પણ આ સભા જેવડી ધડીએ રહ કરવાથી જેઓને કુદરતી રીતે ગુસ્સો ઉપજ્યો છે તેઓને અપો જણાવીશું કે જે કે આ બાબતમાં દિલ્લીની ભરેલો ઘેંટાલો થયો છે તે છતાં પણ સરકારનું પગલું વાળખી હતું.

“સરત ગોઠવાર”

તા. ૫ મી સપ્ટેમ્બરના “સરત ગોઠવાર” માં પ્રગટ થયેલી દીક્ષામાંથી સાર નીચે મુજબ છે :-

સભા ભરવાનું માંડી વાળ્યું છે આ બહુ હિંમતીરી ભરેલી ખબર હતી. જે વાત જાહેર થતાંજ આખા શહેરમાં ભારી અચરતી અને ખીજવાટ પેદા થયાં હતાં એક તો દક્ષિણ આફ્રીકા ખાતે પડતા જીલ્લામનો પોકાર ચાલુ હતો અને તે સામે કરી દાદ મળતી ન હતી, ત્યારે ખીજ ગમથી તે દાદ મેળવવા માટેના કાયદેસર પ્રયાજ લેવા માટે ભરવા ધારેલી સભા ને એક ટચાકડીમાં બંધ પાડવામાં આવી તેથી લોકોમાં ભારી ચર્ચા ચાલી રહી છે. આ સભા શેરીફ પોતાની મેળે બંધ પાડી નથી; તે બંધ પાડવામાં કેટલાકો ધારતા હતા તેમ આપણા નવા પોલીસ કમીશનરનો પણ હાથ નથી. આ કામ તો ખુદ મુખ્ય સરકારનું પોતાનુંજ છે. અગર જે આ સભા ભરવા દેવીજ નહોતી તો શેરીફે તેમ પહેલાંથી જાહેર કરી દેવું હતું. જે સરકારને આ સભા સામે હજીખી ખતરો હતો તો તેણે તેજ ધડીએ શેરીફને ફરમાવી તા. ૨૮ મીના જાપામાં તે રહ કરાવવી જોઇતી હતી. પણ તેમ તહી કરતાં વચ્ચે ખીજ તથા દહાકા કાઢી નાખીને સરકારે આ બહુ દીવસથી ચર્ચાતી મુખ્યના દેશીઓની મોટી અને અમત્વની સભા બંધ પડાવી છે. હવે ત્યારે કરવું શું? કરવાનું એટલુંજ છે કે શેરીફનાં વડપણ વગરજ શેરીફોની મોટી સભા ફરીથી જોલાવવી અને જે હસાવે મયે મમળવારે કરવામાં આવનાર હતા તે આ સભામાં કરવા આ હસાવે ઉપરથી જણાશે કે તે કેવા નિર્દોષ અને તેમાં જણાવેલી માંગણી કેવી વાજખી છે.

“અખબારે સોહાગર”

આ જાપાની કેટલીક દીકા મયા અંક માં અમે આપી મયા છીએ. તે ઉપરાંત તેના તા. ૩ જી સપ્ટેમ્બર, તથા ૪ થી

સપ્ટેમ્બરના મુખ્ય લખાણો આ સવાલ બાબે હતા. તેના અંતેજ દિવાનમાં પણ લોકોનો ગુસ્સો કરાવનાર એક લખાણ હતું.

“સાબુમત”

તા. ૮ મીએ મુખ્યના નેહનામીરત વાજંત “સાબુમત” માં મુખ્યની કરીફે જોલાવેલી મોટીજ અટકવા માટે એક લખાણ પ્રસિદ્ધ થયું હતું. તેમાં સરકાર ના વસથુને સખત જાહેરમાં વખોડી નાખવામાં આવ્યું હતું.

લંડન

[મી. માંધી તરફથી]

નાતાલ ડેપુટેશન

નાતાલના સાહેબો એક છડીઆ મુસ લીમ લીમના મી. અલી હમામ બારીસ દરને મળ્યા છે. તેવથુ સાહેબે મદદ કરવાનું કહ્યું છે. આવને અડવાડીએ મી. અલી હમામ દરાંસવાલની બાબત પણ સાંભળશે. જરૂરીસ અમીરઅલી હવા ફેર કરવા મએલા તે હવે પાછા આવ્યા છે. તેવથુ સાહેબે પણ મદદ પુરી કરવા કહ્યું છે. લોરડ કરીયુનો જવાબ ડેપુટેશને મળ્યો હતો તે મળ્યો છે. તેમાં લોરડ કરીયુ કહે છે કે :-

“જે કુખો ચાલુ કામદાન અમલને લંધે પડે છે, અથવા જે કુખો ચાલુ કામદામાં ફેરફાર કરવાથીજ દુર થઇ શકે છે તે કુખો બાબત વડી સરકાર નાતાલ ની સરકારને માત્ર બજામથુ કરી શકે છે. તે બાબતમાં પુરી વચમાં આવી શકતી નથી. નવા કામદામાં કંઈ ચામ તો તે નામંજુર કરવાનો હક વડી સરકાર ધરાવે છે. નાતાલમાં હીંદીની ઉપર જે કુખો પડે છે તે બાબત વડી સરકારની લાગણી હીંદી તરફ છે. અને મોટા કુખો બાબત, જેમાં કે વેધારના પરવાનાના કામદામાં અપીલનો હક નથી તે બાબત નાતાલની સરકારને બધી પણ સુકેલ છે. વળી વેધારને ધકો પહોંચાડનારા જે કાયદા પસાર કર્યા હતા તેમાં સહી કરવાની વડી સરકારે ના પાડી છે. હવે બચિપને સાર વડી સરકારને ઉમેદ છે કે યુનીયન પારલામેંટ જેના કાયદા હીંદી ને ખીજ કળા લોકો વિષે કાયદા કરવાનું રહ્યું છે તે પારલામેંટ વધારે ઉદારતા બતાવશે, ને હીંદીને સહત મળશે.”

આ જવાબ બહુ નિરાશા ભરેલો છે. તેમાં હવે પાછા નાતાલની સરકારને લખવાનું વચન નથી. યુનીયન પારલામેંટ ના કાયદામાં તો જે કાયદા માત્ર કળા માણસને લાય પડતા હોય તેવી બાબત રહે છે. પણ વેધારી પરવાનાનો કાયદો નામે તો બધાને લાજ પડે છે. એટલે તેમાં ફેરફાર નાતાલની પારલામેંટજ બંધે બાબે કરી શકે. એટલે યુનીયન પારલામેંટની કાલચ તકામી છે. વળી મીરમીટમાં હીંદી મોકલવાનું બંધ કરવાની માગણી વિષે કંઈજ જવાબ નથી. આ ઉપરથી ફરી પાછો જવાબ ડેપુટેશને લોરડ કરીયુની પાસેથી માગવાનો ચિચાર કર્યો છે. તે બાબત કામળ પણ ઉપરની ૮૫ પ્રમાણે ધર્યો છે. હવે સર મંચેરજી, જસડીસ અમીરઅલી વિચેરે સાહેબોની સલાહ મેળવીને તે જવાબ મોકલી આપશે.

રમજન શરીફ શર થવાથી મી. હાજી દુખીય તથા ખીજ સાહેબો રોગ પાળે છે. તેઓ બધા હાલમાં દાકતર અખદુ રહેવાનની બહેનને લાં રહેવા ગયા છે, એટલે રમજન પાળવાની પુરી સમજા છે.

પટેદી તથા પારસી સત્યાગ્રહી

પારસી પટેદી સેતમવારે હતી તેથી અહીંના મુખ્ય પારસીઓ—મદરથો અને બાનુઓ ટેમ્સ નદીને કિનારે એક હોટેલ છે તેમાં જ્યાહતને સાર ગયા હતા. તેમાં સર મંચેરજી બાવનગરીની મારફતે ટાં સવાલ તથા નાતાલના ડેલીગેટોને આમંત્રણ મોકલવામાં આવ્યું હતું. લગભગ પચાસ મદરથો હાજર હતા. સર મંચેરજી પ્રમુખ હતા. આ મંડળીમાં હીંદ ના દાદાની બે પૌત્રી પણ બેવામાં આવતી હતી. ટોરડ લેવાની વખતે મી. માંધીએ પારસી કામના ટોરડમાં સર મંચેરજીની સાથે મી. રસતમજી, મી. સોરાબજી, મી. શાપુરજી રાંદેરીયા, તથા મી. નાદીરજી કામનો ટોરડ લેવાની સુચના કરી. તે મોટીગે વધાવી લીધી હતી. ખીજ ડેલીગેટોમાંથી મી. આંગલીયાજ હાજર હતા. તેમણે પણ અનુસરણ બાપથુ કરતાં સર મંચેરજીની મહેનતને સાર તેમને ઉપકાર માન્યો. સહુને હીંદના કુખની કહાણી ગમતી હતી. અને સહુની લાગણી ઉશકેરાતી હતી.

હાલના પદબ્રજ શાહને તેના મુજરાન ખરચ માટે રજીમ તરફથી એક લખવાનની રકમ આપવામાં આવશે.

અંગ્રેજ કેપિટલિશનનાં મુસાફરો

[લખનાર મી. માધી]

આ વખતે હતા ત્યાંના ત્યાંજ એવું તો હું નથી લખી શકતો. અમે લેડ કરીયુની મુજાહત તા. ૧૬ મીએ કરી. તેમણે કહ્યું કે જનરલ સ્મટસ કારદો રફ કરવાની હા પાડે છે અને અમુક બંધે જાને બંધુક રહેવાના પરવાના આપવાની પણ હા પાડે છે. પણ કહ્યો કે જાવણી ની પરીક્ષામાં પસાર થઈને આવી શકે એ વાત તેને ગમે નથી ઉતરતી. તેથી અમે જવાબ આપ્યો કે જ્યાં સુધી હક નથી મળે ત્યાં સુધી લડત તો ચાલુજ રહેશે. હક ન મળે ત્યાં સુધી હોંદુસ્તાન તું નાક રહેતું નથી. લગાઈ કંઈ ટાંસ વાલનાં હોંદીના આંગત હક જનજવાની નથી પણ હોંદુસ્તાનના માનની છે. કાંઈ હામાં સરખા હક રાખ્યા પછી બલ અમલમાં ન આવવા દેશ. તેને પહેંચી સકાશ. પણ કાપડામાં હક ન મળે એ તો હોંદીનું નાક કાપ્યા બરાબર થાય. બંધીક ચર્ચા થયા પછી લેરડ કરીયુએ કહ્યું કે આપણી લડત નિષ્ફાળ ને હક ઉપર છે. તેમણે જનરલ સ્મટસ ને તાર કરવાનું કહ્યું છે. હવે શો જવાબ આવે છે તે જોવાનું રહ્યું આ થી વધારે શું હોઈ શકે? અમે લેડ કરીયુને સાફ કહ્યું છે કે જો જનરલ સ્મટસ અમારી માગણી કહ્યું નહોતું રાખે તો અમે સમજીશું કે હજી અમે પુરે પુરી છતા નથી ઉઠાવી. છતાં ઉઠાવવા અમે તૈયાર બેઠાજ છીએ.

ઉપરની ચર્ચા થતાં હોંદુસ્તાનમાં ચાલતી લડત રિપે પણ વાત થઈ. એમ દેખાઈ આવે છે કે મી. પોલાકના હોંદુસ્તાનમાં જે ધામધુમ કરી રહ્યા છે તે બહુ જોર આપે છે. મુજબની મંગલર મીટી મનો તાર અહીંના જાપામાં સરસ આપ્યો હતો. તેમાં મીટીંગે નાતાલના ગીરમીટી આને મોકલવાનું બંધ કરવાની માગણી કરેલી છે. મી. પોલાકના આપણુ ઉપરથી ભોકો બંધ ઉઠેરાયા હતા. નામાપનના મરજીના બખરથી લોકો અહીં અકળાયેલા. વળી જેઓ દેશપાર થયા છે તેઓને સાફ ઉત્તરાણું પણ શરૂ કર્યું છે. આ મીટીંગ બંધીજ સરસ થઈ એમાં કંઈ શક નથી.

જેમનાં બખરથી મીનાએ પકડાયા તેના, સમજાનમાં આવનારો ખમુસ ખોળેપસ્ત ની ના પાડી તેના, તથા વરતન સાહેબની

દીકાના તારો અ.બા છે તે પણ ઠીક છે. જેમ વધારે દુખ પડે છે તેમ આપણે ધડાકાએ છીએ, ને તેમ આપણને જોર મળે છે તેમાં શક નથી. લેરડ કરીયુ સારી મહેનત કરી રહ્યા છે તેનું એજ કારણ છે કે આપણે છતાં ઉઠાવીએ છીએ.

લેરડ કરીયુના કહેવામાં એમ પણ આવ્યું કે હવે જનરલ સ્મટસ કહ્યું ન કરે તો આપણે યુનીયન પારલામેન્ટની રાહ જોવી. આનો અર્થ એ થયો કે આપણે તે પારલામેન્ટ મળે ત્યાં જગી પણ લડત ચલાવવાજ કરવાની. જે લડત મેલી દેવાય તો દક્ષિણ આફ્રીકા આખાના હોંદીના જુરા હાથ થવાના છે ને જેમ મી. રસ્તમજી કહે છે તેમ આખા હોંદુસ્તાનનું નાક આપણે કાપી લખ્યું ને બાવલા કર્યું.

પણ જે બહાદુરી હાલ હોંદી ખતાવી રહ્યા છે તે હોંદી મરજી સુધી લડવાજ કરે એવા છે એમ માનવામાં હું આંચકા ખાતોજ નથી. મને હમેદ છે કે જે બાઈઓ જેલમાંથી છુટ્યા છે તે તમવાર જ છે, ને જવારે સરકાર પકડે તારે જેને વધારી લેશે. મી. દાઉદ મહમદ પણ આ કાગળે ત્યાં પહેંચતાં ખાઈ જોલ માં ખીરાજતા હશે એવી હમેદ રાખી છું મારા વિચાર પ્રમાણે આપણે જેલમાં રહી મરવું તે જોલ બહાર રહી તંદુરસ્ત રહેવા કરતાં શ્રેષ્ઠ છે. તેમાં આપણું નાક રહે છે, તેમાં હોંદીની સેવા છે. દુખ ને સાફ દિલગીરીને આ વખત નથી પણ દુખને સાફ મુમારકબાદીનો આ વખત છે. જે દેશમાં નિર્દોષ માણસને મુજાબી મળતી હોય, નિર્દોષ માણસને સજા થતી હોય, તે દેશમાં સારા માણસો બધા સજામાં મોજ ને સુખ માનતા હોવા જોઈએ. આ વિચાર મન માં દરેક હોંદી જર્મનરહે ઠસાવી રાખવા નો છે.

જો જનરલ સ્મટસનો જવાબ નિરાશા નો આવશે તો અહીં થોડી મુલત જાહેર મીટીંગો વિગેરે કરી અમારે જેલમાં દાખલ થવા આવી પહેંચવું જોઈએ એ હું અગાઉ જણાવી ચુક્યો છું. દરમીયાન હોંદુસ્તાન જવું મરે કે નહીં તેજ વિચારવાનું છે. તે બાજત ચોકસ હાર ઉપર હું પોતે તો નથી આવી શકતો.

હોંદુસ્તાનની ટપાલ તા. ૨૩ મી અક ટિપરને મંગળવારે સાંજે ચરવાએ કરવાનું માં બંધ થશે.

હોંદી કેપિટલિશનનાં મુસાફરો

મી. પોલાકના કાગળ

મી. પોલાક મુજબના જાપાઓમાં વાર વાર કાગળો લખ્યા કરે છે. તેના એક કાગળનો તરજુમો અમે નીચે આપીએ છીએ.—

“દક્ષિણ આફ્રિકાના ચાર સંસ્થાનના ગોરાઓએ યુનીયન મેળવ્યું છે. જે દુસ્મન જનોએ પરસ્પરની છર્પા અને ટટો છોડી દીધાં છે. અને દુનિયા સાં દક્ષિણ આફ્રિકાની એક પ્રખ્યતરીકે ગણવાનું માન લંબુ છે. કોઈ કહેશે કે પ્રખ્યાતી ઇમારતનો પાયો મેરવાજીની રીતે નખાયો છે. તોપણ એટલું તો કહ્યું કર્યા વિના નહીં ચાલે કે દરેક કેમ સંપ કરવાની આવશ્યકતા સમજે છે અને પોતાની તે આવના સિદ્ધ કરવા કંઈક કંઈક જોમ આપવા તાબવાર છે. હોંદીઓ તો આવા યુનીયનની આવના બહુ વરસ થયાં સમજે છે. દાહમાં ત્યાં હોલ લાખ હોંદીઓ છે. તેઓ બેતર, દક્ષિણ, પુરવ, પશ્ચિમ ચોતરફી આવેલા છે. તેઓ હોંદુસ્તાનના સરવ ધરમના તેમજ સરવે ધંધાના પ્રતિનિધી છે. તેમ છતાં તે સંધાને એક સરખી રીતે રંગ બેઠો કાપદો લાગુ પડે છે. અને ‘કુલી’ ની સંજ્ઞામાં તેઓ બંધાવું યુનીયન થઈ ચુકેલું છે પોતાના સામાન્ય દોષની સામે થવામાં તેઓ એકતાથી કામ કરે છે. તેમની નેમ એટલીજ છે કે સુધરેલા સ્ત્રી પુરવ તરીકે તેઓ આબરસર રહી શકે, અને પોતાનાં બચ્ચાને દેશને ઉપયોગી કેળવણી આપી શકે. પણ ખરેખર અહમ્મ તો ટરાંસવાજની લાંબેજ કરી આપ્યું છે. સત્યાગ્રહીઓનાં દુઃખોથી બધા હોંદીની લાગણી તેમની તરફ ઉભા રાખ આવી છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં એવું એક મામ નથી કે જોને આ બહાદુર મરદો અને ચોરતોના દાખલાથી જુલો ન ચડ્યો હોય. પૈસાની પણ વારંવાર મદદ કરી તેમણે પુરો ટકા આપ્યો છે. મોટા મોટા વેપારી અને આગેવાનોએ પોતાના હકો સ્વીકારી કરવા પોતાના ધીકતા કામ ધધાને છોડીને ટરાંસવાજ તરફ દુશ્મ કરી છે. મી. દાઉદ મહમદ અને મી. પારસી રસ્તમજી જેઓ ટરાંસ વાલના પુરાણુ વતની છે તેઓ એમાં મુખ્ય હતા. મી. દાઉદ મહમદ લખજમ એક વરસ જેલમાં રહ્યા. ત્યાં તેમની તખીયત બગડી. સરકારને બીક લાગી કે

તે થરી જશે. તેથી તેની મુદત પુરી થયા પહેલાં તેને છોડી દેવામાં આવ્યા. મી. રસ્તમજી હજી તો હમણાંજ જોડામાંથી છુટ્યા અને પાછા તુરતજ જ માસની સળ પામી ચુક્યા. પોતાના દીકરાને તેણે જણાવી દીધું છે કે મને હવે મુએલોજ મનુષ્યે જીવિમાં તેની એકજ નેમ છે, અને તે એ કે દરંસવાસના પેતાના કામ એના દુઃખમાં ભાગ લેવો.

આમ દક્ષિણ અફ્રિકાના હોંદીઓનું મુનીઅન તે દિવસ છે. ગેરાઓનું મુનીઅન તે કાગળ ઉપર છે. તે અન્યાય ઉપર રચાયું છે. વડી સરકારના અધિકારીઓ પણ આ વાત જાણે છે. જાણ છતાં પણ મુનીઅન બીજા પાસ કરચું છે. અંગ્રેજ રાજના ખરેખર મદદમાર તો દરંસવાસના સહાયકીઓ છે. કારણ કે રાજમેંદના કાયદાથી રાજ્યને તુકસાન થશે તે તો તેઓ સમજે છે. વડી સરકારના પ્રતિનિધીઓને 'અમીરીઆલીકમ'ના પક તો તેઓજ શીખવે છે. રાજ્યમાં અરવ તરફ ઉદ્ગમણ અને નિબાધપાત પણ વરતવાનું તો તેઓએ જ જણાવ્યું છે. આવી હાલત પરિવ્રજ છે. હોંદીમાં પોતાના કામઓની કામ મદદ વિના આવી સરસ હાલત તેઓ એકલે હાથે લે છે એ તેમના માનમાં વધારો કરે છે. અહીં કોઈ કોઈ જાણે છે. જાણે છે કે છુટી જવાબ મીટીંગમાં હાલો થયા છે એ વાત ખરી છે. પણ પોતાના કામઓ દુર રહેવા છતાં પણ પોતાનું જ અગ્ર છે એવું હજી હોંદુસ્તાન શીખ્યું જણાવું નથી. ભગસય દરેક સ્તરીમરમાં દરંસવાસથી દેશપાર થએલા મુનુષ્યમાં આવે છે. ધરતાર વિતના અને ધન પાન્ય સ્તરીન એ હાલમાર થએલાની વારે ધાવાની કેટલા એ કાશી કરી છે? પોતાના દેશના માન અને નાકને સાંકે લડતાં-પોતાની મનુષ્યની સેવા કરતાં આવી લાચાર સ્થિતિ એ પહોંચ્યા છે તેમની કદર કેણે કીધી છે? એક જણે તો જોડનાં દુઃખને પરિણામે પ્રાણ પણ આપ્યો છે. પોતાના દેશનું નાક સાચવવા તે મુઓ છે. એની ચાહગીરી હોંદીઓ કેમ સાચવશે? પરંપરતું મુતળું તો નાક પામશે, પણ એણે આપેલા ભોમની કદર કરી એ મહાન ચાહગીરી છે. હવે નાગાપનની ચાહગીરી જાળવવી હોય તો જ્યાંસુધી દરંસવાસના હોંદીને મન માન્યું ન મળે ત્યાંસુધી આખા હોંદી સાંત રહેવાનું નથી."

ઉદ્દેશી મીટીંગ

મુનુષ્યની સભા સંખ્યામાં જા.પ.માં ઉદ્દેશી પોસ્ટરને ખ્યાલ બીજી જગ્યાએ અપેક્ષી દીકાઓ ઉપરથી જણાવ્યાવશે.

મી. પોલાકને અત

તે સંખ્યામાં મુનુષ્યના કેટલાક ખાસે વાન અદરથોના વિચારો માગવામાં આવ્યા હતા. 'સાંજ' વરતમાનના પ્રતિનિધીને મી. પોલાકે પેતાનો એવો અત જાહેર કર્યો હતો કે આ ખીનાના સંખ્યામાં જે રીત અખતાર કરવામાં આવી છે તે તેમના અત પ્રમણે લક્ષીજ અસાધારણ (Extraordinary) છે. મી. પોલાકે વધુ એમ જણાવ્યું હતું કે આ સવાલ ઉપર તેવણ વધુ દીકાઓ કરવા માગતા નથી, કારણ કે એક આ સવાલ ઉપર મુનુષ્યના અગેરાને વિચાર ચલાવે છે, કે જેઓનું છુટાપણ સીધી રીતે સડોવા થયું છે.

મુનુષ્યના જાણીતા આગેવાન પારસી કોમિસમેન મી. દીનશાહજી એદલજી વાન્ડાની એક મુલાકાત મેવામાં આવી હતી. ૧૨મી. વાન્ડાએ એ ખાખત કાંઈપણ વિચારો જાહેર ન કરતાં સુપરીદી અખતાર કરવાનું પસંદ કર્યું હતું.

મી. જહાંગીર પીટીટ

સહેરના બીજા આગેવાન સહેરી તેમજ ઉપરતા હીમતવાન પારસી મોડરેટ કોમિસમેન મી. જહાંગીર પીટીટ તેમની મુલાકાત દરમિયાન આ સવાલ ખાખે કેટલાક જણના એમ વિચારો જાહેર કર્યા હતા. તેમાં મી. પીટીટ જણાવ્યું કે, સર કારે કરેલું આ પગલું લક્ષીજ દિલગીર થયા જોયું હતું તેમજ તે આપણું જોવું હતું.

હું 'ધાર' છું કે સરકારને આ સભા અટકાવવા માટે કાંઈક મજબુત કારણો હોવાં જોઈએ, અને જે તે કારણો નહોં હોય તો મને ધારની લાગે છે કે સહેરમાં ખારે ઉઠકેરણી દેશશે. આ ઉપરાંત વધુ હું હાલમાં કંઈપણ કહેવા માગતો નથી.

સેરીફ સભા

૨૬ થએલી સભાના કામકામનો હેવાલ નીચે મુજબ હતો:—

કરાર ૧ હો

મી. બમનજી દીનશા પીટીટ દરખાસ્ત મુકનાર હતા અને તેને સર આદમજી પીરભાઈ રેકા આપનાર હતા કે પ્રમુખની ખુરશી સર કરીમજી હાજીમને આપવી.

કરાર ૨ હો

દક્ષિણ અફ્રિકા માંહેલા અતિશય મોટી સંખ્યાના હોંદીઓએ જે મીનટપણ બનાવ્યું

વ્યું જે તથા સત્તામંદ દેખાડ્યો છે તેથી તેમની હીમત અને જાહેર સેવા માટે આ સભા વખાણ કરે છે.

કરાર ૩ હો

દક્ષિણ અફ્રિકાના ધોરણમાં મેટો ફેર ફાર હાલમાં થવા માંડ્યો છે તે પ્રસંગે નામદાર શહેનશાહની હોંદી પ્રજા માંહેલા દરંસવાસ ખાતેના માણસોને માણુ ગેર જનસાઈ ખમવો પડે છે અને તેથી સંખ્યા પ્રજાને એક સરખી મજબુતમાં કોમનું ઉદ્ગમન થાય છે માટે તેનો અટકાવ કરવાની અરજ નામદાર શહેનશાહના પ્રધાનો અને ખાડીશ પાસામે દેને કરવામાં આવે છે.

આ હરાવના સંખ્યામાં આ. મી. ગોખાને, મી. જહાંગીર રહેમનજી, મી. પોલાક, મી. જોહાં એપીટીટા વિગેરે લાખણ કરવાના હતા.

કરાર ૪ થો

દક્ષિણ અફ્રિકા માંહેલા સવાલનો સંતો પકારક નીવેડો આવે ત્યાંસુધી દક્ષિણ અફ્રિકા ખાખે હોંદી મજબૂરોને જતાં અટકાવવા એવી માનપરવક અરજ હોંદી સર કારને કરવામાં આવે છે.

આ હરાવ સર લાલચંદ્ર હીશજી મુકનાર હતા અને તેને મી. જેમસ મેકડો નેડ, મી. દોરાજ એન બહાદુરજી, મી. દસન બી. તદ્દયમજી વગેરે રેકા આપનાર હતા.

કરાર ૫ મો

ઉપલા હરાવોની નકલો ખાડીશ વડા પ્રધાન, હોંદી વજીર અને નામદાર લાખસ રાય ઉપર મોકલી આપવાની સત્તા પ્રમુખને આપવામાં આવે છે.

ઉપથી દરખાસ્ત સર વીકલદાસ હામે દરકાસ મુકનાર હતા. અને મી. કાજી કમીરદીન, મી. પાંડે વગેરે તરફથી તેને રેકા મળનાર હતા.

કરાર ૬ હો

પ્રમુખનો આભાર માનવાની દરખાસ્ત મી. અમીરદીન તદ્દયમજી મુકનાર હતા અને તેને મી. મેકવેન અને મી. વસનજી ખીમજી રેકા આપનાર હતા.

પ્રમુખપદ

૨૬ થએલી સભા સંખ્યામાં 'સાંજ' વરતમાને' જણાવ્યું હતું કે તે સભાના પ્રમુખ હાખસ આ. મી. જ. કે. ગોખાએ ખીરાજ નાર હતા. પણ મોકલ સંજોએને લીધે તેમ બની ન શક્યાથી નામદાર સર જમ શેદજી જીજીભાઈ ખેરેનેટને પ્રમુખ હાખસ તેમવાની ઉવટની મેદવણ થઈ હતી.

અંગણા કોનફ્રન્સનો પ્રોટેસ્ટ

અંગણાની પ્રાવીનસીપલ કોનફ્રન્સ હુમણી ખાખે જીતી હતી, જે વખતે દરંસવાસના હોંદીની લાખારીઓ સામે પ્રોટેસ્ટનો હરાવ એકમને પાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

વિલાયતના ખખરો

(એક બહુતાર પાસેથી મળેલા)

ધોળરાના કામને વખોડી કાઢવા લાડન માં જે છેલ્લી હોદી મીટીંગ મળેલી તેના કામ માટે સર મંચેરજી બાવનમરીએ એટલી સખત મહેનત લીધેલી કે આખરે જ્યારે તેમને પ્રમુખપદ ઉપરથી બાબજી કરવું પડ્યું ત્યારે તેઓ બીજાકુલ ખોલી શક્યા નહીં. તેમનો ખખરા જાગણીથી કલાક મેલો, ત્યારે તે જોઇને મીટીંગમાં હાજર થયેલ મોરમો તેમજ હોદીની જાગણી એટલી બધી ઉભરાઈ હતી કે મીટીંગના તે વખતના દેખાવનું વરણન થઈ શકે તેમ નહોતું.

મોરમ એમ્પટલીએ દક્ષિણ આફ્રીકાના હોદીનો સવાલ તે પોતાનો ખાસ સવાલ હોય એમ મણી લીધું છે. આ બાબત ની ચરખા માટે એક વખતે કલાકના કલાકો તેઓ રોકે છે, જે તેમના જેવા મહાન ઉભરાવ માટે અસાધારણ બીના છે. દક્ષિણ આફ્રીકાની જાહેર બાબત ઉપરાંત ત્યાંના વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે તરફ પણ આંત્રિક માયાળુપણની લામણી તેઓ સાહેબ વારંવાર બતાવતા રહે છે.

વિજ્ઞાપનમાં અખ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માં દેસસેવાના વિચારો બહુ રમી રજા છે. અમુક વિદ્યાર્થી દેશબીમાનની લામણી ન બસાવતો હોય તો તે કલકરૂપ ગણાય છે. એક વખત એક વિદ્યાર્થીએ બીજા વિદ્યાર્થીને મેજાંરે કહ્યું કે હું સ્વદેશાભિમાની નથી, ત્યારે તેનાથી તે સાંખી ન ચકાવું, અને તેણે તુરતજ ધસી જઈ પાસે પડેલી છરી ઉપાડી લઈ પોતાની આંખની કાપી લોહીની ધાર વહેતી કરી, ને કહ્યું કે હું સ્વદેશાભિમાનની જાગણી ધરાવું છું એ વાતની હવે ખાતરી થાય છે! સામા. માણસે આજ બંની લાગણી સાથે તેનો હાથ ઝાલી મારી ચાલી.

છેલ્લા પુન પછી વિલાયતમાં હોદી વિદ્યાર્થીઓ તરફ શકની નજરથી જેવા માં આવે છે. આ કારણથી કેટલાક વિદ્યાર્થીની પાછળ હાલમાં હીટકટીવો રાખવામાં આવે છે, જેઓ તેમની હીટ ચાલતી બારીક તપાસ રાખે છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે વિદ્યાર્થીઓ ઉપર અકુશ મુકવાને સરકાર તરફથી કમીટીઓ વચ્ચે નીમવા બધી હીલચાલ થઈ રહી છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ એજેન્ટમાંથી)

સ્ટેજરના આમદ મુસા મેલતની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેજીસલેટરી મીટીંગ તા. ૧૬મી અક્ટોબરે ૧૧ વાગે સ્ટેજર માજીસ્ટ્રેટ આગળ બેસાઈ.

સેરહીજ કરીકટના દાવુદ સુત્રેમાનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તેના લેજીસલેટરી મીટીંગ તા. ૧૬મી અક્ટોબરે ૧૧ વાગે હાંડીના માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

મારિસબરગના યુક-માઇન્ડર વી. વીર ગવલુ નાઇકરની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૬મી નવેમ્બરે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

ટેમલ માર્લેટ-સના ઇસા એસમાનની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૨૬મી અક્ટોબરે સુપ્રીમ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવનાર છે.

અમરેની રાડના સ્ટેડીયમર આબુ સમ રસની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તરદી આલખરટ એ. સુદર જાહેર કરે છે કે લેજીસલેટરી મીટીંગ તા. ૧૬મી અક્ટોબરે તથા ૨૭ નવેમ્બરે હરખન માજીસ્ટ્રેટ આગળ મળશે.

મોલવી સાહેબ રૂતેહ મામદ તરફથી અમને બખર આપવામાં આવે છે કે જનાબ સમ્પદ એન એલ હદરસ જેવા આગેવાન મુસલમાન ગ્રહસ્થ જનત નથીન થતાં અહીંના મુસલમાન બાઇઓએ કંઈ તેમને માટે કીયા કરી નહીં તે ખેલવાળી વાત છે. ટરાંસવાસની લકત બાબત પણ તેઓ બહુ બારીક ધ્યાન આપતા આવ્યા હતા માટે દરેક ઇસ્લામીક સોસા પટીની ફરજ છે કે તેમને માટે દિલસોજી ના તારો તથા કરાવો પસાર થવા જોઈએ. ટરાંસવાસથી પાછા ફરતાં લેડીસમીયમાં ત્યાંના મુસલમાન બાઇઓએ આ સુચના ઉઠાવી લીધી તેથી તેમને આખર માજીસ્ટ્રેટ.

શી. ૧૫/-ની મોરી કરવા માટે, તથા પોતે પોલીસ છે એવું કહી લુચ્યાલ કરવા માટે-હરખનમાં એક હોદીને તા. ૧૪મીએ રાસની જેલની સજા મળી હતી.

ચાલુ વરતમાન

ટરાંસવાસમાં નેટીવને કામ આપનારા અને કેપ નેટીવ અફેરસ હીપારટમેંટના અમલદારો કેટલાક વાંધાનો નીકાલ આજુબા મીટીંગ કરવાના છે.

મોરટ ઇલીજ.મેથ ખાતે એક કલરડ મોરતનું કુદાડીવતી પુન કરવામાં આવ્યું છે. તેનો ધણી પોલીસને તાબે થયો છે. પોલીસ વધુ તપાસ ચલાવે છે.

કુડુસાથી નામના હોદીને ધડીયાળ મોર વાના આરોપસર હરખન માજીસ્ટ્રેટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો છે. બચાવ તરફથી કહેવામાં આવ્યું છે કે તેને એક કાફ રાએ તે ધડીયાળ વેચેલી. પોતાનું નીર કોષપણું પુરવાર કરવા ખાતર માજીસ્ટ્રેટ તેને એક હીટકટીવ સાથે તે કાફસને શોધી કાઢવાની તક આપી છે.

ડેલાગોઆમેના બંદરમાં સ્ટીમર હલે રીકના ટ થા ફાલકામાં આગ લાગી હતી. એક ખલાસીએ કુમાડો જોતાંજ બખર કરી, અને તુરતજ સ્ટીમરપરના પંપથી તેને જુઝાવી નાખવામાં આવી હતી. ફાલકામાં હોદીસ્તાનથી અદેલા સુતરાઉ કાપડ, હાલો વિગેરે માલ હતો. આજ એક એક લાગી હતી એમ માનવામાં આવે છે.

કપટાઉનમાં એક મોરો સોલજર એક ફુકાનની બારી તોડી પછી તુરતજ પોલીસને તાબે થયો હતો. તેણે બધી જોઇ ને બારી તોડી હતી કારણ કે લશ્કરી નોકરીથી તે કંટાળી ગયો હતો.

જોહાનસબરગમાં એક મોરમો હદથી વધારે પ્રમાણમાં મોરશીઆ નામની અરી જુવાળી હવા લેવાથી તે મરણ પામ્યો છે. મરહુમ આગળ પોલીસમાં નોકર હતો. હાલમાં એકાર હતો.

કેપમાં તીક બારે લુકસાન કરે છે. સરકાર તીડનો નાલ કરવા બને એટલી તજવીજ કરે છે. આખા કોલોનીય હાલ તીડનો ઉપદ્રવ વધી પડ્યો છે.

તા. ૧૪મીએ જનરલ મોથા કેપટાઉન થી પ્રાંટીરીએ જવા ઉપડ્યા હતા.

“બોટોશ રાજનો કમકમાટી લરેલી કહાણી”

મી. પાસાકનો હોદ્દાને અપોલ

ઉપરના નામનું એક ચોખાનીયું મી. પાસાકે મુખ્યમાં પ્રગટ કરાવ્યું છે. તેમાં લગ્નનો મતિલાસ હુકામાં આપ્યો છે. છેવટે હોદ્દાને અપીલ કરી છે. તે અપીલનો ભાગ અમે ગુજરાતીમાં નીચે આપીએ છીએ:—

ટરાંસવાલના હોદ્દાઓ પુછે છે કે હોદ્દા અમારે મટે કરશે? સલ અને રવતજના સારૂ અમે લડીએ છીએ તે માટે હોદ્દાના વિચાર કેવા છે? આ વધુ દુઃખદાયક વસ્તુમાં અમે હોદ્દા માતાનાં પુત્ર પુત્રીઓએ જે આત્મભોગ આપ્યો છે—જે અસહ્ય સકટો અમ્માં છે તેની કેવી કદર તમે જુઝશો? દિનપરદિન ટરાંસવાલમાંથી અમે લસાવા માંડ્યા છીએ. વળી ટરાંસવાલનો જોલના ધાતકી ધારાઓ, જુખમરો, દોરડાના મારો, હાથકડીઓ જે બધાનો વિચાર કરો. અમારાં આ બધાં દુખોનો તમે શું વિચાર કરો છો? આપણા સુધારાના વખતને જુલો જળને ટરાંસવાલ ની સરકારે લણી મોરતોને રિષ્ટા બનાવી દીધી છે, અને લણી છોડ્યાને નાવારસ કરી મુક્યાં છે. લય અને દુઃખને લળને જે માતાઓએ મુએલાં અમ્માંથી જન્મ આપ્યો છે તેનું શું વિચારવું? આ કાપડો જન્મથીજ અમ્માંને ગુન્હેગારની છાપ મારે છે. તેની રૂએ તેઓ જન્મબર અગ્નિ, બેસરમ અને ગુન્હેગાર બની રહે તેનું શું? ધરમ ગુરૂઓએ ધરમ વિરુદ્ધ જતા કાવદા સામે થવાની કીખામજુ દીધી તો તેમને એક બીડીમાં દેશ છોડી જવાની નોટીસ! નિદાન કોશિયાટીકને પણ દાખલ થવાની મના કરીને બખાનું અપમાન કરવામાં આવ્યું છે. તમારી પાસે જે પ્રતિ નિધિઓને અમારાં દુઃખની કહાણી કહેવા લખવાર ક્યાં તેને પકડીને જોલમાં બેસાડી દીધા. આ બધા બનાવોથી તમે કંઈ શીખશો નહીં? બહાદુરીથી અમે આ બધું દુઃખ અપીએ છીએ તે નકામું છે? મેસરસ ગાંધી, હાલેદ મહમદ, પારસી રસ્તમજી, કાછશીઆ, અસવાત, ચંખી નાકડુ, બાસ, હમમ અમદુદ્દા કાદર બાવા ઝીર વિગેરે અનેક વીરોએ પોતાના દેશના નાક સારૂ આટલું બધું કર્યું છે, સારે તમે હોદ્દાના નામ માટે સાંધે બોડુંકળા છો, એવી શું તમને શરમ અને

ગુરૂઓ ઉપજવા જેવું નથી લાગતું? અમે ટરાંસવાલના હોદ્દાઓ સારી પેઠે સમજીએ છીએ કે દક્ષિણ અફ્રિકા અને એમ્પાયર ના બધા ભાગમાં રંગ દવેપતો એપ સાગ વાનો લય છે એટલુંજ નહિ પણ ખુદ હોદ્દાને પણ આ એપથી અમળું પડે. આ વીચારોની અસર હોદ્દાને કેટલી થઈ છે? અમારી દુઃખદાયક મીસો માતૃ જુમિના કાનમાં પેડી છે કે નહીં? અમારા પુરોષોઅન ટેકા દેવાનો દાખલો તમને લિતેજન નથી આપવો? તમે મીટીંગો ભરી છે, ફરવો પસાર કીધા છે, પ્રેટેસ્ટો ક્યાં છે તેથી અમે કાંઈક રાજી થઈએ છીએ, પણ એ તો સમુદ્રમાં એક ટીપા બરોબર છે. આ બધી પ્રેટેસ્ટોમાં એક જતા—એકપણ—મળતાપણ નથી. જે હોદ્દા અમારાં દુઃખોને સમજે તો આ લગત આટલી લખાવ નહીં ટરાંસવાલી ગોરા ઓના સ્વાર્થી શરીર બળ સામે શું આપણું આત્મબળ વધારે બળવાન નથી? કોલોનીઓના પોકાર કરતાં ૩૦ કરોડ હોદ્દાઓનો પોકાર વડી સરકારને ઓછો અસરકારક જણાશે? દક્ષિણ અફ્રિકાને ગોરાનો મુલક બનાવતાં તેઓ જુલો બળ છે કે કાનકીપણ, અન્વાય અને અગ્નિ હપી પાયા ઉપર રચાયેલી હમારત કેટલું ટકી શકે! કુમરના વખતમાં બિટીસ એન્ડ હોદ્દાઓનીવતી વચ્ચે પડતો. અમે બિટીસ એન્ડ હોદ્દાઓને બગાડી મુક નારાને ટેકા દે છે! બિટીસોમાં હનસાફની તરફ માન છે તેને બગાડ કરવા ટરાંસવાલમાં અમે આજે ત્રણ ત્રણ વરસ થયાં મહેનત કરીએ છીએ. હવે અમે અમારી મહેનતમાં હોદ્દા બહાણી ટેકા મગીએ છીએ. એમ્પાયરને બપારે મદદ જોઈતી હતી સારે અમારા દેશ અને પેસો તેને અમે હાજર હાથે હતો. એમ્પાયરમાં અન્વાય થાય છે સારે તેની પાછલી કાર કીર્દી તરફ તેનું બવાન બેચીએ છીએ. વળી બાકિતથી, ધીરજથી અને હીમતથી અમે માતૃજુમિ તરફ પણ અમારી ફરજ બજાવી છે. સારે શું હોદ્દા અમારે ખાતર બેગ નહીં આપે—અમારી તરફ ફરજ નહીં બજાવે?

આખા દેશમાં મીટીંગો ભરવી જોઈએ તેમાં ટરાંસવાલની રિથિતિનો સ્પીટાર આપવો, ટરાંસવાલ સરકારના કામ સામે પ્રેટેસ્ટ કરવો, વડી સરકાર સતેપકારક સમાધાની આજુવાનો પ્રયત્ન કરે તેમાં તેને ટેકા દેવો. અને ખુદબેખુદ જણાવી દેવું કે બાકીબેદ ઉપર રચાયેલા કાવદાને હોદ્દા પ્રજા કદી કબુલ નહીં કરે. આવી

મતજમના ફરવો પસાર કરી તેમને હોદ્દા સરકાર મારફતે વડી સરકારના પ્રધાન મંડળને તારથી મોકલવા. છાપમાં તો આ થયો અલંત થવી જોઈએ. આ સવાલની ફરેક બાબત ચરચવી. સરળ પણ અને હુકામાં કીધેલી ચર્ચાથી પ્રજા મત મળ્યુંત થાય છે. એક મુખ્ય કમીટી રચાવવી અને તેની પેટા કમીટી ઓ હોદ્દાસ્તાનના ફરેક મોટા શહેરમાં જનાવવી. આ કમીટીઓ હોદ્દાની બહાર ના હોદ્દાઓને લગતી તમામ હકીકત એકઠી કરે, અને પ્રજામાં તેનો ફેલાવો કરે. દક્ષિણ આફ્રિકાનો મામલો બહુ મબીર છે તેથી તેને લગતી ચર્ચા વધારે કરવી. આવા મંડળો હોદ્દા સરકાર પાસે મળ્યુંતપણેથી રજુઆત કરી શકે છે અને તેનીદવાત વડી સરકાર ઉપર પણ દખાણ કરી શકે છે. પ્રજાના આવેવાનો આ સવાલનો અજવાલ કરી ફરેક શહેર માં પ્રજામત. કેળવી શકે છે અને છાપા ઓમાં પુરતી જોખમદારીથી ચાલુ ચર્ચા કરી શકે છે. વડી અને હોદ્દા સરકારને સહાય કરવા આખા દેશના હોદ્દાઓની એક કોનફરન્સ ભરવાની જરૂર છે. હોદ્દા માંથી નાતાલ ખાને મીરમીટીઆ મોકલવાનું બંધ કરવાની અરજ હોદ્દા સરકારને કરવી પડે છે. દક્ષિણ આફ્રિકા કો એકત્ર થયું છે. એટલે એકત્ર થએલું દક્ષિણ આફ્રિકા આથી હોદ્દાઓની લાગણી કેટલી ઉચ્છેરાઈ છે તે સારીપેઠે સમજી શકશો. ટરાંસવાલની પેઠેશને હોદ્દામાં દખલ કરવાની જોડપણ થાય છે તેને આગળ વધતી અટકવવાની પણ કોશેશ કરવી. ટરાંસવાલના ગોરા આજે વાનો વાજખીપણે પુછે છે કે જે લોખ હોદ્દાઓને આટલા કનડે છે તેના ઉદ્યોગ અને ધેડા રૂપીઆના લાભ ખાતર હોદ્દાસ્તાનમાં કેમ ટેકા મળે છે? વાદ રાખવું કે હમણાંજ એવો વખત છે. હજી વખત ખલાસ નથી થઈ ગયો કે જાતી બેદ ઉપર થતા કાવદાથી થતું નુકસાન અટકાવી દેવાની વડી સરકારની હમ્મને ટેકા દઈત સકાય. હોદ્દાનિદાનો એમ પાવરને માથે જે લય છે તેમાંથી બચવી લવાને સકિતવન છે એમાં સકા હેવી જોઈએ નહીં.

જેવાનઅરય પાસે રેલના પાટા ઉપર એક માણસનું મુઠ્ઠું મળી આવ્યું છે તેણે આનાં કપડાં પહેરેલાં હતાં. તેનું શરીર એવી રીતે છુટી નાખવામાં આવ્યું છે કે તે કાણ હતો તે એજબાદ નથી

કેનેડામાં હિંદોની ક્ષેત્ર

(સેન્ટ નીકોલસસીગના લખાણ ઉપરથી)

(ગયા અંકથી ચાલુ)

પરદેશ જનારાઓના બધા ગુણમાં મર
તાએ બાસ વખાણવા લાયક ગુણ છે.
વિશેષની સામે થવામાં તેમની બહાદુરી
વરણવી શકાય એવી નથી. જોઈએ તેવા
વિશેષની સામે તે ક્ષેત્ર મેળવે છે. દક્ષિણ
અફ્રિકાના દોડીઓએ સત્પત્રની લડતથી
કુનિયાને દેખાડી આપ્યું છે કે જ્યારે
તેમની સામે ખરેખરે મામલો આવે છે
ત્યારે પોતાનું શુર દેખાડવામાં તેમની ખરે
ખરી બીજી થેડીકા પ્રજા કરશે. કેને
ડાના દોડીઓ વળી દક્ષિણ અફ્રિકાના
પોતાના ભાઈઓની વાંસે ન રહી જાય એમ
ખતાવવા મંડી પડ્યા છે. તેમણે પોતા
ની તન અને મનની શક્તિ એવી સરસ
રીતે દેખાડી છે કે તમામ દોડીઓ તેના
વખાણ કર્યા વિના રહે એમ નથી.

૧૯૦૬ની સાલથી કેનેડામાં હિંદોઓ
તરફ જે જીલ્લમ કરવામાં આવે છે તેનું
લખાણ વિવેચન કરવાની જરૂર નથી
ગોરાઓ એમ છું કે છે કે તેમણે આખી
કુનિયામાં ફરી તેનો કબજો પોતાને હાથ
રાખવો અને હિંદોઓ માત્ર રોજ મેળવવા
પણ જાય તો તેમને હાંધી કાઢવા. હિંદો
ના મિત્ર હોવાનો દાવો કરતા કેટલાક
ગોરાઓ પણ, આપણે પરદેશ જઈ આપણી
સામે વિશેષ ઉભો કરીએ તેના કરતાં
ધેર બેસી રહી ધરમાંજ ઉલ્લમ કરીએ
એવી શીખામણ દેવા મંડી ગયા છે.
એવા મિત્રો તે આપણી આગળ વધતી
ગાડીને 'એક' રૂપ છે. વખતે ગાડી
ભાંગીને જુકા થઈ જાય તો, એવી બીક
રાખી તેઓ 'ચરેક' લખાણ કરશે.
હવે જે આપણી ગાડીને એનજીન ન હોત
તો અજો આપણે ક્યાં હોત? એ એન
જીન તે ક્યાં છે? હિંદના આગળ વધતા
પુરાનો તે એ એનજીનનું કામ કરે છે.
આપણી ગાડીને આગળ લઈ જવાનું કામ
પ્રભુએ એમના હાથમાં સોંપ્યું છે. કેશાં
તરંગમાં તે પુરાન છે. વરસે બલે તે
પૂર હોય, પણ તેની નસોમાં તાણુ બોલી
ફરી રહ્યું છે, તેની આજ્ઞા હિંદી છે.
તે નાહિંમત નથી. પોતાની શક્તિ
રસ્તો તે જોઈએ તેમ કરી શોધી કાઢે
છે પોતાની આજ્ઞા હિંદી પહોંચે છે કે
સાચરે હોય તેથી તે મંજૂર નથી.
બીજા બેઠી જાય છે કે હિંદી કોઈ છે.

સાચરે તરી જાય છે. પ્રયત્ન કરતાં મરી
જાય તો બલે પણ પાછો હલો નથી.
આ તે ખરે દેશાંતરગામી.

કેનેડામાં ગયેલા હિંદોઓ તે આવા
વીરનરો છે. કેાઇ પ્રયત્ન પોતાનો દેશ
છેડતાં તેમના બેટલી વીરંગણોએ તો એ
કરવાની નહીં હોય. તેમજ પરદેશમાં
જન્મને પણ પોતાનો પગ મજબુત કરવા
આટલી વીરંગણા બીજા કેમને બોગવવી
નહીં પડી હોય. મોટા મોટા સાચરે તે
પહોંચેને બોગવવી કેનેડામાં જઈ ત્યાંથી
પાછા પાંખમાં પસવન કરી સરકારી
નહેરોને જગતી જમીનમાં ખેતી કરવાની
વાન કણુલ કેમ થાય? ગોરા મિત્રો
આપણી ગાડીની બરેક હાથે છે. પણ
એનજીન એ બરેક છતાં પણ ગાડીને
બેચી જાય છે.

આ પણ સારું થયું કે આપણા ભાઈ
ઓના જીવસાથી બરેકને એક અડિ
દીસો થયો. હિંદોઓ હલમખાજ અને
મજબુત છે. પણ પોતાની શક્તિને તેને
પોતાને પણ ખ્યાલ નથી એ દયાનંદ
છે. જ્યારે તે પરદેશ જાય છે ત્યારેજ
પોતાની શક્તિએ ત જાણે છે. આપણા
અંગરેજ મિત્રો કહે છે કે જ્યાં આપણે
અગવડ નડે ત્યાંથી પાછા જવું અને જો
કરવી, ને જેમ અસલ માડીના હુપડામાં
રહેતા હતા તેમ ગરીબાઈ અને જીવમર
માં સમરવું. પણ આપણા મુસાફરને
આ વાત રચી નહીં. કહો વાગો હોય
તે કાંટાનું ડુંખ જાણે. આપણી પીડાની
અજરેજોને શું ખબર પડે? કેનેડાના
ગોરાઓ આપણા સ્વદેશીઓને હોન્ડુરાસ
મોકલી દેતા હતા, એની પણ તેમણે ધસી
ને ના પાડી. તેમણે તો કહ્યું કે અમે
તો કેનેડા અવ્યા છીએ. અહીં રહેવું
છે અને અહીં કમાવું છે. અર્થ પાર
પાડતાં મરશું તો બલે પણ છવતાં ફારી
છોડશું તો નહીંજ.

તેથી કેનેડાના ગોરાઓ સામે થયા.
અંગ્રેજ મિત્રો શીખામણ દેવા માંડ્યા.
પોતાનું મન પણ ધડીક ઢચુંપચું થયું.
તો પણ અતે તો એમણે કેનેડામાંથી
પોતાનો પગ ખસેડ્યો નહીં. જાવિખની
વાત કચરને સોંપી તેઓ કેનેડામાંજ મહે
નત કરવા મંડી ગયા. "ગોરાઓ અમને
લાલ શામાટે મારે" એ વાત તેમનાથી
સમજાઈ નહીં. ધીમે ધીમે એમને ખબર
પડી કે ગોરાઓ એકાધિક વરે છે. પોતા
ની જમતને મારતે એવો કાવડો છે કે
એકાધિક એકાધિક તે સામકાં રહેવાને

પમને દક છે. કુનિયાના માથેક થઈ
પડનારા આ ગોરાઓને પોતાના દેશમાં
અવવાની જે કેાઇ એથી આડીક ના પાડે
તો એવા બેચરમ અકાકારી 'નીમર'ને
ટકાણે પાડવા તેવી ઉપર ચડાઈ લઈ જવા
માં આવે છે. જાણે પ્રભુએ જાતેજ
આજ્ઞા કરી હોય કે કાળાએ તો મુલકમાં
ગોરાઓએ છુમી જવું, અને તેમનો રસ
કસ ચુસી લેવો. એકાધિક આમાં
ના પાડવી એ ગુન્હો છે! એટલુંજ
નહીં પણ કાળાઓએ તો ગોરાને પગે
પડવું, અને તેણે સુધારે આપવો, બજા
વસ, અને પ્રોત્સાહનમાં વડલાવા એનાં
મીત્ર માર્યા! આતો ગોરાઓને વારને
થયું. હવે એ લોકો કાળાઓને વારને
કેવે કાવડો માને છે એ જુઓ. પ્રભુએ
જ્યાં પેદા કર્યા ત્યાંજ આપણે રહેવું,
બીજા મુલકો અસલ બલે આપણા જેવા
લોકોના હોય, પણ હાલમાં જે ગોરાઓએ
તે પચાની પાડવા હોય તો ત્યાં આપણે
જવું નહીં. વળી આ કમલમાં નીનિ
છે કે અનીનિ, તેની ચર્ચાએ આપણે
કરવી નહીં આવા કમલની ખબર
આપણને પહેલાં હતી નહીં. આપણે તો
એમે નહોતા જાણતા કે કંકર અને
મિતાદારાણ્ ગોરાને નહીં ગમતું હોય.
જે આપણે ઉગાડે હોઈએ એટલે દારૂડીઆ
અને જુગારી હોઈએ, એક કમાઈએ ને
દશ વાપરીએ, તો તો કમક એમના
મુલકમાં આપણે કકર અશા! પણ
ખરા પરમેવાથી પેદા કરેલા નાજામાંથી
કમક જ્યારીને તેમાંથી કમ ઘેર મોક
લીએ એટલે પછી આપણે ના લાયક
એવી જાપ પડીજ ચુકી. એમ કરીએ
તો પછી એમના મુલકમાંથી જવુંજ
પડે. ગોરાના મુલકમાં કંકરસરીઆ, મીતા
દારીનું કામ નથી. આ વાતની આપણા
મુસફરને ખબર નહીં, એટલે પહેલ
વહેતો અમરો ગોરાઓ કરવા માંડ્યા ત્યારે
એ મિત્રો સુમે મે.ટ સહન કરી રહ્યા
હતા. આતે જ્યારે કકર સ્વચતા થઈ
ત્યારે એ ગોરાને પ્રુથુ કે આ બધી
તકર રેતું ધારણુ શું!

અધુરું.

કરખનમાં જે ગોરી બાઈઓ ઉપર ખુન
નો આરોપ મુકવામાં આવ્યો છે. કૃતોરા
સોનકલેટ નામની એવતનો મરજ પાડી
નાખવાનો ઉપાય કરતાં તેલ મરજ નીવ
જાય છે.

ડરખત અંજુમન ઇસલામ

ના. સુલતાનને સંદેશો

તા. ૩ જુલાઈ ૧૯૦૯ ડરખત અંજુમન
'ઇસ્લામે ટુરકી સરકાર પર નીચે મુજબ
સંદેશો મોકલ્યો હતો:—

"તુરકીના અંદર જે રાજ દવારી ફેર
ફાર થયા તેની હકીકત યથાથી અંજુમને
હક્કમાં ડરખત નાતાલના સરખ મુસલ
માનો તરફથી તમા ખરીદા સુલતાનુલ
મોઅઝઝ મોહમ્મદ પાંચમા (૫) ને તેઓની
આદી નથીની માટે હસ્ત બરના મુજારફ
બાદીનો સંદેશો ઉસમાનીઆ સલ્તનતના
તખ્તના હદમોમાં માન પુરવક બહેર કરે
છે. અને ખુદા એ પાક પાસે દુઆ આદે
છે કે પરવર હિમાર એઓ નામદારને પ્રજા
પાલન સહીત લાંબી સુલ્હ બરેલી જીંદગી
બોમવવાને બામ્બશાળી કરે આમીન. અને
આજીજ સાથે ડરખાસ્ત કરે છે કે શરી
અનની વાજખી રીને હીકાજત થવી જોઈએ;
તેમ હીજાજ રેકવેનું કામ ફુરાજતાયી
પાર પાડી માજી સુલતાન ઉપર બાહ્યાદી
અને ફવાની વરતણ્થી પેશ આવવું
જોઈએ."

તેનો જવાબ મી. એસમાન અહમદને
લ'ડનના ટુરકી એલ્ગી તરફથી નીચે
મુજબ મળ્યો છે:—

"હું તમારાથી ઇલ્લેમાસ કરું છું કે
મહેરબાની કરી ડરખતના મુસલમાન બ.મ
ઓતી કોમ્યુનીટીને એ વિષે બહેર કરે
કે તમેએ જે તાર ન મદાર સુલતાનના વડા
પ્રધાન ઉપર મોકલ્યો હતો જેમાં તમે તરફ
થી ના. સુલતાન મોહમ્મદખાન (૫) માને
તાજ પે.થીની મુજારફબાદી આપવામાં
આવી તે બરાબર રીને મળી છે જેથી
અમારા આવીશાન નામદાર સુલતાનની
હામત ખુશાલી ઉત્પન્ન થઇ છે."

અખબારે-આલમ

એક લખનારે સત્પામદી સંબંધમાં એવું
કહ્યું છે કે "આમદી રહેવા કરતાં
નિમદી રહેવામાં હકાપણ એવું." આ
લખનાર ઉપર ટીકા કરવા મારો હસદો
નથી. છતાં એનો અર્થ કાઢ્યો એમ
નથી ભેવાનો કે આમદી રહેવા કરતાં
નિમદી રહેવું એ ફરકને માટે સાફ જ છે.

* * *

"સાથુ બનાવવાની રીત" (વિષે લખાણ)
એ. (નિમ્નના ગયા અંકમાં વાંચી દુઃ
ખુશી થયો છું. મેં તેવી રીતે સાથુ
મતાવેલ નથી, તેમ હવે બનાવવાને મને
વખત પશુ નથી. છતાં તેવી બાજતનું
જ્ઞાન હોય તો કામ લાગે ખરું. હાલમાં
સ્વદેશી માલના વિચારો આપણે બહુ
જોઈએ છીએ, તેમ આ લખાણથી તેના
વિચારનું જ્ઞાન થાય છે તેથી તે ઉપર
કહ્યું તેમ હું લખું છું. હાલમાં માયા
રણ વાપરવાના સાથુઓ બહુ સરતા હોય
છે, ને તેવા સાથુ અહીં બનાવવાનું કામ
વેપારી માણસને એ લખાણથી સુજા આવે
એવું હમ્મણું છું.

* * *

કામ જલ્દા માણસે સુચના કરી છે કે
યુનીયનની સેનેટના ચાર સભાસદો હાલનું
હિત જાળવે તેવા નીમાયા જોઈએ. આમાં
પહેલાં સેનેટનો અર્થ સમજવો જોઈએ.
દરેક પાર્લામેન્ટમાં એ એવરો હોય છે.
વિભાજનમાં એક આમની સભા, ને બીજી
ઉપરાવની સભા. ફોલોનીઓની પાર્લામેન્ટ
જોઈએ તો એક સેન્ટરલેટીવ એસેમ્બલી,
અને બીજી સેન્ટરલેટીવ કાઉન્સિલ. આમ
ની સભાના મેમ્બર પ્રજા તરફથી ચુંટાય
છે. ઉપરાવની સભાના મેમ્બરો પોતાની
અધીરાઇને લીધે પોતાનો હોદ્દો બોમવે છે.
અહીંના દાખલા જોઈએ તો સેન્ટરલેટીવ
એસેમ્બલીના મેમ્બરો પ્રજા તરફથી (વોટ
રાથી) ચુંટાય છે. આવાજ એ એવરો
દક્ષિણ આફ્રિકાની યુનીયન પાર્લામેન્ટ તથા
પશુ થશે. તેમાંના પ્રજા તરફથી ચુંટા
નારા મેમ્બરોને એવર તે એક, અને
બીજા એવર તે સરકારે નીમેલા મેમ્બરો
ની સેનેટ. તેના મેમ્બરો તે સેનેટરો
કહેવાશે.

* * *

જે લખનારે સેનેટ વિષે સુચના કરી
છે તે આ સભા છે. આ સેનેટના મેમ્બરો
શ્રેમાં ફરજને મેમ્બરો જાલત ધરાવતા
મોરબીને મનમન તરફથી નીમવામાં

આવશે. કાયદા મુજબ આમાંના આઠ
માણસોને વોટ વખરની પ્રજાની બાજતો
જે જ્ઞાન ધરાવવા માટે પસંદ કરવામાં
આવવા જોઈએ. તેમાંના ૪ ને કસર
પ્રજાઓના દર બળવનાર તરીકે પસંદ
કરવામાં આવશે. કસર લોકોમાં હાલ
ઉપરાંત બીજા ધણા વોટ વખરના લોકો
છે, એટલે એ ચારે મેમ્બરોને હાલ બાજતો
ના જ્ઞાન માટે પસંદ કરવામાં આવે તે
સુચના કે આશા ફાકટ છે. છતાં સુચના
થઇ છે તે બાજમાં લેવા જેવી છે, અને
તેથી ઘટતી કોશીશ કરવામાં આવે તો
બોલું નહીં. ખાસ કરીને એ વાદ રાખ
વાનું છે કે હાલ કોમની બાજતોનું જ્ઞાન
ધરાવનાર તરીકે હાલ કોમના ખાસ
વિરોધી હોય એવા ચોરા ન પસંદ થવા
જોઈએ. કેમકે એ બનાવને તદ્દન નહો
બનાવ જોમ માનવાનો નથી.

* * *

ટરાંસવાલની જલ્લતા વડાએ જોલાન્ધ
બરગની એસેમ્બલીને જોલાન્ધું છે કે
સ્વદેશી હાલ જોલાને રોડ કેપર નહીં
મોકલવામાં આવે. આ એ સાહેબના
વલણમાં સારા સુધારો જતાવે છે, અથવા
તો એમના કામમાં નીચેના વગર લખ્યા
સાધો મને ઉકેલે છે તે ખરા હોવા જોઈએ.
"નગાપને રોડ કેપર મોકલ્યો તેથી
અમારા અમલદારોના જે હાલ તમે જુઝ્યા
હાલિઓએ કરાવ્યા છે તે કશું અમારી
વહદારતમાં તાણું છે. એટલે હવે વધુ
હાલિઓને રોડકેપ ઉપર મોકલનાં વિચન
આસતી નથી એટલેજ વાંધો છે."

* * *

વોલકરડટી કાઉન્સિલે બીચારા એકી
આટીક રજાઆરને જીધા લીધા છે. એકી
આટીક વેપારીને નાણુ કરવાના કાયદાની
ખર છે એવું આ કાઉન્સિલે ખ્યાન
એવું હતું. કામ કેટલું સુરેલ છે તે
વાતને કાઉન્સિલને અનુભવ નહોતો, પણ
કેટલી વીસે સો થાય છે તે ચમની સહેજ
ને તો અત્યાર સુધીમાં સારી પેડે હસી
મળું છે. તેથી તેણે 'એવો કાયદો નથી'
એવો આકા જગત વડે પતાવ્યું. કાઉ
સિલ આવા નકામાં જવાબથી રજાઆર
પર ચીઝાઇ, ને કહ્યું કે "કાયદો નથી
તે તો તેને (કાઉન્સિલ)ને ખબર છે, ને
કાયદો હત તો રજાઆરને લખતજ શું
કામ?" કાયદો થવાની જરૂર છે એ
ઉપર ખ્યાન એમીએ છીએ એવો વળતો
જવાબ કાઉન્સિલે સમજ્યો છે. ખરેખર
મિરઠપ કાઉન્સિલ રજાઆરની પીઠ કાંઈ
જાણતી નથી.

અખબાર

હોદીઓ પરદેશમાં

(ગયા અંકથી ચાલુ)

હોદીઓનો બીજો વસવાટ

બ્રિટિશ મીઆના, ડચ મીઆના, ત્રીનીદાદ અને શીજી તરફ ગયેલા છે. ત્યાં જનારા મુખ્ય કરીને મજૂર વરગના છે. પણ હાલમાં લાં નવા મજૂરોને બહુ ઓછા પ્રમાણમાં હાખલ કરવામાં આવે છે. એ ભાગોમાં ગેરા કરતાં હોદીઓ બહુ વધારે છે. ત્રીનીદાદમાં કુલ વસતી ૨,૫૫,૧૪૮ ની છે. તેમાં ૮૬,૩૫૭ એટલે લગભગ ત્રીજો ભાગ હોદીઓ છે. ગેરાઓ બહુ જ થોડા છે. બ્રિટિશ મીઆનામાં કુલ વસતી ૨૭૮,૩૨૮ની છે. તેમાં ૧,૦૫,૪૬૩ હોદી છે, અને ગેરાઓ ૧૬,૭૨૪ છે. ડચ મીઆનામાં ૧૧,૮૮૩ હોદી, ૬,૦૭૧ મુસલમાનો અને ૪૦,૦૦૦ પ્રસિત છે. શીજીમાં કુલ વસતી ૧,૨૦,૧૨૪ ની છે, તેમાં ૧૭,૧૦૫ હોદીઓ છે. ગેરા માત્ર મજૂરીના છે. મીઆના ત્રીનીદાદ અને શીજીમાં ગેરાઓ મોટા વેપારીઓ છે, અને હોદીઓ સારા મજૂરો છે તેથી તેમને ત્યાં જવામાં હરકત નથી.

જ્યાં ગેરાઓની વસતી બહુ મોટી હોય છે, અને હોદીઓ થોડા હોય છે, ત્યાં હોદી મજૂરોના હાખલ થવાથી ગેરા મજૂરોને બેકાર થવું પડે છે. ત્યાં ગેરાઓ હોદીઓ તરફ તિરસ્કાર બતાવે છે. અને આલેવીઆની જેમ કાપલાઓ બાંધી તેમને આવતાં અટકાવે છે.

કેનેડામાં હોદીઓને જતાં અટકાવવા સારે બહુ બારે પગલાં લેવાય છે. ૧૯૦૪ માં ત્યાં માત્ર ૪૫ હોદીઓ હતા. બીજે વરસે ૩૮૭ થયા. પહેલે વરસે માત્ર મજૂરો ત્યાં ગયા. બીજે વરસે ગયલાં ઓમાં ૪૪ મજૂરો, ૬ બેકાર, અને ૬૯ કસારક હતા. ભારે પછીની સાલમાં કેટલા મપલા તેના સત્તાવાર આંકડે મળ્યા નથી, પણ લગભગ ૨૦૦૦ આસામીઓ હાલ ત્યાં છે એમ અનુમાનાય છે. આ ધસા રાને અટકાવવા કેનેડાની સરકાર સખત મહેનત લે છે. તે સારે હોદી સરકાર સાથે મસલત ચલાવી છે, અને એક કાયદો પણ કાઢ્યો છે કે જેનો સાર એ છે કે કોઈપણ હોદી પોતાની જાનમજુમિ થી સળંગ ટીકીટ લઈ રહેતામાં ક્યાંય પણ વિસામો લીધા વિના પરબારો કેનેડા આવે તોજ તેને હાખલ થવા દેવા.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં જતા હોદીઓની નોંધ ૧૮૯૮ ની સાલથી રહે છે. ૧૮૯૮

માં ૧૭ જણ ત્યાં હતા. ૧૯૦૧ માં ૬૩ થયા, અને ૧૯૦૬ માં ૮૬૮ થય ગયા. છેલ્લામાં છેલ્લી મજૂરી મુજબ ત્યાં હાલમાં ૨૬ કેળામણા ધંધાદારી, ૧૮ કુન્નરી, ૬૬૨ મજૂર, અને ૩૬ એર-તો તથા બન્યાં છે. કેલીફોર્નિયામાં ૪૬૨, ન્યુયોર્કમાં ૩૫, વોશિંગ્ટનમાં ૪૭૫ અને એરેગોનમાં ૩૧ એ પ્રમાણે તેઓ વહેંચાયેલા છે. આ હોદીઓ પૈકી ૪૪ મુરોપથી આવ્યા, ૮૯ ઉત્તર અમે રિકાથી, ૮૩૩ હોદુસ્તાનથી, અને ૬૩ ખીજ એશિયાટીક બંદરોથી. આ ઉપર થી બેક શકારો કે બધા હોદીઓ સીધા હોદુસ્તાનથી લાં જતા નથી, પણ ઘણા મુરોપ અથવા ખીજ ભાગોમાંથી પણ ત્યાં ગયા છે. એ મજૂરો ત્યાંથી ન આવે તેને સારે કેનેડામાં કાયદો મુલ્ય છે. તેમજ ખુદ હોદુસ્તાનથી વધુ હોદીઓ આવતાં અટકે એવી મોઠવણ હોદી સરકાર સાથે કરી છે.

હાલિયુ આફ્રિકામાં ગયેલા હોદીઓ મુખ્યત્વે કરી મરસી મજૂરો છે. ત્યારે અમેરિકામાં જનારા પંજમીઓ છે. આ શીખ લોકોને તેમની મરજી ઉપરાંત બે દેશપાર કરવામાં આવે તો અગ્રેજી લશ્કર માં અસંતોષ ફેલાય એ બધ રહે છે.

આ બધા લખાણમાંથી સર એ નીકળે છે કે કુલ ૧૩,૨૭,૦૦૦ હોદીઓ પરદેશી માં છે. એરીશીઅસ, મીઆના, નાતાલ અને ત્રીનીદાદમાં મજૂરો વધારે ગયેલા છે. મોટા ગેરા જમીનદારોને તેમની જરૂર છે. લાંના મૂળ વતનીઓ છે પણ તેઓ કામ કરવા રાજી નથી. જ્યાં જ્યાં અંગ્રેજી વાવડો મળે છે, ત્યાં ત્યાં હોદીઓ ગયા છે. બરમા, સ્ટેટસ સેટલમેન્ટ વિગેરે પુરવના મુલકોમાં હોદીઓ તરફ આકાષ નથી. અને જ્યાં ગેરાઓ જમીન દાર છે ત્યાં મજૂરીને ખાતર હોદીઓને હમલામધ આવવાને ઉત્તેજન આવે છે. પણ જ્યાં ગેરાઓ ધણા છે ત્યાં હોદી હાખલ થવાનો વતન કરે છે કે પુરત વાંધો ઉઠે છે.

સંપૂર્ણ

નાતાલના ગવરનર સર ટ્યુનેલન ઇચ લાંથી આવી તા. ૧૨ મીએ કેપટાઉનમાં ઉતર્યા છે. થોડા વખતમાં તેઓ ઇમ્પી રીઅલ પોસ્ટ એ.શીસના વડા તરીકે પાછા ફરવાના છે. જનરલ અને મીસીસ બેલ્લા પણ તેજ સ્ટીમરમાં કેપટાઉન ખાતે ઉતર્યા છે.

પરચુરણ ચરચા

ઇનહામબેનથી એક લખનાર જણાવે છે કે—આ મામમાં હોદીઓમાં મોટો ભાગ દીવની વસ્તીને તેમાં વાંઝા તથા ખારવા છે. તેમનામાં વારપરબ અને તહેવારના દિવસો જુના જમાના પ્રમણે જીવવાની ટેવ છે. જેને લીધે અનેના પોરદુગીને ઇડિઅનને કાફર લોકોની હારમાં ગણી કાઢે છે. દીવાળીને દિવસે ધામધુમ સારી થાય છે, પણ જે મફતના પોરદુગીને પાતો ખીજઓને મીઠાપ સાથે જે હારે આપવામાં આવે છે, પાતો આપસ આપસ માં આપલે થાય છે તે ન થવું જોઈએ. નેરતામાં કેટલાક વાંઝા લોકો મરખો મુખી ફરતા રાસડા ગાય છે, જે વખતે બહુ મસ્કરી થાય છે, ને કોઈના તો પેતીઆ ના પછવાડેના છેડા પણ તાણે છે. જુના શણીને દિવસે લાડાં સાથે દારનાં પીપનાં પાટીઆં બાળવામાં આવે છે, તથા અંદર દાર હોમાય છે. અને કેટલાક વાંઝા તથા ખારવા બંને ભેડ જુદી જુદી ઢેલકી લઈ તાલ નાખના, તથા અપદબ્દો બોલના નીકળે છે. આ વરતણુંક અજીજાજતી છે, ને તે દુર કરવા હોદી કામે ધ્યાનપર લેવું જોઈએ છે.

કેપટાઉનથી અંજુમને મેહમુબીઆના સેકરેટરી મી. ઇસાક જુમી વતી મી. મુનસી મસેક હાથપાત તા. ૭ મીએ લખે છે કે સુરનના ના. સમ્પદ જેન અસ એદરસ સાહેબ જુદાની રહેમતે પહોંચવા ના ખબર મળવાથી લુપ સ્મીટી હોદી મરજીમાં મરજુમ સાહેબની જવારત અંજુમને મહેમુબીઆ તરફથી મધ રાતે તસવીહ પુરી થવા બાદ કરવામાં આવી હતી. આવતા જુધની રાતે મરજુમની જવારત મી. અબદુલ હમીદ મોમતાવાળા તરફથી થયાર છે. અહીંસા છે કે અને ખીજ પણ કેટલીક કરતામી સોચાવટી છે પણ હજુ સુધી કંઈ મરજુમના માનની ખાતર કાઢું નથી.

૧૫ ટાઉનમાં શનીનારની રાતે ટોમસ કાલીન્સને જુનના આરોપસર પકડવામાં આવ્યો છે. તેણે પોતાના બાઇ જોન કાલીન્સને મોટી છરીથી મારી નાંખ્યો છે. હાર પીને ડાહડ અવસ્થામાં તેણે આ કામ કાપેલું જણાય છે. તહેમતદારને જામીન ઉપર ડાડવામાં આવ્યો છે.

તાર સમાચાર

—:—

અમેરીકા કોંગ્રેસની મી. મોરસ ને "બરફનો રાજ" કહેવાય છે તેને ૧૫ વરસની જોડની સગ થઇ છે. સદી બાદમાં ધધી કરતો હતો તેવામાં તેને જોડમાં લઇ જવામાં આવ્યો છે.

મયા સુનીવારે પારીસમાં હવાઇ વહા જોની થરત દેડવાની હતી તે જોવા ૨ લાખ માણસ એકઠા થયા હશે. રેલવે લાઇન માંથી સુધી ચીનાર ઉભેલી હતી અને ૨૨ને બધ થવાથી હાજર માણસો સાંજ સુધી આમળ વધી શક્યા નહતાં. લોધાએ જ્યારે બપુવું કે તેમનાથી શહે રમાં જઇ શકાતુ નથી ત્યારે જુનીસી અને સેવીમનીના રેલને તેમણે તોડી નાખ્યા અને કેટલીક રેલ ગાડીઓ પણ જાંચી નાખી.

જુનીસીથી કેટલાક માણસો મોટાર ગાડીઓમાં ખુબ ઝડપથી મુસાફરી કરતા હોવાથી ધણાક માણસો ધામલ થયા છે અને ધણાક માર્યા મયા છે.

વડી પારલામેન્ટમાં બજેટની તકરારે પકડેલું બારે ૩૫ હજી ચાલુજ છે. વડે પ્રધાન મી. એસ્કરીય અને તેના જેડીઆ ઓ સખત બાપજો કરે છે. ઉમરાવની રુબા સામે એમનો ધુનરો ચાલુ છે.

ઉમરાવો આ બજેટ કશુલ નહીં કરે એવી વાત પણ જાપાઓમાં મચાઈ છે. "ડેલી ન્યુસ" કહે છે કે ૧૨૦ ઉમરાવે એ ખાનગી રીતે કસાવ કર્યો છે કે બજેટ પસાર થતા હેવું નહીં. "ડેલી મેલ" કહે છે કે ૧૭ મી નવેબરે ઉમરાવોની સખમાંથી ચાલુ બજેટને રદ કરવામાં આવશે.

બાપરીટ ડેવિસની આમળ બાપજુ કરતાં રેવરંડ ડાકતર કલીકરડે જણાવ્યું કે હરેક ક્રીચર્ચમેને ઉમરાવોની સત્તાની સામે થવું જોઈએ.

જરમન સરકારનો ખરચનો અડસડો પા. ૧,૪૦,૦૦,૦૦૦ થયો હતો. તેને બદલે હવે તે પા. ૨,૫૦,૦૦,૦૦૦ થશે એમ જાહેર થયું છે. વળી મનવારે બાંધવામાં આવે છે છતાં જરમનીના જાપાઓ ફરીયાદ કરે છે કે ઇંગ્લાંડ સાથે સરખાવતાં તે મનવારે ધીમી ચાલની અને જુની દગની છે.

જરમનો ફરીયાદ કાલો વધાર્યા બાદ છે તેથી ફેનેકાના બવરનર અરલ એએ જણાવ્યું છે કે ફેનેકાએ પોતાની મનવારે બાંધવી જોઈએ. ફેનેકાની સરકાર પાર લામેન્ટ પાસે ૨ કરોડ ડાલર મનવારે બાંધવા માટે અને ૩૦ લાખ ડાલર તેના નીલાવ પાછળ દર વરસે ખરચવાની પરવાનગી માગવાની છે.

વોટ સાર જાડવાની બાબતોમાં તોફાનો ચાલુજ છે. મી. લોધક જ્યોરજના બાપજુ વખતે "લીઓ સર વોટ" એવો આગ્રહ વારંવાર કરવામાં આવતો હતો. તેની ગાડી રસ્તામાંથી પસાર થતી હતી ત્યારે કેટલીક ઓરતો હાથમાં કુદાડી લઈને તેની ગાડી ઉપર હુલો કરવા દોડી હતી. તેમને પકડવામાં આવી હતી.

ન્યુકેસલ લીબરલ કલબના મહાનની પારીઓ તોડી નાખવાના આરોપસર ૪ ઓરતોને એક એક પખવાડીઆની જોડ ની-સગ થઇ છે.

મી. બાંધીએ લંડન ન્યુરીશિરમ કલબ માં બાપજુ આપ્યું હતું તેમાં તેમણે જણાવેલું હતું કે સલામતની લડત કુની ચાર્મની બીજી બધી લડતોથી સરેખ છે. લડાઈના મેદાનમાં જે હોમલ દેખાડાય છે તેના કરતાં સત્યાગ્રહીઓની હોમલ ચડીયાતી છે.

સ્ટીનોર ફેરર કરીને એક એનારકીરટ આગેવાન ઉપર બારસીલોનામાં હુલડ મચાવવા સાર કોરટ મારશીબજ એસાડી તેમાં તેનો ઇનસાફ થયો હતો. તેને ઝોળીથી મારી નાખવામાં આવશે.

અમેરીકામાં રેલવેના રાજ તરીકે ઓળખાતા મી. ઇ. એમ. હેરીમેનની દોલત ૬ કરોડ પાઉંડની નોંધાય છે.

કયુબા અને ફોર્સીડામાં બપંકર વડે બીઆલુ તોફાન થવાથી બારે ગુકસાન થયું છે. સેંકડો ધરો જોડી મયા છે. સીમાર ફેક્ટરીઓ નાશ પામી છે અને ખાસમાં પડેલા ૫૦ વહાજો કુખી મયા છે.

ઉત્તર ધરત કે.જે. રોધી કાલેએ એ ખામતની તકરારનો ઇંડો હજી અબ્બો નથી. ડા. કુકની સાથે જે ઇકવીએકસ ગએતા તેમની જાડની કમ્બનડર પેરીએ

પ્રસિધ્ધ કરી છે. તેમના કહેવા મુજબ ડા. કુક બેટકા સુધીજ મુસાફરી કરી પાછો ફર્યા હતા.

મયા બુધવારે લંડનમાં મકાઇના રોહા ૨૫ શીશીંગે થયા હતા.

લોરડ કીચનરે પોતાની મુસાફરી દરમ્યાન ચીનનાં સાંમલાઇ વગેરે રથોની મુલાકાત લીધી હતી, જ્યાં તેને ચેંગ આપકાર આપવામાં આવ્યો હતો એવું રૂઝ જણાયે છે.

રૂપેનનો લડાઇ ખાતાને પ્રધાન બજાવે છે કે મુર લેટકા ઉપર ચડાઇ લઇ જવનો મુખ્ય હેતુ પાર પડ્યો છે. તોપજુ નાની નાની લડાઇ થવાનો હજી સંભવ છે.

આઇરીશ નેશનેલીસ્ટ આગેવાન મી. જોન રેડમંડે અમેરીકાની આઇરીશ લીગને ફંક માટે અરજ કરી છે. નજીકના બચિ બમાં સુટથુ ફરીથી થાય તો પોતાના પક્ષના આઇરીશ મેમ્બરોની ઉમેદવારીને ટેકા દેવાને તેવા ફંડની જરૂર છે. અમે રિકામાં તેમની અરજને સ્વીકારવામાં આવી છે.

ચાલુ એસમના સપ્ટેમ્બરની આખેરીએ ખલાસ થતા ૪ માસમાં ડરબનથી લંડન ખાતે ૫,૨૦,૦૦૦ ખરતા મકાઇ ચડી છે. ગએ સાલ એજ ખરસામાં ૨,૮૦,૦૦૦ ખસતા મકાઇ ચડી હતી.

દોરડાં વગરના તારનો વધુમાં વધુ છેડે સુધી સંદેશ પહોંચાડવાનો બનાવ અમેરિકામાં બન્યો છે. ત્યાં ૩૩૦૦ માઇલના છેડામાં સંદેશ પહોંચાડી શકાયા છે.

ઇંગ્લાંડના બજેટની આ વખતની તક સાર ઇતિહાસમાં નોંધાય રાખવા એમ મણાય છે. ડા. જરવેરીવ આગેવાનો નામ દાર શહેનશાહને મળી આવ્યા પછી લીબરલ વડા પ્રધાન મી. એસ્કરીય પણ ના. શહેનશાહને મળી આવ્યા. આ બનાવ ઉપરથી બહુ ચર્ચા ઉભી થઇ છે. લીબરલો કેટલાક વધુ ઉમરાવો બનાવવાનો ઇશારો સખત જણાય છે. આખા અંગ્રેજી રાજના જાપાઓ આ ચર્ચામાં જામ લે છે.

નાતાલ પારલામેન્ટની બેઠકો ચાલુ અડવાડીઆમાં શરૂ થઇ છે.

મદ્રાસમાં પ્રોટેસ્ટ

જંગી મીડિંગ

મી. પોલાકની હાજરી

નીચે મુજબ તાર તા. ૧૩ મીના "મર કુરી" માં પ્રગટ થયો છે:—

મદ્રાસના રૂઢના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે દરંસવાસના હોદીઓપરના બુદ્ધિ સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા મદ્રાસના લોકોની એક જળરી મીડિંગ મળી હતી. તેમાં હાડમારીઓ દુર કરવા માટે વડી સરકાર પાસે માગણીના કરાવો કરવામાં આવ્યા હતા. એક હરાવ દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓને ગીરમીડીઆ હોદી પુરા ન પાડવાની માગણીનો હતો. દરંસવાસથી દેશપાર થાય તે લોકોને મદદ આપવા માટે એક ફંડ ખોલવાની યોજના મીડિંગે કરી હતી. દરંસવાસના હોદીનાં દુ:ખોનું મી. પોલાકે સભા આગળ વરણન કર્યું હતું ત્યારે મીડિંગમાં ચિકારના પોકારથી ગરજના યથ રહી હતી.

અવલોકન

"લુધિ પ્રકાશ" ના સમર્પણના અંકમાં "કથાપિ" ની કવિતા, નિકમ પ્રયત્ન, હોંદુસ્તાનની મીલો, ધુળથી ચતાં નુકસાન વગેરે વિશે લખાણ છે.

"વધ્ય કલપતક" નો આગરનો અંક મળ્યો છે. તેમાં "લિખતા કેવી રીતે દુર થાય?", "તોતકાપણ", "અચ્ચાં આના અછરજીનો ઉપચાર", "ખોરાક, કાલેશ, દેશી તથા યુનાની ઉપચારો વગેરે વિશે લખાણ છે.

"હારત જીવન" ના જીવન તથા જીવનના અંક મળ્યા છે. આ માસિકના રીવાજ મુજબ આ અંકમાં મિત્રો સાથે કેટલાંક ટુંક જીવન ચરિત્રો છે. તે ઉપરાંત સારી કવિતાઓ, ને નેચનાલીસ્ટ વિચારોનું સમરથન કરનારાં લખાણો છે.

ડરબનમાં ૬૬ સંખ્યાથી જમે જગ નમાળે ૮ થી ૬ વાગ્યાની અંદરમાં, અને નીમાજ બાદ એ સીટની મજલમાં થી હમેશ મુજ સુલતાની કડો મી. આરમાન અહમદની આગેવાની નીચે ૬૬ દાયરા સાથે નીકળી.

હોંદની ગહેર હિલચાલ

હિંદી એસોસિએશનના મેંબરોએ મી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીનાં માનમાં એટ હોમનો મેલાવડો કર્યો હતો. બાણ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ બાવણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે હોંદુસ્તાનના લોકોની બાહોશી બીજા દેશોના વનનીઓની બરોબરની છે એમ મારું અંતઃકરણ કહે છે. દર વરસે હોંદુસ્તાન તરફથી ઇંગ્લાંડ આતે ડેખુ દેશન મોકલ્યું જોઈએ. મારી ખાતરી છે કે તેનું પરિણામ બહુજ ફાયદાકારક આવશે. ઇંગ્લાંડમાં હોંદી બાબતો વિશે અત્યંત મેરસમજીથી ફેલાયેલી છે અને તે દુર કરવાની જરૂર છે. ઇંગ્લાંડના લોકો હવે હોંદુસ્તાન મધેની સ્થિતિ વીશે વાંકે થવાને આતુર બન્યા છે. આ પ્રસંગે પાત સમયે હોંદીવાનોએ પોતાનો કેસ બ્રિટીશ પ્રજા સનમુખ રજુ કરવો જોઈએ.

અધીગદ કોલેજની વ્યવસ્થાપક કમીટીના સેક્રેટરી નવાબ વીકારુલ્લાખાન સાથે અણબનાવથી કોલેજના ગોરા પ્રાન્સીપાલે રાજીનામું આપ્યું છે. તેની સાથે બીજા ગોરા પ્રોફેસરોએ પણ રાજીનામાં આપ્યાં છે. તેથી કોલેજ કમીટીએ નવા હોદેકારો વિધાયતથી પસંદ કરવા માટે જરૂરી સ અમીર અલીને કહ્યું છે. જાપાઓએ એવી બલામણ કરી છે કે લાહોરની દવાનંદ કોલેજ, અને પુના ફરગુસન કોલેજને ને જેવી રીતે લાયક હોંદી પ્રોફેસરો મળી શક્યા છે તેવી જ રીતે અધીગદ કોલેજે પણ ગોરા પ્રોફેસરો ગાજળનો અભખરો જોડી કદ લાયક હોંદી પ્રોફેસરોને પસંદ કરવા જોઈએ.

બાણ બિપીન ચંદ્રપાળ તરફથી વિલાયતમાં "સ્વરાજ્ય" નામનું જાણું કાઢવા માં આવે છે. એ જાણું વેચવા માટે તેના એજન્ટ મી. જી. બી. મોદકને પકડવા માં આવેલ. છેલ્લી દપાલ ઉપરથી જણાય છે કે એ જાપાને મુંબઈની સરકારે ફિટુરી કરાવ્યું છે, ને તેથી તે વેચનાર તરીકે મી. મોદકને એક માસની જેલની સજા કરવામાં આવી છે. સ્વરાજને મુંબઈની કારટે ફિટુરી જાહેર કરેલ હોવાથી હવેથી તે જાણું મુંબઈમાં વેચાતું અટકશે, અને કર્કશ ખાતું તે જાપાને કાપલ થતાં અટકાવશે એવું જણાવવામાં આવે છે.

મજદુર કેસમાં અપીલ નોંધાવવામાં આવી છે. હોંદના સરકારી મેજેસ્ટ્રેટમાં એવી નોટીસ પ્રસિદ્ધ થઈ છે કે "સ્વરાજ્ય" હોંદમાં કાપલ કરવાનું મેર કાયદેસર ગણાશે.

ખંભાળની પ્રાંતિક કોન્ફરન્સની બેઠક હુમલી ખાતે કરવામાં આવી હતી. પ્રમુખ સ્થાન બાણ બંધકુંઠનાથ સેનને આવવામાં આવ્યું હતું. કોન્ફરન્સમાં નેશનેલીસ્ટો અને મોડરેટો બંનેની હાજરી હતી. બધા પ્રમુખે જણાવ્યું કે ભારત કરજન ની સરકારે જાહેર પ્રજા મનનો બાણ અનાદર કરવાથી અને પાછળ હાલવાની રાજનીતિનો અમલ કરવાથી એ પરિણામ આવ્યું હતું. હીસ હીસના જમરા સુસવાટા કરી પ્રમુખને આગળ ખોલતાં અટકાવવામાં આવ્યા હતા. અને સભામાં ભારે ગડગડ જેવું થઈ રહ્યું હતું. સ્વરાજ્ય, પ્રજાકીય કેળવણી, મુક્ત પ્રાથમીક કેળવણી, ગામડાંઓની સુખશાંતિ, લવાઈ કોર્ટેની સ્થાપના વીગેરેની હિમાયત કરનારા સંખ્યાબંધ કરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. કોન્ફરન્સે દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોંદીઓ સાથે ચલાવવામાં આવતી વરતણું સામે સખત વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.

હોંદી નાયબ પ્રધાનને મી. હાર્ટ ડેવીસ તરફથી આમની સભા મધે સવાલ પુછવામાં આવતાં જવાબ મળ્યો હતો કે સરકાર વાંકીએ જે લાંબી અને કીમતી સેવા રાજ્યને માટે બજાવી છે તેની પીછા નમાં અને તેવણું મરણ જે કમનસીબ સંજોગે વચ્ચે નીપળ્યું છે તે ધ્યાનમાં લઈને કાઉન્સીલ ઓફ ઇન્ડીઆનો એક મતી અભીપ્રાય મેળવીને હોંદી વજરે કરાવ્યું છે કે બેડી વાંકીને તેવણું જીંદગી લુધી દર વરસે ૫૦૦ પાઈડનું પેનશન આપવું.

ડા. ફરફરડે પુછ્યું કે તે નાણાં ક્યાંથી મેળવવામાં આવશે. હોંદી તીબેરીમાંથી કે ઇંગ્લાંડની તીબેરીમાંથી?

માસતર ઓફ એલીમેન્ટ-હોંદી મેહસુલમાંથી તે પેનશનની રકમ આપવામાં આવી છે, કારણ કે સર કરજન વાંકી એ પોતાની આખી જીંદગી હોંદુસ્તાનમાં મુજરી છે.

મી. અમદુલ હાદર વિલાયતથી તા. ૨૬ મી અક્ટોબરે ઉપડવાના છે એવો કેબલ તેમની કા. પર આવેલ છે.

હાંદુસ્તાનના ખબરો

(હાંદી જાણ ઉપરથી)

જામનગરના દીવાન મી. મેરવાણજી પેશ તનજી પોતાના ઓધાનું રાજનામું આપ નાર છે એવી જો અફવા થોડુંક ઉપર બહાર પડી હતી તેમાં કંઈ સત્યાત્ર નથી એમ જાણવામાં આવે છે.

અમદાવાદમાં કોલેરા ધણી જોરમાં ફેલાયો છે. આનંદ, નડિયાદ અને ખેડા જિલ્લાના બીજા જાગોમાં પણ કોલેરાનું જોર ધણું મજબૂત છે. એવું કારણમાં આવે છે કે નાસકથી આવેલા જાગોઓ એ અમદાવાદમાં આ રોગ ફેલાવ્યો છે.

આખા વડોદરા રાજ્યમાંથી જામત કાઢી નાંખી તેને બદલે અડધા આનો લોકલ સેસ વધારવાની જોઇન્ટ સરકારા મે. વીટનેકે કરેલી બલામણ્ય કાઉન્સિલમાં મુકાબ છે ને તેપર વીચાર આવે છે.

વડોદરાના રા. બા. દીવાન ટેકચંદને સરકારની જમોએ કાયમ કરવા છે.

રા. બા. દેશપાંડે રા. ૫૦૦૭ ના પત્રારે વડોદરાના આબકારી સુખા નીમાયા છે.

શ્રી. રા. બા. સંપતરાવ ચાવકરાડ અમ રેલી પ્રાંતના સુખા તરીકે પુરવેના કુકમ પ્રમાણે જરો. રા. બા. મોવિંદભાઈને અમ રેલી પ્રાંત બાવડરી એક્સીસર તથા સુખા નીમવા બલામણ્ય થઇ છે. તેમ થશે તો શ્રી. સંપતરાવ કે બા. બા. પુસકઅલી પોલીસ કમીશનર નીમાયો.

વડોદરા રાજ્યમાં એક લીંબી અને એક બાંધા પ્રચાર કરવા પ્રવરન થાય છે.

રેશનકોટ અને પાલમપુર વચ્ચે રેનારડ દરેના દોડાવવા પ્રોફેસર ફાર્સ વીલસને અરજી કરવાથી રજાનીક સરકારે એવો જવાબ વાળ્યો છે કે તેઓની શકતી મુજબ એ સાહસને ઉત્તેજન આપવા તેઓ તકયાર છે.

રાંદેર ટાઉન મ્યુનીસીપાલિટી માટે મી. મ્યુનીસીપલ માજીકલાલ માંધી બી. એ. એલ. એલ. બી. ને એકમતે ચુંટી કાઢ વામાં આવ્યા છે.

હાંદી રાજ્યમાં પોતાની મુસફરી દર મ્યાન તા. ૧૭ થી નવેમ્બરે મુખ્ય પહોં ચવાના છે, જ્યાં તે તા. ૨૦ થી નવેમ્બર સુધી રોકાશે.

કલકત્તા પોસ્ટ કમીશનરેના તેમજ કલકત્તા તથા હાવરાની મ્યુનીસીપાલિટી ઓના પ્રતીનીધીઓની સભામાં રા. ૧૦ લાખના ખર્ચે હાવરા અને કલકત્તાને જોડનારો નવો મોટો મુલ્ય બાંધવાનો કાગવ કરવામાં આવ્યો છે. એમાંના ૧૦ લાખ પોસ્ટ કમીશનરે તરફના હાજનામાં મળશે.

સંયુક્ત પ્રતિનાં પ્રદરશન ફંડમાં રા. ૧૪૫,૦૦૦ થી વધુ રકમ ભરાઇ છે. આ પ્રદરશન ૧૯૧૦-૧૧ ના શીયાળામાં ભરાશે.

જોબ અને તેવી રાક ભરેલી મીએની બારીકાઇથી શોધખોળો ચલાવવા માટે ટોલીમંજ બાતે એક મકાન ઉજી કરવામાં આવનાર છે, જે પાછળ રા. ૧૦ હજાર નો ખર્ચ હાંદી સરકાર તરફથી કરવામાં આવનાર છે.

મરકુમ બંગાળી મી. એન. એન. થોસ ની શાહગીરીના ફંડમાં બંગાળના મવરનર સર એડવરડ એકરે રા. ૧૦૦ ની રકમ પોતાના તરફથી ભરી છે.

પ્રાંત મદન મોહન માલવ્યા તરફથી અફઝાબાદમાં કોંગ્રેસ પક્ષની હિમાયત કરનારું એક રાજકુ ડાપું નીકળવાનું છે.

અલીગઢ કોલેજ તરફથી એક એરેલો ની રકુલ ઉપાડવામાટે ઉધરાણું થાય છે, જેમાં રા. ૪૦,૦૦૦ની રકમ હજી સુધી ભરાઇ ચુકી છે.

બાણુ અરવિંદ થોસે જાહેર કર્યું છે કે મોડરેટ અને એક્સ્ટ્રીમીસ્ટ બંને પક્ષની એકત્ર કોંગ્રેસ ભરવાની હિલચાલ થવી જોઇએ.

મરકુમ બંગાળી મ્યુનીસીપીટીમાં બોજ ને પકડાવી આપનાર પ્રદરશને તીરકત પ્રાંતના કમીશનરની સુચનાથી "રાવ બહાદુર" ની પદવી આપવામાં આવી છે.

રામપુની પનીકર નામના હાંદીએ લંડનની સાયન્સની પરીક્ષામાં બહા (ગોરા) વિદ્યાર્થીઓથી ઉચો નંબર મેળવ્યો છે.

બરા લુટ કેસમાં લક્ષ્મીકાંત સરકાર નામના બંગાળીને વિનાકરણ પોલીસે સંકેતેલ તે માટે મજબૂર બંગાળી તરફ થી હાંદી સરકાર પાસેથી રા. ૬૦૦૦ ની કુકસાનીનો હાવો માંડવામાં આવનાર છે.

અલીપુર બોરમ કેસ સંબંધમાં ગોસા ધનુ ખુન કરનાર દનકશા લાલ દત્તનું પુતળું ચંદનમરખાતે મુકવા માટે લાંના એક ફરેચ કારીગરે બનાવ્યું છે એવી વાત કલકત્તામાં ફેલાઇ હતી.

અફઝાબાદનું "ઉડિયન પીપલ" ને હાલ અઠવાડીયામાં બે વખત પ્રસિદ્ધ થાય છે તેને હવેથી "લીડર" એવા નામ તળે રાજકુ પત્ર કરવામાં આવનાર છે. અફઝાબાદમાં કોંગ્રેસ પક્ષનું એક રાજકુ પત્ર ન હોવાથી આ ડાપું તે ગરજ સારશે એવું માનવામાં આવે છે.

આવતી કોંગ્રેસને લમતા પ્રદરશનના ફંડમાં પંજાબના મવરનર સર લુધ ડેને પોતાના તરફથી રા. ૫૦૦ લખાઈ છે.

આવતી હાહોરની કોંગ્રેસ ભરવા માટે ત્યાં એક જાહેર હોલ બંધાવાનો છે. ત્યાં નો જીનો ખોલો હોલ સરકારે લઇ લીધેલ હોવાથી રા. ૨૦,૦૦૦ ના ખર્ચે નવો ખોલો હોલ બંધવામાં આવશે.

પંજાબમાં દોડુ કોનર-સ આવતા અકોટબરમાં ભરાવાની છે, જેના પ્રમુખ તરીકે સર પ્રતુભચંદ્ર ચેટરજી એમ. એ. ડી. એલ. સી. બા. ધ. ને ચુંટી કાઢવા માં આવ્યા છે.

હાહોરમાં રા. ૨૫ લાખની ચાપણથી એક મીલ ઉભી કરવામાં આવનાર છે. તેના કાષ્ટરેકટરોનાં નામોમાં સર ખી. સી. ચેટરજી તથા લાલા લજપતરાયનાં નામો છે.

હાહોરના ડો. અલાહ જવાયા જેમને હમણાંજ અમીર સામેના કાવતરામાં બાજ લેવાના આરોપમાંથી મુકત કરવામાં આવ્યા છે, તેમને ના. અમીરે પોતાના રાજ્યમાં હોદ્દો ફરીથી સ્વીકારવા આમંત્રણ કર્યું છે, જેથી તેઓ પોતાનું રાજનામું પાછું જેમી મોડા વખતમાં કાઢી જશે.

નડીયાદમાં "મહાલક્ષ્મી આપનું વરકસ" નામનું સ્વદેશી કારખાનું ખોલવામાં આવ્યું છે.

કેસાગોઆમે ઇલિઅન ડીમેટીંગ સોસાયટી

[એક ખર્ચપત્રો તરફથી]

ઉપરના નામની સોસાયટી કેટલાક કસાદી અને પચ્છીક કામમાં બામ લેનારા બામજોની જાહેર હિંમતથી સ્થાપવા પામી છે. તા. ૨૦ સપ્ટેમ્બર ૨૫૧વારે પહેલીવારનો મેજાવડો હોંડુ બોજનગૃહમાં મી. મેજાખના પ્રમુખપણા નીચે મળ્યો હતો. લગભગ પંદરેક મેંબરો હાજર થયા હતા. ધારા ધોરણો ધડવામાં આવ્યા હતા, તથા મી. નરમદાશંકરે “મંડળી મળવાથી ચતા લાજ” ઉપર વિવેચન કરી સોસાયટી નીઆવી રાખવા તથા કસાદ થી કામ કરવા દરેક બામને વિનંતિ કરી હતી. પ્રમુખે સહુ બામજોને મક્કમ રહી જાહેર કામમાં બામ લેવા બામહ ક્યો હતો.

આ રવિવારે બીજી મીટીંગ ચેનન મી. જાહાંગીરજીના પ્રમુખપણા નીચે લાયબરરી ના મકાનમાં મળી હતી. આગલી મીટીંગ માં નહી ચલા પ્રમાણે મી. નરમદાશંકરે ‘સંપ’ ઉપર વિવેચન કરેલ. તે પછી પ્રમુખે એક અતિ અસરકારક બાપણુ આપ્યું હતું તથા તમામ બામજોને સંપી ને વરતવા તથા હાથ ધરેલા કામમાં દ્રઢ રહેવામાં પોતાની ઉન્નતિનો ઉપાય સુચવ્યો હતો. કેટલાક મેંબરો શરૂઆતમાં નડતી કેટલીક સુચકેલીઓના કારણથી હાજર થઈ રહ્યા નહોતા. આ વખતે એ મેંબર વધારે હાજર થયા હતા. હમેશને માટેના સેક્રેટરી નીમી આવતી મીટીંગ માટે મી. તલકમંદની દરખાસ્ત મુજબ વખત સુક રર કરી મી. દુલભદાસ કે જેઓ આ સોસાયટીને ટકાવી રાખવા અતિ ઉત્સાહ થી બામ લેનારા છે તેમણે “આપણી સોસાયટી અને તેનું અવિખનું કાર્ય” એ વિષય ઉપર વિવેચન કરવાનું કબુલ કર્યું છે. ધરમ સંબંધી વાહ વિવાદને દુર કરવા માં આવેલ છે. શ્રી કશી રાખેલ નથી. વધારે મેંબરો થાય એવી દરેક આસા છે, કારણ કે રવિવારના રોજ ફક્ત એ કસાક હજારી આપવાને દરેક બામજોને પુરતો વખત મળે છે, અને તેનો સદા ઉપયોગ કરવામાં તેઓ પકાત પડે તેવા નથી.

ઉપરોક્તમાં ટપાલ વહેંચવાનું કામ કરના રામોમાં ૪,૦૦૦ ઉપરાંત આંચો છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૧૪ મી ને ચુરવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ કામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. ચે.	શી. ચે.
કાપીચ	૦ ૬ થી ૨ ૬ ૩૩૧	
કાલી રૂઝાવર	૦ ૦ „ ૦ ૦ „	
પાષનએપલ	૨ ૦ „ ૫ ૦ „	
પોપો	૦ ૩ „ ૦ ૬ „	
બનાના	૦ ૧૧ „ ૧ ૧૧ ૧૦૦	
આનેડીલા	૧ ૦ „ ૨ ૬ „	
મેડરીન	૨ ૦ „ ૫ ૬ „	
નાચીસ	૨ ૦ „ ૭ ૬ „	
ઓરેંજસ	૨ ૩ „ ૬ ૦ „	
પટેટા (મીળ)	૦ ૦ „ ૧૪ ૦ „	
લીંબુ	૩ ૦ „ ૫ ૦ કેસ	
લીલા બીનીસ	૦ ૬ „ ૧ ૬ „	

સ્ટીમરોની આવજવ

[જરમન લાઇન]

ગવરનર—તા. ૨૭મી અક્ટોબરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[પરશીઅન લાઇન]

અહમદી—તા. ૨૬મી અક્ટોબરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઈલિઅન આફ્રિકન લાઇન]

દીનેકાઉ—અક્ટોબરની તા. ૬મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

કલીમીડીસ—તા. ૧૫ મી અક્ટોબર પછી કલકત્તાથી માલ કરવા માંડશે.

હસેરીક—બુધવારે ડરબન આવી પહોંચી છે.
તા. ૨૪ મી અક્ટોબરના કલકત્તા જવા ઉપડશે.

એક ખર્ચપત્રી લખે છે કે મી. હાજી હાજીમ સોમાલી કીઅરલી અને મદે કીમવાલા જે હાલ ડરબનમાં છે, ને મી. ઓસમાન અહમદના મીજમાન છે તેમને મલા જે હરતામાં ની મુજબ રાખ્યો તરફથી કાવ તો આપવામાં આવી હતી:—

મોલવી હતેહ મોહમદ, મી. હાદા અબ દુલા, મી. હાદા ઓસમાન, મી. રોખ અનસરી, અને મી. મુસા હાજી આદમ દરેક વખતે ધણા સાહેબોને તેડવામાં આવેલા.

રોકડ ખર્ચર આવ

	શી. ચે.	શી. ચે.
માવજ માંબ ૧મસ્તાની ૨૧ ૬ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના „ ૨૩ ૦ „ ૨ ૦ ૪		
એફ. એફ. ડી. આર. ૧૯ ૬ „ ૨૦ ૦		
એફ. ડી. આર. „ ૧૮ ૬ „ ૧૯ ૦		
ચીની સક્કર „ ૨૨ ૦ „ ૨૩ ૦		
ફુંડાના „ ૨૧ ૬ „ ૨૨ ૦		
ફેશી ટુવેર દાળ ૧૯ ૬ „ ૨૦ ૬		
ટુવેર દાળ કાનપુરી ૨૧ ૬ „ ૨૨ ૦		
મસુરની „ ૨૨ ૬ „ ૨૩ ૬		
મગની „ ૨૭ ૦ „ ૨૮ ૬		
અડદની „ ૨૮ ૦ „ ૨૮ ૬		
મણા મુંબાના „ ૦ ૦ „ ૦ ૦		
„ દાળ „ ૨૭ ૦ „ ૨૭ ૬		
વઢાણા નાતીલના ૧૭ ૦ „ ૧૭ ૬		
મકાઈ „ ૬ ૦ „ ૬ ૬		
બીનીસ ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦		
કમ્બુ તેલ ૧ બ્યાલન ૩ ૩ „ ૩ ૪		
એરડીજું „ ૨ ૫ „ ૨ ૬		
મોહું „ ૩ ૩ „ ૩ ૬		
નાળીએરડું „ ૩ ૬ „ ૩ ૬		
ખાંડ સફેદ નાતીલની ૧૬ ૬ „ ૧૭ ૦		
પીણા „ ૧૪ ૬ „ ૧૫ ૬		
તીરકુળ નાતાલ ૮ ૦ „ ૧૦ ૦		
આટો „ ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦		
મદાસી સેતપારી ૧૨તલ ખા ૦ ૬		
મરચા „ ૦ ૩૩ „ ૦ ૩૩		
મી પેટીડીનના પૌ ૮-૫-૦ „ ૮-૧૦-૦		
પોરબંદર „ ૬ ૦ „ ૬ ૧૦ ૦		
પાચડીન એરોફેડ „		
„ વાહટ રાસ „ ૮ ૮		
„ „ આબન ૧૩ ૬ „ ૧૪ ૦		
નાળીમેર ૧૧ ૬ „ ૧૨ ૦		
ફલી ૫ ૬ „ ૬ ૦		
કામચંદ સોપ ૧૩ ૦ „ ૧૩ ૬		
સાણુ સીલક રડેન ૧૫ ૬ „ ૧૬ ૬		
સાણુ સનલાઇટ ૪૨ ૬ „ ૪૫ ૦		
„ કાયમ્ ૫૪ ફુંડાના બોલસની કીમત ૧૨ ૦ „ ૧૨ ૬		
નેકર ટી ૧ ૮ „ ૧ ૬		
નાચીસ બાબન ૩ ૧ „ ૩ ૬		
સોપારી સેવરબની ૦ ૧૦ „ ૧ ૦		
નીલ પોલક સીકરેડ ૧૬ ૬		
દુધ નેસલનું ૨૦ ૦ „ ૨૧ ૦		
„ ફેસલ ૨૦ ૦ „ ૨૦ ૬		
ફેસન્ટ મીલક ૧૮ ૬ „ ૧૯ ૦		
નીમક (લીવરપુલ) ૫ ૩ „ ૫ ૬		

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtia
Merchant, Box 87

BUTUA

Gardhandas Khetsay,
General Merchant
Tel. Add: "Khetsay" Box 110
Dumodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladca" Box 42

BEACONSFIELD

Shahbodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKENBURG

V. Prca,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayab Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NOBODIN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Kethaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St. &
12th Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohddeen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abdul R. Zak, Fruit Agent,
Box 107, 111 Victoria Street
E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. O. CAMBOODSEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.

JALBHAY & SHARADJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Mughraji,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan, Tailor,
123 Grey Street.

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babbai,
Fruit & Vegetable Dealer
88 Queen St. Box 636.
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street
E. SELEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.
Sheikh Hossein,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dans Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Dosa.
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HAENERTSBURG

Zoutpansberg)
Kamopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moomajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Ohhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHAI,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Durabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCI,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3593, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSMAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpshan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 348.
HORMAJY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJDA & LAICHAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.
MAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAPERKING

Casim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SHADAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDOWN

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinamitha & Tawmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
iah Streets, Box 9.
A. M. Bhyst, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 172.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
METHA & KRANDHIA BROS.,
Box 180, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dami,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 56.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinaloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinaloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAS HARI SONT,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT

Alim d Khan,
Box 12,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Suliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPERLONKEN
(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafnola.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDJI,
Tel. Add.: GANDJI

THORNEVILLE JUNCTION

Easop Amod Vaukar,
Farmer & Miller
Hoosen (Amod Vaukar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Baorchhod L's,
Indian Laundry. John B.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John B.
K. Premjee,
Box 114, Market Street.
Ohhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

Babu TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKREUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossuh Tayob & Co.
Market Street.
Joossuh Haasim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

હેડ ઓફિસ: ૧૦ બોરકુન સ્ટ્રીટ, વોર્મબાથ
સો. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીલ્ક મરચંડ.

૭૮ પ્રેસીડેન્ટ સ્ટ્રીટ, મેડાનસપ્રેમ.

બેટ આપવા લાયક અનેક તરફની પશુજ
સરસ ચીજો, જેવીકે ચાંદીના માલ, દરેક ભત્તર
રેશમ, જરીના ટેબલ ક્લોથ, કાસમીરી બનાત
વિગેરે વિગેરે. કાલ પશુજ સરસા આવેા અને
ખાત્રી રહેા

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DEAL
Market Square, P.O. Box 11,
KRUGERSDORF

ફરેટ ચઢાવનાર.

અધી ભડના ફરેટ તથા વેલ્ટેબલ સરસ
પેડીંગથી શીકાયત આવે ખરીદવું હોય તે
તોચેને શીરનામે લખો:—

એમ. એ. આમેદ લાજપુરો,

પી. એ. બોક્સ ૫૭૦,

ટલી. એડ્રેસ. "લાજપુરો."

૧૩૩ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

64 Grey St
Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price.

Box 88. Tel. Address: "Porbandar."
Telephone 864.

૮૨૬૧ ફેપ.

હવેની ફેમલી ટરકી રેપીડો.

અમારે ત્યાં સરસે આવે મળશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન મેન્ડ રીમોડેલ વર્ક

૧૧૪ એ સ્ટ્રીટ, ડરબન

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 1388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આરમાનેદજીને બનાવે દુલે
ઐર સ્વામીશ્રી હંકરાનેદજીને છપાવે દુલે
આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તત્કાલે લાલે જાણે
એ સજ્જત કાગલકે વણ મળે અધાર્ય
ફક્ત ત્રીન વેનોલે મી. એમ. એમ. હિવાન
કો વોલ્ક ૫૧૨, ડરબન ડીકનેસે મીલેગા.
ફેમી, ગુમરાસી ઐર ફેમી હવાનમે
મીલતા હે.

વસી અગદપર ડીકનેસે સ્વામીજીને ફીલ
રિપર "માનવ આત્મા" તથા "પુનરજન્મ"
વિષયકે વણ રોયા દુવા ફેમીશ્રી આરમાનેદજી
ત્રીન વેનોલે મીલેગા

**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમલ ખરીદીએ હીએ.

હીન, ચાખડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા ખરે
તાં આમડાં, વેલ્કની કાલ વગેરે ખરીદવ
ખરીદીએ હીએ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 23RD, 1909

No. 43

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 466.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 23RD, 1909.

The Key of the Position

WINSTON SPENCER CHURCHILL reached at times, in compiling the life of his father, an attitude of literary excellence and eloquence seldom surpassed in such literature. One of his best efforts, one, in fact, quoted by Lord Rosebery with great appreciation, may be termed "the key of the position." It is too good to be mutilated by abbreviation. He writes:

"The traveller who visits an old battlefield can never fully understand what its various features meant to the combatants. He is shown perhaps a rocky ridge which is called the key of the position. He reads that it was taken and re-purchased on hard terms more than once during the day. But it is an ordinary object in the landscape. A dozen such eminences have been seen during the morning's ride. Was it really so important? Were the fortunes of kingdoms actually for some hours involved in the possession of those few acres of rank grass and scattered stone? As he stands serenely on ground where once the bravest soldier hardly dared to crawl, he can scarcely believe it. Yet, to the men who fought, those rocks meant much more than life or death. Duty was there; honour was there; and in the end victory. And if the smoky curtain that hangs about the field were lifted and the view enlarged, it might be seen that great causes of truth, or justice, or freedom, and long tranquil years in smiling lands de-

pended indeed upon this ragged ridge, made famous by the blundering collision of two armies, worthless except for the tactical purpose of the moment and probably ill-adapted and wrongly selected even for that."

If we translate the warlike terms in this quotation into terms that fit a moral struggle, and change the physical features of the battlefield described, for the less tangible arena of principles, we have our own position pictured here with graphic force.

We find no difficulty in placing our finger on "the key of the Asiatic position." Here it is in this claim for the admission of educated Asiatics under the Immigrants Restriction Act. The whole battle centres there. General Smuts is aware of this. The Asiatic Law Amendment Act might easily be repealed. The difficulty is not with that, but, so far as he is concerned, with this. We cannot submit to Class Legislation—the Government is determined to enforce it. We offer to accept a drastic limitation of immigrants, determined by administrative methods. The Government insists on embodying that in the law. We suggest as an alternative that the Governor shall be empowered to limit the number of immigrants from all countries, and so be permitted to limit Asiatics according to his own discretion. The Government replies by suggesting a limitation by law, with a system of permits which may be even made permanent, but permanent or not, are permits still. We claim the rights of British subjects, the Government offers the grace that it might grant to aliens. In every proposition which we have made, our "rights" are safeguarded, and with them the honour of our nation, and the integrity of conscience. In every suggestion of the Government, these "rights" have been ignored and, instead, sometimes subtly, sometimes openly, we have been invited to agree to legislation which places disabilities upon us as Asiatics. This is "the key of the position," the true crux of the whole problem.

Why should it be so? Mr. Churchill pictures a traveller visiting the old battlefield, as questioning whether that rocky ridge was worth the struggle. "It is an ordinary object in the landscape. A dozen such eminences have been seen during the morning's ride. Was it really so important? Were the fortunes of kingdoms actually for some hours involved in the possession of those few acres of rank grass and scattered stone?"

This is practically the question that those who have not studied the subject are asking now re-

garding the point of difficulty in our struggle: "is it really so important?" We reply with concentrated emphasis, it is the key of the position! Surrender this, and not only here, but all through His Majesty's Dominions the position of Asiatics will be that of an alien people, ever weighted with increasing disabilities and ever increasingly unequal to strive against them. And it stands like that, because this class legislation against British subjects is a new and shameful departure from the traditions of the British Empire. The boy who found the water rushing in through a leak in the hold of the ship, realised that the hole would widen with every moment through the pressure from without, and hero-like braced himself against the breach. We, like him, have put ourselves into the breach. To some, the question of incorporating the limitation of educated Asiatic immigrants in a British law, or simply making it a matter of administration, may seem a very small thing to quarrel over. But we who realise that the principle of class or race legislation is involved in it, and that once conceded in British law, all that such legislation involves will follow, realise too that this small point is like the proverbial mustard seed capable of filling the whole earth. This is indeed "the key of the position."

A Weapon for the Indian Government

The Commission appointed to inquire into the question of Indian immigration to Natal has issued its report, which we reproduce from the *Gazette* elsewhere in this issue. As we expected, the Commission has come to the conclusion that it "cannot, in the interests of the Colony, recommend that the importation of indentured Indian labour be discontinued." At the same time, the Commission "has no hesitation in saying that the evidence is practically unanimous that the Indian is undesirable in this Colony other than as a labourer," and it also "considers it imperative that immediate action should be taken by this Government to bring about an agreement with the Indian Government, by which the indentures or contracts of Indians, whether first or subsequent, shall in future terminate in India or upon the high seas, and that the men with their families be returned, without the option of remaining in the Colony." We read elsewhere in the Report that the indentured Indians "are industrious,

frugal, law-abiding, and on the whole sober in their habits, and it has not been proved that their presence has an injurious effect on the morals of the whites, on the one hand, or on the Natives on the other," and that "the actual value of land in certain districts has been very greatly increased by the presence of the Indians as field labourers." This, together with the evidence showing that "large areas have been put into cultivation which would otherwise have remained useless," that "a large amount of money ■ brought into the country through these industries," and that "a far greater number of Europeans, with their families dependent on them, are obtaining a livelihood, directly and indirectly, owing to the employment of Indians," goes to show that the introduction of Indian indentured labour to Natal has not been the sad disaster we are sometimes asked to believe.

The Report is a brutally frank declaration that Natal means to use India to the fullest extent, whilst refusing to give anything in return. Give us your young, healthy men, says Natal to India, and when we have sucked their very life's blood from them, you may have them back again; we will not tolerate them even to eke out a miserable pittance in our fair land.

The findings of the Commission should be intensely interesting to our friends in India, and we hope that the South African delegate, who is now touring the country, will make a special point of bringing this matter before the people of India, so that public opinion may be roused, and the Indian Government made to feel the unfairness of allowing Natal to continue importing labourers from India, either under the present conditions or those proposed by the Commission.

When Indian indentured labour was first introduced into Natal, the labourers "were not allowed to go back until they had resided in the Colony ten years, and, after five years' service, could become free." That was in the days when the crops were "rotting on the ground." Today, what the planters and farmers dread is that, if Indian indentured labour were to be withdrawn, their crops would again rot on the ground, for the Natives of Natal are no more inclined to enter into service for longer than six months at a stretch than they were in 1874. Such being the case, it would be downright folly for the Indian Government to listen to any proposals of the Natal Government to forcibly deport its time-expired indentured labourers. It should much rather use this splendid opportunity to demand better treatment for all Indians resident in Natal, and throughout South Africa—for is not Natal now a part of United South Africa? What a fine weapon the Indian Government have at their disposal if they will only grasp it!

THE *Sunday Times* OF JOHANNESBURG and the *Rand Daily Mail* have raised strong protests against the system of indentured labour now obtaining in Natal, and in many respects voice our own convictions regarding it. Indentured labour has always been a blot, to our thinking, on the fair fame of this garden colony, and is repugnant to our sense of the dignity of human life. Under the best of circumstances it is only thinly disguised slavery, and it ministers to the degradation of those who yield ■ it. The whole secret of its popularity with the employers of labour, as it was with the Rand magnates and Chinese labour, is its cheapness, and since the policy ■ based on such selfishness, we do not wonder that all kinds of painful experiences, fines and taxes, and in not a few cases, cruelty, have followed in its train. We have advocated a refusal by India of the supply of indentured Indians, not so much by way of boycotting Natal, as to put an end to a trade in the bodies and souls of our fellow-countrymen which is evil at its core. We shall join heartily with the *Sunday Times*, although we differ from its spirit and object, in claiming from the Union Parliament that indentured Indian immigration shall cease, and regret to note that the Commission recently appointed to deal with the subject of Indian immigration is opposed to this course. We think a great opportunity has been missed.

NO DOUBT, IN DEPRESSED TIMES IN India, where so large a portion of the population lives from hand to mouth, the offer of ten shillings per month, may attract large numbers of labourers. And ten shillings a month, will allow the employers a large margin of profit. We contend, however, that this is "sweating" of the worst type. It is taking advantage of the poverty and ignorance of the Indian peasant; it is importing the lowest type of Indian into South Africa; and it is a wrong done to the men who are willing to work here, but cannot live on that wage. If the Indian ■ to lay by anything for the future, as he will try to do, he ■ condemned to live on the lowest plane. There is no inducement for him to rise, to surround himself with comfort, to show himself a man. The employer who is willing to obtain labourers at the rate of ten shillings per month in the man who regards his labourer as a mere beast of burden, a machine, a slave to be pitched aside indifferently when he is no longer profitable. We thoroughly agree that the system is neither fair to the labourer who takes the ten shillings, nor to other labourers and employers of labour elsewhere, who have to compete with this state of things. We strongly advocate such

honest legislation as will place matters on a fairer footing. Indentured labour must go. The wages on the sugar plantations, and in other industries where Asiatics are employed, must be raised, and, generally, the competition between European and Asiatic be made more equal. South Africa must claim that her Colonists, whether Asiatic or European, must show themselves men. Until this is done, the rivalry between those who live on the lowest plane and those who to their honour cannot do so, will be acute.

IF SUCH A COURSE IS TAKEN, IT MUST ■ carried out justly.

But this ■ You cannot claim that Means—? the Asiatic shall live on the white man's plane, taking his fair share in the progress of the country, and yet deny him a voice in its legislation. You cannot expect him to live as a man should live—building a comfortable home, and surrounding himself with the accessories of civilisation—and deny him a personal interest in the ground on which he builds. You cannot claim, on the one hand, for purposes of commerce, an equality of burden, and deny on the other an equality of privilege. If you claim that he live and act as a citizen should, you must treat him as a citizen. We are convinced that South Africa will never regret such an experiment. We repeat that we do not wish to flood this country with Orientals; the offer made by the leaders of passive resistance is sufficient guarantee of that. We do not want to see ship-loads of Indians brought to these shores; it would be neither good for them, nor for us. What we claim is that those who are here, and who have a right to remain, shall experience that justice which every citizen in the British Empire has been taught to claim. When this long trouble is over, we desire at once to attempt to uplift our people, socially, morally, religiously, that they may become an asset of value in the Union of these States. This is our goal!

THE COMMISSION THAT RECENTLY issued its report on the matter of Education in Natal has answered Should the Employer Educate his Employees' Children? this question in the affirmative. The report says:

For the children of class (a), save in the case of one or two planters only, no educational provision is made whatever, and the Commission is of opinion that it should be made compulsory on the owner of any estate where there are two or more Indian children of indentured employees, between the age of 5 to 15, to supply them with elementary education at the employer's expense. The Commission is of opinion that the Government should be bound to

express its regret that, while the large employers derive great benefit from the services of Indians, these employers show themselves so callous in regard to the future of the children of their servants, and so little alive to the future interests of the Colony, on the score of a little expense.

What more striking condemnation could we have of the carelessness, if no worse, of employers in regard to the education of the children of those poor unfortunates who are placed under their control for five years? When a board of level-headed men seriously describe this attitude on the part of employers as "callous," there seems little need for us to add another word. But, whilst the Commission seems to place the entire blame upon the planter and farmer, we feel most strongly that the Natal Government is equally if not altogether to blame. Would it not be quite as easy, and equally fair and just, to insert clauses in the indentures providing for the education of the children, just in the same way as food is guaranteed? On the other hand, planters might very well, without being unreasonable, turn to the Government and say: why should we be compelled to pay the cost of educating the children on our estates when the Municipalities and the Government itself are not called upon to do so, simply because they employ indentured Indians in towns where educational facilities are supposed to be obtainable? Unless we have mis-read the words, "owner of any estate," the above paragraph does not include Municipalities and the Government. We would like to know what *their* duty is!

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

Tuesday.

Last Years' Asiatic Bills

Mr. HADGAK asked the Premier: Has the Government received any communications from the Imperial Government relative to the two Bills passed during the 1908 season dealing with licences to Asiatics? If so, will such communications be placed upon the table of the House?

The reply which had been received from the Secretary of State was: "I regret to find myself unable to tender any advice to his Majesty regarding these Bills."

TRANSVAAL PRISON TREATMENT. I know that the Indian is somewhat of a bugbear to the South Africans, says the Editor of *Truth*, commenting on the death of Nagappan, but I hardly suppose that that is why he is left to the tender mercies of native warders. Evidently the whole prison system wants overhauling, and I commend the matter to the notice of Hon. Mr. Botha.

Indentured Labour System in Natal

Commission's Report

'Indian Labour Absolutely Essential'

We, the Commissioners appointed by the Commission of His Honour the Deputy Governor, dated the 15th November, 1908, directing us to enquire into and report upon matters connected with Indian immigration, administration, and legislation affecting the Indian population, and the various other matters enumerated therein, have now the honour to submit the result of our investigations for Your Excellency's information.

Your Commission held its first sitting on the 5th December, 1908, for the purpose of electing a Chairman and deciding upon methods of procedure. This being done the Commission adjourned, in order that preliminary information might be obtained, until the 12th January, 1909; when evidence began to be taken, and this was received, from time to time until the 21st April, 1909.

During the course of its enquiry the Commission held sittings at Durban, Maritzburg, Newcastle, Dundee, Ladysmith, Hatting Spruit, Estcourt, Nottingham Road, Greytown, Graham, Umzimto, Mount Edgecombe, Verulam, Stanger, Kearsney, and Amatukulu, and took the verbatim evidence of 140 witnesses at these various places. These witnesses represented every phase of official, farming, mining, commercial, industrial and medical opinion, and employed approximately 18,000 Indians and 15,000 Natives.

Your Commission inspected the conditions prevailing on the sugar, wattle, and tea estates, and visited the Newcastle Colliery and the Lion Match Factory, Durban.

Full information has also been received, and the Commission has examined into the systems and relative laws and regulations governing Indian Immigration in Fiji, Jamaica, Demarara, and Mauritius, and has made full enquiry into the conditions obtaining in Australia in regard to the sugar industry and the employment of whites. Your Commission has been in correspondence, through the Government of Natal, with the authorities of Nyassaland and with the Portuguese authorities in regard to an alternative supply of native labour.

HISTORICAL INTRODUCTION.

Emigration from India, to Natal commenced, under Law 14/1859, in 1860; the first immigrants landing in November of that year. Immigration continued until 1866, and then totally ceased. During this period probably the total number of Indian men, women, and children (all of whom were indentured) imported, did not exceed 8,000; although there are

no definite statistics available on this point.

From 1866 to 1874, when immigration re-commenced, the Native labour of the Colony proved more and more unreliable, and the opening up of the Diamond Fields withdrew a large amount of it from Natal. Prior to the discovery of the Diamond Fields a considerable amount of labour was obtained from Tongaland, Basutoland, and the Portuguese territories, but these sources failed entirely, and Natal was left to work out its development with its own local supply.

The total unreliability of this was abundantly proved, for in 1874 crops were rotting on the ground, and, though planters and others competed in endeavouring to obtain assistance from the chiefs, they could obtain no labour at any price, and Lieutenant Governor Pine, exercising his powers as Supreme Chief, called out natives to reap the crops. This was the culminating point to a long series of protests and complaints, and, in defence to the popular cry for the re-establishment of imported labour, in 1874 the door was again opened to Indian immigration, which has continued ever since. The conditions under which these immigrants came to Natal were certainly adverse to the best interests of the Colony. They were not allowed to go back until they had resided in the Colony ten years, and, after five years service, could become free; and a very large number availed themselves of the opportunity. Very few re-indentured, the majority employing themselves in farming, market gardening, and kindred pursuits. This state of affairs continued, and the free Indian population increased year by year, without the Colony obtaining any adequate labour supply therefrom, and, in consequence of the insufficient supply, and the increasing demand arising from the development of the Colony, importation was increased. In 1895, after considerable outcry against Indian immigration, Act 17/1895, which placed restrictions upon Indian colonisation, was passed. This Act, which had no retrospective effect, was not promulgated until 18th August, 1896, consequently applied only to those Indians whose indentures commenced after its promulgation. This accentuated the free Indian problem of the Colony, and it was not until 1901, when the first periods of indenture expired, that relief began to be felt under the Act.

From 1901 to 1903 the collection of the £3 licence, imposed under this Act, was not strictly enforced, but the matter was allowed to drift, with the regrettable result that a large number of Indians remained in the Colony who would otherwise have returned to India. Since then the imposition of this licence, which *was not intended as a system of revenue*, has been effective to a very large extent, as is evidenced by the statistics supplied to the Commission by the

Protector of Immigrants, which show that out of the total number of 7,735 Indians who came out of their first or subsequent indentures in 1908, 3,989 returned to India, and 3,304 re-indentured.

In 1908 Government introduced a Bill to provide for the cessation of Indian immigration at the expiry of three years, giving an undertaking, before a vote was taken on the second reading, that a Commission would be appointed to enquire into the whole question.

DEFINITIONS

For the purposes of this report the Commission has adopted the following definitions:—

"Free Indian." One who had completed his indenture prior to the coming into operation of Law 17/95, and who is, therefore, not liable to the payment of a £3 licence, and has forfeited his right to a return passage, but may regain same by indenturing under Law 42/1905.

"Time expired Indian." One whose indenture has expired subsequently to the operation of Law 17/1895.

"Indentured Indian." One who has been introduced, under the provisions of the various Acts dealing with Indian immigration, by the Indian Immigration Trust Board.

"Re-indentured Indian." One whose time having expired since the operation of Law 17/95, has elected to re-indenture himself under the provisions of that Act.

"Colonial born Indian." The child, born in Natal, of the "Free Indian," or of a "Time-expired Indian" who elected to pay the £3 license and remain in the Colony without re-indenture under Law 17/95, or, of an Indian who arrived in the Colony at his own expense, as an ordinary Colonist, and independently of the Indian Immigration Trust Board.

1. OBJECTIONS TO INDIAN IMMIGRATION.

Your Commission decided to commence its labours in Durban and advertised for evidence in the usual manner, and also issued invitations to those known to the Commission to be in a position to give information one way or the other.

It appears that the chief objections to Indian immigrants were:—

- (a) That the conditions were servile;
- (b) That it had a demoralising influence on national life;
- (c) That it displaced the native of the Colony;
- (d) That it displaced white labour and introduced undue competition; and
- (e) That its competition places a fictitious value on land in the Colony.

It was also urged by some witnesses:—

- (1) That the Government is under no obligation to provide private employers with labour;
- (2) That there is (if properly organised) an ample supply of native labour within the Colony;
- (3) That if not, there was such a supply in British South or Central Africa, and that would be preferable to Indian Labour; and
- (4) That the free Indian population afforded ample scope for the recruitment of the necessary supply of that class of worker.

In reference to these objections and statements your Commission would remark:—

(a) With regard to this objection that it is "servile" labour, the accepted meaning of the word "servility" is "involuntary obedience." The contracts of the Indians being entered into voluntarily and after full explanation, and further, as the contract imposes important obligations upon the employer, the fulfilment of which the servant has the right to demand at law, the term "servile" does not apply. That the Indians themselves do not consider it servile is shown, for instance, by the fact that in 1908, out of 7,735 Indians coming out of their indentures, 3,304 preferred to re-indenture rather than return to India, and further, of those who do return to India, free of charge, large numbers re-emigrate to Natal under the same conditions.

(b) Evidence showed that the indentured Indians do not mix with either the white or the native, but live their own life, and, while they cannot be said to be of a high character, they are industrious, frugal, law abiding, and on the whole, sober in their habits, and it has not been proved that their presence has an injurious effect on the morals of the whites, on the one hand, or on the natives on the other.

(c) and (d) will be dealt hereafter. (e) That the actual value of land in certain districts has been very greatly increased by the presence of the Indians as *field labourers*, and that "fictitious" values of a few years ago were mostly confined to municipalities and adjacent areas in the course of general land speculation.

STATE'S OBLIGATION TO PROVIDE LABOUR.

(1) That even if it be correct to say that the State is under no obligation to provide labour for private employers, in actual practice such an obligation is recognised, in many places, as essential to the development of the country concerned. Your Commission would draw attention to the importance attached to

labour by the Transvaal Government, as indicated by the provisions of the "Mozambique Treaty"; and another recent instance which came under the notice of the Commission was that of British Honduras, where, in 1908, the Colonial Secretary issued an advertisement inviting applications for Indian labourers. It appears that in many countries having tropical agricultural industries it is impossible to avoid the employment of imported labour, even when the native population would appear to be sufficient, examples of which may be found in Ceylon, Fiji, and British Guiana; but, apart from these conditions, your Commission would point out that the Natal Government does not supply the Indian labour, the cost of immigration and all expenses, up to and including repatriation, being borne by the employer, the sole exception being in regard to the Protector's office, which from its nature, is necessarily under the Government.

The evidence shows that demand is made in many quarters that another adequate supply of labour shall be guaranteed, before Indian immigration is stopped, as essential to the maintenance of the interests of the Colony.

(2) (3) and (4) will be dealt with later.

2. CONTINUITY OF NATIVE LABOUR.

As regards a number of industries it was pointed out to your Commission that the labour required was of a higher order of intelligence than that possessed by the ordinary native and the native habit of not working continuously, but for short periods only, and then leaving work to return home, militated against his becoming efficient and tended to the disorganisation of these industries.

3. WIDESPREAD EMPLOYMENT OF INDENTURED INDIANS.

There exists a general impression throughout the Colony that Indians are being used to supply one or two particular industries to the disadvantage of the Colony in general, but the figures show that the employment of Indians is widespread, there being 2,439 employers, the indentured Indians being distributed as follows:—

General farming	...	6,149
Sugar Estates	...	7,006
Coal Mines	...	3,239
Tea Estates	...	1,722
Natal Government Railways	...	2,371
Domestic Servants	...	1,949
Corporations	...	1,062
Brick Yards, Etc.	...	740
Wattle Plantations	...	606
Landing and Shipping Agents	...	422
Miscellaneous	...	313

Total = 25,510

4. ABOLITION WOULD CAUSE INDUSTRIES TO DECLINE

Absolutely conclusive evidence has been put before the Commission that several industries owe their existence and present condition entirely to indentured Indian labour, and that if the importation of such labour were abolished, under present conditions, these industries would decline, and, in some cases, be abandoned entirely. These are:—Sugar, tea, and wattle growing, farming, coal mining, and certain other industries in which a considerable amount of unskilled labour is required.

5. UNRELIABILITY OF NATIVE LABOUR

Your Commission has evidence from almost every witness of the unreliability of native labour, even from those who use it as far as possible. Continuous labour is not habitual to the native, he works solely for his immediate requirements, and, in this connection, it was frequently stated in evidence, that the higher the wage the native is paid the sooner he leaves his work, and further, that the comparatively few instances where natives have been continually employed, and are in consequence comfortably off, appear to have exerted no influence on the minds of other natives in the direction of inducing them to work.

6. ABOLITION OF INDIANS WOULD ACCENTUATE NATIVE LABOUR DIFFICULTY

In regard to the want of continuity of native labour, evidence was given that, were Indian immigration abolished, it would require at least two natives to perform the work done by one Indian on account of the short time during which a native works, and also, that directly abolition took place, competition would inevitably arise for the services of natives to replace the Indian labour, possibly sending up the wage rate to a prohibitive figure, and in any case accentuating the present insufficiency of native workers.

7. NUMBER OF NATIVES WORKING

Your Commission has found it impossible to obtain from the Native Affairs department any complete reliable information as to the number of natives working in the Colony and elsewhere, and has been thrown back upon the Census of 1904, where some 80,000 is given as the number in employment in Natal, but, as far as the Commission has been able to ascertain, from official and Census figures, the total native male population between the ages of 15 and 50, available for service, is 205,000. Evidence goes to prove that at present there is a larger number of natives seeking work than there has been for many years. (In 1902 the Secretary for Native Affairs, the Hon. now the Right Hon., F. R. Moor gave the number at work during the year 1901 as 176,000.) If the general opinion expressed to the Commission, that

the average period of labour is from six to eight months, be taken into account, thus employing two natives per annum for one employment, as also the number, approximating 40,000, leaving the Colony for labour, *practically the whole of the native labour supply is in employment during the course of the year*, and it is only reasonable to suppose that there is, of necessity, a considerable number of the male population always at their kraals.

This would go to prove that, notwithstanding the presence of the Indian as a labourer, the native is able to find all the employment he asks for, and that, therefore, as stated by almost all the witnesses examined by the Commission, the introduction of the Indian has not, in the past, operated adversely in the direction of displacing the aboriginal native and thereby curtailed his field of labour, but, on the contrary, that the native can always obtain employment when he wants it, and that the expansion of industries, made possible by the presence of the Indian, has provided the native with further openings.

8. OPERATION OF THE TOUTS' ACT

In connection with the supply of native labour, reference was repeatedly made to the "Touts' Act," regarding which opinions varied. On the one hand some witnesses were of opinion that the native should be allowed to sell his labour in any market, and on the other hand were those who thought that Government should not place facilities in the way of recruitment of our natives for service in other Colonies. While recognising the abstract right of an individual to sell his labour, your Commission must state, from the evidence put before it, its opinion that the effect of this, in the case of the native, has been detrimental to his real welfare, and has also had a deleterious effect on the labour of the Colony, and would point out that the larger the number of natives who leave for employment over the border, the greater will remain the need for imported labour to replace it in Natal, while naturally the restriction of louting for natives for Overberg employment would have the opposite tendency. The evidence showed that ordinary industries cannot be expected to pay the high wages prevalent at the gold mines, and that high wages, coupled with the attractions of life there, will always allure a proportion of labour.

9. EXPANSION OF INDUSTRIES

These considerations apply, not only to existing industries, but your Commission has met with signs of industrial and agricultural expansion on every hand, and has been much impressed with the signs of a general awakening to the value of the resources of the Colony. *Such expansion must, as a matter of course, be seriously hampered, if not altogether checked by any untimely interference with the supply of labour.*

In this connection your Commission would here refer to the development now taking place in Zululand, which would be inevitably retarded by such a course.

10. CONTINUATION OF PRESENT SUPPLY TO CERTAIN INDUSTRIES

Your Commission therefore is convinced that a supply of indentured Indians is absolutely essential to the industries specified in clause 4 hereof.

11. PROBLEM SOLVING ITSELF

Your Commission views with satisfaction, from the evidence, the increase in the number of Indians returning to India, and the number re-indenturing, thereby reducing the number imported, and feels assured that a continuance of this state of affairs will gradually cause the cessation of the settlement of time expired Indians in the country. In this connection it may be stated that although 6 per cent., representing some 450 of the Indians who came out of their indentures during 1908, elected to become free, your Commission finds that 1,233 of the old free Indians re-indentured under Act 42, 1905, thus regaining their right to a passage to India, and tending to a further reduction of the actual Indian population. As a matter of fact the total Indian population for 1908 was below that of 1907, by 301, which indicates that the tide is already turning.

12. TERMINATION OF INDENTURES IN INDIA

Your Commission has no hesitation in saying that the evidence is practically unanimous that the Indian is undesirable in this Colony other than as a labourer, and, in view of this unanimous opinion, steps should be taken to prevent an increase in the number of free Asiatic colonists. Your Commission, with this end in view, considers it imperative that immediate action should be taken by this Government to bring about an agreement with the Indian Government by which the indentures or contracts of Indians, whether first or subsequent, shall in future terminate in India or upon the high seas, and that the men with their families be returned, without the option of remaining in the Colony.

13. INDIANS FOR RAILWAYS AND MUNICIPALITIES

From evidence given by responsible heads of Government Departments and Municipalities, to the effect that they have no difficulty in filling their requirements with free and re-indenturing men, the Commission is of opinion that it is not necessary for them to import more indentured labour; but it will be apparent that, because of the Indian's liking for Government and Municipal work and wages, the effect will be to draw re-indenturing men from private to Government and Municipal employ, and thus to throw upon private employers the onus of obtaining fresh men.

14. WHITES TO REPLACE INDIANS IN PUBLIC INSTITUTIONS

Wherever it is found that Indians are doing work usually undertaken, in Government and Municipal Departments, by whites (which the Commission is of opinion in the case) steps should be taken to rectify the matter.

15. FREE INDIAN POPULATION

It is essential to bear in mind that there is a large Indian population in this country, estimated at 67,441 men, women, and children, who have become permanently resident in the country and cannot be put out of it, and who would not be interfered with in any way by any legislation that might be instituted dealing with the further importation of Indian labour.

16, 17, AND 18. FAILURE OF FREE INDIANS TO PROVIDE LABOUR

The original idea undoubtedly was that the time-expired Indian labour, which was up to a certain time, encouraged by legislation to remain in the country, and, up to a later date, permitted to do so, would, with its natural increase, replace, and probably do away with the necessity of continuing to import indentured Indians.

This has, however, proved an entire mistake. If any point has been brought out more clearly than another in the evidence put before this Commission, it is that the free Indians have contributed very little towards providing a substitute for indentured Indians, and that as a source of reliable labour they are a complete failure.

There are more able-bodied free Indians in the country than there are indentured Indians, and were they available for the work which indentured Indians perform, as they should be, there would be no necessity for continuing to import indentured Indians on the present scale.

19. NATAL BORN INDIANS

The evidence put before the Commission showed that the Natal born Indian will not do the work of indentured Indians. He considers it too hard, and many consider it too menial. They prefer to settle about the towns earning a precarious livelihood by working intermittently at different sorts of lighter work, and many lead an entirely idle and vagrant life.

19. UNIDENTURED INDIAN IMMIGRANTS

Included in the Indian population of the Colony is a large number of Indians who immigrated into Natal at their own expense, prior to the Indian Immigration Restriction Act, 1897, and subsequent to the passing of that Act, being qualified to pass the test imposed thereunder. Very many of these are artisans, and as such enter into competition with Europeans; but they are in no way connected with the system of indentured immigration. These, like the trading Indians having acquired the

right of "don icile," introduce, from time to time, their wives, and children under 16 years of age. A considerable percentage, therefore, of the Indian population, lies outside those who have been introduced for labour purposes.

20. INDIANS COMPETING AGAINST WHITES

There is also the fact that numbers of the Indians who elect to remain in the Colony, and the industriously inclined of their children, enter more and more into competition against European youths and mechanics in various spheres of labour.

21. FREE INDIAN LABOUR BUREAU

Your Commission, fully recognising the seriousness of the position, deems it expedient, on the part of the Government, to legislate for the creation of a labour bureau having for its object the utilisation of this free Indian labour, which, according to the evidence led before the Commission, should be available, and with that object in view your Commission has no hesitation in urging upon the Government the necessity for taking immediate action in the direction indicated.

22. BUREAU TO BE CONTROLLED BY TRUST BOARD

Such a Bureau would bring the employer and employee into closer touch. It is recommended that this Bureau should be instituted and controlled by the Indian Immigration Trust Board, with, if necessary, authorised recruiting agents under a responsible head who should be thoroughly conversant with Indian languages and customs.

23. FEES FOR RECRUITMENT

The fees for recruitment payable by the employers of such Indians should be as low as possible, in order to make it to the interest of employers to utilise this source of labour—in fact, no more than sufficient to recoup the Trust Board for the expenses incurred by the Bureau.

24. EAR MARKING OF £3 LICENCE

Your Commission is of opinion that the £3 licence which, as already stated, was never imposed for revenue purposes, but merely with the object of inducing Indians to return to India, should be ear-marked and devoted solely to that purpose, and not paid into general revenue. Owing to the large number of Indians re-indenturing and returning to India at the expiry of their indentures the amount to be received, in future, from this licence, is not likely to increase. The licence money thus earmarked should become, to a certain extent, a source from whence the passages, not otherwise provided for, of Indians desirous of leaving the Colony could be assisted.

25. DESTITUTE INDIAN WOMEN

The Commission heard, from the Acting Magistrate, Verulam, some startling evidence regarding the number of destitute Indian women at

large in his Division, and considers that when such destitution is found the women should be brought under the control of the Bureau and indentured. Evidence as to the willingness of employers to take such people on has been received, and goes to prove that, even when unfit for ordinary work, they would be accepted, clothed and fed, and earn a little remuneration by performing light work.

In cases where no such provision can be made, the cost of returning these women should be met from the licence money above referred to, or, if not returned, they should be exempted from payment of the £3 licence. In cases where destitution is credibly established the arrears of licence should be waived.

26. ARREAR LICENCE MONIES OF FREE INDIANS

The matter of arrears of licence money due by Indians who have become free under Law 17, 1895, came before your Commission on numerous occasions. It was found that employers were frequently unwilling to engage these Indians owing to the fact that they were held responsible for the monthly deduction from the wages, and for payment of same at the Magistrate's Court, and your Commission is of opinion that during any term of service, whether under contract or indenture, the payment of the arrears might be suspended, and in the case of return to India, on the expiry of contract or re-indenture, might be entirely waived. Such a course, it is believed, would tend to the increased employment of this class of freed Indians.

27. CASH PAYMENTS OF £3 LICENCE

As a matter of practical working and for the due protection of the Indian it has been recommended, by those in a position to give advice, that the payment of this licence should be in cash to the clerk of the Court instead of in stamps as at present.

28. COLLECTION TO BE UNDERTAKEN BY TRUST BOARD

Your Commission is of opinion that the collection of the £3 licence would be better performed by the Indian Immigration Trust Board. The Board has control over all Indians while under indenture, but, directly they are out of indenture, this control is lost, whereas the Board should never lose touch with them. To cover expenses the Board should charge a percentage upon the money collected, which would, as suggested, be paid into the special fund ear-marked under clause 24 hereof.

29. AMENDMENT OF SECTION 4 OF ACT 17, 1895.

Section 4 of Law 17, 1895, should be amended in regard to the discharge of Indians on Estates. Formerly the Indian had to go to the Protector for his discharge, but now the employer issues the pass, and nobody knows

what becomes of the Indian. *All indentured Indians after the expiration of indenture should be returned to the Protector of Immigrants or his Deputy, instead of being discharged by the employer.*

For the proper carrying out of this and the other duties of the office the Commission recommends that Deputy Protectors be appointed resident in Maritzburg and Ladysmith.

30. CONFUSION IN REGARD TO COLLECTION OF L3 LICENSE

There appears to exist some confusion in the minds of those at present responsible for the collection of the L3 license and for the detection of evasions thereof as to their powers to demand passes from free Indians, and, it is recommended that clear instructions on this point be issued to the officers concerned, their attention being drawn to Section 31, Act 25, 1891, and 4 of Act 17, 1895.

31. AMENDMENT OF SECTION 2, ACT 17, 1895

It appears, from the evidence received, that a certain number of Indians, on the expiry of their first indenture, are rejected by their employers as of inferior ability or physique, and for that reason are not worth the minimum wage fixed by Section 2 of Law 17, 1895, and presumably a portion of these men add to the free population of the Colony. It is manifestly unfair that inferior men should receive the same wage as superior men. Some employers state they would be willing to take on such inferior men, should their wage not exceed the minimum paid under their first indenture. Many Indians would also re-indenture for a period of five years if the Law so permitted, and your Commission recommends that Section 2 of Act 17, 1895, be amended to provide for freedom of contract for a period of not less than two or more than five years, with a minimum wage equal to that received at the commencement of the first indenture. There need be no fear that unfair advantage would be taken of this by employers, since the evidence shows that in most cases the wage paid on re-indenture is far above the minimum fixed by Law.

32. EMPLOYERS TO RE-INDENTURE INDIANS.

Your Commission recommends that every employer of indentured labour should be bound to re-indenture his Indians at the expiry of their indentures, should the Indians desire it, or else the employer give satisfactory reasons to the Protector for his inability to do so. The rate of wages in such cases to be agreed upon between the Protector and the employer.

33. FREE CONTRACT—MASTER AND SERVANTS ACT.

In the case of any Indian, coming within the operation of Law 17, 1895, whose time may have expired prior

to the 31st December, 1909, electing to enter service under free contract (Master and Servants Act), your Commission is of opinion that the L3 license should not be imposed during the period of such service, thereby enabling him to obtain a higher wage in consequence of no instalments being paid to the Trust Board. Such course of action shall not deprive him of his rights under Clause 1, Act 47, 1905.

34. INDIANS AND FORMER EMPLOYERS.

The Commission recommends, in the case of Indians returning from India to Natal under indenture, who desire to return to the service of their former employer, it should be compulsory on the Board to allot them accordingly should the employer so desire.

45. REVIVAL OF RIGHT TO RETURN PASSAGE.

If an Indian (or his descendant), who became free prior to Act 17, 1895, and has forfeited his right to return passage to India, desires to regain that right; if he does not indenture, he should enter into a written contract for a period of not less than three years without any deduction being made from wages to pay his passage money, which should be met from the fund mentioned in Clause 24 hereof. Provided that such Indian should be required, not less than one month before the expiration of his contract, to give notice to the Protector of his desire to return to India. Any Indian availing himself of this provision and desiring to return from India to Natal should do so under indenture.

36. FREE CONTRACTS AND THE TRUST BOARD.

Your Commission is of opinion that when free contracts are entered into they should be made through the Trust Board, or that, if otherwise made, copies should be furnished to the Board, in order that a record of the Indians may be kept.

37. AMENDMENT OF MASTER AND SERVANTS ACT.

In this connection the Master and Servants Act should be amended so as to give Magistrates jurisdiction in respect to contracts of service up to five years.

45. BENEFIT OF INDUSTRIES TO THE COLONY.

This question has to be put: Has the existence of the industries previously mentioned been beneficial to the Colony, and would their decline and ultimate abandonment be detrimental? An immense amount of evidence was taken by the Commission bearing on this question, and the witnesses exhaustively cross-examined thereon, and careful consideration leads to no other conclusion than that the existence of these industries has been, is still, and in the future will be increasingly beneficial to a very large number of people in the

Colony, and to the Colony as a whole; and that their extinction or restriction by whatever cause brought about, would be serious and irreparable to the individual and general interests.

Points brought forward in evidence in support of this were:—

(1) Large areas have been put in cultivation which would otherwise have remained useless.

(2) Large and valuable crops have been raised from same.

(3) A large amount of money is brought into the country through these industries.

(4) A far greater number of Europeans with their families dependent on them are obtaining a livelihood, directly and indirectly, owing to the employment of Indians than would have otherwise been the case, and were any action taken to interfere with this labour supply, great hardships would be caused to them, and in many cases they would be deprived of their means of earning a living.

50. MEDICAL SUPERVISION OF INDIANS AND GOVERNMENT CONTROL OF INDIAN MEDICAL OFFICERS.

Your Commission was directed to consider the medical supervision of indentured Immigrants and the control by Government of the Indian Medical Officers.

After hearing much evidence upon the subject, your Commission is of opinion that the supervision by the Indian Medical Officers is, upon the whole, very good; and is unable to recommend any change from the present system of control by the Board. The Indian Medical Officers, as a body, with one or two exceptions, desire to remain as at present, and the Board is strongly adverse to a change. In no case was it alleged that the Indians had suffered by reason of the existing arrangements, and those who desired to be under the Health Officer for the Colony would not admit that a medical man would shirk his duty because of being under the Board.

The Protector, who desired the alteration, has, under the letter of appointment issued to Indian Medical Officers, power to instruct the latter, and has since 1908 been placed upon the Indian Immigration Trust Board; the Indian Medical Officers have the right to appeal to the Governor-in-Council in case of dismissal, and the Board, in the interests of all concerned, has obtained the services of a Medical Superintendent highly qualified and experienced in Public Health work. The Indian Medical Officers have been directed to co-operate with the Protector in every possible way.

Your Commission feels, therefore, that it would be unwise to change the position, since there is no guarantee that good would result, and since the effect would be to enlarge the scope of the Public Health Department, which, the Commission understands is, in the opinion of many, an expensive Department for the Colony.

51. INDIANS TO BE VACCINATED BY INDIAN MEDICAL OFFICERS.

It is recommended that the vaccination of indentured Indian immigrants and their children should revert to the Indian Medical Officers, who are, so ~~the~~ speak, the family Doctors of these people—they visit them regularly and could do the work in the course of their visits; whereas now the women and children are frequently called upon to travel considerable distances for the purpose, twice each way, with all the risks of inclement weather and the inconvenience of employer and employee alike.

52. CONSTITUTION OF TRUST BOARD.

In view of the fact that there are two Government nominees now on the Trust Board, one of whom is the Protector, who has power to give orders to the Indian Medical Staff, your Commission considers that no alteration is necessary to the present constitution of the Indian Immigration Trust Board.

53. LUNATIC ASYLUM CHARGES ON INDIANS

During the course of its enquiry the Commission had referred to it the question of the amendment of Section 58, Law 25, 1891, wherein it is provided that "the cost of removal to and from, and the maintenance in, any lunatic asylum of this Colony of any Indian immigrant, indentured or free, confined therein as an insane person, shall be defrayed by the Indian Immigration Trust Board, the funds of which Board are made chargeable with such cost."

Your Commission, after careful consideration, recommends that an amendment be made to Section 58 of Law 25, 1891, relieving the Trust Board of liability for removal to and from, and maintenance charges in any lunatic asylum in this Colony on any Indian immigrant who shall have obtained a licence to leave the Colony and subsequently returns, not as an immigrant, but as a passenger in the ordinary way.

It appears to the Commission desirable also that in the case of Indians who became free prior to the passing of Act No. 17, 1895, who do not come under the jurisdiction of the Trust Board in any other way, the Board should be relieved from the responsibility imposed by Section 58 referred to.

54. FEES OF OFFICE.—PAYMENT OF PROTECTOR'S STAFF.

The papers dealing with the questions of the Trust Board's right to the fees paid to the Protector of Immigrants in reference to acts of his as Protector, and which had hitherto been received by the Board; and also payment of the Protector's staff; were referred to the Commission, and after hearing evidence, and careful perusal of the papers relating to the matter, the Commission is of opinion that legislative effect should be given to the agreement arrived at upon the

subject between the Government and the Board as set forth in the papers.

INDIAN PETITION, 1909.

The Indian petition sent to England in connection with the Act of Union came under the notice of your Commission, who thought it desirable to comment on same. These comments are attached hereto as an appendix marked a.

56. CONCLUSIONS.

Having, after very careful consideration, come to the conclusions embodied in this report, your Commission cannot, in the interests of the Colony, recommend that the importation of indentured Indian labour be discontinued.

Further, your Commission believes that were the recommendations in this report given effect to, many of the drawbacks and objections to the system would be greatly diminished, and some of them entirely removed.

APPENDIX 2.

INDIAN PETITION, 1909.

The publication of a petition forwarded to the Right Honourable the Secretary of State for the Colonies has seemed to your Commission to call for some attention, in so far as it refers to various points touched on in the Commission's Report.

The signatories to the said petition seek the removal of certain alleged disabilities upon the indentured Indian immigrant, and it is with regret that your Commission notes certain misrepresentations used to further that end.

It is apparent from paragraph 6 of the petition that up to the acceptance of Responsible Government by the Colony, Indians had no cause for complaint. As no alteration took place in the Laws relating to Indian immigration until 1895, and as the change then made were not operative till 1902, the same conditions prevailed.

Paragraphs 7 and 8 of the petition read as follows:—

(7) The importation of our countrymen from India under indenture still continues, the conditions being most unfavourable to the labourers, and laws and regulations are in force embodying a system that borders on slavery, as has been recently declared by the *Natal Advertiser*, a local organ of public opinion. In this connection your petitioners beg to be allowed to remind you of two of the three conditions which were laid down in 1843 by Her late Majesty's Government, when Natal became an integral part of the British Empire.

The Proclamation reads as follows:—That slavery in any shape or under any modification is absolutely unlawful, as in every other part of Her Majesty's dominions. That there shall not be in the eye of the law any distinctions or qualifications what-

ever, founded on mere distinction of colour, origin, language or creed; but that the protection of law in letter and in substance shall be extended impartially to all alike.

(8) By virtue of the provisions of Act 17, 1895, those who came under indenture, and their descendants, irrespective of sex, are subjected to an annual imposition of £3 per head, which in addition to the ordinary poll-tax of £1 on males living in this Colony, inflicts great hardship on them.

With reference to the foregoing, your Commission would point out that any change in the Laws with regard to Indian immigration, and any conditions added, have all been submitted to the Indian Government prior to being passed in Natal; and that all the conditions which are described as unfavourable to the labourers, and embodying a system that borders on slavery, are, so described by those who do not come under their operations. That they are not so regarded by the labourers themselves is abundantly evident from the fact that large numbers of those who return to India re-indenture and return to Natal again and again.

This would not be the case were the circumstances as onerous as stated in the petition.

With reference to the imposition of the licence referred to in paragraph 8, your Commission would point out that upon the form of agreement which gives particulars of the contract and conditions of service to be performed in Natal, there is, endorsed in the English and various Indian languages, the following:—

After the expiration of this contract of five years, every emigrant who shall fail, neglect, or refuse to return to India, or to become re-indentured in Natal, shall take out year by year, a licence to remain in the Colony, to be issued by the Magistrate of his district on payment of £3 (three pounds sterling) annually. Such emigrants as have taken out licences to remain in the Colony shall bear their own expense to return to India.

Your Commission is informed by the Secretary, Indian Immigration Trust Board, that in order to prevent any possibility of misunderstanding, the conditions are read over to intending immigrants by the Magistrate of the District in which they are recruited and by the Protector of Immigrants at Madras. Further, while awaiting embarkation in Madras they are continually visited by the Protector and every Indian is asked if he is proceeding to Natal willingly, at his own wish, and whether he understands the terms under which he emigrates thither; and no person is allowed to proceed save at his expressed wish.

One of the forms referred to is given to every Indian and he signs it in the presence of a district Magistrate

or Collector. Not only this, but the same agreement is embodied in the contract form, which is again read to the Indians, and signed by them before embarkation.

So far as Paragraph 8 is concerned, there is no hardship which cannot be escaped by fulfilment of a clearly prevised contract.

Your Commission is further informed that there is ample employment available at once for Indians who desire to re-indenture. Paragraph 9 reads:—

Defaulters of payment of this annual imposition, unlike others guilty of similar offences, who are dealt with under the small debts Act in conformity with the Civil process, are thrown into prison without discrimination as to sex, and without regard for the merits and nature of the case, notwithstanding the solemn pledges given by this Colony to the Indian Government that the contravention of the provisions of this Act would not be dealt with as penal offences.

The testimony of the Magistrate of one of the Divisions most largely concerned in such cases was to the effect that, of 386 cases brought forward, 103 were either discharged or "ordered to come up for sentence when called upon"; the balance being imprisoned for Contempt of Court. Paragraph 10:—

About 2,000 Indians, owing to the fear of prosecution for failure to pay this tax, under Act 17, 1895, and unable to endure the prospect of gaol life and semi-starvation, were induced to proceed to Lobito Bay, a foreign territory situated in West Africa, where owing to many causes, hundreds of them died, and the remainder, who eventually returned to Natal were, on account of a technicality, deported to India.

The foregoing is a serious mis-statement, according to the Secretary, Indian Immigration Trust Board. The Indians who went to Lobito Bay did not go owing to the fear of prosecution, but to better themselves, and to obtain the higher wages offered by the recruiters. Every one of them was informed by the Protector that they were going to a foreign country, out of the jurisdiction of this Government, and that, if they so desired, they could retire from their agreement. In addition to this, all who came within the operation of Act 17, 1895, were informed by the Protector that they would not be allowed to land in Natal on their return from Lobito Bay, but would be sent direct to India.

Those under Law 25, 1891 took out "domicile certificates," and were allowed to return. Those under Law 17, 1895, were returned to India according to agreement. Paragraph 11 urges that:—

For the reasons that such severe hardships are imposed upon the labourer under indenture, that...

are becoming increasingly common and difficult to check, and that the continued importation of this class of labour results in the imposition of increased disabilities upon the free Indian population, and for the purpose of securing the removal of the £3 tax, which was imposed in order to compel the return of the time expired labourers to India, your petitioners venture strongly to submit that the time has now come, in the best interests of the Indian Empire, and that of the Colony of Natal, when the importation of contract labour from India into this Colony shall cease.

With reference to the statements regarding hardship and gross abuse and cruelty, your Commission would state that while isolated cases of abuse occur, and are promptly dealt with by the Board, and where necessary by Government, the testimony of the Protector, who is most zealous in the discharge of the duties as Protector, is in contradiction to the petition, and, as before stated, the people come back to service in Natal freely.

As for the imposition of increased disabilities upon the free Indian population, Act 42, 1905, which allows every free Indian to re-indenture, and thereby escape payment of the £3 licence and the £1 poll-tax (payable by every male adult of all races in Natal), and further assures to them a free return passage to India, covers all the disabilities under which the free Indians labour. The labouring free Indians recognise this, and during the year ending 30th June 1908, 1,233 free men voluntarily entered into re-indenture.

Your Commission has felt constrained to make the foregoing remarks in view of the effect which the uncontradicted mis-statements of the petition might have upon the suggested negotiations with the Indian Government relative to the termination of indentures in India.

With the remainder of the petition the Commission has no official concern, but would merely, *en passant*, draw attention to the utterly false statement in Paragraph 18, that the Indian trader was the pioneer in introducing trade among the aboriginal natives of Natal, the Act 18, 1897, being a belated attempt to protect the European traders from extinction.

W. F. CLAYTON,
Chairman.

"RELIGION AND LIFE." Culture in itself, intellectual or aesthetic, cannot control a civilisation, a state, a nation, nor even a single life. That which truly constitutes civilisation is not its outer garment or polished manners and cultured tastes, but its inner soul and self-mastery. It is the power of conscience and moral restraint which creates, develops and maintains character. Education is the...

Press Comments on the Commission

"Rand Daily Mail"

No one will be very much surprised that the Natal Commissioners appointed to enquire into the question of abolishing Indian indentured labour in that colony, have reported in the negative. The system has been in operation so long that the planters do not like to give it up. A somewhat similar situation existed in Australia after federation, Queensland clung to Kanaka labour. But the Commonwealth Parliament would have none of it, and amidst tearful ululations from the sugar planters resolved upon the repatriation of the islanders. Yet the sugar industry still goes on, and, is, indeed, we believe, more prosperous than ever. White labour is found to work it, and Queensland is none the worse. Natal has been importing Indian labour for half a century, and the condition of Natal to-day is as strong an argument as one needs for the abolition of the system. To-day there are over 120,000 Indians in Natal—far more Indians than there are whites—and every year the indentured labour system increases the evil. The Indians cannot be confined solely to the tea and sugar plantations. They spread all over the colony, taking up different kinds of work, and reducing the demand for white labour.

Until we have the full text of the Commission's report before us, we have no wish to discuss the details of the minor recommendations. But whatever is done, it must be remembered that the Indian Government will never consent to the indentures terminating in India. Deputation after deputation has gone from Natal to India asking for recruiting with repatriation, as was the case with the Chinese miners for the Rand. But the Indian Government have always refused Natal, as they refused the Transvaal, and under existing conditions in India they are less likely to agree to the repatriation principle than they have ever been. The general depression, together with the £3 poll tax on Indians who remain in Natal as free men, may recently have tended to increase the number returning to India after their period of service. But from every shipload of indentured Indians a number remain to swell the free Indian population. As long as that system lasts we do not see how Natal can hope to attract white immigrants. Even now the Indian population, which cannot be sent away under any circumstances—thousands of Indians are Natal-borne—presents a problem of grave difficulty. Natal is becoming more and more a land of coloured men, and the retention of the indentured Indian labour system simply hastens the process. With over a hundred thousand Indians in Natal, and nearly a million in the Transvaal, the tea and sugar plantations...

cannot complain they have no labour. We see no adequate reason why they should be allowed to draw upon India for all time. The system is a danger to white South Africa, and despite the Natal Commissioner's report we hope that the Union Government will at the very first opportunity absolutely put a stop to it. The colour problem in South Africa is quite difficult enough as it is, without allowing Natal to add to her coloured population by importing Indian labour. It will be the duty of the Union to abolish Indian immigration under any conditions.

"Sunday Times"

Some months ago there was a rumour that the Indian immigration question in Natal had been secretly solved, and that the leaders of South African politics had quietly assured the tea and sugar planters that the Union Government would not interfere with the imported labour. Since then the Natal Indian Immigration Commission has provided arguments for such a policy by recommending the retention of the system. Whether there has been any secret negotiating we do not know. But we regard the position as sufficiently serious to make it necessary for every elector to vote against a Parliamentary candidate who will not pledge himself to shut down the imported Indian labour business at once. This infiltration of Asiatics has got a stop. It does not matter two straws whether they come in for the Natal plantations or the Natal railways. The system is adding to an already over large Indian population, and it is simply crass absurdity and hypocrisy for the other Colonies to keep out Asiatics if Natal is to be allowed to import them by the thousand.

This paper is not going to see South Africa ruined by Indian cheap labour without making a protest. No doubt it is an excellent thing for the manufacturers and farmers of Natal. Give them enough indentured Indians at ten shillings a month and they will soon do the whole trade of South Africa. Nobody else will stand a ghost of a chance against them. The only thing will be to let the manufacturers and farmers of the other Colonies also import Asiatic labour. And when it comes to that, we had better re-christen South Africa the Coolie Union and give a free steamer passage to every white man and woman who wants to get out of it. If Natal cannot run her industries with the million coloured people she already has, she had better set to work at once and learn how to do so. South Africa is not going to be made an impossible place for white people simply because the profits of coolie-run plantations and coolie-run farms may decrease for a few years. We have fought hard here to prevent the land being over-run with Asiatics, and we are not going to allow any other part of the Union to import

them in order to steal away our trade. In the first Union Parliament there must be a majority pledged to stop the indentured Indian immigration in Natal even if the first Union Ministry has to be kicked out in the process. On this point there must be no misunderstanding. Natal must make the sacrifice for the good of South Africa—and for her own well-being as well. It is time she gave up the drug habit of coolie labour.

The Transvaal Situation

"Times of India's" Views

Welfare of the Empire at Stake

In a leading article dealing with the recent negotiations that have been going on in London, the *Times of India* says:—

All that is required is for General Smuts to yield to the appeal for removing the Registration Act, admittedly a dead letter, from the Statute book, and to substitute a severe educational test for the existing exclusion on expressly racial grounds, now established. The issues raised by these demands of the British Indian are after all theoretical and sentimental rather than practical and this fact should pave the way for concession by the Transvaal Government. It is true that such concession would not provide a complete settlement of the question of the policy of a United South Africa towards the British Indians; but it would remove what is at present the most perplexing portion of the problem: it would relieve the Transvaal of the burden involved by the steadfast passive resistance of the Indians; and the unification of South Africa would then be inaugurated without the existence of legislation banning subjects of the Empire on express racial grounds. It is highly desirable that unification should be established without providing the spectacle of an entire community prepared, through a proportion of its numbers, to suffer repeated imprisonment, rather than submit to the degradation they consider the law imposes upon them. Their leaders do not ask the Transvaal Government to abrogate in any essential the policy of keeping out all Asiatic immigrants, with the exception of a very small number of educated men. To concede their very moderate requests would be to do the Empire a very signal service, and one to be reasonably expected at a time when the magnanimity of the British people has been shown in the federation of the sub-continent, whereby Boer and Afrikaner are in a position to dominate local policy. Should the Transvaal Government hold back assent to reasonable compromise it will be difficult to avoid the reflection that the welfare of the Empire has not great hold upon their minds.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

WHOLESALE ARRESTS IN JOHANNESBURG. Superintendent Vernon has been active again, and the commencement of the week has seen many arrests. On Monday, Messrs. Thambi Naidoo, N. S. Pillay, N. S. Padayachy, Chairman of the Pretoria Tamil Benefit Society, N. Gopal, Nagappa Naidoo, and V. S. Pillay—the last four gentlemen being on a visit from Pretoria—were arrested on the usual charge, and sentenced to three months' imprisonment with hard labour. On Tuesday, Messrs. K. M. Ramsamy Moodalay, T. Candasamy Moodalay, Sundara Moodalay, S. Krishnan, Rangasamy Pillay, N. M. Naidoo, J. N. Naidoo, V. Chinnian, K. V. Sivalingha Pillay, A. Sookalingha Moodalay and S. Moothoo Cumarar were sentenced similarly on a like charge; while, on the same day, Messrs. Surabji Shapurji, H. I. Joshi and S. B. Medh were ordered to be deported. On Wednesday, Mr. E. I. Aswat, Acting Chairman of the British Indian Association, was sent to prison for three months. On the 15th inst., Mr. Veeramuthoo went to prison, sentenced to three months on the charge of failing to produce a registration certificate and failing to give means of identification, and ten days for hawking without a licence.

VISITING DAY AT DIEPKLOOF. The following is the reply of the Director of Prisons to the application of the British Indian Association in regard to this matter:—With reference to your letter of the 15th instant asking that the first Sunday of November be set aside as a special visiting day for Indian prisoners at Diepkloof, I regret to inform you that I am unable to depart from the decision conveyed in my letter to you of the 4th September last to the effect that no special facilities can be granted outside those provided in the Regulations. I would point out that in order to meet the wishes of your Association the Indians were removed from Road Camps where other rules prevailed."

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Key of the Position	457
A Weapon for the Indian Government	457
More Protests	458
Sweating Prices	458
But this Means?	458
Should the Employer Educate his Employees' Children?	458
OTHER ARTICLES:—	
Natal Parliament	459
Indentured Labour System in Natal	459
Press Comments on the Report	455
The Transvaal Situation	456
Notes on the Transvaal Struggle	454

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૨૩મી ઓક્ટોબર ૧૯૦૯.

અંક ૪૩.

અઠવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૨૩મી ઓક્ટોબરથી, તા. ૨૬મી ઓક્ટોબર સુધી, ૬૦ સં. ૧૯૦૯.
હિંદુ-આશો સદ ૯ થી આશો વદ ૧ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.
મુસલમાન-તા. ૮ મી સવાલથી તા. ૧૪ મી સવાલ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ લીલા.	મુસલમાની તારીખ.	પાસ્તા રોજ.	મુર્બદ્દ	કુલ અક્ષર.
કની.	૨૩	૬	૮	૧૧	૫ ૧૩	૬ ૯
રવી.	૨૪	૧૦	૯	૧૨	૫ ૧૨	૬ ૧૦
સોમ.	૨૫	૧૧	૧૦	૧૩	૫ ૧૧	૬ ૧૦
બોમ.	૨૬	૧૨	૧૧	૧૪	૫ ૧૦	૬ ૧૧
બુધ.	૨૭	૧૩	૧૨	૧૫	૫ ૯	૬ ૧૨
શુક.	૨૮	૧૪	૧૩	૧૬	૫ ૮	૬ ૧૨
શનિ.	૨૯	૧૫	૧૪	૧૭	૫ ૭	૬ ૧૩

અનુક્રમિકા.

૬૬ મુઆરક...	૧૧૬
સમાધાનીની ચરચાપર પડતો વધુ પ્રકાશ	..
એક હિન્દી અપમાન...	૧૭૦
એકીઓના મોરારમાં તપાસ...	૧૭૧
દરસવાલના મામલાપર હિંદી જાપાની દીકા...	..
આમની સમામાં ચરચા...	૧૭૨
ચીનાઓના દુઃખનો ચિતાર...	૧૭૩
અંગ્રેજ કેપ્ટેનની મુસાફરી...	..
શનિ...	..
આજુ વસ્તમાન...	૧૭૪
મી. એસ. આર. પતરને માન...	૧૭૫
એકાદશવર્ષના અભિષેક...	૧૭૬
કેનેડામાં હિંદીની કૃતેદ...	..
એકીઓના મોરારમાં તપાસ...	૧૭૭
અખબાર-આલમ...	૧૭૮
ચીનાઓમાં મહિમાદે તકરારનો કેસ...	૧૭૯
સ્તવાજ્ઞ...	..
તાર સમાચાર...	૧૮૦
ડરબનમાં ઇલુશી શીતર...	..
એક હિંદી બાલુની લાગણી...	૧૮૧
પરચુરણ ચરચા...	..
હિંદી બહેર હિલચાલ...	૧૮૨
હિંદુસ્તાનના અખબાર...	..
પુરોષમાં એક એનારજીટ આગેવાને...	..
કાંતી...	૧૮૪
મોરારમાં મામલો...	..

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનીવાર, તા. ૨૩મી ઓક્ટોબર, ૧૯૦૯.

૬૬ મુઆરક

અને અમારા બધા હસ્તાથી પંચાંગના એકે હદની મુઆરકમાં આપોએ છીએ. મહ સાલની ઇંદ પછી કામ વધુ વધુ માંથી પકાર થઈ છે જે આપણી સાથે કુરની કરે છે તે અખબારો આપણું બળ વધારે છે. આ નિયમે આ વચનોમાંથી પસાર થતાં આપણા બળમાં અનેક તરેદ નો ઉમેરો થય છે. આ બળ તે ૨૪-આમનું બળ સમજવું છે. પુત્રના પ્યારને પામવાનું પણ રૂદ વડે અને છે. એટલે રૂદની સકિન્નોના પીત્રવા માં એક સફળી કામની લાભ છે. જેમ જાને અપવા બીજી રીતે સત્યામહની કડામાં રોકાએલાઓ તો આ લાભ ખાસ મેળવે છે, જે કે તે આંખો વડે દેખી શકતો નથી, તેમ આંકડાઓવડે આંકી શકતો નથી. એટલે પરમારધરથી લાભ હાંસલ કરવા હરેક હિંદી નશીબવાન થય એવું અમે કહીએ છીએ; ને તે મટે હદની તકે અમારા હસ્તાથી આપોએ ને હરીથી મુઆરકમાં આપોએ છીએ.

સમાધાનની ચરચાપર પડતો વધુ પ્રકાશ

વિલાયતમાં સમાધાનીને લમતી જે ચર્ચા માટે છે તે સાંબંધી માહિતી કેટલેક વખત થયાં આપણને મળ્યા હરે છે. તે ચર્ચાપર અકરમાત કેટલોક વધુ પ્રકાશ પડવા પામ્યો છે. અમુક સંખ્યામાં કેળાએલા હોંડીને પુરા હકથી આવવા દેવા ની કલમ હમીએલન કાપમાં નાખવાનું હોંડીઓ કહ્યું કરે, તો બીજી બધું એ સમધન થાય એવું વિલાયતના કેપ્ટેન ચાને લોરડ કરીયુએ કહ્યું હતું. તે વત આપણે જાણીએ છીએ. મ. એ. ના મુજરાતી બાગમાં તે જગ્યા મળે છે.

મોરારમાં હજુ સુધી એ બાબતમાં કંઈ નહોતો જાણતા. પણ મમે અકરમાત એ 'મ. એ.' ના અંગ્રેજ વિભાગમાં તે બીના જાપવામાં આવી અકરમાત આ અખબારથી કેટલોક મોરાર ચમક્યા. 'રેટાર' 'રેટાર' મેલ' વગેરે જાપમાં 'મ. એ.' માં થી સમાધાનીને લમતો જે તાર મી. ગાંધી એ હોંડીતન મેકર્યો હતો (તેને વિ એ અગાઉ મુજરાતી વિભાગમાં મોરાર થઈ ગયો છે) તેના ઉતારા થયા. તે ઉપર થી જે ખુલાસો બહાર પડ્યો છે તે સમાધાનીની ચર્ચા ઉપર પ્રકાશ પાડનારો છે. 'રેટાર'માં તેના પ્રાંતનીયોએ પ્રોત્સાહનો પુતાસાકેપે કરેલો નીચે મુજબનો તર પ્રસિદ્ધ થયો હતો:—

કુ' સત્તવાર રીતે કહી શકું છું કે એશીયાટીક સલાહ સંબંધમાં જે કે વડી સરકાર સાથે મુલાકાત ચલી રહી છે, પણ કંઈ એકસ નિર્ણયપર પહોંચ્યું નથી અને તેમ હે.વ; એ બીવાને પાસામેટ આમળ તો લાવરી જ પડશે; અને તે (પાસામેટ) તો મોરારમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ મોરાર મુજબ રીસ બર સુધી મળવાની નથી. આજ સવારે કોલેનીઅસ સેક્રેટરીની ઓરીસે મુલાકાત લેવાં અને જણાવવામાં આવ્યું કે દોહી જાપમાં કહ્યું છે એવી સમાધાની નથી થઈ. હજુમાં કહ્યું કે જનરલ સમટસ ઉગ્રાંડમાં હતા ત્યારે તેણે આ બાબતની ચર્ચા ચલાવી હતી; અને તે વિષે પોતાના વિચારો ત્યાંથી ઉપડતા પડેલાં તેણે મોરાર કરીયુને જણાવ્યા છે. હજુ લે.રડ કરીયુનો જવાબ (દરસવાલના) કોલેનીઅસ સેક્રેટરીને મળ્યો નથી. તે બાબતમાં વધુ નાવો બન્યા નથી. એટલે તે હતી તેમજ રહે છે.

ઉપર આપ્યા તે "રેટાર" ના અંગ્રેજ લખાણનો અપ્રદે અપ્રદ તરજુમો છે. તે બધું સમજવા જેવો છે. વંચનાર તે ઉપરથી પોતાનીમેલે એક શક્ય કે સમાધાની સંબંધમાં જે જે હોંડી કામના જણવામાં આજ સુધી આવ્યું છે તેની સાથે તે બરાબર બંધ બેસતું છે. 'વડી સરકાર સાથે મુલાકાત આવી રહી છે' તે દરસવાલના મોરારમાં નહોતો જાણતા.

એક દીની અપમાન

સલામતની લડતમાં પહેલેથી કહેવામાં આવ્યું છે કે ઓરિયાટીક કાયદામાં સરકારનો એક હેતુ હિંદીના દીન-ધરમ-નું અપમાન કરવાનો છે. આ વાતનો એક તાજે દાખલો કાલમાં મળ્યો છે. દરોસ વાલની જેલોમાં જેલીઓની ધારમીક જરૂરીયાતો માટે ધરમ ગુરૂઓને મુલાકાત લેવાની છુટ છે. આવી છુટ ખ્રિસ્તીના પાદરીઓને મળે છે. ગેરાઓ, કે જેઓ ખ્રિસ્તી છે તેમના પાદરીઓ ગેરા કેવી આત્મી ધરમીક જરૂરીયાત તરફ દેદમાં તેમની મુલાકાત લઈ શકે છે. હિંદીને તે દેહ નથી આપવામાં આવતો. આપણા મોલરી કે મહારાજને તેવી છુટ ન મળે! તે કામાટે? શુ ખ્રિસ્તીના પાદરી કરતાં આપણા મોલરી કે મહારાજ ઓછા પવિત્ર છે? અથવા તો શું જેથી હિંદીઓ પોતાના દીન-ધરમ-ને ઓછા માહે છે? નહિ તો ખ્રિસ્તી ગેરાઓને ખાતર પાદરીઓને છુટ, ને હિંદીઓના ધરમ ગુરૂઓને નહિ, તેવું કારણ શું? આ બાબતમાં હિંદી કેદીઓની મુલાકાત લેવા મોલરી અહમદખાનને છુટ આપવામાં આવે તે માટે (ખ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી સરકારને લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું. સરકારે તે માગણી સ્વીકારવા ના પાડી છે! એટલે કે આપણા પાક ને પુરાણ દીન-ધર્મથી, તેમનો ખ્રિસ્તી ધરમ, અને ખ્રિસ્તી ગેરા ચક્રીઆતા! એકલ આવાં અપમાનો આપણે નથી જ સહન કરવાના. જરૂર માત્ર એટલી જ છે કે આવાં અપમાનો સરકાર કરે છે તે બધા હિંદીઓ જેઓ નથી સમજી શકતા તેઓ તુરત સમજી લીએ. રમજનની ખેરતની બામ તમાં પણ સરકારે આપણી દીની જરૂરીયાતોની લાગણીઓને પતતજે છુટી છે. શું હિંદીઓ, તમે આ બધું સહન કરીને દરોસવાલમાં રહેવા માગો છો?

સુરતના મરહુમ સૈયદ સાહેબ માટે દિલસોજ

નાતાલ કેમિસે સુરત ખતે મી સૈયદ અલી અલ એલસપર નીચે મુજબ તાર મોકલ્યો છે:—

“માનવ તા સમયક જેન અલ એલસ ના મરહુમી દિલમીર ચવા છીએ. કલિલ આદિકાના સવાલની રિમાયન. કરનાર એક મુલકના બાગેવાની બોલે પડી છે. મુલક તરફ આત્મકરણ પુરવડે વિભી. તરફ આગાતી કાવજીની મુજબી બીજી.”

જીવનું ન જોઈએ. પોતાનો પત્ન કારવા ઉપર હોય, છતાં સામના લડકરમાં બગાણ જીએ, તો શુર લાવી નાશવા માંડવા છતાં પાછા વળી, છતેલા પશુ ભાંગી પડેલા લડકરને સાવ કચરી નાખી શકે છે. લોરડ કરીયુએ કહ્યું છે તેટલું આપવાનું કષ્ટ કર્યું છે એજ જનરલ રમટસની હાર, અને હિંદીની છત બતાવે છે. છતાં આત્મારે બધા હિંદીઓ જેલ જવાનું માંડી વાળે તો તે બગાણનો લાભ લઈ હાથાં છતાં જનરલ રમટસ પાછા ફરી લોરડ કરીયુએ કહ્યું છે તે બધું દોળી નાખી પશુ શકે છે. આ કારણથી સમાધાનીની બાબત વિષે કાંઈપણ હકીકત મુલકી રીતે જનરલ રમટસે જણાવી નથી. છતાં તેના ચન્દોમાં ઉપરનો ગબીર અર્થ છે તે શું હિંદીઓ નહીં સમજી શકે? અમે તેના જે બોલ ટાંક્યા છે તે વાંચનાર સહેલાઈથી સમજી શકે એવું છે. છતાં હિંદીઓ નહીં એતે તો કોનો દોષ ગણાશે? “ને પાલમેટ તો ડીસેન્સર પહેલાં મળવાની નથી” આમ ગેરાઓને બાપે ભરમે કહ્યું છે, પણ સમાધાનનો ઇનકાર ખીસ કુલ કયો નથી. ઉલટાનું ઉમેરવું છે કે જનરલ રમટસે પોતાના વિચાર ઇંગ્લેન્ડમાં જણાવ્યા છે તેજ છે. વાંચનારને પાક હોવું જોઈએ કે તેમાંના “બધા માણસોને ખરે અને વાજબી લાગે તેવી રીતે એ સવાલનો નીવેડો લાવવાનું હવે જનરલ” વગેરે શબ્દો ગેરાઓ માટે કતા. હવે ખરે વખતે દરોસવાલના હિંદી નહીં એતે, અને જેલ જવામાં પછાત રહેશે, તો ખરેખર હાથે કરીને લડત ગુમાવી ગણાશે. કોમના નશીએ મેખરાની ડુકડી તો હમેશના જેવી જ મકકમ છે, એવું છેલ્લા બખરોપરથી જણાય છે એટલું જ જરૂરી છે કે ખીજા હિંદીઓ પણ સમાધાનીની ચર્ચાપર પડેલા વધુ મહાસ નો લાભ લઈ ફરજ બાળવે.

હિંદુસ્તાનની ટપાલ

તા. ૨૩ ને સનીવારના અરસામાં આવી પહોંચવા વહી છે.

તા. ૨૬ મીને મંમળવારે સાંજે ૪ વાગે કરમનમાં જન્મ મળે.

હિંદુસ્તાનનાં કપાલ મેકાનિકલ રમતમાં ૧૦ મીને ૧૧૧ વાગે લખવામાં છે.

પશુ આપણે જાણીએ છીએ. તેથી આપણને મળેલ ખબરને માત્ર વધુ પુરાવો મળે છે. તે શબ્દો બતાવે છે કે જનરલ રમટસ ઉપર બધું દબાણ થઈ રહ્યું હોવું જોઈએ. “કંઈ મોઝસ નિર્ણય ઉપર પહોંચાયું નથી” એમ ખુલાસો કરે છે, પણ કેણે કહ્યું છે કે જેવડ નિર્ણય થઈ ગયો છે? ઇમીગ્રેશન કાયદામાં એટલો પણ કોમીએ હિંદી કોમ સહન કરે એમ નથી તેથી ક્યાંથી મોઝસ સમાધાન ઉપર આવી શકાય? આગળ વધીને ‘રટાર’નો સત્તાવાર જણાવનાર કહે છે કે “તમે તેમ હોય” વગેરે વગેરે. આ શબ્દો બહુ સારું સુચવનારા છે, હિંદીઓ તે સમજીને ફરજજ બાળવે તો જનરલ રમટસને સમાધાન ન કરવાનું હોય તો પાલમેટ ભરાય ત્યારે તેની આગળ લાવે શું? આ ‘પુલ્કુ’ બતાવે છે કે મી. આંધીને વિલાપતમાં જણાવ્યું છે, એવી રીતનું સમાધાન કરવાનો જનરલ રમટસે વિચાર કર્યો હોવો જોઈએ. છતાં તે તેઓ સાહેબ જાહેર કરતા નથી. તેનાં બધાં કારણ છે. એક તો એ કે ઇમીગ્રેશન કાયદામાં બેદ દાખલ થાય તે હિંદી કોમ કષ્ટ કરે એમ નથી, તેથી લોરડ કરીયુ તેમનીપર દબાણ ચલાવી રહેલ હોવા જોઈએ. એટલું પણ અપમાન હિંદીઓ નજ કષ્ટ કરે એ લોરડ કરીયુએ તો સ્વીકાર્યું છે તે આપણે જાણીએ છીએ. ખીજું એ કે સમાધાન પોતે કર્યું છે એમ કહે તો પાલમેટની આગળ વાત આવવા દીધા પહેલાં જધુ કોલોનીઅલ સેક્રેટરી પોતાની મુખ ત્યારીમીજ કરે છે એવો બાવ લઈ ગેરાઓ વિરુદ્ધ થવાનો વખતે સંભવ રહે. એટલે આ પણ એક કારણ મળી શકાય. ત્રીજું ને છેલ્લું કારણ તે ખાસ ઉપયોગી છે. મી. રમટસ તે “જનરલ” છે. લડકરી અમલદાર તરીકે તે સારી પેઠે જાણે છે કે પોતાના પક્ષની દિલસાલ દુસ્મનને બીલકુલ જાણવા દેતી નહીં. પોતાના સૈન્યમાં બગાણ જણાય તો દુસ્મનોને અણધાર્યો લાભ મળે, અને તેથી તેઓ જોરવાળા બને. સરકાર સમાધાન કરવાઉપર છે એમ સમજી વધુ માણસો જેલમાં એક સામટા જવા માંડે તો તેઓ (જનરલ રમટસ) વડી સરકારના દબાણનો કેવી રીતે જવાબ આપી શકે? હિંદી કોમને મજબૂતી પહોંચાવું એક પણ કારણ કહી ને પોતાના બોલથી આગળ નહીં. મળે મળે મહારી “જનરલ” હિંદુસ્તાનનાં કપાલ મેકાનિકલ રમતમાં ૧૦ મીને ૧૧૧ વાગે લખવામાં છે.

જેલીઓના ખોરાકમાં તપાસ

—૨૦—

દરાંસવાલની જેલીઓમાં દોઢી કેદીઓને મળતા ખોરાક સંબંધમાં આપણને મોટી હરિયાદ છે. આ વિષે જવ.ખમાં વારં વાર સરકાર જણાવે છે કે જેલના ખોરાકથી દોઢીઓને કાંઈ તુકસાન થાય તેમ નથી એવો તેના ડાકતરનો મત છે. આપણે જાણીએ છીએ કે સરકારી ડાકતર કોઈ જાતની ઉઠી તપાસ વગર તેવો મત આપતા હતા. બાઈક તપસની જરૂર પછીવાર પુરતાર થઈ હતી, પણ સરકારે તે હાથમાં લાંબી નહીં હતી. આખરે જોહા-સખરની પ્રિ. ઇ. એસો. સીએસને તે કામ ઉપાડી લેવાની જરૂર પડી છે. તેના તરફથી ડાકતર મી. ઇ. પી. મોમન એમ. ડી. (એડીનબરો), એમ. આર. સી. પી. (લંડન), તથા ડાકતર એફ. એ. વીલી, એમ. ડી. (એડીનબરો), ડી. પી. એચ, ડી. ટી. એમ. (કેમ્બ્રિજ)ને ખાસ રોકવામાં આવ્યા હતા. તેમણે પુરેપુરી ખારીજીથી શાસ્ત્રીય રીતે અને પ્રમાણેસર દોઢી જેલીના ખોરાકની બાબતમાં તપાસ ચલાવી છે. તે સંબંધી તેમણે એક લખો રીપોર્ટ ધડી કાઢ્યો છે. જેમાં તેમણે દરેક બાબત વિદ્યાર્થી ડાકતરી મતોના પુરાવાઓ સહિત આપી છે. તે રીપોર્ટ આ જાપાના અંગ્રેજી વિકાસમાં અને પુરો જાપો હોય. તેમાંની હજીકત વેલકના અધ્યાપી એ, અને શાસ્ત્રીય જ્ઞાન ધરાવનારાઓ પણ સક ન હાવી શકે એવી રીતે કાઢા વાર રૂપક કરીને આપવામાં આવી છે. અને ગુજરાતીમાં તેમાંની મુખ્ય દલીલો, અને તેના નિર્ણયનો મુદ્દો હુંકમાં ખીજ જળ્યાએ આપીએ છીએ. તે ઉપરથી દરાંસવાલ સરકારને, તથા તેના અમલ દારેને ખાતરી થવી જોઈએ કે દોઢી જેલીના ખોરાકમાં ફેરફાર કરવા જરૂર છે. આ બાબતનું અભ્યાસપણું આવી રીતે બતાવ્યા છતાં જો દરાંસવાલ સરકાર તે કુર ન કરે તો પોતાનું જુલમી પણ તે વધારે સાબીત કરશે. તેથી દોઢીઓ ડરી જશે એમ ધારવામાં તે જુમ ખાશે. આ રીપોર્ટ પ્રસિદ્ધ થયાથી ઈંગ્લાંડમાં તથા હિંદમાં દરાંસવાલની રાજનીતિ બિલેષ લખાઈ પડ્યા વગર રહેશે નહીં. એકે એ મતમાં જાયવામાં

દરાંસવાલની હાલત ઉપર દોઢી છાપાનો ટીકા

“દામસ્ત એફ ઇન્ડિયા”

સમાધાની સંબંધમાં જનરલ સ્મટસને હરત વિષે મી. માંધીએ દોઢી છાપ.પર તાર કપોઈ હતો તે ઉપર ટીકા કરતાં ઉપર નું આખા એશિયામાં આવેલાન મણાવું જાણ નીચે મુજબ ટીકા કરે છે:—

દરાંસવાલના દોઢીઓના ખારામાં લંડન માં મી. બોથા સાથે સમાધાની ચવાના ખખર આવ્યા છે. આથી પુષ્ટી થવા જેવું છે. આમાં એક વત જાણવા જેવી છે. અને પોને થોડા વખત ઉપર કહેણું કે કોમી બેઠના ધોરણ ઉપર હાલત ચલાવવી એમાં લાભ નથી. આ જનાવથી એ વાત ને ટેકા મળે છે. દરાંસવાલથી અને આવેલા કેલીગેટ (મી. પોલાક)ને લંડનથી ખખર આવ્યા છે કે ૧૯૦૭ ને કાયદો તો રહ કરવાનું કણુ થાય છે. વધી છે તે જળ વાયલા દોઢીઓના હાલને લગતી કલમોમાં છે. દરાંસવાલ સરકાર કહે છે કે કેટલા દોઢીઓ આવે તે સંખ્યા કાયદામાં મુક રર / રીએ. દોઢીઓ કહે છે કે કાયદામાં ખીજના કરતાં હલકા પડીએ એ અમને કણુ નથી; પણ એમાં એક એવી કલમ કાબલ કરે કે જેથી કોઈ પ્રજના કેટલા માણસો આવે તેની સંખ્યા મુકર કરવાનું તે ગવરનરના હાથમાં રાખવું. એટલે પછી એ સત્તાની રૂએ દોઢીઓની ઉપર અટકાયત મુકી શકશે. આ વાંધા હું સમાધાન કરવામાં દરાંસવાલને શુ હુરકત છે તે અમારાથી સમજી શકાવું નથી. દોઢીઓને મન આ મોહું માન છે. દરાંસવાલને કાયદાનો અમલ કરવાની રીત માં ફેર છે. આટલી ઉદારતા બતાવવામાં જનરલ બોથા પાછા નહિ પડે એવી અને આશા રાખીએ છીએ

“પ્રજાજનું”

“પ્રજાજનું” જે અમલવાદનું મુખ્ય પત્ર કોઈ ગુજરાતના લોકમતના એક પ્રતિ નીધીરૂપે છે, તેના તા. ૫ મીના અકમાં મુખ્ય લખાણુ ઠેરીજવાળા મીટીંગપર હતું, તેમાંથી થોડો ભાગ નીચે ટાંકીએ છીએ:—

“દરાંસવાલમાં વસતા દોઢીવાનોને એશિયાટીક કાયદાને પરિણામે કેટલો બધો પરિતાપ સહન કરવો પડે છે એ હવે અમારા વાંચકોથી અજાણ્યું રહ્યું નથી. બાકાતબહુ જાણ કહેવા છતાં તેઓ જમામકની સહાને બજામાં રહ્યા છે, અને માંની અફેકારને પૂર્વ પણ ખમક બતાવ્યા

નથી એ તેમની આત્મચર્યા ખરેખર પ્રજા સવા ચોચ છે. એવી દ્રશ્ય દોઢીના હાલત ચલાવનારામાં હોય એવું અને ઇચ્છીએ છીએ..... આ સજા મળવાનું સાંભળી અમને પણ કાંઈક આશા તથા મુંબઈ વાલીઓની એ દીલચાલથી સતેષ ઉત્પન્ન થયાં હતાં. પણ એ ખને બાકાએક હવા માં ગુમ થઈ ગયા છે. કેમકે મુંબઈના શેરીફે પોને લાંબી પ્રજાને આપેલા વચન પર પાણી ફેરવીને જોના મળવાના વખત ની મોવીલ કલાક અઝાદિ એ સજા બોલાવવાનું છે. ઇચ્છી ધડીએ બધ રાખ્યું છે..... આમ અચાનક કોઈપણ જાતનું કારણ દર્શાવ્યા સિવાય આ સજા બીનો દરાવ પ્રસિદ્ધ થયાથી, એકાએક ધરતીકંપ થતાં જે કોઈ ઉત્પન્ન થાય તેવો ચિત્ત કોઈ મુંબઈના એક છેડેથી બીજે છેડે સુધી વસનારી દરેક કોમની પ્રજાને થયો છે.”..... “અમને વધારે આશ્ચર્ય તો એ લાગે છે કે એ મનાઈ હુકમ કરતી વખતે તેના અનુમેદનમાં કાંઈપણ સમજ કારણ આપવાના તો અખાડાજ કરવામાં આવ્યા છે.”..... “સરકારનો શો ઉદ્દેશ હશે તે સમજવામાં અને તદન નિષ્ફળ થઈએ છીએ. શું એ એમ કહેવા માગે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકાનું યુનિયન કરવાનો ખરડો દિવાને આમ અને દિવાને ખાસમાં પસાર થયાથી હવે મુંબઈમાં મળનારી સજાની કાંઈપણ જરૂર નથી? શું તેનું ધારણું એવું છે કે કેવળ ઉકત ખરડા સામેજ વિરુધ્ધતા દર્શાવવાને આ સજા મળનાર હતી? જો તેની એવી મ.ન્યતા હોય અને તેથી આ મનાઈ હુકમ કાઢ્યો હોય તો અને રૂપક રીતે કહીશું કે આગે વાન શહેરીઓના આ સજા બોલાવવાના ઉદ્દેશનો મરમ જાણવાની જરાપણ તરતી લીધા સિવાય તેણે પુરણ વિચાર કરવા વિવાય આવું પગથું કારવાની ઉતાવળ કાપી છે. કેમકે દક્ષિણ આફ્રિકાની ગેરી પ્રજાની સ્વાસ્થ્યમય એકતાની વિરુદ્ધ નહિ, પરંતુ ચાર ચાર વરસથી દરાંસવાલની ગેરી સરકારે લાં વસતી દોઢી પ્રજાને કાકુ મારવાને તથા જણે તેણે મહાકારત ગુન્હો કરેલો હોય તેમ તેને લાંચા કાઢી છુકવાને ઇચ્છે જે કલિવા ટીક કાયદો ધડ્યો છે, અને જેના લાંધે દરાંસવાલના દોઢીવાનોની દુરદશા નીહાળી ને માત્ર દોઢીના લોકોજ નહિ પરંતુ એ ગેરી સરકારના ગેરા જાતલાકઓમાંના દેશના પ્રમાણિક અને કલમ તથા વધુ તરફ વિરુદ્ધાઈ દર્શાવનારાની પણ

નારાજ થયા છે, તે કાયદો રદ કરવાની ના. સરકારને બલામણુ કરવા માટે આ સભા બોલાવવામાં આવી હતી. આ ઉપર થી રપબ્લિશ થાય છે કે મનાઇ હુકમ કાઢવામાં ના. સરકારની એક જગ્યા અને નહિ માફ થા. હવે એવી ઉત્તરણ થઇ છે. જેમણે સભા બોલાવવાનો પત્ત કપો હતો તેઓ પોતાના કરવામાં આવેલા આ અપમાનને કદી પણ વિચારી શકનાર નથી."

"મુખ્ય સમાચાર"

તા. ૨૭ના "મુખ્ય સમાચાર"માંથી કેટલોક ભાગ નીચે મુજબ છે. આ બોલા દારને મોડરે વિચારના ડાખાએ જે આકરાં પગલાં લેવા બલામણુ કરી છે તે ખાસ પ્રાનમાં લેવા જોગ છે:—

"શેરીફ આ બાબતમાં જે બાજ બાબતે છે તે ખચીન દિવગીરી ઉપજવનારો છે, અને તે બાબતનો ખુલાસો કરવામાં આવે એમ આપણે યાદીશું. નામદાર સરકારે પોતે પણ આ બાબતમાં જે રીતે કામ લીધું છે તે આગલા દાખલાઓને અનુસરતી નથી; કહેવાને અમને એક વાવ છે કે તે હિમત ભરેલી નથી."

"શેરીફ સંબંધમાં આ પ્રમાણે વખતે વખત જે વાંધા સરકાર તરફથી ઉભા કરવામાં આવતા રહ્યા છે તે જોતાં અમે ધારીએ છીએ કે તેની મારફતે સભા બોલાવવાનું પોતાનું માંડી વાળી મુખ્યની પ્રજાએ પોતે પોતાનો એવો એક આમે પાન દર વરસે અથવા એકસ મુદતે મુખ્ય વાની ગોઠવણુ કરવી જોઈએ કે જેને જરૂર પડતાં અરજ કરવામાં આવતાં મુખ્યની પ્રજાની જાહેર સભા તે બોલાવી શકે, અને તેથી તે શેરીફની સભા કરતાં જોઈ બમત નહિ ધરાવવા પામે."

"આગલી જાહેર સભામાં નામદાર આગાખાને આમહ કપો હતો તેમ, જે સરવાનો હોદ્દાઓને "બોલકોટ" કરતાં હોય તેમને અને તેમને સીધી કે આડક તરી રીતે મદદ કરનારાઓને "બોલકોટ" કરવા હોદ્દાઓએ બંધાવું જોઈએ. અમે ફરીથી જણાવીશું કે સરવાનેને સરકારી ઊડી છુટકામ ડમે પડવાનો રસ્તો દેખાડવાનો એકબે ઇલાજ તેમની સાથે તાણાં સંબંધી તથા વેપાર વણજનો સંબંધો સંબંધ એકદમ બંધ પાડવાનો, અને તે ગોઠવણુ અસરકારક થઇ પડે તે અરથે જે એકા અને વેપારી મોદીઓ એ સરવાનો સાથે વહીવટ અસરતાં હોય તેમને તે વહીવટ બંધ કરવા અમમલવા, અને

જેઓ તેને મારગ લેવા અને હોદ્દાઓની બાબતમાં ઉભા રહેવાને ના પાડે તેમની સાથેના સંબંધ પણ સદાચરો તોડી નાખવાનો છે. આવતી જાહેર સભા જે આવે હરાવ કરવાની હિમત બતાવશે, તેમજ જે છુટકાઓમાંથી બીડીશ સરવાનો કામદારો મેળવે છે ત્યાં કાલક ઉપદેશકો તેમને સમજાવવા મોકલવાનો હરાવ કરશે, તેમજ તેમના હરાવ વળનદાર અને ખરી સેવા બજાવનારા થઇ શકશે. તે વિના બીડીશ સરવાનો મમે તેટલી જાહેર સભાઓના હરાવોની હરકાર કરવાનાં નથી."

"પારસી"

ઉપરનું જણીતું 'જાણ' તા. પમી સપ્ટેમ્બરના અંકમાં એક લાંબા લખાણ દર મીઆન લખે છે કે:—

"જાણ જાણે ખીચારા દરંલવાસના હોદ્દા વાનો કેવા કાળજ દરમાંથી પસાર થાય છે કે તેઓ ઉપર મુજબવામાં આવતા ખાતમી ગજમમાંથી રાહત મેળવવાનું તે એક કોર નજી, પણ છુટકારાનો એક પુરો દમ વટીક એ ચવા જેટલો સધપારો મેળવવા નો જ્યારેખી ખડકો આવી પુમે છે ત્યારે કમને કમ નડતળ વચ્ચે આવી તેઓની આશાને નીરાશમાં ફેરવી નાંખે છે. આવો અણધાર્યો તેટલોજ અસાધારણ બતાવ મયા છુટવારે મુખ્યની તવારીખમાં પહેલ વહેલો બન્યો છે કે જ્યારે મુખ્યના શેરીફ જેવા એક જોખમદાર અધીકારી તરફથી મુખ્યના અમેસરોની અરજ ઉપરથી એક જાહેર સભા બોલાવવાના બહાર પાડવામાં આવેલાં જાહેરનામાને તેને પોતાને રદ કરવાની ફરજ પડી છે."

"બંગાળી"

ઉપરનું બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેન:જીનું પત્ર લખે છે કે:—

"મુખ્યની સરકારે ઉપલી સભા રદ કરી તે માટે અમારે અમારી ખુદને ખુદથી અભયથી દેખાડવી જોઈએ. મુખ્ય સરકારના ઉપકાં દરમાનથી બીજા બોલોમાં કહીએ તો શેરીફને કવેથી શેરીફાધના પોઠળ માનને ખાતર પેત ના શહેરી તરી કેનો હક જતો મેલવો પડશે. અમે પુછીએ છીએ કે આવી અપમાન ભરેલી સરતો સહીત હવેથી કાલપણુ સ્વમાનવને સહેરી ઉપકુ માન રીકારશે કે? સરકાર માટે સકંથી સારો મારગ આપણી ફરીવારોનો થા તો સંબંધી રાજદવારી સભાઓનો અત લાવવાનો છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે સરકારના આ પગલાની સામે મજબુત વાંધો ઉઠાવનારી બીજી એક બળવાન સભા હાલિન હોલમાં બોલાવવામાં આવશે."

આમનો સભામાં ચરચા

વિલાયતના હાલિસ જોફ કામન્સમાં નીચે મુજબ સવાલ જવાબ થયા હતા:—
સર હેનરી કોટન:—મુખ્યના શેરીફ દોકોની મજબૂતી એક જાહેર સભા બોલાવી હતી તે છેલ્લી થીએ બંધ કરવાને શેરીફને મુખ્યની સરકારે સૂચના કરી હતી એ ખરું છે? જે એ ખરું હોય તો તેવી સૂચનાઓ શામાટે કરી હતી તે જણાવશો?

મદદનીશ હોદ્દા પ્રધાન:—તે બાબત ઉપર હોદ્દા પ્રધાનને સત્તાવાર ખબર મળ્યા નથી જાપામાં તેણે એક રીપોર્ટ વાંચ્યો છે. તેમાં એવું જણાવ્યું છે કે કલિશ આફ્રિકાના કુતીઅનનો કાવ્હો પહાર થઇ મયેલ હોવાથી તેવી મીટીંગમાં સરકારી અમલદાર તરીકે શેરીફ બાજ ન લઇ શકે એવું મુખ્ય સરકાર ધારતી હતી.

સર હેનરી કોટન:—આપ સાહેબને ખબર છે કે એ હુકમ મુખ્યની સરકારે રદ કર્યો છે, ને તેથી આવતી તા. ૧૨મી એ એ મીટીંગ ભરાવાની છે?

મદદનીશ હોદ્દા પ્રધાન:—ના, સાહેબ. મને સત્તાવાર રીતે એ વાનતી ખબર નથી.

સર હેનરી કોટન:—ત્યારે આ બાબત માં પ્રધાન સાહેબ તપાસ કરશે?

મદદનીશ હોદ્દા પ્રધાન:—હા.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરખેટ ગેઝેટમાંથી)

અમજીટના મરહુમ નારાયણસામી નામકરની ખીલકત તેની વિધવા જોરતે તેનાં દેણાં ભરવાનું દણુ કરવાથી સંબંધ વામાં આવી છે.

કડી, લેડીરમીથ પાડના ચીનામનની નાદર ખીલકતના સંબંધમાં તરડી ડખડા એચ. ટેથામ જાહેર કરે છે કે લેણદારો મીટીંગ તા. ૨૫મી અક્ટોબર, તથા ૧લી નવેમ્બર કડી માછલેટ આગળ ભરાશે.

કરચરકોટર પાસેની એક ખાણમાં મયા અઠવાડીઆમાં એક અંકરમત થનાં એક ગોરો અને બે કુદરાઓ માર્યા ગયા છે, અને એક મેરને અને એક કાદરને સખત ઇજા થઇ છે.

ચીનાઓનાં દુઃખનો ચિતાર

એક પોલીસ મુખી ની વરતણક

મી. બેનસનનો કાગળ

‘ટરંસવાલ લીડર’ માં મી. બેનસન તરફથી એક કાગળ પ્રકાશ થયો છે. તે ઉપરથી ચીનાઓ કેવી દાકમારીઓ બોમ્બે છે તેનો કાંઈક ખ્યાલ આપી શકે છે. વળી “એશીઆટીકને દાંડી કાદવાની ગેરાઓની ફરજને” અમલમાં મુકતાં મુખી. વરનન બ્રિટીશ રાજમાં ન શોભે એવી જે વરતણક બનાવે છે તેનો પણ એ કાગળ વાંચતાં આપણને કાંઈક ખ્યાલ આપી શકે છે. તેથી એ કાગળનો સાર અમે નીચે આપીએ છીએ :—

એક બે આઠવાડીઆ પહેલાં મુખીને ડેન્ટ વરનન એશીઆટીક કામદ-ઓને અમલમાં મુકતાં, પેતાની યું યું ફરજે છે, યું યું કરવું જોઈએ છે. એ જાહેર માં જણાવી ગયા હતા તે સહુને યાદ હશે. હજુ મુખી સરકારે આ બાબતમાં ખસુસ પગલાં લીધાં નથી જણાતાં. પણ એ લેવાની કેટલી બધી જરૂર છે એ બતાવવાને બોહા દીવસમાં બની ગયેલા બનાવો પાંચીક આગળ મુકું છું.

ગયા એપ્રિલની ૨૬ માં તારીખે ૨૬ ચીનાઓને હુલ્લડ કેસ સાંજમાં પકડી ને જેલમાં બંધ કરી દેવામાં આવ્યા હતા. આમ તેઓ કાચી જેલમાં હોવા છતાં મુખી-ડેન્ટ વરનન તેઓની પાસે ગયેલ. ત્યાં તેઓના અંગુઠા તથા ૨૭ સ્ટેડી માગ્યાં, પણ એક શીયાય બધાએ એને નીચાન કે ૨૭ સ્ટેડી બતાવવાની ના કહી આથી તેમને ગુન્હેગાર હાંતી બી ટેરંડમાં ઉભા કરવામાં આવ્યા. સરકારી વકીલના કહેવાથી કેસ પહેલી વખત એક આઠવાડીયું મુલતવી રહ્યો. વળી કેસને દીવસે સરકારી વકીલ તરફથી મુલત માગવામાં આવી તે વખતે મેં વાંધો લીધા વખર મુલત પડવા દીધી. તાજી વખત કેસનો દીવસ આવી પહેાંચે તે વખતે પણ વકીલે મુલત માગી. મેં સખત વાંધો ઉઠાવ્યો, માજીએ મારે નહીં સાંભળતાં ફરી મુલત આપી. એથી વખતે કેસ આજતાં પહેલાં સરકારી વકીલે ક્રીટરીઆના કાંઈ અમલી તરફથી આવેલ તાર વાંચ્યો કે “૨૮ ચીનાઓ નો કેસ પણ ખાતરીઓ મેળવવાની છે તેથી મહેરબાની કરીને મુલતની રાખવો.” આ સાંભળે મેં બારી તરફ આંધી તો

પણ દાદ ન સંભળાવી. છેવટે જ્યારે કેસનો દીવસ આવ્યો ત્યારે એકપણ જુવાનીનો બેલ સાંભળવા વગરજ મારા અસીલેને માજીએ દોડી મુક્યા! કચી જેલવાળાઓ પાસે જઈને બીજા કામદ માટે તેમને ગુન્હેગાર કરાવવા એ કામદે સર છે કે નહીં તે બાબતમાં હું અહીં ઉતરવા માગતો નથી. પણ એટલું તો સાબીત થાય છે કે ઠેક ગયા એપ્રિલ માસના વખતથી મુખી-ડેન્ટ વરનનના પ્રખ્યાત સરકારનો ટોળા નહોતો. સુ. વરનનની કારકીર્દીમાં બીજો બનાવ એ “સુધી શોધીને કાંડી મુકવાની બાબત” તો છે. આ પદ્ધતિના ખેરમાં તરીકે તેઓ મગફળી ધરવે છે. આ પછી એક આઠવાડીએ આ કામદાઓના રક્ષક એક “વેરન્ટ” ઉપાડી લાવ્યા, કે જેને તે સરય વેરન્ટ કહે છે. આ વેરન્ટ સુ. વરનન હાથ જીવવારની બેગેરના કેન્ટો નીક કસવામાં ગયું કરાય એટલા પોલીસો ને લઇ ધુસી ગયા. ત્યાં ૬૬ ચીનાઓને ૨૭ સ્ટેડી ન બતાવવા માટે પકડ્યા. તુરંતજ માજીએ ગેરકાયદેસર પકડવામાં આવ્યા છે એમ કરાવી બધાને હોડી મુક્યા. કોરંડાના મુકાદાથી બધે શીખા મણ લીધી હોય તેમ સુ. વરનને દેખીતી રીતે કરાવ્યું કે હવે તો વેરન્ટ વખરજ તેમને (ચીનાઓને) પકડવા. એ ચીના ઓને પકડ્યા. આ કેસમાં પણ માજી એટલે ગુન્હેગારને પહેલીજ દલીલેથી હોડી મુક્યા. આ વખતે પહેલા ગુન્હેગારને હોડી મુક્યા પછી બીજો ગુન્હેગાર જ્યારે બેક્ષમાં આવ્યો ત્યારે મેં (મી. બેનસને) મુખી-ડેન્ટ વરનનને સરકારી વકીલને કહેતાં સાંભળેલ કે આ માજીસ માટે મુલત માગે કે જેથી બીજા માજીએની એક વખતે તેને ગુન્હેગાર કરાવી શકાય. આવી સુચનામાં સુ. વરનનનો હેતુ બહુ દોષ બરેલો છે. આ હું માનું છું કે આપણા ન્યાયવહને એક મોટું અપમાન કર્યું છે.

એક બીનઅનુભવી માજીસમાં કામદા ના મુખ્ય તરંગના જાનની પણ ખામી હોય તે ચકારી લેવાય; પણ ટરંસવાલ ટાઉન પોલીસના એક મુખી-ડેન્ટમાં ન આવે. તેનામાં સાધારણ અકલ તો હોવી જોઈએ, એટલું માનવા પણ લીધેને હક છે.

અને આ બધામાં વધારેમાં વધારે હસવા જેવું તો એ છે કે જે સરકાર બધા સત્તામંદીઓને જેલમાં મુકવા માગતીજ હોય તો ૨૪ કલાકની નોટીસ

એજ તેમને માટે બસ છે. વેરન્ટ કદાવીને અથવા કદાવ્યા વગરજ ગેરકાયદેસર રીતે લોકોને પકડવા જવાની માયાદુદ દાલ લેવામાં આવે છે તે લેવાની બીજા કુલ જરૂર ન પડે. ચાંનીક સત્તામંદીઓ તરફથી જાહેર કરવાને અને ખાસ સુચવવામાં આવ્યું છે કે, જે કે એક અમલદાર કે જે તેઓને કુતરાની પેટે કાલોનીમાંથી હાંડી દાદવા માગે છે, તેની ગેરકાયદેસર વરતણક સાંખવા તેઓ નથી માગતા. તેપણ પોતાની સત્તામંદી સહતરી ખાતર જેલમાં જવાને તો તેમ ને જરાપણ વાંધો નથીજ.

અગ્રેજ ડેપુટેશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. ગાંધી]

લેડ કમીસુ તરફથી હજુ દેશો વિશેષ જવાજ નથી. સંભવ એવો છે કે તેમ નો જવાજ અસંતોષકારક આવશે. જન રસ રમટસ તુરંત તુરંત ફેરી દે કે પોતે લેડ કરીયુની સલાહ માની લેશે એવું માનવાનું કારણ નથી. પણ હું એટલું જાણું છું કે જે ને સલાહ જનરલ રમટસ ઠજુથ નહીં રાખે તો તેમાં આપણો જ દોષ જણાયો. આ ઉપરાંત આ આઠ વાડીએ હું વધારે લખી શકતો નથી.

લંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

નાતાલસહુ ડેપુટેશન

આ ડેપુટેશનની દિલચાલ વિષે કંઈ વધારે કહેવાનું નથી. કાગળપત્રો ચાલ્યા કરે છે. જરૂરીસ અમીરઅલીની મુલાકાત થઈ છે. તેઓ સાહેબ ગી.મીડીયા આવવાનું બંધ થયા ઉપર બહુ વખત મુકે છે. તેમણે મદદ બેરોબર કરવાનું કહ્યું છે. કાકતર મારનેટ કરીને એક પાઠરી છે તે પણ મુલાકાત લીધા કરે છે. મી બહાત આ આઠવાડીએ પરીસ તરફ ઉપડી ગયા છે. ત્યાંથી ધરતંજુલ જશે. ને ધરતંજુલથી છઠા, ને ત્યાંથી મકકા શરીફ જશે એવ તેમણે કહ્યું છે.

હોરી હુશીયારી

અહીંના ‘ડેલી ન્યુઝ’ છાપામાં એવા ખબર છે કે એક પારસી મદદથી એવી શોધ કરી છે કે જેથી બોમ્બી સહી વિતેરે

કરવાનું બહુ એ. છું બની શકે. તેની બહેરે પરીક્ષા થોડા રોજમાં થવાની છે એમ 'ટેલી ન્યુઝ' વાળો જણાવે છે.

હાંડીખારના હાંડી

હાંડીખારમાં જે તકલીફ હાંડીખોને થય છે તે બાબત ત્યાં બહેરે સમા થએલી. ત્યારબાદ તારો અહીં આવ્યા. સર હેનરી ક્રાઉન ઉપર તાર છે તે છદ્દી યામાં છપાએલો છે. તે વિષે સવાલ પણ આમની સભામાં થયો હતો. જવાબ એવો મળ્યો છે કે જ્યારે તારમાં સુચ વેલી અરજી આવશે ત્યારે લોડ કરીયુ તપાસ કરશે. અને ઉમેદ છે કે હાંડી ખારના હાંડી મંડળે અરજી મોકલી આપી હશે. ને ન મોકલી હોય તો મેળાસર મોકલી આપવી હશે.

લોડ કરકન વિ લોડ કીયનર

'હરીયેમે' લગી આમ જુલા કોન સકેગા' એવું લોરડ કરકન તથા લોરડ કીયનર વચ્ચે થયું છે. હાંડીખારના હાંડી વેગા લોરડ કરકને આપણું કહેલું તેવું જ આપણું અગમત તેમ જ સંબંધમાં લોરડ કીયનરે કર્યું એવું એક માણસે શોધી કઢાડ્યું છે. તે ઉપરથી એવું અનુમાન સહુ કરે છે કે લોરડ કીયનરે લોરડ કરકનના વિચારોની ચોરી કરેલી હોવી જોઈએ. આ વિષે છાપામાં ચર્ચા ક્રીક ચાલી રહી છે. મોટા કહેવાતા હોય એવા માણસે ચોરી કરે તો નાનાનું શું પુછવું?

સફરેજેટ

લોટ મેળવનારી અંગ્રેજ બાઇઓ ઉતા વળી થઈ છે. તેઓએ મુખ્ય પ્રધાનની ઉપર ગેરબાજબી દુમસો કર્યો. આ ઉપરથી તેઓ પકડાઈ. તેઓની ઉપર કામ ચાલ્યું. અને તેઓને સજા મળી. જેમાં તેઓએ ખોરાક લેવાની ના પાડી. તેમ કરવામાં હેતુ એ હતો કે તેઓને જેલમાંથી છુટકારો મળે. પણ સત્તા વાળા પહેંચી વળ્યા છે, અને તેઓએ જોરથી ખોરાક તેઓના પેટમાં દાખલ કર્યો છે. હાંડી સત્તામંડળે આમાંથી શીખવાનું એ રહ્યું છે કે ઓરતો સલા અહીં નથી, પણ પોતાનું શરીરજન અજ માવા લાગી છે. તે હવે પાછી પડશે એમાં શકા નથી.

નાતાલનો જમીનનો વેરા કાઢી નાખવામાં આવશે એવી વાત બહાર આવી છે. એ કામનો જિલ્લો બધો મુશ્કેલ બનેલો છે કે જેનો જમીન મેળો બહુ મુશ્કેલ જણાયો છે.

ચાલુ વરતમાન

—0—

મહામહાસાગરમાં મથા સુરવારની સાંજ થી બહુ સખા વરસાદ પડે છે.

ઓરેન્જ રીવર કોલોનીના માણ પ્રમુખ મી. અને મીસીસ સ્ટેન યુરોપ દવારે કરવા મોકલા હતા, તેઓ થોડા વખતમાં પાછા ફરશે.

નાના સાહેબ નામનો ગીરમીટીઓ હાંડી નાતાલ અવરપેટ રેલવેનાં ડેક ખાતે કામ કરે છે. તે પાસ વખત કરકનમાં જણાવા થી તેને પકડીને ગયા સુકરવારે મી ક્રાઉન વોરનર માણજેટ પાસે ખડો કરવામાં આવ્યો હતો. ડેક ખાતે તેને એટલી બધી તકલીફ પડે છે કે જ્યારે ત્યાં જાય છે ત્યારે તેનું માથું દુખવા આવે છે. માણજેટ તેને સખત મચુરી સાથે ૪૦ દિવસ ની જેલની સજા કરી. જ્યારે એને પકડવામાં આવ્યો ત્યારે ગીરમીટીની નોકરી કરતાં જેલમાં પોતાની ગીરમીટ પુરી કરવી વધારે સારી એમ તે કહેતો હતો.

કરકનમાં ૪ યુરોપીઅન છોકરાઓએ જે નેટીવને મારેલા હોવાથી તેમને કોરટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. જે નાના છોકરાને કપડો દબને છેડી મુકવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે બીજા બેને એકેક પાઉડના દંડની સજા કરવામાં આવી હતી.

ક્રીંગ વીલીઅમસ ટાઉન આશ્રમ એક ટરેન પાટા બદલાવતી હતી, તેવામાં એક મોરો રેલવેને કચડાઈ જવાથી તેના હાથ પગ કપાઈ મથા હતા. તેણે "લાઇન કર્વીઅર" કહેવાથી ગાડી ચલાવવામાં આવી હતી પણ તેનો પગ પાટામાં કસાઈ રહેવાથી તેનાથી બહાર નીકળી શકાયું નહિ. તેને ઇસ્પીતાલમાં લઈ જવામાં આવ્યો છે. પણ બચવાની આશા નથી.

એમીસ અને મે માસમાં શિકાર કરવાની મના હોવા છતાં પીટરસવરગમાં એક ગોરાએ ૮ વખત શિકાર કરેલા સામીત થવાથી દરેક યુન્હા બદલ પા. ૧૦ દંડ અથવા બે અઠવાડીઆ જેલની સજા તેને કરવામાં આવી હતી.

કલરડ મોઝ નરકથી ડેપુટેશનમાં જનાર મી. સ્ટાન્ડન ઇંગ્લેન્ડથી પાછા ફરતાં તેમને કલરડ મોઝ નરકથી

માનવ આપકમાં આવ્યું હતું. માનવના જવાબમાં તેમણે કહ્યું હતું કે ડેપુટેશનના બહુજ દાયદો થયો છે. આપણી તરફનો સુધારો પાસ ન થયો તેનું એક કાંચુ એ હતું કે તે પાસ કરવાથી યુનીઅનને હરકત પહેંચશે એવું કહેવામાં આવ્યું હતું. જે ડેપુટેશન ન ગયું હત તો કંઈપણ સુધારાની ચર્ચા વિના બીજા પસાર થાત. આ કામમાં ફોટા મળશે એવી તો મુળથીજ આશા નહોતી. પણ અંગ્રેજ પ્રમુખો મોટા ભાગે આપણી તરફનાં છે એ સંતોષ લેવા જેવું છે. મીસીસ સ્ટાન્ડનને પણ કલરડ ઓરતો તરફથી ચાંદીનો 'ડીસેટ' જેટ આપકમાં આવ્યો હતો.

તા. ૧૮ મીએ બેલ્કાન્સવરમાં ૧૦ મીનિ ઓએ છરાઓ અને પુઢાડીઓ લઈ ૭ પોલીસ ઉપર ઉપમાં હુલો કરી ભારી છળ કરી છે. જે જણે તો માર્યા મથા છે. ગ્રુન્હેગારોને પકડી તેમની ઉપર કેસ ચલાવવામાં આવે છે.

રાન્ડેમોશ અને ન્યુલેડસ (કેપ) રેડે શનો વચ્ચે આવેલી રેલવે લાઇન ઉપર એક ડચ છોકરાનું શરીર રેલવે ખાડીથી કચરાએલું જણાયું હતું. આ બનાવ ક્યારે અને કવી રીતે બન્યો તે જણાયું નથી.

જીઓરજ (કેપ) ખાતેથી લાગી મએસો એક ટેલી જંગમમાંથી પાડો પકડાયો છે.

આફ્રિકા બેકમાં થોડા વખત ઉપર ચેરી થએલી તે બદલ બે ગોરા કવારક જેલની સજા બોખવે છે. એક અંગ્રેજ નાટક કંપનીનો મેનેજર તે ચોરીનો માલ પકડી આપે એવી તેણે પોતાના વડીલો મારફતે ખબર આપી. જે કના મેનેજરે પકડાએલા માલમાંથી ત્રીજે હીસે રૈસા નાટકના તે મેનેજરને આપવાનું તેમજ તેને પોતાને તે બાબતમાં ન સંડોવવાનું લખીતવાર કબુલ કર્યું. એટલે તે માલ અમુક ટેકાણે એક ઓરડામાં કાગળમાં વાંટાળેલો પડ્યો છે એવી નીકાની તેણે આપી. પોલીસે તે પમસા લાવી બેકને હવાલે કર્યા છે. બેક હવે પેટા મેનેજરનો હીસો આપક ના કબુલ થાય છે. બેક તો બચાવ મેડા વખતમાં કોનકમાં રહી કરવામાં આવેલી ક્રીંગ બાબતના રસના પા. ૬ મુદતમાં બાંધેલો.

મી. એસ. આર. પત્તરને માન

મીજબાનીનો મેળાવડો

[મ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

મી. એસ. આર. પત્તર જેઓ વિશ્વ યુદ્ધમાં અવધાસ કરે છે તે થોડા વખત માટે ડરબનમાં, — પોતાના વાનમાં — આવેલા. તેઓ પાછા પોતાનો અવધાસ પુરો કરવાને તા. ૨૧ મીએ વિલાવત ગયા તેમના માનમાં ડરબન છડીઅન સોસાયટી તરફથી તા. ૨૦ મીએ મી. સુચીત મહારાજની એ સ્મિતવાળી ઓરીસમાં એક સરસ મીજબાનીનો મેળાવડો થયો હતો. ખ્રીસ્તી મુસલમાન તથા હિંદુ એમ ત્રણે કોમના મહારથો મળી આસરે પચાસેક હિંદીઓએ હાજરી આપી હતી. મુખ્ય મેજ પર પ્રમુખરથાને મી. પોલ હતા. તેમની પાછળની હિવાજના વચલા ભાગમાં હિંદી રાષ્ટ્રીય નિશાનીવાળા ત્રણ રંગના કાગળો પર મેળાકારમાં ઇંગ્રેજ હરફમાં "ભલે પદાર્થો" પછી "વડે માતરમ", અને તે પછી "ફોલ્ક હોલ" એમ કાગળથી કાતરી કાઢેલા અક્ષરો ચોટાડવામાં આવ્યા હતા. વળી ચાંદ અને તારાને પણ હિંદી રાષ્ટ્રીય મીન્ડના ભાગ તરીકે ગતાવચમાં આવેલ. વખત થતાં પ્રમુખની સુચનાથી ભોળન લેવાનું શરૂ થયું તે થયા બાદ સહુના આભાઓ સ્વાદીષ્ટ કુદથી ટોસ્ટ લેવા માટે તારી મુઠવામાં આવ્યા. પછી મી. પોલે ઉભા થઈ પરીણા મી. પત્તરની સામે દ્રષ્ટી ખેંચી કહ્યું કે આ મહારથના માનમાં આપણે આજે ભેળા થયા છીએ. જે સોસાયટી તરફથી તેમને ખાણ આપવામાં આવ્યું છે તેના તે મુખ્ય સ્થાપક છે. તેમણે થોડા માસની હાજરીમાં બધાનાં દીલ હરી લીધાં છે. આ બધાં સારી કેળવણીનાં પરિણામ છે. આવી કેળવણી હિંદી બાળકોને આપવી તે અપણી ફરજ છે. ત્યારે જ મી. પત્તર જેવાં મોટી કામમાં પાઠવા લાયકો. વિગેરે કહી માતૃશ્રીનો ટોસ્ટ લેવા મી. નાયકરને દરખાસ્ત કરવા મુચ્છ્યું.

મી. નાયકર જે આ સોસાયટીના સેક્રેટરી છે તેમણે અંગ્રેજીમાં લાયકી દર્શાવે એવા શબ્દોમાં માતૃશ્રી પ્રત્યેની સહુની દરજ તરફ ખ્યાન ખેંચ્યું. અહીં આપણે જમવાજ નથી એકઠા થયા પણ આપણે જે દરજ જમવાની છે તેની હિંદી છાપ ખેસાડવાનો મેઠો હેતુ છે. મોટા સવાલ

એ આપણી સમક્ષ આવી ઉભો છે કે પુરવે વિદ્યા કળાથી સંપન્ન બનેલી પણ અત્યારે પનીત થએલી આપણી માતૃશ્રીમિ હિંદી કરોડો સંતાનો હથેલાં યુવાત્રીમાં સડસે કે માણસને હાજરી સ્વતંત્રતાવાળી યશી છેવટ હિંદીની ફોલ્ક છાંછી ટોસ્ટ લેવાની દરખાસ્ત કરી. સહુએ ઉભા થઈ લાયકીથી ટોસ્ટ પીધો.

મી. રીચર્ડસે ટોસ્ટને ટેકા આપતાં સહુને મી. પત્તરનું અનુકરણ કરવા વિનંતિ કરી કે જેથી માતૃશ્રીમિની સેવા કરતા સહુ થઈ જાય.

સારપછી પ્રમુખની સુચનાથી મી. જોહર રોયપને (બાર. એટ. લો.) પરીણા પત્તરનો ટોસ્ટ લેતાં કહ્યું કે વિલાવતમાં તથા અહીં તેઓ હથેલાં બાળની માફક રહેલ છે. તેમના માટે પોતાને બહુ માન છે. વિલાવત જઈ અવધાસમાં ખુબ ખ્યાન આપવા બસામથુ કરી. બાદ સહુએ મી. પત્તરના માનમાં ટોસ્ટ પીધો.

મી. દાદા એસમાન (સેક્રેટરી ના. ઇ. ડી.) તેમને ટેકા આપતાં બોલ્યા કે ત્રણ માસમાં તેઓને મી. પત્તર સાથે ઘાટી દોરતી થઈ છે. એટલે બીજા કરતાં પોતે તેમનાં વિચાર વધારે જાણવાને દાવો ધરાવે છે. આ સોસાયટી સ્થાપી, 'મી.' ને બદલે ફેશન ધુ કહેવાનો શુભ સિવાજ તેમનાથી થઈ થયો. દિવાલ પર જે ત્રણ રંગો ભેડ્યા છે, તે હિંદીની ત્રણ કોમની એકતતા સુચવે છે, તે તેમનાથી થયું, તેમજ 'વડે માતરમ' તથા 'ફોલ્ક હોલ' અરસપરસ બેલયું તે તેમનાથી થઈ થયું છે. તેઓ જે વધારે વખત રહી શકત તો સોસાયટીનો રમ સારો જમત. વિગેરે રીતે મી. પત્તરની તારીફ કરી.

બાદ મી. શમઅવતાર ભગવર્તીએ સલામતીઓના ટોસ્ટની દરખાસ્ત કરતાં કહ્યું કે અત્યારે એક જબરજસ્ત સરકારની સામે હિંદીબાણનો વમર હથીઆરથી લડી રહ્યા છે તેના માનમાં મને ટોસ્ટ કરવાનું બાંધે આવવાથી બહુ અભિમાન ઉપજે છે. તલવારની લડત કરતાં મરદાનગીની ખરી કસોટી કરનાર આ લડત છે. તેમને યમે તેવાં કુઓ સહન કરવાની છાંછર શક્તિ આપે તથા તેઓને ફોલ્ક મળે એવું છાંછી પછી તેમણે અને સહુએ સલામતીઓ માટે ટોસ્ટ લીધો.

મેસરસ લેક્સરસ, અને આશ્વરટ હીરટો હરે, બરસા હરેલાં બાપણો કરી દેશસેવા ના કામમાં હિંદીઓ લાખી જવાની જરૂર ખતાવી હતી. મી. એ. હીરટોહરે ડરબન

છન્ડીઅન સોસાયટીનો ટોસ્ટ લેવાનો પે હતો. મી. એ. ડી. પોલે પણ ટેકામાં બોલ્યા હતા.

જવાબ આપતાં મી. પત્તર બોલ્યા કે મને માન આપ્યું તે મારી લાયકાત કરતાં તમારું સહુનું પ્રેમાળપણું વધારે સચવે છે. આજનો મેળાવડો સરસ બન્યો છે તે આ હિંદીના નમ્ર નોકરને માટે નહીં, પણ આજે બધા સાથે મળી પોતાની ફરજનું જ્ઞાન બતાવે છે તેટલા માટે જતાં આપણે શું કર્યું છે? બાળુની દિવાલ પર મરફમ મી. નામપનનો ફોટો છે કે જેમણે હિંદીના માનની લડતમાં પોતાનો પ્રાણ અરપણ કર્યો તેને માટે. કોણે આસું પાડ્યું છે? અથવા કોનું લોહી ઉઠ્યું છે. આપણે અહીં આજે સારું ભોજન જમ્યા, દરસવાજની જેલોખ ફસ્તમજ અને એવા બીજાઓને પેટ ભરાયાં તેટલું પુણુ નહીં મળ્યું હોય. જતાં તેઓ ફરજ બજાવે છે. તેમની પાછળ આપણે કેમ નહીં ચાલ્યા? અને અહીં કહેવાને સંતોષ થાય છે કે અહીં એક આપણા મીત્ર બેઠા છે કે જે થોડા દિવસમાં ત્યાં પસી જશે. આપણે સિંહના બચ્માં છીએ, જતાં લાંબો કાળ થયા બકરાનાં ટોળામાં રહેવાથી પોતાને બકરા માનીએ છીએ, પણ દરસવાજના સરસ મરફની લડતથી આપણે સિંહ બચ્માં છીએ એ જ્ઞાન થયું છે. આપણે તેઓને પત્રલે ચાલવા સોમન સેવા બોધ્યો. છેવટ ફેશન ધુ કે પાછો આવું ત્યારે ફેશન સલામતોને મી. માંધી જેવા ફેશનકત બનેલા બેડે. વિગેરે.

છેવટ મી. સુચીત મહારાજનો ઓરીસ નો ઉપયોગ કરવા દેવા માટે ઉપકાર માની વડે માતરમ તથા ફુરેના પોકારો વચ્ચે મેળાવડો વિસરજન થયો હતો.

જોહાન્સબરગથી એક લખનાર જણાવે છે કે અત્રે તા. ૧૬ મીએ ઇલુમ્યારકના દિવસે મોઢાણુ વાસીઓની એક મીટીંગ મા. હરમાઇલ સુલેમાન હજારીને ત્યાં લોકેશન માં મળી હતી. ઉપલી મીટીંગમાં મોઢાણુ ની બંધેય કબરસ્તાનને મોટા લોખંડના દરવાજાઓ બનાવવા માટે ઉધરાણું કરવામાં આવ્યું હતું. તેજ વખતે મોઢાણુવાસી ઓમાં પા. ૨૨-૬-૯ થયા હતા, તથા બીજા પરચુ પા. ૫-૧-૬ મળી કુલ પા. ૨૭-૧૧-૬ થઈ ચુક્યા છે, ને હજુ ઉધરાણું ચાલુ છે. આજા છે કે પાયા પ્રમાણે તે થઈ જશે.

એકાન્ત

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

ધર્મ સબંધી

સલામતી જેમીએ સંબંધમાં વિ. ઇ. એસ. સીએએને કેટલીક કોશીય કરી હતી. તે તે મટે એક લખાણ સરકારપર મોકલવામાં આવ્યું હતું તેનો જવાબ જેલના વડા તરફથી નીચે પ્રમાણે મળ્યો છે:—

"મેલવી અહમદખાન દર અહવાડીએ જેમની મુલાકાત લઈ શકે તે બાબતની તમારી અરજના જવાબમાં જણાવવા અને ફરમાન થઈ છે કે એ રજા મળશે નહિ."

પકડાયો

સુપ્રી વરનન હરી બહુ તેજમાં આવી ગયા છે. સલામતીએ તેનાથી ઉતરે તેમ નથી. બધા એહવાડીઆમાં સખ્યાઅધ સત્યામહીએને પકડ્યા છે. પ્રિંટેરીઆથી સોમવારે મેસરસ એન. એસ. પડીઆથી, (તાર્મલ જેનારીટ સોસાયટીના પ્રમુખ,) એમ. ગોપળ, નામારા નાઇડુ, અને વી. એસ. પીતે જેહાન્નરગ મુલાકાતે આવેલ. તેમને અને મેસરસ થાપી નાઇડુ અને એન. એસ. પીલેને પકડી તથા માસની સખત મજુરીની સજા કરાવી છે. મંગળવારે આર. એમ. રામસામી મુડલે, ટી. કાંડસામી મુડલે, સુદર મુડલે, એસ. કીરનન, રાજસામી પીલે, એ. શુક્રકીમન, એન. એમ. નાઇડુ, જે. એન. નાઇડુ, વી. અનીઅન, કે. વી. કીવતંગા પીલે, અને એસ. મુતુ કુમેરનને પણ ઉપર મુજબ સજા થઈ હતી. અને મેસરસ સોરાબજી શાપુરજી, એમ. આઇ. જેથી, એસ. બી. મેલને કીપેરટ કરવાનો હુકમ થયો હતો. પુષ્પવારે સી. ઇ. એ. ના આક ટીંગ પ્રમુખ મી. ઇ. આઇ. અસવાતને તથા માસની જેલની સજા મળી છે, અને ગઈ તા. ૧૫મીએ વીરમુથુને પાસ નહિ બતાવવા સાથે તથા માસની જેલ, અને લાઇસેન્સ વિના ફેરી કરવા સાથે ૧૦ દિવસની વધુ જેલની સજા થઈ હતી. મામલો ફરીથી જામવા માંડ્યો છે. હું આશા રાખું છું કે હીંદી બાઇઓ તે મટે બહારથી તથા રહેશે.

સુખારક ઈંદ

મુસલમાન સલામતી બાઇઓને હું મંદની સુખારકબાદી આપું છું. અહીં આમલ, ગઈ તા. ૧૫ મી રાતીવારના રમ જાન શરીફ પુરુષ થતાં મળે તહેવાર તમામ મુસલમાન બાઇઓએ બહુ કામ

ધુમથી વધારી લીધો હતો. સવારના ૭ વગે તમામ મુસલમાન બાઇઓ બહાર પેશક પહેરી મસજીદ તરફ જતા નજર પડતા હતા. તે વખતનો દેખાવ અજબ બાદર આપતો હતો. ફોરસબરગવાળી મસજીદમાં વધારે માણસોની હાજરી જોવામાં આવતી હતી. જ્યાં આગમ ખરા અતઃ કરજી પાઠ પરવર દીમારની બદગી કરવામાં આવી હતી, અને માગવામાં આવ્યું હતું કે પા પુરા હીંદીઓની લડાઈ નો ફોરકની સાથે અત લાવ. અને ત્યાર બાદ ધણી લોકોના તન્ધા મોલવી સાહેબ અહમદખાનને સાલો, રમાલ મેટ આપવા માં આવ્યાં હતાં. દરમ્યાનમાં મીયાં ઉરે કુમેન મુરાદ કે જેમણે રમજાન શરીફ માં રોજ ખોલતી વખત ખાવા પકાવવા તુ કંટરાકટ રાખ્યું હતું જેમના સારા કામની કદર જુઝી અહમદખાનના તરફથી એક સાલ મેટ આપવામાં આવી હતી. જે તેમણે એહમાન માની કબુલ કરી હતી. બાદ લોકો દુશી પુણી પોત પોતા ના ઘર તરફ રવાના થયા હતા. મજુર કુમેન મીયાં દરેક જાતનું ખાતું પકાવવા તુ બહુ સારી રીતે જાણે છે.

કેનેડામાં હીંદોનો રતેહ

(સેટ નીહાલસોંગના લખાણ ઉપરથી)

(મયા અંકથી ચાલુ)

હીંદીઓ મેલા છે, જંગલી છે, આજસુ છે, નાતગતના બેદથી લધેલા છે વગેરે વગેરે વાતોથી આપણી વિશ્વ જોરાઓ જે દલીલ આણે છે તેજ દલીલ કેનેડામાં લાવવામાં આવી હતી. કેનેડીઅન લોકોના બોદારાં સામે ત્યાંના હીંદીઓએ હુલેગ મચાવ્યો. જોરો અહવાડીઆમાં એકથી વધારે વખત નહાય એ નવાઈની વાત ગણાય છે. હીંદી રોજ નહાય છે. દેસ તેવો વેશ એ વાત પણ બરોબર સમજે છે એજ દેખાડવા ત્યાંની હવાને તેમજ રીતઝાતને અનુસરતાં કપડાં પહેરવા માંડ્યા, એટલે જમંદીપણ મરી ગયું. કારણ કે હીંદીનાં કપડાં તેને જમંદીપણની નીશાની જણાય છે. સાચાર હીંદીઓ આવી પ્રજા ને મથે ન પડે તે બાબત ધર્મશીશન ઓશીસર ખાસ ધ્યાન રાખતો હતો. પણ દરેક હીંદી કાપડામાં ઠરાવેલી રકમ પોતાની સાથે લાવતો. હવે કામ મેળવવામાં આડ ચણ આવવા માંડી નવી લાયા તુરન થીખી જવાનો તેમજ જે કામ જરૂર તે

કામને લાવક થઈ જવાનો હોદીનો મુજબ આ અડચણ પસંદ ટાળી શક્યો. ખીલ ધુરોપીઅન કરતાં પણ હીંદી વધારે બુદ્ધિશાળી જણાયા. હવે નાતગતના બેદથી લાધેલાપણનો દોષ બાકી રહ્યો. આ બાબત બહુ ટીકાઓ થતી હતી. પણ હીંદીઓ એક દેશી પશુની માંડળી જોવા લાગ્યા હતા તે કેનેડીઅન જણતો નહોતો. જ્યારે કેઈ હીંદી બેકાર થાય ત્યારે તેને કદિ કોઈ કેનેડીઅન પસંદ કે જાહેર ખાતા ની મદદ મામત જવાનો વખત આવ્યો નથી, પણ પરસ્પર મદદ કરીને સંપત્તી રહેતા. તેમના આ સંપત્તી કેનેડીઅન ના અસાધારણ હલકાઓ તેમની ઉપર કથી અસર કરી શકતા નહીં.

પરદેશમાં જાનિતી તકરાર નાક પામી જાય છે તેનું કારણ દુઃખ જણાય છે. પહેલાં પ્રમુખીય જાવના આપણામાં આરી મજબુત નહોતી. મુસાફરીથી ને જાવના આવે છે ખરી પણ આપણી સામે સખત હુલકો થઈ છે ત્યારે પોતાની નાતની વાત જુઝી પોતાના દેશના લોકો સાથે મળી કામ કરવનો વિચાર ઉપજે છે. આમ પરદેશમાં જન રા હીંદીઓ ખરેખરા સ્વદેશ મિયાની બને છે.

હીંદીઓ કેનેડામાં દુષ્ક અને બાઇપાયા ના બોરાક ઉપર રહે છે તેથી કેનેડીઅન લોકોના કરતાં બહુ ઓછા ખરચે રહી શકે છે. તેમની આવી કંકસરથીજ તેઓ ટકો રહ્યા છે. પ્રેડેસર તેમજ સોંગ વિષે અમે આગળ લખી ગયા છે તે પ્રમાણે ત્યાં જે કંપની સ્થપાઈ છે તેની રૂએ હીંદીઓનું જીવિખ મજકતુ થાય એવો પુરુષો સંભવ છે. આ કંપની ત્યાં હીંદીઓને હુલેગ આપવામાં સાધન જુત રૂક છે એટલુંજ નહીં પણ જુદી જુદી નાતના અને ધર્મેના હીંદીઓ અરસ પરસ મળી જઈ નાતગતનો બેદ ટાળી નાખે એવો હેતુ પણ રાખવામાં આવ્યો છે. કુટુંબ સહીત હીંદીઓ રહી સારી સ્થિતિમાં સ્વમાન જાળવનારા અને સ્વ તત્ત્વ સહેરી તદીકે પોતાના હક બોમલવા શકિતવાન થાય એટલા સાથે જમીનો ખરી દવામાં આવી છે. આ કામમાં હીંદુસ્થાન માંના હીંદીઓ મદદ કરી પોતાના દેશની આખર વધારશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

સંપુરણ.

આજ રોજ (તા. ૨૩ મીએ) પયાંમ પ્રગણે વિજયદશમીનો હોદુ તહેવાર છે.

જેસીના ખોરાકમાં તપાસ

અકતરેના રીપોર્ટ

દરંસવાણી જેમાં હોદીઓને જે ખોરાક મળે છે તેના સંબંધમાં શ્રી. ઇ. એસોસીએશન તરફથી બે વિદ્વાન ડાક્ટરો ને રોકી તપાસ કરવામાં આવી છે. તેમના રીપોર્ટમાંથી કેટલેક બાબતો અમે નીચે આપીએ છીએ :—

જેમાં ડાક્ટર મુલકમાં રહે છે તેના કરતાં ગરમ મુલકમાં રહેનારાને એ.એ. પેક્ટિક ખોરાક જેમને વાત તો બધા હવે કબુલ કરે છે. હોદીઓને ખોરાક નક્કી કરતાં આ વિચારોને ધ્યાનમાં લેવા માં આવે છે. હોદીઓને ખોરાક પુરો પડવા માં આવે છે, પણ તેમાં એટલીક, ઘઉં, બાજરી વીએરે પેક્ટિક ખોરાકનો સમાવેશ થતો નથી. જે વનસ્પતિનો ખોરાક આવામાં આવે છે તેમાં નાઇટરોજન તત્વ બહુ થોડું હોય છે. આમ જોતાં અહીંના ખોરાક એ રીતે ઉતરતો છે. એક તો તેઓ ગેસ્ટ ખાતા નથી, અને બીજું તેમને ખરેખર પુષ્ટીકારક અનાજ પણ મળતું નથી, આવા આજી 'પ્રોટેન' વળે ખોરાક ગરમ મુલકમાં રહેનાર મજૂરને પુરતો થાય ખરો.

એમના ખોરાકમાં 'પ્રોટેન' ઓછો હોય છે એટલું જ નહીં પણ કસપુરનારાં તત્વોએ ઓછાં વાપરે છે. હોદીઓના દેશીઓ બની શકે તો થોડું થી ચરખીને રોકાણે વાપરે છે પણ ડાક્ટર મુલકમાં જેટલી ચરખી વપરાય છે તેની સરખામણીએ તેઓ પુષ્ટકા થી ખાય તો પણ એટલું જ છે. ત્યાં ચરખીને બદલે ખાંડ અને સ્ટાર્ચ વધુ લેવામાં આવે છે. થોડું પણ પેક્ટિક ખોરાક લેવાને બદલે ઝાંઝે, અને ઓછી શક્તિવાળો ખોરાક લેવામાં આવે છે.

હવે સવાલ એ છે કે ખુદ હોદીમાં હોદીને જે ખોરાક જેમને તેઓ ખોરાક દરંસવાણમાં હોદીને પુરતો થઈ પડે? અમારો જવાબ એ છે કે એવો ખોરાક દરંસવાણની હવામાં પુરતો થઈ પડે નહીં. પેદી દર પેદી જે ખોરાક આપણે ખાતા હોઈએ તે આપણને સુકવો નથી ગમતો એ કેટલેક અંશે સત્ય વાત છે. પણ હવા પાણીને અનુસરીને ખોરાકમાં ફેરફાર થાય છે એ બધાના અનુભવની વાત છે. જે ખોરાકો ગરમ મુલકમાં ગયા છે તેમણે પોતા

ના દેશનો ખોરાક હોદીને ત્યાંના દેશીઓ જેવોજ ખોરાક લેવા માંડ્યો છે, એમ એકમેન, અટવાટર, ઉડડ વીએરે મહાન ડાક્ટરોએ અનુભવપુરવક સિદ્ધ કર્યું છે. એકજ માતના નીચે મુલકે બદલી જુદે જુદે રોકાણે રહ્યા છે ત્યારે તેમણે જે જે દેશમાં રહ્યા છે તે તે દેશને અનુસરીને ખોરાક માંડ્યો છે, એ પણ અજુબા જેવું છે. મનસન કહે છે કે આમ ખોરાકમાં જે મોટો ફેરફાર જોવા માં આવે છે તે હવાપાણીને અનુસરીને જ છે. એથી વિરુદ્ધ અનુભવ તે ખોદુ જણાય છે. આ ખાતમાં ખીજ બધા પુરવા આપી શકાય. પણ અમે ઉપલા પુરાવાથીજ અમારો મત આપીએ છીએ કે હોદીઓ કુદરતના નીચમ પ્રમાણે જે આપોદનામાં રહે તેને અનુસરીને ખોરાક વાપરે એજ વાજબી છે.

આટલા સારા દરંસવાણી જેઓમાં હોદીઓને જે ખોરાક આપવામાં આવે છે તે અપૂરું છે. વળી એક સ્વતંત્ર હોદી પોતાના દેશમાં જેટલું કામ કરે તેના કરતાં દરંસવાણની જેમમાં તેને વધારે સખન કામ કરવું પડે છે તેથી પણ તેને વધુ પેક્ટિક ખોરાકની જરૂર છે.

બીજું એ કે હોદીઓ જેમાંથી નીકળે છે ત્યારે કુખળા જણાય છે. આ વાત સત્ય હોય તો પણ ખાતરીથી કહી શકાય કે 'પ્રોટેન' અને કસપુરનારાં તત્વોના કામ જેસીના ખોરાકમાં બહુજ ઓછા છે.

ખોરાકમાં જખરો ફેરફાર કરી હોદીઓને પેદીઓથી ચાલતો આવેલો ખોરાક મુકાવી દેવો એવો અમારો મત નથી. તે છતાં સરીરની સ્થિતિ ટકાવી શકે એવાં તત્વો વળે ખોરાક આપવામાં હર કત થવી જેમને નહીં. જે ગેસ્ટ આપણું તો જેસીના ધરમ પ્રમાણે તે લાવવું જેમને, અથવા તેના બદલામાં વાલ અને ફી કે જેમાં પ્રોટેન તત્વ બહુ સારા પ્રમાણમાં છે તે દેવાં. ફરક હોદીને ફરજીય થી હેવું. તેમના ચાલુ ખોરાકમાં આટલો ફેરફાર કરવાથી ખોરાકમાં જે છતાં તત્વો થણે ફરકે તેમને પુરતાં થઈ પડશે.

સુરવારને દિવસે કૉન એડવરડ ઇન્સ્ટિટ્યુટમાં આવેલા વીએરટર ખાતે એક વીજળીક બેરન દાખીને અમેરીકામાં આવેલા મોન્ટરીઅલમાં હામરોમની દરખી તાલ ખુલી મુકશે. એ બેરન ઇન્સ્ટિટ્યુટમાં દાખવાથી વિજળીક તારવડે હામરો માંડવ ને હોટે આવેલા મોન્ટરીઅલની ધરખીનાલ માં વીજળીની બતીઓ થઈ જશે અને તેનો વાવરો ચડી જશે.

પ્રેક્ટિસટાઉનમાં હોદીનો તકલીફ

કાઉન્સિલનો જલમી ધારો

પ્રેક્ટિસટાઉનની કાઉન્સિલમાં નીચે મુજબ નોટીસ એબોલ નામના કાઉન્સિલર તરફથી રજુ થઈ હતી એવી ખીના ત્યાં જાપામાં જાહેર થઈ હતી :—

"મારકેટ માર્કેટને એવી સુખના કરવી કે સ્થાનીક મારકેટમાં સવારે બહાર કે અંદર સેલ આજીવું હોય ત્યારે હાજર થનારાઓ માં બધા કચરડ લોકો (જેમાં ચીના, હોદી, તથા નેદીવેનો પણ સમાવેશ કરવાનો) ને ફરની ખાજીએ અથવા મારકેટ ટેબલો થી હોટે ઉભા રાખવા; અને તેઓ તે પ્રમાણે ઉભા ન રહે તો તેમનાં ખીડ સ્વીકારવાં નહીં. આ ધારાની વિરુદ્ધ કે.ઇ. બી. ટોય તેને રદ મણ્યો."

ફરની બાબત સામે પ્રેટેસ્ટનો કાગળ પ્રેક્ટિસટાઉનની શ્રી. ઇ. એસોસીએશન ના સેક્રેટરી શ્રી. વી. એ. કાસે તરફથી ત્યાંના અંગ્રેજી જાપાપર લખવામાં આવ્યો હતો. આ કાગળ નીચે મુજબ છે :—

"ટાઉન કાઉન્સિલના ઉભા હરાવની સમે અમારી એસોસીએશનવતી સખત પ્રેટેસ્ટ કરવાની જુરમ લઈ છું. એ હરાવ પ્રમાણે લખિયામાં અમને કાફરાઓ ની દારમાં મુકવામાં, અને ખીજ ખરીદ નારાઓથી દુર રાખવામાં આવે એમ છે. આણું શું કારણ? મારકેટમાં અમારી વરતરૂંક સામે કાંઈ ફરિયાદ થઈ છે? અથવા તો એકાદ બે ગોરાની અદાવતના કારણથી એવો ધારો ઘડવામાં આવ્યો છે?

આ કાસેનીમાં ખીજ ફરક ગામમાં હોદીને ટેબલો પાસે ઉભા રહેવાનો અને શું ખરીદવાનું છે તે જોવાનો હક છે. પણ આ ગામમાં ઉપરના ધારાનો અમલ કરવામાં આવે તો હવેથી અમે તેમ કરી શકશું નહીં. આ અમારે મારે બહુ મંબીર બાબત છે. અમે સિટીસ પ્રમ્ન છીએ, તેમજ મારકેટ પ્રેડ્યુસના મોટા ખરીદનારા છીએ. જે મારકેટના કેટલાક સરસ ખરીદ કરનારાઓને કાઢી મુકવા હોય તો આ એક રસ્તો છે. જે મોટા પ્રમાણમાં અમે માલ ખરીદીએ છીએ તે પ્રમાણમાં નેદીવે ખરીદે છે એમ કાંઈ કહી શકશે? બધા ના લાભનું, અને ખાસ કરીને પ્રેડ્યુસવાળાના લાભનું. અમે થણું ખીજનેસ ચકાવીએ છીએ. શામાટે સુધ રેલા ખીજનેસ કરનારાઓને નેદીવની દાર માં મણવા જેમને? આ માન અદેખાઇ, અને અદાવત સિવાય ખીજું કાંઈ નથી. અમે તેની સામે પ્રેટેસ્ટ કરીએ છીએ અને લોકોને પુછીએ છીએ કે કાઉન્સિલના આ ધારો શું લોકલિતવાય છે?"

અખબારે-આલમ

જોધમે છીએ, એક નવીન યરમે
મીટર જોધમે છીએ. કોધમે શોધી કાઢ
વાની જરૂર છે. ગરમી માપી કાઢવાના
યંત્ર છે. વરસાદ કેટલો પડ્યો તેનું
માપ લેવાનાં પણ યંત્ર છે. હવામાનમાં
ફેરફારો કેવા થવાના છે, ને ક્યારે તોફાની
હવા થશે એ બતાવનારાં પણ સાધનો છે.
આમાંના ગરમી માપનારાં સાધનને અંગ
રેશમાં યરમેમીટર કહે છે. આ બધાં
યરમેમીટરો તો હીઠ છે, પણ દક્ષિણ
આફ્રિકાનું કામ તેટલાથી સરે એમ
નથી. તેને એક નવી જાતના યરમે
મીટર વગર ચાલવાનું નથી.

* * *

દક્ષિણ આફ્રિકાના સંજ્ઞાનતાના નમુ
નાએએ જે “ગોરી એલાદના” ની કલમ
યુનીયન કાયદામાં દાખલ કરી છે તેથી
ધણી મુંઝવણ થઈ છે. તેથી કોને ગોરો
કહેવો ને કોને નહીં એ નક્કી કરવાનો
સવાલ ઉભો થાય છે. ગોરાના મિત્રો
વાળા જે ખાસ “કલરડ” લોકો કહેવાય
છે, તેવા લોકોમાં કેટલાક તદ્દન ગોરા
હોવાનો દાવો કરે છે. આ કાદુર હોય
ને આપ ગોરા હોય તેનામાં રંગનું મિશ્રણ
વધારે મળાય છે. પણ આ કલરડ હોય
ને આપ ગોરા હોય તો રંગનું મિશ્રણ
જલુજ ઓછું મળાય છે. તેવા લોકો
ગોરા હોવાનો દાવો કરે છે, ને તેઓ તે
પાર્લામેન્ટમાં બેસવાનો હક ધરાવવાનું
કહે છે.

* * *

તેવા એક “ગોરા”એ “અધુરો ગોરા”
એવા શબ્દો પોતાના નામપરથી કાઢી
નાખવા કેપટાઉનમાં થોડા દિવસપર કોર
ટને અરજ કરેલી. કોરટે ચુકાદો તેની
વિરુદ્ધ આપ્યો છે, છતાં વધારામાં એવું
જણાવ્યું છે કે યુનીયન કાયદાની કલમ
માટે તેને “ગોરી એલાદનો” ગણવાનો
સવાલ ઉભો થશે ત્યારે તેના નામપરથી
“અધુરો ગોરા” એવા શબ્દો કાઢી નાખી
શકારો. આમ ગોરાપણું માપ કેવી
રીતે લેવું એ સવાલ ઉભોજ રહે છે.
તેથી હું કહું છું કે રંગની ડીગ્રી માપક
યરમેમીટર કાયદો બહુનાસઓ શોધી કાઢે,
ને ડીગ્રીનો હિસાબ કાયદામાં દાખલ કરે
તો મુશ્કેલત મરી જાય.

* * *

હૈદરાબાદના ખબરોમાં વાંચવામાં
આવ્યું છે કે પોડેરામાં એક લીપી અને

એક બાપનો પ્રચાર કરવા પ્રયત્ન થાય
છે. આ ખબર સાચા હોય તો તે ખુશી
થવા જેવું છે. આખા હૈદરાબાદમાં
જુદી જુદી બાપા, ને જુદી જુદી લીપી
(એટલે અક્ષરો) છે. તેથી એક બીજા
ની વચ્ચે વહેવાર વધવામાં અડચણ આવે
છે, અને હોંફને એક જ બનાવવામાં મુશ્કેલી
બનો ઉભી થાય છે. તેથી જો એક
લીપી હોય, એટલે બધી કામો દોઢના
બધા બાજમાં પોતાપોતાની બાપાઓ એક
જ જાતના અક્ષરોમાં લખે તો તેમની
બાપાઓ અરસપરસ વધારે સમજી શકાય.
કારણ કે હોંફની ધણી બાપાઓને તો
મહોમદે મળતાપણું છે, પણ લીપી
(અક્ષરો) જુદી જાતની હોવાથી બાપા
સમજવાનું બનતું નથી. આ કારણથી
એક લીપીની વાત આખા હૈદરાબાદમાં
ધણી વખત થવા ચર્ચાઈ છે, ને કેટલેક
દરજાએ અમલમાં પણ મુકવા લાગી છે.

* * *

જો વાતની હિલચાલમાં વ્યવહારીક રીતે
વડોદરા પહેલ કરે તો તે તે રાજને
છાજવું મળ્યો. કારણ કે ધણી ‘માય
તેમાં વડોદરા રાજે બ્રિટીશ સરકાર માટે
ધડો લેવા જોમ દાખલો બેસાડ્યો છે.
વડોદરા રાજમાં ગુજરાતી તેમજ દક્ષિણી
બોકોની વસ્તિ છે. તેમની બાપાઓ
જુદી જુદી છે, જો કે થોડા વખતના
ખુબુદર પછી એક બીજાથી તે સમજી
શકાય છે. આમાં લીપી જુદી જુદી
થી ખાસ વધો આવે છે. જો મરાઠી
લીપીમાં ગુજરાતી લખાય તો મરાઠી
જાણનારાઓ ગુજરાતી પણ વાંચી શકે.
આવા પાયા ઉપર હિલચાલ થશે એમ
ધારી શકાય છે. ગુજરાતી કહેશે કે
મરાઠી બાપા ગુજરાતીમાં સામાટે ન
લખાય? તેનું કારણ એ છે કે જે
લીપીમાં મરાઠી લખાય છે તે લીપી હૈદ્ર
સ્તાનની બીજી બાપા—હોંફી બાપા—ની
પણ લીપી છે, ને તેથી વખત જતાં
હોંફી બાપાની લીપીને બધી બાપાઓની
લીપી કરવાનો હેતુ આજળ વધવા માંડ્યો
છે. તેથી મરાઠી લીપી સ્વીકારવામાં
જોધતો જોમ આપવો જોગ વધારે સારું
લાગે છે. જોમ આખા વગર નાની કે
મોટી કોઇ બાજતમાં ઉચિત કરી શકાતી
નથી.

* * *

આવતી કેમિસના પ્રદરશનના ફડમાં
ગવરનરો ને કેટલાક અમલદારો પૈસા ભરે
છે, એ બતાવે છે કે તેઓ તેમ કરીને
હોંફા બે પક્ષમાંના એકને ચાહે છે એવું
કહેવા માગે છે. આ ચાહના માત્ર નવી

જ. અને આજકાલની છે. આજે વીસ
વરસ થયાં કેમિસની હિલચાલને ગવર
નરો ટેકા ન બપતા, પણ હવે ટેકો
આપે છે, તેનું કારણ મને તો એવું
લાગે છે કે હોંફની કેમિસમાં અસારે જે
બે પક્ષ પડ્યા છે, તેને સરકાર કાયમ
કરાવવા ઇચ્છે છે, ને તેથી જ એક પક્ષ
તરફ વદાલ બતાવે છે. પણ ખરી રીતે
તો તેનો હેતુ ઉડો છે, ને બેખાતો એક
પક્ષ નાશ પામે તો પાછું બાકી રહેલા
પક્ષને તે આગળની પેઢી તથા દેખ એવી
બીજી સરકારના અમાફના વલણ ઉપરથી
પેસી ગઈ છે. મુંબઈની ઉદ્ધવી મોટીજ
કાંઈ એકલટીમીસ્ટોની નહોતી, પણ અજ
ના મોલાદાર અને વહાદાર આગેવાનો
તરફથી બોલાવાએલી હતી છતાં સરકારે
તે અટકાવી એ શું બતાવે છે?

અખબાર,

ડેલાગોઆબે ઇંડોયન લાઇબ્રેરી

સેક્રેટરી લખે છે કે:—મજકુર લાયબ્રેરી
રીની આમસ્ટની આખરીએ શીલક પૌંડ
૩-૦-૭ હતી. બાદ સપ્ટેમ્બર માસમાં
મેંબર શીના પા. ૨-૧૧-૦, તથા વાંચન
શીના ૦-૨-૦ મળી કુલ પા. ૫-૧૩-૭,
તેમાંથી લાયબ્રેરીના બાડના પા. ૧-૧૫-૦
તથા ૦-૭-૬ બીજા મળી ખરચના પા. ૨-૨-૬
બાદ જતાં હાલ શીલકમાં સપ્ટેમ્બરની
આખરીએ પા. ૩-૧૧-૧ બાકી છે. ચાલુ
માસ સપ્ટેમ્બરમાં મુલાકાત લેનારાઓની
સંખ્યા ૨૭૬ની હતી, તથા પુસ્તકો ૮૬
મેંબરોના નામે ચડ્યાં હતાં. મી. ગેબી
અલ આફઝક તરફથી ‘ધી કોઝીઝ ઓફ
પ્રેઝન્ટ ડીસકન્ટેન્ટસ ઇન ઇન્ડીઆ’ નામ
ના બેટ મળેલ પુસ્તકને આભાર સાથે
સ્વીકારવામાં આવે છે. શ્રી હૈદરાબાદ ફંડ
ના અમસ્ટની આખરીએ પા. ૧-૧૨-૬
શીલકમાં હતા. બાદ સપ્ટેમ્બરમાં ૦-૦-૬
આવી તે તથા શી. ૧૦/- શેઠ હીરજી
મુળજી કા. તરફથી મળેલી તે મળી કુલ
પૌંડ ૨-૪-૦ હાલ શીલકમાં છે.

મી. હેર કારડીએ ઇંગ્લાંડમાં બાપજી
કરતાં જણાવ્યું હતું કે હીંમ બજેટ
આજતમાં પોતાની વગ ચલાવે છે એ
વાત જુદી હોય એમ માનું છું. જો
તે રાજદારી બાબતોમાં માથું મારશે તો
જમરાવોની સત્તાનું જોમ આવી બન્યું
છે તેમ તેની સત્તાનું પણ આવી બન્યું
સમજવું.

ચીનાઓમાં માંહેમાંહે તકરારનો કેસ

હારે સમયો

તા. ૧૮મી એપ્રિલે ચીનાઓએ તકરાર કરીને જાહેર રસ્તા ઉપર મારામારી કરેલી. તેને લગતો કેસ જસ્ટીસ મેસન પાસે ચાલતો હતો, તે મેં જસ્ટીસને પુરો થયો છે. ચીનાઓમાં બે તરફ પડી ગયા છે; સત્યાગ્રહી અને કાયદાને તાબે થઈ આંગણો દેનારા. સત્યાગ્રહી લડત સારૂ હું કરવામાં આવેલ. આ હું ખાખત બંને તરફ વચ્ચે વધી પડ્યો. આંગણો દેનારા એએ એ હુંના પૈસા ખીજા કામમાં વાપરવાનો કરાવ કર્યો. સત્યાગ્રહીઓએ તેમ કરવામાં અટકાવ કર્યો. આ તકરાર ને બંને મારામારી થઈ, તેમાં કેટલાકે રીવોલ્વરનો ઉપયોગ કર્યો કહેવાય છે. પોલીસ પકડવા આવી તેમાં પોલીસને પણ માર મારવામાં આવેલ એવો આરોપ હતો. બંને ૨૬ જાન્યુ પકડાયા હતા. તેમની ઉપર કેસ ચાલ્યો. તહોમતદારોએ બચાવ કર્યો છે કે અમે મારામારી કરી નથી. સાક્ષીઓ મારાઓ છે, અને આંગણો દેનાર ચીનાઓ છે. બચાવ તરફના વકીલ શ્રી. ટેલરે જણાવ્યું હતું કે ધણીને શક ઉપરથીજ પકડવામાં આવ્યા છે. ૨૯ જાન્યુને પકડવા ને રીવોલ્વર તો છજ નીકળી. સત્યાગ્રહી ઉપર હતો લઈ જવા માં આવેલ. પોતાના બચાવમાંજ સત્યાગ્રહીઓને લડવું પડ્યું હતું. તહોમતદાર ને એળખવાની જુલાની પણ અપૂર્યું છે.

જાન્યુ જુરીને બાપજી કરતાં કહ્યું કે તહોમતદારો તરફ જે ચીનાઓએ જુલાની આપી છે તેઓ બધા આંગણો દેનારા છે. તેઓ કહે છે કે અમે જીઆઈન ખાઈ અમારે ઘેર જતા હતા ત્યારે અમેએ કંઈ પણ ખીજવાટનું કારણ આપ્યા વિના આરોપીઓએ આવી અમારી ઉપર હુલો કર્યો અને રીવોલ્વરો છોડવા માંડી. આરોપીઓ બચાવમાં કહે છે કે અમે તો આ મારામારી ચાલતી હતી ત્યારે ધરમાં હતા અને તકરાર વિષે કંઈપણ જાણતા નથી. બેઉ વાત બનાવટી જણાય છે. આંગણો દેનારા જગએ મારામારીમાં હતા એવી જુલાની કાઢએ આપી નથી. અને જે થોડી જુલાની રજૂ થઈ છે તે ઉપરથી જણાય છે કે આંગણો દેનારાઓએ સત્યાગ્રહી કરતાં વધુ હોંશીયારી બતાવી છે. તેઓએ પોલીસની સાથે મળી જઈને

સત્યાગ્રહીઓને પકડાવ્યા. બંને તરફમાં જે તકરાર છે તે જોતાં આરોપીઓની સામે ચીનાઓ તરફથી જે જુલાની આપાઈ છે તે ઉપર વિશ્વાસ રાખવો તે બધું બરેજી ગણાય.

જુરીએ વિચાર કરી ૧૭ જાન્યુને ગુન્હે ગાર કરવા. તેમાંથી ૭ જાન્યુ ગંબીર ગુન્હે કરેલો જણાવી ખાજીના મારામારી માં માત્ર બામ લેનારાજ હતા તેથી તેમની ઉપર રહેમીયાત કરવાની બલામજુ કરી.

નામદાર જાન્યુને યુગદો આપતાં જણાવ્યું કે આ ગુન્હે ગંબીર છે. રીવોલ્વરો છોડવામાં આવી હતી અને જે જાન્યુને હારે છજ થઈ છે. ૪ જાન્યુ પોલીસ ઉપર રીવોલ્વર છોડેલી. હું જણાવ કર છું કે તેમને ખીજવાટ ઉપજેલ. પણ જે હારે ગુન્હે કરવામાં આવેલો છે તે જોતાં હું ૩ નંબરના ગુન્હેગારને ૪ વરસની સખત મજુરીની જેલની સજા કરું છું. ૭ નંબરનાને ૫ વરસની, અને ૯ નંબરનાને ૭ વરસની સજા કરું છું. ૨ જાન્યુને બે વરસની અને ખીજા ૨ જાન્યુને ૯ માસની સજા કરું છું. ખાજીના દર જાન્યુ જેને સાડે જુરીએ રહેમની બલામજુ કરી છે તેમને ફરેકને પા. ૧૫ હું અથવા ૨ માસની જેલની સજા કરું છું. હું દિલ્લીગીર છું કે પોલીસે બંને તરફમાંથી સાક્ષીઓ આપ્યા નહોતા.

બંગાળમાં પવનનું હાથ કર તોફાન

(૨૬૨)

હરનો કલકત્તાને અજરપત્રી જણાવે છે કે તા. ૧૮ મીએ પુરવ બંગાળમાં પવનનું સખત તોફાન થયું હતું. ગોવા લોડા અને ખીજાં કેટલાંક રેશનોમાં હારે તુકસાન થયું છે. નદીમાં ચાલનારી રી મરો અને સંખ્યાગંધ મછરાઓ કુબી ગયા છે. દોડી મછવાવાળાઓ તેમજ કેટલાક પુરોપીઓ માર્યા ગયા છે. તારના ચાંકસા પણ ઉપડી જવાથી પુરા અજર મળી શક્યા નથી. કલકત્તા પાસે માલધી બરેલી બે ગુડસ ટરેન પાટા ઉપર મી હનરી પડી એ પવનનું જોર કેટલું હતું તે બતાવે છે.

ગોવાલોડા શહેર કલકત્તા અને મંગા નદીના સંગમ ઉપરે આવેલું છે. તેમાં ૮ હજાર માણસોની વસ્તી છે અને આસામ આતેની સ્ત્રીમરો ત્યાંથી ઉપડે છે.

સત્યાગ્રહ

(લખનાર મી. એસ. એમ. સરકુડીન)

સત્યાગ્રહીઓ વિષે મારે ધણી વખત લખવા વીગર હતો. આજે એવા સંજો એ છે જેથી મારે લખવા વખત ચાલવું નથી. સત્ય-સંપ-સરસ-વસ્તુ દુનિયામાં છે, તેમજ પરમેશ્વર આમણ પણ તે તેટલીજ કીમતી વસ્તુ છે. ટરાંસવાલના જુલમી કાયદાને તોડવા અરથે સત્યાગ્રહીઓ મજા જુઠવા, હાથ પણ જેઓ ખરા સત્યાગ્રહીઓ છે તેઓ સદા મારે તકવાર જ છે એમ કહવા વખત ચાલવું નથી. પણ એકંદરે જાહેરમાં તેવી મજબુત લડત નો દેખાવ રહ્યો જણાતો નથી, તેથી મારે લખવું જોઈએ કે જેઓ પડી બાંધ્યા છે, તેઓએ પોતાની ખરી સ્થિતિનું જાન લાવી જ્યાં સુધી માયુ નહીં મળે ત્યાં સુધી, રજુ મેદાનમાં જીવણ રહેવું જોઈએ. દેશની સ્વતંત્રતા મેળવવા ખાતર મદાન પોલીસટી, અને કોસીયસ્કો જગ જાહેર છે. હજારો વરસ થયાં તેઓનાં નામ જીવતાં છે. તેઓ ખરા દેશભક્ત હતા. અમેરીકાની સ્વતંત્રતા મેળવવાને મદાન પોલીસટીને ધણું દુઃખ વેઠ્યું. ત્યારે તેને જમ મળ્યો. પોલાંડ વારતે કોસીયસ્કો નીખાળ થયો, તો પણ પોતાના કાયેતિ વળમી રહ્યો હતો. હાલની વિમિત્ર અંદિ છે. મનુષ્ય માત્રની ફરજ છે કે એક કામ સમજી જાણીને હાથ ધરવું હોય તેને ગમે તે સંકટો વચ્ચે બરી છુટવું જોઈએ. આ એક સત્યની નીકળી છે. દેશભક્ત પુરુષોને કેટલાક સમજા ઉપર એક મદાન માણસ થઈ ગયો છે. તે ફરંસમાં એક પ્રખ્યાત હુદદાર હતો. પોતાના બાઈઓને બિટીશ જુલમ માંથી ઉમારકનો ધણો પ્રયત્ન કરતો હતો. તેજ કારણને લઈ તેને શંસીનાં લાકડે ચઢવું પડ્યું હતું. તો પણ મરતાં સુધી ની ધડીએ તેનાં મહોડામાં દેશભક્તિ એવો સ્વર નીકળતો હતો. તેથી રીતે આપણે એક વતની તરીકની સ્વતંત્રતા મળવવા ખાતર દેશભક્ત આગેવાન છે. અમે છેવટે મજીશું કે દુનિયાના બનાવ નાર ફાળુ પરમેશ્વર આપણી ખીનસ્વાય લડતમાં જમ આપો.

ટરાંસવાલમાં કુરનકોપ અને વોટરમોશ હારમમાં વોટલ ઉગાડવા સારૂ ૫૦ હજાર પાકડની થાપણથી એક કુંપની કાલકત્તામાં આવી છે.

તાર સમાચાર

વોટ સાર લડનારી ઓરતોમાંથી એન સ્વર્થ જેને અરમીમહામમાં મી. એસ્કરીય ની મુલાકાત વખતે પકડવામાં આવી હતી, તેણે જેલના ગવરનર અને ડાક્ટર ઉપર સમન મેળવવાની માગણી કરી છે. અર મીમહામના માણસે આ માગણી સ્વીકારેલી નહોતી તેથી દાખલદારમાં અપીલ કરતાં તે માગણી મુજબ સમન કાઢી આપવામાં આવ્યો છે. પણ હોમ સેક્રેટરી મી. ગ્વેસ્ટન ઉપર સમન કાઢી આપવાની અરજી નામંજુર થઈ છે.

મી. કરેન અમેરીકાના એલચી તરીકે ચીન જતા હતા ત્યારે છાપાવાળા સાથે જાપાનીઝ લેડો વિરુદ્ધમાં સખત લાપા વાપરેલી. જવાબદાર એકા ઉપરથી આવા શબ્દો બોલવા સાર મી. કરેનને પાછો બોલાવવામાં આવ્યો છે.

વોટ સાર લડનારી ઓરતોએ જેલમાં જોરાક ન લેવાની હક ચાલુ રાખી છે. લોરડ લીટનની બેન લેડી કોન્સ્ટન્સ લીટન, અને એક બીજી ઓરતને ન્યુકેસલમાં લોહડ જ્યોરજની મુલાકાત વખતે તે જાન કરવાના આરોપસર જેલમાં મોકલવામાં આવી હતી. ત્યાં તેમણે જોરાક બંધ કરવાથી તેમને છોડી મુકવામાં આવી છે. આધરીશ નેશનેલીસ્ટ આમેવાન મી. રેડમંડે ઇંગ્લીશ લેબર મીટીંગમાં બાપચુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે નવી સુટફીથી આપણે ખુશી થવા જેવું છે. આધરીશ નેશનેલીસ્ટ અને અંગ્રેજ લેબરપાર્ટી એ બેના સંયુક્ત વોટ સામે કાંઈ પણ સર કાર થઈ શકશે નહીં.

વાહુલી લોહા બગલા રેલવેની આસપાસ વસી જાય તો તેમને ૭ કરોડ એકર જમીન આપવાનું ટરકીશ સરકારે જાહેર કર્યું છે.

અઘાદખાદથી રતરનો અજરપત્રી તાર મારફતે જણાવે છે કે પતીઆલા રેટમાં ૧૫૦ જણને રાજદરેહના આરોપસર પકડવામાં આવ્યા છે. રતર કહે છે કે દેશી રાજ્યો આ બાબતમાં કેટલા આવધ રહે છે તે આ ઉપરથી જાણી શકાય છે.

વિલામતમાં મોજાવડે ખાતે હવાઈ પુલાઈ ની ઉલ્લાખી કરીકે જવાની હતી. પણ

પહેલે દિવસે વાવાઝોડ અને વરસાદને લીધે તે અટકી પડી છે. કેપ્ટન ફરખર જે થોડા વખત ઉપર હવાઈ વહાણના કાટી જવાથી મરણ પામેલ તેનો ચેલો જીવીસીખાતે હવે પુરુષ મારફતે ઉડતાં ૩૦ શીટ ઉચેથી પડી મર્યો હતો. તેને એક કાને અને આંખે સખત ઇજા થઈ છે.

ત્યાં હવાઈ વહાણોની ઉડવાની રાત બીજો દિવસે થઈ હતી. ૩૦ દળાર માણસો જોવા મળ્યા હતા. કરનલ કોડી નું વહાણ ભાંગી મર્યું હતું તેને પોતાને સેજ ઇજા થઈ છે. એક ફરેચ ઉડનારા ને લાંબા અંતર અને ઝડપ માટે ઇનામ આપવામાં આવ્યું હતું.

લંડનમાં મોટરગાડી બહુ જોરથી દાંડી ને એક માણસને મારી નાખવાના આરોપ વાસ્તે તેના ડરાઇવરને ૮ માસની સખત જેલની સજા થઈ છે.

સીમલાથી રતરનો અજરપત્રી તાર મારફતે જણાવે છે કે અફઘાન સરહદ પાસે અંગ્રેજ પોસ્ટ લઈ જનારને કેટલાક અફઘાનો છુટીને નાશી ગયા હતા. લશ્કરી માણસો તુરંતજ પાછળ દોડી એક પાડ પાડને ધાવણ કરીને ૧૦ જણને પકડી શક્યા હતા.

કેનેડાના ઓન્ટેરીઓ બંદરથી લંડન ખાતે ફરદ યાવવાની અજમાએશ થાય છે. પહેલો લોટ સારી રિયનમાં આવી પહોંચ્યો છે.

લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમરસે દરેક પાસેજર સ્ટીમરમાં દોરડાં વગરતા તાર ના સંચાઓ રાખવાને લખતો કાયદો પસાર કરાવતો હાથ કાપે છે.

આસ્ટ્રેલીઆમાં આવેલા કઠીએક બંદરનું કર્દમ હાઉસ, વખાગે, અને ઘઉંને મોટો નથો આમથી બળીને નાશ પામ્યો છે ૧૫ લાખ ડોલરનું તુકમાન થયું કહેવાય છે.

હિતર લશ્કરની શોધ કરનાર ડા. કુકને ન્યુમેરકની મ્યુનીસીપાલીટીએ કારી માન આપ્યું છે. ડા. કુક કહે છે કે જો નિશા ત્રીએ શોધ કરેલે કેટલું રાખી આવ્યો હો તે કાંઈ પણ માણસ ત્યાં જઈ જોઈ શકે છે. તે વિરુદ્ધની જીયાનીજી કેવા ફોફોશીયાં લેવાલ છે તે કાંઈવા જિતા ફે જવાબ આપી શકે નથી.

કેપ કોલોનીના બાપીતા ૩૫ આમેવાન મી. હોફમેચર લંડનમાં ૧૪ વરસની વયે મરણ પામ્યા છે.

આસ્ટ્રેલીઆમાં કેટલાક ૩૫ બેડુતો વસવા મળ્યા છે. જે તેમને ત્યાં માફક આવશે તો વધુ ૩૫ લોકો ત્યાં વસવા જઈ એવું માનવામાં આવે છે.

ડરમનમાં ઇંદુલ રીતર

(લખનાર 'હસલામી')

બ' કાલે ઇંદુલ રીતરનો દિવસ હોવાથી હસલામીઓનાં ટોળાં એ સીટ, વેસ્ટ સીટ ની મસજીદ તરફ સુશીલિત કપડાં પહેરી જતાં માલમ પડતાં હતાં. તેમજ મી. ઓસમાન અહમદ ક્રીકેટ તથા મવલાના મોલવી હાજી ફતેહ મહમદ સાહેબ બચક વાળા સીધીઓની સાથે નીચાનોની સાથે ફરતા હતા તે અંદર ખણી શોમામમાન તથા જોનારાઓના હીલને ખુશનુમા લાગતું હતું. તેમજ બધા મુસલમાનોએ પોતાની દુકાનો છોડી ખુશાલીમાં બંધ રાખી ઘણી ખુશાલી અને ફરકા કરવામાં આપે દિવસ પસાર કર્યો હતો. આવીજ રીતે હસલામ ના દરેક તહેવારો પાળવામાં આવતા હોય તો કેવું સારું! જે કે આપણી કામ હવે સુધરતી જાય છે, અને સમજતી જાય છે, જે કે ક્રિશ્ચિયન તહેવારો હોય તો આપણને ફરજિયાત દુકાનો બંધ કરવી પડે છે, તેવું કારણ એજ કે જે ન બંધ કરશું તો આપણું લાઇસેન્સ હીનવી લેશે, અને આપણું રવડી મરણ તેને લીધેજ બંધ કરીએ છીએ, તો ફરી જે ખુદાએ તમોને સર્વેર આપ્યું છે અને આપે છે તેના માટે કશું પણ કરતા નથી, જે તમને અંતકાળે કામ આવે. જે કે સરને હસલામી ખીરાદરોની દુકાન બંધ હતી તે છતાં એ સીટમાં ૧ દુકાન ખોલી હતી. અંદર આ એક બેદકારક બીજા છે, જેના માટે દરેક હસલામી દિવસીર થયા વિના રહેશે નહીં. ખીરાદરો, આપણા તહેવારો હોય તો દુકાનો બંધ રાખી સર કાઢતે તથા અને વસતી ગોરી મળને બતાવી આપવું એજ એ કે જામે પણ જમારા હીન પરમપર ચુરત છીએ, સાબ જવા મમ.જો વેસ્ટ આફમાં પણ ૧ દુકાન ખુલેલી હતી. જે આ જામા લામી કે.૧ માં બધીજા વિલામીની માન છે.

ચરચા પત્ર.

—૧૦૨—

જ્યારે ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના વાક રાખશે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર ખ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાનગની એક જ માણસે લખવું.
૨. અક્ષર ગ્રામી સ્પષ્ટીથી લખવા.
૩. નામ તથા દેશનું બરોડું લખવા તે હમેશાં બહાર પાડવા સાહેબનું, પણ અમારી ભલુને સાહે.
૪. મંચવવારની સાંજ સુધીમાં મળેલ લખાણો તેજ અક્ષરગ્રામીમાં રાખી દરી રહાશે.
૫. સ્વ દેશનાં ચરચાપત્રો નવની રાખવા અથવા લખવારઓને પાછાં પાછાં આપવાને અમે નામદાર નથી.
૬. લખાણ હમેશાં હું અને સુદાસન કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને અપવાદ

ધન્વામ્બેનથી ચરચાપત્રી—અર કરજન વાપરી, અને લોરડ કરજન જુદાજ માણસ છે. અર કરજન વાપરી તે રજપુતાનામાં એકાદ એ દેશી રાજમાં રેસીડન્ટનો હોદ્દો ભોગવતા હતા, ને ત્યારપછી ઇંગ્લિશ કાઉન્સિલમાં ભોરડ ચેરમનના એક સેક્રેટરી તરીકે કામ કરતા હતા. લોરડ કરજન તે હાલ હમરાવની સહાના મેન્બર છે.

મી. સૈય મહેતાજ, "કોરવાસી", બેરના "હોદી",—તમોરાં લખાણો મુલ તરી રહ્યાં છે.

અ. ધ. એ.

એક હોદ્દો ખાનુનો લાગણી

મે. ધ. એ. ના અધિપતિ એમ.

હું હાલ મારા ધણી સાથે આ મુલકમાં આવી છું. દરસવાલના હોદ્દો કેપ્ટન ટેસનને મલત, હોદ્દોબાઇઓનાં તથા હોદ્દો બહેનોનાં કુખની કહાણી સાંભળી હું ધણી દલગીર થઇ છું. એક વખત હું સાહિય આફ્રિકામાં મારાં ધણી સાથે રહી હતી. અને જે બાઇઓ વિના કારણે હોરાત થઇ હાલ કેદખાતુ ભોગવે છે તેમાં નાં કેતબાકને તેમના કુટુંબ સાથે આજુ પુ. તેથી તેઓની મુશીબત જાણી અને મલકુ કુખ ઉત્પન્ન થાવ છે. પણ એક દીને મને મગફરી પણ ઉપજી છે કે મિલા-મકાફર મળી કેમના હાલ મારે જાણી જાણી થતા અમારે છે. કારણે હોદ્દો બાઇ

એ તમ હમેશાં મારી મારી લામણી રહે છે, અને તેઓ પોતાના પતિ તથા બેટા એ ઉપર મુશીબત પડે છે તે હોમલ અને ધીરજથી ખમે છે તે સાહે તેઓને મુખારકબાદી આપું છું. હું હમેશ રાખું છું કે તેઓ દેશના લોકો ખાતર આખર તલક હોમલ મળી લાસે. હવેમાં હું ખુદ પાસે કુખ મુખારે છું કે દરસવાલના હોદ્દોઓનાં કુખનો તે સાહેબ જુદકારો લાવે અને ખીરીશો તેમને ઇનસાર આપી પોતાની નામના જાળવી રાખે.

હું છું, આપની ભલુ પ્રગટનાર. ખરસેદખાઇ કોઇબાદ કે વસંત દીનચા સંકલ્પ, તા. ૨૦-૬-૦૯

પરચુરણ ચરચા

ધન્વામ્બેનથી એક લખનાર જણાવે છે કે ચાર ખીરીશ સખજેકદસ નાદાર તરીકે અત્રેની કેદમાં આવેલ છે. જેમને ખોરાદા બીજુક મલતી નથી, ને ઘેરથી મલતી ખોરાદા ખારીએથી લઇ ખારી પડે છે. દરેક કેદની મુદત બમે માસની છે. કોનસલપર અરજ કરવાને ઉંચું મ.યુ. ન કરતાં બધું કુખ સહન કરે છે આથી પોતાને કુખકર્તાની સાથે ખાળ જાણ્યોને પણ તેમાં અથવા પડે એ વાતનો વિચાર તેઓ કરતા નથી.

ઝીરરપાસના રોક્ષલોડથી મી. અણુ લતીજ લખે છે કે—ઝીરરપાસે પવિત્ર જુમાના દિવસની નમાજ ઉંચવા માટે લાંબા વખતથી વિચાર કરવામાં આવતા તેનો ઠરાવ મી. હાઇ કાસમ મુસાની નેક કાચીસથી મુલ પરિણામે આવ્યો. પવિત્ર માસ રમજન મહિનાના જુમાના દિવસની નમાજ પડવા માટે મી. હાઇ કાસમ મુસાએ સરવે હરકામી બાઇઓને આમંત્રણ મોકલ્યાં હતાં, તેને માન આપી સરવે જમાતીઓ પોતાનો રજવાર નમાજ ના વખત સુધી બંધ રાખી આવ્યા હતા. નમાજ ખલાસ થયા પછી સરવે જમાતી એ સમક્ષ મી. હાઇ કાસમે દરખાસ્ત મુદી કે સરવે સાહેબો, બાજ આપણુ ખુદાના હજલથી જુમાની નમાજ પડયા, તેમ આપણે હમેશાં પવિત્ર જુમાની નમાજ પડવી, અને જુમાના દિવસે ૧૧ થી ૧૫ થાયા સુધી આપણે સરવેએ કુદાનો નામ કરી કુમે બાઇઓને નમાજમાં કાલે રહેવું. હવેના કાસમે સરવેએ કહ્યુંકાત આથી હમે હમેશાં જુમાની નમાજ જાહીઆ

મુખરવામાં આવશે. મોટાં કહેવોમાં બધાં મસીદો છે ત્યાં તો એક બીજાને તાણ કરવાની જરૂર પડતી નથી, પણ આવા મામલમાં કુખપના લીધે નમાજનું મુકરર કરવું મલકુ મુશ્કેલ થઇ પડે છે. અને આજે ઉપલો ઠરાવ પાસ કરવામાં આવેલ છે તે હમેશાં કામ રહે તેરી કુવા છે. તેમજ જુદે ઠેકાણે ઘોડી લખ્યાના વસ્તા ઇસ્લામીઓ પણ ઉપલો પડે લઇ પવિત્ર જમાનો દિવસ ઉજવશે. મી. હાઇ કાસમની કાચીસથી તરાવીની નમાજ તેમજ રજની રાતે મજલસ પણ પડવામાં આવી હતી.

ધન્વામ્બેનથી "આર. પી." લખે છે કે—અત્રેના વેપારી ને તેમાં દીવના રહીશોમાં ડીમીવરીમાં અરખાથી એક ટો. ધરમાલ મડાવવાનો ધણા જુના વખતથી રીવાજ છે. તે પૈસા પોતાની પાસે જમા રાખી તેમાંથી દેશ મોકલી દેવાલયો વિમેરે ધમોદામાં તથા અવે બિહુકાને વધુ પડતો લાભ આપી નામચામાં વાપરે છે, જે અત્રેના વેપારીઓ વખરે આનાકાનીએ કમલ કરે છે. આ ઉપરથી શું મેરવા બળીપણ છે તે ખલાસમાં લઇ ધમોદા ના પૈસાનો વાજખી ઉપયોગ કરવાનું હોદ્દોબાઇઓ ખ્યાનમાં બેસે એવી આશા છે.

સ્પીંગ્સથી મી. ઇ. એમ. સીદાત લખે છે કે—આલીપોરની સુન્ની જમાતના દરસવાલવસી બાઇઓને જણાવવાનું કે-૧૯૦૬ની આખરીએ મી. હાઇર સાહે જુના પ્રમુખપણા હેઠળ એક મીટીંગ મળી હતી, ને સકુમે મળી એક ઉધાણું કરવું હતું. આ બાબતને તજ વરસ થયાં, પણ તેના પછલા જમા થયા નથી એ ધણી દિલગીરીની વાત છે. પરંતુ આશા છે કે હાલના આમેવાનો મેસરસ એમ. એમ. માયેત, એમ. એમ. સુતસી, આઇ. એ. કાલા, એ. એસ. ભેર, એ. એ. સીદાત વમેરે સાહેબો આ બીનાને ઉપાડી લેશે. ઉધરાણુના આંકડાઓ આવતા અંકમાં બહાર પાડવાની જરૂર છે. મજ કુર ગામના મદરેસાનું રેડેડ બેકસપરમ માં છે. તેનો આવક જાવકનો દિસાજ પણ બહાર પાડી સકુ સાહેબો બાજરી કરશે.

માતામ હીરકદ બાઇન કે જેની રહી સરી કહેથી કુખજ બળી તેની બાજના બાઇમાં એકીકો ભાઈ કે કામકામ નામવાણ ખ્યાન બેચીએ બાજી.

હીંદની બહાર દિલ્લાલ

મુખ્ય ઇલાકામાં દરસાલ “ટસયેન ગ્યુલર” ક્રિકેટમેચ રમાય છે. ટસયેન ગ્યુલર એટલે ત્રણ પાર્ટી વચ્ચેની, પહેલાં બે પાર્ટી રમે, ને તેમાં જીતનાર ત્રીજી પાર્ટી સાથે રમે. આ પ્રમાણે, પારસીઓ, મોરા, ને હીંદીઓની મેચ રમાય છે. અમંની હીંદુ દીમમાં નામદાર જમ સાહેબ બામ લેશે એવી દરેક વહી છે. હીંદુ સીલેક્શન કમીટીએ તેઓને દીમના કેપટન થવાને અરજ કરી છે, અને કમીટી તેમજ ક્રિકેટ આલમ હમ્મે છે કે નામદાર જમસાહેબ આ મેચમાં બામ લેનાર મુખ્ય પધારશે. વળી હીંદુઓ તરફથી રાજકોટ ના કોર સાહેબ પણ ભાગ લેવા આવે એવી વહી છે. તેઓ એક અગ્રજ બેલર છે, અને સોનડરસનની દીમ સામે તેઓ એ બલ્લેબ સામે દેખાવ કર્યો હતો. આ મેચમાં બાલુ પણ ભાગ લેનાર છે એમ નહીં બહાર થયું છે. હીંદુ દીમનું બંધા રજુ હાથમાં નીચે મુજબ થનાર હું નામદાર જમસાહેબ (કેપટન), મેસરસ સુનીલાલ વી. મહેતા, પી બાલુ, પી શિવરામ, એરાશા, કે. એ. દાતે, એચ. જી. મેહનદલે, એમ. ડી. પાલ. નામદાર કોર સાહેબ, સેલાચારી યા દીવેકર, સામપરે યા એલડાચંકર.

સરકારી એધેદારો અને પ્રજા એકેકના સમાવશમાં આવતી ન હોવાથી ધણીક મેરસમજુતી થઈ છે એટલુંજ નહીં, પણ પ્રજા વર્ગોની ખરી લાગણી અને હાજરો થી સત્તાવાળાઓ અજાણ્યા રહે છે. આ સંજોગો દુર કરવા માટે પ્રજાના આમેવા તોને આમંત્રણ આપી તેઓ સાથે રથા નીક બાબતો ઉપર વાદવીવાદ ચલાવી બહુશીના થવા માટે એકેકો અથવા દરબાર બરવાની પરવાનગી કલેક્ટરોને આપવામાં આવી છે. તે મુજબ અમદવાદના કમેક ટર મી. સહેડને ત્યાંના જળીતા શહેરીઓની એક દરબાર બરી મુલાકાત લીધી હતી. તેમાં જુદા જુદા શહેરીઓએ પ્રજા ને લગતી સંખ્યાબંધ હાજરો ઉપર કલેક્ટરનું ખાન ખેંચ્યું હતું, અને કલેક્ટર સાહેબ સાથે વીચારોની આપ લે કરી હતી. સુરતના કલેક્ટર પણ એવીજ દરબાર બરવાના સંબંધમાં ગોઠવણ કરે છે અને એવી દરબારો અત્યારનાર બરવાનો રીયાજ ઘેડુંકમાં સધલે સાધરણ થઇ પડે એવી વહી રાખવામાં આવે છે.

પેલાવર નજીક મહાત્મા મહત્તમ જુદ

ની બરમ બો દંતની શોધ થઇ છે. તે હાથ લાગતા પછી તેની વ્યવસ્થા માટે હાલમાં બરે રિવાજ ચાલી રહ્યો છે. પેલાવરની પાસે એક એવા સ્થાનની શોધ કરવા માંડી હતી કે જ્યાં બૌદ્ધ મહારાજા કનિષ્કે એક વિશાળ મંદિર બનાવ્યું હતું. આ સ્થાનને ખેલતાં પૃથ્વી નીચેથી એક સમાધિસ્થાન જડી આવ્યું હતું. આ સમાધિસ્થાનને સંભાળ પુરવક ખેલતાં એની અંદરથી દાંત, કંઈક અરધદંડ પાંસળીઓ અને બરમ મળી આવી હતી. આ સમાચાર પ્રસિદ્ધ થયા કે તરતજ ચીન, જાપાન, સિલોન, બ્રહ્મદેશ તથા જુતાનનાં બૌદ્ધો પોતાના ખર્ચાપર્ષની બરમ અંગેજ સરકાર પાસે માગવાનો વત્ન કરવા લાગ્યા છે. પરંતુ હીંદના બૌદ્ધો તથા અનેક પૌરાણિકો કે જે જુદ ને દસ અવતારમાંના એક મણે છે, તેઓ એ બરમ અને દાંતને વિદેશ મોકલવાની વિરુદ્ધ અભિપ્રાય વરતમાન પત્રોમાં પ્રદર્શિત કરે છે.

ગોડસના કલેક્ટરના રાજ અમલને પચીસ વરસ પુરાં થયાંની ખુશાલીમાં રોટના તમામ નાના મોટા નોકરોના પગારમાં દસ રૂપીએ એક રૂપીઆ પ્રમાણે પ્રોમોશન આપા ખસો રૂપીઆ ઉપરનાને પીસ મુખીનો વધારો કરી તેમને રાજ કરવા ઉપરાંત બાબાત મુજબ મરાસીઆને સંવત ૧૯૦૦ સુધીના દેખામાંથી ફાકક કરેલ છે. જવાબ દારોને અપુત્ર ગુજરી જનારનો નો સગો ભાઈ હે.પ તો મરનારની જવાબ તેને તેથી નવાજેલ કરી છે. ધર્મશા ખેરાતીને ને માસીક રકમ મળે છે તે પ્રમાણેની રકમ એક માસની વૈશ્ય આપી છે. રાજકુટુંબ ના માણસોને દરેક જણ દીકરા પાંચ હજાર પ્રમાણે આપ્યું છે. રકમતને દાણ માંથી સાથે ફળવણીને જોજન આપવા છતાંમ કાઢ્યાં છે, અને ખેડુન જોજીને આવતી સાલની છ આની માફ કરી રા. સાડાચાર લાખ મુકી આપેલ છે. ઉપર પ્રમાણે તમામ રકમતને રાજ રાખ્યની સાથે ફેદીઓને શીક્ષામાં માંથી કરેલ છે.

કેપ મીડલવરગમાં આવેલી એક ગોરા એની કલમમાં આજ લાગવાથી આખું મકાન અને તેનો બધો સામાન આમથી બળીને ખાખ થઇ ગયાં છે. પાણીના બનાઓએ બહુ મહેનતથી પાડોશમાં આવેલી રોટ-કરડ એકને બળતાં બચાવી હતી.

હિંદુસ્તાનના ખંખરો

(હાંદી જાપા ઉપરથી)

જુનામદમાં ટરામરે કાઢવાની મંજુરી આપા છે. થોડાકમાં હવે તે કામ શરૂ થશે.

મિરનારનાં જમન દેરાંઓની જગ્યા સંબંધમાં જમન કોમને જુનામદ રાજા સાથે તકરાર પડેલ હોવાથી તે બાબે કેસ ચલાવવા મોટી દિલ્લાલ થાય છે.

રેશમના ઉદ્યોગની ફળવણી લેવા ગોડસ રોટે એક વિલાઈને મોકલ્યો હતો તેણે રેશમના કીમ ઉછેરવા માટે ગોડસ બનાવશ્રમમાં એક બગીચો કર્યો છે.

રાજકોટ ખાને બરવામાં આવનાર સાહિત્ય પરિપદના અંગે એક પ્રવચન પણ બરવામાં આવશે, જેમાં સંસ્કૃત, પ્રાકૃત તથા ગુજરાતી લેખો ને સંવત ૧૮૦૦ વખતની અમળના દરી, તે રજુ કરવામાં આવશે. પુરાણ સીકાઓ તથા ચીત્રો પણ સામેલ થશે.

રાજકોટના મી. એસ. એન. પંડીના ત્યાં સંસાર સુધારાની પ્રાંતિક સૌરવજ કોનફરન્સ બરવાની તબવીજ કરે છે.

રાજકોટના મી. સીનારામ નારાયણના પુત્ર મી. પ્રતાપ ચામડાં ફેબરવા અને સાફ કરવાનો જુનર ચીખવા વિલયત થયા છે.

ડબોડા અને અખાજ વચ્ચે એક રીમ ટરામવે બાંધવા રા. ૧૨ લાખની આપણ થી કા. ઉબી થઇ છે.

તળેગાવનું કાચનું કારખાનું પોતાનું કામ દિવસે દિવસે સુધારતું જાય છે, અને હવે બહુખરી કાચની ચીજો ત્યાં બને છે.

મી. નરોત્તમદાસ જરીવાલાએ બહુ ખર્ચેક, લલ, તથા કળી સાફી નવાવના અખતર કરવા માંડ્યા છે, જે બહુ બાગે તેમના જણાવવા પ્રમણે કનેકમંડ નીચેકા હોવાથી થોડા વખતમાં નવસારી અમર તો મુનાકામાં મોટું કારખાનું “સાફીના વેપાર”નું ચાલુ કરનાર છે.

રા. રમદલાલ મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠની આગેવાની હેઠળ અમદાવાદમાં હાલમાં એક શુદ્ધ જાણની સ્થપના કરવા માં આવી છે.

વાઘજીરામ દીવાળીને દિવસે વડોદરે જશે. તે દિવસે રાત્રે મહરપુરે ખાનગી મીજબાની થશે. તા. ૧૪ નવેમ્બરે શીકાર અને રાત્રે મીજબાની થશે. લેડી મીન્ટો પ્રીએલ કોલેજમાં ફેન્સીફેર ખુલ્લો મુકશે. તા. ૧૫ મીએ નાન આચકવાડ અને ના. વાઘજીરામની પરસ્પરની મુલાકાત થશે, અને રાત્રે રાજ મહેલમાં મોટી મીજબાની. દારખાતું રોશની વગેરે ધામધુમ થશે.

સુરતના ફેટલાક સાહસીકાએ એક કંપની બની કરી સુતર કાંતનારી અને વણનારી મીલે માં જોડતો લાકડાનો સામાન જેવાં કે સરવ જાતના બોખીન, સફર્મિંગ, રોર્વિંગ, રફવેરસ, રીંગ્સ, પરનસ, પીકીંગ, રફીક્સ વગેરે બનાવવાને સુરતની પાસે વરાછાના રસ્તા ઉપર એક દારખાતું ચલુ કર્યું છે.

સાહ, અધી અને જોશીની કંપનીએ નવસારીમાં હાથે વણવાની સાલો ચાલુ કરી રેશમી કોરના ધોતીઆં, ઉંઘરાણાં, હાંદુઓના બરના રેશમી ઉંચી જાતનાં અખોટીઆં બહાર પાડ્યાં છે. તે ઉપરાંત વિદેશીને જુલાયે તેવો ચાંદના સીલક તથાપર કરવા માંડ્યો છે. આ માલ અને બનતો હોવાથી તેમ વિલાયતી કરતાં હીંમતમાં પણ હીંમત હોવાથી તેને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ છે.

એલ ઇન્ડિયા મેરકેટ લીમિટે ના. આગાખાન તરફથી રા. ૪ હજાર, સર આદમજી પીરલાલ તરફથી રા. ૭૫૦, અને સર ફરીમભાઈ ઇબ્રહીમ તરફથી રા. ૭૫૦ મળ્યા છે.

પ્રેસીડન્સી મેયમાં કલકત્તા મેરાઓએ પારસી લીમિટેડ એક ઇન્ડિયન અને ૭૧ રન થી જીત મેળવી છે.

મુંબઈના અમલોના જાણીતા સેરીફ દારકાદાસ ધરમસીએ પમસાની અમાનક આવી પડેલી તંગીને લીધે પીરતેલવતી આપવાત કંઈ હતો. મરકુમનું દેવું ૮૦ લાખ રા. નું ચલુવામાં આવે છે તેમજ પોનાના પુત્ર ઉપર એક પત્ર લખ્યો છે જેમાં આપવાતનું ખુલ્લું કારણ દર્શાવે છે.

ડા. કાવચ લાલકાઠાની ચાંદગીરીના રૂડા તા. ૨૭ મી આમરટ સુધીમાં રા. ૧૪,૧૪૪ ભરાઈ ગયા હતા.

મુંબાઈ સરકારે દેશી બ્યાપારી ચેમ્બર અને મુંબઈના કાપડના બ્યાપારીઓની મંડળીને નવી ધારા સભા માટે એક મેંબર નિમવાનો ફક્ત આપ્યાથી તે બંને મંડળો ની એકત્ર સભા મી. મોહનદાસ રામજીના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે આ બંને મંડળોએ દરેક ૧૦ પ્રતિનિધિ નિમવા અને તેમને નવી કલેન્ડર માટે એક મેમ્બર નિમવા ની સત્તા આપવી.

કલકત્તાવાળા જરૂરીયાતે મુંબાઈ દારકોરના મુખ્ય ન્યાયાધીશ નિમવાના છે એવી મજબૂત અફવા ચાલે છે.

મુંબાઈ સરકારના ઠરાવને અનુસરીને પંચમહાલના કલેક્ટરે પોતાના જીલ્લામાં પેતાને બંગલે વરસમાં ૪ વખત દરબાર ભરવાનું ઠરાવ્યું છે.

સરવીલકાસ દામોદર દાકરથીને મુંબાઈ ના અવરનરે પેતાની ધરાસભાના વધારા ના સલાસદ નીમ્યા છે.

કલેન્ડરકાના જન્મ દીવસની ખુશાલી માં અપાપલા માન અકરામ માટે ટીકા કરનાર નામપુરના "દેશ સેવક" પત્રના અધિપતિ મી. એસ. જી. ગાડગીલને રા. ૧ હજારના દંડની અને ૬૩ ના આપે તો ૧ વરસ સાડી ફેદની સજા કરવામાં આવી છે.

મુઝરપોર બેંચ કેસના તાજ તરફના સાહી મોસાઈનું ખુન બલીપુર જેલમાં કરનાર કનકમાલાલ દત્ત ફાંસીએ ગયા પછી તેની માદગીરી માટે એક રચબા ફરેચ કારીગરે તખ્તાર કર્યો છે, અને તેનું ખરચ મી. રયામજી કલ્કવર્માએ આપ્યું છે. આ રચબા ચંદ્રનગર ખાતે ખુલ્લો મુકવામાં આવનાર છે.

"પંજાબી" પત્ર કહે છે કે આવતી ફેબ્રુઆરી બેઠકા લાહોરમાં થનાર છે તે સામે એક વધી ઉઠાવવામાં આવ્યો છે અને તેને લગતા પ્રોટેસ્ટ પત્ર ઉપર ૧૦૦ થી વધારે હાંદુઓની સહી થઈ છે, જેમાંના લખાણમાં માછ ડેલીગેટ છે. પ્રોટેસ્ટ હજી સહીઓ માટે ફરવતમાં આવે છે.

ગયા ફેબ્રુઆરીમાં અલીપુર ખાતે માર્ચ મયેલા પબ્લીક પ્રેસીક્યુટર બાપ્તિસ્ટ અરુ તોય બીસવાસના કુટુંબને હાંદી પ્રધાને ૨૪ પ્રજામાંના ૩ ગામોની જાગીર આપી છે જેનું વાર્ષિક મહેસુલ રા. ૫ હજાર છે. આ જાગીર મરનારની વિધવા અને તેના મોટા પુત્ર જીંદગી પરમંત ભોગવશે, અને ચાર પછીના વંશજ અરધી મહેસુલ ભોગવશે.

સીઓડા નામના ફેટલાએક લશ્કરી સોલજરોએ એક નવ વરસની બાળકી ઉપર જુલમ શુભર્યો હતો, અને ચાર બાદ તેણીને ખાડામાં મજાવી દીધી હતી.

કલકત્તા ખાતે બે બંગાલી યુવકો મોટર તળે આગથી કમડાઈ મરણ પામ્યા છે. મોટર યુરોપીયનની હોવાથી જાપાઓ તથા પોલીસ મુપ છે.—જનન.

કલકત્તા ખાતે એક નવી એક્સપેંડિંગ બેંક ઉપડનાર છે. જેની ચાપલ એક લાખ પાઉંડ રાખવામાં આવશે. કલકત્તા ના આગેવાન યાહુદીઓ પણ તેને ટેકા આપનાર છે.

બાપ્તિસ્ટ બેંચનીકુમાર દત્ત કે જેઓને વિના તપાસે દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે, તેમને લખનઉથી બરેલી ખાતે લઇ જવા માં આવ્યા છે.

અલીમદમાં પ્રસિદ્ધ થતા ઉરદુ ઇમાલા નામના માસિક પત્રના સંપાદકને જેલમાં રોજ એક મજુ દળનું પડવું હતું એવી બીના બહેર થઈ છે.

એવી અફવા ફેલાણી છે કે સરકાર અજીતસોંગને પોલીસે પોતાની દેખરેખ નીચે લીધા છે.

કોમિશને લમતા લાહોરખાતે ભરાતારા પ્રદરશનનો ખરચ સવા ત્રણ લાખ રૂપી આનો અડસટવામાં આવે છે જેમાંથી બે લાખ રૂપીયા તેની ઇમારત ઉભી કરવા પાછળ વપરાશે.

કોમિસ સાથે ભરવામાં આવતાં પ્રદરશન માટે પેનન થવાનું બાવલપુરના નવાબ સાહેબે કબુલ કર્યું છે, ને રૂડમાં ત્રણ હજાર રૂપીયા ભર્ષા છે.

રાદેશી પેનસીલ બનાવવા માટે લાકડાં ની શોધખોળ કરવા મી. નગેદનાથ ધોરા દહેનાડના જંગલમાં જઈ આવ્યા છે.

યુરોપમાં એક એનારકીસ્ટ આગેવાનને ફાંસી

લોક કાગળોને અચકર ઉઠાવે

(૨૮૨)

સ્પેનમાં આવેલા બારસીલોના ખાતે થોડા વખત ઉપર મોટું દુષ્કર્મ થયેલ. તે દુષ્કર્મમાં સીનોર ફેર નામના એક આગેવાનને છુપો હાથ હોવાનું કરાવી તેને ફાંસી દેવામાં આવી છે. આ બનાવથી આખા યુરોપના એનારકીસ્ટોએ ખુદે ખુદે ઠેકાણે તોફાન મચાવ્યાં છે.

પારીસમાં સ્પેનીશ એલચીખાતા આગળ લામથી બતાવનાર મોટું સરખસ કાઢવામાં આવ્યું હતું. સરખસમાંથી ફટલીક રીવોલ્વરો ફાડવામાં આવી, જેથી એક પોલીસ ધાયલ થયો. હાથમાં ખુધી તથા વારો સાથે પોલીસ આવી પહોંચી અને રસ્તામાંથી દુષ્કર્મોરોને વીખેરી નાખવા માંડ્યા. તોફાનમાં બે પોલીસ માર્યા મર્યા અને બે મોટેર માડીઓ બાળી મુકવામાં આવી. સંખ્યાબંધ લોકો ધાયલ થયા છે. “સ્પેનના રાજા આજ ફાંસી, અને વડા પ્રધાન મહિરાને મારી નાખો” એવા પોકારો કરવામાં આવ્યા હતા. શેરીએ શેરીએ મોટા ભડકાઓ સળગાવવામાં આવ્યા હતા.

એક બહુતી બેંક ઉપર હુલો લઈ જવામાં આવ્યો હતો. પોલીસને ખબર પડી જવાથી તોફાનીઓને હાથી કાઢવામાં આવ્યા. વધુ સરખસની તકમારીઓ થતી હતી, પણ તેઓ ફેલાય તે પહેલાં તેમને વીખેરી નાખી તોફાનને વધતું અટકાવવામાં આવ્યું હતું. સ્પેનીશ વાવડો દુષ્કર્મોર વિચારીએ પાસેથી પડાવી લીધો હતો.

સ્પેનમાં એવો બપોતો રાખવામાં આવ્યો છે કે ત્યાંના ખબર બહાર જઈ ચકત નથી.

ઇટાલીમાં પણ ઠેક ઠેકાણે સરખસો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં, તથા હડતાળ પાડી હતી. રોમમાં ધર્મગુરુઓ ઉપર હુમલો લઈ જવામાં આવે છે. ત્યાં એક દેવળને આગ લગાડી હતી, પણ તેને સતાવાળાઓએ શુભાવી નખાવી હતી.

અમેરીકાના મોંટીવીડીઓ અને બ્યુનોસ આયરસમાં તેમજ આરજેન્ટીનામાં પણ હડતાળ પાડી હતી. બ્યુનોસ આયરસમાં સ્પેનીશ વાવડો બાળી મુકવામાં આવ્યો છે. સ્પેનીશ માલને બોયકોટ કરવાનો પણ ત્યાં વિચાર ચાલે છે.

સ્પેનની સેનેટના એક સભાસભ્ય ઉપર બારસીલોનામાં એક ફેલેજ બાળી મુકવાની ઉદ્દેશથી સાર કામ ચલાવવાની બાળી મણ મણ છે.

બારસીલોનામાંથી ૬ બોંબ પકડાયા છે. તેમાંના ૪ પુટતાં થયુંકે આશ્ચર્ય ધાયલ થયાં છે.

ઇટાલી અને રશીયાના રાજાઓની મુલાકાત થવાની છે, પણ મોંઘા ઉદ્દેશયેલા હોવાથી તે ક્યાં અને ક્યારે થશે એ તકન ખાનગી રાખવામાં આવ્યું છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૨૦ મી ને મુઘવારે કરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દાખથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીચ	૦ ૬ થી ૨ ૬ ડઝન	
કાથી ફલાવર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પાઇનએપલ	૨ ૦ ૦ ૫ ૦ ૦	
પેપે	૦ ૬ ૦ ૧ ૦ ૦	
બનાના	૧ ૦ ૦ ૧ ૭ ૧ ૦ ૦	
અનેડીલા	૧ ૦ ૦ ૨ ૦ ૦	
મેડરીન	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
નાચીસ	૩ ૦ ૦ ૭ ૦ ૦	
ઓરેન્જસ	૩ ૩ ૦ ૬ ૦ ૦	
પટેટા (ગ્રીન)	૫ ૦ ૦ ૬ ૬ ૦	
લીંબુ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીંબો બીનીસ	૦ ૩ ૦ ૧ ૮ ૦	

સ્વીમરોની આવબવ

[જરમન લાઇન]

મવરનર—તા. ૨૭મી અક્ટોબરે મુબમ જવા ઉપડશે.

[પરુસીઆન લાઇન]

અહમદી—તા. ૨૬મી અક્ટોબરે મુબમ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ કીરેકટ લાઇન]

અમસીઆ—તા. ૯મી નવેમ્બરે મુબમ જવા ઉપડશે.

અમકુશી—તા. ૨૮મીએ કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[ઇટિઆન આફ્રિકન લાઇન]

એસેરીક—તા. ૧૦મી અક્ટોબરે કલકત્તા થી ઉપડી છે.

કલીમેડીસ—તા. ૧૫મી અક્ટોબરે પછી કલકત્તાથી માલ જરવા માંડશે.

એસેરીક—તા. ૨૬મી અક્ટોબરેના કલકત્તા જવા ઉપડશે.

રોકડ બબર આવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવબ માંજ ૧ નવસ્તાની	૨૧ ૬ થી ૨૨ ૦	
બીમડીના	૨૩ ૦ ૦ ૨ ૦ ૪	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬ ૦ ૬ ૦ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૧૬ ૦	
બીની સક્કર	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
હુડાના	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
ફેશી ટુવેર ફાળ	૧૬ ૬ ૦ ૨૦ ૬	
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
મસુરની	૨૨ ૬ ૦ ૨૩ ૬	
મખની	૨૭ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
અડકની	૨૮ ૦ ૦ ૨૮ ૬	
ચણા મુબમના	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
ફાળ	૨૭ ૦ ૦ ૨૭ ૬	
વડાચુ નાતાલના	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬	
મકાઇ	૬ ૦ ૦ ૬ ૬	
બીનીસ	૨૩ ૬ ૦ ૨૪ ૦	
કંડવું તેલ ૧ બાલન	૩ ૩ ૦ ૩ ૪	
એસડી	૨ ૫ ૦ ૨ ૬	
મીડું	૩ ૩ ૦ ૩ ૬	
નાળીએરલું	૩ ૬ ૦ ૩ ૬	
ખાંડ સહેડ નાતાલની	૧૬ ૬ ૦ ૧૭ ૦	
પીળા	૧૪ ૬ ૦ ૧૫ ૬	
તીરુજ નાતાલ	૬ ૦ ૦ ૬ ૦ ૦	
આટો	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
મડાસી સોપારી ૧ સ્તલ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મરચાં	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મી પેટી ૪ ડીનના	૮-૫-૦ ૮-૨૦-૦	
પોરબંદર	૬ ૦ ૦ ૬ ૨૦ ૦	
પારાશીન એરોફેડ		
વાઈટ રોસ	૮ ૮	
આલન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
નાળીએર	૧૧ ૬ ૦ ૧૨ ૦	
ફલી	૫ ૬ ૦ ૬ ૦	
મકમંડ સોપ	૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
આશુ સીક રોલ	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
સાશુ સનભાઈ	૪૨ ૬ ૦ ૪૫ ૦	
ફાયમ ૫૪ હુડાના બોક્સની		
કીમત	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬	
નેકર ડી	૧ ૮ ૦ ૧ ૬	
માચીસ બાલન	૩ ૬ ૦ ૩ ૬	
સોપારી સેવરબી	૦ ૧૦ ૦ ૧ ૦	
નીલ પોઇટ સીચારેક	૧૬ ૬	
ફુલ નેસબલ	૨૦ ૩ ૦ ૨૧ ૦	
ફેસલ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
ફેસન્ટ મીલક	૧૮ ૬ ૦ ૧૯ ૦	
નીમક (લીવરમુન)		
નસ્તા એકની	૪ ૩ ૦ ૪ ૬	

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. J. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાપતાઉ તથા વાળાની મેડરેસ બનાવવાનું
કારખાનું.

Telephone 1434.

જામરસાલ દરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરસ
જામીના બનાવનાર.

જી. વા. ૨૪૪-૨૪૫. મેડિયમીક બીલ્ડર,
સાઉથેર્ન ક્રુઝ સ્ટ્રીટ. P.O. Box 280 Pretoria

દાક્ષણ આફ્રિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે. જ્યાં ચરબી વપરા

નથી. દવા બનાવવામાં માત્ર ઘીજ વપરાય છે.

પોરબંદી મળતા ઓરડાં તુરંતજ સવાના કરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે ઓરડા
સાથે રોકડા પૈસા મોકલવા અથવા સી. બી. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસતા ભાવ. ક્વોટેશન મંગાવી ખાતરી કરો. ઉચ્ચો માલ.

૧૮૧, મે આર્ટ, હરબન.

Tel: Add:
"JALBHJOY & SORABJEE"

JALBHJOY & SORABJEE Bros.

Telephone No.,
933.

110 Field Street, DURBAN.

ખુજરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બધેલા તૈયાર બંગલામાં કોષ્ટિક સાથે ભાડુત જોઈ
એ છે. ભાડુ મહાન સરતુ. પાણીની દરેક રીતે સંવલ છે. જમીનમાં બનાવ
ના તકવાર સ્કેડ છે. આજુબાજુ હોટી તથા ગેરાઓના ફારમ છે. વધારે ખુલાસે
સ્પષ્ટ મળવાયી કરી શકાશે.

આવસ, હાળ, ઘી, તેલ, આમલી, વીંઝેરે વીંઝેરે સધળા મુખ્ય કલકત્તાનો માલ
હમેશાં સ્ટોકમાં રહે છે. તમાકુ સાલ દાખા પાતરાનો વેચાતો બેવાનો તથા વેચકા
નો છે. કેપટાઉ ની સ્લુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ, સદુધી કીફાયત હામે મળશે.

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેવળી સુક મચ્છી અમારા આઠ્ઠીમાના હિસાબે વેચી નામવાની છે
જ્યાં જેનારને બહુ કીફાયત ભાવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

પોર બંદરે તાલુ ખુસમેશ્વર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box

Telephone 86

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEBORP,

Box 8040, JOHANNESBURG

એમ. પી. ફેન્સી,

M. P. FANCY,

Stand 512, 17th St., Box 6031

Vrededorp, Johannesburg,

Telegrams: "FANCY."

535

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory,

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL
Madras Industrial and Art
Exhibition, 1903

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS
Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition,
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.
Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને પુરુષ ખબર

સસતી નોલી

સીધી મુખર્ષ

સ્ટીમર અમસીંગા

ટન ૪૫૦૦

તા. ૬ મો નવેમ્બરના સુમારે ઉપડી જશે.

૧૭, ૧૮ દિવસમાં મુખર્ષ પહોંચે છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ નવાસી ઇડીઅન છે, અને એપ્રીસરો ખીઅ કામદારો વગેરે નરમ સ્થાપન સગવડવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નથી એ ખાતરી રાખો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હોદી આપણે લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી દેરાન થતા હતા, તે હવે પુરનો સુકર છે કે ખરધો અરધ મુસાફરી ના દુઃખનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુખર્ષ સાર જાય છે. માટે આ કંઈક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો સાબ નહીં મુકતા દેશ જનારાઓએ તકવાર થઈ રહેવું.

સરકુ આગમોટ મુખર્ષ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફની જાણ માટે અતરે અપામાં નંબાવશું તેથી સહિ સાહેબો ને વખર ખરચે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબસે હીથે કોલંબો ઓર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે માફક જાતી છે.

અમકુશી ટન ૨૮૦૦ તા. ૩૦ અક્ટોવર

જે. કે. સોની

જાણ. જાણ. "મુખર્ષ" ૨,૮૦૦ ટન અક્ટોવર ૩૦.

જે. કે. સોની મુખર્ષ માર્ગે દર મહીને મુખર્ષ પહોંચે છે.

જી. કમલદાસ કમલદાસની મુ'

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કમલદાસ રોડ કરમન,

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

જે. કે. સોની સોની.

૧૨૮ સીટ, કરમન.

King & Sons,

West Street, Durban.

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

ઇડીઅન એપીનીઅનમાં હાલ ખાલી ગયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં હામલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી કરતાં ખરાબર અમલું થયું છે. હતા કીમત આમળના પ્રમાણે એક શીર્ષાંગ, પાસેજ ૧ થીની

નાગરદાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરક હાગીના ખનાવનાર.

જોડ ના. ૨૪૪-૨૪૫. એપીનાઇઝ ખબર, જાણીજાણ કરમન. P.O. Box 280 Pretoria

ઇ. એ. ની કાંઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વાંચની પાંચેથી આખી કાંઇલ દરેકની કીમત શી. ૧૦/૬.

આવતા વરસની ડાયરો

આવતા વરસની ડાયરીમાં નવા ફેરફાર તરીકે એક દિવસને માટે એક પાનું રાખેલું છે અને તેમાં દરેક હોદી, મુસલમાન પારસી, અને ખ્રીસ્તી તહેવાર તથા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીને લગતા મુખ્ય જાણવ લાવક બનાવેલી તેમજ લેખમાં આવી છે.

ડાયરી જલદીથી બહાર પાડવાની હોવા થી જાહેર ખબર મોકલનારાઓને તે હવે તરતજ મોકલવા પીનંતી કરવામાં આવે છે. જાહેર ખબરનો એક પાનાનો દર એક ગીની છે.

આજુ સામજી પુરું લખાવમ બરેલુ દરે તથા નવા થનારા ગ્રાહકોને આ ડાયરી બેટ મોકલવામાં આવશે.

મુસલમાન તથા પારસી તહેવારો કયા અને કઈ તારીખે આવે છે તે અમારી જાણમાં નથી તો આ પત્રના કોઈ વાંચનારા લખી મોકલશે તેના આભાર માનશું.

એન. પી. સોની.

૪૧૪ ચરચ સીટ,

પી. એમ. બરગ

મર્યા, બહોની પેદાસના સારા અને સસ્તાં. જોઈએ તો ઉપરને સીરનામે લખો:—

દેશો મોડાઇ

સોના લીની સરવે જાતની તાજ મીઠાઈ અને બનાવીએ છીએ.

કે. જી. જી.

મસજીદવાળી ગાદીની સામે

૧૬૨ મે સીટ, કરમન.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા પ્રદાતા નવરોજી. જો. જરડીસ બહોદીન તકવજી. મી. એમ. એચ. નાઝર. ઈડિયન સ્ટ્રેચર બેરર કાર. આફગાનિસ્તાનના અગીર. મી. અમીરદીન ફજદાર.

મેસર્સ એમ. કે. માંધી, અને એચ. એ. અલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાજનીઆ. સ્વામી શ્રી ચંદ્રાનંદ. મી. એચ. એસ. એલ. પેલાક

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surti
Merchant, Box 87

BEIRA

Girdhans Khetsey,
General Merchant
Tel. Add: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add: "Laden." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenis,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG

V. Bros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayib Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Ohhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NORODIEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hussainkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
13, Corner Church and Bloom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Enoss,
180 corner Bree & Broom Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abd ol Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhaua Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOOZEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Flourright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdel Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motals,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALBHOT & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.
Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.
Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.
A. E. MAYET,
154 Queen Street.
J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.
B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).
G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.
Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.
S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St., Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
100 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Dosa.
Mohambhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HANNERTSBURG

Zoutpansberg)
Esopjee Ismail,
General Dealer.

KIMBERLEY

Abdo Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. Buryar,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Ohhibu Dujee,
Indian Washerman,
Box 6360.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADAHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,
M. P. FANCE,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KANODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN Mia & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUUKERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadaracen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsoodeen Barday.
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAL,
Box 33.
Hasaan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Saleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co,
Box 348.
HORMAJY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VELADAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRAHMA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bipoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SHEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubart and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MUSTA & KHANDEERA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHESTROOM

G. K. Denny,
Box 128
M. E. Nansabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAJIBDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. B. Pilly,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 542.

BEHND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khasi,
Box 12.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Ali,
General & Provision Dealer,
21 Kettledrump.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Transvaal. Bafra.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Bood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. Gandhi,
Tel. Add.: Gandhi.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry, John S.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John S.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Oupian.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hamraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Jossanb Tayob & Co.
Market Street.
Jossanb Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેડ બેરીસ: ૧૦ એરફ્લ સીટ, દેપાર્ટમેન્ટ

સી. પી. લક્ષીરામ.

જનરલ સીટ મેનજર.

૭૮ બેરીસ સીટ, લેહા-સબરમ.

જેટ આપવા લાયક અનેક તરફની પ્રશ્નો
સરસ સીટ, સેવીકે ચાંદીનો માલ, દરેક ભવન
દેશમ, જરીના રેખલ કલેષ, કાશમીરી બનાવ
વિવેર વિગેરે. આવ પ્રશ્નો સરસ. આવો અને
ખાતી કરો.

Ismail Amod Kajer

GENERAL MERCHANT & DEALER
Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORF

ફરેટ ચલાવનાર.

બધી ભવના ફરેટ તથા વેચેલ સરસ
ચેરિંગી કોશિકા આવે ખરીદતું હોય તે
નીચેના શીર્ષકોને જુઓ:—

એમ. એ. આમેલ લાજપુરા,

પી. એ. બોક્સ ૫૭૦,

ટવી. એરેસ "લાજપુરા"

૧૩૩ એ સીટ, ૩૨મન.

64 Gray St.

Durba.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

... BOKER TOBACCO.

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price

Box 88. Tel. Address: "Porbandar"

Telephone 364.

દરદી દેપ.

ઉચી ફેઝની દરદી રોપીઓ.

આમારે ત્યાં સરસે આવે મળશે. એક વખત
મજમાવી જુઓ.

જન મેન્ટ રાજીદો વડે

૧૧૪ એ સીટ, ૧૩મન

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય.)

સ્વામીજી આત્માનંદજીને વગરે હુવે
ઐર સ્વામીજી સંકરાનંદજીને છપાવે હુવે
આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય) તત્કર્તવ્યે જાહે જાહે
એસે મગ્નૂત કાગજકે ઉપર અછે મહારમે
પક્ત ત્રીન પેર્સે મી. એમ. એમ. શીવાન
કો સોલસ ૫૧૩, દરબન હીકનેસે મીટિંગ.
ફ્રેંચી, ગુજરાતી ઐર હાંદી છપાવમે
મીટિંગા હે.

હાંદી જગદપર હીકનેસે સ્વામીજીને ફીલ
સીપર "માનવ આત્મા" તથા "પુનરજન્મ"
વિષયકે ઉપર હાંયા હુવા ફ્રેંચી ચ્વાકાનમી
ત્રીન પેર્સે મીટિંગા

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1863.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 320

આમડાં ખરીદીએ હીએ

ઉન, આમડાં, સીંગડાં, પેટાં અથવા બીજા
નાં આમડાં, પેટાંની હાલ વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, OCTOBER 30TH, 1909

No. 44

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 476.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, OCTOBER 30TH, 1909.

The World a Bridge

THE *Hudees* or "traditions" say "This world is a bridge! Pass thou over it, but build not upon it." The warning is good. Life is too precious a thing to be involved in the temporary affairs of the world. Those ill-forces which loosen our fingers from the seen and compel them to reach out towards the unseen, those calamities which destroy the foundations of the houses which we would build upon the Bridge, are disguised blessings underneath their sombre and repulsive clothing. Wise men see the glittering jewels of God's messengers. Therefore, "pass over" the Bridge, "but build not upon it," that affliction may not be necessary to guide thee to the goal of life.

This sentence from the *Hudees* is inscribed amongst the beautiful carvings of the *Taj Mahal*. It was doubtless a thought that quieted and comforted the boundless grief of the Great Sha Jehan when he lost the beautiful Arjamund Banoo Begum, over whose lifeless form the peerless *Taj Mahal* was built. Surrounded as he was by all the luxury of an Oriental Court, the proud possessor of fabulous wealth, Lord of a Great Empire, death stole in, and asserted his greater power, and all the might of Sha Jehan was helpless before

him. Then he learned this lesson that to build upon the Bridge of this world, is not the wisdom of the wise.

It was the same Divine wisdom which made Krishna say in the Bhagavad-Gita:—

"The joys
Springing from sense-life are but quick-
ening wounds
Which breed sure griefs: those joys
begin and end!
The wise mind takes no pleasure,
Kunti's son!
In such as these! But if a man shall
learn,
Even while he lives and bears his body's
chain,
To master lust and anger, he is blest!
He is the Yukta: he hath happiness,
Contentment, light, within: his life is
merged
In Brahmas life; he doth Nirvana
touch!"

Practically, we too are learning that lesson. There is something better worth striving for than temporal good, that is, right principle. As the laws of Manu say, "Justice shall not leave thee." Riches may leave thee, friends may leave thee, health may leave thee, all that is not an essential part of thyself may leave thee, but if thou hast wedded justice, truth, and purity, these will stay. These are eternal! If, then, our present distresses in the Transvaal are tending to loosen the hands, which are apt to clutch too passionately the temporal joys of life, blessed be these distresses! They are indeed the best of friends, whose fingers point us to those true riches which can never fade away. If they teach us to value principles above gold, their tutorship is priceless. Let who will, build on the Bridge, we should simply "pass over it."

It is those men, however few in number, who realise the truth of all this, and pledge themselves to "pass over" the Bridge, who will be eventually the salvation of our community in South Africa! To be earth-bound is to die! Some such upheaval, some such prolonged suffering as we have been called to endure, was absolutely needed to wrench our people from the thrall of "the Bridge." Some have nobly responded. They have watched the destruction of home and business without flinching. They have seen the wreck of fortunes which had been painfully acquired through years of toil. They have themselves been treated as criminals, imprisoned, defamed, and still they are true to conscience. These are not to be pitied, they are to be envied! Like gold refined, they themselves will emerge incalculably nobler men, to become in turn the heralds of a brighter age. The rest, even the lowliest, those who have not responded to the Great Call, the

earth-bound souls, valuing gold more than character, and comfort more than justice, these have yet seen the vision of some better thing, and a voice within has insistently whispered, "that is the true goal." Even these cannot sink back to that level of earthliness on which once they lived. They have seen the heavenly vision, and it will haunt them with its beauty. Let us then be of those who "pass over the Bridge," fixing our gaze, and guiding our steps to "the unseen and the eternal" for that alone is worth while.

The Claims of Conscience

WHEN Thoreau wrote "I think that we should be men first and subjects afterward," and, "it is not desirable to cultivate a respect for the law, so much as for the right," he put in a claim for the authority of conscience which it would be well for every soul to heed. Conscience must be allowed freedom of action, or man becomes degenerate and a slave. If the laws of men trench upon the laws imposed by conscience, the laws of men must go.

This is a doctrine that Governments which rule by force and for their own benefit will never tolerate. "The Divine Right of Kings" is the stable claim of tyrants. Obedience, blind, implicit obedience, is the doctrine which is enforced by militarism and autocracy—conscience has no place with such.

It is the reverse of all this, the conviction that conscience is the voice of God, and that God is above all human government, which lay at the back of such great movements as the English Revolution under the Puritans, the sufferings of the Quakers, the Rebellion against Philip of Spain in the Netherlands, the Huguenot rising in France, and a great deal of the Socialism in Russia and elsewhere. To submit to the civil power in such cases would have been to have surrendered conscience, and to have become a slave. Byron's lines would apply to all such revolutionaries:

"No, he would rather homeless roam,
Where freedom and his God may lead
Than live the sleekest slave at home
That crouches to a conqueror's creed."

It is this conviction which has impelled us to adopt our present attitude to the civil power. Our sufferings are sufficient guarantee that we are not opposing lightly the government of the land. Our past history testifies to our natural loyalty and obedience to law. Until the present disaffection, the Transvaal prisoners have even title of nobility,

If it were over, they would see but little of us again. No portion of the community would be more loyal and reliable in supporting just laws. We cannot, however, be true to conscience and yet accept the Asiatic legislation of to-day. To be faithful to God we must resist the civil power. In accordance with this principle, we have adopted as our method the method of passive resistance, and this we stand. Since conscience is our guide, our reverence for conscience forbids our imposing suffering on others. We reject all brutal means of attaining our end. We rely on the soul force which is the handmaid of conscience, and on that only. True, we but feebly realise our dreams. The gold is not infrequently mixed with alloy. But on this our eyes are fixed, to this our feet are turned, and very wonderfully numbers of our people, upheld by the justice of our cause, have risked everything on this passive resistance which is so alien to human nature, and pursue that method still.

Surely men who are faithful to the call of conscience are more worthy of consideration from the State than those who act on lower principles. Cromwell's Ironsides were better men for their godly characters. When France turned out her Huguenots, she lost a strain of character which has enriched South Africa. The Puritan Fathers, who refused to subjugate conscience to the civil power, laid strong foundation for the Republic of America. Character is a national asset which is too often valued lightly. We are not disloyal to the State, we are but refusing to allow the State to demean itself by degrading us. In years to come, this great Asiatic struggle will be set down as a revolt which saved South Africa in spite of herself.

Stop-Gaps

Ex-PRESIDENT Roosevelt is shooting big game in British East Africa, and incidentally makes notes regarding the country through which his lust for slaughter leads him. *Scribner's Magazine* publishes some of the latter. "The coast regions of British East Africa," he writes, "are not suited for extensive white settlement; but the hinterland is, and there everything should be done to encourage such settlement. Non-white aliens should not be encouraged to settle where they come into rivalry with the whites (exception being made as regards certain particular individuals and certain particular occupations); but there are large regions in which it would be wise to settle immigrants from India, and there are many positions in other regions which it is to the advantage of everybody that the Indians should hold, because there is as yet no alien that sufficient

numbers of white men are willing to hold them, while the native blacks, although many of them do fairly well in unskilled labour, are not yet competent to do the higher tasks which now fall to the share of the Goanese, and Moslem and non-Moslem Indians." In these terms Mr. Roosevelt settles the Indian question in British East Africa. Some of our people should be allowed to reside in parts where they will come into contact with white people, should their occupations contribute to the prosperity and comfort of the white people. The rest should be relegated to those unproductive or fever-stricken wildernesses where white men are not yet prepared to live. The advancement of the Indian himself, his claim on the common rights of humanity, do not come within the horizon of Mr. Roosevelt. The white man is to occupy the salt places of the universe, the Indian is to be content with the hard. Above all, there must be no rivalry allowed. The white man cannot stand rivalry. He must be protected. In the struggle for existence, he must not be subjected to the painful test of Indian competition. Nature must not be allowed to ensure the survival of the fittest under her usual tests, because, in such unprotected conditions, it would not be the white man who would survive. It would be the Indian.

Surely this line of argument is the climax of absurdity! The white man can hold his own if he cares, but it must be by the power of work, and the loyalty of soul. The suggestion that the Indian should hold those parts of British East Africa where "there is as yet no sign that sufficient numbers of white men are willing to hold them," is a very naive suggestion. What, then, will happen when there are sufficient white men willing to hold those parts? Simply this, we imagine—a drastic law will be passed under which self-respecting Indians will find it impossible to live, and these willing white men will very willingly step into their shoes! It is "to the advantage of everybody," now, that Indians should break up the virgin soil, create trade, make paths in the desert, and generally do the rough and menial work. When the desert place is made to rejoice and blossom as the rose, then will come the turn of the "willing" white man. It reminds us of what the Barotsis say of the Baboons:—"When they are hunting and find a promising place, they throw one of their young ones into it, to see if there are no wasps or snakes. If the monkey child is bitten or stung, or attacked—if any misfortune happens to it—they leave it to its fate and take to their heels. If, on the contrary, it finds peace and abundance, they sweep down, chase it, and take its place." This is the way of Baboons. It might not be the way of Christians!

Mr. SHACKSNOVIS is a candidate for Municipal honours in the golden city. What Mr. Shacksnovis would do Whether he will reach his goal or not is still an open question, but there is not the least doubt whatever of his immediate admission to the honours of that goodly fellowship of Dickens' characters who from time to time are crowned in these pages. We hail him as a Vernonite of the first water! Mr. Shacksnovis possesses a suggestive name. It is just within the realms of possibility that this remarkable name indicates a somewhat remote, but nevertheless decided, Asiatic origin. Should this be true, it will to some extent account for his warm interest in the Asiatics of the Transvaal. Mr. Shacksnovis "opened his campaign," a few days ago with a meeting in the Rand Tattersall's Hall, and his Chairman, Mr. Manfred Nathan, painted his character in glowing colours. He said:—"In Municipal life, efficiency, economy and honesty of control, were prime requisites. Mr. Shacksnovis was the type of man calculated to secure and maintain those features and, therefore, he commended him to the meeting."

This was a good beginning. The audience saw before them a paragon of all the virtues, exuding goodwill and beneficence from every pore, and a storm of applause greeted Mr. Shacksnovis. Like a soul conscious of its own value and integrity, like, shall we say, the Hon. Samuel Slumkey of Slunkay Hall,—this candidate for Municipal honours did not repudiate the statements of his friend; he added a few strokes of his own to complete this beautiful picture. "If returned to the Council," he said, "he would do his best to exclude party politics from its debates. Nor was he aiming at representing the Jewish portion of the community. His policy was to advocate the interests of all sections irrespective of race or creed." Entrenched behind this large hearted sentiment, Mr. Shacksnovis then began to deal with those great subjects which may appear to take their rise from lowly objects, but which touch eventually the stars. He said "he wanted to do away with the pail system, that belonged to the stone age,"—a scientific reminder which showed him to be equally at home with history and geology. "He," further, "was of opinion that, as soon as possible, a good substantial swimming-bath should be built in the Fordsburg district." Evidently, he is a man who ardently desires to have a clean Johannesburg. His domestic affections were guaranteed by the remark that "year by year, there was a very great sacrifice of infant life." So that, really, he got on very nicely, and betrayed those touches of human nature, perhaps of human weakness, which "make the whole world kin." It was when he alluded to the "pail system policy," however, that his

innermost soul shone upon the audience, like altar lights through a cathedral window. "There was some work," he said, "he would not like to see Europeans doing, but he saw no reason why Europeans should not oust the Indian gardeners and coloured and native muleteers. He was glad that the town had taken on white apprentices, and he hoped that it would take more, if that was a true way of furthering the white labour policy." This was evidently said to prove clearly his first point, that "it was his policy to advocate the interests of all sections irrespective of race or creed," and the beautiful consistency of it fairly brought down the house! When the time arrived for questioning the candidate, this sentiment was brought into strong relief. "Councillor Walker asked whether Mr. Shacksnovis would consider it practicable to dismiss the coolie gardeners and employ white men in their places, even if it were shown that the change would cost the rate-payers £4,000 a year more. Mr. Shacksnovis said that he could, on the principle that the white man was of more value to the community than the coolie." This was evidently the climax of the meeting, and soon afterwards "a unanimous vote of confidence in Mr. Shacksnovis was carried by acclamation."

SPEAKING SERIOUSLY, WHAT A SHAME-

ful sort of thing this is? A man like this Oh, the Bitterness of it! can pose before a gathering of Johannesburg rate-payers, and pretend to be a liberal, unbiased soul, and yet deliver himself of such wicked sentiments, while the people applaud him. If Dickens had pictured that scene, it would have stood as a sort of companion picture beside "Squeers and Mike," a blot upon the escutcheon of humanity. What bitter feeling it betrays! What absolute "Vernonism!" The phrase of Mr. Shacksnovis, "oust the Indian," is fit to be framed beside that other historic phrase, "hunt these people out." And this is the man who is being supported by such well-known Councillors as McLewan, C. A. Lane and Wilfred Walker, as worthy of representing the interests of Johannesburg in the Municipal Chamber "irrespective of race or creed!" And what is it really which prompts such sentiments, and such applause? Nothing, we are convinced, but a mercenary motive. The ideas of justice, of the rights of humanity, of the love of God, have absolutely no standing room on such a platform. "Oust the Indian—kick the poor devil out—let him starve incontinently—but protect the white man, and give him the place." Is it a matter of British citizenship that should be taken into account? Then the Indian can claim precedence over many of the white friends of Mr. Shacksnovis. Is

it capacity for work? Then in parks and gardens and cemeteries the Indian is an acknowledged expert. Is it economy that economical Mr. Shacksnovis should regard? The change that he would advocate would add £4,000 per year to the burdens of Johannesburg. Is it character? We submit that the records of our Courts of Justice and the prisons of the Transvaal would more than substantiate our claim to consideration. No, with such men, it is none of these things—they are lighter than feathers in the balance. It is the pigment in the skin, and the money in the pocket that rule all. Oh, the bitterness of it! Under British rule—"tell it not in Gath, publish it not in the streets of Askelon; lest the daughters of the Philistines rejoice"—character, thrift, ability, British citizenship, are all nothing, against colour and money!

IT WOULD PROBABLY SURPRISE MR. SHACKSNOVIS to learn that anyone would think of including Indians in his phrase "all sections irrespective of race or creed." For him, and for a great many of his supporters, Indians do not count. A fact like this should open our eyes to one truth at least—that we have been content too long to accept any treatment which the ruling power has cared to accord us, and have, in this way, stultified ourselves; so that we are not reckoned as of any importance in the community. The present trouble, with its accompaniment of passive resistance, has come none too soon. We are beginning now to impress statesmen, both local and Imperial, with the fact that we, too, have character and weight. Slowly, perhaps, but certainly, other classes in the community, those whom the orator of Tattersall's Hall represents, will realise it too. Our people must be reckoned with. After all, there is a sense in which we have laid hold of the imagination of the white colonists. He respects us even now sufficiently to be afraid of our rivalry, and to refuse us fairplay. But that kind of respect has its roots in selfishness, cupidity and injustice, and is expressed in all that "Vernonism" means. What we need is to overcome those prejudices, and yet to be of weight in the community, to be all the more reckoned with because we prove that our work and character are indispensable in this growing state. We want to be reckoned with as friends not as foes, friends whose interests are bound up with the interests of the society in which we live, and who contribute too much to United South Africa to be ignored. This we can do. It will be painful up-hill work, but we can do it. And the pathway to that goal is to be what we want people to think we are. We have been too mercenary and too unprincipled as we have been.

Indians do not Count

us be noble with every attribute of self-respect, honesty, truth, and purity, and gradually even this profound prejudice will be overcome, and we shall be valued for what we are.

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

October 22.

Indian Immigration

The House resolved into Committee on the Indian Immigration Law Amendment Bill. On the clause dealing with a payment of a percentage on Indian estates of the value of £100, Mr. HULETT said he did not think this fair. On referring to the Death Duties Act he found that estates up to £100 were exempt, and he did not see why Indians should be differently dealt with.

The ATTORNEY GENERAL explained that Indians stood in a category of their own, owing to the difficulty in dealing with their estates.

Mr. CONNOLLY moved, that in the case of estates of less value than £50 no duty should be payable.

The ATTORNEY GENERAL showed that the trouble in winding up an Indian estate was as great whether the amount involved were £50 or £1,000, and he moved to alter the Bill so as to provide for a charge of not less than £2 on any estate less than £100.

Mr. KIRKMAN moved that the charge be not more than £2.

The MINISTER for RAILWAYS and HARBOURS thought the charge a perfectly reasonable one as it stood in the Bill. It was only fair to expect that work involved should be paid for. This was an administrative charge, and not one imposed under the Death Duties Act.

Mr. KIRKMAN withdrew his amendment. Mr. CONNOLLY's amendment was lost, and the clause passed without amendment. The Bill was reported through Committee without amendment.

On Monday THE ATTORNEY GENERAL moved the third reading of the Indian Immigration Law Amendment Bill.

The motion was carried, and the Bill read a third time.—*Natal Mercury.*

Equal Rights for All

At the Cape Anglican Synod Canon Mercer gave notice to move: That this Synod, while duly conscious of the benefits bestowed upon the people of this country in the direction of peace and concord under the new Constitution for the unification of the Colonies of South Africa, deploras the existence of the colour bar therein, and affirms that our object in view must be the provision of equal political rights for every civilised man in South Africa. He said that the British Government had been too mercenary and too unprincipled as we have been.

Interesting Appeal Case

Higher Education of Indians

At the Natal Supreme Court on Monday in the matter of *Ebrahim v. Colonial Government*, the Chief Justice said he had referred to the records, and had decided that ■ was better he should not sit in that case, because in connection with ■ was concerned one of the Regulations passed when he was Deputy-Governor, presiding at Executive Council.

The Chief Justice left the Court, and the case was heard before Mr. Justice Beaumont and Mr. Justice Dove Wilson.

Mr. F. S. Tatham, K.C., with Mr. Livingstone, appeared for the plaintiff, and Mr. T. F. Carter (Attorney-General), with Mr. Bird, appeared for the defendant.

Mr. F. S. Tatham, in opening, said that case raised a question of great importance and affected the welfare of a large number of subjects in the Colony. It is a question of the right of the Government to exclude from higher-grade Indian schools Indian lads who had attained the age of 14 years. The plaintiff was a minor, who was born in February, 1895. He was attending up to the close of last year, what was known as the Higher-Grade Indian School at Durban. In December 1908, the headmaster of the school intimated to him that he would not be allowed to return ■ the school after the commencement of the new term in February, 1909. At that time the plaintiff had not actually attained the age of 14, but they did not make a point of that. They challenged the right of the Government to exclude from Higher-Grade Indian Schools children over 14 years of age.

All the material allegations of the declaration were admitted in the plea.

The defendant Government relied upon a public notice which was said to have the force of law, and was called a Regulation issued under the provisions of the Education Act, 1894, for their right to exclude the plaintiff from the Higher-Grade Indian School. The question which would be raised was whether that Regulation was a Regulation within the powers conferred by the Act, whether, in short, the Governor-in-Council had a right to issue any regulation which would have the effect of denying to Indian boys the right of education after attaining a specified age.

A Boy's Evidence

S. Ebrahim, an Indian boy, was called as a witness, and he said he had been attending the Government Higher-Grade Indian School, Durban. He wished to remain at the school, but was not allowed.

The father of the boy was also called.

Mr. W. H. Bennett, Secretary of the Education Department, said the

Government Higher-Grade Indian school in Durban was a school supported out of Government funds, and partially by the fees of students. The school was open on February 1, 1899.

The Clerk to the Executive Council gave formal evidence of the issue of the regulation with regard to the age limit.

Mr. Tatham, K.C., then addressed the Court, and said the Education Act of 1894 dissolved the Council of Education erected by the law of 1877 and inferentially the Council erected by the Indian Education Law of 1873 was also dissolved.

The powers which had been vested in the two separate powers were, by the Act of 1894, thenceforward vested in the Governor-in-Council. The forward and enlightened policy of the Act of 1878 was continued by the new Act under which there should be no retrograde movement. In the first Act there was a distinction between the schools for the two classes of children, but the Act of 1894 swept away that distinction.

It was objected that the Regulation excluding Indian children was bad, because no authority was given to the Governor-in-Council to say that the education of any class of the community should cease ■ a specified age. Section 9 of the Act of 1894 expressly limited the control to the age of admission, not exclusion.

Sub-Section "D" of Section 9 would authorise the dismissal of a boy for bad conduct. Sub-section "G" gave the Governor powers ■ make rules and regulations for the better carrying out of the Act. The effect of the Regulation was that ■ was claimed the Governor-in-Council had the right to limit the Act in regard to Indian children. If so, there was the right ■ limit its application to European children. It was possible, if that Regulation was good, for a Minister, for a constitutional Governor acted on the advice of his Minister, to say who might be educated, up to what date his education shall extend, and, indeed, to legislate to an extent that could never have been dreamed of when the Act was placed on the Statute Book. He did not say that would be done, but it showed the length to which it would be possible to push the power if the contention of the Crown were right.

The Act of 1894

The distinction between the Indian and European Schools was swept away by the Act of 1894. The Crown, he contended, had a bad case when ■ restricted the education of Indians.

It was not permissible for a Minister to legislate, for it was really the legislation of a Minister. It was important that the powers should ■ strictly defined.

The argument was adjourned for luncheon at 1 p.m.

Upon resuming in the afternoon, Mr. Tatham argued that the Regulation was *ultra vires*, because it drew a

distinction between the schools for European children and those for Indian children. Also because it extended the provision of sub-section C, section 9 of the Act. Further, that the Regulation was unconstitutional because of the Proclamation of Queen Victoria in 1858 at the close of the Indian Mutiny. That Proclamation was given effect to by the Constitution Act, 1893, conferring responsible Government on Natal. The Governor himself could not, with Royal consent, assent to any Regulation to make distinctions between European and Indian children. It would have been impossible for Parliament to have legislated in the manner in which that Regulation purported to have legislated, and if Parliament had passed such measure, the Governor would not have had power to give it his assent, without reference to the King.

Mr. Tatham then quoted authorities as to the jurisdiction of the Court in the matter, and their power to test the Act of the Governor, or in this case, the Deputy Governor.

Perpetual Interdict Claimed

On the grounds revealed he claimed that the plaintiff was entitled to a perpetual interdict against the order preventing him attending one or other of the Indian schools of the Colony.

The Attorney-General (Mr. T. F. Carter) on the constitutional question, said it did not appear to be necessary to say anything. It was not before the Court. He called attention to the fact that the Regulation was not aimed at any particular section.

The Regulation applied to pupils attending Indian schools, whether those pupils were Indian or European. It seemed to be urged that once a pupil always a pupil, and once admitted to a school, a pupil was entitled to remain there as long as he lived.

There was no foundation to any suggestion that they were dealing differently with Indians than with the children of any other race. Three years ago the schools were infant creches, and it was essential that an age limit for admission should be made.

Mr. Justice Wilson: Was there any similar rule issued with regard to the Europeans?

Mr. Carter: Yes, my lord.

Mr. Tatham: I should like them to be produced.

After some further argument, Mr. Carter said he was referring to the nurseries, to the age of admission. He could not say there was any rule as to the limit of age for attendance.

Mr. Justice Beaumont said the point of class legislation raised by Mr. Tatham was a serious one. The Court might agree that that Regulation referred to Indians, and Indians alone. There was nothing on record to show it referred to any other people than Indians. It referred only to Indians,

it might be that the Governor in Council was doing by Rule what could not be done by the Legislature.

Mr. Carter said there was no prohibition of the boys going on in the ordinary way to the high schools in the Colony.

Mr. Justice Dove Wilson: Are coloured persons allowed to go to the high schools?

Mr. Carter said he understood there was no prohibition he could find in law about their going there. He protested against any suggestion that they had differentiated between the Indian and European, except to the distinct advantage of the Indian.

Beyond the age of fourteen it would not be desirable to have a mixed school.

Mr. Justice Dove Wilson asked if the higher grade Indian schools corresponded with the high school for Europeans?

Mr. Carter said at the primary schools there were none but Indian teachers; at the higher-grade schools there were European teachers.

In further reply to Mr. Justice Dove Wilson, Mr. Carter said when the scholars in the Indian schools reached the fourth standard they had to go to the higher-grade schools.

Mr. Carter's Contentions

Mr. Carter said the contention of the applicant was that once a scholar, a scholar for life. That would be a monstrous construction. No evidence of differential treatment had been offered by the plaintiff.

He deprecated any suggestion of differential treatment. There must be a power regulating and controlling the schools. There was nothing to warrant the statement that the Indians had been treated harshly as compared with the Europeans.

Mr. Tatham, replying, said the Government was not entitled to erect separate Indian schools as Indian schools, and apply to them special regulations. The schools were established, and the Indians went to them, but now it was proposed to put on them disabilities which did not apply to the other schools. It was urged that they had not proved that there was differentiation. He pointed out that the Regulation applied solely to the Indian, and was therefore *ultra vires*.

Mr. Justice Beaumont said the converse must also be true, and that any Regulation applying to the European schools alone must also be bad.

Mr. Tatham said the Act did not contemplate the erection of different schools for European and Indian scholars. It was ridiculous on the face of it to imagine that a boy of fourteen had got beyond a higher-grade school. It was the veriest make-believe to suggest that it was not class legislation aimed at the Indians.

Mr. Justice Dove Wilson: It struck me as legislation aimed at economy.

Continuing, Mr. Tatham said a boy of fourteen was entitled to remain at the school until he reached the standard for which the school was established, always excepting that the Court could put a reasonable construction on it, and exclude adults.

The Court rose at 4:20 p.m., judgment being reserved.—*Natal Witness*.

A Visit to Chai Chai

[SPECIAL TO INDIAN OPINION]

"Be on board not later than 10 o'clock," said the head clerk of the office of the Empreza Do Limpopo Abreu and Couto, just after I had booked to Chai Chai and was leaving the establishment belonging to the above Company. Ten minutes past the hour I arrived at the wharf, and, after spending some time vainly trying to find the *Lidador* (a small screw steamer of about 200 tons), I espied her funnel just peeping above the seaward side of a large cargo-steamer moored at the wharf. Crossing over the deck of the cargo boat with a Kafir following behind with my rugs, etc., I let myself down by a rope ladder on to the upper deck of the *Lidador*, my gladstone bag, rugs, etc., being handed over in due course. After some delay, we steamed out of the harbour and out to sea.

At about 11:30 a.m. next morning, we arrived near the mouth of the river and had to wait for about two hours for deep water. This bar has a reputation for being the roughest round the coast, but we passed between the two lines of foaming water with less pitching and tossing than when we were out at sea. It seemed as if we were going straight on to the beach of sand, when to my surprise, we suddenly came upon the mouth of a river, which had been hidden by a huge bill of sand, and, of course, prevented any one seeing the entrance. A few moments and we were on the Limpopo, in smooth waters; and were soon reminded that we were under the Portuguese flag by a flat-bottom double-storied river boat, machine guns being mounted on both decks and great paddle wheels fitted astern. We stopped here for a while, paying 100 reis (5d.) each for which we received a pink ticket bearing a reference to the Camara Municipal de Gaza. Chai Chai is situated about thirty miles up the river and the possibilities of great prosperity impresses itself on one as the wide expanse of river, with its loamy soil on either side and luxuriant growths are surveyed. Chai-Chai is caught light of fully an hour before we reach the landing-stage. Here a crowd was waiting to meet the steamer. Someone asks me if I am Mr. Isaac, and Mr. Rutunjee, the son of my host, Mr. Rustumjee

Kursayjee Bodnanyala introduces himself. I give him my letter of introduction from Mr. Ginwala of Lourenco Marques, and am asked to the house. Arrived at the residence of my host I have the pleasure of meeting Mr. Rustumjee Kursayjee who, after welcoming, soon places before me a cup of hot bush tea, with its delicate mint flavour which was very much appreciated. A little later Mr. Karayala of Transvaal Karawala & Co., joins us and we all sit down to supper, a meal that we all do full justice to, amid questions and answers on all sides. This being finished, I begged to be excused, feeling tired and sleepy, and retired to a room with a mosquito-proof net, which is a veritable haven of refuge from the attacks of these insects, which abound in great numbers. Next morning I made the acquaintance of different British Indians of the village, and dined with several of the residents, viz., Mr. Hirji Mulji, Mr. Karayala and Mr. Framrosh, Mr. Madhayjee and Morarjee. I also interviewed Mr. Esmalji Hajee Halimbhai, who was leaving next day for Delagoa and who kindly arranged for the use of his premises on Sunday afternoon, where we all met.

We had a splendid meeting. Mr. Ebrahim Bappo, manager of Messrs. Esmalji Hajee Halimbhai, welcoming, and Mr. Karayala translating, and as mention was made of the national aspect of the Passive Resistance movement in the Transvaal it could easily be observed that the fact of being a few thousand miles away from their motherland in a corner of Africa had not had the deplorable effect of putting financial considerations and potty views before the wider, grander ones of national honour and dignity. The meeting was crowded, and I was informed that the annals of Chai-Chai could not boast of such a well-attended meeting, even when local considerations were at stake. Mr. Rustumjee Kursayjee explained the reason and objects of the visit, and had the pleasure of addressing as attentive and intelligent an audience as one could wish for. The contrast between the conditions in the Transvaal and here was most marked, and I felt in duty bound to congratulate those present on the peacefully business-like air that surrounded the British Indians here—and the happy relations that existed between the Portuguese officials and themselves—long may it last! Several speakers followed and speedily an amount of about £50 was totalled; much amusing interest being caused by the spirit of friendly rivalry between the givers. I cannot close this brief description without expressing thanks to my host, Mr. Rustumjee Kursetjee, and his son Rutunjee, who spared no effort in helping the cause as well as attending to my personal comfort, and who showed an insight into the customs of the West that was surprising.

The Bombay Meeting

Vigorous Protests against the Treatment of British Indians in the Transvaal

Strong Resolutions and Speeches

The great public meeting convened by the leading citizens of Bombay to consider the question of the ill-treatment of Indians in the Transvaal and to appeal once again to His Majesty's Ministers and the British Parliament to do all in their power to put a stop to the continued injustice and ill-treatment of His Majesty's Indian subjects in the Transvaal, came off last evening (Sept. 23rd.) at the Town Hall, Bombay. Though the meeting was timed at 5 p.m., people had begun to arrive even at 3 o'clock and when the proceedings commenced, the spacious Hall was already packed to its utmost capacity, testifying, if any testimony was wanted by any one, to the intensity of indignation felt by all classes in the country at the sufferings of their brethren in the Transvaal. Almost all the leading Indian citizens of Bombay were present. Before the proceedings commenced a letter from Mr. Dadabhai Naoroji was read, in which he regretted his inability to be present at the great gathering, but he heartily sympathised with the objects for which it had been convened. Letters of a similar nature had also been received from Sir Adamjee Peerbhoy and Mr. K. B. Irani.

Sir Pherozeshah on Precedents

In opening the proceedings Sir Pherozeshah Mehta said that he was not the Sheriff of Bombay, still he thought they would hold that he was entitled to propose that Sir Currimbhoy Ibrahim be asked to take the chair on this occasion. He had said that he was not the Sheriff of Bombay, but even, if he was, he ventured to tell them that there were precedents there to justify the Sheriff to convene a meeting of the character of this meeting. In Bombay there existed several such precedents, but he would remind them of one precedent. It was in connection with the public meeting, convened on the retirement of Lord Ripon. That meeting was convened by Mr. David Watson, who was then the Sheriff of Bombay. He looked up the requisition. He found that it was signed by Indian citizens of Bombay and not a single name of a European was among the signatories. (1) Looking up the requisition, he felt himself bound to convene the meeting. That was a meeting of the Indian citizens of Bombay. The political excitement at the time, they would remember, was immense and the meeting in connection with Lord Ripon was a political meeting, the largest and the most enthusiastic meeting ever assembled in the Hall. So that unofficial as the meeting was, the Sheriff had, in the interest of justice, felt himself bound to convene

the meeting. He begged to remind the audience of only one thing, namely, that the Sheriff did not preside at this meeting. Having convened the meeting he had only to ask them to elect their Chairman.

Mr. Bomanji D. Petit having seconded the proposition which was carried by acclamation, Sir Currimbhoy took the chair.

Chairman's Speech

Mr. Mahomedbhoy Currimbhoy Ibrahim addressing the meeting on behalf of his father, the Chairman, said:—Gentlemen, I am thankful to you for giving me this privilege, though I feel you might have chosen some one in many ways more fitted for the task. You are aware of the circumstances under which the meeting called by the Sheriff on the 31st August last, was cancelled. The abrupt cancellation called forth a display of feeling which has happily been allayed by the Press Communique in which the Government have, with a candour and promptitude which deserve our acknowledgment, expressed their regret for the inconvenience caused to the public. Nothing more need be said therefore on that point. As regards the larger questions of the Sheriff's position and duties with which the communique deals, I am not sure that the Government view is correct. I believe that there are precedents, which conflict with the Government view.

I am glad, gentlemen, that on the question which has brought us here together this evening, all the communities in India are of one mind, just as in South Africa itself all our countrymen have felt and acted and suffered together as Indians without distinction. We are met together for the purpose of considering the question of the treatment of our Indian brethren in the Transvaal and of voicing the feeling which is prevalent throughout the country in regard to it. The resolutions which will be submitted to you fully express the feeling. I need not take up your time with details. That will be done by gentlemen who know the question intimately, and particularly by our friend, Mr. Polak, who comes from the spot and to whom, I am sure, you will all like me to convey the cordial acknowledgments of the citizens of Bombay for his admirable devotion to our cause. It would be strange if even in South Africa itself some Englishmen and Scotchmen and Irishmen were not found sympathising with us in a matter where justice and right are so wholly on our side. I know that there are many such in India. We all know that the Government of India have all along spoken to His Majesty's Ministers strenuously on our behalf. We know also, gentlemen, that His Majesty's Ministers themselves have repeatedly acknowledged the harshness and injustice of the policy of the Colonial Government towards British

Indians. The present Secretary of State, soon after he became His Majesty's Minister for India said in reply to the deputation which then waited upon him that "the British Government could not get away from the fact that a bar sinister was placed in some British Colonies upon many millions of the King's subjects," and he added that people in India would ask whether it was not want of will rather than want of power which led the British Government to stay its hand when it should be raised in defence of the great governing principles which responsible administrations seldom cared to be reminded of. That bar sinister, gentlemen, still continues; and that question to which Lord Morley referred still puzzles us in ever-increasing force. Our countrymen have suffered much and struggled long in South Africa. They have sacrificed everything, property and wealth, family ties and personal liberty, and what has struck me very forcibly is that so much suffering has been accompanied by such perfect loyalty to British Rule. This loyalty is surely worth preserving. Gentlemen, we owe it not only to ourselves and our countrymen in South Africa but we owe it also to our Government, that there should be no mistake as to the strong and deep feeling that exists universally among all classes in India on the question of the treatment of His Majesty's Indian subjects in His Majesty's Colonies. It is to give voice to that feeling that we have met here to-day and I have no doubt that the citizens of Bombay will do their duty as they have always done with the good sense, moderation and dignity which have hitherto given to Bombay's opinion no inconsiderable claim on the attention of our rulers.

The Hon. Mr. Gokhale

The Hon'ble Mr. G. K. Gokhale then moved the first resolution, namely:—

(a) That the citizens of Bombay in public meeting assembled respectfully appeal once again to His Majesty's Ministers and the British Parliament to do all in their power, at this crucial moment in the history of South Africa, to prevent the continued injustice and ill-treatment of His Majesty's Indian subjects in the Transvaal, arising out of the combined operation of the Registration Act and Immigration Restriction Act in that Colony, which violate the Sovereign's gracious pledge to place Indians on a legal equality with the other subjects of the British Crown, and which have produced a profound sense of wrong and universal indignation among all classes and creeds in India.

(b) That pending the satisfactory settlement of all questions affecting Indians in South Africa, this meeting respectfully requests the Government of India to take steps to stop all further recruitment of Indian labour for South Africa.

After giving the history of the struggle, with the details of which our readers are now perfectly familiar, Mr. Gokhale remarked:—Those who will speak to the second resolution will tell you what dreadful hardships and sufferings have been endured by the passive resisters for the cause. Briefly 2,500 sentences, mostly of hard labour, have been inflicted on them. About a thousand persons have been absolutely ruined and a thousand more have left the Colony. The struggle, however, has continued unabated to the present day.

Gentlemen, I have so far given you briefly the principal facts of the struggle. The first thing we have got to realize in this matter is that Mr. Gandhi and our other countrymen in the Transvaal are fighting not for themselves but for the honour and the future interests of our motherland. So far as they themselves were concerned they had satisfied the requirements of the situation by registering themselves voluntarily. But the whole battle has raged round the repeal of the Asiatic Law Amendment Act, and they have insisted on this repeal so that an invidious piece of legislation, insulting in its character to the people of this country, should be removed from the statute-book of a British Colony. As a practical man, Mr. Gandhi is prepared to agree that there should be no unrestricted immigration of Indians into the Colony, that Government there should in its discretion be permitted to restrict such immigration in practice. But he wants them to effect this under the operation of the Immigration Restriction Act which is perfectly general in its application to all nationalities and which does not cast any reflection on any of His Majesty's subjects such as the Indian community. Then Mr. Gandhi's struggle is for the furtherance of the future interests of our motherland. For better, for worse this country is now included in the British Empire, and our progress must be towards complete equality with our English and other fellow subjects in that Empire. Here again as practical men, we are prepared to recognise that the attainment of such equality and the obliteration of race distinctions which it involves can be but a slow affair. But we have a right to insist that the movement must be in the direction of a steady removal of these distinctions which are numerous enough in all conscience and not towards adding further to them. In fighting for the principles that no humiliating disabilities shall be imposed by the statute-book of a British Colony on Indians as Indians, Mr. Gandhi is fighting for the assertion of our claim to that equality which our hopes for the future are bound up. Gentlemen, I have heard it said by some friends, mainly Englishmen, that though they originally sympathised with the Indians in this struggle, Mr. Gandhi's resort to passive resist-

ance involving as it does defiance of the laws of the Colony has alienated their sympathies. Now I do not in the first place think that this is quite a fact. For we see the committee in England, presided over by Lord Amphil, backing up the passive resisters as strongly and cordially as ever. Again, even if a few Englishmen have grown cold in their sympathies, I am sure not one of us here feels anything but the highest admiration for the manner in which this struggle has been carried on by our side. I think, and I say this deliberately, that in the circumstances of the Transvaal, passive resistance such as that organized by Mr. Gandhi, is not only legitimate, but is a duty resting on all self-respecting persons. What is this passive resistance? Passive resistance to an unjust law or an oppressive measure is a refusal to acquiesce in that law or measure and a readiness to suffer the penalty instead which may be prescribed as an alternative. If we strongly and clearly and conscientiously feel the grave injustice of a law, and there is no other way to obtain redress, I think refusal to acquiesce in it taking the consequence of such refusal is the only course left to those who place conscience and self-respect above their material or immediate interests.

A Great Moral Force

Look at the splendid manner in which the whole movement has been managed. Hindus, Mahomedans, Parsis, all held together as one man forgetting their usual differences and suffering with wonderful self-restraint—surely a man who can achieve this, must represent a great moral force, and must not be lightly judged. Again look at the fact that though the struggle has gone on in an acute form all these months, not even the worst opponent of Mr. Gandhi has suggested the least suspicion about his loyalty or his general attitude towards the British Government. No, gentlemen, I am sure, we all think that Mr. Gandhi is perfectly justified in resorting to passive resistance when all other means of redress failed. I am sure if any of us had been in the Transvaal during these days we should have been proud to range ourselves under Mr. Gandhi's banner and work with him in the cause.

Ladies and gentlemen, the resolution says that we again appeal to the Imperial Government and the Imperial Parliament to use their influence on our behalf at this crucial moment in the history of South Africa and thereby close this bitter question in a satisfactory manner. The present is an important moment because the four colonies of South Africa have just been united into a federation. Surely, we trust, it is not too much to hope that at such a moment the Colonial authorities themselves must be anxious to wipe all unpleasant and controversial, if possible off the slate. It is often said and it is no doubt

largely true that the Imperial Government, whatever its sympathies, cannot coerce self-governing Colonies into particular courses of action.

Duty of Imperial Government

But the Imperial Government owes a duty to other subjects besides these white residents of self-governing Colonies and, moreover, even if there may be no coercion there are numerous ways of making private representations which may prove more or less effective. For instance, South Africa is sure to want something from the Imperial Government sooner or later. That would be an opportunity for the Imperial Government to bring pressure to bear upon the Union to secure justice to us. I fear the Imperial Government does not quite realise the bitter intensity with which the people of India feel and resent the treatment meted out to their countrymen in the Transvaal. If they did this, I do think that some way would be found out of the present difficulty satisfactory to both sides. After all it is only a modest demand which the Indians are making and it is difficult to believe that the Imperial Government can do nothing in the matter.

But, gentlemen, this resolution does not merely confine itself to an appeal to the Imperial Government. It also appeals to the Government of India whose sympathies with us in this matter are well known. The four Colonies of South Africa are now united and they are jointly responsible for any further legislations in matters affecting Indians. Now from the Indian standpoint Natal is the valuable point of the Union, and we call upon the Government of India to strike at this point; for if ever retaliation is justified, it is justified in this case. Natal needs Indian labour—it imported about 8,000 indentured Indian labourers in 1905; 11,600 in 1906; over 6,000 in 1907; and over 3,000 last year. The recruitment takes place in this country under the authority of the Government of India, and by simply withdrawing this authority the Government of India can stop this indenture of Indian labour to Natal. The Government can very well say to South Africa as Lord Curzon said in the Transvaal five years ago, you must treat free Indians throughout South Africa in a reasonable and satisfactory manner. Otherwise we will not help you any more with Indian labour. We respectfully call upon the Government of India to take up this attitude, not only for the sake of the Indians in the Transvaal but also for the Indians in Natal itself. For it is known that Natal treats Indians in that Colony disgracefully. The condition of our indentured labourers there is not far removed from that of slavery. Indian traders are harassed in numberless ways. There is no provision whatever for the education of the children of free Indians beyond the primary stage, and not even for the primary educa-

tion for the children of indentured labourers. And there are several other grievances of a similar nature. Last year Natal tried to pass two laws, one withdrawing the Municipal franchise from the Indians, which they at present enjoy and the other intended to eliminate the whole free Indian element from the colony in the course of ten years. Fortunately both these laws were disallowed by the Imperial Government. Natal really deserves no consideration at our hands and I earnestly trust that the Government of India will show no such consideration.

Root of the Trouble

One word more and I have done. The root of our present troubles in the colonies really lies in the fact that our status is not what it should be in our own country. Men who have no satisfactory status in their own land, cannot expect to have a satisfactory status elsewhere. Our struggle for absolute equality with Englishmen in the Empire must therefore be mainly carried on in India itself. Then again we must remember that it is bound to be a long and weary struggle. It will require again sacrifices and sufferings such as those of our Transvaal brethren, and will bring us repeated failures before we achieve final success. But suffering or no suffering failure or success, we owe it to our motherland to carry on this struggle with stout hearts and full faith in the justice of our cause. And I for one have no doubt in my mind about the ultimate issue.

Mr. Jaffer Rahimtulla in seconding the proposition said that the treatment of Indians in Transvaal violated the laws of humanity, of civilization and of co-partnership and denied the higher claims of gratitude.

Mr. Jehangir B. Petit supported the resolution. After stating the demands of Indians he said:—

Who can deny the justice of this claim; and what Indian is there worthy of the name who will not resent this shameful humiliation sought to be imposed upon his country? Then, in short, what the Indians in the Transvaal want is the removal of the colour bar. They have no objection to the Transvaal authorities raising the education or any other test they like, as high as possible and admit only such as satisfy the test, thereby indirectly restricting the flooding of their Colony by Asiatics, which they dread so much. It does not matter if under these rigorous tests, not one Indian can enter the Transvaal; but they insist and justly maintain that the doors of any country under the King's flag shall not be closed against our countrymen as free British citizens, solely because we happen to be Asiatics or because the colour of our skins happens to be what it is.

The only Interpretation

Ladies and gentlemen, the proverbial patience with which the people of this country bear their sufferings, however keen they may be, is too often misunderstood. Because India does not shout, it is imagined that India does not feel. But they are visionaries who cannot perceive the significance of the new spirit of Nationalism that pulsates throughout the country. There are none so blind as those who will not see! The request to the Government of India as embodied in the concluding portion of the resolution will show all those who have eyes to see, that India is determined not to stand this humiliation. This resolution must carry its own commentary; and for the sake of England, we hope, that those who are in power will understand the true meaning of this move. The continuance of the colour bar must inevitably produce a most harmful and dangerous effect upon the minds of the people of this vast country. This action can be open only to two interpretations; either, that England does not care for India and her interests or that England is too weak to compel a self-governing Colony to legislate in such a manner as not to involve a deliberate infringement of the fundamental principles of the British constitution. In either case the effect must be of a most deplorable character; and such as may ultimately, if allowed to continue, even affect the loyalty of this country. With these words, I support the proposition.

Mr. Hussein Tyebji and Mr. Omar Haji Amod Johari (of Transvaal) further supported the proposition which was carried unanimously.

To be Continued.

The Viceroy's Acknowledgment

We have received the following copy of a letter for publication:—

Viceregal Lodge,

Simla,

9th September, 1909.

Dear Sir,

I have to acknowledge the receipt of your letter of 13th ultimo forwarding a pamphlet containing a short statement of the grievances of the British Indians in Natal and am directed to inform you that the matter will receive H. E. the Viceroy's consideration in the Commerce and Industry Department, to whom it has been transferred.

Yours faithfully,

(Sgd) J. R. DONLD SMITH,

Lieutenant Colonel,

Private Secretary to the Viceroy.

ARTHUR CADIE, Esq.,

Dividing the Sheep from the Goats

Grahamstown Indians' Protest

The following letter appears in *The Journal* (Grahamstown):—

Sir,—On behalf of the British Indian Association in Grahamstown, we beg that you will allow us to protest in the most emphatic manner against the recent resolution of the Town Council. According to this resolution, we must in the future be put among the Natives, and made to keep away from the other purchasers. What is the reason of this? Have there been any complaints as to our behaviour on the market, or does the new by-law simply arise from the personal prejudice of one or two people?

In every other town in this Colony the British Indians have the equal right to keep near the tables and see what they are going to buy; but here, in the future, we shall not be able to see what we are bidding for, if the new by-law is enforced. This is a most serious thing for us, both as British subjects and as large purchasers of market produce. If the Town Council of Grahamstown wants to drive away some of the best customers from the market this is one way to do it. Can anyone show that natives have ever bought stuff on anything like the large scale that we do? We do a large business for the benefit of all, especially the producers, and why should civilised traders be classed amongst the natives? It is simply injustice and prejudice, and we protest against it, and ask the public whether the Council is acting in the public interest.

Yours faithfully,

V. A. DOSS,

Secretary for the British Indian Association.

Chinese as Eating-House Keepers

Krugersdorp, 15th October.

Mr. Papentus heard an appeal by K. T. Emmanuel, Ah Chai, and T. Davis from the decision of the Roodepoort Town Council, who refused the transfer of an eating-house licence to K. T. Emmanuel and Ah Chai on August 28. Mr. McWilliam, instructed by Mr. Malraison, appeared for appellants, and Mr. Roos for respondents. The grounds for the refusal of the transfer were that it would be contrary to public interest to allow Chinamen to have such licences. After argument the Court upheld the appeal and directed the Council to grant appellants a transfer of licence. —*Rand Daily Mail*.

INDIAN MAIL: The *Umanga* sails for Bombay on the 11th November.

Tolstoy's Letter

How his Secretary was Arrested

True Passive Resistance

On the 18th August emissaries of the Russian Government went to Tolstoy's house and there arrested his secretary, N. N. Gooseff, on the charge of distributing revolutionary literature. Below we give extracts from a long letter the Count immediately wrote to the *Retch* on the subject, published in the *Daily News*:

All of us have heard and read of thousands and thousands of similar orders and of their being similarly executed; but when they affect those who are very near to us, and are carried out under our own eyes, they come home to us with especially striking force. And thus it was that I was especially struck by what happened to Gooseff. I was struck with the incongruity between the personality of Gooseff and the cruelty of the measures adopted against him, and I was struck by the obvious injustice of the pleas advanced in favour of their application; but most of all was I struck by their ineptitude, not only in regard to Gooseff, but still more in regard to myself; for it was really against me that these measures were being taken.

When I said "Good-bye" to Gooseff I burst into tears. But this was not out of pity for him and for his fate. I could not pity him, because I knew that he lived that spiritual life by means of which a man will safeguard his true welfare in the face of all external circumstance. I cried because I was overcome when I saw the strength and the firmness, amounting to joy, with which he met the thing that had happened to him.

And it is this man, kind, soft-hearted, upright, the enemy of all violence, who desired only to serve each and all, and asked nothing for himself; it is this man whom they seize in the night, whom they lock into a typhus infected prison, and whom they will banish to some spot which is known to those who banish him only, because they suppose it to be the worst place in which a man can live.

Turning to the charge on which Gooseff was arrested, Tolstoy says:

Now, my books may seem to some people bad and disagreeable, but in no case whatever can they be called revolutionary. The reason is that in them every kind of revolutionary activity is abjured in the most definite fashion; and, as a consequence of this, these books are always condemned and made fun of by all the revolutionary organs.

And therefore the accusation made against Gooseff, that he distributed revolutionary books, is not only not true, but entirely lacks anything which bears any resemblance to a foundation.

So much for the ineptitude and the cruelty as they affect Gooseff.

But the ineptitude of this method, in so far as it concerns me, is still more striking. The whole matter is really just this, that numbered amongst all the other mischievous elements which it is necessary to suppress there exists Tolstoy, with his fool's teaching of a Christianity of some sort invented by himself, and with his stupid doctrine of non-resistance. All of it, of course, is mere babbling, and no serious meaning can be attached to it; but it confuses people by its interpretation of the saying "Do not kill," and by other kinds of reasoning, such as that private property in land is unlawful, and so forth. And therefore, at whatever cost, this kind of thing must be stopped. The simplest way would be to bring Tolstoy to trial, and then, still according to those special articles which guide us in our present doings, to put him into prison for five years or so, for he would then die there, and would cease to worry us. This would certainly be the most convenient method to adopt. But abroad there are some people who do not know the emptiness of his teaching as we do, and who invest him with some importance, and to imprison him as we imprison Gooseff at Krapivna would thus be impolitic, notwithstanding. The only thing we can do, and we intend to do it assiduously and steadfastly, is to injure all those who are near to him and to cause them unpleasantness. If we cannot bite, we can scratch, and anyhow we will compel him to hold his tongue.

It is on these lines that those who banish Tchertkoff and exile Gooseff must argue, because their aim in banishing Tchertkoff and exiling Gooseff cannot be to transfer the harm wrought by Tchertkoff from the Government of Toula to that of Moscow, or the harm wrought by Gooseff in the Krapivna district to the district of Tcherdin; their aim can be none other than this—to diminish or entirely destroy the harm wrought by Tolstoy.

This is why the fatuity of the measures which they have taken is especially striking in relation to myself. These measures are absurd, in the first place because, however others may regard my opinions, I myself consider them to be both true and essential; and, what is more, I attach no meaning to my life except as it enables me to give them expression; and therefore, as I have already declared, I shall continue to express them as long as I live; nor will parting Tchertkoff and Gooseff from me be of the least avail in changing the course of my activities. Just as I have been giving and sending my books to those who wished for them by the agency of Gooseff (for which he has been held culpable), so I shall now go on giving and sending them by the help of other people, some of whom offer me their services

in this matter. Or if they dispatch all these people to Tcherdin or elsewhere, I shall myself send and give them to those who express a wish to have them. I can no more refrain from giving and sending books to those who want them than I can refrain from answering by word of mouth those persons who ask me questions about what I know.

All this I have written in reference to Gooseff and to myself, but the matter which has evoked this statement of mine has yet another and more important aspect, which does not relate to me or to Gooseff, but to the spiritual condition of those who do such deeds as are now being done in Gooseff's case. All of us know what has been going on during these last years, and what is continuing at the present time in Russia. It is all terrible, and one does not wish to speak of it. One is filled with pity for all who have perished and are perishing, for those driven to exasperation in exile and in prison, for those dying on the scaffold in bitterness of spirit and with hatred in their hearts; yes, but one cannot help pitying also those unfortunate individuals who do these deeds, and most of all those who order them to be done. However much these people may persuade themselves that they are acting for the general good; however much they may gain approval and praise for their actions from others such as they; however much they may try to befuddle themselves with all sorts of cares and amusements—they are still human beings. Yes, and for the most part kindly human beings, who feel and know in the depths of their hearts that they are doing amiss, and that by such deeds they are destroying what is of more importance than all else in the world, viz., their own souls, and are slamming behind them the door through which leads the way to all the real and best delights of existence.

It is to these people that I make appeal upon the occasion of the incident that has just happened, trivial as it really is to Gooseff and to myself. I would say to them, "Bethink you of yourselves and of your lives. Consider what it is for which you squander the spiritual powers that God has given you. Look into your own souls, and have pity on yourselves."

LEO TOLSTOY.

6th of August, 1909

(Translated from the Russian by John C. Miller.)

HINDUS AND TERRITORIALS. Some comment has been caused, says a S. A. A. Press agency cable to the *London*, by the fact that a number of Hindus studying at Birmingham University have been refused permission to attend parades of the Territorial Officers' Training Corps formed in connection with the University.

Correspondence

Indians in South Africa

The Editor *INDIAN OPINION*

Sir,—In your admirably written article entitled "A Weapon for the Indian Government," which appeared in your issue of the 23rd inst., it is written that "Natal means to use India to the full extent, whilst refusing to give anything in return. Give us your young, healthy men, says Natal to India, and when we have sucked their very life's blood from them, you may have them back again; we will not tolerate them even to eke out a miserable pittance in our fair land." This is probably the strongest indictment ever levelled at a British community of European origin claiming to be just and humane, yet, verily, it is true in fact, to our shame, as members of the glorious British Empire. We use up the cheap manual labour of Indian immigrants, yet we deny them their children higher education! Is our civilisation cynical barbarism; our Christianity a myth? The whole sordid story is one of exploiting a subject-race for gain, for material benefit, for social advancement forgetful that God will eventually level us down to the humblest workman, not for a year or decade, but throughout time. "He exalteth the lowly and meek." Out of our lips the words of the Psalmist are sung, yet we dare, as mere atoms in the universe, to oppress the lowly and meek by our every day acts and deeds. Who is to blame? Emphatically India and Indians are primarily to blame for tolerating the moral degradation of their sons and daughters. Natalians go to the cheapest market for their labour, and they find it in India. The bees collect the honey, the hives are robbed and the bees are left with the alternative of going back whence they came or remaining as casual dependents on others, mere unwelcome guests. The hour has come for India to assert her self-respect by forbidding the further emigration to Natal of her children.

The moment has arrived for resident Indians in South Africa to demand their rights vouchsafed to them by the late Queen Victoria. Is General Smuts superior to an Empire of four hundred millions of loyal subjects of the Emperor Edward that he should be permitted to treat Imperial British obligations with contempt? No. The Indian community in South Africa does not desire unrestricted Indian immigration which would destroy the standard of European wages and living throughout South Africa. Their argument is that their forbears were brought over to work in Natal and that they have made South Africa their home and have largely assimilated the customs and habits of the white race. They are entitled to exercise the provincial franchise in Natal on terms of

absolute equality with the white race, and if this be denied to Natal-born Indians, the Crown has the right to insist upon the removal of any restriction in Natal. No European worthy of the traditions of his race would advocate the uncontrolled influx of Indians into temperate zones suited to the employment of European labour. Such would assuredly prove calamitous, by violently disturbing settled economic conditions. But there can be no valid argument advanced against the political assimilation by 200,000 white voters in the Union of some 30,000 Natal-born Indians. Our problems in tropical Africa are gradually appearing on the African horizon, and it is to the colonial-born Indian that statesmen look for that leaven which will stimulate European enterprise in the tropic wastes. The colour of the outer wrapping of the human body does exert an influence in the councils of governing nations to-day, but this disadvantage shared by Indians may possibly only be a phase of that divine disciplinary course ordained by God, to stimulate Indians in their struggle for the ideal nearest the heart of all men, namely, equality based upon nobility of character and true patriotism.

DANIEL GROVE.

Durban, Oct. 26th.

The Diet-Scale

The following is the report prepared at the request of the British Indian Association of Dr. J. Van Niekerk M.B., on the Diet-Scale at present in force for Indian prisoners in the Transvaal Gaols:—

"At your request, I have gone into the matter of the diet for the Indian prisoners in the gaols of the Transvaal. I am of opinion that the diet is not only unsuitable, but also inadequate to sustain an Indian in health; the quantity of food is not sufficient to keep up the normal state of health of prisoners who have been sentenced to hard labour.

"The Indian is not a meat-eater, his diet being almost wholly a vegetable one. I would therefore suggest that he be supplied with fresh vegetables daily to prevent scurvy and other allied diseases. I am further of opinion that rice ought to be substituted for mealies, and a more liberal supply of ghee issued daily, as fat is very important in a diet-scale of this nature.

"The quantity of food required for prisoners on hard labour does not only depend on the amount supplied, but also the class of food which can be digested; if the diet is unsuitable, naturally the man does not get the full benefit of it. It is well-known that the Indian is not as strong as the Kaffir constitutionally, he cannot stand the same amount of hard labour; therefore the Indian diet ought not to

be drawn up on the same basis as the Kaffir diet, but more on the basis of an European."

Answer to Correspondent

"BILUSSMASOOR." Your letter relating to Nagappan is not calculated to do credit either to yourself or to the cause of passive resistance, so we refrain from publishing.—Ed. I.O.

Facts and Comments.

PRISON MATTERS. Mr. Ismail Essack, of Roodepoort, was on Monday last released from Volksrust Prison, on the completion of his term of six weeks' imprisonment. Messrs. Sorabji Shapurji, S. B. Medh, and H. J. Joshi were deported to Natal on the evening of the 22nd inst. The first two gentlemen returned immediately, were arrested at the Volksrust Border, and were on Monday last sentenced to six months' rigorous as prohibited immigrants.

NATIVES UNDER UNION. London, Oct. 21.—Mr. Tongo Jabavu, editor of the South African native paper *Izuma*, lectured at the Reform Club to night on the position of the natives under Union. He declared that while the colour bar remained the country would be more the enemy than the friend of the native, and urged that an agitation for its removal should be started immediately. He advocated manhood and womanhood suffrage for the whites in Cape Colony, which, he said, would prevent native dominance if the natives were given the franchise.—S.A.A.P.A.

BUSINESS ANNOUNCEMENT. Owing to the temporary absence of several of our staff, we have decided to close the Durban Office for the time being. We would therefore request that our friends would kindly forward their orders for printing and other communications relating to *INDIAN OPINION* direct to Phoenix. Where a personal interview is necessary, our representative will call round on appointment.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The World a Bridge	467
The Claims of Conscience	467
Stop-Gaps	468
What Mr. Shacksovia would do	468
Oh, the Bitterness of it!	469
Indians do not Count	469
OTHER ARTICLES:—	
Natal Parliament	469
Equal Rights for All	469
Interesting Appeal Case	470
A Visit to Chat Chai	471
The Bombay Meeting	472
The Viceroy's Acknowledgment	474
Invading the Sheep from the Goats	474
Chinese as Eating-House Keepers	474
To-day's Letter	475
The Diet-Scale	476
Answer to Correspondent	476
Facts and Comments	476
CORRESPONDENCE:—	
Indians in South Africa	476

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ક.

ફ્રીનીક્સ, શનિવાર, તારીખ ૩૦મી આગસ્ટ ૧૯૦૯.

અંક ૪૪.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ખ્રિસ્તો-તા. ૩૦મી અગસ્ટ, તા. ૩૦
પ મી નવેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.
હિંદુ-આશો વદ ૨ થી આશો વદ ૮
સુધી. સંવત ૧૯૧૫.
મુસલમાન-તા. ૧૪મી સવાલથી ત ૨૦મી
સવાલ સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખ્રિસ્તી તારીખ.	હિંદુ તિથી.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી શબ્દ.	સુર્યોદય ક. મી. ક. મી.	ચંદ્ર અસ્ત.
શનિ	૩૦	૨	૧૪	૧૮	૫ ૧ ૧૨૪	
રવિ	૩૧	૩	૧૫	૧૯	૫ ૫ ૧૫	
સોમ	૧	૪	૧૬	૨૦	૫ ૪ ૧૫	
મંગ	૨	૫	૧૭	૨૧	૫ ૩ ૧૬	
બુધ	૩	૬	૧૮	૨૨	૫ ૨ ૧૭	
ગુરુ	૪	૭	૧૯	૨૩	૫ ૨ ૧૮	
શુક્ર	૫	૮	૨૦	૨૪	૫ ૧ ૧૮	

અનુક્રમિકા.

મુખ્યની છેલ્લી મીટીંગ ...	૧૮૫
એશિયાટીક ખામી ...	"
એનારરીટ કેસ ...	૧૮૬
બાળકોના જન્મની નોંધ ...	"
એક બુધની બનાવ ...	"
એક જવાબ ...	"
લંડન ...	૧૮૭
અંગ્રેજ કેપ્ટેનની મુસાફરી ...	૧૮૮
દરબન ઇન્ડિઅન રોસામરી ...	૧૮૯
નાતાલમાં દુકાનના કાલક ...	"
અખબારે-આલમ ...	"
બેદાનસબરમ ખબરપત્ર ...	૧૯૧
પ્રેસના કામકાજને લગતું ...	"
આહુ વરતમાન ...	"
નીશાબાર કત્યામહી મટિ કુંડ ...	"
મુખ્યમાં છેલ્લી જમી મીટીંગ ...	૧૯૨
ચરમા પત્ર ...	૧૯૩
રૂઝીમરમાં તકલીફ ...	"
પરચુરણ ચરમા ...	"
તાર સમાચાર ...	૧૯૪
મત્યામહ વિષે ...	"
બેરા ...	૧૯૬
નાદારી કારની નોટીસો લીચેર ...	"
દરબનમાં નીકાલખાનનો જલસો ...	"
પરચુરણ ખબરો ...	૭૦૦
પ્રાચુરસ માપકેટ ...	"
શાહી બબરમાન ...	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

શનિવાર, તા ૩૦મી આગસ્ટ, ૧૯૦૯

મુખ્યની છેલ્લી મીટીંગ

આ અઠવાડીએ મુખ્યમાં મળેલી મીટીંગ મનો દેવાત્ર અમે આપી શરીએ છીએ. 'ઇ ઓ.' મટે ખાસ રીપોર્ટ મળી શકે તે પહેલાં મુખ્યના રોજ દા આપમાં ધણે ઝાંખો દેવાત્ર અમે જોઈએ છીએ. તે ઉપરની પુક કરીને આપના ખતાં પશુ તે આગના અકમાં કેટલાંક પનાં રોડે છે. અમને ખતરી છે કે દરંસવાલના તેમજ આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદી તે ઉત્કંઠાની લામણીથી વાંચશે ગુજરાતીઓને મુખ્યની મીટીંગ વિશે જાણવા ખાસ અતુરતા દેવી જોઈએ. તેમાં હોદુ મુસલમાન, પારસી, ગુજરાતી, દક્ષિણી એમ જુલજુલ ધર્મ અને દરેક વિભાગ ના લોકોની હાજરી આપણે જોઈએ છીએ. હાજર થનારાઓમાં સર શ્રીચ જશા મહેતા, એન. મી. ગોખલે, સર કરીમભાઈ ઇન્દ્રાહીમ, સર વીક્રમદાસ દામે, સર એવા નામવર અ.એ.તોનાનાં નામો છે તેજ મીટીંગની ફતેહનો ખ્યાલ આપવાને ખસ છે. એ દેવાલ વાંચનાં મુખ્ય મલાકામાં દરંસવાલની લડત કેટલી સમ જામ છે તેનો સારો ચિત્ર મળી શકે છે. જો કે મુખ્ય સરકારે શરીકને મીટીંગ બેલાવનાર થતાં અટકાવેલ, તોપણ તે હોદીની સત્યાગ્રહની લડત સાંપડે તો સંપૂર્ણ દિલસેજ હતી એમ ખતાવનારી ખાતરી તેણે આપી છે; અને શરીક વળી મીટીંગ અટકાવત તે મટે તેણે દિલ્લીની પશુ ખતાવી છે. એટલે મુખ્યના લોકો તેમજ મુખ્યની સરકાર આપણી સાથે લમબગ એકજ વિચારના છે. અને તેથી તેઓ દરંસવાલતા હોદીને તેમની લડતમાં ફતેહ હાંમે છે એ ખુશુ દેખા ખાત છે. અમ લડતનું મહાનપણ વિશેષ પૂરવાર થયું છે, જે જોઈ દરંસવાલતા હોદીઓને સંતોષ થશે જોઈએ. મી. પોલાકને મીટીંગમાં હાજર થતી જખતે,

તેમજ લાપણ કરવા ઉલા થતાં જે રીતે રાખી લેવામાં આવ્યા હતા તે, દરંસવાલ ના હોદીને તેમજ તેમની લડતને મુખ્યનુ અનુષ્ઠ માન મળ્યું હોય એમ ખતાવે છે. જુલમના વરણનથી જે (પકકારની લાગણી પ્રકટી નીકળેલી અને સરમ શરમના અવાજે થમ રહેલા તે વખતનો મીટીંગ તો દેખાવ મનમાં ખડો કરનારને લડતને ટકાવી રાખવા માટે જળગાન ઉમળકો પેદા થશે જોઈએ. એક ગુદસે લાપણ કરનાં કણુ હણુ કે "આપણે મી. પોલાકને ખાતરી આપણું કે હોદીવાતોના સકટ માટે હોદીના દિલમાંથી લેલી ટપો છે" એવો સદેશો દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીને મોકલ્યો. આ કરતાં વધારે દિલબેદક અને ઉતેજન આપનારા ખીજ કયા સખ્દો હોઈ શકે? દેશી લાલઓને આમ આપણા દુઃખે કાજતા જોઈને કાયા દાદી જ.આને ઉમંગ ઉભાગમ આજા વગર રહેશે નહિ. તેવા સખ્દોથી હોદી હોવા માટે, તે હોદી શરીકે દુઃખો સહન કરવા માટે આપણને મરદખી થવી જોઈએ; અને મતુખમિતુ નાક જળવરાતી મુઝા વધારે તીજ ખતવી જોઈએ. આપણને તેવા બનેલા જોઈને હોદી ના લાઇઓ લડતને વધારે ને વધારે મદદ આપશે, અને પોતાથી બને તેટલું કરવા તેઓ ચુકશે નહિ.

એશિયાટીક ખામી

જ્યારે આપણે અ.પણી જાલ (બહારની) એટલે રાજકીય બાબતો સાંપડી રિયનિ સુધારવા માગીએ છીએ, ત્યારે પહેલુ જરૂરી એ છે કે આપણે આપણી આંત રીક એટલે જોને રાજકીય બાબત સાથે સાંપડ નથી, પણ આપણા પોતાનાજ હાથમાં છે એ રિયનિ સુધારવી જોઈએ. આપણે પોતે ખરેખરા મુશુસન અને લાપક થયું જોઈએ; ને સાંપુરણ રીતે સુલેહને જળવનારા મહાયુ જોઈએ. આ પહેલુ જરૂરી છે. તેમ હણુ નથી થયું એ દિલ્લીની વાત છે. ગોરાઓના પ્રખાંશ માં એશિયાટીકની ચાલચલમત મણી સારી છે એ અમે કણુ કરીએ છીએ, ખતાં આપણી જમાન્ય વરતણું અભાવ

નિર્દોષ, અને દ્રષ્ટાંતરૂપ હોવી જોઈએ. જોહાનનુપરગના છેલ્લા ચીના દુલ્લહ કેસ માં જે ભારે સળગ્યો થય છે એ બતાવે છે કે એશિયાટીક નિર્દોષ વસ્તુનું તથા બતાવતા. એશિયાટીક, પછી તે હોદી હોય કે ચીના, પણ તેમણે આપસ આપસમાં લડવાનું તદ્દન છોડી દેવું જોઈએ. તે સિવાય આ મુલકમાં આપણે રહી શકીએ નહીં. આખા એશિયાની ચકતી માટે સફથી પહેલી જરૂર અંદર અંદરના સંપ ની છે. આ વાત મોટાં રાજ્યોને તેમજ એ નાનામાં નાના માણસ વચ્ચે સરખી રીતે લાગુ પડે છે. અમે જે બનાવ વિશે લખીએ છીએ તે ચીનાઓમાં બન્યો છે, ને તેથી હોદીને તેની સાથે લેવા દેવા નથી એમ કહી શકાય છે. પણ 'લુલુ' ન જોઈએ કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં ચીના અને હોદી એ બધા એશિયાટીક એવા સામાન્ય નામથી એકજ લાકડીએ કંકાય છે વળી તેને મળતા બનાવો હોદીમાં નથીજ બનતા એમ નથી. આવા કેસમાં જે હકીકત જાહેર થાય છે તેથી એશિયાટીકની આજરૂને ધોષા પહોંચે છે. આવા બનાવો આપણામાં કદી ન થવા જોઈએ

એનારકીસ્ટ કેર

થોડા વખતપર રોનમાં બારસીસોના ખાતે ઉચ્ચેસએલા લોકના ટોળાએ દુલ્લહ મચાવ્યું હતું. તે માટે તેના એક આગેવ નને કાયદેસર રીતે ફાંસીની સજા ફાલમાં કરવામાં આવી છે. આ બનાવથી રોનમાં, છતાલીમાં, તેમજ ફ્રાન્સમાં એનારકીસ્ટ લાગણીએ બચકર રૂપ બતાવ્યું હતું. તેના અંજારે તારોમાં મધે અકવાડીએ આપણે વાંચ્યા છે. તે બતાવે છે કે એનાર કીસ્ટ બેગમાં કાયદાની દરિત એવી બાબ તજ છે નહિ. એક બીજાની સરખી છુટના સામાન્ય કાયદાને માન ન આપવા માં આવે, ને જેના તેના જનમાલ આધિણી રીતે મરજી પ્રમાણે બનાવવામાં આવે તો જન સમુદાયું બંધારણ સાથે બાંધી પડે. કાયદાના અમલ વચર સુલેહમાં ખલેલ પહોંચાડવામાં આવે તો દુનિયામાં લોકો સહી સલામત વસી શકે નહિ. આવોજ દાખલો આપણે ચીનની પાસે ફારીઆમાં બનેલો જોઈએ છીએ. લાંબાનના મહાન નર પ્રીન્સ ઇટોનું કોઇ કારીઅને ખુન કર્યુ છે. આના કામ પછી એનારકીસ્ટ કામ તરફ ઠોકને પણ ધિક્કાર મળ્યા વગર પડે મળ્યા. રાજકીય જુલમને જુલમ હોદી બતાવે

બીજાનો જન ગેરકાયદેસર લેવા માટે કારણરૂપ ગણી શકાયજ નહિ. જાપાનને તેની દાલની પાયરીએ પહોંચાડવામાં પ્રીન્સ ઇટોનું ખુદિ બળ અને રાજકીય કાબેલી યત બહુ કામ લાગ્યાં હતાં. તેવા મુતસદી ના ખુનથી જાપાનનોજ નહિ પણ આખા એશિયાનો એક મહાન નર મુમાવાયો છે, ને તે કામ તે એક એનારકીસ્ટને કાચે થયું છે એમ જણીએ ત્યારે વધારે શોષ થવો જોઈએ. હોદુસ્તાનમાં હમણાં જે એનારકીસ્ટ તત્વ દાખલ થવા માંડ્યું છે તેમાં સમાજેલા બપનો આવા બનાવોથી હોદીએને બરોબર ખ્યાલ આવશે.

બાળકોના જન્મની નોંધ

અમારી જાણમાં આવ્યું છે કે નાતા લમાં ઘણા હોદી માન્ય બાળકોના જન્મ નોંધાવતા નથી. આમાં કાયદાનો ભંગ થાય છે. આ સંબંધમાં અમારી પાસે અદિતીની માગણી પણ થયે છે. સ્વ તંત્ર હોદી એટલે જેઓ ગીરમીટમાં નથી આવ્યા તેમના બાળકોનો જન્મ એક માસની અંદર નોંધાવવો જોઈએ, જેઓ ગીરમીટમાં આવ્યા હોય તેમણે ત્રણ માસ માં નોંધાવવો જોઈએ. અ.મ ન કરે તે એ નાતાલના કાયદાનો ભંગ કરે છે. આ નોંધ માછલેટની એશીસમાં જન્મ મરજીના રજીસ્ટ્રાર પાસે થાય છે. માત્ર નોંધ કરાવવાની કાંઈ શી બેસતી નથી. બાળકોને બાપ જાતે રજીસ્ટ્રાર આગળ જન્મ નોંધાવવા ન જાય, તો તેણે નોંધ તુ' ફરમ મંજાવી બરવું પડે છે. તેણે બરેલ ફરમ મોકલવાથી જાતે જવાની જરૂર પડતી નથી. આવી નોંધનો દાખલો પોતાની પાસે જો કોઇને રાખવો હોય તો તેમને શી. ૧/૬ સરવાથી જન્મ ની નોંધ થવાનું સરટીફિકેટ તેજ વખતે કાઢી આપવામાં આવે છે. જન્મ નોંધ વ્યા પછી, બીજો વખતે તેણે સરટીફી કેટ કઢાવવું હોય તો શી. ૧ નામ રજી સ્ટરમાંથી શોધી કાઢવાની શી તરીકે લીધે છે. એટલે કુલ શી. ૨/૬ થી સરટીફી કેટ કાઢવી શકાય છે. ઉપર જણાવ્યું તેમ સ્વતંત્ર હોદીઓએ જન્મની નોંધ એક માસની મુદતમાં કરાવવી જોઈએજ. તેમ ન કરનારને, માત્રમ પડયેથી, પા. ૧૦ જેટલી સજા કરી શકાય છે. જે કે એક માસ કરતાં વધારે મુદત થય મળા જતાં કોઈ ૧૫૫૧ વચર આજણે જન્મ મુદતર મળ શકે એક જતાં બરી થીત

તો જન્મ મુદત સરજ નોંધાવવા જોઈએ. તેમ નહીં કરનારને જન્મ નોંધાવવા જાય ત્યારે પહેલાં તકસીરવાન ગણી સજા કરવામાં આવે, ને ત્યાર પછીજ તેઓ જન્મ નોંધાવી શકે. માટે આ બાબતથી જેઓ અજાણ હોય તેમણે તે લક્ષમાં લેવાની છે.

એક જુલમી બનાવ

એવું જણાવવામાં આવે છે કે એક ગીરમીટીએ પોતાની ગીરમીટ પુરી કરીને કાયદા પ્રમાણે ત્રણ પાઉડ વેરે દઈ બહીં રહેતો હતો. બહીં તે એક કોલોની બેન કન્યા સાથે પરણ્યો. કેટલોક વખત પછી ધણીઆણી આ કોલોનીમાં રહી સ્વદેશ જઈ આવ્યાં. મળા અકવાડીઆમાં તેઓ પાછા ફરતાં એરતને ઉતારી, મરદ ને પાછો રવાના કરી દીધો! માણસને, બનાવેલો કાયદો લખના પવિત્ર બંધનેને તોડી નાખે અને વચર વાંકે, વચર લગાઈ એ ધણીધણીઆણીને જુદા પાડી નાખે એ કેવું મંબીર છે! આ કેસ થોડા વખતમાં ફોરટ આગળ આવવા વધી છે.

એક જવાબ

નાતાલના સ્ટેટમેન્ટ બાબતમાં મી. અબદુલ કાદરના નામપર લખાએલો નીચે નો જવાબ મી. આમદ લાયાત તરફથી અમને છાપરા માટે મળ્યો છે:—

"નાતાલના હોદીની દાખમરીના તમારા સ્ટેટમેન્ટવાળું ચોખાનીયું તથા તેની સાથે ના તા. ૧૩ મી આગસ્ટના કાળની ફૂં પહોંચ સ્વીકાર' છું, અને ફરમાલથી જણાવું છું કે તે ઉપર ના. વાઇસરાય તરફથી વેપાર ઉદ્યોગના ખાતામાં ધ્યાન આપવામાં આવશે, કે જ્યાં તે મોકલી આપવામાં આવેલ છે."

૯-૯-૦૯ જે. આર. ડેનફડ સ્મીથ
સીમલા, વાઇસરાયના ખા. સે.

હોદુસ્તાનનો દપાલ

અમકુઝીમાં જવા આજરોજ સવારે હા વાસે કરવનમાં બંધ મસી. અમકુઝીમાં જવા તા. ૧૧ મી નર્વ ક્રેમા અરજામાં બંધ મસી.

નાનાલલનું ડેપુટેશન

આ ડેપુટેશનની વિશિષ્ટતા વિશે કંઈ વધારે ખબર હાથતો નથી. લોર્ડ કરીયુ ને હેલો કામળ લખ્યો તેનો જવાબ હજુ મળ્યો નથી. વખતે ન મળે એવો પણ સંભવ ખરો. મી. ગ્રાંધી હામો મદદ કરતા હજુ છે. ડેપુટેશને મારિ તસરમની મસજીદને સાર મોલવીનો પરવાનો થાયો. દોઢ તેનો જે જવાબ નાનાલની સરકારે આપ્યો છે તેનો સખત જવાબ લોરડ કરીયુને મોકલ્યો છે. તેના લની સરકારે મી. ગ્રાંધી કાયાતને એવો જવાબ આપ્યો છે કે મોલવીને ત્રણ ત્રણ મહીને બદલવાની એવી પરમીટ આપે અને તે પરમીટ ઉપર દર વખત એક પાઉડ શી બરવી. આનો અર્થ એવો થયો કે વરસના ચાર પાઉડનો ડર આપવો. આ કામગીની બાબતમાં ડેપુટેશને લોરડ કરીયુને લખ્યું છે કે આવો જવાબ એ ચોખ્ખું અપમાન છે, અને કામની કામગીરી દુખાવનાર છે. આવી શરતે મોલવીને બોલાવવા એ કામથી કેમ બની શકે? આ બાબત મુસલ્લીમ લીગે પણ ઉપાડી છે. હું તો ઉમેદ રાખું છું કે આવો અણુધટો જુલમ સહન કરવા ને બદલે કામ સલામત અખતાર કરશે. આમાં પહેલું તો એ થયું જોઈએ કે મોલવીએ કાસોનીમાં નોટીસ આપીને દાખલ થયું. ને પછી જેલમાં મોકલે તો જેલ જવું. હાલાર કરે તો હાલાર થયું ને દેશમાં જડા ઉઠાવવો. સત્યાગ્રહી જેલથી ન ડરે, હાલાર થવાથી ન ડરે, બીખારી થય તોપણ પરવા ન કરે, ખાંડણીમાં તેને છુદે તોપણ ન ડરે. સત્યાગ્રહી તો જેમ છુદમ તેમ તેવું તેજ વધે ને તેની દીમત પણ વધે. તોજ સત્યાગ્રહી મજાબ. મોલવીની બાબતના જવાબને હું તો ધર્મ ઉપર હાથ નાંખવા બરોબર ગણું છું. એનો અર્થજ એ થયો કે આપણને ધર્મની પણ સગવડ ન મળે તો પછી જેવટે આપણે કામર થઈ ને દેશ છોડીએ. દીંદીમાં પાણી હશે તો દેશ છોડશે નહીં, ને નાતાલમાં સપ્ટેમ્બર મરમ પોતપોતાનો પાળશે. અમરના થેનમાં સરકાર જે અન્યાય કરશે તે કંઈ આપણે ઉપાડવાના નથી. બેકુડા અન્યાયની સામે મરનો રાખી, અમલ ને અપા કામર હાથ મેલવી. કમને અપામહત્ત છે.

સરકારે

સરકારેની હાત પાછી હમણા મોખ રામાં આવી ઉભી છે. ફેટલીક બાહમો એ હા હોવાનું હું લખી ચુક્યો છું. તેઓએ વડા પ્રધાનની માડી ઉપર પથરા ફેંક્યા એટલુંજ નહીં પણ સીપાલીઓની ઉપર લા કર્યા. પોતે ધીમાર ધારણ કર્યા હતા. તે બાહમો બહુ બહાદુર હતી તેમાં તો સંક નથી, પણ બહાદુરીનો ગર ઉપયોગ કર્યો છે. તેઓ એમજ કહેતી જણાય છે કે વોટ ન મળે તો અમે પથરા ફેંકશું એટલુંજ નહીં પણ એથી આગળ વધશું, આમ લગાવશું ને જીત કરશું. જો આમ બધા કરી શકે તો એવો અરથ થયો કે જેને કંઈ હક પડતો કે અણુધટો જોઈએ તે ન મળે તો જીત સુધાં કરી શકે. આમ થય તો પ્રજા એનો નાસ થઈ જાય. હવે આ બાહમોને જે ઇન ઉઠાવવી પડે છે તે તેઓ સહન કરવા માગતી નથી. જેલમાંથી બેટ નીકળવાના ઇરાદાથી તેઓએ જે રક લેવાની ના પાડી. સરકારે હવે પરાણે બેરક આપવાનું શરૂ કર્યું છે. પેમાં નળી ખોલી તે વાટે બેરક આપે છે. જો એરતો શરીર બળ કરે તો તેઓની સામે શરીર બળ ચાલજ. ગામ થાય તો જેવટે ઇંગ્લાંડ રહેવાને લાયકનો મુલક ન રહે. આજ એરતો જે માત્ર સત્યાગ્રહને વળગી રહે તો કંઈ અડચણ ન આવે. તેથી વોટ મળતાં વખત લાગે એવો સંભવ બને છે. પણ તેઓના કામથી આખું મંડળ ચુકાય નહીં. તેઓએ બુલ કરી હોય તો તેઓનેજ સાંસતું પડે. તેઓએ તેજાન શરૂ કર્યું છે તેથી લણી એરતો પણ તેઓની સામે થઈ છે. એક એરત તો લખે છે કે જે જીત કરી, મારામારી કરી વોટ મળતા હોય તો તેને વોટ નથી જોડતા. એરતો કહે છે કે હામના કામલ મરનારાઓ જુમા થઈ બેઠા છે. જે તેઓ મારામારી કરીને સજા લેવ તો તેઓનો કારભાર કંઈ સારો થઈ જાય એમ મનાય નહીં. એરતોના દાખલામાંથી આપણે મારામારી વિગેરેથી દૂર રહેવાનું શીખવાનું છે એ હું કહી ગયો છું. બીજું જે શીખવાનું છે તે એઓની બહાદુરી છે. તેઓ હાથ જે ઉપાવ લેવ છે તે ખરાબ છે. પણ તેઓ જે દગતાથી લડ્યા કરે છે, કમઓ કંઈ ન છે, પેલા એકાં કરે છે એ બધાની નકલ કરવા લાયક છે તેઓ કરી બાબતથી કારી જતીજ નથી. વોટ ન મળે છુડો છે એવું તેઓનું પણ છે. જે તે મજા

પ્રમાણે મેળાવાને તેઓ માલ આપે છે ને જીત આપે છે. જ્યારે એરતોને પોતાના હકને સાર પોતાનીજ ચામડીના મજાસો સાથે આટલું જુલમ પડે છે તો પછી દીંદી સલામતીને હાંખો વખત જીતવું પડે, કેમકે રહેવું પડે, માર ખાવ પડે, જીખ ઉઠાવવી પડે તેમાં શી નવાઈ? ટોલરેન્સનું સત્યાગ્રહ

કાઉંટ ટોલરેન્સ એ રીશીઆના એક હમ રાવ છે. તેની પાસે લણી હોલત હતી. તેની ઉમર હવે લગભગ ૮૦ વરસની છે. તેણે દુનિયા બહુ જોઈ છે. પશ્ચિમના લખનારામાં તે ઉત્તમ લખનાર ગણાય છે. સત્યાગ્રહીમાં તે મુખ્ય માણસ ગણી શકાય. તેના વચનો ઉપરથી હજારો માણસો જેલમાં મળેલા છે ને જાય છે. રસની સરકાર તેનાથી ડરે છે. તેનાં લખાણ બહુ તીખાં હોય છે. તે લોહી ને બેધડક થઈને સલાહ આપે છે કે તેઓએ રસ સરકારના કામલાઓને વશ ન થયું. સિપાલીની નોકરી ન બેવી વિગેરે. તેનાં લખાણોને જાપવા નથી આપતા. આમ છતાં તેના લખાણો બહુ જાપાય છે. તેથી રસની સરકારે તેના શીરસ્તે દારને પકડ્યો છે ને તેને જેલ મળી છે. આ કામની ઉપર ટીકા કરતાં જે કાઉંટ ટોલરેન્સએ લખ્યું છે તેનો કાવાર્થ જણવા જેવો હોવાથી નીચે આપું છું. "રસની સરકારે મારા શીરસ્તેદારને પકડ્યો છે તેવા મજાને પકડ્યા છે. પણ મારી નજર આગળ આ બેર બન્યો તે ની અહર વધારે થઈ. અરુ જોતાં મને પકડવો જોઈતો હતો કેમકે તેણે મારા લખાણોનો ફેલાવો કર્યો છે.

જ્યારે ગુસે (શીરસ્તેદાર) ને પકડી મયા સારે હું રોષ પડ્યો; તે કંઈ તેની ઉપર દયા આવવાથી અથવા તેના હાથ ઉપરથી નહીં. તેની ઉપર દયા આવવાનું કારણ નહતું, કેમકે હું જાણતો હતો કે ગુસે પોતાના આત્મબળ ઉપર આધાર રાખતો હતો. જે માણસ પોતાના આત્મ બળ ઉપર આધાર રાખે છે તેને બહાર ના બનાવો કરકા કરી કંકતા નથી. તેના માણસ પોતાનું અરુ સુખ શામાં છે ન સમજે છે. મને હરખનાં આંસુ પડ્યા કેમકે મેં જોયું કે ગુસેને પકડી મયા ત્યારે તેણે ખુશાલી બતાવી અને હસતે મ્હોડે ગયા. જે માણસને તેઓ પકડી મયા છે તે માયાળુ પ્રમાણીક અને જાણને ઇન ન કરે એવો છે. તેવા માણસને રાતના પકડવો, તેને લગાં રતવાનો બિંધ બાંધે તોવા પકડાનામાં પ્રમેદ છે જે

જ્યાં માણસોને ઘણું દુઃખ પડે તેવી જગ્યાએ દેશનીકાજ કરી પુરી મુકશે.

સુતાવાળા મને પકડતાં ડરે છે. લોકો ને હું કહું છું કે મારવું એ ઠીક ન જણાય એ તેઓને પસંદ નથી. મને પાંચ સાત વરસ લગી પુરી મુકે તો હું બેલતો ને કાપતો બંધ થઈ પછી જેમ સુતાવાળા મને ખાંડો મણે છે તેમ કુરોપ ના બીજા મણસો નથી ગણતા. તેથી સુતાવાળા મને પકડના નથી. એટલે મારા માણસોને પકડે છે.

પણ અત્રે જુલમ નકામો છે. મારા વિચારો સાચા છે એમ હું માનું છું. તેને ફેલાવવા એ મારો ધરમ છે. તેટલાજ સારું હું જીવું છું. એટલે જ્યાં સુધી મારા બેળાઓમાં જીવે છે ત્યાં સુધી હું મારા વિચારો તો બતાવવાજ કરીશ જેમ ગુસેદની મારફતે મારાં લખાણો હું મોકલતો હતો તેમ હવે બીજાની મારફતે મોકલીશ. ગુસેદની જગ્યા લેવા ઘણા માણસો દાખર છે. જેટલા માણસો મારી પાસે કામ કરવા આવશે તેટલા બધાને તેઓ પકડશે તો હું પોતેજ એ ને મારાં લખાણુ જેઠાથી તેને મોકલીશ અથવા આપીશ.

પણ આ કામળ હું મન મારે સારું કે ગુસેદને સારું નથી લખતો. જેઓ દાખરો માણસની ઉપર જુલમ મુજારે છે. કેદમાં મોકલે છે કે ફાંસી આપે છે તેવું શું ? જુલમથી કચરાએલાની આંતરડી તેઓની ઉપર નીસાસા નાખે છે. તેઓની હાથ જુલમગરને લાગે છે. જુલમ માર કેટલાક માનતા હશે કે તેઓના કામથી અમને ફાયદો થાય. આવા જુલમ મારની ઉપર મને દયા આવે છે. તેઓ એ સમજવાની જરૂર છે. હજારો આપેલી આત્મબળની પુણી તેઓ ઢોળી નાખે છે એ ખરું સુખ છે તેનો રસ તેઓને આખરા મળતો નથી. ગુસેદ અને મારા સંબંધમાં જે બનાવ બન્યો છે તે તો ખરું બોનાં કહજ નથી. પણ આવે વખતે જુલમગર અમલદારોને હું કહું છું. “તમારી જીંદગીનો વિચાર કરો. તમારો આત્મા તપાસો ને તમારી પોતાની ઉપર દયા રાખો.”

આમ જે માણસ લખી શકે છે, વિચારી શકે છે અને તે પ્રમણે વસ્તી શકે છે તેણે તો દુનીયા જીતી છે. તેણે દુખને જીત્યું છે ને તેણે પોતાની જીંદગીનું સારું કર્યું છે. આવી જીંદગી તે જ ખરી સ્વતંત્રતા અથવા આઝાદી છે. તેવી આઝાદી આપણે તરલવાલમાં હાંધી

એ છીએ તેવી સ્વતંત્રતા હીંદુસ્તાન બોમ્બે તો તે સ્વરાજ્ય છે

મી. પોલાકનું કામ

મી. પોલાક હીંદુસ્તાનમાં જે કામ કરી રહ્યા છે તે ખચીત ઉમી નીકળશે. મારી ઉપર બીજા કામનો આવે છે તે ઉપર થી જેમ કહું છું કે હાલ મુબમમાં આપણી લડતનીજ ચરખા ચાલી રહી છે. મી. પોલાકે મુબમની વસતીનું મન તો કરચું કરી લીધું છે.

મી. પોટીટનો સુખાવડ

આમાં મી. જહાંગીર બોમનજી પોટીટ તરફથી મી. પોલાકને ખુશ મદદ મળી છે. તેમને ત્યાં મી. પોલાક કિત્તો છે એટલુંજ નહીં પણ મી. પોલાકનું ચોપા નીપું જે છપાયું છે તેની ૨૦૦૦૦ નકલ મી. પોટીટ પોતાને ખરચે છપાવી છે. તેના તેમણે રૂ. ૬૦૦૦ ખર્ચ્યા છે.

આવી મહેનત થાય છે તેમાં સત્યામ દીને ખમણું શુરાતન ચાડું થટે છે.

ગાંડપણ

હીંદુસ્તાનમાં કે વિલાવતમાં બહાર ન પડી શકે તેવી સ્ત્રીકલરોડમાં બંદે માતરમ્ નામનો જાપો હમણા નીકળ્યો છે. તેમાં ખુબી રિતે માર પછાડ કરવાની સલાહ આપેલી છે. કેમ બલે તેવું કરવાથી હીંદુસ્તાન આજેજ છુટું થાય ? ને છુટું થાય તો શું કરે ? છતાં હું આ વખતે માર પછાડની વાત ઉપર બાર દેશ નથી માનતો. નવા પવનવાળા જુવાન હીંદી વગર વિચારે હીંદુસ્તાનની જેએએ આજ લગી નોકરી કરી છે તે એને માળો બાંડે છે. તેઓને તરછોડી નાખે છે. આમ કરવાથી કંઈ હીંદુસ્તાન છુટું થનહી નથી આ “બંદે માતરમ્” ના અંકમાં મી. ગોખલે તથા તેમના સાથીની ઉપર હુમલો છે. લખનાર જણાવે છે કે મી. ગોખલે અને તેમના સાથી એ હીંદુકર્તા અને બાવલા છે. આમ હુમલા કરવા એમાં દેશનું કલ્યાણ તેઓ માને છે. મને તો લાગે છે કે આવાં લખાણુ લખનાર તદન બાળક હોવા જોઈએ. જરા વિચારીએ. એવો સંભવ છે કે મી. ગોખલે, સર શીરેજ શહ મેહેતા વિગેરે. નવ જુવાનોના જેટલા દુર નથી જઈ શકતા. એમ હોય તેથી શું તેઓનાં કનેલાં કામ નકામાં થઈ પડે છે ? મી. ગોખલેએ બીજારી હાલન રાખીને બહાર વરસસુધી માત્ર રોટથી જેટલા પૈસા લઈ દરમિયાન કે.એન.તા નીસાળીઓને બજાળ્યા, તેની શક્તિ એવી છે કે તે બહુ કમાઈ કરવા

મામત તો કરી શકત હાથ જે પૈસા તેમને કાઢીનસીલર તરીકે મળે છે તેમાં નો પછો કામ પેતે પરોપકારમાં વાપરે છે. બ્યારે મી. ગોખલેએ ઉપર પ્રમાણે કર્યું ત્યારે થોડાજ માણસોમાં જુરસો હતો. તેનો આપબોલ જખરો હતો એમ સહુ કોઈ કમુલ કરશે. સર શીરોડશહે મુબમ કોરપોરેશનમાં ત્રીસ વરસ કામ કર્યું છે. તેણે જે વખતે કામ કર્યું ત્યારે તેવું કરનારા થોડાજ હતા. આજે હવે એ આપણા જેટલા વિચાર કલ્યાય ન કરે તો શું તેઓને તરછોડી નાખશું ? તેઓએ કામ કર્યું તો આજે આપણે વધારે કરવા તકવાર થયા છીએ. તેઓ હાલ જુલમ કરે છે કે નહીં તે સવાલમાં કિતરતો નથી. હું તો એટલુંજ કહું છું કે કલ્યાય તેઓની જુલ થતી હોય તોપણ તેઓને વખોડી કાઢવા તેમાં આપણું જુલમ નથી, તેમાં આપણી હલકાઈ બે ને તે બતાવે છે કે સ્વતંત્રતાનો પહેલો પડ હજી બજવાનો છે. સ્વતંત્રતા એ સરજદ નથી. મરું મારે બે.મવવાની સ્વતંત્રતા હોઈ શકે. અપણે તો બીજા નું પડાવી લેવાનો વિચાર કરતા હોઈએ એવું જણાય છે. આ વિચારો માર જણાવવાની જરૂર પડે છે કેમકે હું બલું છું કે ઉપલા જાપાના અકો ઇ. એ. ના કેટલાક વાંચનારના હાથમાં આવતા હશે. તેઓ ‘એક્સટરીમીસ્ટ’ હોય કે ‘મોડેસ્ટ’ હોય તેની મને આ સંજોધે દરકાર નથી. બન્નેની દરર છે કે હીંદુસ્તાનના જે સ્થાં કહેવાઈ ગયા છે તેઓના અજીવને ઉખેડે નહીં, પણ તેની ઉપર લાલે વધરે ચણતર કરે. એમ નહીં કરે તો જે કાળ ઉપર બેદા છીએ તેજ કાળ કાપ્યા બરોગર થશે. નમ્રતા, મબીરતા, વિચરપુર્વક વરતન એ સ્વરાજ્યનાં પત્યા છે. જેમ તેમ બોલવું કે ચાલવું એ તો બકવાદમાં ખપી જશે.

હાકતર મહેતા

જેમણે સત્યાગ્રહ સદાય હજામાં હમ જોજ પૈસા બપણે તે હવે રંગુન મથા છે.

મી. આજમ હાફેજ

હું ઇ. એ. માં જોઈ છું કે મી. આજમ હાફેજએ પોતાની પરીક્ષા પસાર કરાના ખખર છપાયા છે. આ જુલ છે. મી. આજમ પૈસાની તમીને લીધે હજી કાઠપણ સાળામાં દાખલ થઈ શક્યા નથી, તો પછી પાસ ક્યાંથી થાય

મી. રાહમદ અહી ધમામ

બીહાર એલ છડીબા મોલનેથ લીગ ના મધુખ મી. મધુક બલી કમામના

માનમાં તા. ૧લી અક્ટોબરે ખાણ આપવામાં આવ્યું હતું. તેમાં લગભગ સો માણસ હજાર હેવા જોઈએ. પ્રમુખ દાકતર અબ્દુલ મજીદ હતા. આમાંથી કમીડીમાં હોદ્દા મુસલમાન હતા. એકરે ટરી મી. વરમા તથા મી. ગદર હતા. હાજર રહેલા પ્રદર્યોમાં સર હેનરી કોટન, દાકતર રધરફર્ડ, મી. અપાન, સર મંચેરજી બાવનગરી, મી. નવાજ સાહેબ સહયદ હુસેન બેગમી, મેજર સહયદ હુસેન, મી. રીય, મી. પોલાક, મી. બીપીનચંદ્રપાલ, મી. ખાપરડે, મી. પરીખ, મી. હોટાલાલ પારેખ, વિ હતા.

મી. અલી ઇમામને બાપચું જણાવ્યું કે હોદ્દાના ઇંગ્લાંડની જોડે રહી શકે છે તેના નાખામાં નથી રહી શકતું. હોદ્દાને એક સરખા હક મળવા જોઈએ. લોરડ મેરસીએ જે આપ્યું છે તેનો આપણે સર ઉપયોગ કરીને વધારે માગવાનું છે. હોદ્દા મુસલમાન પારસી બધાએ એક પ્રજા થઈને રહેવાનું છે. તુરકીમાં મુસલમાન, ચક્રવી, કીર્તીચન બધા એક મળી રહે છે તોજ શોભે છે. જ્યાં હોદ્દા વધારે હોય અને મુસલમાન થોડા હોય ત્યાં મુસલમાનને વધારે હક મળવામાં હોદ્દાને મદદ કરવી જોઈએ. જ્યાં મુસલમાન વધારે હોય ત્યાં મુસલમાને હોદ્દાને વધારે મળવા માં મદદ કરવી જોઈએ. આમ થાય તો હોદ્દા મુસલમાનનો સવાલ રહેજ નહીં. હોદ્દાનામાં આપણે ધણા સુધારા કરવા ની જરૂર છે. આપણે જેજવણીને ફેલાવે કરવો જોઈએ, જોઓના હક સંભાળવા જોઈએ. જે કામ આપણી મેજે કરવાનું આપણે છે તેમાં પછાત ન રહેતું જોઈએ. તેમની તાદુરતીની દુવા સભાએ તાળીના ગડગડાટ વચ્ચે વધાવી લીધી.

ત્યાર પછી સર હેનરી કોટને હક જાણ્યું કરી જણાવ્યું કે હોદ્દાના હક હોદ્દા ના હાથમાં છે.

પછી સર મંચેરજી બાવનગરી ઉઠ્યા. તેમણે ટરાંસવાલ નાતાલના ડેપુટીશનની દુવા માગી. પેતાના બાપચુંમાં સર મંચેરજીએ જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રીકાનો સવાલ થયો ગંભીર છે. તેને સાફ જે ડેપુટીશન આવેલા છે. તેઓને મદદ કરવાની જરૂર છે. આપણા બાધઓ ત્યાં થયું હુખ ઉઠાવે છે. આ હુખને પણ સભાએ ધણા ભુરસાથી વધાવી લીધી.

પછી મી. ગાંધીએ જવાબ આપ્યો. તેણે કહ્યું કે હોદ્દા પ્રજા તે દક્ષિણ આફ્રીકામાં બસાય છે. જ્યાં લોકો છુટ ને સાફ હુખ મદદ કરે ત્યાં પ્રજા થઈ

શકે. વળી દક્ષિણ આફ્રીકામાં હોદ્દા મુસલમાનનો સવાલ ઉઠતોજ નથી. તે સવાલનો હક એ ત્યાં તો થઈ ગયા જેવો છે. મી. હમામ કહે છે કે નાની સંખ્યા વાળને વધારે હક મળવા જોઈએ એ વાત તદન બાજબી છે. એમ થાય તો જ હોદ્દા મુસલમાન એકલા થઈ શકે.

ટરાંસવાલના હોદ્દા પેતાના સ્વાર્થની લડત નથી લડતા. હોદ્દાનાના નાકને સાફ લે છે. પારસી રસ્તમજી તેને સાફ જોઈમાં છે. સીખ પણ જોઈ મંજૂર છે. અને જ્યાં સુધી મી. હમામ અલી જેવાને ટરાંસવાલમાં હકથી આવવાની છુટ નથી મળી ત્યાં સુધી લોકો જોઈમાં ગંજોજ, ને છુટ મેળવશે.

નાતાલમાં વેપારીને કચરવા માગે છે. મરીખજા હોદ્દાની પાસેથી વરસનો કર વધુ પાડેડનો લે છે. અને હોકરાઓને બચવા દેતા નથી. આવા બહમની સામે દરેક હોદ્દાએ થયું થઈ છે. નવાજ સાહેબ એ ઇંગ્લાંડ કાવનરીજના મેજર છે. તેમણે દાદ માગવાની તેમની ફરજ છે. અને જે દાદ ન મળે તો તેમણે રાજીનમ્ આપવું થઈ છે.

ભુવાન હોદ્દાએ આ સવાલ શું છે તે તપાસવું થઈ છે. એમ થાય તો તુરત નીકાલ આવે.

મેજર સહયદ હુસેને બાપચું કરતાં જણાવ્યું કે જેમ હોદ્દા મુસલમાન વિરુદ્ધ હોદ્દામાં એક ટેબલે બેસી જમે છે તેમ હોદ્દાનામાં પણ થવું જોઈએ.

મી. બીપીનચંદ્રપાલે બાપચું કરતાં જણાવ્યું કે હોદ્દા મુસલમાન એક થઈ શકે છે ને થવા જોઈએ. મી. અલી હમામને હોદ્દા મુસલમાન બધાએ મન આપ્યું એ બહુ ઠીક થયું છે. હોદ્દાએ હોદ્દાને મુસલમાન એ મુસલમાન તો છેજ પણ તેણે હોદ્દા હોવામાં વધારે મમદરી માનવાની છે.

મી. અલી ઇમામે ફરી બાપચું કરતાં કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રીકાનો સવાલ થયો મોટો છે તેથીજ પેતાના બાપચુંમાં તેણે કંઈ ન કહ્યું. પણ તે સવાલ તેને મળે છે. પેતાે જુદી જગ્યા નથી. હોદ્દા ઓનાં હુખ દુર કરવામાં જોઈજુ જનશે તેહજુ તે કરશેજ.

દાકતર રધરફર્ડે કહ્યું કે તેને મી. ગાંધીનું બાપચું સંભળીને નવું શુર આવ્યું છે. ટરાંસવાલમાં હોદ્દા ઠીક લડી રહ્યા છે. તેઓનો દાખલો બધાએ લેતો થઈ છે. પેતાથી ખતતી મદદ તો કરશેજ.

મી. અપટન જે પારસામેટના મેજર છે તેણે પણ તેવા પ્રકારનું બાપચું કર્યું. પછી મી. પરીખ બોલ્યા ને સભા પર ખાસ્ત થઈ. મારે કહેવાની જરૂર નથી કે બંને ડેપુટીશનના બધા મેજરો ખાણ માં હાજર હતા.

મી. અલી ઇમામના મનમાં બીજો મેગાવડો મંગળવારે ચાર વાગે ચવાનો છે. તે બોલ ઇડીઆ મુસલીમ લીજ તરફથી ચવાનો છે. તેઓ સાહેબ હસ્ત ખુશ જવાના છે ને સાંધી થઈ દેશ પધારશે.

ગુજરાતી મીટીંગ

ગુજરાતી બાપા સુધારવા વધારવાની મીટીંગ કહીરાવાડમાં બરાવાની છે તેને ટેકા આપવા સર મંચેરજી બાવનગરીના પ્રમુખપણા હેડળ મીટીંગ મંગળવારે ગુજરાતીઓની મળવાની છે. તે મીટીંગ બોલાવનાર મી. રસ્તમ દેલાઈ, મી. હુસેન દાઉદ મદમદ તથા મી. જેઠાલાલ પરીખ.

અગ્રેજ ડેપુટીશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. ગાંધી]

મને ઊમેદ છે કે દરેક અઠવાડીએ હું અગ્રેજસ ખજર આપ્યા કરું છું તેથી કોઇપણ હોદ્દા નાસીપાલ નહીં થાય.

આપ સમાન બળ નહીં એ કહેવન જેખી રાખવાની છે. એટલું તો મને મોક્ષ જણાય છે કે સંખ્યા થાય છે તે નું કારણ આપણેજ છીએ. આપણામાં નબળાઈ છે તે સરકાર ન જાણી શકે એમ કોઇએ માનવાનું જ નથી. સખ બાધ છે તે તો આપણે જોઈએ છીએ. પણ નબળાઈ ઠાંકવા માગતા હોઈએ એ નો આભાસ આવ્યા કરે છે. આમ ન થયું જોઈએ. જેજ તો આપણને હવે સહેચાઈ મળે છે.

મી. નાનાલાલ શહેને ફરી હકપાર ક્યાં ને તેવાજ પકડાયા એ ખજર આવ્યા છે તે વાંચીને હું તો બહોળા પુથી થયો છું. તેમને સુમારકપાદી આપું છું. જેમની બહાર રહી ઠંપણ સુખ બોમ થયું તેના કરતાં જેજમાં રહી મરવું એ વધારે બહેતરી છે એ આપણે શીખી લેવું છે.

નીતિ નિયમ પાળનારી મંડળીનું એમરસન કજામાં મને બાપચું કરવાનું આમંત્રણ છે. તે બાપચું રાજ્ય પ્રકરણી નથી. માત્ર રાજામદ શું છે તે

વિષય ઉપર છે. પણ તેમાં સડતની વાત આવી જશે. એવીજ ભાવના 'પીલુ' બાપજી આપણની પણ વાતચીત ચાલી રહેલી છે.

જોહાનસનપરમાં થયેલી એળખાણ ઉપરથી મી. માયરને કુ. મળ્યો છું. જે લેઈ કરીયુ તરફથી ખરાબ જવાબ આવે તો તેણે પણ મદદ કરવાનું કહ્યું કર્યું છે. મી. ડોહની એળખાણસાથે દાકતર કસીકરેક જે અદીના પ્રખ્યાત પાઠરી છે તેણે પણ તેવુંજ કહ્યું છે.

ડરમન ઇન્ડિયન સોસાયટી

ઉપથી સોસાયટીની એક મીટીંગમાં મી. જોસફ રોયપન, બી. એ. એ. "હાલની હીંદીની સ્થિતિ" એ ઉપર બાપજી આપણું હવું. બાપજી ઇરમ્પાન તેમણે જણાવ્યું હતું કે જાપાન એક નાનું રાજ્ય હતું તેમાંથી આજે દુનિયાની મહાન પ્રજામાંની એક ગણાય છે. હાલ પ્રત્યેક કાળમાં મહાન રાજ્ય હતું, તેની શીશુશ્રી, તેનાં કુનર અને તેની દોહત અપભૂતિ હતાં, ત્યારે બીજી પ્રજાઓ અધકારમાં આચડતી હતી. રોમન, ગ્રીક વગેરે પ્રજાઓ નાશ પામી ગયા છે પણ હીંદી પ્રજા હજી જીવે છે. એક એવો વખત પસાર થયું મયો જ્યારે તે ઉપતી હતી. આજે તે જાગૃત થઈ છે. ખુદ પોતાનાજ દેશમાં નહોતું પણ આખી દુનિયામાં હીંદીઓ આજે પોતાની પાછલી કાલિને વધારવા સદ્દામા રત મથન કરી રહ્યા છે. તેનો સુધારો તે બહારથી આવેલો નહોતો, પણ ખુદ માતૃભૂમિમાંજ જન્મી વૃદ્ધિ પામ્યો હતો. આજે ફરી પાછો તેજ સુધારાનો સંદેશો હીંદીમાતા પોતાના સડે પ્રુતોને મોકલે છે, કે જ્યાં જાઓ ત્યાં આજરુદ્ધર અને કાયક સહેરીઓ થઈ રહેજો.

બાપજીને અંતે મી. લેક્સરસ જેથી અથ, એસ. આર. પટ્ટર અને આલ્ફરેડ ફીરેટો ફર વગેરેએ પોતાના વિચારો જણાવ્યા પછી મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

મી. હરિલાલ માંધી જે પોતાના નાના કાંઈની સખત મંદગીના કારણસર થોડા દિવસ માટે પોતાના કુટુંબમાં શીનીકસ આવ્યા હતા. તે ગઈ કાલે દરસવાલ જુના ઉપરી ગયા છે. કોતામાં પોતાના પાછલીની કાંઈ જગ્યા મેળો ઉઠેલ શમે છે.

નાતાલમાં દુકાનના કસાક

નાતાલના દુકાનો બંધ કરવાના કાયદામાં ફેરફાર કરી એવો સુધારો કરવામાં આવનાર છે કે રાત્રે દશ વાગ્યા સુધી દુકાનો ખુલ્લી રાખવાના વિવિધ તરીકે શુકરવારને બદલે બીજા કોઈપણ દિવસ પસંદ કરવાનો ધારો ઘડવાની સત્તા ટાઉને કાઉન્સિલ કે સ્થાનિક સત્તાવાળાઓને આપવામાં આવે છે. તેમજ બપોરે બે વાગે દુકાનો બંધ કરવાના દિવસ તરીકે સનીવારને બદલે બીજા કોઈ દિવસ પસંદ કરી શકાય. તેજા દિવસો સિવાય યા અડવાડીયાના બાજીના દિવસોએ દુકાનો પણ વાગે બંધ કરાવી જોઈશે.

ઉપર મુજબ બીજા નાતાલ પારલામેન્ટમાં મી. પેટ તાર્કી રજુ થશે જેની નેટીસ નાતાલ ગવરમેન્ટ બેઝેટમાં છે.

અખબાર-આલમ

એક ગીરમીટીઆ હીંદીને જેલની સજા થતાં તેણે જણાવ્યું હતું કે ગીરમીટીની નોકરી કરતાં જેલની નોકરી સારી છે આ યોગ્યું બતાવે છે કે તેને ગીરમીટીની જીંદગી દુઃખદાયક-જેલનાં દુઃખો કરતાં વધારે દુઃખદાયક-લાગી હોવી જોઈએ સામાન્ય અને સ્વતંત્ર રહેણીની જે જીંદગી કહેવાય તેમાં કેદ કરતાં પણ વધારે દુઃખ હોય તો પછી ગીરમીટીની સ્થિતિને શુદ્ધ મીની સ્થિતિ સાથે સરખાવવામાં આવી છે તેમાં શું ખોટું છે?

કેપ્ટન કલરડ લોડો તરફથી મી. શરહ નરની ઇન્કાંમાં અભિવેદી સેવા માટે માનવત આપણમાં યોગ્યજ કર્યું છે. જે કે મી. શરહનરની મહેનત કલરડ લોડો ના લાભ માટે કામ લાગી નથી, પણ તેમણે પોતાની ફરજ તો બહોરા રીતે બજાવી હતી. ઇન્કાંમાં થયેલી અર્થ બતાવે છે કે મી. શરહનરે પોતાના કામ માટે ઘટની મહેનત લેવામાં બાકી રાખ્યું નહોતું. કલરડ લોડો સુવીચન મારવામેટ માં નહિ ખેસી થયે એ કલમ તો એમની એમજ રહી છે, તોપણ તે કલમનું અન્યાયીપણું ખુલ્લું થઈ આવ્યા વગર રહ્યું નથી.

ડરમન ઇન્ડિયન સોસાયટીના રમ્પક મી. રોમન પત્રજી મામ પાછા હીંદી જાગૃતીની નીચે વિશ્વાસમાં કામગીરી

અન્યાય કરે છે. જેને એ પરિક્ષા માટે ઘટતી ઉમર પહેંચેલ ન હોવાથી થોડા વખત માટે નાતાલમાં અન્યાય હતા. તે ઇરમ્પાન તેમના ગુરોનો પ્રકાશ કરવામાં હીંદીમાં જણાયો લાગે છે. વિલાયતમાં અન્યાય કરનારા વિદ્યાર્થીઓને દેશ સેવા ને જે રમ લાગેલો છે, તેનો કાંઈક અન્યાય આપણને મી. રતનમ પત્ર ઉપરથી મળી શકે છે.

માન દેશ સેવાના વિચારોનું સેવનજ પુરવું નથી. તેની સાથે કાર્ય કરવાની ઉલટ અને ખંત જોઈએ. તે બંને ગુણ મી. રતનમ પત્રમાં આપણે જોઈને ખુશ થઈશું. પોતાની ઉલટવડે તેમણે ઇરમન ઇન્ડિયન સોસાયટી સ્થાપી છે. આ સોસાયટી હીંદીની બધી કામોને પોતાના સવા થમાં લઈને કામ કરે છે. એટલે દેશના ઉપની પહેલી ચાવી તેણે કામમાં તો લીધી છે. એવું જણાય છે કે મી. રતનમ પત્ર હીંદી બાહ્યોને મળતા ત્યારે "ફોલો હીંદ" "વંદેમાતરમ" એમ કરીને વાત કરતા. આ તેમને ચહેલો રમ બતાવે છે. કુ આ ઉગતા તારાને ફોલો હમણું છું.

હીંદીઓને દક્ષિણ આફ્રિકાથી હીંદુસ્તાન મોકલે છે તેની સામે "હીંદીની" સરકાર શું કરે છે તે આપણે જાણીએ છીએ. જો કે કુ "હીંદીની" સરકાર કહ્યું છું. પણ ખરી રીતે 'હીંદીની' હોય તો હીંદીનાં દુઃખો સળધમાં આવેલી બેદરકાર ન રહે. તેની સાથે સરખાવતાં ચીન જેવી સરકાર શું કરે છે તે જોવાનું છે. સાનહાન-સસીરકા ના તારો ઉપરથી એવું જણાવવામાં આવે છે કે માતીલાના અમેરિકન સ્વસ્થાનમાંથી ચીનાઓને દેશપાર કરવામાં આવ્યા છે. આ કારણથી ચીનની સરકાર ગુસ્સે થઈ છે. ગુસ્સે થઈને તે હીંદીની સરકારની પેટે રોતી બેઠી રહવા માગે છે એમ નહિ સમજવું. કારણ કે તારમાં વધુમાં જણાવ્યું છે કે આવી અમેરિકન સરકાર સાથે ચાઇનીઝ સરકારને ખટપટ જગી છે.

અખબાર

મટાલીના રાજની મુલાકાત લઈને રશી આના ઝાર પાછા ફરતાં રશિનો એકથી તેમના રેલવે ડબ્બામાં મયો હતો. ત્યાં તેમણે સાથે ખાકું ખાધું હતું. અને જેલની વાતચીત કરી હતી, તે વખતે રશીયા પહેલેખાતાનો પ્રધાન કો. કે

જોડાન્સખર્ચ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

છુટયા

રડીપુરના મી. ઇરમાહલ ઇસાકને ઘાઈ સેન્સ વચર ફેરી કરવા માટે ૧૫ માસની જેલ મળી હતી. તેઓ પોતાની મુદત પુરી કરીને ગયા સોમવારે છુટયા છે.

નાતાલની ટુકડી

સેસરસ સોરાળજી શાપુરજી, એસ. બી. મેડ, તથા એચ. આઇ. જોશીને તા. ૨૨ મીએ નાતાલ ડીગેરટ કરવામાં આવ્યા હતા. મી. સોરાળજી તથા મી. મેડ તુરતજ પાછા ફર્યા છે, ને વોલકરેટમાં ઢાખલ થયા છે. ત્યાં તેમને પકડવામાં આવ્યા. સોમવારે તે સ ચાલતાં જ નેને છ છ માસની સખત મજુરીની સજા થઇ છે.

મી. એચ. આઇ. જોશીને હાંદુસ્તાન જવાનું હોવાથી તેઓ ડરખાન તરફ ગયા છે. હાંદુસ્તાન ગયા વગર તેમને ચાલે એવું નજ હોવાથી હાલને માટે તેમને ડરખાન પાછું ફરવું પડેલ તે માટે તે દિવસીરી ખતાવના હતા.

મી. હરિલાલ ગાંધી

પોતાના નાના ભાઈની સખત માંદગીને લીધે મી. હરિલાલ ગાંધી થોડા દિવસ માટે શીનીકસ ગયા હતા. તેઓ શુકરવારે ત્યાંથી પાછા ફરશે, અને વોલકરેટમાં ઢાખલ થઇ જેલ જશે.

મેસના કામકાજને લગતું

આ છાપખાનાના ફેટલાક કામ કરના સમોની મુદતી ગેરવાજરીને લીધે, અમે હાલને માટે અમારી ડરખાન ઓફીસ બંધ કરવાના છીએ. માટે અમારા માહકાને તેમજ મિત્રોને જણાવવાનું કે છાપવાને લક્ષતા, તેમજ ઓપિનિઅનને લગતા ફેરક કામકાજ માટે અમારાપર શીનીકસને સીર નામે પત્ર વ્યવહાર કરવો. જેઓને ખાસ જાણે મળવાની જરૂર હશે તેઓ ફર રહી વારે અમારા પ્રતિનિધિને ડરખાનમાં મળી શકે એવી જોડવણી કરવામાં આવશે.

ઇંગ્લાંડના ડેન્કાસ્ટરમાં ઉડતાં વહાણોની હરિકાષ્તોને જે મેળાવડો થયો હતો તેમાં વરસાદથી સરતનું કામ બંધ રહ્યું હતું ને તેથી ૧૦ હજાર પાઉન્ડનું નુકસાન થયું હતું.

યાહુ વરતમાન

—o—

સપ્ટેમ્બર માસમાં રોડેસીઆની સોનાની ખાણોમાંથી ૫૦૬૮૧ આઉન્સ સોનું નીકળ્યું છે. તેની કિંમત પા. ૨૧૩૩૦૦૮ થઇ છે.

૩૫ ફેબ્રુઆરીમાં આવેલા હુારીઅખટની ફારટમાં હીરાની ચોરી કરવા સાર ફેટલાક ગોરાને સજા કરવામાં આવી છે.

સામ્રાજ્યસદાઉન (કેપ) માં એક ચોરા બેકુનને તેના દોર સાચવનારનું ખુન કરવા ના આરોપસર પકડવામાં આવેલ છે.

ઇરટલ ડનમાં એક ચીનો કાફરાઓ પાસેથી ચોરીને માલ સસતો લઇ વેપાર કરતો હતો, તેને ૪ વરસની જેલની સજા કરવામાં આવી છે.

ટરાંસવાલમાં સ્પ્રીંગ બોડકેન્ટેન આગળ થી રૂબેન નામના એક કમારોએ ડના વતનીને પોલીસમાંથી ભાગી જવા પછી પાછો પકડવામાં આવ્યો હતો. પકડાયા પછી થોડેસવાર પોલીસને પકડી નીચે પાડી તેની સાથે એક કલાક સુધી ઝપા ઝપી કરી એક રીવોલ્વર અને ૩૩ ચીર્લીંગ મગલ લઇ તે ભાગી ગયો હતો ખીજા પોલીસ તેની પાછળ પડી તેને પકડી લાવ્યા છે.

રોટરડામરોને પોલીસ છુપી રીતે પટાવી મના કરેલા વખતમાં માલ વેચવા લલ આવે તેની સામે એન્ટી ટરેપિંગ લીગ નામનું મંડળ જોડાન્સખર્ચમાં સ્થાપવા માં આવ્યું છે.

લેફ્ટેનન્ટ કરનલ શુમેકરની મોટર માડી ટુકડેટક (કેપ) માં પસાર ચલી હતી ત્યારે એક ઓકરી તેની નીચે ચમદાઇ મરણ પામી છે. હાંકનારને ખુન કરવાના આરોપ સર પકડવામાં આવ્યો છે.

ન્યાસાલેડમાંથી ટરાંસવાલ વીગેરે ડેકાણાની ખાણોમાં કામ કરવા સાર કાફરોને લઇ જવા સામે ફેટરેટ કરવાને એક મીટીંગ બેન્કેટાપરમાં મળી હતી. એ મીટીંગ માં જમીનદારો, ધંરમથુરઓ અને કારી, ચરો હાજર હતા.

બેન્કસખર્ચની સોનાની ખાણોમાં કામ કરનાર બે જાડના કાફરો વચ્ચે મોટી

મારામારી થઇ હતી. પોલીસ કમ્પાઉન્ડ માં હાખસ થઇ પછી ઘડનારા ડર્ધ નહોતા. આથી પોલીસની બીજી ટુકડીને મોકલે મોલાવી બરેથી બાંકો સાથે હાખસ થવું પડ્યું. કાફરો ગોરાઓથી બીધા નહીં પછી બંધુકે તેમને નરમ કરી દીધા. પોલીસના ફેટલાક માણસોને સહેજ ઇજા પામવાને લીધે દરેકીત લમાં લઇ જવામાં આવ્યા છે.

જોડાન્સખર્ચમાં શરતના મેદાનમાંથી પાછા ફરતાં એક ચોરાના ખીસામાંથી થોડો દિવસે ૭૫ પાઉન્ડ ચોરાચા હતા. તે ભાડાની માડીમાં બેઠો હતો. એક માણસે તેને વાતમાં નાખ્યો અને ખીજો માણસ તેની પડખે બેસી ખીસું ખલી કરી ગયો હતો.

ટરાંસવાલ સરકારના લેડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી મી. જે. ડી. વીલીઅરસસ સાહેબે પ્રીટોરીયા ન્યુસના અધિપતિ ઉપર બદનહીનો આરોપ મુદી પા. ૫૦૦૦ ની ટુકડાની મેળવવા કામ ચલાવવા માંડ્યું છે.

નિરાધાર સત્યાગ્રહી માટે ફંડ

ઉપરના ફંડ લખાંશમાં રાજકોટથી ઉદસી ટપાલમાં અમને જણાવવામાં આવે છે કે ઉપરાજાના લીરટમાં કુલ ૮૦૦ જેટલી રકમ થઇ ચુકી છે, અને હજુ તેને આગળ વધારવા બનતી મહેનત લેવામાં આવે છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે—ડરખાનના જાણીતા જુના વેપારી મી. પી. ડાવુજી મહમદ જેઓ ઉદસાં બેએક વરસ થયાં પોતાનો વેપાર બંધ કરી મુલકમાં રહેતા હતા, તેમના સ્મરત ખાતે અચાનક મૃત્યુ થયાના ખબર અહીં તેમના સગા વહાલાઓ ઉપર છેલ્લી ટપાલમાં આવ્યા છે. તેપરથી માલુમ પડે છે કે મરણ તા. ૨૮મી સુપરતને રોજ સવારે બજારમાં ફરવા નીકળ્યા હતા બપોરે ત્યાંના મેળામાં જોવા નીકળ્યા હતા. અને સાંજે વાળુ ક્યાં પછી પોતાના પૌત્રો સાથે રમુજ કરતાં સુઇ ગયા હતા. રાત્રે ૧૦ વાગે હાજત પુરી પાડવા પલમપરથી ઉઠવા જતાં પડી ગયા. અને તરતજ તેમનો રહ તેમને તજ ચાલી ગયો. મરણ મી. પી. ડાવુજીના મરણથી અહીંના હોદીઓ દીલગીર થયા વિના નહીં રહે એવી તેમણે સુવાસ મેળવી છે, કુવા કરે છું કે તેમના રહને શાંતિ મળે.

મુંબઈની છેલ્લી જંગી મીટીંગ

માનવતા આગેવાનોનો હાજરી

સખત પ્રોટેસ્ટ

ભાષણ અને ઠરાવો

ટરાંસવાલની લડત સંબંધમાં શેરીફની મીટીંગ બધા યવા પછી મુંબઈની પ્રજાના આગેવાનો તરફથી એક જાહેર મીટીંગ તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે યોજાવામાં આવી હતી. તેનો “અખબાર સેદાગર” (કેળેનાઅમેનીચેનાસારમાટેઆહવારીછીએ) વગેરે રોજના જ.પ.માં પ્રસિદ્ધ થયેલે રીપોર્ટ મળ્યો છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે અગાઉથી લોકો મુંબઈના ટાઉન હોલમાં ભરાવા લાગ્યા હતા. આગેવાનોને પ્લેટફોર્મ ઉપર બેઠક આપવામાં આવી હતી. સભામાં ટેટલીક બાલુઓએ પણ હાજરી આપી હતી. સર શીરેજશાહ મી. પોલાક વગેરે સભામાં હાજર થતાં તેમને તાળીઓના ભારે અવાજથી માન આપવામાં આવ્યું હતું. હાજર મહરથોમાં સર કરીમભાઈ હખાલીમ. સર શીરેજશાહ મે. મેહેતા. સર લાલચંદર કીશણુ મી. બમનજી દીનશાહ પીટીટ, સર વીદલ દાસ દી. દાકરસી, ઓ. જી. કે. એપલે, મેસરસ બાદરભાઈ રહીમપુલ્લા, ઓ. મી. હખાલીમ રહેમપુલ્લા, ઓ. મી. ગોકળ દાસ કે. પારેખ, મી. જેમસ મેકડોનલ્ડ, ઓ. મી. હરી રીતાશામ દીક્ષીત, મેસરસ મનમોહનદાસ રામજી, ધરમસી મોરારજી ગોકલદાસ, નરોત્તમદાસ મોરારજી ગોકલદાસ, દીનશાહ એદલજી વામજા, રાવ બહાદુર વસનજી પીમજી, હેરમસજી અર દેસર વહાડીઆ, મદમદલાઈ કરીમભાઈ હખાલીમ, જહાંગીર ને. વીમાદલાઈ, જેસફ બેપટીસ્ટા, જમસેદજી અરદેશર વહાડીઆ, અમીરદીન તખયજી, જહાંગીર બમનજી પીટીટ, નશરવાનજી મે. પટેલ, પરશીનમરાય સુદરજી આલા, ડા. ને. એન. બહાદુરજી, મેસરસ હાજી યુસુફહાજી હસમાધદ, અલીમહમદ ખીમજી, કલ્યાણદાસ જગમોહનદાસ, ઝવેરી રેવ, હંકર જગજીવન, હુસેન અહમદીન તખયજી, કરીમભાઈ આદમજી પીરભાઈ વગેરે વગેરે જણીતા આગેવાનો હતા.

પ્રમુખની ચુટણી

સભાનું કામ શરૂ થતાં આ. સરશીમે ઝલાહ મેહેતાએ તાલીના માલુ અવાજ વચે જણાવ્યું કે હું મુંબઈનો શેરીફ નથી (તાલીઓ અને હસાહસ). એક અવાજ-તેથી બધારે છે સર શીરેજશાહ શેરીફ નથી, જતાં સર કરીમભાઈ હખાલીમને પ્રમુખપદ આપવાની હરખારત ચુકવાને હું દક્ક ધરાવું છું. એમ હું ધારું છું (તાલીઓ) આ સવલ જે ઉપર અખુ હોંદુરતન તદનજ એકમત છે અને એક જ સામાન્ય લાગણી ધરાવે છે તે ઉપર વીચાર કરનારી સભાનું પ્રમુખપદ મહોમેદન અથવા હોંદુ અથવા પારસીને મળે એ બધું સરખુંજ છે. (તાલીઓ) મેં કહ્યું છે કે હું શેરીફ નથી પણ હું જે શેરીફ હતોયી તો મને સભા બોલાવવા વીશે વીચાર કરવો પડતો. આમજ પોલી દીકલ સભાએ શેરીફ બોલાવી છે અને તેના દાખલા બન્યા છે. તે સભા આખા શહેરના શહેરીઓની હતી નહીં, તોપણ કોમખી રીતે તે સભા રાજદારી બાબતથી અલગ હતી નહીં. આ દીવાનખાનામાં સરવથી વધુ જુરસો દેખાડનારી રાજદારી સભાઓ મળી હશે તેમાં તે સભા એક હતી. એક વાત યાદ રાખવાની છે કે આવી સભામાં શેરીફને પ્રમુખ નેમવામાં આવતો નથી. તેઓ માત્ર પ્રમુખને નેમવાની અરજ કરે છે અને પછી પોતે હાંકી વચ છે. પણ શેરીફ હોવો કે ન હોવો પણ હું હરખારત કરું છું કે સર કરીમભાઈને પ્રમુખપદ આપવું અને તે હરખારત તમે ઉપાડી લેશો એવી મને આશા છે. (તાલીઓ).

મી. બમનજી દીનશાહ પીટીટ આ હરખારતને ટેકા આપ્યો હતો જે પછી સભાએ તાલીઓ વચે પસાર કરી હતી. મી. દાદાભાઈ નવરોજજી તરફનો સંદેશો

મી. જહાંગીર પીટીટ તે પછી જણા

વ્યું કે આપણા મદાન ખુદોરમ પુરુષ મી. દાદાભાઈ નવરોજજી (જેસબેર તાલીએ) તરફથી મને કમળ મળ્યો છે જેમ નેવજી જણાવે છે કે હું ધણો દીવગીર છું કે આ સભામાં હું હાજરી આપી શક્યો નથી પણ હમેશાં ટરાંસવાલના દંદીઓ તરફ મારી દીલસોજી રહેલી છે અને મને તેમને માટે ધણું લાગી આવે છે. અને આજની સભાને મારી તરફનો સંપુરણ ટેકા છે. (તાલીઓ) મી. જહાંગીર પીટીટ જણાવ્યું કે સર આદમજી પીરભાઈ, મી. કાઝ. અમરદીન વગેરે તરફથી પણ એવાજ કાઢ્યો મળ્યો છે.

બાદ પ્રમુખ સર કરીમભાઈ તરફનું ભાષણ તેજણના દીકરા મી. મદમદલાઈએ વાંચી સભાજીવું હતું. જેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

પ્રમુખનું ભાષણ

બાલુઓ અને મહરથો, આજે મને આ દક્ક આપવા માટે હું ધણો આભારી થયો છું, જે કે મને લાગે છે કે આ બાબતમાં મારા કરતાં દરેક વાને કોઈ વધુ લાવકને તમેએ પસંદ કર્યો હતો. શેરીફ તા. ૩૧ મી ઓગસ્ટને દીને બોલાવેલી સભા જે સંજોગો વચે બંધ પાડવામાં આવી હતી, તેથી તમે વાકેફ છો. આ અચબુચ બંધ પાડવાના સમયથી લાગણી ઉચકેશવા પામી હતી, જે સારે નસીએ જાણાએગી યાદી મારફતે ચાલત પડી હતી. એ યાદીમાં સરકારે આપણનાં વખાણને પાત્ર ખુદગી રીતે તથા ઝડપથી પ્રજાને જે અમલક અમલી પડી હતી, તે માટે પોતાની દીવગીરી જાહેર કરી હતી. મહરથો, હું ખુશી છું કે આજે આપણે જે સવાલ ઉપર વીચાર અલાનવાને મળ્યા છીએ તે ઉપર હોંદી સધળી કોમો એકમત છે અને તેજ મુજબ દક્ષિણ આફ્રિકાના પશુ આપણા સધળા દેશજીવોએ કોંઈ પણ નાત મલતના તદ્દાવત વગર હોંદીવાનો તરીકે સાથેજ મહીને કામ લખને સાથેજ સંકટ ભોગવ્યું છે. ટરાંસવાલમાં આપણા હોંદી લાગણી તરફ ચલાવવામાં આવતી વરત છુંકના સવલ ઉપર વીચાર ચલાવવાને અને તેના સંબંધમાં દેશમાં જે લાગણી ફેલાઈ રહી છે, તે જાહેર કરવાને માટે આજે આપણે બધે એકઠા મળ્યા છીએ. તમારી આમજ જે ઠરાવો રજુ કરવામાં આવશે, તેમાં આ લાગણી સંપુરણ રીતે જાહેર કરવામાં આવી છે. આથી એને લગતી વીચારોમાં ટલીને હું તમને વખત

ગુમાવના માંગનો નથી. એ તો જે શુદ્ધ રહે. આ સવાલ વધુ જારીથી સમજતા હશે, તેઓ તેને જરાખર ઇનસાફ આપશે, અને તેમાં ખાસ કરીને આપણા મીત્ર મી. પેટાક, જેવજી ખુદ તે દેશ તરફથી આવ્યા છે, અને જેવજી તરફ, મારી ખાતરી છે કે તમે સઘન્યમાં મારી માફક આપણા લાભ મટેની તેવજીની વખતવા લાભક શીદગીરી માટે મુજબના શહેરીઓની ખરાં અતઃકરણી પીછાણે કરશે, તેવજી આ વીચોળે જરાખર ઇનસાફ આપી શકશે, જે ખાખતમાં હન સફ અને ખરાપણું તમામ રીતે આપણી તરફ છે. મરદો, વળી આપણે જણીએ છીએ કે બ્રિટીશ હીંદીવાનો તરફની સરચાની સરકારની રાજ્યનીતીની સખનાઈ અને સે.ઈ.સ.શી નામદાર શહેનશાહના પ્રધાનોએ પોતે વારંવાર કહ્યું રાખી છે હાલના હીંદી પ્રધાને જેવા તેવજી હીંદી પ્રધાન થયા તે પેતાજ તેવજી આજગ રજી થયલા એક ડેપુટીસનને જવાબ આપતાં જણવ્યું હતું કે, "બ્રિટીશ સરકાર આ બીનાનો ઇનકાર કરી શકતી નથી કે નામદાર શહેનશાહની રાજ્યનોના પ્રજાક કરેલો આસામીઓ ઉપર કેટલાક બ્રિટીશ સરચાનોમાં નાત અતનો તફાવત મેલવા માં આવ્યો છે." મરદો, ન્યાતખતને તફાવત હજી ચાલુ છે, અને સોરઠ મોરલીએ જે સવાલ વીધે વીધેયન કર્યું હતું, તેજ સવાલ હજી આપણને મોટે મુચરાડો ઉત્પન્ન કરે છે. આપણા દેશ બહુઓએ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ઘણું સફળ ભોગવ્યું છે અને તેઓએ ઘણા લાંબો વખત લડત ચલાવી છે. તેઓએ સઘના નો ભેગ આવ્યો છે. માલ મીત્રકત સમાઈ તથા જતી છુટાપણું અને જે બીનાએ મારી ઉપર ઘણી મોટી અસર કરી છે તે એ છે કે આટલાં બધાં સફળ છતાં બ્રિટીશ રાજ્ય તરફ સપુરજી વજા શરી ખતાવરામાં આવી છે. આ વજાદારી ખચીતજ જળવી રાખવાને લાચકની છે. મરદો, એ બીના કાંઈ આપણને તથા દક્ષિણ આફ્રિકામાંના અપણા ભાઈબંધો તેજ આભારી નથી, પણ તે માટે આપણે સરકારના પજી અભારી છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીંદીવાનો સામે ચલાવવામાં આવતી વરતણકથી આખા દેશ માં ઘણીજ ભારે લાગણી ફેલાઈ ગઈ છે, અને તે લાગણી જાહેર કરવાને માટે આજે આપણે અને એમ મળ્યા છીએ. અને મને સહેજ પજી શક નથી કે મુજબના શહેરીઓની સારી સમજ,

મધ્યમપણું, અને મોઝાથી પોતાની જાહેર કરતો ખખવતા આવ્યા છે કે જેથી મુજબના અમીકાએ આપણા રાજ્યકર્તાના ખ્યાન ઉપર ઘણો મોટો હક ધરાવ્યો છે, તેવીજ રીતે મુજબના શહેરીઓ પોતાની કરતો ખખવતા રહેશે (જોગજર અને ચાલુ તાલીઓ).

પહેલો દરજ

આ. મી. એ.એ.એ. નીચલો હસવ રજી કર્યા હતા:— "દરંસવાલમાં રેલ્વેસન એકટ, અને ઇમ્પ્રોવેશન રીફોર્મસ એકટ, જે બ્રિટીશ રાજની બીજી પ્રાંતઓ સાથે કાલદા મુજબના સરખાપણાં ઉપર હીંદી વાનોને મેલવાના નામદાર શહેનશાહના કાલનો ભંગ કરે છે, અને જેણે હીંદુસ્તાનના સઘના વરસે અને જતોમાં ગેર ઇનસાફ અને સામાન્ય શુસ્કાની એક ભારે લાગણી પેદા કરી છે, તે એ કાપલાઓ ના ભેગા કારોખારથી દરંસવાલમાંથી નામદાર શહેનશાહની હીંદી પ્રાંતને ખમવે પડતો ચક્ર ગેરજનસાફ તથા ગેર વરતણક અટકાવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાની તવારીખની આ સફથી અગસતી પજે નામદાર શહેનશાહના પ્રધાનો અને બ્રિટીશ પારલામેન્ટને પેતાજી ખનવું સઘણું કરવાને એક વેળા ફરીથી મુજબના શહેરીઓની આ જાહેર સભા માત પુરવક અરજ કરે છે."

આ. મી. ગોખલે

આ. મી. એ.એ.એ. તાલીઓના ભારે અવાજને વચ્ચે પોતાના હસવના ટેકામાં બોલતાં જણવ્યું કે, આ હેલમાં નામદાર આખાખાનનાં પ્રમુખપણા હેડળ મળેલી સભા પસાર થવાને અદાર મહીના થયા છે. આટલી લાંબી મુત પસાર થયાં છતાં આપણા એ હીંદીવાન લાઈ બંધોનાં સંકેટોમાં કાંઈખી ફરક પડ્યો નથી. મજરીની બીના એ છે કે તેઓ હીંમતજરી રીતે દેશભજતને બાજે તેવી રીતે પેતાની લડતમાં ટકી રહેલા છે. (તાલીઓ) લડાઈ જગી તે અગાઉ હીંદી વાનોની મોટી સખ્યા ત્યાં વસતી હતી. આ લડાઈનો અંત ૧૯૦૨ માં આવ્યો. અને બ્રિટીશ હકુમત હેડળ એ મુલક આવ્યો. બોલરોના અમલ દરખાન હીંદીઓ માટે જે જાપતા હતા તે કરતાં નથી હકુમત હેડળ વધારે જાપતા મેલાયા (લરમ સરમના અવાજને).

પછી લડતનો ઈતિહાસ જાણીથી કરીને મી. ગોખલેએ જણવ્યું કે:— "હું હીંમતથી કહીશ કે મી. ગાંધી અને બીજા દેશજીઓ પોતાને માટે નહીં પણ પોતાના દેશ અને કામને વારને વારે છે.

(તાલીઓ) તેઓએ એ.સી.આ.ટી.કે. એમેડેન્ટ એક તરફ કરવા વારને બાથ બીડી છે. મી. ગાંધી અને તેમના ગોદીય:ઓ હીંદુસ્તાનનાં માન અને આ દેશના બીજા ખના લાભો માટે લડે છે. લડનમાં મને કહેવામાં આવ્યું હતું કે. મી. ગાંધી પોતાની આ લડત ઉપાડી લઈ કેટલાકોની દીવસોજી એરી બેઠા છે પણ તપાસ ઉપરથી મારી ખાતરી થઈ કે તેવું કાંઈ નહીં હતું. (તાલીઓ) હું જણાવીશ કે, મી. ગાંધીએ પોતાના હમવતનીઓ પ્રત્યે પછી અને પવિત્ર ફરજ જાખવરા થઈ આ લડત હાથ કરી છે. તેઓ જેલનાં સંકેટો અહાફરીથી ખમે છે. મી. ગાંધી જેવા ખજાદર દેશભજત પોતાની લડત જે રીતે ચલાવી રહેલા છે, તે ખચીત તારીફ કરવા જોગ છે. મને હવેક ખાતરી છે કે જે આ વખતે દક્ષિણ આફ્રિકામાં તમારા માંનો કેલ હત તો ખચીત મી. ગાંધીની બાલુએ રહેવામાં મોટી મજરી લેત (તાલીઓ).

દક્ષિણ આફ્રિકામાં દરંસવાલ અને બીજાં વજી સંરચાનોમાં હીંદીવાનો વસે છે. આ ચાર સંરચાનો હાલ જોડાઈ ગયા છે. શહેનશાહી સરકાર આ સંરચાનો ઉપર પોતાનો વમવરીથી ચલાવી શકે તેમ છે. નેટલ એક એવું સંરચાન છે, કે જેમાં હીંદીવાનોની વસતી મોટી છે. સંરચાનીકે સામે બાથ બીડવાનો વખત હવે આવી પુગ્યો છે. ૧૯૦૬ માં આઈ હનર, ૧૯૦૭ માં ખાર હનર અને ૧૯૦૮ માં ૬ હનર, ૧૯૦૯ માં ચાર હનર હીંદી મજુરોને હીંદી સરકાર તરફથી નેટલ આખાત કરવામાં આવ્યા હતા. જે નામદાર સરકાર હીંદી મજુરોની નીકાલ બંધ પાડે, તો એ સંરચાનીકે ડેકાણે આવે તેમ છે સોરઠ કરતોને જંજી વરસની વાત ઉપર તેરી રાજનીતી અખસાર કરવાનો ઇરાદો જાહેર કરેલો આપણે જાણીએ છીએ. જે આજે નામદાર સોરઠ મીટિ તેવી રીતે કામ લે તો તેની તુરતજ અસર ચાલ તેવી છે. નાતાલ માં હીંદીવાનોના ૧૪ વરસથી મોટી ઉમરના બાળકો માટે કેળવણીની કાંઈખી જોડ વજી નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાના સંરચાનોના જોડાણ પછી નાતાલની સરકારની આપણને મોટી ખારતી છે, અને તેથી આપણે શહેનશાહની સરકાર તથા પારલામેન્ટને વચ્ચે પડવાની મજબુત અપીલ કરવી જોઈએ. દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ અને તેવા હીંદીવાનો માટેના બીજા સવાલો ને રૂડો આજ દેશમાં ચલે જોઈએ.

મી. મીંધી અને તેમના દમશરીકોને જે લડત લડાડી લીધી છે તે જોઈ છે. સામારે હોદીવાનો અને રહેનસાહનની બીજી કોમોવાળાઓ વચ્ચે તફાવત રાખી કામ લેવું જોઈએ? એટલું કહી કે તમે સનમુખ મારે ઠરાવ રજુ કરે છો. (તાલીઓ).

મી. અમરભાઈ રહેમતુલા

મી. અમરભાઈ રહેમતુલાએ દરખાસ્તને ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે મો. મી. મોખલેએ આ લડતની તવારીખ બાબે તમારી આજલ વીવેચન કર્યું છે. અને હોદીવાનોને દરંસવાલમાં શું શું ભારે સંકટો અમલમાં પડે છે તે બાબે આ દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપનારાઓ વીવેચન કર્યો. જ્યારે આપણે ઇંગ્લાંડની તવારીખ નો અભ્યાસ કર્યો હતો ત્યારે જે ચીજ આપણને પહેલી નજરે જણાઈ આવે છે તે એ છે કે ઇંગ્લાંડ છુટાપણાનું એમપમન છે અને ઇંગ્લાંડે ગુલામગીરી નાબૂદ કરી નાખી હતી. પણ આજે આપણે ધણી ભારે દીલગીરી સાથે જોઈએ છીએ કે એજ ઇંગ્લાંડ—એજ છુટાપણાનું એમપમન—ગુલામગીરીને આઠકતરી રીતે ઉતેજન આપે છે. આથી આપણે ખુદ અંગ્રેજોના પત આગળ શીખેલી તેઓનીજ તવારીખને કેવી રીતે માન આપી શકીએ? જે દેશમાં હોદીવાનોને પુટપાથો ઉપર ચાલવા દેવામાં આવે નહીં, જે દેશમાં હોદીવાનોને પ્રમો તથા દરેનના પહેલા વરખમાં બેસવા દેવામાં આવે નહીં, તે દેશમાં હોદીવાનોની દયા આ વીસમી સદીમાં જ ગુલામગીરીની નથી, તો બીજી ને શું છે? (જોસલર તાલીઓ). શું આ એક ખરી ખીના નથી કે આપણે પશુ સહેન શાહનને એક કામ છીએ? જ્યારે સગાઈ ભગી ત્યારે દરંસવાલમાં વસતા દરેક હોદીવાને ખોદીશો માટે પોતાની છાંદગી નો ભોગ વટીકે આપવાની તકવારી બતાવી. (તાલીઓ). દરેક હોદીવાને આઠયુ દગુ કે ઇંગ્લાંડને છત મળે, અને તેઓ સઉથી હલકામાં હલકી રીતની સેવા બજાવવાને પણ પુણી થયા હતા. અને આ બધાનો શું બહો વાળવામાં આવ્યો છે? (તાલીઓ) તેનો બહો એવી વરતણકમાં આપવામાં આવ્યો છે કે, તે માણસાઈપણું, કમરો અને સહેરીપણાનો ભંગ કરે છે. ખચીત જ આપણે ઘવો કરી શક્યું કે બહો ભોળવાનો અમોને તમામ હક છે. (જોસલર તાલીઓ).

મી. જહાંગીર પીટી

મી. જહાંગીર પીટી ઉપલી કરખ,

સ્તને વધુ ટેકા આપનાં જણાવ્યું કે ગયે વરસે આપણે એના મળ્યા પછી મામલો ધણો બગડ્યો ગયો છે. આપણા દેશ બંધુઓ ઉપર શું સંકટો પડે છે, તેમને કેવો મેર કનસાઈ થાય છે તે તો સરવે જાણે છે. પણ મહરોજો હાકનો ધણો કટોકટ વખત છે અને જો વખતસર આપણે આપણો અવાજ રજુ કરીએ તો કદાચ કંઈ ફાયદો થાય. આપણા હમ વતનીઓએ સંસ્થાનમાં કોબાઈ જવા માંનતા જ નથી. તેઓ તો માત્ર ન્યાત બતનો તફાવત કહાડી નાંખવા માંગે છે. તેઓ માત્ર ફેળવણીનો "ટેસ્ટ" રાખવા માંગે છે. પછી ગમે ને એ "ટેસ્ટ" ગમે એવો સખત હોય. તેઓ જે માંગે છે તે એ કે આમદીના રંગને તફાવત કહાડી નાંખવો. એ મામણી વાજળી છે એમ કોણ ના પાડે? મહરોજો, આ ઠરાવના બીજા ભાગની અમલતા પ્રધાનો પીછાણશે. આપણે આશા રાખીશું કે સતવાળાઓને શે કે હોદીવાનોને હવે સંસ્થાનીઓની એવી વરતણક નહીં સંખિવાનો ઠરાવ દીધો છે. (તાલીઓ). મહરોજો, જે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આવી બતની વરતણક ચાલુ રહેશે તો પછી સરકારે જરૂર જણાયું જોઈએ કે આ દેશના લોકોની વફાદારીપર પણ અસર થયા વીના રહેશે નહીં. (તાલીઓ)

મી. હુસેન તખ્તખાન

મી. હુસેન તખ્તખાનએ જણાવ્યું કે દરંસવાલમાં હોદીવાનો તરફ જે અપમાન કરી વરતણક ચલાવવામાં આવે છે તે સામે આપણે મુખબના સહેરીઓ તરીકે સખત પ્રોટેસ્ટ ઉઠાવવો જોઈએ. આપણે તેજ માટે આજે એના મળ્યા છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદીવાનોને માથે જે હાકમારીઓ ખમરી પડે છે તે બે ચાલુ રહેશે તો રહેનસાહની કીરતી જોખમમાં આવી પડશે એમ મારે કહેવું જોઈએ. (તાલીઓ).

મી. ઉમર હાજી આમદ કવેરી

મી. ઉમર હાજી આમદ કવેરીએ જણાવ્યું કે દક્ષિણ આફ્રિકાના એક ખોદીશ હોદીવાન તરીકે હું આ ઠરાવને ટેકા આપું છું. હું ત્યાં ધણાં વરસ સુધી રહેલો છું. હું તે દેશમાં ઉધરવો છું. આપણા દેશબંધુઓના કેટલાકો માટે વાળ ધેરાયું છે. તેઓ સામે તોફાન ચાલી રહેલું છે. તેઓ પોતાની છાંદગી નું સમગ્ર કામ રેત અને આમથી નાસ પામવાના જોખમમાં આવી પડેલું જુવે છે. તેઓ પોતાનાં બચ્ચાંઓને અદેખાઈ

અને કર્પાના ભોગ થઈ પડેલા જુવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકા હવે એકવ થયું છે. દરંસવાલમાં હાલ જે મેર આપી રહેલું છે, તે હું વખતમાં આખા દેશમાં પ્રસરી જશે. આપણા દેશબંધુઓ આખામાં આંસુ સારતાં તમા કામ જોડતાં તમારી પાસે આવતા બધ છે અને તેઓ પોતાને આ આકતમાંથી બચાવી લેવાની આરજુ કરે છે. હવે તમે તેમને મદદ કરો. આવતી કાલ ઉપર મદદ કરવાનું કામ રાખવું તદન અસુર છે.

ખાદ પહેલા ઠરાવ ઉપર મત લેવામાં આવતાં તે સભાએ તાલીઓના અવાજ વચ્ચે એક મતે પસાર કરી દીધો હતો.

બીએ ઠરાવ

"બીએના તફાવત ઉપર રચાયેલા મેરવાજળી અને નામેલીબર્થ કાવદા કુર કરવા માટેની પોતાની કોશીશમાં દરંસવાલની હોદી કામે જે શુરવીર અને અમીરી લડત ચલાવી છે તેની ભારે પીઠાણુની આ સભા નોંધ લે છે, અને લડતની સરખાતથી આ પ્રભાવે જે દેશ બહતી, હીમત, બતી અંકુશ અને બતી ભોગ બતાવ્યો છે, તે માટેના આ સભા પોતાના ખરા અતઃકરણની વખાણુ બહેર કરે છે."

મી. એચ. એ. વહાડીઆલુ આપણ
ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં મી. એચ. એ. વહાડીઆલુએ જણાવ્યું કે, દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા દેશબંધુઓને જે શુરવીર તથા હમદા લડત ચલાવી છે, તમા લડતની સરખાતથી તેઓએ દેશ બહતી, હીમત, બતી અંકુશ અને બતી ભોગ દેખાડ્યો છે, તેનું વરણન કરતાં મને ધણો લંબાણ વખત લાગે. આપણા દેશબંધુઓને "પુલીઓ" તરીકે બહેર કરી તેઓ સામે કાવદા બાંધવાની બોચર કોશીશ નીજૂળ નીવડી હતી આ કોશીશ ના સખએ સગાઈ ભગી હતી. પણ સગાઈ ૧૯૦૨ માં બંધ થયા પછી પણ એજ મામલો વધુ કુઃખદાયક અને સંકટ ઉપજાવનારા સંજોગો વચ્ચે ફરી સજવન થયો. આપણને જે વધુ સંકટ ઉપજે છે, તે એથી છે કે જેમ જેમ દરંસવાલ માં ખિદીશ સતા વધતી મધ, તેમ તેમ હોદીવાનોનું રક્ષણ ઓછું થવું મધ. જેમ જેમ આ લડત દર વરસે વરસ વધતી બધ છે, તેમ તેમ આપણા લોકનાં દીલ વધુ અને વધુ છુટતાં ગયા છે, અને આપણી આશા વધુ અને વધુ નીરાશામાં ફેરવાતી જવા પામી છે. પણ આ સમગ્ર છતાં આ લડત માણુ રાખવામાં આવી

છે અને દરંસવાલના આપણા દેશનુ દુષ્કો
એ એક ખરેખરે અમીરી રેડેડ હોય છે
જનરલ બેથાએ ૧૯૦૭ માં ચુદ્ધી વેળા
એ આપણુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે જો
મારો પક્ષ ચુદ્ધીમાં જીત મેળવશે તો
ફક્ત ચાર વરસની મુદતમાં અમે આ
દુષ્કોએને દેશમાંથી હાંકી કઢાડશું. આ
ખીના આપણે તમા દક્ષિણ આફ્રિકામાંના
આપણા ભાષ્ય પો કહીપણુ ભુટી જનાર
નથી. જનરલ રમસે પણુ હાંકીવાને
માટે જણાવ્યું હતું કે એશીઆટીક સોડા
જે દક્ષિણ આફ્રિકાનું કાળજી કરી ખામ
છે તેનો નાશ કરવાનું મણુ જરૂરી છે.

મી. વાડીઆએ લડતના હિતદાસ તથા
જેલનાં સંકટો વિશે અસરકારક વિવેચન
કરીને જણાવ્યું કે આપણે કાંઈ હાંકીએ
તરીકે અથવા મુસતમાનો તરીકે અથવા
પારસીઓ તરીકે દરંસવાલના આપણા
દેશનુ દુષ્કોની આ લડતના વખાણુ કરતા
નથી. પણ હાંકીવાનો તરીકે આપણે
વખાણુ કરીએ છીએ, કારણ કે દરંસવાલ
માં સવળી કામો અને જાતોના અદરે
સાથે મળીને આ સુરવીર લડત ચલાવે છે
આ જાતમાં હાંકીની ખામોશીનો ઉલટો
અરથ ઉદાહરણ આપે છે. આ હાંકી
તમે એક મતે પકાર કરશો. તેમાં મને
કાંઈપણ શક નથી. પણ આપણે બોલીને
એસી રહેવા કરતાં કાંઈકે કરી જતાવવું
જોઈએ. આપણે આપણી પસંદ બોલીને
આપણા મળ મુજબ કાંઈ મદદ કરવી
જોઈએ. આપણે સરકારને યુચકામાં
નાખીશું એવું કાંઈએ ધારવું નહીં. સર
જમીરજ કહારક, લોરડ મીંગે અને લોરડ
મેરલીના દાયે મજબુત કરવાને આપણે
આપણાથી જનતું કરવું જોઈએ. સર
મચેરજી ભાવનગરી આ સવાલ ઉપર
વચર અચકરે ખંતીવું પાન આપે છે.
તેવણુ અને બીજાઓને આપણા ટેકની
જરૂર છે. આ લડત ઉપરે ફતેહસાદ નીવ
ડશે તેમાં મને સહેજ પણુ શક નથી.

મી. હાજી કુસુકે

મી. હાજી કુસુકે હાજી હસમાધને ટેકા
આપતાં જણાવ્યું કે સંકટ એ આપણી
જાતનો એક ખેડજ છે. અને જે જે
સંકટો આપણી ઉપર આવી પડશે તે
આપણે ધીરજથી ખમીશું, અને ઉપરે
ચિટીસ સહેલાઈના હાલો મેળવવા
પામશું. દરંસવાલની સરકાર હાંકીવાનો
તરફ આવી ધાતળી વરતણુક ચલાવવાનું
હીલ ચકાવી કેમ ચકાવી હશે તે હું સમજી
શકતો નથી. આ અલગી જુલમ ફક્ત

હાંકીવાનો ઉપરજ કરવામાં આવે છે, અને
તે બીજી જાતી ઉપર કરવામાં આવતો
નથી એ શું મોટી શરમભરી ખીના નથી!
આપણા હાંકી બાપ્તો જે અમીરી લડત
ચલાવે છે તેની આપણે મોટી પીઠાણુ
કરીએ છીએ, અને તેઓને તેઓની લડત
માં આપણાથી બની ચકાવી મદદ કરવાની
આપણી રૂજ છે. (તાળીઓ)

મી. પોસાક

એ પછી મી. પેલાક પેલાનું આપણુ
કરવા ઉભા થયા હતા. જે વેળાએ સમા
જનો તરફથી કાન ફાડી નાખે તેવા પોકારો
કરવામાં આવ્યા હતા. લગભગ ૫ મીનીટ
સુધી એ પોકારો ચાલુ રહ્યા હતા. મી.
પેલાકે એ પછી પેલાનું બાપણુ કરતાં
જણાવ્યું કે દરંસવાલમાં સંકટ સહેતા
હાંકીવાનોના ચાર પ્રતિનીધીઓમાંના એક
તરીકે હું આ હાંકીને વધુ ટેકા આપું છું.

મારા મોડીઆઓ જેલમાં હોવાથી
આજે અત્રે તેઓ હાજર થઈ શક્યા નથી.
પણ તેઓ 'સ્ટીરીટ'માં અત્રે હાજર છે
અને દરંસવાલમાં હાંકીવાનો ઉપર જે
જુલમાત મુખરવામાં આવે છે તે સામે
પ્રેટેસ્ટ કરવા તમને આમદ કરે છે.
મારા તજુ જેડીઆઓ દરેક રીતે લાંબા
પ્રતિનીધીઓ સમાન છે. તેઓ મી. હા
દીમ સહેજી કુવાડીઆ, મી. નાદીર અર
દેશર કામા, અને મી. એન. ગોપાલ
નાથજી છે. (તાળીઓ) એ મારા મોડી
આઓને તમારી સનમુખ લાંબી હાંકીત
રણુ કરવા ચુડી કાઢવામાં આવ્યા હતા,
પણુ આજે તેઓ મુખા અવાજે તમારી
સનમુખ ખોલે છે. તે દરંસવાલની
પુરગોની જાતોની અંદરથી પેતાનો
અવાજ રણુ કરે છે. હું તમે સનમુખ
આપણુ કરે તે કરતાં તઓનો મુખો અવા
જ તમારી સનમુખ અપીલ કરે એ
જવારે બાંધેસણુ છે. બોલવું અને
લખવું એ સહેલ છે પણ વહાદરીથી
અને ખુશી સાથે સંકટો કેમ સહેવાં તે
કેટલું મુશ્કેલ છે તે હું નથી ધારતો કે
તમારામાંના ધણીજી જાણતા નહીં હોય.
એ સંકટોએ દરેક કામના માણસોને એક
ખુદાઈ માંથી એકત્ર કર્યા છે (તાળીઓ).
હાંકી, મહેમેન, પારસી, અને શીખ
એકજ પ્લેટેફોર્મ ઉપર ઉભા રહ્યા છે
યા બરાબર બોલીએ તો એકજ બધાના
પીંજરામાં ઉભા રહ્યા છે અને એકજ
જેલમાં જામયે સદા છે. (તાળીઓ).
વેધારી અને ફરીઓ, વકીલ અને ધરમ
શુર, ખદમજી અને શુશ, સીપાઈ અને
કાકી નથી. આ અલગી જુલમ ફક્ત

મી. પીણું પીણું છે અને કડવા અનુભવ
નું એકજ સરણુ બોજન લીધું છે. તેઓ
બરાબર જણે છે કે તેમને હવે "કુલી"
કહેવામાં આવતા નથી અને ચિટીસ ઈડી
અનના માનવતા નામથી બોલાવવામાં
આવે છે. પણ તપે શું એમ ધારો છો
કે એ સવળાં સંકટોનું કાંઈજ પરિણામ
નથી આવ્યું? જે મારા બાપજી પો આજે
અત્રે હાજર હતા તો તમને એ સવાલ
પુછતે. હાંકી આજે વિધવા થયેલી, હાંકી
જાળકો નાવારેક ચમ્પેલાઓની તેઓ તમને
માદ આપતે. તમે તમને નાશ પામેલાં
ધરે અને કામકાજ, તદ્દન નીરહોશ અને
પોતાનું માન બચાવવા જતાં મહેલાઓ
માં એકએક પકડાવામાં આવેલાં માણસો,
જેમને માણસેટ આમળ ઉભા કરી સખ
કરવામાં આવેલી, જેમનું કુટુંબ નીરાધાર
થઈ ગયેલું તે વિશેની સવળી હાંકીત
તેઓ તમને કહેત. તેઓ તમને બહાદુર
તામીલ રહીએ, જેઓએ પોતાના ભરધારે,
બાપજી, અને દીકરાઓને જેલમાં મોકલ્યા,
અને પોતે પેતાના જાળકોને રોડી આપવા
માટે દાલ જોડાન્સબરમ અને પ્રીટોરીઆના
મહેલાઓમાં તરકારી વેચે છે તેની હજી
હવ તમને કહેત. (તાળીઓ). તેમાં તમને
બીજી અનેક બહાદુરીની વાતો કહેત. જે
જે હાંકીના દરેક જાળકોમાં કહેવાવા જોઈએ.
મી. હાંકી મદમક પેતાના જાળકોએ
બચાવ અરથે કેવી રીતે નાતાલથી દરંસ
વાલ આવ્યા અને જેવણુ શહેરમાં પોતાના
માડી પોડે હરતા તેવણુ મયા વરસનો
મોટો બાળ જેલમાં જુલારી પેતાની તખી
પતનો અને કામકાજનો કેવો બોજ આપે
તેની સવળી હાંકીત તમને કહેત.

મી. રૂસ્તમજી જીવણુજીએ તમને સદેશો
કહેવડાવે છે કે, જો તેમનો માનવત
રીતે છુટકારો મેળવવાને તમે નીચણ
જશો તો જેલમાં તેવણુ પોતાની ઘેર
એ.દશે. આ શહેરની પારસી કામ જેલ
પણુ નામચીન પરદુ:ખજાજનો પેદા કીધો
છે અને જેલે સખાવતો યા મોટી મોટી
રકમો આપી છે તેલે એક એવો પણ
માણસ પેદા કીધો છે કે જેલે પેતાના
દેશને ખાતર પોતાના સરવરવનો બોમ
આપે છે (જેસબર તાળીઓ) અને તેમ
નું નામ તથા તેમના હમજાતીઓ સોર
જજી શાહુરજી, એન. એ કામા, અને રાપુ
રજી રાંદેરીઆના નામોને તેમની પેતાની
કામમાં તેમજ આખા હાંકીસ્તાનમાં માન
સાથ યાદ કરવાં જોઈએ. (જેસબર તાળી
ઓ). વળી મારા મોડીઆઓ તમને મી.
અહમેદ કાંજીઆએ પેતાની આખી

હેલ્થ કેમ ગુમાવી તેનો તમને ખ્યાલ
આપતો. તેઓ વારંવાર જેલમાં ગયા છે.
તેમણે બ્રિટીશ ક. એ. ના પ્રમુખ છે.
અને તે એજ પ્રદર્શ છે કે જેમને ટરાંસ
વાલમાં અમે માન આપવાને ખુશી છીએ.
મી. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી જેઓ
પોતાના દેશ અને માનને ખાતર ધણી
ખુશીથી સ્વયંભોગ આપતા રહેલા છે.
તેમના જેવા એક દેશભક્ત અને મહાન
મહત્વની તમને હું યાદ દેવાયું છું.
તેમણે ટરાંસવાલની સરકારને અપેક્ષી કહ્યું
લાતો ખાતર લખભગ પોતાની જાંઘી
અરપણુ કરી હતી. મી. પેલાકે આમળ
આલતાં જણાવ્યું કે બહાદુર થઈ નાહક
હસતા મહેરા તથા અતઃકરણના ખુશાલી
ના ઉભરા સાથે જેલમાં ગયા છે, અને
પોતાના દેશને ખાતર સ્વયંભોગ આપવાને
હીમત દેખાડી છે. તે એજ આસામી છે
કે જેણે સખત કામ કરીને પોતાના હાથો
માંથી લોહી વહેવા છતાં અને સખત
દુઃખ લાગવું હોવા છતાં કે કટર પાસે
સારવાર કરાવવાને સાહ ના પડી હતી
અને તેમણે જણાવ્યું હતું કે, "નહી
મારા હાથો બંને છુટી પડે, પણ હું કામ
કરીશ." મારા મોડીઆઓ તમને કહેશે
કે, હીંદી માતાઓએ પોતાના ઉપર ગમે
તેવાં સંકટો અને આફનો આપી પડ્યા
છતાં અને મુર્ખતાં બાળકોને જન્મ આપ
વા છતાં તેવી વિપતિ વચ્ચે પોતાના ધણી
ઓને દેશને ખાતર પ્રત્યક્ષ લડતમાં મોક
લાવ્યા છે. જુવાન વયના છેકરાઓ બહા
દુરીથી જેલમાં ગયા છે.

મી. પેલાકે એ પછી હીંદીવાનોની
લડત વિશે કેટલુંક વિવેચન કરતાં જણાવ્યું
કે, આ મરદો અને મોરતોએ પથરાઓ,
ફાંસા છે, નરકના ટોપલાઓ ઉપડ્યા છે,
તેઓ ભુખે મર્યા છે, તેઓ માંદગીથી પદ
કાઢ પડ્યા છે અને તેઓની કંઈપણ દાદ
કે દરકાર લેવામાં આવી નથી. તેઓમાંનો
એક જણ કેહાનામાંથી છુટ્યા બાદ થોડે
વિવેચે મરણ પામ્યો હતો. તમે આ બહા
દુર હીંદીવાનોને ખુશો કે તેઓએ આ
સમજી શા માટે કાઢ્યું છે, તો તેઓ શું
કહેશે? અને મી. પેલાકે દીલ પીગળા
વનારી અસરકારક બાપામાં હીંદી મરદો
અને મોરતોની બહાદુરી જારી લડતની
બાળન તારીફ કરી હતી, અને તેઓએ
પોતાની કામ તથા દેશને ખાતર કેવાં
અસહ્ય અંકડો ખમ્યા છે, તેનો કદબા
રમીઝ આંતર રજી એમ હતો. તેમણે વધુ
જણાવ્યું કે મી. પેલાકે હીંદીવાનોએ
કેમથી લોહી જમા કરાવે છે તેની બાબત

મરવાના સેવિંદ લીધા છે. જે તેઓ તેમ
કરશે, તોજ તેઓનું માન છે; પણ તમે
તેઓની રક્તી સીઓ અને છે.કરાંઓને
શું મોડું દેખાડશો? (તાળીઓ) તેઓએ
મને તમને કહેવાને અને મોહલ્યો છે કે,
તેઓ તમારે ખાતર ગમે તેટલું ખમવાને
તકવાર છે તમે તેમના હાથે આવો
સ્વયંભોગ આપવાને તકવાર છે? (તાળીઓ)

મી. હાજી ઇસા હાજી સુમ્મર

મી. હાજી ઇસાએ ગુજરાતીમાં એક
અતી લાગણી ભરવું બાપણ કરવું હતું.
જણાવ્યું કે આ દરવાને ટેકા આપતાં હું
ટરાંસવાલના એક હીંદીવાન તરીકે બોલું
છું. અને હું તે સંસ્થાનમાં મારા વિપતિ
ખમતા બતલાવ્યો તરફ લાગણીની
નજરથી જોઉં છું. તેઓને લાગે છે કે
પુણ તેમની તરફેણમાં છે અને એ કે
સામ્યામાં તેઓ થોડા છે તેમણે ખુદની
મદદથી તેઓ બહુમતી ધરાવે છે. એથી
જ કરીને તેમને પોતાની લડતમાં હીમત
મળે છે, અને હમણાં તેઓ પુકે છે કે
તમે પણ તેમની તરફેણમાં આવશો કે
નહિ? એવી રીતે તેઓએ પોતાનો બપ
પીછાપ્યો છે, તેથીજ રીતે તમે પણ જે
પીછાપ્યો કે નહિ? તેમના કેદખાનાના
દરવાજા માત્ર તમારીજ આવડાઓપડે ઉધ
ડશે, તમે તે વાપરશો કે? તમેએ તે
ગુમાવી છે? (જેલજર તાળીઓ)

મી. પેલાકેના બાપણ દરમ્યાન સાંજ
બનારાઓમાંથી તાળીઓ, અને જુલમીઓ
તરફ ચિકકારની લાગણીના મોકરથી વારં
વાર એટલી મોટી મરગના થઇ રહેલી
હતી, તેમજ સરમ સરમના અવાજો થઇ
રહેતા હતા, કે જેથી મી. પેલાકેને
બાપણ આપતાં કેહા કેહવાર અટકી
જવું પડ્યું હતું.

ડે એ ઠરાવ

"ટરાંસવાલમાં કાવદા મુજબ વસતા
હીંદીવાનો, અથવા તે દક્ષિણ આફ્રિકામાં
બીજો કયાંય વસતા હીંદીવાનોને ટરાંસવાલ
માંથી હીંદુસ્તાન ખાતે આપખૂદ રીતે દેશ
પાર કરવા સામે આ સલા પોતાનો પ્રોટે
સ્ટ બાહેર કરે છે જે હીંદીવાનોએ આવી
રીતે દેશપાર થવાથી સંકટ બોમળ્યું હોય
તેઓની જરૂરીઆતો દુર કરવા માટે નાણાં
ની રકમો એકઠી કરી તે વહેંચવા સાર
એક કમીટી નીમવા દરાવ કરે છે."

મી. એકટોનલ્ક

મી. એકટોનલ્કે ઠરાવ રજૂ કરતાં
જણાવ્યું કે હું બંને એવું જાહેર કરવા
તે બાબતે હું કે ટરાંસવાલમાં હીંદીવાનો
કે બાકા અમે છે તે તરફ સાચી દીક્ષા

સોજ છે. આ સમામાં ધણા જુવાનીઓ
એ એવી લાગણી સાથે વરે બપ એવી
વડી છે કે ટરાંસવાલના હીંદીવાનો બ્રિટીશ
સરકારને લીધે આ સમજી ખમે છે પણ
આ બીના ખરી નથી. પારલામેન્ટના બંને
સભાઓના સધળા પક્ષો આ સંકટો માટે
હીંદીવાનો તરફ પુર દીક્ષાજી ધરાવે છે.
મારી દિલસોજી આ દેશના બીજા ટોપણ
હીંદીવાન કરતાં ઉતરતી નથી મી. પેલાકે
જે ચોપાતીયું બહાર પાડ્યું છે તે મેં
ધણીજ ઉચ્ચ સાથે પાંચું છે. હું આચા
રાખું છું કે આ સરકારની ઉપર હુમલો
કરવાની, નામનાર વાલંચરોય ઉપર હુમલો
કરવાની, અથવા બ્રિટીશ પારલામેન્ટ ઉપર
હુમલો કરવાની કશી પણ જરૂર નથી.
તેઓ સધળાઓ હીંદીવાનો તરફ પુર દિલ
સોજી ધરાવે છે. (તાળીઓ) ટરાંસવાલના
હીંદીવાનોને મદદ કરવા માટે નાણાંની
મોટી રકમ એકઠી કરવામાં આવશે એવી
મારી પુર ખાતી છે.

મી. મોહનદાસ રામજી

મી. મોહનદાસ રામજીએ ઉપલી દર
ખાતરને ટેકા આપ્યો હતો. તથા કમીટી
માં નીમવામાં આવેલા મદદચોના નામ
વાંચી જાણાવ્યાં હતાં.

કમીટીમાં નીમેના મદદચોની નીમણુંક
કરવામાં આવી છે. આ. સર વીઠ્ઠલદાસ
દામોદરદાસ, સર કરીમભાઈ બખરાલીમ,
આ. મી. ગોખલે, આ. સર શીરોજી
મહેતા, સર આદમજી પીરબાઈ, આ. મી.
જીનતરાવ વિગેરે.

બાદ દરખાસ્ત વિષર મત લેવામાં આવ
તાં તે સભાએ એક મતે પસાર કરી હતી.

૪ થી ઠરાવ

"ઉપલા ઠરાવોની એક એક નકલ વડા
પ્રધાન, હીંદી પ્રધાન, અને નામદાર વાલંચ
રોય ઉપર મોકલી આપવાની પ્રમુખને
સત્તા આપતી."

સર વીઠ્ઠલદાસ

સર વીઠ્ઠલદાસ દામોદર ઠાકરસીએ પોતા
ના હાનરના ટેકામાં જણાવ્યું કે, હું તમે
ને એક બે મીનિટ કરતાં વધુ મોકલા
મામતો નથી આપણે આશા રાખીશું કે,
ટરાંસવાલના હીંદીવાનોને ધનસાફ અપવા
માં આવશે. આ સવાલ બ્રિટીશ પ્રભુની
કીરતી અને માનનો છે. આપણું મરદુમ
મહારાષ્ટ્રીએ પોતાના વાદમાર દેશમાં જે
કણુસાતો આપી છે તેનીજ હું તમને
પાલ કેવળીય આપણે તે કણુસાતો પાળ
વને આપીશ કરીએ છીએ. હવે બોવાનું
કે કે ખીટીએ તે થોડી રીતે વાલંચ
તાળીઓ.

મી વીમાદલાલનું આપણું

મી. વીમાદલાલે જન્મ્યું કે આજે આપણે એક પરિવ્રજ દરજ્જા ખગવવાને બેઠા મળ્યા છીએ. અને તે દરજ્જા આપણે ખગવવી છે. આપણે મળ્યુંથી કાયદાઓ, જે સરખાપણા ઉપર નહિ પણ તકાવત ઉપર રચાય છે તે કાયદા સામે મજબૂત પ્રેરેલા ઉઠાવવાને બેઠા મળ્યા છીએ. દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણું આશ્રયધી જે આમારી લડત અમારે છે, તેની આપણી મોટી પીઠાણુ જાહેર કરવાને આજે આપણે અત્રે મળ્યા છીએ. દરાંસવાલમાં હોંદીવાનો ખુદ દેવના મનને ખાતર પોતાના જનવટીક આપવાને તકવારે થાય છે. (તાળીઓ). આપણે મી. પિલાકને ખાતરી આપશું કે હોંદીવાનોના સંકટો માટે હોંદીના ફિલમાંથી લેણું દબાડે છે. અને એવો સંદેશ દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીવાનો ઉપર રવાના કરવાની આપણે મી. પોલાકને અરજ કરીએ છીએ. બ્રિટીશ સરકાર ઉપરનો કાચ દુર કરવા માટે દરાંસવાલમાં સમજણી જાતના આસામીઓ એકઠા મળ્યા છે. અને તે ખતાવી આપે છે કે જ્યાં દેશના માનનો સવાલ છે, ત્યાં સમજા હોંદીવાનો એક સપ છે. આપણી સામેની લડત એર ઇનકાફ અને એર વરતલુક ઉપર રચાઈ છે અને તેથી તે નિષ્ફળ નીવડવીજ નોંધ્યો, જ્યારે આપણી લડત વાજબી પણ અને સમાધાનપણા ઉપર રચાયેલી છે અને તેથી તે જરૂર ફતેહવા પામશે. (લેજ બર તાળીઓ.)

જાડ ઉપલા ઠરાવ ઉપર મત લેવામાં આવતાં તે સભાએ એકમને પસંદ કર્યો હતો.

૫ એ ઠરાવ

“આ સભા બરવા માટે દાંબિન ફોલનો ઉપયોગ કરવા દેવા સારૂ આ સભા સરકારનો બારે આબાર માને છે.”

મી. અમીરુદીન તકવાજીની દરખાસ્ત, અને એ. મી. જી. કે. પારેખના ટેકાથી પાસ થયો હતો.

પ્રમુખનો ઉપકાર

એન. મી. હરી સીતારામ દીક્ષિતે પ્રમુખનો ઉપકાર માનતાં જણાવ્યું કે સરકારી મહાલ ઇજારાકીમે આજના પ્રસંગે પ્રમુખશાને ખીરાજ આપણા ઉપર મોટો ઉપકાર કર્યો છે. તેઓ પુના જેવે દુરથી આવે અને આજે છે અને હું આજે શાંતુ મુ. કે સેના કોલેજના મુખ્ય મિત્ર આજે મહાલ કરીએ. (તાળીઓ.)

ચરચા પત્ર.

—:—

અમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના કાંઈ શાયરે તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર ખાતર મળવાનો સંભવ છે.

1. કાચળની એક જ બાજુએ લખવું.
2. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.
3. નામ તથા ટેકાણું જરૂરનાર લખવાં તે કમેટાં જાહેર પાડવા સારૂ નહિ, પણ અમારી જાણને સારૂ.
4. મંતવવારની સાંજ સુધીમાં મહેલ લખાણો તેજ અકબાલીઓમાં જાણ કરી શકાય.
5. રહ કરેલાં ચરચાપત્રો જાણવી શકવા અથવા લખનારાઓને પાઠો મોકલી આપવાને અમે બંધાવા નથી.
6. લખાણ કમેટાં કું અને મુદ્રાકર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

આજ. કે. જે. પી. જે—મુલતવી રહેલું.

મી. રાધવજી દેવજી—તમે માગેલ પુજા સે આજના આ કમાં જોવામાં આવશે.

મી. એમ. એસ. ઝાલા—તમે માંગેલા અખર માટે કામળ ઘટતે ટેકાણે મોકલ્યો છે.

અ. ઇ. એ.

સ્ટીમરમાં તકલીફ

મે. ઇ. એ. ના અધીપતિ જોય,

અને જરમન લાઇનના એજન્ટ પોર બંદરમાં કહેલ કે સ્ટીમર સોમાલી ૨૮ દિવસે પુરસે પણ તે સ્ટીમરમાંથી અમને ત્રણ સ્ટીમરમાં ફેરવ્યા અને ડરબન અમે ૨૮ દિવસે પહોંચ્યા. સ્ટીમરની અંદર તકલીફની વીગેરે નહીં હોવાથી પુરે પુરી પ્રસીદ્ધત બોમ્બવી પડી. અહીંથી તા. ૧૭મી સપ્ટેમ્બરે ઉપડેલ સ્ટીમર કેકરના પાસે જશે અમને જમજારમાં બેઠા થએલા તે માણસો જાડુજી સુમ પાડવા દતા કે અમને ડરબનથી અહીં ૨૧ દિવસે પુરુડાયા છે અને આ હકીકત તમામ માણસોના જણવામાં આવે, અને દુઃખી મતા મોટેલમાં માટે મારે આ લખવું પડેલ છે તો આપ જાણી આજારી કરશે.

ડરબન
તા. ૧૫/૯/૧૦

મી. પી. પી. કાલા હીર
પાલગંજી

[જરમન લાઇનની સ્ટીમર કેકરના પાસે જશે અને રસ્તામાં બહુ મુશ્કેલી થવા સંબંધી મો. અમારી માનફત મી. એસમાન અહીં મને એકરેસ કરેલો એક કામળ અમને મળ્યો છે, જે અમે મી. એસમાનને મોકલ્યો છે. તેમાં આ જાણવાવાર પુરુડાસો કરવા માટે માગણી કરેલી છે.—અ. ઇ. એ.]

પરચુરણ ચરચા

“મરજીના ફાળમાં લીલાડ પછસા દેનાર એક સુની વેરો” એવા નામતમે ડરબનથી એક ચરચાપત્રો મળે છે કે—આજથી આસરે ૧૧૧ વરસ ઉપર મી. ડાવુડ મહમદ તથા મેસરસ બી. ઇ. જરમા લની કુ. ના બાગીદાર બ. જા. બોખાનની આગેવાની હેઠળ માડામારકર, ટામેટાવની મરજી માટે ઉપરાણું થયું હતું. તેમાં આસરે પા. ૨૦૦ થએલા હોવા જોઈએ. તે પછસા વસુલ પણ લખ લીધેલા છે. તો એ પૈસા ટામાટેવ મે. હથી દેવામાં આવ્યા છે કે નહિ? જો એ પૈસા મે. હથી દેવામાં આવ્યા હોય તો તેની પહોંચ જાપામાં જાહેર પાડવી જોઈએ, અને જો ન મોકલી દીધા હોય તો તે મોકલી દેવા જોઈએ.

પ્રીટોરીઆથી “કોમનો તામેદાર” થયે છે કે—પ્રીટોરીઆના મુસલમાનોએ તા. ૩ જુલાઈ ૧૯૦૭ ના રોજ સહીઓ કરી હસમથી બધાએલા કે દર જમાના દસ વાગ્યાથી જુમની નમાજ ખલાસ થાય લાંબુધી ફુકાનો ‘બંધ કરવી, છતાં બંધ ન કરવી એ કેટલું દિલગીરી ભરેલું છે? કાલે કીશમતના રોજ તરફે દરજ્જા માટે, અને તમે ફુકાન બંધ નહોં કરવાના સમજાથી તમારા તામેદાર નોકરો નમાજ ન પડવા જઈ શકે, તેનો ખોલો તમારા ઉપર કેટલો બધો છે? ગાંધ રમજાન પડના રોજ પીટરસબરમાં અરટોબરની પુરી અને ફાદખાવાળી નાખમળ હતી. લખલખ આપણા હોંદીને પા. ૫૦૦ ના વેપા રનો ધકો લેખાય. છતાં ત્યાંના આગેવાનો ને શાળાથી ધરે છે કે એવા વેપારના દિવસને ન મણકારતાં ફુકાનો બંધ રાખી, પરકામને દેખાડી આપણું કે મુસલમાન જાપમાં પણ એવા પરિવ્રજ દિવસે પુરુડા ગુજરે છે. સારે પ્રીટોરીઆમાં રમજાન સરીફ જેવી ઇદના રોજ પુરી ફુકાનો બંધ ન થાય એ કેટલું દિલગીરી ભરેલું લેખાય! કમેટાં છે કે આપેલ કાલ મુજબ કમેટાં પાડી જુમના દિવસે ફુકાનો બંધ કરી પુરુડાવા નોકરમાંથી ફા. ૧૨૦૦

તાર સમાચાર

પારસીઓનામાં કુલડો, મોરોઝીમાંલગાઇ, અને ફરરને હાંસી દેવાથી રૂબેના પ્રધાન મંડળ ઉપર સખત ટીકાઓ થઇ, અને તેથી તેને રાજીનામું આપવું પડ્યું છે.

રશીઆનો ઝાર ઇટાલીની મુલાકાતે જાય છે. જે રસ્તેથી તે જાય છે તે રેલવે લાઇનને ૧૧ હજાર સીપાઇઓથી રક્ષવામાં આવી છે. ધણા એનારકીસ્ટને પેલીસે પકડ્યા છે.

કર્મોડર પેરીએ ઉત્તર ધરવમાં કીધેલી શોધના પુરાવાની નોંધો નેચનલ જીએલોગીકલ સોસાયટી આગળ રજુ કરેલ છે.

મેક્સિકો રાસમુજન નામનો એક પુરાણો સોલક જાહેર કરે છે કે ડા. કુકની સાથે અમેરિકા એરકીમેની મે. લેસ્ટ પાલટ તપાસ કરી છે, અને તેમાં ડા. કુકે કહેલી હકીકતને ટેકા મળે છે.

સફરેજેટ ઓરતો ઇંગ્લેન્ડમાં તોફાન કરાજ કરે છે. કેળવણીખાતાની એરડના પ્રમુખનું બાપ્તિસ્ટ તાર મારફતે પસાર થતું હતું તેનો સંબંધ તોડી નાખતા તેમણે તારના યાંજલક બાગવા માંડ્યા. આનું કરતાં ૫ ઓરતો પકડાઇ છે.

રશીઆના ઝાર અને ઇટાલીના રાજા વચ્ચે મુલાકાત થઇ છે. જુનું પડે જુનું પહેરો રાખવામાં આવેલ છે. સાંના છાપાએ, બહુ મિત્રાઇ બરેલાં છાપાઓ કરે છે. એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે આ મુલાકાતથી રશીઆ અને ઇટાલી વચ્ચે સંબંધો મજબૂત થશે.

પેરુથીજ ઇસ્ટ આફ્રિકામાં ૨૫ હજાર એકર જમીનમાં ખાણો વિગેરે તપાસવા નો હક લાંડનમાંના હક્ષિય આફ્રિકાના એક મંડળને મળ્યો છે.

૧૯૧૧ માં નામાંકિત અંગ્રેજ નાટકકાર શ્રીમંતીબરની ૭૦૦ માં વરસની ખુશાલીમાં લાંડનમાં એક મોટી નેશનલ નાટ્યશાળા ખુલ્લી મુકવાનો વિચાર કરવામાં આવે છે. આ કામ કરવા સાથે ૫ લાખ પાઉન્ડનું ફંડ એકત્રી કરવાનો વિચાર છે. આ વાડીઆમાં એ.જી.માં એ.જી. એક દિવસ શ્રીમંતીબરના નાટક સાથે રેડવામાં આવશે.

ઓરેન્જરીવર કોલોનીના માજી પ્રમુખ મી. સ્ટેન અહીં આવવા નીકળે તે અગાઉ લેવાએલી તેની મુલાકાત દરમ્યાન જશુ વ્યુ. કે હક્ષિય આફ્રિકાની હાલની સ્થિતિમાં યુનીયન માટે અંગ્રેજ અને ડચનું એક પ્રધાનમંડળ બને એ અસંભવિત છે. હાલમાંજ જુદા જુદા કોલોનીમાં જે પ્રધાનો છે તેમાંથીજ સુટી કહેલ પ્રધાનોનું યુનીયનનું પહેલું પ્રધાનમંડળ બનાવવામાં આવે તો વધુ રાજની મજબૂતી થશે.

જમરાવોની સભામાં બજેટની તકરાર ૫ મી નવેમ્બરથી ૧૫ મી સુધી ચાલશે. તેટલો વખત હાલસા એક કોમનસની બેઠક બંધ રાખવાનું ઠરાવ્યું છે.

હક્ષિય અમેરીકામાં આવેલા નીકરગસ આમાં બળવો જાગ્યો છે. સરકારી હરકર ને બળવાખોરોએ હરબુ છે.

ડા.માં મી. પીન્સ્ટન અર્થિક બાપ્તિસ્ટ કરતા હતા ત્યારે ૫ સફરેજેટ ઓરતો એક ટોળા સાથે પસારો છ મળતાં પકડાઇ હતી તેમણે જેલમાં ૯૬ કલાક સુધી બોરાક લેવાનું બંધ કરાધી તેમને છોડી મુકવામાં આવી હતી. તેમને પરાણે ખતમવાની ફાળીસ કરવામાં આવી ન હતી.

લોડા વખત ઉપર હાંડનમાં ઇંગ્લીશ્વસ પ્રેસ કોન્ફેડરન્સ મળેલ. એ કોન્ફેડરન્સમાં ધણા કામકાજને નીભાવી રાખતા સાથે એક બચુકનું મંડળ સ્થાપવામાં આવશે. એનું નામ એમ્પાયર પ્રેસ યુનીયન રાખવામાં આવશે.

જાપાનના પ્રસિદ્ધ રજાદારી અગેવાન પ્રીન્સ ઇટોનું મૃત્યુ કરવામાં આવ્યું છે. મસુરીઆમાં રેલવે લાઇન બાગત રશીઆન એકમથી સંધે ખુલાસો કરવા તે જતો હતો ત્યારે દારખીન બંદર ઉપર એક ફેરીએ તેની ઉપર ગોળીના તણ વા છેડાવા હતા. જેથી ૨૦ મીનીટમાં તેનું મરણ નીપજ્યું હતું. મરહુમ ફેરીઆમાં રેલીડટ જનરલ હતા. ત્યાં તેણે બહુ સખત કાપડેલી હોવાથી આ કામ તેણે કર્યું છે એમ મુંબેમાં રેલવેમાં પછી જાહેર કર્યું હતું.

મમળવારે મકાઇનો ભાવ લાંડનમાં ૧૫/૧૦નો જણાવવામાં આવે છે.

સત્યાગ્રહ વિષે

(ગજલ)

ખરા સત્યાગ્રહીઓએ, હવે સંન્યાસ લીધો છે, કરવા કામની લેવા એવો ઠરાવ કીધો છે. ખરા. જળ વિન મીન તમકડો, જુદાં જો પાણીથી પડશે, અમે પણ પાર ઉતરશું કેવ, વિના હક મોટો વાંધો છે. ખરા. અમારો હોંદ હમવાનો દાર, છે વહાલો જાગે લાડ. અમે પણ હાખલો કરશું, જેવો જાપાને કીધો છે. ખરા. ખટરસ બોજન સુખની સેરા, વહાલાંના વહાલ તજવાં હોય, તો આલો મોડીયું પહેરા, નહીં તો મારમ સીધો છે. ખરા. વહેમ રાખો નહીં દીલપર, નથી વહેમનું કાંઈ જોસલ, પ્રતિજ્ઞા લઇ જંગા જળયું, જમ જમનો પાસો પીધો છે. ખરા. હતો ટેકીશો રેલંગસ, તો શોખો દેશ અમેરિકા, એમજ વાસ્કોડીગામાએ, મુશક નાતાલ શોખો છે. ખરા. ફીરો પ.પાણુ પછી ફીરો છે. પડે રણમાં તે શુરો છે, એવા દરંસવાલીઓ હોંદના, અમારા સત્યાગ્રહીઓ છે. ખરા. વેલંડનન ડર જરા ખાતે, શતરૂઓથી તો શું થાતે, ઉધક પાચલ થઇ જાતે, લવિષ્પમાં દેશ તારો છે. ખરા. શુગ સુરપાલે સહેશો, પહોંચાડ્યો જશ અણી વખતે, જુવડનો રૂપ સુદરીને, તો વને વતરાજ જન્મે છે. ખરા. ચવાં દીધર નથી મુસાને, રાખી ટેક એકજ તો, ખુશાના ગુરથી મેહતુર, બાળી ભરમ કીધો છે. ખરા. ડગા નહીં તપથી રૂંધીતો, મળ્યા શાક્ષાત ધધરને, મહંમદ પેગંબરને પણ, ખુદાએ કમીજ કીધો છે. ખરા. કહે મહેતાબ નહીં મોકો, કમાન ડામોડાગ નહીં રાખો, કરે છે કસોટી હમણા તો, મુશક આખર નરસીએ છે. ખરા.

બેરા

[એક ખુબરખતી તરફથી]

તા. ૧૦-૧૦-૦૯.

દરંસવાલની સરકાર આપણા હોદ્દા બાઇઓપર જે રીતે બુધ્ધિમંત્રીને જે તેથી અત્રેના બાઇઓને વહેંચવા કરવા બેદાનસખરગની વિ. ઇ. એ. ના પ્રતિ નીધી મી. જી. આઇ.આઇ. એ. ને આપ્યા છે. તેમજ મેસરસ તથા સકુર કુ. ના આધીશાન મકાનમાં ઉત્તરો લીધેલો, અને અત્રેની "ઇડિઅન એસોસીએશન" ની સમિતિથી માસ મીટીંગ કરવા અને મોખ ફડ કરવા પોતાનો વિચાર દર્શાવેલો. જે પછીજ ખુશીથી વધારી લેતાં માસ મીટીંગ બેલાવવામાં આવી હતી. મીટીંગ માં હાજર થવા અત્રેની "ઇડિઅન એસોસીએશન" ના પ્રમુખ તરફથી નોટીસ કાઢવામાં આવી હતી. મીટીંગનો વખત રાતના ૮-૩૦ નો રાખવામાં આવ્યો હતો. મીટીંગ મેસરસ તથા સકુર કુ. નીના આધીશાન મકાનમાં કરવા કરાવ થયેલો હતો. જે મકાન તે કુ. ની તરફથી દર વખતે બપોરે મીટીંગ કરાવ છે તે વખતે વાપરતા પોતાની ખાનદાની બતાવી છુટ આપેલી છે. જેથી તે માટે ખરેખર ખુશી થવા જેવું છે. મીટીંગના મુકરર હરથા વખત અમારે મીટીંગનો હોલ હોલ વાસીઓથી ભરાવા માંડ્યો હતો. જેમાં પ્રમુખ ડા. હામોદર આશુદંજી, ડા. ગોરધન દાસ ખેતસી, મી. સકુર હાજી હનીમ, મેસરસ તથા સકુર કુ., એસ.માજી અમલુક કરીમ, હાસમ ઉમર કુ., મુસા અમા કુ., પે.મજી અમરસ, પ્રા. બેવાની દાસ, એસ.માજી હયાલીમ કુ., હીરાચંદ પાનાચંદ કુ., પી.લે, હમરામ દાદા, વીજેદે વીજેદે મજા ઉત્સાહથી ભાગ લીધો હતો. મી. સકુર હાજી હનીમના મેનેજર મી. અમલુક મની મુસાએ ડા. હામોદર આશુદંજીને પ્રમુખપદ લેવા દરખાસ્ત મુકી. જે ડા. ગોરધનદાસ ખેતસીના મેનેજર મી. વલભદાસના ટેકાથી પચાર થતાં, પ્રમુખે પોતાની ખુશી સીધી હતી. પ્રમુખે આ સભા મળવાનો હેતુ ધણી ઢંગ અહારોથી અંગ્રેજી ભાષામાં સમ બંધો હતો. સાર બાદ મી. જી. આઇ. આઇ. એ. એ. આપણા દરંસવાલના આપણા હોદ્દાબાઇઓ ઉપર ચતા બુલમનું ખ્યાન મીટીંગ રખર રજી કરવું હતું, અને અત્રે ના હોદ્દાઓને દરંસવાલ પ્રત્યે જે લામણી

હતી તેથી પણ બપોલ અસર કરી હતી. મી. આઇ.આઇ.આ. આપણ વખતે શરમ શરમના પેઠારો સાંભળવામાં આવતા હતા. મી. આઇ.આઇ. પોતાનું બાપણ પુરું કરતાં પ્રમુખ ડા. હામોદર આશુદંજી એ ફડ કરવા દરખાસ્ત મુકી હતી. તમામ સભાએ ધણી ઉત્સાહથી તાળીઓ ના ગડગડાટથી વધારી લઇ તે દરખાસ્તને ટેકો દીધો હતો, અને ફડની સારી રકમ એકઠી કરવામાં આવી છે. જે અત્રેથી દરંસવાલની વિ. ઇ. એ. ને મોકલી આપવા અત્રેની એસોસીએશને કરાવ કરી પ્રમુખ તથા મી. આઇ.આઇ.આ. ઉપકાર મની મીટીંગ ખરખાસ્ત કરી હતી.

ઉપરનો દાખલો તમામ હોલ વાસીએ મહાજી કરી દરંસવાલના હોદ્દા બાઇઓને હાલ જે હેરાનમતી છે તેમાં જામ લેવા ઉપરાંત બધા બધા હોદ્દાસીઓ રહેલા છે ત્યાં ત્યાં તે ઉપર ચતા બુલમદમાં સામેલ થઇ, પોતાની બહોજલલીનો તથા તન મનનો ઉપયોગ કરવો તે તેઓનું સાર્થક છે.

નાદારી કેટનો નોટીસો વગેરે

(નવરમેંટ એજેન્ટમાંથી)

દરખાસ્તના એ. નારાયણસામી પોલેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૨ મી નવેંબર સરકારે કેટને અરજ કરવામાં આવશે.

ડા. ડીવીઝનમાં રોરકીઝ કીલ્ટના કાપુદ હમરામલની નાદાર મીલકતના સંખ્ધમાં ટ્રસ્ટી મી. જે. ડી. મોડરે જાહેર કરે છે કે લેજલારોની મીટીંગ તા. ૧લી, તથા ૧૦મી નવેંબરે ડા. માલ્જેટ આગળ બરાશે.

અમરિટના એડુન એમ. આર. પીલે ની નાદાર મીલકતના સંખ્ધમાં વહેંચણી ના આંકડા સુપ્રીમ કેટરના માસ્તર આગળ રજી થયા છે, જ્યાં તે તા. ૧૦ મી નવેંબર સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે. હિસાબની નકલ અમરિટ માલ્જેટ આગળ રાખવામાં આવી છે.

ડા. લેડીસ્મીય રાડના ચીત.મજીની નાદાર મીલકતના સંખ્ધમાં ટ્રસ્ટી મી. અમલુ. એસ. ટેયામ જાહેર કરે છે કે લેજલારોની મીટીંગ તા. ૨ જી આક્ટોબરે તથા ૩ જી આક્ટોબરે ડા. માલ્જેટ આગળ બરાશે.

ડરખનમાં નીકાહ ખાનીનો જલસો

મી. એ. ડી. વાહેડ તા. ૨૦મીએ લખે છે કે :—ખતરના બહુતા વેપારી મેસરસ હુસેન કાસમની કુ. ના બાગીદાર મી. હાજી હસપ કાસમ કુવાડીયાના નીકાહ મી. કાસમજી મુલામની હોઠરી સાથે મહ કામ રાતના હસાની નમાજબાદ સુરતી મસજીદમાં થવા હતા. આ જલસામાં ખતરે ના તેમ બહાર મમના મળી કુલ ૨૦૦ માણસો હાજર થયા હતા. શરઆતમાં મસજીદના પેસ હમામે નીકાહ પડાવ્યા હતા. ત્યારબાદ જનાબ મોલવી બહમદ મુખત્તાર સાહેબે નીકાહની કુલ્લત, તેમ જોરત—મરદના હક, તેમ વધીયાનું ખાણું કરવામાં ફેટલો સચાળ છે એવી બાબત ઉપર લખાણ બાપણ કીધું હતું. ત્યારબાદ મોલવી હાજી ફતેહ મહમદ સાહેબે બધાએલા જોડાને મુખત્તારબાદી આપતાં બાપણ કરી હલમથી ચતા હાપદા અને મદરેસાને માટે જોડતી મદદ કરવા વીશે તથા શીસમત લોકોની હલમ શીખ તવાની કોલેજો બેલાવા વીશે ફેટલીક ફરજ છે તે ઉપર એક લખાણ બાપણ કીધું હતું. શેક હાજી હસપ કાસમ કુવાડીયા તરફથી ડરખન મદરેસાએ અન બુમને હસ્તામમાં (પા. ૫) અંગે પાંચ પવન તથા સુરતી મસજીદમાં પા. ૨-૧૦-૦ તથા સુરતની અનબુમને સુલતાનવામાં પા. ૧ એવી રીતે બકીસ આપવામાં આવી હતી ત્યારબાદ નવશહેરે તથા તેમ ના બાઇને લોકો તરફથી સાલો ભેટ મળી હતી, જે બાદ શીરની વેચી રાતના આશરે ૧૧ વાગે જલસો ખલાસ થયો હતો.

સ્ટીમરોની આવજવ

[જરમન લાઇખ]

નવરનર—તા. ૨૭ મી એ ડરખન બાપી પહોંચી હતી.

[પરસીઅન લાઇખ]

નઃદરી—નવેંબરની અખરમમાં મુબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇખ]

અમરિટમાં—તા. ૧૧ મી નવેંબરે મુબઇ જવા ઉપડશે.

અમરિટમાં—તા. ૩૦ મી આક્ટોબરે કસકતા જવા ઉપડશે.

[ઇડિઅન આફ્રિકન લાઇખ]

જેસેરીક—તા. ૧૦ મી આક્ટોબરે કસકતા થી ઉપડી છે.

હીમેડીયા—તા. ૫ મી નવેંબરે મુબઇ જવા ઉપડશે.

પરચુરણ ખખરો

હોદી ખવાસીઓને માટે લંડનમાં છઠિયન સીમેન્ટ પનરટીટયુઃ નામની એક કલમ ઉધાડવામાં આવી છે, જ્યાં ચોડા કલાકો માટે લંડન આવનાર સ્ટીમરપર પંધાદારી હોદીઓ માટે ખાવા પીવાની, તેમજ રમત ગમતની સગવડો રાખવામાં આવી છે.

એક જરમન શોષકે નવી રીતનું જમી લોહચુંબક શે.ધી કાઢ્યું છે. આ હથિઆરનો દરિયાઇ લડાઇ વખતે અસર કારક રીતે ઉપયોગ થઇ શકશે. લડાઇ વખતે કોઇ પણ સ્થળે એક મહાન લોહ ચુંબકને દરિયામાં અમુક ઠેકાણે એકવી સકાશે. તેની તેની પાસે જનારાં વહા જોતું સંચાક્રમ એકઠી જશે. લોહને લોહચુંબક પોતાની તરફ ખેંચી શકતું હોવાથી નાની સરખી આમણ્ટ તેની અમુક હદમાં પહોંચે તો શાવ તેની તરફ ખેંચાઇ જાય, અને વખતે ખેંચાઇ કુખી જાય એવું બળ તે હથિયાર ધરાવતો એવું જણાવવામાં આવે છે. આ હથિઆરની શોષ ક્ષેત્રમંદ ઉતરશે તો દરિયાઇ લડાઇના કામમાં તેથી મોટા ફેરફાર થશે એવી વહી રાખવામાં આવે છે.

તા. ૬-૧૦-૦૯ ના "ઇન્ડિયન ઓપિનિયન" માં જણાવ્યા પ્રમાણે બનાવેલો સામ્યનો નમુનો અમને મળેલ છે. અમારા કોઇ ડરખતના વાંચનારને તે નમુનો જોવો હશે તો અમારી ડરખતની ઓફીસે જોઇ શકાશે.

લોન્ડોન-૨૪થી મહમદ કોડીઆ લખે છે કે—અત્રેથી ચાર માઇલ દુર વેનટરોસ નદીના આવારે ગાદી ઉતારવાના પોઇન્ટ ઉપર માણ પોષ્ટથી મુસા મહમદ નામ ના હોદીને એક ગોરાએ મરદન પકડી નદીમાં પાડી નાખ્યો હતો. સારા નસીબે હોદીને તરતા આવડતું હોવાથી બચી શક્યો હતો. પાછળથી તેણે ગોરાટમાં ફેસ માંડતાં જોશને પા. ૧૦ ના ફંડની સજા થઇ હતી, તથા પા. ૪-૧૫-૦૦ તક સાબી તેની પાસેથી મી. મુસાને અપાવવામાં આવી હતી.

રોઆટમાં હદુલ શીતરને દિવસે ટોઆટ ના તથા આજુબાજુના મુસલમાન બાઇઓએ સાથે મળી ધામધુમથી માળ્યો હતો.

"કોરવાસી" નામથી એક જાખનાર પોતાને મળેલા ખખર ઉપરથી જણાવે છે કે—અત્રેથી મુંબઇ મએલા હોદી કેપ્ટન ટેશનના આગેવાન મી. પોલાક જે વખતે મુંબઇ પહોંચ્યા તે વખત તેમને કોર મેહરીએ રોનકુલ ઇસલામના સેક્રેટરી મી. ઇમરાલીય હાજી ઇસમ અસમાલ તથા જોઈન્ટ સેક્રેટરી મી. હાજી અહમદ મોહમદ માએત વગેરે સાહેબો કોરવાસી મુંબઇ લેવા આવ્યા હતા, અને કોરવાસી એક માસ મીટીંગ કરવા વાંચે બળમણ કરી ગયા હતા, જે ઉપરથી મી. પોલાકે ત્યાં પહોંચી મીટીંગ કરવાનો કસવ કાપી હતો જે મીટીંગનો હેવાલ પુરેપુરે હવેના મેસમાં આવવા વહી છે.

તાતાબનો જણાવેલો હોદી મુકાબાજ એક મુઝલે સ્ટીમર અહમદીમાં મુંબઇ જવા ઉપડી જનાર હતો. હોંદુસ્તાનમાં જુદે જુદે ઠેકાણે મુકાબાજના હાવ દેખાડવા તે ધરાદો રાખે છે. પોતે જતે એક સારો ખેલાડી હોઇ, તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકાથી જનાર પહેલા હોદી મુકાબાજ તરીકે ખેલાડીઓમાં તે તારીફ મેળવશે એવી વહી હોવાનું જણાવવામાં આવે છે. તે પોતાની સાથે પોતાના એક વિદ્યાર્થીન લઇ જનાર છે. વળી બંગાળીઓ કે જેઓમાં અમુક કુસ્તીયાળો છે તેમાંથી કોઇને દુનિયાની મુકાબાજની ચેમ્પીઅનશીપ માટે ઉભો કરી બહાર પાડવા તે ધરાદો રાખે છે.

મોડયુસ મારકેટ

તા. ૨૮ મી ને સુરવારે ડરખત ગ્રોડ મુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દાખથી માલ બેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીય	૦ ૬ ૧/૨	૨ ૦ ૩/૪
કાલી હાલવર	૦ ૦	૦ ૦
પાઇનએપલ	૨ ૦ ૧/૨	૧૦ ૦
પોષ્ટ	૦ ૬	૧ ૩
ખનાના	૦ ૬	૧ ૬ ૧૦૦
માનેડીલા	૧ ૦	૧ ૬
મેડરીન	૫ ૬	૦ ૦
નામીસ	૦ ૦	૦ ૦
ઓરેન્જસ	૩ ૬	૭ ૦
પટેટા (ગોળ)	૬ ૦	૧૨ ૬
લીંબુ	૦ ૬	૧ ૬
લીંબો ખીનીસ	૦ ૦	૦ ૬

રોકડ બખર બાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવજ માંજ ૧૫ સ્તાલી ૨૧ ૬ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના	૨૩ ૦	૨ ૮
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	૨૦ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૬ ૦
બીની સકર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
કુંડાના	૨૨ ૬	૨૨ ૦
દેશી ટુવેર ફાળ	૧૬ ૬	૨૦ ૬
ટુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	૨૨ ૦
મસુરની	૨૨ ૬	૨૩ ૬
મખની	૨૭ ૦	૨૮ ૬
આદની	૨૮ ૦	૨૮ ૬
મણા મુંબઈના	૦ ૦	૦ ૦
ફાળ	૨૭ ૦	૨૭ ૬
વડાના નાતાબની	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મકાઇ	૬ ૦	૬ ૬
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કાવું તેલ ૧ આબન	૩ ૩	૩ ૪
એરફી	૨ ૪	૨ ૬
મીઠું	૩ ૩	૩ ૬
નાળીએરડું	૩ ૬	૩ ૬
ખાંડ સફેદ નાતાબની	૧૧ ૬	૧૭ ૦
પીળી	૧૪ ૬	૧૪ ૬
તીરકુળ નાતાબ	૮ ૦	૧૦ ૦
આટો	૧૩ ૬	૧૪ ૦
મહાસી સોપારી ૧ રતબ બા	૦ ૬	૦ ૬
મરચા	૦ ૬	૦ ૬
બી પેટી ૪ ડીના પા ૮-૫-૦ ૮-૧૦-૦		
ચોરખંડર	૬ ૦ ૦	૬ ૧૦ ૦
પાશાશીન એરફી		
વાઈટ શેસ	૮ ૮	૮ ૮
આબન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
નાળીએર	૧૧ ૬	૧૨ ૦
દહી	૫ ૬	૬ ૦
કાશમંદ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
આજી સીસે રહેલ	૧૫ ૬	૧૬ ૬
આજી સનવાઈટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
ડાયમંડ ૫૪ કુંડાના બોક્સની		
કીમત	૧૨ ૦	૧૨ ૬
નેકટર ડી	૧ ૮	૧ ૬
માત્રીસ બાવન	૩ ૬	૩ ૬
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલમ પોષ્ટ બીઆરેટ	૧૬ ૬	૧૬ ૬
ફૂલ નેસબત	૨૦ ૬	૨૧ ૦
ફેસલ	૨૦ ૦	૨૦ ૬
ફેસન્ટ મીલક	૧૮ ૬	૧૬ ૦
નીમક (લીવરકુલ)		
બરતા એકની	૪ ૬	૪ ૬

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાપતાન તથા વાળાની મેટ્રેસ બનાવવાનું

કારખાનું.

Telephone 1434.

મફત મફત મફત
નીચેનાં પુસ્તકોમાંથી કોઈપણ થી. ૧/-
ની કીમતનાં પુસ્તક મંગાવનારને ચાલુ
વરષ ૧૯૦૯ ની અપરી મફત મોકલવામાં
આવશે.

	s.	d.
Ethics of Passive Resistance	૦	૩
Bhagavad Gita	૧	૦
The Story of the Rāmāyana	૦	૬
A Book—and its Misnomer	૦	૬
કા-સવાલનો ખુની કાપડો.	૦-૦-૬	
જેલનાં કાળ.	૦-૧-૦	
મારો જેલનો અનુભવ.	૦-૦-૩	
પુસ્તક કામેલ પાસાનું જીવન ચરિત્ર	૦-૦-૩	
એક સત્તીરની કથા.	૦-૦-૬	
સહાયક (ધનામી નિબંધ)	૦-૦-૩	
સર્વેશ્વર	૦-૦-૬	
પુસ્તક કામેલ પાસાનું કાવ્ય.	૦-૦-૬	
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	૦-૦-૬	
જાનકી સાર, વાલ્મીકી	૦-૧-૦	
દરસવાલનો નવો કાપડો	૦-૦-૩	
દરસવાલનાનવા કાવ્યસુખબનાધાર	૦-૦-૩	
દરસવાલનો કાવ્યસુખધારવાનો કાપડો	૦-૦-૩	
સુધારાના ભવાઈ	૦-૦-૩	
મારો જેલનો બીજો અનુભવ	૦-૦-૬	
મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ	૦-૦-૩	

દપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટલ
ખર્ચ પેની ૧ ચુકું. કોઈપણ કોલોનીય
સ્ટામ્પ સ્વીકારવામાં આવે છે.
ફોર્મરશનલ પ્રોડેગ પ્રેસ,
કોલોનિયલ, નાતાલ.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં
આ એક જ દવાખાનું છે. જ્યાં ચરબી વપરા
નથી. દવા બનાવવામાં માત્ર લીજ વપરાય છે.
પોસ્ટથી મળતા ઓરડા તુરંત જ રવાના કરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે ઓરડા
સાથે રોકડા પછીના મોકલવા અથવા સી. એ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.
સસતા આવ. કોર્પોરેશન મંગાવી ખાતરી કરો. ઉચો માલ.
૧૮૧, એ. ઓડ, હરબન.

Tel: 444 "JALBHAY & SORABJEE Bros." Telephone No. 422.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુજરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા તેવા બંગલામાં કોઈએક સારો બાહ્ય જોઈ
એ છે. બાહ્ય સજ્જત સરવું. પાણીની દરેક રીતે સજ્જત છે. જમીનમાં બનાના
ના તકવાર જાડ છે. આજુબાજુ હીલી તથા ગેરાઓના કારમ છે. વધારે ખુલાસો
રજા મળવાથી કરી શકાશે.
આવક, કાળ, લી, તેલ, આમલી, વીજેરે વીજેરે સજ્જો મુખ્ય કલકત્તાનો માલ
કમેલ સ્ટોકમાં રહે છે. તમાકુ લાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચના
નો છે. કેપટાઉ ની સુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સફાઈ કીડાવત કામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

જામારે ત્યાં કેપની સુદ મજા જમારા માલગીયાના હિસાબે વેચી નાખવાની છે
કદો વેનારને બહુ કીડાવત કામે મળશે. માલ બહુ સારો છે.
પોસ્ટલ મારફત વાલુ ખુલ્લેખાર થી જામારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone ■ Telegraphic Address: "FORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INCOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEBURG,

Box 3040, JOHANNESBURG

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory

BOMBAY, India.

GOLD MEDAL

Madras Industrial and Art
Exhibition, 1908

(ESTABLISHED 1887)

TWO GOLD MEDALS

Bombay Industrial and
Agricultural Exhibition.
1904.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Girdhadas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ludca." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
B. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG

V. Eron,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayeb Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader,
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EMRAH NORDEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St. 17 Lion St. &
174 Corner Church and Bloem Sts.
D. Manoharjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mohideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ANDOBAKER AMOD & BSO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 330 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motals,
Saville Street,
(near Surti Masjid).
Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALIMBOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghrajah,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. B. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 010.

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

S. Poochihoy Butler,
506 West Street.

DURBAN

Lala Babbhai,
Fruit & Vegetable Dealer
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hcoson,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Beres Road, Box 223.
Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Mekan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Beres Road, Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Doss.
Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.
V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HAENERTSBURG

Zoutpansberg)
Esmopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Petersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moonesjee & Co.,
27, Market St., Box 2041.
A. F. QAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibha Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Cooradin,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCT,
Box 6031.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Immail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street

M. A. KAPOOR & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KIVARAN,
Box 5320, Market Street.

Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.

A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140

Omarji Sale,
Box 5931.

A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.

A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp

BATANJI RUDNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street

A. M. SOLEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.

J. E. TAVARIA,
224 Market Street,

Goolam Sahab,
17t Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.

M. K. DAVEY CIGAR FACTORY,
Box 6369,

O. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarason,

Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.

Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.

Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,

BATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
66 Market St., Keet's Building

A. E. CROTABRAL,
Box 33.

Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.

IMMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.

Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.

HOMAJAY IDOLAY,
Box 332.

Madhavjee Jettha & Co.,
Box 140.

Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.

Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.

VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.

NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.

DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.

L. A. OJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAFFERING

Cassim Soomnar,
Box 61.
Kajee Bepoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. FREEDAY,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDEWE

Dewjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.

A. M. Bhyat, Box 24,

A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.

Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.

MENYA & KHANDEERA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHKESTROOM

G. K. Desai,
Box 128

M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,

E. A. Vriens,
General Merchant
Draperies & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.

Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496

Two Branches: Stauderton, Box 88
Mangalbhai V. Patel,

General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria

NAGARAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280

V. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Parbandar Trading Co.,
P.O. Box 43

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismail Soliman & Co.,
Box . Tel Add.: "Soliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Alli,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafolla.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer,
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wades
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. G. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanma i Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Former & Miller
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chaita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53 Dealer

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKREEST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Gocham Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

દેડ એડીસ: ૧૦ એરડન સીટ, ૧૫૬૧૬૧

સી. પી. લાહીરામ.

અનરલ સીટક મરચંદ.

૭૮ પ્રેસીડેંટ સીટ, એડાન્સબર્ગ.

એડ આપના લાયક અનેક તરેહની પછીલ
સરસ ચીજો, જેનીકે ચાંદીનો માલ, દરેક ભત્તર
દેશન, જરીના ટેબલ ક્લોથ, કાથમીરી બનાવ
વિષેરે વિષેરે. બાવ પછીલ સરસા. આવો અને
ખાતી કરો.

Ismail Amod Kaje

GENERAL MERCHANT & DRAPER

Market Square, P.O. Box 11

KRUGERSDORP

ફરટ ચઢાવનાર.

બધી ભત્તર ફરટ તથા વેશ્ટરેબલ સરસ
પેકિંગની કીકાયત બાવે -ખરીદજી દોવ તો
નીચેરે સોરનામે જમો:-

એમ એ. આયેડ લાજપુરો,

પી. એ. બોક્સ ૫૭૦,

૨૦૧. એડેસ "લાજપુરો."

૧૭૩ એ સીટ, ૩૬૫૧.

64 Grey St.

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

. . . BOKH TOBACCO . . .

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c

At Lowest Wholesale Price

Box 55. Tel. Address: "Forbander."

Telephone 864.

૨૨૬૧ ફેપ.

ઉચી ફેમલી ટરફી રેપીઆ.

અમારે ત્યાં સરસે બાવે મલશે. એક વખત
અજમાવી જુઓ.

જન સેન્ડ રાખી ૧૭૭

૧૧૪ એ સીટ, ૩૬૫૧

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE
MERCHANT.

English & Indian Groceries always to
be had at cheapest price.

3rd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય.)

સ્વામીજી આત્માનંદજીને બનાવે હુવે
મોર સ્વામીજી સંકરારંજીને છપાવે હુવે
આર્ય ધર્મ-(કર્તવ્ય) તપ્તીને માલે જાવે
એ મજબૂત કાગજકે વપર મહે અક્ષરમે
પક્ત ત્રીન લેખોહેં મી. એમ. એમ. ફાજલ
કો ચોકક ૫૫૨, કરવન હીકનેહે મીલેંગા.
ફ્રેન્ચી, ગુજરાતી મોર હિંદી જ્ઞાનમે
મીલતા હે.

જહી જગદપર હીકનેહે સ્વામીજીને ફીલ
તપર "માનવ આત્મા" તથા "ગુનરજન્ય"
વિષયકે વપર ફાયા હુવા ફ્રેન્ચી જ્ઞાનમી
ત્રીન લેખીહે મીલેંગા

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE

ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમડાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચાખડાં, શીમડાં, પેટાં અથવા બહા
નાં ચાખડાં, પેટાંની ખાલ વગેરે ખરીદ
ખરીદીએ છીએ.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 6TH, 1909

No. 45

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 433.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 6TH, 1909

"Long Live the King!"

In those old days, when the citizens of Rome watched with cruel interest the entertainments of the arena, it was the custom of the gladiators to pause on their initial procession before the royal box. Proud, calm, brilliant, "their rich gilt weapons glittering in the sun," their massive frames drawn to their full height, they stood for a moment before their King. Then the shrill clamour of a horn silenced the applause of the crowd, and lifting their right hands, while gazing into the face of a Nero or Caligula, these doomed anew chanted their song of loyalty: "Hail Caesar, the Emperor! We who are about to die, salute thee."

The memory of this death song presses in upon us as we write.

Soon the whole world will be ringing with congratulations to our King. Birthday congratulations, offerings of love and fealty, messages from all parts of the British Empire conveying prayers for the continuance of a beneficent reign, grateful recognitions of favours received, and all the expressions of thanksgiving of which a loyal people are so prodigal—like some great harmonious pageant, brilliant, beautiful, will pass before the throne, and myriads of voices will shout, "Long live the King!"

We too would join in that pageant, and our voices mingle with the rest. We too are loyal to the King. But, alas, our message takes the old form which the gladiators used, and the note of joy dies upon our lips—"Hail Caesar, the Emperor! We who are about to die, salute thee."

"We who are about to die"—we who have been imprisoned under British law, for no crime save the crime of refusing to submit to degradation—we who have suffered the loss of all things rather than resign our manhood—we who for years have braved the anger of a government destitute of pity, keen to use all methods of cruelty to break our spirit. Starved, impoverished, deported for the sake of our nation and the freedom of our sons—we who are pledged to continue to the end come what may—"we who are about to die salute thee!"

Loyalty dies hard in Indian hearts. But loyalty is wounded here almost to the death. How can we rejoice in the British Raj under which an organised attempt is sanctioned by Imperial statesmen to crush and humiliate us? The thing is impossible.

But we are prepared to distinguish between the Government and the King. They say the price of royalty is the surrender of freedom, that we take the sceptre—the semblance of power—is to lose its reality. If this is so the King is not to be envied. But beyond this we must learn to distinguish between the King and the Government. Wherever His Majesty has been allowed to exercise a free hand, we note with thankfulness that the hand has been guided by a kindly heart, and its work has been peace. We do not believe that it is his wish, as it never was the wish of his beloved Mother, that the children of India should be oppressed. And although our eyes are dimmed with tears, and our hearts sore with suffering, we send this message across the sea—"Hail Caesar, the Emperor! We who are about to die, salute thee. Long live the King!"

The Storm Centre

Just now the House of Lords is the cynosure of every eye. Storms which have been slowly gathering for years in the political world are apparently about to burst in such fury as British politics have seldom known, and the storm centre is the House of Lords. It would be foolish to prophesy, but it seems to us not unlikely that within a few months great changes in this august assembly will become inevitable, and it may be that its hereditary character will be relegated to the limbo of the past and perhaps the Bishops will be escorted to the door. Great changes—yet to our thinking very necessary!

Students of English History will have noted that nearly all those movements towards a more liberal policy in matters of race, colour, or religion

which have arisen amongst the people, have been hampered, perhaps hindered for years by the Lords, and not infrequently the Bishops have been their leaders.

The *British Weekly* has drawn attention to this in an article, full of enlightenment. We select its references to Jews. England has been for centuries the refuge of that persecuted people. When Cromwell and his councillors listened to their petition, and granted "toleration and dispensation" to a considerable number of Jews to come and live in London, and to build a synagogue, he was far ahead, in point of liberalism, of his continental neighbours. But for all that, Hebrew emancipation went on slowly, and it was not for a hundred years that permission was given to Jews to become naturalised British subjects. Amidst tremendous opposition the "Naturalization Bill" was passed in 1753.

The *British Weekly* takes up the story at that point where Lord Bexley moves the second reading of the Jewish Civil Disabilities Repeal Bill, on August 1st, 1833. "It was thrown out by a majority of 50. Three Bishops voted for it, 20 against." Incidentally, we are admitted to the historic scene, and permitted to hear the arguments which were used.

"The Archbishop of Canterbury (Dr. Howley) moved the rejection. There appears to have been an impression at this time that the Jews were a race of very inferior morals and intelligence. Dr. Howley said, for instance, that 'with all allowance for human inferiority, he believed there was little ground for particularly objecting to the Jews upon the score of immorality. As to their intellectual powers, they certainly did not appear to him in the contemptible light in which they were contemplated by others' . . . He offered the Jews 'every privilege and advantage which could really benefit them'—except the privilege of sitting in Parliament.

The Duke of Wellington drily observed that England "was a Christian country" and that this was "a Christian legislature."

The Duke of Gloucester regarded the measure as one of the most awful that had for a long time come under their consideration."

The Earl of Winchelsea said 'the Jews were a monument of God's judgment and an irresistible proof of our holy religion. In them were fulfilled the awful denunciations of the Scriptures.'

So the Bill was thrown out, and for twenty-five years the Lords withstood any removal of disabilities from the Jews.

The Roman Catholics and the Non-conformists have suffered in the same way. The latter, up to the present moment, have been opposed at every turn. They will not easily forget the part the Lords took in attempting to crush them, through Lord Sidmouth, in 1810, or the strong opposition of the Lords and Bishops to the Bill to repeal the University Tests of 1834, which they threw out by a majority of 102. These experiences linger in the memory.

It is well for us to remember that reforms which appear from a distance to have been the natural issue of British love of liberty, have not been won easily, even though fought out in England itself, by Englishmen, with the majority of the people in their favour. They have been obtained slowly, after many a rebuff, and much suffering.

Remembering this, we need not wonder that our cause—just as we believe it to be—is not successful at once. The history of the enfranchisement of the Jews, of the Roman Catholics, and of the Nonconformists of England, is a history of continual struggle, covering centuries. We also must be content to suffer like them, and to suffer for long.

Meanwhile, we watch with intense interest the development of the storm, and not without hope that even this conflict will minister to the march of justice and of liberty.

THE REVISED ESTIMATES FOR THE

current financial year show a decrease in the Indian Education vote. The same was the case last year. Out of £121,049 voted in the interests of Education, £5,375 only is devoted to Indian education and £3,826 to that of coloured children other than natives or Indians. Natives, we notice, get an increase of £900 this year, making the total estimate £10,100. We do not wish to draw comparisons in regard to the natives, for we are only too pleased to see that the Natal Government realise the necessity of increasing the vote for native education. But what we do object to is the attitude taken up by the Government in regard to Indian education. The age limit restriction recently placed upon Indian education by Regulation places a distinct colour-bar between European and Indian children, and this is done, we hear, for the matter of economy. What an economical Government this is! It proposes to spend close on a million more this year than it did last year. On Railways there is to be an increase in expenditure of £382,397; Agriculture gets an extra £79,734; Public Works has an increase of £67,383, and so on. In order to meet this extraordinary expenditure, the Government has, for one thing, reduced the salaries of second-class Indian High Courts

Assistant Teachers from a maximum of £190 to £170 per annum and Third-class Assistant Teachers from £140 to £120. Such brilliant intelligence on the part of our Ministers is truly wonderful. Economy such as this should place them in the first rank of financiers! But let us consider what all this means. It is a slow but sure starvation of Indian education. The age limit will affect the welfare of the Indian students, and therefore that of the community; the reduction of teachers' salaries makes it increasingly difficult to obtain efficient men to study for a profession which needs such careful training as the teaching profession undoubtedly does. Education, then which, in Milton's words, "nothing can be more necessary to principle the minds of men in virtue, the only genuine source of political and religious liberty—the only true safeguard of states—the bulwark of their prosperity and renown," is, in Natal, a luxury not suited to Indians, for the Natal Government has, in effect, said so.

Mr. S. I. MINNAAR IS NOT TOO bashful. He has not yet learned to hide from his left hand the good deeds which his right hand has done. He has even turned in public a page of his private history. Speaking of Fordsburg, a suburb of the City of Gold, in support of his friend Mr. O'Hara, he confided to the crowd of enthusiastic citizens, a secret which must have made their manly hearts glow with pride, and their eyes wet with generous tears. Here indeed is a benefactor of humanity! He is a man whom the King might delight to honour! He is reported to have said:—"On the white labour question, he approved of the policy, and remarked that, as a result of his efforts, 300 Natives and Indians had been removed from the Municipal employ and the work given to whites. He would endeavour to get all the Municipal work for whites, and make this a white-man's town. The natives could work on the mines and the Indians go back to India for all he cared." This is the benefactor of the white community of which Mr. Minnaar was so proud, and he was so sure that it would ingratiate him with a Johannesburg audience of rate-payers, that he threw his inherent modesty to the winds, and told them what he had done. And Mr. Minnaar made no mistake. That sinister word in such a connection, "applause," is inserted immediately after this disclosure, and no one so far as we can discover has raised a protest against him. No—these are the methods by which men like Mr. Minnaar climb to popularity to-day. The elators of Johannesburg have ventured on this dangerous experiment of selling well "good."

WE CONFESS TO A FEELING OF REVULSION when touching this subject. In the story of David and Saul, which Mr. Minnaar may have read, we are told that when a

young man, an Amalekite, brought tidings to David of the death of his old enemy, and thinking to earn a guerdon, confessed to his murder, the boast was so repulsive to David that he called his young men, and directed them to fall upon the stranger, and punish him for his sin. This boast of wickedness, this shameful confession of Mr. Minnaar, made openly to earn the guerdon of applause, reminds us of that scene and we feel something of David's anger and revulsion. A man who can do work like this and calmly boast of it in public is a blot upon South Africa, and the audience that can listen and applaud has not an elementary sense of right and wrong! Three hundred natives and Indians heartlessly turned out of Municipal employ by the efforts of Mr. Minnaar, not because they are incapable or immoral, but because of the colour of their skin, is a matter that should make a British subject blush for his name. Have natives and Indians then no claim upon the justice of the Municipality? Have they no claim on humanity? Have they no right to live?—Yes, says Mr. Minnaar they can live if they like—or die if they like, "for all I care"—but the white man shall have their posts! And so under the flag of Britain, whose time honoured theory is that "all men are free and equal," these three hundred sufferers are turned adrift. Shame on the man who boasts of it—and thrice shame on the electors who applaud him!

WE DO NOT KNOW MR. MINNAAR. WE trust for the sake of this religion that is Christianity? to representative of Christian men. Of one thing we are sure, that the ethics of Christianity utterly condemn his action. So far as we can gather, there is no limit of creed, or colour, or race in that wonderful declaration "as ye would that man should do to you, do ye even so to them." No, there is no Christianity in it; it is all selfishness! But what an object lesson for these men of a coloured race! What an uplifting vision! Here is the creed that a Johannesburg audience will applaud—to get all the Municipal work for whites and make this a white man's town! We venture to say that material like this—so selfish, so cruel, so godless—will be like the treacherous quicksand at the foundation of the New Empire. In so far as Mr. Minnaar speaks for others in this country, though it be, as we believe it to be, a small minority, he represents an element of danger that will bring great trouble in days to come.

A CORRESPONDENT OF THE *Montreal Star* discusses at length "South Africa's Problem" then all and incidentally touches on the Asiatic difficulty. We are so accustomed to prejudice and misrepresentation that we quote from this letter with pleasure a few words of appreciation. The writer has described the difficulty of Indians, Chinese and Malays with regard to "an intelligent participation" in the affairs of the country. He then adds:—"I hasten to say, however, that individual exceptions are always possible, and will happen in view of the fact that the richer Indians are now affording to their children the most complete and up-to-date university education in the English universities, and that these graduates of English University life can, not only with profit to themselves, but in the general interests of the community at large, participate in the general blessings of ordinary civilized life of any European community." If such a statement as this were made in India, it would be smiled at and forgotten as a platitude unworthy of serious thought. That natives of India are qualified to "participate in the general blessings of ordinary civilized life" is too apparent to be other than an insult insisted on. The question rather is whether Westerners are qualified to enjoy that refined civilization which India can offer. But here it is not so, and a statement like this, which is amply borne up by experience, brings into prominence the necessity of education, if the Asiatic in South Africa is to take that share in national life which he is by birth fitted to take. It is not enough to send now and then an individual to be trained in Universities in England. Such a method is always an experiment. We must train them here. It is this conviction which is at the back of that intense interest which has been awakened by the recent appeal case in the Supreme Court. Our children must have the best education which it is in our power to give them. They are as well fitted as European children to profit by it, and as British subjects they have no right to be denied.

TRANSVAAL. Mr. R. M. Sodha was arrested last Friday afternoon, and will in due course be deported. Mr. Harilal M. Gandhi arrived at Volksrust from Natal last Saturday. No charge was then laid, and he was asked to call at the Charge Office on Monday. A telegram just received states that he was sentenced to pay a fine of £100 or in default to go to prison for six months with hard labour. Needless to say he chose the latter course, and he is now happily incarcerated in Diepkloof Prison, whither he has been transferred. Mr. Mardamuthoo Pillay was released on Saturday last, from the Kosi Prison on the completion of his term of three months.

The Bombay Meeting

Vigorous Protests against the Treatment of British Indians in the Transvaal

Strong Resolutions and Speeches

(Concluded)

Mr. H. A. Wadia

Mr. H. A. Wadia moved the second resolution, which was:

"That this meeting desires to place on record its deep appreciation of the brave and notable stand made by the Indian community of the Transvaal in its endeavour to secure the removal of unjust and degrading legislation based on consideration of race, and the Meeting expresses its sincere admiration of the patriotism, courage, self-restraint, and self-sacrifice displayed by the community since the commencement of the struggle."

Mr. Wadia in a speech which was marked with great pathos and indignation, described the outrageous and inhuman lengths to which the Transvaal authorities had gone in their treatment of the Indian residents. The audience was visibly moved and there were repeated cries of "Shame," "Brutes," etc. Mr. Wadia then dwelt on the splendour of the self-sacrifice and indomitable courage which the Indians had throughout exhibited. Mr. Wadia then observed: We cannot forget the surprising self-restraint which has ennobled all the sacrifice and suffering and sorrow—self-restraint not of one class or one community but all, and especially of those brave men on whose behalf the aged Field Marshal Lord Roberts put in his pathetic plea before H.M. Government as those who had the honour of wearing the King's uniform and had served and fought loyally and faithfully in distant fields for the King's flag and the King's Empire. Some years ago one of the most powerful Ministers of the time exhorted the British public to "think Imperially." I do not know, Sir, how far the right hon. gentleman and his colleagues and collaborators have succeeded in the task. But we in India may be pardoned if we say that we have been observing and feeling that instead of "Imperial thinking" there has of late been a great deal of "Imperial winking." Imperial winking even at the cardinal fact that India forms no inconsiderable part of the British Empire and furnishes three out of every four of the vast population which owes allegiance to the British Crown and whose harmony and peace, whose cohesion and contentment are indispensable to the Empire's strength and the Empire's security.—Imperial winking at those great governing principles which have brought Great Britain to the plenitude of her power and the zenith of her greatness, but which we know as the high authority of Lord Morley himself responsible to the British people.

care to be reminded of now-a-days! Well may India ask and exclaim—

You have your British Parliament yet,

Where is your British Policy gone?

Of two such weapons why forget, The nobler and the manlier one?

Statesmen's Replies

I cannot pretend, gentlemen, that to this there has been no reply. We had the reply from Mr. Chamberlain, when as Colonial Secretary some years ago he wrote that the sending of any mandate would be resisted by a show of physical force and in face of that contingency the Colonial Office had to stay its hand. We had it again from Lord Morley in 1905 when he publicly declared that the British Government could remonstrate more effectively with foreign powers than with its own people in the Colonies. We had it last a month ago when the South African Union Bill was before both Houses of Parliament. Not one Minister could justify what Sir Charles Dilke called "the terrible bar of non-eligibility to sit in the Union Parliament for those who were not of European descent." Every one of His Majesty's Ministers who spoke tried only to apologise for it. They all disliked it: they deeply regretted it: but they dared not remove it. Well Sir, all I will venture to say is this. In the first place this policy of weak protest, and timorous acquiescence, conveys a mischievous and pernicious lesson to India which, bad as it would be all times, is particularly unfortunate at the present time. In the second place India's silence has been misunderstood, and we would be failing in our duty if we did not say with all the sincerity we are capable of that persistence in such policy is calculated inevitably to bring about a state of things which it is not prudent to provoke and which it will not be safe to despise.

I have no doubt, gentlemen, that you will pass this resolution with acclamation. It is perhaps not very difficult to make a speech. It is certainly very easy to applaud meetings and speeches and applause are no doubt necessary and useful. But for heaven's sake let us do something more than speak and applaud. Let us open our purses and give a part of our means. Let us devote some part of our time, our thought, our toil to sustained effort and organised work. It will of course entail some sacrifice, but what will that be compared to what our poor people, men and women and children, have been suffering there in the cause which is common to us all? Five thousand and five hundred from this city are said to have signed the recent requisition to the Sheriff. Of those fifty-five hundred, only fifty-five earnest men would be forthcoming to form an association or a committee to co-operate with our friends in London, if such a committee of association was formed in every capital city in India giving our united

intelligent and accurate information from time to time of the situation in the Colonies, and voicing, when required, the indignation and the deep hurt that India feels, depend upon it that the question of the treatment of British Indians in the Colonies, will soon wear a different aspect.

Support of Authorities

Do not think for one moment that we will embarrass the authorities. They would be embarrassed only if they were unwilling to do their duty. Such is not the case; and we should do all that lies in our power to strengthen the hands of Sir George Clarke, and of Lord Minto and of Lord Morley. There too is Lord Ampthill who has not forgotten India and who has been rendering us yeoman service with the South Africa British Indian Committee. There is their indefatigable secretary, Mr. Ritch, there is Sir Muncherjee Bhownagree who has unceasingly devoted himself to this question. They all require our backing and our support. India silent and seemingly indifferent, India inert and seemingly apathetic is a dead weight which must dishearten and make our friends' work difficult and weary. But India alert and responsive, India vigilant and watchful, India persistent and vigorous in their support will give them heart and hope, sustain them to better effort, help them to ultimate success. Of that ultimate success I for one will not despair. But that ultimate success, believe me, gentlemen, will be possible only if we convince the Colonials and the British Parliament and people that this question affects not alone the few hundreds who go to jail and the few thousands who suffer in South Africa, but that behind those few hundreds and few thousands stand the millions in this land, determined that the bar sinister against us in any part of His Majesty's Dominions shall be removed, and that no differentiation and no legal disqualification shall exist anywhere in the Empire on the ground of race or colour or creed if India is to remain a part of that Empire.

Mr. Haji Yusal Haji Ismail Sobani seconded the resolution.

Mr. H. S. L. Polak in supporting the resolution described at length the nature of the sufferings undergone by the Transvaal Indians. He also described the heroic and superhuman indomitableness of spirit with which they had fought against tyranny and dishonour.

Mr. Husain B. Tyabji supported the resolution.

Mr. Haji Essa Haji Soomar related his personal experiences in the Transvaal.

The resolution was put to the vote and carried unanimously.

Mr. James MacDonald moved the third resolution, which was: "That this Meeting expresses its emphatic indignant protest against the arbitrary

deportations from the Transvaal to India with the assistance of foreign agency of Indians lawfully resident in the Transvaal or domiciled elsewhere in South Africa. That a Committee be appointed to collect and distribute funds for the purpose of alleviating the need of such Indians as have suffered deportation."

Mr. Manmohandas Ramji seconded the proposition which was agreed to.

The Appeal

The Hon'ble Sir Vithaldas D. Thackersey moved that the Chairman be authorised to forward a copy of the foregoing resolution to the Prime Minister, the Secretary of State for India, and His Excellency the Viceroy and Governor-General of India. Sir Vithaldas reminded the authorities in India as well as in England of the solemn pledges given before God and man by the late Queen Victoria in her Proclamation:—

"We hold ourselves bound to the natives of our Indian territories by the same obligations of duty which bind together all our other subjects; and those obligations, by the blessing of Almighty God, we shall faithfully and conscientiously fulfil."

Sir Vithaldas asked the Government to vindicate that pledge.

Mr. J. J. Vimadala seconded the proposition, which was agreed to.

Mr. Amirudin Tyebji proposed that the best thanks of the meeting be tendered to the Government for having lent the use of the Town Hall for the purpose of holding the meeting.

Hon'ble Mr. G. K. Parekh seconded the proposition which was carried.

On the motion of Mr. H. Dikshit, seconded by Mr. Mirza Ali Mahomed, a vote of thanks was passed to the chairman and the proceedings then terminated.—*The Tribune*.

Public Opinion in India

The *Madras Standard*, in an editorial, says:—

It is satisfactory to know that throughout India public meetings are being held to protest against the treatment of Indians in the Transvaal. The Bombay meeting, which was fully representative of its wealth, public spirit, intelligence and enterprise was one of the most imposing demonstrations ever witnessed by the citizens of that no mean city. We understand that a similar demonstration which is now being organised, will be held in Madras, and we doubt not that it will be as great a success as any that the inhabitants of Madras have ever witnessed. But we should think that these public remonstrances should not be confined to the large cities and other centres of population in the country. There can be no possibility of doubt that irrespective of creed, class, or opinion, the people of India are one in their feeling of sympathy for the sufferings of their

countrymen not only in the Transvaal but in other parts of South Africa where hardships and disabilities innumerable have been cast upon them by the relentless hand of the white colonist. It is but fitting therefore that that feeling should find full and unequivocal expression, so that the authorities concerned may realise the unwisdom of the policy of letting the Colonies have their own way. Elsewhere we print a letter addressed to us by the representatives of the Natal Indians, who are now in England, together with the statement which they have published detailing their own grievances. In a subsequent issue we shall publish a fuller statement of their case as prepared by the Natal delegation. What is striking is that with the commencement of the new era in South Africa it has begun a new policy of persecution of Indians in that quarter. It was hoped that with the overthrow of the Boer régime in the Transvaal and the Orange River Colony and the establishment of a responsible system of government in those two regions and the linking of them with the older British Colonies, under the direct suzerainty and protection of England, what is called equality of citizenship, implying equality of rights and equality of opportunities for all British subjects, irrespective of colour or nationality, would become an established fact in South Africa. But the Union of the South African Colonies in accordance with the Bill which has now been passed by both Houses of Parliament in Great Britain seems to synchronise with the inauguration of a new policy of differential treatment from the operation of which the Indians in those parts cannot survive as a self-respecting class of British citizens. In the Bill itself the colour bar has not only been recognised but emphasised. To the British House of Commons an English constituency can return an Indian to represent its interests. Indeed two Indians were in the House of Commons in two successive Parliaments. But neither Mr. Dadabhai Naoroji nor Sir M. Bhownagree, if they settle down in South Africa, can stand as a candidate for the South African Union Parliament. In no part of this vast territory, with the exception of Cape Colony, could they even vote for a member of the South African Parliament. But this is not all. If they happen to go either to Natal or to the Transvaal they would be treated as helots and political pariahs deserving of no consideration at the hands of the white colonists. The Registration Law, the Immigration Restriction Act, the rules with regard to segregating Indians in locations and a number of other humiliating regulations will all be enforced against them to deprive them not only of their ordinary rights of citizenship, but of their natural rights as civilised human beings. In the House of Commons and in the House

of Lords, responsible and powerful British statesmen merely carried out the decrees of the South African delegates. In rather doleful accents they expressed their helplessness to afford that protection to the Indians and to the native races which these latter have a right to expect at their hands. But the British Cabinet in London is not so powerless as it imagines itself to be. It is the British Government that made South Africa what it is to-day, and certainly it is in the power of that Government to induce the Parliament and people of South Africa to observe the common decencies of British citizenship. But in a matter like this the British Cabinet will not take action until the British electorate brings pressure to bear on it. The Electors of Great Britain, who perhaps know nothing of what is taking place in South Africa, must in turn be appealed to. The protests and appeals of a comparatively handful of Indians in South Africa cannot rouse the conscience of the British nation. If, on the other hand, the people of India with one voice and with unflinching iteration appeal to the British democracy to do justice to the Indian settlers in the various British African Colonies, that appeal will not be vain. It must be borne in mind that our countrymen in the Transvaal and Natal, in fighting for their own rights and privileges, are actually standing up for the rights and privileges of the people of India. It therefore becomes the duty of the Indian people of all shades of thought to unite and send in an appeal to the British nation in terms direct, intelligible and convincing.

Lower than the Scum of Europe

After some criticism of Mr. Gokhale's definition of passive resistance, the *Bombay Gazette* goes on to say:—

Our own objection to the treatment of British Indians in South Africa is that although so much British subjects as any one of the old settlers, they have less freedom than these, less freedom and fewer privileges than the loafer, the jail-bird, the scum of Southern Europe, that "the submerged tenth" of any European country, the escaped cut-throat of the Levant, the Russian outlaw and anarchist—an agglomeration of lawless ruffians such as wrought havoc at the blast furnaces in the centre of the American steel trade, Pittsburg, the other day, have fair access to the colonies, are subject to no educational or other test on entering the country and are protected by the British flag, under which the placid, inoffensive Indian—yellow subjects of the men who made the laws, and more loyal than many of the Boers who were forced under it—finds but limited shelter. The thing is a crying shame, but this aspect of the case has not been fully presented either here or elsewhere in agitations for the amendment of the law. The representations

of Indians in South Africa make no mention of this unfairness or of the evil consequences likely to accrue. They make very simple and very plain demands, if demands they may be termed. Mr. Jhangir-Petit stated the case quite correctly, when he said what the Indians ask is not that they shall not be registered, for almost all of them are registered and have given the most complete means of identification. Not that they shall be allowed to overrun the Transvaal. They do not make any such demand. Nay, they have gone even further. In their zeal to put an end to this unpleasant struggle, they have even gone so far as to admit—though he felt perhaps wrongly—the right of the Transvaal to determine who shall and who shall not enter the Colony and to form a part of the permanent population. They realise that the current colonial prejudice against the unrestricted immigration of British Indians is too strong to be successfully stemmed. But, they want that those who are already resident in the Transvaal and those who are born and bred in the Colony, should be granted full civil rights, including the right to develop unfettered all that is best in them. They want that they should be allowed to grow as a community, unhampered and unobscured, as they would be in any other part of the British Empire. In other words, they demand: (1) The repeal of Act 2 of 1907, which insults their manhood and stunts their legitimate growth as a community; and (2) the removal of the race bar that forbids the most cultured Indian to enter the Transvaal on equal terms with the cultured men of any other race, for the sole reason that he is an Asiatic. That is all.

Maritzburg Hindus

The 5th annual general meeting of the Hindu Young Men's Association took place at their Hall, 466 Church Street, Maritzburg, on the 24th ulto. There was a large attendance of members present, and the election of office-bearers for the ensuing year took place as follows:—Patron, Professor R. Parmanand, M.A., of Lahore, India; Guru, Mr. T. K. Pillay; President, Mr. T. Naidoo; Hon. Life President, Mr. M. Pillay; Vice-Presidents, Messrs. R. M. Reddyar, S. R. Naidoo, and Ramsamy Pillay; Delegate, Mr. R. N. Moodley; English reporter, Mr. M. S. Reddy; Tamil reporter, Mr. V. N. Pather; Joint Secretaries, Messrs. V. N. Pather and S. C. Chetty. Committees Messrs. C. P. Moodley, M. N. Naidu, K. Moodley, V. K. Naiker, Ayacunoo Pillay, M. Naidoo, K. M. Naidoo, R. Padayachee, V. S. Pather, M. Pillay and K. Govendar, Manager, S. S. Pather; Poen, V. Govendar.

Protest Meeting at Poona

Transvaal Resolutions

A largely attended meeting of the inhabitants of the city and the cantonment of Poona was held under the auspices of the Deccan Sabha to consider the grievances of Indians in the Transvaal. Dr. R. G. Bhandarkar presided.

The following resolutions were proposed by Rao Bahadur K. R. Godbole and supported by Mr. N. C. Kelkar and the Reverend Macnicol: (a) This meeting respectfully appeals to His Majesty's Ministers and the British Parliament to do all in their power at this crucial moment in the history of South Africa to prevent the continued injustice and ill-treatment of His Majesty's Indian subjects in the Transvaal arising out of the combined operations of the Registration and the Immigration Restriction Act in that colony which violates the Sovereign's gracious pledge to place Indians on a legal equality with other subjects of the British Crown, and have produced a profound sense of wrong and universal indignation among all classes and creeds in India. (b) Pending a satisfactory solution of these questions affecting Indians in South Africa, this meeting respectfully requests the Government of India to take steps to stop all further recruitment for South Africa.

Mr. K. A. Ghaswalla proposed the second resolution (which was seconded by and supported by Mr. H. S. L. Polak and Mr. H. N. Apte) to the effect: That this meeting desires to place on record its deep appreciation of the brave and noble stand made by the Indian community of the Transvaal in its endeavour to secure the removal of unjust and degrading legislation based on consideration of race, and the meeting expresses its sincere admiration of the patriotism, courage, self-restraint and self-sacrifice displayed by the community since the commencement of the struggle.

Professor R. P. Paranjypte, Principal of the Ferguson College, proposed: That this meeting places on record its emphatic and indignant protest against the arbitrary deportations from the Transvaal to India, with the assistance of foreign agency, of Indians lawfully resident in the Transvaal or domiciled elsewhere in South Africa, and that a committee be appointed to co-operate with the committee appointed in Bombay to select and distribute funds for the purpose of alleviating the needs of such Indians as have suffered deportation.

The resolution was seconded by Shet Krishandas Vishnudas and Mr. V. M. Gupta.

It was also resolved that the foregoing resolutions be forwarded to the Prime Minister, the Secretary of State and to His Excellency the Viceroy.—*Indu Prakash*

A Holiday Letter

In Britain and in Brittany

Once again I am far from home and "The Heart of the Empire"; and instead of writing in the quiet of my study, I am happily ensconced in a comfortable, if rocky, arm chair on the sea coast of Brittany, France. Out there across the sparkling waters the sardine fishers are busy; some of them have gathered in their nets and are preparing to bring into the harbour the results of the night's work. On the other side the gleaming white sand beckons the children whose merry voices make music as they build their castles and watch the waters demolish their handiwork. Far away in the distance the rocky cliffs dwindle down to a point: it is the Pointe du Raz, the Land's End of Brittany. Awesome and yet fascinating are those jagged monsters: to-day they invite the daring to scramble along their narrow ledges; but who knows, to-morrow—or, at any rate, in the winter—the storm fiend will make himself felt, and there will be sorrowing hearts among the women on shore.

About a fortnight ago I was standing on Britain's Land's End; I am impressed with the resemblances and contrasts. There are in both countries the same giant rocks round which the Atlantic breakers burst into whitest foam. There is the lighthouse on the uttermost point to warn seafarers of the dangers lurking near. How fantastic are the shapes of some of the rocks and how extraordinary the arches and caverns. Cornwall's Land's End has its Dr. Syntax, a grotesque and rounded boulder, which certainly resembles the caricatures of the noted man, with protruding fore-head, snub nose, stern and determined jaw. The Pointe du Raz has its sleeping monk in gown and cowl, its General with cocked hat, its pig's head. And what rocky promontory is ever free from association with the Evil One? Brittany's Land's End has its Gate of Hell and its Devil's Chimney. Red-shirted guides will convey the dauntless to the very entrance of Hell—and bring them back after they have seen the waters dashing themselves at the base of the Devil's Chimney and heard the roar as of a blast furnace.

But one more point I must mention; on Britain's Land's End there is "The First House in England" and "The Last House in England"—a simple structure, and depending for the dual application of its names simply upon the side on which it is approached. Brittany's Land's End has its appealing statue, Our Lady of the Shipwrecked; there is the Virgin Mother with the Infant Christ in her arms; at her feet kneels a shipwrecked sailor, saved from the fury of the waves, his right arm hung out in a wild gesture of gratitude. Yes, there are the death-dealing rocks

and cruel currents which claim at both Land's Ends the lives of Briton and Breton; but while in one country hearts suffer and sorrow almost in silence, in the other there is relief for grief in something tangible, something visible—the Mother of Pity, with the gracious Babe, stretching out a helping hand to the atom of humanity almost engulfed in the wild waters.

In the long ago it was the brave and daring in Britain who crossed the dividing waters to save themselves from the hands of enemies, and, bringing the name of their country with them, gave it—as did the Pilgrim Fathers many centuries later—to the land of their adoption: so Armorica became Bretagne—Brittany; not Grande Bretagne, Great Britain, as now, but Little Britain. To-day we may look upon these devout, thrifty, hard-working amiable people as distantly connected with ourselves. But there is another strange connection to be noted. If some of their ancestors were Britons, still further back they had Asiatic ancestors. In no other part of Europe are there so many of the great memorial stones and stone tombs, which betoken a form of ancestor worship, as are to be found in this western corner of France. Here, think the scholars, are traces of the Asiatic invaders who crossed the mountains descended to the fertile plains of Europe, spread out northwards and westwards, and reached what we now call Finistère—Land's End. They were the dolmen builders; they reared those great stones, placed them close together to form a rude tomb for their Chief; they buried him with all the tokens of his rank and position, with his weapons and his ornaments. Perchance his followers reared single stones in his honour—menhirs, as they are called to-day,—and in course of time the dolmen—that is, the stone tomb—became a place of pilgrimage, with the custom of the pilgrim raising a menhir to prove that he had paid respect to the departed. For many long centuries after the Asiatics had been practically submerged, the custom survived of taking the bodies out of the dolmens, cleansing, caressing them, and laying them back again.

In certain parts of Brittany there are long, long lines of menhirs in excellent preservation. To account for this during the lapse of centuries the following story is told. It happened that St. Cornelys, the protector of animals, was travelling in Brittany and was threatened with death by the non-Christians amongst whom he found himself. Being a man of peace, he took little heed, and continued his way, with two bullocks which served as transport. At last the Saint could go no further; the sea was before him; his enemies behind. Then he turned, faced them, and pronounced certain words which turned them all into stone. So these long, almost regimental lines are

accounted for as the soldiers of St. Cornelys, and the story, as handed down from generation to generation, has gathered a deep significance, so much so that the people would expect some great calamity to befall if they tampered with the historic stones.

I said just now that the ancient Britons crossed the "dividing" sea; the sea is there to-day, but we now call it the "uniting" sea. About a fortnight ago I found one of a party of one hundred Britons who again crossed that stretch of water at the invitation of the Bretons of Brest, with whom we spent three days of delightful intercourse, cementing with personal friendship the national friendship now existing between France and Great Britain. We were practically all journalists, with the addition of wives and daughters. We had been attending the annual Conference of the Institute of Journalists, which, this year, met in the historic town of Plymouth. Very pleasantly and profitably had the days of the Conference week sped by; serious business was dealt with, and then followed social intercourse—a most important matter—for, amid the delightful surroundings and attractions of Devon and Cornwall, journalists from all parts of the British Isles, and beyond, came to know and understand each other, worked and played together, and cemented the fraternity that should exist, despite diverse opinions upon political or social questions. As an honour to the profession during the year of our visit a journalist had been called to hold the high office of Mayor of Plymouth; so it was entirely in accordance with the fitness of things that Mr. Spender, proprietor and editor of the *Western Morning News*, of Plymouth, should extend the welcome of the Municipality to his confrères.

But at the end of the work and the play in Devon and Cornwall—which will ever remain a happy memory—there was in store for about a quarter of the whole Conference an experience which is of international significance. Through the enterprise of the Great Western Railway of England, Britain and Brittany are now linked by a bi-weekly direct service of steamers—Plymouth to Brest—which will not only make intercommunication easy but will do more than promote traffic; it will promote that understanding which comes from true knowledge. And so it came about that facilities for the crossing were offered by the enterprising Railway Company, and together with offers of hospitality from the Municipality of Brest and the journalists of Finistère, a delightful programme was mapped out.

Realization far exceeded anticipation. Led by Dr. Vergniaud, the able and amiable Deputy Mayor of Brest, the Municipality gave a welcoming reception which was marked by genuine enthusiasm. Mr. S. S. Campion, J. P., President of the Institute of Journalists, was a noble and worthy

representative of British journalism, and an admirable leader of the visitors. It was Mr. Campion who talked about the "uniting," not the "dividing" sea; he called to mind the many resemblances of nature between Great Britain—especially Devon and Cornwall, whence he had come—and Brittany; he, too, grasped with sincerity, in reality and in figure, the hand stretched out in welcome between the two countries. We sang the National Anthem of France with the Frenchmen; they sang our National Anthem with us. We met as strangers, ready to make friends; after the first greetings we were strangers no longer. It was not only lavish hospitality that was the wonder-worker; it was sincerity of heart. Then the leading newspaper of Brest, *La Dépêche*, planned a delightful outing by sea in a Government boat, kindly lent by the Vice-Admiral, (for Brest is a strong naval port) to an enchanting little spot that is rising into prominence on the beautiful Breton coast. Again the hospitality was more than lavish; it was almost overwhelming. It was the turn of the journalists, and right well did they acquit themselves; noble sentiments were expressed, and the spirit that dictated them will remain, though the sound of the words has passed away. Next came the welcome of the strawberry growers in the midst of strawberry land—though the fruit was over. It was a characteristic Breton village; and it suffices to say that we were all charmed. The final function was the farewell banquet given by the visitors to the hosts. By this time friendship and enthusiasm had grown to so great an extent that the Mayor of Brest expressed his intention of saluting the President of the Institute of Journalism in French fashion—kissing him heartily on both cheeks. Cheers for the ladies, French and English cheers for France, for England, for *Entente Cordiale*—and the festivities were over. They will not be forgotten by those who took part in them, and I am convinced that what was in many senses a revealing experience to Briton and Breton will be a link binding France and Great Britain together in the bonds of truest friendship.

OBSERVER.

Aurierre,

Brittany, Sept. 1909.

EUROPEAN DESCENT. We feel quite certain that the provision about European descent will be found to produce such a crop of difficulties that the Union Parliament will be obliged very soon to either abandon it or define what is meant by it.—*S. A. Nuttall's Opinion*, Kingwilliams-town.

TAMIL RELIEF FUND. Raikot has contributed 300 rupees towards the relief of the Transvaal prisoners' families.

Correspondence

The Editor INDIAN OPINION

Taxes on Indians

An extraordinary grievance of a certain Indian woman, named Veeramah, has come to my notice, and the following are the facts, as related by her:—

Her husband was brought into this Colony under the Act 17 of 1895, and evidently the husband asked her to accompany him to Natal. Naturally she acceded to his request. On their arrival they both were allotted to Tongaat Sugar Estate, where they were paid the usual wages, viz.—10/- for a man per month and 6d. per day for a woman (no rations and Sundays are excluded for the latter). On completion of their first indenture, the husband paid £3 per annum for two years as annual licence for himself, and worked on the same Estate. In the meanwhile his wife continued to work on the same Estate for the usual salary. After this term, he thought it wise to re-indenture himself on the same Estate continuing till to-day; and his wife, the said Veeramah, is continuously working on the same Estate. Quite recently the subordinate of the Managing Director of the above Estate informed the woman Veeramah to discontinue her work, as she was in default of this unfortunate tax (for herself, of £3 per annum and advised her to visit the Protector of Indian Immigrants. Then she booked to Durban and explained her position to the Deputy Protector, and thought that her genuine grievance would be redressed; but to her surprise the official issued a "yellow pass." This precious document compels her to pay a sum of £18 as arrears due to the Colonial Government, being for 3 years at £3 per annum. On her return from Durban she handed this pass to her employer and resumed work, and at the end of last month the pay-master of the said Company deducted a sum of 5/- from her small salary of 13/- per month (without rations), and informed her that that amount would be forwarded to the Government, and 5/- per month would be deducted in future until the whole amount was liquidated.

My contentions in the above case are as follows:—

1. The aggrieved woman Veeramah had every right to come to this Colony with her husband.
2. There is nothing in Act 17 of 1895 to compel "women" to pay £3 per annum.
3. Admitting there is such a stringent section in Act 17 of 1895, even then the said Veeramah could not be called upon to pay the sum of £18.
4. She was continually employed on the same Estate from the date of their arrival till to-day for the usual salary of 6d. per day (for working days).

5. Her husband re-indentured on the same Estate over and over again.

It is not my intention in this letter to argue the several points, but I ask your readers to take this matter into consideration and try to move in the matter.

Now, Mr. Editor, I ask you whether the Protector has taken the slightest interest in investigating the poor woman's real grievance? Such a state of affairs should not exist under the British Empire. I always understood, and still hold it as true, that when a male Indian enters into contract of service, his lawful wife is debarred from paying the iniquitous tax of £3 per annum.

Yours, etc.,

"VERO SAP."

The Secret of Indian Greatness

The Editor, INDIAN OPINION.

Sir,—The "unrest" in India, the revolution in Turkey, the suffragette movement in England, and the passive resistance in the Transvaal, all go to show that the progressive wave of the twentieth century is a strong one. Humanity has shaken off the spell of despondency and has risen with a firm conviction that she will have justice, and he would be a bold statesman who would deny *vox populi, vox Dei*. It is not at a great distance when all will gain equality in the eyes of the law, and be represented in the legislative body.

Rulers are considered great if their fundamental principle is based on equality. "Akbar was the greatest ruler," says Dr. Von Garbe in the *Monist* for April, (quoted in the *Review of Reviews* of September) "which the Orient has ever produced. In order to rightly appreciate Akbar's greatness we must bear in mind that in his empire he placed all men on an equality, without regard to race or religion, and granted universal freedom of worship at a time when the Jews were still outlaws in the Occident and many bloody persecutions occurred from time to time. Under Akbar's rule India stood upon a much higher plane of civilisation in the sixteenth century than Europe in the same time." Mr. Gandhi has openly said that this country belongs to the Indians just as much as to the British; and who can deny this statement? If the latter have shed their blood for it; Indians have on many occasions shed theirs for the British.

Our late Queen had rightly said:—"We (the British) hold ourselves bound to the natives of our Indian territories by the same obligations of duty which bind us to all our other subjects." This clearly shows equality, and, coming from the head of the British nation, is in itself our *Magna Charta*.

So let us prove worthy of it by maintaining our self-respect and striving

ing to aim high. Then, and then only, will they realise what, after all, is the secret of Indian greatness.

Yours etc.,

BRUSMASOOR.

Indian Women's Association

First Annual Meeting

The first annual meeting of the above Association was held at 95 Prince Edward Street, Durban, on Saturday, the 30th ulto. The following report was submitted by the acting Secretary, Miss C. Sigamoney, and confirmed:—

"It is with the greatest pleasure that I present the 'First Annual Report' of the Durban Women's Association, on behalf of the Hon. Secretary.

The annual meeting in terms of the rules should have been held during February last, but as you are well aware that the work of the Association was suspended during October last, as one of your Vice-Presidents, Shrimati Sowbagyammal (Mrs. V. R. R. Moodaly) and your Secretary R. Goonaruthinumammal left for India. From its very inception, the Association through the untiring effort of Shrimati Sowbagyammal and your secretary has done a great deal of work in the way of moral and intellectual education. A series of useful and instructive lectures were delivered by different persons.

The association protested against the age restriction of pupils introduced by the Government at the Higher Grade Indian School and also demanded facilities for female education.

A petition was sent to the authorities in power with reference to the iniquitous annual imposition of £3 upon Indian women to remain in the Colony with their husbands and parents after their term of indenture, but so far the Government has not moved in the matter.

An attempt was made to form a sewing class, but unfortunately the members were indisposed to attend owing to various reasons, nevertheless it is hoped that it may be revived this term.

During the term 10 general Meetings and a committee meeting were held and the attendance at these meetings was fair.

The financial position of the association is solvent. It is due to the generosity and kind support of Shriman V. R. R. Moodaly, who had been good enough to let us have the use of his room, furniture, a supply of stationery and other innumerable things.

I may here suggest that through the initiative of this association, a girls' school on a small scale should be established, as at present there are no facilities for female education.

This association has unbounded

work to perform in elevating the present condition of women, therefore the support of all true sons and daughters of India is necessary.

In conclusion our heartfelt thanks are due to all those members, who have helped considerably in the work of the association, especially Shrimati Sowbagyammal, who has rendered yeoman services and our worthy secretary, R. Goonaruthinumammal, who is at present in the Motherland, pursuing a course of study, to whom we wish every success.

It is hoped that everyone will enlist their sympathy in this noble endeavour we enter into another year of useful work.

The balance sheet was then presented for confirmation. The general election was adjourned till the following meeting.

Before the meeting was terminated, it was unanimously decided to send a reminder to the Colonial Secretary, with reference to the iniquitous imposition of £3 tax on Indian women, so that the Legislators may repeal this obnoxious Act during the present session.

A resolution was also passed denouncing the action of the 'Total Abstinence Society' taking steps to introduce legislation against the Indian women, prohibiting them from obtaining alcohol from public taverns, but on the contrary the association advocates moral suasion to men, women and children in order to decrease the evils of drinking, which is a national curse.

Racial Honour

A Graceful Concession asked for

According to the message which the Transvaal Indians' delegate to India has received from London, the Transvaal Government has agreed to repeal the Asiatic Act of 1907, around which the conflict has chiefly raged, and the only remaining point at issue appears to be the method by which the restriction of Indian immigration is to be effected in future. The Transvaal Government desire to insert a clause in their Immigration Law directly limiting the annual number of Asiatic immigrants; the Indians decline to agree to any law being put upon the Statute book differentiating against them specially, but they suggest a general enabling law which will empower the Transvaal to limit the influx of immigrants of any nationality and thus to differentiate against Indians administratively. It is difficult to see what reasonable ground the Transvaal can have for refusing to meet the Indians on this point. To the Indians it is a matter of racial honour, to the Colonial Government merely a question of legislative detail, and we hope that no false fear of being over-generous will prevent Mr. Botha making a graceful concession.—*The Times of India*.

Trading Licensing Appeal

An Indian Objector

In the Natal Supreme Court on the 17th ulto., there was an application for a *rule nisi*, the parties being W. Johnston v. M. A. Kajee and Licensing Board, Mapumolo.

Mr. Morcom, K.C., appeared for the applicant, and Mr. Greene, K.C. for respondent.

At the outset Mr. Greene took exception to the character of the proceedings, which he said were irregular.

He was pleased to be in that case because it showed that justice was equal for the white man and the coloured, and neither had appeal against the licensing board's decision.

He asked for a decision on the point he had raised, contending that a writ of *mandamus* could not be granted where any other course of procedure was open. It was not contemplated that things done could be undone by that writ, though things might be ordered to be done.

Mr. Morcom, K.C., urged that under Roman Dutch law a *mandament* might be granted.

The prime matter of the motion was an application for a writ of *mandamus* quashing certain proceedings of appeal heard by the respondent Licensing Board on July 26th, whereby the Board sustained an appeal by Kajee against the decision of the Licensing Officer in granting a retail licence to the applicant Johnston.

In the original appeal Kajee objected to the licence granted by the Licensing Officer Johnston, on the ground that the number of stores already in the neighbourhood did not warrant the granting of the further licence; also that the applicant already held a retail licence in respect of premises situated within a mile of the proposed store.

Mr. Greene contended that the procedure was adopted to evade the provisions of the law. He attached great importance to the case, and urged that the method of procedure adopted was irregular and most undesirable. He asked the Court to discourage any attempts which might be made to evade the provisions of the law.

After a lengthy consideration by the Court, the Chief Justice said an important question of practice had been raised, as far as he knew, for the first time in connection with the licensing cases. He did not think they were precluded from considering whether the practice was a right one, or not simply because it might have been adopted in previous cases. The writ of *mandamus* was an extraordinary remedy, and those cases which had been before the Courts in South Africa had been, in nearly all cases, proceedings arising out of statute. The Court should be very slow in allowing an extraordinary remedy

unless they knew no other remedy was competent.

He did not think that was an occasion on which the writ of *mandamus* could be rightly applied.

Mr. Justice Beaumont agreed with a great deal the Chief Justice had said, but dissented from his conclusions.

Mr. Justice Dyer Wilson concurred with the Chief Justice.

The *rule nisi* was accordingly discharged without prejudice to future proceedings, and the question of all costs was reserved.—*Natal Witness*.

The Education Estimates

Decrease in Indian Education Vote

Commenting upon the decrease in the Estimates 1909-10 for Indian Education the *Natal Mercury* says:—

There is actually a decrease in the vote for Indian Education. As the Education Commission stated in their report, the Indian population is entitled to elementary education at least, but, except in the large towns, practically nothing is done, and on the big estates, where large numbers of indentured Indians are employed, the absence of any educational facilities is nothing short of a scandal. The suggestion is that it should be made compulsory on the owner of an estate, where there are 20 or more Indian children of indentured employes, to provide elementary education at his own cost. The provision of greater facilities for half-caste and coloured children, who are neither Indians nor natives, was dealt with by the Commission, but here again there is no evidence of anything material being done, except that the grant-in-aid of the rent of the Mauritian school is cut down from £100 to £9. If the grant had to be cut down because of the unsatisfactory nature of the school, we do not see any more justification for £9 than for £100, but it should be the business of the Government to see that coloured children have proper education facilities, especially as admittance has been denied them to the European schools. There should be no more difficulty or expense in such coloured children getting good schooling than for European children. The Education Estimates, although they have been revised once, seem to us to require revising again. Education is one of the first needs of the Colony, and, whatever else we do, we should see that it is well provided for.

REBELLION MEDALS. We understand that his Majesty's medal for service in the Indian Stretcher-bearer Corps during the Natal Native Rebellion of 1906 are now being distributed. It may be of interest to note that two members of the Corps are now undergoing rigorous imprisonment in Transvaal gaols.

Cape Immigration

Parliamentary Report

Poll Tax Recommended

Cape Town, October 28th.—The Select Committee appointed by the Legislative Council to inquire into the working of the Immigration Department has presented its report, which declares that the charges of irregularity have been satisfactorily explained.

The report comments upon the need for abolishing the £50 required to be in possession of immigrants, an equivalent for visible means of support, and recommends the institution of a poll tax, the revenue of which should be required to maintain the department in the highest state of efficiency and pay.

As to deportation expenses, the report advocates the registration and supervision of immigrants for one year from their entry at the ports of the colony, and deprecates the haphazard manner of permitting consumptives or persons suffering from contagious diseases to enter the colony. It suggests that a clause prohibiting such be inserted in the Act.

The charges of bribery and fraud against the officials of the Immigration Department have failed. In connection with these, the report recommends that regulating charges be made in certain minor reforms advocated by the committee, and suggests the appointment of a board to investigate and decide the question of undesirable, comprising the Magistrate, a medical practitioner, and a linguist. British subjects having the right to appeal to the Supreme Court.—*Reuter*.

Indians in Crown Colonies

Reuter's Agency learns that the committee appointed last March by the Secretary of State for the Colonies, with the concurrence of Lord Morley, to inquire into the question of emigration of Indians to the Crown Colonies, expects to conclude its labours before the end of October, and it is hoped that its report will be issued in the course of November.

The labours of the committee have been of an arduous character, and the whole question of how Indian immigration to the various Colonies may be most carefully encouraged has been exhaustively dealt with. Over eighty witnesses from the various Colonies, including some specially summoned from India, Trinidad, and Mauritius, have been examined, and a number will be recalled for further evidence. The committee, which reassembled this week, is still hearing witnesses. Over 400 pages of evidence have already been printed.

Coloured People in Pretoria

"Should be living in a Location"

A coloured man named David Patrick was charged with contravening Section 39 of the Town Regulations of 1899, in that he being a coloured person, did wrongfully reside on erf No 199, a place abutting on the public street, to wit, on or near Buiten Street, situated in the town of Pretoria; he, the said David Patrick, not being required for domestic service by the householder or owner of the said erf 199.

The accused pleaded "Guilty."

Sergt. Cowley stated that he visited the house of accused in Buiten Street, Sunnyside, where the accused resided in a house abutting on the street with his family. The accused was a coloured person, and should be living in the location. The accused was in the employ of Mr. de Vries.

C. M. de Vries stated that he had told the accused that there was no law which could compel him to move. Witness had been in the Town Council for three years, and had been unable to get rid of coloured people from his neighbourhood, but he had since found an old proclamation in the *Staatscourant* promulgated 11 days after the war broke out in October, 1899.

His Lordship said that as the accused acted under the advice of his master, he found him guilty, and would discharge him with a reprimand.—*Pretoria News*.

DEATH OF MR. KRISHNARAO BAPU TELANG. The news comes from Bombay of the death of Mr. Krishnarao Bapu Telang, eldest brother of the late Mr. Justice Telang, at his residence in Kandewady, from an attack of paralysis. The deceased was 62 years old. He was a member of the Hindu Union Club.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
"Long Live the King!" ...	477
The Storm Centre ...	477
Indian Education Estimates ...	478
Mr. Minnaar ...	478
Boasting of his Shame ...	478
Is this Christianity? ...	478
If one, then all ...	479
OTHER ARTICLES:—	
The Bombay Meeting ...	479
Public Opinion in India ...	480
Martitzburg Hindus ...	481
A Holiday Letter ...	482
Indian Women's Association ...	484
Racial Honour ...	484
Trading Licensing Appeal ...	484
The Education Estimates ...	485
Cape Immigration ...	485
Indians in Crown Colonies ...	485
Coloured People in Pretoria ...	485
COMMUNICATIONS:—	
Letter on Illness ...	485
The Death of Indian ...	485

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF RS. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London. and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAIKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAO B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIVER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE:—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd. has been formed firstly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the "favour". While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission". Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To
THE DIRECTORS,---THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., Ltd.,
BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/- per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—

For Deposit	Rs.
" 1st Instalment	"
" Final Instalment	"
If full value has to be paid	"
Total Rs.

Name in full

Profession

Address

Signature

Dated 1907

No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે.

જ્યાં ચરખી વપર,

નથી. દવા ખનાવવામાં માત્ર ઘીજ વપરાય છે.

પોરટુગીસી મળતા એરડીસી તુરતજ દવાના કરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે એરડીસી સહિ રોકડા પઈસા મોકલવા અથવા સી. એ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસતા બાવ. કોરેક્શન મંગાવી ખાતરી કરો. ઉંચો માણ.

૧૮૧, એ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

Tel: Add:

"BUTTERFLY"

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.

828.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુઝરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા તૈયાર બંગલામાં કોઈએક સારો બાકુન જોઈ એ છે. બાકુ ધણુંજ સરત. પાણીની ફરેક રીતે સમવડ છે. જમીનમાં ખતના ના તપ્પાર કાઢ છે. આબુખાણુ હીંદી તથા ગોરાઓના ફારમ છે. વધારે ખુલસો ફળદ્ર મળવાથી કરી શકાશે.

આવક, ઘણી, ઘી, તેલ, આમલી, વીંજેરે વીંજેરે સુકળો મુખ્ય કલકત્તાનો માલ હમેશાં રોકડામાં રહે છે. તમાકુ બાલ લાંબા પાતરાનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવા નો છે. કેપટાઉ ની છુટ મચ્છીના સોલ એજન્ટ, સફુચી કીફાયલ ફામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સ્પુડ મચ્છી અમારા આડતીબાના હુકમી વેચી નાખવાની છે
તથા હેવારને બહુ કીફાયલ બારિ મળશે. માલ બહુ સારો છે.

મારે બંદરે તાણુ ખુલસાસર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban.

P.O. Box 88

Telephone 86

Telegraphic Address: "PORBANDAR"

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INDOGO.

7th, ADD: "SEEDAT."

Box 11 NEWCASTLE.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT

IMPORTER OF INDIAN GOODS,

102nd 4th, 5th Street, VERDUN,

Box 2040, JOHANNESBURG

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

1740 Bee: 24 Frore St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 167 Loop Street, Capetown

કાંધા તથા વાજાની મેટરેસ ખનાવવાનું

કારખાનું.

Telephone 1434.

મફત મફત મફત

નીચેનાં પુસ્તકોમાંથી કોઈપણ થી. ૧/-

ની કીમતનાં પુસ્તક મંગાવનારને માલુ

મરપ ૧૯૦૬ ની ડાયરી મફત મોકલવામાં

આવશે.

૧. ડી.

Ethics of Passive Resistance ૩

Bhagavad Gita ... ૦

The Story of the Rāmāyana ૦ 6

A Book—and its Misnomer ૦ 6

દ્વંસવાલનો ખુની કાવલો. ૦-૦-૬

જેલનાં કાવ્ય. ૦-૧-૦

મારો જેલનો અનુભવ. ૦-૦-૩

પુસ્તક કામેલ પાકાનું છપન ચરિત્ર ૦-૦-૩

એક સત્યવીરની કથા. ૦-૦-૬

સભ્યમહ (છનામી નિબંધ) ૦-૦-૩

સર્વેશ્વર ૦-૦-૬

પુસ્તક કામેલ પાકાનું બાંધણુ. ૦-૦-૬

નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ. ૦-૦-૬

સામાજિક જ્ઞાન, વાલકાંઈ ૦-૧-૦

દરંસવાલનો નવો કાવલો ૦-૦-૩

દરંસવાલનાનવા કાવલોમુખનાધારા ૦-૦-૩

દરંસવાલનોદુકાનોબધકરવાનો કાવલો ૦-૦-૩

સુધારાના કાવલો ૦-૦-૩

મારો જેલનો ખીંચે અનુભવ ૦-૦-૬

મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ ૦-૦-૩

દુપાલ મારફત મંગાવનાર માટે પોસ્ટેજ

ખર્ચ પેની ૧ ચુકું. કોઈપણ કોલોનિયલ

સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.

કારનેવાલસ માર્કેટિંગ કોર્પો

જોનાકાંઈ, જાનાકાંઈ

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ક.

ફ્રીડમ, સતીવાર, તારીખ ૬ ડી નવેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૪૫.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ગ્રોસ્ટો-તા. ૬ ડી નવેમ્બરથી, તા. ૧૨ મી નવેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.

હોલિ-આરો. વડ ૬ થી આરો. વડ ૩૦ સુધી. સંવત ૧૯૧૫.

મુસલમાન-તા. ૨૧ મી સવાલથી તા. ૨૭ મી સવાલ સુધી, ૧૦૨૭ હીજરી.

અ. નં.	અંગ્રેજી તારીખ	હિંદી તારીખ	સુરતની તારીખ	પારસી તારીખ	સુરતના સંવત	અંક
કની.	૬	૨૧	૨૧	૫	૦	૬ ૧૯
રવી.	૭	૨૨	૨૨	૬	૧	૬ ૨૦
ઓમ.	૮	૨૩	૨૩	૭	૨	૬ ૨૦
ઓમ.	૯	૨૪	૨૪	૮	૩	૬ ૨૨
મુવ.	૧૦	૨૫	૨૫	૯	૪	૬ ૨૨
શુક.	૧૧	૨૬	૨૬	૧૦	૫	૬ ૨૩
શુક.	૧૨	૨૭	૨૭	૧૧	૬	૬ ૨૪

અનુક્રમિકા.

સુરતની મીટીંગ ...	૭૦૧
હેલ્થ એન્ડ જનરલ
ડેપુટી કમિશનર ...	૭૦૨
નવજીવન
સંકલન
સત્તા વિશે ખબરો ...	૭૦૩
અંગ્રેજી ડેપુટી કમિશનર ...	૭૦૪
મિલિટરી સર્વિસ
ગૌરમીડીયા સંબંધી કમિશન ...	૭૦૫
આજી વરતમાન ...	૭૦૬
સરકારના હિંદીને લગતું ...	૭૦૭
અખબાર-આલમ
નાદારી કમિશન નોટિસ
નેશનલ સર્વિસ ખબરો
સુરતની હેલ્થ બોર્ડ ...	૭૦૮
પરવરતમાન ખબરો ...	૭૦૯
કનકામલ
કનકામલ ગુજરાતીઓની મીટીંગ ...	૭૧૦
વાર સમાચાર ...	૭૧૧
સત્યાગ્રહની મદદમાં આયોજાના હિંદી
એક દેશપાર મનારની કહાણી ...	૭૧૨
મિલિટરી આંતરિક કમિશન
હિંદુસ્તાનના ખબરો ...	૭૧૩
રેલવે
રેલવે
રેલવે
રેલવે

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સતીવાર, તા. ૬ ડી નવેમ્બર, ૧૯૦૯.

સુરતની મીટીંગ

અમે અઠવાડીકે આપણે મુખ્યમંત્રી મીટીંગ વિશે જણ્યું. આ વખત આપણે સુરતની મીટીંગનો હેવાલ જોઈએ છીએ. અમે તે અંગત અંકમાં બીજી જગ્યાએ જાણ્યો છે. મુખ્ય કરતાં સુરત ને પ્રમાણ માં નાતું છે તે પ્રમાણમાં સુરતની મીટીંગ નાની નથી. તેના જુરસો અને લાગણી મુખ્યમંત્રી ઉતરે તેવાં નથી. મી. પોલાક લખે છે કે મીટીંગમાં સમગ્ર ૨૫૦૦ માણસો જમા થયાં હતાં, અને લોકોમાં બેઠક ઉત્સાહ હતો. આ ઉલટની અને જુરસાની, મીટીંગનાં આપણે વગેરેનો હેવાલ વાંચતાં આપણને ખાતરી થાય છે. હરાવો મુખ્યમંત્રી મીટીંગને મળતા અને તેટલાજ જુરસાવાળા છે. "દરાંસવાલના હિંદી રહેવાસીઓએ આ ને કિંમત બરેલી અને ઉમદા હાલત ચલાવી છે" તે માટે સભાએ જાહેર પીછાન બંદર કરી છે; તેમજ "તેમણે ને દેશભિમાન, કિંમત, મનોનિમ્મલ, ને સ્વાર્થ ત્યાગ દર્શાવ્યા છે" તે માટે સભાએ અતઃકરણ પૂર્વક માન ખતાવેલ છે. સત્યાગ્રહ અને તેના પેદાઓ ની પીછાનમાં આ હરાવ કરતાં વધારે સરસ તારીખ બીજી કોઈ શકે નહીં. હાલ માં બાગ લેનારોમાં મધુની જન્મજયમિ સુરત જઈએ છે. તેમને તેમની સેવાની મતજીમિને હાથે મળી આવી ઉમદા કદર થી સંતોષ હૃદયન થયો જોઈએ. દેશપાર થયેલાઓને મદદ કરવા માટે મુખ્યમંત્રી પેઠે સુરતમાં પશુ ઉપરાણ કરવા કમીટી નીમણ છે. આ ખબરથી દેશપાર ચલાનો જમ સખતા સુરતી સત્યાગ્રહીઓને ખાસ શાહત મળશે. દરાંસવાલની હાલતો અણુ હારે તકત ખડતામાં અડના માણસના વિલમાં પશુ પડેલો આપણે જોઈએ છીએ. મિત્ર મરીજ હાલત મજન મેળમારે ને જ પાછાની જાહેર આપી હતી તે ખતલો આપે છે કે દરાંસવાલના હિંદી માટે

હિંદુસ્તાનમાં ઘેર ઘેર કરાઈને અગ્નિ સળગી ઉઠ્યો હોયો જોઈએ. હાલ દરાંસવાલ ના હિંદીનીજ નહીં, પણ આખી દીંદ ખામના તાક માટે છે એ પણ ખરાબર સમજાયું હોય એમ લાગ્યું. ઉપરથી જણાય આવે છે. મીટીંગના પ્રમુખ જનતા મીર મુજર હુસેન ખાને ૪ પાછને ૨૫૧ રૂપયા આપીને ખરીદી લઈ ઉપરાણા માટે સરસ હાથમાં બેસાડ્યો હતો. પ્રમુખ પશુ લેવા માટે આશાર માનવામાં આપ્યો ત્યારે તેમણે જણ્યું કે મારે ઉપકાર માનવાની કાંઈ જરૂર નથી. આમ મીટીંગ ના બધા કામકાજમાં પહેલેથી ઉઠેલો સુધી લાગણી અને જુરસો જાણી રહેલાં જોઈએ છીએ. તે માટે સુરતના બાહ્યોના આપણે આભારી છીએ. સુરતી બાહ્યોને તેમજ બીજા હિંદીઓને હિંદીની આવી મોટી દિલ્લખાણથી હાલતમાં ઉત્તેજન મળવું જોઈએ.

હેલ્થ એન્ડ જનરલ

મી. સોરાબજી, મી. સુરેન્દ્રનાથ મેટ, તથા મી. દરિલાલ માંધીએ ફરીથી પોતાનું પાણી ખતાવી આપ્યું છે. હાલમાં જેલ જનરલમાં તેમનાં નામ મોખરે છે, ને તે માટે તેમને બેથક આપાથી ઘરે છે. મી. સોરાબજી તથા મી. સુરેન્દ્રનાથ ખાને ને દેશપાર કરવામાં આજ્ઞા હતા. તેઓ એક કણ પશુ સમાવ્યા વગર દરાંસવાલની હાલમાં હાખડ થયા, અને જી જ શાસની સખત મજુરીની જેલ ફરીથી ઉઠાવી લીધી છે. દેશબાહ્યોની સેવા માટે ને અખુદ જુરસો તેમણે આમ ફરીવાર ખતાવ્યો છે, તે માટે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદી તેમને ધન્યવાદ આપશે. મી. સોરાબજી ના નામે મુખ્યમંત્રી મીટીંગમાં, અને મી. સુરેન્દ્રનાથના નામે અમદાવાદની મીટીંગમાં ને ચાલના મેળવી છે તેની સાથે તેમણે આ કિસ્સી કહાવણી જેલુ કાર્ય જ પડેલું છે. મી. દરિલાલ માંધી પોતાની રોજીલ હાલમાં હાખડ થયા હતા, અને તેમને મળા હાથવારે જ ખતાવી સખત મજુરીની જેલ મળી છે. ત્રિશા અજમાલ કરવામાં અખુદ સખત અભારે તેની સેવા

ના અભ્યાસમાં તેઓ ગાળે છે, તે એક કિંમત ન આપી શકાય એવો ભાગ છે, અને તે માટે તેમને સાપ્તાહી આપતાં અમે દક્ષિણ આફ્રિકાના બધા હોદ્દાઓની જ લાગણી દર્શાવતા હોઈએ એવું માની એ છીએ.

ડોમીસાઇલ કઢાવવાની તકલીફ

નાતાલમાં વસતા હોદ્દાઓને દેશ જતી વખતે ડોમીસાઇલ સરદીરીકેટ કઢાવવું પડે છે. આ સરદીરીકેટ કઢાવવામાં ઇમી ગ્રેશન ખાતા તરફથી હોદ્દાઓને અનેક તકલીફ આપવામાં આવ્યા કરે છે. આમ આજકાલથી નથી બનતું, પણ કેટલાક વખત થયાં તેવી રીતિ ચાલુ છે. અમારે એક અગ્રુડો માનવામાં આવેલો. હવે બે અગ્રુડા અને કોઇ વખતે આંગળાં પણ માનવામાં આવે છે. આ બીજાજરી અને અપમાન બરેલું છે. તેની સામે અમારે કેટલીક ચર્ચા થઇ હતી. પણ હોદ્દા કાગે તેના કોઇ મજબુત કલગ લીધા નહિ, ને તેથી તે તકલીફ અગાઉના જેવીજ ચાલુ રહી છે. ચાલુ રહી છે એટલું જ નહિ પણ તેમાં વધારો થતો જણાય છે. હમણું એક હોદ્દાને ડોમીસાઇલ કઢાવતાં ફેરમ બરતી વખતે લાખાઇ માપતાં કનડગત કરવામાં આવી છે. લાખાઇ માપવા માટે મજબૂર હોદ્દાને જોડા કાઢવાનું કહેવામાં આવ્યું. આ દેખીતું અપમાન કરવાનું હેતુથી છે. જોડા કાઢવા વચર માપ સહેજે લઇ શકાય છે. ખાવા અપમાનને ઘરણું થવા મજબૂર હોદ્દાએ ના પાડી છે તેથી અમે ખુશી થયા છીએ. તે હોદ્દા એક સલામતની લડતમાં જીત સેનાર છે, ને તેથી તે અપમાનની સામે માથું ઠોકે એ સ્વાભાવીક છે. છતાં બધા હોદ્દાએ આવો જુરસો બનાવવાની જરૂર છે. નહિ તો એક પછી એક નાનાકમાં ઇમીગ્રેશન સરદીરીકેટની તકલીફ વધી મછ છે તે કાયમ થશે.

હોદ્દાઓની ટપાલ

તા. ૧૧ મીના અરસામાં અમલોગમાં જવા ડરમનમાં બંધ થવા વડી છે. જોહાનસનમાં તા. ૧૦ મીએ ૧૨૧૫ થાગે બંધ થશે.

જાણવાલાયક લાઇસેન્સ કેસ

નાતાલના વેપારી લાઇસેન્સ સંબંધી એક કેસ હાલમાં મજુમુમાં બન્યો છે. લાંબા એક મોરારને લાઇસેન્સ લેવાનું હતું. આની સામે લાંબા હોદ્દા વેપારી મી. એમ. એ. કાજીએ વધી કહાવો, અને લાઇસેન્સ મોરાર આગળ અપીલ નોંધાવી. તેમાં જજીબુ' કે આ હોદ્દાઓમાં એટલી બધી દુકાનો છે કે વધુ લાઇસેન્સની જરૂર નથી. વળી અરજદાર મોરારને એક લાઇસેન્સ થોડેક દુરના સ્ટોર માટે મળેલો છે, માટે તેને બીજો લાઇસેન્સ મળવો ન જોઈએ. લાઇસેન્સ મોરારે મી. કાજીની અપીલ કબુલ રાખી અને મજબૂર મોરાર અરજદારની વિરુદ્ધ સુકાદો આપ્યો. મોરાર વેપારીએ સુધીમ કોરડમાં અપીલ નોંધાવી તેમાં માગણી કરી કે તેની લાઇસેન્સની અરજ સામે કોઇ અપીલ નોંધાવે તે અપીલને સુધીમ કોરડે જેરકામદેસર કદાવવી. બે તરફના વકીલને સાંભળીને ચીફ જસ્ટીસે મોરારની અપીલ કાઢી નાખી, જો કે જસ્ટીસ બોમટે પોતાનો મત તેમાં કોઈક વિરુદ્ધ જણાવ્યો હતો. એટલે મી. કાજીની જીત થઇ છે. હોદ્દા આ પ્રમ.એ દરેક બ.બતમાં મોરારની સામે પોતાનું બળ અજમાવવા લાગ્યા છે એ શુભ વિચાર છે.

સ્ટીમરોની આવજવ

[જરમન લાઇન]

સોમાલી—તા. ૨૧ મી અક્ટોબરે મુંબઇ પહોંચી હતી

એડમીરલ—તા. ૧૧ મીએ દારસલામમાં ટરાંસકર માટે મુંબઇના ઉતારાઓને લઇને ઉપડશે.

પ્રેસીડેન્ટ—તા. ૮ મી ડીસેમ્બરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[પરશોજન લાઇન]

નાદરી—નવે બરની તા. ૨૮ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીરેક્ટ લાઇન]

અમરુલી—તા. ૨૯ મીએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

અમરુલી—તા. ૧ મીએ કલકત્તા પહોંચી હતી.

અમરુલી—તા. ૧૧ મી નવેમ્બરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[ઈડિઅન આફ્રિકન લાઇન]

ડીનકાઈ—કલકત્તાથી ઉપડેલી તા. ૨૭એ ડેલાગેઆને પહોંચી હતી. તા. ૪ થી એ ડરમન આવી પહોંચવા વડી હતી

લંડન

[મી. માંધી તરફથી]

નાતાલનું ડેપુટેશન

નાતાલના ડેપુટેશનને મળવા સર કમીટીની ખાસ મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. તે મેં જુલવારે મળી હતી. તેમાં લોર્ડ એમ્પટલી, સર રેમંડ વેરેટ, કાકતર ચોરનટન, સર મેચરજી બાવ નમરી, મી. પોસાક ને મી. રીચ હાજર હતા. સર રેમંડને મી. આર્મીલીઆએ બધી વાત સંભળાવી. લેરડ એમ્પટલીએ બધા કામચલાં મળ્યા. ને તે પોતે વાંચશે. લેરડ કરીયુનો જવાબ વાંચી તેમને જણાવ્યું કે હવે કંઈ વધારે કરવા જેવું રહેતું નથી.

લખતો ઉડીયન ડેલી ટેલીગ્રાફના અધિપતીની પાસે મી. આર્મીલીઆએ બધી કદી કત મુજબ છે. લેરડ કરીયુ તરફથી જવાબ મળ્યો છે કે લોર્ડ કરીયુ તથા લેરડ મોરલી બંને વિચારે છે. નાતાલને વિષે વિચારે છે એવો જવાબ મળે છે તે પણ બતાવે છે કે ટરાંસવાલની અસર તેની ઉપર પડે છે. રખે નાતાલ પણ સ્પષ્ટામક અખતીયાર કરે તો? એનો ખાસ્તિ લાગી રહેલી છે.

મી. આમદ બાબત આ કાગળ જાણ છે તેજ સ્ટીમરથી તે તરફ પાછા આવે છે. હવે અહીં કંઈ કામ રહેતું નથી એમ તેમને લાગે છે. મી. આર્મીલીઆ ટરાંસવાલનું ડેપુટેશન રહે ત્યાં લખી રહેશે એમ જણાય છે. મી. અમરુલી કાદર પણ તેમજ કરશે એમ સંભવે છે.

આત્મબળની નીતિ

આવા નામનું બાપજી અહીંની નીતિ વરધક સલાના એમરસન નામના કલમ ના મેમ્બરો આગળ શુકરવારની રાતે મી. માંધીએ આપ્યું. તેમાં મીસ વીન્ટર બોટમે ખુરશી લીધી હતી. હોદ્દાઓની કાજર હતા. સર મેચરજી, મી. પાલ, મી. પરીખ વિગેરે તેમાં હતા. મીસ જોશી તથા મીસીકુ હુમે પણ હાજર થયાં હતાં. મી. માંધીના બાપજીનો જવા રથ એ હતા કે આત્મબળ તે સરીરબળ કરતાં બહુ ચડીયાતું છે અને તે અજીત બળ છે. તેમાંથી બધા સવાચ જવાબ થયા હતા. ટરાંસવાલને સવાચ ઉઠ્યો હતો. અને આપણા દુખેનું બચત સાંભળી સહુને અસર થઇ હતી. મી. પાલે બાપજી કહેલું. તેમાં તેમણે એવું

ખતાલુ' હવું કે આત્મજનની પાછળ શરીરબળ જોડાયે. મી. ગાંધીએ ખતાલુ' કે તે બળ આત્મજન કહેવાય નહીં. મિત્રાં મીસીક લીડમેન તથા મીસીક પોલાકે પણ ખાપણ કર્યું હતું. મી. રીચ પણ બોલેલા.

સફરેજેટનો મેળાવડો

તા. ૬ મીએ અહીંયા આલખઈ દોલ નામના મોટા હોલમાં ખડુ મોટો મેળાવડો સફરેજેટનો ભરાયો હતો. તેમાં સેક્રેટરી ઓરતો હાજર થઈ હતી. મીસીક પેક્ટરસ્ટ વિગેરેએ બાપણો કર્યા. જુરસો એવો હતો કે તેજ વખતે લગભગ ત્રણ હજાર પાર્કેડ રોકડા લડતને સાફ મળ્યા ચારેક જણે પા. ૨૫૦ ની જગ્યાદીક રકમ આપી. બધા મળીને ઓરતોએ પા. ૫૧૦૦૦ આજ લગી એકઠા કર્યા છે. તેમના જાપાનો ફેલાવો દર અડવાડીએ ૫૦૦૦૦ સુધીનો છે. તેઓના દેખાવ ઉપરથી એમ જણાયું કે તેઓ મરતાં સુધી લડશે તેઓ શરીરબળ વાપરે છે તે આપણે બાદ કરીએ તો તેઓને જુરસો, તેઓનો ઉત્સાહ, તેઓની કુશિયારી એ બધાની નકલ કરવા જેવાં છે. તેઓની ગેઠવણીને મરદો પહોંચતા નથી. તેઓને મરજીવાન કમ કરવાનાં જગર લરકર છે એમ કહીએ તો ચાલે. તેઓ ની સુકિતઓનો પાર નથી. તેઓ દુખ પુઝળ એવે છે. વોટ ગેળવના સાફ ઘણી ગરીબ થઈ ગયા છે. ઘણીએ પોતાની નોકરી છોડી દીધી છે. આ લડત કંઈ જેવી તેવી નથી. તેને પમસે હોંદી આવે તો બસ છે. માત્ર તેના શરીરબળની નકલ છોડવાની છે. શરીરબળથી કશો લાભ નથી થવાનો એ સમજી લેવું છે.

મારી ઉમેદ

મી. આમદ બાપાત આ બધું જોઇને અહીંથી ગય છે. તેઓ સમજી શક્યા છે કે ટરાંસવાલની લડતે નાતાલને પણ હાથેડા કર્યાં છે. તેઓ એવું પણ જોઇ શક્યા છે કે બહોં અરજીઓ કરવાથી અહીંના માણસોને પણ દાદ મળતી નથી. અરજીમાં કંઈજ નથી એમ સહુ સમજે છે. તો પછી મારી ઉમેદ છે કે મી. આમદ બાપાત ભાં પહોંચી સત્કમદ અખલાર કરશે. ટરાંસવાલના સત્યામદ ને તો મદદ કરવાનું તેમણે વચન આપેલું છે.

નાતાલના મગરનર સર મેથ્યુનેધનની આ કાંડનામાં ચુગરી જવાના બખર પ્રસિદ્ધ થયા છે.

લડત વિષે અખરો

જે જે હોંદીઓને ટરાંસવાલ સરકાર દેશપર કરે છે તેઓના મુંબઈ પહોંચતાં સાંજ વરતમાન, અખખારે સોહાગર વગેરે જાપાઓ તરફથી ઇન્ટરલ્યુ લેવાય છે. મી. પોલાકને મળીને તેઓ પોતાની મુશીબતની જે કહાણી હેલ્ય તે રજૂ કરે તેમી મી. પોલાક તે ઉપર જાપામાં બરેખર ખ્યાન બેચે છે.

નમાપન કેસ ઉપર 'લીડર' તથા 'પ્રીટરીઆ ન્યુસ' વગેરેની રીકાઓ ક. ઓ. ઉપરથી મુંબઈના જાપામાં બહાર પાડવામાં આવી હતી. તેમજ મી. મનજી નયુભાઇનો સમોત્ર જોલનો બનુભર પણ મુંબઈ સમાચાર, સાંજ વરતમાન વગેરે જાપામાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો.

મી. પારસી રૂસ્તમજી છેલ્લીવાર જેલમાં ગયા તે અખરો મુંબઈના જાપામાં "જાપાઇ મી. રૂસ્તમજી પારસી" "કોમ ના દક માટે ફરી જેલમાં ગયો" વીગેરે મથાળા તથે પ્રગટ થયા હતા.

નમાપનવળા કેસમાં હોંદીની ઝેરીડે પીટો, તથા જુગ્યાનીઓ વગેરે બધે હેવલ સાંજ વરતમાન, મુંબઈ સમાચાર, વગેરે છઠ્ઠીક જાપામાં પ્રગટ થયો હતો.

દેશપર થએલાનાં દુઃખનો બનવ એક કામળ વડે હોંદી જાપામાં રજૂ કરીને ઉંચકે મી. પેલાકે લખ્યું છે કે "જુ' પુકું છું કે જુ' આવા અન્યાયી અને અધાર કરમ સામે મોટો જંગ હાવવાનો વખત નથી મયો?"

કલકત્તામાં પ્રગટ થતા 'મોહરન રીવ્યુ' નામના માસિક સપ્ટેમ્બરના અંકમાં મી. પોલાકનો ફોટોગ્રાફ આપ્યો છે, અને દક્ષિણ આફ્રિકાની લડત વિષે નીચે પ્રમણે લખ્યું છે: "દક્ષિણ આફ્રિકામાંના અમારા ભાઈ બહેનો એક બહુજ બહાદુરી ભરેલી અને પાદમાર લડાઈ લડે છે. આ લડાઈના લડવઇયા હયાંઆરથી લેલીની ની વહેવડાવનારા લડવઇયા કરતાં બહાદુર છે. તેમના નામથી અમને મગરૂરી પેદા થાય છે, અને તેમને મદદ કરવી એ અમારો ધરમ છે. માણસ માનનો પિતા છેવડ લગી, મરજી લગી પણ, આ લડાઈ લડવા સારું જોઇતું બળ અને પ્રહા તેમને આપે એવી અમારી પ્રાર્થના છે"

તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરના "હોંદી પેપર" માં એક ચિત્ર પ્રસિદ્ધ થયું છે. એક તરફ હોંદી દેવીને દક્ષિણી બાનુના પેલાક માં એક હાથમાં ત્રીશુળ આપીને ચિતરેલ છે. બીજી તરફ ખીટાનીઆને તેના મુગદ સાથે ચીતરેલ છે. (ચિટાનીઆના હાથમાં એક ટોપલો હોંદી દેવીએ હળવેકથી મુકી દીધો છે. ટોપલા તર ટરાંસવાલના હોંદીની ફરીવારો એવા અક્ષર છે. ખીટાનીઆના હાથમાં ટોપલો બરાબર રીતે મુકવામાટે ધીમેથી પોતાનો જમણો હાથ લાંબો કરીને હડસેલતાં હોંદી દેવી કાંઈક સરમાળ પણે, અને કાંઈક બિન-પણે અરધ નજર નીચે કરી, અને અરધ નજર ચિટાનીઆ તરફ રાખી ઉભેલી છે. ચિટાનીઆ કાંઈક તાણુખીથી, અને કાંઈ અચકાતાં ટોપલો પોતાના હાથપર છે એવી સ્થિતિમાં હોંદી તરફ જુએ છે. બને વચ્ચે નીચે મુજબ વાત થાય છે.

હોંદી—મેહેરખાની કરીને આનીપર ખ્યાન આપશો.—આ બધું જરા જોશો,—મેહમ ખીટાનીઆ? બહુજ અમત્યની બાબત છે.

ખીટાનીઆ—શું? આ બધું—? તે કેમ બનશે? તદન અસકમ વાત છે!

હોંદી—નહીં, એમ ના બોલો. તમારી આગળજ દાદ માગવાની મારી ઉમેદ છે. અને હું તમને કરમરીને અરજ કરું છું કે, કસાને ખાતર નહીં તો કનસાદને ખાતર એનીપર ખ્યાન આપો!

પ્રેસના કામકાજને લગતું

અજથી કેટલાક કારણને લીધે અમારી ડરખનની ઓરીસ બંધ કરવામાં આવી છે. અમારો અતિનિધી દર રુનિવારે ડરખન આવશે એવી ગાહવણ કરવામાં આવી છે. તે વખતે, જેને મળવાની જરૂર હશે તેઓ મળી શકશે. માટે અમારા અહોકાને તેમજ મિત્રોને જણાવવાનું કે જાપવાને લખતા, તેમજ ઓપિનિઅનને લખતા દરેક કામકાજ માટે અમારાપર શ્રીનીકસને શીર નામે પત્ર બ્યરહાર કરવો.

ડરખનની વેદ ધર્મસલા તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે આવતા ચુકરવારે હીવાળીનો હોંદી તહેવાર ઉજવવામાં આવશે.

અંગ્રેજ ડેપુટીશનનો મુસાફરો

[અખતાર મી. ગાંધી]

આ વખતે હું વધારે ખચર આપી ચુકું છું, પણ અને ધારિત છે કે તેથી બહુ સતોય વળવાનો નથી. લેવડ કરીયું લખે છે કે 'દાસ તુરતમાં' પોતે વધારે ખચર નથી આપી શકતા. જનરલ રમટસ તેના બીજા પ્રધાનોની આગળ વાત રજુ કરશે ત્યાર પછી ખચર પડશે. જનરલ રમટસ શું રજુ કરશે તે ખચર નથી પડતી. લેવડ કરીયુંના તાર પ્રમાણે રજુ કરે તો તે આપણી માગણી. જનરલ રમટસ પોતે જો ધારેલું તે રજુ કરે તો કાવદો રદ કરવાની વાત અને બહેલાની અમુક સખ્યા મહેરબાની દાખલ પણ બચુકને સાર આવવા દેવાની વાત. જો આ વાત રજુ કરવા માગે તો તે નકામી છે એમ કહી શકાય. જો આપણી માગણી રજુ કરે તો હીક છે. પણ આ કારણનો અર્થ જો અદરનો છે તે હરેક હોદીએ સમજવા જોઈએ છે. તે એ છે કે જનરલ રમટસ આમ કહીને વખત માગે છે. વખત માગીને એટલું મુજબ છે કે તે દરમિયાન સલામતીને તોડવા. જો તેઓ ન તુરે તો પછી આપણે જો માગીએ છીએ તે આપણું. આ એક સમજીને સલામતીએ પૂર જોર ચલાવવાનું છે. તેઓથી મુંઝા બેસાય તેમ નથી તેઓથી નખલા થવાય તેમ નથી.

ઉપરનો જવાબ બતાવી આપે છે કે ખચરે ઉપાય વિભાગમાં નથી પણ ખચરે ઉપાય આપણા હાથમાં રહેલો છે. તે ઉપાય માત્ર આપણું આત્મચળ આપણે પૂરું બતાવ્યું નથી તેથી આપણે જો માગીએ છીએ તે લઇને ભેદ નથી. લેવડો એક તથા છે એટલું બસ નથી. હું બધું વખત કહી ચેલું છું કે આપણાં મન મેંમાં ન હોવાં જોઈએ. આપણે કુખ ખમવાની કદ ન બાંધવી જોઈએ. જો કુખ પડે તે ખમવા આપણે તકવાર રહેવું જોઈએ. તે ન ખમીએ તો આપણે હારી જઈએ. આપણે એક વખત કે દસ વખત જેલ ગયા એટલે બસ એમ ન મળું જોઈએ. જ્યાં સુધી આપણું માગ્યું ન મળે ત્યાં સુધી જેલ કુખને માત્ર કુખ કહીને કરવા આપણે રાજી થીએ એમ આપણે તકવાર રહેવું મરે ના. એટલે કે હરેક રાજી હું કે બસ

મહી બધા સંપૂર્ણ ચુસ્ત રહેશે ને જેલ બરી મુકશે.

બધા હોદીએ યાદ રાખવાનું છે કે દરોસવાસની કસા આખા હોદીસ્તાનમાં મવાઈ રહી છે. મી પોલાકોનો અવાજ હોદીસ્તાનમાં માજી રહેલો છે. જાપાણે આપણી વાનથી બરપુર છે. આ બધું પ્લાનમાં રાખી હોદી ખીલકુલ પાછી પાતી નહીં કરે—કમનેર નહીં ચાલ એમ હું ઉમેડ રાખું છું. (વચવતમાં પણ એજ વાત છે કે દરોસવાસના હોદીએ દહ કરી છે અને તેઓ પાછા ફરે તેમ નથી. દરોસવાસ તે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાનાં ભાગ કરી રહેલ છે એ યાદ રાખવાનું છે. ઉપર પ્રમાણે લેવડ કરીયુંનો કામળ છે તે બતાવે છે કે હવે ડેપુટીશન માત્ર ખાનગીજ કામ કરે તે બસ નથી. હવે બહાર પડવાની જરૂર છે. તેથી વાત જાહેર પાડવાની લેવડ કરીયુંની રજૂ મચાવી છે. તે રજૂ મચેથી પ્રજાની આમળ બધો હેવાડ મુકવામાં આવશે. પછી આમની સલાના મેમ્બરો જો હજી કત સાંભળશે તો તેમની આમળ હાકીકત રજુ કરવામાં આવશે. જાપાણેમાં બને તેટલી ચર્ચા કરવામાં આવશે. અને બીજી કંઈ મીટીંગો થઈ શકે તો તે પણ બરવામાં આવશે.

મોટા સવાલ એ ઉઠ્યો છે કે ઘોડીજ મુદતને સાર અમારે બન્નેએ હોદીસ્તાન કુખમાં મારવી કે નહીં. આ બાબત આપણા જો ખેરખવાડ છે તેઓનો મત એમ છે કે જ્યાં એ બરોખર છે. જો જવાબ તો હીક એમ કેટલાક કારણસર જણાય છે.

મારો પેતાનો વિચાર તો એમજ છે કે અમારું મુખ્ય કામ તો દરોસવાસમાં છે. ને દરોસવાસમાં પણ ત્યાંની જેલમાં છે. વિચાર મત એક આડો આવે છે. આ પેતા એમે અહીં આવેલા છીએ તે આપણી નયજી બતાવવા. એવા ધરા દાવી કે વખતે રહેશે નીકાલ પતી જવ. જે દિસાએ અહીં આવ્યા છીએ તેજ દિસાએ અમારે હોદીસ્તાન જવા જેવું છે. છતાં બધા વિચારો બીજા રહ્યા છે. અમારે ત્યાં પહોંચવામાં તેથી વખત જમ્ય છે. ઉપર જણવ્યું છે કે તે કામ કરતાં કેટલો વખત મરેલો જવાનો. અકરોખર ની ગીસ તારીખ થશે. ત્યાર પછી અમારે હોદીસ્તાન જવાનું બને. ત્યાં પ્રમળણ એક વાસ ગયા એક મહીનો કુશાહીમાં એટલે હીકેખર આજેના મે

હીસેખરની આખરીએ અહીંથી પાછા ફરવાનું થાય. ને પછી પણ જો તેટલા માં નિકાલ ન આવે તો એનું એજ રજૂ. આમ કરવાના કરતાં સીધો વિચાર તો એજ જણાય છે કે હોદીસ્તાનનું છેડી દેવું. છતાં જો વિચાર અહીં મચ્યો છે તે બધાની આગળ મુકવાની જરૂર છે. વળી આમ લખાવતાં પૈસાનું ખર્ચ પણ રહ્યું. હું પોતે તત્તન એકસ વિચાર નથી બતાવી શકતો. મારો એકલાનો માત્ર સલામતી તરીકે વિચાર પુઠાય તો હું એજ જવાબ આપુ કે અમારે એક દમ પાછા દરોસવાસમાં જાખસ થવું જોઈએ.

મારિસખરમાં એક ખાનગી હોદી નોશાળ

નાતાલ સરકારે ૧૪ વરસની ઉપરની વયના હોદી છોકરાઓને સરકારી નિશાળોમાં બચુતાં અટકાવવાથી મારિસખરમાં મયા આગસ્ટથી એક ખાનગી હોદી સ્કુલ ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. નીશાળ ની વ્યવસ્થા એક હોદીઓની બનેલી કમીટીના હાથમાં છે. મયા આગસ્ટ માસ માં આ શાળા ૧૩ (૧૩ થીઓથી) સર કરવામાં આવી હતી. ૬ વિદ્યાર્થીઓને કેપ જુનીઅર યુનીવર્સિટી પરીક્ષા અને બાકીનાને કેપ એલીમેન્ટરી પરીક્ષા સાર અવ્યાસ કરાવવામાં આવે છે. અવ્યાસની શી કર (વિદ્યાર્થી દીઠ શી. ૫/- રાખવામાં આવી છે, પણ એકજ કુટુંબના વધારે વિદ્યાર્થીઓ હોય તો શી. ૧૦/- થી વધુ લેવામાં આવતી નથી. હોદીઓને કેજ વધુની બાબતમાં બહુ અગવડ છે તે બાબત કેજવધુ ખાતાના સુપરિન્ટેન્ડ પાસે એક ડેપુટીશન મચ્યું હતું, તેણે આ ખાતાને મદદ કરવાની ખરજ કરી હતી. મી. મુડીએ સારી માગણીથી જવાબ દેતાં જણાવ્યું હતું કે ડેપુટીશનનો લેખીત હેવાલ મળવાથી સરકાર પાસે વિચાર માટે રજુ કરવામાં આવશે.

મી. આલ્ફ્રેડનાથ ગાંધી જોઓ અમારા મતિનથી તરીકે ભાત.મમાં બધા હોદીને જાણીતા મયા છે તેઓ કુંડ મુદત મારે ગમે જાણવાનીએ વરીખર અકમતીમાં હોડે રતાળ જવા ઉપરી મમાં છે.

ગીરમીટીઆ સંબંધો કમીશન

બહાર પડેલા રીપોર્ટ

ગીરમીટ આલુ રાખવાની જાણાવણી

નાતાલમાં હોદી ગીરમીટીઆ લાવવામાં આવે છે તેમની રિસિટિ બાબત તેમજ તેમને લાવવાનું હવે બંધ કરવું કે કેમ તે બાબત તપાસ કરી રીપોર્ટ કરવા ૨૫ મી નવેમ્બર ૧૯૦૮ના રોજ એક કમીશન નીમવામાં આવ્યું હતું. ૧૨ મી જાન્યુઆરી થી ૨૧ મી એપ્રિલ સુધી કમીશને જુલાનીઓ લીધી હતી. કમીશનની બેઠકો ડરબન, મેરીસબર્ગ, ન્યુકાસલ, ડન્ડી, નોટીંગહામરોડ, ગ્રેટહિન, ગ્રોથર, બ્રમ્સ્ટોન, માઉન્ટ એલ્ફિંગ્હામ, વેસ્ટમ, સ્ટેમર, કર્લસનીઅને મટીકુલુ ખાતે થઈ હતી. કુલ ૧૪૦ સાક્ષીઓ તપાસ હતા. તેમાં અમલદાર, જમીનદાર, ખાલુ ના માલિકો, કારખાનાના માલિકો, કાકતરે, વીઝેરે તેમના સંબંધમાં આવતા બંધ વરજના માલુસો આવી ગયા છે. ચીની, વોટલ અને ચાહના ખેતરો તેમજ ન્યુકેસલની કોલસાની ખાલુ અને દીવાલની નું કારખાનું એટલાં કેસોમાં નજરે જોઈ આવી કરવામાં આવી હતી. શીશ, કમ રારા, મેરીશીઅસ અને જેમેકાના ગીર મીટીઆ વિષેની હકીકતો તેમજ એલેક્ષી આની ચીનીના કારખાનાઓમાં ગોરાઓને કામે લગાડવામાં આવે છે તે હકીકત તેમજ પુરવ આફ્રિકામાંથી કાફરાઓ મજુર તરીકે મેળવી શકાય કે કેમ તે હકીકત પણ બંધવહારથી એકઠી કરી કમીશને રીપોર્ટ કર્યો છે એવું જણાવવામાં આવે છે. રીપોર્ટમાંથી જણવાયાવક જામ અને નીચે આપીએ છીએ:—

ફેક્ટ ઇન્ટરવ્યુ

૧૮૮૦ થી ૧૮૯૬ સુધી ગીરમીટીઆ હોદી લાવીને પાછળથી તેમને બંધ કરવા માં આવ્યા હતા. પણ કાફરાઓ મજુરી સાર મિલકુલ વિષાલ લાવક ન જણાયા. ૧૮૭૪ માં તો ખેતરોમાં પાક સડવા લાગ્યો, અને જમીનદારોએ અસંત પોકાર કરવા માંડવાથી ફરીથી હોદી મજુરોને લાવવાની સરખાત કરવામાં આવી. તે વખતે આવતા ગીરમીટીઆઓ ૧૦ વરસ ની અંદર પાછા પોતાને વતન જઈ શકતા નહીં. ૫ વરસ પછી તેઓ છુટા થઈ શકતા. છુટા થયા પછી ફરી કાકતર ગીરમીટ આપતું. મોટે ભાગે જમીન

લક ખેતીનું કામ કરતા. આથી નાતાલ માં હોદીની વસ્તી વધવા માંડી, અને જેમ જેમ નાતાલમાં સુધારા થવા માંડવા તેમ તેમ વધારે વધારે મજુરોની જરૂર પડતી ગઈ. ૧૮૯૫ માં હોદીઓની સામે જજરો પેકાર ઉઠવાથી સાર પછી આવ નારા મજુરો ફી થઈ નાતાલમાં રહે તેમની ઉપર ૩ પાઉન્ડનો વેરા નાખ્યો. ૧૯૦૧ થી આ વેરા લેવાનો શરૂ થયો. ૧૯૦૩ના સાલ સુધી સખતાઈ ન થવાથી પણ હોદીઓ પાછા હોદુસ્તાન ફરવા જોઈએ તે કોલોનીમાંજ રહ્યા. આ વેરા કંઈ આવક કરવા વારતે નાંખવામાં આવ્યો નહોતો. ૧૯૦૮ની સાલમાં ૭૭૩૫ હોદી ઓ ફી થયા તેમાંથી ૩૯૮૯ પાછા હોદુસ્તાન ફર્યા, અને ૩૭૪૬ હોદીઓએ ફરી થી ગીરમીટ આપી.

વાંધાઓ

(૧) ગીરમીટની સામે મુખ્ય વાંધાઓ નીચેમુજબ છે:—

- (૧) તે શુદ્ધામી રિસિટિ ઉભી કરે છે.
- (૨) પ્રજાની નીતીમાં તેથી બચાડો થાય છે.
- (૩) કોલોનીના કાફરાઓને મજુરી મળતી નથી.
- (૪) ગોરાઓને પણ વધુ મજુરી મળતી નથી, તેમજ ફરીફાઈ વધે છે.
- (૫) આવી ફરીફાઈથી કોલોનીની જમીન એરવાજખી રીતે મોંઘી રહે છે.
- (૬) જમીનદારોને મજુરો પુરા પાડવા સરકાર બંધાએલી નથી.
- (૭) કોલોનીમાં કાફરા મજુરો પુરતી સંખ્યામાં છે.
- (૮) દક્ષિણ આફ્રિકાના કાફરાઓ હોદી ને બદલે વધુ પસંદ કરવા થાય છે.
- (૯) કોલોનીનાજ ફી હોદીઓમાંથી મજુરો મેળવી શકાય છે.

ઉપર મુજબના વાંધાઓ બાબતમાં નીચે મુજબ ખુલાસા કરવામાં આવે છે.

શુદ્ધામીમાં ફરજિયાત તાબેદારી હોય છે. ગીરમીટ મરજીથી કલુલ કરવામાં આવે છે. માલિકો માંથી કેટલીક જોખમ દારી છે જે ગીરમીટીઆ કાલદાપુરવક કારતદારા માગી શકે છે. હોદીઓ પોતે પણ એક વખત ફી થયા પછી પાછા ગીરમીટમાં જોડાય છે, અને એક વખત પોતાને મુલક ગયા પછી પાછા સ્થાયી ગીરમીટમાં આવે છે તે દેખાડે છે કે તેઓ પણ ગીરમીટને શુદ્ધામી માનતા નથી. પ્રજાની નીતિમાં પણ તેથી બચાડો થકો સાબીત થયો નથી. તેઓ જમીન ઉપર શુદ્ધા થરાવતા ન હોઈ સદાય તો

પણ ઉદ્યોગી, કરકસરીઆ, કાલદાને માન આપનારા અને મિતાહારી ગણાય છે. તેથી ગોરને કે કાફરાને તેમની કાજરીથી નુકસાન થવાનો સંભવ નથી.

હોદીઓ ખેતી કરતા હોવાથી જમીન ની રિસિટ વાજખીરીતે વધવી જોઈએ એટલી વધી છે. અસાધારણ ઉછાચો થવાનું કારણ તો ચુનીસીપાલીટીઓની આધપાસ સટોદીઆઓએ કરી મુકયો હતો.

જુદે જુદે કેસો તપાસ કરતાં દેશની આબાદી કરવા સરકારે મજુરો પુરા પાડવાની જરૂર કલુલ કરવામાં આવે છે. મજુરોને લાવવા અને પાછા લઈ જવા સુધીનો બધો ખર્ચ માલિકોની ઉપર છે. સરકાર માત્ર પ્રોટેક્ટરની એરીસનો ખર્ચ કરે છે. જ્યાં સુધી ખીશ જતના મજુરોની પાકી ગોઠવણ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી હોદી મજુરો કોલોનીના લાભને ખાતર બહુ જરૂરના છે.

કાફરા મજુરો

(૨) કાફરાઓ લાંબો વખત સુધી કામ કરતાં ન હોવાથી તેઓ કામમાં પુરી માહિતગારી મેળવી શકતા નથી, અને તેથી ઉદ્યોગને બહુજ નુકસાન થાય છે.

હોદી મજુરોની મોટી જરૂર

(૩) ૨૪૨૯ ગોરા માલિકો ૨૫૫૭૬ હોદી મજુરોને કામ આપે છે. ખેતી, ચીની, અને ચાહની તેમજ વોટલની મીલકતો, કોલસાની ખાલો, રેલવે, કારપો રેસન, કપોના કારખાનાં, ખાતગી ધરો, અને બીજાં ઘણાં પરચુરણ કામોમાં તેઓ કામ કરે છે.

(૪) તેમને બંધ કરવાથી ઉદ્યોગો પડી જાય.

કેટલાક ઉદ્યોગો એવા છે કે જેમાં હોદી મજુરો વિના ચાલે એવુંજ નથી. તેઓ કાંતો ધીમા પડી જાય અથવા બિલકુલ છોડી દેવા પડે.

(૫) કાફરા ઉપર બરોસો રહી શકે નહીં. લગભગ દરેક સાક્ષીએ કાફરાઓ ચલુ કામ સાર બરોસા લાવક નથી એવી જુલાની આપી છે. જેઓ બને લાંસુધી કાફરાઓને કામ આપે છે, તેઓ પણ એમજ કહે છે. જ્યાં મોડાક કાફરાઓ જાયુ કામ કરે છે ત્યાં પણ બીજા કાફરાઓ તેમની સામે જોડાતા નથી. ખમર સારો આપવામાં આવે છે તો વળી તે વહેલું કામ છોડી દે છે.

(૬) હોદીઓને બંધ કરવાથી કાફરાઓની મજુરી વધુ મુશ્કેલ થશે.

જો હોદીને બદલે કાફરા મજુર રાખવા માં આવે તો એક હોદીને બદલે બે કાફ

રામો બેઠાએ. અને જ્યારે દીંદીઓ નજ હોય ત્યારે મજુરોની તાબુને લીધે પગાર એટલે વધારી દેવો પડે કે પોસાઈ સકે નહીં. વળી તેઓ દીંદીઓ કરતાં ઓછા કસાક કામ કરનારા છે.

અધુરું.

યાહુ વરતમાન

—0—

કેટલાએક દીંદી માજીઓએ મંજીને બદલે રીંછને પકડી આપ્યો હતો. તેઓએ તેને ટાઈન ઓરીસ પાસે લઈ જઈ ટાઈન કસારકને ખપ્પર કર્યા. બધાએ રીંછને બેઠ નહીં કર્યું કે એ તો ફારપેરેશનનો પોતાનો જ રીંછ છે. હમણાં જ સ્ટીમરમાં થી ડરખનના જાનરેના સંમરદસ્તાન સાથે બે દિવાલવાળા રીંછ કિતારવામાં આવ્યા. તેમને 'કોરેન્ટાઈન'માં રાખવામાં આવ્યા હતા ત્યાંથી તેઓ ભાગી ગયા. એક તો જાડીમાં ભાગી ગયો છે, અને બીજો દરિયો તરી જવાની તકલ્પથી કરતો હતો. ત્યાં માજીને હાથ આવી ગયો. બીજા ઉપર ફરવા જનારાઓએ એકસાથે રાખવાની જરૂર છે. એ કાછને જડે તો કાતા વાળાને ચેતવવાની જરૂર કરવામાં આવે છે.

વરમસેપની સહીથી મરકપુરીમાં એક લેખકજીણાવેલેકેટોઆટની રેલવેઓટ આપ્તિ દીંદીઓની માલેકીમાં છે. તેથીજ રીપેર કરવામાં આવતી નથી એવું જણાય છે. સત્તાવાળાઓએ એ બાબત ઉપર ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર છે.

કેપટાઈનથી આ સાલ ૩ લાખ સાક મકાઈ લાડન માટે ચદશે એવો અંકસટો થય છે. મધ સાલ માત્ર ૩૦ હજાર સાક ચડી હતી. ૨ લાખ ૪૦ હજાર સાક તો હમણાં સુધીમાં ચડી પશુ સુધી છે.

ગયા ગુરવારનું 'દાહમ્સ ઓફ નેટાલ' જણાવે છે કે મારિત્સખરમાં દોરડાં વમર ના તારનું મથક સ્થાપકનો વિચાર આવે છે. આ ઓફિસનું નકા ચાલે તો મારિત્સખરને તેમજ આખા કેમેરોને ફાયદો થાય.

ડેલાગોઆમેથી માડામારકર જતી સ્ટીમર વેનીશીઆનું બોઇલર રસ્તે ફાટવાથી બે માણેસો માર્યા ગયા છે, અને એક છજ નેર પાલક થયો છે.

ટરંસિવાલના પ્રેસીવી નામના અંગ્રેજ રાજદવારી મંડળમાં ફાટ પડી છે. તેના અંગ્રેજાન સર જીઓરજ ફાર અને સર પરસી શીટઝ પેટરીક વચ્ચે મન બેઠ પડે વળી સર પરસીએ એ મંડળના પ્રમુખ પદનું રાજીનામું આપ્યું છે.

એરે જીઆ કેલેનીના કેદીઓને ફટકા મારવામાં આવે છે તે બાબત એક મેંબરે પારલામેન્ટમાં વધિ જણાવતાં એવો જવાબ દેવામાં આવ્યો છે કે ધણા નેટીવો સુધવાં છે એ વાત ખરી છે, છતાં હાલની સ્થિતિ માં એ સજા કાઢી રાખવા એમ નથી.

એક ગોરાએ દુધમાં પાણી ભેળવીને વેમેલું એવા આરોપસર ગયા અઠવાડીયા માં મારિત્સખરમાં તેને ૩ પાઉંડનો દંડ કરવામાં આવ્યો હતો.

ટરંસિવાલ લો ડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી શ્રી રસે પ્રીટરીઆ ન્યુમ ઉપર બદનકીની ફરિયાદી માંડી હતી. તેનો સુકાદો આપતાં જડજે ફરિયાદીને ૭૫ પાઉંડ ગુલકાની અપાવી. તદ્દોખતદારના મિત્રોએ ગુરતજ ૭૫ પાઉંડ બેગ કરી ફરિયાદીને આપી દીધા હતા.

જરમન લાઇનની સ્ટીમર "મવરનર" ડેલાગોઆમેથી ગયા લનીવારે બેરા જવા ઉપડી હતી તે ૧૫ માઇલ કિતરમાં જવેરા પોલિટ ઉપર લાધી ગઇ છે. ખડક બચ બરેલી મજુર છે. તેમાં ૨૭ મુસા ફરો હતા જેમાંનો મોટો બાગ દીંદીઓ છે તે બધાને કિતારવામાં આવ્યા છે. પેર દુગીજ લાઇનની બે સ્ટીમરો છપાન છે તે ગુરતજ તેને મદદ કરવાને પહોંચી જશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

વેસ્ટ ઓટ (ડરખન) માં આવેલા એક દારૂના પીડાના ગેરા માલેકને એક કાફરા ને દારૂ વેચવાના આરોપમટે ૧૦ પાઉંડ દંડ અથવા ૩ માસની જેલની સજા કરવામાં આવી છે, ને એક માસ સુધી પીકુ બધ રાખવાનો પશુ ફકમ થયો છે.

બેલાન્સખરમાં બેઝેરી ઓરતો ફેન્સી બોલમાં જવા સાથે કપડાં પહેરતી હતી તેટલામાં દીવાની ઝાળ લાગવાથી એકના કપડાં જળવા માંડ્યા. બીજી તેની મદદે દોડી ગઇ તો તેનાં કપડાં પશુ સળગી ઉઠ્યાં. તેમની ચીસોથી એક પાડોશી તેમને મદદ કરવા દોડી આવ્યો તે પશુ

દાઝી ગયો. તેમાંની એક ઓરતને એક કાફરે કમળી વીટાળી લેવાથી તેને સઉથી ઓછી છાન થઇ છે. પહેલી ઓરત અને તેને મદદ કરવા આવેલો મરદ મરી ગયાં છે.

કેપટાઈન પાસે રોબેન આઇમેંડ ઉપર એક બીજાનાનું બંડલ, એક ચાદર અને એક ફુરખીન તથા બે આબ્યાં છે. ચાદર ઉપર "લડસ બ્લુ એકર લાઇન" નામ જોવામાં આવે છે. ગ્રુમ કપેલી સ્ટીમર "વારાટાક" નેજ આ માલ હોમ એમ કંપવામાં આવે છે.

બેલાન્સખરમાં ગયા અઠવાડીયામાં એક ગોરી ઓરત તેના ઓરડામાં માથુ ડુટવાથી મરેલી માલુમ પડતાં તેને ત્યાં કામ કરનારા કાફરાઓને ૫૬૩વામાં આવ્યા હતા. પશુ ગાંઠરે હૃદય બંધ પડવાથી મરણ નીપજ્યું છે એમ જાહેર કરતાં તેમને છોડી દેવામાં આવ્યા છે.

પ્રોસીવી (ટરંસિવાલ) મંડળમાં જ ફાટ પડ્યાનું જણાવવામાં આવ્યું છે તે બિલકુલ નાપાયાદાર છે એવું સર જીઓરજ ફાર જાહેર કરે છે.

પોરટ હલીઝબેથની મ્યુનીસીપલ આવક બહુ ઘટી જવાથી જુદાં જુદાં ખાતામાં ફેની રીતે ખર્ચ થતાંવે તે માટે તે તે ખાતાઓના અમલદારો પાસેથી રીપોરટ માગવામાં આવ્યો છે.

મુનીસન પારલામેન્ટની સુટથી સર થાય તે પહેલાં વિલાગોની હદ નહીં કરવા સાથે કમીશન બેલામર-ટેનમાં બેસશે.

શ્રી. આસમાન અહમદ લખે છે કે— ડેલાગોઆમે છેડયા પછી કેટલાક માઇલ દુર સ્ટીમર મવરનર લાધી ગઇ છે તે નીકળવાની આશા નથી. પાસેજરો હાલ હયાતમાં છે. અલસીઓ આગમોટપર છે. તા. ૩૪એ ડેલાગોઆમેથી તારથી ખપ્પર મળેલ છે કે પધાસીઓ હજુ આમ બોટપરજ છે. છજ સ્ટીમર, અલસીઓ ને કિતારવાની કેશીપ કરે છે પશુ દરિયો ગરમ હોવાથી અલસીઓને હજુસુધી કિતારી રાખવા નથી. લગેજ પાસેજરોનો માલ કિતારવાની પશુ પુરી કેશીપ થાય છે. તા. ૨૪ જુલાઈએ હયાતથી તાર મળ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે પાસેજરો રાત્રનારના ઉતરેલા સોમવારના બપો રના હયાત રવાના થયા છે. મજુર આગ બોટના ઉતાડ્યોમાં ૧૦ દીંદીને બે ગોરા છે

ડરખના હોદીને લગતું

ડરખના ડરખોરેશન તરફથી એક એવો બાય-ઓ પાસ કરી અખબારમાં મુકવામાં આવ્યો છે કે કોઈ માણસે ડરખનામાં જાહેર કુટપાથ ઉપર જનાનાની છાલ, જોઈ જની છાલ, કે પગે ચાલનારની સહી સલામતીને નુકસાન કરે એવો ખીજો કથરો નાખવો નહીં. કોઈપણ માણસે કુટપાથ ઉપર અથવા કોઈ જાહેર વાહનમાં થુંકવું નહીં. નહીં તો તેમ કરનારને મહુમ પડતાં તકસીરવાર કરારી પહેલી વાર રૂ. ૫/- જેટલી, ને બીજી વાર રૂ. ૪૦/- જેટલી સજા કરી શકાય.

અખબારે-આલમ

લોચ લેન્ડમાં હોદીને નદીમાં ફેંકી દેવા જેવા આરોપ માટે ગોરાને જે સજા મળે તે ઓછી છે. જે માણસ એવી રીતે નિર્દોષપર દુમસો કરવા કોશીસ કરે છે તેને દાખલો બેસાડવા જોગ સજા થાય તો જ આ મુશ્કેલીમાં એવા બનાવ સાધારણ થઈ પડતાં આવડે.

જેરાની મીટીંગ ઉપરથી લાગે છે કે મી આમજાક લગત માટે સારું કામ કરી રહેલ છે. તેઓ ડેલાઓઆને હતા, ત્યારે પણ દેશપાર ચનારાઓ સંબંધમાં કેટલીક મહેનત લેતા હતા એ જણાવ્યું છે. મી. આમજાકની મહેનતથી માધ્યામ, જેરા વગેરે ડેલાએ સારાં ઉપરાણાં થયાં છે એ સલામતી માટે ખુશાલીની વાત છે.

રાજકોટ ખાતે ગુજરાતી ભાષાની ખીલ વણી સંબંધમાં જાનફરેન્સ થનાર છે. તેને ટેકા દેવા લંડનમાં મીટીંગ બરાશે એ ખબર જાણવા લાયક છે. હીંદુસ્તાનની ધણી બાપા સાથે સરખાવતાં ગુજરાતી ભાષા પખત છે. બંગાળી, મરાઠી, હોદી, તામીલ વગેરે ભાષાનું સાહિત્ય બહુજ (વરતરવાળું) ને ઉંચા પ્રકારનું થઈ ચુક્યું છે. ત્યારે ગુજરાતી સંબંધમાં તેમ કહી શકાયું નથી. દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ તે જાનફરેન્સને ટેકા આપવાનું ન જની શકે ?

રશિયાના કાર અને ઇટાલીના રાજ વચ્ચે મુલાકાત થઈ તે સંબંધમાં મુન્ડરો મુન્ડરો પહેરે રાખવામાં આવ્યો હતો તે ઉપરથી ખુલ્લું દેખાય છે કે કુરોપની પ્રજાઓમાં જુલમગર રાજાઓ તરફ બહુ નિરેશ્કર હોવો જોઈએ. આવજા કરજીને લાંબ રોજના પ્રજાન મંડળને રાજનામું આપવું પડ્યું છે. આ સંબંધમાં એમ

પણ જણાવ છે કે ઉચકેર એવા લોકો પોતાના જુસ્સાપર કબુ રાખવા નથી, પણ મરજ પડે તેમ કાવડો ભાગ કરે છે.

નાતલનો ગણીતો દીદી મુકાબાજ હિંદુસ્તાન ગમેલ છે એ બહુ જાણવા લાયક ખબર છે દીદરો ત્યારે આજે પ્રચલિત માણસો નિરખજ શરીર હેવા માટે બગાડો કરે છે, અને કેટલાક તે શરીર કેવવા માટે અનેક કોશીસો કરે છે, તેવા વખતમાં શરીરખજ માટે એક નમુનારૂપ ગણ્યતા મુકાબાજની અને તે એક હોદી મુકાબાજની—દાઝરી દીદમાં આવકાર લાયક થવા સંભવ છે. વળી તેવા દીદી દક્ષિણ અફ્રિકા જેવા દુરના મુશ્કેલીમાં પડ્યા છે એ જાણી દીદુસ્તાનના લોકોમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના દીદી રિપેના વિચારોમાં મુકારે. વધારે થશે બંગાળીમાં આજ કાલ કરીર બળ કેવી રીતે વધારવું એ મુખ્ય પવન છે તેવા વખતમાં મુકલે ખણા લોકોની ચાલના મેળવે એવો ખબર છે. કુ નાનાલના હોદી મુકાબાજને ફતેહ મળ્યું છે.

અખબાર.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ ગ્રેડેટમાંથી)

ડરખના એ સીડના રોરકીપર મહમદ વલીની મીલકત રેન્ડલ્સ બધરચની અરજ ઉપરથી સુપ્રીમ કોર્ટના આરતરે કાચી જખીમાં લીધી છે.

તા. ૨૩ નવેમ્બરના રોજ ડરખના સર કીટ કોર્ટમાં બીરીઆ રોડના રોરકીપર વી. ઇ. પટેલની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ કરવામાં આવશે.

તા. ૨૫ નવેમ્બરના રોજ ડરખના સર કીટ કોર્ટમાં પોછર રોડના રોરકીપર એમ. એસ. સુરતીની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ કરવામાં આવશે.

ફ્રેઝરસ (લોઅર ટયુગેલા હીરીજન)ના બેકન યુરવા મુનીરેડી મુનસામીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં વહેંચણીના આંકડા સુપ્રીમ કોર્ટના આરતર પાસે રજુ થયા છે, ને તેની નકલ રોરકીપર મહમદ વલીની સમાં રાખવામાં આવી છે, જ્યાં તે તા. ૨૬મી નવેમ્બર સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લા રહેશે.

બેલાન્સર્ન

[અમારા પ્રતીનીથી તરફથી]

પારદુગોઝ હુદના બાધઓ

મેકાંખીક પ્રમથાના હોદી બાધઓ ટરાંસવાલના હોદીને ધણી મદદ કરી રહેલ જેરામાં આવે છે. જિ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી મી આમજાક ઉપરથી કરવા નીડવ્યા તેમાં તેમને દરેક ડેલાએ હોદી બાધઓના તરફથી ખુલ્લું ઉત્તેજન મળ્યું છે. ઉપરાણાઓમાં ડેલાઓઆને ખાતે પા. ૨૮-૨-૦, કાટમે ખાતે પા. ૨-૨૮-૦, અને મુકાબાખાતે પા. ૫૨-૨૦-૦ થયાં છે. જેરા ખાતે પણ મદદનું કામ થવા ન ખબર છે. આ બધા માટે, તપા મી. આમજાકને ઉતારાની વગેરે ખીજ મદદ કરનારાઓનો જિ. ઇ. એસોસીએશન તરફથી અંતઃકરજી પુરવઠા બાધર માનવા માં આવે છે.

એક ચીના લાઇસેન્સ કેસ

કે. ટી. ઇમેન્સુઅલ. ચાહ ચાહ, અને ડેકીસે રૂડેપોર્ટ ટાઉન કાઉંસીલના મુકાદા સામે અપીલ નોંધાવી હતી. તેની સુનાવણી તા. ૧૫ મી અક્ટોબરે કરમરસ ડરખમાં મી. પેપનહસ આમજ આલી હતી. ચીનાઓના નામ ઉપર લેસન બહલી આપવું એ પ્રજાના લાભની વિરુદ્ધ છે એવું કરાવી કે. ટી. ઇમેન્સુઅલ અને ચાહ ચાહના નામ ઉપર ટાઉન કાઉંસીલે લેસન બહલી આપવું. લેસન બહલી આપ્યું નહેતું. બંને બાબતી તકસર સાંમળ્યા પછી કોર્ટે ફકમ કર્યો કે અરજ કરનારાઓના નામ ઉપર ટાઉન કાઉંસીલે લેસન બહલી આપવું.

મી. હરીલાલ ગાંધી

મી. હરીલાલ ગાંધીને ટરાંસવાલમાં હાખત થતાં વોલકરરદ આમજ અટકવના માં આવ્યા છે. કોઈ પણ અરેપ મુકયા વગર સોમવારે હાજર થવા તેમને જણાવવામાં આવ્યું હતું. તે મુજબ તે હાજર થવા હતા. કેસ માલતાં પા. ૧૦૦ ના હંડની અથવા છ માસની સખત મજુરીની જેલની તેમને સજા થઈ છે. કહેવા ની જરૂર નથી કે તેઓ જેલમાં ગયા છે. ત્યાર પછી વોલકરરદથી તેમને ડીપકલુદ ની જેલમાં બદલવામાં આવ્યા છે. એટલે ડીપકલુદની સજા મંડી પાઈ જમવા લાગી છે.

મી. હરિલાલે જણાવ્યું છે કે હું જેલની વખત જેલમાંથી છુટ્યો ત્યારપછી કેટલાક સાહેબોએ મારી બરહાસ કરી છે તેઓનો હું અંતઃકરજી પુરવઠા બાધર માનવું છું.

સુરતની છેલ્લી જાહેર સભા

ટરાંસવાલના હોદ્દા માટે દિલસોજી

પ્રોટેસ્ટના કારણે

વિગતવાર હેવાલ

ટરાંસવાલની હોદ્દા સહિત સંબંધમાં સુરત ખાતે મળેલી જાહેર મીટિંગને હેવાલ ત્યાંના "યુનિયન મિત્ર" ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ.

મુંબઈની મીટિંગનું કામ પૂરું કરી સુરત મી. પોસ્ટાલ સુરત જવા ઉપડી ગયા. તા. ૧૬ મીને ગ્રજવારે સાંજે પાંચ કલાકે આસાળના ટેકરા ઉપર મેલરસ હાજર આજમ ગુલામદુસેન પીપરડી, મહમદ હમીદ સાલેભાઈ, કમ્પ્યુટરમ આત્મા રામ, સુનીલાલ કીલાભાઈ, પ્રાણુજીવન દાસ દુલભરામ, મનદાસ લુખણદાસ શેઠ, શેખ અલીભાઈ હમદાની વગેરે ૬૦ સહીઓથી એક જાહેર સભા બોલાવવા માં આવી હતી. જે વેળા મેલરસ કાળા બાઈ વણુભાઈ, મેજનજી માણેજી જાણુ સરીઆ, હોમરસમ કપીલરામ, બજાવત રામ ત્રીપુરાકર, ચંદ્રકાંત શીમાનદ, ગણપતરામ અનુપરામ, જા. એમ. એમ. મહેતા, ડા. અનંતરાવ એમ. રાયજી ઉપરાંત રાહરના કેટલાક હોરા મહરજો તથા હોરના બીજા હોદ્દા પારસી તથા મુસલમાનોની ધણી મોટી સંખ્યાએ હાજરી આપી હતી અને આખો ટેકરા ભરાઈ ગયો હતો. સાંજના ૬ વાગતાં સુધારે મી. પોસ્ટાલ મીર મુહમ્મદ દુસેનખાન સાથે આવી મુખતાં તેઓને ધટતો આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો. મી. કાળાભાઈ લલુભાઈની દરખાસ્તને મી. દીપચંદ્ર ઝવેરીએ ટેકા આપવાથી સભાનું પ્રમુખ સ્થાન મીર મુહમ્મદ દુસેનખાનને આપવામાં આવ્યું હતું.

પ્રમુખનું આપણું મીર મુહમ્મદદુસેનખાને પોતાને આપવા માં આવેલા પ્રમુખપદ માટે ઉપકાર માની જાણવું કે આજ સભા સામારે બોલાવવામાં આવી છે તે બહાર પડેલી જાહેર બજાર ઉપરથી સફુના જાણવામાં આવ્યું.

હરો. ટરાંસવાલથી બે ડેપુટેશનો નીકળ્યાં છે જેમાંનું એક ડેપુટેશન હાલક મધુ છે અને બીજા ડેપુટેશનના મુદ્દ સ્થોભાથી મી. પોસ્ટાલ અને આવ્યા છે, જેઓ ત્યાંના એક આગેવાન અગ્રેજ મહારજ છે અને સોલીસીટર છે. તેઓ જાતે એક અગ્રેજ હોવા છતાં કાળી આમડી ઉપર ગુજરતા જુલમાત તરફ દયા બાવી એક મોટી જહેમત ઉઠાવી પધાર્યા છે, અને તેઓ ત્યાંના હોદ્દાવાનોની સ્વીતી આપને ઠીક સમજાવશે. આજે મારા એક અંગત મીત્ર કે જે આ ફાતી ફનીયા તજી ગયા છે તેમના પુત્રો તરફથી કામળ આવ્યો છે કે તેઓને આજની સભામાં હાજર રહેવાને આમંત્રણ મળ્યું છે પણ તેમના પીતાના મરણના અમથી હાજરી આપી શકતા નથી પણ સજાના કામ તરફ પુરતી દીલસોજી કરાવે છે. હવે આજે રજા થનારા હરો વોમાં પહેલો હરાવ મી. કાલ્યાભાઈ કલ્યાણુ વઢીલ રજુ કરશે તે સાંભળી તેને અનુભવન આપશો.

હરાવ પહેલો

મી. કાલ્યાભાઈ કલ્યાણુ દેસાઈએ દરખાસ્ત મુજબ કે "આજની સભામાં સુરત અને તેનાં આજુબાજુના જામોના સમસ્ત લોકોની મળેલી આ જાહેર સભા નામદાર સહેનસાહના પ્રધાનેને તથા પ્રીટીસ પાલસિયેને માનપુસ્તક પાંતની કરે છે કે ટરાંસવાલની સરકારે પસારકરવારજીએશનએક્ટ તથા ઇમીગ્રેશન રીજીક્ટન એક્ટના બેગા અમલથી નામદાર સહેનસાહની ટરાંસવાલની હોદ્દા પ્રમુખને જે ચાહુ મેરજનસાહ તથા હેરાનમટી બોમવડી પડે છે તે અટકાવવા દક્ષીણ આફ્રીકાના ઇતીહાસમાં હાલના પીકટ સમયમાં તેઓ પોતાથી બનવું કરશે. સરકાર કાલ્યાણુથી હોદ્દાએને નામદાર સહેનસાહની બીજી પ્રમુખે

સરખા હોમ આપવા બાબતના વચનોને કામ થાય અને તેનાથી હોદ્દાવાનના તમામ વરમ તથા પધોના લેકોમાં સરવન અન્યાય થયાની ઉઠી જાણથી તથા એક સરખો કરોલ ઉત્પન થયો છે.

૪-દક્ષીણ આફ્રીકામાં વસતા હોદ્દાએને લગતા તમામ સવાલોને સતોય કારક નીકાલ થાય ત્યાં સુધી હોદ્દાવાનની સરકારે હોદ્દા મળુરોને દક્ષીણ આફ્રીકા જતા અટકાવવા માટે તમામ પમલાં ભરવાં એવી આ સભા વીન તી કરે છે."

[ઉપરની ૪ કલમ જેવીજ કલમ મુંબઈની પ્રોટેસ્ટ મીટિંગના કારણમાં હતી. અને જે જાણ ઉપરથી રીપોર્ટ લીધો હતો તેમાં તે ન હોવાથી અમે આપી નહોતી, છતાં બીજા જાણએ જોતાં દરેકમાં તેવી જ કલમ બોવામાં આવે છે. — અ. હ. એ.]

દરખાસ્તની પુષ્ટીમાં મી. કાલ્યાભાઈ એ જણાવ્યું કે ટરાંસવાલમાં હોદ્દાએ સામે જે કાલેકો ધડકામાં આવ્યો છે તે આપણા હોદ્દાએની વેપારની જીનતી ઉપર અટકાવ મુકવા માટે કરવામાં આવ્યો છે. બોવાનું એ છે કે ટરાંસવાલ અને હોદ્દાવાન બંને એકજ બીટીસ રાજ્યના સંસ્થાનો છે; છતાં આપણા હોદ્દા જુલ છે અને તેના હોદ્દા જુલ છે. પાલકની દરજ્જા શું છે? પાલકની અને પીતાની એક સરખી દરજ્જા છે. જે છોડાઓમાં એક નબળા છોડા ઉપર બીજો એકજ જુલમ ગુજરતો હોય તો તેનો પીતા તે છોડાને ધમકાવી તેને તેમ કરતો અટકાવે છે. ને બંનેને સમાન મજી છે તેજ પ્રમાણે આપણા રાજ્યકર્તાની પણ દરજ્જા છે, અને ટરાંસવાલની પ્રમુખને તથા હોદ્દા પ્રમુખને એકસરખી મજી સરખા હોદ્દા આપવા બોધ્યો છે. કલ્યા સરકાર ટરાંસવાલની પ્રમુખને સખત અને જાળરી માની કાંઈ કરી શકતી નહીં હોય તો અત્રેથી જે મજીરો મોકલવામાં આવે છે તેઓને પણ બંધ કરવા બોધ્યો. જ્યારે બોમ્બર લગાઇ જાગી અને બોમ્બર લોકોની સત્તા હતી તે વખતે આવા અટકાવો હોદ્દાએ સામે હતા તે અટકાવો હવે અગ્રેજનું રાજ્ય મધુ ત્યારે નીકળી જવા બોધ્યો તેને બહલે બોર વધ્યા છે એ કેટલું બેદનક છે.

ઉપલી દરખાસ્તને મી. પીરનમહમદે અનુભવન આપ્યું હતું.

મી. ઉમરજી મહમદે દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપી એ કામમાં આખા હોદ્દાની સમાપ્તિ જણાવી ન્યાત જાતને,

તપાવત રાખ્યા સ્ત્રીવાચ દરેકને મદદ કરવાનો આમદ કર્યો હતો.

મી. જહાંગીર એલજી મંજીભાઈ મોદીએ દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે દરસંવાલમાં હિંદીવાનો પ્રત્યે કેટલો જુલમ છે તે આપણે સારી રીતે જાણીએ છીએ છતાં ખુશીની વાત તો એ છે કે આટલું બધું સંકટ છતાં અને કપરા આપરી હિંદીઓ કેદમાં જવા છતાં, પડમાં કાંકરાની ખીસાલના આપણા દરસંવાલમાં વસતા હિંદીવાનો હજી સુધી મર્યાદા રહ્યા છે. અને પોતાની કસત આગળ ચલાવ્યા જાય છે એ જોઈ પછો આનંદ થાય છે. તેઓ તરફથી સરકારને અનેક સુચના થઈ છે અને સરકારે સધીવારો આપ્યો છે કે તમારાં દુઃખો ઓછાં કરવામાં આવશે. આ સધીવારો હજી સુધી માત્ર શબ્દોમાં જ છે પણ ખરો અરથ કરી જતાઓ નથી. છતાં પણ આપણે હોમત છોડવી નહીં કારણ સરકારે ન્યાયી છે. સને ૧૮૫૭ના દરેક રામાં હિંદીવાનોને એક સરખા હકો આપવા સરકારે જણાવ્યું છે અને હિંદુ સ્થાન વગેરે પોતાના હકો માં છે તેની હદ નહીં સાંભળતાં દા. વરસની બેઝર પ્રજાની દાદ કાન ઉપર પડે એ કહી જાતની રાજનીતી? મી. પોલાક એક અંગ્રેજ અધ્યક્ષ છે છતાં તેઓ પોતાની રાજ કરતી કોમની આમીઓ કહાડે છે એથી વધારે શું જોઈએ?

એ પછી ઉપથી દરખાસ્ત તાળીઓના જવાબો વચ્ચે પ્રમુખે પસાર થયેલી જાહેર કરી હતી.

ઠરાવ બીજો

“જાતીબેદના ધિરજી ઉપર રચાયેલો અન્યાયો તથા અપમાનકારક કાયદો રદ કરાવવા માટે દરસંવાલના હિંદી રહેવાશીઓએ જે હોમત બરેલી તથા ઉમદા હકત ચલાવી છે તેની આ સલાહ ઉડી પીછાણી જાહેર કરે છે, અને સરકાર તરફ જ તેઓએ જે સ્વદેશીમાન, હોમત, મનોનિમ્મલ, અને સ્વાસ્થ્યતા દર્શાવ્યાં છે, તે માટે આ સલાહ તેમના પ્રત્યે પોતાના અંતઃકરણપુરસ્ક માન જાહેર કરે છે.”

મી. મણુપતરામ અનુપરામ ત્રવાડીએ દરખાસ્તની પુઠીમાં જણાવ્યું કે જ્યારે બેઝર હાથ સર થઈ સારે દરસંવાલ માં ૧૫૦૦૦ હિંદીવાનો હતા, અને હાલ માં માત્ર ૬૦૦૦ છે અને એ પરીજામ સખતાઈનું છે. ૧૮ વરસનો જુવાન મી. ન.આવન, મી. માંધી, મી. કામણીઆ, મેસરસ રસ્તમજી અને મોરાળજી વગેરે

કેદમાં ગયા છે. મી. માંધી પોરખદરના દીવાનના પુત્ર છે, અને મારા એક આમલો વીધાર્થી હતા. તેની દરજા અને પ્રમાણી કપડું જેતાં એવી કપડા થાય છે કે એવા અનેક મંથિઓ પેલા થાય તો સુખ નો દંવસ જોવાનો વખત આવે. જે દરખાસ્ત રજુ થઈ છે તેની અમત્યતા કેદથી છે તે કહેવાની જરૂર નથી, કારણ કે એ દરખાસ્તને ૮૫ વરસના રૂઢ અને હિંદુ ના બેરખા શેઠ દાદભાઈ જેઓ હાલ પેસાવા ખાતે આવી રહ્યા છે તેમણે એ દરખાસ્તને મુજબના ટાઉન હોલમાં અનુ મોદન આપ્યું છે તો હવે તેની અમત્યતા વીશે કશું રહેતું નથી. મારે કહેવું જોઈએ કે આપણે આપણી હકત આજી રાખી સરકારને નીચેન કરવું જોઈએ. સરકારને પ્રયામત પસંદ નથી. હાજી હા કરનારને સરકાર દીધકારો ગણે છે અને જે બહાદુરીથી પોતાની દલીલ દર સામે છે તેને સરકાર મરદ બન્યો ગણે છે. માટે આપણે આપણી હકત આજી રાખીશું તો સરકારને વીચારવું જ પડશે અને બેઝર પ્રજા સાથે નવા કોલકાર કરવા પડશે.

મી. બેનજી મણેકજી જંજુસરીવાએ દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે વખત પછો થઈ ગયો છે અને હજી બેઝર નારા થયા છે માટે વધુ નહીં બેઝરતાં જણાવીશ કે હું બંને બાવણ કરવા આવ્યો નથી પણ સલા પ્રત્યે મારી દીલ સોજી દેખાડવા આવ્યો છું, અને હું માનું છું કે આપણે હિંદુ આ હકતમાં સામેલ છે. વીલાવતમાં વસતા કેદલાક અંગ્રેજો પણ આ હકત તરફ દીલસોજી કરાવે છે.

મી. અંદરજી બીખાનદે દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે દરસંવાલ માં આપણા હિંદીવાનો વેપાર ચલાવે ને કમાય ને ગોરાઓથી આંખે જોઈ શકાતું નથી. ત્યાંની સરકાર આપણા હિંદુસ્તાન માં હિંદીઓ તરફથી કેદમાં મનીઓરડો આવ્યા તેની તજવીજ કરે છે, અને બેકો માં પણ ખબર રાખે છે કે કેદલા રૂપિયા હિંદીમાં બસકાઈ ગયા; અરે પણ આપણા હિંદીમાંથી દર વરસે ૩૦૦-૪૦૦ કરોડ રૂપિયા થઈ જાય છે તે તરફ કોણ રૂપિયા કરે છે? અને તપાસ રાખે છે? અનેથી અનુરો પેટ બરવાને ત્યાં જાય છે તે પણ ખમાતું નથી, હિંદીવાનોની સ્થિતિ એક “ખેતના ઉદર” જેવી થઈ પડી છે. એક ધરમાંથી ખેતનો ઉદર નીકળ્યો હોય તો તે બદાર ખાઈમાં નાખી

દે છે અને જ્યારે બીજાં માણસના બારણા આગળ તે જઈ પડે છે ત્યારે ત્યાંથી ઉચકીને બીજાના બારણા આગળ ફેંકવામાં આવે છે, તે પ્રમાણે હિંદીવાનો ને આમથી તેમ ફેંકી ફેંકવામાં આવે છે ને કોઈ સંધરતું નથી. હાલમાં અંગ્રેજ સરકારને બે બાવડી છે, એક હિંદુ અને બીજી દરસંવાલ. દરસંવાલ હમણા નવી બાવડી છે એટલે સ્વભાવીક નવી બાવડી ઉપર વધારે પ્રેમ હોય તેમ છે. આપણે નો ઓરમાર બાવડીના ઓકરાં છીએ એટલે જેમ કુતને ઓરમાન પુત્ર બધી સાવજી માતાએ માદીએ બેસાડ્યા નહોતા ને ધરવે ૬ મહીના સુધી જેમ કુખ વેડી તપ કર્યું તેમ કુખ વેડી ૬ મહીના સુધી આપણી હકત આજી રાખીશું તો જરૂર આપણે આપણા હકો મેળવીશું.

મી. પોલાકનું બાવણ

એ. પછી મી. પોલાકે દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપતાં તાળીઓનાં જવાબો વચ્ચે જણાવ્યું કે અને મુજરાની તથા હિંદુસ તાની બેલવાનો મહાવરો નથી અને તે કારણે હું આજે અંગ્રેજમાં બેલવાનું માગી લઉં છું. દરસંવાલમાંથી બે કેપુ ટેકનો નીકળ્યાં છે જેમાંનું એક ઉગ્રાંડ મયુ છે અને બીજા કેપુટેશનના ૪ મહ સ્થોમાનો હું એક અંગ્રેજ આવ્યો છું અને હું તેમના તથા તમારા એક બધુ તરીકે હોય છું. મારા ગોડીઆઓ જેલમાં છે અને તેથી તેઓ અંગ્રેજ દાખર થઈ ચક્યા નથી પણ તેઓ અંગ્રેજના “સ્પીરીટ” માં દાખર છે અને દરસંવાલમાં હિંદીવાનો ઉપર જે જુલમાત મુજરાવામાં આવે છે તે સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તમોને અમદ કરે છે. મારા ત્રણ ગોડીઆઓ દરેક રીતે ગ્રીનીનીથીઓ સમાન છે. તેમાંના મી. ઇ.ક.દીમ સાલેજી કુવાડીઆ ત્યાંની ખીડીશ ઇડીઅન એસોસીએશનના એક મેંબર છે, તેઓ બીજી વખત જેલમાં ગયા છે અને ત્રીજી વખત જવાને તકવાર છે, તેમના બાપ આજે અતરે દાખર છે. વળી મી. નાહીર અરદેશર કમા અને મી. નાહકુ એ મારા ગોડીઆઓ આજે તમારી સન મુખ ત્યાંની કુખી હકીકત રજુ કરવાને મુદી કાપા હતા, પણ કમનથીએ તેઓ જેલમાં પડેલા છે અને મુખે અવાજે તમારી સનમુખ બોલે છે. તેઓ દરસંવાલની તુરગોની દીવાલની અંકરથી પોતા નો અવાજ રજુ કરે છે. હું તમારી સનમુખ બાવણ કરું તે કરતાં તેઓનો મુખો અવાજ તમોને વધુ બેરમાં અપીલ

કરે છે. બોલવું અને લખવું સહેલું છે. પણ વધારી અને આનંદમાં તુરંમનાં સંકટો સહેલવાં કેટલાં મુશ્કેલ છે તે તમે બધાએ સારી રીતે જાણો છો. મી. અહમદ કાચલીઆ તુરંમમાં ગયા છે ત્યારે તેમની પત્ની તેઓ તરફથી લગત ચતારે છે અને તેથી જોલમાં જવાને તત્પર છે. સુરતમાં તમે સત્યમુખ આપણું આપતાં અને મલ્લેજ આનંદ થયો છે. કારણ કે સુરત અને તેની પાસેના શામોના સેક્ટો લોકો દરંસવાલમાં અને કેટલાકો ત્યાં મારા સમાગમમાં હતા. તેઓને આજે અત્રે જોઈ છું. મી. દાવુદ મહમદ નાતલમાં રહેતા હતા અને તેઓ દરંસવાલમાં વસતા હોદીઓના દુઃખ જોઈ દરંસવાલમાં દેડી આવ્યા હતા તેઓ એક વરસ ઉપર કેવા મજબુત બાંધના હતા અને યોદ્ધા ઉપર ખેડી કેટલી મુસા ફરી કરતા હતા તેઓ આજે તદન નબળા બાંધના થઈ પડ્યા છે. જોયો જોલમાં જાય છે તેઓને મલ્લેજ હલકો ખોરાક આપવામાં આવે છે. વળી દરંસવાલની દાહ અને તકો તમેએ જોયાં નથી, અને વળી જ્યારે ખરફ પડે છે ત્યારે માથુસો દાદમાં તદન અડી જાય છે તેવી સખત દાદની અંદર દેડીઓને રસ્તા ઉપર ઉઘાડે ઘડીરે બહાર કાઢી તેઓની પાસે સડકો ખોદાવે છે એ કેટલું તાસદાયક અને દવા જનક છે તે દેખાવ જોનારની જાતી કાઢી નાખે તેવો છે. તેઓને જે ખોરાક આપવામાં આવે છે તે પણ એક દુઃખનીઆ ની માફક અમુક આપવામાં આવે છે. આવા સડકો તેઓ શા માટે સહન કરે છે? એ સડકો તેઓ પોતાના સુખને માટે સહન કરતા નથી પરંતુ દેશના બલા ખાતર સહન કરે છે. બીજા બહુજા જોગ વાત એ છે કે દરંસવાલમાં ફરતા હોદીઓને પકડી પોરકુમીની પોલીસને રાખીન કરે છે અને તે પોલીસ તેઓને સ્વીચમાં ચઢવી દે છે. એ પ્રમાણે સંકટો હોદીઓને હડસેલી કદવા છે પણ તેઓની તમેએ કરી દરકાર કરી હોય અમર તેમને પુછ્યું હોય એમ દેખાતું નથી. તેઓ તમારે માટે લગાઈ કરે છે, તમારેજ માટે જોલ જાત કરે છે, છતાં તમે કેમ કશું કરતા નથી? ત્યાં ફરતા નાના નાના હોદી ઓકશને પણ જોલમાં હડસેલી દેખા છે, ને તેઓની માતાઓ ખરમાં રાહ બેવા કરે છે કે ઓકશે કેમ હજી આવ્યો નથી. વળી આ જુલમની જાણી પણ મળી. બીજા મુશ્કેલીઓ એમ કાઠમારીઓ હોદીઓને ત્યાં પ્રકાશ

પડે છે. મારે કુકમાં તમેને કહેવાનું કે આ લગામ પ્રગટીય છે. જોયો હાલ જોલ જાત બોમવે છે તેઓ પોતાની માલ મીલકત અને સરવસ્વ ખોઈ ખેડા છે. છતાં લગત ચાલુ રાખી ફરીથી ને ફરીથી જોલમાં જવા તથ્યાર રહે છે તે કોને માટે? આપણા હોદીઓના બવીબના સુખને માટે છે. માટે એકમ થઈ આ કામમાં મદદ કરવાની છે અને એમ માનવું કે આપણી લગત નીબુજ ગઈ નથી અને જવાની નથી.

એ પછી મી. એમ. એન. કુવાડીઆ એ જણાવ્યું કે હાલકીય સહેલે કુવાડીવા જોયો હાલ જોલમાં છે તેઓ મારા બાઈ થાય છે વખત મલ્લેજ થઈ ગયો છે માટે વધુ નહીં બોલતાં એટલુંજ કહીશ કે આ લગત અને આ દુઃખ જે અમે બોમવી એ છીએ તે બવીબના સુખને માટે છે માટે તેમાં મદદ કરવાની ફરજની ફરજ છે.

મી. હાજીમહમદલ સુગારે દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપતાં આ લગત પ્રગટીય જણાવી તેને તન મન અને બાઈ મદદ આપવાનો આમ્રક કરવા જણાવી કહ્યું કે હાલ એક હાથમાં સડકો પેડા છે અને બીજા હાથમાં નહીં કશું; તો આખા હરીરમાં સડકો પેડી બશે અને સખતમાં સખત જપતાઓ તમે ઉપર પડો.

મી. ડી. પી. હોઠારે દરખાસ્તને વધુ ટેકા આપતાં હોદીવાનોને "પારકાં દુઃખે દુઃખી" હોવાની ઉપમા આપી પોતાની તે ઉપમાને જાળવી રાખવા માટે પુરતી મદદ કરવા આમ્રક કયો હતો.

એ પછી દરખાસ્ત તાલીઓના અવાજે વચ્ચે પ્રમુખે પસાર થયેલી જાહેર કરી હતી.

કસબ ત્રીજો

"મી. મજાલાએ ત્રીજી દરખાસ્ત મુખી કે દરંસવાલમાં કાપણપુરવક રહેતારા હોદીઓને તથા જ્ઞાતિ આફરીકના બીજા ભાગોમાં વસતા હોદીઓને બહારના લોકો ની મદદવડે જોડકમીથી દેશપાર કરી હોદીસ્તાન ખાને હડસેલી દેવામાં આવે છે તે સાથે આ સજા મજબુત તથા કસબ શુકત વધી દરસાવે છે, અને એ રીતે દેશન થયેલાઓને તેમની વિપત્તિમાં મદદ કરવાને એક કમીટી નીમવાની પ્રમુખને સચા આવે છે."

દરખાસ્તની પુષ્ટીમાં મી. મજાલાએ સુરતમાં સાર્વજનિક કરી ખીસ્તીઓના બાઈ જાતની રાખણા આપી દરંસવાલમાં જુલમ રતાં કુલોમાં જુલમની અમલક મુશ્કેલી મી. રાજગપ્તે પોલીસ કાલી દરંસવાલમાં

હોદીવાનો ઉપર કેવું મહા સંકટ છે, જોલમાં કેટલું દુઃખ છે, જોલમાં જોયો જાય છે તેમના કુટુંબના ચું હાલ છે તે ખાખત વીરતારથી સમજાવી હતી. અને એવો ત્યાંના સંકટ નીવારણનું એક ફંડ અને સ્થાપવાની સુચના કરી એ ફંડના નાણાનો ઉપયોગ મી. પોલાકે દરતક કરવા જણાવ્યું હતું, અને જાળવી કેલ દીવસ નહીં જોયેલી એવી સજા મળવા માટે પોતાનો આનંદ દર્શાવેો હતો.

આ વખતે દાંતનું મંજન વેચનાર એક ખત્રીએ પોતાની પાસેની ૪ પાઈ એ ૬૩માં આપી હતી.

કસબ ચોથો

ડા. રતનલાલ મધુભાઈ દરખાસ્ત રજુ કરી કે "ઉપમા કરાવેલી તકત નામદાર વડા પ્રધાન, હોદી વજીર તથા નામદાર વાઈસરોય ઉપર મેલકવાની આ સજાના પ્રમુખને સચા આપવામાં આવે છે."

ઉપલી દરખાસ્તને મી. નાયાભાઈ વીઠ લકાસ ચોકસીએ તથા મી. સંરાવજી કાપ ડીઆએ ટેકા આપેો અને સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

મી. જાળવત ત્રીપુરાઈકરે મી. પોલાકે મારે શ્રમ લઈ સુરત આવી જે બાપણ આપ્યું તે માટે તેમને ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત રજુ કરી હતી.

એ દરખાસ્તને મી. વીરશરનંદ પંડીને ટેકા આપેો હતો, અને પ્રમુખ પેતે સમીક્ષના નવાખને ત્યાં પાર્ટીમાં બાય લેવા મળ્યા ત્યાંથી ખાસ અત્રે આવ્યા છે, અને હજી પાછા ત્યાં જવાના છે એ જણાવી તેઓએ લીધેલા શ્રમ માટે વધુ ઉપકાર માંગેો હતો.

પ્રમુખનું બાપણ—૪ પૈની કીમત

૩૧ ૧૫૨

એ પછી પ્રમુખે જણાવ્યું કે મારો ઉપકાર માનવાની કાંઈ જરૂર નથી, અને મેં મારી દરજ સીવાય બીજું કાંઈ કર્યું નથી. આજે આ ટેમસ ઉપર જે મારે પે આવી છે તેની કીમત ૪ અંકનીઓ કરતાં નવાદે છે, કારણ કે એ માણસ આખા દીવસમાં માર આના મુશીબને કમાય છે અને તેમ તેને પોતાના બચ્ચાં છેલ્લાનું પુક કરવાનું છે તેમાં તેણે ૪ પે બચાવીને આપી છે એની કીમત કાંઈ જોની તેવી નથી. હું એ પેઓને મળી બરકતી સમજું છું, અને એને મારા કવેરાતની તાજેરીમાં સંભરી રાખવા માગું છું. માટે એ તમે મને એ પેઓ પેલાની આપશો તો આ જણાવેો જોયો ઉપકાર માનીશ અને બીજા પેઓની

હીમત કુ' રૂ. ૧૫૧ આરુઠુ (લખીઓ) અને આ ૧૩માં બીજા રૂ. ૫૧ આરુઠુ. શ્રી. ૧૩૧૮ તરફથી રૂ. ૨૫ આરુઠુ આપ્યા છે તે બહેરે ૩૨' છુ'.

એ પછી શ્રી. પેલાકે વળતો જવાબ આપતાં જણાવ્યું કે મારે ઉપકાર માત્ર વાની કરી જરૂર નથી, આને મેં જે કંઈ કર્યું છે તે મારી હજી સમજને કર્યું છે અને હવે તમે તમારી હજી સમજ હાલ ચાલુ રાખી વળતો વખત સભા મેળવી મદદ કરતા રહેશો એવી આશા છે.

એ પછી પ્રશ્ન અને તથા શ્રી. પેલાકેને હાજરોશ આપતાં આવ્યા હતા, અને સભા વહેવાતરમના પેલાકે વચ્ચે બર ખાસ્ત થઈ હતી.

પરચુરણ ખખરો

નાતાલ જન્મદિવસની કમીસનની તપાસ ઉપરથી 'ડેલી મેલ' માં એક કારતુન પ્રસિદ્ધ થયું છે. તેને મથાળે લખ્યું છે કે "હી ન છીપે એવી તરસ." તીએ હરના પીકાલું ચિત્ર છે. પીકામાં પાટીક-આરુઠુ છે. તેના ઉપર "કુલી મજુરી અજમાવી જુઓ, મારકેટમાં સઉથી સેવે દામે મળે છે." આ ચખ્કો મોક્ષ અક્ષરે લખ્યા છે. હા પીનારાઓનું મોટું રેખલ છે. તેના ઉપર એક શીશો પડ્યો છે. તે ઉપર એવા અક્ષર લખ્યા છે કે "બીર મીટીઆ કુલી મજુરી", "હીંદની પેદાશ" તેને પડ્યો હાથથી બેલાન દશમાં એક મોરો માંડમાંડ લેખો રહ્યો છે. તેની આકૃતિ નાતાલના પ્રધાન શ્રી. મુર જેવી કરી છે. તેના કપાળ ઉપર નાતાલ એવા અક્ષર કાતરેલ છે. ચિત્ર નીચે હાથીઓ ઉચ્ચારે એવા તોલડા ઉચ્ચારના અંગ્રેજી માં શ્રી. મુર બેલે છે કે: "અરે દોસ્ત, હં હં, અને બીજકુખ મેન પડતું ન-નથી; અનને મારો મારો ખાલો ખાલી થઈ ગયો છે; મેરજાની કરીને ચોડા વધારે (મજુરીથી કાઢ) આપને!"

મુદનહેમથી દાખીલમાં લખેલો એક કાગળ મળ્યો છે જેમાં દર્શાવવાલના હીંદી ની હાલ તરફ દિલસોજી બતાવવામાં આવી છે.

કેપટાઉનના કમલાકથી એક ખખરપત્રી જણાવે છે કે ત્યાંની ખાવમાં ૧૨ રૂબૈદ વળતરો એક મીથા મળ્યા છે તે ૧૮૩ પાઉંડમાં વેચવામાં આવ્યા છે.

ચોક્કસ દિવસપર મારિસખરમના હીંદુ કમ મેન્સ એસોસીએશને તેનો ૪ થો વારસીક દિવસ મોટી ધામધુમ સાથે ઉજવ્યો હતો. તે વખતે એક એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે નાતાલમાં હાલ જુદાં હીંદુ મંડળો છે તે બધાને એકત્ર કરવાં જાણ્યો.

હીંદીઓમાં રમત ગમતને ઉત્તેજન દેવા ના હેતુથી કરમન હરિજન સોસાયટીના આશરતલે એક દોડવાની યરત મેલવા માં આવી હતી, જે મારે જીતવાને કેદ લાકે ધનામો શ્રી. વી. આર. આર. મુડલે ના હાથે વહેતી દેવામાં આવ્યાં હતાં.

"મુનલાઇટરસ કપ" નામના ક્રનામી કપ મારે તા. ૧૬ થીએ જે હીંદી પાર્ટીઓ વચ્ચે જુલેલના મેદાનમાં કુદતોલ મેચ રમાયો હતો. સીડનહામની દીમ સામે રહેલા દીમે ૧ ગોલથી જીત મેળવી હતી.

તા. ૨૪ થીએ ન્યુકસલમાં હીંદીઓની એક મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે ત્યાં એક હીંદુ યંગમેન્સ એસોસીએશન સ્થાપનામાં આવ્યું હતું.

કરમન, કમરશીમલ ચોડપર એક ચોરા ની કુકાનમાં ઉભેલા મજુ હીંદીને લાઇ સેન્સ વચ્ચે વેપાર કરનાર મણી મીટી પોલીસ કોર્ટમાં ખસા કરવામાં આવ્યા હતા, પણ પાછળથી સરકારી વકીલે દેસ પાછો એવી લેગથી આરોપીઓને છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા.

મીરમીટીઆ મોરતોને પા. ૩ મે કર બરવો પડે છે તેની સામે પ્રોટેસ્ટ કરવા તા. ૩૧ થી અક્ટોબરે ટોંખાટમાં હીંદીઓ ની એક મીટીંગ મળવાની હતી.

ઇનકામખેન

(એક લખનાર તરફથી)

અત્રે મુલાખમાં.....નામનો એક હીંદી સોપનો વેપાર કરતો. (સેરડીના રસને ૨૪ કલાક સુધી ટાંકામાં રાખે છે, તેને નીસો હાથથી તેજ ચાપ છે તેને સોપ કહે છે). મજુર હીંદી પાસે ત્રીસ થી બાવીસ પૈડા ચોડા હતા તે પાતાની હમરે હમીલાં માંથી લાખ્યો હતો. પોતાની કમરપર મજુ આર કાફે તેને લાં મીટી

રાને જઈ મજુર હીંદીને મારથી મરણ તોલ કરી પૈડા કમરથી છોડી ગયા. સવારે આસપાસના બીજા વેપારીને ખખર પડી. સીંધોર આશમીનીસગદોર ઉપર (મછીછી) તારે મીધો. જેના જવાબમાં સરકારે તારથી જણાવ્યું જે સાક્ષી સાથે સજા તમે અહીં આવી ફરીવાદ કરો. અતે એક હીંદીએ ત્યાં જાળને વીચતે વાત કરી. બાદ સરકારે પોલીસ મોકલ્યા. તે પાછા આવતાં ચોરી કરનાર હરામી મેકો તો હાથ અગ્નિ નહોં, પણ મજુર હીંદીને મછીછી ઉપાડી ગયા. ત્યાં તેની જુવાની લીધા બાદ વીચમાં (અત્રે) હરખીતાલમાં મોકલાવી દીધો. હવે આ બીનાને ચાર પાંચ દીવસ થયા છતાં કખાનના હીંદી વેપારી કેલ કાંઈ કરતા નથી. આવા માતકી બનાવ બનવા છતાં અપણે ધોર નીકામાં પડેલા છીએ એ શું? સરકારી એક સીવાઇ પણ નથી તો આપણે સરકાર પાસે માંગણી કરવી જોઈએ. દરેક ઠેકાણે ચોક્કસ પોલીસ સાથે એક અમલદાર રાખવા મામણી કરવી જોઈએ. (૨) જે નવો કાયદો ૧૯૦૮ ના જુલાઇ માસમાં બહાર પડેલ છે, તે કાયદાથી કાઢ હીંદી વેપારી પુરતો માહેતમાર નથી તો માહેતી મેળવી આપણા ઉપર જે લેસન લાયુ હોય તે જે લેસન ની જરૂર હોય તેજ લેસન કલાવવાં જોઈએ. (૩) દરોહવાલમાં અપણા હીંદી લાઇઓ ઉપર જે જુલમ ગુજરે છે તેને કખાનના હીંદી તરફથી દીલસોજી બતાવી બનતી મદદ કરવી જોઈએ. આ બાબત આગળ જતાં કખાનવાસીને ઉપયોગી થઈ પડશે. હાલ જે નવો કાયદો નીકળેલ છે તે લેસન કુકાનદારને લગતો દરોહવાલ જેવો જ છે તેમાં કંઈ ફેર નથી. ફક્ત એટલીઆ દીક રજીએશન કાયદો નથી. તે પણ મોડો વહેલો નીકળ્યો. ત્યારે આપણે કખાન વાસી શું કરશું? આટલું લખ્યા પછી ખખર મળ્યા છે કે મજુર હીંદી ગુજરી ગયો. પ્રકતરે ખખર દીધા છતાં માલાજન લોડો આ વાણીયાને કપાડવા થયા નહોં. ચોવીસ કલાક પછી કાફરના મુડાં નાખવાની પેટીમાં આ વાણીયાની લાશને નાખી ખાડ કરાવી જનાવર મીસાલ ફેંકી દીધી!!!

હક્કિયુ આફ્રિકાની ખેતી સંમંથી રિયલિટિ રિપેસેરક બ્લીથે ૧૯ પાનાનો એક લખાણ રીપોરટ કરેલો છે. ઉખાલના સોલો હક્કિયુ આફ્રિકા બાવી જમીન કાલ ખેતી કરે તેની કાલ ઉત્તેજન મળતી છે તે પછી તેના જુલાલો કરવામાં આવેલો છે.

લંડનમાં ગુજરાતીઓની સભા

સર મચેરજી ભાવનગરી પ્રમુખ

ગુજરાતી ભાષાને ઉત્તેજન

[છ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

હાલમાં રાજકોટ ખાતે મળનારી બીજી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદને ઉત્તેજન મળ્યા તે પરિપદના 'સેક્રેટરી' મી. બળ વંતરામ ઠાકોર તરફથી મી. જેઠાલાલ પરીખ બારીસ્ટરને તથા બીજા ગુજરાતી એને કમળ આપેલો. તે ઉપરથી વેરડ મીનીસ્ટર પેલેસ હોલમાં સર મચેરજી ભાવનગરીના પ્રમુખપણા હેઠળ તા. ૫ મી અક્ટોબરે ગુજરાતીઓની સભા મળી હતી. તેમાં પ્રમુખ સાહેબ ઉપરાંત દાકતર દીનશાહ પેસ્તાનજી વડીઆળી, મી. સી. સી. માલેક દીનશાહ વડીઆળી, સુરતના અમ કાપાતના માલેક અને અધિપતિ, મી. આપરડે, મી. નસરવાનજી માલેકજી કુપર, મી. એલજી જમસેદજી ખોરી, મી. ખેરા મજી જમસેદજી હસની, મી. રતીલાલ પેલાલાલ મુનસફ, મી. જોશવરસીંહજી હરિ સીંહજી, મી. દેરજી મધુભાઈ, મી. હેમી અરેસર વડીલ, મી. ચંદુલાલ મધીલાલ દેસાઈ, મી. જયકૃષ્ણ હરિલાલ મજમુદાર, મી. નટવરલાલ ચંદુલાલ ઠાકોર, મી. રમણીશાય જલવરાય ઠાકોર, મી. મુની લાલ બીમલાઈ વડીલ, મી. મોકુલભાઈ કીલાભાઈ દણાઈ, મી. પુરુષોત્તમદાસ તુલ સીલાઈ પટેલ, મી. હાજી હમીદ, મી. નીનિસેન દારકાંદાસ, મી. બીહારીલાલ તાન્નર, મી. દતેહચંદ કપૂરચંદ લાલન, મી. મદમદ કાશમ આંબલીયા, મી. કુમેન દાવેદ મદમદ, મી. બલુચર જલ્મલાલ દેસાઈ, મી. હેઠાલાલ દવારકાંદાસ પારેખ, મી. નગીનલાલ હરીલાલ સેતલવાડ, મી. હેમાલાલ ખસલાજી, મી. જેઠાલાલ મોલી લાલ પરીખ તથા મી. મોદનકાંસ કરમ ચંદ ગાંધી હાજર હતા.

આ મેળાવડે ભોલાવનાર મી. ફરતમજી દેસાઈ, મી. કુમેન દાવેદ મદમદ તથા મી. જેઠાલાલ પરીખ હતા. મેળાવડે આર વાગે મળ્યો હતો અને ૬.૩૦ વાગે ખાસ યયો હતો. સહુ હાજર યયેલા મદમદને આક રિમેર આપવામાં આવ્યાં હતાં.

પ્રમુખનું ભાષણ

સર મચેરજી ભાવનગરીને પ્રમુખની પુરથી આપદમાં આવતાં તેમણે પેતાના

ભાષણમાં જણાવ્યું કે આ મેળાવડામાં પ્રમુખરશાને કોઈ દીકુ મદમદ બીરાજતે તો વધારે સૈભત. પણ બ્યારે મી. પરીખે અને તે પદ લેવા સુચવ્યું ત્યારે મેં તે કશું કર્યું. તેમ કરવા અને કેટલાંક કારણો હતાં હું બ્યારે નાની ઉમરનો હતો ત્યારે મને ગુજરાતી બાપાનો શીખ હતો. મેં મહારાષ્ટ્રી વીકટોરીઆના પ્રવાસનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કર્યું હતું. તે મારા બહેનમાંથી આવ્યું અને મળી આવ્યું. મને ગુજરાતી ભાષા કંઈક આવડે છે તેનો એ પુરાવો છે. આથી મેં પ્રમુખ પદ કબુલ કર્યું.

ચોડા વરસ થયાં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિ પદ એ નામનું મંડળ થયું છે, તે દર વરસે મળે છે. આ મંડળના કામમાં રાજ્ય પ્રકરણી તત્વ દાખલ થતું નથી. તેમાં પ્રમુખ હેતુ એ સમાજેલે છે કે ગુજરાતી ભાષાને જળવવી અને ખીતવવી. આમ કરવાનું શું કારણ છે એમ કોઈ પુછે તો તેનો જવાબ એ છે કે હિંદુસ્તાનની ભાષા એ કંઈક પરિતમાં આવી પડી છે. તે કંઈ કુસ્મનના કુમલાને લીધે નથી, પણ એવો સમય આવી ગયો છે કે આપણી ભાષાએ તથા બીજી દેશી વસ્તુઓ તરફ ખેદરકારી જોવામાં આવે છે. સરવે મરદો અને એરતો ઉમેજી અબાસ કરવા લાગ્યા છે, તે વાળખી છે. જે ભાષામાં રાજ્ય કારભાર ચલે છે, જે ભાષામાં વેપાર ચલે છે, તે ભાષા શીખના લેખે ને ઉચ્ચ થાય છે ને થવી જોઈએ. પણ તેથી કંઈ પોતીકી બાપા હોડી દેવાની ન હોય. આપણામાંના પછા ફરેમ, જરમન વિમેર પણ શીખીએ છીએ. ત્યારે જે ભાષા આપણી કુદની છે તે કેમ છેડી દેવાય? તે બાપાની હાંસી કરવી એ કાષ રીને વાળખી નહિ કહેવાય. છતાં કોઈ ના પાડશે નહિ કે એવી ખેદરકારી હાંસીમાં આવી છે. અને વાદ છે કે બ્યારે હું બાળક હતો ત્યારે કેટલાક નવજવાનો પોતાના પરમાં પણ ગુજરાતી ભાષા બોલ વા નહિ આપ્યા. તેમાંના કેટલાકનાં નામ હું આપી શકું છું. કેટલાક વળી અંગ્રે જોની નહિ એટલે દરજે કરતા કે આપા પણ હિંદુસ્તાની રાખ્યા કે જેથી હોડાંઓ ઉમેજીની માફક માત્ર જરર પડતું હિંદુ સ્તાનીજ બોત. આ બધું અધુરી કેજ વણીને લીધે થતું હતું. હવે એવા દાખલા ચોડા જોવામાં આવે છે. હું ધણાં વરસ થી અહીંજ (વિલાયતમાં) વસું છું, છતાં પોતીકી ભાષાનો મહાવરો મેં હોડ્યો

નથી. મને શાંક ગુજરાતીમાં કામળ લખે તેને જવાબ ગુજરાતીમાંજ આપું છું.

હું જોડું છું કે જે કામળ મી. પરીખ ઉપર આવ્યો છે તે અંગ્રેજીમાં છે. આતું કારણ એમ ફરો કે 'સેક્રેટરી'એ ધારી લીધું હતું કે ગુજરાતી કામળ સમજવા વાંચવામાં વખતે આપણને અડમણ આવે. પણ નેટલે સુધી તો આપણી દયા નથી આવી પડી, એ સતોવની વાત છે. (બીજી ઉમેજી કામળ સર મચેરજીએ વાંચી સ બ જાવ્યો. તેમાં બ્યારે એડકનાં રાગી સાહેબ નથા હી. બ. અંજાલાલ દેસાઈનાં નામ આવ્યાં ત્યારે તાળીઓના અવાજ થયાં.) આ કામળમાં બે દરખાસ્ત છે. એક તો એ કે આપણે અહીંથી કંઈ લખાણો મોકલવાં, બીજી એ કે પરિપદને ઉત્તેજન મળે તેના કારણ પસાર કરી એક લવા. અને ઉમેદ છે કે વખત ચોડો છે છતાં કોઈ ગુજરાતી મદમદ લખાણ મોક લી શકશે એ હરાવો પસાર કરવાના છે તે તમારી આજળ રજુ થશે.

મને બહુ સારું લાગે છે કે મારા જુના મિત્ર અને રરેશાભિમાની હી. બ. અ. બા લાલ સાકરલાલ દેસાઈ પરિપદમાં પ્રમુખ થવાના છે. તેમની સારમાણસાઈ રિયે હું ઉમે અભિપ્રાય થરાવું છું. વળી 'રીસે પશન કમીટી'ના પ્રમુખ મોંડલનાં રાણી સ.હેમ છે એ પણ બહુ સરસ વાત છે. 'રીસેપશન કમીટી' એ કળ્દ વાપરતાં મને વિચાર થાય છે કે તેને સાર આપણી પાસે ગુજરાતી કળ્દ હોવો જોઈએ. પણ પરિપદના ધારા વિમેરનો જે ખરડે આવ્યો છે તેમાં પણ તેઓએ અંગ્રેજી કળ્દ વાપર્યો છે એટલે હું પણ તેજ વાપરું છું. આ બતાવે છે કે આપણી ભાષા ઉપરથી આપણે કાણુ છડી ગયો છે.

હાલિઆવડ અને ભાવનગર સાથે મારે ધણો સંબંધ હતો તેથીજ હું તમારી સામે આવે ગુજરાતીમાં ભાષણ કરી શક્યો છું. હવે વધારે વખત નહીં શકતાં માણેકનાંદને હું તેમનો લેખ વાંચી સંભ જાવવાનું કહીશ. આપણા મેળાવડામાં એક બાત છે ને તે આપણને લેખ વાંચી સંભળાવશે એ ખુશી થવા જેવું છે. (તાળીઓના અવાજ)

[અધુરું]

ખચર (મધુલ)ને આ દેલમાં ઉછેરવા સાર રપ યોડાઓને દર પા. ૧૭ ની કિંમતે નાતાલ સરકાર ખરીદ્યા છે.

તાર સમાચાર

૨૦૨

ઉચ્ચાંચાં બરમન્ડીમાં પારલામેન્ટની ચુંટણી થતી હતી ત્યારે કેટલીક સફરેજેટ ઓરતોએ ચુંટણીના મકાનમાં ધુસી જઈ સાહીની શીશીઓ ફેડી નાંખી હતી, અને ચુંટણીના મતપત્રોની પેટીઓ ભાંગી નાંખી હતી.

સફરેજેટોએ સાહીની શીશીઓ ભાંગી ફેરવી હતી તે સાહીમાં સખત કંવા ભલેથી હોવાથી કેટલાક માણસોને સખત છળ થઈ છે. એક ઓરતને તોફાન સાર પકડવામાં આવી છે. બીજા સફરેજેટ મંડળો આ તોફાન સામે પોકાર ઉઠાવે છે.

બજેટની તકરારનું ૩૫ ભારી થઈ ગયું છે. બાપજીમાં એક બીજાને તીખા રાખેલી ભાંડવામાં આવે છે. મી. બાલ્ફોરે મી. યુરે નામના લીબરલની વરતણુંકને શરમ ભરેલી કહી હતી તેના જવાબમાં મી. યુરેએ જણાવ્યું કે મી. બાલ્ફોરે આવી ભાષા વાપરી પોતાના મોઢાને તેમજ દેશને શરમમાં નાંખ્યો છે. તેણે અતિ નીચ હલ્લો કરી સાચી વાતની દર કાર કરી નથી. પોતાનાજ રાજકીયારી અન્યાયામાંથી બચવા સારૂ મી. બાલ્ફોરે અધમ નીંદા કરી છે.

ગ્રીસની રાજધાની એથન્સ ખાતેથી ખબર બહાર થયા છે કે એક ફરીઆ અમલદારે મીનીસ્ટર ઓફ મરીન થવાની માગણી કરી છે. ૩૦૦ માણસો અને કેટલીક ટોરપીડો બોટ પોતાના પક્ષમાં તેણે રાખેલ છે.

સલામતિસ ખાતેનું હાજરનું પક્ષ તેણે કબજામાં લઈ લીધું છે. આખો ફરિયાદ કહીલો તેને ટેકો દેશે એવો બપ રહે છે આ બનાવથી ત્યાં મહારાટ ફેલાઈ રહ્યો છે.

સાવિત્રીવેલ્ડની એક કોલસાની ખાણમાં ભડોલો થવાથી ૧૧ માણસો ઘુરતજ મામલે મયા, અને ૧૦ માણસોના પતો નથી. બચાવ કરવાને જાહેરાતોમાંથી પણ બે જણ માર્યા મયા છે.

ઈંગ્લેન્ડના કેટ અને સસેક્સ પ્રમણામાં પવન અને પાણીનું સખત તોફાન થવાને લીધે સેકેડો વર તથાઈ મયા છે, અને ઘણા માણસો મહા મુશ્કેલીથી બચી રાક્યાં છે.

લંડનના ફરિયાદ કહીલા બાગમાં વમ વસીલા પ્રમણે માણસોને ઓઢા મળે છે એનો આરોપ મોરડા આરવસ બીરેન્ડરેડે મુકવાથી તેમની અને વડા પ્રધાનની વચ્ચે લાંબો પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે.

મયા વરસમાં ડુનિયાના ઘણે એક હાથ કરી મી. પેટન નામના અમેરિકને મોટો નફો કર્યો હતો. આ સાથે તેણે ડુનિયાનું કપાસ એક હાથ કરવા માંડ્યું છે.

પાકીશીક મહાસાગરમાં આવેલા શીલી પાઇન ટાપુઓમાંના એક ટાપુમાં ત્રણ અંગ્રેજ અને ત્રણ ચીનાઓ માણસખાઉ જંગલીના હાથમાં પકડાઈ મયા હતા, તેમાંથી એક અંગ્રેજ નાશી છુટ્યો છે.

૩૬ ક્રેક યુનાઇટેડ સ્ટેટસના હોમીડનગામમાં બાપજી આપતાં જણાવ્યું કે તેની સાથે આવેલા માણસોએ એશીડીટકરેલી છેતરપોટી છે પોટી એશીડીટ કરવા સારૂ તેને લાંચ આપવામાં આવી હતી. આથી તે માણસખાપજી સંભળવા આવેલાઓમાંથી નીકળીને તખ્તા ઉપર કૂદી પડ્યો, અને ઝપાઝપી થઈ. આથી હાજર રહેલાઓએ ડા. કુકને વખોડવાનો ઠરાવ પસાર કરી સજા બરખાસ્ત કરી હતી.

સીમલાથી ફરર ખબર આપે છે કે હિંદને બહુચીગતાન સાથે જોડનારી કવેટા રેલવેનું બેલકુટ સ્ટેશન ધરતીકંપથી નાશ પામ્યું છે. તેમાં ૨૫ માણસ માર્યા ગયાં છે, અને ૧૨ ઘાયલ થયાં છે.

સર પર્સી શીફસપેટરીકે કેનેડામાં ટોરન્ટો ખાતે બાપજી આપતાં જણાવ્યું હતું કે બોયર લોકો જલુ બહાદુર છે. તેઓ બને દક્ષિણ આફ્રિકા સાચવી ચકત નહીં. હાલક થવાથી અંગ્રેજોના હાથનીએ દક્ષિણ આફ્રિકાની રિયલિ મુધરી છે. એમાં નવાઈ થવા જેનું નથી.

લોરડ કીમનર ઉચ્ચાંચાં પાછા ફરતાં પહેલાં પોતાની મુસાફરી કરતો શીમેનો સેકાઇ નામના બંધાનીક બંદરે આવી પહોંચ્યો છે.

બરમન્ડામતીનેલમાં સફરેજેટ ઓરતો ઉપર પાણીનો ૫૫ છેડવામાં આવ્યો હતો. મી. ગ્રેસ્ટને તે ઓરતોને ડોડી મુકનાનો કુકમ કર્યો છે, અને એ બાબત માં તપાસ ચલાવે છે.

સત્યાગ્રહની મદદમાં આઈઆઈ ના હીદો

(મી. આઈઆઈ તરફથી)

ચોડા દિગ્ગજ ઉપર દરંસવાલની વિ. ઇ. એ. ના પ્રતિનીધી મી. બાઈઆઈ સત્યાગ્રહી માટે ઉપરાણા સારૂ આઈઆઈ થયા હતા. ત્યાં તેમને સારો આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો. મી. ફરતમજી અગ્રેજી બોલાણવાબાને ત્યાં તેમણે ઉતારો લીધો હતો. મેસરસ હીરજી મુલજી, કેરા વાલા, માધવજી અને મોરારજી વીઝેરેએ પણ તેમની સારી પરીજાગત કરી હતી. મી. ઇસમાઇલ હાજી હલીમખાનના હોલમાં મોટાંજી થઈ હતી. મી. ઇઆલીમ બાપુને પ્રમુખ નીમવામાં આવ્યા હતા. દરંસવાલ ની સત્યાગ્રહની લડત તે આખા હીંદુસ્થાન ની છે, અને પોતાના વતનથી હમરો માધક દુર આફ્રિકાના એક નવા પુણ્યમાં હોવા છતાં તેઓની સ્વદેશભિમાનની લાગણી પુરેપુરી તેજ હતી એમ બતાવ નારાં બાપજી થયાં હતાં. બાપજી બાદ ઉપરાણાનું કામ સારૂ થયું, અને તરતજ પચાસ પાઉંડ ઉપરની રકમ જમા થઈ ગઈ હતી. આમાં ખુશી થવા જેનું એ જણાવું હતું કે સત્યાગ્રહીઓની મદદમાં જેમ વધુ બરાબ તેમ સારૂ એવો બુરસો ફરકમાં જણાતો હતો. મીડીમનું કામ બહુજ ઉત્સાહ પુરવક અને ચાંતિથી ચાલ્યું હતું. ઉપરાણામાં જે રકમે બરાબ હતી તેની તપસીસ નીચે મુજબ છે:—ઇરમા ઇલજી હાજી હલીમખાનની કુ. પા. ૩-૧૦-૦; માધવજી ઝીજીબાઇની કુ. પા. ૩-૭-૦; શેખ ઇરમાઇલજી હાજી બંદુ મીયાં પા. ૩-૫-૦; રતનશા ફરતમજી અને નવરોજી પા. ૩-૫-૦; પરસોતમ વખેચંદના પા. ૩-૫-૦; હીરજી મુલજીની કુ., ચત્રજીજ કરસનદાસ, કાનજી પ્રામજી, કાનજી ખેરા બની કુ. એ દરેકના પા. ૩-૦-૦; નાનજી મોરધન. પોપટલાલ ઝીજીબાઇ, હરામરોજ એન્ડ કેરાવાલા, અકન પરસોતમની કુ., હીરજીબાઇ એન્ડ ઇસમાઇલ ઇઆલીમ પોપટ, એ દરેકના પા. ૨-૫-૦; સામજી દાસ એન્ડ વીરચંદ પા. ૨-૦-૦; ઇઆલીમ બુમા, કાનજી પીતાંબર, એ દરેકના પા. ૧-૫-૦; હાકુ માધવજી, હેમચંદ સવચંદ, પાનાચંદ મોરારજીની કુ., એ દરેકના પા. ૧-૦-૦; મહમદબાઇ મુલેમાનજીની કુ. શી. ૧૦/-, કાકુ કરસનજી, હાસમ બાપા, હાદયા કાળીદાસ, અલીયાસ ઇઆલીમ, અબ્દુલ હાદર ઇઆલીમ, એ દરેકના શી. ૫/-; મહમદ અલી, કમાલ સામદ, એ દરેકના શી. ૪/-, કુલ પા ૫૨-૧૦.

ચરમા પત્ર.

—૧૦૧—

આમારા ચરમાપત્રીઓ નીચેના નીચેના
લાઈ રાખી તે તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર
આન મળવાનો હેતુ છે.

૧. કામળની એક જાણને લખવું.
૨. અક્ષર ચોખા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરાબર લખવાં
તે હમીદાં બહાર પાડવા સાફ નહિ,
પણ અમારી ભૂલને સાર.
૪. મંત્રવારની સાંજ સુધીમાં મહેલ
લખાણે તેમ અકવાલીમાં હાજર
કરી શકાય.
૫. રૂ. હરેલાં ચરમાપત્રો લખવી સખવા
અથવા હખનારાઓને પાઠ્ય મેલથી
આપવાને અમે જાણતા નથી.
૬. લખાણ હમીદાં હું અને સુસલ
હરેલાં.—અધિપતિ.

ચરમાપત્રીઓને જાણ

એક સુસલમાન (કલાર્કસકેરપ)—
તમારા નામ સાથે તમારો કાળજી છાપી
લકારી.

મી. મહમદ મુસા કાનમવાળા.—એ
બીના છાપવા બર નથી. તમે હાખલો
એસાહો એટલે તમારો હેતુ સરી રહેશે.

“દેવળકુ” (બોહરકુ)—એ બીના
છાપમાં નખાવ તેવી નથી. ઉત્સાહી
માણસો પોતાનો ઉત્સાહ કાર્ય કરીને
જતાવશે.

મી. મહમદખાન—મુલતવી રહેલું.

અ. ઇ. ઓ.

એક દેશપાર ચનારની કહાણી

હિંદવાસીઓને યંબુ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ. ભેજ,

તા. ૩૦-૧૦-૦૬ ના રોજ મને એક
અપરમથી હિંદુસ્તાન હીપોરટ કરવા માટે
અહીંની ભુલથી સરકારે પ્રીટરીયામાં
આણેલો છે. મારી સાથે નાતાલ, રોંગાટ
ના રહીશ મી. આર. એમ. સોહાને પણ
નાતાલ હીપોરટ કરવાને માટે આણેલો છે.
અહીંની ચારજ ઓશીસની અંદર એલીસ
હીંદીના મી. ફુલશ ધના (કે જેણે
અમારે વાલકરસ્ટ તથા હાઈટપોરટ પ્રીટ
નમાં પણ મહીનાની જેલ એમની છે),
એક મહાસી જેનું નામ રામલીમન છે

અને જે નવ વરસ થયાં દરસવાલમાં
હતો, અને જે મોશને ત્યાં કામ કરતો
હતો, અને તેના શેઠ મોશને ત્યાંથી રહ
મહીનાનો પમાર તેને મળેલો નથી, તેને
પણ હિંદુસ્તાન હીપોરટ કરવા વાસ્તે એક
મહીનાને પણ અકવાલીમાં થયાં ચારજ
ઓશીસમાં રાખેલો છે. હું પોતે આ
દેશમાં અને ૧૯૦૫ની સાલમાં મારા
આજ વહી આમદની સાથે આવેલો છું.
હું સગીરવધનો હોવાથી મારો રક્ષકને
પાલન કરવા વાસ્તે મારો બાપજી હોવા
થી અને દરસવાલની સરકારે હાખલ
થવા હીધેલો, અને અત્યારે મને મારા
બાપજી વીખુરો કરી દેશપાર કરીને અહીં
લાવેલ છે. દેશમાં મારું કોઈ પોપણ
કરવાવાળો નથી. મારો બાપજી મારું
પોપણ કરે છે. આ દરસવાલની ભૂલથી
સરકારે મારા જેવા લગ્ન નિર્દોષને દેશ
પાર કર્યા છે. હું હિંદુસ્તાન આવ્યું છે
કે પોતાના મરીબ બાપજીપર આવે
સીતમ સુજરતાં છતાં ઉંચાં મોવાં કરશે?
પ્રુદપાક પરવરહીગર હિંદુ અને મુસલમા
નને એક કરી મીસ કરેલું નાક કાપતાં
ખચાવે એવી ચરજ કરે છે. ઉવટમાં
હું મારા હિંદુસ્તાનના હિંદુ, અને મુસલ
માન બાપજીને ચરજ કરે છે કે તમે
ક્યાં સુધી પડ્યા રહેશો? હું તમારા
નથીયમાં સહકાળને માટે ગુલામીજ
સખવા માગે છે? સાખાક છે દરસ
વાલના લત્તામહીઓને તેમજ નાતાલના
મહાં આવેલ બાપજીને, કે જેઓ પોતા
નાં જાળખ્યાં કે ધરની કે ધનની કે માલ
ની પરવા ન રાખી જેલનાં કુખ સહન
કર્તા કરે છે. હું ક્યાં, કે હિંદીના ગૃહ
રહો અને વિદવાલો તમારી આંખ
ઉઘાડે અને મુશામીમાંથી બચે અને
ખચાવે.

મી. કાચનો સેવક

તા. ૩૧-૧૦-૦૬

મુસા અલી.

પ્રુલાસો

ચરમન બાપના અખરક એજેટો ઇ.
ઓ. માં પ્રસિદ્ધ થયેલા કાળજીનાં પ્રુલાસો
અંગ્રેજમાં લખે છે તેમાં જણાવે છે કે
સોમાલીના ઉત્તરમાં હાલેલલામ અખર
મેલ સ્ટીમરપર દરસકર કરવામાં આવ્યા
હતાં, અને એક સ્ટીમરમાં બહુ માલ
હોવાથી તેમજ અરખન તરફ આવતાં
તોફાની હવા નવાથી બહેર ખખર કરતાં

વધારે વખત માય એ સમજી શકાય તેવું
છે. છતાં અમને આશ્ચર્ય છે કે, માલની
લાવખવ માટે એ બીજી સ્ટીમરો હાલ
હોવાથી મેલ સ્ટીમરોને આજો વખત
લાગશે, એટલે અધિખમાં વખતની બાપત
માં બીલકુલ દીલ થશે નહિ.

પ્રીટરીયા અંજુમને ઇસલામ

મી. તકમળ હાસમ લખે છે કે આ
અંજુમનની મીટીંગ તા. ૨૪મીએ મોલથી
સાહેબના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી.
સેક્રેટરીએ કહ્યું કે ખાસ બહારથી આવેલા
પરેશ્યાઓના માનમાં આજની મીટીંગ છે.
રસ્તનખરમના મી. હાજી સુલેમાન બાપાત,
કરગરસકેરપના મી. મહમદ હાકુ હેડુબાપ,
હેલાઓઆમેના મી. હાવજી, તથા મી. ઉમર
દાદા, તેમજ આ અંજુમનના મહેરસામાં
ઇલમ હાસમ કરી દેશ જનાર બાળકો
શેખ મહમદ હખરાહીમ તથા શેખ હાવુદ
એ સરવેનો હાજર થવા માટે આજાર
માણું છું. ચેરમેન સાહેબે ઇલમ તથા
શેખ ઉમર બાપજી કરી ઉપરના સાહેબો
ને આજાર માન્યો. મેસરસ હાસમ
આદમ, હાજી અલુ હાજી તકમળ, હાજી
હાસમ જુસર, ગુર મામદ અમખળ, હાજી
આસમાન બાપા વિગેરે વખતને અનુસરવું
બોલ્યા. મી. સુલેમાન બાપાતે મેલ માન
માટે ઉપકાર માની અંજુમનને પા. ૪
બેટ આપ્યા તથા મેંબર થવા ચરજ
કરી. મી. મહમદ હાકુ હેડુબાપને પા.
૧-૧૦-૦, મી. હાવજીને પા. ૧-૦-૦,
મી. ઉમર દાદાએ રી. ૧૦/- બેટ આપી.
અંજુમનના ખેરખાહ મેંબર મી. મહમદ
ઇસમાલ કુકણી મોલ રોજપર દેશ વિદાય
થવા તેને અંજુમનના તિથમ મુજબ માન
આપવાનું બની ચકેલ નહિ તેથી તેના
પુત્ર શેખ મહમદ હખરાહીમ જે દેશ તરફ
વિદાય થાય છે તેને અંજુમનનો મેડલ
આપવામાં આવ્યો. શેખ મહમદ આજાર
માની રી. ૧૦/- અંજુમનને, પા. ૨-૦-૦
પેલ હજામ સાહેબને, રી. ૧૦/- બાંગી
સાહેબને બેટ આપી. મી. અ. લતીફ
ગુર મામદે મેંબર થવા ચરજ કરેલ.
અંજુમનના ચેરમેન મી. અલી મહમદ
અમલુલ લતીફ જે હાલ બીમારી બોમને
છે તેમને માટે હુવાએખેર ગુજરી અંજુ
મન તરફથી આક દરદ વગેરે લખ મીટીંગ
ખરખાસ્ત થઇ હતી.

હોંદુસ્તાનના ખખરો

(હોંદી અથવા ઉપરથી)

મુની મહારાજના બોધથી રાજકોટના ધાવકો પોતાની વધીક કામને માટે વીધ વાઓનાં કુઃખ ઓછાં કરવા માટે કીલ ચાલ કરી રહ્યા છે તેના કંડમાં રૂ. ૧૦૦ ભરાઈ ગયા છે.

ઉમરેઠની બાજ ખેડાનાજ ન્યાતે ન્યાત નો કાષ માણસ હોંદુસ્તાનની જહાર ખચે હોય તો તેને દેહધુધી પ્રાપ્તીત કરાવી ન્યાતીમાં લેવા કરાવ કર્યો છે.

વડોદરા રાજના ખેડુતોની હાલત સુખા રવાને એક કમીશન રાં બાં માણેકલાખ એસ. દેસાઈના પ્રમુખપણા નીચે નીમાવા ની વડી છે.

વડોદરા મેજ જેનીમ કાલેજમાં એક હોંદી બાપાનો સિક્કા રાખવા કર્યું છે.

વડોદરા ખજેટ ઉપરાંત કાષ ખાતાને ખાસ કારણ સિવામ મંડુરી ન આપવા નાં દીવાન સાહેબનો કુકમ થયો છે.

નામપુરના "દેશ સેવક" પત્રના અધિ પતિનું જેલમાં ૩૧ રતલ વજન ઘડી મર્યું છે.

વડોદરાના ચારે પ્રાંતના ફોજદારોના મેડમાં રૂ. ૫૦૫ પ્રમોશન આપવા કર્યું છે.

ભરૂચ ખાતે મી. માણેકજી દાદાભાઈ પાડેને હાથે "હોંદીના પુત્રનું" એક મંડળ" સ્થાપન થયું હતું અને તેમાં એક બાલુ તથા ૮ સરકારી અમલદારો તથા ચેતરન રો બેઠાયા છે. રા. બા. મોતીલાલ મુની લાલ અંદ્ર વારડન અને મી. જુલાલાઈ કીરપારામ સેક્રેટરી નીમાયા છે.

ભરૂચ ખાતે રા. બા. મોતીલાલ મુની લાલના પ્રમુખપણા હેઠળ મહોમમદે સધળી જાતના કજ્યાઓનો પોતાની તરફથી લવાહો તથા સરપંચ નીમી ઇનસાફ મેળ થવા માટે લવાહોરેટ નીમવામાં આવી છે. જેથી રૂપ, વશીલ થી, ખોરાક વગેરેનો ખરચનો ઉમરો થશે. માત્ર બંને પક્ષો પાસેથી હેરટે અંકેક રૂપીયો થી તથા લવાહનામું લખવા માટે બંને પક્ષોને અંકેકો અંકેક ખરચ આપવો પડશે.

ભાદરજવાસી ઝ. પુરશોતમ લલુભાઈ પટેલ એસ. એમ. એસ. જેમને એમ. ડી. નો અવ્યાસ કરવા યુગીય હજુરે મોકલ્યા છે, તેઓ લાંબી પ્રવેશક પરીક્ષામાં પાસ થયા છે.

ગાંધીવર રેલ્વે તરફથી કેસરી, ભાલા, કાળ, અમીતજાદે પત્રીકા, સ્વરાજ્ય, દેશસેવક, મરહા, વડેમાતરમ વગેરે પત્રો રાજ્યમાં ખરીદવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

મુખ્ય ટપાલ ખાતાં તરફથી બહેર કરવામાં આવ્યું છે કે, ટપાલના રૂપિયા આપવા માટે ટપાલ ઓફીસમાં બે ઓટો મેટીક પત્રો મુકવામાં આવ્યા છે. જેમાં ના એક પત્રમાં અડધા આનાનો સિક્કો નાંખવામાં આવતાં તેમાંથી અર્ધા આના નો રૂપ નીકળે છે, અને બીજા એકમાં ના આનાનો સિક્કો નાંખતાં તેમાંથી ના આનાની દીપીટ આવે છે. આ પત્ર હોંદુસ્તાનમાં પહેલું દાખલ થયું છે.

"હંદુ પ્રકાશ"નો કલકત્તાનો ખખર પત્રો જણાવે છે કે મી. એસ. પી. સીંદ ની એક દીકરીએ મેટ્રીકુલેશનની પરીક્ષા પસાર કીધી છે. તેમની તમામ દીકરી ઓ યોગાપર સવારી કરી જાય છે, અને તેમાંની સજીથી મોટી દીકરીના કુંકે વખત માં લગ્ન થવાનાં છે. મી. સીંદ સીમલા માં પછા માનીતા થઇ પડ્યા છે. તેઓ કલકત્તે પાછા ફરશે ત્યારે બંગાળીઓને મોટું ખાણું આપવાના છે.

હોંદીના મરહુમ વાઈસરાય લોરડ રીપન ની ચાંદમરી માટે મહાસ ખાતે લિલા થયલા કંડમાં રૂ. ૫૨૨૫ ની રકમ ભરાઈ મુકી છે.

મોંદનાપુર કેસમાંથી છુટેલો આશાપી સતોપદસ જણાવે છે કે જો કું સરકાર નો સાક્ષી થાઈ તો ૨૦ હજાર રૂપિયા આપવાની અને નહીં તો મારા આખા કુટુંબને કેદ કરવાની પોલીસે ધમકી આપી હતી.

મોંદનાપુર કેસમાં બોપાળું કુટુંબ છે કે, હોંદી પોલીસ ટપાલના કામજો પલુ ફોડે છે.

નીડલના અડધા આનાના સીકકા કાખલ કરવા વીસે સરકાર વીચાર ચલાવે છે.

મામડાં કેળવવાના ઉદ્યોગ માટે લડન માં લેવાયલી પરીક્ષામાં બંગાળવરળા મી. એસ. અહમદ માન સાથે, મુખામરાળા મી. એસ. વી. સીવજી અને ઓરીસાવાળા મી. આર. ડી. રેંટ નામના ત્રણ હોંદીઓ પાસ થયા છે.

લાહોરમાં કેટલીક મુસલમાન ઓઓ "અબુમન" નામની સભા રચાવી પડાબીબીઓમાં ઉરડુ જ્ઞાન ફેલાવવા કોશિષ કરે છે.

"નાયક" જણાવે છે કે બાલુ અરવીંક કાલમાં યોગ પાછળ મંડ્યા છે. તેની પુટે કમેશાં કીટેકીયો રહે છે અને તેમના કામજો તેમને મોડાં અને ઉખડેલાં મળે છે.

બેંગાલનો રેલમનો ઉદ્યોગ મુધારવા તથા તેને ખીલવવા એક યોજના ઘડી કાઢવામાં આવી છે. અને કીડા ઉછેરવા માટે બહેરામપુર ખાતે વડું મથક કરાવી રૂ. ૩૦ હજાર ખરચવાની મંજુરી આપી છે.

બંગાળની કારોબારી કાઉન્સિલના પહેલા હોંદી સભાસદ તરીકે જોન. મી. જરદીસ મુકરજીની રૂ. ૫૫૦૦ના પમારે નિમણુંક થઇ છે. પાંચ વરસ તે કોટો લોમવી પછી કાઉન્સિલરના પોતાના અલલ હોદા ઉપર પાછા ફરશે.

ચઇ તા. ૨૭એ કમ્બોર ખાતે એક મોરી સભા મળી હતી, તેમાં સર કરજન વાઇલીના ખુન માટે તીરકાર બહેર કરવા માં આવ્યો હતો, અને ડા. કાવસ લાલ કાકાની બહાદુરી માટે વખાણ કરવામાં આવ્યાં હતાં. સર કરજન વાઇલીની ચાક ગીરી માટેનું કંડ ઉપાડવામાં આવતાં રૂ. ૧૧,૫૦૦ ભરાયા હતા જેમાં મહા રાજ્ય હોદ્કરે રૂ. ૬ હજાર, શ્રીમંત બેલીયા સાહેબે રૂ. ૧૫૦૦, ને રાય બહાદુર માણેકજી સી. બાઇ. ઇ. એ રૂ. ૫૦૦ ભર્યાં હતા.

જુહીના મહારાજાએ એક બહેર દેગે બહાર પાડી તોફાન અને શીતુશી ફર રહેવાનો પ્રજને કુકમ કર્યો છે.

માયકવાડના રાજ્યમાં રૂ. ૪૦ અથવા તે ઉપરાંતના નોકરોએ નોકરી દરમ્યાન પોતાને તથા પોતાના સગાને નામે કષ જગ્યા ક્યારે ખરીદી તે વિષેનું એક પત્રક તખ્તમાર કરવામાં આવે છે.

કેપટાઉન

સુ. મો. મે. ઇ. ના સેક્રેટરી મી. મહમદ હલીમ લખે છે કે:—તા. ૧૬-૧૦-૧૯૦૯ના ઇ.સ.ના નં. ૬૬૪ પાનાપર મી. મુનસી મલેક હકમાત પોતાની અધીસેશી દેખાડી લખે છે કે સમયદેન અલ અદલસ ખુદાની રહેમતે પહેલવાની ખબર થવા છતાં કેપટાઉન કેટલીક હકમાત મી. મોસાપટી છે તેમજે કંઈ કાંઈ નહીં. તેમજ આ કહેવું બરોબર નથી. કેમકે સુરતી મોહમેદન મેહરીએ હાલમાં તરફથી તા. ૬ અક્ટોબરની રાતે તસવી બાદ હાલ મેહરીના હાલમાં એક મજલીસ કરવામાં આવી હતી. પહેલા કુરાન સરી ફના ખતમનો કામ કેટલાક આલમો તરફથી સર કરવામાં આવ્યું હતું. હાલથી કીયા થયા પછી મેહરીના સેક્રેટરી તરફથી આપણા સુરતના એક અમકતા તરફ અલવા આખી મુજરાતના મુસલમાનોના આગેવાન જનાળ સમયદેન એલ અલ રસે જાહેર આ કુનિયાં છોડી જનન ના તરફ સીધાથી ગયા તેમના ખબર કહી સંભળાયા. મરહુમની કીયા કરવા આલમોને જણાવતાં જનાળ સમયદેન હાલની આંખોમાંથી આંસુ બરી હોવા છતાં તેમજ બીજા સાહેબોની હાલત હતી. તેના માં હમામ અજદુર રહેમાન સાહેબે કીરીયા સર કીધી, જે પછી સમયદેન હાલ સાહેબે કેટલીક દુવા મરહુમ માટે માગી. તે પછી હમામ અજદુલ વાહેદ સાહેબે કતેદા પડી મરહુમની અરવાદને બક્ષી હતી. જે પછી સુરતી મોહમેદન મેહરીએ હાલમાં તરફથી એક હાલસોજ પત્ર તેમના શાબદેન નસીન ઉપર મોકલવાનો કરાવ કરીને સીરતી પહેલ્યા પછી રાતના ૧૨ વાગે મીજલસ બરખાસ્ત થઈ હતી.

કેપટાઉન કુવતુક કસ્ટામના સેક્રેટરી મી. મુનસી મલેક હકમાત લખે છે કે:—અને તા. ૨૪-૧૦-૧૯૦૯ના રોજ કુવતુક હકમાતની કમીટીની મીટિંગ ચેરમેન મી. હસનમીયા. સાઇમનરોન તથા કોફે. મી. મોમટાવાળા, તથા મી. ખાન મુલ, તથા મી. હસન મીયા. કલેરમેન્ટ તથા વાખનબરમ તથા ડિપરીવર, મેસરસ અબ દુધ રહેમાન, મલેક વાહેદ રહેમા, અને આદમ અબદુલા. કેપટાઉન શહેરમાં સરવે ઓરીસર તથા મેબર નીજનનાર છે. દુરની કંટરીમાં બપોરે જે આદમી નીકળશે ત્યારે તેમનાં નામ જાણમાં બહાર પાડવામાં આવશે.

તા. ૨૬-૧૦-૧૯૦૯ના રોજ નાતાલના એક ડેલીમેટ મી. અહમદ હકમાત સાહેબ ઉતરેલ. તેમની મુલાકાત એ મસજીદના ઉધરાણા બાબત અમારા હમામ તાલે ખુદીન તથા ચેરમેન હસનમીયા, તથા મેસરસ ફકીર હાસમ, હસન મીયા તથા વહરખાએ એક ડેપુટેસન તરીકે લીધી હતી. હાલમાં સાહેબે પુરી દાલસોજ સાથે એ કામમાં બપોરે અમારા આદમી નાતાલ આવશે ત્યારે મદદ કરવા કહ્યું છે. વળી થોડીક મુદત પછી મી. આંમ લીઆ, તથા મી. અબદુલ કાદર ખવે પધારશે તે વખત પણ તેમની મુલાકાત એ બાબત હોવા કસવ થશે છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૩ જુને પ્રથવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ કામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાળીય	૦	૬ થી ૨ ૬ ડગ
કાળી ફાવર	૦	૦ " ૦ " ૦ "
પાલનએવલ	૨	૦ " ૮ ૦ "
પોપો	૧	૬ " ૨ ૩ "
ખનાતા	૦	૬ " ૧ ૬ ૧૦૦
આનેડીલા	૧	૦ " ૧ ૬ "
મેડરીન	૨	૦ " ૩ ૬ "
નામીસ	૧	૦ " ૩ ૦ "
ઓરેશસ	૨	૦ " ૬ ૩ "
પટેટ (ગિળ)	૫	૦ " ૧૦ ૦ "
લીંબુ	૦	૬ " ૩ ૬ કેસ
લીલી બીનીસ	૦	૦ " ૦ ૬ મલી

રોકડ ખબર લાવ

	શી. પે.	શી. પે.
આવલ માંજ ૧૦૨૫૦૦ ૨૧ ૬ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના	૨૩ ૦	" ૨ ૦ ૪
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૬	" ૨૦ ૦
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬	" ૧૬ ૦
બીની સકર	૨૨ ૦	" ૨૩ ૦
કુડાના	૨૧ ૬	" ૨૨ ૦
ફેક્ષી વુવેર ફાળ	૧૬ ૬	" ૨૦ ૬
વુવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૬	" ૨૨ ૦
મસુરની	૨૨ ૦	" ૨૨ ૬
મગની	૨૭ ૦	" ૨૮ ૬
અડબની	૨૮ ૦	" ૨૮ ૬
મથા મુખાઈના	૨૩ ૦	" ૨૪ ૦
" ફાળ	૨૫ ૬	" ૨૬ ૦
સ્ટાબુ નાતાલના	૧૭ ૦	" ૧૭ ૬
મકાઈ	૬ ૦	" ૬ ૬
બીનીસ	૧૩ ૬	" ૧૪ ૦
કડવું તેલ ૧ બાબન	૩ ૨	" ૩ ૩
એરડીનું	૨ ૫	" ૨ ૬
મોડું	૩ ૩	" ૬ ૬
નાળીએરનું	૩ ૬	" ૩ ૬
ખાંદ સફેદ નાતાલની	૧૬ ૬	" ૧૭ ૦
પીળી	૧૪ ૬	" ૧૫ ૬
તીરકળ નાતાલ	૮ ૦	" ૧૦ ૦
આટિ	૧૩ ૬	" ૧૪ ૦
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ જા	૦	૦ ૦
મર્યા	૦	૦ ૦ ૦ ૦
બી પેટી ૪ ટીનના રી ૮-૫-૦	" ૮-૧૦-૦	
પોરબંદર	૬ ૫ ૦	" ૬ ૧૦ ૦
પારાફીન એરોફે		
વાહટ રોસ	૦	૮ ૮
" આબન	૧૩ ૬	" ૧૪ ૦
નાળીવેર	૧૩ ૬	" ૧૫ ૦
ફથી	૫ ૬	" ૬ ૦
કામમંડ સોપ	૧૩ ૦	" ૧૩ ૬
સાણ સીકર રોન	૧૫ ૬	" ૧૬ ૬
સાણ સનબાઈટ	૪૨ ૬	" ૪૫ ૦
ડાયમંડ ૫૪ કુડાના બોક્સની		
કીમિત	૧૨ ૦	" ૧૨ ૬
નેકર દી	૧ ૮	" ૧ ૬
મળીસ બાબન	૩ ૧	" ૩ ૩
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦	" ૧ ૦
નીકલ પોઈટ કીબારે	૧૭ ૦	" ૧૭ ૬
ફુલ નેસલનું	૨૦ ૩	" ૨૧ ૦
" ફેસલ	૨૦ ૦	" ૨૦ ૬
ફેસન્ટ મીડ	૧૮ ૩	" ૧૯ ૬
લીમક (લીવરપુલ)		
મર્યા એકની	૪ ૩	" ૪ ૬

THE NATAL DIRECT LINE

દેસ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી નોલી

શીધી યુગ્મઈ

સ્ટીમર અમસીંગા

ટન ૪૫૦૦

તા. ૧૩ મી નવેમ્બરના સુમારે ઉપડી જશે.

૧૭, ૧૮ દિવસમાં યુગ્મઈ પહોંચે છે.

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરખના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમવા છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને ઓશીસરો ખીબ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવન સમ્પત્તાવાળા તેમજ મામાજી છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડે નહીં એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હિંદી બાપ્તિસ્ટ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદનો સુકર છે કે જરૂરથી અરથ મુસાફરી નાં દુઃખનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને યુગ્મઈ સાર જાય છે. માટે આ કુક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો સાલ નહીં મુકતા દેસ જનારાઓએ તકવાર થાક રહેવું.

સરદાર આગમોટ યુગ્મઈ પહોંચેથી તેજ દિવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળે તે ઉપરથી સફળી જાય માટે અતરે જાપામાં નિમાવણ તેથી સફ સાહેબો તે વખત ખરેખર આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે. પણ લખત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરખતે હીથે કોર્લેઓ ઓર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુકાય જાતી છે.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૨ ડીસેમ્બર

ઉપડાવું કલકત્તા બંગાળ.

જા. જા. "અમફુલી" ૩,૩૦૦ ટન યુ.કે.પી.સી. ૨૦

ઉપડાવું કલકત્તા બંગાળ કલકત્તા બંગાળ ઉપડાવું કલકત્તા બંગાળ

બી. ઇન્સાઈડર ઇન્સાઈડરની ફા

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ ડાયરેક્ટોરિયમ રોડ ડરબન,

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

જા. જા. કીંગ સોન્સ.

૧૨૮ સ્ટ્રીટ, ડરબન.

King & Sons,

West Street, Durban.

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજી આવૃત્તી.]

ઇડીઅન ઓપીનીઅનમાં કાલ આવી ગયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં કામલ દરવાઘી તેમજ કદ પહેલી આવૃત્તી કરતાં બરાબર ખમણું થયું છે. જતા કીમત આગળના પ્રમાણે એક શીર્ષક, પાકેજ ૧ પેની

નામરસાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના ચરક હામીના ખતાવનાર.

જોડ નં. ૨૪૪-૨૪૫. એશિયાટિક બચ્ચ, જામીન હાઇ સ્ટ્રીટ. P.O. Box ૨૮૦ Pretoria

હ. ઓ. ની ફાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વર્ષની બાંધેલી આખી ફાઇલ દરેકની કીમત રી. ૧૭/૬.

64 Gray Street

Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

... BORE TOBACCO, ...

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 84. Tel. Address: "Forbader,"

Telephone 864.

ઉંચા ફેઝની દરેકી કેપ, અને બેંગ બેસ રાખીઓ આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં સસ્તે ભાવે મળશે. એક વખત અજમાવી જુઓ.

જન એન્ટ ડિપોઝિટ વાંચક

૧૯૪ મે સી. ૧૭-૧

દેશી મોકાઇ

ચોખ્ખા ઘીની સરવે જાતની તાજી મોકાઇ અમે બનાવીએ છીએ.

કે. જી. જી.

મસજીદવાળી મોકાઇની સામે

૧૬૨ મે સીટ, ડરબન.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા દાદાબાઇ નવરોજી.

ઓ. જરૂરીસ બદરૂદીન તખમખજી.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈડયન રજેયર બેરર ઠાકર.

અફઘાનિસ્તાનના બમીર.

મી. અમીરૂદીન ફજ્જાર.

મેસર્સ એમ. કે. માંધી, અને એચ. ઓ. અલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી બાજાજીઆ.

સ્વામી શી ચંદ્રાનંદ.

મી. એચ. એસ. એલ. પેલાક

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

Ismail Amod Kajeo,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 22.

KRUGERSDORP.

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.D.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London, and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIVER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE :—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steady rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

1. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 112 lakhs of passengers in 1905 and nearly 12 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and gliding demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

2. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any reason to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

3. Suggestors having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamer themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built in order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamer there, with a view to maintain their efficiency.

4. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share to the Secretary at No. 8, Gungahm Bazar Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

5. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

6. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., Ltd.,

BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/- per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—

For Deposit	Rs.
1st Instalment	"
Final Instalment	"
If full value has to be paid	"
Total	Rs.

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 00

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (23):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frore St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાથા તથા વાળાની મેટરેસ બનાવવાનું

કારખાનું.

Telephone 1434.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે.

જ્યાં ચરખી વપરા

નથી. દવા બનાવવામાં માત્ર ધીજ વપરાય છે.

ધોરડાથી ૨ મીલ દુર આવેલું દુરતજ રાના કાવામાં આવે છે. દવા મંજૂરનારે જોરડા
કાથે રોકડા પછેસા મોકલવા અથવા સી. એ. ટી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસતા ભાવ. કોરેશન મંગાવી ખાતરી કરો. ઉચો માણ.

૧૮૧, એ. આર્ટ, હાથબના.

Tel: Add:

"Broomfield"

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.,
833.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુજરમેનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા તેવા જંગલમાં કૌશલિક સારો બાહુત જોઈ
એ છે. બાકુ વાલુજ સરતુ ખાણીની દરેક રીતે સમય છે. જમીનમાં મનાના
ના તથા પાર કાઢ છે. આજુબાજુ દીંદી તથા ગોરાઓના કારમ છે. વધારે ખુલાસો
રૂબરૂ મળવાથી કરી શકાશે.

આવક, દળ, લી, તેલ, આમલી, વીંઝેર વીંઝેર સવળો મુળપદ કલકતાનો ખાલ
દમેલા રોકડામાં રહે છે. તમાકુ કાલ લાંબા ખાતરનો નેચાતો લેવાનો તથા વેચવા
નો છે. કપડાંની સુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સદુથી કીડાયત હાથે મળશે.

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં ૧૫ની સુધે મજબી અમારા આડોબના દુકાને વેચી નામવાળી છે
૭ થી લેનારને બહુ કીડાયત કાથે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

ધોરડાના તાલુકા ખુલાસાદાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box III

Telephone 86

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, KENNERSTON.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEBORF,

Box 3040, JOHANNESBURG

મફત મફત મફત

નીચેનાં પુસ્તકોમાંથી કોઈપણ સી. ૧/-
ની કીમતનાં પુસ્તક મંગાવનારને ચાલુ
વરદ ૧૯૦૬ ની ગણતરી મફત મોકલવામાં
આવશે.

	s. d.
Ethics of Passive Resistance	0 3
Bhagavad Gita	1 0
The Story of the Rāmāyana	0 6
A Book—and its Misnomer	0 6
કાન્સવાલનો ખુની કાપડો.	0-0-4
જેલનાં કાવ્ય.	0-1-0
મારો જેલનો અનુભવ.	0-0-3
પુસ્તક કામેલ પાસાનું જીવન ચરિત્ર	0-0-3
એક સત્યવીરની કથા.	0-0-1
સલામત (ધનાગી નિબંધ)	0-0-2
સર્વોદય	0-0-4
પુસ્તક કામેલ પાસાનું બાળપણ.	0-0-1
નીતિ ધર્મ અથવા ધર્મ નીતિ.	0-0-1
રામાયણ કાવ્ય, શાલકાંઠ	0-1-0
ટરાંસવાલનો નવો કાપડો	0-0-2
ટરાંસવાલનાનવા કાપડામુજબનાધારો	0-0-2
ટરાંસવાલનો કાનોબધ કરવાનો કાપડો	0-0-2
સુધારાના કાવાડા	0-0-3
મારો જેલનો બીજો અનુભવ	0-0-1
મારો જેલનો ત્રીજો અનુભવ	0-0-3
ટપાલ મારફત મંગાવનાર માટે ધોરડો	
ખર્ચ પેની ૧ ચુકું. કોઈપણ કાલેનીન	
સ્ટાંપ સ્વીકારવામાં આવે છે.	
કોરેશનલ પ્રોવિડેન્સ પ્રેસ	
કોનોકસ, નાતાલ.	

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 13TH, 1909

No. 46

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 495.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 13TH, 1909.

Oratory versus Action

THE gift of picturesque speech is a national endowment of Eastern folk—an endowment at once rich in potential power and in peril. The old wandering story-teller, with his glamour of romance entralling the little crowd in a Bombay bazaar, or the nomads of a desert oasis;—the love of long argument accompanied by appropriate elocution which distinguishes alike the camel drivers on the way to Mecca, and the evening Parliament fragrant with hookah smoke in a jungle village; the passions excited at a National Congress, and the facility with which an unschooled Indian of the Transvaal can "make a speech," all point the same moral. The gift of utterance is our natural and national endowment at once a possession of power and of peril.

Some day it will be worth while for a capable literary scholar to compile a symposium of typical Indian eloquence—perhaps it would be worth while now. Gems of rhetoric might be gleaned from the published addresses of orators like the Hon. G. K. Gokhale, Sir Pherozeshah Mehta, and other leaders of the National Congress of past years, equal to any utterances in the West. Figures of speech, parables, vivid—sometimes perhaps too vivid—word-pictures, the more naturally to the lips of an Easterner than to those of the orators of the West, and when

such utterances are inspired by the fire of heart conviction, they remind one of the splendours of an Indian summer night, with its fragrance of tropical flowers, its fire flies and its stars. This is a gift of consummate power.

The late Mr. Lai Mohan Ghose was such an orator. John Bright recognised his charm, and at one time openly professed his "inability to add in any way to the beauty and force" of Mr. Ghose's appeal for justice for his fellow-countrymen.

"The Statesman recalls," says our contemporary *Indian*, "how Mr. Broadhurst," the well known labour representative, "was announced to speak at a meeting addressed by the Indian orator, but came too late and had to stand outside the door during Mr. Ghose's speech. When Mr. Broadhurst rose to speak in his turn, he said:—'Gentlemen, having had the misfortune to come late, I could only hear but could not see who was speaking; and while I stood there I said to myself, surely that must be the speech of one of our great Parliamentary orators. But when I came into the hall I found it was that of our distinguished fellow subject from India.'"

The peril lies in the possible acceptance of mere oratory as an equivalent for action—as an end in itself. A valuable talker is often the most contemptible of men. Few diseases are worse than *cacothymia loquendi*. Better one silent man of action than a thousand orators who declaim generous sentiments, but who fail to translate them into life.

There is no necessity, however, that the finest oratory should not be wedded to the greatest service. It has been so in the Indian statesmen whom we have named. But alas! we have to deplore too often the reverse of this amongst ourselves. What we need most of all to-day is the eloquence of action; the eloquence of tongue is a secondary blessing. Just now there is no oratory to be compared with the silent suffering of the men in our gaols! Free men may talk in moving terms of the sacrifices which they are prepared to make, the money which they are prepared to give, the conscience for which they are prepared to die, but if it all ends there, Nagappan was far more eloquent than they!

Let us cultivate by all means every power which we possess, but let us beware of that "fatal facility" of utterance which bears no fruit in deeds. If we promise too much, if we profess heroic feelings, let us dare to suffer. Before everything, let our lives speak!

The Cocoa Boycott

THE boycott of cocoa from San Thomé instituted by British manufacturers has not been altogether a success. It will be remembered that a state of slavery was discovered under Portuguese rule in connection with the production of cocoa, and several British manufacturers, led by the Cadbury's, and followed by several continental firms, refused to have anything to do with a trade which was dependent on such conditions. The immediate effect, however, has been to throw the supply of cocoa on the American market at a cheaper rate. Nothing daunted, the Committee of the Anti Slavery and Aborigines Protection Society has decided to send a deputation to America to attempt to obtain co-operation in this matter, and to arouse interest in the suppressing of the slave labour prevailing in Angola, and the islands of San Thomé and Principe.

Mr. and Mrs. Joseph Burtt,—the former the gentleman who investigated the matter for Messrs. Cadbury three years ago—sailed on this mission on Sept. 18th.

The labourers, who have to endure semi-slavery in the cocoa plantations, are Africans obtained from Angola in the usual ways by Portuguese officials. The number imported into the Islands of San Thomé and Principe has gone up from an average of 2,200 a year in the ten years 1887-1896, rising during the following eight years to an annual average of 3,300, and to nearly 500 a month in 1908.

In a recent letter, quoted in the *Spectator*, from one who has lately returned from Angola, it is stated that the slave trade is being carried on as shamelessly as ever, and that except for the traffic in slaves, trade is almost at a standstill. The writer states his opinion that a boycott of the cocoa is the most effective means of abolishing the present system, and, in his opinion the object would be gained if only the great American firms would stand in.

It is pleasant to note that the Portuguese as a whole cannot be charged with favouring this traffic. One writer points out that "a large number of Portuguese who know the facts, including even highly-placed officials, frankly admit the evils of a system which they loathe, and which only benefits a few. Few stronger statements have appeared anywhere than those which have been published in Portuguese newspapers condemning the traffic and deprecating the disloyalty of Portugal involved in it."

Regulations, too, have been published by the Government, which however inadequate are nevertheless a step in the right direction, but so far they have been evaded.

At present what is described so clearly in contemporary journals as "slavery," and which has evoked such unusual resentment and the employment of "boycott" methods by hard-headed business men in England and Germany, is nominally a system of indentured labour not unlike the system now in vogue in Natal. In the recently published regulations "repatriation will be ensured wherever the native desires it, and in Angola measures will be introduced to protect repatriated natives, and facilitate as far as possible their return to their homes." But in actual working it is still slavery. Indentured labour wherever it is presents so many opportunities for oppression, so many invitations to injustice, that it seems to us whether in Angola or in Natal the only reformation worth anything is that which sweeps it entirely away.

ONCE MORE MR. MAHATMA GANDHI has been arrested on the border, on his return from Natal and sentenced to a fine of £100 or six months' imprisonment. He, of course, refused to pay the fine, and is now suffering his fourth term of imprisonment, this time at Diepkloof. Mr. Parsee Kustomjee, Mr. Sorabji and Mr. Thambi Naidoo, stalwarts in Passive Resistance, are also at Diepkloof, while many others, true to their trust, are serving various terms of imprisonment in different gaols. Mr. Quinn, the leader of the Chinese passive resisters, is imprisoned in the Fort, and Mr. Frank at Vereeniging. It is well to keep these heroic souls in remembrance. Again and again they have faced the indignity and starvation rations of life in gaol, refusing to purchase liberty at the expense of conscience, and, if necessary, they are prepared to repeat their action again and again. Their frequent incarceration has changed the character of connection with a gaol. In days gone by, it brought shame, humiliation and the criminal taint with it. Men edged away from the person who had "done time" while the family of such a man felt keenly the degradation. Now the glory of heroism rests like a halo upon it—and in the Transvaal the man who has not been to gaol is the questionable character. It is not well that such a change should have taken place. If imprisonment is to be a deterrent in criminal affairs, its character should be maintained. Men who are not criminals should not be subjected to its disabilities. As it is, that phase, at least, of its ministry is gone, and it will be a long time before it is regained.

SO FAR THE NEGOTIATIONS WHICH have been proceeding between the Imperial and Transvaal Governments have not apparently brought us much nearer a settlement. The "Yes" or "No" has not been spoken but significantly "hostilities" have not ceased. Arrests are still made, and our prisons are tenanted with passive resisters. In view of this it has become necessary to settle down to a possibly long campaign. Mr. Gandhi is enlisted the sympathy of leaders of thought—religious and political—in England. His lectures are attracting attention, and a great deal of sympathy is expressed with our people here. Mr. Polak, in India, is preparing for a very thorough canvass of the great cities in the interests of our cause. So far, his success has been gratifying. Huge Mass Meetings in Bombay, Madras, Ahmedabad and other important centres have responded freely to his appeals, and resolutions have been forwarded to the Imperial Government, which one would imagine cannot be ignored. Mr. Polak has now been appointed delegate to the coming Congress, and, no doubt, will have great opportunities of serving us there. *Hindi Punch*, published in Bombay, pictures Mr. Gandhi in a cartoon, as enveloped by a huge snake, with a face uncommonly like the face of General Smuts. While a Hindu woman, evidently in fear, holds out a lamp to the writhing monster. The snake is labelled "Asiatic Act," and the smoke rising from the lamp, has in it the mystic word "agitation." One thing in the cartoon is worth noting. Although the snake is twisting its repulsive coils about our leader, there is no sign on his part of failure or fainting; in every line and feature he is pictured as thoroughly alive. This is as it should be. The cartoons which have been published during the long struggle in all sorts of papers, might be collected in one volume with advantage and would form a souvenir worth keeping. They would not be found, on the whole, to be adverse to our side!

A DELAGOA GRIEVANCE. N. Shanker writes as follows to the *Laurens Marquet Guardian*:—"For a long time I have been watching the harsh and unfavourable treatment the Indian visitors to vessels receive at the hands of the port police, especially as I see that it is only Indians who are so treated. I have seen many respectable Indian merchants mutely hearing abusive language used by the port police against them for giving fruit, a letter, or anything like that to their friends or relatives on board, or for talking with them; nay even for going near the ship. Had they liked, they could have taken the police very severely to task for the insult received, but they are forgiving, I must say.

A Protector Wanted

Alleged Fraud on Indians

Portuguese Government asked to Inquire

If the alleged facts which follow are correct, as our informant declares they are (says the *Laurens Marquet Guardian*), it would appear to be necessary for the Government to appoint a Protector of Asiatics at this port. The story goes that nine Indians were some time ago engaged in Durban for agricultural work in this district, the rate of their wages to be fifty shillings per month. As, while the months passed, no honorarium materialised, eight out of the nine ran away. The last of the unfortunate labourers recently came into town and applied for a passenger ticket to Natal. He brought with him his papers which, apparently, were all in order, and he had a sad story to relate. Like the rest of his class, he was full of his grievances and stated that during the whole time he had been in employment he had received no money, and that whenever he asked for his wages he was threatened with a beating. Eventually, to get rid of him, according to the Indian's account, he managed to extract twenty-five shillings from his reluctant employer in order to pay his passage to Natal. There was a clause in the agreement under which these men were engaged that the contract had to be ratified on their arrival here, but this the employer is alleged to have refused to do, so that presumably the poor labourers are without any legal recourse.

In a subsequent issue the following letter appears:—

Sir,—The facts put forward by you in your last issue are, alas, only too true. I have seen the Indian in question, who, by the way, is still here to tell his tale, and the papers in his possession, together with his story, practically coincide with your remarks.

This and many more cases, which do not come to light owing to the victims not knowing where to go to complain, only go to show that your suggestion that the Government should appoint a Protector of Asiatics is a very good one. There are a great many Indians of the poorer class in Durban who readily enter into a contract for agricultural service outside Natal in the hope of bettering their condition, and, unfortunately, this is the second case where Natal Indians have been brought into Portuguese territory and left there stranded (the first case being the batch of two thousand Indians taken to Lobito Bay some two years ago).

Let us hope that the person who is responsible for this unfortunate Indian's presence here will, for his own sake, compensate the labourer for his hire and send him back to Natal where

he has a wife and several children waiting for him.

I am, etc.,

BRITISH INDIAN.

Lourenço Marques,

3rd November, 1909.

[We understand that the Indians affected have received every assistance from the Administrator, and that a written statement of their alleged grievances has been forwarded to the Government.—Ed, L.M.G.]

Indian Education

A European's Letter

Writing to the *Times of Natal* on the Education Commission's Report, Mr. Leonard R. Goodall says, in regard to the age limit recently placed upon Indian education in this Colony: Why this age limit? It is because some of the Indian parents, by dint and perseverance, scraped sufficient money to send their sons to England to get the best education that the best universities and the Inns of Court could give, and who have after such study returned to the colony to carry on the profession they prepared themselves for. We have in Natal to-day three Barristers and a law student, all sons of time-expired indentured Indians. It is this fact that weighed a great deal when the sinister age bar was introduced. There are some follies which go beyond riddle, some actions which dazzle and astutify rational men some ill-contrived notions which excite a feeling of disgust, and the less said upon these the better. But one thing I may, for the enlightenment of the Colonial Secretary, say, and that is, the days of falling prostrate and dishevelled at the feet of a self-constituted superior being are gone, and such actions are now supplanted by passive resistance to the dangerous and invidious encroachment of a tyrant on their rights and liberties.

For the first time in the history of Natal (says the writer), a line of demarcation has been drawn between Indians (Hindus) and Mohammedans commonly, though erroneously, known as Arabs. The Commission has divided our Indian population into three distinct and separate classes, viz:—(a) Indians under indenture; (b) free Indians; (c) the so called Arab merchants or Mohammedan traders. "For the children of class (a)," says the report, "save in the case of one or two planters only, no educational provision is made whatever, and the Commission is of opinion that it should be made compulsory on the owner of any estate where there are twenty or more Indian children of indentured employees, between the age of 5 and 12, to supply them with elementary education in the employ-

ment, preferably by teachers of their own nationality, who would act at a much lower salary than a European teacher could afford to do. The Commission feels bound to express its regret that, while the large employers derive great benefit from the services of Indians, these employers show themselves so callous in regard to the future of the children of their servants, and so little alive to the future interests of the colony, on the score of a little expense." It is extremely gratifying to note that the Commission has opened the eyes of the public to the scandalous state of affairs existing in the estates. *Indian Opinion* an organ of Indian public opinion in this colony, has, times without number, drawn the attention of the Government to this phase of the Indian question, and without effect. Now that the question has been specially referred to by the Commission, will the Government pass some legislation making it compulsory on the employers to supply these children with elementary education at their own expense while the parents are in their employ? Without legislation the employers will do nothing to educate these children, seeing that step concerns their pocket. Some of these employers employ as many as 400 Indians, and from this figure the number of children might be computed, and these children are either brought up as idle scamps, or they are made to work for their parents' employers, but in any event they are brought up in the deepest and grossest ignorance, with all its attendant evils. These children should be educated by teachers of their own nationality. European teachers apart from its economic consideration would be of no use, for the simple reason, there can be no sympathy between master and pupil, without which there can be no intellectual or moral progress, and the effort, though well directed, will be futile and therefore doomed to failure. I think it is the duty of the Government to see that these people are brought up as useful, sober, and law-abiding members of the State, and any neglect of this duty, to say the least of it, would be nothing but criminal.

"With regard to the children of the free Indians, the Commission would recommend that in districts in which this class of our population is most congested, Government primary schools should be established. The contributions of this class of citizen to the revenue entitle them, as our fellow-subjects, to elementary education at least." It is with this phase of the report that I am immediately concerned. The suggestion in question is merely hypocritical. If schools are established in such towns where children of these people are most congested, what use and benefit would be for those who live in villages and other places? The people of this class have as much right to expect such education as befits their rank and capacity in life, if

they could afford it, as any Europeans. Their claims are many and manifold. Their contributions towards the revenue of the colony is as much (if not more) as the contribution of any other one community of this colony. If they share the burden of this colony, they have as much right to expect a share in the administration.

Has the Colonial Secretary any right on the plea of economic consideration of a sordid £600, to impose an age limit, and thus restrict the education of the Indian youths? His action is purely arbitrary. What can a boy before he reaches the age of 14 years master? English is a foreign language to him, and his progress, therefore would be much less than that of a European boy. Strictly speaking, an Indian youth commences his education at the age of about 14 years. The many collateral considerations bearing upon the question of education, so enormously paramount and preponderate in importance over the mere desire to make money cannot be brushed off as illusory. The Indian's sole desire is to learn and improve himself. Is there anything unnatural and deteriorating in this desire? The missionary schools are not allowed to give any education higher than Standard 4. An Indian youth does not reach this standard until he reaches the age of 14. To abruptly break off the intellectual and moral education of a youth at the tender age of 14, before he has even mastered, or rather before he has passed, the painful stage of being able to read, is nothing but irrational. The boy is a barbarian of the civilised community. If his education and intellectual progress is curtailed, he would remain a barbarian to the end of his days. The argument against Indian education cannot stand a moment's consideration. What conceivable right can civilisation, or society, or, for the matter of that, a body of men wielding authority for a brief space of time, have to insist that the operation of the laws of nature be resisted, controlled or suspended.

By way of summarising what I have already said, I submit the following recommendations to all broad-minded and sensible colonists:—

1. That schools be opened in every town and village where there are twenty or more Indian children.
2. That primary education up to the fourth standard be compulsory.
3. That the age limit should be entirely removed.
4. That qualified Indian teachers should be employed in such schools, only the headmastership being held by a sympathetic European teacher.
5. That the standard of education should be similar to that given in the European schools. In this respect it may be pointed out that the knowledge imparted to a fifth class boy in the English school is similar and equal to the knowledge imparted to seventh class boys in the Higher-grade Indian schools.

Public Opinion in India

On the South African Question

"The Paria"

Writing after the Bombay meeting, *The Paria* says:—

If ever there was any subject about which there was, what we may call, perfect rhythm in the sentiments of India and Anglo-India—that subject is the iniquitous treatment meted out to our countrymen in South Africa. So emphatic an Imperialist as Lord Curzon resented the attitude of the colonists and went so far as to recommend retaliation. If the declared opinions of distinguished English statesmen has any meaning, they signify that the British people also feel that grievous injustice is being done to a large number of His Majesty's loyal subjects. The whole Anglo-Indian Press has uniformly condemned the attitude of the Colonists. . . . Hitherto this scandalous South African question has been treated in India only in an academic sort of spirit. But since the South African Union Bill is a *fait accompli*, and has received the sanction of the King-Emperor, simply shouting against it would be like crying over spilt milk. The question now is one of what practical steps are to be taken in the near future. The martyrs in South Africa as well as the whole of India ought to be grateful to the Hon. Mr. Gokhale, for having proposed the most important resolution of the day and not minced matters. Mr. Gokhale's made a remarkable speech and we trust its significance, coming as it did from the most moderate, sober and selfless of our leaders, will not be lost upon the Government of India, the Secretary of State, the British Parliament and the British people in general. In a way, Mr. Gokhale's speech has a dreadful significance. We need not refer here to the lucid history of the whole question which the Mahratta patriot presented to his auditors. Mr. Gokhale, as a pupil of the late Mr. Ranade, is admittedly an optimist. When such a man is driven to speak in a tone of despairing pessimism,—it means that it has a moral for the powers that be.

The Imperial Government cannot directly dictate to the autocrats of South Africa. But there is an indirect and logical way in which they can do it, simply by empowering the Government of India, not the people, to retaliate, in the interests of three hundred millions of loyal subjects, as against a handful of heterogeneous Colonists—a retaliation which will, in no sense, be a retaliation as being vindictive, but simply an attempt at self-preservation, and a vindication of the glorious principles on which the magnificent British Empire has been built, the only empire on which the sun never sets. But if it is no use merely talking about the North Indians, a continuing way must be found in

reach it. The Hon. Mr. Gokhale has found it. In his opinion "Natal is the vulnerable point." Natal needs Indian labour—it imported about 8,000 indentured Indian labourers in 1905; 11,600 in 1906; over 6,000 in 1907, and over 3,000, last year. The recruitment takes place in this country under the authority of the Government of India, and by simply withdrawing this authority, the Government of India can stop this influx of Indian labour to Natal.

When writing upon this subject some weeks since, we had pointed out that the battle of our suffering countrymen in South Africa was to be fought on Indian and not on South African soil. We simply anticipated Mr. Gokhale who said at last week's meeting, that "our struggle for equal treatment with Englishmen in the Empire must be mainly carried on in India." If the countless millions of India once realise that the Imperial Government is absolutely impotent in the matter of the cruel treatment that is being meted out to his Majesty's loyal subjects in South Africa—where will be their reverence for the liberty-loving instincts and traditions of the British race? Thanks to the new reforms introduced by Lords Morley and Minio, the Frankenstein of the Viceroy in India has almost been laid to rest. But, is it possible for India to be free from sullen discontent so long as Great Britain does not stop the ill-treatment of her loyal Indian subjects in South Africa? We fervently hope our British masters will realise this fact. Let them solve the problem of the position of Indians in South Africa, and then only can they solve the question of the present discontent in India. Britain cannot possibly have an empire without the possession of India. And this is impossible, unless both the Conservative and Liberal jingoes of to-day realise the fact, that every subject of His Majesty Edward VII, be he black, fair or brown, must be a uniform entity—an equally representative fulcrum of the empire. Then only can the British Empire be an empire in the noblest sense of the word.

"The Tribune"

Speaking of the foreigner's status in India the *Tribune* says:—

He can acquire all sorts of leases and concessions and even permanent property in British India. All the services of the Government are open to him and any day he may rise to one of the privileged positions from where he can sway the destinies of India's mute millions, positions too which the most accomplished and competent Indians themselves may not aspire to fill. Now, just look at the other side of the shield. Let an Indian of the proudest descent go to the Zanzibar or other colonies. What is his lot? The history of the last two years will answer. I am ever people be more harassed, more persecuted, more unworthily dealt with,

all said and done, than the much esteemed Mr. Gandhi and his compatriots have been by General Botha's Government? And is it possible for any Government to have been less helpful to the sufferers in a righteous cause than His Majesty's Government have been? Not allowed to own property, not allowed free occupation or free movement, suspected and insulted at every turn, and cast into the dungeon vile repeatedly for no more heinous crime than that of having declined to be degraded—the status of criminals and Kaffirs, and there almost starved as well as put to the most humiliating labour, and in the end, virtually told that no relief can be given by the over-lords of Downing Street notwithstanding that they have the constitutional right of intervening in such affairs of a Colony's Government—what can indeed be more chilling, or more wounding, than a situation like that, and how much more hope-killing the prospect opened by it? And now, when the four self-governing colonies are going to be consolidated, a clause is introduced in the Bill expressly disentitling all but the white people to the franchise. In other words, the brand of mee inferiority is for ever to be stamped on the Indian. His destiny will remain in the unworthy and uncontrolled hands of the Colonial statesmen. They say that the interests of the Indians and the South African natives will be protected by the Governor-General of the Union, but such assurances may be dismissed as not worth the breath with which they are uttered, when one bears in mind the humiliating confessions of helplessness in the face of an exasperating situation, which have been made by the representatives of the Crown during the last two years. His Majesty's Government do not seem to have made the least attempt to get that un-British clause deleted from the Bill in the face of the Colonial Ministers' emphatic declaration that they would not consent to it, and that most Radical of statesmen the Lord High Chancellor has been obliged to say that nothing can be done! Are the Indians to leave all hope in the justice and capacity of Britain's statesmanship? The response to Mr. Gandhi will show.

"Jama-Jamshed"

The meeting of the citizens of Bombay spoke out in unmistakable language the feelings and sentiments of the whole Indian public in the matter of the ill-treatment of the King's Indian subjects in the African Colonies. It was largely attended by people of all creeds and classes, and was addressed by representative men of all nationalities, showing that whatever difference of opinion Indians may have between themselves on other public questions, there is nothing but a full and complete unanimity of opinion on this subject, and that they are all united in believing that

at least some justice being done to them and to their country in the matter. There are lengths beyond which the endurance and patience of no people could go, and the speeches at the meeting and the resolutions passed at it, though most respectful in tone and self-restrained, bore very evident and unmistakable signs of the deep-seated resentment prevailing even amongst the most loyal and well-affected Indian subjects of the King in consequence of the hideous wrong and injustice that is being done to them.

The present sufferings, though great in themselves are nothing compared to the great moral wrong that is being done to India by the ill-treatment inflicted on her children by the whites. The violation of the Sovereign's gracious pledge to place Indians on a legal equality with the other subjects of the Crown which is here involved, cannot fail to create anything but feelings of profoundest dismay and even indignation; and the danger resulting from a permanent fostering of this feeling cannot but prove dire in its effects on the fortunes of the British Empire as a whole.

That behind the heroic hand of sufferers in South Africa there stands a united nation of 300 millions of human souls, pledged to insist upon the removal of their grievous wrong, there could not be the least doubt. Whatever doubt there may be is in regard to the attitude of the Government—the Indian Government. The people of India have the right to demand that the Government of their country shall be no party to the policy of humiliation which is being pursued in South Africa. They have the right to ask that it shall adopt in this matter a policy which promises to be effective in its results, and which is the only policy dictated by considerations of justice and self-respect. That policy is the policy suggested in the second part of the resolution proposed by Mr. Gokhale, viz. that there shall be no recruitment of Indian labour for South Africa till such time as the grievances of the Indians in South Africa have been redressed. Lord Curzon resorted to this measure of self-respect and self-assertion in the case of Transvaal five years ago, and we have the right to ask that it shall be resorted to in the case of Natal now. Surely it ever retaliation was justified it is justified in a case like this, as the Hon'ble Mr. Gokhale pointed out in his speech; and speaking for ourselves we shall say that to strike Natal in the way suggested in the resolution is a duty which, if the Government of India is at all self-respecting, and which, if it cares to respect its obligations and responsibilities towards its own, it cannot long ignore.

An Emigration Board

The following is suggested by the *Times of India*—

This article cannot better be concluded than by reiterating the proposal that was made in our columns in March as to the best means for alleviating the position of the Transvaal Indians until such time as circumstances have resolved themselves more satisfactorily. That proposal was for the provision of professional aid in the shape of a permanent machinery here in India which should be in constant, direct and occasionally personal, communication with the immigration departments of our self-governing colonies, a machinery constituted so as to feel the pulse of India's needs, and to be able to ascertain the trend of colonial feeling. Two factors must be kept in view. Here in India the Board must be so constituted as to command the respect and confidence of all Indians, and (equally important) of the Colonial Governments. In other words it must be part and parcel of one of the responsible Departments of the Government of India, but must have, among its members, one or more Indian representatives of influence and repute. The second condition is that the scope of the Board in India, while free to negotiate directly with any self-governing Colony on the subject of immigration, should include no power, as yet, of concluding permanent or quasi-permanent agreements, save with the Secretary of State's sanction. The nucleus of the Board might conveniently be found in the person of the Secretary to the Government of India in the commerce and industry Department with whom might be associated an Indian gentleman whom all would respect. The Board should contemplate occasional voyages, by one or other of its members, to confer personally with colonial Ministers; while, if the latter could return the visits sometimes, and acquaint themselves on the spot with Indian conditions and wants, we could reasonably hope for an early dissipation of all the causes tending to misunderstandings.

A Difficult Problem

Under the above heading, the *Bombay Gazette* writes:—

Mr. H. S. L. Polak, the agent of the South African Indians, at present in Bombay, says, "The real question that must be settled is, what is the status of India within the Empire?" On a recent occasion, Lord Morley made the emphatic declaration that India is really the Empire. But anomalous as it may seem, India has absolutely no status in the Imperial brotherhood, and is not admitted to it. Mr. Polak's question is easier asked than answered. What is to settle the status of India as a vital and integral part of the Empire? Can England settle it in her own way? It cannot be determined independently of the colonies, and the power

of England, in relation to her colonies, has great limitations. She cannot impose her will on them. They are practically independent, with absolute control over their own affairs. They have abundantly made it clear that in the exercise of their own will they will brook no restraint. The Indians in South Africa have been subjected to grievous wrongs. Oppression is added to oppression in order that their lives might be rendered simply intolerable. The South Africa Act, by legalising the difference between whites and non-whites on a purely race basis, is one more step onwards in the policy of ruthless repression. But the practical question still confronts us,—how are we to help our long-suffering, much-enduring brethren? The remedy is not with us, we may look up to England in vain for it. We have no means of retaliation. The Government of India is much in sympathy with us, but it is equally helpless. Although inclined to be pessimistic, I might suggest, as a last chance, that an appeal may be made to the Imperial sentiment, the larger patriotism, and the higher instincts of the colonies. It will be almost impossible to move them in a matter in which their interests, as well as their prejudices, are deeply concerned. But the question, in all its wider aspects, may be discussed at an Imperial gathering in London, where India should be properly represented. We do not, of course, want to swamp and over-run the colonies. The number of Indian emigrants may be limited, strictly limited, and their qualifications for admission may be carefully defined. The status of those who are already in the colonies,—a considerable number born and domiciled there, have no other home,—should be determined on the basis of common justice and righteousness. After the qualifications and restrictions have been defined and settled, there should be no disabilities, and no galling and arbitrary differences of race and colour.

Leo. Tolstoy and the Transvaal Struggle

Count Tolstoy, writing to Mr. Gandhi on passive resistance by Indians in the Transvaal, says:—

"I have just received your most interesting letter, which has given me great pleasure. God help our dear brothers and co-workers in the Transvaal! That same struggle of the tender against the harsh, of meekness and love against pride and violence, every year making itself more and more felt here among us also, especially in one of the very sharpest of the conflicts of the religious law with the worldly law, in refusal of military service. Such refusals are becoming ever more and more frequent.

I greet you fraternally, and am glad to have intercourse with you."

The Race Problem

The Oriental Review thus discusses the above problem:—

One of the most keenly contested problems since the beginning of the world is the Race problem. Whether it was due to the struggle for existence in the beginning or not, this much at least is certain, that humanity was divided from times immemorial in various races, and that these were not always guided by friendly and brotherly feelings towards each other. It is therefore that the best minds of the world have always cherished the ideal of the ultimate joining together of all the races of the world into one grand and magnificent whole, with no international quarrels and bickerings to mar the harmony. But we are as yet far off from the beautiful ideal. We have still to face race problems and to solve them for the evolution of humanity. Specially have these problems to be faced by Great Britain which has the largest number of coloured population in its dominions. The struggle between races have generally come to be a struggle between white and coloured races. Coloured sections of mankind, which were during the last few centuries content to be hewers of wood and drawers of water and to be for the most part indifferent to the concerns of this world, have come to realize their rights and privileges and to think of the greatness of their past. Specially since the defeat of Russia by Japan, Asiatics have come to feel that their lot may not be always in obscurity and subservience. It was this feeling which promoted Turkey and Persia to realize their manhood and to establish constitutional governments in their dominions. It is this feeling which is to a large extent responsible for the present Indian unrest. Such healthy unrest can be used for useful purposes by the powers that be. But to thwart it and to treat it with indifference is unstatesmanlike. We do not find generally among conservative statesmen of England a due respect and reverence for the hopes and aspirations of the subject races. But we fear that Mr. Balfour has exceeded even the limits in his speech on the South African Bill in the House of Commons. The speech is marked by a thorough indifference to what are known as the coloured races and a supercilious jingoism glorying in the alleged superiority of the European races. The latest *Statist* has a well written article, exposing the fallacy of the speech and condemning the tone adopted therein. 'If Mr. Balfour had any meaning in his references to the race problem in South Africa, he meant that the coloured races taken together are hopelessly, and, so far as our present knowledge goes, fundamentally inferior to the white races.' We have been familiar with such language, but the *Statist* puts the finger on the

right spot when it points to the danger of such reckless utterances. 'There is a considerable number of our Indian fellow subjects, fellow subjects who are smarting sorely under their treatment in South Africa, and whose grievances contribute very materially to the present unrest in India. Mr. Balfour has been Prime Minister of England, and, no doubt, when a change of Government occurs, he will be Prime Minister again. It was incumbent on him therefore to speak with the greatest caution and self-restraint. Yet with a light heart he indulged in language which cannot fail to hurt Indian sensibilities.' Despite the danger of such utterances, a responsible statesman like Mr. Balfour does not shrink from alleging that the coloured races are fundamentally inferior to the white races. Mr. Balfour has earned the reputation of a philosopher, and is believed to be holding radical views in scientific matters. If he had used this radicalism a little in the reading of history, he would have found that the races which he chose to abuse were in the highest state of civilisation when the race to which he belongs was in a semi-barbarous state. This truth is pointed out to him by the *Statist* in forcible language. 'Civilisation is at least 7,000 or 8,000 years old. Civilisation was old before it got a footing in any part of Europe. Even the oldest relics of civilisation in Crete are modern compared with the evidence in Asia. It was not in Egypt only that civilisation was old before it got a footing in Europe. It was old throughout the length and breadth of the greater part of Asia, in Babylonia, in Assyria, in Syria, in Asia Minor, in Arabia, in India, and in China. The truth is that civilisation had worn itself out in Asia before it obtained a firm footing in Europe. So far then as the coloured races in South Africa are concerned, it is as certain as anything can be that they are the equals to the whites in all the qualities that go to make civilisation.' The *Statist* therefore pertinently asks whether an argument by an ex-Prime Minister of England to the effect that the coloured races are fundamentally inferior to the white races will not have a deplorable effect on the intelligent members of the coloured races. The *Statist* fulfils its best traditions when it advocates the rights not only of the civilised coloured races but also of uncivilised ones which may rise to a level of their white brethren. Twenty centuries of Christianity have not been enough to teach the people of Europe that all the people have an equal right to realise their destiny and to fulfil their mission. 'Is there then any philosophic justification for any man, no matter who he be or what may be his objects, for saying that the natives of South Africa may not, in the course of ages, rise to at least as high a level as the white races of Europe have attained to-

day? The impartial student of contemporary events will not lightly come to the conclusion that the Zulus are incapable of civilisation.' This is a sentiment ignored by the so-called Imperialists, but is one which may be highly commended to the authorities of Great Britain and India. No race is given a monopoly of lording over others, but according to the laws of nature, all the races have an equal right to develop themselves with freedom. We also endorse the hope of the *Statist* that 'in all our future discussions our public men will avoid the indiscretion of Mr. Balfour, and will stolidly refrain from every allegation or insinuation that the coloured races of the world are so framed by Nature that they must always be the inferiors of the white man.'

Grand Old Man of China

The aged Chinese statesman Chang-Chih-Tung, whose death was reported recently, was described as the Grand Old Man of China. Most of his energies were devoted to a crusade against the dishonest administration of many of the Vicereroys of China.

Chang-Chih-Tung was a member of the Grand Council, and Viceroy of Human and Hupeh. He was a great rival of Li Hung Chang.

Though in early life he was an opponent of the foreigners, Chang-Chih-Tung later developed more progressive ideas, and it was to him in 1900 that the Europeans in China owed their lives. He and the Vicereroys of Nankin and Shantung agreed with our Consul-General, Sir Pelham Warren, to disregard the Imperial edict, which was "to kill all the Europeans," and if they attempted to escape by the sea, "to kill them straightaway."

The late Viceroy was one of the most accomplished writers in China, and as such was greatly respected by the literati.

A great patriot, Chang-Chih-Tung sought to inculcate in the minds of his fellow countrymen the principle that if China were to progress she must adopt European practices in the development of her resources. He spent a fortune in establishing factories, which turned out excellent calico, in founding colleges of agriculture, and erecting vast ironworks at Hanyang, near Hankow; and favoured the construction of railways—but by the Chinese and with Chinese capital.

He was considered the most incorruptible of the Vicereroys.—*Star*.

BIRTHDAY CONGRATULATIONS. The following cable message has been sent to His Majesty the King by the British Indians of the Transvaal:— "Transvaal British Indians loyally congratulate King-Emperor on his birthday anniversary."

What is Indian Nationalism?

G. K. Chesterton, writing in the *Illustrated London News* (18th Sept.), says:—

Matthew Arnold, among much that was arid and arbitrary, said at least two very sound and useful things: first, that we, the modern English, are much too prone to worship "machinery"—that is, the means rather than the end; and secondly, that we ought to cultivate to a great extent the habit of letting our thoughts "play round" a subject. This page of this paper seems to be an admirable and specially appointed place for playing round. Nevertheless, if you allow your mind to play round anything that is worshipped as machinery, you will probably get into trouble. I have myself, for instance, been sternly rebuked of late for saying that what I wanted was not votes, but democracy. People spoke to me as if this were some sort of awful apostasy from the Liberal position; whereas, it is a humble remark of exactly the same sort as saying that I want, not the Brighton express, but Brighton; not the Calais boat, but Calais; not a Polar Expedition, but the North Pole. The test of a democracy is not whether the people vote, but whether the people rule. The essence of a democracy is that the national tone and spirit of the typical citizen is apparent and striking in the actions of the State, that France is governed in a French way, or Germany in a German way, or Spain in a Spanish way. Votes may be the most convenient way of achieving this effect; but votes are quite vain if they do not achieve it. And sometimes they do not. I venture to say that the average Frenchman was much more behind the conscription of Napoleon I. than the average Englishman was behind that mass of anti-civic nonsense, the Children Bill. The art of politics is not managing a machine, but managing a personality. Parliament is called "it," but England is called "she." Yet the extent to which this sense of national or local colour has been lost is really amazing. A man in a train told me the other day that some Model Settlement or Garden City or some such thing that he lived in "had the real life of an old English village." When I asked him about the inn, he told me that they had voted for having a teetotal inn. He seemed to have no sense of how he had painted out the whole picture with one sweep of the brush. It is as if he had said, "How charming is an old English village at evening, when the Muezzin is calling from the shining pinnacle of the Mosque!"

It is this lack of atmosphere that always embarrasses me when my friends come and tell me about the movement of Indian Nationalism. I do not doubt for a moment that the young idealists who ask for Indian

independence are very fine fellows; most young idealists are fine fellows. I do not doubt for an instant that many of our Imperial officials are stupid and oppressive; most Imperial officials are stupid and oppressive. But when I am confronted with the actual papers and statements of the Indian Nationalists I feel much more dubious, and, to tell the truth, a little bored. The principal weakness of Indian Nationalism seems to be that it is not very Indian and not very national. It is all about Herbert Spencer and Heaven knows what. What is the good of the Indian national spirit if it cannot protect its people from Herbert Spencer? I am not fond of the philosophy of Buddhism; but it is not so shallow as Spencer's philosophy; it has real ideas of its own. One of the papers, I understand, is called the *Indian Sociologist*. What are the young men of India doing that they allow such an animal as a sociologist to pollute their ancient villages and poison their kindly homes?

When all is said, there is a rational distinction between a people asking for its own ancient life and a people asking for things that have been wholly invented by somebody else. There is a difference between a conquered people demanding its own institutions and the same people demanding the institutions of the conqueror. Suppose an Indian said: "I heartily wish India had always been free from white men and all their works. Every system has its sins; and we prefer our own. There would have been dynastic wars; but I prefer dying in battle to dying in hospital. There would have been despotism; but I prefer one king whom I hardly ever see to a hundred kings regulating my diet and my children. There would have been pestilence; but I would sooner die of the plague than die of toil and vexation in order to avoid the plague. There would have been religious differences dangerous to public peace; but I think religion more important than peace. Life is very short; a man must live somehow and die somewhere; the amount of bodily comfort a peasant gets under your best Republic is not so much more than mine. If you do not like our sort of spiritual comfort, we never asked you to. Go, and leave us with it." Suppose an Indian said that, I should call him an Indian Nationalist, or, at least, an authentic Indian, and I think it would be very hard to answer him. But the Indian Nationalists whose works I have read simply say with ever-increasing excitability, "Give me a ballot-box. Provide me with a Ministerial dispatch-box. Hand me over the Lord Chancellor's wig. I have a natural right to be Prime Minister. I have a heaven-born claim to introduce a Budget. My soul is starved if I am excluded from the Editorship of the *Daily Mail*," or words to that effect.

Now this, I think, is not so difficult to answer. The most sympathetic person is tempted to cry plaintively, "But, hang it all, my excellent Oriental (may your shadow never grow less), we invented these things. If they are so very good as you make out, you owe it to us that you have ever heard of them. If they are indeed natural rights, you would never even have thought of your natural rights but for us. If voting is so very absolute and divine (which I am inclined rather to doubt myself), then certainly we have some of the authority that belongs to the founders of a true religion, the bringers of salvation." When the Hindu takes this very haughty tone and demands a vote on the spot as a sacred necessity of man, I can only express my feelings by supposing the situation reversed. It seems to me very much as if I were to go into Tibet and find the Grand Lama or some great spiritual authority, and were to demand to be treated as a Mahatma or something of that kind. The Grand Lama would very reasonably reply: "Our religion is either true or false; it is either worth having or not worth having. You know better than we do, you do not want our religion. But if you do want our religion, please remember that it is our religion; we discovered it, we studied it, and we know whether a man is a Mahatma or not. If you want one of our peculiar privileges, you must accept our peculiar discipline and pass our peculiar standards, to get it."

Perhaps you think I am opposing Indian Nationalism. That is just where you make a mistake; I am letting my mind play round the subject. This is especially desirable when we are dealing with the deep conflict between two complete civilisations. Nor do I deny the existence of natural rights. The right of a people to express itself, to be itself in arts and action, seems to be a genuine right. If there is such a thing as India, it has a right to be Indian. But Herbert Spencer is not Indian; "Sociology" is not Indian; all this pedantic clatter about culture and science is not Indian. I often wish it were not English either. But this is our first abstract difficulty, that we cannot feel certain that the Indian Nationalist is national.

INDIAN SCHOOLS. According to the Superintendent of Education's Report, published in the *Government Gazette*, the attendance at Natal Government Indian Schools was 607 for the month of October, 1908, and 471 for October, 1909, showing a decrease of 128. The attendance at Government-aided Indian Schools was 2,369 for the quarter ended 30th September, 1908 and for the corresponding period of 1909 the attendance was 2,715, showing an increase of 346.

A State of War?

Cabinet Ministers and Suffragists

The following description of the precautions taken by the authorities at Mr. Lloyd George's meetings in Newcastle will be of interest to our readers:—

Stout barricades, mounted police, and immense crowds in the streets were the most obvious features of Mr. Lloyd George's meetings in Newcastle this afternoon. Time was, not so long ago, when it was quite easy to attend such meetings even without tickets, and when a couple of policemen at the door were all that was necessary to preserve order. The woman suffragists have changed all that. When a Cabinet Minister is announced to speak, the local authorities close all the neighbouring streets to ordinary traffic, barricades are erected, and the county is scoured for extra police and quiet horses. While the ticket-holder is yet two or three streets away from the meeting place he must be ready to produce his ticket, for only so will he get through the countless narrow ways which alone lead at last to his remote seat, and at the end of all he may have to give his name. All these precautions were observed minutely and exhaustively here, and, no doubt, at a pretty cost to the ratepayers.

The woman suffragists at a meeting of their own last night were badly treated by a number of young hooligans who were cowardly as well as ruffianly, for they presumed upon the impossibility of their being ejected by the women. Many persons will be glad to hear that Miss New, who attempted to speak at this meeting, appeared to have lost nothing in energy and endurance through her "hunger strike" and enforced feeding in Birmingham Gaol. Witnessing, no doubt, to take it out of some one or something, four of the aggrieved women afterwards broke the windows of the Liberal Club. Others of them have been active in the cause to-day, and Lady Constance Lytton, who recently wrote letters in her own blood from prison, has again been cast in the dungeon. They were all absent from the meetings addressed by the Chancellor of the Exchequer; but they were represented at these by chivalrous and rash young men whose conduct, foolishly in its courage, few of us would be capable of emulating. It is hardly necessary to say that the dangers which they had deliberately faced quite came up to their expectations. One of them, it is true, was lucky. After piping in a tone of feminine sarcasm, "There is no tax on stomach pumps," he rose and left the Palace Theatre voluntarily. But the others—there were only a van or eight altogether—were immediately laid hold of by many eager hands, and they did not gain the streets unscathed. One just

in front of the platform fought like a maniac, and must have left as many marks as he took with him; the police came and rescued the stewards from him in the nick of time. A voice from the top of the theatre made one tremble for the fate of any disturber who might be found there. "Send one up to the gallery," it said.

Mr. Lloyd George and the Welsh Language

Mr. Lloyd George addressed a meeting of Welsh miners at Spannymoor in the Durham coalfield recently. He motored from Newcastle along with Sir Walter Runciman, his host, Lady Runciman, and Mrs. Lloyd George. The meeting took place in the Welsh Presbyterian Chapel. Mr. Lloyd George was introduced by the Rev. J. E. Roberts, the minister of the church. He called Mr. Lloyd George's attention to the difficulty of conducting the service in Welsh as Welsh children in this country so rapidly acquired the English language.

Mr. Lloyd George, who spoke in Welsh, dwelt on the advantages of bilingualism, urging his hearers—although resident in England—not to relinquish their knowledge of their native tongue. He had been resident in London for some 16 years, yet Welsh was the language frequently spoken in his own home. His children in their early years had been taught both tongues, and his little daughter, six years of age, was bilingual; she could talk both Welsh and English, and was equally fluent in either. (Laughter) It was a great mistake to imagine that because they had two languages they could not be masters of both. He wanted them to stick to Welsh—not that he did not want them to understand English—on the contrary, they could not get on without it—but he wanted them not to forget their native language. To acquire a knowledge of two languages was a great mental discipline. When they understood both languages they had the advantage of being able to look at things from two points of view—the Welsh and English—and they were by no means always the same. That broadened their view of life. Therefore he urged on all Welsh parents to teach their children the Welsh language, the old language of the hills. It was a musical tongue, he could assure them. It was sung there 2000 years ago, when God was worshipped probably in a Pagan creed. It was sung there two or three hundred years afterwards, when the Britons were Christianized, and there to-day a remnant of the ancient Britons, who had not been exterminated, were still singing it. The Welshman could worship more fervently in his own tongue, while any one who wanted to get at the heart of a Welshman would be most likely to succeed through the medium of the language of Wales.

He urged his fellow countrymen to remember that the honour of Wales was in their keeping. It was necessary for them to remember that their country would be judged by the life and conduct of the Welshmen who had left it on sojourn in England.

Mrs. Lloyd George was asked to say a few words. She urged her hearers to teach their children the language of Wales while they were still young, then they would never forget it.

At the conclusion of the service Mr. Lloyd George shook hands and conversed with many members of the congregation.—*The Times*.

Oriental Studies and Indian Officials

The *Nottingham Daily Express* has the following in the course of a leading article:—

In the days now distant when first Great Britain began to emerge from her insularity and to dream of the imperial destiny which now is hers, she heard the call of the East. With the East and its mysterious peoples is bound up much of our wealth, our traditions, and our prestige. The mighty task of the Government of India, that vast complex of warring creeds, customs, and nationalities, grievous as it is, is none the less glorious. We have set our hands to the plough, and we must not draw back. The development in Egypt, too, is one of the burdens we have taken upon our shoulders. Yet with Oriental interests both commercial and political, heavier by far than those of any other European country with the possible exception of Russia, we are lamentably behindhand in the facilities we give for the study of Oriental languages. Powerful, wealthy, and finely equipped Oriental Schools exist in Berlin, in Paris, in Vienna, and St. Petersburg, while London lags far behind.

Each year we give of our best to the service in India and Egypt; the most brilliant of our students at Oxford and Cambridge go out to help in the task of governing India. They go out full of enthusiasm and energy, but without the practical qualification of a knowledge of the language of the people whom they have to govern. If this Empire is successful to grapple with the disaffection in the Oriental nations which she has to control, whose footsteps she has the privilege of guiding along the path of civilisation and of progress, she must by her greater knowledge increase her sympathy with the peoples for whom she has made herself responsible. Our administrators, military and civil, to be properly efficient, should have a knowledge of the vernacular. This can only be acquired by the establishment in this country of a properly staffed school of Oriental studies.

Asiatics in Australia

The Sydney correspondent of the *Times of India* writes:—

The question as to "the rights of Asiatics" located in Australia has recently appeared in various ways. In the first place the senate has eliminated a clause from the Old Age Pension Bill, which provided for pensions to Asiatics, on the ground that it would have the effect of inducing them to remain in the country instead of returning to their native land. At any rate, that was the reason urged by Senator Stewart and accepted by Senator Millen on behalf of the Government. Senators, however, were by no means united on the point, and it may be that the clause will be re-inserted in the bill when it is returned to the other House. Two Labour members (Senators Pearce and McGregor) held that the eliminated clause was a perfectly just one, and that it did not affect the White Australia policy in the least, while Sir Albert Gould, President of the Senate, contended that once an alien was naturalised he should be treated the same as anybody else. Senator Neild pointed out that if Asiatics were not given pensions they would have to be provided for in charitable institutions, so that the result would be about the same. However, notwithstanding all these reasons why the clause should not be eliminated it was struck out, and Asiatics, who have outlived their working days, will do well to take Senator Pearce's advice and return to their kith and kin. In New Zealand aboriginal Australians can claim the pension, and the authorities there think it rather unfair that Maoris, who happened to have settled in the Commonwealth should be denied a similar right. Representations on the subject are being made to Mr. Deakin, and the Act may be so far amended as to embrace aged members of the Maori race.

Another point that has just cropped up is whether Asiatics shall be allowed to ballot for land and settle down as selectors in our midst. The point arose over the success of a Hindu in the Tweed River district who balloted for 13 selections that were thrown open by the Crown and carried off the choicest block from 180 rivals. Irritated by the Hindu's success the residents got up a meeting which was largely attended, many ladies being present, at which resolutions were unanimously passed protesting against Hindus being allowed to ballot for or occupy land. A petition was signed by 40 selectors and sent all over the district, and will be forwarded to the Minister in due course, asking that the law may be amended in the way proposed. It is doubtless very annoying to a would-be settler to be prevented from obtaining land whether by an alien or anybody else, but it does not necessary follow because a man happens to be a Hindu that he has all the undesirable qualities with

which he is credited by the selectors on the Tweed, and it hardly seems fair that a fellow subject, who has sworn allegiance to the King, and whose relatives in other parts of the Empire may have shed their blood in its defence, should be debarred from earning his living on the land simply because his colour happens to be a little different than our own.

News from London

Negotiations Fall

Return of the Deputation

Campaign to be Continued

London, November 9th. — *The Times* states that Mr. Gandhi's negotiations in connection with the Transvaal Asiatic legislation have proved a failure. Mr. Gandhi has issued a statement of his case, prepared in June last, the issue of which was postponed in the hope of a settlement.

London, Nov. 9. — Mr. Gandhi, interviewed by a representative of *Reuter's Agency*, expressed disappointment at the failure of negotiations with Mr. Smuts. He paid a tribute to the efforts of Lord Crewe to effect a settlement of the Asiatic question with the Transvaal Government, but he said that the concessions which had been made did not touch the vital principle of legal equality. Mr. Gandhi said he expected Haji Habib and himself to be arrested on the Transvaal border. The campaign with which he was associated would, however, be continued most strenuously in India, the United Kingdom, and South Africa, where Indian and English volunteers had organised a house-to-house visitation with the object of securing support and funds.—*Reuter*.

The Wrecked German Liner

Cry for Help from Passengers

At half-past 5 o'clock on Wednesday evening the *Natal Witness* received the following remarkable telegram from the passengers of the wrecked steamer *Gouverneur* at Inhambane. The telegram is dated Inhambane, November 10th, and was handed in at 5 minutes past 4 o'clock in the afternoon. As received by us, says the *Witness*, it contains no signatures; but the appeal for help in what appears to be a serious predicament seems to be genuine enough. We publish the telegram as requested in the hope that it will receive the attention of the agents of the shipping company to whom it refers.

From Passengers, To *Witness*,
S.S. *Gouverneur*, Muntzberg.
(Care of Manjee),
Inhambane.

For Heaven's sake approach agents German East African Line on behalf of passengers on the *Gouverneur*. The agent here has

strictly ordered us to leave here to night without our baggage, which has arrived two hours seaway of Inhambane, failing to find no boat will be provided.

"We are penniless, without clothing, bedding, footwear or food."

"Kindly arrange to detain us till we get our baggage, and send by direct steamer for Bombay. Urgent. Ple so publish."

It will be remembered that the *Gouverneur* went ashore at 7-30 a.m. on October 31st, 6 miles south of Point Zivara, in a fog.

The 27 passengers—most of whom were Indians—were taken ashore and conveyed in carts to Inhambane, a distance of 60 miles, where they arrived last Friday.

RETURN OF DEPUTATION. The British Indian Association has received a cable from London stating that the Deputation will be leaving by the *Kildonan Castle* to-day (Saturday).

MR. GANDHI'S LECTURES. *India* of the 8th October has the following paragraph: Mr. M. K. Gandhi will deliver a lecture on "East and West" at the Friends' Meeting House, Heath Street, Hampstead, N. W., on Wednesday evening next (October 13) at eight o'clock. The meeting has been arranged by the Hampstead Peace and Arbitration Society. Mr. C. E. Maurice will preside. This (Friday) evening, at six o'clock, Mr. Gandhi is announced to lecture on "The Ethics of Passive Resistance" at the rooms of the Emerson Club, 19, Buckingham Street, Strand, W. C.

AN INDIAN COMMITTEE. The following gentlemen have been appointed a committee to collect funds on behalf of the men deported to India from the Transvaal:—Sir Pherozeshah Mehta K.C.I.E. (chairman), Sir Currimbhoy Ebrahim, Kt., Hon. G. K. Gokhale, C.I.E., Sir Adarnji Peerbhai, Kt., Sir Bhalchandra Krishna, Kt., Hon. Sir Vibhadas Damerder Thakursey, Kt., Hon. C. H. Setalvad, Hon. G. K. Parekh, Hon. H. S. Dikshit, Mr. H. K. Wadia, Mr. Mannohanias Rani, Mr. Jas. Macdonald, Mr. D. E. Wacha, Mr. S. R. Bamanji, Rao Bahadur Vissonji Khimji, and Messrs. M. A. Jinnah, D. G. Padhye, and J. R. Petit, Joint Hon. Secretaries.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Ontario versus Action ...	487
The Cocoa Boycott ...	487
The Old Story ...	488
Suspense ...	488
OTHER ARTICLES:—	
A Protector Wanted ...	488
Indian Education ...	489
Public Opinion in India ...	490
Leo Tolstoy and the Transvaal Struggle ...	491
The Race Problem ...	492
Grand Old Man of China ...	493
What is Indian Nationalism? ...	494
A State of War? ...	494
Mr. Lloyd George and the Welsh Language ...	494
Oriental Studies and Indian Affairs ...	494
Asiatics in Australia ...	495
News from London ...	495
The Wrecked German Liner ...	495

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

મુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, શનીવાર, તારીખ ૧૩ મી નવેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૪૬૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૧૩ મી નવેમ્બરથી, તા. ૧૯ મી નવેમ્બર સુધી, ક્ર. સં. ૧૯૦૯.
હીંદુ-આશો વદ ૩૦ થી કારતક શુદ્ધ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૧૫.
મુસલમાન-તા. ૨૮ મી સવાલથી તા. ૫ ઇફાદ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વર.	પ્રવેશ તારીખ.	હાલ દિવસ.	પરમી સુવર્ણ તારીખ.	પરમી રોજ.	ક. મી.	ક. મી.
શની.	૧૩	૩૦	૨૮	૨	૪	૫૬
રવી.	૧૪	૧	૨૯	૩	૪	૫૬
સોમ.	૧૫	૨	૧	૪	૪	૫૫
બુધ.	૧૬	૩	૨	૫	૪	૫૫
શુક્ર.	૧૭	૪	૩	૬	૪	૫૪
શનિ.	૧૮	૫	૪	૭	૪	૫૪
રવિ.	૧૯	૬	૫	૮	૪	૫૪

અમદાવાદનાં મોટાં ગ.

મુખ્યમંત્રી...
અમદાવાદની મીટીંગ...
મદદને માટે પૈસા...
ગારમીની સંબંધી દિલ્લવાજ...
એલેક્ઝાન્ડર ખાન...
સાંન...
નાદારી કેસની નોટીસો...
અંગ્રેજ કેપ્ટેનની મુસાફરી...
હીંદી કેપ્ટેનની મુસાફરી...
ગીરમીની સંબંધી કમીશન...
પરમુખ મંત્રી...
મેહાસાહબ...
મારી નોંધ...
અંગ્રેજ કેપ્ટેન પાકું ફરજી...
અવરનરને લખતા ખાતો...
અખબાર-આલમ...
હાલ માટે અમદાવાદનો પૈસા...
એક ગાસનો કાગળ...
હાલમાં ગુજરાતીઓની સંખ્યા...
હાલ પુરવેરથી લપટવા વિષે...
પરમુખ મંત્રી...
તાર સમાચાર...
રંગમાં પ્રેટેસ્ટ મીટીંગ...
મી. રતનજી સોડાનો કાગળ...
ધી રૂબળ ઇન્ડિયન લાઇબ્રેરી...
મારિયમન વેડ મેમ્બર કલ્લા...
પૈકે બલ્લેશાન...

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

શનીવાર, તા. ૧૩ મી નવેમ્બર, ૧૯૦૯.

મુખ્યમંત્રી

મહાકાલે હીવાળીનો તહેવાર પસાર થયો છે. તેની સાથે જુના વરસની પુર શુદ્ધિ થઈ છે, અને નવું વરસ ખેલું છે. તેની અમે અમારા હીંદુ વાંચનારાઓને મુખ્યમંત્રી આપીએ છીએ. હીંદી કામ હાલ દરસવાલમાં તેમજ બધે અડકડી ના મામલામાંથી પસાર થાય છે. તેમાં હિંદુઓ પશુ બીજા શાકાહારી કોમોની સાથે એકજ ખુસરીએ સામેલ છે. હીંદુ ગિરિયારે જેતાં હાલ તે એક તરફનું તપ છે. સત્યાગ્રહને હાલના જમાનાનું ઉગ્ર માં ઉગ્ર તપ કહીએ તો ખોટું નથી. તપોવ્રજના પ્રતાપથી કેવી કેવી શ્રેષ્ઠ સિદ્ધિઓ પમાઈ છે તેથી હીંદુઓ અનુભવ નથી. તપનું પરિણામ ચાલતું હવું તે દિવસોમાં હીંદુઓમાં સુખ અને શાંતિ વરતતાં હતાં. ખરું ધન, ખરું સુખનું સાધન આપણને માટે છે. આજે શરૂ થતા વરસમાં અમારા હીંદુ કામચોને તે ધન, તે સાધન, વિશેષ પ્રાપ્ત થાઓ, અને પરિણામે તેઓ સુખદાતા, પરાપકારી દિવસો ગાળવા શક્તિમાન થાઓ, એવું અમે પ્રાર્થના માનના પાલનદાર પરમેશ્વર પાસે માગીએ છીએ.

અમદાવાદનો મોટોંગ

આ અઠવાડીએ અમે અમદાવાદની મીટીંગને કેવાલ આપીએ છીએ. મી. પોલાક લખે છે કે મીટીંગમાં ૧૫૦૦ જેટલા માણસો હાજર થયાં હતાં. હાલમાં કામ લેનારી એક મુખ્ય કામ (ગુજરાતીઓ) નું વતન ગુજરાત કહેવાય. તેના પાપતપ્ત અમદાવાદમાં મોટોંગ લરાઈ, તેમાં આદર્શ બધાં માણસો હાજર થઈને એ પહેલી જ તેવ પામવા જેવી થાત છે. મોટોંગમાં હરેલી પહેરે જાણવા માટે તેનો મેવાલ

વાંચવો એટલું કહેવું બસ છે. હીવાન બહાદુર અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઈનું નામ આખા ગુજરાતના એક મુખ્ય બાળે વાન તરીકે બધે પ્રખ્યાત છે. તેમણે સલાને ખતાયું હતું કે દરસવાલના હીંદી આખા દેશની પ્રતિષ્ઠા માટે લડે છે. સલા એ પાસ કહેલા પટેલા હરાવમાં જીત્યા હતાં છે કે જે દરસવાલના હીંદીની હાલમાં નો અત નહોં લાવવામાં આવે તો હીંદી ની તમામ કોમોમાં દુઃખ અને નિરાશાની લાગણી ફેલાશે. આમ બને તો તેનું પશ્ચિમ બિટીશ રાજમાં અપહર આવે, અને તેથી આપણે આશા રાખી નોંધીએ કે હીંદુસ્તાનના ગુસ્સાની એક વખત વડી સરકારને ખબર પડશે એટલે તેને હલાજ લીધા વગર ચાલવાનું નથી. મી. શુભા લાલ ગંગરામ દેસાઈ બેરીસ્ટર એટ-મે જે અમદાવાદના એક માનીતા બાજેરાન છે તેમણે દરસવાલના હીંદીનાં દુઃખથી લાગણી ઉત્કેષ્ટ જવાનું જણાવી રાજકોટી ગણાય એવું ન બોલી જવાય તેટલા માટે પોતાનું લખેલ બાળક વાંચ્યું હતું. આથી હીંદીમાં લાગણી કેટલી પ્રગટી છે એ આપણને વધુ સમજવા મળે છે. શવ બહાદુર લાલકર એક બીજા નામીયા ગુજરાતી છે. તેમણે જણાવેલું કે "આપણા દેશનું બુદ્ધિ છંદાંની પાલમિટમાં ખેસવાને લાગતું ગણાય છે, અને દરસવાલમાં વસવાને પશુ લાલક ન ગણાય તે શું હીંદી પ્રજા સહન કરી શકે?" આ સવાલ વાર વાર પુછાયો છે, ને દરસવાલની કે છંદાંની સરકાર તેનો જવાબ હજુ સુધી આપી શકી નથી. તેજ લડતનું વાજાં પાછું ખતાવી આવે છે. બીજા હરાવમાં સત્યાગ્રહી લડતની, તથા લડનારાઓના આદરભોમની તારીફ કરવામાં આવી છે, તથા તે માટે હમદરદી ખતાવી છે. આમ મુખ્ય, સુરત, અમદાવાદ એ બધાને આપણી લડત તરફ એક ગિરિયારનાં બને દિલસોજી નોંધીએ છીએ. ત્રીજે હરાવ ઉધરાણાનો છે. કોઇને દેસ નિકાલમાં અપ દેખાતો રહ્યો હોય તો તે હવે તો સાવ નાસ પામવો નોંધીએ. આજ સુધી હીંદુસ્તાનની રાજકીય દિલચાલમાં વેપારી વર્ગ યોડોળ બામ લેતો. પશુ દરસવાલ ખાતની મીટીંગમાં બાળકે એ વર્ગની પણ હાજરી નોંધીએ છીએ. આ

લાવાની મીટિંગમાં તેવા એક મુદ્દરે તરીકે મી. મુલામ કુસેન મીઆખાન દના. વેપારી કેમ આમ રાજ/પદારી દિલચાલમાં આમ લેવા માંગ્યો છે તે એક તરફથી દરસવાલના હોદી પ્રત્યેની લાગણીનું ઉદાહરણ બતાવે છે, ત્યારે બીજી તરફથી હોદીસ્તાનને તેની જનગણિની બાબતમાં ચંચળો હાથે દેખાડે છે. આમ એ વર્ગે ને હોદીની ઉન્નતિ માટે જમાડવાનું એક કારણ હોવા સારું દરસવાલના હોદીએ મગરૂરી લાઇ શકે છે. ખરું કહીએ તો લડતમાં એવી બીજી ધણી બાબતો છે કે જે માટે દરસવાલના હોદીએને મગરૂર થવા કારણ મળશે; પણ—પણ તેનો વિચાર કરતા પહેલાં આપણે લડતને પાર પહોં આપવી જોઈશે, અને ત્યારપછી તેના લાભ છુપા રહેવાના નથી.

મદદને માટે પોકાર

‘ગવરનરનાં ઉતાડાઓનાં દુઃખ

ભાંગી પડેલી સ્ટીમર ગવરનરનાં ઉતાડાઓએ ઇનકામળેનથી મોકલેલો નીચે મુજબનો તાર ‘નાતાલ પીટનેસ’માં પ્રસિધ્ધ થયો હતો:—

“બુદાને વાસ્તે ગવરનરના ઉતાડાઓવતી જરમન હસ્ટ આફ્રિકા લાઇનના એજ ટોને અરજ કરજો. અહીંના એજ ટો અમને યોગ્યો દુકમ કર્યો છે કે આજ રાત્રે અમારે અમારા માલ વગર અહીંથી ચાલ્યા જવું. અમારો માલ ઇનકામળેનથી જે કસાકના દરિયા રસ્તે દુર છે. આમ ન કરવામાં આવે તો ખોરાક કે સ્ટીમર અમને પુરા પાડવામાં આવશે નહિ. અમારામાંના કોઇ પાસે એક પણ પેની નથી, કપડાં નથી, બીજાનું નથી, તેમજ ખોરાક નથી. મહેરબાની કરીને જોઈવજુ કરો કે જેથી અમારો માલ અમને મળી જાય ત્યાં સુધી અમને રોકાવા દીજો; અને મુંબઈની સ્ટીમર મારફત અમને રવાના કરો. જરૂરી મહેરબાની કરીને જાપજો.”

ઉપરના તાર પર એજ ટુનું બાન ન આવ્યું હોય તો અમે એવીએ છીએ, અને અહીં સખીએ છીએ કે જરમન લાઇનના હુખ્ય એજ ટો તેમજ હોદી પાસે જરૂર એજ ટુ ઉપરના નિવારણ ઉતાડાઓને જનની કાળ આપવા પુરતી મહેનત કરશે.

ગીરમીટોઆ સંખંધો દિલચાલ

ટાંગાટમાં મળેલી મીટિંગ

મથા સ્વીચરે (તા. ૭-૧૧-૦૯) ને રોજ મોના, અમરકાશી, ટાંગાટ તથા વેરુ સમ વિગેરે ડેકાથાના હોદીજાઓની સભા ટાંગાટ છોડીઅન સ્કુલમાં મળી હતી. મેસરસ તાલેવત સિંગ, માવજ કોઠારી, અબેચદ ગાંધી, દુરબીન વગેરે હતા પ્રમુખસ્થાન અમરકાશીવાળા મી. લજમન સિંગે લીધું હતું. સભાનું કામ આરંભતાં મી. લજમનસિંગે કુલ ગાપજુ ઠીધું કે હોદી એરતો ઉપર નાતાલ કોલોનીની સરકારે ૩ પાઉન્ડનો વારસીક વેરો નાખેલો છે તે ધણી ઘાતકી છે, અને એરતો વેરો પોતાની ઝરિયાઓને સખે ભરી શકતી નથી, માટે સરકાર જુલમ કરે છે અને તેઓને પોતાનાં કુટુંબથી જુદી પારી ને જોલ મોકલે છે. માટે સરકારને અરજ કરવી કે એવો ઘાતકી વેરો કાઢી નાખે. મી. સી. આર. નાઇકુએ પહેલો દરાવ સભામાં રજુ ઠીધો તેને મી. હસ્તખીરે ટેકા આપ્યો કે સરકારનો વીચાર હોદી ગીરમીટોઆમાંથી પરમરમાંથી લોહી કાઢવા બરાબર છે. કોઇ પણ કાયદો દુનિયામાં એવો નથી જે એરત જાત ઉપર વેરો નાખે તેથી સરકારે જે કાયદો કાઢી નાખ્યો તેમજ બીજો દરાવ મી. માવજ કોઠારીએ રજુ ઠીધો, ને તેને મી. ચંદુ સિંગે ટેકા આપ્યો કે ગીરમીટના હોદીએ પર તેઓના મોરા શોડા તરફથી અસખ્ય દુઃખો પડે છે માટે હોદી સરકારને અરજ કરવી કે ગીરમીટમાં આવતા હાદીઓને બંધ કરે. મી. બીસનસિંગે ત્રીજો દરાવ રજુ ઠીધો કે હાલમાં ફી હોદીને કામ મળતું નથી તેનું કારણ એ કે હોદીએ લાવારીને સખે ૩ પાઉન્ડનો વેરો ભરી નથી શકતા. તેઓને જે શાઇ કામ આપે છે તે સરકાર તે કામ આપનાર ધણીને સખ કરે છે. માટે સરકારને અરજ કરવી કે કાયદામાં સુધારો કરીને એવા હોદીઓને રાહત આપે. ચોથો દરાવ મી. દુરબીને રજુ ઠીધો ને તેને મી. તાલેવત સિંગે ટેકા આપ્યો કે આપણા જીલ્લામાંથી મી. જ. સોનડરસ પારલામેન્ટમાં સમાલદ નીમાપા છે તેને મુખ્યારકબાદીનો કામળ લખવો એવી પ્રમુખને સતા આપવી, તથા આ સભાના દરેકો ન તારા પારલામેન્ટ ઉપર, તથા કોલોનીઅલ એક્ટરેટરી ઉપર મોકલવા, તથા આપણી તરફથી મી. સી. આર. નાઇકુને ડેલીએક તરીકે હોદીસ્તાન મોકલવા કે ત્યાંના મોટા બાગી નાતાલ

નાં હોદી એરતો તથા મરો ઉપર પડતાં દુઃખોનો ચીતાર રજુ કરે. ઉપલા દરાવો સાથે આખી સભા એકમત થઈને તરતજ પોત પોતામાં ઉપરજુ કરીને ૩૦ પાઉન્ડ જમા કીધા. જેમાં મેસરસ તાલેવતસિંગ, દુબર, તથા રામસાગી નામકાના પંચ પંચ પાઉન્ડ હતા. મી. સી. આર. નાઇકુ ધણું કરીને બ્યારતી તા. ૧૩ મીએ હોદીસ્તાન જવા ડરબનથી ઉપડશે.

જોહાનમન

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

ડેપુટેશન

વિલાયતથી મિ. ઇ. એ. ને કેમલ મળ્યો છે કે ડેપુટેશન તા. ૧૩ મીએ ઇન્ડિયા સ્ટીમર કીલડોનન ફસલમાં ઉપડશે.

રાહનશાહનો જન્મ દિવસ

ના. રાહનશાહને જન્મ દિવસની મુખ્ય રજાથી આપવા મિ. ઇ. એ. તરફથી નીચે મુજબ તાર મોકલવામાં આવ્યો છે “ના. રાહનશાહને તેના જન્મ માટે દરસવાલના હોદીએ વફાદાર તિ મુખ્યારકબાદી આપે છે.”

એક જુલમનો દાખલો

એક લખનાર અંગ્રેજમાં નીચેની બાબતો રજુ કરે છે:—

વીરમાહ નામની હોદી એરત તેના ધણી સાથે કેટલાક વખતપર ગીરમીટમાં આવી હતી. જાને જણાવે ટાંગાટના એક ચીનીના ધમોલામાં કામપર મોકલવામાં આવ્યાં. પહેલી ગીરમીટની મુદલ પુરી કરીને તેના ધણીએ પા. ૩ નો વાર સીક કર આપીને સ્વતંત્ર રહેવા માંગ્યું. ને તેજ ડેકાણે કામ કર્યું. એરત તેજ ડેકાણે કામપર હતી. પાછળથી તે ધણી ફરીથી તે ડેકાણે ગીરમીટથી રહેવા આ બધા વખત એરત ચાલુ રીતે ગીરમીટ માંજ રહી હતી. ખરી રીતે એરતોને પા. ૩ નો કર ન લાગુ પડવો જોઈએ, જતાં લાગુ પડતો હોય તોપણ જે એરતો ચાલુ રીતે ગીરમીટમાં હોય તેને તે ન લાગુ પડે. આમ જતાં ઉપરની એરતો વીરમાહને હાલમાં એક દિવસ પ્રોટેક્ટની ઓરીસે મોકલવામાં આવી હતી. ત્યાંથી દુકમ થવાથી આ એરત પાસેથી ઉત્તર ૬ વરસના પા. ૩ લેએ કુલ પા. ૧૮ વસુલ કરવા માટે તેના દુકા પમાર માંથી ગીરમીટના માલેક અરથી કિટલી રકમ કાપી લીએ છે. લખનાર કહે છે કે હોદી કેમ આ બાબત ઉપાડી મેનુ ની જાય છે.

લંડન

[શ્રી. ગાંધી તરફથી]

નાનાલલુ ડેપુટેશન

હાલ તો આ ડેપુટેશનને કંઈ કરવા પશું હું જોતો નથી. શ્રી. આંગલીઆ તથા શ્રી. હાજી દખીન પારીસ હું કમુસા હરી સાર થયા છે. આજકાલ પાખ આવવા વધી છે.

શ્રી. અહીં કમામ

શ્રી. અહીં કમામ અહીં સહુ હીંદીમાં ખુબ મળ્યા કરે છે. તેમણે આજે પોતાના જતાં પહેલાં ઘણા હીંદીને સાહય આમંત્રણ આપ્યું હતું. હીંદી હીંદી એકઠા થયા હતા. તા. ૨૦ મીએ તેઓ સાહેબ હીંદુસ્તાન જશે. ત્યાં જઈ સખુ રજુ મદદ આપણા કામમાં કરવા તેમણે કહ્યું છે. તેમને સરકારી વહીવટો દેદો પડના તરફ મળ્યો છે.

સહરેજેટની બહાદુરી

સહરેજેટ—વોટ માગનારી ઓરતો—જે સરીર બળતો ઉપયોગ કરે છે તેની સામે હું સખત લખી ચુક્યો છું. સખત બોલી ચુક્યો છું. પણ તેઓ જે બહાદુરી બતાવે છે, જે કુખ સહન કરે છે તેને સાર તો આપણે તેમને નમસ્કાર પડશે. તેઓમાંની બહુ કામગીરી આજે હાલમાં પકડાએલી તેને જેસ મળી. તેણે બીજકુસ ખોરાક લેવાની ના પાડી તેથી નખળી હતી તેને એ ચાર દવાઓ ખુબ મારીતે છોડી મુકી છે. બાકીની હજુ જેલમાં બીરાજે છે ને ખોરાક લેવાની ના પાડે છે તેથી મળામાં નળી બેરથી મુકી તેઓને ખોરાક આપે છે.

તે ઓરતોએ એવો ત્રાસ છોડાવ્યો છે કે પ્રધાનમંડળનો કોઈપણ અમલદાર સખચેનથી મેળાવડામાં જઈ શકતો નથી. જ્યાં જાય ત્યાં ઓરતોના છુપા બસસો પહોંચી વળે છે, ને તેને હેરાન કરે છે. પથરાના વરસાદ પણ વરસાવે છે. એક મોટી મહામ્ માલતી હોય તેનો ત્રાસ બોળા જેટલી ઓરતોએ વરસાવી મુક્યો છે.

શ્રી. લોહડા બેરજા એ પ્રધાનમંડળ માંના એક છે. તેની મોટીંગ ન્યુક્સલ આ હતી. પણ સહરેજેટની હસ્તિ એવી હતી કે બહુ બળદો રાખવો પડ્યો હતો. 'કામરસ' તે બાબત લખે છે કે—

‘મજબુત લોખંડના સળિયા, થોડે દુર અને માચુસોનાં રોળાં એ શ્રી. લોહડા બેરજાના મેળાવડામાં બેવામાં

આવતાં હતાં. થોડીજ ખુદર પહેતાં એવો વખત હતો કે આજ મેળાવડામાં વચર રીક્ટે લોકો જઈ શકતા હતા. સુવેદ ભળવવા સાર એક જે પેલીસ હોય તો ખસ થવું હતું. પણ વોટ માગનારી ઓરતોએ આ બધું બદલાવી દીધું છે. જ્યારે પ્રધાન મંડળના અમલદારને મેલવાનું હોય છે ત્યારે સ્થાનીક સત્તા યાળાને મુખ્ય રસ્તાઓ બંધ કરવા પડે છે અને આસપાસથી ધણા પોલીસ અને થોડેસવારોને બોલાવવા પડે છે. મેળાવડાની જગ્યાએથી એક બે શેરી જેટલી દુર હોય ત્યાંથી તેમાં દાખલ ચનાર માણસને પોતાની ટીપીટ બતાવવી પડે છે. અને છેવટે તે નાની મચીએમાંથીજ મેળાવડામાં જઈ શકે છે. ત્યાં જતાં જો તે સકાર માત્રમ પડે તો તેનું નામ પણ આપવું પડે છે. આમ બધું કરવામાં પુરુષો અત્યંત પણ થાય છે.

આજે જરૂરો ઓરતો બતાવી રહી છે. ધરીમર સાસરાળી બેસતી નથી. તેઓ સામે સામે, ઓરતો થાય છે. તેઓ જવાબ એકબીજા આપે છે કે ‘તમે તમારું હિત સમજતી નથી. અમે તમારે સાર જણીશું. તમે મદદ નહીં કરો તેની ફિકર નહીં.’ તેઓએ વળી એવો કામગીર સરકાર ઉપર લખ્યો છે કે ‘જો તમે જે સાચક ઓરતો છે તેને વોટ આપો તે. જેઓ જેલમાં છે તે જેલ તોફાન કર્યા વિના બે મરશે, તેઓ પોતાનો વોટ પણ નહીં માગે.’ આવી બહાદુર ઓરતો કડી હારનાર નથી. તેઓએ સ્વાયદ નથી એ તો જેખીતું છે. મારપીટ, પેસો જન, લોકો સરમાવે અમે ને થાય તેથી ડરતા નથી. હો મેળવવાનો સહેલો રસ્તો આ દુનિયામાં કોઈ જગ્યાએ નથી. આજ ઓરતો તોફાન કરીને પોતાની આવી સરસ લગતને બદલે બેસાડે છે. ને દાખ ત્યાં કર્યા તેઓને દેરે છેવટે વાગશે. અહીં ની પ્રજા સરીર બળથી કાયર થાય છે; સરીર બળને પુરું છે એટલે ઓરતો વોટ તો લેશે. પણ વોટ લખને જે જુલમની સામે મુખ છે તેજ જુલમ પોતે કરશે એટલે લોક રિયલિટ હતી તેથી તેથી રહેશે. જો માત્ર સરમાવેથી લડત તો આજા ઇંગ્લેન્ડની રિયલિટ તેઓ ફરવી શકત. અને દુનિયામાં તેના પડવા પડત. સારાર બળ અજમાવે છે તેમાં છેવટે તો સ્વાયદ આવીને કમો રહેશે. આપણે તેની પાસેથી સરીર બળ મુખમાં શીખવ્યું છે, ને તેઓની કુખ સહન કરવાની બહાદુરીની નકલ કરવાની છે. વળી એ

પણ મોસાતુ છે કે અંગ્રેજો પોતાની ઓરતોને પણ કસોટીએ મહામ્મા વિના હક આપે તેવા નથી.

ધાતો બદલો ધા

મુંબઈના ‘યુનિસ્ટી’ માં મ.રા. જોવા માં બે બહુ સુંદર કાવ્યો આજ્યાં છે. તે માંના એકમાં સત્યમુદનો ચિતાર કવિએ અબરે આપી દીધો છે. તે કાવ્યનીએ પ્રમાણે છે.

બળે દીવો ન જ્યાં સુધી,

પતંગો કર્યા પડી બળશે;

હમેને બળવા જતાં,

પ્રથમ બળવું તુને પડશે.

સખંધ સરીર છારતો તે

તમારા ને દમારામાં;

ન કરશે થાય નિજાર ત્યાં

સુધી હમેને નહીં અડશે.

હમે આશક થયા ત્યારા

ચણાઈ તારથી માથું;

હમે એ નામ આપ્યું છે

દમારી સચ એ દળશે.

કરો હાં આજ આ નખરાં,

ફરો છો આંખ બેચીને;

તમારાં તીર એ પાછાં

હમે વિશ્વ તમ ઉપર વળશે.

હમે તો તું, હમે નહીં તો—

નહીં તુ, જલ્દીને નિગ્રે;

નહીં જો બીજ ક્યાંથી રજ

ફગ કેના ઉપર ફળશે.

પ્રજા છે. ત્યાં સુધી રાખ,

પ્રજા તહીં તો નહીં રાખ;

પ્રજા વિશ્વ રાજ્ય શુ જગલ

અને પર્યટ ઉપર કરશે.

હમારી હરતીમાં હરી

રહી ત્યારી અજળ રીતે;

હમે પર થાય કરતાં ધાવ

આવી તમ ઉપર પડશે.

દિવાનો

આ મહત્ત્વ બહુ રસિક છે. તે એક હીંદી ઇંગ્લેન્ડને કહી સબળાવે છે. ‘તમારાં તીર અમારા વિના પાછાં તમારા ઉપર પડશે’ આ વાક્યમાં સત્યામુદનો ખુબ કાયદો આવી જાય છે. જ્યાં સુધી સામે તો માથુસ જોર ન કરે ત્યાં સુધી માર નાર પોતે માર આપ છે. હવેમાંજ ઉમા મેલો હાય ખડી પડે છે. એટલે જ્યારે એકતરથી બળ અજમાવાય ત્યારે તે બળ ને નીરમ ન મળવાથી તે બળ ખલાસ થઈ જાય છે. તેથીજ સરવ ધરમમાં બતાવ્યું છે કે જો દુનીયાના બધા માથુસો સાચક જાય તો દુનિયામાં ગેરી ને કાદી ખાનારાં જનવરો સુધાં ન રહે. આ

શાસ્ત્રિય કલ્પદો કહી શકાય છે. અને તે તે બરોબર હોય તો જેવે દરજે કું મારી સામે યથેલ થરીર બગ હપર થરીર બગ ન અજમાયું તેટલે દરજે કું તો જીતેલોજ છું. હવે મને મારવા આવનારને મરણ પડશે. તેજ દિશાએ 'પ્રભુ વિના શું' રાજ્ય જગલ ને પદ્મર ઉપર કરશે? એનો અર્થ એ છે કે જે પ્રભુ રાજને કબુલ ન કરે તો રાજ નહીં છે. પ્રભુ સત્યામદ ધારણ કરી કહે 'અમે તમારા કુકર્મને તાલે નથી, અમને જેલમાં નાખો કે મારો તેની અમ ને દરકાર નથી.' એવો દુનિયામાં રાજ થયો નથી ને નથી થવાનો કે જે આખી પ્રભુને કેમાં નાખીને રાજા ચલાવે થોડાજ માણસ હોય તો તેને કેમાં નાખે છે એ ખરું છે. તેમાં રાજ બાજુ દારી બળ છે. જેલ જનારની અરવા-આત્મા-કામ કર્મજ કરે છે ને હવે બીજા પશુ તેજ પ્રમાણે સામે ઘાય છે. ઉપરના કલ્પની બધી કહી વિચારવા જેવી છે.

અમારી ફકીરી

આ નામનું બીજું કાવ્ય તેજ બાપા માં મેં વાંચ્યું તે પશુ રસીક છે તેવી નીચે આપું છું:—

અમે લીધી ફકીરી આ
અમારી ભુમિને કાળે;
જમાવી ઇસ્કની ધુણી
અમારી હોદને કાળે.
શુભો પુન હીધી છેડી
કિતાબો રાખમાં રોળા;
અમે સહુ હોદને માટે
લીધી વરવી હવે જેળી.
ફિરસ્તા મુશિહોના સહુ
વચનને દુર તો કાપ્યા;
અમૃત સમ સુખ ત્યાગીને
કહુ સમ જેરને પીધાં
કિતાબો વેદ પ્રસાદો
હીધાં પાણી મહીં સરવા;
પ્રાણી નતમાં અમને
અમેને હોદની મરવા.
અમેને સહુ નસે નખમાં
મુશો નિશો બધે બાપો;
તમે તેને દહા કરવા
હકીમો શીદને આવો.
તમેને છે મહી રેવો
મજેદારી ઉઠાવાની;
અમારી એ સુરી અદત
વહાદારી ઉઠાવાની.
અમે મસ્તાનના મસ્તાનની
એ ઓર મસ્તી છે;
અમારી આ અમારી
હોદને કાળેજ દસ્તી છે.

સુલકુલ.

આ કાવ્ય પહેલાના જેવું તો નથી. છતાં વિચાર સારો છે. રાજની રચના કીક છે. તે કાવ્યનો રંગ સત્યામદીને ખપે છે. તે રંગ—તે ફકીરી—વિના સત્યામદી યવુ મુશકેલ છે. હોદની સેવા ને ખાતર અલખ ધુની લગાડવાની રહેવી છે. ત્યારેજ હોદમાં જન્મ લઇને જે કરજ કરવું છે તે હોદને પહેંચાડ્યું. અમારી દસ્તી (દિવાળી) તે હોદને ખાતર, જ છે' એવો ઉકા અવાજ બ્યારે દીલ માંથી નીકળશે ત્યારે ખુદા સમજનાર છે. તે દીલ જોનારો છે. વચન ઉપરથી તે ને બમાવાય તેમ નથી. ખેલ તો ખરા ખરીતો છે. તેમાં નદનું કમ નથી.

હોદની બાપાએ

ઉપરનાં ગુજરાતી કાવ્યો વાંચતાં વિચાર આવે છે કે એવો વિચાર એવા મધુર શબ્દમાં ઈંગ્રેજીમાં બતાવવો મુશ્કેલીનું કામ છે કેમકે સત્યામદ અને ફકીરી એ બે ઇંગ્રેજીના શબ્દોમાં નથી. આવી જે સુદર બાપા છે તેનું સેવન કેમ ન કરીએ? હોદની બધી બાપામાં બ્યારે આપણે સ્પર્દેશનો છુરસો મુકશું ત્યારે હોદી જામશે. મી. લોહક જોરજ જેને રિપે કું બપી ગયો છું તે વેદસના પરમજ્ઞામાં જન્મેલા છે. વેદસ તે ઇગ સાંકળે તાલુકો છે. લાંબુદી બાપા બેલમ છે. અને વેદસના ઊકરા વેદસ બાપા ન જુએ તેને સાર મી. લોહક જોરજ પ્રપત્ત કરી રહ્યા છે. વેદસના લોકોને પોતાની બાપા સાચવવાની જોડલી ગરજ છે તેના કરતાં હોદીને હોદુસ્તાન ની બાપા સાચવવાની કેટલી વધારે જરૂર ને મરજ હોવાં જોઇએ.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ એજેન્ટમાંથી)

ટેમલ માઉન્ટનના રોડર કોપર ઇસા એસમાનની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેચુદારોની મીટીંગ કમ્પન માઇસ્ટ્રીની એડીસમાં ૧૬ મી નવેમ્બર ૧૯૦૯ ના ૧૦ વાગે બસશે.

વેડલમના ફળના વેપારી ઇસપ આદમ ઉરફે ઇસપ પટેલની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા કમ્પનની સરકાર કોર્ટમાં તા. ૨૪ મી નવેમ્બર અરજ કરવામાં આવ નાર છે.

મારિસપરમના રહીયા મદ્ર સી વીરા સામી સમસામી પીમેની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં ૨ જી અને ૩ જી મીટીંગ મુખી મ કોર્ટના માર્તર પાસે તા. ૧૬ મી નવેમ્બરના રોજ મળશે.

અંગ્રેજ કેપ્યુટેશનની મુસાફરો

[લખનાર મી. માંધી]

મયું અઠવાડીયુ બારે મયું છે. પ્રથમ તો 'ટાઇમ્સ'માં તાર જોવામાં આવ્યો કે સમાધાનીની વાત તદત ખેડી છે. મી. સ્મટસે લોરડ ક્રીયુ સાથે વાતચીત કરી હતી. પશુ હોદીની માગણી કબુલ રાખવા નો સરકારનો વિચાર નથી.

બીજો તાર ખાતગી આવ્યો તેમાં એવા ખબર છે કે મી. સ્મટસ લોરડ કરીયુના જવાબની રાહ જોઇ રહ્યા છે.

લોરડ કરીયુનો જવાબ આજે (શુક્રવારે) મળ્યો છે તેમાં લખે છે કે જનરલ સ્મટસ જે આપવા માગે છે તે તેના આગલા વિચાર મુજબ એટલે કે કાપદો રદ કરવાનું, અને હોદી બલેસા અમુક જેને તે પસંદ કરે તે જાણને સાર આવી શકે એવો ફેરફાર કરે. વળી લોરડ કરીયુ જણાવે છે કે અહીં કંઈ જાહેર હીલચાલ કરવી કે નહીં તેનો વિચાર અમારે કરવાનો છે. તે લખે છે કે અહીંની હિલચાલની શું અસર જનરલ સ્મટસ ઉપર થશે એ આપણે વિચારવાનું છે.

આમ અહીંની સ્થિતિ છે. હવે જરા વિચારવા જેવી વાત છે કે શું કરવું જરૂર છે. અહીં જાહેર લાત કરવાથી જો મી. સ્મટસના વિચાર ખરેખર આપણી માગણી કબુલ કરવાના હોય તો તેની સ્થિતિ કોઈક યવ. જો તેના વિચાર ન હોય તો આપણે અહીં જાહેર હીલચાલ કરીએ તે હીકજ મણાય.

એકદમ ચોક્કસ વિચાર આપવો એ સહેલું નથી. સત્યામદના ધોરણે જોઈકાર રહી શકાય છે, પણ જ્યાં નખળા સખળા બધા માણસો પડ્યા છે ત્યાં વિચાર કરવો લાજમ છે. હવે લોરડ એમ્પટહીક વગેરે સાહેબો શું કહે છે તે જોવાનું છે. આ કામળી ઊપાસે તે પહેલાં અહીં પગલું બસાવું હશે. મોટામાં મોટો સત્તાલ આમાં હોદુસ્તાનનો છે. પશુ મને તો લાગે છે કે જેમ લડત રૂપ લેતી જશે તેમ પગલાં મુજતાં જશે. દરમીયાન બધાને ધોરજ અને હિમત જોઇશે અને મહાભારત દુખો સદન કરવાં કડશે.

રશિયાનો મહાન પુરૂષ કાઉન્ટ રેલ્સરોઇ છે તેમને મેં લડત ઉપર ને લડત ને લખતા બીજા વિગો. ઉપર કામળ લખેલો હતો તેના જવાબમાં તે કહે છે તેમાંથી હું નીચેનો ફકરો આપું છું.

કાઉન્ટ ટાઉનશિપનો કાગળ

“તમારો બહુ રસબરો કાગળ મને મળ્યો છે તેથી હું બહુ રાજી થયો છું. ટર્ગસવાલના આપણા ભાષણો અને સાધીને ખુદા મદદ કરે. નરમ માણસોની અને કઠોર મનના માણસોની વચ્ચે તમારા જેવી લડાઈ,—મરીજાઈ અને આત્મજાળ એક તરફ તથા મનઝરી અને શરીરખળ બીજી તરફ તેની વચ્ચેની લડાઈ—અહીં પણ દહાડે દહાડે જોરમાં ચડવા કરે છે. તે લડાઈ સુખ્યત્વે કરીને જવારે અહીંના માણસો સીપાહીગીરી કરવાની ના પાડે છે તેમાં આવે છે. આ લડાઈ ખુદાઈ કામદા ને દુન્યવી કાપદની વચ્ચે છે. રશિયાના લોકો દહાડે દહાડે સીપાહીગીરી કરવાની ના પાડતા આવડા છે.

તમને હું ‘બાઈ મણુ’ છું ને તમારા સંબંધમાં આવ્યો તેથી રાજી થયો છું.”

આ મહાન પુરુષની ઉમર દુવે એસી સુધી પહોંચી છે. યુરોપમાં તો તેના જેવો પવિત્ર ને ખુદાઈ પુરુષ બીજો હોય તેમ જોવામાં નથી આવતું. તેણે ‘સોલજરી’ કરી છે, લાખોની ઉપર સાહેબી બેગસી છે, લાખો પદસાને ઉપભોગ લીધો છે, મોજ મજા ભણી છે. તેના જેવા લખનાર આજે યુરોપમાં કાઠજ નથી. તે છતાં પોતે હાલ મરજીયાત ફરીરી લઈ વસે છે. સદતર રશિયાના જીવનમાર કાપદની સામે પોતે ચાપ છે ને બીજાઓને સામે થવા ઉશ્કેરે છે. પણ હઠી પોતે શરીરખળ વાપરતો નથી ને બીજાને વાપરવાની મનાઈ કરે છે. તેનો આધાર તદન આત્મજાળ ઉપર છે. ને તેના લખાણે આખી દુનીયામાં વચાપ છે, આ મુલકમાં તેનું ધેરણ મુજબ ચાલનારા બધા માણસો જોવામાં આવે છે. તેનો વિશ્વાસ તદન ખુદાનીજ ઉપર છે. એટલે તેનાં વચનથી મને તો મજાજ ઉમમ વધ્યો છે, ને હું ‘ક્રિસ્ટ રાખુ’ છું કે દરેક હીંદી તેનાં વચનને વધાવી લેશે ને તે પ્રમાણે ચાલશે. આવા મહાન પવિત્ર પુરુષ આપણી પાછળ છે એ બહુજ ખુશી થવા જેવી વાત છે. તેનું લખાણ એખી રીતે બતાવી આવે છે કે આપણો બધો આધાર આત્મજાળ—સત્યાગ્રહ ઉપરજ છે. ડેપુટેશન વિષે તે હંકિ છે.

મયા સુધવારની રાત્રે મીલકબરમ આજળ એક માલ મહી પાટા ઉપરથી ઉતરી જઈ ૬૦ ફુટ જમીન ઉપર આવી મહા થતી, કંઈક ગુસ્સામ અમણુ જમણુ નથી.

હીંદી ડેપુટેશનનો મુસાફરો

મી. પોસાક તરફથી મળેલા કાગળમાં થી કેટલીક જાણવા લાયક હકીકત નીચે મુજબ છે:—

મુંબઈની મીટીંગ બધીજ સરસ હતી સરકારે ટાઉન હોલ વાપરવા આપ્યો હતો. તે હોલ માણસોથી આખો ચિકાર કરાઈ ગયો હતો. એકાદામાં એકાદા ૩૦૦૦ માણસો હશે. ગીરદીને લીધે વાત નહીં એવી ગરમી થાતી હતી. લોકો ને ઉત્સાહ માનો નહોતો. દરેક જાણીતો બોલનાર પ્લેટફોર્મપર જતો કે તાળીઓ ની મરજના ઘડ રહેતી. તે મરજનામાંથી બધી જવા માટે એક બીજા બોલનારાની પાછળ ધુસી જઈ બોલવાનું શરૂ કરી દેસ ને પ્રયત્ન કર્યો. પણ હું તદન નિષ્ફળ મયો. લોકોએ મને તરતજ એળખી કાઢ્યો, ને એવી તાળીઓની મરજના કરી મુઠી કે કેટલીક મનીટ સુધી મારાથી બોલવાનું શરૂ કરી કાઢ્યું નહોં. આ ઉપરથી તમને ખબર પડી શકશે કે સત્યાગ્રહની લડત, અને તેમનાં દુ:ખો લોકોમાં કેટલો ખાર મેળવી શક્યા છે.

સરકાર પણ મેરકાર નથી. મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે તેણે (મુંબઈ સરકારે) હીંદી સરકાર આગળ સખત રજુઆત કરી છે.

મીટીંગમાં મી. ગોખલેનું બાપણ સુદર હતું. તેમાં લડતને હેવાલ સમાવ્યો હતો. મી. વાહીયાનું બાપણ બહુજ છટાદાર હતું. તેમની લામણી બહુ ઉશ્કેરાઈ ગઈ હતી.

મી. ઉમર હાજી આમદ તથા મી. હાજી સુઆરે પણ બાપણો કર્યા છે. તેમણે મને સારી મદદ કરી છે. તેઓ સુરત તથા કઠોર ચારી સાથે આવ્યા હતા. રમજાનને લીધે વધારે દુર આવી શક્યા નહોતા. મી. પીરન મદમન, તથા મી. એમ. એસ. કુત્તડીઆ પણ કાપે લાગ્યા હતા. મી. હવેલાસની તારીફ થઈ શકે તેમ નથી. દરેકનાં તેની મદદ મને મળ્યા કરે છે. મી. મણેકજી પંચકીએ તેના હીકરાને મારી પાસે મોકલેલ છે. જે મને બહુ ઉપયોગી થયેલ છે. મી. સોમાલાઈ પટેલ અહીં હતા ત્યારે તે પણ કામ લાગેલ મી. માધીના રનેહી મી. રેવાકાર જમજવનના ચીરજીવ મી. અણીલાલ મારી સાથે ખાસ સુરત, કઠોર, પેટાદરા, તથા અમદાવાદ આવેલા. તમારે જાણે ખતી ત્યારે અમદાવાદમાં મીટીંગ

મળવા વિષેના ખબરો જાહેર કરીને હમામ સાહેબના ખાપ બટણું કરતા. મી. હાજી હખીયાના બંધ મી. હાજી મદમદ મને મળવા આવેલ, પણ હું તે વખતે મકાન પર નહોતો, અને પાછળથી તે કાઠીઆ વાડ જવા ઉપડી ગયેલ. સુરત જલ્લાન, બધા મિત્રોને હું મળ્યો છું. કેટલાક મને મળવા માટે ખાસ મુંબઈ આવ્યા હતા.

અમદાવાદ, સુરત, તથા કઠોરની મીટીંગો પણ બહુ સરસ હતી અમદાવાદની મીટીંગમાં લખજ ૧૫૦૦ માણસો હશે. ત્યાંના હોલ માણસોથી ચિકાર કરાઈ ગયો હતો. સુરતની મીટીંગ ખુદા મેદાનમાં મળી હતી. ત્યાં આશરે ૨૫૦૦ માણસો જમા થયાં હતાં. કઠોરની મીટીંગ લાઈ પારેરીમાં મળી હતી. ત્યાં પણ માણસો ની ગીરદી બેદદ થઈ હતી. ખાન બકા દુર જમનજ એલેજી મોદી પ્રમુખ હતા. માણસોની સખા ૧૨૦૦ જેટલી હશે. કઠોર, મેલા, બોલવક વગેરે જેવાલા સુધીના લોકો આવ્યા હતા. તે વખતે હું જુના મિત્રોમાં આવ્યો હોઉં એવું મને લાગતું હતું. લોકો બહુ માયાળુપણું બતાવતા હતા, અને પરીણામત કરતા હતા. કેટલાકને હું પોતે હક્ષિયુ આરિકામાં એળખતો હતો; ને બીજા કેટલાક મને એળખતા હતા. અહીંઆ મને ઘર જેવું જ લાગ્યું. કઠોરમાં મી. હકીદ મદમદના બે ભાઈને હું મળ્યો હતો. મી. કુલુક મદમદની બકાકુરી માટે સહુ મરૂર ચાપ છે; અને મુંબઈમાં જવારે જવારે પારસી રસ્તમજીનું નામ બોલાવું ત્યારે તાળીઓ ને પોઠાર થઈ રહેતો. જેઓ જેલમ જઈ આવ્યા છે, અથવા હાલ જેલમ છે તેમાંના લખના ખાપ, કાશ, કુડુંબી વગેરેને હું મળ્યો છું. અમદાવાદમ મી. ગુલામ હુસેન મીઆંખાનને બંગલે મારો હિતારો હતો. તેમણે મને અમદવાદમાં સારી મદદ કરેલી. ત્યાં મી. સુરે દ્રાચ મેદના બાપને હું મળેલો.

[અમુર.]

શ્રી સોરદસ અને પોરટ આસહરેડ (કપટાઉન) ના આરામાં ગુતકના બેલેલા પાટીઆના કટકા અને એક કાલકાનુ-લોકેશ્વ મળી આવ્યું છે. કેપટાઉનથી એક પુરિઆર મલાસીને તેની તપાલ કરવાને મોકલવામાં આવ્યો છે.

ગીરમીટીઆ સંબંધી કમીશન

ગીરમીટી આદુ રાખવાની લગામબધુ

(મયા અંકથી ચાલુ)

કેટલા કાફરા કામ કરે છે ?

(૭). એવું અનુમાન થઈ શકે છે કે લગભગ ૮૦ હજાર કાફરાઓ કામ કરે છે. તેમની કુલ વસતી ૨ લાખ ૫ હજારની ગણાય છે. ૪૦ હજાર ખીજા કોલોનીઓમાં કામે જાય છે. તેઓ ૧ થી ૮ માસ કામ કરે છે અને બાકીનો વખત ઘેર બેઠાં ખાય છે. હોંદીઓની હાજરી છતાં તેમને જગ્યાએ જોઈએ ત્યારે પુરતું કામ જડે છે. હોંદીઓને લીધે દેશમાં ઉદ્યોગ વધતો હોવાથી વધુ ને વધુ કાફરાની જરૂર પડે છે, એટલે હોંદીઓને લીધે કાફરાને કામ મળતું નથી એ વાત સાબીત થતી નથી.

નાતાલમાં કાફર મજૂરોને લગતો કાયદો

કેટલાક કહે છે કે ખીજા કોલોની વાસ્તે કાફરી મજૂરો લઈ જવાની છુટ હોવી ન જોઈએ. ખીજા કેટલાક કહે છે કે કાફરા પોતાને ગમે ત્યાં મજૂરી કરવા જાય તેની છુટ હોવી જોઈએ. બે ખીજા કોલોનીમાં કાફરા જાય, અને સોનાની ખણીમાં નાતાલમાં કારખાનાઓ કરત વધુ પગાર મળતે. હોવાથી ત્યાં જવું તેમને વધુ પસંદ પડે છે—તો ખુદ નાતાલમાં પરદેશી મજૂરો વિના માલે નહીં ઉદ્યોગનો વધારો.

(૬). કોલોનીમાં ચારે ત્રાજે એ ઉદ્યોગ અને ખેતી વધતી જાય છે. જો મજૂરોની તાલુ પાડવામાં નહીં આવે તો કોલોનીને સારો લાભ છે. જો મજૂરોની બાબતમાં દરકત થશે તો ધણા ઉદ્યોગો અટકી પડશે.

(૧૧). હોંદીની સંખ્યામાં વધારો નહીં થાય.

૩ પાઈડના વેરાથી ધણા હોંદીઓ પાછા પોતાને વતન જાય છે, અને ખીજા ધણા હરીથી ગીરમીટ આવે છે. ૧૯૦૮ માં ૪૫૦ હોંદીઓએ ૩ પાઈડનો વેરો આપી નાતાલમાં રહેવાનું પસંદ કર્યું. પણ સાટે ૧૨૭૩ જુના ૧૯૦૯ વરસના હોંદીઓએ ગીરમીટ આપી આથી હોંદીની સંખ્યામાં વધારો નથી થતો એ ખાતરી સારેલી વાત છે.

(૧૨). ગીરમીટની કુલ હોંદીસ્તાનમાં અંદાજે ૬૫૦ હોંદીઓ.

મજૂર સીવલ ખીજા કોલો સ્થિતિમાં હોંદીની જરૂર કોલોનીમાં નથી એ વાત કબુલ કરવા જેવી છે. તેટલા સારા હોંદી સરકાર સાથે એવા કરાર થવા જોઈએ કે તમામ હોંદીની ગીરમીટ હોંદીસ્તાનમાં પુરી થાય, અને તેમણે ફરજિયાત હોંદીસ્તાનમાં પાછા ફરવું.

(૧૩). રેલવે અને મ્યુનીસીપાલિટીમાં હોંદીઓ.

રેલવે અને મ્યુનીસીપાલિટીમાં નવા હોંદીઓની જરૂર નથી. તેઓ કે.એ.નીના પુરાણા હોંદીઓથી મલાવી શકે છે.

(૧૪). હોંદીને બદલે ગેસ.

જ્યાં જ્યાં ગેસનો હોંદીનું કામ કરવા શરૂ હોય ત્યાં ત્યાં તેવો ફેરફાર કરવાની અવામબધુ કરવામાં આવે છે.

(૧૫). ફી હોંદી વસતી.

કોલોનીમાં લગભગ ૧૧૪૪૨ ફી હોંદી વસતી છે. તેઓને કોલોનીમાંથી કાઢી મુકાય એમ નથી. નવા મજૂરોને લાવવા બાબતના કાયદા કરતી વખતે એમના હકની વચ્ચે આવવાની જરૂર નથી.

(૧૬. ૧૭) છુટા થયલા હોંદીઓ માછા મજૂર થતા નથી.

ગીરમીટ પુરી કરી સ્વતંત્ર થયેલા હોંદીઓને કામવાની મદદથી સંસ્થાનમાં રહેવાનું ઉત્તેજન આપવામાં આવતું હતું. તે એવા હેતુથી કે તેઓ ફરી ગીરમીટ આપી નવા હોંદી મજૂરોને લાવવાની દરકત ફર કરે. પણ એ બાબત પાર પડી નથી.

(૧૮). નાતાલમાં જન્મેલા હોંદીઓ. નાતાલમાં જન્મેલા હોંદીઓ પણ ગીરમીટ આપવા શરૂ નથી. તેઓ ગીરમીટનું કામ બહુ દબાઈ મણે છે.

(૧૯). ગીરમીટમાં ન આવેલા હોંદીઓ. ૧૮૯૭ નો કાયદો પસાર થયા પહેલાં ના ધણા હોંદીઓ પોતાને ખરચે આવેલા છે, અને ત્યાર પછી કાયદાપુરવકની પરીક્ષા પાસ કરીને પણ ધણા આવેલા છે. એમણે "કોમીસાઇલ" નો મેળવેલો હોવાથી પોતાની જાતે તેમજ ૧૬ વરસની અંદરના પોતાના બળકોને લાવે છે, એટલે મજૂરી સારા લાવવામાં આવે છે તે ઉપરાંત પણ ધણા હોંદીઓ આવેલા છે.

[અનુર.]

૧૨૮ લાડનમાં એક ગોડી મમર કાંઠા ઉપર તજાઈ આવેલી તેને જાહેર બીલાર્ડ માં વેચી બાબતો રેલી ખામ થી. ૧૦/- ઉપજ છે. મમરની મજાજ ૭૬ ફૂટ છે.

પરચુરણ ખખરો

હેલ્થી હોંદીની સ્ટીમરમાં ડરખનના મી. લક્ષ્મણ પાંડે દેશ જવા ઉપડી ગયા છે. એવું જાણવામાં આવે છે કે માતૃભૂમિની જગ્યા દરમ્યાન તેઓ દક્ષિણ આફ્રીકાના હોંદીના અને પાસ કરીને ગીરમીટીઆ હોંદીના કુખો વિશે ચર્ચા કરાવવા માગે છે. તેઓ દેશમાં મયા પછી મી. પોલાકને પણ મળવાના છે.

એક લખનાર જણાવે છે કે જોહાનસબર્ગની લાજપુરની કોમે, નીચે મુજબ તાર સચીનના નવાળ સાહેબ ઉપર મોકલ્યો છે. "અમે ધણી પુલાલીપુરવક સાંભળ્યું છે કે તમારા ફરજદ સહિત તમને અલ્લા કુલળ રાખે. ખરા હીલ ની હમારી મુખારકમાદી સ્વીકારશે. અંતઃફરજપુરવક લાંબી છાંદમી પ્રવચ્ચાએ છોએ."

મી. અબદુલ કાદર (ના છે. કો. ના પ્રમુખ) આ રવિવારે સ્ટીમર વોલમર કેસરમાં ડરખન ખાવી પહોંચનાર છે.

ગ્રેહામ્સટાઉન

મી. મેલનલકા દેસાઈ જાય છે કે અત્રેના હોંદુ બાઇઓના આમતજુથી સ્વામી શ્રી સંકરાનંદજી તા. ૨૦ મી અક ટેબરથી અત્રે પધાર્યા છે. પેરટ ક્લી ઝાલેશથી રરેશન ઉપર આનતાં તેમને વધારી લેવાને અત્રેના બધી કોમના હોંદી કામગીરી હાજર થવા હતા. તેમને ઉતારે જતાં સંપ ઉપર તેમણે બાલકુ આપ્યું હતું. તેઓ શ્રી ધરમ ઉપર અસરકારક બાખખાનો આપે છે. તે સાંભળતા આવ નારાઓમાં અત્રેના રોડસ કોલેજના ઝોરા વિદ્યાર્થીઓ તેમ ખીજા ગેસઓ પણ આવે છે. દરોસવાલવાળા રેવરંડ ડોઠ પણ તેમને મળ્યા હતા તા. ૨૪ મીએ તથા ૨૭ મીએ હવન કરવામાં આવ્યો હતો. તે વખતે કેટલાક બાઇઓને ખોપવિત આપવામાં આવ્યાં હતાં. સ્વામીજીના પધારવાથી હોંદી બાઇઓમાં સંપત્તી, તથા હોંદુ બાઇઓમાં ધરમની લાજપુરી ઉત્પન્ન થઈ છે.

ડરખનની જુની પેરટ બોરીસમાંથી ૨૨ વરસ ઉપર મોટા થયેલો એક બાઇ પડી ૧૬ થી ૧૭ ને હાલમાં કામ બાંધે છે.

મારો નોંધ

[હ. એ. માટે ખાસ]

સાંખ્યા વખતની ઉમેદ આખરે પુરુષ
પ્રજાથી બર આવી અને પાંચેક વરસ
ઉપરાંત નાનાંબની જુની ઉંપર રહી માતર
જુનીની જાત કરવાનો મનગમત જોય
ખન્યો. તા. ૧૭ સપ્ટેમ્બરના પહેલે
પહેરે નાનાંબનો કાનારો હોડયો. જો કે
આ વડીથી દહીંથી અહરિકા દુર જવા
માંડયું અને દિંદમાતા નજીક જણાવા
લાગ્યાં, પરંતુ દહીંથી અહરિકાના વિચારો
દુર નહિ થયા. નાતાલ દરસવાલ તથા
કેપતા જે જે લાગે જોયેલા, જે જે લાગે
વિશે જે કંઈ વાંચેલું, સાંભળેલું કે સંભળેલું
તે મન ઉપર ચડી આવ્યું, અને તેમાં
વસના મારા લાગણીની સ્થિતિ વિશે
કાંઈક કાંઈક ખ્યાલો આવી ગયા, અને
મનનો વેગ વીજળીના વેગ કરતાં પણ
વધારે ઝડપ વાળો છે તેનો જાતે અનુભવ
હોયો. આ ખ્યાલોનું એટલે કે દહીંથી
આહરીકાના મારા લાગણીની સ્થિતિનું
અરુણ પ્રાંતિયન એપિનિઅનના વાંચનારો
જાતે અનુભવે છે, અથવા તે આ જાણ
કારા વાંચીને જાણે છે એટલે તે દહીંકન
બીજા જાણ્યો મરે રાખી જે કાંઈ નવું
છે તેનીજ અગ્રે નોંધ લઈએ.

ડેલાગોઆએ

ડરખતથી ઉપરના પછી રહીમર કેમર
કે રમકે ડેલાગોઆએ પહેંચી. તે વખત
રાતનો હોઝાથી ડકકા ઉપર રહીમર બીજી
અગરે ગઇ. ત્યાં પહેંચનાં મજેસ ખખર
ઉપરથી જણાવું કે અને જાહેર કામમાં
બહુ એકાં ઉત્સાહ છે. ઉત્સાહ માત્ર
એકજ જગ્યાએ અને તે ઘોડા યુવકોમાં
દેખાયો. અનેની લાઇબ્રેરીને મારા પાયા
ઉપર લાવવા કેટલાક લાઇઓ સારી મહેનત
કરે છે. તેમનો હાથલો ડરખતના લાઇ
ઓને લેસની લાઇમલુ કર' છું. અને
જગ્ય એ લાઇબ્રેરી જેવા ખાતામાં શહેર
ના બધા રોડીઓની મહત્તની પુરી જરૂર
છે. ડરખતની જુની લાઇબ્રેરીને ઉભી
કરી દરી ચકાવવા માટે રસમો થી સંકરા
નહી મહેનતથી કાંઈક હાથે પણ થયેલો
છે અને તે નાચા બાઇ મોતીલાલ ખાસે
છે એમ મારી જાણમાં છે. આ નાચુની
તથા જુની લાઇબ્રેરીનાં જે કાંઈ પુસ્તકો
રહ્યાં હોય તેની બધાએ જાણ મળીને
સુચવવા કરવી પડે છે.

અહીં ઉત્તરનારા ઉત્તરઓમાં મુખ્ય

કરીને ડરખત નહીં ઉતરી શકેલા અને
તેથી પાછા ફરેલા દરેક ઉતારઓ હતા.
તેઓમાં દરસવાલ જનારા પણ હતા
આ બધા અનામતની મોટી રકમ તથા
એજન્ટની ફી અને વીઝીટીંગ ફી મળી
દરેક દરેક પાઉન્ડ હોતે ઉતરી હતા.
અનામત રાખેલી ૮ પાઉન્ડની રકમમાંથી
પાછા ફરી વખતે વીઝીટીંગ ખાસ તરીકે
ની ફી ૧ પાઉન્ડ કાપી લેય છે.

ડેલાગોઆએ પેરદુગીઝ સંસ્થાન હોઇ
તેનું ચલણ નાતાલ દરસવાલ કરતાં જુદું
છે. રૂપાના સીકા એક એ તથા પાંચ
કુરખતના આવે છે. એક કુરખતની
કોમિન પાંચ પેની સાપ છે. એકાએક
વરસ ઉપર એક પાઉન્ડના કાચમ ૪૮
કુરખત મળતા હતા, પણ હાલમાં ૫૦
થી પર સુધી મળે છે. આ વટાવનો
મુખ્ય અખર પેરદુગાલની મારેક
ઉપર રહે છે. ત્રાંખા નાણામાં ૧૦ તથા
૨૦ રેસનો સીકા આવે છે તેની કોમિન
લખમગ અરધી તથા એક પેનીના જેટલી
છે અગ્રેજ સોના તથા રૂપા નાણા
પણ આવી શકે છે. શહેરમાં વીજળીની
દરામ વીજળીની બતી રેડીફાન તથા
પાણીના નળ વીજેરે છે. કેટલાં એક
વરસ ઉપર અહીંનાં હાથ પાણી બહુ
ખરાબ ગણાતાં હતાં, પણ તે હાલ નળ
હાથમ થવાથી તથા પાણી બરાબ મેલેરી
આનો ફેલાવો કરે એવા ખાડાઓ ખુરી
નાખવાથી કેટલેક ફરજી સુધરેલ ગણાય
છે. અહીંની દરામ ડરખત, મલિસખરમ,
જેલા-સખરમ, પ્રીટોરીઆ, કીબરરી, કેપ
લાઇન, પોરટ હાઇલાએથ કે સ્ટેટલડનના
જેવા જે માળની તથા પણ એક માળ
ની છે અને તેમાં કેપટાઉનની પેટે કાળા
જોરા કે.ઇ.પણ જાતના બેંક વગર સાથે
બેઠી શકે છે. જે કે દરામ નીકળી તે
વખતમાં એકીઆરીકાને બેસવાની સામે
વાંધો લીધેલો પણ કેટલાક હોંદીલાઇઓ
એ કેસ કરી બધાને બેસવાની છુટ મેળવી
હતી.

હોંદી વસ્તીમાં હિવતરફન હોંદીઓ તથા
કાલીઆવાડના મેમલુ વીજેરે મુખ્ય કરીને
છે. તેઓ ડરખત વીજેરેના વેપારીઓની પેટે
જમલના વેપારીઓને ઓછી વખતી ધીર
ધર કરી વેપાર કરે છે. રોકડને બદલે
મોટા હાખમ થતાં વેપારમાં કસ આમળના
કરતાં બહુ થોડા રહ્યો છે. સરકારી કર
વેરે પણ ઓમળના વખત કરતાં વધી
પડ્યો છે. શહેરમાં લાઇસેન્સની ફી
જમ્યા બંધ કે છુટક વેપાર માટેની પૈડ

પાંચ છે બપોરે જમશેમા આસરે પૈડ
૨૦ જેટલી છે. શહેર અને જમલના
લાઇસેન્સમાં આટલો બધો તફાવત હોવા
નું કારણ એ છે કે લાઇસેન્સ બીજી જાન
ના કર વેરા લખ્યા છે. આગળ જમલ
માં મરજી પડે તે જગ્યાને માટે લાઇસેન્સ
મળી શકતો પણ હાલમાં તે નવા લાઇ
સેન્સ મળતાં નથી. તેમ જૂના લાઇસેન્સો
દરસવાલ કરાવવામાં પણ નાતાલને આંટી
દેવ એવી સ્થિતિ આવી પડી છે વેપારી
ઓ એપડા મરજી પડે તે જાપામાં રાખી
શકે છે પણ તેને દર વરસે પાના દીઠ ૭
પેની આખી સરકારમાં રજીસ્ટર કરાવવા
પડે છે. રજીસ્ટર નહીં થયા હોય તેવા
એપડાની ફરીવારી આલી શકતી નથી.
રાજસાગ પેરદુગીઝ છે અને તે લખા
ખરા હોંદીઓ છુટ્ટી બેલી શકે છે.

નાતાલ, દરસવાલ તથા કેપમાં હોંદી
ઓનો પહેરવેલ કોટ પાટલુન છે, બપોરે
અહીંના હોંદીઓ દેશની પેટે પેતીયું પહેરે
છે, અને પગમાં ગોઠણ સુધીના મોજાં
પહેરે છે. નાતાલ દરસવાલની પેટે
અહીં દુકાનો વહેલી બંધ કરાવના કાયદો
નથી, તેમ રવીયારે પણ દુકાનો ખુલ્લી
રહી શકે છે; એ કે હવે કાંઈક કાયદો
કરવાની વાતચીત આલી રહી છે. કાયદો
નથી છતાં હોંદી વેપારીઓએ બહુખરા
મેરની પેટે રવીયારે દુકાનો બંધ રાખી
પડે છે. અહીંના છપીએશન કાયદો બહુ
સખત થતો જાય છે. મને તે હોંદી દેશ
જાય પછી તે ૨૦ વરસનો જુનો રહીસ
હોય- તેને માત્ર એ વરસની મુકતો પાસ
મળી શકે છે. તેથી વધુ મુકત તે દેશ
રહેવા માંડે તો પાછળથી કારણ આપી
તે પાસની મુકત વધારે મેળવી શકે છે.
આ પાસ મેળવવા માટે તેને કેપ કાલો
નીની પેટે બે ફોટોગ્રાફ આપવા પડે છે.
જેમાંનો એક છપીએશન ઓફીસમાં રહે
છે અને બીજો તે પાસ ઉપર મેડાય છે.
આના હીજુપન લગાડનારા કાયદાની સમે
અહીંના લાઇઓએ દરસવાલના બહાદુર
નરોની પેટે લડત ઉઠાવવી પડે છે. ડેલા
ગોઆએથી અખરી રહીમર સોમવારે પણ
વાગે ઉપડી હતી તે મનગમતે દિવા દાણે
સુગેખા આઇમેડ પહેંચ્યા હતાં.

અખર.

ડરખતમાં બે હોંદીઓએ હતુરે ખર
કાવી બેજાન કરી બીજા બે હોંદીઓને
છુટકા પુરવાર લખાથી તેમને વધુ ગણ
વરસની જેલની અગ કરવામાં આવી છે

અમરેજી ડેપુટેશન પાણું ફરિયાદ.

નીચે મુજબ તાર તા. ૬ મીના " અર ડેપુટી " માં પ્રગટ થયો છે :—

'દાક'ના પત્ર જણાવે છે કે દરેકસલામના એશીઆટીક કાપડા બાબત મી. ગાંધી મુસલત ચલાવતા હતા તે નિષ્ફળ જણાઈ છે. મયા જુનમાં મી. ગાંધીએ પોતાના 'ફેરુ' ને સ્ટેટમેન્ટ પડી કાઢ્યું હતું, પણ નીવેડાના સંભવથી બહાર નહોતું પડ્યું તે તેમણે હવે પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

ફરિયાદ પ્રાંતનીધિએ મી. ગાંધીની મુજાકત સેતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે જનરલ રમટસની સાથેની મુસલત બાંગી પડી તે માટે હું દિશગીર છું. એશીયાટીક સલામનો દરેકસલામ સરકાર સાથે નીવેડો લાવવા લોરડ કરીયુએ વખાણવા એમ કોશીલ પ્રીધી હતી. પણ ને હકો આપવામાં આવતા હતા તેમાં કાયદેસર સરખાપણના મુદ્દાનો સમાવેશ નહોતો કરવામાં આવતો.

મી. ગાંધીએ વધુમાં જણાવ્યું કે હું તથા મારા સાથી મી. હાજી હબીબ દરેક સલામની સરહદ ઉપર પકડાઈએ એવી કોમેડ રાખીએ છીએ. જે લાંબામાં અમે નેડાએલા છીએ તે હીંદુસ્તાન, વિશ્વાયત. અને દક્ષિણ આફ્રીકામાં વધુ મજબુતી થી માલુ રાખવામાં આવશે. તે બારમાં હીંદી અને અંગ્રેજી વોલંટીયરો ઘેર ઘેર જઈને પૈસાની અને ખીજી મદદ મેળવે એવી એકવજી થઈ છે.

'અવરનર'ને લગતા અંગ્રેજી

સ્થાનીક બાપમાં નીચે મુજબ તાર પ્રસિદ્ધ થયેલ છે :—

બાંગી ગમેલી જરમન સ્ટીમર 'અવર નર'ના એક યુરોપીઅન ઉતાર મી. રોમસ કેનેડીએ ફરિયાદ એજન્ટને લોરેસમારકસ ગાં પોતાની મુજ કાત દરખીઆન જણાવ્યું કે હું રવિવારે સવારે ૬:૩૦ ઉપર હતો ત્યારે મોન્ટ હોએ ઉઠાવતાં જ્યાં કે દુર તબ અમલદારોએ કેટલાક હુકમો આપવા માંડ્યા. પણ સ્ટીમર પુરતજ સખત આંચકા વિના ખડકમાં બરાબ મઠ. પહેલો મળવે ઉતારવામાં આવતો હતો તે સ્ટીમર સથે અજાણને બાંગી મયો અને તેના બે ને ખાણસો તરીને કાંઈ જઈ પહેંચ્યા સારપણી વડા અમલદાર સહીત એકબીજો મળવે ઉતારવામાં આવતો હતો. તે પણ મોન્ટના આંચકાથી ઉંડા વળી ગયો, અને બધા માણસો પાણીમાં પડી ગયા.

તેઓ પણ કાંઈ તરી ગયા. હવે ઉતારએ ની અરજીથી તેમને કાંઈ મોકલી દેવાની ગેરવજી કપતને કરી. એક મળવામાં પાંચ પહેલા વરમના ઉતારએને લઈ એક અમલદાર કાંઈ મુડી આવ્યો. પાછા ફરતાં તે મળવે બાંગી મયો હવે એકજ મળવે બાંગી રહ્યો હતો જેમાં બાંગીના ઉતાર એને જમીન ઉપર લઈ જવામાં આવ્યા. આ બધા વખતમાં સ્ટીમરનું ઇજન પાછળ હાલવાની ગોશી કર્યું હતું પણ તેની વરજનળી પુરી જવાથી સ્ટીમર વધુ કાચાર થઈ ગઈ. ઉતારએને ઇનાદારીમ મામત સરકારી અમલદારોએ રાંધવાનાં વાસણ વગેરે મોકલી સારી મદદ કરી હતી. રાત્રે બે સ્ટીમરો મદદ સાધે આવી. તેમાંની એકનો મળવો 'અવરનર' પાસે જતાં તેની સાથે અજાણને બાંગી મયો, અને તેમાંના ૬ માંથી ૩ જણ માર્યા ગયા. 'અવરનર'માંથી બોટલ મારૂંને સંદેશો મોકલવાનો યત્ન પણ કોરી પુરી જવાથી ગર ન પડ્યો. મદદે આવનારી સ્ટીમરને એક કાફર ખસારી તરીને સંદેશો લઈ જતાં પુખી મુજો. ઉતારએ પોરડુગીઝ અમલદારોની મદદના વખાણ કરે છે.

અખબાર-આલમ

કલાક વહાણના સંબંધમાં અત્યારથી અનેક અકસ્માતો થતા જણાય છે. હેમ ખરમ (ખરમની) માં હવે વહાણની યર તમાં એક વહાણનું મત ફાટી જવાથી બહુ ઉંચેથી તે માંથી જમીન ઉપર પડી ગયું. વહાણની પાંખો સળગતી હતી. જમીનથી ૨૦ ફીટ ઉંચેથી તેની અદર બેઠેલા તેના માલિકે પડ્યું મુક્યું. તેને હસ્પીતાલમાં લઈ જવામાં આવ્યો છે. આ કામ વહાણની ગોશીમાંજ અનેક અકસ્માતો થય છે, ત્યારે આજન જતાં એક આગાહી કરનારે જણાવ્યું છે તેમ સાંધરણ થઈ પડશે ત્યારે તો કેટલા અકસ્માત થશે તેની અટકળ થઈ રહે તેમ નથી.

આજકાલ મરનર જનરોની નીમ છૂક માટે અનેક અટકળો આવી રહી છે. તેની જગ્યા ત્રણ ઠેકાણે પુરાવાની છે. એક તો દક્ષિણ આફ્રીકાના યુનીયન મારે ખીજી હીંદના વોલંટીયરની. લોરડ મીટિના ફેદલાની મુદત પુરી થવા આવી છે. ને ખીજી કેનેડાના અવરનરની. આ જગ્યા એ માટે અનેક તરક બાંધવામાં આવે છે. હીંદુસ્તાનના વાલંટીયર તરીકે કોલો

નીઅર સ્ટેટ રેકર્ડે રી લોરડ કરીયુ. તથા અગાઉના મદદનીસ કેલોનીઅલ સ્ટેટ સેક્રેટરી મી. અર્થાલનાં નામો અ.પ વામાં આવ્યાં છે. આમાંની કે.પ નીમ છૂકથી હીંદુસ્તાનને ખસુસ લાભ હોય એવું જણાવું નથી. ને તેમએ દક્ષિણ આફ્રીકાના હીંદને તો નહીં. કેમકે જો લોરડ કરીયુ અથવા મી. અર્થાલ હીંદના વાલંટીયર તરીકે જાય તો સંભવ છે કે તેઓ દક્ષિણ આફ્રીકાના હીંદને તો પણ લેવા કરતાં, દક્ષિણ આફ્રીકાના મોરાઓ ને પણ વધારે લીંચે.

દક્ષિણ આફ્રીકાના મરનર તરીકે કેનેડાના મરનરનું તેમજ વિશ્વાયતના હોમ સેક્રેટરી મી. ગેડરડનનાં નામો આપવામાં આવ્યાં છે. તે ખીના દક્ષિણ આફ્રીકાના મોરાઓને સાધારણ રીતે પસંદ પડતી નથી. તેઓ લોરડ સેલમે રન અવરનર તરીકે આવે એવું હવે છે. તે માટે દક્ષિણ આફ્રીકામાં જાહેર સજા એ બરીને અર્થાલ ઉભી કરવાની સુચનાઓ પણ થઈ છે. તેથી મીટિંગ કેપમાં એકાદ ઠેકાણે થેડા વખતમાં બરાવા વડી છે. એવું કહેવામાં આવે છે કે કેલોનીની સરકારના ઉક્તિગેરા લેલા પતમાં હતા ત્યારે તેમણે લોરડ સેલમેરન મરનર થ.પ તેની વિરુદ્ધ મત જણાવ્યો હતો. આ દક્ષિણ આફ્રીકાના લોકમત થી વિરુદ્ધ છે. ને તેથી તે માટે કેટલાક મોરામાં યુરસો થયો છે. કેનેડાના વધ સરોય તરીકે લોરડ એની જગ્યાએ લોરડ મેંટ્રેડને નીમવાની આજ્ઞા બહાર આવી છે.

કહે છે કે કેપમાં તેલનો કોરો નીકળી પડ્યો છે. પારસ (કેપ)માં મી. ખીનાર કરીને એક મોટો જમીનદાર છે. તેની જમીનમાં જંગલી એલીવનાં અસંખ્ય ઝાડો હતાં. તેની ઉપર ફળદ્રુપ એલીવ ની કલમે ચલાવી અને ખીજાં નવાં ઝાડો પણ વાંપ્યાં. આગળના લણા અખતરા લિફ્ટન ગેવેલ, પણ હવે આ ઝાડોમાંથી ફળ નીકળવા માંડ્યા છે. તેમાંથી એક ઘણી આણી તેલ કાઢવામાં આવે છે, તેની બોટલ થી, ૩/૬ થી વેચાય છે. મી. ખીનારે અંદાજ કાઢ્યો છે કે દરેક ઝાડ માંથી લગભગ પા. ૪ થી ૫ સુધીનું તેલ નીકળે એટલા ફળ નીકળે છે. કુદરતી રીતે મી. ખીનાર વધુ ઝાડોને મવા મંડી ગયેલ છે, અને એક નવું ઉદ્યોગની સ્થાપના થઈ ચુકી છે. તાતાલમાં એમ કાં ન બને?

અખબાર

લડત માટે અમદાવાદનો પોકાર

જીમી પ્રોટેસ્ટ મોર્ટીસ

દિ. જી. અમદાવાદ દેશભક્ત પ્રમુખપણા નીચે

મી પોલાકની હાજરી

અમદાવાદ ખાતે મળેલ મીટીંગનો હેવાલ ત્યાંના 'પ્રજાપતિ' ઉપરથી અમે નીચે આપીએ છીએ.

તા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરે અમદાવાદમાં પ્રેમાભાઈ દોશમાં, દરંસવાલ ખાતે વસતા હિંદવાસીઓને નવા એસિયાટીક કાપડાથી ખમવી પડતી હાડમારી સામે પોતાની વિરુદ્ધતા જાહેર કરવાને શહેરીઓની એક મંત્રણા સભા મળી હતી. પ્રમુખપણ દી. જી. અમદાવાદ સાકરભાસને આપવામાં આવ્યું હતું.

પ્રમુખપણ આપણું

પ્રારંભમાં પ્રમુખે શહેરીઓની જાહેર સભા બોલાવવા માટે પોકાર પાડવામાં આવેલી નેટીસ વાંચી સંભળાવી હતી, અને જણાવ્યું હતું કે દરંસવાલમાં આપણા બહુઓ પ્રત્યે જલ્દી મરણ વરતન અણાવવામાં આવે છે તે એક સરવ વિદિત ખાખત છે. કારણ કે તેની સામે વિરુદ્ધતા દરજાવવાને આપણને આજે આ બીજી સભા ભરવી પડી છે. પહેલાં તો દરંસવાલમાં હિંદવાસીઓને યુરોપિયનો સાથે એટલે કે યુરોપિયનો રહેતા હોય તેવા લતામાં રહેવા દેવામાં આવતા નહોતા અને એવું બહાનું બતાવવામાં આવતું હતું કે હિંદવાસીઓ મંદા છે. ત્યાર પછી તેઓને રજીસ્ટર કરવાનું કૃત જોરાઓએ ઉઠાવ્યું, છતાં હમેશાં શાંત ચુલ્લુવણથી હિંદવાસીઓએ તે પશ્ચ સહન કર્યું, અને પોતાનાં નામો રજીસ્ટર કરવા સામે વિરુદ્ધતા જાહેર કરી નહિ. છેવટે દરંસવાલ ના જોરાઓ વધારે મદમાં આવી ગયા, કારણ કે જેવાં તેવાં બહાનાં બતાવવાથી. હિંદવાસીઓ જાંતીથી સમજી સહન કરતાં હોવાથી, દરંસવાલ છોડીને ચલ્યા જાય તેમ તેમને જણાયું નહિ, અને તેમના ધંધાને ખલેલ પહોંચતી ચાલુ રહી. તેમની ધમ્મ દરંસવાલથી જુમિને જોરા લોકોની

જુમિ બનાવવાનીજ હતી એટલે તેમણે ધોળી અને કાળી ચામડીના બેલુનું પહાનું માર્યું. જોયરો સાથે લડાઈ થઈ ત્યાર પછી વધારે સખત કાપડા વડવામાં આવ્યા અને આજકાલ તો ત્યાં હિંદવાસીઓને રહેવાનું પણ બારે ચપ્પ પડ્યું છે. સમજા હિંદીવાનો ચોર હોય તેમ તેમનાં હસી આંખોની જાપ લેવાની માગણી કરવામાં આવે છે. દરંસવાલમાં હિંદવાસીઓની વસ્તિ બહુ હોવાથી મરીયાઈ વધતી જાય છે, તે બહાનું પણ તેમણે આમળ પર્યુ છે. પણ એને દેશપાર પણ કરવામાં આવે છે અને તે સમજાએને માટે મહેનત કર નારાઓમાં મી. ગાંધી (તાળીઓ) મુખ્ય છે. આમાં જે કાંઈ મુખ્ય સવાલ છે તે National honour—પ્રમુખીય પ્રતિષ્ઠા ને લગતો છે. આ પ્રકારની પોતાની પ્રમુખીય પ્રતિષ્ઠાને જાળવી રાખવાને ત્યાં વસતા હિંદવાસીઓએ સખતમાં સખત પ્રતિષ્ઠા લીધી છે કે, જેલમાં જવું પણ તે જુલમી કાપડાને આધીન તો થવું જ નહિ. બંધુઓ! આજકાલ તો જેલમાં પણ હિંદવાસીઓ જુએ મરવા લાગ્યા છે, તેમને ટાલ-તકો સહન કરવા પડે છે, સખત મજૂરી કરવી પડે છે, છતાં તેમના ૧૬ નિયમમાંથી તેને ચલાવમાન થયા નથી. આપણા બંધુઓ હિંદીની પ્રમુખીય પ્રતિષ્ઠાને માટે આ પ્રકારની જે સત્યાગ્રહની લડત ચલાવી રહ્યા છે તેમની પ્રત્યે આપણે આપણી દિલસોજી જાહેર કરવી અને તે જુલમી કાપડાની સામે પોકાર ઉઠાવવો, તે આપણી મુખ્ય દરજ છે કે જે દરજ જાળવવાને આજે આપણે એકલા મળ્યા છીએ. (તાળીઓ).

કરજ ૧ લી.

"નામદાર શહેનશાહની હિંદી રખત પ્રતિ દરંસવાલમાં બિટીસ ઇનસાફ વિરુદ્ધ ચલાવવામાં આવતી હાડમારી અને બિટી

શ રાજની રખતને મળતા સાધારણ એક શહેરી તરીકેના તેમના હકની કરવામાં આવતી ચાલુ અવગણના સામે, અમદાવાદના શહેરીઓની આ સભા થયેલ જ મળ્યું અને તીવ્રરકાર ભરેલાં વાંધા ઉઠાવે છે; અને આ સભાને એવો મંજીર બપ રહે છે કે જો દરંસવાલના સતાધારીઓ પોતાની આવી મુશાદમાં મળ્યા રહેશે અને ના. શહેનશાહની હિંદી પ્રજાનાં દુઃખને હલકાં નહિ કરવામાં આવે તો હિંદુસ્તાનની તમામ જાતિ અને કોમોમાં બારે નિરાશા અને દુઃખની લાગણી ફેલાશે. આ તકરારી સવાલનો દુઃખો મ. પ ત્યાં સુધી હિંદી સરકારે હિંદી મજૂરોને દક્ષિણ આફ્રિકા જતા અટકાવવા એવી આ સભા અરજ કરે છે."

ઉપરોક્ત કરાવ રજુ કરતાં મી. જીવજી સાથે વરજરાવ દેસાઈએ જણાવ્યું હતું કે આ પ્રજાના હકના સવાલ વિષે જોયતાં લાગણીઓ ઉઠાવેલાં જાય તે સ્વાભાવિક હોવાથી હું થોડું વાંચી જવાનીજ રજુ કરું છું. આપણા દેશપ્રમુખોને પીડવાને દરંસવાલના જોરાઓએ જે કમર કરી છે તેમાં તેઓના સ્વાર્થી હેતુઓ જ સમાજેલા છે. ત્યાંના એસિયાટીક વિરુદ્ધનો કાપડો નાન મહારાષ્ટ્રીના ૧૮૫૮ ના ૬ દેશમાં અપાએલાં વચનોનો લાંબ કરનારો છે. ત્યાંના આપણા બંધુઓ કે જેમના અમે સર મી. ગાંધી જેવા કાઠીઆવાડી વીર છે, તેમણે તે કાપડાની સામે ચવામાં જેલમાં જવાનું તથા જુએ મરવાનું અને સરહિંદીકો આજી નાંખી દેશપાર થવાનું વધારે પસંદ કર્યું છે. હાલની હિંદી સરકાર દરંસવાલના જોરાઓને બેલું લમાવતી નથી અને તેથીજ તેણે સુપરીફીનો ગુપ્ત માર્ગ મહણ કર્યો છે. હિંદી જો સ્વતંત્ર હોત તો કરજોઈ સ્વાવલંબી મારમદવારા આને ઉપાધ કરી શકત, પણ અત્યારે તે એવી સ્થિતિમાં નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાના વિમુક્ત વખતે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે હિંદવાસીઓની સમવડને માટેજ આરંભવામાં આવ્યો છે, પરંતુ અત્યારે શું એ શબ્દો પગાવા છે? આપણે શું બિટીસ સરકારની પ્રજા નથી કે તેનું વચ્ચે નહિ પડી શકવાનું બહાનું આપણે ચલાવી લઈ શકીએ? વચન ન પાળવું તેને શું આપણે દલાવણપણું કહી શકીએ? દરંસવાલમાં હિંદવાસીઓ સાથે જોરાઓ એવું વરતન ચલાવે છે કે જેથી બિટીસ સરકારને માથે ગુલામગીરી ચાલવા દેવાનો જુગમો રહે છે! આવે ટાલે આપણા બંધુઓ

ને મદદ કરવાનો ખર્ચ સમય હિંદવાસી
જોને માટે આવી શકે છે. (તાળીઓ).

આ હાલને રા. રા. લાલચ કર ઉચ્ચ
કરે દેશ આપતાં જીવનું દુઃખ કે મને
ખીજે એક સ્થળે જવાનું આમંત્રણ હોવા
છતાં મારી ફરજને લઈને હું અહીં
આવ્યો છું. દરિયાવાસના હિંદીઓનાં દુઃખ
નિવારણનો સવાલ એક પ્રગટિય સવાલ
છે અને તેને માટે બ્રિટીશ સરકાર તરફ
થીજ આપણને ન્યાય મળવો જોઈએ.
હિંદીઓને માટે બે.યરો વિરુદ્ધ યુદ્ધ કરવા
માં આવ્યું હતું અને હિંદી પોલીસ
દોષે તે યુદ્ધમાં ભાગ લઈ અગ્રેજોને થય
આપણો હતો, તે વધારાની ખ્યાલ રાખી
ને જરૂર પોતાનું વચન પાળવું જોઈએ
દરિયાવાસની કમ પ્રજામાં રાજાધીય બંધા
રજી જુદું છે. પણ સત્તા તો બ્રિટીશ સર
કારનીજ છે તો પ્રગટિય પતિષ્ઠના આ
સવાલ તરફ સરકાર એકરકાર નહિ રહે
એમ આપણે આશા રાખીશું. આપણા
દેશનું જીવન ઇંગ્લાંડની પાલમિટમાં બેસ
વાને લાલચ મળાય છે અને દરિયાવાસમાં
રહેવાને પણ લાલચ ન મળાય તે શું
હિંદી પ્રજા સહન કરી શકે? આ બાબત
માં આપણે ખત અને હિંમતથી મડયા
રહેવું જોઈએ. (તાળીઓ).

ત્યાર બાદ એ હાલને મી. ગજેશ ગોપા
ળ પંડિત, લાલા ગોવરધનલાલ તથા મી.
હાદીયા ખરસેશ મહેતાએ તેને અનુમે
દન આપ્યું હતું. બાદ પહેલો હાલ
પ્રમુખે સરવાળામતે પસાર થયેલો જાહેર
કર્ષો હતો.

હાલ ૨ ને

જનત અને રંગના નીચ વિચાર ઉપર
રચાએલા અન્યાયી અને લજ્જાસ્પદ કાય
દાને રદ કરવાના દરિયાવાસના હિંદવાસી
ઓએ આદરેલા મહાભારત પ્રયત્નોમાં
તેમણે બતાવેલી સ્વદેશભક્તિ અને આત્મ
ભોમની આ શ્રદ્ધા ઉપકાર તરીકે પ્રશંસા
કરી તેમની તોષ લઈ અને તેમનાં દુઃખ
તરફ અલંત દિલસોજી બતાવે છે."

ઉપરનો હાલ રજી કરતાં મનનભાઈ
ચતુરભાઈ પટેલે જણાવ્યું હતું કે આપણા
બંધુઓનાં દુઃખોનું સ્મરણ થતાં આપણાં
હૃદય કંપે છે. જો આપણે તેમના બંધુ
ઓ હોઈએ તો તેમનાં દુઃખ ને આપણાં
જ દુઃખો છે. હિંદમાં પ્રાચીન સમયથી
વિચાર સ્વતંત્ર્ય ચાલ્યું આવેલું છે. પણ
આ રાજ્યમાં આપણે તેને સંપૂર્ણ રીતે
ભોમવી કકતા નથી, તેટલોજ માત્ર શોક
છે. બ્રિટીશ સરકાર આપણને દવાનો પાઠ
શીખવે છે, પણ તે સિધ્ધાંતને તે પાળતી

નથી! સરકાર આપણને એવા બે બ્રહ્માં
દર્શાવે છે કે આ સવાલમાં સરકાર કાંઈ
કરી શકતી નથી અને ગેરાઓ કાળાઓ
ઉપર રાજ્ય કરવાને કુદરતથીજ સરજાય
લા છે! પરંતુ બંધુઓ! ગેરાઓનું આ
એક પ્રકારનું મિત્રપાલિમાન છે. તેમનો તે
જવાબ અધિનિદાસી દ્વિતી ખેરો છે
શું અરજીનના સમયમાં અને ૧૪ મા
તથા ૧૫ મા સપ્તાહમાં મુસલમાનોના સમ
યમાં તેજ ગેરાઓ ઉપર કાળાઓ રાજ્ય
નહોતા કરતા? (તાળીઓ) પણ કાલ
માં તે સમય બદલાયો છે. કુદરતે તેને
માટે કંઈક જુદું જ પારખું હતું. ઇસ
ખિસ્ત કે જે એશિયાટીક હતો તેણે પાર
ગીઠ આરિત્રયથી ગેરાઓ ઉપર જવ
મેળવ્યો હતો અને બપોર્નાડિ કે જે ગેરા
રક્ષકનો ઉપર જવ મેળવી ચુક્યા છે.
તેમના કાપલા મોજુદ હોવા છતાં ગેરા
ઓ કાળાઓ ઉપર રાજ્ય કરવાનો હાલો
ધરાવી શકે ખરા? (ના. ના. તાળીઓ)
મનિદાસ કહે છે કે કાળાઓએ ગેરાઓ
ઉપર રાજ્ય કર્યું છે કારણ કે કાળાઓ
મહાન પ્રજા છે, તે મિત્રપાલિમાની, સ્વાધી
કે પંધામાંથી પછસા વડે ગળવાં કરવાને
ખીજી પ્રજાના હોને કુબાવનારી નથી!
(તાળીઓ) આપણને મી. હાદીયા મહેતા
એ એક વ્યવહાર વ્યાખ્યાનો સવાલ પુછ્યો
છે. તેનો જવાબ એ છે કે, આપણે દુઃખો
સહન કરવાં અને અરજ કરતા રહી તે
લડત ચાલુ રાખવી. તદવારનો એક પા
સાચ પછી ઉલટાં વધારે બજા પ્રાપ્ત
ચાય છે, તેવી રીતે દુઃખો સહન કરવાં તે
જ આપણું દયીબાર છે. ધરમ કહે છે
કે આત્મ-એકતા સાચવવી અને તેજ છેવટે
હજીયાની નીવડશે, માટે આપણે સહન
કરવું અને આપણને કુદરત અનુકુળ
યશે. બીજાપિતાનો બોલ હતો કે પ્રજાનો
નિસાસો આખા રાજ્યને બરખીલત કરે છે.
તે શું સરકાર નહિ વિચારે? આપણાં
હૃદયોની આધ્યત્મિક અસર શું તેમના
વિશ્વામાં લાગણીને નહિ રજીરાવે? (તાળીઓ)

ઉપલા હાલને રા. બાપુજી જગન્નાથ
તથા રા. કેશવલાલ હીરાલાલે દેશ આપ્યો
હતો. ભારખાદ તેને વિશેષ ટેકાના રૂપમાં
તાળીઓના અગાડ વચ્ચે

મી. પેલાકજી જાપણ
સર ચલું હતું. મી. પેલાકે જણાવ્યું કે,
આજે મેકું ચલું છે, પણ હું તમને બહુ
ખેડી નહિ કરું. સરઆતમાંજ મી. જોશી
અને મી. જીરેદરાય જેલમાંથી છુટવાના
ખુદ ખબર તમને હું આપું છું. અહીં
જે વ્યવહાર ઉપાય પુછવામાં આવ્યો છે,

તેના જવાબમાં હું A Tragedy of
the Empire નામનું નાટું મોપનિયુ-
રજી કરું છું. હું આફ્રિકા ખાતેથી એક
ડેપુટેશન દ્વારા તમને અરજ કરવાને
આવેલો છું. મારી સાથે બીજા ત્રણ હોદી
ઓને પ્રતિનિધી તરીકે ચુરી કાઢવામાં
આવ્યા હતા, પરંતુ તેમને સત્વળતાએજ
હિંદુસ્તાનમાં આપતા અટકાવ્યા છે (દરમ,
કરમ). મને જેલમાં જવું પડ્યું નથી,
એટલે હું હિંદવાસીઓનાં દુઃખોનું વરણન
કરું, તે કરતાં મારી શાથેના મિત્રો જો
અગ્રે આવી સક્ષા હોત તો તેઓ વધારે
મારી રીતે કરી શકત. તોપણ હું કહીશ
કે હાલમાં લાં સ્થિતિ. ધણી કહોડી છે.
હિંદવાસીઓએ તે દુઃખના નિવારણનો
ઉપાય સૂચવ્યો છે કે આત્મજોન આપવો
અને લડતમાં ખત રાખવી. હિંદવાસીઓ
એ માત્ર પ્રગટિય માન તથા ધરમ
સિવાય પોતાની સંખળી પ્રિય વસ્તુઓનો,
કુદંબ કબીલાનો અને ધાનો લાભ કર્ષો
છે (તાળીઓ). મુસલમાન, હિંદુ, પારસી,
ક્રિશ્ચિયન સહુ કાંઈ જેલમાં જઈ ચુક્યા
છે. માત્ર ગરીબોએજ જેલ ભોમવી નથી
પણ પૈસાદારો, છેકરાઓ, સાધુઓ અને
સહુ કાંઈ જઈ આવેલા છે. સીઓએ પણ
આ લડતમાં બહુ મદદ કરી છે તેઓએ
જણાવ્યું છે કે અમારા ધરમ પ્રમાણે અમે
અમારા સ્વામીને તજી ચડીએ નહિ (ના
તાળીઓ). માટે અમે પણ જેલમાં જવાને
તજવાર છીએ. એક માણસ જેલમાંના
દુઃખથી, જેલમાંથી છુટ્યા પછી ૭ દિવસે
મરણ પામ્યો હતો. એક મુસલમાન આને
વાત મી. હાઉદ મહમદ અને પારસી
આમેવાન મી. ફત્તમજી જીવણજીને મારા
થી મનવદા આપ્યા સિવાય રહેવાનું
નથી. મહિને ૧૦૦ રૂપીયા પોતાની મીસ
કતમાંથી ખરચીને ૧૦ માસ સુધી મી.
ફતમજીએ લડાઈ વખતે હિંદવાસીઓને
મદદ કરી હતી. મી. બાંધીએ પણ હિંદ
વાસીઓનાજ હીતને માટે સરવે કાંઈ તજી
હાંધું છે. અને સહેરની વચ્ચે કેદીના પોશા
કમાં ફરવામાં તેઓ પોતાની બતને કાંઈ
પણ અપમાન સમજ્યા નથી (તાળીઓ).
તેમણે જો ઉપાય સૂચવ્યો છે કે "દુઃખો
સહન કરો તો તમારાં દુઃખો જોઈ જશે."
લડનથી આજે મને એવો સંદેશો મળ્યો
છે કે સરકાર જનરલ-સ્મટસને સમજાવ
વાને પ્રયત્ન કરે છે, પણ આપણે તો
આપણો પ્રયત્ન ચાલુજ રાખવાનો છે-તેને
જોડી દેવાનો નથી. હું આપની પાસે
આવ્યો છું. તે જો જણવાને કે હિંદ

દરાંસવાલના હોંદવાસીઓને માટે શું કરે છે? (તાળીઓ).

ત્યારબાદ મી. પોલાકને પ્રમુખે હારતોરા આપ્યા હતા અને જણાવ્યું હતું કે દરાંસવાલનો આ કાયદો રદ કરવાથી ૩૦ કરોડ હોંદવાસીઓ ઉપર ઉપકાર થશે એમ સરકારને અરજ કરવામાંથી આપણે પછાત પડ્યું છે એમ નહિ. આ કાયદો ઉપર આપણે સંપૂર્ણ નિરરકાર બહાર કરવો જોઈએ, કારણ કે આ આખા હોંદી પ્રમુખીય પતિધાને લગતો અમલનો સવાલ છે.

રાવળ દુર્ગાશંકરે ઉપરના હારાને વિશેષ અનુમોદન આપતાં પોતાનો તથા મી. મીધીનો જાતિ પરિચય કહી સંભળાવ્યો હતો. બાદ એ હારા સર્વાનુમતે પસાર થયેલો બહાર કરવામાં આવ્યો હતો.

હરાવ ૩ એ.

"દરાંસવાલની અંદર દક્ષિણ આફ્રિકાનાં બીજાં મથકો ખાતે, ન્યાયપુર:સર વસેલા હોંદીઓને સ્વચ્છંદી રીતે દરાંસવાલમાંથી હોંદીનાતમાં પાછા મોકલવા દેવા સાથે આ સભા પોતાને મજબૂત વાંધો પ્રગટ કરે છે, અને વિશેષ હરાવ કરે છે કે તેવા દરાંસવાલથી દુષ્પાર કરવામાં આવેલા દેશીઓની મદદ માટે એક ફંડ હાથાડવું."

મી. હરિલાલ નાથાજીએ ઉપરનો હરાવ રજૂ કરતાં જણાવ્યું કે હાથમાં દરાંસવાલ ખાતે જે સખત વરતન ચાલી રહ્યું છે, તેના કરતાં વધારે સખત વરતન આપેજ બીજું કોઈ દેશી. દરાંસવાલની લગભગ વખતે જે વસેલો અથવાં હતાં, તેનો તથા મહારાણીના હોંદીના સખતો અમ થયેલો આજે આપણે જોઈએ છીએ. હોંદીઓએ જે કાંઈ તે વખતે જતાલ્યું હતું અને તેનાં જે વખાણ સરકાર કરતી હતી, તેનો આ કેવો ખરાબ બદલો કહેવાય! તે કોઈ અન ધરમને એવ લગાડ નાર અને જગમગી કામ છે. દેસપાર કરવા જેવી કહરતા પણ તે સરકારે જતા પી છે. શું આને આપણે સુધારે, કહીશું? નહિ, તે જગમગી પછી છે! હોંદીઓએ લડત ટકાવી રાખવાને જે પ્રતિજ્ઞા કરી છે તે સારી છે અને તેમની મદદન આપણે માટે છે. હરખાતના મેસરસ મીઆખાન કુંપનીવાળા

મી. શુભામહુસેન

તે હરાવને રોગ આપતાં બોલ્યા કે, બાકીએ! હું ૨૫ વરસ થયાં દરાંસવાલ માં રહું છું. ત્યાં કેવો ભુલમ ચાલે છે

તેને હું એક જ દાખલો આપીશ. એક મદ્રાસી જવાને મહાત્મની બાકીને બદલે મોખા ખાવાની ઇચ્છા જણાવતાં, તેને જેલમાં લીધું ધાસ ખાવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું! (હરમ) મી. હરિશંકર નામના એક મદ્રસે મેપરો સાથેના યુદ્ધ માં સરકારને મદદ કરી હતી પણ તેને બદલે તેને એ મળ્યો છે કે તે પશુલાંખા વખત થયાં જેલમાં સડે છે! અમારા આવા દુઃખના સમયમાં અમને અશ્વ આપશે તો આપના આભારી થઈશું. (તાળીઓ).

સરખાદ મી. બોગીજાલ ધીરજીરામ લાલાના અનુમોદન સાથે ઉપરનો હરાવ પસાર થયેલો બહાર કરવામાં આવ્યો હતો.

હરાવ ૪ થી

"આ સભા હરાવ કરે છે કે આ હરાવ ચોની નકલ ના. વાઈસરોય અને મરવનર જનરલ, પ્રાઇમમીનીસ્ટર તથા સેક્રેટરી ઓફ રેટ હોર ઓફિસ ઉપર, મોકલાવી આપવાની પ્રમુખને સત્તા આપવી.

ઉપરનો હરાવ વડીલ મી. મેપાળરાવ રામચંદ્ર ડાબોલકરે રજૂ કર્યો હતો તથા શ. સુનીલાલ ત્રિભોવનદાસ બહેલકાળાએ તેને રોકા આપ્યો હતો. મી. જોસફ બેંગ મીને તેને અનુમોદન આપતાં જણાવ્યું કે મી. મહેતાએ એક વ્યવહાર ઉપાધીની માગણી કરી છે. પરંતુ આપણે આ ભુલમ ઉપરનો નિરરકાર તેમ ઉપાય છે. આપણા આ એક જ બહાર મતને મી. મેરલી માન આપશે, તથા 'પંચ લાં પર મેથર' એ કહેવતને માન આપશે એમ આપણે ઇચ્છીશું. અંગ્રેજ ન્યાય બુદ્ધિનો મને વિશ્વાસ છે, તે અંગ્રેજ બુદ્ધિજી મી. પોલાક બહીં આવેલા છે અને એક જુ તરીકે હું તેમનો સત્કાર કરું છું. બાદ મી. દુર્ગાશંકરે મી. પોલાકને સંસ્કૃત સ્તોત્રમાં આશીર્વાદ આપ્યો હતો. બાદ પ્રમુખનો આભાર માનવામાં આવ્યો હતો. અને વહેમાનમતા અચાને સાથે સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

હરખાદ હેડે ઓટમાં એક મેરો દુકાન હાર શનિવારે બે વાગ્યા પછી પોતાની દુકાન ખુલ્લી રાખી માલ વેચતાં પકડાયો હતો. તેની ઉપર સખત નીજવા પછી મરીનાઇને લીધે તેને પોતાની દુકાન બંધ કરવી પડી છે. માજીસ્ટ્રેટે તેની સ્થિતિ ખાનમાં લઇ તેને એક થોડો દંડ ૨૨ મળ્યો છે.

એક મેરોનો કામળ

મી. ડેનીયલ ઝેર અમારા અંગ્રેજ વિકાસમાં એક કામળ દરખાન જણાવે છે કે ગીરમીડીયા તરફની નાતલ સરકારની વરતણક બહુજ શરમ ભરેલી છે. હોંદીના સસતા મજુરોનો ઉપયોગ કરી તેમના બાળકોને કેળવણી ન લેવા દેવી એ કેવો જગમગી સુધારો! અમ અશીરવી ધરમને નામે ડેમ કેલાવનારી પ્રખાતે હથેર હલકામાં હલકા મજુરને દરજે આણુશે, અને તે એક, બે, દસ વરસ સુધી નહોં પણ અનંતકાળ સુધી. આમાં મુખ્ય વાંક હોંદીઓનો પણ છે. પોતાના બાકીઓ અને બહેનોને સ્વાર્થી લોકોને આસરે જવાની ફરજ પડે એવી સ્થિતિ મજુર થવા દેવા માટે તેમનો વાંક પ્રથમ છે. નાતાલીઓનો તો પોતાને સસતા મજુરો જાંવી મળે ત્યાંથી મેળવે છે, અને મધપુકામાંથી મધ છૂંતી લઇ મધ માખીને રવડાની કવચમાં આવે છે. પણ હોંદી પોતાનો મેલો જગવવો લટે છે— પરદેસમાં સ્વાર્થી લોકોની તાબેદારી કરવામાંથી પોતાના બહાને બચાવવા લટે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓએ પણ મહારાણી વીડેટરીઆએ આપેલા વચનનો અમલ કરાવવા મહેનત કરવી લટે છે. શું જનરલ રમટસ ૩૦ કરોડ માથુસના પોકારની સામે થઇ વડી સરકારના અધીકારીઓએ કરેલા કારારની સામે થઇ લડે ખરો? દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદી કોઇ જોઇએ તેવા હોંદીને આવવા સારુ ખુલા દરવાગની માગણી કરતા નથી. કોલોની માં જગમેલા હોંદીને મેરોઓની ખરાબર વોટના હક હોવા જોઇએ. બે આમાં તેમને અડચણ થાય તો વડી સરકારે વચ્ચે પડી આ અડચણ દુર કરાવવી જોઇએ. મરમ અશીકામાં આપણે યુનીયન કરવા ઇચ્છીએ છીએ અને હાલમાં જે વેરાન ભાગો પડ્યા છે તેને વસાવી યુનીયનમાં ભેગવવા લાયક કરવામાં કોમે નીઅલ હોંદીઓ પણા ઉપયોગી નીવડશે. ચામડીનો રમ કાપકા ધડનારી મંડળીઓમાં સુખ ઉપજાવે છે, પણ હોંદીઓ એવી તાલીમ મેળવતા જાય છે કે વખત જતાં ઉચું વરતન અને ખરેખર રવદેશાકિમાન-ધરાવનાર માથુસોજ ખરા હોને પાત્ર મણારો.

હોંગ વીનીઅસ્ટાઉનમાં એક મેરો હોટેલવાળાએ કાફરાને હાર વેચવાથી તેનો પા. ૪૫ દંડ કરવામાં આવ્યો છે.

સંડનમાં ગુજરાતીઓની સભા

અર મ ચિરંજી આપનમરી પ્રમુખ

ગુજરાતી બાપાને ઉત્તેજન

[ઇ. ઓ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

(મધ્ય અંધી બાપાનું)

બાપ માણેકપાદ દીનકાદ બડીઆળી એ તારખાદ તાળીઓના અવાજ વચ્ચે પોતાને લેખ વાંચી સંબળાવ્યો.

પહેલો હરાવ

મી. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીએ નીચે ના હરાવની દરખાસ્ત કરી: " ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ત્રીજી ને રાજકોટમાં આ માસમાં મળનારી છે તેને આ સભા મુખારકબાદી આપે છે ને ફતેહ હાથે છે."

આ હરાવ ઉપર મી. ગાંધીએ નીચેની મતલબનું બાપણું કર્યું.

[આ બાપણું આપવાનું અમે જગ્યાની તંત્રીને લીધે આવતા બાઘવાડીઆ ઉપર હુલતવી રાખ્યું છે.—બ. ઇ. ઓ.]

તેને ટેકા આપતાં મી. નસરવાનજી ઉપર બોલ્યા કે ઉપરના હરાવને હું 'પ્રુશીયા ટેકા આપુ' છું. પહેલું ગુજરાતી પત્ર કદાગનાર પારસી હતો, યાન પ્રકાર પારસી એ કદાગેશું, સી બોધના કદાગનાર મી. કામરાજ તે પારસી હતા, કાસ્તરસના બખાણુ સર કરનાર તે પણ પારસી હતા, ડેવિટક સંગ્રહ પણ પારસીએ કદાગેશું, ઘણું અંગ્રેજી પુસ્તકોના તરજુમા પણ પારસીએ કર્યા. બેકનના નિબંધનો તર જુમો કરનાર પણ પારસીજ હતા. ગુજરાતી બ્યારણુ રચનાર મી. મંચેરજી તે પારસી હતા. પહેલો કાવ્ય કોશ પણ પારસીએ રચ્યો. ગુજરાતી નાટકો પણ પારસીએ લખ્યા કર્યા આમ આપણી બાપાને પારસી તરફથી ઉત્તેજન તો સરસ મળ્યું કહેવાય, પણ દિલગીરી એ છે કે હાલ તેટલી મહેનત પારસી નથી કરતા.

આ હરાવને મી. સેતલવાડે વધુ ટેકા આપ્યો.

પછી મી. ફતેહચંદ ઘાઘને ટેકા આપતાં ફેટલીક સુચનાઓ કરી તે પ્રમુખ સાહેબ ની સલાહથી તેમણે સખી બોલકવા કહ્યું કર્યું.

પછી ઉપરો હરાવ એકમતે પસાર થયો.

હરાવ બીજો

મી. કોવલજી બોલીએ બીજો હરાવ મી. પ્રમોદી કહેલો—

" હિંદુસ્તાનની જુદી જુદી ભાષાઓની ચલતી ચલાના કલાને લેવાના ને ને પ્રવાસ થાય તે આ સભા પસંદ કરે છે. અને માને છે કે સમસ્ત હિંદુસ્તાનના બધાને આધાર આવી ભતના પ્રવાસો ઉપર રહેશે."

આ હરાવ ઉપર વિવેચન કરતાં મી. બોરી કે ને નાની વયથી ગુજરાતી લેખક તરીકે પાંડાએવા છે તે બોલ્યા કે:—પરં પુછીએ તો ગુજરાતી એ પારસીની બાપા છે. બ્યારે પારસી નાસીને આવા ત્યારે હિંદુએ મદદ કરી. આપણે તેઓના પણુ રિવાજો લખ્યા કર્યા છે. પણુ આપણે કમ તસીમે હિંદુના પ્રસંગમાં લોકા આવા છીએ. મામડાઓના પારસી કહેવના પારસી કરતાં સરસ ગુજરાતી બોલે છે. પારસી બખાણુ રંખીજી છે, પણુ તેઓ હિંદુના જેવું શુદ્ધ ગુજરાતી નથી લખતા બ્યારે હું કોલેજમાં હતો ત્યારે મેં બરે બીજન નામકસનો તરજુમો કર્યો. ત્યાર પછી વીસેક નાટકો લખ્યાં. બીજાં પણુ પણુ પુસ્તકો મેં લખ્યાં છે. તે ઉપરથી હું જેમ યાચો છું કે આપણે ગુજરાતી બાપાને ખીલવી છડીએ છીએ. માણેક પાદ ખારસી છતાં તેમણે ને વાંચી સંબળાવ્યું તે સ્પષ્ટ છે. તેમનો કામસી પારસીએ લેશે તો સારું.

તેજ હરાવ ઉપર બાવનચરના મી. ભેશવરસિંહજી, નાગપુરવાળા મી. આપરડે, દક્ષિણ આફ્રિકાના મી. હાજી દખીબ, તથા મી. અમલીઆ બોલ્યા.

મી. હાજી દખીબે કહ્યું કે અ.પણી માફરી જગ્યાને બચાવવાનો ઉપાય ત્યારે છે તે સરસ છે, ને તેથી હું પ્રુશીયા ટેકા છું. ને કામળ અંગ્રેજીમાં અ.બો તે ગુજરાતી તથા અંગ્રેજીમાં આવેશ હન તો વધારે ઠીક ગણાત. પારસી બાપાઓ ગુજરાતી બોલતાં બહુ અંગ્રેજી લખજ વાપરે છે તે ન વાપરે તો કેવું સારું કહેવાય?

મી. અમલીઆ બોલ્યા કે મારા રશીક કહી ગયા તેને હું મળતો છું. હું ગુજરાતમાં જન્મ્યો તેથી મગફર છું. હું એક વીંછીમાં જન્મ્યા ગયો ત્યાં મણુ હીંદી હતા. તેઓ અંગ્રેજી બોલતા હતા. મેં કહ્યું કે દેશીઓ પોત પોતામાં અંગ્રેજી બોલે એ તો સરસ બાગેશું ગણાય. તેથી તેઓને સરસ ઉપજ ને હોંદુસ્તાની બોલણુ કરે કર્યું.

કડીજન કપોરીએ કતા મેનેજર મી. કામલાલ, મી. મહેલાલ કલાકા, તથા મી. મોકલ કલાક પણુ ટેકા આપતાં મોકલ

બોલ્યા. અને બીજો હરાવ એકમતે પસાર થયો.

પછી હાકતર બડીઆળીએ પોતાનો લેખ વાંચી સંબળાવ્યો.

ત્રીજો હરાવ

હાકતર બડીઆળીએ ત્રીજો હરાવ નીચે પ્રમાણે રજુ કર્યો—

" જેવું ફરક કામ ગુજરાતીમાં આલે તથા જેથી ગુજરાતી બાપાની ખીલવણી થાય એવું મંડળ રચાવવામાં આવે તો હાજર રહેલા ગુજરાતી તેમાં લખ્યા થવા રાજી છે." આ હરાવની સામે નથુ જજી હતા તેથી તે વધુ મતે પસાર થયો.

પછી મી. પરીએ પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત કરી તે પસાર થય, ને સભા ૬-૩૦ વાગે બરખાસ્ત થય

સ્ટીમરોની આવબવ

[અરમન લાઇન]

પ્રેસીડન્ટ—તા. ૮ મી ડીસેબરે મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[પર્સીઆન લાઇન]

નાદરી:—નવેમ્બરની તા. ૨૮ મીએ મુંબઇ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ ડીપેંટ લાઇન]

અમટુલી—તા. ૨૬ માંએ કલકત્તાથી ઉપડી છે.

" —તા. ૨ જી ડીસેબરે કલકત્તા જવા ઉપડશે.

[દક્ષિણ આફ્રિકન લાઇન]

દીનકાદ— તા. ૧૮ મીના બરસામાં કમ કતા જવા ઉપડશે.

હોંદુસ્તાનની ટપાલ

પ્રધવારે જ્યોરે સ્ટીમર કોલોમ્બીકોલ માં જવા બંધ થઇ હતી.

અમસોગામાં જવા આજરોજ (ચની વારે) સવારે હા વાગે ડરબનમાં બંધ થશે.

અમટુલીમાં તા. ૨૮ ના બરસામાં આવવા વડી છે.

પ્રેસીડન્ટમાં તા. ૪ થી ડીસેબરના બરસામાં આવવા વડી છે.

ઓરેંજઆ પારલામેન્ટમાં જનરલ દર મોગે જણાવ્યું છે કે દેશના રક્ષણને સારે ફરક બરગરે સારામાં સારાં હથીઆર રાખવાની જરૂર છે. ફરક જણે હથીઆર ની તાલીમ લેવી જિંદગી, અને બ્યારે જરૂર પડે ભારે તથાવા કલોમ બિવી જન પડે રાખવી જોઈએ.

ચરચા પત્ર.

—૦૦—

આમારા ચરચાપત્રોમાં નીચેના નીચેના માફ રાખો તો તેઓના પત્રો ઉપર ઉચિત ધ્યાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કાચગળી એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર થોડા સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું જરૂર લખવાં તે હથેલાં બહાર પાડવા સાચું નહિ, પણ અમારી ભૂલને સારું.
૪. મંગલવાદની સાંજ સુધીમાં મહેલ લખાણે તેજ અલગથીયામાં લખવા કરી શકાય.
૫. રૂઠાં હરેલાં ચરચાપત્રો બહુ રાખવા અથવા લખનારાઓને પાસાં મોકલી આપવાને અમે બંધાવા નથી.
૬. લખાણ હથેલાં ફૂંક અને સુદાસન કરવું. — અધિપતિ.

ચરચાપત્રોને જવાબ

મી. એન. એમ. મહારાજ—એ બીના એ હથેલી જાપામાં લખવા મોકલે નહિ.

મી. એસ. મારસી—અમારી ભૂલ પ્રમાણે ક્યાંય નેતું નથી.

અ. હ. એ.

લડત પુર જોરથી ઉપડવા વિષે

મી. હ. એ. ના અધિપતિ જોર.

પાસીવરીકીરતની લડત લખાણ. પણ વરસ સુધી ચાલી અને હજુ તેનો અંત ન આવ્યો એ દિલગીરીની બીના છે. એવું કારણ મારા મારવા પ્રમાણે આપણે કુલપ અને પાછી પાની છે. દાહ લડત એવા બારીક સમય પર પહેલેથી છે કે જે આપણા તરફથી એક બીજો હલો કરવા માં આવે તો સેટલ પણ થઈ જાય. એક તરફથી જોતાં વાંક આપણે જ છે. જપાને બીજા તરફથી વાંક નથી પણ એ તો ચોક્કસ છે કે આ લડતમાં હોદી કામે પેસે તો તેમજ જાત મહેનતનો જે ભોગ આપ્યો છે, તેટલી બીજા કામ ભાગ્યેજ આપી શકશે. અને તેટલાજ માટે હોદી કેમના નામનો કાંકો ફુનિયામાં ખુલ્લો ખુલ્લો વાગી રહ્યો છે. આ લડત અસહ્ય છે. અને હરેક મહસૂસ પોતાના જોર જોરજોરે એમાં લડી શકે છે. એમાંથી લડતાં લડતાં થયા માથેનો ચરણ મથક થયા છે. અને લડવાવાળા થયા થોડા છે છતાં પોતાને જે શુર પાસીવરીકીરતની લડાઈમાં ચડેકું છે તે શુરના આધારે એવા ઝુજી રહ્યા

છે કે તેમાંથી નીવેડો આવે એવી લડત લડી રહ્યા છે, અને પોતાનો જીવ સુધાં પણ એ લડતને અરપણ કરવા તૈયાર છે. અજાણત એજ શુરા ભાણેલું શુર કોણને કોઈ હલો કરણ થયેલા બધા એપર અસર કરશે. અને જેમ લોહ ચુંબક લેદાને પોતાના તરફ એકે છે, તેમજ એ શુરાતન પણ એક વખત બધા પર અસર કરશે અને જપારે તેમ થશે તેજ વખતે તેના નીવેડો આવ્યો જાયશે. ૨૧ ફુનિયા ન તો કોણને કામ આવી છે, ન તો આવશે આપણી એક જુડી દાય દાય છે જે આપણને એની માયામાં લપટાવે છે. હીંદુસ્તાનના ઇતિહાસપરથી પણ સામેન છે કે શુરા ભોધ પોતાની આગર માટે લડ્યા છે. એ બધું શાને માટે? આગરને માટે. વીહાન માથેએ પેનાનાં વચન અને આગરને માટે જીવ શુમાવ્યા છે. અને તેમ કરીને પોતાનાં નામ અમર કર્યા છે. જે દેશમાં આગર નથી ત્યાં પછી, સામે પેલા કમાયા તો પણ શુર પુરુષોએ લડ્યા શુરાનો ખ્યાલ કરવાની આપણને અકષ્મ આપી છે તો આપણે તેનો બરોજર ઉપયોગ કરવો જોઈએ છે. વળી ઉપયોગ ફક્ત મોટે ભાગેજ નહીં, પણ જાતે કરીને દેખાડવાનો છે.

કવિતા

એક કવિએ કહ્યું છે કે:—

‘ન તો એ આરામથી જાગે, ન એકલે હે-મુકામ ફુનિયા, જસ આજમાયેકામે મકાં હે, કે જરૂર રખાહે નામ ફુનિયા. અચરમે ખલકતમે જાનતી હે કે, જરૂરે રહેતા કોઈ નહીં હે. પર ઉરમે મહલતમે જા રહી હે, કે સો રહી હે તમામ ફુનિયા. યે ફુનિયા હિર હે નામ પારો, કે આગેરતમે ન કામ આવે. જરૂર બહો ને હમણ સમજ, પર નેકો હે હરામ ફુનિયા.

ઉપજા એતો પણ આપણને શીખવે છે કે ફુનિયા એક માયાવું જાગળ છે. આપણમાં જે માતૃમૃતનું તેજ હોય તો આપણે પણ વળી પાછા યડીએ એમ છે મારે લંબાણ લખી જમા રેકી તે કરતાં હવે મુદાપર આવવું વધારે સારું છે. ખુરા ન કરે જેને લડત લંબાય તો તેને માટે હવે લખિયમાં કેવાં પત્રમાં જરવાં તેને માટે હમણાંથી વિચાર થવો જોઈએ એમ મારું મારવું છે. આગેજાત લેકાએ મીટીએ બોલાવો પેત પોતાની કોમને હમણાંથી સમજવી આપવી થશે છે.

કારણ કે લાઇસેન્સનો વખત પણ પાછો નબીક આવતો જાય છે. અને જે તેટલે સુધી લડત લંબાય તો જાને વારીપર લાઇસેન્સ ન લેવા, તથા એક વખત વળી પાછું નવેસરથી સર કરવું જોઈએ. એમાં આવેવાનો તેમજ ફુકાન ચાલા અને ફેરીવાળા તેમજ નોકર વરસ હોય પેત પોતાનામાંનો કુલપ દૂર કરી એકસપીથી આ કામ સર કરે તો જરૂર ફડકો થાય. હું મારું છું કે આ મુચના થણી વાજ્યી છે. અને તેનો જે બરોજર ઉપયોગ થાય તો તુરત છુટકારો થાય એમ છે. મને આશા છે કે મારા બીજા ભાણે પણ પોતાના મન એ બાજતપર જાહેર કરશે. પાણી પહેલાં પાણ બાંધી કમની છે.

સી. મહમદ ખાન

[ઉપરના કાચગળ પર ધ્યાન દેવા અમે વાંચનારને બતાવણ કરીએ છીએ— અ. હ. એ.]

પરચુરણ ચરચા

મનહામખેનમાં એક ફેકમાં પટેલા હોદી પર અત્યંત જુલમ શુર છે, તે વિષે કેટલાક કાચગળો અમને મળ્યા છે. તે હરખાન લખનાર જણવે છે કે એક વખત તેને જેલમાં વિના કારણ ચર કાચન ‘પાલ મેતરીયા’ મારવામાં આવેલાં. બીજા વખતે તેને જેલમાં મારીને બેશુદ્ધ કરવા માં આવેલ. સીક ફેવાના કારણસર નીમ કનો જુલાય વિગેરે આપવામાં આવ્યો, ને તેથી મરડો વિગેરે થઈને બીમારી વધી હતી. એવી રીતે તેને અનેક તરેહનાં કુલપ ભોગવ્યાં પડે છે.

મી. મહમદ અહમદ મારખ લખે છે કે અજેની મરજહના પેશ પ્રમાણે કારી હોટેલને લખતો રાજગાર ચાલુ કરવાથી તેમને તેનો રાજગાર ન કરવા માટે સુચના કરવામાં આવેલ. પણ તેમણે તે જાનમાં ન લેવાથી તેમને રજા આપવામાં આવેલ છે, ને જુલાઈ તથા આસ્ટ માસનો પમાર વધારે આપવામાં આવેલ છે. આમ છતાં તેમની જગાએ નવા આવનાર મથક સને નમજ પડવા દેવા નથી, તેમ મદરે સાની ચાવી હજુ સુધી આપવા માગતા નથી એ બધીજ દિલગીરીની વાત છે.

લોખંડેન્ડમથી મી. મહમદ કોડીના લખે છે કે હ. એ. ૫૦૦ પાને મારા નામથી જણાવેલ બાજતમાં પા. ૨૦ દેક લખેલ છે ત્યાં થી. ૧૦/- જોઈએ.

તાર સમાચાર

અંગ્રેજી રાજ્યના હરિયાણા કાઠવામાં નવી નવી મનપાલો બંધાય છે તેની ચાલ ની કડકમાં અસહ્યારણુ વધારે કરવા તરફ બહુ ધ્યાન દેવામાં આવે છે.

આ સ્ટીમરો કનારાડ લાઇનની રાફસી સ્ટીમરો કરતાં કદમાં ૨૦૦ ફુટ ઓછી હોવા છતાં, કડકમાં તેમનાથી ૪ મહત્ત્વ વધશે. એટલે ૩૦ માઇલની કડકે તે ચાલશે.

મોરમેલોન (કરાંસ)માં ફરમેન નામના ફરમેને ૪ કલાક ૧૫ મીનીટ ૫૩ સેકન્ડ માં ૧૪૪ માઇલની મુસાફરી હવાઇ વહાણ માં બેસી કરી છે.

અમેરિકાની નેશનલ જીઓગ્રાફીકલ સોસાયટીની કમીટી સર્વાનુમતે એક દરિય ઉપર આવી છે કે કમન-વેર પેરીએ ઉત્તર ધ્રુવની શોધખોળને સમતા જે પુરાવા રજૂ કર્યા છે તે સંપૂર્ણ છે.

ન્યુઝીલેન્ડથી આ સ.સ. ઉત્તરના સારો નીકાસ કરવામાં આવેલો જણાય છે. તેની કુલ ઉત્પન્ન ૬૦ લાખ પાઉન્ડની થશે એવો અડસટો કાઢવામાં આવ્યો છે.

રત્નના વેપારમાં હાલમાં જાપરી ઉચ્ચ પાલક થઇ રહી છે. તેના બાવ અસાધારણ તેજ થઇ ગયા છે. ૧૯૦૬ ના માર્ચ માસમાં રોંચ આવેલ રતલે શી. પૃથ્વી થઇ ગયો હતો. હાલમાં તે રતલે પશુ વહાવી દર રતલે શી. ૬૨ સુધી ચડી ગયો છે.

વડી સરકારના બજેટની તકરાર ૬૭ ચાલુ છે. લેન્ડ એડવોકેટ મી. કુરે અને કોન્સ્ટિટ્યુશનલ એડવોકેટ મી. બાલકર વચ્ચે ચર્ચા ટપાટપીનો દેખાવ પારલામેન્ટ માં પણ થયો હતો. એ બાબતમાં મી. એરકર્ષાયે બાબત કરતાં જણાવેલ કે મી. બાલકરે જે દહેશો કર્યા છે તે માટે એમણે ૬૭ સુધી મરી માગી નથી, એથી મને અનુભવી ઉપજે છે. મી. કુરેએ પોતાનું માન સાચવવા જે બાબત કર્યું છે તે પારલામેન્ટના હિતકાસમાં યાદગાર રહી જશે.

મી. એરકર્ષાયે ટેમ્પરેટ (કેન્કર) ખાતે બાબત કરતાં જણાવ્યું હતું કે એ ઉચ્ચતેની સલાહ બજેટને પસાર નહીં કરે તો જાનેવારી મહીનામાં નવી પારલામેન્ટની મુદતથી કરવામાં આવશે.

આમની સભામાંથી બજેટનું ત્રીજા વખતનું વાંચન પસાર કરતી વખતે પણ પ્રધાન મી. એરકર્ષાયે જણાવ્યું હતું કે દેશની નાણા સંબંધી બચસ્થ કરવાનો હક પ્રજાના મુદ્દી કાદેલા સલાસદોના હાથ માંજ રહેવો જોઈએ. જે આ પુરાણા હકમાં કોઈ હાંચર મારશે તો લીજારલો આ બાબતમાં પ્રજા મત મામત તબયારે છે.

પારીસમાં એક ઓરત ઉપર પોતાના મરદના પુનનો કેસ ચાલે છે. તેમાં તે ઓરત પોતાનો કેસ પોતેજ ચલાવે છે. તેણે જે પ્રમાણે પોતાનો ખ્યાલ કવો છે તેથી લોકો હક થઇ ગયા છે.

પરલોનમાં સત્તાવાર ખતર મળ્યા છે કે હમારા લેન્ડમાં હીરાની ખાણ હાય લાખાના ખતર ખોદા છે. ત્યાં જે હીરા ઓ જણાયા છે તે મોરીથી આણેલા જણાય છે હીરાની ખાણ મળ્યાના ખતર આપનારાઓ દયાઈ કરે ને.

અધરીશ લેન્ડ ખીલમાં ઉચ્ચતેની સભાએ સુચવેલા સુધારા આગવી સભા માં રરર રરરર પ મતે ના કસુલ કરવામાં આવ્યા છે.

ઉગાંડની મેરીલીબેન હીટ કલમની એક ટીમ દક્ષિણ આફ્રિકામાં ક્રિડિટ મેચો રમવા સ્ટીમર સેકસનમાં ઉપડી મુકી છે.

ઇરાનમાં અરેબીય ચક્રે કેટલાક માસ પાલુઓએ લુટ્યું છે. એવું કહેવાય છે કે સાહની કિરકેસ્થીથી આ કામ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યાંની વસતીએ રક્ષીઅત એલચીખાતામાં આસરે લધો હતો. રક્ષીઅત લરકર તે જગ્યાએ જઈ પહોંચ્યું છે. અરેબીય ટેમરીઝથી ૧૧૦ માઇલ દુર આવેલું છે અને ત્યાંની વસતી ૧૦ હજાર માણસની છે.

રંગુનમાં પ્રોટેસ્ટ મોર્ટીંગ

તા. ૭ મીના રતરતા તારમાં લંડનથી જણાવવામાં આવે છે કે ટ્રાંસવાલના એથીઆટીક કાયદાને વિહારી કાઢવા રંગુનમાં એક મીટીંગ મળી હતી.

મી. રતનશી સોહાનો દામળ

તા. ૬ મી નરેબરે મી. રતનશી સોહા ચારલસટાઉનથી લખે છે કે:—

મયા માસની તા. ૩૦ મીએ મને જોહાન્સબર્ગથી પ્રીટોરીયા ડીપોરટ માટે લાવવા માં આવેલ, અને ત્યાં મને અઠ દીવસ ચારજ ઓશીકમાં રાખ્યો હતો. ચારજ ઓશીકમાં ડીપોરટ કરવામાં આવતાં માણસ તરફ બહુજ સારી વરતણુંથી વરતવા માં આવે છે. મારી સાથે પ્રીટોરીયા ચારજ ઓશીકમાં ખીજી ચાર બાઇઓ (૩ હીફરતાન દેશપાર કરવા માટે તથા એક મદાસી નાનાશ દેશપાર કરવા માટે) હતા. તેમાંના ત્રણને આવતી તા. ૬ મીએ હીફરતાન રવાના કરવામાં આવશે, અને એક મદાસીને ગઇ હાલે મારી સાથે ચારલસટાઉન હદપાર કરવામાં આવ્યો છે. મદાસી ગીરમીટીઓ છે, તેમ જ ઉપરથી તેને ચારજ કરી ડરેજન મોકલવામાં આવ્યો છે. અને હું પોતે આજરોજ ટ્રાંસવાલમાં પાછો લાખલ થઇશ. પ્રીટોરીયા ચારજ ઓશીકમાં મી. ચાર. પડવા તથા હા. ગોપાલદાસ કાલીદાસ તરફથી મને હોંક વખતે આવતું પહોંચાડમાં આવતું જેને માટે હું તેનો ઉપકાર માનું છું. જ્યારે મને પ્રીટોરીયાથી દેશપાર કર્યો ત્યારે મી. જટાકરે બાસ મારે માટે આવતું લાવેલ, જે મેં ઉપકાર સંકલ્પ સ્વીકારેલ; અને મારી ચારલસટાઉનમાં મી. વલીલાઇ પીરબાઇ કે જે પાસીવરીથી રટર માટે બહુજ સમરર હોઇ દરેક હદ પાર થઇ નાનાલના હીટીબાઇ ગમે તો તે હોંક હોય કે મુસલમાન હોય પણ તેની ખાસ પીવાની તથા દરેક રીતે બરદાસ્ત કરી દીમત આપી પાછા ટ્રાંસવાલ તરફ રવાના કરે છે, તે પ્રદરથે મારી ઘણીજ સારી બરદાસ્ત કરવા ઉપરાંત દરેકને વખત મોકો થઇ જવાથી આતીને જતું પડશે તેમ જારી પોતાની ગાડી મને લોઇ કરસ્ટ સુધી પહોંચાડવા મોકલી હતી. ખરેખર આવા ઉત્સાહી માણસ બેરડર ઉપર રહી આપણી લડતમાં મદદરૂપ થઇ પડે છે. જેમનો ઉપકાર માનવામાં મને દરખ ચાપ છે. હું આજરોજ પાછો ટ્રાંસવાલમાં લાખલ થઇ જેલમાં જઇશ.

જોહાન્સબર્ગમાં એક મોરો તમાવમાં હુખી મરણ પામ્યો છે. તેણે પોતાના મિત્રને લખી જણાવ્યું હતું કે પૈસા સંબંધી તકલીફ ન સહન થઇ શકતાથી મને આ રસ્તો લેવાની ફરજ પડી છે.

ધો ડરબન હાઇવન લાઇબ્રેરી

ડરબનમાં આજ પદર વરસથી હમેશાં સારાં સારાં પુસ્તકોનો જથ્થો જમા કરાવે છે, અને દર મેઘમાં નવાં પુસ્તકો આવતાં જાય છે. હમણાંજ પુસ્તકોનો એક મોટો જથ્થો આવી પહોંચ્યો છે. જે તમામ પુસ્તકોનો લોકો લાભ લઇ શકે તેવા હેતુથી આ લાઇબ્રેરી સર કરેલી છે. જુઓ કે આ લાઇબ્રેરીનો લાભ ધણી વરસથી લોકો લેવા છે. તોપણ તેનો વધુ લાભ લેવાય તેવા હેતુથી ઉપલા નામથી લાઇબ્રેરી સર કરેલી છે. અને પુસ્તકોમાં વધારો કરી નવી દબ ઉપર આ લાઇબ્રેરીને મુકેલ છે. આખા દિવસના કંટાળા પછી કોઇની પણ નીંદા કરવામાં કે નકમી ટોચટપા કરવા કરતાં સારા વિદ્યાર્થીને હાથે રચાયેલાં પુસ્તકો વાંચવાથી જે નિદેશિ જ્ઞાન હ મળે છે તે અલગ બધું છે. આ લાઇબ્રેરીમાં કયા કયા પુસ્તકો છે તેનું નામરજાર હીરડા. વાંચનારાએ કહ્યું એ પછી વાંચી, અને કહ્યું વાંચવાની છે તે દરેક નેધિ પોતાની પાસે રાખી કહે તેવા હેતુથી જાણવા અમે નહીં કરેલું છે. જેમાં આ લાઇબ્રેરીના ધારા અને હીરડા આપેલ છે. માટે જે મદદરેખો તે હીરડા મેલેલે તેઓએ જ પેની મોહલી નીચેને સરનામેથી મંગાવી લેવું. બહાર ગામવાળાઓએ એક પેની પોસ્ટલ માટે વધારે મેલેલવી. માદ રાખવું કે આ આખા સાલિય આક્રીકમાં હીંદી માટે લાઇબ્રેરી આવા સારા પાયા ઉપર હોય તો તે ફક્ત આ એકજ છે. અહ સાલ સ્વામી શી હારાનંદજીએ લખેલ બરેરી માટે કરેલ ઉપરાજાના પુસ્તકો મંગાવી પઠવીક ભાગ લઇ શકે તેથી અમેને મોકલી આપ્યા છે, કે જેનો લાભ પણ અમારા પુસ્તકો કાર્યજ લઇ લઇશો.

M. M. Diwan

147 Queen street

P.O. Box 593

Durban, Natal.

જુનીઅનના પહેલા મવરનર જનરલ તરીકે મી. ગેડરનનની નીમજીક મંગાવેલ સંભવ હોવાથી હક્કિયુ આક્રીકાના જાણાઓ તેની વિશ્લેષણ કરવા મંદી મવા છે. મેડર શીલ્ડમીરનને પહેલા ગવર નર નેમવાની જાણણ કરવાની તેકો કાલો થયું હશે છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૧૦ મી ને જુલવારે ડરબન પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ હામથી માલ વેચાયેલો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીયા	૦ ૬ થી ૨ ૩ ૩૩૫	
કાલી રુધાવર	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પાઇનએપલ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પોપો	૦ ૬ " ૧ ૬ "	
ખનાના	૦ ૬ " ૧ ૬ ૧૦૦	
માનેડીલા	૧ ૬ " ૧ ૩ "	
મેડરીન	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
નામીસ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
એરેન્જસ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પટેટા (મીઠા)	૪ ૬ " ૧૨ ૩ "	
લીંબુ	૧ ૦ " ૫ ૦ કેસ	
લીલી ખીનીસ	૦ ૦ " ૦ ૬ ૬ થી	

મારિસખરગ વેદ ધર્મ સભા

એકરેટરી લખેલે વેદ ધર્મસભાની મીટીંગ હમેશા મુજબ તા. ૭મી નવેમ્બરે સભાના મહા નમાં મળી હતી. ખરખર પ્રારથના તથા સંધ્યાવાચનપાદ એકરેટરીએ મહ તા. ૩૧ અક્ટોબર ૦૯ સ્વીચારને રાજની મીટીંગ નો રીપોર્ટ વાંચી સંભળાવેલો હતો. પ્રમુખ સાહેબે મીનીટ ઉપર સહી કરી હતી. ત્યારબાદ શ્રી રામચંદ્રગોપાલે, એમ. એસ. રવી, સદસીયમ પથર, નરસીંહ પ્રેમજી, પ્રમુખ સાલજી, ગાંધીસીંહ, સી નામકમા, નારમજી નાયક, મોદનસાલ મોસલીઆ વગેરે મદદરેખોએ સમયનુસાર વીવેચન કર્યું હતું. પાદ હજીર પ્રાર થતા કરી પ્રમુખ સાહેબને આભાર માની સભા વીસરજન થઇ હતી. વેદ ધર્મ સભા (કુળી ફંડ) રકૂલ ફંડ માટે શ્રી પ્રમુખ સાલજી, જુલકાડી, તથા જેરામ વગેરે મદદરેખો સદરમાં ફરવા ગયા હતા, જેમાં રોકડ શીર્ષક ૮ તથા આવક, કાળ આદો વગેરે આસરે રતલ ૪૦ થયું હતું.

વેદ ધર્મ સભા રકૂલ ફંડ માટે શ્રી નરસીંહ પ્રેમજી, વેસરામ નરસી, અમર તલાલ મોહલીયા, તથા કરસન ખીમજી વગેરે મુદરેખો કરવન તરફ ફરવા નીકળેલ છે, જેઓને આ પત્રીક કાર્ય માટે જાણ આપેલ છે. મનુલી મહા કરસી મિત્રો નીનંતી છે.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
માવલ માંબ ૧ મસ્તાની રૂ ૧ ૬ થી ૨૨ ૦		
શીમડીના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ " ૧૮ ૦	
શીની સમર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
ફુડાના	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
રેશી ટુવેર કાળ	૧૮ ૬ " ૨૦ ૦	
ટુવેર કાળ કાનપુરી	૨૧ ૦ " ૨૧ ૬	
મસુરની	૨૨ ૦ " ૨૨ ૬	
મમલી	૨૭ ૦ " ૨૮ ૬	
મડકની	૨૮ ૦ " ૨૮ ૬	
મહા સુખાઈના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
" કાળ	૨૫ ૬ " ૨૬ ૦	
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
મહાક	૬ ૦ " ૬ ૬	
ખીનીસ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
કડવું તેલ ૧ બ્યાલન	૩ ૨ " ૩ ૩	
એરડીનું	૨ ૫ " ૨ ૬	
મીઠું	૩ ૩ " ૩ ૬	
નાળીએરનું	૩ ૬ " ૩ ૬	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
પીળી	૧૪ ૬ " ૧૪ ૬	
તીરકુળ નાતાલ	૮ ૦ " ૮ ૦	
ખાટો	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦ જા	૦ ૬	
મર્યા	૦ ૩૧ " ૦ ૩૧	
શી પેટીટીનના શી ૮-૫-૦ ૮-૧૦-૦		
પોરબંદર	૬ ૫ ૦ " ૬ ૧૦ ૦	
પારાશીન એરેલે		
" વાહટ રેસ	૮ ૮	
" " બાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીએર	૧૩ ૬ " ૧૫ ૦	
હથી	૫ ૬ " ૬ ૦	
કામક સોપ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
સાજી સીલ રોલ	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
સાજી સનલાઇટ	૪૨ ૬ " ૪૫ ૦	
" ટ્રાયમ્ફ ૫૪ ફુડાના મિલકતની		
હીમત	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬	
નેકરટી	૧ ૮ " ૧ ૬	
મામીસ ભાવન	૩ ૧ " ૩ ૩	
સોપારી સેવરશની	૦ ૧૦ " ૧ ૦	
નીકલ પોલક શીમર	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
ફુડ નેસલનું	૨૦ ૦ " ૨૧ ૦	
" ફેલ	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
ફેલ મીન	૧૬ ૦ " ૧૬ ૬	
તીનડ (લીવરફુલ)		
વટા	૦ ૦ " ૦ ૦	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.C.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gardhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladon." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodien Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
A. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Pros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 265
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayeb Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cador
118 Long Street.
Obhaganlal Bhawanidas Ghaswala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EMRAN NUSODIN,
24 Frore Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.
Kashaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
134 Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wight Street.
Me' idcen Eucos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATTIL & Co.,
157 Loop Street,

DARNALL

Narayan Maharnaj,
Produce Dealer n
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODIEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.
Dawjee Mahmoodee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EMBRAN ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Emsail Dawji & Motale,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgani Road.

JALMOT & SOHABJE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed-Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 530, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

K. Jivan,
122 Grey Street

DURBAN

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

Lala Babhai,

Fruit & Vegetable Dealer

86 Queen St. Box 636,

M. A. Simon,

Jeweller, 120 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,

109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,

Box 88, 104 Grey Street.

Sheikh Hoesan,

Plumber & Tankmaker,

Umgani.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

Harjiwan Ramjee,

Indian Laundry

3 Fairview Road,

Makan Bhana,

Indian Laundry, Cambridge,

Berea Road, Box 223.

ETOCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker. Harding Street

GRAHAMSTOWN C.C.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Doss.

Mohanbhai Desai,

Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HAARLETSBURG

Zoutpansberg)

Esoopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842.
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhita Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadin,
45 Market St., Box 270.
P. E. DADAHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 9937, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEER,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALHAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1363, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 841, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RAYANSI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULKHAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sabab,
171 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAILY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
11 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp,
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Barday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ichharan Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTARIAL,
Box 33.
Haseem Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOUBENCO MARQUES

Hajee Easa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahomed & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VALJAS & LALOHAND
Box 92.
NANJEE DULABHAI & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
L. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
142 Church Street.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. FREEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devise Taljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

HYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Haseem Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MINTA & KHANDESA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. DEMI,
Box 128
M. E. NANSABHAI,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayub Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 290
V. S. PILLAY,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 92,

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,

SPELONKEM

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafolia.

STANGEB

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 85, Bood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadde,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanma i Ranchhod, Tailor
Market Street,

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Millor.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry, John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhite Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Oomah.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moss Street.

VOLKSRUST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joomsub Tayob & Co.
Market Street.
Joomsub Hassan & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

A Book—and Its Misnomer

A REPLY.

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

आर्य धर्म—(कर्तव्य.)

स्वामीजी भार्यानेवडीने एनावे हुवे
पोर स्वामीजी संकरानंदजीने छपाये हुवे
आर्य धर्म—(कर्तव्य) तळतीने वाळे जारे
एते वज्रवृत्त वागवळे वपर अछे अखरने
रुक्त तीन फेरीतें या. एम. एम. शिवाजी
हो वीरत ५१३, दरबन छीखनेसे बीलेगा.
इंग्रजी, गुजराती और हिंदी छापामने
थोडता हे.

वडी जगद्वर छीखनेसे स्वामीजीने हील
रीपर "मानव आत्मा" तथा "पुनरजन्म"
विषयके वपर रंग्या हुवा इंग्रजी व्याख्यानमी
तीन फेरीतें बीलेगा

To Our Customers and Friends

Our Durban Office is now closed. Will our many customers and subscribers kindly direct their enquiries to Phoenix, where they will receive prompt attention.

OUR DIARY.

Owing to circumstances of which we had no control we have not been able to publish so early as anticipated. However, the Diary will be issued about the end of November. It is in a new form, and a whole page is given for each day. To subscribers who have fully paid up their subscription the Diary will be posted free of charge. To all others the price will be One Shilling. Postage 1d. extra.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory

BOMBAY, India.

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF—

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી નેલી

સીધી મુંબઈ

દર માસે એક સ્ટીમર જાય છે.

૧૭, ૧૮ દિવસમાં મુંબઈ પહોંચે છે.

એ કંપનીની આગવોટમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને ઓછીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સરખાવન જમતાવાળા તેમજ માયાશુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડતું નથી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હૈદી બાઈઓ બાંબી મુસાફરીમાં નહીં રખત માળી હોરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો સુકર છે કે અરધા અરધ મુસાફરી નાં ફુગ્ગનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગવોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો બાબ નહીં મુશ્કેલી દેશ જનારાઓએ તકપાર થઈ રહેવું.

સરકુ આગવોટ મુંબઈ પહેલેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સહીની બધું માટે અતરે જાપામાં નાંખાવશું તેથી સહી સાહેબો ને જમર ખરે આગવોટ પહેલેથી જવાની ખબર પડશે.

વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરબનને લીધે કોર્ટનો ધોર કલકત્તા સ્ટીમર માર્ગ મુજબ જાતી છે.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૨ ડીસેમ્બર

જિલ્લાલ્લહ કાલકાંલ બચ્ચાંલ

જાનં, જાનં. "મુંબઈ" ૩,૩૦૦ ટન બુકમ્બાઈ ૨૦

ઉપરનાં ૧૦,૬૬૬૦૦ મંદરંકકાલકાંલ કંઈકકંઈકાલકાંલ ઉપરનાં ૧૦,૬૬૬૦૦

શ્રી. હમીદુલ હકીમખાનની કુ.

મિસ્ટર હીમ એન્ડ સન્સ.

૧૨૨ સીટ, ૧૨૧૧.

King & Sons,

West Street, Durban.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૭ કામચીનલ રોડ કરબન,

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

જેલનાં કાવ્ય.

[બીજા આધુતી.]

ઇડીઅન ઓપીનીઅનમાં હાલ આવી ચયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આધુતીમાં હામલ કરવાથી તેજ કદ પહેલી આધુતી કરતાં ખરાબર બમણું થયું છે. છતાં કીમલ આગવોટના પ્રમાણે એક સીટીંગ, પાસેજર ૧ પેની

નામરસાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરકા હાંગીના બનાવનાર.

જોડ નં. ૨૪૪-૨૪૫ એલિયાડીસ બચ્ચા, વાલકેઇપ હામ સીટ. P.O. Box 280 Pretoria

ઇ. એ. ની ફાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વાપની

ખાસિયા આખી ફાઇલ દરેકની કીમત થી ૧૭/૬.

64 Gray St. 11

Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 18. Tel. Address: "Forbender,"

Telephone 854.

હિંચા ફેલની ફરકી કેપ, અને બેંગ બોર રાપીયા આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં સરતે ભાવે મળશે. એક વખત અજમાવી જુઓ.

જન એન્ડ કોમ્પાની પહેલ

૧૧૪ સીટ. ૧૨૧૧.

દેશી મોડાઈ

એઆ લીની સરવે ભતની તાજી મોડાઈ અમે બનાવીએ છીએ.

કે. છવણ,

મસજીદવાળી મોહીની સામે

૧૧૨ સીટ, ૧૨૧૧.

આઈ પેપર ઉપર છાપેલા

મુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા શાહબાઈ નરોજી.

એ. જરૂરીસ બદરૂદીન તકપખજી.

મી. એમ. એચ. તાહર.

ઈડિઅન રફેમર બેરર ફાર.

આફર્તાનસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરૂદીન ફજ્જાર.

એસસ એમ. કે. મધી, અને એમ. એ. અલી.

મી. સોરાબજી સાપુરજી અડાબટીયા.

સ્વામી શ્રી ચક્રાનંદ.

મી. એમ. એસ. એચ. પોસાડ

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

Ismail Amod Kaje,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 22,

KRUGERSDORP.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surie
Merchant, Box 87

BEIRA

Girdhans Khetsay,
General Merchant
Tel. Add. "Khetsay" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Lidon" Box 42

BEACONSFIELD

Shabboodeen Fowry,
Riverside Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Mointjes Street, P.O. Box 34.
R. A. Salongee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Pros.
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tay & Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner.
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawnidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
FAPARIM NORDEN,
14 Frere Street, (Woodstock)
Erosenkhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St., 17 Lion St. &
134 Corner Church and Bloom Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wight Street.
Molideen Ennos,
189 corner Bree & Bloom Street
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

DARNALL

Narayan Mah-rnj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abdul Razak, Fruit Agent.
Box 167, 111 Victoria Street
E. ARCORAKER ANOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 50, 339 Pine Street.
Shana Parshotam,
357 Pine Street
M. C. CAMBOODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.
DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.
DAWAD MAHOMED & Co.,
Floweright Lane.
Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.
Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.
B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.
Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surji Masjid).

HOOSSEN CASHIM & Co.,
Box 86, 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALSHOY & SONABEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

Mackenzie Brothers, Tailors,
182 Grey Street.

A. E. MAYET,
154 Queen Street.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Magbraji,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 010.

N. Jagjiwan Tailor,
113 Grey Street.

K. Jivan,
122 Grey Street.

DURBAN

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

Lala Babbai,

Fruit & Vegetable Dealer
88 Queen St., Box 626.

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

E. SOLEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 104 Grey Street.

Sheikh Hossan,
Plumber & Taskmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,

Maken Bhanu,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTOUCURT

M. C. Dessai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)
Vithal Dana Bhavnagari,
Shoemaker, Harding Street

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Dess,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent,
Box 110 Tel. Dess.

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HARNERTSBURG

Zoutpansberg

Esmajee Ismail,
General Dealer.

HMIDELBURG

Abou Min Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2041.
A. F. Omer & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibha Dajee,
Indian Washhouse,
Box 6369.
M. S. Coocalla,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2037, Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MORIDZEEN,
Box 3755
Ismail Chasam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KAROMA & Co.,
Box 3508, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5031.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 041, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULKMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
174 Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAILY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
O. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dannie Street, Malay Camp.
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp,
Shamsodeen Darday,
25 Brett Street.

KRUGERSDORP

Ishharan Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAS,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Hassan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee-Essa Hajee Sulaman & Co.,
Box 368.
Rirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLAY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Muhammad & Rawji,
Box 329,
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 02.
NANJEE DULABHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)**

A. E. BHARRA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealer, P.O. Box 117,
143 Church Street.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Supoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. BERNAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devise Taljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 10.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dami,
Box 128
M. E. Nansabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 531,
E. A. Vrinwa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chohn Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 496
Two Branches: Standerton, Box 68
Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NABARDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 280
V. S. Pilly,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

ROODEPOORT

Ahmed Khan,
Box 22.

ROBERTSON

K. M. Naidoo & Co.,
Box 1.

RUSTENBURG

Ismael Suliman & Co.,
Box . Tel. Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPELONKEM

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Refoala.

STANGER

A. M. Mather,
Produce Dealer.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadde,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanma i Ranchhod, Tailor
Market Street.

TONGAAT

A. A. GANDHI,
Tel. Add.: GANDHI.

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vanker,
Farmer & Miller.
Hooeen [Amod Vanker,
General Dealer.

UTPERNHAGE C.O.

Ranchhod La's,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, Jo's St.
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Mear,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VOLKSBURST

Vanmali Lakha,
Box 45.

VREYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. M. NADDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

A Book—and its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

आर्य धर्म—(कर्तव्य.)

स्वामीजी आत्मानंदजीने वरवि हुये
श्री स्वामीजी संकरानंदजीने छपाये हुये
आर्य धर्म—(कर्तव्य) तबतीमें बाले जाये
एसे मजबूत कागसके उपर भले भइरने
सकत तीन पेनीमें भी. एम. एम. हीधान
की बीकन ५१३, दरबन लीखनेसे मॉलेगा.
इंमेजी, गुजराती और हिंदी छपावने
मिलता है.

बड़ी जगइपर लीखनेसे स्वामीजीने हील
रीपर "मानव आदमा" तथा "गुजरजन्म"
विषयके उपर होया हुवा इंमेजी व्याख्यानकी
तीन पेनीमें मॉलेगा

To Our Customers and Friends

Our Durban Office is now closed. Will our many customers and subscribers kindly direct their enquiries to Phoenix, where they will receive prompt attention.

OUR DIARY.

Owing to circumstances of which we had no control we have not been able to publish so early as anticipated. However, the Diary will be issued about the end of November. It is in a new form, and a whole page is given for each day. To subscribers who have fully paid up their subscription the Diary will be posted free of charge. To all others the price will be One Shilling. Postage 1d. extra.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 20TH, 1909

No. 47

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 506.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 20TH, 1909

Nil Desperandum

THE news that the negotiations which were carried on in England with the Imperial and Transvaal Government, had broken down, was not a surprise to those who had followed closely the trend of events. It was certainly, however, a disappointment. Lord Ampthill's statement that "the Colonial Government can remove both grievances without sacrificing an ounce of principle or losing a grain of dignity," is well within the mark. It seems almost incredible that responsible statesmen, working for the general good of the British Empire, should refuse to accept the moderate claims of our delegates as a basis of settlement. It appears to be nothing less than madness on their part to make it a necessity for the passive resistance movement here, and the campaign in India to go on indefinitely. But this position we have to face—and we face it with a clear conscience and a good heart. We only regret that the negative answer was not given sooner; it would the sooner have braced us for the struggle.

But, although the prolonged negotiations have at last broken down, it would be folly to imagine that the work of our deputation has been a failure. Indeed it has been far from that.

We have demonstrated very clearly our desire to work in harmony with the British Government as loyal citizens. We have shown the Imperial Government that we could never have done this side, the inadequate nature of our demands, and the

self-restraint with which we are able to urge them. We have obtained from Lord Crewe the clear admission of his sense of the justice of those claims, and we have seen the representative of the Imperial Government, acting on our behalf, endeavouring to obtain from the Government of the Transvaal, those terms which were acknowledged as just. All this has put our position on a firm basis.

Beyond these results, however, there is much more to be said. Our deputation has had an unique opportunity of coming into touch with some of the most powerful statesmen of the day, such as Lord Morley, Lord Crewe, and Lord Ampthill. The value of this cannot be overestimated. What before most often have seemed to these gentlemen in the distance, as a tangle of trifling disputes, will now be illuminated by a personal knowledge of some of the elements in the struggle, and of the characters which lie behind it.

Lord Ampthill has indeed proved an indefatigable champion of our cause. He has toiled, through these months, with tireless devotion. In delicate negotiations his suggestions have been invaluable, while his intimate knowledge of the problems involved in Indian affairs has placed him in the forefront of the battle, as an authority whom no one could challenge. We venture to think that amidst all the brilliant acts of service which his lordship has rendered the Indian people, this effort on behalf of South Africa will in days to come shine with peculiar lustre.

Then too it is difficult to overestimate the value of the latest news by cable. Evidently the Rev. F. B. Meyer, who has taken a great interest in the passive resistance movement ever since his visit to Johannesburg, is working among the Free Church leaders, and the banquet which he inaugurated prior to the leave-taking of our delegates was also the inauguration of a movement in our support in a new direction, and among a powerful section of the religious public of England, whose efforts more than those of any other section, brought about the overthrow of West Indian Slavery. Beyond this, so far as we can gather, our delegates have been successful in forming an Indian and English volunteer corps, whose duties will be to disseminate broad-cast, the cable says, by "house-to-house visitation," those pamphlets which place our position in the clearest light, and by holding meetings in our support. Undoubtedly, much has been done, and we may expect that the fruits will appear in the near future. Our resolve to stand firm, our hopes

are bright; our confidence in our delegates across the sea is unchanged. They surely will find us when they reach these shores, a strong determined, and confident phalanx for whom it is worth while to work, and in whose interests to be imprisoned is no disgrace.

Lord Curzon on India

It is to be regretted that *The Times* was unable to find space for the complete report of the brilliant inaugural address, by Lord Curzon of Kedleston, of the lecture season at the Philosophical Institute in Edinburgh, on the 19th of last month. Much of the address was given, but those portions which we imagine would have especially interested us are unfortunately omitted. It is tantalizing to read such a paragraph as this, and to be unable to discover an elaboration of it:—

"Some of these charges" against British rule "rest on transparent fallacies or absurd paradoxes which my previous remarks have already refuted. But there are at least two among them so persistently refuted that I must devote a word to their examination. I refer to the popular charge of the so-called 'Drain,' and to the action of certain of our Colonies in refusing admission to, or imposing harsh restrictions upon, the Indian settler."

We look in vain for any enlightening word on these two particular cases. Probably the omission is the fault of *The Times*. There is simply a general warning reported, on the whole subject of "charges"—a warning certainly of the utmost importance and well put. "We should do all we can," said Lord Curzon, "to remove any ground, if such there be, for their continued existence, and should guard diligently against their multiplication. . . . British Governments and even Secretaries of State should be mindful, as they have the giant's strength, not to use it tyrannously, but to be very scrupulous in any conflict of interest." We confess that the *Times* report has disappointed us, since we feel convinced that, after his visit to South Africa, Lord Curzon must have said more on this burning question.

Another sentence in which the lecturer gave his view of the complaints of "the extreme Nationalist in India," is also worth quoting. "When challenged about the place of India in the Empire, he replies that the Empire is nothing to him since it cannot enable for the Indian his right as a British subject to

Australia, or British Columbia or the Transvaal." Apparently, Lord Curzon did not attempt to answer that charge. In fact, it is unanswerable, and incidentally shows the inevitable effect of the happenings here upon the unrest in India. If a British subject cannot be protected in all parts of the world, as Rome in her palmy days protected her citizens, so that it was enough for Paul to say, "I am a Roman Citizen," to ensure the departure of those who would have scourged him—then the Empire is certainly not worthy of regard. That evident sense of weakness and helplessness, which makes the Imperial Government say, we cannot help you, because the Transvaal will not listen to us, is undermining the loyalty of India, and must precipitate catastrophe!

In his claim that "India holds a paramount position in the vast structure of our Empire at large," as Lord Rosebery put it, Lord Curzon advanced arguments of consummate weight: "the indisputable facts of her history, her geographical position, and her material strength." He also showed how little attention had been paid to India in proportion to her importance. "Herbert," he said, "there has been a tendency to treat India as lying somewhat outside the main congeries of States and communities that compose the Empire, to regard it, so to speak, as a magnificent jewelled pendant hanging from the Imperial collar, but capable of being detached therefrom without making any particular difference to its symmetry or strength."

In the opening days of the tariff reform movement India was altogether forgotten, and no-one paused to inquire what part would be played in the scheme by that which is both the largest, and, commercially, by far the most important section of the Empire. When the earlier Colonial conferences met, no place was found for an Indian spokesman. Cecil Rhodes omitted any mention of India in the noble bequest of his millions to the cause of Empire. Even the problem of Imperial defence has often been discussed without relation to that which is in a sense its pivot—viz., the defence of India. The patriotic inhabitants of our Colonies, taking their cue from England, have seemed to regard India as occupying a lower plane of Imperial importance to themselves."

It appears to us that in these statements and admissions Lord Curzon has amply justified the discontent which has characterised India of late years, and to which the partitioning of Bengal added so materially.

We trust that the necessity of studying "the place of India in the Empire," will be recognised more and more by the people of England, and that Lord Curzon's warnings will have the regard which they deserve, and help to render a peaceful revolution possible.

INFORMATION WHICH WE HAVE JUST received confirms a report which at first seemed incredible. When Mr. Parsee Rustomjee was removed, some three weeks ago, from the Fort to Diepkloof Convict Prison, he was conveyed in a waggon, handcuffed, and his legs chained to the seat. We hesitated to accept the report because it appeared to be too gratuitously insulting and cruel to warrant belief. The needlessness of it is so palpable. That Mr. Parsee Rustomjee, a gentleman of unblemished character, a merchant whose name is respected throughout South Africa, the leader of the Parsees, who refused to take advantage of his discharge at Volksrust, but returned immediately to stand by his brethren in their trouble, should be treated as a dangerous criminal supposed to be watching for any opportunity to escape is almost past belief. It can mean nothing but that the authorities are adopting the policy of adding insult to injury! Twice Mr. Gandhi was brought from prison in Pretoria to the Court House handcuffed. Mr. Shelat a high-caste Brahmin, for refusing to carry sanitary pails, which outraged his religious convictions, has been put upon spare diet in Diepkloof until the termination of his sentence; and here is Mr. Rustomjee handcuffed and chained with the undoubted object of adding shame to his punishment. Surely this is sufficient to rouse in India the most indignant passions. We protest that these political prisoners should not be treated as convicts, and we hold the Government responsible for these shameful acts of indignity which occur under such conditions.

MR. RUSTOMJEE APPEARS TO HAVE been singled out for special pin-pricks. His religious cap, to which for ritual reasons he attaches peculiar value, and which in Volksrust and Heidelberg he was allowed to wear, has been taken from him at Diepkloof. It seemed to worry the officials from the Governor downward. It became a subject of official inquiry, and then was deliberately taken from him. A small allowance of bread and milk which the doctors of the other gaols prescribed for him, has also been refused at Diepkloof. The Doctor there, a man of "unfeeling character," appears to pay scant attention to the Indian prisoners, and Mr. Rustomjee has no favour at his hand. Our fine old champion—breaking stones on the back of the prison—suffering severely in his eyes, and yet sending messages of good cheer to strengthen others—is a pathetic vision of loyalty to conscience. He need not have come up from Natal to undergo such outrages and such suffering, save as duty called him. Duty has called others with equal importunity and they have not come. But he came

and his reward is sure. The name of Parsee Rustomjee will be treasured in the annals of British Indian experience in South Africa, with profound veneration.

G. K. CHESTERTON ■ ALWAYS ENTERTAINING even when he annoys one by making a serious subject grotesque. But the question one is always asking, when his brilliant writing arrests our attention is the perplexing question—"does Chesterton mean what he seems to say—is he jesting with us?" Take for instance that article from the *Illustrated London News* which we published in our last issue entitled "What is Indian Nationalism." Its chief function appears to us to provoke thought, principally by the annoying method of making fun of very earnest men. But if we say that, and Chesterton should happen—which is most unlikely—to read our comments, in his next article he will complain "that he was never more serious in his life, and that what he meant was to uphold these earnest men, and encourage them, and do anything rather than make fun of them." Then with a look of injured innocence he will proceed to make still greater fun of the whole subject. That is our difficulty with Chesterton. One point in his article, where he appears to mean something seriously is perhaps worth noting. He deplotes the supposed fact that "Indian Nationalism is not National." That is, that Indians have received ideas from Herbert Spencer and others, and have applied them to their own needs. The curious thing is that Chesterton appears to claim certain truths for the West, and expects Indians to have nothing to do with them because they are Western truths. Truth cannot be localized. Whoever utters it, it must come from the common fountain of truth, and belongs neither to the West nor East but to all the children of men. The fact that India can assimilate and use the thoughts of Great Western Scholars, and learn to despise slavery, from the teachings of free men of the West, is to her credit rather than otherwise. We recognise that India owes much to England. We should regard it as a calamity were they to part company. But it seems the height of absurdity that because England has taught India the value of herself, that therefore her sons are not Nationalists when they make use of that teaching. The fact is, Chesterton, as he admits, has allowed his thoughts to "play round" the subject. It is play—not serious thought. A real thinker would be able to perceive that behind the cry—"give me a ballot box, provide me with a Ministerial dispatch-box, hand me over the Lord Chancellor's wig"—and so on, as the writer's grotesque lancy pictures, there is a growing sense that India is rising out

of a state of ignorance and incompetence, and has set her face towards the goal of efficiency and independence of ideals.

WE DEEPLY DEPLORE THE LATEST

Passive Resistance

news from India. As passive resisters we have absolutely no sympathy with the employment of bombs and such like symbols of force to achieve Nationalist objects. Again we place on record our conviction that "they that take the sword shall perish with the sword" and that the method of resisting evil by soul-force only is the method that eventually must prevail. We are thankful to believe that the upholders of bomb throwing are a small minority of the responsible men, who are working for the uplifting of India, and we trust that the ethics of passive resistance, which are so prominent now in our Motherland through the interest which she is taking in our welfare, may lay hold of the judgment of our people. It is with unfeigned thankfulness that we note the escape of the Viceroy and Vicerine.

THE QUESTION OF APPRENTICING

Native Apprentices

young natives to service for a stated period was the subject of a lecture given before the Natal Native Reform Committee on Tuesday evening, the lecturer being Dr. Campbell. But it is to the words of the Rev. Petr Williams, who took part in the discussion that followed, that we wish to call our readers' attention. The reverend gentleman said: "They must define the idea they had in view, whether it was a question of the supply of labour for the whites or the advancement of the native. There was a great gulf between these two ideas. History proved that where a state in dealing with an inferior race made exploitation the main purpose of their policy, there was in the end trouble." The present attitude of employers of labour and the recent report of the Commission which sat on the question of indentured Indian labour seem to show most clearly that there is absolutely no consideration for the Indian or native labourer; the main point always being the supply of reliable labour for the plantations and estates. The Rev. Petr Williams also pointed out that "the Indian was here, and, side by side with any arrangements they might make in the future for the native, they must have some place also for the Indian." We thank the reverend gentleman for his kind words and congratulate him on his broad spirit. We wish the Natal Government were as broad-minded. From past experience we know that nothing has been done to educate the Indian indentured labourer and his children as it is suggested in regard to the proposed native apprentices.

We can only hope that, if the time ever comes when further importations of Indians from India will have ceased, that there will be men of the Petr Williams type to claim for Natal Indians and natives alike better treatment on the estates. Housing, education and humane treatment under a free system of employment are matters which we would recommend to Dr. Campbell and his friends.

IT WILL BE RECOGNISED AT ONCE

New Regulations

that the new regulations just gazetted affecting the Immigrants Restriction Act, do not in any way touch the question for which we are suffering. The requirement of finger prints was only part of a system of Asiatic legislation, which was embodied in the Asiatic Law Amendment Act. The finger prints were the symptoms, the disease is class legislation. So long as that exists we must continue our resistance, and so far as we can see there is no indication that the laws against Asiatics as such are in any way touched by the new regulations.

The Indian South Africa League, Madras

In response to a circular issued by Rao Bahadur M. Adinarayaniah, Mr. Yakub Hassan, Secretary to the Madras Branch of the All-India Moslem League, Mr. C. Karunakara Menon, Editor, *Indian Patriot*, Mr. T. V. Seshagiri Iyer, Mr. P. N. Raman Pillai, Mr. G. A. Natesan and Mr. M. Abdus Subhan, a well-attended meeting was held at the premises of Messrs. G. A. Natesan & Co., for the purpose of forming a League open to all sections, irrespective of class, creed and race, which will devote itself solely and exclusively to the question of the grievances of Indians in South Africa.

Among those present were Dewan Bahadur K. Kristnaswami Rao, ex-Dewan of Travancore, Rao Bahadur M. Adinarayaniah, Mr. N. Pattabirama Rao, ex-Dewan of Cochin, Mr. Yakub Hassan, Mr. Karunakara Menon, Editor of the *Indian Patriot*, Mr. C. P. Ramaswami Iyer, B.A., B.L., Mr. P. N. Raman Pillai, Editor, *Madras Standard*, Mr. G. A. Natesan, Editor, *Indian Review*, Mr. George Joseph, Bar-at-Law, Mr. Vidyasagar Pandya, Secretary, Indian Bank, Ltd., Mr. T. R. Venkatarama Sastri, B.A., B.L., Mr. K. K. Chakko, Bar-at-Law, Mr. G. A. Vaidyarama Iyer, Editor *Practical Life*, Mr. K. N. Gopala Pillai, Bar-at-Law, and Mr. Ardeshir F. Kabardar.

Letters expressing sympathy with the objects of the meeting were received from Khan Bahadur Ghulam Mahomed, and Messrs. S. Kasturi Ranga Aiyangar, T. V. Seshagiri Iyer and T. Ranga Charyar.

The proceedings began with the election of Dewan Bahadur K. Kristnaswami Rao to the chair.

On the motion of Mr. C. Karunakara Menon the following resolutions were unanimously passed:—

1. That an organisation be and is hereby formed, and that it shall be called "the Indian South Africa League Madras."

2. That the objects of the League shall be, among others, to seek authentic and reliable information concerning Indian residents in South Africa and to take such constitutional steps as may be deemed suitable for communicating such information as may be received to the public and the authorities in this country; and may include, among other ways and means, the issue of a periodical bulletin, the communication of articles and correspondence to the Press, the holding of meetings wherever and whenever necessary, the delivery of lectures and addresses, the making of representations to the authorities, the affording of such financial assistance as the League may be able to give to lawfully resident South African Indians arbitrarily deported to India, the co-operation or amalgamation with similar bodies that may be formed elsewhere in India and with the South Africa British Indian Committee in London, to afford such other help as may be deemed necessary, and generally to safeguard the interests of British Indians in their relations with South Africa.

3. The membership of the aforesaid League shall be open to all sections irrespective of class, creed and race.

4. The annual minimum subscription shall be Re. One.

5. The affairs of the League shall be managed by a committee consisting of a chairman, 3 Vice-chairmen, a Treasurer, 3 Joint-Secretaries and 20 other members to be selected by the general body of the League.

6. Any person contributing a sum of Rs. 100 and upwards for the work of the League will be a Patron, and shall not be liable to pay separate subscription as a member.

7. No one can become a member of the League unless he is 21 years of age.

8. That the following gentlemen be the first members of the League. N.B.—All those present at the meeting were declared to be the first members of the League.

A Provisional Committee was then appointed with Mr. P. N. Raman Pillai, Mr. Yakub Hassan and Mr. G. A. Natesan as Secretaries and Mr. M. Abdus Subhan as Treasurer.

It was also resolved that all applications for the membership of the League be received and dealt with by the Committee and that the Indian Bank, Ltd., be the Bankers.

P. N. RAMAN PILLAI,
YAKUB HASSAN,
G. A. NATESAN,
Provisional Secretaries.

A Remarkable Speech on the Transvaal Situation

The following is the text of the speech made by the prominent Decan leader, Mr. N. C. Kelkar, B.A., L.L.B., Secretary of the Poona Sarvjanika Sabha, at the meeting in connection with the Transvaal trouble held in the Kirtloskar Theatre, Poona:—

Mr. President and Gentlemen,—My friend Mr. R. B. Godbole has already dealt with the subject of this resolution. To what he has said I would add only this. This is a very grave affair which we are here assembled to discuss. It is an affair which involves two most precious things. One is the respect for the status of British Indians abroad, and the other is respect for the reputation of British statesmanship. But the two are so nicely balanced and interdependent that if the one is lost the other will be lost also, and then irretrievably.

The resolution very properly describes the situation as a crucial moment in the history of South Africa. I am afraid, however, that the crisis is the more real for us in India than for South Africa. The white nation in South Africa is just on the point of being crystallised. And if British Indians are allowed to be thrown out at this critical moment perhaps as being foreign matter, from that part of the empire, then they will be so thrown out to the end of time. You will thus see that a great principle is at stake; and you know the saying that whereas expediency or practice may have, like a cat, so many as nine lives, a great principle and a true principle has only one life. It follows from this that if you allow the principle of the rightful status of the British Indians to be sacrificed at this moment, then rest assured that you will have sacrificed it eternally.

As for the reputation of British statesmanship, it is a thing with which we are of course only indirectly concerned. But the plain question before British statesmen now is—will they succumb to the selfish ambition of the Colonials or manfully assert their own good sense? Which will they choose—whether the good will of the Colonials or the loyalty of the Indian people? Those who have read English history know full well that England can go to war with even friendly nations for causes infinitely inferior to the status of 30 crores of British Indians. In 1857 England went to war with China over the ridiculous question of the status of a small despicable, semi-piratical, wooden boat. This miserable vessel, the *Lorch Arrow*, as it was called, was really a Chinese vessel manned by a Chinese crew, and it only occasionally ventured to lift the British flag for the purposes of protection to its piratical undertakings from Chinese authorities. This boat had

thus no vestige of a right to assume the British status, and yet for the sake of this miserable boat, England bombarded Canton and made war on China.

I will give you also another instance. In 1847 England was on the verge of a war with Greece, France and Russia combined. And what was the cause? Simply because she might vindicate the claim of one Don Pacifico. Now who, do you suppose, was this Don Pacifico? He was a Jew, of Portuguese extraction, a resident of Gibraltar, only temporarily sojourning in Athens. It so happened that an Athenian mob attacked him in his house on provocation; and then the question was only what amount of compensation was rightfully due to Don Pacifico from the Grecian Government. The Grecian Government were quite willing to award a reasonable amount. But Don Pacifico was an unreasonably avaricious man. He, a miserable and poor fellow, claimed exorbitant compensation in such a grand style that it was said that even queen Cleopatra of Egypt might have been contented with bed furniture so luxurious as Don Pacifico represented himself to have in his common use. England knew all this, and yet in such a bad cause it was that Lord Palmerston, the patriotic Foreign Minister, laid down in the course of a Parliamentary debate what has been since handed down as a maxim of sound political wisdom in international politics. He contended that in all that he had done he had been actuated by the resolve that the poorest claimant who bore the name of a 'British Citizen' should be protected by the whole strength of England against the oppression of a foreign Government. And in a peroration of thrilling power, Lord Palmerston asked for the verdict of the House to decide, "whether, as the Roman, in days of old, held himself free from indignity when he could say '*civis Romanus sum*' so also a British subject, in whatever land he may be, shall feel confident that the watchful eye and the strong arm of England will protect him against injustice and wrong."

Now I ask you, gentlemen, in all earnestness to answer one question. Can we say that we have the benefit of this watchful eye and this powerful arm in the present case? Is it not clear by the conduct of the Imperial Government that they regard the loyalty of 30 crores of Indian subjects as inferior to the goodwill of a handful of Colonials? Is it not clear that they estimate a despicable piratical Chinese boat and a Portuguese Jew at far greater worth than their loyal subjects in the Indian Empire? I dare say thoughtful British statesmen ought simply to be ashamed of the contrast. But if they don't, then I think the time is for us to do as the Romans did, and to say with confidence as we have in our own

hands to use. If an Indian is deported from South Africa as an undesirable person, why should we not ask the Government of India not only to boycott South Africa for the purposes of labour supply, as the resolution before you does recommend, but also to deport every South African white who comes into India for a similar reason, also to boycott South African goods, if any, and impose exemplary import duties on those goods alone? Only drastic measures can be of any good in such matters, and industrial boycott as a political weapon has done much good in recent times not only in India but also in the other parts of the world. I have not perhaps minced matters, but I think I have spoken the sentiments of my heart. With these few words I support the resolution.—*The Mahratta*.

Natal Parliament

LEGISLATIVE COUNCIL,
Wednesday.

Dealers' Licences

The MINISTER OF RAILWAYS moved the second reading of the Wholesale and Retail Dealers' Licences Act Amendment Bill. He showed that it was intended to allow appeals from the Licensing Boards or Town Councils to the Supreme Court. The Licensing Act applied to all sections of the community, and was not by any means party legislation. The second reading of this Bill was asked on the ground that it merely reflected the real intention of Parliament when the original Act was passed.

The Bill was read a second time.

Thursday.

The Council resolved into committee to consider the Wholesale and Retail Dealers' Licences Act Amendment Bill.

The MINISTER FOR RAILWAYS AND HARBOURS moved an additional clause to the Bill allowing appeal from Licensing Boards and Town Councils to the Supreme Court. The amendment was an important one, but he felt sure the Council would adopt it. He pointed out the necessity of putting the laws in perfect order before entering Union, because for many years the Union Parliament would have no time to consider special legislation for any particular province.

Hon. Mr. LABUSCHAGNE moved that the clause stand down.

The motion was lost.

The insertion of the additional clause was put and carried, and the Bill passed through committee with this amendment.—*Times of Natal*.

COMPULSORY EDUCATION FOR EUROPEANS. The Natal Government Gazette contains the text of a Bill "To provide for the compulsory attendance of European children at school." No mention is made of Indians or Natives.

Public Opinion in India

On the South African Question

A Plain Duty

The passing of the South Africa Act, without the taking of any guarantees regarding the amelioration of the conditions surrounding the Transvaal Indians indicates (says the *Bombay Gazette*), the urgent necessity of adopting such steps in this country as will assist the Imperial Government to get out of the *impasse* in which they now find themselves, and from which, we have no doubt, they would be heartily glad to be delivered. We cannot for one moment accept the position laid down, that the action of the Transvaal in imposing upon British Indian subjects of the Crown, legislation differentiating them from their fellowmen of like status by reason of their race alone, regardless of all other qualifications, is a matter affecting solely the internal welfare of that Colony. The doctrine that the placing of a racial bar upon such men as this, and the enforcing of harsh and oppressive laws against otherwise lawful and law-abiding residents of a Colony, are matters that concern entirely the domestic policy of that Colony, is surely untenable in an Empire composed as is the British. It is easy to understand the desirability of a civilisation-barrier. A culture test is always intelligible and reasonable, and equally comprehensible is a test as to means of maintenance. But to hurl against more than half the human race, and at least three-quarters of the inhabitants of the Empire, of which the Transvaal is a comparatively insignificant portion, an insult of the kind contemplated by the Transvaal Ministers, is something that certainly appears to go far beyond the ordinary limits of domestic legislation, wherein the Imperial Government may not feel constitutionally empowered to intervene. The moment the test becomes a racial or a national one, a violation of relations within the Empire at once arises and the Central Government cannot possibly authorise a subordinate province to enforce legislation creating internal friction, or that must sooner or later embroil the British people with one or other of the great and growing Asiatic powers. This policy of issuing challenges to the East is a suicidal one. No considerations of politics or expediency can condone it. To embark upon it shows a lamentable lack of that foresight which has been called the bed-rock of statesmanship. The policy of *laissez faire* within the Empire is on the whole an admirable one, but like many other political theories, it has its limitation. The warning contained in the well-known legal maxim *sic utera tuo ut alienum non laedas* as surely applies to communities and nations as it does to individuals. And so soon as the warning is neglected, the central

power is bound to intervene to keep the peace. It is self-government run mad to grant to any British Colony rights which make it, as a Cabinet Minister has confessed, more difficult for the Imperial Government effectively to protest, than if the same action were taken by a foreign power. We need scarcely add that we have every possible respect for the principle of Colonial self-government, but we maintain that it would be betraying an Imperial interest of highest order to assent to such treatment as is now being meted out to the Transvaal Indians by the Government of the Colony, knowing, as we do, what must be the inevitable effect upon the three hundred millions who inhabit this vast dependency of the Empire.

Betrayal of the Weak

It would be sheer hypocrisy (says *Jane Jamshed*) to deny that there prevails a very strong feeling even amongst the most loyal and well-affected of Indians in consequence of the passing of this South African Union Bill by Parliament, and that it is held to be little short of a betrayal by it of the people of India whose rights as British subjects it was its duty to protect and safeguard. The specious reasons advanced, by way of an excuse for the course adopted, appear to our countrymen as but mere sophistries, adding, more or less, insult to injury. They all feel it to be a poor—frankly put, a very shabby—reward for all that India has done and has been doing for England and her Empire.

A Bitter Feeling

The Indian Patriot (Madras), commenting on the Bombay meeting, says:—

Mr. Gokhale is, however, right in pointing out that the Imperial Government does not realise the bitter intensity of feeling roused among the people of India by the treatment meted out to their countrymen. That is a fact about which there can be no doubt. India feels, and will feel, the degradation and misery which her sons suffer as British subjects in a British land. She feels, and will feel, that the Imperial Government who show so much solicitude for the contentment of the colonies care nothing for common justice to Indians, and that the colonies of Africa are more important to them than herself. The injustice, the partiality, and the callousness which characterise the methods of the Transvaal Government in dealing with Indian settlers cannot fail to provoke widespread feeling in India. . . . Hereafter Britain cannot complain of ill-treatment of Indians, for that ill-treatment has now been sanctioned by her. But Britain will, by pleasing the Boers in South Africa, be creating discontent and trouble in India. The feeling in this country is none too satisfactory. It is bound to deepen and intensify as the Transvaalers inflict more humiliation and

misery on our countrymen. Indians in other lands cannot be detached from Indians in India in feeling and sympathies. The feeling will be ever present that Indians are ill-treated, because they are Indians. It is a national sense of humiliation and disgrace which will consolidate national feeling. Not the least remarkable feature of this feeling is that it is unanimous. It is the feeling of every class and creed in India, and is sufficient to dominate every kind of difference in internal politics, and even to destroy it. It is perhaps left to the South African Colonies to impress Hindus and Mahomedans, Parsees and Christians, that they all have one interest and one status in the Empire, and that by united action alone they can safeguard the one and raise the other. That is a distinct gain for which we have to be thankful to the colonists.

Indentured Labour and Coal

The Indian Social Reformer says:—

So far as Indians are concerned, what they have to ask themselves is: "Is there any remedy for this state of things?" One of the resolutions passed at Tuesday's meeting called on the Government of India to prevent the recruitment of Indian labour for the Transvaal and Natal, pending the settlement of the points at issue. Lord Curzon refused to allow the Transvaal to recruit Indian labourers unless the obnoxious regulations against Indians were removed, and we must hope that Lord Minto's Government will be able to meet the wishes of the Indian public. But Governments, like God, help only those who help themselves, and it is worth while considering if there is nothing that Indians can do by themselves to bring home to the Transvaal the injustice of its treatment of British Indians. We have noticed for some time, coal stacked near the engine-sheds at Parel on the B. B. C. I. Railway, with "South African" labelled on it, and on enquiry it seems that the coal comes from somewhere near Johannesburg. We suppose that some mills and factories also use the coal, and we should like to know if there is no opening here for action in favour of the Transvaal Indians.

Indian Reform

London, November 15.

A message from Calcutta states that in the Calcutta *Government Gazette* is promulgated Lord Minto's great reform scheme. This creates an Imperial Council of sixty-eight members, with an official majority of three. The Mahomedans return six members for certain, and probably eight. The Ordinance elaborately provides for the discussion of financial and other proposals of the Government and also for the reconstruction of the Provincial Councils on an enlarged basis.—Reuter.

Wreck of S.S. Gouverneur

Company's Explanation

Provisions and all Necessities Supplied

In our last issue we published a telegram sent to the *Natal Witness*, under the heading "Cry for Help from Passengers," which was sent by the passengers of the wrecked German Liner *Gouverneur*, stating that the agent of the German Line at Inhambane had ordered them to leave that same (Wednesday) night without baggage, etc.

Last Friday, being the Diwali Festival, we printed this journal one day earlier so as to allow our work people a holiday on that day; consequently, the following copy of a telegram arrived too late for publication. We have now great pleasure in publishing the same which shows that the German Line Agents have acted generously towards the Indian passengers.

[COPY OF TELEGRAM]

"From 'Ottoman' to Noorudin, Manga, Marj-e, Abba, Inhambane.

Kindly explain all *Gouverneur* passengers Head Office Hamburg cabled Delagoa Agent steamer *Pontas*, 7,000 tons, call outside Inhambane, where *Kadett* brings *Gouverneur's* passengers. Will be well supplied on our account food and water the whole time; will be transferred *Somali* at Dar-es-Salaam. Also steamer *Pontas* and Inhambane agent have been instructed to supply all necessary things. *Pontas* left Delagoa Bay Wednesday morning. Delagoa Bay bought provisions, mattresses and all necessities. Most probably *Kadett* will transfer what baggage saved or else forward to Bombay.

We have since received from the Agents at Durban the following information:—

Immediately the wreck was known, food and blankets were taken to the passengers from Inhambane station, about four hours from the wreck. From there the passengers were taken to Inhambane by ox waggons and since arrival there have been housed, fed and clothed at the expense of the Company and had every comfort shown them. From Inhambane the passengers have been put on board the Company's liner *Pontas*, a ship of 10,000 tons burthen, where they are being supplied with bedding, clothing, blankets and food, and everything that they require on the voyage by the *Pontas*. They are being taken to Dar-es-Salaam, where they will tranship to the *Somali*, receiving every requisite kindness and attention at the hands of the Company. By the *Somali* they will arrive in India only ten days or a fortnight later than if the *Gouverneur* had not been wrecked.

The Company had not obtained definite information regarding the baggage, but as the *Pontas* was lying two hours off Inhambane, they assume

that the *Kadett*, being their tug which went for the baggage, has placed the baggage on board the *Pontas*.

Later information from the Durban Agents of the Company tells us that, besides the steamer *Pontas*, the *Admiral* called outside Inhambane to take the remainder of passengers with their baggage.

Transvaal Immigration Act

Regulation Amendments

The following amendments and additions to the regulations framed for the purposes of the Transvaal Immigrants' Restriction Act, 1907, which were published in last week's *Gazette*, are now in force:—

Regulation No. 9.—To add after the words "any such proceedings" the words "or because his presence is necessary or expedient on any matter of urgency." To substitute for the words "impressions of all his fingers and thumbs" the words "his signature in English in formed handwriting, and, upon demand made, the impressions of his fingers and thumbs."

Regulation No. 7 (2).—To substitute for (a) the words "such person shall have furnished him with his signature in English in formed handwriting, and, upon demand made, the impressions of all his fingers and thumbs." To substitute in (b) the words "two shillings and sixpence" for the words "five shillings."

Regulation No. 7 (3).—To add after the words "Chief Immigration Officer at Pretoria" the words "and even if such passport be not so surrendered it shall be deemed after the holder has entered the Colony, or after the expiry of the date named on the passport to be invalid for all purposes whatsoever."

In reading these alterations to the present regulations, the Immigrants' Restriction Act must not be confused with the Asiatic Registration Act (says the *Leader*). These regulations do not make any alterations in regard to the law dealing with Asiatics, but merely deal with the law of 1907 controlling immigration in the Transvaal. The amendments mean that the authorities have practically done away with the demand for finger impressions from immigrants, except in the case of suspected persons and certain others where it has been thought wise to insist upon finger impressions being given. In such cases they retain the power to ask for finger impressions.

In regard to the reduction of the fee for passports from 5s. to 3s. 6d., it was thought that the larger amount was rather too much to expect comparatively poor people with families to pay for each member of a family, and when this was pointed out the Government immediately reduced it by one half.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

ARRESTS, IMPRISONMENTS AND RELEASES. Last week Mr. R. M. Sodha was deported to Natal. He returned immediately, was sentenced to the usual six months, and is now enjoying himself at Diepkloof Prison. Last week, too, was re-arrested Mr. Ismail Essack of Roodepoort, who was recently illegally deported, and who returned immediately and was sentenced to six weeks' imprisonment at Volksrust. His case has been remanded to the 10th instant. On the 13th instant Mr. Imam Abdul Kadir Rawzeer, Chairman of the Hamidia Islamic Society was arrested. His case came on for hearing last Monday, and he is now at Diepkloof on a three months' sojourn. Mr. Morgan and Mr. Govindsamy were released on Saturday last, on the completion of their term of three months, and they were followed on Monday by Messrs. M. Appasamy Padayachy, Acting Chairman of the Tamil Benefit Society, A. Moonsamy Naidoo, V. Govindasamy Padayachy, S. Velloo Padayachy, Candaramy Padayachy, Uttravathy Padayachy, N. Sattapa Moodaly, Vairoomuga Padayachy, C. Ayadonay Padayachy, Dorasamy Naidoo, R. Dorasamy Pillay, and Tharamalinga Padayachy. Mr. Mahomed Ebrahim Kunkey of Johannesburg was on Tuesday last sentenced to the usual three months for the usual offence.

OUR INDIAN DELEGATE. At a Committee meeting of the British Indian Association, held on the 10th instant, Mr. H. S. L. Polak was unanimously appointed delegate to the National Congress, the Annual Congress of the Moslem League, and all other Conferences that might be held throughout India during his sojourn there.

Return of Deputation

Farewell Meetings of Sympathisers

London, Nov. 12.—The Rev. F. B. Meyer presided at a farewell meeting to-day to Messrs. M. K. Gandhi and Haji Habib, who are returning to South Africa from their mission.

Mr. Gandhi, in the course of a speech, said that the South African legislation had hurt the feelings and destroyed the self-respect of British Indians in that country, and it had also deprived many Indians of their livelihood. The legislation of 1906 was conceived in distrust, born in crime, and matured in arrogant high-handedness. He regretted that the Imperial Government had become a party to the Transvaal crime. The Indians had been offered terms, but those terms were tainted with slavery and it was impossible to accept them.

A resolution of sympathy was carried.—S.A.A. Press Agency.

Correspondence

Diwali Festival

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—Your readers are, no doubt, aware that the holiday observed by us last Friday was the Diwali Festival. That day was the last day of the Indian era 1965. The word Diwali is derived from the Sanskrit word *Dipavali* which is a compound of two words—light—row. Hence *Dipavali* means rows of light. This day is a day of manifold rejoicings. Not only is it the end of the year, which in itself is sufficient reason for rejoicing, but, on this particular day, Shri Ram returned to Ayodhya after fourteen years' long exile, or what was still more important, after ousting the Rakshshas, who were a source of continual terror to humanity. Thus this was the day when peace and order was restored on the earth and along with it the people of India welcomed their beloved prince whom they cherished from his very childhood as the ideal man. The people in overflowing joy illuminated every house and street, and the dusky night was turned into a bright and lovely day as it were. Again, it being the last day of the year, all relatives and acquaintances gather together and pass the time in offering prayers to Almighty, and in feasting and other innocent enjoyments. In the evening children enjoy themselves with fireworks and other amusements while elderly people are busy performing *Laxmi Pujana*—a ceremony performed in every household on this occasion. This is followed by a more important and magnificent ceremony called *Vagan* or, when on a smaller scale, *Havan*. This *Havan* or more commonly called *Vatshavedan* is an everyday ceremony of a Hindu household. But Diwali *Vagan* has a special significance in it, because that time is the time of harvest and all the new crops that are to be reaped by the grace of Nature are first dedicated to various agencies of Nature through the fire at the altar, ghee being the prominent part of the sacrifice. Fire is recognised as a medium or a mouth through which all sacrifices are conveyed to the various agencies of Nature. The various ingredients drawn from different agencies of Nature during the crop-growing season, are thus supposed to be restored to them every year by this ceremony. In the days when such ceremonies were not neglected, want and famine were never felt. It is on this account that Diwali Festival is observed at the close of harvest. On Diwali day the completion of one circle of six seasons takes place. Tilling is over for some time to come and the time of enjoyment of the fruits of labour begins. So, on the next morning of Diwali which is the first morning of the new year, people wake up at dawn, wash, clean their house and courtyard, offer their morning prayer,

and embrace each other, the younger making obeisance to the elder and the latter placing his loving hand on the head of the former; wishing him long life and endowment of all God-like qualifications. Then they go to visit their friends and even those with whom they are at variance they embrace and, with renewed love, implore God that he would bestow love and peace upon them. There is one particular phase of great interest taking place to-day in some parts of India. The elder lady of every family (joint family) with the help of all the younger ones, prepares dainties from a collection of all varieties of new crops, puts them each into a separate utensil, placing the holy leaf of *Tulsi* on each one, and then calmly meditates for some time, in the end dedicating all that is prepared to Almighty. Then she invites all her relations to partake of the *prasad*. Any new crop which is not dedicated in this manner she would never use for the whole coming year, and would influence the other members of the house to avoid using that particular crop. This is the day on which we should embrace each other with fervent love, and pray God that He may bestow on us His love and blessings.

Yours, etc.,

M.

To Stop the Indenture System

What a Bombay Paper says

James Jamshed, a leading English-Gujarati daily of Bombay, writes as under:—

In his letter to the local *Times*, repudiating the charges of exaggeration &c., levelled against him by a correspondent of the paper, Mr. Polak writes as follows:—

"The Protector of Indian Emigrants in Natal himself gives figures in his annual reports, showing that the incidence amongst the indentured labourers, men and women, is from two to five times as high as it is among the free Indians of the same class, and is never less than ten times as high as it is in India. This is no matter of exaggeration or hyperbole, or exaggeration. It is officially proved. For the last six or seven years, the scandal has been agitated in Natal by the local Indian community, and still there is no public inquiry into the cause, though I myself submitted evidence on the point this year before a Commission to investigate the desirability of stopping or continuing the introduction of indentured labourers from India."

Since these facts, stated by Mr. Polak, have been published officially, and have been public property for long, the Indians have the right to know what their own Government have done in the matter. It is to be remembered that the Government of India are a party to the agreement under which indentured labour is being recruited for South Africa. Indians have, therefore, a right, we

repeat, to ask to know what have the Government of India, as the guardian of these poor indentured coolies, done to call for an explanation from those to whom they have entrusted so many precious lives. The fact above stated constitutes in itself a most abundant justification for the Indians asking that the system of Indentured Labour shall at once and definitely come to an end.

In this matter we have always felt that the Government of India has been more sinned against than sinning. If they had not the Home Government to count with, if they did not feel the moral pressure of the British public weighing upon them, they would have long since refused to sanction Indentured Labour and put an end to a system which is not only cruel and oppressive towards India but even demoralizing in its effects on the British character. The Colonists have grown to think that India is nothing if not meant to be the hand-maid of the Empire, to furnish gold and provide labour for the development of the white man's country over the globe; and the Indian Government appear to have always dreaded the reproach of impeding the progress of the Empire of the Britons over the seas out of sentimental considerations of humanity and justice.

If Indians really possessed the same status within the Empire as the White subjects of the King, such a thing as Indentured Labour would have been impossible; and the Government who made it possible would have been made answerable for the life of every labourer who died as these poor coolies have been dying in South Africa. The fact is, India, trusting in the honour, the good faith, the sense of justice and humanity, of these Whites, as the children and offspring of Britain, left her own children to their keeping and guardianship. Time has shown that faith betrayed, that confidence belied every way; and since reparation is not possible, since even the Imperial Government, under whose guarantee, as we were, India permitted her children to cross the seas, have proclaimed their inability to protect them as they would, the one thing that could be done is quietly, peacefully put an end to the emigration.

In asking the Government of India to stop the indentured system of labour, we shall be only strengthening their hands in doing an act of justice which in the face of Mr. Polak's statement, they can hardly deny to be necessary. We know that the Government of India would thereby be incurring the reproach and displeasure of the Whites and their kith and kin at home. It is, accordingly, as a protection against this, as a justification of their conduct, and not as a means of further embarrassing them and adding to their trouble, that we call for this awakening of the country, this rousing of its moral nature. It is impossible to be patient, to be self-

restrained in a matter like this. Indians cannot but feel themselves betrayed in this matter; and the past most amply justifies their saying at this stage that they shall no longer trust the lives, the honour, the liberties, of their countrymen to those Whites, who have shown themselves so utterly devoid of every British virtue.

A Meeting at Tongaat

Proposed Delegation to India

To Ventilate Natal Grievances

On the 7th inst. a crowded meeting of Indians including a number from Mona, Umhlali, Verulam, and the surrounding district was held at the Tongaat Indian School, when about 220 were present. Mr. Laxman Singh of Umhlali was elected chairman. After short speeches, resolutions were passed with acclamation to the following effect:—

- (1) To appeal to the Government to abolish the £3 tax.
- (2) To appeal to the Indian Government to stop Emigration of Indentured Indians.
- (3) That Mr. C. R. Naidoo be appointed delegate to India to ventilate the grievances of Indentured Indians.

The last resolution was proposed by Mr. Durbin, and seconded by Mr. Talwansing of Verulam. About £30 was collected on the spot for the expenses of the delegation and further funds, it is hoped, will be forthcoming.

An Appeal to Indian Community

We have received the following letter for publication:—

Brethren,—According to the resolutions passed at the Mass Meeting, held at Tongaat, on the 7th inst., I have addressed letters to various institutions, and well known persons in Natal, appealing for their kind aid, in support of the Indian delegation, which is to proceed to India, in order to lay before the Indian public the manifold grievances of Indentured Indians and £3 tax payers, and thereby acquire the stoppage of Indian Emigrations to this Colony.

It is the duty of one and every Indian in this Colony, to come forward and assist in the alleviation of our grievances, which, it is needless to say, have become very acute.

All brothers are kindly requested to send in their donations to Mr. Talwansing, storekeeper, of Verulam, for which generosity I shall ever thank them.

(Sd.) ATUL SHAM (Secretary),
Bandé Mataram Society.

Mass Meeting at Madras

Enthusiastic Gathering of Disfranchised Indians

A New League formed

The Victoria Public Hall was crowded yesterday evening (says the *Madras Mail* of the 12th October) with a large gathering of the Indian citizens of Madras who were assembled to protest against the continued ill-treatment of Indian British subjects in South Africa and to sympathise with them in their present suffering condition. All classes of the Indian community were largely and influentially represented at the Meeting, the Mahomedan community being particularly in evidence, taking a prominent part in the proceedings of the evening. Khan Bahadur Hajee Abdul Azeer Badsha Sahib, the senior partner in Messrs. Hajee Badsha Sahib and Co., and the Turkish Consul in Madras, occupied the chair. He was supported on the platform by Hajee Mahomed Khudus Badsha Sahib, Mahomed Yakub Hassan Sahib, Ghulam Mahomed Mahajir, Dewan Bahadur K. Krishnaswamy Rao, C. I. E., Mr. N. Subba Rao, Mr. G. Subramania Iyer, Mr. C. Karunakara Menon, Dr. T. M. Nair, Mr. A. Khabardar, Mr. H. S. L. Polak, Mr. Abdus Subhan Sahib, Mr. V. Arunagiri Naidu, Mr. A. C. Parthasarathy Naidu, Mr. T. Kunga Chariar, Rao Bahadur Kusaldass Chathurbuja Doss, Mr. Vidyasagar Pandya, Mr. G. A. Natesan, Mr. V. S. Shrinivasa Sastri, Mr. P. N. Raman Pillay, Mr. C. P. Ramaswamy Iyer, Mr. P. V. Duraiswamy Moodelliar, and Mr. G. Narayanaswamy Chetty.

On the Chairman being formally installed, Mr. G. A. Natesan read letters and telegrams of sympathy received from various places in the mofussil and several prominent citizens in Madras, including the Prince of Arcot, Sir S. Subramania Iyer, the honorable Nawab Sayed Mahomed, the Rev. Geo. Pittendrigh, etc. The meeting was throughout characterised by great enthusiasm on the part of the audience who followed the various speakers with great attention and interest. The speeches made were very moderate in tone considering the indignation which the treatment of their compatriots in South Africa has created amongst Indians in this country.

The Chairman's Speech

In opening the proceedings of the meeting, the Chairman spoke as follows:—

Gentlemen,—Though a man of quiet disposition and unaccustomed to take any prominent part in public affairs, I felt, nevertheless, constrained when approached on behalf of the convenors of this meeting, to consent to preside on this important occasion, by reason of the extreme seriousness of the position of our fellow country-

men in the Transvaal. They are fighting for what they and we believe to be the honour of India, against the legislation which, besides being generally of a humiliating nature, contains a specific religious insult, in that it is directed against Mahomedan but not non-Mahomedan subjects of the Turkish Dominions, even though they may be born in Europe. The sufferings of our brethren in the Transvaal have been intense, during the last three years. Several of our most prominent fellow-citizens are to speak to the various resolutions that have been framed for acceptance by this meeting, and they will detail to you the nature and reason of these sufferings. The situation in South Africa for the Indian resident there is most critical. The Imperial Parliament have sanctioned the unification of the four South African Colonies, and the fate of our brethren is in the balance. It is for us to assist His Majesty's Government in the conduct of negotiations, having for their object the removal of the grievances of the Transvaal Indians, lest the Transvaal's example should become the standard of treatment for Indians resident in the South African Union. In so doing, I claim that we shall be performing an act of loyalty, and offering a proof of our earnestness in urging that question of race should not be raised in the statute book of any British Colony, even though that Colony be self-governing. In conclusion, I venture to suggest that this is not only a question of to-day. The South African problem must occupy our best attention for many a long day to come, and we shall be simply failing in our duty if we remain content with passing to-day's Resolutions. What is needed is that the problem should be dealt with in some persistent fashion, and I am glad to be able to inform you that a permanent organisation has been formed in this Presidency whose sole purpose it will be to study the South African question and to devise ways and means for its solution, and I am happy to say that, for this purpose, several of our most prominent citizens have given or promised substantial donations. I trust that this meeting will show its appreciation of the services rendered to India by our Transvaal brethren, by passing the Resolutions that will now be submitted to you, unanimously, and in a spirit that will indicate the depth of your feeling and the degree of your sense of responsibility.

Dr. T. M. Nair moved the first resolution, which ran as follows:—

(a) That this Meeting of citizens of Madras urges His Majesty's Ministers and the Imperial Parliament to use their utmost efforts, at a moment when the South African Colonies are approaching federation, to prevent the continued injustice and ill-treatment of His Majesty's Indian subjects in the Transvaal arising out of the combined operation of the Registration Act and the Immigrants' Restriction

MORE HELP. *The Mahratta* (Poona) has opened a subscription list in aid of the Transvaal Passive Resisters' families.

tion Act of the Colony, which in spirit and in effect, violate the Sovereign's gracious pledge to place Indians on a legal equality with the other subjects of the British Crown, and which have produced indignation among all classes and creeds in this country.

(b) That pending the satisfactory settlement of all questions affecting Indians in South Africa, this Meeting requests the Government of India to take steps to stop all further recruitment of Indian labour for South Africa.

Mr. Mahomed Yakub Hassan

MAHOMED YAKUB HASSAN SAHAB, Secretary to the Madras branch of the All India Muslim League in seconding the motion said:—

The question we are called upon to consider is not a question of the mere treatment of a few thousand Indians in the Transvaal. It involves greater issues and far reaching consequences. Imperialism, which has been the dominant note in recent politics is said to consist in the mutual recognition by different Colonies of their position as an organic part of the British Empire and in their adoption of a policy not prejudicial to its permanence. India, it is already recognised is the prop of the British Empire. In fact it is difficult to imagine the British Empire without India, and no policy can be consistent with its stability which ignores India and the Indians. If a small Colony is so narrow minded as not to look beyond its own selfish concerns to the broader questions affecting Imperial interests, it should be the duty of the British Ministers and Parliament to see that Imperial interests are not sacrificed to the unreasoning prejudices of a small commonwealth. We are not, however, fighting to-day for the adoption and enforcement of such a broad policy, though that is our rightful due. We are not claiming the right of open door into all the white-man's preserves. We only ask that such Indians as have already settled in South Africa should be given fair and equitable treatment. The Transvaal Government by passing the Registration Act, in the face of emphatic protests, has deliberately insulted the Indian people and placed them on no better footing than that of criminals. And what is more unfortunate is that the Act should have received royal assent. For the Indians in the Transvaal have thereby been denied that equality of citizenship which was guaranteed to us in the Queen's Proclamation and which was confirmed by King Edward after 50 years' western culture and progress. Now, Gentlemen, the goodwill and loyalty of 300 millions of British subjects is an invaluable asset to the Empire, which no Government can afford to ignore. The masses cannot differentiate between the British in India and British in Africa. The odium of any inhumanity shown by the latter is sure to be reflected to

the former, and the strenuous efforts made by the leaders of the Indian people on the side of peace and order, loyalty and attachment, will be, I am afraid, rendered fruitless, by the perverse obstinacy of the Transvaalers. It rests entirely with the British Government to prevent the evil consequences of the present state of things. And we appeal to them to bring direct pressure to bear on the Colonial Government and compel them to remove the disabilities that Indians are suffering from and in the meantime bring them to their senses by using such retaliatory measures as the stoppage of further recruitment of Indian labour which is so indispensable to their industrial developments and we trust that the Government, convinced as it is of the gross injustice done to Indians will not take long to redress this grievance.

MR. G. A. NATESAN in supporting said he was inclined to agree with Dr. Nair in regard to the utility of making representations to the Imperial Government to redress their grievances against the Colonies. The Imperial Government had had three opportunities when they could have intervened to secure just and equitable treatment to Indians on all which occasions they had grievously failed. He quoted President Roosevelt who had pleaded for justice, good will and equality of treatment to the coloured population in America and instanced it as an attitude worthy of being adopted by the Imperial Government if they cared for the honour and prestige of the British people, not to speak of the demands of justice and equity.

MR. GHULAM MAHOMED MAHAJIR further supported in a short speech.

MR. ARDESIR KHANDAR said that common suffering was the connecting link which bound all Indians together in this matter and brought them all together on a common platform to work hand in hand and shoulder to shoulder sinking all their other differences. In regard to this matter, the thirty crores of Indian population had but one opinion and exhorted Indians and the Indian Government, who sympathised with them, to hold their own in this struggle.

The Resolution was put to the meeting and carried amongst acclamation.

(To be Continued)

FIRST NATIVE ADVOCATE. Mr. Advocate Mangena says *Imvo* who has been studying law in England, arrived in Capetown from England last Thursday morning. As to his future movements we are not aware. We welcome him heartily back to the country of his birth. As the first native of South Africa who has attained the high position of advocate, no doubt many eyes will be upon him. We wish him every success in his future career.

Lord Crewe's Reply to Lord Amphill

In the House of Lords

London, Nov. 17.—In the House of Lords yesterday afternoon, Lord Amphill raised the question of the treatment of British Indians in the Transvaal.

The Earl of Crewe, replying for the Government, dwelt upon the strenuous efforts that had been made by the Colonial Office and the South African Union delegates to find a solution of the problem. The spokesmen for the Indians had also put their case with skill and fairness. Consequently, the failure of the negotiations was not due to lack of effort. The Colonial Secretary proceeded to detail the grievances alleged by the Indians. He pointed out that the Transvaal Ministers were willing to meet the majority of the difficulties. There remained, however, the theoretical grievance that the Transvaal was shutting out Asiatics. The Indians were prepared to agree to a purely theoretical equality with Europeans, but the Transvaal Ministers objected to making this concession, on the ground that it was merely a device for bringing more Asiatics into the Colony, and would lead to a continual pressure for practical equality. The Imperial Government, he declared, would like all British subjects to have access to the whole of the King's dominions; but such an ideal could only be attained at a distant date. He did not say there were signs of the softening of opinion on this subject—indeed, the tendency was rather in the opposite direction. This was a fact which they all regretted, yet they could not thwart the policy of the self-governing Colonies. There might be something to be said for postponing the matter until the S.A. Union Parliament was sitting. He hoped the Union Parliament would take a broad view of the matter. Personally, he was far from saying that the question of theoretical equality ought to be ignored. He promised, if possible, to publish a Blue-book containing the record of the recent negotiations.

Lord Lamington asked the Earl of Crewe to make representations to the Transvaal Government as to concessions regarding meals for Mahomedan political prisoners during the fast of Ramadan.

The Earl of Cromer concurred in this suggestion.

Lord Crewe replied that he had communicated with the Transvaal Government on the subject, and they agreed that an extra penalty connected with the prisoners' religion was undesirable, but their difficulty was that in Cape Colony, where there were more Mahomedans, such concessions are not made. They further stated that the officials of Islam allowed prisoners to keep fast in some instances—*Heater*.

Dealers' Licences Bill

The following is the text of the Bill, published in the *Gazette* of the 2nd November. "To remove doubts as to the meaning of Act No. 18, 1897, entitled Act 'To amend the Law relating to licences to wholesale and retail dealers.'":—

BE IT ENACTED by the King's Most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Legislative Council and Legislative Assembly of Natal, as follows:—

1. The provisions of Act No. 18, 1897, in regard to wholesale and retail licences shall respectively apply and be deemed to have applied to all licences of the nature of licences for wholesale or retail business, including shop licences, issued in municipal boroughs or in townships under Law No. 11, 1881, whether the same be issued under Ordinance No. 3, 1850, or under any other Law or Act applicable to boroughs or townships.

[From our Natal Parliament column it will be seen that an important clause has been introduced by the Government and adopted by the Council which provides for appeals to be made to the Supreme Court in cases of vested interests.—Ed. I. O.]

A Dangerous Situation

Interview with Mr. Syed Bilgrami

The Discontent in India

London, November 15.

Mr. Syed Bilgrami, a member of the Council of the Secretary of State for India, retiring on account of ill-health, was interviewed in London by Reuter with reference to Lord Minto's reform scheme, praises it, believing that it will have an immense effect upon all sober minded people in India. Mr. Bilgrami deprecates the harm done in India by well-meaning but irresponsible members of Parliament. The question, however, of Indians in the Transvaal was much more dangerous than the unrest in India, because feeling on the subject was universal. All races and classes in India sympathise with their brethren. The issue rests between the Colonial Office and the Transvaal. The discontent in India was justifiable, as the Transvaal was treating British subjects as outcasts, while readily admitting Continental scum. The matter was most serious and requires closer attention than the outbreaks in India.—Reuter.

Why Not? We fail to see, however, why, if the teaching of skilled labour is calculated to raise the submerged man of European descent, in the scale of humanity, this training should not be similarly applicable to the native.—S. A. News, Capetown.

Lecture at Riversdale

A united meeting of Indians and coloured people was held on Monday evening the 25th October, in order to hear Mr. M. Chanderman Pundith lecture on the Indian and Coloured question in South Africa.

Mr. W. H. Jeppe, Local Chairman of the African Political Organisation, presided. The Pundith's remarks on the Union of the coloured races in South Africa were very highly appreciated. He considered that unity alone was not sufficient. People must educate themselves and their children to understand the political situation and to be able to take their proper place in the Union of South Africa. On the drink question the lecturer said that the money spent in this way could be much more usefully employed in a dozen different ways independent of the harm done physically and morally. In conclusion the speaker urged that every coloured person in the land should unite in one common brotherhood.

A Free Indian's Rights

A decision affecting free Indians and their right under certain conditions to leave and return to the colony was given on Monday, 18th inst., by the Chief Magistrate of Durban (Mr. Percy Hinns, K.C.).

It appeared that on the 4th October the Principal Immigration Restriction Officer had refused a free Indian named Surja permission to land, on the ground that he was a prohibited immigrant, although his wife (a colonial born girl) and child were not so prohibited. Surja was accordingly forced to go back in the same ship that had brought the three of them from India, and wife and child remaining at the port. He went with the steamer to Delagoa Bay, and from there returned to Durban on 25th October. He was again restricted from landing at Durban, but was subsequently released on a deposit of £100 to enable him to prove his claim to be in the Colony.

Surja, it was stated, originally came to the Colony in 1897 as an immigrant indentured to the N.G.R. His indenture ended in 1902, but he continued working for the N.G.R. for two years as a free Indian, when he left the railway service and started farming at Northdene, occupying lands there rented by him from the Trappists. He got married in 1906. In May this year, accompanied by his wife and child, he left for India on a visit. Up to that time he had continuously resided in the Colony, and had, since the termination of his indenture, regularly paid £3 annual tax.

In reply to the Chief Magistrate Surja said he held a lease of 4 acres in Nor alone, upon which he had built a house of 1 room lower, costing about £7 or £8. On leaving for India to see his mother he did not sell

his lease, as his intention was to come back to the Colony.

The Chief Magistrate held that Surja did not come within the prohibition of Act No. 30 of 1893, and that he was entitled to be and remain in the Colony.

Mr. Michel was for the applicant, and Mr. Miller appeared for the respondent (Principal Immigration restriction Officer).—*Natal Advertiser*.

SINKING COLOUR DIFFERENCES. London, November 18th.—A Reuter message from Sydney says the miners on strike have cabled to the Japanese miners, appealing for support.—Reuter.

A WHITE AUSTRALIA. London, November 18th.—The Commonwealth representative, Mr. Collins, lecturing in London last night, declared that Australia's ideals were a continent of whites, self-contained and self-defending. He justified the absolute exclusion of Asiatics, not even excepting Indians.—Reuter.

"THE WIDOW'S MITA". At the meeting held at Surat, a poor man contributed 1. (things) towards the Transvaal Tamils' Relief Fund. Immediately this token of sympathy was offered in the meeting to public auction and sold for £10.

A CARTOON. *Hindi Punch* (Bombay) has an excellent cartoon which exactly shows the attitude of the Transvaal towards public opinion in India. An infuriated elephant (Indian Public Opinion), waving aloft a roll of protest resolutions, threatens to overwhelm the South African Boar, which, setting up its bristles, says: "Roar as loud as you can! Fret and foam to your heart's content! You cannot rattle me, Mr. Pachyderm! And I care not for you!"

Contents

EDITORIAL COMMENTS:—	Page
Nil Desperandum ...	497
Lord Curzon on India ...	497
Hindus Again ...	498
Pin-Pins ...	498
Is Chesterton Serious? ...	498
Passive Resistance ...	499
Native Apprentices ...	499
New Regulations ...	499
OTHER ARTICLES:—	
The Indian South Africa League, Mr. ...	499
A Remarkable Speech on the Transvaal Situation ...	500
Natal Parliament ...	500
Public Opinion in India ...	501
Indian Reform ...	501
Work of S. S. Government ...	502
Transvaal Immigration Act ...	502
Notes on the Transvaal Struggle ...	502
Return of Deportation ...	502
To Stop the Indenture System ...	501
A Meeting at Tongaat ...	504
Mass Meeting at Melrose ...	504
Lord Curzon's Reply to Lord Ampthill ...	505
Freedom of Licence Bill ...	500
A Dangerous Situation ...	506
Lecture at Riversdale ...	506
Free Indian Rights ...	506
CHURCH AND SOCIETY:—	
Diwali Festival ...	503

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ક.

ફોનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૪૯.

અડવાડીક પંચાંગ.

શ્રોમનો-તા. ૨૦ મી નવેમ્બરથી, તા. ૨૬ મી નવેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯

હરિદ્-કરતક શુદ્ધ ૭ થી કરતક શુદ્ધ ૧૪ સુધી, સંવત ૧૯૧૫

મુસલમાન-તા. ૧૬ી ઇફાદથી તા. ૧૨ ઇફાદ સુધી, ૧૦૨૭ હિજરી.

વાર.	શ્રોમનો તારીખ.	હરિદ તીથી.	મુસલમાની તારીખ.	પારસી તારીખ.	મુસલમાની તારીખ.	મુસલમાની તારીખ.
કની.	૨૦	૮	૬	૮	૪	૩૩
રવી.	૨૧	૯	૭	૧૦	૫	૩૨
સોમ.	૨૨	૧૦	૮	૧૧	૬	૩૧
મંગ.	૨૩	૧૧	૯	૧૨	૭	૩૦
બુધ.	૨૪	૧૨	૧૦	૧૩	૮	૨૯
ગુરુ.	૨૫	૧૩	૧૧	૧૪	૯	૨૮
શુક્ર.	૨૬	૧૪	૧૨	૧૫	૧૦	૨૭

અનુક્રમણિકા.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનના છેલ્લા ખાસ ...	૭૩૩
ગીરમીટ વિષે કમીશનનો રીપોર્ટ ...	"
લડખર ખેતમાખી સાહેબ ...	૭૩૪
ખુદાસો ...	"
નવસારી તથા ખેતવડમાં મોડીંગ ...	૭૩૫
અંગ્રેજી ડેપુટેશનની મુસાફરી ...	૭૩૬
હાંદી ડેપુટેશનની મુસાફરી ...	"
લડખર ...	૭૩૭
"અવરનર"ના હતાવરો વિષે હેવાલ ...	૭૩૮
બેદાનસબર ખાખર ...	૭૩૯
દરંસપાસની હાલત ...	૭૪૦
દીવાળી મહોત્સવ ...	"
ચેરહ ઇસ્લામિક હાંદી મુસલમાન કામ ...	૭૪૧
તાર સમાચાર ...	"
મુજરાતી ભાષા વિષે કાંઈ વિચારો ...	૭૪૨
ગીરમીટના સંબંધી કમીશન ...	૭૪૩
પરચુરુ ચરવા ...	૭૪૪
ડેપુટેશનને માન ...	"
દરબાન ઇસ્લામ કુદરત એસોસિએશન ...	૭૪૫
અવલોકન ...	"
કરબાન ઇસ્લામ માર્ગદર્શક ...	"
કેપ્ટાઇન ...	"
ભાતરી કારતની મોડીસો વીરે ...	૭૪૬
મોહમુસ મારકેટ ...	"
પરચુરુ ખાખર ...	"
રેલેડ ખાખર ...	"

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૦ મી નવેમ્બર, ૧૯૦૯.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનના છેલ્લા ખાસ

વિજાપતનું ડેપુટેશન દક્ષિણ અફિકા માટે ઉપડી મુકવાના ખબર અમે ગયા અકમાં પ્રસિદ્ધ કરી ચકા છીએ. કપડના પહેલાં રૂટના પ્રતિનિધીની મુસાફર દરખાસ્ત મી. ગાંધીએ જણાવેલા સંદેહો સિદ્ધિ સરકાર માટે વિચારવા જેમ છે. ડેપુટેશનની મસલત નિર્ણય જવા માટે મી. ગાંધીએ કહ્યું તેમ આપણે વિચારી શકીએ છીએ. પશુ તે દિલ્લીની આપણા પોતાના માટે કરતાં સિદ્ધિ સરકારના માટે હોવી જોઈએ. ડેપુટેશન જવાથી જે અર્થ સરવા સંભવ હતો એ રીતે આપણે બહુ મોટી ઉમેદ કદી બાંધી નહોતી, અને તેથી આપણા પેતા માટે દિલ્લીની ચકા કશું કારણ નથી. છતાં સિદ્ધિ સરકાર માટે તે એ નિર્ણયતા નામેથી કરતાં કાંઈ એણું સુચવતી નથી. દરંસપાસના હાંદી કરતાં વધારે વધારે પ્રજા સિદ્ધિ સરકારને બીજી છે નહિ તેમના કરતાં વધારે સાંન અને સુએડ ભાગવનાર પશુ બીજી મોટી કમીશનથી છેતાં તેમનાં દુઃખનો-જેનું વાજબીપણું વડી સરકાર સ્વીકારી ચુકી છે-નીવેડો કાવવા જેટલું મહાન સિદ્ધિ સરકાર મુકીને ખેતરોને ન કદી શકે તે તે કરતાં વધારે સરમાવા જેવું સહેનસાદના મોલા માટે શું હોય શકે? સિદ્ધિ સરકાર સામે ખીલવેલા અને નિરાશ થયેલા કેટલાક દાંડિય સીઓ ના જેવી કામણીથી અમે આશ નથી ધમપા. પણ એ રજના એક ચાકનાર તરીકે અમારે એ કહેવું જોઈએ. જે કાંડો અને જુલમ દરંસપાસના હાંદીઓ સહન કરે છે તેનો નીવેડો મોડો આવશે તેમાં સિદ્ધિ સરકારના પાયા વધુ ધોવાશે. નાસ પામવા એકલાં રાજ્યોના પાયા દુઃખા એકી કામણીઓથી ધોવાય છે. જે અપ મત અને અન્યાય દ્વારા પ્રજા પર દરંસ પાસના કાવડાઓથી મુકરે છે. તે નાહક

યતાં વાર આગશે તેથી સહેનસાદના હાંદી સત વધારે ખજાળાશે. મહાગાંધીને ખજાળાથીને પાડી નાખવાનું કામ અન્યાય અને અપમાનથીય થાય છે. હવે દરંસ પાસના હાંદી પ્રજાની કસોટી ચાલુ રહેશે એ ખરું છે. પણ કસોટીમાં હાંદી ઉતરશે એવું અમે માનતા નથી. હાંદીની મહાન પ્રજાના અગત્યના કારણ માટે સમગ્ર હાંદી પ્રજાની પેઠે આપણને મોટી આશા છે. અને તેથી અમે માનીએ છીએ અને દરંસ પાસના હાંદીને કહીએ છીએ કે ડેપુટેશન આવવાની સાથે લડખર નીકાલ ન લેવા માટે કાંઈ દિલ્લીર મવાનું નથી. ડેપુટેશનનું કામ બીજી રીતમાં બેલાનું છે. તે કેટલાં સરસ થયું છે તે લેવા કરીયુના ખુલાસામાં તેમજ જનરલ સેપ્ટ ખેતમાખીએ ઉપરના મળીને અને વજન કારેલા ખેતમાખી દેખાય છે.

ગીરમીટ વિષે કમીશનનો રીપોર્ટ

મહ સાથે હાંદીને સમનાં જે બીજો નાતક પાસનેટ આમજી સ.વ.માં આવ્યાં હતાં તેમાંનું એક ગીરમીટને સમગ્ર હતું. એ બીજને પાછળથી પડતું મુકવામાં આવ્યું હતું; અને તેને બદલે ગીરમીટ સ.વ.માં તપાસ કરવાને એક કમીશન નીમવામાં આવ્યું હતું. તેનો મુખ્ય હેતુ એ હતો કે ગીરમીટના મુખ્ય રીતે હાખલ કરવાનું સાદું છે કે નહીં તે શીધી કાઢવું. આ રીપોર્ટ કેટલાંક બહુ વામીઆંપર બહાર પડ્યો છે. અમે તેને સાર મુજરાતીમાં છેલ્લા એ અંકથી આપી એ છીએ, અને તેનો બાકીનો ભાગ આજના અંકમાં પુરો કરીએ છીએ. રીપોર્ટ બહુ બાકીયા લાયક છે અને એ બીજ નવાસ પાસનેટમાં હાખલ થયેલ, તે પાછળથી મે.ડા.જ વખતમાં કાઢી નાખેલ. તે વખતે નવાસના એકાદ ગોરા છાપાએ એવી અવલોકનની દીક્કા કરી હતી કે એ બીજ હાખલ કરેલું તે ખરેખર પાસ કરવામાં હેતુથી નહીં, પણ ગીરમીટ વિરુદ્ધ હોય એવા મોરચાને મી. મુરબી સરકાર તરફ મુકવામાં આવી રીકતું ખજાણું કમીશનના રીપોર્ટથી વધારે દેખાય છે. મુરબી અપરે

સરકારનું બીજું અમુક મુદ્દતમાં હોદી મજૂરોને લાવવાનું બંધ કરવા માગતું હતું, ત્યારે આ કમીશન ખુલ્લે ખુલ્લા રાજ્યમાં કહે છે કે ગીરમીટ વમર નાતા હવે ચાલવાનું નથી. એટલે કે ગીરમીટીઆ મજૂરોને લાવવાનું નાતાલે ચાલુ રાખવું એવી બળામણ કમીશને કરી છે. તેની બાવી બળામણથી અગમ્ય થવાનું કારણ નથી. તેનો મુદ્દત આપણે નીકળે એમ કેટલેક દરમિયાનમાં પણ આવતું હતું. તેના મુદ્દતથી આપણે આપણા મત ફેરવી શકતા નથી. હોદી માટે માટે તે એ એક છે કે ગીરમીટીઆ મજૂરોને લાવવાનું બંધ થાય તો જ નાતાલના હોદીની સ્થિતિ મુદ્દત સુધી સ્થાયિ. માટે હોદી માટે આ બાબતની ચર્ચા ચાલુ રાખી ગીરમીટ બંધ કરવાનું હોદી સરકાર પર તેમજ વડી સરકાર પર દબાવુ કરવા દરેક દેશીય કરવાની છે. આ દેશીયમાં નાતાલના હોદી પછાત રહે છે તેટલે દરમિયાન તેઓ પોતાના લાયક હોદી બાબતે તરફની દરમિયાન મુકે છે એટલું જ નહીં, પણ તેમના પોતાના કિલ્લામાં પણ મેદરકાર રહે છે એમ કહેવાયે. મી. પોલાક ટરાંસવાલની લડતના બાગમાં હોદીમાં જે અમામ મહેનત લઈ રહ્યા છે, તે દરમિયાન પ્રથમ મળે 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા' જેવા જાપામાં ગીરમીટીઆની હાથમીઓ ઉપર પણ હોદી પાન જેવી મુદ્દત છે એમ હોદી જાપાઓ ઉપરથી જણાવ છે. વળી મુંબઈની તથા બીજી માલ મીટીંગમાં પણ ગીરમીટીઆ મજૂર મોકલવાનું બંધ કરવા માટે હોદી સરકાર પર આમલ કરવામાં આવ્યો છે. આમ એક તરફથી ગીરમીટ બંધ કરવાનું દબાવુ થાય છે ત્યારે બીજી તરફથી આપણે જોઈએ છીએ કે નાતાલના ગોરાઓ તેમને મજૂરો વમર ચાલશે નહીં એમ કહે છે. તેવી બીનાનો હોદી સરકારે લાભ સેવે એમ જોઈએ છીએ. કેમકે મજૂરો પુરા પાડવાનું બંધ થવાથી મેવડો અરથ સરે તેમ છે. તેથી એક તો મુદ્દતથી જેવી દલામાંથી ગરીબ હોદીઓ બચશે, તેમજ ગોરાઓની આંખ ખીન હોદીનાં દુઃખ બાબત પણ હોદી સરકાર ઉપાડી શકશે. હોદીની સરકારના હાથમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરાઓ સામે આ એક હથિયાર થઈ પડે એમ છે, છતાં હોદી સરકારે તેનો ઉપયોગ કરી પોતાની દરજ્જા આજ સુધી બળવી નથી એ મોટા અપભ્રંશની વાત છે. ને આ કમીશન નો દીવાલ અમુક પછી પણ હોદી સર

કાર પોતાના એ બળનો ઉપયોગ નહીં કરે તો તે લાભથી વધારે થશે. કરમ્યાન હોદીઓએ હોદીમાં તેમજ અંગે ગીરમીટ બંધ કરવાનું દબાવુ હોદી તેમજ વડી સરકાર ઉપર ચાલુ રાખવાનું છે. નહીં તો એક વધુ અનરથ થવા સંભવ છે. કમીશને એવી બળામણ કરી છે કે ગીરમીટીઆની મુદ્દત પુરી થયે તેમને ફરજિયાત હોદીસ્તાન પાછા મોકલવા એવી કરતો હોદી સરકાર સાથે કરતી. વળી જે ગીરમીટમાંથી છુટેલા હોદીઓ અંગે છે તેઓને પણ ગીરમીટમાં ભેડવાના ઉપાયો લેવા, ને એક વખત તેમ જોવા એટલે મુદ્દત પુરી થયે તેક તરફ ચડાવી દેવા એવો વિચાર કમીશને બતાવ્યો છે. હોદીઓને તેમના સરિરમાં કામની તાકાત હોય ત્યાં સુધી મુસી લઈ પછી જોખાં જેવા રહે ત્યારે પછેથી મુકવામાં જે અનીતિ અને અધરમ સમાચાર છે તે તરફ ગોરાઓ ભલે આધિયા બને, પણ હોદીથી બની શકશે નહીં. વળી તેમાં હોદી કામની પોતાની હથાતીને મોટું ભોજન છે એ પણ સમજના વમર નહીં રહે. એટલે ગીરમીટ બાબતમાં ગોરાઓ શું કરે છે તે માટે બહુ સાવચેત બનવાની, તથા ઘટતા ઉપાયો લેતા રહેવાની જરૂર છે.

લડતપર બેલગામી સાહેબ

(રૂઝ)

હોદીસ્તાનના રેલ્વે સેક્રેટરી લોરડ મોરલીની ઠાઠ સીલના સમાસ સમયે દુસેન મેજિસ્ટ્રી નાદુરસ્ત તબિયતને લીધે રાજીનામું આપી રવેંસ જતા હોવાથી રેલ્વેના પ્રતિનિધિએ તેમની મુલાકાત લઈ હોદીના મામલા વિષે અને નવા સુધારા વિષે તેમને મન પુછ્યો હતો. જવાબમાં તેમણે જણાવ્યું કે સુધારાનું બીજું બહુજ વખાણવા લાયક છે. તેથી તમામ વિચારવત હોદીઓને બહુજ ઉમંગ ચડશે. પારલામેન્ટના કેટલાક બહા પક્ષ ખીન અનુભવી સમાસદોથી કેટલુંક નુકસાન થાય છે તેથી હું નારાજ છું. પણ હોદીની અસાંતિ કરતાં ટરાંસવાલના હોદીઓને સવાલ બહુ ગણાય છે. કારણ કે એ બાબતમાં આખા પ્રજા એકમતે ઉરકેરવાલી છે. હોદીના તમામ વરણના અને ધરમના લોકો પોતાના કામઓના દુઃખમાં લાગે છે. પરિણામ કોલોનીયલ એડીસ અને ટરાંસવાલ સરકારના હાથમાં ને, ટરાંસવાલમાં મુરોપ નો પહેલો કચરો પણ સહેલાઈથી દાખલ થઈ શકે ત્યારે હોદીના બિટીયા રમ્યાત હોવા છતાં તેમને હલકા મજૂરોમાં આવે તેથી હોદીઓ હોદીમાં નારાજ થાય એ વાતની છે. આ બાબત મુજબ અસાંત ની છે અને હોદીના ખબરો કરતાં આ હાથમાં હોદી મુકવામાં આવવાની જરૂર છે.

ખુલાસો

'મવરનર'ના ઉતારાઓ સંબંધમાં વીટ નેસમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ જે તાર અમે મથા અંકમાં જાણી હતો તેના સંબંધમાં જર મન લાઇનના ડરખાનના હોદી પેસેન્જર એન્ટ મી. ઓસમાન અકમલ એફેદી તરફથી ખુલાસો મળેલ છે. તે ઉતારાઓ તરફની તેમની કાળજી બતાવતો હોવાથી અમે ખુશી સાથે પુરેપુરે નીચે આપીએ છીએ :—

આ સાથે વિલાયતથી આવેલા તારની કોપી છે તેનો તરજુમો કરી જાપરો.

"ડરખાન, ઓટોમન તરફથી. કનલામ બેન મુરદીન, મગા, મનજી, તથા અબા જોમ. મહેરબાની કરીને સ્ટીમર મવરનર નાં પેસેન્જરોને સમજ પાડો કે નીચે મુજબનો તાર વિલાયત (હિમખરમ)થી હેડ ઓફીસનો અહીં ડેલિવેરબોનેના એન્ટ ઉપર મળ્યો છે કે :—

"સ્ટીમર પોનટોસ જે ૭૦૦૦ ટનની છે તે ઇમાનના બારમાં બાવી ઉભી રહેશે. અને મજૂર લાઇનની નાની સ્ટીમર કેટે કે જે મવરનરનો માલ બચાવવા તેની બાજુમાં હતી તે ઇમાન જમને પાસે જરોને લઈ બારમાં મોટી સ્ટીમર પોનટોસને આપશે, અને પાસે જરોને પુરની સમય કરીને મુંબઈ પહોંચતાં સુધી ખાવા પીવાનું અમારે હિસાબે આપશે મજૂર પાસે જરોને સ્ટીમર પોનટોસ સ્ટીમર સોમાલીમાં ફરસવામાં બહી કરશે, જે ત્યાંથી મુંબઈ જશે.

ઉપર લિવાય ઇમાનના એજન્ટને, તથા સ્ટીમર પોનટોસના કપતાનેન હુકમ આપવામાં આવ્યો છે કે કરેક રકમની જરૂરી ચીજો પાસે જરોને પુરી પાડવી. હવે સ્ટીમર પોનટોસ ડેલિવેરબોનેથી મેટરેસ, બીજાનાં, તથા બીજા ખાવા પીવાની ચીજો અને જરૂરીઆતની ચીજો લઈ છુટના સવારમાં ડેલિવેરબોનેથી ઉપડી છે. સ્ટીમર મવરનરપરથી જે માલ બચવા પામ્યો હતો તે સ્ટીમર કેટે થઈ જાગે પોનટોસ પર ટરાંસફર કરશે, અથવા નહિ તો મુંબઈ મોકલવામાં આવશે."

હવે મારે લખવું જોઈએ કે જે અજમાત બન્યો એ કુદરતી બનેલો છે. એમાં માંડુકા કાંઈ પાલનું નથી ને જુઓ

નવસારી તથા ખોલવડમાં મીટીંગ

ટરાંસવાલના આધ્યોની તારોફ

ના. ગાયકવાડને અરજ

પ્રિદેશના હાલો

મજબૂત હોય તે થાય છે. તે છતાં ખુદ પાકે પાસે જોયેને સહીસલામત બચાવો એ લાખ શુકરાનાં છે. તે બાદ વિશાલતા થી કંપનીને તાર છે. જેમાં પણ કેલા જોઆમે અને હાથનના એજન્ટને હાથતાન ને સખત હુકમ છે કે એ પાસે જોઈ ખુબ પહેલે ત્યાં સુધી સુવાને બીજાનાં તથા આવાપીવાને સહુ ખરચો કુ પતી આવે, અને હજોજ નેદો બચેલો છે તે હાથાન માં બનતાં સુધી મળશે. તદ્દિ તો ખુબ રવાના કરવામાં આવશે. હજુ સુધી કંપાન, માલમો, હનજનીઅરો, અને ખસાસીઓ બન જોખમ બોમરી માલ બચાવવાની કોશીશમાં રહીમરખજ છે, ને ખુદ કરશે તો સહી માલ નવે એવી હમેદ છે. પછી તો પાક પરવર દીઝરના હાથમાં છે. કુ પતીથી બન્યું તેટલું કર્યું છે. વિમેર. હિપર ખુબ તાર હાથાન મી. ગુરહાન, મી. અબા, મી. મનજી, તથા મી. મ. આપર કરેલ છે. શું જવાબ આવે છે તે જોવાનું છે. તે પછી પણ જે મદનો બહોબલ હશે તે કર્યું કે જેથી પાસે જોઈ નારજ આવ નહિ.

મી. જોસમાન એક બીજા હાથમાં હમે છે કે—હમણાં મી. ફોરત મહમદ જેમણ મજહના માજી પેસહમામ તથા હાલ મુદદરેસ જેમને જાહ મી. અબા મી. આ 'મરનર'માં હતા તેનો હાથ મળ્યો છે, જેમાં હમે છે કે અમે રહી મરતથી ઉતર્યા પછી પ દહાડા ચલી અહીં હાથાન આબા છીએ, અને અહીં આબા પછી જરમન એજન્ટ તરફથી સહિ પુર પાડવામાં આવે છે, અને સારી ખરદારત રખાય છે.

પાછળથી જણાવવામાં આવે છે કે પેનટોસ ઉપરાંત "એમીરલ" પણ મવરનનાં પેસે જોયેને તેમના માલ સાથે લેવા હનકામબેન મહ હતી

રહીમરોની આવખવ

[જરમન હાથન]

પ્રિસીડન્ટ—તા. ૮ મી દીસે જરે ખુબ જવા ઉપડશે.

[પરશીઅન હાથન]

નાદરી—તવે ખરની તા ૨૮ મીએ ખુબ જવા ઉપડશે.

[નાતાલ પ્રિસીડન્ટ હાથન]

અમદુલી—તા. ૨ જી દીસે જરે કમકતા જવા ઉપડશે.

[હિંદીઅન આફ્રિકન હાથન]

દીનહાદ—તા. ૧૮ મીના ખરસામાં કમ હતી જવા ઉપડવાની હતી.

હીમીરો—તા. ૧૮ મી દીસે જરે કમકતા જવા ઉપડશે.

નીચેનો રીપોર્ટ અમે "નવસારી પત્રીકા" ઉપરથી આપીએ છીએ:—

તા. ૨૬-૬-૦૯ના રોજે સાંજના સાડા ચાર વાગે ટરાંસવાલમાં વસતા દોદીલાહ એપર પડતી હાડમારી માટે એક જાહેર સભા ખોલવી સહયદ જલાલુદીન ઉસમાની ના પ્રમુખપણા નીચે નવસારીના લક્ષમણ હોલમાં મળી હતી. સભામાં લોકો ઉમટ થી લાખ લેતા જણાતા હતા અને ચોા વખતમાં હોલ ભરાઇ ગયો હતો. ખીર ખારે સાહેબે સલાતુ પ્રમુખપદે ખોલવી સહયદને લેવા હરખત હાંધી હતી જેને મી. વસવંતરાવ કોરાન્ડે વડીલે ટેકો આપ વાથી પ્રમુખપદે ખીરાલ્યા હતા.

મી. યશવંતરાવ કોરાન્ડે વડીલે બે.લા હતા કે, એરરો આપણા ટરાં સવાલમાં વસતા દોદીલાહએપર પડતી હાડમારી માટે તેના દુ:ખમાં લાગ લેવા આજન્ટે સલા કરે છે. અને ૧ મી હરાવ વાંચી સંભળાવવાનું કામ અને સોંપુ છે, તે અગાઉ કુ જે બોલ કહેવા માયું છું, કે સને ૧૮૮૫ માં આપણા દોદી લાહએપર માટે નવો એકદ પસાર હાંધો તેમાં એકુ દણ કે દરેક માણસ દીઠ ૧ જપુ લઈ ટરાંસવાલમાં લખસ કરવા અહીંથી આપણા લેહોની દીરતરી સર થય છે. ત્યાર પછી સને ૧૮૮૮ માં ખોર હાડા શરૂ થઇ તે અમારું આપણા દોદીલાહએપર ટરાંસવાલમાં પંદર હજાર વસતા હતા. પણ લાડા વખતે પરવાના ના આધરે સરવને જહાર કાઢ્યા હતા. ૧૬૦૨ માં બીટીશ સરકાર અને ખોર સરકારની લાડા બંધ થઇ અને બે.અરોને રખતીક રવરાલ્ય મળ્યું, ત્યાંથી પાછી હાડમારી વધતી શરૂ થઇ. ૧૯૦૧ માં પાછો બીજો એકદ લખસ કરવામાં આવ્યો તેમાં દરેક માણસમાં અને વજુ હાથ તેમ માથે મોંઘાવવા તેમાં મજાસી

અને હોદરાઓને પણ અંશુલ લીધેની નીચાન આપી લખસ થયું. તેની વિરુધ્ધ માં જોહાનસખરમમાં મોટી જાહેર સભા મળી તેમાં હરજુ કે કાપદાને વજ મળું નહો. પણ હ:ખ વેદી આપણી સત્પ લાડા કરવી તે વખતે આઠ હજાર માણસ હતા. તેમાંથી પંચસો માણસો નવા કાપદાને લાગે થયા હતા. અને તે રિધતિ સને ૧૯૦૮ સુધી રહી હતી. દોદીએ તરફની આ વિરુધ્ધતા બેહ બોર સરકારે તે કાપદો રદ કરવાનું અલખ વચન આપ્યું હતું. જેના પરિણામમાં બાહી રહેલા દોદીઓએ શાજ ખુશીથી પાછા નોંધાવ્યા પણ પાછળથી એ કાપદો રદ હાંધો નહો. જેથી દોદીવાનો હરી નારીખાસ થયા અને પાછા સત્પની લાડા શરૂ હાંધી અને સમાઓ મેળવી નામ ને પાવરાના પરવાના આળી નાંખ્યા, આખરે એ બૂદ્ધી કાપદો સહેનલાહ તરફથી પસાર કરવાની મંજુરી મળી થઇ તે વેળા ટરાંસવાલમાં જનરલ બોધા સાહેબ પ્રધાન હતા. તેઓ એક વેળા બે.લા હતા કે કુ ચાર વરસમાં તો એક પણ દોદીવાનને ટરાંસવાલમાં રહેવા દઇશ નહો. ત્યાર પછી જનરલ રમટલ થયા હતા. તેઓ પણ બોધા હતા કે દોદીઓ આવવાથી આપણા લોકો ક ગાલ થઇ જાય છે, અને જુએ મરે છે. માટે એ લોકોને કાપી નાંખવા જોઇએ.

આવી દોદીવાનો શુરપર થયા. અને વમર પરવાને વસવા લાગ્યા, અને ફેરમાં હિપરા આપરી જવા લાગ્યા. જેથી સરવે કોઇની લામણી તેમના તરફ ખેંચાયા લાગી. દયા ઉપજવા જોમ એ કુ કે આપણા દેશી લાહમ પીને બેડી થાલી દેરવરા, ધરમથી વટલાવવા લીધેરે અનેક લુલમો કરવા શરૂ હાંધા હતા તો પણ આપણા લાહમાં પેતાની હીમતમાં કાવિ મહી મહારા, મિલકો આપણી પાંચા

લોકો છે એમ નથી પણ પ્રદાસ ધણાકાના મરદો તથા સ્ત્રીઓ પણ કેમાં છે. માટે આપણે તેમના કુખમાં બાપ સન દીલ સોજી બગાવવી અને શ્રીમ મહારાજ સાહેબ તરફ મોકલવા કું નીચેની દરખાસ્ત રજુ કરે છું.

કરોવ ૧ લો.

આજની સભામાં ભેગી મળેલી આ રાજ્યની પ્રજા શ્રીમ મહારાજ સાહેબને માનપુરવક અરજ કરે છે કે દરોસવાસમાં ના હોદીવાનોનો મોટો ભાગ આ રાજ્યની પ્રજા છે, તે લોકોને દરોસવાસમાં રજીએ લન એકડ કે જે કાયદો હોદીવાનોને બીજી પ્રજાના જેવોજ હક આપવાની રાજપકર્તા ની કષ્ટલેખોને બંધ કરનારી છે, તેવી અને તેવા બીજા કાયદાથી હાડમારી તમા ઝેરછનસાદ ખમવો પડે છે. આ રાજ્યની પ્રજાને આંગ્રેજ સરકાર સાથે સીધો સંબંધ ન હોવાથી સરકાર હાડમારી તથા ગેર ઇનસાફ અટકાવવા માટે શ્રીમ ત મહારાજ સાહેબ કૃપાવંત થઈ હોદી સરકાર માનફત બનતો પચન કરે એવી આ સભા આજ રાખે છે. એ દરખાસ્તને—

મી. કલાણજી વડીલે

રોડા આપતાં જણાવ્યું હતું કે આપણા હોદીવાસમાંને દરોસવાસમાંથી હોદી કાઢી મુકનાર પ્રજા એક પશુવત ખવાસની છે એમાં કંઈ સંકા નથી. તેમને બીલકુલ દયા આવતી નથી. આતો આપણી કહેલી મુજબ થયું કે કુતરાઓ, બીનાં મહેલના નાં કુતરાં પોતાના મહેલમાં આવે ત્યારે તેને લદી વડીને કાઢી મુકે છે. તે આપણે તેમને તેમ કહીશું તો ખોટું નહીં કહેવાય. પણ વિચાર કરતા નથી કે જેલો તમને હક છે તેટલો હમને પણ રહેવાનો હક છે વી. કહી બેસી જવાની રજા માગી હતી. બાદ

મી નાગરજી વડીલે

બીજા હાવની દરખાસ્ત વાંચી સ જાણાવ્યા અમારો બેલ્યા હતા કે મહારજો, દરોસવાસ માં હોદી બાધઓ પોતાની સત્ત્વ લડત ચલાવે છે તે માટે આ સભા કારે લાગણી બતાવી તેમને ધન્યવાદ આપે છે. આંગ્રેજ સરકારનું પુરવે રાજ્ય નહે છું ત્યારે આપણા લોકો ત્યાં બરાબર વસ્તા હતા. પણ બ્યારથી ભેર લગાઇ થઇ છે અને સ્વરાજ્ય અપાયા પછી હાલ કાત છ હજાર આદમી રહે છે પણ બે વરસથી ભેર સરકારે આપણા લોકોપર કઇ જુલમ કરવામાં કયાસ રાખી નહી જે સંકળી આપણું આ તાંદરથુ ધુજે છે. મહારજો,

આંગ્રેજ સરકાર કહે છે કે હમારું રાજ સુદર છે. અમે સુધરેલી પ્રજા છીએ અને હમારા જેવી દેશમાં બીજી સુધરેલી પ્રજા થનાર પણ નથી ત્યારે આજુ કહે વાય! અગાઉ જેને આપણે મોમલાઇ કહેતા હતા તેઓ શું આપણા લોકોને જમીનપર ચાલવાદેતા નહેતા? કામ ધ મો કરવા દેતા નહેતા. (કહી નહીં ના આવળે) ત્યારે અમના સુધરેલા રાજ્ય માં ખપવાનો કાવો કરનાર આવો જુલમ બાપ તેની નરક આંખ મીચામણા કરે એ શું વાજબી કહેવાય? એ કાયદાથી અગાઉ જતાં એક મરદનું નામ પણ ત્યાં રહેતો નહીં. અને હવે જે બધરાંઓ અને છેલે રાંઓ રૂક્યા છે, તે પણ તમારે માટેજ કુખ વેડી પડી રહ્યા છે.

કરોવ ૨ જો

દરોસવાસના તમામ હોદીવાનોએ પેતા ને ઝેરછનસાદ કરનારા કાયદાઓ દુર કરવા માટે જે બહાદુરી બરેલી લડત ચલાવી છે તેને માટે આ સભા હોદી લાગણી ધગારે છે અને તેઓનાં દેશ કીતકારી દીમત અને સ્વતંત્રભોમ માટે તેમની સ્તુતી કરે છે. એ દરખાસ્તને—

કાકટર ડીક્ષીતે

રોડા આપતાં જણાવ્યું કે આજની આપણી સભાથી તે સોડાની દીમત વધે અને પોતાની કાડતમાં આગળ વધે એમ ઇચ્છીએ છીએ જેનો ફક્ત એક હાખલો દુકથી આપીસ તે એ કે મદરાસ હલાકા તો મી. નાગાપન કરીને એક સોજ વરસ ની હમરનો છોકરો હતો. તેને નામ નહોં નોંધાવાથી સત્તર દીવસની સજા કરો હતી. પણ તે છોકરો પછો મોટો પડી ગયો. છતાં તેની પાસે રે.સ ધસડાવવા, સડકનું ખોદકામ કરાવવું, વગેરે પણા પણા લતકી કામો મશિ અને નહીં થઇ શકે તેવા છોકરા પાસે કરાવ્યા હતા, તેણે કપરી જેલરને કામ ન કરવા કહ્યું પણ માન્યું નહીં જિયારાને બરાબર પાણી પીવાતું મળે નહીં તેમ ખાવાતું પણ બેઠકે તેણે રજા નહીં અચી મરીખ બીચારો નાગાપન મરી ગયો! તેની તપાસ થઇ, પેપરોમાં પોકારો થયા પણ તપાસમાં કાંઈ પીછેકો થયો. અને તેમણું કંઈ મળું નહીં, આપણે આપણા કામમાં ખતથી મડયા રહેવું જેથી દબર ફતેહ આપસે, એટલું કહી બેસી જવા રજા માગું છું.

મી પ્યારે સાહેબે

કરોવ ત્રીજીની દરખાસ્ત મુકી હતી કે ઉપજા હાવની નકલ શ્રીમ સરકાર મહારાજ તરફ મોકલી આપવને આ સભા તરફથી

કમીટી નીમી તે કમીટીએ હાવની નકલ મોકલવી એવી સના તેમને આપે છે. તથા દરોસવાસના કાયદા પુરવક રહીસોને જગરાધથી હોંદુસ્તાન મોકલી દેવાના પગલાં સ.મે આ સભા પેનાનો અનીલપ કરોધ અને વાંધો બહાર કરે છે. એ દરખાસ્તને

મી હરકીશનકાસ પારેએ

રોડા આપતાં જણાવ્યું કે મહારજો, મી. પેલાક કે જેઓ પોતાના સ્વારથ તથા માંડના પછસા ખરચીને આપણા માટે આટલી દીલસોજી બરેલી લડન ચલાવે છે, તે માટે તેને ધન્યવાદ આપવો પડે છે. અને તેણે અગુકરણ આપણુ સરવે કાઢને કંપુ ઉચીં છે. આપણા બાધઓને કુખી થતાં જોઇ તેમની વહારે પાણું ગામમે. એ આપણી ફરજ છે.

પ્રમુખ મી. મોસવીએ

અનેક હાખલાઓ આપી હાડમારીઓ નું વરણન કર્યું હતું. બાદ સભા વીસરજન થઇ હતી.

ખોલવડની મીટીંગ

મી. અહમદ સુલેમાન સુજીલ લખે છે કે કોરમાં બરાબરી મીટીંગને રોડા દેવા માટે તા ૧૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૬ ના રાત ના ગામ ખોલવડની મેદરીને રોડીલ હસ લખના મજાનમાં મળી હતી. મી હસન હસમાહલ ખે.ટા પ્રમુખ હતા. તા. ૨૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૬ ના દીને કસમે કોરમાં ખાત બહાદુર બમનજી એલજી મેદીના પ્રમુખપણા નીચે મળવર સભા મળી હતી જેમાં ખેલવડ તરફથી રજુ થયેલા નીચે ના કરોવો મી. સુસહ હાજ અહમદ બજા એ તાળીઓના અગાળેથી વાંચી સંજગાળ્યા હતા.

કરોવ ૧ લો.

"અમે સરવે દરોસવાસના જુના રહીયો છીએ એટલે હાલ તુરતની નહીં, પણ લગભગ વરસ ૩૦ થયાં અમરી પેટીઓ ચલે છે. તેમજ બીટીશ બવર મેટને અમેએ દરોસવાસની લગાઇ વખતે મતીબે.મ તેમજ નાજીની મદદ આપના રોજોમાંથી છીએ. અમેને બારા હતી કે બોવર લગાઇનો નીવેડો બાળ્યા બાદ અમને બોવર વખતે ખમવાં પડતાં જીલ્લો મોને લગાડો બીટીશ રાજ્ય થવાથી ચરો, પરજી બાજી તદન ઉલટાઇ ગઇ છે, અને કુઓ લટવાને બદલે વડાં છે."

કરોવ ૨ જો

"અમે અમારી માનવંત માલકયા સરકાર જે દેશી રાજ્યોમાં સુધારના મમુના તરીકે છે તેઓ પોતાની મરીમદી

અને કાપકાને માન આપનારી પ્રજાને
પશુપેડે દરાંસવાલમાં વધે યતી અટકાવ
વાને બોદીશ મતરમે'તને અપીલ કરશે
એવી અમે હાલથી સરકારને નમનતાપુર
વડે અરજ કરીએ છીએ."

કોરવ ઉભે

"અમારા માનવતા મા. હેનરી એલ.
એલ. પેલેક કે જે દરાંસવાલ તરફથી,
ડેલીએટ તરીકે અત્રે દુઃખો વેદી અવ્યા
છે, અને જે દાલ જાલીએમ આપી
દહેરા સહેર, અને અમે ગામ, દરાંસવા
લમાં પડતાં દુઃખો વેદી વરણન કરે છે માટે
અમોને એમનો આભાર માનવાને અમારી
પાસે રાખેલો નથી, પણ અમે અમારા
અસ દીવથી ઉપકાર માનવતા કોરવ
પસાર કરીએ છીએ."

કોરવ ઈથે

"ઉવદમાં કોરવની મીટીંગમાં જે
કોરવે પસાર થય તેને અમે માન સહીત
વધતી લખએ છીએ." તાર પછી મી.
હસુદ દાજી અદમદ બાબાએ દરાંસવાલ
માં હોદીએ ઉપર પડતાં દુઃખ અને મુશી
બતો વિષે મહાસુનુ દીસ પીમળાવે એવી
રીતે વીવેચન કર્યું હતું, અને ઉવદે
પસારો કર્યો હતો કે અમારો જે મુમ
મડા બર્થો મામતો બીટીસ એપાવરના
દાય નીચેનાં રાજ્ય દરાંસવાલમાં ઉભો
થયો છે, તેને દરેક પરદેશી રાજ્ય ધીરજ
થી અવલોકન કરે તે જુએ છે, અને જે
અમને એમાં ઇનસાફ નહોં મળશે તો
બીટીસ રાજને માટે તવારીખમાં કાળા
અક્ષરોથી એક એવો સહા લખાશે કે જે
હમેશાં બીટીસ રાજના ઇનસાફ ઉપર
નજર દેડાવશે, અને અમે અમારી
અપીલ જહાનના પેદા કરનાર, અને
સરવે કાળા અને ગેરા ઉપર અમને
અરપણ કરનાર ઉપર છેડાવું."

કોરવની મીટીંગમાં એલવડ તરફથી
અએલા નીમાયેલા ડેલીએટના નામે નીચે
મુજબ છે: શેઠ દાજી મમુજી આમેદ
પટેલ, મી. હસુદ દાજી અદમદ બાબા,
પેલીસ મટેસ અદમદ સુલેવાન સાલુજી,
મી. હસન ઇસમાઇલ ખોટા, મા. સુલે
માન હયાલીમ વાડી, મી. અદમદ દાજી
મમુજી પટેલ, મી. કાલેદ હયાલીમ પલાડ,
મી. ઇસમાઇલ દાજી અમરામજી બાબા,
મી. હયાલીમ મદમદ જરાલ, એ સીવાય
મામ જે લગડના ૧૦ થી તે સહ વંચના
નાનાં મોઢાએએ કોરવમાં બરાએસ મીટી
ગમાં બામ લીધો હતો, અને મીટીંગનું
કામ સવારે નવથી શરૂ થય બપોરના ૧૨
ને સુમારે મી. પોલાક લીગેરે પરાણાએ
એ પાન મુલામ લીધાબાદ મેળાવડો વિસ
રજાવ થયો હતો.

અંગ્રેજી ડિપ્યુટેશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. માંધી]

હું તો થાક્યો છું. મને લાગે છે કે
વાંચનાર પણ અનિશ્ચિત ખગરથી માફેસ
દશે. દલુ ભેરડ હરીયુતી તરફથી
મોખખી ખગર નથી મળી એટલે પત્ર
બચકાર જારી છે. ત્યાં સુધી તેઓ
સાહેબે મોખખી રીતે દાય નથી લેવા
ત્યાં સુધી જહાર ન પડતું એમ દીક
જણાય છે. તેવીજ સલાહ લોરડ એટલે
દીલવતી છે.

હમણાજ બેલાન્સમરગનો તાર મળ્યો
છે કે એકરીસ જણની ઉપર કેસ ચાલ્યો
છે ને તે બધાને ત્રણ માસની જેમ મળી
છે તેએમાં મી. અરવાત તથા મી.
મખી નાઇકુ છે. વળી મી. સોરામજી,
મી. જોશી તથા મી. મેદ એને દેશપાર
કરવામાં આવ્યા છે. આ બધા બાઈઓ
ને મુજારકબાદી આપું છું ને તેએને
ખુદા પુર જોર બસે એવી તેની બંદગી
કરું છું. મારે હિસાબે એજ ખરૂં ડેપ્યુ
ટેશન છે. તેનાં ખરી ચાલી છે. મી.
અરવત તથા મી. સોરામજીની તમીયત
નો વિચાર કરું છું. તે જરા ઘરજી
પણ બડે છું છતાં સારી કે ખરાબ
ગમે તેવી તમીયત હોય પણ જેલ જવું
એજ લીતમ છે એમ જાણું છું તેથી
તુરત ધીરજ પાડું છું.

આને સમયે હવે મી. કલેદ મદમદને
દરાંસવાલમાં કામચ દયેલા એવા હું
મુજબું છું. તમીયત સારી કે ખરાબ
તેની રાહ લગવમયા નથી જોઇ કમતા,
રશને ખાતર ખરાબ તમીયતે પણ જેલ
એ મતરી એ આપણી દુરજ છે એવી
મારી ખતિ છે. હું માનું છું કે મી.
કલેદ મદમદ ઉપર પણા દોદી દેતથી
જાણ્યું કરે છે કે તેમણે તમીયત સરસ
લખાવાદજ પાણું રણમાં પડ્યું. મારી
તેમને વિનંતી છે કે અરી સલાહ ન
માનવી અને જેએ તેથી સલાહ આપે
છે તેએને વિનંતી છે કે તેએએ કોમ
ના બહાને ખાતર મી. કલેદ મદમદને
એક સડી પણ ન અટકાવડા. અહીંની
મકનારી ઓરતો ખરાબ તમીયતની દર
કર કર્યા વિના જેલ બાધ છે. તેટલુંજ
નહોં પણ જેલ જાળે ત્યાં બીલકુત
ખતી નથી. રણમાં પડ્યું તે તો માણું
મુશીને પડ્યા જંબુ છે. એટલે મારા
સહુને આજીજ છે કે મી. કલેદ મદમદ
ને ન રોકતાં જેમ પહેલાં દબદો માણ્યો
વળાવવા નીકળ્યા હતા તેમ વળાવવા બંધ
તેમને દરાંસવાલ મોકલી આપે.

હોદી ડિપ્યુટેશનનો મુસાફરો

મી. પોલાકના કામગમતો ગયા અંક
માં જગપાની તંગીને લીધે મુલતરી રહેમી
વધુ હકીકત નીચે મુજબ છે:—

મને લાગે છે કે મી. જહાંગીરજી ખમ
નજી પીટીટનો કાઠરીતે પુરતો આભાર
માની કકાવ તેમ નથી. તેમને ખમતે
મને ઉતારી મને દરેક સગવડ અને સર
જાતા તેમણે કરી આપી છે. મુજબની
મીટીંગ બેલાવવામાં મી. પીટીટે મળ્યો
બામ લીધો હતો. મીટીસ પીટીટ અને
મીટીસ દોરાખ બહાદુરજીની કાઠીસથી
અત્રે (મુખબમાં) એક ઓરતોની મીટીંગ
અમળ પણ મેં લાવણું કર્યું હતું.
સરવુમ જરૂરીસ રાનડેનાં ખાનુ બાઇ રમા
બાઇ પ્રમુખ હતાં.

એચાર દિવસમાં હું પુના જગા ઉપડીશ.
ત્યાં મી. મોખલેવાળી દખણસભા આમળ
લાવણું છે. ઘણું કરીને સરકૂત બાબા
નો નાખીયા વિદાન છે. બાંકારકર પ્રમુખ
દશે. ત્યાર પછી ત્યાંની દરીફ સારવ
જનીક સમાની મીટીંગમાં લાવણું છે.
મી. મોખલેની સરવંટસ ઓફ ઇડિયા
સોસાયટીમાં મારો ઉતારો થયતો છે.
મી. મોખલેના કામનો ખ્યાલ નીચેની
એક બાબતથી આવી શકશે. એક પ્રસંગ
માં અમુક મદરથોની દિલસેજી મળવી
જોઇએ એમ મેં કહ્યું ત્યારે મી. મોખ
લેએ જણાવ્યું કે "દિલસેજી એ શબ્દ
ખરોખર નથી. એ સહત તે અમારી
છે. ને અમારી લડત તરફ અમારી
દિલસેજી એમ ન કહેવાય." આ તરફ
ના જુરસામાં તેઓ લડતને મદદ કરે છે.
સરવંટસ ઓફ ઇડિયા સોસાયટીના એક
મેંબર મારી સાથે મદાસ આવશે. મી.
મખી નાઇકુના મુલકમાં, અને નગાપેતને
જન્મ આપનારી કામમાં જગા માટે મને
દરખ ચાય છે. હોદીની કોમપણ્ય કામ
કરતાં બહોં મને પારસીઓનો વધારે
પરિચય થયો છે.

દેશપાર થનારાઓ માટે મુખબમાં હું
કરવા એક કપાટી નીમાઇ છે. તેમાં સર
કરીમખાન, એન. મી. જોખલે, સર
આદમજી પીરબાઇ, સર બાળયદ્ર કીખ્યા,
એન. સર વીઠલદાસ રામોદર, એન. સી.
એચ. સેતલવાડ, એન. મોહનદાસ કે.
પારેખ, મી. એચ. એ. વાડીઆ, મ.
મનમોહનદાસ રામજી, મી. જેમજ જેક
ડેનડડ, મી. હી. ઇ. વાલક, એસ. આર.
ખમનજી, રાખ બહાદુર વસનજી ખીમજી,
સર શીરોજશ મહેતા (પ્રમુખ) મી. એમ.
એ. ત્રીજી, મી. ડી. જી. પદયે, તથા
મી. જહાંગીર પીટીટ (જોઇટ સેક્રેટરી
રીએ) છે.

હાંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

નાતાલનું ડેપુટેશન

મી. અમદુલ હાજર આ કામગીરી જરી તેજ મેલમાં રવાના થતાર છે. એટલે હવે મી. અંગ્રજીઆ રહ્યા છે. તેઓ સાહેબ પાછા મી. હાજર હળીબ સાથે પારીતથી વિલાયતમાં આવી ગયા છે.

મી. અલી હમામ

મી. અલી હમામે રવિવારે "ઇડીયન સોશીયલ યુનીયન" ની આગળ બાપલુ કરેલું. તેમાં તેમણે બતાવ્યું કે હોંદુ મુસલમાન એકઠા થવાની જરૂર છે. બન્ને વચ્ચે તફાવત રહેવાની ખીતકુલ જરૂર નથી. મુસલમાન તેમજ હોંદુ એ બન્ને ની મારી હોંદુસ્તાનમાંજ પડવાની છે. એક ખીતકુલ આપ લે કરવું ઘટે છે ને નજીવી બાગતોમાં જવું કરવું જોઇએ. હોંદુસ્તાનને સ્વરજ્ઞ મળવું જોઈશે. અને તે ઇંગ્લેન્ડની મદદને મળી શકે એમ છે. આવા બાપલુમાં બાપલુ તેઓ સાહેબે કરેલું. મી. અલી હમામ શુધ વારે હોંદુસ્તાન તરફ ઉપદી ગયા છે. તેમને વળાવવા મી. પરીખ, મી. બાનરજી, હાજર અમદુલ મજીદ, મી. બેઝ વિગેરે પંદરેક હોંદી હાજર હતા. જતાં પશુ મી. અલી હમામે કહ્યું છે કે તેઓ સાહેબ દક્ષિણ અફ્રીકા બાગત સંપુર્ણ મહેનત કરવાના છે. મી. પોલાકની બેન પશુ રહેલન ઉપર હાજર હતા. મી. પોલાકને સંપુર્ણ મદદ કરવા મી. અલી હમામે કહ્યું છે. તેમની સાથે મી. અબ્દુલ અલીક પેસાવરી પશુ ગયા છે.

મી. ઊઠાલાલ પારેખ

મી. ઊઠાલાલ હાજર પારેખ તે અહીંની પહેલી દોઢી બેઠના પહેલા મેને જર છે. આ બેઠની સ્થાપના સ્વદેશી દિલચાલ પછી થયેલી છે. તેમાં મુઢી ઘણે સામે બધી હોંદીનીજ રોકાયેલી છે. મી. પારેખે બેઠને સારા પ્રયા ઉપર લાવી મુકા છે તેથી અને સ્વદેશી દિલચાલને ઉત્તેજન મળે તેવા કારણથી તેમના જવા વખતે મેળાવડો ભરવામાં આવ્યો હતો. બે વરસ સુધી કામ કરી મી. પારેખ મુખ્ય સીધારે છે. મેળાવડામાં લગભગ પચાસે જણ હાજર હતા. સર મંચેરજી પ્રમુખ હતા. સહુને આ વિગેરે આપ્યા પછી ફેર મંચેરજીએ બેઠ કાળે મી. પારેખની બાંહેધરી કાળે બાંધેલી બાંધેલી

કર્યું. પછી તેમને એક આંદોની ટીમેટ બેટ કરવામાં આવી હતી. ઉપકારને જવાબ આપતાં મી. પારેખે જણાવ્યું કે બેઠનો ધંધો હોંદુસ્તાનમાં નવો નથી. તેમના અનુભવ મુજબ તો આ બેઠ આગળ ઉપર વધશે વિલાયતમાં તેમને હરકત નથી આવેલી

હાજર અમદુલ મજીદ તથા મી. ગાંધી પશુ થોડું બેઠવા હતા.

મીસીઝ રીચ

લખવાને કુ દિવગીર છું કે મીસીઝ રીચનું દરદ વચુ નાણુક નથી થયું અને તેમને વળી શક્તિપ્રા કરાવવી પડશે. આ વખતની કિયા જરા ભયવાળી છે. પશુ મીસીઝ રીચ પુરતાં હિમતમાં છે. મી રીચ તો ખરબતલે કચરાઈ ગયેલા છે.

સફરજેટ

ઝોરતો સંપુરણ ધામધુમ કરી રહી છે. હમેશાં અહીંના ડાપાઓમાં ચર્ચા ચાલી રહી છે તેઓને મી. ચરચીને સલાહ આપી કે તેઓએ હલકા કરવાનું બંધ કરવું જોઇએ. તે ઉપરથી તેઓ વધારે સામે થઇ છે. ને મી. ચરચીસ ની મીટીંગ હતી તેમાં બંગલુ પાડવાની તકવારી તેઓએ કરી. તેઓ ચોખ્ખું કહે છે કે બંડ કર્યા વિના કંઈ હાલ તેઓ ને મળવાનો નથી. તેથી તેઓએ હલકા મારી રાખવા, દરેક પ્રધાનોના મેળાવડા માં બંગલુ કરવા ને પ્રધાનોને ખીછ રિતે પજવવા દરાવ કર્યો છે. તેઓની આજે વાન ઝોરતો પુષ્કળ છાન ઉઠાવી રહી છે. અને જગએ શરીરના બેખમગી કરતી નથી. તેમની મુખી મીસીઝ પેક્ટરસ્ટ અમેરીકામાં ઝોરતોને ઉત્કેરવા ગયેલી છે.

શાંતર બળનું ફેફટપણું

ફેર કરીને એક રપેનમાં તામાકિન માણસ હતો. તેનું કામ લોકોમાં કેળ વધુનો ફેલાવો કરવાનું હતું. તે વળી રોમન કેથોલીક ધરમ પાળનારાની સ.મે પ્રુમ હતો. પોતે તારિતક હમે ને રાજ્ય સત્તાનો પેરી હતોં એમ જણાય છે કે થોડા વખત પહેલાં રપેનના એક ભાગમાં હુલડ થયેલું તેમાં તેની ઉત્કેરણી હતી ને તેનો હાથ હતો. આ ઉપરથી તેની ઉપર 'ફેરટ મારણ' બેઠી ને તેને ઝેળથી કિડવી દેવાનો હુકમ થયો. હુકમ થયા પછી તે તુરતમાં અમલમાં મુકવામાં આવ્યો. આમ વવાથી ફેરોપના પશુ મોશાઓ ઉત્કેરણ થયા છે. તેઓ કહે છે કે ફેરોપની ભંધાસ કાપકેરે નથી મળે.

તેની ઉપર મેરબનસાદ થયો છે. હુલડ માં તેનો હાથ હતો એમ સાબેત નથી થયું. ઘણે દેશોએ રપેનની સરકારને વળાડનારી મીટીંગ થયેલી. પેરીસના કેટલાક લોકો તો એવા ઉત્કેરણ ગએલા કે મોડું હુલડ થઇ ગયું. એક સીપા હીની તો જન પશુ ગઇ.

અહીં પશુ રવિવારે મોટો મેળાવડો ખુલ્લા મેદાનમાં થયો હતો. લોકો રપેન ના એકચીની એશીસ ઉપર ધરમા હતા પશુ સીપાહીનો હાથ પુરો હતો તેથી તે મકાન બચી મરુ.

કેટલાક ગોરા કહે છે કે આ પ્રમાણે રપેનના ધરની વાતમાં પુરોપના બીજા લોકોએ પડવું ન જોઇએ. તેઓને એવો હક નથી.

મને તો આ ઉપરથી એ વિચાર થાય છે કે ફેરને ઝેળથી માર્યો ને તેનું વેર લેવા હવે તેના બંધનમાં ઉભા થયા. આ માં હેર ને વેર વધે છે. હવે એવી વાત ચાલી રહી છે કે રપેનના રાજનું પુત્ર થશે તેમ થાય તેથી પશુ શું? આ માં કોઇને લાભ તો જોવામાં આવતો નથી. ફેર પોતે શરીર બળની વાત પસંદ કરતો તેમાં તો શક્ય નથી. તેણે પોતાનો જન બોયો. એટલે હાલપણ વિચાર કર્યા વિના પુરોપના રાજની સામે થનારા માણસો ઉત્કેરણ થયા. આમાં ક્યાં એ ઇનસાફની વાત તો રહેલીજ નથી. 'મારો મારો' એજ વાત રહેલી છે. આમ સાધ્યા કરે તો પુરોપમાં કોઇ પશુ માણસની છાંદમી સહીલભાવત નહીં રહે. બદલાહો અને મુખ્ય અમલદારો આજે પશુ સગામન નથી. તેઓ પશુ શરીર બળ પુજનારા છે. એટલે દહાડે દહાડે તેવો વાવરો વધશે. આવુ જ હોંદુ સ્તાનમાં હાખસ કરવાનો કેટલાક હોંદી વિચાર કરી રહ્યા છે તેઓને ફેરના હાખસનો ઘડો લેતા જેવું જણાય છે.

જેમેકમાં તા. ૫ નવેમ્બરથી એક અઠ વાડીઆ સુધી રોજના ૧૦ ઇચની સરે રાસથી વરસાદ પડ્યો છે. એક દિવસ તો ૧૩ ઇચ વરસાદ પડ્યો હતો. દેલવે અને ખીછ તમામ જવતનો વહેવાર બંધ પડ્યો છે પવનના તોફાનથી બારામાંની સ્ત્રીમર બચાઇને બાંગી ગઇ છે. ઘણા જણ કુખી ગયા છે, અને ખેતરોમાં પશુ બહુ મુશ્કેલીમાં છે. પંચમના તોફાનની અસર ઉઠ જુહાકેડ એક કુખી થઇ છે.

“ગવરનર” ના ઉતાડ્યો વિષે હેવાલ

બચાવ માટે બહાદુરી ભરેલી કાશીશ

મુશીબતોનું આખેદુખ વર્ણન

ક પત્રીની કાળજી—હોંદીઓની દિલસોજી

મન્દામનેનથી તા. ■ મીએ લખેલો નીચેનો રીપોર્ટ અમને જાણવા માટે મળ્યો છે:—

સ્વીમર ગવરનર તા. ૩૦-૧૦-૦૯ ના સવારના ઉઠાગેઆખેથી આશરે પચાસ હોંદી અને ૭ મુરોપીઅન પેસેન્જરોને લઈ મુંબઈ જવા ઉપડી હતી. તા. ૩૧ મી ની સવારમાં આશરે આઠ સાડાઆઠને સુમારે કીનારાની ઉંક નજીક રેલીમાં તે ખુચી મઈ. દરિઆ શાંત હતો, પણ કીનારાપર મોજાનું જોર બહુજ હતું. કેપ્ટને સ્વીમરને રેલીમાંથી બહાર કઢવા ઘણી મહેતત કરી પણ બચે મઈ. વરાળ યંત્રનું પુરેપુરું જોર અજમાવતાં નળી ફાટી મઈ, અને બધી વરાળ નીકળી જતાં કેપ્ટન નીરાશ થયો. સ્ટોર રૂમમાંથી બોર્ડા કાઢી તુનક ઉપર ઢગ કરાવ્યો. સ્વીમર ની એક બાજુ જે દરીઆ તરફ હતી તે તરફ એક માલમ તથા બે ખલાસીઓ સાથે એક બાઈક બોટ દરીઆમાં ઉતારી. પણ મોજાનું જોર વધતું જતું હોવાથી એક ઝપાટે તે બોટ ઉંધી વળી ગઈ. તેમાં બેઠેલો માલમ મોજાના જોરથી સ્વીમરમાં ઉડીને પડ્યો, તેનું માથું ચીરાઈ ગયું, અને ખલાસીઓ દરીઆમાં નીરાધાર સ્થિતિમાં થઈ ગયા અને મોજા સાથે ઘસડાતાં કીનારા તરફ ખેંચાઈ ગયા. કેપ્ટને પ્રાપ્ત બાજુની બાઈક બોટ એક બીજા માલમ તથા ચાર ખલાસી યાત્રી ઉતારી તેની પણ તેજ વહે થઈ. બોટ ઉંધી વળી ગઈ અને મોજા સાથે અથ ઠાક ઢુકડે ઢુકડા થઈ ગયા. માલમ તથા ખલાસીઓ આશરે એક કલાક સુધી મોજામાં અથડાઈ અથથુતા જેવા કીનારે નીકળ્યા. સ્વીમરનું એનજીન બંધ થઈ અચેલ હોવાથી કહેલો આવડતી ન હોતી. એટલે ખલાસીઓ અને બીજાં માણસો બાઈક બોટોને ખેંચીને ઘણી મુશીબતે

દરીઆમાં ઉતારી કાઢતા. બીજી બોટ લાસ જવા પછી પેસેન્જરોને બોર્ડા ખાંચવા હુકમ થયો. પેસેન્જરો નીરાશીમાં બેઠાન જેવી હાલતમાં થઈ ગયા હતા. કીનારે સહી સલામત પહોંચવાની આશા મુઠી બેઠા હતા. પણ તે સાહસ અજમાવવા સહુ એકે પછે એક રહ્યા હતા. ઓરતો, મુરોપીઅન પેસેન્જરો અને ઓરતોની સાથે નાં માણસોને ત્રીંછ લાઇફ બોટમાં ઉતાર્યા. આમાં બે આફ્રિકેન્ડર ઓરતો તેનાં છોકરાં તથા તેના ઘણીઓ જેઓ ક્રેમરસડેરેપ ના છુડીઅતો છે, તે તથા *મી. ગવરી શંકર બાસ, તેનો દીકરો, તેની તથા તેના જાઇની ઓરતો, મી. તુર મામદ અમળ, જુસબ તથા ઉઠાગેઆખેના ત્રણ મેમ્બર પેસેન્જરોને, અને ૭ મુરોપીઅન પેસેન્જરો ને ઉતાર્યા. બધાંના શરીર ઉપર બે અથવા ત્રણ કપડાંથી વીસેપ કાંઈ નહોતું. હાથર કૃપાથી આ મજબો સહી સલામત કીનારે પહોંચ્યો. સમુદનાં મોજાઓએ બહુજ નમુનાથી કામ લીધું. બધાં બીન હરકતે કીનારે ઉતરી ગયા. મજબો પાછો બીજા પેસેન્જરોને લેવા સ્વીમર ઉપર ગયો. તેમાં પણ પંદરેક પેસેન્જરો ચડ્યાં. સારાં લાગ્યે તે મજબો પણ સલામત આવી પહોંચ્યો, પણ સ્વીમર ઉપર પાછો તે મજબો જઈ શક્યો નહીં. કેમ જે તેમાં બીજી વખત આવેલ પેસેન્જરો સલામત ઉતરી ગયા કે મોજાના સખત મારાથી તે મજબો કીનારામાંજ અથડાઈ મુશ થઈ ગયો. સ્વીમર ઉપર આ બનાવથી પેસેન્જરો નીરાશ થતા લાગ્યા. ઘણી મુશીબતે બપોર બાઢ મોથો મજબો ઉતાર્યો. તેમાં દસ બાર પાસે જરોને ઉતાર્યા. કીનારા

*મી. ગવરીશંકર બાસ પોતાના દીકરા ના બીવાહ કરવા સાર અમુક વખત માટે દેરા તરફ જતા હતા.—બ. ઇ. ઓ.

ઉપર મોજાનું જોર વધુ હતું. મજબો કીનારા નજીક આવ્યો, પણ મોજા નું ઘણું જોર હોવાથી પેસેન્જરો છેક કીનારે ઉતરી શક્યા નહીં. મજબો વારં વાર મોજાના જોરથી પાછો પાછીમાં ઘસડાઈ જતો હતો. ઉપર પેસેન્જરો દરિઆમાં ફાટી પડ્યાં, અને મોજામાં ઘસડાતા કીનારે ખેંચાઈ આવ્યા. તેમને પાણી માંથી બહારનાં માણસો ખેંચી લેતા હતા. મજબો ફરી બાકીના પેસેન્જરોને સ્વીમર ઉપર લેવા ગયો તે બાકીના બધાને લઈ આવ્યો તેમની પણ તેવીજ ગિયતિ થઈ. આમાં સ્વીમરના હીરજીભાઈ ડાકનર પણ હતા, જે એક પારસી છે. આ બંને વખતે પેસેન્જરો ઘણી મુશીબતે પાણીમાં થી નીકળ્યા હતા. બધા પેસેન્જરો ઉતરી ગયા પછી બોર્ડા સાથે સ્વીમરમાંથી કામલો બાંધી કીનારા ઉપરના પેસેન્જરો માટે દરીઆમાં ફેંકી જે સહી સલામત કીનારે આવી મઈ. કીનારે ઉતરેલા પેસેન્જરો પાસે ન મળે ખાવાનું કે ન મળે પીવા માટે પાણી. પેસેન્જરોમાં એક પોરદુગીઝ ઓરીસર ગોવા જવા માટે સાથે હતો તેણે “છરીમ” કરીને ૨૫ કીલોમીટર કીનારાથી મામ છેડે છે ત્યાંના કમાન્ડર ઉપર મદદ માટે ચીડી લખી. મી. પરસોતમ માધીને કીનારાના કાફરા સાથે મોકલ્યા. છરીમથી કમાન્ડન્ટનો સેક્રેટરી રાત્રે આઠ વાગે બીચ્છીટનાં દીન, ચેખા, ખાંડ, પટાટા પાણી વીતરે ઉપડાવી આવી પહોંચ્યો. કીનારાની આસપાસનાં કાફર લોકો બહુજ માયાણુ હતાં. સ્વીમર છીટી જવાની ખબર તાર માફક પંદર પંદર માઇલ સુધી પહોંચી જતાં કળંગે કાફરા એકઠાં થઈ મઘાં હતાં, અને પેસેન્જરોને બળતણુ પાણી જથ્થાબંધ લાવી આપતા હતાં. પેસેન્જરો દીવસના તાપણુ કરી સ્વીમર ઉપરથી આવેલ બટાટાની ટોપલી બોર્ડામાંથી બટાટા તેમજ કાફર લોકો પાસે કંદ મંગાવી શેઠીને ખાતા હતા, અને બીજામ મયેલાં કપડાં તાપ આમળ સુકવતા હતા, “છરીમ” તા કમાન્ડન્ટનો સેક્રેટરી ઘોડા ઉપર આવી પહોંચતાં લોકો ને હોંમત આવી. મી. પરસોતમ માધી પણ રાતના નવ બજે અચ્ચર ઉપર આવી પહોંચ્યા. બધા પેસેન્જરોને દરેકને એક એક કામળ આપી જે બોટીને સુક રહ્યા. રાતના પોરદુગીઝ સ્વીમર ‘બોધા મા’ વરતાઈ તેને છયારાથી રોકવામાં આવી તેમજ બીજો દીવસ સવારમાં સ્વીમર મુશ તે પણ પોરદુગીઝ સ્વીમર છે તેને પણ

રે.કવ.માં આવી. 'એલ મા' સ્ટીનરની સાથે
એટલે મવનરની મહા માટે આવવા બહુજ
પ્રવલ કર્યો પણ એવટે મોજના અતિશય
જોર આગ તેનું કંઈ ચલ્યું નહોતું અને
મજાને જોરથી મોજ સાથે અથડાઈ ટુકડા
થઈ ગયો. તેમાંના જ બધાસી અને
માલમ હરીઆમાં હોમાયા તેમાંથી માત્ર
પોરદુગીઝ માલમ એક પોરદુગીઝ ખજાસી
અને એક કાદર ખજાસી અધમુઆ કાઠે
નીકળ્યા. ત્રણ કાદર ખજાસીનાં મુઠાં
પણ મળ્યાં નહીં. બધા પેસેન્જરોને કેપ
ટનના ફુકમથી ધરીમ જવાનું કહેવામાં
આવ્યું. ગરમી સખત હતી. જમીન
રેતાળ અને સખત તપેલી હતી. પગમાં
પહેરવાને જોડા કે માથે ઓઢવાને ઘણા
પાસે ટેપી ન હોતી. તેથી કંઠાસ દાઢત
માં સુકી જમીન હિપર કુજા કરી. રસ્તો
બધા પહાડી અને રેતાળ હતો. મોઢા
પહાડો ચડવાના અને ઉતરવાના આવવા
ને મુશ્કેલીથી પસાર કરતા. હીનરેથી
ધરીમ પચીસ હીજોએટર એટલે લગભગ
સેજ માધમ થયા. પણ સખત તાપમાં
પહાડવાળા રસ્તા ગડા ઉતર કરી ચાલ્યું
બહુ મુશ્કેલ હતું. પેસેન્જરો સાડા અઢી
આર બજે કીનારેથી ચાલવા મંડ્યા હતા.
કડપથી આમનારા સાંજના સાત બજને
આશરે આવી પહોંચ્યા. કેટલાક આઠ
નવ અને રાતના દસ બજે એ પ્રમાણે
ધરીમ પહોંચ્યા. રસ્તામાં ઓરતોના
સંગાતવાસાની રિયતિ અતિ દયાગ્રસ્ત
હતી. ધરીમમાં ઇમાનવાળા મેસરસ મનજી
માંડજી કુ. ની બહેન છે. ત્યાંથી જોડાક
ધાનજીએ વીગેરેનો બહોળસ્ત પોરદુગીઝ
કમાન્ડની રેસીડેન્સીમાં પેસેન્જરો માટે
આગળથી કરી રાખ્યો હતો. ઓરતો
માટે કમાન્ડન્ટે પોતાનાજ રહેવાના મકાન
માં ગોઠવણ કરી આપી હતી, જ્યારે
ગરબો માટે વરંડા અને કુખાઓમાં
ગોઠવણ કરેલ. મુસલમાન બાઈઓ ઘણા
હતા તે બધાનું ખાવા પીવાનું તેમને ઉતા
રેજ કરવામાં આવ્યું, અને બધા હોંડ
પેસેન્જરોને મનજી માંડજી કુ. ના બાબી
દાર મી. વસરામભાઈ જેઓ કામ પ્રસન્ને
તાં હાજર હતા તેમણે પોતાને ત્યાંજ
બહોળસ્ત કર્યો હતો. નિરાધાર પેસેન્જરો
ને તેઓ બહુજ દીમત આપતા, અને શાંત
કરતા હતા. ધરીમમાં જે દીવસ આશા
એલા લીધી. મી. વસરામ ભાઈએ નિરા
ધાર થયેલાં પેસેન્જરો માટે અન વચ્ચે
મનજી માંડજીની કુ. તરફથી ખુદ્દાં
મુઠાં હતાં. ધરીમથી ત્રીજે દીવસ ગાર
મે વેમને આવેલ તેમાં બધાં પેસેન્જરો

ને બહુ કમાન્ડનો સેક્રેટરી આગળ
વધ્યો. વેમને મળતાં પેસેન્જરોને ધીરજ
મળી અને તડકાથી તપેલી રેતીમાં ચાલ
વાનું ન હોવાથી સતોષ થયો. તા. ૫ મી
ને રેજ મટાંખા આવી પહોંચ્યા. ત્યાં
મી. મનજીભાઈએ તારથી હડમાર થયેલાં
પેસેન્જરોને અગ્ર આપવા પોતાની કુખા
નો ઉપર આગળથી બહોળસ્ત કર્યો હતો.
સવજ સઘળું ખડેરીઆ ગોંડલવાસને
ત્યાં બધા હોંડુ બાઈઓ જમ્યા અને મુસ
લમાન બાઈઓ મી. મહમદ ડોસ્તને ત્યાં
જમ્યા હતા. જેનો ખરચ જરમન કુ.
એ આપ્યો હતો. જરમન કુ. વાલાના
ત્રણ મજાસ અને સ્ટીમરોય પેસેન્જરોને
લેવા ઇમાનથી ત્યાં આવેલ. તેમાં તેજ
દીવસ બપોરના ઇમાન આવવા સહુ રવાના
થયા. મનજી માંડજી કુ. ના છુકડાપર
મી. મોહનલાલ શામજીએક બસ્ટેટ બરી
ને બધાનું તથા શેરડી વીગેરે પેસેન્જરો
માટે આપી ગયા હતા. ઇમાન તા. ૫
મી નવેબરે ગરેર બાદ આવી પહોંચ્યા.
મનજી માંડજી કુ. ના માલેક મી. મનજી
બાઈ બહાર ઉપર આવ્યા હતા. બધાને
ધીરજ અને દીમત આપી. ઉતારાને
બહોળસ્ત જરમન કુ. તરફથી મળી સુધી
સચેતા સાથેજ રહ્યા હતા. જરમન
કુ. એ આવેલ ઉતારો કાંઈક બીનાશ
વાળો અને તાંદુરસ્તીને નુકસાન કરે તેવો
હતો. મી. મનજીભાઈ અને મંગા શેડ
ઉતારાની દાસર જોઈ પોરદુગીઝ મવનર
પાસે ગયા, અને બધા પેસેન્જરોની જવાબ
દારી પોતાના હીર ઉપર લઈ એ ઉતારા
માંથી મુકત કરાવ્યા. મુસલમાન બાઈ
એને માટે શેડ ગુર મહમદ સાથે મહ
મદ કુતીઆબાવા સત્પદ સાહેબ છે
તેમને ત્યાં ખાવા પીવા તથા રહેવાનો
બહોળસ્ત થયો છે. જ્યારે હોંડુ બાઈઓ
માટે એક ડબ્બા માળવાળા અને હવા
પાણીવાળા મકાનમાં મી. મનજીભાઈએ
બહોળસ્ત કર્યો છે. મી. બીજાભાઈ
ખુશબદ મમતુરા પણ અયાગ મહેનત
લઈ રહ્યા છે. પેસેન્જરોના મોંમાંથી
શબ્દ પડતાની સાથ ઝીલી લે છે. અને
રોક જાતની સમવડ કરી આપે છે.
મી. કુલજલસ પણ ડીક મહેનત લે છે.
મી. મનજીભાઈએ જે કાંઈ પાસે કપડાં
ન હોય તેમને જે કાંઈ જોઈએ તે આપ્યું
છે. અને જે કાંઈ પેસેન્જરોને જે કાંઈ
જોઈએ તે પોતાની કુખાનેથી લઈ જવા
દીધું છે. આ સખી મહરેજા અહીં હોવા
થી પેસેન્જરોને ઘણી રહેલ મળી છે.
અહીંના મવનરે કમીશન બોલાવી પેસે

નરો નિરાધાર હોય તેમને કપડાં લતાં
પુરાં પડવા કહેલ. પણ મી. મનજીભાઈ
એ જણાવ્યું કે હાંડીએજ તે કામ ઉપાડી
લેશે. પેસેન્જરોના માલ કીનારે ઉતરેલ
છે એવા ખબર મળ્યા છે. એ ચાર
દીવસમાં જે કાંઈ માલ નીકળશે તે અહીં
આવી જશે એવી વાત છે. ઘણું કરીને
તા. ૧૧ મીના અહીંથી પેસેન્જરોને બીજી
કાંઈ લાઈનની સ્ટીમરમાં દારસલામ સુધી
લઈ જઈ ત્યાંથી જરમન કુ. ની સ્ટીમર
માં મુખ્ય મોકલશે એમ સંભળાયું છે.

એકાન્સખર્મ

[અમારા પ્રતિનિધી તરફથી]

મી. રતનશી સોહા

ઉલ્લા દહતામાં મી. રતનશી સોહાને
હડપાર કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ
પુરતજ પાછા દાખલ થયા, પકડાયા અને
ધારા પ્રમાણે ૬ માસની સજા પામ્યા.
હાલ તેઓ ડીપકલુહની જેલને મહેલ
બનાવી રહ્યા છે.

વધુ પકડાયા

સ્ટીપોરવાળા મી. ઇસ્માઇલ ઇસકાને
બે કાયદે હડપાર કરવામાં આવેલ, અને
જે પુરતમાં પાછા હડમાં દાખલ થઈ
વોલકરસ્ટની જેલમાં ૬ અઠવાડીયાની
સજા ભોગવી આવ્યા છે તે હરીથી પકડાયા.
તેમનો કેસ તા. ૧૯ મીએ ચાલવાનો
હતો.

તા. ૧૩ મીએ હમામ સાહેબ પકડાયા
હતા. મયા સોમવારે તેમનો કેસ ચાલ્યો
અને ડીપકલુહમાં ત્રણ માસ રહેવા ગયા છે.

ખુદયા

મયા દિનિવારે મેસરસ મુરમન અને
ગોર્વીંદસામીને ૩ માસની સજા પુરી થયે
છોડી મુકવામાં આવ્યા છે. તેમની પાછળ
સોમવારે મેસરસ એમ. આપસામી પડી
આવી (તામીલ સોસાયટીના એક્ટીવ
પ્રમુખ), એ. મુનસામી નામકુ. વી. ગોર્વીંદ
સામી પડીઆવી, એસ. વેલુ પડીઆવી,
કંડાસામી પડીઆવી, ઉતરવત્તી પડીઆવી,
એન. સત્તાવા મુડલે, વરમુગા પડીઆવી,
સી. અયેદેરે પડીઆવી, દેરાસામી
નામકુ અને ધરમદાસ પડીઆવીને છોડી
મુકવામાં આવ્યા છે.

મી. પોલાક

ધિ. ઇ. એસોસીએશનની એક સભા
મહ તા. ૧૦મીએ મળી હતી. તેમાં હોંડ
ની નેશનલ ટ્રેડિસ, મે.સ્તેમલીંગ અને

બીજા જે જે વરસીક મેળાવડાઓ મી. પોલાક હોદમાં હોય તેવામાં થાય તે બધા માં દરંસવાલના પ્રતિનિધી તરીકે તેમને એકમતે ચૂંટી કાઢવામાં આવ્યા છે.

મી. આમરકાંડનો હિલચાલ

દરંસવાલની સત્યાગ્રહની હીલચાલ વિશે પુરવ આફ્રિકાના હોદીઓને માહિતગાર કરી તેમની જાગૃત્તી બેચરા મી. આમરકાંડ ખુબ મહેનત કરી રહ્યા છે તેઓ બેરા, મે.કાંબીક અને બે.મખાર સુધી પહોંચી ગયા છે.

બેરામાં શેઠ માધવજી રહવાજીના પ્રમુખપણા નીચે મળેલી મીટિંગમાં પા. ૪૦ ને આશરે સત્યાગ્રહના ટેકામાં એકઠા થયા છે.

મે.કાંબીક અને ધબે.માં સીમર ઝાંઝું શેઠાઈ નહીં તેથી તેમનાથી ત્યાં સલાઓ બોલાવી શકાય નહોતી, તોય ત્યાંના હોદીઓએ પણ ઉપરાણું કરવાની કસ્ટગત આપી છે.

જમખારમાં કેટલેક વખત થયાં હવે રજુ ચલુ થઈ ચુક્યું છે. હાલમાં સેકડા ઉપર આવી ગયું છે. શેઠ કાવસજી દીન શંક અને મી. ચુનીલાલ પાનાચંદ સારી મહેનત સે છે.

આમ સત્યાગ્રહની હાલત તરફ આખા આફ્રિકાના હોદીઓ એક દિશાથી લામણી બતાવી રહ્યા છે, અને દરંસવાલના હોદીઓને ટેકા આપી રહ્યા બે, સત્યાગ્રહની હાલતને લીધે હોદી કોમનો સંપ જમ બહેર થયો છે.

મી લીમજી નાયક

શેડેશીઆ સોલસખરીના વેપારી મી. બીમજી આર. નાયક પણ સત્યાગ્રહીઓની મદદ સાર અમદાવાદી અને શેડેશીઆમાં ઉપરાણું કરે છે એવું સાંભળવામાં આવ્યું છે.

ઉગમાંડમાં દર વરસે લંડનના લોરડ મેયરને ખાણ આપવામાં આવે છે તેજ પ્રમાણે આ વરસે તા. ૯મીની રાત્રે ખાણ આપવામાં આવ્યું હતું. તે વખતે વડા પ્રધાન મી. એસ્કરીયે બાળજી દરમીઆન દક્ષિણ આફ્રિકાના યુનીયન વિશે સારી સંતોષ બતાવ્યો હતો. અને જણાવ્યું હતું કે જેમ એક વખતના દુષમન બેર અને બ્રિટન હાલમાં સલાહ સંપથી જોડાય છે તેમ સંના બીજા કાળા લોકોને પણ ઉદ્ધરનાથી પોતામાં તેઓ બેળથી તેમને બ્રિટીશ રાષ્ટ્રતના પુરેપુરા દક્ક આપશે યુનીયનને વિશે અને આનું હું આશા રાખીએ છીએ તે પર પડે એવી અમારી પ્રારથના છે.

દરંસવાલનો હાલત

ઉમરાવની સભામાં ચરચા

લોરડ કરચુએ જણાવે

તા. ૧૮મીના છાપામાં નીચે મુજબ રહેનો તાર પ્રસિધ્ધ થયો હતો:—

હાલે સંજરે ઉમરાવની સભામાં દરંસવાલના હોદીની સ્થિતિ બાબત લોરડ એસ્કરીયે ચર્ચા ઉભી કરી હતી.

જમખારમાં લોરડ કરીયુએ જણાવ્યું કે હાલે નીચલ એરીસે તેમજ સાક્રય આ રિકન યુનીયન ડેલીગેટોએ એ સવાલનો નીચેના લાવરા સખત કોશીય કરી હતી.

હોદીઓના પ્રતિનિધીઓએ પણ પોતાનો કેસ હજાપણુ બરેલી રીતે અને બ્યાજથી મામણી સાથે મુકયો હતો. એટલે મસલત પડી બાંધી બે તેનું કારણ કોશીય કરવામાં નહોતી આવી એવું નથી. પછી કોમોનીયલ સેક્રેટરીએ હોદી કોમની હાડમારીઓની વિગત બતાવીને કહ્યું કે દરંસવાલના પ્રધાનો હાડમારીઓના મોટા બામનો નિશાલ કરવા ખુશી છે. છતાં દરંસવાલ એરીઆરીકાની સામે બારણાં બંધ કરી દીધે છે એવી લાગણીને લગતી મુશીયત રહી જાય છે. માત્ર લામણીની ખાતર નામનું બેરાઓની સાથે સરખા પણ આપવામાં આવે તેટલું કણુપ રાખવા હોદીઓ તકવાર છે. પણ આદલું નમણું મુકયા સામે દરંસવાલના પ્રધાનો વધી લાગે છે, અને જણાવે છે કે વધારે એરીઆરીકા કોમોનીમાં ક.ખલ થય તેટલા માટે તે વાત માત્ર એક યુક્તિ છે, અને તેને પરિણામે પુરેપુરા સરખાપણા માટે આગળ જતાં દમાણુ થાય. લોરડ કરચુએ પોતાના બાળકમાં આગળ વધતાં જણાવ્યું કે બ્રિટીશ પ્રાજના લોકો બ્રિટીશ રાજના બધા ભાગમાં છુટથી જઈ શકે એ વહી સરકારને પસંદ પડે છે, પણ આ નમુનેકાર સ્થિતિએ કેટલોક વખત જતાંજ પહોંચી શકાય. આ સંબંધી મત નરમ થયા માંડયો હોય એમ હું નથી કહી શકતો,—ખરું કહીએ તો તે મત વધારે મજબુત થવા ઉપર છે. આ બાબતને સાઉથ આફ્રિકન યુનીયન પાર્લામેન્ટ મળતાં સુધી મુક્તતથી રખાય તો કાંઈ નુકસાન નથી એમ કહી શકાય છે. હું આશા રાખુ છું કે યુનીયન પાર્લામેન્ટ એ બાબતમાં લાંબી નજરે જોશે. લાગણીની ખાતર અથવા હાલના માં સરખાપણું આપવાની બાબત કાઢી નાખવાનું હું પોતે તો કહી કહેતો નથી.

પછી લોરડ કરીયુએ વચન આપ્યું કે બનશે તો આ મસલતના હેવલની જુજુક હું બહાર પાડીશ.

લોરડ લેમીંગટને જણાવ્યું કે રમખાનના રાખના દિરસોમાં મુસલમાન રાજદારી કદીઓને ખાણની બાબતમાં રાહન આપવામાં આવે એવી દરંસવાલ સરકાર આગળ રજુઆત કરવા લોરડ કરીયુ આગળ મામણી કરે છું.

લોરડ કરીયુએ ઉપરની વાતને ટેકા આપ્યો.

લોરડ કરીયુએ જણાવ્યું કે એ સંબંધમાં મે દરંસવાલ સરકારપર લખાણ કર્યું છે, અને તેમણે લખ્યું છે કે કદીઓને હરમના કારણસર વધુ મુશીયત પડે એ ન બનવું જોઈએ, પણ તેમની મુશીયત એ છે કે કેપકોલોની કે જ્યાં વધારે મુસલમાનો છે ત્યાં એવી શરત આપવા માં આવતી નથી તેઓ (દરંસવાલ સરકાર) વધુમાં જણાવે છે કે હરસામના કાનુન દુન્યા જેવીઓ બીજે વખતે અપ વસો કરી શકે છે.

દીવાળી મહેલસવ

મી. સી. એમ. વલ્લભએ છે કે:—

મયા સનીવારે રાતે આઠ વાગે કરીનબંદિ ના ના. ૧૪૫ વળા મહાનમાં મી. એમ. એમ. દીવાને એક આપરડીનો મેળાવડો નવાં વરસની ખુશાલીમાં કર્યો હતો. તે પ્રસંગે તેણે તેજ દોરસના છ. એ. માં બહેર કયાં મુજબ પોતાની લામણરી ખુશી મેલી હતી. મી. આર. બી શેઠ ના પ્રમુખપણા નીચે હાજર રહેલા અલ્લેઓ તે કામને આવકારક-યક મણી વખાવી લીધું હતું. બાદ પ્રસંગને અનુસરી ચર્ચા થતાં કેટલાક અલ્લેઓએ દીવાળી મહેલસવના જનરલ મેળાવડા સંબંધી વાત ચર્ચા હતી. પણ વખત ધણે બરાબ જવાથી તે વાત પ્રસંગે છેડવા હરાવ થયો હતો. તે મુજબ મયા રવીયારે બપોરના ૯ બે વાગે રીડસ સ્વીક માં મી.એ દામજી હરસનદાસે નવાં વરસની ખુશાલીમાં એક આપરડીનો મેળાવડો કર્યો હતો. તે પ્રસંગે સરકાર ચર્ચા નીકળી સરવાલુમને હરાવ થયો કે એક સંસ્થા ઉભી કરવી. તે માટે યે.ગ રીતે ક.મ કરવા માટે મી. કાકરસી કામોદરના પ્રમુખપણા નીચે કામ શરૂ થયું. તેમાં હરાવ થયો કે થી કદીઆવાડ આર્થમંડળ એ નામથી સંસ્થા ચલાવવી. તે સંસ્થા

ના ધારા માટે એક કામ ચલાઈ કમીટી નીમવામાં આવી. સદરહુ કમીટી તા. ૨૧ મી નવેમ્બરના રોજ અમરેની રોક ઉપર આવેલા મી. દેવશીના મહાનમાં જનરલ મીટીંગ સતમુખ તબક્કા કરેલા ધારા મંજૂરી માટે રજુ કરશે. સદરહુ જાને મીત્રાગા છેવટમાં આ નારતો લીધા પછી ઉપર સ્થિત કર્યાબાદ જ્ય હોદ્દા અવાજ સાથે ખલાસ થયા હતા.

પોરટ હાલીઝાબેથ હીંદી મુસલ માન કોમ

જનરલ સેક્રેટરી લખે છે કે :—ઉપર નીકળે પહેલી કમીટી મીટીંગમાં તા. ૩૧ મીએહતી, મી. જી. આર. પાંડેની દરખાસ્ત, અને મી. એમ. એ. મનીસા દેઠાણી મી. હાફેજ એસ. એ. વરીઆવાને ચેરમેન યુંદી કાઢવામાં આવ્યા. મી. જી. આર. પાંડેએ મી. એ. એમ કાદર બેમના કામ ની તારીફ કરી તેને જનરલ સેક્રેટરી નીમવા દરખાસ્ત કરી, જે મી. આફુજ એસ. પટેલના ટેકાથી પાસ થયું. પછી મી. એ. ઇ. વારેગામને સરવાલુમતે આસીરહટ સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા. મી. યુસ ફેરીસે જણાવ્યું કે કમીટીનું કામ જલ્દી રીતે કરવું, તથા તે છાપા માં બહાર પાડવું કે જેથી કોમલું દિત વધારે જળવાય. આ દરખાસ્ત મી. હાફેજ દારના ટેકાથી પાસ થયું. પછી મી. હાફેજ હસમાઈલ તરફથી હોદ્દાનરી, હાફેજા હેટરહેડના કમળો, કવમે વહેરે મળ્યું હતું તે માટે ખુશીના અવાજે વચ્ચે આભાર માનવા કામ થયો. પછી ચેરમેને જણાવ્યું કે પહેલી માસીક મીટીંગ તા. ૭ મી નવેમ્બરે મળશે. બાદ નમાજ પઢી સભા રિસરજન થઈ હતી.

[તા. ૭ મીની મીટીંગનો રીપોર્ટ મળ્યો છે જે જગ્યાની તગીને લીધે મુલ તવી રહ્યો છે.—અ. ઇ. એ.]

પારીસમાં મેડેમ રેનહીલ ઉપરના ખુન ની તપાસ પુરી થઈ છે અને તેને બીન ગુન્હેગાર ઠરાવી છેડી મુકવામાં આવી છે. અમાવ તરફના વકીલે સરકાર તરફના વકીલને બીજા ગુન્હેગારનું નામ ખુજતાં તેણે તે કહેવાની ના પાડવાથી પારીસદરે જુરરો અને યરેનાઓ તેની ઉપર કુદી પડ્યા. કોર્ટમાંથી લશકરની મદદ વડે આ લેહીને બહાર કાઢવામાં આવ્યા હતા.

તાર સમાચાર

ઉપલા ખાણ વખતે જે સદરહુએ આરીના કામ ઉપર પચરતા બા કરી તેને ફેડી નાંખેલ તેમને પકડી એક માસની કેદની સજા કરવામાં આવી છે.

બજેટનો મામલો અણીપર આવતો જાય છે. બજેટને ટેકા આપનારા ઉમરાવોની સખ્યા નાની છે. લગભગ ૪૦ ઉમરાવો બીલકુલ મત આપવાનાજ નથી. એટલે તે રદ થવાનો સંભવ ખાતરી ભરેલો છે. જે આમ થશે તો આખા દેશમાં વિરુધ્ધતા દરશાવનારી સભાઓ બસશે. ઉમરાવોની સભા અગળની સભાના હાથેનો અનાદર ન કરી શકે એવા હાથે થશે.

ફેરેશમાં વાતકુવર ખાતેનો દરરોજ અખરપત્રી જણાવે છે કે ત્યાંની બે વીજળીક રેલવેની અગામ્યમી કચાથી ૧૪ માણસો માર્યા ગયા છે અને ૮ માણસ ઘાયલ છે.

ઈંગ્લાંડમાં અમની સભા તા. ૧૦ જાનેવારી ૧૯૧૦ ના અરસામાં બરખાસ્ત થશે એવો સંભવ છે.

મી. લોહડા જીઓરજ એક નાટકશાળામાં ખેલ જોવા મેએલા. લાં સદરહુએ જોરતો એ હાથમાં દુધ પીવાની શીશીઓ લઈ દેખાવ દીધો હતો. તેમને લાંથી હાંકી કાઢવામાં આવી હતી. તમાશામીરોએ મી. લોહડાને સારો આવકાર આપ્યો હતો.

અમેરિકાના મનુર વરમના આવેવાનો એ મી. લોહડા જીઓરજને જાણીરહારોની સામે લક્ત ચલાવી મરીમને મદદ કર નાસ તરીકે મણી તેનાં ખુબ વખાણ કરમાં હતાં.

અમેરિકાની સરકારે હાવાઈના ઠાપુમાં પોતાના કાફલાનું મથક સ્થાપવાનું નક્કી કર્યું છે.

મી. ચર્ચીલ પોતાની જોરત સાથે એક રેલવે સ્ટેશન ઉપર દરતો હતો એટલામાં એક સદરહુએ આવી ચાલુકથી હલેલો કર્યો. તે ચાલુક તેના હાથમાંથી પડાવી લઈ મીસીસ ચર્ચીલને તેણે બહીસ આપ્યો. મી. ચર્ચીલે જણાવ્યું કે મને જે કે કશી ઇજા થઈ નથી તેપણુ આ બંનાવ બહુજ ખરાબ હતો.

મંમજવારે રૂટરનો અખરપત્રી જણાવે છે કે વાઈસરોય ભોરડ મોટા અને તેમનાં બાનુ પોતાની મુસાફરી દરમીયાન અમદાવાદ માં સમુપર દરવાજેથી બાડીમાં બેસી પસાર થતાં હતાં ત્યારે પીકરીક એસીધી ભરેલી એક બોઈબતો ધડાકો થયો. એક માણસ જમીન ઉપર પડેલો માલમ પડ્યો હતો. તેનો હાથ ઉડી ગયો હતો અને એક વગર પુટેલો બોળ તેની નજીકમાં પડેલો જણાયો હતો. બાડી પસાર થતી હતી ત્યારે એક હિંદુ તે તરફ કંઈ નાખતા જણાયો હતો પણ તેથી કશો કાક ઉતપન થયો નહોતો. વધુ વિચલ ઉપરથી જણાવ છે કે પહેલો બોળ તો ઉઘાડી તલવાર વાળા રહ્યો પોતાની તલવાર વડે બટકાબો હતો. બીજો બોળ લેડી મીટીની ઉપર છત્રી ધરી રાખનાર જમાદાર ઉપર પડ્યો પણ તે તુરત ન પુટવાથી તેને ઇજા થઈ નહોતી, પણ પાછળથી પુટવાથી એક રાહદારી ધાયલ થયો છે.

અમેરિકાની એક બેકમાં એક ધાડપણુ પેસી જઈ તેના કેશીઆરને ગોળીવડે મારી ને તથા મેનેજરને ધાયલ કરીને નાંહો. તેને પોલીસે એક મોટરબોટમાં પકડ્યો છે.

આસેલીઆની પારલામેન્ટમાં નાણા સંબંધી બીલના ત્રીજા વખતના વાંચન વખતે ભારી અડબડ થઈ રહી.

ભોરડ કીચનરને જાપાનના મીકાએએ “મોડ કોરડન ઓફ ધ ઓરડર ઓફ ધ સપ્લીમ સન” નામનો ઇલકાળ આપ્યો છે.

જે ઉમરાવોની સભા બજેટ કણુલ નહિ રાખે તો ઇંગ્લાંડમાં ૫૦ લાખ પાઉંડ ની નવી લોન કાઢવી પડશે. ધણુકો હજુ પણ એમ માને છે કે ઉમરાવો આ બજેટ કાઢી નાખવાની કુલ્લકાઈ કરશે નહીં. ભોરડ ધારી કહે છે કે લીમરલેનો અમલ બહુજ સારી રીતે ચાલ્યો છે અને દક્ષિણ આફ્રિકા સંબંધની તેમની રાજનીતિ તો અમુલ્ય નીવડી છે.

મી. વીન્ટન ચર્ચીલે બાપણુ કરતાં જણાવ્યું કે જે ઉમરાવો આ બજેટને કાઢી નાંખે તો ૭૫ વરસ થયાં ઉમરાવો સાથે માલતી લગાઈના અંત આવી જાય.

કેટલાંક સમાણુ મોડાં મળવાથી આવતા અઠવાડીઆપર મુલતવી રહ્યાં છે.

રીતે ન કહી શકાય. ગુજરાતી ભાષાનાં
વ્યાકરણને રહી તે તો સાધારણ રીતે
બધા હોદી અસહ્યથી જ રીક જાયશે. છુત
કળને બદલે વરતમાનકળ ગુજરાતીમાં
આપણે નહિ વાપરીએ, પણ કળ ખોટો
વપરાએલો આપણે બહુ ઈર્ષ્ય બહેલા
હોદીના લખાણમાં પણ જોઈ શકાય.
રહી દેવનો તો પર નથી. આપણે ગુજ
રાતી ઉચ્ચાર બરાબર ન કરીએ, જોડ
હર ન ખોલીએ એ બને છે. તે દેવ
સહેજે કહાડી શકાય તેવો છે. પણ તેથી
કંઈ આપણે ગુજરાતી એણું જાણીએ
છીએ એમ નહિ કહેવાય.

'ને ઉપલી ઈથીસ બસાબર હેય તો
 આપણે આગળ વધી ગુજરાતી બાપા વિષે
 આંખત નિચાર કરી શકીએ છીએ. ગુજ
 રાતીઓ એક બીજાની વચ્ચે અગ્રેજી
 બાપા વાપરે એ અપમાન દસા સુચરે છે
 એમ કહયા વિના રહેવાનું નથી. તેમ
 ચવાથી મતમ.બા કાંગળ મધ મધ છે.
 આપણેજ તેનું અપમાન કરીએ છીએ ને
 અંતે આપણે દીન બની જાએ છીએ
 હું મારા વિચારો ગુજરાતીમાં બરોબર
 ન બતાવી શકું અને અંગ્રેજીમાં બતાવી
 શકું એ નિચાર કરું છું, આજે મને કંપારી
 છુટે છે. જેણે પોતાની બાપાનો અનંદર
 કષો છે તે પોતાનાં દેશનું શું બાહુ કરશે ?
 ગુજરાતની મહાન પ્રજા કેાઈ કાચે ગુજ
 રાતી બુલી બીજી બાપા અંગીકાર કરે
 એમ સ્વપ્ને પશુ નથી સંભવી શકતું.
 અને ને તેવો સંભવ ન હેય તો, જેઓ
 તે બાપાને પડતી મુકે છે તેઓ દેશના
 એટલે પોતાની પ્રજાના દરોહી છે, એમ
 કહેવું અતિશયોક્તિમાં નહિ બપે. બાપા
 માં પ્રજાની છત્રી પડે છે, એ વાક્ય અનુ
 ચીત નથી.

આથ છે તો મુજરાતી, ખંઝાળી, સિરદુ,
મનાડી રિપ્પેટો થવા લાગી છે એ બધું
સરસ નિશાની છે.

બકાર જતા હોદીઓને આ હપ્તીકન
બહુ વિચારવા જેવી છે. તેઓની જવાબ
દારી મોટી છે. તેઓ પ્રાળને દોરનર
થવાના છે. તેઓજ પેતાની જાતના સુતી
જશે તો પ.પના અધિકારી થશે.

કેટલાક બહુ અગ્રેજી બહેનનાં સખાણ
 માં મેં વાંચ્યું છે તેમજ કેટલાકને બેઠતાં
 સભિચાર છે કે તેઓ સુખરાતી કરતા
 અગ્રેજીરવારે જણે છે. આ વાત આપણને
 સરમહિપજવનારી છે. હકીકતમાં ખરી નથી.
 હેતુ સખનાર બોલનાર ઇંગ્રેજ બાપા સુદ
 સખના બોલતા નથી એમ કહેવા હું આચ
 કે નથી ખાતો. એમજ હેતુ જોઈએ
 કેટલાક વિચારો ઇંગ્રેજ બાપામાં સહેમ
 થી ખતાવાય છે માનું હું ને તે પછી
 આપણને સરખારાઇ કારણ છે. જ્ય
 કારણે આપણી ફક્ત જોતે સમઃકરણ આપણે
 બધાંજ ભણીએ છીએ એમ આપણે

વળી એમ પણ સાંભળુ છું કે ઇમેજ
જણવાને આવનાર વિદ્યાર્થીએ અમેજનો
મહાવરો પાડવાનો રહેશે તેમાં ગુજરાતી
ની કુટ ક્યાં કરાવે? આ વહેમ કહેવાય.
ગુજરાતી ભેળા થાય તારે ગુજરાતી બોલ
શે તેથી ઇમેજ જ્ઞાન થટવાનું નથી. વધ
વાનો સંભાર છે કેમકે તેમ કરવાથી
આપણા સાંભળવામાં માત્ર અમેજનું જ
ઇમેજ આવશે તેથી જ્ઞાન તેજ કરશે ન
બોલુ. ઇમેજ તુરત ખરખી કકારો વળી
વિશાલતામાં વસતા હોદી વિદ્યાર્થી કંઈ
પોતાના અભ્યાસમાં એટલા ગીરજનાર
નથી રહેતા કે થોડો વખત પણ ગુજરા
તી પ્રસ્તુતિની વાંચી ન શકે. છેવટમાં તેને બે
દેશની સેવા કરવી છે, સારરજનીક કામ
કરવાં છે તો માત્ર આપને સાર તો
વખત કહાડોજ પડશે ને માત્રજાપને
રખાણીને ઇમેજ શીખવવું હોય તો
ઇમેજ શીખવાને હેતુ જે દેશ કલ્યાણ છે
તે જતો રહેશે. તેમ થાય તો અમેજ
શીખવાની જરૂર નથી એમ સિદ્ધ થવા
જશે. કાપકુપ કરતાં દરહીનું મેલ થતું
હોય તો કાપકુપ ન કરવી એમ દરહોદ
માણસ કહેશે.

વચ્ચી ગુજરાતી બાપા કંઈ નાખી દેવા
 જેવી નથી. જેમાં નરસીમેતો, અખા
 બખા, દવારામ આદિ કવી થઈ ગયા છે
 તે બાપને ખીટખી શક્યા છે. જે બાપા
 બે.લનારા દુની માના તથા મેટા ધરમ—
 હીંદુ, ખંતલામ ને જાન્યુરન—પાળનારા છે
 તે બાપની ચઢતીની સીમા બાંધી શકાતી
 નથી. એકજ વિચાર ગુજરાતી બાપમાં
 તથા પ્રકારે થયી વખત બતાવી શકીએ
 છીએ. પારસી જેને ખુશ, મુસલમાન જેને
 અસ્લાહોતાલા હીંદુ જેને હથર કહેરી તેને
 શ્રેષ્ઠ બાપ મન થોડા એજ નામથી
 ખતાવેરી. મુસલમાન જે ગુજરાતી બખરી
 તરીકે બાપ બહુશીની બાપે કીમલારમા
 પારસીની બાપા પહેરી, પારસીના મુજરાતી

લંકનમાં મળેથી ગુજરાતી ભાષા પરિ
પદને ટેકા દેવા મળેથી ગુજરાતીઓની
સભામાં શ્રી. માંધીએ પહેલો ઠરાવ રજૂ
કરતી વખતે નીચે મુજબ બ.વધુ કર્યું
હતું :—

હોંદુસ્તાનમાં આજકાલ નવો પવન
આવી રહ્યો છે, હોંદુ મુસલમાન પરસી
એ બધા 'મારો દેશ' અથવા 'આપણો
દેશ' એમ જાંખના કરી રહ્યા છે. આ
આગત આપણે રત્ન પ્રકરણી પદ્ધતિએ
નિચારવાનું કાલ નહિ કરીએ. ભવની
પદ્ધતિએ નિચારતાં સહેજે માલમ પડી
આવે છે કે 'આપણો દેશ' એમ આપણે
અંતરનો પેકાર કરી ચક્રીએ તે પહેલાં
આપણું અભિમાન આપણને આવડુ જ
બઢશે. તાજા દાખલા તપાસતાં આપણે
જોઈએ છીએ કે બોયર લોકો અત્યારે
સ્વરાજ્ય જોખવના થયા છે તેનું એક
સબળું કારણ તો એ છે કે પોતે બને
પોતાના હોંકરા બધે જાયે માત્ર બોયર
આવાનોજ ઉપયોગ કરે છે. જનરલ મોથા
લોરેક કરચુની સાથે વાત કરતાં પણ
બોયર આવા વાપરે છે. તેનું ઉચ્છેદ આવા
નું યાન આપણા કરતાં ચઢીઆનું મણી
સંકાલ છતાં ટેક જાગવવા તથા દાખલો
બેસારવા પોતાની જન્મશુભિની બધા
વાપરે છે. આવા દાખલા બીજાં મળી
આવે છે પણ તે આપવાની જરૂર નથી.

એટલે મને તો સામે છે કે હાંદુસ્તાન
માં મોટા નાના સહુ પોત પોતાની બાપા
સંભાળતા થઈ ગયા છે એ સંતોષકારક
પગલું છે. હાંદી પ્રજા માત્ર એક બાપ
વાપરી શકે એવા વિદ્યાર જોતામાં આવે
છે. તેમ આગળ ઉપર બંને પક્ષ ખરે
તે બાપા હાંદનીજ દેવી જોઈશે, એ સહુ
કષ્ટ થઈ શકે. પણ એ પગલાં આગળ
આવી શકે છે. હું હાંદુસ્તાની છું એવો
કહો મને આવે તેના પેટમાં હું ગુજરાતી
છું એવો કહો આવવો જોઈશે. તેમ ન
થાય તો તદિ તેરમાં ને તદિ ત્રેપનમાં
એવું થવા જશે. દરેક પ્રાંતના અગ્રેસર
ખીલ પ્રાંતની બાપાઓ જાણે છે છુટકો છે
ગુજરાતીને બંધાણી, મરાઠી, તામીલ.
હાંદી વિગેરે બાપા સહેજમાં આવડે એ
કંઈ યુગલોની વાત નથી. જેટલી માયા
કુટ ને જેટલો પ્રમાણ બાપણે પેટમાં
વિચારેને સમજે તેટલો જ સૈંદ્ર માયા
બાપણે કહીએ કહીએ તમારો જાણે
માયા બાપણે હાંદુસ્તાનની બાપાઓ

માં જરૂરિયાતના બંધની ઊંચા પડશે. હોંદુ ના ગુજરાતીમાં સંસ્કૃતની ઊંચા પડશે. હોંદુ મુસલમાન તો હોંદુસ્તાનની બધી બાબને સાર છે પણ પારસીને તો ગુજરાતીનેજ સાર કેમ બાળે ખોટાએ ધરાનથી ન મોકલ્યા હોય તેઓના ઉત્સાહી સ્વભાવ ને લીધે ગુજરાતી બાબને અત્યંત હાથ દો મધ સહે છે. બધાં ગુજરાતી બાબોએ તેઓના હાથમાં છે. એટલે ગુજરાતીનું લખિય તેઓએ બહુ જતનથી સાચવવું પડે છે. તેઓને એકજ વિનિતિ કરવા જેવું છે જે હવે તમારી માફરી જવાન થઈ છે, જે બાબા તમે હવે છોડી શકતા નથી તેવું ખુન ન કરો. પારસી લેખકો સરસ વિચાર સરળ ગુજરાતીમાં મુકે છે, પણ બાબાના ઉચ્ચાર ને લેક્ષણીની સાથે કેમ બાળે બધી જોઈને વેર ન બાંધ્યું હોય એમ કરે છે. આ વાત ખેદ દારક છે; બધા ગુજરાતીએ વિચારવા હાથક છે. એતો ઉડો વિચાર કરતાં એમ કહુલ કરવું પડશે કે હોંદુ મુસલમાન અને પારસી એ ત્રણેનાં પાંચ નવાં છે. એ ત્રણે 'આપ આપની સમાલને દે' એવું કરી બેઠા જવાય છે. મુસલમાને હજુ કેજવણીમાં ઉડો હાથ નથી પાડ્યો. એટલે તેઓએ ગુજરાતી બાબની ઉપર હજુ દેખાઈ આવે એવી જાણ નથી પાડી પણ હવે તેઓ દેખ વણી શકે છે, તેઓને લેખકારવામાં હોંદુ અને પારસી એમણે મોટું સાહસ કરવું પડે છે. તેમ માય તો તેમની તરફથી ગુજરાતી બાબને બહુ મોટો ટેકો મળે.

રાજકોટમાં બેઠનારી પરિષદને હું તો દીન વિનિતિ કરીશ કે તેના આગેવાનોએ 'બાબાના બલનાર હોંદુ મુસલમાન અને પારસીની એક બધુ 'કમીટી' નીમવી અને તે 'કમીટી'નું કામ ગુજરાતી બાબા ની ઉપર ત્રણે કેમના હાથે. ઉપર દેખરેખ રાખવાનું તથા લેખકોને સજાદ આપવાનું રાખવું. વિચારશીલ લેખકો પોતાના લેખો આ કમીટીની આગળ વચર પેસે સુધરાવી શકે એમ પણ બનવું જોઈએ.

વિશ્વવત્તામાં વસતા હોંદીને હું એટલું કહું છું કે વિશ્વવત્તામાં આવી બાપુશી બાબા આપણે બુધવાની નથી પણ તે બાબની ઉપર અગ્રેજો દાખલો હાથ પધરે પ્રીતિ રાખવાની છે. અને જો તેઓ માલોમાં હોંદુ બાબાનેજ લખવામાં કે બેસવામાં ઉપયોગ કરશે તો બાબાને વહેલો ઉધાર થશે હોંદુ તેથી ચંદશે ને તેઓએ પોતાની એક દુરજ બાબની મજાશે. આ કામ જરા વિચારથી સહેજ મરા જેવું છે.

ગીરમીટીઆ સંબંધી કમીશન

ગીરમીટી આલુ રાખવાની હાલમણ

(મયા અંકથી આલુ)

ગીરમીટીની હિન્દીમાં

(૨૦) સંસ્થાનમાં રહેનારા હોંદીઓ અને તેમનાં ઉદ્યોગી બાળકો યુરોપીઅન બુવાનો અને કારીગરોની સાથે હરીશાષ માં ઉતરે છે

(૨૧) તેટલા માટે સ્વતંત્ર હોંદીઓ કેટલા પ્રમાણમાં મજુરી સાર મળી શકશે તેની નોંધ રાખવા સાર એક ખાલું સ્થાપવાને સરકારે ઉતાવળે પગલાં લેવાં જોઈએ.

(૨૨, ૨૩) આપું ખાલું ટરસ્ટ બોરડ ના તાબામાં હોય તો માલેક અને મજુરને મળવાની વધારે સગવડ થશે. આવા મજુરો માલેકોને મેળવી આપવાને બાબા જમ જેમ અને તેમ ઉપલા ખાતાના નીઆર સાર ખરચ ઉપડે એટલા પ્રમાણ માં રાખવો.

(૨૪) ઉપર કહેવાય મધુ છે કે ૩ પાઉંડનો વેરો કમણી સાર નથી નાખવા માં આવ્યો. એ ઉપજને જે હોંદીઓને હોંદુ જવાની મરજી હોય તેને જહાજનું કીરાયું આપવામાં વાપરવી.

(૨૫) વેરલમ તરફ મણી લાવાર હોંદી રાંતો છે. તેમને ઉપલા ખાતા મારફત ગીરમીટીમાં રાખવા કરવી આપવી. જો તેમને મજુરી નજ આપી શકાય તો વેરાની ઉપજમાંથી પાછી હોંદુ મેકલી દેવી. અથવા ૩ પાઉંડનો વેરો મદ કરવો.

(૨૬) જે હોંદીઓ ઉપર વેરો વધુ એ.છો ચઢી મયો હોય તેવા હોંદીઓને માલેકો ગીરમીટીમાં રાખવા ખુશી નથી. કારણ કે હર માસે તેમના પમારમાંથી અમુક રકમ કાપી માછીએટ પાસે બરવી પડે છે. જે હોંદીઓ હરી ગીરમીટી આપે તેમની રકમ મુક્તવી રાખવી, અને જો ગીરમીટીને અર્થે તેઓ પોતાને સ્વદેશ જાય તો તે ચંદશે રકમ તમામ માફ કરી દેવી.

૩ પાઉંડનો વેરો લેવાની ચીત

(૨૭, ૨૮, ૩૦) ત્રણ પાઉંડનો વેરો વસુલ કરવા સાર સ્તાપ લેવાને બહુ રોકા લેવા જોઈએ, તેમજ તે વેરો ઉપ રાખવાની સત્તા પણ ટરસ્ટ બોરડને હોવી જોઈએ.

(૨૯, ૩૧) ગીરમીટીઆની મુક્ત પુરી થયે તેને તેનો માલેક છોડી મુકે નહીં પણ ટરસ્ટબોરડ તેને છુટો થવાની રજા ચીડી આપે એવો કાયદામાં ફેરફાર કરવો જોઈએ.

કેટલાક ગીરમીટીઆઓ પોતાની મુક્ત પુરી થયે હરી ગીરમીટી આપવાની ખુશી બતાવતાં તેમના માલેકો તેઓ નાતબાન હોવાના સબબે પાછા ગીરમીટીમાં રાખના નથી. આવા મામુસોને ખાસ જોઈ પમારે રાખી શકાય. માટે મયદામાં જોઈમાં જોઈ પમાર આપવાની કલમ માં ફેરફાર કરવાની જરૂર છે.

(૩૨) જે હોંદીઓ હરી ગીરમીટી દેવા રાજી હોય તેમને માલેકોએ હરી રાખવા જાણ્યો. અને તેનો પમાર પ્રોટેક્ટર અને માલેકોએ નક્કી કરવો.

(૩૩) જે હોંદીઓ માલેકો સાથે જાતે કરાર કરી રહેવા રાજી હોય તેમની ઉપર નોંધ પાઉંડનો વેરો માફ કરવો.

(૩૪, ૩૫, ૩૬) જે હોંદીઓ હોંદુસ્તાન થી પાછા ગીરમીટીમાં આવતા હોય તેમને પોતાના આગલા મલેકોને ત્યાં જવાની મરજી હોય તો તેમ કરવા દેવું જોઈએ.

(૩૭) જે હોંદીની ગીરમીટી ૧૮૯૫ પહેલા પુરી થઈ હોય પણ તેને સરકારને ખરચે પાછા જવાની મરજી હોય તો ૩ વરસનો નોકરીનો કરાર કરી તે તેવો હક મેળવી શકે છે. એવી રીતે સ્વદેશ મેળો હોંદી ગીરમીટીમાંજ પાડો નાતાલ હરી શકે.

(૩૮, ૩૯) સ્વતંત્ર કરાર બોરડ મારફતે તપવા બોરડને જણીતી કરીને થઈ શકે. એ બાબત કાયદામાં થોડો ફેરફાર કરવો જોઈએ.

સંસ્થાનમાં હિન્દીઓને લાલ

(૪૫) ગીરમીટીઆની મદદરૂકે ધણી પડતર જમીને ખેડાઈ છે, અને તેમાંથી ધણી કિંમતી પાક કાઢવામાં આવ્યો છે. એથી કરી સંસ્થાનમાં ધણી પેસો આવ્યો છે, અને એને લીધે ધણી ગે.સઓને નીઆવ થાય છે. જે આ મજુરોને બંધ કરવામાં આવે તો આ સંસ્થાનને બહુ તુકસાન થાય.

(૫૦) ડાક્ટરોને ટરસ્ટ બોરડના તાબા માંથી સરકારના તાબામાં મુકવાની ચોખ્ખા બરોખર નથી. તેઓ પોતાની ફરજ રીત સર બજાવે છે. તેમને કંઈ વાંધો હોય તો મવરનરને અરજી કરી શકે છે. તેથી તેઓ હાથ જે રિયાતમાં છે તેમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી.

(૫૧) ટરસ્ટ બોરડમાં જે સરકારી અમલદારો બીરાજે છે એટલે હાલની

વ્યવસ્થામાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી. હાંદીઓએ સરકારને મદદ સાલમાં અગ્રણી કરી હતી તેમાં ગીરમીટીઆની સ્થિતિ સુલામીના જેવી જણાવેલી તેનો રદીઓ આપ્યો છે. તેમજ ક પાઉડનો વેરો લેવાની વાત હાંદીઓએ કરાર કરતી વખતે દરેકને સંજોગોવવામાં આવે છે એટલે તેઓ સમજીને ગીરમીટી આપે છે એટલે પછી તે આપત વધી લઈ શકાય નહીં વળી જેમનાથી એ વેરો ન દઈ શકાય તેમને હરી ગીરમીટી અપી તે વેરાથી મુક્ત થવાનો હક છે એટલુંજ નહીં પણ પાછા સ્વદેશ જવાનો ખર્ચ પણ તેમને મળે છે.

ચરચા પત્ર.

આમારા ચરચાપત્રીઓ નીચેના નીચેના શબ્દ રાખશે તે તેઓના પત્રો ઉપર દુરુદધાન મળવાનો સંભવ છે.

૧. કામળની એક જ બાજુએ લખવું.
૨. અક્ષર ચોખ્ખો સાદીથી લખવા.
૩. નામ તથા કેશજી બરોબર લખવાં તે કહેવાં બહાર પાડવા સાર નહિ, પણ અમારી ભણને સાર.
૪. મંત્રણવારની સાંજ સુધીમાં મોકલ લખાણો તેજ અકવાલિયામાં લખવા કરી શકાયો.
૫. ૨૬ ફેબ્રુઆરી ચરચાપત્રો નવની રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં મોકલી આપવાને અમે બંધાતા નથી
૬. લખાણ કહેવાં ફક્ત અને સુદાસર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

“આર. પી.”—એ વિષે કહેવા જેવું હતું તે મધ્ય અક્ષરમાં કહેવાઈ ગયું છે.

“વિક્રમાનુચર”—નામ કામ વચરના કામગીર ધ્યાન આપી શકતા નથી.

“સ્વરાજ્ય મળવા માર્ગના”—હાલમાં અમુક રિપ્પ સિવાયની કવિતાઓ લખવા થતી નથી.

મી. જી. એમ. જીમમલ—તમે મોકલેલી ટીકાઓની શું વ્યવસ્થા કરવી તે બરાબર લખ્યો.

અ. ઇ. ઓ.

પરચુરણ ચરચા

એક ચરચાપત્રી જણાવે છે કે તા. ૨૩-૧૦-૦૮ ના અક્ષરમાં કનહામ બેનથી “આર. પી.” ના નામથી લખવામાં આવેલી હકીકત ગાળખી નથી. લખનાર પોતાના સ્વાર્થમાં મદદ ન કરનાર પર કુમલો કરવાના હેતુથી લખ્યું જણાય છે.

કેપટાઉનથી મી. અમદુલ હમીદ મોમ દાવાજી લખે છે કે તા. ૧-૧૧-૦૮ ના અક્ષરમાં ૭૧૬ પાને જણાવેલી હકીકત બરાબર નથી, ને મુનશી મલેક હયાતનું લખવું બરાબર છે કેમકે સદરકુ સોસાયટીએ મરકુમ સમજાવે એન અલ એદરસ ના ફોતેલા તા. ૧૪-૧-૦૮, રોજ ૨૭ જુલની રોજે પહાચેલા છે, અને મુનશી મલેક હયાતનો આરટીકલ એક વીક અગાઉથી લખાયેલો છે. અમર કેશ સાહેબને ખાતરી ન થાય તે ઉપલી મેલ રીલમાં ફોતેલા પડનાર કામ અમદુલ વાહેક, કામ અમદુલ રહેમાન અને સમજાવે ઉપર સાહેબને પુછવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે. [આ ચર્ચા આટલેથી બંધ કરવામાં આવે છે.—અ. ઇ. ઓ.]

મી. અમદુલ હમીદ મોમદાવાળા ખીજા કામગીમાં લખે છે કે—તા. ૪-૧૦-૦૮ ના અક્ષરમાં ૧૩૦ પાને આલેખે પાસે જે જવાબ માગવામાં આવ્યો છે તેનો હજી સુધી કાંઈ પણ મોકલી સાહેબે જવાબ આપ્યો નથી તેથી આમારા મોકલી સાહેબે સાઉથ આફ્રિકામાં ફક્ત પાંડજ લેવા આવે છે પણ દીનનો ખરો રસ્તો જતા વતા નથી. ખેર હું કાંઈ મોકલી નથી. પણ તે બેઠે મસલાનો જવાબ નીચે મુજબ આપું છું. મુસલમાનોમાં વીમો ઉતરાવવો દરમ છે. કેમકે વીમાની સીકત એક જુમાર રમવા જેવી છે, અને જુમાર રમવો પણ મુસલમાની મજહબમાં દરમ છે, તો પછી વીમો ખી દરમ છે અને ક્યારે દરમથી કમાણી થઈ તે કાંઈ નેક કામમાં વપરાતી નથી, અને નેક કામમાં વાપરવી દરમ છે. બીજી સીકત વીમાની વ્યાજના જેવી છે. વ્યાજ ખી મુસલમાનોમાં દરમ છે. ઉપરની સીકતો દુરાન સીકતની દલીલથી સાબિત છે. વીમા ની દલીલ જુમાર જેવી છે જેવી કે વરસે ૧૦૦ પવન વીમા કમીશન આપવું, અગર વરસમાં મરી ગય તો ૫૦૦૦ પૈડ વીમો વારસને મલે, અગર જીવતો રહેશે તો

દઈ પવન ગયા. એટલે દઈ પવન હારી મલો, એટલે વીમો જુમાર જેવો થયો.

મી. જી. એમ. જીમમલ (C/O મી. હાજી કુસેન, નોટીંગહામ રોડ, નાતાલ) એક લખાણ લખાણ દરમ્યાન લખે છે કે—હાટોર ખાતે અમુક ખાતુનાને દરમમાં નામ ની અમુક ખરલાખી બનુએ—બહેનોમાં ધારમીક મહાખી તાલીમ વધારવાના હેતુથી સ્થપાઈ છે તેના માસીક અને પખવાડીઆના જલસા થયા કરે છે. સરવે બીબીઓ ખુશી સાથે દરેક જલસાઓ તેમ મીટીંગમાં બામ લે છે. આ અમુક મન માટે મકાન બાંધવા શ. સાત હજાર ની જરૂર છે. તે માટે એક ચ દો થયો છે. પણ તેમાં વધુ મદદની જરૂર છે. તે સાર અખખાર મારફતે મુસલમાન બહે નને મદદ માટે અરજ કરવામાં આવી છે. આ ચ દોમાં મદદ કરવા હું અરજ કર છું. વસુલ થએલ રકમની રસીદો હાલ અહીંના ઇન્ડિયન એપિનિઅન છાપામાં પ્રગટ થશે. ત્યાર બાદ હાલોર અમુક મન ની સેક્રેટરીના દાખની સહીઓવાળી રસીદો આપવામાં આવશે. મદદ કરનારે લખ નારપર ઉપરને શીરનામે પેસ્ટવ એ. ૨૬૨ કે મનીઓરડર મોકલવા.

વટે માનરમ સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. અમુક શામ લખે છે કે ટોંગાટમાં થએલ મીટીંગના દરમ મુજબ ગીરમીટી આ હોદીનાં કુખો સ જામમાં હાંદુસ્તાન એક ડેલીમેટ જનાર છે, જે કામ માટે રેક હાંદી બાઇઓ પછસાની મદદ કરશે એવી આશા છે. મદદ કરનારે વેરકમ, બાજુ તલેવતસિમ, એ શીરનામે પેસા મોકલવા.

ડાયુટેશનને માન

તા. ૧૫ ના છાપામાં નીચે મુજબ રૂટર નો તાર પ્રસિદ્ધ થયો છે :—

મી. ગાંધીએ દક્ષિણ આફ્રિકા પાછા ફરવા માટે ઇંગ્લાંડનો કિનારો છોડ્યો તે પહેલાં તેમને માન આપવા માટે એકાદ વરસપર દક્ષિણ આફ્રિકાની મુલાકાત લઈ ગએલ રેવરડ એફ. બી. માચરના પ્રમુખ પણા નીચે એક નાનો મેળાવડો કરવામાં આવ્યો હતો. સર રેમડ વેન્ટ વગેરે હાજર થયા હતા. જુડા જુડા કાપણો થયાપણ એક એવો દરાર પચાર કરકમાં આવ્યો હતો કે મી. ગાંધી પોતાના દેશી લાદઓનાં કુખ દુર કરવા સાર જે સુલેહ બરેલા લઈ લીએ છે તે ચાજુ રાખવાને આ સલા દેકા આપે છે.

સુરતી મહામેદન મેદશીએ ઇસલામ તરફ
થી એક દગદગી કરેલો જલસો કરવા
માં આવી હતો. જેમાં ઘણા આખર
દાર મુસલમાનોએ જામ લીધી હતી. શર
આતમાં આ મેદશીલના મેંબરો નરહથી
મે.શુદ શરીફ પદવામાં આવી હતી. પછી
મેદશીલના પ્રમુખ કાંઈ અકરમાને સાધ
મન્સ ટાઉનની ઠરેઇન યુદ્ધી જવાથી મી
જે. એમ. એમ. શુદે તાલીઓના મક
મકાદમાં એર લીધી. સેક્રેટરીએ શર
આતથી આખરદીન સુધીનો હીસાબ તથા
જાળવેલા કામોનો પ્રશ્ન રીપોર્ટ વાંચી
જણાવી પહેલી મી.ટીંગમાં જાહેરા કરાવે
રજી કીધા હતા. જેમાંનો એક ના. મર
હુમ સમયદ જેન અથ એદરસના કુદબ
ને દિવસોછ સોફલવાનો હતો. તે સમ
યદ કિમર સાહેબે વાંચી સંલગાવ્યું હતું.
બીજે કરાવ આજના જલસામાં જે કાલ
સાર જાણજી કરશે તે તેને આ જલસા
માં નીમાવવ તથા મુનસફે ઇનામ તરીકે
આદીના મેકવ દેશે. એક પછી એક
ઉમેદવારોનાં જાણજી સાંભળી રહ્યા પછી
મુનસફેએ પહેલું ઇનામ મી. કબરાલીપ
હાજી હપીને બીજું મેકવ મી. હાજી
મુમ્તય આપૂજને તથા ત્રીજે મી સીરાજે
દીન મુનસેદદીને દીધા પછી આ મેદશી
લની ધણી તારીફ કરી હતી. સેક્રેટરીએ
બીજી સોસાયટીના આવેલા પ્રમુખેને જલા
મજી કીધી હતી કે અમારી મેદશીએ
ઇમારાસને તમે સુરતીઓ કંઈ નસીદત
કરો. જેથી મી. ગમરએ ઇસમ આખત
નસીદત કીધી. તે પછી મી. ધનસારે
મેદશીલનાં પ્રુબી કરેલાં કામો જોઇ ધણે,
જ પેતાનો સંતેપ જાહેર કરીને પેતાનું
નામ આ મેદશીલના મેંબરમાં લખાવ્યું.
તેમજ મી. જે. એમ. એમ. શુદે
હીસાબ તથા હાંડ તથા મેંબરોની ફાજરી
માટે તારીફ કરી તેના જવા કામે જોઇ
પેતે ધણી ખુશીથી આ મેદશીલમાં મેમ
બર થવાની ખુશી જાહેર કરી. સેક્રેટ
રીએ કેટલીક ખોટી તકેમતો લોકોએ આ
મેદશીલને દીધેલી તે જાહેર કીધી. મજ
દુર જલસામાં જામ લેનારાઓનો આવાર
ખાની, સીરખી વહેલી જલા બરજાવન
કરી.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો બચેર

(પરચરમેટ એજેન્સીમાંથી)

બેરનવીસ જાકશના વેપારી કાઠે
છત્રમાલ પટેલની કુાની મીલકત ખીટલી
ની કુાની અરજી સુપ્રીમ કોર્ટના
માસ્તરે કાચી જાતીમાં લીધી છે.

સ્ટેમરના રહીશ કાઠે હસતની મીલ
કત ગારલીક અને હેન્ડરની અરજી સુ.
કોર્ટના મ.સ્તરે કાચી જાતીમાં લીધી છે.

ડરખન વેસ્ટ બીટના વેપારી એ. ઇ.
વેરાજની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર
કરવા તા. ૭મી ડીસેમ્બરે મારિસખરમમાં
સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ અરજ કરવામાં
આવનાર છે.

સાથેય કોર્ટ જાકશના સ્ટોરકીપર
અહમદ મામુજી સદ્દાની મીલકત નાદાર
તરીકે જાહેર કરવા તા. ૭મી ડીસેમ્બરે
મારિસખરમ સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ અરજ
કરવામાં આવનાર છે.

વેરલમના રહીશ ગોવન નારણની મીલ
કત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા તા. ૧૪મી
ડીસેમ્બરે ડરખન સરકીટ કોર્ટને અરજ
કરવામાં આવનાર છે.

બેમોટના સીમાર બનાવનાર વી. પુન
સામી પીલેની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર
કરવા ડરખન સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૦
જાનેવારી ૧૯૧૦ ના રોજ અરજ કરવા
માં આવશે.

ડરખન, ખીરીઆ રોડના સ્ટોરકીપર
વી. એ. પટેલની મીલકત નાદાર તરીકે
જાહેર કરવા તા. ૧૨ જાનેવારી ૧૯૧૦ના
ડરખન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં
આવશે.

સ્ટેમરના સ્ટોરકીપર આમદ મુખા
મહેતરની નાદાર મીલકત બાખતમાં લેખ
દારોની ખીજ અને ત્રીજી મીટીંગ તા.
૭મી નવેમ્બર અને ૭મી ડીસેમ્બરે મળશે.

એક ગેરાએ ખીજ ગોરાના મળવામાં
થી એક ધડિઆળ, અછોડા અને એક
પાકડ એરેલો સાખીત થવાથી મારિસ
ખરમની માહિજેટની કોર્ટમાં ગયા શુકર
બારે તેનો પા. ૫ દંડ કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૧૦ મી ને બુધવારે ડરખન પ્રોડ
યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ કામથી માલ
વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાળીય	૦ ૬ થી ૨ ૩ ૩૩ન	
કાલી કલાવર	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પાઈનએપલ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પોપો	૦ ૬ " ૧ ૬ "	
ખનાના	૦ ૬ " ૧ ૬ ૧૦૦	
આનેડીલા	૧ ૦ " ૧ ૩ "	
મેડરીન	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
નાચીસ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
એરેંજ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પટેટ (ગોળ)	૪ ૬ " ૧૨ ૩ "	
લીંબુ	૧ ૦ " ૫ ૦ કેસ	
લીંબો ખીનીસ	૦ ૦ " ૦ ૬ ૬મલી	

પરચુરણ ખબરો

માલવરનથી એક લખનાર જણાવે છે
કે:—અતરેના એક હોંદી સ્ટોરકીપરને
તા. ૬મી નવેમ્બરે જાહેર તહેવારના
દિવસે એક દુધનું દીન વેચવાના આરોપ
સર કોર્ટમાં ખડો કરવામાં આવેલ છે,
કેસ મુલતવી રહ્યો છે.

માલવરનથી મી. એ. એમ. કાજી લખે
છે કે સરીર માલીસ કરવા માટે એ એમ
બરેકિશન વાપરવામાં આવે છે તેમાં બેકા
ની સફેદી જેવી હોંદી બાકબોને વધી
હોય એવી ખીજ હોય છે, તેથી તેને
બહેલે ફક્ત ટરપીટન તેમ વાપરવું એ
વખારે લાભકારક છે. ખીજુ કાક માલુસ
અમાનક દાઢી મયું હોય તો મુનાનું
નીતરણું પાણી કપાટર અરધી રતલ નાળી
ચેરના તેલ સાથે મેળવી બરમાં હમેરાં
રાખવું. એ લગાડવાથી ઘૂરત અગની
જુઝાઈ જાય છે, રૂઝ જલદી આવે છે,
ને કાક જાતની છળ થતી નથી. ઘૂરત
ફાયદો ખતાવે છે.

મરકુરિમાં એક ગોરા લખે છે કે
શનીવારે આખો દિવસ દુકાનો ઉપાડી રહે
એવો ખારો કોરપોરેશને કરવો એકએ.
મી. હરિશંકર ગેશી સ્ટીમર અમ
સંગિમાં થોડા વખત માટે હીંદુસ્તાન
જવા ઉપડી ગયા છે.

રોકડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
બાવલ માંજ ૧ખરતાની	૨૧ ૧ થી ૨૨ ૦	
ખીમડીના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૯ ૦ " ૧૯ ૬	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
ખીની સફર	૨૬ ૦ " ૨૭ ૦	
ફૂંડાના	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
ફેશી ટુવેર કાળ	૧૯ ૬ " ૨૦ ૦	
ટુવેર કાળ કાનપુરી	૨૧ ૦ " ૨૧ ૬	
મસુરની	૨૨ ૦ " ૨૨ ૬	
મગની	૨૭ ૬ " ૨૮ ૬	
અડકની	૨૯ ૦ " ૩૦ ૦	
ચણા મુંબઈના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
" કાળ	૨૫ ૬ " ૨૬ ૦	
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ " ૬ ૬	
ખીનીસ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
કપડું તેલ ૧ બાલન	૩ ૨ " ૩ ૩	
એરડીનું	૨ ૫ " ૨ ૬	
મીડું	૩ ૩ " ૩ ૬	
નાળીએરનું	૩ ૬ " ૩ ૯	
ખાંડ સફેદ નાતાલની	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦	
ખીજી	૧૫ ૬ " ૧૫ ૬	
તીરુજી નાતાલ	૧૦ ૦ " ૧૦ ૬	
અડી	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
મકાસી સોપારી ૧ રતલ આ	૦ ૬	
મરચાં	૦ ૩૧ " ૦ ૩૧	
ધી પેટીક દીનના રોડ-૧૦-૦ " ૧૦-૦-૦		
રેન્જનું	૧૦-૦-૦ " ૧૦-૧-૦	
પારાશીન એરોફેડ		
" વાહટ રાસ	" ૬ ૬	
" " બાલન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીચેર	૧૩ ૬ " ૧૫ ૦	
ફલી	૫ ૬ " ૬ ૦	
કાકમંડ સોપ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
ચાણુ સીલક રોડન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
ચાણુ સનકાકટ	૪૨ ૬ " ૪૫ ૦	
" ટ્રાયમ્ફ ૫૪ દુકડાના બોકસની		
કોમત	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬	
નેકકર દી	૧ ૮ " ૧ ૯	
ખાચીલા લાખન	૩ ૧ " ૩ ૩	
સોપારી સેવરખની	૦ ૧૦ " ૧ ૦	
નીકલ પોકટ ક્લિયારેટ	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
દુધ નેસલનું	૨૦ ૩ " ૨૧ ૦	
" ફેસલ	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
કેસન્ટ મીલક	૧૮ ૩ " ૧૮ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
ખરતા એકની	૫ ૬ " ૫ ૦	

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/- within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London, and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE :—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency, —carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others therewere who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for th favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid off their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalist to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamer there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire and buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaon Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5 0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable for forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To
THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., LTD.,
BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/—per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—

For Deposit	Rs.
" 1st Instalment	"
" Final Instalment	"
If full value has to be paid	"

Total Rs. ...

Name in full

Profession

Address

Signature

Dated 00

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં

આ એકજ હવાખાનું છે.

નથી. હવા ખનાવવામાં માત્ર ધીજ વપરાય છે.

ચારટથી મજાતો ચોરસો દુરવજ રવાના કરવામાં આવે છે. હવા મજાવનારે ચોરસો સાથે શેડમાં પડેલા મોઢાના અથવા સી. એ. ટી. થી મોઢાવામાં આવશે.

અસતા ભાવ. હોટેલન મજાવી ખાતરી કરો. ઉચ્ચ માફ.

૧૮૧, એ. ઓટ, હરબન.

Tel: 444:

"POTOMAC"

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.

444.

110 Field Street, DURBAN.

મુજરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા તેમાર ખંડમાં કમ્પ્લેક્સ સારે ભાડુત ભેદ એ છે. બાકુ ધાજી સરતુ. પાણીની દરેક રીતે સમવા છે. જમીનમાં બનાના ના તથાપાર કાંડ છે. આજુબાજુ હાંદી તથા ગેરાઓના ફારમ છે. વધારે ખુલાસો જ્યારે મળવાથી કરી શકાશે.

આવજ, હાળ, ઘી, તેલ, આમલી, વીંજેરે વીંજેરે સુધેના મુજમ કલકત્તાનો માલ હમેશાં રેટામાં રહે છે. તમાકુ લાલ લાંબા પાતરાનો તેવાનો લેવાનો તથા વેચવા નો છે. કેપટાઉ ની સુક મચ્છીના સેલ એજન્ટ. સહુથી મીઠાપત હામે મળશે.

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સુક મચ્છી અમારા આડવીયાના હિસાબે રેલે બાંધવાની છે જેથી હિનારને બહુ મીઠાપત લાવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

ચાર ખંડેર તાલુ મુજમનાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 86

Telegraphic Address: "PORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS.

Stand 641, 21st Street, VREDEDOFF.

Box 3040, JOHANNESBURG

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

FOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 11 Frere St., Woodstock

M. J. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 167 Loop Street, Capetown

અથવા તથા વાજાની મેટરેસ બનાવવાનું
કારખાનું.

Telephone 1434.

A. G. TEPNIS,

WATCH MAKER

Watches, Clocks Repaired at
Moderate Charges.

120 Grey Street, DURBAN.

જ. ઈ. કાપ્તનીન,

કમ્પ્યુટર ડેપુટી,

120 ગ્રે સ્ટ્રીટ ડરબન.

ફિલ્ડ કમ્પ્યુટર, બેરીય કમ્પ્યુટર,
કમ્પ્યુટર કાર્ટ્રીજ પુરુષુપરનું કાર
ઉદ્દેશ્ય છે.

એ. જી. ટીપનોસ

ધડિયાઓ બનાવનાર

૧૨૦, એ. સીટ, હરબન.

નાના તથા મોટા ધડિયાઓ સરતે હામે
સમારવામાં આવે છે.

Sutton, Flack

& Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 829

આમમાં ખરીદીએ બીજી.

ફન, ચામડાં, શીંગડાં, વેટાં અથવા બકર
નાં ચામડાં, વેટાંની બાલ વગેરે ખરીદવા
મગીએ બીજી.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી મેલી

સીધી મુંબઈ

દર માસે એક સ્ટીમર જાય છે.

૧૭, ૧૮ દિવસમાં મુંબઈ પહોંચે છે

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે નેમજ ખાસી છડીઅન છે, અને ઓરીસરો ખીજ કામદારો વગેરે નરમ સવભાવના સભતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુંઝાડ પડી નહીં એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુશ્કેલી આપણા હોંદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી વખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં ફુગમો દરેક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુક મુશ્કેલી મુસાફરીનો ખરો સાબ નહોં મુકતાં કેસ જનારાઓએ તકવાર યજ રહેવું.

સદરકુ આગમોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર મળશે તે ઉપરથી સફળી જાણુ માટે અતરે ડાખમાં નંખાવશું તેથી સહ સાહેબો તે વખર ખરચે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે. વધુ વિગત નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરવનસે સીધે કોલંબો ગોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી કે.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૨ ડીસેમ્બર

વેલ્ડર્સલોન્ડ લાઈન લિમિટેડ.

જા.જા. "અમફુલી" ૩,૩૦૦ ટન વેલ્ડર્સલોન્ડ લાઈન લિમિટેડ.

વેલ્ડર્સલોન્ડ લાઈન લિમિટેડ મુંબઈમાં કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી કે.

શ્રી. હવર્સલિમ હવર્સલિમની કુ.

જા.જા. કોંગ્રેસ કોંગ્રેસ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોંગ્રેસ કોંગ્રેસ કોંગ્રેસ.

૧૨૨ સીટ, ૩૨૫૦.

Telegraphic Address: Kathorian,

King & Sons,

P.O. Box 125.

West Street, Durban.

જેલનાં કાવ્ય.

[બોલ આવૃત્તી.]

છડીઅન ઓપીનીઅનમાં દાહ આવી

મથેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં કામલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી કરતાં બરાબર બમણું થયું છે. છતાં કીમત આગળના પ્રમાણે.

એક શીલીંગ, પોસ્ટજ ૧ પેની

નાગરસાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરજ હાળીના બનાવનાર.

જોડ ના. ૨૪૪-૨૪૫. એસિયાટિક બજાર, ૧૨૬ સીટ. P.O. Box 280 Pretoria

ઇ. ઓ. ની ફાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વર્ષની ખાંભેલી આખી ફાઇલ દરેકની કીમત રૂ. ૧૭/૬.

64 Grey Street

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

BOER TOBACCO.

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 88. Tel. Address: "Forbender,"

Telephone 864.

ઉંચા ફેલ્ડની ટરકી કેપ, અને બેંગ બોર ટોપીઓ આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં સરતે બારે મળશે. એક વખત અજમાવી લુઓ.

જન બેન્ડ ટોબાકો વર્ક્સ

૧૯૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશી મોઢાઇ

ચોખ્ખા લીની સરવે જાતની તાજી મોઢાઇ અમે બનાવીએ છીએ.

કે. જીવણ,

મસજીદવાળી મોઢાડીની સામે

૧૬૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

મુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા શાહજાહ નવરોજી.

ઓ. જસ્ટીસ બદરુદ્દીન તાહમજી.

મી. એમ. એસ. નાઝર.

ઈડિયન રેવ્યુર બેરર કોર.

અધ્યાપનસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરુદ્દીન ફજલ.

મેસર્સ એમ. કે. અધી, અને એચ. ઓ. અલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી અડાબનીઆ.

સ્વામી શ્રી ચંકરાનંદ.

મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

42nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

Ismail Amod Kaje,

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 11.

KRUGERSDORF.

THE INDIAN CO-OPERATIVE

Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL Rs. 30,00,000.

(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF RS. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London, and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHIERAO B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAL.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD**Solicitors,**—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.**Auditors,**—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,**London Representative,**—J. M. MUSHET, Esq.,**Secretary,**—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE :—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organize a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in any one of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organize and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalist to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamer themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamers there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Girgaum Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To

THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., LTD.,

BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/—per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—

For Deposit	...	Rs.	_____
„ 1st Instalment	...	„	_____
„ Final Instalment	...	„	_____
If full value has to be paid	...	„	_____

Total Rs. ... _____

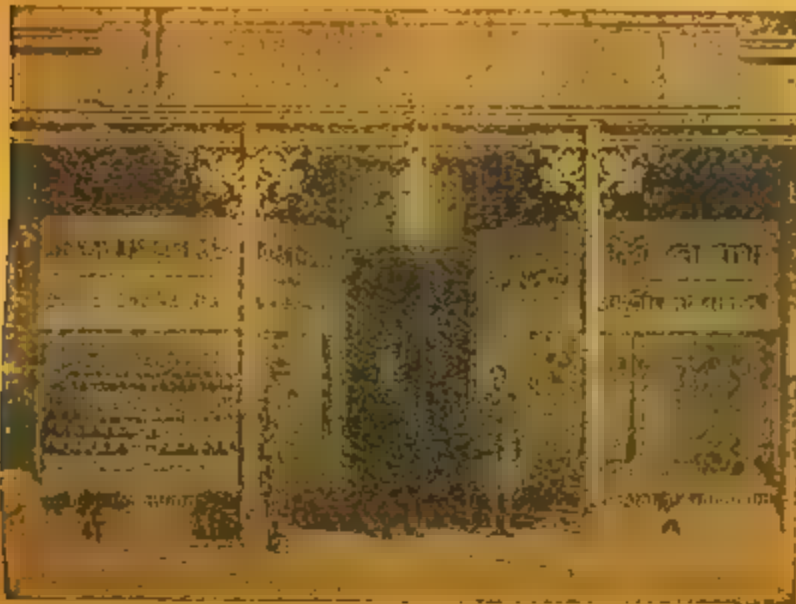
Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

Dated _____ 1909

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાપ્તા તથા વાળાની મેટ્રેસ બનાવવાનું
કારખાનું.

Telephone 1434.

A. G. TEPNIS,

WATCH MAKER

Watches, Clocks Repaired at
Moderate Charges.

120 Grey Street, DURBAN.

જ. જી. ટીપનિસ,

કાપ્તાનાં કામગીરી,

120 ગ્રે સ્ટ્રીટ ડર્બન.

જી. જી. ટીપનિસ, બેનિય કાપ્તાનાં
કામગીરીનાં કારખાનું પાલ્લુતુપાનું કામ
કરવાનું.

એ. જી. ટીપનિસ

કાપ્તાનાં બનાવનાર

૧૨૦, ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન

નાના તથા મોટા કાપ્તાનાં સરતે કામ
સમારવામાં આવે છે.

Sutton, Flack & Co.,

ESTABLISHED 1868.

MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.

P.O. Box 23.

Telephone 629

આમાં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામડાં, શીંગડાં, પેટાં અથવા ગર
ના ચામડાં, વેલની હાલ વગેરે ખરીદ
મગીએ છીએ.

દાશાણ આદિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે.

નવી. દવા બનાવવામાં માત્ર ઘીજ વપરાય છે.

ચેરદથી જળતા એરડરો દુરતજ સવાના દરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે એરડર
આગે રોકડા પડ્યા મોકલવા અથવા સી. ઓ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસતા ભાવ કોરેક્ટન મંગાવી ખાતરી કરો. હિંચો માફ.

૧૮૧, એ આર્ટ, ડર્બન.

348: Add:
"P. S. Rustomjee."

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.
833.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુજરમનોમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા ત્રણ બંગલામાં કોઈએક સારો બાહુન એર
એ છે. બહુ બાંધેલ સરવુ પાણીની દરેક રીતે સગવડ છે. જમીનમાં બનાના
ના તકવાર કાંડ છે. આજુબાજુ હોટી તથા ગેરાઓના દારમ છે. વધારે ખુલાસો
ફોન મળવાથી કરી શકાશે.

ચામડા, ઘી, તેલ, આમલી, વીંદરે વીંદરે સુધળો મુખ્ય કલકત્તાનો માલ
હમેશાં રોકડામાં રહે છે. તમાકુ ત્રણ લાંબા પાતરાનો વેચાનો સેવાનો તથા વેચવા
નો છે. કપડાંની સુઝ મચ્છીના સોલ એજન્ટ સદુથી કીકાયત દામે મળશે.

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

FAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

આમારે ત્યાં રેપની સુધ મગી આમારો આઠવીમાના હિસાબે વેચી નાખવાની છે
એવી લેનારને બહુ નીચાવડ બાંધે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

પાર બંડરનું તાલુકું ખુલાસાકાર થી આમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 86

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INDOO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE.

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 641, 21st Street, VREDEBORP,

Box 3040, JOHANNESBURG

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, NOVEMBER 27TH, 1909

No. 48

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 514.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, NOVEMBER 27TH, 1909.

The Path of Progress

If the question were asked in a company of average men,—what is the path of human progress—what are its marks and symbols?—the probability is that the replies, although varied in phrase, would be all stamped by a common character. The path of progress is the path of civilisation—its signs and symbols are Schools and Armaments, and Navies, Aeroplanes and Motors, Expeditions to the Poles, and the general conquest of Nature. These are the outward expressions of the progress of humanity.

Count Tolstoy has other thoughts. In a little booklet called "The Christian Teaching" he gives his views on this subject. He writes:—

"Observation shows the reasoning man that all progress in human life (as far as known to us) has consisted only in men and other living beings, previously divided from and hostile to one another, becoming more and more united and bound together by argument and mutual influence. Tradition shows him that all the wise men of the world have taught that mankind must pass from separation to union; that as the prophet said, men must be taught of God, and spears and swords be beaten into plough shares and pruning hooks; that, as Christ said, all should be one, even as he was one with the Father. Reason shows him that that greatest welfare of man, towards which all aspire, can be obtained only by perfect union and concord among men."

In Tolstoy's teaching, the path of true human progress is the path of unity and peace, and its symbols are those things which represent the

spiritual grace of love. Men make progress individually, increase in life, with the increase of love. Love is the true secret of human progress. We believe Count Tolstoy is right.

But if this be so, then we must rule out of our list of signs of progress all those mechanical inventions of which we think so much. They are clever but they have no spiritual significance. We must rule out all the paraphernalia, and devilish ingenuities of war, whether on sea or land. They minister to discord and disunion, they serve to keep nations apart, they are the expression of hate and lust and murder, but never of love. We must look in other directions for signs of progress.

When, at the great meeting called by the Sarvajanic Sabha in Poona the other day Rao Bahadar Joshi emphasised as the great lesson of the South African struggle "the feeling which had taught Indians to regard themselves as Indians first, and Hindus, Mahomedans, Parsees and Christians next," he pointed to a sign of advance which alone would have justified the passive resistance movement. It has done this for us; it has unified our people; it has broken down artificial barriers; it has taught us to love one another. Judged by Tolstoy's test, the passive resistance movement is a true step in the path of progress.

Here is a vision which to our thinking transcends in glory all those victories of flying machines over which whole cities have gone mad—and far outshines the greatest battles of history. We quote from a book dealing with our struggle which has recently been published:—

"When 'the old offender,' Mr. Thambi Naidoo, the Tamil leader, was sent to prison for the third time to do 'hard labour' for a fortnight, Mr. Gandhi suggested that we should visit the sick wife together. I assented gladly. On our way we were joined by the Moulvie and Imam of the Mosque, together with a Jewish gentleman. It was a curious assembly that gathered to comfort the little Hindu woman in her home. Two Mahomedans, a Hindu, a Jew and a Christian. And there she stood, her eldest boy supporting her, and the tears trickling between her fingers. She was within a few days of the sufferings of motherhood. After we had bent together in prayer, the Moulvie spoke a few words of comfort in Urdu, and we each followed, saying what we could in our own way to give her cheer. It was one of the many visions which we have had lately of that Divine love which mocks at creed boundaries, and the limits of race or colour."

It is well that we should see clearly in what direction the path of progress lies. It lies there,—not where the guns are planted or the thunder of the batteries is heard; not in the strenuous toil of the city, with its electric cars and its electric wire, and its nervous strain, breaking down the health of its votaries, and stimulating crime; not in any federation cemented by selfishness and aiming at a monopoly which crushes the weaker man; not there—but in the development of love, with its gentle acts of sympathy and self-sacrifice, and its unifying grace. The path of progress is the path of God,—and "God is love."

So Count Tolstoy sums up his argument in these words:—"The essence of man's true life in this world consists precisely in this continual expansion of the limits of the domain of love, that essential of the new life born in man."

Lust of Slaughter

It seems marvellous that men of thought and character, and even of average humanity should delight to slaughter animals and birds which have as much right to live and to enjoy life as we have. It seems as though the savage that lurks in most of us, at times "will out." But it is none the less discreditable.

Sometimes, of course, money is involved and then the murder becomes explicable. An old saying has it that "the love of money is a root of all kinds of evil." Certainly it blinds the eyes to what is right, and sears the feelings of otherwise kindly souls. Take this for instance: 4,000 ozs of beautiful Osprey plumes were placed the other day according to *The Times* on the London Market. This represents the "breeding plumes" of 24,000 birds, and the death by slow starvation, so the computation made out, of at least 40,000 little ones. The reason, of course, was the love of money, and on the buyers' side the love of finery. So far, however brutal and ignoble, there was a reason.

But take, instead, the hunting proclivities, say, of Theodore Roosevelt. What justification, high or low, can there be for acts like these?—Here is a story from the book by Rus:—

"The buffalo grazed yet in scattered bands in the mountain recesses, far from beaten trails; the last great herd on the plains had been slaughtered, but five years later Mr. Roosevelt tracked an old bull and his family of cows and calves in the wilderness on the Wisdom River, near where

Idaho, Wyoming, and Montana come together. He trailed them all day and at last come upon them in a glade shut in by dark pines. As he gazed upon the huge, shaggy beasts, behind which towered the mountains, their crests crimsoned by the sinking sun, there mingled with the excitement of the hunter a 'half melancholy feeling' the thought that they were the last remnant of a doomed and nearly vanished race. ■ did not prevent him, however, from eating the grilled meat of the old bull that night at the camp fire, with a hungry hunter's relish."

That happened a long while ago, but, as we write, Theodore Roosevelt is disturbing the solitudes of Central Africa with his lust for slaughter, and bringing down many a beautiful creature under the specious pretence of stocking a museum with specimens for the advancement of science and the education of humanity. We fail to see that there is any obligation laid on him to do this kind of butcher's work. Why cannot he leave these glorious works of God alone?

Mr. Theo. Liefeldt (Queen Forest) writes to our contemporary *The East London Dispatch* :—

"To my personal knowledge, positively the last of the Bontebok Quaggas was killed by a Dutchman between the Thorn and Thomas Rivers, in the early seventies. He fairly raced it to a standstill, knocking up two horses in the process; he then proceeded to batter out its brains with a boulder, skinned it, lugged the skin along for some 15 or 20 miles, and then, tiring of his bargain, sold it to the late Rev. Mr. Rein, then a missionary at Warburg, for the sum of one shilling and six pence sterling! Having a weakness for natural curios, from him I acquired it." How senseless and brutal it all seems!

Hardly less shameful is the constant, daily massacre of animals and birds for human food. The cruelty and pain which it involves—the horror of the shambles, the revolting incidents of the market are too shocking to be described. And yet gentle refined souls, not only tolerate but encourage them and become responsible for those tragedies which their unholy appetite creates. This is one of the paradoxes which modern Society presents. We have our society for the Prevention of Cruelty to Animals, side by side with the well patronized butcher's and poulterer's shops. We have our glorification of murder on a large scale under the name of war, and our indignation at it, on a minute scale, when one man has done the deed.

Still, let no honest reformer be discouraged. Just principles make slow headway, but at last they succeed. The time will yet come when the hunter will be ostracised with the soldier from polite society, and the butcher will have no place in our midst. Until then, work for it!

ON FRIDAY WEEK, A TRIAL WAS HELD in Johannesburg under **Short-Weight Bread** the Municipal Health and Assize By-laws which is of peculiar

interest to passive resisters. For a long time, there has been great dissatisfaction among the prisoners at Diepkloof and elsewhere regarding the supply of bread which they receive. Complaints of shortage have been made. The chief has pretended to weigh the bread, and then without any pretence at all, has well scolded the prisoners, finishing up with some tangible proof of his displeasure, such as sanitary pail carrying next morning or an equivalent. The prisoners have been silenced but by no means satisfied. A shortage of bread, with such a starvation diet scale is a serious matter. Even the retrenchment of the water in which vegetables had been boiled was enough to create a strike. But this shortage continued, denied by the officials, affirmed by the prisoners. Now the truth appears. At the trial before Mr. Lionel Gill, already referred to, the firm of Hobbs and Bennett, bakers of Nursery Road, Fordsburg, was charged with selling bread which was under weight. An assize officer said that he had bought and weighed eleven 2lb loaves from one of the firm's carts, and found only one of them correct in weight; the others were short to the extent of 1 oz to 2 oz each. On four previous occasions the accused firm had been warned that their bread was short in weight. His worship, in summing up the case, remarked that "bread was essentially the poor man's food, and the poor man must be protected." He imposed a fine of £5 or 14 days imprisonment. It is curious to note that if the fine had not been paid the firm of Hobbs and Bennett would have had the opportunity of testing the weight of its own bread in prison. This firm contracts for the supply of bread to the prisoners, and all the shortage of which the Indians have complained has been due to it. We trust that now the Director of Prisons will see to it that the prisoners are not defrauded in this way.

ONE MATTER OF URGENT IMPORTANCE in connection with the **Punished for Complaints** Transvaal Prison System should not be

passed over. We have just mentioned the usual result of complaints made to the chief; we wish to emphasise it. Theoretically, complaints are listened to, and if justified, receive attention; in actual experience, however, this is frequently not the case. Prisoners have made complaints regarding the food in Pretoria which they were literally unable to eat, and have been placed in solitary confinement, and on spare diet in consequence. At Diepkloof complaints which are now proved conclusively to have been justified,

have resulted in some clear sign of the displeasure of the chief. Officials naturally take the part of officials and the prisoner who complains is a marked man, or suffers additional punishment. It is this sort of thing which makes the inquiry into complaints a farce, and places the prisoners completely at the mercy of ignorant and unfeeling warders. Then, too, it seems to us a brutal thing to send prisoners who, for a technical offence, have been sentenced to spare diet, to work in the spans. Yet at Diepkloof this has been repeatedly done, the Doctor approving, until the men have fallen faint, and have been carried away unconscious. Four cases of this nature have been reported to us. In the case of D. Naidoo, who had fainted at his work in the morning, and had been examined in the Hospital, such heartlessness was shown, that he was sent out again with the span in the afternoon and again fainted, just as he arrived on the scene of work. He fell on his back insensible and was removed to the shade of a tree, where he lay helpless until the span returned. Spare diet for men whose diet is always on the edge of starvation, and hard work on the top of that, is sheer brutality. These are glimpses into prison life, which go to show that the men who for the sake of principle dare to face it, are heroes of the first water.

IN HIS CHARGE TO THE SYNOD ON Monday last in Pretoria,

The Bishop Furse referred to the colour-bar in the Union Constitution. "He

regretted," he said, "that it was not found possible to draft the Act of Union without reference to the term 'of European descent.' But he did not believe it would be possible to carry that principle out with justice. Nor did he believe that mere colour of skin could be made permanently a disqualification for citizenship. The native problem was as great a problem to the church as it was to the state. He would himself go almost any length to prevent intermixture of the races, for it was for the good of neither race. But they were in honour pledged to do nothing which would hinder the legitimate development of the native peoples." We have so frequently to note utterances of the Vernon-Minaar type, overbubbling with the narrowest and most selfish of thoughts regarding the native races and men of colour, that we gladly make prominent, words of another stamp. Bishop Furse is a statesman, and although on many questions, particularly those which relate to passive resistance and our Asiatic difficulties, his views differ naturally from ours, yet we believe him to be a fair-minded, sympathetic man. In these remarks he has dealt with the chief of the matter. The white masters of this country have no right to do anything "which would

hinder the legitimate development of the native peoples." The question, however, to be settled is, what should be considered as "a legitimate development?" There are various answers to this question. In his letter to *The Times*, Mr. J. W. Shepstone, late Secretary of Native Affairs, would apparently impose very narrow bounds to that development. He urges as a solution of the native problem complete segregation. "The native will manage his own affairs under certain restrictions in his own permanent locations or reserves, where the franchise will not enter, and where he may live for generations in every way untrammelled by our laws, and numerous pin pricks, so long as no punitive expedition is necessitated." Evidently Mr. Shepstone would argue that "the legitimate development of the native" should be along purely native lines, with no reference whatever to the civilisation of the whites. To us this does not appear to be a practical or just solution of the problem. The chief difficulty in its path is, that it cannot be done. Bishop Forse accepts the fact that we shall have the native and coloured man always with us, and he boldly argues that citizenship, with all its responsibilities and privileges, is "the legitimate development," to which the native may aspire. We imagine that the phrase "colour of skin" applies as much to the British Indian as to the native, and we cordially endorse the dictum, colour of skin cannot "be made permanently a disqualification for citizenship."

WE ARE GLAD TO NOTICE FROM OUR

The Matter of Appeal to the Supreme Court

Parliamentary news that the Government has at last decided on removing what has been a scandal for so long a time. Although the bill has not, at the time of writing, passed all stages in both Houses, it will most likely come through alive, and we hope to see very shortly the right established of appeal to the Supreme Court of this Colony from the decisions of the Licensing Boards or Town Councils in the matter of refusals of existing licences by the Licensing Officers. As our readers are well aware, many old-established Indian traders have been ruined or driven away by the action of the Licensing Officers, backed up by the Licensing Boards or Town Councils, in refusing them the renewal of their licences and consequently depriving them of their means of livelihood. The introduction of the new clause into the Wholesale and Retail Licences Amendment Bill by the Legislative Council after it had passed through the Assembly has turned this hitherto insignificant Bill into one of vital importance to the Indian community. As the Minister for Railways and Harbours remarked, "the law was an unusual one and was without precedent in

any way within the Empire. There had been in the past some very serious miscarriages of justice in the administration of the law" and he further went on to describe the condition of things in the past as "a scandal." We agree with the Minister of Railways and Harbours. We have not yet forgotten the incident of nine Indian traders in the Klip River Division of Ladysmith losing their licences by a stroke of the Licensing Officer's pen. His reason amongst others, for refusing the licences was that the books were not posted up at the periods stated, and that the storekeepers themselves did not understand English sufficiently to explain the books. The method was to take down rough notes in one of the Indian languages and the books were written in English by a fully qualified book-keeper once a week. The Licensing Board, on hearing the appeals, dismissed the whole lot on the ground that the appellants failed to satisfy them that they were in a position to comply with the requirements in regard to book-keeping. Mr. Kufal, who appeared on behalf of the appellants on that occasion, pointed out to the Board the seriousness of refusing licences to men who had traded year after year in an honest way. But the Board very light-heartedly refused these nine men their means of getting a living. More recent events at Estcourt when a number of Indian traders were given a few months to realise their stock before closing down, also occur to us as we write. Colonel Greene, addressing the Estcourt Board, said they as a superior race had a duty to perform to the community, and that if there was any dirty work to be done it was for Parliament to face it and to take the right steps. It had never been intended by the Law that any dirty work of this sort should be done by a Local Board, "and upon my soul," said Colonel Greene, "if you refuse this application, I think it will make us feel like worms." We are extremely glad to find that Colonel Greene, in his capacity as Minister of Railways and Harbours, was the man to introduce the new clause into the Licences Bill which will give traders, whether they be Indians or Europeans, the right of appeal to the highest tribunal of the Colony. We would point out, however, an undoubted flaw in the Bill in that it still leaves the matter of new licences in the hands of those who in many cases are themselves rival traders. The Indian community is a very large one and there must be a number of young men growing up in our midst who might naturally look to the trade of storekeeping, at least amongst their own people, as a legitimate means of livelihood. Is the rising generation of Indians whose home is in this Colony to be refused access to this branch of commerce? The answer seems to be—"yes, if the Licensing Board so decides."

Indian Intestate Estates

A New Act

The following are the provisions of the Act "to amend the Law No. 25, 1891, in regard to the administration of intestate estates of Indian Immigrants":—

1. The following charges shall be payable to the General Revenue in respect of the administration of the estate of any deceased Indian under the provisions of section 60 of the Indian Immigration Law, 1891:—

(a) When the value of the estate exceeds £100 Two and a half per centum upon the value of immovable property sold; Five per centum upon the value of moveable property sold; One per centum upon the value of any property distributed without a sale.

(b) When the value of the estate is less than £100, A fixed charge of £2.

2. The charges authorised by this Act shall be deducted from the first monies coming to hand after the payment of the expenses mentioned in section 60 of the Indian Immigration Law, 1891, and if no money be available the Protector may realise so much of the property as is required to cover such charges.

Sons of India, Arise!

Arise! arise! Oh! India's sons,
Out in the distance fades the dreary night,
Lo! the East beholds her radiant sun,
Bathed in its dazzling light!
Arise! arise! Oh, sons of India,
The days of glory dawn.
The Temple-bells are ringing in
Our freedom at its morn.
Hark! the motherland cries,
Oh! my children, arise!
Arise! in joyous glee,
Ye patriots, young and old,
And all your foes shall flee:
Be true—firm—and bold,
For oh, 'tis the dawn of liberty!
What! hear not! the beloved
motherland cries,
Oh! my suffering children, arise!
Prepare! march on!
March on! march—
Not with guns and swords!
The Torch of Truth shall guide you,
For it's lit from the Light of God.

HOUSEN DAWAD,

[The above is an effort by young Mr. Houseen Dawad Mahomed, who is at present studying in London. Mr. Houseen Dawad Mahomed, we may inform our readers, is still residing in—Ed. J. O.]

Is India Worth Keeping?

For the Colonies to Decide

Under the heading "Indian Nationalism," the *Rand Daily Mail* has the following:—

The attempted assassination at Ahmedabad, on Saturday last, of Lord Minto, the Viceroy of India, following closely on the murder of Sir Curzon Wyllie in London by Dhingra, an Indian student, once more directs public attention to the East, its problems and possibilities. While it would probably be a mistake to imagine that these outrages are not condemned by the greater part of our Indian subjects, it is foolish not to recognise that they are the outcome of the spread of nationalism in India. Every cause has its fanatics, who are ready to endeavour to achieve by violence what others would be content to obtain by constitutional means. We may condemn the fanatics. It is useless to condemn the cause, of which they are the disavowed agents, if, as seems to be the case in India, it is based upon legitimate aspirations, and is supported by an ever-increasing proportion of the people of the country. It might be possible for England to keep India by the sword—for a certain length of time. As a permanent solution of the difficulty, however, the method is not worth considering. Obviously it will be possible for England to keep India, so long as Indians are convinced that it is in their own interests to remain within the Empire. The problem that will, sooner or later, confront the Empire, is how this conviction can be maintained. For the Indian Nationalist absolutely repudiates the possibility of India remaining perpetually a vassal state. He admits that India may have benefitted by British rule in the past, and the consequent introduction of Western ideas. But the time has come, he declares, for Indians to assert their independence. "India for the Indians," is his battle cry; and he asks why every post in the administration of India should not be open to natives of the country; why the highest native officer in the native army should still be subordinate to the last-joined British subaltern; why the Indian cotton industry should be taxed for the benefit of Lancashire cotton-spinners; why the Indian army should be maintained to fight the Empire's wars, and a hundred other questions, some of them just, some of them unjust, but all capable of exciting popular indignation, if skilfully handled in the Press, and on the platform. The argument that India, left to itself, would revert to chaos, the nationalist ridicules. Even if that be true of India to-day, he says, it will not remain true for long. He appears to believe in the possibility of the popular cry for independence welding together Hindu and Moslem, and changing the character alike of

rulers and subjects, indeed of the whole Indian nation. The Empire has no attractions for the Indian Nationalist. The part of India in the Empire, he declares, is to put money into the pockets of British traders; and the lot of Indians is to be denied the rights of British subjects, throughout a large part of the dominions of the very Empire to which they are asked to be loyal.

Now, although it is easy enough to shut one's eyes to the growth of a movement, which is evidently far from having matured, it is best to realise that the Nationalists in India have dangerous weapons at their command, that not all their grievances are simulated, and that not all their aspirations are illegitimate. It is expedient to emphasise this point of view in South Africa, which, as part of the Empire, will one day have to assist in solving a difficult Imperial problem; where feeling has been embittered towards Asiatics; where all Indians are apt to be regarded as coolies; and where little is known of India itself, with its millions of population, its industry, culture, traditions and mysteries. The importance of India to the Empire has been well illustrated in a recent lecture, delivered by Lord Curzon of Kedleston at Edinburgh. He pointed out that few people realise in what relation the Indian trade stands to that of the Empire. "One tenth of the entire trade of the British Empire," he said, "passes through the seaports of India; and this seaborne trade is more than one-third of the trade of the Empire outside the United Kingdom. It is greater than that of Australia and Canada combined, and within the Empire Indian seaborne trade is second only to that of the United Kingdom. India has become the largest producer of food and raw material in the Empire and the principal granary of Great Britain, the imports into the United Kingdom of wheatmeal and flour from India exceeding those of Canada and being double those of Australia. At the same time India is the largest purchaser of British produce and manufactures, and notably of cotton goods. Moreover, it must be remembered that under the existing system English cotton manufactures imported into India pay a duty only of 3½ per cent., a countervailing Excise duty of equivalent amount being at the same time levied on Indian manufactures. Contrast this with the heavy tariffs which British goods have to pay in the ports of our colonies of Canada, Australia, New Zealand, and South Africa. During the past three years the proportions of the import trade of India enjoyed by Great Britain have been 45, 48, and 57 millions, or a percentage of about 67 per cent. in each year; her proportion of the exports has averaged 26 per cent."

That is sufficient to show that India is worth keeping. Lord

Curzon's advice is to develop India and Indian resources, if possible with Indian capital: "to guide her aspirations into prudent channels; to give her a sense of pride in the Imperial partnership; to place her at the high table in the banquet hall of the Empire-States." No doubt it is good advice. No doubt Lord Curzon himself is prepared to carry it out. So probably are the people of England. But the people of England alone cannot allot places at "the high table in the banquet hall of the Empire-States." It will be for the Colonies to decide whether India is worth keeping, and, if so, what concessions they are prepared to make for the purpose.

A New Method of Administering Justice

The Case of the Chinese

Mr. Alex. S. Benson writes to the *Transvaal Leader* as follows:—

Sir,—I would claim the privilege of your columns to draw the attention of a fair-minded public to something which has recently happened in our law courts. To enable the public to draw a just conclusion, it is necessary that I should detail certain facts which happened nearly twelve months ago. In December, 1908, the two factions of the Transvaal Chinese Association, which are now usually known as "the passive resisters" and "the party of compliance," commenced litigation in the Witwatersrand High Court with regard to the disposal of certain funds belonging to the Association. In February, 1909, Mr. Justice Mason delivered a judgment upholding the preliminary contention of the "passive resisters." On April 16 a second judgment arising out of the same matter, was delivered by Sir William Solomon, which was, to quote Mr. Justice Mason's words when recently referring to the matter, "to all intents and purposes a substantial victory for the passive resisters." On Sunday, April 18, a serious riot occurred in that part of the town known as the "Chinese quarter" at the lower end of Fox and Main streets.

It is not now within my province to say which party commenced the fighting; I have my own opinion, which doubtless coincides with the opinion of the nine jurymen who recently tried 26 "passive resisters" on a charge of "public violence." I would merely throw out as a suggestion that the party which had been twice vanquished in the civil courts, the last occasion being on April 16, were probably smarting under a sense of defeat on April 18.

However, on that Sunday afternoon (April 18) 29 Chinese were arrested for rioting, and all the prisoners were "passive resisters." At the October Criminal Sessions it was shown that all, or nearly all, of those arrested

were pointed out for arrest to the police by members of the "party of compliance." During the following week 13 of the "party of compliance" were arrested upon sworn affidavits made by "passive resisters," who alleged they had either been personally assaulted during the riot, or had seen serious assaults committed upon other members of their party.

These 42 prisoners were brought before "A" Court for preparatory examination in two batches—namely, 29 "passive resisters" and 13 of the "party of compliance." Now, seeing that both parties were charged with the crime of "public violence," and in view of the fact that whatever crime each party had committed had been committed under exactly the same conditions, inasmuch as the existence of two opposed factions was the essence of the riot, it is difficult to understand why the parties should have been charged and tried separately. I would digress for a moment to place on record an apology, which I, as attorney for the "passive resisters," received from one of the authorities who was appointed to deal with the matter. His words were: "I want to disabuse your mind of the idea that the police are taking sides in this matter. An offence against the law has been committed, and as such I hope they will deal with it." I have termed this utterance an apology. The facts I am about to set forth may point my meaning.

The two preparatory examinations were concluded. Of the "passive resisters" 26 out of the 29 were committed for trial. Of the "party of compliance" five out of 13 shared the same fate.

Now, one would have expected that when these records went to the Attorney-General he would have indicted (had he determined to indict at all) 31 men on a charge of public violence. Such a course would have obviated the trouble and expense of two trials. However, what the Attorney-General did was this. The 26 passive resisters were indicted and tried before Mr. Justice Mason and a jury at the October Criminal Sessions. The jury found 17 guilty, 10 of whom were recommended to mercy on the ground that they took no active or serious part in the riot. One man was sentenced to seven years' imprisonment with hard labour, another to five years', and four of them to two years' each. The 10 minor sinners were each sentenced to pay a fine of £15, with the alternative of two months' imprisonment. All this time no word had come from Pretoria with regard to the five members of the "party of compliance." Not until a fortnight or thereabouts, after the other sentenced men were safely in gaol, was anything heard of them, and then the case was remitted back to the Magistrate under his extended jurisdiction. This means that, assuming he found them guilty, he could

not sentence them to more than 12 months' imprisonment, as compared with the sentences passed upon the members of the other party.

The case came before the Magistrate for decision last week, and, after warning them all to be good boys, and not to do it again, the Magistrate, in his discretion, sent them away free to their homes.

The gentleman in authority, who apologised to me for what subordinate police officers might do, surely did not mean that he was really apologising for the Ministerial head of the Department?

Mr. Justice Mason, at the Criminal Sessions, expressed his regret that the police had not seen fit to collect evidence from both sides in connection with the riot. This idea would naturally suggest itself to any unbiassed mind, but it is impossible for judges to deal with cases which the Attorney-General's Department takes care shall not come within their cognisance.

The circumstances and facts I have set forth may reveal the genius of statesmanship; they throw a curious light upon the newest methods of administration of justice.

Mass Meeting at Madras

Conclusion of Report

Rao Bahadur M. AUDISARAYANIAN moved the second Resolution, which ran as follows:—

That this Meeting further desires to record its warm appreciation of the brave and noble stand made by the Indian residents in the Transvaal in their determined endeavour to secure the removal of unjust and humiliating legislation based upon racial consideration and the Meeting expresses its sincere admiration of the patriotism, fortitude, self-restraint and self-sacrifice exhibited by the Transvaal Indian community throughout the struggle.

In the course of his speech he said:—

At this distance from South Africa it is difficult to recall to you vividly the many hardships endured by our countrymen under an unsympathetic Government in the midst of a hostile dominant white population. What, we ask, is the position of India? Is she to be ever the Cinderella of the Imperial Household? Any white man from the Colony can claim the highest privileges in our country and go from one part of it to another with head erect, as if he were moving on the quarter-deck of his own vessel, but not even a Prince or the highest and best of men from our land can enter or stay in the Colony or find a place to lay his head, except on sufferance and on terms which make little difference between him and a

criminal. The East has been the mother of the highest religions of the world, which have uniformly laid stress on the dignity, equality and brotherhood of man. The Transvaal professes one of these faiths of Asiatic origin. Does it find any sanction for its attitude in the tenets of that faith? On the other hand, the obnoxious enactments placed by the Colony on its Statute Book outrage all the fundamental principles of ethics and equity. There is an insidious unfairness which characterises the whole proceedings and unless checked and corrected in time it may expand into alarming proportions.

Our own Government of India fully realises the dangers of the situation and has consistently and strongly protested against the humiliations and troubles heaped on our countrymen by the Transvaal, in total disregard of the obligations due to fellow-subjects of a common Empire. For this we cannot be sufficiently grateful, but it is also our duty now to the brave men who are fighting the cause of India's children in the Transvaal, to convey to them our sense of high appreciation and admiration of the incomparable courage with which they are carrying on the struggle.

Mr. H. S. L. POLAK, who on rising was accorded a tremendous ovation, accompanied by prolonged cheering, then addressed the meeting. The proposition was then put to the meeting and carried.

Mr. P. N. RAMAN PHILLAY moved the next proposition, as follows:—

That as an expression of its emphatic and indignant protest against arbitrary deportations from the Transvaal to India, with the assistance of Foreign Agency, of Indians lawfully resident in the Transvaal or domiciled elsewhere in South Africa, this Meeting authorises the chairman to co-operate with the Indian South Africa League, and with the Committee appointed for the purpose at Bombay, to collect and distribute funds for the purpose of alleviating the needs of such Indians as have suffered deportation.

He delivered an effective speech in commending this the acceptance of the Meeting.

Mr. GOVARDANOS CHATBURNHIVANOS seconded the proposition.

Mr. A. C. PARTHASARATHY NAIDU supported it and made a powerful appeal for funds in aid of the newly organised League.

The Resolution was adopted unanimously.

Next the Chairman put from the Chair the last Resolution, in these terms:

That the Chairman be authorised to forward a copy of the foregoing Resolutions to the Prime Minister, the Secretary of State for India, and H. B. the Viceroy and Governor-General of India.

The proceedings terminated with a vote of thanks to the Chairman, proposed by Mr. C. Karunakara Menon.

Mr. Polak's Mission

A Successful Tour

The Poona correspondent of the *Indian Daily News*, writing on Sept. 30th says:—

Mr. Polak stayed here for three days, and on Monday addressed a well attended influential public meeting under the auspices of the Deccan Sabha, Dr. Bhudarkar being in the chair, supported by the hon'ble Mr. Gokhale. Several important resolutions were passed. A local committee was appointed to collect funds with a view to co-operate with the Bombay Committee. On Wednesday Mr. Polak addressed a ladies' gathering under the auspices of Mrs. Rambai Kanade at the Hindu Ladies' Social Club. He described how Indian women had shown great heroism in the Transvaal and appealed to their sisters here to sympathise with them in their hardships and to appreciate the value of their work and imitate their noble points. The ladies passed a resolution sending to the Transvaal Indian women a message of deep sympathy and earnest appreciation of the noble and patriotic stand they have made with an assurance of help. He addressed a third meeting organised by the Sarvajanik Sabha, at which Rao Bahadur Joshi emphasized the fact that the lesson of the South African struggle taught the people to regard themselves as Indians first, and Hindus, Mahomedans, Parsees and Christians next. A resolution was passed expressing gratitude at the assistance rendered by Europeans or non-Indians in the Transvaal and elsewhere since the commencement of the struggle.

Mr. Polak during his stay here was the Hon'ble Mr. Gokhale's guest at the Servants of India Society's Home. He met most of the leading public men and women in the city and had an interview with His Excellency Sir George Clarke, Governor of Bombay, who received him most cordially and expressed sympathy with his mission in the warmest terms. He met a few other Europeans, saw some places of interest in Poona and paid visits to Government and public institutions like the Deccan College, the Agricultural College, Fergusson College, Female High School, Mr. Tilak's Press and bungalow. He stayed longer at Prof. Karve's Widow's Home and his "Vidyalyaya" for advanced unmarried girls, the depressed classes of Mr. Mudliar and Mrs. Kanade's Hindu Ladies' Home Classes. At most of these places he made short appeals to the scholars asking them to realize their manhood and womanhood and do all in their power to realize their destinies. He left for Madras where he intends spending about three weeks in touring and then proceeds to the United Provinces. A member of the Servants of India Society accompanies him on his tour

in these provinces and in others as well. His visit to Poona has created considerable interest in the South African problem concerning Indians.

A Message to the Indian National Congress

In response to a cable, Mr. Gandhi has addressed the following to the Editor of the *Indian Review*, Madras:

Dear Sir,— You have cabled me for a message to the forthcoming Congress. I do not know that I am at all competent to send any message. Simple courtesy, however, demands that I should say something in reply to your cable. At the present moment I am unable to think of anything but the task immediately before me, namely, the struggle that is going on in the Transvaal. I hope our countrymen throughout India realize that it is national in its aim, in that it has been undertaken to save India's honour. I may be wrong, but I have not hesitated publicly to remark that it is the greatest struggle of modern times, because it is the purest as well in its goal as in its methods. Our countrymen in the Transvaal are fighting for the right of coloured Indians to enter the Transvaal in common with Europeans. In this the fighters have no personal interest to serve, nor is there any material gain to accrue to anybody after the above-mentioned right (which has for the first time in Colonial legislation been taken away) is restored. The sons of Hindustan, who are in the Transvaal, are showing that they are capable of fighting for an ideal, pure and simple. The methods adopted in order to secure relief are also equally pure and equally simple. Violence in any shape or form is entirely eschewed. They believe that self-suffering is the only true and effective means to procure lasting reforms. They endeavour to meet and conquer hatred by love. They oppose the brute or physical force by soul force. They hold that loyalty to an earthly Sovereign or an earthly constitution is subordinate to loyalty to God and His constitution. In interpreting God's constitution through their conscience they admit that they may possibly be wrong. Hence, in resisting or disregarding those man-made laws which they consider to be inconsistent with the eternal laws of God, they accept with resignation the penalties provided by the former, and trust to the working of time and to the best in human nature to make good their position. If they are wrong, they alone suffer, and the established order of things continues. In the process over 2,500 Indians, or nearly one-half of the resident Indian population, or one-fifth of the possible Indian population of the Transvaal, have suffered imprisonment, carrying with it terrible hardships. Some of them have gone to gaol again and again. Many families have been impoverished.

Several merchants have accepted privation rather than surrender their manhood. Incidentally, the Hindoo-Mahomedan problem has been solved in South Africa. We realise there that the one cannot do without the other. Mahomedans, Parsees and Hindoos, or taking them provincially, Bengalees, Madraasees, Punjabis, Afghanistanees, and Bombayites, have fought shoulder to shoulder.

I venture to suggest that a struggle such as this is worthy of occupying the best, if not indeed the exclusive attention of the Congress. If it be not impertinent, I would like to distinguish between this and the other items on the programme of the Congress. The opposition to the laws or the policy with which the other items deal does not involve any material suffering: the Congress activity consists in a mental attitude without corresponding action. In the Transvaal case the law and the policy it enunciates being wrong, we disregard it, and therefore consciously and deliberately suffer material and physical injury; action follows, and corresponds to, our mental attitude. If the view here submitted be correct, it will be allowed that in asking for the best place in the Congress programme for the Transvaal question, I have not been unreasonable. May I also suggest that in pondering over and concentrating our attention upon passive resistance such as has been described above, we would perchance find out that for the many ills we suffer from in India passive resistance is an infallible panacea. It is worthy of careful study, and I am sure it will be found that it is the only weapon that is suited to the genius of our people and our land, which is the nursery of the most ancient religions and has very little to learn from modern civilisation—a civilisation based on violence of the blackest type, largely a negation of the Divine in man, and which is rushing headlong to its own ruin.

Maritzburg Hindus

On the 9th November a meeting of the Maritzburg Veda Dharma Sabha was held when, by the proposal of Mr. C. Nalla, and support of Mr. Ramalinga Pillay, a resolution was passed to send a message of congratulation to the King on his birthday.

Another resolution was passed expressing sympathy with the Governor (Sir Matthew Nathan) in the bereavement he suffered by his mother's death.

TO OUR CAPE FRIENDS. Mr. Maganlal K. Gandhi, the representative of the International Printing Press and *INDIAN OPINION*, left by the mail steamer on Thursday for Capetown on an extended tour through the Peninsula.

Natal Parliament

LEGISLATIVE ASSEMBLY.
Wednesday.

Trade Licence Appeals

THE MINISTER OF RAILWAYS AND HARBOURS moved that the following be added as a new clause to the Wholesale and Retail Dealers Licences Bill (No. 11).

"It shall be competent for the applicant for the renewal of a licence, or for a person who has duly lodged an objection to such renewal, to appeal to the Supreme Court or to a Circuit Court against any decision given under Section 6 of Act No. 18, 1896, by a Town Council, town board, or licensing board, and the Court may if satisfied that the decision of the licensing officer was unreasonable, or that he acted in disregard of the Act or the regulations, order that the licence applied for be granted or that it be not granted or may in any case remit the application for re-hearing."

"The Court may also in its discretion award the costs of the appeal against either of the parties thereto."

Resolution approved.

The amended Bill was then re-considered in Committee, and the Minister of Railways and Harbours said under the Act there was no appeal from the decision of the licensing officer except to the Licensing Board, Town Council or Town Board. The decision of such Board or Council was absolutely final without reference to any Court of law. The law was an unusual one and was without precedent in any way within the Empire. There had been in the past some very serious miscarriages of justice in the administration of the law. The intention of the Bill was clear. It was not intended that any person to whom a licence was granted should be deprived of possession if he were innocent of any breach of the law. There had been many cases in which those vested rights had been absolutely ignored. The condition of things in the past had been a scandal. Where there had been a breach of the law the licence should not be renewed, but if a man had a licence and had obeyed the law it would be an injustice to withdraw that licence from him.

They did not propose to interfere with the law with respect to new licences. It was simply an act of justice that they should extend protection to every person who had a vested right, whoever he might be. It was the very foundation of the British Constitution. They knew that injustices had been perpetrated in the past, which had caused very serious trouble elsewhere, and had not tended to improve Natal's position at Home or in other places.

He felt the House would agree that the time had arrived when this anomaly should be done away with.

MR. WATT (Newcastle) said he supported the Bill, but should not have done so if the amendment

applied to new licences. The European trader must be protected against Asiatic traders. He agreed that several cases of injustice had occurred where renewals had been refused without rhyme or reason. He suggested that the amendment should be worded differently, so that it should be beyond doubt that renewals alone were referred to.

MR. PALMER (Maritzburg) asked for a ruling of the Chairman whether the amendment came within the scope of the Bill as laid down in the title.

The CHAIRMAN ruled that the whole Bill was before the Committee for consideration, and that the amendment was in order.

MR. JOHNSTONE (Newcastle) warned the House to exercise great care before passing the Bill. The law of 1897 was passed on the application of the merchants all over the Colony to protect the European trader against the Arab. They must take care not to so alter it as to injure the Colony.

MR. WINTER also urged careful consideration.

MR. ROBINSON (Durban) said those who had had experience of the Courts must have been impressed with the gross injustice with which holders of licences had from time to time been treated. He thought the wording of the amendment needed further consideration.

MR. PALMER (Maritzburg) said nothing had been said about the necessity for the alteration of the Bill, which came from the Upper House. The Bill was setting up a new principle with regard to licences, for it had been held hitherto that there was absolutely no vested interest in a licence. He asked that the matter stand over in order to allow the public an opportunity of considering the matter and to allow the Minister to see whether the clause was exactly what he wished it to be.

MR. CHURCHILL (Durban) said when the legal members of the House disagreed as to the interpretation of the amendment they should be given further opportunity of considering it. He agreed that they should prevent injustice with regard to renewals, but they must take care they did not open the door and make it impossible to stop new licences.

MR. FARQUHAR (Klip River) referred to the appeals from Ladysmith some time ago and also urged caution.

Various other members joined in the discussion of the proposal to defer the discussion, on which a division was ultimately taken and lost, but the Minister of Railways and Harbours agreed to defer the discussion until the evening sitting.

The House then adjourned.

The Evening Sitting

The House resumed in Committee on the Wholesale and Retail Dealers' Licences Bill.

THE MINISTER OF RAILWAYS AND HARBOURS having considered the objections which had been raised, moved an amendment of the clause to

give the Court power of exercising judicial discretion apart from any satisfaction that the licensing officer was unreasonable or in opposition to the Act; and to plainly apply the clause to renewals.

MR. WATT (Newcastle) withdrew his amendment in favour of that of the Minister of Railways and Harbours.

The amendment of the Minister of Railways and Harbours was carried.

MR. CHURCHILL (Durban County) lodged a protest against the way this matter had been dealt with. When he asked for time to go into this matter his request was met with a stonewall opposition by the Government. Hon. members were not on the same footing in regard to information. He hoped that the Minister of Railways and Harbours would not disclose information to one section of the House and not disclose the same information to the other section of the House.

The Bill was reported through Committee on re-commitment with certain amendments.—*Natal Witness*.

A Petition to Parliament

MR. ROBINSON, M.L.A., presented the following petition, signed by the President and Secretary of the Natal Indian Congress, in the Legislative Assembly last week:—

To the Honourable the Speaker and Members of the Legislative Assembly of the Colony of Natal, in Parliament Assembled, Pietermaritzburg.

The Petition of the Natal Indian Congress, representing the Indian Community of the Colony:—

HUMBLY SHEWETH

1.—Your Petitioners have acquainted themselves with the provisions of the Bill "To amend in certain respects the Municipal Corporation Law No. 19 of 1872 and Act No. 22 of 1894 and to grant extended powers to Municipal Corporations in respect of certain matters, not provided for in the existing Municipal Laws"; proposed to be introduced into Your Honourable Assembly and published in the *Natal Government Gazette* of the 19th day of October, 1909.

2.—Your Petitioners view with considerable alarm the desire on the part of Municipal Corporations of the Colony to acquire licensing powers over and in respect of matters which are not now the subject of a licence. These include:—

- (a.) Hawkers of Colonial Produce.
- (b.) Laundries.
- (c.) Milk Dealers.
- (d.) Butchers.
- (e.) Hawkers of other than Colonial Produce.
- (f.) Dhobies.
- (g.) Retail Fruit Dealers etc.

3.—Your Petitioners desire to point out that the trades, vocations and callings now already the subject of a

license are under the absolute control of the Licensing Officer. The Officer's decision, subject to an appeal to the Town Council or Local Board, is final and he may not be required by the applicant to furnish reasons for refusing a licence. Such procedure has in the past affected Indian applicants disastrously. Wherefore Your Petitioners pray that the vocations enumerated in paragraph 2 may not be made the subjects of a licence.

4.—The rules published under Government Notice No. 616 of 1908 and made by virtue of Section 11 of Act No. 18 of 1897, copy whereof is hereto annexed, require that applications for transfers shall be published in local newspapers for general information. Such procedure invites frivolous and vexatious objections on the part of even uninterested persons and enables the Licensing Officer to decide easily against an applicant.

5.—The followers of the callings referred to in paragraph 2 have followed their respective vocations for many years past without let or hindrance. The demand of a certain tax from them now is not the chief objection. But it is the absolute discretion vesting in the Licensing Officer as to whether these persons shall hereafter follow their long accustomed calling or not, which Your Petitioners would protest most emphatically against.

6.—Even where a licence has been granted, the licensee in view of the fact that the licence is good for the then current year only, is in a state of perpetual insecurity which cannot but have a most demoralising effect upon him and his business methods.

7.—A great many of these persons are their own producers in a small way and it is but penalising industry and husbandry to make their calling the subject of a licence to be granted or not as the then temperament of the Officer may dictate.

8.—Many of these persons including women and children again, eke out a bare subsistence by hawking, not regularly, but from time to time as some simple crops ripen in their gardens, and others hawk only at such times as certain crops are in season. The latter may not hawk three weeks in the year. To place these at the mercy of the Licensing Officer and thus expose them to the risk of their meagre subsistence would be an act of inhumanity.

9.—Your Petitioners cannot too strongly emphasise the fact that the daily dwelling in a state and sense of insecurity as to the fate of an existing licence, cannot but have the most demoralising effect upon the entire class of persons concerned and force them, in spite of themselves, to give up their respective callings and to become public or private charges. Such a condition must in the long run have its baneful and deleterious effect upon the whole community.

10.—Your Petitioners would venture

license the vocations aforesaid an indirect penalty is imposed upon another section of the community namely, the poorer class of Europeans, who would without doubt be the next great sufferers and to whom the Indian hawker is at all times the most welcome of tradesmen.

11.—But above all Your petitioners would enter their protest most strongly against the principle of placing the bread of thousands of lawful and law-abiding citizens in the palm of the Licensing Officer.

12.—Wherefore Your Petitioners pray that Your Honourable Assembly may be pleased to grant their Petition and to do and perform all such things as may be necessary in the premises for the amelioration of the condition of the people concerned.

And for this act of Justice and Mercy Your Petitioners will as in duty bound for ever pray, etc. etc.

Krugersdorp Locations

The General Purposes Committee of the Krugersdorp Council report as follows:—

The following letter, dated October 19, has been received from the Assistant Colonial Secretary:—

"Referring to your letter No. 1167/2638/09 of the 28th June last, I have the honour to inform you that after extensive enquiries into this matter it has been found that the whole question of the Asiatic locations at Krugersdorp is so complicated that it will be necessary to appoint a committee of enquiry with a view to clearing up the various points which have arisen in connection with each location. It is proposed that the committee should consist of the Registrar of Asiatics and a representative of your Council, under the chairmanship of the Mining Commissioner, and that it should be instructed to report on the Asiatic locations in the neighbourhood of Krugersdorp, and particularly upon: (a) The desirability and practicability of closing all locations other than the new one recently established by the Council; (b) the rights acquired by Asiatics who are, in fact, residing in other locations; (c) the question of liability as between Government and the Council for such compensation as Asiatics resident in the old locations may legally be able to claim or may in equity be considered entitled to in respect of their removal to the new location. If your Council agrees to the appointment of a representative on this committee, I should be obliged if you would advise me of his name as soon as possible, in order that the committee may be formally constituted."

We are in correspondence with the Assistant Colonial Secretary with regard to one aspect of the matter, and trust to be in a position to lay a further letter before the Council.

Meeting at Ahmedabad

The public meeting of the inhabitants of this great city, held on Sept. 19th to express the indignation of the people at the atrocious treatment of our countrymen by the authorities of the Transvaal, was a complete success. The big meeting-hall was overcrowded, and great enthusiasm prevailed. The resolutions passed at the meeting were supported by excellent but studiously moderate speeches. A strong protest was passed against the harsh and undeserved treatment accorded to our countrymen by the Transvaal Government; apprehensions were expressed that a continuance of it has created among all classes of Indians a profound sense of injustice and despair; a vote of grateful admiration for our brave countrymen there was carried with acclamation; and the Government of India were requested to stop all further emigration of Indians to South Africa. A resolution for opening a subscription-list for the benefit of all deportees concluded the proceedings of the day.—*Praja Bandhu.*

INDIAN MARKET. The Durban Town Council has decided to call tenders for a new Indian Market.

INDIAN LANGUAGES EXAMINATION. A Notice in the *Gazette* for the 18th November states that the next examination of candidates for certificates of proficiency in the Indian languages will be held by the Government Board of Examiners at the Criminal Investigation Office, Pietermaritzburg, on the 17th and 18th December (proximo), commencing at 9.30 a.m. on each day. Candidates must lodge at this office notice, in writing, of their intention to present themselves for examination, together with the prescribed examination fee, on or before the 8th December. The rules bearing on these examinations were published in the *Government Gazette* of 30th April, 1907.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Path of Progress	507
Last of Slaughter	507
Short-Weight Bread	508
Punished for Complaints	508
The Colour-Bar	508
The Matter of Appeal to the Supreme Court	509

OTHER ARTICLES:—

Indian Intestate Estates	509
Sons of India, Arise!	509
Is India Worth Keeping?	510
A New Method of Administering Justice	510
Mass Meeting at Madras	511
Mr. Polak's Mission	512
A Message to the Indian National Congress	512
Matthysburg Hindus	512
Natal Parliament	513
A Petition to Parliament	513
Emigrants' Locations	514

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તાવક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૨૭ મી નવેમ્બર ૧૯૦૬.

અંક ૪૮.

અઘવાડીક પંચાંગ.

—*—

પ્રોસ્તો-તા. ૨૭ મી નવેમ્બરથી, તા. ૩ ડીસેમ્બર સુધી, ૬૦ સ. ૧૯૦૬.

હોલ્ડ-હારતક શુદ્ધ ૧૫ થી હારતક વદ ૬ સુધી, સંવત ૧૯૬૬.

મુસલમાન-તા. ૧૩મી ઇસ્લામી તા. ૧૯ ઇસ્લામ સુધી, ૧૩૨૭ હીજરી.

વાર.	પ્રોસ્તો વારીખ.	હોલ્ડ વીચી.	મુસલમાની તારીખ.	પારમી મુસલમાની રોજ.	ક. મી. ૬. મી.	ક્રમ.
સોની.	૨૭	૧૫	૧૩	૧૬	૧૫૨	૬૩૭
રવી.	૨૮	૧	૧૪	૧૭	૪૫૩	૬૩૮
સોમ.	૨૯	૨	૧૫	૧૮	૪૫૧	૬૩૯
બોમ.	૩૦	૩	૧૬	૧૯	૪૫૧	૬૪૦
શુક્ર.	૧	૪	૧૭	૨૦	૪૫૧	૬૪૦
શુક્ર.	૨	૫	૧૮	૨૧	૪૫૧	૬૪૧
શુક્ર.	૩	૬	૧૯	૨૨	૪૫૧	૬૪૨

અનુક્રમણિકા.

ડેપુટેશનનું આવાગમન ...	૭૪૯
જેઠ મહેલમાં ...	૭૫૦
મી. રસમજીને માન
મી. શેલતની સહન શક્તિ
નાદારી કારતની નોંધણી વીગેરે
લડન ...	૭૫૧
અંગ્રેજ ડેપુટેશનની મુસાફરી
હીંદી કોર્પોરેશને રાહેરો ...	૭૫૨
લડત વિરે પરસુરણ જાહેરો ...	૭૫૩
કેપટાઇનમાં દુકાનના કસ્ટોડે
પોસ્ટ ઇન્સ્ટિટ્યુશનની હીંદી મુસલમાન કોમ
એલનસાબરમ ખબરપત્ર ...	૭૫૪
તઈયાર છે!
નાતાલમાં ગોટને લગતું
નાતાલમાં ગેપારી કાયદામાં મુખ્યત્વે બીજા
બાહુ વરતમાન ...	૭૫૫
પુનામાં પ્રેસિડેન્ટ મીટિંગ ...	૭૫૬
અખબાર-આલમ ...	૭૫૮
મારી નોંધ ...	૭૫૮
તાર સમાચાર
અવરનરનાં ઉતારાઓની વધુ કહાણી ...	૭૬૦
અરમા પત્ર ...	૭૬૧
પરસુરણ અરમા
હીવાળી મહેલરવ ...	૭૬૨
હીંદુસ્તાનના ખબરો ...	૭૬૩
સાઈમન્સ રાઉન ...	૭૬૪
ડેલીએક્સામિ સાર્જનરી
પ્રાઇયુસ માર્કેટ
ફેલ્ડ ખબરવાળ

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા. ૨૭મી નવેમ્બર, ૧૯૦૬.

ડેપુટેશનનું આવાગમન

આ અંક કેપ અને ટરાંસવાલના વાંચનારાઓના હાથમાં આવશે તે અરસામાં અંગ્રેજ ડેપુટેશન કેપટાઇન ઉતરવા વડી છે. આપણે અંક પ્રસિદ્ધ થાય તે પહેલાં ડેપુટેશનના મેજર આપણી સમક્ષ આવી પહોંચ્યા હશે. સફ હોદ્દા તેમજ દરમ પુરક અને અભારની સાચી વધારી લેશે. ડેપુટેશને હીંદુસ્તાન જવાનો વિચાર રજુ કર્યા પછી જેવડે દક્ષિણ અફ્રિકા જવા પસંદ કર્યું છે તેનું હક્કપણ બધાની સમક્ષ આવે છે. હીંદમાં અત્યારે બેશુમાર બળ થઈ રહ્યું છે. મી. પે. કાકના કામને અગ્રણ્ય કરવાનું હીંદુસ્તાન કરતાં દક્ષિણ અફ્રિકા, ને ટરાંસવાલની જેમમાં વધારે સારી રીતે બનશે. આપણે હીંદ સળગી ઉઠ્યા જેવું બાસે છે કેમિકમાં ગોરો પેકાર થઈ વડી છે. અને હીંદુ દક્ષિણ અફ્રિકામાં એક જગરો છેલ્લે હલ્લો લઈ જવાયો છે. એટલે મી. દક્ષ હમીય તથા મી. ગાંધી જેમ જવા ચઢી આવ્યા છે તે ચેગજ થયું છે. તેઓ કેપથી ટરાંસવાલમાં દાખલ થતાં સરહદ ઉપર પકડાવાની ઉમેદ રાખે છે અને ઇન્ડિએક્સિએક બને સાહેબોની એ શુભ ઉમેદ ખરેખર આવે. હલ્લો થતા પહેલાં જે દક્ષિણે મેળવવાં જેમ છે તે કામ ઇંગ્લાંડમાં ડેપુટેશને વચ્ચે ખુબી થી અને અપ્રુણે લીધું છે. સાંનો લોકમન આપણા પક્ષમાં છે. હાલે પશુ તેમજ છે. હીંદરોડે કે રોનકરેડેડે, આમની સંભા કે ઉમરાવની સંભા કે ટરાંસવાલના હીંદીની વિરુદ્ધ નથી, પણ સફ તેમની તારીફ કરે છે, અને લડતનું બાળખી પણ કબજા રાખે છે. છેલ્લે છેલ્લે લોડ કરીપુએ પણ હીંદી તરફની પોતાની દિલસાજી ખુદની રીતે જાહેર કરી છે. લોરડ એમ્પરીકને આપેલા ખુલાસા દરમ્યાન તે નમદારે ડેપુટેશનની માગણી

ને નરમાલવાળી અને હલ્લ પછી બરેલી કરી છે. ઇંગ્લાંડથી જે ખબરો આપણને કેટલાંક અઘવાડીઓ થયાં મળ્યા છે તે એ માનવતા સાહેબે પોતે આખરે જાહેર કર્યા છે. જનરલ રમટસ હવે તેનો રદીઓ આપવા માગતાં જણાવતા નથી. એક લોરડ કરીપુન. વિચારને સમા કરતાં એ કેટલીક પ્રોટેસ્ટ મીટિંગોના કામ કરતાં ચઢી જાય. ડેપુટેશન જવાથી હીંદીની માગણીના વાળખીપણ લોરડ કરીપુને મજે ઉતરવું એજ ડેપુટેશન મોકલનારાં માટે સતેય થઈ બસ છે. તે ઉપરાંત ઇંગ્લાંડમાં ખાનગી મુલાકાતો તથા મીટિંગોથી ખીચુ થઈ કામ થયું છે. છેલ્લે હાલમાં આદરવા માટે આ કરતાં વધારે સારી રીતે મેલન તઈયાર થઈ શકે નહિ. અને ડેપુટેશનવડે લડતની વખી ખરી સામગ્રી એકઠી થઈ છે. એક તોપની સટ (પેટ્રી) નો મારો મી. પે. કાકની સંદારી તજે હીંદમાં સખત રી. આવી રહ્યો છે, ને આ હલ્લો શરૂ થયે તે વધુ ઝોરથી આવશે. ટરાંસવાલને વડી સરકારની તાફદારીથી કીટલો રહ્યો નથી — અંગ્રેજ ડેપુટેશને તે સાવ પાડી નખ્યો છે. હવે બકાદુર વીરલાઓએ — નાના તેમજ મેટાઓએ જેલના મેદાનમાં એક વખત ઝૂકવા ઉતરી પડ્યાં. આખા દક્ષિણ અફ્રિકાએ — નાતાલ કેપ, કેપટાઇન અને વર્મરેએ મેદાન મટે અને તેટલાં માણસો આપણાં, જેમ જવાય તેટલાં ન ચુકવું, અને પાડી નાખે એ લડતખાઓની સલામમાં રહેવું. તેમજે દુરમની જેમમાં થેરાઓનાં કુટુંબો માટે ખોરાકી પુરી પાડવી, તેમજ મીટિંગો, કાગે, કેમકોરથી રજુઆતો પ્રયત્ન કરવાના કરતાં. હવેના હુમલાથી દુનિયાના છેડેમાં છેડેના ખુલા સુધી લડતનો નાદ પહોંચશે. અતુ પરિણામ એજ આવે. હાંરી મજેલુ ટરાંસવાલ જમીનદેવિત થાય, કાયદો છુટીપુરી જાય, ને હીંદીની રીતે ના હાલ વાજે — અવરજ વાજે. શું એજ કાંઈ હીંદી છે કે જેની જાતી આ કમઠી કીર્તીની માળા વધાવી હીંદી જામ માટે મેળવવા ઉમરથી નથી થઈતી? નથી. અંગ્રેજ ડેપુટેશનના મેજર ટરાંસવાલમાં દાખલ થવાની સાથે, એકાએક હીંદી બચે. કેપટાઇનની રાહડી, અમદાવાદની

સુધી જાણ કરે છે: "દોઢા, દોઢા, હોંદના શુરવીરા, ને હોદ મેળવો. ખુદ મદદ છે. પાપનાં પુતળાં ખતેલા બુલમમારનો બાર શું છે કે સત્યની તીખી તલવાર સામે ઠકી શકે?" અમને બીલકુલ શક નથી કે એક પથ સમજી દીધેલા મનમાંથી આવેલો ઉદ્ગાર નીકળ્યા વગર રહેશે. દરંસવાલના હોંદને અત્યારે નવું બળ પ્રાપ્ત થવું પડે છે. અહીંનો મામલો છે. હાથી ચર્ચો, ને પુંડે અટકવું છે. તે પાર પાડેજ છુટકા છે. તેમ કરવા સહુએ પોત પોતાનું મજબૂત કરે તે રીતે તકવાર થઈ જવું. એજ કેમ્પુટેશનને સાચો અને મોટો આવકાર છે. તેને કેપટાઈનથી જોડા-સાવરન-કે દરંસવાલની સરહદ ઉપર પહોંચતાં સુધી કામ આવી તકવારીની ખાતરી મળતી પડે છે. તેજ આપણે ખરા હોંદી કહેવડાએ. વિશ્વાત જઈ મહિનાઓ સુધી લીધેલી મહેનતનો એ સાહેબોને એ રીતથી સારો બદલો મળ્યો મળ્યો. શું આ બધી આસા બાધવામાં અમે સુધા ખાઈએ છીએ?

જેલ મહેલમાં

હરીથી હમામ સાહેબ જેલ મહેલમાં પહોંચી ગયા છે. તેઓ એક પછી એક એકલીવાર જેલમાં જઈ આવ્યા છે કે તેની મજબૂતરી કરવાનું બારે થઈ પડે છે. હમીદીઆ સોસાયટીના પ્રમુખ હમામ અમદુલ કાદર બાબાજીનું નામ લકતના જોડાની તપસીલમાં પહેલેથી મેખરે હતું, અને દિવસે દિવસે તે વધારે જંગમ બન્યું છે. સત્યામહતી લડત હમામ સાહેબ જોવાના દુ:ખો ઉઠાવવાથી વધારે પવિત્ર બની છે, અને તેવી પવિત્ર લડત નું એકજ પરિણામ હોય એ વિષે શક ન રહેવો જોઈએ.

તે પહેલાંના અઠવાડીયામાં મી. રત નશી સોદા દેશપાર થઈને જ આસની જેલમાં પહોંચી ગયા છે. મી. સોદા નાતાલની બહાદુર ટુકડીમાંના એક છે. તે આજથી ૧૩ માસ ઉપર દરંસવાલમાં ઠાપણ થયા હતા. ત્યારથી તે આજ સુધી તેમનો બુરસો એક સરખોજ કાયમ છે. તે માટે તેમને ધન્યવાદ થઈ છે. તેમના કામથી તેમની છુટાણા કામ મગર થશે.

વર્ષ જેલ જતામાં મી. મહમદ હુખા હીમ કમી છે. તેમને પણ આસની જેલ મળી છે. વિશ્વાત બહાદુરીને લીધેલાં જેલમાં આપણી મી. મી. કે. નાઇક પહોંચ્યા છે.

મી. રસ્તમજને માન

દરંસવાલની જેલના સત્યાવાળાઓની આંખમાં મી. પારસી રસ્તમજ બહુ ખુશી રહેવા લાગે છે. નાતાલના હોંદી લશ્કર ના આ સૌંદર્ય જનરલના બૂરસાને કામ રીતે કચરી નાખવા તેઓ માગતા લાગે છે. આ કારણથી તેમને અનેક રીતની કનડમત કરવામાં આવે છે. વેલ કરસ્ટમાં મી. રસ્તમજને જે થોડું દુ:ખ થઈ ખાસ મળવાની પરવાનગી મકતરે તેમની તખીવતના કારણસર આપી હતી તે ડીપકલુમાં બંધ થઈ છે. એટલે આ પારસી છુટકા નરને તેમની પાછી વધનો ખ્યાલ કરવા વગર સામાન્ય જોડીના ખોરાક ઉપર રાખવામાં આવશે. અમે પોતે તે માટે દિલગીર થઈશું. છતાં મી. રસ્તમજ પોતે તેથી ડપાં નથી અને કદી ડરે એમ પણ નથી.

પથુ અમે મી. રસ્તમજને માન મળ્યું એમ મથાળે લખ્યું છે તે બીજી બાબત વિશે કહેવા માગીએ છીએ. એ ખબર થોડા વખતપર મળી હતી ત્યારે નહોતી માનવામાં આવી. પણ દાલમાં તે વાત સાચી હતી લાગે છે. પહેલાં મી. રસ્તમજ વએરેને હેડલગરમથી જોડા-સાવરન કેરટ જેલમાં બદલાવવામાં આવ્યા હતા. ત્યાંથી ત્રણેક અઠવાડીયા ઉપર તેમને ડીપકલુ મોકલવામાં આવ્યા. ત્યારે તેમને માઠામાં બેસાડી લઈ જવામાં આવ્યા હતા. તે વખતે તેમના હાથમાં હાથકડી નાખી હતી. એટલુંજ નહિ. તેમના પગને સાંકળવડે માટીની બેઠક સાથે જોડી દીધા હતા. મી. રસ્તમજ બાંધી જશે એવી ધારતીથી સરકારે આમ કરવું હોય એમ અમે માનતા નથી. મી. રસ્તમજ જે ખડક જેટલા બડમ છે તેમનો જુરસો તોડી નાખવા ના હરાદાથી આમ કરે છે. જેઓ મી. રસ્તમજને જલ્લે છે તેમને ખબર છે કે આ બધાં સરકારનાં ફાઇનલનાં ફાંદાં છે. અમને તો લાગે છે કે અજબજાનાં સરકારે મી. રસ્તમજને એક માન આપ્યું છે. તેના અપમાનને લીધે. હોંદીઓ તેમને વધારે ચકારો. વળી તેમને પારસી પાછડી પહેરવાની વેલકરસ્ટ તથા હેડલગરમમાં રળા હતી તે પાછી બેચી લેવાઈ છે. એટલે કે તેમને હવે જેલીની મેષી પહેરવા મળશે. શું તેના અપમાની મી. રસ્તમજ હીમ જવાના હતા? એ જવાબ જતાવાથી આમ માનવા હોય ના તે કહતાં મથાળે મી. રસ્તમજી હોંદી હોંદી થઈ ગઈ.

મી. શેલતનો સહનશકિત

—:—:—

મી. શેલતે જેલમાં બેઠક સહનશકિત બતાવવા માંડી છે. અજબત તેમના પર મુકવામાં આવતી મળત્યની સખતી માટે સરકારને તો કાંઈ બચાવ છે નહીં. મી. હમીઆઈકર શેલત ગાંતે બાદમજ છે, અને તે કારણથી તેમણે બજારની બેઠક ઉઠાવવા ના પાડી હતી. આથી તેમને કમતી ખોરાક ઉપર રાખવામાં આવ્યા છે એવા ખબર ડીપકલુથી જોડા-સાવરનથી એસેસીએસને મળ્યા છે. તે સજ તેમણે હ તે ચહેરે ઉઠારી છે. તેમાં પ્રમાણેક સહનશકિતનાં પુરતાં વખાણ થઈ શકે તેમ નથી. તેપણુ અમે મી. શેલત કે આ બાબતનો કંટાળો હોય એવા બીજા સત્યામહતે બલામજ કરીશું કે સાચા સત્યામહતે તે કામમાં જરૂરપણુ સરમાવાતું કે અચકાવનું પોસારો નહીં. તેવું કામ પણ વખતે જ-મઆપનાર (માતૃભૂમિ) ની સેવા માટે કરવું પડે ત્યારેજ સાપનો પ્રકાશ રોમ સીમા ઉપર પહોંચે છે. તેવી આકરી ચાકરી થશે ત્યારેજ આપણી માતા (માતૃભૂમિ) સજવન થશે. હતિ કાસમાં લાખલા ક્યાં થોડા છે? હોંદના બાલણો અને ફરારો દેશ સેવામાં આવ્યાં પણ કામ કરવા તકવાર થશે એટલે હોંદુ સ્તાનનો સિતારો પૂરતીપર નહીં ચમકી શુકયો સમજવાનો છે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેંટ ગેઝેટમાંથી)

તા ૧૫મી ડીસેમ્બરના રોજ મારિત્સ ખરમમાં સુપ્રીમ કોર્ટ આગળ ચારસટા હિનના દુકાનદાર જી. આર. મુલાંની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા અરજ થનાર છે.

માસવરનના ખેડુત મોરારજી જમુલાઇ દેસાઇની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેજુ દારોની પહેલી મીટીંગ તા. ૩૦મી નવેમ્બરે અમલાતી કોર્ટના માલિક પાસે કરવામાં આવશે.

કરજન શીફ્ટ જોડના એમ. ડી. જોડવાલની મીલકત કબજે. જી. બાલિન ની અજબતી જમીન કોર્ટના બાલિન ની જમીનમાં બીધી છે.

લંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

વિજ્યા દશમી

વિજ્યાનમાં હોદી કેમો પેતાના તહેવાર પાળે એ કંઈક તાજુબીની વાત ગણાય. અહીં જોતાં તો તેમાં કંઈ તાજુબી ન હોય પણ આપણે એવી દલકી દશાએ પહોંચ્યા છએ કે આપણને આવા દેશમાં આપણા તહેવારોનું જાન રહેવું નથી. આમ જ્યાં સુધી આજે ત્યાં સુધી આપણે એક પ્રાન થયને લાયક છીએ એમ કેમ કહી શકાય? આવી સ્થિતિને સાર આપણે રાજ્યકર્તા ઉપર નિરંકર બતાવીએ તે પણ વ્યાજબી નહીં ગણાય. આપણે જ દેવ તેમાં તો દેખીતો છે. એટલે હવે વિલાયતમાં જુદી જુદી કામ તહેવાર પાળવા લાગી છે એ સારી વાત છે. પહેલ તો પારસીની છે તેઓએ પતેલીના તહેવાર પાળવાનું હાલ પણ કંઈ વરસોથી રાખ્યું છે. મુસલમાને પણ ઇડના તહેવાર પાળવાનું રાખ્યું છે. જે વરસથી હોદીએ શરૂ કર્યું છે આ તહેવારોમાં બધી કામ થોડો ઘણો લાગ લેવ છે. આમજ થયું જોઈએ. એક બીજાના તહેવારથી એક બીજાને જાણીતા રહેવાની ચોક્કસ જરૂર છે.

વીજ્યા દશમીને દિવસે અહીં હોદીએ એ એક ખાણું કર્યું હતું. તેમાં સદ્ ટીકીટથી આવેલા હતા. જે હોદી ન હતા તેઓને નોતરવામાં આવ્યા હતા. બાકીએ દા. ટીકીટના ૪/- આપેલા. ખાણું પકાવનાર બધા હોદી વેલંટીપર હતા ને બધા ટાકતરી કે બારીરટરીનો ધંધો શીખનાર હતા. તેમાં એક હોદી બહુ ચાચળ છે. તેણે ધણું દુઃખ વેડીને બારીરટરી શીખવાની તક મેળવી છે. ખીરસનાર (વેટર) પણ આજ વેલંટીપર હતા. બધી મરોબર સમગ્ર હતી એમ ન કહી શકાય. આપેલ વખત કરતાં મોડું થયેલું. અને ખીરસનારને પણ બરોબર ખબર નહોતી. છતાં નવું કામ હતું એમ જાણીને ટીક હતું એમ કહી શકાય.

આ મીજલસમાં મી. હુસેન હાકેડે કેટલાંક જેઠા કાળો ગાંધી વગાડી આપ્યાં હતાં. મી. મીંખીને પ્રમુખપદ આપ્યું હતું. વિજ્યાદશમી તે રામ-રાવણની કાદવ બતાવે છે. / મી. ગાંધીએ પોતાના આપણમાં પોતાનું કે કૃતિગારીય મુકામ પરી જોડાઈને ૧૧૦ હોદી માન આપી

ચકે છે. જે જમીમાં રામચંદ્ર જેવા થક બધા તે જમીને વિશે મગરૂરી હોદી મુસલમાન પારસી બધાને રહેવી જાઈએ. રામચંદ્ર મહાન હોદી થક બધા તેટલે દરજ્જે દરેક હોદીને માન્ય થયા જોઈએ. હોદીને તો તે દેવતાશ્વ છે. રામચંદ્ર, સીતાજી, લક્ષ્મણજી અને બરતજી જેવા હોદી હોદીસ્તાનમાં ફરી પેલા માથ તો તરત હોદીસ્તાન સુધી થયા. એ તો પ્રથમ વડ રાખ્યાનું છે કે રામચંદ્ર રેલ સેવાને લાયક થયા તેના પહેલાં તેણે ૧૨ વરસ વનવાસ ભોગવ્યો, સીતાજીએ અતિ દુઃખ વેડ્યાં, લક્ષ્મણજીએ તેટલા વરસ સુધી નીંદ તજી અને પ્રજાચર્ય પાળ્યું. આવી છંદગી બધારે હોદી ભોગવે ત્યારે તે સ્વતંત્ર છે એમ ગણાય. તે વિના બીજે રસ્તે હોદીસ્તાન સુધી ચનાર નથી.

મી. હાજી દખીએ હોદીની દુવા માગી. મી. ચટોપાધ્યાયે દેવા આપેા. મી. સાવરકરે રામાયણની મેટાહ ઉપર જરૂર હાર બાપણ આપ્યું ને બતાવ્યું કે વિજ્યા દશમી પહેલાં નવરાત્રી (રાખ) આવે છે એ બધા હોદીએ સમજવાનું છે. આ મીજલસમાં લગભગ સીતેર હોદી હાજર હતા.

લાલાજીનો કેસ

અહીંના ડેલી એક્સપ્રેસ છાપામાં લાલાજીપતરાયની ઉપર કેટલાંક તહેમત બહાર પડ્યાં હતાં તેને સાર લાલાજીએ જાનકરોનો હાલો કરેા હતો તે કેસમાં લાજીને પા. ૫૦ તથા ખરચો વડેસાની ખડલ મળ્યા છે. આ કેસમાં જડજે ટીક કરેલી તે બતાવે છે કે જ્યારે રાજા મકરણી બોબતના કેસ આવે ત્યારે જડજી તરફથી છનસાઈ મળવો મહા મુશ્કેલીની વાત છે. જડજે તો એમજ કરેલું કે લોરડ મોરલી જેવા માથુસે જ્યારે લાલાજી ને દેશતીકાસ કર્યા ત્યારે કંઈક કારણ તો હોયું જ જોઈએ. આ ટીકા અહીં જોતાં તદન મેરબાજબી હતી. વળી તે બાબત પુરાવો પણ જડજીની આમળ નહોતો. છતાં જડજે આવી ટીકા કરી તેનો હેતુ તો માત્ર એટલેજ હતો કે મમે તેમ કરીને લાલાજી ને હલકા પાડવા ને પાંચનું (ન્યુરીનું) મન લામ વળું.

[અધુરું]

નાતાલ સરકારી રેલવે ઉપર કામ કરનાર એક હોદી ગીરમીડીઆને એક માણ મેકાની બોલી કરવા બાકે મારિફતપરવારો ૩૩૬૬૬૬ કારવાની લાગ થક છે.

અંગ્રેજ ડેપુટેશનનો મુસાફરો

[લખનાર મી. ગાંધી]

ડેપુટેશનની નોંધ

હજીએ લોરડ કરીયુ સહેબ તરફથી છેલ્લો કમળ તથી ફરી વળ્યો. દરમ્યાન જોદા-સખરગથી તાર મળ્યો છે કે જે વિલાયતમાં કામ પુરું થયું હોય તો ડેપુટેશને પાછા ફરવું. એજ વખતે મદ્રાસથી તાર મળ્યો કે અમારે હોદીસ્તાન જવાની પુરી જરૂર છે. સર મંચેરજીના વિચાર પણ હોદીસ્તાન જવા તરફ ખુબ છે. છતાં મને ખાતી થક છે કે હોદીસ્તાન ન જવું એજ ટીક ગણાશે. એટલે હાલના મામલા પ્રમાણે અહાંથી આવવાની તાર ૧૩ મી નવેંબર મુકરર કરેલી છે. લોરડ કરીયુનો જવાબ છેવટેનો નહોજ આવે તો કંઈ જાહેર કામ કર્યા વિના ચાલતા થયું એમ વિચાર રાખેલો છે. જાહેર કામમાં કરવાની તો માત્ર તજુબ વસ્તુ છે. એટલે કે આપણો ઇતિહાસ બહાર પાડવો, રેવરંડ માયરની મારફતે બધા પાઠરીઓની મીટીંગ કરવી, અને બની શકે તો આમના સભાસદોની આમળ હકીકત રજૂ કરવી. હવે આમાંથી રેવ. માયરની મારફતે જે કરવાનું છે તે તો કરવું એમ લાગે છે. ઇતિહાસ અમારા નીકળ્યા પછી પણ બહાર પાડવો ઘટે તો પાડવો, અને આમની સજના મેમ્બરોની મીટીંગ થઈ શકતી હોય તો કરવી.

હોદીઓને પુરતી ખબર આપવાની જરૂર છે એમ સમજી હોદીઓની એક મીટીંગ ચનીવારે થવાની છે. તેમાં બોલવાનું છે. બીજી મંગળવારે ચરો. તેમ હોદીઓને શું કરવું ઘટે તે બતાવવાનું છે, ને ત્રીજી મીટીંગ કેમ્બીજમાં થવાની છે. આ પ્રમાણે હલચલ હાલતો છે.

પણ જ્યાં સુધી આપણે પુરું જોર નથી બતાવ્યું ત્યાં સુધી કંઈ વળવાનું નથી એ તો ચોક્કસ માનવાનું છે. તે સિવાય બીજું બળ નથીજ એ સારીજાઈ લખવું ઘટે છે. આથી હું રાજી થયો છું કે મી. સોરાબજી તથા મી. મેદ પાઠ કર્યા ને તેઓને હું મુબારકબાદી આપુ છું. આ બધા હોદીની સહુએ નકસ કરવાની છે. મી. સોરાબજી થકી બીજી લાગત નો પાયો રેપાયો છે, ને કેમ જાણે તેમ ને કારણ હકતને અંતપર પહોંચવાની કોઈ મુદત મિલું લખવાની છે. શાંતિ મે હોય, પણ હોદીએ તો અમજવાનું છે.

કે જ્યાં જુલમનાર રાજ્ય કરે ત્યાં સારી રાજ્યનું ધર જેવમાં હોવું જોઈએ.

સત્યાગ્રહીને મદદ

એક હિંદના સેવક નામથી ઓળખાતા આગતા હિંદીએ જ્યાં સુધી હડત આલે ત્યાં સુધી ખરીબોને મદદ કરવા દરમાસે રૂ. ૫૦ આપવાનું ઠરાવ્યું છે તે તેમાંની પહેલાં એક પા. ૩ નો આપી પશુ ચુકવે છે. આ પ્રમાણે બીજા હિંદી પણ મદદ કરે તો હીક કહેવાય. મને લાગે છે કે કરશે પણ ખરા.

હિંદી કોંગ્રેસને સંદેશો.

મી. ગાંધીને કાગળ

કોંગ્રેસની ફરજ

મદ્રાસના છીડીયન રીઝુના અધિપતિ મી. નાટેસન તરફથી મી. ગાંધીને તાર મળતાં તેણે એક કાગળ લખી મોકલ્યો છે તેનો તરજુમો અમે નીચે આપીએ છીએ:—

“સાહેબ,

આવતી કોંગ્રેસને સંદેશો મોકલવાનો તમે મને તાર કહ્યો છે. હું જાણુનો નથી કે કંઈ સંદેશો મોકલવાને હું લાયક હોઉં. જતાં સાધારણ વિતરણે ખાતર મારે તમારા તારનો કંઈક જવાબ તો આપવો પડે છે. હાલ તુરત તો મને એકજ કામની મમ રહી શકે છે, અને તે દરંસવાજની લડતનું છે. મને લાગે છે કે આપણા બધા હિંદી બાહ બંગોળર સમજે છે કે દરંસવાજની લડતનો હેતુ હિંદી પ્રજાને ખાતર છે. કેમકે હડત પ્રજાનું માન જાળવવાને સારા વાલે છે હું વખતે જુલમ ખાતો હોઉં તો નથી કહી શકાવું. પણ હાલના જમાનામાં આ લડત મોટામાં મોટી છે એમ જાહેરમાં બોલતાં મેં બાંધેલાં આધો નથી. આમ બોલવાનું કારણ એ છે કે હેતુ તથા સાધન બન્ને તરફ એખા છે દરંસવાજના હિંદી, વિદ્વાન હિંદી મોરાએ ની માફક કાપદેસર દરંસવાજમાં દાખલ થઈ શકે તેને સારું લાગે છે. આમાં લડ વધવાનો જાતનો સ્વારથ છે નહીં. વળી જ્યારે, છીનવી લેવામાં આવ્યો છે તે દર પાછો મળશે ત્યારે પણ કોઈનો દુન્યવી સ્વારથ સાચવવાનો નથી. હિંદના બેટા જે દરંસવાજમાં જઈ વર્યા છે તેઓ જતાવી રહ્યા છે કે માત્ર માનને ખાતર

લડતા તેઓ, ક્યોમ્સ છે. વળી જે દરંસવાજી નેજો લડે છે તે દરંસવાજ તરફ સારું નો સદા છે. કોઈ પણ જાતની મારામારી કે સંપીરણ અજમવામાં આવતાં નથી. ખરા સુધારા કરવાને સારું તો આપણે જોઈ ખરેખરે અસર કરેક છલાજ છે. અપકારને બદલે તેઓ ઉપકાર કરવાનું પ્રયત્ન કરી કરે છે. શરીર અથવા જગલી બળની સામે તેઓ આત્મચળ મુકે છે. તેઓ જાને છે કે દુન્યવી બાદશાહ અથવા તેના કાનુનો ને વફાદાર રહેવું તે ખુદા તથા તેના કાનુનોને વફાદાર રહીને યાવ તોજ કરવા જેવું છે. ખુદાજ કાનુનો પોતાનું દિલ તમાસવાથી મળી આવે છે. આજ ખુદાજ કાનુન સોષતાં જુલમ પણ યાવ એમ તેઓ કહુવ કરે છે. તેથી જે દુન્યવી કાવડ તેમને ખુદાજ કાવડથી ઉગટા લામે તે કાવડને તામે ન થતાં તેઓ તે કાવડની સલ્મન ખુશીની સાથે ઉઠાવે છે. પોતે ખરાજ છે તે જતાવવાનો આધાર તેઓ વખતની ઉપર તથા આદમ જાતમાં ખુદા જે જે સારવણનું બીજ રાખ્યું છે તેની ઉપર રાખે છે. જો તેઓ પોતા હોય તો માત્ર તેઓજ દુખ બોગવે છે ને ચાલુ રિયતિ બદલાવી નથી.

આ પ્રમણે લડત ચલાવવામાં લગભગ રૂ.૫૦૦ હિંદી જેમ બોગવી છુટ્યા છે. એટલે દાલની હિંદી વરિનો અરથી ભાગ થયો. અર્થતઃ એક વખત દરંસવાજમાં જે વરિત હતી તેનો લગભગ પાંચમો ભાગ થયો. દરંસવાજની જેલનાં દુખ ભારી છે. કેટલાક તો જેલમાં વખતો વખત મર્યા છે. કેટલાક કુટુંબો પાપ માલ થઈ ગયાં છે. કેટલાક વેપારીયે પોતાની મરદાની જતી કરવાને બદલે પોતાનો પૈસો જતો કર્યો છે. વળી દક્ષિણ આફ્રીકામાં હિંદુ મુસલમાનો સલામ રહ્યો નથી. અમે જોઈએ છીએ કે એક તે બીજા વિતા રહી શકતા નથી. મુસલમાન, પારસીને હિંદુ અથવા દેશ લઈએ તો મદ્રાસી, બંગાળી, પંજાબી, આદ્યાન ને મુજબવાળા, બધા સાથે મળીને લડે છે.

આવી લડત કોંગ્રેસનું મુખ્ય ધ્યાન-ખરું જેનાં તો સંપુર્ણ ધ્યાન-ગેકે તો બોદું નહીં એમ કહેવાની હું રજા લઉં છું. જો એ અણજાલનું ન ગણાય તો આ અને કોંગ્રેસની બીજી ખાતો વચ્ચે તફાવત જાણવાની હું રજા લઉં. કોંગ્રેસ જે બીજા કાવડની રાગે રાગે છે તેમાં કંઈ મોકા જાત દુખ સહન રહત નથી. કોંગ્રેસ માત્ર વિચાર બતાવે છે

વિચાર પ્રવાણે વરતવ થતું નથી. દરંસવાજની બાજબમાં તો તેનો કાવડો અમે ખરાજ અણી તેની સામે ચલામાં બણી નેજાને દુખ ઉઠાવીએ છીએ. અમારા વિચાર મુજબ અમારું વરતવ છે. જે માફ ઉપર પ્રમણે કહેવું બરોબર ગણાય તો એમ કહુવ થવું જોઈએ કે કોંગ્રેસ અમારા સલામને મુખ્ય સલામ બણે એ કંઈ વધારે પડતી માગણી નથી. વળી હું એમ જણાવવાની રજા લઉં છું કે મેં ઉપર ૦.૫૦.૦૫ છે તેવા સલમકનો વિચાર કરતાં વખતે આપણને એમ પણ માલમ પડશે કે હિંદુસ્તાનમાં જે છળ આપણે ઉઠાવીએ છીએ તેની અકસીર દવા સલામદજ છે. તેનો ધ્યાનપુરવક અજાણ કરવા જેવી આ વસ્તુ છે. અને એમ થાય તો મને લાગે છે કે આપણે જોઈ શક્ય કે સલામદ તે આપણા લોકોને તથા આપણા દેહને બાવતો છલાજ છે. આપણો દેસ જુના ધર્મેનું સ્થાન છે. આપણને આજકાલના સુધારામાંથી થોડું જ શીખવાનું છે. તે સુધારાનો પાયો તે ખરાજમાં ખરાજ જાતના શરીર બળ ઉપર અણજોલો છે. તે સુધારો ખુદાજ તુરનો જનકાર કરે છે અને તે સુધારો પોતાના નાશ તરફ અપાટાપથ દેડી રહ્યો છે.

ક. છું

આપનો

(સહી) મો. ક. ગાંધી.”

કેસાગોઆએના છાપામાં એવી દક્ષીકત બહાર આવી છે કે ત્યાંના કોઈ મોરાએ નાતાલના હ ગીરમીટીઆને પોતાને ત્યાં ગીરમીટી રાખેલા. માસીક પા. ૨-૧૦-૦ પગાર આપવાની શરત કરેલી. તે કેટલાક માસ થયા પણ કોઈને પગાર ન મળ્યો તેથી લખાંત આઠ ધીમે ધીમે સટકી ગયા. છેલ્લે રહ્યો તેની પાસે આજના જવા જેટલા પણ પૈ. નહોતા. તેણે કેસ બહાર પડતાં એવું જણાવ્યું છે કે જ્યારે જ્યારે તે પગાર માગતો ત્યારે સારે તેને મારની ધમકીથી સુપ કરી દેવામાં આવતો. આજરે જેમ તેમ નાતાલમાં પાછા જવા જેટલા પૈસા મેળવી તે છુટી રહ્યો. માલેકે ગીરમીટમાં એવી શરત રાખેલી કે આ શરતો પાછા ન કરી આપવામાં આવેલાં સુધી તે કોરટમાં ન ચાલી શકે. પાછી ફરી ન કરી આપી, અને તેથી મજદૂર હિંદીને કોરટનો આવવા પણ મળે તેમ નહોતો.

લડત વિષે પરચુરણ ખબરો

ભણીના "ઇન્ડિયન રીવ્યુ" માસીકના છેલ્લા અંકમાં મી. પોલાકનું એક લખાણ બહાર પડ્યું છે. વિવિધની ઉપયોગીતા ભણી અધિવૃત્તિએ લખાણને સજ્જી પહેલું મુક્યું છે. દરોસવાલનો સવાલ હોંદનો મુખ્ય સવાલ છે, ને હોંદ તે પુર જોસથી ઉપાડી લેવો પડે એવું મી. પોલાકે બાર હાથે બતાવ્યું છે.

"મોડરન રીવ્યુ" માસીક દરોસવાલની લડત ઉપર ભણી સરસ ટીકાઓ કરી હતી. તેમાં મી. માંધીના જોસના અનુભવ જે ગુજરાતી છ એ. માં છપાઇને નાની ચોપડી રૂપે બહાર પડ્યા છે, તેનો અંગ્રેજીમાં તરજુમો છપાવા માગ્યો છે.

અલ્લાખાનનું "અબુદુલ" નામનું પત્ર મી. માંધીના જોસના નુબવનો હોંદી બાપામાં તરજુમો કરીને છપવાર છે.

મી. મીર આલમનો દરોસવાલના હોંદી નાં ફાખનો પોકાર પંખખના અને અફ ધાનીસ્તાનના લડવધ્યાઓમાં ફેલાવવાનો ધરાહો દરજાવાનો કામળ જે છ. એ. માં છપાયો હતો તેનો હોંદુતાનમાં કેટલાક છપામાં જતાગે થયો છે; ને એવી ટીકા થઇ છે કે દરોસવાલની લડતનો ખત નહિ લાવવામાં આવે તો હોંદમાં અશાંતિ કેટલે સુધી પહોંચશે, તેની હદ નથી.

મી. પોલાકે પુનામાં ચોરનોની એક મીટીંગ આગળ બાપજી કર્યું હતું. જેમાં દરોસવાલની બહાદુર હોંદી ચોરનો જે હોંદીત અને જુરસો રેખાડે છે તેની તારીફ કરી હતી.

તા. ૨૬મી સપ્ટેમ્બરના 'હોંદીપંચ'માં દરોસવાલની લડત વિષે એક ચિત્ર છે. હોંદના લોકમતને હાથીરૂપે ને દક્ષિણ આફ્રીકાની સરકારને જુરૂરે ચિતરેલ છે હાથી ખીજમાં એક પત્ર ઉચો કરી, અને મુંદ પ્રોટેસ્ટના ઠરાવના કામળો પકડીને ઉચે લાંબી કરી જુડ તરફ ધસે છે; જુડ સામે જુરૂરને કહે છે કે જુડ તારી દરકાર નહિ કરે. બે.પરના આવા વલણ તરફ હોંદનું બરોબર ખ્યાન ખેંચવાને ચિત્રકાર નો હેતુ છે.

પુનામાં મી. પોલાકે હતા ભારે તેમને મુખધના મરનર સર બેરોજ કલારકની મુલાકાત થઇ હતી. મરનરે દરોસવાલના હોંદીની લડત તરફ હોંદી કાગળી ગતાવી હતી.

કેપટાઉનમાં દુકાનના કલોકો

બિ. ઇ. લીગનો પ્રોટેસ્ટ

તા. ૪ થીએ કેપટાઉન બિ. ઇ. લીગની એક મીટીંગ મી. આલમ એમ. જી. મદ મદના પ્રમુખપણા નીચે વેઇલ કીટ દરેડલી હોલમાં મળી હતી. ઘણા હોંદી હાજર હતા. જેમાં ડા. ફારસીય તથા મેસરસ એ. કાદર, જે. એમ. એમ. ગુલ, હસન મીચા, એ. બલા, ઇ. ટી. જુલી, એમ. જનુલ, હાજી કમરુદીન, શેખ અલી, મદ મદ જમાલ, પી. એસ. બેશી, મુલ્લા હસમ હસ, હસમ પટેલ વગેરે હતા.

પ્રમુખ સાહેબે હોંદીઓ તરફની કાઉંસીલની વર તાજુકપર લખાણ વિવેચન કર્યું, તથા કાઉંસીલની કેટલીક ભગાલ માટે તારીફ કરી. પછી દુકાનેના કલોકના કાયદા વિષે બોલતાં દુકાનના કલોકથી હોંદીને કેટલી અમલ પડે તેનું વાણુન કર્યું તથા ઘણા ગરીબ ધરાકને દુકાને મોડી બંધ થવાથી જે સમય પડે છે તે બતાવ્યું; ને કહ્યું કે એવી સુચના થઇ છે કે બધી દુકાને શનીકાર સિવાય રાત્રે આઠ વાગે બંધ કરવી. હાલ ઘણી દુકાને ૧૨ વાગે બંધ થાય છે. આ સંબંધ માં કાઉંસીલરો ન્યાય કરશે એવી આશા છે, માટે તમારી આગળ ઠરાવ રજુ કરવા માં આવે તે પાસ કરવો.

ઠરાવ ૧૯૦૬ના જનરલ ટીક્સ અને અધર સાઇસેન્સીસ અમેન્ડમેન્ટ એક્ટ તથા દુકાને બંધ કરવાના કલોક નકડી કરવા માટે જે ઠરાવ સીડી કાઉંસીલ આગળ પાસ થવા માટે પડ્યો છે તેમાં રાતના આઠને બદલે સાઠ નવ કરવા કાઉંસીલને અમલ કરવો.

મી. જે. એચ. એમ. ગુલે ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં બાપજી કર્યું તેમાં જણાવ્યું કે જે આઠ વાગે બંધ કરવાનો ધારો પસાર કરવામાં આવે તો હોંદી વેપારીને બહુ ઇજા થશે. હોંદી વેપારી ઉપર કાઉંસીલમાં દુમલા કરવામાં આવ્યા છે તેને વખેડી કાઢવા, અને જે કાઉંસીલરો ન્યાયના પક્ષમાં રહેલા હતા તેમની તારીફ કરી.

ઉપરના ઠરાવને મી. હસમ પટેલે ટેકા આપ્યા પછી તે પાસ થયો હતો.

મી. એ. કાદરે એવી દરખાસ્ત મુકી કે ઉપરના ઠરાવ ની નકલ મેવર ઉપર મોકલવી તથા તે

કાઉંસીલ આગળ તેઓ મુકે એવી વિનંતી કરવી. પોતાના બાપજીમાંથી. કાદરે ઠરાવના વાગળીપણા વિષે જણાવ્યું, તથા કાઉંસીલર અબદુરહેમન મિયા ફારસીય ને તેમની મહેનત માટે બાબાર માન્યો. મી. ઇ. ટી. જુલીના ટેકાથી ઠરાવ પાસ થયા બાદ સભા રસરજન થઇ હતી.

પોર્ટ ઇલીઝાબેથની હોંદી મુસલ માન કામ

જનરલ સેક્રેટરી લખે છે કે:—ઉપર ની કામની પહેલી માસીક મીટીંગ હમારી અંતમાં કામ ચલાડે મરજુમાં તા. ૭ મીને રવિવારે મળી હતી. ઘણા મહરુબો હાજર હતા. સેક્રેટરીએ પત્ર વહેવાર વાંચ્યા બાદ બહેર કર્યું કે મી. અ. ઇ. એ. પારડીએ પા. ૩ ની રકમ કામને બેટ આપી છે, જે રમકાન માસના કામના પમારમાટે છે. આ ખખરને સાંભળ નારાઓએ ખુલાસીના પેકારથી વધ ની લીધા હતા, અને મી. પારડીને બાબાર નો કાગળ લખવા મી. જી. આર. પાંડે ની દરખાસ્ત તથા મી. અબદુલ મનીના ટેકાથી ઠરાવ થયો હતો. પછી મી. સાહે ખાને જણાવ્યું કે અગાઉની કામ ચલાડે કમીટીએ બેઠમાં "પોર્ટ ઇલીઝાબેથ મહોમેડન સોસાયટી" ના નામથી ખાતું ઉઘાડ્યું હતું તેને બદલે હવે "ધી મહો મેડન ઇન્ડિયન કમ્યુનીટી ચોર પેરટ ઇલીઝાબેથ" એવું નામ કાખમ કરાવ્યું, તથા ચેક વગેરેમાં મેસરસ એસ. એ. વરીઆવા, જી. આર. પાંડે. તથા સાહે ખાનને જનરલ સેક્રેટરી મી. એ. એમ. કાદર બેગ, તથા અસીરુદ્દ સેક્રેટરી મી. એ. ઇ. વારેમામની સાથે નીમવા, અથવા તો ઉપરના પાંચમાંના કોઇપણ ચારને. મી. હાલદારના ટેકાથી દરખાસ્ત પાસ થઇ. છેલ્લા તહેવારોમાં મેસરસ અહમદ હાસમ, મહમદ ઇ. નવસારી તથા ખીજાઓએ મેંવરે પાસથી ઉઘરાવેલા પા. ૬-૬-૫૬ ની રકમ બાબાર સાથે સ્વીકારવામાં આવી. બાદ નમાજ પઢી મીટીંગ બરખાસ્ત થઇ હતી.

મરનર રડીમરમાં પુરવ આફ્રીકા અને મુખસ મોકલવામાં આવેલી દપાલના સમળા કાયળા બચાવવામાં આવ્યા છે એવું પોર્ટ ખાતા તરફથી બહેર કરવા માં આવ્યું છે.

ને તથા માસની જોડ શુધ્ધિ કરે થઈ
હતી.

विशेष आदीन १/२ ये. कसेल ३ पैली
कसेल आदीन ये. आदीन
आदीन

[અમારા ખમરપત્રીની પેઠે બીજા કેટલાક
તે પણ સંકા સહ હશે તેથી, તેમજ
ગોરાઓને કેટલી સહેલાઈથી વેટ મળી શકે
તેના ખ્યાલ મળતો હોવાથી, અમે ઉપરને
તરબુતો માગણી મુજબ આપ્યો છે; પણ અમ
ને લાગે છે કે તેને દીંદીસાથે સંમત નથી.
હિપર જણાવ્યું તેમ લીસ્ટ યુનીયનની
ચુટણી માટે હોય તો દીંદીને કાંઈ સાગણ
વળગતું નથી કારણ કે કેપ રિમોડમાં
પણ દીંદીને જુના વેટ હતો તે પણ સહ
લેવાયા છે. છતાં યુનીયનની ચુટણી જુદી
રાખતાં જુદા જુદા કોલોની માટે નાની
કાઉન્સિલો નીમાશે, તેની ચુટણીમાં અમુક
જુજ જુના દીંદી વેટર નાતાલમાં છે.
તેઓ ચરતે ઠેકાણે તપસ કરી પ્રેવીન્સી
યલ રાક્ષતુ લીસ્ટ થતું હોય તો પેતાનાં
નામો તે ઉપર નોંધાવી શકે એમ અમારું
ધારવું છે. ખમરપત્રી હિમેરે છે કે મજદૂર છ.પા
માં મુદત બતાવી છે તે જુદું છે, કારણ
કે જ્યોતે તપાસ કરતાં એવી ખમર મળી
છે કે તા. ૬'ડી લીસ્ટ પર સને ૧૯૦૯
જુદી મુદત છે.—અ. ઇ. ઓ.]

શિવા ખમર મળ્યા છે જે નાતાલના
 હેતુમાં શાહરી દુકાન વખતે જેમણે હોઈ
 શિવાર ખેરર હોઈમાં જાત લીધી હતો.
 તેમણે જાણવાના જે, જે ખમરના માંડવા
 છે, જેમણે મ ખમર મળ્યા હોઈ તેમણે
 જાણે છે. જે ખમર મળ્યા હોઈ તેમણે
 જાણે છે. જે ખમર મળ્યા હોઈ તેમણે

[આ બીજામાં પાછળથી ફેરફાર થયો છે તે, તથા તે સંબંધમાં પારલામેન્ટમાં થયેલી ચરચા આવતા અંક પર મુગલની રહી છે.—અ. હ. જો.]

अधीमेरीस—ता. २८मी असींयरे कसकता
जवा छिपारी.

રૂટરનો કસકતાનો અબરપત્રી જણાવે
છે કે નવા બહાર પડેલા સરકારી એજેન્ટ
માં લોરડ મીંગના સુધારાની મહાન યોજના
ના બહાર પડી છે. તે સુજળ વડી
ધારસજામાં ૬૮ મહાસદો બેસશે. તેમાં
સરકારી પક્ષમાં બીન સરકારીથી ત્રણ
વધુ મેમ્બર રહેશે. મુખ્યમાનો બોલામાં
બોલા ૬ અથવા ૮ બેસશે. આ સુધારા
ની રૂએ સરકારના નાણાંનિ સમતા તેમજ
બીજા બંધો ઉપર પ્રસંગ અરસા કર
માંના કુલ મૂલ્ય ઉપર નિર્ભર રીતે
માપદાંબી થઈ શકે તેવી સલામતીમાં
આપશે.

ચાલુ વરતમાન

નાતાલની કાર્ટમાં ફેરફાર ગુનેગારોને માણસને છેડે પુછી બાંધી દેતા મારવા નો રિવાજ છે. આ રિવાજ ધાતકી છે એટલા સાર નાતાલની પારલામેન્ટે આવી રીતે દેશ મારવાની મના કરવાનો કાયદો પસાર કર્યો છે.

મથા શુકરવારે સવારે બે કાઠગને મારિ તસપરમમાં ફાંસી દેવામાં આવ્યા હતા. તેમણે એક કાદર મરદ, તેની ક્યારત અને ૪ છોકરાને એક ઘરમાં બંધ કરી તે ઘર સળગાવી મુકી આળી નાખ્યા હતાં.

ડરબનના એક વીજળીક ઇન્જનેરને ત્યાં કામ કરતો એક ગેરો તા. ૨૭ નવેમ્બરે સીડી ઉપર ચઢી એક બાતી સાફ કરતો હતો એટલામાં તેના પગ સીડી ઉપરથી છૂટા થઇ જવાથી ૧૨થી ૧૩ યુટની ઉંચાઈએથી પડી મરણ પામ્યો છે.

મારોનીની દેશમાં વમરના વીજળીક સંદેશા અધવાનરી કંપનીના પ્રતિનીધીએ દક્ષિણ આફ્રિકાના કિનારાના સંદેશમાં ધાણા નાખી આખા અંગ્રેજી રાજ્યને જોડી નાખવાની યોજના કેપ, ટ્રાંસવાલ અને નાતાલ સરકારો સાથે મળી ઘડી કાઢી છે.

કેપ કોલોનીમાં મેટિયુ ખાતે એક મહાનમાં એક જણ ખીજના લેસનથી વેપાર કરતો હતો. તેને જવાબ દેવા કાર્ટમાં બોલાવતાં તેણે બચાવ કર્યો કે હું તો માત્ર આ ધંધામાં મેનેજર તરીકે કામ કરું છું. છતાં કાર્ટે તેને ગુનેગાર ઠરાવી ૪ પાઈડ હાંડ કર્યો છે.

નાતાલની પારલામેન્ટમાં મી. સીલબરન નામના સભાસદે લોરડ સેલ્મોરને પહેલા ગવરનર જનરલ નીમવાની વડી સરકારને બળામણ કરવાની દરખાસ્ત મુકી હતી. પણ એ દરખાસ્ત વાજળી ન મળ્યાવ તે થી તે પાછો ખેંચી લેવી એવું વડા પ્રધાને જણાવ્યાથી તે પાછો ખેંચી લેવામાં આવી હતી.

ડરબનના ડેપુટી મેયર મી. લેમ્બેલ દીલના ખીરીયા રોડ પર આવેલા મહાનમાં ઘરમાં માણસો 'મીઝ' મેલો કતા ત્રેલામાં ફેરફાર કરીને કોઈકની મરિયાત નો ભોવી કરી છે.

ગોરેન્ રીવર કોલોનીના માણ પ્રમુખ મી. રેડન ઇંગ્લેન્ડથી પાછા ફર્યા ત્યારે રોડન ઉપર તેને માન દેવાને પારલામેન્ટ ના મેમ્બરો, મામના આવેવાનો અને ખીજ બધા લોકો હાજર હતા. તેઓ માડીમાં થી નીચે ઉતરતાં તેમને માનપત્ર એના થત કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં તેઓ સાલ ઘડ ફરી જાહેર કામમાં જોડાય એવી કૃત્તિ દરશાવવામાં આવી હતી. મી. રેડને પોતાના વખણ માટે સફોના આભાર માન્યો હતો.

મારિસપરમની હોંદુ ધર્મ મેન્સ એસો સીએશન "વસ્ત્ર" નામે એક નાટક ભજવી બતાવવાની તકયારી કરે છે. તે ના નફાની રકમ તેમને હાથે સાલતી તામીલ સ્કુલને અરપણ કરવામાં આવશે.

ન્યાયાલેઈની કાયદા બાંધનારી સભાએ ક્યાર કર્યો છે કે પોતાની હાંસી બહાર કાઢપણ મજબુતને લઇ જવા દેવામાં આવશે નહીં.

મથા બુધવારે બુધવારેથી વીકેટોરીયા ફોર્સ જતી આગાડીને હાથીના એક ટોળા મે પાટા ઉપરથી ઉતારી નાખી હતી. કેપ કોલોની અને લી જણાવવામાં આવી નથી. માડી આ બનાવથી ૧૨ કલાક મેડી થઇ હતી.

જુન સોના તથા ચાંદીને લગતું ખીજ ને વિષે ફેરફાર હાંકત 'ઇ. એ.' માં અગાઉ અપાઇ મઇ છે તે નાતાલ પાર્લામેન્ટમાં રજૂ થયા પછી સરકારે પાછું ખેંચી લીધું છે. તે વખતે એવી ટીકા કરવામાં આવી હતી કે જુનના માણસોને સ.ચાથી જુન પાડવાનું મુશ્કેલ પડે તેમ હોવાથી ખીજ પાસ થઇ સહનું નથી.

નાતાલના શીતળાના કાયદા મુજબ પોતાનાં છોકરાને ૭ માસની ઉંમર સુધી માં શીર્ષા ન કલાવવા માટે બે ગેરોએ ને ડરબન હરદે કીમીનલ કાર્ટમાં ખડા કરવામાં આવ્યા હતા. એક આરોપીએ આરોપ કમુલ કરતાં તેને લી. ૧૦/૦ ની સજા કરવામાં આવી હતી. ખીજે કેસ કમલની ૧૬યો હતો. મરકુરીનો કામ તારે જાણ્યો છે કે જોડા વિવલમાં આખા પેલે ૧૦૦૦ પાંચ આખા માવવામાં આખા માટે છે.

ગેરો છોકરાઓને હરદેખાતે લેળવણી આપવાનું ખીજ નાતાલ ગવરમેન્ટ એકે. માં જાહેર થયું છે.

કીરરદ (ટ્રાંસવાલ) માં માલવીજ અને કરા સાથનું એક સખત તોફાન મથા બુધવારની સાંજે થયું હતું. કરા બહુ મોટા પડેલા તેથી ફળ ઝાડને બહુ તુક સાન થયેલું અને પુછળી બારીઓના કાચ ટુકી ગયેલા.

કેપ કોલોનીમાં એન્જીકાન સીનેડ નામના ખિસ્ત ધરમ મંડળની બેઠક વખતે કેનન મરસર તરફથી એવી દરખાસ્ત રજૂ થવાની હતી કે "દક્ષિણ આફ્રિકા ના જુદા જુદા સંસ્થાનેલું" યુનિયન કરી શાંતિ અને સંપત્તી બાગણી દેલાવથી લોકોને બહુ હાવદો થશે એ વાત આ મંડળ કમુલ કરે છે, પણ તેમાં રમભેડ નો કાયદો છે તે તરફ અમારી નાપચાંદગી દેખાડીએ છીએ, અને જાહેર ફરીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રીકામાં અંગ્રેજી વારટાને આસરે રહેનારા ફરેક કોળાવણા માણસને સરખા રાજ્યકારિક હક આપવા ની આપણી નેમ હોવી જોઇએ."

અમદાવાદ ખાતે બોમ્બ ફેંકાયો તે ઉપર ટીકા કરતાં 'મરકુરી' લખે છે કે દ્વિતી રાજકીય દ્વિધયાલ તલે પોતાને ગેરાના સરખાજ હાંદર કહેવડાવવા મામે છે, ત્યારે ઇંગ્લેન્ડ તે કમુલ કરતું નથી. ટંગસાલના હોંદીએ લડે છે તેમાં પણ ગેરાઓ સાથે એકસરખાપણ મેળવવા નો મુદ્દો છે.

અમારા પ્રતિનીધિ મી. મચનલાલ બાંધી પ્રેસના કામ અરથે કેપ કોલોનીની સફર જવા નીકળ્યા છે. અમારા મંદકે અને હોતેમણો તેમને બનતી સહાયતા અને તેમના કામ સંબંધમાં બનતી સમ વડ કરી આપશે એવી આશા છે. જેમ ને જાપવાને લગતુ કામ અપણુ હોય, ઇડિઅન ઓપિનિઅનના ગ્રાહક થયા વિચાર હોય, અથવા પ્રેસ તરફથી જવા એલી ચોપડીઓ વગેરે જોઈતી હોય અથવા ખીજુ કામ હોય તેઓ તેમને મળી બાંધી વેપરથા કરી ઘડશે.

હિંદુસ્તાનની હવાલ
દ્વિતીય અમદાવાદ મેડા વિવલમાં
આખી મળી છે.
જો કે હિંદુ વિશિષ્ટે અમદાવાદમાં અમા
મંથે મેલી.

પુનામાં પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

દક્ષિણી બાઈઓની હાજરી

આગેવાનોની હાજરી

જુસ્સા ભરેલાં બાપજી ને ઠાવો

દરેકવાણી લગત સંબંધમાં પુનાને લોકમત જાહેર કરવા તા. ૨૭મી સપ્ટેમ્બરના રોજ ત્યાંની કોલેજિયલ નાટકશાળામાં દખલ સભાએ એક જાહેરસભા બોલાવેલી હતી. તેનો હેતુ એ પુનાના મરાઠી 'જ્ઞાન પ્રકાશ' ઉપરથી આવી એ હતી. સભામાં ૧૦૦૦ ઉપર લોક હાજર હતા. સહેરના પશ્ચાત્ત આગેવાનો એ તેમાં ભાગ લીધો હતો. મી. પોસ્ટા પશ્ચ આસ આવી હતા. એકંદરે સભાનું કામ રા. હાકાક આપ્યું હતું. રા. બ. એ. મો. સાહેબી દરખાસ્ત તથા રા. સા. સી. વી. પટવરધનના અનુમોદનથી પ્રમુખપદ ડા. ભાંડારકરે લીધું હતું.

પ્રમુખનું બાપજી

પોતાને પ્રમુખપદ આપ્યા બદલ સહ નો આભાર આપ્યા બાદ ડા. ભાંડારકરે બોલ્યા કે :—દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની રિયલિટી બદલ આપણી મળવળ કાંઈ નથી નથી. ૭ વરસ ઉપર મી. માંધી પુને આવી હતા ત્યારે પણ સભા બંધવામાં આવી હતી. ત્યાંના રાજ્યના અમલદારો હોંદીઓ તરફ અન્યાય અને ગેરવરતણકે ચકાવી સામ્રાજ્યને નુકસાન કરે છે. આપણે અંગ્રેજી પ્રજા છીએ એવી હોંદીઓની ભાવના આવી જતી વરતનથી લીધી પડે છે. હોંદીઓને અંગ્રેજી રાજ્યના સરકારી ભાગમાં નામરીકપણાના સરખા હક ન મળે ત્યાં સુધી આવી ભાવના ટકી રહેવી ફરજ છે. સામ્રાજ્યમાં હોંદીનું અપમાન થાય તો તેનું અજાણ પરિણામ આવશે એ સરકારે સમજવું જોઈએ. વરાળખંત અને વીજળીના બળથી જેનેડા, આલેક્ષીઆ એટલિટન, આયરલેન્ડ, હોંદુરયાન અને ન્યુઝીલેન્ડ એ પ્રદેશો છે જે હોંદીઓનાં એક જ ધર્મ રહ્યા છે એવી રિયલિટીમાં હોંદીઓને બાંહેધર કરવાથી ભારી નુકસાન છે. સામ્રાજ્યમાં

હોંદીઓ પોતાનો હક માને તે સારું તેમ ને નામરીકપણાનો પુરો હક આપવાની જરૂર છે એવું બિડીય મુસદ્દો અને હોંદી સરકારને જાહેર કરવા આજે આપણે મળ્યા છીએ.

ઠાવ પડેલો

"દક્ષિણ આફ્રિકાના દરેક સભા સમય અધીનો છે. બાદશાહની હોંદી પ્રજા ઉપર દરેકસવાહમાં ગેરકાયદે ને અન્યાય થાય છે તે તરફ પ્રધાન મંત્રી અને વડી પાર્લામેન્ટ પોતાથી થાય એટલે પ્રયત્ન કરી અંગ્રેજી રાજ્યની બીજી પ્રજાઓ પ્રમાણે હોંદીઓનું માન જાળવવામાં આવે, અને વચતોનો ભંગ ન કરવામાં આવે એવી આ સભાની વિનંતિ છે. દરેકસવાહમાં વચતોનો ભંગ થાય છે તેથી હોંદીના બધા વરજ અને પંચના લોકોનાં મન કુ:ખથી ઉરકેરાયેલાં છે. તેટલા માટે ઉપર સુચરેલી તળવીજ જરૂર કરવાની આ સભા અરજ કરે છે. દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીના દુ:ખનો પુરો નિકાસ ન આવે ત્યાં સુધી આ દેશ માંથી ત્યાં મજુરો મોકલવાનું બંધ કરવું એવી તળવીજ કરવા પણ હોંદી સરકારને આ સભા અરજ કરે છે."

રા. બ. ગાડબોલે

ઉપરોક્ત ઠાવ મુકતબોલ્યા કે હોંદીઓ કરે સરથી રહી વેપાર અને ઉદ્યોગમાં ગેરકાયદે સાથે હરિદાસ કરે છે તેથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં તેઓ ગેરકાયદેની આખમાં ખુચે છે. વેપારી હરિદાસમાં ગેરકાયદે હાર ખાવી પડે છે તેમ હોંદી મજુર વિના પણ તેમને આણતું નથી. બીજાઓ તેઓ સેંધા છે. ગોરે જીઆ. દરેકસવાહ ખલદિ સંસ્થાઓમાં ખેતીના કામ સારું તેમની જરૂર છે. પણ તે સ્વતંત્ર નહીં, પણ ગીરમીટમાં તેમને જોઈએ છે. કારણ કે ગીરમીટમાં મેલે મજુરો તેમના કામગીરી બંધાવે

સંભવ નથી. ગીરમીટ પુરી થઈ કે તુર તજ તેમની સામે તકરાર ઉભી થાય છે. અને ૧૮૮૫ થી હોંદીઓનાં વસવાટ સામે કાયદાઓ થતા માંડ્યા. આ કાયદાઓમાં કાયદાના કાયમોથી તો અન્યાયની દૃઢ વળી ગઈ છે. આ ઠાવના પહેલાં ભાગમાં વડી સરકાર અને હોંદી સરકારને એવી અરજ કરવામાં આવી છે કે અંગ્રેજી રાજ્યની પ્રજા તરીકે હોંદીઓના હકો ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવતું નથી એવો ભાવ અમેને ઉપર એવી સામ્રાજ્યને નુકસાન છે. તથા બીજા ભાગમાં હોંદીના સ્વતંત્ર લોકની રિયલિટીમાં મન માનતો સુધારો થાય તદ્દી ત્યાં સુધી સંસ્થાનો ખાતે મજુરો મોકલવાનું મુકતથી રાખવું એવી અરજ કરવામાં આવી છે.

રા. એન સી કેળકર

દરખાસ્તને રોકે આપનાં બોલ્યા કે દક્ષિણ આફ્રિકાના હોંદીઓની રિયલિટી સંગ્રહી તમામ હકીકત ત્યાંથી આવેલા ખાસ પ્રતિનિધિ મી. પોસ્ટાક આપણને કહેશે. એટલે એ બાબત આપણે વધુ બોલવાની જરૂર નથી. એ પ્રકરણમાં એ બાબત ખાસ ધ્યાન આપવા જેવી છે. હોંદીઓ નો અંગ્રેજી પ્રજા તરીકેનો હક અને અંગ્રેજી લોકની સુખસિદ્ધિ અન્યાય ભુલિ દરખાસ્ત કુળપ હલતો વખત ખરેખર અધીનો છે. હાલમાં ત્યાં બધા સંસ્થાનો એક જ થાય છે. તેમાં હોંદીઓને જો હાલતુ મજુર કાઢી નાખવામાં આવે તો તે સંસ્થાને માટે અલગ પડી જશે. એટલા વાસ્તે એક મોટો મુદ્દો જોખમમાં છે. અંગ્રેજી પ્રધાનો સંસ્થાનિક ગેરકાયદાના કોડ પુરા પાડશે કે આપણને આપેલા વચતો પાળશે? સંસ્થાનીઓને ખુલ્લું કરવા એ તેમને પસંદ પડશે કે આપણી રાજ્યકક્ષિત? આ અગત્યનો સવાલ હમણાં અંગ્રેજી મુસદ્દોમાં પાસે આવી પડેલો છે. અંગ્રેજીની ન્યાયશુદ્ધિ રિપોર્ટિસ્ટ જાણનારાને ખબર છે કે ૧૮૫૭ માં એક નાની હોડી ઉપર કેટલીકવાર અંગ્રેજી વાવડો ઉડાડવામાં આવેલો હતો. તેની ઉપર ગેરકાયદેસર થતાં અંગ્રેજી સરકારે તે નાની હોડીને ખાતર મદાન ચીન રાજ્ય સાથે મુદ્દ કર્યું અને ચીન ના કેન્ટોન બંદર ઉપર તેપનો મારો ચલાવ્યો. ૧૮૭૭ માં મીસ રશીઆ અને ફ્રાંસના સંયુક્ત લશ્કર સામે લડાઈની તકવારી થઈ રહી હતી. તેનું કારણ શું હતું? કેન પાસીરીકો નામનો એક પોર કુખલનો રહી જાતે જાણી મુસદ્દારી

કરતો મીસની રાજધાની એથેન્સમાં જઈ પહોંચ્યો. લાંબા લોકોએ તેના ધર ઉપર હાથો કર્યા. આ માણસને નુકસાની અપાવવા ખાતર ન્યાય ભુષિયથી દોરાઈ તે વખતના મુલકદી લોરડ પામરસ્તને તેની તાંકેણ કરી તેને મનમાનતો બદલો આપ્યો. ડોન પાસીરીએ અત્યંત લેખી હતો. તેણે નુકસાનીની રકમ બહુ બરી માગી. અને તે તેને અંતરેજી રાજ્યે અપાવી. આ બાબત પારલામેન્ટમાં ચર્ચા થતાં લોરડ પામરસ્તને જવાબ આપ્યો કે ગરીબમાં ગરીબ અંતરેજી સમપતનું પરદેશી જીલમમાંથી રક્ષણ કરવા અંગ્રેજી રાજ્ય સદા તત્પર છે, અને જરૂર પડે પોતાનું બળ દેખાડતા પશુ ચુકે એમ નથી. મુકી બર મેરને ખુશી કરવા ૩૦ કરોડ અંગ્રેજી પ્રાંતની રાજનિષ્ઠા જળવચા એ હિંદને નિયમને કેમ મેરણે મુકવામાં આવે આ વેળાએ અંગ્રેજ અધિકારીઓ એ નિયમને જુલમી જલમ એ દિલ્લીની ચવા જેવું છે. એ ગોરા સરસ્થનવસીઓની ભુષિય દેશણે લાવવા અહીંથી જતા મજુરોને અટકાવવા એ બહુજ જરૂરી છે. દક્ષિણ અફ્રિકાના મેરને હોદી સરકારે હુકમ કરવા અને તેમના માલને બહિષ્કાર લાગુ પાડવો. ત્યાર પછી મી. મેક નીકલે બપણુ ક્યોનિદ આ હરખારત પસાર થઈ હતી.

કરોડ રૂબી

“જનિલેડ ઉપર રચાયેલ આ અન્યાયી અને અપમાનકારક કાયદો રદ કરવા દરંસવાસના હોદીઓએ જે ધર્મ, જે સ્વમિમાન, જે શક્તિશક્તિ અને જે સ્વાસ્થ્યકાગ બતાવ્યો છે તે માટે આ સભા તેમનું અભિવદન કરે છે.”

મી. ધાસવાલા બેરીટર

ઉપરી હરખારત સભા પાસે રજુ કર્યા પછી તેને

રા હરિલાલ આપ્ટે

ટોમ આવતાં બેલા કે મી. પેલાકે અને મરાહી ભાઈમાં બાપણુ કરવાની જાણણુ કરી છે. આ સભામાં ચારસો પાંચસો માણસ એવા પશુ દશે કે જે અંગ્રેજી નહીં સમજતા હોય તેમને બધી હકીકત કહેવી મારે બાને આવે છે. દરંસવાસ માં આપણા બાહ્યો જે સહન કરે છે તેની સરખામણીમાં તમને સમજવા વિના બેલી રહી જે સહન કરવું પડ્યું તે કહી નથી. આફ્રિકાના આપણા બાહ્યો સહન કરે છે શું અને તેમને જોઈએ છે શું એ જાણવા જેવું છે. વાત એ છે કે હાલને અંગ્રેજી રાજ્યો મુકુટમણિ

મણે છે. અને આપણે મુકુટમણિના દીરાઓ છીએ. તેની પરિક્ષા આવી નથી જોઈએ એ તેમની માગણી છે. મોટેથી કહેવામાં આવે છે કે અંગ્રેજી રાજ્યમાં કાળાઓનાં બેઠક કાંઈ નથી, પણ વ્યવહારમાં વરતન એથી ઉલટું છે. એનો પણ ખુલાસો કરવો એ માટે તેમની લડત છે. પ્રેમીડટ કુરમર કાળાઓનો ચતર હતો. તેનો એક કાગળ પ્રસિદ્ધ થયો છે તેમાં તેણે લખ્યું છે કે “આ જગત ગોરાઓ સારું છે, કાળા સારું નહીં” આ એનો વિચાર નુકસાનકર્તા છે એમ કહી તેને લગાડું એક કારણ મણવામાં આણું હતું. કુદ બલાસ થયું અને દવે અંગ્રેજી વાવલા નીચે કુરમર સાહેબની મહત્વાકાંક્ષા પાર પડે છે. આની સામે હોદીઓ મારે છે કે જોઈએ તેવી ભારે પરિક્ષા કરે પણ રંગબેદનો કાયદો કરે મા. રાજનિષ્ઠા અને સંઘનચકિત માં આપણે ઉતરતાં નથી એવું તેમણે કરી દેખાડ્યું છે. એમની આ લડત તે કુરવ પાંડવના મુદ્દ સરખી છે. દરંસવાસ સરકાર તે કુરવો. તેઓ સખ્યા એ કુરવોની જેમ પશુ છે. હોદીઓ તે પાંડવો. તેમની સખ્યા પાંડવોની જેમ થેડી છે. વડી સરકાર તે બીજામીતા મદ. કુરવોની વરતણુક અન્યાયી છે, છતાં બીજાનું તેમની પાસે કાંઈ ચાલતું નથી પાંડવો કુરવોની પાસે ન્યાય માગતા હતા તેમ હોદીઓ દરંસવાસ સરકાર પાસે ન્યાય માગે છે. મી. પેલાકે જેઓ અંગ્રેજી આપ આવેલા છે તેમણે જે ચોપડી લખી છે તે દરેક જણને ફરી ફરી વાંચવાની બલામણુ કરે છું. તેમાંથી બધું વાંચવાનું મળશે. લાંબાપણુ મજુર જોઈએ છે, બજેલા લેક જોતા નથી. મીટરી આમાં એક પશુસમૂહ છે તેના નીલાવ સારું જેટલો ખરચ થાય છે. તેટલો ખરચ લાંબા કાફર અને હોદીઓના શિક્ષણ અરથે થતો નથી! હવે કાંઈ પુછશે કે દરંસવાસ સરકારને આપણા લોક નથી જોઈતા તો તેઓ શું જખ મારવા લાં રહે છે? લાંથી ઉપડી શામાટે આવતા નથી! આ સવાલનો નીકાલ આમ સહેલાઈથી લાવી શકાતો નથી. આ લડત તે લાંબા ચાર પાંચ હજાર માણસની નથી. આપણા આખા દેશની છે. કહી સામે થોજામાં દેશની તાકાદ ન હોય તો તેને વચોવવનું બની શકે છે. ન્યાય મેળવવા નો આ પશુ એક મારગ છે. આપણા બાહ્યો આ જ કરે છે. તેઓ કહે છે કે તમે અમને તમારા રાજ્યના મુકુટમણિ

કહેા છો, સરખા હકની અને ન્યાયની વાતો કરો છો, અને આમ અમારી ઉપર અન્યાયનો કાયદો બંધિતાં નમને સરખ નથી લાગતી એનો અરથ શું? આવા અન્યાયી કાયદાને અમે કહી માનવાના નથી. તે બદલ જે હુકમ આપશે તે ખુશીથી સહન કરશું. પણ આખર તમારી પાસેથી જોઈતું લેશું તેઓની ફરિયાદ વખાણુ કરવાં તેમાં આપણું જ માન છે. તમામ વખાણુને સારજ નેઓ બેસી રહ્યા છે એવું કોણુ જાણે છે. અહીં હજાર માણસ જેમ બોમથી રહ્યા છે. તેઓ જે કુખ સહન કરે છે તે મારાથી બેલી પણ શકાતા નથી. કાંઈની પણ આંખમાંથી તે વાતથી પાણી પડ્યા વિના રહે એમ નથી.

મી. પેલાક

ત્યાર પછી તે હરખારતને વધુ દેશ દેતાં બેલા કે અહીં હજાર માણસોની પ્રથ સા કરવા હું અહીં આવેલ છું. મારા જોડીઆ પ્રતિનિધિઓ જેલમાંથી પેતાનો અવાજ તમોને સંભળાવે છે. અશક્તિપ્રતિષ્ઠા (સલામત) તે જાતે ક્ષેષ સહન કરી મન અને શરીર ઉપર તેની લગાવે અસર ન થવા દેવાની જવાબદારી ફવડી છે તે દક્ષિણ આફ્રિકાના સીઝરે પેતાની વરતણુકથી દેખાડી આપ્યું છે. તેમના ગુણોથી દુરમનો પણ મોહિત થઈ ગયા છે. પચીસો માણસ પેતાની સખ સખતિને લાત મારી પેતાની અને પેતાના દેશની આજર સાર લડે છે. મી. માંથી આ લડતના પ્રાણ છે. હોદ અમારી મતુખમ છે. તેનું નાક જખ એ અમે કહી સહન કરનાર નથી એવી તેમની પ્રતિજ્ઞા છે, દરંસવાસનો જીલમ એક રીતે હોદની ઉજવળના અને નિષ્કલંક સહયુગને જમતની દષ્ટિએ આજુવાને કારણુ રૂપ થયો છે.

કરોડ રૂબી

“પરદેશી રાજ્યની મદદથી દરંસવાસ ના કેટલાક હોદીઓને જખરહસ્તીથી દેશ પર કર્યા છે તે સામે આ સભા બળ પુરવક વધો જણાવે છે.”

મી. સી. પાલ માંજળે

કરોડ રજુ કરતાં બેલા કે દરંસવાસ સરકારની હુકમ કરવાની રીતિનો કાંઈ પણ બચાવ હજુ વહી. જે સભાનું યોગ્ય કારણુ આપી ન શકાય તેને જીલમ સિવાય બીજું શું કહી શકાય?

પોરદુગીઝ સરકારે આ નીંદાપાત્ર કાયનો પોતાને પોતાને માથે લીધા. પોરદુગીઝ લોક કેવા પ્રકારના માણસો છે તે અમે

પણ જાણીએ છીએ. એમનું કારણ કપડાં તો અમારા મનમાંથી કદિ નીકળનાર નથી. હવેપર અંગ્રેજાની ઓરતો અને બચ્ચાઓ આજે નિરાશિત અને દુઃખી થઈ પડી છે. તેમને દ્રવ્યની મદદ કરવી જોઈએ. મુખ્યમાં આ આગત ફંદા એકદમ કરવા એક કમીટી છે તેને સજી પોત પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પૈસા ભરી દેશે એવી આશા રાખું છું.

રા. રા. શુપ્તે

હરખારનને ટેકા દેતાં બોલ્યા કે અંગ્રજ સરી ને વધારે વેરી એવો બનાવ હિંદીઓ ના બાબતમાં બન્યો છે. હવેપર કરેલા ઝોના બાળ બચ્ચાની પરદેશમાં એકદમ અશરણુ સ્થિતિ થઈ છે. દક્ષિણ આફ્રિકા માં વસતા આપણા બાળકોની ઓરતો કપડાં વગર નિરાધાર છે ત્યારે આપણે અગત્યની પોશાક પહેરી મેલાલીએ એ શું આપણને શોભા લેશે? તેમ ને આવના વાખા પડે છે ત્યારે આપણે બાળકો ઉપર મરજી મારક હાથ મારીએ એ શું આપણને કરમ ભરેશું નથી? મને ભરેસો છે કે બધા બાળકો પોત પોતાની શક્તિ મુજબ દ્રવ્ય સહાય આપશે.

શ્રી રામદાસ ગોવર્ધનદાસે વડુ અનુ મોદન આપ્યા પછી આ હરાવ પસાર થયો હતો.

હરાવ ૪ થો

"ઉપલા હરાવોની નકલો એક્ટરી એક રટે અને હિંદના વાણસાય ઉપર મોહલવાની સલા અપ્યક્ષને આપવામાં આવે છે."

આ હરાવ રા. રા. પંટવરધને સલા સમક્ષ મુક્યા પછી ગ્રેહિસર બામુએ તેને ટેકા આપ્યો એટલે તે પસાર થયો.

હરાવ ૫ થો

"કિલોસર સગીત મંડળીએ નાટક કાળા વાપરવા આપી તે માટે સલા એ મંડળીને આભાર માને છે." ગ્રે. બાટે ની હરખારત અને રા. દેસપાંડે વડીલના ટેકા થી તે પસાર થયો.

હરાવ ૬ થો

"અપ્યક્ષ ડા. બાંડરકરનો આભાર માનવામાં આવે છે."

નામદાર ગોખલે

આ હરાવ રજુ કરતાં બોલ્યા કે ડા. બાંડરકર હાલમાં સફથી થઈ છે. તે આપણી લક્ષીક પેઢીઓના ગુરુ છે. તેમની તર્જીવત બરોબર નથી તો પણ આજ આપણા આમ ત્રણને માન આપી પધાર્થ છે એ તેમની કર્તવ્ય તત્પરતા દાખવે છે.

તેમના બોલવાનું વળતર થઈ પડે છે. તેમના જીરા વચોવટ, રાનવટ અને તથા વધારે આપણને મળતા મુરકેલ છે. તેમના બોલવા ઉપર સરકારે ધ્યાન દીધા વિના ચાલે એમ નથી. આજની સભાના બાબતો ખરેખર અપુરવ છે. તેમી કિંમત સરકારની નજરમાં થયા વિના રહે એમ નથી. ડા. બાંડરકરનો અંતઃકરણ પુરવઠા આભાર માનવામાં તમો બધા મને ટેકા આપશો એવી મારી ખાતરી છે.

આ હરાવને સરકાર નવરોજી પદમજાએ ટેકા આપ્યો. ડા. બાંડરકરે તેનો ઘોડા ચબ્દોમાં જવાબ આપ્યો.

હાર પછી સલા વિચરણન થઈ હતી:

અખબાર-આલમ

રામદાસશાનની ચતુરાઈની નિષિદ્ધતા ઇંગ્લેંડને બીજા કોઈ પ્રજા પહેલો સજો તેમ નથી. હાલમાં એવું જણાવવામાં આવે છે કે ઇંગ્લેંડ અને જરમની વચ્ચે લાંબા સમય સુધી એક સહાય છે. ઘોડાજ વખતપર આ બંને પ્રજા એક એક બીજા સામે મુઠકતી હતી એવું જાણતું હતું. તેમાં ફેરફાર થવા કદિ કારણ દેખાયું નહીં, છતાં એટલાજ વખત માં લાંબા સમયથી જોડાઈ, એટલે એક બીજાને ચાહેવા માંડે એ તાલુખી ભરેલી વાત છે. એવું કહેવાય છે કે સાધારણ રીતે જરમનો અંગ્રેજને તેના સ્વભાવ માટે વખોડે છે. જ્યે તેથી સધી કે સહેલ રાજકરનારાં મંડળી કરે, પણ પ્રજાઓની એવી લાચણીઓ તેથી છુટાતી નથી.

ઈંગ્લેંડમાં જરમનર નામના એક અંગ્રેજે એક પાટા ઉપર ચાલે એવી દરેનની ફોટોગ્રાફ રીતે અજમાયશ કરી છે. આ શોધ પણ નવા જમાનાનો નવો ખજાર બતાવે છે. અને નવો બહાર દોષ એટલે તે દાખલ કરવા દક્ષિણ આફ્રિકાના ગોરઓ સલવાયા વગર રહેજ નહીં. એવું કહેવામાં આવે છે કે આવી જાતની રેલ્વે દક્ષિણ આફ્રિકાને ખાસ ઉપ યોગી છે. ગોરઓને મન આ વાત મળી છે, એટલે આપણને એક પાટો લાલતી દરેન વહેલા મોડે જોવાને તો મંજૂરોજ, — કદાચ એસવાને નહીં તોપણ. એસવાને નહીં એમ કહેવાનું કારણ કે આ મુલક માં આ લડીએ ગોરને પાછા ન પાડવામાં

આવે તો તેમની રમતી આપી ફટકે મુખી તેમને આજે લઈ જશે એ કહી શકાતું નથી.

ગોરોઓમાં અપાણીની વાત ફરી બહાર આવી છે. ત્યાંના કપડાં લોકો વેપારીઓને હુટે છે, અને ફરેચ એલેમી વચ્ચે પડે છે તો તેને સાંભળતા નથી. આથી ફરેચ વેપારીનો માલ ત્યાં બરોબર અપતો નથી તેથી તેમણે ફરિયાદ કરી છે, અને તેને ફેટલોક બામ એકએ છે. આથી પણ ફરેચ લોકોની આંટને ગુસ્સાને પહોંચવાનો સંભવ છે. ત્રીજી બાબતી એક જરમન કંપનીએ ફેટલોક બાબતમાં કામ કરવાનો હક મેળવ્યો છે. આ હક ફરેચ લોકોની પરવાનગી વિના ન અપાય એવા ગોરોઓની સરકાર સાથે કરાર છે. આથી ઇંગ્લેંડ, ફ્રાંસ, જરમની અને રુસ આ બાબતને લમતે કાપદો એજો મળીને કરે એવો સંભવ જણાય છે. ગોરોઓ ફુનિઆના પક્ષા ભાગમાં એક હાડકાના કુદા માટે કુતરાંઓ આજે તેમ વડે છે તેનો આ દાખલો છે. તેમને માટે આફ્રિકાના ઉત્તર ભાગમાં એવા કડકરપે ગોરોઓ થઈ પડ્યા છે.

એલેલીઆની કાલસાની બાણીના મજુરોએ હડતાળ પાડવાથી તેમામ વેપાર એકદમ અટકી પડ્યો છે. રેલવે માર્ગી, બંદરની સ્ટીમરો વિગેરેથી ચાલતો વહે વાર અટકી પડ્યો છે. જન, લઈ વિગેરે બીજા અનાજ તથા કુદા છત્વાઈ સજો જ્વાનિ ત્યાં પડ્યાં છે. બીજા ફેટલોક કારખાનાં પણ બંધ થઈ ગયાં છે. પક્ષાંક ગરીબ કુટુંબોએ બજારબુની મોજવારીને લીધે સાથે મળીને રાધવાની ગોઠવણ કરી છે. ત્યાંની પાર્લામેન્ટમાં આ બાબત ચર્ચા થતાં પણ પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે મામલો જાનીર છે. આ બાબત વિચાર અલાવવા જુદા જુદા મંડળોના પ્રતિનિધિઓની સલા મળવાની છે. તેથી સરકાર હાલમાં સખત પગલાં લેવાનું વાજબી ધારતી નથી. પણ જો હડતાલીઓએ પોતાની હડાઈ નહીં તો સરકાર પોતાની કાપદા પુરવઠે ફરજ બેજાવતાં પાછી હાવાની નથી. હડતાલીઓએ અપાણીસ મજુરોની મદદ માટે અરજ કરી છે. હજી સમાધાની થઈ નથી. એલેલીઆ અપાણ ની મદદ માટે એ અખર પણ જાણવા લાયક છે.

અખબાર.

મારો નોંધ

[૪. ઓ. માટે ખાસ]

(તા. ૧૩ મીના અંકથી)

યુરોપી આક્રમક

આ ટાપુ તદ્દન નવીન છે. ૭ એક માસ ઉપર ત્યાં એક પણ માણસની વસ્તી ન હતી. તેનો વિસ્તાર આશરે ૧૦૦૪ ચોરસ માઈલનો હોવાથી છે. અમારી સ્ટીમર કાઠીથી એક મહલ દુર ઉભી હતી. દુરબીનથી જોતાં અહીં ઝાડો મોટી દેખાઈ હતી. આ ટાપુ ત્રીણે પુછપરછ કરતાં નીચેની હકીકત મને મળી હતી. અહીં હાલમાં વસ્તી માત્ર ૫૦ માણસોની છે. તેમાં એ ત્રણ ગેરા અને બાકીના માગગરકરી મચ્છર છે. આ બધા એક અંગ્રેજ કંપનીના માણસો છે. તેઓ ત્રણ સાહસ બંદુ જઈ છે. આખા ટાપુમાં માત્ર એક જ ઘર છે અને તે પણ દીનતુ કામ ચલાવે બાંધી રાખેલું છે. બધા માણસો રાતે ઝાડ નીચેજ પડી રહે છે ટાપુમાં જરૂર જતાવર નહીં હોવાથી તેમને રાતે હશે ભય હોતો નથી. આ ટાપુની આસપાસ મોટા કાચબાઓ હજારોની સંખ્યામાં છે. આ કાચબાઓને તેઓ પકડે છે અને જીવતા તેમજ મરેલા પર દેશ ચડાવે છે. આ સ્ટીમરમાં ત્રણ જીવતા કાચબા ચડાવ્યા છે જેનું કદ નાની બકરી જેવું છે. બીજાં સો સગાસો જેટલાં ત્રણ દિવસની ઉંમરનાં જીવતાં બચ્ચાં હતાં. તેમનું કદ મોટાં દેડકાં જેવું છે. આ બધાને સ્ટીમરમાં ખારા પાણીનું એક નાતું સરખું તળાવડું ભરી ને રાખેલાં છે. બીજા કેટલીક મોટી હાલો ચડી હતી તે આમળના જમનામાં બંદુક અને શીશી તલવારોની સામે જીકતા રણધીર રમખુતોના હાથમાં શેખા આપે તેવી હતી. જો કે હાલના મુધરેલા જમનાની તોષ સામે તે રમકડાં સરખી હતી. આસિવાય આખા ટાપુમાં કોઈ જાતની પેદાશ કે વનસ્પતિ થતાં નથી. અહીં રહેનારઓ માટે ખેરાક વીગેરે પરદેશથી આવે છે. ખંદર ઉપર એક નાના હોડકાં સિવાય કોઈ પણ ન હોય ટાપુમાં પીવાને માટે મીઠું પાણી પણ પરદેશથી આવે છે ત્યારે લોકો પીએ છે. વીસેક પીપાં જેટલું મીઠું પાણી અમારી સ્ટીમરમાંથી આ લોકોએ ભરી લીધું હતું. થોડા વખતમાં એકાદ સ્ટીમર

અહીં આવવાની છે તેમાં આ કંપનીના ઘણા માણસો ઉતરવાનું સંભવાય છે. અહીંથી કેટલાક માણસો આપ લે કરી બીજા દિવસ સવારે અને બેસ તરફ રવાના થવાને યોગ્ય દિવસે સાંજે ત્યાં પહોંચ્યા. [અંકુશ]

તાર સમાચાર

આમેરીકાના સંયુક્ત સંસ્થાનોના હાલના પ્રતિનિધી કેપ્ટન મ્યુરહેડ કોલીન્સે એક બાપ્તિસ્ટ દરમ્યાન જણાવ્યું કે આમેરીકાની ઇચ્છા એવી છે કે તેમનો મુલક માત્ર એ સંસ્થાથીજ વસાવવો. પોતાના દેશ માં કોઈપણ એશિયાટીકને ન આવવા દેવા-બ્રિટીશ હોદ્દાઓને પણ નહીં-એ રાજનીતિ તેણે વાજબી જણાવી છે.

અંગ્રેજ કંપનીના સહીયો વડા અધિ કારી સર જોન રીશરની જગ્યાએ સર આર થર કે. વીલસનની નીમણૂક થઈ છે. એ એકાતું અંગ્રેજ નામ હર્ટ સી લોરડ એક પી એડમારાટી છે.

ઈંગ્લેન્ડ અને પોર્ટુગાલના રાજ્ય વચ્ચે વેપારી કાલેન્ડાર થાય છે. વધુમાં જણાવ્યું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે તેમની વચ્ચે બંધ સુલેહ ભરી લાગણી છે

જર્મનીમાં મયા અડવાડીઆમાં બરફ નું જમરું તોફાન થઈ ગયું છે. ૨૪ કલાક સુધી તેનો દુનિયા સાથેનો વહેવાર બંધ થઈ પડ્યો હતો. તારનાં દોરડાંમાં થી વીજળીક પ્રવાહ પસાર થઈ શકતો ન હતો. આ તોફાનથી લગ્નિક સ્ટીમરો અટકી પડી છે.

પોર્ટુગાલની રાજધાની લિસ્બોનમાંથી પણ વટોળીઆતું તોફાન પસાર થઈ ગયું છે. તેથી વહાણો ઉડી ગયાં છે, અને લાંબી ગયાં છે. શહેરમાં પણ ભારે ટુંક સાન થયું છે.

યુરોપમાં ૩૫ રાજ્યના એક પ્રધાને હાંસ લઈ એક બીજા ૩૫ને એક ખેતાય આપ્યો છે એવો આરોપ તેની ઉપર મુકાતાં તેણે જવાબ આપ્યો કે છેલી બેવર લડાઈમાં પકડાએલા ૩૫ સીપાઈઓ તે અંગ્રેજ સરકારે બરમુડા મેકલી દાખલા તેમને પાછા હોલેન્ડમાં આવવામાં તેણે મદદ કર્યા બદલ તેને આ ખેતાય આપવામાં આવ્યો છે,

ગેરકલાવર ઇવનીંગ ન્યુસ નામનો ઇંગ્લેન્ડનો છાપો જણાવે છે કે મી. ડેવેડસને દક્ષિણ આફ્રિકાના પહેલા મંવરનર જનરલ કરવાનું નક્કી થયેલું છે. વેસ્ટ લીડઝ કે બ્લાંચી મી. ડેવેડસન પારલામેન્ટમાં બીરા જતા હતા ત્યાં એક બીજા લોમરસને ઉમે દવારી કરવા સારૂ બેલાવવામાં આવી છે તે આ વાતને ટેકા આપે છે.

આફ્રિકાની પશ્ચિમ દિશાએ આવેલા ટેનેરીફ નામના ટાપુમાં એક પહાડની ૪ ટોચ ઉપરના જ્વાળામુખીઓમાંથી લાવા નામનો રસ વહેવા માંડ્યો છે. આજુબાજુ ના ગામના લોકો ગભરાઈમાં પડી ગયા હતા પણ જ્વાળાનું જોર ભારી ન હોવા થી લોકો કંઈક શાંત થયા છે.

દક્ષિણ આફ્રિકાના સંયુક્ત સંસ્થાનો ના નવા મંવરનર જનરલ તરીકે મી. હર બરટ ડેવેડસન નીમાઈ મુક્યા છે એવું લંડનના કેટલાક લીબરલ છાપાઓ જણાવે છે. રટરને પ્રતિનિધી જણાવે છે કે એ નીમણૂક હજી નક્કી થઈ નથી, પણ મી. ડેવેડસન પ્રધાન મંડળમાંથી રાજીનામું આપે છે એટલી વાત તો ખરી છે.

અંગ્રેજ હવાઈ વહાણ બેનાવનાર મી. લેથામ પોતાના વહાણમાં બેસી ૧૪૫૦ ફુટ ઉંચો ઉડ્યો છે. એટલી ઉંચાઈએ દુનિયામાં હજી સુધી કોઈ ઉડ્યું નથી.

મયા શુકરવારે ઇંગ્લેન્ડમાં ધ્રુમસનું જોર એટલું બધું હતું કે કરીસબરક કેસલ સ્ટીમર ત્યાંથી વખતસર ઉપડી શકી હતી નહીં.

અમેરીકાનો એક ખગોળશાસ્ત્રી જણાવે છે કે હાલમાં સુર્યમાં ૪૦૦૦૦ માણસના ધેરાવામાં એક મોટું તોફાન આવે છે. તેને લીધે પૃથ્વી ઉપર પણ તેવીજ અસરો થવાનો સંભવ છે.

આખી દુનીયામાં પારશીનનો મોટો વેપાર કરનાર ટ્રસ્ટ નામે સ્ટેન્ડર્ડ એક્સ કંપની અન્યાયી ધોરણ ઉપર રચાયેલ છે એવું હાલની અમેરિકાની કાર્ટે બંધ કરવાનો હુકમ કાઢ્યો છે. આ હુકમ સામે એપીલ નોંધાવવામાં આવી છે.

અમેરિકામાં કુટુંબોલની રમતમાં એક પખવાડીઆમાં ૪ શાહુસો માર્યા જવાથી એ રમતમાં આવેલી રાખવાને સફળ ખ્યાન ખેંચવામાં આવે છે.

ગવરનરનાં ઉતાડોની વધુ કહાણી

પોતાના આગળના કમળના વધારામાં
કન્યામયનનો ખચરપત્રી તા. ૧૫મી નવે-
મ્બરે લખે છે કે :—

તા. ૫-૧૧-૦૯ને રોજ પેસેન્જરનું
ટ્રેન જરમન લાઇનની હોડીમાંથી ઉત-
ર્યું. શરીર ઉપર મેલાં અને હાટયાં
તુટ્યાં એક એક કે બે કપડાં હતાં.
કેટલાક પેસેન્જરો માથે ખુટાં, મગમાં
ભોજા પણ ન મળે તેથી હાલતમાં ઉતર્યા.
બંદર ખાતાનો પોલીસ અને કપતીનો
એજન્ટ બંદર ઉપર દાખર હતા. બંદર
માં જરમન સ્ટીમર "કેટેડ" હાડમાર
મચ્છેલ પેસેન્જરોને લઇ જવા પડી હતી.
આનાના રોગાનાં માથુસેને પોલીસ અને
એજન્ટ ગણી કાઢ્યાં, અને તેના બે ભાગ
પાડ્યા. એક ભાગ બહારાં છોકરાંવળા
ઓનો, અને બીજો એકલા મરદ પેસેન્જ-
રનો. બહારાં છોકરાંવળાને જુદો ઉતારો,
અને એકલા મરદ પેસેન્જરને જુદા
ઉતારા નીરમાણ કરી રાખેલ ત્યાં મોકલ
વામાં આવ્યા હતા. મરદોવાળો ઉતારો
ધણા લાંબા વખતનો જુનો અને વરસાદ
થી મીઠાવળો મોઢો ઓરડો હતો. તેમાં
અંદર દાખલ થતાંજ પગ બીના થતા
હતા. બહારાં છોકરાંવળાં માટેનો ઉતારો
ખાડાખખડાવળો હતો. મી. આમદ દેશ
છએ આરા ઉતારામાં રહેવા સામે વાંધો
લીધો. ત્યારે એજન્ટે કહેર બાંધા વાપરી
અને માળો પણ દીધો. પેસેન્જરો આશ્ચર્ય
માટે તેવા મકાનમાં દાખલ થયા, જ્યારે
દેશાધ બહાર માર્ગમાં પડી રહ્યા. મેસ
રસ મંગા અને મનજીભાઈને મહેનતથી
મકતર આવ્યો. તેણે મકાન નાપાસ
કર્યું, અને માથુસને રહેવાને નાનાવડ
મકાન કરાવ્યું. બધાં પેસેન્જરો માટે
મંગા શેઠ અને મનજીભાઈએ જમીની
આપી. અને ગામમાં ફરવા ફરવા અને
રહેવાની સરકારે પરવાનગી આપી. મુસ-
લમાન લાઇઓ માટે શેઠ નુરમામદ સાહે
મામદ કુ. ના મકાનમાં સગવડ કરી
આપી, જ્યારે હીંદુ પેસેન્જરો માટે મી.
મનજીભાઈએ ૫૫૩ માળવાળું ખાલી મકાન
સાકસુદ કરાવી તેમાં મોકલવું કરી આપી.
ખાવાપીવાનો ખચ એજન્ટે આપવા
હુકમ કરેલ તે પ્રમાણે અપાવા કર્યું.
તા. ૬ના કહેવામાં આવ્યું કે પેસેન્જરો
નો માવ ઉતરી ગયો છે, અને તુરતમાં
આવી પહોંચશે. તેજ દીવસે એજન્ટે

જણાવ્યું કે બધા પેસેન્જરોએ સ્ટીમર
પોટાસમાં દારસલેમ સુધી જવું, અને
ત્યાંથી સ્ટીમર સોમાલીમાં મુખ્ય જવું.
પેસેન્જરો પાસે ન મળે કપડાં કે મુસફરી
નો કાંઈપણ સામાન જેથી તેઓનો સામાન
સ્ટીમરમાંથી સલામત ઉતરેલ રસ્તામાં
હોવાથી તે મળવામાં જવા જણાવ્યું.
એજન્ટ ગુસ્સે થયા અને કહ્યું કે પેસેન્જરો
જરો પોટાસમાં નહોં જાય તો જરમન
કુ. જવાબદાર કાંઈપણ ખાતતથી રહેશે
નહોં. પેસેન્જરો ધરિતમાં પડ્યા. બીજે
દીવસ સવારે બધા પેસેન્જરોને એજન્ટે
પોતાની ઓટીસે બોલાવ્યાં, અને જણા-
વ્યું કે પોટાસમાં નહોં ચડે તો તે દીવસ
પછી ખોરક આપવામાં નહોં આવે, તેમ
જ બીજી સ્ટીમર પણ તેમને જવા મટે
નહોં આવે, અને તેમને જે બધે રોકાવું
હોય તો રોકાય. વળી જણાવ્યું કે
સામાન આવશે તે તેમને અહીં પણ
આપવામાં નહોં આવે, અને આરોગ્ય
સીત કરી મુખ્ય બીજી કાંઈ સ્ટીમરમાં
મોકલી આપશે. આથી પેસેન્જરો હીંમત
હારી ગયા. અને નીરસ થયાં. મંગા
શેઠ અને મનજીભાઈ અવરનર પાસે ગયા,
અને પેસેન્જરોની સ્થિતિ જાહેર કરી.
તેમણે જણાવ્યું કે તે પોતે વચ્ચે આવી
ચકવા નહોં, તેમ પેસેન્જરોને ચાલી જવા
હવાલ નહોં કરી તેઓની સમજૂતી ચતાં
સુધી રહેવા દેશે. આ જવાબથી કાંઈક
કાંત થયા, પણ ભુખમગની ધસ્તિથી
જરમન કોનસલના એજન્ટ પાસે ગયા.
તેમને આજીજ કરી બધી સ્થિતિ જાહેર
કરી. તેમને પણ પેસેન્જરોની સ્થિતિ
ઉપર દયા આવી પેતે એજન્ટ પાસે ગયા
અને પેસેન્જરો માટે સગવડ કરી આપવા
એજન્ટને સમજાવેલ. પણ પોતાનો
વીચાર ફેરવ્યો નહોં, અને જણાવ્યું કે તે
ખાવાનું રહેવાનું અને બીજી સ્ટીમરમાં
જવા માટે કાંઈપણ સગવડ હવે પછી
કરી આપશે નહોં, કેમજે તેઓ તેને હેમખર
મથી હુકમ છે. વળી કહે કે કુપની
ના ધારા એવા છે કે પેસેન્જરોને મટે
બીજી કાંઈ સગવડ કરી આપવા કુપની
બંધાએલ નથી. પેસેન્જરોનો સામાન
પણ મંગાવી દેવા કુપની બંધાએલ નથી.
એટલે પેસેન્જરોનો સામાન આવે અમર
ન આવે તેને મટે પોતે જવાબદાર નથી.
આવા જવાબથી જરમન કોનસલનો એજન્ટ
પણ નિરાશ થયો અને પેસેન્જરો વધારે
ગભરાયા. એજન્ટે ઉપડે મી. નુરમામદ
સાહેબામદ અને મનજીભાઈને જણાવ્યું
કે પેસેન્જરોને ખાવાનું કુ. ને ખાતે આપ

વાનું બીજાકુલ બંધ કરે, અને રહેવા
માટે મકાન પણ હવે પછી ન આવે.
આવી સુચના મળતાં પેસેન્જરો મહારાયા
અને મદદ માટે ડેલાગોઆમેના ખિદીશ
કોનસલ ઉપર તેમજ જરમન લાઇનના
એજન્ટો ઉપર, ડેલાગોઆમે, નાતાલ
ઇડિઅન કોમેસ, હાદા ઓસમાણ, નાતાલ
મરકુરી, નાતાલ વીટનેસ, ડિ. ઇ.
એસોસીએટન બેહાન્સઅરગ, 'સ્ટાર'
'લીડર' અને 'રેડ ડેલી મેલ' ઉપર
તારો કર્યા, અને બધી દફતરો જણાવી.
જરમન કોનસલના એજન્ટે જરમન કો-
સલ ઉપર ડેલાગોઆમે વિગતવાર તાર
કર્યા, અને કુ. ને પેસેન્જરોની સ્થિતિ
જણાવી જરમન કુપનીને સમજાવવા
જણાવ્યું. ખિદીશ કોનસલે અપાટા
બેર કામ લીધું, અને તેજ દીવસ જવાબ
આપ્યો કે જરમન કુ. ના એજન્ટ ઉપર
પેસેન્જરોની માગણી પ્રમાણે બદોબરત
કરી આપવો. એજન્ટને કોનસલનો તાર
ખતવતાં જણાવ્યું કે તેને પોતાને પણ
કોનસલનો તાર મળ્યો છે, પણ તેવા તાર
ઉપર તે પોતે ધ્યાન આપી શકતા નથી.
તેની પેતાની કુ. ના ડેલાગોઆમેનાં
એજન્ટની સુચના પ્રમાણે કામ કરશે.
પેસેન્જરો ૧૬ મહારાયા. અહીંના જરમની
ખાનગી સલાહ લેતાં જણાવ્યું કે પેસેન્જરોની
આવી હાલત માટે તે પોતે
દિલગીર છે. પેસેન્જરોએ કોરટનો આશ્રય
લેવો બ્યાજબી છે. ગવરનરે પણ પુરી
દિલસોજી બતાવી. જરમન કોનસલનો
એજન્ટ પણ બહુજ મહેનત કરી રહ્યો
હતો. મરનરના પાસેન્જરો તમ્ક
દરેક પોન્દુગીઝ, જરમન કે યુરોપનો
કાંઈ પણ વતની મળતો તે દયા અને
સામણી બતાવતા. પોટાસ ચાલી મધ
તેમાં દરસવાલથી હીપોરટ થયેલા એ
પેસેન્જરો એક કાનગીયાં અને બીજો
કુબાર તે બંનેને ચડાવી દીધા. બાકી
બધા પેસેન્જરો પડી રહ્યા, અને પેદા
કરનાર ઉપર બરોસો રાખી બેઠા. તા. ૧૧
મી બગેરના જરમન કુ. ના એજન્ટે મી.
નુરમામદ સાહેબામદને જણાવ્યું કે પેસેન્જરો
જરોને ખાવાનું આવે, બંધ ન કરે,
મી. મનજીભાઈને કાંઈપણ ખાતતની સુચના
આપી નહોં હોવાથી તે દીવસ તેણે પોતા
ને ખચે હીંદુ પેસેન્જરોને ખાવાનું પુર
પાડ્યું. બીજે દીવસ તેને પણ કુ. ખતે
ખોરાક આપવા સુચના મળી. તા. ૧૨
મીના કેટલાક અવરનર સ્ટીમરના ખચારી
એ આવી પહોંચ્યા. તેમની પાસે કેટલાક
પેસેન્જરોની છત્રીઓ તેમજ લાકડીઓ

એવામાં આવી. જે ઉપરથી મી. મનજી બાઈએ સતાવાળાઓને જાહેર કર્યું, અને પેસેન્જરો રૂબરૂ ખલાસીઓની જડતી લેવાઈ. તેમાંથી પેસેન્જરોનાં કપડાં કાઢી પાડી પીગેરે ફેટલોક સામાન નીકળી પડ્યો. તે દરેક પેસેન્જરને જેનો સામાન હતો તેને હથેલી કર્યો, અને ચોર નારાઓને કેદ કર્યા, પણ મી. મનજીબાઈ ની કાશીશયી તે બધાને છુટા કરાવ્યા અને જતા કીધા. સ્ટીમર એકમીરલ તા. ૧૮ મીના અહીં આવશે તેમાં પેસેન્જરો સામાન મળેથી ઉપડી જશે. આ સ્ટીમર દારસલામ સુધી જશે. ત્યાં પેસેન્જરોને કેન્ડલર સ્ટીમરમાં બદલાવશે અને ત્યાંથી મુંબઈ જશે. પેસેન્જરોને સીધી મુંબઈ જનારી સ્ટીમરમાં જ ચડાવવા જોઈતા હતા. ડરબનથી મી. એસમાન અહમદ એફેન્દીનો તાર મેસરસ મંગા, મનજી અને તુરહીન ઉપર મળ્યો કે પેસેન્જરો માટે પોટાસમાં માદકાં પીગેરે તમામ સરકામાન નવો ખરીદી ડેલાઓઆએથી ચડાવ્યો છે. એટલે તેમને સમજાવો કે તે સ્ટીમરમાં ચડી જાય અને પેસેન્જરો નો લગેજ બધું બાંધે સ્ટીમર કેટે પોનટોશપર ટરાંશકર કરશે, અથવા પાછળથી મુંબઈ ચડાવી દેશે. પેસેન્જરો એ આવા તારથી એક પણ કમલું આગળ વધવા ના પાડી. મી. એફેન્દીએ જાણ્યું જોઈએ કે આ સ્ટીમરમાં નાતાલ અને ટરાંસવાલના કમાચેલ પેસેન્જરો હતા. તેમના પૈસા ટકા અને સર સામાન પાછળ રાખી કેવી રીતે જઈ શકે? વળી સ્ટીમરના ખલાસી થોડા બહુ અહીં આવ્યા તેમની પાસેથી પેસેન્જરોનો ચોરાચેલ સામાન મળી આવ્યો. ત્યારે હજી કેટલાક ખલાસી જેઓ સ્ટીમર ઉપરનાજ હતા તે તે પાછળ છે. કેટલાક જંગલ ના વેપારી અહીં આવ્યા તેમનું કહેવું એમ હતું કે ખલાસીઓમાંના કેટલાક રસ્તામાં માલ વેચતા જતા હતા. આ બધું જોતાં પેસેન્જરો પોતાની કમાઈ આવી સ્થિતિમાં પાછળ રાખી આગળ કેવી રીતે વધી શકે? મી. એફેન્દીએ તો પેસેન્જરો જે બધા હોઈ છે, તેમના તરફ દયા લાવી સીધી સ્ટીમરની સમવડ તેમજ પોતાથી જટલી બને તેટલી બીજી દરેક બાબતની કળજી રાખવી જોઈએ.

અહીં મરમી સખત પડે છે ગવરનર નાં પેસેન્જરોને હવાપાણી માફક આવતાં નથી. કેટલાક પેસેન્જરો બીમર પડ્યા છે. તેની ડાકતરી સારવાર થતી નથી,

પાસે પૈસા નથી, પહેરવાં પુરતાં કપડાં નથી.

પેસેન્જરોનો સામાન ફેટલોક મળ્યો છે. ફેટલોક સામાન ચોરાઈ ગયો હશે છે. પેટીઓ પીગેરે તુટેલાં અને સામાન ઉપડી ગયેલ તેવી ફેટલાકને ખાલી પેટીઓ મળી છે. બીજો સામાન કાંઈ મળવા વડી છે.

[ઉપરનું સખાણુ જે એક ઉતાઈ ગઢચ તરફથી મળ્યું છે, તેમાં લોકહિતનો સવાલ સમાચેલ હોવાથી અમે છાપીએ છીએ. તે ઉપર અમે સ્ટીમર કા. તુ. ખ્યાન ખેત્યું છે, અને જે કાંઈ ઠેકણે હરીકતમાં ફેરફાર તેમને લાગતો હોય તો બતાવવામાં આવ્યે અમે તે હરીકત પણ છાપશું—અ. ઇ. એ.

ચરચા પત્ર.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

એક સલામતી (એફાન્સઅરમ):— તમારો કાગળ તમારા નામ સાથે છાપેલો કીક થશે.

મી. નામઃદાસ દુરી સોની—એક જવાબ આજના અંક ઉપરથી મળશે. બીજો જવાબ “બધું બાંધે જાવે જાવે” વચમાં.”

“બસુદુવાસી ખાન,” એ. કોરી— કાગળપર ખ્યાન અપાવા માટે તમારું પુરું નામ તથા ઠેકાણું અમારી ખાતગી જાણુ માટે અમને મળવું જોઈએ.

“વાંચવાનો રોખીન”—તમારી સુચના પર ખ્યાન દેવાશે. બીજી બાબતને મોટી રકમના ખરમ સાથે સંબંધ હોવાથી હાલ ઉપાય વગરની છે.

“એમ. એમ. ડી”—એ ધારા જગ્યા ના અવકાશો હાખલ કરવામાં આવશે.

“રીચમંડના ચર્ચાપત્રી”—મુલતવી રહેલું. મી. રવજી મોસાર—મુલતવી રહેલું.

“ઇડિયન”—તમારું નામ હામ અમારી જાણુ માટે પુરું પાડવું જોઈએ.

“સી. એમ. વી.”—તમારો રીપોર્ટ અબુધર્મ મુલતવી રહેલો છે.

અ. ઇ. એ.

પરચુરણ ચરચા

તા. ૬ મી નવેમ્બરના અંકમાં ૭૧૧ પાનાવાળા ઇનફામએનના અખરપત્ર સખાં ધમાં એક અખનાર જણાવે છે કે (૧) જે હોદી મુલાખામાં સુદ મારથી અને ગામમાં આવી મરણ પામ્યો તેની તપાસ બહુ મોટી લેવાયેલી છે. વળી તેને ચોરાઈ વિષે કંઈ સારવાર થયેલ નહિ. હોદીએ મળીછી જઈ ફરીપાદ કરી પણ તેને પોલીસો લેવા ગયેલ હતા, ને વેદના માણસથી ઠોલીમાં લાવતાં તે બેશુદ્ધ થયેલ. જે તેના પેતાના ખાંવા બેપ વિષેની સારવારથી પહોંચાડતાં વીમા જેવું નહોતું. (૨) જે નવો કામદો ૧૯૦૮ નો થયો છે તે અત્રેના ગવરનર તથા ડેલાઓ આયેના હેડ અવરનરનો છે. પારલામેન્ટ માં પાસ થયેલ નથી. તેમાં તે ચાલુ રહેશે નહીં. વળી તે કમતી કરવાનું કારણ પાકાં મકાનો દરેક પાસે અંધાવવા વારતેનોજ છે. ખરો કાપદો ૧૯૧૦ માં આવશે તે પણ બહુજ સરતો થશે. (૩) ટરાંસવાલના હોદીઓ બાબત જે લાગણી દરશાવવામાં આવેલ છે તે સાફ ચીન્દ છે.

લોંગલેન્ડસથી મી. મહમદ કોટલીઆ લખે છે કે—મારી જુવરીનાં બકરાં જોધ વાનું કમું કેટલાક વખતથી કામ છે, છતાં તે વિષે ડીગર કમીટીને નોટીસ કાઢી કું હોદી છું, ને તેથી માફ કમું દુર જંગલમાં રાખવું જોઈએ એવું કારણ બતાવી પા. ર હેડ કરાવ્યો છે. કું આ બાબતમાં આગળ પગલાં લેવાનો છું.

હાદીઆવાડમાં વાંકાનેરથી એક સલામતી જણાવે છે કે મેં જાતે જોયું છે કે હાદુસ્તાનમાં મી. પોલાક અનહદ કામ કરી રહ્યા છે. તે કામનો ખ્યાલ જે જાતે જાણ્યો નથી તેમને આવી ચકવો ફરકેલ છે.

મારિસઅરમથી મી. હરમાઇલ મુસા દેવાત લખે છે કે અહીંનાં દરજીવી બધી જરૂર છે. કારણ કે અહીં કપડાં સીવ વાને કે તોપણ જે મદિને સીવીન આપે. જે ની માં દરજી સુદ તથા અચનક તથા દરેક એ સરવે કામ જાણ્યો હોય તેની બધી જરૂર છે.

ટરાંસવાલ હોડરના અધિપતિ મી. હારદ રાહદ ઉલ્લાજ જવા સાથે ગમે અહીંની એફાન્સઅરમથી ઉપડી ચુક્યા છે.

દીવાળી મહોત્સવ

ડરબન

મી. ગોપાળજી મેસરજી દેસાઈ લખે છે કે—તા. ૧૨ નવેમ્બર સને ૧૯૦૯ ને વાર શુકરને રોજે એકપરતે ઓટપર આવેલા 'અલ્ફ સ્ટોર'માં જાહેર ખર્ચ મુજબ દીવાળીના ઉત્સવનો મેળાવડો થયો હતો. લગભગ ૫૦૦ માણસોએ એમાં ભાગ લીધો હતો. હોલને ઝાડપાન વિગેરેથી સારીરીતે શણગારવામાં આવ્યો હતો. સાંજે પાંચ વાગે યજ્ઞની ક્રિયા કર કરવામાં આવી હતી. ૫૫ કરાવવા સારી સી. ખી. દેગાઢ બેઠા હતા. તેની લગભગ ૭ વાગે પુર્ણાકૃતિ થઈ હતી. આરતી કર્યા બાદ વેદ ધરમ સંજ્ઞાની મીટીંગ ચેરમેન મી. સીદમચના હાથ નીચે ભરવામાં આવી હતી. સેક્રેટરી મી. રામઅવતાર દાજર નહીં હોવાથી આજી મીટીંગને સારી મી. એધવ કાનજી પટેલ તરફથી મી. એમ. આઈ. બેશીને માટે દરખાસ્ત મુકવામાં આવી જેને મી. ડી. એ. દેસાઈ તરફથી રોકા મળ્યો અને સરવા નુમતીથી તેમણે તાળીઓના અવાજ સહી પોતાની જગા આભાર સહીત લીધી હતી. પ્રમુખે દીવાળી ઉપર વિવેચન કર્યા બાદ તામીલમાં મી. સી. વી. પીલેએ, અને અંગ્રેજીમાં મી. આર. સી. નાઇકેએ દીવાળી ઉપર અસરકારક વિવેચન કર્યું હતું, અને જણાવ્યું કે દર સાલ કરતાં આ વરસ કામે કામ દીવાળીનો તહેવાર પાળવામાં આવ્યો છે એથી દરેક બાઈઓ એ ખુશી થવાનું છે. અને તેમાં દરસાલ વધારો થઈ રહેશે એવી આશા બતાવી હતી. અને વધારામાં જણાવ્યું કે એ દિવસને એક હીંદુના જાહેર તહેવાર તરીકે જાહેરમાં લાવવા દરેકે દેશીય કરવી, તેમજ દરેક વરમના માણસને એ દિવસે રજા મળે એવી ગેરવજી કરવી. વળી સફેદ હીંદુ વિદ્યાર્થીઓને પણ તે દિવસ દરેક જગ્યાએ રજા મળવી જોઈએ. સારખાદ મી. એધવ કાનજી પટેલે દીવાળીને લગતું હુંક વિવેચન કરી મી. બેશી કે જેને આજની મીટીંગના સેક્રેટરી તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા છે, તેમણે આજ લગભગ ૧૫ માસ થયાં સત્યાગ્રહની લડતમાં ભાગ લઈ કામની જે સેવા બજાવી છે તેને માટે તેમનાં સરવે બાઈઓ તરફથી આભાર માન્યો હતો. અને તેઓ તા. ૧૪-૧૧-૦૯ ના રોજ ઉપડતી સ્ટીમર 'અમરજીત' માં દેશ તરફ જવાના છે તેથી તેમના ગાનમાં એક કાવો તો આવી તેમની પ્રસાદી

સુખ શાંતિ રીતે નીરડે એવું હૃદય હતું. છેવટે મી. બેશીએ હાજર મેળા વડાનો આભાર માની જણાવ્યું કે આજે તમે મને જે માન આપો છે તેને હું લાયક નથી. કારણ કે મેં સત્યાગ્રહની લડતમાં ભાગ લઈ મારી ફક્ત ફરજ બજાવી છે. પણ એવા અનેક માનને તો લાયક મી. ગાંધી સાહેબજી છે, કે જે નરે આજે આખા દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદી કામને કેળવણી આપી છે, એટલુંજ નહિ પણ હીંદુસ્તાનને પણ દક્ષિણ આફ્રિકા તરફ તેમની શું ફરજ છે તે બજાવવા બજાવ કરી છે. મી. બેશીએ સત્યાગ્રહનો ખરો અર્થ તો દુઃખ સહન કરવું એજ છે એમ પોતાનો મત જાહેર કર્યો હતો. અને દુઃખ સહન કર્યા વગર કોઈ પ્રજાની ઉન્નતિ થશે નહિ, અને દુઃખ વગર સુખ પણ મળશે નહીં. તેથી દરેક માણસે હમેશાં દુઃખ સહન કરવા તથા રહેવું જોઈએ, કે જેની આત્માનું કલ્યાણ થાય, પ્રજાની ઉન્નતિ થાય અને સરવે વાલે સુખી થાય. છેવટે પોતે આ લડત છોડી દેશ ખાસ કરીને સરજા તથા દીવાળીની જતાવી બેસવાની રજા લીધી. સાર બાદ પ્રમુખે મીટીંગ બરખાસ્ત કરી હારમોનીઅમ સાથે બંજન કરી સાંજે ૮.૩૦ વાગે પ્રસાદ પાન સોપારી લઈ સરવે બાઈઓ છુટા પડ્યા હતા.

મિત્રમંડળ સોસાયટીના સેક્રેટરી મી. હરિદાસ ડાકરથી લખે છે કે—તા. ૧૨મી એ દીવાળી મહોત્સવનો તહેવાર હોવાથી ૧૯૩ અમરેતી રોડ ઉપર મિત્ર મંડળના હોલમાં રા. રા. કાળીદાસ ગાંધીના પ્રમુખ પણ હેલ્ડ મેળાવડો થયો હતો, જેમાં સેક્રેટરી તરફથી મેળાવડાનો હેલ્ડ સંબંધાવ્યા બાદ મેસરસ ડેલેટાઈઝ, વીર જીભઈ, મોહનલાલ તથા અમરનાથ ગોસ્વામીઓએ સમયને અનુસરતાં કાપજો કર્યા હતાં, તેમજ હાજર થયેલા મહારથો તરફથી મંડળને પા. ૧-૧૬-૮ની બેટ મળી હતી. બાદ હજાર રતવન થયા પછી જ તેમજ પાન સોપારી વહેંચાયા બાદ વીસરજન થયો હતો.

મારિત્સંસ્કરણ

વેદ ધરમ સંજ્ઞાના સેક્રેટરી લખે છે કે—તા. ૧૨મીએ દીવાળી મહોત્સવ ઉજવવા માટે વેદ ધરમ સંજ્ઞાની એક સાધા રજા મીટીંગ સંજ્ઞાના હોલમાં મળી હતી. હજાર મારમના ને સાંજે પાંચ વાગે મીટીંગમાં પ્રસાદી કર્યા કે બાજરોને

સત્યાગ્રહી મહા પરાક્રમી ધર્મીય સુવેંશી મહારાજ રામચંદ્રજી લંકાપતિ રાવજીનો વધ કરી માતર બુધી અયોધ્યામાં વનવાસ પુરો કરી પધાર્યા હતા જે દિવસે આર્થ વરતમાં રાજ રામચંદ્રજીના પધાર્યાની ખુશાલી દેસાઈ હતી, અને આરમ પ્રજાએ મહોત્સવનો દિવસ પાળ્યો હતો અને સરવે બાજરો પ્રજા આનંદ પામી હતી જે દિવસ થી આજસુધી આરમ લોકો તે દિવસને દીવાળીનો ઉત્સવ ગણી ઉજવે છે. તે રોજ આજનો છે તે ઉજવવા માટે સરવે મહારથો મળ્યા છે. તેને માટે રામાયણમાંથી હુંક સાર બાજરો બાવનદાસ દહાનદાસજી જેઓ ડરબનથી મુશાકાત અરથે પધાર્યા હતા તેમણે કથારૂપ વાંચી સંબંધાવ્યો હતો. હવન ક્રિયા કરી હજાર મારમના કરવામાં આવી હતી. બાદ રા. પદમસીંહ, નારણજી નાયેક, મહીસીંહ, તથા સી. નલ ખ્યા વિગેરે મહારથોએ દીવાળી એ વિષય ઉપર વિવેચન કર્યું હતું. રા. પરસોતમ હરિભાઈ તથા નરસીંહ પ્રેમજી મે હજાર બંજન હારમોનીઅમ સહીત ધણીજ સરસ રીતે ગાથ સંજ્ઞાસંજ્ઞાને આનંદ આપ્યો હતો. બાદ બાદ જી પ્રસાદી વિગેરે મહારથોને આપવામાં આવ્યાં હતાં. સંજ્ઞાનો મેળાવડો રાત્રીના બાર વાગ્યા સુધી હરપ બેર ચાલુ રહ્યો હતો. મારિત્સંસ્કરણમાં દીવાળીનો મહોત્સવ જાહેર તરીકે ઉજવાયો હોય તો આ પહેલીજ વખત છે. સહેર તથા સહેરની આજીઆજીની વસ્તી એ જાહેર તહેવાર તરીકે દરેક હીંદુ મહારથોએ પાળ્યો હતો.

ફીનીકસ

દીવાળી ઉત્સવ હરપ સાથે પાળવાના હેતુથી આ રમ્ય રચના વસનારાઓનો એક મેળાવડો ફીનીકસ લાખબરેરીના મહા નમાં થયો હતો. સહ કુટુંબ યુગરાતી બાઈઓ ઉપરાંત મદરસી તથા અંગ્રેજ મહારથો તથા બાઈઓને પણ નોતવામાં આવ્યાં હતાં. ૪૦ ઉપરાંત માણસ હાજર હતાં. મી. મણીલાલ ગાંધીએ હારમોનીઅમ સાથે બંજન ગાથ સંબંધાવ્યાં હતાં. કહેવ દુધને પુરીનો નારતો સહુએ સાથે બેસી લીધો. પછી મી. મનલાલે દીવાળી મહારમ વિષે બાપજી કર્યું હતું. મી. દેસાઈએ આભાર માન્યા બાદ સહુ વિસરજન થયા હતા.

બનહામએન

દીવાળીનો તહેવાર હીંદુ વેપારીઓએ ધામધુમથી ઉજવ્યો છે. મેસરસ મનજી મીડલ્સ કા તરફથી સેક્રેટરી નામાંગિત વેપારીઓ પેરફીંગ અમલદારો તથા

વેપારીઓને આ પાર્ટીનું આમંત્રણ હતું. સાંજના સાઠપાંચ વાગે ચોપડા પુજન થઈ બાદ સાત વાગેથી લોકો જમા થવા લાગ્યાં. દુકાનને ધન્ય પતાકાથી તથા લીલોતરી અને કુલપાન તથા બતીઓથી શણકારવામાં આવી હતી. પહેલાં યુરોપીઓની ભરતી થવા લાગી. આશરે પોણેસો યુરોપીઓન મહારથો અને લેડીઓ આવ્યાં હતાં તે બધાંને આ, સોડા લેમ્પેટ ફગ વિગેરે આપવામાં આવ્યાં હતાં. બધાંને બહુ મમત પડી હતી. સાકાનર બજે દોઢી વેપારીઓ તેમજ કેટલાંક મવરનરના પેસેન્જરોને આમ ત્રણ દળ. ફોનોગ્રામની અછી લેજત હતી. બધાંને આ, ટીરીન પાન સીપારી આપવામાં આવ્યાં, મીઠાસ રતના સાડા અગીઆર વાગતાં સુધી આલી હતી. મી. મ. આશીઠે સમયને અનુસાર બાપણ કર્યું હતું, અને સ્ટીમર મવરનરનાં પેસેન્જરોની રિપર્ટ વિશે વિવેચન કર્યું હતું. મી. બ્યાસે મી. મ. આ, મી. મનજી મી. નુરમામદ સાહેમામદ વગેરે સાહેબો પેસેન્જરોની મદદે વખતસર આવી પહોંચ્યા તેનું વિગતવાર બ્યાન કર્યું હતું, અને તેમની વખતસરની જાણ મદદ માટે પેસેન્જરોની ઉપકાર માંગ્યા હતા. દરમિયાનની સડત બાબત અને હડીઅન ઓરિનિ અનને કન્દામખેન તરફની મદદ મળવા આજીજી સાથે લખાણ વીવેચન કરી બધાંને સમજાવ્યા હતા. મી. મ. આએ પાણુ ફરી ઉભા થઈ મી. બ્યાસના બોલે બોલને મળતા થતાં દરમિયાનની સડત મતભેદો લખાણ, અને લેખો જોઈ સડી રહ્યા છે. અને હોંડળું પણુ રાખવા બધાં બોલે આવે છે તેમને અનહદ વેદ્યું પડે છે તેનું કારણ આપણામાં કુસંપનું જણાવ્યું હતું, અને જ. બો. થી દક્ષિણ આફ્રિકા ને કાયદા હોવાનું લખાણ વિવેચન કરતાં હરેક હોંડળે બનતી મદદ કરવા જણાવ્યું હતું. મેસરસ મનજી માંડણ કુ. ના બાગી હાર મી. વજરામજીએ સહુ સાહેબોનો લીલેજ તરફી માટે ઉપકાર માંગ્યા હતા, અને સાડા અગીઆર વાગે મીઠાસ અલાસ થઈ હતી.

રહેલનખોશ

મી. ક્રેવર કામજી લખે છે કે:—અને ના હોંડુ બાક્યોએ દીવાળીને દિવસે વેપાર બંધ કરી તહેવાર પાળ્યો હતો. સાંજે સદગાન બોધ સભા તરફથી મીટીંગ મળી હતી. હોલને શણકાર્યાં હતાં. બધાં મહારથો હાજર હતા. સમુદાયસાર ચર્ચા તથા અગમને આરતી કરી મસાહ બધાં સભા વિલેજન થઈ હતી. બીજે વિવેચન

મેસના વરસની મીટીંગ મળી હતી, જે વખતે પાણુ ધરમ વિશે તથા સલામદ અને દેશ સેવા વિશે બાપણો ચર્ચા હતાં. પછી જ્યજ્યમા પોઝર લાગે સભા વિસરજન થઈ હતી.

હોંડુસ્તાનના ખબરો

(હોંડી બપોરથી)

સર કરજમ પાલ્લીની યાદગીરી બપોરી રાખવાના હકમાં જૂતાનહતા નવાને રા. ૧૦૦૦ લખ્યાં છે.

વેરાવળમાં મરડીના કેસો નહીં બનતા હોવાથી તેને મરડીથી મુક્ત બહેર કરવામાં આવ્યું છે.

રાજકોટની હોંડુ કન્યાશાળામાં નવા વરસ થી નૈનતા વિશ્રામને એક વરસ બોલી મેટી ઉમરની સ્ત્રીઓને ધરમ, સંસાર, ભરત, સીવણ, મુખણ વગેરે શીખવવામાં આવશે.

પુનામાં ૩૦ એકર જમીન લઈ વડોદરા રાજ્ય તરફથી ખામશે બંધાવવા હજુર દુકમ થયો છે.

બનારસ નાગરી પ્રચારણી સભા તરફ થી પ્રસિદ્ધ બનારા હોંડી કેપનાં ૨૦૦૦ પુસ્તકો કિંમત આપી ખરીદવા નાં ગાયકવાડ સરકારે દુકમ કર્યો છે.

મુંબઈ છલાકાની ખેતીવાડીને લખતું કોનફરન્સ પુનામાં કાઉન્સિલ હોલમાં નામદાર મવરનર સર જ્યોરજ સીડનહેમ કસારકનાં પ્રમુખપણું હેડળ બેચું મળ્યું હતું. છલાકાના તરફવાર બાગેમાંથી આવેલા પાંચસો ટેલીગેટ હાજર હતા.

માઇસોરના એક હોંડીએ એવી બહુક ની શોધ કરી છે કે તે જો બધ ન કરવામાં આવે તો મીનીટમાં ૧૨૦ અગાજ પ્રમાણે હુટવાજ કરે છે.

ગાલીઅરની નાં મદારાજીએ પોતાના રાજ્યમાં અડધા કરોડ રૂપીયાને ખરચે એક મહેર બાંધવા મંજૂરી આપી છે. આ મહેરના રકમ માટે ૬ હજાર રીડ લાખ પાયા ઉપર ૬૦ થીક લેખો પંચમ નો દીવાલ પ્રાધિકાર કામ કરે થયું છે.

બાણુ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ, પોતાના લંડનમાં કરેલાં બાપણો, એક મોપડીના આકરમાં પ્રગટ કર્યાં છે.

લખનઉની અરેબીક યુનિવર્સિટીએ સંસ્કૃત અને હોંડી બાપા શીખવવાનો એક વરસ કાઢ્યો છે.

એક બેચે દોંડી રીમ ઈંગ્લાંડ ખાતે હોંડી મેચો રમવાને સાર મોકલવાની યોજના લખામાં આવશે.

સમયદ હકદર રેખા તરફથી ઇંગ્લાંડમાં હડિઅન નેશનાલીસ્ટ પત્ર નીકળે છે તેને પણુ બાણુ પાલના સ્વરાજ્યની પેટે હોંડમાં લખણ થતાં અટકાવવામાં આવ્યું છે.

મુંબઈમાં ડાકરોની એક સભા મળી હતી તેમાં લેરક મેરલીને એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે હોંડી તખીબોને રાજ્યના તખીમી ખાતાઓમાં જગ્યાઓ આપવી જોઈએ.

જમારે હોંડીઓ હાઇ કોર્ટમાં જજ થવાને લાયક થઈ શકે છે, વડા ઇજનેરો થઈ શકે છે, તો તખીમી કોલેજના પ્રોફેસરો વિગેરે કેમ ન થઈ શકે એવો સવાલ કરેલ છે.

મી. દાદાભાઈ નવરોજીને તેમના વસોવા ના બગલામાં મુંબઈના નેશનલ યુનીયન તરફથી એક ડેપ્યુટેશન મળવા મળ્યું હતું. તેમને તેઓએ જણાવ્યું કે ઇંગ્લાંડમાં ફોર્મિસ બરવાથી તેમજ ડેપ્યુટેશન મોકલવા થી લણેજ કાયદો થાય એમ છે. આપણે આપણા હક સા છે તે બણવાની જરૂર છે. આપણે કિંમત અને જાતિ ભોગથી આપણી સડત આણુ રાખવાની જરૂર છે અને જે સુફેલીઓ નડે તેની સામે થવાની જરૂર છે.

મધ્ય પ્રાંતની સરકારે તાતા આયર્ન અને સ્ટીલ કંપની લીમીટેડને જજલકુર વિભાગમાં યુનાની બાણોને લખતા કટકા તું લીસ આપ્યું છે.

શ્રીજી મુજરાતી સાહીલ પરીવહ જે રાજકોટખાતે ચાણુ માસમાં બરવામાં આવનાર છે તે પરીવહમાં આશરે ૬૦ નીચ પોરણુ કરવામાં આવનાર છે. અને હતી હાલ બન સાહીલને લખતા નીચેયોડ ૫૦૦૦૦ બરવામાં આવનાર છે.

સાધમિન્સ ટાઉન

:O:

શ્રી. કાળુ કુસન લખે છે કે—અત્રે આસરે ૧૦૦ મહાધ, અને વીસ હોદી મુસલમાન છે. હોદી મુસલમાનમાં એક ચારેદી નામની એક કલબ છે. અત્રે આજ દીન સુધી એક હીરાવાનું ઘર રાખી મસીત તરીકે સરવે નમાજ પડતા હતા. મયા મહીનામાં સદરકુ મસીત તરીકે મકાનનો પળલીક સેલ થયો હતો. અમારી ચારેદી કલબની એવી મરજી હતી કે એ મસીત સેલમાંથી વેચાણ રાખી હોદીના કારવાર હેઠળ વકફ કરવી. મહાધ લોકોનું કહેવું એવું હતું કે અમે રાખીએ. કેમકે અમે અત્રેના વતની તેમજ વધારે છીએ. ચારેદી કલબવાળા આમેવાનોએ કેપટાઉનવાળા સખી વળુડ સેઠ હાજી સુલેમાન સાહબ હમદને મલીને બધી હજીરની કહી સબળાવી. સદરકુ સેઠે કહેવું કે મારી એક મરકુમ ઉઠારીના પછડી પા. ૧૦૦ ખેરાત કરવા કહાડેલા છે. તે મારે આપવા. અને ચારેદી કલબના અંદર જે જમા છે તે તમે આપો. અને એટલા પછસાથી એ ન મળી શકે તો જેટલા પછસા ભેષરી લેટલા હું વધારે આપીશ. સેલને દહાડે કેપટાઉનથી શ્રી. અબદુલ કાદર અત્રે આપ્યા હતા. મહાધ લોકો ના તરફથી શ્રી. અબદુલ કાદર મંગણી કરતા હતા. અને સામે નામદાર સેઠ હતા. આખરે ચડાચડીમા મહાધ જમાત તરફથી શ્રી અબદુલ કાદરે પા. ૩૫૧ માં રાખી. મહાધ લોકોએ શ્રી. અબદુલ કાદરની એક તરફી તરીકે નીમણુંક કરી છે. ગયા અઠવાડીઆમાં ચારેદી કલબના સેકરેટરીએ મંગણી કરી અત્રે મહાધ જમાત અને અને તે તરફી તરીકે નીમે તો ચારેદી જે જમા છે તે અમારે મસીતમાં આપવા. મહાધ લોકો એવી શરત થી રાજી થયા. નીચેના ચાર આદમીના નામપર ચીડી નાખવી જેવું નામ નીકળે તેને તરફી નીમીએ. શુક્રાળ રહીમ સાહેબખાન, અબદુર રહમાન, અને એમ. સી. જાદવત. આખરે શ્રી. જાદવતના નામપર ચીડી નીકળી. મહાધ લોકોએ શ્રી. જાદવતની તરફી તરીકે નીમણુંક કરી. હવે ચેરીડી કલબના સેકરેટરીનું કહેવું છે કે અમે પછસા આપણું નહીં.

ડેલાગોઆમે ઈંદોયન લાઇબ્રેરી

સેકરેટરી લખે છે કે :—મજકુર લાઇબ્રેરીની માસ સપ્ટેમ્બરની આખરીએ શીલક પા. ૩-૧૧-૧ હતી તે બાદ અઠ ટોખર માસના મેંબર શીતા પા. ૫-૧૬-૭ થયા, તેમાંથી બાકાના તથા છડીખન એ. પિનખનના રાને ૧૯૧૦ ના વરસ ૧ ના પા. ૨-૧૭-૦ બાદ જતાં હાલ માસ અક્ટોબરની આખરીએ પા. ૨-૧૯-૭ શીલકમાં છે ચાલુ માસ અક્ટોબરમાં મુલાકાત લેનારાઓની સખ્યા ૧૧૧ હતી ત્યારે ૬૩ પુસ્તકો મેંબરને નામે ચડ્યા હતાં. અનેના શ્રી જે. પી. ઘોડી તરફથી શુજરાતી પુસ્તકો ૧૪, તથા પુરસદ નામના સને ૧૮૯૬ થી ૧૯૦૮ સુધીનાં પુસ્તક ૧૦ તેમજ શ્રી. ત્રીકમજી બાવા તરફથી પુસ્તકો ૧૬ લાઇબ્રેરીને મળ્યા બદલ બંને દોઢી બધોળેનો આભાર માનવામાં આવે છે. શ્રી હોંદુસ્તાનના ફંડની મયા માસની શીલક ૨-૨-૦ હતા તે બાદ અક્ટોબરમાં પેની ૬ મળેલી જે મળી હાલ અક્ટોબરની આખરીએ પા. ૨-૩-૧ શીલકમાં છે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૨૫ મી ને શુરવારે ૩૨૫૧ પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ દામથી માલ વેચાયો હતો :—

	શ્રી. પે.	શ્રી. પે.
કાખીચ	૦ ૬ થી ૨ ૩ ૩૩૫	
કાલી રુધાવર	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પાકનએપલ	૪ ૦ " ૬ ૬ "	
પોપો	૦ ૬ " ૧ ૩ "	
બનાના	૦ ૬ " ૨ ૩ ૧૦૦	
આનેદીલા	૧ ૦ " ૧ ૩ "	
મેડરીન	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
નાચીસ	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
ઓરેન્જસ	૪ ૦ " ૬ ૦ "	
પટેટા (ગિળ)	૫ ૦ " ૧૨ ૦ "	
લીચુ	૧ ૦ " ૫ ૦ ફેસ	
લીલા બીનીસ	૦ ૦ " ૦ ૬ ૬ થી	

ફરેટ ચઢાવનાર.

નાતાલમાંથી મરજાં, ઈંડા મોહનનારાનો માલ ઇસ્તુર મુજબ વેચી આપણું.

બધી જાતના ફરેટ તથા વેજીટેબલ સરસ પેકિંગથી કીકાયત બાવે ખરીદવું હોય તો નીચેના શરનામે લખો :—

એમ. એ. આબેદ લાજપુરા,
પી. એ. બાહસ ૫૭૦,

ટાલી. એડરેસ. "લાજપુરા."

૧૩૩ મે બીક, ૧૨૫૧

રોકડ ખખર ભાવ

	શ્રી. પે.	શ્રી. પે.
માવલ માંજ ૧૧૨૨૧ની ૨૧ ૧ થી ૨૨ ૦		
બીમડીના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ " ૧૬ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
ચીની સક્કર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
ફંડના	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
દેશી તુવેર દાળ	૧૯ ૬ " ૨૦ ૦	
તુવેર દાળ કાનપુરી	૨૧ ૦ " ૨૧ ૬	
મસુરની	૨૨ ૦ " ૨૨ ૬	
મમની	૨૭ ૬ " ૨૮ ૬	
આડની	૨૯ ૦ " ૩૦ ૦	
ચણા મુંગળના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
" દાળ	૨૫ ૬ " ૨૬ ૦	
વટાણા નાતાલના	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ " ૬ ૬	
બીનીસ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
કાવું તેલ ૧ આલન	૩ ૨ " ૩ ૩	
એરડીડું	૨ ૫ " ૨ ૬	
મોલું	૩ ૩ " ૦ ૬	
નાળીએસુ	૩ ૬ " ૩ ૬	
બાંડ સેફ નાતાલની	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦	
પીળી	૧૫ ૬ " ૧૫ ૬	
તીરકુજ નાતાલ	૧૦ ૬ " ૧૧ ૦	
આટો	૧૩ ૬ " ૧૪ ૩	
મકાસી સોપારી ૧૨૧૭ બા	૦ ૬	
મરજાં	૦ ૩૧ " ૦ ૩૧	
શી પેટી ૪૨૧૧ના ૧૦-૧૦-૦ " ૧૦-૦-૦		
પોરબંદર	૧૦-૦-૦ " ૧૦-૧-૦	
પાસરીન એરોફેસ		
" વાઈટ રેસ	૮ ૬	
" " ગ્રાહન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીવેર	૧૩ ૬ " ૧૫ ૦	
દેશી	૫ ૬ " ૬ ૦	
મકમંદ સોપ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
સાણુ સીસ રોન	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
સાણુ સનમાઈટ	૪૨ ૬ " ૪૫ ૦	
ગ્રામરૂ પજ દુકાના બોક્સની		
હીમત	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬	
નેક્ટર ડી	૧ ૮ " ૧ ૬	
માચીસ લાખન	૩ ૧ " ૩ ૬	
સોપારી સેવરબની	૦ ૧૦ " ૧ ૦	
નીલમ પોઈટ બીઆરેડ	૧૭ ૦ " ૭ ૬	
ફુલ નેસલનું	૨૦ ૬ " ૨૧ ૦	
" ફેસલ	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
ફેસન્ટ મીલક	૧૮ ૩ " ૧૮ ૬	
નીમક (લીવરપુલ)		
નરસા એડની	૪ ૬ " ૫ ૦	

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtis
Merchant, Box 87

BEIRA

Gardhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladoa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodean Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Rabenia,
Fruit supplier in South Africa

BOXSBURG

V. Erosa,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayab Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mahomed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
118 Long Street.
Ohhaganlal Bhawanidas Ghcewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
Ebrahim Norodien,
24 Frere Street, (Woodstock)
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
13a Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Mr. Idris Khoo,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. Patel & Co.,
157 Loop Street,

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abdool Rissak, Fruit Agent,
Box 187, 111 Victoria Street.
E. ABOORAKER AMOD & BAO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhana Parshotam,
357 Pine Street

M. C. CAMBOOGHEN & Co.,
Box 126, Grey Street.

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street

DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.

Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. Ebrahim Ismail & Co.,
118 Commercial Road.

Fasmil Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.,

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALSHOY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

K. Jivan,
122 Grey Street

DURBAN

S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.

Lala Babhai,

Fruit & Vegetable Dealer
88 Queen St.. Box 636,

M. A. Simon,

Jeweller, 120 Grey Street.

E. SOULEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,

Box 88, 104 Grey Street.

Sheikh Hossein,

Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,

Mahan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
Box 110 Tel. Doss

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HARNERTSBURG

Zoutpansberg)

Esopjee Ismail,
General Dealer.

HRIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. Bhat,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Mocoajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. Camay & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dnje,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHAI,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,
M. P. FANCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755.
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KARODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALRAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 841, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
RAYANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. Tavarin,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3450.
M. K. DAISSY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUOHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 10,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 340.
HOMMAJOY IDOLAY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 389.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULAKHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAPSING

Ossim Sooman,
Box 61.
Hajee Bapoo,
Box 78.

NEWCASTLE

M. E. FREDET,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MURTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHERSSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 371,
B. A. Vriawa,
General Merchant
Draper & Groceries
45 Princess Street.

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
158 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498.
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhay V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria.
KASANDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street, Box 280
V. S. Pilly,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

BUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.

SPRINCKEN

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Defoela.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street.

THORNEVILLE JUNCTION

Eesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Ohlita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kudwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VRYSBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joossab Tayob & Co.
Market Street.
Joossab Hassam & Co.,
P.O. Box 8.

WARMBATHS

M. E. NAGDEE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

आर्य धर्म—(कर्तव्य.)

स्वामीजी आत्मानंदजीने बनावे
थीर स्वामीजी संकरानंदजीने छपाये हुवे
आर्य धर्म—(कर्तव्य) तस्वीमें बाळे आवे
एसे मजबूत कागसके उपर अछे अक्षरमें
रक्त्त तीन पेनीसैं मी. एम. एम. इशान
को दोक्क ५५३, दरहन तीसनेसे मीलेगा.
इंग्रेजी, शुबरस्ती और हिंदी छपानमें
मिलता है.

कसी अगइपर तीसनेसे स्वामीजीने हीउ
रीपर "मानव आत्मा" तथा "पुनरजन्म"
विषयके उपर रीया हुवा इंग्रेजी व्याख्यानमी
तीन पेनीसैं मीलेगा

To Our Customers and Friends

Our Durban Office is now closed. Will our many customers and subscribers kindly direct their enquiries to Phoenix, where they will receive prompt attention.

OUR DIARY.

"INDIAN OPINION" DIARY for 1910 is now ready. We have made a considerable improvement in the appearance of the book as well as increasing the number of pages to 360. A whole page is provided for each day, thus making it a most useful Diary for a business man. The usual postal and other information is given, both in English and Gujarati. To subscribers who have fully paid up their subscription the Diary will be posted free of charge. To all others the price will be One Shilling. Postage 1d. extra.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતા નોલી

સીધો મુંબઈ

દર માસે એક સ્ટીમર જાય છે.

૧૭, ૧૮ દિવસમાં મુંબઈ પહોંચે છે

એ કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સગવડ છે તેમજ ખસાસી ઇડીઅન છે, અને ઓરીસ્ટો ખીબ કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના હુમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાઠપણ વાતે જરા પણ મુંઝવું પડતું નથી એ ખાતરી સંપૂર્ણ.

ખરેખર આજે કંઈક મુદતથી આપણા હોદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી રખત ગાળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો સુકર છે કે અરધો અરધ મુસાફરી નાં ફુગ્ગનો દરક પડી ગયો અને મુસાફરીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુંબઈ સાર જાય છે. માટે આ કુદ મુદતની મુસાફરીનો ખરો સાલ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તાત્કાલ યાદ રહેવું.

સદરદુ આગમોટ મુંબઈ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર પહોંચે તે ઉપરથી સફળી જાણી માટે અતરે જાપામાં નંબાવશું તેથી સઉ સાહેબો ને ખબર ખરચે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે. વહુ વિગત નીચેને સરનામે મળી ચકશે.

શરવનસે સંધિ કોલંબો બોર કલકત્તા સ્ટીમર નોંચે મુકય જાતી છે.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૨ ડિસેમ્બર

ઉત્કલ લાઈન કમ્પાઈની લિમિટેડ.

જાણું, જાણું. "અમ્ફુલી" 3,300 ટન કમ્પાઈની 2૦

ઉત્કલ લાઈન કમ્પાઈની લિમિટેડ જાણું, જાણું. "અમ્ફુલી" 3,300 ટન કમ્પાઈની 2૦

શ્રી. કથોરિયન કથોરિયનની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ કર્ણન,

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

કથોરિયન કથોરિયનની મુ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ કોમર્સિયલ રોડ કર્ણન,

King & Sons,

West Street, Durban.

જેલનાં કાવ્ય.

[બોલ આવૃત્તી.]

ઇડીઅન ઓપીનીઅનમાં હાલ આવી ગયેલા નવા કાવ્યો આ નવી આવૃત્તીમાં હાખલ કરવાથી તેનું કદ પહેલી આવૃત્તી કરતાં જરાબર ખમણું થયું છે. જતાં કામત આગળના પ્રમાણે એક શીર્ષાંગ, પાંચદશ ૧ પૈની

નામરદાસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સુર

દાગીના જનાવનાર.

જોઈ ના. ૨૪૪-૨૪૫. એફિયાટીક બમર,

જાણું, જાણું. P.O. Box 280 Pretoria

ઇ. ઓ. ની ફાઇલ

૧૯૦૬, ૧૯૦૭, ૧૯૦૮ વ. ૫ની

ખાંધી આખી ફાઇલ દરેકની કીમત

શી. ૧૦/૬.

64 Grey Street,

Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARETTES

... BOER TOBACCO ...

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Price

Box 88. Tel. Address: "Forbenda,"

Telephone 864.

ઉંચા ફેલની દરકી કેપ, અને બેંગ બોર ટોપીઓ આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં સરતે આવે મળશે. એક વખત અજમાવી જુઓ.

સન બેન્ડ ટોબાકો વર્ક્સ

૧૬૪ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

દેશો મોઠાઈ

એઆ લીની સરવે જાતની તાજ મીઠાઈ અમે જનાવીએ છીએ.

કે. જીવણ,

મસજીદવાળી મોઠાઈની સામે

૧૬૨ ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન.

આર્ટ પેપર ઉપર છાપેલા

સુંદર ફોટોગ્રાફ.

માનવતા હાદાબાઈ નવરોજી.

ઓ. જરૂરીસ બહરીન તખમખજી.

મી. એમ. એચ. નાઝર.

ઈડવન રફેયર બેરર દાર.

અફઘાનિસ્તાનના અમીર.

મી. અમીરદીન ફજંદાર.

મેસરૂ એમ. કે. માંધી, અને એચ. ઓ. અલી.

મી. સોરાબજી શાપુરજી બડાજનીઆ.

સ્વામી શ્રી ચક્રેશનંદ.

મી. એચ. એસ. એલ. પોલાઈ

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESLAB

MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

Ismail Amod Kajeo,

GENERAL MERCHANT & DRUGS

Market Square, P.O. Box 88,

KRUGERSDORP.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gerdhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Ananji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladua." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjies Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BELLAIR

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Eros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 6, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MADONEN,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
EBRAHIM NEMOUDEN,
24 Frere Street, (Woodstock)
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St. &
124 Corner Church and Bloem Sts.
D. Manherjee,
Box 1036, 14 Wicht Street.
Molideen Ennos,
189 corner Bree & Bloem Streets
A. PATEL & Co.,
157 Loop Street.

DARNALL.

Narayan Maharaj,
Produce Dealer n
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ABOORAKER AMOD & Bao.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglin & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.
Bhans Parshotam,
357 Pine Street

M. C. CAMROOSEN & Co.,
Box 126, Grey Street.

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.

DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.

Dawjee Masmoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street.

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.

Esmail Dawjee Motala,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALEHOT & SORADJKE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odtav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

K. Jivan,
122 Grey Street

DURBAN

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

Lala Babhai,

Fruit & Agent

86 Queen St.. Box 636,

M. A. Simon,

Jeweller, 120 Grey Street.

E. SOULEMAN BROS.,

109 Queen Street.

SUN BRAND TOBACCO WORKS,

Box 88, 164 Grey Street.

Sheikh Hossein,

Plumber & Tankmaker,

Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwan & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

Harjiwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,

Makan Bhana,

Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTOUCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)

GRAHAMSTOWN O.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
Box 110 Tel. Doss

Mohanbhai Desai,

Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106,
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HANNUTSBURG

Zoutpansberg)

Esoopjee Ismail,
General Dealer.

HEIDELBERG

Abou Mia Camroodeen,
Market Square,
A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches :
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moomajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhibu Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Cooradia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 2937. Corner Alexander St.,
M. P. FANOT,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassam,
New Laundry,
New Clara. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KAROHA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
Omarji Sale,
Box 5931.
A. A. PILLAY,
Box 1363, President St.
A. A. RAHEMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040. Vrededorp
BATANJI RUGHATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SOLEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Pordaburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Saheb,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3458.
M. K. DANCY CIGAR FACTORY,
Box 6368,
O. P. LUCKRAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dannio Street, Malay Camp.
S. Nadarasan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malay Camp.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
50 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTABHAI,
Box 33.
Haseen Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJY IDOLY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULAHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELSBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BRANHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Delador & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAPEKING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bapoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. SENGAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Tinsmiths & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 179.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 149.
MEHTA & KHANDENIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dami,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571,
E. A. Vriawa,
General Merchant
Drapery & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
150 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NAGARDAS HARI SONI,
Goldsmith.
Boom Street Box 280
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Hossein Khan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.

SPELONKWE

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Befoola.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35. Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 41,
Mahomed Wadde,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hossein Amod Vankar,
General Dealer.

UTTERHAGE C.O.

Ranchhod Lya,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Oodian.

UMZINTO

I. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53 Dealer

VERULAM

BAHU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Gowraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VRYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Gajee Mian,
Box 70.
Jooseph Tayob & Co.
Market Street.
Jooseph Hassim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NADDER & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

તર્કચાર છે.

૧૯૧૦ ના સાદની અધરી
એક દિવસનું એક આખું પાનું.
વેપારીને ઉપયોગી હોય તે સારું.

કિંમત માત્ર ૧/-

ઇસ્ટનેસનર પ્રીંટિંગ પ્રેસ,
શીનીસ, નાતાલ.

A Book—and Its Misnomer

A REPLY

Being a Brief Examination of "The Asiatic Danger in the Colonies" by L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય.)

સ્વામીશ્રી આર્યભટ્ટજીને જનારે હું
પોર સ્વામીશ્રી સંસ્કારાર્જુને જણાવે હું
આર્ય ધર્મ—(કર્તવ્ય) તક્તીએ શહે જાશે
એ સમજૂત કાગજને ઉપર અર્થે અક્ષરને
તક્ત ત્રીજ વેનીસે ધી. એમ. એમ. શીવાન
તે સોવસ ૫૧૨, દરખાસ લીસનેસે મીલેંગા.
ફોર્મી, ગુજરાતી યોર હારી જવાનને
મોલતા હે.

હસી જગદેવ લીસનેસે સ્વામીશ્રીને શીલ
પિપર "માનવ આત્મા" તથા "પુનરજન્મ"
વિષયને ઉપર રોચા હુના ફોર્મી બ્લાકાનમી
ત્રીજ વેનીસે મોલેંગા

To Our Customers and Friends

Our Durban Office is now closed. Will our many customers and subscribers kindly direct their enquiries to Phoenix, where they will receive prompt attention.

OUR DIARY.

"INDIAN OPINION" DIARY for 1910 is now ready. We have made a considerable improvement in the appearance of the book as well as increasing the number of pages to 360. A whole page is provided for each day, thus making it a most useful Diary for a business man. The usual postal and other information is given, both in English and Gujarati. To subscribers who have fully paid up their subscription the Diary will be posted free of charge. To all others the price will be One Shilling. Postage 1d. extra.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 4TH, 1909

No. 49

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 523.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 4TH, 1909.

Official Incompetence

THE history of the Asiatic trouble in the Transvaal has been very largely a history of official ineptitude coupled with Colonial pride. We have suffered from the lack of training as well as from the lack of soul, in those men who have had charge of Asiatic affairs. The kindest word that we can say of not a few of them is that they have been ignorant. They have been ignorant of our languages—ignorant of our religions, ignorant of our age-long customs. They have called us "coolies" because—at least we hope this is true—they have been ignorant. They have trodden on our susceptibilities, on our religious convictions, on our national pride; not, we are prepared to believe, because they have wished to insult us, but because they have stumbled in the dark, and have neither known, nor cared to know, what those placed beneath their charge were like. The result has been "confusion worse confounded."

The marvel is this, that such ignorant officials, who, everyday, and at every crisis of delicate diplomacy, have shown such utter ineptitude should be continued in office, and enjoy the favour of responsible statesmen.

So long ago as February 11th, 1908, the *Transvaal Leader* called attention to the way in which Asiatic matters were being moddled during the process of voluntary registration. "The work of registration," it was pointed out, "which requires patience, tact and diplomacy, has from the first been carried out in the narrowest and harshest spirit. Instead of all mention of the Act which proved so unworkable being avoided, its name

and its provisions are insisted upon at every point, and the whole conduct of the registration branch gives colour to the view that its desire is less to aid the Government and the Colony in finding a way out of an awkward and delicate situation than to show the Asiatics that it is their master."

That was nearly two years ago, yet the inept officials of that day are the inept officials still! While during these weary years which have stretched between, the mistakes, the foolish blunders, the illegal acts which have characterised their sway, have at times roused public opinion to complain.

Last week a very flagrant case in point was brought before the Chief Justice and Sir William Smith in the Supreme Court. The culprit was Superintendent Vernon, well known as the Asiatic Officer in charge of Asiatic affairs in Johannesburg. A few months ago this responsible Officer suffered a severe rebuke from Mr. Van den Berg for declaring in open Court, when referring to Asiatics "I think it is a white man's duty to hunt these people out of the country." No further notice, however, appears to have been taken officially of these remarks, and Superintendent Vernon has continued to act in his capacity as Asiatic Officer.

In pursuance, we may suppose, of his ideal of a white man's duty, the Superintendent, on the 1st September took with him several other policemen, and broke into the premises occupied by Ho Si, a Chinese passive resister, who was absent at the time, and claiming to be "acting in performance of certain duties," searched the house. This was naturally resented by Ho Si, with the result that a Court-case ensued, and the Magistrate dismissed the action with costs.

The Chief Justice, however, in the Supreme Court to which an appeal had been made, took a different view of the case, and "judgment was entered for the plaintiff for £5 damages with costs in both Courts." The point particularly to be noted is the apparent utter ignorance shown by this responsible Superintendent of the natural process of the law, together with that high-handed method of dealing with the Asiatics which one might expect from a man guided by such an ideal.

Dealing with the pretended warrant for the search, the Chief Justice said:—"It was a remarkable document on a form of search warrant, intended to be used for the purpose of searching premises in which it was suspected that stolen goods were concealed. Three-fourths of it were

left blank, it did not appear by whom it was issued, the reference to goods was deleted and across the face of it, apropos of nothing in particular which it contained, were the words 'Asiatics, illegally in this Colony wanted on warrant or not in possession of registration certificates in houses or rooms to be pointed out.' Below that endorsement the warrant continued: 'these are, therefore, in the name of our Lord the King, to authorise and require you, with necessary and proper assistance, to enter in the day or night-time, in such dwelling-house of the said Asiatics in Johannesburg, and there diligently search for the said Asiatics, and if the same or any part thereof shall be found on such search, that you bring the bodies of such Asiatics before me to be dealt with according to law.'

We imagine a smile must have passed over the face of the Chief Justice when, in commenting on it he said "the terms of the document were not grammatically intelligible." Such a curious compilation we venture to think should be kept in Mr. Meyrogorato's Museum beside the sjambok that struck Nagappan, the hindcuff and chains of Mr. Parsee Rustonjee, and other similar samples of the weapons which have been used against Asiatic passive resisters.

The Chief Justice, continuing, said: "the terms of the document purported to entrust the respondent with a roving commission to enter any premises by day or night to search for or arrest Asiatics generally, even those who had committed no crime at the date of the warrant, but who might break the law by failing, when called upon by a person who illegally entered under this warrant, to produce their registration certificates. No names or premises were mentioned, and the respondent apparently could point out to himself any room or premises which struck his fancy as premises likely to contain Asiatics. To say that the document had any validity and could confer authority to enter would be to state an alarming proposition subversive of the elementary rights of freedom."

This is the crux of the matter. In the hands of Superintendent Vernon, "the elementary rights of freedom" according to the Chief Justice, supported by Sir William Smith, have been "subverted," and an illegal, absurd document made to do duty as the King's warrant. Is it possible for autocracy to go further than this?

Now what is to be done with Superintendent Vernon?—That is the question. The punishment involved in the judgment is a mere nothing. Punishment is neither here

nor there. The question is whether Asiatics are still to be left at the mercy of incompetent and ignorant men? Whether it accords with the dignity of British rule to make it a necessity for Asiatics to institute legal proceedings, and even press matters to the Supreme Court, to obtain from responsible officials "the elementary rights of freedom?" We watch the issue with interest.

The Indian Scapegoat

"COMPARISONS are odious," so it is said, but this well-worn adage does not prevent one of our contemporaries from indulging in this method of discounting our Indian people. The contrast is to our minds an unfortunate one, since it challenges a reply, and a fair reply would be crushing. We yield to none in our admirations of the Jewish character. We rejoice that these virile, persistent and capable immigrants are admitted to the freedom of this new Empire. Their qualities are needed, and their virtues will enrich our commonwealth. We congratulate the golden city on having elected an honoured member of the Hebrew community to the highest position to which a citizen can attain. All this we gladly concede. But is it fair to place the Jewish immigrant and the Indian immigrant in juxtaposition in order to gain a lever for a fresh blow at our people? The writer of this article does not allude to the fact—one that Rome would have noted with eager eyes—that while the "Russian alien, generally a Jew" is an alien, the Indian immigrant is usually a British subject. But that may pass. A British subject, we have learned by painful experience, is often not quite so much to England as the member of an alien race. But is it fair to try and make a contrast between the Jewish character and the Indian character, by saying that "some of the Indians in business have been convicted of very bad trade practices indeed." Is it then so well established that all immigrant Jews are free from such stains? Is it not a common saying that "if the Indian traders were to be driven out, their places would be filled by a less desirable class of men, in the form of the Peruvians?" We hesitate to pursue this subject because the material is so overwhelming to our hand and so unsavory. But we protest against this method of defaming our people. Precisely the same thing may be said of the British, the Germans, the French or the Americans. Unfortunately, there are "very bad trade practices" amongst them all. But let our records in the law courts or in the gaols be produced and we make bold to say that we stand well in point of morality amongst the rest. It is equally unfair and cheap to say that we "can never become, even when of good character, really a component part of the South

African people." Why is this impossible? It depends altogether on the view entertained by the writer of what "a component part" means. Does he mean of the white population? Then we agree with him. We have no desire to mingle our blood with the blood of the white man. But if this is what is meant, then all the native races are banned under the same disability. The idea is foolish. The vision which we have of the future is one in which all "nations and peoples and tongues" have some part to play. A great South African Empire, rising by the united efforts of all the varied nationalities which gather beneath the British flag; its qualities enriched by the contributions of Jew and Indian, as well as by Briton and Boer, and the whole standing firm on the laws and righteousness of God. The Jews will no more form "a component part of the South African people" by losing their individualism than we shall. Why then should such a contrast be made?

Once more we note that the stale argument regarding our "method of living" which is said to be "alien to the civilisation that surrounds" us, is raked up, and made to embellish this unfortunate contrast. But the writer does not dwell for a moment on the civil disabilities under which we live and which serve to perpetuate our method of living. He does not say that we have to struggle against social difficulties which are removed from the path of the Jew, that we are crushed down, and "bounded out," and that we have no guarantee of continuance. All this is conveniently forgotten. The truth is that a false ideal of progress has laid hold of European Society—the presumption that the more complex life is made the greater is the civilisation attained; the more money spent on luxuries the greater the refinement of character; the finer the houses, the greater the benefit to humanity. This is an entirely false ideal. Simplicity of life—life that can be independent of circumstances, and master the passions of the body—this makes for true progress. Much remains to be desired in the social life of our Indian communities—we concede all that. There is much that can be improved. Ignorance must be swept away, cleanliness established, sanitary conditions enforced. But if "the method of living" relates to the simplicity of life, we trust there will be no change.

BEFORE THESE LINES ARE IN PRINT we shall probably know what reception the Delegates have experienced from the powers that be, by way of welcome home. We know this that they anticipate, and are prepared to receive, the welcome that Indians are now accorded when they attempt to enter the Transvaal. They

expect to be immediately arrested. If so, whether they are remanded for a time or at once thrown into gaol, they will do their duty. Quite possibly an astute Government may defer the moment of arrest to prevent the awakening of any fresh indignation in England, until it can be done quietly. We are prepared for anything after the shameful treatment of the comrades of our delegates on the eve of their departure. But whatever form of welcome may be given by the Government, we at any rate hail their return with joy. They have done their work well, and although that immediate success, which we had hoped to see, has not rewarded their efforts, they have planted seeds in the hearts of many in England which will bear a harvest in the future. Best of all we have the satisfaction of knowing that the utmost has been done in the interests of our community to move the responsible statesmen of England and of the Transvaal to do justly by our people. This, too, must produce fruit. In fact we already see the fruit in that discussion over the Fast of Ramadhan in the House of Lords, and those expressions of regret uttered by Lord Crewe that the difficulties in the Transvaal are not yet settled. So far, by means of our delegates we claim to have rendered Imperial service. We have made our position clear to the statesmen in England. We have strained our convictions almost to snapping point to meet the Transvaal Government, and we have made no secret of the course which we intend to pursue. Now we can but go our own way—a path of suffering—in reliance on God.

IN THE STATEMENT WHICH WAS published by the Delegates before leaving England, an interesting comparison is made between the treatment of Asiatics under the Boer régime, and their treatment since British annexation. We imagine it must be painful reading for those who boast of the justice and liberality of British law. Under the old Dutch rule there was much that should have been improved, and during the agitation prior to the war, this was frequently set in the front. "It was a shame" so the British agitators said "that British subjects should be treated so badly." In fact in those pre-war days England again and again interfered on our behalf. As the statement puts it, "responsible English Ministers claimed for British Indians the equal rights of civilised subjects of the Empire. The British Government virtually pledged itself to the re-instatement in their just rights of Transvaal British Indians." But although there was much to be desired in those days, Asiatics were in a better position under Dutch rule than they are now. They were in a better position because they were

under the active protection of Her Majesty's Government, and British statesmen watched jealously, with perhaps an eye to business, any encroachment of the Republican Government on the freedom of British subjects. Now the position is changed, and His Majesty's Government is equally anxious to see all that is good in the Transvaal Government. There is no personal interest involved in guarding a handful of British Indians, and so they are sacrificed to the expedience of the hour. Behold, then, the extraordinary issue—British subjects suffer more from the tyranny of injustice now that they are immediately under the British flag than when they were merely "protected" under the Boer régime!

Lecture on Islam

By Mawli Fatch Mahomed

On the 7th of last month, Mawli Fatch Mahomed, the Chief High Priest of the Mahomedan Mosque, Grey Street, Durban, visited Pietermaritzburg and delivered a lecture entitled "The Philosophy of Islam." Mr. Amod Hayat occupied the chair. In the course of his address, the Mawli said that the Islamic Faith was founded on the truest principles of philosophy and was in agreement with scientific deductions. The Prophet of Arabia himself established schools, and, to assist in these and his educational plans generally, he released such prisoners of war as could read and write, as soon as they had taught a certain number of boys to do the same, and if any of the prisoners undertook to take charge of schools as a profession, then they were liberated at once. Under the great Prophet of Islam and his successors the Muslims cultivated arts, science and poetry. The Mawli then went on to point out the deplorable fact that in places like Durban, Maritzburg, the towns of the Transvaal and Capetown there was not a single Muslim Institute to impart that knowledge and education required by Islam. It was the bounden duty of every true Muslim to do something for education.

At the close of the lecture, Mawli Fatch Mahomed said it was his painful duty to announce the untimely death of the Honourable Sayyed Zain Al Edroos, at Surat. In him the Muslims had lost one of their very able and learned leaders. A cablegram was sent by the Maritzburg congregation to Sayyed Ali Al Edroos, expressing sympathy, and praying for the long life and prosperity of the successor. Similar cablegrams had already been sent by the Anjuman Islam of Ladysmith and Durban, the Natal Indian Congress and Mawli Fatch Mahomed.

Natal Parliament

LEGISLATIVE COUNCIL,

Nov. 23.

Superannuation Bill

The Council then resolved in Committee for consideration of the Public Servants Superannuation Bill.

MR. MARSHALL CAMPBELL moved in respect of Clause 2 as follows:—
(1) That in the first paragraph defining "Officer" the words of European descent therein occurring, be deleted;
(2) That in the second paragraph defining "employee" the words of European descent therein occurring, be deleted.

The member pointed out that he wished to see a uniformity in the Bill, and thought that where a coloured servant had worked faithfully for years he should also benefit.

MR. KIRKMAN supported the suggested deletions.

THE MINISTER OF RAILWAYS AND HARBOURS said the Government were in harmony with the first part of the amendment, but with the second part there was a difficulty. He would point out in regard to the latter that it was obligatory on every employee to join this fund, and he had to contribute 3 per cent. of his wages towards the fund. This would never be understood by the native, and would make him contribute to a fund that he would never derive any benefit from.

MR. SMITH said he would vote against alteration. The Bill he thought was perfectly good as it stood.

MR. MARSHALL CAMPBELL then withdrew the second part of his amendment.

The first part of the amendment was agreed to.

LEGISLATIVE ASSEMBLY.

Nov. 23.

Public Health Act

In the discussion on the Public Health Act Amendment Bill,

SIR LIEGE HULETT said that the vaccination of Indians had become almost a scandal in some instances. He had known a case where the District Surgeon had insisted upon a large number of Indians taking their children a distance of four or five miles away from the railway lines so that he could get fees. If he had visited the estate upon the line of railway the fees would not have been charged at such a high rate. That had to be brought to the notice of the Government, and the Government felt it their bounden duty to enquire into the matter. Possibly scandals of the sort would be fewer in the future than in the past.

He quoted a case where 60 women were required to take their children four miles on a certain day. It was a wet day, but they went, and considerably after their departure came a telegram from the District Surgeon telling them not to go. The labour

of 60 people was thus uselessly lost to the estate. That had been repeated again and again, and that and other matters should be looked into.

LEGISLATIVE COUNCIL.

Nov. 29.

Dealers' Licences

The Wholesale and Retail Dealers' Licences Act Amendment Bill was set down for re-commitment.

MR. RICHARDSON moved that the re-commitment stand down for two days, as there seemed to be an idea that this Bill was being rushed, and there might be some petitions lodged against it.

THE MINISTER OF RAILWAYS AND HARBOURS said he hoped this request would not be acceded to. He thought the Bill had been received favourably throughout the Colony as a measure of simple justice.

The motion was not seconded.

The Council then resolved into Committee on the Bill.

The Bill was reported to have passed through Committee with certain amendments.

Nov. 30.

The Council re-passed, with Legislative Assembly amendments, the Wholesale and Retail Dealers' Licences Act Amendment Bill.

Dec. 1.

Superannuation Bill

The House resolved into Committee, on re-commitment with Legislative Council amendments, on the Public Servants Superannuation Bill.

The object of the Bill is to provide that those who are in the exclusive employment of the Government and who are not on the fixed establishment will be entitled to contribute to the Superannuation Fund.

In reply to a question from Mr. Smythe it was stated that Indian interpreters would be excluded from the provisions of the Bill.

MR. FARQUHAR asked what amount of money would be required to carry out the provisions of the Bill.

THE MINISTER OF RAILWAYS AND HARBOURS (in charge of the Bill) replied that the object of the Bill was to place the Public Servants of this Colony on equal footing with those in the other Colonies, on the entry of Natal into Union. It would be an obligation for the Union Government. There was nothing on the Estimates for the purpose.

The Bill was reported as having passed through Committee on re-commitment with certain amendments.—
Natal Witness.

THE "HINDUSTAN REVIEW." Mr. Polak contributes an article—"What is the Issue?"—to the October-November issue of this well-known journal. It is an earnest appeal to every man and woman in India to feel that his or her honour is involved in the struggle of the Transvaal Indians.

The Transvaal Delegation in England

Their Letter to the English Press

We have received the following letter for publication, sent to the English Press by the Delegates and signed by Messrs. Gandhi and Hajee Habib :—

Sir,—The Transvaal British Indian Deputation arrived in London on the 10th day of July last. The enclosed statement of the British Indian case in that Colony was prepared immediately after the arrival in London of that Deputation, but it was not issued, as delicate negotiations with a view to arriving at a quiet settlement were in progress. We have now learnt that these have proved abortive and that the position remains unchanged. It has therefore become necessary for us to inform the public as to how the matter stands, and what the struggle of the British Indians in the Transvaal means. The ex-Colonial Secretary of the Transvaal, during its administration as a Crown Colony, writing in a magazine in South Africa in the month of February last, thus correctly summed up the question :

"The position of the Indian leaders is that they will tolerate no law which does not put them on an equality with Europeans in regard to restriction on immigration. They are willing to see the number of Asiatics limited by administrative action. They insist on equality in the terms of the law itself."

That is still the position.

Mr. Smuts, the present Colonial Secretary of the Transvaal offers to repeal the Registration Law around which the struggle has been raging for the last three years, and to concede to a limited number of British Indians, other than former residents of the Transvaal, certificates of permanent residence. Were the object aimed at by the British Indians the admission into the Colony of a few more of their brethren, this concession would be material, but the object they have had in view in agitating for the repeal of the Law being to secure legal or theoretical equality in respect of immigration is, by the proposed maintenance of the legal disability, not advanced a step. We are not aware whether the above modification of the present Law proposed by Mr. Smuts will take place irrespective of the continuance of the passive resistance at present being offered by the British Indians of the Transvaal, but we are in a position to state that the proposed concession will not satisfy passive resisters. The struggle of the Indian community of that Colony was undertaken in order to obtain the removal of the stigma cast upon the whole of India by this legislation which imports a racial and colour bar into the Immigration Laws of a British Colony for the first time in the history of Colonial legislation. The principle so laid down that

British Indians may not enter the Transvaal because they are British Indians is a radical departure from traditional policy, is un-British, and intolerable, and if that principle is accepted even tacitly by British Indians we consider that they will be untrue to themselves, to the land of their birth, and to the Empire to which they belong. Nor is it the passive resisters in the Transvaal who are a matter of this kind have alone to be considered. The whole of India is now awakened to a sense of the insult that the Transvaal legislation offers to her, and we feel that the people here at the heart of the Empire cannot remain unmoved by this departure, so unprecedented and so vital, from Imperial traditions. Mr. Smuts' proposal brings out the issue in the clearest manner possible. If we were fighting not for a principle but for loaves and fishes, he would be prepared to throw them at us in the shape of residential permits for the small number of cultured British Indians that may be required for our wants, but because we insist upon the removal of the implied racial taint from the legislation of the Colony, he is not prepared to yield an inch. He would give us the husk, without the kernel. He declines to remove the badge of inferiority, but is ready to change the present rough looking symbol for a nicely polished one. British Indians, however, decline to be deceived. They may yield everything, occupy any position, but the badge must be removed first. We therefore trust that the public will not be misled by the specious concessions that are being offered into the belief that British Indians, because they do not accept them, are unreasonable in their demands, that they are uncompromising, and that therefore they do not deserve the sympathy and support of a common-sense and practical public. In the final reply received by us from Lord Crewe, the following is the position that is taken up :—

"The Lordship explained to you that Mr. Smuts was unable to accept the claim that Asiatics should be placed in a position of equality with Europeans in respect of right of entry or otherwise."

Herein lies the crux. Legal equality in respect of the right of entry, even though never a man does enter, is what British Indians have been fighting for, and according to the reports we have received from the Transvaal, is what some of them, at least, will die for. The only possible justification for holding together the different communities of the Empire under the same Sovereignty is this fact of elementary equality, and it is because the Transvaal legislation cuts at the very root of this principle that British Indians have offered a stubborn resistance.

It would be contrary to fact to assume that no relief can be had in this matter because the Transvaal is a self-governing Colony and because

now South Africa has got its Union. The difficulty of the situation is due to a mistake committed at the centre of the Empire. The Imperial Government are partly to the crime against the constitution. They sanctioned when they need not have, and when it was their duty not to have sanctioned, the legislation in question. They are now undoubtedly most anxious to settle this troublesome matter. Lord Crewe has endeavoured to bring about a satisfactory result, but he is too late. Mr. Smuts, perhaps, has very properly reminded His Lordship of the fact that the legislation in question had received imperial sanction, and that he should or could not now be called upon to retrace his steps because the British Indians in the Transvaal had undertaken to disregard the legislation and to suffer the penalties of such disregard. His position as a politician and as an aspirant to high office in "a white South Africa" is unquestionable, but neither the British public nor the Indian public are interested in his position, nor are they party to this crime of the Imperial Government.

We may add that, during the last four months, arrests and imprisonments have gone on unabated. The leaders of the community continue to go to prison. The severity of the prison regulations is maintained. The prison diet has been altered for the worse. Prominent medical men of Johannesburg have certified that the present dietary scale for Indian prisoners is deficient. The authorities, unlike their action during last year, have ignored the religious scruples of the Mahomedan prisoners and have refused to give facilities for observing the sacred annual fast which millions of Mahomedans scrupulously undergo from year to year. Sixty passive resisters recently came out of the Pretoria Gaol emaciated and weak. Their message to us is that, starved as they were, they are ready to be re-arrested as soon as the Government wish to lay their hands on them. The Acting Chairman of the British Indian Association has only just been arrested and sentenced to be imprisoned for three months with hard labour. This is his third term. He is a Mahomedan. A brave Parsee, a well educated man, was deported to Natal. He re-entered, and is now undergoing six months imprisonment with hard labour. He is in gaol for the fifth time. A young Indian, an ex-Volunteer Sergeant, has also gone to gaol for the third time on the same terms as the Parsee. Wives of imprisoned British Indians and their children either take up baskets of fruit, hawk about and earn their living in order to support themselves, or are being supported from contributions. Mr. Smuts, when he re-embarked for South Africa, said that he had arrived at an understanding with Lord Crewe that would satisfy the large body of

British Indians, who were heartily sick of the agitation. His prophecy has been totally disproved by what has happened since.

A Joint Movement in London

To Support Passive Resistance in the Transvaal

[SPECIAL FOR INDIAN OPINION]

"A meeting of the Indians resident in London will be held on Tuesday, November 2nd, at 3 p.m. in the Essex Hall, Strand, W.C. in order to hear the South African Delegates."

So ran the invitation over the signatures of Messrs. Delgado and Azad, the latter being one of the Secretaries of the Muslim League in London. Mr. Parekh occupied the chair. Messrs. Gandhi, Hajee Habib and Anglia, spoke to an audience of about forty Indians. An appeal was made to the audience on behalf of the struggle in the Transvaal. Mr. Gandhi, in the course of his remarks, stated that in the Transvaal will be solved the question, so far as the whole of South Africa is concerned, of the status of British Indians, and that it had a far-reaching effect in India also, and as the struggle in the Transvaal was for preserving the National honour, every Indian was bound to do his utmost to help the cause. He felt that if Indian volunteers came forward to do propaganda work in London and surrounding districts a great deal could be done to inform public opinion, which was ultimately bound to react on the Transvaal. The volunteers should set apart consistently with their ordinary occupations a certain amount of time for paying house-to-house visits and getting subscriptions from one farthing upward to relieve the distress amongst passive resisters and their families, and signatures to a document expressing sympathy with the struggles of the passive resisters, encouraging them and trusting that the authorities will grant relief. In order to do this work, about twenty Indians offered their services there and then. The intention was to secure European volunteers also. Almost an equal number of Europeans have also come forward. They will all work with, and under instructions from, Mr. Ritch. Later on, if it is possible, a weekly bulletin is also to be published giving a *résumé* of the progress of the struggle from week to week, and of the activity in India. This paper is to be published only if it can be financed by the English people in London, because it is felt that it is their duty as Christians and as Humanitarians to help in this struggle and to put pressure upon the Imperial Government so that the wrong to which it is a party may be redressed. The following are the names received up to date of drawing

up this report. This list is being daily added to:—

Messrs. G. C. Varma, S. P. Varma, F. Lalan, J. P. Patel, K. Amid, N. Dwarkadas, D. C. Ghose, H. M. Bose, G. H. Khan, Abdul Haque, S. Manga, A. Haflagee, B. Sahay, H. R. Billimoria, D. Singh, R. Prasad, Hoosen Dawad, A. H. Gool, R. G. Munsif, M. K. Azad, P. Banerjee, A. Mann, H. E. Cheeseman. (Lady volunteers) Miss F. Winterbottom, Mrs. G. Nag, Mrs. Polak, Mrs. Dube, Misses Polak, Miss Howsin.

Correspondence

A Message to the Indian Women of the Transvaal

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—It is a pity that so little is known in India of the brave struggle that is being carried on in the Transvaal, especially the part that is played by women, in supporting their husbands' cause. It is to the glory of womanhood that in performing their immediate duty to their husbands, they have been consciously helping the national cause with all its far-reaching effects. Nobody can ever minimize the sacrifices required in the face of such a gloomy outlook with but a distant ray of hope at this present stage. They are inspiring to some who, though filled with the ardent desire of participating in them, can only extend their sympathy, and encourage those who are actually struggling for such noble issues. They are also inspiring to the rest and serve to educate those wavering few, by this concrete example, of what an Indian woman can do, in upholding the pride and traditions of her family, and consequently of her nation—hammered as she is by oriental prejudices and disability but still rich in ideals which only an Eastern religion can show. It is a struggle not only historic to the present generation, but one that will be indelibly written in the pages of our history. It is a struggle that ranks with that of the Rajput women of old, who not only held up their religion, but also the individuality of their nation, and thus commanded the respect of even their worst enemies. This is now a struggle for existence, carried on with poor instruments that even the weak can afford. The histories of nations, excluding those of wars of races against races, teach us of the valuable and lasting benefits that have been conferred on the nation as a whole by the struggle for rights. Even so near to yourself you have the example of your present rulers, who risked everything—their homes, wives, children and themselves to maintain their national liberty against such immense odds and a suzerain power like England.

All teachings show, therefore, that sacrifices, small and great, bear their

own fruit in time, and though they may not be of immediate benefit to you, will still secure for you the gratitude of those who will be proud of them in later years. You will not only have lived and died but have achieved something which will also be entered in the annals of God. He sees all and hears all, though you may occupy the remotest corner of the world and be known only in your circle of friends. You have been the pioneers of a new principle, and are demonstrating to the whole world the utility of such a sacrifice as yours.

Among you, you represent all castes and creeds—an India in miniature—and have also demonstrated to us in India, that caste and creeds are only luxuries in times of peace and plenty, but in adversity, they are never a debar to a national union. We are not a bit better off in India, but have not yet had the same awakening that you had there and my sincere hope is that it will soon be set aside and merged in that goal of freedom and liberty. You have been doing what is possible in securing the cause of our country, and I am sure in time you will be amply repaid.

Fight on, my sisters-in-trouble, and we are ready to pray for you and extend our sympathies to the best of our abilities. Fight on for the welfare of your sons and bring lasting glory to your Motherland.

(Miss) N. M. Joshi.

London,

30.10.09.

[Dr. Joshi has also forwarded £1 for herself and Dr. Mahaker on behalf of the distressed passive resisters for which we thank the donors.—Ed. I.O.]

Good News for Passive Resisters

A Gift of Rs. 25,000

Message from the Delegates at Capetown

We have received from Messrs. Hajee Habib and M. K. Gandhi, who arrived at Capetown on Tuesday morning, the following telegram:

"We request the favour of your columns to inform our countrymen of the Transvaal that the net result of the Deputation shows that the struggle is a national one. The issue is clearly defined: it is a fight for legal equality regarding immigrants. We hope passive resisters will remain firm and that our countrymen throughout South Africa will support us.

"We have received a cablegram from the Hon. Prof. Gokhale informing us that Mr. Ratanji Jamsedji Tata of Bombay has given Rs. 25,000 in aid of the Transvaal struggle. This munificent aid shows that the Motherland is fully alive. It requires for passive resisters to show they are prepared to die for a cause that is righteous, godly and national."

Case Against Superintendent Vernon

Successful Appeal to the Supreme Court

An Invalid Warrant

In the Supreme Court of the Transvaal, on the 23rd ulto., before the Chief Justice and Sir Wm. Smith, the case of *Ho Si v. J. G. Vernon* was heard.

Mr. B. A. Tindall for appellant; Mr. E. Esselen, K.C., and Mr. Williamson, for respondent.

This was an appeal from a judgment by the A.R.M., Johannesburg, the respondent being superintendent of police at Johannesburg. Appellant, plaintiff in the court below, brought an action against respondent for £100 damages for trespass. Ho Si, as tenant, occupied certain premises in Jeppe Street, Johannesburg. On the afternoon of September 1, about 5 o'clock, when he was away from the premises, which were locked, Superintendent Vernon and several other policemen broke into the premises and went through them searching, defendant claiming to be acting in the performance of certain duties under the provisions of the Asiatic Registration Act, and that he had received from the proper authority a warrant, in pursuance of which he proceeded to search. The Magistrate dismissed the action with costs and against this decision appeal was brought.

The Chief Justice, in giving judgment, said, clearly the respondent entered the premises without leave and against the will of the occupier, the appellant, and that would, under ordinary circumstances, constitute a trespass, unless he had the right or authority so to enter, and the first point which arose was whether the warrant which he held authorised the entry. It was a remarkable document on a form of search warrant, intended to be used for the purpose of searching premises in which it was suspected that stolen goods were concealed. Three-fourths of it were left blank, it did not appear by whom it was issued, the reference to goods was deleted and across the face of it, apropos of nothing in particular which it contained, were the words "Asiatics illegally in this Colony wanted on warrant or not in possession of registration certificates in houses or rooms to be printed out." Below that endorsement the warrant continued: "These are therefore, in the name of our lord the King, to authorise and require you, with necessary and proper assistance, to enter in the day or night time, in such dwelling-house of the said Asiatics in Johannesburg and there diligently search for the said Asiatics, and if the same or any part thereof shall be found on such search, that

you bring the bodies of such Asiatics before me to be dealt with according to law."

The terms of the document were not grammatically intelligible, but they purported to entrust the respondent with a roving commission to enter any premises by day or night to search for or arrest Asiatics generally, even those who had committed no crime at the date of the warrant, but who might break the law by failing, when called upon by a person who illegally entered under this warrant, to produce their registration certificates. No names or premises were mentioned, and the respondent apparently could point out to himself any room or premises which struck his fancy as premises likely to contain Asiatics.

To say that the document had any validity and could confer authority to enter would be to state an alarming proposition subversive of the elementary rights of freedom, and counsel exercised a wise discretion in admitting that it was no defence to the action, but it was contended that the respondent was entitled by virtue of the provisions of the Asiatic Registration Statutes to enter the premises without a warrant in order to demand production of certificates, and it was argued, because, for the purpose of procuring a deportation order, an Asiatic, who had failed to produce a certificate, might be arrested without warrant, therefore the police might, without warrant, enter the premises where Asiatics were suspected to be, in order to demand their certificates and to arrest them in case of failure to produce them. The contention could not be allowed. It was clear there could be no such forcible entry without warrant if the object was merely to demand certificates from those who, till they failed to produce them, had committed no offence. The respondent said he went to look for men against whom deportation warrants had been issued, but he did not take those warrants with him; he thought the general roving commission sufficient for his purpose. Apart from the right to enter to demand a certificate, it was contended that appellant, by failing to produce his certificate when called upon to do so two months before, had committed a crime which entitled the respondent to arrest him without warrant, and section 39 of the Criminal Procedure Code justified entry upon those premises for the purpose of making the arrest. In order to justify the contention that the respondent was protected under the section it was necessary to establish three propositions; firstly, that the appellant committed or was suspected of having committed a criminal offence; secondly, the offence was one for which respondent could arrest without warrant; and, thirdly, the respondent did enter the premises for the purpose of arresting the appellant for that particular offence.

As to the first question, both the Asiatic Acts contained a general clause which rendered a failure to produce a certificate, duly demanded, punishable by fine or imprisonment. A police officer could arrest for any offence committed in his presence, but otherwise he could only arrest without warrant for certain serious crimes which were scheduled, failure to produce a certificate not being included, nor did the power to arrest without warrant for deportation purposes authorise the arrest for a contravention of the statute, more especially of a man who, like the appellant, was the holder of a certificate. Power to arrest without warrant was confined to cases in which deportation proceedings were taken, not to cases in which it was intended to proceed against the Asiatic for fine and imprisonment for a breach of one of the sections of the Act. Reference to the schedule dealing with the order for removal from the Colony showed that the proceedings there referred to were not a criminal trial, but constituted a mere administrative enquiry, and it was for the purposes of that enquiry only that arrest without warrant was authorised.

It was argued that the contravention of the statute in June, when the man's certificate was demanded of him and he failed to produce it, was committed in Vernon's presence, and therefore he might arrest at any future time without warrant, and, being so authorised, he might under the protection of section 39 enter the premises forcibly and against the will of the owner without a warrant.

Whatever the strict law might be, it was evidently not intended that a police officer might refrain from arresting at once an Asiatic who failed to produce a certificate, and hold that refusal *in terrorem* over a man for an indefinite period. It was not necessary to go deeply into the question, because it was clear Superintendent Vernon did not enter in order to arrest appellant for the alleged offence of June. The evidence made that clear. Vernon went to search the premises for Asiatics generally, which was proved by the fact that he armed himself with this illegal warrant. He intended to arrest all those whom he found without certificates of registration. Ho Si amongst them; it was clear he did not intend to arrest him for the offence committed two months before in having failed to produce his certificate. It was not competent for a police officer who went with an invalid warrant or in any other way infringed the private rights of a person in whose dwelling he entered, in order to arrest him for one offence, to say there was another ground which might have justified the action, but which he did not intend to act upon.

That contention therefore failed, and the only point remaining for consideration was the plea that the

respondent was acting not on his own responsibility, but under the orders of his superior officer, which it would be his duty to obey, but it was clear from the evidence that in this case the respondent acted entirely on his own responsibility. On his own initiative he endeavoured to carry out the very sweeping request of the Registrar of Asiatics which could not have been carried out in that way; therefore he was guilty of trespass.

No damages were proved, but the case was one which raised very important questions as to the rights of the subject, and therefore a perfectly proper action to bring. The appeal would be allowed and judgment entered for the plaintiff for £5 damages with costs in both courts.

Sir Wm. Smith delivered a concurring judgment.—*Rand Daily Mail.*

S.S. Ahmadi Wrecked

Disaster Near Zanzibar

All Passengers Safe

The reports which have been current in town since the middle of last week (says the *Natal Mercury*), to the effect that the S.S. *Ahmadi*, of the Bombay and Persian Steam Navigation Company's fleet, had been wrecked on the East African coast, but which we refrained from publishing until fully verified, are, unfortunately, thoroughly authenticated, the agents (Messrs. Cutts & Co.) having received a cable from the owners at Bombay to the effect that she had been abandoned as a total loss.

Details of the disaster we are still without, and it will be some days ere news can arrive by mail as to what happened. Even the locality of the wreck is not known, but, piecing together such fragments of news as have reached the agents and the friends of the passengers in Durban, it would seem that she went ashore somewhere between Zanzibar and Mombasa, apparently on Nov. 20— from what cause, and whether during the night or day, remains yet to be learned. It, fortunately, appears that, though the vessel has been wrecked, the disaster was not accompanied by loss of life, for telegrams have been received in town from Mombasa which state that both passengers and crew have safely arrived at that port—by what vessel is not stated—and that the local agents had made arrangements for them to proceed to Bombay by another vessel, which was due to sail yesterday.

It is only recently that the Bombay and Persian Steam Navigation Company have inaugurated a regular service so far south as Durban, and it was on her return voyage from South African waters that the *Ahmadi* came to grief. She left Durban on Oct. 28 for Bombay, via the various coast ports, having embarked some 115

passengers, all Indians, here, and the local agents are of opinion that at the time she was wrecked she had, including her crew, from 300 to 400 souls aboard. If such was the case, it is fortunate that no casualties have been recorded.

Considerable anxiety has been expressed by local Indians, many of whom had friends on board, at the report that the vessel was lost; but this will be assuaged by the statement—received through private sources, but doubtless quite authentic—that all are safe.

It is to be hoped that this will terminate the list of disasters to vessels bound to and from South Africa, for during the past four months no fewer than six of these steamers have come to grief. First came the disappearance of the *Waratah*, then the wrecks of the *Maori* and *Umhlati*, near Capetown; more recently the *Gouverneur* went ashore near Inham-bane; last week the *Orembah* ran on the rocks near Cape Recife, and now the tale of disaster is, it is to be hoped, completed by the wreck of the *Ahmadi*.

The *Ahmadi*, it may be added, was built for her owners at Newcastle-on-Tyne in 1888, and was registered "100 A" at Lloyd's.

The Right of Appeal to the Supreme Court

Lobby Notes

The *Mercury's* Parliamentary Representative writes from Maritzburg:—

A point, the importance of which has probably escaped observation in the discussions that have taken place upon it in the Upper House is raised by the amendment which has been inserted by the Government into the Wholesale and Retail Licences Bill. This took place after the Bill had left the Assembly, Col. Greene having had the amendment placed in the measure when it was before the Legislative Council, and for that reason the Bill has come down again. The result of to-day's work upon it is, that the amendment has itself been amended, and the question it involves is of so interesting a character that its full terms may be reproduced here. "It shall be competent for applicant for the renewal of a licence or for a person who has duly lodged an objection to such renewal to appeal to the Supreme Court, or to a Circuit Court, against any decision given under Section 6 of Act No. 18, 1897, by a town council, town board, or licensing board, and the Court may, if satisfied that the decision of the licensing officer was unreasonable, or that he acted in disregard of the Act or the regulations, order that the licence applied for be granted, or that it be not granted, or it may in any case remit the application for re-hearing."

It will be recognised that within this is concealed the question which has been the subject of so much controversy between Natal and both the Imperial and the Indian authorities, namely, the right of Asiatics to appeal against the refusal of local bodies to grant them trading licences under the Act of 1897. There has been no appeal from the decision of the licensing officer, except to the Town Council or Local Board, and the past insistence of Natal in maintaining this has led to more than one threat on the part of the Indian Government to stop the supply of labour to this Colony. The Government have now determined to redress what Col. Greene called this afternoon a serious scandal. The right of appeal is conferred upon Asiatics—and, of course, Europeans as well—when the renewal of a licence is refused, but only when a renewal is in question. When it is a case of a new licence the law remains as before, and the licensing officer retains his plenary jurisdiction. Col. Greene conducted all the negotiations which led up to this when he was in England, and it is recognised that he has carried the matter through with somewhat conspicuous success in prevailing upon the Imperial Government to accept the proposal—it now stands.

Press Comments

There will be general approval (says the *Times of Natal*) of the amendment of the Licensing Law, which will permit Asiatics to appeal from the decision of the local authority in cases of applications for a renewal of a licence. Colonel Greene stated the case very fairly. There have undoubtedly been some grave miscarriages of justice. Legitimate vested interests must be respected and protected in every civilised community. One may prevent by immigration restrictions the influx of people who for one reason or another are considered undesirable, but those people who have been allowed to come in and to settle down as permanent residents must have the protection of the law, which knows, or should know, nothing of racial or class prejudice. Australia and California long ago legislated against the further introduction of Asiatics, but they did not attempt to interfere with those who had already been allowed to become part of the permanent population. Our only regret is that the amendment moved by Colonel Greene yesterday did not become law years ago. It will be remembered that one of the reasons why the negotiations for the termination of indentures in India came to nothing was because of the refusal of the then Government to agree to any modification of the Licences Act; and it is possible that if the right of appeal had been conceded, the Indian Government would in its turn have made the concession asked for by Natal.

Imperial Parliament

Transvaal Indians

London, Dec. 2.

At question time in the House of Commons, yesterday, Mr. J. O'Grady (Labour member for East Leeds) drew attention to the treatment of the Indians in the Transvaal, and asked for the stoppage of Indian indentured labour for South Africa as a protest.

Colonel Seely (Under-Secretary for the Colonies) pointed out that the O. R. C. had passed an even more stringent legislation.

The Master of Elibank (Parliamentary Secretary to the India Office) said that both Lord Morley (Secretary for India) and Earl Minto (Viceroy of India) were keeping watchful eyes on the protest meetings being held in India. He stated that the Government of India did not furnish indentured labour to the Transvaal.—*Reuter*.

Deputation Arrives at Johannesburg

Reception at Park Station

Johannesburg, Dec. 2. Messrs. Gandhi and Hajee Habib arrived at Park Station this evening. Long before the arrival of the train hundreds of Indians and Chinese assembled. When the train steamed in quite 2,000 Indians and Chinese, and several Europeans, were present. The crowd was of the orderliest. There was a tremendous ovation, and flowers were showered upon Mr. Gandhi.

Mr. Gandhi returned thanks to the Transvaal Government for their courtesy in allowing them uninterrupted re-entry. He said he hoped that the Transvaal would soon see their way to remedying the legislation. He considered the Transvaal's action was injuring, not the Indians, but the stability of the Empire. The people of England and India were waking up to the fact that the struggle was just. They were realising the detrimental nature of the Transvaal's action. The people of India were particularly alive to the necessity of carrying on the struggle, as evidenced by the handsome donation by Mr. Tata during the past few days. He was pleased to know that they had a great number of European sympathisers. The English visit had been a success, in his opinion, as the English people now realised the justness of the struggle. He felt very fit, and so did all his supporters. Many men among their ranks were ready to die for the cause.

Mr. Gandhi was then escorted to Vrededorp, where the Asiatics were holding a meeting. Prior to leaving, he was garlanded.—*Reuter*.

A later telegram from our own correspondent says that crowds received the Delegates at Veremiging and Germiston. From the Park

Station to the Hamidia Mosque, Fordshurg, they marched amidst cheers. A meeting was held in the Mosque grounds, Mr. Cachalia presiding. There will be a mass meeting at the same place on Sunday at 4 p.m.

Mr. Abdool Rahman of Potchefstroom was yesterday sentenced to 10 days' rigorous imprisonment or a fine of £10. He elected to go to gaol.

At the Heart of the Empire

A Monthly Survey

November 1, 1909.

Flying Men in England

Future historians, looking back to the month that has just gone, will probably be inclined to chronicle the Aviation meetings at Doncaster and Blackpool as the most significant events in England of October, 1909. Some months ago various Leagues and Associations came into existence to arouse the people of England to a sense of their backwardness in this problem of flight; there is, by the way, a Women's Aerial League. Then some enterprising Englishmen were present at the great Aviation Week at Rheims in August last, and, inspired by the example of the Frenchmen, proceeded to organise similar meetings in England. The result has been that last month saw the art of flying demonstrated as a fact, and great was the emulation between Doncaster and Blackpool, between Yorkshire and Lancashire, in record-making, for both meetings took place during the same week. The weather has been far from ideal, but it has afforded Latham, the aviator—the word seems to have come to stay—who failed in the Channel flight, an opportunity of showing how with nerves of iron and a machine fully answering to his control, it is possible, though exceedingly dangerous, to fly against a strong wind. Some extraordinary exhibitions of courage and skill have been seen; frightful accidents have been averted only as by a miracle, but what seemed to be almost a toy twelve months ago has been shown to be a machine capable of flying as fast as an express train travels or as slowly as—shall we say?—a donkey cart. The progress made also proves how much more there is to perfect before the problem of flight can be said to have been brought within the limits of practical usefulness. The Frenchmen are leading the way, with Farman, an Englishman, (or some says an American) living in France, making notable records. The aviators are the heroes of the moment. The possibilities of the future, when the air may be thronged with flying machines, are not altogether alluring, and it must be noted that already in France one of the flying men is to be prosecuted for causing danger to the

public. The subject, however, is a "live" one: it is more than "in the air."

An Electrician's Feat

After thinking of the progress of science which makes aviation a fact, not a fancy, it is only fair to record a scientific achievement of the month in quite a different direction. It is none other than the opening of the Tuberculosis Institute, Montreal, by King Edward VII., although he was three thousand miles away from Canada. A triumph of the electrician certainly. The British monarch, a guest at the house of Mr. and Mrs. Willie James, West Dean, near Chichester, touched a lever, and the electric spark started on its three thousand mile journey; from Chichester to London, then by linked land and cable lines from England to Ireland, thence under the Atlantic to its destination, without interruption, without re-transmission. The spark set in motion other machinery by which the doors of the Institute were opened, the Union Jack unfurled at the top of the building, as by an unseen hand. Within an incredibly short space of time, only a few minutes, the interested, almost fascinated, group at West Dean received the welcome tidings from Montreal that everything had worked most successfully. Here was annihilation of distance, and a triumph worthy of record. Needless to say, His Majesty's message of greeting and good wishes for the future usefulness of the Institution aroused immense enthusiasm at Montreal, and an appreciative message was dispatched to him in reply. It may be that His Majesty will be able on some future occasion not only to open a building several thousand miles away but to make his voice heard and even his bodily form seen.

The Political Outlook

The Battle of the Budget is raging, and while its champions and antagonists are fighting their best in the House of Commons and on many platforms outside, the question still remains, What will the Lords do with it? Two possibilities are before the Upper House: to reject it absolutely, or to pass it under protest and urge the necessity of an appeal to the country. On the one hand there is the right of the Commons to deal with all financial affairs of the nation, and the rejection of the Budget would be an encroachment, a tampering with the constitution. On the other, the hereditary legislators insist that the Budget is more than finance; it is revolution. It is a time of crisis. Lord Beaconsfield, according to Mr. W. T. Stead's information received through Julia's Bureau, describes the situation by saying that the Upper House has been placed in a cleft stick. To quote quite a different authority, namely *Punch*, the Lords are represented by the genial humorist as hurrying their blind, halt, and

lame to Westminster to resist the attack upon their position. The House of Lords has been more than a revising Chamber during the existence of the present Government; it has ended, not mended, important legislation, with the result that the question is insistent as to who is to administer the country's affairs, a handful of men who are legislators because they are the sons of their fathers, or the representatives of the people?

(To be Continued)

Public Opinion in India

On the South African Question

At Salem

The following are the proceedings of a public meeting held at Salem on the 8th October, on the South African question.

1. This meeting of the citizens of Salem expresses its profound disappointment at the passing of the South African Union Bill by the British Parliament and deplures the action of both the Houses in having given the sanction of their high authority for the maintenance of a permanent colour bar in the constitution of a portion of the King's dominions.

This departure of the Imperial Parliament virtually perpetuating the distinction of colour and race-antagonism has shaken the faith of H. M.'s Indian subjects, in the British sense of justice and fair play and is viewed with alarm, as likely to endanger the foundations of the British Empire.

a.—This meeting tenders

(a) Its hearty congratulations to the leaders of the South African passive resistance movement on their courageous and manly stand in the cause of freedom and justice to their fellow countrymen and to the several noble men and women who have borne their sufferings with heroic fortitude.

(b) Its cordial thanks to Mr. Polak for his disinterested service on behalf of the helpless Indians of South Africa in their hour of trial.

3 (a) This meeting calls upon the leaders of the country to organize a complete boycott of all Colonial articles.

(b) This meeting demands that the Government of India do legislate so as to deny to the white citizens of Transvaal and such other colonies as discriminate against Indians, the rights of British citizenship in India, such as the right of entry in any branch of Indian Government Service, the right to hold permanent landed property in India, rights of trade on a footing of equality with other members of the empire, rights of franchise and rights of free ingress and any special rights of foreign British born subjects such as bearing arms without licence etc.

This meeting records its hearty sympathy with the object of the

public meeting of the citizens of Madras to be held on the 11th instant in connection with the South African Indian sufferings.—*Madras Mail*.

At Pudukkonda

Pudukkonda, Oct. 11.—Pudukkonda Taluk Congress Committee expresses full sympathy with the Mission of Mr. Polak and with the objects of the public meeting to be held this evening in the Victoria Public Hall.—A correspondent to the *Times*.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

RELEASES, ARRESTS AND IMPRISONMENTS. On the 24th ulto. Mr. P. K. Naidoo was sentenced to three months' hard labour for the usual offence. Last Monday, Mr. Packiry Pillay was released from Pretoria Prison after serving his term of three months. On Tuesday, at Johannesburg, were released fifteen Chinese on the completion of their terms. On the same day, was released Mr. R. Gopal, who had been sentenced on the 25th ulto. to seven days' imprisonment with hard labour for hawking without a licence. A second charge had also been brought against him on the 24th for being without a registration certificate, but was dismissed on a technicality. On his release, however, he was immediately re-arrested, and the same day went to prison for the usual three months. Mr. Ismail Essack of Roodepoort has been ordered to be deported. Mr. Abdoul Rahman, Secretary of the British Indian Association, Potchefstroom, has been charged with trading without a licence, but the result is not yet known.

Mr. Gandhi on the Hindu-Mahomedan Problem

In view of the great interest that has latterly been re-awakened in the Hindu-Mahomedan Problem, and of Mr. M. K. Gandhi's known intense desire to effect a union between these two great sections of the Indian population, we (*Indian Review*) print the following extract from a Gujarati letter addressed by him recently to a Mahomedan correspondent:

"I never realise any distinction between a Hindu and a Mahomedan. To my mind, both are sons of Mother India. I know that Hindus are in a numerical majority, and that they are believed to be more advanced in knowledge and education. Accordingly, they should be glad to give way so much the more to their Mahomedan brethren. As a man of truth, I honestly believe that Hindus should yield up to the Mahomedans what the latter desire, and that they should rejoice in so doing. We can expect

unity only if such mutual large-heartedness is displayed. When the Hindus and Mahomedans act towards each other as blood-brothers, then only we can hope for the dawn of India."

Facts and Comments.

TRANSVAAL PRISONERS. London, Thursday, Nov. 23. Colonel Seely stated, in reply to questions in the House of Commons this afternoon, that the Transvaal Government's attention had been drawn to the Punjab practice regarding the observance of fasts by Mahomedan prisoners, and the Transvaal Government had replied that it preferred to follow the Cape practice. He regretted to say that the Transvaal Indian question was still unsettled.—S. A. A. Press Agency.

VICEROY'S REPLY. Sir Cuttimbhoy Ibrahim has received a letter from the Private Secretary to H. E. the Viceroy in reply to the representation regarding grievances and treatment of Indians in South Africa, stating that the matter is receiving the consideration of the Government of India who have used and will continue to use their best endeavours to obtain sympathetic treatment to the British Indian subjects in the Colony.

THE "MODERN REVIEW." This monthly keeps its reputation as an up-to-date magazine. The November number contains, amongst other interesting articles, an English translation of Mr. Gandhi's "Gaal Experiences," as published in the Gujarati columns of this journal.

CONGO REFORM. London, November 24th. Mr. Edmund Morel, hon. secretary of the Congo Reform Association, speaking at Hull last night, said he believed Great Britain and Germany had reached an understanding on the subject of the Congo.—*Reuter*.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
Official Incompetence	515
The Indian Scapgoat	516
The Home Coming	516
Boer or Briton	516
OTHER ARTICLES:—	
Lecture on Islam	517
Natal Parliament	517
The Transvaal Delegation in England	518
A Joint Movement in London	519
Good News for Passive Resisters	519
Case Against Superintendent Verdon	520
S.S. Ahmadi Wrecked	521
The Right of Appeal to the Supreme Court	521
Imperial Parliament	522
Deputation Arrives at Johannesburg	522
At the Heart of the Empire	522
Public Opinion in India	523
Notes on the Transvaal Struggle	523
Mr. Gandhi on the Hindu-Mahomedan Problem	523
Facts and Comments	523
CORRESPONDENCE:—	
A Message to the Indian Women of the Transvaal	524

દાક્ષણ આફ્રિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે.

જ્યાં સરખી વપર

નથી. દવા બનાવવામાં માત્ર લીજ વપરાય છે.

પોરટી મળતા આરદ્રો તુરંતજ રવાના કરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે બોરદર સાથે રોકડા પછલા મોકલવા અથવા રી. એ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસલા ભાવ કોર્પોરેશન મંગારી ખાતરી કરો. ઉચ્ચે માલ.

૧૮૧, એ. એન. ડરબન.

Tel. Add:

"BOROMJEE."

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.

933.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુજરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર આંધ્રા તોપાર બંગલામાં કોષ્ટકો સારો બાંધત વેંદ છે. બહુ પહોળા સગુ પાણીની વેંક રીતે મળવડ છે. જમીનમાં બનાના ના તકમાર ઝાડ છે. આજુબાજુ હાંડી તથા ગેલેરીના કારમ છે. વધારે ખુલાસે કરી મળવાથી કરી શકાશે.

આવમ, દળ, લી, તેલ, આમલી, લીંગેરો કોમેરો સધળો મુખ્ય કલકત્તામાં માલ હમેશાં રોકમાં રહે છે. તમારૂં માલ ત્રીયા પાતરાની વેચાતો લેવાનો તથા વેચવા મા છે. કપડાઉ ની સુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સહુથી પ્રીયત કામે મળશે.

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સુગ મચ્છી અમારા આહલીમાના હિસાસે વેંદો નાખવાની છે. જ્યો દેનારને બહુ પ્રીયત આવે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

પોર નવરનું તાલુ ખુલાસાકાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 86

Telegraphic Address: "PORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT

IMPORTER OF INDIAN GOODS,

Stand 691, 31st Street, VESSEDORP,

Box 8040, JOHANNESBURG

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND

GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown

કાપતા તથા વાળાની મેટરેસ બનાવવાનું

કારખાનું.

Telephone 1434.

A. G. TEPNIS,

WATCH MAKER

Watches, Clocks Repaired at
Moderate Charges.

120 Grey Street, DURBAN.

જ. જી. ડી. પંડીત,

કાપ્યાતમં કલકત્તામાં,

120 ગ્રેય સ્ટ્રીટ, ડરબન.

જિલ્લ કાપ્યાતમં, બેંગલોર કાપ્યાતમં

કલકત્તામાં કાર્ટુનિંગ પાસુ કાપ્યાતમં કલકત્તામાં

એ. જી. ટીપનોસ

કલકત્તામાં બનાવનાર

૧૨૦, ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડરબન

નમો તથા મોટા કલકત્તામાં સરતે કામે

સમારવામાં આવે છે

નોટીસ.

આજુ સાથના ડીસેમ્બરમાં હું મુલક જવા છરોટો રાખું છું. માટે સરવે કોષ ને જણાવવાનું કે મારી પાસે કોષ માગતું હોય અથર્ કોષ પાસે મારૂ માગતું હોય તેનો નીકાલ બની શકે તો બતે મળી અને બતે મળવાનું ન બને તેણે આ પેર માર ફત પડીકુલર હિસાબ બખી જણાવી તા. ૧૮-૧૨-૧૯૦૯ સુધીમાં હિસાબ સેટલ કરવા વિનંતિ છે.

લડુભાઈ રાહ્યાભાઈ દસાઈ.

તા ૨૫-૧૨-૦૯

કેપટાઉન.

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પ્રસ્તાવ ૭.

ફ્રીનીક્સ, સતીવાર, તારીખ ૪ થી ડીસેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૪૯.

અડવાડોક પંચાંગ.

ખ્રીસ્તી-તા. ૪ થી ડીસેમ્બરથી, તા. ૧૦ થી ડીસેમ્બર સુધી, ૬૦ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-કારતક વદ ૭ થી કારતક વદ ૧૩ સુધી, સંવત ૧૯૧૧.

મુસલમાન-તા. ૨૦ થી ઇસ્લાહથી તા. ૨૬ ઇસ્લાહ સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

ધાર	ખ્રીસ્તી તારીખ.	હિંદુ તીથી	હિંદુ સુર્યાસંક્રાંતિ તારીખ.	પારસી સુર્યાસંક્રાંતિ સંવત.	મુસલમાન સુર્યાસંક્રાંતિ સંવત.	શુક્ર
સતી.	૪	૭	૨૦	૨૩	૪ ૫૧	૬ ૪૨
રતી.	૫	૮	૨૧	૨૪	૪ ૫૧	૬ ૪૩
સોમ	૬	૯	૨૨	૨૫	૪ ૫૧	૬ ૪૪
મોમ	૭	૧૦	૨૩	૨૬	૪ ૫૧	૬ ૪૫
મુખ.	૮	૧૧	૨૪	૨૭	૪ ૫૧	૬ ૪૫
ગુરુ	૯	૧૨	૨૫	૨૮	૪ ૫૧	૬ ૪૬
શુક્ર	૧૦	૧૩	૨૬	૨૯	૪ ૫૧	૬ ૪૭

અડવાડોક મુદ્દા.

હિંદી કુમક—સડતો પેમામ	૭૧૫
નાતાલમાં જીવણી	૭૧૬
નાતાલ કોંગ્રેસની અગ્રણી
અંગ્રેજ ડેપુટીસનનો ઉદ્દેશ કામજ	૭૧૭
લંડન	૭૧૮
હિંદી મળેલી કુમક
સુચના
આપુ વરતમાન	૭૧૯
રશીમર અડવાડોકને અકસ્માત
બેહાનસખરમ ખબરપત્ર
મારી નોખ	૭૨૦
ડેપુટીસન બેહા સખરમમાં
નાદારી કોરટની નોટીસ વીગેરે
નાતાલમાં વેપારી લાર્ડસેન્સમાં સુધારાનું બીલ	૭૨૧
વર્ધિવારે છે!
અખબારે—આલમ	૭૨૨
હાડીઆવાડ આરબ મંદળ
મહારાસમાં પ્રેટરિટ મીટીંગ	૭૨૩
દિલ્લોહનો કાવ...	૭૨૪
મથનરને વિષે ખુલાસો	૭૨૫
એક એવલનો જુરસો	૭૨૬
લડત્ર વિષે
પરચીકા ચર્યા	૭૨૭
નાર સમાચાર	૭૨૮
પ્રાંતરુક મારીક
શાક ખબરકાવ

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

સતીવાર, તા. ૪ થી ડીસેમ્બર, ૧૯૦૯.

હિંદી કુમક—સડતો પેમામ

મી. હાજી દુધીય તથા મી. ગાંધીએ કેપટાઇનથી મોકલેલા તારના સંદેશનો તરત જુઓ અને બીજી જગ્યાએ આપ્યો છે. તે ખબર બીજા જાણીઓમાં પણ જપાવા સંભવ છે. કેપટાઇનને મેંજરો મજબુર હલકાનો પેનામ લાને આવે છે એ જામ જાહેર થયું છે. લડતો વરો પાછો જોસમેર ફકામાં માડ્યો છે. રા. રપ૦૦૦ ની રકમ સચે મી. રતન જામ શેદજી તારા સલમદીની કુમકે ચલ્યા છે એ વિલાપન નેમજા ખબે જાણ થયું છે. જાપામાં ડેડનથી રૂટરનો પત્ર જો રિપે તાર છે. કેપટાઇનને તરમાં જલુવ્યુ છે તેમ લડત સમસ્ત હિંદી પ્રજાકીય છે. તેનો આ માનવર મદદ અચુક પુરાવો છે. હિંદુસ્તાન પેનાના પુત્ર પુત્ર જોરા આગસ તજી સરીર મરડી બેઠું થયું છે. આજસુધી મીટીંગ, ડરાવો, કેમવો વગેરે થી તેણે મામ કર્યું હતું. તે હવે જારી છે. ઉચ્ચાણું પણ ચર થયાં છે. પણ હવે હિંદી સખી દિલ્લના બેટાઓએ લડતને— આ આપ્પા હિંદી લડતને—નેજતો ટેકા આપવા માટે પેનાની કોથળીઓનાં મોં ખુલ્લાં મુક્યાં છે. સત્પત્રીઓને આ કરતાં બીજું શું વિશેષ જોઈએ છે? હવે તેમને શાની તાગી રહી? હોંદ આથી વધારે શું કરી શકે? ખરેખર મી. રતન તારાની મદદે અરંધી કરી દીધી છે. આ પહેલાં બહારથી હોંદ આપુ લડત માટે ચડી ચુક્યાં સમજાવાનું છે. આ દિવસને મોટા હાંતો મળવાનો છે. કેમકે હોંદ માતા આપણે આદરેલા કામને ફેલ્યા પ્યારથી જુએ છે તેનો અગાઉ કાલ દિવસ કરતાં આજે વધુ પુરાવો મળ્યો છે. આથી આપ્પા દક્ષિણ આફ્રિકાના હિંદીનો

ઉમંગ માટે નહિ. સત્પત્રીની કીરાઓને અલ્પા ન રહે તેટલું જોર આવવું જોઈએ. આ બધું થશે—પણ ટ્રાંસવાલીઓ પુધે ચડશે, અને બાઈનું કામ કરવા દક્ષિણ આફ્રિકાના જુદા જુદા કોલોનીના, તેમજ પાકિસ્તાનમાં મોકાંબીક, પુર્વ આફ્રિકા વગેરે કોલોનીના હિંદી તૈયાર થશે, એમાં હવે શંકા રહેશે? માતા ધાવજુથી જે પાનો બાળકો ચડે તે પાનો, હિંદ માતાની આ મદદથી—આ દુધથી હજુ જે હિંદી નવજા રહ્યા હો. તેને ચડશે. દક્ષિણ આફ્રિકાથી પુર્વ આફ્રિકા સુધીમાં જે હિંદીની આગસ હજુ ન ઉડી હો. તે હિંદુતાનની જાગરણના છેલ્લા બનાવથી ઉડી જશે. જેઓ હિંદને માતા સમજે છે, અને પોતાને તેના લાયક મતજગત ફરજે ગણે છે તેમને આવી અસર થવા વગર રહેશે નહિ. લડત હિંદની છે. માતાની કુખને લજવાતી અટકાવવાની છે, એ વિષે સવાલ હવે લો જરાએ રહ્યો નથી. જે આજે આપણને શુરાતન નહિ કે તો જીવતર કામનું શું? આવા ચિન્તાર દરેક હિંદીના મનમાં ઉપજે એવું અમે હમ્મીએ છીએ. આપણા બહાદુર કેશીમેરો જેવાં જવાની હોંસથી ધસી આવે છે. અમે આતુરતા પુર્વક વાટ જોઈએ છીએ કે સરકાર તેમને ટ્રાંસવાલીના હલમાં દાખલ થતાં પકડે. જેઓ લડતનો વાવરો ઉડાડતા આવે છે તેમને તુરત પકડવા વગર જનરલ રમટસને ચાલશે! અને એ જે માનીના આમેવાનોને પકડવાની સાથે આપ્પા ટ્રાંસવાલો, બધા સલામદીઓએ ખડે પગે થઈ જવાનું છે. દક્ષિણ આફ્રિકાએ પોતા પોતાની મીટીંગ, ડરાવો, તારો વગેરે કામ માટે તૈયાર બનાવવાનું છે. આ લખણનો પડવો હોંદમાં તેમજ વિલાપતમાં પડશે ત્યારે જોરજ રાજ જામશે, અને નવીનજ પરિણામ દેખાશે.

જપરનું લખાણ મળ્યા પછી મી. હાજી દુધીય તથા મી. ગાંધી બેહા-સખરમ મોટા આવકાર વગેરે પહેાંચી મળ્યા ખબર મળ્યા છે.

નાતાલમાં કેળવણી

નાતાલના હિંદીનાં ઓકરાંની કેળવણી ની આખત જેવીને તેવીજ અંધારામાં ચાલી જાય છે. કેળવણીને લગતા કેટલાક આંકડાઓ એ ખાતાના અમલદાર તરફથી હાલમાં બહાર પડ્યા છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે ગઇ સાલ સરકારી હિંદી નિશાળોમાં ૨૭૧૫ ઓકરાં દાખલ આપતાં હતાં. આજ સાલમાં તેટલીજ મુદત દરમ્યાન ૨૩૬૬ ઓકરાં દાખલ આપતાં હતાં. આથી ૩૪૬નો ઘટાડો થયો છે. એટલે કે ૩૪૬ વધુ હિંદી કેળવણીરૂપી પ્રકાર વમર અજાન રહેશે. આનું મુખ્ય કારણ ૧૪ વરસની ઉંમરથી મોટાં ઓકરાં નિશાળે ન જઇ શકે એ છે. આ ઘટાડા ઉપરથી ખુલ્લું દેખાય છે કે હિંદી વિદ્યાર્થીઓને ભણીને લાયક થતાં અટકાવવાના હેતુમાં નાતાલની સરકારને ઠીક ફતેહ મળતા લાગી છે! ઘટાડાનું આ અધુરું સ્વરૂપ છે તે ખ્યાલ બહાર ન જવું જોઇએ. કેમકે આખા દિશ્તિમાં તો કેળવણી લેનારની સંખ્યામાં ૬૨ લાખ વધારો થયો જોઇએ. આવો વધારો હિંદી કેળવણીમાં ખીલકુલ નથી, પણ ઉલટા નો ઘટાડો છે. એટલે તે ગંભીર ખાખત છે. તે ઉપર હિંદી કેમ લક્ષ દેશે? નાતાલમાં એક ખીલે કાપદો હાલમાં કેળવણીના આરામાં થયો છે. તે વડે દરેક ગોરા ઓકરાને ફરજિયાત કેળવણી મળશે. હિંદી ઓકરાને નહીં. હિંદી ઓકરાં વિષે સરકારને કાંઈ દરકાર નથી. આ કાપદો કેળવણીની ખાખતમાં કેમી તફાવત મુકે છે. પણ હિંદીની ઉપર અટકાવત કે ફરજિયાતપણું નથી એટલે તે સાધારણ કેમી કાપદાની પેઠે નથી. છતાં તેમાં હિંદી આજકાલી કેળવણીને તણ દેવાય છે એ ખુલ્લું છે. હિંદીઓ પણ સરકારને કર વેરાઓ ખીલુ કેમોની પેઠેજ ભરે છે. છતાં તેમના આજકાલે કેળવણી ન મળે, અને તેમના વેરાઓ વગેરેથી થતા પાછા મોરનાં ઓકરાને કેળવવાના કામમાં વપરાય! આ હડડનો અન્યાય છે. હિંદી કામે જમવાની જરૂર છે. દરંસવાલની હાલમાં ફતેહ મેળવ્યા વગર છુટકો નથી મેમ બધી તરફથી દેખાય છે.

હિંદુસ્તાનની રૂપાલ

હિંદુસ્તાનની રૂપાલ ફરીમર પ્રેમીડાંડ મં તા. મં મી રીસે-મં આલયા વડો છે.

નાતાલ કેંગ્રેસનો અરજ

નાતાલ પાર્લામેન્ટને

નાતાલ હિંદિઅન કેંગ્રેસે પારલામેન્ટને એક અરજી કરી છે. તેમાં રેખાંશન, એમ. એલ. એ. એ ગયા અઠવાડીયામાં પાર્લામેન્ટમાં રજુ કરી હતી. તે અરજી નીચે મુજબ છે:—

નાતાલની હિંદી કેમના પ્રતિનીધિ તરીકે આપને નમ્રતાપુરવક અરજ કરીએ છીએ કે મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશન કાયદામાં કેટલાક સુધારા કરીને આજ દિવસ સુધી તેમને કાયદામાં જે સત્તા નથી તે વધારવાને આપની માનવંતી સહામાં જે દરખાસ્ત આપી છે અને જે ૧૯૦૬ના ૧૯ અક્ટોબરના સરકારી એક્ટ માં પ્રગટ થયે છે તેથી અમે જણીતા થયા છીએ.

હાલમાં એ ધંધા વારતે પરવાના લેવા પડતા નથી તે ખાખતમાં મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશન સત્તા મેળવે તેથી અમને બહુ ભયની લાગણી ઉપજે છે. જેમાં પરવાના મેળવવાની જરૂર નથી તે ધંધાઓ નીચે મુજબ છે.

- ૧ કોલોનીઅલ પ્રોડ્યુસની ફેરી
- ૨ લોન્ડરી
- ૩ દુધની ફેરી
- ૪ ખાટકીની દુકાન
- ૫ ખીલ માલની ફેરી
- ૬ ધોખી
- ૭ લીલા મેવાની દુકાન વગેરે.

અમે આપનું ધ્યાન ખેંચવાની રજા લઇએ છીએ કે જે ધંધાઓ ઉપર આપ નામદાર વિચાર ચલાવો છે તે તો હમણાં પણ પરવાના આપનાર અમલદારની સત્તામાં આવી જાય છે. તેના સુકારા સામે લાઇસેન્સીંગ બોરડનેજ અપીલ થઇ શકે. ત્યાંથી આગળ વધી શકાતું નથી. આવા કાયદાથી આજકાલે હિંદીને બારે નુકસાન થયેલું છે. તેથી અમે આપને અરજ કરીએ છીએ કે ઉપર જણાવેલા ધંધાને સારે પરવાનો લેવાની ફરજ પાડવાની જરૂર નથી.

૧૯૦૮ની ૩૨૬ મી જાહેરાત પ્રમાણે અને ૧૮૯૭ ના ૧૮ માં કાયદાની ૧૧ મી કલમ પ્રમાણે આપે પરવાના ખીલ નામ ઉપર ચલાવવા હોય ત્યારે જ. પામાં લોકોની જાણ માટે જાહેર ખબર આપવી પડે છે. આવા નિયમથી કેટલાક ગિન જે અમલદાર આમાંથી પણ નાહક થાયા હતાં. આથી આમાંથી અમલદારને અરજ

દારની વિરૂદ્ધ સુકારો આપવા સક્તિવાન કરે છે.

ઉપર જણાવેલા ધંધા કરનારાઓ વચ્ચે, અર્થા કંઈ પણ હરકત વિના પોતાનો ધંધો કરે છે. તેમની પાસેથી એકાદ કર લેવો એ સામે અમારો વધો નથી. તેઓ પોતાનો વરસોનો ધંધો ચાલુ રાખે કે નહીં તે ખાખત લાઇસેન્સીંગ અમલદારની દયા ઉપર તેમને નાખવા તે સામે અમારો સખત વધો છે.

કદી કેટલાક માણસને પરવાનો આપવા માં પણ આવે, પણ તે પરવાનો માત્ર એકજ વરસને સાર છે, અને જીવિખને માટે તેને ખાત્રી ન હોવાથી તેની ઉપર અને તેના ધંધા ઉપર બહુજ છુટી અસર થશે.

તેમાંના કેટલાક ધંધાદારીઓ તો નાના પ્રમાણમાં પોતેજ માલના ઉત્પાદન કરનાર છે. એવા ધંધાઓને પરવાના લાગુ પાડવાથી હુદય અને ખેતીને સજા થઈ બરાબર છે.

તેમાંના કેટલાક તો—જોરતો અને ઓકરાંઓ—પોતાના ખેતરમાં અમુક જાતનો પાક ચાલ તેટલો વખતજ તેની માત્ર ફેરી કરનારા છે. આમાંના કેટલાક તો વરસમાં ૩ અઠવાડીયાંજ માંડ માલ વેચવા નીકળે છે. આવાને લાઇસેન્સીંગ અમલદારની દયા ઉપર મુકી તેમનાં મુજ રાનનાં સાધનો બંધ કરવા એ ધાલકીપણું મણાય.

જેમને હાલમાં પરવાનો હોય તેવાઓ પણ તેના કાયમપણા માટે આજુ સકમંદ રિયલિટીમાં રહે એની અસર બહુજ બરાબર થાય, અને ધણા તો ધંધો ઓઢી દે, તેથી તેઓ જાહેર પ્રજાને બોલારૂપ થઇ પડે. આ રિયલિટી આપડે આખી પ્રજાને બચાવેલ થઇ પડે.

ઉપર જણાવેલા ધંધાદારીઓ ઉપર કર લાગુ કરવાથી ગરીબ યુરોપીઅનને પણ બહુ વેડવું પડશે. કારણ કે હિંદી ફેરીઓ તેમને બહુજ આવકારદાયક વેપારી થઇ પડે છે.

પણ એ ધંધા ઉપરાંત કાયદાને માન આપનારા હજારો વતનીઓને પોતાના મુજરાન સારે લાઇસેન્સીંગ અમલદારના તાબામાં સોંપવા તે સામે અમે સખત વધો રજુ કરીએ છીએ.

એટલા વારતે અમે આપ નામદારને વિનંતિ કરીએ છીએ કે લાગતા વળગતા ની કલમોત્તીને ખાતર આ અરજ ઉપર ખાખત રજુ કરીએ અમલદારી છુટકો કરી.

અંગ્રેજી ડેપુટેશનનો છેલ્લો કાગળ

વિહાયતમાં કરવામાં આવેલ કામ

છાપા ઉપર વિમતવાર કામગીરી

લઠત મારે મદદ મેળવવા વેલ દીવરો

[લખનાર મી. માધી]

લેરડ કરીયુનો જવાબ

હવે બહુ ધોગા દહાડા જેવું દેખાય છે. લેરડ કરીયુનો જવાબ મોખો મળ્યો છે. તેમાં તેઓ સાહેબ લખે છે કે "જે વીજળી મી. સ્મટસ આપવા માગે છે એ ૧૯૦૭ ના જે નામના કાયદાને રદ કરવાનું, તથા દરેક વરસે બહુલા ઓશિયાટીકને બહુને સારા આવવા દેવાનું. તમે કહ્યું કર્યું કે આ જે આવવા માગે છે તે આગળ પગલું મૂકાય. કેમકે તેથી કાયદો બદલાવાની જે અસર થવી જોઈએ તે તો થશે. પણ કાયદેસર જે ગોરાની સાથેના એક સરખા હક માગો છો તે તો મેળવવાની આજીવ લેરડ કરીયુ આપી શકતા નથી. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરે જે મેળાપ લેરડ કરીયુની સાથે થયો તે વેળા તેમણે તમને જણાવ્યું હતું કે આવવા જવાના અથવા બીજા યુગેથી જાનની સાથેના સરખા હક નો હાવો મી. સ્મટસ કહ્યું કરી શકતા નથી."

ડેપુટેશનનો જવાબ

આ કામગીરી જવાબ ડેપુટેશન તરફથી નીચે પ્રમાણે આપ્યો છે. "જે કાયદે સર એક સરખાપણું અર્થે માગતા અ.વ.પા છીએ, અને આ બીજા બધા કોલોનીમાં આજીવની કહ્યું રાજવામાં આવેલું છે અને જે હોય તેજ એક બ.દ.શ.કી તમે જુદા જુદા માણસો રહી શકે, તે સરખાપણું મળવાની આજીવ લેરડ કરીયુ નથી રાખતા એ બધી દિલગીરીની વાત છે. હવે અમારે જાહેર પડ્યા વિના છુટકો નથી. તેમ કરીને અને ટરાંસવાલ જમણું. અને હવે ઉમેદ રાખીએ છીએ કે છપા મેસન બાબત જે કાળી દીકરી છે તે ખેડે કમની મોડા કરીયુ મદદમત કરશે."

દીકરી

હવે લઠત થાની છે ને તે કવી જ'ગી છે તે સરવે દીકરીને સમજાવવા જેવું છે. આપણે આપી દીકરીના નોંધ કરવાની એકીએ. તે ઉપાડવાની આપણી ફરજ છે. યોગ ને આપણે સરખા નથી એમ આપણે કહ્યું કરીએ તો પછી આપણને જે માગીએ તે આવવા સ્મટસ સાહેબ કહે છે. પણ કાયદામાં આપણે સરખા નથી એ તો તે રાખવા માગેજ છે. મી. સ્મટસે બિટીશ ધીરજના ને માનવ જાત ના ધીરજના પાયા ઉપર કાઢાળી નાખી છે. આપણે તે ધા કીધો છે, ને પાયો જાળવવા ઇચ્છીએ છીએ. જે તે પાયામાં કાઢાળી પડે તો બિટીશ રાજ્ય તે નકામું છે. ને ટરાંસવાલ અથવા તે કશિયુ આફ્રિકામાં દીકરીએ રહેવું તે શુભામી છે. શુભામ આપણને આપણી રમત વચર કાઢી જનાવી શકતું નથી. તેના ધીરજને આપણે ન માનીએ, નો કુકમ ન ઉઠાવીએ, બિટલે શુભામ મરી ગયા. આજળના જમાનામાં મારીને શુભામ બનાવતા હવે ફાસલાવીને બનાવે છે. આજળના જમાના સારો ગણાય. કેમકે તેમાં બધે સડો તરી આવતો એટલે ભોજી દેખી શકતા હતા, ને તેથી ક'શાળી જતા. શુભામો પોતાનાં કુખ સહન ન થતાં ભારે બાગી છુટતા, કે મરી છુટતા. હવે આપણને લાલચમાં નાખી શુભામી આપવામાં આવે છે તે આપણે કહ્યું કરી લઈએ છીએ, ને જાણતા પણ નથી કે તે શુભામી છે. આવી જાતની દશા આપણે દીકરી આફ્રિકામાં નથી જોયવા માગતા તેથી સલામતી લઠત લઈએ છીએ. નિ તે પાંત આપણે સરકારની પાસે જુલાયી તો પછી

બીજું સહેલું છે એમ સરકાર જાણે છે, ને આપણે ન જાણતા હોઈએ તો જાણવું જોઈએ. આપણે ખરા બોલ લેવા ની લઠત મલાવીએ છીએ. એક પ્રજા યતાર માણસોમાં કેવા અકુર હોવા જોઈએ, કેવી લાગણી હોવી જોઈએ એ આપણે જાણીએ છીએ.

વળી આપણે માન ટરાંસવાલની સાથે લડીએ છીએ એમજ નથી પણ વડી સરકારની સાથે લડીએ છીએ. કેમકે વડી સરકારે એવો કાયદો કહ્યું કર્યો છે. 'એક સરખા હકનો હાવો છોડો તો તમને માન્યુ મળે' એટલે તમે શુભામી ખત બપી આપો તો તમને સારી રીતે રાખી એ. આનો અરથ તો એમ પણ બતાવાય કે અંગ્રેજને કેમ જાણે જરમની કહેવું હોય કે 'તમે અમારી નીચે આવો એટલે તમને દીકરી રાખશું.' તેનો જવાબ અંગ્રેજ આપશે કે 'તમારો દીકરી રાખવું અમારે ન ખપે. અમારી સ્વતંત્રતા જાળવતાં અમને કુખ હશે તે સુખરૂપ છે.' આવેજ જવાબ આપણે વહુ વરસ થી આપીએ છીએ, ને મને ઉમેદ છે કે આપણે હમેશાં તેવોજ જવાબ આપશું. આવજાય બાબત કાયદેસર એક સરખા હકની આ લઠત છે તે મેળવતાં બેખ તો મણાએ લીધો છે, ને તે લેવા ખતર મરણુ' શુરા રહે અડધા તે કદી પાછા હઠનાર નથી એમ કુ' માની લઈ છું. દરેક દીકરીએ ખુબ વાદ રાખવાનું છે કે આનો કલજ માન આપણા હાથમાં છે. નથી વડી સરકારના હાથમાં, કે નથી ટરાંસવાલની સરકારના હાથમાં. તેઓની પાસે આપણે હકીકત રીનસર રજુ કરવી, તેઓને સમજાવવા એ આપણું કામ છે. પણ આપણા જોર વિના બીજું જોર તો નથીજ કામ આજવાનું એ બુધ પાવું નથી.

લાગણી

એક તરફથી લેરડ કરીયુનો કામગીરી ને બીજી તરફથી મારા દીકરા હરીલાલની જેલનો તાર છાપમાં આવ્યો એટલે કુ' તો બેચક ખુરી થયો. બહુલા દીકરી પાછા પકડાયા, ને મારો દીકરો તથા કુ' જેલની બહાર એ મને જરાએ નમવું નહોતું. તેવામાં તાર આવ્યો. મીસ પોલાક જે આ બાબતમાં મારી લાગણી સમજે છે તેણે મને ખબર આપતાં મુતારકપાદી આપી. તે બાળકને હજી તો પડી છતાં કુ' તે ખજારને નમીવી સર્વ છું. તેમાં તેણે મહું છે, મારું પંજુ લખું છે, કેમ

ની સેવા છે. ખુદાનું દરમાન છે. નામા પન. તું પણ બાળક હતો, તે તારી દેડ નો બોલ દેશને ખાતર આપ્યો. તેમાં મે તારા કુટુંબીઓનું કલ્યાણ માન્યું. તું મુઓ છતાં અમર છે એમ મનું હું સારે મારે દીકરો જેલમાં જશે તેમાં હું કેમ મુઝાદશ તેના સાથીઓ પાછા જેલ માં બેઠા. તેમાંના કોઈનો સ્વાસ્થ્ય નથી. છતાં તેઓ જેલ દુઃખ બેસે છે. આ દુઃખને બદલે સુખ નહિ મળે, અને આપણી શરત પ્રમાણે કાયદો નહીં છુટે એમ હું માનતો જ નથી. મને ઉમેદ છે કે કોઈ પણ હોદી કાયર થઈ એમ માનશે નહીં

દક્ષિણ આફ્રિકાના હોદીને

આખા દક્ષિણ અફ્રીકાના હોદીને હું હું કે આ હડત માત્ર ટરાંસવાલની નથી. તમારી બધાની છે. ને તમે બધા પુરી હોમન હડતરને આપજો. મી. અબદુલ કાદર તથા મી. આમદ બાષાત જે અહીં નો રમ જોઈ મળ્યા છે તેઓને હું હું કે તેઓની ફજ્જ લોકોને સંપૂર્ણ જોર આપવાની છે. કોઈ પોતાના સખ્તોથી, કોઈ પોતાના પૈસાથી, ને કોઈ જેલ જઈ ને, એમ સહુ કોઈ ગળ પ્રમાણે મદદ કરી શકે છે. કરશે એવી ઉમેદ રાખું છું.

અમારે આશવાનુ એકજ અઠવાડીયું છે.

તેમાં બધું કામ કરવાનું રહ્યું છે. હાપેટી રોટમેન્ટ છે તે હવે પસારવાની છે. તેની સાથે કાળજી પણ લખ્યો છે. તે નીચે પ્રમાણે છે

છાપા ઉપર કાગળ

"મયા બુલાઈની ૨૦મી તારીખે ટરાંસવાલના હોદીનું રોટમેન્ટ હડતરમાં પહોંચ્યું હતું. તે વખતેજ અમે અમારો કેસ મહીને તથાવાર કર્યો હતો. પણ સુપ્રીમી થી હડતરનો નીવેડો લાવવાની ખારીક મરુ હત ત્યાંથી રહી હતી તેથી તે કેસ બહાર કરવામાં આવ્યો નહિ. હવે અમને માણસ પડે છે કે મસકત નીકલ નથી લાવી શકી, અને મામલો બહાલા વમરનો રહે છે. તેથી અમારે માટે જરૂરી છે કે શું સ્થિતિ છે, અને હડતરનો અરથ હોદીઓ માટે શું થાય છે, તે અહીંના લોકોને જણાવવું. ટરાંસવાલ તાજ તજે હતું તે વખતના કોલોનીઅલ સેક્રેટરીએ મળ્યા ફેગરઆરીમાં દક્ષિણ આફ્રિકાના એક માસીકમાં મામલાનો સાર જણાવ્યો છે. તે બરાબર રીતે દરશાએલો હોવાથી તેનો ઉતારોજ અમે નીચે આપીએ છીએ:—

હોદી આમેવાનેનું કહેવું એવું છે કે ઇપીમેશનના અટકાવની બાબતમાં હોદી તથા મોશને એક ચાલરી ઉપર

ન રાખવામાં આવે તેવો કાયદો તેઓ કલુષ રાખે નહિ. અમલમાં એશિયા દીકાની સંખ્યા ઉપર હવે મુકવામાં આવે તે તેઓ ખુશીથી સ્વીકારે છે... ખુદ કાયદાની કલમોમાં તો સરખાપણું હોવું જોઈએ. એમ તેઓ કહે છે.

હાલ પણ મામલો આ પ્રમાણે છે.

ટરાંસવાલના હાલના કોલોનીઅલ સેક્રેટરી જનરલ રમદસ રજીસ્ટ્રેશન કાયદો રદ કરવા કહે છે, અને અમુક જુજ નવા હોદીને કાયમી વસવાટમાં સરદીરીકેટ આપવાની હા પાડે છે. જે હોદીઓની નેમ પેતાના થેઝાજ વધુ બાઇઓને દાખલ કરવાનીજ હોય, તો આ છુટમાં માલ મળ્યા; પણ કાયદો રદ કરવાની હડત લેવામાં ઇપીમેશન બાબતમાં કાયદાની કલમોમાં અથવા કલમનામાં સરખાપણું મેળવવાનો તેમનો હેતુ છે; અને તે હેતુ તો (જન રલ રમદસની છુટથી) બીજકુલ સરતો નથી જનરલ રમદસ જે ઉપરનો ફેરફાર કરવા કહે છે તે સત્યાગ્રહની હડત આજ ન રહે તોજ કરવા માગે છે. કે રહે નેપણ કરવા માગે છે તેની અમને ખબર નથી. પણ અમે એટલું તો કહી શકીએ છીએ કે સલામતીઓને તેમાં સંતોષ મળી શકતો નથી. એ કોલોનીના ઇપીમેશન કાયદામાં રંગ અને જનનો તથાત પહેલી વાર દાખલ કરવામાં આવે છે. આ બનાવ બિટીશ કોલોનીઓના ઇતિહાસમાં પહેલી વાર બને છે. તેથી આખા હોદીના નામ ઉપર કલંક મુકાય છે. એ કલંક દૂર કરાવવા સાર હોદી કેમે હડત ઉપાડી છે. એ કલમમાં એવો મુદ્દો છે કે હોદી ઓ હોદી છે માટે ટરાંસવાલમાં દાખલ ન થઈ શકે. આ મુદ્દો બીટીશની સાખને અણુ ઝાજતો છે, તેમજ સહન ન થઈ શકે એવો છે. જે હોદીઓ મોલમપણે તે સ્વીકારી લીએ તો અમને લાગે છે કે તેમણે તેમની મામને, તેમની જન્મભૂમિ ને, તથા બિટીશ એમ્પાયરને દોષ દીધો ગણાય. આવી બાબતમાં માત્ર ટરાંસવાલ ના સત્યાગ્રહીનેજ હાલમાં રાખવાના હોય એમ પણ છે નહિ. ટરાંસવાલના કાયદા થી હોદીનું જે અપમાન થાય છે તે તરફ હોદીસ્તાનું હાલ ખેંચાયું છે, ને તે બખુ છે; અને અમને લાગે છે કે ઇંગ્લેન્ડના લોકોને તેવી બાબતથી વિચારમાં પડી મળી વમર છુટકો નથી. કેમકે બિટીશ શકેન શાહતની તત્કારીખમાં તેમ કહી બન્યું નથી, અને તેમાં તેને બહુ જોખમ સમા એવું છે. મી. રમદસની દરખાસ્તથી મામલાની ફરીકેટ એમ્પી રીતે જણાઈ

રહે છે. જે અમે મોટા મુદ્દાને વારો નહિ પણ માત્ર અમારા એકનો આપસ્વારથ સાધવા સાર હડત હોઈએ તો અમારી જરૂરીઆત માટે જુજ ઉચી કલવણી પામેલા હોદીને વસવાટની પરમીટ જોઈએ તેટલું અમારા તરફ નાખવા તે (જનરલ રમદસ) તકપર થાય. પરંતુ અમે રંગ બેઠો તથાત દૂર કરવા માગીએ છીએ તેમાં તે એક તસુપણ નમત નથી. તેઓ માલ માલ કાઢી લઈ છેતરાં અમને આપી હાલકાઈનો કાલ ખસેડવા ના પાડે છે, પણ જે હાલના રોમીતા મુલાખીના પદાને બદલે એક ચાલતો અને સુંદર પડો સ્વીકારી એ તો તે બદલી આપવા તકપર છે. તેથી હમાવાની હોદીઓ ના પાડે છે. તેમનું બલે બધુંજે જાય, તેમની દશા બલે ખરાબ થાય, પણ આ પડો તો નાણુક થવો જોઈએ, એમ તેઓ કહે છે. તેથી અમે આશા રાખીએ છીએ કે આ બહેળા છુટની વાતથી અહીંના લોકો જુલાવો ખરો નહિજ તેનું કલુષ નથી કરતા તેથી હોદીઓ અવિચારી માગણી કરે છે, અથવા તો નમનતાજ વાપરતા નથી, અને સમજી લેકોની દલસોજ અને રેકાને તેઓ (હોદીઓ) પાત્ર નથી, એવું કોઈએ નથી ધારી લેવાનું. અમને લેરડ કરીયુ તરફથી ઉલ્લો જવાબ મળ્યો છે તેમાં નીચે પ્રમાણે સ્થિતિ બતાવી છે:—

દાખલ થવાના હડતી બાબતમાં એકિ માટીકાને મોરાઓની સાથે એક સરખા મુકરમાં આવવા જોડ્યે એ મામણી સ્વીકારવા જનરલ રમદસ અસકત છે એ નામદાર રોટ સેક્રેટરીએ તમને બતાવ્યું છે.

મામલાનો પાયો છે તે આમાં છે. કહી એકે હોદી દાખલ ન થાય છતાં પણ દાખલ થવાની બાબતમાં કાયદામાં તો સર આપણું જોડ્યેજ એટલા વારને હોદીઓ હડત લીએ છે; અને અમને ટરાંસવાલ થી ખબર મળે છે તે પ્રમાણે કેટલાક તેટલા વારને મરતાં સુખી હડત ધારે છે. જુદી જુદી કોમોને એક વાવરાતજે રાખ વામાં તમારું બાજબીપણું છે તે આ સરવના સરખાપણાના સિદ્ધાંતને લાંબા છે. અને આ મુદ્દાના ખુદ મુજબર કુવાડી મુકવાનું ટરાંસવાલનો કાયદો કરે છે તેથી જ હોદીઓ સખત રીતે સામે થયા છે.

ટરાંસવાલ એ સ્વરાજ્ય લોમવડું કોલોની છે, અને હવે દક્ષિણ આફ્રિકાને બુનીઅન મળ્યું છે, તેથી આ બાબતમાં રાહન નજ મળી શકે એવી દક્ષીન કરવામાં આવે તો તે હકીકતથી વિરુદ્ધ છે. મામલાની મુશ્કે

ખતનું કારણ એ છે કે પહેલાં ઈશ્વરથી એક જુદા થઈ ગઈ છે. રાજના બધારણ સામે જે ગુન્હો થયે છે તેમાં વડી સર કાર પણ જવાબદાર છે. મજબૂર કાપડો પ.સ. કરવાની જરૂર નહોતી, અને તે અટકાવે એ હુકમરે હતું તેવે વખતે તેમણે મજબૂરી આપી હતી. સંતોષકારક પરિણામ લાવવા લોરડ કરીયું હતું. અહીં મોંઝામાં પડી ગયા છે, પણ તેની મહેનત જરા મોડી થઈ પડી છે. મી. રમટસે કદાચ વજનીપણથી તેમને માફ આપ્યું છે કે મજબૂર કાપડાને વડી સરકાર પર વાનગી આપી ચુક્યા છે, અને હવે તેમને તે માફી ખેતી લેવાનો અમર, દરોસ વાલના હોદીઓ સામા થયા છે, એટલા સાર થઈ શકે નહિ. દક્ષિણ આફ્રિકાના મોરાના યુનીયન તથા હોલો અને રાજદવારી નર ગણવા તે ઉમેદ રાખે છે તેમાં સવાલ નથી. પણ બ્રિટીશ લોકો, તથા હોદી પ્રખરે તેમાં કંઈ લાગણું વળ મળું નથી, તેમજ તેના વડી સરકારના ગુન્હા માટે તેઓ જવાબદાર પણ નથી.

અમે એટલું ઉમેરશું કે હેલ્થ આર. મ.સ.માં પકડા પકડી અને જેલની સજા આપવાનું થીમું પડ્યું નથી. કે.મ.ના આગેવાનોએ જેલમાં જવાનું ચાલુ રાખ્યું છે. જેલના ધારાની સખ્તાઈ કાયમ છે. જેલનો ખોરાક વધારે ઉતરતો રાખવામાં આવ્યો છે. જેલનાં સજાગના આગેવાન કાકેટરોએ પુરાવો આપ્યો છે કે હોદી જેલો ના ખોરાકનું ધોરણ ખામી ભરેલું છે. મહા સાલની વરતણકથી વિરુદ્ધ જઈ આ સાલ સત્તાવાળાઓએ મુસલમાન જેલોએ ની ધાર્મિક લામણીઓને તરછોડી છે; અને જે રોજ લાખો મુસલમાનો દરલાલ પળે છે તે રોજ પાળવાની સમગ્ર આપવાની પણ ના પાડી છે. હાલમાંજ ૬૦ સત્તામહીઓ પ્રીટોરીયાની જેલમાંથી છુટ્યા છે તેઓ દુબળા પડી ગયા હતા, ને નમળા થઈ ગયા હતા, છતાં તેમને, સરદારોએ છે કે તેમને ભુખે મારવા માં આવે કે ન આવે, તેપણ જવારે સર કાર તેમને પકડવા ઇચ્છતી હોય ત્યારે પકડાવા તેઓ તૈયાર છે. (પ્ર. હ. એસો. સીએશનના આકટોમ ચેરમેન હજી હમણાં જ પકડાયા છે, અને ત્રણ માસની સખત મજબૂરીની જેલમાં ગયા છે. આ તેઓ ત્રીજવાર જેલમાં ગયા છે. તે એક મુસલમાન છે. બીજા એક બહાદુર પારસી, જે સારી રીતે કેળવાયેલા છે, તેને નાતાલ હાલમાં કરવામાં આવ્યા હતા. તે ફરી કામગીરી થવા છે, અને હાલ જ માસની

સખત જેલ ભોગવે છે. તેની આ પાંચમી વખતની જેલ છે. ને પારસીની સાથેજ એક બીજી જુવાન હોદી જેલ મોકલ છે. તે એક વખત પોસ્ટીયરોનો સરજન્ટ હતો. તે બીજા ત્રીજવારની છે. કેદ થયેલા ધણી હોદીની જોરત, અથવા પેક રાંધોએ પોતાના ગુજરાન માટે ફળની કે બીજા ફેરીનો મધો કર્યો છે. અથવા તે પોતાના નીભાવનું ખરચ લોકોએ ઉપડ્યું છે. મી. રમટસે દક્ષિણ આફ્રિકા જવા ઉપડતી વખતે એવું જણાવ્યું હતું કે તેણે લોરડ કરીયું સાથે એવી સમજૂતિ કરેલ છે કે જેથી મોટે ભાગે હોદીઓને સંતોષ થશે. તેઓ લડતથી અત્યંત કંટાળ્યા છે. જનરલ રમટસે આવી આગાહી કરી હતી, પણ ત્યારપછી બનેલા બતાવો ખતારે છે કે તેમની એ આગાહી સાવ ભુડી પડી છે."

આ કાગળ છાપામાં બહાર પડશે એમ ઉમેદ છે.

ઈંગ્લીશન યુનીયન સોસાયટી
ની મીટીંગ સનીવારે થઈ હતી. તેમાં બધી લડતની હકીકત હોદી તથા મોરાઓની આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી. તેના રીપોર્ટ થોડો એક અહીંના છાપામાં આવેલો હતો.

લડતના હોદીની મીટીંગ
ગમે મંગળવારે અહીં રહેનારા હોદીની મીટીંગ હતી. તે મીટીંગમાં ચાળીસથી વચાસ હોદી હતા. તેઓની પાસે મી. હાજી હમીદ, મી. આમલીયા તથા હુ. બોલ્યા હતા. મે. મામણી કરી કે હોદી વોલંટીઅરો તક્યાર થવા બેઠા. તેઓનું કામ મેર થેર જઈ એક લામણીપત્રમાં લઈ લેવાનું છે. તે પત્રમાં સહીતીસાથે મરજી માં આવે તેટલા પૈસા એક ફારફીથી કરી ગમે તેટલા ભરે એ પણ છે. આ સહી હજારો થઈ શકે છે. તેની અસર વડી સરકાર ઉપર તેમ બીજાની ઉર થવા વિના રહે તેમ નથી. આ મામણી કબુલ કરીને લગભગ ૨૦ હોદીએ તેજ વેળા પોતાનાં નામ આપ્યાં. આ વાત જખરી છે. તેનું મુળ ઉદ્ધું બન્ય તેમ જ અને જે સારી દાનતથી સહુ વોલંટીયર કમ કરે તો 'ધણ' મોટું કામ બની શકે તેમ છે. આમ થતાં એક તરફથી હોદીસ્તાનમાં ને બીજા તરફથી વિલાયતમાં જોર આવે, ને આપણે ટોરસવાલમાં જુરસો કાયમ રાખી એ તો અપાટજોર લડતનો નીકાસ આવી શકે તેમ છે. પાછળથી મોરાનાં નામ પણ મળ્યાં છે. બધાં મળીને નીચે પ્રમાણે નામ છે:—

મેસરસ જી. સી. વર્મા, એસ. પી. વર્મા, એફ. લાલન, જી. પી. પરેલ, કે. અમીદ, એન. દવારકાદાસ, ડી. સી. થોસ, એચ. એમ. થોસ, જી. એચ. ખાન, અગદુક દડ, એસ. મ. મા, એ. હાફેજ, બી. સાહે, એ. પ. આર. બી. પ. મોરીયા, ડી. સી. મી. પ્રસાદ, હુસેન દાવુદ, એ. એચ. ગુલ, આર. જી. મુનસફ, એમ. કે. અઝદ, પી. જોનરજી, એ. મેન, એચ. જી. ગીઝમેન, તથા નીચેની જોરતો, મીસ એફ. વીટરમેટમ, મીસીસ જી. નામ, મીસીસ પોતાક, મીસીસ કુમે, મીસ હુસીન, તથા મી. પોલાકની દીકરીઓ.

છાપું કાંઠવાની સુચના
વળી એવો પણ વિચાર છે કે અહીંજ એક નાનકડું છાપું લડત ચાલે ત્યાં સુધી કહાડતું. તે છાપામાં બધી દક્ષિણ આફ્રિકાથી ને હોદીસ્તાનથી આવેલી હકીકતનું તારણ આપતું. ને તે છાપું ધણી જગાએ વેંચતું. તે છાપાનું ખરચ અહીંના જ મોરા ચલાવે તોજ કહાડતું એવો નિશ્ચય છે. મોરાઓએ ચલાવવાની ફરજ છે. તેમ ધનુજ ઘટે છે. હરકત એ આવે છે કે મી. રીચને તેટલી પુરસદ નથી ને મી. રીચના પ્રમાણે કામ કરનાર બીજા કોઈ કાલ નથી. તેના હાથ તથા કામ કરનાર ધણા મળે છે. પણ એક માણસ પોતાનો આખો વખત તેમાં આપે એવો નીકળવા ની જરૂર છે. તેવો માણસ નીકળે ત્યારેજ છાપું નીકળે.

મી. માયરની મદદ
જેવટમાં પ્રખ્યાત પાદરી મી. માયર જે થોડો વખત જોહાનસબર્ગમાં આવ્યા હતા તેમણે પોતાને ખરચે અમને બંનેને મળવા એક ચાહ પાર્ટી બોલાવી છે. તે પાર્ટીમાં લગભગ ૬૦ જણને તેમણે નોતર્વા છે. તેમાં બધી હકીકત સમજાવવાની છે. આ મેળાવડો શુકરવારે તા. ૧૨ મીએ મળવાનો છે. આમ એમેરથી હવે આવી રહ્યું છે. પણ તેનું બધાનું જોર આપણી હીમત ઉપર છે. મી. માયરના છેલા શબ્દો નીચે પ્રમાણે હતા. "અમે (અંગ્રેજો) તમને ધણી મદદ નથી કરી શકવાના. તમારે દુઃખ ઉઠાવવું પડશે, તમારે જોઈ જવું પડશે. ત્યારેજ અને હોદીસ્તાન જંગલો ત્યારેજ છેતાડો આવવાનો છે. તે વિના કંઈજ નથી થવાનું એ વડ રાખવું. હું તો મારાથી બનતું કરીશ." આ શબ્દો જરાખર છે. બીજા માણસો આપણે સાફ કંઈ કરી આપે એમ માનવું તે વહેમ ભરેલી વાત છે.

હાલતર મી. એ. એ. તથા હાલતર મહા.

રકરે લડનામાં પા. ૩ આપેલા છે. તેમજ
મી. ગોપાલભાઈ દલાલે શી. ૧૦/- મોકલી
છે. હાલતર જોશીએ અધિપતિ ઉપર
કામજ પશુ લખ્યો છે.

લંડન

[મી. ગાંધી તરફથી]

સફરેજેટ

હાલ જે લડત એરતો પોતાના હકને
સાર ચકાસી રહી છે તે મને તો વધારે
માં વધારે ઉપયોગી આપણને સાર લાગે
છે. તેની અગત્યતા દક્ષિણ આફ્રિકામાં
તેમજ હાલુતાનમાં છે. તેઓની નહલ
ધણમાં કરવાની છે. તેઓ કરે છે તેમાં
થી બહુ મુશ્કેલી છે. તેઓ આપણી
જેમ માને છે કે તેઓના હક માપાં ન્યાય
છે. તેઓને હાલ મજબૂતામાં આવે છે.
તેઓની લડત લાંબી મુતતથી ચાલે છે.
તેઓનામાં પણ એ પક્ષ છે. એક નમજો
ને એક સળજો. તેઓમાં ને આપણામાં
ફર એ છે કે તેઓ સત્યાગ્રહી નથી,
પણ શરીર બળની પુખ્ત કરનારી છે.

તેઓની બહાદુરી, તેઓની એકતા,
તેઓની પૈસા જતા કરવાની રેવ, તેઓની
દુશીઆરી આ બધાં તરીકે કરવા લાયક
તેમજ નહલ કરવા લાયક છે. તેઓ
પથરા ફેકે છે. બીજાને ધૂમ દીએ છે
ને હા મેલે છે તે તજવા લાયક છે.
આવા તજુ કીરસા હમણાજ બન્યા છે.
મિએરરની જેસમાં એક બાંધને ખોરાક
જોરથી આપતા હતા. તેથી તેણે પોતાના
દરવાજાને ખોલી ન શકાય એવી ધુકિત
કરી. આ ઉપરથી સત્યાગ્રહીએ તેની
ઉપર પાણીનો બંબો છોડ્યો. છતાં તેણે
દરવાજો ન ખોલ્યો. આ બાંધની બહાદુરી
ખરેખરી મજબૂત. પણ તે તેણે ખોટો
રસ્તો વાપરી જે દુઃખ સહન કરવા બેઠો
છે તેનાથી આમ થાયજ નહો. તેનો
હેતુ જેલમાંથી છુટવાનો હતો તે પાર
પડ્યો. કંઈ એરતોને હક ન મળ્યા.
જ્યારે બંધા ચલાવવાની વાત ફેલાઈ ત્યારે
તે બાંધને છોડી મુકવાનો હુકમ થયો.

અહીંના એક લતામાં આમની સભાના
મેંજરને સુટવાનું આમ ચાલતું હતું.
સુટથીના કમળીયા બગાડવાના ધરાદાથી
જે એરતો નીકળી પડી. તેણે કામજ
બાળવાનું મનાવી પોતાની જાએ રાખ્યું.
જેમ જેમ ધુકિત કરીને તે સુટથીની

જગ્યાએ લખાય થઈ ને ત્યાં રેલુ પ્રવાહી
છેડ્યું. કાગળ તો બહુ ન બચ્યા.
પણ તેમાંની એક બાંધના કામથી એક
અમલદારની આંખને બહુ ધમ્મ થઈ છે.
આ કામ મજુ હલકું મજુત્ય. તેને બધા
વખોડી કહાડે છે. છતાં તેની મંડળીએ
તેની જવાબદારી ઉઠાવી લીધી છે. બાંધનો
કપર હવે કામ ચાલે છે.

ત્રીજી જગ્યાએ જે હાલતર જોરથી
ખોરાક ખવાડતો હતો તેના દરવાજાના
કાચ ફેડ્યા છે. આનો હેતુ એજ કે
હાલતરની મીલકતને જેખમ પહોંચાડવું.
આમાં હાલતરની શી તકસીર? તે તો
અમલદાર રહ્યો, ને તેણે કામ માથે લીધું.
આ બધાં હિંમતનાં કામ છે પણ એકલી
હિંમતથી કંઈ કહો મળતા નથી. હિંમત
નો સારો ઉપયોગ થવો જોઈએ.

મને હાલજ માલમ પડ્યું છે કે સુટથી
ના હક માનવારી બાંધઓના ચાર છાપા
નીકળે છે. તજુ દર અઢવાડીયાના છે ને
એક માસીક છે. તેમાંના એકજ મંડળે
પા. ૫૦૦૦૦ એકલા ધારેલી મુકતથી વહેલા
કરી લીધા તેથી હવે પા. ૧,૦૦,૦૦૦
કરવાની તજવીજ મળાવે છે. તેઓનું
ખેડ નોખું છે, ને તેઓના છાપાનો ચિત્ર
કાર પણ નોખો છે. તે બધા મંડળની
મીટીએ આખું અઢવાડીકું જ્યાં ત્યાં થયાજ
કરે છે. વોટનું હજુ ટેમણું નથી, પણ
હાલતરજ નથી ને લડવાજ કરે છે. આ
કંઈ જોવો તેવો ઉત્સાહ ન મજુત્ય.

બજેટ

આમની સભામાં બજેટનો તજકો જ
માસ ચાલ્યો. હવે બજેટનું ખીલ પસાર
થયું છે. ઉમરાવની સભામાં સોમવારે
જશે. તેમાં બહુ કટાકટી થવાનો સંભવ
છે. બધા તો ધારે છે કે ઉમરાવની સભા
બજેટ ના મંજુર કરશે. એમ થયે તો
નરી સુટથી બનેવારીમાં થશે. બધાનું
માનવું છે કે એમ થશે તો પણ લીયરલ
પક્ષ જીતશે. પણ ઈંગ્લેન્ડના લોકો આ
કામમાં હાલતો ગીરજતાર થઈ રહ્યા છે.
તેઓને બીજું સુઝવું નથી. કેમકે અગ્રે
આમને ઉમરાવની વચ્ચે મોટો ચાલે છે.
એક બીજાને જાણે ગાંડે છે, એક બીજા
ને જુઠા મણે છે. માત્ર મારામારી નથી
કરતા એટલું બાકી છે. મારામારી નથી
કરતા તે પણ ઠંઠા લાગ્યો નહીં. પણ
બેમાંથી કાંઈ ફાવી જાય એવો રસ્તો નથી.
તે બેમાંથી એક પણ ત્રીજાને પોતાના
કમકામાં પેસવા દેવ તેના નથી. આ
ઉલી વાત તેઓની ખુલી છે.

[અમદાવાદ]

હાઈથી મળેલી કુમક

લંડનારાઓને પેસામ

ડેપુટેશનનો તાર

બુધવારે સાંજે અમને મળેલા તારનો
તરજુમો નીચે મુજબ છે:—

ડેપુટેશન, મી. હાજી હાજી, તથા મી.
મી. તરફથી.

આપણા છાપા મારહત આપણા દરંચ
વાતના બાંધઓને મહેરમાની કરીને જણા
વો કે ડેપુટેશનનું પરિણામ એ આવ્યું
છે કે લડત હાલતર પ્રમુખીય છે એ
બોખખે બોખખું જાહેર થયું છે. તેનો
સુદો હવે સાવ ખુલ્લો ફાલાયો છે. ને
એ કે છમીએશન બાબતમાં કાયદામાં સરખા
પણ આપણને જોઈએ જીએ. અમને
આશા છે કે સત્યાગ્રહીઓ મજબૂત રહેશે,
તેમજ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં સ્વદેશી
બાંધઓ લડતને ટેકા આપશે. આન.
ગ્રોફર જોખને તરફથી કેમલ મળ્યો છે
કે મી. રતન જમશેદજી તાતાએ લડતની
મદદમાં રા. ૨૫,૦૦૦ની રકમ આપી છે.
આ અમારી મદદ બતવે છે કે હાલ
સંપુરણ રીતે બગી મુક્યું છે. તેથી હવે
સત્યાગ્રહીઓએ બનાવી રેવું મટે છે કે
તેઓ લડત મટે મરજુ સુધી મુજબ તજ
ચાર છે; કેમકે આપણી લડત નીનિની,
ખુદાઈ, અને પ્રમુખીય મજબૂતની છે.

સુચના

અમારા વાંચનારનું, તેમજ પ્રેક્ષી
કામ પાડનારાઓનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે
છે કે જેમને છાપામાં નાંખવાનાં કે બીજા
લખાણ સંખ્યામાં લખવું હોય તેમણે
Editor,

Indian Opinion,

Phoenix, Natal.

એ શીરતામે કામજો મોકલવા; અને જે
મને પ્રેક્ષના કામકાજ સંબંધમાં અથવા
પેસાની લેવદેવસ બધામાં લખવું હોય તેમણે
Manager,

I. P. Press,

Phoenix, Natal.

એ શીરતામે પત્ર વહેવાર કરવો. કેટ
લાક લખનારાઓ ખાનગી ન હોય એવા
કામજો પણ પ્રેક્ષના અમુક માણસના
નામથી મોકલે છે, તેથી તેવા માણસ કાંઈ
કરજુસર પ્રેક્ષમાં હાજર નહોત્ય તેવે
વખતે કામજો પર ધ્યાન અપાવામાં લીધ
થાય છે. માટે ઉપરની સુચના ઉપર
ખાંધા વાંચનારાઓનાં તેમજ માહો
ખમેરેલું ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલું

ચાલુ વરતમાન

૧૯૦૪ માં ડરબનનો એક હોદ્દી ગોરા પાસેથી કેટલીક જમીન લઇ, તેના થોડા ખસલા ભરી દેશ મોકલ્યા. ગોરાએ બાકી ના પાછલા માટે જમીન વેચાવીને, તથા ઓછા રહે તે હાઉસતાનથી મેળવવા કોરટ પાસેથી હુકમ મેળવ્યો છે.

દક્ષિણ આફ્રિકામાં સુરજમુખી કુલની ખેતી કરવાની બજામણ કરવામાં આવે છે. એ ખેતીથી જમીનનો કસ ચુસાતો નથી. તેમજ તેનાં બીયાં તેજ કાઢવામાં અને મરવાને ખાવા માટે બહુ ઉપયોગી છે.

ટરાંસવાલ પારલામેન્ટ તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી સુધી મુલતવી રહી છે એવું બહેર કરવામાં આવ્યું છે.

સનદાષ્ટ સાચુ બનાવનાર મેસરસ લીવર બધરસ ડરબનમાં પોતાનું સાચુ બનાવવાનું કારખાનું કાઢવાના છે. તેમને પાણીનો મોટો જથ્થો ઉપયોગમાં લેશે. તેટલાક સારા ડરબનમાં પાણીના ભાવમાં ખાસ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.

પોર્ટ રીપરનના કુશનદાર મી. હુસેન છબાલીમ છમારે મહારર અને રામદાસી નામના હોદ્દી બી પ્રશ્ન સામે પહોંચાને દાખો કર્યો હતો. મહારર અને રામદાસી સામે જઈ કુશનમાંથી માલ લેતાં, પણ રામદાસીએ જુબાનીમાં જણાવેલું કે તે કંઈ મહારરની ઓરત નથી તેથી તે દેખ દાર નથી. માછલેટે રામદાસીને દેવામાં થી મુક્ત કરી હતી અને તે ચુકાદો સર હીઠ કોરટે કાયમ રાખ્યો છે.

નાતાલના તહેવારો દાંકણે ઇસ્ટ ઇન્ડિયા ખાતે હવાઇ વહાણો ઉડવાની જોડવણુ થઈ છે. ડરબનમાં પણ આવી જોડવણુ કરવાનો વિચાર ચાલે છે.

જોહાન્સબર્ગમાં એક ગોરા તંબુમાં રહેતો હતો. ગયા ગુરવારે થયલા પવન ના સખત તોફાનમાં તેનો તણુ ઉડી ગયો. તે ગોરા તેમાં ઘપેટાઈ જવાથી તે પણ સાથે ઘસડાવા લાગ્યો. ઘણેક દુર ગયા પછી તે મહાસુરકેલીથી તેમાંથી છુટ્યો. પણ તોફાનની અસરથી તેની એક પાંજળી ભાંગી ગઈ છે અને બીજી પણ બધીક ઇજા મળી છે.

પોર્ટ ઇલીઝબેથ આરબ એક નાની કોલસાની સ્ટીમર ગયા ગુરવારની રાતે ખડક ઉપર ચઢી મર્યો છે. તેમાં ૨૬ ખસારી અને અમલદારો હતા તેઓ બધા ઉતરી ગયા છે. સ્ટીમરને બચવાની અશા નથી.

પોર્ટેક્સ ન બરેલા હોય એવા કેટલાક ગોરાઓની ઉપર ગયા અઠવાડીયામાં કેસ ચાલ્યો હતો. તેમાં દસ શીર્ષીજ એક પાઉંડ અને બે પાઉંડ તેમને ફડ થયો હતો.

કોંગ્રેસીમાં ક્વરડ સોભની એક સજા એ યુનીઅનમાં રાખેલો કાયદો હોવા સામે ગયા ગુરવારે પ્રોટેસ્ટ કર્યો હતો, તેમજ મી. ચરાઇનરે તેમને માટે જે મહેનત કરી તે સારા આજાર માન્યો હતો.

ટરાંસવાલથી એક હોદ્દી પોતાની ઓરત સાથે ડરબનમાં આવેલો હતો ત્યારે ઓરતે સોનાના કેટલાક દાગીના પહેરેલા તેને પોલીસે કાચું સોનું મઝી હોદ્દીને પકડ્યો. ગયા સોમવારે તેનો કેસ વડા માછલેટે પાસે ચાલતાં તેણે જણાવ્યું કે જકાતી અમલદારો દાગીનાને કયા સોનામાં મણવામાં ગેરતાજખી છે તેથી દાગીના અથવા તેની કોમત જેટલા પાછા પાછા દેવનો હુકમ કર' છું.

હોદ્દી વેપારીના ધધા માટે ગુજરાતી ટેલીગ્રાફીક કોડ મોખાસાના એક હોદ્દી તરફથી છપાઈ બહાર પડનાર છે.

તા. ૧૪ મી નવેમ્બરે હમેશ મુજબ વેદ ધરમ સજાની મીટીંગ મળી હતી. ઇશ્વર આર્યાનાગાદ સંધ્યાવાચન કરવાનાં આવ્યું હતું, બાદ તા. ૭ તથા તા. ૧ ને રાજની મીટીંગનો રીપોર્ટ સેક્રેટરીએ વાંચી સંબળાવ્યો. પ્રમુખ સાહેબે મીનિટ ઉપર સહી કરી હતી સેક્રેટરીએ અવરનર તથા કોલોનીઅલ સેક્રેટરી તરફથી મળેલા જવાબો સજામાં વાંચી સંબળાવ્યા હતા. બાદ રા. નરસીંહ પ્રેમજી સી. નલ્લભા, દામજી કરસનજી, ધરમ સીંહ, સોમચંદ, તથા સેક્રેટરી વિગેરે મહરજોએ સમવાતુસાર વીવેચન કર્યું હતું, બાદ ઇશ્વર આરથના કર્યા પછી સજા વિસરજન થઈ હતી. વેદ ધરમ સજા સુધી હંડમાં આજરે ૫૦ રતલદાળ આવલ મળી થયાં હતાં જયારે રોકડ આજરે શીર્ષીજ ૧૦ સુધી મળી હતી.

ટરાંસવાલની સોનાની ખાણોમાંથી અક ટોળર માસમાં ૬,૦૨,૪૧૬ આઉન્સ સોનું કાઢવામાં આવ્યું હતું તેની કોમત પા. ૨૫,૫૮,૯૦૨ થઈ હતી. આ આખા વરસમાં અકટોળર માસમાં સઘથી ઓછું સોનું નીકળ્યું છે.

સ્ટીમર અહમદીને અકસ્માત

નીચે મુજબ હકીકત મંગળવારના 'મરકુરી'માં પ્રગટ થઈ છે:— સ્ટીમર અહમદી અહીંથી તા. ૨૮ અકટોળરે ઉપડી હતી. તે ગયા અઠવાડીયામાં જંગમાર અને મોખાસાની વચ્ચે ખડક ઉપર ચઢી ભાંગી મર્યો છે એવા ખબર ડરબન ખતેના તેના એજન્ટ મેસરસ ક્રાઇસ કુ. આપે છે તેઓ વધુમાં જણાવે છે કે તે સ્ટીમરને પાછી ચાલુ કરવાની આશા વધારે નથી. તેમાં લગભગ ૩૦૦ થી ૪૦૦ ઉતારાઓ હતા. તેઓ બધા સહીસચામત મોખાસા પહોંચ્યા છે. એ સ્ટીમરના ચઢી જવાના વિગતવાર ખબર બીજી ટપાલની સાથે આવી શકશે. દક્ષિણ આફ્રિકા સાથે સંબંધ ધરાવનારી આ હી સ્ટીમરને વુક્સાની પહોંચી છે.

જોહાન્સબર્ગ

[અમારા પ્રતીનીધી તરફથી]

હુદયા

સોમવારે મી. ફારી ખીલે ત્રણ માસની જેલ પુરી કરી પ્રીટોરીઆ જેલમાંથી છુટ્યા હતા. મંગળવારે ૧૫ ચીનાઓ જોહાન્સબર્ગમાં છુટ્યા છે. તેજ દિવસે મી. આર. મોપાલની સાત દિવસની જેલ પુરી થઈ હતી. લાઇસેન્સ વગર ફેરી કરવા માટે તે પકડાયા હતા.

પકડાયા

મી. આ. મોપાળને રજીસ્ટ્રેશન સરટી રીફટ ન હોવા માટે પકડવામાં આવ્યા હતા, પણ કાયદાની બારીકીના કારણથી છુટી ગયા. ફરી તરતજ પકડાયા, અને તેજ દિવસે ત્રણ માસની જેલમાં મેસી ગયા છે. મી. ઇસમાઇલ ઇસાક રૂડીપુરટ વાળાને હાથપાર કરવા હુકમ થયો છે. પેત્રોસ્ટર્મમાં મી. અબ્દુલ રહેમાન લાઇ સેન્સ વગર વેપાર કરવા માટે પકડાયા છે. ને ૨૦ દિવસની જેલમાં ગયા છે.

મારો નોંધ

[ઈ. એ. માટે ખાસ]

(ગયા અંકથી ચાલુ)

બેર

સ્વીમર બેરમાં પુરા પાંચ દિવસ રહી તે દરમિયાન મલની ઘણી અપ લે કરી. મોઝાંબીકથી હામખરમ માટે સે કહે બરના ભોંધરાંચ થડી હતી તે અમારી સ્વીમરમાંથી એક બીજી સ્વીમરમાં ચડાવ્યાં. બીજા માલમાં ચોળા, મકાઈ તથા બોલકની જાલ દતાં. આ બધું ચડાવવા ઉતારવા બેથી ત્રણ કેનો ૪ દિવસ સુધી રાત દહાડો કામ કરતી હતી. બંદર નાનું હતું છતાં સ્વીમરોની આવજા બહુ જવરી થતી હતી. અમે આગા પછી ૪ દિવસમાં જુદા જુદા દેશાવરથી નવ મોટી સ્વીમરો આવી પુગી હતી. સ્વીમર ઉભી રહે છે સાંધી કાઢે બહુજ નજીક છે છતાં કહે જવા માટે મજવાનો દર બહુ બાર છે. આવું કારણ તેનો ઇન્જરો એકજ સમ્પસ પાસે છે તે છે, ત્રણ મીટીંગ દરબ્યા દતા છતાં આવતાં મોડું થયું એમ કહી અમારી સાથેનાં ઉતારો પાસેથી છ છ પેની વધારે લીધી. આ બંદર પોરડુ ગીજ તાખાનું મધુય છે પણ તેને કાર બાર બધે રોડેશીઆનીપેઠે એક કપની ના હાથમાં છે. ચલણ બાગા વીજેરે ડેલાએઆએ જેવાંજ છે પણ પેરેરેજ રટાં જુદી વતનાં છે. પોરડુ એડીસ કાંઈ ઉતરતાંજ આવે છે. દરામ પણ અદોથી શરૂ થાય છે. આ દરામ વીજગી કે મોડાની નથી પણ સારીનીપેઠે માણસો ધકા મારી ચલે છે, તેનો આકાર પુત્ર વિનાના રીક્ષા જેવો હોય છે, અને તેમાં રીક્ષાનીપેઠે બે માણસો બેસી શકે છે અને તેનાપર ડરબન કે માર્નિસ બરમના રીક્ષા જેવા 'માત્ર ગેરા માટે' એવા કહેવાતી સુધરેલી પ્રજાને કલંક લગાડનારા સખ્દો કાળી ચામડી તરફ સુખ બતાવવા માટે નહતા. દરામના પાટા આપા સહેરમાં બધે જોવામાં આવે છે સહેરમાં રેતી બધે પુખ્ત છે પણ માણસોને ચાલવા માટે પુટપાથ દરેક જગ્યાએ જોવામાં આવે છે એટલે ચાલતાં રેતી કચરવી પડતી નથી. પુટપાથપર કાળા ગેરા સહુ જુટથી ચાલે છે, કેમકે ત્યાં કાંઈ ઇસ્ટ લાંબનીપેઠે પુટપાથપર માત્ર ગેરી આમડીનાજાજ ચાલી શકે

એવો કાયદો નથી. હીંદી વેપારીઓ ૧૨ થી ૧૫ છે અને તેઓનો મુખ્ય વેપાર જંગમની દુકાનો સાથે છે. આ બ.મમાં રખરની પેદાશ ઘણી સારી છે અને હીંદી વેપારીઓ તેમાં સારી કમાણી કરતા. પણ જપારથી રખર કઢાવવાનો ઇન્જરો આપણે શરૂ થયો છે ત્યારથી વેપાર પડી ગયો છે. આ અને બીજા કામલાપરથી જજાય છે કે જ્યાં જ્યાં ઇન્જરો કાંઈપણ કામને માટે હોય છે ત્યાં ઇન્જરો બોમ્બ નાર સિવાયના જનમડળને હમ્મોજ છે. અહીં લાઇસેન્સ વિગેરેની તકલીફ નથી. પરદેશીઓને બંદરે ઉતરવા સામે પણ ડેલાએઆએ, ડરબન કે કેટાઉનના જેવી કશી તકલીફ નથી. બંદર જેવા અમે દરા વીસ જણા ઉતર્યા તે બાજત કાંઈક કાંઈ તપાસ કે વધી લીધી નહોતો

[અધુર]

રેપ્યુટેશન એલાન્સમરમમાં

ખરક રેસાને આવકાર

૧૦૦૦ માણસોની હાજરી

તા. ૨ જીએ સાંજે મી. કાજી હબીબ તથા મી. માંધી એલાન્સમરમ આવી પહોંચ્યા હતા. વીરીનીમીંગ, જરમીસ્ટન વગેરે ઠેકાણે લોકાનાં ટેબલો તેમને વધાવી લેવા મયાં દતાં. ખરક રેસાને દરેન આવી ત્યારે ચીનાઓ, હીંદીઓ, તથા ગેરાઓ મળી આશરે બે હજાર હીંદી હાજર હતા. તેમણે ખુશાલીના પોકારથી મોટી મરમના કરી મુગી હતી, તથા ડેલીગેટોપર પુલની ટુપિટ કરી હતી. ડેલીગેટો વિગેરે સરખસના આકારમાં વીડી ડેરર ગયા હતા. હમીદીઆ મરજીદના હોલમાં મીટીંગ બરાબ હતી મી. કાજી આ પ્રમુખ હતા. જ્યાં જુરસાદાર બાપણે થયાં હતાં. પછી ડેલીગેટોને કાર તોરા અપાયા બાદ સહુ છુટા પડ્યા હતા. રવિવારે માસ મીટીંગ બરાવાની છે.

અમારા પ્રતિનિધિ મી. મનમલાલ માંધી પ્રેસના કામ અરથે કેપ કોલોનીની સહરે જવા નીકળ્યા છે. અમારા મંદકે અને હીતેમુઓ તેમને બનતી સહાયતા અને તેમના કામ સંબંધમાં બનતી સમ વડ કરી આપશે એવી આશા છે. જેમ ને કાપવાને લમતુ કામ અ.પ.વુ હોય, ઇન્જન એપિનિમનના માહકે થરા વિચાર હોય, અથવા પ્રેસ તરફથી કપા એડી એપીડીઓ વગેરે જોઈતી હોય અથવા બીજું કામ હોય તેઓ તેમને મળી બધી વ્યવસ્થા કરી શકશે.

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(અવરમેંટ ગેજેટમાંથી)

ડરબનના ફેરીઆ જુગા મુનાની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેજુદારોની પહેલી સજા તા. ૭ મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૯ ના રોજ ૧૦ વાગે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ પાસે બરવામાં આવશે.

ડરબન શીફ્ટમીટના દુકાનદાર એમ. ડી. કેટવાલની નાદાર મીલકત સંબંધમાં લેજુદારોની પહેલી સજા તા. ૭ મી ડીસેમ્બરના રોજ ૬૯ વાગે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ પાસે બરવામાં આવશે.

૧૧૯ બીરીઆ રોડના દુકાનદાર વેરાજા આમદ પટેમે પોતાના લેજુદારો સાથે સમ જુતી કરી છે જે સંબંધમાં તેના લેજુદારોની સજા ડરબન માજીસ્ટ્રેટ પાસે તા. ૭ મી ડીસેમ્બરના ૧૦ વાગે મળશે.

ડરબન એ કીટના દુકાનદાર મહમદ વનીની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તા. ૭ મી ડીસેમ્બરે ડરબન માજીસ્ટ્રેટ પાસે તેના લેજુદારોની પહેલી સજા બરવામાં આવશે.

મરિસમરમના એપીડીઓ બાંધનાર વી. વીગમવલુની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં તા. ૭ મી ડીસેમ્બરે સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર પાસે તેના લેજુદારોની પહેલી સજા બરવામાં આવશે.

ચેરનવીસ જંકશનના વેપારી દાઉદ ઇરમાબલ પટેલની કુ. ની નાદાર મીલકત સંબંધમાં તા. ૭ મી ડીસેમ્બરે સુપ્રીમ કોર્ટના મારતર પાસે તેના લેજુદારોની પહેલી સજા બરવામાં આવશે.

ડરબનના વેપારી એ. ઇ. વેરાજાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ સુપ્રીમ કોર્ટને તા. ૧૪ મી ડીસેમ્બરે કરવામાં આવનાર છે.

ટેમ્પ મ.ઉન્ટનના દુકાનદાર હસા એસ માનની નાદારીવા સંબંધમાં ડરબન માજીસ્ટ્રેટની એડીસમાં તા. ૭ મી તથા ૧૪ મી ડીસેમ્બરના રોજ તેના લેજુદારોની પહેલી તથા બીજી સજા બરવામાં આવશે.

નાતાલમાં વેપારી લાઇસેન્સમાં સુધારાનું બીજ

ઉપરનું બીજ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં પાસ થઇ લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં આબુ ત્યારે રેલવે ખાતાના પ્રધાને એવો સુધારો મુક્યો કે

“જુનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની અરજ કરનાર, અથવા તે તેવો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની સમિતિ વાંધા લેનાર, ટાઉન કાઉન્સિલ, કલેન બોરડ અથવા લાઇસેન્સ બોરડના મુકદ્દા સામે સુપ્રીમ કોર્ટને અથવા સરકાર કોર્ટને અપીલ કરી શકશે, અને જો કોર્ટને સંતોષ થાય કે લાઇસેન્સ અમલદારનો મુકદ્દા ચેરવાળાની છે, અથવા તે તે કાયદા વિરૂદ્ધ વર્તે છે, તો તે લાઇસેન્સ આપવાને કે ન આપવાનો હુકમ કરી શકશે, અથવા તો અરજ કરી સંભળાવા માટે પાંચ મોકલી શકશે.”

“કોર્ટને ચેગ્ય લાગે તો અપીલનું ખર્ચ પણ અપાવી શકશે.”

ઉપરનાને ટેકા મળ્યાબદ બીજ કમીટીમાં મધુ દત્ત. તે વખતે રેલવે ખાતાના પ્રધાને પેનાના બંધુ દરમ્યાન જણાવ્યું કે લાઇસેન્સ બાજતમાં બોરડનો મુકદ્દા છેવટનો મળ્યો હતો. કોર્ટને તેમાં સત્તાજ નહોતી આ અસાધરણ વાત મળ્યા. આથી અન્યાયના મંબીર કેસો બન્યા છે. આ બીજનો ઇરાદો એ, જો છે. જુના લાઇસેન્સવાળા પાસેથી તે જો આ ન લેવાયો જોઇએ. અગાઉની સ્થિતિ મજબૂત કરવાય. જો અરજ હારે કાયદાનો બંધ કરે છે તો લાઇસેન્સ નવો નજ કરી આપાય, પણ જો કાયદો લાઇસેન્સ જુનો હોય, ને કાયદોની સરતો પણ પાળી હોય તો તે લાઇસેન્સ એ અન્યાય છે. નવા લાઇસેન્સની બાજતમાં કાયદોની વચમાં આપણે આવડ માનતા નથી. જુના હકદારનો હક છીનવી ન લેવો એ વળગી છે. આખા બ્રિટીશ રાજનું બંધારણ તેજ છે.

નુકસાનવાળા મી. વોટે જણાવ્યું કે જો બીજ નવા લાઇસેન્સ કદાવનારને લાગુ પડતું હોય તો હું ટેકા અપાત નહીં. હું સુચના કરું છું કે સુધારાના બેઠમાં એવો ફેરફાર કરવો કે જેથી જુના લાઇસેન્સ નવા કરી આપવાની વાત છે, અને નવા લાઇસેન્સ કદાવવાની વાત નથી, એ વધારે ખુલ્લું થાય.

મી. રોમીનસને કલ્કુ કે જુના હકદારને અન્યાય બહુ થતો. સુધારાપર વિશેષ વિચાર થવો જોઇએ.

મી. પામરે જણાવ્યું કે લાઇસેન્સને હજુ સુધી જુના હક તરીકે નથી મળ્યો માં આવેલ. બીજ હાલ ન રજુ થાય તો સફ. લેજિસેટીવ મન માગવો.

મી. ચર્ચિંગે જણાવ્યું કે નવા લાઇસેન્સ ન મળવા માટે તો હવેના બંધ કરવાની આપણે કાળજી રાખવાની છે.

બીજ કેટલાક મેમ્બરો પણ ઉપરનાને મંજૂર જોવા હતા. બદ એસેમ્બલીની કમીટીમાં બીજ જતાં બોલનારાના વાંધા એવાર રહેવે ખાતાના પ્રધાને વિચાર દર શાબ્દો, અને એવો વધુ સુધારો મુક્યો કે લાઇસેન્સ અમલદાર કાયદોની વિરૂદ્ધ અથવા ગેરવળગી હોય એ બાજતનો સંતોષ થાય કે ન થાય તો પણ પેનાના તરફથી વિચાર કરવાની સત્તા કોર્ટ બોમવી શકશે; તેમજ સુધારો માત્ર જુના લાઇસેન્સ કવાની બાજતમાં લાગુ પડશે.

મી. વોટે પેનાનો સુધારો પાછો ખેંચી લીધાબદ ઉપરો સુધારો પાસ થયો હતો. બદ બીજ ત્રીજ વાંચન માટે લેજિસલેટીવ કાઉન્સિલમાં પાસું મધુ દત્ત.

મરકસુરીની રીકા

આ બીજ સંપર્કમાં પાસામેટના કામ કાળપર રીકા કરતાં ‘મરકસુરી’નો ખર્ચ પત્રી લખે છે કે આ બીજની અંદર નાતાલ, ઇન્ડિયા, અને દીંદની સરકાર વચ્ચેની તકસરનો સવાલ સમજાવે છે તે સો જોઈ શકશે. વેપારનો લાઇસેન્સ આપવા લાઇસેન્સ અમલદાર ના પાડે ત્યારે અપીલ ન થઈ શકે એવા નાતાલ ના આમલથી, દીંદી સરકારે એક કરતાં વધારે વાર ધમકી આપી છે કે આ કોલોનીને ગીરમીટીઆ મજુરો પુરા પાડવામાં આવશે નહીં. હવે અપીલનો હક આપવામાં આવ્યો છે, ને તે જુનો લાઇસેન્સ નવો કરી આપવાની બાજતમાં જપારે નવો લાઇસેન્સ અપવાની વાત હશે ત્યારે તો છેવટની સત્તા લાઇસેન્સ અમલદારના હાથમાં રહેશે. આ પરિણામ આબુ તેની મસલત કરનલ થીન વિલાયત મવા હતા ત્યારે ચલાવી હતી, અને હાલની ફરખાસ્ત વડી સરકાર આમજી કણુ રખાવવામાં તેને ડીક ફેલે મળી છે.

‘નાતાલ ટ્રાઈબિયલ’

બીજ કપર રીકા કરતાં ‘નાતાલ ટ્રાઈબિયલ’ જણાવે છે કે દિલ્લીની એટલી છે કે આ

સુધારો વહેલો હાથ લેવામાં આવ્યો નથી. હોને બદ અવરો કે ગીરમીટીઆ ને મુદત પુરી થને હાઈકોર્ટના પાંચ ન મોકલવા દેવાના, કેમકે લાઇસેન્સ કાપદામાં ફેરફાર કરવાને તે વખતની સરકાર ના પાડતી. અને સંભવે છે કે અપીલ ને હક વહેલો આપવામાં આવ્યો હવ તો હાઈકોર્ટનાની સરકાર ગીરમીટીઆને પાંચ મોકલવાની માગણી કણુ રખાવ.

તકવાર છે!

૧૯૧૦ની સાલની કાયરી હાઈ તકવાર થઈ છે. અમારા જે ગ્રાહકોએ આખા વરસનું લવાજમ આંખર આપેલું છે તેમને આ અઠવાડીયામાં બેટ તરીકે આ મોટી અને ઉપયોગી કાયરી મોકલવા મળે છે.

વરસો વરસ આ કાયરીની ઉપયોગીતામાં વધારો કરવામાં આવે છે. પહેલે વરસ આખા મહિનાના દિવસો એક પના ઉપર સમાવ્યા હતા તેને પહેલે બીજે વરસે એક પનામાં બે દિવસ અપેલા હતા. આ સાલ એક આખું પાનું એક દિવસને વારને રાખવામાં આવ્યું છે. ને ઉરાત ધણી ઉપયોગી બાજતનો સમાવેશ પણ નિયમ મુજબ કરેલો છે.

વેપારીઓ, મુસાફરો અને બીજા ધંધાદારીઓ માટે દક્ષિણ આફ્રિકાની ઉપયોગી હકીકતો સાચી કાયરી આ એકજ છે. જે ગ્રાહકોએ લવાજમ કર્યું ન હોય તેમને તુરંતજ લવાજમ કરી દેવાની વિનંતી કરવામાં આવે છે. નવા થનાર ગ્રાહકો વરસ એકનું લવાજમ આંખર કરી આપશે તેમો પણ આ કાયરીની બેટ પર હક ધરાવી શકે છે.

કાયરીમાં આટલો બધો વધારો કરવામાં આવ્યો છે છતાં તેની કિંમતમાં મુદ્દલ વધારો કરવામાં આવ્યો નથી.

કિંમત શીટીંગ ૧/- પોસ્ટેજ ૧ પેની
ઇટરનેશનલ ટ્રીટીંગ પ્રેસ, શીનીકસ,
નાતાલ.

તા. ૬ મીએ મારિસબરમ વેદ ધરમ સભાએ તા. ૬ મીએ જન્મ દિવસની મુખા રકવાહીનો સંદેશો મોકલવા કાવ કર્યો હતો; તેમજ નાતાલના ગવર્નરનાં માણી મુજરી જવા માટે દિલ્લીજનો દરખાસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

અખબારે-આલમ

આસટરેલીઆની પેઠે કેનેડા પોતાનો કાફલો બનાવવા બહુ આગ્રહ છે. એવું જણાવવામાં આવે છે કે એ કાફલો તબયાર થાય ત્યારે વડી સરકાર સાથે મનવારે અદલ બદલ કરી શકશે. કેનેડીયનેને હરીયાદ તાલીમ આપવા સાર વડી સરકાર પાસે મનવાર માગવામાં આવી છે. આમ કેનેડા વચર મહત્તની નહિ લક્ષરની તબયારીઓ ધમધોકાર કરે છે. હેલુ જાપાનને લક્ષતેજ છે. આસટરેલીઆ તેમજ કેનેડા બંનેને જાપાનની ફીશીઆ સાથેની ફતેહ પછી બીજી સુખે ઉપન આવતી હોય એવો ભાસ આ દિલ ચાલોપરથી થાય છે.

વિદ્યાલતની કેટલીક યુનીવર્સીટીઓમાં એક બરમીંગહામની છે. ત્યાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં કેટલાક હીંદી પણ છે. બહુનારાઓને અપાતા શિક્ષણમાં લશકરી તાલીમ પણ અપાય છે. આવી તાલીમ આજસુધી બધા વિદ્યાર્થીઓને એક સરખી મળતી. હાલમાં તે કોલેજે ડરેક શુપણનાં લક્ષણ બતાવવા માંડ્યા છે. તેણે હીંદી વિદ્યાર્થીઓને એ તાલીમ આપવા ના પાડી છે. આથી કેટલીક ચર્ચા ઉભી થઈ છે. હીંદી વિદ્યાર્થીઓ તેમજ બીજા બધા હીંદી ખીજવા છે. આવાં કામથી બિડીક તરફ મહાદારી ધરાવનારાઓની માન્યતાને મોઢો ધોઢો પડેલો છે. કમન શીએ કે પછી નશીએ, પણ આવા અનર્થની ઉચ્ચાંડની સરકારને ખબર પડી શકતી નથી.

અલીપોર બેંચ કેસમાં સરકારી પુરાવાનાં બે બોપાળાં ખુલ્લાં પક્યાં છે તેની હદ નથી. હાલ ફોરટ આમળ બે અપીલ હાલ સંભળાય છે તે દરમ્યાન એક પહોંચની ચીઠી સરકારી વકીલ મી. નોરટને રજુ કરી ત્યારે જડને કહ્યું હતું કે એ સહી બનાવવી નથી તેનો પુરાવો છે? મી. નોરટન—સરખામણી ઉપરથી લેક્ચર જલજે સાબીત થએલ માની છે. ચીફ જસ્ટીસ—વારંવાર આ પ્રકારના બનાવ બ્યારે નજરે ચડે છે તેથી પુરાવાના ખરા પહુ બાબે શંકા થાય છે. સરકારી વકીલ આવી રીતે કેસ ચલાવે એ બીલકુલ સાર નથી. મી. નોરટન—ન્યાયમુર્તિના ઉદ્ધાર સાંભળી મને ખેદ થાય છે.

ફોરટ આટલાથી અટકી નહિ. ચીફ જસ્ટીસે વધુ એવો સવાલ પુછ્યો કે—ત્યારે શું તમે એને સાબીત કરી શકતા નથી? મી. નોરટન—નહી. ચીફ જસ્ટીસ—જેમાં ફાંસીની શિક્ષા કરવાની છે તેમાં બધા પુરાવા સારી રીતે ફોરટ પાસે મુકવા એ સરકારી વકીલની ફરજ છે. મી. નોરટન—મેં આ કામ ગેરવાજબી રીતે કરેલું છે એ સાંભળી મને ખેદ થાય છે. કાયદાની દ્રષ્ટિએ મેં જુલમ કરી દેશે, પણ આરોપીને ખાસ સન્ન કરાવવા મેં આમ કર્યું નથી. ત્યારપછી આ કામ આમળ ચાલતાં મી. નોરટન કેટલીક ચર્ચા કરતા હતા, તે ઉપર ચીફ જસ્ટીસે વિરુદ્ધ ટીકા કરવાથી મી. નોરટન પોતાનું અપમાન થએલું સમજી ફોરટ ઓડી ચાલી મથા હતા! સરકારની કેસ ચલાવવાની પદ્ધતિ ઉપર આ ઉપર વધુ ટીકાની જરૂર રહેતી નથી!

ઓરેંજઆ કોલોનીમાં બધા સરકારી નોકરાએ અંગ્રેજ અને ડચ બંને ભાષા જણવી જોઈએ એવો નિયમ હામલ કરી બધા અંગ્રેજોને તેમના ઓખા ઉપરથી તેઓ ડચ ન જણતા હોવાને લીધે રળ આપી તેમને બહુ ડચને રાખવામાં આવ્યા હતા કેટલાક પોલીસ અમલદારો ડચ હોઈ તેઓ અંગ્રેજ જણતા નથી તેમને અંગ્રેજ જણવા વિષે સરકારે ખબર આપ્યા છે કે નહીં એવો સવાલ પુછાતાં ઓરેંજની જનરલે જવાબ આપ્યો હતો કે તેમને અંગ્રેજ જણવાની જરૂર નથી. આ જવાબથી અંગ્રેજ પણ ઉશકેરાઈ ગયો છે. અંગ્રેજો ડચ ભાષા ન જાણે તેમને રળ આપવામાં આવે, અને ડચ અમલદારો અંગ્રેજ ન જાણે છતાં કશું ન કરવામાં આવે એ શું બતાવે છે? બોમ્બે અંગ્રેજોને પણ હાંકી કાઢવા માગે છે એટલું જ નહીં બીજું કંઈ?

અખબાર.

કાઠીઆવાડ આર્થ મંડળ

મી. સી. એમ વહદ લખે છે કે :—હરાબા પ્રમાણે સરવે કાઠીઆવાડી હીંદુ ભાઈઓ અમરેની રોડ ઉપરના મી. પુર શાંતમ અને મી. સામજી દેવશીના મઠમાં ભેળા થયા હતા તે સમયે પ્રમુખ સ્થાન મી. કાળીદાસ ગાંધીને આપવામાં આવ્યું હતું. શરૂઆતમાં મઠ સભાનો

હેવાલ સંભળાવ્યા બાદ કાઠીઆવાડ આર્થ મંડળ માટે ધારા ધડવા નીમાએલી કમીટીએ બહી કાઢેલા હેતુઓ અને મુખ્ય ધારાઓનો ખરડો રજુ કરવામાં આવ્યો. હેતુઓ અને ધારા સર્વાનુમતે બહાલ રાખવામાં આવ્યા હતા હેતુ ૧ લો : આ મંડળને હેતુ આર્થવરતના હીંદુ ભાઈઓ સાથે ભાઈભાઈ વધારવાનો છે. ૨ જો : આ કોલોનીમાં રહેતા હીંદુ ભાઈઓ ઉપર પડતી મુશ્કેલીઓમાં બની શકતી સહાયના કરવી; તેમજ તેઓની સંસારીક અને માનસીક સ્થિતિમાં સુધારો કરવાનો પ્રયાસ કરવો. ૩ જો : આ મંડળના સભાસદોમાં ત્યારે માટે અવસરે દરેક સભાસદ મદદ કરવા બંધાએલ છે. ૪ જો : આ મંડળના સમગ્ર સભાસદોએ ઉછરતાં બાળકોને ધાર્મિક અને સંસારીક કેળવણી મેળવવામાં મદદ આપવી. ૫ જો : નાતાલ કોલોનીમાં વસતા કાઠીઆવાડી હીંદુ ભાઈઓનું વસ્તિ પત્રક તબયાર કરવા આ મંડળ બનતો પ્રયાસ કરશે. કમીટીનો ખરડો મંજૂર રખાયાબાદ ઉપસ્થીત ભાઈઓએ આ મંડળમાં સભાસદો તરીકે પોતાનાં નામો નોંધાવ્યાં હતાં. ત્યારબાદ હોટેલરો નીમી છપર સ્તુતી કરી સભા ખલાસ થઈ હતી. ત્યાર પછી હાબર રહેલાઓની મી. પુરશોતમ અને મી. શામજીએ દીરીન અને પાન સોપારીવડે પ્રોજ્યુગલ કરી હતી. તે પછી તેઓ ભાઈઓનો ઉપકાર માની જય હીંદની ખગી કરી સરવે વીખરાઈ મથા હતા.

બજેટની તકરારનું પરિણામ હજુ આવ્યું નથી. સામસામા પક્ષો વચ્ચે સખત બાપણો હર મધ મુક્યાં છે. ઉમરાવની સભામાં લોરડ લેન્સડાઉને બજેટ ઉપર પ્રગ્નો મત લેવાની દરખાસ્ત મુકી છે. બીજા કેટલાક ઉમરાવો આ પ્રમાણે ની દરખાસ્ત ગેરવાજબી જણે છે. તેઓ કહે છે કે બજેટ બહુજ વાધા બરેલું છે છતાં તેને નાપાસ કરવાની આપણને સત્તા નથી. વળી બધા ઉમરાવો તે એમાં મુદ્દલ મત આપવાનાજ નથી. આ બજેટ ઉમરાવોની સભા ઉપર બહુજ બેખમ મુક્યું છે. જો બજેટ નાપાસ થાય તો ઉમરાવો વિરુદ્ધમાં લીબરલો મળને ઉશકેરી મુકશે. જો બજેટ પાસ થાય તો આમની સભાનો હક એટલો મજબુત થશે કે બિલિયમાં ઉમરાવો બ્યારે પણ સામે યામ ત્યારે આમની સભા તેને ડરાવ્યા કરશે.

મદ્રાસની જંગી પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ

માનવતા આગેવાનોની હાજરી

તરફીશ કેનસલના પ્રમુખપણા નીચે

સખત ઠરાવ અને બાપણો

ટ્રાંસવાલની હાલત સંબંધમાં મદ્રાસ નો લોકમત જાહેર કરવા તા. ૧૧ મી અક્ટોબરે વીક્ટોરીયા પબ્લીક હોલમાં એક જાહેર સભા યોજાવવામાં આવી હતી. તેનો હેતુલક્ષ્ય એ "મદ્રાસ મેલ" ઉપરથી આપીએ છીએ. સભાનું મકાન બધા વરણના અને બધા ધર્મના લોકોથી ચીકારે ભરાઈ ગયું હતું. ખાન બહાદુર હાજર અમુલ્ય અગ્રીક બાદશાહ સાહેબ તે મેસરસ હાજર બાદશાહ સાહેબની કુ. ના વધા માગીદાર અને નામદાર તુરકીના મદ્રાસખાતાના એક્ઝીયુટિવ પ્રમુખપદ આપ વામાં આવ્યું હતું. તખ્તા ઉપર બેસીતા આસામીઓમાં હાજર મદમદ પુલસ બાદ શાહ સાહેબ, મદમદ બાકુમ હસન સાહેબ, ગુલામ મદમદ મદાજર, હીવાન બહદુર કે. ફીરના રવામી રાય, સી. બા. ઇ. મી. એન. સુખા રાય, મી. જી. સુખમચ્ચ આયર, મી. સી. કરણાકર મેનન, ડાહર ટી. એમ. નાયર, મી. એ. ખાનદાર, મી. એચ. એસ. એલ. પોલાક, મી. અબ દુસ સુખાન સાહેબ, મી. વી. અરજાગારી નાઇક, મી. એ. સી. પરતસરથી નાઇક, મી. ટી. રંગાયાર, રાય બહાદુર ખુશાલ દાસ અતુરજુદાસ, મી. વિખાસાગર પંડ્યા, મી. જી. એ. નારેસન, મી. વી. એસ. શ્રીનિવાસ શાઓ, મી. પી. એન. રામન પીલે, મી. સી. પી. રામરામી આયર, મી. પી. વી. દુસામી મુડીઅર, અને મી. જી. નારાયણ રવામી એટી મુખ્ય હતા.

પ્રમુખ માટેની રીતસર ચુંટણી થઇ ગયા પછી મી. જી. એ. નારેસને આજુ બાજુના મામના અને ખુદ મદ્રાસના કેટલાક આગેવાનો જેઓ સભામાં હાજર થઇ શક્યા ન હતા તેમની તરફથી આવેલા દિલસોજતા તારો અને કાગળો વાંચી સંભળાયા. તેમાં આરકાટના નવાજ, સર એસ. સુખમચ્ચ આયર, આનંદેશ્વર નાથ સામલ મદમદ, રેવરંડ જી. એ. પીટેન્ડ

નીચ વગેરે વગેરે મુખ્ય હતા. બાપણ કરાઓનાં બાપણો આતાજન બહુ માન પુરવક રસધી સાંભળતા હતા.

પ્રમુખ સાહેબ

સભાનું કામ શરૂ કરતાં બેઠવા કે જાહેર કામમાં આગેવાની બર્થે બામ લેવાની અને ટેર નથી, તે છતાં ટ્રાંસવાલમાં આપણા બાઇઓની સ્થિતિ એવી મંબીર થઇ પડી છે કે જાહેર અને પ્રમુખ સ્થાન લેવાનું હોવામાં આવ્યું ત્યારે તે કષ્ટ કરવું એ મારી ફાળ જણાઇ તેઓ લડે છે તે આપણા દેશના તક સાર છે. જે કાયદની સામે તેઓ તક લીધે ઉઠાવે છે તે કાયદો આપણી માથે સાઇ દરી લેનારો છે. એટલું જ નહીં પણ ધરમને પણ અપમાન કરનારો છે. યુરોપ માં જન્મેલા હોય તોપણ નામદાર તુરકી સરકારની ખુસકમાન વરતીને આ કાયદો લાગુ પડે છે, અને પ્રીસ્ટિને નહીં. આ દેશ ત્રણ વરસ થયાં આપણા બાઇ એ ત્યાં અત્યંત તકલીફ ઉઠાવે છે. આપ ની પાસે મોટા મોટા આગેવાનો આ બાબત માટે ખાસ પડી રાખેલા હોવા રજુ કરશે, અને તેઓ તમારી પાસે વિગ તવાર હકીકત જણાવશે. હાલમાં લાંબો મામલો અણી ઉપર છે. વડી સરકારે ત્યાંના જ સરકારોના મુનિશનનો કાયદો પસાર કર્યો છે અને આપણા બાઇઓની સ્થિતિ અધર છે. હવે વડી સરકાર ટ્રાંસવાલના હીદીઓના દુ:ખોને દુર કરા વવા જે પ્રયાસ કરે તેમાં મદદ કરવી એ આપણી દરજ છે. કારણ કે જે એમ ન કરવામાં આવે તો મુનીશન થયા પછી એ કાયદો બધા સંસ્થાનોમાં એક સરખી રીતે ચાલુ થાય. આ પ્રકારે આપ જે જે પ્રોટેસ્ટ કરીએ છીએ તે રાજ ભકિતનું પમણુ છે. કારણ કે સ્વરાજ્ય ભોગવતા સંસ્થાનમાં પણ અગ્રેજ વાવટા નીચેખાતેલેલના ધોરણ ઉપર કાયદો રચાય

એ તુકસાન કરતા છે એવો આપણે મત દર્શાવીએ છીએ. આખરમાં હું જણાવીશ કે આ સવાલ તે કંઈ આજકાલને માટે નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાનો સવાલ બહુ લાંબો વખત સુધી ચાલશે. અને આગેજ ઠરાવ પસાર કરી બેસી રહેવાનું નથી. આપણે ચાલુ ખંતથી આ સવાલ ઉપાડી લેવાનો છે. હું જણાવવાને ખુશી છું કે આ હવાકમાં એક કાયમનું મંડળ સ્થાપવામાં આવ્યું છે, જે આ સવાલનો અભ્યાસ કરી તેનો નીકાલ કેમ કરવો તેના રસ્તા નક્કી કરશે. બધા આગેવાનો એ આ મંડળને પહોંચાડે મદદ કરી છે.

ઠરાવ ૧ લો

"દક્ષિણ આફ્રિકાનાં સંસ્થાનો હાલમાં એકમ થાય છે. ટ્રાંસવાલમાં બાદશાહ ની હીદી પ્રજા ઉપર રજીસ્ટ્રેશન અને ઇમીગ્રેશન રીસ્ટ્રીક્શન એકઠા બેમા અગલથી જે જુલમ થાય છે તે દુર કરવા સાર મદ્રાસની આ જાહેર સભા પ્રજાન મંડળ અને વડી પારલામેન્ટ પોતા થી બનતો પ્રયત્ન કરે એવી અરજ કરે છે. આ કાયદાઓથી અગ્રેજ રાજ્યની ખીજ પ્રજાઓની બરોબર હીદી પ્રજાને મજબૂતાના રાજ્ય તરફથી અપાયલાં વચનો નો ભંગ થાય છે, તેથી તે કાયદા સામે હીદીના બધા વરણ અને ધરમના લોકોનાં દિલ દુ:ખથી ઉરકેરાયલાં છે. ન્યાં સુધી ઉપલાં દુ:ખોનો નીકાલ ન આવે ત્યાં સુધી દક્ષિણ આફ્રિકાના વિદ્યોમસાર હીદી મજબૂતો મોકલવાનું બંધ કરવાની હીદી સરકારને આ સભા અરજ કરે છે."

ટાકદર ટો. એમ નાયર

ઉપરો ઠરાવ રજુ કરતાં એક લાંબાજુ બાપણ દરમ્યાન બેઠવા કે જેમ ટ્રાંસવાલ માં દુ:ખોની ટીપ લાંબી તેમ આ ઠરાવ પણ લાંબો છે. આજનો ઠરાવ માત્ર ટ્રાંસવાલના હીદીઓને સાર છે. પણ જે ટ્રાંસવાલમાં બને છે તેતુજ ખીજે કામ પણ ઠેકાણે બને. ન્યાં ન્યાં હીદી મજબૂતો મોટી સંખ્યામાં જાય લા ત્યાં આવા બનાવો બનવા કુદરતી છે. ઇંગ્લાંડના મોટામાં મોટા સરકારના વનની તરફ ખીજ બધા બામના અગ્રેજો વિરુદ્ધતા દેખાડતા આવ્યા છે. એએસીઆ અને કેનેડામાં પણ અવીજ લામણી છે. પણ ત્યાં આપણા મજબૂતની જરૂર ન હોવાથી મામલો મંબીર થઇ પડ્યો નથી. જાહેરથી ગીરમીટમાં મજબૂતો લઇ જતાની રીત શરૂ થઇ ત્યારથી દક્ષિણ આફ્રિકામાં હીદી સવાલ ઉભો થયો. ગીરમીટીઆ

મજુર એ યુવાની માટે આ જમાનાનો નવો સુખ છે.

હોદીઓ ત્યાં વસી ન સો એવા ઇરાદા થી જે જે કામદારો પસાર કરવામાં આવેલા તેની લંબાણ દરમિયાન વકતાએ રજુ કરી ને કદયું કે આ હરાવ મેં મારા મિત્રોની સલાહથી રજુ કર્યો છે. પણ વડી સરકાર તેનો ઇલાજ કરશે કે કેમ એ સંકા બરેલું છે. વાત જણાય છે કે દિવસે દિવસે વડી સરકાર સંસ્થાનો થી ડરી ડરીને કામ લે છે. વડી સરકાર નો કાફલો જમરો છે. કેમકે સંસ્થાને એકાદ વદાણની બહીષ કરે તો કેમ જાણે સહેનસાહત તેનાથી બચી જવું હોય તેમ તેના વખાણનાં આગં બરી દેવામાં આવે છે. દરસિવાસની લગાઇ વખતે અરેખરી બહાદુરી તો હોદુરથાનના લશ્કરે ખતાવેલી. પણ વખાણ થયા સારે તો સંસ્થાનેનાં! જે હોદી અને બીજાં સંસ્થાનો વચ્ચે વાંધો પડે તો સરકાર સંસ્થાનેનાજ દેખામાં રહે. હોદીઓ માટે વડી સરકારને પુરી દિલસોજી છે, પણ સંસ્થાને સામે મદદ કરવાની તેનામાં દિવસ નથી. બીજર લગાઇ બલાસ થઇ તોય હોદી મામલાનો ખુલાસો કરવાની વડી સરકારની ઇચ્છા જણાતી નથી. તે વખતે આ મામલાને લીધે લગાઇમાં ઉતરવાનું પણ વાજબી જણાયું હતું હવે તો મામલો તેથી પણ મંબીર છે. તો પણ વડી સરકાર કુનીચન કાપલાને હાથ જોડીને બહાલી આપે છે અને હોદી મામલાને વચમાં લાવતાં ડરે છે. તેટલા સાર આપણું રક્ષણ કરવું એ આપણી પોતાની જ દરજ છે. હોદી મજુરો ચોમલપટ, આરકટ અને નેસોર પ્રગણાઓ તરફથી પણ કરીને મેળવવામાં આવે છે. તેથી મદાસીઓને આમાં ખાસ ધ્યાન આપવાની દરજ છે. જુદા જુદા આપણે મંડળો સ્થાપી મજુર વરમને સમજાવવું કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં મજુરી કરવા જવું એ બહુ જોખમ કારણ છે. અને છેલ્લે દક્ષિણ આફ્રિકામાં આપણા જેટલા મજુરો છે તેમને બહોં પાછા ખોલાવી લાવવાની કાશીય કરવી. તેમને કામે વળગાડવાની હાથમાં બહોં પુરી સોજ છે. હાથમાં કારખાનાં એટલાં બધાં બહોં વધતા જાય છે કે મજુરોની તાણ પડી જાય છે. તેથી ત્યાંના બધા માણસોને કામ આપવા માં દરકત ન આવે. વિગેરે.

મી. અહમદ પાકુબ હસન

તે બોલા હોદીઓ હુસ્તીમ બીમના મકામની સાખાના સેક્રેટરી ઉપલા ડવાને

ટેકા આપતાં બોલ્યા કે જે બાબત આપણે વિચાર કરવાનો છે તે દરસિવાસના ઘોઝ હજાર હોદીઓને લમતી છે એટલું જ નથી. તેના મુદ્દાઓ બહુ જમરા છે. અને તેની અસરો બહુ ઉડી છે. અંગ્રેજી રાજ્યના જુદા જુદા સંસ્થાનો પોતાને જુદા જુદા અવયવોરૂપ માની આખા સરીરને નુકસાન ન થાય એવી નીતિ અખલાર કરે તેમાંજ અરેખર સહેનસાહતનું અભિમાન રાખ્યું કહેવાય. હોદી અંગ્રેજી રાજ્યનો મુખ્ય આધાર છે. અર્થ કહીએ તો હોદી વિનાનું સહેનસાહત એવી કલ્પ નાજ ચકરાકતી નથી. એટલે જે રાજ નીતિ હોદી અને હોદીઓનો તિરસ્કાર કરે તે સહેનસાહતને નુકસાન કરતા છે. જે એક નાવું સંસ્થાન પોતાના સ્વારથમાં સહેનસાહતના બહોળા કામને નુકસાન કરતા રાજ્યનીતિ અખતીઆર કરે તો અંગ્રેજી પ્રધાનમંડળ અને વડી ખરલામેટે તે બાબત ચાંપતા ઉપાય લેવા જરૂરના છે. અમે કારપુરવક પ્રેસ્ટર ક્યાં છતાં દરસિવાસ સરકારે રજાએકન કાપદો પસાર કરી અમારું બહી જોઇને અપમાન કર્યું છે, અને અમને યુન્હેશાની પાંઠીએ લાવવાનો પ્રયાન કર્યો છે. વળી વધારે દિલગીર થવા જેવું તો એ છે કે તેને સહેનસાહતની બહાલી મળી છે. જનસમુદ્ધ દરસિવાસ મોરા અને હોદીના મોરા વચ્ચે તફાવત મણી ચકતાનથી. તેઓ તો દરસિવાસ ના મોરા જે ગેરવરતણુંક વાપરે તેના દોષ હોદી મોરા ઉપર મુકશે, અને હોદી આવેશનો સુલેહ અને રાજબક્ષિત બળ વધા જોઇએ તેટલી મહેનત કરશે તે બધી નિષ્ફળ જશે. આના માઠા દુજ આવતાં અરકાવવાનો બોલો વડી સરકાર ઉપર છે. એટલા વડતે વડી સરકારના પ્રધાનો સંસ્થાનિક સરકાર ઉપર સીધું દખાણ વાપરી હોદીઓની તકલીફ દુર કરવાની દરજ પાડે એવી અમે અરજ કરીએ છીએ. અને જાં સુધી આ સવાલનો નિરણય ન આવે ત્યાં સુધી અમેયો મજુરોને ન મોકલવાનું હોદી સરકાર વાજબી મારશે એવી અશા રખીએ છીએ.

મી. જી. એ. નરેસન

તે મક્કસના પ્રસિદ્ધ "ઇડિઅન રીવ્યુ" ના અધિપતિ હરાવને વધુ ટેકા આપતાં યુનાઇટેડ રેટરસના પ્રેસીડેન્ટ મી. રજવેટે અમેરીકાના કાળા લોકને ઇનસાફ અને સરખાપણાના હોડા આપવા સાર જ પ્રયાસ કર્યો હતો તેના કાખમે આપી બે.અ.ક. કે અંગ્રેજી પ્રજાની કાલિ માટે વડી સરકાર

ને રજ પથુ અરજ હોય તો તેણે અમે રીકાની નકલ કરવી હટે છે.

મી. યુવામ મહમદ મહાશરે દુકે બાપણ કરી વધુ ટેકા આપ્યો હતો સાર પછી

મી. અમરદેસર ખજરદારે

વધુ ટેકા આપતાં જણાવ્યું કે આ લડત ના સામાન્ય દુ:ખોએ બધી વરણના અને ધરમના લોકોને એકસંપમાં જોડ્યા છે, અને પોત પોતાના સાધારણ મતબેદોને જુલાવી દીધા છે. આ બાબતમાં કંઈ કરેલ હોદીઓ એકજ મત ઉપર આવ્યા છે કે હોદીઓ અને હોદી સરકાર પોતાનો હક પુરેપુરો સામવવો.

સાર પછી ઉપલો હરાવ સલામ્યે તાળી બોલ્યા અવાજ વચ્ચે પસાર કર્યો હતો.

[અધુરું.

દિલસોજીનો હરાવ

એક લખનાર જણાવે છે કે:—તા. ૭ મીએ મારિસખરમમાં મુસલમાન તેમજ કેટલાક મોરાઓની મીટીંગ આવળ મોલાના મેલવી હોદ મહમદે હસ્લામી ધરમ સંબંધ માં એક લાપણ આપ્યું હતું. પાછળ થી મેલવી સાહેબે મરકુમ સમ્પદ એન અલ એદરસ સાહેબના મરજુના ખખર સલા આમળે બહેર ક્યાં હતા, તથા તેમ ની અને તેમના કામની હાજર થએલા ઓને સારી રીતે પીછાન કરવી હતી. બાદ તેમના રહની શાંતિ માટે દુઆ ચાલ નામાં આવી હતી. નીચે મુખ્ય મારિસ ખરગની મુસલમાન કેમનો કેબલ મેલવી સાહેબ મારહત મી. સમ્પદ અથી અલ એદરસપર મોકલવામાં આળો હતો. — "માનવતા સમ્પદ એન અલ એદરસના મરજુના ખખર મેલવી હોદ મહમદ મારહત અમને મળ્યા છે. હસ્લામના હખીરીયલ તેમજ પેલીટીયલ વિચારના આવેશાનના મરજુથી પોલી ખોટ માટે દિલગીર થવા છીએ, અને અમારી દિલ સોજી બહેર કરીએ છીએ. મરકુમને ખુદા શાંતિ બહે; અને મરકુમના બેટા ને હોદ અને આગાદી આપે" લખનાર જણાવે છે કે ઉપરનાને મળતા તારો સેડીસ્મીય તથા ડરખતની અંજુમન તરફ થી, નાતાલ કોમિસ તરફથી, તેમજ મેલવી હાજર હોદ મહમદ તરફથી મોકલવામાં આવ્યા છે.

ચરચા પત્ર.

—૨૦—

જાણના સંસ્થાપકોના નીચેના નીચેના શબ્દો શાંતીથી તેઓના પત્રો ઉપર ઉપર બાંધ મળવાનો સંકલ્પ છે.

૧. કામગીરી જેકલ બાંધવું.
૨. અક્ષર ચોખ્ખા સહીથી લખવા.
૩. નામ તથા ઠેકાણું બરોબર લખવાં તે ઉમેર્યા બહાર પાડવા સારું નહિ, પણ અમારી બચ્ચને સારું.
૪. મંગલવારની સાંજ સુધીનાં મહેલ લખાણો તેજ અંકવાકીયામાં દાખલ કરી શકાશે.
૫. ૨૬ કર્કાં ચરચાપત્રે બંધવી રાખવા અથવા લખનારાઓને પાછાં ધોરણો આપવાને અમે અમારા નથી.
૬. લખાણ ઉમેર્યાં હું અને મુદ્રાકર કરવું.—અધિપતિ.

ચરચાપત્રીઓને જવાબ

મી. ઉમર (જોડાનસર) —તમારી મુદ્દલ જાણમાં નાખવા નેટલી સારી નથી.

"રા. કુ. પા." —જો હકીકત પર જાણમાં ખામ ખેંચાઇ મળું છે. અરજી તું કામ અમે હાથમાં લઇ મક્કતા નથી.

"સી. મે." —જગ્યાની સમવડે જાપ વામાં આવશે. લખાણની સાથે પુરી સહી તથા ઠેકાણું વગેરે અપાવું નહીં તે ઉપર ખાન ખેંચામાં આવે છે.

અ. ઇ. મી.

મવરનર વિષે ખુલાસો

તા. ૨૫ મી નવેમ્બર કરમનથી જરમન લાઇનના હોદી પેસેન્જર એજન્ટ મી. એસમાન અહમદ એફેન્દી લખે છે કે :

જે હકીકત હાલ તમારા મથા અંકમાં એક ઉતારએ લખી છે તે વીરો વાળખી રીતે પ્રથમ તો જે બનાવ મનેલો છે એ કુદરતી છે. એમાં માણસ બાળતું કંઈ જોર નથી. લક્ષીદા વીરો જે બીના છે તે વીરો તો ખુલાખાકના લખે મુકરાના કરવા કે ખુલાખાકે બનની સલામતી બહી, અને આજતથી બચાવ્યા.

આમએટ જેવી ચડી મહ અને હેમ અરમ અપર પડતાં તુરતજ હેમઅરમથી રડીમરના માલેકો તરફથી બહી તાર આગે છે પાસેજરોને કંપનીના અરમ ખોલાખોલા, મુલાકા, અને જાણી મીલો

પુરં પાઠો. તે મુજબ પાસેજરોને પુરં પાડવામાં આવ્યું. રડીમર લાંબી મહ કે તુરત પાસેજરોને પ્રથમ કીનારે ઉતાર્યા. હતા તેમાં ૩-૪ બોટ છુટી મહ, ઉંધી વળી મહ. મહા મુરોલીએ પાસેજરોને કીનારે ઉતાર્યા. હવે કેપ્ટન એરીસરો તથા ૧૦ ખલાસીઓ મળી અંદાજ ૭૦ જણાએ પોતાની બનને બેખમમાં નાખી પાસેજરોના માલ બચાવવામાં રહ્યા. તેમજ રડી. બોલામા અને કુણ (પેરચુ ગીજ લાઇનની આગેબોટો) એ બચાવવા શીશ કરતાં ૩ માણસની બન બોલ. જે ઉપરથી લમેજ બચાવવું બહુ મુશ્કેલ માલમ પડેલું. જેથી પાસેજરો સાર ખાલ ૭૦૦૦ ની આગબોટ પોન્ડોસ હાન મોકલવામાં આવી. જે ને પેસેજરોને દારસલામ લઇ જઇ રડી. સોમાલી મારફતે મુજબ મોકલે, અને માલ બચેલો જે હેટમાં હતો તેટલો આપેલો તે પરથી રડીમર પોન્ડોસ ત્યાં મહ, અને પાસેજરોએ નહીં માન્યું અને અહીં હાનનો તાર આવવાથી પાછો હાનના એજન્ટને કુકમ મળ્યો કે કંઈ નહીં, પાસેજરો નહીં જવા માગતા હોય તે, એકબીરલ જે તે પછી ૧૦ દહાડે જવા ની હતી તેમાં જાવ. અને પોન્ડોસ દન ૭૦૦૦ નીને કુકમ જવાનો ચરો. હવે એ આમએટ રોકાઇ એમાં કેલો અરચો કંપનીને લાગ્યો તે પણ સહન કીધો ને પાસેજરોને રાજી રાખ્યા. અને બીજી રડીમર મોકલી, પેસેજરોને ખાણ પીવું સહ મુજબ સુધી આપ્યું. તમેએ જાપા ઉપરથી બેલું હતું કે કેપ્ટન તરફ એક આમએટ બીજી લાઇનની બાંગી મહ, જેના ખલાસીઓએ મદદ કરવા ના પડી હતી, અને પાસેજરોને હેસનચતી મહ, તથા કેટલાકનો માલ મથો.

હાનના એજન્ટ વીરો જે હરીવાદ છે તે વીરો દરેક અકલમદ સમજી શકે છે તે જનરલ એજન્ટના કુકમ સીવાય કંઈ કરી શકતો નથી. અમર આટલામાં રજનો મજ નહીં કરતાં ફક્ત એક તાર ડેલાએ આમે ને એક તાર હરમન એજન્ટપર કરત તો તુરત ફેસલો ચાલ. મજકુર કંપની દરેક રીતે હોદીઓને વારતે બહે તર ચાહે છે. તમેને ખ્યાલ હશે કે રડી. કેકર અહીંથી ઉપડી હતી જેમાં મી. હાનલાલ સાહેબ મથા હતા તે આમએટ ૨-૪ દિવસ લેહટ (મોટી) થવાથી અહીં અડવા ઉડવા લાગી અને અહીંથી બેકેના પાસેજરોના માલમાં મળતાં બીજાં બીજાં દેલા. અમને અપર પડતાં તુરત

એજન્ટે મુજબ કેમલ કરી જવાબ અમાવી સહને અપર આપી કે રડી. સહીચલા મત પહેંચી મહ છે.

એમાં જરમન કેનસલ કે બીટીલ કેનસલ વગેરેને તાર કરવા પહેલાં એક જ વાર તાર એજન્ટપર દેવા કાશી હતું.

એજન્ટે ખોરાકી બંધ કીધી તેમજ પાંખી તુરત માલ કીધી. અમર તમે રડીમરના કાલ જોલો તો માલમ પડી કે કંપનીએ પોતાનું બનતાથી વધા કીધું છે. મારા વીરો જે લખેલું છે કે મી. એસમાન એફેન્દીએ તાર આપ્યો કે તમે ચડી જાઓ એમ બીલકુલ લખેલું નથી. એ તાર વીરો પુરો ખુલાસો આવતા વીકમાં દહરા.

હવે ૫૦ થી ૬૦ પાસીજર સાર સીધી આમએટ મોકલવી એ પણ વીચારવા જેવી વાત છે, એ હાના માણસ સમજી શકે છે. હુંકમાં મારે એટલું કહેવું છે કે મોટો કુખા-બોટો બાંગી-હતાં પ્રથમ પાસીજરોને ઉતારવા. ખલાસીઓ-કપતાન-માલમ વગેરે પોતાના બનની પરવાર નહીં કરતા પાસેજરોના માલ બચાવવા માં રહ્યા પહેલા મોટી આમએટ મોકલી તેને અરચો કંપનીએ સહન કર્યો. બીજી આમએટ મોકલી-ખાવા પીવાનું વગેરે રડીમર બાંગી તે દહાડાથી મુજબ પહેંચી તે દહાડા સુધી આપ્યું. હવે કહો કે એજન્ટ શું કરે?

હેવટમાં હું મી. મંગા તથા મી. તુર મામલ સાલે મામલ, મી મનજીલાલ વગેરેનો એકસાન મનુજ છે જે સાહેબો એ પાસેજરો તરફ સારી લાખણી બતાવી છે. ખલાસીઓ માલ ચોરી જવા એમાં એજન્ટ શું કરી શકે? કપતાન માલમ વગેરે આમએટપર રહ્યા. પોતા ના નફાનાહસી બીજા બન બચાવવું મુરકેલ. એ કીનારાપર મવરમેટનો બંદો ખરત જોલો.

લી. એસમાન અહમદ એફેન્દી. [ઉતારઓની મુખ્ય ફરિયાદ એ હતી કે તેમનો કેલોક માલ બચેલો હતો, ને તે ચોડજ દિવસમાં મળી જાવ તેમ પણ હતો, તે તેમજ હમાણીના પદસા બેખમ માં પાછળ રહેવા હાને, પોન્ડોસમાં એ લોકોને જવાવું હરમાવવામાં આવે તે બરોબર કહેવાય નહિ. પોન્ડોસમાં ન જાવ તે ઉતારઓને રડીમર કે ખોરાકી પુરી નહિ પાડવામાં આવે એવું હાનમ બેખમ એજન્ટે તેમને જવાવું હતું ને બોલાક બંધ કરવાનો કુકમ પણ

આપી હોયો હતો. તેથીજ ઉત્તરએએ સ્વભાવિક રીતે મહારાષ્ટ્રને, તારો કાર્ય હતા. તારો બાદ ને પ્યાન દેવાનું છે તે બેચક સકે પીછાની શકે છે. બનો બચાવવાની મહેનત વિષે કાંઈએ સચાલ ઉઠાવ્યો નથી. મી. મંગા, મી. મનજી. મી. તુરમામદ વગેરે મહારાષ્ટ્રએ ને કામ કર્યું છે, તે પોતાના હોદી બાધઓની દળ ખાતર કર્યું છે; અને નહીં કે કુળની કે એજ ટના ખાતર; અને તેથી એ સખી વળુદ હી દી શેડીઆઓનો અહેસાન આપી હોદી કામ માને છે, અને તેમની તરીકે મોશ તેમજ હોદી બધા કરશે. — અ. ઇ. ઓ.]

એક ઓરતનો બુસ્સો

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ એમ,

સત્યાગ્રહની લડતમાં દરોસવાકમાં વસ્તી હોદી ઓરતો પોતાના મરદોને મદદ કરી ને બહાદુરી બતાવી રહી છે તેની હોદમાં પુરુષો જાગર પણ નથી એ દિવસોર ચલાવે છે. આ મહાન લડત તે પ્રગળીય છે. તેની અસર બહુ જ ઉમદા છે. એવી લડતમાં ને આંખો પોતાના મરદોને મદદ કરી પોતાની દુરંજ બળવે છે તે તેમને બહુજ માન બેલુ છે. આ લડત હાથમાં બહુ દુઃખ ઉપ જાવે છે. તેનાં આશાજનક કિરણો બહુ છેડા છે. એવી કિસ્મિતમાં બોમ આપ નારની કીમત ચક્ર હકતી નથી. બહુ સરસ હજ મેળવવાની આ લડતમાં એઓ આમેવાની બધેઈ વજાલ લે છે તેમાં અમો તે દિવસોર આપી શકીએ છીએ. પણ તેઓ તે પેને બોમ આપી અમને શાખલો બેસાડે છે. તેમના હાખકાથી નમળા મનવાળને શુર ચડે છે. પોતા ના કુટુંબની-પોતાના દેશની આખર સાર એક હોદી ઓરત કેવી બહાદુરી બતાવી શકે તેનો તેઓ ખ્યાલ આપે છે તેમને ધણી જાતની અગત્યજો છે. પ છે છતાં પુત્રવના ધરમે ને હાથ લક્ષ્યોયા કરેલા છે તે લક્ષ્યો આ બહુદુર ઓરતોમાં પુરુષો જાણીયા આપે છે. આ લડત તે કંઈ કુળી શાદગીરીની નથી, પણ આપણા અવિધવા દર્શિદાસમાં કાયમની લખાઈ રહેશે. આ લડત તે જૂનકળી બહાદુર રજપુત સ્ત્રીઓની બરોબરી કરે છે. એમજો પોતાનો ધરમ અને પોતાની જાતનું માન એવી રીતે સાચવ્યું છે કે

કુશ્મનો પણ તેમનાં વખાણ કરતા. આ લડત તે મરણ જીવનની લડત છે. એક નમળો માણસ પણ આ લડત લડી શકે છે. પ્રજાઓના પ્રતિદાસમાં આ કીમતી હકીકત ખળી આવે છે કે હકની લડત કરનારને હમેશ કાયમ કાયદો છે. હથિનાર ની લડાઈથી આવે કામદો થયો નથી. માણસોએ પોતાનાં ધરે, પોતાની ઓરતો પોતાનાં છેકરાં અને છેલ્લે પોતાના શરીરો પણ હકની લડતમાં આપી દીધાં.

આ બધી હકીકત ઉપરથી જણાય છે કે નાના કે મોટા ભેગનાં વખતસર હજ મળે છેજ, અને તેનો લાભ તમને કદાપિ તુરતમાં ન મળે તે પણ તમે ને કરી રહ્યા છો તેને માટે મગરર ચનારા તમારો આભાર સદા માન્ય કરશે તમારું જીવનું તે ફાકટ દેશે નથી ચલાવું. છત્રી કીતાબમાં તે નોંધાય રહેશે. તમે દુનિયાના એક નાનકડા પુણ્યામાં પણ રહ્યા હશે કે તમને બહુજનારા બહુજ થોડા આસાથી હશે તોપણ હથેર બહુ જુએ છે, બહુ સાંભળે છે. તમે ધરમ ને ખાતર કે બોમથો છો અને તમારા ભેગની ઉપગોગીતા તમે સારી દુનિયાને બતાવી રહ્યા છો. તમે બધી નાતના તેમજ ધરમના પ્રતિનિધિઓ છો. વળી અમને હોદમાં તમે દેખાડી આપ્યું છે કે સાંનિમાં ઘેર બેઠાં નાત અને ધરમનાં કુળ મંડળોમાં આનંદ માનીએ છીએ, પણ જ્યારે સામે તકલીફ આવે છે ત્યારે એ નાત જાતના વાંધાઓ પતાવી દઇ અમે એક પ્રજા બની જઈએ છીએ. અમે અહીં કંઈ તમારા કરતાં બહુ જુપી નથી, છતાં તમારા જેવી જ્ઞાતિ અમા રામાં જરાયે નથી. હું આજા શાપુ જુ કે તમારાં દુઃખ હવે ઝટ ખલાસ થઈ જશે, અને સ્વતંત્રતાના હક્ક તમે ભોમ વશો. એક દેશને ચલાવવાને ને કરવું એકએ તે તમે કરો છો તેલું હજ તમ ને અવશ્ય મળશે. મારી વહાલી દુખી બહેનો! તમારી લડત ચાલુ રાખો. અમારાથી બનશે એટલી મદદ કરવા અમે તમનાર છીએ. તમારા દોકરાઓ ના બધાને ખાતર લડત ચાલુ રાખજો. તમારી મનુષ્યમિતે તેથી અવિચળ દર્શિ પ્રપ્ત થશે.

લી. મીસ એન. એમ. બેશી.

લડત, તા. ૩૦-૧૦-૦૯

[ઉપરનો કામળ બાધ બેશીના અક્ષર માં અમેજમાં હતો તેનો તરજુમો છે.

— અ. ઇ. ઓ.]

લડત વિષે

મે. ઇ. ઓ. ના અધીપતિ એમ,

ધણક સમય થયાં હું બેઠ શકું છું કે દરોસવાકમાં વસતા હોદીઓમાંથી બધો ભાગ ચેકસ રીતે એવું સમજતો થયો છે કે સત્યાગ્રહની લડતમાં હાર થઈ તો પણ દરોસવાકમાં તો શું પણ આખા દક્ષિણ આફ્રિકામાં હોદી સદાકાળ રહેશે. એમ માનવું એ હવામાં કીણા બાંધવા બરોબર છે. તો પણ તેઓમાંથી ધણકએ લડાઈથી અલગ રહે છે તે એમ સમજતે કે બીજાઓ મેળવશે, અને આપણે ભોમવીશું. પણ તેમ કરી તેઓ પોતાનું અસાનપણું પ્રદર્શન કરે છે. અને સહે પોતાની વહાલી માતૃશુભિની કીર્તિને કમકિત કરે છે. એમ કરવું બોમ નથી. કારણ કે દરેક મનુષ્યની દુરંજ છે કે પોતે જન્મ ધરી ને દેશની કુલીને બારે મારી હોય, તેની કીર્તિ બંધ માટે પોતે પોતાનો જીવ અરપણ કરવો એમ આપણું સત્તો શીખવે છે. તે બરાબર મનન કરવું જોઈએ. અલબત્ત તેમ કાતાં દરેક રીતે પાપમાલ થવું પડે છે, તેમજ પોતાની વહાલી જીદગીને પણ બોમ આપવો પડે છે તે ઇતિહાસો પરથી જોવા મળે છે. તેમજ તરતના બનેલા બનાવો પરથી પણ શીખવાનું મલે છે કે તુરકસ્તાન અને ઇરાનની પ્રજાઓએ સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં અપહવ સંકટો વેઠ્યાં છે, અને ધણક જીવેના બોમ પણ આપ્યા છે. તેમ ન કરત તો ને સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરી છે, તે ન સાત. કારણ કે હથેરી નિયમ એવો છે કે કાંઈ પણ મનુષ્યને હાથ પદવીએ પહેલાંઆડવા પહેલાં તેની પ્રણીક રીતે બારીકથી કસોટી થાય છે. તેવીજ રીતે વાંચ્યું અમર સાંભળ્યું તો હશે કે મહાત્માઓ શીખ્ય બનાવતાં પહેલાં બારીકથી પરિક્ષા કરે છે. તેમાં જ્યારે સંપૂર્ણ ખાતરી થાય કે આ શીખ્ય થવાને લાયક છે ત્યાર પછીજ તેને સદ્માર્ગ બતાવવો શરૂ કરે છે. તેવીજ રીતે કુશળ અને બાહેશ સરકાર ના નીચમ છે કે રાજવના જોખમ બરેલા હોદાએ અમલદારોની નીમણુંક વચર તપાસે કે વચર વીચારે કરી દેતા નથી. પણ તપાસી લાયક નરનીજ નીમણુંક કરે છે કે જેથી કરીને તેના કુખથી રાજ્ય અને પ્રાપ્ત બનેને સંતોષ થાય. તેજેજ નિયમ રહ્યતને હક બહુવામાં છે. પહેલાં જુએ છે કે તાબા હેઠળની રહ્યત કેવા

હકને લાવક છે, અને સાર પછીજ વાળખી હક આપવામાં આવે છે. આ રથને વાંચનારને પ્રશ્ન ઉઠશે કે હિંદુસ્તાન માં અને દક્ષિણમાં આપણને બાળખી હક આપાડે બહુવિધમાં આવતા નથી? તેમાં એટલુંજ બહુવીધ કે તેમાં મુખ્ય કસુર આપણી પોતાનીજ છે. એટલે કે જે હકપ્રેમી ધરાવતા જોઈએ તે આપણે ધરાવતા નથી. પણ ઉમટા ધણીક દુરગ્રહો ધરાવીએ છીએ તેથીજ હજી પાર પડતી નથી. ફરવ કેહ જણે છે કે હિંદી કેમ એકથી અનેક વખત કસમ ખાઈ ચુકી છે કે "અમે તે સકોટો સહન કરતાં પડે તેની કશી દરકાર નથી. પણ દરસિવાજની સરકારે બનાવેલા હિંદી માટે ના ખુની કાયદાને માન ન આપશું" હવે વીચારો કે કેટલા માણસોએ કસમ પાળી છે? અને કેટલા ધે.ળીને ખી ગયા છે? જ્યાં એવી રીતે પોતાનાજ બોલેલાં વચનો પાળવામાં આવતાં નથી તો પછી દરસિવાજની સરકાર ક્યાંથી મચક આવે? તે કશિ નાનું બાળક નથી કે તમારા ખાલી દબથી કરી જાય તે એક બહાદુર રાજા હતાં અને હવેવધવા છે જેથી સરવ રીતે બાળકાર છે.

માટે મારા પ્રીય હિંદી બંધુઓ, ખરા અંતઃકરણથી હૃદ નીચપ કરી કામ ઉપાડો કે મરણ કે મરણ (ખુની કાયદા રદ કરાવવા). તમે ચોક્કસ સમજી લેશો કે જન રથ સમટસ અને છગ્ગાડની સરકાર તમારી માગણી કબુલ કરવાને તૈયાર છે પણ તે ક્યારે કે જ્યારે તમે ખાત્રી પુરવક કામ બજાવશો ત્યારે. માટે તમને હિંદ માતાનું ગરિરવ વહનું હોય અને તમે ખરા હિંદના ખેટા કહેવડાવવાને મમરર હોય તો યા હોમ કરી હરી રજુસંગ્રામમાં પડવાને આ સમય આપણેજે આલ્યો આલ્યો છે તેનો લાભ પુરેપુરો લીયો. જેવી રીતે ૧૯૦૮ની સાલમાં દરેક વરમ અને કામનાં મંડળો બની એક દીશાએ કાર્ય કર્યાં જતાં હતાં, તેવીજ રીતે હરી થી અવસ્થા કરો, અને નીચપટપણે કાયર પર આધાર રાખી કાર્ય આરંભો, કે જેથી કરી છેવટ જ્યે મેળબ્યા સિવાય રહીશું નહીં. તમને યાદ હશે કે જનરથ સમટસ એક વખત પોતાના બાપજીમાં જણાવી ગયા હતા કે "હું દરેક એથીઆદીકને કેદમાં રાખી શકતો નથી." તે શું વચર વીચારથીજ કહેવામાં આવ્યું હશે? ના તેમ નથી. પુરેપુરા વીચારથીજ તે વચન બોલયલું હતું. માટે હું હરીથી જણાવું છું જે હિંદ માતાના ગરિરવ માટે અને

ખરા હિંદના ખેટા કહેવડાવવા માટે મેદાન પડે. કાયર થઈ દેહદેહી ના જતો.

લી. એક લખાવકી
બાલુભા.મ. છન.ભ.મ પટેલ.

પરચુરણ ચરચા

માલમસજરીવાળા મી. મુસા કાશ કેપ ટાઉનથી લખે છે કે:—તા ૧૮-૧૧-૦૯ ના રોજ હું તથા મેસરસ હરમાઇલ બલી હરમાઇલ મુસા, તથા હસપભાઇ વગેરે અંગ્રેજી ચોડે દુર વધી અફઝાદ કુસુક સાહેબની તુરખત છે લાં જ્યારેત કરવા ગયેલા હતા. સદરહુ જમ્યા જોવા લાવક અને રળીયામણી છે. જ્યારેતથી શરેજ થતાં હાલના નવા મુજવર (નવે પુછતાં) તે બંગેથી નજી મહત્ત દુર રહે છે. ને કાઠ કાઠ વખત તુરખતપર સાહસુક કરવા આવે છે. તુરખતની નજીક જુનો મુજવર રહે છે તેથી જ્યારેત કરવા જનારને રાહત પહોંચે છે. તો તે માણસને બદલે નવે કેમ નીમવામાં આવ્યો હશે? વળી તુરખતની નજીક ફરતા તારની વાડ છે તેથી અજાણ્યા માણસોને રસ્તો મળતો નથી. માટે એક જગ્યાપર દરવાજો થવા ની જરૂર છે, કે જેથી તુરખતપર જવાનો રસ્તો છે એમ આદમીને માલુમ પડે. તુરખતપર મરામત થએલી નથી. આ ઉપર સખી વલુદ શેઠ હાજી સુલેમાનનું ખ્યાન ખેંચવાની જરૂર છે. તેમણે મરા મત માટે પા. ૧૦૦ની રકમ લીધેલાક કહેવી છે.

છનહામખેનથી એક લખનાર ત્યાંના દિવાળીના મેળાવાડા ઉપર ગીકા કરતાં લખે છે કે:—આનો ઉછરંગી તહેવાર કાઠ વરસ જોવામાં આવેલો નહીં હતો. જો કે પોતા માટે ખાવા પીવા લીગેરે મેળ મળ તો બધા કરે છે પણ તેના કરતાં પરાપકાર બહુ કીમતી થઈ પડે છે. ખાવા પીવાનો સ્વાદ મોમાં હોય એટલીજ થકી રહે છે. પરંતુ ખાવા પ્રસન્ને કેશ દંડની લામણીનાં બાપજી કરવાં તે સ્વાદ ની બલીહારી જોરજ હોય છે. આ મેળા વડામાં વાંકા લોકોએ હાજરી આપેલ નહીં. તે લોકો પોતાની ન્યાતમાં ખાવું પીવું કરવા સિવાય બીજું કંઈ સમજતા નથી. ખારવાની આ ગામમાં ફકત એ દુકાન છે, તેમાં એકની રીતભાતને વાંચતી હારમાં જણીએ તો ચાલે.

તા. ૧૩ મી નવેમ્બરના અંકમાં ૭૩૦ પાને છપાએલ ખીના (નવે રીચમંડખી) પેરાઇમામ અબદુલ્લા શુક્રામ રસુલ તરફ થી જવાબનો કાગળ મળ્યો છે તેમાંથી કડવાસ ઉત્પન કરે એવો ભાગ કાઢી નાખતાં તેમનું કહેવું એવું છે કે—જમાત તરફથી મને હજી સુધી રજા આપવામાં આવી નથી. કાફરી હોટેલને લખતો થયો કરવાથી કાઠની અનામતમાં લીધાનત થતી નથી. જે માસનો પગાર વધારે અપાયો, પણ તે સખી દિલથી નહીં, પણ ખીજા કારણથી બન્યું છે.

જોહાનસખરમથી એક લખનાર ઉકલી ન શકે એવા અક્ષરમાં લખે છે તેનો સાર નીચે મુજબ છે:—લાજપોર મામતા લોકો ની એક મીટીંગ મદરેસા બાબત મી. મહમદ હસપજીના મકાનમાં મળી હતી. નાની મરજીમાં એક મકાન ખતાવીને છેકરાઓને ઇલમ પદાવવા તકીદ થઈ. કુધરાજીમાં પા. ૧૦ બરાખા હતા, તેમાંથી પા. ૨૫ દેશ મોકલી બીજી રકમ બેંકમાં જમા રાખવામાં આવી છે. મેંબરો માટે માસીક રી શી ૧/- રાખવામાં આવી છે.

જોહાનસખરમથી મી. રવજી મેરાર લખે છે કે કાઠ સખસે મારા ઉપર નનામો કાગળ લખેલ છે. તેને મારી લલામજી છે કે નામ અને ટેકાણું પુરું પાડીને લખવાથી કાગળની ખમર લેવામાં આવશે.

સ્લીમર સોમાલીમાંથી દેશ પહોંચેલા લખમમ છપ પાસે જરેતની સહીવાળો કાગળ મળ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે ઉતાડ્ડો ૨૦ દિવસે પહોંચશે એવું જણાવવામાં આવેલું, તે ઉપરથી હું કરવાના ધરાદથી તેઓ સ્લીમર કેસરમાં ચડેલા, ત્યારે તેઓ લખમમ ૩૭ દિવસે હિંદુસ્તાન પહોંચ્યા હતા. [આ કાગળ ઉપર અમે એજંટો નું ધ્યાન ખેંચ્યું છે.—અ. ઇ. ઓ.]

સ્તાન્ડરટનથી એક લખનાર જણાવે છે કે હાલમાં કતારકસકારપ, પોચેરદરમ, પીટરસખરગ વગેરે ટેકાણે મરજીજી ઉપ રાણું કરવા ગયા હતા. મરજીજી પૈસા આશરે પા. ૫૦ થી ૬૦ જમા છે. તેમ જમીન અને અમલો બેરેકમાં રાખેલો છે. દરરોડી કે કાઠ તેની ખમર લેતા નથી. અમલોમાંથી લોકો ચોરી કરી જાય છે. તે તરફ કાઠ ખ્યાન દેવું નથી તે ઉપર હું દરરોડીઓનું ખ્યાન ખેંચું છું.

તાર સમાચાર

જરૂરન સરકારને ડમારની આવક
ખ. ૬૬૭૨૨૨ની લગભગ અડસટાઇ છે.
જ્યારે ખરબતો અડસટા ખા. ૧૧૧૫૦૦૫
થયેલ છે. એટલે ખા. ૭૨૨૫૫૬ જરૂરની
થી મોકલવા પડશે.

તા. ૧૫ મીએ ઇરાનના નવા શાહે
ઇરાની પારલામેન્ટ ખુલી મુકવાની ફીમા
કરી હતી.

રૂટરનો તહેરાનનો ખબરપત્રી જણાવે
છે કે ઇરાનમાં છુલ્લખર તરફ મુસાફરી
કરતા એ રશીઅન એલચીની ઉપર કેટ
લાક ધાડપાડુઓ હુલ્લો કરી માલ છુટી
મથા છે. હપાઝપીમાં એક કોસાક માર્યો
અથો છે, અને ત્રણ ધાયલ થયા છે.

જપાનની એક ખાણમાં ધાતુક થવાથી
૧૫ માણસો મારવાં ગયાં છે, અને ૨૨૮
હતાઇ મુકાં છે.

ઇરાનની વિશ્વ શોકાર કરવા આર
મથા શરવારની રાત્રે પછા માણસો લંડન
પારલામેન્ટના મકાન આગળ ભેગા થયા
હતા. તેમાં પાછળથી તોફાન થતાં એ
જણને પકડી બે માસની સજા કરવામાં
આવી હતી.

પોરદુગાલના રાજ્ય લંડનની મુલાકાતે
અયેલ ત્યાંથી હમણાં ક્રાંસ ગયા છે.

લંડનના કોઠોના મોટા વેપારી કેડમરી
અધરસે ત્યાંના રટેન્ડર નામના હાપાના
અધિપતિ અને માલેક ઉપર બદનકીની
ફરીયાદ મારી છે.

સીમાપોર ખાતે બે સ્ટીમરોની અથડા
અથડાથી ૨૦૧ માણસો કુળી મુક્યા છે.
એસેન્જરીસ કંપનીની સ્ટીમર કુળી મુક
છે. બ્રિટીશ ઇન્ડિઅન સ્ટીમ નેવીએસન
કંપનીની સ્ટીમર આન્ડા બચી મુક છે
અને તેણે ૧૧ ઉતારાએ બચાવ્યા છે.

યુએનેસ આપરસમાં પોલીસના વડા
ઉપર એક બોમ ફેંકવામાં આવ્યો હતો.
જેમાં તે અને તેનો સીરસ્તેદાર માર્યા ગયા
છે, અને ગાડીના ચુરા મુક ગયા છે. ત્યાર
પછી બોમ ફેંકનારે આપઘાત કર્યો છે.
હાલમાં ત્યાં “મારશલ સે” ચાલુ કરવામાં
આવ્યો છે.

એસેલીઆની કાલસાની ખાણના મજુ
રોની હડતાલને કારણે ત્યાં રેલવે ટરેનો
બંધુ ઝોછી કરી નાખવામાં આવી છે.
તેમજ ઉનનાં વેચાણો પણ અટકી પડ્યાં
છે. સરકાર અને પીબલ આગેવાનો વચ
માં પડી તેમના વાંધાનો નીકાલ આણુવા
નો પ્રયત્ન કરે છે.

સીથેન અને એસેલીઆ વચ્ચે એક
નાનું પરવાગાનું બેટલું છે. તેમાં વસતી
બહુજ જુજ છે. ખોરાક ત્યાં પરદેસીથી
આવે છે. ઇસ્ટરન ટેલીગ્રાફ કંપનીની
તારની સાખા છે અને તે કંપનીના માણસો
ઉપરાંત થોડાક પીબલ માણસો છે. તેઓ
નાળિયેરની ખેતી કરે છે. ત્યાં અથા રાની
વારે વંદોળીઆનું મોટું તોફાન મથાથી
આખા ટાપુની વસતીનો નાશ થવાનો અમ
દુનિયાના અથા લાગમાં પ્રસરી ગયો હતો.
પણ કેટલાક કલાક પછી તોફાન નરમ
પડ્યું અને તાર ઓરીસમાંથી પાછી
ઓસરી મુક હતી. ગામનાં કુપડાઓ
તણાઇ મથાં છે.

મેડ્યુસ મારકેટ

તા. ૨ જી ને શરવારે ડરબન પ્રેમ
મુક મારકેટમાં નીચે મુજબ દામથી માલ
વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
કાપીચ	૦ ૬ થી ૨ ૦ ૩૩૫	
કાલી ફલાવર	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પાઇનએપલ	૪ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પેપે	૦ ૬ ૦ ૦ ૦ ૦	
બનાના	૦ ૬ ૦ ૦ ૦ ૦	
માનેડીલા	૧ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
મેડરીન	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
નાચીસ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
કોરેંજસ	૪ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
પટેટા (ગિળ)	૫ ૬ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીંબુ	૨ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	
લીંબો બીનીસ	૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	

ફૂટ અઠાવનાર

નાતાલમાંથી મરખા, ઇંડા મોકલનારાનો
માલ ફરુર મુજબ વેચી આપણું.
અથી બલના ફૂટ તથા વેલ્ટેંગલ સરસ
વેડમથી કીસયલ લાવે ખરીદણ હોય તો
નીચેના શીરનામે લખો:—

લિ. એ. આલેક લાન્ડપુરો,
પી. એ. ગાડસ ૫૩૦,
ટાઉ. એડરસ. “લાન્ડપુરો.”

૧૭૩ એ સીટ, ડરબન.

રોકડ બખર આવ

	શી. પે.	શી. પે.
માવલ માંબ ૧૫૨૨ની ૨૧ ૬ થી ૨૨ ૦		
બીચડીના	૨૩ ૦ ૦ ૨૪ ૦	
કો. કો. ડી. આર.	૧૮ ૬ ૦ ૧૯ ૦	
કો. ડી. આર.	૧૮ ૦ ૦ ૧૮ ૬	
ચીની સહાર	૨૨ ૦ ૦ ૨૩ ૦	
કુંડના	૨૧ ૬ ૦ ૨૨ ૦	
ફેલી ઉવેર ફાળ	૧૮ ૬ ૦ ૨૦ ૦	
ઉવેર ફાળ કાનપુરી	૨૧ ૦ ૦ ૨૧ ૬	
મસુરની	૨૨ ૦ ૦ ૨૨ ૬	
મગની	૨૭ ૬ ૦ ૨૮ ૬	
અડકની	૨૬ ૦ ૦ ૩૦ ૦	
મથા મુખાઈના	૨૪ ૦ ૦ ૨૪ ૦	
“ કાળ	૨૫ ૬ ૦ ૨૬ ૦	
વડાણ નાતાલની	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬	
મસક	૬ ૦ ૦ ૬ ૬	
બીનીસ	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
કાનુ તેલ ૧ આગળ	૩ ૨ ૦ ૩ ૩	
કોરડી	૨ ૫ ૦ ૨ ૬	
મી	૩ ૬ ૦ ૩ ૬	
નાળીએર	૩ ૬ ૦ ૩ ૬	
ખાંડ સહેડ નાતાલની	૧૭ ૬ ૦ ૧૮ ૦	
પીળી	૧૫ ૬ ૦ ૧૫ ૬	
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૬ ૦ ૧૧ ૦	
આટો	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૩	
મકાસી સોપારી ૧૨૨૯ બા	૦ ૬ ૦ ૬	
મરખા	૦ ૩૩ ૦ ૦ ૪૩	
બી પેટી ૪ ટીનના થી	૬-૦-૦ ૬-૫-૦	
પોરખંદર	૧૦-૦-૦ ૧૦-૧૦-૦	
પારાશીન એરોફે		
“ વાહડ રોસ	૦ ૬ ૦ ૬	
“ “ અલન	૧૩ ૬ ૦ ૧૪ ૦	
નળીએર	૧૩ ૬ ૦ ૧૫ ૦	
ફેલી	૫ ૬ ૦ ૬ ૦	
મસક સોપ	૧૩ ૦ ૦ ૧૩ ૬	
કાણુ સીંક રોન	૧૫ ૬ ૦ ૧૬ ૬	
કાણુ કનલાઇટ	૪૨ ૬ ૦ ૪૫ ૦	
“ કાપમ્ ૫૪ કુકડાના બોક્સની		
કીમલ	૧૨ ૦ ૦ ૧૨ ૬	
નેકર ડી	૧ ૮ ૦ ૦ ૧ ૬	
માચીસ લાપન	૩ ૬ ૦ ૩ ૬	
સોપારી સેવરકની	૦ ૧૦ ૦ ૧ ૦	
નીકલ પોલક કીચરેડ	૧૭ ૦ ૦ ૧૭ ૬	
ફૂપ નેસલુ	૨૦ ૦ ૦ ૨૧ ૦	
“ ફેસલ	૨૦ ૦ ૦ ૨૦ ૬	
ફેસ-૩ મીલ	૧૮ ૩ ૦ ૧૮ ૬	
નીચક (લીવરપુલ)		
નરતા એકની	૪ ૬ ૦ ૫ ૦	

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London, and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors,**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAIKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank,—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors,—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors,—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative,—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary,—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE :—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

1. The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organize a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 12½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamship service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organize and start an efficient Steamship service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be put up at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for their favour! What there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers in their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamer themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamer there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Ginning Black Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, therefore, forward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To
THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., Ltd.,

BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/- per share in the above Company and hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—

For Deposit	...	Rs.
„ 1st Instalment	...	„
„ Final Instalment	...	„
If full value has to be paid	...	„
Total Rs.	...	

Name in full

Profession

Address

Signature

Dated

90

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

THE INDIAN CO-OPERATIVE
Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL Rs. 30,00,000.
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under; unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London, and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors.**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAHADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank.—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors.—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA

Auditors.—MESSRS. K. S. AIYER & Co.,

London Representative.—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary.—V. H. THATTEY, Esq.

REGISTERED OFFICE:—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed chiefly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency,—carried, as appears from its last Report, about 71½ lakhs of passengers in 1915 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get over squeezing space in any one of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and glaring demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply".

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organise and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invited from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others therewere who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for their favour. While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too remote to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamer themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business, and it being of a peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamer there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in the accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Giggam Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To

THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., LTD.,

BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/—per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and conditions embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit

Rs.	
1st Instalment	Rs.
Final Instalment	"
If full value has to be paid	"
Total Rs.	

Name in full

Profession

Address

Signature

ated

90

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. A. PATEL & Co.,

Upholsters, Coir and Wire Mattress
Manufacturers.

Factory: 157 Loop Street, Capetown
કાપતાઉ તથા બાળાની મેટરેસ બનાવવાનું
કારખાનું.

Telephone 1434.

A. G. TEPNIS,

WATCH MAKER

Watches, Clocks Repaired at
Moderate Charges.

120 Grey Street, DURBAN.

જા. ડી. ટી. પંડીત,

કાપતાઉમાં બેસેલબાઈ,

120 ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

સિલ્ક કાપતાઉમાં, બેસેલબાઈ કાપતાઉમાં
કાપતાઉમાં કાપતાઉમાં પાટાકાપતાઉમાં બેસેલબાઈ

એ. જી. ટીપનીસ

ધડિયાળો બનાવનાર

૧૨૦, ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

નાના તથા મોટા ધડિયાળો સરતે હાથે
સમારવામાં આવે છે.

નોટીસ.

આહુ સાબના હીસેબરમાં હું મુલક
જવા કરાશે રાખું છું. માટે સરવે કોષ
ને જખવાવાનું કે મારી પાસે કોષ માગવું
હોય અમર કોષ પાસે મારું માગવું હોય
તેનો નીકાલ બની શકે તો જાતે મળી અને
જાતે મળવાનું ન બને તેણે આ પેપર માર
ફત પટ્ટીકુશર હિસાબ બખી જખવાવી તા.
૧૮-૧૨-૧૯૦૯ સુધીમાં હિસાબ સેટલ
કરવા વિનંતિ છે.

લડ્ડુભાઈ કાહ્યાભાઈ દેસાઈ,
તા. ૨૫-૧૧-૦૯ ૬૫૨૫૮.

દાક્ષણ આફ્રિકામાં

આ એકજ દવાખાનું છે.

નથી. દવા બનાવવામાં માત્ર લીજ વપરાય છે.

પોરટી મળતા એરડરો દુરતજ રવાના કરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે એરડર
સાથે રોકડા પદ્ધતિ મોકલવા અથવા રી. એ. ડી. થી મોકલવામાં આવશે.

સસતા આવ. ડોપેસન મંગાવી ખાતરી કરો. હિંચો માફ.

૧૮૧, ગ્રે સ્ટ્રીટ, ડર્બન.

Tel. Add:

"FORBANDAR"

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.

622.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુજરમનીમાં

નર એકર જમીન ઉપર બધિલા નેપાર બંગલામાં કોષએક સારો બાકુત જોષ
એ છે. બાકુ મલુજ સરતુ પાણીની દરેક રીતે સમવડ છે. જમીનમાં બનાના
ના તપ્પાર માડ છે. આજુબાજુ હીંચી તથા મોરોઆના હારમ છે. વધારે ખુલાસો
ઉપર મળવાથી કરી શકાશે.

આવધ. હળ. ઘી. તેલ. આમલી. વીંચેરે વીંચેરે સુખો મુખ્ય કલકતાનો માલ
હમેશાં રોકડામાં રહે છે. તમાકુ શાક લાંબા પાનરોનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવા
નો છે. કેપટાઈ ની સુક મચ્છીના સોલ એજન્ટ. સફુથી કીફાપત હાથે મળશે

TO LET-HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની રડુ મચ્છી અમારા આડવીઆના હિસાબે વેચી નાખવાની છે
૦૬ સેનરને બહુ કીફાપત લાવે મલશે. માલ બહુ સારો છે.

ધાર બંદરનું તાલુ મુશબાહાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 85

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOGO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

A. A. RAHEMAN,

GENERAL MERCHANT AND DIRECT
IMPORTER OF INDIAN GOODS,

22nd 541, 3rd Street, VREDEBURG,

Box 3040, JOHANNESBURG

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 11TH, 1909

No. 50

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 535.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 11TH, 1909.

The Return of the Delegates

We make no apology for reverting to a topic which occupied our thoughts and pen but recently. It is a necessity that we should have a clear conception of the present position of affairs, and in such a case repetition is the best teacher. Hence—"re-venons à nos montans."

Messrs. Haji Habib and Gandhi have returned after a prolonged stay in London, having remained there fully four months. So far as the apparent result is concerned, they have returned empty-handed. We now know definitely that, if the Transvaal Government can help it, Indians are not to expect equality of treatment with the European immigrants—not even in theory. They decline to withdraw the legislation so repugnant to Indians, because they want to assert the doctrine of inequality as between British Indians and Europeans, whether the latter are British subjects or not. This doctrine the Imperial Government have accepted or have shown their helplessness to withstand before the powerful Transvaal Government. As was said by the Delegates before the meeting called by Mr. Meyer to bid them farewell, the Transvaal Indians are therefore

passive resisters not only against the Transvaal Government but also before the Imperial Government. This was a result worth attaining. Indians throughout the world now know the stake for which the little band in the Transvaal is fighting. The attainment of a clear issue is half the victory. But this is not the only result of the deputation.

By their forbearance, as well becomes passive resisters, they have shown that those whom they went to England to represent are not agitators in the sense in which the term has come nowadays to be used. They have shown that their clients are fighting for a principle which they dearly cherish, that they went to England to see what the Imperial Government were prepared to do during the visit of them of the South African statesmen. They went to help, not to hinder in Imperial Government.

But the main result of the Deputation lies in the formation of a body of English and Indian volunteers who have undertaken the arduous task of obtaining signatures to the remarkable letter reproduced in these columns and addressed by the people of the United Kingdom to their suffering brothers and sisters in the Transvaal. That nearly forty men and women have come forward to do this work shows that passive resistance is not dead and that it has the active support of these forty workers. They are not only to obtain signatures but they are to collect subscriptions to aid the sufferers. This is a new move rendered necessary by the prolongation of the struggle. Hitherto our countrymen in the Transvaal have confined their demand for pecuniary help to Africa. But now they are willing to receive help from both the United Kingdom and India, where Mr. Polak has been doing marvellous work.

In the face of all this, what is the duty of Transvaal Indians? Their struggle has become world known. They have daily growing English and Indian opinion on their side. Mr. Meyer's meeting sends them encouragement. Their response can only be redoubled vigour on their part. That means greater suffering still. But no suffering will be great enough to achieve the result aimed at. They are trying to abolish slavery. They are trying to assert their right as partners in the Empire, suffering will have to be adequate to the demand. The more prolonged the struggle is, the greater will be India's gain. We doubt not that our countrymen who have passed through the last three terrible years will do their duty.

THE NATAL LICENSING LEGISLATION AFTER THIRTEEN YEARS OF STRENUOUS fighting, the Natal Parliament has partially removed a blot from the Statute-Book of the Colony. The late Sir

Henry Binn used to say that he knew of no law which was so unjust, arbitrary, and subversive of first principles as the Dealers' Licences Act. He resented the deprivation of the right of the subject to appeal to the Supreme Court against decisions of bodies such as municipal corporations and local boards, which, at the best of times, could hardly be considered impartial or capable of thoroughly understanding legal technicalities. In fighting against this clause in the Licensing Law, which was applied principally, if not exclusively, against Indians, many Indian merchants have suffered heavily. Several old licences are no longer in existence. The readers of these pages are familiar with instances of scandalous injustice. Petitions after petitions have been sent to the Home Government, and meetings have been held year after year protesting against the legislation. Last of all, a deputation went with a mission to secure redress of certain grievances, one of which was this Dealers' Licences Act. The amendment made by the Legislature touches only renewals of licences, but not new licences. We cannot understand why the Local Parliament approached the question in this half-hearted manner. If it is wrong to arbitrarily deprive a man of his licence, it will be equally wrong arbitrarily to refuse to grant even a new licence. In such cases, much depends upon the status of the applicant, the premises in respect of which he requires a licence, and the new business he wishes to carry on. It would have been much more creditable if the Parliament had once for all admitted that a subject had a right to go to the highest courts of the Colony when he felt aggrieved. However, we have to be thankful for small mercies. We trust that the moral will not be lost upon our people. Many things have happened during the past thirteen years. The passive resistance that has been going on in the Transvaal for the last three years has endowed all the communities with an effective weapon for securing reform. We should not be surprised if it is found that this simple act of justice has been performed through fear of passive resistance being applied in Natal also, though there is no occasion why any fear should be felt about a mode of fighting which is so unexceptional. But perhaps the chief reason for this alteration is the threat on the part of the Colonists of suspension of inde-

lured immigration to Natal from India. The Colonists want forcibly to repatriate every indentured Indian after he has served his indentures. We hope that British Indians will not be lulled to sleep by the relief granted under the Dealers' Licences Act. The interests of indentured Indians are largely in the hands of the better placed free Indians. There can be no bargaining on this question. We have often pointed out in these columns the immorality of the system of indenture in any shape or form, but in Natal it is not only the inherent wrong of the system but the terms of indenture also which are drastic and which should be unacceptable to free men. The imposition of the annual poll-tax of £3 on indentured men, their wives and children is a cruel wrong done to men who deserve much better of the Colonists, and it is the duty of every Indian in the Colony not to be satisfied until that tax is removed, even though the whole of the system of indenture be not wiped away.

THE TOWN COUNCIL OF PRETORIA has often betrayed **Charlsh**ness on the colour question. But in prohibiting the use of the Town Hall for the Cape University examinations because a native student was allowed to appear in the Hall as a candidate at the same time as the white candidates has outdone its past record. Our contemporary the *Pretoria News*, from which we have elsewhere copied a report of the proceedings, has some very caustic remarks on the action of the Town Council. But we fear that that body is impervious to criticism on this question. A policy such as this cannot but produce disastrous results in the end. What would the poor native student think of this incident? And it is well-known how news of this character becomes common property among the natives throughout South Africa. This action has a bearing on the struggle that is now going on in the Transvaal over the Asiatic Act. Our countrymen are fighting against unreasoning prejudice. It naturally takes long to create a breach in this wall of prejudice. But it must be clear to them that their salvation lies only in passive resistance.

THE TRANSVAAL GOVERNMENT ARE trying to hem passive resisters in on all sides. **Memorandum** in Their latest move is to appoint the Chief Immigration Officer at the Cape as their officer also, with authority to examine all passengers bound for the Transvaal, and to grant them passports, if he pass them. It is supposed to be an optional matter, because the Transvaal laws have no force at the Cape, but the idea of appointing a Cape official as a Transvaal official is un-

doubtedly to inspire awe and fear in would-be immigrants, and to clothe the acts of such an official with artificial authority. Mr. Jagger very properly raised the question in the Cape House of Assembly and inquired whether it was right for the Cape Government to assist the Transvaal Government in unduly interfering with the liberty of the subject. But it is evident that the Cape Government are eager just now to placate the Transvaal Government, and so they have not stopped to question the propriety of their action. Indeed, it has been stoutly defended by the Colonial Secretary. It would, however, be a great mistake for the Transvaal Government to imagine that real passive resisters can be frightened by any measures that they may take. Repression can only strengthen passive resistance.

WE CANNOT ALLOW MISS FLORENCE Winterbottom's handsome **A Happy** donation to the fund that **Augury** has been opened in London for the relief of the sufferers in the Transvaal struggle to pass unnoticed. Large as the donation is, it is not on the amount we wish to lay so much stress as on the largeness of the heart that has prompted it. Miss Winterbottom would gladly, if she could, personally take part in the struggle, such is her belief in the justice of the cause which she has espoused since 1906. She has carefully studied the literature on the question and is one of the most enthusiastic volunteers. She considers that it is the duty and the privilege of every person who believes in the moral Government of the world to range himself or herself alongside a struggle such as we are engaged in. Her donation is a tangible answer to the Transvaal Government that the passive resisters are to count upon the enthusiastic support of many who are watching their battle from more than one corner of the globe. We have it from Mr. Ritch that Miss Winterbottom was his earliest and most sincere co-worker outside the members of the South Africa British Indian Committee. We will not thank Miss Winterbottom for her choice. We congratulate her upon it.

NEWS HAS REACHED US THAT MR. Katanji Jamsedji Tata, the well-known Indian merchant prince, has given through the Hon. Mr. Gokhale the munificent sum of Rs. 25,000 to the passive resistance funds. This is a welcome addition to the sinews of war. Expenses have been heavy, and the prolonged struggle is a severe strain. But it is to be valued all the more as a fresh proof that India is responding very tangibly to the cry of her children in the Transvaal. We expected nothing less, but

it gives us fresh heart to know that there are generous souls in the Motherland who will not allow the lamp of freedom to be extinguished here, if sacrifice can prevent it. And, by and by, when the great hosts of our brothers yonder, moved by the story of our wrongs, claim as one man that justice be done, we may anticipate a brighter day. We deeply regret that modern Governments, even enlightened and progressive Governments, will not do right for right's sake, but are guided so largely by expedience. But since it is so, and since our natural protectors, while acknowledging the justice of our claims, refuse to insist on right being done, we have to look to India to speak for us, and we do so with confidence.

Transvaal Indian Deputation in England

Rev. F. B. Meyer's Farewell Meeting

The Rev. F. B. Meyer issued invitations to those who were interested in the British Indian struggle in the Transvaal to bid farewell to Messrs. Gandhi and Hajee Habib and to hear from them a statement of the position.

The meeting was held at Westminster Palace Hotel on 12th November. Letters of regret were received from Lord Ampthill, the Bishop of Southampton, Lord Roberts, Lords Curzon and Lamington and many others. Sir Charles Bruce, in his letter said "Although the cause they represent is passing through a dark hour, I am not discouraged. In the history of the human race it has been darkest before dawn. I was in the United States just before the outbreak of the civil war. . . . Never did the cause of the negro seem more hopeless than during the years that preceded the abolition of slavery. It has always been so. May I add, with all reverence, that the Saviour of the world Himself deemed lost in the moment that brought our redemption? And so I join you in spirit in wishing God-speed to Messrs. Gandhi and Hajee Habib."

Sir William Markby, in his letter said "I fear from what I hear that they have not obtained the small measure of justice which they came to this country to ask. No-one disputes the reasonableness of their claim. It is for political reasons only that the Government refuses to interfere. It is not pleasant to see again and again the British Government shewing its inability to enforce the just claims of its subjects."

Among those present at the meeting were Dr. Rutherford, M.P., Sir Raymond West, Sir F. S. P. Lely, Sir M. M. Bhowaggee, Mr. Ameer Ali, Mr. Polak J.P., Major Syed Hussain Bilgrami, Miss Winterbottom, H.H. Princess Sophia Duleep Singh, Mr. and Mrs. Dube, Mrs. and Miss Smith,

Mr. J. M. Parikh, the Hon'ble Mr. Khare and Mrs. Khare, Mr. Motilal Nehru, Mr. and Mrs. Marnhani, Mr. L. W. Ritch, Mr. and Mrs. Ruteliff, Mr. Cooke and others.

After refreshments were served Mr. Meyer took the Chair and in introducing Mr. Gandhi and Mr. Hajee Habib to the meeting, said he wished that the duty he had undertaken had fallen to worthier hands, but when Mr. Gandhi called and informed him that his mission to England was finished, and finished unsatisfactorily, and that he was leaving this country to-morrow, he enquired whether any arrangements had been made for his friends to gather and give him God-speed. He found that no such steps had been taken, and in lieu of anyone better filling the gap, he had called the present meeting. During their conversation a week ago, he, Mr. Meyer, had got to understand something of the position the British Indians in the Transvaal were placed in, and had been able to discover the great power Mr. Gandhi's unselfish life was exercising both in South Africa and in England, and he could not but feel that as an Englishman, and one who loved fair play, he could not allow his friends to depart without showing him some British hospitality and good-will. He thought their presence there did not endorse in every particular all Mr. Gandhi's works and acts in the long and arduous agitation he had been conducting. If a man made no mistakes, he made nothing. No man had not had to regret some word or act which might have been said or performed better, but on the whole their presence at that meeting was their endorsement of a struggle of a singularly pure character and unselfish methods, and he felt they represented a very large number of men who were watching this conflict with interest and who felt that they could not but contribute their influence to it. He was aware it might be said that since the change of government in Africa, the people in Great Britain now had less to say on this question than formerly, but they should remember that this question touched not only the Transvaal or Johannesburg, nor the great Empire of India, but the British Empire as a whole, members of which were apparently deluged at the present time from freely entering the Transvaal. If it were simply a matter of the internal government of South Africa, one would be very chary of interfering, except for the expression of general public opinion, but when it concerned the relations between the great Empire of India and the new South African Government, it appeared to him to be clearly their duty to openly express their sympathy with this cause. They must remember that there was a great bar constituted by the press, and also by public opinion before which these great causes have to appear, and it seemed only fair that the "defendant" might have an opportunity of stating

before that bar his case to the court which at that meeting was represented by the people immediately in front of him. Mr. Gandhi had a case to present for which he had already had to suffer and for which he was still prepared to wear the convict garb, rather than desert the cause of his countrymen, and they could not but admire his courage, his tenacity of purpose, and the pure and unselfish motives by which he was actuated. He understood from Mr. Gandhi that offers had been made of the removal of the offensive legislation, but when it was removed there would be introduced other legislation which would bear hardly upon his fellow-countrymen. He understood that Mr. Gandhi did not resist legislation generally, but that he did resist any legislation which cast a slur on his own people: that was the point before them at that meeting. He would now call upon Mr. Gandhi to make a statement which would clear up any difficulties, and would put the matter before them in a way that they could discuss.

Mr. Gandhi said he was thankful to Mr. Meyer for having called the meeting, and given his colleague and him an opportunity of making a statement with reference to the very difficult position of the British Indians in the Transvaal. He thought the caution Mr. Meyer had uttered with reference to what they had been doing in the Transvaal was a very proper caution: they did not come before the public of England for an endorsement of every step they had taken in the struggle, but to receive their generous support, their sympathy and their encouragement in the arduous struggle in which they were engaged. The question upon which he would venture to occupy their attention for a few minutes was, in his humble opinion, a question of the most solemn importance, not only to the British Indians of the Transvaal, who were engaged in that struggle, but to the whole of the British Empire. It was perfectly true, that certain offer had been made in connection with the struggle, and Mr. Meyer had placed the position quite correctly, before them, in stating that they declined to accept the offer that had been made because it did not touch the principle for which they were fighting. There were in South Africa nearly 150,000 British Indians, who had been settled there for close upon forty years, if not longer. The immigration of British Indians commenced with the system of Indentured Labour in Natal. This was followed by the advent of free British Indians who paid their own passage and these free British Indians it was who had excited the trade jealousy of their rivals in Commerce; hence the present British Indian problem in South Africa. The position they occupied in that country was a very difficult and a very delicate position. It was also exceedingly precarious. In Natal, at the Cape, in the Orange Free State, and in the

Transvaal, there existed legislation which hurt their feelings, which hurt their self-respect, and which deprived them of many avenues of earning an honest livelihood. In the Transvaal particularly the position had become exceedingly acute. Before the war, they could not hold landed property. They had of course no Burgher rights. They could live only in locations. They might not walk on the foot-paths nor ride on tram cars. With regard to the living in locations, that difficulty had now been removed, although this was not because of the good-will of the Government, but because a flaw was discovered in the laws of the country. All the other restrictions it would be seen vitally affected the position of British Indians in the Transvaal, as also throughout South Africa. Hitherto, that is up to the year 1906, they had been able to put up with these restrictions. They had had to suffer all these disabilities. They had memorialised the Government, they had gone to the British Agent. His friend and co-delegate, Mr. Hajee Habib, could tell them that during his stay in Pretoria as a merchant of some standing, he had been times without number to the British Agent before the last war, for relief, but very little had been granted. Still there had been the British Agent to fall back upon, who had given them some sympathy, and had sometimes obtained a measure of redress, but they had not felt called upon to go beyond taking these steps. When however, in 1906 the law about which he had to address them was passed, he felt that that was the coping stone of an edifice that was erected in order to degrade them and to drive them out of South Africa. That legislation, as he had elsewhere said, was conceived in distrust, it was born in an atmosphere of criminality, and it was nurtured in arrogant high-handedness. When that legislation was brought in, all kinds of charges were brought against his community, and had since been disproved, and it constituted an attack on their conscience, and he would say upon their religion also, in the truest and highest sense of the word, for it took away from them their manhood. They felt it was utterly impossible to accept legislation of that character. They again approached the Government. He would here add also, that the object of that legislation was not only to degrade them, but was, together with the legislation that had been fore-shadowed by the gentleman who had introduced that legislation, to put a barrier upon British Indian immigration into the Transvaal. This legislation was to be undertaken for the first time in the history of Colonial legislation. His community realised what all this meant. It was an attempt of the Transvaal Government to introduce into the Statute Book of the Colony the principle that British Indians ought not enter the Transvaal because

they were British Indians. They felt that very keenly. They felt that it was degrading to the National Spirit and their manhood to accept such legislation and to remain in the Colony, and be satisfied simply with having petitioned and memorialised the Government in a matter of such very serious import, and it was for that reason that when all attempts to secure justice and the removal of this bar sinister had failed, his friend and colleague, Mr. Hajea Habib, had administered an oath in a Johannesburg theatre to all assembled at a mass meeting of British Indians—a meeting of nearly two thousand—not to submit to any legislation of such sinister import, and that meeting had risen as one man and had declared solemnly that if that legislation were sanctioned by the Imperial Government, they would not accept it but would suffer the penalties for breaking it. Here they would see was no personal interest to serve. So long as it was a personal matter, so long as it touched their pockets only they had put up with the disabilities under which they worked, but when it constituted a reflection on their national honour, when it meant they were not to be considered equal to Europeans even with respect to immigration, and saw that the very foundations upon which the British Constitution is built were being endangered by the Transvaal Colony, they felt that it was time for them to act more vigorously and they had before them two alternatives. One was to meet violence with violence. They rejected that doctrine. What was the other alternative? It was decided by the leaders of the Community that they would not adopt any violent method, but that they would not accept this legislation, and instead would suffer in their own persons the penalties provided. This method had been called for want of a better phrase, Passive Resistance. He did not know how he could define the meaning he would like to attach to this term. He had been wondering how he could make their attitude clear to his audience, but an incident from the Bible occurred to him—a chapter in the life of Daniel, and he would say that the British Indians in the Transvaal had been doing what Daniel did when he was called upon to accept the laws of the Medes and the Persians. He regretted to have to say that the Imperial Government were party to this crime. They need not have accepted this legislation. They might have known that this legislation would deeply wound the susceptibilities of British Indians, and render it impossible for them to accept it while retaining their self-respect, and they might have stayed the hand of the Transvaal Administration. They might have at least hesitated before they set their hand to such a document, but under the exigencies of party politics they had yielded. He could not suggest under what other

motives they had lent their countenance to such a law. They (Indians) felt that acceptance was impossible, and so they became passive resisters. In effect they said to the Transvaal Government: "We will fill your gaols and suffer all the penalties you will put us to, but it is impossible for us to accept this law." He must pause and ask himself what was the meaning of the British Constitution. Did it not confer equality upon the different members of the Empire comprised in the British Constitution. He could understand that. He could consent to remain a subject of an Empire based upon this principle, but in the light of his experience he must declare it was utterly impossible for him to give his allegiance to an Empire in which he was not to be treated, even in theory, as an equal of any other member of that Empire. If he was to be treated as an inferior, then he would never aspire to a position of equality. He might be content to be a member of an Empire in which he participated to the extent even of a one per cent share, but if he was to be merely a slave, then the Empire had absolutely no meaning for him. The term "British subject" then became meaningless to him, and it was this effect of that legislation that he would like to impress upon the meeting, and which they had been feeling for the last three years. This legislation of the Colony of the Transvaal was cutting at the root of the British Empire, and in resisting the doctrine implied by such legislation they had been rendering a service not only to British India but to the British Empire. They were undoubtedly offering a passive resistance not only to the Transvaal Government but to the Imperial Government, and he hoped that meeting would tell him in no uncertain voice that they were doing rightly in doing so (Hear, Hear, and Applause). They felt they could not do less and deserve to be members of the British Empire—they would not deserve to be partners in the Empire, and unless there was partnership there could not be Empire. He had therefore not hesitated to say that this struggle was one of the greatest of modern times, and this was so because of the great principle at stake, because of the pure ideal for which they were fighting, and lastly because of the pure methods they had adopted in endeavouring to attain that ideal. What was the offer that had now been made? It was that this legislation should be repealed, but the condition it was sought to impose was that British Indians shall not in future enter the Transvaal on terms of equality in the eye of the law with Europeans. The Transvaal Government were quite willing to grant British Indians the incidence that would flow from this change of legislation, namely that a few British Indians would be able on a certificate to enter the Transvaal. They (British Indians) were not satisfied with that.

As an illustration let them suppose a master telling his slave: "You may sit at the table with me, and live with me: you may enjoy all these privileges, but on this condition, that this bond of slavery shall always exist between us." Could they suppose the slave would be satisfied? Could the slave be satisfied even with the highest place at that table, whilst the taint of slavery existed? Was it not clear that acquiescence was impossible so long as that bar remained—so long as the taint of slavery was unremoved? They could not accept as sufficient what was now offered by the Colonial Government; hence they had come to appeal to the British public for their sympathy and support in this struggle. He realised that it was impossible for the Imperial Government to force by arms the hands of the Transvaal Government, and they as passive resisters could not even ask them to appeal to force. They themselves used no force: they asked nobody to use physical violence in their behalf, but they did think that the British public should know what that struggle meant, should learn that 50 per cent. of the resident community had already been in the gaols, should know also that one young man had already died of pneumonia contracted in the gaols, that fathers and sons had together gone to goal, that mothers had taken up baskets and sold fruit in the streets in order to support themselves and their children whilst their husbands were in goal, that many families had been pauperised and had had to be supported out of contributions. If they at that meeting thought that the ideals that had led the passive resisters cheerfully to experience these sufferings appealed to them, they should send that little community of passive resisters their encouragement and sympathy and a word of cheer. They might at least show the Imperial Government that they would be no party to this crime against Imperial conscience. They in the Transvaal knew that they must not rely upon sympathy in England but upon their own strength, and he (Mr. Gandhi) felt that they had that strength. He felt that so long as a single passive resister was left alive he would continue the struggle. He had just received a cable from Johannesburg which told him that they were determined to continue to the end. This was a message sent not only from the British Indian Association but included the small band of European workers who had formed a Committee under Mr. William Hosken, a Member of the Legislative Assembly, and he would ask his hearers to imitate that European Committee and to give them all the encouragement they could, and so hasten the end of their sufferings. (Continued applause).

Sir Raymond West said none of them could have listened to the affecting record of duty performed and of suffering endured which had been

placed before them by Mr. Gandhi without feeling a deep and heart-felt sympathy with that gentleman and his community, and, so far as was consistent with their own duty, with the cause he defended and for which he had already suffered so much. He had always felt that it was the duty of their fellow-subjects in India to support the efforts of the Transvaal British Indians to obtain at least civic equality if not political equality. He had also been a critic, and had not failed in conversation he had had with some of them to criticise some of the lines upon which they moved. Looking, however, at their cause as a matter of principle, as an Imperial ideal, he felt that those primary rights which they claimed should not be denied them.

Sir Frederick Lely said he cordially agreed with the wise words of Sir Raymond West. He sympathised with the Transvaal Indians. He felt a special interest in Mr. Gandhi and his work, as it happened that some twenty years ago his lot had been cast in a Native State—the State of Porbandar, and he had spent three of the happiest years of his life there in constant communication with the Rajah, and his Prime Minister, Mr. Gandhi's uncle. He was quite sure that his old friend Mr. Gandhi, had he been alive now, would have been proud of his nephew. He sympathised with the sufferings the passive resisters were undergoing, although he thought a good deal might be said about their mode of action. He thought also that the strictures passed upon the Government at home were a little bit beyond the mark. They were in a very difficult position. He believed with the Government in Colonial independence in internal matters, but he at the same time earnestly wished that every citizen should be able to say proudly "*ciuis Romanus sum*."

The following Resolution was passed unanimously by the meeting: "That this meeting desires to express its earnest sympathy with the Transvaal British Indians in their peaceful and selfless struggle for civic rights and to offer its warmest encouragement to them in this struggle."

Major Syed Hussain, in speaking energetically on the resolution, said, that in this matter the whole of India, Hindoos, Mahomedans, and Parsis, were at the back of his suffering countrymen in the Transvaal. It was the duty of the Imperial Government to intervene.

WELCOME TO THE COLOURED MAN.
We look forward to the time when the number of cultivated natives, like Mr. Abdurahman, shall have so increased in influence that the white men of South Africa will perceive that justice and humanity require them to welcome as free members into Parliament as much as the Maori Members are welcomed in the Parliament of New Zealand.—*Speaker.*

Treatment of Passive Resisters

The following correspondence has passed between the Colonial Office and Mr. Gandhi:—

Minutes enclosed with the Colonial Secretary's letter to Mr. Gandhi:—

MINISTERS TO DEPUTY GOVERNOR (Minute No. 469).

Prime Minister's Office, Pretoria,
30 Sept., 1909.

Ministers have the honour to acknowledge the receipt of Minute No. 84/16 dated 23rd Sept., 1909, from H. E. the Deputy Governor on the subject of the treatment of Indian prisoners and the death of Nagappan, transmitting a copy of despatch No. 278 of 3rd Sept. 1909 from the Rt. Hon. the Secy. of State for the Colonies.

2. In reply Ministers have the honour to enclose a copy of the Prison Diet "C" and "D" affecting Indians and to state that these diet scales were prepared after consultation with the Prison Medical Officers and comparison with the prison diets obtaining in the Colony of Natal, where a much larger Indian population obtains.

3. With regard to the charges made by Indians in connection with the death of the Indian Nagappan six days after his release from prison, Ministers have the honour to attach a copy of the report by the Commissioner Major F. J. Dixon, which report Ministers unreservedly accept and which finally disposes of the said charges.

4. With regard to the letter from M. K. Gandhi of the 16th August 1909 covering what purports to be a translation from a letter from Mahomed Khan of the 10th July 1909, Ministers have the honour to point out that the allegation that the water supply in the Pretoria Prison Reserve Camp is not sufficient is absolutely untrue; that the same applies to the statement that there were no bathing facilities. As a matter of fact there was and is one bathroom with four shower baths for the use of the prisoners. In addition there were and are five large washing troughs, each 14 feet long and 12 inches deep, with a specially attached foot trough. The water supply is plentiful, and prisoners have every facility to bathe.

5. Further, the statements attributed to the officers as to bathrooms are denied by them; further that no ghee is provided under the diet for short-sentence prisoners; further that ample facilities are given to prisoners to make complaints to either the Governor or the Chief Warder, further, as to the statements as to native prisoners stealing the food of the Indian prisoners, this is absolutely denied by the prison officers who say that the rations are served in the proper quantities, and if there is any shortage it is invariably made up to the

prisoners. Further that Indian prisoners who are old and debilitated are not sent the comparatively long distance to Government House for labour, but are kept at weeding, sweeping, and light work at the camp.

6. Further, that there are no political prisoners in the Transvaal, and that Indian prisoners are invariably housed in cells by themselves and are treated humanely and that there is no desire on the part of prison officers to treat them harshly because they are passive resisters.

(Sd.) JACOB DE VILLIERS.

Westminster Palace Hotel,
4 Victoria Street,
11th November, 1909.

Mr. Gandhi replied as under:—
The Under Secretary of State for the Colonies,
Colonial Office,
Downing Street.

Sir,—I have the honour to acknowledge the receipt of your letter of the 9th instant enclosing a copy of a despatch from the Governor of the Transvaal, together with a minute from the Transvaal Ministers regarding the treatment of British Indian prisoners.

I note in the minute from the Prime Minister's Office, Pretoria, to the Deputy Governor, that there is a categorical denial of every complaint made. I venture however to submit for His Lordship's consideration the fact that from my own personal observations made at the different prisons of the Transvaal the complaints received by me and passed on to the Colonial Office appear to me in the main to be substantial.

As to the death of the late Nagappan, the Magistrate's finding has been challenged by the Indian community, as also by the European Committee presided over by Mr. Hosken, and that a re-opening of the enquiry was asked for and refused. Moreover, I invite His Lordship's attention to the fact that the allegation that the deceased was not supplied with rice was sustained, that the Magistrate left it an open question as to whether he had two blankets or not, that the deceased was taken from Johannesburg to a camp in a rigorous winter, and was called upon to do rough work are undisputed facts.

As to the diet scale, His Lordship is already in possession of the exhaustive report of the independent Medical men of Johannesburg bearing out the Indian allegation that this scale is deficient.

With regard to the prisoner Mahomed Khan, I have already stated in my letter of the 16th August that there might be some exaggeration, but I venture to trust that I shall be pardoned for saying that the denial of the officials concerned of the truth of the complaints are hardly sufficient answer. It was open, as it is now, to the Government, if they wish to invite

Mr. Mahomed Khan to corroborate or withdraw his complaints.

The later developments in the shape of a refusal to allow Indian prisoners to receive religious consolation, and to permit Mahomedans during the sacred month of Ramadan to receive facilities for observing their fast hardly bears out the statement that Indian prisoners are treated humanely, and that there is no desire on the part of Prison Officials to treat them harshly because they are passive resisters.

It is likely that Indian prisoners are *now* invariably housed in cells by themselves, but it is within my own knowledge that up to the month of May, Indian prisoners have been housed in the self-same cells as the natives.

An Englishwoman's Letter to the Wives of Pas- sive Resisters

Reidness Manor, Yorkshire.

12th November, 1909.

Dear Sisters,—Mr. Gandhi is leaving us to-morrow to return to you, and he will take this letter with him. Will you take it as a token of sympathy and love from an unknown sister, who sorrows in your sorrows, who reverences your courage and endurance; who will rejoice in your ultimate victory? Do not think I am alone; there are many here who feel with me, and though we cannot come to you, cannot perhaps send any tangible expression, yet we watch your struggle, we wait for your victory, our hearts are with you all the time. We feel you are fighting for the honour of your manhood and womanhood, for the honour of your glorious motherland. And there are those of us who, although not her sons and daughters by birth, still look to India as our spiritual mother, and as the spiritual mother of all mankind, and would give all to guard her honour unsullied throughout the ages—we feel you are fighting the battle of all who in any country, at any time, would maintain the cause of honour, liberty, and justice, and in doing so, refuse to degrade themselves by the use of violence. Whatever the issue, you have brought strength and healing to the whole world. You are daily dying, that it may more strongly live. We know and feel these things, and if sometimes, in the bitterness of your struggle, the loneliness of despair comes over you—if it is possible to bring comfort then—will you remember that at least you are never alone, that the warm, loving, human love of many in this land is left with you, is longing to make itself felt to your hearts.

HILDA MARGARET HOWSON.

At the Heart of the Empire

November 1, 1909.

Lord Curzon on Colonial Treatment of Indians

During the past month Lord Curzon made an important speech on the subject of India; it was on the occasion of the opening of the autumn session of the Edinburgh Philosophical Institution. He had Lord Rosebery as chairman; Lord Lamington, Sir Andrew Fraser, and others who have held high office in India were present. The exact title of the long lecture given by the ex-Viceroy was "The Place of India in the Empire." He emphasised very strongly the importance of India's place, both economically and politically, insisting that without India there would be little or no Empire. He criticised severely the usual attitude of ignorance of India and neglect of her importance as an Imperial factor, and after an interesting historical and geographical survey, dealt with the urgent questions of the day, and recognised Indian Nationalism as an existing fact. He even set out in the most approved Congress style the grievances of Indians against British Government. Among them he mentioned the excise duty on Indian cotton manufactures and admitted that it was imposed exclusively in the interests of Lancashire; the disabilities of Indians in the army, the "drain," the exploitation of India for England's benefit, were other subjects in the list, leading finally, to this: "When challenged about the place of India in the Empire, the Indian replies that the Empire is nothing to him, since it cannot insure for him his rights as a British subject in Australia, or British Columbia, or the Transvaal." Most of the grievances were dismissed by Lord Curzon as resting upon fallacies or absurd paradoxes, but two of them he discussed: the "drain," impoverishing the country, he would not admit; the other was the Colonial treatment of British Indians. He only referred to the educational test imposed by the Colonies, not to the racial legislation against which British Indians in the Transvaal are protesting. Earlier in his speech Lord Curzon had said, with regard to the employment of Indians in the administration of their own country: "No one would impose or defend a merely racial bar." However, concerning the action of British Colonists against British Indians within their borders, the ex-Viceroy, condemned the disabilities to which Indians education and position have been subjected, and suggested retaliation in the restriction, or even complete cessation of, Indian labour. "It is part of the duty of the India Office," he said, "to put every form of pressure that it legitimately can upon Colonial Governments directed to exercise their self-overruling rights in a selfish or invidious fashion." So

far, so good. But on what Lord Curzon called "the larger principle involved," he said that the full measure of the Indian contention, that is, equal rights as British citizens throughout the Empire, seemed to him impracticable. He argued in the well-worn strain that the "difference between the standards of living, the economic aptitudes, and the social and moral conceptions of Asiatic races and of communities of European origin at any rate in the precocity stage of national evolution, is fundamental, and no abstract reasoning can bridge it." Indians who are beginning to recognise the spirit of nationality in themselves must recognise that spirit in the "proud and expanding offshoots of the British race," and not expect an attitude of pure altruism. The Colonial attitude was declared to be "not primarily or designedly racial," but partly economic, partly sentimental. In view of the theory of the "white man's land," Indian grievances were not substantial. Mr. Gandhi's words to more than one audience in London recently fit the case: "our virtues are regarded as vices." There was no recognition on Lord Curzon's part of the passive resistance movement in the Transvaal as inspired by one motive only, not enrichment or even the attainment of just rights, but national honour, and a protest against what he himself said no one would impose or defend in India, "a racial bar." He dismissed the subject of grievances with the advice that, whatever the ground on which they rest, everything that is possible should be done to remove them and prevent their multiplication, and he urged the British Government and those in authority to beware of using tyrannously a giant's strength and to be scrupulous over conflict of interest.

An Important Visitor

Mr. Syed Ali Imam returned to India about the middle of October; his message may be summed up in a few words: objection to water-tight compartments. He is naturally desirous that the Mahomedan minority should be protected in the application of the new reforms in India, but he is also anxious that where the Hindus are in a minority their interests, too, should be justly met. He does not see eye to eye with the entire separation of Mahomedans and Hindus in the elections, as advocated by the Moslem League; he preaches rather community of action, and breaking down instead of building up, barriers between India's sons. In a speech embodying these ideas, made by Mr. Ali Imam to the London Indian Union, he impressed upon his hearers that Indianism meant being Indians first, and sectionists afterwards, and he pointed to the welding of all India's peoples into a union which strength as evidenced in the courageous struggle being waged by British Indians in the Transvaal.

OBSERVER.

Johannesburg Mass Meeting

Welcome to Delegates

More than fifteen hundred Indians assembled in the grounds of the Hamidia Mosque in Johannesburg on Sunday afternoon last to welcome the delegates on their return and to pass resolutions. Telegrams were received from several of the country districts, and representatives attended from Bokshurg, Germiston, Krugersdorp, Heidelberg and other Rand towns. A number of Chinese friends were also present, as were Messrs. Vogl and Kallenbach. Mr. A. M. Cachalia, the Chairman of the British Indian Association, who presided, opened the proceedings at 4 o'clock.

Chairman's Address

Gentlemen,—We have met this afternoon to welcome the delegates who have just returned from England, and to pass certain resolutions that will be submitted to you. You have heard the reports that were received from time to time from the delegates of what they were doing in London. This afternoon, we shall have the pleasure of listening to them. In my opinion, there can be no doubt as to the verdict of this meeting on their work. In the words of Lord Crewe himself, they have acted with moderation, they have been fair in their statements, and they have shown exemplary patience. They have carried out the trust reposed in them to the letter and in the spirit. There was a time when a settlement seemed imminent, but it did not come, because, on the great principle which has engaged us in the struggle for the last three years, there was no response from the Transvaal Government, who say definitely that there shall be no equality as to immigration even in theory, although we are prepared to give every assurance that will help the Government to carry out their policy of severely restricting immigration from India. We would promise, as we have all along done, that we would be perfectly satisfied with the entry of a limited number of cultured Indians. This entry the Government are prepared to provide for by way of favour but not as a matter of right. It is then only the question of the manner of doing it. Legal inequality seems to be everything to them, but, surely, unless they intend to offer a deliberate insult, it can be of no consequence to them. I appeal to the Government in your name to consider this matter very seriously.

The sending of the delegations to England and India has resulted in giving our struggle a world-wide status. Our claim is thoroughly known. The English people can have now no excuse for ignorance of the question. And Mr. Polak's voice has rung throughout India from end to end. His self-sacrificing and marvellous work has produced a deep

impression on the leaders of public opinion in the Motherland. All have united in giving us support. The latest example is that magnificent gift of Mr. Ratan Jamsedji Tata. Mr. Tata's donation is in keeping with the traditions of the race which he so nobly represents, and it is a most fitting coincidence that the largest donation has come from a Parsee, when Mr. Rustomjee, one of the greatest Indians in South Africa, is, under unexampled difficulties, suffering imprisonment now for the fourth time at Diepkloof. Let us hope that our Government will realise the great significance of this gift.

This meeting disposes of the charge that Indian interest in the struggle has waned. It shows that the vast majority of the community is completely in sympathy with the struggle. But we, as passive resisters and, therefore, servers of the truth, can have nothing to conceal. I freely make the admission that some of the resisters have weakened, and it is likely that a few more may follow. It is not possible to blame them either. The heat of the struggle has now become very fierce. It has ruined many among us. It has injured the health of several. It has caused the death of that unselfish young lad Nagappan. What wonder if all who gave promise of ability to suffer through and through have, in practice, been unable to do so. Let their example, therefore, serve as a stimulus for further effort and further suffering to those who are actively engaged in this national struggle.

Resolutions

1. "This meeting of British Indians hereby welcomes Messrs. Hajeer Habib and Gandhi, and, after having heard their statements, endorses their action, and congratulates them upon having carried out their mission with courage, patience and moderation."

2. "This meeting of British Indians hereby respectfully tenders its thanks to Lord Ampthill and his fellow-members of the South Africa British Indian Committee for having guided the delegates and given them the benefit of their mature experience."

3. "This meeting of British Indians declares its intention to carry on the struggle by means of self-suffering in the shape of imprisonment and otherwise until the legal and theoretical equality as to immigration of British Indians of culture with the other immigrants is restored."

4. "This meeting of British Indians of the Transvaal appeals to the Government and the European Colonists to consider the bearings of the struggle on the Empire as a whole, and in view of the fact that under the British Indian demand the Colonial ideal of rigorously controlling immigration from India is proved false, to see that the terrible sufferings of the community are ended by justice being done."

5. "This meeting of British Indians of the Transvaal appeals to the Imperial and the Indian Governments to use their friendly efforts for securing a settlement of the longstanding grievance of the community, regard being especially had to the fact that the grievance is national and a further prolongation of it is calculated to injure the prestige of the British Empire."

6. "This meeting of British Indians of the Transvaal places on record its thanks to Ratan Jamsedji Tata, Esq., for his magnificent and timely donation of Rs. 25,000 in aid of the struggle."

7. "This meeting of British Indians of the Transvaal authorises the Chairman to forward the resolutions to the proper quarters."

Mr. Gandhi said that it gave Mr. Hajeer Habib and himself the greatest satisfaction to see his countrymen in such large numbers face to face again. Their presence and their welcome at Park Station gave the lie direct to the charge that interest in the struggle had waned. The speaker offered thanks to the Transvaal Government for their having allowed Mr. Hajeer Habib and himself to cross the border unchallenged. It showed that the struggle could be carried on with dignity and without unnecessary bitterness, and yet the proceedings of the past five months showed that there was a great deal of bitterness as also irritation. He recalled the death of the gallant young Nagappan, who gave his life for the struggle. A thousand Major Dixons could not remove the impression from his mind that he had died a martyr's death. The great philanthropist Mr. Rustomjee was in gaol, and he was shattered in health. The illustrious Imam Abdul Kadir Bawazeer was also suffering imprisonment, and so were the stout-hearted Mr. Sorabjee and other brave Indians. Mr. Shelat was suffering solitary imprisonment and was put upon spare diet, because he refused to carry stop-pails. These things could not but cause great bitterness and irritation. It had been said that the community had weakened. It was perfectly true that some had fallen. It was not their fault. It was not in human nature to expect capacity for prolonged suffering on the part of many. The state in which they were living was described by General Smuts as that of war, and, in every war, the honours of battle were reserved for the few, and every community was represented, after all, by the fewest possible. In the gaol at Diepkloof every section of the community was represented by its best men. There was, therefore, every reason for hope, and the speaker hoped that Indians would follow the worthy example of their leaders. As a matter of fact, the Regulations to England and to India were against the real spirit of passive resistance, which relied on

lively upon self-suffering, but there was weakness too. It, therefore, became necessary to supplement the effort by sending deputations. They had returned from England without any final result, and yet they had not returned disappointed. The authorities now know the exact nature of the struggle. There was no-one in England who had anything to say against it. Lord Amphill had supported them with his whole heart. Everyone knew that they were fighting for legal and theoretical equality as to immigration. It was recognised that the struggle was not on behalf of a handful of Indian residents in the Transvaal. It was on behalf of the whole of India, indeed, on behalf of the whole Empire. Its honour was entrusted to them, and it would be well for the Colonists to understand the seriousness of the struggle. They could not question the demand of the Indian community for a restoration of that equality it had enjoyed before the war and up to 1906, when the Colonial policy of restricting immigration from India was accepted and carried out. It was the duty of Indians to resent a national wrong. When they were told that they could not enter the country because they were Indians the implied insult became intolerable. It was a life-and-death struggle. His (the speaker's) life and he believed that of many of his countrymen was dedicated to fighting against the policy underlying the legislation they were protesting against. The formation of a band of volunteers for doing house to house work, for collecting subscriptions, and for reaching the heart of democracy in the United Kingdom was a very important result of their mission. The movement might be far-reaching in its effects. Many earnest English men and women and Indians had joined it. The magnificent efforts that were being made by the self-sacrificing Mr. Polak had borne ample fruit. It had resulted in the magnificent donation of Mr. Ratanji Jamshedji Tata. A struggle such as this might well be prolonged. Prolongation meant greater discipline, it also meant greater hardship, but the goal to be achieved was worth all the sacrifice, and the speaker hoped that Asiatics would continue the struggle to the end. He appealed to the Transvaal Government, as also the Colonists, to consider the issue. The Colonists should, in his opinion, exercise their imagination and their Imperial instinct, and concede the demands of the Asiatic communities. He hoped that they did not wish to tell the millions of India that they were to be considered as inferior beings, no matter what their status might be. The doctrine of inequality as regards immigration was laid down for the first time in the Colony of the Transvaal. It was not yet too late to retrace the step. In the desired alteration in the legislation was made, it would be a simple

graceful act of justice. But he feared that if the Transvaal proceeded in its present policy it would shake the very foundations of the Empire. In dwelling upon the European support received in the Transvaal, Mr. Gandhi paid a tribute to the work done by the Committee led by Mr. Hosken. Those who were members of the Committee cherished the Colonial ideal just as much as anybody else, but they did not find it incompatible with that ideal to espouse the Indian cause. He confessed that passive resistance would have been practically impossible, without the encouragement, support, and sympathy that were received from the European friends and workers. ✓

The Transvaal Struggle

A Great Movement in London

Support and Subscriptions

The following form is being taken by volunteers from door to door in the metropolis of the Empire. The names of the volunteers have already been given by us. Mr. Ritch has already accepted engagements for speaking to meetings at several places. The list of volunteers promises to increase. The text of the letter which is addressed "To our British Indian Brothers and Sisters in the Transvaal," reads:—

"We of the United Kingdom, have learnt, through those who are working here on your behalf, about your sorrows and trials under the British flag. That you are fighting for the honour of your race and your motherland commands our admiration. In our opinion the Transvaal Government has no right to debar British subjects who may be of a different race or a different colour to themselves from entering that colony because of colour or race. We hold it to be contrary to the traditions of the Empire to which you and we belong. We appreciate the moderation of your position in that whilst you naturally insist upon your national honour being preserved untarnished, you do not oppose the desire of the Colonists in the Transvaal to regulate and restrict immigration from India under general and non-racial legislation, and on economic grounds which to the Colonists appear to be just.

The method you have adopted for seeking redress appeals to us who believe in religion as the guiding force of life. In making your position plain, and in convincing the authorities of the justice of your cause and of the earnestness of your demand, you have not resorted to methods of violence and physical force, but you have heroically suffered in your own person, by refusing to accept a law which you rightly consider to be unjust, to your conscience and by submitting to the penalties provided by it for non-submission. 2,500 of

you have already been imprisoned—mostly with hard labour, and for long terms up to six months. Some of you have become impoverished. Wives have patiently borne separation from their husbands, and have also been reduced almost to starvation. Your merchants have allowed their goods to be sold, and have allowed their creditors to take away their stock. In undergoing such suffering you are showing the true spirit of the great teachers of the different religions of the world. We sympathise with you. We mean that our whole life shall testify how earnestly we desire for you strength and courage to continue your struggle, and as a tangible expression of our sympathy for you we subscribe our names here-inbelow, and pay whatever we feel impelled to give towards the relief of your distress. We hope that the authorities, as well in the Transvaal as in London, will open their eyes and give immediate relief."

Then follow columns for signatures, addresses, and subscriptions.

Ten books of a hundred forms each have been printed as a preliminary step. The counterfoil contains name of volunteer, his or her address, total number of signatures and amount collected.

SUBSCRIPTIONS

The following subscriptions were received up to the date of the deputation leaving London:—

	£	s.	d.
Dr. Mehta (already acknowledged)	10	0	0
Servant of India (monthly)	3	0	0
Dr. (Miss) Joshi	3	0	0
Mr. Gokulbhai Dalal	0	10	0
Mr. J. M. Parikh	1	1	0
Mr. H. Rose	0	2	0
Miss F. Winterbottom	10	0	0
Prince Duleep Singh	5	0	0
Mrs. Dobe	1	0	0
Total	£33	13	0

Poona Indian Ladies

A Message of Sympathy

At a meeting of the Hindu Ladies' Social Club, Poona, held at the residence of Mr. Justice Ranade, the following resolution was passed:—

"That while sending a message of deep sympathy with, and an earnest appreciation of the noble struggle which our Indian brethren in Transvaal are carrying on against certain unjust and humiliating laws passed by the Transvaal Government, The Hindu Ladies' Social Club, Poona, express their profound feeling of admiration for the spirit of patriotic co-operation shown by the Indian Ladies in the Transvaal with their husbands and brothers and sons during the glorious period of passive resistance, which has necessitated going to gaol on their part and which has taught them to endure their sufferings bravely and cheerfully."

The "Star" and the Deputation

Mr. Gandhi's Reply

In a leading article the *Star* says:—

Mr. Gandhi's return to South Africa, announced in a message from Cape-town which appeared in the *Star* on Tuesday, portends, we are afraid, a revival of that wearisome agitation against the combined effects of the Immigration and Asiatic Registration Acts which has been quiescent in his absence and of which we believe the majority of his compatriots in this country to be as tired as we are. . . . And it is just such equality [legal and theoretical] that Mr. Gandhi quite truly says that he and his friends have been fighting for throughout. "The issue," he says, "is the clearest possible between the Transvaal Government and the British Indians." We agree; and the issue is one which appears to be essentially incapable of compromise. The root of the matter is that Asiatic standards of living are cheaper—we do not say that they are necessarily, in all cases, worse or lower—than European, and that the occupations to which Asiatics apply themselves in this country are among those to which we look for the support of the white population which we wish to develop. Let the law regulating immigration into this country be uniform for Asiatic and European and let it be administered impartially and without discrimination on the ground of race, and it will inevitably happen in the long run that Asiatic immigration will gain at the expense of white. . . . It is as well that we should recognise the facts and that the law should recognise them too. If the terms of the law hurt the pride of our Indian fellow-subjects we may sympathise with them, but should not seek on the one hand to maintain our position unchanged and on the other to conceal it by a system of subterfuge.

We are lead to make this observation by Mr. Gandhi's own words. "With reference to future emigration from India," he says, "we entirely recognise the Transvaal standpoint that there should be a rigid test of all emigrants from India;" and again, when asked whether the education test would be accepted (i.e., apparently a uniform education test prescribed by law for Asiatics and Europeans alike), "Yes, the immigration officer would have discretionary power as to the test to be applied, and it would be open to him to make a severe test as regards Indians and so reject those who were not able to meet it." The italics are ours. The only meaning that we can attach to the words which we have quoted is this: Mr. Gandhi suggests that so far as the letter of the law is concerned the conditions with which every would-be immigrant, of whatever race, must comply should

be the same. Ability to pass an education test should be one of these conditions; but in order to carry out the Transvaal Government's policy of restricting or preventing the immigration of Asiatics, the immigration officer should have discretionary power to make the test so severe in the case of Asiatics that only an insignificant number of them would be able to pass it. The net result of this would be that Mr. Gandhi and his friends would have saved their faces by having secured "legal or theoretical equality," but the Transvaal Government's policy would nevertheless be carried out because the apparent intention of the law would be defeated by administrative action. . . . Such a proceeding would be neither "firm" nor "just," and the principle which should guide us in dealing with the question is the native vote should be followed in the matter of Asiatic immigration also.

In reply to the above Mr. Gandhi wrote the following letter:—

Sir,—I must again, with your kind permission, worry you and your readers with the struggle in which my countrymen have now been engaged for the last three years.

I must confess that, even in London, I could see no sign of the majority of my compatriots here having been tired of the struggle, as you are. They have certainly felt the strain. Some have undoubtedly succumbed, and, before we are through, more may succumb; but the demonstration at the station last evening could not have failed to show even a superficial observer that practically the whole of the Indian community is at the back of it, and that those who have, through weakness or through other causes, accepted the law, no less keenly resent it than active passive resisters.

I am, however, more anxious to engage the attention of your readers on the merits than on the question of the strength or weakness of passive resistance. In spite of your quotation from Macbeth, I venture to repeat what I have said—that theory of equality may be restored in our legislation as to immigration, which may be deliberately departed from in administration, and yet I would deny the charge of having "paltered with anybody" in a double sense. It will not do to dismiss a great principle of the British Constitution by loosely using the words "administrative chicanery," "dishonesty," etc. In theory, the Indian Civil Service is open to all British subjects; in practice it is open to the people of India in a most restricted sense. This departure from theory is unfortunate, but it is neither dishonest nor fraudulent, because the thing is done openly, and, rightly or wrongly, as an administrative necessity. Australia, Natal, and many other colonies have legislation such as British Indians have submitted to the Transvaal Govern-

ment for acceptance; and it is not possible to charge all these Colonies with questionable practices because they use their education test very effectively to keep out British Indians. Their legislation contains no national insult, and who can deny that it is a great thing to keep the Statute Books of the Colony free from the taint of prejudice? If administration is differential, it will simply be a concession to prejudice, as also the well-defined policy of the white inhabitants of South Africa. But, in the latest amendment submitted through Lord Amthill, there is even no room left for the charge of dishonesty. The law will clearly state that the Governor in Council will have the power to limit the number of immigrants belonging to any class or race, in spite of their having passed the education test.

I do believe that, if the people in South Africa, and particularly in the Transvaal, really understood the question, they would ask our Government to grant the concession my countrymen have been fighting for.

Meanwhile, the Government are making the lot of passive resisters well-nigh intolerable. One of the greatest Indians in South Africa is, in spite of his weak constitution, being deprived at Diepkloof of the special food which was issued him by the medical officer at Volksrust and at Houtpoort. He has been compelled to uncover his head, although he has a religious objection to doing so, an objection that was respected during his three incarcerations. He was not only handcuffed but chained on his arrival from Johannesburg; but, if I know Mr. Rustonjee well, I know that nothing in the world will daunt his brave spirit. Another Indian, an ex-sergeant, has been called upon to empty slop-pails. He has scruples. Such scruples have been hitherto, within my own knowledge, very largely respected. Now he has been, for his disobedience so called, put on spare diet and confined in a solitary cell. It is well for the Colony to know what is being done in its name.

In conclusion, I would like to express the appreciation of my colleague, Mr. Hajee Habib, and myself of the Government's courtesy in allowing us to cross the border unchallenged.

LOST HIS MOTHER TONGUE. A very extraordinary incident occurred (says the *Witness*) in the Umgent Court during the trial of a native who was charged with absenting himself from work. An Indian who was called to give evidence for the prosecution, informed the Court that he had forgotten his mother tongue, and could only speak Kitchen Kaffir. In consequence of this, the native interpreter was summoned, and after a lot of trouble, managed to understand the unfortunate Indian.

Mr. Gandhi Interviewed at Capetown

Dr. Abdurahman introduced the Delegates to the *Cape Argus* on their arrival at Capetown from England, and in the course of conversation, Mr. Gandhi said:—

"Passive Resistance has gone on for three years, and now the issue is the clearest possible between the Transvaal Government and the British Indians. We have been fighting throughout this time for legal or theoretical equality with reference to the future emigration from India. We entirely recognise the Transvaal standpoint that there should be a very rigid test of all emigrants from India, but we have always held that the manner of bringing about this position should be not offensive to the whole of India, as now, and should not be a departure from such legislation in other colonies. The Transvaal legislation is the first of its kind.

"Indians are excluded from the Transvaal as Indians—that is, on the ground of race or colour, whereas in other colonies, even in Australia, exclusion is brought about by severe education tests. This test is made severe, or it is relaxed in accordance with the instructions issued by the administrator in charge of the Immigration Department.

"Against this," continued Mr. Gandhi, "we have nothing to say, but I feel that equality in theory should be preserved intact, otherwise the term 'British Constitution' and 'British subject' become a perfectly meaningless.

"I have yet," he said, "been able to find no one who has studied the question, who has anything to say against this attitude taken up by us. The question to be considered is the retention on the Statute-book, deliberately, of this unreasonable inequality, I say nothing with reference to the internal legislation in the Transvaal, bad as it is, but talk of the fundamental point I have drawn attention to. I could point out, too, that the struggle has been entirely idealised, in that those engaged in it have no personal interest to serve, merely fighting for a principle. The method adopted also is idealised, as we seek to bring about relief through personal suffering by disregard of the law, which we hold to be against our conscience and our self-respect.

"We went to England in no spirit of defiance, but in order to take advantage of the presence there of so many Colonial statesmen. I feel certain that when the people in South Africa realise the ideal nature of the struggle though their own ideal is not to encourage the wholesale importation of Indians from India, they will be unwilling to inflict the serious suffering that has been going on. I think that the South African statesmen should welcome the method

adopted by us to gain relief, because we do not inflict suffering on others."

In reply to a question as to whether the education test would be accepted, Mr. Gandhi replied: "Yes, the Immigration Officer would have a discretionary power as to the test to be applied, and it would be open to him to make a severe test as regards Indians, and so reject those who were not able to meet it. This is done in Australia and other colonies. I see no difficulty about it. There is a fear that the education test would keep the agitation alive, but I hold this to be groundless."

Mr. Gandhi, in conclusion, expressed his belief that General Smuts would give a fair hearing to their case.

Tamil Ladies' Meeting

The work inaugurated by Mrs. Polak among the Indian ladies has been continued by Mrs. Vogl and Miss Schlesin. Meetings have been regularly held. Such a meeting was held on Friday, the 3rd instant, at 175 Market Street, Johannesburg. Mrs. Vogl presided and Mr. Gandhi was invited to address the ladies. In the course of his remarks Mr. Gandhi said that the community was grateful to Mrs. Vogl and Miss Schlesin for their noble work among the Indian women of the Transvaal. The speaker understood that the ladies present were all passive resisters and had sent their husbands or brothers or sons to join in connection with the national struggle that was going on. They had acted very bravely and their work had attracted attention in the Motherland. The speaker then explained the result of the mission in England and hoped that, no matter what the difficulties were, his hearers would continue their work and not be frightened by obstacles or owing to the struggle being prolonged.

The ladies assured Mr. Gandhi that they would not flinch.

A letter from Mrs. Ramabai Ranade addressed to Mr. Polak was then read. It evoked great enthusiasm. Miss Schlesin was authorised to draft a suitable reply.

Mrs. Vogl then took a photograph of the ladies present who were about 40 and who were all Tamils. The following are the names:—

Mesdames Packiesamy Naidoo, R. Moonsamy Moodliar, V. Govindasamy Naidoo, Dawaniamah, Miss Divaniamah, Mrs. James Ayadooray Padayachy, R. R. Naidoo, V. A. Chettiar, Peter Moonsamy, Maggir Tanbeer, Nagamah, Annir Singaram, Krishnasamy Naidoo, R. M. Ramasamy Naidoo, Kallie Veerasamy, Achi Lameenah, Orumally, Jimmy, Telagovinda Chetty, Koomarasamy Padayachy, Anandalace Amah, T. P. Pillay, V. Veera Pillay, P. Parada Pillay, K. S. Dahanah, N. Perria Noyyalamah, C. K. T. Naidoo, N. S. Pillay, Misses Kamachi Amah,

V. Nagooamiah, P. Poonamiah, Amakanoo, Mesdames V. Vera Padayachy, Darna Lingum, R. Menatchi Amah, D. Ernest, Peter Anthony, Bennett, A. D. Williams, and Doorasamy Naidoo.

Colour Prejudice and Pretoria Town Council

At Thursday's (2nd December) meeting of the Town Council the following motion was discussed, viz:— That the action of the General Purposes Committee in placing the hall at the disposal of the University of the Cape of Good Hope for examinations from 29th November to 11th December, be approved and confirmed.

Cr. van Trotsenberg, speaking as to the item, said that he moved as an amendment that the 4th of December be substituted for the 11th as a protest against a kaffir being placed in the same room as young white ladies.

Cr. Haines seconded the motion.

Cr. Loveday suggested that it would be more dignified to insert the words, 'of white candidates' after the word examinations.

Cr. Neuleton said that the Education Department should receive a sharp rebuke for mixing whites and blacks together in view of the strong prejudices on the part of the white inhabitants in Transvaal on the subject.

The following unopposed motion was subsequently put and carried by Cr. Romyn:—

That with regard to the Cape University Examinations which are at present being held in the Municipal Hall the Council places on record its strong disapproval of allowing a kaffir student to be examined at the same time and place as white students; that in future when letting the hall for similar purposes it be an express condition that no coloured or kaffir students be admitted at the same time as white students; that a copy of this resolution be forwarded to the Secretary to the Education Department.

A letter sent to the Education Department was read and received with applause, the following is the text of it:—

"With reference to the University examinations at present being held in the Municipal Hall, I am directed to state that the Council are unable to place the hall at the disposal of your committee after the 4th instant. The Council much regret any inconvenience caused to your committee in making other arrangements for the accommodation of the students, but they view with strong disapproval the action of your committee in allowing a native student to be examined at the same time and place as white students, especially white

girls, and it is for this reason that they are unable to grant your committee the use of the hall after the 4th instant."—*Pretoria News*.

Further information has been received to the effect that the Town Council has declined to grant the use of even side-rooms for accommodating native candidates, the Councillors having unanimously come to the decision that the Town Hall or side-rooms shall not be used on any account for or by natives and coloured people. The instance of the Town Council having withdrawn the permission that was granted for holding Dr. Abdurahman's meeting having been quoted in support of the proposition.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

THE DELEGATES' RETURN. Messrs. Cachalia, Vaja, Lalbahadursing and two Chinese delegates travelled specially to Vereeniging to receive the delegates. Practically the whole of the Indian community of Vereeniging was on the station platform, it having specially closed its stores in order to enable every Indian to be present to welcome the delegates. A large crowd awaited them as they reached Germiston. Representatives had travelled from Boksburg to join the Germiston Indians. When the train arrived at Johannesburg, fully two thousand Indians must have collected on the platform. The delegates alighted amidst rousing cheers. Many and come from the various surrounding districts. Both Mr. Hajji Habib and Mr. Gandhi were heavily gallanted. Mr. Kallenbach, the Acting Hon. Secretary of the Association, had travelled specially to Capetown to meet the delegates, and confer with them in anticipation of their arrest at Vereeniging. Mr. and Mrs. Duke were also on the platform. The delegates then went to the Hamidia Islamic Society's Hall, and a meeting was held. It was decided to hold a mass meeting on the Sunday, in order that every Indian who wished to might have an opportunity of meeting and hearing the delegates.

A VISIT TO DIEPKLOOF. It being the first Sunday in the month, and Mr. Rustonjee and Mr. N. V. Shah having already finished three months of their last term of six months' imprisonment, Messrs. Cachalia, Kallenbach, and Gandhi travelled to Diepkloof. Mr. Gandhi was allowed to see Mr. Rustonjee, and Mr. Cachalia to see Mr. N. V. Shah. Mr. Rustonjee, according to Mr. Gandhi's report, is very much shattered in health. He walks about with an eyeshade, his sight being affected, and he complained of side-ache and constitutional disease. Application has been

made to the Director of Prisons to have Mr. Rustonjee examined by a private medical practitioner. Mr. Nanlal Shah, who was seen by Mr. Cachalia, was quite cheerful, and so were all the other prisoners. Mr. Kallenbach made an unsuccessful attempt to see young Harilal Gandhi, on the strength of his having lived with him. The Chief Warden expressed his regret that he could not give the permission, as he had not yet finished three months. Mr. Gandhi saw Mr. Aswat also in his capacity as legal advisor.

IMAM ABDUL KADIR'S HEALTH. Some discharged Chinese prisoners have brought the information that Imam Abdul Kadir Bawazeer was at one time suffering from high fever, and that he had been taken to the hospital. At the time of their discharge, however, he was much better. Messrs. Cachalia and the others who went on Sunday saw the Imam and other passive resisters from a distance, and they appeared to be perfectly cheerful, though very reduced.

CHINESE MEETING. On Sunday last, a well-attended meeting of Chinese was held at the Cantonese Club, Fox Street, Johannesburg, when Mr. Gandhi gave an account of his mission. All present expressed determination to continue the struggle. After the meeting, tea was served.

TAMIL MEETING. On Monday last, Mr. Gandhi addressed an enthusiastic meeting of Tamils at 175, Market Street, Johannesburg. Mr. V. A. Chettiar presided, assisted by Mr. K. K. Samy. All expressed their determination to continue the struggle to the end.

AT WITBANK. On Tuesday last, four Tamils were deported from Witbank to Natal.

A LETTER OF THANKS. Mr. A. M. Cachalia, Chairman of the British Indian Association, has written a letter to Mr. Jamsedji Tata, enclosing a copy of the resolution, passed at the mass meeting of British Indians of the Transvaal on Sunday, expressing the thanks of the community for his magnificent donation.

ANOTHER MEETING. On Wednesday afternoon last, Mr. Gandhi addressed a meeting of Gujarati Hindus at Vrededorp, Johannesburg, Mr. Cachalia also attending. Several speakers followed Mr. Gandhi. All were enthusiastic, and expressed their intention to stand firm to the end, and to subscribe funds.

A CABLE OF THANKS. The Natal Indian Congress has cabled the thanks of Natal Indians to Mr. Ratanji Jamsedji Tata for his magnificent donation of Rs. 25,000 towards the passive resistance funds of the Transvaal Indians.

Licensing Appeals

Official Communication from Lord Crewe

The following cablegram has been received from Mr. M. C. Anglia, one of the Natal Delegates now in London:—

London, 3rd December, 1909.
Have official communication Lord Crewe Natal Parliament granted appeal Supreme Court. Leaving December 11th.

Latest from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

The *Rand Daily Mail* advises the Government to settle on the Indian basis.

Messrs. Cachalia, Kallenbach and Gandhi attended and addressed a meeting Germiston Indians, saying they will seek imprisonment. From there they went to Pretoria where Mr. Hajji Habib joined them. They addressed a Tamil Meeting in the Location. Most of the Tamils are ready to go to gaol. Mr. Gandhi addressed the Tamil ladies, who will support the struggle.

THE "INDIAN REVIEW." The October issue of this excellent magazine is rich in matter and illustrations. Babu Surendranath Banerji, the well known Orator and Patriot, leads off with a plea for "A Session of the Congress in London." Mr. H. L. Polak in an article on "The Indenture Problem in Natal" urges the immediate stoppage of the introduction into Natal of Indian contract labour. Rao Bahadur M. Adinayiah draws a touching description of "The Trouble of the Transvaal, Indians." Amongst other articles of interest are "Sir Syed Ahmed Khan, a Study of his Life and Work" (with a portrait) by J. Mussalman, and "A Sketch of the late Mr. Lal Mohan Ghose" (with a portrait).

Contents

EDITORIAL COLUMN:—	Page
The Return of the Delegates	525
The Natal Licensing Legislation	525
Charlish	525
Removal in	526
A Happy Augury	526
A Princely Gift	526
OTHER ARTICLES:—	
Transvaal Indian Deputation in England	527
Treatment of Passive Resisters	527
An Englishwoman's Letter to the Wives of Passive Resisters	527
At the Newgate of the Empire	527
Johannesburg Mass Meeting	527
The Transvaal Struggle	527
Poona Indian Ladies	527
The "Star" and the Deputation	533
Mr. Gandhi interviewed at Capetown	534
Tamil Ladies Meeting	534
Colour Prejudice and Pretoria Town Council	534
Notes on the Transvaal Struggle	535
Transvaal Struggle	535
Latest from the Transvaal	535

અંજુમન ખાતુનાને ઈસલામ લાહોર તરફથી સરવે મુસલમાન- બહેનો, ખાતુઓની ખોજમતમાં, વિનંતી સાથે પ્રાર્થના.

મારી વહાલી પ્યારી બહેનો, (ખાતુનો) ખાતુઓ, તમેજો
કપર જણાવે નામની અંજુમનની ખબર તેમજ એનાથી યતાવલ
સાચોની ફરીયાદ હાંફુરતાનના પેપરો અખબરોમાં વાંચી હશે. મજબૂર
એસોસીએસનના સ્થાપનાનું મુખ્ય કારણ એજ છે કે મુસલમાન
બહેનોના અજણતા પણ અનજણ હદયોને સાફ મનર અવિરલ
દીલોમાં, આપણા હક (ખરો) અને પવિત્ર મહબુબે ઈસ્લામના
ખુબીઓ બરેલા ફરજો-અરકાનોની વિદ્યાને વાકીયત વધારવામાં
આવે નથી પાક ઈસલામ તરફ ખરેખર પુરેપુરું પ્રેમ હતપન્ન
વાવ. એમ તો મુસલમાન કોમ (પુરો) દુનીઆની સખળી
કામો કરતા દેખીતી તદ્દર પહાવ છે, એ બધા બહે છે ને પોતે
ખી સમજે છે પણ મહોરી જગજને અફસોસ બરેલી વાત છે,
કે મુસલીમ બિચરો, બીબીઓ, ખાતુઓ તો પોતીકા મજદુર
(ખરમ) થી પણ નાવાફે અનજણ છે, એટલું ખી નથી જાણતીએ
કે ઈસ્લામ એટલે શું? મહબૂબ બહેને મુતલક છે, નમાઝ કે ઈસ
લામનો સરથી મહોરી-પહલો ફરજ છે. દેવો પણ ફરજ! કે જે
ના અદા કરવાથી માણસ (એવત હોય અથવા મરદ) મુસલ
માન મજબૂબ ન અદા કરવાથી કાફરની અને તેની બેઠની અવ
સ્થા એજ છે. મુસલમાન ખાતુઓ યોગજબી બી નહિ કે નમાઝ
કયા પહોળું નામ છે, નમાઝ પકનવું તો બહે ખુદાના પરથી
માફૂજ કરાવીને આવીએ! સમા બરેલી પરમીસન બહે હાય
મોજ છે. હાય હાય! પણ એનું કારણ? અવિરલપણું! માતા-
પીતા બાળકોને ધણી ધણીઆનીઆને રોક મોકરોને વિદ્યા શીખ
વતા હોય તોજ કાંઈ જાન મેળવી શકે પણ અમારી હાંફુરતાન
અખીનપર તો નારી બલને હકમ (વિદ્યા) આપવાની રીસમજ
નથી. ખાતુબાત એટલે કે તે ઈસ્લામીયતમાં છેજ નહીં. એનું
ખરીજામ એજ હાસલ થયું કે મુસલીમ કોમ (પુરો) અખેરમાં
પડીને દુન્યાથી પહાવ છે.

એજ કારણ અમે (લાહોરની બીબીઓ) એ વીચારીનેજ
ઇસ્લામી ખાતુઓ-બહેનોમાં પહેલાં ધાર્મિક મજબી તાલીમ વધા
રવી એ અમતવાજા બરેલું છે, એવો વિચાર કરીને મજબૂર નામ
ની અંજુમન કાયમ કરી. અંજુમન સ્થાપવામાં અમેએ અજાત
વધીને બામ લીચો, એટલાજ સાફ, કે અમારું કામ એજ સફરો
સફર ને મામે મામની બીબીઓના રોજ પણ વધે ને, બાતુ
અંજુમનો સ્થાપનાનું કામ રાફ વાય. કોમના નવજુવન
પોતીકા માતા-પીતાઓની સોહમશીજ ધાર્મિક તેમ બીજ વિદ્યા
ની સોહમ લઇ પ્રાપ્તિ જ્ઞાન, ને હાલ મેળવી વિદ્યાની ચકની
એ પહેલી થકે છે એ પ્રખ્યાત છે. અમારી અંજુમનનો કામ
રાફ થઇ ચુક્યો, અંજુમનનાં માસીક અને પખવાલી જલસા
થવા કરે છે. તેમ અંજુમનના દરેક કામ સાથે નમાઝ, અને
સ્નાને યરીફની તીમાવવ (દોહ) લાઝમ તરીકે મુકરર રાખેલ
છે એથી સરવે બીબીઓ સાથ થઈ ધણી ખુશી સાથે દરેક જલ
સાચો તેમ મીઠીમાં બામ છે, જ્યાંજ ખાતુઓ પાક
કુરઆને યરીફને તેની જરૂરની વિદ્યા અંતઃકરખને ખરી પ્રજલ
થી હાસલ કરે છે. હાંફુરતાન મધ્યે હાસીવ કાઈ કેહાણે આવો
ભારે મેલાવને મોટા જયામાં બાતુઓનો જલસો થતો હશે જે
અમારી જલુમાં નથી. ખુદા પાક જલસો સામજી, આ અંજુમન
ને દુન્યાની અપવિત્ર ખુબજણોને હવાલી સાવની રજવાઈઓથી
પનાહમાં રાખી કામેમાં જરૂરત હોએ અને એનું પરિણામ કોમ
ના હકમાં સફળ કરે, આમીન. અતબજનનો કોઈ મહાન ખાક
પોતીકા નથી તેમ એની મિમલજાક આજ હોમમતથી અતોવ છે.
મામ (બીબીઓ) ખાંખા કાફે કે જે હાલની જરૂર છે. છી. કે

અમરદ જુમમાને કહાડે અંજુનો જલસો મીસીસ મોલવી ઉન્સા
અલ્લાહ સાહેબના પરપર થયો હતો, બીબીઓથી પર જરાઈ
અયો હતો તે વખતે ધણી એક કીન્દાર બાતુઓએ એક જુવાન
થઈ, હાજરીન અમાત બહેર કર્યું કે આઈ અંજુનો કાઈ બલી
મકાન ન હોવાથી બાતુઓને સખત દુઃખ ખમવું પડે છે, બાતુ
ઓની એક મોહરી જમામત અડચણોને લીધે જલસામાં કામ
લઈ શકતીઓ નહીં વારતે એક પરદેહાર મકાનની ધણીજ અમત્ય
છે તેજ વખતે આ કામ સાફ થશે કથમવવાનું કામ હશે
છશે. હાજરીન તરફથી એક કબાકમાં રા. પરાની રકમ વસુલ
થઈ હતી તેમ કેટલીએક ખાતુનો તરફથી સવાબમાં હાજબ થવા
ને વાયદો પણ થયો છે પણ જણાવેલ રકમ વડે પરદેહાર ઉખ
દતખાનાનો ઈતીમામ થવું નાંમુમકન છે, અને પરદામાં રહેવારી
મુસલીમ લેડીઓ ડેપુટેશન લોકો કરી પરથી બહાર જઈ લેડી
નથી; ત્યારે એવો કરાર કર્યો કે મજબૂર મજબ બાબત-અખ
બાર મારફતે સરવે કીન્દાર મુસલમાન બહેનો પાસે અજલ કરવી.
અમેને ખુશી આતા છે કે અમારી પ્રેમી મુસલીમ બહેન ખાતુ
નો અમારી તકલીફ સહેલ કપર ખુશ પ્યાન આપી જરૂર અમારી
મદદ કરશે ને ખુદા વ રજુબની રિયા (ઈચ્છતા) હાસલ કરી,
સવાબ-દારઈનની મુસલકક થશે. દરેક બીબીઓ, બાતુઓએ
ખાતરી રાખવી ને કંઈમાં આપેલી રકમ નેક અને પવિત્ર હાથે
માં લય છે, તેમ જહો આપનારી બહેનોની ફરજ છે કે કંઈ
આપવા સાથે પોતીકા નામનો પહેલો અક્ષર હરફ (ઈનીશીયલ)
અને ધણીનું પુરું નામ અડક સાથે લખી જણાવવો. વસુલ
થએલી રકમની રસીદો હાલ અહીંના ઈન્ડીયન એાપીનીયન હાપ,
માં અમારી તરફથી પ્રમટ થશે, ત્યારબાદ લાહોર અંજુમનની
ખાસ સેક્રેટરીના હાથની સહીવાળી રસીદો મંજાવી નામે નામ
પોસ્ટ કરવામાં આવશે, કંઈ વીરો કાફ રકમની મખરદરતી
નથી. મજલખી કામ છે કેમી મદદ તરીકે ને કાંઈ ખુશી થવા
થત કરશે. ખીર આંગણથી જણવ કરીશું. અનજુમનના મેમ
બર ૧૦ લાયક ઈજવદાર ખાતુનો છે, નમુના તરીકે જુઓ.

1. પ્રેસીડેન્ટ બોનરેલ ખાન બહાદુર જરફીસ મી. મોહ
મદ યહી ખાન સાહેબ-ખારીસ્તર-એટ-બોની બેમમ
સાહેબ.
 2. જનરલ સેક્રેટરી મીસ એસ. બી. સમીક મોહમદ
સાહ સાહેબની સાહેબઝાદી.
 3. નો. સેક્રેટરી મીસ-મોલવી મુનશી માહબુબે
આહમ સાહેબ એડીટરની સાહેબઝાદી.
- એ વચોગ બીજ બેમમેનું એડ્રેસ પણ દરખવારતપર બતાવી
સજીએ બજે. કંઈ મોહમતારી બાતુઓએ તથા લાઈઓએ
એવરવડું કે બહેનવડું અથવા માતાના નામનું પહેલો હરફ છની
શીવલ અડક સાથે અને એડ્રેસ સાથે રકમ પોસ્ટલ ઓરડર કે
મની ઓરડર મારફત તીમેના સરનામે મોકલવો.
- G. M. Joommal,
Book Keeper
c/o Hajee Hoosen
General Merchant
Nottingham Road, Natal.
- છ. એમ. જુમમલ-ખુક કીપર
1૨ બોલ હાફ કુસેન કાલેજ મોલામ,
લા. મેડીનપામ રોડ, બાંતુલા

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૧મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૫૦.

અઠવાડીક પંચાંગ.

ખ્રેસ્તી-તા. ૧૧મી ડીસેમ્બરથી. તા. ૧૭મી ડીસેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.

હિંદુ-કરતક વદ ૧૪ થી માગસર સુદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૧.

મુસલમાન-તા. ૨૭મી જુલાઈથી તા. ૩ ઇન્હેજ સુધી, ૧૩૨૭ હિજરી.

વાર.	ખ્રેસ્તી તારીખ.	હિંદુ તારીખ.	મુસલમાન તારીખ.	પારસી તારીખ.	સુર્યોદય ક. મી.	ચંદ્ર અસ્ત. ક. મી.
કની.	૧૧	૧૪	૨૭	૩૦	૪ ૫૧	૬ ૪૭
રવી.	૧૨	૩૦	૨૮	૧	૪ ૫૧	૬ ૪૮
સોમ.	૧૩	૧	૨૯	૨	૪ ૫૧	૬ ૪૯
બોમ.	૧૪	૨	૩૦	૩	૪ ૫૨	૬ ૪૯
બુધ.	૧૫	૩	૧	૪	૪ ૫૨	૬ ૫૦
ગુરુ.	૧૬	૪	૨	૫	૪ ૫૨	૬ ૫૦
શુક્ર.	૧૭	૫	૩	૬	૪ ૫૨	૬ ૫૧

શુકરવારે જોહાનસબરમથી ખાસ તાર માં જણાવવામાં આવે છે કે—રાંડ ડેલી મેથ દિવાળી કરે છે કે સરકારે હિંદીની માગણી મુજબ લડતને નીવેડો લાવવો મેસરસ કાઝીયા, ફેલનબેક, તથા ગાંધી જરમીરટનમાં હિંદીની મીટીંગમાં ગયા હતા. મજા જેલ માટે તકવાર થયા છે. પછી તેઓ પ્રીટોરીએ ગયા. મી. કાશ હબીન પછી તેમાં સામેલ થયા. તામીલો ની મીટીંગ થઈ. મજાખરા તામીલો જેલ માટે તકવાર થયા છે. પછી ખોરતોની મીટીંગ હતી.

લડનમાં લોહ-ટીઅરો ટરાંસવાલના સત્યાગ્રહીઓને મદદ સારૂ ઘેરઘેર ઉધરાણું કરવા હરે છે. તેમણે ૩૦ પાઉન્ડ વસુલ કરી ટરાંસવાલ મોકલી પછી દીધા છે. હજી દર અઠવાડીએ સારી રકમ મોકલશે એવી તેમની હિમ્મત છે—૨૨૨

કલકત્તામાં તા. ૨૭એ એક સભા મળી હતી. તેમાં ટરાંસવાલના સત્યાગ્રહીઓને મદદ કરવા સારૂ ઉધરાણું કરવા, અને લોકોમાં જાગૃતી આણવી એવા હેતુથી એક બીજા સ્પર્ધાવાનો હાથ પડ્યો છે. મી. પોલાક કાશ્મીર કુતી—૨૨૨

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર, તા. ૧૧મી ડીસેમ્બર, ૧૯૦૯

લડત

ડેપુટેશન પાણુ આચુ. તેમને ન પકડયા. બાનો અરથ દેખીતો છે કે ટરાંસવાલની સરકારને ધણા વિમાર કરવા પડે છે. ડેપુટેશનને કામે વધારી લીધેલ છે. બાનો અર્થ થયો કે તેમનું કામ પસંદ છે ને લડન જરી રાખવા કામ માગે છે.

આ વખત મજા ખારીડોનો છે. આ માસમાં કામ બહુ થાય તેમ છે. તે બધું કામના હાથમાં રહેલું છે. હિંદીની કમિસ મજા તે વેળા ધણા હિંદી જેલમાં હોય તો તેની અસર બહુજ થયા વિના નજર રહે. મી. પોલાકને હિંદુસ્તાનમાં રાખ્યા પછી જો કામ પુરતું જોર ન કરે તો તેમને હિંદુસ્તાનમાં રાખ્યા છે તે નકા મુજબ મજાવ.

પુરતું જોર કરાય તો છેવાડો આવતાં વખત જાય તેમ નથી.

મી. કાશ હબીન તથા મી. ગાંધી બન્નેને અમે આ વેળા જેલમાં જોવા માગી યે છીએ. તેમનાં કામની પુરણી તોજ થઈ મજાવ. તેમના સારી મા. કાઝીયા તથા મી. એટીવાર બન્ને જેલ જોતવા આવ્યા છે. તેની અસર કંઈ થોડી નથી થઈ. હવે જો મી. કાશ હબીન તથા મી. ગાંધી પકડાય તો લડત બહુ સારી જશે.

લેડ કરીગુની, લેડ એમ્પટીસની તથા હિંદુસ્તાનની નજર તેમના ઉપર છે. અમે માનીયે છીએ કે ટરાંસવાલની સરકારની નજર પછી તેમની ઉપર છે. એટલે તેઓની દુરજ તો ચોખી જણાઈ આવે છે.

જેમ તેમની તેમજ કામની દુરજ છે. કામમાં સખળા માણસોયે જેલ બરવાની છે. નવજા માણસોયે ફાળામાં પેસા જરી પોતાની દુરજ અહા કરવાની છે. બાન થશે તો લડતને અન પેલાસર આપવી એમાં કાશ્મીર માફ નથી.

મી. તાતાનો બક્ષીસ

હિંદુસ્તાન બાગ્યુ છે એ મી. રતન જમસેદજી તાતાની મહાન બક્ષીસથી દેખાય છે. રા. ૨૫૦૦૦ની મોટી રકમ તેમણે બાપી લડતને બારે ઉત્તેજન આપ્યું છે. તે પ્રમાણે ખીજા હિંદી કરશે એવો સંભવ છે.

પારસી સખાવત બાપી દુનિયામાં જાહેર છે. મી. તાતાએ તે સખાવતને ટેકા આપ્યો છે. દક્ષીણ આફ્રિકામાં જેટલું મી. રતનમજીએ કર્યું છે તેટલું બાગેજ ખીજા હિંદીએ કર્યું હશે. તેમની સખાવત ધણી રીતે જોવામાં આવી છે. એટલે મી. તાતાએ જે સખાવત કરી છે તેમાં આપણે નવાઈ નથી જોના.

મી. તાતાએ આખી કામની કાર ઉપકાર કર્યો છે. તેનો બદલો કામ કષ્ટ રીતે વાળશે? આરહુ થયા પછી આપણા માં દસગણી કિંમત આવવી જોઈએ. આપણે પૂરી લડત ચલાવશું એવું જાણી ને આ પધ્ધતિ અપાયા છે. તેવા આપણે લાયક છીએ એ સાબેત કર્યું એ આપણા હાથમાં રહ્યું છે.

મી. તાતાની સખાવતને ખાતરજ લડત લખાય તો પછી સંતોષની વાત મજાવ. તે કામ પધ્ધતિને ખાતર નહિ, પછી તેનો જે અર્થ તીકળે છે તેની ખાતર. તેની જે અસર દુનીયા ઉપર થાય છે તેની ખાતર.

મી. તાતાની સખાવતથી જેમ સંતોષ થાય છે તેમ જરા સાવચેતીની પછી જરૂર છે. એટમાં મજેલી વસ્તુને લાભ દુનિયામાં બાગેજ લઈ લકાય છે. એટ ના પધ્ધતિને સફળતા કાઢકજ કરી રહે છે. તેથી લેડો નવજા ને આપણતલખીયા બુને છે. આપણી લડતને આપણની ને આપણને પોતાને સુધારવાની છે. એટલે જો મી. તાતાની મદદથી લેડો ચુપ થઈ બેસી જશે તો તેનો હાપડો ચલાવે બદલે નુકસાન થવાનો સંભવ છે. અમારો ખાસ અભિપ્રાય છે કે આ બક્ષીસ જતા હિંદી કામે બાકીકામાં પોતાની દુરજમાં નથી.

કેપ નાતાલની ફરજ

દરેકસવાલનું 'ડેપુટેશન પાણુ' ફરજનું જોડાનસમરગમાં મીટીંગ થયું. તેજ પ્રમાણે કેપટાલોની તથા નાતાલમાં મીટીંગો સવાની જરૂર છે. અને તે તુરત થવી પડે છે. આ લડતમાં આપું દક્ષિણ આફ્રિકા સામેલ છે, અને ડેપુટેશને સમાધાની કચ્છ ન રાખી એ વાત તમામ હિંદી બરોબર રહે છે એ ચોખ્ખી રીતે બતાવવાની જરૂર છે. જે હિંદી માને છે કે આ લડત આખી હિંદુસ્તાનની છે તે તો તુરત સમજી જાય કે ઉપર પ્રમાણે દરેકને પસંદ થવાજ જોઈએ. આ ઉપર અને કેપના મંડોલનું તેમજ નાતાલ ઉડીબન કોમરનું ખ્યાન બેચીયે છાવે.

નાતાલનો લાઇસેન્સનો કાયદો

વેપારી પરવાનાના કાયદામાં નાતાલની ખાશિયેટ ફર કયો છે. અપીલની કમના દિહી કોમ કરતી હતી તે થોડે દરજ્જે પાર પડી છે. જુની લાઇસેન્સ ફરી આપવાની ના જો અમલદાર પાડે તો તેની ઉપર હવે સુધીય કારતમાં અપીલ લઇ શકશે. આ ટીક સંતોષની વાત છે. ચોર જુલમ થતો હતો તે અટકશે. નવી લાઇસેન્સ બાબત આ ફેરફાર નથી થતો પણ તેની અમે બહુ આનંદ મળવા નથી. તે પણ મહેનત કરતાં મળી શકે એવો સંભવ છે.

આ ફેરફાર કેમ થયો છે એ દરેક હિંદીએ સમજવાનું છે. તેનાં બે મુખ્ય કારણ છે. એક તો ગીરગીટીયા બંધ કરવાની દિલચાસ બંધ પાડવા બીજું નાતાલમાં રહેતે સત્યામદ થાય તો અને ત્રીજું નાતાલના ડેપુટેશન જવાથી કંઈક વહેલું થયું એમ માનવાનું કારણ છે પણ અમે પહેલા કારણ તરફ દિંદી કોમ નું ખ્યાન બરોબર બેચીયે છાવે. આ ફેરફાર તો સચમય લાયક રહે છે. તે ઉપરથી સરકાર આચારામણે કે વેપારી હવે ગીરગીટીયા આવતા બંધ કરવાની દિલચાસ કરતા હતા તે છોડી દે અમને જેવે છે કે વેપારી એવું પમકું કહી નહીં ભરે. તેમ કરશે તો તેમણે પેતાની ફરજમાં ખલલ પહોંચાડી મળશે.

અમારા વિચાર પ્રમાણે ગીરગીટીયા બંધાવ છે. પણ હજી તો ગીરગીટીયા ઉપરનો વજુ પાઉંતો ખુની કર આવે છે.

કે કહાવતી વીજયાથ યૌજ્ઞ જોઈએ. નાતાલની સરકાર એવું માને છે કે ગીરગીટીયા દિહુસ્તાનમાં બંધાવ થાય. 'મરકુરી' એ એ.પી.યુ. 'નતાલ' છે કે લાઇસેન્સની વચ્ચે ન હત તો ગીરગીટીયા દિહુસ્તાનમાં પુરી થયો. ફેરફાર વડી સરકારે કચ્છલજ રાખ્યો હત. અમારી ખચુલ બહામણ છે કે આ બાબતમાં દિહી કોમ પેતાની ફરજ નહિ ચુકે.

સત્યામદથી આ કાયદો થયો છે તે તો દરેક દિહીને તુરત દેખાય તેવું છે. આમ જોએ સમજે છે તે તો બહુજે કે સત્યામદ દરેક બાબતમાં આપણે લાગુ પાડી શકીએ છીએ.

નાતાલના હિંદીની કેળવણીનો સવાલ પણ ઘણો ગંભીર છે. તે બાબત કોમે ખ્યાન પુરતી રીતે આપવાની જરૂર છે. એટલે હવે કંઈ કરવા પાડું નથી રહેલું એમ મની કોમ કંઈ નહિ બમ એવી અમે ઉમેદ રાખીએ છીએ.

જોડાનસમરગમાં ખાસ મીટીંગ

૧૫૦૦ ખાણસોની હાજરી

ડેપુટેશનને માન

જુરસા બરેશા કરાવે

રવિવાર તા. ૫ મીએ મેટી મીટીંગ હાજીયા મરજીતની જમીન ઉપર યજ્ઞ હતી. જરગીરટન વિ આસપાસના ગામ મી દિંદી દળર હતા. અરે ૧૫૦૦ જમા મજેલા હોવા જોઈએ. તેમાં મીટ-સમરગ વિ. જોના તાર પણ આવેલા. ફાગર રહેલા મહરોમાં મી રેન્સી. મી. કુવાડીઆ, મી. લાલાવ, મી. છોટાભાઈ, મી. મુજજી પટેલ, મી. ચેટીઆર, મી. ફૂજીરી નાહડુ, મી. હજુરાસોઈ, મી. લાલ બહાદુરસોઈ, મી. હમીમ મોટલુ, મી. રજનમેડ, મી. વેગમ વિગેરે મુખ્ય હતા. બીના અંગેવાનો પણ આવેલા હતા. મીટીંગનું કામ સર કરતાં

ચેરમેન

મી. કાજીઆએ એક જુરસાદાર બાબત માં જણાવું કે આપણે કેવીમેરે તે આવ કાર આપવા મળ્યા છીએ. તેમના જબરો કામ વિષે કાબને રાજા ન હોવી જોઈએ. ખુદ ભોરક કરીયુએ હિંદીની સાગજીની તારીફ કરી છે. ૬.૫૬ માં સરખાવણે એ આપણું મુખ્ય વાત હોવી જોઈએ.

ડેપુટેશનના કામથી હવે આપણી લડત પુરેપુરી જમજહેર થઈ છે. મી. પેલાક ના અવાજે હિંદીની આંખ ઉઘાડી દીધી છે. બધા આપણને ટેકા આપે છે. તેનો ઉલ્લેહાવો મી. તાતાની સખાવત છે. હિંદીઓ લડત તરફ ઉત્સાહ નથી ધરાવતા એ આરોપ આ મીટીંગથી નાશુદ થાય છે. ખરું છે કે કેટલાક નખળા પડી ગયા છે, ને બીજા કોઇ નખળા થાય. પણ તેમ મહાન લડતમાં બને. બને તેટલાએ ઉવટ સુધી લડવા કરવાનું છે. વિગેરે વિગેરે. તેમનું બાવણુ મી. રેવાભાઈ કે ગરબાઈ પટેલે અંગ્રેજમાં વાંચી સંભળાવ્યું. ભાર પછી

મી. ગાંધી

એવો કે આ મીટીંગ જોતાં હિંદી કોમની ઉપર નખળા પડવાનું તરોમત છે તે જોઈએ છે. જતાં એટલું તો કહેવું જ પડશે કે જે જુરસો શરવાતમાં હતો તે હવે નથી. કેટલાક હિંદી પડી ગયા છે. પણ તેમાં નાકમેદ થવાનું કારણ નથી. દરેક લાઇસમાં એમ થાયજ. દરેકે બાને ચોડાજ લડવણા હોય છે. જે કામમાં મી. ખાવડીર, મી. રજનમજ, મી. નાહડુ, મી. સોરાળજ જેવા તર પડ્યા છે તે કોમ પડી મજ મળાયજ નહિ. આવા દિહી જે કોમમાં પડ્યા છે તે જીતશેજ. પણ આપણે જોરનો વિચાર કરતાં આપણી નખળાઈ જીતવાની નથી. જેઓ પડ્યા છે તે ન પડ્યા હતા તો આજે સમાધાની થમ જાત એમ બચ્ચું પણ જોઈ શકે છે.

જનરલ સમરસે અમને આવવા દીધા તેથી તેમનો ઉપકાર માનવો પડે છે. એમ આ લડતને વિશે વિનય રહેલો છે. પણ ખટાસ વધી છે. કેહીએની પાસે જાહી વિ. ઉપડાવે ને નકામી તકલીફ આપે પછી ખટાસ કેમ ન વધે? નાચાવન નું મોત લડતમાંજ મળુ એ કેમ જુલાય? આ બધું જો હિંદી કોમ વાદ રાખે તો લડત કદી ન તલ્લે. ગમે તેમ હોય પણ મેં, તેમજ ઘણા હિંદીયે, લડતને જીંદગી અરપણુ કરી છે. જો હિંદી માત્ર સાચા મદી હત તો કંઈકાંડ જરા પણ રહેતજ નહી. સત્યામદીનું જોર માત્ર દુખ ઉઠા વવામાં રહેલું છે. પણ આપણે બધા સત્યામદી નથી તેવી ડેપુટેશન મોઠલુ. તે જીત નથી લાવ્યું પણ નાઉમેદ નથી આવ્યું. લેડ કરીયુ હવે સમજે છે કે આપણી લડત તલન સાફ છે. રવાઈની નથી ને આપણી રીતો બધી વખાણવા લાયક છે. લેડ એમપરીત પણ બરો બર સમજે છે તેમજ બીજા ઉમેજ

અ.ગેવતો. એવો એક પણ ઉમેગ કે દોદી નેચમાં નથી આવ્યો કે જેણે બનાવ્યું હોય કે આ લડત બંધ નથી. આ પરીણામ કંઈ ખરાબ ન મળ્યું. હવે આપણે આમને વધી શકીએ છીએ.

સમાધાની થઈ જાય એવું પણ એક વેળા જણાવેલું કાયદો કરવાની દા પાટી અને મહેરબાની કાયદો બહેતા દોદીને જાણ પરવાના આપવા પણ કહ્યું. આ આપણાથી કબુલ ન થાય તેમ હવે આપણે મહેરબાની નથી માનતા, પણ હક માગીએ છીએ. કાયદો આપણે હકમાં જણાવે પછી આપણને આવવા દીધે તે માં કંઈજ નહીં. તેમાં તો સ્વાયત્તી વાત આવી. આપણે દોદી છીએ વાસ્તે ન આવી શકીએ એવું અપમાન જવું નથી. તે અપમાન જાણ નહિ ત્યાં લગી અપણા કસમ પળના નથી. એટલે આ પ્રાનતું ને દીની કુધ્વ લડતુંજ રહ્યું. આપણે માગીએ છીએ કે કાયદાથી યુરોપી વન અને દોદીના આવજવના સરખા હક હોવા જોઈએ. કાયદો મારનરને એવા ધારા મડવાની સત્તા આપી શકે છે કે પરીક્ષા પસંદ કરનાર પણ અમુક અમુક કામના આદલાજ માણસ આવી શકે. આમ મત કાયદેસર સરખાપણું રહી જાય છે. માન રહી જાય છે. પણ હું માનું છું કે આપણી અદાની નજાબ ને લીધે આ આપણને નથી મળી શક્યું. વળી એટલું વાદ સહુ દોદીને રાખવાનું છે કે આપણને આ ઉપરાંત કંઈ મળી શકે તેમ નથી. અને જો એટલું મળે તો તે મોટી જીન છે. અને તેટલું લીધેજ રહેવાના છીએ.

મી. પેલાકે દોદીજાનમાં જે આમાદ કામ કર્યું છે તેની અમર સહુ કામ જાણે છે. તેનું પરીણામ એ આવ્યું છે કે મી. તાતાએ રૂ. ૨૫૦૦૦ આપ્યા છે. છતાંમાં ઉમેજી એરનો મરદો અને દોદી વેલ દીમર બન્યા છે તથા વેલેરેરે છે.

આમ લડત જગમહેર થઈ. આ જે પ્રખ્યાતિમાં આપ્યા. હવે જો લડત મેલી દેવાય તો બધીજ મોટી શરમ મળ્યાય સોજીને એવો છત્તાર બેઠો છે કે દરંસ વાકના દોદી બીચકલ ધરેલું છે તેમ નથી. હવે તે ક.ન.પાટું મુક્યું તેમાં દોદી કામની નામેલી કરવા જેવું થશે.

વળી વિચારવાનું છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા ના દોદીની રિવાજનો અધાર બધે હરજો આ લડત ઉપર છે. જો લડત ચાલે છે તો નવા કાયદા તરીકે થયા. લડત ચાલે છે તો નાતાલમાં સાહસેનના કાયદામાં

ફેરફાર થયો છે. લડત ચાલે છે તેવી રીતેથી આનો કાયદો બંધ રહ્યો. લડત ચાલતી હશે તો યુનીયન પારલામેન્ટ વખતે આપણી સામે કાયદો બનાવવો એ મુશ્કેલ વાત છે. આ વિચાર પ્રમાણે આપણે સ્વાયત્ત પણ રહેવો છે.

આ લડત જાણ છે તેમાં તુકસાન નથી પણ કાયદો છે. તે જાવાથી દોદી સ્તાન જાય છે. આપણે ધડાકાએ છીએ ને આપણે પ્રજાનું કામ કરતાં શીખીએ છીએ. મારે મારી આજીજી કામને એ છે કે મજબુત તે મજબુત રહેશે. જે પડી ગયા છે તે ખુદશી રિતે પોતાની નજાબ કબુલ કરશે, અને તેઓ પૈસાથી તથા બીજી રિતે લડાકાને ઉત્તેજન આપશે. આમ કરવું એ દરેક દોદીની ફરજ છે. હમમ સાહેબ, મી. ફલમજી વિ. આપણે ખાતર જેલમાં છે. તેઓને જેલમાં રાખી આપણે નજાબ બનીએ અથવા બીજી રિતે જે મદદ કરવાની છે તેમ ન કરીએ તે બેલક બેશરમી છે.

મી. હાજી હુસૈનખાન બાપજી

મી. હાજી હુસૈનખાન બેટા કે મારે હવે વધારે કહેવાપણું નથી રહેલું. મી. ગાંધી એ કામ ધણુંજ કર્યું છે. રોજ ૨૪ માંથી અઢાર કલાક કામ કરેલું એમ કહી શકાય છે. રીમરમાં મી. મેરીમેન વિગેરે ની અમને મુલાકાત થયેલી તેઓએ પણ મદદ કરેલી. સોરડ એમ્પટલીસના કામનું તો કહેવુંજ શું હોય. સર મંચેરજી બાવનમરીએ બધીજ મદદ કરેલી. મી. ગાંધીએ મી. પેલાકના કામ વિષે કહ્યું. પણ મી. પેલાકનું આખું કામ મદદ લાગેલું હતું. લડત તો વિધાયનમાં બધા એ પસંદ કરેલી છે. આ સમય ખરી મહેનત ને ખર્ચ જોર કરવાનો છે. તેમ જાય તો લડતનો તુરતમાં અંત આવી શકે. ૫૫ પચીસ માણસેજ લડતા હશે તેપણ જીતશું. તેમાં વખત જશે. બધા માણસ લડશે તો તુરત તીકાલ આવશે. હરવો બધા પાસ કરવા જેવા છે.

ત્યાર બાદ વખત થવાથી બધા દરારો એકઠા રજુ કરવામાં આવ્યા હતા. તેની મી. મેરીઆરે દરખાસ્ત કરી. મી. ફેનમી એ ટેકા આપે તેને મી. ફજીરી નાહકુએ વધુ ટેકા આપ્યો, ને સરવજનમને પસંદ થયા.

(૧) "આ મીડીંગ મી. હાજી હુસૈન તથા મી. ગાંધીને આરકાર આપે છે, તથા તેમના કામ વિશે સંજગી તેને બહાવરામેજી, અને તેમણે જે મહેનત અને ધોરજ બતાવી છે તે મારે મુજારકવારી અપે છે"

(૨) "હમીએશન બાબતમાં કેળવણે"

હે'દોને મેરાઓ સાથે કાયદેસર સરખાપણું આપવામાં આવે ત્યાં સુધી જેલ વિગેરેનું કુખો ઉઠતી લડત ચાલુ રાખવાનો ઇરુદો. આ મોટી જ જાહેર કૌર છે."

ત્રીજા દરજમાં લોરડ એમ્પટલીસ વગેરે નો આભાર માન્યો છે, જ્યાં તથા પમા માં કેલોની તથા કિદી સરકાર તેમજ મેરાઓને મદદ માટે વિનંતિ કરી છે. ૧૬માં મી. તાતાનો આભાર માનવામાં આવ્યો છે. જગ્યાની ત ગીને કંધે આ હરવો વગેરે હેવાલ પુરેપુરો આપી શક્યાનથી.

બેલક-સમર્પ

મી. હાજી હુસૈન તથા મી. ગાંધીને લેવા મી. લેલનએક કેપ સુધી મળેલા. મી. કાજીઆ, મી. વાળ મી. લાજબહાદુર સૌજ, કેલકાક ચીના એમ વરીનોગીન મળેલા. ત્યાંના બધા દોદી રેસને કાજર હતા. તેમને પોલીસે કંઈજ ન પુછ્યું ને જયા આપ્યા. જરમીસ્ટનમાં પણ બધા માણસો લેવા ગયા હતા. બધે કુલનાદાર વગેરે પહેરાવવામાં આવ્યા હતા.

બેલક-સમરખના રેસાન ઉપર માણસો ની કડ બંદુ હતી. લગભગ ૨૦૦૦ માણસ હતા. કુલનાદારથી બન્નેને બારી મુક્યા. પોલીસ તરફથી જરાએ અડચણ નહોતી આવી. ફરેતા પોકાર વચ્ચે ચાલ્યા. હમીદીઆ હોલમાં મીડીંગ ધડ. આપણો પછી કો વીખરાયા.

બાનુબોની મીડીંગમાં મી. ગાંધી મળેલા. કાજીઆના બાનુઓએ સરવાતુ મતે જણાવ્યું કે લડતને સર જેટલું કરવું ઘટે તેટલું તેઓ કરશે. બીજા મ.મ.સે પણ પોતાના મરદો વિગેરેને અટકાવશે નહીં. એરતો બધી તાબીસ હતી.

ચીનાઓએ મી. ગાંધી તથા મી. હાજી હુસૈનને મળતા મીડીંગ કરી હતી. તેમનો હોલ ચીકાર બરમો હતો ચીનાઓ એ કહ્યું કે તેઓ મરતાં સુધી લડશે

સોમાલીના ઉતારઓના કામળન જરા બમાં જરમન લખના એજાદો તરફથી જણાવવામાં આવે છે કે કેજરમાં ચકનારા ને દીધ કેવી રીતે થાય તેનું કાવલુ અમે અગલ કહી ગયા છીએ. એવી દીલ રીમનેતી મુસાફરીમાં થાય. પણ જે દોદીને મુસાફરી દરમ્યાન ખેરાકરી યુની હોય તેને ક પની તરફથી પુરી પડાઇ છે.

મેસરસ એમ સી. આંગલીઆની કુ. ને કરબનમાં મી. એમ. સી. આંગલીયા તરફથી લડતથી એજા કેજલ મળ્યો છે કે "સોરડ કમીયુ જણાવે છે કે સુનીમ મરદમાં અપીલનો કાયદો તજાલ પારલામેટ હશે. તા. ૧૧મી દીસે બરે હપડીય."

હિંદ સ્વરાજ્ય

પ્રસ્તાવના.

આ વિષય ઉપર મેં વીસ પ્રકરણ લખ્યાં છે તે વાંચનાર આખળ મુક્તવાની હિંમત કરે છું.

જ્યારે મારાથી નથી રહેવાયું ત્યારેજ મેં લખ્યું છે. બહુ વાંચ્યું, બહુ વિચાર્યું. વળી વિજ્ઞાપતમાં દરેકસલાહના ડેપુટેશન સાર માર માસ રહ્યો તે મુદતમાં મારાથી બન્યા તેટલા હિંદીની સાથે વિચાર કર્યા. બન્યા તેટલા અંગ્રેજોને પણ મળ્યો. જે મારા વિચાર છેવટના લાગ્યા તે વાંચનારની પાસે મુકવા એ મારી ફરજ સમજાયો. "ઇન્ડિયન ઓપિનીયન" ના મુજરાતી ધરાક આઠસેને આશરે છે. ધરાક હિંદ હસ જણુ જોજામાં જોજા તે છ.પું રસ પુરેક વાંચે છે એમ મેં અનુભવ્યું છે. જેઓ મુજરાતી નથી જણુના તે બીજા પાસે વંચાવે છે. આવા બાક જોએ મારી પાસે હિંદની દલા રિયે બહુ સવાલ કર્યા છે. તેવાજ સવાલ મારી પાસે વિજ્ઞાપતમાં થયા. તેથી મને લાગ્યું કે જે વિચારોએ આખ ખાનગીમાં ખતાવ્યા તે મારે જાહેરમાં મુકવા એ દોષિત નહીં મહુાય.

જે વિચારો ખતાવ્યા તે મારા છે, ને મારા નથી. તે મારા છે, કેમકે તે પ્રમાણે વર્તન કરવા મારી ઉમેદ છે. તે મારા આત્મામાં મડાઇ ગયા જેવા છે. મારા નથી, કેમકે તે મેંજ વિચાર્યા છે એમ નથી. તે કેટલાક પુસ્તકો વાંચ્યા પછી બંધાએલા છે. મનમાં જે ઉડુ ઉડુ જોતો હતો તેને પુસ્તકોએ ટેકો આપ્યો.

જે વિચારો વાંચનાર પાસે રહ્યું કરે છું તે હિંદુસ્તાનમાં મુધારાની ધુનમાં નહીં આવેલા એવા ધણા હિંદી ધરાવે છે એ તો કંઈ સામેન કરવા જેવું રહેતું નથી. પણ તેજ વિચારો હજારો પુરોપના માણસો ધરાવે છે એ હું વાંચનારના મનમાં મારા પુરાવાથીજ હસાવવા માશું છું. જેને તે શોધ કરવી હોય, જેને તેવો અવકાશ હોય, તે માણસ તે પુસ્તકો જોઈ શકશે જ્યારે મને અવકાશ મળશે ત્યારે તે પુસ્તકોમાંથી કંઈ કંઈ વાંચનાર આખળ રહ્યું કરવાની ઉમેદ છે.

'ઇ. એ.' ના વાંચનાર અથવા બીજા ના મનમાં મારા લખાણ વાંચીને જે વિચારો આવે તે તેઓ જણાવશે તો આજારી મળે.

હિંદી મામ હિંદીની ભેળા કરવાનો, ને

સલ શોધવાનો ને તે પ્રમાણે વરતવાનો છે. એટલે મને મારા વિચાર ખોટા નીવડે તો તેને પછી રાખવાનો આમદ નથી. જે ને સાચા નીવડે તો તે પ્રમાણે બીજાઓ કરે એમ દેવના હિતાર્થે સાધારણ રીતે લાગણી રહેશે.

સરસતાની ખાતર લખાણને વાંચ અને અધિપતિ વચ્ચે સંવાદ હોય એવા રૂપમાં આપ્યું છે.

મોહનદાસ કરમચંદ માંધી.

તા. ૨૨-૧૧-૦૯

કીલકોનન કેસલ

પ્રકરણ ૧ છું.

કોંગ્રેસ અને તેના કારણારી

વાંચકવર્ગ—હાલ હિંદુસ્તાનમાં સ્વરાજ્યનો પવન ચાલી રહ્યો છે. સદુ હિંદી છુટા થવાની કાંખના કરતા જેવામાં આવે છે. દક્ષિણ આફ્રિકામાં પણ તેવીજ ભવનો જુસ્સો ચાલી રહ્યો છે. હિંદીને હશે મેળવવાની કારે હાથ સ્થ જેવામાં આવે છે. આ બાબત તમારા વિચાર જણાવશો!

અધિપતિ—તમે સવાલ દીક પુછ્યો છે. પણ જવાબ દેવો એ સહેલી વાત નથી. જાપાનુ કામ લોકોની સામથી જાણવી અને તેને પ્રગટ કરવી એ એક છે. બીજું કામ લોકોમાં અચુક સામથી એ જરૂરી હોય તે પેદા કરવી એ છે. ને ત્રીજું કામ લોકોમાં એજ હોય તો તે તમે તેટલી મુસીબતો પડે તોપણ ને ધડક સ્થ ખતાવવી. તમારા સવાલનો જવાબ આપવામાં આ ત્રણે કામ સામે આવી ગય છે. લોક જાગણી કેટલેક દરજ્જે ખતાવવી પડશે, નહીં હોય તેવી પેદા કરવાનું પ્રયત્ન કરવું પડશે ને આગી ફરો તે વખોડવી પડશે. છતાં તમે સવાલ પુછ્યો એટલે તેનો જવાબ આપવાની મારી ફરજ છે એમ જણાય છે.

વાં—સ્વરાજ્યની લાગણી હિંદીમાં ઉત્પન્ન થએલી તમે જુઓ છે ખરા?

અ—એ તો જ્યારે નેશનલ કોંગ્રેસ સંસ્થાપા ત્યારથી જેવામાં આવી છે. 'નેશનલ' નો અર્થજ તે વિચાર જણાવે છે.

વાં—આ વાત તો તમે દીક કરી લાગતી નથી. કોંગ્રેસને તો અત્યારે જુવા નીવા હિંદી મજુકારતા નથી, અને તેને તો અંગ્રેજો કોલેજીયલ વીજાવવાનું પદીખારે તેઓ મજુ છે.

અ—જુવાનીયાનો આવો વિચાર ખરા જર નથી. હિંદના દાદા દાદાજીએ જમીન તકવાર ન કરી હત તો જુવાનીઆ આવે વાતો કરે છે તે પણ ન કરી શકત. મી. જુમે જે લખાણો લખ્યાં છે, જે આપખા આપણને માયાં છે, ને જે જુસ્સાથી આપણને જમાડ્યા છે તે કેમ જુલાવ? સર વીવીયમ વેડર બરને પોતાનાં તન, મન ને ધન કોંગ્રેસના હેતુ પ.ર પાડવા આપેલાં તેણે અંગ્રેજી શબ્દોને વિષે જે લખાણો લખ્યાં છે તે આજ પણ વાંચવા લાયક છે. પ્રોફેસર ગ્રોબલેએ પ્રગતે તકવાર કરવા ખાતર પોતાનાં ૨૦ વરસ બીખારી સ્થિતિમાં રહી આપ્યાં છે. હાલ પણ તેઓ સાહેબ મરીબાઈથી રહે છે. કોંગ્રેસ મારફતે સ્વરાજ્યનું બીજ રોપનાર મરદુમ જરૂરીજ બદરદીન પણ હતા. આ પ્રમાણે બંધાળા, મદાસ, પંચાબ વગેરેમાં કોંગ્રેસના અને હિંદના હિતચિંતક હિંદી તેજજ મોરા થઈ ગયા છે એ વાદ રાખવાનું છે.

વાં—ચોજો, યોજો. તમે નો બહુ ચાલી ગયા. મારો સવાલ કંઈ છે, ને તમે જવાબ કંઈ આપો છો. હું ૨૧ રાજ્યની વાત કરું છું ને તમે તો ૫૨ રાજ્યની વાત કરો છો. મારે ઇંગ્લેન્ડનું નામ ન ખપે, ને તમે તો ઇંગ્લેન્ડનાં નામ આપવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે તો આપણું ગાડું પાડે ચડે તેમ જોતો નથી. મને તો સ્વરાજ્યનીજ વાત કરો તો બમે. બીજી ડાહી વાતોથી સતોપ વળાવતો નથી.

અ—તમે અધીરા થયા છો. મારાથી અધીરાપણુ નહીં ચલાવી લેવાય. તમે જરા ખામોશ પકડશો તો તમને જે જોઇએ છે તેજ મળશે. 'જિતાવળે આખા ન પારે' એ કહેવત વાદ રાખજો. તમે મને શક્યો ને તમને હિંદના ઉપકારી ની વાત સાંભળવી નથી મમની તે ખતાવે છે કે હજુ તમારે સાર તો સ્વરાજ્ય છેટે છે. તમારા જેવા ધણા હિંદી હોય તો આપણે આધા જાડ પાછા પડીએ. આ વાત જરા વિચારવા જેવી છે.

વાં—એમ જોળ જોળ વાત કરીને તમે મારો સવાલ છે તે ઉઠાવી દેવા માગો છો એમ મને તો લાગે છે. તમે હિંદુ સ્ત્રાનના ઉપકારી જેને મજા તેને હું ન ગણું; પછી મારે કોના ઉપકારની વાત સાંભળવી રહી? હિંદના દાદા જેને તમે કહો છો તેણે હું ઉપકાર કર્યો? એ તો કહે છે કે કોંગ્રેસ રાખવડતી આખ આપણે ને તેની આમે મળીને રહેવું.

અ—મારે તમને વિનય પુરવઠા કહેવું છે. તમે જે પુરવઠા વિશે તમારે જે અદાબી બોલવું એ આપણને યદ્યપિ નહીં છે. તેના કામ તરફ નજર કરો. તેણે પોતાની છાંદી દીધીને અરપણ કરી છે. તેની પાઠે આપણે શીખ્યા. છાંદી બોલી અંગ્રજો સુસ્તી ગયા એ શીખવનાર માનવતા હાલકાઈ છે. આજે તેને ઉમેળેની ઉપર વિચાર છે તો તેથી શું થયું? આપણે જુવાનીના આવેશમાં એક પગલું આગળ કરીએ તો તેથી શું હાલકાઈ એકા પૂર્ણ છે? તેથી શું આપણે વધારે યાની ગયા? ને પત્રીએથી આપણે ચકા છીએ તે પત્રીઆને પાકું ન મારવી એ હાલકાઈ છે. જો તે પત્રીથી કહાડી નાખીએ તો આખી સીડી પડી જાય એ વાદ રાખવાનું છે. આપણે જયપણમાંથી જુવાનીમાં આવીએ છીએ ત્યારે જયપણનો તિરસ્કાર નથી કરતા પણ તે હાલકાઈ પ્યારથી સંભાળીએ છીએ. ઘણાં વરસ સુધી અભ્યાસ કરી અને કોઈ શીખવે તે ઉપરથી હું જરા વધારે જાણી છું તો કંઈ મારા શિક્ષક કરતાં હું વધારે યાની નહીં ગણાઉં. મારા શિક્ષકને તો મારે માન આપવું જ પડે છે. તેમજ હોદ્દાના હાલકાઈ સાર સમજવું પડે છે. તેથી પછાડી દીધી પ્રજા છે એમ તો આપણે કહેવું જ પડે.

વાં—આ તમે કીક કહ્યું. હાલકાઈ સાહેબને માન આપવું એ તો સમજી શકાય તેવું છે. તેના ને તેવા પુરુષના કામ વિના આપણે આજનો જુરસો ન બોગરત એ બરાબર જણાય છે. પણ તેવું પ્રેરિસર ગોખલેનું કેમ જણાય? તે તો ઉમેળના મગા બાકાઈ યદ્યપિ બેઠા છે. તે તો કહે છે કે ઉમેળની પાસે આપણે ધણું શીખવાનું છે. તેઓ ની રજનીતિથી વાકેફ થઈએ, પછી સ્વ રાજ્યની વાત કરાય. તેઓ સાહેબનાં આપણેથી અને તો કંટાળે આવ્યો છે.

અ—તમને કંટાળા આપ્યો છે એ તમારી બતાવણી પ્રકૃતિ બતાવે છે. પણ જે જુવાનીમાં પોતાના મામાપની કંડી પ્રકૃતિથી કંટાળે ને તેઓ પોતાની સાથે ન દોડે તો ગુસ્સે થાય તેઓ પોતાના મામાપનો અનાદર કરે છે એમ આપણે માનીએ છીએ. તેમજ પ્રેરિસર ગોખલેનું સમજવાનું છે. પ્રેરિસર ગોખલે આપણી સાથે નહીં દોડે તેથી શું થયું? સ્વરાજ્ય લેખકના હાલકાઈ પ્રજા તેના પડીએને તિરસ્કાર કરી કહાડી નથી. આપણામાંથી માન આપણી જે જાય

ત્યારે અપણે નકામ. યદ્યપિ પડવાના. સ્વ રાજ્ય એ પીક માણસો બોમવી રહે છે, નહીં કે ઉમેળ માણસો. વળી જુઓ. પ્રેરિસર ગોખલેને જે વેળા પોતાનો ભોમ હોદ્દા કેમવણીને ખાતર આપ્યો ત્યારે તેવા ફરવા દીધી હતા? હું તો ખાસ માનું છું કે પ્રેરિસર ગોખલેને જે કંઈ કરે છે તે શુદ્ધ મારથી, ને હોદ્દાસ્તાનનું કિત માની ને કરે છે. જે દીધેને સાર પોતાનો માન આપવો પડે તો આપી કે એવી દીધી તેમનામાં બિત છે. તેને કહે છે તે કોઈ ની ખુશમત કરવાને સાર નહીં પણ ખરું માનીને. એટલે તેમના પ્રત્યે આપણા મનમાં પૂર્ણભાવજ હોવો જોઈએ.

વાં—ત્યારે શું તેઓ સાહેબ જે કહે છે તે પ્રમાણે આપણે પણ કરવું?

અ—હું એવું કશું કહેતો નથી. આપણે શુદ્ધ બુદ્ધિથી જુદો વિચાર ધરાવી એ તો તે વિચાર પ્રમાણે ચાલવાની પ્રેરિસર સાહેબ પોતેજ આપણને સલાહ આપશે. આપણું મુખ્ય કામ તો એ છે કે તેમના કામને વખોડવું નહીં. તે આપણા કરતાં મહાન છે એમ માનવું. તેમના પ્રમાણમાં આપણે દીધેને સાર કંઈજ નથી કરવું એવી ખાતર રાખવી. તેમને વિશે ફેરવાક બાપા તો છું. બપે છે તેને વખોડી કહાડવું ને પ્રેરિસર ગોખલે જેવને આપણે સ્વરાજ્યના સ્પર્શ મળવા. તેના વિચાર ખેડા ને આપણા ખરાબ છે, તથા આપણા વિચાર પ્રમાણે ન વરતે તે દેશના કુખમત છે એમ અણી લેવું એ ખરાબ વૃત્તિ છે.

વાં—મને હવે તમે કહો છો તે કંઈક સમજાય છે. છતાં મારે એ ખાતર વિચાર કરવો પડશે. પણ મી. જુમ, સર વીલીયમ વેડરબરન વિમેરેનું જે તમે કહ્યું એ તો હદ વળી.

અ—જે નિયમ દીધેને વિશે છે તેજ ઉમેળને વિશે જાણવાનો છે. ઉમેળ માત્ર ખરાબ એમ હું તો માનીશ નહીં. ધણા ઉમેળે હોદ્દાસ્તાનને સ્વરાજ્ય મળે તેવું પ્રયત્ન છે. તે પ્રજામાં સ્વાર્થ વધારે પડતો છે એ વાત ખરાબ છે. પણ તેથી દરેક ઉમેળે ખરાબ છે એમ સામેત થવું નથી. એઓ કહક—ધામ—મારે છે તેણે બધાની તરફ ન્યાય કરવો પડશે. સર વીલીયમ તે હોદ્દાસ્તાનનું ભૂરું ઇન્જીનર નથી. એટલું આપણને સાર જસ છે. આગળ વધવું તેમ તેમ જેશા કે આપણે ન્યાય વી પુતિથી કામ લઈશું તો હોદ્દાસ્તાનને કુદકાઈ વહેશે. તમે એમ પણ

જેશા કે ઉમેળ માત્રનો દેવ કરશું તેથી સ્વરાજ્ય હેતુ જશે. પણ જો તેઓને પણ ન્યાય કરશું તો સ્વરાજ્યમાં તેઓની મદદ મળશે.

વાં—આ બધું મને તો હાલકાઈ જણાય છે. ઉમેળની મદદ મળે ને સ્વ રાજ્ય મળે એ તો તમે વિરોધી વાત કરી. સ્વરાજ્યને અને ઉમેળને શો સંબંધ? છતાં એ સવાલનો હક્યો મારે હમણાં ન જોઈએ. તેમાં વખત મળવો એ નકામું છે. સ્વરાજ્ય કેમ મળે એ ત્યારે તમે બતાવશો. ત્યારે હું વખતે તમારા વિચાર સમજી શકું તો બલે, હાલકાઈ તો તમે ઉમેળની મદદની વાત કરી અને વહેમમાં નાખી દીધો છે ને તમારા વિચાર ની સામે અને બરમાળ્યો છે. એટલે તે વાત ન લખાવો તો સાર.

અ—હું ઉમેળની વાત લખાવવા નથી માનતો. તમે વહેમમાં પડ્યા તેની ફિકર નહીં. મારે જે બારે પડવું કહેવાનું હોય તે આગળથીજ જણાવી દઉં તે કીક ગણાય. તમારા વહેમને સજુરી પકડી દુર કરવો એ મારી ફરજ છે.

વાં—તમારું આ વાક્ય મને પસંદ પડ્યું છે. તેથી મને જે કીક સામે તે બોલવાની ફિકમત આવી છે. હજુ મારી એક શંકા રહી ગઈ છે. ઉમેળની સાર વાતથી સ્વરાજ્યનો પાયો તે કેમ?

અ—જુઓ: ઉમેળે જુદા જુદા ભાગ માં દીધેને એકકા કરી તેઓને એક પ્રજા છીએ એવો જુરસો આપ્યો. ઉમેળની ઉપર સરકારની ફરડી નજર રહેતી હતી. ઉમેળે જેણે મહેશ્વર સંબંધી કંઈ પ્રજા ને હોવા જોઈએ એવી મામણી કરી છે. જેવું કેનેડામાં સ્વરાજ્ય તેવું ઉમેળે હમેશાં ઇચ્છ્યું છે. તેવું મળે કે ન મળે, તેવું જોઈએ કે ન જોઈએ, તેના કરતાં ખીજું વધારે સરસ છે કે નહીં, એ સવાલ જુદો છે. મારે બતાવવાનું તો એટલુંજ કે ઉમેળે સ્વરાજ્યનો રસ દીધેને ચખ્ખો. ખીજા તેવું માન લેવાને માટે તે બહીક ગણાય. અને તેમ આપણે માનીએ તો આપણે નમણા કહેવાઈએ એટલુંજ નહીં પણ તેથી આપણા જે હેતુ છે તે પાર પાડવામાં મુશ્કેલીઓ આવે છે. ઉમેળને નાખી મણવાથી ને સ્વરાજ્યની વિરોધી મણવાથી આપણે તેમજ ઉપયોગ નથી કરી શકતા.

પ્રકરણ ૨ જી.

અંગ્રાજીના ભાગલા.

વાં—તમે કહે છે તે પ્રમાણે વિખાતું કોંગ્રેસથી સ્વરાજ્યનો પાયો રેપાયો એ કીક જણાય છે. છતાં તે ખરી જામતિ ન કહેવાય એમ તો તમારે કહ્યું કરવું જોઈએ. ખરી જામતિ ક્યારે ને કેમ થઈ?

અ—દુનિયા ખીજ જીવામાં આવતું નથી. ખીજ પેતાનું કામ માટીની નીચે કરે છે ને પોને નાણુક થાય છે ત્યારે કાંઈ જમીન ઉપર જોવામાં આવે છે. તેમ કોંગ્રેસને વિષે સમજાવે. જોને તમે ખરી જામતિ જણો છો તે તો અંગ્રાજીના ભાગલાથી થઈ. તેને સાર આપણે લોરડ કરડનનો આભાર માનવો પડશે. અંગ્રાજીના ભાગલા વખતે અંગ્રાજીઓએ કરડન સાહેબને બહુ વીનચ્યા પણ તેઓ સાહેબ પોતાની સત્તાના અધિભાનથી જોરકાર રચા. તેણે માની લીધું કે હિંદી માત્ર બક્ષાદ કરશે; બાકી તેનાથી કંઈજ થવાનું નથી. તેણે અપમાન બરેલી આપા વાપરી ને મરદી મચાડીને અંગ્રાજીના વિભાગ કર્યા. તે દહાડેથી ઉમેજી રાજ્ય ના વિભાગ થયા એમ મધી રાજ્ય છે. અંગ્રાજીના ભાગલાથી જે થયો ઉમેજી સત્તાને પહોંચ્યો છે તે થયો ખીજ કાંઈ પણ કાર્યથી નથી પહોંચ્યો. આનો અર્થ એમ નથી કે ભાગલાથી ખીજ એર જન સાહે થયા છે તે કંઈ ઉતરતા હતા. નીમકરેશ એ કંઈ એછો એર ઇનસાફ નથી. એવું બીજું તો આપણે આગળ ઉપર થયું જોઈયું. પણ અંગ્રાજીના ભાગલાની સામે થવાને પ્રજા તરફાર હતી. પ્રજાની લાગણી તે વખતે તીવ્ર હતી. તે વેળા અંગ્રાજીમાં થયો આને વાત પોતાનું બધું જવું કરવા તરફાર હતા. પોતાની સત્તાનું તેમને જાન હતું. તેથી એ કદમ બડકો થયો. તે હરે એમલ વાય તેનો નથી. આભરવાની જરૂર પણ નથી. ભાગલા વડશે, અંગ્રાજી પાણું જોડાશે; પણ હંમેશા વહાણમાં જે તડ પડી છે તે તો રહેવાનીજ. તે દહાડે દહાડે મોટી થશે. જાણેલું હિંદ પાણું સુષ જાય એ જાનવા જેવું નથી. ભાગલા રદ કરવા એ સ્વરાજ્યની માગણી બરોજર છે. અંગ્રાજીના આગેવાન આ વાત સમજે છે. હંમેશા સત્તાવાળા પણ એ વાત સમજે છે. તેથીજ ભાગલા થયા

નથી. જેમ દિવસ જાય છે તેમ પ્રજા થકાય છે. પ્રજા કંઈ એક દહાડામાં થતી નથી. તેને વરસો જોઈએ છે.

વાં—ભાગલાનાં પરિણામો તમે શું જોયાં?

અ—અજ લગી આપણે ધારતા અમ્મ છીએ કે આદલાહી પાસે અરજી કરવી, ને અરજી કરનાં હાં ન મળે તો સહન કરવું, જે કે અરજી તો કરાઈ કરવી. ભાગલા પડ્યા પછી લોકોએ જોયું કે અરજીની પાછળ મળ જોઈએ. લોકોમાં સહન શકિત જોઈએ. આ નવો જુરસો તે ભાગલાનું મુખ્ય પરીણામ જણાય તે જુરસો જાપાનાં લખાણોમાં જોવામાં આવ્યો. લખાણો કાંઈ થયા લાગ્યાં. જે વાત લોકો ખીજમાં કે જાની કરતા તે જાહેરમાં થયા—પ્રખાવા લાગી સ્વદેશી હિથવાજ ચાલી. ઉપરજોને જોઈ ને નાના મોટા નાસના. તે હવે ખીજા બધ થયા. મારામારીથી પણ ન ડર્યા. જેમ જવું તેમાં દરકત ન થયું. અને હિંદના પુત્રજન હાલ દેશનીકાલ થઈ ખીજાને છે. આવી સામગ્રી તે અરજીના કરતાં જુડી જાતની છે. આમ લોકોમાં મેલાહલ થઈ રહેયો છે. અંગ્રાજીનો પતન ઉતરમાં પાંચજ લગી ને મદાસ મલાકા માં કન્પાકુમારી જુડીર સુધી પહેચી રહ્યો છે.

વાં—આ સિવાય બીજું કંઈ જણાયું જેવું પરીણામ તમને સુઝે છે?

અ—અંગ્રાજીના ભાગલાથી ઉંચરેજ વહાણમાં ભાગલો પડ્યો છે તેમ આપણા માં પણ ભાગલો પડ્યો છે. મોટા બનાવોનાં પરીણામ એમ મોટાંજ આવે છે. આપણા આગેવાનોમાં જે તાં થયાં છે. એક મોડરેને ખીજ એકસદીવીરડ. તેને આપણે ધીમા ને ઉતાવળાએમ કહીશકીએ છીએ. કોઈ મોડરેને ખીજ પણ ને એકસદીવીરડને હિમનવાન પણ એમ પણ કહે છે. સડુ પેત પોતાના વિચાર પ્રમાણે તે ને સખ્દનો અર્થ કરે છે. એટલું તો ખરું છે કે આ પક્ષ પડ્યા છે તેની વચ્ચે એર પણ પેદા થયું છે. એક પક્ષ ખીજ તો અવિચલ કરે છે ને એક ખીજને મહેરું મારે છે. સુરવની કોંગ્રેસ વખતે લગભગ મારામારી પણ થઈ. આ એ પક્ષ પડ્યા છે તે વિચારી દેવને સાર કીક નથી એમ મને તો લાગે છે. પણ હું એમ પણ માનું છું કે એવા પક્ષ લાગી મુલત સુધી ટકશે નહીં. જેટલી મુલત સુધી આમ ત્યાં રહેશે એ આગેવાનોની ઉપર આભાર રાખે છે.

પ્રકરણ ૩ જી.

અસાંતિ અને અસતોષ.

વાં—ત્યારે અંગ્રાજી એ તમે જામતિ તું કારણ માન્યું. તેથી દેશાએથી અસાંતિ તે કીક જણાય કે બીક?

અ—માણસ ઉપમાથી કહે છે ત્યારે આજસ મરડે છે જામ તેમ દૂર છે ને અસાંતિ હોય છે પુરં જાન તેને આવતાં વખત લાગે છે. તેમજ જો કે અંગ્રાજી થી જામતિ થઈ છે તો પણ હજી જોવાની નથી થઈ. હજી આજસ મરડવાની સ્થિતિ માં આપણે છીએ. હજી સ્થિતિ અસાંતિ ની છે. જેમ ઉધ ને જામતિની વચ્ચે સી અવસ્થા જરૂરની ગણવી જોઈએ ને તેથી તે કીક છે એમ કહેવાય, તેમ અંગ્રાજીમાં ને તેથી હિંદુસ્તાનમાં અસાંતિ એ પણ કીક કહેવાય. અસાંતિ છે એમ આપણે જાણીએ છીએ તેથી સંવિનો વખત આવવા સબવ રહે છે. ઉપમાથી કહનાં સદાય આજસ મરડવાની સ્થિતિમાં આપણે નથી રહેતા પણ વહેલા મોડા આપણી કહિત પ્રમાણે પુરા જાગીએ છીએ. તેમ આ અસાંતિમાંથી આપણે જરૂર છુટવું. અસાંતિ કાઢને ગમતી વસ્તુ નથી.

વાં—અસાંતિનું ખીજું રૂપ શું જણાય?

અ—અસાંતિ એ ખરું જોનાં અસતોષ છે. તેને હાલ આપણે 'અનરેટ' કહીએ છીએ. કોંગ્રેસ કાળમાં તે 'ડીસક' રેન્ટ' કહેવાતો. મી. જી. દુનિયા કહેતા કે હિંદુસ્તાનમાં 'અસતોષ' ફાવાની જરૂર છે. તે 'અસતોષ' બહુ ઉપ ચોવી વસ્તુ છે. જ્યાં સુધી માણસ પોતાની ચાલુ સ્થિતિમાં રાજી રહે ત્યાં સુધી તેને તેમાંથી નિઃજાણવું સમજાવવું એ મુરોલીની વાત છે. તેથી દરેક સુધારાની પુરવે અસતોષ હોવેજ જોઈએ. અહીં ચીજનો અણુમો પેદા થાય ત્યારેજ તેને નાખી દેવાનું મન થાય. તેવો અસતોષ આપણે મહાન હિંદોનાં તેમજ ઇંગ્લેન્ડનાં કુરતકો વાંચીને પામ્યા છીએ. તે અસતોષથી અસાંતિ થઈ ને અસાંતિ માં કંઈ મુખ્યા, કંઈ આખડપા, કંઈ જેલ થયા, કંઈ દેશનીકાલ થયા. હજી તેમ થશે. થવું જોઈએ. એ બધાં (અણુ) સારા ગણી જાય છે. પણ તેવું પરિણામ માફુ આવી રહે છે.

પ્રકરણ ૪ થું.

સ્વરાજ્ય તે શું?

વાં—જોમરેસે હોદુરતાને એક પ્રભુ કરવા શું કર્યું? જાનનાથી કેમ જામતિ થયું, અસતિ અને અસતોષ કેમ ફેલાયાં એ જાણ્યું. હવે સ્વરાજ્ય વિષે તમારા વિચાર શું છે તે જણવા માગું છું અને ધારિત છે કે વખતે આપણી સમજ માં ફેરફાર હોય.

અ—ફેરફાર હોવા સંભવ છે. રાજ્યપતે સર તમે અમે સહુ અધીરા બની રહ્યા છીએ પણ તે શું તે આખત આપણે એકસ વિચાર ઉપર આવ્યા નથી. ઉમરેજને કહાડી મુકતા એ વિચાર થયો ખરાને મહોડેથી સંજગાય છે પણ તે શા કારણથી એનો કંઈ વિચાર બરોબર કર્યો હોય એવું લાગતું નથી. તમનેજ હું એક સવાલ પૂછું છું. કદાચ જેટલું આપણે માગીએ છીએ તેટલું જુદું ઇમ રજ આપે તો પછી ઉમરેજને કહાડી મુકવાની જરૂર તમે મણા છો ખરા?

વાં—હું તો તેઓની પાસે એકજ ચીજ માગું. મહેરબાની કરીને તમે અમારા મુલકમાંથી જાઓ. આ માગણી તેઓ કબુલ રાખે ને પછી તેઓ હોદુરતાન માંથી મયા છતાં રહ્યા એમ અર્થનો અનર્થ દર્શાવી દેશે તો મને હરકત નથી. તે પછી એમ માનશું કે ગુજરાતી બાધામાં 'મયા' એ શબ્દનો અર્થ કોઈ 'રહ્યા' એમ કરે છે.

અ—વારૂ. આપણે ધારી લઈએ કે મ.મણી મુજબ ઉમરેજે મયા. પછી શું કર્યો?

વાં—એ સવાલનો જવાબ અત્યારથી આપવાનું નહીં. જેવી રીતે તેઓ જાણ તેની ઉપર પાછળની સ્થિતિનો અધાર રહેશે તમે કહો છો તેમ ધારીએ કે તેઓ મયા, તો મને લાગે છે કે તેઓએ બંધિયું જાધારણ આપણે રાખીએ, અને રાજ્ય કારભાર ચલાવીએ. તેઓ એમજ ચલાવ જાય તો આપણી પાસે કસ્ટર (ગેરે) તકરારનું હશે એટલે આપણે રજ્ય કારભાર ચલાવતાં અડચણ નહીં આવે.

અ—તમે બધે એમ ધારો: હું તો નહીં ધારું. છતાં હું તે આખત હમણાં વધારે નથી ચર્ચવા મુજતો. મારે તો તમારા સવાલનો જવાબ આપવો રહેશે છે. તે હું તમનેજ કેટલાક સવાલ પૂછી

ને સારી રીતે આપી શકું છું તેટલાજ સારા કંઈ સવાલો પૂછું છું. આપણે ઉમરેજને શા સારું કહાડવા માગીએ છીએ?

વાં—કેમકે તેઓના રાજ્ય કારભારથી દેશ કમાળ થયો છે. તેઓ દર વરસે દેસમાંથી પૈસા લઈ જાય છે. તેઓ પોતાની જામડીના માણસને મેટા હોદા આપે છે. આપણને માત્ર ગુલામીમાં રાખે છે. આપણી તરફ ઉદ્દતાપથી વરસે છે ને આપણી કશી દરકાર નથી કરતા.

અ—જો તેઓ પૈસા મહાર ન લઈ જાય, નહીં અને અને આપણને મેટા હોદા આપે તો કંઈ તેઓના રહેવાથી અડચણ તમે મનો છો ખરા?

વાં—એ સવાલજ નકામો છે. વાપ પોતાનું રૂપ ફેરવે તો તેની બાહ્ય ધામાં તુલસાન ખરૂં એવી જાતનો સવાલ તમે પૂછ્યો છે તે ખાલી વખત ગુમાવવાને ખાતર. જો વાપ પોતાનો સ્વભાવ ફેરવે તો ઉમરેજને પેતાની બદલત છેડે. જે બનવા જેવું નથી તે બનશે એમ માનવું તે માણસની રીત નજ કહેવાય.

અ—ફેરફારને જે ગળવશક્તિ મળી છે, બોબર લોકોને જે રાજ્યસત્તા મળી છે તેવીજ અપણને મળે તો?

વાં—એ પણ નકામો સવાલ છે. આપણી પાસે તેઓની જેમ કાફલે જે હશે સારે તેમ ચાપ ખરૂં. પણ જ્યારે તે લોકોના જેટલી સત્તા આપણને આપશે સારે તો આપણે આપણે જ વાવડો રાખશું. જેવું જાપાન તેવું હોદુરતાન. આપણને આપણો કાફલો, આપણું લશ્કર, આપણી જાહેજલાલી. અને ત્યારે હોદુરતાન આપણી ફુનીઆમાં ગાજી રહેશે.

અ—આ તો તમે બધો વિચાર ચીતર્યો. જાનો અરથ તો એ થયો કે આપણને ઉમરેજ રાજ્ય જોઈએ પણ ઉમરેજને નહીં જોઈએ. તમે વાધનો સ્વભાવ માગે છો, પણ વાધને માજતા નથી. એટલે કે તમે હોદુરતાનને ઉમરેજ જનાવવા માગો છો. અને જ્યારે હોદુરતાન ઉમરેજ થશે સારે તો હોદુરતાન નહીં કહેવાય પણ ખરેખરે ઉમરેજતાન કહેવશે. આ સ્વરાજ્ય મારા વિચારનું નથી.

વાં—મેં તો મને સુઝે છે તેવું સ્વ રાજ્ય જાતનું. જો આપણે કેળવણી લઈએ છીએ તે કંઈ કામની હોય, રૂપેન સર, મીઠા વીગેરે મહાન લેખકોનાં લખાણો વાંચીએ છીએ ને કંઈ કામનાં હોય, ઉમરેજની પારલામેન્ટ તે પારલામેન્ટની માતા હોય તો પછી એક મને તો

લાગે છે કે આપણે તે મોંઘાની નકલ કરવી. તે એટલે લગી કે જેમ તેઓ પેતાના મુલકમાં બીજાને પેસવા નથી દેતા તેમ આપણે પણ ન પેસવા દઈએ. બહી પોતાનજ મુલકમાં જે તેઓએ કંઈ છે તેવું તો હજી બીજી વસ્થાએ જોવામાં નથી આવતું એટલે આપણે તે તો હાખલ કરવું જ હટે. પણ હવે તમારા વિચાર જણાવો.

અ—હજી વાર છે. મારા વિચાર એવી મેં આ ચર્ચામાં જણાવ રહેલો. સ્વરાજ્ય સમજવું તમને જેટલું સહેમ લાગે છે તેટલું જ મને તો મુશ્કેલ લાગે છે. એટલે હમણાં તો હું તમને એટલું જ સમજાવવા પ્રયત્ન કરીશ કે જેને તમે સ્વરાજ્ય કહો છો તે તો સ્વરાજ્ય ખરૂં જોતાં નથી.

પ્રકરણ ૫ થું.

ઈંગ્લાંડની સ્થિતિ

વાં—ત્યારે તમારા કહેવા ઉપરથી હું એ અનુમાન કરું છું કે ઈંગ્લાંડ જે રાજ્ય બોમરે છે તે બરોબર નથી ને આપણને તે ન ધરે.

અ—આ અનુમાન તમે બરોબર કર્યું છે. ઈંગ્લાંડમાં જે સ્થિતિ હાલ છે તે બરોબર દર્શાવણી છે અને હું તો કચર ની પાસે મથું છું કે તેવી સ્થિતિ હોદુરતાનની કદી ન થયો. જેને તમે પારલામેન્ટની માતા કહો છો તે પારલામેન્ટ તો વાંઝણી છે અને વેસ્થા છે. આ બંને શબ્દો આકરા છે છતાં બરોબર લાગુ પડે છે. મેં વંચણી કહી કેમકે હજી સુધી પારલામેન્ટ પોતાની મેજે એક પણ સારું કામ કર્યું નથી. જો તેની ઉપર જોર કરનાર કોઈ ન હોય તો તે કંઈજ ન કરે એવી તેની સ્થિતિ સ્વભાવિક રીતે છે. અને તે વેસ્થા છે, કેમકે તેને જે પ્રધાન મંડળ રાખે તે પ્રધાન મંડળની પાસે તે રહે છે. આજે તેના ધણી એકતીય તો કાલે બાલકાર, પરમ કિલ્લે ત્રીજો.

વાં—આ તો તમે કંઈ બંધમાં જોડ્યા છો. વાંઝણી શબ્દ હજી તમે લાગુ પડ્યો નથી. પારલામેન્ટ લોકોની બનેલી છે એટલે બેશક લોકોના લાજ નીચેજ કામ કરે. તેજ તેનો ગુણ છે. તેની ઉપરનો અડચ છે.

અ—આ વાત મહા જૂઠા બરેલી છે. જો પારલામેન્ટ વાંઝણી ન હોય તો આમ

થવું જોઈએ: લોકો તેમાં સરસમાં સરસ મેન્ડરને ચુટીને મોઢાં છે. મેન્ડરો વચર પચારે જાય છે એટલે લોક કષ્ટાચુને સાર જવા જોઈએ. લોકો પોતે કેળવણી ગણાય છે એટલે બુદ્ધ ત કહે એમ આપણે માનવું જોઈએ. આવી પારલામેન્ટને અરજી ન કરે. તેની ઉપર દાખ ન કરે. તે પારલામેન્ટનું કામ એવું સરસ હોવું જોઈએ કે હાડે હાડે તેનું તેજ વધારે દેખાય ને લોકોની ઉપર તેની અસર થતી જાય. તેને બદલે આટલું તો સફળ કશું કરે છે કે પારલામેન્ટના મેન્ડરો આડંબરીયા ને સ્વાર્થી જોવામાં આવે છે. સફળ પોતાનું જોઈએ છે. માત્ર ધારિતને લીધેજ પારલામેન્ટ કંઈ કામ કરે છે. આજ કરવું હોય તે હાલે રફ કરવું પડે છે. એક પક્ષ વસ્તુ આજ સુધીમાં પારલામેન્ટ ઠેકાણે પાઠી હોય એવો દાખલો જોવામાં નથી આવતો. મોટા સત્તાલોની ચર્ચા જ્યારે પારલામેન્ટ માં આશ્વતી હોય ત્યારે તેના મેન્ડરો ઘાંઘા થઈને પડે છે અથવા બેઠા ઢોળાં ખાય છે. તે પારલામેન્ટમાં મેન્ડરો એવા બસકા પાડે કે સાંજનારા કાપર થઈ જાય છે. તેના એક મહાન લેખકે તેને 'ફુનિયાની વાણી' એવું નામ આપ્યું છે. મેન્ડરો જે પક્ષના હોય તે પક્ષ તરફ પોતાનો મત વચર વિચારે આપે છે. આપવા બંધાયેલા છે. તેમાં કોઈ અપવાદરૂપે નીકળી આવે તો તે મેન્ડરનું બોલ સમજવા. જેટલો વખત અને પૈસા પારલામેન્ટ માળે છે તેટલો વખત અને પૈસા જો મોઢા સારા માણસોને મળે તો પ્રજાનો ઉદ્ધાર થઈ જાય. આ પારલામેન્ટ તો માત્ર પ્રજાનું રમકડું છે, ને તે રમકડું પ્રજાને બહુ ખરબમાં નાખે છે. આ વિચારો મારા આગ્રહ છે એમ તમે ન જાણશો. મોટા અને વિચારવાન ઉમરેજો તેવો વિચાર કરે છે. એક મેન્ડરે તો એમજ કહ્યું કે પારલામેન્ટ ધર્મિષ્ઠ માણસ ને લાયકની નથી રહી. બીજા મેન્ડરે કહ્યું કે પારલામેન્ટ તે 'મેમ્બી' (અવ્યુ) છે. અવ્યુને કોઈ દહાડો તમે સદાય અવ્યુ રહેજો જોઈએ! આજ સાતશે વરસ પછી જો પારલામેન્ટ અવ્યુ હોય તો ક્યારે મોટી થશે?

વાં—તમે મને વિચારમાં નાખ્યો. આ બધું મારે એકદમ માની લેવું એમ તો તમે નહોંજ કહો. તદ્દન જુદા વિચાર તમે મારા મનમાં પેદા કરો છો. તેને મારે પચાવવા જોઈએ. ઠીક છે; હવે 'વેન્ચા' સ્પષ્ટનું વિવેચન કરો.

અ—તમારાથી એકદમ મારા વિચાર ન મનાય એ વાત ખરોખર છે. તે વિષે તમે જે વાંચવું કરો છે તે વાંચશો તો તમને કંઈક ખ્યાલ આવશે. પારલામેન્ટ ને 'વેન્ચા' નું નામ આપ્યું છે એ પક્ષ ખરોખર છે. તેનો કોઈ ધણી નથી. તેનો ધણી એક હોઈ ન શકે. પક્ષ મારો કહેવાનો એટલોજ કાવાઈ નથી. જ્યારે તેનો ધણી કોઈ બને છે, જેમકે મુખ્ય પ્રધાન, ત્યારે પક્ષ તેની આલ એક સરખી નથી રહેતી. જેવા બેઠાલ વેન્ચાના હોય છે તેવાજ પારલામેન્ટના સદાય રહે છે. મુખ્ય પ્રધાનને પારલામેન્ટની દાક ઘોડીજ રહે છે. તે તેની સત્તાના તોરમાં ચુલ તાન રહે છે. તેનો પક્ષ કેમ છોટે એજ તેને લગતી રહે છે. પારલામેન્ટ કેમ ખર કરે તે વિચાર તેને ઘોડોજ રહે છે. પોતાના પક્ષને જોર આપવા પારલામેન્ટની પાસે કંઈ કામો મુખ્ય પ્રધાન કરાવે છે એવા દાખલા જોઈએ તેટલા મળી આવે છે. આ બધું વિચારવા લાયક છે.

વાં—જ્યારે તમે તો જોએને આજ લગી દેશાભિમાની અને પ્રમાણિક માણસો આપણે ગણતા આવ્યા છીએ તેની ઉપર પક્ષ દુમલો કરો છો.

અ—હા, એ ખર છે. મારે કંઈ મુખ્ય પ્રધાનેનો વ્યવ નથી. પક્ષ બનુ આવે એ જોઈએ કે તેઓ ખરા દેશાભિમાની ન ગણાય. તેઓ જાહેરમાં જેને લાયક કહીએ છીએ તે લેતા દેતા નથી તેથી પ્રમાણિક બને ગણાય. પક્ષ તેઓ ની પાસે વમ પહોંચી શકે છે. તેઓ બીજાની પાસેથી કામ લેવાને સાર કલ્પ કામો વિગેરેની લાંચ પુષ્કળ આપે છે. શુદ્ધ ભાવ ને શુદ્ધ પ્રમાણિકપણું તેઓ માં નથી એમ કુ દિમતથી કહી શકું છું.

વાં—આમ તમારા વિચાર છે ત્યારે તો હવે ઉમરેજો લોકો કે જેને નામે પાછા મેન્ટ રાખ્યું કરે છે તેને વિષે પક્ષ કંઈ કહો એટલે તેઓના સ્વરાજ્યનો પુરો ખ્યાલ આવે.

અ—ઉમરેજો જેઓ 'વોટર' છે (ચુટણી કરે છે) તેઓનું ધરમ પુસ્તક (જાદુખંડ) વરતમાનપત્ર થઈ પડ્યાં છે. તેઓ ને પત્રોમાંથી પોતાના વિચાર બાધે છે. પત્રો અપ્રમાણિક છે. એકજ વાત ને બે રૂપ આપે છે. એક પક્ષવાળા તેજ વાત મોટી કરી બતાવે છે. બીજા પક્ષવાળા તેજ વાત ઊંટી કરી નાખે છે. એક જાણવાળો એક આજેવાન ઉમરેજને પ્રમાણિક ગણશે બીજો જાણવાળો તેને અપ્રમાણિક ગણશે. આના જે દેશમાં

જાપા છે તે દેશના માણસોના કેવા બેઠાલ હોવા જોઈએ?

વાં—તે તમેજ બતાવો.

અ—તે લોકો ધડી ધડીમાં વિચાર બદલાવે છે. એમ તો એ લોકોમાં કહેણી છે કે સાત સાત વરસે રંગ બદલાય છે. ધડીઆલના તોલાની માફક તે લોકો આમ તેમ હર્ષા કરે છે. ઠેકાણાસર બેસી સક તાજ નથી. કોઈ માણસ જરા જીદગાર હોય ને વાતો બારે કરી દેય અથવા તેઓ ને મીઠાલસ વિગેરે આપે તો નમારચીની માફક તેની દોલકી વગાડવા બેસી જાય છે. તેવા માણસોની પારલામેન્ટ તેવીજ હોય. તેઓનામાં એક વસ્તુ છે ખરી. તે એ કે પોતાના દેશને જવા નહોં દેવ. ને જો કોઈ તેની ઉપર નજર કરે તો તેને આશિષો બીંત કરી શકે. પક્ષ તેથી કંઈ તે પ્રજામાં બધા કલ્પ આવી નય, અથવા તે પ્રજાની નકલ કરવી એમ કહી શકાય નહોં. જો હાંફુસ્તાન ઉમરેજ પ્રજાની નકલ કરે તો હાંફુસ્તાન પાપમાલ થઈ જાય એમ મારે તો ખાલ વિચાર છે.

વાં—આમ ઉમરેજ પ્રજા થઈ છે તેનાં શું કારણ માનો છો?

અ—તેમાં ઉમરેજોને ખાસ દોષ નથી. પક્ષ તેઓના બલકે પુરોષના આજકાલ ના સુધારાનો દોષ છે. તે સુધારો કુધારો છે. અને તેથી પુરોષની પ્રજા ખાવમાલ થતી આવી છે.

મકરણુ ૬૬.

સુધારાનું કરાં.

વાં—હવે તો તમારે સુધારાની વાત પક્ષ કરવી પડશે. તમારે દિશાને તો સુધારો તે કુધારો થયો.

અ—મારે દિશાબેજ નહોં પક્ષ ઉમરેજ લેખકોને દિશાએ સુધારો તે કુધારો છે. તેવિષે બહુ પુસ્તકલખામાં છે. તેઓ માં સુધારાની સામે થવાનાં મંડળો પક્ષ રથ પાતાં જાય છે. એક માણસે સુધારો, તેનું કારણ, અને તેની દવા એ નામે પુસ્તક લખ્યું છે. તેમાં તેણે સુધારો એ એક પ્રકારનો રોગ છે એમ બતાવી આપ્યું છે.

વાં—આ બધું આપણે કેમ નથી જાણી શકતા?

અ—એ તો દેખાઈ આવે એવું કારણ છે. કોઈપણ માણસ પોતાની વિરુદ્ધ વાત કરે એમ જાણવેજ બને છે. સુધા

રામાં મોઢાઈ પડેલા માણસ તેની સામે નહીં લખે પણ તેને ડેરા મળે એવી વાતો અને દલીલો શોધી કઢાવે. આ તેઓ જાણી એકબેને હરે છે એમ પણ નથી. તેઓ જે લખે છે તે પોતે માને છે. નોંધાવજ સંજોગો માણસ પોતાને રસ્તું આવે છે તે ખરું જાને છે. જ્યારે તેની ઉંપ ઉડે ત્યારે તેને પોતાની જુદા માલમ પડે છે. આવી દશા સુધારણા માણસની છે. આપણે જે કંઈ વાંચીએ છીએ તે સુધારાના હિમાયતીનાં લખાણ હોય છે. તેમાં બહુ હુશિયાર અને બહા માણસો પડ્યા છે. તેઓના લખાણથી આપણે અંતઃ જન્યો છીએ. આમ એક પછી એક માણસ કસાતા જાય છે.

વાં—આ વાત તમે જરોબર કરી છે. હવે તમે જે વાંચ્યું—વિચાર્યું છે તેને આલ આપો.

અ—પ્રથમ તો સુધારો એ નામ કષ્ટ સ્થિતિને આપવામાં આવે છે તે વિચારીએ. આ સુધારાની ખરી આગળ તો એ છે કે માણસો બહારની શોધોમાં ને શરીર સુખમાં ચાર્જ અને પુરપાઈ માને છે. તેના લખણ લખ્યો. સો વરસ પહેલા જેવા ધરમાં યુરોપના લોકો રહેતા હતા તેના કરતાં હાલ વધારે સરસ ધરમાં રહે છે. આ સુધારાની નીચાની મણાય છે. આમાં શરીર સુખની વાત રહેતી છે. અગાઉ માણસો આમડાંનાં વસ્ત્ર પહેરતા ને બાહ્યાં વાપરતા. હવે તેઓ મોઢા લેવા પહેરે છે ને શરીર રાખારને સાફ તરે હવાર કપડાં બનાવે છે, તથા બાહ્યાંને બદલે એક પછી એક પાંચ ધા કરી શકે એવી ચકરવાળી બંદુકડી વાપરે છે તે સુધારાની નીચાની છે. કાંઈ મુલકના માણસ એકા વિચેરે ન પહેરતા હોય તે જ્યારે યુરોપનાં કપડાં પહેરતાં શીખે છે ત્યારે જમણી દશામાંથી સુધારેલી દશામાં આવ્યા મણાય છે. અગાઉ યુરોપમાં માણસો સાધારણ દળથી પોતાના જોગી જમીન જત મહેનતથી ખેતા. તેને બદલે હાલ વરાળ યંત્રથી દળ મણવી એક માણસ ઘણી જમીન ખેડી શકે છે, ને પ્રુમ પેસા એકઠો કરી શકે છે તે સુધારાની નીચાની મણાય છે. અગાઉ માણસો કાંઈજ પુરતકો લખતા. તે અમુક્ય મણતાં. આજે જેને જેવું હાવે તેવું લખે છે ને જાણે છે તથા લોકોનાં મન બમાવે છે. આ સુધારાની નીચાની છે. અગાઉ માણસો સાડાં વાટે કઢાવાની બાર માણની મજબ કરતા. હાલ રેલ ગાડીથી

ચારસો ગાડીની મજબ કરી શકે છે. આ તો સુધારાની ટેલ મણાય છે. હજુ જેમ સુધારે વધતો જાય છે તેમ એવું ધારવામાં આવે છે કે મણસો દવાઈ વઢાણથી મુસાફરી કરશે ને ચોક્કા કસાક માં ફુનીયાના ગમે તે ભાગમાં જઈ પહોંચશે. માણસોને હાથ પગ નહીં વાપરવા પડે. એક બટન ચાંપશે ત્યારે તેને પહેરવાનો પોવાક આવી મળશે. ખીનું બટન ચાંપશે ત્યારે તેને ડાખાં આવશે. ત્રીજું બટન ચાંપશે ત્યારે તેની ગાડી તક્યારે ચક્ર જશે. નીચ નવાં બોજાત મળશે. હાથ અથવા પગનો ખપજ નહીં પડે. બધું સંચાલીન કામ લેવશે. અગાઉ માણસો જ્યારે લડવા માગતા ત્યારે એક ખીનનું શરીર પણ બજમા વતા. હવે તો તેપના એક બેળાથી હજારો જન લક શકે છે. આ સુધારાની નીચાની છે. અગાઉ લોકો ખુશી દવામાં પોતાને લીક પડે તેટલું સ્વતંત્ર પણે કામ કરતા. હવે હજારો મણસો પોતાના યુજનને ખાતર એકઠા મળી મોટાં કારખાનાંઓમાં કે ખાણોમાં કામ કરે છે. તેઓની દશા જનવર કરતાં હલકી થઈ પડી છે. તેઓને સીસા રિંગે રેના કારખાનામાં જનની ખુવારી કરી કામ કરવું પડે છે. આનો બોમ પેસા હર માણસોને મળે છે. અગાઉ માણસોને મારીને યુવામ કરતા. હાલ માણસોને પેસાની ને બોમની લાલચ આપી યુવામ બનાવે છે. અગાઉ લોકોમાં દરદ ન હતાં તેવાં દરદ પેશ થયાં છે, ને તેની સાથે હાકતરો શોષ કરવા લાગ્યા છે કે તે દરદો કેમ મટાડવાં. આમ કરતાં ઇક્ષીતાલો વધી છે. તે સુધારાની નીચાની મણાય છે. અગાઉ કમળો લખતા ત્યારે ખસસ બેળીયા જતા ને બહુ ખરચે તેવું બની શકતું. આજ મારે કાંઈને જાણ બાંડવાનો કામજ લખવો હોય તો એક દોડીએ કું ગાળ કઢાડી શકું છું. કાંઈ ને મારે જાણથી આપવી હોય તો તે પણ કું તેટલીજ કિમતે પહેંચાડી શકું છું. આ સુધારાની નીચાની છે. અગાઉ માણસો જેથી તણ વખત ખાતા ને તે પણ હાથે પગેથી ચોરી ને ચોરી તર કરી હોય તો તે. હવે બળે કસાકે ખાવાનું જોઈએ અને તે એટલે દરજ્જે કે ખાવામાંથી લોકો નવરાજ નથી થતા. હવે કેટલું કહું? આ બધું તમે મને તે પુરતકમાં જોઈ શકો છો. સુધારાની આ બધી ખરી નીચાની છે. અને જે કાંઈ પણ માણસ તેથી જુદી વાત સમજાવે

તો તે બોલો છે એમ ચોક્કસ માનજો. સુધારો તો કું જણાવી થયો છું તેજ મણાય છે. તેમાં નીતિની કે ધરમની વાત હજ નહીં. સુધારાના હિમાયતી ચોખ્ખા વાત કરે છે કે તેઓનું કામ લોકો ને ધરમ શીખવવાનું નથી. ધરમ તે તો કેટલાક દેાંજ છે એમ માને છે. કેટલાક વળી ધરમનો ડોળ કરે છે. નીતિની વારતા પણ કરે છે. છતાં કું તમ ને ૨૦ વરસના અનુભવ પછી કહું છું કે નીતિને નામે અનીતિ શીખવવામાં આવે છે. નીતિ ઉપથી વાતોમાં હોષ ન શકે એ બાજક પણ સમજી શકે એવું છે. શરીર સુખ કેમ થયે એજ સુધારો શોધે છે. એજ તે આપવા મહેનત કરે છે છતાં તે સુખ પણ નથી મળી શકતું. આ સુધારો તે અધરમ છે. અને તે યુરોપમાં એટલે દરજ્જે ફેલાયો છે કે લાંના માણસો અરધ મોઢા જેવા જોવામાં આવે છે. તેઓનામાં ખરું ઠાવત નથી. પોતાનું જોર નીસા કરી ટાળી રાખે છે. એકાંતે તે લોકો બેસી શકતા નથી. આ ધરની રાણી હોવી જોઈએ તેને શરીરેમાં બટકવું પડે છે, અથવા તો તેઓ ને મજુરીમાં જવું પડે છે. ઇંગ્લાંડમાં જ આળોસ લખ રક અબળાઓ પેટને અરથે મધા મજુરી કરે છે. અને હાલ તેને લીધે 'હાર્વેન્સ્ટ'ની લીલમાલ ચાલી રહી છે.

આ સુધારો એવો છે કે જો આપણે ધીરજ રાખી બેસીશું તો સુધારાની હડ દેડમાં આવેલા માણસો પોતે સળગાવેલી અગ્નિમાં બળી મરશે. પેમખર મહમદ ના સિફત પ્રમાણે આ રોતાની રાજ્ય મણાય. હીંદુ ધરમ અને હડહડતો કળી કાલ કહે છે. કું તમને આ સુધારાનો આખેડુળ ચિતાર નથી આપી શકતો. મારી સજિતની બહારની આ વાત છે. પણ તમે સમજશો કે આ સુધારાથી ઇંગ્લેંડ પ્રજામાં સડો ધર કરી ગયો છે. તે સુધારો નાસકારક ને નાશવત છે. તેનાથી દુર રહેવું પડે છે અને તેથીજ ઇંગ્લેંડ પારલામેન્ટને ખીજ પારલામેન્ટ તે નકાબી થઈ પડી છે. તે પારલામેન્ટ તે પ્રજાની યુજાખીની નીચાની છે એ ખચીત વાત છે. વચો વિચારો તો તમ ને પણ નેમજ લાગશે. તેમાં ઇંગ્લેંડનો વાંક હવે નહીં કાઢો. તેમની ઉપર દયા ખાવા જેવું છે. તેઓ બાહોશ માણસ છે એટલે એ જાળમાંથી નીકળી આવશે એમ મારે માનવું છે. તેઓ સમજીક છે ને મહેનત છે. તેઓના વિચાર મુજ

અતીનિ ભરેલા નથી. એટલે તેમને વિશે મારા મનમાં હિતમ વિચારજ છે. તેઓ તું કાઢ ખરાજ નથી. સુધારો એ તેઓ ને અસાધ્ય રોગ નથી. પણ હાલ તેઓ તે રોગમાં લેરાવા છે એ તો જુલવાનુ જ નથી.

મકરણ ૭ મું.

હિંદુસ્તાન કેમ મરુ?

વાં—તમે સુધારાને વિષે તો બહુ બોલ્યા. મને વિચારમાં નાખી દાધો. હવે મારે મુરોખની પ્રજા પાસેથી શું લેવું ને શું ન લેવું એ સંકટ આવી પડ્યું. પણ મને એક સવાલ તો તુરત ઉગી આવે છે. સુધારો એ કુધારો છે, એ રોગ છે તો ઉગ્રજ આવ્યા સુધારામાં પડેલા તે દીઠ કેમ લાકડકલા? તેમાં કેમ ટપી શકે છે?

અ—તમારા આ સવાલનો જવાબ હવે કંઈક સહેલથી આપી શકાશે. અને હવે આપણે સરસવતીના વિચાર પણ લેાડી વારમાં કરી શકશું. તમારા એ સવાલ નો જવાબ મારે હજી આપવાનો છે એ કંઈ જુલો નથી. પણ તમારા ઉગ્રજા સસત્ર ઉપર આપણે આવીએ. હિંદુસ્તાન ઉગ્રજે લીધું નથી પણ આપણે તેને લીધું છે. હિંદુસ્તાનમાં તેઓ પોતા ના બળે નથી ટપી શક્યા પણ આપણે તેઓને રાખ્યા છે. તે કેમ એ બોધ્યું તમને પાદ આપું છું કે આપણાં દેશમાં તેઓ અસલમાં વેપાર અરથે આવ્યા. તમારી કમ્પની બહાદુરને પાદ કરો. તેને બહાદુર કોણે બનાવી? તેઓ બીચારા રોગ કરવાનો ઇશારો પણ નહોતા રાખતા. કંપનીના માણસોને મદદ કોણે કરી? તેઓનું રક્ત બેધને કાણ મોહામ જતા? તેઓનો માલ કાણ વેચી આપ્યું? ઇતિહાસ પુરાવો આપે છે કે આપણેજ તે બધું કરતા. પૈસો જલદી મેળવવાના હેતુથી આપણે તેઓને વધાવી લેતા. આપણે તેઓને મદદ કરતા. મને બાંધ પીવાની આહત હોય અને બાંધ વેચનારો મને બાંધ વેચે તેમાં મારે વેચ નારનો વાંક કહાડવો કે મારો પોતાનો? વેચનારનો વાંક કહાડવાથી મારું વ્યસન કંઈ જવનું છે? તે વેચનારને કાંઈ કહાડ્યું તો શું બીજાને મને બાંધ નહીં વેચે? હિંદુસ્તાનના ખરા ભેલે બરેબર મોઢ કરી મુજ નપાસનું પડશે. મને બહુ ખાવાથી અપચો થયો હશે તો હું

પાણિને દેવ કહાડી અપચો દુર નહીં કરી શકું. તખીય તો એ કે જે દરદનુ પ્રજા શોધે. તમે દોંદી રામીના તખીય થવા માગો છો તો તમારે દરદનું મુજ તો શોધેજ છુટકો છે.

વાં—તમે ખરબેલો છો. હવે તમારે મને સમજાવવાની ફરજ કરવાની જરૂર નહીં પડે. હું તમારા વિચાર બાજુના અધીરો જાન્યો છું. આપણે હવે અત્યંત રસિક જામ ઉપર આવ્યા છીએ એટલે મને તમારા વિચારોજ બતાવો. મને તેમાં કંઈ આવશે ત્યારે હું તમને અટકાવીશ.

અ—જુલુ સાહે. પણ મને ધારિત છે કે આરજ ચાકશું ત્યારે વળી આજ છુને મતભેદ તો થશેજ. છતાં તમે અટકાવો ત્યારેજ દલીલમાં ઉતરીશ આપણે બેચું કે ઉગ્રજ વેપારીને આપણે ઉતેજન આપ્યું ત્યારે તેઓ પગ પેસારો કરી શક્યા. તેમજ જ્યારે આપણા રાજ્યોમાં મહિમાઢિ લડ્યા ત્યારે તેઓએ કમ્પની બહાદુરની મદદ માગી. કમ્પની બહાદુર વેપારમાં ને લડાઈના કામમાં કુશળ હતી તેમાં તેને નીતિ અતીતિની નડતર ન હતી. વેપાર વધારવો ને પૈસા કમાવા એ તેનો ધંધો હતો. તેમાં જ્યારે આપણે મદદ આપી ત્યારે તેણે મદદ લીધી ને પોતાની કાઢીઓ વધારી. કેડીને બચાવ કરવા તેણે દરદર રાખ્યું તે લરદરનો આપણે ઉપયોગ કર્યો. ને હવે તેની ઉપર દેવ રાખીએ તે નકામું છે. આ વખતે હિંદુ મુસલમાન વચ્ચે વેરપણ ચાલતું હતું. તેમાં પણ કંપની ને લાગ મળ્યો. આમ બધી રિતે કંપનીનો કાણ હિંદુસ્તાનમાં જામે તેવું આપણે તેને સાર કર્યું. એટલે આપણે હિંદુસ્તાન ઉગ્રજને આપ્યું એમ કહેવું એ, હિંદુસ્તાન મરુ એમ કહેવા કરતાં વધારે સાચું છે.

વાં—હવે ઉગ્રજને હિંદુસ્તાન કેમ રાખી શકે છે એ કહો.

અ—જેમ આપણે તેઓને આપ્યું તેમ આપણે હિંદુસ્તાન તેઓની પાસે રહેવા દીધે છીએ. તેઓએ હિંદુસ્તાન તલવારથી લીધું એમ તેઓમાંના કેટલાક કહે છે અને તલવારથી રાખે છે એમ પણ કહે છે. આ બંને વાત મક્કલ છે. હિંદુસ્તાનનો રાખવામાં તલવાર કમ્પની કામ આવે તેમ નથી. આપણેજ તેઓ ને રહેશ મુજે છીએ.

તેઓનીગને ઉગ્રજને વેપારી પ્રજા કહી છે. એ તદ્દન બ્યાબથી વાત છે. તેઓ

જે દેશને રાખે છે તે દેશ વેપારને અરથે રાખે છે એ બાજુના બેચું છે. તેઓનાં લરદર ને કાલ્લા માત્ર વેપારની રક્ષા કરવાને અરથે છે. જ્યારે દરંસવાલમાં વેપાર નહોતો ત્યારે મી. ઝેડરડને તુરત સૂઝી આવ્યું કે દરંસવાલને ઉગ્રજને નહીં રાખવું જોઈએ. જ્યારે દરંસવાલમાં વેપાર જોયો ત્યારે તેની સાથે લડાઈ કરી અને મી. ઝેડરડને શોધી કહાડ્યું કે દરંસવાલની ઉપર ઉગ્રજની હકમત છે. મરદુમ પ્રેસીડન્ટ કચ્છરને કાઢીએ સવાલ પુછ્યો “ચંદમાં સોનું છે કે નહીં?” તેણે જવાબ આપ્યો કે “ચંદમાં સોનું હોવા નો સંભવ નથી, કેમકે જો દન તો ઉગ્રજને તેને પોતાના રાજ્ય સાથે જોડી દેત” તેઓનો પરમેશ્વર પૈસો છે એ બાનમાં રાખવાથી બધા પ્રુલાસા થઈ શકશે.

ત્યારે ઉગ્રજને આપણે હિંદુસ્તાનમાં રાખીએ છીએ તે માત્ર આપણી જરૂર આપણને તેઓનો વેપાર પસંદ આવે છે. તેઓ કાવાલાવા કરી આપણને રીઝવે છે ને રીઝવીને આપણી પાસેથી કામ લેય છે. તેમાં આપણે તેઓનો દેવ કહાડવો એ તેઓની સત્તા નીભાવવા બેચું છે. આમાં વળી આપણે માહિમાઢિ તકરારો કરી તેઓને વધારે ઉતેજન આપીએ છીએ.

એ તમે ઉપરની વાત જરાજર માનો તો આપણે સાબેત કર્યું કે ઉગ્રજને વેપારને અરથે આવ્યા, વેપારને અરથે રહે છે, ને તેઓને રાખવામાં આપણેજ મદદ મારે છીએ. તેઓનાં હથીવાર તે તદ્દન નકામું છે.

આ પ્રસંગે તમને હું પાદ આપું છું કે જાપાનમાં ઉગ્રજ વાવટો ઉઠે છે એમ તમે માનજો. જાપાનની સાથે ઉગ્રજે કરાર કર્યો છે તે તેના વેપારને સાર. અને જાપાનમાં તમે જોશો કે ઉગ્રજને પોતાનો વેપાર પ્રુજા જમાવશે. ઉગ્રજ પોતાના માલને સાર દુનીયાને પોતાની બજાર બનાવવા માગે છે. આમ નહીં કરી શકે એ બરાબર છે. તેમાં કંઈ તેઓનો વાંક નહીં મળ્યા. તેઓ પોતાની મહેનતમાં ક્યાંય રાખવાના નથી.

મકરણ ૮ મું.

હિંદુસ્તાનની દશા.

વાં—હિંદુસ્તાન કેમ ઉગ્રજના હાથ માં છે એ સમજી શકાય છે. હવે હિંદુસ્તાનની દશા વિશે તમારા વિચાર બાજુવ

માથું છું.

અ—હીંદુસ્તાનની અત્યારે સંકટી દશા છે. તે તમને કહેતા મારી આંખમાં પાણી આવે છે ને મારું મથું સુકાય છે. તે હું તમને પુરી રીતે સમજાવી શકીશ કે નહીં તે વિષે મને સંક છે. મારો ખાસ અભિપ્રાય છે કે હીંદુસ્તાન ઇસ્લામથી નહીં, પણ આઝાદીના સુધારા નીચે કચરાએલું છે. તેની કડપમાં તે આવી મથું છે. અને તેમાંથી બચવાનો હજુ ઉપાય છે ખરો પણ દિવસે દિવસે વખત જતો જાય છે.

મને તો ધરમ વહાલો છે એટલે પ્રથમ દુઃખ તો એ છે કે હીંદુસ્તાન ધરમ બગડેલું ચાલ્યું છે. ધરમનો અરથ હું અહીં હીંદુ કે મુસલમાન કે જરથુસ્તિ એમ નથી કરતો. પણ એ બધા ધરમ માં જે ધરમ રહેલો છે તે જ તો રહે છે. આપણે ઇશ્વરથી વિમુખ થતા જઈએ છીએ.

વાં—તે કેમ?

અ—હીંદુસ્તાન ઉપર એવું તહોમત છે કે આપણે આજસુ છીએ અને જોશએ મહેનત તથા ઉત્સાહી છે. આ આપણે માની લીધું છે. ને તેથી આપણે આપણી રીતિતિ બદલવા માગીએ છીએ.

હીંદુ મુસલમાન પારસી ખ્રીસ્તિ બધા ધરમ શીખવે છે કે આપણે દુનવી વસ્તુ એ વિષે મારું રહેવું ને ધર્મિક વસ્તુ એ વિષે ઉત્સાહી રહેવું. આપણે આપણા દુનવી લોકની દૃઢ બાંધથી ને ધર્મિક લોકને મોઢા રાખવો. આપણે ઉત્સાહ તેમજ રાખવો.

વાં—આ તો તમે પાખંડી થવાનું ચિહ્ન આપતા લાગો છો. આવી વાતો કરી કુતારાઓ ધુતી મથા છે ને હજુ ધુતે છે.

અ—તમે ધરમ ઉપર એટલું આરોપ મુકો છો. પાખંડ તો બધા ધરમાં રહેલો છે. જ્યાં સુધી હોય ત્યાં અપાર્થ રહેલું જ છે. પાછાંયો દરેક વસ્તુ વિષે છે. ધરમ કુતારા એ દુનવી કુતારા કરતાં સાર છે એમ તમે જોશો. સુધારામાં જે પાખંડ હું તમને જતાવી મથો તે પાખંડ ધરમમાં જોવા જ નથી.

વાં—એમ કેમ કહેવાય? ધરમને બદલે હીંદુ મુસલમાન હડયા. ધરમને બદલે ખ્રીસ્તિમાં મદા કુપ્તો થયાં. ધરમને બદલે દુનવી નિરપરાધી મહુસો મળ્યાં. તેઓને બધી નાખ્યા, તેઓ

ની ઉપર મદા સંકટો પાડ્યાં. આ તો સુધારા કરતાં ખરાબજ મહુપ.

અ—હું તો કહું છું કે એ બધું સુધારાના દુઃખ કરતાં વધારે સદન થઈ શકે તેવું છે. તમે કહું તે પાખંડ છે એમ સહુ સમજે છે. તેથી પાખંડમાં આવેલા મહુસો મરી રહે એટલે ઉઠી જાય છે. જ્યાં જોળા મહુસો રવા છે ત્યાં તેવું જ ચાલ્યા કરશે. પણ તેની અસર સદાવને સારું ભુરી રહેતી નથી. સુધારાની હોળીમાં જે મહુસો બળી મથા છે તેની તો હાલ નથી. તેની છુપી તો એ છે કે મહુસો સારું માનીને તેમાં કંપનારે છે. તેઓ નથી રહેતા દીનના કે નથી રહેતાં દુનીયાના. તેઓ ખરી વસ્તુને તદન ભુલી જાય છે. સુધારા તે ઉદરની જેમ પુઝીને ફાંચી ખાય છે. તેની અસર જગદે આપણે જાણીએ ત્યારે અમારું હિના વહેમો તે આપણને પ્રમાણમાં મીઠા લાગશે. હું એમ નથી કહેતો કે આપણે તે વહેમોને કાયમ રાખવા નહીં, તેની સામે તો લડીએ, પણ તે લડત કંઈ ધરમ ભૂતી જગતથી નથી લેવાવાની. પણ ખરી રીતે ધરમ સંપાદન કરીને લેવાશે.

વાં—ત્યારે તમે તો એમ પણ કહેશો કે ઇશ્વરે હીંદુસ્તાનમાં શાંતિનું સુખ આપ્યું છે તે નકામું છે.

અ—તમે શાંતિ જુઓ તો જાણે. હું તો શાંતિ સુખ જોતો નથી.

વાં—ત્યારે જગ, પીઠારા બીજા વિષે જે વાસ ઉપજાવતા હતા તે તમારે દિસાએ તો કંઈ દરકત જેવું નહતું.

અ—તમે જરા વિચારી જોશો તો માન્ય પડશે કે તેઓનો ત્રાસ માત્ર નજીવો હતો. જે તેઓનો ત્રાસ ખરોજ હતો તો પ્રજા જડ મુળથી કપારની નાસ પામી હત. વળી હાલની શાંતિ તે માત્ર નામની છે હું એમ કહેવા માથું છું કે આપણે તે કાંતિથી નામરદ અને બાવલા બીજાની મથા છીએ. બીજા પીઠારાનો રજાવ ઇશ્વરે ફેરવ્યો છે એમ માની લેવાનું નથી. આપણને તેવી જાતની પીડા હોય તે સદન કરવા જેવું છે. પણ બીજા મહુસો તે પીડામાંથી આપણને બચાવે તે તદન હીજાવન ઉપજાય નાઈ છે. આપણે અજાણ બનીએ તેના કરતાં બીજાના તીર કામઠાથી મરણ એ મને વધારે પસંદ છે. તે રીતિમાં જે હીંદુસ્તાન હવે તે હીંદુસ્તાન જુદાજુદા સુરસાનું હતું, મોઢાંયે હીંદીને નામદ

મહુસો તે તેની અધમ અજાનદશા મુકવે છે. હીંદી બાવલા કદી કતાજ નહો. જાણીએ કે જે દેશમાં પહાડી લોકો વસે છે, જેમાં વાદ વર વસે છે તે દેશમાં રહેનારા મહુસો જે ખરેખરા બીજા હોય તો તેઓનો નાશજ થાય. તમે કોઈ વિચાર જેતરમાં મથા છો? નમને હું ખાનિપુરવક કહું છું કે જે રોમાં આપણા એવુંતો નિરભય થઈને આવે પણ સુરે છે. ત્યારે ત્યાં ઇશ્વર અને તમે સુવાની આનાકાની કરશો. જગ તે નર બચતામાં રહેલું છે. શરીરમાં માંસના લોચા બદલે હોવામાં બળ નથી. એ તમે થોડાજ ખયાલકરશો તો જાણી કરશો.

વળી તમે જે રરજાજ કરજનારા છો તેને હું એવું છું કે બીજા, પીઠારા, આસામી અને હા તે આપણા દેશી ભાઈ છે. તેને જીતવા તે તમારું ને મારું કામ છે. તમારાજ ભાઈનો તમને કાવ રહેશે તો તમે કદી ઠેકાણુસર પહોંચવાના નથી.

મકરણુ હમુ.

હીંદુસ્તાનની દશા (ચાલુ)

વિશેષ વિચાર

વાં—હીંદુસ્તાનની શાંતિનો જે મારો મોહ હતો તે તમે સંક લીધો. હવે તો મારી પાસે તમે કંઈ રહેવા લીધું હોય એમ થાદ આવતું નથી.

અ—હજુ તો તમને માત્ર ધરમની દશાનો મેં ખ્યાલ આપ્યો છે. પણ હીંદુસ્તાન કેમ રોક છે એ વિષે તમને મારો બીજા વિચારો હું જણાવીશ ત્યારે વખતે તમને મારી ઉપરજ તીરકાર જુકશે. કેમકે જે કંઈ આજસુધી તમે અમે લાજા કારક માન્યું છે તે મને તો મેરલાકારક જણાય છે.

વાં—એવું વળી છે?

અ—હીંદુસ્તાનને રેલવેએ, નજીવોએ, ને ડાકરોએ કંગાળ બનાવી છે. તે દશા એવી છે કે જે આપણે વેળાસર નહીં જાણીએ તો ચોમેરથી થેરાજ જશુ.

વાં—આપણો સંજ દારકાં જશે કે નહિ એ વિષે મને ખરિર છે. તમે તો બધું જે સરસ જોવામાં માન્યું છે, મનાવું છે તેની ઉપરજ કુમલો સર કર્યો? હવે શું રહ્યું?

અ—તમારે ધીરજ રાખવી પડશે. સુધારા તે કંઈ કુધારા એ તો મુશીબતે

માણસ પડે તેમ છે. તથીઓ તમને કહેશે કે શાસણીના દરજવાળો મોતના દહાડા લગી પશુ છવવાની આજ્ઞા રાખ્યા કરે છે. શાસણીનો રોગ ઉપરથી દેખાય એવી છત્ર કરતો નથી. વળી તે રોગ માણસને ખેડી લાવી આપે છે. તેથી રોગી વિશ્વાસે તથાયા કરે છે ને ઉવટે કુખે છે. તેમજ સુધારાનું સમજવું, તે અદૃશ્ય રોગ છે. તેનાથી એવળે

વાં—હીક છે ત્યારે હવે રેલવે પુરાણ સંભળાવો.

અ—તમને જગી આપશે કે રેલવે ન હોય તો ઉચ્છેદનો કાણુ હિંદુસ્તાન ઉપર છે તેટલો તો નજર રહે. રેલવેથી મરખી ફેલાય છે. જો રેલ ન હોય તો માણસો ઘેડાજળ એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ જશે. તેથી એથી રોગો આપ્યા દેશમાં નહીં જાય શકે. સહેજે 'સેગરીએક્સન' (સુતક) આપણે પહેલાં પાળતા. રેલવેથી દુઃખ વધ્યા છે. કેમકે રેલવેની સરવળા થી લોકો મોતના દાણો વેચી કઢાડે છે. જ્યાં મોંઘવારી હોય ત્યાં અનાજ તથા અન્ય છે. લોકો બેઠકાર બને છે ને તેથી દુઃખાનું દુખ વધે છે. રેલવેથી દુષ્ટતા વધે છે. ખરાબ માણસો પોતાનો ખરાબો ઝપાટાથી ફેલાવી શકે છે. હિંદુ રતાનમાં જે પવિત્ર સ્થાન હતું તે અપવિત્ર થયાં છે. અમાક લોકો બહુ મુશીબતે તેવી જગ્યાએ જતા. તેવા લોકો ખરેખર આપણી હાથર ભજવા જતા. હવે તે, ધુતારાની ટોળી માત્ર ધુતવા જાય છે.

વાં—આ તો એકતરફી વાત તમે કરી. જેમ ખરાબ માણસો જઈ શકે તેમ સારા પશુ જઈ શકે છે. એઓ કેમ રેલવેનો પુરો લાભ નથી લેતા?

અ—પ્રારં હોય એ તો જોઈએ માણની જેમ આવે છે. તેને તો રેલવેની સાથે નજર બને. સારું કરનારને સ્વાયં હોય નહીં. તે ઉતાવળ નહીં કરે. તે જાણે છે કે માણસની ઉપર સારાની છાપ પાડનાં જમાનો નોંધએ. નહારેજ કુદી શકે છે. બર ખાંધવું મુશ્કેલ છે. પાણુ એ સહેલ છે. એટલે હમેશાં રેલવે એ દુષ્ટતાનો ફેલાવો કરશે એમ ચોક્કસ સમજવા જેવું છે. તેથી દુઃખાનો ફેલાવો થાય કે નહિ તે વિશે કોઈ સંભાર મારા મનમાં ધડીબર વહેમ પેસાડી શકશે. પણ રેલવેથી દુષ્ટતા વધે છે એ તો મનમાં કોતરાઈ ગયું છે તે જતાર નથી.

વાં—પણ રેલવેનો મોટામાં મોટો લાભ બીજા બધા મેરઠાપદાને મુલાખી કે છે. રેલવે છે તો આને હિંદુ

રતાનમાં એક પ્રજાનો ભુરસો જોવામાં આવે છે. એટલે હું તો કહું છું કે રેલવે બહે આવી.

અ—આ તમારી જુલજ છે. તમને હાંમેજે શીખવ્યું છે કે તમે એક પ્રજા ન હતા ને ચતાં સેંકડો વરસો જશે આ વાત તદન પાયા વગરની છે. જ્યારે હાંમેજે હિંદુસ્તાનમાં ન હતા ત્યારે આપણે એક પ્રજા હતા. આપણા વિચારો એક હતા. આપણી રહેણી એક હતી. ત્યારે તો તેઓએ એક રાજ્ય સ્થાપ્યું. એટલે તો પછી તેણેજ પાડ્યા.

વાં—આ વાત વધારે સમજવી પડશે.

અ—હું જે કહું છું તે વગર વિચાર્યું નથી કહેતો. એક પ્રજાનો અર્થ એવો નથી કે આપણી વચ્ચે અંતર ન હવું. પણ આપણા મુખ્ય માણસો પત્રે પાળા કે મગામાં આપ્યા હિંદુસ્તાનમાં ફરતા. તેઓ એક બીજાની જાણા શીખતા ને તેઓની વચ્ચે અંતર ન હવું. જે દીર્ઘ ર્થો પુરોષે એવેત ખીંદુ રામેશ્વર, જગન્નથ અને હરદાસની જગ્યા કરાવી તેઓનો શો વિચાર હતો એમ તમે માને છો? તેઓ મુરખ ન હતા એમ તમે કહુલ કરશો. તેઓ જાણતા હતા કે હાથર બળત તો ઘેર બેઠાં થાય છે. તેઓએજ આપણને શીખવ્યું છે કે જેવું મન ચંચા છે તેને ઘેર બેઠું ગંગા છે. પણ તેઓએ વિચાર્યું કે હિંદુસ્તાન કુદરતે એક મુલક બનાવ્યો છે. તે એક પ્રજા હોવો એમજો. તેથી તેઓએ જુદાં સ્થાનમાં કરાવી લોકોને એકતાનો ખ્યાલ એવી રીતે આપ્યો કે જેવું કુનીયામાં બીજી જગ્યાએ નથી. એ હાંમેજ એક નથી તેટલા એક આપણે હિંદી હતા અને છીએ. માત્ર તમે અમે જે સુધર્મા છીએ તેને મનજ હિંદુસ્તાનમાં જુદી જુદી પ્રજા છીએ એમ અભાસ આપ્યો. રેલવેથી આપણે જુદી પ્રજા માનતા થયા, ને રેલવેથી આપણે એક પ્રજાનો ખ્યાલ લાવતા થયા છીએ એમ માને તો મને બાધ નથી. અશીશુ કહી શકે છે કે અશીશુના મેરઠાપદાની ખખર અશીશુથી પડી વાસ્તે અશીશુ એ સારી વસ્તુ છે. આ બહુ તમે જુગ વિચાર્યો. તમને હજુ સંકોચો જોશે. પણ તે બધી તો નિરચુપ તમારી મેજે તમે કરી શકશો.

વાં—તમે કહેજું છું વિચારીશ. પણ એક સવાલ તો મને હમજાજ લાગે છે. મુસલમાન હિંદુસ્તાનમાં દાખલ થયા તે પહેલાં તો હિંદુસ્તાનની તમે વાત કરી. પણ હવે તો મુસલમાનની, પારસીની, ખ્રીસ્તીની એમ મોટી ભજવા છે, તે

એક પ્રજા હોય નહિ. હિંદુ મુસલમાનને તો હાડદેર છે એમ કહેવાય છે. આપણી કહેવતો પણ તેનીજ છે. 'ખીંજાને ને મહાદેવને ન બને.' હિંદુ પુરવમાં તો મુસલમાન પશીમમાં પુજે. મુસલમાન હિંદુને જીવપરસ્તના પુજનાર ગણી તેનો તિરકાર કરે. હિંદુ મુર્તિ પુજક, મુસલમાન મુર્તિનું ખાડન કરનાર છે. હિંદુ માયને પુજે, મુસલમાન તેને મારે. હિંદુ આદિ સક, મુસલમાન હિંસક. આમ કમલે કમલે વિરોધ છે તે ક્યાંથી મરે, ને હિંદુસ્તાન ક્યાંથી એક થાય?

મકરણ ૧૦મું.

હિંદુસ્તાનની દશા (ચાલુ)

હિંદુ-મુસલમાન

અ—તમારો ઉદ્દેશ સવાલ મહા મંજીર જણાય છે. પણ તે વિચાર કરતાં સહેલો લાગશે. આ સવાલ ઉઠ્યો છે તેવું કારણ પણ રેલવે, વહીલ અને કાકતર છે. વહીલ અને કાકતરનો વિચાર તો આપણે લગુ હવે કરવો પડશે. રેલવેનો કરી ગયા. આટલું ઉમેરું છું કે માણસ ને એવી રીતે પેદા કરેલ છે કે તેણે પોતાના હાથ પમથી બને તેટલુંજ તેણે આપા મમન વિગેરે કરવું. જો આપણે રેલવે વિગેરે સાધનોથી દોડ ધામ નજર કરીએ તો આપણને બહુ ગુચરાડાં ભરેલા સવાલો ન આવી પડે. આપણે હાંમેજ કરીને દુઃખ એવી લઇએ છીએ. માણસની દહ ખુદા એ તેના સરીરના બાટથીજ બાંધી. તો માણસે તે ઘટની દહ એજાંમવાના ઉપાય શોધી કઢાવ્યા. માણસને અકકસ એવા કારણસર આપી કે તેથી ખુદાને પીજાને. માણસે અકકસનો ઉપયોગ ખુદાને જુમવા માં કર્યો. મારાથી મારી કુદરતી દહ જુગમ મારી આસપાસ વસતા માણસોની સેરા થઇ શકે; તો મેં જટ લઈને મારી મગરીમાં શોધી કઢાવ્યું કે મારે તો આખી કુનીયાની સેરા મારા સરીર વતી કરવી આમ કરવા જતાં ધણા ધર્મના ને પ્રકારના માણસો સાથે આવે તે જોએ માણસ જાત ઉપાડી શકેજ નહિ એટલે પછી અકમાય. આ વિચાર પ્રમાણે તમે સમજી લેશો કે રેલવે એ ખરેખર તેજાની સાધન છે. માણસ રેલવેનો ઉપયોગ કરી ખુદાને બહેલ છે.

વાં—પણ હું હવે મારા ઉદ્દેશ સવાલનો જવાબ સાંભળવા અશીશુ જની વડેથી હું મુસલમાન દાખલ મરાથી

એક પ્રજા રહી કે નહીં ?

અ—હિંદુસ્તાનમાં મને તે ધર્મના માણસ રહી શકે છે તેથી કંઈ તે એક પ્રજા મહત્તર નથી. નવા માણસો લાખ લાખ તે પ્રજા બાંધ નથી કરી શકતા તેઓ પ્રજામાં બાળી જાય છે. એમ કાંઈ લોકો જાણે છે. એ પ્રજા મહત્તર. તે મુસલમાન બીજા માણસોને સમાવ કરવાનો સુચ્છ હોયો જોઈએ. તેવું હિંદુસ્તાનમાં હવે અને છે. બાકી અરેબીઓ તેઓ માણસ તેલના ધર્મ છે એમ મણી સહાય. એક પ્રજા મહત્તર માણસો એક બીજાના ધર્મ ની વચમાં પડતાજ નથી. જો પડે તો સમજવું કે તેઓ એક પ્રજા થવાને લાયક નથી. હિંદુ જો એમ માને કે આપુ હિંદુસ્તાન હિંદુઓ જ રહેશે હોય તો તે સ્વપ્ન છે. મુસલમાન એમ માને કે તેમાં માત્ર મુસલમાનજ વસે તો તે પણ સ્વપ્ન સમજવું. છતાં હિંદુ મુસલમાન ખારસી ખીસ્તી જેઓ તે દેશને મુલક કરી વસ્યા છે તેઓ એક દેશી, એક મુલકી છે. તે મુલકી બાંધ છે, અને તેણે એક બીજાના સ્વાર્થને ખાતર પણ એક મહત્તર રહેવું પડશે.

દુનીયાના કોઈ પણ ભાગમાં એક પ્રજા નો અર્થ એક ધર્મ એમ થયો નથી. હિંદુસ્તાનમાં હતો નહિ.

વાં—પણ હાલવેરનું શું ?

અ—હાલવેર એ બન્નેના દુષ્મને શોષણ વાકમ છે. જ્યારે હિંદુ મુસલમાન લડતા ત્યારે તેથી વાતો પણ કરતા. લડતા તો ક્યારેતા બધા થયા છોયે. પછી હાલવેર શાના ? વળી એટલું વાદ રાખજો કે હોમિય આબ્યા પછી આપણે લડતાં બધા થયા હોય એવું કંઈ નથી. હિંદુઓ મુસલમાન રાજની નીચે, અને મુસલમાનો હિંદુ રાજની નીચે રહેતા આબ્યા છે. બન્ને જણને પાછગયી માલમ પડવું કે લડાઈ કરવાથી કોઈને ફાયદો નથી. લડાઈથી એક બીજા પોતા નો ધર્મ નહિ છેડે તેમ એક બીજા પોતાની હક પણ નહિ મુકે. તેથી બન્ને એ સંપૂર્ણ રહેવાનો હસાવ કર્યો. કજીયા તો ખાજા હજારે રૂં કરાવ્યા.

મોંધાને ને મહાદેવને નહિ અને એ કહેવત પણ ઉપર પ્રમાણે સમજવી. કેટલીક કહેવતો રહી જાય છે તે ગુરુજાન કાંઈ કરે છે. આપણે કહેવતની ધુનમાં એટલું પણ વાદ નથી કરતા કે પણ હિંદુ તથા મુસલમાનના આપણાં એક જ કલા. આપણાં એક જ કલા છે.

શું ધર્મ બદલ્યો એટલે દુષ્મન થઈ ગયા ? શું બન્નેનો પુત્ર તે જુદો છે ? ધર્મ તે તો એક જ જગ્યાએ પહોંચવાના જુદા જુદા રસ્તા છે. આપણે બન્ને નોખા આરમ લઈએ તેમાં થયું શું ? તેમાં કુઝા શું ?

વળી એવી કહેવતો ઠેવી પેલુવમાં પણ રહેલી છે. તેથી કોઈ એમ નહિ કહે કે તેઓ એક પ્રજા નથી. વેદ ધર્મ અને જાન વચ્ચે બહુ તફાવત મનાય છે. છતાં તેથી એ પ્રજા નથી થતા. આપણે મુલામ બની ગયા છોયે તેથીજ આપણા કજીયા વીજે દેશણે લઈ જઈએ છીએ.

જેમ મુસલમાન મુર્તિ ખંડન કરનાર છે તેમ હિંદુમાં પણ એવી શાખા જોવામાં આવે છે. જેમ જેમ અરેબી જ્ઞાન વધતું જાય તેમ તેમ આપણે સમજવું કે આપણને પસંદ ન પડે એવો ધર્મ સામેનો માણસ પાળતો હોય તો પણ આપણે તેની સામે વેર બાવ ન રાખવો પડે ; આપણે તેની સામે જગર હરિત ન કરીએ.

વાં—હવે મહારાજાને વિચે તમારા વિચાર કહો.

અ—હું પોતે માને પુણું છું એટલે કે માન આપું છું. માન એ હિંદુસ્તાનની રક્ષા કરનારી છે કેમ કે તેની પ્રજા જરૂર હિંદુસ્તાન જો પોતાનો મુલક છે તેનો આધાર છે. સેઠકો રીતે માન એ ઉપયોગી પ્રાણી છે. તે ઉપયોગી પ્રાણી છે તે તો મુસલમાન બાઈ પણ કબુલ કરશે.

પણ જેમ હું માને પુણું છું તેમ હું માણસને પણ પુણું છું. જેમ માન ઉપયોગી છે તેમ માણસ પણ. પછી તે મુસલમાન હોય કે હિંદુ હોય તે ઉપયોગી છે. ત્યારે શું માને બચાવવા હું મુસલમાનની સાથે લડીશ ? તેને હું મારીશ ? આમ કરવા જતાં હું મુસલમાનનો તેમજ માનનો દુષ્મન બનીશ. એટલે મારા વિચાર પ્રમાણે તો હું કહું છું કે માન ની રક્ષા કરવાનો ઉપાય એક જ છે કે મારે મારા મુસલમાન આપની પાસે કામ જોડવા ને તેને દેશને ખાતર તેને ઉમારવા સમજવવું. જો તે ન સમજે તો મારે માનને જતી કરવી. કેમકે તે મારા અખ ત્યારની વાત નથી. અને જો માનની ઉપર અત્યંત દયા આવતી હોય તો મારે મારો પ્રાણ દેવો પણ કંઈ મુસલમાનનો પ્રાણ લેવો નહિ. આ માનિક કામકાં છે એમ હું તો માણું છું.

માને અને માને કહીશું વેર

જો હું વાદ કરું તો મુસલમાન પણ વાદ કરશે. જો હું દેડા બનીશ તો તે પણ દેડા થશે. જો હું વેત નમીશ તો તે હાથ નમશે. ને કદાચ નહિ નમે તો કંઈ હું નરખો તે જોડું કરવું નહિ કહે વાશે. જ્યારે આપણે હક કરી ત્યારે માનનો વધ વધશે. મારે અભિપ્રાય છે કે મહારાજા પ્રચારણી સભા તે મહાવધ પ્રચારણી સભા મણવી જોઈએ. તેવી સભા છે એ આપણને નામોસી પહોંચાડે છે. જ્યારે માનની રક્ષા કરતાં બહુ ત્યારે તેવી સભાની જરૂર પડી દશે.

મારો માધ માને મારવા દોડશે તો મારે શું કરવું ? તેને મારે મારવો કે પમે પડવું ? જો તેને પમે પડવું એમ તમે કહેશો તો મુસલમાન બાઈને પણ પમે પડવું.

માને કુઝા દમને માનેનો વધ હિંદુ કરે છે તેને કાણ હોડવે છે ? માનની પ્રજાને જે પરાણા હિંદુ મારે છે તે હિંદુ ને કાણ સમજવે છે ? તેથી એક પ્રજા થતાં આપણે બહુકયા નથી.

ઉપરમાં હિંદુ અહિંસક અને મુસલમાન હિંસક છે એ અરેબી હોય તો અહિંસકનો શો પરમ છે ? અહિંસકે કંઈ માણસની દીસા કરવી એમ લખવું નથી અહિંસકને તો સીધો રસ્તો છે. તેણે એકને બચાવવા બીજાની દીસા કરવાની જ નથી. તેણે તો માત્ર પાપનમન કરવાનું રહ્યું છે. તેમાં તેનું પુરુષારથ છે.

પણ શું હિંદુ માન અહિંસક છે ? મુળ વિચારતાં કોઈ અહિંસક નથી. કેમકે જીવની દાની તો આપણે કરીએ છીએ. પણ તેમથી જીવવા માગીએ છીએ તેથી અહિંસક. સાધારણ વિચાર કરતાં જોઈએ છીએ કે મહા દીકુ માંસાદારી એટલે તે અહિંસક ન મણાય. તાણી તોડીને જુદો અરથ કરવો હોય તો મારે કંઈ કહેવાનું નથી. જ્યારે આમ છે ત્યારે એક હિંસક ને બીજા અહિંસક છે, તેથી ન બને એ વાત તદન ખોલાઈ છે.

આવા વિચારો સ્વાર્થી પરમ શિક્ષક, સાક્ષીઓ, મુદ્દાઓએ આપ્યા છે ; ને અધુરું હવે તે પુરું હોયેએ કરવું છે. તેઓને ધર્મિકાસો લખવાની ટેવ રહી. દરેક માણસોનાં રીત રિવાજો જાણવાનો ડોળ રહ્યો. ધર્મને મન નાનકડું બનાવ્યું છતાં તેઓ ધર્મી લાગે કરતા ચાલ્યા છે, ને કંઈ કંઈ અખતરા કરે છે. પોતા ના દેશ પોતે વમાડે છે ને આપણા મન ઉપર તેની આમો એસાડે છે. આપણે જોઈએ છીએ તે અધુરું માનીએ છીએ.

જેમો આફ્રીકા નથી જોતા માનતા તે
જેમો સહે છે કે કુરાન સરીફમાં એવાં
સેકડો વચ્ચે છે કે જે હીંદુને માન્ય
હોય. સમયમાં ગીતામાં એવું લખેલું છે
કે તેની સાથે મુસલમાનને કંઈક કહેવા
પણ ન રહે. કુરાન સરીફમાં કેટલુંક
મારાથી ન સમજાય અથવા મને પસંદ
ન આવે તેથી શું મારે તેને માનનારનો
તિરસ્કાર કરવો? કહ્યો એ માણસથી
જ થાય. મારે કહ્યો નહીંજ કરવો
હોય તો મુસલમાન શું કરે ને મુસલમાન
નને નહીં કરવો હોય તો હું શું કરવા
નો હતો? હવેમાં હાથ લેવાનારનો
હાથ ખડી નાખ છે. સહુ પોત પોતાના
ધરમનું સ્વરૂપ સમજી તેને વળગી રહે.
ને શાંતિ મુલકાને વચમાં ન પડવા દેવ
તો કહ્યો પાતુ મો કહ્યુંજ રહેવાનું.

વાં—કેમને બંને કામને બંધાવે છે
ખરા?

અ—આ સવાલ ખીકણ માણસનો
છે. એ સવાલ આપણી દલગીઝ બાત પે
છે. એ બાકને બનાવવા હોય તો તેમાં
કોણ બંધ પાડી શકે છે? જો તેઓ
વચ્ચે ત્રીજો માણસ તકરાર કરાવી શકે
તો તે બાકને આપણે કાગા દહયાના
કરીશું. તેમજ જો આપણે—હીંદુ મુસલ
માન—કાગા દહયાના હોઈશું તો તેમાં
કાગેરજનો વાંક કદાચ નહીં રહે.
કાગેર પડે એક કાંકરેથી નહીં તો ખીજે
થી પુટશે. તેને બચાવવાનો રસ્તો ધડા
ને કાંકરાથી દુર રાખવો એ નથી પણ
તેને પડે કરવો કે જેથી કાંકરાનો ભય
ન રહે. તેમજ આપણે પાકા દહયાના
ધરાવું છે. વળી જેમાંથી એક પાકા
દહયાના હોઈશું તો પણ ખીજે શરીર શકે
તેમ નથી. આ કામ હીંદુથી સહેલમાં
બની શકે તેમ છે. તેની સંખ્યા મોટી
છે. તેઓ વધારે બહેન છે એમ માને
છે તો પછી તેઓ પાકું દહયું રાખી
શકે છે.

બંને કામ વચ્ચે અવિચાર છે. તેથી
મુસલમાન લોરડ મોરલીની પાસેથી અમુક
હક માગે છે. આમાં હીંદુ શું કામ
સામે થાય? જો હીંદુ સામે ન થાય તો
કાગેરજ ચમકે, મુસલમાન ધીમે ધીમે
વિશ્વ કરે, અને બાકયારો વધે.
આપણી તકરાર તેઓની પાસે લઈ જતાં
આપણે શરમાવું જોઈએ. હીંદુ આમ
કરતાં કાંઈ બોવાના નથી એ તમે તમારી
મેલે દિસાવ કરી શકો. એ માણસ
ખીજની કપર વિશ્વસ બેસારી શક્યો છે
તેણે આજ લગી કશું બોલ્યું નથી.

હું એમ કહેતા નથી મગતો કે હીંદુ
મુસલમાન કોઈ દહાડે લડીશ નહીં. એ
બામ બેગા રહે ત્યારે તકરાર થાય છે.
કાંઈ વેળા આપણાં માથાં પુડશે. તેમ
ધવાની જરૂર હોય નહીં પણ બધા
માણસો સરખી મીતના નથી હોય
શકતા. એક ખીજ આરેશમાં આવે
ત્યારે બધીવાર સાકસ કામ કરે છે; તે
આપણે સહન કરતાં પડશે પણ આપણે
તેની તકરાર પણ મોટી વરીલાત કોળી
ને કાગેરજની અદલતમાં નહીં લઈ
જઈએ. એ જલ્લ લડ્યા, બંનેનાં કે
એકનાં માથાં પુડ્યાં. પછી તેમાં ત્રીજો
માણસ શું ન્યાય કરતાર હતો? લડશે
તે ધવાશે પણ ખરા. ચરીરે ચરીર
આજીવા ત્યારે તેની નીચાની રહેજ.
તેમાં ન્યાય શો હોઈ શકે?

મકરણ ૧૧મું.

હીંદુસ્તાનની દશા (ચાલુ)

વકીલ—હાકતર

વાં—તમે તો કહે છો કે જે જલ્લ
વડે ત્યારે તેનો ન્યાય પણ ન કરાવે.
આ તો તમે અજબ વાત કહાડી.

અ—અજબ કહે કે ખીજું વિશેષ
આપો. તે વાત ખરી છે. અને તમારી
ચંકા તે આપણને વકીલ હાકતરની
ઓળખાણ કરાવે છે. મારો મત એવો
છે કે વકીલે હીંદુસ્તાનને ગુલામી અપાવી
છે, અને તેઓએ હીંદુ મુસલમાનના કહ
આ વધારવા છે. તેઓએ કૃષિજ સત્તા
વધારી છે.

વાં—આવાં તકોમતો મુકાબાં સહેલાં
છે પણ સામેત કરતાં કુશળી પડશે.
વકીલ વિના કોણ આપણને સ્વતંત્રનો
મારમ બતાવત? તેઓ વિના ચરીમોનો
બચાવ કોણ કરત? તેઓ વિના કાંઈ
કોણ અપાવત? જુઓ, મરદુમ મનમોહન
પેસે કેટલાકને બચાવતા. પોતે તેમાંથી એક
પેસે સરખી નહીં બીધેલી. કામેલ કે જેનાં
તમેજ વખાણ કરી ગયા તે વકીલોથી
નીએ છે ને તેઓની મહેનતથી તેમાં કામ
થાય છે. આ વચ્ચે તમે વખોડો એ તો
ન્યાયનો અન્યાય કરવા બેસેલ થાય છે.
એ તો તમારે હાથ ધાવું આવ્યું એટલે
તમે મને તેમ બાલવાની છુટ બીધા જેવું
મણાય છે.

અ—તમે માનો છો. તેમ એક વેળા
હું પણ માનતો. વકીલોએ કોઈ દહાડે

કંઈજ સારું નથી કર્યું એમ મારે તમને
નથી બતાવવું. મી. મનમોહન પેસને
હું માન આપું છું. તેમણે ચરીમોને
મદદ કરેલી એ વાત બરાબર છે. કામેલ
માં વકીલોએ કંઈક કર્યું તે પણ માની
શકાય. વકીલો પણ માણસ છે અને
માણસ જાતમાં કંઈક સાદ તો રહેલુંજ છે.
પણ ખરા કામલા જે વકીલોની સાર
માણસાઈના બેવામાં આવે છે, તે તેઓ
વકીલ છે એ બુદ્ધી મએલા છે ત્યારે
બનેલા છે. મારે તો તમને એટલુંજ
બતાવવાનું છે કે તેઓનો ધધો તેમને
અનીત શરખરનારો છે. તેઓ બુદ્ધી
લાલચમાં પડે છે. તેમાંથી લેખરનાર
થોડાજ છે.

હીંદુ ને મુસલમાન લડ્યા છે. તેઓ
ને ત્રાહિત માણસ કહેશે કે તમે હવે
જુલી બચો. બેઉનો વાંક હશે. એક
ખીજ સંખ્યાને રહેજો તેઓ વકીલની
પાસે ગયા. વકીલની જરૂર થઈ પડી કે
તેણે તો અસીસનો પક્ષ ખેંચવો.
અસીસ ધારતો ન હોય તેવી દલીલો બસી
લના પક્ષની તેણે શેષથી એ તેવું કામ
છે. જો એમ ન કરે તો તેણે પોતાના
ધધાને લાંછન લગાડ્યું મણાય. એટલે
વકીલ તો ધણા બાંધે લડત આજીવ રથ
રવાની સલાહ આપશે.

વળી માણસો વકીલ થાય છે તે કામ
પરદુખ બાંધવાને સાર નહિ, પણ પક્ષા પેદ
કરવાને. તે એક કમાણીનો રસ્તો છે.
ત્યારે વકીલનો સ્વારથ કહ્યા વધારવામાં
રહેયો છે. મારી બજારની વાત છે કે
વકીલો પોતે જ્યારે કહ્યા થાય ત્યારે
રાજ થાય છે. મુખત્યારો તે પણ વકીલ
ની જાત છે. નહીં હોય ત્યાંથી તેઓ
કહ્યા લેવા કરશે. તેઓના દલાલો
હોય છે તે જોની માફક ચરીમ માણ
સોને વળગે છે, ને તેઓનું લોડી ચુસી
લેવ છે. એ ધધોજ એવા મકારનો
રહેયો છે કે તેમાં માણસોને કંકામનું
લેવેલન મળેજ. વકીલો એ નવરા માણ
સો છે. બાળસ માણસો એકબીજામાં
બોમવવાને ખાતર વકીલ બને છે. આ
ખરી હકીકત છે. ખીજ દલીલો અપાય
તે બહાનાં છે. વકીલાત એ બારે આ
ખરદાર ધધો છે એમ કોઈ કહાનારો
વકીલજ છે. કપડા તેઓ પડે છે.
તેનાં વખાણ પણ તેઓ કરે છે. માણ
સોની પાસેથી શું કામ લેવું એ પણ
તેઓ મુકરર કરે છે, ને માણસોની કુર્પર
લાઈ બેસાડવા આડંબર એવો કરે છે કે
જાણે કોઈ આકાશમાંથી ઉતરેલા તે દેવ

તાપ પુરવ ન હોય?

માનુરના કરતાં તેઓ શા સાર વધારે દાહીયુ માને છે? તેઓની હાલતો મજુર કરતાં વધારે શા સાર છે? મજુર કરતાં તેઓએ દેશનું શું વધારે બચ્ન કર્યું છે? બચ્ન કરનારને કંઈ વધારે પડ્યા લેવાને હક છે ખરેખર? જો પડ્યાની ખાતર તેણે કર્યું તો પછી તે બચ્ન કેમ મળ્યા? આ તો તે ધંધાનો જ શુલ્ક છે એ તમને કું હશે મને. પણ તે તો બલમ વાત રહી છે.

વડીતોની કેટલાંક હોઈ મુસલમાન વચ્ચેનાં દુશ્મણીયાં છે એ જોઈ અનુભવ લીધો છે તે બહુતા હશે. તેથી કેટલાંક કુટુંબો પાપમાલ થઈ ગયાં. તેઓ નાથી ભયનો વચ્ચે ઝેર દાખલ થયાં છે. કેટલાંક રજવાડા વડીતોની બળમાં કચ્છ જઈ કરજદાર થઈ પડ્યા છે પણ મહાસીયા તે વડીતોનાં કારસ્તાનથી હુલાસ થયા છે. આવા હાથમાં ધણી આપી શકાય છે.

પણ વધારેમાં વધારે નુકસાન તેઓને હાથે એ થયું છે કે ઉમેજી ઘોંસરી આપણા મળામાં સળગ્ય પેસી મધ છે. તમે વિચારો તમને હાથે છે કે ઉમેજી બદલનો ન હત તો ઉમેજીને રાજ્ય થયા વી સકત? અદાલતો એ કંઈ લેવાના સ્વાસ્થને સાર નથી થતી. જેને પોતાની સત્તા નીલાવરી છે તે અદાલતની વાટે લોકોને વચ કરે છે બોલો પેતે વડીતો તેમાં ત્રીજો માણસ પોતાની સત્તા નથી બેસાડી હકતો. ખરેખર મજુરો જ્યારે પોતાને હાથે મારખારી કરીને અથવા તો સમાને પંચ નીમી લડી લેતા સારે મરદ રહેતા. અદાલતો આવી સારે બાપલા બના. એક ખીજાએ લડી મરતું તે જામથી મળ્યા. કું હવે ત્રીજો માણસ મારો કશો પતાવે ત્યારે બોલું જંગલીપણું છે? કોઈ હશે શક્ય કે જ્યારે ત્રીજો માણસ હરાવ આપે ત્યારે તે ખરેખર હોય છે? કોણ અજ છે એ તો બન્ને પક્ષકાર જાણે છે. આપણે બોળપણમાં માની લઈએ છીએ કે ત્રીજો માણસ આપણા પડ્યા થઈ જઈ આપણે મનસાદ કરે છે.

તે થત અમમ રાખીએ. હાકતો આટલી જતાવવાની છે કે ઉમેજીએ અદાલતની મારફતે આપણી ઉપર દાખ બેસાડ્યો છે ને તે અદાલતો આપણે વડીત ન થઈએ તો આથી નજર રહે. ઉમેજીને જાણ હતા, ઉમેજીને વડીત હત, ઉમેજીને સીપાઈ હત તો ઉમેજીને માં

ઉમેજી ઉપર રાજ્ય કરત. હોઈ જાણ અને હોઈ વડીત વિના નજર ચાલી શક્યું. વડીતો કેમ થયા, તેઓ એ કેવી ધાધાવેલી કરેલી એ બધું જો તમે સમજી રહો તો મારા જેટલોજ તિરકાર તમને એ ધધા તારી છુટશે. ઉમેજી સત્તાની એક મુખ્ય ચાવી તેઓ ની અદાલત છે. ને અદાલતની ચાવી વડીતો છે. જો વડીતો વડીલાત હોઈ દેવ ને તે ધધા વેચાના જેવો નીચ મળ્યા તો ઉમેજી સત્તા એક દિવસમાં પડી જાય. વડીતોએ હોઈ પ્રજાની ઉપર આરોપ મુક્યો છે કે આપણને કશા વડલા છે, ને આપણે કારદ કરનાર રૂપી પાણીનાં માછલાં છીએ.

વડીતને વિષે જે સબો કું વાપર્યું તેજ સબો જડોને લાગુ પડે છે. તે બન્ને મસીવાઈ લાઈ છે. ને એક ખીજાને જોર આપનાર છે.

મકરણ ૧૨મું

હિંદુસ્તાનની હાલ (ચલુ)

હાકતર

વાં-વડીતનું તો સમજાય છે તે એએ સર કર્યું છે તે મન અન્યાસે એમ પ્રતીતિ આવે છે. બાકી તેઓને ધધા જોતાં તો તે કનીષ્ટ છે. પણ હાકતરને પણ તમે તો સાથે લસડો છો. એ કેમ હશે?

અ-કું જે વિચારો તમારી આજળ રજુ કર્યું તે આપણે તો મારા પોતાના છે. પણ તે કંઈ જેવું કરેલા છે એમ નથી. પશ્ચિમના સુધારકો પેતે મારા કરતાં વધારે સખત સબોમાં લખી મળ્યા છે. તેઓએ વડીત હાકતરને બહુ વખોડ્યા છે. તેમાંના એક લેખકે એક ઝેરી કાઠ બનાવ્યું છે. તેની કાળ વડીત હાકતર વિષે નકમ ધધાદારીઓની કરી છે, અને તે કાઠના થકની ઉપર નીલી ધરમ રૂપી કુહાડી ઉગાળી છે. અનીતિને તો બધા ધધાનું મુજ એમ રૂપ આપ્યું છે. એટલે તમે સમજ્યો કે કું તમારી આજળ મારા ખીસા માંથી કુહાડો નવા વિચાર નથી મુકતો, પણ ખીજાનો તેમજ મારો અનુભવ રજુ કર્યું છે.

હાકતરને વિષે જેમ તમને હજુ મોહ છે તેમ મને પણ હતો. એક વખત એવો હતો કે જ્યારે મેં પેતે હાકતર ધધાનો ઇરાદો રાખ્યો, અને હાકતર થઈ

મારે કોમની સેવા કરવી એમ ધાર્યું હતું. હવે તે મોહ મળે છે. આપણા માં વહલનો ધધા સારા ધધામાં મળ્યા થોજ નથી એવું હવે મને બાન આવ્યું છે. ને કું તે વિચારની કિમત પારખી શકું છું.

ઉમેજીએ હાકતરી વિધાથી પણ આપણી ઉપર કાણ બેસાડ્યો છે. હાકતરો ના દંબની પણ ખામી નથી. મેમલ બાન્સાદને બમાનનાર તે ઉમેજી તર્કબ હતો. તેણે તેના ધરમાં કંઈ માંદગી મટાડી એટલે તેને સીરપાવ મળ્યો. અખીરની પાસે પહોંચી જનાર તે પણ હાકતર છે.

હાકતરે આપણને હલહલાવી નાખ્યા છે. હાકતરના કરતાં ઉદવચ્છ ભસા એમ કહેવાનું મને મન થઈ જાય છે. આપણે વિચારીએ. હાકતરોનું કામ માર શરીર સંભાળવાનું છે. વળી શરીર સંભાળવાનું છે એમ પણ નથી તેઓ નું કામ શરીરમાં રોમ થાય તે દુર કરવાનું છે. રોમ કેમ થાય છે? આપણી જ મફલતથી. કું બહુ જમ્યું. મને અછરણ થાય. કું હાકતર પાસે જાઉં, તે મને ઝોળી આપે કું સાળો થાઉં. પાછો ખુબ ખાઉં, ને પાછો ઝોળી લઉં. આમાં બન્યું તે આ છે. જો કું ઝોળી ન લેત તો અછરણની સખ બોજવત, અને ફરી પાછો હક ઉપરાંત ન જમત. હાકતર વચમાં આવ્યો, ને તેણે મને હક ઉપરાંત ખાવામાં મદદ કરી. તેથી મને શરીરે આરામ તો થયો પણ મારું મન નબળું થયું. આમ થાલતાં છેવટે મારી સ્થિતિ એવી થાય કે મારા મનની ઉપર કું જરાએ કાણ ન રાખી શકું.

મેં વિષય કર્યો. કું મારો પડ્યો. મને હાકતરે દવા આપી, કું સાળો થયો. કું ફરી વિષય નહીં કરે? ફરી સખ. જો હાકતર વચ્ચે ન આવત તો કુદરત પોતાનું કામ કરત. મારું મન દહ થાત. ને કું અતે નિવિધથી થઈ સુખી થાત.

ધરપીતાલો એ પાપની જડ છે. તેથી માણસો શરીરનું જતન બોલું કરે છે અને બનીને વધારે કરે છે.

યુરોપી હાકતરો હક વાલે છે. તેઓ માત્ર શરીરનાજ ખેટા જતનને ખાતર લાખો છોને દર વરસે મારે છે. શરતા છવ ઉપર અખતરા કરે છે. આવું એક ગણધરમને હજુ નથી. હિંદુ મુસલમાન, ખ્રીસ્તિ પરખી બધા હકે છે કે માણસ ના શરીરને સાર આટલા છોયે મારવા

ની જરૂર નથી.

દાકતરો આપણને ધર્મ બ્રહ્મ કરે છે. તેઓની બધી ખરી હવામાં મરણી બ્રહ્મ વા હાર હોય છે. આ બન્નેમાંથી એક પક્ષ વરણ હોઈ મુસલમાનને ખરે તેરી નથી. આપણે મુસલમાનો ડેળ કરી બધાએને વહેમ મણી, સ્વજ કે ગમે તેમ કરવા કરીયે તે બુદ્ધિ વાત છે. પક્ષ દાકતરો ઉપર પ્રમાણે કરે છે એ ચોખી ને સીધી વાત છે.

આતુ' પરીણામ એ આબુ' છે કે આપણે નમાઝા અને ના મરદ બનીયે છીયે. આવી રિયતિમાં આપણે લોક સેવા કરવાને લાપક નથી રહેતા, અને આપણે શરીર હીન તથા શુદ્ધિ હીન બતા બધે છીયે. ઇંગ્લેન્ડ કે યુરોપી દાકતરી શીખવી તે માત્ર મુસલમાની ગાંઠ મજબુત કરવાને ખાતર છે.

આપણે દાકતર કેમ ચક્રએ છીએ એ પક્ષ વીચારવાનું છે. તેણે 'ખર' મરણ તો આખરદાર અને પક્ષો કમાવાને ધંધો કરવાનું છે. પરીપકારની વાત નથી. તે ધંધામાં પરીપકાર નથી એ તો કું બતાવી મયો. તેથી મોઢાને તુક જાત છે. દાકતરો માત્ર આકર્ષકથી લોકોની પાસેથી મિટી શી મેર છે અને તેઓની હવા ને એક પેની ડિમતની હોય છે તેના તેઓ રૂપિયા લેવ છે. આમ વિધાસમાં ને સારા મવાની આવા માં હમાય છે. આતુ જ છે ત્યારે જલા હનો ડેળ બાલનાર કરતાં રેખીલા કમ વધારે તે સારા મણાવ.

[અધુરું.]

નાદારી એટની નોટીસો વગેરે

(ગવર્નમેન્ટ એડમિનિસ્ટ્રેશન)

ન્યુકાસલના કુઝાનદાર મહમદ સહમદ ની નાદારી બાબતમાં બીજી અને ત્રીજી મીટીંગ તા. ૧૪મી તથા ૧૬મી ડીસેમ્બરે ન્યુકાસલ માલ્સેટ પાસે કરવામાં આવશે.

ડરમહમદના રહીશ મરદમ હોદી હારી ની નાવારસ મીલકત સંબંધમાં લેખદારો એ પોતાના હાવા પ્રોટેક્ટર પાસે તા. ૧૬ ડીસેમ્બર સુધીમાં રજુ કરવા.

વેલ્થમ પાસે ગોરડા-સ લેડના મેદી બાલ નામે ઓળખાએલા હોદી મેલુશાહ ની નાદારી મીલકત સંબંધમાં લેખદારો ની મીટીંગ તા. ૧૪મી ડીસેમ્બરે વેલ્થમ માલ્સેટ આમળ મળશે.

સ્પ્રીમરીકના રામદરખ યોખી ઉરદે રામદરખની નાવારસ મીલકત તેની વીધવા પારવતીને સેવિવામાં આવી છે. જેણે દેખા કરવાનું કમુક કર્યું છે.

કાળનના સી. કે. ડી. પોલેન્ડી નાદાર મીલકતનો તમામ હિસાબ સુપ્રીમ કોર્ટના માસ્તર પાસે રજુ કરવામાં આવ્યો છે. તેની એક નકલ ડરમહમદ માલ્સેટની પાસે પણ રાખવામાં આવી છે. તે તા. ૨૦ ડીસેમ્બર સુધી તપાસણી માટે ખુલ્લી રાખવામાં આવશે.

ડરમહમદ વેરાળ આમદ પટેલની નાદાર મીલકત સંબંધમાં તેના લેખદારોની બીજી ને ત્રીજી મીટીંગ ડરમહમદ માલ્સેટ આમળ તા. ૧૪ મી અને ૨૧ મી ડીસેમ્બરના કરવામાં આવશે.

ડરમહમદ સોની તમનલાલ ડાલાલાલ ની નાદારીને લગતા હિસાબ સુપ્રીમ કોર્ટ ના માલ્સેટ આમળ રજુ કરવામાં આવ્યા છે. તેની એક નકલ ડરમહમદ માલ્સેટની ઓફીસમાં રાખવામાં આવી છે. તે તા. ૨૦ ડીસેમ્બર સુધી ખુલ્લી રાખવામાં આવશે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૧૬ ને સોમવારે ડરમહમદ પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ હામથી માલ વેચાયો હતો:—

	શી. પે.	શી. પે.
મખીમ	૦ ૬ ૧	૧ ૬ ૩૦
કાલી હાવર	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦
પાઇનએપલ	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦
પોપો	૦ ૬ ૧	૧ ૧ ૦
બનાના	૦ ૬ ૧	૧ ૧ ૦
આનેડીલા	૦ ૬ ૧	૧ ૧ ૦
મેડરીન	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦
નાચીસ	૦ ૦ ૦	૦ ૦ ૦
ઝીરેલસ	૪ ૦ ૦	૮ ૦ ૦
પટેટા (બીજ)	૬ ૦ ૦	૧૨ ૦ ૦
લીંબુ	૦ ૬ ૧	૨ ૬ ૧
લીંબી બીનીસ	૦ ૦ ૦	૦ ૬ ૧

ફ્રેટ ચઢાવનાર.

નાતાલમાંથી મરદાં, ઈડા મોહલનારાનો માલ ડરમહમદ મુજબ વેચી આપણું.

બધી ભરના ફ્રેટ તથા વેલ્ટેજલ સરસ પેઈનથી કોઈયક ભાવે 'ખરીડવું' હોય તે નીચેને રીટરનામે લખો:—

જી. એ. આર્થર લાફપુરો,
પી. એલ. બ્રિસલ ૧૦૦,
રેલ્વે. એડેસ. "ગ્રાઉપુરો."

૧૭૩ મે બીડ, ડરમહમદ.

રેલ્ડ બખર ભાવ

	શી. પે.	શી. પે.
મોખલ મીલ ૧૦૦૦૦ની ૨૧ ૦	શી ૨૧ ૧	
બીમડીના	૨૦ ૬	૨૪ ૦
મી. એ. ડી. આર.	૧૮ ૬	૧૬ ૦
મી. ડી. આર.	૧૭ ૬	૧૮ ૦
મીની સમર	૨૨ ૦	૨૩ ૦
હંદાના	૨૧ ૬	૨૨ ૦
ફેલી ટુવેર કાળ	૧૬ ૬	૨૦ ૦
ટુવેર કાળ મનપુરી	૨૧ ૦	૨૧ ૬
મસરની	૨૨ ૦	૨૨ ૬
મખની	૨૭ ૬	૨૮ ૬
મહની	૨૬ ૦	૩૦ ૦
મખા મુખમલ	૨૬ ૦	૨૪ ૦
મ કાળ	૨૪ ૬	૨૬ ૦
વડાજી નાતાલના	૧૭ ૦	૧૭ ૬
મસલ	૪ ૦	૬ ૬
બીનીસ	૧૩ ૬	૧૪ ૦
કપડું તેલ ૧ આબન	૪ ૨	૪ ૩
એડીફ	૨ ૪	૨ ૬
મીડું	૦ ૬ ૧	૦ ૬ ૬
નાળીએર	૦ ૬ ૧	૦ ૬ ૬
ખાંડ હોદ નાતાલની	૧૭ ૬	૧૮ ૦
પીળા	૧૪ ૬	૧૪ ૬
લીરકળ નાતાલ	૧૦ ૦	૧૦ ૬
ખાંડો	૧૩ ૬	૧૪ ૦
મદાસી સોપારી ૧૨૦૦	જા	૦ ૬
મર્યા	૦ ૩૩	૦ ૩૩
મી પેટી જીડીના પી ૮-૧૦-૦	૮-૧૫-૦	
ચોરખંડર	૮-૧૫-૦	૧૦-૦-૦
પારાલીન મોશીફ		
મ વાહર રોલ	૦ ૬ ૬	
મ મખન	૧૩ ૬	૧૪ ૦
મખાવેર	૧૩ ૬	૧૪ ૦
ફળી	૫ ૬	૬ ૦
મખમંડ સોપ	૧૩ ૦	૧૩ ૬
સાલુ સીસ રોલ	૧૪ ૬	૧૬ ૬
સાલુ સનવાહટ	૪૨ ૬	૪૫ ૦
મ કાવર ૫૦ કુઝાના મોહલની		
કીમત	૧૨ ૦	૧૨ ૬
મેસર ડી	૧ ૮	૧ ૬
મખીસ લાખન	૩ ૧	૩ ૬
સોપારી સેવરની	૦ ૧૦	૧ ૦
નીલમ પોલક સીસરેડ	૧૭ ૦	૧૭ ૬
ફુલ મેસલવું	૨૦ ૩	૨૧ ૦
મ ફેસલ	૨૦ ૦	૨૦ ૬
ફેસન્ટ મીલ	૧૮ ૦	૧૮ ૬
નીમક (લીવરફુલ)		
મરતા એડની	૪ ૬	૫ ૦

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory

BOMBAY, India.

(ESTABLISHED 1887)

PROPRIETORS—

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabi Shoes, &c]**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers :—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites :—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-linen bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores :—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skins pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods :—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gardhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110
Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add.: "Ladoa," Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamissa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.
E. A. Saloojee,
Box 42.

BEYLAIR

D. A. Rabenin,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

V. Eros,
Tailors & Outfitters,
Box 77, Stand No. 8, Location
H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

Adam H. G. Mohamed,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
A. Cader
116 Long Street.
Chhaganlal Bhawanidas Gheewala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers
Ebrahim Norodien,
24 Frore Street, (Woodstock)
Keshaw Ramjee,
213 Bree St, 17 Lion St, &
134 Corner Church and Bloem Sts.
D. Mancharjee,
Box 1638, 14 Wicht Street.
A. Patel & Co.,
157 Loop Street.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abdool Bzrak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street
E. ABOORAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.
M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Bhana Parshotam,
357 Pine Street

M. C. CAMBOODEN & Co.,
Box 126, Grey Street.

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street

DAWAD MAHOMED & Co.,
Flourright Lane.

Dawjee Mamojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.

Esmail Dawjee Motale,
Saville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 88 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.,
171 Umgeni Road.

JALISOV & SORANJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.

N. Jagjiwan Tailor,
128 Grey Street.

K. Jivar,
122 Grey Street

DURBAN

S. Peerbhoy Butler,
508 West Street.
Lala Babhai,
Fruit Agent
86 Queen St.. Box 636,
M. A. Simou,
Jeweller, 120 Grey Street.
E. SOULEMAN BROS.,
109 Queen Street.
SUN BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.
Sheikh Hossein,
Plumber & Tankmaster,
Umgeni.

EAST LONDON

Ambaram Jiwani & Co.,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

S. Casoojee,
Mercant
Box 270.

Ebrahim Essop Vadwa,
Property & Land Agent,
Box 223.

Hariwan Ramjee,
Indian Laundry
3 Fairview Road,
Makan Bhana,
Indian Laundry, Cambridge,
Berea Road, Box 223.

ESTOUCURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
Box 110 Tel. Doss

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106,
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HAARLEMSTADT

Zoutpansberg)
Essopjee Ismail,
General Dealer.

MIDDELBERG

Abdo Mia Camarodeen,
Market Square,
A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2941.
A. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.
Chhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.
M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.
E. E. DADABHAI,
22nd St. Malsey Location, Box 2388.
Tel. 1915
P. B. Dorabjee,
Box 9937, Corner Alexander St.,
M. P. FARCY,
Box 6031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
Ismail Cassim,
New Laundry,
New Clare. P.O. Box 270
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
38 & 147 Market Street
M. A. KANOKA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KAVARAM,
Box 6320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAM & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
A. A. RAHMAN,
Stand 641, 21st Street
Box 3040, Vrededorp
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
A. M. SULEMAN MIA & Co.,
Cor. Park Rd. & Park Lane,
Fordsburg. Branch: Boschhoek.
P.O. Box 2347.
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DABBY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUCHKRAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ahmed Mahomed,
1 Broad Way
S. Appathurey Chetty,
2 Otto Street.
Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malsey Camp.
S. Nadarassen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,
V. G. Pilly
Market Fruit Agent,
Market Building.
Rahim Jina,
Brett Street, Malsey Camp.

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CHOYANHAL,
Box 33.
HESSAM AMOD,
Indian Location, Stand 18,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJER,
Box 11.

LOURENCO MARQUES

Hajee Esas Hajee Suleman & Co.,
Box 308.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJOT IDOLOT,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULAKHIDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

**MIDDELBERG
(TRAMVAAL).**

A. E. BRAMA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Delader & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

MAPERING

Cassim Soomar,
Box 61.
Kajee Bepoo,
Box 79.

NEWCASTLE

M. E. AHMAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingego.

NORTHENDEN

Devise Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWAT,
Box 16.

PIET RENTIE

Ebrahim Cassim,
Box 2.

PIETERMARITZBURG

M. RAWAT & Co.,
Thimotha & Tankmakers
1 Dean Street,

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Bonte-
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
A. Gokaldas,
Merchant & Baker, Box 138.
Hassim Moti & Co.,
Market Square, Box 142.
METHA & KHATWALA BROS.,
Box 100, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. Dangi,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 55.

PORT ELIZABETH

Govind Mithal,
Tailor & Outfitter,
Military Road,
Tiekamdas Bros.,
Main Street. Box 571.
E. A. Vriawa,
General Merchant
Draper & Grocery
45 Princess Street

PRETORIA

Chotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
156 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 406
Two Branches: Standerton, Box 86
Mangalbhaj V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
NARAYAN HARI SONY,
Goldsmith,
Boom Street Box 206
V. S. PILLAY,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Forbender Trading Co.,
P.O. Box 43.

RUSTENBURG

ISMAIL SULMAN & Co.,
Box . Tel Add.: "Saliman"

SALISBURY

Bhimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

E. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp.
Moosankhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.

SPELONKES

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Bafokla.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44.
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Kesop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Moosen Amod Vankar,
General Dealer,

UITENHAGE C.O.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry, John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter, John St.,
K. Premjee,
Box 64, Market Street.
Chhita Morar,
Constitution Street.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

E. S. Kndwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BAHU TALWANTHING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Ragnath,
Goldsmith
Moos Street.

VEYBURG

Dada Cassim,
Box 74.
Ebrahim Khan,
Box 73.
Goolam Mahomed,
Box 30.
Hajee Mian,
Box 70.
Joosub Tayob & Co.,
Market Street.
Joosub Haasim & Co.,
P.O. Box 6.

WARMBATHS

M. E. NAGREE & Co.,
Head Office: Warmbaths,
and at Nylstroom

તઈયાર છે.

૧૯૧૦ ના સાલની અવધી
એક દિવસનું એક આખું પાનું.
વેપારીને ઉપયોગી & લાભ સાથે.
કૌંમલ માત્ર ૧/-
ઉત્તરેશનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,
શીનીક્સ, નાતાલ.

**A Book—and Its
Misnomer**

A REPLY

Being a Brief Examination of "The
Asiatic Danger in the Colonies" by
L. E. NEAME.)

By the Editor of INDIAN OPINION
To be had from the Publishers: The
International Printing Press, Phoenix
Post Free, 7d.

**Sutton, Flack
& Co.,**

ESTABLISHED 1864.
MORRISON ST. off PRINCE
ALFRED STREET, DURBAN.

Branch: P. M. BURG.
P.O. Box 28. Telephone 529

આમણં ખરીદીએ છીએ.

ઉન, ચામણં, શીમણં, પેટાં બધવા બજાર
નાં ચામણં, પેટાંબની બાલ વગેરે ખરીદવા
મગીએ છીએ.

To Our Customers and Friends

Our Durban Office is now closed. Will our many customers
and subscribers kindly direct their enquiries to Phoenix, where
they will receive prompt attention.

OUR DIARY.

"INDIAN OPINION" DIARY for 1910 is now ready.
We have made a considerable improvement in the appearance
of the book as well as increasing the number of pages to
360. A whole page is provided for each day, thus making
it a most useful Diary for a business man. The usual postal
and other information is given, both in English and Gujarati.
To subscribers who have fully paid up their subscription the
Diary will be posted free of charge. To all others the price
will be One Shilling. Postage 1d. extra.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી નોલા

શીધી મુખર્ષ

સ્ટીમર "અમરુખા" ૫૦૦૦ ટન ૧૩ જાનેવારી

૧૭, ૧૮ દિવસમાં મુખર્ષ પહોંચે છે.

જો કંપનીની આગળોટમાં ફરેક વરમના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમગ્ર છે તેમજ ખાસી ઇડીઅન છે, અને જોશીસરો બીજા કામદારો વગેરે નરમ સ્વભાવના સમતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કોઈપણ વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નથી એ ખાતરી રાખો.

ખરેખર જાને કંઈક હુદતથી આપણા હીદી બાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નહીંમી રખત ગાળી હેશન થતા હતા, તે હવે પુદાને સુકર છે કે અરથો અરથ મુસાફરી ના ફાખનો ફરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગળોટ ફર મહીને મુખર્ષ સાર જાય છે. માટે આ કંઈક હુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુક્તિ દેશ જનારાઓએ તમાર મધ રહેવું.

સરકુ આગળોટ મુખર્ષ પહોંચેથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારાવે ખબર થયે તે ઉપરથી સજીરી જાય અટે અતરે જાપામાં નિખાવણું તેથી સજી સાહેબો ને જમર ખરવે આગળોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે. થયું સ્વચ્છ નીચેને સરનામે મળી શકશે.

દરમહંદે લીધે કોઈનો ઘોર કલકતા સ્ટીમર નીચે મુજબ ગાતી છે.

અમફુલી ટન ૩૩૦૦ તા. ૧૪ ડિસેમ્બર

અમફીટો ટન ૨૨૦૦ તા. ૧૭ ડિસેમ્બર

ડેપાર્ચર્સ ઓફ શીપ્સ.

જાન્યુ., જાન્યુ. "અમ્બુલી" ૩,૩૦૦ ટન ડેપાર્ચર્સ 14.

જાન્યુ., જાન્યુ. અમ્બુલી 2200 ટન ડેપાર્ચર્સ 17.

ડેપાર્ચર્સ ઓફ શીપ્સ ઓફ કોમ્પાની ઓફ કોમ્પાની ઓફ કોમ્પાની

શી. હમ્બરહામ હમ્બરહામની કં.

કોમ્પાની ઓફ કોમ્પાની

સ્ટ. સ્ટીટ, ડરબન.

King & Sons,
West Street, Durban.

ફરેક ચલવનાર.

નાતાલમાંથી મર્યાદા, ઈડા ઓફસરોનો માથ ફરવર મુજબ ચેવી આમણું.

બધી જાતના ફરેક તથા વેલ્ટેજલ સરસ પેડીઓ પ્રીકાયલ બાવે જરીફુ હેલ તો નીચેને સરનામે મળે—

શી. જો. આર્થર કાજુથે,

પી. ઓ. બોક્સ ૫૭૦,

ટી. બેરેલ "લાન્ડપુરો"

૧૭૩ એ સ્ટીટ, ડરબન.

નામરદાસ હરી સોની

ફરેક રકમના સોના ચાંદીના ચરક

દામીના બનાવનાર.

જોડ નં. ૨૪૪-૨૪૫. એફિસીલ જમર,

કોમ્પાની ઓફ કોમ્પાની. P.O. Box ૪૭૦ Pretoria

Ismail Amod Kajer

GENERAL MERCHANT & DEALER

Market Square, P.O. Box 12.

KRUGERSDORP.

64 Grey Street

Durban

SUN CIGARS, SUMATRA CHEROKEE

BOER TOBACCO

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 85. Tel. Address: "Postbancar."

Telephone 864.

ઉંચા ફેલની ટરકી કેપ, અને બેંચ બેર ટાપીઓ આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં સરતે બાવે મલશે. એક વખત અજમાવી જુઓ.

જન એન્ડ ટાબેકો વર્ક્સ

૧૧૪ એ સ્ટીટ, ડરબન.

દેશો મોકલ

મોખા લીની સરવે જાતની તાજી મીઠાઈ અને બનાવીએ છીએ.

ફે. જી. જી.

મસજીદવાળી મોદીની સામે

૧૬૨ એ સ્ટીટ, ડરબન.

ELECTRIC THEATRE

Corner of

GREY & ALICE STS., DURBAN.

OPEN TO ALL.

GRAND BIOSCOPE

NEW EVERY WEEK

OPEN DAILY 7 p.m. to 10 p.m.

Admission Sixpence

આવો! અને જુઓ!!

ઈલેકટ્રીક થીએટર.

(થિયેટર અને એથીસ થીયેટર ખુલ્લું હોય)

આધારકોપના ફેખાવો.

દર આવાડીએ નવી નવી ખુબીઓ.

સેજ રાતના ૭ થી ૧૦ વાગ્યા સુધી

ખુલ્લું રાખવામાં આવે છે.

દાખલ થવાની થી: -/૬ પેની.

E. E. DADABHAJ.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE

MERCHANT.

English & Indian Groceries always to

had at cheapest price.

rapid Street, Malay Location

P.O. Box ૩૩૬

Tel. No. 1915. JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALI WAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Girdhadas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add. "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Laden." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodeen Powry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamisa,
Meintjes Street, P.O. Box 34.

BELLAIR

D. A. Rabenis,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. B. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Ty b Adam.

CAPETOWN

ADAM H. C. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
Chhaganlal Bhawanidas Ghoswala
Randeria, 21 Roger Street.
Importers

ESAFIM NORODIEN,
24 Frere Street, (W. odstock).
D. Mancherjee,
Box 103, 14 Wight Street

DARNALL

Narayana Maharaj,
Produce Dealer in
General Merchant.

DURBAN

Abd. R. Surtie, Fruit Agent,
Box 107, 111 Victoria Street

E. ABOOBAKER AMOD & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

DURBAN

M. C. Anglia & Co.,
Box 59, 339 Pine Street.

Shana Parshotam,
357 Pine Street

M. C. CAMROODEEN & Co.,
Box 126, Grey Street.

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street

DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.

Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street
EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. EBRAHIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.

Esmail Dawjee Motala,
Seville Street,
(near Surti Masjid).

Hossein Cassim & Co.,
Box 86 371 Pine St.

IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.

JALBHAY & SORABJEE BROS.,
110 Field Street.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
Box 580, Grey Street.

B. A. Magharajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
B. tanic Gardens).

G. H. MIANKHAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 810.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

K. Jivar,
122 Grey Street

S. Peerbhoy Butler,
500 West Street.

La's Babbai,
Fruit Agent
86 Queen St. Box 676,

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

E. SULKHAN BROS.,
109 Queen Street.

SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 83, 104 Grey Street.

Sheikh Hossein,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant Box 270.

Ebrahim Essop Vadwa,
Property & Land Agent,
Port 223.

ESTOOURT

M. O. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporters & Commission Agent
Box 110 Tel. Doss

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HEIDELBERG

Abdo Min Camroodeen,
Market Square,

A. M. BHAT,
Market Street, Box 44.

Branches:
Pietersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMPANE E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add. "Manjee."

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amad Moosajee & Co.,
27, Market St., Box 2041.

A. F. CAMAT & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

Okhiba Dajee,
Indian Washerman,
Box 0369.

M. S. Cooradia,
45 Market St., Box 270.

E. E. DADARHOY,
2nd St. Malay Location, Box 2368.
Tel. 1915

P. B. Dorabjee,
Box 2037, Corner A'etand'on St.,

JOHANNESBURG.

M. P. FANCY,
Box 8031.
GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755
N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street
M. A. KABODIA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street
C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkey
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSAN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
RATANJI RUGNATH,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sabab,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISY CIGAR FACTORY,
Box 6369,
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orpshan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadaracen,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

KRUGERSDORP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAS,
Tailors and Outfitters,
65 Market St., Keet's Building
A. E. CROTHERIAL,
Box 33.
HANESS Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAFER,
Box 11.

**MIDDELBURG
(TRANSVAAL).**

A. E. BHABHA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Delader & Importer,
Box 150.
I. A. CAJEE & Co.,
General Dealer s., P.O. Box 117,
143 Church Street.

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suleman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HOMMAJY IDOLGY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahammad & Rawji,
Box 320.
Parshotam Amarchand & Co.,
Box 109.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NANJEE DULAHEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NEWCASTLE

M. E. SEEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: Ingogo.

NORTHDENE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. RAWUT,
Box 16.

PINT RETHIEP

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24.
MEHTA & KRANDHIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHEFSTROOM

G. K. DESAI,
Box 128
M. E. NANATHAI,
Box 55.

PORT ELIZABETH.

Tiakandas Bros.,
Main Street. Box 571.

PRETORIA

Chota Fakir,
Tailor and General Dealer,
153 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalbhui V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Beem St., Pretoria
NEGANDAS HARI FOUN,
Goldsmith,
Beem Street. Box 280
V. S. PILLAY,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Pareth,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box. Tel Add.: "Suliman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Hoosaukhan Kalekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.O.

SPHONKKE

(Transvaal.)

Kassaji Giga, Bafoola.
M. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vannali Ranchhod, Tailor
Market Street,

THORNEVILLE JUNCTION

Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoosen Amod Vankar,
General Dealer.

UITENHAGE C.C.

Ranchhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabb,
Tailor & Outfitter, John St.

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

I. S. Kadiwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABU TALWANTSING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rugnath,
Goldsmith
Main Street.

દાક્ષણ આફ્રિકામાં

આ એક જ દવા ખાનુ' છે.

નથી. દવા બનાવવામાં માત્ર ઘીજ વપરાય છે. ત્યાં ચરણી વપર
પેરદર્શી મળતા એરડરો તુરતજ સ્વાના કરવામાં આવે છે. દવા મંગાવનારે એરડર
સાથે રોકડા પછિસા મોકલવા અથવા સી. એ. ટી. થી મોકલવામાં આવશે.
સસતા બાવ હોરેચન મગારી ખાતરી કરે. હિચા માત્ર.
૧૮૧, એ. એ. હરખન.

સી. એ. ટી.

"Sole Importers"

JALBHAY & SORABJEE BROS.

Telephone No. 853.

110 Field Street, DURBAN.

ચુજરમનીમાં

નવ એકર નખીન ઉપર બાંધેલા નેપાળ બંગલામાં કોમ્પ્લેક્સ સારો લાકુત જોઈ
એ છે. બાહુ પથ્થર સગવડ પાછીની હોય રીતે સગવડ છે. જમીનમાં બનાના
ના તરવાર કોડ છે. આબુખાલુ હોઈ તથા ગેસઓના ફારમ છે. વધારે ખુલાસો
કપર મળવાથી કરી શકાય.
આવડ, દાળ, ધી, તેલ, આમલી, વીંદરે વીંદરે સુખો મુખ્ય હલકાનો માલ
કમેઠાં રોકડમાં રહે છે. તમારું સાલ લાંબા પાનશનો નેપાળો લેવાનો તથા વેચવા
નો છે. કપડાંની સુધ મગીના મોલ એજન્ટ. લકુમી કીફાત કામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Soft Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સુધ મગી અમારા આડોખાના હિસાબે રેશી નાખવાની છે
અથવા કેતારને બહુ મોહાવત બારે પડશે. માલ નહીં સારો છે.
પાર બંદરે તાલુકા સુધમાકર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 36

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

હીંદ સ્વરાજ્ય.

પુસ્તકરૂપે બે હકતામાં બહાર

૧૫૦ ઉપર પાનાં.

પડશે. માહક શત્રુનાએ નામ

હિંમત માવડેની. દવાય બર્બરેની તથા પછિસા તુરતજ મોકલવા.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,
WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory,
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parow, etc.

Head Office: 24 Frere St., Woodstock

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: INGOMO.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7. NEWCASTLE

તઈયાર છે.

૧૯૨૦ ના સાલની વધરી

એક દિવસનું એક આખું ખાનુ.

વેપારીને ઉપયોગી હશેકત સાથે.

કીંમત માત્ર ૧/-

ઉત્તરેચનલ પ્રીટીંગ પ્રેસ,

રીનીડસ, નાતાલ.

M. K. GANDHI:

An Indian Patriot
in South Africa
BY

JOSEPH J. DOKE

with an introduction by
LORD AMPHILL

May be obtained from
The International Printing Press,
PHENIX, NATAL,
Price 2/6. Postage 4d. extra.

The Indians of South Africa

Belots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHENIX, NATAL.

Post Free 1/6

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 18TH, 1909

No. 51

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 346.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 18TH, 1909.

The Transvaal Struggle

THE return of the Delegates from England has set the Indians throughout South Africa thinking as to the strength and efficacy of passive resistance. Some undoubtedly consider with General Smuts that passive resisters have "caved in," others think that passive resistance is invincible and that it can be carried on even by one man. The Great Thoreau says "I know this well, that if one thousand, or one hundred—or ten honest men whom I could name—if one honest man in this state of Massachusetts ceasing to hold slaves, were actually to withdraw from this co-partnership and be locked up in the country gaol therefor, it would be the abolition of slavery in America." And so it is—must be—with the Transvaal struggle. It marked the beginning of the end, when the first honest Indian went to gaol for removing the law that hurt his conscience. And the end of the end will come even if it has to be purchased with the death of that man. To those who hold this view, the fact of many of our countrymen having weakened cannot be a matter of any serious concern. As a matter of fact the Diepkloof prison to-day is being sanctified by the presence in it of the best Indians of South Africa. So long as Messrs. Ruston-Jen, Abdul Kadir Bawazeer, Thambi Naidoo, Ebrahim Awwal, Sarabji Shagarji, Shah, Gopal Naidoo, Medh, V. S. Pillay, Shelat, P. K. Naidoo and such others remain in prison, so long is all talk of the fall of passive resistance vain. Not that it is to be supposed that those who have fallen are with the Government. They are with

the resisters whom they help with their money and their sympathy. "Minority," says Thoreau, "is powerless while it conforms to the majority; it is not even a minority then; but it is irresistible when it clogs by its whole weight."

A Noble Example

We congratulate Mr. Joseph Royeppen and the passive resisters on the former's decision to throw in his lot with the latter. Mr. Joseph Royeppen is a Barrister-at-law and a graduate of Cambridge University. He is Colonial-born. India is a foreign land to him. He has been brought up to live the modern civilised life as it is called. And yet we need scarcely doubt that his entry will be challenged at the Transvaal border and we will have the spectacle presented to us of a cultured Indian, to whom South Africa is his birth-place, finding himself unable to enter the Transvaal whereas each steamer from Europe to South Africa brings with it hundreds of foreigners to the Transvaal who are allowed to enter that Colony practically without let or hindrance.

Mr. Royeppen's decision gives the struggle an added importance and is a good answer to General Smuts' statement that it is confined only to the lowest possible.

We hope that Mr. Royeppen will have strength and courage to go through the ordeal.

Indian Teachers, Beware!

"Subject to the provisions of this Act any European person who has followed the exclusive calling of a teacher for not less than twenty years in one or more Government-aided schools shall upon retirement through ill health or at the age of sixty years or upwards be entitled to a pension from the public revenue upon the scale fixed in the schedule for head teachers or for assistant teachers respectively." Thus reads the first section of a bill that has been passed by the Natal Parliament and is designed "to provide pensions for teachers in Government aided schools." This bill shows the policy of the Natal legislature. Race and colour distinctions are to rule every public department. There are said to exist in the Colony Government Indian schools and Indian school masters. But they are not to have any provision made for them in old age although they work just as well as the European teachers. We doubt not that the various local bodies will

take the necessary steps by way of petitions, etc. But we would point out to the Indian teachers that it is their clear duty to resign their positions and of the community to withdraw their support from the schools by removing their children from Government schools and providing for them private schools. After all, the aided schools are not of any real importance, cramped as their usefulness is by all sorts of restrictions.

Professor Teja Singh's Fervent Letter on the Transvaal Struggle

It will be remembered that Professor Teja Singh has done and has been doing excellent work among the Indian settlers in Canada. He has energized them and united them into one compact body. Professor Teja Singh is at present in London, and is from there that he has sent the following:—

The Editor INDIAN OPINION.

Sir,—Please accept as a token of heartfelt and brother-like sympathy the few pages enclosed herewith. I wish I could do more for my brothers, and fight shoulder to shoulder with them in the name of God, our country, and the whole of humanity, but as it happens, the Divine Father has cast the lot of His humble servant elsewhere, and so he cannot offer his body for co-operating with his heroic brothers in the Transvaal.

His worldly possessions, too, came to an end long ago in the service of God and his country—and though the Father has always supplied all his needs, he has not much to offer to his brothers in that way.

Yet, writing from a distance, as he is, his heart and soul vibrates to the noble aspirations of his countrymen—and joins in a heartfelt prayer before the Source of All Power, Love, and Justice—that He will give final victory to a noble, just, and high-souled struggle.

Yours etc.,

TEJA SINGH.

"I believe that now, in this our day, as at the beginning, The Spirit of God is moving on the face of the waters—the troubled waters of humanity—and speaking the word of power. Let there be light! and there shall be light."

Brothers of the Transvaal, a divine work has been given to you. Do not consider for a moment that your troubles and sufferings are being wasted. Wasted! It is a blasphemy to use that word in connection with your noble and righteous work. Yet, you are the instruments of a Higher Power, who is using you to

waves of enthusiasm, love, and self-sacrifice to counteract the grosser and selfish tendencies of a mere materialistic civilisation—which in its delusion of materialistic power is forgetting the higher law of the universe, and in its pride is falling into the same moral errors of caste pride—as colour prejudice is nothing else but that—which caused the downfall of India, and which now is going to be the ruin of the Western civilisation.

The principles which you are upholding are not only for the glory of India, but for the glory of what is the best and the noblest in human nature—the something nameless, but none the less the most potential factor of our manhood—the factor which at all times has been the means of uplifting humanity whenever in its love of pleasure, ease, and comfort it has put bread and butter before its birth-rights of self-respect, moral independence, and justice between man and man, and is ready to sell them for a mere mess of pottage.

So all honour to you and to the country that gave birth to you—as your heroism will be a living force for many a generation to come, and you will be honoured as the fore-runners of a united India—where Hindus, Mohammedans, Sikhs, Parsees will stand shoulder to shoulder—and win that moral, social, and international status for their country which it deserves as the oldest, and the still living representative of a civilisation which has given the world all its greatest prophets, seers, and divine messengers.

So struggle on manfully as your work has just begun, and even those who now persecute you will bless you as their saviours—as in fighting their race pride, you are playing that vital part which will set a-thinking the moral conscience of the few serious-minded Western men and women and make them revolt against this box-constrictor of race vanity, before it is too late.

What is still more important, you are showing in your struggle the brightest qualities of the soul and encouraging the whole of India—nay, the whole of the East to still rely upon the highest qualities of our manhood—which a Carlyle, and a Ruskin, an Emerson and a Tolstoi have again and again tried to impress upon the “Dreadnought” civilisation of the West.

Believe me, brothers and sisters, one of your humblest and sincerest admirers.

TEJA SINGH.

A SERIOUS POSITION. In a letter to the *Yorkshire Post*, Mr. L. W. Ritch says: “If Mr. Smuts remains obdurate, it will be difficult to avoid the conclusion that he is indifferent to the humiliation of his Indian fellow-subjects, not only in South Africa but throughout the Empire.”

A Bolt or a Lock?

To keep out British Indians

The Transvaal Leader (13th December), after dealing with a letter from Mr. Gandhi explaining the Indian question, says, in the course of its leading article:—

The Transvaal Government, it seems to us, should feel no difficulty in conceding the above protest, given the important proviso that the bolt will hold as securely as the lock. On this point General Smuts, as the trustee of the European interest, has had his natural suspicions. It is his duty to preserve the white man's heritage in this Colony, and in particular to guard it against the economic attack which the Indian immigrant specially threatens. What General Smuts has now to ask himself is, whether the request for administrative instead of statutory exclusion compromises his duty as above stated; whether the bolt will hold as securely as the lock. We would point out that it seems to be holding well enough in Australia, where, though no law keeps out Asiatics, they are met by an examination which in practice few or none of them can pass. General Smuts has been understood to have the apprehension that if the law is repealed, there will be constant agitation until the substitutionary regulations are cancelled also, or, at least, so much relaxed as to be virtually inoperative. Possibly; but we are not without agitation now, and new agitation would be easier to deal with; not that of sufferers for conscience sake, but of mere petitioners for extended privileges. We would put it to General Smuts that the regulation can be made as effective as the statute; that the bolt would be as safe as the lock. If the concession is safe, it will be both humane and politic. In the last two years 2,500 Asiatics have endured imprisonment, many of them several times, some of them as many as six times. They have suffered the full gaol rigours. We even learn that their food has been condemned by three medical men as inadequate—a matter into which General Smuts is, we believe, already making inquiry. The Asiatics have suffered thus, and are still suffering, not to gain any practical concession which the Government is not prepared to give, but to gain it in a way which will save their self-respect. Their motive must appeal to us, even if we think their action inadvisedly taken. We have also to consider the difficulties of the Imperial Government in India. The passive resisters here are a pretext for the bomb-throwers there. Transvaal repression (as at that distance it seems) neutralises Lord Morley's reforms. The Indian annual congress will meet in a week or two, and there is only one dangerous subject for discussion, that of the position of Asiatics in this Colony.

We can write that question off the agenda by granting a verbal concession, by repealing an Act and replacing it with a regulation, itself having statutory sanction. This, surely, is not much to do if it will help the Imperial Government out of a difficulty and save misguided men (if we so deem them) from themselves. If our door stands firm against the Asiatic, does it matter to us whether we secure it with a bolt or a lock?

The “Rand Daily Mail” Advises Acceptance of the Transvaal Indian Demands

The Rand Daily Mail in its leading article of the 10th instant, after giving the history of the Indian struggle to date says:—

Lord Crewe then proceeded to deal with the question of the colour bar; and he put the case very clearly and fairly. “The question really was,” he said, “whether it was a greater slight to a race to say that its members would not be admitted except under certain provisions and limitations, or to say that they were theoretically on an equality with all European subjects of His Majesty, but that, so far as individuals were concerned, they would invariably be kept out. It was a difficult question. He thought it might fairly be argued that they did not save the dignity of a race by making a fool of the individual, in the manner which he had described.” “The Indians,” he continued, “were quite willing that there should be a universal education test for immigrants into the Transvaal, but that power should be given to the executive to refuse to admit even those who had passed that test. To this it appears that Transvaal Ministers objected because “it would be merely a device, and because once theoretical equality was granted, there would be continued pressure to increase the practical equality, and a continual demand for the admission of a greater number.”

And the Asiatics have done much to alienate the sympathy of the people of this colony by organised resistance to the law; but that should not be permitted to make us vindictive or unreasonable. We set out with one idea, namely, to put an end to Asiatic immigration. If we can attain that end with the consent of the Indian population, without insult to their *amour propre*, without technically violating any pledge they may think has been given to them on behalf of the Empire, it is very questionable whether we should not adopt the expedient even of so transparent a device as that suggested. It might still be necessary to register those Indians who are already here, for the purpose of identification; and to this the Indians should readily consent, if they are really actuated by patriotic

motives, and not through a petty desire to score off the Transvaal Government. If the latter be their object, they may rest assured that they will gain but scanty consideration. But if they are genuinely desirous of meeting the Government and putting an end to all vexatious differences of opinion, there does seem to be, in Lord Crewe's proposal the suggestion of a *via media* which the Government could accept without loss of prestige, while at the same time relieving the Empire from an embarrassing predicament. To the European mind the proposal may appear to mean the adoption of a subterfuge, unworthy of consideration. It requires the natural sophistry of an Oriental mind to appreciate the advantages of "saving the dignity of a race by making a fool of the individual." But we are dealing with Orientals. We are, moreover, dealing with British subjects, with whom are the sympathies of the people of Britain's most cherished possession outside the British Colonies. The device has worked well enough in Australia, and there is no reason why it should not work equally well here, unless the presence of a large Indian population in Natal may be said to constitute a reason. That, however, is a disadvantage that we shall have to contend with in any case. The objection that "once theoretical equality is granted, there will be continual pressure to increase the practical equality, and a continual demand for the admission of a greater number" is not a very convincing reason for rejecting the proposed compromise, supposing it to be otherwise acceptable. It would be just as reasonable to reply that, until theoretical equality was granted, there would be a much greater continual pressure to obtain practical equality. Surely if the Government can successfully resist one kind of pressure, it can equally firmly resist the other; and it would be supported by an unanimous public opinion. The admission of the Asiatic Law is one of their feats of which this Government has least reason to be proud. We are not going to support passive resistance in any shape or form; but if a compromise is possible which will not damage the prestige of the Government, while at the same time it accomplishes the end in view, it would scarcely be wise to reject it, having regard more especially to Imperial responsibilities.

TREAT INDIANS FAIRLY. In a footnote to a letter by "An Old Colonist" published in the *Times of Natal*, the Editor says: "We are at one with our correspondent in disapproving of the further introduction of Indians into South Africa, but those Indians who have been allowed to come in and to settle down must be treated fairly. To especially penalise them would be the height of injustice."

What an Indian Barrister Says

Mr. Joseph Rozeppan, B.A. (Cantab) Barrister-at-law, writes to the *Natal Mercury* a letter on the Indian question from which we extract the following:—

The arrival of Mr. Gandhi in South Africa, after the reported failure of his negotiations in England, opens another chapter in the history of the Indians in South Africa, and in which we may read the Imperial aspects of the question. It were the greatest folly to regard this question as a purely local affair in the life of South Africa.

That one section of society should impose its unlettered will upon another section, even for the benefit of that other, is bad enough; but that it should impose such will against the moral resentment of the subject is a circumstance repugnant to the idea of civilised society.

The problem, once the size of a man's hand in the political atmosphere of South Africa, has penetrated the very strongholds of the Empire, and particularly that great pivot of all the Empire's vast operations, India—India, with its 300 millions of subjects, or three-fourths the population of the Empire, which, according to Lord Curzon's most recent speech, passes through its ports one-tenth of the entire trade of the British Empire, or more than one-third the Empire's trade outside the United Kingdom, or greater than that of Australia and Canada combined, and second only to that of the seaborne trade of the United Kingdom: the largest producer of food and raw material in the Empire, and the principal granary of Great Britain, whose exports to the United Kingdom of wheat, meal, and flour exceed those of Canada, and being double those of Australia—this India is the largest purchaser of British produce and manufactures, the proportion of her import trade enjoyed by Great Britain for the past three years being 45, 48, and 57 millions, or a percentage of 67 each year. Lord Curzon, in a remarkable peroration, appealed "to guide her (India's) aspirations into prudent channels, to give her a sense of pride in the Imperial partnership, to place her at the high table in the banquet hall of the Empire's States." Shall South Africa, in blind persistence in her unconscionable Indian policy, and one which has already involved the Imperial authorities in the most awkward embarrassments, bring matters to such a pass in India as to compel England to interfere in the workings of a self-governing Colony? We are near that pass now, and the determined fight of the Transvaal Indians, aided by moral and financial support from both England and India, is undoubtedly calculated to force the issue.

"The Indians of South Africa"

Islets Within the Empire and How they are Treated

Under the above title, Messrs. G. A. Natesan & Co., of Madras, have published a book by Mr. H. S. L. Polak giving for the first time a succinct and accurate account of the position of British Indians in South Africa. It shows the author's intimate knowledge of the history of this complex imperial question. To the most valuable work that Mr. Polak has been doing in India, he has added this so as to leave no excuse for the leaders of public opinion in India not to inform themselves of the wrongs their countrymen are labouring under in this sub-continent. Mr. Polak, by his indefatigable industry, has given a record of which Britain as an imperial race cannot be proud, of which a white South Africa has every reason to be ashamed, and which ought to stir India to its depths. Mr. Polak's book naturally suggests the question "what is India's place in the world?" It is beyond the artificial bounds of an Empire. And it is to this question that India has to address herself. If it were merely an economic question, it may be left to itself and time for solution. But in so far as it is a race question, in so far as it is a question of Indians being treated as an inferior race, it cannot be taken up too quickly by India.

We share the belief with Mr. Polak that "all the best elements of the South African nation are on the side of truth and fairplay, and that sooner or later the South African Colonists will seek to utilise the resident Indian community in the building up of the fabric of a great South African Union and will realise how very valuable an asset the Indian element will be in the national life of the future." "If," Mr. Polak adds, "India can do her part in the hastening of that happy day, she will have performed an imperial service of no mean order."

The book is divided into four parts. The first part is devoted to the general question in South Africa and occupies 90 pages of which 69 are devoted to Natal. The second part deals with passive resistance and takes up 45 pages. The third part is an illuminating history in quotations. The fourth part contains appendices, among which we note the petition addressed to the G.O.M. of India, to the President of the Bengal Chamber of Commerce by the Transvaal Indians and that to the Queen by the Transvaal Indian women. It contains also the manifesto of the Indian South Africa League of which Messrs. Ramanallai, Yakub Hassan and Natesan are Provisional Secretaries. The book is published at Rs. 1.

"An Indian Patriot in South Africa"

An Introduction by Lord Ampthill

The Rev. Duke's book, entitled "M. K. Gandhi: An Indian Patriot in South Africa," contains the following introduction by Lord Ampthill:—

The writer of this book is not known to me personally, but there is a bond of sympathy between him and me in the sentiments which we share in regard to the cause of which he is so courageous and devoted an advocate.

I commend his book to all who are willing to take my word that it is worth reading. I respectfully suggest that others who attach no value to my opinion would do well to avail themselves of the information afforded by this book in regard to the question which few, unfortunately, in this country have any knowledge but which is nevertheless an Imperial question of the highest importance.

Mr. Duke does not pretend to give more than a short biography and character sketch of Mr. Mohandas Karamchand Gandhi, the leader of the Indian Community in the Transvaal, but the importance of the book is due to the facts that men and matters are inseparably connected in all human affairs, and that the proper comprehension of political affairs in particular ever depends on a knowledge of the character and motives of those who direct them.

Although I am not in a position to criticise I do not doubt that in these pages the facts are accurately recorded, and I have sufficient reason to believe that the appreciation is just.

The subject of the sketch, Mr. Gandhi, has been denounced in this country, even by responsible persons, as an ordinary agitator: his acts have been misrepresented as mere vulgar defiance of the law; there have not even been wanting suggestions that his motives are those of self-interest and pecuniary profit.

A perusal of these pages ought to dispel any such notions from the mind of any fair man who has been misled into entertaining them. And with a better knowledge of the man there must come a better knowledge of the matter.

The Indian community in the Transvaal are struggling for the maintenance of a right and the removal of a degradation. Can we as Englishmen find fault with them for that? The only method of protest, except that of violence and disorder, which is open to them, who have neither votes nor representation, is that of passive resistance. Can we find fault with them for that? They are not selfishly resisting a tax or idly striving for new political privileges: they are merely trying to regain that which has been taken from them—the honour of their community. But how who blames them for what he would do in similar cir-

cumstances. Is there one of us who, out of respect for the law, would submit meekly and without protest to deprivation of rights and social degradation?

The Colonial Government can remove both grievances without sacrificing an ounce of principle or losing a grain of dignity. Will the Colonial Government do so for the sake of the Empire at this moment of reconciliation, union, and new hope for the future? That is the question to which we are anxiously expecting an answer at the present moment—the question whether or not the Indians who have their homes in the Transvaal and who have assisted as a community in the development of South Africa, who are British citizens and subjects of His Majesty the King, are to have any lot or share in the general rejoicing over the Union of South Africa.

The Colonial Government has but to repeal an Act, which has served its purpose, which is now useless and unworkable, and which they themselves declare to be a dead letter, and to make a slight amendment of another Act, so as to remove the explicit racial distinction imposed by these laws and in practice admit a maximum of six Indians annually to the Colony, on the old principle of right, and the question would be settled. The Indians would then have no further reason for persisting in a struggle which for them means suffering and ruin while for the Colony it means a scandal and disgrace. This does not imply that they have no further grievances. They would still labour under the disabilities imposed by the late Transvaal Republic—the incapacity to acquire the franchise and to own land, and the liability to segregation in locations.

It is not realised in this country that in the Transvaal, during the past three years, Indians have for the first time been deprived of a right which they have enjoyed, at any rate in theory, and still enjoy in every other part of the Empire, viz., the legal right of migration on the same terms as other civilised subjects of His Majesty. That is the simple but startling fact, and if this were understood, as it ought to be understood, surely there would be protest from men of all parties in both Houses of Parliament who have so solemnly expressed their disapproval and regret at the establishment of a "colour bar" under the new Constitution for South Africa. Undoubtedly this disfranchisement, under a Liberal administration, of men on account of their colour, this deprivation of an elementary right of British citizenship on racial grounds, constitutes a reactionary step in Imperial government almost without parallel, and perhaps there never has been so great or notorious a departure from the principles on which the Empire has been built up and by which we have been wont to justify its existence: the

principles of that true Liberalism which has hitherto belonged to Englishmen of all parties. But the violation of the political ethics of our race is even greater in the case of the "colour bar" which has been established in the Transvaal than in that of the new South African Constitution. If the Houses of Parliament and the Press cannot see this and do not think it worth while to take account of so momentous a reaction, it would seem that our genius for the government of an Empire has commenced its decline.

What is to be the result in India if it should finally be proved that we cannot protect British subjects under the British Flag, and that we are powerless to abide by the pledges of our Sovereign and our Statesmen? Those who know about India will have no doubt as to the consequences. And what if India—irritated, mortified and humiliated—should become an unwilling and refractory partner in the great Imperial concern? Surely it would be the beginning of the end of the Empire.

These, briefly, are the reasons why this question of "the British Indians in the Transvaal" is a great Imperial question and not one of mere internal administration of a self-governing Colony in which the Mother Country has neither right nor reason to interfere.

It is a matter which touches the honour of our race and affects the unity of the Empire as a whole; it therefore concerns every part of the Empire. Moreover it is certain that any departure from principle, which may be sanctioned or ignored at the heart of the Empire, will operate as a mischievous example to other places inside and out, and then only by some rude shock to the whole system will the arrest of moral decay be possible.

The matter therefore concerns all who would "think Imperially," and it needs more "clear thinking" than it has hitherto received.

The question must be decided, not by methods of temporary expediency in which practice ignores theory, but on the fundamental principles of the ethics of our race. Theory can be modified in practice to suit the exigencies of time and place, but if theory is cast to the winds there is no means of steering practice.

There is still hope that the danger may be realised and averted, for as I write I hear that negotiations for a settlement of the British Indian question in the Transvaal are still proceeding. I have no more earnest hope than that Mr. Gandhi and his fellow countrymen may see the accomplishment of that end, for which they have struggled so bravely and sacrificed so much, before this book is published.

WILTON SIMES KEITH
Bedford
18th August 1909

Durban Indian Society

Protest against the Corporations Bill

At a special General Meeting of the Durban Indian Society held on Sunday, the 5th instant, the following resolutions were unanimously carried and it was further resolved by the meeting that the undermentioned resolutions should be forwarded to both Houses of the Natal Parliament:—

Mr. John L. Roberts proposed and Mr. T. M. Naiker seconded and Mr. A. D. Pillay supported the following resolutions which were unanimously carried:—

"(a) That this meeting of the Durban Indian Society humbly and respectfully protests, firstly, against the Bill "To amend in certain respects the Municipal Corporations Law No. 19 of 1872 and Act No. 22 of 1894 and to grant extended powers to Municipal Corporations in respect of certain matters, not provided for in the existing Municipal Laws" which is shortly to be introduced before both Houses of the Natal Parliament inasmuch as it would be infringing the rights and privileges hitherto enjoyed principally by a large number of His Majesty's British Indian subjects in this Colony."

"(b) That this meeting humbly prays that in the event of the aforesaid Bill being introduced in the said Houses of Parliament that the Members comprising such Houses of Parliament would respectfully see their way to disallow the aforesaid Bill thereby doing an equitable action by allowing the *status quo* to remain as it is."

"(c) That this meeting further humbly and respectfully brings to the notice of both Houses of Parliament aforesaid that it is in complete concord and sympathy with the Memorial recently forwarded to the Speaker and Members of the Legislative Assembly by the Natal Indian Congress on behalf of the Indian community of Natal."

"(d) That this meeting hereby authorises the Secretary to forward copies of the aforesaid resolutions to the Speaker and Members of the Legislative Assembly and to the Speaker and Members of the Legislative Council of the Colony of Natal and to the Press."

After the resolutions were passed, Mr. John L. Roberts gave a very interesting and instructive lecture on the "Evil effects of class legislation in Natal, South Africa and the world at large."

The Lecturer, in discussing the subject, pointed out the class legislation introduced in Natal and all other South African Colonies, especially the Transvaal. He submitted that the salvation of the British Indians of these Colonies and their rising generation rested simply upon themselves, and themselves alone; and

even if at this the eleventh hour they were to gird up their loins and stick manfully one to another in amity and concord and show by their lives, especially to the Colonial Europeans the calibre, stuff and mettle of what the sons and daughters of India are made of, by leading an honest, sober and industrial life, they would open the eyes of their fellow European subjects and remove the veil of racial animosity and colour prejudice.

Potchefstroom Indian Passive Resisters

We have already reported the incarceration for 10 days of Mr. Abdool Rahman, the secretary of the local Indian Association there. Before going to gaol he wrote to the *Potchefstroom Budget* as follows:—

Sir,—Before this letter appears in your columns, I believe the Court might have imposed the penalty of the Asiatic Act upon me for having traded without a licence, and whatever that sentence will be I shall gladly submit to it, as my conscience tells me that my proper place to-day is at His Majesty's Boarding House and not at home enjoying its happiness, while my fellow countrymen are lingering in prison.

If I am sent to prison, I shall be leaving all that is dear to me—my three little children, who solely depend on me; but I have the consolation that if the King, to whom I am faithful, has forsaken us, still God, the Almighty, will see that right is right.

It is not a question that I have traded without a licence, is it a question of whether I believe the Asiatic Law to be unjust. If I had submitted to the Law, my countrymen would not have been satisfied, because I was the first one to denounce that Act.

Let me advise my countrymen to do all that is possible to encourage those who are fighting, not their personal battles, but those of India.

The *Budget* has a leading article on the incident in which it says:—

Whether his action, and that of his compatriots, is misguided or not, the man has clearly acted according to the dictates of his conscience, and is at one with those other Indians who have decided to passively resist. At the moment certainly there does not seem much to gain by the method adopted, the only apparent gain being that the Transvaal Government gets 10 days' hard labour from Abdool, free of cost, and whether the Government or the Indians will weary first of the game remains to be seen. However Abdool Rahman is "playing the game" according to his ideas, and according to the example set by the leaders of the Indian community in South Africa, and we shall watch the result of the contest with interest.

London Passive Resistance Volunteers

From the mail letters received from London we saw that, under the leadership of Mr. Ritch, these volunteers met on the 15th and the 18th November, the attendance varying from 18 to 22. The form of letter to be sent to householders was adopted. The advisability of preparing a short pamphlet for the general public was considered.

The following further signatures and subscriptions have been received:

Mrs. A. Polak (10 signatures) 7s. 3d., Miss M. B. Polak (11 signatures) £3 16s. 3d., Miss Lizzie Bennett (4 signatures) 1s. 8d., Mr. F. K. Lalan (1 signature) 6d., Mr. H. R. Billimoria (1 signature) 2d. The total signatures were 27 and the amount £4 5s. 10d.

Amount previously acknowledged, £33 13s.

Mr. Gandhi's Letter to the Indian Press

In a letter to the Indian press, Mr. Gandhi, after stating the position to date, says:—

If the doctrine of the Transvaal Government be true, the people of India cease to be partners in the Empire, and it is in order to resist this dangerous, immoral, and pestilent doctrine that we in the Transvaal are fighting. How is India, including Anglo-India, to help in this national struggle? It should be remembered that we have taken practical steps for seeking redress, that is, we are suffering in our own persons by disregarding a law which we hold to be repugnant to our conscience and to religion in the highest sense of the term. Hundreds of Indians, otherwise illiterate, drawn from all classes, have gone to gaol to vindicate their ideal. Will not India come to the rescue? Will she not make this the all-important issue? Will the Congress give it the most prominent place in its programme? Will the reformed Legislative Council assert its right and dignity by undertaking to solve the problem? Whether all this is done or not, may I conclude by assuring the public in India that the fight in the Transvaal will go on so long as a single passive resister is left alive, and I very much question whether the death of every passive resister can end a struggle such as the Transvaal Indians are engaged in.

PLEASE NOTE. We have had sundry orders for our Diary for 1910, not covered by remittance. In future, we shall not be able to advise our friends individually that the same can only be had against cash per post (1/1) or for at least half year's subscription in advance, gratis.

Thoughts of Great Men

Tolstoy

"In the greatest and most important changes to take place in the life of humanity, no exploits are needed—neither the armaments of millions of soldiers, nor the construction of new roads and machines, nor the establishment of exhibitions, nor the establishment of labour unions, nor revolutions, nor barricades, nor explosions, nor the invention of aerial motion and so forth, but only a change in public opinion. But for public opinion to change, no efforts of the mind are needed, nor the rejection of anything existing nor the invention of anything unusual and new; all that is needed is, that every separate man should say what he actually thinks and feels, or at least should not say what he does not think. Let men, even a small number do so, and the obsolete public opinion will fall of its own accord and there will be manifested the youthful, live, present public opinion. And let public opinion change, and the inner structure of men's life which torments and pains them, will be changed without any effort. It is really a shame to think how little is needed for all men to be freed from all those calamities which now oppress them; they need only stop lying. Let men only not succumb to that lie which is calculated on them, let them not say what they do not think or feel, and immediately a revolution will take place in the whole structure of our life, such as the revolutionists will not accomplish in centuries, even if all the power were in their hands.

"If men only believed that the strength is not in strength but in the truth, and if they boldly expressed it, or at least did not depart from it in words and deeds—if they did not say what they do not think and did not do what they consider bad and stupid.

"What harm is there in crying 'Vive la France' or 'Hurrah to...'

...or what harm is there in writing an article in defence of the Franco-Russian alliance, or the Customs War... or what harm is there in... eulogizing men whom you do not care for and have nothing to do with, and drinking their health?

"All that seems so unimportant and yet in these seemingly unimportant acts, in our aloofness from them, in our readiness to point out, according to our strength, the irrationality of what is obviously irrational—in this does our great, invincible power consist, the power which composes that invincible force which forms the real, actual, public opinion which, moving itself, moves the whole of humanity. The Governments know this and tremble before this force, and with all the force at their command, try to counteract it and to get possession of it.

"They know that the force is not in force, but in thought and in its clear

enunciation, and so they are more afraid of the expression of independent thought than of armies, and establish censorship, bribe newspapers take possession of the management of religion and of schools. But the spiritual force which moves the world slips away from them: it is not even in a book, a newspaper—it is intangible and always free—it is in the depth of man's consciousness. The most powerful, intangible, freest force is the one which is manifested in man's soul, when he by himself reflects on the phenomena of the world, and then involuntarily expresses his thoughts to his wife, brother, friend, to all those with whom he comes together and from whom he considers it a sin to conceal what he regards as the truth. No milliards of roubles, millions of soldiers, no institutions, nor wars, nor revolutions will produce what will be produced by the simple expression of a free man, as to what he considers just, independently of what exists and what is inculcated upon him.

"One man will truthfully say what he thinks and feels, amidst thousands of men, who by their acts and words affirm the very opposite. It would seem that the man who frankly expressed his thought would remain alone, while in reality it happens that all those men, or the majority of them, have long been thinking and feeling the same, but have not expressed their thought. And what yesterday was the new opinion of one man, to-day becomes the common opinion of all. And as soon as this opinion has established itself, men's acts begin to change imperceptibly, slowly but irresistibly."—THE KINGDOM OF GOD IS WITHIN YOU, by Count Leo Tolstoy.

Indian Teachers and Pensions

"Pro Bono Publico" writes as under to the *Natal Mercury*.

Sir,—The Government has brought forward a Bill for the aided school teachers' pensions, which has passed its second reading in Parliament. The Teachers' Pensions Bill provides for persons of European descent only, and not others, and the pensions will be paid out of the public revenue. May I ask why the Government has not included Indian teachers of the aided schools as well? When the money is spent out of the public revenue the Indian is entitled also to claim a pension, the same as Europeans. The Indian teacher is engaged in aided schools by the direction of the Education Department of Natal. Suppose an Indian teacher spent 20 years or more in the work of education, and left it on account of incapacity, who will support him? I hope some of our members of Parliament will note this injustice, and press the Government not to leave out Indian teachers.

Indians and the Scum of Europe

"Pretoria News" on the Future Policy

We are afraid that the last has not been heard of the Asiatic trouble in the Transvaal (says the *Pretoria News*). The agitation against our Asiatic laws has been transferred with some success—indeed we might say with considerable success—to the Indian Empire, and there cannot be the slightest doubt that pressure of a most determined nature is being exercised from within that Empire upon the Imperial Government. Reuter's cables this afternoon contain an interview with Syed Bilgrami, a distinguished Indian, who has been a member of the Council of the Secretary of State for India since last year.

In the last few words of his interview, this distinguished Civil Servant seems to us to touch upon the really important issue between the British Indians and the Transvaal Government. We have never sympathised with the recrudescence of the agitation which took place after Mr. Smuts' surrender some little while ago. We felt then that a great victory had been gained in the interests of justice and fair treatment for men who, whatever the colour of their skins might be, were at any rate law-abiding British subjects. We feel, too, that it would be quite impossible to pursue towards even British Asiatics the policy of the open door, and, as far as we know, the Asiatics do not demand that unrestricted Asiatic immigration shall be permitted in the Transvaal. What they do demand is, as Mr. Bilgrami puts it, that British subjects shall not be treated as outcasts in a colony which makes the scum of the Continent of Europe welcome to its shores, and in this we have every sympathy with them.

Proposed Universal Races Congress

It is proposed to hold in London, about July 1911, a Universal Races Congress, which will deal with the relations of Western races and nations with Eastern and other races and nations. So far as possible special treatment will be accorded to the problem of the contact of European with other developed types of civilisation, such as Chinese, Japanese, Indian, Turkish, and Persian. Already embassies and interested associations, scholars and politicians, have promised support to the Congress, and all schools of thought will be invited to take part. The object of the Congress will be to discuss the larger racial issues in the light of modern knowledge and the modern conscience, with a view to encouraging a good understanding, friendly feelings, and hearty co-operation among races and nations.

What "The Nation." Says

The Nation of the 13th November says: The leaders of the Transvaal Indian community who have been in this country since June have returned to report the failure of their mission. Yet, at one point, they reached a stage which less logical minds might have regarded as a success. General Smuts was willing to repeal the Asiatic Act, while inserting in the ordinary Immigration Act a clause limiting the number of Asiatic immigrants. *But the Indians are fighting for honour.* They rightly object to any special ordinance directed against their race. They would however accept a clause empowering the administration in general terms to frame regulations limiting the number of immigrants of any nationality. There is thus no material point at issue. The Government is prepared to allow the entry in small numbers of educated Indians notably teachers and priests. The Indians do not press for entry in the mass. *The whole dispute now turns solely on the point of principle,* whether a limitation accepted by both sides should be defined in terms directly aimed at Indians, or drafted in general terms, though, in fact, it may be applied only to Indians. These men have fought their case with magnificent spirit and self-sacrifice, combined with great subtlety. Their leader, Mr. Gandhi, is not merely a clever politician, but an able thinker of the Tolstoyan school and a convincing writer. Race prejudice in such a conflict becomes as ridiculous as it is odious. General Smuts will only add to his own reputation by consenting to the insubstantial yet ideally vital concession which the Indians claim.

Public Opinion in India

An Appeal to Officials

This treat disregard of Indian interests and Indian sentiment has created deep seated resentment, which it will tax the best energies of the British statesmen to efface (says the *Praja Bandhu*, Ahmedabad). In the meanwhile, we shall not be surprised, if all patriotic Indians determine in their heart of hearts to shun, temporarily if not permanently, the use of British articles, by way of showing their protest against this colour-law in a material way. *Swadeshi* and boycott will be re-inforced. It is the custom nowadays for the officials to seek the co-operation of the people, in all matters of administration. We would ask in the name of common sense, whether it is possible in the face of the South African atrocities for any self-respecting Indian, to extend any but a superficial and half-hearted co-operation to the Govern-

ment. If the Government be really in earnest in this regard, let it show a strong front to the Cabinet in England, and for once be prepared to throw up their posts for the sake of safe-guarding Indian interests. Let the District officers take note of the effect of the South African troubles on the villages here. If they do not stir, but mutely surrender their discretion, it is not unlikely that the difficulty of governing India will be realized by them in an unmistakable way. They are the men on the spot, and a strong representation from them is bound to have a salutary effect on the vagaries of the Transvaal whites and of their supporters in England.

The Depressed Classes of India

Among the most interesting of the social movements now in progress in India is that for raising the condition of the depressed or "untouchable" classes. His Highness the Gaekwar of Baroda recently showed his sympathy by presiding at the first annual prize-giving to children attending the schools of the Poona branch of the mission, when he had some interesting things to say about the work being done in his own State. Addressing those present in Marathi, his Highness said:

I heartily hope that the good work which the mission has set itself will be crowned with success. Bearing in mind the great difficulties that beset the path of your people, I sincerely admire the efforts you are making to ameliorate your condition. People are apt to be led away with the idea that if you acquire knowledge you are not likely to be of much use to them. I say this is a fallacy. You should endeavour to acquire all the knowledge in your power. With this object I am glad to say that there are to-day 335 schools in my territory, with 82,000 boys and girls attending them, and the number is increasing. Added to this I have opened boarding-houses for the scholars. . . . I may tell you that, personally, I do not like the word "depressed" as applied to you, but it all depends upon your own exertions whether you are to remain depressed or improve your condition. At present the aim of most persons in acquiring knowledge is for the purpose of securing suitable employment. My advice to you is to try and improve yourself in many kinds of industries. It is my settled conviction that all classes should possess knowledge. With this object, I treat all classes on an equality, and my advice to you is that if you wish to preserve your prestige you should lend your friendly aid and treat in kindly manner the classes inferior to you in the same way that you wish the higher classes to treat you.—*India.*

The Progress of Indian Nationality

At a meeting of the Indian Union Society, held on Sunday evening (October 17) at the Caxton Hall, Westminster, an address on "The Work Before Us" was delivered by Mr. Ali Imam.

Mr. Ali Imam said he was pleased to be described as first and foremost an Indian. "The Work Before Us," he explained, was the amalgamation of all races of Indian birth for the common good of India and the promotion of a feeling of comradeship between Indians and Englishmen. He was a great advocate of an Indianism which was yet (he was sorry to say) to be evolved in India. He meant such a development of Indian character as would make that vast country one, possessing one common pulsation of national life. The first step in that direction must be for every thoughtful Indian to oppose the sectarian aggressiveness which was rampant in the land, and was the great danger to the country. Patriotic Mahomedans and Hindus should love each to serve the interests of the other. The unhappy differences between them were a thousand years old, and had lasted long enough. All over the country there should be associations, such as the one under whose auspices they were meeting, for the promotion of unity. Sacrifices would have to be made in order to obtain fusion, and both must curb their racial pride. Mahomedans ought to recognise that they should be Indians first and Mahomedans afterwards, and Hindus that they should be Indians first and Hindus afterwards, and he looked forward with confident hope to a day, probably not far distant, when all the races of their vast Continent would be seen working together for the purpose of creating a purely Indian life. With this aim in view all thoughtful Indians ought to put their foot upon sectarian aggressiveness. The danger was not from without, but from within. He rejoiced in the existence of the Indian Union Society, which had laid the foundations of that very union of races which was the cherished dream of so many in India. (Cheers.)—Condensed from *India*.

PASSPORTS. Discussing the recent regulation which makes it necessary for people going from the Cape Colony to the Transvaal to obtain passports, the *Voice of Labour* remarks:—"After Union comes into force next May, this particular restriction will have become of non-effect. More waste of brain tissue in discussing and passing temporary palliatives. When our legislators learn that freedom is a natural right of all men, and that any interference with natural laws must inevitably result in failure."

Kathlawad Arya Mandal

A meeting of the Kathlawad Arya Mandal was held at 8 p.m. on the 15th instant, in Albert Street, Durban, under the Chairmanship of Mr. Dawad Mahomed. There was a large attendance. The meeting was held to pass resolutions on the Transvaal Indian struggle. Resolutions thanking the Deputation and approving of their work, supporting the struggle, condemning the treatment of passive resistance prisoners as common felons, and thanking Mr. Tata for his generous donation were passed. Mr. Gandhi, in his speech, announced that Mr. Joseph Royeppen had decided to proceed with him to the Transvaal and throw in his lot with the passive resisters. The announcement was received with tremendous cheering. Mr. Royeppen said that it was the duty of every educated Indian to take part in this national struggle.

"The Significance of Indian Nationalism"

Such is the title of a book written by Miss Howsin and published by Mr. A. C. Fifield, London. The price is one shilling nett. There is an admirable introduction by Dr. V. J. Rutherford, M.P. "Great Britain, the boasted home of freedom," says Dr. Rutherford, "is face to face with a national and patriotic demand for freedom on the part of India and the awful question arises: will the British people exhibit sufficient moral courage to decide for freedom or driven by a cowardly and selfish Imperialism plunge deeper into the dead sea of Despotism." We are tempted to ask, can freedom be given or is it always taken? Let British History answer.

Miss Howsin has divided her book into six chapters and has given a short historical survey of India and her peoples. She has written in sincerity and with much sympathy. Her marshalling of facts is very well done. Her reading has been evidently extensive, and we know that her work is a labour of love. We do not propose to give long extracts from the book which we commend to every lover of India as being from an English lover of the sacred Motherland. But we cannot help examining the method that Miss Howsin will have India adopt to realise her national aspirations. In her own words, here it is: "But if on the other hand, we [the British peoples] reject this opportunity, [of giving complete autonomy] let us remember that that which the law demand to-day the many will take by force to-morrow; and we wrestling from our grasp that which is rightfully her due, India will achieve at once her own emancipation and the disgrace and downfall of the British Empire."

She will therefore have us use force when we are able, if we cannot secure autonomy without. In these pages we not only do not advocate force, i.e. violence, under any circumstances whatsoever, but we try to discountenance it whenever the opportunity offers itself. We believe that India will not secure her emancipation by force, i.e. violence, but she can and will secure that and more by using soul-force or passive resistance, with which the readers of this journal are so familiar. It is because we are anxious that every Indian should read Miss Howsin's book that we are obliged to couple the recommendation with this much needed caution.

In the House of Lords

British Indians in the Transvaal

Nov. 16.

LORD AMPHILL asked the Secretary of State for the Colonies what had been the result of his negotiations in regard to the question of British Indians in the Transvaal; and moved for papers. He said the time had come when this matter would not brook further delay. Four months ago, when the South African Constitution Bill was being discussed, hopes were raised that this unhappy question, reflecting no credit upon the Colony and no credit upon the Imperial Government, would be settled. During the past three years British Indians in the Transvaal had been deprived of the right which they had hitherto enjoyed in practically every other part of the British Empire—the right of entering a British colony. In the Transvaal they were classed as prohibited immigrants—that was, with the outcasts and the scum of humanity from every other nation. While Colonial government had been in the hands of the Liberal Party a colour bar had been instituted in South Africa—a colour bar such as had never before existed in any part of the British Empire. It amounted to deprivation of not only all political rights, but of all social rights. This law declared all Indians, no matter what their position or their standing unfit to enter the colony, and placed them as inferior to the peoples of every other nation. Eight thousand Indians had been driven away from the country in which they had the right to live; over 2,500 had been thrown into goal, and about 60 had been deported to India, and felt penniless and friendless because India was not their home—they belonged to the Transvaal. He was painfully aware that this case had suffered in its advocacy by a person so insignificant as himself, but there was nobody else to take it up. It was worthy of the advocacy of the foremost in the land, and had been advocated by the leaders of both parties, and he failed to understand

why they did not still advocate it. He asked their lordships to take it out of his hands and to press it as they would press any other question which concerned the plighted words of our statesmen, the honour of our race, and the contentment of the people of India.

THE EARL OF CREWE said that the House would agree that Lord Amphill had been unduly modest in what he had said of his presentation of this subject. The case could not have been argued with greater ability or more moderation. Although the points involved were somewhat difficult and technical, the noble lord had, as on previous occasions, succeeded in making them clear to the House. He would not attempt to travel over the previous history of this difficult subject. It was quite true that the visit of many South African statesmen here in connection with the Union Bill offered, in the opinion of the Government, a favourable occasion for an attempt to arrive at some solution of the difficulty which would be satisfactory to the Indian population in the Transvaal, acceptable to the Government, and reasonable in the view of public opinion here. If as he feared, they had not been altogether successful in arriving at such a solution, he could assure the House that it had not been for want of effort on his part or on the part of his Majesty's Government; and he did not think that any failure there had been was in any way due to the manner in which the spokesmen for the Indians had put their case nor to the want of a really deep-seated desire on the part of the Transvaal ministers to settle the question if they could.

The two points to which their attention was originally directed consisted of grievances partly theoretical and partly practical. The first was a desire for the repeal of what was known as Act No. 2 of 1907. It had been considered that the continued existence of that Act on the Statute Book of the Transvaal contained a slight to the Indian population, and its repeal was advised. In the second place, they were told that if the Indian community in the Transvaal was to continue and prosper it was necessary that from time to time certain professional persons, such as priests and doctors, should be able to have free access to the country, because it was evident that when those who belonged to these professions in that country died or left the Transvaal the community might be left without these adjuncts to its general civilisation, which would make it impossible for it to continue. In the conversations which he had with the Transvaal ministers these two points were principally borne in mind, and the outcome of their conversations was that they expressed themselves willing, if the opportunity offered, to repeal Act No. 2 of 1907, which had really fallen into something like desuetude, because its place had been taken by an Act of last year, called

the Asiatics Registration Validation Act. He pointed out that it would not be fair to admit these professional persons in any number merely under a temporary permit, but that if the number was limited to six in each year they should be admitted as residents in the country with the power of settling there permanently. On that point, too, the Transvaal ministers expressed themselves willing to attempt to meet the wishes of the Indians. Therefore, so far as the practical difficulty and disability were concerned there seemed as if there was some prospect of their being removed. There remained the theoretical grievance of which Lord Amthill had spoken. That grievance consisted of the fact that in the Transvaal, unlike other parts of the Empire, Asiatics were explicitly excluded from the colony instead of being subjected to the treatment they received in some other colonies where they were admissible in theory but kept out in fact by being subjected to impossible taxes. What happened was that a task was set ■ an Asiatic which it was obviously impossible for him ■ carry out, such as the translation of some difficult work full of technical terms, into one of the least known European languages, and consequently he was declared not to be fit.

The question really was whether it was a greater slight to a race to say that its members would not be admitted except under certain provisions and limitations, or to say that they were theoretically on an equality with all European subjects of his Majesty, but that so far as individuals were concerned they would invariably be kept out. It was a difficult question. He thought it might fairly be argued that they did not save the dignity of a race by making a fool of the individual in the manner which he had described. On the other hand, the Indians as represented by their spokesmen undoubtedly took the view that if theoretical equality was granted any administrative steps might be taken, even those of the most fanciful kind, for the exclusion of Asiatics, and consequently the proposition to which they were prepared to accede, though with some unwillingness, was that there should be an education test for all immigrants into the Transvaal, both whites and Asiatics, but that power should be given to the Executive to refuse to admit even those who had passed that test. The Transvaal ministers had objected to that because once theoretical equality was granted there would be continual pressure to increase the practical equality and a continual demand for the admission of a greater number. Everybody would be glad to see equal access all over the world given to all subjects of his Majesty in the whole of his dominions, but everybody with any knowledge of our oversea dominions knew that that could only be obtained at a very distant date, if ever. He could see no sign of movement in that direction, and he did not think he would be

overstating the case if he said he saw a hardening of the feeling in the opposite direction. It was not a mere question of prejudice, but one which had to do with labour and sanitary questions and other important branches of social life. He had done his best to assist, and he could do no more than assist, at arriving at a solution. The Transvaal Government expressed themselves in general terms as willing to bring forward such legislation as he had mentioned if opportunity offered—that was to say, if their Parliament ever met again. He was not certain that their Parliament would meet again. When the Union was formed questions affecting Asiatics would come before it, and there might be something to be said both from the point of view of a white South Africa and from that of the Indians for postponing any further legislation. He hoped the Union Parliament would be disposed to take a broad view of the matter subject to the strongly held opinion which he had mentioned. In regard to the publication of papers, he would enquire whether the South African Government had any objection, and if, as he supposed, they had not he would publish some part of the correspondence at an early date.

LORD AMTHILL said the theoretical grievance could be removed by a stroke of the pen without the Colonial Government making the slightest concession and he could not resist the conclusion that it was only false pride and fierce prejudice which stood in the way.

Political Prisoners and their Fasts

LORD LAUNINGTON asked the Secretary of State for the Colonies whether, if he had not already done so, he would make a representation to the Government of the Transvaal on the hardship inflicted on Mahomedan political prisoners by the prison authorities making no concession during the Fast of Ramadhān in respect of their meals. He said that the complaint was that no food was given to prisoners before sunrise, so that they might withstand the rigours of this important fast. There was a gathering force of opinion on this question, especially in India, and he thought this ought to be recognised. These Mahomedans must trust to the Imperial authorities. The number of Mahomedans affected was small, but the question was of importance because it touched their religion and their consciences.

The Earl of Cromer said that, although he was not familiar with the details of the question and could not say offhand what was the practice in Egypt, he would like to testify to the very great importance which Mahomedans attached to the fast, which was one of the most important of their observances. The action taken by the Transvaal Government might affect the opinion of Mahomedans

generally. He hoped the Secretary of State for the Colonies would communicate with the Transvaal authorities, and that those authorities would see their way to make a concession in the matter.

The Earl of Crewe said that the matter was one to which their Lordships' attention might reasonably be drawn, and Lord Launington had stated the case very fairly. As soon as the Government heard that this question was to be raised they communicated with the Transvaal Government. Indeed, he had sent two separate communications on the subject. The Transvaal Government were under the impression that in India arrangements were not made to facilitate the keeping of the fast of Ramadhān. He understood that in India it was not always the practice to make such arrangements. He did not know that in the Transvaal a distinction was drawn between political prisoners and other prisoners any more than it was in the case of certain prisoners in this country. (Laughter.) As far as he could gather the practice in India was not uniform. However, he confessed that personally he would have been very glad if this concession could have been made, because the idea was disagreeable ■ everybody to add to the punishment of any person an extra penalty, particularly if that extra penalty were connected with the observance of that person's religion. (Hear, hear.) The difficulty of the Transvaal Government was that in Cape Colony, where there were many more Indians than in the Transvaal, it had never been the practice to make special arrangements in this connexion, and the Transvaal Government found it difficult to make their practice and that of their neighbours uniform. He understood that, as far as the religious difficulty was concerned, by the ordinances of Islam persons who were in prison or were prevented owing to other causes from keeping the fast at the appointed time could keep it at another time. However that might be, the practice in connection with the observance was certainly not invariable throughout the Empire.

LORD LAUNINGTON said that only those Mahomedans who were sick or travelling were exempted from the ordinance. There was, therefore, an extreme hardship in the case to which he had directed attention, and he trusted that something might be done to remove the hardship.

THE EARL OF CREWE said he feared that the question had ceased to be a practical one at the moment, because he understood that the month of Ramadhān was over that day. (Laughter.)

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

IMPRISONMENTS AND DEPORTATIONS. Messrs. Gurusamy Naidoo and Govindasamy Chetty were on Friday, the 10th instant, at Johannesburg, sentenced to three months' imprisonment with hard labour for the usual offence. Mr. Dobie Nyanah of Germiston was on the same day taken to Pretoria prior to deportation.

A MESSAGE FROM THE KING. The following letter has been received from the Private Secretary to the Governor in reply to the Transvaal British Indians' birthday congratulations:—"With further reference to your letter of the 6th November, I am directed to inform you that the message of congratulation to the King from British Indians of the Transvaal on the occasion of his birthday has been laid before His Majesty who was pleased graciously to receive it."

A MILD PROTEST. The Secretary of the Transvaal Missionary Association had addressed to the Transvaal press a letter expressing the regret of the Education Committee of the Association over the action of the Pretoria Town Council on the admission into the Town Hall of coloured examiners.

MR. ISAAC'S RETURN. After a successful tour up the East Coast as far as Zanzibar, Mr Isaac has returned and will continue to do public work for the British Indian Association.

Syrian Children

Expulsion from White Schools

A Syrian family were recently expelled from a certain school in pursuance of a resolution of the Witwatersrand Central School Board declaring that Syrians are not admissible to schools for white children.

The question has again been before the Board Committee. The Rev. Mr. Brown appeared before the committee and made a long statement, arguing that the family should be considered white. The father is a member and an official of Mr. Brown's church (Presbyterian), and was stated by Mr. Brown to have a Syrian aristocratic pedigree and to have been associated with people of very high standing in British military and social circles.

The committee recommended that there is nothing in this case which warrants the Board's reversing the opinion already expressed, and several times confirmed, that Syrians should not be admitted to schools for white children.—*Transvaal Leader.*

A Christmas Treat

Passive resistance has benefitted the Transvaal Indians in more ways than one. The work inaugurated by Mrs. Polak among Indian women has flourished greatly under Mrs. Vogl and Miss Schlesin. Not being satisfied with holding meetings of Indian ladies regularly they are now collecting from Indian merchants in Johannesburg presents for making up a Christmas tree. So far they have visited Messrs. Abdul Ganie, Haji Habib, Coovadia, Amood Moosaji, Lucheram, Kavalram, Tavaria, Camay, Omarji Saleji, and Moosa Essackji. These gentlemen have responded liberally. The entertainment will probably take place on the 29th instant at the Hamidia Hall. Mothers are requested to take note and send or bring their children in time. Circulars will be distributed in due course. But Mrs. Vogl and Miss Schlesin informed us that the committee will welcome all mothers and their children in Johannesburg, Pretoria, Germiston, and elsewhere. They hope that they will not wait for circulars. We hope to give the definite date and hour next week.

Western Civilisation

Writing in *Itanga last Natal* on the History of the Zulus, the Rev. A. T. Bryant says:—

Perhaps the strongest evidence we have that our much belauded civilization is still far from having reached its apogee, and that the essential nature of the most enlightened of men, when freed of the delusive glamour thrown upon it by mere brilliance of intellect, and washed of its thin veneer of mere utilitarian morality, is still deplorably brutish and gross, is to be found in the fact that exhibitions of sheer animal energy and might do still command the highest admiration of mankind. Deeds of bloodshed and devastation still tend to make men and nations more famous than do the arts of culture or the wonderful accomplishments of mind. The names of men like Napoleon occur and re-occur *ad nauseum* on the pages of the world's history; and yet it would be difficult to point any real and lasting blessing such have conferred on their country or the world. If, indeed, monuments be erected with greatest propriety to those who have benefited their kind in the highest degree, then assuredly he who blessed the world with the supremely useful match were more worthy of a statue in imperishable brass, than he whose exploits consisted solely in organising destruction, in multiplying misery and pain, and in dealing death. That the former has never yet received any recognition from a predominantly sensual world simply proves the reflection on our civilisation to which I have just referred.

Facts and Comments.

MASS MEETING. Under the auspices of the Natal Indian Patriotic Union, a mass meeting will take place at the Indian Market, Victoria Street, on Sunday next, the 19th, at 2 p.m., to welcome the Transvaal Delegates to England, to pass resolutions sympathising with the Transvaal Indians in their struggle, and to approve of the Delegates' actions.

INDIAN S. AFRICA LEAGUE. A telegram from Madras, published in the *Leader (Indian People)*, Alahabad, (Nov. 6) makes the announcement that the Right Reverend the Lord Bishop of Madras has, it is understood accepted the Presidentship of the Indian South Africa League, recently formed in Madras for the purpose of ventilating the grievances of the South African Indians.

INDIAN EDUCATION. In the Superintendent of Education's Report just issued we find the following: "The desire for education among the Indians is as keen as ever, but only a very few are able to attend school. Government and the missions provide what little education there is, while the large employers do little or nothing at all to raise these people above the position of the helot. Since an age limit was imposed last year in the higher grade Indian schools, the attendance at these schools has lessened considerably. An institution known as the High School for Indians has been started privately in Maritzburg, and application has been made for a grant from Government."

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Transvaal Struggle ...	537
A Noble Example ...	537
Indian Teachers, Beware! ...	537
OTHER ARTICLES:—	
Professor Teja Singh's Pervert Letter on the Transvaal Struggle ...	537
A Bolt or a Lock? ...	538
The "Rand Daily Mail" Advises Acceptance of the Transvaal Indian Demands ...	538
What an Indian Barrister says ...	539
"The Indians of South Africa" ...	539
"An Indian Patriot in South Africa" ...	540
Durban Indian Society ...	541
Potchefstroom Indian Passive Resistance ...	541
London Passive Resistance Volunteers ...	541
Mr. Gandhi's Letter to the Indian Press ...	541
Thoughts of Great Men ...	542
Indian Teachers and Peasants ...	542
Indians and the Scum of Europe ...	542
Proposed Universal Races Congress ...	542
What "The Nation" Says ...	543
Public Opinion in India ...	543
The Depressed Classes of India ...	543
The Progress of Indian Nationality ...	543
Kathiawad Arya Mandal ...	544
"The Significance of Indian Nationalism" ...	544
In the House of Lords ...	544
Notes on the Transvaal Struggle ...	545
Syrian Children ...	545
A Christmas Treat ...	546
Western Civilisation ...	546
Facts and Comments ...	546

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

પુસ્તક ૭.

ફ્રીનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૧૮મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૫૨.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ગ્રોસ્વો-તા. ૧૮મી ડીસેમ્બરથી, તા. ૨૪મી ડીસેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.
હાઉ-માગસર સુદ ૧ થી માગસર સુદ ૧૨ સુધી, સંવત ૧૯૧૧.
સુસલમાન-તા. ૪મી ઇફેજથી ત ૧૦ ઇફેજ સુધી, ૧૪૨૭ હીજરી.

વાર.	પ્રવચન તારીખ.	હોલ લોકો	મુસલમાન તારીખ	પાસી રોજ.	મુસોલ્લમ ક. મી	ક. મી	ક. મી
રવિ.	૧૮	૧	૪	૭	૮	૫૩	૬ ૫૨
રવી.	૧૯	૭	૫	૮	૪	૫૩	૬ ૫૨
સોમ.	૨૦	૮	૬	૯	૪	૫૩	૬ ૫૩
સોમ.	૨૧	૯	૭	૧૦	૪	૫૪	૬ ૫૩
સુધ.	૨૨	૧૦	૮	૧૧	૪	૫૪	૬ ૫૪
સુર.	૨૩	૧૧	૯	૧૨	૪	૫૫	૬ ૫૪
શુ.	૨૪	૧૨	૧૦	૧૩	૪	૫૫	૬ ૫૫

ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન.

રાનીવાર, તા ૧૮મી ડીસેમ્બર, ૧૯૦૯.

મી. જોસફ રોયપન

મી. જોસફ રોયપન જે હાલમાં નવા ખારિસ્ટર યાદ આપ્યા છે તેણે ટરાંસવાલ હાલમાં હામલ થવાનો નિશ્ચય કર્યો છે અને સારૂ તેમને અમે મુખારકબાદી આપીએ છીએ. આ નિશ્ચય તે ખરી કેળવણીની નીસાની નહીં સકાય. મી. જોસફ રોયપનના ટરાંસવાલ જવાબી કામ ને પહોં ઉત્તેજન મળશે એ તો સહાનિતાની વાત છે. મી રોયપનના હાખલા ની નકલ કરવાની જરૂર છે.

આ અંક

અમા અને આ અંકને અમે જાણી જોઈને હીંદુ રાજ્ય ઉપરનું હાખલુ આપવામાં રોકેલ છે. આમ કરવું એ

અમે હીંદુના કિતની વાત માની છે અને આ હાખાની રિપોર્ટ તે હીંદુના કિતને લીધે છે.

આમ જગ્યા રાજવાણી અને બીજી સર્કી ખપરો તેમજ મેળાવડાના હેસલ તિજેરે પુરા નથી આપી શકતા તેથી વાંચનારની મારી માપીએ છીએ.

સ્વરાજ્યનું હાખલુ પુસ્તકરો થોડીજ મુદતમાં બહાર પડશે. તેની કિંમત અમે ઓછામાં ઓછી રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે તેનો હેતુ એ છે કે તે હાખલુ જેમ વને તેમ વપારે વંચાય અને જો તેમાંના તિયર ખરેખર જણાય તો તે પ્રમાણે માલવાનું ચર થઈ જાય.

હાખલુ અમે વાંચનારને ફરી ફરી વાંચવા ભલામણ કરીએ છીએ.

અંગરેજ ડેપુટીશન ૧ છેલ્લો નોંધ

[મી. માંધી તરફથી]

કોલકાતાન કેમ્પ, ૨૫-૧૨-૦૯

ડેપુટીશનની આ મારી છેલ્લી નોંધ છે. તે બધા કિંદોને પ્યાન પુરવઠ વાંચવા વિનંતી છે. મારી એવી કમેન્ટ છે કે આ નોંધ ઈ. એ. માં આવે તે પહેલાં અમે જાને કાઈ એકમાં કોઈનું અથવા તો તેની વઈંસરી હશે.

મી. પોલાકનું કામ

જેમ જગત સમસ્ય સામે યાદ છે તેમ આપણું બળ હિંદમાં વધતું હોય એમ જણાય છે. પણ પ્રત્યેક જગત કરવા સારૂ ચાર માસ એ કંઈજ નથી. ચાર વરસ એ પણ કંઈ કહેવાય નહિ. ત્યારે મી. પોલાકના કામની ચાવી કેવી પડે છે તે તો ટરાંસવાલના સલામતી પાસે છે. તેણે જે બળ કર્યું છે તેને બળજો વધારી લીધેલ છે. તે કંઈ મી પોલાક લખીને નહીં પણ તે આપણી વતી બોલે છે તેથી. આપણા દુઃખની કથા કહે છે તેથી. આપણે દુખ કિંદને ખાતર સહીએ છીએ તેથી. આપણે સાચા છીએ એમ કિંદ ને આભાસ પડયો છે તેથી.

વિલાયતમાં પોકાર

વિલાયતનું શું? વિલાયતમાં જે હીંદુઓ પહોં છે તેનું સુખ કેટલું જૂંકું જરો એ હું સમજવી શકતો નથી. ૧૯૦૬ના ડેપુટીશન પછી કમીડી પહોં. કમીડીએ જે કામતી કામ

કરવું છે તે વિશે આપણે પહીં વાર વાર કરી મયા. હોરડ એજન્ડીસ અને સર મંચેરલ અધ્યક્ષ મહેનત લીધે છે. તેઓ આપણે ઉપર સુધી લઈએ એમ માનીને તેમ કરે છે. પણ જે કામ હવે સર થયું છે તે એવા તરતાં પણ વિશેષ છે. દરેક ઈંગ્લેન્ડની પાસે આપણી હાલ મુશ્કેલી એ તે કામનો હેતુ છે. દરેક કિંદોએ વિલાયતમાં પુરી વાઈંસરી મેળવવી એ તે કામનો હેતુ છે. આ કંઈ આપણે ઈંગ્લેન્ડ પ્રાન કપર આધાર રાખતા માપીએ છીએ તેથી શરૂ કરેલું કામ નથી. આપણી હાલમાં દરેક માનવી મદદ કરી શકે છે. આપણે ન્યાય અને ટરાંસવાલનો અન્યાય ને આખા જગતમાં તકેર કરવાની આ વાત છે. ઈંગ્લેન્ડ પ્રવના સંખ્યામાં આપણે જીએ તેથી તેઓની પાસે આ કામ સુધીએ જીએ. તેઓ વાઈંસરી આપણને જણાવે કે કે આપણે જે કરીએ છીએ તે વ્યાજબી છે. તેઓ આપણને મદદ કરવા પડેલા મોકલે છે. આમાં આપણે તેઓના ખરોખરીયા જીએ એવો આશાક આપ્યો છે. તેઓ મહેનતવાની રાખવ આપણી કપર કાળગ નયો સખતા. પણ આપણી કપર કાઈ બહેન તરીકે જાણે છે આ વિચાર જુદા પ્રકારનો છે. તેઓની ફરજ અદા કરે છે તેમાં ખરો કે એક લાખ સહી યાય ને એક લાખ પેની એકડી યાદ. આનો અર્થ કાઈ એકદમ સમજી શકે તેમ નથી. એક લાખ પેની આવે હાલમાં પા. ૧૧૯ થયા. તે કંઈ જેવું તેવું નથી. પણ તેવું કંઈનહીં. એક લાખ સહી મેળા કરવી એ રમત વાત નથી. તે મેળા કરવા હાલમાં ૪૦ વોલંટીયર કિંદો અને મોરા નીકળી પડયા છે. એટલા જણ પહીં મહેનત કરે ત્યારે તેટલી સહી લઈ શકે છે. અને એક લાખ માલુસ લડો એમ આપણને કહે એ કંઈ જેવી તેથી વાત નથી. સાળીસ વોલંટીયર હાલ પુરી પતાં સુધી કામ કર્યો કરે એ કંઈ નાની વાત નથી. તેઓ શા સાર મહેનત કરશે? આપણે દુખ ટકાવીએ છીએ તેથીજ. "અમારે સરવા હક જોઈએ" એટલું આપણે માત્ર ખબરડીયે તો કાઈ માને છે કે આપણું કામ કરવા કાઈ પણ રીત વાચી?

આટલું જોર કર્યા પછી ટરાંસવાલના કિંદો શું કરશે? તેઓ આખી કિંદી પ્રમતુ' વાક રાખવા માગતા હશે તો મરણ પધારી કરશે પણ લડત છોડશે નહિ. એક બીજી એક બીજીની સામું નહિ' જુને પણ લડવાનું કરશે. સહુ નાચાપન થયા હિંજરો. હાલ લાંબાવ તેઓ મમશવાને બદલે પુરી કરશે. કેમકે રિવલ નવું છે તેમ આપણે નાહડી નવી એમ લોક માન્યું જાય છે ને આપણી

લડતરી વાઢે પહુ ધડ' નય છે. દુખની એજ ખુબી છે. જ્યારે બહાદુર સુર લડવડીયા એક પછી એક એમ ફરેવની તોપ ઉપર પ્રસારે કરવા ગયા ને મરતા ગયા ત્યારે ફરેવ તોપ વાજાએ તોપ છોડવાની ના પાડી અને બાકી રહેલા મુરને કોટવા. આજે હિંમત નો પ્રતાપ છે. મુર મરણીયા હતા તેવી તેવી છાપ પાડી રાકવા. તેઓને બંદુક વાડતા આવડત તો એટલે જ ન કરી રાકત. પણ તેઓને મરતાં આવડતું હતું. તેઓના કામ ચી તેઓએ ફરેવ તોપથીને કહ્યું કે 'તમારી તોપથી અમે ડરવા વાજા નથી. આમારા શરીર કરતા અમારો દેસ ને અમારો ધરમ અમને વધારે વડાલાં છે. એટલે તમારી તોપ તમારા ગજામાં રાખજો. અમને તમે હરાવો તેમ નથી. અમે મરીએ પછી અમારી જમીન ને તમને કામ લાગે તો લેજો. અમે છવતા બેઠા તમે અમારી જમીન ઉપર હાથ નાખી રાકો એવું ન માનરો.' આ મુર તે મુર નથી પણ છવતા છે. વંસ પરંપરા તેની બહાદુરીની કહાણી તેની પ્રતિ પ્રાપ્ત. ને આખી દુનિયા પણ તે મુરનો દાખલો આપશે. તેમજ દરંસવાલના હિંદી નું છે. તેણે પહુ લીધું છે તે પહુ પાળવા દેદ બલે નય એમ એકી અવાજે બધાએ કહેવાનું છે. તેમ કરવાનું છે.

ચાર માસમાં પહુકા હિંદી બહાદુર રહેવા. પહુએ સાફ કામ કર્યું. પહુ પહુએ નળગાદ પહુ બતાવી. તે નળગાદનું રૂબ આપણે આપીએ છીએ. લડન લંબાય છે. તેથી કું મધુ? એમ લંબાય છે તેમ લડનારા કસાય છે. બધા એક સરખી હિંમત બતાવશે એમ મનાય નહિ. તો પછી કહવાનું રહેજ નહિ પણ નીચે પ્રમાણે કરવાની જરૂર છે.

1. બને તેટલાએ પુરેપુરી હિંમત રાખી મરણ તબક લડવું.
2. જે ન લડી શકે તેણે ખીન્ને પાડવા મહેનત ન કરતાં હડે છે તેને હિંમત આપવી તેમ ન કરી શકે તો તેણે મુ'બા રહેવું. પણ કોઈ સાફ કામ કરવા નય તેમાં જરૂર ન આવડતું.
3. જે પહેલા નંબરનો કામ ન લઈ શકે તેણે પહુસાની મદદ આપવી. આમજ બધી લડાઈ ચાલે છે. બધા કંઈ રહેવે ચડ્યા નથી. જે રહેવે ચડે તેને બીજા ઉશ્કેરે છે. તેઓની પાકલ સારવાર કરે છે; ને પોતાના પહુસા આપે છે.
4. બધાએ જનરલ રમટસને બતાવી આપવું કે મનેયું લીધા વિના હિંદી કામ જ'પ વાળી બેસે તેમ નથી.

આ તો દરંસવાલના હિંદીની ફરેવ યઈ મુખી. દસીસ આફરિકા માનના હિંદીએ બલુખાનું છે કે લડત છે તો તેઓ છે. તેનાગ તેનો લાભ રહ્યો છે. બીજા જગ્યાએ કાયદા કરવા એ મુરેલીની વાત યઈ પડી છે કેમકે દરંસવાલ લડે છે.

જમણે મમાઈ નહિ ધાય તો હિંદી રાખ ને મમાઈની કાળજી તે હિંદી હિંદી રાખના

નું છે. લડતમાં અંતે છતવું છે એ તો બાળક પણ સમજે એવી વાત છે. કાયદો રદ કરવાનું કહે છે. છ હિંદી દાખલ કરવા નું કહે છે. પણ કાયદામાં દાખલ થવાના એક સરખા હક નહિ એમ કહે છે. અલ્ટલી અડચણ આવી છે તેનું કારણ પણ જનરલ રમટસે જણાવ્યું છે. તે એ કે હિંદીમાં લડનારા તો યોદ્ધા છે. બાકી તો કાયર થઈ ગયા છે. જે કાયર થઈ ગયા હોય તો તેો દેખીતું છે કે કંઈજ નથી મળવાનું.

ઉપદેશનનું ખરચ.

ઉપદેશનનું ખરચ લગભગ પા. ૫૦૦ થયું છે. આમાં પા. ૨૨૦ તો આવવા જવાના થયા છે એટલે પા. ૨૮૦નું ખરચ વિલાયતમાં થયું. હજુ હાપવાનું બીજ નથી ચુકાવ્યું આપણી રહેઠાણે ૨૦૦૦ નકલ છપાવી. તેટલાજ કામગીરી તથા બીજા ખરચ ને કરવાનું છે તે રહેવું છે. તેનો હિસાબ હવે પછી આવશે. ઉપરના હિસાબનો વારીએ પણ હ. એ. માં આવી જશે. મી. રીજની તથે ટાઈપીસ્ટ હાલ તો ઉપર મુજબ કામ થપાડ્યું છે તેથી રહેશે. મીસ મેડ પોલાકે તે કામ હાથ થપાડ્યું છે. તેણે બધુ નોમરી હતી તે છોડવાની નોટીસ અમે આપ્યા ત્યારે આવી હતી. આ બાબત ને પરીશા ઉલ્લા આપ્યા તેમાંથી બેમાં રાખેલા છે.

આપણી માગણી

આપણે લોરડ એમપટીલ મારફતે ને માગણી કરી છે તે આ પ્રમાણે છે. કાયદા માં બધાને આવવાના સરખા હક હોવા એમજ. કાયદાથી જમે તે કામના માલુમની સંખ્યા નીચવાની ગવરનરને સતા મળે એ પણ આપણને કમુલ છે. પણ કાયદો તો બધાને સાર સરખો હોવાજ જોઈએ.

જનરલ રમટસનું કહેણ

જનરલ રમટસ કહે છે કે હિંદીને બધુના પડવાના આપવા તો તરવાર છે. ખુબી કાયદો રદ કરતા પણ તરવાર છે. પણ હિંદીનેરાજ કાયદાથી સરખા હક આપવા તરવાર નથી. એરીયાદીકને વાસ્તે ખાસ કાયદો નોખોજ હોવો જોઈએ. લોરડ કરીયુએ ચોખ્ખું જણ્યું છે કે એક સરખા હકની વાતજ જનરલ રમટસને કમુલ નથી.

એટલે અરમ આ યયો : તેજ વરદ આપણને હક દાખલ નહિ પણ બહીસ તરીકે આપવા માગે છે. કાયદામાંજ ગેરા કાજા વચ્ચે તફાવત રાખવા માગે છે. આપણે કહીએ છીએ કે આપણે સંખ્યાને સાર નથી લડતા. પણ એક સરખા હક સહે નામના હોય તો પહુ તેને સાફ લીએ છીએ.

[ઉપદેશનના માનમાં રેવરંડ માયર તરફથી ને સરસ મીટીંગ થયેલી તેનો દેવાલ જગેરે મુલતવી રહેલ છે.—અ. ઈ. બી.]

એકી વિલાયતની કમલ ઉપરથી જણાય છે કે જનરલ આર્ટી બાકી પ્રેસી કાંઈકીમ થયાં છે.

એશિયન

રાંક ડેલીમેશનો હિમાયત.

આ પ્રસિદ્ધ છાપુ ને દરંસવાલની સર મરુજ કહેવાય છે તે લડત ઉપર લખતાં જણાવે છે કે :—

એશિયાટીક એકજ થઈને કાયદાની સામે ધવા છે તે મોરારીને બહુ અણખમતું લાગ્યું છે; પણ તેથી કહી પણ આપણાથી ખારીલાં અથવા તો ગેરવાળખી થવાશે નહિ. આપણે હેતુ એશિયાટીક પ્રમીનરેશન અડકાવવું એટલોજ છે. જે હિંદી કામગીરી મંજૂરી બાર એ હેતુ સર, અને તેમનું અપમાન થતું અટકે તો, ને વળી બરિદીશ રહેનશાદ તથી અપાએલ વચન પણ જળવાય, તો પછી હિંદી કામે બતાવેલી યુકતી સામાજિક કમુલ ન સાખવી એ કેવાજ સકલ નથી. ને હિંદીએ અહીંયાં છે તેમને માત્ર જોજખાણની આવર રજરડર કરવાની તો જરૂર રહેશે, અને તેની હિંદીએજ ખુશીથી હા પાડવી જોઈએ. કેમકે તેઓ કહે છે તે ખરું હોય તો તેમનો હેતુ સ્વદેસાભિમાનનો છે, અને નહિ કે દરંસવાલ સરકારને હરાવવાનોજ. ને તેમનો હેતુ આ ઉલ્લાજ હોય તો તે ઉપર કંઈ ધ્યાન આપવાનું નથી એ વાતની તેમણે ખાતરી રાખવી. પણ જે તેઓ સરકારને મળવાજ માગતા હોય, અને વહાર નો નીચટોજ લાવના ધારતા હોય તો લોરડ કરીયુએ ને કમુલ છે તે દરંસવાલ સરકારે કમુલ રાખવું. તેમાં દરંસવાલ સરકારની આખર નય તેમ નથી, તેમજ વડી સરકાર અત્યારે ને મુ'અવધમાં આવી પડી છે તેમાંથી તેનો છુટકારો થશે. તે વાત ગેરાએને જમશે નહિ; પણ દરંસવાલના હિંદીને મન તેમાં (તેમની માગણીમાં) તેમના દેસનું નાક જળવાય છે, અને તેમના કુરક માલુસો ને કાયદાના ખાસ વડે આકાશવામાં આવે તો તે સહન કરવા નેહુ લાગે છે. જે પુરવના લોકની આવી ખારીયવ હોય તો તે આપણે ધ્યાનમાં લેવીજ પડશે. તેઓ ખરીદીશ પ્રજના લોકો છે. ને હિંદુસ્તાન વિલાયતને કિમતી યથ પડેલ છે તેના લોકોની લાચળીને તેમાં સરાલ છે. વળી હિંદી કામે બતાવેલી યુકિત પ્રમાણે આસરે લીઆમાં પણ આવે છે; તો પછી અહીં દરંસવાલમાં તે યુકિત ન આવી રાકવા કારણ નથી. નાતાલમાં હિંદી લોકોની મોટી સંખ્યા થી બીકનું કારણ મળે છે, અને તે આપણે સહન કરી લેવું પડશે. લોરડ કરીયુના જવાબમાં જનરલ રમટસે જણાવ્યું હતું કે કાયદામાં સરખાપણું હોય તો પછી અમલમાં સરકાર પર દબાણ ચાલુ રહે. પણ આ કારણ મળે ઉતરી શકે તેવું નથી. તેની સામે વલટાનું એવું કહેવામાં આવી રાકે કે જ્યાં મુખી મલકમાં સરખાપણું અપાણું નથી ત્યાંમુખી અમલમાં સરકારના પર દબાણ ચાલુ રહે. એશિયાટીક કાયદાને અમલમાં

કુલમાં સરકારની એ દલા યહ છે તેની વાત નથી તેની સામે સત્યાગ્રહથી હીંદીયો હલ્યા છે તેને અમે ટકા દેવા માનવા નથી ; છતાં એ માગણી (હીંદી કોમ તરફથી) રજૂ થઈ છે તેથી સુલેહ થઈ શકે તેમ છે, ને તેમાં સરકારના અપમાન થાય તેમ નથી, અટિ તેને ફેંકી દેવી એ હકાપણ બહેનું નથી. તેથી વળી સરકારની એખમદારી ખ્યાલમાં લેવાઈ બહારી.

મી. ગાંધીના કાગળ.

ઉપરના કાગળનો મી. ગાંધીએ નીચે પ્રમાણે જવાબ લખ્યો છે :—

જેમને ઇરાસવાલના તેમજ જરીદીના રાજના જલ્લાની દરકાર હશે તેઓ તમારા જવાબ માટે તમારો આભાર માનશે. હું તમને ખાતરી આપી શકું છું કે તમે જણાવેલ જોગવાઈ પાડવાના કામની બાબતમાં અમારી મદદની જરૂર પડે તે આપણા અમે તઈયાર છીએ. ૧૯૦૮નો ઉત્તિદાસ અતરે નોંધવાની જરૂર નથી. તે સંબંધી યાદદારતામાં વાલે હશે અને તેથી સહને ખાતરી થશે કે અમારી કોમ બીલકુલ ગેરમુનાસુજા વાત કરે તેવી નથી ; તેમજ અમારી પ્રજાના માનની એ વાત છે તે માટે હમેશાં નેટલીજ લડવા તઈયાર છે.”

પકડાયા

જેહાનજીરખના ગ્રેમરસ મુસ્સામી નામકું અને ગ્રેંવીદસામી ચેરી તા. ૧૦ મીએ ત્રણ માસની જેલમાં પકડાઈ ગયા છે. જરમીરદનના મી. ધોળો નાઈનાને હુદપાર કરવા માટે પ્રીટરીએ લઈ જવામાં આવેલ છે.

ગારાઓના મેળાવડા

મી. હોસકીનના પ્રમુખપણા હેઠળ જેહાનજીરખનાં મેસોનીક હોલમાં ગારાઓ મી. ગાંધીની પાસેથી લઈકત સાંભળવા મળ્યા હતા. તેમાં ઇરાસવાલ લીડરના અધિપતિ મી. ડગ્ મી. હેન મુનીસીપાલિટીના સલાસદ મી. ડરોફરડ વિગેરે મળ્યા હતા. લગભગ ત્રીસથી ચાળીસ હાજર હતા. તેઓએ ખ્યાન પુરવઠા વાત સાંભળી ને સવાલ જવાબ કર્યા.

છવે મી. ડગ્ની માગણીથી મી. ગાંધીએ લીડરમાં કાગળ લખ્યો છે તે માગણી શી છે એમ બદાયર બતાવનારો છે. તેની ઉપર લીડરે ટીકા કરી છે તે આવતે અડવાડીએ આપીશ.

મી ગાંધી નાતાલમાં

મી. ગાંધી કેટલાક સત્યાગ્રહીઓને લેવા તથા નાતાલની સરહદથી વળતાં મહાવા નાતાલ ખે ચાલીવારે ગયા છે. મી. હેન એક તેની સાથે ગયા છે. મી. ગાંધી રશમી અખવા રશમી વારીએ પહોંચી રહેશે

પોલિટીકલ મી. અબદુલ રહેમાન

મી. અબદુલ રહેમાને જેલ જતાં પહેલાં પોલિટીકલ કાપમાં કાગળ લખીને કે ગોઠી કામ મે ખાતર જેલ જવામાં મે પોતાને મળી બધાં છે. પણ માગણીકે કોઈવરે

કોમને છોડી દીધી છે. બીજા હિંદી જેલમાં કુખ જોમરે ને પોતે જુદા રહે, તે ઠીક નહિં લાગ્યું. પોતે બીજા હિંદીને જેલ કરવા ને લઈત વલાવવા લલામણુ આવે છે. તેની ઉપર ટીકા કરતાં પોલિટીકલ કાપુ કહે છે કે પોતાના માનને ખાતર મી. અબદુલ રહેમાન જેલ ગયા છે. તેમાં તેની સામે કોઈ કંઈ જાહેર તેમ નથી. છતાં તેથી દાદ માગી શકે નહિં તે વિશે તે કાપુ શાંક લાગે છે ને જણાવે છે કે ઇરાસવાલમાં ગારાઓ હિંદી વેપારીને માત્રતાજ નથી. સત્યાગ્રજ માત્ર સરકાર દીકે રહે છે, કે હિંદી તેનોજ છે.

હીંદી કોરતો

મીસીક વોચલ તથા મીસ રહેસીન હીંદી કોરતોમાં બહુ કામ કરી રહ્યાં છે. તેઓ હવે હીંદી કોરતો તથા કોરતોને સાદ મીનલસ આપવા છુટે છે. તેથી તેઓએ વેપારીઓમાં કોરતું ઉપરજું શરૂ કર્યું છે. તે કોરતું હાડ બનશે ને તે છવે કોરતો તથા કોરતોને મળશે. મી. અબ દુલ મની, મી. કામા, મી. હાજી હબીબ, મી. કુશાદીયા, મી. તવાદીયા, મી. આમદ મુસાજી, મી. મુસા હસાજી, મી. ઉમરજી સાલેજી મી. લાજીરામ, મી. કેબજીરામ, મી. મુસા ઉસાજી કોરતો વેપારીઓએ મદદ કરી છે ને બીજા જગ્યાએ જવા છુટે છે. મીનલસ પછી કરીને રકમી તારિખે હમી દીયા હોલમાં આપણાં આવશે. તે વેળા હીંદી કોરતો તથા તેમનાં બધાં હાજર રહેશે એવી આ બધી બાબતો હમેકે રાખે છે. આ બાબત વોલસ તારીખ આવતે અઠ વાડીએ આપી કકીશ. આમંત્રણની ઓઠી કદાવવાનો વિચાર રાખ્યો છે. પણ તેમ ન થાય તો પણ આ ખબરને આમંત્રણ મળી ચહુ કોરતો ને છાંંરં જશે એવી ઉમેદ છે. આ ખબર પ્રીટરીયા જરમીરદન વિગેરેની કોરતોને લાગુ પડે છે.

આ કામ ને વહું થયું છે તે સત્યાગ્રહ નું કુખ છે.

તા. રકમી નવેંબરના અંકમાં સાહમન્સ કાકનનો એ કાગળ એક લખવારે લખ્યો છે તે તદન ખોટી બાબતોથી અને બીજા અરક રકમ ઉપર ખોટા દુમલાથી બરેલો છે, ને તે લખવારે “કાજુ હુસેન” ત્યાં કોઈ છેજ નહિ એવા ખબર અમારા ખાસ ખબરખત્રી તરફ થી અમને મળ્યા છે. “કાજુ હુસેન” ના જવાબમાં રહીઆને કાગળ ત્યાંથી સોસાલ્લી તરફથી મળ્યા છે, પણ જગ્યાની તંગીને લીધે, બીજાં પણાં લખાણો અને કાગળોની પેઠે તે મુલતવી રહ્યો છે.—અ. ધ. ઓ.

ઇરાસવાલના ડેપુટીશનને માન આપવા તથા લડતને ટોકા આપવા નાતાલ ઇંગ્લિશ પોલીસીટીકલ મુનીસન તરફથી એક માત્ર મીસીન તા. ૧૬મીને થયોનારે વિગેરેનીવા જરીકે માગી કીરિજમ માલકેકમાં મી. ગાંધી મળનાર છે.

મી. હાજી હબીબની સલાહ

મે. ધ. ઓ. ના અધીપતિ સાહેબ,

લંડનથી આપના પત્ર મારફતે મારા બે કાગળોમાં હાલની આપણી લડત કેવી છે, તથા આપણને શું કરવું પડે છે તે વિશે મારી સલાહ મેં આપી હતી તે આપે છાપી આભારી છીયો છે. હવે આ કામજા છાપવા મહેરબાની કરશો.

સાહેબ, હાલ લડતની કેવી રિયતિ છે તથા લંડન અમને ડેપુટીશન તરીકે મોકલવા માં આવેલ દલા, તેમાં શું કરી આવેલ છીએ અને હવે આપણને શું કરવું પડે છે તે વિશે મી. ગાંધી છેલ્લી માસ મીડીંગમાં સરખને સારી રીતે સસલવી ગયા છે. તેથી વધારે હું સમજી શકું તેમ નથી.

પરંતુ મી. ગાંધીની સલાહ મુજબ સરખે બાઈઓને વરતવા હું બલામણુ કરું છું. હાલનો પ્રસંગ લગભગ સુદો છે, ને આ વખતે આપણે સંજાળ નહીં રાખશું તો ૩ વરસની મહેનત ખરબાદ બરી, અને નેકી ખરબાદ ને ગુના લાગમની એ કહેવત છે તે મુજબ થશે.

હીંદુસ્તાનમાં ઇરાસવાલની લડતની હવે સમજ પડી છે તેનો હાજીએ એકજ બાજ છે. મી. વાતાએ શ. ૨૫૦૦૦ની રકમ આ લડત ના ખાસમાં આપી છે. સિવાય મેળાવડા વિગેરેનો હેવાલ છાપાઓમાં વાંચવાથી પણ ખ્યાલ આવી શકે છે. મારે આ વખત સરખેને એકસંપથી કામ કરવાનું છે.

મી. ગાંધી ડરબન ગયા તેઓની સામે મારે જવા વિચાર હતો. પણ જરૂરી કામ ના સમજથી નહીં જઈ શક્યું. તે વિશે મી. ગાંધી માહેતખાર છે. તેમની રજા સર્ક ને હું રોકાવા છું. કામ ખલાસ થયા બાદ પ્રસંગ બનશે ત્યારે ડરબન જવા મેં વિચાર રાખેલો છે.

એક બાબત ઉપર મારા હીંદી બાઈઓનું ખ્યાન એમવા રજા લઉં છું. તા. ૧૦ મીના રોજ “સંડ કેલીમેલ” માં મુખ્ય લખાણુ આપણી લડત વિશે છે તે દરેક હીંદીને વાંચવાની બલામણુ કરું છું. તે વાંચવાથી હાલના મામલાની સુ રિયતિ છે તે ખ્યાલમાં આવી જશે.

હાલ પરમીટ વિશે પોલીસ રરતામાં પુટે છે એમ મારા સાંભળવામાં આવેલ છે. તે ઉપરથી તપાસ કરતાં વાત સાચી થઈ. તે મારા હીંદી બાઈઓ, જે આપણે હાલ આપ છું આગેવાનોની સલાહ મુજબ નહીં કુરશ તો ખાતરી રાખવે કે જેમ કાફર લોકોને રરતામાં પાસનું પુછકાને વિવાજ છે તેજ મુજબ આપણાં હાલ સમજીશો, તથા આ તકલીફ રજીસ્ટર થયા છીએ તેમનેજ છે બીબને નથી. આ તો જેમ નમીએ છીએ તેમ માયામાં ધબો સરકાર ચારવા હિમત કરે છે. બાઈઓ પાછળથી પરવાનો કામ આવશે નહીં. હાલનો મામલો તમામ બારીક છે. તેમાં જે આપણે જરા લચડશું તો આડામાં પડી જવાય તેમ છે. આજે ત્રણ વરસથી મુસાની તથા તકલીફો ઉપાડના આભ્યા. છીએ. હવે જે અખર વખતમાં જેલ નહીં અતંખાય તો મહેનત બાખાં જશે.

મી. ગાંધીના હાજી હબીબ

હોંદ સ્વરાજ્ય

(ગયા અંકથી ચાલુ)

પ્રકરણ ૧૩મું.

ખરે સુધારે શું ?

વાં—તમે રેલવેને ખાતમ કરી, વધી જાને વખોડ્યા, દાકતરને દવાવી દીધા. સારા કામ માત્ર તમે નુકસાનકારક ગણ્યો એમ હું જોઈ શકું છું. હવે સુધારો તે કેને કહેવો ?

અ—એ સવાલનો જવાબ મુશ્કેલ નથી. હું માનું છું કે જે સુધારો હિંદુસ્તાને બતાવ્યો છે તેને ફુલીયામાં ઠંધળ પહોંચી શકે તેમ નથી. જે બીજા આપણા વડવાઓએ રાખ્યા છે તેની ખરેખરી કરી શકે તેવું કંઈ જોવામાં આવ્યું નથી. રામ પ્રજાપણી યશ ગુપ્ત, શ્રીસત્તુ નામજ રહ્યું. શ્રીરત્નની બાદશાહી ચાલી બધ. ગજપાન પશ્ચિમના પંજામાં આવ્યું. સ્મિતનું કંઈ કહેવાન નહિ. પણ પડ્યું આવ્યું તે પણ હિંદુસ્તાન હજી તો તળાએ મજબૂત છે. જે રામ અને શ્રીસ પડ્યા છે તેના પુસ્તકોમાંથી પુરોષના લોભો છીએ છે. તેઓની શુભો પોતે નહિ કરે એવું યુમાન કરે છે. આવી તેઓની કંઠાળ સ્થિતિ છે. ત્યારે હોંદ અચ્છીત છે. એજ તેનું સુખ્ય છે. હોંદની સામે ખારોપ છે કે તે એવું જંગલી, એવું અજ્ઞાન, છે કે તેની પાસે કંઈ ફેરફાર કરાવી શકાતાજ નથી. આ ખારોપ એ આપણે ગુણ્ય છે, રોપ નથી. અત્યુ રવે જે આપણને ઠીક લાગ્યું છે તે આપણે કેમ ફેરવશું ? ધણા અઠઠસ દેનારા આવ જ કરવા કરે છે ત્યારે હોંદ અજ્ઞ રહે છે. આ તેની ખુબી છે. આ તેનું કાંચર છે.

સુધારો એ વસ્તુ છે કે જેથી માણસ પોતાની ફરજ બંધવે. ફરજ બંધવવી તે નીતી પાળવી એ છે. નીતિ પાળવી એ આપણા મનને તમા આપણી ઈશ્વરી પોતે વશ રાખવી એ છે. એમ કરતાં આપણે આપણને જોગબદીએ છીએ. આ જ 'શુ' એટલે સારો ધારો છે. તેથી જે વિરૂધ્ધ તે કુધારો છે.

ધણા ઇમજી લેખકો લખી ગયા છે કે ઉપરની બાપ્પા પ્રમાણે હિંદુસ્તાનને કમળ સીંધવાનું નથી રહેતું. આ વાત

ખરેખર છે. આપણે જોયું કે માણસની વર્તિઓ ચંચળ છે. તેનું મન કાંઈ મારવા કરે છે. તેના શરીરને જમ વધારે આપીએ તેમ વધારે ખાએ છે. વધારે લઇને પણ સુખી નથી થતું. એમ જોગવનાં જોગની હમજા વધતી જાય છે. તેથી પૂર્વજોએ હાંધ્યાં. ધણા વિચારે કરીને જોયું કે સુખ કુખ મનનાં કારણ છે. તરંગર તે તરંગરીના કારણ થી સુખી નથી. ગરીબ તે ગરીબાઇના કારણથી દુઃખી નથી. તરંગર કુખી જોવામાં આવે છે. ગરીબ સુખી જોવા માં આવે છે. ફરોડો તો ગરીબજ રહેશે. ને આમ જોઇ તેઓએ જોગની વાસના છોડારી. હજારો વરસ પહેલાં જે હજી હતું તેથી આપણે ચલાવ્યું. હજારો વરસ પહેલાં જેવાં આપણાં કુપડાં હતાં તે આપણે કાપમ રાખ્યાં. હજારો વરસ પહેલાં જેવી આપણી ઈશ્વરણી હતી તે આસતી આવી. આપણે નાસકારક દરી હાથ રાખી નહિ. સહુ સહુનો ધ પો કરતા રહ્યા. તેમાં તેઓએ ફરુર મુજબ હાથ લીધું. આપણને કંઈ સંજા વિગેરે શોધનાં ન આપડે તેમ નહોતું, પણ આપણા પૂર્વજોએ જોયું કે સંજ વિગેરે ની જાળમાં માણસો પડશે તો પછી યુદ્ધામજ બનશે તે પોતાની નીતિ તજશે તેઓએ વિચાર પૂર્વક કહ્યું કે આપણે હાથે પગે જે બને તેજ કરવું. હાથ પગ વાપરવામાંજ ખરું સુખ છે. તેમાંજ તાંદુરસ્તી છે.

તેઓએ વિચાર્યું કે મોટાં સહેજે સ્માપણાં તે નામી જાંજમડ છે. તેમાં લોભો સુખી નહિ થાય તેમાં સોનેરી ટોળાઓ અને સફેદ મલીઓ બનશે, રાંક માણસો છુટાશે. તેથી તેઓએ નાનાં મામડાંથી સતોપ રાખ્યો.

તેઓએ જોયું કે રાજ્યો અને તેઓ ની તલવાર કરતાં નીતિ બળ વધારે બળવાન છે તેથી તેઓએ રાજ્યને, નીતિ વાન પુરવો—શ્રીઓ અને ફારો—ના કરતાં ઊતરતા ચડ્યા.

આવું જે પ્રભુ બધારણ છે તે પ્રભુ બીજાને શીખવવાને લાયક છે. તે બીજાની પાસેથી શીખવા લાયક નથી. આ પ્રભુમાં અદાલતો હતી, વધીયો હતો, તખીઓ હતો. પણ તે બધાં રીત સર નિયમમાં હતાં. સહુ બજણ હતું કે એ બધા કંઈ ખારે નહતા. વળી વહીલો, તખીઓ વિગેરે લોકોમાં છુટે નહિ ચલાવતા. એ તો લોકોના આશ્રિત હતા. લોકોના ઉપરી થઇ ન રહેતા.

ઇનસાફ તો ઠીક ઠીક થયો. અદાલતે ન જવું એ લોકોની નેસ હતી. તેઓને અમાવવાને સ્વાર્થી માણસો ન હતા. આટલો સડો પણ માત્ર રાજ્ય રજવાડાની આસપાસમાંજ હતો. આમ તો તેથી નિરાળી રીતે પોતાના ખેતરનું ધણીપણું કરતી. તેઓની આમજ ખરું સ્વરાજ્ય હતું.

અને જ્યાં ચાંડાળ સુધારો નથી પહોંચ્યો ત્યાં તેવું હિંદુસ્તાન હજીએ છે. તેને તમારા નવા ટોંકોની વાત કરશો તે હસી કહાડશે. તેની ઉપર કંઈજ રાજ્ય કરતા નથી. તમે રાજ્ય કરવાના નથી. જે લોકોને નામે આપણે વાત કરીએ છીએ તેને આપણે જોગબદા નથી. તેઓ આપણને નથી જોગબદા. તમને અને જેને દેશદાઢ છે તેને મારી છલાક છે કે તમારે મુલકમાં જ્યાં રેલની રેલ નથી ફરી વળી તેવા આવમાં જ મરિના ફરવું ને પછી રેલની દાઢ લાવવી. પછી સ્વરાજ્ય ની વાત કરવી.

હવે તમે જોયું કે ખરે સુધારો કું કહ વરણને કહ્યું છું ઉપર મેં જે ચિતાર આપ્યો છે તેવું હિંદુસ્તાન જ્યાં હોય ત્યાં જે માણસ ફેરફાર કરશે તેને કુખન જાણવો. તે નર પાપી છે.

વાં—તમે જે કહ્યું તેવું જ હિંદુસ્તાન હોય તો તો ઠીક. પણ જે દેશમાં હજારો બાળ વિધવા છે, જે દેશમાં એ વરસની બાળકોનાં લગ્ન થાય છે, જે દેશમાં બાર વરસે છોકરા છોકરી પર સંસાર ચલાવે છે, જે દેશમાં સ્ત્રી એક કરતાં વધારે બરબાર કરે છે, જે દેશમાં વિભોવનો આજ છે, જે દેશમાં ધર્મને નામે કુમારીકાએ વેશ્યા બને છે, જે દેશમાં ધર્મને નામે પાકા બરબારોનો વધ જાય છે તે દેશ પણ હિંદુસ્તાન છે. તો પણ તમે જે કહ્યું તે સુધારણું લક્ષ્ય છે શું ?

અ—તમે જુલ્યા છો. તમે જે ખામી જો બતાવી તે ખમી છે. તેને કામ સુધારો નથી કહેતું. તે ખામીઓ સુધારા છતાં રહેલી છે. તે દુર કરવા હમેશાં પ્રયત્ન થયાં છે ને થાંજ કરશે. આપણને જે નવો જુલો આવ્યો છે તેને આપણે તે ખામીઓ દુર કરવા વાપરી શકીએ છીએ.

મેં તમને જે આધુનિક સુધારની નીશાની કહી તે તે સુધારના દિમવતી પોતે બતાવે છે મેં જે કહ્યો સુધારો વરણ્યો તે તેના દિમાવતો વરણ્યે છે.

કોઇપણ દેશમાં કોઇપણ સુધારા નીચે બધાં માણસો સંપુરણતા નથી પામ્યા.

હોદી સુધારાનું વચ્ચુ નીતિ દ્વં કરવા તરફ છે. પશ્ચિમના સુધારાનું વચ્ચુ અનીતિ દ્વં કરવા તરફ છે, તેની તેને કુધારો હશે. પશ્ચિમના સુધારો નીરી શરી છે, હોદી સુધારો સેધરી છે.

આમ સમજી હોદીના હિતેચ્છુએ હોદી સુધારાને જેમ જાળક માને વળગી રહે છે તેમ વળગી રહેવું ધરે છે.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

હોદી કેમ છુટું?

વાં—સુધારા વિષે તમારા વિચાર સમજાવો. તમારા હહેવા ઉપર ખ્યાન રેવું પડશે. એકદમ જલ્દી મદલ્લ કરાય એમ તમે નહીં માનો, એવી આશા પણ નહીં રાખતા હો. તમારા આગ વિચાર પ્રમાણે હોદીને છુટવાનો ઉપાય તમે ધારો છો?

અ—મારા વિચાર એકદમ સદ્ગુણ હરે એવું હું ધારતોજ નથી. તમારા જેવા માણસો જે મારા વિચાર જાણવા માને તેને મારે જણાવવા એજ મારું કર્તવ્ય છે. પછી તે વિચારો તેવાને પસંદ પડે કે નહીં તે તો કહે કરીનેજ જણાશે.

હોદીને છુટવાના ઉપાય તો ખરું જોતાં આપણે જોઈ મળ્યા. છતાં તે બીજે રૂપે જોવા. હવે આપણે સ્વરૂપે તપાસીએ.

જે કારણથી હરદી મોઢી પડ્યો હોય તે કારણ દુર કરે તે હરદી સાળે થાય એ જગત પ્રસિદ્ધ વાત છે. તેમજ જે કારણથી હોદી ગુલામીમાં આવી તે કારણ દુર થાય તો તે બંધન મુક્ત થાય.

વાં—હોદીનો સુધારો તમે ચૂંચો છો તેમ સર્વેત્તમ છે તો પછી તે કેમ ગુલામીમાં આવી.

અ—સુધારો તો મેં કહેયો તેવોજ છે. પણ એમ જોવામાં આવે છે કે જવા સુધારાની ઉપર આક્રોશ બાળ્યા કરે છે. જે સુધારો અચળીત છે ન છેવટે આક્રોશ ને દુર કરે છે. હોદીના જાળકમાં કયાથ હતી તેથી તે સુધારો ઘેરાયો. પણ ઘેરા માંથી છુટવાની તેની તાકાદ છે એ તેનું ગૌરવ બતાવે છે.

વળી કંઈ આખી હોદી તેમાં ઘેરાયેલી નથી. જેઓ પશ્ચિમની કેળવણી પામ્યા છે ને તેના પાસમાં જે આવ્યા છે તેજ ગુલામીમાં ઘેરાયા છે. આપણે જગતને આપણી દમહીના ચાપમાં ગાપીએ છીએ. જે આપણે ગુલામ હોઈએ તો આપણે

જગતને તેવું ધારી લઈએ છીએ. આપણે કંગાલ દશા બોમવીએ છીએ તેવી આખી હોદીસ્તાન તેવી છે એમ માનીએ છીએ. હકીકતમાં તેવું કંઈ નથી. છતાં આપણી ગુલામી તે રેશની છે એમ માનવું એ વાસ્તવિક છે. પણ ઉપથી વાત ખ્યાનમાં લઈએ તો આપણે સમજી શકીશું કે આપણી ગુલામી જ્યાં તો હોદીસ્તાનની ગુલામી મધ સમજવી. આમાં તમને સ્વરાજ્યની આખ્યા હવે મળી રહી છે. આપણી ઉપર આપણે રાજ્ય બોમવીએ તેજ સ્વરાજ્ય છે, અને એ સ્વરાજ્ય આપણી હથેલીમાં છે.

તે સ્વરાજ્ય સ્વપ્રવૃત નમાનશો. મન થી માની બેસી રહેવાનું નથી. સ્વરાજ્ય નથી. એ તો એવું છે કે તમે આખ્યા પછી બીજાને તેનો સ્વદ આપવા તરફ તમારી જાંઘળી પર્વત વરત કરશો પણ મુખ્ય વાત જલ્દી જલ્દી સ્વરાજ્ય બોમવવાની છે. કુખનો બીજાને નહીં તારે, પણ તરતે તારશે. આપણે પેતે ગુલામ હોઈશું ને બીજાને છોડવાની વાત કરશું તે બનવાભેગ નથી.

પણ આદરેથી ખસ નયો. હજી આપણે આમજી વિચારવું પડશે.

તમને હવે એકું તો જણાવું હશે કે ઉમેજને કહાડવા એવી નેમ આપણે રાખ વાની જરૂર નથી. ઉમેજ જે હોદી થઈ ને રહે તો આપણે તેનો સમસ કરી શકીએ છીએ. ઉમેજ જે પોતાના સુધારા સ્વીત રહેવા માને તો તેવી જગ્યા હોદીમાં નથી. આવી દશા ધારવી તે આપણા હાથમાં છે.

વાં—તમે ઉમેજને હોદી બને એ વાત કરો છો તે ન બનવા જેવી છે.

અ—એમ આપણે કહેવું તેતો ઉમેજને માણસ નથી એમ કહેવા બરેબર થયું. તેઓ આપણા જેવા થય કે નહીં તેની આપણને પરવા પણ નથી રહેતી. અપણે આપણું ધર સાધ કરીએ પછી તેમાં રહેવા લાયક માણસજ રહેશે. બીજા પોતાની મેજે ચલ્યા જશે. આવો અનુભવ તો હરેક માણસને મળે હશે.

વાં—આવું ચલેલું તવારીખમાં તો નથી વાંચવામાં આવ્યું.

અ—તવારીખમાં ન જોવું હોય તે ન બને એમ માનવું એ હીલપત છે. જે વાત આપણી અકકત્રમાં આવી સકે તે આપણે છેવટે અજમાવવી તો ધરેજ છે.

હરેક દેશની સ્થિતિ એક હોતી નથી. હોદીસ્તાનની સ્થિતિ વિચિત્ર છે. હોદીસ્તાનનું જળ અતુલીત છે. અહીં આપણે

બીજી તવારીખની સાથે રાખેલો છે. મેં તમને બતાવ્યું કે અહીં બીજા સુધારા રમદોળાઈ ગયા ત્યારે હોદી સુધારાને આંચ નયો આવી.

વાં—મને આ બધી વાત કીક નથી લાગતી. અપણે ઉમેજને હોદીને કહાડવા જ પારો એમાં શક થોડોજ લાગે છે. તેઓ જ્યાં સુધી મુલકમાં છે ત્યાં સુધી જ પ નથી વળવાનો. 'પરધીન સપને સુખ નહીં' એવું જોવામાં આવે છે. તેઓ છે તેથી આપણે દુખળા ચતા જઈએ છીએ. આપણું તેજ જગતું રહ્યું છે. ને આપણા લોભો માલરા જેવા ઠીસે છે. તેઓ આપણા દેશ ઉપર કળાપ છે. તે કળાને આપણે મમે તેવું પ્રયત્ન કરીને નસાડયેજ છુટકો છે.

અ—તમે મારું કહેવું જલ્દી તમારા આવેશમાં જુડી ગયા હો. ઉમેજને લાભ આપણે, ને તેઓ રહે છે અપણે લીધે. આપણે તેનો સુધારો મદલ્લ કર્યો છે તેથી તે રહી સકે છે એકમ જુલો છો! તેઓની ઉપર તમે વિરસદાર કરો છો તે તેઓના સુધારા ઉપર કરવો ધરે છે. છતાં હવે ધારો કે આપણે લગાઈ કરી તેને કહીએ. તે કેમ થઈ શકશે!

વાં—જેમ છટાલીએ કર્યું તેમ માત્રીની બને એરીવાડીએ કાપું તે તો આપણાથી પણ કરાય. તેઓ મહાવીર થઈ મળા એની તમે ના પાડી શકશો?

પ્રકરણ ૧૫ મું.

છટાલી અને હોદી

અ—તમે છટાલીને લખ્યો બનેો આપ્યો. મેત્રીની મહાત્મા હતો. મેરી બોલકી બારે ચેપ્પો થઈ ગયો. તે બને પુજનીય હતા. તેમાંથી આપણે જલ્દી શીખી શકીએ છીએ. છતાં છટાલીની દશા ને હોદીની દશા જુદી છે.

પ્રથમ તો મેત્રીની ને મેરીને દી નચ્ચે નો તફાવત જાણવા જોવો છે. મેત્રીની નો મનોરથ જુલો હતો. મેત્રીની જે ધારે હતો તે છટાલીમાં નથી થયું. મેત્રીનીએ માણસ જાતની દરજ ઉપર લખતાં બતાવી આપ્યું છે કે હરેક માણસે સ્વરાજ્ય બોમ વના થવું જોઈએ. એ તો નૈને સ્વપ્રવૃત રહ્યું. મેરીને દી તથા મેત્રીની વચ્ચે મત ભેદ થયેલો એ વાદ રાખ્યો.

વળી મેરીને દીએ દેક છટાલીબને દેથી આર આપ્યા ને દેક છટાલીબને દેથી આર લીધાં.

મહાલી અને ઝોરડીના એ બેમાં મુલ્ય રા બેઠ ન હતો. એ તો 'ઠાકા ઠાકા' ના' જણાય. 'જોસેઈ તેસા' એવી વાત મહાલીની હતી. મહાલીને પરદેશીની કુસ રીઝાઈ ઠોડવણુ એવો મેરીમોહીનો મોહ હતો. તેને આમે તેણે કાવુરની મારફતે જે કાવતરાં કર્યા તે તેના શીર્ષને અંખપ લગાડે.

અને આતે જુન શુ આબુ? મહાલી માં મહાલીયન રાજ્ય કરે છે તેથી મહાલીની પ્રજા સુખી છે એમ તમે માનતા હો તો મરે તમને કહેવું જોઈએ કે તમે આધાર માં ભરો છો. મેઝીનીએ આબેદુલખતાવી આપ્યું છે કે મહાલી કંઈ છુટકું નહીં; મહાલીનો એક અરથ વીરર મને-નુઅલે ક્યો, ને મેઝીનીએ બીજો ક્યો. મના-નુઅલ કાવુર અને મેરીમોહીના મનથી મહાલી એટલે મના-નુઅલ અથવા મહાલી અને રાજ્ય અને તેના પગીયા. મેઝીની ના વિચાર પ્રમાણે મહાલીના લેક-નેના ખુકુનો-એજ મહાલી. મના-નુઅલ વિગેરે તેના નેકર. મેઝીનીનું મહાલી હજુ સુધાય છે. જે રાજ્ય વચ્ચે શેર જતી બાજ હતી. મહાલીની પ્રજા તો માત્ર પાપદળ હતી, અને છે. મહાલીના મજુરો હજુ દુઃખી છે. મહાલીના મજુરોની દાદ નથી સંભળતી તેથી તે લોકો ખુન કરે છે. સામે સાથ છે માથાં ફેરે છે ને તેમાં બંડ થવાની ધારિત હજુ રહ્યાજ કરે છે. આમાં મહાલીને ઝોરડીનાના જવાબી શોલાખ મળ્યો? નામનોજ લાભ થયો. જે સુધારાને અરથે જમ મરુતુ એ સુધારા થયા નથી. પ્રજાની સ્થિતિ સુધી નથી.

હીંદુસ્તાનની દશા આવી કરવાને તમારો હશો: નજ હોય. હું માનું છું કે તમારો વિચાર હીંદુસ્તાનનાં કરેડોને સુખી કરવાનો છે. નહીં કે તમારે ને મારે રાજ્ય લતા લેવી છે. એ આમ હોય તો આપણે એકજ વિચાર કરવો પડશે. તે એ કે પ્રજા કેમ સ્વતંત્ર બને.

તમે કહ્યું કરશો કે કેસાહ દેશ રજ વાડા નીચે પ્રજા કમસ છે. તેઓ અમ મનાથી લોકોને પાડે છે. તેઓનો જુલમ હંગરેજના કરતાં વધારે છે. આવો જુલમ તમારે હીંદુસ્તાનમાં જોઈતો હોય તો આપણે પાટો ઠેકાણાસર બેસે એમ છેજ નહીં.

મારે રવદેશાભિમાન અને એમ નથી શીખવણ કે મારે દેશી રાજ્ય નીચે તો રહ્યત જેમ જુલમ તેમ જુલમ દેશી માણસો જુલમ દેશી તો હું તો દેશી રાજ્યના

જુલમ સામે તેમજ હંગરેજ જુલમ સામે જુલમ.

રવદેશાભિમાન એટલે હું દેશનું કિત સમજું છું. એ દેશનું કિત હંગરેજને હાથે થવું હોય તો હું આજે હંગરેજને નમીશ. એ કેસ કહેશે કે હીંદને છુટી કરી, જુલમની સામે થવું, ને લોકોની સેવા કરવી તો તે હંગરેજને હું હીંદી તરીકે વધાવી લઉં.

વળી મહાલીની જેમ હીંદને દથીઆર મળે ત્યારે હીંદ લહે. આ મહાભારત કામનો તમે વિચારજ નથી ક્યો જણાતો. હંગરેજ દરજેએ પુરા છે. તેવી કંઈ કર નથી લાગતો. પણ એમ તો જણાય છે કે તેના દથીઆરવતી તેની સાથે લડવું હશે તો હીંદને દથીઆરજ કરવું જોઈએ. એ આ મહા સકત હોય તો તેને કેટલાં વરસો જોઈએ? વળી હીંદી માનને દથીઆર બંધ કરવા તે તો હીંદુસ્તાનને મુંડેવની જેમ બનાવવા જેવું છે. તેમ સાથ તો પુરેવના જે બેલાલ છે તે હીંદના સાથ. કુકામાં દીંદે કુરોપનો સુધારો શુદ્ધ કરવો. આમજ થવાનું હોય તો સરસ વાત એ છે કે જેઓ તે સુધારામાં કુસાજ છે તેનેજ રહેવા દઈએ. તેઓની સાથે થોડું થવું લડી કંઈ હજુ લકશું નહીં લકશું, ને દિવસ સુખરશું.

પણ વાત તો એરી છે કે હીંદની પ્રજા હીંદી દથીઆર ધારણ નહીં કરે. ન કરે એ કિન્ન છે.

વાં—તમે બહુ આગળ વધ્યા. બધા ને દથીઆરમથ થવાની જરૂર હોય નહીં; આપણે પ્રથમ તો કેટલાંક ખુન કરી ત્રાસ ઠોડવણુ. પછી થોડા માણસો તરફાર થયા હશે તે ઉપાડા લાઈ. તેમાં પ્રથમ તો વીસ પચીસલાખ હીંદી મરશે ખરા. પછી છેવટે આપણે દેશ હાથ કરશું. આપણે 'મેરીમો' (પારવટી અને મગાલી) લડત ચલાવી હંગરેજને હરાવી દઈશું.

અ—તમારા વિચાર હીંદની પરિજનુ બને રાજસી બનાવવાનો લાગે છે. ખુન કરીને હીંદને ઠોડવણુ એ વિચાર કરતાં તમને ત્રાસ કેમ તથી છુટતો? ખુન તો આપણે આપણું કરવું લહે છે, કેમકે આપણે જાણતા જન્મા છીએ લાહે ખુનનો વિચાર કરીએ છીએ. આપણે કામ કરીને તમે કોને ઠોડવણુ? હીંદી પ્રજા એવું કહી હીંદની નથી. આ જાણે વેળા જેણે બધમ મુધારણી જામ પીધી છે તેજ એવો વિચાર કેટલાં કરીએ છીએ. ખુન કરીને જે રાજ્ય એમવશે તે પ્રજાને સુખી

કરવાના નથી. જે ખુન પીંગરાએ કરવું જે ખુન હીંદુસ્તાનમાં થયાં તેથી હાથે થયો છે એમ માનત. હોય તે મોટી શુભ કરે છે; ધંગરાને હું દેશાભિમાની મળું છું. પણ તેની પ્રીતિ ઘેલી હતી. તેણે પોતાના શરીરનો ભોગ કુમારને આપ્યો છે. તેથી આતે તે: જરૂરવરેજ છે.

વાં—પણ તમારે એટલું તો કહ્યું કરવું જ પડશે કે હંગરેજ આ ખુનથી કરી મળેલ છે અને લોરડ મેરડાએ જે આપ્યું છે તે તેરી ધસ્તિથી અપાયું છે.

અ—હંગરેજ બીજી પ્રજા છે તેમજ બહાદુર છે. દારૂગોળાની અસર તેની હિપરગુરત સાથ છે એ હું માનું છું. લોરડ મેરડાએ જે આપ્યું છે તે ધસ્તિ થી અપાયું હોય એવો સંભવ છે. પણ ધસ્તિથી મળેલી વસ્તુ ધસ્તિ હોય ત્યાં સુધીજ નથી લહે છે.

પરકરણ ૧૬ મું.

દાર ગોળો.

વાં—ધસ્તિથી અપાયેલું ધસ્તિ હોય ત્યાં સુધીજ નથી લહે એ વળી વિચિત્ર વાત કરી. આપણું તે આપણું તેમાં વળી શો ફેરફાર થાય?

અ—એમ નથી. ૧૮૫૭ નો રફો અપાયો તે બંડને આતે, લોકશાંતિ બળ વવા સાર. બ્યારે શાંતિ થઈ અને લોકો ભોળા દિલના બની ગયા ત્યારે તેનો અરથ રૂપો. હું સળની ધસ્તિથી મેરી ન કર તો બ્યારે સળની ધસ્તિ જતી રહે ત્યારે મેરી કરવાનું પાકું મન થશે ને હું મેરી કરીશ. આ તો બહુ સાધારણ જનુ બન છે. તેમાં ઇનકાર કરી સહાય તેજુ નથી. આપણે ધારી લીધું છે કે દમ કરાવીને માણસો પાસેથી કામ લઈ લઈએ છે અને તેથી આપણે તેમ કરતા આળ્યા છીએ.

માં—આમ તમે બોલો છો તે તમારી (વરુધ જય છે એમ તમને નથી જણાતું?) તમારે કહ્યું કરવું પડશે કે હંગરેજને પોતે જે કંઈ મેળવ્યું તે મારામારી કરી ને મેળવ્યું છે. તમે કહી ગયા છો કે તેઓએ મેળવેલું નકામું છે એ મને પાદ છે. તેથી મારી દલીલને ધક્કો નથી પડેલો. તેઓએ નકામું મેળવવાં ધારણુ ને તે મેળવ્યું. મતલબ એ છે કે તેઓએ પોતાની ધારણા પાર પાડી. (બંન કું હજુ તેની ધિર છે)

આપણી મુશ્કેલી સરસ હોય તે આપણે કેમ જમે તે સાધનથી-મારામારી કરીને પશુ-પાર ન પાડીએ? ચોર મારા ઘર માં પેસે ત્યારે કંઈ કુ સાધનનો વિચાર કરીશ? મારે ધરમ તો તેને જમે તેમ કરીને કહાડવાનો છે.

તમે કહ્યું કરતા જણાવો છો કે આપણને અરજ કરતાં કશું મળ્યું નથી અને મળવાનું નથી. ત્યારે પછી મારીને કેમ ન લઈએ? જરૂર જણાયે તેટલી મારની બીક હમેશાં જારી રાખશું. બધું આમમાં પગ મુકે તેને તેમાંથી બચાવવા આપણે તેની ઉપર દાબ રાખીએ તેમાં તમે પશુ દોષ નહીં જોશો. જ્યાં ત્યાંથી આપણે તો કાર્યલાઘ્ય કરી લેવાની છે.

અ-તમે કીક દલીલ કરી છે. તે એવી છે કે તેથી ઘણા ઉતરાણ છે. કુ પશુ તેવી દલીલ કરતો. પશુ હવે મારી આંખ ખુલી છે ને કુ મારી જુલ જોઈ શકું છું. તમને તે બતાવવા મહેનત કરીશ.

અથમ તો ઇંગ્લેન્ડે જે મેળવ્યું તે મારામારી કરી મેળવ્યું તેથી આપણે પશુ મેળવીએ એ વિચાર લઈએ. હમ રજે મારામારી કરી અને આપણે પશુ કરી શકીએ એ વાત તો બરાબર છે. પશુ જે વસ્તુ તેઓને મળી તેવીજ આપણે લઈ શકીએ છીએ. તમે કહ્યું કરશો કે તેવું આપણને નજા જોઈએ.

તમે માને છો તેમ સાધન અને સાધ્ય-મુશ્કેલી-વચ્ચે સંબંધ નથી તે બહુ જ મોટી ભૂલ છે. એ બુદ્ધથી ધર્મીજી માણસો મહાત્મા છે તેઓએ ધોર કમ કર્યા છે. એ તો કડવીનો વેલો વાવી તેમાંથી મોગરાના પુલની ઇચ્છા રાખવા જેવું થયું. મારે ફરીએ જોળાવવાનું સાધન વહાણજી હોઈ શકે. જે માકુ પાણીમાં સંપલાવું તો માકુ અને કુ બંને તેણીએ જમીએ. જેવા દેવ તેવી પુલ એ બહુ વિચારવા જેવું વાક્ય છે. તેનો ખોટો અરથ કરી માણસો ભ્રમણા છે. સાધન એ બીજા છે સાધ્ય-મેળવવાનું-એ જાડ છે. એટલે જેટલો સંબંધ બીજા અને આડ વચ્ચે છે તેટલો સાધન અને સાધ્ય વચ્ચે છે. સેતાનને ભજીને કુ ઇશ્વર ભજનનું ફળ મેળવું એ મનવા કાળ નથી. એટલે એમ કહેવું કે આપણે તો ઇશ્વરને સમજાવે છે સાધન બલે સેતાન હોય એ તો તહત અગાધની વાત છે. જેવા કરણી તેવી પાર ઉતરણી હોય છે.

ઇંગ્લેન્ડે મારામારી કરીને ૧૮૭૩ માં વોટના રિફોર્મ હોઈ શક્યા. આ મારામારી કરીને તેઓ પેતાની ફરજ સમજી શક્યા? તેઓની મારણા હો મેળવવાની હતી. તે તેઓએ મારામારી કરીને મેળવ્યા. ખરા હક ફરજનું ફળ છે. તે તેઓએ નથી મેળવ્યા. પરીણામ એ આવ્યું છે કે સફળ મેળવવા રચ્યા છે. ફરજ ઉઘી મધ છે. જ્યાં બધા હકની વાત કરે ત્યાં કાણુ કોને આપે? તેઓ કશી ફરજ નથી બજાવતા એમ કહેવાનો હેતુ અહીં નથી. પશુ જે હક તેઓ માગતા હતા તેને લઈને બજાવવાની ફરજ તેઓએ બજાવી નથી. તેઓએ લાપકાત મેળવી નથી તેથી તેઓના હક તે તેઓને મળે છું-સરીશ્વર મધ પડ્યા છે. એટલે જે તેઓને મળ્યું છે તે તેઓના સાધન નુજ પરિણામ છે. તેઓને જોઈતું હવે તેમાં સાધન તેઓએ વાપર્યાં.

મારે તમારી પાસેથી તમારી ધડીઆળ છીનવી લેવી હશે તો મારે એટલે તમારી સાથે મારામારી કરવી પડશે. પશુ જે મારે તમારી ધડીઆળ વેચાતી લેવી હશે તો તમને દામ આપવું પડશે. જે મારે બક્ષીસ લેવી હશે તો મારે કરમરતું પડશે. ધડીઆળ મેળવવામાં મે જે સાધન વાપર્યું તે પ્રમાણે તે ચોરીનો માલ, મારે માલ કે બક્ષીસ એમ થયું. તથા સાધનનાં તથા જુદાં પરીણામ આવ્યાં. હવે તમે કેમ કહી શકશો કે સાધનની હિંદર નથી?

હવે ચોરને કહાડવાનો હાખલો લઈએ, કુ તમરા વિચારને મળતો નથી કે ચોર ને કહાડવામાં મમે તે સાધન વાપરી શકાય છે.

જે મારા ઘરમાં મારો બાપ ચોરી કરવા આવશે તો કુ એક સાધન વાપરીશ. તેજ સાધન મારો કોષ જોળાખીતો ચોરી કરવા આવ્યો હશે તો નહીં વાપર. વળી કોષ બાજુએ માણસ આવ્યો હશે તો ત્રીજું સાધન વાપરીશ. જે તે માણસ મોરા હશે તો એક સાધન, દીડી હશે તો બીજું સાધન, એ પશુ વખતે તમે તો કહેશો. જે કોષ મુશ્કેલી છેકરો ચોરી કરવા આવ્યો હશે તો વળી તદન જુદું સાધન વાપરીશ. જે તે મારો બજાજીઓ હશે તો કંઈ વળી જુદું, અને જે તે માણસ હથીઆરખંધ જોરાવર હશે તો કુ જાનો સુતો રહીશ. આમાં બાપથી કરીને બળીઆની વચ્ચે જુદાં સાધનો વાપરાશે. બાપ હશે તોપણ મને

લાગે છે કે કુ સુતો રહીશ અને પેસો હથીઆર બળીઓ હશે તોપણ સુતો રહીશ. બાપમાં પશુ બળ છે. હથીઆરખંધ માણસમાં પશુ બળ છે બંને બળને વશ રહી કુ મારી વસ્તુ જતી કરીશ. બાપ નું બળ અને હથીઆર ચાવરાવશે. હથીઆરનું બળ મારા મનમાં રાશા ઉત્પન્ન કરશે. અને કહા કુમન થઈશું. આવી કોઠાડી દશ છે. આ હાખલાઓ ઉપરથી આપણે બંને સાધનના નિબંધ ઉપર તો નહીં આવી શકીએ. અને તો બધા ચોરના સંબંધમાં કુ કવુ એ સુઝી આવે છે પશુ તે ઇલાજ તમને બડકાવે તેથી કુ તમારી પાસે મુકતો નથી. તમે સમજી લેજો અને નહીં સમજો તો ફરક વખતે જુદાં સાધન તમારે લેવાં પડશે. પશુ તમે એટલું તો જોવું કે ચોરને કહાડવાનું મમે તે સાધન કામ નહીં આવે અને જેવું સાધન લેશો તેને લખતું પરિણામ આવશે. તમારો ધરમ મમે તેમ કરીને ચોરને કહાડવા નો નયોજ.

જરા આમજ વધીએ, પેસો હથીઆર બળીઓ તમારી વસ્તુ લઈ ગયા છે. તમે તે વાદ રાખી. તમને ગુસ્સો છે. તમે તે કુચ્ચાને તમારે સાર નહીં, પશુ લોક કલ્યાણ સાર સિદ્ધ કરવા માગો છો. તમે માણસો એકઠા કર્યા. તેના ઘર ઉપર તમે ચઢી મથા. તેને ખચર પડી. તે નાહો. તેણે બીજા લુટારા એકઠા કર્યા. તે પશુ ખીબયો છે. તેણે તમારું ઘર ઘોળે કહાડે છું-ટવાનું કહેણ હવે તો મોકલ્યું છે. તમે બળવાન છો. કરતા નથી. તમે તમારી તમ્બારીમાં છો. ફરમીઆન લુટારો તમારી આસપાસના લોકોને કનડે છે. તેઓ તમારી પાસે ફરીયાદ કરે છે. તમે કહો છો "કુ તમારે સાર તો આ બધું કર" છું. મારો માલ ગમે તે તો કંઈજ વીસાતની વાત ન હતી!" લોકો કહે છે "પહેલાં તો અમને તે નજા લુટતો" તમે તેની સાથે લડાઈ શરૂ કરી ત્યારથી તેણે આ શરૂ કર્યું છે." તમે સપડાયા છો. મરીખ ઉપર તમને રહમ છે. તેઓની વાત સાંભળો છો. હવે કુ કરવું? લુટારાને છોડવો એમાં તો તમારી કાળજી, લાંબ તો સફળ વહાણી હોય. તમે મરીબોને કહો છો "ફિર નહીં. આવો, મારું ધન તે તમારું છે. કુ તમને હથીઆર આપું છું. તમને તેનો ઉપયોગ સીખવીશ. ને તમે બદમાશને આજ્ઞે, મેલશે મા." આમ સંભાષણ વધુ. લુટારા વધ્યા. તેણે હાથે

ચોળાને આખ લાલ કરી. ચોરની ઉપર
વેર-બેવાનું પરીણામ એ આખું કે
ઉપર વેચી ઉત્તરનો શીધો. શાંતિ હતી
હાં અશાંતિ થઇ. પહેલાં તો મોલ
આવતું ત્યારે મરતા. હવે તો સદાય
મરવાનો કહાડો આવ્યો. દિવસવાન મરી
નાદિમત બન્યા. આમાં ક'ઇ પધારે
પડે. ચિતાર નથી આપ્યો એમ તમે
ધીરજથી જોઇ શકશો. આ એક સાધન
હવે બીજું સાધન તપાસીએ. ચોરને
તમે અસાધ્ય મર્યો. કાંઇ વેળા લામ
આવશે તો તમે તેને સમજવવા ધાર્યું
છે. તમે વિચાર્યું તે પણ આદમ જાત
છે. તેણે શા હેતુથી ચોરી કરી તે તમે
કેમ જાણો! તમારો સારો રસ્તો તો
એજ છે કે ત્યારે સગમ આવશે ત્યારે
તમે તેનામાંથી ચોરીનું બીજજ કહાડશો.
આમ તમે ખ્યાલ કરો છો તેમાં તો આઇ
સાદેખ પાછા ચોરી કરવા આવ્યા.
તમે ગુરૂને ન થયા. તમે તેની ઉપર
ક્યા આધી. તમને લાગ્યું કે આ માણસ
હરી છે. તમે બારી બાજુમાં પુલકા
મુક્યા. તમે સુવાની જગ્યા બદલી
તમારી જાણસો ઝઠ લેવાય તેમ રાખી.
ચોર આવ્યો. તે મહારાયો. આ તો
તેણે નવું જોડું. માથ તો લઇ મયો.
પણ તેણે મન ચકડોળે મડપું. તેણે મામ
માં તપાસ કરી. તમારી દવાની તેને
જાણ થઇ. એ પરવાયો. ને તમારી મારી
માગી. તમારી જાણસ પાછી લાવ્યો. તેણે
ચોરીનો પ્રયોગ કર્યો. તમારો તે સેવક
બન્યો. તમે તેને પધે વળગાડ્યો. આ
બીજું સાધન. તમે જુવો છો કે જુદાં
સાધનથી જુદું પરીણામ આવે છે. બધા
ચોર આમજ વરને અથવા બધામાં તમા
રા જેવો દવા બાવ હોય એમ આમાંથી
કુ સામેત કરવા નથી માનતો. પણ
એટલુંજ બતાવવા માયું છું કે સારાં
પરીણામ લાવવાને સારાં સાધન જોઇએ.
અને હમેશાં નહીં તો ઘણેખરે બાજે દુધી
આર બળ કરતાં દવાબળ વધારે જોરાવર
છે. દુધીઆરમાં દાની છે દવામાં કદી
નથી.

હવે અરજની વાત લઇએ. જેની પછ
વાડે બળ નથી તે અરજ નકામી છે એ
સંકા વિનાની વાત છે. છતાં મરદુમ
જરૂરીસ રાનડે કહેવા કે અરજ એ લોકો
ને કેળવવાનું સાધન છે. તેથી લોકોને
પોતાની સ્થિતિનું જ્ઞાન આપી શકાય છે
ને રાજ્યસ્થિતિ એતપણી આપી શકાય
છે. આમ વિચારતાં અરજ એ નકામી
જરૂર નથી. બરોબરીએ માણસ અરજ

કરે તે તેના વિનયની નીલાની મજાશે.
ગુલામ અરજ કરે તે તેની ગુલામીની
નયાની છે. જે અરજની પાછળ બળ
છે તે બરોબરીઆની અરજ છે. અને
તે પોતાની મામણી અરજરૂપે જાહેર કરે
તે તેની ખાનદાની બતાવે છે.

અરજની પાછળ એ પ્રકારનાં બળ છે.
એક તો 'નહીં આપો તો તમને મારશું'
આ કારગોળા બળ છે. તેણે ખરાબ
પરીણામ આપ્યો જોઇ ગયા. બીજું
બળ તે આ છે 'તમે નહીં આપો તો
અમે તમારા અરજદાર નહીં રહીએ. અમે
અરજદાર હોઇશું તો તમે બાદશાહ રહેશો.
અમે તમારી સાથે રમવાના નથી.' આ
બળ તે ક્યા બળ કહો, આત્મબળ કહો,
સત્યાગ્રહ કહો. તે બળ અનાશિત છે
ને તે બળ વાપરનાર પોતાની
સ્થિતિ બદલવા સમજનારો છે તેનો
સમાવેશ આપણા ધરડાઓએ 'એક નતો
અનિસ કેમને હરે' તેમાં કર્યો છે.
તે બળ જેનામાં કે તેની પાસે દુધીઆર
બળ કામ કરી શકતું નથી.

બન્યું આગમાં પગ મુકે તેને જવાવવા
ની વાતનો લખ્યો તપાસતાં તમે દારી
જવાના છો. તમે બન્યાની ઉપર શું
કરો છો! કદી માનો કે બન્યું તમારી
સામે એણે જોર કરી શકે કે તમને તે
મારીને આગમાં જશે. આમમાં જતાં તે
અટકશે નહીં. એનો ઉપાય તમારી
પાસે આ છે: કાં તો આગમાં જવું અટ
કાવવા તમારે તેનો પ્રાણ લેવો. અથવા
તો તેને આગમાં જવું તમે જોઇ નથી
શકતા તેથી તમે તેને તમારો પ્રાણ આપો
છો. તમે બન્યાનો પ્રાણ તો નથીજ
લેવાના. તમારામાં દવા કાવ સંપૂર્ણ નહીં
હોય તો તમે તમારો પ્રાણ નહીં આપો
એ સંભવ છે. તો તમે લાચારીથી
બન્યાને આગમાં જવા દેશો. એટલે તમે
બન્યાની ઉપર દુધીઆરબળ નથી વાપરતા.
બન્યાને તમે બીજી રીતે રોકી શકો તો
રોકો તે આપું. પણ દુધીઆર બળ છે
એમ ન માની લેજો. એ બળ જુદાજ
પ્રકારનું છે. તેજ સમજી લેવાનું રહ્યું છે.

વળી બન્યાને અટકાવવામાં તમે
માત્ર બન્યાનો સાર્થ જુઓ છો. જેની
ઉપર તમે અંકુશ મુકવા માંડો છો તેના
જ સ્વારથને ખાતર તમે અંકુશ મુકશો.
આ દાખલો ઇંગ્લેન્ડને લાગુ પડતો નથી.
તમે ઇંગ્લેન્ડની ઉપર દુધીઆર બળ વાપરવા
માંડો તેમાં તમારોજ એટલે પ્રજાનો
સ્વારથ જુઓ છો તેમાં ક્યા લેશ માત્ર
નથી. એ તમે એમ કહો કે ઇંગ્લેન્ડ

અધમ કામ કરે છે તે આમ છે, તે
આમમાં અચાનકથી બળ છે, તેમાંથી તમે
દવા આઇ અદાની ને એટલે બન્યાને
બસાવવા માંડો છો તો તે અખતરો તમા
રે ત્યાં ત્યાં જે જે માણસ અધમ કામ
કરતા હોય હાં હાં પહેાંચવું પડશે, અને
હાં હાં તમારે સામેનાતો, બન્યાનો, પ્રાણ
લેવાને બદલે તમારો પ્રાણ લેમયો પડશે.
એટલું પુરુષાર્થ કરવા ધારો તો તમે
મુખત્યાર છો. વાત અસંભવિત છે.

મકરણ ૧૭ મું.

સત્યાગ્રહ-આત્મબળ.

વાં-તમે જે સત્યાગ્રહ અથવા આત્મ
બળની વાત કરો છો તેનો ક'ઇ ઇતિહા
સીક પુરાયો છે? આજ સમી એક પણ
પ્રજા તેવા બળથી મરી હોય તેણે જોવા
માં નથી આવતું. મારશાટ વિશ કુબ
સીધા રહેજ નહીં એવી પ્રતિનિધિ પણ પશુ
રવા કરે છે.

અ-કવિ તુલસીદાસજીએ માયું છે કે
દવા ધરમકે મુલ દય, દેહ મુલ અભિમાન
તુલસીદાસ નાંકીએ, જમ લગ થતમે પ્રાન.
અને તો આ વાક્ય સાચા વચન જેવું
જણાય છે. જેમ જેને બે તે આરજ
હોય તેટલો બરસો ઉપરના વાક્ય ઉપર
પડે છે. દવા બળ તે આત્મ બળ છે, તે
સત્યાગ્રહ છે. અને આ બળના પુરાવા
ડાવે ડાવે નજરે આવી રહે છે. તે
બળ ન હોય તો પૂરની રસાતળ થઇ મઇ
હત.

પણ તમે તો ઇતિહાસિક પુરાવા માંડો
છો. એટલે આપણે ઇતિહાસ કેને કહી
એ છીએ તે જાણવું પડશે.

'ઇતિહાસ'નો સંપ્દર્ભ 'આમ જમ મયુ'
એ છે. એ અરથ કરીએ તો તમને
સત્યાગ્રહનાં પ્રમાણ પુષ્ટિ આપી શકશો.
જે ઇંગ્લેન્ડ સંપ્દનો 'ઇતિહાસ' એ તર
જુઓ છે અને જે સંપ્દનો અરથ બાદ
શાહોની તવારીખ છે તે અરથ લેતાં
સત્યાગ્રહનું પ્રમાણ હોઇ ન શકે. કથીર
ની ખાણમાં તમે ચાંદી શોધશો તે કેમ
મળશે. 'હીસ્ટરી'માં દુનીઆનાં કાળ
હળની કદાણીજ મળશે. તેથી ગોર
લોકોમાં કહેવત છે કે જે પ્રજાને 'હીસ
ટરી' (કાળાહળ) નથી તે પ્રજા સુખી છે.
રાજ્યો કેમ રમતા, તેઓ કેમ જીવ
કરતા, તેઓ કેમ વેર બાંધતા એ બધું
'હીસ્ટરી'માં મળી આવે છે. એ બાજુ
ઇતિહાસ હોય, એ આટલુંજ મયુ હોય.

તો દુનીઆ કપારની કુખી મધ હોય. જે દુનીઆની કથા લગાડવી શરૂ થતી હોય તો આજે એક પશુ માણસ જીવને ન હોય. જે પ્રજા લગાડીને જોગ થઈ પડી છે તેની એવીજ દશા થઈ છે. એણેથી આના હળસી લોકોનું નીકળન થઈ ગયું છે. તેઓમાંના બાગેજ કાઢીને એણેથી આના મોરડાએ જીવવા લીધા છે. જે એની જડ નીકળી મધ છે તેઓ સત્યા મઠી ન હતા. જે જીવશે તે જોશે કે આણેથીઆના મોરડાના પશુ તેવજ હાલ થશે જેઓ તમવાર ચલાવે છે તેનું મોત તલવારથી જ થાય છે. તારાનું મોત પાણીમાં છે એવી આપણામાં કહાણી છે.

દુનીઆમાં આટલા બધા માણસો હજી છે એ જણાવે છે કે દુનીઆનું બધા રજી દુધીઆરખા ઉપર નથી પણ સત્ય દયા કે આત્મબળ ઉપર છે. એટલે મોટો દત્તિકાસીક પુરાવો તો એજ છે કે દુનીઆ લગાડના હાથમાં છતાં નથી છે એટલે લગાડના બળ કરતાં બીજું બળ તેનો આધાર છે.

દખરો, બહાર લાખો માણસો પ્રેમવશ રહી પોતનું જીવન ગુમાવે છે. કરોડો કુટુંબોના હલેસનો સમાવેશ પ્રેમભાવના માં થઈ ગય છે. સેંકડો પ્રજા સપથી રહેલી છે એની નોંધ 'દિસ્તરી' લેતી નથી. 'દિસ્તરી' લઈ પશુ ન શકે. જ્યારે આ દયાનો, પ્રેમનો કે સત્યનો પ્રવાહ શકાય છે તેમાં બગાડ પડે છે—ત્યારેજ તેની નોંધ તવારીએ ચડે છે. એક કુટુંબના મે બધ લડ્યા. તેમાં એક બીજાની સામે સત્યાગ્રહ વાપર્યું. જાને પાછા સંપી રહેવા લાગ્યા. આની નોંધ કોણ લેય છે? જે બંને બાકમાં વફાવોની મદદથી કે એવા બીજા કારણોથી વેર આવ વધતાં તેઓ દુધીઆરથી કે અદા લેનો (અદાલત તો એક પ્રકારનું દુધીઆર, સરીરખળ છે) થી લડત તો તેઓના નામ છાપે ચડત, આડોરી પાડોરી જાણત અને વખતે તવારીખમાં નોંધાત. જેમ કુટુંબોમાં, જેમ જમાતો માં, જેમ સંઘોમાં તેમજ પ્રજામાં સમાજ લેતું. કુટુંબોમાં એક કાયદો અને પ્રજા માં બીજો એમ માનવાનું કંઈજ કારણ નથી. 'દિસ્તરી' એ અસ્વાભાવિક બીજાની નોંધ લેય છે. સત્યાગ્રહ એ સ્વાભાવિક છે એટલે તેની નોંધ લેવાપણું રહેતું નથી.

વાં—તમે કહે છે. એ પ્રમાણે તો સમજાય છે કે સત્યાગ્રહના હાથમાં દત્તિકાસે

નજ ચડી શકે. આ સત્યાગ્રહ વધ સમજવાની જરૂર છે. તમે શું કહેવા માંજો છો તે વધ કે બોખવટ કરી સમજાવો તો સારું.

અ—સત્યાગ્રહ અથવા આત્મબળ એનું કારણ 'પાસીવ રીઝીસ્ટન્સ' એમ કહે વય છે. એ સત્યાગ્રહ માણસોએ પોતાના હક મેળવવા પોતે કુખ સહન કરેલું તે રીતને લાગુ પાડવામાં આવેલો છે. એનો હેતુ લગાડ બળનો વિરોધી છે. ત્યારે મને કંઈ કામ પસંદ ન પડે ત્યારે તે કામ કું ન કરું તેમાં કું સત્યાગ્રહ અથવા આત્મબળ વાપરું છું.

હાથમાં તરીકે મને લાગુ પડતો અમુક કાયદો સરકારે પસાર કર્યો. તે મને પસંદ નથી. ત્યારે કું સરકારની ઉપર કુખસે કરી કાયદો રદ કરાવું તો મેં શરીરબળ વાપર્યું. જે કું તે કાયદો કબુલજ ન કરું ને તેને લીધે પડતી સજાનું ભોગવી લઉં, તે મેં આત્મબળ અથવા સત્યાગ્રહ વાપર્યું. સત્યાગ્રહમાં કું આપોજ આપું છું.

આપોજ આપો તો પરબોજ કરવા કરતાં સરસ છે એમ સહુ કોઈ કહેશે. જાની સત્યાગ્રહથી લડતાં જે લડત જોડી હોય તો મત્ર લડત લેનાર કુખ ભોગવે છે. એટલે પોતાની જીવની સજાનું પોતે ઉઠાવે છે. એવા ઘણા બનાવો થઈ ગયા છે કે જેમાં માણસો જીવથી સામે થયેલા. કાંઈપણ માણસ ખેડકા રીતે નથી કહી શકતો કે અમુક કાર્ય ખરાબજ છે. પણ ત્યારે તેને તે ખરાબ કાણું ત્યારે તેને સારું તે ખરાબજ છે. એમ છે તે તેણે તે ન કરવું ને તેમ કરતાં કુખ ભોગવવું. આ સત્યાગ્રહની ચાવી છે.

વાં—ત્યારે તમે તો કાયદાની સામે માંજો છો! આ તો બેવફારી ગણાય. આપણે તો હમેશાં કાયદાને માન આપનારી પ્રજા ગણાઈએ છીએ. તમે તો એકબીજીરુદ્ધથી પણ આથે જતા જણાઈો છો. એકબીજીરુદ્ધ તો કહે છે કે થયેલા કાયદાને તો માન આપવું જ જોઈએ. પણ કાયદા ખરાબ છે તેથી કાયદા કરનારને મારીને હાંકી કહાડો.

અ—કું આથે જાઉં છું કે પાછો રહું છું તેની તમને કે મારે દરકાર હોય નહીં. આપણે તો જે સારું છે તે શોધવા, ને તે પ્રમાણે વરતવા માગીએ છીએ.

આપણે કાયદાને હમેશાં માન આપનારી પ્રજા છીએ તેનો ખરો અરથ તો એ છે કે આપણે સત્યાગ્રહી પ્રજા છીએ.

કાયદા પસંદ ન પડે ત્યારે આપણે કાયદા કરનારનું મનુષ્ય નથી તોડતા પણ આપણે તે કુટવા સારે લાંબીએ છીએ.

આપણે સારા કે નફારા કાયદા કબુલ કરી લઈએ છીએ એ અરથ તો આજ કાયદો જોવામાં આવે છે. પુરવે એવું કંઈ નહીં. જેની મરજીમાં આવે તે કાયદા લોકો તોડતા ને તેની સજાનું ઉઠાવી લેતા.

કાયદા આપણને પસંદ ન હોય તે પ્રમાણે આપણે આપણું એવું સિદ્ધાંત મરદાસથી વિરુદ્ધ છે, ધરમ વિરુદ્ધ છે ને શુદ્ધામીની હદ છે.

સરકાર તો કહેશે કે આપણે નામા થઈને તેમની પાસે નાચવું. તો શું આપણે નાચવું! સત્યાગ્રહી હોઈ તો કું તો સરકારને કહું "એ કાયદો તમારા ધરમાં રાખો. કું તમારી પાસે નામા નથી જનારો ને નાચનારો પણ નથી." છતાં આપણે એવા અસ્વાભાવિકી થયા છીએ કે સરકારના બેદુરુખ પાછળ નામા થઈ નાચવા કરતાં વધારે હલકાં કામ કરીએ છીએ.

જે માણસ પેતે માણસાઈમાં છે, જે ને ખુદાનેજ ડર છે તે બીજાની ડરવાનો નથી. તેને બીજાના કરેલા કાયદા બંધન કરનારા નથી. સરકાર પણ બીજારી નથી કહેતી કે તમારે 'આમ કરવુંજ પડશે' તે પણ કહે છે કે તમે આમ નહીં કરો તો તમને સજાનું થશે! આપણે અધમ દશામાં માની લઈએ છીએ કે આપણે 'આમ કરવું' એ આપણી ફરજ છે, એ આપણા ધરમ છે.

જે લોકો એકવાર શરિખી હોય કે આપણને અન્યાયી લાગે તે કાયદાને માન આપવું એ નામરદાસ છે તો પછી આપણને કાંઈનો જીલમ બંધન કરી શકતો નથી. તે સ્વરાજ્યની ચાવી છે.

પણ માણસોએ કહ્યું એ થોડાંજે કબુલ કરવું તે બનીશરી વારતા છે, ને તે વહેમ છે. એવા હાખલા હાખરો મળી આવશે કે જેમાં ઘણાએ કહ્યું તે જોડું હોય છે ને થોડાંએ કહ્યું એજ સાચું હોય છે. સંધળા સુધારા પણ માણસોની સામે થઈને થોડા માણસોએ હાખલ કરાવ્યા છે. હવના આમમાં ઘણા કહેશે કે હવ વિદ્યા લીખવીજ જોઈએ તો શું એક સાધુ હશે તે પણ હવ બનશે! નહીં નહીં. અન્યાયી કાયદાને માન આપવું જોઈએ એ વહેમ જ્યાં સુધી દુર નહીં થાય ત્યાં સુધી આપણી શુદ્ધામી જનારી નથી. અને આનો વહેમ માન સત્યા

મહીજ દુર કરી શકે છે.

શરીર બળ કરવું, દારૂ મેળો લગાવે તે તો આપણા હાથમાં મળુનને ખસેલ પહોંચાડે છે. તેનો અર્થ તો એમ થયો કે આપણને પસંદ છે તે સામા માણસ પાસે આપણે કરાવવા માગીએ છીએ. જો એ બરેબર હોય તો પછી સમીનો માણસ પોતાનું કહેલું કરાવવા આપણી ઉપર દારૂ મેળો ચલાવવા આધારી છે. આમ કરતાં ઠાકરો આપણે બંદરે પહોંચીએ નહીં. ધાણીના બળની માફક આપણે ખાટા હોવાથી માની લઈએ કે આજળ વધીએ છીએ તો બલે. પણ ખરું જોતાં તો તે બળની જેમ આપણે તેજ કુઠાળાની પ્રક્રિયા કરીએ છીએ. જેઓ એમ માને છે કે પોતાને નાપસંદ કામદાને માન આપવા માણસ બંધાએલ નથી તેને તો સત્યાગ્રહ એજ સાધન ખરું માનવું જોઈએ. નહીં તો મહા વિકલ પરીણામ આવે.

વાં—તમે જે કહો છો તેમાંથી હું એમ જોઉં છું કે સત્યાગ્રહ નબળા માણસને ઠીક કામનું છે. તેઓ ત્યારે સખળ થાય ત્યારે તો તોપ ચલાવે.

અ—આ તો તમે બહુ અજ્ઞાનની વાત કરી. સત્યાગ્રહ તે સર્વોપરી છે. તે તોપબળ કરતાં વધારે કામ કરે છે તો પછી નબળાનું દબીઆર કેમ ગણી શકાય? સત્યાગ્રહને સારું જે હિંમત અને મરજાની ધરે છે તે તોપ બળીયા પાસે હોય જ શકે નહીં. શું તમે એમ માનો છો કે નમાલો માણસ પોતાને નાપસંદ કામદાનો લાગ કરી શકશે? એકબીબીરે તોપ બળીયા છે. તેઓ કાં કામદાને માન આપવાની વાત કરી રહ્યા છે? તેઓનો કું દેવ નથી કહાડતો. તેઓથી બીજી વાત થાયજ નહીં. તેઓ પોતે ત્યારે ઇચ્છેજને મારી રાજ્ય કરે ત્યારે મારી તમારી પાસે કામદાને માન આપવા માગે છે. તેમના ધોરણને તેજ વાત જાણે. પણ સત્યાગ્રહી તો કહેશે કે જે કામદા તેને પસંદ નહીં હોય તેને તે કણસ નહીં કરે; પછી બલે તેને તોપને મહોડે બાંધે.

તમે શું માનો છો? તોપ વહોડી સેંકડોને મારવામાં હિંમત જોઈએ છીએ કે તોપને મહોડો હસતે ચહેરે બંધાતાં હિંમત જોઈએ છે? પોતે મોતને માથે લઈ રહે છે તે રજુવીર કે બીજાનાં મોત પોતાના હાથમાં રાખે છે તે?

નામરૂ માણસથી એક મહીબર સત્યાગ્રહી રહેવાય નહીં એ ખચીત માનવું. હા એટલું ખરું કે શરીર ક્ષીણ હોય તે પણ સત્યાગ્રહી મજ શકે. એક માણસ પણ ઘણું શકે અને લાખો પણ શકે. જાણ માણસ ઘણું શકે તેમ જાણ માણસ ઘણું શકે. તેને લક્ષ્મી તરફથી કરવાની જરૂર નથી પડતી. તેને મહાકુસ્તી શીખવાની જરૂર નથી પડતી. તેણે પોતાના મનની ઉપર કાણ લીધો એટલે તે વનરાજ સીંદની માફક મરજના કરી શકે છે ને તેની મરજનાથી દુસ્ત્રમન મજ મેળા હોય તેવાં હૃદય ચીરાય છે.

સત્યાગ્રહ તે સર્વધારી તલવાર છે. તે જેમ વાપરે તેમ વપરાય. વાપરનાર તથા જેની ઉપર તે વપરાય છે તે સુખી થાય છે. તે લોહી કહાડતી નથી જતાં પરીણામ તેથી પણ બારે લાવી શકે છે. તેને કાદ ચઢી શકતો નથી. તે કાંઈ લઈ જઈ શકતું નથી. સત્યાગ્રહી જે હરીફાઈ કરે તો તેમાં ચાક ચડેજ નહીં. સત્યાગ્રહીની તલવારને આનની જરૂર નથી. તે કાંઈથી છીનવી શકાતી નથી. જતાં તમે સત્યાગ્રહ તે નબળાનું દબીઆર છે એમ મણો એ તો કેવળ અધેર કારખાનુંજ મણાય.

વાં—તમે કહ્યું કે હિંદુસ્તાનનું તે ખાસ દબીયાર છે. તો શું હિંદુસ્તાનમાં તોપબળ નથી ચાલતું?

અ—તમારે મન હિંદુસ્તાન એટલે એળા જેટલા રાજ્યો છે. મારે મન હિંદુસ્તાન તે જોડો ખેડુતો છે કે જેને આધારે રાજ તથા આપણે બધા વસીએ છીએ.

રાજ્યો તો હિંમત વાપરેજ. તેમની તો તે રીત પડી. તેમને તો કુકમ ચલાવે છે. પણ કુકમ ઉઠાવનારને તોપ બળની જરૂર નથી. દુનીઆનો મોટો લાગ કુકમ ઉઠાવનારો છે. તેઓ ને કાં તોતપબળ કાં તો દબીયાર બળ શીખવવું જોઈએ. તેઓ જ્યાં તોપ બળ શીખે છે ત્યાં રાજ્ય પ્રગળ બનને મોડા જેવા બની જાય છે. જ્યાં કુકમ ઉઠાવનારા સત્યાગ્રહ શીખ્યા છે ત્યાં રાજ્યો જીતમ તેની તથા મળની તલ વારથી છેડે જઈ શકે નથી. ને કુકમ ઉઠાવનારે અન્યાયી કુકમની જરૂર કરી નથી. ખેડુતો કાંઈના તલવાર બળને વધ, ઘવા નથી, ને મવાના નથી. તેઓ તે તલવાર વાપરતાં આવડતી નથી.

બીજાની તલવારથી તેઓ ડરતા નથી. મોતને હમેશાં પોતાનો તકાવો કરી સુધારી તે મહાન પ્રભ છે. તેણે મોત નો કર છેડ્યો છે એટલે બધાને ડર છેડ્યો છે. આ કું કંઈક વધારે પડતું ચિત્ર આપું છું એ બરેબર છે પણ આપણે જે તલવારના બળથી જઈ શકે મળા છીએ તેને સારું એ ચિત્ર વધારે પડતું નથી.

વાત એ છે કે ખેડુતોએ, પ્રભ મંડળે પોતાના તેમજ રાજ્ય કારભારમાં સત્યાગ્રહ વાપરેલ છે. જ્યારે રાજ્ય જીતમ કરે છે ત્યારે રમત રીસાય છે એ સત્યાગ્રહ છે.

મને ખ્યાલ છે કે એક રાજસ્થાનમાં રમતને અમુક કુકમ પસંદ નહિ પડ્યો તેથી રમતે મામ ખાલી કરવાનું શરૂ કર્યું. રાજ્ય મહારાજા, ને રમતની પાસે મારી આગી, ને કુકમ પાછો ખેંચ્યો. આવા કામદા તો ધણા મળી શકે છે. પણ તે સુખ્યત્વે કરી ને જરૂર જીમિનોજ પાક હોય. આવી જ્યાં રમત છે ત્યાં સ્વરાજ્ય છે. તે વિનાનું સ્વરાજ્ય તે કુરાજ્ય છે.

વાં—ત્યારે તમે એમ કહેશો કે આપણે શરીર કસવાની જરૂર નથી.

અ—એવું તમે ક્યાં જોશું? શરીર કર્યા વિના સત્યાગ્રહી યવું એ મુશ્કેલ છે. મણે બાને જે શરીર પંપાળીને નબળાં કરી નાખ્યાં છે તે શરીરમાં જે મન રહે છે તે પણ નબળું હોય છે. ને જ્યાં મનોબળ નથી ત્યાં આત્મબળ ક્યાંથી હોય? આપણે બાળકમ વિષે નો તથા બાળપંપાળવાળી રહેણીનો કે આલ કહાડી શરીર તો સજવાંજ જોઈશે. રેંછપેંછ માણસને એકએક તોપને મહોડે ચડવાનું કું કહીસ તો તે તો મારી કાંસી કરાવવાનું થશે.

વાં—તમે કહો છો તે જોતાં વળી એમ બાને છે કે સત્યાગ્રહી યવું એ કાંઈ જેવી તેવી વાત નથી, અને જે એમ હોય તો સત્યાગ્રહી કેમ થવાય એ તમારે સમજવવાની જરૂર છે.

અ—સત્યાગ્રહી યવું એ સહેલું છે. પણ જેટલું સહેલું છે તેટલુંજ કઠણ છે. ચલે વરસનો છોકરો સત્યાગ્રહી બન્યો એ મેં અનુભવ્યું છે. શેરી માણસ સત્યાગ્રહી થવા એ પણ જોયું. શરીરે જોરાવર ને બીજી રીતે સુખી તે માણસ નથી થઈ શક્યા એ પણ જોયું. બહુભવે જોઉં છું કે જે માણસ દેશ

હોયી લીધું? તેમાં મને શો હાથો થયો? ઇંગ્લેન્ડના જ એક વિદ્વાને (દક્ષલિંગ) આ પ્રમાણે ઇંગ્લેન્ડની વિશિષ્ટતા છે "તે માણસ તે ખરી ઇંગ્લેન્ડની મળી છે કે જે માણસ નું શરીર એવું ઇંગ્લેન્ડનું છે કે તે તેના આંતરમાં રહી શકે છે. તે શરીર એવું જો અને સરળતાથી તેને સોંપેલું કામ કરે છે તે માણસને ખરી ઇંગ્લેન્ડની મળી છે, કે જેની છાતી મુઠ્ઠા છે, શાંત છે તે ન્યાયદર્શી છે. તે માણસે ખરી ઇંગ્લેન્ડની લીધી છે જેનું મન કુદરતના કાયદાઓથી ભરેલું છે તે જેની છાતીમાં તેને વશ છે, જેની અંતર વૃત્તિ શુદ્ધ છે, અને જે માણસ નીચ કામને (પિકકારે છે તથા પોતાના સરખા ખીખરને મણે છે. આવો માણસ ખરા ઇંગ્લેન્ડનો માણસ, કેમકે તે કુદરતના નીચમ પ્રમાણે ચાલે છે. કુદરત તેનો સારો ઉપયોગ કરશે અને કુદરતનો તે સારો ઉપયોગ કરશે." જો આ ખરી ઇંગ્લેન્ડની હોય તો મારે સોચન પુરવઠા હોયું નેત્રએ કે ઉપર કું જે શરૂને મણાવી મરો તેનો ઉપયોગ મારા શરીરને કે મારી છાતીને વશ કરવામાં મારે નથ કરશે નથો. એટલે પ્રાયશઃક ઇંગ્લેન્ડનો, કે ઉચી ઇંગ્લેન્ડનો હો, પણ તેને ઉપયોગ મુખ્ય વાતમાં નથી આવના. તેથી આપણે માણસ નથી જનતા. તેથી અપણે આપણું કરતવ્ય નથી જાણતા.

વાં—ત્યારે એમજ છે ત્યારે તમને મારે સવાલ પુછવો પડશે. તમે આ જુદું બોલો છો તે શાના પ્રત્યક્ષ? તમે એક જાત અને ઉચી ઇંગ્લેન્ડની ન લીધાં હતા તો તમે કેમ સમજાવી શકત? અ—તમે ઠીક સપારો મારો છે પણ મારો જવાબ તમને સંધિયા છે. જો મેં ઉચી કે નીચી ઇંગ્લેન્ડની ન લીધી હતા તો કંઈ કું નિરૂપણી થાત એમ માનતો નથી. હવે બોલીને ઉપયોગ થાઉં છું એવું અભિમાન રાખતો નથી. પણ કું ઉપયોગી થવાની છત્રા રાખું છું. તેમ કરતાં જે બપોળું છે તેને કામે લગાડું છું. અને તેનો ઉપયોગ, જો તે વપરે મ હોય તો, કું મારા કરેડો બાધ્યોને નથી આપી શકતો, પણ માત્ર તમારા જેવા જાણવાને આપું છું. તેમાં પણ માત્ર વિચારને ટેકા મળે છે. તમે અને કું બન્ને ખેડી ઇંગ્લેન્ડનીના પ્રજામાં ફસાયા. કું તેમાંથી મુક્ત થયેલો માનું છું. હવે તે અતુલ્ય તમને આપું છું. ને તે આપતાં લીધેલી ઇંગ્લેન્ડનીના ઉપયોગ કરી તમને

તેનો સડો ખતવું છું. વળી તમે મને સપારો મારવામાં જુદા છો કેમકે મેં કંઈ એક જ જ્ઞાનને દરેક સ્થિતિ માટે વપરાયું નથી. માત્ર એટલું જ ખતાવું છે કે તે જ્ઞાનની આપણે મુર્તિ પૂજા નથી કરવાની. તે કંઈ આપણી કામધુક નથી. તેની જગ્યાએ તે શોભી શકે છે. અને તે જગ્યા તો એ છે કે જગર મેં ને તમે આપણી છાતીએને વશ કરી હોમ, જગરે આપણે નીનિને મજાનુત પાયો નાખીએ. ત્યારે આપણે અજ્ઞાન લેવાની છત્રા ચાપ તો તે લઈને તેનો સદુપયોગ કરી શકીએ ખરા. તે આપણે રૂપે ઠીક લગવા કાળવ છે. પણ જે કંઈ જ્ઞાનનો એ ઉપયોગ હોય તે આપણે તેની ઇંગ્લેન્ડની ફરજવાત આપવાની જરૂર નથી રહેતા. આપણી પુરાની નિશાળો બસ છે. તેમાં નીતિ ઇંગ્લેન્ડની પ્રથમ મુદ્દા છે. તે પ્રાથમીક ઇંગ્લેન્ડની છે. તેની ઉપર જે મણતર કરવું તે નથી શકી.

વાં—ત્યારે ઇંગ્લેન્ડનીના ઉપયોગ સ્વરાજ્યને સાર તમે જાણતા નથી એ કું ખરોખર સમજું છું?

અ—હા અને ના એવો મારો જવાબ છે. કરેડો માણસને દરેક ઇંગ્લેન્ડની દેવી તે તેઓને મુદ્દામાં ના મવા ખરો ખર છે. મેકલેયે જે ઇંગ્લેન્ડનીના પાયો રચ્યો તે ખરો એતાં મુદ્દામાં પાયો હતો. તેણે તેનું સમજીને પોતાને લેખ વડે એમ કું નથી સમજાવતો. પણ તેના કારણે એજ પરિણામ આવ્યું છે. આપણે સ્વરાજ્યની વાત પર બાપમાં કરીએ છીએ એ કેવી કંગાળીયત?

જે ઇંગ્લેન્ડની ઇંગ્લેન્ડનો ઉતાર છે તે આપણે સજ્જતાર બને છે એ જાણવા જેવું છે. તેઓમાંજ વિદ્વાનો બોલ્યા કરે છે કે આ સારું નથી, તે સારું નથી ઇંગ્લેન્ડનીનાં ધોરણ ફરમાવ કરે છે. આ પછે તો તેઓ જે સુધી ગયા જેવા હોય તેને પણ અજ્ઞાન પછે વગળી રહીએ છીએ તેઓમાં સદુ સદુની બાધા વધારવાને મહે નત ચાવ છે. વેલ્સ એ એક છત્રાડતું પરમણું તેની બાધા પુજા જેવી મણાવ તેનો છત્રાજીવાર હવે થઈ રહ્યો છે વેલ્સનાં છોડતાં પાસે વેલ્સ બોલાવવું એવો પ્રયાસ ચાલે છે તેમાં છત્રાડતો ખબતનથી લોહક જેવું મુખ્ય ભાગ લીધે છે. ત્યારે આપણી ફરા કેવી છે? આપણે એક ખીખરને કાળજી લખીએ તો છત્રા બરેલા છત્રામાં. અથવા બોલાવા

ઇંગ્લેન્ડમાંથી સાધારણ એમ. એ. પણ મુક્ત નથી. આપણે સરસમાં સરસ વિચાર ખતાવવાનું વાહન તે ઇંગ્લેન્ડ. આપણી કેમિસ તે ઇંગ્લેન્ડમાં ચાલે. આપણાં સરસ જાપા તે ઇંગ્લેન્ડમાં. એ આવું લાંબી મુક્ત સુધી ચાલશે તો આપણી પછીની પ્રજા આપણે તિરસ્કાર કરશે ને તેમનો આપ આપણા આત્માને લાગશે એમ મારે માનવું છે.

તમારે સમજવા જેવું છે કે ઇંગ્લેન્ડ ઇંગ્લેન્ડની લઈને આપણે પ્રજાને મુદ્દામ બનાવી છે. ઇંગ્લેન્ડ ઇંગ્લેન્ડની દંભ. સત, જુલમ વિગેરે વધ્યાં ઇંગ્લેન્ડ બહુતારે લોકોને પુતવામાં, તેઓને ત્રાસ પમાડવામાં મણા નથી રાખી. હવે જો આપણે તેઓને સારું કંઈ કરીએ છીએ તો તે આપણે કરેલા કરજનો એક ટેકો વાળીએ છીએ.

એ કંઈ થોડી જુલમની વાત છે કે પોતાના દેશમાં મારે હનસાર મેળવવું હોય તો મારે ઇંગ્લેન્ડ બાધા વાપરવી પડે? કું જ્યારે ખારીશ્વર કાંઈ ત્યારે મારાથી સ્વભાષામાં બોલાવ નહિ? મારી પાસે ખીખર માણસે તરજીમો કરવો જોઈ એ. આ કંઈ થોડો દંભ? આ ગુપાગી ની સીમા નથી તો શું છે? તેમાં કું ઇંગ્લેન્ડનો દેવ કહાકું કે મારા પોતાનો? હા કુદરતને મુદ્દામ બનાવનાર તો આપણે ઇંગ્લેન્ડ જાણનાર છીએ. પ્રજાની હાથ ઇંગ્લેન્ડની ઉપર નથી પડવાની પણ આપણી ઉપર પડવાની છે.

પણ મેં તમને કહ્યું કે મારો જવાબ હા અને ના છે. હા કેમ તે સમજાવી ગયો.

ના કેમ તે હવે કહું છું. આપણે ફરક માં એવા ધોરણ મવા છીએ કે તદ્દન ઇંગ્લેન્ડ ઇંગ્લેન્ડની લીધા વિના ચાલે તેવો સમય રહ્યો નથી. જેણે તે ઇંગ્લેન્ડની લીધી છે તે તેનો સદુપયોગ કરે. પોતે તેનો ઉપયોગ માની જરૂર જણાય ત્યાં કરે. ઇંગ્લેન્ડની સાથે વહેવારમાં, ખીખર હાંદી જેની બાધા આપણે ન સમજીએ તેને સાર અને ઇંગ્લેન્ડનો પોતે પોતાના સુધારાથી કેવા કંઈ થયા છે તે જાણવા સાર. જેઓ ઇંગ્લેન્ડ બધવા છે તેની પ્રજાને પ્રથમ નીતિ શીખવવી, તેઓને સ્વમયા શીખવવી તેઓને એક ખીખર હાંદીની બાધા શીખવવી. પ્રજા જ્યારે પાછી ઉમરે પહોં ને ત્યારે બલે ઇંગ્લેન્ડ ઇંગ્લેન્ડની લેવ. તે માર તેવું ઉદન કરવાના છત્રાથી. તેમાંથી પેલો પ્રાસ કરવાના છત્રાથી

નહિ. આમ કરતાં પણ આપણે વિચાર
વું પડે કે ઇંગ્લેન્ડ શું શીખવું ને શું
ન શીખવું. કયા સંજોગો અવગણ
કરવો તે વિચારવું પડે. સદાજાણી
કરતાં જણાવે છે કે જો ઇંગ્લેન્ડ ઈશી
રિજેરે લેતા આપણે બંધ થઈએ તો ઇંગ
લેન્ડ સંજોગોના સમકો.

વાં—ત્યારે કેળવણી કેવી આપવી?

અ—તેનો જવાબ ઉપર કંઈ આવી શકે
છતાં પણ વિચારીએ. મને તો લાગે છે
કે આપણે આપણી બધી જાણને ઉજવણ
કરવી હશે. આપણી જાણમાં આપણે
કેળવણી લેવી તે શું તેનો વિચાર કર
વાની આ જગ્યા નથી. આપણે ઇંગ્લેન્ડ
પુરતકા જે કામનાં છે તેનો તરજુમો કરવો
પડશે. ધણાં જાણે શીખવનારો મિથ્યા
કોળ ને વહેમ ધોડવાં. ધરમ કેળવણી
અથવા તો નીતિ કેળવણી તે પહેલાં
હોવાં જોઈએ. દરેક કેળવણીમાં હોદીને
સ્વભાવ; હોદીને સંસ્કરણ, મુસલમાનને
કેરમીશ, પારસીને પારસીયન અને
બધાને હોદીનું યાન હોવાં જોઈએ. કેટ
લાક હોદીને એરેમીક અને દેશીક મુસલ
માને તથા પારસીને સંસ્કરણ શીખવું
જોઈએ. ધણા ઉત્તર અને પશ્ચિમ હોદી
સ્તાનના હોદીને તામીલ શીખવું જોઈએ
આખી હોદીસ્તાનને જોઈએ તે તો હોદી
હોવી જોઈએ. તે ઉપર અથવા નાગરી
લીપીમાં લખવાની છુટ હશે. હોદી
મુસલમાનના વિચાર ઠીક રહે તેથી આ
જ ને લીપી ધણા હોદીને જાણી લેવાની
જરૂર છે. આમ થતાં આપણે એક બીજા
ની સાથે વ્યવહાર રાખવામાં ઇંગ્લેન્ડને
હાકારી સકશું.

અને આ બધું પણ કેને સાર છે ?
જેઓ શુભામ થયા છો તેને સાર છે.
આપણી શુભામીયે પ્રજા શુભામ થઈ છે.
આપણે છુટીયે તો પ્રજા છુટી જ છે.

વાં—તમે ધરમ કેળવણીની વાત કરી
એ ભારે પડતી છે.

અ—છતાં તે વિના છુટકો નથી.
હોદીસ્તાન કદી નારિતક બનવાનું નથી.
નાસ્તિકનો પાક હોદીની જુમીને ભાવતો
નથી. કામ વિકટ છે. ધરમની કેળવણીનો
વિચાર કરતાં માનું દરજા લાગે છે.
ધરમાચારથી દબી તે સ્વારથી જોવામાં
આવે છે. તેઓને આપણે વિનવવા પડશે.
મુઝાં રસ્તે અને બાહ્યમણનાં કામમાં તે
આવી છે. પણ જો તેઓને સદા શુધ્ધ
ન આવે તો ઇંગ્લેન્ડ કેળવણીથી જે ઉત

સદા આપણને આવશે છે તે ઉત્સાહ
વાપરી આપણે લેકેને નીતિની કેળવણી
જાણી શકીએ છીએ. આ બધું મુશ્કેલીની
વાત નથી. હોદી દરીયાની કિનારીને મેલ
લાગે છે. તે મીલમાં જે ખરડા છે
તેને સાફ થવું પડે છે. તેવા આપણે
તે પેતાની મેળે પણ ધણે જાણે સદા
થઈ શકીએ છીએ. મારી ટીકા કંઈ કરો
કેને સાર નથી. હોદીસ્તાનને મુળ દીશા
ઉપર કાવચમાં આપણે મુળ દીશામાં
આપણું રહેવું છે. આટી કરોડો તો મુળ
દીશામાં છે. તેમાં સુધારા, ખીમડા,
વધારા કાળાનુકરમે ચલાવ કરશે. પશ્ચિમના
સુધારાને હાંપી કહાડવો એજ પ્રયત્ન
કરવું પડે છે. ખીમડા તેની મેળે
આવી રહેશે.

મકરણ ૧૬મું.

સંખ્યા કામ.

વાં—તમે પશ્ચિમના સુધારાને હાંપી
કહાડવાની વાત કરો છો. ભારે તો તમે
એમ પણ કહેશો કે સંખ્યા કામ માત્ર
આપણને ન જ જોઈએ.

અ—તમે આ સવાલ કરી મને જે
જાણો હોયો તે તાજે કરવો છે.
મી. રોમેશચંદ દત્તનું પુરતક હોદીસ્તાન
નો આરથોક (કોનેમીક) ક્ષત્રીદાસ
વાંચ્યું ભારે મને એવું જાણ્યું હતું.
તેનો પાછો વિચાર કરું છું ત્યાં મારું દિલ
ભરઈ આવે છે. સંખ્યા કામનો સપટો
લાગે ત્યારે તો હોદીસ્તાન પાચમાલ
થયું. મંચિસ્ટરે તો આપણને જે વક
સન પહોંચાડ્યું છે તેની દર બાંધી
સાક્ષી નથી. હોદીસ્તાનમાંથી હારીગરી
લગભગ ગઈ તે તો મંચિસ્ટરનું જ કામ.

પણ હું જુદું છું. મંચિસ્ટરને
દેવ કેમ દેવાય ? આપણે તેનાં કપડાં
પહેર્યાં. ત્યારે મંચિસ્ટરે દર્શાવે જાના
જાની બહાદુરીનું જવાબ મેં વરણન
વાંચ્યું ત્યારે મને હાલ થયો. જગાળ
માં કપડાની મીલો નથી. તો લેકાએ
અસહ ધણે પાછો પકડી લીધો. બંગાળી
મુળાની મીલને ઉત્તેજન આપે છે
તે ઠીક છે. પણ જો બંગાળે સંખ્યા કામ
મુગની આલડાઈ (મેથોડ) રાખી દત
તો હજી વિશેરે ઠીક થાત.

સંખ્યાએ બુદ્ધિને કળા કરવા માંડ્યું
ને તેનો વાપરો હોદીસ્તાનમાં છે. સંખ્યા એ
આધુનીક સુધારાની મુખ્ય નીશાની છે.

ને તે મહા પાપ છે એમ હું તો જોઈશું
જોઈ શકું છું.

મુળાની મીલોમાં જે મજુરો કામ કરે
છે તે શુભામ બન્યા છે. જે બધરાંઓ
તેમાં કામ કરે છે તેની દશા જોઈને હર કોઈ
ને કમકમાડી આવશે. મીલનો વરસાદ ન
વરસે તો લાર કંઈ તે જોરનો જુએ નહોતી
મરતી. આ સંખ્યાનો વાપરો વધે તો હોદી
સ્તાનની બધી દુઃખી દશા થશે. મારી વાત
ભારે પડતી જણાશે પણ મારે કહેવું જોઈએ
છે કે આપણે હોદીસ્તાનમાં મીલો કરીએ
તેના કરતાં હજી મંચિસ્ટરમાં પાંચસા મોકલી
તેનું સહેલું કાપડ વાપરવું એ જાણું છે.
કેમકે તેનું કાપડ વાપરવાથી આપણો પાંચસો
જ જશે. આપણે હોદીસ્તાનમાં મંચિસ્ટર
સ્વપાયાથી આપણો પાંચસો હોદીસ્તાનમાં
રહેશે પણ તે પાંચસા આપણું લોહી લેશે.
કેમકે આપણી નીતિ લઈ જશે. જેઓ
મીલોમાં કામ કરે છે તેની નીતિ કેવી છે તે
તેઓને પુછવું. જેઓએ તેઓમાંથી પાંચસો
એકઠો કર્યો છે તેઓની નીતિ બીજા પાંચસા
દાર કરતાં સરસ હોવાનો સંભવ નથી.
અમેરીકાના રોકફેલર કરતાં કિનારો રોકફેલર
કંઈ ઉતરે એમ માનવું એ તો અજાણજ
મણુય. મરીય હોદીસ્તાન છુટી થકરો, પણ
અનીતિથી ચમેલું પાંચસા દાર હોદીસ્તાન
છુટનાર નથી.

મને તો લાગે છે કે આપણે કજલ કરવું
પડશે કે ઇંગ્લેન્ડ રાજ્યને નીજાવી રાખનાર
તે પાંચસા દાર માણ્યો છે. તેઓનો સ્વર્થ
તેની રિયલિટી રહેલો છે. પાંચસો માણુમ
ને રાંક બનાવે છે. એવી બીજી વસ્તુ તો
દુનીયામાં વિખર છે. એ જાને વિખર
વીખર છે. તેનો દંશ સર્પના દંશ
કરતાં જુડે છે. સર્પ કરડે ત્યારે દેહ
લઈને છુટકો કરે છે. વૈસા અથવા વિખર
કરડે છે ત્યારે દેહ, જીવ મન બધું
લેતાં પણ છુટકો થતો નથી. એટલે
આપણે દેશમાં મીલો ચાલ તેથી ખાસ
રાજ થવા જેવું રહેતું નથી.

વાં—ત્યારે શું મીલોને બંધ કરી દેવી ?

અ—જો વાત મુશ્કેલ છે. સંખ્યા
ચમેલી વસ્તુને કહાડવી તે ભારે પડતું છે.
તેથી કાર્યના બનારબ તે પ્રથમ કહાણ
માં ગણાયું છે. મીલના કજોની ઉપર
આપણે તિરસ્કારની નજર નથી જોઈ શકતા.
તેઓની ઉપર દવા બાંધીએ. તેઓ એક એક
મીલ છે. ઈ દોરે એ તો ન બને, પણ આપણે
તેઓનો સાહસ ન વધારવાની અરજ કરી
શકીએ છીએ. તેઓ જાણ કરે તો
તેઓ મોતે પેતાનું કામ ખીમે ધીમે હુંક
કરે. તેઓ પોતેજ જુના મીલ પવિત્ર

રેડીયા ઘેર ઘેર સ્થાપી શકે છે. ભોલેનું વહેણ ૪૫૭ થઈ ગયું છે.

તેઓ તેમ ન કરે તો પણ ભોલે પેલે સંઘા કામની વસ્તુ વાપરતા બધે યજ્ઞ શકે છે.

વાં—એ તો કાપડનું કહ્યું પણ સંઘા ની તો અસંખ્ય વસ્તુ છે. તેમાં તો પર દેશથી લેવી ઠાં તો આપણે તેવા સંઘા દાખલ કરવા.

અ—ખરેખર આપણા દેવતા પણ જરૂરની સાચામાં પદ્મને આવે છે. એટલે પછી દીવાલગી ને ટાંકણીથી કરી કાચનાં કુમરની શી વાત કરવી? મારો જવાબ તો એકજ છે. જ્યારે એ બધી વસ્તુ સંઘાથી નહોતી બની ત્યારે હિંદુ શું કરતી હતી? તેવું આજે પણ કરશે. જ્યાં સુધી કાચે ટાંકણી નહિ બનાવીએ ત્યાં જ્યાં ટાંકણી વિના ચમકીશું. હાંડી કુમરને ટાંડી દઈશું. કાંડીયામાં તેલનાળા આપણા ખેતરમાં પડેલા ફની વાટ વણી બતી કરશું. તેમ કરતાં આજે બચશે, પેલો બચશે ને રવેલી રહીશું, ચર્મશું. સ્વરાજ્યની પુની બાબત.

આ બધું બધા માણસો એકી વખતે કરશે અથવા તો એકી વખતે કેટલાક માણસો બધી સંઘાની વસ્તુ ઓડી દેશે એમ નનવાનું નથી. પણ તે વિચાર ખરો દરો તો આપણે હમેશાં રોધ કરશું. હમેશાં થોડી થોડી વસ્તુ મુકતા જઈશું. તેમ કરતાં બીજા પણ કરશે. પ્રથમ તે વિચાર બંધાવાની જરૂર છે. પછી તે પ્રમાણે કાર્ય થશે. પ્રથમ એકજ માણસ કરશે પછી દસ, પછી સો એમ તાણાવેની વાત માફક વધવાજ કરશે. જે મોટા કરે છે તે નાના કરે છે ને કરશે. સમજાવે તો રખત ધણી દુઝીને સહેલી છે. બીજો કરે ત્યાં લગી ખરે તમારી રાહ જોવાની નથી. આપણે તો સમજાવે કે તુરત શરૂ કરીજ દેવાનું. નહીં કરે તેની ગાંઠ જશે. સમજશે છતાં નહોં કરે તે તો માત્ર દબી જશાશે.

વાં—તમા ગાદી ને વીજળીની બતીનું કેમ?

અ—આ સવાલ તમે બહુ મોડો પુછ્યો. એ સવાલમાં હવે કંઈ જવાબ નથી. રેલ જે આપણો નાશ કર્યો છે તો વળી ટ્રામ શું નથી કરતી? સંઘા એ તો રાકડો છે. તેમાં એક સરખ ન હોય પણ સેંકડો. એકની માહજ બીજા એમ સામેલ છે. જ્યાં સંઘા જ્યાં મોડાં સહેલ. જ્યાં મોડાં કહેલ ત્યાં કાંઈ માફી ને રેલ માફી. ત્યાંથી વીજળી

ની બતીની જરૂર હોય. ઇંગ્લેન્ડમાં પણ મામડાઓમાં વીજળીની બતી કે ટ્રામ ની એ તમે જાણતા હશો. અમાણીક વહીવ અને દાકતરો તમને કહી આપશે કે જ્યાં રેલ ગાદી ટ્રામ માફી વિગેરે સાધનો વધ્યાં છે ત્યાં લોકોની તંદુરસ્તિ બગડેલી હોય છે. મને વદ છે કે એક શહેરમાં જ્યારે પદસાની તંગી આવી ત્યારે ટ્રામની વડીલની તથા દાકતરની આવક ધડી ને લોકો તંદુરસ્ત થયા.

સંઘાનો શુભ તો મને એકે વાદ નથી આવતો. અવશ્યકથી તો ચોપડી ચીતરી શકું છું.

વાં—આ બધું લખેલું સંઘાની મદદ થી જપારો તેની મદદથી વેચાશે તે સંઘાનો શુભ કે અવશ્યક?

અ—કેરથી કેરનો નાશ થવનો આ દાખલો છે. એ કંઈ સંઘાનો શુભ નથી. સંઘો મરતાં મરતાં જોઈ જાય છે કે સંઘાળજે ને એતજે. મારામાંથી તમે કાલ નથી લેવાના. બાદલો જે ઠીક પ્રમાણ સમે રહેશે કહેવાય તે પણ માત્ર સંઘાની જાળમાં ફસાએલા છે તેનેજ કાઢી પડે છે.

પણ મુજ વાત ન બુઝાવે. સંઘો એ ખરાબ વસ્તુ છે એ મનમાં દ્રાવણ પછી આપણે તેવું ધીમે ધીમે છેદન કરશું. એવો સરખ રરતો કુદરતે હકોળ નથી કે જે વસ્તુની આપણને અભિમાના થઈ તે તુરત પ્રત્યાપ સંઘાની ઉપર આપણી માફી નજરને બાંહે કેરી નજર પાડે તો ઉવરે તે જશે.

પ્રકરણ ૨૦મું.

જુદાકરો.

વાં—તમારા વિચાર ઉપરથી હું એમ જોઈ છું કે તમે ત્રીજો પક્ષ સ્થાપવો માંગો છો. તમે એકસ્ટરીમીસ્ટ નહિ તમે મોડરેટ નહિ.

અ—એ જૂઠાં માય છે. મારા મન માં ત્રીજા પક્ષને વિચાર રહેતોજ નથી. બધાના વિચાર સરખા નથી હેતા. મોડરેટમાં બધા એકજ વિચારતા છે એમ નથી ધારવાનું. જેને નોકરી કરી જુદાં છે તેને પક્ષ કેવા? હું તો મોડ રેલની સેવા કરું તેમજ એકસ્ટરીમીસ્ટની. જ્યાં તેઓના વિચારથી મારો મત નોખે પડે ત્યાં હું તેઓને વિનય કરવું જોઈએ તે મોડાં માત્ર કહેવું જોઈએ.

વાં—તમારે સંઘાને બગડેલું કહેવું હોય

તો શું કહો?

અ—એકસ્ટરીમીસ્ટને હું કહું કે તમારો હેતુ હોંદને સાર સ્વરાજ્ય મેળવવાનો છે. સ્વરાજ્ય તમારું મેળવ્યું મને તેમ નથી. સ્વરાજ્ય તો સહુએ સહુનું હેતુ જોઈએ—કરવું જોઈએ. બીજા મેળવે તે સ્વરાજ્ય નથી પણ પર રાજ્ય છે. એટલે તમે ઇંગ્લેન્ડને કહાડીને સ્વરાજ્ય લીધું એમ ધારો તો તે ઠીક નથી. ખરે સ્વરાજ્ય જે તમે માંગો છો તે તો હું આપણે જણાવી મોકલું તેજ હોવું જોઈએ. તે તમે હાર જોવાથી કદી લેવાના નથી. હાર જોગો એ હોંદને સાર તેવી વસ્તુ નથી. વારતે સલામત ઉપરાજ અરસો રાખેલ મનમાં એવો વહેમ પણ ન લાવો કે આપણને સ્વરાજ્ય મળવામાં હાર જોવાની જરૂર છે.

મોડરેટને કહું કે આપણે માત્ર આજી જ કરવા માગીએ તે તો આપણી બીજી પત છે. તેમાં આપણે આપણી હકકાદ કશું કરીપે છીએ. ઉમેજ સંઘાની જરૂર છે એમ કહેવું એ આપણે ઉપર ના ચેર થયા બરોબર છે. આપણને ખરે સિવાય કામની જરૂર છે એમ તો કહેવું ખરે નહિ. વળી સાધરણ વિચાર કરતાં પણ એમ કહેવું કે ઉમેજ વિના હજી તો નજ આસે એ ઉમેજને અભિમાની કરવા જેવું છે.

ઉમેજ ગાંડડી બાંધીને આજી જશે તો કંઈ હોંદુરતાન રાંધે એમ જણાવા હું નથી. તેમ થતાં જેઓ હામથી ખેરી રહ્યાં હશે તે કહશે એવો સંમત છે. બરનીખળને હામવાથી કરો શખેલો નથી. તે તો કુદરેજ છુટકો. એટલે જે આપણે માહોમિદે લડવાનું સરખું સહેલો તો સડી મરશું તેમાં બીજાને નજાળાને જાણવાના બહાનાથી પડવાની જરૂર નથી. તેમાં તો આપણું નખાંડ વહ્યું છે. તખળનો એમ બધાર કરવો તે નખળાને વધારે નખળા બનાવના જેવું છે. આ વિચાર મોડરેટ બરોબર કરવો ખરે છે. તે વિના સ્વરાજ્ય હોય નહિ. એક ઉમેજ પાદરીએ કહેલા સંઘેલે તેઓને હું વાદ આપીશ કે આપણે સ્વ રાજ્ય બેઠાનાં અધર હોય તે સહન કરવા જેવું છે પણ પરરાજ્યની સહાઇ ને હરીદરતા છે. માત્ર તે પાદરીના સ્વરાજ્યનો ને હોંદ સ્વરાજ્યનો અરથ જુદો છે. આપણે મોડરેટ કે હોંદને મોડરેટ જુદાં કે માત્ર માત્ર નથી. બધાને તરતાં લીખવા લીખવાનું છે. આજ બધે તો એકસ્ટરીમીસ્ટ તથા

મેડરેટ બન્ને મળે—મળી શકે—મળવા
 નોંધવો. એક બીજાથી બીજાની કે અ
 વિશ્વાસ રાખવાની જરૂર નથી.
 વાં—એટલું તમે જે પક્ષને કહો.
 ઉપરજોને શું કહેશો?
 અ—તેમને હું વિનય પૂરવક કહીશ
 કે તમે મારા નામ ખરા. તમે તમારી
 તથાવારથી છે કે મારી ઇચ્છાથી છે. એ
 સજાવની ચરચા મારે કરવાની જરૂર
 નથી. તમે મારા દેશમાં રહેો તેને પશુ મને
 હવે નથી. પણ તમારે રાજ છતાં નોકર
 ચક્ર ને રહેવું પડે. તમને કહ્યું
 અમારે નહિ પણ અમારે કહ્યું તમારે
 કરવું પડે. આજ સુધી તમે આ દેશ
 માંથી જે વન લઇ ગયા તે તમને પચુ.
 પણ હવે તમે તેમ કરશો એ નહિ હાવે.
 તમે હોંફતાનનું સિપાઇનું કરવાની
 ઇચ્છા રાખો તો રહી શકાય તેવું છે.
 તમારે અમારી સાથે વેપારની લાલચ
 છેકરી. તમે જે સુધારાની હિમાયત
 કરો છે તેને અમે કુધારો બનશીએ છીએ.
 અમારા સુધારાને અમે તમારા કરતાં
 અત્યંત મદીયતો માનીએ છીએ. તેમ
 તમને સુઝી આવે તો તમારો લાભ છે.
 તેમ તમને ન સુઝે તોપણ તમારીજ કહે
 વત અમારું તમારે અમારા દેશમાં
 દેશી મળે રહેવું નોંધશે. તમારાથી
 અમારા ધરમને બાધ આવે તેમ ન થવું
 નોંધવો. તમારો ધરમ છે કે તમારે
 રાજ્ય કરતા હોઇ હોંફના માનને ખાતર
 માવના માંસનો બહાર છેડવો, અને
 સુસજ્જમાનના માનને ખાતર તમારે જુરા
 જનાવરનો બહાર છેડવો. અમે કહ્યા
 એવા તેથી બોલી કહ્યા નથી. પણ
 અમારી લામણી નથી હુખાઇ. એ
 તમારે સમજવાનું નથી. અમે સ્વારસ
 કે બીજા લયથી તમને કહી નથી શક્યા.
 પણ હવે કહેવું એ અમારી ફરજ છે.
 તમે સ્થાપેલી નીશાળો ને અદાલતો કંઈ
 કામગીરી નથી એમ માનીએ છીએ. તેને
 બદલે અમારી અસહી અદાલતો ને
 રાજાઓ હતી તે અમારે નોંધશે.
 હોંફતાનમાં આપા ઉપરજો નથી પણ
 હોંફી છે. તે તમારે શીખવી મરશે.
 ને અમે તો તમારી સાથે બચકાર
 અમારીજ બાપમાં રાખી શકશું.
 તમે રેલવે અને મોલ્લોટમાં અપ્રદ
 જમણા વાપરો છો તે અમે દેખી શકતા
 નથી. નેની અમને જરૂર નથી જણાતી.
 રૂશિયાની બીક તમને હતી. અમને નથી.
 તે આવશે ત્યારે અમે જોઈ લાકશું.
 તમે હશે તો આપણે સાથે જોઈ લાકશું.

અમારે વિલાયતી કે યુરોપી કાપડ ન
 નોંધવો. આ દેશમાં પેદા થયેલી વસ્તુ
 એથી અમે સહારી લકશું. અમારાથી
 એક આંખ માંચેરટર ઉપર ને બીજી
 અમારી ઉપર એમ નહિ પરતે
 તમને અને અમારો એકજ સ્વરસ છે
 એમ તમે વરતો ત્યારે સાચા ચાલી શકે.
 તમારી સાથે આ વત તોછાટીથી
 નથી કરી. તમની પાસે દયાવાર બળ
 છે. નફા સ્થળ મારે છે. તેની
 સાથે અમે તેવાજ બળથી નહોં લડી
 શકીએ. પણ જે તમને ઉપલી વાન
 કસુવ નહિં હોય તો અમે તમારી સાથે
 નરિ રમીએ. તમારી મરજીમાં આવે તો
 ને બને તો તમે અમને કાપવો. મરજી
 માં આવે તો તોષે જાવવો. અમને જે
 પસંદ નથી તે તમે કરો તેમાં અમે
 તમને મદદ નથી કરવાના ને અમારી
 મદદ વિના તમારાથી કમ જરી શકાય
 તેમ નથી.
 આ વાત તમે તમારી સત્તાના મદમાં
 દસી કહાડશો એવો સંજર છે. આજ
 કાલમાં તમારું હસવું મીઠ્યા છે એમ
 તો તમને વખતે નહિ દેખાડી શકાય
 પણ જે અમારામાં કમ દશે તો તમે
 જોશો કે તમારો મદ નકામો છે. ને
 તમારું હસવું તે વિપરીત સુખિયની નિશા
 ની હતું.
 અમે તો માનીએ છીએ કે તમે હાડે
 ધરમાં પ્રજના માણસ છો. અમે તો
 ધરમસ્થાનમાંજ વસીએ છીએ. તમે ને
 અમે કેમ સાથે થયા તે વિચારવું ફાકટ
 છે. પણ આપણા સંબંધનો આપણે
 બન્ને સદ ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ.
 તમે હોંફમાં આવનારા ઇંગ્લેન્ડે ઇંગ્લેન્ડ
 પ્રજનોખરો નમુનો નથી, તેમ અમે
 અરધા ઇંગ્લેન્ડ જેવા બનેલ હોંફીઓ પણ
 ખરી હોંફી પ્રજનો નમુનો કહેવાઈ શકતા
 નથી. ઇંગ્લેન્ડ પ્રજ જે બધું સમજે
 તો તમારા કારવની સામે થાય. હોંફી
 પ્રજને તો તમારી સાથે સંબંધ થોડોજ
 રાખે છે. તમે જે તમારો સુધારોને કુધારો
 છે તેને છોડી તમારા ધરમનું શીખન
 કરશો તો તમે જોશો કે અમારી મામણી
 બરોબર છે. એજ રીતે તમારાથી હોંફ
 સ્તાનમાં રહેવાય. એમ તમે રહેો તો
 તમારી પાસેથી અમારે કેટલુંક શીખવાનું
 છે તે શીખવું; ને અમારી પાસેથી
 તમારે બધું શીખવાનું છે તે તમે
 શીખશો. આમ કરતાં આપણે લાભ
 લાકશું ને ફુટીયાને લાભ કરીશું. પણ
 તે તો બન્ને આપણા સંબંધની જડ

ધરમ જેવમાં નખાય ત્યારેજ બને.
 વાં—પ્રજને શું કહેશો?
 અ—પ્રજ તે કામ?
 વાં—આત્મારે તો તમે જે અરધમાં
 વાપરો છો તેજ પ્રજ. એટલે જેઓ
 યુરોપી સુધારાથી ખરડાએલા છે; જેઓ
 સ્વરાજ્યની ધરની કહાડી રહ્યા છે તે.
 અ—આ પ્રજને હું કહીશ કે. જે
 હોંફીને ખરી ખુમારી ચડી હશે તેજ
 ઉપર પ્રમણે ઇંગ્લેન્ડે કહી શકશે, ને
 તેઓના રાજમાં નહિં ક્યાય.
 ખરી ખુમારી તો તેનેજ મરે કે જે
 યાન પુરવક માને કે હોંફી સુધારો તે
 સરવો ઉપરી છે, ને યુરોપી સુધારો તે
 મથુ દહકાનો તપાસો છે. એવા સુધારા
 તો કંઈ થઈ ગયા, ને રાજાવા. કંઈ થઈને
 રાજારો.
 ખરી ખુમારી તેનેજ હોઇ શકશે કે
 જે આત્મ બળ અનુભવી શરીર બળથી
 નહિં દબાતાં નીડર રહેશે, અને તોજ બળ
 નો સ્વપ્ને પણ ઉપયોગ કરવા નહિં
 ધારે.
 ખરી ખુમારી તેને રહેશે કે જે હોંફી
 અત્યારની દવામણી દસાથી બહુજ અક
 જાયો હશે ને જેણે જોરનો પ્યાસો પહેલો
 બીજ પીઈ લીધો હશે.
 તેઓ હોંફી એકજ હશે તો તે પણ ઉપર
 મુજબ ઇંગ્લેન્ડે કહેશે, અને તે ઇંગ્લેન્ડે
 સાંભળવું જોશે.
 ઉપરની માગણી તે માગણી નથી પણ
 હોંફીના મનની દસા સુચવે છે. માગુ
 નહોં મરે. લીધું લેવારો. લેવાનું બળ
 નોંધવો. તે બળ તો તેનેજ હશે કે જે
 (૧) ઇંગ્લેન્ડ લાપાનો ઉપયોગ ન સાલ
 તાંજ કરશે.
 (૨) જે વડીલ હોઇ પોતાની વડીલાત
 છોડી દશે ને પોતે ધરમાં રેડીએ
 લઈ લુમડાં વણશે.
 (૩) જે વડીલ હોઇ પોતાનું યાન માન
 લોકોને સમજવવામાં ને ઇંગ્લેન્ડની
 આંખ ઉઘાડવામાં માગશે.
 (૪) જે વડીલ હોઇ વાદી પ્રતિવાદીના
 કણમાંમાં પડશે નહીં, પણ અદા
 લતોને તજશે ને પોતાના અનુભવે
 લોકોને તે છોડાવું સમજવશે.
 (૫) વડીલ હોવા છતાં જેમ વડીલપણું
 છોડશે તેમ જડવણું પણ છોડશે.
 (૬) જે કાકતર હોઇ પોતાનો ધર્મ તજશે
 ને સમજશે કે લોકોનાં ચામ ચુકવા
 કરતાં લોકોના અજ્ઞાને ચુકી તેવું
 સંશોધન કરી તેને સાચા બનાવવા.
 (૭) જે કાકતર હોઇ સમજશે કે પોતે

મને તે ધરમનો હેય જતાં જે
લાતીપણુ છવે ઉપર ઉઘેલ વેદક
જાળાએમાં વાપરવામાં આવે છે તે
લાતીપણુ દારા શરીર સાથુ થતું
હેય તે પશુ તે ન થાય ને માંદુ
રહે તે હીક છે.

(૮) દાકતર હેવા જતાં રેડીયો પોતે
પશુ લેશે; ને બોકા જે માંદા હશે
તેને તેની માંદગીનું કારણ બતાવી
તે કારણ દુર કરવા કહેશે, પશુ
નકામી દવાઓ આપી તેને પાપાળશે
નહીં. તે સમજશે કે નકામી દવા
નહીં લેતાં તેના માંદાનું શરીર પડી
જશે તો દુનીયા રંડાવાની નથી.
ને તે આજુસની ઉપર ખરી દવા
ગણશે.

(૯) તે ધનાઢય હશે જતાં પોતાના પૈસા
ની દરકાર રાખ્યા વિના જે મનમાં
છે તેજ બોલશે ને અમરબંધીની
પરવા નહીં રાખે.

(૧૦) તે ધનાઢય પોતાનો પૈસા રેડીયો
સ્થાપવામાં વાપરશે ને પોતે માત્ર
સ્વદેશી માલ પહેરી, વાપરી બીજા
ને ઉત્તેજન આપશે.

(૧૧) બધા હીંદી સમજશે કે આ સમય
પ્રમાતાપનો, પ્રાપ્તિનો, સોજનો છે.

(૧૨) બધા સમજશે કે ઉઘેજનો દોષ
કદાચો તે વર્ણ છે. તેઓ આપણે
વાંકે આવ્યા, આપણે વાંકે રહ્યા
છે, ને આપણે વાંકે દુર થયે જશે,
અથવા બદલશે.

(૧૩) બધા સમજશે કે શોક દસામાં બોજ
શોખ હોય ન શકે. ત્યાં સુધી
આપણને ચેત નથી ત્યાં સુધી
આપણે જેલમાં કે દેશપાર હોય
તે હીક છે.

(૧૪) બધા હીંદી સમજશે કે આપણે બોકા
ને સમજાવવાને ખાતર જેલમાં ન
જવાય તેવી સારવેલી રાખવી એ
તદન મોહ છે.

(૧૫) સદુ સમજશે કે કહેવા કરતાં કરવા
ની અસર અજબ થાય છે. નીકર
થઈ જે મનમાં છે તે બોલવુંજ,
ને તે બોલતાં પરીણામ આવે તે
સહેલું ત્યારે તો આપણે આપણા
બોલવાની જાપ પાડી રાકીએ છીએ.

(૧૬) બધા હીંદી સમજશે કે આપણે
દુઃખ સહન કરીનેજ બંધન છોડવી
રાખીશું.

(૧૭) બધા હીંદી સમજશે કે આપણે જે
પાપ ઉઘેજને તેમના સુધારામાં
ઉત્તેજન આપીને કરવું છે તેનું

નીવારણ કરવા દેશાંત લગી આંડા
માનમાં રહીએ તો જરાએ વધારે
પડવું નથી થયું.

(૧૮) બધા હીંદી સમજશે કે કોઈ પશુ
પ્રજા દુઃખ વેઠ્યા વિના ચઢી નથી
રજીસગ્રામમાં પશુ કસોટી તે દુઃખ
છે. બીજાને મારવા તે નથી
તેમજ સત્યાગ્રહ વિશે છે.

(૧૯) બધા હીંદી સમજશે કે 'બીજા કરે
ત્યારે આપણે કરશું એ ન કરવાનું
બંધાતું છે.' આપણને સાર લાગે
છે વારતે આપણે કરી; બીજાને
બાસશે ત્યારે તે કરશે, એજ કરવા
નો રસ્તો છે. મને સ્વદેશ બોજન
જેવામાં આવે તે લેતાં હું બીજાની
રાહ નથી જોતો. ઉપર મુજબ
મથન કરવું, દુઃખ બોમવતું એ
સ્વદેશ બોજન છે. અહીંયાને
કરવું દુઃખ છોડવું તે વેઠ માત્ર છે.

વાં—મામ સદુ ક્યારે કરે ને ક્યારે
આરો આવે?

એ—તમે વળી બુધ્યા, સદુની સાથે
મારે ને તમારે પરવા નથી. 'આપ આપકી
ફેલીયો મેં મેરી સમાલતા હું' એ
સ્વાસ્થ્ય વચન ગણાય છે, પશુ તે પરમાસ્થ
વચન છે. હું મારું ઉભળીશ તોજ
બીજાનું કરીશ. મારું કર્તવ્ય મારે કરી
લેવું તેમાં બધી કાંઈ સિધ્ધિ આવે છે.
તમને છોડ્યાં પહેલાં વળી હું કહી
જવાની રજા લઉં છું કે

(૧) સ્વમન્ય તે આપણા મનનું રાજ્ય
તે છે.

(૨) તેની ચાવી સત્યાગ્રહ આત્મબળ કે
દયાબળ છે.

(૩) તે બળ અજમાવવા સર્વાર્થે સ્વદેશી
પકડવાની જરૂર છે.

(૪) જે આપણે કરવા માગીએ છીએ
તે ઉઘેજની ઉપર દવેપ્રભાવે નહીં,
તેમને દંડ કરવાને ખાતર નહીં,
પશુ તેમ કરવું એ આપણું કર્તવ્ય
છે. એટલે કે ઉઘેજ નીમકવેરો
કદાહી નાખે, લીધેલું ધન પાછું
આપે, બધા હીંદીને મોટા હોદા આપે
હરકર બેચી લેય તો કંઈ આપણે
તેમનાં સંચાનું કાપડ પહેરશું કે
ઉઘેજ લાપા વાપરશું અથવા તેમ
નાં દુનગરગાનો ઉપયોગ કરશું
એમ નથી. તે બધું વસ્તુતાએ
ન કરવા જેવું છે વારતે નથી કરવા
ના એ સમજવાનું છે.

જે કંઈ મેં રહ્યું છે તે ઉઘેજના
દવેપ્રભાવે નહીં પશુ તેમના સુધારાના

દવેપ્રભાવે રહ્યું છે.

મને લાગે છે કે, આપણે સ્વાસ્થ્યનું
નામ લીધું છે પશુ તેનું સ્વરૂપ સમજ્યા
નથી. તે જેવું હું સમજ્યો છું તેનું
સમજાવવા મેં પ્રયત્ન કર્યું છે. તેનું
સ્વરાજ્ય લેવા ખાતર આ દેહ અર્પણ છે
એમ મન રાક્ષી પુરે છે.

[સમાપ્ત]

કાંડીયાવાડ આર્ય મંડળ

તરફથી દરાંસવાલના ઉપદેશનને માન આપ
વાનો મેળાવડો બુધવારે થયો હતો. તેમાં બી.
દાઉદ મહમદ પ્રમુખ હતા. દરાંસવાલની
લડત વિશે ઉપદેશનનો આભાર માનનારા
સહતને ઉત્તેજન આપનારા સત્યાગ્રહી કેડીઓની
તરફ વસ્તુલુપ્તને વખોડનારા ને મી. તાનાની
બફીસને સાર વખાણ પ્રાપ્તમાના કરાવી
પરકાર થયા હતા. મી. માંધીએ પોતાના
બાપણમાં જણાવ્યું કે મી. જોસફ રાયપને
દરાંસવાલ જવાનો નિમંત્રણ થયો છે. મી.
રાયપને લડતને લગતું વાપણ કરવું અને
મી.દેવ સતતા દસ વાગતે બરખાસ્ત થઈ.

મુસંબીના હીંદીનો દિલસોજી

મુસંબીથી મેસરસ હામોદર આજુદજી
(દરતે જેરામ રજીહાડાસ) ગોરખનદાસ
ચેતસી (દં નારજીદાસ હુંગરી) કલ્યાણજી
લકા (પીસનજી), તરૂબળ મુંદેમાન, હાંજી
હમર હાંજી હબીબ, બાપુજી રસ્તમજી, દાદા
અબદુલ્લાની કું. ગોરખનદાસ વલ્લભદાસ,
તથા માવજી વસનજીની સહીઓ વાવો
કામગીરિ, ડી. એસોસીએસને મળ્યું
છે. હીંદીનું માન બજાવવા ને રાજ્ય બંધા
રજીને નિરતેજ ન થવા દેવા ને મહેનત
હીંદી પ્રજા દરાંસવાલમાં કરી રહી છે તેની
તરફ અમે સંપૂર્ણ દિલસોજી બતાવીએ છીએ.
બીજી મેહથી અમે તમને અગ્રાની લાજણીની
નિરાણી દાખલ પા. પંની કુંડી મોકલી
આપશું."

મી. આદિજીક પાછા ફર્યા.

મી. આદિજીક ને કાંઝીવાર સુધી ફરી
આવ્યા છે તેણે હવે જોદાનસબરમાં પોતા
નું કામ સારું કર્યું છે ને પોતાનો વખત
સારવજની કામમાં પશુ રાકશે. કેટલીક
જગ્યાએ મી. આદિજીના જવા વિશે ખબર
ન હોવાથી ને તે એસોસીએસન થતી ગયા
છે એમ માલુમ નહિ પડવાથી લોકોએ તેમને
અવિશ્વાસ કરેલો, તેના કેટલાક દસરા
કાચક દાખલા મી. આદિજીક આવેલો.

THE INDIAN CO-OPERATIVE Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under the Indian Companies' Act VI of 1882.)

CAPITAL **Rs. 30,00,000.**
(with power to increase.)

DIVIDED INTO 3,00,000 SHARES OF Rs. 10 EACH.

Payable as under, unless the whole amount or more than one payment in the following order can at once be made, in respect of each share:—

Rs. 2/8 on application;

Rs. 2/8 on allotment within 30 days from the date of application without any further notice unless the first remittance is returned;

Rs. 5/—within 60 days from the date of application.

N.B.—Any instalments not paid within the fixed periods will render all previous payments liable to be forfeited.

Subscribers may remit the money if they like direct to Messrs. the American Express Co., 5-6 Hay Market London, and send us application forms together with the receipt or note or memo from the Bank or P.O.

- Directors.**—
1. Dr. VINAYAK NARAYAN BHAJEKAR,
 2. SHET VITHALDAS KANJI MALVANKAR,
 3. B. X. FURTADO Esq.,
 4. Dr. M. A. DE HEREDIA,
 5. SHET VALLABHDAS SHIVJI,
 6. DEVAPPA VAMAN SHANBHAG, Esq.,
 7. L. MASCARENHAS, Esq.,
 8. Dr. NARAYAN VINAYAK BHAGVAT,
 9. RAO BAJADUR KHASHERAU B. JADHAV,
 11. GHULAM MAHOMMAD BIN HAJI MOHOMMAD IBRAHIM PARKAR Esq.,
 12. SHA DAMODAR SAKARAM SHET GUJAR,
 13. SHEIKH AHMAD VALD MOHAMAD ISHAQ NADKAR Esq.,
 14. VISHNU HARI THATTEY, Esq. *Ex-officio*,
 15. MEHTA MATHUR HIRJIBHAI.

Bank.—BANK OF INDIA, LTD

Solicitors.—MESSRS. CAPTAIN & VAIDYA.

Auditors.—MESSRS. K. S. AIVER & Co.,

London Representative.—J. M. MUSHET, Esq.,

Secretary.—V. H. THATTEY, Esq.,

REGISTERED OFFICE:—No. 8, GIRGAUM BACK ROAD, BOMBAY.

PROSPECTUS

The Indian Co-operative Navigation & Trading Co., Ltd., has been formed firstly to organise a fleet of new and comfortable steamers and vessels, etc., with the object of facilitating the steadily rising passenger and cargo traffic along the Western Coast of the Bombay Presidency and meeting the increasing requirements of communication, and then, to gradually develop the maritime trade along the Indian shores and other places.

2. The Bombay Steam Navigation Company, Ltd.,—the only one having steamers plying along the Coast of the Presidency, —carried, as appears from its last Report, about 11½ lakhs of passengers in 1905 and nearly 18 lakhs in the year 1907. That is, the Passenger-traffic has increased about 50 per cent. in the course of not more than three years. This figure coupled with the fact that hundreds of passengers during busy seasons are seen waiting at intermediate ports for hours and sometimes for days before they are able to get even squeezing space in anyone of the steamers at present plying between the various ports and Bombay, justifies the view that there is ample scope for another Steamer service. It may here be prominently mentioned, especially for the information of those who are apprehensive of a competition with the existing Company, that the Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd., is not actuated by any notions of rivalry or competition but has come forward to meet the apparent and growing demand for increasing means of communication on the well recognised economic principle of "Demand and Supply."

3. Many of the Promoters, having themselves repeatedly experienced the difficulty of securing a passage, and seen others similarly situated, and in response to the pressing and constant importunities from a very large number of people, spent the last six months in approaching almost every person interested in the coasting trade with a view to organize and start an efficient Steamer-service, but found to their great regret that almost every one of those was actuated more or less by a selfish motive without hardly any regard for the money invested from the public. They all wanted that the Capital should come from the pockets of the work-people and others, and that they should have the lion's share of the profits in the shape of "Agent's Commission" without putting in any appreciable portion of the capital of their own. Others there were who wanted that their old second-hand steamers should be purchased at their prices by the Company and that they should have a big slice out of the commission for the favour! While there were others who, though they had neither any touch with the maritime trade nor any steamers to get rid of their hands, were not satisfied with a reasonably fair "Agent's Commission." Seeing that there was either no readiness on the part of capitalists to take up this work in hand or that their terms and ambitions

were too ruinous to the interests of the Company, which was to be financed mostly by the masses, the Promoters gave up the idea of seeking the help of large Capitalist and organised this Company on purely Co-operative principles as far as practicable—the "agency commission" having been entirely dispensed with. The Promoters are further happy to say that the people have so far appreciated the idea of co-operation that many of them have volunteered their services to work the Company's business on very moderate terms. It will, therefore, always be the endeavour of the Directors to entertain workers of every community irrespective of caste and creed on their staff taking only qualification and fitness and earnestness into consideration. Such being the circumstances under which this Company is started the Promoters feel confident that there is a great future for it and that the investments in its capital will not fail to be remunerative.

4. Suggestions having come from some quarters to buy second-hand steamers, the Promoters consulted experts on the subject and satisfied themselves that unless this Company started work with the best material much of the hard-earned money of the masses would be wasted in constant repairs and the steamers themselves would not be able to meet all requirements satisfactorily. Hence the Promoters have decided to have steamers built to order with the latest appliances so as to secure the highest efficiency, working economy, and maximum comfort of passengers. Since machinery is the very life of the business and it being peculiarly technical nature, the Promoters are in correspondence with the builders to secure the services of a Specialist in the line to supervise the working of the steamer there, with a view to maintain their efficiency.

5. Intending subscribers are requested to fill in accompanying application-form for as many shares as they may desire to buy and return it together with a remittance of Rs. 2-8 per share, to the Secretary at No. 8, Glasgow Back Road, Bombay. To minimise all unnecessary expense and correspondence subscribers are informed that unless the amount remitted with application is returned to them within fifteen days, they should take it for granted that the allotment of shares has been made and, thenceforward, they should remit Rs. 2-8 per share due on allotment within 30 days from the date of application, and Rs. 5-0 per share within further 30 days from the date of remittance of allotment. Should the remittance be not sent within the above periods all the amounts previously paid are liable to forfeiture.

6. If no allotment of shares is made the payment on application will be returned in full. In cases where the number of shares allotted is less than the number applied for the balance of the deposit will be applied towards the reduction of payment on allotment and subsequent calls.

7. Copies of Memorandum and Articles of Association can be inspected at the Company's offices, Bombay.

The Indian Co-operative Navigation & Trading Company, Ltd.

(Registered under Act IV of 1882.)

To THE DIRECTORS,—THE INDIAN CO-OPERATIVE NAVIGATION & TRADING Co., Ltd.,

BOMBAY

GENTLEMEN,

I request you to allot to me _____ share at Rs. 10/- per share in the above Company and I hereby agree to accept the same or any smaller number that may be allotted to me on the terms and condition embodied in the Memorandum and Articles of Association, and I hereby authorize you to register me as the holder of the said share. I send herewith—For Deposit Rs. _____

.. 1st Instalment " _____

.. Final Instalment " _____

If full value has to be paid " _____

Total Rs. _____

Name in full _____

Profession _____

Address _____

Signature _____

aled

90

N.B.—No receipt for any money will be considered valid unless it bears the signature of the Secretary.

THE NATAL DIRECT LINE

દેશ જનારાઓને ખુશ ખબર

સસતી નોલ

સીધી મુખર્ષ

સ્ટોમર "અમરુન્જા" ૫૦૦૦ ટન ૧૩ જાનેવારી

૧૭, ૧૮ (દવસમાં મુખર્ષ પહોંચે)

જે કંપનીની આગમોટમાં દરેક વરગના પાસેજર માટે પુરેપુરી સમગ્ર નેમજ પદસતી ઇડીઅન છે, અને ઓરીસરો ખીજ કામદારો વગેરે તરમ સ્વભાવના જામતાવાળા તેમજ માયાળુ છે તેથી પાસેજરોને કાષ્ટિય વાતે જરા પણ મુશ્કેલી પડતી નથી એ ખાતરી રાખશો.

ખરેખર આજે કંઈક મુદતથી આપણા હોટી લાઈઓ લાંબી મુસાફરીમાં નકામી રખત માળી હેરાન થતા હતા, તે હવે ખુદાનો સુકર છે કે અરસો અરસ મુસાફરી નાં ફાળનો દરક પડી ગયો અને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્ત થયા.

આ કંપનીની આગમોટ દર મહીને મુખર્ષ સાર જાય છે. માટે આ મુદતની મુસાફરીનો ખરો લાભ નહીં મુકતાં દેશ જનારાઓએ તકવાર થઈ રહેલું.

સરકુ આગમોટ મુખર્ષ પહોંચીથી તેજ દીવસે અતરે તાર મારફતે ખબર થાય છે તે ઉપરથી સફતી મળુ માટે અતરે જાણમાં નખાવશું તેથી સહિ સાહેબો ને જર ખરચે આગમોટ પહોંચી જવાની ખબર પડશે.

૧૬ વિમન નીચેને સરનામે મળી સકશે.

દાવનસે સીધે કોલંબો મોર કલકત્તા સ્ટીમર નીચે મુજબ જાતી છે.

અમલાણી ટન ૨૨૦૦ તા. ૧૬ જાનેવારી

અમદાવાદ ટન ૨૨૦૦ તા. ૧૭ ફીસેવર

ગ્રેટ લાઈન લાઈન કંપની.

જાણ, જાણ, "અંબુલી" ૩,૩૦૦ ટન કુશમ્બાઈ ૧૩૦

જાણ, જાણ, અંબુલી કંપની ૨૨૦૦ ટન કુશમ્બાઈ ૧૭.

ગ્રેટ લાઈન કંપની મેનરેન્ડેડ કાર્ગો કલેક્ટર કંપની કોલકત્તા

બી. કમરુદ્દીન મુસાફરી કંપની

કેપ્ટન કોમ કોમ કોમ.

૧૧૪, ૧૧૬, ૧૧૮ મોમર્સીઅલ રોડ દરમન.

૧૨૮ સીટ, ૩૨૫૫.

Telegraphic Address: Kathorian,

P.O. Box 125.

King & Sons,
West Street, Durban.

ફરેટ ચલાવનાર.

નાતાલમાંથી મરખા. ઇંડા મોકલનારાનો માલ પરતુર મુજબ વેચી આપશું.

બધી જાતના ફરેટ તમા વેલ્ટેબલ સરક પેઈનથી કીમતવાળા ખરીદવું હોય તો નીચેને સરનામે લખો:—

એમ. એ. આર્થર લાઈપુરો,

ખી. સી. મિલરો ૫૭૭,

ટી. એ. એસ. "ક્રાઈસ્ટી."

૧૩૩ એ સીટ, ૩૨૫૫.

નાગરસસ હરી સોની

દરેક રકમના સોના ચાંદીના સરક લાગીના બનાવનાર.

જેક ના ૨૪૪-૨૪૫. એલિયટી જમર, ૧૨૬૦૫: બુમ સીટ. P.O. Box 280 Pretoria

Ismail Amod Kaji

GENERAL MERCHANT & DIST.

Market Square, P.O. Box 111

KRUGERSDORP.

54 Grey Sts.

Durban.

SUN CIGARS, SUMATRA CIGARS, 10

BOER TOBACCO.

VIRGINIA TOBACCO, SHAG, &c.

At Lowest Wholesale Prices

Box 58. Tel. Address: "Porchard"

Telephone 864.

ઉંચા ફેઝની રેડી કેપ, અને બેંમ બોર ટોપીઓ આવી પહોંચી છે.

અમારે ત્યાં ડરેકે લાવે મળશે. એક વખત અજમાવી જુઓ.

જન મેન રાજા પહેલ

૧૬૪ એ સીટ, ૩૨૫૫.

દેશી મોકાઈ

ચોખા ધીની સરવે જાનની તાજ મોકાઈ અમે બનાવીએ છીએ.

કે. જી. જી.

મસજીદવાળી મોદીની સાથે

૧૧૨ એ સીટ, ૩૨૫૫.

ELECTRIC THEATRE

Corner of

GREY & ALICE STS., DURBAN.

OPEN TO ALL.

GRAND BIOSCOPE

NEW EVERY WEEK

OPEN DAILY 7 p.m. to 10 p.m.

Admission Sixpence

આવો! અને જુઓ!!

ફલેક્ટ્રીક થીએટર.

(મે સીટ અને એસીસ સીટના ખુબ ઉપયોગ)

ખાચરકોપના દેખાવો.

દર અઠવાડીએ નવી નવી ખુબીઓ.

રોજ રાતના ૭ થી ૧૦ વાગ્યા સુધી ખુલ્લું રાખવામાં આવે છે.

દાખલ થવાની રી: ~/૧ પેની.

E. E. DADABHAI.

DIRECT IMPORTER & WHOLESALE MERCHANT.

English & Indian Groceries always to be had at cheapest price.

22nd Street, Malay Location

P.O. Box 2388

Tel. No. 1945. JOHANNESBURG.

South African Directory

OF INDIAN MERCHANTS & OTHERS

ALIWAAL NORTH, C.O.

Mohamed Surtie
Merchant, Box 87

BEIRA

Gerdhandas Khetsey,
General Merchant
Tel. Add.: "Khetsey" Box 110

Damodar Anandji
General Merchant
Tel. Add. "Ladwa." Box 42

BEACONSFIELD

Shahboodsen Dowry,
Robinson Street.

BELFAST

Abdul Latif Khamiss,
Meintjes Street, P.O. Box 34.

BELLARY

D. A. Babenia,
Fruit supplier in South Africa

BOKSBURG

H. R. Desai,
Box 255
Branch: Market Street.

BUTHA BUTHE

Tayob Adam.

CAPETOWN

ADAM H. G. MAHOMED,
Estate Owner,
Noorbagh, 8, Kloof Street.
Obhaganlal Bhawanidas Gheewala
Banderis, 21 Roger Street.
Importers

EBRAHIM NORDHORN,
24 Frere Street, (Woodstock).
D. Mancherjee,
Box 1036, 14 Wight Street.

DARNALL

Narayan Maharaj,
Produce Dealer &
General Merchant.

DURBAN

Abdool Razak, Fruit Agent,
Box 167, 111 Victoria Street

E. ABDOUAKIN AMOO & BRO.,
Box 441, 434 West Street.

DURBAN

M. C. Anglia & Co.,
Box 58, 339 Pine Street.

Bhanna Parshotam,
357 Pine Street

DADA OSMAN,
Box 88, 139 Queen Street.

DAWAD MAHOMED & Co.,
Plowright Lane.

Dawjee Mamoojee Timol,
Box 211, 116 Grey Street

EAST INDIAN TRADING Co.,
Box 88, 102 Queen Street.

Ebrahim Abdul Tyeb & Co.,
113 Field Street.

B. EEMARIM ISMAIL & Co.,
118 Commercial Road.

Esmail Dawjee Motala,
Seville Street,
(near Surti Masjid).

HOOMAN CASSIM & Co.,
Box 86 371 Pine St.
IMPERIAL CIGAR MANUFACTURING Co.
171 Umgeni Road.

Mahomed Ebrahim,
Commission Agent, Point.

J. B. Mehta,
Box 580, Gray Street.

B. A. Maghrajh,
Photographer,
Sydenham Road (Opposite
Botanic Gardens).

G. H. MIANHERAN & Co.,
Box 97, 125 Field Street.

Odhav Kanji, Box 610.
N. Jagjiwan Tailor,
123 Grey Street.

K. Jivan,
122 Grey Street

S. Peerbhoy Butler,
506 West Street.

Lala Babhani,
Fruit Agent
86 Queen St., Box 636,

M. A. Simon,
Jeweller, 120 Grey Street.

E. SULEMAN BROS.,
109 Queen Street.

SON BRAND TOBACCO WORKS,
Box 88, 164 Grey Street.

Sheikh Hoosen,
Plumber & Tankmaker,
Umgeni.

EAST LONDON

S. Casoojee,
Merchant Box 270.

Ebrahim Essop Yedya,
11 Property & Land Agent,
Box 223.

ESTCOURT

M. C. Desai,
Fruit & Produce Dealer,
Harding St., (oppo. Plough Hotel)

GRAHAMSTOWN C.O.

V. A. Doss,
Wholesale Produce & Fruit
Exporter & Commission Agent
Box 110 Tel. Doss

Mohanbhai Desai,
Fruit & Produce Dealer &
Commission Agent, Box 106.
Box 38.

V. S. Thakore,
Indian Laundry,
Box 122 High Street.

HEIDELBERG

Abou Nja Camroodeen,
Market Square,

A. M. BRYAT,
Market Street, Box 44.
Branches:
Pistersburg, Box 24; Nigel, Box 43.

INHAMBANE, E.A.

Manjee Mandan & Co.,
Box 37 Tel. Add.: "Manjee."

JOHANNESBURG

Abdool Tayab & Co.,
Box 5842,
Amod Moosjee & Co.,
27, Market St., Box 2941.

L. F. CAMAY & Co.,
Box 3504, 2 Kort Street.

Chhiba Dujee,
Indian Washerman,
Box 6369.

M. S. Coovadia,
45 Market St., Box 270.

E. E. DADARHOY,
22nd St. Malay Location, Box 2388.
Tel. 1915

P. B. Dorabjee,
Box 2937, Corner Alexander St.,

M. P. FANOT,
Box 6091.

GOOLAM MOHIDEEN,
Box 3755

N. KALIDAS & Co.,
Tailors and Outfitters,
36 & 147 Market Street

M. A. KASOMA & Co.,
Box 3598, 41 Market Street.

JOHANNESBURG.

C. KEVALAM,
Box 5320, Market Street.
Mahomed Ebrahim Kunkay
182 Market St. Corner Polly St.
A. MAHOMED HUSSEIN & Co.,
Stand 432 Corner Kaffir and
14th St., Vrededorp, Box 4140
A. A. PILLAY,
Box 1353, President St.
RATANJI RUGHATE,
Tailor and Outfitter,
27 & 31 Market Street
J. E. TAVARIA,
224 Market Street,
Goolam Sahib,
17th Street & Kaffir Street,
Vrededorp, Box 3456.
M. K. DAISSY CIGAR FACTORY,
Box 6309,
C. P. LUCHERAM,
78 President Street,
Head Office: 10 Orphan Street,
Capetown.

KIMBERLEY

Ebrahim Adam,
Dennie Street, Malay Camp.
S. Nadarajan,
Fruiterer & Confectioner,
45, De Beers Road,

BRUGHEBODOP

Ichharam Gopal, Tailor
corner of Kruger & Commissioner
Streets.
Moosa Amod Waja & Co.,
Box 222,
RATANJI MAKAN,
Tailors and Outfitters,
66 Market St., Keet's Building
A. E. CHOTARHAL,
Box 33.
Hasan Amod,
Indian Location, Stand 16,
Box 84.
ISMAIL AMOD KAJEE,
Box 11.

MIDDELSBURG
(TRANSVAAL)

A. E. BRANNA,
Box 35.
DAWOOD ISMAIL,
General Dealer & Importer,
Box 150.
I. A. Chjee & Co.,
General Dealers, P.O. Box 117,
148 Church Street.

WELLINGTON, C.C.

V. Naidoo,
Fruit Exporter,
Jubert Street, Box 4

LOURENCO MARQUES

Hajee Essa Hajee Suliman & Co.,
Box 368.
Hirjee Mooljee & Co.,
Box 346.
HORMAJOT IDOLAY,
Box 332.
Madhavjee Jetha & Co.,
Box 140.
Noor Mahamad & Rawji,
Box 329.
Parshotam Amerschand & Co.,
Box 108.
VRAJIDAS & LALCHAND
Box 92.
NARJEE DULABEDAS & Co.,
Merchants & Importers, Box 141

NEWCASTLE

M. E. FREEDAT,
General Merchant and
Produce Agent.
Box 7. Branch: In gogo.

NORTHDUNE

Devjee Laljee,
Merchant & Charcoal Supplier.

NYLSTROOM

A. M. Rawat,
Box 16.

PIET RETIEF

Ebrahim Osman,
Box 9.

PIETERSBURG

Abdool Latib Ali & Co.,
Corner of Joubert and Deven
ish Streets, Box 9.
A. M. Bhyat, Box 24,
MINTA & KHANDERIA BROS.,
Box 160, Market Street.

POTCHKOPSTROOM

G. K. Desai,
Box 128
M. E. Nanabhai,
Box 56.

PORT ELIZABETH

Tickamdas Bros.,
Main Street. Box 671.

PRETORIA

Ohotu Fakir,
Tailor and General Dealer,
166 Prinsloo Street.
Ayob Amod & Co.,
174 Prinsloo St. Box 498
Two Branches: Standerton, Box 88
Mangalabhai V. Patel,
General Merchant and
Direct Importer
Stand 375, Boom St., Pretoria
SAGARIDAS HARI SONI,
Goldsmith,
Boom Street Box 260
V. S. Pillay,
Wholesale Fruit and Produce
Merchant, Box 642.

RICHMOND

M. A. Parekh,
Porbandar Trading Co.,
P.O. Box 43.

RUSTENBURG

ISMAIL SULIMAN & Co.,
Box. Tel Add.: "Saltman"

SALISBURY

Shimjee R. Naik,
Box 59.

SOMERSET STRAND C.C.

S. M. Allie,
General & Provision Dealer,
21 Kettledorp,
Joomankhan Kulekhan,
17 Market Street,
Somerset Strand, C.C.

SPELONKEM

(Transvaal.)

Kesavji Giga, Beftola.
V. D. Seedat & Co.,
Box 35, Rood Street.

STANDERTON

Amod & Ismail,
Box 44,
Mahomed Wadee,
Merchant Box 27,
Branch: Balfour.
A. S. Desai,
Direct Importer, Box 123
Vanmuli Ranchhod, Tailor
Market Street,
THORNEVILLE JUNCTION
Essop Amod Vankar,
Farmer & Miller.
Hoozen Amod Vankar,
General Dealer,

VITENHAGE C.C.

Bunehhod Lala,
Indian Laundry. John St.,
Hari Vallabh,
Tailor & Outfitter. John St.,

UMSINGA

Dada Osman.

UMZINTO

L. S. Kadwa,
General Merchant & Produce
P.O. Box 53. Dealer

VERULAM

BABO TALWASTRING,
58 Wick Street.
Hemraj Khimjee,
Goldsmith & Watchmaker,
22 Wick Street.
Raghavjee Rughath,
Goldsmith
Moss Street.

WESTERN INDIA

Army Boot and Equipment Factory

BOMBAY, India.

PROPRIETORS -

Messrs. Adamjee Peerbhoy & Sons.

MANUFACTURERS OF

**Military Ammunition Boots, Volunteer Ammunition Boots,
Police Ammunition Boots, Sandals, Gurgabl Shoes, &c**

Military, Volunteer and Police Harness, Saddlery, Accoutrements, etc., etc.

Leathers:—Russian, satin and black waxed calves, harness leathers of all kinds bag and carriage hood hides, Morocco, etc., etc.

Civilian Boots, shoes, harness and saddlery of every description.

Travelling Requisites:—Overland Trunks, dress cases, suit and shirt cases, portmanteau Gladstone, brief, hand and courier bags, hat boxes, bed straps, soiled-line bags, stick cases, etc., etc.

Mill Stores:—Single and double leather belting, Ginning rollers and washers, Roller skin pickers, hose pipe, etc., etc.

Miscellaneous Leather Goods:—Puttee and lace gaiters, collar boxes, brush cases, cigar and cigarette cases, school bags, Peon's bags, Mussacks, Syce's belts, bottle and tumbler cases, luggage labels, etc., etc., etc.

ALL ARTICLES GUARANTEED SOLID LEATHER.

Price List on Application.

Indian Opinion

VOL. VII.

PHOENIX, NATAL, SATURDAY, DECEMBER 25TH, 1909

No. 52

EDITORIAL NOTICES.

CONTENTS.—The full list of Contents will be found on page 553.

CORRESPONDENCE.—Letters and other communications should be written on one side of the paper only. When articles or "Correspondence" are signed with the writer's name or initials, or with a pseudonym, or are marked "Communicated," the Editor must not necessarily be held in agreement with the views therein expressed. In such instances, insertion only means that the matter or point of view is considered of sufficient interest and importance to warrant publication. Space being a consideration, correspondents are requested to be brief and to the point. Letters should be addressed:—The Editor, "Indian Opinion," Phoenix, Natal.

Indian Opinion

SATURDAY, DECEMBER 25TH, 1909.

The Retiring Governor

THE Veda Dharma Sabha, we are afraid, has "put its foot into it." A purely religious body has presented what may for want of a better term be called a political address to Sir Matthew Nathan, the retiring Governor. The manner of presentation was as unfortunate as the matter. Why the Sabha should have chosen the licensing officer of the Colony as its spokesman, and why Mr. Cole should have accepted the rôle, we cannot understand. We are not surprised that the reply from Sir Matthew, who has usually been extremely tactful, is very disappointing. The retiring Governor reminds us that "we are better off than the majority of people in India. Life is a little easier for us, we get better wages and could attain a higher standard of living." If Sir Matthew seriously means all this, it is a great reflection on the Government in India. We deny that life is a little easier for us here. Wages are certainly better, but, in our opinion, that in itself is no sign of progress and often it is a sign of deterioration of the moral fibre. The people in India have not the constant degradation we have here staring them in the face in every detail of life. The masses in India are untouched by a constant reminder of their social, civil and political inferiority as the mass of Indians are in this country. Sir Matthew trusts and believes that the Indians of the V. D. S. "realise that the Government wish them well." We hope the Sabha realises no such thing. We are to judge a tree by its fruit. The Natal Government stand condemned according to that measure. They cannot wish well when they debar Indian teachers from receiving

pensions, starve Indian education and desire to prevent Indians from rising beyond the indenture stage. The Indians are not to be deluded into a sense of false security because the Government under pressure and from selfish considerations have restored in a very modified form the right of appeal to the Supreme Court under the Dealers' Licences Act. We hope the Sabha will take effective steps to dissociate itself from the imputation that it considers that all is well with the Indians of Natal so far as the Government are concerned. The handwriting on the wall reads that "all is ill."

Official Figures

THE leading articles in the *Rand Daily Mail* and the *Transvaal Leader* advising the Transvaal Government to accede to the Indian request, have drawn from official quarters a reply which is worthy of study. It occupies three quarters of a column of the *Star* and accuses the *Leader* of not having taken sufficient trouble "to elicit the exact situation as it is to-day!" What "the exact situation" can have to do with the justice or otherwise of the demands no one but the officials can tell. The *Leader* has dealt with the number of Asiatics at present in the Colony. And the officials want to frighten the public with a possible number of Asiatics who should be in the Transvaal but for the struggle. The *Leader* accepts the figure as to the present Asiatic population as estimated by the Indian leaders who know what they are speaking. The officials doubt the accuracy though they have no "exact" data to go upon. The *Leader* gives the Asiatic department credit for using some intelligence as to finger-print requirements. The officials want no credit. They say they do not accept the signatures of even the best Asiatics. If they do not, so much the worse for them, and so much the greater reason for Asiatics continuing the fight. It is certainly good of Mr. Chamney to say that the Asiatics will not be satisfied even if the Act of 1907 were repealed, we presume, unconditionally. How does he know? His master says that the Asiatics are indifferent, so heartily sick they are of the struggle. Perhaps what Mr. Chamney means is that even if the demands of the Asiatics were granted, he would so administer the Asiatic Act that the Indians will be "exasperated" into further action. Lastly, when Mr. Chamney says that if the Asiatic Act No. 2 of 1907 were repealed, the Government would have to alter the

whole of the Immigration Law, we can only say that he betrays gross ignorance. Surely he must know that a slight amendment of the Act will settle the whole question. He ought to know that the second Asiatic Act provides for complete control of the domiciled Asiatics.

The sting, however, lies in the tail of the article we are discussing. "It would appear" the writer says, "that the Government realise that the case could be met by repealing the Asiatic Law and amending the Immigration Act in the manner suggested by Mr. Gandhi." Yet if this course were adopted, it would at once admit the principle of equality, and once the principle were admitted, it would not be very long before an agitation would be set on foot to have that principle recognised in its fulness." Here we have an admission of the fairness of the Indian demands. But, because something of which no one knows or can know anything, may happen at some future date, justice is to be denied. Surely a Government that has not scrupled to crush the passive resisters during the past three years by every conceivable means, should be able to cope with any unreasonable demands that may be made in future. Anyhow, the paragraph from which we have just quoted shows that Mr. Chamney's figures produced little impression on his interviewer who admits the Indian solution as a satisfactory way of getting out of the difficulty.

THE REGULATIONS WE REPRODUCE IN another column regarding Transvaal coloured passengers on Railways the Transvaal railways form sorrowful reading. Henceforth coloured persons will travel only in third-class carriages subject to certain exceptions. They are intended simply to irritate and insult Natives and Asiatics. They will not be able to travel by Imperial mail trains or fast trains. Therefore, an Asiatic wanting to go to Capetown or to London may not take the Imperial mail leaving Johannesburg on Mondays. The British Indian Association will make representations to the Government. But we cannot help feeling that a time must come when it would be a privilege to travel third-class on the Transvaal Railways. If the Government in their intoxication want to insult Asiatics, let them retort by declining to accept the exemptions provided in the regulations. And now what is the duty of those Europeans who look with disapproval upon this reactionary policy of the Transvaal Government? If that Government do not represent their view, is it not

their duty to declare themselves in no mistaken terms and offer effective opposition to the measure. It is worth noting that the administration had no difficulty in separating coloured passengers from the white passengers. But they want to legalise inequality all along the line.

Leo Tolstoy's Letter to a Hindoo

Preface

The letter that is printed below is a translation prepared by one of Tolstoy's translators of his letter written in Russian in reply to a letter from the Editor of the *Free Hindustan*. The letter, after having passed from hand to hand, at last came into my possession through a friend who asked me, as one much interested in Tolstoy's writings, whether I thought it to be worth publishing. I at once replied in the affirmative and told him I should translate it myself into Gujarati and induce others to translate and publish it into various Indian vernaculars.

The letter as received by me was a type-written copy. It was, therefore, referred to the author who confirmed it as his and kindly granted me permission to print it.

To me, as a humble follower of that great teacher whom I have long looked upon as one of my guides, it is a matter of honour to be connected with the publication of his letter, such, especially, as the one which is now being given to the world.

It is a mere statement of fact to say that every Indian, whether he own up to it or not, has national aspirations. But there are as many opinions as there are Indian nationalists as to the exact meaning of that aspiration and more especially as to the methods to be used to attain the end.

One of the accepted and "time-honoured" methods to attain the end is that of violence. The assassination of Sir Curzon Wyllie was an illustration in its worst and detestable form of that method. Tolstoy's life has been devoted to replacing the method of violence for removing tyranny or securing reform by the method of non-resistance to evil. He would meet hatred expressed in violence by love expressed in self-suffering. He admits of no exception to whittle down this great and divine law of love. He applies it to all the problems that worry mankind.

When a man like Tolstoy, one of the clearest thinkers in the western world, one of the greatest writers, one who, as a soldier, has known what violence is and what it can do, condemns Japan for having blindly followed the law of modern science, falsely so-called, and fears for that country "the greatest calamities." It is for us to pause and consider whether, in our impatience of English

rule, we do not want to replace one evil by another and a worse. India, which is the nursery of the great faiths of the world, will cease to be nationalist India, whatever else she may become, when it goes through the process of civilisation in the shape of reproduction on that sacred soil of gun factories and hateful industrialism which has reduced the people of Europe to a state of slavery and all but stifled among them the best instincts which are the heritage of the human family.

If we do not want the English in India, we must pay the price. Tolstoy indicates it. "Do not resist evil, but also yourselves participate not in evil, in the violent deeds of the administration of the law courts, the collection of taxes and, what is more important, of the soldiers, and no one in the world will enslave you," passionately declares the sage of Yasnaya Polyana. Who can question the truth of what he says in the following: "A commercial company enslaved a nation comprising 200 millions. Tell this to a man free from superstition and he will fail to grasp what these words mean. What does it mean that thirty thousand people, not athletes but rather weak and ill-looking, have enslaved 200 millions of vigorous, clever, strong, freedom-loving people? Do not the figures make it clear that not the English but the Indians have enslaved themselves?"

One need not accept all that Tolstoy says—some of his facts are not accurately stated—to realise the central truth of his indictment of the present system which is to understand and act upon the irresistible power of the soul over the body, of love, which is an attribute of the soul, over the brute or body force generated by the stirring up in us of evil passions.

There is no doubt that there is nothing new in what Tolstoy preaches. But his presentation of the old truth is refreshingly forceful. His logic is unassailable. And, above all, he endeavours to practise what he preaches. He preaches to convince. He is sincere and in earnest. He commands attention.

M. K. GANDHI.

S.S. Kildonan Castle,

19th November, 1909.

Letter to a Hindoo, by Leo Tolstoy

[NO RIGHTS RESERVED]

All that exists is One: People only call this One by different names.—VEDAS.

God is Love, and he that abideth in Love abideth in God, and God abideth in him.—EP. JOHN, Chap. 4.

God is one whole; we are the parts.—INTRODUCTION OF THE TEACHING OF THE VEDAS, BY VIVEKANANDA.

I.

Do not seek rest in that place where the earth gives birth to thoughts and desires, for if thou dost, thou wilt be dragged through the rough wilderness of life, which is not of Me. Whenever

thou feelest that thy feet are becoming entangled in the interlaced roots of life, know then that thou hast strayed from the path to which I beckon thee, for I have placed thee in broad, smooth paths, which are strewn with flowers.

I have put a light before thee, which thou canst follow and thus run without stumbling.—KRISHNA, p. 212.

I received your letter and the two issues of the magazine. Both were intensely interesting to me; indeed, the oppression of a majority by the minority of a people and the corruption which flows from it, is a phenomenon which has always occupied my mind and at present is entirely occupying my attention. I will endeavour to convey to you what I think, both in a particular and a general way, about those causes from which those dreadful calamities have arisen and do arise, of which you write in your letter and which are also mentioned in the two numbers of the Hindoo magazine you sent me.

The causes, owing to which this astonishing spectacle arises, of the majority of the labouring classes submitting to a mere handful of idlers whom it permits to dispose not only of its labour but also of its very life, are always and everywhere the same; whether the oppressors and the oppressed belong to the same or, as in the case in India and in other countries, whether the dominant class belongs to an entirely different nation from those oppressed.

It appears especially strange of India, for here we have a people of 200 millions of individuals highly endowed with spiritual and physical powers in absolute subjection to a small clique, composed of persons utterly alien in thought and aspiration and altogether inferior to those whom they enslave.

These causes, as one can easily see from your letter, from the articles in *Free Hindustan*, from the highly interesting writings of the Hindoo Swami Vivekananda and others, are in accord with that which causes the distress of all the peoples of our time; they consist in the absence of a rational religious teaching, which, while uniformly elucidating for mankind the meaning of life, would also define the supreme law for the guidance of conduct, and in the substitution for it of the more than dubious propositions of a false religion and a false science, and in the immoral conclusions called civilisation derived from such religion and such science.

One has already seen not only from your letter and from the articles in *Free Hindustan*, but also from the entire Indian political literature of our time that the majority of the leaders of public opinion among the native races of India, while no longer ascribing any significance to those religious teachings which were professed, and are professed by the Indian peoples, now find the sole possibility of deliverance from the oppression they endure, in embracing those non-religious and subtly immoral

forms of social order in which the English and other pseudo Christian nations live to-day. Nothing shows more clearly the total absence of religious consciousness in the minds of the present day leaders of Indian peoples, than does this tendency to instil into the hearts of the natives the acceptance of the forms of life in operation among European nations.

Meanwhile in the absence of this true religious consciousness and the guidance of conduct flowing from it, in the absence which is common in our times to all the nations of the East and the West, from Japan to England and America, lies the chief if not the sole cause of the enslavement of all the Indian peoples by the English.

II.

O ye, who see perplexities over your heads and beneath your feet, in the right and in the left; you will see an eternal enigma unto yourselves until you become humble and joyful as children. Then you will find Me, and having found Me in yourselves, you will rule over worlds, and looking out from the great world within to the little world without, you will bless everything that is, and God all is well with time and with you.

KRISHNA p. 164.

In order to make my thoughts clear I must go back a considerable time.

We do not know, and cannot know (I boldly say—we need not) how mankind lived millions or even tens of thousands of years ago; but in all those times of which we have any reliable knowledge, we find that humanity has lived in separate tribes, clans, nations, in which the majority, submitting to the apparently inevitable, has permitted the coercive rule of one, or several persons of the minority. We know this beyond a doubt. Notwithstanding the external diversity of events and persons, such an organization of human life has manifested itself in a similar way in all the countries of whose previous history we know anything. And such an order of life the further back you go, was always looked upon as the necessary basis for concordant social intercourse by both the rulers and the ruled.

Thus it was everywhere. But in spite of such an external order of life having existed for centuries and continuing even until now, a long time ago—thousands of years before our time, in the midst of different nations and often from out of the very centre of this order of life resting on coercion, one and the same thought has been expressed,—that in every individual one spiritual source manifests itself, which is life itself, and that this spiritual source tends to unite with everything which is uniform with it, and attains this unification by love. This thought in its various forms has been expressed with more or less completeness and lucidity at different times and in various places. It has been expressed in Brahmanism, Judaism, Mardicism

(the teaching of Zoroaster), Buddhism, Taoism, Confucianism, in the writings of the Greek and Roman sages, and in Christianity and Mahomedanism. Already the fact that one and the same thought has been expressed in the midst of the most diverse nations and at different times and places, indicates that this thought was inherent in human nature and contained the truth in itself.

But to those who considered that the only possible way of uniting people into societies was violence on the part of one set towards others, this truth appeared to be in opposition to the existing order, and, moreover, at the time of its first appearance, it was expressed in such a vague fragmentary manner, that although the people embraced it as a theory, they were unable to accept it as an authoritative guidance for conduct. Besides, in regard to all the expressions of this truth as it was gradually proclaimed amongst people whose order of life was founded on violence, one and the same thing always occurred, viz. those who enjoyed the benefits derived from power finding that the recognition by the people of this truth undermined their position, consciously or unconsciously distorted this truth by every means in their power, attaching to it attributes and meanings totally foreign to it, and also opposing its dissemination by downright violence. Thus the truth which is so natural to humanity—that human life should be guided by the spiritual principle which is the foundation of human life and manifests itself in love,—in order to enter man's consciousness, had to struggle, not only with the incompleteness of its expression and the intentional and unintentional distortions of it, but also with deliberate violence which compels by means of punishments and persecutions the acceptance of the explanation of the religious law established by the authorities, which is opposed to this truth. Such a misrepresentation and construction of the new but as yet imperfectly explained truth, took place everywhere, in Confucianism, Taoism, Buddhism, Christianity, in Mahomedanism, and also in Brahminism.

III.

My hand has sowed love everywhere, giving unto all that will receive. Blessings are offered unto all my children, but many times in their blindness they fail to see them. How few there are who gather the gifts which lie in profusion at their feet; how many there are, who, in wilful waywardness, turn their eyes away from them and complain with a wail that they have not that which I have given them; Many of them defiantly repudiate not only my Gifts, but Me also, Me, the Source of all blessings and the Author of their Being.

KRISHNA, p. 161.

I, far away from the turmoil and strife of the world, I will beautify and quicken thy life with love and with joy, for the light of the soul is Love. Where love is, there is contentment and peace, and where there is contentment

and peace, there am I also in their midst.

KRISHNA, p. 163-164.

The aim of the sinless One consists in acting without causing sorrow to others, although he could attain to great power by ignoring their feelings.

The aim of the sinless One lies in not doing evil unto those who have done evil unto him.

If a man causes suffering even to those who hate him without any reason, he will ultimately have grief not to be overcome.

The punishment of evil doers consists in making them feel ashamed of themselves by doing them a great kindness.

Of what use is superior knowledge in the one if he does not endeavour to relieve his neighbour's wants as much as his own?

If, in the morning, a man wishes to do evil unto another, in the evening, the evil will return to him.

THE HINDOO KURAL.

This has taken place everywhere. The fact that love is the highest moral feeling was accepted universally, but the truth itself was interwoven with many and varied falsehoods, which so distorted it, that nothing but mere words remained of this recognition of love as the highest moral feeling. The theory was advanced that this highest moral feeling was applicable only to the individual life, that it was necessary only for home use, but in social life all forms of violence, prisons, executions, wars, involving acts diametrically opposed to the feeblest sensation of love, were regarded as indispensable for the protection of the majority against evil doers. And this notwithstanding that common-sense clearly indicates, that if one set of people can arrogate to themselves the right to decide as to which people are to be subjected to all kinds of coercion for the supposed welfare of the many, it naturally follows that those few individuals to whom violence is so applied could also come to the same conclusion with regard to the ruling caste who subjected them to violence; and although the great religious teachers,—Brahmin, Buddhist and especially Christian,—anticipating this perversion of the law of love, directed attention to the one inevitable condition of love; the enduring of affronts, injuries, all kinds of violence without resisting the evil by evil,—mankind continued to accept what was incompatible; the beneficence of love, and with it the resistance of evil by violence, which is, and must be, opposed to love. And such teachings, in spite of the palpable contradiction which is in them, have taken such a deep hold upon the people, that while believing in love, people fail to question the lawfulness of an order of life, founded on coercion which includes the imposition not only of tortures but also of death, by some persons upon others.

For a long time people lived in this obvious contradiction without noticing it. But the day came when this contradiction began to agitate the more thoughtful people of different nations. And the ancient simple

truth that it was natural for people to help and to love, instead of torturing and killing each other, began to dawn upon the minds of men and became every day clearer, while the acceptance of those interpretations by which the deviations from it were justified, became less and less convincing.

In ancient times, the chief justification of violence was the theory that so-called monarchs, tsars, sultans, rajahs, shahs, and other heads of states had peculiar and divine rights. But the longer people lived, the faith in special rights of monarchs sanctioned by God, became weaker and weaker. This faith declined in equal degree and almost simultaneously in the Christian, in the Brahman, in the Buddhist and in the Confucian spheres, and it has recently become so feeble that it can no longer serve, as it did before, as a justification of acts openly opposed to common sense and to the true, religious feeling. People saw more and more distinctly, and to-day the majority see quite clearly the absurdity and the immorality of the submission of one's will to that of others than oneself who require of them actions not only contrary to their material welfare but which also are a violation of their moral feelings. It is, therefore, perfectly natural that people who have lost faith in the ecclesiastically supported divinity of the authority of all manner of potentates, should endeavour to free themselves from it. But unfortunately, not only have these monarchs considered to be divinely appointed beings, availed themselves of the advantages accruing from ruling over nations, but during their domination, and owing to the existence of these pseudo supernatural beings, an ever increasing number of persons have sprung up who have established themselves near the courts and under the guise of governing the people and lived upon their labour. And this governing class has taken steps that to the same degree as the old religious fraud about divine rule of monarchs instituted by God himself decays in influence, another and similar deception should take its place and, having superseded the old one, should continue in the same way as the old one to keep nations in slavery, to a limited number of rulers.

To be Continued.

HELP FROM PORTUGUESE AFRICA.
A letter signed by Messrs. Damodar Anandji, Gordhandas Khetsi, Kallanji, Toyob Soleman, Haji Omar, Haji Habib, Babuji Rustamji, Dada Abdulla & Co., Gordhandas Vallabhdas, Manji Visanji and Tar Mahomed Haji Adami, merchants of Mozambique, East Africa, promising £50 for the passive resistance funds, has been received by the British Indian Association.

An Interview with Mr. Chamney

Some Official Figures

The Question of Repealing the Asiatic Act

The *Star* correspondent, writing from Pretoria on the 16th instant says:—

In consequence of a leading article which appeared in the *Transvaal Leader* on Monday last dealing with the Asiatic question, I interviewed Mr. Chamney, the Registrar of Asiatics, with a view to ascertaining whether certain of the statements contained in the article were a correct interpretation of the position. Mr. Chamney replied by giving the writer some interesting figures and facts which prove that the *Leader* has not taken sufficient trouble to elicit the exact situation as it is to-day.

In the article in question reference is made to the manner in which the Colonial Secretary has preserved the white man's heritage, and then appears the following:—"He (General Smuts) has, of course, been limited by the domiciliary rights acquired, before his coming into office, by the five or six thousand Asiatics at present in our midst."

It is interesting to note that this is not a true estimate of the Asiatics in the Transvaal. No fewer than 13,649 permits to Asiatics were issued under the Peace Preservation Ordinance of 1903. The lawful holders of these documents were entitled under Acts No. 2 of 1907 and 36 of 1908 to register. Of this number 8,337 permits have been produced and the holders registered, thus there is left a balance of 5,312 permits which have not yet been handed to the Registrar of Asiatics. Although this number has not been handed in to Mr. Chamney the lawful holders of the permits can still be registered upon application.

I am further informed that the total number of applications received under the two Acts mentioned, including voluntary applications, is 11,001, of which number 9,403 were accepted as valid. No fewer than 1,584 were refused as invalid, and fourteen are still under consideration.

I asked Mr. Chamney: "Of this total of 9,403 valid registrations, can you inform me what is the position regarding the children, if any, of Asiatics?"

To this Mr. Chamney replied: "There are 5,281 male children under the age of 16 years that have been noted on the registrations. These children are entitled to apply for registration within one month after reaching the age of sixteen years."

It will thus be seen that there are 9,403 male Asiatics and 5,281 child-

ren under the age of 16 years (or a total of 15,224) entitled to be in the Transvaal. It does not follow that all these are resident in this country, but it can be taken that a fairly large proportion of them are resident, although there is a continual going backwards and forwards from and to this country.

Mr. Chamney further suggested that there are at least 2,000 Asiatics at present illegally resident in Johannesburg alone, and allowing for the fluctuation referred to, it is estimated that there are at the present moment no fewer than 10,000 Asiatics in the Transvaal and not five or six thousand, as estimated by the *Leader*.

"Does that figure include those Asiatics who are illegally resident in Johannesburg, Mr. Chamney?" "Yes, it does," was the reply.

Then the *Leader* says that the Government are prepared to-day to dispense with the finger-print registration in the case of Asiatics sufficiently educated to give a reliable signature. (Questioned on this point, Mr. Chamney said that the statement was incorrect. He added that the law provided for the taking of finger-print impressions, and such impressions were always taken. "Further," said Mr. Chamney, "the signature is never accepted alone. In the case of well-known people two thumb impressions are sometimes accepted, but in the case of the vast majority of applications made the impressions are taken of the ten digits."

"Do you meet with any difficulty in obtaining these impressions now?" was the next question.

"None whatever," came the prompt response.

"I see that Mr. Gandhi says that what the Indian community want is the repeal of Act No. 2 of 1907. If that were granted do you think the Asiatics would be satisfied?"

"If we repeal that Act then the Government will have to alter the whole of the Immigration Law to prevent these people coming in wholesale, and the Asiatics want the law altered in their own way. No, I am certain they would not be satisfied by the repeal of the law."

Although I have not had the opportunity of interviewing the Colonial Secretary on the matter, it would appear that the Government realise that the case would be met by repealing the Asiatic Law and amending the Immigration Act in the manner suggested by Mr. Gandhi, which in effect is to permit by the Governor-in-Council's regulation cultured Asiatics to enter the Transvaal. Yet, if this course were adopted, it would at once admit the principle of equality, and once the principle were admitted it would not be very long before an agitation would be set on foot to have that principle recognised in all its fulfours. That being the position, it is unlikely that the Act will be repealed.

Natal Indian Patriotic Union

Enthusiastic Meetings in Durban

On Sunday last (19th inst.) a meeting was called by the Natal Indian Patriotic Union for the purpose of passing resolutions congratulating the Transvaal delegates and supporting the struggle, and other resolutions dealing with Natal matters. The meeting was announced for two o'clock when a gathering of about 1,000 assembled in the Victoria Street Indian Market. Meanwhile the President of the Union, Mr. P. S. Aiyer, had proceeded by motor car to Phoenix to bring Mr. Gandhi to the meeting. At Duff's Road the motor car came to grief in crossing the spruit and never reached its destination. Fortunately no one was injured. By the time Mr. Gandhi received news of the accident he was too late to reach Durban for the meeting.

After waiting patiently for two hours, it was decided to open the proceedings, and Mr. Joseph Royeppen was voted to the chair. There were also present Messrs. Lazarus Gabriel, A. D. Pillay, V. Lawrence, K. R. Nayanah, B. A. Meghraj, R. P. Bhatt, S. A. Latief, J. L. Roberts, L. Christopher, Suchit Maharaj, Argun Singh, T. M. Naiker, G. P. Gandhi, Roopnarayan Singh, C. B. Metha, K. Lugenberthy and others.

The following resolutions were passed by the meeting:—

"(1) That this Mass Meeting of the British Indians held at Durban congratulates the Transvaal Indian Delegates Messrs. M. K. Gandhi and Hafee Habib on the able manner in which they have carried out their Mission in England, and that this meeting is of the opinion that Messrs. Gandhi and Habib have done a unique service for the furtherance of the Indian National Cause."

"(2) That this meeting notes with pleasure and gratitude the self-sacrifice made by hundreds of our countrymen and women who prefer imprisonment, privations and exile to that of complying with the requirements of the obnoxious Asiatic Registration Act, and prays that God may give them strength and courage to continue the struggle to a successful issue."

"(3) That this meeting warmly supports the struggle for freedom in which the Indians in the Transvaal are now engaged, and it deprecates the hostile attitude which the Imperial and the Transvaal Governments adopt towards the Indian question; and that this meeting therefore respectfully approaches the authorities with a view to removing the grievances and disabilities under which our countrymen labour owing to the enactment of the Asiatic Registration Act, and humbly prays that the aforesaid Act may be forthwith repealed."

"(4) That this Mass Meeting of the British Indians held at Durban respectfully approaches the Natal Government with a view to amending Section 20 of the Natal University Act, in that unlimited, discretionary power is entrusted to the governing body of the above-mentioned University College for the summary rejection of candidates for admission, and requests that His Excellency the Governor be pleased to direct that necessary amendments be made therein, so that, British Indians, irrespective of colour or creed, may have access to the proposed University College."

"(5) That this Mass Meeting ventures to submit that in the Bills providing for pensions for the teachers employed in the Aided Schools, and in the employ of the Natal Government, Indians have been subjected to palpable injustice, in that they have been left out of the pension scheme altogether; and that this meeting, in view of the fact that the Bills referred to in this resolution, being of the nature of class legislation, respectfully approaches His Excellency the Governor to disallow the same from becoming Law."

"(6) That this meeting ventures to draw the attention of His Excellency the Governor to the compulsory education Act which has been passed by the Parliament, and which is an avowed system of class legislation specifically intended to promote the well-being of the white citizens at the sacrifice of the interests of the coloured and Indian tax-payer, and hopes that His Excellency shall be pleased to exercise the prerogative of the Crown in vetoing the said Compulsory Education Act."

"(7) That this meeting while deeply grateful to the Natal Government for the amendments made in the "Wholesale and Retail Dealers' Licences Act" in that appellate jurisdiction in the case of vested rights has been given to the Supreme Court, respectfully ventures to urge that those who have made this Colony their home are subjected to great disability and inconvenience arising from the drastic nature of the above said Act which entrusts the Licensing Officers with absolute discretionary power in granting new licences; and that this meeting therefore humbly prays the Honourable the Legislative Council and the Honourable the Legislative Assembly to make such amendments in the said Act as would afford sufficient opportunity for those who have a claim on this Colony and their descendants to obtain new trading licences."

"(8) That this meeting is strongly of opinion that in the interests of all parties concerned, the introduction of further indentured Indian labour to this Colony should be forthwith stopped, and that with this object in view, the Indian and Imperial Governments be memorialised to give effect to this resolution."

"(9) That this meeting authorise the Secretaries of the Natal Indian Patriotic Union to forward copies of the aforesaid resolutions to the respective authorities and to the Press."

The meeting was then adjourned until the following day.

On Monday evening at 7-30 from 300 to 400 people assembled at the Albert Street Hall to hear Mr. Gandhi, who was accompanied by Mr. Kallenbach. Mr. Dawad Mahomed and Mr. Aiyer were also present. Mr. Gandhi was garlanded amid rousing cheers. The chairman, Mr. Joseph Royeppen, then called upon Mr. V. Lawrence to read the resolutions passed the previous day. These were confirmed by the meeting.

Mr. Gandhi spoke first in English and afterwards in Hindi, and concluded by announcing that Messrs. Joseph Royeppen (Bar-at-Law), V. Lawrence, Samuel Joseph, Ramlal Singh, and his own son Manilal were to accompany him to the Transvaal and expected with him to go to jail. The first three named were members of the Indian Ambulance Corps.

Messrs. Dawad Mahomed, Roopnarayan Singh, J. L. Roberts, C. D. Pillay and others also spoke.

The meeting terminated with a vote of thanks to the Chairman.

Dealers Licences Act

The following are the provisions of the Act "To remove doubts as to the meaning of Act No. 18, 1897, entitled Act "To amend the Law relating to licences to wholesale and retail dealers," published in the *Natal Government Gazette* of the 31st December:—

1. The provisions of Act No. 18, 1897, in regard to wholesale and retail licences shall respectfully apply and be deemed to have applied to all licences of the nature of licences for wholesale and retail business, including shop licences, issued in municipal boroughs or in townships under Law No. 11, 1881, whether the same be issued under ordinance No. 3, 1850, or under any other Law or Act applicable to boroughs or townships.

2. It shall be competent for the applicant for the renewal of a licence, or for a person who has duly lodged an objection to such renewal, to appeal to the Supreme Court or to a Circuit Court against any decision given under Section 6 of the Act No. 18 1897, by a town council, town board, or licensing board, and the Court may order that the renewal applied for be granted or that it be not granted or may in any case remit the application for re-hearing.

The Court may also in its discretion award the costs of the appeal against either of the parties thereto.

Maritzburg Indians' Address to the Governor

Yesterday afternoon (16th Dec.) His Excellency the Governor, Sir Matthew Nathan, was the recipient of a beautiful illuminated address from the Indian community of Maritzburg.

The presentation took place at Government House. Mr. H. C. Wynne Cole, Licensing Officer of the Colony, introduced the deputation, which consisted of Shankaranand Swami, High Priest of the Vedic religion, C. Nulliah, patron of the Sabha, and M. B. Naik, secretary of the Sabha, and read the address, which was as follows:—

"To His Excellency Lieut. Colonel Sir Matthew Nathan, Royal Engineers, Knight Grand Cross of the Most Distinguished Order of Saint Michael and Saint George, and Governor of Natal.

"May it please your Excellency, — Before your departure from this colony we, the undersigned members of the Veda Dharm Sabha of Maritzburg, desire to express our sincere regret at your Excellency's impending departure. During the short time you have held the high position of His Majesty's representative in Natal you have always shown deep interest in all matters pertaining to the welfare of all classes of the Indian community. In leaving Natal you will carry with you the heartiest good wishes and prayers of all members of the Indian population. We take this opportunity of wishing your Excellency God speed and all success and prosperity in your future career. We have the honour to subscribe ourselves your Excellency's loyal and dutiful servants.—Shankaranand Swami, High Priest of the Vedic religion; C. Nulliah, Patron of the Sabha; M. B. Naik secretary of the Sabha."

The address was suitably framed and artistically illuminated.

His Excellency's Reply

His Excellency, in accepting the address, said. I thank you sincerely for the address which you have presented to me on behalf of the Indian community and Veda Dharm Sabha. It is natural that, having passed some portion of my life in India, I should take a great interest in the Indians of Natal. That interest has been enhanced by the rather special position which Indians occupy in this colony, and I have endeavoured to show it by speaking a word in favour of Indians wherever there has been a suitable occasion. I would like to take this opportunity of expressing the pleasure which it has given me that an Act which though not specially dealing with Indians, still affects them more than any other community, has been amended in a way consonant with equity and justice. I refer to the amendment which has recently been passed by the Parliament of Natal dealing with the Wholesale and Retail Dealers Licensing Act.

That amendment has given great satisfaction not only me, but also to the Government of the colony, and to His Majesty's Government at Home. I would like to give you a word of advice on this last occasion I shall probably have of meeting representatives of the Indian community. I hear and see a great deal about complaints of ill-treatment of Indians. I wish to remind you that Indians in this country, whether Natal-born or coming from India, are better off than the majority of people in India. Life is a little easier for them, they get better wages, and can attain a higher standard of living. I trust and I believe that this is fully realised by the Indians of the Veda Dharm Sabha, and I believe they realise that Government wish them well and that it is your intention to work wholeheartedly to maintain the good relations between the Indian community and the Government of Natal. I thank you once more for your kind address and for coming up to see me.—*Times of Natal.*

The Age Limit in Indian Schools

Important Test Case

Judgment for the Government

In the Supreme Court, last Friday, Mr. Justice Dove Wilson delivered judgment in the case of P. Ebrahim v. the Colonial Government, Messrs. F. S. Tatham, K.C., and J. Livingstone being for the plaintiff, and the Attorney-General, K.C., and W. S. Bigby being for the defendants (says the *Times of Natal*.)

The judgment was as follows:—

The plaintiff, an Indian boy, aged 14, the son of one Subather, an Arab trader, and British subject, who has been domiciled in Natal for about 25 years, was excluded from further attendance at the Higher Grade Indian School, Durban, pursuant to a regulation issued by the Deputy-Governor-in-Council, on December 18, 1908, and duly published in the *Natal Government Gazette* of Dec. 22, 1908, to the following effect:—"From and after Feb. 1, 1909, no pupil under the age of five or over the age of 14 years shall be permitted to attend any Government school for Indians."

Plaintiff contends that the regulation in so far as it purports to exclude him from the benefit of institutions, such as the school in question admittedly is, which are founded and maintained by the Government, out of public funds, is *ultra vires*. The grounds of his contention are:—(1) That there is no statutory authority to the Governor-in-Council to say what age the education of any class of the community shall cease; (2) that the regulation is bad in that it recognises separate schools for Indians and Europeans, a separation which he says is not warranted by

statutes; and (3) that in any event the regulation is unconstitutional, as it imposes restrictions and disabilities on Asiatic subjects of his Majesty which are not extended to their European brethren.

The second of these contentions was not seriously insisted in, and it is sufficient to say that we do not think it well founded, and that it would be unfortunate, in the interests of the Indian community, if it were. On the first and third of these contentions we are of opinion that we have not sufficient material in the evidence to determine the questions raised.

Power is given to the Governor-in-Council by Section 9 of the Education Act of 1894 to make regulations for the following purposes:—

(a) Classification of schools.

(b) Qualifications and mode of selection of masters and teachers of every kind; the appointment, pay, and promotion of assistant teachers whose salaries do not exceed £150 per annum, and of pupil teachers, and of all teachers of native and Indian schools.

(c) Age and qualifications of children for admission to any schools.

(d) Discipline and management of schools.

(e) Course of studies, examinations, prizes, bursaries.

(f) School fees.

(g) Any matters necessary for the better carrying out of the Education Acts for which no provision is otherwise made.

The Education Acts do not, in terms, fix any age which shall finally exclude pupils from the benefits of Government schools. But schools may be classified, the age of admission of scholars may be settled, and any matters not otherwise provided for, but necessary for the better carrying out of the Acts may be provided for by regulation. It seems not improbable that regulations with reference to the limit of age of attendance at the different grade schools exist, and, if so, we are not prepared to say that they would be *ultra vires*. But they are not in evidence; and we have not the material on which to say that the exclusion of scholars over the age of 14 from Indian schools means that no further education at Government schools is open to Indians; and it is not a necessary inference. We agree with plaintiff's counsel that the regulation in question is not sanctioned by sub-Section C of section 9 of the Act of 1894, but we are not prepared in the absence of evidence, to say that it may not be otherwise sanctioned as being a regulation as to a matter necessary for the better carrying out of the Education Acts, for which no provision is otherwise made, and having regard to the classification of schools, and in the interest of the Indians themselves.

Further, it is not a necessary inference from the exclusion of pupils of over 14 years from Govern-

ment schools for Indians that regulations similar in terms, or effect, do not exist, applicable to European pupils and there is no evidence on this question. On the whole matter, therefore, we do not know why the rule in question was found to be necessary, and we are unable, on the information before us, to say that it is contrary to the scope and intention of the Act, or is class legislation, and, therefore, unconstitutional.

In the view we take of the case, and looking to the possibility of its being yet brought more fully before us, we do not say more regarding it.

The defendant Government will be absolved from the instance, with costs.—

Coloured Passengers

New C.S.A.R. Regulations

The Transvaal Government Gazette of the 17th instant contains the following regulations which will come into force on the C. S. A. R. on the 1st January, 1910:—

Coloured persons, whether African or Asiatic, will only be allowed to travel in third-class or native carriages or compartments, subject to the exceptions in the next regulation contained.

Third-class tickets shall not be issued to white persons for journeys between Transvaal stations.

Coloured persons of the better class, whether male or female, who from their demeanour, attire, and cleanliness are evidently fitted to be allowed to travel in a first or second-class compartment, may, if they so desire, be allowed to travel in a first or second-class compartment on payment of the ordinary fare for such class of carriage; provided, however, that they may only travel in the compartment or compartments on the train specially reserved for coloured persons and for that purpose marked "Reserved."

On every train by which coloured persons are permitted to travel, having carriages thereon with more than two first-class or more than two second-class compartments, one first-class and one second-class compartment shall (if practicable) be reserved for the use of coloured persons, and will, for that purpose, be labelled "Reserved." The compartments so reserved will be those which will best separate white and coloured passengers as far as circumstances will allow.

Coloured persons will not be allowed to travel by the Imperial or Royal Mail trains, or by fast passenger trains, or any other trains specially excepted from time to time either in the Official Tariff Book or by public poster.

All coloured persons or natives must before commencing a journey, and whilst on a journey, see that all legal formalities, whether in regard to Pass-Laws or otherwise, are duly com-

plied with. The Administration will not make any refund of fares to passengers who are prevented from completing their journey by the police for breach of the pass or other laws.

The "Star" Disapproves

A leading article appears in the *Star* of the 1st instant dealing with the above matter which it describes as "simply one of those questions in which the white man's government is called upon to make provision for the coloured population in the use of the common social convenience which it controls as owner of the railways." And it goes on to say:—

The general argument with which the white community in these Colonies is agreed, in the main, to meet the demands of coloured races for political and commercial rights breaks down where there is no question of sharing the government of the country with them, or of competing for a limited livelihood, or even of rubbing shoulders with them, but merely of providing certain services for value received. It is not sufficient to say—as we say in effect to the educated natives and Asiatics who plead their own qualifications as an argument for equality with the Europeans—"We recognise your personal fitness to pass our tests; but we regard you as isolated and abnormal instances of rapid development, and we are not prepared to share our position with a race which, as a whole, represents an entirely different standard of civilisation." Every theory of South African policy towards the coloured races. . . is agreed at all events that no obstacle should be placed in the way of their acquiring a taste for a higher standard of living.

From this point of view the new railway regulations can hardly be regarded as a very satisfactory piece of work. They are based, of course, on the broad principle of segregating white and coloured travellers. No other plan is either possible or desirable. But they certainly seem to have been framed with a view to imposing the maximum of inconvenience and annoyance on those coloured travellers, both native and Asiatic, who have emerged from the rack and are prepared to pay for European standards of comfort and expedition.

If the reservation of special compartments is not practicable they will presumably have to abandon their journey altogether until it suits the local railway authorities to make provision for them. In any case they will have to travel slowly, and they always run the risk, moreover, of being excluded even from specified slow trains by an edict from headquarters.

The total number of persons in these Colonies who are likely to suffer practical inconvenience from this haphazard and ungenerous system is, of course, comparatively small;

but the thing is unsound in principle and particularly unfortunate at a moment when the Northern States are on the verge of Union with Cape Colony, where the colour question is handled on very different lines. . .

These new railway regulations, we are afraid, will go far to confirm the conviction of Cape Colonists that the policy of the Transvaal Government towards the coloured races is purely repressive and reactionary.

Imperial Parliament

During the week ended 26th November, the following questions were asked in the House of Commons:—

Mr. JOHN ROBERTSON asked the Under Secretary of State for the Colonies whether any settlement had been arrived at of the Transvaal Indian question, or whether terms of imprisonment with hard labour were still being meted out to the Indian passive resisters for non-compliance with the Registration Law; whether the number of the Indians left in the Transvaal was about 6,000 out of a population of 13,000 in the pre-war period; and whether he was aware of the feeling aroused in India by the treatment of the Transvaal-British-Indian colonists.

In reply, Colonel Seely said: I regret that no actual settlement can be said to have been arrived at, which the leaders of the British Indians are prepared to cordially accept. But my noble friend the Secretary of State for the Colonies made a statement in another place on November 16th showing that Transvaal Ministers have professed their willingness to meet the practical demands of the Indians. The law continues to be enforced. With regard to the number of Indians, I would refer to a reply which I gave in this House to a similar question on 22nd April. The Transvaal Government stated on 5th June that 198 persons had been expelled of whom 148 were known to have returned and Mr. Gandhi stated in July that the number of Indians actually residing was about 5,000 but I cannot say how far this figure may be correct without referring to the Transvaal Government. I am aware that meetings have been held in various parts of India to express indignation at the action of the Colonial Government.

HONOUR TO THE RT. HON'BLE MR. AMEER ALI. The mail papers bring the news that Mr. Ameer Ali has been gazetted a Privy Councillor. Mr. Ameer Ali is the first Indian to receive this high honour. We congratulate him upon it. Mr. Ameer Ali is a member of the South Africa British Indian Committee. The Indian cause in South Africa, therefore, gains by the event.

London Passive Resistance Volunteers

The week's mail brings the following further signatures and subscriptions:—Mrs. A. Polak (10 signatures) 2/3; Mrs. H. M. L. Polak (10 signatures) 2/3; Mrs. R. Dube (4 signatures) £3/9/6; Miss M. E. Polak (3 signatures) 1/5; Mr. R. G. Munsil (1 signature) £5; Mr. Victor J. Balleon (10 signatures) 2/2; Pandit Lalan (9 signatures) 2/-; Mr. M. Chatterjee (9 signatures) 5/3; Mr. D. C. Ghose (10 signatures) £1/1/-; Mr. Amann (1 signature) 5/-; and Mr. Kumar Sisdia, sympathiser, (3 signatures) 3d. The total signatures are 70, and the amount £10/11/1. Amount previously acknowledged, £37/18/10.

Message to the Wives of Passive Resisters

From an Englishwoman

The Editor, INDIAN OPINION.

I wish, Sir, if I may, to speak to the Women Passive Resisters in the Transvaal, through your pages, to those women who have willingly given up husbands, sons, brothers or other relatives, to suffer in the gaols, whilst they themselves and their helpless little ones are left desolate and unprovided for, sometimes with starvation, even, staring them in the face.

Dear fellow women subjects of the vast British Empire, I want to tell you that my heart has long been torn because of your sufferings, whilst my reverent affection for you has been called out by your great courage and your devotion to the cause of Right. I ask you to accept this expression of my earnest sympathy with you, as well as the small sum which Mr. Gandhi is bearing to you from me. I want you to believe that, although I am an Englishwoman, yet I hate the legislation which has wrought all this trouble upon you, and grieve exceedingly that my countrymen have wandered so far from British traditions of justice as to have tolerated it for one moment, much less to have given it their Imperial sanction.

In conclusion I ask you from this day forth to allow me to call myself your sister, believing that the blows which fall upon you, hurt me also. I shall welcome any letter from you that any of you may feel willing to write to me, nor need you trouble to put your thoughts into English, for an Indian friend has promised to interpret any Gujarati letters which you may give me the pleasure of receiving from you.

Yours etc.,

FLORENCE WINTERBOTTOM.

The Emerson Club,
19 Buckingham Street,
Strand, London, W.C.

Passive Resistance New Recruits

Pass Unchallenged at the Border

The Transvaal Indian Passive Resistance has gained greatly during the past week. The Johannesburg mail that left Durban last Tuesday, took Messrs. Gandhi, Joseph Royeppen, Samuel Joseph, Kamal Singh, and Manilal Gandhi, to challenge arrest at Volksrust. Mr. Kallenbach, the Acting Hon. Sec. of the British Indian Association was with the party. A crowd of nearly 300 Indians saw them off at the central station. At Maritzburg, there were several Indians to meet the party. Among them was Mr. David Andrew. He immediately offered to join the struggle. The ticket was bought and, without the opportunity of saying good-bye to his friends and relatives, there and then entrained for Volksrust. This new move is fraught with very important consequences, as a brief sketch of the members would show.

Mr. Joseph Royeppen is a Barrister-at-Law and graduate of the Cambridge University. He has just returned from England after a stay there of nearly eight years. He has passed the civil service of the Colony and was a member of the Indian Volunteer Ambulance Corps during the late war. He is now over 30 years of age. He belongs to the Church of England.

Mr. Samuel Joseph is Mr. Royeppen's nephew, about 25 years of age, and is the headmaster of the Sea-View school.

Mr. David Andrew is a clerk in Maritzburg, and is a Roman Catholic by religion.

All the three are Tamils by descent and the other two, like Mr. Royeppen, are Colonial-born. They all claim to enter the Transvaal by reason of educational qualifications.

Mr. Kamal Singh belongs to Germiston. He was voluntarily registered, but he has destroyed his certificate and wanted to cross the border with the party.

Mr. Manilal Gandhi is Mr. Gandhi's second son. He completed seventeen years last October. He has been asking Mr. Gandhi to let him take part in the struggle for the last nine months. He wrote to his father in London also. He was living with his father in Johannesburg, but when Mr. Gandhi broke up his home there, Mr. Manilal went to Phoenix where he has been studying and assisting at the Press works. As several Indian lads have already suffered imprisonment during the struggle, and as Nagappan the first martyr, was nearly eighteen when he died, Mr. Gandhi felt that he could no longer deny his son the privilege of suffering, believing as he does that prison experience in the struggle is real education.

The party was joined at Charles-town by Mr. Abdul Gafur Fajandar, the Acting Chairman of the British Indian Association, Mr. Fajandar having been deported on Saturday on re-crossing the border from Natal, although he was voluntarily registered. Mr. Fajandar was arrested in Johannesburg some time ago under the Asiatic Act and his trial was due on the 20th instant. He was out on bail and visited Durban on business. It was on his return that he was arrested and deported, as reported above.

Contrary to all expectation, the party was allowed to proceed to Johannesburg unchallenged. As they all expected to be arrested at Volksrust, they had their tickets only as far, and they did not even take any personal effects with them.

What the Government action signifies it is difficult to know. It is clear, however, that Mr. Royeppen and his party have entered the Colony to test not their personal right but the principle for which the fight is going on. They will be quite prepared to retire immediately the Indian demands are conceded.

The "Leader" and Lord Ampthill's Amendment

A Plea for a Settlement

The Transvaal Leader of the 20th instant has a leading article on the question of a settlement of the Transvaal trouble. After dealing with the matter of finger-prints which it considers of little importance, our contemporary goes on to say:—

There does not appear to be much more of real weight in the difficulty about limiting immigration. The Asiatics will be content if a few men of culture of their own race are allowed to come in from time to time—say, not more than six a year—and this concession the Government are quite prepared to make. The only hitch is that the Asiatics want the immigration of their people kept down in a certain way. They ask the repeal of the Asiatic Act of 1907, which discriminates against them specially as Asiatics, and thus puts upon them a stigma of race inferiority. But if the Act is repealed they are willing that entry shall be regulated in terms of an amendment which Lord Ampthill has suggested to the Immigration Law. The exact words of his lordship's proposal are as follows: "That the Governor-in-Council shall be empowered to restrict by regulation the number of persons belonging to different nationalities (notwithstanding their having passed the education test) who may be allowed to enter the Colony as immigrants." The utility of such an amendment would reach obviously beyond the case of the Asiatics; it would give us convenient machinery for keeping out undesirables of all

ances. The safeguard against its being used tyrannously and unreasonably against desirable immigrants would lie in the right of Parliament to intervene. On this plan we could deal with the Asiatics, without subjecting them to legal differentiation as a race, and regulate, besides, all immigration from whatever quarter.

We have heard of no objection except that which the Registrar of Asiatics has taken upon himself to voice—namely, that we should thereby be admitting the equality of the Asiatics with ourselves. We should be admitting nothing of the sort; we should be merely refraining from putting on this race a wanton stigma of inferiority when we could secure our practical ends without doing so. The man, whoever he be, who wants not only to exclude the Asiatics, but in addition wound their national self-respect, lacks the feelings of a gentleman. General Smuts, we are informed, has the difficulty (though we have not heard so from himself) that any concession which could be interpreted as admitting the equality of the Asiatics would be made by them a basis for further demands. Lord Ampthill's amendment makes, however, no such admission. All it does is provide effectively for limiting the entry of Asiatics, while forbearing to hurt their national feeling. In any case, why anticipate trouble? The concession asked for will in no way compromise our Government, and it will be time to deal with future demands when the Asiatics make them. To this Colony it is a small matter to adopt Lord Ampthill's proposal (which is likely enough, by the way, to be accepted by the Union Parliament), and by acting on it we may both reduce our prison vote and save the Imperial Government serious trouble in India. Moreover, the passive resisters are setting an object-lesson which is, perhaps, not a desirable one to be prolonged before the eyes of our natives.

Latest News from the Transvaal

Johannesburg, Friday.

Mr. Joseph Ruyeppen and party were received at Park Station on Wednesday evening by enthusiastic crowd of Indians, headed by Messrs. Cachalia and Chettiar. A reception was held on Thursday afternoon at the Hamidia Hall. Mr. Cachalia presided. A resolution congratulating Mr. Ruyeppen and his companions on their courage in entering the colony to join the struggle was passed unanimously. Messrs. Haji Habib and Chettiar spoke. Mr. Ruyeppen in thanking the meeting, exhorted his hearers to fight on till the end. Indians had to choose between living as dogs of day. The struggle enabled them to realize their dignity as men. He spoke of his own experience.

Railway Regulations as the latest attempt of the Transvaal Government to crush the Indians' spirit.

The *Transvaal Leader* has a strong leading article advising the Government to accept the Indian demand.

Notes on the Transvaal Struggle

[FROM OUR OWN CORRESPONDENT]

ARRESTS, IMPRISONMENTS AND DEPORTATIONS. On Friday, the 17th inst., Mr. Lazarus Hari went to prison in Johannesburg for three months with hard labour for the usual offence. On the same day, at Krugersdorp, Messrs. Moosa E. Waja and M. E. Sacha were arrested, and the next day, at the same place, Messrs. Amud E. Waja and Suliman Hoosain. All four cases came before the Court to-day, and were remanded to the 28th inst. Mr. W. J. MacIntyre of Johannesburg appeared for the defence. Mr. Ismail Essack of Roodepoort and Mr. Abdel Gaffur Fajandar, of the firm of Mahomed Hosen & Co. of Johannesburg, were arrested at Volksrust on Saturday last, on their return from Natal. The cases were heard on Monday, and an order of deportation to Natal issued in each. Messrs. Lalbahadursing, Gordhan Kanji, K. K. Patel and Mancha Della were arrested on Wednesday last at Germiston on the usual charge. Their cases have been remanded to the 5th January. Mr. A. M. Motara of Johannesburg was arrested on Wednesday last, and sentenced on the same day to the usual three months. This young man has been to gaol several times.

NEWS FROM DIEPKLOOF. I learn from a prisoner discharged recently that 2 ozs. of beans daily has been added to the diet-scale for Indian prisoners serving terms of three months, and that in the cases of long sentence prisoners 6 ozs. of vegetables and 2 ozs. of beans is now issued in place of the 8 ozs. of vegetables issued previously.

RELEASES. Mr. C. F. J. Frank, the Acting Chinese Chairman, was released from Vereeniging Prison on the 17th inst., after practically six months of continuous imprisonment. He was met at the prison by Mr. Lai Koem of Johannesburg, the present Acting Chinese Chairman, and by Messrs. E. M. Pattel and Aswat of Vereeniging, and was entertained to breakfast at the house of the last-named. Mr. Thiem was released from Diepkloof on the 21st inst., on the completion of his term of three months' imprisonment.

HAMIDIA ISLAMIC SOCIETY MEETING. On Sunday last, a well-attended meeting of the Hamidia Islamic Society was held at the Hamidia Hall in Johannesburg. Mr. Maulvi Ahmed

Khan presiding. The following resolutions were passed:—

"(1) This meeting of the Hamidia Islamic Society respectfully protests against the action of the Government in trying to bend passive resisters by disregarding their religious sentiment in that they refused to allow Ramadan facilities to Mahomedan prisoners."

"(2) This meeting of the Hamidia Islamic Society protests against the Government having relied upon some irresponsible and ignorant person as to the law relating to Ramadan."

"(3) This meeting authorises the Chairman to forward the above Resolutions to the Muslim League."

A resolution was also passed congratulating Justice Syed Ameer Ali upon his being created a Privy Counsellor; and the following cable message was sent:—"Hamidia Islamic Society rejoice your appointment Privy Council. Heartily congratulate."

CONGRATULATIONS. A message as follows was also sent to Justice Syed Ameer Ali by the British Indian Association:—"Accept heartiest congratulations Transvaal British Indians your appointment Privy Council."

THE CHRISTMAS TREAT This entertainment will take place at the Hamidia Islamic Society's Hall, 17th Street, Vrededorp, on Wednesday next, the 29th instant, at 3 p.m. Further contributions towards the Christmas tree have been received from Mrs. Doke and Messrs M. A. Karodia & Co., Suliman Ismail Mia & Co., Amud Mia, A. M. Hussain & Co., Hoosen Mia & Co., H. Raja, F. Mahomed, M. S. Nana, M. E. Bulbulia, Moosa Acoofee, Jeevaklam & Co., Goolam Saheb, E. E. Dadabhai, Mahomed Haifagee, Jusub Ebrahim, H. P. Ebrahim and Co., Ali Akoojee, and Mahomed Vally.

MORE PECUNIARY HELP FROM INDIA. Mr. Gandhi informs us that the Hon. Prof. Gokhale has cabled to him a further £400 to be used for the Transvaal struggle.

Contents

EDITORIAL COLUMNS:—	Page
The Retiring Governor	547
Official Figures	547
Transvaal Railways	547
OTHER ARTICLES:—	
Leo Tolstoy's Letter to a Hindoo	548
An Interview with Mr. Chomday	550
Natal Indian Patriotic Union	551
Dealers Licences Act	551
Maritzburg Indians' Address to the Governor	552
The Age Limit in Indian Schools	552
Colonial Passengers	553
Imperial Parliament	553
London Passive Resistance Volunteers	554
Message to the Wives of Passive Resisters	554
Passive Resistance New Recruits	554
The "Leader" and the "Apostrophe"	554
Some of the South African	554
Some of the Transvaal	554

ઓરીએટલ ડ્રગ સ્ટોર

૧૮૧, ગ્રેન્જીટ, ડરબન.

‘વડે માતરમ’

સાચી સ્વદેશી દવા મળતી હોય, તો પછી યુરોપીયન દવા શા માટે વાપરો છે? રસાયન સહાનુ—મગજ અને શરીરને તાકદ આપનારી દવા. કિંમત ૩ હકત આલે એટલી દવાની શીર્ષીંગ ૫.

આવાસીર બોથરવાના સોમ અને ઘરીત—દરસ મસાનો તાત્કાળિક અને ચોક્કસ ઇલાજ. નાનાલમાં ઘણા જીવને હાવદો યજ ચુક્યો છે. કિંમત રી ૩.

મરહમ શીર—અદુષ્ટ મલમ. સોળ, ઘા, ચુમ્બાં, ઘિએરને તુરતજ સાફ કરે છે કિંમત ૬ પેની.

કૃમિન વટિકા—પેટનાં અને અને આંતરડાંનાં તમામ જીવડાંનો અકસીર ઇલાજ. બાલ અને સદેહ જીવડાંમાર જુદીજુદી દવા. કિંમત શીર્ષીંગ ૧.

તવાના વટિકા—જીવાળની અકસીર ગેળાઓ. ડબીની કિંમત શીર્ષીંગ ૧/૬.

સશીપર્થ વટિકા—દુઃખસામક ગેળાઓ. ખરાબ સ્વપ્નનો આસ ઇલાજ. કિંમત એક ડબીની શીર્ષીંગ ૧/૬.

Tel: Add:

"DURBAN."

JALBHAY & SORABJEE Bros.

Telephone No.,

853.

110 Field Street, DURBAN.

ન્યુજરમનીમાં

નવ એકર જમીન ઉપર બાંધેલા ત્રણ બંગલામાં કોઇએક સારો બાહુત જોઈ એ છે. બાહુ મજબૂત સરળ. પાણીની દરેક રીતે સગવડ છે. જમીનમાં જનાના ના તપ્પાર કાઢ છે. આજુબાજુ હોલિ તથા ગેરાઓના હારમ છે. વધારે ખુલાસો જ્યાર મળવાથી કરી સહારો.

ચાવલ, દાળ, લી, તેલ, ચામલી, વીંચેરે વીંચેરે સવળો મુખ્ય કલકત્તાનો માલ હમેશાં સ્ટોકમાં રહે છે. તમાકુ લાલ લાંબા પાનરનો વેચાતો લેવાનો તથા વેચવા ને છે. કેપટાઉ ની સુક મગજીના સોલ એજન્ટ. સદુષી પ્રીકાપત હામે મળશે.

TO LET—HOUSES, SHOPS, & WAREHOUSES.

PARSEE RUSTOMJEE, 110 Field Street, Durban.

EAST INDIAN TRADING Coy.

General Merchants and Direct Importers of
all kinds of Groceries, Salt Goods, etc., etc.

અમારે ત્યાં કેપની સુક મગજી અમારા આડલીઆના દિસામે વેચી નાખવાની છે જ્યાં હેનારને બહુ પ્રીકાપત સારે મળશે. માલ બહુ સારો છે.

મારે બંદરે તાલુ મુસબોદાર થી અમારે ત્યાંથી મળશે.

102 Queen Street, Durban. P.O. Box 88

Telephone 86

Telegraphic Address: "FORBANDAR."

હોલ સ્વરાજ્ય.

પુસ્તકરૂપે બે હકતામાં બહાર

૧૫૦ ઉપર પાનાં.

પડશે. ગ્રાહક થનારાએ નામ

કિંમત માત્ર ૬ પેની. દવાલ અર્થે રૂબી. તથા પહોંસા તુરતજ મોકલવા.

Ebrahim Norodien

IMPORTER AND
GENERAL DEALER,

WOODSTOCK, Near Cape Town

BRANCHES (22):

Woodstock, Salt River, Observatory
Mowbray, Claremont, Wynberg,
Parron, etc.

Head Office: 24 Prera St., Woodstock

M. E. SEEDAT,

General Merchant and
Produce Agent.

Branch: ING000.

Tel. Add: "SEEDAT."

Box 7, NEWCASTLE

તઈયાર છે.

૧૯૨૦ ના સારની ગવરી

એક દિવસનું એક આખું પાનું.

વેપારીને હપ્તેગી હકીકત સાથે.

કોમન માત્ર ૧/-

ઉત્તરેચનક પ્રીટિંગ પ્રેસ,

શીનીકસ, નાતાલ.

M. K. GARDHI:

An Indian Patriot

in South Africa

BY

JOSEPH J. DOKE

with an Introduction by

LORD AMPHILL.

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Price 2/6. Postage 4d. extra.

The Indians of South Africa

Halots within the
Empire and how
they are treated

BY

HENRY S. L. POLAK

May be obtained from
The International Printing Press,
PHOENIX, NATAL.

Post Free 1/6

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન.

પુસ્તક ક.

ફોનીક્સ, રાનીવાર, તારીખ ૨૫મી ડિસેમ્બર ૧૯૦૯.

અંક ૫૨.

અઠવાડિક પંચાંગ.

ગ્રોરેલી-તા. ૨૫મી ડિસેમ્બરથી, તા. ૩૧ મી ડિસેમ્બર સુધી, ૪૦ સં ૧૯૦૯.

હોડુ-માગસર સુદ ૧૪થી માગસર વદ ૫ સુધી, સંવત ૧૯૧૬.

સુસલમાન-તા. ૧૧મી જાન્યુઆરી તા. ૧૭ જાન્યુઆરી સુધી, ૧૯૨૭ હીબરી.

વાર	ગ્રોરેલી સુધી	હોડુ સુધી	સુસલમાન સુધી	પારસી સુધી	ગ્રોરેલી સુધી	સુસલમાન સુધી
રવિ.	૨૫	૧૪	૧૧	૧૪	૪ ૫૬	૬ ૫૫
રવિ.	૨૬	૧૫	૧૨	૧૫	૪ ૫૭	૬ ૫૫
સોમ.	૨૭	૧	૧૩	૧૬	૪ ૫૮	૬ ૫૬
મામ.	૨૮	૨	૧૪	૧૭	૪ ૫૯	૬ ૫૬
બુધ.	૨૯	૩	૧૫	૧૮	૪ ૫૯	૬ ૫૭
શુક.	૩૦	૪	૧૬	૧૯	૫	૬ ૫૭
શુક.	૩૧	૫	૧૭	૨૦	૫	૬ ૫૭

અનુક્રમણિકા.

સર મેથુ નેધન અને વેદ ધરમ સભા	૮૧૩
દરાંસવાલની રેલ અને હોંદી
જન્મીસ અમીર અલીને માત ...	૮૧૪
અંગ્રેજ રેલવે સંસ્થાની ઉચ્ચ નેધ
ઉમરાવની સભામાં થયેલ વિષે ચર્ચા...	૮૧૫
હમીદીયા હરિશ્ચંદ્ર સોસાયટી ...	૮૧૬
નાતાલ દિવસ પેટરીઓટીક યુનિયન ...	૮૧૭
મદરાસની ઉચ્ચ મીડીય ...	૮૧૮
નાતાલમાં હોંદી કેળવણી ...	૮૧૯
મારીસબરગ વેદ ધરમ સભા
લેહ-અવરમ અવરપત્ર
લાઇસેન્સ સંબંધી ...	૮૨૧
મી. ગાંધીનો કાગળ
" સત્યાગ્રહની કહાણી "	...
ઉલ્લા તાર
દરાંસવાલની હલત ...	૮૨૨
ઉર્જાડના ચેલેન્જરીઓનું કામ
રશીઆના ઉમરાવ ટેલરટાઈનો એક
હોંદુ ઉપરનો કાગળ ...	૮૨૩
દરાંસવાલમાં રેલવેના ધારા ...	૮૨૪
નાદારી કોર્ટની નોટીસ વીગેરે
પ્રોડ્યુસ માર્કેટ
ફેલ્ડ બનાવવા
મી. જી. એસોસીએશનનો કિસ્સો ...	૮૨૭

ઈન્ડિયન ઓપિનિયન.

રાનીવાર, તા. ૨૫મી ડિસેમ્બર, ૧૯૦૯.

સર મેથુનેથન અને વેદ ધરમ સભા.

મારિસબરગની વેદ ધરમ સભાએ સર મેથુનેથનને વિદાયબીરીનું માનપત્ર આપ્યું છે. ડરબનની વેદ ધરમ સભાએ તેની મતલબનો તાર મોકલ્યો છે. માનપત્ર અમે બીજી જગ્યાએ આપીએ છીએ. અમને લાગે છે કે ગવર્નરને જે પ્રમાણે માનપત્ર આપ્યું છે તે પ્રમાણે આપવાનું આ સભાનું કામ નહવું. વળી તેમાં રજાની શ્રી રાજગાનદજીએ બાજ લીધો તે અમારા વિચાર પ્રમાણે હોંદુ ધરમને કંઈક ઝાંખપ પહોંચાડનાર છે. સંન્યાસીની પદ્ધતિ તે અમે ગવર્નરની પદ્ધતિ કરતાં ઉચ્ચ ગણીએ છીએ. વળી નાતાલના મુખ્ય લાઇસેન્સીંગ અમલદારની મારફતે માનપત્ર આપવાની કોષા કરી એ તો કોમની દુલકાષ થાય છે. અમલદારે એ કામ કરવાનું કબજા કરવું તે આશ્ચર્ય કરાવે વાત છે. અહીંના ગેરા અમલદારે હોંદીની લાઇબ્રેરીને અવાજ આપી શકે એ અમે મની સકતા નથી. એ નો અરથ તો એ થવા આવે છે કે હોંદી હજી બાળક અવસ્થા ભોજવે છે.

અમે તો વેદ ધરમ સભાને લાગામજી કરીશું કે આમાં કામમાં દાય નાખતાં પહેલાં વિચાર કરવો.

જે સ્થિતિમાં માનપત્ર આપ્યું તે સ્થિતિને લગતો ગવર્નર સાહેબનો જવાબ છે. તેઓ સાહેબ કહે છે કે હોંદીની સ્થિતિ હોંદુસ્તાન કરતાં અહીં સરસ છે. વાત પુરાવાથી સામેન થઈ સકતી નથી ગેરાઓના અપમાનનું જે દુઃખ નાના મોટા હોંદીને આ મુલકમાં પડે છે તે હોંદુસ્તાનમાં જ્યાં હોંદીના લોકોમાં પણ નથી આવતું. નાતાલમાં વધારે દરમયાન મળી શકે છે એ વાત ખરી છે, પણ કંઈ દરમયાનો વધારો એ લોકોના અસુખ્યતા દોષમાં નિહાળી નહીં. વળી સર

મેથુ કહે છે કે હોંદીની તંદ્રા અહીંની સરકારને દનત સારી છે અને તેઓ સાહેબ આશા રાખે છે કે એ પ્રમાણે વેદ ધરમ સભા માને છે. અમે આશા રાખી એ છીએ કે વેદ ધરમ સભા એવું કંઈ માનતી નથી ને સર મેથુનેથનને જે આરોપ મુક્યો છે તે આરોપનો ધનકાર સભા કરશે. કોમની તરફ સરકારના સારા વિચાર છે એવી માન્યતા વેદ ધરમ સભાની છે એવી વાતનો ફેલાવો કોમને હુકસાન કરતા છે. જ્યારે હોંદી ઉકરતો આ દેશમાં કેળવણી નથી લઈ સકતા, જ્યારે સરકાર હોંદી સિલ્હોને પેનશનના હકમાંથી ખાતલ કરવા માગે છે, જ્યારે ગીરમીટીયા હોંદીને ગીરમીટ પુરી થયે કહાડી મુકવી વાત કરવામાં આવે છે, સરકારને સારા ધરાદાવાળી ચલુરી એ તો તદ્દન અયોગ્ય ગણાય.

દરાંસવાલની રેલ અને હોંદી

દરાંસવાલની રેલમાં મુસાફરી કરવા વિષે જે ધારા મુકાયા છે તેનો સાર અમે બીજી જગ્યાએ આપ્યો છે. તેનો રેલુ માત્ર હોંદી પ્રગતનું અપમાન કરવાનો છે. હોંદી કોઈ પહેલા કે બીજા વરમમાં મુસાફરી કરે છે એ દરાંસવાલની સરકાર બોધ દેકતી નથી. હવેથી માત્ર ત્રિવલ્લ વરમમાં મુસાફરી કરે અને લાવળી મેલ ગાડીમાં ન જઈ શકે એવો ધારો રચ્યો છે. સારા કપડાવાળા હોંદીને તેમ કરવામાં હરકત નથી એવું ધારામાં બતાવે છે, પણ તે અપમાનને વધારે છે. એવી ખતના કાયદા વિનાજ હોંદી પોતાની મેલ મેલા હોય તો પહેલા બીજા વરમની ટીકીટ ન માગતા તેમાં કંઈ અડચણ નહતી. પણ હવે કાયદાથી તે વિચાર બતાવી અપમાન કરે છે. એવો વખત પણ આવે કે ત્રીજા વરમમાં મુસાફરી કરવી એ માનવાણું ચલુરી. અને તેવું કરવા જે ન્યાયી ગેરા છે તે પણ વખતે વિચાર આપ.

જસ્ટીસ અમીર અલીને માન

જસ્ટીસ અમીર અલીને સહેનસાદી માન મળ્યાની ખબર જામે ગમે અઠવાડિયે આપી ગયા. તેઓ સાહેબને પ્રીવી કાઉન્સિલર બનાવ્યા છે. એટલે તેમને બાઈસાઈની કાઉન્સિલમાં બેસવાનો હક મળ્યો છે. આવી જાતનું માન આજ ભગી કેસ હોંદીને મળ્યું જ નથી. એટલે જસ્ટીસ અમીર અલી આ માનના પહેલા અધિકારી થયા છે. તેઓ સાહેબને જામે મુખ્યત્વે બાદી આપીયે છીયે. અમારા વાંચનારને માલમ હશે કે જસ્ટીસ અમીર અલી ધણી વરસથી વિધાયતમાં સ્થિતિ કરી રહેલા છે. તેઓ સહાય વિધાયતમાં એલ હાઈકો મુસલીમ લીગ ના પ્રમુખ છે. વળી એઓ સાહેબ સાહિય આદરીકા બરિડીસ હાઈકોન કમીટી ના એક મેમ્બર છે તેથી આપણે સજી થવાનું છે. તેમને માન મળવાથી આપણા કામને પણ વધારે ઉત્તેજન મળે છે.

અંગરેજ ડેપુટીશનની ઉલ્લો નોંધ

(ગયા અંકથી માણુ)

વિલાયતી કાગી

આ કાગીમાં આજ લખા નીચે પ્રમાણે પછડા બરાબ છે. તેમાંની બે રકમ વિશે અગાઉ લખી ચુક્યા છું. છતાં ફરી આણું છું.

હાઇવર મહેતા	૧૦-૦-૦
હિંદ સેવક (દર માસે)	૬-૦-૦
મી. ગોવિંદભાઈ દલાલ	૦-૧૦-૦
જે. એમ. પરીખ	૧-૧-૦
એમ. બોસ	૦-૨-૦
મીસ વીંટર બોટમ	૧૦-૦-૦
મી. ફલીપસીંગ	૫-૦-૦
મીસીઝ ફુલે	૧-૦-૦
હાઇવર મીસ બેશી	૩-૦-૦

૩૩-૧૩-૦

આ તે હજી હમણાંથી પીનાની સરવાત છે.

કેમ્બ્રીજમાં મીટીંગ

કેમ્બ્રીજમાં આમ ત્રણ મળવાથી મી. હાજી હબીબ, હું તથા મી. હરમાઈલ હિંદે તથા મી. બાબર ત્યાં ગએલ. અહીંનું કોલેજનાર, તેમજ યુનિવર્સિટીના બહુજાતના વિદ્યાર્થીઓ મી. મુસાહાજ મુખે. મી. આલ આગાહી પાસે મુલાકાતી થયા. કમલસહ જક વિદ્યાર્થીઓની

મુલાકાત લેવાઈ, મીટીંગમાં મી. હાજી હબીબે તથા મેં બાબર કહેલું. સાંભળી મીટીંગ ને સારો સુરસો ભેવામાં આવેલો. તેઓએ હમણાં કરવા તથા સહીઓ વિષેની મદદ કરવા કહ્યું કર્યું છે. ત્યાં પ્રાફેસર તેમજ સિંહની પણ મુલાકાત અમને થયેલી.

સ્ટેશન કપર મી. પાલાહુડું રૂઢું, મીસ રિમય, સર મયેરજી, મી. ફુલે, મી. પરીખ મી. મુનસીફ, મી. બોસ વિગેરે હિંદી તથા ઈંગ્લેન્ડે વળાવવા આવ્યા હતા. આમ મોટરકુ લાગણી ફેલાયેલી છે. તે જળવધી આપણા હાથમાં રહેલું છે. ને હાલતનો અંત વહેલો આવે કે મોડો આવે તે પણ આપણા હાથમાં છે.

મી. માયરની મીટીંગ

અમને બંનેને મળવા તથા અમારે કહેવાનું હોય તે સાંભળવા મી. માયરે એક મીનિયસ વેસ્ટ મી-સ્ટર પેલેસ હોટેલ માં તા. ૧૨ મીએ કરેલી. તેમાં લોરડ એમ્પટલીટ, લોરડ કરમન, લોરડ ગમ્બર ટસ વિગેરે અહરચોના નહીં આવવાની વિધગીરીના કારણે આવ્યા હતા. સર ચારલસ બરસનો કાગળ નીચે પ્રમાણે હતો. જે કે જે કામને સાર તેઓ (મી. હાજી હબીબ તથા મી. માંધી) આવ્યા છે તેમાં રહેલ નથી પામ્યા તો પણ હું ના ઉમેદ થતો નથી. માણસ ના ઇતિહાસમાં એમજ એકએ છીએ કે અજવાળા પહેલાં અધાર્મિક હોય છે. અમેરીકામાં મુલાકાતો છુટકારો થયો તે વેળા વધારેમાં વધારે નાહિમેદી હતી. ત્યારે જસસની નાહિમેદી વધારે ભેવામાં આવી તેજ કાળ છુટકારાનો હતો. હું તમારી મીટીંગમાં હાજર નથી થઈ શક્યો પણ હું મી. માંધીને તથા મી. હાજી હબીબ ને રહેલ કહ્યું છું.

સર વીલીયમ મારકમ્પીએ નીચે મુજબ લખ્યું હતું. "હું સાંભળું છું કે મોડો ન્યાય લેવા મી. હાજી હબીબ અને મી. માંધી આવેલા તે લીધા વીના ગત્ય છે. તેઓની માગણી બાબતી છે એમાં કોઇ ઇનકાર કર્યું નથી. માત્ર રાજ્ય પ્રકરણી કારણેને લીધે વડી સરકાર વચમાં પડતી નથી. રહ્યતના બાબતી હોય સાચરવા માં વડી સરકાર વચમાં નથી પડતી એ વિચાર ઠીક નથી."

આ મેળાવકામાં હાજર થએલામાં પ્રી-સેસ સોરી દુધીપસંગ, સર રેમંડવેસ્ટ, મી. અમીર અલી, સર હરેડરીક લેલી, હાઇવર રથરફરડ, સર મયેરજી ભાવનગરી, મેજર સહયક ફુલેન બેલમમી, મીસ વીંટર બોટમ, મી. ને ગમીરીક ફુલે, કોના મી. કાફે અમ્બાલે અરે, ગાંધીન અરે, મી.

મોતીલાલ નેહરુ, મી. ને મીસીઝ મારન હામ, મી. ને મીસીઝ રેટકીટ, મી. રીચ, મી. હરમાઈલ હિંદે વીગેરે હાજર હતા.

સહુએ ચાહ વીગેરે લીધા પછી મી. માયર બે.લ્લા કે ભવારે મી. માંધીએ મને હકીકત સાંભળાવી ત્યારે મને લાગ્યું કે મી. હાજી હબીબ તથા મી. માંધીને અહરચો મળી શકે એવી તજવીજ થવી બેહએ, તે ઉપરથી મેં આ મીટીંગ બોલાવી છે. મી. માંધીને હું કશિયુ આફરિકામાં મળ્યો હતો. તેના આપણે થી હું વાંકે છું. આણે ન્યાય પક્ષે કરનાર માણસો કહેવાય છે છીએ તો પછી આપણે આપણા આ મિત્રોને આપણી લાગણી જણાવવા વિના જવા દઈ શકતા નથી. આપણે હાજર રહીને એમ નથી કહી શકતા કે તેઓએ જેટલું કર્યું છે તે બહુ બરેખરજ છે. સુધ નહીં કરી હોય તેમ આપણે કહેવાનું નથી. સુધ વિના માણસ કહેવાય નહીં. પણ આપણે તેઓનું કામ એકંદરે પક્ષે કરીએ છીએ અને તેઓની હાલત બાબતી છે એમ કહેવા આપણે બેસક જમા થયા છીએ. આ સવાલ કંઈ માત્ર ટરાંસવાલ નો નથી. તે કંઈ માત્ર હોંદુસ્તાનનો નથી પણ આખા બ્રીટીસ રાજ્યનો છે. મી. માંધી જણાવે છે કે કંઈક કહેવું આવ્યું છે કે ૧૯-૭ નો કાયદો રદ કરે પણ તેમાં શરત છે તે કબુલ ન થાય તેવી છે. જે કાયદામાં એક સરખા હક હોય તેવા કાયદાની સામે મી. માંધી નથી. પણ જેમાં હોંદી કામનું અપમાન થાય છે તેની સામે છે.

મી. માંધી બોલ્યા કે:-મી. માયરે મીટીંગ બોલાવી તેથી હું આભારી થયો છું. મારા સાથીને અને મને આ તક મળી છે તે સંતોષની વાત છે. અમે જેટલું કર્યું છે તેટલું આ મેળાવકો કબુલ રાખે એવું અમે માનતા નથી. પણ અમારી જ માગણી છે તે બાબતી છે એમ તમારી પાસે કહેવડાવા માગીએ છીએ, ને તેમાં તમારી મદદ માગીએ છીએ. જે સવાલને સાર અમે લડીએ છીએ તે સવાલ માત્ર ટરાંસવાલનો નથી પણ આખા બ્રીટીસ સલતનતનો છે. જે કરવાનું ટરાંસવાલની સરકાર કબુલ કરે છે તે બસ નથી કેમકે અમારા જે હેટ છે તે માર નથી પડતા. કશિયુ આફરિકા માં મેં જમા થઈ લાખ હોંદી છે. મીસ રીડીયા હોંદીમાં કશિયુ આફરિકામાં, મી.

ની સરવાલ થયું. ત્યાર પછી સ્વતંત્ર હોદી દાખલ થયા. તે વેપારી હોવાથી મારા વેપારીની આંખે ચમકા. તેથી જ દક્ષિણ આફ્રિકામાં આજે હોદી સવાલ છે. અમારી રિમિનિ દક્ષિણ આફ્રિકામાં કહેલી છે. નાતાલમાં, ઝોરેજ ફી રેટ માં, કેપમાં ને ટ્રાંસવાલમાં કેટલાક કાયદા છે તે અમને નાપસંદ છે. ટ્રાંસવાલમાં વધારે તકલીફ છે. લગભગ પહેલાં અમને જમીનના હક ન હતા. અમને રોટના હક ન હતા. અમને રસ્તામાં આશવાની માડીની તકલીફો હતી. આ બધા કાયદા હજી જારી છે. પણ ૧૯૦૬ ની સાલ થઈ ગઈ અને તે કાયદાની ઇજા ઉઠાવતા આવ્યા છીએ. અમે અરજીઓ કરી. મારા મિત્ર મી. હાજી હખીબ ખીદીશ એલચી પાસે જતા. તેની કંઈક મદદ પણ મળતી. પણ અમે વધારે ખર્ચા નહીં ભર્યા. પણ ૧૯૦૬ ની સાલમાં જો કાયદો થયો તે જુદી જાતનો હતો. તે કાયદાની ઉત્પત્તિ ગુનામાં થયેલી. તે કાયદાથી ત્યાં રહેનારને નામોસી લાગતી હતી. અને વળી બીજા કાયદો દાખલ કરી હોદી માંને દાખલ થતા અટકાવવાની ચુરાદ હતી. આવા કાયદા હોઈ ખીદીશ કોલોનીમાં થયા નથી. તે કાયદાથી અમારી જાત ઉપર હુમલો થયો. આથી અમે વિચાર્યું કે અરજીઓ એ બસ નથી. અમે એક થીએટરમાં મળ્યા ને તેમાં મી. હાજી હખીબે બધાને કસમ આપ્યા ને તે કસમ બધાએ લીધા કે જો તે કાયદો પસાર થશે તો અમે તે કબુલ નહીં કરતાં તેને તોડવાની સજા થશે તે મોજવડું. આમાં અમારો અંતિમ સ્વાસ્થ્ય ન હતો. જ્યાં સુધી અમારા જ પ્રક્રિયાતની વાત હતી ત્યાં જ્યાં તો અમે સખુરી પણ પકડી. પણ જ્યારે અમે ઉપર મુજબ હુમલો જોયો, જ્યારે અમે જોયું કે ખીદીશ રાજનો પાયો ઉખેડવાની આ વાત છે ત્યારે અમે મુખપીટીથી ન બેસવા હરાવ કર્યો. અમારી પાસે જે રસ્તા હતા. એક તો એ કે અમારે સરીરખા સામે સરીરખા કરવું. એ અમે નાપસંદ કર્યું. બીજાને રસ્તો કાયદો નહીં કબુલ કરવાનો હતો. તે અમે લીધા. જેમ ડાનીયને દુન્યવી કાયદા જો અરાબ લાગ્યા ને કબુલ કરવાની ના પાડી તેમ અમે પણ ના પાડી. આ પ્રકારમાં વડી અમલ પણ લાગેલ છે. સેમોની બાજુર હતી કે આ કાયદાની અગાધ જાત જાણીતી. તેથી હકીકતમાં

ના કાયદામાં સહી કરવાની ના પાડી શકતા હતા. પણ તેમ ન કર્યું.

ખીદીશ બધારણ શું છે? તેથી બધી રહસ્યના સરખા હક મળ્યા છે. આવા બધારણ નીચે રહેવાની ફેર પાડી રાકું છું. પણ મારો અનુભવ તો એવો થયો કે કાયદેસર સરખા હક પણ અમારાથી ન ભાગવી શકાય. આવા રાજ્ય તમે હું તો ન રહું એમ મારે કહેવું પડ્યું. મારો દિસ્સો મને તેટલો હોમ તેની મને દરકાર નથી. પણ જો હું દિસ્સેદાર ન બનું છું ને ગુલામ બનું છું તો તેવી રીતે ન રહી શકાય. ઉપલો કાયદો તે ખીદીશ રાજ્યનું છેડન કરનાર છે. અને તે કાયદાની સામે જવામાં અમે હોંફતાનની જ નહીં પણ આખા રાજ્યની સેવા કરીએ છીએ. અમે વડી સરકાર સામે પણ સત્યાગ્રહી થયા છીએ. અને મને ઉમેદ છે કે આ સભા અમને કહેશે કે જો અમે કરીએ છીએ તે બરાબર છે (તાળીઓ ના અવાજ) અમે તેથી જોહું કરીને રાજ્યમાં દિસ્સેદાર તરીકે રહી શકતા નથી. અને જ્યાં દિસ્સો નથી ત્યાં રાજ્ય નથી. તેથી મેં કહ્યું છે કે આ સહત તે આ જમાનામાં દુનીયામાં મોટા માં મેટી છે. અમે તદ્દન સ્વાસ્થ્ય વિના લડીએ છીએ ને અમે જો હથીઆર વાપરીએ છીએ તે માત્ર આપભોમ છે. અમે જો માગીએ છીએ તે કાયદાની નજર એક સરખા દેહ. જનરલ સમટસ તેમ કરવાની ના પાડે છે. એક દાખલો લખ્યો. કોઈ સહ ગુલામને કહેશે 'તું મારી સાથે જોડા, તું મારી સાથે જમજો, તેવું જ જમજો, પણ તારી સાથે જો ગુલામી ખત છે તે તો રહેવા છડ્યું'. શું આવો કરાર જો ગુલામ છુટવા માગે છે તે કબુલ કરશે? તેને તો ગુલામી ખત હાડવાનું છે. તેમજ અમારે છે. અમે ગુલામી ખત હાડવા માગીએ છીએ. હવે અમે તમારી મદદ માગીએ છીએ. સત્યાગ્રહી તરીકે અમે કોઈની ઉપર સરીરખા કરતા નથી. કોઈ કરે તેમ માનતા નથી. પણ અમારી સહત તમારે સમજવી પડે છે. જો તમને અમારી સહત સરસ લાગતી હોય તો તમે અમને ઉતેજન આપી શકો છો. તમે વડી સરકારને બતાવી શકો છો કે તમે આ તેના ગુનામાં દિસ્સેદાર નથી.

ત્યાર પછી સર રેમંડેવેલ તથા સર ફ્રેડેરિક મેન્ડેલે કાયદો કરતાં મેન્ડેલે સરકાર પ્રેસેન્ટ મેન્ડેલેમાં પણ હાજર રહ્યા

આપણું કરતાં જણાવ્યું કે આ સહતની પાછળ આપણું હોંફતાન છે તેમાં હોંફ મુસલમાન, પર્સી બધા સામેલ છે. ત્યાર પછી એક મતે નીચેનો હારજ પસાર થયો.

"ટ્રાંસવાલના હોદી જે દીવાની હોય માટે છે તેની અને તેઓની શાંતિ ભરેલી ને પરમાર્થી સહતમાં આ ખીદીશ લાગણી બતાવે છે, અને સહત અલાવવામાં તેઓને સંપૂર્ણ ઉતેજન આપે છે."

આવી વિધાયતમાં કિલવાલ આવી છે. મી. રીચ દરેક કેસો કુમરો. તેમને જોઈસરમાં તેમજ બીજા જગ્યાએ ખોલવાનું આમંત્રણ મળી ચુક્યું છે. ત્યાં જવાના છે. તા. ૬ મી નવેમ્બરે તે ખીદીશ રમીથને ત્યાં મૈત્રવા હતા. તેમાં એક માણસે ૫૦૦ સહી લાવવાનું કબુલ કર્યું છે.

[સંપૂર્ણ]

ઉમરાવની સભામાં સહત વિષે ચર્ચા.

લોર્ડ એમ્પટીલની બરકરારક અરજ

ઉમરાવની સભામાં લોર્ડ એમ્પટીલે ટ્રાંસવાલની સહત વિષે ચર્ચા ઉઠાવી હતી તેની આપણને તારથી ખબર પડી હતી. એ ચર્ચા નીચે વિવિધતર રીતે આપી છે:—

લોર્ડ એમ્પટીલે પોતાના આપણમાં જણાવ્યું કે—ટ્રાંસવાલના હોદીની બાબતમાં મેં અતિશય આશંક નથી કર્યા. મેં ધીરજ રાખી છે, અને ગોચ વખત નથી એમ જણાવ્યું હતું. ત્યારે સવાલો પુછવાનું પણ મોકલ રાખ્યું હતું. પણ હવે તે બાબતમાં વધારે ટીક ન કરી શકાય એવો મામલો છે. મુનીબનની તકે હોદીઓને પણ ખુલાસામાં બાગ મળે એવો હમ્મજથી મી માંધી તથા મી. હાજી હખીબ ટ્રાંસવાલની હોદી કામના ડેલી ગેટ તરીકે આવ્યા હતા. તેમણે જાહેર ચર્ચા પણ ન કરી, અને સરકારે આપેલી આજ્ઞાને લીધે ધીરજ રાખી. હું જ્યારે લોર્ડ કરીયુને પુછતો ત્યારે તે પણ વધુ વાદ જોવાથી સંતોષારક પરિણામ જાહેર થશે એમ દિલ્લો આપતા. ડેલીગેટોએ આથી મોટી ઉમેદ આપેલી. પછી ટ્રાંસવાલના પ્રધાનો તથા મધ્ય નીચેના જગ્યા નહીં. ડેલીગેટોએ પણ વાદ જોઈ ઉપર

માનવનો અને સંતોષકારક અણુય તેનો નીચેડો મળવાની આસામાં તેઓને નિરાશ કરવામાં આવ્યા, તોપણ તેમણે પોતાની બીરજ અને સદનચરિત છોડ્યા નહોં, વચનદાર અને નમનતાદવાળા બોલોમાં પોતાનો કેવ મુકાને તેઓ ચાલ્યા ગયા. તેઓ સાધારણ કેદીની ઇશા ભોગવતા જોશમાં જઈ. તેનો છેવટનો હનિદાસ આ પ્રમાણે છે. હવે વાંધે શું છે? આખા રાજમાં હોંદોને હાખલ ચવાના કાયદા તળે હક છે, પણ ટરાંસવાસમાં તે બંધ થયો છે. તેની સામે પણ હોંદોને વાંધો નથી, પણ તેઓ કહે છે કે તેમાં એમની કામનુ અપમાન થાય છે એવી રીતે કામ ન લેવાનું જોઈએ. ટરાંસવાસની સરકાર દુનિયાના કચરાની દારમાં તેમને અણુવાની રીત વડે તેમને અટકાવવા માગે છે. હાલિયુ આફ્રિકના યુનીયનની બાબતમાં રંગબેદ હાખલ થયો છે તેથી બહો કચરા અને થયો છે, પણ ટરાંસવાસ જે રંગબેદ હાખલ કરે છે તે તો તે કરતાં વધારે આકરો છે. કેમકે યુનીયનના રંગબેદમાં નવો હક અપાતો નથી, ત્યારે ટરાંસવાસની રાજનીતિથી જુનો હક છે તે પણ હીનવી લેવાય છે. જ હોંદી માટે વસવાટની પરમીટ મેળવવાનો હક તેમને આપવામાં આવે છે, પણ તેઓ કહે છે કે તેની બાબત સાર પોતાની કામ ઉપર કષ્ટ તેઓ રહેના હોયે નહોં. હોંદીઓને તેમની જાતનું માન જાળવવાની તમે ના નહોં પાડી શકો. તેમણે સાચીત કરી આપ્યું કે આ માટે તેઓ મને તેટલા દુઃખ જોગવશે. થોડા દિવસપર વડા પ્રધાને પોતાના બાપજીમાં જે સંબો વાપર્યા હતા તે ઉપરથી હાલની સરકારને બંધી કાઢોનીયેડે હોંદીની લાગણીની પણ દરકાર હોવી જોઈએ. તેમણે આ કમ નસીય કાયદાને અંજુરી આપી જે જુલ કરી છે તે સુધારવા શું કર્યું છે? મારા જેવા નર અને અદના માણસને આ લગતની દિવાયન કરવી પડી છે તેથી લગતને પુરતું વચન મળ્યું નથી, પણ બીજા કોઈએ તે ઉપડી ન લેવાથી તે હાથમાં લેવાની મારી દુરજ હતી. પણ શું તમે ઉમરાવો એ સવાલને મારા નહ હાથમાંથી નહોં ઉપાડી લ્યો, અને તેનો નીચેડો લાવવા હાથ નહોં કરે? તેથી આપણા રાજકારણકરીઓનાં વચન પછાશે, આપણી પોતાની શોખા વધશે, અને હોંદના ભોમને સંતોષ થશે.

[અનુર]

હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટી

અણુવા લાયક મીટીંગ

તા. ૧૯ મીએ હમીદીઆ ઇસ્લામીક સોસાયટીની મીટીંગ સોસાયટીના હોલમાં મળી હતી. મેજિ ઉપરાંત બે મસ્જીદના ઇમામે, મોહાના મોલવી અહમદ ખાન, તથા મોહાના મોલવી અહમદ સીમલગી પણ હાજર હતા. સરખાતમાં મોહાના મોલવી અહમદ સીમલગીએ હજ દરીફર લાંબાણ વીવેચન કર્યું હતું. વાંચેજ ખલાસ થતાં મી. કાજીઆ (એ. બી. ઇ. એ.) જે મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ દુકમાં સમજાવી, મીટીંગ દીની મામલાની હોવાથી મોલવી અહમદખાન સાહેબને ખુરશી લેવા દર ખસત કરી હતી. જેને મી. ફેન્સી તરફથી ટેકા મળતાં મોલવી સાહેબે પ્રમુખ પદ લીધું હતું. (વાંચનારને વાદ હતો કે સોસાયટીના બહાદુર અને લાયક ચેરમેન મી. ઇમામ બ. કા. બાચઝીર સખત મલુરીની તથા માસની સખ કોમને માટે ઉઠાવે છે.) ચેરમેને આજાર માનીને જણાવ્યું કે માન આપવામાં આવ્યું છે તેને લાયક છું નથી, છતાં કોમી કુકમને માન આપવું જોઈએ તેમજ દીની બાબતમાં સરકાર તરફથી જે ચેરસમજુતી ઉભી થઈ છે તે દુર કરવા બાતર માટે ખુરશી લેવી જોઈએ. ઇસ્લામના જે પાંચ અરકાન છે તેપર ઇસ્લામનો પાયો રચાયેલો છે. એ પાંચ અરકાનમાંથી એક પણ અદા કરવામાં દરકારથી કંઈ પણ થાજ અથવા ચેર મહાનવાલા બચર સરકાર તરફથી કંઈ પણ અટકાવ થાય તો તે સામે દુરતી રીતે મુસલમાનોને કોઈ પેલા થવો જોઈએ. અને તેવોજ મામલો હાલ અને બનેલો છે. સરકારને આપણે રાજ બાબત મુસલમાન કેદીઓને સખવડ કરી આપવા માંમલ્લી કરી હતી. તેનો એવો જવાબ મળ્યો છે કે રમજનનાં રાજ મુસલમાનો કલ પણ રાખી કહે છે. મારે કહેવું જોઈએ કે એવી સલાહ સરકારને આપનાર તબ બોલે છે. તેમ જ સરકારે તે ઉપર ખ્યાન પણ ન આપવું જોઈએ. હોંદસ મુજબ હકત મેજ બાબતમાં રજા છે. તે મુસાફરી અને માંદગીમાં જેલ એ કંઈ મુસાફરી નથી. અને માંદગી પણ નથી. તે ધામટે સરકારે રાજ સખવા રજા ન આપવી જોઈએ.

મી. કાજી હમીએ જણાવ્યું કે અમે લંડનમાં હતા ત્યારે બચર મળી હતી કે સરકારે રાજની મનાઈ દરખાવી છે, અને કહેવું છે કે સખ ખલાસ થશે રાજ રાખી લેવા. એવી બચર સરકારને કોઈ અપણામાંનાંજેજ આપી હતી. મારે ખુશા શબ્દોમાં કહેવું જોઈએ કે એવા કાપ્પો તે બીજા કોઈ નહોં પણ દીનના દુરખન છે. અને તેટલા માટે આપણે પ્રોટેસ્ટ કરી એ બાબતને બંધે ફેલાવી સરકાર પાસેથી હાલ મેળવવાની છે. મોલવી સાહેબ અહમદ સીમલગીએ પોતાના લાંબાણ વીવેચનમાં સરકારને બોલી બચર આપનારપર સખત ટીકા કરી હતી. તથા સરકારનો જવાબ ચેરવાજીએ છે એ બચર હાખલા સાથે બતાવ્યું હતું. પછી મી. કાજી હમીએ નીચે મુજબ ઠરાવો રજુ કર્યો હતા.

(૧) મુસલમાન કોમના રમજનના દિવસોમાં કેદીઓની દીની જરૂરીબાતોમાં દરકાર નાખી સત્તાઘડીઓને નમસ્કા જે કોલેસ સરકાર કરે છે તેની સામે આ મીટીંગ પ્રોટેસ્ટ કરે છે.

(૨) રમજનને લગતા રાજની બાબતમાં શું દરખાવ છે તે બાબતમાં બીજા કોઈ બીજા મહિતગાર આદમી ઉપર સરકારે જોડેલો રાખ્યો તેની સામે પણ પ્રોટેસ્ટ કરવામાં આવે છે.

(૩) આ ઠરાવેની નજીક મુરતીમ લીજ ઉપર મોકલવાની સત્તા ચેરમેનને આપવામાં આવે છે.

ઉપરના ઠરાવો મી. કાજીઆ તરફથી ટેકા મળતાં પસાર થયા હતા.

મી. કાજી હમીએ મી. જરૂરીક અમીર અલીની પ્રીવીકાઉન્સીસમાં નીમલુંક ચઈ તે તરફ પોતાની ખુશાઈ જાહેર કરી હતી. તથા તેમણે કહેલાં કામોનાં વખાણ કરી તેમનો આજાર માનવનો તાર તથા મુખા રકખાટી આપવાનો તાર તથા કાગળ લખવાની દરખાસ્ત કરી હતી. જે મી. હમીમ મોટજીનાં લાંબાણ વિવેચન બાદ ટેકા મળતાં પાસ થઈ હતી.

મેસરસ હબરાહીમ કુવાડીઆ, હમીમ મોટજી, હુમેન માલ, કાજીઆ વગેરે સાહેબો તરફથી વખતને અનુસરતાં બાપણે કરવામાં આવ્યાં હતાં. તેમજ કેમલ કરવા માટે સરોતાજનો તરફથી પૈસા આપવામાં આવ્યા હતા. જેની રકમ પા. ૧-૧૪-૦ થઈ હતી. બાદ કાજીઆનો આજાર માની મીટીંગ બરખાસ્ત થઈ હતી.

નાતાલ ઇડીઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન

ટર્સવાલ ડેપુટેશનને માન

લક્ષતને ટેકા

નાતાલની હાડમારીઓ સાથે
પ્રતિજ્ઞ

[ઇ. એ. માટે ખાસ રીપોર્ટ]

ડરબનના 'નાતાલ ઇડીઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅન' તરફથી એક જાહેર મીટીંગ તા. ૧૬મી રવીવારે વિહરેરીઆ સ્ટરીટ વાળી મારફીટમાં બોલાવવામાં આવી હતી. આશરે ૧૦૦૦ જેટલાં માણસો મીટીંગમાં હાજર થયાં હતાં. મીટીંગનો મુખ્ય હેતુ ટર્સવાલના ડેપુટેશનના કામને બહાલ રાખવાનો, તથા ટર્સવાલ ની લક્ષતને ટેકા આપવાનો હતો. મી. ગાંધી જેઓ શ્રીનીકસમાં હતા તેમને લેવા માટે મજબૂર મંડળના પ્રમુખ મી. પી. એસ. આશરે મોટરમાડીમાં બેસીને ગયા હતા. પણ ગાડી રસ્તે ચુકવાથી શ્રીનીકસ જઇ રાખી નહોતી, અને તેથી મી. ગાંધીને મીટીંગમાં હાવી થઇ નહિ. મી. ગાંધીથી બીજી રીતે પહેાંચાપ એટલે વખત નહોતો. બધા માણસોએ ધીરજ થી ફેટલીક રાહ જવા પછી કાંઇ સમાચાર ન મળવાથી નાતાલના હોદીની હાડમારી ને લગતા હરાવો પેટ્રીઓટીક યુનીઅને તખ્તપાર કર્યા હતા તે કામ કાચ લેવામાં આવ્યું. સર્વાનુમતે મી. જેસહ શાયપનને પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યું. બાદ નીચેના હરાવો એક પછી એક રજૂ કરવામાં આવ્યા, અને બાપ્તિસ્ટ બાદ સર્વાનુમતે પાસ થયા.

(૧) મી. ગાંધી અને મી. હાજી હખીએ ઇમ્પ્રાઇસમાં જઇ પોતાનું કામ બાહોશીથી બજાવ્યું અને હોદી પ્રજાની લક્ષતને આશ્રય વધારવામાં તેમણે જે સેવા બજાવી છે તે માટે આ સભા તેમને બાબાર માને છે.

(૨) સ્વતંત્રતાને સાર ટર્સવાલના આપણા બાહ્યો જે લક્ષત લડે છે તેને આ સભા ટેકા આપે છે અને વડી સરકાર તથા ટર્સવાલ સરકાર આ બાબતમાં જે વિરોધ વરતન ચલાવે છે તેથી દિશગીરી બતાવે છે. અને યુની કાયદો રદ કરશે એવી અગા રજૂ છે.

(૩) યુની કાયદાને કાબે થરા કરના

જેલ જવું, જુએ મરવું અને દેશપાર થવું પસંદ કરનાર ટર્સવાલના બાહ્યો અને એરતોને આ સભા ધન્યવાદ આપે છે. ને હજાર તેમને આત મુક્તિ લડવાનું બળ આપે એવી પ્રારથના કરે છે.

(૪) નાતાલ યુનીવર્સીટી એક્ટની ૨૦ મી કલમની રૂએ યુનીવર્સીટી કોલેજના વ્યવસ્થાપકો ઉમેદવારોને પરિક્ષામાં હાખત થતાં અપબુદ્ધીથી અટકાવી રાકે છે તે કાયદામાં એવો ફેરફાર કરવો કે જેથી હોદીઓ પણ રંગ અથવા ધરમના ભેદ વિના સ્થાપવા કારેલી યુનીવર્સીટી કેલેજમાં હાખત ચક્ર રહે.

(૫) નવા પેનશનને લગતા કાયદામાં હોદી સિદ્ધાંતને છોડી દેવામાં આવ્યા છે તે રંગભેદ ઉપર સ્થાપલો કાયદો હોવાથી આ સભા અવરનરને અરજ કરે છે કે તેને અમલમાં ન આવવા દેવો.

(૬) ફરજિયાત કેળવણી આપવાનો કાયદો પણ રંગભેદ ઉપર સ્થાપલો છે. તેથી ગોરા વિદ્યાર્થીઓ હોદી અને બીજા વરણના વિદ્યાર્થીઓને ભોગે લાભ લઇ રાકે છે. જે કાયદાને પણ નામદાર અવરનર અમલમાં આવતો અટકાવવા મહેરબાની કરશે.

(૭) જુનાં લાઇસેન્સ બદલાવતી વખતે લાઇસેન્સ આપનાર અમલદારના અથવા બોરડના મુકાદા સામે મુખ્યમ કાર્ટને અપીલ કરવાનો હક આપવા માટે નાતાલ સરકારનો આબાર માનવામાં આવે છે; પણ જેઓ આ સરકારને પોતાનો સ્વ દેશ કરી રહ્યા છે તેમને નવાં લાઇસેન્સ બામતમાં અમલદાર આપખુદ સતા વાપરી રાકે છે તેમાં મુદ્દારો કાંચની નામદાર ભેજરવેલીવ એસેમ્બલી અને કાઉસીલને આ સભા અરજ કરે છે.

(૮) બધાના દિનને સાર આ મીટીંગને મોઠસ મત છે કે આ કોલેજીનીમાં વધુ ગીરમીટીઆ લાવવાનું બંધ થવું જોઇએ. આ કામ માટે હોદી અને વડી સરકાર પર પીટીફનો મોઠલવાં.

(૯) નાતાલ ઇડીઅન પેટ્રીઓટીક યુનીઅનના સેક્રેટરીઓને આ હરાવની નક્ક થતો દેશણે મોઠલવાની સતા આપવામાં આવે છે.

પણ બોલનારાઓએ જુરસા કારેકાં બાપ્તિસ્ટ કર્યા હતાં, અને હોદ માટે અને તેરજુ કરવા અને જાગીને કામે લાગી જવા શુર ચડાવવામાં આવ્યું હતું. છેવટે મી. જેસહ શાયપને કેલેજીયલ હોદી તેમજ બીજા હોદીને દેશ સેવાને

પોતાની છાંદગીને મુખ્ય તિયમ કરવા લાંબાજી સાવધુ કર્યું હતું. ત્યાર પછી સત્યાગ્રહના બારામાં ગળુ વાર વહે માતરમના પોકારો કરી સડે વિશ્વરજન થયા હતા.

બીજી મીટીંગ

મી. ગાંધીનું ભાષણ

રવીવારની મીટીંગમાં મળેલા બધા લોકો મી. ગાંધીનું ભાષણ સાંભળવા જે આત્મર તાથી મળ્યા હતા તેમાં તેમની ગેરહાજરી ને લીધે નિરાશા પેદા થવાથી મજબૂર યુનીઅનના કારખારીઓએ તેજ સાંજે મળીને બીજી મીટીંગ બરવા વિચાર કર્યો, અને એવો હરાવ થયો કે સોમવારે સાંજે ટર્સવાલના ડેપુટેશનને માન આપવા બીજી જાહેર મીટીંગ લાવવી. તે મુજબ તા. ૨૦મીને સોમવારે સાંજે આલખરટ સ્ટરીટના ખુણા પરના "હીવાળી હોલ" માં જા ના સુમારે એક મોટી મીટીંગ મળી હતી. હાજર થનારાઓમાં મેસરસ હાઉડ મહમદ, પી. એસ. આશર, કે. આર. નાથના, સુચીત મહારાજ, એ. ડી. પીતે, વી. લોરેન્સ, ગરીબ પાટે, બાલુ રૂપ નારાયણ સીંગ, લમનગરથી, એમ. એમ. દીવાન, જાગીલદાર મહેતા તથા બીજા ઘણા આગેવાનો ઉપાંત આશરે ત્રણસે જેટલા માણસો હાજર હતા; ને મીટીંગનું કામ ચાલતું થયું ને ડરબાન માણસોની સંખ્યા ૧૦૦૦થી ઉપર થઇ મઇ જણાવી હતી. સર્વાનુમતે મી. જેસહ શાયપનને પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યા બાદ મઇ મીટીંગમાં રજૂ કરેલા ૧૨વો ફરીથી પાસ કરવામાં આવ્યા. પછી મી. ગાંધી તાલીઓની મોટી ગરજના વચ્ચે બાપ્તિસ્ટ કરવા ઉભા થયા. તેમને કુલના હાર તોરા બેટ અપવામાં આવ્યા. ત્યાર બાદ તાળીઓના પોકાર વચ્ચે મી. ગાંધીએ મઇ મીટીંગના કાર્યમાં નહેલા અઠરમાન સંબંધમાં ખૂલાસો કરી જણાવ્યું કે આ મીટીંગમાં મુકાબેલા હરાવો બતાવે છે કે તમારામાં ઉત્સાહ અને ખંત છે. તમો લક્ષતની સાથે એકજ છો; ને તેમ જનજુ જ જોઇએ. કેમકે બધાના હકનો પાલો આ લક્ષત ઉપર છે. તેમાં ન છતીએ નો આપણી જડ આ મુલકમાંથી નીકળી જશે; ને કદાચ જડ જશે નહિ તો યુવામી બેગવસી. યુવામી તો હાલજ છે. તે તમારા હરાવોની બાબત બતાવે છે. ને તમારામાં મરદાનગીનો એક છાંદો સરવો હોય તો તમારે સત્યાગ્રહી થવું જોઇએ.

(તાડીઓ) દાખલા તરીકે બધા સિદ્ધાંતો રાજનામાં આપી રહે છે. અને બધાં માં આપ પોતાનાં ઉદ્દેશોને નીચાણથી ઉઠાડી લઈ રહે છે. સરકારની નીચાણમાં પોતાનાં ઉદ્દેશોને જોવાથી મળે છે એમ માનનારાં માન્યાપો દ્વારા કરીને કામ્ય છે. બીજા બાબત ગીરમીડીઆને લખતી છે. વેપારી લાઇસેન્સમાં આપેલ આપી તે કામ્ય છે એ કહી શકતા નહિ. ગીરમીડીઆને મુદત પૂરી થયે પાછા મોકલી આપે તેની સામે આપણે ન થઈએ એટલા માટે આ લાઇસેન્સ છે. શું કાંઈ હિંદી એવું કહી શકે? તમારે તેની સામે ચલાવું છે. તમારાં ખાલી પીટીસનો નકામાં છે. તેની પાછળ બળ નેહરો. તે બળ સત્યાગ્રહ (પેસીવ રીઝીસ્ટન્સ) છે. જનરલ રાઇસે કહ્યું તેમ સત્યાગ્રહ તે યુદ્ધ છે. નાતાલના હિંદીને સત્યાગ્રહમાં લાગ લીધા વિના ઉપદેશ નથી. આને હિંદીમાં આપણા પક્ષમાં છે. હિંદીને મી. પોલાકે બળ બળાવી મુક્યું છે. મી. તાતાની મદદ પછી બીજા પા. ૪૦૦ની રકમ એન. મી. આપણે મારફત તારથી જાહેર થઈ છે એવા ખબર આને મને જોવાનું સમજાયું છે. મી. જોસફ રોયપન વિધાયતમાં ડીપરીઓ લઈ આવેલ છે; ને હવે ઉલ્ટી ડીપરી લેવા મારી સાથે જેલમાં આવે છે. બીજા મી. જી. લોરેન્સ તપાસ થયા છે. તે પોતાનાં નાનાં બાળકો અને ઓરતને એકલાં મુકી આપશે. તે પોતાની નોકરી પણ હાલ માટે મુકી દેશે. હું તેમને માટે મગર છું. નામાપને પાંચો રૂપિયા છે તે આપણે કેમ તજીશું? તેનું નામ સંભારી છત મળતાં સુધી આપણે લાવાવું છે. છતથી કોઈને આપ સ્વાસ્થ્ય સંધાય તેમ છે નહીં; પણ તેથી આપણી હિંદીનાં નાક જળવાય છે. જે ઉપરના લાઇસેન્સ, કે બીજા કોઈ હિંદી પોતાને ટરાંસવાલમાં વસવાનો હક મળે એવી હિંદીમાં આવતા હોય તો હું તેમને આવવાની ના પાડું છું. અમારી સાથે આરનારમાં બીજા એક ફોલોની અસ હિંદી તે મી. સેમ્યુઅલ જોસફ છે. તેમજ જરમીરટતથી મી. રામલાલસીંગ હાલતમાટે ૬૬ એપ્રિલે આ. બા. છે તે પણ અમારી સાથે દાખલ થઈ જશે. આમ મજૂ વરસ હાલ હાલ પછી આપણે હાલ મુકી દઈએ તો નામોશી છે. હુમ્મ જોમવવા વગર કાંઈ મળતું નથી. આજના જન્મ જન્મ પોતાને પણ તૈયાર છે. તેમજ હિંદીને કામ મુજબ નોમ

વધુ પડે છે. જેલની રહેણીથી એક પ્રકારની જોવાથી ને મનોબળ આવે છે. તેને હું મોટો લાભ મળ્યું છું. ને તેથી મારા બીજા દીકરા મણીલાલને મારી સાથે લઈ જવા મેં ધાર્યું છે. મણીલાલ પોતાની મેળેજ આવવા પસંદ કરે છે. જેલમાં સત્યાગ્રહ અથવા નીનિના ઉપદેશ (મી. જી. સી. સી.) તરીકે કામ કરવાનું છે. વગેરે. (તાળીઓની મોરી મરજના) / ત્યાર પછી મી. રૂપનારાયણસિંહે એક જરસાદાર બા. પ. કરી મી. મી. મી. નવા સત્યાગ્રહની લડતની તારીફ કરી હતી, તથા તેમને ધન્યવાદ આપ્યો હતો, ને જેલ માટે તપાસ થયા સહને વિનંતિ કરી હતી. મી. હ. ઉ. મદમદે હું કે પણ અસરકારક બા. પ. મળ્યું. કે હાલ મી. ન છતીએ તો આપણી જડ નાતાલમાંથી નીકળી જશે એ નક્કી માનવાનું છે. દાખલામાં જણાવ્યું કે મી. મેરીસ હવાન્સ જે જે નાતાલના મોટા આગેવાન છે તેણે મને મહાનવા લીસ સંબંધમાં જણાવ્યું હતું કે પાંચ વરસનું લીસ ન મળે કેમકે પાંચ વરસ સુધી તમારે (હિંદી લોકોને) આ મુસદ્દામાં વસવાટ કરશે નહીં. મી. મેરીસના જવાબમાં મેં જણાવ્યું કે પાંચ વરસમાં અહીંનું રાજ બદલશે કે હિંદીને કાઢી મુકશે એ કોઈ જણાવતું નથી. આ જવાબ બતાવે છે કે હાલમાં છત મેળવ્યા વગર છુટકો નથી એટલું નક્કી છે ને તેથી મારા પત્રનું હક સારું થઈ જશે ત્યારે હું પણ જેલ જવા હરાદો રાખું છું. ત્યાર બાદ મી. એલ રોયરસ તથા બીજા મેલનારાઓએ ને પ્રમુખે આપણે કહ્યાં, ને મી. કે. એ. હાલ વડેમાતરમ ના પોલાકે કર્યા બાદ સભા વિસરજન થઈ હતી.

મદ્રાસની છેલ્લી મીટીંગ

(તા. ૪ થી ૬ સેપ્ટેમ્બરના અંકથી આશુ)

“ ટરાંસવાલના હિંદીએ અન્યાયી અને અપમાનકારક કાગળને દુર કરાવવા જે જાહેરની અને દેશના દેખાડી છે તેની આ સભા નોંધ લે છે, અને આ આપણી હાલમાં તેમજ કેપાડેસ રહેણાંકિમાન, વિંસેલ, જમ્બાન અને મિતિઓમાં બધાં કરવા પૂરવશ થયાં છે. ”

ગા. બહાદુર એમ. આદિનારાયણ અમલોએ ઉપરો કરાવ રજૂ કરતાં લાંબુ બા. પ. કર્યું હતું. તેમાં તેમજે બતાવ્યું કે અંગ્રેજ સરકારે હિંદીના દુ:ખને સાર બેતર સરકાર સાથે લઈ કરી છતાં છત મળ્યા પછી હિંદીઓને જરૂરની વધુ તકલીફ આપે છે; હિંદીઓએ રાજ ખુશીથી એક વખત રજીસ્ટર હાલમાં છતાં ૧૯૦૬ના ખુની કાયદો પસાર કરી તેમની તરફ નિરસકાર બતાવે છે; તેમજે પોતાના અને દેશના નાકને સાર અને દુ:ખો ખર્યા છે; હિંદી સરકાર પોતે ટરાંસવાલના આ પત્રમાં મંજીરપણું સમજ પ્રોટેસ્ટ કરે છે.

મી. રંગાચાર્ય ઉપરો દરખાસ્તને ટેકા આપતાં બોલ્યા કે દક્ષિણ આફ્રિકાના આપણા લાઇસેન્સની રિયતી નહીં મુજબ તે આપણે પણ સત્યાગ્રહની હાલ ઉપાડી લેવાની દરખા પડશે વિગેરે.

મી. પોલાક

વધુ ટેકા દેતાં આપણાં દુ:ખોનું વરણન અસરકારક રીતે કરી ગયા. તેમાં તેમજે જણાવ્યું હતું કે ટરાંસવાલની હાલ દક્ષિણ આફ્રિકા અને હિંદીના હિંદીઓને એક કરી દીધા છે.

ત્યાર પછી ઉપરો કરાવ પસાર કરવા માં આગ્યો હતો.

“ ટરાંસવાલથી હકકાર હિંદીઓને પર દેશી રાજ્યની મદદથી દિ. હાલ દેશપાર કરવામાં આવે છે તેની સામે આ સભા પ્રોટેસ્ટ કરે છે, અને તેવાની મદદમાં ઉજી થયેલ સાહિબ આફ્રિકન લીગ, મદ્રાસ અને મુંબઈની કમીટી સાથે મળી આ સભાના પ્રમુખને હું ઉપરાયવાના કામ માં મદદ કરવાની સલા આપે છે ”

ઉપરો કરાવ મી. એન. પી. રામન પોસેએ સભા સત્રમુખ મુકતાં અસરકારક બા. પ. કર્યું હતું. તેને મી. ગોવરધન દાસ ચતુરભુજાસે ટેકા આપ્યો હતો. મી. એ. સી. પરતસરાતી નાહકુંએ વધુ ટેકા આપ્યા બાદ દરખાસ્ત સરવાનુભવે પસાર થઈ હતી.

“ આ હરાવોની નકલો વડા પ્રધાન, હિંદી પ્રધાન, અને હિંદીના વાઇસરાય ઉપર મોકલવાની સલા પ્રમુખને આપવા માં આવે છે. ”

આ દરખાસ્ત પસાર થયા પછી મી. સી. કહ્યુંકર મેનને પ્રમુખને આભાર માન્યા બાદ સભા અંતરંગ થઈ હતી.

(અ. પ્રમુખ)

નાતાલમાં હિંદી કેળવણી

જાણવા લાયક સુકાદા.

નાતાલની સરકારી નિશાળોમાં હિંદી ઉપરને ૧૪ વરસની ઉંમર પછી જાણવા દેવામાં નથી આવતા તે કારણે બરોબર છે કે નહીં તે ઉપર સુપ્રીમ કોર્ટનો મત લેવા એક કેસ ચલાવવામાં ઉપર મળ કુર કોર્ટ આગળ ગયો હતો. તેનો જે સુકાદો બહાર પડ્યો છે તે અમે નીચે આપીએ છીએ.

“ફરિયાદી ૧૪ વરસનો છોકરો છે. તેના પાપનું નામ સુમેદાર છે. સુમેદાર નાતાલનો ૨૫ વરસનો રહીશ હિંદી છે. હાલ એમાં ફરિયાદી અભ્યાસ કરતો હતો. તેને નવા કાયદાથી પોતાનો અજાણ્ય હોવાનો પડ્યો. આ કેસમાં મુદ્દો એ છે કે અમુક ઉંમર પહોંચ્યા પછી એક માણસે અભ્યાસ છોડવો એવો નિયમ અવરનરથી કરી શકાય નહીં. વળી આ નિયમથી હિંદી અને યુરોપીયનો સાર સુધી સુધી નિશાળો હોવાનું મહેર થાય છે જે ગેરવાજબી છે, અને નામદાર સેહેનશાહની એશીઆટીક રમ્પત ઉપર જે બંધન આ નિયમથી મુકાય છે તેમાંથી તેમના યુરોપીયન બાપનો સુકત છે. બીજા મુદ્દા ઉપર બહુ વાન મુકવામાં આવ્યું નથી છતાં જણાવવાની જરૂર છે કે હિંદી અને યુરોપીયનો સાર સાથે નિશાળો હોવી એ ખુદ હિંદીને તુકસાન કરતા છે. પહેલા અને ત્રીજા મુદ્દા ઉપર અમારી પાસે પુરી જુગાની આવી નથી. કેળવણીને જમતા કાયદામાં કંઈ ઉંમરે અભ્યાસ બંધ કરવાની નોટીસ કાઢી શકાય એ કાયદાની સત્તા અવરનર ને નથી આપવામાં આવી. પણ નફા જીદા ધોરણની નિશાળમાં કેટલી વય સુધીનાં છોકરાં અભ્યાસ કરી શકે એ નક્કી કરી શકાય છે, તેથી આ નોટીસ ગેરવાજબી છે એમ અમે કહી શકતા નથી. કારણ કે હાલ એક ઇન્ડિયન સ્કુલમાં ૧૪ વરસની ઉંમરના છોકરા ન જણી શકે તો સરકારી નિશાળોમાં તેમનાથી બીજકુલ અભ્યાસ ન થઈ શકે એવું પુરવાર કરવામાં આવ્યું નથી. વળી એમ પણ સાબિત નથી થતું કે જેમ હિંદીને તેમ યુરોપીયન છોકરાંને પણ કોઈ નિશાળમાં અમુક ઉંમર પછી અભ્યાસ કરતો અંકકાયદાનો કાયદો નથી. કોર્ટ પાસે જે કમીટી રજૂ થઈ છે તે ઉપરથી આ કાયદો ગેરવાજબી છે અને રાખના બંધ

રણ વિરુદ્ધ છે એવી અમારી ખાતરી થતી નથી.

આ કેસનું જે રૂપ અમે દેખાડ્યું છે તે ઉપરથી અને હજી પણ આ બાબત અમારી પાસે ફરીથી આરો એમ જણી, હાલમાં અમે વધુ કહેતા નથી. એટલા સાર સરકાર સામેને આ કેસ અમે ખરમ સહીત કાઢી નાખ્યો છે.

ભારતિયખરમ વેદ ધર્મ સભા

નાતાલના વિદાય થતા અવરનર સર મેયુ મેધનને ભારતિયખરમ વેદ ધર્મ સભા તરફથી એક ડેપુટેશન મોકલીને ત્યાંના કાઉન્સિલ અમલદારને કાલે નીચે મુજબ માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું:—

“આપની આ કોલેનીમાંથી વિદાય ગીરી થાય તે પહેલાં અમે નીચે સહી કરનારા વેદ ધર્મ સભાના મેંબરો આપ ના વિદાય થવા માટે અમરો અતઃકરણ પુરવકનો એક દર્શાવીએ છીએ. નાતાલ માં આપના હેવાની કુંક મુદત દરમ્યાન આપે હિંદી કામના બધા વરગના દિલની બાબતમાં ખુબ ધ્યાન આપ્યું છે. નાતાલ છોડતાં આપની સાથે હિંદી કામનાં બધા માણસોની બધી કમજાઓ ને કુવાઓ આપ મેંબરી જાઓ છો. આ તકે અમે નામદારને આપની ભરિખની કારકીર્દીમાં સંપુરણ ફોટો અને આબાદી કમજાઓ છીએ.

અમે છીએ તમારા વહાદાર અને દરજ બખતનાર નેકરો, વેદીક ધર્મના ધરમચુર રવાબી સકરાનંદ, સભાના અમલદાર સી. નલીઆ, સભાના સેક્રેટરી એમ. બી. નાયક.”

ઉપર જણાવેલ ડેપુટેશન માનપત્ર નીચે સહી કરનારાઓ તથા કાઉન્સિલ અમલદારનું બનેલ હતું. માનપત્રનો અવર નર જે જવાબ આપ્યો હતો તે અમે ‘મરકયુરી’ ઉપરથી નીચે આપીએ છીએ:—

હિંદમાં મેં ‘કેટલોક વખત મળેલ હોવાથી નાતાલના હિંદી બાબતમાં કું બહુ ઉત્સાહ ધરાવું તે કુદરતી છે. આ કોલેનીમાં હિંદીઓ જે ખાસ સ્થિતિમાં મુકા એલા છે તે જોતાં મારા એ ઉત્સાહમાં વધારો થયો હતો. આ તકે એક કાયદો જે હિંદીને ખાસ લાગુ પડતો નથી, પણ જેમાં હિંદીને વિશેષ સખા છે તે વિશે જોવીશ. કાઉન્સિલ કાયદામાં હમણું નાતાલ પારલામેન્ટે જે ફેરફાર કર્યો છે તે વિશે કું કહેવા માગું છું. તે સુધારાથી

મને તેમજ નાતાલની તથા ઇંગ્લેન્ડની સરકારને બહુ સંતોષ થયો છે. આ મારે તમને મળવાની ઉલ્લાહી તકે કું તમને શીખામણોને એક બોલ કહેવા કમજું છું. કું તમને એ વાદ આપવા માગું છું કે આ મુલકમાં આવેલા કે જન્મેલા હિંદી એ હિંદુસ્તાનમાં વસતા મોટા ભાગના લોકો કરતાં વધારે સુખી છે. જાંબી તેમને વારતે અહીં વધારે સરલ છે; તેમને વધારે સારા દરમાલા મળે છે, અને ઉચા દરમ્યાનની રહેણીએ તેઓ પહેાંચી શકે છે. મને ખરસો છે અને કું માનું છું કે વેદ ધર્મ સભાના હિંદીથી આ વાત બરોબર સમજાય છે. કું એ પણ માનું છું કે સરકાર તેમનું બહુ કમજું છે, એવી તેમને ખાતરી થઈ હોવી જોઈએ, તેમજ હિંદી કામ અને સરકાર વચ્ચે સારો સંબંધ જાળવવા પુરા દિલથી કામ કરવા ને તેમનો ધરાકો હોવો જોઈએ. કું તમારા માનપત્ર માટે, તથા તમારી હાજરી માટે ફરીથી આભાર માનું છું.

એકાન્તખર્મ

[અમારા પ્રતીનીથી તરફથી]

કલતની હિંદીયતે ‘કિંશંકવાલ લીડર’ ‘લીડર’ ના મેં મયે અઠવાડીએ જણાવેલાં જણાવ્યો સાર નીચે મુજબ છે:—

આજે સરકાર કે કેળવાએલા હિંદીને કામલ કરવા તકવાર છે. એશીઆટીક ની દ્રષ્ટિથી જોતાં તેઓ તે કરતાં પણ આમળ વધેલ છે. જી, માંથી જણાવે છે કે એશીઆટીક કમીશન ઉપર સરકાર કાણુ રાખે તેની અમે ના પાડતા નથી, પણ તેમ કરવામાટે સરકાર કામલ નો ઉપયોગ નથી કરી શકતી, પણ અવરનરના ધારા કહે તેનો ઉપયોગ બલે થાય, તેમની કામનું અપમાન જે કાયદામાં થાય છે તે તેઓ દુર કરાવવા માગે છે. એ તે દુર થાય તો સરકારના કમીશન સામેના જાપતા તરફ તેમને વધે નથી. મેરાઓને આમાં કાંઈજ મોટી વાત ન લાગવી જોઈએ. આમાં તો કાંઈજ નથી એમ સમજી ઉલટાના તેઓ મનમાં મલકાશે. તાણું કોલ કે આગળીઓ કોલ પણ દરવાજે તો બંધન છે. એશીઆટીક કહે છે કે કાયદાથી તાણું ન મારે પણ અવરનરના ધારાથી આંખીઆથી ને કામ દ્યો. બસ, માંથીમાં મુખ્ય વાત આજ છે! ધોરક કરીયુ પણ તેથી

મુંજાએલ છે. હાખલ ધનારને ધારાવડે અટકાવવામાં આવે તો પછી કાયદાની છુટથી શું હોદીઓનો દિવસ વળવાનો હતો? મી. ગાંધી કહે છે કે આખા બ્રિટીશ રાજમાં કયાંય તેવો બેદ કાયદામાં નથી. અમલમાં હોય તેની શિક્ષે નહીં.

■ ગાંધીના કેસને ટુંકમાં નીચેના શબ્દોથી દર્શાવી શકાય: "જો કાયદા વડે મારા બાપએને બહાર રાખે તો તેથી અમારી કામને બદલે લાગે છે; બપોરે ધારાવડે કામ થયે છે તો માત્ર બુદ્ધિ બુદ્ધિ માણસનીજ વાત આવી. કાયદો તે આખી હોદી પ્રજાપર કબજે છે; પણ ધારાથી તમે ધરજવાળેજ માણસને નથી આવડા દેવા માનતા એટલેજ અર્થ રહે છે. તમેને હરીદાઈની બીજ લાગતી હોય તેટલા માટે તમારું રક્ષણ કરો, પણ તમારા કરતાં કદાચ અડીઆતા સુધારા વાળી જે પ્રજા છે તે આખી પ્રજા ઉપર કબજે આદાલત મા."

ઉપરનું આપતાં ટરાંસવાલ સરકારને કાંઈ મુશીબત ન નડતી જોઈએ. જુજ ઉમી કેળવણી પામેલા હોદી હાખલ થઈ શકે તેમાં બંને પક્ષને લાભ છે. હોદી આ અહીં સદાને માટે વસતી એવું તે લાગે છે, તો પછી આપણે તેમને તંદુરસ્ત, નીનિવાન, અને સુધરેલા જોવા માગીએ છીએ. તે કામ માટે તેમને તેમની જાતના વિદ્વાન માણસની જરૂર પડે. આમાં ઇમીએસનનો દરવાજો બંધ રહે છે કે નહીં એવું જ જનરલ સમટીસને જોવાનું રહે છે. આ ધોરણ અંગ્રેજીઆમાં કામ લાગુ છે, ત્યાં એશીઆટીકને અટકાવવા એવું કાયદામાં નથી, તો પણ ધારાથી કામ લેવાય છે; ને તેથી તેઓ પોતાની સહી સલામતી જાળવી શક્યા છે. માટે આ હક આપવો તે ડહાપણ ભરેલું. તેમજ વાળખી છે. હેલાં જે વરસ મ્યાં ૨૫૦૦ જેઠાની સળગો બોમવાઈ છે. કેટલાક જ જ વખત જેઠમાં ગયા છે, ને અસંત મોટી હાડમારીઓ બોમવે છે. તેમનો ખોસક પણ ખામીવાળો ગણાયો છે, ને તે ખામત જનરલ સમટીસ હાલ તપાસ કરે છે. એશીઆટીકએ લડન આણુ રાખી છે તે કાંઈ હક મળી જાય એટલા સારું નહીં, પણ પોતાની કોમનું નાક જાળવવા માટે. તેઓની લડન ગેરવાળખી હોય તો પણ તેમનો હેતુ ઉમદા છે, ને તેથી આપણું મન 'પીમળવું' જોઈએ. વળી હોદમાં બોમ્ય ફેંકનારાઓ ટરાંસવાલનાં દુઃખને એક કારણ તરીકે જણાવે છે. ટરાંસવાલના "જુલમ" ■ મોરડ

મોરડીના સુધારા નકામ થઈ પડે છે. હોદની નેશનલ કોંગ્રેસ એકાદ બે અઠવાડી આમાં મળનાર છે, અને તેમાં ચર્ચાવા ના સવાલોમાં આ કોસોનીના હોદીનો સવાલ બપોર છે. માટે ઘટતા ફેરફાર નું વચન આપવામાં આવે તો કોંગ્રેસના રિપોર્ટની તપસ્વીલ ઉપરથી આ સવાલને કાઢી નખાવી શકાય. જે આથી વડી સરકારને મુંજવણમાંથી ઉગારતી હોય તેમજ આ રસ્તે દોરવાએલા માણસોને દુઃખો બોમવામાંથી છોડાતા હોય તો આમાં કાંઈ મોટી વાત નથી.

મોરડોની મીજલસ

અરે અઠવાડીએ મોરડોની જે મીજલસ વિષે હું જણાવી મયો તેનો દિવસ હવે નક્કી થયો છે તા. ૨૬મીને જુજ વારે તથા થાગે હમીદોવા ઇસ્લામીક સોસાયટીના હોલમાં આ મીજલસ આપવામાં આવશે. મેસરસ. એમ. એ. કરોડીયા અને કુ., સુલેમાન ઇસમાઇલ મીઆ અને કુ., તથા અહમદ મીઆ તરફથી આ મીજલસ માટે વધુ મદદ મળી છે.

પકડા પકડી

અયા શુકરવારે જોહાન્સબરગના મી. જાઝરસ હેરી ડાસની જેલમાં પકડા છે. તેજ દિવસે કરમરસડોરમાં મી. મુસાઈ. વાળ અને એમ. ઇ. સ. આ પકડાયા હતા. સનીવારે તેજ ગામમાં મી. આમદ ઇ. વાળ અને મી. સુલેમાન હુસેન પકડાયા છે. આ બંધાનો કેસ તા. ૨૮મી સુધી મુજતવી રહેશે છે.

ફેરાપાર

રડીપોરના મી. ઇસમાઇલ ઇસાઈ અને જોહાન્સબરગના મદમદ હુસેનની કુ. વાળા મી. અબ્દુલ મુરુ ફજદાર સની વારે નાતાલથી પાછા ફરતાં પોલીસરૂઆતે પકડાયા. સોમવારે તેમનો કેસ ચલ્યો અને બંને ગરદરમને નાતાલ દેસ પાર કરવાનો ફકમ થયો.

છુટયા

મીનાઓના એક્ટીંગ મેરમેન મી. સી. એફ. જે. ફરેક અયા શુકરવારે વીરી નીર્મોગની જેલમાંથી છુટયા છે. તેમને વધાવવા જોહાન્સબરગથી મેસરસ લાઇકોમ, ઇ. એમ. પટેલ અને અસવાત ગયા હતા. મી. અસવાતને ત્યાં તેમને નારતો આપવામાં આવ્યો હતો. તા. ૨૧મીએ મી. થીમ ડીપકલુહતી જેલમાંથી છુટયા છે. જરૂરીસ અમીર અલીને મુખારકખાદી દમીદીયા સોસાયટીએ જરૂરીસ અમીર અલીને પ્રીવી કાઉન્સિલરની પદવી મળવા માટે મુખારકખાદીનો કેવલ કર્યો છે.

તેમજ બરીડીયા ઇડીયન એસોસીએશન તરફથી પણ નીચે મુજબ કેવલ મોકલવામાં આવ્યો છે. "તમારી પ્રીવી કાઉન્સિલમાં ચલવી નીમણુ કથી ટરાંસવાલના હોદી તરફથી અંતઃકરણપુરવકની મુખારકખાદી રવીકારશે."

બીજનેસ રજીસ્ટર કરાવવાનો કાયદો તા. ૨૧મી જુલાઇ ૧૯૦૯ના ટરાંસવાલ ગવર્નમેન્ટ યેઝેટમાં ઉપરનો કાયદો પ્રસિદ્ધ થયો છે તેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

લાઇસેન્સ આપતા પહેલાં, અથવા તો નવો કરી આપતા પહેલાં બરજદારે એશી ડેવીટ રજી કરવી પડશે. તેમાં તેણે બીજનેસનું નામ, જાત, ઠેકાણું, તથા તેના સાથે સંબંધ ધરાવનારાઓનાં નામ ધંધા, શીરનામાં વગેરે આપવાં પડશે. ત્યાં બાબીફરો હોય ત્યાં એક બાબીફાર જાહેર કરે તે આવશે.

બીજનેસનાં બંધારણમાં, નામમાં, માણસોમાં, કે ઠેકાણામાં ફેરફાર કરવામાં આવે તો તેની નોટીસ ૧૪ દિવસમાં એજેન્ટના લગોલગ તથા અકમાં, તેમજ બીજનેસ જે ડીસ્ટરીક્ટમાં માલતું હોય તેના એક જાપમાં બીજનેસ ફેરવતા પહેલાં દર અઠવાડીએ એક વાર એમ લગોલગ તથા અઠવાડીયાં સુધી આપવી પડશે. આવા ફેરફારની વિગત લાઇસેન્સ અમલદારના હથું નોંધાવવી, અથવા તે જરૂર પડે તો નવો લાઇસેન્સ કઢાવવો.

બીજનેસ બીજા માણસના નામ પર બદલાવવું હોય અથવા તો બીજા માણસને વેચવું હોય ત્યારે પણ વેચતા અથવા બદલાવતા પહેલાં જેપર પ્રમાણે નોટીસ આપવી. આવા ફેરફાર પછી અગાડના ધણીના નામથી બીજનેસ ચલાવી શકાયો નહિ.

દરેક લાઇસેન્સ અમલદારે એક રજીસ્ટર રાખવું. જેમાં પોતાની એશીસમાંથી કાટેલા લાઇસેન્સની વિગત લખવી.

"રજીસ્ટરાર આફ ઇંપીનીઝ" તરફથી એક મુખ્ય રજીસ્ટર રાખવું. બંને રજીસ્ટરે થી ૧/- ની શી આપવાથી કે.ઇ પણ જોઈ શકે.

કાંઈ બાબીફરી લાગે કાયદેસર કામ ચલાવવું હોય તો તેના રજીસ્ટર અંગે બીજનેસના નામ ઉપર ચલાવી શકાય.

બાબીફરી તુટી જાય અને બીજનેસ બંધ થાય તો તેની નોટીસ દરેક બાબીફરે ૧૪ દિવસની અંદર રજી કરવી. બીજનેસમાંથી બીજનેસનું નામ બદલાવા માટે હવે પછી કબુલત કરવામાં

આવે તે રદ બાતલ મણુશે.

કેમ બીજાને સ બદલાવવા અથવા ટર્ક સફર કરવાની કબુલત, આ કાયદાની સરત ન પાળી હોય તો, રદ મણુશે.

અમુક બીજાને સના નામને મળવાનું નામથી, મોટાળો અટકાવવા માટે, બીજા બીજાને સ નહિ ગજરત કરાવી સકાય.

આ કાયદા માટે હલુસુધી ન મનાએલ હોય છતાં, ઘટલી લાગેલી તેવી રજુઆત લાઇસેન્સ અમલદાર માગી શકશે. હવે પછી આ સંબંધી જોરીડેવીટ કે બહે સત કરવામાં આવે તેના ઉપર રદે પ બેસશે નહીં.

આ કાયદો ન પાળવા માટે કારે સજાઓ થશે.

આવી કસુર માટે દરેક બાબીદાર અને મેનેજર જોખમદાર મણુશે. પછસાનો (દરસો) આપવા જેટલા અથવા નામ બહાર ન પાડવું હોય એવા બાબીદારને આ કાયદુ પડશે નહીં. માલીક ગેર હાજર હોય ત્યારે મેનેજર અથવા એજન્ટ જોખમદાર મણુશે.

આ સંબંધી ખાસાં જરૂરનર થી શકશે.

આ કાયદાનો અમલ કરનારને પહેલા ગુન્હા માટે પા. ૫૦ સુધી દંડ, અથવા ત્રણ માસ સુધીની જેલની સજા કરી શકશે.

ફરીવાર ગુન્હો કરનારને પા. ૧૦૦ સુધી દંડ અને છ માસ સુધીની જેલ ની સજા કરી શકશે.

ધા ૧૩

ઉપરના કાયદાને લખતા ધરાઓ તારીખ ૧૦ મી ડીસેમ્બરના ગેઝેટમાં બહાર પડ્યા છે. તે આવતે અઠવાડિયે આપીશ.

લાઇસેન્સ સંબંધી

તા. ૨૧ મીના નાનાલ ગેઝેટમાં નીચે મુજબ નોટીસ છે:—

વરસો વરસ વેપાર સાર લાઇસેન્સ ઠકા વર્ગ પડે છે. તેને લખતા કાયદા તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે. એ કાયદા ની રૂએ દરેક અરજદાર નવા વરસથી ૩૦ દિવસની અંદર પોતાના લાઇસેન્સ નહીં કદલી એ તેમને પોતાના લાઇસેન્સની રીધી ચેમ્બરો દંડ કરવાની સત્તા માલુમેટને છે. ૧૯૧૦ ના જાનેવારીની ૩૦ ત્રીયા પછી લાઇસેન્સ મળ્યાં હશે તો પણ તેમની આગલી કસુર માટે તેમની ઉપર કામ અણવી સકાય છે. લાઇસેન્સ કદાવવાની અરજીની સાથે પોતાના વેપારનું રજીસ્ટ્રેશન સરટીફિકેટ પણ જોડવાનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે.

મી. માંધોનો કામળ

મે. ઇ. ઓ. ના અધિપતિ જોમ,

હું ઉમેદ રાખું છું કે આ પત્ર છપાશે તે પહેલાં હું જેઠમાં પહેલો ગયો હોઈશ. મારો બીજો દીકરો (મણીલાલ) મારી સાથે છે. તેને લડતમાં દાખલ કરવાનો વિચાર જેટલાક વખત થયાં આપ્યા કરતો હતો. તેનો આમલ હતો. ઉડા ઉતરતાં મને બહુમું કે તેને દાખલ કરવો એ બરોબર છે. હું માનું છું કે મુખ્ય મુદ્ધથી દેશદિશને ખાતર જેલ જવું અથવા તેનાં દુઃખ ઉઠાવવાં એ ખરી રીજવણી છે. હું તો જેલને મહેલ માનું છું તો પછી જેલને હું પ્રિય ગણું છું તેઓને તે અધિકારમાંથી અજમા કેમ રાખું? મારો દીકરો એટલી ઉમરે (૧૭ વરસે) પહેાંચે છે કે તે પોતાની શુભિલાસીથી શકે છે. હું તો બધા હોદી માખાપને, તેમજ બધા હોદી જવાન ને કહું છું કે આ લડતમાં દાખલ થશે તે જીતશે. લડતનો ખરો લાભ લડનારા લે છે.

જેઓ હાલ જેલમાં પડ્યા છે તેને વિનંતી કરું છું કે જેવા તમે પાછા નીકળો તેવા દુરત પાછા જેલમાં જવાનો વિચાર રાખજો. ધડીબર થાસ ન લેજો. આપવાક માન મી. રસ્તમજી બાબત થઈ શકે છે તેને દુરતજ ન પકડે તો તેણે ડરખત એક માસને સાર જમ આપવું એ તેમને લાગ્યું છે. પણ તે માસ પુરો થયે તબીબત મમે તેવી હોય તોપણ પાછા ફરવાની તેમની દરજ મને જોઈ જાય છે.

જેઓ જેલ બહાર છે તેઓએ દુરત જેલમાં જવાની પેરવી કરવી યટે છે. કંઈજ નહીં તો જાનેવારી તથા ફેબ્રુવારી માસમાં તો જેલ સહેલાઈથી ભરી મુખી શકે છે.

બીજા બરે કે ન કારે પણ જે હોદ ને સાર તપાસવા માટે છે તેની દેખીતી દરજ છે કે તેણે એક પગબર પણ થાસ ખાવાને નથી.

હું છું આપનો

મેહનદાસ કરમચંદ માંધી.

તા. ૨૦-૧૨-૦૯

તા. ૨૮ મી ડીસેમ્બરથી ૬૨૮ લડનમાં હવાઇ વહાણ ઉડાવવાના અખતરા કરવા માં આવશે. અને તા. ૧ લીએ હવાઇ વહાણની સરત ડેઝાશે.

“સત્યાગ્રહની કહાણી”

સત્યાગ્રહના ઇતિહાસ વિષે મી. પોલાક ઉપલા નામનું પુસ્તક લખવાના હતા, તે તેમના હોદમાં હોવાના સમયથી તેમજ બીજા જેટલાક કારણોને લીધે લાંબા વખત સુધી બહાર પાડી શકવાનો સંભવ નથી. ધણી મહરથો એ પુરતકના અમલથી પછસા ભરી આજ થયા છે. તેમને અને જણાવવાની રમ લખએ છીએ કે એ તેમની મરજ હશે તો પછસા પાછા મોકલવામાં આવશે, અથવા મી. માંધીનું જીવન ચરિત્ર કિમત શી. ૨/૬ (અગ્રેજી) “હિંદી આફરિકાના દેશો” એ નામ ની મી. પોલાકે અંગ્રજીમાં લખતી ચોપડી કિમત શી. ૧/૬ અને ૪ ઓ. ની ૧૯૧૦ ના સાલની ડાવરી મોકલવામાં આવશે, અથવા આ પ્રેસ તરફથી મગદ થયેલાં પુસ્તકોમાંથી કોઇપણ શી. ૬/- ની કિમતનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

હેલા તાર

[અમારા ખાસ પ્રતીનીધી તરફથી.]

જેહાન્નુબરમ, મુકરવાર.

મી. જોસફ રાયપન તથા આખી દુક ડીને પારક રેલેને વધાવી લેવા એક ઉત્સાહી હોદી ડેણું હાજર થયું હતું. મેસરસ કાજલીઆ, ચેરીઆર વગેરે પણ હાજર હતા. મુકવારે સાંજે તેમને આવકાર આપવાને હમીદીઆ હોલમાં એક મેળાવડો થયો હતો. મી. કાજલીઆ અમુખ હતા. મી. રાયપન અને તેમના સાથીને તેમની કિમત માટે મુજારક બાદી આપનારા ઠરાવો પસાર થયા હતા. મેસરસ કાજી હમીબ, ચેરીઆર વગેરેએ આપણો આખ્યાં હતાં. મી. રાયપને આભાર માની છેવટ સુધી લડવા સફરને લક્ષમણુ કરી હતી, અને બહુમું કે એ જીત ન મેળવીએ તો કુતરાના જેવ મરને રહેવું પડશે. રહેવના છેલ્લા ધારા એનો તે બાબતમાં દાખલો આપ્યો હતો.

‘દરલિલાલ લોકર’ માં એક સખત આરટીકલ છે, જેમાં હોદીની સમજણીમાં કસુર કરવાની સજાને સખત લખવાનું કરવામાં આવી છે.

દરાંસવાલનો લડત

નવી દુકાની દાખલ થઇ

કોઈને પકડ્યા નહીં

મી. આ. ગ. ફર્જીદાર તથા મી. રાયપન

છેલ્લા અડવાડીઆમાં સત્યાગ્રહની લડતમાં વધારે ભેર આવ્યું છે. મી. જોસફ રાયપન, સેમ્યુઅલ જોસફ, મી. રામલાલ સીંહ તથા મી. મણીલાલ ગાંધી મંજળવારે દરાંસવાલ તરફ મી. કેસનબેક તથા મી. ગાંધીની સાથે ઉપડી ગયા હતા. સ્ટેશન ઉપર લગભગ ત્રણસેં હાજરીઓ હાજર હતા.

મી. જોસફ રાયપન નાતાલના જનમેલા છે. તેના માળાપ ગીરમીટમાં આવેલા. તેનું કુટુંબ મહા બહેનું છે. તેણે નાતાલ સીવીલ સરવીસની પરીક્ષા પસાર કરેલી છે. પોતે ઇંગ્લાંડમાં બે વરસ રહી હમણાંજ આવ્યા છે. બારીસ્ટરની તથા બી. એની પરીક્ષા પસાર કરી છે. પોતે ઘરે ખીસ્ત છે.

મી. જોસફ સેમ્યુઅલ સીવિયની નિશાળના મુખ્ય મહેતાજ છે, ને મી. રાયપનના ભત્રીજા છે. મી. મણીલાલ ગાંધી તે મી. ગાંધીના બીજા દીકરા છે. તેણે ખાસ માન્ય કરી તેથી તેને લગાઇમાં લખવા મળ્યાની તેના બાપે પરવાનગી આપી છે. તેની ઉંમર ૧૭ વરસની છે. મી. ગાંધી માને છે કે સત્યાગ્રહની લડત તે બીજી કેળવણી છે. એટલે તેણે રજા આપવામાં આનાકાની નથી કરી. મી. રામલાલસીંહ તે ખાસ જરમીસ્ટનથી પકડાવાને આવ્યા હતા. તેણે રજીસ્ટર ફીની કસમાં ફાટી નાખ્યું.

મહિસનગર પહોંચતા કેટલાક હાજરી હતા, તેમાંથી ભૂલે ચડતાં મી. કેનીડ એડર દેલમાં ચડી બેઠા તેણે કંઈ તપાસારી નહીં કરેલી. તેને કંઈ ખબર પણ ન હતી. આ બધાઓએ કંઈ કપડાં પણ નહીં લીધેલાં.

મારલસડાઉનમાં મી. અબ્દુલ મકુર ફર્જીદાર સામેલ થયા. તેઓ સાહેબનો કેસ ને. બી.માં ૨૦મી તારીખે હતો. દરમીઆન તે ડરબન ગયા. પાછા વળતાં મી. ઇસમાઇલ ઇસાકની સાથે પકડાયા. મી. ઇસમાઇલ ઇસાકનો કેસ એક અડવાડીઆ સાર મુલતવી રહ્યો, ને મી. ફર્જીદારને કેસપાર કર્યા. તેમણે મી.

ગાંધીની એક દલાડો રાહ જોઈને મુઘવારે સવારે મારલસડાઉનમાં જોડાયા.

વોલકરસ્ટ ખાતે પહોંચ્યા તો પોલીસે તે બધાને પકડવાની ના પાડી. બહુ અમળો પામ્યા. મી. કેસનબેક બીજા દીકરા સહ લીધી. ને સહુ જોહાનસબગ રવાના થયા. આજ સરકારે આટલા બધા હાજરી ને જવા દીધા તેણે શું કારણ છે તે સમજાતું નથી.

ઇંગ્લાંડમાં વોલ્ટીઅરેનું કામ

ઇંગ્લાંડમાં વોલ્ટીઅરેનું કામ ઇંગ્લાંડથી મળેલા કામગીમાં જણાવવામાં આવે છે કે તા. ૧૫ તથા ૧૮ મીએ વોલ્ટીઅરેની મીટીંગ મળી હતી. મી. રીચ પ્રમુખ હતા. હાજર રહેવાની સંખ્યા ૧૮ થી ૨૨ હતી. સહી લેવા વારંતે લખવાના કામગીમાં મુલકો નહીં કરવામાં આવ્યો હતો. એક નાનું 'ચોપાનીઈ' બેઠાની બહુ માટે બહાર પાડવાનું સલાહકારક લખ્યું હતું.

નીચે મુજબ સહીઓ અને ઉપરાજ બેચુ મળ્યા છે:—

મીસીસ એ. પોલાક (૧૦ સહી) પા. ૦-૭-૩. મીસ એમ. ઇ. પોલાક. (૧૧ સહી) પા. ૩-૧૬-૩. મીસ લીડી બેનેટ (૪ સહી) પા. ૦-૧-૮. મી. ફ. ડ. લાસન (૧ સહી) પા. ૦-૦-૬. મી. એચ. આર. બીલીમોરીઆ (૧ સહી) પા. ૦-૦-૨. કુલ સહી ૨૭, ઉપરાજ પા. ૪-૫-૧૦.

બીજી અડવાડીઈ

મીસીસ એ. પોલાક (૧૦ સહી) પા. ૦-૨-૩. મીસીસ આર. કુમે (૪ સહી) પા. ૩-૬-૬. મીસ એમ. ઇ. પોલાક (૩ સહી) પા. ૦-૧-૫. મી. આર. જી. મુનસફ (૧ સહી) પા. ૫-૦-૦. મી. વીક્ટર જે. બેટેસન (૧૦ સહી) પા. ૦-૨-૨. પડીત લાલન (૬ સહી) પા. ૦-૦-૨. મી. એમ. બેતરજ (૬ સહી) પા. ૦-૫-૩. મી. ડી. સી. ધોસ (૧૦ સહી) પા. ૧-૧-૦. મી. આમન (૧ સહી) પા. ૦-૫-૦. અને મી. કુમાર સીસોદીઆ, દીલસોઈ ધરાપનાર (૩ સહી) પા. ૦-૦-૩. કુલ સહી ૭૦ અને ઉપરાજ પા. ૧૦-૧૧-૧, તથા આગળ કમુમેલી રકમ પા. ૩૪-૧૩-૦.

દારીઆની રાજધાની સુએજ ખાતે વડા પ્રધાન વાન ચેનું કરીરમાં હિત્તાર થોંચીને જીન કરવામાં આવ્યું હતું.

મી. જોસફ રાયપન

મી. જોસફ રાયપને લડત વિષે જાણમાં લખાણો કરવા માંડ્યા છે. તેમના બે કામળ હાલમાં 'મરકુરી' માં પ્રસિદ્ધ થયા છે. પહેલા કામળમાં લડત કેવા રાખા ઉપર આવી છે તેનો ખ્યાલ આપ્યો છે; ઇંગ્લાંડમાં કેટલી ચરમા ઉભી થઇ છે, હાંદીની લામણી સામવવાની ઇંગ્લાંડને કેટલી જરૂર છે, હાંદી વગર ઇંગ્લાંડને શાલે તેમ નથી વગેરે સમગ્રમ્ય છે; અને છેવટે આ સવાલ ઉપર ખ્યાન આપવા વાંચનારને જણાવ્યું છે.

મી. રાયપનનો બીજો કામળ તા. ૨૨ મીના 'મરકુરી' માં પ્રસિદ્ધ થયો છે. તે દરમ્યાન તેઓ જણાવે છે કે:—

મારો આ દેશમાં જન્મ થયો છે. હું અહીંજ લગ્યો. મેં અહીંની સીવીલ સરવીસની પરિક્ષા પસાર કરી. મારો નંબર ૭ મો હતો. મારી પછી પાસ થયલા મોરોએને મોઢરી મળી પણ મારી નીમણું થઇ સહી નહીં. હું ઇંગ્લાંડ ગયો, મારા કુટુંબની કમ.ઇની શીલ્ડિંગે શીલ્ડિંગ મેં અમ્માલમાં ખરવી નાખી. હું મેન્યુએટ અને બારીસ્ટર થયો. ફક્ત આફ્રિકામાં હાંદી તરીકે હું આ પદવી પહેલ પહેલોજ પામ્યો છું. હવે અંગ્રેજી રાજ્યની રમખત તરીકે હું પુરે હક મોળવી શકું કે નહીં એ સવાલ ઉભો થાય છે. શું મારી જાત અને રમ ને ખાતર મારો હક લઇ લેવામાં આવશે? મારે નાતાલ સિવાય બીજા રહેણ નથી. હું મારો અંગ્રેજી રમખત તરીકેનો હક સાબીત કરવા માટે દરાંસવાલમાં યોગ્ય દિવસમાં દાખલ થવા માગું છું.

ડરબન પ્રીન્સ એડવર્ડ સીટમાં એક સારી સ્થિતિના હાંદી કુટુંબની ૩૦ વરસ જેટલી ઉપરની મોરતી મળું કપાઇને મરણ નીપજેલું બુધવારે માહુમ પડ્યું હતું. મરણનું કારણ જણાયું નથી. ને એવું ધારવામાં આવે છે કે મરણને અઆવડે મળું કાપીને આપખાત કર્યાં હતાં.

રશિઆમાં જોખમ વડે બે સરકારી અમલદારોનાં જીન થયાના સમાચાર તા. ૨૨ ના તારીખમાં છે.

તા. ૨૧ મીની રાત્રે બીલીસ્ટરમ અને નબેમરપેટ વચ્ચે રેલવે રસ્તા વરસાદ થી ત્રણ માઇલ જેટલામાં ધોવાલ થયો હતો, ને તેથી પ્રીટોરીઆ અને પીટરસબર્ગ વચ્ચેની દરેક બટકો પડી હતી.

રૂશિયાના ઉમરાવ ટોલસ્ટોઇનો એક હોંદુ ઉપરનો કાગળ.

હોંદુસ્તાન ગુલામીમાંથી કેમ છુટે?

પ્રસ્તાવના.

નીચે જેનો તરજુમો આપ્યો છે તે કાગળ વિષે મોડી સમજુતી આપવાની જરૂર છે.

કાઉન્ટ ટોલસ્ટોઇન એ રૂશિયાનો ઉમરાવ છે. તેણે દુનીઆના ભોગ બહુ ભોગ્યા છે. પોતે બહાદુર લશ્કરખો દતો. યુરોપના લોકોમાં લખનાર તરીકે તેની બરાબરી કરનાર કોઇ બેતામાં આવતા નથી. પોતે લેખો અનુભવ મેળવ્યા પછી, લખ્યું વાંચ્યા પછી એવા વિચાર ઉપર આવેલ છે કે દુનિયામાં જે સાધારણ રાજનીતિ બેતામાં આવે છે તે બુદ્ધિ ભરેલી છે. તેનું મુખ્ય કારણ તે એમ બલે છે કે આપણામાં વેર લેવાની ટેવ છે તે આપણને ન જાતી અને બધા ધર્મની વિરુદ્ધ છે. આપણને નુકસાન પહોંચાડનારને આપણે નુકસાન પહોંચાડ્યું એ બનેલે નુકસાન કરનાર છે એમ તે માને છે. તેના વિચાર પ્રમાણે તો આપણને મારે તેના માર આપણે સહન કરવો ને તેના બદલો આપણે તે માણસની ઉપર પ્રેમ બતાવી લેવો. અવગુણ ઉપર શુભ કરવો એ કવદાને તે બહુ દલતાથી વળગી રહેલ છે.

આવું કહીને તે એમ નથી બતાવતો કે જેઓની ઉપર દુઃખ પડે તેઓએ કંઈ ધંધાજ ન કરવો. તેની માન્યતા એવી છે કે આપણે પોતે હાથે કરીને દુઃખ ઓઢી લઇએ છીએ. જીલમગારના જીલમને આપણે તામે ન થઇએ તો તે જીલમ કરી નથી શકતો. મને કોઇ માણસ પોતાની ગમતને સાર પણે બાગે સાત નહીં મારે. પણ તેમ કરવામાં તેનો કંઈ બેદ હશે. હું તેની ચરણ વિરુદ્ધ વરણ તેથી પોતાને તામે કરવા સાર તે મને પાડુ મારશે. જે હું તેનો દુકમ પાડુ ખાતા પણ નહીં ઉઠાડુ તો પછી તે મને મારતો રહી જશે. તે રહી જાય કે નહીં તેની મને દરકાર ન હોય. તેનો દુકમ ન્યાયી નથી એટલું મારે સાર બસ છે. ગુલામી અન્યાયી દુકમ ઉઠાવવામાં છે. પાડુ ખાવામાં નથી. પાડુ ખાવી ને સામે ન મરવી એ ખરી બહા દુરી છે અને એ ખરી માણસાઇ છે.

આમાં ટોલસ્ટોઇનના શિક્ષણની ચાવી છે. જે કાગળનો તરજુમો નીચે આપ્યો છે તે કાગળ અસલ રૂશિયાનમાં છે. તેનું ઉચ્છેદ ટોલસ્ટોઇનએ કરીને "શ્રી હોંદુસ્તાન" ના અધિપતિને તેના કાગળના જરખમાં મોકલ્યું છે. "શ્રી હોંદુસ્તાન" ના અધિપતિના વિચારો ટોલસ્ટોઇનના વિચારોથી જુદા છે. તેણે તે કાગળ ન જાખ્યો. તે કાગળ મારા હાથમાં આવ્યો અને તે જાપનો કે નહીં તે વિષે મારી સલાહ એક મિત્રે પુછી. મને કાગળ પસંદ આવ્યો. મને જે મળ્યો તે અસલ કાગળની નકલ હતી. તે કાગળ મે ટોલસ્ટોઇનની ઉપર મોકલ્યો ને જાપાની તેની પરવાનગી મગાવી, તેમજ તે કાગળ તેનો હતો કે નહીં તે પુછ્યું. તેણે પરવાનગી આપી. તેથી તે ઉચ્છેદ કાગળ તથા તેનું ગુજરાતી એમ બન્ને 'ઇ. ઓ.' માં છપાય છે.

ટોલસ્ટોઇનના કાગળને હું કોમની ગણ્યું છું. ટર્ગિસવાલની લડતનો જેણે રસ ચાખ્યો છે તે તો તે કાગળની કિંમત સહેજે સમજી શકશે. ટર્ગિસવાલ સરકારના તોપ બળની સામે કુદી જેટલા હોંદી સલામત, પ્રેમબળ કે આત્મબળ, અજમાવી રહ્યા છે. એ ટોલસ્ટોઇનના શિક્ષણનું રહસ્ય છે. તે બધા ધર્મનું રહસ્ય છે. આપણા રહસ્ય—આત્મામાં—પુણ્ય—કાર્ય—એવી સકિત મુકી છે કે તેની પાસે શરીરનું માત્ર મુદ બળ કંઈજ કામ નથી આવતું. અને જે આત્મબળ આપણે વાપરીએ છીએ તે ટર્ગિસવાલની સરકારની ઉપર ભરસાર કરવા કે તેની ઉપર વેર લેવાને સાર નહીં, પણ માત્ર તેનો જીલમગાર દુકમ નહીં ઉઠાવવા.

પણ જેઓએ સલામતનો રસ નથી ચાખ્યો, જેઓ પતન જેમ દીવાની પાછળ ધુમરી ખાધા કરે છે તેમ આજ કાલના સુધરાના મહા પાખંડમાં ધુમરી ખાધા કરે છે તેને ટોલસ્ટોઇનના કાગળમાં એકાએક રસ નહીં આવે. તેના માણસો એ જરા મસ ખાઇ વિચાર કરવાનો છે.

હોંદુસ્તાનમાંથી ગોરાને હાંપી કાઢવા એ હોંદી અધીરા સ્થ રહ્યા છે તેને ટોલસ્ટોઇન સાથે જવાબ આપે છે. આપણે આપણા ગુલામ છીએ ઉચ્છેદને નથી. આ આપણા મનમાં કાનરી રાખવા જેવું છે. ગોરાને બે આપણે ન માગીએ તો તે રહે તેમ નથી. ને બે હાથે ગોરાથી

ગોરાને કહાડવા હેય તો હાથોળાથી યુરોપે શું ઉમળ્યું છે તે દરેક હોંદીએ વિચારવાનું છે.

હોંદી સ્વતંત્ર થાય એ બધાને ભાવતી વત છે. પણ તે કેમ સ્વતંત્ર થાય તે વિષે જેટલા જણ તેટલા મત છે. તેને ટોલસ્ટોઇન સીધો રસ્તો બતાવે છે.

આ કાગળ તે ટોલસ્ટોઇનએ હોંદુ ઉપર લખ્યો છે. તેથી તેમાં મુખ્યત્વે કરીને હોંદુ ધર્મ પુસ્તકોમાંથી વિચાર બતાવ્યા છે. પણ તેના વિચારો દરેક ધર્મ પુસ્તકમાં છે. તે વિચારો હોંદુ, મુસલમાન પારસી બધાને લાગુ પડતા છે. ધર્મના આચાર વિચાર જુદા હોઇ શકે છે. પણ ધર્મની નીતિ તો એકજ હોય. એટલે બધા વાંચનારને હું ધર્મ નીતિનો ખ્યાલ કરવા બળામણ કરું છું.

ટોલસ્ટોઇનના બધા વિચારો તે મારા છે એમ કોઇએ માની લેવાનું નથી. ટોલસ્ટોઇનને હું મારા એક શિક્ષક ગણ્યું છું. પણ તેમના બધા વિચારો મને માન્ય છે એવું કંઈ નથી. તેમના શિક્ષણની ચાવી તે મને મળન માન્ય છે. ને તે ચાવી નીચેના કાગળમાં છે.

તે કાગળમાં તેણે કોઇપણ ધર્મના વહેમને પડતા નથી મુક્યા. તેથી હોંદુ વિષે ધર્મશિક્ષામાંથી તેના શિક્ષણની સામે થવા જેવું નથી. તે બધા ધર્મના રહસ્યને માને છે એટલું આપણને બસ હોવું જોઇએ. અધર્મ એ ધર્મની જગ્યા લથી વેળા લા એસે છે ત્યારે ધર્મ પણ તણાઇ જાય છે. એ ટોલસ્ટોઇન વારંવાર બતાવી આપે છે. અને એ વિચાર આપણે મને તે ધર્મમાં હોઇએ છતાં બહુ કરવા જેવો છે.

તરજુમો કરવામાં બને તેટલી સહેલી ગુજરાતી બાપા વાપરવા મહેનત કરી છે. 'ઇ. ઓ.' ના વાંચનારને સહેલી જાણા પસંદ છે એ વત ખ્યાનમાં રાખી છે. વળી ટોલસ્ટોઇનના કાગળ દળરો ગુજરાતી હોંદી વાંચે એવી નેમ છે. ને દળરો અધરી આપાથી કંટાળી જાય. આ બધું સમજતા છતાં કોઇ જગ્યાએ તદન સહેલા રાખેલો નથી મળ્યા ત્યાં સહેજ કહણ સજો વપરાયા દશે તેને સર સજ નારની મારી માણું છું.

મોહનદાસ કરમચંદ માંધી.

સ્વીમર કી રોડોન કેસલ,

૧૮મી નવેમ્બર ૧૯૦૬.

ભાગ ૧ લો.

‘જે કંઈ છે તે એક જ છે. સૌથી
આને જુદા જુદા નામથી ઓળખે છે.’
વેદ વાક્ય.

‘હથર પ્રેમમય છે. જે પ્રેમમાં લીન
છે તે હથરમાં લીન છે, અને હથર તેના
હૃદયમાં વાસ કરે છે.’

બાઈબલ.

‘હથર એક જ છે. આપણે તેના
વિભાગ છીએ.’

વિનેશનંદ.

‘જે સ્થિતિમાં રહેવાથી તરતો અને
વાંચના નામે છે તે સ્થિતિમાં તને ચેત
મળવાનું નથી. જો તું તેમાં ચેત
માનથી તો આ જંદગીના ખામ ખડકો
માં રમદેળથી. અને પામન રતે તેવી
જંદગી હોય નહીં. આ જંદગીની જાડી
માં આપે તારા પગ ગુસ્સવાળા જામ ત્યારે
તું જાણીને કે મેં બતાવેલ રસ્તો તું
જુક્યો છે. મેં તો તને ધેરી રસ્તો કે
અથવા કુઓ વેરામાં છે તેમાં જુક્યો છે.
તારી જાનણ મેં (જાનરથી) હીવો ધરો
છે તે તરફ નજર રાખીને તું કેસ આપા
વિના ચાલી શકે છે.’

કૃષ્ણ વચન.

તમારો કામજ તથા તમારા જાણના
જે બાંક અને મળ્યા છે. અને મેં રસ
પુરવક વાંચ્યા. ધણા માણસોની ઉપર
ચોડા માણસોનો જુલમ અને તેથી ધનો
મડો—આ બન્યાવ ઉપર મેં બહુ વિચાર
કર્ષે છે, ને હાલ તો મારું મન તેમાંજ
મુગ્ધાઈથી રહે છે. તમે બતાવે છે તે
કુઝો જે કારણોને લઈને ઉત્પન્ન થયાં છે
તે વિશે મારા વિચાર જણાવવાનું કું
પ્રયત્ન કરીશ. મુઠીમર એકબીજામાં
માણસોની ચરણ પ્રમાણે લાખો ગરીબ
માણસો કેમ મલુરી કરે છે ને પોતાની
જંદગી ગુજારે છે તેવાં કારણ જાણી
જગ્યાએ એકજ નતનાં જોવામાં આવે
છે. જુલમમાર અને જુલમથી પીડા
એલા માણસો એકજ પ્રગળા હોય કે
હીંદુસ્તાન તથા ખીજા કેટલાક દેશોની
માફક પીડાએલી પ્રજા અને પીડનાર તે
જુલમ સુલકના હોય તેથી કુખનાં કારણો
માં ફરકાર થતો નથી.

હીંદુસ્તાનની પ્રજા દબાએલી પડી છે
એ તો બહુ વિચિત્ર જણાય છે. હીંદુ
સ્તાનની વીસ કરોડની વસ્તિ ધરમમાં ને
ગરીબમાં જળવાન છે; આઠક ગોરાઓ
તેને દબાવી રહ્યા છે તેઓના વિચાર,

તેઓના હેતુ તે હીંદીના કરતાં જુદા છે
અને તેઓ (ગોરા) તે હીંદીના કરતાં ઉત
રના પ્રકારની પ્રજા છે. છતાં હીંદી કેમ
ગુલામ બન્યા છે?

તમારા કામજ પરથી, તમારા “ક્રી
હીંદુસ્તાન” પરથી તથા વિવેકાનંદનાં
વાંચવા લાયક લખાણો પરથી જોઈ શકાય
છે કે આવી કામજ દલાતાં કારણ જોખીજ
જગ્યાએ જોવામાં આવે છે તેજ છે. તે
કારણો તથા પ્રકારનાં છે. એક તો એક
આપણું જીવન શા સારૂ ચાલે છે અને
આપણી રહેણી કેમ હોવી જોઈએ તે
સમજી શકાય એવા સારા ધરમ શિક્ષણ
ની ખામી; ખીજું એ કે તેવા સરલ
ધરમ શિક્ષણને બદલે પાખાંડી શિક્ષણ ને
પાખાંડી રાજ્ય (સાવનસ) દેલામાં છે;
અને ત્રીજું એ કે એ જુદા શિક્ષણમાં
થી બેચેની કરાડેલાં અનીતિનાં વચનો કે
જે સુધારાને નામે ઓળખાય છે તે.

તમારા કામજ તથા જાણ તેમજ હીંદી
રાજ્ય પ્રકારથી લખાણો પરથી જોઈ શકાય
છે કે ધણા ખરા હીંદી આજેવાનો ધરમ
નીતિ ઉપર ભાર દેતા નથી, અને ઇંગ
રેજો તથા ખીજાના નામની ખ્રીસ્તી પ્રજાએ
જે અનીતિ ધોરણ પકડ્યું છે તે ધોરણ
પકડવામાંજ હીંદુસ્તાનમાં થતા જુલમનો
અંત જુએ છે. મુશ્કેલી પ્રગળાં ધેરણ
દાખલ કરવાની હીંદી આજેવાનો ધરમ
ચોખી રીતે બતાવે છે કે તેઓના મનમાં
થી ખરું ધરમ જાન જરૂર રહ્યું છે.

આવા ધરમ જાનની ખામી અને તેને
લગતી રહેણીની ખામી બધી જગ્યામાં,
પુરવમાં, પશ્ચિમમાં, જાપાનથી કરી ઇંગ
લાંડ અને અમેરીકા લગી જોવામાં આવે
છે. તે ખામી એ હીંદી પ્રગળાં મુલકો
નું એકજ નહોં તો મુખ્ય કારણ છે.

ભાગ ૨ જો.

‘અરે ઓ સૌકો, તમારા માથા ઉપર
તમારા પગતમે તમારી જમણી બાજુએ
અને ઢાળી બાજુએ બળતું જુએ છે.
તમાં સુધી તમે અંક કાર છેડી નમ્ર નહોં
બનેા અને બાળકના જેવા સરળ નહોં
માઓ તમાં સુધી તે આમ તમે ઓલવવા
ના નથી. ત્યારે તમે સરલ ને ગરીબ
યશો ત્યારે તમે મને જોશો. તમારામાં
અરે કું વસીલ ત્યારે તમે દુનિયા ઉપર
રાજ્ય ચલાવી શકશો અને તમારા અંત
રમાં જે મહાન જગત છે તેમાં તમે બહા
રેજુ નાનકડું જગત જોશો. ત્યારે તમે
શાંતિ પામશો અને તમે જોશો કે તમારી

અને કાળની સ્થિતિ કીક છે.’

કૃષ્ણ વચન.

મારા વિચારો સ્પષ્ટ કરવાને સાર
મારે જરા મજબૂત તપાસવું પડશે, કશેડો
કે હમરો વરસ પહેલાં સૌકો કેમ રહેતા
હતા તે આપણે જાણતા નથી, જાણી
શકતા નથી. હું તો હીંમતપુરવક કહું
છું કે તે જાણવાની જરૂર નથી. પણ
આપણને જે કાળનું જાન છે તેને વિશે
આપણે કહી શકીએ છીએ કે માણસો,
જુદી પ્રજા, જાત કે કુટુંબ તરીકે રહેતા
આવ્યા છે અને તેઓએ માની લીધું છે
કે એક રાજ્ય અથવા તો કેટલાક રાજ્ય
કર્તા અમલદારોનાં તાબા નીચે રહેવું
જોઈએ ને તેમ રહ્યા છે. આ વાત
વિશે કંઈ કહેા નથી. દેશકાળ જુદા
હોવા છતાં આપણે જોઈએ છે કે ઉપર
પ્રમાણે માણસો વસતા આવ્યા છે. અને
રાજ્યકર્તા તથા રક્ષત બન્નેએ ધારણ છે
કે આમ ઓઠવણી કરવી એ જરૂરી
વાત છે.

જે કે આવી અપણી દુન્યવી સ્થિતિ
ચાલતી આવી છે છતાં દરેક દેશણે, ધર્મે
સ્થિતિ જોવામાં આવી છે અને આ ગણિ
ને લઈને આપણે એમ જાણ્યું છે કે
આપણે એક છીએ ને પ્રેમસ્તીથી
આપણે એક ધણ શક્તિએ છીએ. આ
આપણું જીવન છે. આ વિચાર જુદી
જાણમાં, જુદા જગદોમાં ઓછો કે પુરો
જુદી જુદી જગ્યાએ અને જુદે જુદે
વખતે બતાવવામાં આવ્યો છે. વેદમાં,
વાકુદીનાં પુસ્તકોમાં, જરુરત પેચમ્પર
ના શિક્ષણમાં, બહુ ધરમમાં, ચીનના
ધરમમાં, કનફુશીઅસની નીતિમાં, ગ્રીક
અને રોમન લખાણોમાં, ખ્રીસ્તી મજહબ
માં અને મહમદ પેચમ્પરના હીતમાં
રહેલો છે. આમ જુદા જુદા પેચમ્પરો,
ધરમ-શિક્ષકોએ તેજ વિચાર બતાવ્યો છે
એ ઉપરથી આપણે અનુમાન બાધી શકી
એ છીએ કે આ વિચાર માણસ જાતમાં
રહેલો છે અને તેમાં ખરું ધરમતત્વ
રહેલું છે.

પણ જોઓએ એમ મન્યું છે કે પ્રજા
ઓનું બંધારણ સરીરબળ ઉપર (એક
ખીજાની ઉપર દાબ ચલાવીને) આસે છે
તેઓને ઉપરનો વિચાર ચાલુ ધોરણથી
ઉસગે જોવામાં આવ્યો. વળી ત્યારે એ
વિચાર પ્રથમ જાહેર થયો ત્યારે એ
રૂપમાં મુકવામાં આવ્યો કે માણસોએ તે
ને વિચાર તરીકે કમલ રાખ્યો. આપણે
પ્રમાણે વરતા થાય એમ તેઓને જણાવ્યું

નહીં. વળી જેઓ સરીર બળ ઉપર આધાર રાખનારા હતા તેઓમાં આ પ્રેમ વૃત્તિનું શિક્ષણ ફેલાયું. ભારે તેઓએ જ્યેષ્ઠ કે તેના દેવાશક્તિ પોતાની હતી, પોતાનો અમલ આત્મા જરૂર. તેથી તેઓએ જાણીને કે અમલજે તેનો અમલ ખોટો કર્યો. ને મારામારી કરીને પણ તે શિક્ષણનો પ્રચાર થતો અટકાવવા મહેનત કરી. આ શિક્ષણ તે આદમ જનને પ્રવરતી કાયદો છે. તે એ કે માણસની જીવન દારીનો આધાર ધરમ ઉપર છે અને ધરમનું રહસ્ય તે પરસ્પર પ્રેમ છે. આ વિચાર માણસોના મનમાં ફરવો તે પહેલાં તેને બહુ સહન કરવું પડ્યું. એક તો તે અસ્પષ્ટ રીતે જાહેરમાં કુકાયો, વળી તેને જાણીને કે અમલજે મરડામાં આવ્યો, અને સરીરજનથી રાજ્ય કરનારાઓએ પોતાની સત્તા જાળવવા સાર તેથી ઉલટો વિચાર ચલાવવા લોકોની ઉપર જીલમ મુલખે. આમ ઉલટો અરથ ફરક ધરમ ને વિશે કરવામાં આવ્યો.

આમ કે એ.

‘મારે હાથે મેં બપે પ્રેમબીજ વાલું છે. મારી બધી પ્રજાને મેં અશિવદિ આપ્યો છે. પણ તેઓ અજ્ઞાનપણે પછી નેજા ભેટા નથી. પોતાના પગની પાસે પડેલી વસ્તુ ફેંકી દેનારા કેટલા પોડા છે? પણ આપણીમાં નરર અવળી કરી તેઓને એ મેં આપ્યું છે તે નહીં ભેટારા અને ‘પછી ‘અમને નથી મળ્યું’ એમ રાવ ખાનારા કેટલા બધા માણસો આ જગતમાં પડ્યા છે? કેટલાક તો ણી મરા આપેલાને અને મને જાણી તેમને તરફોડે છે, તેઓ જાણતા નથી કે મારા યજી તેઓ નબે છે અને હું તેઓનો પ્રાણહતા છું.’

કાણુ વચન.

‘જગતની કાંસાસીમાંથી હું ચે છું છું. તાર જીવન પ્રેમ અને સુખથી કું સજી અને સુંદર કરીશ. પ્રેમ એ આત્માનો સુર છે. આ પ્રેમ છે ત્વા સતોષ અને સાંતિ છે. અને જ્યાં સતોષ તથા સાંતિ છે ત્યાં હું છું.’

કાણુ વચન.

‘નિષ્પાપ આત્મા બીજાને દુઃખ ઉત્પન્ન કર્યા વિના વરતે છે. બીજાની પછીની મેદરશરી રાખી કદાચ પોતે મેળવી શકે તેપણ તેની મેદરશરી નથી.

પોતાની પાછળને પણ નિષ્પાપ આત્મા

પીડા કરતો નથી.’

‘જેઓ પોતાને શિક્ષક છે તેઓને પણ જે માણસ દુઃખ ફેરો તેના દુઃખનો અવ આવવાનોજ નથી.

‘અપકારની સત્તા ઉપકાર છે. કેમકે તેથી દુષ્ટ માણસ ઉલટે જીવન પામે છે.’

‘જે પોતાના કાપીના કુખે કુખી ન થાય તે પોતાનું યંત્ર શા કામનું છે?’

‘જે કાવરના માણસ ‘કાકલું’ જુર કરવા હજરો તો તે જુર. કાવરના તેને પોતાને પાણું મળી રહેલું.

કુરલ.

આમ બધી જગ્યાએ બનતું આવ્યું છે. પ્રેમ એ સર્વેતિમ વરતી છે એવું બધાએ કશુંક રાખ્યું છે. પણ તે વિચારની સાથે જીલમ જેટલું બધું બધું કે તે જિંદગી વિચાર અનામતના સંજોગમાં રહ્યા, તેને ઉલટાવનારો અરથ એવો નીકળ્યો કે આવી નીતિ માત્ર પોતાના જરના ખાનગી સંબંધમાં વાપરવાની છે. પણ દુષ્ટ લોકોમાંથી બીજા સારા માણસોનો જવાબ કરવાને સાર તો પ્રેમ વરતીના વિશેષી, મારામારી, કેદખાનાં, ફાંસી, કડાપ વિગેરે જરનાં છે એમ સમજ પાડવામાં આવી. સાધારણ આકલથી વિચારતાં આપણે જોઇ શકીએ કે આ જીલમ બરેલો ખ્યાલ છે. કેમકે ધણાના બહાને બહાને કેટલાકની ઉપર દખાણ ચલાવવાનો વિચાર જેમ બીજા કેટલાક કરી શકે તેમ બીજી ઉપર કાળ ચાલતો હોય તેઓ કાળ ચલાવનાર ને વિશે ધારી શકે છે. અને એ કે આ પ્રેમ વરતીના કાયદા પ્રમાણે ધણાક ધરમ વાળા અને સુખવત્તે પ્રીતી ધરમવાળા ચાલ્યા તોપણ સાધારણ માણસો તો મારામારી ઉપર આધાર રાખી પ્રેમ વરતીના કાયદાનો ભગ કરતા ચાલ્યા. અને એ કે મારામારીમાં ધણું ઉલટું જોવામાં આવે છે જતાં મંદપણને લાંબો લોકો તેમાંથી નીકળી શકતા નથી ને બીજાઓની ઉપર પાતળીપણ વાપરવું, ફાંસી આપવી વિગેરે જરોબર છે એમ માનતા આવ્યા છે.

આવી કદગી જીંદગી લોકો જાણ્યા વિના માણતા આવ્યા. પણ એવો દહાડો આવ્યો કે જ્યારે જુદી જુદી પ્રજામાં આ મેલ જોઇ શકનાર માણસો જાગ્યા. માણસની દરજ્જા એક બીજાને મદદ કરવાની, એક બીજાને ચાલવાની છે એવું પુરાણ શિક્ષણ તેઓએ ફરી ભેળવ્યું. તેઓ ને માલમ મળ્યું કે મારામારી કે

કાપીથી લોકો સારા કે સુખી થવાના નથી.

અસલ જમાનામાં એવ મનાવું કે રાજાઓ, ઝર, સુધતાનો, સાહ, અને બીજા રાજ્યકર્તાઓને સત્તા ચલાવવાનો ખાલ ધરથી હક હતો. પણ અનુભવે લોકો ભેટા થયા કે કેકને ખાલ બાહ કાઢી આપેલી નથી. રાજાના ધરથી હકનો ખ્યાલ પ્રીતી, બાકાણ, બહુ ને કનકુલીઅસના ધરમ માનનારામાં મંડ પડ્યો. અને હાલ કાલ રાજ્ય પોતાને ધરથી હક છે એમ મનાવીને પ્રજાની ઉપર જીલમ કરી શકતો નથી. લોકો દહાડે દહાડે ભેટા આવે છે કે કાલપણ માણસ બીજાને તામે રહેવાને બંધાએલો નથી, અને આપણા બહાની અથવા તો આપણી નીતિની વિરુદ્ધ આપણી પાસે કેલ કામ ભેમ તો તે કરવા આપણે બંધાએલા નથી. જેટલું નહીં પણ તે કરવું એ આપણા દીન ધરમથી વિરુદ્ધ વાત છે. એટલે લોકો ધરમને બહાને ખોટી રીતે ટકાવી રાખેલા રાજ્યોના તાખમાંથી નીકળવા માગે એ સમજ સહજ એવી લાગણી છે. કમનસીબે રાજ્યોએ બહાના કદાહી પ્રજાને પીડી છે એટલુંજ નહીં પણ તેઓના અમલ દરમીયાન ને તેઓની આસપાસ એવા માણસો તથાચાર થયા છે કે તેઓ લોકોની ઉપર રાજ્ય ચલવવામાં ભાગ લે છે, ને તેઓની મજુરીની ઉપર પોતાનાં એશઆરામ ભેમરે છે એટલે જ્યારે રાજ્યોનું જગ પડે છે ભારે તેઓની આસપાસના પાગીયાઓ પોતાની સવા સંજાળપુરવક જાગવી રાખવાને સાર તથા પ્રજાઓને શુધામીમાં રાખવા સાર ઉપાયો ભેમ છે તે લોકોને બમાવે છે.

[અધુરું.

તા ૨૨ મીના લંડનના તારમાં જણાવવામાં આવે છે કે મુબમ ઇલાકમાં નારીકેના કલેક્ટર મી. જેકસનનું ત્યાંના એક હોંદીએ જોણી વડે ખુન કરવું છે. વધુમાં જણાવવામાં આવે છે કે મજદૂરે જોરા અમલદારે હાલમાં એક મેતાની સળ ફરેલ હતી તેનું નેત્ર લેવા આ કામ કરવામાં આવ્યું છે. ખુતી પડાએલ છે.

શિક્ષણ આદરિશના મંચર તરીકે મી. હરખરક એડવોકેટ તામ સમાચાર રીતે પકાર પાડવામાં આવ્યું.

ટરાંસવાલમાં રેલવેના ધારા

વધુ અટકાયતો

તા. ૧૭ મીના ટરાંસવાલ મવરમેન્ટ એજેન્ડામાં ટરાંસવાલની રેલવેને લગતા જે ધારાઓ પ્રસિદ્ધ થયા છે તેમાં કચરડ લોકો સામે અટકાયતો મુકવામાં આવી છે તે ધારાઓને સાર અમે નીચે આપીએ છીએ. તા. ૧લી જાનેવારીથી તે અમલમાં આવશે :—

કચરડ લોકો પછી તેઓ આફ્રીકાના હોય કે એશીયાના હોય તેઓ નીચેના અપવાદ સિવાય ક્ષેત્ર ત્રીજા વરગમાં અથવા કાફર ગાદીમાં મુસાફરી કરી શકશે ટરાંસવાલના રેલવેના વગ્ગેની મુસાફરી માટે જોરા લોકોને ત્રીજા વરગની ટીકીટ આપવામાં આવશે નહીં

મદીઆતા વરગના કચરડ લોકો જેઓ પોતાના દેખાવ, વસ્તુઓ, અથવા એમાં અને લીધે પહેલા અથવા બીજા વરગમાં મુસાફરી કરવાને લાયક દેખાતા હોય તેઓ, જે મરજી હશે તો, પહેલા અથવા બીજા વરગમાં તે તે વરગનું ભાડું ભરવાથી મુસાફરી કરી શકશે : ૧મું તેમાં હરત એ કે તેમણે માવ તેમને માટે ખાસ રાખેલ, અને "રીઝર્વડ" એવા અક્ષર લખેલ વિભાગમાં બેસવું પડશે

જે ગાદીમાં કચરડ મોકોને મુસાફરી કરવાની છુટ હોય, તે ગાદીમાં પહેલા અથવા બીજા વરગના જે કરતાં વધારે ડબ્બા હોય ત્યારે એક પહેલા વરગનો અને બીજા વરગનો વિભાગ (કંપાર્ટમેન્ટ), બની શકે તો, કચરડ મોકોને માટે ખાસ રાખેલ, અને તેટલા માટે તેના ઉપર "રીઝર્વડ" એવા અક્ષર મોકવા, તેણે વિભાગ મોસા લોકોના વિભાગથી અને તેટલો દૂર રાખવાની મોકવણી કરવામાં આવશે.

છપ્પીરીયલ કે રોયલ મેજ ગાદીમાં ફાર્ટ પેસેન્જર ગાદીમાં, અથવા તો બીજા જે જે ગાદીઓ ખાસ મળીને દેખાવવામાં આવતી હોય તેમાં કચરડ લોકો મુસાફરી કરી શકશે નહીં.

મુસાફરી કરે કરતાં પહેલાં અથા કચરડ મોકોએ અને નેટીવોએ સંભાળ રાખવાની છે કે ખાસ ક.ય.દાને લગતી અથવા બીજા જે કાયદેસર જરૂરીઆતો તેમને પુરી પડતાની હોય તે તેમણે પાળવાની છે. આવા ભગ માટે જોમને મુસાફરી કરતાં પેસેન્જર અટકાયતો તેમને વાહાના પટેલા (ગિળ)

પાતાના પેસા માણ આપવા રેલવે આત

નાદારી કોર્ટનો નોટીસો વગેરે

(મવરમેન્ટ એજેન્ડામાંથી)

૧૫ મી ફેબ્રુવારી ૧૯૧૦ ના રોજ વેરલમના રહીસ ગોર્વોદ નારાયણની મીલ કંત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા કરમન સરકીટ કોર્ટને અરજ કરવામાં આવશે.

કરમન પાસે આવેલા કાર્ટથી પ્યેમના આગવાળા અગદુલા ગહેદની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવાની અરજ કર બન સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૨ જાનેવારી ૧૯૧૦ ના રોજ કરવામાં આવશે.

કરમન એ સીટમાં આવેલી કરીમ ખોળના નામથી આલતી વીશીના માલોક ની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા કરમન સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૨ જાનેવારી ૧૯૧૦ ના રોજ અરજ કરવામાં આવશે.

અહમદ મામુજી સહ્યાની મીલકત નાદાર તરીકે જાહેર કરવા કરમન સરકીટ કોર્ટને તા. ૧૦ મી જાનેવારી ૧૯૧૦ના રોજ અરજ કરવામાં આવશે.

કરમનના દુકાનદાર મહમદ દઉજી મેટવાલની નાદાર મીલકતના સંબંધમાં લેજલરોની બીજી ને ત્રીજી મોટીમ તા. ૨૮ ડીસેમ્બર ૧૯૦૬ અને તા. ૧૧ જાનેવારી ૧૯૧૦ ના રોજ કરમન કોર્ટ હાથે સમાં બેલાવવામાં આવશે.

પ્રોડ્યુસ મારકેટ

તા. ૨૨ મીને જીવવારે કરમન. પ્રોડ્યુસ મારકેટમાં નીચે મુજબ કામથી માલ વેચાયો હતો :—

	શી. પે.	શી. પે.
કાળીચ	૦ ૧ થી ૩ ૦ ૩૩૦	
મલી ફાવર	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
પાઇનએપલ	૦ ૧ " ૨ ૬ "	
પોપો	૧ ૦ " ૩ ૦ "	
બનાના	૦ ૬ " ૧ ૬ ૧૦૦	
આનેડીલા	૧ ૦ " ૨ ૦ "	
મેડરીન	૦ ૦ " ૦ ૦ "	
કરી	૧ ૦ " ૩ ૦ "	
ઓરેન્જસ	૪ ૦ " ૮ ૬ "	
પટેલા (ગિળ)	૫ ૦ " ૧૦ ૬ "	
મીઠા	૨૦ ૬ " ૫ ૦ "	
મીઠા	૩ ૬ " ૫ ૦ "	

રાકડ બજાર ભાવ

શી. પે. શી. પે.

આવલ માંભ ૧૫૨તાની	૨૧ ૦ થી ૨૧ ૬	
બીમડીના	૨૩ ૬ " ૨૪ ૦	
એફ. એફ. ડી. આર.	૧૮ ૬ " ૧૯ ૦	
એફ. ડી. આર.	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦	
ચીની સક્કર	૨૨ ૦ " ૨૩ ૦	
દુધાના	૨૧ ૬ " ૨૨ ૦	
દેશી ટુવેર કાળ	૧૯ ૦ " ૧૯ ૬	
ટુવેર કાળ કાનપુરી	૨૦ ૬ " ૨૧ ૦	
મસુરની	૨૨ ૦ " ૨૨ ૬	
મયની	૨૭ ૬ " ૨૮ ૬	
આદની	૨૯ ૦ " ૩૦ ૦	
અણા મુંબઈના	૨૩ ૦ " ૨૪ ૦	
" કાળ	૨૫ ૬ " ૨૬ ૦	
વડાણા નાતાલના	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
મકાઈ	૬ ૦ " ૬ ૬	
બીનીસ	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
કાવું તેમ ૧ આબન	૩ ૨ " ૩ ૩	
એરડીનું	૨ ૬ " ૨ ૭	
મીઠું	૩ ૬ " ૩ ૬	
નાળીએરડું	૩ ૬ " ૩ ૬	
ખાંડ સહેદ નાતાલની	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦	
પીળા	૧૫ ૬ " ૧૫ ૬	
તીરકુળ નાતાલ	૧૦ ૦ " ૧૦ ૬	
આટા	૧૩ ૬ " ૧૪ ૩	
મદાસી સોપારી રસ્તલ બા	૦ ૩૬ " ૦ ૩૬	
મર્યા	૦ ૩૬ " ૦ ૩૬	
શી રેડીટીનના થી ૮-૧૦-૦	" ૮-૫-૦	
ચોરખંદર	૬-૧-૦ " ૧૦-૦-૦	
પારાપીન એરોફે		
" વાઈટ રેસ	" ૮ ૮	
" " આબન	૧૩ ૬ " ૧૪ ૦	
નાળીવેર	૧૭ ૬ " ૧૮ ૦	
દેશી	૫ ૬ " ૬ ૦	
કામમંડ સોપ	૧૩ ૦ " ૧૩ ૬	
સાણુ સીબ રોયલ	૧૫ ૬ " ૧૬ ૬	
સાણુ સનલાઈટ	૪૨ ૬ " ૪૫ ૦	
" કાપમંડ ૫૦ દુકાના બોલસની		
કીમત	૧૨ ૦ " ૧૨ ૬	
નેકર ડી	૧ ૮ " ૧ ૬	
આપીસ બાવન	૩ ૬ " ૩ ૬	
સોપારી સેવરખની	૦ ૧૦ " ૧ ૦	
નીલ પોઈટ સીબરેડ	૧૭ ૦ " ૧૭ ૬	
દુધ નેસલનું	૨૦ ૦ " ૨૧ ૦	
" ફેસલ	૨૦ ૦ " ૨૦ ૬	
ફેસલ મીલ	૧૮ ૦ " ૧૮ ૬	
ફેસ નીમક (લીવરમુલ)		
ફેસલી બરના એફની	૧ ૬ " ૧ ૬	

બોટોશ ઇડિઅન એસોસિએશન

તા. ૧ લો એપ્રિલ ૧૯૦૯થી તા. ૩૧ મી અક્ટોબર
૧૯૦૯ સુધીના આવક તથા ખર્ચના હિસાબનું તારણ.

આવક

પાં.	શી.	વે.	
૩૫૨	૧	૬	સીલકમાં બતાવેલ
૭	૧૬	૬	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. ગોર્વીલ્ડ
૧૩	૦	૦	હેલ્થિંગમાં " હા. મી. પોલાક
૧૪	૧૪	૩	અરમેલમાં " " " "
૪૧	૭	૦	" " " "
૧૦	૦	૦	મીડલબરગમાં " " " "
૫	૧૧	૦	લે'બરમાં " હા. મી. ગોર્વીલ્ડ
૧	૧૦	૦	ફરે પાછા વાળ્યા તે.
૧૦	૦	૦	મેસરસ કામાની કુ.
૫	૦	૦	બારબરનમાં ઉધરાણું હા. મી. રોલ્ડ
૧૦	૦	૦	મેસરસ બામદ મુસાઈ કુ.
૧૩	૧૦	૦	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. પોલાક
૪૭	૧૭	૬	પ્રીટોરીઆમાં " હા. મી. નાઈકુ
૨૮	૦	૬	લે'બરમાં " " " "
૨	૧૫	૬	ટાઈટના હોની
૫	૫	૦	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. રોલ્ડ
૦	૧૫	૦	" " " "
૪	૧૫	૦	" " હા. મી. નાઈકુ
૧	૧૦	૦	મી. મહમદ વલી
૬	૨	૦	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. પોલાક અને નાઈકુ
૨	૨	૦	મી. કાઈ, હેલ્થબરગ
૩	૦	૦	મી. ઇ. એમ. દેરાઈ
૧૦	૦	૦	મી. ઈ. ઈ. દાદાભાઈ
૫	૦	૦	મી. અલી આકુલ
૧૦	૦	૦	મી. એમ. એ. કરોડીઆ
૮	૭	૬	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. કાચલીઆ બિ.
૧	૦	૦	રતીલાલ પેલાભાઈ
૧૪	૧૦	૬	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. નાઈકુ વીગેરે
૧૩	૧૬	૦	માફેઈમાં " હા. મી. પોલાક
૧૮	૨	૦	કરાઈબરગમાં " " " "
૧૭	૧૦	૦	લે'બરમાં " હા. મી. નાઈકુ
૧૬	૬	૬	મીડલબરગમાં " " " "
૦	૧૩	૦	લે'બરમાં " હા. મી. રોલ્ડ
૭	૭	૦	સીડની (કેપ)માં, હા. મી. પોલાક
૮	૬	૬	લે'બરમાં " હા. મી. નાઈકુ
૨૦	૦	૦	ફીનલ્ડીમાં " હા. મી. પોલાક
૨	૦	૦	લે'બરમાં " હા. મી. નાઈકુ
૫	૧૬	૬	લે'બરમાં " " " "
૨૦	૧૦	૦	ચીડીમાં ઉધરાણું
૦	૧૦	૦	ઇ. એ. ત્રવાડી, પીટરસબરગ
૨	૨	૦	ફીનલ્ડીમાં ઉધરાણું હા. મી. પોલાક
૩	૬	૬	લે'બરમાં " હા. મી. નાઈકુ
૭	૧૦	૦	લે'બરમાં " " " "
૧	૦	૦	ખતીએલું " " " "
૬	૫	૦	દરજી કેમલું " " " "
૨૪	૧૮	૦	વીરીનીર્ગમાં " હા. મી. કાચલીઆ
૪	૭	૬	લે'બરમાં " હા. મી. નાઈકુ
૧	૧	૬	વીરીનીર્ગના ખર્ચમાંથી વળતર
૦	૧૦	૦	લે'બરના દરજીઓ
૦	૧૦	૦	લે'બરના ફેરીઆ
૧૫	૦	૦	કેપમાં ઉધરાણું હા. મી. પોલાક
૦	૧૫	૦	દરજી કેમ તરફથી હા. મી. નાઈકુ
૧	૦	૦	ખતી કેમ તરફથી " " " "
૧૦	૦	૦	ફીનલ્ડીમાં ઉધરાણું હા. મી. પોલાક
૬	૨	૦	લે'બરમાં " હા. મી. નાઈકુ
૪	૦	૦	મી. વી. ઇ. મહારાજ
૨	૫	૬	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. નાઈકુ
૧	૦	૦	ફેવરેડ હાઈવેડ
૫	૫	૦	લે'બરમાં ઉધરાણું હા. મી. નાઈકુ
૨૦	૧૦	૬	બુલાવાયોમાં " હા. મી. આર. પી. નાઈકુ
૨૫	૦	૦	પોર્ટ હાઈબ્રાન્કમાં હા. મી. પોલાક
૪૬	૧૫	૦	" " " "
૫	૦	૦	રોઈ ટેલીગ કુ.
૬	૦	૦	મી. લાલા બાણા
૩૦	૩૦	૦	મી. મી. નાઈકુ

૨	૦	૦	મુળ પટેલ
૭	૩	૦	માહાગ્નિગ્નમાં હા. મી. પોલાક
૨	૧૦	૦	આજમ આબેદની કુ. કેબલ વારતે
૮	૩	૦	ટાઈટમાં ઉધરાણું હા. મી. સી. કરોડીઆ
૦	૭	૬	મી. સી. કરોડીઆ
૧૭	૧૨	૦	કેપટાઈનમાં હા. મી. સી. બી. બી. બી. બી.
૦	૧૬	૦	મી. વીર મુલ
૬	૨	૬	મી. હમપ મુલેખાનને મી. દાઉદ મહમદે
			ઉપાડેલા પછી પાછા આવ્યા તેના જમા
૫૨	૧૦	૦	ચાઇચાઈમાં ઉધરાણું હા. મી. આઈઝાક

૧૧૧૨ ૫ ૦

ખર્ચ

૧૨૪	૭	૬	ઇન્ડિયન અને હાઈવેસમાં તારો
૧	૪	૬	ચેકે ઉપર વટાવ
૭૫	૦	૦	મીડીસ પોલાક ઇન્ડિયન જતાં તેના ખર્ચના
૫૫	૧૫	૩	મી. આઈઝાક ઉધરાણું સાર હેલ્થિંગ વીગેરે
			હેલ્થિંગ બધા તેના
૩	૧૪	૮	ઇન્ટરનેશનલ પ્રીટોરી પ્રેસ
			૧ ૧૫ ૦ બહેરબરગ
			૧ ૪ ૫ આજી વીગેરેની હપાઈ
			૦ ૬ ૩ તાર અને રટાંપ
			૦ ૧ ૦ વધતા રીપોરટ
૧૬	૨	૦	મહીલાત શી
			૦ ૧૨ ૦ કાવાના કેસ બાબત મી. ડી. પી.
			મિથુસને
			૭ ૫ ૦ નાજાપનનીતપાસવખતેમી.વીસનને
			૪ ૧૨ ૦ સાક્ષીની નકલ
			૩ ૧૩ ૦ પ્રીટોરીઆના કેસ બાબત મી.
			વીસનસ્ટીનને
૨૮૫	૦	૦	લંડન બનીડી
૧	૧૧	૬	ડા. મેલેને
૪૮	૧૩	૬	કાપા
૧૪	૦	૦	કે. બી. ડીટીસનને જાપવા બાબત
૭૦	૦	૦	બાઈડું
૨૩૧	૦	૦	પગાર
૧૬	૩	૪	એક્સિડેન્ટ વીગેરે ઉપર રટાંપ
૬	૧૮	૬	કાચળ વીગેરે
૨૫	૪	૧	હસપ મુલેખાનને વાલકરસખાતે હપાઈ
			કેલા માણસને ખોરખી બાબત
૨	૮	૭	પરચુરજી
૧૭	૧૮	૪	તાર
૧૩	૪	૨	ટેલીફોન
૫૭	૧૮	૧૦	મી. પોલાક કેપ વીગેરે હેલ્થિંગ ઉધરાણું
			અરથે ગવલા તેની મુસાફરીના
૪૨	૧૬	૬	પ્રાંત બાઈ

૧૧૧૨ ૫ ૦

ઇન્ડિયન ગવર્નમેન્ટ ડિપાર્ટમેન્ટના તા. ૨૧ જુન ૧૯૦૯

મી નવે બર મુધોના હિસાબ

૨૧૮	૧૪	૫	સ્ટીમર કોરાણું આવવા જવાનું
૩૬	૧૧	૧૧	હાઈ વીગેરે હેલ્થિંગ તાર
૬	૨	૧	ફેબ્રે ફરામ વીગેરે
૮	૧૧	૬	અક્ષીસ
૪૦	૧૬	૦	ટાઈ પીરસને પગાર
૩૦	૧	૦	કાચળ વીગેરે
૧૫૬	૧૨	૧૦	હેલ્થિંગ ખર્ચ
૩૮	૨	૮	ડીનર, લન્ચીઅન વીગેરે
૧૦	૦	૧૧	પરચુરજી

૫૪૮ ૧૬ ૪

૪૫	૧૪	૬	તેમાંથી બાદ
			૩૧ ૧૬ ૧૦ નાતાલ ડેપાર્ટમેન્ટના બાંચે પડા
			ખર્ચનો ફાળો
			૧૧ ૧૭ ૮ ટાઈટ મહેતા
			૨ ૦ ૦ મી. અબ્દુલ કાદર

૫૦૩ ૧ ૧૦ બાઈ

British Indian Asssocation Account.

Abstract of Receipts and Expenditure from April 1st, 1909, to October 31st, 1909.

EXPENDITURE

£ s. d.

Cables to England and India	124	7	6
Commission on cheques & drafts	1	4	9
Emergency Fund—Mrs. Polak			
travelling expenses to England	75	0	0
Delagoa Agency—Mr. Isaacs			
travelling & other expenses	55	15	3
International Printing Press			
Advertisements	1	13	0
Copies of Petition and			
Circular letters	1	4	5
Press Tel. & Stamps	9	3	
Medical report	5	0	
			3 14 8
Legal Expenses			
Mr. T. P. Mathews,			
re Dayas Case	12	0	
Mr. Benson re Nagappan Inquiry	7	3	0
Copy of Evidence			
Ditto	4	12	0
Mr. Liechtenstein re			
Pretoria arrests	3	13	0
			16 2 0
London Committee	285	0	0
Medical Expenses—Dr. Thwells			
Examination re age	1	11	6
Newspapers	48	13	9
Printing—K. B. Dickinson Petition			
Forms and Binding	14	0	0
Rent	70	0	0
Salaries	231	0	0
Stamps, including Stamps on			
affidavits	16	3	4
Stationery	9	18	9
Essop Suliman, Volksrust—supplies			
to deported men	25	4	1
Sundries	2	8	7
Telegrams	17	18	4
Telephone	13	4	2
Travelling Expenses different			
members	57	18	10
			£1,069 5 6
To Balance	42	19	6
			£1,112 5 0

RECEIPTS

£ s. d.

By Balance	352	1	6
Collection in Johannesburg			
per Mr. Govindjee	7	19	6
Collection in Delagoa Bay per			
Mr. Polak	13	0	0
Collection Ermelo per Mr. Polak	14	14	3
" " " " "	41	7	0
" Middelburg " " "	10	0	0
" J'burg per Mr. Govindjee	5	11	0
Reuter refund excess charge	1	10	0
Messrs. Camm & Co.,	10	0	0

Carried forward £456 3 3

Brought forward £436 3 3

Collection in Barberton per			
Mr. Shelat	5	0	0
Messrs. Amos Moosajee & Co.,	10	0	0
Collection J'burg per Mr. Polak	13	10	0
Collection in Pretoria per			
Mr. Naidoo	47	17	6
Collection J'burg per Mr. Naidoo	28	0	6
Dordrecht Indians	2	15	6
Collection in Johannesburg per			
Mr. Shelat	5	5	0
Collection in Johannesburg per			
Mr. Shelat	15	0	
Collection in Johannesburg per			
Mr. Naidoo	4	19	0
Mr. Mahomed Valley	1	10	0
Collection in Johannesburg per			
Messrs. Polak & Naidoo	6	2	0
Mr. Cajag of Heidelberg	2	2	0
Mr. G. M. Desai	3	0	0
Mr. E. E. Dadabhoy	10	0	0
Mr. Ali Akooji	5	0	0
Mr. M. A. Karodia	10	0	0
Collection in Johannesburg per			
Mr. Cachalia & others	3	7	6
Mr. Ratilal Galabai	1	0	0
Collection Johannesburg by Mr.			
Naidoo and others	14	10	6
Collection Mafeking by Mr. Polak	13	10	0
" Vryburg " " "	18	2	0
" Joh'burg " Mr. Naidoo	17	10	0
" Middelburg	16	9	6
" Joh'burg " Mr. Shelat	10	0	
" Sydney, C.C., per Mr.			
Polak	7	7	0
Collection Joh'burg per Mr. Naidoo	8	2	6
" Kimberley " Mr. Polak	20	0	0
" Joh'burg " Mr. Naidoo	2	0	0
" " " " "	5	19	6
" Chinde	20	10	0
Ms. C. G. Trawadi, Pietersburg	10	0	
Collection Kimberley per Mr. Polak	2	2	0
" Joh'burg " Mr. Naidoo	3	9	6
" " " " "	7	10	0
" from Kauries	1	0	0
" " Denies	9	5	0
" Vereeniging per Mr.			
Cachalia	24	18	0
Collection Joh'burg per Mr. Naidoo	4	7	6
Refund re men going to Vereeniging	1	1	6
Collection from Denies in Joh'burg			
per Mr. Naidoo	10	0	
Collection Joh'burg from Hawkers	10	0	
" in the Cape per Mr. Polak	15	0	0
" from Denies per Mr. Naidoo	15	0	
" Kauries " " "	1	0	0
" Kimberley per Mr. Polak	10	0	0
" Joh'burg per Mr. Naidoo	6	2	0
Mr. V. G. Mahara	4	0	0
Collection Joh'burg per Mr. Naidoo	3	5	6

Carried forward £456 3 3

Brought forward £860 6 3

Rev. Howard	1	0	0
Collection Joh'burg per Mr. Naidoo	5	5	0
" Bulawayo per Mr. R. P.			
Naidoo	20	10	6
Collection Port Elizabeth per Mr.			
Polak	25	0	0
Collection Port Elizabeth per Mr.			
Polak	49	13	0
Messrs. Rand Trading Co.,	5	0	0
Mr. Lala Bhana	3	0	0
Mr. C. P. Lucheram	4	0	0
Collection Lourenço Marques per			
Mr. Nanji Dofabhdas	20	0	0
Collection in Kimberley	21	4	3
Mr. Mulji Patel	2	0	0
Collection Grahamstown per Mr.			
Polak	7	3	0
Messrs. Ajam Abed & Co., Liechten-			
berg re cable	2	10	0
Collection Dordrecht per Mr. C.			
Karodia	8	3	0
Mr. C. Karodia	7	6	
Collection Capetown per Mr. C. B.			
Ghiwala	17	12	0
Mr. Veramuthoo	16	0	
By credit per Mr. Essop, Suliman			
paid by Mr. D. Mahomed for			
loan	6	2	6
Collection at Chai-Chai by Mr.			
Isaac	52	10	0
			£1,112 5 0
By Balance	442	19	6

Account of the Expenses of the Transvaal British Indian Deputation to England

21st June 1909, to November 1909

	£ s. d.
Passage to and from London	218 14 5
Cables, wires, etc., S.A., India	
and local	36 11 11
Railway, trams, Cabs, etc.,	9 2 1
Gratuities	8 11 6
Typist	40 19 0
Stationery	30 1 0
Hotel Bills	156 12 10
Dinners and Luncheons, etc.,	38 2 8
Sundries	10 0 11
	£545 16 4
Less contribution from Natal	
Delegation on joint ex-	
penses	31 16 10
Ditto Dr. Mehta	11 17 8
Ditto Mr. Naidoo	21 0 0